VILLANOVA COLLEGE LIBRARY
Villanova, Pennsylvania

This book was donated
3-4-49

by

Rev. L. Sullivan, O.S.A.

ACTA
SANCTORUM

PARISIIS. — EX TYPIS V. GOUPY ET SOC., VIA GARANCIÈRE, 5.

PARISIIS APVD VICTOREM PALMÉ VIA DICTA SAINT-SVLPICE. M.DCCC.LXIII.

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Lyrasis Members and Sloan Foundation

http://www.archive.org/details/actasanctorum03unse

ACTA
SANCTORUM

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur

QUÆ EX LATINIS ET GRÆCIS, ALIARUMQUE GENTIUM ANTIQUIS MONUMENTIS

COLLEGIT, DIGESSIT, NOTIS ILLUSTRAVIT

JOANNES **BOLLANDUS**, Theologus,

SOCIETATIS JESU

SERVATA PRIMIGENIA SCRIPTORUM PHRASI.

Operam et studium contulit GODEFRIDUS HENSCHENIUS, ejusdem Societatis Theologus.

EDITIO NOVISSIMA, CURANTE JOANNE CARNANDET

JANUARII TOMUS TERTIUS

DECEM POSTREMOS DIES COMPLECTENS.

PARISIIS

APUD **VICTOR PALMÉ**, BIBLIOPOLAM,

VIA SANCTI-SULPICII, 22.

BX
4655
.A2
v. 3

INDEX

SANCTORUM

X ULTIMORUM DIERUM JANUARII.

Hic Index eos solum continet Sanctos, quorum natalis tertio tomo aut decem ultimis diebus Januarii, agitur; sive eorum res gestæ narrentur, sive tantum memoria illustretur. Quorum fit in aliorum Actis mentio, sed ad alios dies, aut alios menses natalis pertinet, eorum nomina tertio Indice sive Historico referuntur; uti et horum quoque, si alibi hoc ipso tomo rursum, non in propriis Actis, occurrant.

Præfigitur cuique Sancto dies quo colitur. Additur ordo, laureola, locus mortis vel præcipuæ venerationis. Tum quidquid de eo hic traditur an Vita? quo auctore? unde? quid singula capita contineant? an præfixa? Prolegomena, sive præviæ de rebus ad eum Sanctum pertinentibus dissertationes? an in paragraphos distributæ? denique summa eorum quæ de unoquoque dicuntur, objicitur oculis.

Non est præfixa littera S aut B vel † ut in tertio Indice: nam cum omnes vel plerique Sancti sint aut Beati, qui hoc Indice continentur, non est necesse eum titulum ad differentiam usurpare. Litteræ A, B, C etc. quæ, ut in quatuor posterioribus Indicibus, certum expressæ paginæ spatium designent, raro additæ sunt, quia cum majori charactere impressa Sanctorum nomina sint. non est difficile unico oculi conjectu ea reperire: ideo nec ad marginem eædem consignatæ hic sunt litteræ.

Notæ contractionum hic usurpatæ, sunt istæ communiores: Mrol. *Martyrologium.* Mroll. *Martyrologia.* MS. *manuscriptum.* MSS. *manuscripta.* Mlog. Gr. *Menologium Græcorum.* Men. Gr. *Menæa Græcorum.* M. *Martyr.* MM. *Martyres.* Presb. *Presbyter.* Ep. *Episcopus.* V. *Virgo.* VV. *Virgines. Reliquæ obviæ sunt.*

A

29 Abibas Martyr Samosatæ. *Ex Menæis Græcorum.* 364

31 Adamnanus Presbyter, Coldinghami in Scotia. *Prolegomena ex variis* 735. Vita *ex historia Angl. Bedæ.* 735

30 Adelelmus Abbas, Burgis in Hispania. *Prolegomena* 672. Vita *ex Hispanico Joannis Mariettæ*, *cap.* 1, Adelelmi institutio, militia, conversio 671, *cap.* 2, virtutes ac miracula ante Sacerdotium 672, *cap.* 3 *et* 4, Sacerdotium, alia miracul 672, 673, *cap.* 5, obitus, miracula post facta 675

25 Adelwiva mater S. Popponis, in Gallia Belgica. *In vita S. Popponis* 252, 255 *et* 256. *Vide* S. Berardus de Carbio.

28 Æmilianus M. Ep. Trebiæ in Italia. *Ex Ferrario.* 447

26 Æmilianus M. in Africa. *Ex Martyrol.* MSS. 323

25 Agapis M. *Ex Martyrol. Romano* 232

24 Agapius M. in Sicilia. *Proleg. Acta ex Men. Græc.* 207

23 Agathangelus M. Ancyræ. *In Actis S. Clementis Ancyrani.* Ejus veneratio 71, 72 *et* 74, conversio 88, gesta in itinere Nicomediensi 78 *et* 88, tormenta Nicomediæ 79 *et* 89, Ancyræ 79 *et* 90, Amisi 79 *et* 91, Tharsi 77, 92 *et* 93, cædes 81 *et* 95

31 Aidanus, sive Medocus, Ep. Fernensis in Hibernia. *Prolegom.* 727. Vita *ex* MSS. *cap.* 1, S. Aidani ortus, sancta adolescentia 728, *cap.* 2, gesta in Britannia sub disciplina S. Davidis Ep. 729, *cap.* 3, reditus in Hiberniam varia miracula 730, *cap.* 4, victoria de hostibus obtenta, vis eleemosynæ. Episcopatus 731, *cap.* 5, vita et sanitas reddita ejus meritis, egentibus allata subsidia 732, *cap.* 6, varia vaticinia, salus Regibus obtenta 733, *cap.* 7, mortuus suscitatus, alia miracula 734, *cap.* 8, curiositas punita 735, *cap.* 9. Post mortem miracula 736

26 Albericus I, Ab. Cisterciensis. *Prolegom.* 368. Vita *auctore Chrysostomo Henriquez*, *cap.* 1, S. Alberici præfectura Cisterciensis 369, *cap.* 2, mutatio habitus monachorum 370, *cap.* 3, sanctitas Ordinis visione declarata 370, *cap.* 4, Ordinis confirmatio, leges sancitæ 371, *cap.* 5, Alberici morbus, obitus, exequiæ 373

30 Aldegundis Virg. Abbatissa Malbodii in Belgio. *Prolegom.* 649 Vita *e* MSS. *cap.* 1, S. Aldegundis ortus, pia educatio 649, *cap.* 2, visiones cœlestes illi oblatæ 651, *cap.* 3, virtutes; miracula 654, *cap.* 4, alia miracula, obitus 654. Alia vita *auctore Hugbaldo ex* MSS. *et Surio. Dedicatoria auctoris* 656. Prologus 656, *cap.* 1, S. Aldegundis ortus, institutio, visiones 656, *cap.* 2, propositum servandæ virginitatis a matre oppugnatum 657, *cap.* 3, parentibus probatum 658, *cap.* 4, velum susceptum, monasterium institutum 658, *cap.* 5, virtutes, miracula 659, *cap.* 6, visiones, prophetia, ægritudo 661, *cap.* 7, obitus, miracula 661. Alia Vita *ex* MSS. *c.* 1, S. Aldegundis ortus, præclari mores 662, *cap.* 2, spretum conjugium, secessus 662, *c.* 3, cœnobium Malbodii institutum 663, *cap.* 4, miracula, visiones, ægritudo 664

Translationes variæ. *Prolegom.* 661. Historia II Translationis *auctore Adriano Præposito Malbod.* 666. Historia III Translationis *auctore teste oculato, cap.* 1, Translatio decreta 667, *cap.* 2, solemniter peracta 668, *cap.* 3, reliquiæ venerabiliter reconditæ 669

30 Alexander Mart. *Ex variis Mroll.* 641

28 Alexandrini Martyres sub Constantio. *Prolegom.* 455, Epistola Alexandrinorum de horum Martyrio *ex S. Athanasio* 456

26 Alphonsus Ep. Asturic. in Gallæcia. *Ex Molina, et Marietta* 366

25 Amarinus, sive Marinus Ab. in Gallia, M. *In Actis S. Præjecti Ep.* 422, 243, 245, 246 *et* 249

23 Amasius Ep. Teani in Italia. *Prolegom.* 97. Vita *ex Actis Ecclesiæ Teanensis* 98

26 Ammonas Ab. in Thebaide. *Ex Vitis PP. et Men. Gr.* 337

31 Ammonius M. Alexandriæ. *Ex Mroll.* 694

30 Annichadus monachus inclusus Fuldæ in Germ. Vita *ex variis collecta* 670

25 Ananias Apostolus M. Damasci. *Prolegom.* 227 *et* 756. Acta *ex* mss. *Græco* 227

22 Anastasius M. in Hispania Tarraconensi. *Ex variis* 70

22 Anastasius Persa mon. Mart. in Assyria *Prolegom.* § 1. Acta antiquitus conscripta 35 § 2, tempus conversionis ad fidem et martyrii 36, § 3, locus martyrii, monasterium ejus, ubi? 37. § 4, modus martyrii, reliquiæ e Palæstina translatæ, publica veneratio 38 *et* 749. Acta *ex* mss. *Latinis. Prologus* 39, *cap.* 1, S. Anastatii ad Christum conversio 40, *cap.* 2, Vita monastica desiderium martyrii 40, *cap.* 3, captivitas, verbera, quæstiones Cæsareæ Palæstinæ 41, *cap.* 4, pietas et constantia in carcere 42, *c.* 5, tormenta in Perside tolerata 43, *cap.* 6, martyrium, sepultura 44. Eadem Acta *ex* ms. *Græco Prologus* 45, *cap.* 1, *mutilum* 45, *cap.* 2, vita monastica, desiderium martyrii 46, *cap* 3, varia Cæsareæ tolerata tormenta 46, *cap.* 4, pietas et constantia in carcere 47, *cap.* 5, tormenta in Perside tolerata 48, *cap.* 6, cædes, reliquiæ 49. Miracula *Auctore teste oculato ex* ms. *Græco* 50 *et seqq.*

30 Andreas Corsinus Ep. Fesulanus, Ord. Carmelit. *Prolegom.* § 1, tempus Sedis et obitus; Acta 676, § 2, antiqua veneratio, ac beatificatio 677, § 3, canonizatio 678. Vita *auctore Petro Andrea de Castaneis, cap.* 1, S. Andreæ ortus, educatio, vita seculo 679, *cap.* 2, ingressus in religionem, tirocinium, professio 680, *cap.* 3, virtutes sacerdotium 681, *cap.* 4, miracula, præfectura conventus Florentini 682, *cap.* 5, Episcopatus Fæsulanus 683, *cap.* 6, obitus, sepultura, translatio 684, *cap.* 7, victoria Florentinorum, veneratio reliquiarum S. Andreæ 685, *cap.* 8 miracula 686. Alia vita *ex* mss. *et Surio. Prologus* 683, *cap.* 1, S. Andreæ ortus, educatio, tirocinium 688, *cap.* 2, professio, sacerdotium, monasterii præfectura 689, *cap.* 3, Episcopatus. Legatio Apostolica, eximiæ virtutes 690, *cap.* 4, obitus, sepultura translatio 691, *cap.* 5, victoria Florentinorum. Andreæ solemnis cultus *ibid. cap.* 6, varia miracula 692. Recentiora, *ex relatione Cardinalis Deti ad Urbanum VIII* 692

26 Ansurius Ep. Auriensis in Gallæcia. *Ex Molina, Marietta, Mrol.* 366

25 Antimasius Mart. Puteolis *ex Mroll.* mss. 230

25 Apolles sive Apollonius Ab. in Thebaide *Prolegom. ex Martyrol. et aliis* 237. Vita *ex Palladio, cap.* 1, S. Apollonii exercitatio anachoretica 237, *cap.* 2, tolerata vincula, cœnobii cura 238, *cap.* 3, Gentilium conversio 239, *cap.* 4, annona divinitus procurata, hospitalitas. Eucharistia 240, *cap.* 5, monita, discipulorum sanctitas 240

23 Aquila M. Neocæsareæ in Mauritania. *Ex Mroll.* 68

22 Aquilina, ejusque maritus, parentes S. Victoris, MM. Gerundæ in Hispania. *Ex SS. Vincentii et Orontii Actis* 2 *et* 3

29 Aquilinus Presb. M. Mediolani. *Proleg.* 585, Vita *ex officiis Canonic. regular. Lateran.* 585

26 Arcadius monachus, fil. SS. Xenophontis et Mariæ, Hierosolymis. *Vide horum Acta* 338 *ad pag.* 345

30 Armentarius Ep. Ticinensis in Italia. *Ex Ferrario et aliis Mroll.* 670

29 Arnulphus M. Cysonii in Belgio. *Prolegom.* 586. Vita metrica *auctore Canonico Cysoniensi ex* mss. 587

25 Artemas puer M. Puteolis. *Prolegom.* 230. Acta *auctore Petro ex* mss. 230

24 Artemius Ep. Arvernensis in Gallia. *Ex S. Gregorio Turon. et Mroll.* 206

23 Asclas M. Antinoi in Theb. *Prolegom.* 69. Acta *ex* mss. 69

31 Athanasia M. in Ægypto. *In Actis SS. Cyri et Joannis* 695, 701, 702

31 Athanasius Ep. Methonensis in Peloponneso. *Prolegom.* 740. Vita *auctore Petro Siculo Argivor. Episc. ex* ms. *Græc. cap.* 1. Exordium et propositio 740, *cap.* 2, S. Athanasii ortus, exilium, vita monastica 740, *cap.* 3, monasterii præfectura. Episcopatus 742, *cap.* 4, efficaces exhortationes 743, *cap.* 5, virtutes, miracula 743, *cap.* 6, extrema monita 746, *cap.* 7, mors, miracula 745

26 Athanasius Ep. Surrentinus in Campania. *Ex Davide Romæo, et Ferrario* 347

27 Avitus M. in Africa. *Ex Mroll.* 383

27 Aurelius M. in Africa. *Ex Mroll.* mss. 384

B

24 Babylas Ep. Antiochenus, Urbanus, Prilidianus, Epolonius, pueri MM. *Prolegom. ex variis* § 1, Babylæ dies natalis, Acta 183, § 2, tempus mortis, unusne an duo fuerint 184. Acta *ex* mss. *et Mombritio, cap.* 1, Quæstio 1, in S. Babylam 185, *cap.* 2, Quæstio 2, in eum ac tres pueros, et horum matrem 186, *cap.* 3, Eorum cædes 187. Alia Acta *ex* mss. *cap.* 1, Varia S. Babylæ cum tyranno decertatio 187, *cap.* 2, cruciatus illati S. Babylæ, tribus pueris et horum matri 188, *cap.* 3, cædes S. Babylæ et puerorum 189. Alia acta *ex Metaphraste, cap.* 1, S. Babylæ magnanimitas, doctrina 190, *cap.* 2, Babylæ et trium puerorum vincula, et tormenta, *cap.* 3, Eorum cædes 192, Translatio reliquiarum S. Babylæ. *Prolegom.* 193. Historia translat. *ex Sozomeno* 193. Reliquiæ S. Babylæ Cremonam allatæ. *Ex Cavitellio et Merula.* 195

24 Babylas M. in Sicilia. *Prolegom.* Acta *ex Men. Gr.* 206

29 Baculus Ep. Surrenti in Campania *Prolegom.* 565. Vita *auctore Davide Romæo* 565

29 Barbaea, vel Bebaea, M. Edessæ in Mesopotamia *Ex Men. Gr. et variis Mroll.* 538

30 Barses Episc. Edessenus. *Ex Mroll. et Theodoreto* 746

24 Barsimas M. *ex Men. Gr.* 206

30 Barsimæus Epis. Edessenus in Mesopotamia. *Ex Mroll.* 641

23 Basilla M. Romæ via Salaria. *Ex Mroll.* mss. 68

26 Bathildis Regina Galliæ. *Prolegom.* § 1, Dies natalis 347, § 2, Acta, patria, nomen 348, § 3, variis cœnobiis facta beneficia 349, § 4, S. Eligii de ea et filiis prophetia, funus illius ab ea curatum, splendor vestium abdicatus 350, § 5, cædes S. Annemundi, sive Delphini, an per eum curata 352, § 6, de S. Radegunde V 352. Vita *ex* MSS. *Prologus* 353, *cap.* 1, Bathildis sancti mores, regium conjugium 354, *c.* 2, regni administratio, pia opera 355, *cap.* 3, religiosa in cœnobio vita 356, *cap.* 4, ægritudo, obitus, miracula 356

Alia vita *ex* MSS. *et Surio*, *cap.* 1, Bathildis egregiæ virtutes, regium conjugium 357, *c.* 2, regni administratio, pia opera 358, *cap.* 3, religiosa in cœnobio vita 360, *cap.* 4, ægritudo, obitus, sepultura 360, *cap.* 5, comparatio cum aliis sanctis Reginis 361

Translatio S. Bathildis. *Prolegom.* 362. Historia translationis *ex* MSS. 362

22 Bellicus M. in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 27

23 Bellus M. Romæ via Salaria. *Ex Mroll.* 68

24 Benignus Archidiaconus Benevent. in Ital. M *ex Mario de Vipera* 220

23 Bernardus, vel Barnardus, Archiep. Viennensis in Gallia. *Prolegom.* 167. *Vita ex officiis Ord. Antoniani* 168. *Alia ex* MSS. 169. Miracula *auctore Adone Ep.* 170. Translatio *ex* MSS. 171

24 Bertrannus Abbas S. Quintini in Gallia. *Ex Vita S. Bertini et Mroll.* 222

22 Blæsilla vidua Romæ. *Ex S. Hieronymo et Mroll* 29

31 Bobinus Ep. Trecensis in Gallia. Vita *ex variis collecta* 740

23 Boisilus monachus Melrosensis in Scotia. *Prolegom.* 153. *Vitæ* § 1, S. Boisili zelus *ex hist Angl. Bedæ* 153, § 2, Cutberti institutio. Boisili obitus *ex vita S. Cutberti* 153, § 3, post mortem curatæ animæ, *ex eadem vita* 154

27 Bonosus M. in Africa, *ex Mrol.* MS. 385

25 Bretannio Epis. Tomis in Scythia, *ex Sozomeno et Mroll. Rom.* 235

22 Brithwaldus Ep. Wilton. in Anglia. *Ex Will Malmesbur. et aliis* 59

C

24 Cadocus, sive Sophias, Ep. Beneventanus in Italia M. *Prolegom.* 217 *et* 766. Vita *ex* MSS. *et Capgravio*, *cap.* 1, Cadoci vita monastica, miracula 218, *cap.* 2, miracula 218, *cap.* 3, Episcopatus, martyrium 219

27 Cælianus M. in Africa *ex variis Mroll.* 385

29 Calendinus M. frater S. Severæ, in Italia. *Prolegom.* 561. *Acta ex Petro de Natal.* 560

28 Callinicus M. Apolloniæ in Phrygia. *In Actis S. Thyrsi. Prolegom.* § 1, patria, locus martyrii 422 *et* 424 § 2, communis ejus cultus cum SS. Thyrso et Leucio 424, conversio et martyrium 431, 438 *et* 446

27 Candida mater S. Emerii, Guialbis in Catalania. *In Actis S. Emerii* 396 *et* 397

26 Cantus M. in Africa, *ex Mroll.* MSS. 322

29 Carolus Ab. Villariensis ord. Cister. in Brabantia. *Prolegom.* 595. Vita *auctore monacho Villariensi ex* MSS. *cap.* 1, Caroli a militia conversio 591, *cap.* 2, multi per eum conversi 592, *cap.* 3, Villarii præfectura feliciter gesta 593, *cap.* 4, Abbatiæ abdicatio, obitus 595

28 Carolus Magnus Imp. Aquisgrani. *Prolegom.* § 1, S. Caroli publica veneratio 490, § 2, historia conscripta 491, § 3, elogium ex Martyrol. Gallic. Saussaii 492. Vita *auctore Eginardo*, *ex* MSS. *Prologus* 492, *cap.* 1, S. Caroli avus, pater, germanus 494, *cap.* 2, bellum Aquitanicum, Longobardicum, Saxonicum 495, *cap.* 3, bellum Hispaniense, Britannicum, Beneventanum, Bajoaricum, Slavicum 496, *cap.* 4, bellum Avaricum, Bohemicum, Danicum. Fines imperii 497, *cap.* 5, fœdera cum exteris, publica opera 498, *cap.* 6, Caroli uxores ac liberi 499, *cap.* 7, virtutes morales, victus ratio 500, *c.* 8, studium religionis, statuta 501, *cap.* 9, ægritudo, mors, sepultura 502, *cap.* 10, testamentum 503

Translatio reliquiarum. *Prolegom.* 504. Diploma, Frederici Imp. § 1, S. Caroli corpus elevatum 505, § 2, S. Caroli privilegium Ecclesiæ et urbi Aquisgranensi datum 505, § 3, privilegia Aquisgranensibus confirmata 506. Miracula *ex* MSS. 506

25 Castula Capuæ in Campania *ex Mroll.* 232

23 Castulus M. Ancyræ. *Ex Mroll* MSS. 97

23 Castulus M. Romæ via Salaria. *Ex Mroll.* MSS. 68

28 Charis M. *ex Men Græc.* 446

23 Chariton Diaconus M. Ancyræ. *In Actis S. Clementis* 52, 82 *et* 96

22 Christophorus Diaconus M. Ancyræ. *In Actis S. Clementis* 72, 82 *et* 96

23 Clemens Episcopus Ancyranus Martyr. *Prolegom.* § 1, martyrii tempus, socii 71, § 2, Acta descripta 72, § 3, Actorum epitome *ex Anthologio Græc.* Acta *auctore Anonymo e* MS. *Græco*. *Proœmium.* Gesta a S. Clemente usque ad captivitatem 73. Quæstio 1, in Galatia, 74. Quæstio 2, Romæ 75. Quæstio 3, Nicomediæ et navigationis narratio 77. Quæstio 4, Ancyræ 78. Quæstio 5, Amisi 79. Quæstio 6, Tarsi 80 Quæstio 7, Ancyræ 81. *Eadem acta auctore Metaphraste*, *cap.* 1, S. Clementis ortus et educatio obitus parentum 83, *cap.* 2, adolescentia. Episcopatus 84, *cap.* 3, captivitas, constantia 85, *cap.* 4, Ancyræ tolerata tormenta 85, *cap.* 5, spreta Diocletiani promissa 86, *cap.* 6, varii tolerati Romæ cruciatus, multi conversi et martyrio coronati 87, *cap.* 7, in itinere Nicomediensi, ac præsertim Rhodi, gesta 88, *c.* 8, tormenta Nicomediæ inflicta 90, *cap.* 9, Ancyræ tolerata, pueri, ejus alumni, Martyres 91, *cap.* 10, cruciatus Amisi illati. SS. Phengontis et Eucarpi martyrium 92, *cap.* 11, ignis cruciamentum Tarsi superatum 93 *cap.* 12, a Præsidibus Sacerdote et Maximo intentata 94, *cap.* 13, Aphrodisii Persæ conatus in Sanctos 95, *c.* 14, S. Agathangeli martyrium 95, *cap.* 15, SS. Clementis, Christophori et Charitonis martyrium 96

23 Climatius M. Ancyræ. *Ex Mroll.* MSS. 97

29 Constantius Ep. Perusinus in Etruria M. *Prolegom.* 539 *et* 559. Vita *ex* MSS. *cap.* 1, S. Constantii miracula, multorum conversio 540, *c.* 2, Quæstio 1, custodum conversio, fuga 540, *c.* 3, Quæstio 2, aliorum custodum conversio, fuga 541, *cap.* 4. Quæstio 3, Cœleste solatium 542, *cap.* 5, martyrium, sepultura, miracula 543

Alia vita *ex* MSS. *Præfatio* 543, *cap.* 1, S. Constantii genus, mores, Episcopatus 548, *cap.* 2, comprehensio, verbera 544, *cap.* 3, martyrium 545, *cap.* 4, Corporis inventio, miracula 545, *cap.* 5, Sepultura, alia miracula 546

Alia vita *auctore Joanne Andrea Palatio*. *Præfatio auctoris* 547, *cap.* 1, S. Constantii genus, Episcopatus, virtutes 547, *cap.* 2, miracula. Gentilium conversio 548, *cap.* 3, prima comprehensio, custodum conversio, egressio e carcere 548, *c.* 4, secunda comprehensio, verbera, liberatio

liberatio 549, *cap.* 5, tertia comprehensio, cruciatus, martyrium 550, *cap.* 6, corporis translatio, quatuor cæcis visus redditus 550, *cap.* 7, sepultura, cultus 551
23 Cornelius Excorcista M. *Ex Mroll.* MSS. 68
23 Cortilia V. M. Romæ. *Ex Ferrario.* 70
31 Cyriacus M. *Ex variis Mroll.* 695
28 Cyrillus Patriarcha Alexandrinus. *Vita ex ejus operibus, Conciliis et Historicis antiquis collecta.* § 1, S. Cyrilli natalis, ætas reliquiæ 459, § 2, patria, studia, monachatus 460, § 3, Episcopatus, proscripti Novatiani, dæmonia effugata 461, § 4, Judæi Alexandria pulsi 462, § 5, turbæ Alexandrinæ, errantes correcti 462, § 6, nomen S. Chrysostomi diptychis inscriptum 463, § 7, hæresis Nestoriana detecta 464, § 8, vices Sedis Apostolicæ Cyrillo delegatæ 465, § 9, Concilium Ephesinum, hæresis Nestoriana damnata 466, § 10, novæ in Cyrillum calumniæ, carceres, victoria, 467, § 11, reconciliatio Ecclesiarum 469
31 Cyrus et Joannes MM. in Ægypto. *Prolegom.* § 1, SS. natalis, Acta 696, § 2, miracula 697, § 3, reliquiæ, templa iis dicata 698. Vita *ex* MSS. *Græco. Præfatio Interpretis Ottonis Zylii e Societate* JESU, *cap.* 1, S. Cyri ortus, professio 699, *cap.* 2, SS. Ananiæ, Azariæ, Misaelis reliquiæ Alexandriam translatæ : templum iis dicatum, ubi officina S. Cyri extiterat 700, *cap.* 3, Cyri et Joannis piæ exercitationes 701, *cap.* 4, eorum, Athanasiæ et trium ejus filiarum martyrium 701, *cap.* 5, reliquiæ horum inventæ, translatæ 702, miracula *ex* MS. *Græco* 703 *et seq.*

D

27 Datius M. in Africa. *Ex variis Mroll.* 400
26 Dativus M. in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 323
25 Demetrius Scevophylax, sive sacrorum vasorum custos. *Ex Men. Gr.* 250
27 Devota, sive Deivota. V. M. in Corsica. *Prolegom.* 385. Acta *ex Vinc. Baralı* 385
28 Dionysius M. Trebiæ in Italia. *Ex Ferrario.* 448
22 Dominicus Ab. Soræ in Italia. *Prolegom.* 55. Vita *auctore Alberico Cardinale. Ex* MSS. *Prologus* 55, *cap.* 1, S. Dominici institutio : vita monastica, anachoretica 56, *cap.* 2, cœnobia variis locis ædificata 56, *cap.* 3, visiones, miracula 57 *cap.* 4, alia cœnobia constructa, obitus 58
27 Domitianus monachus in Judæa. *Ex vita S. Euthymii, et Constantio Felicio* 386
27 Donatus M. in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 383
23 Donatus M. Ancyræ. *Ex Mroll.* MSS. 97
25 Donatus M. Carthagine. *Ex variis Mroll.* 232

E

24 Ebertramnus Abbas S. Quintini in Gallia. *Ex vita S. Bertini et Martyrologus* 222
25 Elidius M. in Gallia, *in Actis S. Prajecti Episcopi* 243 *et* 249
23 Emerentiana V. M. Romæ. 71
27 Emerius Abbas Balneoli in Catalania. *Prolegom. ex variis* 396. Vita *ex* MSS. 396, miracula *ex Domenecco* 398
24 Emetrius M. Romæ *Ex Mroll.* MSS. 205
24 Ephrem Ep. Mylasæ in Caria, *in Actis S. Eusebiæ, sive Xenes Virg.* 212, 214
24 Epictetus M. in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 204
27 Epictulus M. in Africa *Ex Mroll.* MS. 384
24 Epolonius puer Antiochenus, discipulus S. Babylæ Ep. M *In hujus Actis a pag.* 183 *ad* 193
23 Eucarpius miles M. Amisi. *In Actis S. Clementis Ancyrani* 79 *et* 92
31 Eudoxia V. M. in Ægypto, *in Actis SS. Cyri et Joannis* 695, 700 *et* 701
24 Eugenius M. Neocæsareæ. *Ex variis Mroll.* 204
24 Eusebia, sive Xene. V. Mylasæ in Caria. *Prolegom.* 212. *Epitome vitæ ex Menæis Græc.* 212. Vita *auctore æquali, ex* MS. *Græco, cap.* 1. S. Eusebiæ fuga e patria 213, *cap.* 2, vita monastica, egregiæ virtutes 214, *cap.* 3 ultima monita, obitus 215, *cap.* 4, sepultura, miracula 215
23 Eusebius Abbas montis Coryphes in Syria. *Prolegom.* 99. Vita *ex Theodoreto, cap.* 1, S. Eusebii vita privata 99, *cap.* 2, præfectura monasterii Ammiani, sive montis Coryphes 100, *cap.* 3, præclari successores et discipuli S. Eusebii 101
31 Eusebius mon. S. Galli in Helvetia, M. *ex Necrologio Monast.* 745
24 Exuperantius Ep. Cingulanus in Italia. *Prolegom.* 753. Vita *ex* MSS. 753

F

25 Fabianus M. in Sicilia. *Ex Mroll.* MSS. 232
24 Felicianus Ep. Fulginas in Umbria M. *Prolegom.* 195. *Acta ex* MSS. 196. *Alia Acta ex Breviariis Hamburgensi et Mindensi* 197. *Alia Acta ex Italico Ludovici Jacobilli : cap.* 1, S. Feliciani studia, sacerdotium, Episcopatus 198, *cap.* 2, læta Episcopatus auspicia 199, *cap.* 3, aliæ Umbriæ urbes conversæ 199, *cap.* 4, Apostolicæ excursiones sub Philippo Imp. 200, *cap.* 5, tolerata tormenta, mors 201, *cap.* 6, sepultura, honores, beneficia, 202, Reliquiæ in Belgicam et Saxoniam translatæ. *Ex* MSS. *Sigeberto, Chronico Mindensi, et aliis* 202
30 Felicianus M. in Africa. *Ex Mroll.* 641
24 Felicissimus M. Romæ. *Ex Mroll.* MSS. 205
30 Felix IV, Papa. Acta *ex variis collecta* 647
27 Felix M. in Africa. *Ex Mrol.* MS. 384
27 Festus M. in Africa. *Ex Mrol.* MS. 384
28 Flavianus Urbis Præfectus M. *Ex Mroll.* 449
23 Florus M. Romæ via Salaria. *Ex Mroll.* MSS. 68
27 Fortunata M. in Africa. *Ex Mroll.* 384
27 Fortunatus M. in Africa. *Ex variis Mroll.* MSS. 385
26 Froalengus Ep. Conimbricensis in Lusitania. *Ex Molano, Marietta, Ferrario* 366

G

26 Gabriel Ab. Hierosolymis. *Ex Men. Græc. et Vita S. Euthymii* 347
22 Gabriel M. in Bulgaria. *Ex Men. Gr. et aliis* 54
24 Galeus M Carthagine in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 204
27 Gamelbertus Parochus in Bavaria *Prolegom.* 398. Vita *ex* MSS. *Prologus* 398, *cap.* 1, Gesta ante sacerdotium 399, *cap.* 2, Sacerdotium, virtutes 400, *cap.* 3, prophetia, mors, sepultura 401, *cap.* 4, miracula post mortem 404
22 Gaudentius Ep. Novarien. in Italia. *Prolegom.* 30. Vita *ex Mombritio, cap.* 1, S. Gaudentii ortus, educatio, fuga e patria 31, *cap.* 2, opera ad conversionem animarum collata cum SS. Laurentio Novariensi, Martino, Eusebio 31, *cap.* 3, miracula, vaticinia, Episcopatus 32, *cap.* 4, obitus, funus, miracula 33
31 Gaudus Ep. Ebroicensis in Gallia, *Ex Saussaio et aliis Mroll.* 725 *et* 765
31 Gelasius M. *Ex variis Mroll.* MSS. 695

31 Geminianus Ep. Mutinensis in Italia. *Prolegom.* 711, 766. Vita *ex Mombritio et* MSS. *cap.* 1, S. Geminiani virtutes, Episcopatus 712, 765, *cap.* 2, victus ac fugatus dæmon 712, 765, *cap.* 3, Mutina mirabiliter defensa 714, 765, *cap.* 4, Geminiani mors, miracula 714, 766, *cap.* 5, Mutina ejus ope denuo liberata 765

31 Geminus M. *Ex Mroll.* MSS. 695

28 Gentilis vidua, Ravennæ in Italia. *Prolegom.* 525. Vita *ex Italico Seraphini Firmani, cap.* 1, Gentilis conjugium, multa in eo acerba 525, *cap.* 2, adversa multa tolerata 526, *cap.* 3, aliorum salus curata 527, *cap.* 4, prophetiæ spiritus 527, *cap.* 5, Christianæ virtutes 528, *cap.* 6, miracula, obitus 528. *Alia vita ex historia Raven.* Hieronymi Rubei 529

22 Georgius Ep. M. Bulgaria. *Prolegom. Acta ex Men. Græc.* 54

29 Gildas Sapiens Ab. in Britannia. Armorica. *Prolegom.* § 1, S. Gildæ Sapientis ætas 568, § 2, an Gildæ plures? Eorum scripta 568, § 3, Gildas unicus in Gallia, isque Britannus 569, § 4, Vitæ S. Gildæ a quo scriptæ 571, § 5, memoria in sacris Fastis et alibi 572. Vita *auctore Ruyensi monacho ex Joanne Boscio, c.* 1, S. Gildæ genus, institutio, miracula 573, *cap.* 2, mores in juventute, sacerdotium, zelus animarum 574, *cap.* 3, adventus in Britanniam Armoricam, virtutes, monasterium extructum 575, *cap.* 4, Resuscitatio dudum mortuæ, alia miracula 576, *cap.* 5, obitus, reliquiarum submersio et inventio 578, *cap.* 6, monasterium ejus vastatum, restitutum, reliquiæ translatæ 579, *cap.* 7, miracula ævo scriptoris facta 580, *cap.* 8, conversatio et obitus SS. Ginguriani et Gulstani Laicorum monasterii S. Gildæ 581

27 Gilduinus Canonicus Dolensis in Britannia Armorica. *Prolegom.* 405. Vita *ex Augustino du Paz, cap.* 1, S. Gilduinus Episcopatum declinat 406, *cap.* 2, fraudes dæmonis aperit 407, *c.* 3, ejus morbus, obitus, sepultura 408

26 Gobertus Confessor in Belgio. *Ex variis* 367

27 Godditis M. in Africa. *Ex Mrol.* MS. 384

26 Gonzalus Osorius Ep. Conimbricensis in Lusitania. *Ex Molina, Marietta, Ferrario* 366

23 Gregoria V. Romæ. *Ex Dialog. S. Gregorii et Martyrol.* MS. 62

22 Gualterus Brugensis Ord. Minor. Ep. Pictav. in Gallia. *Ex S. Antonino, Pisano, Volaterrano et aliis* 63

H

22 Haberilla V. ad lacum Brigantinum. *Vita ex variis collecta* 648

26 Hafeka V. reclusa in Thuringia. *Prolegom.* 373 *et* 756. *Vita auctore Hermanno ex* MSS. 373 *et* 756

24 Helladius Commentariensis M. *Ex Men. Græc.* 205

23 Henricus Suso Ord. Prædicat. Ulmæ in Germania. *Prolegom.* 266. *Vita auctore Laurentio Surio. Præfat.* 267, *cap.* 1, Susonis patria, adolescentia, conversio 267, *cap.* 2, novi tironis certamen 267, *cap.* 3, raptus 268, *cap.* 4, spiritale cum æterna Sapientia connubium 268, *cap.* 5, nomen Jesu cordi inscriptum 270, *c.* 6, præludia divinæ consolationis 270, *cap.* 7, cœlestes consolationes 271, *cap.* 8, visiones 271, *cap.* 9, accessus ad mensam 271, *cap.* 10, novi anni auspicium 272, *cap.* 11, intentiones in Missa, ad *Sursum corda* 272, *cap.* 12, festum Purificationis celebratum 273, *cap.* 13, Bacchanalia sancte peracta 273, *cap.* 14, Kalendæ Maii religiose peractæ 274, *cap.* 15, Crux deportata 274, *cap.* 16, Silentium 275, *cap.* 17, corporis castigatio 275, *cap.* 18, Crux inter scapulas gestata 276, *cap.* 19, cubandi ratio 277, *cap.* 20, potus parsimonia 277, *cap.* 21, resignationis schola 279, *cap.* 22, abnegatio sui 279, *cap.* 23, vexationes internæ 281, *cap.* 24, salus proximorum curata 281, *cap.* 25, Crux multiplex 282, *cap.* 26, gravis molestia ob sororis lapsum 283, *cap.* 27, acerba vexatio a fratre laico 284, *cap.* 28, latronis conversio 285, *c.* 29, periculum submersionis 286, *cap.* 30, afflictionum intermissio 286, *cap.* 31, amicabilis ratio cum Deo inita 286, *cap.* 32, afflictio ad mortis discrimen 287, *cap.* 33, afflictio in Deum referenda 288, *cap.* 34, afflictorum divina recreatio 289, *cap.* 35, Spiritualis ejus filia 290, *cap.* 36, prima initia Servientis Deo 291, *cap.* 37, institutiones et exercitia cum discretione conjuncta 292, *cap.* 38, puerilis devotio in tironibus 293, *cap.* 39, secularium ad Deum conversio 294, *cap.* 40, afflictio ex animarum salute procurata 295, *cap.* 41, internæ vexationes 298, *cap.* 42, afflictionum utilitas 298, *cap.* 43, ab illicito amore ad Deum pertractio 299, *cap.* 44, vinum auctum 301, *cap.* 45, defunctorum apparitio 301, *cap.* 46, apparitio Christi, ad patiendum adhortatio 302, *cap.* 47, virilis certaminis palma 303, *cap.* 48, splendor faciei 303, *cap.* 49, nominis Jesu præconium 303

22 Herene vidua Romæ. *Ex Mroll.* MSS. 28 *et ex Actis S. Sebastiani.*

22 Hermes M. *Mroll.* MSS. 27

28 Hermippus M. Trebiæ in Italia. *Ex Ferrario* 448

28 Hilarianus monachus M. Trebiæ in Italia. *Ex Ferrario* 448

27 Hilarius M. in Africa. *Ex Mroll.* MS. 384

30 Hippolytus Presb. Antiochenus M. *Ex Prudentio et Mroll.* 641

31 Hippolytus M. *Ex Mroll.* 695

30 Hippolytus M. in Æmilia. *Ferrario* 642

26 Hixta V. filia S. Notburgæ in Germania. *Ex relatione Danielis Feltueri Soc.* JESU 366

27 Honoratus M. in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 384

29 Honoratus M. in Africa. *Ex variis Mroll.* 566

29 Hyperechius M. Samosatæ. *Ex Menæis Græc.* 565

I

23 Ildefonsus Archiep. Toletanus in Hispania. *Prolegom.* 149 *et* 752. *Vita a Zixilane et Juliano scripta ex* MSS. *eruta et illustrata a Don Thoma Tamaio de Vargas* 150 *et seqq.*

22 Inventus M. Gerundæ in Hispania. *Prolegom.* 27. *Acta ex Hispanico Vincentii Domenecci* 28

22 Irene vidua Romæ. *Ex Mroll.* MSS. 27 *et ex Actis S. Sebastiani.*

28 Irmundus, Mundæ in agro Juliacensi. *Ex litt. Mundens.* 458

26 Isaurus Ep. Auriensis in Gall. *Ex Mol. Mariett Martyroll.* 366

J

28 Jacobus Eremita in Palæstina. *Prolegom.* 484 *Vitæ epitome ex Menæis Græc.* 485. *Vita ex Metaphraste. Præfatio auctoris Anonymi* 485, *c.* 1, S. Jacobi exercitatio, castitatis servandæ cura 485, *cap.* 2, donum curationum, secessus longinquior 486, *cap.* 3, lapsus in fornicationem et homicidium 487, *cap.* 4, motus desperationis 487, *cap.* 5, pœnitentia in sepulchro peracta 488, *cap.* 6, pluvia impetrata, alia miracula.

cula, sanctus obitus 489
29 Jacobus M. Samosatæ. *Ex Men. Græc.* 565
22 Januaria M. *Ex Mroll.* MSS. 27
22 Januarius M. in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 27
23 Joannes Eleemosynarius Patriarcha Alexandrinus in Ægypto. *Prolegom.* § 1, S. Joannis memoria in sacris Fastis 108, § 2, Vita ejus Scriptores 109, § 3, tempus obitus, anni patriarchatus 110. *Vita auctore Leontio Ep. Neapoleos in Cypro. Præfatio Interpretis Anastasii Biblioth.* 111. *Proœmium auctoris* 112, *cap.* 1, Leontii notitia cum discipulis S. Joannis, hujus prima in Patriarchatum exercitia 112, *cap.* 2, varia misericordiæ opera 113, *cap.* 3, subventum pauperi nauclero, et Nobili 114, *cap.* 4, subventum ipsi Joanni egenti 116, *cap.* 5, moderatio animi, et mansuetudo 117, *cap.* 6, disciplina domestica, et vitæ ratio exterior 118, *cap.* 7, historia S. Petri Teloneari 119, *cap.* 8, alienæ virtutis imitatio 120, *cap.* 9, eleemosynæ a Deo remuneratæ 121, *cap.* 10, variis beneficia præstita 123, *cap.* 11, historia S. Vitalii monachii 125, *cap.* 12, monita salutaria multis data 126, *cap.* 13, disciplinæ Ecclesiasticæ et pietatis studia, cavenda temeraria judicia 127, *cap.* 14, fuga in Cyprum, obitus 129, *cap.* 15, miracula post mortem 130
Alia vita auctore Metaphraste, cap. 1, Ortus, conjugium, Patriarchatus, eleemosyna 131, *cap.* 2, varia misericordiæ opera 132, *cap.* 3, subventum pauperi mercatori, et Nobili 133, *cap.* 4, abunde subministrata, quæ largiretur pauperibus 134, *cap.* 5, mansuetudo animi 135, *cap.* 6, disciplina domestica, ratioque vitæ exterior 136, *cap.* 7, historia S. Petri Teloneari 137, *cap.* 8, alienæ virtutis imitatio 138, *c.* 9, eleemosynarum vis apud Deum 139, *cap.* 10, historia S. Vitalii monachi 140, *cap.* 11, temeraria judicia vitanda 141, *cap.* 12, pietatis et divinorum mysteriorum commendatio 142, *c.* 13, fuga in Cyprum, obitus 142, *cap.* 14, miracula post mortem 143
Translatio Reliquiarum. *Prolegom.* 144, *historia translationis auctore Georgio Droscovitio Ep.* 144. Ordo Hospitalariorum sub S. Joannis Eleemosynarii patrocinio. *Prolegom.* 146, origo prima Hospitalariorum *ex Wilhelmo Tyrio* 147, primorum Hospitalariorum sanctitas *ex Jacobo de Vitriaco* 148
27 Joannes Ep. Morinensis, sive Taroanensis, in Belgio. *Prolegom.* 409. *Vita auctore Joanne de Collemedio. Prologus* 409, *cap.* 1, Joannis educatio, studia 409, *cap.* 2, tirocinium monasticum. Archidiaconatus Atrebatensis 409, *cap.* 3, Episcopatus invito obtrusus 411, *cap.* 4, virtutes in Episcopatu, adjutores illustres 412, *cap.* 5, disciplina Ecclesiastica, aliæ virtutes 413, *cap.* 6, vitæ aditum discrimen, cœlitus discussum 414, *cap.* 7, extrema ægritudo, obitus 415, *cap.* 8, sepultura, miracula 416, *c.* 9. *Epitaphium, epilogus Auctoris* 416. *Analecta ex variis auctoribus, cap.* 1, Varia monasteria Canonicorum regularium fundata, ornata 417, *cap.* 2, beneficia ordini Benedictino collata 418, *cap.* 3, auctoritas Ecclesiastica defensa 419, *cap.* 4, aliæ Ecclesiasticæ functiones 421
28 Joannes Abbas Reomaensis in Gallia. *Prolegom.* § 1, S. Joannis natalis 470, § 2, Vita conscripta 471, § 3, ætas 472, miracula ex S. Gregorio Turon. 472 Vita *auctore monacho Reomaensi coætaneo, a Jona Abbate recognita, ex* MSS. Prænotatio Jonæ Ab. 472. *Liber* 1, *Prologus Auctoris* 473, *cap.* 1, S. Joannis institutio, vita monastica, latendi studium 473, *c.* 2, virtutes, miracula 475, *cap.* 4, alia miracula 476. *Liber* 2, Dialogus discipulorum, *cap.* 1, Miraculosæ curationes 476, *cap.* 2, pauperum et suorum cura 477, *cap.* 3, virtutis studium obitus 478
Translatio reliquiarum triplex. *Prolegom.* 479. Historia translationis primæ et secundæ, auctore monacho Reomaensi, *cap.* 1, Translationis prima et secunda S. Joannis, 479, *cap.* 2, Varia ad reliquias miracula 480. Historia tertiæ translationis auctore monacho Reomaensi. *cap.* 1, Varii S. Joannis ope adjuti 481, *cap.* 2, infirmi complures sanati 482, *cap.* 3, emergumeni liberati, 483, *cap.* 4, tertia translatio 484
31 Joannes M. in Ægypto, socius S. Cyri *a p.* 696 *ad* 711
26 Joannes monachus Hierosolymis, filius SS. Xenophontis et Mariæ, *vide horum Acta a p.* 338 *ad* 345
22 Joannes Tribunus M. in Bulgaria. *Ex Men. Græc. et aliis* 54
27 Juliana M. in Africa. *Ex Mrol.* MS. 384
27 Julianus Ep. Apostolus Cenomanorum in Gallia. *Prolegom.* 376 *et* 757. *Vita auctore Lethaldo monacho ex* MSS. *Epistola dedicatoria* 751, *Prologus* 377, *cap.* 1, Cenomani a S. Juliano conversi 378, *cap.* 2, tres mortui suscitati 378, *cap.* 3, alia miracula, adversa tolerata 380, *cap.* 4, S. Juliani mors, sepultura 381
28 Julianus Ep. Conchensis in Hispania. *Prolegom.* 509. *Vita ex Hispanico Joannis Mariettæ, cap* 1, S. Juliani ortus, vita privata 510, *cap.* 2, Episcopatus, miracula 510, *cap.* 3, diaboli tentationes superatæ 510, *cap.* 4, mors, sepultura, miracula 510, *cap.* 5, Translatio reliquiarum 511, *cap.* 6, varia miracula 511, 512
31 Julianus Diac. frater S. Julii Presbyteri, in diœcesi Novariensi in Italia. *a p.* 715, *ad* 719. *Vide* Julius.
29 Julianus Hospitator. *Prolegom.* 589. *Vita ex S. Antonino* 590
26 Julianus M. in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 322
27 Julianus M. in Africa. *Ex variis Mroll.* 384
27 Julianus Martyr Soræ, vel Atinæ in Italia. *Prolegom.* 382. *Acta ex* MS. *Italico translata* 382
29 Julianus M. Samosatæ. *Ex Men. Græc.* 565
31 Julius Presbyt. et Julianus Diaconus, fratres in diœcesi Novariensi in Italia. *Prolegom.* 715, *Vita ex* MSS. *Præfatio* 716, *cap.* 1, Sanctorum prædicatio fanorum eversio 716, *cap.* 2, varia miracula, structa templa 718, *cap.* 3, Insula serpentibus purgata, mors S. Juliani 716, *cap.* 4, obitus S. Julii, et B. Audentii 719
25 Juventinus et Maximus milites MM. Antiochiæ. *Prolegom.* 232, *Acta ex S. Chrysostomo cap.* 1, Juliani Apostatæ persecutio 233, *cap.* 2, sancta militum libertas, carcere et bonorum proscriptione multata 233, *cap.* 5, cædes, sepultura 234

L

22 Leo Ep. M. in Bulgaria. *Prolegom. Acta ex Men. Gr.* 54
22 Leo Tribunus M. in Bulgaria. *Ex Men. Græc. et aliis* 54
23 Leodocius M. Puteolis. *Ex Mroll.* MSS. 230
28 Leonides M. Antinoi in Thebaide. *Ex variis Mroll. et Actis S. Ascl.* 448
28 Leucius M. Cæsareæ in Bithynia. *in Actis S. Thyrsi. Prolegom.* § 1, Leucii patria, locus martyrii, peculiaris cultus 422, § 2, communis cultus cum SS. Thyrso et Callinico. Acta 424, martyrium 427, 432 *et* 439
25 Linentius Conf. juxta Turones in Gallia. *Ex variis Mroll.* 242 *et* 756

27 Lucius M. in Africa. *Ex Mroll.* MS. 384
22 Luftbildis V. Lufthelbergæ in diœcesi Colon. *Proleg.* 750. *Vita auc. Cornelio Curtio Canon. Monasterii-Eyfliæ* 750
27 Lupus Ep. Cabilonens. in Gall. *Proleg.* 390. *Vita ex* MSS. *cap.* 1, S. Lupi Episcopatus, virtutes, miracula 392, *cap.* 2, obitus, exequiæ 393, *cap.* 3, miracula ad sepulchrum 393

M

24 Macedonius Crithophagus, anachoreta in Syria. *Proleg.* 207. *Vita ex Theodoreti Philotheo, cap.* 1, Macedonii vita anachoretica, sacerdotium 207, *cap.* 2, fiducia in Deum, miracula 208, *cap.* 3, dona cœlestia 209, cædes Antiochenorum a S. Macedonio impedita, *ex Theodoreti historia Eccle.* 210, Historia tumultus Antiocheni *ex S. Chrysostomo* 211
23 Maimbodus M. in territorio Vesontionensi. *Vita ex* MSS. 155
28 Manfredus Eremit. in Gallia Cisalpina. *Vita ex Italico Francisci Balarini* 525
22 Manuel Archiep. Bulgariæ, M. *Prolegom. ex Joanne Curopalate et aliis* 441. *Acta ex Men. Græc.* 34
30 Marcella vidua, Romæ. *Prolegom.* § 1, S. Marcellæ viduitas, sanctitas, doctrina 710, § 2, obitus, natalis, Acta 720. *Vita auct. S. Hieronymo, cap.* 1, S. Marcellæ genus, conjugium, viduitas 722, *cap.* 2, studium sacræ Scripturæ et pietatis, vita monastica 722, *cap.* 3, odium hæreseos 723, *cap.* 4, captivitas, obitus 723
29 Marcus frater S. Severæ M. in Italia. *Prolegom.* 506. Acta *ex Petro de Natal.* 507
24 Mardonius M. Neocæsareæ. *Ex variis Mroll.* 204
25 Mares Ab. in Syria. *Ex Philotheo Theodoreti et Menæis* 241
28 Margarita V. Ord. Prædicat. filia Regis Hungariæ. *Prolegom.* § 1. genus illustre 512, § 2, sanctitas publice testata 512, § 3, Vita conscripta 514. Processus canonizationis ex litteris. Inquisitorum missis Joanni XXI, 515. *Vita auctore Garino Ord. Prædic. cap.* 1, Margaritæ ortus, pietas 516, *cap.* 2, vestitus vilitas, durities, flagra 516, *cap.* 3, jejunia, abjecta ministeria 517, *cap.* 4, obedientia, benignitas 518, *cap.* 5, orationis studium, et exstases 518, *cap.* 6, varia in vita miracula 518, *cap.* 7, prophetia, mors, exequiæ 520, *cap.* 8 *et* 9, plurima post mortem miracula 520 *et* 521. *Alia vita ex Epitome rer. Hungar. Petri Ranzam, cap.* 1, religiosæ vitæ tirocinium 522, *cap.* 2, religiosæ virtutes 523, *cap.* 3, nuptiæ repudiatæ 524, cap. 4, mors, miracula 524
23 Margarita Virgo Ravennæ in Italia. *Prolegom.* 161. *Vita ex Italico Seraphini Firmani. Prologus auctoris* 161, 162, *cap.* 1, Margaritæ ortus, virtutes 162, cap. 2, vaticinia ejus ac miracula 163. *cap.* 3, obitus, sepultura 164, Regulæ collectæ e documentis Margaritæ, quibus ordinem boni Jesu instituit. *Ex Italico Firmani* 165. *Alia Vita auctore Hieron. Rubeu* 166
26 Maria uxor S. Xenophontis. *Vide hujus Acta a pag.* 337 *ad* 345.
27 Marina M. in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 383
25 Marinus sive Amarinus, Ab. M. in Gallia. *In Actis S. Præjecti Episc.* 242, 243, 245, 246 *et* 249
27 Marius Ab. Bodanensis in Gallia. *Prolegom.* 387. *Vita auctore Dynamio Patricio. Ex* MS. *Bremano, cap.* 1, S. Marii præfectura, vaticinia 389, *cap.* 2, varia miracula, obitus 389. *cap.* 3, miracula post mortem 390
31 Martinus Presb. Sauriensis in Lusitania. *Prolegom.* 746. *Vita auctore Salvato discipulo ex* MSS. *Prologus* 746, *cap.* 1, Sauriensis oppidi descriptio 746, *cap.* 2, S. Martini ortus, educatio, sacerdotium, 746, *cap.* 3, cura pastoralis 747, *cap.* 4, captivitas, mors, sepultura 749
24 Martyres II, fratres S. Barsimæ. *Ex Men. Græc.* 206
23 Martyres II, in Pario lacu. *Ex Men. Græc.* 97
26 Martyres II, in Phrygia. *Ex Men. Græc.* 324
29 Mart. III Trecis in Gallia. *In Actis S. Sabiniani* 552
26 Martyres XII Philadelph. Smyrnæ. *In Actis S. Polycarpi* 306
28 Martyres XV, socii S. Callinici Apolloniæ in Phrygia. *In Actis S. Thyrsi.* Eorum conversio 437, Martyrium 439, cultus sacer *assertus ex variis Martyroll.* 424
27 Martyres XXIV, in Africa. *Ex Mrol.* MS. 384
26 Martyres XXV, in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 323
27 Martyres XXXII, in Africa. *Ex variis Mroll.* 384
26 Martyres XXXVI, socii S. Theogenis. *Ex Mrol.* 323
29 Martyres XI, VIII milites Trecis in Gallia. *In Actis S. Sabiani* 552, 553, 556, *ubi tamen XII, tantum numerantur.*
23 Martyres LXXIII, socii S. Anastasii in Hisp. Tarracon. 70
30 Martyres CXXIV, in Africa. *Ex variis Mroll.* 642
29 Martyr. LXXX, Tuderti in Umbria. *In Actis S. Seustrii* 562
22 Mart. CCCLIX, Gerundæ in Hispania, S. Inventi. *Ex Hispanico Domenecci.* 28
22 Mart. CCCLXXVII in Bulgaria. *Ex Men. Gr. et aliis* 54
29 Martyres mille circiter milites in Italia. *In Actis S. Severæ V.* 562
23 Martyres Ancyrani pueri, alumni. S. Clementis. *In ejus Actis* 79 *et* 90
23 Martyres Romani, viri, fœminæ, pueri, *In Actis S. Clementis Ancyrani* 76, 87 *et* 88
25 Martyres cum S. Medula. *Ex Men. Græc.* 230
23 Martyrius monachus in Valeria Italiæ provincia. *Ex Dialog. S. Gregorii et Martyrol.* 107
26 Marus Ep. Trevirensis in Gallia Belgica. *Ex Brauero et Martyroll.* 445. *Miracula ex* MSS. 345
30 Matthias Ep. Hierosolymorum. *Ex variis* 640
27 Matrosus M. in Africa. *Ex Mrol.* MS. 384
29 Maurus M. Romæ. *Vita e variis collecta*, § 1, SS. Papia et Mauri natalis, acta 563, § 2, Eorum reliquiæ in Urbem et Germaniam translatæ 563, § 3, ad ecclesiam Oratorii translatæ 564, § 4, aliquæ in Flandriam 564
23 Mausimas, vel Maysimas, Sacerdos in Syria. *Vita ex Philotheo Theodoreti* 102
24 Maximus M. Romæ. *Ex Mroll.* MSS. 205
25 Maximus miles M. Antiochiæ. *Vide* Juventinus *a* 232 *ad* 234.
29 Maximus pater S. Severæ M. in Italia. *Prolegom.* 560. *Acta ex Petro de Natal.* 560
25 Medula M. *Ex Men. Græc.* 230
22 Memnon M. *Ex Martyroll.* MSS. 27
23 Messalina V. M. Fulginii in Umbria. *Vita ex Italico Ludovici Jacobilli, cap.* 1, Messalinæ pia opera 66, *cap.* 2, martyrium, repertæ reliquiæ 67
24 Metellus M. Neocæsareæ. *Ex variis Mroll.* 204
31 Metras, sive Metranus M. Alexandriæ. *Ex Mroll. et Eusebio* 694
22 Minutius M. in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 27
23 Minutius M. Romæ via Salaria. *Ex Mroll.* MSS.

22 Missurianus

27 Missurianus M. in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 384
22 Mucius M. in Africa *Ex Mroll.* MSS. 27
24 Musonius M. Neocæsareæ. *Ex variis Mroll.* 204

N

26 Norburga vidua cum liberis VIII, in Germania. *Ex relatione Danielis Feldneri e Soc.* JESU 365

O

22 Orion M. *Ex Mroll.* MSS. 27
22 Orontius M. socius S. Vincentii, Gerundæ in Hispania. *Prolegom. Acta ex* MSS. *a p.* 2 *ad* 6. *Vide* Vincentius.

P

28 Palladius anachoreta in Syria. *Ex Theod. et Men. Gr.* 458
26 Papas M. in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 323
23 Papias M. Ancyræ. *Ex Mroll.* MSS. 97
25 Papias M. Carthagine. *Ex Mroll.* MSS. 232
29 Papias M. Romæ. *Vita e variis collecta, a pag.* 563 *ad* 564. *Vide* Maurus.
29 Panegorius M. Samosatæ. *Ex Men. Græc.* 565
23 Parmenas Apost. e VII primis Diaconis, M. Philippis in Macedonia. *Ex variis Martyroll.* 66
22 Parodus Presb. M. in Bulgaria. *Ex Men. Gr. et aliis* 54
26 Paula vidua Romana, Bethleemi in Judæa. *Prolegom.* § 1, S. Paulæ natalis, vita 326, § 2, ætas, monasteria, sepulchrum 326. *Vita auctore S. Hieronymo.* Præfatio 327, *cap.* 1, S. Paulæ ortus, conjugium, viduitas, discessus e patria 328, *cap.* 2, iter maritimum in Syriam: inde terrestre Hierosolymam 329, *cap.* 3, iter in Bethlehem et ad mare mortuum 329, *cap.* 4, iter ad Jordanem, in Galilæam et Samariam 330, *cap.* 5, iter in Ægyptum 331, *cap.* 6, virtutes Christianæ 332, *cap.* 7, adversorum invicta perpessio 332, *cap.* 8, Virginum institutio 333, *cap.* 9, odium hæreticorum, studium sacræ Scripturæ 334, *cap.* 10, obitus, sepultura 336
29 Paulus M. in Africa *Ex variis Mroll.* 565
24 Paulus M. Cleopatride in Ægypto. *Ex Men. Gr. et aliis* 205
24 Pausirion M. Cleopatride in Ægyp. *Ex Men. Gr. et aliis* 205
26 Pelagius Ep. Iriensis in Gallæcia. *Ex Molin. et Marietta* 366
31 Pelianus M. Alexandriæ. *Ex variis Mroll.* 696
30 Peregrinus Confess. in Sicilia. *Prolegom. Ex Oct. Cajetano et aliis* 645 *et* 757. *Vita ex* MSS. 758
27 Perpetua M. in Africa. *Ex Mrol.* MS. 384
27 Petrus Ægyptius anachoreta in Syria. *Ex Theodoreto et Men. Græc.* 386
22 Petrus Ep. M. in Bulgaria *Prolegom. Acta ex Men. Gr.* 54
26 Petrus Ep. in Gallæcia. *Ex Molina et Marietta* 366
29 Petrus Nolascus fundator ord. S. Mariæ de Mercede Redemptionis captivorum, in Hispania. *Prolegom.* 595. *Vita auctore Francisco Zumel.* *Præfatio* 596, *cap.* 1, S. Petri Nolasci ortus, pietas, opum abdicatio 596, *cap.* 2, captivorum procurata redemptio 597, *cap.* 3, Ordo Mercedis institutus 598, *cap.* 4, capta Valentia. Podiense cœnobium 599, *cap.* 5, primum redemptionis cœnobium instituti verus exemplum 600, *cap.* 6, Viri sancti exordine Mercedis 601, *cap.* 7, alii viri ac feminæ sanctitate illustres. S. Petri obitus 602. Analecta de Petro Nolasco ex historia Hispanica Alfonsi Remon. § 1, adversa fortiter tolerata 603, § 2. cœlitus impertita solatia 604
23 Petrus Telonearius. *Ex vita S. Joannis Eleemosyn.* 119 *et* 136
29 Petrus Thomasius Patriarcha Constantinopol. ord. Carmelit. *Prolegom.* § 1, Legatio multiplex a Sede Apostolica S. Petro imposita 605, § 2, S. Petri Episcopatus, Archiepiscopatus, Patriarchatus 607, § 3, tempus et genus mortis, cultus sacer 608, § 4. Vita, scripta 609. *Vita auctore Philippo Mazzerino Cancellario regni Cypri. Ex* MSS. *Prologus auctoris* 610, *cap.* 1, S. Petri patria, institutio, vita monastica, doctrina 611, *cap.* 2, laurea doctoralis, conversatio in Curia Pontificia 612, *cap.* 3, Episcopatus, Nuntiatura ad Imperatorem, Reges Appuliæ et Rasciæ 612, *c.* 4, Legatio ad Venetos et Regem Hungariæ 614, *cap.* 5, Legatio Constantinopolitana. Ecclesia Orientalis Romanæ reconciliata 615, *cap.* 6. iter in Cyprum et Palæstinam 616, *cap.* 7, legatio Apostolica universalis in Oriente. Creta ab hæresi purgata 617, *cap.* 8. Inauguratio Petri Regis Cypri. Schismaticorum reductio 619, *cap.* 9, visitatio Episcopat. Coronensis reditus in Cyprum 620 *cap.* 10, pestilentia a Cypro miraculose aversa 621, *cap.* 11, iter ad Papam et Principes Christianos: sacra expeditio in Palæstinam decreta 622, *cap.* 12, pax Bononiensis procurata 623, *cap.* 13, pericula Bononiæ contempta, superata 624, *cap.* 14, Belli tenue subsidium a Venetis concessum, a reliquis Principibus negatum 626, *cap.* 15, timor belli Genuensis sublatus. Classis ad expeditionem emissa 628, *cap.* 16, Alexandria intercepta, derelicta 629, *cap.* 17, Epistola S. Petri ad Papam et Imp. de successu expeditionis 630, *cap.* 18, reditus in Cyprum. S. Petri ægritudo 632, *cap.* 19, præparatio ad mortem, testamentum 633, *cap.* 20, obitus 634, *cap.* 21, Miracula sepultura 636, *cap.* 22, Epilogus Scriptoris. Encomia B. Petri 636. *Appendix ad vitam, incerto auctore* 637
23 Phengon miles M. Amisi. *In Actis S. Clementis Ancyrani* 79 *et* 92
30 Philappianus M. in Africa. *Ex variis Mroll.* 642
24 Philippicus Presbyter. *Ex Men. Græc.* 207
24 Philo Ep. Calpasius. *Ex Men. Græc.* 207
29 Philotheus M. Samosatæ. *Ex Men. Græc.* 565
26 Polycarpus Ep. Smyrnensis in Asia M. *Prolegom.* § 1, S. Polycarpi festum dies et annus martyrii 306, § 2. Acta, scripta 307, § 3, in Urbem profectio: zelus adversus hæreticos 308, § 4, ejus discipuli Galliarum Apostoli 309, § 5, Reliquiæ 309. *Vita auctore Pionio ex Ms. Græco, cap.* 1, S. Polycarpi adolescentia 309, *cap.* 2, mores et studia juventutis, cælibatus 311, *cap.* 3, Diaconatus, doctrina Christiana 312, *cap.* 4, sacerdotium, conciones 312, *cap.* 5, Episcopatus Smyrnensis 314, *cap.* 6, miracula 315. *Martyrium ex Ecclesiæ Smyrnensis epistola ex Ms. Græc.* § 1, S. Germanici et aliorum constantia 317, § 2, Polycarpi latebræ et apprehensio 317, § 3, martyrium, reliquiæ 319. *Idem martyrium ex* MSS. *Latinis*, § 1, S. Germanici et aliorum constantia 320, § 2. Polycarpi latebræ, apprehensio 320, martyrium 320
31 Polycarpus M. in Africa. *Ex variis Mroll.* 695
25 Poppo Abbas, Stabuleti in Belgio. *Prolegom* 251, *Vita auctore Everhelmo Abbate. Ex* MSS. *Præfatio Onulphi monachi* 252, *cap.* 1, Popponis ortus, studium armorum 252, *cap.* 2, piæ peregrinationes 253, *cap.* 3, repudiata seculi vita 254.

254, *cap.* 4, leprosi miraculosa curatio 255. *cap.* 5, B. Adelwinæ matris religiosa vita 255, *cap.* 6, monasterii S. Vedasti possessiones strenue curatæ 256, *cap.* 7, probata humilitas. Beloaci præfectura 257, *cap.* 8, præfectura Stabulensis, et S. Maximini; adversarii puniti 258, *cap.* 9, Declinato Episcopatu, monasteria reformata 259, *cap.* 10, afferta miraculis auctoritas 260, *cap.* 11, Stabuleti et Malmundarii restauratio, ornatus 260, *cap.* 12, æmuli castigati, miracula 261, *cap.* 13, præfectura Vedastina, et Marchianensis 262, *cap.* 14, Obitus, virtutes, sepultura 263, *cap.* 15, varia post mortem miracula 264, *cap.* 16, alia miracula. *Auctoris epilogus* 265

29 Potamion Ep. Agrigentinus in Sicilia. *Ex Ferrar. et aliis* 584

25 Præjectus Ep. Arvernensis in Gallia, Marinus, sive Amarinus, et Elidius MM. *Proleg.* 242. *Vita auct. coætaneo, ex* MSS. *cap.* 1, S. Præjecti Episcopat. in eo gesta 244, *cap.* 2, varia miracula 244, *cap.* 3, improborum machinationes, cædes 245. *Alia vita auctore coætaneo. Ex* MSS. *Prologus auct.* 247, *cap.* 1, S. Præjecti institutio, sacerdotium 247, *cap.* 2, Episcopatus: in eo gesta 248, *cap.* 3, martyrium miracula 249

24 Prilidianus puer discipulus S. Babylæ Ep. M. Antiochiæ. *In Actis* S. Babylæ *a p.* 183 *ad* 193

27 Primus M. in Africa. *Ex variis* 384

27 Processus M. in Africa. *Ex Mrol.* MS. 384

25 Projectus Diaconus M. Casali in Italia. *Ex Ferrario* 250

27 Publia M. in Africa. *Ex variis Mroll.* 384

24 Publianus M. in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 204

27 Publianus M. in Africa. *Ex Mrol.* MS. 384

25 Publius Abbas, Zeugmate in Syria. *Prolegom.* 236. *Vita ex Theodoreto cap.* 1, S. Publii exercitatio, duplex cœnobium extructum 235, *c.* 2, Successores in præfectura cœnobiorum 236

31 Publius M. in Africa. *Ex variis Mroll.* 695

Q

27 Quintillus M. in Africa. *Ex Mrol.* MS. 384

R

26 Radegundis V. Calæ in Gallia. *In Actis S. Bathildis Reginæ. Prolegom.* § 6, 354. *Vita* 357 *et* 360. Translatio 362 *et* 363

24 Rainaldus Ord. Crucigerorum, in Piceno. *Ex Ferrario et Maurolyco* 223

29 Redigundis V. ord. Præmonstrat. in Hispania. *Prolegom.* 590 *Vita ex Hagiologio Præmonstrat. Chrysostomi vander Sterren* 590

26 Reotrus M. in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 323

26 Rhodon M. *Ex variis Mroll.* 324

28 Richoardus Abbas Valcellensis in Belgio. *Ex Chronico* MS. *et Mrol.* 508

24 Ruppus M. in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 204

S

30 Sabina vidua Mediolani. *Vita ex variis collecta* 644

29 Sabina V. Trecis in Gallia. *Prolegom.* § 1, publica veneratio 542. § 2, Acta, reliquiæ, tempus obitus 553. *Vita ex* MSS. *cap.* 1, S. Sabinæ patria, educatio, fuga e patria 559, *cap.* 2, iter Romam, Ravennam et in Galliam 559, *cap.* 3, obitus, sepultura, miracula 560

25 Sabinianus M. in Sicilia. *Ex Mroll.* MSS. 232

29 Sabinianus M. Trecis in Gallia. *Prolegom.* § 1, publica veneratio 552, § 2, Acta, reliquiæ, tempus obitus 554. *Vita ex* MSS. *cap.* 1, S. Sabiniani baptismus, prædicatio, carcer 555, *cap.* 2, irrogata tormenta 559, *cap.* 4, cædes, sepultura, miracula 555. *Vita alia ex Nicolao Camuzato, c.* 1, Sabiniani conversio, peregrinatio, prædicatio 550, *cap.* 2, tormenta inflicta 557, cædes, sepultura, miracula 559

25 Sabinus Puteolis. *Ex variis Martyroll.* 230

23 Salamanes Silentiarius in Syria. *Proleg. Vita ex Theodor.* 103

29 Sarbelius M. Edessæ in Mesopotamia. *Acta ex Men. Gr. et variis Mroll.* 538 *et* 758

31 Saturninus M. in Africa. *Ex variis Mroll.* 695

31 Saturninus M. Alexandriæ. *Ex variis Mroll.* 695

23 Saturninus M. Romæ via Salaria. *Ex Mroll.* MSS. 68

22 Saturus M. in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 27

26 Saturus M. in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 323

27 Saturus M. in Africa. *Ex variis Mroll.* 384

27 Secunda M. in Africa. *Ex Mrol.* MSS. 384

29 Secunda mater S. Severæ M. in Italia. *Prolegom.* 562. *Acta ex Petro de Natal.* 561

26 Secundus M. in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 323

27 Secundus M. in Africa. *Ex variis Mroll.* MSS. 394

25 Secundus M. Carthagine. *Ex Mroll.* MSS. 232

30 Serena M. Metis in Gallia Belgica. *Acta ex variis collecta.* § 1, S. Serenæ natalis, gesta 642, § 2, translatio, miracula 643

23 Sergius monachus M. in Hisp. Tarraconensi. *Ex variis* 70

26 Servandus Ep. Iriensis in Gallæcia. *Ex Molino, Marietta et Ferrario* 366

29 Severa V. M. in Italia. *Proleg.* 562 *Act. ex Petro de Natal.* 562

25 Severianus Ep. Gabalitanus in Gallia. *Ex Joanne Chenu, et variis Mroll.* 229

23 Severianus M. Neocæsareæ in Mauritania. *Ex variis Mroll.* 68

29 Seustius M. Tuderti in Umbria. *Prolegom.* 562. *Acta ex Ferrario* 562

26 Simeon Priscus Ab. in Syria. *Ex Theodoreto.* § 1, Vita anachoretica, miracula 324, § 2, peregrinato ad montem Sina, monasteria extructa 325

22 Sionius M. in Bulgaria. *Ex Men. Græc. et aliis* 54

23 Sodon Ravennæ in Italia. *Ex Mroll.* MSS. 232

24 Sophias, sive Cadocus Ep. Beneventanus in Italia M. *a* 217 *ad* 220 *item* 756. *Vide supra* Cadocus.

28 Speus Confessor Aquisgrani et Hartesburgi. *Ex Lamb. Schafnaburgensi et Mroll.* 506

27 Sulpitius Ep. Gislenopoli in Hannonia. *Prolegom.* 402. Historia translationis 402

29 Sulpitius Severus Ep. Bituricensis in Gallia. *Ex variis.* § 1, res ejus gestæ 582. § 1, Sulpitius Severus S. Martini discipulus, an Sanctus? 584

24 Supporina Claro-monte in Gallia. *Ex Savarone* 207

24 Suranus Abb. in Italia M. *Ex Dialog. S. Greg. et Mrol.* 221

T

26 Tællianus M. in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 323

27 Tecussa M. in Africa. *Ex Mrol.* MS. 384

31 Tharsicius

31 Tharsicius M. Alexandriæ. *Ex variis Mroll.* 696

31 Theoctiste V. M. in Ægypto. *In Actis SS. Cyri et Joannis* 695, 701, 702

22 Techus M. *Ex Mroll.* MSS. 27

27 Theodoricus II, Ep. Aurelianensis in Gallia. *Prolegom.* 402. *Vita ex Annalibus Caroli Saussei* 404

31 Theodosia V. M. in Ægypto. *In Actis SS. Cyri et Joannis* 696, 697, 698

24 Theodotion M. Cleopatride in Ægypto. *Ex Men. Gr. et aliis* 205

26 Theofridus Ep. Albigensis in Gallia, *ex Vita S. Bathildis et Mrolog.* 364

26 Theogenes M. *Ex S. Augustino et variis Mroll.* 323

25 Theogenes M. Puteolis *ex Mroll.* MSS. 230

26 Theoritgida V. Berkingi in Anglia. *Prolegom.* 364 *Vita ex Historia Anglicana Bedæ* 364

30 Thiadildis V. Abbatissa Freckenhorsti in Westphalia. *Commentarius Joan. Gamansii Soc.* Jesu. § 1, Freckenhorsti situs. Thiadildis publica veneratio, 760 § 2, Everwerdus fundator Freckenhorsti 760, § 3, Geva amita S. Thiadildis 760, § 4, Crux sancta Freckenhorsti 761. *Vita ex* MSS. *cap.* 1, Monasterii Freckenhorsti origo 761, *cap.* 2, S. Thiadildis educatio 762, *cap.* 3, Everwordus et Geva conjuges seculum relinquunt 763, *cap.* 4, Thiadildis virtutes, obitus, 764, *cap.* 5, Revelatio sanctæ Crucis in Freckenhorst 765

31 Thyrsus M. Alexandriæ. *Ex variis Mroll.* 694

28 Thyrsus M. Mileti in Asia. *Proleg.* § 1, S. Thyrsi patria, locus martyrii, peculiaris cultus 423, § 2, communis cultus S. Thyrsi cum sociis Leucio et Callinico. Acta 424, § 3, reliquiæ, templa 426, § 4, hymnus *auctore Cyxilla Ep. Toletano* 427. *Acta ex* MSS. *mutila, cap.* 4, reliqua, Thyrsi tormenta sub Cumbritio et Silvano, horum interitus 428, *cap.* 5, sub Baudo Præside Apameæ e mari eripitur 429, *cap.* 6, Cæsareæ tolerata flagra : feræ cicures, statua Bacchi dejecta 430, *cap.* 7, Apolloniæ certamen mutum, martyrium S. Callinici 430, *cap.* 8, S. Thyrsi mors, sepultura 431 *Alia Acta ex* MSS. *cap.* 1, martyrium S. Leucii, conversio S. Thyrsi 432, *cap.* 2, varia S. Thyrsi tormenta sub Cumbritio Præside 432, *cap.* 3, plumbo liquato perfusus et frustatim jussus secari, integer et incolumis permanet 434, *cap.* 4, baptismus divinitus procuratus : statua Apollinis contracta 435, *cap.* 5, varia tormenta sub Silvano et Cumbritio : horum interitus 436, *cap.* 6, morti bis sub Baudo Apameæ ereptus : statua Bacchi dejecta 437, *cap.* 7, Quæstio Apolloniæ habita, conversio S. Callinici 438, *cap.* 8, martyrium SS. Callinici et XV, ab eo conversorum, obitus S. Thyrsi 439

Alia Acta ex MSS. *cap.* 1, martyrium S. Leucii, conversio S. Thyrsi 439, *cap.* 2, varia tormenta sub Præside Cumbritio 440, *cap.* 3, illæsus manet in variis tormentis 441, *cap.* 4, baptismus S. Thyrsi, statua Apollinis dejecta 442, *cap.* 5, tormenta a Silvano inflicta 443, *cap* 6, interitus Silvani et Cumbritii 444, *cap.* 7, sub Præside Baudo in mare projectus, liberatus 444, *cap.* 8, feris objectus, illæsus 445, *cap.* 9, Quæstio Apolloniæ habita. S. Callinici conversio : utriusque martyrium 446

24 Timotheus Apostolus Ep. Ephesinus M *Prolegom.* § 1, S. Timothei natalis 176, § 2. Acta conscripta, tempus mortis 177, § 3, translatio reliquiarum 179. *Acta auctore Polycrate Ep. Ephesino. Ex* MSS. 180. *Alia acta auctore Simeone Metaphraste, cap.* 1, S. Timotheus discipulus et comes S. Pauli 181, *cap.* 2, S. Timothei zelus, martyrium 181, *cap.* 3, reliquiarum translatio 182

24 Timotheus M. in Sicilia. *Prolegom. Acta ex Men. Græc.* 206

31 Tryphæna M. Cyzici in Hellesponto. *Ex variis Mroll.* Acta *ex Menæis* 696

U

31 Ulfia V. Ambiani in Gallia *Prolog.* 736. *Vita ex* MSS. 738

23 Urbanus Ep. Lingonensis in Gallica. *Prolegom.* 104. *Epitome vitæ ex Martyrol. Gallic. Saussai,* 105. *Vita auctore monacho Benigniano. Ex* MSS. *cap.* 1, Urbanus suis opitulatur : sacella erigi jubet 105, *cap.* 2, improborum vim coercet et punit 106, *cap.* 3, varie mortalibus opitulatur, 106, punit 106

24 Urbanus puer discipulus S. Babylæ Ep. M. Antiochiæ. *In Actis* S. Babylæ *a page* 183 *ad* 193

V

28 Valerius Ep. Cæsaraugustanus in Hispania. *Vita ex Hispanico Martini Carillii et aliis collecta. cap.* 1, S. Valerii ortus, natalis, acta 449, *cap.* 2, exilium, mors 450, *cap.* 3, reliquiæ, earum translatio 451, *cap.* 4, miracula ad reliquias 452, *cap.* 5, reliquiæ Cæsaraugustæ et Rotæ 455

29 Valerius Ep. M. Lucæ in Etruria. *Vita ex Italico Cæsaris Franciotti* 537

29 Valerius Ep. Trevirensis in Gallia Belgica. *Prolegom* 532 *et* 757. *Vita auctore, ut creditur, Goldschero monacho. Ex* MSS. *cap.* 1, SS. Eucharius, Valerius, Maternus in Belgicam missi 533 et 758, *c.* 2, Treviri fidei mysteriis imbuti 534, *c.* 3, miraculis fides confirmata 535, *c.* 4, S. Eucharii obitus 536, *cap.* 5, S. Valerii Episcopatus 536, *cap.* 6, S. Materni Episcopatus 536 et 753

27 Veneria M. in Africa. *Ex Mroll* MS. 384

24 Vera Claromonte in Gallia. *Ex Savarone* 207

26 Victor M. in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 323

27 Victor M. in Africa. *Ex Mrol.* MS. 384

29 Victor M. in Africa. *Ex variis Mroll.* 565

31 Victor M. in Africa. *Ex variis Mroll.* 695

31 Victor M. Alexandriæ. *Ex variis Mroll.* 696

22 Victor M. Gerundæ in Hispania. *Prolegom.* 2. *Martyrium in actis SS. Vincentii et Orontii a p.* 3 *ad* 6.

24 Victor et socius MM. Romani, Insulis in Flandria. *Prolegom.* 167. *Triumphus translationis, auctore Joanne Buzelino Societatis* Jesu. *Præfatio ad urbis Insulanæ Senatores* 167, *cap.* 1 SS. Victoris et socii reliquiæ Roma missa 168, *cap.* 2. in Belgium appulsæ, examinatæ 169, *cap.* 3, solenniter Torcano Insulas deportatæ 170, *cap.* 4, festive ab Insulensibus exceptæ 170, *cap.* 5, solemni supplicatione in urbem invectæ 171, *cap.* 6, triumphaliter in templum Societatis illatæ 172, *cap.* 7, cetera pompa, et Octavæ solennitas 172

27 Victoria M in Africa. *Ex variis Mroll.* 384

26 Victorina M. in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 323

26 Vilulphus Ep. Iriensis in Gallæcia. *Ex Molina et Marietta* 365

26 Vimarasius Ep Auriensis in Gallæcia. *Ex Molin. Marietta Ferrar.* 366

26 Vincentia M. in Africa. *Ex Mroll.* MSS. 323

27 Vincentia M. in Africa. *Ex variis Mroll.* 384

22 Vincentius Archidiac. Cæsaraugustanus M. Valentiæ in Hispania. *Prolegom.* 6. *Acta ex* MSS. *cap.* 1, SS. Vincentius et Valerius comprehenduntur

duntur 7, *cap.* 2, S. Vincentius dire torquetur 8, *cap.* 3, varie divinitus recreatus, tormentis superatis, moritur 9, *cap.* 4, in corpus frustra sævit tyrannus : id religiose conditum 10

Reliquiæ S. Vincentii, in Galliam translatæ. Prolegom. § 1, stola S. Vincentii allata Parisios; dicatum ei cœnobium quod nunc S. Germani 11, § 2, aliæ in Gallia reliquiæ 12, § 3, reliquiæ Castrum urbem Galliæ translatæ : earum partes alio 13. *Historia translationis reliquiarum Castrum, auctore Aimoino monacho. Præfatio* 13. *Liber* 1, *cum* MS. *collatus.* Reliquiæ inventæ : denuo receptæ 14. *Liber* 2, Reliquiæ Castrum delatæ, miracula 16. *Eadem historia carmine descripta auctore eodem Aimoino* 18

Reliquiæ S. Vincentii in Lusitaniam translatæ. *Prolegom.* § 1, Reliquiæ S. Vincentii devectæ Ulyssipponem 19, § 2, descripta historia : anniversarium festum 20. *Historia translationis auctore Stephano Præcentore Ulyssippon. ex* MSS. *cap.* 1, Inventæ S. Vincentii reliquiæ 21, *cap.* 2, Ulyssipponem translatæ 22 *cap.* 3, varia ad eas facta miracula 22, *cap.* 4, aliæ curationes infirmorum 23, *cap.* 5, res amissæ, ejus ope repertæ 24, *cap.* 6, Tempestates sedatæ, alia mortalibus concessa beneficia 25. *Reliquiæ S. Vincentii Barii in Appulia et alibi in Italia. Prolegom.* 26 *et* 749. *Narratio translationis Barium. Ex* MSS. 26 *Reliquiæ S. Vincentii Pragæ* 749

22 Vincentius, Orontius, Victor, MM. Gerundæ in Hispania. *Prolegom.* 2. *Acta auctore Ep. Gallo ex* MSS. *cap.* 1, SS. Vincentii et Orontii iter in Hispaniam, martyrii desiderio 3, *cap.* 2, eorum martyrium 4, *cap.* 3, Victoris et parentum cædes. Vincentii, Orontii, Victoris avecta Ebredunum corpora 4, *cap.* 4, unde acta Scriptor acceperit : varia Sanctorum miracula 5

27 Vincentius M. in Africa. *Ex Mrol.* MS. 384

27 Vitalianus Pontifex Roman. *Prolegom.* 779. *Vita auctore Anastasio Bibliothecario* 395

W

22 Walterus de Bierbeke ord. Cisterc. Hemmenrodæ. *Prolegom.* 60. *Vita ex* MSS. *cap.* 1, Walteri secularis militia 60, *cap.* 2, Studium virtutum, religionis ingressus 61, *cap.* 3, varia miracula 61, *cap.* 4, religiosæ virtutes 62, *cap.* 5, obitus, miracula 62

X

24 Xene, sive Eusebia, V. Mylasæ in Caria. 212 *Vide* Eusebia *supra.*

26 Xenophon et Maria conjuges, Arcadius et Joannes filii, Hierosolymis. *Prolegom.* 338. *Vita ex* MS. *Græco. Præfatio Interpretis Othonis Zylii Societ.* Jesu 339, *cap.* 1, S. Xenophontis patria, conjux, liberi 339, *cap.* 2, æger filios accersit, instruit : divina ope curatur 340, *cap.* 3, filii ad studia revertentes naufragium patiuntur 340, *c.* 4, ambo seorsim monasticam vitam complectuntur 341, *cap.* 5, naufragium filiorum intelligunt parentes, et forti animo ferunt 342, *cap.* 6, Hierosolymis filios quærunt : hi se invicem agnoscunt 343, *cap.* 7, parentes filios agnoscunt : utrique sanctitate florent 344

Z

24 Zama Ep. Bononiensis in Italia. *Ex variis* 205

24 Zosimus Cilix Ep. Babylonius in Ægypto. *Prolegom.* 221. *Vita ex Prato spirituali Joan. Moschi* 221

31 Zoticus M. Alexandriæ. *Ex variis Mroll.* 695

INDEX

CHRONOLOGICUS

IN X ULTIMOS DIES JANUARII.

Quæ hoc tomo de Sanctis, iis præsertim quorum x postremis diebus Januarii aguntur natales, memorantur, ea, non tamen omnia, sed præcipua, suis hic temporibus breviter assignantur, vel ex certis chronologicis notis vel probabili aliorum conjectura. Accuratior ceteris editis tomis, atque universalior contexetur Chronologia.

In annis a Christi ortu computandis secuti sumus vulgarem et passim receptam epocham: in digerendis annis Imperatorum ante Constantinum, consulares Fastos aliosque proprios characteres.

Qui ante Christi ortum vixere Sancti, hoc tomo pauci occurrere; quorum proinde in hoc Indice habita ratio non est: fiet id alibi accurate.

Litteræ A B C etc., non sunt margini adscriptæ, ut in quatuor ultimis Indicibus, quia rarior hic earum usus, et quid sibi velint facile erit ex tertii Indicis præfatione cognoscere.

I SECULUM A CHRISTO NATO.

Hoc seculo floret S. Ananias Apost. Mart. 25 *Januar.* 232

S. Parmenas ex vii Diaconis primis, Philippis Macedoniæ 23 *Januar.* 66

Anno 97. S. Timotheus Ap. Ep. Ephesinus martyrio coronatur 24 *Januar.* 176

Sub seculi finem videri possunt obiisse S. Peregrinus Conf. qui Calatabellotæ in Sicilia colitur 30 *Januar.* 640 et 758

S. Valerius Ep. Trevirensis in Gallia Belgica 29 *Jan.* 533

Valerius Ep. Lucæ in Etruria 29 *Januar.* 537

II SECULUM.

Seculi 2 initio S. Matthias Episc. Hierosolymitanus 30 *Januar.* 640

S. Barsimæus Episc. Edessenus 30 *Januar.* 641

Sub Trajano (qui a 27 Jan. 98 ad 10 Aug. 117 imperavit) SS. Sarbelius et Barbæa, sive Bebæa, ejus soror, martyrium passi Edessæ 29 *Jan.* 538

Sub Antonino Pio S. Julianus Soræ, vel Atinæ, in Italia 27 *Januar.* 382

S. Hippolytus in Appulia 30 *Januar.* 642

Eodem seculo S. Severinus Ep. Gabalitanus in Gallia putatur vixisse 25 *Jan.* 230

Sub M. Aurelio S. Constantius Ep. Perusinus in Etruria 29 *Januar.* 539

S. Polycarpus Ep. Smyrnensis, et XII Philadelphienses MM. 26 *Januar.* 306

Sub Severo Polycrates Ep. Ephesinus scriptor Actorum S. Timothei floret 177

III SECULUM.

An. 249. S. Metranus sive Metras M. Alexandriæ 31 *Jan.* 694

An. 250. S. Julianus Ep. Cenomanensis missus in Gallias cum aliis Apostolis creditur 26 *Januar.* 757

Sub Decio SS. Thyrsus, Leucius, Callinicus et alii XV, in Asia martyrii palmam adepti 28 *Janu.* 423

S. Felicianus Ep. Fulginas in Italia 24 *Januarii.* 195

S. Messalina V, Fulginii 23 *Janu.* 48

S. Alexander M. 30 *Janu.* 641

S. Babylas Ep. Antiochenus cum tribus pueris. Sub Decio an Numeriano passus? 24 *Januar.* 183

Sub Gallieno. S. Emerentiana V. 23 *Januar.* 71

An. 270. Zama ordinatur Ep. Bononiensis in Italia 24 *Jan.* 205

Circ. an. 287. S. Hyppolytus Presb. Antiochiæ 30 *Janu.* 643

Circ. an. 300 S. Irene vidua S. Castuli M. obit 21 *Janu.* 28

IV SECULUM.

Sub Diocletiano (qui an. 284. imperium occupavit, abdicavit 304,) martyrium passi SS. Cyrus, Joannes, Athanasia, Theodosia, Theoctiste et Eudoxia in Ægypto 31 *Januar.* 696

SS. Paulus, Pausirion, Theodotion Cleopatride in Ægypto 24 *Janu.* 205

S. Asclas, Antinoi in Thebaide 23 *Janu.* 78

S. Leonides ibidem 28 *Janu.* 446

S. Seustius et LXX socii Tuderti in Italia 29 *Janu.* 562

SS. Papias et Maurus Romæ 29 *Janu.* 563

S. Flavianus Urbis Præfectus 28 *Janu.* 449

SS. Æmilianus Ep. Hilarianus monachus, Hermippus et Dionysius Trebiæ in Italia 28 *Janu.* 448

S. Serena Spoleti in Italia 30 *Janu.* 643

S. Devota V. in Corsica 27 *Janu.* 385

SS. Anastasius et LXXII socii in Hispania Tarraconensi 23 *Janu.* 70

S. Vincentius Archidiaconus Cæsaraugustanus Valentiæ in Hispania 22 *Janu.* 6

SS. Vincentius, Orontius, Victor, Aquilina hujusque

jusque maritus Gerundæ in Hispania 22 *Janu.* 2
S. Inventus et CCLIX ibid. 22 *Jan.* 27
Martyres plurimi per orbem universum, qui singulis diebus coluntur.
Initio 4 sec. SS. Maximus et Secunda conjuges, Marcus et Calendinus filii, Severa filia et 1000 milites MM. 29 *Janu.* 562
SS. Clemens Ep. Ancyranus, Agathangelus, Christophorus et Chariton Diaconi, et plures pueri Ancyræ, Phengon et Eucarpius milites Amisi: varii viri, fœminæ, pueri Romæ MM. 23 *Janu.* 71
S. Valerius Ep. Cæsaraugustanus in Hispania obit 28 *Janu.* 440
S. Sabina vidua Laudensis Mediolani 30 *Janu.* 645
Circ. an. 313. S. Sabina V. obit Trecis in Gallia 552, 559
Post an. 350. S. Amasius Ep. Teanensis in Italia obit 23 *Januar.* 97, 99
Sub Constantio (qui Constantino patri an. 337, successit.) Reliquiæ SS. Andreæ Apost. Lucæ Evang. et Timothei Ep. Ephesini, Constantinopolim transferuntur per S. Artemium Ducem 178, 179
An. 356. Martyres plurimi Alexandriæ in templo ab Arianis occiduntur 28 *Janu.* 456
Sub Juliano Imp. SS. Juventinus et Maximus milites martyrio coronantur Antiochiæ 25 *Janu.* 232
An. 362. Reliquiæ S. Babylæ Ep. M. solenni triumpho transferuntur 22 *Octob.* 132
Sub Valente Imp. S. Barses, sive Barsus Ep. Edessenus exul obit 30 *Janu.* 646
Cir. an. 379. S. Paula vidua Roma Bethlehemum migrat 326
Cir. an. 380. S. Bretannio Ep. Tomitanus in Scythia obit 25 *Janu.* 235
An. 383. S. Blæsilla vidua Romæ 22 *Janu.* 29
Cir. an. 395. S. Apollo Ab. in Thebaide 25 *Janu.* 237
Cir. an. 396. S. Artemius Ep. Arvernensis in Gallia 24 *Jan.* 205
Sub finem hujus seculi. S. Eusebius Abb. in Syria 23 *Jan.* 99
S. Publius Abb. Zeumate in Syria 25 *Jan.* 235
S. Simeon Priscus Abb. in Syria 26 *Jan.* 324
S. Palladius Anachoreta in Syria 28 *Jan.* 457
Cir. an. 400. S. Mausimas Sacerdos in Syria 23 *Jan.* 103
S. Salamanes Silentiarius in Syria 23 *Jan.* 103
S. Ammonas Ab. in Thebaide 26 *Jan.* 337
S. Petrus Ægyptius anachoreta in Syria 27 *Jan.* 386

V SECULUM.

Seculi 5 initio S. Macedonius Critbophagus anachoreta in Syria moritur 24 *Jan.* 207
SS. Julius Presb. et Julianus Diaconus fratres, in diœcesi Novariensi in Italia 31 *Jan.* 715
An. 404. S. Paula vidua Romana Bethleemi in Judæa 26 *Jan.* 326
An. 410. S. Marcella vidua Romana 31 *Jan.* 721
An. 412. *Honorio IX et Theodosio V Coss.* Theophilo Ep. Alexandrino 15 *Octob.* defuncto, triduo post succedit S. Cyrillus 460, 461
Circ. an. 418. S. Gaudentius Ep. Novariensis in Italia obit 22 *Jan.* 30
Cir. an. 425. S. Joannes, dein Ab. Reomaensis in Gallia, nascitur 472
Hoc tempore S. Mares Ab. in Syria obit 25 *Januar.* 241
An. 431. Ephesinum Concilium contra Nestorium habitum 464
An. 445. S. Cyrillus Ep. Alexandrinus obit 28 *Jan.* 459
Hoc seculo S. Urbanus Ep. Lingonensis in Gallia obit 23 *Janu.* 103
S. Marus Ep. Trevirensis 26 *Janu.* 345
S. Eusebia, sive Xene V. Mylasæ in Caria 24 *Januar.* 212
An. 473. S. Domitianus monachus et Diaconus in Palæstina *septimo post S. Euthymium die* 27 *Januar.* 387
Circ. an. 490. S. Gabriel Ab. Hierosolymis obit 26 *Janu.* 346
An. 493. S. Gildas Sapiens nascitur 567
Sub seculi finem SS. Xenophon et Maria conjuges, Arcadius et Joannes filii monachi florent 26 *Jan.* 337
S. Exuperantius Episc. Cingulanus videtur vixisse 24 *Janu.* 753
Circ. 500. S. Gaudus Ep. Ebroicensis in Gallia 31 *Januar.* 725

VI SECULUM.

An. 526. S. Felix Papa IV, jubente Theodorico Rege 12 *Julii* eligitur 647
An. 530. S. Felix IV, Papa obit 30 *Jan.* 647
Circ. an. 538. Paulo Patriarcha Alexandrino pulso in exilium succedit Zoilus 110
An. 543. S. Gildas Sapiens scribit librum de excidio Britanniæ 567
Circ. an. 545. S. Joannes Abb. Reomaensis in Gallia moritur. 28 *Jan.* 469
Hoc seculo S. Jacobis Eremita juxta Porphyrionem et Carmelum in Palæstina obit 28 *Jan.* 483
S. Gregoria Virgo in Italia 23 *Jan.* 107
S. Martyrius monach. in Valeria Italiæ prov. 23 *Jan.* 107
S. Suranus Ab. in Italia M. 26 *Jan.* 220
S. Marius Ab. Bodanensis in Gallia 27 *Jan.* 387
S. Linentius monach. Miciacensis in Gallia 25 *Jan* 242, 755
Cir. 560. S. Gildas Sapiens Ab. in Britan. Armorica 29 *Jan.* 567
Cir. an. 564 Apollinari Ep. Alexandrin. succedit Joannes 110
Circa idem tempus S. Zosimus Cilix Ep. Babyl. in Æg. 24 *Ja.* 221
An. 570. S. Sophias, sive Calorus Ep. Beneventanus obit, *ut scribit Harpfeldius,* 24 *Jan.* 216
Cir. an. 576. Joanni Patr. Alexandrino succedit S. Eulog. 110
An. 591. S. Sulpitius Severus Ep. Bituricensis 29 *Janu.* 580
6 *aut* 7 *sec.* S. Potamion Ep. Agrigentinus in Sicilia floret 29 *Januar.* 584

VII SECULUM.

Sec. 7 initio S. Lupus Ep. Cabilonens. in Gallia obit 27 *Jan.* 391
S. Aidanus, sive Maedocus, Ep. Fernensis in Hibernia 31 *Januar.* 726
Cir. an. 603. S. Eulogius Patr. Alexandrinus 13 *Sept.* moritur, succedit Theodorus Scribon 110
Cir. an. 606. Theodoro Scriboni Patr. Alexandrino succedit S. Joannes Eleemosynarius 110
An. 610. Heraclius Imperium suscipit *mense Octob.* 36
An. 616. Alexandria capitur a Persis, subjugatur Ægyptus 110
S. Joan. Eleemosynarius Patr. Alexandrinus obit 11 *Novemb.* colitur 23 *Januar.* 106
An. 620. *Heraclii* 10, *Indict.* 8. S. Anastasius Persa fit monachus 36

An. 628

An. 628. S. Anastasius Persa occiditur 22 *Jan.* 35, 36

Cosroes Rex Persarum cæsus 28 *Februarii* 36

An. 630. Georgio Patr. Alexandrino succedit Cyrus 110

An. 644. Dagoberto I defuncto succedit Clodoveus II, maritus S. Bathildis 354

Seculo 7. B. Haberilla V. ad lacum Brigantinum in Germania 30 *Januar.* 649

S. Theoritgida V. Berkingi in Anglia 26 *Januar.* 364

S. Theofridus Ep. Albigensis in Gallia 26 *Januar.* 364

An. 656. S. Vitalianus creatur Papa *sub finem Julii* 394

Circ. an. 660. B. Bertrannus, sive Ebertramnus, Abb. S. Quintini in Gallia 24 *Janu.* 219

An. 660. *regni* 17. Clodoveus II obit. Succedit Clotharius cum S. Bathilde matre vidua, sub qua ab Ebroino curata cædes S. Anemundi Archiep. Lugdun. 352

Cir. 664. S. Boisilus Præpositus monast. Melrosensis in Scotia 23 *Jan.* 153

Circ. 666. Arvernis S. Præjectus Ep. Amarinus, sive Marinus Ab. et Elidius MM. 25 *Janu.* 242

An. 667. S. Ildephonsus Archiep. Toletan in Hispan. 23 *Jan.* 148

Cir. 670. S. Bathildis Regina Francorum, et S. Radegundis V. 26 *Jan.* 347

An. 671. S. Vitalianus 27 *Jan.* 394

Cir. an. 673. S. Aldegundis V. Malbodii in Belgio 30 *Jan.* 649

S. Adamnanus Presb. Coldingham in Scotia 31 *Janu.* 735

VIII SECULUM.

Seculi 8 initio S. Projectus Diaconus Casali in Italia occiditur 25 *Jan.* 250

An. 709. S. Wilfridus Ep. Eborac. obit 352

Post an. 730. S. Armentarius Ep. Ticinen. in Italia 30 *Jan.* 669

An. 741. Carolo Martello defuncto, successerunt Pipinus et S. Carolomannus Majores-domus 494

Seculo 8. S. Arnulfus M. Cysonii in Belgio obit 29 *Jan.* 586

S. Ulphia V. Ambiani in Gallia 31 *Jan.* 737

An. 754. Pipinus a Stephano III Papa ungitur R. Franc. et cum eo filii S. Carolus Magnus et Carolomannus 494

An. 768. Pipino Regi Francorum defuncto successerunt S. Carolus Magnus et Carolomannus 494

Sub finem 8 seculi S. Gamelbertus Parochus in Bavaria obit 27 *Jan.* 398

S. Emerius Abb. Balneoli, et S. Candida ejus mater Guialbis in Catalania 27 *Jan.* 396

Cir. 800. S. Bobinus Ep. Trecensis in Gallia 31 *Jan.* 739

S. Carolus Magnus Franc. primus declaratur Imp. 490

IX SECULUM.

An. 814. S. Carolus Magnus Imp. obit 28 *Jan.* 490

Cir. an. 818. SS. Manuel, Georgius, Petrus, Leo, Episcopi; Parodus Presbyter; Joannes, Leo, Tribuni; Gabriel, Sionius et CCCLXXVII, ac plures alii martyrium adepti in Bulgaria 22 *Jan.* 54

An. 826. Egnardus Scriptor Vitæ S. Caroli Magni fit Abb. monast. S. Bavonis Gandavi 490

Sub Ludovico Pio Reliquiæ S. Bathildis Reginæ et Radegundæ V. transferuntur 362

An. 840. *Sub Lothario Imp.* S. Bernardus Ep. Viennensis in Gallia obit 23 *Janu.* 157

An. 843. Eginardus Ab. Gandensis obit 25 *Julii* 491

IX seculo S. Athanasius Ep. Methonensis in Peloponneso 31 *Janu.* 740

S. Notburga vidua, S. Hixta V. et alii VII ejus liberi novem-gemini in diœcesi Constantiensi 26 *Jan.* 365

S. Thiadildis V. Abbatissa Freckenhorsti in Westphalia 30 *Janu.* 738

An. 855. Reliquiæ S. Vincentii Archidiaconi inventæ 14

Circ. an. 863. Reliquiæ S. Vincentii Castrum monasterium Galliæ transferuntur 15, 16

An. 884. B. Eusebius monachus S. Galli Mart. 31 *Janu.* 745

Circ. an. 888. Reliquiæ S. Joan. Ab. Reomao Sinemurum deferuntur 483

X SECULUM.

Seculo 10. SS. Ansurius et Vimarasius Aurienses; Gonzalus Osorius, et Froalengus Conimbricenses; Servandus, Viliulphus, et Pelagius Irienses; Alphonsus Asturicensis, et Petrus, Episcopi moriuntur 26 *Janu.* 365

An. 944. Reliquiæ S. Bernardi Ep. Viennensis elevantur 23 *April.* 158, 161

An. 969. Reliquiæ S. Feliciani Ep. Fulginatis Metas, inde Mindam urbem Germaniæ transferuntur 202

An. 978. Bellum inter Arnulphum Com. Flandriæ fratremque Godefridum et filios Ragineri Longicolli Com. Hannoniæ 253

An. 986. Reliquiæ S. Sulpitii Ep. Baiocensis Gislenopolim in Hannoniam transferuntur. 27 *Jan.* 402

Cir. an. 1000. S. Adelelmus, sive Elesmes. Ab. Burgis in Hispania obit 30 *Janu.* 761

XI SECULUM.

An. 1020. Walbodo Ep. Leodiensis obit 263

An. 1022. S. Theodoricus II, Ep. Aurelian. 27 *Jan.* 403

An. 1024. S. Henr. Imp. moritur 260

An. 1031. Dominicus Ab. juxta Soram in Italia 22 *Janu.* 55

An. 1042. Nithardus Ep. Leodien. obit 261

An. 1043. B. Amnichadus monachus inclusus Fuldæ moritur 30 *Janu.* 670

An. 1045. S. Brithwaldus Ep. Wiltoniensis in Anglia obit 22 *Janu.* 59

An. 1048. S. Poppo Ab. Stabulensis obit 25 *Janu.* 251

An. 1048 *aut* 1049. Gerardus Ep. Camerac. 14 *Martii* 255

An. 1072. Hartesburgum transferuntur reliquiæ S. Spei 28 *Janu.* 507. Caput S. Anastasii Mart. 750

An. 1077. S. Gildninus Canonicus Dolensis in Britannia Armorica obit 27 *Janu.* 405

Sub sec. 11 *finem.* Brachium S. Vincentii transfertur Barium urbem Italiæ 26

XII SECULUM.

Seculi 12 initio B. Albericus I, Ab. Cisterciens. obit 26 *Jan.* 368

An. 1130. B. Joannes Ep. Morinorum in Belgio 27 *Janu.* 409

An. 1147. S. Martinus Sauriensis Presb. in carcere sub Mauris obit 31 *Januar.* 747

An. 1151. B. Richardus fit Abbas Valcellensis in Belgio; ejus natalis 28 *Januar.* 507

An. 1152

An. 1152. B. Redigundis V. ord. Præmonstrat. obit in Hispania. 29 *Januar.* 590

An. 1161. Reliquiæ S. Aldegundis solenniter ostenduntur et in nova theca reponuntur 6 *Junii* 605

An. 1165. Reliquiæ S. Caroli Magni Imp. solenniter transferuntur 504

An. 1173 Reliquiæ S Vincentii Ulyssipponem deferuntur 19

An. 1179. Reliquiæ B. Richoardi et aliorum duorum Abbatum Valcellensium transferuntur 29 *Maii* 509

XIII SECULUM.

Sub initium 13 *seculi* : Carolus Ab. Villariensis in Brabantia obit 29 *Janu.* 592

An. 1207. S. Julianus Ep. Concheusis in Hispan. obit 28 *Jan.* 509

Cir. 1220. B. Walterus de Bierbeke ord. Cisterciensis Hemmenrodæ obit 22 *Janu.* 60

An. 1223. Ordo S. Mariæ de Mercede in Hispania instituitur 10 *Aug.* 595

An. 1228. Reliq. SS. Papiæ et Mauri ad Eccl. S. Adriani transferuntur 564

An. 1235. Ordo S. Mariæ de Mercede, a Gregorio IX Papa approbatur 17 *Janu.* 595

Circ. an. 1250. S. Petrus Nolascus fundator ord. S. Mariæ de Mercede Redemptionis captivorum in Hispania obit 29 *Janu.* 595

An 1261. B. Haseka V. reclusa in Thuringia 26 *Jan.* 373, 750

An 1271. B. Margarita Hungarica V. ord. Prædic. 28 *Janu.* 513

XIV SECULUM

An 1307. B. Gualterus Brugensis ord. Minorum Ep. Pictavensis in Gallia obit 22 *Janu.* 63

An 1354. S. Petrus Thomasius ord. Carmel. creatur Ep. Pactensis et Liparensis 607

Legatus mittitur ad Regem Rassiæ, seu Bulgariæ 605, 612

An 1357. Legatus mittitur Constantinopolim ad Joan. Palæologum Imp. eumque anno sequenti reconciliat Ecclesiæ 607, 616

An 1360. S. Andreas Corsinus Ord. Carm. fit Ep. Fæsulan. 676

An. 1363. S. Petrus Thomasius creatur Archiep. Cretensis 607

An. 1364. Idem creatur Patriarcha Constantinopolitan. 607

An. 1365. Henricus Suso Ord. Prædicat. Ulmæ in Germania obit 25 *Janu.* 266

a Petro Rege Cypri Alexandria expugnatur et deseritur 628, 629

An. 1366. S. Petrus Thomasius Patr. Constantinopolit. obit 6 *Janu.* Famagustæ in Cypro, colitur 29 *Januar.* 605

An. 1372. Petrus Rex Cypri occiditur a fratre, Turcarum persuasione, 612

An 1373. S. Andreas Corsinus Ep. Fæsulanus Ord. Carmel. obit 6 *Janu.* colitur 30 *Janu.* 676

XV SECULUM

An. 1430. B. Manfredus Erem. in Italia obit 28 *Janu* 52.

An. 1439. Reliquiæ S. Aldegundis solenniter transferuntur 26 *Maii feria* 3 *Pentecostes* 607

An. 1440. S. Andreæ Corsini ope, victoria potiuntur Florentini 29 *Junii* 684, 691

Ab an. 1458, *usque ad* 1490. Matthias, regnat in Hungaria, huic Imperator Turcarum transmittit Budam reliquias S. Joan. Eleemosynarii 143

An. 1460. Reliquiæ S. Babylæ Cremonam transferuntur 194

XVI SECULUM.

An. 1505. Margarita V. Ravennæ obit 23 *Janu.* 164

An. 1530. Gentilis vidua Ravennæ obit 28 *Jan* 525

Reliquiæ S. Joan. Eleemosynarii Posonium transferuntur 143

An. 1590. Reliquiæ SS. Papiæ et Mauri ad Eccles. PP. Oratorji transferuntur 564

XVII SECULUM.

An. 1611. Reliquiæ SS. Victoris et socii transferuntur Insulas urbem Flandriæ, 23 *Jan.* 167

An. 1624. Corpus S. Popponis Abb. Stabulensis elevatur 251

An 1629. S. Andreas Corsinus canonizatur ab Urbano VIII Papa 677, 678

XXII JANUARII.

SANCTI QUI XI KAL. FEBR. COLUNTUR.

S. Vincentius,
S. Orontius,
S. Victor,
S. Aquilina, mater } S. Victoris,
N. pater
} Martyres, Gerundæ in Hispania.

S. Vincentius, Archidiaconus Cæsaraugustanus, Martyr, Valentiæ in Hispania.

S. Orion,
S. Memnon,
S. Hermes,
S. Januaria,
S. Techus et alii.
} Martyres.

S. Januarius,
S. Mucius sive Minutius,
S. Saturus,
S. Bellicus,
} Martyres in Africa.

S. Juventus et alii CCCLIX, } Martyres, Gerundæ in Hispania.

S. Irene, sive Herena, vidua Romæ.

S. Blæsilla, vidua Romæ.

S. Gaudentius, Episcopus Novariensis in Italia.

S. Anastasius Persa monachus et alii LXX, } Martyres in Assyria.

S. Manuel,
S. Georgius,
S. Petrus,
} Episcopi,
S. Leo,
S. Parodus Presbyter,
S. Joannes,
S. Leo,
} Tribuni,
S. Gabriel,
S. Sionius, et alii CCCLXXVII, et alii plurimi,
} Martyres, in Bulgaria.

S. Dominicus, Abbas Soræ in Italia.

S. Brithwaldus Episcopus Wiltoniensis in Anglia.

B. Walterus de Birbeke, Ord. Cisterciens. SUP. 1

B. Gualterus Brugensis, Ordin. Minorum, Episcopus Pictaviensis.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

S. Anastasius Abbas Suppentoniæ ad montem Soractem. *Galesin. Canisius, Carth. Colon. in addit. ad Usuardum. De eo egimus* XI *Januarii.*

S. Patroclus Martyr Trecis. *Notkerus. De eo egimus* XXI *Jann.*

S. Epiphanius Episcopus Ticinensis. *Molanus et Carthusiani Colon. in addit. ad Usuardum, Canisius, Felicius, Hareus, aliique. Vitam dedimus* XXI *Jan.*

Desponsationis Deiparæ Virginis celebritas *agitur hoc die in Gallicanis quibusdam Ecclesiis, ut in supplemento Martyrologii Gallicani testis est Saussaius; plures XXIII Januarii, ut ibi dicemus, alii aliis diebus, eam recolunt.*

S. Vincentius Presbyter et Martyr *memoratur hoc die in Beda vulgato, et Galesinio. Plures hujus nominis Martyres occurrunt; hic quis sit, an a ceteris diversus, statuere non possumus.*

S. Primitiva Martyr *cum SS. Victore, Vincentio, Orontio et aliis, Ebreduni passa memoratur in MS. Florario. Sed vereor ut alia sit a* S. Aquilina *S. Victoris matre, de qua infra agetur.*

S. Caventius, S. Califfus, } Confessores. *MS. Florar. nihil ad huc de iis alibi legimus.*

S. Ulphus Martyr Archiaci in diœcesi Trecensi. *Maurolycus, Saussaius, Ferrarius, et hic Felicium citat, in quo de eo nil reperimus. Mirum est diligentissimum Nicolaum Camusatum ejus non meminisse, cum de Arcejuco, atque isthic interfecto* S. Balsemio, *prolixe agat: ideo tantisper omittimus.*

Maximus Philosophus, deinde Episcopus Constantinopolitanus. *Galesin. Ferrar. Martyrologium Germanicum. Hic est* Maximus *ille* Alexandrinus, *de quo agit S. Hieronymus lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis c.* 127, *qui egregius impostor fuit, ut patet ex S. Gregorio Nazianzeno, et Baronii Annalibus, ac postea in hæresim Apollinaris lapsus.*

Theodelinda Regina Longobardorum religiosissima, *hoc die refertur a Ferrario in generali catal. Sanctorum. Exstat ejus, et* Gundebergæ *filiæ vita tom.* 1 *Bavariæ sanctæ. Neutra, quod adhuc compererimus a publicis Cælitum fastis celebratur.*

Blidrannus, *sive* Blidianus, *XXXIX. Viennensis Ecclesiæ Episcopus,* Beatus *prædicatur a Saussaio, Joanne Boscio in Bibliotheca Floriacensi, Ferrario, Joanne Chenu. Claudius Robertus eum illi titulum non tribuit, uti nec Ado, aliique plures. Ecclesiæ Viennensis tabulis non vidimus.*

Henricus de Weys, dominus de Beeren, miles strenuus, ac deinde Conversus ordinis Cisterciensis in Villari Brabantiæ cœnobio, sanctitate conspicuus, *excessisse hoc die traditur in Menologio Cisterciensi Chrysostomi Henriquez, qui* Beatum *nuncupat, Saussaius inter Pios numerat. Calendarium Cisterciense Divione editum XXV Januarii eum refert.*

Franciscus Maresme Catalaunus, tricesimus Ordinis Carthusiani Generalis *hoc die obiit anno* 1463, *teste Claudio Roberto, qui* Beatum *prædicat, uti et Saussaius.*

Smaragda, *sive* Eustochium, Virgo Messanensis, *hoc die refertur, et* Beata *prædicatur ab Octavio Cajetano nostro, et Ferrario, ut diximus XX Januarii, ubi et caussam dedimus, cur ejus adhuc omiserimus vitam.*

S. Timotheus Episcopus Ephesinus. *Usuardus, Bellinus, Maurolycus, Galesinius, Menæa, et Menolog. Nos cum Martyrologio Romano* XXIV *Jann.*

S. Theorithgida Virgo in Anglia. *Hugo Menard. et Martyrolog. Anglicanum* XXVI *Jann.*

S. Valerius Episcopus Cæsaraugustanus, Valentiæ. *MS. Martyrologium S. Hieronymi, et MS. S. Maximini Treviris. Nos de eo agemus tum in Actis S. Vincentii hic, tum infra* XXVIII *Jann.*

S. Bertulphus Confessor in Blandinio. *MS. Florarium, Martyrol. Coloniea. et Carthusiani in addit. ad Usuardum. Videtur secunda ejus translatio hodie facta. Vitam dabimus* V *Febr.*

S. Papiæ Episcopi Confessoris Translatio. *MS. Florar. Est hic fortassis Hierapolitanus in Phrygia Episcopus, de quo agemus* XXII *Febr.*

S. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici, Translatio prima, *hoc die consignata est in MS. Florario. De ea agemus ad illius vitam* VII *Martii.*

1 S. Quintilianus,

S. Quintilianus,
S. Cassianus,
S. Matutinus,
S. Publius,
S. Urbanus,
S. Martialis,
S. Faustus,
S. Successus,
S. Felix,
S. Paulus,
S. Petrus,
S. Januarius,
S. Primitivus,
S. Elotus,
S. Cedinnus,
S. Optatus,
S. Fronto,
S. Julius,

Martyres. *Ita MS. Martyrol. S. Hieronymi* : XI Kal. Spania civitate Valentia S. Valerii Episcopi, et Vincentii Diaconi, et aliorum XVIII, Quintiliani, Cassiani, *etc., eosdemque recenset MS. Dungalense. Suspicetur quis fortassis lictores esse, qui in martyrio* S. Vincentii *conversi narrantur : ast iisdem omnino nominibus, paucülis exceptis, appellantur Cæsaraugustani illi Martyres, a Prudentio celebrati, qui coluntur* XVI *April.*

S. Adalgisus. *Camerar. qui Miræum citat, cum Miræus in fastis Belgicis, uti et Molanus, ceterique eum referant, et recte, ad* II *Junii.*

S. Erlulphus Episcopus Verdensis. *Ferrarius. Nos de eo et sociis agemus* I *Aug.*

SS. Savini et Felicis ecclesiæ dedicatio. *Saussaius in appendice Martyrologii, ex veteri MS. Martyrologio monasterii S. Savini in montibus Pyrenæis, diœcesis Tarbensis. Quis hic sit* Felix, *nos latet.* S. Savini Translatio *solemnis agitur* V *Aug.*

S. Mederici Presbyteri Translatio *aliqua hoc die facta, ut Hugo Menardus, Jacobus Breulius libro tertio Antiquitatum Parisin. et Saussaius tradunt. De eo agemus ad ejus vitam* XXIX *Aug.*

Joannes de Leewis cocus Viridis vallis, vir piissimus, *ab Arnoldo Raissio in Auctario ad Natales SS. Belgii hoc die refertur; ab aliis V Februarii, a pluribus, una cum Joanne Rusbrochio* II *Decemb.*

B. Jutta Virgo, S. Hildegardis magistra, *a quibusdam hoc die refertur; a plerisque* XXII *Decemb.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS

VINCENTIO, ORONTIO, VICTORE, AQUILINA

HUJUSQUE MARITO, GERUNDÆ IN HISPANIA.

Sub Dioclet. XXII Januarii.

Ebredunum, *sive* Ebrodunum, *metropolis est* provinciæ Alpium maritimarum, *Gallis nunc vulgo* Embrun, *vel* Ambrun; *sita ad Druentiam amnem, qui inter Avenionem et Tarasconem præceps in Rhodanum delabitur. In ea urbe sancti Martyres* Vincentius, Orontius, Victor, *coluntur : non isthic tamen fidei certamine perfuncti, sed apud Gerundam urbem Hispaniæ Tarraconensis, ut ex Actis, quæ hic damus, patet. Quibus ex Actis refellitur quoque Chronicon Hispaniense, quod Flavio Dextro perperam tribuitur, in quo ad annum* 308, *ista habentur :* Apud Pacem Augustam Anæ flumini appositam, triumphus sanctorum Martyrum Vincentii, Orentii, et aliorum : quorum corpora ministerio Angelorum ad urbem Ebredunum constiterunt, Pontio Paulino Pontifice divinitus admonito. *At sive ad* Anam *sita* Pax Augusta *fuit, ubi hodie* Badajoz, *ut multi censent; sive eadem quæ* Pax Julia *fuit, in Lusitania a Plinio lib. 4, cap.* 22, *locata, quæ modernis* Beja, *superiori æquo* Paœa; *utraque procul abest Gerunda.*

Hi passi Gerundæ Martyres.

Eorum natalis 22 Janu.

2 *Horum Martyrum natalem ita celebrat Usuardus hoc die :* Ipso die civitate Ebreduno sanctorum Martyrum Vincentii, Orontii, et Victoris. *Consentiunt Beda vulgatus, Ado, Notkerus, Bellinus, et plerique alii, nisi quod addunt* in Galliis, *uti et Martyrologium Romanum :* Ebreduni in Gallia sanctorum Martyrum Vincentii, Orontii, et Victoris, qui in persecutione Diocletiani martyrio coronati sunt. *Expressius Martyrologium Germanicum :* In Galliis, civitate Ebreduno, sanctorum Martyrum Vincentii, Oruntii, Victoris; qui in Hispania tempore Diocletiani crudelissimi Imperat. a Præside Hispaniæ Rufino decollati sunt. *Felicius et Martyrolog. Gallobelgicum habent Ebreduni interfectos, vitiose, ambigue scribit Galesinius :* Eodem die Ebreduni in Gallia. Sanctorum Martyrum Honorii, Victoris, et Horontii; qui Diocletiano et Maximiano Imperatoribus, Ruffini Præsidis jussu, varie necati, martyrio coronantur. *Alii quoque in* Orontii *nomine variant, quem quidam* Horontium, *Bellinus* Honorium, *alii* Oruntium, *quidam* Oruntium, Oraontium, Orentium, Orantium *appellant.*

xxx Jan.

3 *Agitur horum Martyrum natalis Gerundæ solemniter XXX Januarii, ut testis est Antonius Vincentius Domenecus, qui Capituli Gerundensis de ea re decretum anno* 1522, 6 *Julii, feria quarta, latum recitat. Ferrarius eodem die :* Gerundæ in Hispania sanctorum Martyrum Vincentii, Orontii, Victoris, et Aquilinæ matris.

4 *Idem* 22 *Januarii* Aquilinam *quoque memorat* Gerundæ in Hispania S. Aquilinæ Martyris. *Adnotatque :* Hæc ab aliis soror S. Victoris Martyris fuisse traditur; sed Joanni Marieta lib. 1 et 4, de SS. Hisp. mater ejusdem Victoris scribitur. *Patrem quoque S. Victoris addit Maurolycus :* Civitate Ebreduno sanctorum Martyrum Vincentii, Orontii, et Victoris qui eos sepelierat, ejusque patris, Diocletiano imperante, sub Ruffino Præside Hispaniarum decollatorum. *MS. Florarium :* In Galliis civitate Ebreduno sanctorum Martyrum Vincentii, Orontii, Victoris, Primitivæ, et aliorum anno salutis 292, nonæ persecutionis anno 16. *Videtur librarii incuria* Primitivæ *pro* Aquilina *scripta. At qui alii isti sunt, præter unicum Victoris parentem? Bivarius ad Dextri Chronicon an.* 308, *num.* 14, *comment.* 2. In ipsis etiam (*Martyrologiis*) desunt fratres S. Victoris, quos Dexter vocat socios SS. Vincentii et Orentii. Vide de his Moralium lib. 10, cap. 14 et Marietam 1 part. lib. 2, cap. 39. *Morales nobis hactenus visus non est. Marietta loco citato solos parentes S. Victoris, non fratres memorat.*

S. Aquilinæ et mariti memoria in Martyrologiis.

5 *Andreas Saussaius unicum fratrem jungit :* Ebreduni in Alpibus maritimis passio sanctorum Martyrum Vincentii et Horontii, qui Diocletiano et Maximiano sævientibus, fervore fidei accensi se sponte Ruffino Præsidi offerentes, et Christum magnanimiter confitentes, illius jussu capitali sententia plexi sunt. Quorum corpora Victor quidam Levita, qui eos hospitio susceperat, sepelivit : propter quod et ipse a nefario Judice comprehensus, brachiis sibi a cubito præcisis, in eodem loco ubi et illi passi fuerant, securi percussus coronatur. Quod videns pater ipsius Victoris, qui et ipse Christianus erat, clam fugam arripuit, sed a conjuge sua Aquilina domum cum exoratus rediisset, una cum altero filio pro Christi nomine paullo post cæsus est. *Quod* Vincentium *et* Orontium *scribit ultro se Judici obtulisse, et* Victori *præcisa a cubitis brachia, a Petro de Natalibus lib.* 2, *cap.* 112, *accepit, quem sequuntur Marietta, Domenecus, aliique refragantibus Actis, quæ hanc incisa solum brachia narrant; illos in Hispaniam quidem martyrii desiderio profectos, non tamen ultro se Judicis tribunali stitisse.*

An alius eorum filius simul occisus.

stitisse. De fratre S. Victoris male Petrum intellexit Saussaius; nam ille de patre loquens, una cum filio, *inquit, Victore nimirum ipso,* capite cæsus est. *Idem Saussaius in Appendice Martyrologii, ex vetustissimo MS. Martyrologio monasterii S. Savini de Levitania in montibus Pyrenæis, in agro Tarbensi, ista habet :* Eodem die in Ebriduno natale SS. Vincentii et Victoris martyrum, qui in Grannopoli castro, territorio Gerundensi, passi, sed Ebriduno conditi sunt.

Acta a quo scripta :

6 *Acta horum sanctorum Martyrum existimat Bivarius* ab Ætherio Ebredunensi Antistite scripta. *Refellit eum ipse Auctor infra num. 17, ita scribens :* Ætherius namque vir totius prudentiæ atque religionis, Antineiæ Ecclesiæ Antistes, cui Deo auctore ego indignus successor extiti. *MS. Ripatorii pro* Antineiæ, Antimiæ *habet. Vox utraque nobis ignota, nisi fortassis vel* Diniæ, *vel* Sanicii, *aut* Niciæ *scriptum fuit, quæ Sedes Ebredunensi metropoli subsunt : et potuit ab earum aliqua Ebredunum transferri* Ætherius, *qui Cabilonensi concilio sub annum 650, subscripsisse legitur. Ea*

unde hic edita.

vero Acta ex vetusto codice monasterii S. Mariæ de Ripatorio descripsimus, quem Petri Francisci Chiffletii nostri benevolentia nacti sumus; cumque contulimus cum MS. Nicolai Belfortii Canonici regularis Suessionensis, et Martyrum Agonibus excusis. Agit de iisdem Martyribus Vincentius Bellovacensis lib. 12, cap. 38.

ACTA EX VETERIBUS MSS.

Auctore Episcopo Gallo anonymo.

CAPUT I.

SS. Vincentii et Orontii iter in Hispaniam, martyrii desiderio.

Martyres in Hispania sub Diocletiano.

Anno *a* septimo Diocletiani et Maximiani Imperatorum facta est persecutio magna in suburbio *b* Gerundensi in castello *c* Gratianopoli : et Sancti palmam martyrii dignam compleverunt; quos in virtutum culmine erectos, divinitas irradiavit; et sicut stellæ fine vel ortu suo rutilant, sic per orbem terrarum, in cunctis civitatibus Martyrum et Confessorum fides decorata præfulget, ut tantis in se credentibus gloriam Dominus, quam pollicitus est, tribuat : quo in seculis futuris multi gaudeant, videntes in immensis miraculis justorum facta coruscare, et in æternum credant eos regna percepisse sempiterna. Nec ullo modo potuit gentibus esse incognitum, quod tonitruo

Psal. 18. 5.

prophetici sermonis fuit editum : In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum.

2 Igitur dum post passionem Domini nostri Jesu Christi, gloriosissimi Apostoli Petrus videlicet et Paulus regiminis *d* Ecclesiæ principatum, et cathedram Catholicæ fidei amore rexissent, et per doctrinæ eorum eloquium Italica regna usque ad Galliam *e* Comatam fidem Catholicam recepissent; pervenit ad beatissimum Vincentium et Orontium in civitate *f* Cimera eorumdem Apostolorum doctrina. Qua repleti, ita eos amor religionis et ardor Christi perfudit; ut non solum ipsi baptismi sacramentum perceperint, sed et suis parentibus paganis tradiderint. Nam pater eorum *g* Vicarius et mater Aurelia sacri fontis unda et chrismate sunt perfusi.

SS. Vincentius et Orontius conversi, parentes suos convertunt

desiderio martyrii eunt in Hispaniam

3 Prædictus autem Vincentius et Orontius frater ejus desiderantes martyrii palmam, suum pro Domino fundere sanguinem perquirebant. Sed dum jam Christi gratia præfulgente, totus fere mundus lavacri gratia esset perfusus; audientes Sancti Dei Vincentius et Orontius sæva crudelis imperii jussa per *h* Rufinum Hispaniæ Præsidem ita esse data, ut Christianorum fides per ejus sævitiam in idolorum culturam converteretur, confirmati Trinitatis spiritu, ut mysticæ Divinitatis sacramento prædictam urbem imbuerent, et rore fidei, *i* auctore Deo, perfunderent, ad eam festinarunt : cunctisque roboratis in fide, martyrii palmam, quam desiderant, tandem perceperunt. Nam dum nefandus Diocletianus, *k* servili genere ortus, arripuisset imperium, et *l* nimium cothurnitatis contra Dominum, instigante diabolo, elevaret conatum; istam satellitibus suis præcepit instantiam, ut quicumque Christianum se esse confiteretur, et Jovem, aut Junonem, aut Venerem non adoraret, hunc pœnis maceratum vitæ dispendio interimerent. Et cum super omnes truculentus Rufinus Hispaniarum Consularis, edoctus ad rabiem fuisset ita in Dei servos grassabatur, ut quotidie credentium se sanguine satiaret.

multos convertunt.

Sævitia Rufini Præsidis

Inveniunt Pontium Episcopum latentem

4 Tunc prædicti viri desuper afflati, Vincentius et Orontius, ad prædictum castellum Gratianopolim pergentes, ubi sedes crudelissimi Rufini erat, perrexerunt : et inibi Pontificem Pontium invenerunt, qui se propter horrorem Rufini per cavernas petrarum abscondebat, cum fidelissimis Christianis in Dei laudibus vacans : inter quos quidem sanctus Levita Victor, multis miraculis sanctitatis præbebat exempla; ita ut persecutiones memorati Rufini, non solum non pertimesceret, sed etiam *m* illi obsisteret. Hic auxiliante Christo hoc officium gerebat, ut hospitalitatem Christianis et pauperibus ministraret.

Victori sancto Diacono devinctus innotescunt

5 Ad hujus ergo famam beati Martyres Vincentius et Orontius ad vicum *n* Rhodas, ubi jam dictus sceleratissimus Rufinus Capitolium constituerat, pervenerunt. Ubi athleta Dei Victor, Angelo Dei se edocente, S. Vincentium et Orontium sibi conjunxit; et in villæ suæ *o* pagum, cui vocabulum est Julianum, ducens, hospitalitatem Sanctis de more exhibens, eos gaudens suscepit. Et tantam in servis suis Deus prudentiam esse voluit, ut dum B. Vincentius et Orontius et Victor Levita conjuncti essent in Trinitatis nomine, oram illam, Christi procurante misericordia, fide illustrarent, ut fere tota patria illa divinis laudibus resonaret.

eos in villa sua excipit

cum eo, Christum prædicant.

a *Is erat annus Christi* 291.

Gerunda urbs.

b Gerunda *urbs Tarraconensis Hispaniæ vetusta et locuples,* Onda *flumo, Hispanis* Onhar *dicto, in* Tiicum, *quem ipsi,* Ter *vocant, delabente, alluitur.*

c *MS. S. Savini supra ex Saussaio citatum,* Grannopoli. Granollès *appellari videtur in Geographica Catalauniæ descriptione, forte a* Grano Apolline, *ubi et* Aquorum-Grani *in Belgica, ductum nomen.* d *Addit MS. Ripat.* Romanæ.

e Gallia Comata, *quæ et* Braccata, *est omnis ea quæ ultra Alpes, Belgica, Celtica, Aquitania.* Togata *dicitur, sive* Cisalpina, *quæ Italiæ partem complexa.*

Cemelenum urbs.

f *Conjicimus hanc* Cemenelionem *esse, sive* Cemenecum, *urbem in* Cemeno *monte haud procul Nicæa. Ea* Cemela *quoque et* Cimella *dicitur. Et hi quoque populi comati et capillati, ut alii plures Inalpini ad confinium Ligustici maris, quod ex Plinio lib. 3, cap. 5, et 20, liquet. Ideo hic Galliæ comatæ mentio facta. Atque circa eas fere oras Galliæ Italiæque limes statuitur : ut non mirum videri debeat, si post corpora Sanctorum ad loca sua in Italiam reduci jubeantur. De hac urbe ista scribit vir doctissimus Jacobus Sirmondus noster præfatione ad S. Valeriani Episcopi Cemeliensis homilias.* Fuit Cemelenum, sive ut posterior ætas locuta est, Cemelium, aut Cemela, Vediantiorum in Alpibus maritimis oppidum, ex Alpem summam nono, sexto ut vetus Itinerarium docet ultra Varum flumen lapide. Cujus hodieque prisca ruderum vestigia, nomenque haud procul Nicæa restat in colle, quem Cemelam vocant. Sed Cemelium Plinius lib. 3, cap. 5, et Ptolemæus in Italia locant, quia Italiæ initium a Varo duxerunt. Itinerarium, quia Galliam justis finibus ad Alpem usque summam porrigit, Galliæ adsignat. Et vero ad Galliam pertinuisse, fidem sine controversia facit vetus Notitia civitatum Galliæ, quæ inter Alpium maritimarum civitates, quæ sub Ebreduno metropoli censentur, sexto loco numerat civitatem Cemelenensium : et Usuardus in Martyrologio pridie Idus Maias, quo die S. Pontii Martyris natalem in Galliis civitate Cemela, sollemnem fuisse notat. *Et post pauca pergit idem Sirmondus :* Post Leonem, Leonis ipsius decreto, ut Hilari Papæ verbis epistola 4 docemur, Cemeliensis civitatis et Nicæensis castelli Episcopi diversi non fuerunt, sed iidem Cemelienses simul, quamdiu Cemela stetit, et Nicæenses. Quod videre est in Synodo V Arelatensi, cui Aetius Presbyter directus a Magno Episcopo Ecclesiæ Cemeliensis et Nicæensis subscripsisse legitur in antiquis exemplaribus, quæ integras ejus concilii subscriptiones habent.

g *Ita MSS. ast Agones excusi* Lucarius.

h *Hic fortassis est Ruffinus, cujus jussu S. Cucuphas 25 Julii interfectus est. In hujus Actis Barcinonensi civitati præfuisse dicitur : ab aliis toti tamen Hispaniæ statuitur.*

i *Id.* adjutore.

k Turcis

Ex stirpe Diocletianus genus.

k *Aurelius Victor*: Diocletianus Dalmata, Anulini Senatoris libertinus. *Eutropius vocat* virum obscurissime natum; adeo ut a plerisque scribæ filius, a nonnullis Anulini Senatoris libertinus fuisse credatur.

l *Agones* : munere credulitatis.

m *MS. Rip.* obstaret.

n *Nomen retinet* Rosla, *jacetque ad* Ticinum *amnem supra Gerundam*. o *MS. Ripol.* oppidum.

CAPUT II.

SS. Vincentii et Orontii martyrium.

Vincentius et Orontius secedunt in montem, perquirente eos Præside :

Cumque hoc impiissimus Rufinus audisset, iræ furore repletus, et diabolico consilio succensus ad locum jam dicti hospitii, quod Julianum dicitur, pervenit. Nec latere Dei servos potuit, quod ad palmam gloriæ ac martyrii propinquabant. Exeuntes igitur hospitium, in montem orandi gratia perrexerunt, petentes illius fortitudinis auxilium, qui numquam derelinquit sperantes in se. Tunc impiissimus Rufinus veniens ad hospitium Victoris Levitæ, sic ad eum procacibus verbis locutus est, dicens : Dic infidelissime *a* virorum, qui Diocletiani Augusti non solum jussis te subtrahis, et ejus quem Judæi crucifixerunt confiteris te esse servum, verum etiam seductores Vincentium et Orontium hospitio suscepisti; dic, inquam, ubi eos tegis? vel qua conditione præfulges, ut populum a cultura deorum, Veneris, et Minervæ, ad Christum, quem dicis esse Deum, convertas? Per salutem Deorum, si citius non dixeris ubi seductores illi Vincentius et Orontius commorentur, diversis te cruciatibus affligam. Sanctus vero Victor armatus vexillo crucis, sic respondit intrepidus : Quos quæris, non seductores, sed amatores omnipotentis Dei esse cognoscas : quia credunt in Jesum Christum Dominum nostrum; qui conceptus est de Spiritu sancto, et natus ex Maria Virgine. Cui infelicissimus Rufinus his verbis adjectans dixit : Christum, quem dicis esse Filium Dei, natum ex Virgine, Judæi crucifixerunt, et morti turpissimæ tradiderunt : et deos meos non adoratis tu et Vincentius et Orontius, quos invictissimus Imperator de auro purissimo figuravit? S. Victor respondit : Dii illi, quos Imperator tuus figurari jussit, sunt opera manuum hominum facti. Unde et de his scriptum est : Similes illis fiant, qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis : a Sanctis vero, quos cupis videre, super hoc quod loqueris, nihil responsi accipies. Veruntamen viri sunt nobiles ex semine regio prodeuntes, et docti in mandatis divinis et legibus sanctis, et hi constanter adorant Deum suum in monte hoc.

deprecatur S. Victore, dicto exponit.

Psal. 113. 8

sed eorum sanguine orti

7 Cumque hæc audisset Rufinus Præses, ita furore repletus in montem, ubi Sancti orabant, adscendit. Sancti vero a longe turbæ ascensum conspicientes, flexis in terram genibus Deum deprecabantur, dicentes : Deus æterne, qui absconditorum es cognitor, qui Filium tuum unigenitum Dominum nostrum Jesum Christum, natum ex Maria Virgine, per Spiritum sanctum conceptum, direxisti in hunc mundum, ut pro peccatoribus pœnam susciperet, et resurgendo nos ab inferni claustris eriperet, da perseverantiam cordi nostro, ut confitentes Christum filium tuum non pereamus; sed illi sociemur, confitentes in nomine sancto tuo. Et completa oratione eorum, ubi Rufinus Præses pervenit ad eos, dixit : Descendite de monte, et loquimini mecum. Viri Dei Vincentius et Orontius, armati vexillo crucis in frontibus suis, et roborati in fide, dixerunt Rufino : Mons noster Christus Dei filius est; in quo semper sumus, et in quem mentibus nostris semper ascendimus. *b* Nam tu Præses, quid nos vis alloqui? Tunc Præses Rufinus verbis jactabundis sic eos adorsus est : Non est vobis incognitum, quod ab Imperatore Diocletiano ita mihi dignitas est ampliata, ut universæ linguæ, meæ sint traditæ postestati, et ita decretum mihi datum, ut omnem qui se Christianum esse fatetur, persequar. Unde moneo nobilitatem vestram, cum Imperio propinquitate jungamini, et nobiles sitis juvenes ac decori, ut sacrificetis diis Imperatoris Diocletiani : quoniam per culturam deorum juro, si acquieveritis verbis meis, ampliores vos faciam *c* adaucta potestate, ut majores quam ego serviatis Diocletiano Augusto. Tunc vero Sancti illi quasi uno ore dixerunt : Tu infelicissime Rufine, quid nos adorare frustra compellis? Dii illi, quos dicis Cæsaris et tuos esse, manu facti sunt. Omnes enim aurei aut argentei vel lapidei sunt, aut ex alio metallo. Omnia ista vana sunt, et sicut umbra præteribunt. Nos in Deum credimus cœli et terræ creatorem, visibilium et invisibilium factorem; qui et idola potest comminuere, et nos in sempiterna regna vivorum perducere, ubi nec finis gaudii, nec vitæ justorum ullus terminus invenitur.

oratione monitati ad verbum ea.

cra-

b

c

Præsidis blanditias contemnunt

8 Rufinus Præses dixit : Putavi me cum prudentibus loqui; sed, ut video, nihil sanum sapitis; quapropter vehementer irascor. Sed rursus nobilitatis vestræ ratione commoveor, et speciositatis vestræ misereor. Tamen jubeo ut adoretis Jovem, quem adorat Diocletianus Imperator et sacris *d* oblationibus veneratur. Quod si non consenseritis verbis meis, mortem crudelissimam patiemini. Beati vero jam non intendebant ad eum, sed unanimiter psallebant, hæc et his similia orantes : Domine Jesu bone, intentio nostra tu es, ad quem expectamus venire : cujus ardorem concupiscentes, sanati sunt omnes languentes. Tu es resurrectio et vita : suscipe diffusum et largum cor nostrum ad te : quia in te sperantes non confundentur in æternum.

d

nec ejus verbis attendunt :

9 Cumque hæc profundo et humili corde taciti orarent, et vox foris non resonaret, ait illis Rufinus Præses : Quid cogitatis intra vos ipsos? protinus edicite. Cui sancti viri responderunt : Fac quod tibi placitum est; nos autem in Deum vivum et verum et in Jesum Christum filium ejus confidimus, qui nos sanguine suo pretioso redemit. Ad hæc dicta dedit sententiam Rufinus, ut uterque capitis pœna plecteretur. Ubi igitur deducti sunt in planitiem arborum capita abscissa sunt, et sic palmam martyrii compleverunt.

plectuntur capite.

a MS. Rip. Deorum. b Al. Dic nobis hic, quod etc. c MS. Rip. potentiæ lucris. d Idem, exculius.

CAPUT III.

Victoris et parentum cædes. Vincentii, Orontii, Victoris avecta Ebredunum corpora.

Prædictus autem Diaconus Victor, cujus supra fecimus mentionem, cum lacrymis et fletu magno collegit corpora Sanctorum, et abscondit in cubiculo suo. Cumque hæc beatissimus *a* Pontius, loci illius Episcopus cognovisset, benedicebat Deum, dicens : Domine Jesu Christe, fili Dei Regis æterni, qui dixisti : Ego sum, et alius præter me non est; revela mihi servo tuo per servos tuos agone certaminis consummatos, Vincentium et Orontium, qui pro nomine tuo dignum martyrium perceperunt, ubi corpora eorum suscipiantur. Cumque pernoctaret in Dei laudibus, et paullulum somni irrepsisset; vidit Dominum Jesum in veste fulgenti, dicentem sibi : *b* Scio quia, tibi mens religiosa est : fac vehiculi plaustrum, ut corpora Martyrum meorum Vincentii et Orontii ad loca sua in Italiam reducantur. Sanctus autem Pontius vocavit Victorem Levitam et dixit ei : Exaudita est petitio mea, quam postulavi a Domino. Mihi revelatum est, quod cupiebam, Vade, fili, in villam quæ dicitur Fontes; et applica vehiculum, ut juxta Dei beneplacitum *c* reducas corpora Sanctorum in loca a *d* Deo illis assignata.

Reconduntur Sanctorum corpora

a

Deut. 32. 39

jubentur versus Italiam revehi

b

c

d

11 Rufinus autem Præses tunc in *e* civitate Rhodas

e

das morabatur : qui cum audisset, quod Victor Levita jussionem S. Pontii Antistitis vellet exequi, statim ad pagum Julianum misit, et requisivit ubi Victor Levita esset. Qui cum corpora Sanctorum visitaret, comprehensus est a ministris Rufini : et cum adducerent eum ante Præsidem, dixit illi Præses : Festina diis sacrificare, nonne et tu etiam Christo sacrificas? Respondit Victor, et ait : Domino meo filio Regis regum sacrifico, et non tuis diis. Qui statim jussit f incidi brachia illius, et caput ejus amputari, et amputatum est caput ejus in eodem loco, ubi Sancti fuerant decollati.

Ibi prehensus Victor capitur. — *f* — *torquetur necatur.* — *deinde ejus parentes.*

12 Pater vero B. Victoris Diaconi et Martyris, ut vidit filii sui sanguinem effusum, voluit fugam arripere : sed Aquilina mater ipsius Victoris apprehensum maritum ad se traxit, et complexatum pallio suo cooperiens caput ejus, dixit illi : Stemus fortiter in fide et moriamur pro Christo. Et illic Christo genua flectentes orabant. Quorum, dum orarent, gladiator jussus abstulit amborum capita. Sicque Beati quinque beato fine dormierunt in Domino. Rufinus vero perrexit in civitatem quæ dicitur Gerunda.

g h — *Tria sanctorum corpora avehit Hactor.*

13 g Quidam, h Hactor nomine, qui jussionem S. Pontii Pontificis erat impleturus, reposuit corpora parentum S. Victoris. Et cum plaustra præparata essent, tres gloriosissimos Martyres Vincentium, Orontium et Victorem Levitam plaustris imponens, junctis bobus, disposita via, cum tribus corporibus perrexit itinere hactenus ignoto et cum plaustro inconsuetudinario itinere, juvante Domino, profectus est; donec juxta civitatem Ebredunensem perveniret. At ubi prope muros civitatis ejusdem (quæ ponitur in capite i Alpium maritimarum) pervenit, tugurium parvulum aspexit non longe. Tum quidem corpora Sanctorum in ipso loco placuit requiescere, et adhuc in ipso tugurio nullus erat sepultus.

i

boves juxta Ebredunum hærent immoti.

14 Erat autem loci illius Presbyter, nomine Arator, venerandæ fidei, qui vacabat in Domino. Hic videns carra et boves mugientes, et plaustra cum corporibus ferre ultra non valentes, crebro volvebat animo, quidnam esset. Currens vero ad Episcopum suum, qui loci illius multis miraculis præfulgebat, nomine k Marcellinum, lamentantibus verbis locutus est, dicens : Vidit servus tuus grande miraculum, quod Dominus ad tuam sanctam Sedem perduxit. Cui Pater Marcellinus Episcopus respondit : Quid est, frater Arator? Et ille ait : Sunt tria l carra boum, onerata tribus Sanctorum corporibus, qui martyrium compleverunt in Domino. Deportantes vero dicunt se ad Italiam pergere, ad quandam civitatem quæ Cimera dicitur. Ubi autem venerunt ante tugurium Judæorum, ubi crypta quædam lapidibus quadris et pretiosis marmoribus constructa est, affixa sunt plaustra, bovesque mugientes et volentes trahere plaustra, nequaquam prævalent.

k — *l* — *nuntiatur et S. Marcellino Episcopo.*

15 Tunc beatissimus Marcellinus oravit dicens : Perscrutator omnium Deus æterne, qui scis et potes dominari omnia, da huic civitati salutem magnam, et corporibus Sanctorum habitum civitatis decora. Et dicta oratione, venit ad locum ante tugurium. Interrogavit namque Hactorem, quinam essent : et ille exposuit quæ fuerant gesta. Tunc beatissimus Marcellinus præfulgens multis virtutibus, similitudinem Abrahæ gestans, sicut ille ab Ephron emit agrum, ita et huic fuit eloquium. Nam ab Arrio petivit tugurium, dicens : Duplicem pecuniam, quam crypta hæc valet, prolatum recipe. Ibi enim corpora Sanctorum placibile est sepeliri. Nam ibi locum elegerunt, quo quiescant in Domino. Quod Arrius vetare non valens, dixit Pontifici : Hunc locum, sine pretio ad Sanctos Dei sepeliendos accipe, et me confitentem Filium Dei vivi, cujus virtutem m in calice per vexillum crucis solidato ostendisti, baptismi rore perfunde.

ipse ... sepelit ... m

Ex MS.

Clarent miraculis.

16 Sanctus vero Marcellinus Episcopus convocatis monachis et concivibus Christianis, Sanctorum corpora cum laude et psallentio humavit sepulchris, et in tugurio tumulavit. Ubi tanta Dominus miraculorum insignia facit, atque quotidie dignatur operari virtutes, ut ægrotis tribuat medicinam, et in urbe, qua conditi sunt, languentes gaudeant se recepisse sanitatem. Hactorem denique diligenter beatissimus Marcellinus redire fecit ad S. Pontium. Qui Hactor per ordinem, qualiter corpora Sanctorum a B. Marcellino suscepta fuerant, enarravit.

a *Franciscus Padilla scribit ignorari cujus Sedis hic Episcopus fuerit.* Pontius Paulinus *appellatur in Chronico Dextri. Bolderius Carus de S. Paulino Nolano accepit, et,* Quid nunc, *inquit,* cum Pontio Paulino notarium nato? *et conjicit id postea successu temporis gestum, colligitur id ex S. Marcellini ætate, ut mox ostendemus. Nihil tamen necesse est hunc Pontium Nolanum statuere. Bivarius in indice Ebredunensem Episcopum facit : sed refellitur ex Actis.*

b *MS. Rip.* Catholicæ vir Dei.

c *Fallitur ergo Petrus de Natal. dum scribit* : Horum omnium corpora Pontius Episcopus, divina revelatione commonitus, *plaustro* imposita, ad loca pristina Italiæ deferebat, *etc.*

d *MS. Rip.* geniculo. e *Ibid.* vico.

f *Vincentius Bellovac.* scindi, *alii,* a cubitis præcidi *videntur, ut sæpe aliis, gladiis, cultris, ferreis unguibus, aliove id genus instrumento, incisa, non omnino abscissa.*

g *Sequentia usque ad finem Actorum in excusis Aquinbus multo brevius ita narrantur* : Quidam autem, Hactor nomine, jussionem S. Pontii Pontificis erat impleturus : tres gloriosos Martyres Vincentium, Orontium, et Victorem Levitam plaustris imposuit, junctis bobus, et perrexit versus Italiam, donec ad civitatem Ebredunensem perveniret : et haud procul ab urbe ita volente et disponente Christo, bobus et plaustris immobilibus quieverunt Sanctorum corpora, ubi et venerantur ad gloriam ejus pro cujus honore passi sunt : qui cum Patre et Spiritu sancto est benedictus in secula seculorum. Amen.

h *Al.* Auctor.

i *Ex mari Ligustico incumbunt, unde et maritimæ dictæ. Vere ab urbe Genua Occasum versus, ultra Varum amnem, protenduntur : ad Septemtrionem Vesulo monte, Cottiisque Alpibus terminantur.*

Alpes maritimæ.

k *Colitur* S. Marcellus, sive Marcellinus, *Ebredunensis Episcopus 20 Aprilis, qui cum a S. Eusebio Vercellensi consecratus dicatur, hic vero a Julio Papa creatus Episcopus, suspiceris hanc Martyrum translationem, non statim ut interfecti sunt, sed multo post, imo etiam Valentiniani, aut fortassis Theodosii senioris, tempore. Sed si cum Martyribus vixit Pontius, quam eum longævum fuisse oportet?*

S. Marcellinus Ep. Ebredun.

l *Ita MS. Rip. at Belfortius ex codice Longipontico,* plaustra.

m *Hoc miraculum plenius in S. Marcellini vita commemoratur.*

CAPUT IV.

Unde Acta scriptor acceperit. Varia Sanctorum miracula.

Sed quid referam, ne piis lectoribus fastidium generem? Quantam mihi Dominus virtutum gratiam ostendit, ubi Sanctorum reliquiæ conditæ referuntur, verbis explicare non valeo. Sed, sicut dicit B. Joannes Evangelista, quod audivimus loquimur, et quod vidimus testamur. Gesta siquidem beatissimorum Martyrum Vincentii, Orontii et Victoris Levitæ (quæ mihi omnium Sacerdotum minimo, relatione succedentium comperta sunt) reticere non audeo. Ætherius namque vir totius prudentiæ atque religionis, n Antunicæ Ecclesiæ Antistes, (cui Deo auctore ego indignus successor extiti) cognita crebra miraculorum opinione, cupiens aliquam reliquiarum eorumdem Martyrum habere portionem, flagrantissimo æstuans desiderio, misit ad Abbatem Beroaldum, qui tunc illi præerat loco, obnixe deprecans, quo petitioni suæ libenti annueret animo. Qui pristinæ memor amicitiæ, qua in Christi olim connexi fuerant caritate, sponte, si quidem id permiserit Dominus, se illius precibus spopondit assensum præbiturum. Jejuniis denique precibusque, ut desiderio præfati Præsulis satisfaceret, rite peractis; ad locum ubi beatorum Martyrum corpora tumulata fuerant, cum ingenti ingressus est metu, orans quatenus placeret illis saltem minimam reliquiarum suarum reverenter sumi particulam. Quibus sane faventibus, duas ex

1 Joan. 1, 3

Ætherio Episcopo — *n*

Exxes. pars reliquiarum data:

eorum digitis particulas secum detulit, ac pro magno munere petenti direxit Pontifici. Ille igitur hæc audiens, immenso repletus gaudio, cum psallentium choro gratulabundus occurrit; et Deo referens gratias, desiderata diu Sanctorum pignora in loca qui Noviacus dicitur honeste locavit. Ubi omnipotens Deus ad declaranda Martyrum merita, immensa patrare dignatus est signorum beneficia, ita ut non tantum præsentibus sed etiam absentibus fideliter petentibus eorum patrocinio salubriter suffragetur.

claresçit miraculis.

18 Plurimo autem spatio temporis elapso, accidit ut unus e Fratribus, Astroaldus nomine, instinctu diaboli agitatus, ipsas prælibatorum reliquias Sanctorum furtim auferre moliretur. Qui compos voti sui tandem effectus, quod diu agere nequiter conatus fuerat, opere perpetravit nefario; assumensque deinde reliquias furtim, ut dictum est, ablatas, venit Lugdunum. Ibidem reperiens quemdam religiosum virum, nomine Beatum, cui quod audacter egerat ante confessus est. Quo ille audito dira cum invectione coercens, monuit, ut pœnitentiam tanti commissi agens, humiliter jam præfatas reliquias ad proprium, unde eas temere abstulerat, referret locum. Quod ille parvipendens atque detrectans agere, non multo post a quodam comite suo, fere miliario uno a cellula prædicti viri Dei, est interfectus.

Reliquias furatus divinitus punitur.

19 Verum cum ego peccator, qui hanc paginulam præsumptuose compilavi, ad *b* Principem Lugduno *c* navali itinere per Rhodanum properarem, ad cellulam, in qua vir Dei morabatur, qui ipsa pignora Sanctorum habebat, quæ prope ripam ipsius fluminis habebatur, orandi caussa diverti. Cum autem quærerem, ubinam Dei servus qui ibidem deserviebat, nativitatis exordium habuisset; et ille mihi per singula recensuisset, quod scilicet Aurelianensis civitatis natus fuisset et educatus, ac Hispaniæ dehinc multo tempore habitasset, curiose sciscitabar, si forte passionem præfatorum Sanctorum in locis Hispaniæ invenisset vel audisset, quippe cum eorum gesta civitas Ebredunensis minime adhuc haberet. Et cum ipse quod Clero vel turbis Ebredunensium incognitum erat de eadem passione ex ordine recensuisset; addidit etiam quo ordine ad se pervenissent eorum pignora, quæ ab Abbate Beroaldo vel monachis ejus, ut supra retulimus, Sanctorum sepulchris fuerat ablata, et Noviaco deportata.

Eas Auctor a Beato Abbate repetit

20 Quod ego audiens et genua flectens cum Presbyteris meis, prædictum virum Dei postulavi, ut nobis eadem sancta membra reddi juberet, quatenus ad pristinam sedem cum magnis laudibus revocarentur. Ille petitionibus meis obaudiens, velle se partem earumdem reliquiarum retinere fatebatur. Cum vero ad videndum sancta ossa detexissemus, tanta odoris fragantia cellulam replevit, ut usque ad ripam Rhodani redolaret. Cum quidem nos timore perterriti, de ipsis ossibus radere jam nequaquam auderemus, prædictus Presbyter quo saltem abluerentur vinum detulit, quod in ampulla reconderet, et pro reliquiis retineret. Cumque memorata pignora vino, ut dictum est, perfunderemus, ita vidimus, præsente Presbytero, vinum superfusum in sanguinem versum, ac si ex recenti carne fuisset exortum. Cumque dehinc sericis pannis involverentur, ita liquor prædictus eosdem pannos perfudit, ut usque in vas quod ad suscipiendum fuerat paratum, influeret. Ne quis vero hoc incredibile ducat, in ipsis pannis factum miraculum usque hodie ad laudem Sanctorum demonstratur.

odorem suavissimum spirant:

vinum, quo ablutæ, in sanguinem versum.

21 Verum cum juxta Canonicam normam congregatio Episcoporum synodali concilio Galliæ conveniret; quidam Abbas ab Hispaniis pro utilitatibus Ecclesiarum ibidem adfuit. Quem cum ego peccator inquirerem, ubinam passio gloriosissimorum Martyrum consummata fuisset, sic mihi per ordinem et veritatem exposuit, ac passionem conscriptam dedit. In qua passione, sicut supra meminimus, inventum est quod corpus S. Victoris, in prædicta urbe Ebredunensi, in supramemorata crypta, cum SS. Vincentio et Orontio requiesceret: cum eatenus habitatoribus loci illius semper incognitum fuerit, cujus corpus ibidem humatum jaceret.

Acta hæc unde accepta:

22 Ego itaque accipiens ab ipso Abbate gesta prædictorum Martyrum valde rustice composita; hæc, ut potui, meæ simplicitatis eloquio pro honore eorum credidi emendanda, ut quicumque ex hac relatione, quanta sint eorum merita didicerit, eosque venerari studuerit, ipse quoque eorum a suis pravitatibus per hos emendari mereatur, præstante Domino Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per infinita seculorum secula, Amen.

expolita ab hoc auctore.

a *MS. Bupat.* Ad... *quo de loco conjectatum supra.*

b *Regem Galliæ, Theodericum fortassis aut Hildericum, intelligit.* c *MS. Bup.* navigali.

DE S. VINCENTIO MARTYRE

ARCHIDIACONO CÆSARAUGUSTANO,

VALENTIÆ IN HISPANIA.

Sec. Doctet XXII Januar.

Magna inter celebres aliquot Hispaniæ urbes de S. Vincentii gloriosissimi Martyris natalibus contentio est; dum eum sibi Cæsaraugustani vendicant, Valentini repetunt, Osca suum esse clamitat. Neque sane hæc pietatis dimicatio reprehendi merito potest. Nam si de profani poetæ ortu septem olim urbes certarunt; cur non tam illustris athletæ cunabulis sibi urbes nobilissimæ plurimum et splendoris accedere censeant et præsidii? Plures tamen videntur Scriptores secundum Oscam pronuntiare, suffragante quoque Breviario Romano. Acrius aliquando inter Lusitanos est Gallosque de ejusdem sancti Martyris exuviis certamen, de quo infra.

S. Vincentii patria,

2 *Natalem ejus ita prædicat Usuardus:* Apud Valentiam civitatem Hispaniæ S. Vincentii Levitæ et Martyris, cujus certaminis triumphum, temporibus Diocletiani et Maximiani, post multam cædem ac gravia tormenta, textus ipsius passionis sub Datiano Præside completum esse declarat. *Fusius Martyrologium Romanum:* Valentiæ in Hispania Tarraconensi, S. Vincentii Levitæ et Martyris, qui sub Datiano impiissimo Præside carceres, famem, equuleum distortiones membrorum, laminas candentes, cratem ferream ignitam, aliaque tormentorum genera perpessus, ad martyrii præmium evolavit in cœlum. Cujus passionis nobilem triumphum Prudentius luculenter versibus exequitur; et B. Augustinus ac S. Leo Papa summis laudibus commendant. *Consentiunt cetera Martyrologia, et nonnulla quidem perquam prolixum elogium, ac quoddam veluti vitæ compendium exhibent.*

natalis.

3 *Vetus MS. Martyrol. S. Hieronymi:* Spania, civitate Valentia, S. Valerii Episcopi, et Vincentii Diaconi, et aliorum XVIII, Quintiliani, Cassiani, Matutini, Fulvi, Urbani, Martialis, Fausti, Successi, Felicis, Pauli, Petri, Januarii, Primitivi, Eboti, Cediani, Optati, Frontonis, Julii. *In MS. Dungalensi iidem referuntur. Hi sunt fortassis qui XVI Aprilis Cæsaraugustæ coronati martyrio feruntur octodecim sancti athletæ, et pleraque congruunt nomina; nisi quod pro*

alii Martyres in Martyrologiis conjuncti.

pro Cassiano, Matutino, Fausto, Petro, Paulo, Januario, *isthic recensentur* Lupercus, Apodemius, *et quatuor* Fortunati: *pro* Eboto, Cediano, Julio, Eventius, Cæcilianus, Julia. *Ast illi non Valentiæ, sed Cæsaraugustæ passi. Suspicetur quis lictores hoc esse, quos cælestibus portentis conversos S. Vincentii Acta tradunt. De iis rursum inferius, cum de* SS. Orione, Memnone, *etc. agetur. Idem MS. S. Hieronymi XX Januarii:* Et in Spanis Vincenti. *Iterumque XXI Janu.* Vincentium *memorat, hunc an alium, haud scimus.*

4 *Græci quoque hoc die isto cum elogio celebrant. Menæa:*

Vincentium digne laudabo,
Ut Diaconum et Martyrem Domini

Colitur a Græcis 22 Janu. Hic sub Maximiano Imperatore, Præside Domitiano, Augustopoli oriundus fuit. Captus vero cum Valerio Episcopo, in urbem pertractus est quæ Valantia dicitur, atque in custodiam conjectus. Inde ad Domitianum raptus, virgis cæditur, et ferreis ungulis laniatur, ac suspensus lampadibus aduritur, subulisque ferreis et ignitis lancinatur. Sed cum illæsus permaneret Sanctus, lictores vero deficerent, Præses ipse desperabundus, blanditiis conatur eum pervertere. Sanctus autem in preces effusus Deo spiritum reddidit. Sanctæ vero ejus reliquiæ ibidem sepultæ sunt a piis et religiosis hominibus. *Eadem habet Maximus Cythereus, at non usquequaque Actis Latinis consentanea.*

et 11 Novemb. 5 *Iidem Græci XI Novembris, illius memoriam agunt, quo die Menologium:* Eodem die natalis sancti Martyris Vicentii Diaconi apud Augustopolim Hispaniæ passi. *Menæa vero:*

Conjectus Vicentius in carcerem, patitur,
Solutus vero carcere carnis, sursum currit.

Hic sanctus Martyr Vincentius in Augustopoli Hispaniæ, populum docebat cum Hilario Episcopo, eratque ipse Diaconus. Comprehensi ambo rapti sunt ad tribunal Datiani Præsidis, qui mox ferreis vinculis oneratos, in civitatem Valentiam pertrahi jubet, et fœtidissimo carceri mancipari. Post aliquot vero dies eductum Vicentium laniari jubet, crucisque in modum terræ affigi, et membratim cruciari. Inde vero avulsus torquetur, et flagellatur, lateraque ei ustulantur. Colluxatis deinde membris omnibus rursus ferreas virgas ignitas supra pectus excipit. Ac tum in carcerem conjectus, Angelico divinoque auxilio recreatus, mox spiritum Deo reddidit. *Eadem omnino habet Cythereus. Hic ex priori eorumdem Menæorum elogio corrigendum Hilarii Episcopi nomen, ex hoc in illo* Domitiani *Præsidis.*

Acta unde edita 6 *Acta* S. Vincentii *Joanni Hessels a Lovanio, viro severi alioquin et morosi judicii,* omnibus modis placent. *Non a Notariis quidem excepta, sed antiquissima tamen sunt. Ea ex vetustissimis codicibus Marchianensi, Audomarensi, Metensi cujus nobis Jacobus Sirmondus noster copiam fecit, Treverensi S. Maximini, Ultrajectino S. Martini, S. Mariæ de Ripatorio, M. Velseri, cum Bonini Mombritii editione, et Agonibus Martyrum, collata hic damus. Eadem Græce descripsit Simeon Metaphrastes, quæ postliminio Latine reddita a Gulielmo Sirleto, atque ab Aloysio Lipomano et Laurentio Surio edita sunt.*

ACTA

ex plurimis veteribus MSS.

CAPUT I.

SS. Vincentius et Valerius comprehenduntur.

a S. Vincentii Acta scribi vetita *a* Probabile satis est ad gloriam Vincentii Martyris, quod descriptis passionis ipsius gestis titulum invidit inimicus. Unde reddimus *b* fide plena relationem gestorum, quæ litterarum apicibus annotari Judex non immerito noluit, quia victum se erubescebat audiri. Naturalis siquidem providentia est male errantium, auferre de medio testimonium *c* probitatis.

Ex MSS. 2 *d* Sed quoniam nobilem Martyris triumphum notitiæ fidelium tradere disponimus, dignum est ut et generis ipsius nobilitas breviter intimetur. Extitit enim patre *e* Eutychio progenitus, qui fuit *f* Agresti nobilissimi Consulis filius; *g* mater vero ejus Enola, ex Osca urbe noscitur procreata. *Ejus parentes, e f g* Qui a pueritia studiis litterarum traditus, superna providente clementia, quæ sibi eum prævidebat vas electionis futurum, *h* gemina scientia, sub B. Valerio Cæsaraugustæ civitatis Antistite efficacissime claruit; a quo etiam sanctitate insignis diaconii arcem suscepit. *h Diaconatu,* Et quoniam idem Episcopus impeditioris linguæ fuisse dignoscitur, tradito doctrinæ ministerio venerabili Vincentio, ipse orationi et divinæ contemplationi sedulus insistebat. *prædicatio.* At vero memoratus Archidiaconus vices sæpe Pontificis diligenter et opportune exequebatur.

3 Cum igitur apud Cæsaraugustam civitatem, ut multorum sinceritas et *i* signata veritatis verba testantur, Daciano cuidam Præsidi gentili et sacrilego, a Dominis et Principibus suis, Diocletiano videlicet et Maximiano, sæviendi in Christianos forte occasio cecidisset, *i Comprehensus cum S. Valerio* et ei oblatranti profanæ crudelitatis rabies aspirasset; Episcopos ac Presbyteros ceterosque sacri ordinis ministros, spiritu nequitiæ exagitatus, rapi præcepit. Protinus ergo Valerius Episcopus et Vincentius Archidiaconus *k* fidei soliditate, et spe fruendi victoria subnixi, in confessionem Deitatis alacriter *l* concurrerunt, tanto feliciores se futuros esse credentes, quanto acriora tyranni supplicia, pia longanimitate certasset evincere. *k l* Unde certaminis ac pœnarum dilatio, remunerationis eis videbatur diminutio.

4 At Datianus Judex Sanctos Dei *m* primo Valentiam sub carcerali custodia, et famis miseria, ac catenarum stridore pertrahi præcepit, ut eos vexatione *n* itineris frangeret, et facilius subigeret injuria, quos videbat non posse de pœna superari. *m n ducitur Valentiam.* Qui cum manibus et cervicibus immensa ferri pondera sustinerent, et per omnes artus jam tunc mortis supplicia paterentur; cumque *o* jam defecisse eos crederet jugi injuria, et tam diu a publica conversatione seclusos nec corpore prævalere nec spiritu, timens ne sævitiæ suæ damna pateretur, *p* produci jussit e carcere, nolens eos ante tormenta vitam finire: quibus proponebat quod nec mortuis parceret, si deorum suorum culturam suscipere renuissent. *o p sistitur Judici,* Hinc pavefactus ad conspectum eorum, quod integri corpore et viribus essent, et inter supplicia fortiores, ait suis: Et quid istis largiori pastu indulsistis et potu? Mirabatur enim furore cæcus, robustiores esse quos Deus paverat.

5 Et mox conversus ad Episcopum: Quid agis inquit, tu, Valeri, quid sub nomine religionis contra Principes facis? Nescis quia qui regalia decreta spernunt, de vita periclitantur? Jusserunt Domini orbis et Principes ut diis libamina persolvatis, nolentes dignitatem veteris culturæ novis et inauditis legibus profanari. Unde quod monemus obsequenter attende, quatenus tuo exemplo inferiores facile suscipiant, quod te, qui religionis hujus cerneris esse Episcopus, viderint non sprevisse. Sed et tu Vincenti verbis meis salubriter obaudi, quem et nobilitas generis, et decor commendat gratissimæ juventutis. *a quo sollicitatur ut fidem deserat* Itaque vestræ definitionis sententiam in commune edicite, ut aut consentientes honoribus amplificemus, aut contemnentes tormentorum suppliciis subdamus.

6 Cumque reticeret Episcopus, erat enim miræ simplicitatis et innocentiæ, eruditus scientia, sed, ut præmisimus, impeditioris linguæ; ait Vincentius: *Annuente S. Valerio, dat fidei rationem.* Si jubes, Pater, responsis Judicem aggrediar. Et B. Valerius, Dudum, inquit, fili charissime, divini verbi tibi curam commiseram; sed et nunc pro fide pro qua adstamus, responsa committo. Tunc Vincentius,

a centius, cujus mens tota jam erat coronæ conscia, conversus ad Datianum, Hactenus, inquit, habitus a te sermo de neganda fide peroravit: sed nefarium apud Christianorum prudentiam esse cognosce, Deitatis cultum abnegando aliquatenus blasphemare. Et ne te longius protraham, profitemur nos Christianæ religionis esse cultores, et unius ac veri Dei permanentis in secula famulos et testes. In ejus nomine contra exquisita calliditatis tuæ argumenta spiritualia constanter arma pugnaturi accipimus, minas tuas et supplicia non metuentes, sed potius mortem pro veritate libentissime amplectentes. Suppliciis enim tuis erudimur ad coronam, morte deducimur ad vitam. Serviat proinde diabolicæ crudelitati moritura caro in pœnis, quoniam homo interior fidem intemeratam suo servabit auctori. Ille etenim venenatissimus serpens et insatiabilis homicida Christianam innocentiam tormentis et mortibus vos cogit appetere, qui Paradisi felicitatem primis invidens hominibus, immortalitatis spoliatos dignitate morti miserabiliter subdidit, ac substravit. Ipse malignitatis astu idola pro Deo coli instituit, dolens illuc hominem posse obediendo redire unde ipse superbiendo noscitur corruisse. Iste est, quem cum satellitibus suis a corporibus humanis divina invocatione ejicimus; cui vos sub vanissimis figmentis ritum profani cultus exsolvitis, et nova dementia creatori creaturam præfertis.

a *Michael Monachus in Sanctuario Capuano ait hunc prologum esse, et quæ numero 3 habentur, in illius Ecclesiæ officio, prima e novem Lectionibus, quibus sancti Martyris acta describuntur, contineri. In variis codicibus huic prologo illud præfigitur exordium:* Sub Diocletiano et Maximiano Imperatoribus data persecutione iis temporibus in Hispaniis, provincia Cæsaraugustana, Datiano Præside, sanctus Martyr in sua confessione martyrium tulit, in civitate Valentia, die undecimo Kalendas Februarii.

b *MS. Ver.* Idem plenam relationem per fauces, quam et.

c *Idem MS.* veritatis, *alii*, pravitatis.

d *Hæc ad 3 usque numerum in quibusdam MSS. desunt.*

e *Vulgo in omnibus MSS.* Eculeo.

f *Mombrit.* Agessi, *alii*, Agressi; *al.* Aggressi.

S. Vincentius consanguineus S. Laurentii.

g *Franciscus Didacus de Aynsa-y-Iriarte lib. 2, Antiquitat. Oscensium cap. 12, tradit S.* Vincentium *fuisse S. Laurentii consanguineum, idque veterum auctorum testimoniis confirmat, quoniam nonnulli* Enolam *ejus matrem, sororem faciunt S. Laurentii, quod tamen ipse Aynsa improbatur. cap. 10, ex antiquo Breviario Ecclesiæ [illegible] profert:* Vincentius nobilis genere, patre Eutychio Agressi nobilissimi Principis filio, et matre Enola, in urbe Osca ad portam Novam natus, et juxta forum conversatus est. Inde missus Cæsaraugustam traditus est [illegible] sanctissimo Valerio ejus civitatis Episcopo. *Paullo deinde inferius ait* [illegible] Tabernis *nomine, uno circiter ab urbe Osca milliari, ex [illegible] veteris Missali MS. in eoque hanc de S.* Vincentio *orationem:* Deus qui urbem Oscensem nativitate sacratissimi Martyris Vincentii decorasti, tribue, quæsumus, ut confratres et plebem dicto [illegible] in domo qua natus est ejus solemnia celebrantes, ab omni adversitate [illegible], et ipsius meritis ad gaudia æterna perducas. *Unde liquet, domum in qua natus fuit, deinde consecratam fuisse.*

Domus qua natus consecrata.

h *Alii MSS.* geminus. i *Mombrit.* Insignita.

k *MS. Aud.* spe solidati. l *Plerique MSS.* occurrerunt.

m *Ipsa multorum scriptorum testimoniis docet, varia Sanctis, priusquam Valentiam mitterentur, irrogata fuisse supplicia.*

H[illegible] SS.

n *Ostenditur* [illegible] *Seguntinæ diœcesis* [illegible] *dictum,* [illegible]*, ubi noctem peregisse Sancti traduntur.* [illegible] *S. Valerius* [illegible] *in Christi nomine fertur.*

o *Idem auctor ait* [illegible] *in carcere* [illegible] *varias* [illegible].

p *Prima hæc quæstio, ut idem ait, habita est in loco qui S.* Theclæ *dicitur.*

CAPUT II.

S. Vincentius dire torquetur.

S. Vincentius [illegible]

Exarsit ergo diabolus adversus Christianam fidem, et dum contemni se ac despici videt, ingemuit. Jam quo præ ira pœne extra se positus Datianus Præses dixit: Amovete hinc Episcopum istum. Justum est enim subire eum exilium, quoniam Imperiale contempsit edictum. a Gravioribus autem rebellem, qui in contumeliam publicam venit, exhibete tormentis. Animositati enim ejus video inferenda esse majora supplicia; quia quidquid sibi accessurum est pro pœna, ipse præsumit ad gloriam. Applicate eum ad equuleum, membris distendite, et toto corpore dissipate.

dist[illegible] equ[illegible]

Hanc pœnam ante ipsa tormenta sustineat. Inter hæc Datianus Præses ait: Quid dicis Vincenti? vel ubi conspicis tuum jam miserabile corpus? At ille Dei b præsentia roboratus, alacri vultu respondit: Hoc est quod semper optavi: hoc est quod votis omnibus exquisivi. Nemo mihi amicior, nec familiarior fuit. Tu solus meis maxime votis concordas. Ecce jam in sublime agor, et ipsos Principes tuos, seculo altior, despicio. Nolo gloriam meam minuas, nec damna inferas laudi. Paratus est enim Dei servus ad omnia pro Salvatoris nomine sustinenda. Insurge ergo, et toto malignitatis tuæ spiritu debacchare; videbis me Dei virtute plus posse dum torqueor, quam possis ipse qui torques. Crudelitate, qua spiras, præstabis mihi gloriam; cum inter graviora suppliciorum meorum exitia vinceris. Unde ego jam singulariter gaudeo, quia dum patior vindicabor.

b

insultat Datiano

8 Clamare Datianus cœpit, et in tortores ac carnifices suos virgis et fustibus c amplius desævire. Sicque Sancto a pœna paullatim tuto, et de Dei auxilio securo, prius suos diabolus vexabat; d et vere, quos in potestate habebat. Ait ergo Vincentius: Quid dicis Datiane? Ecce jam de apparitoribus tuis vindicor. Ultionem mihi ipse in pœna fecisti. Summa autem voce e minister diaboli rabidiores cœpit intonare sermones, stridore dentium frendere; et dum Dei Martyrem lacerat, se potius ipse laniare. Tandem f cessavere torti carnifices; et defatigata lictorum manus, dum per Sancti latera pendet, victa defecit. Expalluit torquentium vultus, fortium robur emarcuit, sudoreque rivis liquescentia membra tabuerunt: anhelum pectus fessis intremuit; ut putares eos potius in tormentis sancti Martyris torqueri.

c qui ipsos tortores cædit.

d

e

f

9 Exanguis et ipse Datianus, pectore trementi, torvis et minacibus oculis, g clamare militibus cœpit: Quid agitis? Non enim agnosco manus vestras. Homicidas pertinaciter obsistentes sæpe vicistis; parricidarum magorumque silentia alta rupistis; arcana quoque ipsa adulterorum vobis incumbentibus patefacta sunt: et quisquis pro confessione sui reatus mori timebat, in mortem sua confessione perductus est. Hodie, inquam, o milites Principum meorum, quod in contumeliam Imperatorum nostrorum dicitur, non possumus cohibere, ut vel pro solo nostro pudore taceatur. Et qui alteros in confessionem mortis suæ coëgimus, huic silentium pro nostra contumelia nequimus imperare. Sed vos continete paullisper dexteras, vires resumite, ut improbum hostem, innovatus miles ad pœnam durius coerceat. Rimetur acrior ungula intima costarum; et dolor interiora penetrans, genitum reddere faciat, non contemptum.

g movet eosdem deficientes animum

S. Vincentius ungulis raditur.

10 Tunc denuo subridens Vincentius Diaconus dixit: Hoc est sane quod legitur, Quia videntes non videbunt, et audientes non intelligent. Dominum enim Christum confiteor, filium altissimi Patris unici unicum, ipsum cum Patre et Spiritu sancto unum solum Deum esse profiteor. Quia ergo quæ vera sunt, fateor, negare me asseris, plane debes torquere si mentiar, sique deos Principes tuos dicam. Sed torque diutius confitentem, nec a mea obsecro pœna cesses, ut vel sic possis probatum, licet sacrilego spiritu tuo, suspirare veritatem, ejusque me insuperabilem agnoscere confessorem. Nam quos jubes deos confiteri, idola sunt lignea et lapidea. Tu illorum testis, tuque mortuorum fias mortuus Pontifex: ego uni et vivo sacrifico Deo, qui est benedictus in sæcula.

Matth. 13. 13

increpat Datianum

11 At nimia Præses fervens insania, totaque facie humanitatis eversa, solam in corpus beati Martyris aciem luminum, venenumque pestiferorum fundebat oculorum, profluentem non jam a solis lateribus, sed a toto corpore sanguinem cernens. Erant enim viscerum interna patefacta. Nam juncturas e compagibus, diversitas tormentorum separaverat. Nihil erat unde jam suis posset irasci, sed quod vincebatur jam et ipse

e [illegible] tentatus

ipse mirabatur. Ait autem : Miserere tui, Vincenti, ne florem perdas nunc primum vernantis ætatis, et in primis annis positus vitam tibi minuas longiorem. Parce suppliciis tuis, ut vel sero quæ supersunt tormenta lucreris. At ille Spiritu sancto repletus ait : O virosa diaboli lingua, quid in me non facias, qui Deum et Dominum nostrum tentare voluisti? Non timeo supplicia quæcumque iratus impegeris. Hoc magis formidini est, quod fingis te velle misereri. *h* Percurrant denique omnes pœnæ : et si quid præstigiarum, si quid tuæ artis perversæ, si quid malignitatis viribus potueris, exere. Debes enim dulcem sub amarissimo veneno fidem et fortitudinem ab animo experiri *i* Christiano. Præstat quippe tolerantiam fortitudinis, qui suis in Evangelio loquitur : Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animæ autem non habent quid faciant. Nihil ergo de suppliciis minuas, ut in omnibus te victum esse fatearis.

eum irridet

h

i

Matth. 10. 28.

12 Post hæc Datianus dixit : Transferatur hic ad legitimam quæstionem, ac percurrat molestiora tormenta. Et si tam diu anima durare potest, inter supplicia vel membra deficiant. Vincere me iste non potest dum vivit. Vincentius respondens, O felicem me! inquit, istæ minæ tuæ ad laudem et gloriam mihi sunt; et terror asperior, cumulatior beatitudo. Quod ergo irasci te putas gravius, modo melius incipis misereri. Hinc ex eculeo assumptus Levita Vincentius, atque ad ignis patibulum raptus, tortores suos pene ipse præveniens, moras carnificum arguendo ad pœnam alacriter properabat. Jam enim truculentus minister proferri lectum cum *k* ferratis jusserat costis, et addita subter carbonum congerie, exurendum Dei Martyrem applicare. Intrepidus itaque Dei athleta, candentis ferri machinam ultro conscendit : torquetur, flagellatur, exuritur, et distensus membris crescit ad pœnam. Inseritur quoque pectori et membris depressa asperitas laminarum. Et decurrente inter ipsas candentis ferri acies liquore, stridens flamma arvina respergitur. Vulnera vulneribus infliguntur; tormentis tormenta desæviunt. Salis ignibus sparsi crepitantes minutiæ per membra dissiliunt : et jam non ad artus tantum sed ad ipsa viscerum abdita suppliciorum tela jaciuntur. Et quoniam integri corporis pars nulla supererat, quæ primum fuerat plaga illata, jam et ipsa renovatur. Manet Dei servus immotus, et erectis in cœlum luminibus Dominum precabatur *l*.

torretur in craticula

k

sale respergitur

l

a MSS. Aud. et March. graviorem. b M. clementia.
c MS. Met. illo ipso furore bacchari. d M. et jure
e MSS. S. Max. et Met. diabolus fremere f M. cessere
g Addunt nonnulla MSS. quasi in sua morte confusis
h Alia MSS. incurrant. i MS. Aud. Christianam
k M. ferreis. M. serratis; favet Prudentius

Serrata lectum regula
Dente in frequenti exasperat.

l Postquam in craticula dire excarnificatus est Sanctus, palo pedes ejus clavis affixos traxisse quidam, eumque non exiguo temporis spatio in isthoc perdurasse cruciatu

CAPUT III.

S. Vincentius varie divinitus recreatus, tormentis superatis, moritur.

Interea Datianus de Vincentio beatissimo non recte sollicitus, recurrentibus militibus suis, quid ageret, quid diceret, inquirebat. Renuntiatur ab afflictis, et præ labore pene morientibus, percurrisse illum universa *a* supplicia hilari vultu, spiritu fortiore, et pertinaci magis eum professione quam cœperat Christum Dominum confiteri. Heu, ait Datianus, vincimur. Sed hoc solum de suppliciis superest, si flecti pertinacia non potest, vel semper duret in pœna; spiritus, qui coerceri non potest, puniatur. Quærite, inquit, locum tenebrosum et oppressum urgente tectura, ab omni publica luce sepositum, perpetuaque nocte damnatum, reatui ejus peculiarem, extra videlicet carceres carcerem. Ibi *b* fragmenta testarum exasperata passim congerite, ut quicquid jacentis corporis male incisa fractura tetigerit, illisionis infigat aculeis, et ipsa conversio laterum innovetur ad pœnam : ut id scilicet, quod commutatis artubus membra quærunt evadere, semper offendant. Divaricatis præterea et distensis cruribus, ligno pedes ejus constringite, quatenus discissis pœna artubus rebellis Principum expiret. Inde clausum relinquite in tenebris, ne oculis quidem respiret ad lucem. Nullus ibi hominum relinquatur, ne vel consortio alicujus sermonis animetur. Clausa et obserata sint omnia. Solliciti tantum estote ut quando defecerit nuntietur. Implent sine mora ministri quod Judex præceperat; et Dei athletam fortissimum horrendo recludunt ergastulo.

Includitur loco tenebroso, in lectus testarum fragmentis, nudus

b

Ex MSS.

14 Sed cum prima quies fessos artus custodum somno vincente laxasset, quod Datianus pro pœna gravissimæ mortis intulerat, divinitus commutatur in gloriam. Carceris illius nox æternam accipit lucem. Flagrant cerei ultra solis fulgorem radiantes, laxatumque ligni robur *c* dissiluit, ac testarum asperitas fit florum redolentium jocunditas et mollities. Quibus invictissimus Dei athleta refertus, psalmum Deo et hymnum dicens, lætus exultat. Sicque solitudo horribilis Angelica relevatur *d* frequentia. Quorum caterva vallatus Martyr egregius venerando fovebatur obsequio, et mulcebatur alloquio. Agnosce, inquiunt, o Vincenti invictissime, pro cujus nomine fideliter decertasti. Ipse tibi revera coronam præparatam servat in cœlestibus, qui te victorem esse fecit in pœnis. Esto igitur jam securus de præmio, quia mox, deposito carnis onere, nostro addendus eris collegio. Dantur hinc laudes Deo, et resonante organo vocis Angelicæ modulata suavitas procul diffunditur.

c

carcere collustrato, testulis in flores mutatis,

d

ab Angelis solatur, cumque iis Deum laudat

15 Turbati vero subito expavere custodes, et ut vehementi stupore attoniti certius de miraculo explorare contendunt; clausas fores adeunt, et introspicientes per rimas Deitatis ministros siderea venustate coruscare cernebant : antrum tartareis tenebris pridem horribile, immensa luce splendere; testarum aculeos multipliciter florere, sanctumque Dei Martyrem solutis cunctis nexibus deambulantem psallere. Qui mox divino terrore atque respectu compuncti, relicto gentilitatis errore Christianæ religioni fideliter sese dedere, cupientes jam mente mutata devotionis suæ obsequia ei impendere, in cujus ante fuerant nece grassati. Venerat et multitudo vicina fidelium, dudum de ipsius mœsta suppliciis, sed jam de concessa cœlitus gloria alacris. Quibus B. Vincentius dixit : Nolite timere, laudesque Dei contemnendas, nolite putare. Imo propere irrumpite, et solatia Angelico obsequio ministrata oculis haurite securi. Ubi reliqueratis tenebras, gaudete lucem, et quem ingemiscere in suppliciis credebatis, in laudes veri Dei exultare gaudete. Laxata sunt vincula, crevere vires, corpus stramenta mollia refecerunt. Miramini potius, et veris asserite præconiis Christum in servis suis semper esse victorem. Renuntietur ergo Datiano, qua perfruor luce. Commentetur *e* si valet aliquid, et addat ad gloriam meam, de laudis titulo nihil defraudans, sed exercens quicquid adhuc furor bacchantis invenerit. Siquidem solam illius misericordiam timeo, ne videatur velle ignoscere.

custodes hoc miraculo conversos,

aliosque Christianos instruit

jubet hæc renuntiari Datiano :

e

16 Ad hanc renuntiationem exanguis et trepidus Datianus *f* in hæc verba prorupit : Et quid amplius faciemus. Victi sumus. Referatur itaque ad lectulum corpus, stramentisque mollioribus foveatur. Nolo enim gloriosiorem facere, si inter tormenta defecerit. Indulta pauxillum requies, attrita pœnis membra refoveat, et obducto in cicatricem hiatu vulnerum, denuo novis et exquisitis suppliciis innovatus et ipse subdatur. Verum Datiano inaniter tractante de supplicio, Christus clementer disponit de præmio. Delatus namque Dei Martyr ad lectulum, ac piis Sanctorum manibus in strati mollitie repositus, mox pretiosam resolutus in mortem, cœlo spiritum reddidit. Videres circumstantium frequentiam Sancti vestigia certatim deosculando prolambere, vulnera

f

defertur, hujus jussu ad mollem lectulum

moritur.

 totius

Ex MSS. g

totius laceri corporis pia curiositate palpare, sanguinem linteis excipere, sacra veneratione g posteris profuturum.

a Addit MS. Rip. pulchra.

b Addunt MSS. Mct. et S. Max. uncinos etc. Sumptum forte ex Prudentio, ita scribente:

> Fragmenta testarum jubet
> Hirta impolitis angulis,
> Acuminata, informia
> Tergo jacentis sternere.
> Totum cubile spiculis
> Armant dolores anxii,
> Insomne qui subter latus
> Mucrone pulsent obvio.

Sed hæc de mucrone et acie ipsarum testarum videntur accipienda.

c MS. Rip. dissolvitur. — d Al. reverentia.

e Addit MS. Mct. adtunc dudodus.

f Addunt MSS. Mct. et S. Max. etiam ipse sibi male conscius, in se peccasse sensit, dum in famulum Dei sævit. Tandem vox vera, etsi invida simplicitate prorupit. Causa vel, priusquam in mollem lectum transferretur, perductum ad Datianum esse et benigne compellatum, volantaque per urbem fama, Præsidem poenitudine ductum velle Vincentii plagas curare, eumque humaniter habere, confluxisse ad deferenda Sancto obsequia Christianos complures, quos omnes tyrannus post Sancti mortem trucidavit.

g Ita Prudentius:

Sacræ reliquiæ.

> Plerique vestem lineam
> Stillante tingunt sanguine,
> Tutamen ut sacrum suis
> Domi reservent posteris.

Tantum ergo aberat, ut in veneratione neque adversus Sanctorum reliquias debacchetur.

CAPUT IV.

In corpus frustra sævit tyrannus, at religiose conditum.

Expositum corpus feris exponitur.

Cognito igitur abscessu ejus, jam victus atque confusus Datianus dixit: Si non potui superare viventem, puniam vel defunctum. Non est spiritus qui repugnet, non est anima quæ vincere contendat: cum vacuo corpore nullum est certamen. In exangues artus corporis destituti novis suppliciis debacchabor. Satiabor nunc de pœna, etsi mihi non potuit provenire victoria. Projicite, inquit, illum in apertum campum nullo defendente obstaculo, ut cadaver exanime sepulturæ carens honore, a feris et avibus penitus consumptum non compareat; ne forte Christiani ejus tollentes reliquias, Martyris sibi vindicent dignitatem. Expositum ergo ad supplicia sine tegmine venerabile corpus, Angelicis rursum excubiis et obsequiis honoratur. Non illud bestia quælibet, non ales

a *Custoditur ab Angelis et a corvo aves et lupus abigente.*

quæ forte corrumpi potuisset, manus servabat, non ipsa licet pia Sanctorum miseratio, quæ sibi tantum pervenisse Martyrem in commune gaudebat. Et puto ob hoc divino instinctu humana negata esse obsequia, ut divina non deesse aliquatenus videretur custodia. Corvus itaque avis lenta et pigerrima, haud procul residens, quasi tetra sui specie lugentis habitum demonstrans, cum adventantes aves reliquas ac perniciibus metuendas alis quodam impetu eminus fugaret, advenientem subito immanem lupum incursu etiam non segni abegit a corpore. At ille reflexa cervice in a pecto sacri corporis stupefactus hæreb at, et, ut credimus, custodiam mirabatur Angelicam. Reddita nunc nobis est antiquitatis historia, per avem sanctum. Nam qui ante Eliæ pleno ore cibos detulerat,

3 Reg. 17. 4.

nunc S. Vincentio Martyri jussa ministrat obsequia.

culeo insutum, et lapidi alligatum, in mare demergitur.

18 Territus ad hæc Datianus nuntio, dixit: Puto quia jam nec mortuum vincam. Cum enim eum acrius sæviens persequor, gloriosiorem mea sævitia facio. Sed si consumi in terra non potuit, demergatur in pelagus, ne erubescamus quotidie sub oculis omnium. Victoriam ejus vel maria celabunt. Insuatur, inquit, complicitum cadaver in culeo parientæ, brevique fiscellæ impositum, ubi nautæ spem a longi ora processerint, altioris sali fluctibus imprimatur, quatenus scali et impacti pisces, aquatilia vero quæ persentit corpori, vel lambendo consumant, aut bellu io laceretur ore, quem a lentitudo non attigit bestialis. Fidus præterea minister molam haud parvi ponderis annectere

a

non negligat, ne forte unda mobili ad peregrina cadaver devectum litora, negatam assequatur aliquatenus sepulturam. Quin potius reciprocatum fluctibus, et ad scopulos frequenter illisum dispereat, ut nec mortuus inter saxa quiescat. Ecce quid agis sævissime Datiane? Facis et in alio elemento Martyrem nostrum esse gloriosum. Ergo ut jussum fuerat, justi cadaver insuitur, et cervicetenus constipatum duris ad molam funibus coarctatur. Tunc quidam Eumorphius, homo profanæ mentis et sacrilegi spiritus, qui in hoc ipsum Datiano funestum promiserat obsequium, collectis ex urbe nauticis viris, infandum scelus insistebat peragere: et facto agmine navem conscendens, promisso fidelis in crimine, sociis spatia longa atque diffusa hortabatur transmittere. Quod incitati nautæ implere non differunt. At ubi eorum oculis montium sunt subducta cacumina, litusque omne evanuit, timentes ne forte ad aliam provinciam deportarentur, in medium maris injectum fluctibus impresserunt. Et redeuntes ad Datianum hilares quasi suo Præsidi prima gaudia reportarent, plausu dissono perstrepebant, nautica vociferantes lascivia, subtractum ab oculis omnium esse Vincentium: et ob hoc quasi primi nuntii magis præcipites, summa cum celeritate festinabant redire.

19 Sed illos Datiani fortissimos remiges, Dei manu gubernante, beati Martyris *b* corpus prævenerat; et quod altioris sali credebatur profundo teneri, jam ad portum sibi venerat quiescendi, ante quodammodo honorem reperiens sepulturæ, quam nuntiari potuisset expositum: ut divinis clarescentibus miraculis, Christi miles post mortem quoque ostenderetur invictus, quem nec supplicia vincere, nec maria quiverant. In die enim sui certaminis non est a pio Domino destitutus, quia dedit illi caput antiqui serpentis conterere, dum fideliter studuit in mandatis ejus decertare.

b divina virtute ad litus refertur.

20 Interea sanctus Martyr quemdam virum in ecstasi conveniens, se deportatum ad litus indicat, locumque, in quo jacebat, demonstrat. Qui de visione aliquantulum hæsitans, dum tardius tanto funeri monstratum exhibere parat obsequium; commonita in somnis quæ quædam vidua, nomine Jonica, ætate et sanctitate plenissima, vera signa quiescentis corporis accepit, scilicet ubi illud reciprocatum fluctibus mollis arena tumulaverat, et elementi ipsius prolambente concursu ad honorem sepulturæ famulanda servierat. Quam visionem non ignorans divinitus sibi esse manifestatam, pluribus Christianæ religionis clam innotescere studuit, et ut ad negotium sibi creditum ostenderet pergerent, sollerter eos exhortari curavit. Venit ergo ad locum, et quasi relegens certa oculis signa in curvo litore expedita intentione dirigatur. Mox B. Vincentii corpus inter ipsa soli aquarumque commercia reperiunt, quem divina miracula pro suæ sanctitatis merito et terris clarificaverant et pelago. Itaque propter gentilium furorem non valentes eum digno venerationis tumulare cultu, ad quamdam parvulam detulerunt basilicam sepeliendum. Tandem autem cessante perfidorum crudelitate, ac fidelium crescente devotione, beatissimus Martyr ad sepulturæ honorificentiam inde levatus, digna cum reverentia deportatur, et sub sacro altari extra muros ejusdem civitatis Valentiæ ad quietem reponitur. Ubi meritis ipsius divina multipliciter præstantur beneficia ad laudem et gloriam nominis Christi, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per infinita secula seculorum. Amen.

a Christianis per sepelitur.

postea honorificentius: claret miraculis.

a MS. [illegible] ut lentitudo. — b [illegible] scribit, saxum [illegible] atque [illegible] undis emersisse, [illegible] corpore quod con[illegible] stupore [illegible]

c [illegible] Paulino [illegible] in Thesauro [illegible] cap. 3. [illegible] 11 [illegible] Martyris corpus primum ab Angelis sepultum, tum [illegible] esse factam. Sed [illegible] Acta.

DE

DE RELIQUIIS S. VINCENTII.

§ I. *Stola S. Vincentii allata Parisios, dicatum ei cœnobium, quod nunc S. Germani.*

Multæ reliquiæ nomine S. Vincentii:

Multi, tum aliis in provinciis, tum in Hispania præsertim, Vincentii *Martyres fuere : et inest ipso in nomine omen quoddam felicitatis. Hinc pluribus locis quæ habentur illius nominis reliquiæ, aliorum vel abditis, vel ignoratis alicubi Actis, celeberrimi illius Cæsaraugustani Archidiaconi existimatæ sunt. Quæ tamen præcipua de illis feruntur, promere hic constituimus, et sunt nonnulla extra controversiam. Ac de iis quidem, quæ in Gallicam translatæ, ita scribit Saussaius :*

aliquæ translatæ Parisios,

2 Porro ejusdem sacratissimum corpus potiori ex parte, una cum stola qua ornatus beatus Archilevita Valerio Antistiti ad aram ministrabat, a Childeberto Rege Christianissimo orthodoxæ fidei in Hispania vindice, e Valentia, ubi ille agonem gloriosum expleverat, in Gallias pro majori parte advectum, in nova basilica sacræ ipsius Martyris memoriæ consecrata prope muros Parisienses, ab eodem Rege ingenti cum gloria collocatum fuit, regiæ urbi ut non solum esset ornamento, sed itidem perenni munimento. Pars vero altera illius reliquiarum postea ex Hispania sub Saracenorum invasione, in Italiam ad conservandum deportata, et Capuæ reposita; hinc a B. Theoderico Metensi Episcopo, beneficio Othonis Imperatoris sui consanguinei, ad Metensem urbem transvecta est atque honorificentissime condita, ea in basilica, quam ad tanti athletæ cultum præmemoratus Antistes extruxit et sacravit. Ceterum caput ejusdem Martyris pridem antea a S. Domnolo Episcopo Cenomanensi (qui pretioso hoc munere a prædicto Rege Childeberto donari promeritus est) ad Cenomanensem delata civitatem, congruo decore collocatum fuerat in suburbicaria ecclesia, quam ad ipsius venerationem proprio sub titulo ejusdem Martyris, pius ille Antistes construxerat : quæ hodieque tanti tutelaris nuncupatione pollet, et felici patrocinio, insigni adeo fulta pignore, gloriatur.

Metas,

Cenomanos.

3 *De singulis separatim agemus; ac primo de iis reliquiis, quas attulisse Parisios Childebertus memoratur. Ejus Hispanicam expeditionem ita describit S. Gregorius Turonensis lib. 3, hist. Franc. cap.* 29. Post hæc Childebertus Rex in Hispaniam abiit, quam ingressus cum Clothario, Cæsaraugustanam civitatem cum exercitu vallant atque obsident. At illi in tanta humilitate ad Deum conversi sunt, ut induti ciliciis, abstinentes a cibis et poculis, cum tunica B. Vincentii Martyris muros civitatis psallendo circuirent. Mulieres quoque amictæ nigris palliis, dissoluta cæsarie, superposito cinere, ut eas putares virorum funeribus deservire, plangendo sequebantur. Et ita totam spem locus ille ad Domini misericordiam retulit, ut diceretur ibidem Ninivitarum jejunium celebrari : nec æstimaretur aliud posse fieri, nisi eorum precibus divina misericordia inflecteretur. Hi autem qui obsidebant, nescientes quid obsessi agerent, cum viderent sic murum circuiri, putabant eos aliquid agere maleficii. Tunc apprehensum unum de civitate rusticum, ipsi interrogant quid hoc esset quod agerent? Qui ait : Tunicam B. Vincentii deportant, et cum ipsa ut eis Dominus misereatur, exorant. Quod illi timentes, se ab ea civitate removerunt : tamen acquisita maxima Hispaniæ parte, cum magnis spoliis in Gallias redierunt.

Childebertus Cæsaraugustam obsidens,

civibus reliquias S. Vincentii circumferentibus

conceditur,

4 *Eadem in gestis Francorum epitomatis narrantur, sed ita dicuntur Franci* in Spaniam ingressi, ipsam terram vastantes succendisse, interficientes populum *etc. Cæsaraugustam, non fœminas solum, sed et viros,* aspersisse capiti cinerem : *Episcopus a Regibus evocatus ad colloquium,* cum muneribus occurrisse : *postulasse ab eo Childebertus ut ei reliquias* B. Vincentii daret , *ac* Parisios veniens ecclesiam in honorem ejusdem sancti *Martyris* ædificasse. *Idem scribit Ado in Chronico ad an.* 527, *additque* eamdem ipsam stolam in eadem ipsa ecclesia reposuisse. *Sigebertus id refert ad annum* 542, *uti et Baronius. Franciscus Diedarus de Aynsa-y-Yriarte tradit diebus* 18, *obsessam fuisse Cæsaraugustam : tunicæ partem isthic retentam, etiamnum asservari : esse byssinam, auro intertextam, candidam, sancti Martyris sanguine respersam.*

Ex variis

partem ibi retentam

5 *Aimoinus quoque eamdem expeditionem, reliquiarumque Translationem, aliquanto distinctius describit lib.* 2, *de gestis Francorum cap.* 19. Childebertus Rex, qui anterioribus annis Hispaniam ingressus Toletum urbem ceperat, Clotharium fratrem suum, cum quo fœdus firmaverat, sollicitavit in adjumentum sui; quo ejus fretus societate eamdem provinciam sibi subacturus aggrederetur. Quo cum valido exercitus adventante supplemento, viribus conjunctis Cæsaraugustam usque accesserunt : a cujus urbis ingressu prohibiti, obsidionem adoriuntur. Et resistentibus oppidanis, cum summa vi utrimque decerneretur; tandem Hispani ipsa obsidionis dispositione, et Francorum feroci perterriti animositate, animos a prælio revocaverunt, ac tota mentis intentione ad Christi misericordiam implorandam conversi, assumptis Crucibus cum Letania murum deambulantes circuire cœperunt. Quod Reges cernentes, aliquod maleficium exercere suspicati sunt : captumque quemdam ex rusticis sollicitius interrogant, cujus religionis habitatores civitatis essent, aut quid urbem circumeundo præ cantationibus agerent. Quibus ille : Cives, ait, Christiani sunt; nunc ut sui misereatur Dominus exorant. Cui Reges : Vade, inquiunt, dic Episcopo urbis, ut ad nos nihil hæsitans veniat. Quem advenientem Childebertus taliter alloquitur : Christianæ, inquit, religionis ac unius veri Dei vos agnoscentes esse cultores, parcere vobis decrevimus, si assensum nostræ petitioni tu, qui Antistitis in loco fungeris officio, præbens, nobis S. Vincentii reliquias contuleris : qui (ut beatissimus Germanus Parisiacæ, nostræ videlicet, urbis Episcopus nobis sæpissime retulit) in hac urbe, ut multorum synceritas et signata veritatis verba testantur, eximius Levita enituit. Pontifex nil moratus ejusdem inclyti Levitæ ac Martyris stolam, id est, tunicam, Regibus offert. Quam illi condigno honore suscipientes, obsidionem juxta promissum solvunt, et devastata omni provincia cum spoliis et ingenti præda nativum repetunt solum.

ab Episcopo

tunicam Sancti obtinet

6 *Quibusdam deinde interjectis, cap.* 20, *ista subdit.* Verum Childebertus acceptam B. Vincentii stolam Parrisiis defert : ædificatamque solo tenus, secundum beatissimi Germani dispositionem, basilicam, nomini ejusdem sancti Levitæ ac Martyris dedicare fecit : in qua non minimam vasorum partem, quæ cum a Toleto asportasse supra memoravimus, cum capsis Evangeliorum, cruces quoque mirifici operis, aliaque devotus excellentissima contulit munera.

in Parisios recondita in cœnobio collocat

7 *Hæc Aimoinus, qui Childeberti diploma, sive, ut vocat,* pragmaticum, *subjungit, quo variis hanc cœnobio possessiones ac privilegia largitur. De ecclesiæ vero illius dedicatione lib.* 2, *cap.* 29, *ita scribit :* Defuncto glorioso uno Rege Childeberto, 49 postquam regnare cœperat anno, nondum quidem dedicata vel consecrata S. Vincentii, quam fabricaverat, ecclesia, gloriosus Clotharius Rex non dignum ducens hoc fore procrastinandum, conferre curavit cum beatissimo Germano, unaque cum Ultrogotha Regina præfati inclyti Childeberti uxori, necnon et cum Crothberga et Crothsinda ejus filiabus, quatenus ipsa cum digno honore consecraretur a beatissimo Germano, ut in die dedicationis ex rebus propriis ipsi ecclesiæ dotem honorifice conferrent. Quod et fecerunt, et scripto suo corroboraverunt.

ejus ecclesia dedicata

8 *Datum est illud Childeberti diploma anno regni ejus* 48; *qui erat Christi* 559, *die* 6 *Decembris; ipso anno*

Ex variis. Dedicationis anniversaria memoria.

anno sequenti decessit ; ac tenuit deinde Francorum regni monarchiam Clotharius biennio, quo tempore dedicatio facta ecclesiæ est. Ejus dedicationis anniversariam memoriam suo Martyrologio inscripsit Usuardus, ejusdem cœnobii monachus, 23 Decembris : Parisiis dedicatio basilicæ in honore sanctæ Crucis et S. Vincentii Martyris : et depositio Domni Childeberti Regis : *Eadem Galesinius, Canisius, Florarium. Saussaius quoque :* Lutetiæ Parisiorum dedicatio basilicæ suburbanæ in honore sanctæ Crucis et S. Martyris Vincentii, fundatæ per Childebertum Regem Christianissimum, qui redux ab Hispania cum triumpho, stolam ipsius beati Archilevitæ, quam ex Cæsaraugusta attulerat, necnon minimam vasorum partem, quæ asportaverat a Toleto, cum capsis Evangeliorum, crucibusque mirifici operis, aliisque excellentissimis muneribus ibidem ad cultum deitatis veneranter reposuit. Consecravit hanc illustrem basilicam S. Germanus Episcopus Parisiensis, cujus hortatu illam Rex ipse Childebertus regali magnificentia ædificaverat. In qua demum ipse S. Germanus tumulatus, iis prodigiis refulsit, quibus illustratam ecclesiam cum cœnobio et suburbio suum in titulum et tutelam vendicavit. *Vitam ipsius S. Germani Parisiensis Episcopi dabimus 28 Maii.*

An aliæ S. Vincentii reliquiæ allatæ tunc Parisios

9 *An præter stolam S. Vincentii, sive tunicam, aut tunicæ partem, alias ejus reliquias attulerit Parisios ex Hispania Childebertus, non tradunt antiqui, quos quidem viderimus. Ipse Childebertus in suo pragmatico solum dicit se Sancti* reliquias de Spania apportasse; *nec quæ illæ fuerint exponit. Asserit Saussaius supra,* sacratissimum corpus potiori ex parte, una cum stola advexisse, *et quidem* Valentia, ubi ille agonem gloriosum expleverat, *cum nemo veterum tradat Valentia, sed Cæsaraugusta obsessa, reliquias eum abstulisse. Nam quod* Childebertum Regem Christianissimum orthodoxæ fidei in Hispania vindicem *appellat, luculentior laudatio est, quam ut tribui Regi illi fraternis odiis, nepotumque cæde imputata merito possit. Prior quidem expeditio Hispanica suscepta ab eo est, ut injuriam sorori Chlotildi factam vindicaret, quam suus conjux Amalaricus Rex Arianus, ob Catholicæ fidei constantiam, indignis modis vexabat. Secundæ expeditionis caussas S. Gregorius Turonensis non prodit; Aimoinus illam unicam scribit fuisse,* ut eamdem provinciam sibi subacturus aggrederetur.

§ II. *Aliæ in Gallia S. Vincentii reliquiæ.*

A*llatum tamen in Galliam* S. Vincentii *caput, sive ab eodem Childeberto, ut vult Saussaius, seu quo alio, ejus certe ætate. Constat id ex* S. Domnoli *Cenomanensis Episcopi vita, quam 16 Maii dabimus, in qua isthæc habentur :* Extruxit autem sanctæ Ecclesiæ amator devotissimus monasterium quoddam in suburbio civitatis suæ; tum ut ejus urbis esset munimentum, tum ut posset Domino animas lucrifacere : idque in honorem sanctorum Martyrum Vincentii et Laurentii consecravit. Ipsi autem consecrationi adesse voluit memoratum Germanum Episcopum, ut amborum solemni dedicatione ad majorem populus devotionem incitaretur. In ejus vero consecratione, de rebus Ecclesiæ suæ multa testamento ei legavit atque confirmavit, permittente et favente Chilperico Francorum Rege ejusque Principibus; multis etiam id suggerentibus Episcopis, imprimis autem S. Germano; Clero quoque populoque ut id faceret adhortante. Subscripsit autem sua manu et approbavit B. Germanus pluresque alii Episcopi. Porro in eadem ecclesia caput B. Vincentii Martyris, et magnam craticulæ partem, in qua S. Laurentius assatus est, honorifice reposuit : monachos etiam sub cura et moderatione Leusi Abbatis, quem ipse præfecit, ad regulæ præscriptum illic degere Dominoque servire voluit. Tanto autem amore beatissimum Germanum Episcopum complectebatur, ut in eaipsa SS. Vincentii et Laurentii Martyrum ecclesia sepulturæ locum ei præpararit : ubi tamen postea, ob certas quasdam caussas, non S. Germanus, sed ipsemet digne humatus est. *Hæc ibi. Verum aut non integrum isthic sancti Martyris caput fuit, aut post ad Castrense cœnobium advectum est, cum illud Castris ad Claramvallem transferri curarit Conradus Cardinalis Portuensis, ubi etiamnum asservatur, ut authenticis testimoniis probat Jacobus Breulius, qui et diploma Conradi recitat datum an. 1224, pridie Kal. Maii. Alias Cenomanis reliquias* S. Vincentii *donatas § sequenti dicemus. Franciscus Diagus lib. 6, annal. regni Valentiæ cap. 6, contendit, alterius Martyris Vincentii caput fuisse Cenomanos ad S. Domnolum allatum.*

S. Vincentii monasterium apud Cenomanos

cui ibi caput

11 *Albi quoque in Gallia* S. Vincentii *reliquiæ nonnullæ in veneratione habentur. Nam S. Gregorius Turonensis lib. 1, de gloria Martyrum cap. 90, ita scribit :* Vincentius vel Levita vel Martyr Hispanis martyrium consummavit. Apud terminum vero Pictavum vicus est in Arbatilico, nomine Becciaco, in quo ejus habentur reliquiæ. Cujus solennitas XI Kal. mensis undecimi celebratur. Sed incolæ loci, et præcipue Archipresbyter, errorem nescio quem passus, ante diem eam voluit celebrari. Dictis igitur Missis cum ad convivium residerent, ecce unus ex energumenis clamare cœpit ac dicere : Currite cives, egredimini a vico, exite obviam B. Vincentio : ecce ad vigilias venit : ecce festa ejus crastino habituri estis die. Hæc eo dicente, renovant solennia, et tota nocte in vigiliis excubant. Mane autem facto, dum Missarum solennia celebrarentur, et hic energumenus, qui adventum Sancti prædixit, et alii cum eo duo mundati sunt. Sed et duo paralytici ipsa die directi sunt, et sic a festivitate cum lætitia est discessum.

Aliæ ejus reliquiæ in Pictavis,

ad quas energumeni et paralytici curati

12 Cum autem reliquiæ ejus a quibusdam peregrinis deferrentur, ad Ceratensem Turonicæ urbis vicum accesserunt, ibique ad tugurium cujusdam pauperis deferentes suscepti sunt. In crastino autem duo paralytici super hæc pignora acceperunt gressum, unusque cæcus lumen recepit.

ut alii alibi

13 Haud procul autem ab illo vico est alius vicus, quem Orbaniacum vocant, in cujus ecclesia hujus sancti habentur reliquiæ : quæ cum a furibus ablatæ fuissent, et ipse qui easdem abstulerat in Biturico cuidam Abbati accepto pretio reliquisset; revelatum est Abbati, ut eas loco, unde dimotæ fuerant, restauraret. Nihilominus et Archipresbytero huic monasterio propinquo per visum manifestatum est, ne penitus moras innecteret ad restituendum. Quas acceptas cum psallendo deferret, homo quidam, qui per annum integrum oppressus gravi ægritudine decumbebat, inter suorum deportatus manus, ut velum quo sanctæ tegebantur favillæ, adorans suppliciter osculatus est, mox compressa infirmitate sanatus, exequiis martyrialibus cum ceteris est secutus.

Aliæ sublatæ, cælitus jubente restitutæ

ad eas æger sanatus

14 *Hæc S. Gregorius. Excusi libri habent* XII Kal. undecimi mensis *agi ejus celebritatem solere : restituimus* XI Kal. *ex fide Martyrologiorum, et omnium Ecclesiarum usu. Vicum* Ceratensem *urbis Turonicæ, MS. Rip.* Ceratinsim *vocat;* Orbaniacum, Orlani.

15 *Theodoricus Metensis in Gallia Belgica Episcopus Ottonem I, in Italiam comitatus, cum aliis inde Sanctorum reliquias, tum S. Vincentii, attulit; cujus etiam honori monasterium condidit. Qua de re Sigebertus ad annum* 970. Deodericus Mettensium Episcopus, Imperatori sanguine, dilectione, ac familiaritate ceteris devinctior, dum in Italica expeditione per triennium sub eo militaret, multa corpora et pignora Sanctorum de diversis Italiæ locis quocumque potuit modo collegit : primum a Marsia S. Elpidium...... a Corduno pignora Vincentii Martyris et Levitæ, ab Hispania olim a duobus monachis Capuam, a Capua illuc deportata..... Hæc omnia cum parte catenæ S. Petri Apostoli, cum capillis ejusdem, et sanguine S. Stephani Protomartyris, et parte de craticula S. Laurentii

Aliquæ S. Vincentii reliquiæ Metis,

rentii Martyris a Papa Joanne sibi donata, cum aliis multis Sanctorum pignoribus Præsul Deodericus in Galliam hoc anno transtulit, et in ecclesia S. Vincentii Martyris a se in insula urbis constructa locavit. *Hinc refellas quod supra scripsit Saussaius, ab ipso Theodorico esse Caput sublata. Porro de Theodorico, cujus natalis recolitur* 18 *Julii, sæpius alibi agetur.*

Tornaci,

16 *Joannes Cognatus Historiæ Tornacensis lib.* 3, *cap.* 36, *testatur aliquas quoque S. Vincentii reliquias in cathedrali Tornacensi ecclesia asservari. Fuerunt et in sacrario Bruxellensi gloriosorum piissimorumque Principum nostrorum* Alberti *et* Isabellæ, *aliquæ ejusdem sancti Martyris exuviæ. Glaber Rodulphus lib.* 3, *hist. cap.* 2, *de Roberto Galliæ Rege ita scribit* : Obtulit Robertus Rex, *inquit*, immensa munera auri atque argenti et pretiosarum gemmarum Henrico; centum insuper equos honestissime phaleratos. At ille cernens amici liberalitatem, suscepit ex illis tantum librum Evangelii, aureis lapidibus pretiosis insertum, ac phylacterium simile factum, continens dentem S. Vincentii Levitæ et Martyris. *Unde hunc dentem acceperit Robertus, ubi eum S. Henricus collocarit, nos latet.*

Bruxellis.

Dens ejus S. Henrico Imp. donatus.

§ III. *Reliquiæ S. Vincentii Castrum allatæ : earum partes alio.*

Castrum translatæ S. Vincentii reliquiæ.

Castrum, *sive* Castra, *aut* Castras, *urbs est Occitaniæ ad* Acutum *amnem sita; olim celebre ordinis Benedictini monasterium, sub Albigensi Episcopo, sed Joannes XXII Papa in Ecclesiam cathedralem erexit; Paulus III, an.* 1536, 22 *Novemb. de monachis seculares Canonicos esse sancivit. Huc* S. Vincentii *Martyris ex Hispania allatum sua ætate corpus testatur Aimoinus, qui Ludovici Pii ejusque filiorum vixit ætate, atque ipsam Translationem duobus libris descripsit, quos Jacobus Breulius typis vulgavit. Quam historiam Andreas Resendius Lusitanus in epistola ad Bartholomæum Kebedium falso irridet : sed præter jocos, subinde parum modestos, vix argumentum profert ullum, quo fidem illius elidat. Utri tamen corpus possideant sancti Martyris, an utrique partem solum, an integrum, sed diversorum ejusdem nominis Sanctorum, nolumus quærere, nedum de tota ea controversia sententiam ferre. Certe non integras ejus reliquias Valentia Castrum, aut in Lusitaniam avectas, infra ostendemus, cum Valentinus Episcopus brachium ejus Bariensi Ecclesiæ in Appulia donavit.*

Ejus Translationis commemoratio anniversaria.

18 *Inventionis S. Vincentii anniversariam memoriam consignat in Martyrologio Gallicano Saussaius* 27 *Octobris cum prolixo elogio. Eadem die Molanus et Carthusiani Colon. in addit. ad Usuardum, Canisius, Galesinius* : Ipso die Inventio corporis S. Vincentii Levitæ et Martyris. *Vetus exemplar Martyrologii Usuardi, quod a* 400 *circiter annis exaratum asservatur in monasterio S. Germani Parisiis* : Ipso die Inventio, seu Translatio, S. Vincentii Levitæ et Martyris. *Declarat Galesinius in Notis ac Ferrarius se de ea Translatione per Audaldum facta scribere. Alioquin idem Galesinius* 23 *Septembris* : Valentiæ in Hispania Inventio S. Vincentii Martyris. *Citat in Notis tabulas Ecclesiæ Bergomensis. At Ferrarius, citans itidem tabulas ejusdem Ecclesiæ, nobis necdum visas, et Galesinium* : Bergomi, *inquit*, Inventio corporis S. Vincentii.

Pars earum data filio Regis Galliæ.

19 *Castri asservari S. Vincentii reliquias, a pluribus retro seculis, et publicis scriptis et miraculorum splendore testatum est. Partem earum aliquantulam sibi Ludovicus Philippi Augusti Regis Galliæ filius, S. Ludovici pater, expetiit et impetravit. Extant Simonis Montfortii piissimi invictissimique Comitis de ea re litteræ in archivo monasterii S. Germani, a Breulio editæ.* Universis præsentes litteras inspecturis Simon Comes Leicestrensis, Dominus Montis fortis, Dei providentia Bituricensis et Bajocensis Vicarius, salutem in Domino. Cum charissimus Dominus noster Ludovicus cum multa precum instantia nos rogaret, quod nos ei dari faceremus aliquid de reliquiis B. Vincentii Martyris, cujus corpus sanctissimum in quadam ecclesia quæ in honorem ipsius fundata est apud Castras, quamdam villam nostram in diœcesi Albiensi, per librorum auctoritatem, qui sunt in ecclesia prædicta, et miraculorum frequentiam, quæ per prædicti beatissimi Martyris merita gloriosa frequenter ibidem fiunt, nos devotionem prædicti Ludovici attendentes, utilitatem et promotionem, quam ipse contulit in negotio Jesu Christi, eidem dari fecimus de osse maxillæ prædicti Martyris gloriosi. In cujus rei testimonium præsentes litteras sigillo nostro fecimus sigillari. Datum Tholosæ in capella Domus militiæ templi.

Ex variis.

20 *Extant de earumdem reliquiarum donatione ibidem litteræ Abbatis Castrensis* Willelmi, *quas et Guilielmus Catellius citat lib.* 2, *cap.* 23. *Eæ ita habent* : Willelmus Dei misericordia dictus Abbas Castrensis, et totus Fratrum conventus, universis Christi fidelibus has litteras inspecturis æternam in Domino salutem, et dignam bonorum operum suorum remunerationem. Considerantes nobilis viri Domini Ludovici, filii illustris Regis Franciæ, Domini videlicet Philippi, constantem devotionem, et piam bonæ indolis affectionem, in petendo reliquias gloriosissimi Vincentii Levitæ et Martyris (qui passus est sub Daciano Præside in Valentia civitate Hispaniæ) facillem præbuimus sibi assensum; volentes caritative ejus vota, quæ a rationis tramite non discordabant, affectu prosequente complere : dedimus eidem gratis et spontanea voluntate quamdam partem maxillæ capitis pretiosissimi Martyris, ob honorem et reverentiam justæ petitionis et regiæ dignitatis ac majestatis. Datum apud Castras, ubi corpus jam dicti Martyris servatur, Dominica infra Octavas Dominicæ Ascensionis anno Incarnationis ejusdem MCCXV, regnante Domino Philippo illustri Rege Francorum superius nominato. *His litteris appensa sunt sigilla Abbatis, et Conventus Castrensis; primum hoc scripti continet* : *S. G. ABBATIS CASTRENSIS, alterum habet figuram capitis* S. Vincentii *impressam, cum hac in circuitu scriptura* . *SIGILLUM S. BENEDICTI CASTRIS.*

Sigillum monasterii Castrensis.

21 *Os faucis S. Vincentii, quod cum illa mandibula verisimile est conjunctum fuisse, in monasterio S. Germani repertum testatur Breulius; partemque ejus non majorem primo pollicis articulo, anno* 1602, *post multas preces donatum illustri feminæ Mariæ de Boussu, partiendam cum Duce quodam Hispano, partem quoque illius ossis dudum promissam, tandem eodem anno* 1602, 21 *April. traditam monasterio S. Vincentii Cenomanensi.*

Alibi os Sancti.

22 *Cor ejusdem Sancti in oppido, quod* Domini-Regis *appellant, asservabatur, quod Theobaldus Sancerræ Comes olim argento decorari jusserat. Oppidum anno* 1562 *obsedere hæretici ac deditione recepere, inique contra fidem datam, ecclesiolam* S. Vincentii, *quæ sola in eo oppido extitit, subestque parochiali et collegiatæ B. Stephani in suburbio sitæ ædi, omnibus ornamentis, sacraque supellectile spoliarunt. Cor S. Vincentii quidam a Priore Ecclesiæ S. Stephani sibi commissum clam servabat : sed proditus, multisque affectus verberibus, compulsus est tandem id illis tradere; qui argentum quidem diripuerunt, ipsum vero sacrum pignus publice in alio oppido combusserunt, unde suavissimus odor exspiravit. Ita fere Breulius in Notis ad hanc Translationem. Translatas porro Castrum reliquias S. Vincentii profitentur ipsi Valentini, ut testatur etiam Resendius, ac Franciscus Diagus lib.* 6, *Annal. regni Valentiæ cap.* 6, *ubi scribit, non solum natalem sancti Martyris celebrari* 22 *Januarii, sed et translationem reliquiarum in Galliam postridie; utrumque officio duplici, in Ecclesia Valentina.*

Cor servatum Domini-Regis ab hæreticis combustum.

HISTORIA TRANSLATIONIS, AUCTORE AIMOINO MONACHO.

PRÆFATIO AUCTORIS.

Dignis memoria sanctis Patribus, Domino Abbati

4 Bernoni,

Auctore Aimoino monacho.

Bernoni, ceterisque sub eo Fratribus, in pago Albiensi, et monasterio B. Benedicti, quod Castrum cognominatur, sub ejus regimine, regulari studio Deo comilitantibus, Aimoinus peccator, almi Germani Parisiorum Præsulis monachorum novissimus, præsentem prosperitatem, æternamque in Christo coronam.

Rogantibus Castrensibus monachis hæc historia scripta.

Vestra, o amantissimi Patres, prudenti necnon et mirabili simplicitate comperta, non miror quod libuit sanctitati vestræ mihi modico tantum injungere negotium, quatenus adventum beati Levitæ et Martyris Christi Vincentii ad vos, ejusdemque adventus supernæ admonitionis caussam, litteris mandando, posteris futurisque seculis sciendum præberem. In quo etiam illud competenter exigitis, ut grandia paucis elucidem, seu pro vitando fastidio spatiosa brevi sermone contraham; quo omnibus legentibus hoc opus, Christo favente, probetur acceptum. Id quoque, quemadmodum de miraculis ejusdem Sancti, in itinere vel penes vos multiplici numerositate exhibitis, tantum ut ejus Inventio, ejusque ad vos Translatio certa dignoscatur, contingam. Sed quoniam me super hoc, quamvis indignum, dignanter tamen aggressi estis; fiat Domini pia semper voluntas, ipsiusque sancti et egregii testis consequens pro me ac frequens apud eum oratio. Neque fas sit me tot tantisque Præceptoribus digna, licet ab immerito, postulantibus inobedientem reperiri; vestra quoque pro me sanctitate divinam supplicante clementiam; ut quod meritis non præsumo, sanctarum precum sublevatus auxilio, non ego quidem, sed gratia Dei mecum, perficere possim.

LIBER I.

Cum veteri MS. Ripatorii collatus.

RELIQUIÆ INVENTÆ DENUO RECEPTÆ.

Anno octingentesimo quinquagesimo quinto Incarnationis Domini nostri Jesu Christi, regnante orthodoxo Francorum Principe *a* Carolo Hludovici Imperatoris filio, in parte quadam regnorum ipsius, in Aquitania scilicet, et monasterio, quod vulgari appellatione *b* Conkittas vocitatur, Hildeberto cuidam monacho visio ostensa est, quam cœlitus monstratam sequentia declarabunt. Erat igitur idem vir simplex, ultra juvenilem ætatem tempus agens, senex moribus ac sanctæ patientiæ studiis eruditus. Habitum etiam monasticum (quem præsertim a tempore sui sacerdotii inhianter desideraverat) adeptus, talem se totius religionis præbuerat actibus, qui etiam præcedentium hujus vitæ Patrum sequens vestigia, multis et ipse foret in exemplum. Hic cum se aliquando post exsolutum vigiliarum debitum sopori dedisset, vox ei divina sic insonuit, dicens : Frater vigilas? Cui respondenti, Domine quid me vis? Surgens, inquit, vade, et aggredere Valentiam Hispaniarum : ac perquire extra muros ejusdem civitatis locum sepulturæ Vincentii Levitæ et Martyris. Cujus corpus, ecclesia, quæ desuper fuit, a paganis ob malignorum civium et circum habitantium pravam conversationem destructa, ibi absque ullo religionis honore, nullo, excepta matre, obstante tegmine, imbre madescit æthereo. Nam dignum est, scito, Dominique voluntas, ut idem gloriosus Dei amicus inde diligenter effossus, ad locum transferatur pacis cultusque legitimi. Quibus edictis, mox a conspectu videntis illa cœlestis species hujusmodi visionem narrantis, una cum voce subducitur. Qui sopore depulso, et quod viderat vigilanti animo replicans, ad Dei rogandam pronus consurgit clementiam, quatenus per eum cunctorum opifex, quod ostenderat, dignaretur explere.

Hildebertus monachus in somnis admonetur ut perquirat corpus S. Vincentii.

2 Erat alius in eodem monasterio religiosus sane monachus, æque Sacerdos et conversus, Audaldus nomine, speciali ei familiaritate connexus, ætate ac vitæ moribus pene consimilis : *c* cujus ab ore quæ dicuntur, et multo etiam ampliora nos in fide accepisse confidimus. Ad hunc primus memoratus compresbyter Hildebertus accessit; et quod sibi revelatum fuerat secreta allocutione detegens, eum in hoc multis modis animando socium postulavit : hortatur amicum, precatur dilectum : Dei sanctique Martyris adfuturum repromittit auxilium; necnon et pro laboris sudore, æternæ recompensationis præmium pollicetur. Quibus auditis vir devotus, et attenti pectoris arcano receptis, confestim verbis favens sodalis, assensum libentissime præbuit : præsertim cum idem a quodam nobili Hispaniensi viro, *d* Bera nomine, frequenter audierit, quod ejusdem sancti Levitæ et Martyris corpus ab eodem loco cultoribus desolato facile in quamcumque partem a quolibet asportari posset. Convenitque utriusque eorum animus, ad tot terrarum intervalla percurrenda promptissimus, atque ad perferenda si qua etiam forent impedimenta paratissimus. Itaque Blandino ejusdem loci Abbati, reliquisque Fratribus suæ voluntatis rem patefaciunt : a quibus hoc agendi seu perficiendi eos oportebat expetere consilium. Processit sane omnium qui convenerant communis in hoc validusque animi ardor : quorum scilicet mentes virtus illustraverat superna, et æqualis spei perflaverat lætitia.

Socium adsciscit Audaldum.

Abbate annuente

3 Hoc igitur accepto, ardentibus dumtaxat animis, divino (quod est magis fatendum) consulto, paratis omnibus exeunt cum duobus tantum famulis, hilares procedentes ad locum et opus sibi cœlitus intimatum. Gradientibus autem eis ac viam festino tramite accelerantibus, Hildebertus carnis incommodo pressus, assumptum iter quamquam invitus reliquit. Audaldus vero mœstus, ac deinde uno solo comite contentus, post multas, quas prolixum esset expedire, paganorum insidias, pariterque tribulationum variarum pressuras, ducente se Christo, audacter percurrens, tandem aliquando Valentiam superius nominatam civitatem aggreditur. Ubi diebus quatuor in ejus suburbio, a Christianis jam penitus derelicto, anxius dubiusque quid ageret immoratus, quinto die Zachariam quemdam Maurum, apud quem hospitabatur, conveniens, sciscitabatur ab eo privatim de re propter quam venerat, et utrum se in hoc adjuvare possit, denudatis secretis interrogat. Quo respondente se optime posse, atque locum ubi pretiosus Domini Martyr jacebat, ipsiusque monumenti tumbam adhuc integram bene se nosse; Eamus, inquit Audaldus, et videamus utrumne ita sit, quemadmodum testaris. Quo aiente, Quid mihi dabis pecuniæ, si quod quæris ostendero? monachus ait : Parum quidem habeo : sed illud totum vel certe exinde quantum petieris incunctanter appendam. Unde prædictus Zacharias superno instinctu, sanctique Martyris (ut credimus) obtentu moderatus, non amplius quam *e* quadraginta argenteos, solidos videlicet quinque, pretium postulavit. Quibus libenter tributis, simul ierunt ad locum, ubi maceriarum ecclesiæ tantum patebant ruinæ, atque ipsius sepulchri situm, ut fuerat, incontaminatum tituloque signatum repererunt. In quo erat super inscriptum, quod illic requiesceret sanctus Levita et Martyr Vincentius. Præclarorum quoque parentum nomina, patris Euticii, matris vero Enolæ, a quibus orbi agonista talis processerat, eidem epitaphio inter cætera refulgebant inserta. Ergo comperto seu denotato sarcophagi loco, die adhuc multo domum reversi sunt, glorificante Audaldo Deum ac benedicente, qui itineris sui cursum ita prospere direxisset.

Iter arripiunt.

Hildebertus, æger subsistit.

Audaldus S. Vincentii sepulchrum reperit

4 Proinde dum quies noctis membris præsertim humanis blanditur, accepto lumine consurgentes soli secreto revertuntur ad tumulum : inveniuntque miræ pulcritudinis vas marmoreum undique (ut decebat) studiose

Noctu corpus tollit.

suavissimo fragrant odore.

studiose munitum, quod ultra quam credi potest inopina *g* facilitate simul ambo viribus insistentes aperiunt. Quid præterea admirationis pro incredibili ejus integritate, quidve compunctionis seu lacrymarum, propter videlicet gaudium ac inexpertam aromaticæ suavitatis illic diffusam fragrantiam memoratus ille monachus, tanti boni repertor, inibi tunc persenserit, ineffabile, ipso jurejurando attestante, habetur. Hoc tamen luce clarius fulget, quod hujusmodi signis veluti quibusdam vocibus promulgatum fuerit, quod is qui quærebatur Dei Martyr et Levita Vincentius esset inventus. Qui extra multiplices et admirandas suppliciorum ejus injurias, ita (ut prælibavimus) integer liberque a putredinis labe repertus est, ut nullo modo in præparato sibi ad efferendum sacculo, nervis adhuc rigidis componi potuerit : nisi per artus (hoc ipsa cogente necessitate) dissolveretur complicatus. Quibus cum reverentia et timore perfectis, ad hospitium deportatur, tempusque ac opportunitas exeundi patriamque revisendi præstolatur in dies.

palmarum ramis involvit.

5 Emptis denique palmarum ramis, et circa ipsum corpus ligatis, veluti hujusce rei gratia thesaurus occultaretur adquisitus, tantum tamque venerabile præmium levans, hoc onustus munere, hacque locupletatus margarita negotiator ille pauper ditissimus effectus, optatum iter dum tempus videt resumit. Cui Dominus rursus ostendere volens, quod quæsitum Vincentii Levitæ et Martyris corpus invenerit, sub nocte quadam dum super universos eumdemque

splendore nocturno coruscum.

Andaldum sopor solito vehementior irruisset; subito fulgor, haud dubium quin cælo delapsus, omne replevit quo Sanctus inerat habitaculum; adeo ut hospes seorsum recubans nil aliud quam domum suam, volvente ignis edacitate, ardere putaret. Dumque clamores pavitans quis ignem succendisset emitteret; Andaldus veluti de itinere fessus, vix somni decussa quiete assurgit, vocesque clamantis hospitis accipiens, rem cælitus administratam, ipso perfusus splendore tacitus timidusque attendit. At ubi in sese recollectus virtutem agnovit Altissimi; hospitem, utpote gentilitatis ritu ferocem, blando ne paveat demulcet affatu, ignem procul dubio a se accensum fuisse pronuntians. Hoc autem audito, sese ille intra cubiculi sui claustra continuit; nec est permissus dignusque inventus, qui facti miraculi mereretur nosse mysterium.

ad Cæsaraugustam

6 Monachus vero orto mane festine consurgens, quod residebat itineris maturius conficere satagit. Unde post aliquot dies Cæsaraugustam civitatem properanter aggressus, a quadam Deo devota muliercula prope ipsius urbis mœnia domum habente, misericordia hospitandi, utpote peregrinus, illa nocte suscipitur. Quæ sollicita, dum in occultiore parte suæ domus vigilans et tacens quiesceret, animadvertit memoratum monachum ante Sancti corpus lucentibus cereis psallenter astare. Itaque pulsato nocturnali tempore signo ad ecclesiam concita per-

corpus ab Episcopo sibi ablatum.

git : atque quod viderat per internuntium Episcopo civitatis intimavit. Qui festinans sarcinam sibi una cum palmis pondere sublato deportari jussit, monachum autem comprehendi mandavit. Ille vero paullo ante de necessariis viæ sumptibus meditans, propter emendos panes, ministro, quia erat mutus, domi relicto, ad forum processerat. Episcopus namque diviso fasce, et quæque inerant universis coram expositis, reperit sanctum intrinsecus latens pignus sacco diligenter insutum. Quod stupens nimiumque admirans, et æstimans omnino quod erat plane alicujus sancti Martyris corpus, jussit illud auferri, atque in ecclesia B. Mariæ semper Virginis (quæ est mater ecclesiarum ejusdem urbis) veneranter recondi : in qua olim sub Valerio Pontifice idem Martyr strenuusque athleta archidiaconii arcem insignis tenuerat.

Ab Andaldo monacho repetit, fingens esse propinquum

7 His ita dolo peractis, Andaldus horum nescius cum panis edulio domum regreditur : inventoque (proh dolor !) hoc tristi facto, perculsus animi dolore, ad eumdem Episcopum, nomine Seniorem, lacrymis plenus accessit, conquerens cum eo de injuste sibi subducto corpusculo. Et meus, ait, meus fuerat ille propinquus in partibus Hispaniarum nuper mortuus ac sepultus. Cujus cadaver inter reliquorum parentum meorum exanimes artus componere malens, hæc terrarum spatia multis vexatus calamitatibus, Christo propitio peragrans evici : atque illud non parvo xenio dato, ex paganorum placata feritate redemi. Sed (proh nefas !) inquit, offendi Episcopum crudeliorem ethnicis. Quod enim eorum austeritas humanitus emollita pie quærenti concessit, hoc tua violentia improbe omnimodis exagitata rapit, impudenterque præsumit, et veluti insanus sanctum dicis corpus

male excipitur

hominis peccatoris. Tunc Episcopus inter hæc et alia nimis rabida permotus iracundia monachum teneri præcepit : inexquisita tormentorum genera virgarumque ei livores repromittens, nisi de quanam civitate vel loco eum furatus esset, seu quo nomine idem Sanctus censeretur, exponeret. Quod cum cœpisset, ac crudelius carnifice turpiter exercere perstitisset; Andaldus volens nolens et valde diu cæsus, ac per testiculos tandem suspensus, quasi visus est confiteri, quod ab Hispaniæ partibus illum deferret,

fatetur esse Martyris corpus

quodque S. Marinus Martyr (hoc invento vocabulo) nomen haberet. Sicque (ut reliqua transeamus) Episcopo sacræ prædæ nefario invasore partim deluso, cum magno cordis ploratu fletuque plurimo pulsus, ad proprium locum monachus tristis verberibusque attritus revertitur. Quod monasterii sui Fratres au-

pellitur e suo monasterio

dientes, nec credentes, Andaldum mendacii redarguerunt, nomenque illi gyrovagi imponentes, a se sequestrando, jamque etiam ipso sponte exeunte, repellunt : et ubicumque libeat licentiam ei, imo necessitatem tribuunt commorandi. Qui ad cœnobium B. Benedicti, Castrum superius cognominatum, usque perveniens, ejusdem congregationis Abbati,

recipitur Castris

viro religioso, Domno Gisleberto cæterisque Fratribus ibidem degentibus omnem sui itineris sive actus continentiam, qualiterque sibi sancti Levitæ et Martyris corpus sublatum fuerit, per ordinem explicavit. Qui nimirum attoniti, et pro his quæ dicebantur valde gavisi, Andaldum regulari more prius suscipiunt, ac deinde ille secum quamdiu adviveret habitandi locum concedunt : simulque deliberant, tempus ad hoc congruum opperientes, quatinus tantum ad se decus quandoque superna opitulante gratia transferre satagerent.

8 Exacto denique tempore, annis scilicet octo et semis evolutis, ad Cæsaraugustam, Salomone sibi familiarissimo *f* Cerdaniensi Comite mandante, ex se Fratres mittunt; qui sancti Levitæ et Martyris corpus, procurante hoc ipso Salomone reciperent, secumque Christo miserante deferrent. Salomoni

iterum abit in Hispaniam.

namque hoc jamdudum compertum fuerat : (ut erat vir prudens atque boni cupidus) ad *g* Regem majorem Cordubensem opportunitate accepta perrexerat, fingens inter reliqua quod apud Cæsaraugustam civitatem parens ipsius, vocabulo *h* Sugnarius, dum ab Hispaniæ partibus deferretur, a Seniore ejusdem

Rege Cordubensi et Cæsaraugustano conciliatis.

civitatis Episcopo violenter sublatus detineretur. Ille vero exceptis aliis donariis sponte oblatis, ut corpus reddi juberet solidis centum expostulatis, ad *i* Regulum sæpedictæ civitatis, nomine Abdilam, chartam facere mandat, imperans ut ipse totidem quoque solidis sumptis, Salomoni Comiti propinqui sui Sugnarii corpus restitui præciperet. Quibus sic expeditis, ac Principum animis taxata pecuniarum

corpus ab Episcopo repetit

summa lucratis, Episcopus advocatur, et cur tantam in mortuum, Imperatoria posthabita reverentia, exercuerit iniquitatem, velut reus majestatis, quippe

etiam

Ab Audaldo monacho

etiam nec sibi reveritus fuerit, districte inquiritur. Quo omnia negante, et quod id non fecerit cum multis Dei Sanctorumque juramentis affirmante, Audaldus accedens constanti animo Episcopum fortiter convincere parat. Sed illis diu absque effectu, et, ut dicitur, muliebriter contendentibus, postquam diu est conflictum, et ut confiteretur blandis insuper invitationibus provocatum, Episcopus ad extremum veluti rebellis tormentis destinatur, eique quod ligatis pedibus ejus vel collo fune per circuitum civitatis traheretur, quodque illusus membratim demum dissiparetur, repromittitur, nisi data veritate a negandi duritia sibimet consulens resipisceret. Virtutes namque licet sub nomine S. Marini, transacto præscripti temporis spatio, illic frequenter ostensæ, animum illius in tantum Martyris amorem pertraxerant. Exterritus tamen hujusmodi minarum horrore, non solum quod gestum est confitetur, verum etiam et quod multis habebatur incognitum, quo videlicet illud sacrum corpus esset humatum, non sine dolore quidem gemebundus aperit. Qua de re animosiores redditi qui advenerant monachi, simulque fodiendi viribus sumptis, accedunt ad designatum Martyris vestigandum sepulchrum. Concertantibus autem eis utpote ad elaborandum instructis, pretiosum reperiunt elevantque cœlestis doni talentum. Cumque unus illorum, Ratbertus nomine, hæsitans dubitaret, idem an alius esset, atque loculum aperiendo certis signis Audaldo notis, hoc prius caute perspici debere contenderet; statim pede quem ad hoc promoverat infirmatur, plurimum sibi formicante genu cum tibia. Quo remanente reliqui hoc indicii signo satis certi redditi, corpus tantum procurant inventum, atque ad deportandum apte componunt. Tantoque potiti desiderio, ac post paullulum monacho pedis vigore pleniter recuperato, cum hymnis et gratiarum laudibus (prout ratio et loci qualitas dictabat) exeuntes, ad propria redire, Domino ducente, disponunt; cui est honor et potestas, virtus et imperium, in secula seculorum, Amen.

et metu tormentorum rem extorquet.

S. Vincentius illic miracula patrat

Pedis dolor multat.

a Lalvo scilicet b MS. Rip. Ukalas.

c *Hunc ætatem Aimoini licet ignoscere ... uti et ex prolog. lib.* 2

d *Editio Breulii* Berta. e *MS. Ripol.* sexaginta

f Cerretani, *vel* Cerrotani, *Hispaniæ citerioris populi, etiam Ptolemæo aliisque veteribus nominati, nunc sub Cataloniæ principatu censentur, ditio vulgo* Cerdaña *appellatur*

g *Erat* Corduba *imperii Maurici sedes, ejusque Rex ceteris Maurorum in Hispania seu Ducibus seu Regulis, eo saltem ætate, jura dabat. Erat tum Rex* Mahomad Abderrahman *filius.*

h *MS. Rip.* Signarius.

i *De Regibus Cæsaraugustanis consule Marianum nostrum lib.* 10, *de rebus Hispan. cap.* 7 *Magnus Abdallam hunc, qui aliis* Abdalla *dicitur, conjicit regnasse inter* Muzam Aben Hezam, *et* Aben Allage

LIBER II.

RELIQUIÆ CASTRUM DELATÆ, MIRACULA.

Hucusque de sancti corporis inventione, seu repetitione : nunc autem quæ restant, translationis et gestorum in ea miraculorum, sequens libellus cum subjecto excipiat.

PROLOGO.

Ergo quia hactenus, quæ circa hujus sancti Levitæ et Martyris inventionem seu corporis repetitionem gesta sunt, fideli stylo, Christo duce, digessimus; jam nunc quæ restant ipsius translationis et gestorum in ea miraculorum, brevi quemadmodum cœpimus tractatu sollicite videamus. Neque enim effugari lectorem, multo magis vero ad ea quæ dicuntur invitari oportet, qualiter etsi sermo incultus exasperat, saltem succinctus demulceat. Ideoque omne hoc opus in duo etiam dividere voluimus corpora, licet quantitate exigua. Nobisque donari petimus, quicquid prætereunter in his excessimus, qui de multis pauca legentes, illa prorsus quæ fide ac relatione digna inventa habuimus, eis præsentibus qui viderant attestantibus, pii laboris studio, ipso in loco, scribere curavimus.

1 Siquidem illis ad *a* Balagnium oppidum, juxta fluvium *b* Segarim, cursim pervenientibus, in quadam insula solo contigua resederunt : statimque divulgatum est nobilis Levitæ et Martyris corpus adesse. Tunc conveniunt nonnulli munera et obsequia pro posse offerentes. Inter quos mulier dudum cæca adducta est : quæ humi ante ipsas reliquias prostrata, lumen sibi donari poposcit : et aliquandiu flens, ac in oratione persistens, visum cunctis qui aderant cernentibus recepit, et semetipsam qualis venerat qualisque effecta esset admirans, aiebat : Gratias tibi Deus, tibique sancte Martyr, qui me tuæ virtutis ubertate dignam duxisti.

a *b* *In itinere ut S. Vincentii reliquias cæca illuminata :*

2 Profecti autem inde ad *c* Bergam castellum celeri cursu iter dirigunt : ubi Dominus itidem præstito miraculo, quid meriti quidve gratiæ apud eum sanctus Levita et Martyr haberet clementer ostendit. Nam inter reliquos, gratissima ejus munera requirentes, adfuit quidam delatus claudus, totoque corpore ægrotus : qui coram reliquiis (ut in talibus contingere solet) cœpit primum dolore valido affligi et in pavimento volutari; quod astantibus mirum videbatur. Sed paullo post, miserante Deo, per intercessionem B. Vincentii consolidatæ sunt bases pedum ejus, et directi gressus : ita ut lætitia sospitatis amica comitatus, per se ad suos sanus rediret.

c

claudus curatus,

3 Quia vero lucerna non debet abscondi, sed ut luceat super candelabrum poni, jam illud sanctum corpus tanto virtutum fulgore coruscum feretro aptantes, Salomone Comite prævio pacificoque ductore, Cerdaniam usque venerunt. Ibi enim propter occurrentes, et necessariam itineris quietem, salubri consideratione aliquantisper stare decreverant. Intrantesque quamdam ejusdem provinciæ villam, quæ a priscis cultoribus nomen Albis accepit, imposuerunt illud super altare ecclesiæ B. Mariæ Virginis. Quo innumera multitudine utriusque sexus per biduum confluente, reperti sunt inter eos contracti genibus duo, et una debilis mulier, cæcus unus, ac febricitantes, seu energumeni, ejus Sancti meritis ab omni infirmitatum gravedine liberati. Nec audivimus, quod ullus quocumque debilitatis morbo invasus, (si fideliter accessit) se vel advenisse, vel certe sine remedii medicina recessisse doluerit.

debiles, contracti, cæci, energumeni, sanati

4 Pene igitur per singula mansionum loca patratis miraculis, ut, verbi gratia, in *d* Livia duobus claudis erectis, in *e* Carcasona extra urbem in ecclesia ipsi Levitæ et Martyri sacrata, dæmoniacis, infirmisque aliis non paucis curatis; jam læti Castrum, quo tendebatur, præcipui Patris Benedicti monasterium appropinquant. Sed qualis fuerit tanta exceptione dignus cum crucibus ac cereis omnibusque congruis ornatibus ille monachorum splendidus apparatus, necnon et devotissimus populi concursus, reor superfluum si exponi contendatur. Martyris itaque corpus servandum venerandumque in ecclesia almæ genitricis Dei Mariæ ante ipsius cœnobii portam collocaverunt, ob devotam maxime feminarum frequentiam, quibus monasterii ipsius aditus ex antiqua Patrum ejusdem loci consuetudine denegatur. Decreverunt tamen novam basilicam in ejus honorem monasterio vicinam extruere, ad quam utriusque sexus personis devotis liber sit accessus.

d *e* *alias patratis miraculis,*

perferuntur Castrum reliquiæ.

5 Sed quoniam poterat dubitari de prædicta ejus inventione et optata delatione, hoc omnipotens Deus ad cumulum suæ bonitatis tali miraculo roborari voluit. In villa Videllas, a monasterio tribus duntaxat millibus distante, femina quædam ibidem adhuc degens, nomine Airtrudis, a vicino suo admonita est, ut deposito lanificii opere, in occursum susceptionis B. Vincentii Martyris cum aliis properaret. Quod illa facere

Mulier eas irridens, contractione punitur, dein sanatur.

facere recusans, cum cachinno dixit, esse potius corpus cujusdam Mauri Ethnici vel Hispani, quam Martyris. Et extemplo omnium privata membrorum officiis contrahitur, ac veluti cadaver miserabiliter in terram consternata, se mox expiraturam terribili voce proclamat, rogatque suos, ut ad Sancti templum deferatur. Ubi curru delata, per dies novem, aspicientibus multis, eamdem percussionis debilitatem sustinens mansit : atque post alios novem saluti reformata, valens, ut nunc quoque valet, exivit.

Peregrinorum spoliatores ad eumdem locum inviti redeunt

6 Enimvero frequentantibus locum plebibus, sive infirmis variis languoribus oppressis sanitatum medelam exquirentibus; a Cerdaniæ partibus quidam venientes, haud longe a monasterio propriis rebus expoliati, nudi ad Sanctum gemebundi flentesque perveniunt. Sed mirum in modum gratia supernæ accidit æquitatis, ut prædatores aliorsum fugere tentantes, adversa sibi profectione mirabiliter coacti, cum universis quæ abstulerant ad eumdem locum festinanter accederent. Et sese mutuo intuentes spoliatores ac spoliati, isti timere, hi vero multo amplius mirari cœperunt : volentibusque populis in reos consurgere, supplices rogarunt ne quid sibi mali ob Christi sanctique Martyris amorem inferrent. Quo impetrato omnia restituerunt, et Deum Sanctumque laudantes Vincentium, ad propria singuli repedant; isti de inventis, illi autem de venia gratis adquisita jocundi.

Peregrino erepta hasta domum refertur.

7 Nec silentio prætereundum, quod pari admiratione dignum est. Quidam enim ex Camerensi pago, caussa orationis, inclinato jam die adveniens, lanceam suam uni arborum, quæ sunt ante memoratæ basilicæ ingressum, servato religionis honore, innixam reliquit. Cumque ecclesiam sic exarmatus intrasset, et orationi devote insisteret, fur quidam lancea ejus rapta aufugit, domum suam non longe positam petens. Sed mente perturbatus, ad ejusdem viri tugurium, cujus erat hasta, infra triginta ferme leucas, jejunio ac itinere per totam noctem fatigatus devenit. Cumque sitiens paullulum aquæ peteret, mulier agnitam mariti hastam recipit, et furi reatum suum confitenti pepercit, non sine admiratione virtutis S. Vincentii, qui peregrini sui injuriam eo modo reparari curavit.

Cæcus illuminatur :

8 Quandoquidem de nova S. Vincentii Levitæ et Martyris fabricanda ecclesia mentionem fecimus, congruum est huic loco novum referre miraculum. Ad hanc enim constructionem confluentibus pariter plus quam ducentis viris cum muneribus, præter mulieres, parvulos, et infirmos. Inter quos fuit quidam cæcus rebusque pauper, qui ne in Sancti servitio vacuus appareret, lapidem non parvum sibi ex itinere a ductore dare poposcit, atque illum subito levatum collo supposuit. Cumque a plebe stultitiæ argueretur, ut qui rem impossibilem propter pondus attentaret, asseruit se numquam ab incepto quieturum, donec manus assumpti lapidis ad novi templi S. Vincentii structuram detulisset. Nec mora, inter hæc verba, depulsa cæcitate visum recepit.

f

9 Vir venerabilis f Helisagar Tolosæ civitatis Episcopus his auditis virtutum signis, jure pastorali Clerum populumque hortatus est, ut qui vellent ad sancti Martyris orationem secum ire pararent. Qui dum decreto tempore pastor bonus ovium turmis circumseptus, a nono etiam milliario discalceatus, forma factus gregi, reverenter advenisset, quidam eorum

manus contractæ sanatur

digitos utriusque manus ab ipsa nativitate ita contractos et volæ hærentes habens, ut numquam explicari seu extendi valerent, post orationes et lacrymas coram sancto Martyre fusas, sensit eos solutos, manante tamen vivo cruore e locis quibus prius inhæserant. Quo viso Episcopus et universi qui cum eo erant, in laudes divinas prorumpunt, litanias, hymnos, et Te Deum laudamus lacrymosa voce psallentes, ipsasque manus sanguine litas jam gaudio magno deosculantes.

Aectodor Monacho monachus, furari volens punitur, ope S. Vincentii sanatur :

10 Quidam argentum sibi ad aliquod opus necessarium in sinu absconderat. Quod inverecunde mulier in latrocinandi arte perita extraxit. Sed manus ejus ipsum argentum continens statim obriguit ita ut eam nec aperire, nec ad se (cunctis videntibus) reducere valeret. Ipsa vero ad S. Vincentii sacras reliquias confugiens, et ibidem cum Fratribus aliisque fidelibus devote orans, curata est, manuque relaxata furatum argentum restituit.

Cæca illuminatur.

11 Alius cæcam habens filiam a nativitate, eam medendi fretus fiducia, ad S. Vincentii divulgata passim patrocinia adducere statuit. Et ad monasterium usque veniens, ubi comperit ipsum sacrum corpus, propter timorem paganorum Nortmannorum, ad remotiorem et tutiorem locum transportatum fuisse, crebrius ingemiscens dicebat : Miserere Christe, miserere o Beatissime Vincenti. Miserere mihi misero, miserere huic filiæ meæ. His lacrymarum vocibus superna, quæ non dormitat, ad miserandum excitata clementia, continuo obtinentibus magni agonistæ precibus et fide parentis, lumen restituit puellæ.

g

Reliquiæ alio ad tempus vectæ :

12 Nortmannis autem, qui ad g obsidendam Tolosam venerant, abscedentibus, monachi sanctum revehunt corpus; dignisque eo in loco, ubi prius fuerat, officiis venerandum reponunt.

alia cæca illuminatur

13 Rursus puella quædam a nativitate cæca, indubitanter credens, interventu tanti Martyris se posse lumen recipere, sororem rogavit, ut ad eum quantocyus perduceretur. Quæ dum simul incederent, audierunt in terram procul remotam delatum fuisse. Ad quam propter rigorem hiemis et aspera juga montium non valentes pervenire; cæca sororem suam hortata est, ut ex cera quam secum tulerant candelas conficeret, easque saltem ad locum, quo sanctum corpus in itinere ad modicum pausarat, deferret. Audierat enim locum miraculis celebrem, ita ut etiam animalia ratione carentia illum contingentes debilia redderentur. Quod cum fecissent, atque se illic ambæ gementes prostravissent, fusa prece, quæ lucis nescia venerat mulier, cœpit clamare se clare videre.

blasphemus punitur,

14 In eodem Albiensi pago fuit quidam piscator, nomine Ubidaudus, qui cum videret socios suos piscatum pergentes, in præfato loco caussa venerationis morari, eos increpabat dicens : Vellem arbores hujus silvæ universas adoraretis; qui omnium plateas viarum indiscreta consideratione, oratorii religione sacratis. Quibus dictis, illico petulans os ejus in aurem sursum convertitur, atque ultra quam dici potest monstruosum efficitur. Tuncque pœnitens ad prædictum locum cucurrit, totoque extensus corpore se contumeliosum et blasphemum fuisse fatetur.

intercessione S. Vincentii sanatur.

Deinde ad ecclesiam, in qua sancti Levitæ et Martyris corpus excolebatur, velociter perrexit, eamque singulis horis diei vel noctis frequentavit, donec sanaretur.

Alia miracula.

15 Hac itaque luce longe lateque diffusa, etiam a nativitate adducti cæci illuminabantur, surdis ac muti sensus officia reddebantur, claudi curabantur, energumeni fugatis dæmonibus mundabantur, et aliarum infirmitatum quacumque molestia aggravati, præsentes absentesque sani efficiebantur. Unde paupercula quædam a multo tempore luminibus privata,

Cæca visum recepit,

cum ad sanctum Martyrem duceretur, in medio itinere a ductoribus tædio et labore fessis derelicta, rogavit quemdam ad tantum, ut saltem candelas (suæ orbitatis munuscula) ante sancti Martyris altare accensas offerret. Qui dum manu extenta eas accipere vult, ab ipsa muliere videntur; recollectoque brachio, jam non ductorem nec earum latorem quærit, sed hilaris et de die in diem clarius videns iter cœptum, etiam plero que antevertens, perficit, et tandem ad sepulchrum B. Vincentii pervenit. Ubi candelis ardentibus, non per alium sed per se oblatis, plenam oculorum aciem recepit.

S 16 Huic

AUCTORE AIMOINO MONACHO.

h contractus gressum et vires.

16 Huic simile est miraculum in *h* Rotenensi pago, qui vulgo Rodinigus appellatur, patratum. Quidam contractus genibus cum ad S. Vincentium adduceretur, a suis ductoribus ignavis, pigris et inhumanis, in medio itinere solus et plorans derelictus est. Sed quia Dominus, de quacumque necessitatis angustia ad se clamantium preces misericorditer exaudire non cessat; extemplo miseratur miserum, ac cœlesti perfusum medicamine, jacentem debilem facit erectum: adeo ut magnis passibus gradiens, suos desertores mox assequeretur. Illi autem tanto miraculo attoniti, seipsos accusare vehementerque redarguere cœperunt, quod cœlesti remedii beneficio dignum, ita pigri inclementesque deseruissent.

17 Consuetudo, ut meminimus, præfatæ Congregationis fuit, et fœminæ omnes ab ingressu monasterii arcerentur. Idcirco ejusdem cœnobii Fratres prudenter providerant, ut corpus B. Vincentii Levitæ et Martyris in basilica Dei genitricis Mariæ poneretur, ad quam liber erat mulierum accessus. At vero successu temporis, conventu hujusmodi per dies cessante, intulerunt illud in seniorem monasterii ecclesiam, atque retro Altare B. Benedicti, donec ejus templum consummaretur, posuerunt. Post hæc mulier ab annis plurimis cæca conata est usque ad locum quo Sanctus jacebat ingredi: sed quidam obvians hanc repulit atque retrorsum mœstam abire coegit. Quæ suspirans, ac ad cœlum oculos mentis erigens, sancti Martyris sibi provenire supplex orabat solatium. Sicque inter lacrymarum flumina cæcitatem expulit.

i sacrilegus punitur: hostes a satis arcentur

k

18 In quodam loco eidem cœnobio adjacenti, qui Waldarii cella nuncupatur, hoc memorandum enituit virtutis præconium. Secus etenim ipsum locum diffusis militum copiis monachi *i* Hermengaudum Albiæ Comitem adierunt, orantes ut ab hostium invasione, equorumque depastione eorum sata protegeret. Nam in illis partibus perpauca extant prata. Qui quatuor *k* pallas ecclesiæ S. Vincentii a pauperibus muliercnlis oblatas præcepit assumi, et totidem baculis seu perticis alligari, atque in circuitu florentis agri affigi, quatenus eo signo a messis direptione hostes temperarent. Sed unus eorum tale signum despiciens, pallam manu cum baculo in terram excussit, et ab equo, quem in ipsa sata inducere nitebatur, versis calcibus in fronte percussus, spiritum exhalavit. Quo audito et per hostes diffamato, timor universos invadit, evidenterque Dei judicium ac sancti Martyris meritum ubique valens prædicatur a cunctis.

raptores equorum puniuntur

19 Huic facto propemodum simile est quod sequitur. Nam Domno Alberico monacho cum Fratre Helia in pagum Impuriensem profecto, atque in villa suæ obedientiæ, Garricula nuncupata, commorante, supervenerunt hostes, qui pagum villamque, nemini parcentes, depopulati sunt. Quin etiam equos ipsius Alberici abduxerunt, nec impetrare potuit ut saltem unus, quem robustiorem noverat, redderetur. Sed ipsemet equus qui postulabatur, quasi vindex duplicis injuriæ, raptus, inquam, et justæ repetitionis, raptorem calcibus in nudo capite percussum, morti tradidit. Quo facto iniquitatis socii perterriti, non solum equos, verum etiam quicquid in eadem villa rapuerant relinquentes, aufugerunt.

mutus et surdus vocem et auditum impetrat.

20 Sequens exemplum de muto et surdo curato finem imponet. Georgius quidam vir illustris servum mutum et surdum habuit: qui cum ad sepulcrum S. Vincentii Levitæ et Martyris duceretur, nec amplius a monasterio quam duodecim ferme millibus distaret, cœpit loqui, loquentesque absque impedimento audire. Tunc comites rogavit, ut eum cito ad locum, ob referendas sancto Martyri grates perducerent. Quod et fecerunt, ad gloriam et laudem Dei et Domini nostri Jesu Christi, qui Sanctos suos mirabili potentia ubique triumphare facit; cujus honor et imperium sine fine permanet in secula seculorum, Amen.

a *Conjicit Diagus, probabiliter,* Balagarium *esse, quod vulgo* Balaguer *dicitur, traditurque esse etiamnum* læta pulcraque urbs.

b *Hic est* Sicoris, *forte et* Sicanus *dictus veteribus, qui in Cerretanis ortus, per Ilergetes fluit, vulgo nunc* Segre *appellatur.*

c Berga *oppidum est ad* Rubricatum *amnem. Etiam Ptolemæi ævo notum fuisse, probabile est.*

d Livia, *oppidum perantiquum circa* Sicoris *fontes. Veterum* Juliam Libycam *putant esse, quam Ptolemæus Cerretanis, alii Sardonibus tribuunt. Diagus nunc Comitatu Cerretaniæ contineri scribit.*

e *Vetus et celebris* Volcarum Tectosagum *in Gallia Narbonensis urbs,* Carcasso, *et* Carcassum, *post* Carcassona *dicta.*

f *Memorat hunc religiosissimum Antistitem Catellus in catalogo Episcoporum Tolosatium, et* Elisagar *scribit.*

g *De hujus obsidionis tempore agit Catellus lib.* 3, *p.* 338.

h Ruteni, *vulgo* Rovergonis, *pusilla gens, ut scribit Philibertus Monetus noster. Urbs eorum præcipua olim* Segodunum, *vulgo nunc* Rutena, *Gallice* Rodes *appellatur. Ejus Episcopus Bituricensi Metropolitæ subest.*

i *De Comitibus Albigensibus agit Catellus lib.* 2, *cap.* 10, *ubi hunc Aimoini locum citat.*

k Mappas *interpretatur Brentius, recte. Sic et Guilielmus Durandus in Rationali lib.* 4, *cap.* 29.

EADEM HISTORIA CARMINE DESCRIPTA

Auctore eodem Aimoino.

PRÆFATIO AD THEOTGERUM MONACHUM

Levitarum præcipuo, Domno Theotgero, juxta consonam sui nominis etymologiam, Deum gerenti, Aimoinus comminister salutem dicit.

Rogatu Theotgeri sequentes versus scripti.

Laudabili caritati vestræ, mi dulcissime Theotgere, frequenti studio circa mei curam satagenti, in omnibus parere devotus existens, inclino me tuus camelus sponte, ad injunctum mihi abs te onus ferendum. Rem siquidem novam et pro sui brevitate mirandam, prosaico opere expleto, me vestra dilectio de adventu beati Levitæ et Martyris Christi Vincentii facere cogit geminos rursus libellos: quos singulos tricenis modo versibus claudam, per denos etiam positis unumquoque capitulis. Unde consultius eligo veluti recens scriptor videri, quam me vestro amori, mihi melle dulciori, quavis occasione ullo modo absentari.

LIBER PRIMUS.

Audaldus Valentiam proficiscitur

Bis quadringentis, decies quinisque volutis,
Quatuor inque super Cyclis a Præsule Christo,
Virgineo semperque sacro de germine nato,
Audaldus fuerat tali de nomine notus
In Castro monachus, communi lege probatus,
Atque sacer sancti gestans Aaronis honorem.
Hic uno comite assumpto perpessus amara
Plura; sed in dulces convertens cuncta sapores,
Institit audacter, quandoque Valentia civem
Quo se susciperet, peregrino functus agone.

ope Zachariæ Mauri reperit sepulchrum S. Vincentii

2 Quod faceret Mauri Zachariæ culminis hospes,
Denudat secreta sui jam pectoris olli:
Esset quodque Dei Levitæ Martyris atque
Vincenti Hispanias solo delapsus amore:
Hinc precibus blandis animum mentemque relambens,
Mercatur Maurum cupidi nummis argenti.
Denique surgentes monumenti septa requirunt:
Quæ manifesta nitent titulo hoc: VINCENTIUS ISTIC
MARTYRII LEVITA JACET FUNDATUS HONORE.
Nomina namque genus signabant scripta parentum.

nocte corpus tollit.

3 His igitur caussis signorum nocte revisis,
Viribus admissis fodiunt tumbamque recludunt,
Educuntque sacrum corpus, famulante lucerna,
Indice cœlesti facti dulcedine veri,
Quæ super excrescens aromata cuncta subibat.
Cumque ligaturis expletis his opus esset
Utitur Audaldus suta sindone cuculla.
Inde domum læti redeunt lucentibus astris,
Audaldo expectante diem patriam repetendi,
Quod hilaris fecit, nactus post tempus amicum.

LIBER SECUNDUS.

Defert ad monasterium Castrum.

Cæsar-in-Augusta Senioris fraude relicta,
Omissis necnon aliis, ob dicere longum,
Ad Castrum, bellam Patris cellam Benedicti,
Perveniat Christi Martyr Levitaque sanctus.
Cujus in adventu fuerint quæ gaudia, nullus
Ora gerens centum poterit depromere verbis.
A monachis pulchra serie susceptio qualis
Extiterit, solus qui testis novit Jesus :
Aptis aurifluis ornatibus undique fusis
Gemmivomo ad cœlos usque irradiante virore.

Mulier dubitans punitur contractione

2 Tunc risisse fuit, mulier, cui talia fastus,
Et sancti corpus Levitæ credere nolens;
Esse magis Maurum contendens forte putentem :
Protinus in terram membris prostrata caducis
Contrahitur, vitæ sublata spe fugientis.

Sancti invocatione sanatur.

Sed Sancto deducta, fide nascente, medetur;
Et pedibus, plaustro veniens, curata recessit.
Primitus hoc signo tanta virtute patrato,
Post quoque, quæ numerus nescit, sunt plura secuta,
Prosaico nec non partim sermone notata.

3 Namque monasterii ante fores Genitricis in aula
Ista sub immenso gerebantur munere Christi,
Dum fieret Sancto templum proprio sub honore;
Quo placidus demum migraret jure sepultum,

Sancti corpus honorifice conditur.

Masculus atque simul veniens quod femina adiret.
Interea placuit defluxa temporis urna,
Inde levare sacrum corpus, digneque locari
Post altare pii Patris sancti Benedicti :
Quo meriti pleno cultu veneratur honoris,
Assiduis signis virtutum rite coruscans.

Præstante Rege regum et Domino dominorum Jesu Christo, bono et benigno Salvatore mundi : qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per infinita secula seculorum. Amen.

DE RELIQUIIS S. VINCENTII in Lusitaniam translatis.

§ I. *Reliquiæ S. Vincentii devectæ Ulyssipponem.*

An. Chr. MCLXXIII XV Sept.

Ulyssippo cum aliis permultis, *inquit Antonius Vasconcellus noster*, tum præcipue Vincentii Martyris invictissimi corpore, nobilis est; quem Alfonsus Henricius Lusitanorum Rex pientissimus, majori in templo, ad custodiam simul et ornamentum, non sine pompa celebri reposuit. *Adstipulantur scriptores plurimi, etsi Diagus aliique repugnent. Et Resendius quidem Aimoini narrationem ut fabulosam respuit. Quin utrisque vel pars corporis magni Vincentii, vel cognominis cujuspiam Divi corpus integrum singulis contigerit, minime ambigimus; præsertim ob illustria utrobique patrata Sancti invocatione miracula : sine quibus neque Audaldo monacho, fere incredibilia de Cæsaraugustani Antistitis crudelitate narranti, certa omnino fides fortassis haberetur; neque Musarabibus monachis, rem sola majorum traditione acceptam memorantibus.*

Translatas Ulyssipponem S. Vincentii reliquias,

2 *De his totaque translatione ita scribit Resendius :* Non proferemus monachilia furta, sed regni publicos annaleis, et Alphonsi Henrici, primi Lusitanorum Regis historiam, non modo hanc quæ Lusitana lingua circumfertur, a Duarte Galvano viro nobili et eruditionis variæ, non tam compositam, quam in epitomen redactam, sed antiquam, ab ipsius Regis temporibus Latine, ut illa ferebant tempora, scriptam, quæ a Sanctæ Crucis Conimbricensis, ubi idem Rex sepultus est, Canonicis reverenter adservatur. In his ergo legimus Alphonsum Henricum in Orichiensi agro memorabili prælio Ismarium, aliosque quatuor Saracenorum Reges fudisse, et exutos castris, multis millibus interemptis, fugasse. Cui Conimbricam reverso, obcurrisse S. Theotonium gratulabundum. Qui quum inter captivos vidisset aliquammultos, qui se Christianos esse dicerent, Muzarabas vocatos, hoc est, ut interpretantur, mixtos Arabas, petiisse a Rege, ut libertate donarentur. Quos ad se vocatos, quum interrogasset Rex, quinam, aut unde gentium essent, respondisse, origine quidem se Valentinos, incolas vero promontorii fuisse illius, quod in Algarbii finibus mari prominet. Eorum majores Valentia simul cum corpore sacratissimi Martyris Vincentii aufugisse, metu adventantis Abderamenis, illoque in promontorio consedisse, domosque ibi pauperes inædificasse, juxta sacellum, ubi sancti Martyris corpus custodirent. Illicque eos mansisse, donec Maurus quidam potens venationis caussa eo deveniens, eorum parenteis obcidisset, se pueros captivos fuisse abductos. Signum rei certæ illud se posse dicere, si domunculæ permanerent, aut corvi saltem, qui sacellum illud familiariter frequentarent, a tempore quo Martyr beatissimus illuc adplicuisset, unde factum esset ut Mauri promontorium illud Corvorum montem adpellarent, id etiamdum pristino more facerent. Regem his auditis, incensum cupiditate, iniisse consilium, probasseque fieri aliquot dierum inducias. Eoque quum ivisset frustra, loci facie situ jam deformata, infecta re tunc quidem revertisse.

probat Resendius, ex Annalibus Lusitaniæ,

Auctore Aimoino monacho.

indicibus Musarabibus

quæsitas,

3 Verum debellatis postea paullatim Saracenis, captaque Olisipone, exarsisse desiderio inveniendi Martyris, eaque gratia construxisse Canonicorum cœnobium, Divoque Vincentio nuncupasse. Anno tandem a capta Olisipone vigesimo sexto, Allibo Jacob Hispalensi Regi inducias in quinquennium postulanti, sola hujus rei gratia concessisse, ac misisse ad promontorium Saracenis jam vacuum viros armatos in navi, unaque ex Muzarabibus illis seniores, qui locorum melius recordarentur. Ibi suppliciter adorato Numine, domuncularum ac sacelli, corvorum indicio, tandem reperisse vestigia, multisque fossionibus aperta terra, et ruderibus expurgatis, invenisse ligneum sacri corporis conditorium, subtus dirutam sacelli aram. Quumque inter colligendum semiputre conditorium, ex iis qui aderant unus clam parvum os abscondisset, lymphatum ac cæcum corruisse, donec quod in sinu absconderat, deprompsisset. Inde corpus impositum navi quum esset, corvos duos, alterum in prora, alterum in puppi consedisse, tamquam familiareis Divi alumnos, neque inde revolasse, verum comitatos in navi sanctas Patroni reliquias. Tandem adplicuisse Olisiponi, juxta fanum Divarum Justæ et Rufinæ, quo loci porta urbis etiam nunc est, S. Vincentii adpellata. Eo enim usque mare tunc erat, quod paullatim postea propulsum, ampliandæ urbi locum reliquit. Tunc noctis silentio, vitandi tumultus caussa, deportatum corpus ad fanum Justæ. Orto tamen die quum increbuisset fama, concurrisse armatam multitudinem, diversis studiis, parumque abfuisse, quin ventum esset ad arma. Adcurrisse tunc Consalvum Viegam militiæ regiæ præfectum, et seditionem composuisse, exspectandamque Regis eo tempore absentis voluntatem persuasisse. Rubertum denique summi templi Decanum, suo et Capituli nomine, secreto convenisse Munionem Divæ Justæ Rectorem, impetrasseque ut corpus ad summum templum deferri permitteret. Regem quod factum esset, non improbasse, licet in animo haberet in Canonicorum cœnobio sancto Martyri a se nuncupato illud conlocare. Nec quievisse illum, sed misisse denuo ad promontorium, qui num quid adhuc superesset solertius scrutarentur. Inventam adhuc calvariæ partem, et conditorii fragmenta aliquot. Regem ob gestæ rei memoriam Olisiponi urbi insignia dedisse, navem juxta malum Divi Martyris imaginem gestantem, ac duos corvos, alterum in prora, alterum in puppi considenteis. Et in loco ubi sanctum corpus diu latuerat, curasse templum nobile ædificari, et nomen promontorio immutasse, atque ut S. Vincentii post id vocaretur effecisse. Hæc summa est historiæ Lusitanorum.

repertas,

comitantibus corvis

advectas.

4 *Ista*

Ex variis

4 *Ista Resendius, qui addit spectari passim insignia, et picturas vetustas, gestæ rei testes; subditque aliud testimonium Rasæ Arabis:* Rases Maurus, *inquit*, Dalharab Marrochiorum Miramolini, ac Cordubæ Regis historicus, Hispaniæ vetustates scribere est adortus, ut Regum Saracenorum, qui in Hispania regnarunt, annaleis, qui etiam nunc exstant, concinnaret. Libri titulus est: Incipit liber Rasæ, historici Dalharab Marrochiorum Miramolini Cordubæque Regis, quem ipsius jussu composuit. Versus est in linguam Lusitanam ex Arabica, per me Magistrum Machometum Saracenum, nobilem architectum. Et scribebat mecum Ægidius Petri, Clericus Domini Petri Joannidæ Portellensis, patris Domini Joannis Avolini. Is igitur Rases, de montibus, fluminibus, et urbibus Hispaniæ, de priscis Hispanorum Regibus ante Romanos, de Romanis ac Gothis, nonnulla commode, permulta inepte, quo pacto ethnici scriptores atque poetæ, de rebus sacris divinæ Scripturæ, quasi per somnium, loquuti sunt, omnia fabulis involventes. Ut tamen ad Saracenorum Regum compertiora sibi tempora devenit, non contemnendus scriptor judicandus est. Ergo de Abderamene hujus nominis quarto Saracenorum Regum undevigesimo, hæc ad verbum:

probat idem testimonio Rasæ Mauri,

narratio scriptoris Abderamene

5 Æra Arabum centesima trigesima octava, Abderame Moabiæ filius, in Hispaniam venit. Et debellato interfectoque Joseph, regnum Hispaniæ invasit. Dixit Abdemelich filius Abib, se interrogasse nutritium Abderamenis, et de illo veritatem exquisisse, quo patre, quove ortus esset genere. Nutritium respondisse, Patrem Abderamenis fuisse Moabian virum rusticum agricolam. Ad quem quum casu Miramolinus divertisset, hospitio hilariter adceptum, motumque hospitis humanitate, eum secum duxisse. Moabian tam industrie ac sapienter se gessisse, ut brevi inter Miramolini familiares et amicos primus fuerit. Deinde interjectis nonnullis, quæ ad rem non faciunt, sequitur: Hic Abderamen urbeis omneis et oppida, quæ Saraceni habebant in Hispania, in suam potestatem redegit. Bellum quoque intulit Christianis. Ac Hispali profectus, expugnavit Bexam, Eboram, Sanctirenum, Olisiponem, totumque Algarbium. Adflixitque mirum in modum Hispaniæ Christianos. Nec fuit civitas, aut oppidum munitum, quod se tueri adversus potentiam ejus posset. Sed habitatores desertis civitatibus confugiebant ad Asturiæ monteis. Hic omneis Hispaniæ ecclesias, quas adhuc integras invenit, destruxit. Erant autem multæ et egregie fabricatæ, tum a Græcorum, quam a Romanorum temporibus. Hic omnia corpora illorum in quos Christiani credunt, quosque venerantur, Sanctosque adpellant, rapta de ecclesiis comburi faciebat. Quo viso, Christiani, ut quique poterant, cum talibus his rebus fugiebant ad monteis, et tuta atque inadcessa loca. Itaque pleraque omnia quæ in Hispania erant, secundum Christianorum fidem religiose culta, ad Asturiæ montana sunt deportata. Quum autem adpropinquasset Valentiæ, Christiani, qui ibi habitabant, habebant ibi corpus cujusdam hominis mortui, cui nomen erat Vincentius; et ipsi adorabant illum, quasi Deum. Et qui corpus in potestate habebant, persuadebant vulgo, quod ille homo cæcos faciebat videre, mutos loqui, et claudos recte ambulare, ac sic dementabant stultam gentem. Quum autem cognoverunt de Abderamenis adventu, timuerunt ne hæc fallacia detegeretur, et fugerunt, corpus illius hominis secum portantes. Et dixit Allibohaces eques ille bonus Fæcensis, se quum die quadam cum suo comitatu venationis causa venisset ad oram maris in Algarbio, in fine montis qui mare illud ingreditur, invenisse ibi corpus illius hominis, cum iis qui cum illo fugerant a Valentia, qui ibi domunculas fecerant, in quibus habitabant. Et homines quidem occidisse, pueros autem duxisse captivos, corpus vero hominis illius ibi reliquisse. Hæc Rases.

multa corpora Sanctorum combusta

S. Vincentii delatum in Lusitaniam

6 *Ejusdem Rasæ testimonio utitur Mariana noster lib. 7, de reb. Hisp. cap.* 6. Salutis, *inquit*, anno septingentesimo quinquagesimo nono, imperii Arabum centesimo quadragesimo secundo, Mauri omnes in Hispania sub unius imperium revocati, novumque regnum fundatum, Abderrahmano Abenhumeia, cui Adahil deinde cognomen est factum, conditore; imperiique jugum excussum, quod Syriæ Caliphæ, Africæ Miramamolini, captæ primum Hispaniæ imposuerunt. Una Valentia; Edetanorum in Hispania Tarraconensi urbs, in fide veteri perstans, Abderrahmani armis et obsidione fatigata, tandem novi Regis jugum subiit. Christiani ejus urbis cives, barbari victoris metu, et ne religio ludibrio esset hostibus nominis Christiani, Vincentii Martyriis ossa, quæ tamquam Deum adorabant, et miraculorum fama celebris erat (sic Rasis Arabs loquitur, homo Maurus) secum fugientes asportarunt in extremæ Lusitaniæ partem eam, qua promontorium Sacrum excurrit in mare. Eos Allibohazes Phutensis, dum venationi studet, repertos occidit: pueros captivos abduxit: quorum indicio ubi sacra ossa relicta essent postmodum est demonstratum. Loco certe ab ea re promontorii D. VINCENTII nomen est factum. *Idem de translatis Ulyssipponem reliquiis Mariana lib.* 11, *cap.* 16. Lusitanus Rex inter bellicos tumultus Christianæ pietatis memor, ipse quidem ex promontorio Sacro, quo, ut præsens locum lustraret, se bis contulit, D. Vincentii Martyris ossa Olisiponem in templum maximum transferenda curavit, atque perfecit anno millesimo centesimo octogesimo tertio. *Decennio prius id factum infra dicetur. Idem Mariana lib.* 4, *cap.* 12. Corpus ejus (*S. Vincentii*) ex promontorio Sacro, quo fuerat delatum metu Maurorum Hispaniam universam vastantium (unde illi promontorio D. Vincentii nomen) Alfonsus primus Rex Lusitaniæ Olisiponem transtulit, ejus provinciæ urbem primariam.

probat idem Joannes Mariana,

7 *In vita S. Antonii de Padua, quam* 13 *Junii dabimus, istæc habentur:* In Hispaniis, civitate Ulixbona, quæ ad Occidentalem regni Portugalliæ plagam, in extremis terræ finibus sita est; quædam prægrandis ecclesia in honore Virginis gloriosæ genitricis Dei Mariæ fabricata consistit, in qua pretiosum B. Vincentii Martyris corpus honorifice requiescit. *Subscribunt Joannes Marietta lib.* 2, *cap.* 12. *Carillus, Aynsa, et alii plerique rerum Hispanicarum scriptores.*

aliique.

§ II. *Translationis historia, anniversarium festum.*

Translationis historia a quo scripta

8 P*erscripta est translationis historia a* Stephano *Ecclesiæ Ulyssipponensis Præcentore, adhuc superstite Alfonso Henrico primo Lusitanorum Rege, qui eam curarat. Historiam hanc ex celeberrimi Alcobacensis cœnobii vetusto codice, cui titulus* Tertia pars Passionum, *descriptam, nobis Madrito transmisit Don Thomas Tamayo de Vargas, Regis Catholici Historiographus, V. CL. testatus et in archivis majoris Ecclesiæ Ulyssipponensis extare.*

festum anniversarium,

9 *Peragitur anniversaria celebritate illius Translationis memoria XV Septembris, officio duplici, quod Sixtus V Pontifex Maximus an.* 1590, 24 *Martii, approbavit una cum aliis illius Ecclesiæ propriis officiis, quæ ad Romani Breviarii normam digesserat, diœcesanæ synodi suique Antistitis Georgii Dalmeida mandato, Petrus Laurentius de Tavora Ulyssipponensis Canonicus, qui in præfatione ad ipsum Sixtum V, inter alia ita scribit:* Cum vero, particulari et antiquissimo usu ac jure, de translatione ejusdem sanctissimi Martyris Vincentii quotannis decimo septimo Kalendas Octobris sub duplici officio diem festum agat Olysiponensis Ecclesia, et eodem die Sacerdotum et

totius

totius populi fiat altera solemnis supplicatio in honorem ejusdem Martyris, proprium etiam officium hujus festi, alio antiquo dimisso, ea qua potui diligentia, pro ingenii mei tenuitate, (Breviarii reformati) composui, ut et translationis memoriam intermortuam refricarem, et antiquam totius populi devotionem erga suum Patronum, pene jam extinctam, iterum excitarem, erigerem, et augerem. Quapropter in Responsoriis aliquorum miraculorum hujus sancti Martyris, ut mos est Ecclesiæ, memoriam fecimus; sunt enim hæc miracula non apocrypha quidem, sed apud Ecclesiæ archivium in membrana observata, antiquissimis et fide dignis testimoniis comprobata, et in antiqua altaris tabella optime depicta, litterisque aureis exarata. Lectiones vero desumpsimus ex historia religiosissimi et devotissimi Andreæ Resendii, qui, omnium consensu, optimus fuit et veritatis et antiquitatis indagator, qui etiam elegantissimis carminibus Vincentii triumphum decantavit. Hymnos vero partim ex Prudentio paucis additis et mutatis desumpsimus; partim vero ad instar historiæ fidem, tenui quidem marte, sed eo metro quo etiam aliquando Ecclesia utitur, sunt compositi. Cum vero in vigilia horum duorum festorum, ex consuetudine Archiepiscopatus, sub pœna mortalis reatus omnibus indictum sit jejunium, officium Vigiliæ, ut morem servaremus Ecclesiæ Romanæ, adjunximus, et illud ipsum ex vigilia S. Laurentii desumpsimus.

ejus officium,

memoria in sacris Fastis.

10 *Ad eumdem diem Martyrologium Lusitanicum a Patribus Societatis Jesu concinnatum :* In civitate Ulyssippone, Translatio corporis præclari Martyris Vincentii, ex promontorio, quod ab eo nomen accepit in regno Algarbii, ad eamdem urbem Ulyssipponensem, peracta studio Alfonsi Henricii primi Portugalliæ Regis, qui sacrum illum thesaurum collocari mandavit in Cathedrali ecclesia ejusdem urbis, paullo antea ab eo Mauris ereptæ; quæ cum sanctum Martyrem ceu peculiarem patronum veneretur, in perpetuum tanti beneficii monumentum, insignia sibi sumpsit navem, qua sacrum corpus isthuc fuit advectum.

11 *Porro cum constaret in majori æde Ulyssipponensi asservari S. Vincentii exuvias, qua tamen ejus parte conditæ essent, cunctos latebat, seu qua majorum negligentia, sive potius nimia cura ejus loci notitia cum paucis communicata; quibus demortuis ignorantia subrepserat. Cum vero anno* 1614, *in quodam ædis ejus sacello nescio quid innovari esset necesse, repertum conditorium est sacrorum pignorum cum epigraphe, quæ isthic repositas* S. Vincentii *reliquias testaretur, navi eo advectas, corvis duobus assectantibus. Magno deinde plausu et triumpho acto ad tres hebdomadas celebritas, quam fuse et eleganter describit superius citatus Franciscus Didacus de Aynsa-y-yriarte lib.* 2, *antiquit. Oscenar. cap.* 18.

a MIRACULA S. VICENTII, ULYSSIPPONE EDITA;

Auctore Stephano, Præcentore Ulyssipponensi.

Ex veteribus MSS. eruta a D. Thoma Tamayo de Vargas, Regis Catholici Historiographo.

CAPUT I.

Inventæ S. Vincentii reliquiæ.

Scripturæ declarant Reges esse felices qui juste imperant, nihilque loquuntur rebus humanis esse commodius, quam si Deo miserante habeant potestatem, qui scientiam regendi populos consecuti sunt, illorum vero potentiam, qui Deum timent, diligunt, colunt, qui plus amant illud regnum, ubi non timent habere consortes, qui suam potestatem ad Dei cultum maxime dilatandum divinæ majestati famulari faciunt, non tam sibi præstatur, quam subditis. In his equidem laudum præconiis Regis *b* Alfonsi strenuitas admodum effulsit, qui suam potentiam ad Ecclesiæ dilatationem adeo frequentibus bellis exercuit, ut nunc cum sit ætate maturus et sensu, non solum vicinis, sed etiam ceteris sedeat Regibus formidabilis; hostesque malint cum eo pacem aut amicitiam experiri, quam bellum; Lusitaniam quoque titulis adeo auxit, quod potissima pars ejus ab hostibus fidei libera populisque repleta fidelibus, uberes Domino gratias et sacrificia laudis exsolvit. Si loca quis diligens contemplator inspexerit, quæ Rex illustris aut divinis cultibus contulit et religioni, aut quæ mœnibus et populis ad regni firmamentum et hostium infirmationem seu ampliavit, seu denuo construxit; profecto fatebitur, quantum humano licebit judicio, ipsi divinam gratiam contigisse felicem. Cum ergo me *c* mea suaderet de beneficiis scribere propositum, quæ patria nutu Dei, dum iste regnaret, accepit; omissis aliis, quibus nostri facultas ingenii minime sufficit, pauca interim quæ diebus illius civitatem Ulixbonam, per divinæ pietatis intuitum supra quam credi potest extollunt, relatu simplicis sermonis attingam.

Ex variis

Regis Alfonsi I laudes.

c

2 Sicut igitur litteris et narratione majorum certissime creditum est, beatissimus athleta Dei Vincentius apud Valentiam martyrio coronatus, ibique sepultus fuit. Verum quando sub Rege Roderico fere per totam Hispaniam, Saracenis irruentibus, Christianitas interiret, quidam viri religiosi tutiora loca quærentes, in loco remotissimo versus Occidentem, qui Latine dicitur : Ad caput S. Vincentii de Corvo, Arabice vero *d* el kenicet al corabii, id est, ecclesia Corvi, præfata Martyris ossa condiderunt, cellulasque quantas ille locus angustus et in mare porrectus excipere posset, exstruxerunt; in quibus a viris religiosis per aliquod tempus, ad honorem Dei, Martyri glorioso servitum est, et ejus obsequium, non sine divinis beneficiis, cum multa devotione peractum. At ubi præfatus Rex Alfonsus jam tunc a puero admodum commendabilis et famosæ indolis adolescens, sæpe victis hostibus, Regibus superatis, urbibus quoque vastatis et captis, Mauris esse terrori cœpisset; ad locum prænominatum, ut inde secum beatissimum corpus afferret, virtute tam fidei quam gentis armatus accessit. Sed Regis pia devotio non tam incuria seu minus perpesso labore, quam ipsius Martyris voluntate cassa est. Libet igitur super re ipsa Regis ipsius rationem attendere, qui dicit idcirco beatum Martyrem a Rege se nolle fuisse repertum, quia sibi placitum fuerat ab Ulixbonensi populo potius venerari, et e contra Regis animus Bracharæ, seu Colimbriæ, si repertum referret, condere proponebat : præsertim cum nondum pietas divina sibi contulerit Ulixbonam.

Reliquiæ S. Vincentii ad Promontorium Sacrum delatæ

d

quæsitæ ab Alfonso non repertæ

3 Regi tamen inutilis pii laboris cura *f* fuit. Nam placitam devotionis obtulit et orationis hostiam Domino, in memoriale altissimi Martyris, cujus ope atque suffragiis actum esse credibile est, quod eodem tempore quo Rex præfatus quamplurimos Christianos, qui *g* Musarabes, quasi mixti Arabes, nuncupabantur, ab infidelium servitute terræ restituit Christianæ, inter quos duo fratres, viri religiosi, ætate provectæ, habitus monachalis; qui in loco præfato, et servitio beatissimi Martyris suas ætates concorditer egerant, advecti sunt. Qui dum honeste et religiose Ulixbonæ vixerunt, quamplures id maxime scire curantes, notitiam ubi dudum corpus B. Vincentium positum didicerant, diligenti inquisitione acceperunt. Unde post aliquod tempus cum jam haberetur certitudo definita locorum, et tandem, volente Deo, pacis fœdera inter Regem sæpe dictum, et Mauros, ad locum præfatum securius iter efficerent, quidam lucis animo, et spiritu acti divino, navigia parant, collectisque necessariis maria tentant, pericula superant, et ad locum optatum felici navigatione perveniunt : ubi vigiliis et orationibus insistentes, circa loca præsignata

f

g

Musarabes monachi inventoribus

inventæ

Auctore Stephano Ulyssippon. ex MSS. translatæ.

signata terram aperiunt, corpusque præoptatum post multum laborem per divinam revelationem inveniunt, navique desiderabilem sarcinam imponentes, cum quibus gaudiis, quibus denique gratiarum actionibus, quam læti, quam hilares redeant, prosequi facile dictum non est.

a *Titulus horum miraculorum in MSS. erat* : Incipiunt miracula S. Vincentii Martyris, edita Ulixbone a Magistro Stephano Sedis Ulixbonis Præcentore.

b *Hunc anno* 1094, *mense Julio natum, Comiti Henrico patri successisse an.* 1112, *virum bellicosissimum, primum Regem acclamatum supra* 90 *vixisse annos scribit Antonius Vasconcellius noster, quæ non congruunt cum iis quæ infra cap.* 3, *traduntur.*

c *Videtur legendum*, materia.

d *Scribendum fuit (ut nos monuit, semper cum honore nominandus, Adrianus Crommius noster, a quo non solum sacris litteris, sed et linguarum Syriacæ atque Arabicæ rudimentis imbuti olim sumus)* AL CANISAT AL CHORAB; *id est*, Ecclesia, *vel* congregatio, corvi.

e *Captam scribit Vasconcellius Ulyssipponem anno* 1147, *XIII Kal. Novemb. feria* 6, *die SS. Crispini et Crispiniani. Sed hi characteres non congruunt. Anno* 1147, *littera Dominicalis fuit E, ergo XIII Kal. Novemb. sive* 20 *Octobris incidit in feriam* 2, *SS. Crispini et Crispiniani festum, quod* 25 *Octobr. agitur, in sabbatum.*

f *Videtur deesse* non.

g *Quæ horum Muzarabum fuerit conditio exponit Mariana noster lib.* 7, *de reb. Hisp. cap.* 15. Nostris quidem, *inquit*, quo primum tempore occupata a Barbaris et oppressa est Hispania, concessa a victoribus erat patriæ religionis libertas. Sacerdotes, monachi, sacræ Virgines, insigni veste discreti a ceteris, atque ex veteri ritu delubris in publico conspiciebantur etc. *Eadem fere Christianorum sub Turcis nunc conditio est. Sed Turcis ac Mauris immitiores Calvinistæ sacra omnia evertunt, Sacerdotes Catholicos monachosque proscribunt, cænobia profanant, omne religionis exercitium adimunt.*

CAPUT II.

Reliquiæ Ulyssipponem translatæ.

Reliquias furatus cæcitate punitur.

PRIMUM MIRACULUM. Illud silentio dandum non est, quod de sociis unus, qui aderat, sibi ipsi, quod accidit, evenisse confessus est : sibi videlicet de sacris ossibus quiddam, dum multo metu hostium carptim colligerentur, se furto tulisse. Quo facto tamdiu permansit visu privatus, quoad reliquis partibus partem quam tulerat trepidus admodum et mœstus adjungeret, statimque suum oculis officium, impetrata venia, redditum est.

Placido mari perferuntur Ulyssipponem.

5 II MIRACULUM. Sed certe cum nec hoc sine beneficio accidisse divino æstimandum est, quod mare circa partes illas ventis semper horret et undis, et tunc ita se mite redeuntibus et placabile præbuit, ac si nullis unquam solitum fuerit motibus agitari. Veniunt igitur Ulixbonam, et agente Deo portus intrantes optatos læto remige littus attingunt, omnisque sanctissimum piis humeris imponentes e navi deponunt. Sed ne violentia quorumdam valeat inconsiderata nocere, sub nocte quasi clanculis gressibus ad memoriam B. Justæ Virginis occulte relatum est. Verum ubi civitati manifesto rei tam excellentis eventus innotuit, factus est concursus inermium et armatorum. Hi ad monasterium *a* Canonicorum regularium extra civitatem commorantium cum violentia litigant et contendunt debere deponi : alii saniori sententia reclamant ad cathedralem ecclesiam sanctissimum corpus oportere deferri. At vero *b* Gonsalvus Egee, quem in illis diebus Rex antedictus militiæ præfecerat *c* Extrematuræ, vir utique strenuus et discretus, mandat e medio violentiam et litigium tolli, Regisque super re tanta beneplacitum expectari. Tunc denique matris Ecclesiæ Decanus Robertus, vir Deo et populo civitatis acceptus, collectis sociis Canonicis, ne plebis commotio rem aliter verteret, hinc inde dispositis, *d* M. Persenam ipsius Ecclesiæ, ubi primum in civitate sanctissimum corpus fuerat depositum, gratanter honoribus donant; ipsumque divino consulti favore piis manibus et lætis excipiunt, et cum totius civitatis veneratione et hymnis divinis et laudibus, ad majorem ecclesiam, dono nimirum cœlesti lætantes, asportant, et veneratione debita collocatum piis affectibus, servitiis

Asportantur ad majorem Ecclesiam.

incessabilibus, quantum denique vis humana permittit, honorant.

6 Currunt igitur prænominati regulares aliquid de reliquiis pretiosi Martyris perituri, et regias aures rumoribus adeo lætis attingunt, ut inter illa quæ sibi prospera dum viveret, Dei favore, cedere consueverant, istud præcipue dicerent accidisse. Posses itaque lacrymas gaudii suas in regio vultu notare : posses in viro Catholico pium animum deprehendere, et commendare fidelem, quem adeo lætum tantas exsolvere grates, tantum divinam extollere videres et laudare clementiam; et merito : credidit enim id totum fieri ad summa felicitatis augmentum. Gaudet suam civitatem, terram scilicet benedictionis, Dei nutu, sua speciali militia potestati redditam Christianæ, suis temporibus tanto Martyre sublimari. Gaudet et insuper Ecclesiam, quam ipse ad honorem Dei et memoriam Beatæ Virginis Mariæ constituit et ditavit, manuque propria sumptuque fundatam ædificavit, et beneficiis amplioribus successu temporis ædificatam profecto dotavit, hanc, inquam, gaudet, aliis vicinitatis Ecclesiis, multis divinæ gratiæ dotibus, et his maxime præsentibus Martyris gloriosi reliquiis excellentissime præferendam.

Exultat eo nuntio Rex.

7 Vera igitur pietate et prudentia summopere motus, hortatur et mandat, quatenus viri commendabiles et strenui, ad locum, in quo fuerat sacrum corpus inventum, motu celeri properent, et quidquid aut pulveris, aut tumuli apparatus, aut ossium esset ex aliorum incuria derelictum, isti vigili cura, et omni diligentia reportarent. Quod totum ea festinatione et felicitate peractum est, qua constat hunc, qui hæc jubebat, hoc exoptasse. Revertuntur enim qui missi fuerant, et sacros cineres, et ligna sepulchri et partem testæ capitalem, et cum reliquis partibus Ulixbonæ ingenti civium veneratione componunt. Sed quanta dulcedo miri odoris lignorum existat, adhuc in præsenti die volentibus experiri, si propius admittantur, mira fragrantia et suavissimus odor occurrit.

Jubet residua sepulchri perquiri.

unde suavis odor expirat.

a *MS. habebat* Quorum. *Sed* Canonicorum *legendum.*

b *Hic fortassis filius fuit* Egæ Monisii (*quem Mariana* Egam Nunnium *vocat*) *viri optimi et fortissimi, qui Alfonsi I, pueritiam præceptis excoluit, adolescentiam consiliis rexit, regni ortum fide industriaque adjuvit. Resendius et Lectiones officii Ulyssipponensis vocant* Gonsalvum Viegam.

c *Hæc regio, cujus caput Ulyssippo, longe fertilissima segetis pecorisque.*

d *Resendius* Mumonem *hunc vocat.*

CAPUT III.

Varia ad eas facta miracula.

Eadem fragrantia post percepta.

8 III MIRACULUM. Sed hoc prætereundum non est quod Magister Benedictus Præcentor noster, vir vita gravis et moribus nuper expertus est. Qui dum more solito ad altare, juxta quod ossa sanctissima posita sunt, orandi animo propius accessisset, tantæ se sensit et fragrantiæ et odoris suavitate perfusum, quod quasi stupore mentis et extasi tactus, orationi tamdiu se dedit, quoad odor ille quasi claritas fumi cujusdam abscederet.

Tempus translationis.

9 Scribitur itaque dies, et grata memoria feliciter celebratur, in qua beatissimi corpus Vincentii ad Ulixbonensem Ecclesiam constat esse translatum, quæ translatio jocundaque statuitur XVII Kal. Octob. anno Domini *a* 1173, regni autem Regis Alfonsi 45, vitæ vero ejusdem Alfonsi anno 67, filioque Regis ejusdem Sancio conregnante, *b* 19 annorum adolescente, mirabilis indolis; ab urbis vero præfatæ captione *c* anno 26.

10 Cum igitur ad totius regni felicitatem attineat Martyris adeo gloriosi præsentia, maximo populus Ulixbonensis jugi tenetur debito, divinam clementiam super tam excellenti beneficio laudibus incessabilibus benedicere, multis gratiarum actionibus extollere, et per omnia sermone magnifico prædicare. Licet enim terram habeant virtute divina incomparabiliter bonam,

nam, terram, inquam, omnium generum fructibus commendabilem, oleo, vino, frugibus abundantem, aere saluberrimam, undarum beneficio copiosam; præsenti tamen cœlestis generis dono ceteris potest nostro judicio suæ vicinitatis civitatibus anteponi. Propter præsens siquidem donum, is qui est majestate mirabilis, et in Sanctis suis gloriosus, mirifice magna, et magnifice mirabilia, per assuetæ bonitatis gratiam, diebus singulis operatur. Dæmonia siquidem ab obsessis corporibus effugari, mutos loqui, claudis gressum restitui, in mari periclitantibus subveniri, cæcos illuminari, sublatas furto pecunias mirabiliter reddi, mulieres a diutino sanguinis fluxu sanari, tortos membra rectos effici, ab humanis corporibus varios languores expelli, qui divinæ gratiæ aut beatissimi Martyris Vincentii meritis non adscribunt, non solum Dei beneficiorum ingrati, verum etiam a fidelium numero alienissimi sunt habendi. De prælibatis igitur miraculis ex ordine tractaturus, ne divina beneficia posterorum notitiam lateant, licet impediat copia proponentem, tamen sicut hæc et plurima gesta noscuntur, prout brevius possim, expediam. Cum ergo tantis audita miraculis, hinc inde populos fama contraheret, et hos ad videndum res mirabiles, illos ad glorificandum nomen Domini convocaret; plerosque tamen spes amplius properat, ut pietate divina, et Vincentii meritis, ad ægra corpora, seu mentes spiritu vexatas maligno, sanitas reducatur.

Plurima ad reliquias miracula.

11 IV Miraculum. Vidi ipse, et quæ præsens aderat multitudo quam maxima, puellam jam nubilem, ab Ulixbonæ parentibus ortam, ad ecclesiam, in qua præfatus Martyr Vincentius honoratur, aliorum officio deportatam. Quæ dum gestu perditi corporis et gutturis impedito munere gravis, innueret quod vellet ad altare deponi, a parentibus circumstans turba quæsivit, cujusnam morbi puellam tanta miseria fatigaret. Quibus referentibus, illam per aliquot dies ægritudinis magna molestia fuisse gravatam; demum insania tactam amisisse loquelam, et ideo se velle, cum jam ab ope humana deficeret, misericordiam implorare divinam. His, inquam, ita dicentibus, puella sacris reliquiis in oratione supponitur. Pro qua dum a populo circumstante piis lacrymis, et communibus votis oratur, quies insolita et quædam soporis dulcedo membra puellæ demulcet; ita tamen ut mitiori motu videretur ab assistentibus hinc inde moveri : unde mox seipsa fortior excitatur, restitutoque membrorum officio, cunctis præ mirabili eventu stupentibus, surgit, et os, quod culpa fuerat exigente ligatum, fit illico solvente Domino liberum, et ad laudem ipsius et gloriosissimi Martyris expeditum. Exclamat itaque, et sibi, dum semisopita jaceret, virum in albis apparuisse testatur, quærentique, quisnam esset, qui tam speciosus accederet? Ego sum, inquit, Vincentius, qui te saluti reddidi : manuque puellæ, ut sibi visum fuerat, apprehensa elevavit eam, præcipiens ut surgens eloqueretur quod sibi senserat ex dono divinæ bonitatis impensum. Quas igitur laudes, quas voces exultationis, quas lætitiæ lacrymas, signis undique civitatis sonantibus, vir, mulier, ætas omnis, civitas denique tota concurrens divinæ bonitati deprompserit, eo minus sufficientius nos constat effari, quo Dei magnalia excellentius humanum pectus excedunt.

Puella ægra, muta, phrenetica sanata.

12 V Miraculum. Per idem tempus quidam Ecclesiæ nostræ Canonicus ardore febrium jam multis diebus ita molestiæ accesserat et debilitati, ut vix ad ecclesiam, spe trahente salutis, valeret accedere : in qua dum pernoctasset, completis in oratione vigiliis, domum sanitate reddita validus remeavit.

Febres depulsæ.

13 VI Miraculum. Simili modo quidam puerulus, magistri operis antedicti filius, per beatissimum Martyrem salutem adeptus est. Cujus facie læsa tanta in vultu deformitas apparebat, quod et læsuræ parentibus horrorem incuterent, et salutis desperatio non minime contristaret. Movit igitur devotionem parentum filii dolor, et, sicut moris est, cum desperatur humana divinam supplices opem implorant. Veniunt itaque ad S. Vincentium, lumen tam fide quam manibus ferentes, triennem puerum ante sacras reliquias statuunt, verba quibus Vincentium salutem exposcat, puerulum docent. Posses animo flecti, posses itaque mente compungi, videndo elinguem et balbulum flexis genibus, lacrymis fusis, adstantem, et hæc dicta cum parentibus iterantem : O S. Vincenti da mihi salutem; et tuus, dum vixero, servus existam. Hujuscemodi verbis aliquoties repetitis, sana quidem et formosa facies puero redditur, nec ulterius vultus tener ulla morbi notula maculatur.

Pueruli facies læsa et deformata, restituitur.

Auctore Stephano Ulyssipon. ex Mss.

14 VII Miraculum. Quædam interim mulier, sane fidelis et timorata, vicina prænominatæ moratur ecclesiæ, quæ multis annis fluxu sanguinis et magna molestia laborabat; præterquam imperitia medicorum consumpta pecunia nihil opis esse didicerat; fide et prece Vincentium adiit, sanitatem poposcit, et hoc modo recepit : siquidem post factam orationem, sibi quidem dormienti S. Vincentius apparuit, *d* ut vestes albutas et mundas indueret; nihil ulterius mali, quod per decennium passa fuerat, habitura. Quæ verba præmissæ salutis effectus secutus est. Nam deinde mulier ab antedicta miseria liberata, clementiam Dei et Vincentii beneficium grato sermone glorificat, se sanam esse populo confitetur, cœlestem misericordiam prædicat, et gratiam hodie datæ sanitatis extollit.

Mulier a fluxu sanguinis sanata.

a *Ex his conficitur contra superius positam Vasconcellii nostri epocham, natum Alfonsum anno* 1106, *regnare cœpisse anno* 1128. b *Natus is est anno* 1154, 11 *Novembris, ut scribit Vasconcellus.* c *Ex capta, ut supra dictum, an.* 1147. d *Videtur deesse,* præcipiens, *aut quid simile.*

CAPUT IV.

Aliæ curationes infirmorum.

15 VIII Miraculum. In iisdem etiam diebus puellula quædam, octo sicut dicebatur annorum, ut a dæmonio liberaretur ad gloriosissimi Martyris suffragium parentibus comitata pervenit. Huic inerat hostis adeo molestus et gravis, ut, cum ter aut quater in die intantum laborioso vexaret incursu, quod ægra membra vix proprius spiritus sustentaret. Hujus dolentis angustias, post aliquot vigilias noctium et orationes, illum intuitum fuisse credibile est, qui corruentes elevat, erigit omnes elisos, hostisque opprimentis violentia et improbitate depulsa per beatissimi Martyris preces puellam saluti restituit, securamque de cetero atque incolumem conservavit.

Energumena liberata.

16 Sed et de duobus corvis, qui jam a multis visi sunt sæpius alacri volatu sub arcum et testudinem anterioris ecclesiæ pervenisse; quidam irrisores et divinæ pietatis ingrati subsannant. At ego quidem illud æstimo multo fuisse incredibilius; sane incredibilius, quia mirabilius, et tamen verissimum est, quod inexpletæ avis edacitatis et gulæ dedita, naturæ oblita voracis, potuit carnem sanctissimi Martyris ferro, flamma, pœnaque multiplici tritam; non solum non attingere, verum illæsam a ceteris avibus, et, quod magis est mirandum, a feris bestiis custodire. Potuitne nutu divino hæc avis etiam jejuna sanctum Prophetam dies quadraginta cibare, et non potuit ad præfatam ecclesiam, vel propter testimonium sancti corporis advolare? Unde ut apertiore dementia divinis virtutibus invidentes aberrent, propositæ narrationis ordinem exequatur oratio; et quos nec res audita vel visa mirabilis ad laudem divinæ majestatis inclinant, major incredulitatis caussa. *a*....

Corvi in æde S. Vincentii.

17 IX Miraculum. Erat igitur Ulixbonæ septennis puella paralytica, quæ vultum habebat tanta deformitate distractum, ut amisso spiramine viæ naturalis, os ad aurium unam vi morbi retortum retracti aeris

Auctore Stephano Lusitano ex mss.

Puellæ facies pene distorta restituitur.

aeris vix flatum fere juxta tempus emitteret. Unde parentes illius, audito quod multos hujusmodi præfatus Martyr gloriosus a suis languoribus allevaret, puellam ad ecclesiam sæpedictam adducunt; oblationesque suas ad sacras reliquias in gemitu multo et cordis contritione deponunt : et ne sermonem diutius quam opus sit teneam, puellam divinæ clementiæ et beatissimo Vincentio, monitam, ut quantum posset supplex oret, exponunt. Nec mora : quasi stupefacta et visu novo conterrita, officioque revera non suo consurgens, hilaris tamen et sana, ore reddito et suo loco restituto, profatur, populoque qui præsens aderat admirante, confitetur ex ordine, qualiter B. Vincentius sibi apparuit, et propriæ manus contactu ægræ maxillæ apposito, faciem puellæ restituit et salutem. Fit igitur in urbe tota lætus ad sidera clamor, et in excelsis Domino gloriam et laudes vociferationis cum populo Clerus extollunt; Deum et Dominum Israel benedicunt, qui plebem suam per tanta miracula visitat et tam admirabilem genti facere in Martyre glorioso misericordiam. Miratur et prædicat populus faciem puellæ beatam, quæ tanta et tam sacra manu contingi meruit, et habere tam felici contactu salutem.

18 X Miraculum. Hæret animus, et dum præ oculis plurima memoria digna et valde miranda concurrunt, de multis nimirum ignoro quod horum specialius debeat aliis anteponi. Quantum enim ad præsens, multis fortasse videbitur esse superfluum litteris commendare quamplurima, quæ recenti memoria per omnium ora notissima celebrentur. Satis enim esse communi notitia potest, quod operis ecclesiæ præfatæ magister gaudet, et per se, quanta potest eloquentia prædicat, qualiter a B. Vincentio salute donatus est. Verumtamen quia non solum magistro, sed et operi prænominato Martyr gloriosus consuluisse credendus est, idcirco videor homini datum divinæ debere clementiæ donum latius explicare.

Quidam lapsu misere contritus,

Iste cum esset ex regio mandato profectus, ut locum exquireret, unde facilius ad construendam ecclesiam lapides erui possent; (difficillime siquidem et multis impensis quadratos lapides Ulixbonæ contingit haberi) hoc, inquam, animo, dum loca lapidum circuit aptiora, mula, qua vectabatur, per aspera montis et devia gradiens, ita casu subito lapsa est, ut onus impositum a se longe dejiceret, et excussum hominem inter lapides aggravando sua mole desuper advolvente comprimeret. Accurrunt igitur qui propius aderant, et hominem levantes semivivum expediunt, et utrum integre vivat nomen mutando Magistri requirunt. Is vero dum dubitat, et de se miratur an vivat, respondet tandem quærentibus se nescium esse, quam partem læsi corporis major angustia molestaret, æquali quippe dolore quasi læsio una corpus attriverat; magis tamen de costarum compage [illegible]data conqueritur. Post biduum igitur Ulixbonam æger admodum quoquo modo revectus adducitur, et desperata medicorum peritia, alienis manibus beatissimo Martyri præsentatur. Ubi dum suppliciter excubans noctem unam peregisset, mane facto redditis membris, depulsa molestia, sanus et incolumis domum gradu firmo revertitur, et quantam ex divina bonitate receperit gratiam grato animo et sermone lætifico suæ uxori et lætanti familiæ protestatur.

[illegible]nat. S. Vincentio sanatur

19 XI Miraculum. Fuit eodem tempore juvenis quidam de *b* Uvimaranis, quartanis febribus adeo multo tempore tanta debilitate confectus, quod nihil proficientibus medicis extremo defectui cederet, horamque qua diem clauderet trepidus expectaret. Auditis tamen Dei et B. Vincentii mirabilibus, spem animo colligit, et Martyrem gloriosum adeundum proponit et vovit, et dum viam accelerat, antequam ad locum optatum perveniat, febrium longa molestia liberatur. Iter autem promissum matre grata per-

[illegible]

solvit, et Missæ oblationis donis expositis, quid sibi Martyr beatissimus egerit hodie coram populum Dominum glorificando declarat.

Nervorum contractione laborans curata

20 XII Miraculum. Tunc quoque temporis adolescentula, paucis ante diebus marito tradita, nervorum dissolutionem incurrit; et parte lateris unius amissa, parentum obsequio ad ecclesiam portatur, et ante sacras reliquias, spe salutis habendæ, prosternitur. Pro qua dum parentes orationem et lacrymas faciunt, puella se paullatim recolligit, et membra de locis quo jacuerat fortius elevat, et manu, quæ prius inutilis actui fuerat, collapsum mantellum humero superponit, ceterisque membris usui solito restitutis, quærenti matri, se per S. Vincentium hilarem esse respondet et sanam : manum in argumentum salutis extendit, pedibusque reddito gradu consurgit, dicens se esse sanatam, et velle domum, turba præsentium admirante, redire.

voluptati intempestive indulgens, eodem malo corripitur. iterum sanatur

21 XIII Miraculum. Monetur tamen a Clericis, qui aderant, abstinere per triduum, et indicitur ne velit amplexibus uti mariti, donec vigiliis et orationibus dignam faciat Deo et glorioso Martyri de datæ salus recordatione memoriam. Quos audire recusans, dum a parentibus cum lætitia convivium apparatur, vetitis osculis et marito miscetur. Unde collatæ paullo ante sanitatis dono fraudata, nimirum, ut æstimo, ad evidentiam inobedientiæ, etiam lingua præpedita, loquelam amisit. Tristior igitur unde cum salute venerat, ducitur; et post moram parvulam voto vitæ melioris effecto, iterato divinæ bonitatis dono facta sana reversa est. Sed et certo cum sit Martyr beatissimus in dandarum sanitatum miraculis valde beneficus, pauperum tamen est oppressorum in rebus furto seu aliis modis ablatis consolator, quam rei perditæ utilis restitutor.

a *Aliquid hic deest.*

b *De Wimaranensi oppido, quod vulgo nunc* Guimaraes *vocant, dictum 10 Janu. ad vitam S. Gondisalvi cap. 1, litt K. Quidam* Araducam *veterum esse volunt.*

CAPUT V.

Res amissæ, ope S. Vincentii repertæ.

Quidam amissum bovem, invocato S. Vincentio recuperat

22 XIV Miraculum. Quidam namque in vicinia nostra moratur homo sine querela, Dei timidus et amicus, dives ante aliquos dies, et inter sui similes Extremaduræ milites rerum necessarium abundans. Sed, ut plerosque mortalium sors vitæ præsentis obvolvit, hujus quoque dies ultimos rebus sinistre cedentibus paupertas occupaverat et senectus. Viri tamen prudentis modestia pauperiem efficit, dum patienter sustinet, mitiorem. Sed hominis miseria successu temporis eo processit, ut bovem unam, totius possessiunculæ particulam, dum sine custodia montibus oberraret, amitteret. Quam dum per aliquos dies homo præfatus per viam et inviam anxius terram lustrando quæsisset rerum malarum tædio tactus, hyeme, jejunio, et inutili fructus erratu, positis genibus, ita lacrymis et gemitu verba præpediente profatur : O Martyr gloriose Vincenti, si constans et indubitabile verum est sanctissimas corporis tui reliquias esse Ulixbonæ, meam miseriam intuendo, mihi, obsecro, quod quæro restitue. Qui dicto statim mugitum bovis quasi de prope venientis attendit, et nebulis admodum spissis visum eripientibus sonos audiens iteratos, gressu meliore procedit, vaccamque oculis præsentatam gravidus plurimum et lætabundus agnoscit, secumque gratias referens Deo et Martyri glorioso, domum reducit.

23 XV Miraculum. Sed non minus mirabile pietatis extitit argumentum, quod quidam Ulixbonæ habitans in iisdem diebus expertus est. Hic alcunico depositam pecuniam quatuor aureorum conservandam receperat . erat autem homo rerum exilium, sed morum et vitæ fidelis abundans. Is et uxor manuum labore communi

Pecunias penes se depositas, communi liberis victum et sibi parabant, nihil præter domum, qua se reciperent, possidentes. Contigit autem ut quidam familiariter noscens ad locum, in quo prædicta pecunia posita erat, jam cognitum et prænotatum accederet : aureisque furtive sublatis *dum furto sublatas;* fugam tenuit, et se *a* Almada transmisso Tago recepit. Is autem qui pecuniam custodiæ, sicut putabat, fideli commiserat, post paucos dies aurum exigente necessitate requirit. Quod dum in promptu *b* se civis antedictus habere putaret, et quæsitam minime reperiret, exangui vultu, linguaque præ dolore deficiente, respondet, pecuniam sibi furto esse sublatam. Uxor illico ejulatu flebili motam viciniam vertit in lacrymas, et miserabili voce conclamat, se miseram, non amplius a paupertatis incommodis emersuram. Ducitur ergo ante Prætorem homo miser in caussam, et quia cum amissa pecunia rei propriæ nihil amiserat, ipsam reddere juxta terræ consuetudinem judicatur. Tantis itaque malis anxius petit inducias : domum tristis revertitur, cum uxore quid facere debeat parum consilii habiturus. Quæ consultis sortilegis, dicit pecuniam jam ad Francosam usque fore delatam, quod oppidum VII distat Ulixbona dietis. *(frustra consultis sortilegis.)* Latronem itaque de viæ magnitudine persequi desperantes, domum suam quo possent pretio vendere proponebant, sub aliqua postmodum spelunca mansuri, victum panemque ostiatim ultima miseria petituri.

24 Redit tamen maritus ad conjugem, et obortis lacrymis ita miserandam affatur : O mulier, inquit, ecce S. Vincentius petentibus miseris solatia confert et nobis videntibus nemo corde supplici et animo mundo ad præsentiam reliquiarum ejus accedit, qui secum optata remedia non reportet. Surgamus itaque, et, prout nostra facultas expetit, munus et animum potius offerentes, coram ipso lacrymas nostræ querelæ ponamus; et nisi spes animum fallit, nostro dolori velox aderit sua pietate remedium. Placuit hic sermo duobus, et expositis quæ oblationi paraverant donis, vigilias celebrant; et parte noctis in orando peracta certam notitiam de rebus amissis accipiunt. *ope et monitu S. Vincentii,* Quidam enim marito per visum apparens : Vade, inquit, Almadam, et qui tibi de castello veniens primo occurrerit, is de tua pecunia te certum faciet. Navigat igitur mane facto, et citus ad locum præmonstratum adveniens statim hominem aureos habentem obviam habuit, et ab ipso prius amico more salvere jubetur. Scio, inquit qui furtum commiserat, quod tuos aureos quæris; sed si tacitum semper de nomine meo, et secretum habueris quod inde fuero tibi confessus, ego cum pecunia reddita tuæ te lætum uxori remittam. Data itaque fide et rei male gestæ taciturnitate promissa, partem quoque pecuniæ se daturum animo libenti spopondit. Sed et alius, *recuperat,* Nequaquam, inquit, diutius inde quidquam mihi retinebo; quoniam ut hos male tuli, semper animus diris horroribus actus, quasi alienatione nova, remota quiete, vehementer obstupui. *fure divinitus coacto restituere* Recepit igitur aurum homo gaudens, et valde lætissimus domum regreditur, secumque sua solatia defert ad uxorem, de piissimi Martyris tanto beneficio gavisuram.

25 XVI Miraculum. Simili pietatis gratia quædam *Alia pannos sublatos recipit* muliercula valde pauperrima, pannos ad lavandum susceptos, dum furto sublatos minime reperiret, ab exorato Martyre rediens, domi positos et ad plenum restitutos invenit.

26 Alia quoque, quæ in suburbio habitabat Ulixbonæ misera valde, decem aureos, quos ad redimendum filium ex eleemosyna Regis supradicti receperat, et subtractos non inveniens, fusa cum lacrymis *alia pecuniam* oratione a B. Vincentio misericordiam petit, et domum reversa nutritum a se porcellum obviam habuit, prædictum aurum ore suo ad pedes dominæ suæ præsentantem.

27 XVII Miraculum. Quidam autem eodem tempore *Auctore Stephano Ulyssippon. ex mss.* pelliculas emere cirogillinas, et ut in eis operaretur, spe lucri, quidquid habebat in eis emendis expenderat. Quibus conservandis dum animum opere negligentiori *alius pelliculas.* impendit, ipsas alio curam agente habendis alienis sollicitiorem amittit : pro quibus urbe fere tota quærendis eversa, ad misericordiam beati Martyris implorandam consilio tandem meliore recurrit. Aderat tunc et suas agebat vigilias Ecclesiæ prænominatæ Magister scholarum, et sicut ab eodem confitente recepimus, ipse et sua societas præsens præfati negotiatoris verba hujusmodi risit; intendens enim oculos, et faciem commovens, ait : O S. Vincenti de tua præsentia nequaquam movebor, donec meas pelles mihi reddi præcipias. Prius igitur quam nox media fieret, propere surgens socios excitat, dicens se per B. Vincentium certum effectum, qua domo, et apud quem debeat hominem pelliculas invenire : quas ea certitudine scimus hominem invenisse, qua fidei constantia ex certa fiducia Martyrem gloriosum rem perditam precabatur. Sed certe memoriter habendum est et valde pensandum, quam magni meriti apud Dominum sit beatissimus hujus Martyris spiritus, quantumque sua prece remittendis criminibus valeat animarum in cælo, qui non solum corporibus a multiplici morbo sanandis, sed et rebus victui necessariis tantum valere monstratur in terris.

a Almada oppidum est castello nobile, ultra Tagum, e regione Ulyssipponis.
b Ita legendum conjicimus. Scriptum erat, ceteros

CAPUT VI.

Tempestates sedatæ, alia mortalibus concessa beneficia.

Verum et maria nullatenus beneficiorum illius expertia rerum eventu mirabilium ostenduntur. Quidam enim Ulixbonæ habitant, eorum hodie quæ dicturi sumus minime testes existerent, nisi data de periculis de tantis salute præsentem vitam Martyri glorioso deberent. Ii cum jam ad maris et terræ confinia littus et portum sibi facili navigatione promitterent, vis magna ventorum et violentiam actus undarum contrarius, ruptis anchoræ funibus, miseros nautas in altum a conspectu telluris longe, frustra laborantibus remis, involvit : geminat autem adveniens nox obscura procellas, et duplicatis tenebris quorsum tenere naviculam debeat rector nimirum ignorat. *Tempestas Sancto invocato, sedata* Pars itaque lacrymans fundit aquas, et navim imbre marique gravatam evacuat : pars autem quod dulce domi reliquerat, memorat, et quod sui defuncti agat curam, exoptat. Tres ergo noctes et dies hyeme et tenebris indiscretos sine cibo potuque, nequaquam mortis incerti, vexantur. Enimvero etsi tempestate dilatam, certam tamen expectant per longa jejunia mortem. Tum denique S. Vincentium miserandis vocibus intonant, unanimes vota Vincentio faciunt : statimque auram prosperam, mari reddito, et aere clarificato recipiunt, et præter speratum mira celeritate in portus inferuntur optatos; et quam ad suas domos adeant ante B. Vincentio vota persolvunt, cujus de gratia et ineffabili pietate testantur, populo admirante, de periculorum immensitate salvatos. Verum uxores, et ut quæque periclitantibus proximior fuerat, vultu deformes et crine gentis suæ ritu, nænias egerunt, et Missis de more cantatis animos commendaverunt mortuorum. Quibus vivis iterum apparentibus, omnem luctum in gaudia vertunt, et quantum de salute suorum Deo et beatissimo Martyri debeant, multarum actionibus gratiarum ostendunt.

29 XVIII Miraculum. Hujus profecto Martyris gloriosi dignum est meritis imputare, quod navis *a* Alcobaciæ de consimili periculo naufragia maris evasit. Enimvero Domnus Abbas, communi provi- *a*

dens

a MSS. *b* *c* *Aterum alias.*

dens usui Fratrum, navim onerariam sale, *b* qui multum abundans est Alcobaciæ, repleri præceperat, et ad portum alium, ubi carius *c* emittitur, apportari. Navis igitur, aura fallaci favente, portu exierat, et dum multum a terra longius agitur, subito intumens irruit ventus in vela contrarius; et turbine navim tanto perculsam involvit, ut horrendo undarum incursu navis ad scapulorum anfractus, et loca de quibus nullus evaderet, præceps inferretur. Tunc vero viri religiosi qui aderant, præsenti periculo territi, una clamore vociferantes, ad S. Vincentium preces emittunt, et ut eos de præsentia mortis eripiat ejulatu magno conclamant. Miro igitur modo oratione finita, statim procella cessante ventus in auram suavissimam vertitur; et navis in portum, ubi B. Vincentius honoratur, cum magna tranquillitate devehitur. Ubi de tanto metu securi ad beati Martyris præsentiam festinant, et multas illi de periculorum emersione grates exsolvunt, populoque quam præsentem mortem per meritum illius evaserint gratis sermonibus eloquuntur.

Secunda piscatio obtenta

30 Sed etiam alii quamplures, qui sibi victum et vestitum piscando conquirunt, votis persæpe B. Vincentio factis, naves ab alto reducunt multitudine piscium admodum oneratas. His et aliis multis virtutum indiciis, navigantes Vincentium potentem maris appellant, et minus marina pericula timent quicumque frequenti memoria revocatum sibi propitium Martyrem efficiunt. Verum ad ea quæ per illum Dominus circa lai[c]os operatur narrationem vertamus.

Visus cæco- plus

31 XIX Miraculum. Quidam autem multo tempore visum oculorum amiserat, et supplicanti Deo et glorioso Martyri, sanitas oculi diu perdita restituta est. Quod ipse, qui cæcus fuerat, coram D. Gunsalvo præfato Tribuno militiæ, qui tunc suas vigilias ad beatum Martyrem celebrabat, confessus est.

Energumena liberata.

32 XX Miraculum. Ipsaque eadem nocte puellula quædam muta et dæmoniaca, salute reddita sibi donata est.

Item alius

33 XXI Miraculum. Sed et post paucos dies alius quidam a dæmonio sæpe vexatus, mirabili gratia et memoria digna sanatus est. Iste ad petenda remedia nocte venerat, eadem forte qua Dominus Galdinus Procurator regni et Magister militiæ Templi per regnum Portugalliæ, vir utique gratiosus et illustris, suas vigilias una cum aliis multis militibus animo magnæ devotionis agebat. Contigit præfatum infirmum coram Magistro prænominato ante sacras reliquias sisti, et sollemni vel veniente signo percepto, cœpit emissa voce clamare, et contra violentiam invadentis hostis a considentibus opem expetere. Cui Magister confidenter: Ne timeas, inquit, Villane, sed bonam fiduciam habe, et extendens manum arcam attinge, dicebat enim is qui a dæmonio vexabatur, quod per dextræ manus digitum minimum se solitus fuerat malignus spiritus occupare. Hanc itaque manum extendens tetigit arcam, in qua reliquiæ sacræ reponuntur et ab hoste paullulum respiravit. Ter igitur in ipsa nocte miserum hominem suus hostis exterruit, et arcæ sanctæ per manum datum præfati Magistri tactu, data per Martyrem securitate, perniciem hostis deinde sanus evasit.

Æger sanatus

34 XXII Miraculum. Alius quoque juvenis a multis diebus invalidus, ab umbilico inferius omnium usum membrorum amiserat; et de sanitate medicis desperantibus, ad præsentiam Martyris beatissimi, meliore consilio, per manus aliorum deductus est. Is cum suæ devotionis lacrymas et orationes beatissimo Martyri sæpius obtulisset, ita sanus restitutus membris abscessit, ac si numquam fuisset aliqua molestia prægravatus.

Energumenus liberatus

35 XXIII Miraculum. Similiter alius, a dæmone frequenter in die correptus, intolerabiliter laborabat, et multis diebus et noctibus ad sanctum Martyrem excubans, et cum vigiliis diutissime factis orationibus, tandem donec viveret perpetuum corporis sui servitium Vincentio glorioso promisit, et nobiscum diutius morans ex toto præfata miseria liberatus est.

Æger desperatus sanatus

36 XXIV Miraculum. Alius itidem apud Turres moratur, intantum spiritu vitali defecerat per longam febrilis morbi molestiam, ut jam ultimum fatalis horæ terminum trepidus expectaret. Quem dum ultimus, ut timuit, augeret dolor, vicinis præsentibus se vovit ad S. Vincentium, si viveret, profecturum: et statim facto voto, cunctis qui aderant admirantibus, sanitati perfectissimæ redditus est. Cujus beneficii gratiam ipse postmodum, et alii quibus Martyris beatissimi donum notum extiterat, cum Ulixbonam pervenissent, debita gratiarum actione divulgare postmodum beati Martyris merita non cessarunt.

a *Alcobacia nobile et opulentum ordinis Cisterciensis cœnobium, ab Alfonso I, ædificatum.*

b *De salinis Lusitaniæ, salisque copia, agit Vasconcellus in Descriptione Lusitaniæ.*

c *Forte* emitur.

DE RELIQUIIS S. VINCENTII

Barium in Appuliam translatis.

Subfinem Seculi

Cum in Lusitaniam sunt S. Vincentii ac deinde in Galliam reliquiæ translatæ, non omnino nullum sibi ejus pignus Valentia retinuit. Nam cum variæ, ut fit, illius urbis Ecclesiæ partem sibi exuviarum aliquam vindicassent, fuit quod seculo octavo ad promontorium Sacrum et centum post annis Castrum, ac deinde in Italiam quoque deportaretur, ut mox dicemus, nisi quis velit redonatum Valentinis postmodum aliquid a Castrensibus. Nam quod quidam disputant, si metu Abderamenis arcetæ in Lusitaniam sunt, nihil reperire postea Audaldum potuisse; neque enim partem solum rapturos fuisse profugos illos, parte veluti in prædam relicta Barbaris, id nos magnopere non movet. Non enim universi profugere tunc Valentiæ cives, nec qui profugere omnium sacra et supellectilem Ecclesiarum in sua habuerunt potestate, sed unius fortassis ædis aut cœnobii. Quod contra scribit Aimonius integrum corpus ab Audaldo repertum, suis adhuc vinctum nervis, non est ejusmodi ut cogat nos fateri nullam illius abfuisse partem. Vidimus sæpe sceleton veluti integri corporis humani et colligatum, etsi brachiorum pars, costæ aliquot, aliaque ossa deessent.

Post duas translationes fuere adhuc S. Vincentii reliquiæ Valentiæ

2 *Non ergo tam gloriosi Martyris pignore omni Italia quoque, etsi suarum sat locuples, nec ceteras ditans provincias thesauris, caret. Aliquas Capuam a duobus monachis deportatas S. Vincentii reliquias, supra ex Sigeberto retulimus; sed eas nunc Mediomatricum in Gallia Belgica urbs possidet. Romæ ternæ sunt SS. Vincentio et Anastasio dedicatæ basilicæ, uti testis est Octavius Pancirolus, inque earum una, quæ regione IX Ripa dicta visitur, aliquæ sunt S. Vincentii reliquiæ: unde, quando, per quem allatæ, nec ipse tradit, nec nos alibi legimus. Peregrinus Merula in Sanctuario Cremonensi scribit isthic in parochiali S. Vincentii ecclesia, insigne os pectoris illius asservari. Barii in Appulia brachium extat in celeberrima toto orbe S. Nicolai Episcopi basilica. Id qua ratione isthuc pervenerit, ex veteri Legendario illius Ecclesiæ nobis transcripsit Antonius Beatillus noster, cui plurimum Barienses sui cives debent, ob S. Nicolai, Sanctique Sabini historiam accuratissime illustratam.*

Aliquæ olim Capuæ, jam Metis

aliquæ Romæ.

Cremonæ.

NOT 2. *Barii*

NARRATIO TRANSLATIONIS

Brachii S. Vincentii Martyris,

Ex MS. Bariensi eruta ab Antonio Beatillo Societ. Jesu.

Non multis evolutis temporibus a collocatione corporis beatissimi *a* Nicolai in ipsius Bariensi basilica, accidit ut Episcopus *b* Valentinæ civitatis Barium veniret,

a *b*

Episcopus Valentinus tendens Hierosolymam, c d veniret, quatenus cum aliqua navi dictæ civitatis cum suis compatriotis sepulchrum Christi pergeret ad visendum, cujus caussa a sua venerat patria. Quo Domino c Eliæ Barinæ d et Canusinæ Sedis Archiepiscopo nuntiato, accersito suo Archidiacono jussit prædictum honorifice hospitari Episcopum in cujusdam concivis honoratum hospitium.

ægrotat Barii in Appulia 2 Enimvero navibus transfretandi moram facientibus, gravi languore Episcopus infirmatur. Cui Dominus Elias sæpenumero suos medicos misit; atque de suis bonis obsequebatur illi quotidie. Episcopus judicatur ad mortem: qui cernens se in articulo mortis manere, misit cum reverentia, et fecit sibi accersiri Dominum Eliam sæpedictum Antistitem, ut in suis manibus se et sua committeret. Hoc præfatus audiens Dominus, ipsum adire minime e fecit: sed comitatus turba Clericorum, domum ubi ægrotus jacebat, adveniens, more talium benedictionem cum signo Crucis super eum expandit. Infirmus Episcopus ejus dexteram manu apprehendens atque nimia *percepto a Barensi Episcopo Sacramentis,* devotione deosculans, taliter affatus est: Desiderium meum, Pater venerande, Hierosolymam pergendi multis transactis fuit curriculis; sed tum maxima dignitate mei episcopatus, et variis intervenientibus officiis nostræ provinciæ, tum consanguineorum meorum obstaculis, timore longi itineris incipere adhuc minime potui. Sed video me adeo durissima adstrictum infirmitate, ut quod jam concupivi minime possim perficere. Confiteor igitur de commissis ante vestram præsentiam, Pater et Domine, et a vestris sacratis manibus corpus Christi accipiam nunc devote.

3 Quo facto aperta voce coram omnibus, quamvis obsistente infirmitate, aiebat: Mea pro dignitate et maxima devotione brachium S. Vincentii Levitæ in capsellula asporto argentea, quod supra omnem meum *donat illi Ecclesiæ brachium S. Vincentii,* thesaurum pretiosius habeo. Sed quia tempus meæ resolutionis, quod ex quo sexagenarius fueram concupivi, ut essem cum Christo, agnosco; placet mihi ut prædictum brachium in ecclesia B. Nicolai servetur; et illud volo semper hic esse in memoriam mei, ut orationibus et sacrificiis vestræ Ecclesiæ mea semper fruatur anima. His dictis, in manibus Domini Eliæ illud tradidit, dicens: Si, Domine Pater, obiero, taliter sit ut prædictum est; sin autem ad sospitatem rediero, mecum accipere nulla sit mora. Quod Dominus Archiepiscopus coram omnibus firma voluntate promisit. *Ex MS.*

4 Tertio die post hæc spiritus Episcopi evolavit ad cælum. Corpus nimia cum honorificentia in ecclesia B. Nicolai deducitur; atque celebratis, ut mos est Christianorum, officiis, in pace sepultum est. Statim Dominus Elias solenniter processione præparata, tintinnabulis fortiter crepitantibus, cum illa multitudine clericorum laicorumque, accipiens S. Vincentii brachium, cum brachio S. Thomæ Apostoli collocavit, in loco in quo requiescit corpus S. Nicolai, ubi nunc honorificentius permanent in laudem et gloriam summi Dei. *quod, eo mortuo, honorifice transfertur.*

a *Fuit an. 1087 Barium allatum S. Nicolai Episcopi corpus.*

b *Posset quæri fueritne hic Episcopus* Valentiæ Segalaunorum *in Gallia, an* Valentiæ Contestanorum *in Hispania Tarraconensi. Erat hæc quidem eo tempore in Maurorum potestate, suos tamen habere Episcopos Muzarabas potuit, ut aliæ urbes: et quia isthic olim mortem oppetiit S. Vincentius, eam visus est scriptor intellexisse cum simpliciter* Valentiam *dixit.*

c *Fuit* Elias *monachus Cavensis, deinde Abbas Barii in cœnobio S. Benedicti, ac tandem an.* 1089, *electus illius urbis Archiepiscopus, ab ipso* Urbano II, *mense Octobri ejusdem anni consecratus in nova Archiepiscopali Barii ecclesia. Vixit in episcopatu annos* 15, *menses* 7, 22 *dies: obiit* 23 *Maii* 1105. *Basilicam S. Nicolai, cum adhuc esset Abbas, inchoavit, ex eleemosynis quæ in dies offerebantur, eamque multis pretiosis donariis, et Sanctorum reliquiis ornavit. Ita Antonius Beatillus noster in Catalogo Archiepiscoporum Barensium.*

d *Unitæ sunt episcopatus illi sub annum* 848, *ut idem auctor est Beatillus.*

e *Potius* distulit *legendum, aut quid simile.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS

ORIONE, MEMNONE, HERMETE, JANUARIA, TECHO

ET ALIIS.

XXII Januar.

Hos *vetus MS Martyrologium S. Hieronymi, itemque MS Dungalense, conjunguunt cum XVIII aliis, quos ad* 16 *Aprilis rejiciendos supra censuimus. Prius MS. ita habet:* XI Kl. Spaniæ civitate Valentia S. Valeri Episcopi et Vincenti Diac. et aliorum XVIII Quintiliani Cassiani Matutini Pulvi Urbani Martialis Fausti Succe si Felicis Pauli Petri Januari Primitivi Eboti Cediani Optati Frontonis Juli Bellici Municipi Techi Orionis Memnonis Ermetis Januariæ item Januari Muci Saturi Bellici. *MS. Dungalense pro* Pulvi, *quod* Publii *exponimus,* Paulini *habet; pro* Eboti, Booti; *pro* Techi, Tetetici; Januariam, *alterumque* Januarium, Mucium, Saturum, *alterumque* Bellicum *omittit. De his quatuor separatim agemus. Addit idem MS.* Hermetis et aliorum XIX et Felicis cum sociis suis. *Quis hic* Felix? *Horum nomina cum aliis relata.*

2 Bellici Municipi *quid sibi velint, non sat extricamus. Scripta sunt in utroque MS ut Sanctorum nomina. Posset quispiam suspicari* Bellicum *esse quodpiam municipium, ubi martyrium peregerint Sancti: sed in MS. S. Hieronymi nomina urbium raro integra, eaque genitivo casu efferuntur; in Dungalensi numquam locus exprimitur. Satius tamen duximus omittere, quam incerta proponere Lectori. An hi porro cum prioribus illis, quos ad* 16 *Aprilis rejecimus, coronati sint; an separatim, et alibi, non liquet.* *Quidam omissi*

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRICANIS

JANUARIO, MUCIO SIVE MINUTIO, SATURO, BELLICO.

R*ecensentur hi, ut jam diximus in MS. S. Hieronymi his verbis:* Item Januari Muci Saturi Bellici. *Locum expressit MS Rhinoviense:* In Africa Januari, Minutii, Saturi.

DE SANCTIS MARTYRIBUS GERUNDENSIBUS

INVENTO, ET ALIIS CCCLIX.

XXII Januar.

P*hilippus Ferrarius in generali Sanctorum catalogo, horum ita meminit:* Gerundæ S. Inventi et aliorum CCLIX Martyrum. *Citat in Notis tabulas Gerundenses, et historiam SS. Cataloniæ Antonii Vincentii Domenecci, qui* S. Inventum *vulgari Catalaunico sermone* San Trobat *dici testatur, horumque omnium reliquias asservari in collegiata S. Felicis Eccl. in Gerundæ: ac deinde sequentem narrationem* *S. Inventus, vulgo S. Trobat.*

Ex Ant. Vinc. Domenecco. *nem pertexit; ex variis collectam authenticis, ut ait, instrumentis, videlicet Bullis quibusdam Romanorum Pontificum, compendio indulgentiarum excuso, epistola Berengarii Episcopi Gerundensis Augustam ad Abbatem S. Afræ missa, quæ a Marco Velsero recitatur in Notis ad Conversionem et Passionem S. Afræ et sociorum Venetiis excussis anno 1591 quam et nos ad S. Felicis natalem 1 Augusti dabimus ubi et de S. Romano Martyre, ejus comite, quem Domeneccus alioquin unum esse ex his 359 divinat.* Not. 3.

NARRATIO

ab Ant. Vinc. Domenecco Hispanice scripta.

Cum imperium Romanum administraret Diocletianus, ut vir erat astutus et sagax, statusque sui amplificandi, ac nominis ad posteros quoque propagandi studiosus, Deorum suorum sibi ad id conciliandum favorem judicavit. Frequens igitur ab iis responsa exposcere, magnifica et multa offerre sacrificia. Cumque in re gravi et ardua idolum quoddam consuluisset, post longum moram, id tandem tulit responsi: Silentii sui caussam esse homines justos, qui in Imperio Romano commorarentur. Hoc per idoli sacrificulum effatus dæmon, deinceps conticuit. Quærere Imperator, quinam ii sint justi. Respondetur, indubie Christianos esse, qui quocumque advenirent nemini quidquam injuriæ inferrent, ac bene de omnibus mererentur, eamque videri perfectam justitiam. Hæc erat Christianorum tum vitæ ratio. Hinc oblata impio homini occasio decimæ excitandæ adversus Ecclesiam persecutionis, longe immanissimæ.

Silentibus idolorum oraculis,

sævit in Christianos Diocletianus.

2 Continuo conferta Christianis captivis ergastula, cum impune latrones, sicarii, adulteri grassarentur. Eripi cœpta innocentibus vita, dari mille suppliciorum reis libertas. Accessit impio Principi consors adjutorque crudelitatis Maximianus. Missus ab his in Hispaniam Præfectus Dacianus, eorum sævitiæ strenuus administer. Hic a Emporias venit, ubi comprehensum S. Felicem Rutfino legato suo tradidit, a quo est interemptus. Ab his quoque CCCLX Martyres, quos Ecclesia collegiata S. Felicis veneratur, aut eorum plerique, affecti martyrio sunt. Hujus conjecturæ fidem facit epistola, quam vir illustris D. Berengarius Episcopus Gerundensis anno 1087, ad Sighardum monasterii S. Afræ Augustæ Abbatem scripsit, qua testatur se ei mittere manum S. Romani socii S. Felicis. Cum igitur constet Felicem Rutfini jussu necatum, consequens est S. Romanum ejus ut peregrinationis et certaminis socium, iisdem Diocletiano et Maximiano Imperatoribus palmam martyrii adeptum. Cum vero ea ætate Christiani in ecclesia S. Mariæ extra muros, quæ nunc S. Felicis dicitur, sepeliri consueverint, ut ex historia quatuor Martyrum constat, credibile est isthic quoque sepultum esse Romanum, cujus tamen rei nulla modo extat memoria: fuitque dubio procul unus e trecentis illis, et sexaginta Martyribus. Occisi quoque Gerundæ sunt, ut ex antiquis Actis Vicariatus manifestum est, SS. Vincentius et Orontius Itali, et S. Victor Diaconus, cum matre Aquilina et patre. Quamquam vero Vincentius ac Orontius Ebredunum in Galliam sint deinde translati, non tamen b Victor, ejusve parentes. Et hos ergo arbitramur in eadem tumulatos esse ecclesia, censerique in sancta illa, qua de agimus, Martyrum turma.

a Multi in Hispania tum Martyres, Gerundæ 360.

3 Eadem Diocletiani et Maximiani persecutione occisus est S. Narcissus, cum rei divinæ operaretur; cui plurimi videntur, pro illorum temporum pietate, sacrorumque peragendorum aut participandorum rariore opportunitate, adfuisse; quos omnes in eumdem referimus numerum. Idem dici posse de S. Invento videtur, fuisse ex eodem sanctorum athletarum felici cœtu. Opitulatur præcipue S. Inventus quartana febri laborantibus: cujus rei gratia magna ei habetur veneratio, isthæc de eo a multis retro seculis in eadem Ecclesia Collecta recitatur: Præsta quæsumus omnipotens Deus, ut intercedente B. Invento Martyre tuo, et a cunctis adversitatibus liberemur in corpore, et a pravis cogitationibus mundemur in mente. Per Dominum.

inter hos S. Inventus, patronus contra quartanam

4 Ejus in eadem S. Felicis ecclesia imago cernitur, in nova tabula altaris D. Virginis de Rosario, uti et in veteri fuerat. Consueverant olim pridie ejus celebritatis vigilias in eadem æde agere. Hæc ab ejusdem templi Sacerdotibus omnia accepi.

ejus veneratio.

5 Multi singulari quadam pietate trecentos illos et sexaginta Martyres venerantur; nec immerito, cum eorum multa extent in illam civitatem beneficia: nam absque eorum esset patrocinio, pridem fortassis exitium illi aquæ attulissent. Civis quidam Valentinus vir doctus ac pius quotannis officium peragi horum sanctorum Martyrum procurat in majori ara S. Felicis, hæcque in Sacro legitur oratio: Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, ut qui Sanctorum tuorum, quorum corpora hic requiescunt, natalitia colimus, a cunctis malis imminentibus eorum intercessionibus liberemur.

Horum contra aquas patrocinium,

cultus anniversarius.

6 Numerus sanctorum horum Martyrum colligitur ex compendio quodam Indulgentiarum Ecclesiæ S. Felicis excuso, in quo dicuntur isthic quiescere corpora Sanctorum Narcissi et Felicis, et aliorum trecentorum sexaginta. Idem asserunt quædam bullæ Pontificiæ, quæ in ejus Ecclesiæ extant archivo; earum tamen quædam non nisi sexaginta Martyrum meminerunt.

Unde numerus SS. colligatur.

a Emporiæ, vulgo nunc Ampurias, urbs Indigetorum in Tarraconensi Hispania, portu commodo, olim Cathedra episcopali ornata, modo sub Gerundensi Antistite, egregie describuntur a Ludovico Nonio Hispaniæ cap. 86, ex Livio et aliis.

b Atqui ut manifeste Acta, quæ antea dedimus, ostendunt. Parentum corpora verisimile est Gerundæ servata, licet non constet an inter ista 360 censeri debeant.

DE S. IRENE SIVE HERENA,

VIDUA S. CASTULI MARTYRIS, ROMÆ.

Commentarius. XXII Januar. S. Irene S. Sebastianum curat.

In Actis S. Sebastiani, supra 20 Januarii cap. 22, memoratur S. Castulus palatii Diocletiani Zetarius, et hospes Sanctorum, qui 26 Martii martyrio est coronatus. et cap. 23, Irene, sive Herena, vel, ut alii scribunt, Erena, aut Syrena, (fortassis Serena) ejus uxor, religiosa mulier; quæ, cum esset S. Sebastianus sagittis confixus, ac veluti mortuus relictus, nocte abiit ut corpus ejus sepeliret, sed cum invenisset eum viventem, domum suam abduxit, ac sollicite curavit, ita ut intra paucos dies sanitatem integram reciperaret. Ejus hodie nomen MS. Florarium, in Sanctorum album retulit, his verbis: Item Syrenæ relictæ Castuli Martyris. An martyrium ipsa quoque subierit, an placido fine (sive inter ipsas persecutionum procellas, sive reddita Ecclesiæ pace) defuncta sit, nusquam legimus.

DE S. BLÆSILLA, VIDUA ROMANA.

An. Chr. CCCLXXXIII. XXII Januar. S. Blæsillæ natalis.

Blæsillæ *nobilissimæ religiosissimæque viduæ nomen in Cælitum fastos relatum exhibet Martyrologium Germanicum, Constantius Felicius, Philippus Ferrarius in generali catalogo SS. et in catalogo SS. Italiæ, Silvanus Razzi to. 1, de fœminis sanctitate illustribus. De ea agit Baronius to. 4, ad an. 382, num. 40, 42, 43. Spondanus in compendio Baronii eodem an. num. 8.*

Septimo mense orbata est marito.

2 *S. Hieronymus variis locis ejus meminit. Epist. 22, ad S. Eustochium ejus sororem de Custodia virginitatis :* Molestias nuptiarum, et incerta conjugii, domestico exemplo didicisti : cum soror tua Blæsilla, ætate major, sed proposito minor, post acceptum maritum septimo mense viduata est. O infelix humana conditio et futuri nescia! Et virginitatis coronam, et nuptiarum perdidit voluptatem. Et quanquam secundum pudicitiæ gradum teneat viduitas, tamen quas illam per momenta sustinere existimas cruces, spectantem quotidie in sorore, quod ipsa perdiderit; et cum difficilius experta careat voluptate, minorem continentiæ habere mercedem? Sit tamen et illa secura, sit gaudens; centesimus et sexagesimus fructus de uno sunt semine castitatis.

ad virtutem stimulata a S. Hieronymo.

3 *Quum ipse Hieronymus S. Blæsillam in viduitate ad pietatem cultumque divinum stimularit, scribat ep. 116, ad S. Paulam ejus matrem et Eustochium, quæ est præfatio in Ecclesiasten :* Memini, *inquit*, ante hoc ferme quinquennium, cum adhuc Romæ essem, et Ecclesiasten S. Blæsillæ legerem, ut eam ad contemptum mundi hujus provocarem, et omne quod in mundo cerneret putaret esse pro nihilo, rogatum ab ea ut in morem commentarioli obscura quæque dissererem, ut absque me posset intelligere quæ legebat. Itaque quoniam in procinctu nostri operis subita morte subtracta est, et ubi non meruimus, o Paula et Eustochium, talem vitæ nostræ consortem, tantoque vulnere tunc percussus obmutui; et nunc in Bethlehem positus augustiore videlicet civitate, et illius memoriæ et vobis reddo quod debeo.

[illegible] laudata.

4 *Idem epist. 26, ad S. Pammachium super obitu Paulinæ uxoris, quæ altera S. Blæsillæ soror erat, ita scribit :* In calce epistolæ recordatus sum quadrigæ vestræ (*quam constituebant Pammachius, Paula, Eustochium, et Paulina*) et proposito quintam deesse Blæsillam, quæ prima de vobis præcessit ad Dominum. *Coluntur S. Pammachius XXX Augusti; S. Eustochium XXVIII Sept. et S. Paula XXVI Januar. ubi S. Hieronymus in ejus Vita num. 3 seniorem ex quinque liberis statuit* S. Blæsillam, super cujus morte *se Paulam consolatum esse ait, epistola scilicet 25, quam hoc die edidit Surius. Epistolam vero 23, scripsit ad S. Marcellam (cujus vitam damus 31 Januarii) de ægrotatione S. Blæsillæ. Nos ex utraque epistola ea excerpsimus quæ Blæsillæ vitam quoquo modo exhiberent, omissis quæ ad eam non pertinerent, quod epistolæ alioquin illæ in omnium manibus sint.*

Post gravem morbum.

5 *Epistola ergo 23, citata morbum Blæsillæ occasionemque vanitatum omnium abdicandarum commemorat, atque ita inter cætera scribit :* Blæsillam nostram vidimus ardore febrium per triginta ferme dies jugiter æstuasse; ut sciret rejiciendas delicias corporis, quod paullo post vermibus exarandum sit. Venit et ad hanc Dominus Jesus, tetigitque manum ejus, et ecce surgens ministrat ei. Redolebat aliquid negligentiæ et divitiarum fasciis colligata, in seculi jacebat sepulchro; sed infremuit Jesus, et conturbatus in spiritu, clamavit dicens : Blæsilla veni foras. Quæ vocata surrexit, et egressa cum Domino vescitur. Judæi minentur, et tumeant, quærant occidere suscitatam : soli Apostoli glorientur. Scit se vitam suam ei debere, qui reddidit : scit se ejus amplexati pedes, cujus paullo ante judicium pertimescebat. Corpus pœne jacebat examine, et anhelos artus mors vicina quatiebat. Ubi tunc erant auxilia propinquorum? ubi verba omni inaniora fumo? Nihil tibi debet, o ingrata cognatio, quæ mundo periit, et Christo revixit. Qui Christianus est, gaudeat : qui irascitur, non se esse indicat Christianum.

pompas seculi et vanum ornatum abdicat.

6 Vidua nostra ante morosius ornabatur, et die tota, quid sibi deesset, quærebat ad speculum; nunc loquitur confidenter : Nos autem omnes revelata facie, gloriam Domini speculantes, in eamdem imaginem transformamur, a gloria in gloriam, quasi a Domini spiritu. Tunc crines ancillulæ disponebant, et mitellis crispantibus vertex arctabatur innoxius; nunc neglectum caput scit sibi tantum sufficere, quod velatur. Illo tempore plumarum quoque dura mollities videbatur, et in exstructis thoris jacere vix poterat; nunc ad orandum festina consurgit, et tinnula voce ceteris Alleluia præripiens, prior incipit laudare Dominum suum. Flectuntur genua supra nudam humum, et crebris lacrymis facies psimmithio ante sordidata purgatur. Post orationem psalmi concrepant; et laxa cervix, poplites vacillantes, in somnumque vergentes oculi, nimio mentis ardore vix impetrant ut quiescat. *Dei obsequio assidue intenta.* Pulla tunica minus cum humi jacuerit sordidatur. Soccus vilior, auratorum pretium calceorum egentibus largitur. Cingulum non auro gemmisque distinctum est, sed laneum, et tota simplicitate purissimum, et quod possit magis astringere vestimenta, quam scindere.

7 *Epistola 25 Paulam matrem de Blæsillæ obitu consolatur, ac multa de virtutibus ejus prædicat, quam ita orditur :* Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum? et plorabo, non, ut Hieremias ait, vulneratos populi mei; nec ut Jesus, miseriam Hierusalem; sed plorabo sanctitatem, misericordiam, innocentiam, castitatem; plorabo omnes *20 annorum ætatis mortua.* pariter in unius morte defecisse virtutes. Non quod lugenda sit illa, quæ abiit; sed quod nobis impatientius sit dolendum, qui talem videre desivimus. Quis enim siccis oculis recordetur, viginti annorum adolescentulam tam ardenti fide Crucis levasse vexillum, ut magis amissam virginitatem, quam mariti doleret interitum? Quis sine singultibus transeat orandi instantiam, nitorem linguæ, memoriæ tenacitatem, *linguarum perita.* acumen ingenii? Si Græce loquentem audisses, Latine eam nescire putares. Si in Romanum sonum lingua se verterat, nihil omnino peregrini sermo redolebat. Jam vero, quod in Origene quoque illo Græcia tota miratur, in paucis non dicam mensibus, sed diebus, ita Hebrææ linguæ vicerat difficultates, ut in discendis canendisque psalmis cum matre contenderet.

humilitate vestium conspicua.

8 Humilitas vestium non, ut plerisque solet, tumentes animos arguebat, sed cum interiori se mente dejecerat, inter ancillarum virginum cultum dominamque nihil medium, nisi quod in eo facilius dignoscebatur, quod neglectius incedebat. Vacillabant ægrotatione gressus, et pallentem ac trementem faciem vix collum tenue sustinebat : et tamen aut Prophetam, aut Evangelium semper in manibus tenebat. Lacrymis ora complentur : singultus occupat vocem; et hærentem linguam viscera commota non laxant. Cum sanctum corpusculum febrium ardor excoqueret, et semianimæ lectulum vallaret circulus propinquorum, hæc in extrema verba mandabat : Orate Dominum Jesum, ut mihi ignoscat, quia implere non potui, quod volebam. Secura esto mi Blæsilla : confidimus : probas vera quæ dicimus. Nunquam est sera conversio. Vox hæc primum dedicata est in latrone : *Luc. 23* Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.

splendide sepulta.

9 Postquam autem, sarcina carnis abjecta, ad suum

8 anima

Ex variis.

anima revolavit auctorem, et in antiquam possessionem diu peregrinata conscendit: ex more parantur exequiæ, et nobilium ordine præeunte, aureum feretro velamen obtenditur. Videbatur mihi tunc clamare de cœlo : Non agnosco vestes, amictus iste non est meus, hic ornatus alienus est. Sed quid agimus? Matris prohibituri lacrymas, ipsi plangimus. Confiteor affectus meos : totus hic liber fletibus scribitur. Flevit et Jesus Lazarum, quia amabat illum. Non est optimus consolator, quem proprii vincunt gemitus, cujus visceribus emollitis, fracta in lacrymis verba desudant. Testor, mi Paulla, Jesum, quem Blæsilla nunc sequitur : testor sanctos Angelos, quorum consortio fruitur, eadem me dolorum perpeti tormenta, quæ pateris; patrem esse spiritu, nutritium caritate.

vitam monasticam cogitabat

10 Faveamus Blæsillæ nostræ, quæ de tenebris migravit ad lucem, et inter fidei incipientis ardorem, consummati operis percepit coronam. Revera si secculare desiderium, et quod Deus a suis avertat, delicias vitæ hujus cogitantem, mors immatura rapuisset, plangenda erat, et omni lacrymarum fonte ploranda. Nunc vero, cum propitio Christo, ante quatuor ferme menses, secundo quodammodo propositi se baptismo laverit, et ita deinceps vixerit, ut calcato mundo, semper monasterium cogitarit, non vereris, ne tibi Salvator dicat : Irasceris Paula, quia tua filia, mea facta est filia?

11 Parce, quæso, tibi, parce filiæ cum Christo jam regnanti, parce saltem Eustochio tuæ, cujus parva adhuc ætas et rudis pene infantia, te magistrantem dirigitur. Sævit nunc diabolus, et quia unam cernit de tuis liberis triumphantem, obtritum se esse condolens, quærit in remanente victoriam, quam in præeunte jam perdidit. Grandis in suos pietas, im-

nimio luctu matris elata.

pietas in Deum est. Abraham unicum filium lætus interficit, et tu unam de pluribus quereris coronatam? Non possum sine gemitu eloqui, quod dicturus sum. Cum de media pompa funeris te exanimem referrent, hoc inter se populus mussitabat : Nonne illud est, quod sæpius dicebamus? Dolet filiam jejuniis interfectam, quod non vel de secundo ejus matrimonio tenuerit nepotes. Quousque genus detestabile monachorum non Urbe pellitur? non lapidibus obruitur? non præcipitatur in fluctus? Matronam miserabilem seduxerunt, quæ quia monacha esse noluerit, hinc probatur, quod nulla gentilium ita suos unquam fleverit filios. Qualem putas ad istas voces Christum habuisse tristitiam?.....

12 Quas nunc existimas Blæsillam nostram pati cruces, quæ ferre tormenta, quod tibi Christum videat subiratum? Clamat nunc illa lugenti : Si unquam me amasti mater, si tua ubera suxi, si tuis instituta sum monitis, ne invideas gloriæ meæ : nec hoc agas, ut a nobis in perpetuum separemur. Putas esse me solam? Habeo pro te Mariam matrem Domini. Multas hic video, quas ante nesciebam. O quanto melior est iste comitatus! Habeo Annam, quondam in Evangelio prophetantem : et, quo magis gaudeas, tantorum annorum labores, ego in tribus mensibus consecuta sum. Unam palmam castitatis accepimus. Misereris mei quia mundum reliqui? At ego vestri sortem doleo, quos adhuc seculi carcer includit, quos quotidie in acie præliantes, nunc ira, nunc avaritia, nunc libido, nunc variorum incentiva vitiorum pertrahunt ad ruinam. Si vis, ut mater mea sis, cura placere Christo. Non agnosco matrem, meo Domino displicentem. Loquitur illa et alia multa, quæ taceo, et pro te Dominum rogat, mihique, ut de

suorum in cœlo memor

ejus mente securus sim, veniam impetrat peccatorum : quod monui, quod hortatus sum, quod invidiam propinquorum, ut salva esset, excepi. Itaque dum spiritus hos artus regit, dum vitæ hujus fruimur commeatu, spondeo, promitto, polliceor, illam mea lingua resonabit, illi mei dedicabuntur labores, illi meum sudabit ingenium. Nulla erit pagina, quæ non Blæsillam sonet : quocumque sermonis nostri monumenta pervenerint, illa cum meis opusculis peregrinabitur : hanc in mea mente defixam legent Virgines, viduæ, monachi, Sacerdotes. Brevis vitæ spatium æterna memoria compensabit, quæ cum Christo vivit in cœlis, in hominum quoque ore victura est. Transibit et præsens ætas, sequentur secula post futura, quæ sine amore, sine invidia judicabunt. Inter Paulæ Eustochiique nomen media ponetur : nunquam in meis moritura est libris : audiet me semper loquentem, cum sorore, cum matre.

DE S. GAUDENTIO EPISCOPO NOVARIENSI IN ITALIA.

Cultus et ejus SS. conviv. XXII Januar.

Novariæ, *urbe antiqua et celebri Galliæ Cisalpinæ festivitas celebratur XI Kal. Februarii, et III Nonas Aug.* S. Gaudentii, *quem primum illius urbis Episcopum fuisse, vitæ illius acta, Breviarium Mediolanense, aliique scriptores tradunt, licet tabulæ illius Ecclesiæ, ut Ferrarius auctor est, refragentur. Et hoc quidem die natalis illius; illo depositio recolitur. Galesinius* 22 *Janu.* Novariæ S. Gaudentii Episcopi et Confessoris. Hic primus illius urbis Episcopus, multa mirabiliter ac divine gessit, vitæque sanctitate clarus quievit in Domino. Ejus corpus a suis Clericis pie sepultum, claruit multis miraculis. *Eadem fere scribit Canisius. Memoratur et in Martyrologio Romano, Bellini, Maurolyci, Felicii, aliorum. At* 3 *Augusti idem Galesinius :* Novariæ S. Gaudentii Episcopi et Confessoris, de quo ad XI Kal. Febru. *Eadem fere habent Bellinus, Maurolycus Canisius, Ferrarius, Molanus in addit. ad Usuardum, MS. Florarium, Felicius, aliique.*

Gaudentii natalis 22 Janu.

depositio 3 Aug.

2 *Ferrarius* 22 *Octobris in novo catalogo SS. ita scribit :* Novariæ Translatio S. Gaudentii Episcopi. *Citat tabulas Ecclesiæ Novariensis. In MS. non admodum antiquo Carthusiæ Bruxellensis* 21 *Januarii ista habentur :* Translatio S. Gaudentii Episcopi et Confessoris in civitate Novariensi. *At Baronius in Notat. ad Martyrol.* Novarienses hac item die celebrant natalem ipsius, Translationem autem iterum factam mense Augusti et Octobris, ut constat ex tabulis ejusdem Ecclesiæ. *At* 3 *Februarii Maurolycus :* Item Gaudentii Episcopi Novariensis, qui B. Martini discipulus fuit. *Eum eodem die referunt Carthusiani Colon. in addit. ad Usuard. et Canisius.*

Translatio 22 Oct. et 21 Janu.

Commemoratio 3 Februar.

3 *Acta* S. Gaudentii *auctor anonymus tempore Leonis Novariensis Episcopi, litteris consignavit, sive, ut ipse scribit cap.* 4, *num.* 21 Hæc pauca ausus propere percurrere verbis, signavit indoctis populis relegenda, fidelibus meritis fultus beati Papæ Leonis, qui Deo auspice supremus possedit Sedem B. Gaudentii Novariensis civitatis, quæ gaudet per eum plebs universa patronum. *Hunc refellas, quod Galesinius scripsit :* Cujus (*Gaudentii*) res sancte gestas, Leo ejusdem urbis Episcopus libro complexus est, quem Mombritius retulit in volumen primum de Sanctis. *Titulus vitæ apud Mombritium est :* In S. Gaudentii Episcopi Novariensis et Confessoris depositionem, Leonis ejusdem successoris Præfatio. *Sedit autem Leo, ut ex Novariensis Ecclesiæ tabulis scribit Baronius, temporibus* Pauli *Papæ. Electus est* Paulus 28 *Maii* 757, *obiit an.* 767.

Vita a quo quando scripta.

4 *Extant in propriis Sanctorum officiis Canonicorum regularium Ordinis S. Augustini congregationis Lateranensis, (quæ illum velut ejusdem instituti professorem ritu duplici veneratur) Lectiones tres ex hac vita concinnatæ. Ætas satis perspicue describitur : Juvenis discessit*

Ætas ejus

discessit e patria : S. Laurentio Presbytero adjutor fuit in curanda animarum salute : convixit S. Martino Mediolani; quod inter annum 356 et 360, contigisse dictum est 13 Januarii ad vitam S. Hilarii : S. Eusebium Vercellensem vel comitatus est in exilium anno 356, vel potius exulem visit : familiaris fuit S. Ambrosio Episcopo : a S. Simpliciano, qui in S. Ambrosii cathedram anno Christi 397, Cæsario et Attico Coss. successit, consecratus est Episcopus, vixitque in eo munere annos 26, atque circiter annum Christi 418, obiisse videtur, grandi admodum ætate. Auctor in his narrandis aliquem committit parachronismum, quem mirum est a Baronio retentum to. 5, an. 397, nu. 41. Nam S. Laurentio occiso contulisse sese ad S. Martinum, inde comitem isse S. Eusebio in Orientem scribit; alibi vero sub Valentiniani Imperio interfectum esse S. Laurentium tradit : quæ inter se pugnant; cum sub Constantio et exularit S. Eusebius et habitarit Mediolani S. Martinus. Mentio fit ordinationis S. Gaudentii in Breviario Mediolanensi 26 Aug. in Lectione de S. Simpliciano.

VITA AUCTORE ANONYMO
ex Bonino Mombritio.

CAPUT I.
S. Gaudentii ortus, educatio, fuga e patria.

Præfatio Auctoris. Cum Sanctorum præcedentium vitam virtutesque impensius considerarem, repente divino nutu ad B. Gaudentii celeberrima Acta succurrit memoria : et licet per quanta et qualia signa eum Dominus illustrare decreverit, tantillus famulus, utpote rudis eloquio, providere non satis queo, quod ad tantum onus impar et indignus sum; tamen divina fultus *Psal. 80, 11.* auctoritate, quæ ait : Aperi os tuum, et ego implebo illud; seu et meritis prædicti Pontificis et patroni circumfusus, operæ pretium est, ut saltem de pluribus pauxilla narrare, quasi socordiam vitans, aggre-*a* diar. Ita dumtaxat ut et B. *a* Laurentii Martyris, itemque Patroni ex parte non subtrahatur judicium, ut quos Ambrosius vicissim radiatus, per collegium fidei glutino sociaverat, non dispar videatur resonare triumphus. Hujus ergo callibus jam dictus sacer sophisticæ adhærens, vitando prospera, mundi calcavit adversa, ideoque poli sede locatus victor cum Angelis triumphat.

b 2 Beatus ergo Gaudentius *b* Eboregiensis urbis *c* regionis *c* Hesperiæ, quæ mœnia Alpium Europæ *S. Gaudentius nobilis,* finibus proxima est, nobili genere et civibus pene primoribus ortus fuit. Sed intra *d* Ausoniam urbis *d* Novariæ postmodum egregius Pastor enituit, ibique viginti annis cathedram sacerdotalem obtinuit, et glorioso excessu patronus effectus; imo divinæ gratiæ cœlitus fulgore irradiatus, mentisque nitore addito, quasi refulgens lucifer inter astra processit. Hic *pius ab ipsa infantia,* enim ab ipsis cunabulis adeo in religionis proposituna exarserat, tantæque sapientiæ studiis primativa lactabatur infantia, ut post juvenili ætate, divino inspiramine, Ecclesiasticam regulam toto conamine diligendo insequeretur. Ita semetipsum propria disciplina coercebat intentus, quasi futura specie indicans, qualis in templo Dei præpararetur Sacerdos. *castus,* Nam etsi juvenilis quidem, et minus perfectæ esset ætatis, videbatur perfectissimæ tamen castitatis indicium continens, quasi quoddam primum fundamentum in anima ipsam continentiam collocavit : sic deinde ad adolescentiæ reprimendas cupiditates, et sapientiæ profectus adipiscendos, orationibus sese et abstinentiæ frenis castigabat, multosque ad se venientes perfectæ vitæ institutis informabat.

multos convertit. 3 Porro Evangelica semina, licet rudi eloquio, indigenis serenda committebat; seu etiam parentes, quos adhuc gentilitas detinebat, religiosa sollicitudine ad fidei gratiam provocabat, felix tanti meriti, tantæque persona virtutis : cui concessum est primum *Vita auctore anonymo, ex Mombritio.* Doctorem esse, deinde Sacerdotem; qui id quod docuit verbis, evidentibus complevit exemplis. Interea *claret miraculis :* clarescere cœpit signis, et virtutum miraculis adornari, nam et ægros sua oratione curavit, et dæmones verbo imperans fugabat. Hic totis viribus mitissimus vir desudans, ne seculi hujus aura favoris delectatus, aures suas arrogantiæ pollutione macularet.

4 Igitur cum hæc a beatissimo viro gererentur, ille virulentus persuasor et totius bonitatis æmulus, humanique generis inimicus, cernens quotidie per ipsum perfectam plebem Christo Domino comparari; callida persuasione utitur plurimorum mentes impugnare, et ab optimo proposito revocare; usque adeo ut Dei famulo aperta machinatione resistentes, contumacem illum ac despicabilem attrectarent. Imple- *obtrectationem malevolorum passus,* tum est itaque in illo, quod scriptum est : Nemo Propheta sine honore, nisi in patria sua; ideirco non *Matth. 13, 57.* multas ibidem visus est operari virtutes, quod ob eorum accidit incredulitatem. Verum dum nonnullos pie credentes splendor lucis attenderat, aliqua vero impie derogantes terræ caligo suffuderat, sequaces currunt ad gloriam, perfidi meritum trahuntur ad pœnam. Illorum denique pertinaciam beatissimus animadvertens vir, grandi admodum mœrore afficitur, *e* ..... beati Apostoli Pauli optantis se anathema *e* fieri a Christo pro fratribus, cognatis secundum car- *Rom. 9, 3.* nem. Sed tamen alta consideratione perpendens, quam occulto et subtili Dei judicio agatur, quod quorumdam auribus prædicatio sancta subtrahatur, quia per gratiam suscitari non merentur, sicut scriptum est : Tollatur impius, ne videat gloriam Dei. Itaque carnalem cognationem pro nihilo ducens, quasi hostes Catholicæ religionis abhorruit, adeo ut omnem eorum conversationem detestans, Davidico suffultus exemplo aieret intra se : Non sedeam in *Psal. 25.* concilio malignantium, et cum sceleratis amplius non communicabo; sed adhærebo innocentibus, et circumdabo altare tuum Domine, ne cum impiis mensam participando, fiat mihi in scandalum. Mox cœpit sanctorum Patrum priscorum acta ad mentis oculos reducere, considerans quemadmodum sancti Patres divina implendo mandata, Angelicorum civium participes effecti cælorum adipisci regna meruerunt : qui tamen reperit Abraham Dei amicum divino jussu de terra et cognatione sua exisse; multosque alios Dei electos relinquendo terrena centies multiplicato fœnore in cœlestibus accepisse. Protinus omni cum velocitate divina jussa implere festinans, renuntiansque omnibus, non surdus Evangelii auditor factus, abrenuntiavit semetipsum sibi, tulit crucem suam, et secutus est Christum. Ita factum est, ut quanto *discedit e patria* pro Christi nomine longius a solo discedebat paterno, tantum quotidie mereretur fieri cælo vicinior.

a Colitur S. Laurentius *Presbyter et Martyr* 30 *April.*

b *In ipsis faucibus vallis* Salassorum *sita est* Eporedia, *quæ a quibusdam veterum* Eporedia *scribitur, vulgo nunc Italis* Jurea, *sive* Iourea; *apud Luithprandum modo* Eporegia, *modo* Iporegia; *in Notitia Imperii* Eporidio; *Italis quibusdam nunc, teste Cluverio,* Lamporeggio, *quasi* l'Eporegio.

c *Nescio* Hisperiæ; *etiamsi anna ut* Hesperia *etiam* Hispaniam *significet,* Eporedia *certe notum Italiæ oppidum est. At quæ sequuntur, obscura sunt : mœnia sunt Italiæ Alpes, at qui Europæ finitimæ?*

d *Atqui Ausonia pro* Italia *universa usurpatur, licet ea Italiæ pars, quæ a Circeio promontorio ad fretum usque Siculum protenditur, proprie Ausonia olim dicta : sed longe ab eo tractu Novaria.*

e *Aliqua hic desunt, imitatur, aut quid simile.*

CAPUT II.
Collatio cum SS. Laurentio Novariensi, Martino, Eusebio, opera ad conversionem animorum.

Novariam venit, Igitur inde progressus, non multis evolutis diebus Novariæ se recepit, ibique Laurentium Presbyterum multo ante ab occiduis partibus pro Christi nomine

advenis e

AUCTORE ANONYMO, EX MONUMENTO.

advenisse reperit: qui fidei fervore vestitus contra gentilium malignam perfidiam, quasi signifer et belligerator, inter hostiles fremitus, per medias acies dimicabat; quin etiam fide cinctus propriis manibus hinc procul ab urbe sacros construxerat fontes, in quos jugiter baptismum in sanctæ Trinitatis nomine *a* celebratur. Demum quoque in Trinitate perfectum, non desinebat gentilibus insinuare, quem noverat, ejusque judicium et misericordiam anteponens, paullatim studebat sociare Deo animas, quas diabolo sua prædicatione auferebat: miroque modo actum est, ut inermi viro haudquaquam plebs armata posset resistere. Tantas etiam per illum Dominus dignabatur exercere virtutes, ut rebellium corda non minus miraculis quam prædicationibus obtineret. Sed dum quodam die juxta morem innumerabilem turbam parvulorum, baptismi gratia renatam, Domino consecrasset, et inter nefanda *b* Mausolei cultorum agmina intrepidus pergeret; ab impiis una cum multitudine parvulorum tunc baptizatorum martyrio coronatus *c* vitam finivit præsentem; sed æternam in cælis cum Angelis adeptus victor triumphat; cujus venerabile corpus hactenus et usque in præsentem diem multis quotidie signis et miraculis sanitatum in ipsa urbe Novaria coruscat. Sed gratias tibi Domine Jesu, qui infestantis inimici tela, probationem tuorum fidelium permisisti esse, non vulnera; et talem tuis præstas per laborem mercedem, ut nullum tuorum fuisse gaudeat hostis imbellem.

ubi S. Laurentius multos convertebat,

et martyrio coronatus est.

6 Igitur dum ad peculiaris Patroni gesta suscepti officii tendit obsequium, non multa, quæ per eumdem beatissimum Laurentium Martyrem sunt gesta, prosequitur. Tamen immemores sui nos non fuisse sufficiat; in talibus enim caussis magis convenit fideli credere, quam possit humana relatio demonstrare. Igitur B. Gaudentius dum ad ipsum athletam Laurentium pervenisset, gratissime ab eo susceptus est; cui gradatim adhærendo et divinis monitis obsequendo, juridicus æmulator factus, et plenissime in S. Trinitatis norma eruditus, pari collegio diutius gregem pavit regium. Sed post gloriosum ipsius excessum, certum est illum B. Martino *d* in Mediolano urbe metropoli propter gloriosam illius doctrinam comitem seribam adhæsisse.

...i habuerat

S. Martino ...averat

7 Sed dum Constantii Imperatoris tempore Ariana hæresis toxicatæ radicis venenato flore pullulasset, et prædicto Imperatori a quibusdam hostibus Catholicæ fidei Valente et Ursatio persuasum esset, ut *e* beatissimus Eusebius Vercellensis Episcopus cum plerisque Deo dignis Pontificibus exilio condemnaretur, quod et ita factum est, eodem jam tempore B. Gaudentius timore nudus, et fidei fervore vestitus, Christique caritate securus, nihil de sua morte formidabat: sed ut præcipuam ac sublimem caritatem, qua Christus animam pro amicis ponere docuerat, in semetipsum formam ostenderet, et ostendendo manifestaret, concitus absque omni dilatione adhærens beatissimo viro S. Eusebio Confessori, prompto animo una cum ipso exilium expetiit, et ultro cum eo pergit quasi minister et comes mori paratus, exul etiam divino amore a sodalibus factus, quia ut scriptum est, valida est ut mors dilectio. O jure perfectissimum virum, cujus imitatores ipsi esse desiderant Sacerdotes, qui pene ab ipsis rudimentis tanta caritate flagrabat, ut in initio beatissimo Laurentio adhærens martyrii ejus adjutor effectus, quasi missionis Lector ordinis sui officium doctissime præsentaret. Dehinc beatissimi Martini egregii Confessoris sectator factus, ac peritissimus omnium Notariorum inventus, quasi seculi ordinis gradus ascendendo scandebat. Nunc autem tanto Confessori Eusebio in suo discrimine junctus magis vult consequi martyrium, quam ad Pontificalem gradum accedere. O vere beatum per omnia virum, qui secundum Apostolum Paulum optat dissolvi et esse cum Christo! cui vivere Christus est et mori lucrum! Hinc datur intelligi, quanto amore Christum diligebat, quando non formidabat in principatu Constantium. Nam qui se pro Christi caritate sic ingerebat aperto exitio, optabat martyrium, si non defuisset illi percussor. Constat igitur qualis tunc temporis beatissimus vir devenerat præceptor, qui tales tamque peritos habuerat magistros. Sed nunc ad narrationis nostræ sermonem redeamus.

S. Eusebium Vercell. ultro in exilium comitatur

Cant. 8. 6

Philip. 1. 23

8 Postquam Pastoris absentia Vercellensem plebem destitutam antiquus hostis perspexerat, malignis quibusdam suasionibus atque interno bello memoratam Dei ecclesiam, omnemque plebem visus est impugnare. Sed ocyus, opitulante Deo, adhæsit Dei clementia per adventum B. Gaudentii: qui dum ab Eusebio pio Pastore propter gregis custodiam in prædictam urbem fuisset destinatus, ultra citraque præcavens Dei gregi, non sivit eum lupi morsibus laniari; sed omni sollicitudine secundum Prophetam ex adverso ascendens, ac murum opponens pro domo Israel, ut staret in prælio in die Domini, nimirum vicem egregii Pastoris in prædicta Ecclesia repræsentans, pernox super gregem omni cum solertia diutius vigilavit, usque dum remeanti Pastori caulas heriles illæsas assignavit. Tribus itaque evolutis annis cum rediisset Eusebius, utpote socius et collega, eumdem Gaudentium summo honore prosecutus est, ac pro tanta vicissitudine utrasque Dei Ecclesias demum communi regimine utrique plebi quasi prospectores fuerunt, ac si ex duobus gregibus unum ovile effectum, utrumque gregem individua caritate conjunxerunt: ex tunc et nunc et usque in præsentem diem Dei nutu plebs indivisa permanere videtur. Inter hæc adest Dei mirabiliter magnificentia in Sanctum suum, ut cœptæ opus virtutis prosperioribus successibus propageret, e quasi cœlitus lumen ostensum, totum orbem claritate superni luminis illustraret.

remittitur ab eo Vercellas,

Ezech. 13. 1

populumque ad tempus instruit.

a Potius celebrabat

b Haud satis liquet, quid sibi hic auctor velit, an per Mausoleum idolum aliquod intelligat, an templi cujuspiam gentilium aut sepulchri effigiem, an in genere templum quodpiam profanum quod adhuc frequentare solerent gentiles. Eadem vox retenta in officiis Canonicorum regularium Lateranensium.

c Id sub Valentiniano factum scribit Baronius, subita conspiratione gentilium

d De S. Martini commoratione in Urbe Mediolanensi diximus 13 Junii in prolegomenis ad vitam S. Hilarii, dicemusque plenius ad ejus vitam XI Novemb.

e S. Eusebii Vercellensis vitam dabimus 1 Aug.

CAPUT III.

Miracula, vaticinia, episcopatus.

Per idem tempus beatissimus vir intra mœnia urbis, non longe ubi nuper sanctæ Dei Matris ecclesia sita cognoscitur, quoddam hospitiolum, ceu cœnobii claustra, circumspectum ad habitandum expetierat. Ad quod cum primum fide armatus, et constantia accessisset intrepidus, tradidit semetipsum integre abstinentiæ plurimæ in jejuniis, in vigiliis; ita ut si quando parum aliquid somni necessitas naturalis exigeret, hic non supra strati mollitiem (sicut nunquam consueverat) sed supra solius mattulæ cilicii- que dependeret superficiem.

Austere vivit

10 Ibidem quamdam noctem dum pene vigilando insomnem duceret, subito intempestæ noctis silentio casu cujusdam demeantis ignis super mœnia exortus est, ex quo ea circumdans ingens excreverat flamma, quæ usque ejus hospitium citius devenerat, ubi paruumper sopore tenebatur. Insuetam tandem per discipulum caussam reperit, cursuque præpeti pergens, flammarum secum canticis spiritualibus circumiit, immensæ altitudinis signo crucis flammis resistere parat: quare ex omni parte vicinas adhærentesque domus flammæ dum tangerent, in se reversæ ceteras non

Signo crucis incendium restinguit

audent domos contingere; exultans ad hospitium pergit, ibique canens matutinis horis debitas persolvit laudes.

visitur a S. Ambrosio cœlitus monito:

11 Non multo post cum vir beatissimus decus Ecclesiarum Ambrosius sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ Pontifex, pro quadam plebium dissensione ad Vercellensem urbem properasset, et instar Solis radiis orbem totum illustrans, inibi perennem pacis concordiam reliquisset, festinat ad Sedem propriam remeare: cumque vesperascente jam die Novariensem præteriret urbem, et festinans ad locum propositum properaret, distulit videre beatum virum, dicens comitibus suis: Debueramus videre Reverendum Gaudentium, sed jam declinat dies ad vesperum. His dictis carpebat iter quod cœperat: nec multo post inde progressus subito stetit equus beatissimi Ambrosii, nec ultra illum movere potuit: cœpit itaque equum flagello cædere, et calcaribus cruentare; equus vero immobilis permanens cœptum iter quasi mortale præcipuum pertimescebat. Dumque diu cædendo tantus vir fatigaretur, protinus divino radiatus spiritu, juxta morem ad semetipsum reversus, dixit: Non nobis permittitur cœptum iter peragere, nisi viderimus B. Gaudentium. Hæc cum dixisset, statim retorquens vestigium ad urbem regressus, qua voluit, ivit, sed volens.

prædicenti sibi Episcopatum, ipse mortem prædicit:

12 Beatus Gaudentius ubi per Spiritum tantum virum ad se venientem agnovit, illico obviam ei tentavit occurrere. At ille intuens eum alacri animo amplexus et osculatus est, et quasi increpando mysterium annuntians, dixit ei: Episcopus eris, ut video. Ille vero, qui meritis idemque futura prævidens, placabili facie ut erat, non subjurgando, sed quasi vicissitudinem reddendo respondens, dixit ei: Utique, sed ero sacrandus ab altero. Id actum est, ut caussam paris miraculi uno locuti Spiritu, ille in re, iste in tempore, uterque futura vaticinatus est. Dehinc vicissim sibi valefacientes, S. Ambrosius metropolim suam repetivit. At non longum post tempus secundum B. Gaudentii vaticinium glorioso cessu migravit ad Dominum, dignum sibi beatissimum Simplicianum ipse post funus prædicendo successorem relinquens.

13 Sed jam appropinquabat desideratum tempus votis omnium optatum, ut plebs diutius expectata Pontificem sibi fore beatissimum Gaudentium terreno *a* Principi orando expeteret, quem noverat omnino cœlesti Principi bene complacuisse. Nihilominus tenuem cum paucis verbis legationis formulam mittunt, optatam patefacientes caussam, orantesque ut precum suarum dignetur fieri clemens auditor: ita ut Deo dignus B. Gaudentius, ad sacrum culmen evectus Sedem tandem regiminis susciperet. Repente cœlesti dono Princeps usus subtilitate consilii, omniumque repressa cupiditate, jussit sine dilatione impleri, quod divina providentia fuerat prædestinatum, et ita Domino procurante Episcopales apices meruit primus et Novariensem Sedem. Decus igitur Pontificale a beatissimo Simpliciano Archiepiscopo nactus magis oneri fuit.

fit Episcopus Novariensis

14 Factus est denique omnia omnibus, non quærens quæ sibi utilia essent, sed quæ multis ut salvi fierent. Et subito, velut lampadem quamdam Sacerdotem suum Dominus accendere dignatus est, augens quotidie per ipsum prædicationem verbi et salutaria semina regni cœlorum. Mox usque adeo in emendatione populi vetustis infecti venenis profecit, ut impii Mausolei cultores, qui dudum B. Laurentium Martyrem fecerant, quasi novellam lucem veritatis sibi aspicere valerentur, ut ita nullum sine mora absque baptismi gratia in urbe sibi cœlitus tradita habitare permisisset: nam qui meruerat esse Confessor, non cunctatus est trucibus populis accedere prædicator. Sed cum pro eorum conversione jugiter Dominum deprecaretur ac doceret eos per baptismum habere remissionem peccatorum, et non aliter posse eos salvari; quasi veri solis radii in eorum corda resplenderent, obstupentes, ac revelata facie Dei intuentes gloriam, et antiquæ pœnæ errore fideli confessione volentes ab ipso Pontifice baptizati sunt. Divino igitur munere bellator egregius prædam inimico abstraxit, auctori restituit.

AUCTORE ANONYMO, EX MONUMENTIS

gentiles plurimos convertit:

15 Breve et post tempus tanta in eum virtutum gratia augebatur, ut non minus per ipsum signa, quam dudum per Apostolos fierent. Nam, ut paullo superius diximus, qui in juventute positus dæmones verbo fugaret, et ægros sua oratione sanaret, magnificari visus est Deus quotidie per Sanctum suum virtutes exercendo: ita ut post hac cæcis visum, surdis auditum, locutionem redderet mutis, claudis gressum integraret; et quod longum esset enarrare per singula. Porro quia dudum in terris positus Dominus et Salvator discipulis dixerat, Si credideritis in me, opera quæ ego facio, et vos facietis, et majora horum facietis; adeo enim ad fidei amorem virum beatum spiritualis flamma succenderat, ut si quisquam aquam distillantem a manibus ejus, cum diluerentur, occulte præriperet, et languentis cujusque corpus attingeret, apertissima proinde medela sequebatur. Sed et quanta aut quæ per eum Dominus postremo egerit signa, non aliis nisi qui oculis tantum suis intuiti sunt, putantur esse credenda. Porro sine intermissione studebat beatissimus vir divinis epulis omnium reficere corda, agendo ne prætermitterent mandata, prorsus replicans illud Salvatoris edictum: Nolite possidere aurum, neque argentum; sed secundum Apostolum, habentes victum et vestitum, his contenti simus. Ipse vero totis viribus elaborabat, castigans corpus suum et in servitutem redigens, ne forte aliis prædicans ipse reprobus efficeretur, caterus ut prædicando et operando duplicatum de negotio lucrum ad Dominum reportaret. Et quoniam secundum Salvatoris vocem, ea quæ docuit, ipse prius per omnia fecerat, quis dubiter illum magnum in regno cœlorum esse? fuit enim Sacerdos Dei, pontificalem petasum gestans, qui in semetipsum crucifigendo corpus, et persequendo vitia mortificatione carnis, novum adeptus est martyrium.

claresc it miraculis:

Joan. 14. 12.

aqua, qua manus laverat, morbi curantur.

Matth. 10. 9

1. Tim. 6. 8.

1. Cor. 9. 27

a *Honorio Augusto.*

CAPUT IV.

Obitus, funus, miracula.

Sed cum satis abundeque ecclesias, monasteria, cellasque per parochias construxerit, et innumerabilium Clericorum Pater effectus exultaret de summo studio filiorum; tandem fœnus repositum ab æterno Patre parat exigere. Dominus itaque consolari ac remunerare servum fidelem non distulit. Nam cum jam quatuor lustra in Pontificali gradu complesset, et vicinum suum obitum adfuturum cognosceret, utilius esse ratus est, ut dum superstes adhuc esset, successorem sibi futurum præsagiis ostendendo nuntiaret, ne imposterum aliqua disceptatio, ut plerumque fit, de Pastore futuro inter gregem sibi cœlitus commissum oriretur. Itaque coacto Clero cum plebe, monuit primum ut verba Dei, quæ per semetipsum reserata auribus perceperant, mente retinerent, ita ut æternæ mortis periculum formidando, ad cœleste regnum quotidie properarent, et alia complura; hoc etiam addens, ut univer us Ecclesiæ populus futurum sibi Pastorem, summumque religiosum successorem virum prudentem, *a* Agapium nomine, a Deo prædestinatum scirent, cunctique in ejus electione unanimiter concordando persisterent, ne contra divinam præsentiam plebs inscia rebellare videretur.

Agapium, divino nutu, successorem designat

a

17 Et dum talibus monitis, virtute qua poterat, plebem docere beatissimus vir non cessaret, nec multo

moritur

AUCTORE ANONYMO, EX MONUMENTIS.

multo post plenus dierum, meritorum splendore coruscans, terrena terris commendat; spiritus vero, cœlesti Angelorum choro interesse desiderans, celsa conscendit. Subito innumerabilium populorum undique caterva confluxit, constipantur mœnia, atria, omnes plateæ. Erat omnium planctus immensus, mœror intolerabilis, ea tantummodo inter singultum verba dolentium gemitus extorquebant : Heu grex desolate, quid agis? en amisso Pastore dispergeris : et quis unquam te a luporum rabidis dentibus quibit liberare? Per illud vero tempus basilica, ubi nunc Dei Sacerdos miro decore humatus resurrectionis tempus expectat, summo nixu dudum ab eo construi cœpta, sed necdum perfecta recta remanserat : quam postmodum vir beatus Agapius cum omni honore consummatam perfecit. Interea destituta plebs gemina tristitia, tam pro excessu Pastoris, quam pro minus perfecta basilica, tantum angorem sustinere non valens, super pavimentum prostrati, humanum supra modum mugitum reddebant, ita dumtaxat ut nec etiam ministris Ecclesiæ permitteretur libertas officii persolvendi.

Corpus in ecclesia depositum

18 Tandem vir sanctissimus plebem, quam corpore, non affectu reliquerat, spiritu visitare properat. Nec mora : cœlitus divina inspiratio sic omnium corda perfudit, ut venerabile corpus in sanctam Dei Matris ecclesiam, non humano sepulchro, sed reservandum solo deponi deberet, usque dum prædicta aula tanti Pontificis præparata a viro reverendo Agapio successore consummata perficeretur. Denique universa populi multitudo divina illustratione radiata, præteritisque ejus virtutibus roborata, omnem ambiguitatem de corruptione sacri corporis juxta morem abjicientes, sanctum ac venerabile corpus in ligneam secretarii tabulam superponentes, omni veneratione sanctas exequias inibi constituentes persolvendas jugiter percensuerunt. Atque ita sacratum corpus roseo fulgore micans, odorisque fragrantia redolens ab undecimo Calendas Februarias usque ad tertium Nonas Augustas inhumatum fuisse quis ambigat? quod tamen corpus non parvum miraculum in semetipsum ostendendo quotidie a pluribus videbatur; enimvero capitis genæque cæsaries unguesque manuum ac pedum, ut olim viventi, ita multis videntibus jugiter crescendo germinabant. Oh hoc ergo Beatissimus talia in corpore suo meruit ostendere signa, quatenus cunctis videntibus daretur intelligi, ut quem primum in terra mortuum sine consolatione lugebant, hunc postmodum viventem in cœlis cum Angelis crederent. Post hæc vero signa ita affatim variis infirmitatibus salutem reddendo se prodidit esse præsentem, ut quasi cœlitus ostensum lumen, aut radius quidam Solis erumpens totum claritate superni luminis illustraret. Ex quo ex non paucis vicis civitatibusque, non vicinis tantum verum etiam peregrinis, immensa multitudo populi ob tam aperta miracula ad sanctum et venerabile corpus confluebat.

diu manet incorruptum :

ubi id plurimi sanati

19 Inter hæc B. Agapius una cum omni populo antedictam basilicam ingenti sumptu, cultuque eximio consummatam, debitis ceremoniis dedicaverant. Senis deinde post defunctum mensibus, bis senis diebus additis, sanctum corpus incorruptum, velut unius diei post funus, summo honore sepulchro tradiderunt. Ubi quotidie operante Domino nostro Jesu Christo merita illius celebri populorum frequentia clarescunt, quo fit, ut experiantur infirmi, quam Dei famulum illis conveniat honorare, ubi recipit cæcitas visum, debilitas gressum, et obstrictæ aurium januæ capescere auditum merentur : et quam in universos fines ejus virtutum miraclaritas refulsit, vix cuiquam licere puto exprimere, unum tamen de multis celebrandum, miraculum ut potero memorabo.

sepultus

miraculis illustratur.

Energumena, S. Petri monitu ducitur Roma Novariam,

20 Puella in urbe Roma nobili stirpe procreata, innumerabiles opes immensasque divitias possidebat : dum vero die quadam secreta pomerii sui lustraret, dæmonum telis improvida repente cessit, pectusque fœdarum legionum templum efficitur, eamque sodales tandem petulcam reperiunt : non possunt pauci furentem vincere, quæ cunctis debacchata, dentibus infrendens, rabido ore sodalium hostis efficiebatur. Interea undique vallatam catenis muniunt, ad B. Petri principis Apostolorum ecclesiam ducunt, ad locum tumulo ejus sacro pertrahentes admovent. Tunc dæmonum dæmonum phalanx per obsessum corpus in modum organi varias exprimit voces; et nunc vibrans venena serpentis sibilos perflat, nunc mugitus pecudum, balatusque ovium, nunc crocitatus avium, aut ferarum rugitus imitatur. Tandem Beatissimus Petrus Apostolorum princeps pietate motus, per quemdam sanctissimum virum mysticam dignatur manifestare virtutem; monet sodales longinquam subire viam, Hesperiam cunctam lustrare, propero cursu Novariæ contendere civitatem, si modo salutem miseræ expetunt, quam dæmonum vincla tenent, quodque B. Gaudentii Confessoris limina adirent, futurum ut ejus meritis pristinam parvo tempore captiva reciperet sospitatem. Illico jussis superni janitoris parentes arripiunt iter, ac quingentis millibus fere urbem Novariam perveniunt : ubi puella mox ut templum ingressa est, dæmonum vexatione statim liberata conspicitur, ferreis catenis solvitur, illicoque ad beati corporis sedem pervenit, atque profusis gemitibus, genisque rorantibus lavit. Tum sanata attollens ad sancta mysteria vultum, grates refert pro tantæ dono salutis. Mox mirante populo, ejusque sodalibus, valida surgit, dat laudem Domino Christo; et sic demum exultans properat revisere cognatos incolumis, remeando propere ad propria pergit, usque dum ovans perveniret tandem sospes in Urbem. Hæc competenter gesta hoc modo, ilicet rabiosæ parentes cunctique pro ea afflicti velut salutem receperunt suam.

ad reliquias S. Gaudentii sanatur.

21 Interea gratia plebis salusque veneranda micabat, quam cuncta per ora fulgens delituit fama, ita ut cum Propheta plebs universa clamaret : Visitasti Domine terram et inebriasti eam. O quanta tibi gloria Christe per eum, qui ut famulum tuum parem Beato ostenderes Petro, per ejusdem superni janitoris responsa tanto miraculo illum declarare voluisti. Quæ res ita ubique inter cetera ejus miracula splendore gloriæ respersa coruscat, ut universus populus urbis Novariæ laudem Deo canat, dicatque : Posuisti Domine desertum in stagnum aquæ, et terram sine aqua in exitus aquarum; unde et præsens Ecclesia clamat : Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit me. Vere tua sunt hæc Domine gratuita dona : tuæ fonte pietatis vivam aquam ignaris infundis, et inania pectora supples. Nam ut tantarum virtutum miracula et gesta retexam, nec sufficit mens sterilis, nec pagina vilis. Hæc pauca ausus propere percurrere verbis signavi indoctis, populis relegenda fidelibus, meritis fultus beati Papæ Leonis, qui Deo auspice supremus possedit Sedem B. Gaudentii Novariensis civitatis, quæ gaudet per eum plebs universa patronum. His gestis beati viri ut si indignis quibuscumque explicata sunt dictis, nunc tempore congruo terminum dare disponimus, ori manum imponimus, introrsus ad conscientiam redire festinamus. Et quidem indigni famuli dum imitari non possumus, patronum nobis fieri precibus postulemus, ut ejus meritis adjuvemur, cujus natalitia celebramus, eo opitulante, qui cum Patre et spiritu sancto vivit et regnat per infinita secula seculorum.

Psal 64 10

Jussu Leonis Episcopi Novariensis, scripta hæc vita.

a *Agemus de* S. Agapio *Episc. Novar.* 10 *Septemb.*

b *Ferrarius scribit*, dum ad populum concionem haberet, suum Deo reddidisse spiritum; *quod non est verisimile.*

DE

DE S. ANASTASIO PERSA,

ET LXX SOCIIS MARTYRIBUS IN ASSYRIA.

§ I. *S. Anastasii Acta antiquitus conscripta.*

An. Chr. DCXXVIII. XXII Januar.

Gloriosi *Martyris* Anastasii Persæ *celebratissima mox ab illius cæde historia fuit, duplici tractatu comprehensa : alter ejus ad Christiana sacra conversionem, vitam monasticam, susceptum pro fide certamen continebat; alter reliquiarum translationem, plurimaque per eas facta miracula. Utrique præclaram auctoritatem attribuerunt CCCL Patres in septima Synodo Œcumenica Nicææ anno Ch. DCCLXXXVII post obitum S. Anastasii CLIX congregati, præsidentibus Legatis Hadriani Romani Pontificis Petris duobus, altero Archipresbytero, altero Presbytero et* Ἡγουμένῳ *S. Sabæ, cum S. Tarasio Patriarcha Constantinopolitano, ceterorumque Patriarcharum vicariis. Illi Iconoclastarum proscripta hæresi, dum sacrarum imaginum cultum restituunt, hinc Actione 4 suam doctrinam judicarunt stabiliendam.*

S. Anastasii Acta antiquitus conscripta.

2 *Hac occasione utriusque tractatus initium indicarunt, ac deinde partem integram Actis synodicis inseruerunt; quam* Gregorius Deo amabilis Diaconus sanctæ magnæ Ecclesiæ laudabilium Apostolorum legit, *cum hac præfatione :* Ἐκ τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου Μάρτυρος Ἀναστασίου τοῦ Πέρσου, οὗ ἡ ἀρχή· Ὁμονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο. Ex martyrio sancti Martyris Anastasii Persæ, cujus initium est : Unigenitus Filius et Verbum Dei, per quem universa condita sunt. *Tum ea legit quæ infra num.* 10 *continentur. Quibus absolutis,* Theodorus sanctissimus Episcopus Myrensium dixit : Apparet quia venerabilium imaginum traditio solemnis (*Græce* ἔνθεσμος, *legitima*) est. *Mox e posteriori tractatu* Euthymius reverendissimus Diaconus et monachus (*Græce* νοτάριος) pro Dei amabili Episcopo Gotthiæ legit, *cum hac præfatione :* Ἐκ τῶν θαυμάτων τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἀναστασίου, ὧν ἡ ἀρχή· Θαυμάτων διήγησιν προβαλέσθαι βούλομαι. Ex miraculis sancti Martyris Anastasii, quorum initium est : Miraculorum relationem proponere cupio. *Post legit ea quæ infra in secundo tractatu num. 7, 8 et 9 referuntur Cæsareæ Palæstinæ peracta. Quibus recitatis,* Petrus et Petrus Deo amabiles Presbyteri et Vicarii Adriani Papæ senioris Romæ, dixerunt : Hæc imago S. Anastasii usque in hodiernum diem est Romæ in monasterio ipsius, cum pretioso ejus capite. Joannes sanctissimus Episcopus Tauromeniæ dixit : Verum dixere honorabilissimi Vicarii, quoniam et in Sicilia fuit mulier dæmonium patiens, et Romæ posita per prædictam sacratissimam imaginem sana effecta est. Joannes Deo amabilis Presbyter, monachus et Vicarius Orientalium Pontificum, dixit : Ad ea quæ dicta sunt, ostensum est ex his quæ lecta sunt, quia et imagines Sanctorum miracula operantur et sanitates perficiunt.

in Concilio Nicæno II recitata.

3 *Eadem ex synodi Actis recitat Baronius tom. 8 an. Chr. 627, num. 20 et sequentibus, hæc ante præfatus :* Quod vero ad Anastasii Martyris triumphum pertinet, desideratur in Actis ejus Translatio Cæsaream facta in Palæstinam, ubi primum contigit eum certasse pro fide atque impios superasse : præter enim Acta illa adhuc extabat liber miraculorum ejus, qui et ipse periit, fragmento duntaxat salvo, quod in frequenti Patrum consessu recitatum, descriptumque reperitur in Actione 4 posterioris Nicæni Concilii. *Idem de priore tractatu istic citato potuisse dici videtur, quod illud martyrium, cujus istic citatur exordium, huc usque non extet typis vulgatum. Baronius in Notis ad Martyrologium hac die :* Habemus, inquit, in nostra bibliotheca ejusdem res gestas, a Gregorio quodam Clerico e Græcis Latine redditas, quibus præmittitur Præfatio, cujus est exordium, Unigenitus filius *etc. Idipsum scilicet quod in Concilio citatur.*

credita interiisse.

Idem nobis martyrium exhibuerunt pervetusti codices MSS. monasteriorum Gladbacensis in Julia, et S. Maximini Treviris, sed in hoc nonnihil variante ac fere fluente et laciniosa phrasi. Boninus Mombritius neglecta Præfatione vitam et martyrium edidit, cum priori MS. fere congruens. Ast in nullo horum exemplarium interpretis Gregorii mentio fit : an forte a librario quopiam ejus nomen codici Baroniano præfixum, quod Gregorius Diaconus ejus partem Patribus prælegerit in Synodo Nicæna? Sed is Græcus erat, e Clero Constantinopolitano, et multo junior, an qua alia caussa id opinatus Baronius sit, nos latet. Suspicatur idem illam *eamdem* vitam *esse,* quam male translatam Beda emendavit. *Verba hujus sunt ad finem Historiæ Anglorum :* Librum Vitæ et passionis S. Anastasii, male de Græco translatum, et pejus a quodam imperito emendatum, prout potui ad sensum correxi. *Certe impolitus sermo est, et hinc inde diversus a Græco exemplari, quod nacti sumus utriusque tractatus et martyrii et miraculorum : sed et ipsum parte sui aliqua mutilum, alioquin loca duo in Synodo citata iisdem omnino verbis Græce proferuntur. Unde Acta hæc sincera prorsus et genuina esse dicas. Hæc ergo hactenus inedita, quod sciamus, ita edita, ex Græco vertimus; et, ut suus antiquo interpreti honos auctoritasque maneat, eadem ex vetustis illis membranis, Latine olim versa, damus.*

hic e MSS. evulgantur,

aliaque e Græco versa.

4 *Auctor vitæ videtur in eodem monasterio cum ipso Anastasio vixisse, quod ex num. 13, conjicimus, ubi hæc scribit :* Hoc autem scimus nos (ἔγνωμεν ἡμεῖς) eum mirantem et obstupescentem constantiam Sanctorum, nihil fere aliud legere voluisse, nisi quod illum sancti desiderii ardorem nutriret. *Et nu. 37, agens de revelationibus, quas ipse concaptivis indicarat Sanctus, addit :* ἰδίῳ στόματι ταῦτα ἡμῖν ἐξηγησάμενοι proprio hæc ore nobis indicarunt; *seu, ut antiquus interpres habet,* diligenter nobis innotuerunt. *In prologo dicit se jussum vitam sancti Martyris scribere, unde monachum fuisse minus ambigas. An idem ille monachus qui ab Hegumeno Justino missus Cæsaream ad eum consolandum, Cæsarea in Persidem fuerat comitatus, indeque colobium primo, post corporis quoque reliquias ad monasterium retulit? Potuit ipse de se tamquam de alio quopiam hæc referre. Certe numquam allegatur, ut ab auctore diversus, qui hæc scriptori indicarit. Et manifestius id liquet ex cap. 6, num. 36.* Alii autem Christiani captivi, qui erant in carcere inclusi, dum cognovissent aliquid de locutione Persica, ipsi nobis revelaverunt, quid inter se custodes confabularentur. *Joannes Basilius Sanctorius Hilarionem monachum vitæ auctorem nominat; quod unde habeat non exprimit. Baronius an. 627, num. 1, vel Antiochum monachum, vel Sophronium Hierosolymitanum Episcopum esse sibi persuadet, utrumque illius temporis scriptorem.*

a coævo scripta.

5 *Alia Acta sunt a Simeone Metaphraste ex hisce expressa, omissa præfatione prolixa, aliaque breviore substituta. Sed et historia Translationis deest, et miracula, uti hæc a Metaphrastæ opere avulsa, aut a librariis neglecta. Omittimus Metaphrastæ commentarium, tum quia novi nihil continet, et suam ex hisce Actis debet obtinere auctoritatem; tum quod passim extet, Latine a Gentiano Herveto donatus, editus primum ab Aloysio Lippomano et Laurentio Surio, ac deinde insertus tomo 8 Annal. Baron. Eadem Acta contractius descripserunt hagiographi varii Lippeloos, Marchantius, Ribadeneira, Villegas, Sanctorius, Ortiz Lucius, Fabricius, Petrus Thomas Saracenus, aliique Priorem vitam referunt Beda de sex ætatibus, Vincentius lib. 23, cap. 14 Petrus de Natalibus lib. 2, cap. 113. Tritthemius lib. 3, de viris illustribus Ord. S. Benedicti cap. 68, aliique infra*

Eadem scripsit Metaphrastes

aliique recentiores

Ex variis.

infra citandi Martyrologi. Opportunum fuerit hoc loco Bedæ verba proferre : Anastasius Persa monachus, *inquit*, nobile pro Christo martyrium patitur : qui natus in Perside, magicas a patre puer artes discebat, sed ubi a captivis Christianis Christi nomen acceperat, in eum mox animo totus conversus, relicta Perside Chalcedoniam Hierapolimque, Christum quærens, ac deinde Hierosolymam petit : ubi accepta baptismatis gratia, quarto ab eadem urbe milliario monasterium Abbatis Anastasii intravit, ubi VII annos regulariter vivens, dum Cæsaream Palæstinæ orationis gratia venisset, captus a Persis, et multa diu verbera inter carceres et vincula, Marzabana Judice, perpessus est : tandem mittitur Persidem ad Regem eorum Chosroëm, a quo tertio per intervalla temporis verberatus, ad extremum una suspensus manu per tres horas diei, sic decollatus, cum aliis LXX martyrium complevit. Mox tunica ejus indutus quidam dæmoniacus est. Interea superveniens cum exercitu Heraclius Princeps, superatis Persis, Christianos qui erant captivati reduxit gaudentes. Reliquiæ beati martyris Anastasii primo monasterium suum, deinde Romam advectæ, venerantur in monasterio B. Pauli Apostoli, quod dicitur Ad aquas Salvias.

Actorum compendium ex Beda.

§ II. *Tempus conversionis ad fidem, et martyrii.*

Heraclius fit Imperator anno Chr. 610. mense Octob.

H*æc ex ipsis Actis clara sunt, nec ulla prorsus elucidatione egerent, nisi summi Chronologi novas sibi ultro hic difficultates creassent. Heraclii certe Imperatoris primordia certis notis sunt in Annalibus Græcis consignata. Alexandrinum Chronicon, eo vivente conscriptum, quo anno Phocas mense Octobri interemptus est, ipseque Heraclius Imperium suscepit, Indictionem XIV statuit, et diem III Octobris feria septima. Annus is fuit Christi DCX quo Indictio XIV. Constantinopoli cœpta est a Septembri, littera Dominicali D. Consentiunt Theophanes, Cedrenus aliique. Hoc posito, urbs Chalcedonensis sæpius a Persis aut obsidione cincta est, aut agro certe vicinisque regionibus vastatis, periculum obsidionis incurrit.* Anno Heraclii V, Indict. III (*aut potius* Heraclii VI, Indict. IV, *ut legendum ostendit Dionysius Petavius in Notis Chronologicis ad Nicephorum*) Saën, *qui aliis* Saës *dicitur*, Persarum Exarchus, Chalcedonem usque populabundus excurrit, *ita Chron. Alexand. At Nicephorus Patriarcha in Breviario Historico, post* Alexandriam occupatam et Ægyptum universam in servitutem redactam, *scribit* cum omnibus copiis Chalcedonem contendisse, et eam diuturna obsidione cinxisse : *verum pactum cum Heraclio, ejus legatos secum in Orientem ad Chosroëm deduxisse, a quo crudelissime cute avulsa interemptus est. Quare corrigendi Cedrenus an. Heraclii VI et Paulus Diaconus lib. 18, hist. Miscellæ cap. 6, qui Carthaginem tum obsessam, pro Chalcedone, scripserunt : hæc Græcis* Χαλκηδὼν, *illa* Καρχηδὼν *dicitur, ut facile errandi ex ipsa voce occasio fuerit. Eos Baronius aliique secuti sunt.*

Obsessa a Persis

Chalcedon anno ejus 6

7 *Dionysius Petavius noster in Notis Chronologicis ad Breviarium Historicum Nicephori, et lib. 11, de Doctrina temporum cap. 49, tradit cum exercitu prædicti* Saïs, *ad obsidionem Chalcedonis venisse* Anastasium; *adeoque anno DCXVI, Heraclii VI dedisse Christo nomen, et, quod inde consequitur, an. Ch. DCXXII, Heraclii XII martyrium peregisse. Ei quo minus assentiamur plurima obstant. Primo auctoris coætanei atque oculati testis auctoritas, a CCCL Patribus in Synodo Nicæna II comprobata. Hic ergo nu. 12, monachum factum scribit* ἐν Ἰνδικτιῶνι ὀγδόῃ βασιλεύοντος Ἡρακλείου, ἔτους δεκάτου τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Indictione octava, imperante Heraclio, anno Imperii ejus decimo. *Eadem habent MSS. Latina, Gladbacense et S. Maximini, ac Boninus Mombritius : consentit deinde Metaphrastes. Annus is est Christi DCXIX, ab Octobri, et DCXX potiore sui parte; ubi dolemus in Chronico Alexandrino hiatum esse : a posterioribus ergo historicis lucem haurire oportet, nisi vel ipsis potius hinc accendatur. Theophanes lib. 18, cap. 6, cumque secutus Cedrenus, scribunt*, anno decimo Heraclii Persas Ancyram Galatiæ bello cepisse. *Galatia Bithyniæ confinis est, ipsaque Ancyra haud procul Chalcedone distat; ut de hac excursione hæc Nicephori verba prorsus intelligenda videantur.* Παρασκευάζοντο δὲ οἱ Πέρσαι, καὶ ἠπείγοντο μέχρις ἐλθεῖν εἰς Χαλκηδόνα. Quin Persæ longius insuper progressi, Chalcedonem properabant. *Ita et auctor vitæ :* Ἐγένετο σὺν αὐτῷ τῷ στρατῷ τῷ ὑπὸ τοῦ Σαΐν ἀγομένῳ, καὶ ἦλθεν ἕως Χαλκηδόνος. Fuit cum ipso exercitu, quem Saïn ducebat, et venit usque Chalcedonem. *Alius hic est* Saïn, *sive* Sathin, *ab eo quem ante occisum memoravimus : nam hic a Theodoro Heraclii fratre postea anno Heraclii XVI, victus est et profligatus, cum interim Sarbarus, seu Sarbarazas, Chalcedonem denuo obsideret. Hic ergo aut supremo cum imperio exercitui præfectus Ancyram hoc anno obsedit, indeque Chalcedonem populabundus excurrit; aut certe Sarbaraza alibi Ancyram premente, ipse fortassis turmarum equestrium ductor, (nam* καβαλλάριος *erat Anastasius) hanc expeditionem Chalcedonensem suscepit; coactusque subito in Orientem redire, quod Philippicus exercitum Heraclii versus Persidem duceret, non ipse Heraclius, ut apud Metaphrasten dicitur. Cedrenus priorem Chalcedonis obsidionem cum hac excursione confudit, ad an. Heraclii XII, quem Baronius secutus Acta Metaphrastæ corrigit, in iisque non anno X, sed XII Heraclii conversionem S. Anastasii censet contigisse, Christi nimirum* 621; *qui tamen revera* 622 *fuisset : nam cum a III Octobris* 610, *ducatur annorum Heraclii exordium, annus XII post Paschæ solennitatem, quæ jam ante peracta narratur, erit Christi* 622. *At si id statueris, qui potest septem annis in monasterio vixisse, atque, vel ipso testante Baronio, an. Ch.* 627 *mense Januario, occubuisse, postquam carceri Cæsareæ et in Perside semestri circiter fuisset inclusus?*

non tamen conversus Anastasius

sed in alia Persarum ad Chalcedonem excursione.

8 *Maneat igitur prima et sincera coætanei auctoris sententia, quæ stabili certaque stat eventorum reliquorum consequentia.* Anastasius *Chalcedone in Orientem rediit; ab exercitu secessit; Hierapoli primum, mox Hierosolymæ, aurifabro cohabitavit; Christi fidem amplexus, imo et vitam monasticam, Indictione VIII, Heraclii anno X, Christi DCXX,* perseveravit in monasterio annis septem, *num.* 13. *Consentiunt Græca Latinaque MSS. Mombritius, Metaphrastes, Beda. Discessit e monasterio Diospolim, Garizim et Cæsaream Palæstinæ, num.* 16, *hic in carcerem datus anno Ch. DCXXVII, Heraclii XVII, celebravit Septembri mense festivitatem exaltatæ sub Constantino Magno Dominicæ Crucis, num.* 27, *abductus in Persidem, tandemque martyrio coronatus est, num.* 39, κατὰ τὴν δευτέραν καὶ εἰκάδα τοῦ Ἰαννουαρίου μηνὸς, ἔτους ὀκτωκαιδεκάτου τῆς βασιλείας Ἡρακλείου τοῦ εὐσεβεστάτου, καὶ ἑξκαιδεκάτου Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, vigesima secunda mensis Januarii, anni decimi octavi Imperii religiosissimi Heraclii, et decimi sexti filii ejus Constantini. *Annus hic erat Christi DCXXVIII. Hæc ipsius Martyris ad concaptivos confirmat oratio, nu.* 37. Ἐγὼ μὲν, *inquit*, αὔριον τελειοῦμαι· μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ὑμεῖς μὲν ἀπολυθήσεσθε, ὁ δὲ ἄδικος καὶ πονηρὸς βασιλεὺς ἀναιρεθήσεται. Ego crastino die vitam finio : vos post paucos dies liberabimini et iniquus impiusque Rex *Chosroes* interficietur. *Diciturque mox num.* 38, post decem dies, prima Februarii Heraclius cum exercitu eo venisse. *Consonat ipsius Heraclii epistola, eo ipsius imperii anno, Indictione I, e Perside, mense Aprili (cujus* III *dies* Dominica *erat, ut ibi dicitur) Constantinopolim missa, ibique lecta est XV Maii, ipsa Pentecostes die; qua memorat, impium Chosroëm XXIV Februarii a filio primogenito Syroë captum vinctumque, et XXVIII ejusdem*

Fit monachus anno Christi 620.

conjicitur in carcerem an. 627

martyrio coronatur an. 628, 22. Janu.

Cosroes Rex occiditur 28 Febr.

dem omnibus excruciatum doloribus, e vivis sublatum; additque in fine, se XX Aprilis castra movisse, in Armeniam profecturum. Et hic (num. 38) frater ejus cum exercitu ἐξῆλθεν ἕως τῆς τῶν Ἀρμενίων χώρας, egressus est usque in regionem Armeniorum.

Confusa aliis Chronologia. 9 *Hæc tam clara sunt, ut aliorum Chronologorum non debeant auctoritate roborari. Illud addendum, quod præclare observavit Petavius in Notis-Chronologicis ad Nicephorum; duos annos Heraclii XVII et XVIII, a Theophane et Cedreno in unum conflatos; quibuscum sensit Metaphrastes, et interpres antiquus hujus Vitæ, dum annum in Actis Heraclii XVII, et Constantini XV, perperam pro XVIII et XVI expresserunt. Quos secutus Baronius anno Ch. 627 et martyrium S. Anastasii refert et Cosrois necem, quæ utraque initio anni sequentis contigerunt. Quod Sigebertus in Chronico, Vincentius, Petrus de Natalibus, et Trithemius referunt eum passum VIII anno Heraclii, prorsus opinamur contigisse ob vitiose descriptam vitam, in qua XVIII scribi oportuerat.*

§ III. *Locus martyrii. Monasterium S. Anastasii.*

Quod Martyrologium Scriptores solent, cum martyrii aut obitus Sancti cujuspiam vel ignotus, vel alioquin incelebris, aut certe procul dissitus est locus, ut clariorem alium substituant, ubi is aut natus, aut diutissime versatus, aut alioquin post mortem conditus cultusque est, id Sancto quoque Anastasio contigit; de quo Martyrologium Romanum : Romæ ad aquas Salvias S. Anastasii Persæ monachi *etc. cum alioquin in Perside sit interfectus. Sed qua amplissimi regni parte, hic quærimus. Et quidem proprie dicta Persis, haud adeo vasta fuit, ut Ptolemæus lib. 6, Geographiæ cap. 4 et tabula 5, Asiæ describit, intra Mediam, Carmaniam, Susianam, sinumque Persicum conclusa.* *Persis vario accepta.* *At paullatim vicinæ circumquaque regiones a Persarum Regibus subactæ, uno Persidos nomine, apud exteros præsertim, denotari cœptæ. Quod vero ambitiosi undique amplioris dominatus Reges Persarum, imperii Romani provincias sibi finitimas assidue inhiarent, belloque appeterent, in extimis semper, ac fere subjugatis, provinciis sedem regni statuebant. Cosroes certe Assyriam* Persici regni finem Occidentalem *elegerat, quam ipsi* Adiabenen nominarunt, *teste Theodoreto cap. 2, Philothei seu lib. 9, de Vitis Patrum, Niphate monte ab Armenia majore discretam, atque ortis inde fluviis* Lenco *olim, sive* Lyco, Capro, *et* Gorgo, *tum* Zaba majore *et* minore, Torna *et* Narba *appellatis, quique hos excipit, Tigri munitam. Loca illius tractus nonnulla explicata X Januarii ad Vitam S. Domitiani Episcopi Melitenæ, de aliis hic agendum.*

Dastagerda palatium Cosrois. 11 *Regium Cosrois palatium, infra num. 29,* Δασταγέρδ, *Cedreno* Δασταγέρδε, *Theophani* Deseridan, *et* Dastager; *Heraclio Imperatori in epistola citata* Δασταγὲρ Χοσρόου, *id est,* Dastager Chosroes, *appellatur : quo Heraclius, non procul a Ninive, Tigri et utroque Zaba transmissis properabat, cum Chosroes contra hoc palatium suum, in loco nominato* Barasroth, castra metatus est : *at comperto Heraclium Tornam flumen trajecisse, confestim inde movit, magnaque celeritate Ctesiphontem contendit, urbem Ptolemæo aliisque Geographis notam. Verum nec in ea ausus consistere, paulo Tigridis fluminis transito, Seleuciam, Persis Guedersiam, sitam ad ejus amnis atque Euphratis confluentem, fugit. Interea Heraclius decimo a nece S. Anastasii die, per Februarii Kalendas, ad palatium appulsus, motisque inde castris, circuibat* incendens regiones et urbes per totum Februarium. *Ita fere Theophanes, qui quod duorum unum annos coegerit, non recte, (quod inde consequitur) per menses acta distinxit. Tum Heraclius, ut ipse in sua ad Constantinopolitanos testatur epistola, in* varias oras locaque Siarsuram usque et parvum Zaba, Chalcas, sive Iesdem, (*Græce* καὶ ἕως τοῦ μικροῦ Σάβα, τοῦ χαλκᾶς, τοῦ Ἰεσδὲμ) misit exploratum : *cum Siroeo, Chosroe jam interempto, pacem rogatus tribuit, atque in Armeniam proficiscitur ad suæ ditionis provincias rediturus.*

Bethsaloe locus martyrii. 12 *Hæc de Chosrois palatio,* Discartas, *seu* Dastager, *ejusque situ. Ab eo distabat* ἕξ σημεῖων, *sex milliaribus,* Bethsaloe oppidum, (χωρίον *Græcis*) *ubi S. Anastasius carceri inclusus, variisque tormentis afflictus; inde non procul, ad fluvium,* (Tornam *fortassis*) *martyrio coronatus est. Erat in eodem Balsaloe oppido domus filii Iesdim qui Siroei partes secutus, a Chosroe cum nonnullis Principibus defecit, teste Theophane cap. 48, ad cujus palatium, ab his diversum, (nisi in eodem cap. 18, mendum denuo sit)* Imperator *jam ante* VIII Kalend. Januar. diverterat, et festivitatem Nativitatis Christi celebrarat. *Erat is egregie Catholicus, ut plurimi in Assyria, quos apud eumdem Theophanem cap. 27 Chosroes, anno Heraclii XV, in hujus odium* cogebat Nestorii fieri sectatores, *et* auferebat thesauros cunctarum istius regionis Ecclesiarum. *Monasterium S. Sergii.* *Per hos Iesdim filios, aut sodalitos, corpus* S. Anastasii, *corruptis pecunia lictoribus, impetratum, atque ad monasterium S. Sergii, quod unico a Balsaloe distabat milliari, delatum, honorificeque conditum, integro isthic anno permansit; indeque ad monasterium, in quo vitam ante monasticam septennio egerat, translatum, præclaris ubique patratis miraculis urbi innotuit.*

13 *Scribit Petrus Thomas Saracenus :* In Conventu S. Mariæ Virginis, quarto ab urbe Hierosolymorum lapide, monachum creatum omnes inclamant scriptores; omnes præjudicant historiæ : *quod de monasterii situ verum est, appellatione non item. Græci in Menæis hoc die et in Menologio a Canisio edito, volunt eum sacrum monachorum habitum assumpsisse in cœnobio, seu Laura, S. Sabæ.* *Monasterium S. Anastasii.* *Aberat ea ab Hierosolymis decem circiter millibus passuum, ut ad Vitam S. Euthymii* 20 *Janu. num.* 2 *et* 3 *diximus, ubi septem ab eo extructa monasteria retulimus. Verum hic infra num.* 12, *dicitur* quarto tantum milliario, *seu lapide*, distare Hierosolymis *cœnobium*, in quo S. *Anastasius vitam septennio egit, quæ non satis congruunt. Sed cur in Actis appellatur cœnobium* S. Anastasii Abbatis? *Legitur quidem in Concilio Constantinopolitano sub Agapeto et Menna an. Ch.* 536 *habito,* Joannes Archimandrita monasterii S. Anastasii prope Agogum *supplicasse et subscripsisse. Sed monasterii is circum sanctæ civitatis non accensetur. Divinaret forte quispiam S. Anastasium vixisse, non in Laura, neque in aliquo ex septem monasteriis a S. Saba constructis, sed in aliquo vicino, ex iis nimirum monasteriis, quæ Sabæ curæ fuerant a Patriarcha Salustio commendata, ut supra ostensum ad Vitam SS. Theodosii et Euthymii : quod vero illud hoc tempore non sancto aliquo fundatore gloriaretur, ut Lauræ, seu cœnobia, SS. Euthymii, Theodosii, Sabæ, Theoctisti, Gerasimi etc. post reliquias sancti Martyris isthuc allatas, atque ad eas undique institutam religiosam peregrinationem, nomen illius assumpsisse; itaque per aliquam prolepsim infra appellari* monasterium S. Anastasii : *quem potius* Abbatem, *quam* Martyrem *cognominatum erat, quod in eo monasterio monasticam vitam egerat. Eaque conjectura hoc videri probabilior posset, quod licet ad ex antiquis illis fuerit monasteriis, quorum ascetas plurimorum depingunt Cyrillus in Vitis SS. Euthymii, Sabæ, et Joannis Silentiarii, et Joannes Moschus in Prato Spirituali, neuter tamen unquam monasterii S. Anastasii meminit, licet hic, tantum paucis ante S. Anastasium annis, in Laura Pharan, et cœnobio S. Theodosii, satis vicini vixerit. At refragari interpres Latinus videtur, dum ait ab Elia Presbytero* Anastasio Abbati perlectum, *et clericus ipsemet infra Martyr captivis quibusdam libertatem præbuit, rogatque eos ut cum in sanctam civitatem venerint, eant ad monasterium quæ dicitur* Abbatis Anastasii, *et significent Abbati et*

Ex variis. *Fratribus quæ isthic gesta viderant: unde manifestum est ab alio Anastasio cœnobium illud fuisse appellatum. Verum an hæc monasteria institutum S. Benedicti assumpserant eo tempore? Nullum apud Joannem Moschum*

Num Benedictinus S. Anastasius. *aliosve ejus ævi Scriptores vestigium reperimus. Non censet inter Benedictinos Anastasium Yepes: censent Tritthemius, Wion, Menardus et Dorganius. Canonicis annumerat Ghinius. Carmelitæ ut sui ordinis alumnum Officio duplici colunt.*

§ IV. *S. Anastasii martyrii modus: reliquiæ e Palæstina translatæ: publica veneratio.*

S. Anastasii festivitas apud Græcos 22 Jan. Publicam S. Anastasio *in Assyria et Palæstina mox ab obitu venerationem impensam indicant Acta.* Peragitur *hoc die ejus* memoria Constantinopoli in sanctissimo, ipsius martyrio, (*sic veteres appellabant templa vel sacella*) quod est intra ædem sancti Martyris Philemonis, in loco quem Strategium, (*seu prætorium*) appellabant. *Ita Græci in Menæis, et Maximus Cy-*

Translatio 24. *theræus, cum longa vitæ et martyrii narratione. Iidem celebrant Translationem reliquiarum ex Assyria Cæsaream et ad proprium monasterium, XXIV Januarii. Memoria ejusdem est hoc XXII Januarii in Græcorum Anthologio, Horologio, Menologio Christophori Proconsulis Mitilenæi, alioque quod Genebrardus vertit: ut mirum sit a Baronio in Notis ad Martyrologium tradi, de S. Anastasio agere* hoc die Latinos, Græcos autem

Commemoratio 15. decimaquinta hujus; *quo die in solo Menologio a Canisio edito hoc ejus traditur elogium:* Eodem die Natalis sancti Martyris Anastasii Persæ. Hic fuit Rege Persarum Chosroe, Romanorum autem Heraclio: patriam habuit Razech; qui cum Hierosolymam esset profectus, ibi accepto baptismate factus monachus in monasterio S. Sabæ, omnemque vitæ monasticæ exercitationem assecutus; martyrii subeundi desiderio affectus, Cæsaream Palæstinæ se contulit: ubi cum vidisset magos quosdam, eosque irrideret, ab illis detentus, ad Barsabanam ductus, varie cruciatus est, postremo actus ad Regem Persarum, vehementius ab eo cruciatur, ipsius collo ita laqueo astricto ut respirandi facultatem non haberet: postremo securi percutitur, capite pro Christi fide abscisso.

Reliquiæ in Palæstinam relatæ, 15 *An eo die reliquiæ Constantinopolim translatæ sint, aliave instituendæ celebritatis ratio fuerit, nos latet. Reliquias Constantinopoli in Italiam deportatas varii tradunt, mox citandi, nulli, quo anno Constantinopolim allatæ. Infra par.* 2, *num.* 18. *dicitur frater qui reliquias ex Assyria attulerat, easdem non absque plurimis miraculis per Syriam, Ciliciam, Cappadociam, et reliquas Asiæ provincias, Constantinopolim usque circumtu-*

deinde Constantinopolim *lisse, et num.* 19, *eas reportasse in Palæstinam. An tum nonnullæ partes Imperatori Heraclio, ejusque filio Constantino, aut Patriarchæ aliisve Abbatibus, oblatæ? An postea, cum Arabum incursione vastata Palæstina, Crux Christi ab Heraclio Constantinopolim avecta, Hierosolyma post biennii obsidionem Homari Arabum Duci tradita, integrum eo corpus S. Anastasii allatum? Hæc anno Christi* 635 *et* 636. *Heraclii* 25 *et* 26 *peracta.*

aliquæ Venetias; 16 *Petrus de Natalibus supra citatus.* Nunc autem, *inquit de S. Anastasii corpore,* dicitur esse in ecclesia sanctæ Trinitatis de Venetiis, quod ab incolis ipsius urbis de Constantinopoli illuc asseritur fuisse translatum. *Idem referunt Maurolycus, Martyrologium Germanicum, et Resendius in epistola ad Kebedium. Quæ forte de nonnullis partibus intelligenda. Nam Beda supra citatus,* Reliquiæ etiam beati Martyris Anastasii, *inquit,* primo monasterium suum, deinde Romam advectæ, venerantur in monasterio B. Pauli Apostoli, quod dicitur ad Aquas Salvias. *Quæ verba referuntur quoque in Martyrologiis ejusdem Bedæ, Adonis, Notkeri, Galesinii, Coloniensi, Florario, et aliis. Item in Chronico Mariani Scoti, anno Heraclii* 15, *Christi* 626, *cum martyrium ante anno Heraclii* 6, *Christi* 617, *retulisset mala deceptus chronologia. An legerat nono post obitum anno hanc translationem contigisse? quo tempore Hierosolymam ab Arabibus circa an. Ch.* 636, *subactam fuisse diximus. Baronius ad Martyrol. Rom.* Habetur illic, *inquit de Actis MSS. S. Anastasii in sua bibliotheca repertis, ut supra dictum est,*

insuper post eadem Acta elegans historia de arrepti- et Romam
tia puella, virtute Martyris liberata Romæ in ecclesia S. Mariæ ad aquas Salvias: eo nomine olim ea ecclesia dicebatur, quæ postea ob illata illuc Sanctorum pignora Vincentii et Anastasii, illorum nomine dicta est. Habet eadem historia miram consensionem cum his quæ legati Apostolici Hadriani Papæ in Concilio Nicæno secundo, actione 4. testati sunt, de capite ejusdem Martyris una cum ejus vultus imagine Romam translato. Asservatur eadem hactenus religiose in eadem ecclesia, licet sacræ imagini ab aliquo rei ignaro sit inscriptum nomen Pauli Apostoli, qui eodem in loco capite truncatus est. *Hæc*

Baronius. Locum hunc Romæ Ad aquas Salvias *Pan-* in monasterium ad Aquas Salvias.
cirolus regione 9, *ecclesia* 16, *ab antiqua et nobili familia existimat appellatum. Prope abest a porta Capena, nunc* S. Sebastiani; *a qua haud longe S. Paulus capite plexus est, inque ejus honorem templum ac monasterium a posteris erectum, quod etiam* S. Mariæ *vocatum deinde, nunc* SS. Vincentii et Anastasii *appellatur: cujus Eugenius III, ante Pontificatum Abbas fuit. Eo, jussu Heraclii Imperatoris, corpus S. Anastasii advectum scribit Pancirolus supra, ecclesia* 15, *at relicto istic capite cum imagine translatum reliquum corpus ducentis post annis ad templum S. Salvatoris* ad scalas sanctas, *ubi sub altari cum parte sanctissimæ Crucis repositum*

idem scribit Regione 2, *ecclesia* 12. *Aliæ duæ memo-* Sol. 5
rantur ecclesiæ SS. Vincentii et Anastasii *nomine apud Pancirolum, regionis tertiæ prima et undecimæ undecima.*

17 *Prioris translationis meminere hoc die antiqua Martyrologia; S. Hieronymi, quod vel hinc auctum constat:* Romæ ad aquas Salvias S. Anastasii Episcopi; *mendose, nisi de alio Anastasio sermo sit. Vetus Romanum:* Ad Aquas Silvias (*corrigit Rosweydus,* Salvias) S. Anastasii monachi. *Martyrol. MSS. Centulense et S. Maximini:* Romæ ad Aquas Salvias S. Anastasii monachi et Martyris. *Addunt MSS. varia et excusa, Rabanus, Usuardus, Bellinus, aliique:* qui post plurima tormenta carceris, verberum, et vinculorum, quæ in Cæsarea Palæstinæ perpessus fuerat, a Persis postremo multa pœna affectus atque ad ulti-

mum decollatus cum aliis septuaginta. *De sociis hisce* Socii ejus LXX strangulati.
silent Rabanus, MSS. Lætiense et S. Martini Tornacense, quod in MS. Leodiensi S. Lamberti recentiore manu erat adscriptum. Integre referunt Beda, Ado, Notkerus, Galesinius, aliique supra citati. Sociorum martyrium describitur in Actis num. 33, *ubi jubent Casinus Legati* ἀχθῆναι ἔξω τοῦ χωρίου Βετσαλοὴς αὐτόν τε τὸν ἅγιον Μάρτυρα, καὶ ὡσεὶ ἑβδομήκοντα ἄνδρας παρὰ ποταμόν, καὶ οὕτως ἔμπροσθεν τοῦ ἁγίου Μάρτυρος σχοινίοις ἀποπνῖξαι ἅπαντας ἐκέλευσεν. *et mox:* καὶ καθ' ἕνα τῶν ἀναιρουμένων ἔλεγον τῷ Ἁγίῳ. *etc.* Educi ex oppido Betsaloe et ipsum sanctum Martyrem Anastasium et simul septuaginta viros prope flumen, et sic coram sancto Martyre omnes funiculis suffocari jusserunt; et cum singulos interficerent dicebant Sancto, *qui ultimus,* ἐτελειώθη τῷ ὁμοίῳ θανάτῳ. Μετὰ δὲ ἀποπνῖξαι αὐτὸν, ἀπέτεμον αὐτοῦ τὴν μίαν κεφαλὴν, καὶ λαβόντες τὴν βοῦλλαν ἀπήγαγον τῷ βασιλεῖ. Simili morte defunctus est. Postquam autem suffocaverunt eum, absciderunt ejus unius caput, quod sigillo signatum tulerunt ad Regem. *Consentit antiqua versio apud Mombritium, et in utroque MS. et sine dubio Metaphrastes*

Græce, qui ab Herveto male expressus est, quasi fluvio non submersi.
immersi fuissent: miserabiliter, *inquit,* ante oculos Martyris suffocantes, Sancto in unoquoque submergendo (*corrige* interficiendo) *dicebant. Baronius in Martyrologio*

Martyrologio Romano Herretum secutus est Romæ ad Aquas Salvias S. Anastasii Persæ monachi, qui post plurima tormenta carceris, verberum et vinculorum, quæ in Cæsarea Palæstinæ perpessus fuerat, a Chosroe Persarum Rege multis pœnis affectus, ad ultimum decollatus est, (*hæc usque ex antiquis citatis ante Martyrologiis, quibus addit*) cum prius septuaginta socios in fluente demersos ad martyrium præmisisset. Ejus caput Romam delatum est, una cum veneranda ejus imagine, cujus adspectu fugari dæmones morbosque curari Acta secundi Concilii Nicæni testantur. *Verba Concilii supra relata sunt.*

Ipse strangulatu

18 *Inquirit idem Baronius in Notis, qua morte interierit;* quod alii laqueo, alii gladio vitam finisse dicant. Placent, *inquit*, pro resolutione, quæ in Græcorum Menologio rescripta sunt, his verbis: Ipsius collo ita laqueo adstricto ut respirandi facultatem non haberet, postremo securi percutitur, capite pro Christi fide absciso. *Hæc Baronius. Quibus paria referuntur in Menæis. Nihilominus ex Actis tam Græcis quam MSS. Latinis et apud Mombritium et Metaphrasten certum est*, simul morte S. Anastasium defunctum *esse, ac* LXX Martyres, *qui laqueo, seu funiculis strangulati sunt, quorum nullius mortuis caput abscissum est, quod soli Anastasio suffocato contigit, ut caput ad Chosroem deportaretur. Beda tamen omissa suffocatione* decollatum *scribit, cui consentiunt Martyrologia Latina. In Breviario Romano moderno lect. 6, dicitur* una cum septuaginta aliis Christianis securi percussus. *In antiquo Breviario a Cardinale Quignonio jussu Pauli III edito, legitur* strangulatus, *sed vitiose* cum sexaginta Christianis. *In Breviario Spirensi referuntur de S. Anastasio, qui ibidem S. Vincentio præponitur, tres primæ lectiones, citato Simeone Metaphraste, in quarum tertia sic legitur:* Eductos juxta ripam fluminis, missis funibus in gutture eorum, circiter septuaginta eorum suffocaverunt. Eum vero timore mortis non conterritum, similiter suffocantes absciderunt ejus pretiosum caput, et ad Imperatorem detulerunt. *Lippelous ob verba Metaphrastæ ait* post consummationem capite truncatum. *Quo modo idem Gallice translatum in Vitis Sanctorum editis a Viellio, Marchantio, Lavallio Robino, et Renato Benedicto.*

caput deinde præcisum.

19 *Capuæ S. Anastasio eadem quæ S. Vincentio dicata est ecclesia, et quod hic hoc die colatur, ille in sequentem transfertur; ut primum Kalendarium indicat in Sacrario Capuano Michaelis Monachi. In Ephemeride Bedæ Anastasius Martyr adnotatur 26 Augusti.*

ACTA

ex veteribus Latinis MSS.

PROLOGUS.

Salus mundo oblata per Christum,

Unigenitus Filius et verbum Dei, per quem omnia facta sunt, qui coæqualis atque consubstantialis Patri et sancto atque vivificatori Spiritui, misertus est generi humano perituro, et sub mortis atque corruptionis tyrannica potestate subjecto. Inclinavit autem cœlos, et descendit, secundum quod scriptum est. Per Virginem autem natus, formam servi suscipiens, conversatus est cum hominibus, omnia dispensans semper ad salutem generis nostri; et quidem propria morte destruens eum qui habebat mortis imperium. In triduana autem sui corporis sepultura jacens, corruptionum emundationem faciens, atque inferni descensione, quæ per multa temporum delicta retinebant, claustra subvertens, ita gloriosa ejus resurrectio nos consurgere fecit et consedere in cœlestia jussit, sicut Apostolus ait.

Psal. 17. 10.

Ephes. 2. 6.

prædicata per Apostolos,

2 Ex hoc quippe de sublimi virtute induti, hi qui per semetipsos prospecti sunt, ministri facti sunt atque ejus passionis testes beati Apostoli, universum mundum peragrantes, divina mandata prædicabant. Convenerunt autem ex Dei pietate per civitates et regiones, nationes et populos, tribubus et linguis prædicaverunt. Et illa quidem quæ paternæ traditionis, et multis temporibus impietatis errore tenebantur radicitus evellentes, Angelicam vero conversationem homines habere docuerunt. Ex hoc repleta sunt jam bona cuncta in mundo, ut cognoscerent Dominum Creatorem suum, secundum quod scriptum est, sicut cum aqua multa cooperiret mare. Ex hoc terrestria cœlestibus conjuncta sunt, et vita æterna mundo concessa est. Ex hoc universa hominum natura magnis et ineffabilibus Dei donis lætatur.

Ex variis.

3 Sed quia humanæ vitæ a principio insidiator et fraudator, atque dolosus et justorum inimicus diabolus, non habens qualiter induceret in tam amplam bonitatem, quæ per Christi gratiam in hominibus fiebat, et magnum donum datum mundo videret, cernensque seipsum projectum ab æthereis, invenit concinnationem dignam ejus malignitatis, nihil autem magnum eos, qui pietate sunt enutriti, lædere posse, sed magis prodesse quod maximum est; eos qui tunc tenebant sceptra regalia, varietate et multis modis semetipsum disseminans, insurgere quidem fecit universam persecutionem adversus Ecclesiam Dei, et ex hoc super seipsum cunctum orbem convertit quasi confundens. Melior autem est eo qui restitit ad ejus immissionem. Hic quamvis parum tamen nihil nocuit Dei cultores; maxime tamen usque hactenus ipse confunditur. Nihil enim deterius est ipso. A sanctorum Apostolorum, victoriosorum Martyrum tolerantia abjectus est dolosus: et rursum proprium pietatis ornatum Christi recipit. Ecclesia, et quod Dei est gratia, quotidie floret atque additur, singulisque temporibus numerum copiosum habet, protegente gratia Dei.

frustra impeditur ecclesia per diabolum persecutionibus.

4 Salus autem quæ in nobis facta est, ex Dei bonorum gratia est. Accipientes autem homines magnorum et ineffabilium Christi donorum misericordiam, languentes atque omnium ægrotationum varietate, seu multis modis delictorum catena constricti, et sanguinum effusione terram satiantes, fornicationibus vero atque adulteriis seu aliis innumeris vitiis, atque malis actionibus iram Dei adversus semetipsos exardescentes, totam, ut ita dicam, super nos Dei manum disciplinæ traximus. Unde tradidit quidem nos in manibus nequissimorum inimicorum, et Regi injusto et iniquo et maligno pene universam terram, civitates et regiones omnes, quasdam igni traditas, quasdam autem radicitus evulsas, et captivum omne quod electum et desiderabile est, in corporibus quoque et in pecuniis, in perniciem autem fecit universum quod relictum est, insatiabili insania. A Deo derelicti sumus: non tamen usque in finem despexit benignus atque amator humani generis Deus, sicut manifestant res ipsæ, sed suavem habere nos spem dedit, ut usque nunc glorificati simus inter proprios et fideles ejus servos et Martyres.

Ob peccata Christianorum,

vastatæ regiones per Chosroem

5 Opportunum autem hic sermonem facturi sumus, secundum magni Apostoli vocem dicentis, O altitudo divitiarum sapientiæ atque scientiæ Dei, quam inscrutabilia sunt judicia ejus et investigabiles viæ ejus! Etenim Persis quidem tradidit ad correptionem eos, qui ejus secundum gratiam sunt filii atque hæredes. Ex Perside autem Martyrem sibi elegit usque ad sanguinem, quæ in eum est caritatem, fidem, atque confessionem ostensurum; et quod melius est non solum viros, sed et mulieres omnes ostensuras agonem et certamen, et usque in finem pro Christi fide per Crucis exemplum coronam adepturas. Horum unus extitit et noster coronator Anastasius, cujus vitam ab initio usque ad finem scribere jussus sum, ipsum præponens testem quem ipse confessus est Deum et Dominum Jesum Christum, et sic incipiam enarrationis sermonem, Domino protegente.

Rom. 11. 33.

Anastasius Persa martyr celebratur

ejus Acta hic describuntur

CAPUT

CAPUT I.

S. Anastasii ad Christum conversio.

Anastasius a patre magicis instituitur.

Hic quidem erat de Persidis regione *a* Razech vocabulo, de fundo Rasnuni : nomen autem ei Magundat. Filius vero erat magi quondam, *b* Bau nomine, qui etiam doctor exstiterat magicæ artis. Erudivitque eum pater suus a pueritia magica arte.

Fit miles sub Cosroe.

7 Factus est autem juvenis. Contigit ergo militare eum in tirocinio cum aliis multis, et esse in regia civitate Persarum sub Chosroe Imperatore. Sanctæ autem civitatis desolatio facta, et venerabilia atque adoranda loca igni concremata sunt in prædicta ira, quam pro nostris peccatis perpessi sumus. Honoranda vero atque vivifica ligna pretiosæ Crucis Domini nostri Jesu Christi captiva deducta sunt in Persidam. O admiranda res! captiva quidem ducebatur Domini Crux ad illorum insipientiam, captivabat autem magis corda infidelium. Metus autem et stupor invadebat infideles, gaudio vero atque lætitia corda fidelium coruscabant. Fama autem ubique de ea in omne Perside diffamabatur.

8 Interea audiens præfatus tiro Magundat, qui et Anastasius, famam atque virtutem pretiosæ Crucis Domini nostri Jesu Christi; interrogavit de ea, quomodo aut qualiter esset mysterium venerandæ Crucis. Et discens a fidelibus ejus virtutem, atque ab aliis dicentibus, quoniam Deus Christianorum in hac cruce, quæ huc advenit, pependit pro salute generis humani, statim sicut terra bona suscepta pluvia ad producendum fructum erit præparata, ita et ille tunc suscipiens per auditum ineffabilem virtutem Domini nostri Jesu Christi, et admirabile nomen, in intimo cordis sui suscipiebat monita vitæ, cogitans qualiter Deum magnum, qui habitat in cœlo, quem Christiani colunt, ad culturam ejus pertingeret. Diligenter autem perquirebat a quibusdam, quomodo ipsa esset crux, in qua Christus filius Dei crucifixus est, quem Christiani colunt et adorant : et vehementer admirans, decrevit Dei famulus Anastasius ad religionem Christianam pertingere. Et quanto plus per auditum quæ veritatis sunt percipiebat, tanto magis ab ejus corde magicæ artis seductio abscedebat. Sicut enim effugiunt tenebræ a luce, a sole autem nubes, et ab igne fumus, ita et fallacia exterminatur a doctrina veritatis.

9 Habebat autem fratrem carnalem B. Anastasius militantem, et pergentem in exercitu cum eo, *c* cognomento Sain, Principem exercitus Persarum, et venit usque Chalcedonam. At vero sanctæ recordationis *d* divinæque memoriæ Philippicus, circumvallante eum exercitu ingressus est Persidem. Audiens vero Sain reversus est post tergum suum. Et sic contigit famulum Dei Anastasium cum Persarum exercitu devenire in partem Orientis : et exinde recessit ab exercitu, et derelinquens proprium fratrem venit ad *e* Hierapolim, et divertit ad quemdam Christianum Persam *f* malleatorem, et mansit apud eum. Didicit autem apud eum et ipse artem, et operabatur cum eo.

10 Cum ergo abundaret in eo amor et gratia, atque desiderium ut illuminaretur, multum rogabat prædictum malleatorem, ut eum instrueret, qualiter ad gratiam sancti baptismatis perveniret. At ille intra se cogitans propter metum Persarum ne periclitaretur metuebat : tamen cum illo ibat ad ecclesiam sanctorum Martyrum, et orabat : et picturas Sanctorum et historias conspiciebat, et requirebat ab eo quidnam hoc esset : et audiebat ab eo Sanctorum certamina sive mirabilia quæ fecerunt, sive atrociora tormenta, quæ a tyrannis perpessi sunt, et eorum tolerantiam, et mirabatur pavens. Manens igitur parvum tempus apud prædictum Christianissimum virum, optimum desiderium percepit in animo suo ut Hierosolymam adveniret, et illic sancti dignus fieret baptismatis consecrationem adipisci.

Abit Hierosolymam.

11 Et habens propositum in Dei amore, devenit ad sanctam civitatem, et mansit apud quemdam Christo amabilem virum, item malleatorem, et patefaciens omne suum desiderium, quoniam vult Christo conjungi, ut dignus haberetur gratiæ sancti baptismatis, perductus est ab eo Eliæ sanctissimo Presbytero *g* sanctæ Resurrectionis, qui eum tamquam a Deo prædestinatum suscepit filium; et postea indicavit de eo Modesto sanctissimo Presbytero et *h* Vicario Apostolicæ Sedis, et fecit eum baptizari simul cum *i* aliis, qui et ipsi de eadem regione erant, qui etiam et ipsi beatum finem pro Christo suscipientes in Edissa civitate martyrio coronabantur.

a *Ita et Metaphrastes, alii* Razeth; *Mombr.* Razeth, *in Græco* Rasech.

b *Mombr.* Bati *Metaph.* Bau.

c *Rectius, ut reor, Græca* : et perrexit cum eo in exercitu, quem Sain ducebat.

d *Momb.* et digne memoriæ. *Græce,* ὁ ἅγιος, Sanctus, *appellatur. Metaphrastes hæc ab ipso Heraclio gesta scribit.*

e *Non ista Phrygiæ* Hierapolis *est, sed Cyrrhisticæ, hæc enim in Oriente censebatur, illa sub diœcesi Asiana, ut patet ex Notitia Imperii : ast in Orientem jam moverant Persæ, ut hic dicitur.*

f *Græce* ἀργυροκόπος *dicitur, id est, argenti cudendi artifex.*

g *Templum sanctæ Resurrectionis, a Constantino Magno olim ædificatum, ut in ejus vita memorat Eusebius lib. 3. cap. 24 et seq. everterat Cosrois exercitus, ut reparabat illud tunc Modestus, ut dicitur in vita S. Joannis Eleemosynarii 23 Janu.*

h *Ita quoque Græce* τῷ τηνικαῦτα τοποτηρητῇ Ἀποστολικοῦ θρόνου. *Hervetus vertit in vita per Metaphrasten,* qui Sedi præerat Apostolicæ. *Nicephorus Patriarcha in Breviario historico* Μοδέστου τηνικαῦτα Ἱεροσολύμων προεδρεύοντος. Modesto tunc Hierosolymis præsidente. *Leontius in vita S. Joannis Eleemosynarii, interprete Anastasio Bibliothecario, vocat* Patriarcham Hierosolymorum, *melius hic* Vicarius *dicitur, dum adduceret* Zacharias *Patriarcha in Persidem a Cosroe anno 614. abductus, isthic detinetur, qui inde post mortem Cosrois ad patriarchatum revertit. Colitur a Græcis* Modestus *quidam Episcopus Hierosolymitanus 18 Decembris, cujus in vulgatis catalogis nomen non exstat.*

i *In Græco, et apud Metaphrasten unius tantum socii mensio fit. Quis vero ille fuerit, et quo die martyrio coronatus, necdum comperimus.*

CAPUT II.

Vita monastica. Desiderium martyrii.

Fit monachus.

Detentus est vero B. Anastasius a sanctissimo Presbytero Elia in domo sua per octo dies. Et exhortans eum in proposito bono persistere, interrogabat eum prædictus sanctissimus Presbyter Elias, quid cogitasset erga se de reliquo. Ipse vero rogavit eum ut monachum eum ordinaret. Post depositas vero albas, continuo perduxit eum sanctæ recordationis Anastasio Abbati, qui quarto miliario distat a sancta civitate, et multum rogans cum aliis prædicti venerabilis monasterii Fratribus Justinum Præpositum, virum valde mirabilem et per omnia prudentem, et plenum his quæ Dei sunt præceptis, tradidit et famulum Dei Anastasium. Qui etiam suscipiens eum suæ congregationi sociavit. Hoc autem factum est per Indictionem octavam, imperante Domino Heraclio piissimo atque Christianissimo Imperatore anno decimo. Dedit autem ei et magistrum unum ejusdem congregationis Fratrem virum prudentem, qui etiam docuit eum litteras *a* simul et placitam Dei doctrinam, simul cum psalterio, et tondens eum tradidit ei sanctum habitum atque in filium adoptavit.

Discit litteras.

Servit Fratribus.

13 Fecit autem omne ministerium, et per omnia officia *b* pertransivit in prædicto monasterio B. Anastasius, placens omnibus per Dei gratiam. Erat enim sedulus valde in ministerio Fratrum et in opere manuum, et præ omnibus in regula monachica intentus, et in Missarum solemniis frequens. Et audiens sine intermissione sanctas ac divinas scripturas, et vitas sanctorum Patrum attentius legebat, et ponebat in eis studium diligenter : et si aliquid non intelligebat, interrogabat suum magistrum, idoneum virum, prudentem in omnibus, ornatum : et discebat ab eo quæ requirebat

lectis Actis Martyrum incenditur ad martyrium

requirebat, et admirans glorificabat Deum. Assidue autem legebat in cella secretius certamina vel agones sanctorum Martyrum, quotidie lacrymas effundebat, et cogitabat atque æstuabat secretius in corde suo, hoc desiderio accensus, ut eum Dominus ad martyrii palmam vocare dignaretur; quatenus eum dignaretur fieri socium servorum suorum qui pro ejus nomine passi sunt, ad laudem et gloriam Domini nostri Jesu Christi. Perseveravit autem in eadem mansione annos septem.

tentatur recordatione artis magicæ

14 Videns autem antiquus hostis et inimicus humani generis tantam perseverantiam in Christi servitio atque amore famulum Dei Anastasium persistere, et volens eum a bono proposito revocare, et de prædicto monasterio suadere exire, immisit ei cogitationes iniquas, etiam ut ad memoriam ei revocaret magicam artem, quam a suo patre didicerat. Ipse vero videns iniquissimi diaboli astutiam sese in orationem dedit, et enixius Dominum deprecabatur, ut eum eriperet ab insidiis adversarii. Abbati vero monasterii sui indicavit cordis sui secreta, et lacrymabiliter deprecabatur eum, ut pro se Domino effunderet preces, ut eum liberaret de faucibus adversarii. Quod et faciebat jam præfatus Abba. Admonebat quoque eum et confortabat in Domino secundum, quæ data illi fuerat in Domino, gratiam, et faciens orationem pro eo coram omnibus Fratribus in ecclesia, effugavit ab eo pugnam diabolicam.

indicat Abbati tentationem

ea liberatur

Somnio admonetur de subeundo martyrio:

15 Post dies autem modicos somnium vidit per noctem Dei famulus Anastasius, ita: Videbat seipsum in monte stare excelso, et quemdam ad eum venientem et porrigentem sibi poculum *c* aureum plenum vino, et dicentem: Accipe, et bibe. Quod suscipiens, bibit. Statim autem evigilans interpretatus est insomnium quod viderat, hoc esse quod cupiebat. Qui protinus surgens ad ecclesiam perrexit ad matutinales hymnos explendos, illucescente sancto Dominico die. Expletis vero hymnis matutinalibus, rogavit Abbatem monasterii ut ei secretius loqueretur. Et ingressi in *d* sacrarium cecidit ad pedes ejus, rogans eum lacrymis, ut Domino effunderet preces pro eo, ut eum dignum susciperet, sperans quasi moriturus esset in ipsis diebus. Dicebat tamen Abbati: Scio, Pater, quantos labores habuisti in me miserum, et quia multum te tribulavi, et quia per te adduxit me Deus de tenebris ad veram lucem. Sed rogo, Pater, ut pro me Dominum exores. Dicit ei Abba: Quæ est enim caussa, fili mi? aut unde nosti, quia in his diebus egredieris de hoc sæculo? Ipse vero narravit ei somnium quod viderat, et confirmans asserebat quia *e* per omnia moriturus esset in ipsis diebus, sive propria morte, sive per martyrium, quomodo cupiebat. Timebat tamen palam dicere de martyrio ut non increparent eum Fratres.

commendat se Abbati, ceu brevi moriturus

martyrii desiderio abit e monasterio,

16 Abba vero blande consolabatur eum multis admonitionibus. Missarum vero solemnia celebrans cum Fratribus, et percipiens divina mysteria, sumpsit cibum cum eis. Soporatusque est modicum, et evigilans, et non ferens cordis sui incendium, volens adimplere desiderium suum quod erat placitum Domino, egressus est clam de monasterio, nihil secum tollens nisi ea quæ indutus erat, et abiit *f* Diospolim. Exinde profectus est caussa orationis in montem *g* Garizim, atque exinde profectus est ad alia venerabilia loca. Deductus est autem per Domini gratiam, et devenit usque Cæsaream Palæstinæ, et mansit in domo beatæ et intemeratæ Dei genitricis Mariæ diebus duobus.

a *In Græco additur*, Græcas

b *Additur in Græco et apud Metaphr.* culinæ et horti.

c *Herretus* auro ornatum et gemmis, *in Græco* aureum et gemmis ornatum

d *Id in Græco, uti et in vita S. Euthymii 20 Janu.* διακονικὸν *appellatur*

e *MS. S. Max.* sine dubio. *Græce* πάντως, omnino.

Diospolis quæ et Lydda.

f Lydda civitas, *inquit S. Hieronymus de locis Hebraicis et* *ep. 77*, ad littus maris Mediterranei sita, quæ ipso exordio belli Judaici a Cestio est incensa; restaurata denique appellata est Diospolis. *Distat Hierosolymis 33 circiter milliaribus.*

g *De quo mulier Samaritana Joannis 4*, Patres nostri in monte hoc adoraverunt.

EX MSS LATINIS

CAPUT III.

Captivitas, verbera, quæstiones Cæsareæ Palæstinæ.

Secundum vero prædestinationem Dei quæ a Deo illi fuerat data, perrexit usque ad *a* B. Euphemiam ad orationis modum. Cumque pergeret et transiens per quemdam locum, vidit in domo cujusdam Persæ magicam operantes artem. Et zelo Dei ductus ingressus est ad eos, et dixit eis: Quid erratis, et errare facitis animas hominum in maleficiis vestris? Stupentes autem viri illi in sermonibus, et in constantia ipsius, interrogaverunt eum dicentes: Quisnam es tu qui hæc dicis? Ipse vero ait eis: Et ego aliquando erravi, sicut et vos, et novi aliquando istam nefandam artem, atque in vestris incantationibus conscius eram, et arguens eos obmutuerunt, et rogaverunt eum, ne detraheret aut divulgaret de arte eorum cuiquam, et dimisit eos.

a Arguit exercentes artem magicam

18 Et prætereuns modicum ab illis, et *b* videntes eum quidam de officio sedentes ante januam prætorii: et transeunte illo dixerunt propria lingua inter se: Iste delator est. Audiens autem B. Anastasius hæc verba inter se ad invicem conferentes, intuens eos, dixit: Quid inter vos verba confertis? Ego impostor non sum, sed servus sum Domini mei Jesu Christi. Nam et melior vestri sum, quia illius merui esse servus, qui pro peccatoribus de cœlo descendere dignatus est. Nam et ego aliquando in officio fui, sicut et vos. At illi surgentes tenuerunt eum, et exiens primarius eorum, et inquirens unde esset, diligenterque investigans, jussit eum custodiri tribus diebus, in quibus nullatenus usus est de eorum alimentis, memorans dolositatem eorum in maleficiis ipsorum.

b se Christianum esse confitetur

comprehenditur

19 Veniente autem *c* Barzabana in Cæsaream, (non enim ibidem erat quando tentus est B. Anastasius) et suggerens de eo primus de officio, adduxit eum in prætorium suum. Occupato vero Barzabana circa alia negotia, inventus est ibi quidam Christianus, qui cognovit B. Anastasium, cum esset in domo Beatæ Dei genitricis Mariæ semper Virginis: et colloquens cum eo secretius, et requirens ob quam caussam detentus ab eis fuisset, et cognoscens rei caussam, beatificavit eum de bono proposito, et confortavit in Domino divinis sermonibus, monens eum ut non metueret tormenta, et non timeret mori pro nomine Domini nostri Jesu Christi, sed fortiter atque fiducialiter responderet Barzabanæ ad ea quæ interrogatus esset ab eo, memorans ei et sermonem quem Dominus in sancto Evangelio dixit, Quia qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit. Matth. 10. 22 et 24. 13.

c animatur a quodam Christiano:

20 Introductus est autem Dei famulus Anastasius et stans coram Barzabana non adoravit eum secundum ritum qui ab eis tenebatur. Et intuens in eum Barzabanas, dicit ei: Unde es? et quid vocaris? Ipse vero ait: Ego Christianus sum. Si autem cupis discere quantum ad genus, Persa, de regione Razech, de villa Rasnum. Officialis autem eram et magus; et reliqui tenebras, et veni ad veram lucem. Nomen autem meum prius Magundat, Christianitatis vero nomine Anastasius vocor. Dixit ei Barzabanus: Dimitte hunc errorem et convertere ad primam tuam religionem, et præbemus tibi pecuniam, et possessiones plurimas. Ipse vero respondens ait: Non mihi contingat negare Dominum meum Jesum Christum. Dixit ei Barzabanas: Ergo placent tibi vestimenta talia, qualia uteris? B. Anastasius dixit: *d* Hoc indumentum

sistitur Barzabanæ:

fidem Christi libere profitetur.

d

1 a. MSS. LATINIS.

dumentum Angelicum et gloriosum est. Dixit ei Barzabanas : Dæmonium habes. Respondit Beatus Anastasius, et dixit ei : Quando in errore eram, habui dæmonium; nunc autem habeo Dominum Jesum Christum Salvatorem meum, qui destruit dæmonia. Dixit ei Barzabanas : Non metuis Imperatorem? Nam si de te cognoverit quæ erga te sunt, jubebit te crucifigi. B. Anastasius dixit : Quare timeam illum? Homo est corruptibilis, sicut et tu.

varie vexatur,

21 Tunc indignatus Barzabanas, jussit eum in vinculis ferreis duci in castrum, et lapides sine cessatione deportare fecit. Et multas atque innumeras tribulationes perpessus est famulus Christi Anastasius. Quidam enim de regione ejus, videntes quæ in eum fiebant, erubescebant et increpabant eum, dicentes : Quid hoc facere voluisti? Nemo aliquando de regione nostra factus est Christianus; et ecce fecisti nobis ridiculum : atque aliis verbis fallacibus suadebant ei. Ipse vero expellebat eos a se. In insaniam autem conversi e percutiebant eum absque pietate,

etiam a suis gentilibus

et trahebant ei barbam, et scindebant vestimenta ejus. Non solum autem istud famulo Dei faciebant, sed et lapides magnos, quos quatuor homines non poterant volvere, ei in collo ponebant. Et vinctus sic faciebat opus, unam catenam ad collum ejus, aliam vero ponebant in pedes : et multa atrociora et sæva tormenta

crudeliter ligatus laborat :

ei contulerunt. At vero fortissimus athleta Dei Anastasius omnia sustinuit gaudens pro Christi nomine.

sistitur iterum Barzabanæ :

22 Iterum autem jussit Barzabanas ante se assisti, et dixit ei : Si veraciter, sicut dixisti, magi filius fuisti, et scis magicam artem; dic mihi a quo didiceris vel aliqua ex eis, ut ego ea gnoscam. Ipse vero ait : Non permittat Deus ultra ut egrediatur quicquam ex ore meo de tali re. Dicit ei Barzabanas : Quid ergo permanes in his? Convertere in illam primam religionem : nam pro te suggeram Chosroe Imperatori. Ipse vero ait ad eum : Scripsisti, et suscepisti rescripta. Fac quod vis. Et ait Barzabanas : Non scripsi, sed scribo, et quicquid mihi præcipiet facio.

d. r. cæditur

Sanctus vero Anastasius respondit : Vade, scribe quanta volueris mala de me, ego enim Christianus sum. Barzabanas dixit : Prosternatur in terram, et tamdiu cædatur quousque perficiat quod ei jubetur. Anastasius Dei famulus, cum ligare eum vellent, dixit : Sinite me : non habeo necesse vincula. Et exprimens signum sibi sanctæ crucis fecit in fronte, et sedens in terram ligaverunt eum et cædebant.

insultat tortoribus

Sanctus vero Anastasius dixit eis : Expoliate habitum, quo sum indutus, ut non patiatur injuriam, et sic cædite carnes meas, ista enim quæ facitis lusus sunt, ego enim si membratim abscindat, nunquam negabo Dominum meum Jesum Christum. Dicit ei Barzabanas : Adquiesce mihi, nam scribo pro te Imperatori. At ipse respondens dixit : Vade, scribe Imperatori tuo quicquid volueris, et ait Barzabanas : Ergo Imperatorem non times? B. Anastasius dixit : Quare timeam Imperatorem tuum? An non est homo moriturus sicut et tu? aut non moritur, sicut et tu?

et Barzabanæ

aut non videt corruptionem sicut et tu? Cur autem dicis ut timeam illum, qui corruptionem videt similem tibi luto? Aut non magis timeam Dominum Jesum Christum, qui fecit cœlum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt, qui nunquam vidit corruptionem?

23 Stupefactus est autem ille superbus Barzabanas in responsione Martyris; iterum jussit eum duci in castellum. Et post dies paucos fecit eum sibi præsentari, et dixit ei : Recordare magicæ artis, et sacrifica; ut non male moriaris et frauderis de hac

irridet deos Persarum.

luce. Respondens autem Dei famulus dixit ei : Quibus diis jubes me sacrificare? Soli, et lunæ, et igni, et mari, montibus et collibus, cæterisque omnibus elementis, et metallis? Ne præstet mihi Deus ut adorem sculptilia vestra aliquando. Hæc enim omnia Christus Dei filius fecit ad servitium nostrum. Vos vero erratis, serviendo dæmonibus et quadrupedibus. Vos homines ad imaginem Dei facti, ignoratis Deum qui vos fecit. Si eum cognovissetis Christum qui vos fecit, quandoque converti habuissetis ad veram lucem, et erui a dæmonum potestate qui vos errare faciunt; et credere Deo, qui non mentitur his qui credunt in nomine ejus, dicens eis : Ego dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere omnes adversarii vestri. Voluit autem ex idiota et alienigena me habere servum sibi ad gloriam, fortitudinem autem præstans credentibus in se. Hæc et his similia prosequente S. Anastasio bonis sermonibus, stupentibus autem et mirantibus adversariis, Dei Martyr Anastasius tribus jam vicibus coronatus, in confessione Christi certator fortissimus, statim ad castellum reducitur vinculis constrictus.

a *Non Chalcedonem cogitabat, ubi* S. Euphemia *coli solet* 16 *Septemb. sed templum aliquod in ipsa Cæsareensi urbe S. Euphemiæ dicatum videtur adiisse.*

b *Græce* : ἰδὸν αὐτὸν τινὲς τῶν καβαλλαρίων καθήμενοι ἔμπροσθεν τοῦ δερβὲς, ὅ ἐστι πραιτώριον τοῦ σελλαρίου. Viderunt ipsum quidam equites sedentes ante Derbes, quod est prætorium Sellarii. Καβαλλάριος *infra nu.* 26, equestris *vertitur.* Sellarius *mox,* primarius eorum *qui erant* de officio, *vertitur* : *forte* ductor equitum, *infra nu.* 35 Tribunus.

Caballarius. Sellarius.

c *Metaphrastæ* Marsabanas *dicitur, in Græco,* Μαρζαβανᾶς.

d *Græce* : τὸ σχῆμα τοῦτο καύχημά μού ἐστι hic habitus gloriatio mea est. *Hervetus* : non minoris eum facio, quam tu hanc dignitatem.

e *Additur in Græco,* quotidie venientes

CAPUT IV.

Pietas et constantia in carcere.

Abbas duos ad eum solandum mittit.

Cognoscens autem sanctissimus Abba præfati monasterii, in quo B. Anastasius sanctum habitum susceperat, stabilitatem atque confessionem ejus quæ in Christo erat, et quia sine metu fortiter decertaret, et ejus alacritatem atque perseverantiam, gavisus est gaudio magno una cum universa congregatione sibi commissa, et Dominum benedicebat, atque supplicabat die noctuque cum omni congregatione, ut ejus cursum dirigeret, ut usque in finem perseveraret. Direxit autem duos ex Fratribus monasterii in Cæsaream ad B. Anastasium cum litteris consolatoriis, confortans animum ejus in Domino. Cum vero esset in custodia castri Martyr Christi Anastasius, non cessabat psalmis et hymnis diebus ac noctibus glorificare Deum omnipotentem.

25 Habuit vero secum et alium in vinculis constitutum juvenem quemdam ex servis Barzabanæ pro quadam caussa tentum : qui non volens contristare

Anastasius noctu surgit ad orationem :

eum, sed surgens noctu cum famulo Christi, ut celebraret Hymnos matutinales in Dei laudibus, inclinabat collum suum ad collum ejus, et pedem suum ad pedem ejus ut non per catenarum extensionem laborem præstaret Dei famulo. Una igitur nocte, psallente eo auscultabat eum quidam de vinctis qui ibi erat, Hebræus quidem religione, et nobili genere, mitissimus autem moribus, ut didicimus. Hic videns beatum Martyrem per diem quidem in lapidum fatigatione, nocte autem in laudibus perseverantem, stupebat, dicens : Quidnam vult hoc esse? Tamdiu ergo intuens in eum, jacens super pavimentum in noctis silentio, stante beato Martyre et psallente matuti-

conspicitur cum Angelis;

nales Hymnos, vidit subito aliquos in vestibus albis ingredientes per ostium carceris, et circumdantes beatum Martyrem, a quibus et lux copiosa infulsit in carcere. Amens vero factus præfatus vir super visione, dixit intra se : Sanctus Deus, isti Angeli sunt. Hoc autem aspiciens, vidit hos ipsos palliis circumdatos, habentes cruces in manibus, et ait in semetipso : Isti Episcopi sunt. Admirans autem de his, in-

et ipse albis indutus :

tuens in Martyrem Christi Anastasium, et qui cum illo erant, immensum lumen, et candidis vestibus eum indutum cum eis qui ei apparuerant; et ecce juvenis quidam stetit ante eum habens thuribulum aureum,

et

et incensum mittens. Aspiciens autem vir qui contemplabatur, pulsabat manu proximum suum dormientem, qui erat Christianus, Judex Scythopolis, quatenus ei ostenderet quæ videbat; et non poterat, quia graviter dormiebat. Ille autem attendebat his quæ videbat, corpore quidem manens immobilis, tamen jactans se super primum cum quo jacebat. Et expergefactus quandoque comperit ab eo quid hoc esset. Dicit ei Hebræus : *a* Consideras aliquid? et intuentes jam nihil viderunt. Insinuavit autem ei omnia quæ viderat, et glorificaverunt simul Dominum Jesum Christum.

26 Quia vero, sicut superius memoravimus, a prima et secunda interrogatione didicit Barzabanas constantiam famuli Dei Anastasii, scripsit Imperatori Chosroe, quæ de eo gesta sunt. Et contigit infra dies paucos suscipere Imperatoris jussionem: et transmisit ad eum in carcerem per domesticum suum, dicens : Ecce jussit Imperator ut verbo solo dicas, quia non sum Christianus, et statim te dimitto, ut ubi volueris vadas, sive monachus vis esse, esto; sive equestris, sicut fueras antea, aut esse nobiscum, ut vis fac. Respondit autem Martyr Christi, et dixit : Ne fiat mihi negari me Christum. Dum ergo multas promissiones et suasiones ei direxisset per domesticum suum, et nullatenus acquiesceret; postmodum direxit illi per præfatum suum domesticum, dicens : Scio quia erubescis propter concives tuos, et ideo non vis negare coram eis; sed quia jussio Imperatoris urget, si vis coram me et aliis *b* duobus dic sermonem, et dimittam te. Ipse vero Martyr per suprascriptum missum direxit ei, dicens : Absit a me : neque coram te, neque ante alios aliquando negabo Dominum meum. Tunc dixit ei per semetipsum : Ecce jussit Imperator, ut ferro vinctus vadas in Persidem. Beatus vero Martyr Christi Anastasius dixit : Si volueris me dimittere, ego solus vadam ad imperatorem tuum. Ut autem audivit beatum Martyrem fortiter persistentem, neque minas paventem, neque blandimentis suaderi, *c* bullatum eum jussit duci in carcerem. Et post quinque dies direxit eum cum aliis duobus Christianis *d*, quibus ipsis bullam expressit.

recusat verbo negare Christum, etiam privatim.

27 Approximante autem interea die festo *e* Exaltationis venerandæ Crucis Domini nostri Jesu Christi, ipse beatus Martyr, et duo Fratres monasterii ejus, et duo Christianissimi viri, et quidam de civitate fideles, in psalmis et hymnis et canticis spiritalibus pernoctantes erant, ita ut obliviscerentur habere sibi vincula, glorificantes Dominum nostrum Jesum Christum, qui tantam longanimitatem dat speranti bus in se. Diluculo autem ingressus *f* dispositor quidam Reipublicæ, et ipse vir Christianissimus, ad Barzabanam rogavit eum, ut vincula ei tollerentur, ut eum in ecclesiam duceret tantummodo pro die festo, subjungens, Quia ego iterum reduco eum in custodiam. Quod et factum est. Et permisit Barzabanas. Et deductus in ecclesiam, gaudium magnum factum est universis fidelibus et consolatio, agentes Deo gratias super certamen Martyris Christi, et de ejus crebris tribulationibus, quas sustinebat. Facta est autem contentio inter populum de civitate eadem de eo, fidelium cum infidelibus. Et quidam stupentes de ejus tribulationibus, quas tolerabat famulus Dei Anastasius, convaluerunt et confortati sunt fideles in Christo de ejus longanimitate et perseverantia, et in multis sermonibus consolatus est fideles Martyr Christi Anastasius. Et hi qui de fide Christiana desperabant, de ejus alacritate convaluerunt, osculantes ejus vincula, et quasi victores facti dicebant B. Anastasio : *g* Nos, sicut tu, propter Dominum nostrum Jesum Christum mori debemus. Et consolabantur eum in Domino, et honorem maximum ei præbebant, viri pariter et mulieres. Et expletis Missarum solemniis, vim faciens ei Dispositor perduxit in propriam domum, ut victus aliquid caperet cum duobus Fratribus monasterii ejus. Et cum sumpsissent cibum pariter confortati sunt, et colloquentes de divinis sermonibus utrique ædificati sunt in Domino. Et postmodum iterum gaudens et exultans quasi ad convivium perrexerunt in carcerem, et ibi glorificabant Dominum Jesum Christum, qui tantam gratiam contulit servis suis.

In festo Exaltationis sanctæ Crucis, permittitur ire ad templum Christianorum : quos animat

Ex ass... (?) redit lætus ad carcerem.

a *Mombr.* Considero aliquid

b *In Græco additur* Sellarus.

c *Græce* [illegible] *Hervetus*, injecit signaculum.

d *MS. S. Max.* Similiter bullatis.

e *Exaltatio sanctæ Crucis, quæ sub Constantino Imp. contigit, recolebatur olim ab Orientalibus 14 Septembris; quo die postea celebrari cœpta altera Exaltatio sanctæ Crucis, paullo post S. Anastasii martyrium, e Perside Hierosolymam reportatæ.*

Exaltatio sanctæ Crucis.

f *Græce* [illegible]

g *Mombr.* Si tu propter Dominum Jesum Christum mori disposuisti, quanto magis nos tecum mori debemus? *Græce paullo aliter, ut infra patebit.*

CAPUT V.

Tormenta in Perside tolerata.

Expletis vero quinque diebus egressus est de civitate Cæsarea cum præfatis duobus Christianissimis viris *a*, et unus Frater de monasterio ejus, et multi qui eum noverant viri ac mulieres, cum multarum lacrymarum effusione, glorificabant Deum super ejus bonum propositum, quod disposuerat mori pro Christo. Et ivit unus, ut dictum est, de monasterio ejus Frater cum eo, secundum jussionem Præpositi, ad solatium atque ministerium ejus; plurimum curans, ut ea quæ cognovisset de eo usque in finem per Domini gratiam ad Fratres detulisset, scilicet sanctissimo Abbati suo, nec non et cunctæ ejus congregationi : multum enim erat eis gaudium et lætitia. Veniebant autem per civitates et oppida fideles viri in adventum ejus, et glorificabant Dominum omnium creatorem, suscipientes eum cum honore, et osculabantur vincula ejus, et tribuebant quæcumque necessaria erant. Scripsit autem B. Anastasius litteras deprecatorias Abbati suo ab Hieropoli, ut pro se Dominum exoraret, et effunderet preces ut eum dignum susciperet, et ejus cursum consummaret. Et de fluvio Tigri similiter ei direxit.

Mittitur in Persidem : in via honoratur a Christianis : scribit ad Abbatem suum ut pro se oret

29 Ingrediens autem in Persidis civitatem B. Anastasius missus est in carcerem in prædio quod vocatur *b* Bethsaloe, quod est miliario sexto de Discarthas, in quo erat Imperator. At vero Frater qui cum eo erat mansit in eodem prædio, in domo *c* Cartaeni filii Dejesdin primi dispositoris publicæ rei Persarum, qui erat Christianus. Et morante beato Martyre dies aliquot cum eis, qui ibidem devenerant, captivis, suggestum est Chosdroe Imperatori, quæ erga eum erant. Et mittens unum ex Judicibus suis, jussit examinari eum. Qui etiam veniens in carcerem cum Tribuno qui erat super carcerem, interrogavit eum, quis esset et unde venisset, quamobrem reliquisset eorum religionem, et factus esset Christianus. Martyr autem Christi Anastasius respondit et per interpretem (*d* non enim locutus est ei *e* Persica lingua) et quidem multum coactus, dixit eis : Erratis vos dæmonia pro Deo colentes. Ego enim aliquando, cum essem in errore, hos colebam. Nunc autem adoro omnipotentem Dominum Jesum Christum, qui fecit cœlum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt, et scio diligenter quia culturæ vestræ perditio et error dæmonum sunt. Dicit ei Judex : Miser, numquid quem colitis vos Chri tiani, non Judæi crucifixerunt? Quomodo ergo errasti relinquens religionem tuam, et factus es Christianus? Sanctus vero Anastasius ait : Quoniam quidem crucifixus est a Judæis, verum dicis; quia vero sponte, quare non dicis? Ipse est enim qui fecit cœlum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt, et voluit descendere in terras et incarnari de Spiritu s. acto ex Maria Virgine, et crucifigi

jussu ... (?) examinatur a Tribuno

Christum animose confitetur.

figi ut liberaret genus hominum de errore Satanæ, qui a vobis colitur. *f* Vos autem colitis ignem et cætera elementa; et quod dici nefas est, servientes creaturæ potius, quam creatori.

muncre oblato respuit :

30 Dixit ei Judex : Quid tibi et sermonibus istis? ecce *g* pietas Imperatoris paravit tibi dignitatem et zonas aureas, et equos, et ut sis inter primates ejus : tantum convertere in primam tuam religionem. B. Anastasius dixit : Ego numquam negabo Dominum meum Jesum Christum, sed magis eum totis viribus adoro et colo : dona vero Imperatoris tui ut stercora computabo. Abiit præfatus Judex, et intimavit Imperatori Chosdroe. Furore vero repletus Imperator, jussit mitti eum in carcerem, in crastinum volens eum pœnis affici. Veniens autem alia die ex jussu Imperatoris præfatus Judex cum ira furoris ad carcerem, cœpit minas ei promittere atque inferre, ut eum terreret; putans eum per pœnas acquiescere a tali proposito. Sanctus vero Martyr Anastasius respondit ei, dicens : Ne labores, Domine Judex, neque fatigeris. Me enim Christo confortante, non acquiescam tibi, neque recedere facies a fide quam cœpi. Sed si quid velis facere, fac. Tunc jussit eum vinctum secundum morem Persarum fustibus cædi absque pietate, dicens : Honoribus et donis Imperatoris non acquiescis? modo cognosces per singulos dies iram ejus. Sic enim te quotidie affliciam, donec consumaris. Respondit autem sanctus Martyr Anastasius, et dixit ei : Nec donis Imperatoris tui acquiesco, neque minas tuas timeo. Quicquid ergo vis, fac.

minas contemnit

immaniter cruciatur :

31 Tunc jussit eum *h* solvi et poni deorsum, et lignum super tibias ejus imponi, jubens duobus viris fortissimis stare *i* supra duas partes ligni. Omnes vero novimus quod importabilis erat hujus tormenti species. Sanctus vero Martyr Christi Anastasius agens gratias omnipotenti Deo, sustinebat dolores fortiter. Videns autem Judex, quia nihil proficeret; sed magis hujusmodi doloribus, sicut ferrum frigida aqua *k* elimatur, ita per divinam gratiam confortabatur, jussit eum iterum retrudi in carcerem, donec intimaret Imperatori de eo. Sellarius vero, qui erat super carcerem dum esset Christianus, et Frater monasterii qui comitabatur cum Martyre Christi, ingrediebantur ad eum, consolantes et admonentes eum in bonum. Multi vero Christiani qui ibidem erant, in quibus et Jesdin filii, ingrediebantur ad eum et currebant ad pedes ejus, et osculabantur vincula ejus, et rogabant ut dignaretur pro eis orare, et ut daret eis aliquam benedictionem ad custodiam eorum. At vero spernebat eos beatus Martyr, ne talia dicerent. Ipsi vero ceram superponebant vinculis ejus, et expressam, in benedictionem hoc percipiebant.

a Præfecto carceris Christiano diuque animatur :

iterum cæditur fustibus

32 Iterum ergo post dies paucos ingressus est Judex ad Anastasium in carcerem, et dixit ei : Quid dicis? facis jussionem Imperatoris, aut permanes in his? Sanctus vero Anastasius movens caput suum, quasi abominatus est eum, dicens : Et semel et secundo et sæpius tibi dixi, quia impossibile est negare me Christum Dei filium; quod ergo vis, fac citius. Tunc temerator ille barbarus jussit eum ligari sicut prius, et diutius cædi fustibus, et derelinquens eum in carcere recessit. Post dies autem paucos iterum ingressus est ad eum, suadens ut negaret Christum Dei filium: aliquando blandimentis, atque promissionibus pecuniæ, et dignitatibus, aliquando minis et tormentis. Cum vero vidisset quia famulus Christi nec terrore concutitur, nec blandimento seducitur, sed perseverat in Christi fide, jussit eum iterum ligari et cædi sicut prius, et jussit eum solvi et suspendi ex una manu, et saxum magnum ligari ad *l* pedem ejus, et sic derelinquens eum abiit. Sustinente autem Martyre Christi hujusmodi supplicium quasi horarum duarum spatio, postmodum misit et jussit eum deponi, et abiit et suggessit Imperatori de proposito mentis ejus, et de perseverantia quam habebat in Christo.

ex una manu suspenditur, saxo ad pedem ligato

a *Additur in Græco* calumniam in quadam caussa passis.
b *Græce*, Βηθσαλωέ. *Mombr.* Bethsalo, *infra in Gr.* Βησσαλοέ *dicitur.*
c *Græce* Κορτάκ. *Hervetus*, Cortacli. *MS. S. Max.* Cortacii de Jesdin Dispensatoris primi in publicis rebus.
d *In Græco* Non enim dignatus est loqui illis lingua Persica.
e *Mombr.* per Syriacam linguam
f *In Græco* vos autem colentes cetera, quæ dicere erubesco, vanas spes habetis
g *In Gr.* θειότης, divinitas.
h *In Gr.* ligatum poni supinum.
i *MS. S. Max.* super capitaligni *Mombr.* supra capita duarum partium ligni.
k *Græce*, στομοῦται obduratur, temperatur.
l *MS. Gladbac.* pedes

CAPUT VI.
Martyrium S. Anastasii et Sociorum, sepultura.

Et post dies *a* quindecim misit Imperator ipsum Judicem et alios cum eo, ad interficiendum beatum Martyrem, et plurimos Christianos cum eo, nec non et captivos. Qui venientes jusserunt eos educi foras prædium Bethsaloe, in quibus B. Anastasium cum aliis circiter septuaginta viris juxta ripam fluminis interfecerunt. Et prius illos sanctissimos viros coram sancto Martyre, funes mitti in gutture eorum, et sic suffocari universos jusserunt : inter quos erant prædicti duo Christianissimi viri qui comitati fuerant a Cæsarea cum sanctissimo Martyre Christi Anastasio.

Christiani 70 necantur.

34 Et cum interficerent eos, dicebant sancto Martyri : Quare disposuisti ut tam pessimam mortem ducas, sicut et isti? Sed magis acquiesce Imperatori et vive et accipe honorem ab eo, et esto in palatio sicut unus ex nobis, et ne careas hac luce et dulci vita. At vero victoriosissimus Christi Martyr Anastasius, aspiciens in cœlum gratias agebat Deo, qui consummavit cursum ejus, et adimplevit ejus desiderium. Et respondens ait ad eos : Ego optabam membratim concidi a vobis propter amorem Christi. quia vero ista est mors quam minamini, gratias ago Domino meo Jesu Christo, quia per modicum dolorem participem me fecisti gloriæ Sanctorum ejus : et ita cum multo gaudio atque alacritate suscepit gloriosam passionem, atque simili morte defunctus est. Postquam autem suffocaverunt eum, absciderunt ejus pretiosum caput, et tollentes bullam adduxerunt ad Imperatorem.

Occiditur et S. Anastasius.

35 Christianus igitur cum esset qui super carceres præerat Tribunus, sicut prius jam dictum est, voluit corpus Martyris seorsum ponere. *b* Et cognitum est a quæstionariis. Et cognoscentes filii *c* Jesdin finem sancti Martyris, quia et pueri eorum simul secuti erant B. Anastasium quando ducebatur ad mortem, ut viderent exitum rei, dederunt clam quæstionariis infinitam pecuniam, et permiserunt separatim reponi corpus ejus sanctum. Et sequenti nocte *d* accipiens secum Frater qui eum secutus fuerat de monasterio sancti viri, pueros de filiis Jesdin, et quosdam monachos qui ibidem erant, ut tollerent corpus sancti Martyris. Et invenerunt canes edentes corpora interfectorum, corpus vero Martyris separatim jacens intactum. Pretiosa enim est in conspectu Domini mors sanctorum ejus, et custodit Dominus omnia ossa eorum, et unum ex eis non conteretur. Accipiens igitur corpus Martyris et involvens linteaminibus pretiosis, quæ dederant filii Jesdin, deducens sepelivit in monasterio sancti Martyris Sergii, miliario uno distante a præfato castro. Finitum est autem certamen et cursus, et in Christo confessio, victoriosissimi Martyris Anastasii vicesima et secunda die mensis Januarii, indictione prima, anno septimo decimo imperii piissimi Heraclii, et quinto decimo anno Constantini ejus filii.

redimitur corpus,

a quo canes abstinuerant,

defertur ad monasterium S. Sergii,

36 Alia autem die post transitum sancti Martyris

Anastasii, duo quidam in custodia confabulabantur ad invicem, dicens unus ad alterum : Scis quia venerunt canes et sederunt juxta corpus illius monachi, et non contingebant eum, sed custodiebant illud? *noctu cœlitus collustratum.* Item alius socius dixit ad eum : Et ego quando supplevi vigiliam meam, et ambulavi in domum meam, vidi sicut stellam lucidam super pavimentum, et pergens ut viderem quid esset, jam stellam non vidi, sed reperi corpus monachi illius ibidem jacens. Hæc quidem custodes inter se dicebant. Alii autem Christiani captivi qui erant in carcere inclusi, dum cognovissent aliquid de locutione Persica ipsi nobis revelaverunt quid inter se custodes confabularentur.

37 Absoluti vero a vinculis et venientes in sanctam civitatem hæc diffamabant ubique; sed et aliud adjungentes dicebant : Quia dum esset B. Anastasius nobiscum in carcere, sic nobis confessus est *Prædixerat suam mortem, aliaque futura.* dicens : Sciatis Fratres, quia per Dei gratiam ego quidem crastino die finior, et transeo de hoc seculo : post paucos autem dies vos relaxabimini : iniquus autem et malignus Rex interficietur. Sed Domino prosperante ambulantibus vobis in sanctam civitatem, ite ad mansionem, quæ dicitur Abbatis Anastasii, et dicite Abbati meo et Fratribus hæc. Viri autem qui audierunt ex ore sancti viri et rerum exitum cognoscentes, Dominum glorificaverunt, qui glorificat glorificantes eum : mandatum vero sancti Martyris impleverunt, et propriis oculis quæ viderunt et cognoverunt, diligenter nobis innotuerunt. Prædictus autem Frater monasterii, qui eum observabat, sepeliens corpus sancti Martyris, et cum omni diligentia reponens in præfato monasterio S. Sergii, mansit ibidem pertractans qualiter sine periculo remearet ad Abbatem, et ad mansionem suam.

38 Et post dies decem, prima die mensis Februarii *Heraclius in Persidem venit.* conjunxit se in eisdem partibus Christianissimus et piissimus Heraclius Imperator cum exercitu. Quos cum vidisset Frater gavisus est valde, et ipsi diligentius inquisierunt eum, quid ibidem faceret, et insinuavit eis minutius. At illi glorificaverunt Deum, et Fratri quidem dixerunt : Surge et veni nobiscum, et salva animam tuam. Et erat cum eis in multo honore cum essent in Perside, et cum eis reversus est per Armeniarum regionem. Post anniversarium vero reversus ad propriam mansionem, deferens secum et colobium sancti Martyris Anastasii, et intimavit diligenter Præposito et Fratribus minutius quæ circa Martyrem acciderant, et de ejus glorioso fine, et de sui itineris labore, et glorificaverunt Deum, qui salvat sperantes in se. Factum est autem *Per colobium S. Anastasii,* primum signum per colobium beati Martyris Anastasii. Erat quidam juvenis in monasterio, qui nequiter vexabatur a spiritu immundo. Qui accipiens prædictum colobium sancti Martyris Anastasii induit eum. Qui protinus salvatus est per Domini gratiam, et interventu B. Anastasii Martyris ad gloriam *energumenus liberatur.* et laudem omnipotentis Dei et Domini nostri Jesu Christi, qui glorificatur in Sanctis suis, cui est honor et gloria et potestas atque majestas per immortalia secula seculorum. Amen.

a *In Græco* quoque. b *In Gr.* ut dignosceretur et non per nuseentur lectores, qui erant Hebræi. c MSS. *modo* Deyesdin, *modo* Giesdin, et Hesdin. d MS. S. *Max.* Accipiens Tridonus secum Fratrem. MS. *Gladb.* Accipientes Fratrem. e *In S. Sergio Martyre, cui et ipse Cosroes munera obtulit, agimus 7 Octob.*

EADEM ACTA

ex veteri Græco MS. Latine reddita.

PROLOGUS.

Unigenitus Filius et Verbum Dei, per quem universa creata sunt, qui coæternus est et consubstantialis Patri et sanctissimo ac vivificatori Spiritui; *Psal. 17. 10.* hominum genus, perditum, et sub mortis ac corruptionis tyrannidem redactum, miseratus, inclinavit cœlos et descendit, uti scriptum est : atque ex Virgine natus, suscepta servi forma, cum hominibus *ex MS. Græco. Salus mundo allata per Christum,* conversatus, omnia ad nostram salutem disposuit ac dispensavit : propriaque morte eum qui mortis habebat imperium abdicans, et sepulto triduum corpore, corruptionis expurgationem faciens; suoque ad inferos descensu, diuturnum tartari evertens dominatum; gloriosa sua post tres dies resurrectione suscitavit nos, statuitque in cœlestibus ut loquitur Apostolus. *Ephes. 2. 6.*

2 Mox vero virtutem ex alto induti, inspectores et ministri Verbi effecti, ejusque testes passionum, beati Apostoli, orbem universum divina prædicatione illustrarunt, et omnem civitatem, provinciam, gentem, nationem, linguam, ad studium veræ religionis *prædicata ab Apostolis.* provocarunt, atque a majoribus traditum planeque inveteratum impietatis errorem, radicitus evellerunt, Angelicam vero quamdam in terris vitæ rationem plantarunt. Hinc orbis universus Dei cognitione repletus est, secundum id quod scriptum est, sicut aqua multa cooperiet maria. Hinc terrena cœlestibus conjuncta, atque æterna vita agi cœpta in terris. Hinc omnis humana natura, magnis et ineffabilibus Dei donis cumulata.

3 Verum funestis ille a principio insidiator humanæ vitæ atque obtrectator, et piorum adversarius, non reperiens qua ratione tantam honorum per Christi gratiam in homines profusionem obturbaret, seque ipsum conspiciens veluti malum mancipium e cœlo dejectum, consilium excogitavit sua dignum malignitate, quod tamen haud multum alumnis pietatis incommodaret, at contra plurimum prodesset. Nam iis qui tum Romanum administrabant impe- *frustra impedita per tyrannos.* rium, vafre sese multisque modis insinuans, multiplices adversus Ecclesiam persecutiones suscitavit; quantumque in ipso fuit, orbem universum revolvit, ac confudit. Sed contra ac speraret sua illi machinamenta cesserunt; cumque parum aut nihil omnino religiosos Dei cultores læsisset, ingentem sibi infamiam pudoremque conscivit. Non enim secus atque olim a sanctis Apostolis exterminatus fuerat, præclare Martyrum tolerantia prostratus est fraudis artifex : rursumque pristinum pietatis ornatum resumpsit Ecclesia, Christique divina gratia floruit, et crevit quotidie in annorum numerum ingentem et gloriæ fecunditatem.

4 At veluti satietate quadam et fastidio divinorum beneficiorum capti homines, atque omnimoda oblivione maximorum et ineffabilium Christi munerum, *castigantur plurimorum peccata* languentes, et varia plurimaque designantes scelera, et terram quidem humano cruore respergentes, fornicatione vero et adulterio aliisque innumeris flagitiis iram Dei adversus nos succendentes, totam ut ita dicam, in nos castigationis et animadversionis manum attraximus. Quare nos in manus tradidit hostium improbissimorum, et Regi injusto et scelerato omnem prope terram, urbes integras et provincias partim incendio vastanti, partim a fundamentis subruenti, inque captivitatem ducenti quidquid electum erat et desiderabile in corporibus aut facultatibus, reliquum omne in atiabili furore dissipanti. At non in finem despexit bonus et benignus Deus, ut res ipsæ declarant, idque in spem nos bonam erigit, quod hinc quoque maxime illius amplificetur gloria in synceris ejus servis et Martyribus.

5 Opportunum vero fuerit, cum in hunc inciderimus sermonem, cum magno Apostolo inscrutabilium judiciorum Dei admiratione defixos, exclamare : O altitudo divitiarum et sapientiæ et scientiæ Dei! *Rom. 11.* quam inscrutabilia sunt judicia ejus et investigabiles viæ ejus! Ecce enim Persis quidem tradidit

hic plura ... desunt ... MS.

cordis velut thesaurum recondebat. Tum secum ratiocinans : Qui potest, inquit, magnus ille qui cœlum incolit Deus, quem, ut audio, colunt Christiani, huc advenisse?

EX MS. GRÆCO.

S. Anastasius inquirit de fide Christiana

advenisse? Et studiose sciscitatus ex quibusdam, didicit, hanc esse crucem, cui Christus affixus fuit, Dei filius, quem Christiani venerantur. Vehementer dicta admiratus et quodam quasi attonitus stupore, non destitit attente indagare quæ ad Christianam pertinerent religionem; et quanto sese veritas amplius illius infundebat animo, tanto longius error magicæ artis repellebatur. Ut enim lumen tenebras, sol umbram, fumum effugat ignis; ita doctrina veritatis errorem exterminat.

9 Cum fratrem germanum haberet Beatus hic, cum eo militiæ nomen dedit, atque in exercitu, quem Sain ducebat, Chalcedonem profectus est. Sed cum Sanctus Philippicus insigni stratagemate avocare inde illum cupiens, copias in Persidem duceret, Sain eo nuntio excitus inde movit, eum persecuturus: itaque contigit, ut Dei servus Anastasius cum Persico exercitu in partes Orientis veniret. Isthic vero, relicta militia ac fratre, Hierapolim concessit, ac divertit ad Christianum quemdam, genere Persam, opificio argentarium; eique cohabitans artem eam addidicit, cumque eo operabatur.

militiam deserit

10 *a* Cum ergo vehementiori desiderio percipiendæ illuminationis æstuaret, multis verbis virum illum obsecravit, ut eum baptismatis gratia dignaretur. Ille vero Persarum metu, ne quid sibi periculi crearet, illius vota differebat. Cum eo tamen templa adibat, precesque fundebat Anastasius, et sanctorum Martyrum contemplatus historias, quærebat ex eo quid sibi ista vellent, audiensque ab eo et miracula Sanctorum et intolerabiles cruciatus, quos iis tyranni irrogarant, humana majorem eorum constantiam attonitus mirabatur. Exiguo igitur tempore cum Christiano illo viro commoratus, optimum animo desiderium concipit Hierosolymam adeundi, atque illic sanctum suscipiendi baptisma.

a

[...]is sacris imaginibus, animatur ad fidem suscipiendam

11 Illud vero propositum Deo propitio executurus in sanctam venit civitatem, et viro Christum amanti, eamdem argenti cudendi artem profitenti, cohabitat; cui cum omne animi sui desiderium aperuisset, expetere se nimirum et Christo dare nomen, et sacro baptismate initiari; deductus est ab eo ad Eliam sanctissimum Presbyterum sanctæ Resurrectionis, qui illum veluti a Deo missum filium complexus, secum ad Modestum religiosissimum Presbyterum, qui eo tempore Vicarius erat Apostolici throni, perduxit, curavitque ut cum alio iisdem plane moribus prædito, atque eadem antea superstitione imbuto, qui et ipse beatum illum assecutus, in Edessa civitate martyrii coronam tulit.

[...]it Hierosolymam

baptizatur, cum alio, post etiam Martyre

a *Quæ hoc numero 10 habentur, recitantur in 7 Synodo, Act. 4.*

CAPUT II.

Vita monastica, desiderium martyrii.

Cum octo dies illuminationis in ædibus Eliæ Presbyteri exegisset vir beatus, quærit hic ab eo, quid deinceps agere, quem amplecti vitæ modum constituerit. Ille vero eum rogat, dicens: Fac me monachum. *a* Paracta igitur ablutione, statim eum perducit ad monasterium sancti Abbatis Anastasii, quod quatuor milliaribus Hierosolymis distabat: et cum aliis multum obtestatus illius cœnobii Præfectum, Justinum, inquam, virum tum ceteris rebus illustrem, tum cœlestibus donis eximie ornatum, tradidit ei servum Dei Anastasium. Quem ille suscipiens, in suam allegit congregationem, Indictione octava, imperante Heraclio piissimo et Christum amante, anno imperii ejus decimo: dedit vero ei magistrum e discipulis suis unum, virum industrium, qui eum Græcas litteras docuit et psalterium, attonsumque sacro monachorum habitu induit, et ut proprium filium educavit.

a

Fit monachus

discit litteras

13 Obivit autem Beatus hic varia in cœnobio ministeria, culinæ præsertim et horti, præclare in iis industriam ac virtutem probans per Christi gratiam:

servit Fratribus

erat enim in obsequio Fratrum admodum gnavus, inque omni opere manuali, et præcipue in canone sanctæ liturgiæ: audiensque incessanter sacras scripturas legi, et vitas sanctorum Patrum, animum iis sedulo intendebat; et si quid minus capiebat, magistrum interrogabat, affatim cuncta intelligentem. Atque ab eo, aut aliis Fratribus præcellentioribus, quæ quærebat, addiscens, admirabatur Deum glorificans. Legens vero seorsim in cella certamina et victorias illustrium Martyrum, multas fundebat lacrymas, et in secreto cordis sui conclavi obtestabatur Deum, desiderium fovens subeundi, quali Sancti perfuncti erant, certaminis, ad laudem et gloriam Dei. Hoc vero cognovimus nos, cum fortitudinem admiraretur Sanctorum, nihil prope legere aliud voluisse, quam quæ hanc incitati desiderii flammam alerent.

lectis Martyrum Actis, excitatur ad desiderium martyrii.

14 Animadvertens vero pessimus dæmon talem ac tantam illius adversus Deum caritatem, ut hanc reprimeret, et ad necessitatem Dei servum pertraheret, perversas illi cogitationes immittit, ac memoriam magicorum illorum verborum, quæ a parente suo, ut dictum est, didicerat, et vehementer eum in his afflixit. Ille vero cum vaferrimi hostis dolos haberet perspectos, supplicabat Deo, ut se e diaboli insidiis eriperet; et monasterii Præsidi quæ in corde suo gerebantur retegens, cum multis lacrymis eum obtestabatur, ut Deum oraret, quo ab adversarii insidiis liberaretur. Instituit eum et confirmavit pro data sibi divinitus prudentia Pater, et precibus pro eo cum ceterorum Fratrum congregatione ad Deum fusis, illa ipsum impugnatione liberavit.

Tentatur recordatione artis magicæ

15 At paucis post diebus somnium Dei famulo Anastasio noctu objectum est ejusmodi: Videbat se in excelso stantem monte, et quempiam ad se adventare, qui poculum aureum ornatumque gemmis, vino plenum offerret, dicens: Accipe, bibe. Et videbatur sibi poculum sumere ac bibere. Statim autem velut spiritu quodam divino afflatus ac votorum compos effectus, consurgens abiit ad ecclesiam ad canonem nocturnæ psalmodiæ, illucescente sancta die Dominica; rogansque Abbatem ut in *b* Diaconicon secum secederet, isthic ad ejus provolutus pedes, obsecravit eum, ut pro se Deum oraret, quippe se intra paucos dies esse moriturum; cœpitque supplicabundus ita proloqui: Scio, Pater, quantum molestiæ mea miserrimi homuncionis caussa sustinueris; quantum tibi facessiverim negotii; quodque per te Deus me e tenebris ad lumen perduxerit: sed ora pro me, per Deum. Dicit ei Abbas: Quid enim rei est? aut unde nosti te his diebus esse moriturum? Ille vero exposuit ei somnium, et affirmabat omnino se moriturum illis diebus, sive communi fato, seu quo alio modo: verebatur enim aperte loqui, ne eum irriderent.

somnio edocetur de futuro martyrio

b

16 Deinde multis ac variis Abbatis adhortationibus confirmatus, canonem cum Fratribus implevit, factaque synaxi particeps effectus divinorum mysteriorum, ac sumpto cum Patribus cibo, paullum indormivit: rursumque evigilans, nec ferens illum animi sui ardorem, clam e monasterio egressus est, nihil secum præter vestem qua erat indutus deferens, ac Diospolim profectus est: deinde in montem Garizin, ibique et in ceteris venerabilibus locis facta oratione, a Dei gratia deductus pervenit Cæsaream Palæstinæ, ubi in æde prædicandæ Deiparæ Mariæ duos dies moratus est.

ejus desiderio, abit e monasterio.

a *Clarius in Latino, ex veteri ritu post depositas albas.*
b *Id est sacrarium, ut in Latina vita habetur.*

CAPUT III.

Varia Cæsareæ tolerata tormenta.

Juxta dispositionem autem cuncta sapienter et benigne dispensantis providentiæ, tendens ad S. Euphemiam orationis gratia, vidit præteriens in domo quadam Magos Persarum, magicas præstigias exercentes: divinoque zelo correptus ad eos accedit, itaque affatur: Quid erratis, et in errorem alios pertrahitis

Arguit exercentes artem magicam:

trahitis maleficiis vestris? Mirati hominis libertatem, Quis tu inquiunt, aut unde, qui hæc nobis dicis? Ille vero: Ego quoque vobiscum aliquando fui, novique imposturas vestras. Cumque cœpisset eos confutare, obmutuerunt; illud vero eum rogarunt, ne ipsorum arcana proferret in vulgus, itaque eum dimiserunt.

18 Vix paullum ab illis recesserat, cum eum viderunt Caballarii quidam, sive Equites, considentes ante Derbas, quod est Sellarii prætorium: dixeruntque invicem propria lingua: Hic *a* delator est. Quo audito vir beatus, eos intuitus dixit: Quid blateratis? Ego delator non sum, sed servus Jesu Christi; et melior vobis sum, cum et ego aliquando ut vos Caballarius fuerim. Illi consurgentes eum comprehendunt. Egressus Sellarius, et percunctatus unde esset, et quæ ad eum attinebant universa accurate scrutatus, tribus diebus eum in custodia detinuit: quibus diebus nihil ipse ab iis accipere alimenti voluit, cum eorum suspectos haberet dolos.

a *se Christianum profitetur*

comprehenditur

19 Cum vero venisset Marzabanas, (non enim fuerat Cæsareæ, cum comprehensus est Dei servus Anastasius) retulit ad eum quæ gesta erant jam dictus Sellarius, eumque ad illius prætorium pertraxit. Sed cum aliis negotiis distineretur Marzabanas; adfuit isthic vir quidam Christianus, qui et Sanctum antea noverat, cum in æde S. Mariæ Deiparæ versaretur, et cum eo colloquens quæque jam peracta erant intelligens, beatum prædicavit, qui ita præclare cœpisset pro fide certare, divinisque eum eloquiis corroboravit, ne cruciatus mortemque ipsam pro Christo subeundam formidaret; sed fortiter et intrepide Marzabanæ responderet; quoniam qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

animatur a quodam Christiano

20 Introductus Dei servus, et Marzabanæ oblatus, nequaquam illi ad genua venerabundus accidit, recepto apud eos more. Ille vero diu defixis in eum oculis, Quis es, inquit, aut unde? Respondit Sanctus: Christianus sum. Si autem nosse cupis, unde oriundus sim; Persa sum gente, e provincia Rhaseeh, loco Rhasinemyi dicto. Caballarius fui et magus: sed reliqui tenebras, et veni ad lucem. Dicit ei Marzabanas: Dimitte errorem istum, et ad priorem revertere religionem. Et præbemus tibi plurima *b* milliarisia, præstantemque ornatum. Ille vere respondit: Non permittat id Deus, ut Christum negem. Dicit ei Marzabanas: Arridet adeo hæc vestis, qua indutus es? At ille: Hæc vestis, gloriatio mea est. Dicit ei Marzabanas: Dæmonio agitaris. Respondit Sanctus: Cum pristino detinerer errore, tum me dæmonium agebat: nune in me Christus est, qui dæmones persequitur. Dicit Marzabanas: Regem non metuis? neu si de te audierit, jubeat in crucem agi? Dixit Sanctus: Cur enim metuam? Homo est corruptioni obnoxius, tui similis.

sistitur Marzabanæ:

b *fidem Christi libere profitetur.*

21 Tum demum ira percitus, jubet eum ferro vinctum in *c* castrum abripi, et lapides absque cessatione portare. Dum vero in eo versatur labore multas et intolerabiles molestias sustinuit Dei servus. Quidam enim ex eadem orti provincia, cernentes eum, et propriam rati ignominiam quæ ei acciderant, eum aggrediuntur, dicentes: Quid illud nobis fecisti? Nemo unquam nostræ provinciæ Christianus fuit. Ecce omnium irrisioni et opprobriis nos objicis. Et variis ad fallaciam compositis sermonibus, sese invicem suscitabant. Ille vero contemnebat eos, et a se abigebat. Illi furore incensi quotidie confluebant, et nunc barbam illi vellebant, nunc crudeliter verberabant, nunc vestes ejus lacerabant; lapides quoque, quos vix quatuor ex ipsis tollere poterant, ei imponebant, et quidem alium sibi colligatum habenti, ac catena una cervicem, altera pedem vincto; aliaque acerba irrogabant: quæ universa invictus athleta læto vultu perferebat.

c *carcere vexatur,*

etiam a suis gentilibus

crudeliter vexatus laborat.

22 Jubet eum rursus sibi sisti Marzabanas, dicitque ei: Si vere magi filius es, ut dixisti, et disciplinis magicis institutus, profare de his aliquid, ut cognoscam. Respondit Sanctus: Non permittat Deus prodire ex ore meo aliquid istiusmodi. Dicit ei Marzabanas: Quid? ergo permanes in his? Redi ad pristinam religionem. Tum scribam de te Regi. Scripsisti, inquit Sanctus, et responsum accepisti. Fac igitur quod vis. Cui Marzabanas: Non scripsi, sed scribo, et quæ jusserit exequar. Dicit Sanctus: Vade, et quanta volueris de me mala scribe; ego enim Christianus sum. Dicit Marzabanas: Sternatur et verberetur, donec facturum se imperata spondeat. Cum eum vellent ligare, dixit Dei servus: Sinite; opus mihi vinculis non est. Et considens collocavit se eo ritu modoque quo erat ab iis vinciendus: cœperuntque eum fustibus cædere. Dicebat vero iis Sanctus: Exuite me hac veste, ne lædatur; itaque carnem meam converberate: quæ enim facitis, lusus sunt. Nam etsi membratim me dissecetis, Christum meum non negabo. Dixit igitur rursum Marzabanas: Acquiesce mihi, et scribam de te Regi. Respondens ait: Facesse, et scribe quæ vis Regi. Dicit ei Marzabanas: Quid ergo? non times Regem? Respondit ei Sanctus: Cur Regem tuum timeam? Nonne homo est, ut tu? et quemadmodum morieris, nonne et ipse morietur? nonne ut tu, ipse quoque computrescet? Utrum igitur magis timebo, illum obnoxium corruptioni, tui similem, lutum? an Christum qui cœlum ac terram creavit?

sistitur iterum Marzabanæ.

Ex MS. Græco

dire cæditur

23 Attonitus superbus ille Martyris libertate, reduci in castrum jubet. Post paucos dies producto rursus e custodia, Sume, inquit, magica, et sacrifica; ne male pereas, ista privatus luce. Respondit Dei servus: Quibus diis me jubes sacrificare? Soli, Lunæ, Igni? equo? Igitur et montibus, et collibus, et ceteris omnibus? At non patiatur me Deus aliquando vestris illis numinibus sacrificare. Illa enim omnia Christus condidit ad hominum obsequia. Vos vero fœdo errore delusi colitis res creatas et dæmones, homines cum sitis, ignorantes Deum qui ista creavit. Si enim Christum nossetis, et ipsi lucem complexi, a dæmonum, qui vos deludunt, erueremini potestate. Ista qui fallere non potest Deus, proprio ore pollicitus, patientibus pro suo nomine daturum se os et sapientiam, cui non possint contradicere adversarii eorum omnes, ab indocto et inter barbaros nato pronuntiari voluit, ad gloriam suam, et fidelium confirmationem. Ubi his a Deo inspiratis verbis adversarios perculit Christi Martyr, et triplici confessione coronatus est pugil veritatis, rursus ad castrum abducitur, vinculis, quæ pro Christo patiebatur, præclare ornatus.

valet deos Persarum

a Græce Δηλάτωρ. b Iterum hæc vox in Miraculis infra usurpatur. c Græce ἐν τῷ κάστρῳ, pro carcere positum, ut infra patet, forte quia in castello erat captivorum custodia.

CAPUT IV.

Pietas et constantia in carcere.

Intelligens sanctissimus cœnobii, in quo Martyr Christi habitarat, Hegumenus, initium confessionis ejus, magnamque et imperturbatam animi alacritatem et constantiam, singulari perfusus lætitia est cum omni sancto suo cœtu; et Deum dies ac noctes cum omni *a* Fraternitate orabat, ut robur ei daret, quo cursum perficeret confessionis sancti nominis ejus. Duos vero Fratres mittens Cæsaream, *b* litteris athleticis confirmavit ejus animi strenuitatem. Cum vero in custodia detineretur Christi Martyr Anastasius, numquam a psalmis et hymnis cessabat, assidue Deo gloriam concinens die ac nocte.

Abbas eum ... dum ... *b*

25 Cum vero haberet sibi colligatum, uti dictum est, adolescentem quemdam, a servis quapiam ex caussa comprehensum, nolens illi quidquam molestiæ afferre, surgebat quidem nocte ut consuetum canonem divinæ laudis expleret, inclinabat vero collum ad socii jacentis collum, ponens pedem prope illius pedem, ne catenarum tensione negotium illi facesseret. Cum igitur nocte quadam psalleret, auscultabat quidam

Anastasius noctu orat, non excitato concaptivo

ex ms. lictro

quidam e lictoribus, Hebræus quidem sectæ professione, moribus vero, ut accepimus, modestus ac mitis. Et videns Sanctum die quidem toto gestatione lapidum atteri, nocte vero in divinis precationibus perstare, stetit animo attonito, secum ratiocinans, quis ille tandem esset. Cumque diu in illum intueretur, in pavimento jacens in nocturnis tenebris; staret vero Sanctus et psalleret matutinos hymnos; videt subito quosdam albis indutos in carcerem per januam ingressos, circumcingere Martyrem: parque lumen late effulsisse. Attonitus stetit hoc spectaculo, atque intra se dicebat: Sanctus Deus, isti Angeli sunt. Dumque ista volveret animo, videt eos pallia indutos crucibus insignita, et intra se ait: Isti Episcopi sunt. Cumque hæc miraretur, in Martyrem Christi Anastasium convertit oculos, et ille quoque eximia luce splendebat, uti et ceteri. Atque ecce juvenis quidam multa gloria circumfusus coram eo adstitit, thuribulum gestans, thusque adolens. Cum hæc omnia cerneret vir ille, conabatur manu proximum dormientem suscitare, qui Christianus erat, Præfectus Scythopoleos, ut ei visa ostenderet, nec potuit. Mansit ergo stupefactus, vigili quidem ratiocinio intendens iis quæ viderat, corpore autem immotus: tandem tamen summa vi adnixus, totum sese conjecit in alterum qui jacebat. Experrectus ille, quærit quid rei sit. Respondet Hebræus: Hic vides. Et respicientes, nihil omnino viderunt. Narravit Hebræus cuncta quæ viderat; Deumque unanimiter collaudarunt.

Videntur ei Angeli.

Ipse quoque luce cælesti splendet

26 Postquam, ut ante scriptum, ex prima et secunda quæstione invictum servi Dei animum cognovit Marzabanas, scripsit de eo ad Chosroem Regem, accepitque intra dies non multos Regis mandatum, et eum e carcere educens per c Majorem suum dicit ei: Ecce mandat Rex, ut verbo solum fatearis te Christianum non esse, et continuo te dimittam. Quo voles tum abi, sive monachus esse volueris, esto; sive Caballarius, ut prius, ac nobiscum esse; ut voles, facito. Respondens Christi Martyr dixit: Non contingat illud mihi, ut Christum meum negem. Multis ergo promissis et hortamentis per Majorem allegatis, nequaquam eum flectere valuit. Tandem significavit ei per eumdem dicens: Scio quia gentiles tuos reformidas, nec coram eis audes Christum negare; verum jubet Rex vel coram me ac duobus aliis Sellariis dicas quæ proposita sunt verba, et illico te liberum dimittam. Respondit Sanctus: Non contingat hoc mihi ut vel coram te vel coram aliis, negem Christum meum. Renuntiat ei per eumdem Marzabanas: Ecce jussit Rex, te ferro vinctum mitti in Persidem. Sanctus respondit: Si dimitteres me, ego vel mea sponte ad Regem proficiscerer. Ut vero animadvertit sanctum Martyrem omni aggressioni generose resistere, et neque minis cedere, neque blanditiis deliniri, bulla impressa eum consignans, jussit eum in publicam duci custodiam, intra quinque dies iter suscepturum, cum duobus aliis Christianis, quos bullatos quoque cum eo misit.

Recusat verbo negare Christum, etiam privatim

27 Instante interea sancta festivitate Exaltationis venerandæ Crucis, pervigilium in carcere celebrarunt, Anastasius, duo Fratres ex ipsius monasterio, et duo supra scripti Christiani, et quidam ejus civitatis viri pii, psalmis et hymnis et reliquo spirituali epulo noctem transigentes, ut obliti captivi ærumnarum suarum communiter Deum laudarent. Primo mane ingressus d Comerciarius quidam, vir Christianus, ad Marzabanam, rogavit ut vincula tantisper Anastasio eximerentur, secumque eum ducere ad ecclesiam sibi liceret. Quod cum factum esset, magna extitit inter fideles lætitia, magnumque solatium præteritarum ærumnarum, cum Martyr Christi in ecclesia adesset. In multam enim desperationem viri urbis illius devenerant, et pæne defecerant animi ipsorum tot tamque gravium et inexplicabilium ærumnarum sensu. Cernentes vero talem beati viri fidem et constantiam, veluti reflorescebant, et fide revalescebant, domesticorum incommodorum obliti, propter eximiam a Martyre consolationem. Eratque illud admirabile, quod qui adversis conciderant, et vix fidem eo tempore retinebant, e aliptæ sancto Martyri effecti sunt, exosculantes ejus vincula et dicentes: Si nos parati sumus propter te pro Christo mori, quanto magis oportet te pro communi omnium Domino Christo mortem cum omni oppetere alacritate? Multumque et inexplicabilem honorem ei exhibebant, viri ac mulieres. Finita vero congregatione, multis eum obtestans ac vi fere adhibita Comercarius, deduxit eum ad propriam domum, cum duobus Fratribus ejus monasterii. Et cibo cum iis sumpto, restituit eum gaudentem et exultantem in Domino. Similiter et ibi magna fuit lætitia omnium, glorificantium Deum.

Crucis festum agit in carcere,

festum in ecclesia,

civesque solatur.

a Ita Græce: [illegible]. b [illegible].
c Vita Latina, per Domesticum. Græce, hic et infra aliquoties, [illegible] dicitur, id est, Major; estque indubie officii alicujus vocabulum. d In Latina vita dicitur Dispositor Reip. Græce, Κομμερκιάριος, et infra κομμερκιάριος. an a commerciis: negotiator, aut institor quispiam? e Qui athletas ungunt aliptæ dicuntur ab [illegible], ungere vox etiam Ciceroni usurpata.

CAPUT V.

Tormenta in Perside tolerata.

Expleto quinque dierum termino, discessit a civitate, et cum duobus illis Christum amantibus viris, a aliqua ex caussa calumniam passis, deductus a multis civibus Christianis et Persis et aliarum nationum, omnibus grates agentibus Deo ob tale ejus propositum. Comitatus est eum unus e commonachis Abbatis sui jussu, ad consolationem et obsequium ejus, ac deinde ut quæ ei accidissent a principio ad finem, ea divina favente gratia plene referret sanctissimo Abbati, et cui is præerat congregationi. Magnam vero in singulis urbibus ac locis lætitiam et solatium attulit Martyris præsentia, et cum omni honore et gloria velut Christi Martyrem suscipiebant et deducebant omnes. Id ipse Martyr Hierapoli scripsit ad Abbatem sui monasterii, rogans ut pro se oraret, quo se Christus indemnem in omni illo honore et gloria conservaret. Scripsit quoque ad eum a Tigride fluvio, similiter obtestans, ut benignissimum Deum exoraret, quo suum complere cursum posset, ad laudem et gloriam ejus sanctissimi nominis.

Mittitur in Persidem

in via honoratur a Christianis

scribit Abbati suo

29 Cum tandem in Persidem pervenisset Christi Martyr, conjectus in custodiam est in loco dicto Bethsaloe, sexto lapide a Discartas ubi Rex degebat. Frater vero, qui cum eo ierat, mansit in eodem loco in domo Cortae filii b Thesdin. Cumque egisset isthic Sanctus dies aliquot cum iis qui ibi captivi detinebantur, suggestum de eo est Chosroi, qui mittens unum e Præfectis jussit eum examinari. Is in carcerem veniens cum Tribuno qui custodibus præerat, interrogavit eum, quis esset aut unde, et cur relicta ipsorum religione Christianus esset factus. Respondit Christi Martyr per interpretem, neque enim dignabatur loqui ipsis lingua Persica, etsi multis ad id coactus, et dixit ipsis: Erratis vos, dæmonas pro Deo colentes. Nam et ego eodem olim captus errore eos colebam: nunc colo et adoro omnipotentem Deum, qui fecit cælum et terram et omnia quæ in eis sunt; et accurate perspexi, numina vestra perniciem errorenque dæmonum esse. Dixit ei Præfectus: Miser, homo quem colunt Christiani, is in crucem actus est a Judæis? Quomodo ergo deceptus reliquisti tuam religionem, et factus es Christianus? Respondit Martyr: In crucem actus, quia voluit, a Judæis, vere id dicis. Ipse vero est qui fecit cælum et terram, et omnia quæ in eis sunt; et placuit illi descendere in terram, et humanam naturam suscipere, crucique affigi, ut liberaret genus humanum ab errore Satanæ, quem vos colitis. Vos vero colentes cetera quoque, quæ nominare erubesco, vanas habetis spes, et res creatas pro eo qui illas creavit adoratis.

Jussu Chosrois, examinatur a Præfecto

Christum libere confitetur

30 Dicit

munera oblata respuit :

30 Dicit ei Præfectus : Quid tibi et sermonibus istis? Ecce divinitas Regis magnam tibi dignitatem præparavit, et zonas aureas, et equos, ut sis inter ejus Primates : solum revertere ad pristinam religionem. Respondit Christi Martyr, et dixit : Ego Deum meum non nego, sed eum adoro et veneror. Dona vero Regis vestri velut stercus duco. Hæc omnia discedens retulit Regi Præfectus. Iratus Rex, remisit eum postridie, ut Martyrem torqueret. Adveniens igitur Præfectus furore inflammatus, jussit eum extra carcerem educi; cœpitque eum terribilibus minis concutere, ut rebatur, sperans se posse eum omnino dejicere et conterere. At Christi Martyr respondit : Ne labora Domine Præfecte; nam mihi, confirmante me Domino meo Jesu Christo, numquam persuadebis ut a fide desciscam. Tunc jubet eum ligari more Persico, atque immaniter baculis converberari, et ait: Honoribus et donis Imperatoris acquiescere noluisti; intellige modo, quid pro iis habeas. Nam te isto modo quotidie plagis conficiam. Respondens sanctus Martyr Christi Anastasius dixit ei : Nec donis Regis tui moveor, nec tuas timeo minas, impie et inique. Fac igitur quod vis.

minas contemnit :

31 Tunc jussit ligatum eum supinum humi reclinari, et lignum supra tibias ejus statui, ac viros duos robustos insistere in utraque ligni extremitate. Scimus omnes quam id intolerabile sit tormenti genus. Sanctus Martyr gratias agebat Deo, perferens animose labores hos omnes. Cernens vero Præfectus se nihil proficere, sed potius doloribus his, velut ferrum aqua frigida indurari, divina virtute confirmatum, jussit eum denuo reduci in carcerem, donec ad Regem de eo retulisset. Cum vero Sellarius, qui custodiæ præerat, Christianus esset, Frater qui e monasterio Sanctum erat secutus, animos sumens, ad eum alternis diebus accedebat consolans et animans eum ad bonum. Multi quoque e Christianis qui isthic degebant, in quibus et filii Ihesdin, accesserunt ad eum, genibusque ejus advoluti deosculabantur vincula ejus, precabanturque ut pro ipsis oraret, daretque benedictionem aliquam ad tutelam eorum. Sed cum id sanctus Martyr recusaret, ipsi ceram catenis ejus affundentes, earumque figuram exprimentes, pro benedictione eam habuerunt.

immaniter cruciatur

visitatur a Christianis :

32 Post pauculos dies rursus venit in carcerem Præfectus, itaque Sanctum affatur : Quid dicis? Obtemperas Regi? an in proposito perstas? Sanctus vero movens caput, eum velut fastidiebat, dicens : Et semel, et bis, et sæpius dixi tibi, fieri non posse ut Christum meum negem. Si quid igitur vis, fac cito. Tunc igitur ferus ille et barbarus, jubet illum ea ratione et modo ligari, quo prius, et diu atque inclementer fustibus cædi; eoque in custodia relicto abscessit. Interjectis diebus aliquot, rursus ad eum venit, iisdemque utens sermonibus ad repudiandam Christi fidem sanctum Martyrem hortabatur, nunc blanditiis et opum amplissimarum pollicitationibus, nunc terribilibus minis, et acerbis cruciatibus. Ast ubi vidit immotam sedere animo sententiam, neque soliditatem fidei ejus concuti posse, jussit eum ligatum, ut semel iterumque factum fuerat, baculis cædi : deinde solutum ex una manu suspendi, magnumque saxum pedi alligari; itaque eum relinquens abscessit. Cum pertulisset eum cruciatum Martyr duarum circiter horarum spatio, mittens jubet eum deponi; et abiens Regi nuntiat Martyris libertatem, et immutabilem animi sententiam.

iterum cæditur fustibus :

ex una manu suspenditur, saxo ad pedem ligato.

a *Tyrannorum hæ sunt artes, quam nostratibus hæreticis familiares!* b *Fere semper in Græco scriptum est,* ἀσῶν, *aliquando* ἰασῶν.

CAPUT VI

Cædes S. Anastasii et sociorum; reliquiæ.

Christiani 72 necantur,

Post quinque dies misit Rex eumdem Præfectum et alios cum eo, ut sanctum Martyrem aliosque Christianos captivos interficerent. Qui venientes jusserunt extra oppidum Betsaloen, ubi erat custodia, Anastasium aliosque circiter septuaginta viros ad flumen educi : dein coram sancto Martyre funibus strangulari omnes, inter quos erant et duo illi Christum amantes viri, qui Cæsarea cum sancto Martyre adducti erant.

ex ius Græco

34 Cum ad unum omnes essent interfecti, dicunt Sancto : Quid vis? an cum his male perire? Regi potius acquiesce, et vive, et cape quos offert honores, et eris magnus in palatio, veluti nostrum unus; nec ita desere dulcem hanc vitam. At præclarus Christi Martyr Anastasius suspiciens in cœlum, gratias egit Deo, quod jam completum esset ejus desiderium, et respondens dixit iis : Speraveram membratim a vobis concidi pro amore Christi mei. Si vero illa mors est quam minamini, gratias ago Deo meo quod per exiguum laborem consortem me faciat gloriæ sanctorum Martyrum suorum. Et ita cum magno gaudio et animi alacritate, simili morte perfunctus est. Postquam vero eum strangularant, præciderunt ejus solius caput, et sumentes bullam miserunt ad Regem.

et S. Anastasius

35 Cum, ut dictum est, Christianus esset Sellarius qui custodiæ præerat, voluit corpus illius, ut facilius dignosci posset, separatim collocari : sed non permiserunt lictores qui Hebræi erant. Intelligentes filii Ihesdin necem sancti Martyris (nam pueri ejus adfuerant ei cum ad mortem duceretur, suffulcientes manus ejus) clam pecuniam multam lictoribus dederunt, effeceruntque ut separatim corpus sancti Martyris collocari sinerent. Sequenti nocte Frater qui e monasterio secutus fuerat, famulos Ihesdin et monachos quosdam ex iis qui ibi degebant secum sumens, ivit ut corpus Martyris raperet. Et invenit canes ceterorum interfectorum vorantes corpora, at corpus S. Anastasii separatim quidem, sed prope situm, ab iis penitus intactum. Pretiosa enim in conspectu Domini mors Sanctorum ejus, et conservat omnia ossa eorum; unum ex iis non conteretur. Sumens igitur corpus hujus sancti Martyris, pretiosis linteis involvit, quæ dederant filii Ihesdin, indeque sublatum deposuit in monasterio sancti Martyris Sergii, quod uno circiter milliari distat a dicto oppido. Consummavit agonem confessionis Christi præclarus Martyr Anastasius vigesima secunda Januarii mensis, anni decimi octavi imperii Heraclii piissimi Imperatoris, et decimisexti Constantini ejus filii.

redimitur hujus corpus,

a canibus intactum

deponitur in monasterio S. Sergii,

36 Postridie igitur excessus sancti Martyris, duo quidam ex iis qui *a* in custodia erant, simul colloquebantur, et unus alteri dixit : Scis, Frater, heri venisse canes, et consedisse juxta corpus monachi istius, neque eum contigisse, sed adstitisse veluti id custodirent? Mansi id contuens duabus fere horis, et neque abscesserunt canes, neque illud tetigerunt. Alter vero dixit : Ego quoque vesperi *b* a vigilia domum rediens, conspicatus sum veluti splendentem in pavimento stellam : accessi ut viderem quid id esset, ut propior fui, stella quidem videri desierat, conspexi vero corpus illius monachi humi jacens. Et illa quidem custodes admirantes sibi invicem narrabant patrio sermone. Quidam autem captivi Christiani, cum Persicam linguam intelligerent, hæc audiebant.

a

b

noctu cælitus collustratum

37 Ex his duo cum aliis multis venerunt in sanctam civitatem post cædem Chosrois Regis, quibus prædixerat sanctus Dei Martyr Anastasius, cum esset cum illis in carcere, et suum excessum, et ipsorum liberationem, et Regis casum, ita dicens : Ut sciatis, fratres, quia Dei gratia cras finior; vos intra paucos dies liberabimini, augustus vero et sceleratus Rex tolletur e medio : at cum, Deo vos feliciter deducente, perveneritis ad monasterium dictum Abbatis Anastasii, Præfecto monasterii et Fratribus hæc narrate. Viri ergo illi cum hæc a Sancto audissent, ac deinde propriis oculis rerum exitum vidissent, Deum quidem glorificabant qui glorificantes se glorificat et quæ

Prædixerat Sanctus suam mortem aliaque futura

Ex Ms. Græco.

jusserat Martyr peregerunt, proprio ore ista nobis exponentes. At sæpememoratus ejusdem monasterii Frater, sepeliit corpus sancti Martyris, et decenter recondidit in dicto monasterio S. Sergii, mansitque ibi donec sine periculo posset ad eum qui ipsum miserat, reverti.

Heraclius Imp. in Persidem venit.

38 Et post decem feredies, prima Februarii mensis, advenit piissimus et religiosissimus Imperator noster cum exercitu: quos ut vidit dictus Frater, ingenti gaudio exultans, Romano sermone eos alloquitur. Illi eum interrogant: Quid hic agis? Ipse iis exposuit omnia quæ circa sanctum Martyrem gesta erant. Illi glorificaverunt Deum, et dixerunt monacho illi: Surge, veni nobiscum, et salva animam tuam. Eratque cum iis omni tempore quo fuerunt in Perside, et cum iis rediit usque in provinciam Armeniorum. Post annum tandem reversus ad monasterium, universa accurate narravit Abbati, et *c* colobium gloriosi Martyris, quo cum occideretur erat indutus, attulit. Illud quoque retulit, fuisse in monasterio, in quo corpus Martyris depositum erat, juvenem quemdam monachum, quem vehementer impurus spiritus oppugnabat. Post multas preces, induit eum Abbas suus colobio Martyris, et continuo Christi gratia sanatus est, ad gloriam Dei, qui glorificatur in Sanctis suis, cui convenit omnis gloria, honor, adoratio, imperium, majestas, magnificentia, Patri et Filio et Spiritui sancto, nunc et semper et in secula seculorum, Amen.

Per colobium S. Anastasii liberatus energumenus.

a Id est, excubabant, ut ex sequentibus patet.

b Græce ὡς τὰς βίγλας.

c Cassianus lib. 1 instit. cap. 4, et lib. 4, de Vit. PP. cap. 13. Colobiis quoque lineis induuntur, quæ vix ad cubitos usque pertingunt, nudas de reliquo circumferentes manus, ut amputatos eos habere actus et opera mundi hujus, suggerat abscissio manicarum. Consule Onomasticon Rosweidi, et quæ diximus in Prolegomenis ad vitam S. Antonii 17 Junii § 13.

a MIRACULA S. ANASTASII

AUCTORE ANONYMO, TESTE OCULATO

ex veteri Græco Ms. Latine reddita.

I. De miraculo, quod in regia urbe editum est.

Post athletica gloriosi Martyris certamina, cum qui ei adfuerat Frater, ex Persarum provincia reversus in sanctam civitatem esset, ac deinde iterum in Persidem profectus, ut sanctas illas ac venerabiles ejus reliquias ad suum monasterium deportaret; quidam *b* milliarisiorum signator, Persa genere, nomine Barasur, qui domicilium in regia Persarum urbe habebat, repertum istic Fratrem rogat exiguam sacrarum reliquiarum particulam. Quam cum impetrasset, sesque inde illico recepisset, eam domi suæ deposuit. Erat huic amicus, quem, ut ipsemet confessus est, jam octo et viginti annos graviter dæmon vexabat. Donatas igitur sibi ab illo Fratre reliquias, liquore quopiam abluit, eumque potandum amico offert: qui mox Christi virtute, ac Sancti Megalomartyris Anastasii, incolumis evasit. Hæc ille ipse in monasterio sancti Martyris Syriacis litteris descripsit.

S. Anastasius energumenum liberat,

a Posterior aliquis Græcus hunc titulum præposuit, et miracula velut in capita distinxit, olim vero solum præposita legebantur: θαυμάτων διήγησιν προθεῖναι βούλομαι, Miraculorum relationem proponere volo, ita initium citatur Synodo 7 et (?) Actione 4.

b Petavius noster in Animadversionibus ad lib. Epiphanii de Mensuris et ponderibus, adjecit peculiarem dissertationem de milliarensi, sive miliarisio; cujus hæc summa est. Milliarensem argenteum fuisse nummum, non didrachmum, ut voluit Scaliger, sed aliquando minorem, qui alias duabus auri siliquis, alias paulo minore pretio permutatus est, indeque levior alias, alias gravior exstitit. Ac tum cum levior fuit, millesima pars fuit aureæ libræ, unde et μιλιαρήσιον a Græcis, a Latinis milliarensis appellari cœpit, [illegible], Epiphanius interpretatur, et Glossæ cum eo fere omnes, quod donativum ac stipendium in eo genere persolveretur, nec non sparsiones et erogationes in populum eodem illo fierent, ut ex Novella Justiniani 105 apparet.

Milliarensis [illegible]

II. De medico.

Medicus quidam in eadem urbe ab improbo spiritu vexabatur. Cum adesse isthic Fratrem didicisset, ad eum adit, rogatque ut Sancti sibi reliquias largiatur. Accepit ac penes se habuit; statimque morbo, sancti ope Martyris, liberatus est. Conveniebant igitur ad eum, medicum quippe, infirmi complures, neque deinceps pharmacis, sectionibus, ustionibus, aliisve id genus remediis, quibus ex medicæ rei præceptionibus uti norat, curare quemquam voluit, sed gloriosi Martyris reliquias abluens, inde potum ægris præbebat, reddebatque hac ratione sanitatem.

Item alium

varios morbos curat.

III. De auriga.

Auriga quidam, nomine Calotychus, qui juxta fanstum illam *a* nomenclaturam nunc vivit beatissimus, referebat et ipse multa ac magna sancti Martyris portenta, quæ in ejus domo *b* in Persarum urbe patrarat. Quorum pauca conscribere decrevi. Is igitur ad monachum accedens, eumque obsecrans, partem obtinuit venerabilium reliquiarum: atque oratorium in suis ædibus fabricatus, isthic eas collocavit. Narrabat vero hic auriga, se ac socios die quodam, post mortem Cosroæ impii illius Regis, ivisse ut *c* rogas suas quærerent. At qui regiis negotiis præerant, eos torvo vultu intuentes abegerunt, dicentes: Cosroæ stultitia præteriit. Nos aurigam nolumus. Ite et operamini, ut victum vobis comparetis. His auditis confusi et mœsti discesserunt. Cum igitur in magna constituti angustia essent: ac necessariæ annonæ penuria, qui eam solam artem callerent, neque alium haberent reditum; illius, de quo nobis sermo est, conjux mœrens, vehementi quodam studio deprecabatur Sanctum, ut ipsis succurreret, atque alimenta suppeditaret. Ut vero ab oratione cessavit, ex oratorio egressa milliarensem humi jacentem reperit, et gratiis Deo Sanctoque actis, mittens, oleum comparat ad Sancti lucernam. Intra dies aliquot aurigæ se Sanctus visendum præbet, et hæc ait: Ite denuo ad regiam, et rogas vestras accipite. Consurgit ille ac socios convocat, urgetque dicens: Agite, eamus adhuc hac vice in Dei ac S. Anastasii nomine, ut rogas nostras accipiamus, indubie eas consequemur. Illi vero graviter afflicti, nec fidem ei habentes; Quis ille est, inquiunt, S. Anastasius? Si id fiat, credemus et ipsi in eum. Et surgentes abierunt denuo ad regiam. Videntes eos Principes, cum omni benevolentia et humanitate præbuerunt iis rogas suas, ut prius accipere consueverant; et dimiserunt eos. Venientes vero illi in *d* Novam-civitatem, cum decem singuli milliarenses nummos accepissent, convivium instituerunt, gratias Deo agentes, qui talem Sanctis suis gratiam tribuit.

a

b

Oratorium reliquiis servandis extruenti,

c

apparet,

ei stipendium negatum impetrat.

d

a Latine Fortunatum, seu pulchra fortuna præditum dixeris.

b Græce, ἐν τῷ Βηρσωπόλει, num [illegible], regia, Dincarthas, seu Dastager, de qua ante actum?

c Græce ῥόγα, vel potius ῥόγη, donativum, honorarium, stipendium, hinc ῥογεύειν, stipendia facere, ῥόγευσις, et ῥογάτορες, stipendiarii, consule Glossarium Meursii.

d Græce, ἐν τῇ νεαπόλει an εἰς [illegible]? in quod, ut Heraclius in sua epistola scribit, Cosroes vinctus, conjectus est, atque occisus, cum id extruxisset ad servandam a se collectam pecuniam. Theophanes lib. 18, cap. 44, munitissimum locum vocat in interiore parte Orientis.

Roga

Neapolis Persarum,

IV. De discipulo ejusdem aurigæ.

Calothycus ille, de quo jam egimus, discipulos habebat eamdem addiscentes artem. Ex his quidam dudum rei cujuspiam, ut videtur, honestæ, desiderio tenebatur: quam tamen, mali dæmonis opera, qui ejusmodi obniti studiis solet, non est consecutus. Sancti igitur Martyris recordatus, adjutorem eum invocat dicens: Anastasi, si mihi præsto nunc fueris, ut rem eam valeam perficere, duos milliarenses conferam ad candelam tibi dicandam. Audiens hæc illius conjux, Abi, inquit; credo enim in Deum S. Anastasii

Voventi candelam ad eradere ante reliquias, succurrit

sii, fore ut quod vis consequaris et re perfecta redeas. Ille vero abiens, quod multo tempore exequi cupierat nec valuerat, hora una effecit. Et cum ingenti gaudio reversus, duos deferens milliarenses isthæc vociferabatur : Magne Deus S. Anastasii, accipe duos milliarenses, quos pollicitus sum me oblaturum sancto templo tuo. Et inde amplius dicta Nova-civitas concurrere ad aurigæ domum cœpit. Et multi variis afflicti morbis in oratorio Martyris dormiebant, atque omnia molestia liberi et incolumes adscedebant.

Multos ægros sanat.

V. De filio pictoris.

Lucrumæ-num liberat.

Pictor quidam filium habebat annorum circiter quindecim, quem nequam spiritus insidens exagitabat. Adit ad aurigam eumque ita obtestatur, Sine, inquit, filium meum adduci, ut in oratorio ejus dormiat, cujus tu mirabilia prædicas, quo et ipsi credamus. Adductum ergo puerum ad aurigæ ædes, deponit eum in oratorio. Quamdiu intus erat, nihil a dæmonio patiebatur molestiæ : ut sic paullulum extra oratorium prodiret, invadebat eum, discerpebat, et cruciabat inimicus. Illi cognita dæmonis nequitia, reliquias abluentes, quotidie ei potum hinc præbebant, ipsasque ad ejus collum reliquias suspenderunt. Atque ita Dei benignitate curatus est puer, abiitque Deum laudans ac glorificans, et S. Anastasio grates referens.

VI. In civitate Palmyra.

a Prædictus igitur monachus, sumptis secum sanctis reliquiis, iter versus sanctam Christi Dei nostri civitatem capessivit, venitque b Palmyram urbem. Egressi vero sunt cives ad sacras adorandas reliquias; atque inter eos juvenis quidam tumefactos habens oculos, qui stetit ejulans, et Martyrem obsecrans, ut per eum Deus sibi propitius redderetur, suamque curaret cæcitatem. Fratri vero illi morbi caussam sciscitanti, et quanto tempore ea tenuisset ægritudo, responderunt cives : Jam quadriennium est, ex quo non videt, omnesque facultates suas in medicos expendit, ac tandem cæcus omnino est effectus. Dicit ei Frater : Si Deum credis posse tibi opitulari, videbis gloriam ejus per S. Anastasium. At ille exclamavit, dicens : Credo utique. Dicit ei rursus : Oportet igitur te jejunare, et Dei gratiam excipere. At ille, ab omnibus quibus jusseris, abstinebo; a vino multis diebus abstinere non possum. Dicit ei Presbyter : Nec ad septem dies? Et ait : Omnino. Habebat vero Frater extra sacram thecam partem exiguam, quam accipiens et abluens, ei dedit, præcipiens ut oculos aperiret, et pupillas sublineret. Abiit, fecitque imperata, atque intra septem dies rediit sanus, laudans et glorificans Deum ejusque Martyrem Anastasium.

Palmyræ, cæco visum restituit.

a *Menæa 24 Januarii referunt* Heraclium anno imperii sui 20 *Christi* 630, venerandum Crucis lignum Hierosolymam retulisse. Episcopum autem quemdam a Catholico Archiepiscopo acceptas sancti Martyris reliquias reportasse in Romanam provinciam, et Cæsaream attulisse, atque particula parva e corpore data reliquum detinuisse. *Quæ hinc videntur emendanda.*

b Palmyra, *aliis* Palmira, *urbs superioris Syriæ, distat dici itinere ab Euphrate. De ea actum in Vita S. Alexandri* 15 *Januarii.*

Palmyra

VII. De incredula muliere.

Reliquiæ magna solemnitate Cæsareæ excipiuntur.

a Eia nunc et ea quæ apud Cæsaream Palæstinæ a Sancto facta sunt, secundum quod possibile fuerit, enarremus. Cum appropinquasset sanctæ civitati almum cadaver, notum factum est universæ civitati : et lætitia magna repleti sunt omnes, et surgentes, sacraque ligna percutientes, congregaverunt semetipsos in venerabilissimo templo Dei Genitricis, quod dicitur Novæ. Et deinde cum Crucibus et Litania obviam venerunt sancto lipsano, cum glorificatione gaudentes et exultantes, et quasi refloruentes, imo recreati in præsentia Martyris, a pau, citate fidei, quæ erat in illis, et aliarum ne putarum mortificatione, magnam acceperant consolationem. Orantibus autem illis et deosculantibus, et se circa tumulum volutantibus, atque debitum præmium recompensantibus lipsano ac memoriæ Sancti hujus; mulier quædam, quæ quasi ex claris erat Cæsariensium (si ita oporteat dici, et non magis aliter, quemadmodum res ipsæ manifestarunt) nomine quidem Arete, (id est, Virtus) sed moribus virtuti omnino contraria, in diffidentiam versa dicebat : Ego lipsanum a Perside veniens non adoro. O miseram et sine intellectu animam; quæ non audivit infelix sacratissimum Psalmistam David increpantem flagitiosorum audaciam, ac dicentem : Cohibe linguam tuam a malo, et labia tua ne loquantur dolum. Quid ergo Deus, qui glorificat glorificantes se, facit in ea? Consequenter ego dicam. Ingresso civitatem sancto lipsano, communiter consiliati cives ejusdem urbis cœperunt construere oratorium Sancto juxta Tetrapylum, quod erat in medio civitatis : statuerunt autem et imaginem ejus ibidem. Cum autem adhuc ædificaretur, astans Martyr infelici illi in somnis in habitu monachi dixit ei : Lumbos tuos doles? Illa vero ad eum : Non, Domine, nihil mali habeo; sana sum, et una cum sermone expergefacta, et sentiens in se validum cecidisse dolorem, cœpit clamare, gemere, ac indesinenter affligi, ita ut non posset omnino respirare, importabilia patiens, ut vacationem agens reputaret secum, et requireret, quinam esset, et ex qua caussa tam subitaneus dolor, qui sibi foret illatus. Sed in his consummavit dies quatuor : quinta vero die illucescente vidit adstantem sibi Sanctum, atque dicentem : Descende ad Tetrapylum, et roga S. Anastasium, et sanaberis. At illa surgens, et in memoriam veniens improborum sermonum suorum, quos locuta est adversus caput suum, advocatis pueris suis, ait eis : Tollite me, tollite me, ut eamus ad Tetrapylum S. Anastasii; novi enim et nunc edocta, etiam a Perside veniens lipsanum adorare, et honorare : et quæ Deus mundavit, non communicare, (id est, communia dicere). Levata ergo ea pueri ejus in phorio, (id est portatorio) pergebant. Cumque appropinquarent loco, illa de longe attollens oculum, et videns Sancti imaginem, cœpit magna voce cum effusione lacrymarum clamare : Iste est in veritate, quem vidi in somnis prædicentem mihi de malis, quæ me obtinent. Et cum se projecisset supra pavimentum, et plorasset multum, placato Sancto erecta est sana. Et quæ paullo ante ab aliis portabatur, et in extremis posita periclitabatur, propriis pedibus ambulans abiit domum suam, concorditer cum ceteris laudans et glorificans Deum, et magnificans Martyrem.

Ex Ms. Græco.

Eos multams contemnens,
Psal. 33. 14.

gravi dolore punitur, ap paruit ei in somnis Sancto.

ab eodem mon. rele quiescit,

ubi eo sanatur.

a *Hoc caput integre refertur in Synodo II Nicæna, Actione 4, eadem prorsus utrobique verba, quam antiquam versionem inde huc transtulimus.*

VIII. De eo quod accidit equo militis.

Reliquiæ ad Tetrapylum deferuntur.

Constructo venerabili Tetrapylo, nomine sancti Martyris, et jam perfecto, cum translatio fieret reliquiarum, aliud evenit miraculum dignum commemoratione. Mense Martio, (nam eo ineunte solemne quoddam invaluit apud milites institutum, ut equos ornent atque in campum ingrediantur, seque exerceant, ac veluti specimen quoddam edant militaris conflictus.) his peractis contigit quemdam militum cum alio equorum cursu contendere : et jam ad constitutum locum cupiens equum refrenare et detinere, non poterat. Ut igitur per mediam civitatem ferebatur, propius ad venerabile tetrapylon accessit, et neque respirare jam valens, neque illius impetum sistere, irruit in prægrandem erectum lapidem, in cujus adversa parte duo erant puerulli. Et corruit equus ipso loco, miles vero dejectus est : at lapis fractus est, et sub se puerulos oppressit. Rem hanc, aut scelus potius, machinatus improbus dæmon, successum tamen optatum non habuit, benignissimo Deo per Sanctum suum dignam illi confusionem et pœnam irrogante. Neque enim miles ex equo dejectus incommodi quidquam accepit, neque equus prolapsus, neque

Quidam incolumes ex ruina servati.

Ex MS. Græco

neque pueri sub lapide deprehensi : ita sapiente illa et benigna providentia misericorditer gubernante genus nostrum, etsi ut plurimum immensis criminibus onerati simus, et adhuc et usque in seculum mirabilia operante in nobis per sanctos Martyres.

IX. De filio Subdiaconi.

Moribundus convalescit

Subdiaconus quidam sanctæ Dei Ecclesiæ quæ Cæsareæ est, filium habebat annorum admodum duodecim; qui morbo correptus difficili est. Cumque dies aliquot durasset, tandem succubuit, omninoque luridus effectus contabescebat, ut ossa carnibus adhærescerent, et oblivisceretur, quemadmodum Propheta ait, comedere panem suum. Nam tredecim ipsos dies cibi nihil omnino accepit, ut ejus parens testatus est, et jacuit sine voce. Quæ ergo illi spes erat reliqua? Jam alii patrem accommodatis sermonibus solabantur, simulque suadebant ea cum alacritate procuraret quæ ad filii funus pertinerent. Ut igitur ars nulla amplius mederi ægro poterat, tunc omnipotens et benignissimus Deus propriam suam in hominem clementiam ostendit per sanctum Martyrem. Quidam enim ex familiaribus parentis, dicit ei : Si apomyrisma haberes, seu liquorem quo ablutæ S. Anastasii reliquiæ sunt, videres mirabilia. Hic vero, Habeo, inquit. Et accepto liquore puerum illinit, qui mox sudare vehementer cœpit. Deinde medicus advenit et cernens eum adhuc spirantem, imo melius habentem, et stupens, glorificavit et ipse Deum. Ac somnus abduit, et alimentum præbuit. Atque ita sanus effectus est per gratiam Jesu Christi Domini nostri. Construxitque ejus parens oratorium Sancto, festum agens quotannis in gratiarum actionem.

Psal. 101, 5.

X. De nauta qui a dæmone vexabatur.

Cum hæc per universam Cæsaream vulgarentur, nauta quidam a spiritu immundo vexatus, et gravia ab illo perpetiens, advenit, precatusque est, ut Sancti patrocinio juvaretur, ut et ipse cum ceteris ejus miraculorum præco existeret. Cum vero in Sancti æde perseveraret, in somnis ei Sanctus apparet, et ait : Quid habes? Ego sum Anastasius Persa. Abi ad Abbatem Georgium, et dabit tibi reliquias, quas gestans sanaberis. Hic vero ad illum adit, somnium aperit, obtestatur ut exiguam saltem consequi particulam possit : quam cum accepisset, in argentea theca deposuit, et collo circumdedit. Sequenti vero nocte apparet ei usor honestatis spiritus, specie humana, dicitque ei : Gestas reliquias S. Anastasii? Ille vero : Omnino. Eo audito dæmon, ait : Revera si eas gestas, ego abeo. Atque ex ea hora salvus effectus est vir ille, Christi gratia, et sancti Martyris intercessione. Multi igitur variis morbis conflictati, veniebant ad venerabile tetrapylon, et Martyrem invocabant, et sani discedebant. Receptor quidam templi sancti et gloriosi Martyris Cornelii, Joannes nomine, cognomento Salupdius, uxorem habebat, quam dæmon ita dire infestabat, ut et coxam ei confringeret, et lecto affixam extreme cruciaret. Hic Joannes reperit quemdam deportantem Sancti reliquias, eumque advocans, accepit ab eo *a* bissas duas (sive vasa) apomyrismatis, unam aquæ, vini alteram, ut vino quidem universum corpus illineret, aquam vero potaret. Eaque ratione sospitate reddita glorificavit Deum, prudentem salutis opportunitatem omni qui salvari cupit.

Energumenus liberatur

Coxa quoque confracta curatur

a βισσαί, [illegible]

XI. De puero Diospoli curato.

Infans [illegible] ope sanatur Diospoli.

Cum sacræ reliquiæ Cæsarea excessissent versus sanctam Christi Dei nostri civitatem, pervenerunt Diospolim. Et Diaconus quidam in Clero illius Ecclesiæ conspicuus, *a* filium habebat unicum recens natum, qui invaletudine oppressus, quatuor integris diebus ubera non suxerat. Cumque vehementer animo affligeretur parens, dixerunt ei quidam : Cur non adoras sanctas reliquias, quæ ex Perside allatæ sunt? At ille dejecto animo, Ut sciam, inquit, Sanctum esse, suscitet filium meum, et credam pro Christo passum esse. Atque ea ipsa nocte sanatus est, infans, et ubera suxit. At parens ejus consurgens, accepit eum ac matrem ejus, et omnes domesticos, et sancti reliquias veneratus est, glorificans et laudans Deum, et Martyrem ejus Anastasium.

a *Continentiam vovent in Latina Ecclesia Diaconi et Subdiaconi : et merito, qui tam sanctis sunt functionibus addicti. Græci conjugii usum (postquam scilicet caritas illa primigenia et pietatis fervor refrixit) etiam Sacerdotibus concedunt et connivet in iis Ecclesia.*

XII. De muliere quæ a via aberrarat.

Hactenus eorum quæ in itinere ut Cæsareæ edita sunt a Sancto miracula plurima percurrentes, pauca narravimus. His vero miraculis alteram gratiam decet adjungere, Sancti scilicet commiserationem. Mulier quædam, Photi nomine, ministra effecta sacri *a* typhlocomii, sive cæcorum domicilii, quod in sancta Dei erat civitate, ibat *b* Emessam propter domesticum quoddam negotium cum aliis eodem tendentibus. Cum vero hiems esset imberque decideret, contigit eam, quippe imbecilliorem et labore itineris fatigatam, devenire in regionem quæ est ultra Jordanem. Cum vero advesperasceret, et comites eam deseruissent, circumspiciens, neque agnoscens qua sibi eundum esset, cœpit angi animo, hærere; perpendere viam ignotam, horam intempestivam, belluarum et serpentium ac dæmonum insidias, quæ norunt qui agendis itineribus sunt assueti. Paullulum ergo ad se reversa, humi se prosternit, ejulans et plangens improviso superveniens sibi periculum, Sanctumque invocabat, ut sibi adjutor et dux erranti esset, magna voce inclamans : S. Anastasi, nunc erga me quoque mirabilia tua ostende. Talia ea vociferante et calidis lacrymis ipsum implorante; ecce et ipse supplicem exaudit, ac dominum scite imitatus adstat erranti, monachi specie, arreptaque ejus manu eam erigit; cumque ea ambulans usque ad villam in qua comites ejus erant, deinde videri desiit. Tunc illa agnovit Sanctum fuisse, qui eam deduxerat, et cœpit coram omnibus Deum glorificare, et narrare quæ sibi acciderant in via; et exhibitam sibi a Sancto opem.

a | *b* | *Erranti apparet Sanctus, et in viam reducit.*

a Τυφλοκομεῖον, *domus est, in qua* Τυφλοὶ κομοῦνται, *cæci aluntur.*

b Ἔμισσα *Ptolemæus*, Ἔμεσα *Stephanus*, *Plinius lib. 5, cap. 26* Hemesam, *alii passim* Emesam *vocant.*

Emesa.

XIII. De *a* Optione.

Optio quidam Samariam provinciam pertransibat, sequente se *b* bando, sub vesperum divertunt ad villam cujusdam Samaritæ, cujus mores aliter depingere non possum, nisi per ipsam appellationem. Recte enim de illis ait Propheta : Nequitia in habitaculis eorum, in medio eorum. Hic igitur moribus diabolicis præditus, et dona ab eo percipiens, non curationum sed fallaciæ, veneno cibos miscet et Optioni apponit. Ille insidiarum ignarus simpliciter cibum sumit, ac postridie consurgens prosequitur cœptum iter. Paullo post cœpit contorqueri sinistra ejus maxilla, omniaque fœde immutari, ut os sinistræ auri propinquum efficeretur. Contigit igitur ut cum honoratis viris quibusdam comederet, qui cernentes eum ita constitutum, visi sunt ei compati. Ipse vero, Quidam, inquit, ex meo bando suadent ut apomyrismate S. Anastasii partes affectas illinam, et spondent omnino me curatum iri. Illi hæc audientes, revocabant eum, tanquam nihili facientes Sanctum, ac dicebant, unus quidem : Non est Martyr melior *c* S. Theodoro; hic vero, S. Georgio; alter, S. Mercurio; et quisque illorum ut fidem habebat. Quibus quodammodo assensus negligentius, valetudinem suam curabat. Verum sequenti nocte dormiens, videt se ipsum cum iis qui illum a salubri consilio abduxerant

a | *b* | *Psal. 54, 16.* | *Sceleratus Samarita Optioni venenum miscet* | *c*

xerant sedentem, et quemdam Anastasium tunc *d* militem factum adstantem eis, fustem manibus tenentem, et confringentem capita eorum, qui eum conati erant negligentiorem reddere. Ut vero tandem ad ipsum venit, cœpit ipse eum obsecrare et clamare : Ne per Deum Domine. Nihil mihi tecum. Dicit ei Sanctus : Et ego scio, quod negligens factus es, et audisti homines promptos ad carpendum. Ita ergo oblinens maxillam ejus et os sanctus Dei Martyr, restituit ea in proprium situm per gratiam Christi.

Hic curatur a S. Anastasio.

a *Ita MS. Gr.* περὶ τοῦ ὀπτίωνος

b *Idem verbum sequenti miraculo usurpatur.* Suidas Βάνδον, οὕτω καλοῦσιν οἱ Ῥωμαῖοι τὸ σημεῖον τὸ ἐν πολέμῳ. Bandum, ita vocant Romani signum militare. *Theophylactus Simocatta lib.* 3, *cap.* 6. τὰ τε σημεῖα τῆς καταστάσεως, ὅπερ Ῥωμαίοις εἴθιστο τῇ πατρῴᾳ φωνῇ βάνδα ἀποκαλεῖν. Signa manipularia, quæ mos est Romanis patria voce Banda appellare. *Vide plura de hac voce in Glossario Meursii.*

c *Colitur* S. Theodorus Tiro 9 *Novemb.* S. Theodorus *Dux* 7 *Februar.* S. Georgius 23 *April.* S. Mercurius 25 *Novemb.*

d *Græce* ἀκριάτορα, stipendiarium militem *vide quæ ad miracul.* 3. *de* Roga *diximus*.

Bandum.

XIV. De milite.

Miles quidam ex decimoquinto bando Illyricianorum, extrema ex hepate perpetiens quatuor annorum spatio, cum in multos medicos vitam fere exhausisset, nihil profecerat. Audiens vero a seniore quodam ejusdem secum bandi de S. Anastasio, ad eum confugit. Dicit ei senior : Si credis Deo S. Anastasii, præbeo tibi apomyrisma, et convalesces. Ille cum fide sermonem suscipiens, apomyrisma poscit, eoque accepto abit ad *a* parachimadion suum, sive stationem hibernationi assignatam : atque intra quatuor menses reversus est sanus, gratias agens Deo et sancto Martyri.

Dolor hepatis curatus.

a παραχειμάδιον, ab hiberno, χεῖμα hiems

XV. De monacha Constantinopolitana.

Cum igitur cuperet Frater ad illam adire a Deo custoditam urbem cum sanctis reliquiis, iterque faceret per Syriam, Ciliciam, Cappadociam, et reliquas provincias, qualia et quanta miracula patrata sint ab hoc Sancto, quis poterit similis mei peccator, explicare, atque uniuscujusque gloriam digne referre? Ideo consulto multa prætereo, ne consequenter ea explicare contendens, nimi multiloquio eadem iterare videar iis qui animo incuriosi sunt. Ea vero res hucusque et in posterum lucidius splendent apud eos qui in iis nati sunt locis. Audiamus vero quod in regia urbe factum est portentum. Mulier quædam religiosa, *a* ex monasterio quod Augustæ dicitur, situmque est juxta ædem S. Thomæ, quæ Apostolion cognominatur, cancrum habebat in mamilla; quem videntes medici dixerunt ei : Hoc modo hodie aut cras erumpet, postquam vero erupit usque ad cor penetrabit, et mortem afferet. Illa fatali sententia a medicis sine ambagibus accepta, cœpit animo affligi, et amare ejulare. Audiens vero stupenda Sancti miracula, quamque sit erga omnes clemens et benignus et recta fide res ejus complexa, habuit sane et ipsa corda penetrantem Deum, utilder sibi per Sanctum dicentem : Confide filia, fides tua te salvam fecit, vade in pace. Mittens igitur ad monachum apomyrisma accepit, et mamillam, in qua malum inerat, illinens, sanata est, benignissimi Dei et sancti Martyris Anastasii beneficio.

Deferuntur reliquiæ Constantinopolim.

Monacha a cancro liberatur. [partly illegible]

a *Græce,* [illegible] *monasterio* [illegible] *quæ* [illegible] *dicuntur.*

XVI. De energumeno.

Revertens deinde Frater ex celeberrima illa urbe in sanctam Dei nostri civitatem, cum aliis quibusdam pervenit Abydum. Nemo erat in vectorum, ac neque naucleros quidem, noverat eum reliquias in navi habere. Cum igitur [illegible] ad [illegible] appulissent, egressi [illegible] e navi [illegible] et sanctis mysteriis, quorum participes [illegible]

[illegible] *mysteria frequentabat.*

denuo ad navim redierunt. Solus naucleros interea foris remansit : monachus vero ille reclinavit se in navi et paullum dormivit. Accidit vero Abydi, Deo permittente, Fratrem quemdam ab immundo spiritu vexari. Et cum paullum isthic hærerent, et naucleram opperirentur, exclamavit dæmon : Nisi venerint reliquiæ quæ in navi sunt, creaturam hanc in mare demergam. His auditis nauclerus ad navim accurrit, et puerum suum advocans, monachum excitat, et proposito jurejurando interrogat an secum reliquias habeat. Illo vicissim caussam inquirente, nauta ingenti quodam studio, Surge, inquit, celeriter, ut hominem liberemus. Consurgens, sanctas reliquias accepit, navique egressus est. Intrante vero eo in templum, apprehendens energumenus propriam vestem, laceravit eam a summo ad imum; et stetit nudus cruciatum perferens, et clamans : Facesse carnivore. Cur ad me venis? Olim meus eras, nunc vero contra me venisti. Et subito veluti ejectus in ambonem evasit, et ex candelis isthic suspensis tres comminuit. Frater vero ille ingressus est sub altare plorans et gratias agens Deo, qui eum visitarat per sanctum Martyrem suum Anastasium.

[illegible] Energumenus liberatur.

XVII. De muliere energumena.

Advenit monachus cum sanctis reliquiis Ascalonem, ubi mulier quædam filiam habebat ab immundo spiritu graviter afflictam, et manentem cum ceteris dæmoniacis in sacra æde Dominæ nostræ Deiparæ. Illa quotidie sese affligens et excrucians, inaudit de miraculis sancti Martyris ab alia quapiam muliere, ei videns pium illum virum petiit sibi apomyrisma, quod ille ei præbuit, et paullum ex nervo sacræ dextræ sancti Martyris. Illa vero nervum quidem ligavit ad collum puellæ, apomyrisma vero ei præbuit ut eo illineretur, quæ sacras reliquias ferens, et apomyrismate illita, simul atque ad

Item alia energumena.

hic credidi erat folium unum in MS.

et ægro animo esse. Audiens conjux, sciscitatur ex eo, Quid habeat. Omnibus, inquit, membris doleo velut si me triginta viri fustibus cæderent. Circa horam vero matutini canonis cœpit circumagi, spumare, et vociferari. Primo mane mittit uxor ejus ad Fratrem Theophanis. Ejus enim erat amicus. Venit ille, et ut eum vidit ita alteratum, propriamque linguam mordentem, ab uxore ejus rogatus affert imaginem Sancti hujus miraculorum patratoris, et ad caput ejus collocat. Quievit tum mansitque immotus et perturbationis expers ad duas horas. Rursum ille imaginem recepit, et domum abiit. Extemplo ut miser Sancti præsidio destitutus est, id cernens nequam spiritus, rursus eum aggreditur, et corripiens pœne suffocabat conabaturque in terram eum deturbare ex sublimi ubi erat. Tunc iterum mittens ejus uxor ad dominum Theophanem, rogavit ut summa celeritate ad se veniret, priusquam aliquod illi infortunium a dæmone conseqeretur. Ille vero consurgens una cum monacho, [illegible] que Sancti reliquias et imaginem, abiit et reperit eum furentem minantemque e sublimi præcipitaturum seipsum. Corripientes eum reclinant, et imaginem ac reliquias Sancti ad caput ejus collocant. Et rursum quievit et mansit immotus diebus quinque. Quocirca [illegible] est a multis medicis. At post diem quintum [illegible] oculos, cœpitque se invisentes agnoscere et rogavit, dicens : Per Deum, Domini mei, erat [illegible] mihi, et satisfacite monachis istis. At hi sciscitantur, Quibus? Ille vero, capite innuens, Illi, ait, qui inter vos stant. Nam unus illorum me fustibus cecidit et manus meas fregit, ut [illegible] movere non possim. Et nisi me [illegible] adjuvisset, omnino me interfecisset. Dum hæc ille diceret, intellexerunt [illegible] illum [illegible] esse S. Anast[illegible], alterum vero, de quo [illegible] miraculo [illegible] Sanctum [illegible] a Cypriani. Nam hoc

S. Anastasii imagine compescitur dæmon.

a

Ex vanus, deinde liberatur energumenus. Sanctos decet, ut se invicem confiteantur, non quod id superfluum sit, singulis enim gratia ex parte data est juxta mensuram fidei; sed ut nobis ostendant individuam caritatem, quam in Sanctos distribuere sancti Spiritus gratia consuevit. Manserunt vero isthic sancti Martyris reliquiæ, donec omnino sanitati restitutus est infirmus. Deinde noctu Theophanis uxori apparet, hæcque edicit: Ego quod meum erat, feci erga hominem illum: dic viro tuo, ut eat, meque in locum meum reponat. Quod cum illa viro retulisset, abiens ille imaginem sacrasque reliquias ad domum suam reportavit. Atque ex ea hora omnino sanus extitit vir ille, gratia et benignitate Dei Opt. Max. et patrocinio Martyris.

cetera, quod dolendum, aberant a MS.

a In S. Cyro agitur 31 Januarii

DE SANCTIS MARTYRIBUS

MANUELE, GEORGIO, PETRO, LEONE, Episcopis; PARODO Presbytero; JOANNE, LEONE, Tribunis; GABRIELE, SIONIO, cum aliis CCCLXXVII, et pluribus aliis, in Bulgaria.

CIRCITER AN. DCCCXVIII. XXII JANUARII.

Theophanes lib. 24, histor. Miscellæ, sui temporis acta prosequens, scribit cap. 25, diram Christianis cladem a Crunno (quem alii Crummum vocant) Duce Bulgarum, VII Kalend. Augusti, Indict. IV, an. Ch. 811, illatam, qua ipse Imperator Nicephorus ab hostibus circumventus cum primariis Proceribus occubuit. Nicephori caput recisum et suspensum, mox nudatum et pro poculo usurpatum. Stauracius Nicephori filius in prælio læsus haud diu superfuit.* *Bulgari cæso Nicephoro Imp.* Nam anno eodem Michael Curopalates III Non. Octob. Indictione V, acclamatus est Imperator, c. 29, qui VII Id. Junias an. Ch. 812, egressus est contra Bulgares, cum Crunnus Dux Bulgarum Debeltum obsidione cepisset, et eos qui in ipso fuerant una cum Episcopo transmigrasset, cap. 33. *multas urbes capiunt* Est autem Debeltus, Ptolemæo lib. 3, cap. 11, Δεβελτός, Develtus, urbs et colonia Thraciæ ad fines Mysiæ et Ponti Euxini, Ammiano Dibaltum dicta; infra in Menæis Debeltum: cujus Archiepiscopus, sive ut Græce scribitur ἀρχιερεὺς, S. Georgius, inde ad martyrium cum aliis in Bulgariam tum abductus. At vero Bulgares, inquit Theophanes cap. 34, amplius confortati prævaluerunt adversus Thraciam et Macedoniam. Tunc et Anchialum, et Beroen, Nicæamque, et Probati castrum etc. dimittentes Christiani fugerunt. Duplex apud Stephanum Nicæa in Thracia. Alteram S. Leo Episcopus rexit, cum ceteris deinde martyrio coronatus.

Michaelem Imp. vincunt: 2 Anno sequenti Ch. 813, X Kalend. Junii, haud procul Hadrianopoli prælio inito, victus a Crunno Michael Curopalates, principatu haud invitus cessit, succedente Leone Armenio, qui a Nicephoro Patriarcha IV Idus Julias, feria secunda, Indictione VI, coronatus est; cum sol ante IV Maii defecisset, quasi Leonis aversatus impietatem. Interea Crunnus obsidione premebat Hadrianopolim, atque ad eam relicto fratre, ipse ad urbem usque Constantinopolitanam accessit, sexto die imperii Leonis, incendiis rapinisque late in obvia quæque grassatus: reversus obsessam Hadrianopolim *Hadrianopolim obsident,* cepit; ut his verbis suam historiam concludens refert Theophanes. Est Hadrianopolis illustris Thraciæ etiamnum civitas ad Hebrum fluvium; cujus Episcopus in expositione Andronici Palæologi senioris Imperatoris, dicitur sanctissimus Metropolita Hadrianopoleos, et honoratissimus Præsul Hæmimonti: quo modo in Menæis S. Manuel ejus Episcopus appellatur magnus Archiepiscopus, Joanni Curopalatæ Archiepiscopus, apud quem in compendio historiarum illa ejus captivitas et cædes narratur.

capiunt 3 Postquam Crunnus Bulgarorum Princeps, victoriis contra Romanos inflatus, Adrianopolim obsedit, ita ut nulla ei manus resistere auderet, quod ob felicitatem, quam diximus, intolerandus esset, diutinaque obsidione eo civitatem redegisset, ut necessariarum inopia rerum deditionis conditiones acciperet, omnes qui in ipsa urbe erant, in quibus etiam Manuel Archiepiscopus, in Bulgariam transtulit. *... abducti capti et,* Eo igitur tempore cum aliis parentes quoque Imperatoris (Basilii Macedonis) lac adhuc sugentem secum ipsum deferentes, in Bulgarorum regionem adducti sunt: ubi et ipse inclytus Archiepiscopus et Imperatoris parentes, incorruptam in Christum fidem servantes, Bulgarorum, plerosque ad orthodoxam fidem traduxere, quum nondum gens illa ad verum Dei cultum adducta esset, et in plurimis Bulgariæ locis Christianæ doctrinæ semina jecere. *multos Bulgaros convertunt* Sed Crunnum mors occupavit.

4 Cutrogon vero illius successor, longe vincens immanitate superiorem, neque factum ignorans, ac paullatim Bulgarorum genus ad Christianorum cultum transferri sentiens, magna exarsit iracundia; *alio quidam varie vexati* sacrumque Archiepiscopum Manuelem, cum eximiis illis viris, qui cum ipso erant, sibi præsto esse imperavit, non sine magna ira; quos primum blandis ac mitibus verbis ab orthodoxa et inculpata Christianorum fide deducere conabatur. Verum ubi præstantiores eos, quam qui pollicitationibus aut minis expugnari possent, comperit, multis primum verberibus cæsos martyrii nece interficiendos curat. *martyrio coronantur* Et Manuel inclytus Archiepiscopus, cum illustribus illis viris qui secum erant, præclaro martyrio vitam finivit, et multi item illius consanguinei martyrii gloria dignati sunt.

5 Quumque oporteret, jam reliquos captivos in patriam redire, siquidem divinitus ipsis reditus parabatur; *alii dimittuntur.* Bulgarorum Princeps sæpe fractus, quum amplius Romanis copiis resistere nequiret, conciliata pace captivos liberat. Quibus nuper congregatis, jamque in patrias sedes reversuris, Princeps captivorum spectator erat, et forte Basilium puerum conspicatus, qui quum jam e pueritia excessisset pubescere incipiebat, ad se vocavit, etc.

6 Eadem narrat Cedrenus, et de Hadrianopoli capta et Basilio lactente cum parentibus in exilium deportato Zonaras. Ast ambo Basilium cum domum rediit scribunt ex pueritia adolescentiam ingressum, octo fortassis aut novem annorum. Nam, ut iidem tradunt, Murtagon Bulgarorum Princeps annorum triginta inducias fecerat cum Leone Armeno, qui ipso Natalis Dominici die an. Ch. 820, a Michaele Balbo trucidatus est. *Quando hæc gesta.* Hinc manifestum est ante has inducias factas, hos pro Christi fide Martyres occubuisse. Agit quoque de his Martyribus Baronius Annal. Ecclesiast. tom. 9, anno 813, num. 7, atque in Menologio Basilii Imp. ista notata reperimus 22 die Januarii. Sanctorum Martyrum Manuelis, Georgii, Leonis, et sociorum a Bulgaris peremptorum. Sub Leonis Armeni principatu, Crunnus Bulgarorum Princeps magno cum populo Hadrianopolim Thraciæ petens, lege belli expugnavit eam, et cum urbe sanctum quoque cepit Manuelem Episcopum, *S. Manuelis cædes.* quem, manibus prius ab humeris amputatis, mox per medium gladio dissectum, feris ad devorandum projecit. Crunnus vero propter peccatum excæcatus est, propriique populi incurrens odium, funibus ab eo suffocatus fuit. Bulgarorum vero suscipiens imperium Zocus impiissimus, omnes captivos congregavit Christianos, Duces, Presbyteros, Diaconos et laicos, et *et aliorum.*

cum

cum Christi fidem negare eos cogeret, et illi non acquievissent, eosdem diversis affectos tormentis crudeliter obtruncavit. *Verum in Menæis, et apud Maximum Cythereum, eorum natalis hoc XXII Januarii celebratur, ex quibus sequens elogium damus.*

ACTA EX MENÆIS GRÆC.

Nomina horum Sanctorum.

Gladio Manuel in partes dividitur duas,
Honorans indivisas naturas Christi duas.
Georgius et Petrus, queis una religio,
Cadunt pariter eumdem ob Dominum.
Infracta manet animi alacritate Leo,
Gladio ventrem ejus dissecante.
Timor gladii prope cervices stricti
Procul abest a Gabriele, et procul a Sionio.
Revera Strategi gladium non timentes
Generosi Joannes et Leo.
Obrutus Parodus manu projectis lapidibus,
Viam suaviter peregit vitæ.
Quinquies sexaginta interemit gladius,
Eosque conjunxit septuaginta septem.

Erant hi ex diversis præfecturis locisque, et *a* Adrianopolim incolebant. Bulgari vero ingrati et omnium beneficiorum immemores, in Romanum imperium impetum fecerunt, ejusque fines vastaverunt: *(Hi capti,)* et e Thracia quidem et Macedonia multos in vincula captivos abduxerunt, atque ad ipsam regiam urbem excurrentes, Adrianopolim venerunt, eamque *b* tribus diebus obsessam occuparunt. Acta sunt hæc impio Leone Armeno imperante, et Crumo Bulgarorum *(sub variis Ducibus Bulgarorum,)* Duce; qui urbe potitus quadraginta millia inde ejecit, inter quos et sanctissimus fuit Episcopus, quem jugulo arreptum humique afflictum pedibus protrivit. *(Ex Menæis.)* Crumo vita abrupta, successit Ducumus in principatu, quo mox extincto *c* Ditzengus Bulgarorum Princeps renuntiatur, crudelis et immanis tyrannus. Hic magnum Archiepiscopum Manuelem medium secuit, manusque et humeros ejusdem recisos, canibus vorandos objecit: at mox cæcitate percussus, a domesticis ipse suis sublatus e medio est. *d* Murtagon dein principatum adeptus, omnes Christianos Christum negare recusantes peremit; *(crudeliter occisi)* alios quidem vinculis et tormentis, alios immanibus cruciatibus ante subjectos. Sanctum vero Archiepiscopum Debolti Georgium, et Petrum Episcopum, virgis primum inhumaniter laceratos plecti capite jussit, uti et reliquos trecentos septuaginta septem supplicio gladii subjecit: atque alium quoque Leonem et Joannem Christianorum Tribunos, sive Præfectos militares. Sancto vero Leoni Nicææ Pontifici, Eunucho nato, ventrem gladio dissecuit. *e* Gabrielem et Sionium ense concidit. Parodum autem religiosissimum Presbyterum lapidibus obrui præcepit, aliosque plures variis cruciatibus tortos morte affecit. Nec solum impius Murtagon, sed alii Duces, qui post *f* Bulgaris *(et alii postea)* præfuere, multos Christianos diversis tormentis afflictos morti tradiderunt.

a *Plurimi, non omnes, ut ex dictis constat.*

b Diutina obsidione et inopia rerum necessariarum expugnatam scribunt Curopalates et Cedrenus: idem colligitur ex Theophane. *Hoc tamen triduum videtur sumendum post reditum Crumi ab excursione ad urbem usque Constantinopolitanam.*

c *Hic Zocus videtur dici in Menologio, ubi Ducum confusio est.*

d Murtagon *Zonaræ et Cedreno,* Cutragon *Curopalatæ,* Cytragon *iterum eidem Cedreno dicitur.*

e *Cythereus hunc etiam* ἄρχοντα *appellat.*

f *Inter hos fuit* Bogoris, *qui imperantibus Michaele et Theodora matre, inita pace, circa an. 860, cum tota gente Christo nomen dedit.*

DE S. DOMINICO ABBATE,

JUXTA SORAM IN ITALIA.

(Ann. MXXXI. XXII Januarii.)

Sora perantiquum Italiæ oppidum est ad Liris fluvii ripam situm. Altero ab eo lapide cœnobium exstat, quod S. Dominici dicitur, a S. Dominico *(S. Dominici cœnobium,)* Abbate conditum, paullo post annum Christi millesimum: qui est isthic vita functus sub annum 1031, ut Leo Ostiensis testatur in Chronico Cassinensi lib. 2, cap. 62. His diebus, *inquit,* B. Dominicus innumerabilium patrator mirabilium, multorumque cœnobiorum fundator, apud Soram Campaniæ civitatem jam ferme octogenarius migravit ad Dominum: sepultusque est in monasterio Soræ vicino, quod nunc ejusdem vocatur ex nomine. *Id* Honorius III *Papa, teste Ludovico Jacobillo, cum alio Soranis quadriennio post Dominici mortem constructo, in loco Casamarii dicto septem millibus passuum Sora distante, Cisterciensibus monachis tradidit, qui utrumque etiamnum tenent. Atque ea est caussa cur habitu Cisterciensium pingatur Dominicus, quem constat diu ante Cisterciensem reformationem vixisse Cassinensibus Benedictinorum institutis.* *(pictura,)*

(natalis) 2 *Inscriptus est S. Dominici natalis fastis Ecclesiasticis XXII Januarii, his verbis:* Soræ S. Dominici Abbatis, miraculis clari. *Memoratur quoque Wione, Menardo, Dorganio. Celebrant ejus natalem hoc die Sorani et Arpinates, quique vicinum agrum habitant, ingenti concursu et pietate, eumque inter primos tutelares Divos suorumque patronos oppidorum habent. At* *(ecclesiæ dedicatio,)* 22 *Augusti, ecclesiæ ejus dedicationem agunt haud minori solennitate. Ut Patronum quoque eum, circumsuum, colunt Fulginates.*

(patrocinium contra tempestates,) 3 *Adversus grandinem et tempestates præcipue illius implorari patrocinium solet, raro populorum pietatem frustrato successu. Quare Soræ, tonante cœlo, illius basilicæ campana præcipue compulsatur. Ea quoque caussa Fulginates quotannis ad S. Dominici monasterium sumptu publico mittere superioribus seculis consuevere nummos aliquot, pannum laneum in vestes monachorum, ac funes impellendis ecclesiæ campanis. Patet id ex archivis Fulginensibus: constatque quamdiu id Senatus nomine perfectum est, nihil urbi pomœriove a grandine aliave aeris injuria detrimenti allatum. Invocant ejus quoque, et præsentem experiuntur opem, qui febribus* *(febres, morsus serpentium, et rabidorum canum vita.)* *conflictantur, aut rabidorum morsu canum ac serpentium læsi: præsertim loco qui* Cucullia *dicitur, ubi dens ejus unus servatur; et Soræ, ubi in æde S. Silvestri, quæ curæ subest monachorum ejus cœnobii, annulus illius visitur.*

4 *Vitam S. Dominici scripsit* Albericus Diaconus vir disertissimus et eruditissimus, *ut testis est Leo Ostiensis lib. 3, Chronici Cassinensis cap. 33, ubi alia ejus quædam scripta recenset. De eodem, ut opinamur, Alberico adulto puero, cum annum ageret ætatis decimum, cœlestibus ostentis permoto ut vitam monasticam complecteretur, meminit Petrus Diaconus, ejus condiscipulus, Chronici Cassinensis lib. 4, cap. 68. Postea in Collegium Cardinalium ab Alexandro II cooptatus, egregie pro Ecclesiæ libertate contra Teutonicos Imperatores decertavit. Eum Alberici commentarium ex vetusto codice Cassinensis bibliothecæ, litteris Longobardicis exaratum, consecuti sumus opera Antonii Beatilli nostri. Vitam quoque S. Dominici Italice scripsit Ludovicus Jacobillus libro de Divis Fulginatibus, ubi ejusdem Sancti historiam citat a Gasparo Spitilli conscriptam. Agit de eo quoque* *(alia de eo scripta.)* *Philippus Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ, ubi prolixam Dominici vitam citat ab Alberico scriptam, quæ in vulgarem linguam traducta typisque edita sit; et narrat nonnulla, quæ in Vita, quam damus, desiderantur; unde suspicari liceat vel contractam fuisse in nostro MS. vel potius ad eam, quam Albericus scripserat, addita post esse aliqua, aut e subdititiæ fidei scripturæ, quem Albericus perstringit, deprompta. Meminit et Baronius S. Dominici anno* 1031, *nu.* 2.

VITA

Auctore Alberico Cardinale, ex MS.

VITA
AUCTORE ALBERICO CARDINALE,
ex veteri MS. bibliothecæ Cassinensis.
PROLOGUS AD DODONEM MONACHUM

Venerabilis Patris Dominici ortum, vitam, obitumque, et de miraculis quædam, quæ per eum, vel adhuc fruentem vitalibus, vel carnis jam eductum ergastulis, cœlestis est operata dignatio; [illegible] impolitoque nimis *a* quidam sermone descripserat: et, quod culpa accidisse arbitror relatoris, nonnulla aliter quam sint gesta edisserens, stylo historiam vitiosam mendaciis vitiosiorem reddiderat. Quæ ita habere se omnia, diligenti, Dodo Frater carissime, indagine deprehendens, frequenti importunaque a me tandem precum extorsisti instantia, ut locum tecum illius sepulturæ adirem, reverendumque Abbatem *b* Benedictum, Dominico tam sanguine quam sanctitate propinquum, reverendosque loci senes, sub disciplina olim educatos Dominici, convenirem: eisque relatoribus gestorum meram veritatem cognoscens, ortum, vitam mortemque Dominici et de miraculis quæque potissima, stylo excultiore et labem mendacii nesciente, apicibus memoriæque mandarem.

a S. Dominici vitam, mittere ab alio scriptam

Dodone instigante,

b

a non se relatus,

2 Egistique studio et industria tua, ut nihil per me litteris mandaretur, quod non per eorum idoneorum testimoniis credibilibus firmaretur. Multa enim eorum, quæ posterorum de Dominico trado memoriæ, in cognitionem mei ex memorati Abbatis relatione perducta sunt: multa didici relatore *c* Hildeprando monacho et honestæ vitæ et fulgore scientiæ commoda veneratione dignissimo. Pleraque vero *d* Joannes senex grandævus ferme que decrepitus, ore præ vetustate dentibus vacuo ac balbutiens, in auribus meis retexuit: qui in annis adhuc puerilibus Dominico in discipulum traditus, cum eo ad ipsum usque est vitæ exitum conversatus. Fuere in audientia mei relatores *e*..... Dominici et alii venerandi senes, quorum vocabulorum non memini, qui sancti viri degentis in corpore familiarem habuere notitiam *f*..... Fratres præterea [illegible] nonnullos, qui sicut ad sancti viri tumulum contestatione propria diversis astruebant malis valitudinibus liberatos. Verum de his hactenus.

et ex certis testibus asseritur

c

d

e

f

3 Porro stylum in hoc opere [illegible] mediocris prosecutus, qui et peritiorum auribus horrori esse non debeat, et minus eruditorum intelligentia percipi non refugiat, labori meo industriæque tuæ, illud divinitus optantes restituendum, ut interventione Dominici plenam uterque mereamur indulgentiam consequi delictorum.

stylo mediocri composuit Albericus.

a [illegible] *quis ne hujus auctoris commentarius, ut Jacobillus ait, quem ille vidit, tempore Spoletanus* [illegible] *quam, est qua narrat certa asserebat, non alia multa a se prætermissa negat Albericus.*

b [illegible] *Jacobillus* [illegible] *Dominico in* [illegible]

c Hildebrandum *monachum* [illegible], *qui deinde* Gregorius VII *Pontifex fuit, in album Sanctorum relatus ad* 25 *Maii.*

d Hic est Joannes, [illegible] *Reverendum appellat* [illegible] *reverendus* [illegible] *Reverendus fortis* [illegible]

e f Hic aliquid omissum [illegible] *patet.*

CAPUT I.
S. Dominici institutio, vita monastica, anachoretica.

Dominicus igitur Fulginea Etruriæ oppido oriundus fuit, patre *b* [illegible], matre Apa nomine, viris et genere et religione illustribus. Hic in annis adhuc puerilibus [illegible] ludis ac [illegible], [illegible] in illa præsertim ætate [illegible], [illegible] sese externum exhibebat, *d* ut jam tunc in Dominico quasdam superventuræ sanctitatis lineas Dei videretur præsignire *e*.....

a b c [illegible] *d*

5 Traditus autem puer a parentibus in monasterio S. Silvestri *f*, cui Aseri cognomentum est, litterarum studiis imbuendus cœpit et vivacitate ingenii et memoriæ tenacitate et intellectus acumine eos etiam vincere qui sese transscendebant ætate. Cumque plenam, pro ritu regionis, legendi atque canendi in brevi esset adeptus peritiam, *g* ad superiores gradus per congrua temporum intervalla promotus, apice tandem meruit presbyterii sublimari.

e

f instituitur in monasterio

g fit Sacerdos

6 Non multa post hæc interlabuntur tempora, cum de *h* terra et de cognatione Dominicus egressus sua proficiscitur, *i* quia simulachro Dei Ammonis, quod ibidem olim divinis gentilitas cultibus honorabat, Petra-dæmonis corrupte, quasi Dei Ammonis, usque in diem hodiernum vocatur. Ibique in *k* monasterio quodam sanctæ Dei genitricis Virginisque perpetuæ nomini dedicato, per manus *l* Dominici mira Abbatis sanctitate conspicui, sancti ordinis indutus est habitu. Qualis autem deinceps Dominici vita extiterit, quam parca in cibis, quam pernox in vigiliis, quam in oratione crebra, quam in lectione assidua, quam pro tremo totius disciplinæ monasticæ observatione conspicua, incredibile est fere memoratu. *m*

h discedit e patria

i

k fit monachus:

l sancte vivit

m

7 Consummatus igitur in cœnobiali conversatione Dominicus, plenæque fraterna ex acie spirituali edoctus certamina; concessa sibi a proprio Abbate licentia, montis cujusdam *n* haud multo eminus a monasterio constituti conscendit apicem, sola deinceps ibi manu vel brachio cum nostri generis humani hoste vetere congressurus.

deinde solitarius.

n

a Umbriæ est, non Etruriæ. Fulginium, *quod vulgo nunc Italis* Foligno, *Catoni* Fulgineum, *Appiano* Fulcinium, *Silio* Fulginia *situm est ad* Tiniam amnem, *qui nunc incolis* Topino *dicitur.*

b Jacobillus Jacob Doctorem fuisse scribit, matrem Apam *vocat.*

c In MS. erat ristibus, *et supra* rixis

d Contra, studiis litterarum, orationi, pœnitentiæ deditum jam tunc fuisse scribit Jacobillus.

e Deest aliquid.

f Monasterium hoc S. Silvestri Caraseri vocat Jacobillus, traditque fuisse ordinis S. Benedicti, ea tempore intra extra oppidi muros situm [illegible] *clausum*, sancti Spiritus *appellari.*

g Idem, assidua precatione, psalmodia, jejuniis vitam se scribit, perpetuo induisse cilicio, et miraculis cœpisse clarescere, sacerdotio postea initiatum, ut mox adnotabimus.

h 60 *quibus supervixit annos, nunquam patriam revisisse idem asserit.*

i Aliquid videtur deesse. Jacobillus locum hunc Petram-dæmonis *S. Ammonis dictum vult, perperam. Legit pro* Dei-Ammonis, Divi Ammonis, *a Jove Ammone loco nomen.*

k Idem monasterium hoc in Sabinis locat, fuitque tunc Dominicus annorum 23

l Supra [illegible] *erat* Dominici. Nonnosus *dicitur Ferrario,* Dionysius *Jacobillo.*

m Hic demum Sacerdotem factum vult Jacobillus.

n Idem satis remotum fuisse hunc montem a monasterio ait.

CAPUT II.
Cœnobia variis locis ædificata

Non potuit autem, juxta illud Veritatis eloquium, latere civitas super montem posita, neque divinitus accensa lucerna modio operiri velamine. Forte enim actum est, ut eorum qui loci incolebant vicinium unus et alter montem, in cujus abditis latitabat Dominicus, necessitate qualibet urgente conscenderent, [illegible] undique peragrantes [illegible], sancti viri latibulum in loci abditioribus reperierunt. Quibus nimirum visa vulgantibus, non fuit de terræ incolis quispiam, quem lateret Dei quendam famulum in illius montis cacumine vitam solitariam degere. Cœperunt [illegible] illorum plurimi [illegible] temporalis deferentes subsidia, frequenter revisere, atque [illegible] ad perennis vitæ [illegible] [illegible]

Matth. 5. 15.

frequentatur a multis,

9 [illegible]

tissimi percellit aures, eumque ad visendum Dominicum audiendumque perducit. Placet viri sanctitas usqueadeo Marchioni, ut eum obnixa multiplicique rogatione seduliter precaretur, ut, in quocumque ei dominationis suæ loco congruum videretur, servorum Dei monasterium ædificare studeret. Nec defecit a precibus et obsecrationibus Marchio, quousque a Dominico quæ poscebat meruit obtinere. Construxit itaque in *a* Scandrilia Dominicus monasterium, quod S. Salvatoris voluit nominari : tantaque loco de redditibus juris proprii Marchio memoratus concessit, quibus ibidem usque in hodiernum cœnobitarum numerus non exiguus sufficienter in necessariis quibuslibet sustentetur.

a *construit cœnobium in Scandrilia :*

10 Ædificato igitur cœnobio, Fratrumque ibi multitudine numeri collecta non parvi, quemdam ipsis ex eorumdem numero, Constantium nomine, statuit præficiendum in Patrem, virum ad id officii et vita et scientia et lingua pariter commodissimum. Ipse vero juncto sibi Joanne quodam nomine, vitæ venerabilis monacho, ad locum cui Domus vocabulum est commigravit; ubi in monte qui Pizi dicitur, in humili tuguriolo commorantes, meditationem legis Domini soli per dies metiebantur, excursu noctium in eamdem partem maximam consumentes.

in montem secedit.

11 *b* Non tamen eis ibi latebris potiri dilectis productiore concessum est tempore : a nonnullis enim repertus ibidem agnitusque est, atque per eos in Prato Cardoso occultari Dominicum *c* Beraldo, Theodino, Randisio, terræ Comitibus intimatum; qui impigri Sanctum Domini adeuntes, obnixe eum et instantissime studuere precari, ut quod in locis nonnullis aliis ab eo factum edidicerant, in *d* Valvensi non pigritaretur territorio facere; construere videlicet habitaculum abrenuntiantibus seculo, Deoque sub districtionis disciplina monasticæ famulari decernentibus aptum. Construxit igitur præfactorum ibi ope Comitum, loco satis congruo, monasterium, quod dicitur S. Petri de Lacu; cui nimirum loco inter largitiones ceteras uberes, quinque lacus prædicti Comites concessione perpetua, legali scriptione firmarunt *e*.

b *c* *ædificat monasterium S. Petri de Lacu* *d* *e*

a Scandilia civitas *dicitur Leandro* est in Sabinis, haud procul *Cure a amnis fontibus, nunc Ursinorum ditioni subjecta, ut scribit Jacobillus.*

Alia cœnobia construit.

b *Idipsum ita Jacobillus* : In eo loco, (monte Pizi) vulgata sanctitatis ejus fama, coactus est importunis precibus Optimatum illius provinciæ, duo construere cœnobia, unum in montis cacumine honori sanctissimæ Trinitatis dicatum, alterum ad montis radices juxta flumen, Beatissimæ Virgini sacrum. Utrumque pii homines amplis possessionibus dotarunt, utroque congregato religiosorum hominum cœtu : priori Umbertum virum pium præfecit. Tum Sanctus longius recessit, locum ab humano usu remotiorem scrutaturus. Venitque tandem in Valvensem Comitatum; ubi locum reperit secretum ab omni hominum frequentia, Pratum Cardosum accolis dictum, hic ab omni strepitu liberam sibi vitam pollicitus consedit.

c *Jacobillus solos* Berardum et Odorisium *nominat*, Marsorum et Valvæ Comites. *Agit de his Leo Ostiensis Chronici Casin. lib.* 3, *cap.* 38 Theodinus quoque, *inquit*, Oderisius atque Bernardus Balvenses Comites, non multo post et ipsi monasterium S. Petri in Valle lacus situm, et aliud eremitarum monasterium in loco qui dicitur Pratum Cardosum, (quæ et ipsa ambo dudum a B. Dominico ante non multos annos fundata fuerant) huic monasterio (*Casinensi*) similiter obtulerunt, cum quinque adjacentibus laculis, et cum omnibus omnino pertinentiis ac possessionibus eorum, tam in Balvensi quam in Marsicano et Teatino Comitatu.

Valvensis dictus ager olim Pelignorum.

d Sulmonensium Antistes, *inquit Leander Albertus*, Valvensis dicitur, quod, ut Bassanus ait, ager Sulmonis cum parte quoque vicinorum Valvanus seu Valva nominetur, quo una voce plura hoc situ finitima loca comprehenduntur. Ea de re Blondus scribit, jampridem annis ferme tercentum, amisso Pelignorum nomine, agrum hunc Valvensem appellari cœptum, ideoque Romanam Ecclesiam ita Sulmonensem Episcopum vocare. Caussam vero vocabuli nullam addit, quam Bassanus in hanc sententiam commemorat. Tractus omnis Peltuinæ quod supra Sulmonem est, denique Valle obscura, Campo Quinque milliarium, cœnobio sancti Spiritus, quod ab Sulmone milliaribus tribus distat, ubi vitam solitariam D. Petrus Moronensis, postea Cœlestinus V Pontifex appellatus, egit, nobili item oppido Populo, ad Sulmonem usque, ac item montibus duobus editissimis Apennino Majellaque circumscriptus, et ab jugis illorum altissimis conseptus, ut aditum omnino nisi per paucas ac difficiles arctasque fauces habeat, Valva propterea dictus est, quod per paucissimas tantum angustias aditum præbeat, tamquam per ostia, quæ Latinis etiam Valvæ dicuntur ideoque deperdito nomine Pelignorum, ager hic Valva ex conditione situque suo vocatus. *hæc Leander.*

e Huic cœnobio cum Liutum consanguineum suum præfecisset, *inquit Jacobillus*, ad montem qui Argoneta dicitur se recepit, in locum cui a platanorum copia Plataneto nomen est, hic cellam perangustam construxit, inque ea altare sanctissimæ Trinitati dicatum : hinc deinceps nusquam prodibat, nisi si fors ferret, ut postremo ædificata cœnobia visere eum oporteret, ad disciplinam in iis stabiliendam. *Atque in ea cella visa illi quæ sequenti capite narrantur, tradit, levatumque febri puerum.*

AUCTORE ALBERICO CARDINALI EX MSS

CAPUT III.

Visiones, miracula.

Eis autem diebus quædam se Dominicus confessus est contemplatum, quæ non sunt obvelanda silentio. Quadam namque nocte, dum erectis in cœlum luminibus preces fundit, columnam cernit arcui cœlesti colore simillimam, quæ nimirum cœlum vertice, imis vero partibus cellam, quam Dominicus incolebat, videbatur contingere. Quam videlicet visionem visum est Dei famulo intimis ac familiarissimis sibi religionis merito Fratribus minime reticendam; ne videlicet solus esset, qui ex tanta visione gratiarum Deo actiones persolveret.

cœlestibus ostentis recreatur,

13 Item nocte alia dum in cella positus quædam de cœlestibus meditaretur, lucem subito vidit a superis radiasse mirabilem; in qua videlicet luce tres conspicatur columnas fulgore similes, mensura pares, locis quoque continuas. Quas dum stupens admiraretur, repente se in earum summitatibus super nubes elevatum persensit, atque (quod est dictu quoque mirabile) in ictu oculi orbem simul terræ universum conspexit. Mox vero redeunti ipsi conspectæ lucis pars aliqua in eodem, quo morabatur, loco per tempus aliquantum apparuit.

item aliis :

14 Per idem tempus puer quidam, Leo nomine, de oppido cui Castrum nomen est, cum validæ febris ardoribus exæstuaret, epota aqua, quæ de manibus viri Dei sese abluentis deciderat, hora eadem integerrimæ restitutus est sospitati.

puerum febribus liberat.

15 Quædam quoque illustris mulier, dum fluxu sanguinis diutius laboraret, et a nullo medicorum sanitatem consequi posset; virum tandem Dei directis studuit apicibus flagitare, ut aquam, quæ ejus manus ablueret, sibi dignaretur dirigere, inhæsitanter se credere asserens, quod ejus haustu plenam deberet consequi sospitatem. Quod vir humillimus ut scelus exsecrabile est aspernatus. Verum ne tantæ devotionis feminam ex toto videretur contemnere, aquam de more Ecclesiæ benedictam ad feminam destinavit, mandans quod cum ea Dominus, non secundum Dominici merita, sed secundum fidem propriam esset acturus. *a* Hausit aquam fide inambigua mulier, et hora eadem sanguinis fluxu restricto pristinam sanitatem recuperare meruit.

matronam fluxu sanguinis : *a*

16 Nec illud tacendum est, quod ruentem super se maximam fagum Dominicus extensa dextra in partem alteram cadere compulit. Cœpit igitur his et his similibus multiplicibus pariter ac mirabilibus signis orbi declarari Dominicus, et non jam Servus Dei, non jam homo justus et timoratus duntaxat, sed vere Sanctus, vere amicus Dei, vere vita, signis, atque doctrina antiquorum Sanctorum ab omnibus imitator haberi. Comedebat autem Dominicis seu festis diebus far cum sale elixum, sine ullius prorsus pinguedinis condimento, panes vero ei a monasterio statuti numeri per hebdomadas singulas mittebantur

arborem cadentem alorsum vertit

a *Jacobillus hoc contigisse scribit, cum in monasterio S. Bartholomæi degeret, et quidem aqua sanatam esse matronam, qua Sanctus manus abluerat, quod negat Albericus.*

AUCTORE ALBERICO CARDINALE, EX MSS.

CAPUT IV.

Alia cœnobia constructa; obitus.

a b Trin struit cœnobium,

Præterea rogatus a *a* Borello Majore, in *b* Sangro quoque construxit cœnobium, quod ab enormi arbore avellana, quæ juxta olim constiterat, S. Petri de Avellana nuncupationem accepit, idque Borellus satis liberali terrarum numeratione ditavit. Post hæc in Campaniam ad locum qui *c* Trisaltus dicitur per revelationem profectus, a nefariis multis ejusdem loci accolas, et ab illicitis præsertim conjugiis, sua prædicatione convertit; construxitque ibi in deserto monasterium juxta fontem limpidissimum, quod S. Bartholomæi nomini ac memoriæ voluit dedicari. *d* Aliud nihilominus statuit in latere montis, qui appellatur Cacumen, idque sancti Angeli nomine censuit appellari.

c

ac multos a vitiis convertit.

d

18 Per idem tempus cum vir Dei cœnobio S. Petri de Lacu ad Trisaltum visitandorum Fratrum gratia pergeret, Petrus Raineri Soræ *e* Dominus sese illi obvium facit, de criminibus suis multis et maximis satis humiliter expetere judicium cœpit. Cui vir sanctus inter cæteros pœnitentiæ fructus, illud etiam in præceptis dedit, ut in juris proprii territorio monasterium construeret, idque de propriis tanta rerum liberalitate ditaret, ut certus ibidem Deo famulantium numerus affluenter exinde vitæ subsidia percipere posset. Acquiescit libenter viri Dei jussionibus Petrus, eumque suppliciter obsecrat secum pariter equitare, terram dominii sui universam prospicere, et quocumque loco sibi visum aptius ei fuerit, cœnobium se pollicetur ædificare. Annuit justæ petitioni Dominicus, et terram pariter perlustrantibus tandem juxta *f* Soram locus sese Dominico obtulit, quem monasterio construendo Sanctus aptissimum judicavit; ibique ex præceptione viri Dei monasterium in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ mox Petrus ædificavit, et largitione multimoda omnia quæ essent loco necessaria contulit.

e

aliud in ditione Sorana;

f

19 In quo videlicet loco cum sanctimoniales nesciente Dominico locatæ fuissent, et earum mores minime professioni congruerent, quin potius turpis conversationis earum fama aures etiam Dominici perculisset; Petrum ad se protinus advocans acriter convenit, cur in monasterio, quod ex ejus præceptione construxerat, se inconsulto feminas locare voluisset. Simulque illi quam fœda et turpia de illis audierat, enarravit. Præcipit igitur, ut mox, sine aliquo dedecore expulsis illis, Fratres inibi sub regulari magisterio servituros Domino congregaret. Tunc Petrus vestigiis viri Dei prostratus commissi veniam postulat, facturum se quidquid jusserat, pollicetur. Illud quoque intentissime et instantissime flagitans, ut eis, quos inibi aggregandos jubebat, ipse in Patrem, ipse semper præesse in Rectorem deberet. Resistente rogatibus ejus Dominico, et insistente nihilominus Petro, victus tandem importunitate precum Dei famulus cessit, *g* pollicitus ut expulsis sanctimonialibus illis, servorum Dei, qui deinceps in eodem loco aggregarentur, paternam deberet curam suscipere eoque, quo prædiximus, ordine, universa completa sunt.

unde sanctimoniales licentius viventes ejici jubet,

ipsi monachis illud imperat,

g

20 Per hos dies puer quidam Beroldensis mutus et claudus ad virum Dei delatus est: cujus cum linguam pedesque, crucis impresso signo, et invocato Trinitatis nomine, tetigisset, et gressum pedes, et lingua loquelam hora eadem divinitus receperunt. *h*

mutum et claudum sanat

h

21 Vir autem Domini cum jam octoginta ferme annos exegisset ætatis *i*, die quadam caussis urgentibus necessariis, Tusculanum proficiscebatur, cum ecce inter eundum letali ulcere, quod popularis vulgus appellat, a maxilla invaditur. Quod Joannes reverendus monachus, qui tunc ei comes itineris erat, conspiciens, cohortatur instanter virum Dei, ut acceleret reditum, maturet regressum, festinet sese Fratribus reddere, nisi forte velit absentibus illis obire, procuIdubio protestans ulcus, quod in facie videbatur, mortis contiguæ signa manifesta prætendere. Acquievit cohortanti Dominicus, et ad monasterium protinus est regressus: mox vero universos ad se Fratres præcipit convocari, eosque primum de observatione propositi et de caritatis vinculo commonens; post exhortationis verba solemnia, deinum sibi omnia, quæ circa morientes Fratres assolent fieri, jubet protinus exhiberi. Consummato itaque officio, cum Dominici quoque corporis ac sanguinis mysteria percepisset, ejulantes Fratres egredi, forisque paullulum præcipit commorari.

i

letali morbo correptus,

muniutur divinis sacramentis

22 Cumque egressis omnibus solus ipse remansisset in cella, voces ei loquentis et alterius colloquentis cum eo sunt a Fratribus, qui forinsecus excubabant, auditæ; non tamen adeo ut verborum eorum sensus aliquatenus potuisset ab eis intelligi. Quam vir sanctus confabulationem cum vita pariter, ut Domino placuit, consummavit. Nam cum voces illæ destitissent Fratrum auribus insonare, ingressi cuncti eum jam repererunt expirasse, ejus qui cum eo colloqui est auditus nulla contuentes indicia, certum tenuerunt omnes ad migrantis solatium Angelum destinatum. Obiit autem vir sanctus undecimo Kalendas Februarii, anno ab Incarnatione Domini millesimo tricesimo primo, *k* humatumque est cadaver ejus in monasterio, quod nunc ejusdem cognominatur vocabulo, sito in Campania in vicinia Soranæ civitatis, cujus etiam in superioribus facta est mentio. Ubi ejus orationibus multa Christus operari non desinit mirabilia usque in hodiernum diem, ad laudem et gloriam nominis sui, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

Angelo secum colloquente moritur

k

sepelitur.

a *Jacobillus* Burrellum Majorem vocat, Valvensem Comitem, filium supra scripti Oderisii, haud satis id exemplo. Leo Ostiensis lib. 3, cap. 38. de hoc Borello, ejusque filio ita scribit: Borellus autem Comes, Borelli majoris filius, cum ob nonnulla sua in hoc loco servitia, Desiderii Abbatis Casinensis familiaritatem non immerito meruisset adeptus, monasterium S. Petri de Avellana (quod pater ipsius B. Dominico ante 40 annos ad construendum tradiderat, quodque idem Borellus ampla satis terrarum possessione ditaverat) cum Ecclesiis cohors omnibusque omnino pertinentiis ac possessionibus suis, id est terra quoque mille ferme modiorum, B. Benedicto devotissimus obtulit.

Cœnobium S. Petri de Avellana datum Cassinensibus

b *Jacobillus* juxta Sangrum. Leo Ostiensis lib. 3. cap. 18. Monasterium item S. Petri de Avellana apud Sangrum. Est Sagrus, vulgo Sangro, et Sanguine, inquit Baudrand, qui per Samnium ad Meridiem Valvensis tractus fluit, juxtaque oppidum cui Sangro nomen, et non inde longe hoc cœnobium S. Petri de Avellana.

Sagrus, fl.

c *Jacobillus* Trisultos. *atque Dominicum isthic tres annos in spelunca habitasse, omnibus ignotum, tandem repertum, magno hominum confluxu celebratum, multos et salubribus monitis instruxisse et morbis liberasse, cæcis etiam visum, auditum surdis, claudis incessum reddidisse. Deinde ab Angelo noctu admonitum, S. Bartholomæi ad montis radicem ædificasse monasterium, quod Atenses oppidi incolæ suis facultatibus locupletarunt; præfuisse cum huic cœnobio, deinde substituto sibi Alberto monacho, ad alium locum, cui Fraterno nomen, profectum, isthic ecclesiam condidisse honori Deiparæ Virginis. Cum in S. Bartholomæi cœnobio degeret, varia patrasse miracula: febrem enim a puero, et Sacerdote depulsum, cum aquam potassent, qua Sanctus abluerat manus; precibus ad Deum fusis paralysin curatam; liberatos duos inquilino dæmonio; restitutam Sacerdoti loquelam; itemque alteri, claudo gressum, multis sanitatem, cæcis duobus visum, …arum ingens, quod ædificium cœnobii operasque oppressurum erat, alio aversum, citra cujusquam incommodum. Addit hoc cœnobium S. Bartholomæi incoli nunc a Carthusianis, quibus Innocentius III cum omnibus possessionibus id donavit, alia constructa non longe a priori ecclesia, sub nomine S. Dominici. Est aliud cœnobium sub vocabulo S. Bartholomæi nomine, nondumque ecclesiam constructam ejusdem Pontificis jussu, sed antiqui fere monasterii lapidibus cæteraque materia, quod hoc inclementiori situm esset loco, atque isthic nunc supra triginta ordinis Carthusiani monachos sanctam degere vitam. Addit alia illi cœnobio a variis postea donata.*

Varia miracula S. Dominici.

Varia sancti viri vaticinia et miracula narrat Ferrarius. Claruit, inquit, spiritu prophetico. Doda enim nobilissimæ matronæ et Comiti Marsorum ejus viro multa prædixit quæ illis evenere. Cum Goseltrada Comitissa vinum per famulos, qui partem vini bibentes, vas aqua compleverunt, illi misisset, Dominicus illos reprehendit, et ad pœnitentiam reduxit. Cum alios pisces mitteret, partemque servi in via penes arborem abscondissent, eos monuit ne pisces reconditos repeterent, qui abeuntes loco piscium serpentes

vaticinia

pentes invenere. Ex qua re perterriti a viro Dei veniam suppliciter postulant.

d *Rogatu et expensis* Amati Signiensis Comitis *in ipsius ditione, cui deinde Ganfredum Sanctus præfecit.*

e *Jacobillius Soræ et Arpini Comitem facit; uxorem ejus vocat* Dodam, *Oderisii Comitis filiam.*

f *Duobus ab ea milliaribus, inquit Jacobillius.*

g *Dum ædificatur id cœnobium, secessisse Dominicum scribit Jacobillius in verticem montis qui* Petra-Imperatoris *dicebatur, ibique erexisse sanctissimæ Trinitati ædem, dotatam deinde ab Umberto Malore et Joanne Altone viris primariis illius tractus. Et quia ad crepidinem illius montis alia sancto Angelo consecrata visebatur ecclesia, ea quoque illi sanctissimæ Trinitatis ædi subjecta est.*

h *Alia miracula commemorat ab eo facta Jacobillius, prolem masculam Romanæ matronæ precibus obtentam: nobilem puellam scrofulis liberatam, sacerdotem febri, matronam hæmorrhoidibus: claudo alteri incessum impetratum, cæco visum, auditum surdo, aliis quamplurimis sanitatem: multos qui ejus obtemperare jussis nollent, aut etiam conatibus illius repugnarent, divinitus esse punitos. Ferrarius disertius:* Signulfus enim nobilis qui servum ad monasterium Dominici confugientem, vi, Dominico contradicente, extraxerat, omnibus statim viribus destitutus est. Sed resipiscens, et servo restituto, sanitatem impetravit. Presbyter qui famæ Dominici detrahebat in amentiam versus, et ad eum perductus oratione liberatur. Amatus quoque Presbyter et Vicarius apud Sublacum, et Carseolos, cujus mores Dominicus reprehenderat, dum equo citato cursu in sanctum virum lancea illum confossurus ferretur, factus immobilis usque membrorum destitutus, postulata venia sanitatem recuperat, ac ad meliorem frugem conversus in solitudinem se recepit. Arpini Missam celebraturus concubinas ejici jussit ab ecclesia, quarum quæ jacto in eum lapide dixerat: Sic tu, ut lapis iste, ad nos redire possis, statim oculis capta est. Verum pœnitens facta, visum recepit.

Cælitus puniti, Sancto repugnantes. — Ex variis detrahens, necem parans, maledicens.

i *Sorano monasterio 20 annis præfuisse scribit Jacobillius, Ferrarius tribus.*

k *Multa ad sepulchrum facta miracula: maniaci ac furiosus curati: repressæ hæmorrhoides, paralysis sanata, dolor intestinorum, ægritudo alia immedicabilis. rigida pueri manus, alterius latus omne dextrum: item mutili duo restituti, gibbosus alter, tres energumeni, milites tres gravibus saucii vulneribus. Erasmo Episcopo Signiensi visendum se Sanctus stitit, tibiamque confractam percuravit: tres alii hernia liberati. Muti duo facultatem loquendi receperunt, visum cæci duo, ciccæ totidem: alii alia cælitus ejus patrocinio beneficia impetrarunt.*

Miracula ad ejus sepulchrum.

DE S. BRITHWALDO

EPISCOPO WILTONIENSI IN ANGLIA.

Ann. MXLV. XXII Januarii.

Wiltoniæ Episcopus.

Provincia est in mediterraneis Angliæ, Comitatus titulo insignita, Wiltonia, *vulgo* Wilshire, *nomen adepta a* Wilton *oppido, ad Nadderi Wilisque amnium confluentem sito, quod antiquis* Ellandunum *appellatum fuisse ostendit Cambdenus. Hic sedes olim Episcopalis fuit: qua Sarisburiam, haud procul inde distantem, translata, ita sensim* Ellandunum, *sive* Wiltunum, *decrevit, ut vix nunc exiguus viculus sit.*

S. Brithwaldus

2 *Octavus ejus loci Episcopus sub initium seculi undecimi* Brithwaldus, *sive* Brithwoldus *fuit. De quo Willelmus Malmesburiensis lib.* 2, *de gestis Pontificum Anglorum, ubi de Episcopis Schireburnensibus, Salesburiensibus Wiltunensibus agit:* Octavus, *inquit,* Brithwoldus ex monacho Glastoniensi: qui multis annis, a tempore Regis Ethelredi usque ad Eduardum ultimum, administravit episcopatum. Is tempore Regis Cnutonis quadam vice cœlestibus apud Glastoniam, ut sæpe faciebat, intentus excubiis, divinam visionem expertus est. Cum enim subiisset eum cogitatio, quæ frequenter eum angebat, de Anglorum regia stirpe pene deleta; hoc meditanti sopor irrepsit, et ecce in superna raptus vidit Apostolorum Principem Petrum, manu tenentem Edwardum filium Regis Ethelredi qui tunc in Normannia exulabat, et in Regem consecrare cælibe designata vita, et certo XXIV annorum numero computato, quo regni metam terminaret: eidemque de posteritate conquerenti respondisse: Regnum Anglorum, est Dei; post te providebit Regem ad placitum sui.

cælitus edocetur de futuro statu Angliæ,

3 *Regnavit* Ethelredus *S. Eduardi Martyris frater, S. Eduardi Confessoris pater, a* 14 *April.* 978, *usque ad* 23 *Aprilis* 1016. *Successit* Canutus, *sive* Cnuto, *Danus, duxitque ejus viduam Emmam S. Eduardi matrem anno* 1018, *obiit anno* 1035, 12 *Novembris. Eadem S.* Brittwaldi *visio narratur ab eodem Malmesburiensi de gestis Regum Anglorum lib.* 2, *cap.* 13, *atque aliquanto fusius in vita S. Eduardi* 5 *Januarii, cap.* 1, *nn.* 4 *et* 5, *itemque a Matthæo Westmonasteriensi ad an.* 1066. *Nicolao Harpsfeldio seculo XI, cap.* 19. *Radulpho Cestrensi lib.* 6, *cap.* 18 *atque aliis, qui tamen omnes non Eduardum quæstum de posteritate, sed ipsum Brithwaldum de ea sollicitum fuisse testantur, illudque a S. Petro responsum tulisse.*

4 *Radulphus et Harpsfeldius id scribunt contigisse cum adhuc monachus esset Brithwoldus in cœnobio Glastoniensi, quod vulgo* Glastenbury *dicitur, de quo egimus ad caput* 1, *vitæ S. Eduardi litt. l. Verum repugnat Malmesburiensis qui propius a Brithwaldi vixit ætate, et sedisse eum scribit* a tempore Regis Ethelredi usque ad Eduardum: *ergo Cnutone regnante non potuit monachus fuisse. In vita S. Eduardi tribuitur id* Brithwaldo Wintoniensi *Episcopo; et additur:* Erit enim cum dormieris cum patribus tuis, visitabit Dominus populum suum, et faciet Dominus redemptionem plebis suæ. Eliget enim sibi virum secundum cor suum, qui faciat omnes voluntates suas, qui me opitulante regnum adeptus Anglorum Danico furori finem imponet. Erit enim acceptus Deo, gratus hominibus, terribilis hostibus, amabilis civibus, utilis Ecclesiæ, laudabilemque vitam sancto fine concludet. Quæ omnia in B. Eduardo completa rei exitus comprobavit. *Ergo cum non ante Eduardi regnum obierit* Brithwoldus Wiltoniensis, *erunt de* Wintoniensi *accipienda.*

non Brithwaldus Wintoniensis.

5 *Habuit* Wintonia, *olim* Venta Belgarum, *Anglis nunc* Wintchester. *Britannis* Caer Gwent, *a* Guin, *vel* Guen *Britannica voce, quod* album *sonat, quia in solo ex creta et argilla albicanti locata, urbs provinciæ Hamptoniæ, sive Hamshire, Episcopum eodem fere tempore* Ethelwoldum, *quem quidam recentiores dicunt* Brithwoldum *quoque appellatum, tertium a S. Elphego. Verum hunc Cnutone regnante illud objici cœleste visum non potuit, quem Kenulpho anno* 1006, *suffectum, anno* 1015, *tradunt obiisse, et* Ethelwoldum, *sive* Æthelwoldum *Florentius Wigorniensis, Willelmus Malmesburiensis, aliique iis temporibus proximi, non* Brithwoldum *appellant. Diversus tamen est a* S. Ethelwoldo *ejusdem Sedis Episcopo, de quo* 1 *Augusti agemus.*

qui Ethelwoldus II et ante obiit.

S. Brithwaldi obitus.

6 *Anno tandem* 1045, Brithwoldus Wiltoniensis Episcopus obiit, *ut scribit Wigorniensis; ex cujus historia facile est perspicere, quantis eum exagitatum fuisse ærumnis oporteat. Eodem anno scribit Westmonasteriensis:* Brithwaldus Ramesburiensis Episcopus obiit. *Ita appellati et alii Wiltoniæ Episcopi reperiuntur, quod Ramesberiæ domicilium haberent; unde Sarisburium id transtulit Hermannus Flander S. Brithwoldi successor,* quoniam apud Ramesberiam, *inquit Malmesburiensis,* nec Clericorum erat conventus, nec erat quo sustentaretur. *Jacet* Ramesberia, *vulgo* Ramesbury, *ad* Cunetionem *amnem, qui vulgo* Kennet *dicitur, in Orientali Wiltoniæ tractu; estque nunc sutum viculus, sed pratorum amœnitate commendatus, ut Cambdenus auctor est.*

sepultura.

7 *Porro* decurso vitæ spatio sepultus est Brithwoldus Glastoniæ, cujus possessiones multis prædiis et reditibus ampliaverat, nostro quoque monasterio perliberalis. *Ita Willelmus Malmesburiensis monasterii alumnus, siti in Septemtrionali Wiltoniæ ora, de quo plura ad S. Adelmi vitam* 25 *Maii, et* S. Maidulphi, *a quo nomen habet, et Bedæ dicitur* Maidulphi urbs. *Inscriptum est Martyrologio Anglicano hoc die S.* Britvaldi *nomen, sed Wintoniensis dicitur fuisse Episcopus. Eodem die Ferrarius:* In Anglia

publica veneratio.

glia S. Brituvaldi Episcopi Wintoniensis. *Ast Hugo Menardus, 17 Januarii:* Wiltuniæ in Anglia S. Brithwoldi Episcopi et Confessoris. *De alio* Brithwaldo, *Cantuariensi Archiepiscopo, egimus 9 Januarii.*

DE B. WALTERO DE BIRBEKE,

NOBILI BRABANTO, ORDINIS CISTERCIENSIS, HEMMENRODÆ.

CIRCITER ANN. MCCXX. XXII JANUAR.

Birbeka, *sive* Bierbeka, *vulgo* Bierbeke, (*antiquioribus scriptoribus* Birbacum, Birbach, Birbackt) *vicus est peramplus in Brabantia, duabus fere Lovanio leucis distans, Baronatus titulo insignitus, intra Arschoti Ducatum. Eum vicum illustris olim tenuit familia, e Lovaniensium Comitum, sive Brabantiæ Ducum, stirpe: nunc Arschotanorum est, seu dotis nomine acquisitus, sive potius Brabantinorum Ducum munificentia. Genealogiam Bierbekanæ gentis Petrus de Lathen cœnobii Tongerloensis ordinis Præmonstratensis alumnus, libro de memorabilibus sui temporis, sub annum* 1383 *scripto, deducit, recitatque ex eo Chrysostomus Henriquez in Notationibus ad Menologium Cisterciense hac die. Verum nec quæ ille scribit, probabat omnia sagax ille antiquitatum censor Andreas du Chesne, a nobis de hac ipsa re consultus, et feruntur Lovanii apud Arschotani Ducis Quæstorem extare quædam Ducum Brabantiæ diplomata, quibus illius genealogiæ pars aliqua convellitur. Nobis scrutari omnia nec licuit, nec libuit.* Nec scire fas est omnia: *cum præsertim Sancti, et sapientes quique, genus ac proavos et quæ ipsi non fecerunt, vix ea sua existiment.*

Bierbekana familia in Belgio illustris.

2 *Eximium et familiæ ornamentum* Walterus *contulit, qui sæculi relicta militia, qua non vulgarem gloriam erat consecutus, Cisterciense institutum in Claustro, sive Hemmenrodensi cœnobio, complexus, eximia floruit vitæ sanctitate; ob quam hoc meruit in Cisterciensibus Fastis a Chrysostomo concinnatis elogium:* In Germania B. Walterus de Bierbact, sanguinis splendore et sanctitatis titulo celeberrimus, qui sæculari militiæ valedicens, in Hemmenrode cœnobiticam vitam amplexus est; et a Beata Virgine, quam summo colebat affectu, cœlestibus favoribus nobilitatus, multis etiam miraculis illustris, obdormivit in Domino, et in Sanctorum numero fuit relatus.

ex eo Walterus monachus.

3 *Subjicit deinde in Notationibus:* Constat etiam sacras ejus reliquias populo venerandas fuisse expositas. Imo et ejus cothurnos in sacello eidem beato viro dicato, ipso altari, summo honore, inclusos. Quæ omnia præsupponunt, illum Sanctorum numero adscriptum, sive eo modo solenni, quo nunc Ecclesia in Sanctorum canonizatione utitur; sive illo olim consueto, acclamatione scilicet populi, approbatione Ordinarii, et Ecclesiæ consensu. *At solum prevata viri cujusdam nobilis pietate collocatæ primum in ara ejus reliquiæ videntur magnificum tamen illud, miracula per eas esse patrata, ut infra patebit. Petrus de Lathen supra citatus, qui ante* 250 *annos vixit, de Waltero ita scribit.* Walterus de Bierbact celebris admodum in ne is militaribus, postmodum Religiosus fuit ordinis Cisterciensis, monasterio de Hemmenrode: ubi ob vitam sancte actam canonizatus est, et anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo secundo obiit. *Proponuntur certe palam ejus imagines cum titulo* Beati.

publico religuarum cultu.

et miraculis clarus.

a multis sæculis Sanctus habitus.

4 *Res a* Waltero *præclare gestas damus e MS. codice Canonicorum regularium in Rubea-valle juxta Bruxellam, quas Joannes Gilmannus aut Antonius Gentius ex lib. 7, illustrium miraculorum Cæsarii Heisterbacensis, cap.* 38 *et* 39 *contexuit, aut ipsius fere Cæsarii verbis retulit, titulus est* Gesta Domini Walteri de Birbaco militis, postea monachi Cisterciensis. *Cohabitavit ipsi* Waltero *Cæsarius, ac sæpe illius alibi meminit, ut lib.* 4, *cap.* 54. Is a nobis retulit sanctæ recordationis Walterus de Birbach, *et lib.* 5, *cap.* 6. Hæc mihi dicta sunt a supra memorato Hermanno Abbate, nec non et Waltero monacho de Birbec. *lib.* 7, *cap.* 26. Retulit mihi Walterus de Birbach monachus de Hemmenrode, *lib.* 10, *cap.* 12. Frater Walterus monachus in Hemmenrode, referre solet miraculum mirabile, cui se interfuisse memorat. Cum peregrini in prima expeditione obsiderent civitatem Achon, *etc., unde patet eum quoque in Palæstinam Catholicæ religionis adversus Barbaros armis propugnandæ gratia esse profectum.*

Ejus Vita

5 *Quod eum anno* 1222 *obiisse scribit Petrus Lathen, refutatur ex Cæsario, qui cum locis citatis de* Waltero *ut jam vita functo loquatur, tamen lib.* 10, *cap.* 48, *eo anno se librum composuisse testatur.*

ætas

VITA EX MS. RUBEÆ VALLIS.

CAPUT I.

Walteri sæcularis militia.

Dominus Walterus de Birbaco villa Brabantiæ *a* Gallicanæ oriundus extitit, vir dives et nobilis valde *b*: qui cum adhuc ætate florens esset militiæ sæculari deditus, atque in ea strenuus satis atque nominatus, Dominam nostram sanctam Dei genitricem semperque Virginem Mariam ab ipsa pueritia cœpit invocare, et ex intimo cordis affectu diligere, atque jejuniis et eleemosynis ac Missarum celebrationibus pro suo modulo honorare; et licet adhuc corpore deditus esset *c* torneamentis, corde tamen totus erat in obsequio beatæ Virginis.

B. Walterus B. Virginem studiose coluit

2 Tempore quodam *d* cum præpararet se ad quoddam torneamentum, milites habens in comitatu, venissetque ad ecclesiam quamdam, illos ut Missam audire vellent hortabatur: quod cum recusarent, moram tantam sibi periculosam esse prætendentes; in ecclesia mansit, Missamque sibi de B. Maria cantari fecit, et obtulit: sicque socios insecutus est. Cui cum aliqui de torneamento occurrerent, et hoc ex responsione illorum cognovisset, subjunxit ipse: Estne adhuc inceptum? Dicentibus illis, Etiam: adjecit: Quis fortius ibi agit? Responderunt: Dominus Walterus de Birbaco, ipse in ore est omnium, omnibus præfertur, et ab omnibus laudatur. Aliis quoque occurrentibus et similia dicentibus, stupens admirabatur quidnam hoc portenderet. Actum est hoc ineffabili pietate B. Mariæ Virginis, ut militem devotum in obsequio suo tardantem, interim in torneamento honoraret, ejusque absentiam mirabili quadam virtute suppleret. Veniens tandem ad locum, armavit se, et intravit, sed nihil magni illic egit. Ludo vero expleto, quidam ex militibus hospitium ejus intraverunt et ut secum mitius ageret supplicaverunt. Quibus cum diceret: Quæ est caussa petitionis vestræ? responderunt: Hodie cepistis nos, et rogamus ut bene nos tractetis. Waltero negante, et dicente: Ego vos non cepi; responderunt: In rei veritate nos hodie dextras vobis dedimus, nos signa vestra militaria di vidimus, nos vocem vestram ibi audivimus. Et cognovit statim vir nobilis hoc actum fuisse gratia B. Mariæ Virginis, quam honoraverat in Missa, quam de ipsa cantari fecit et audivit.

absens et Missam de B. Virgine audiens videtur in hastiludio victor existere

3 Sed hic quæri potest, cum sit mortale peccatum exercere torneamenta; quomodo placere potuerunt beatæ Virgini orationes et oblationes dicti Walteri? Ad quod dicendum, quod duo ibidem committuntur peccata mortalia, superbia videlicet ac inobedientia; superbia, quia fit intuitu laudis humanæ; inobedientia, quia fit contra prohibitionem Ecclesiæ

quo ad peccatum, cum torneamenta vetita sunt.

unde

unde in torneamentis occisi extra cœmiteria fidelium merito sepeliuntur. Cum igitur obsequium dictæ Missæ Waltero potuisset esse meritorium vitæ æternæ, si factum fuisset in caritate, nunc transivit in mercedem temporalem; opera enim bona, id est, de genere bonorum, temporaliter remunerantur. Homo etiam per illa, ut quidam ex scriptis probant, habilem se reddit ad gratiam suscipiendam : quod verum esse sequens probat exemplum.

Crucem ei remittit B. Virgo.

4 Cum alio quodam tempore nundinas illas execrabiles præfatus vir nobilis quæreret, ac inter multos stans Missam audiret, Sacerdos celebrans ut in Canone calicem levavit, Crucem auream sub ejus pede conspexit, cui annexa fuit chartula hæc continens verba : Crucem hanc defer ex parte mea, Mariæ scilicet Matris Christi, amico meo Waltero militi de Birbach. Quam cum Sacerdos legisset, post completionem Missæ pulpitum ascendit, et exclamavit : Estne hic aliquis miles qui vocetur Walterus de Birbaco? Respondentibus quibusdam, Ecce hic est, Sacerdos eum seorsum duxit, Crucem porrexit, et ubi illam invenerit vel quis miserit intimavit. e Quam ille gaudenter suscipiens, postea in Hemmenrode conversus eam Abbati illius loci resignavit. Deinde Comitissa Hollandiæ missis illic honestis nuntiis eamdem Crucem sibi dari petivit, et tali modo obtinuit. Cum enim Conventus præfatis nuntiis responderet : Non possumus eam dare, nisi sit voluntas Fratris Walteri, sperantes quod non annueret, requisitus de hoc, respondit : Ego nihil proprietatis habeo penes Abbatem est. Sicque dolentes illam Comitissæ transmiserunt, cujus aurum tanti fulgoris est, ut omne aurum in ejus comparatione pallescat : quam Comitissa lætanter accipiens, inter reliquias suas posuit, eadem uti non præsumens.

quæ ab Hemmenrodensibus Comitissæ Hollandiæ postea data.

a Imo Teutonicæ, in Ducatu Arscholano, ut diximus, agro Lovaniensi. Est quidem et in Gallicana Brabantia, Barbacum, vulgo Birbais, sub Valloniæ Comitatu : ex hoc ortum Walterum existimavit Gilemannus Gentinsre, nam in Cæsario id non habetur.

b Addit Cæsarius : consanguineus Henrici Ducis Lovanii. Hic est, ut arbitramur, Henricus IV, quem quidam primum Brabantiæ Ducem faciunt, Harræo teste, is hoc ipso tempore vivebat, Walteri æqualis.

c Torneamenta dicta apud medii ævi scriptores, hastiludia, ac similes equestres conflictus, in speciem ludicri, sed re sanguinaria plerumque et funesti, ideoque severissimis Pontificum edictis vetiti : donec adhibita moderatio est; submotaque cædium pericula. Qua alioquin cautela interposita, egregia inest nobilitatis exercitatio, et ad bellica facinora incitamentum.

d Cæsarius : cum properaret, ad quoddam etc.

e Merito Cæsarius lib. 7, cap. 38. Walterus de Birbach, quem non solum inferioris ordinis homines, sed et Reges et Principes, nobilesque venerabantur audientes beneficia a Matre misericordiæ illi concessa.

CAPUT II.

Studium virtutum, religionis ingressus.

Cernens igitur Dominus Walterus, adhuc in sæculo positus, tanta circa se beatæ Dei Genitricis beneficia, intantum in illius amore accensus est, ut in quadam paupercula ecclesia in ipsius honore dedicata, conscio Sacerdote, fune collo suo injecto servum glebæ se illi super altare offerret, solvens singulis annis censum de capite suo, qualem servi originarii solvere consueverunt. Et quia propter honorem Reginæ cœlestis se tam valde humiliavit, ipsa e converso dilectum suum etiam in hac vita multiplicibus modis glorificavit.

Ita servus se B. Virgini servum consecrat.

6 Denique solitus erat in vigiliis omnium solemnitatum beatæ Dei genitricis jejunare in pane et aqua, et etiam sæpe sextis feriis ob reverentiam sabbati. Die igitur quadam servus jejunanti parvulum vas fictile cum aqua obtulit, quam in ejus manibus divina virtus in optimum vinum convertit : qui cum gustasset aquam vinum factam, servum secrete vocavit, et arguit dicens sibi vinum pro aqua ministratum. Quod cum ille negasset asserens se hausisse aquam de situla, nihilominus vas recepit et effudit. Sicque aqua purissima repletum, ut securus esset, prægustavit, et postea domino suo rursus obtulit. De quo cum gustasset, sicut prius, vinum invenit, et mox servo iratus sic ait : Ut quid mihi illudis en secundo vinum pro aqua mihi deferendo? Ad quod verbum stupefactus servus cum juramentis maximis negavit. Tunc primum intelligens ex multa misericordia Dei Genitricis hoc miraculum circa se gestum, eumdem servum adjuravit, ne illud umquam alicui hominum, quamdiu ipse viveret, manifestaret. a Servus vero tanti particeps miraculi fuit Frater Arnoldus, qui cum eo postmodum intravit Ordinem Cisterciensium, vir sanctus ac multum ordinatus, ac tandem in Monte Stromberch sepultus, qui antequam moreretur miraculum ad Dei gloriam publicavit, timens de thesauro occultato post mortem reddere rationem.

ejus profestis et feriis sextis jejunat.

aqua ei in vinum mutatur.

Ex voto jubet miraculum sileri.

7 Audiens sæpedictus Walterus Ordinem Cisterciensem beatæ Virgini Mariæ dedicatum, omnia quæ sunt hujus mundi, ob amorem illius reliquit, et apud Alemaniam in Claustro, quod alio nomine dicitur Hemmenrode, cujus tunc temporis fama clarissima fuit, habitum religionis suscepit. In quo cœnobio quam humiliter sit conversatus, quam fervens fuerit ac devotus, et in obedientia præcipuus, absque in obsequiis B. Mariæ Virginis quam sollicitus, testes fuerunt sui temporis monachi ejusdem monasterii. Psalterium vero, hymnos et cantica atque alias de Domina nostra orationes plurimas in prolatione didicerat; quæ omnia studiosissime frequentavit. Missæ quotidianæ, quæ in Conventu de Domina nostra celebrabatur, semper interesse voluit. Quidquid pene loquebatur ædificatorium fuit, et quia non solum verbis et aspectu, imo etiam odore famæ illius multi ædificabantur, magister hospitum creatus est.

fit monachus Hemmenrodæ

sedulus cultor B. Virginis

fit magister hospitum

a Addit Cæsarius : Ex quo colligitur, quod non erat cupidus inanis gloriæ.

CAPUT III.

Varia miracula.

Tempore quodam ductus est ad monasterium spe curationis quidam obsessus, et ab eo in hospitio susceptus : erat enim rusticanus dives satis et notus, qui cum nullo remedio posset sanari, non reliquiis Sanctorum, non orationibus monachorum; sæpe dictus Walterus auctoritate officii ipsum frequenter visitans, orationes et rythmos de sancta Dei genitrice, quos apud se habebat conscriptos super caput obsessi perlegit, ac eidem picturas illius ostendit, per quæ omnia dæmonem ut exiret adjuravit. Die quadam dum psalterium super caput obsessi posuisset, dæmon ex hoc clamans et furens in tantum hominem, a quo exire cogebatur, turbavit et allisit, adeo, ut cadens in terram mortuus diceretur. Post horam ad se reversus, surrexit a diabolo se liberatum esse clamitans. Conversus autem cui curationi hujusmodi interfuit, et rusticum furentem tenuit, hujus rei testis fuit. Vadens itaque ille sanus in domum suam, post aliquantum temporis rediit gratias agens Beatæ Virgini Mariæ, ac ejus servo curatori. Hoc verbum audiente Conventu, adjiciens de eodem : Si non esset amplius reliquiarum in monasterio isto, præter hunc sanctum virum, cujus meritis sum curatus, toti loco sufficere deberet.

Energumenum liberat

9 Erat præterea in monasterio a equus pulcherrimus, et tanti valoris, ut pro ea tam Archiepiscopus Treverensis, quam Dux Lotharingiæ, sive Brabantiæ, xl circiter marcas argenti dicatur præbuisse; species enim optimi b dextrarii in eodem erat. Timens autem Conventus alterum offendere si uni venderetur, per Dominum Walterum duobus adhibitis Conversis eumdem equum Comiti Hollandiæ gratis transmisit. Venientibus igitur eis in quemdam saltum, equus gregem equarum de longe pascere conspexit :

equum furentem, ope B. Virginis mirabiliter recipit.

Ex MSS.

spexit, qui statim hinniens atque lasciviens ex ducentium manibus se excussit, et cursu velocissimo ad oppositum gregem properavit. Quem cum Conversi insequerentur, magis ab eis equus elongabatur, quibus frustrato labore reversis, ait Nonnus Walterus : Procedamus; nam equus iste perditus est, nisi S. Maria illum nobis reddat. Vix itaque ad duo milliaria processerant, cum ecce velociter idem equus recurrens, quippe qui non satis domitus fuerat, velut ovis mansueta, ductorum suorum manibus collum subjecit.

10 Et quia notus erat nobilibus terræ, et ab eis tum propter sanguinis nobilitatem, tum propter vitæ sanctitatem venerabatur, sæpe pro monasterii necessitatibus contra voluntatem suam emittebatur. Igitur tempore quodam descendens cum navi domus, quæ vinum portabat, dum in Zelandiam venisset ipse et sui; orta tempestas maxima omnes terruit, et navem inclinavit, accessit periculum periculo : nam prædones ad eos remigantes navem deprædari conati sunt. Et ecce justo Dei judicio duo vasa vi ventorum ejecta, naviculam illorum subverterunt, ipsosque prædones in profundum dimerserunt. Acta sunt hæc in vigilia S. Nicolai Episcopi post mediam noctem. Unde singuli vitæ suæ timentes Deo supplicabant. Ipse vero vir beatus de gurgustio navis egrediens, servo suo seorsum ducto *c* confessionem fecit, et sic demum intravit. Deinde imagine sanctæ Dei Genitricis eburnea, quam semper penes se habebat, coram se posita, ante illam se prostravit, et oravit, atque in oratione leniter obdormivit; statimque visum est ei, quod Dominum *d* Arnoldum in Claustro virum sanctum et probatæ vitæ, tempore psalmodiæ citharizantem audiret; sicque ex ipsa dulcedine vocis expergefactus est, erat enim tempus Matutinarum, intelligensque protinus, quod vir justus eadem hora pro ipsis oraret, lætus exivit, omnesque consolans his verbis, ait : Nolite timere, quia nullum periculum nobis nocere poterit, nam Dominum Arnoldum de S. Severino, monachum nostrum, audivi citharizantem. Moxque virtute divina et meritis beatæ Mariæ Virginis, quam invocaverat in tali articulo, et jam dicti Arnoldi, tempestas sedata est.

periclitans eruitur — *e* — *d* — *in tempestate videt absentem Fratrem pro se orantem, eaque sedatur*

11 Hæc cum relata fuissent Domino Hermanno tunc Priori in Hemmenrode, postea Abbati loci S. Mariæ, statim Dominum Arnoldum prædictorum prorsus inscium, vocavit, et quid in nocte S. Nicolai infra Matutinas cogitaverit, vel quid ibi egerit, interrogavit. Cui ille respondit : Credite mihi, ego ibi citharizavi. Quali modo? inquit. Et ille : Quando non possum habere devotionem, sub cuculla digitos more citharizantis moveo, et chordas cordis tango, sicque mentis torporem ad devotionem excito. Et miratus est Prior nimis, audiens hæc, quia enim vir litteratus erat, putamus eum exemplo Elizei hoc fecisse, in quo ad vocem psalterii excitatus est spiritus prophetiæ.

Spiritualis citharizatio ad excitandam devotionem.

a Cæsarius : pulledrus, id est, pullus equinus, qui et pulletrus, et pultrinus nonnullis dicitur.
b Dextrarius est equus militaris.
c Plura ejusmodi submissionis alia exempla reperies, quæ mirere. Sed cave suspiceris hominem laicum potestatem ullam esse alicui peccata condonandi, quæ solis Sacerdotibus impertita dicuntur. Tam tamen magnum habet generosus ille animi dolor, a Dei caritate expressus, atque talem peccatorum confessionem ...
d Hunc Menologium Cisterciense 1 Decembris 23 ... Beatumque appellavit Henriquez.

CAPUT IV.

Religiosæ virtutes.

Benignus in pauperes Walterus.

Tantæ compassionis fuit vir iste sanctus circa pauperes, ut in viam directus petentes præveniret, et ex nummis sibi ad expensas datis, illis porrigeret. Cumque die quadam scholaris mendicus illi occurreret, et frigus esset; stare ipsum fecit, et de equo descendit, calceosque extractos illi tribuit, et novos quos in sacco habebat reinduit, equumque conscendit, et abiit. Qui hæc vidit *a* et præsens fuit, testimonium perhibuit et scripsit. Discordantes concordabat, inobedientes exorabat, iracundos et impatientes ad cor sæpius revocabat, tentatos exemplis plurimis, quæ semper ad manum habebat, alleviabat. Hinc est quod cum tempore quodam *b* unus de Fratribus conferret cum illo de quodam verbo, in partem eum traxit, et ait : Et ego magnas carnis meæ patior tentationes. Ut enim aliis posset mederi, proprias infirmitates illis non erubuit confiteri.

calceos suos pauperi donat — *a* — *b* — *carnis tentationes patitur.*

13 Requisitus die quadam a præfato Priore, quid in mensa cogitaret, eo quod non intelligeret lectionem, respondit : Ego habeo ibi lectionem meam. Quando manducare incipio retracto mente, qualiter pro me Dei filius sit ab Angelo nuntiatus, et in virginali utero de Spiritu sancto conceptus : et ecce perlectum est primum folium. Deinde cogito quomodo Angelis concinentibus sit natus atque pannis vilibus involutus, et in præsepio reclinatus : sicque folium secundum verto. In hunc modum transcurro Circumcisionem, Magorum adventum, oblationem ejus in templo, fugam in Ægyptum, baptismum et jejunium, passionem atque resurrectionem, ascensionem, et sancti Spiritus adventum, demumque extremum judicium. Talis est lectio mea quotidiana, cujus finis finis est prandii. Quod in tali libro comedens legeret testabantur lacrymæ quas frequentius in mensa fudit; plus enim delectabatur in sanctis meditationibus, quam in genuflexionibus, per quas spiritus contemplationis impeditur. Non enim, ut diximus, multas *c* venias in oratione petivit, sed stans vel supra genua jacens, erecto vultu cœlos respicere consuevit.

pia meditatur tempore mensæ — *sæpe lacrymans* — *c*

a Cæsarius. Hæc me præsente facta sunt, inquit.
b Idem. Cum de quodam verbo conferrem cum illo.
c Id est, inclinationes, vel genuflexiones, reverentiæ vel satisfactionis causa factas.

CAPUT V.

Obitus, miracula.

Antequam Deus eum vocaret de hoc mundo, eidem monacho mirifica quædam visio revelata est. Existente enim eo in *a* Villari Brabantiæ, quæ domus est ordinis Cisterciensis, cum Abbate suo Domino *b* Eustachio, cum dies esset Dominica, totum Conventum idem Abbas post cœnam convocari fecit. Quod cum factum fuisset, et ipse diceret : Suntne hic Fratres nostri modo omnes? Responsum est ei : Omnes, Domine, exceptis duobus juvenibus, qui hospites huc de Francia missi sunt, qui studiosi sunt valde circa silentium, maxime diebus quibus communicant : qui secundo ex parte ejus vocati cum venissent, et eis Abbas ipse moram improperaret, humiliter se excusantes consederunt. Sequenti vero die Conventus a labore rediens, et ante portam primo signo Nonæ facto secundum exspectans, senior ex eis cum sic stans supra fossorium suum se reclinaret, et Nonam de Domina nostra legeret, sic stando leviter obdormivit. Et ecce ipsam Dei Genitricem, diversorum ordinum personis stipatam, in mira claritate inter se et portam transire conspexit : a qua cum monachus quasi ignotus respiceretur, neque vocaretur; ait tristis intra se : Hei mihi misero! quare me non vocat? quæ cum paullulum processisset, miserta illius, monachum sibi familiarius adhærentem remisit, dicens : Voca monachum illum, quem cum reversus vocaret, et diceret : Veni, Domina nostra vocat te : præ gaudio expergefactus est. Intrans itaque ac Dominum Walterum considerans, dicebat intra se, simillimus est monachus iste monacho, per quem hodie Domina nostra me vocavit in somnis, nisi quod cuculla illius grisea, hujus autem alba est; et recitavit visionem socio suo. Sequenti vero die cum Dominus Abbas et sæpedictus

a — *b* — *rectius Villariensis* — *a visione B. Virginem comitari, et ad eam aliquem advocari.*

sæpedictus Walterus essent recessuri, et ab eis præfati juvenes ad portam vocati. Walterus quoque in sua grisea cucullâ staret, albâ quæ sibi fuerat accommodata depositâ, ait monachus senior socio suo: Revera iste est monachus qui vocavit me: vestem cognosco, de persona non ambigo.

moritur,

15 Tandem post dies paucos idem Walterus vir venerabilis cœpit infirmari, qui fide et caritate plenus, confessus atque contritus, beata Dei Genitrice ipsum vocante, de tenebris transivit ad lucem, de fide ad speciem, de labore ad requiem, de merito ad præmium, de mundo ad patriam: ad quam nos perducat ipse Filius Dei Dominus noster Jesus Christus ex Maria Virgine natus, qui est via in exemplo, veritas in promisso, et vita in præmio. Amen. Monachus quoque Villariensis, et ipse vocatus, sicut ei fuerat præostensum, paucis diebus interpositis migravit ad Dominum.

et alter ab eo vocatus.

Miraculis post mortem claret.

16 Ut autem ostenderet Dominus quanti apud ipsum esset meriti Matris suæ dilectus, signis post mortem illum glorificavit. Eodem quippe tempore Winemarus de Aldendorp, miles dives et honestus, lecto totus paralyticus decubuit: qui audiens hominem Dei, unice sibi dilectum, ad Dominum migrasse, mox nuntium ad Claustrum destinavit, per quem sibi defuncti c sotulares transmitti supplicavit. Missi sunt ei novi, et mox remissi, eo quod intellexisset eos Domini Walteri non fuisse. Mox per eumdem nuntium d boti viri Dei satis veteres ei mittuntur, quos ipse infirmus cum fide ac devotione suscipiens, statim ut manus præmortuas eis imposuit, beneficium protinus ex eis sensit. Simile factum est in pedibus. Ab illa hora cœpit manus levare, et pedes erigere, ac totius corporis vires sensim recuperare. Eadem vero calceamenta ob amorem beati viri et propter concessum sibi per illa beneficium, intantum venerabatur, ut in castro suo capellam ædificaret, atque eosdem sotulares in ejus altario ligneo, Abbate Hemmenrodensi præsente, includeret.

paralyticum sanat

e

Ex usu d

Calcei ejus altari incluse

17 Alius quidam miles periculosum habens apostema in pectore, audiens per præfatos sotulares tantam virtutem sanitatis ostensam in Winemaro, unum sibi transmitti petivit, et obtinuit; per quem mox ut locum ulceris tetigit plene convaluit. Sit nomen ejus benedictum in secula, per quem vir beatus tam sancto fine vitam transitoriam terminavit. Amen.

per eos curatum apostema.

a *Hujus religiosissimi cœnobii egregia encomia congerit Rosweydus noster in dedicatoria epistola ad Henricum Vander Heyden ejusdem cœnobii Abbatem, præfixa libello S. Eucherii Lugdunensis de laude Eremi, denique alia præfixa libello de contemptu mundi, quos ambos anno* 1621, *a se recensitos edidit.*

b *Nunc quoque in Menologio suo* Beatum *prædicat Chrysostomus* 16 *Maii.* c *Cæsarius*, calmenos. d *Id est*, ocreæ

DE B. GUALTERO BRUGENSI

ORDINIS MINORUM EPISCOPO PICTAVIENSI IN GALLIA.

An. Chr. MCCCVII. XXII Januarii. B. Gualteri nomen in sacris Fastis,

Gualterum, *sive Galterum, aut Galterium, Brugis in Flandria natum, inter Beatos hoc die recensent Martyrologium Franciscanum, et Gallobelgicum, Molanus in Natalibus SS. Belgii, Miræus in Fastis Belgicis et Burgundicis, Gulielmus Gazæus in historia Ecclesiastica Belgii, Antonius Sanderus in Hagiologio Flandriæ, atque alii citati a Luca Waddingo tom.* 2, *Annalium ordinis Seraphici ad annum* 1279, *num.* 13, *et Arturo Monsterio in Notis ad Martyrologium Franciscanum. Claudius Robertus in Gallia Christiana et Joannes Chenu in chronologica historia Episcoporum Pictaviensium* 21 *Januarii, id est, in vigilia S. Vincentii, obiisse Gualterum tradunt.*

Invitus fit Episcopus:

2 *Ejus gesta breviter narrat S. Antoninus* 3 *par. tit.* 24, *cap.* 19, § 8, *his verbis:* Sub Bonagratia *Ordinis Minorum* Generali, Frater Galterus de Brugis, Magister in Theologia, tunc Minister Turoniæ, fuit per Dominum Papam compulsus (illo totis viribus usque ad peccatum inobedientiæ renitente) recipere Episcopatum Pictavensem. Et quamvis Generalis ille supplicaverit, ne ille Pater auferretur illi provinciæ, prævaluit voluntas Vicarii Christi. Erat enim vir omni virtute ornatus, in regimine utilis. Tantæ sanctitatis fuit, quod aliquando columba candidissima visa est super caput ejus. Et contractum magnum debitum pro indumentis pauperum cum mercatore, quidam, qui Angelus Dei creditur fuisse, in forma Procuratoris, absolvit debitum illud et cancellari fecit, eo ignorante.

columba apparet super caput ejus.

Angelus ejus debita solvit.

3 Hic tamen cum diu litigasset Episcopus existens, in Archiepiscopatu Burdegalensi pro jure Ecclesiæ suæ, et post multos annos Burdegalensis Archiepiscopus, dictus Bertrandus, Papa esset creatus, Clemens V nominatus, deposuit Dominum Galterum ab Episcopatu Pictavensi, et reduxit ad claustrum. Demum Frater Galterus ad extrema deveniens, quamdam schedulam fecit, in qua continebatur, quod ipse appellabat a sententia Domini Clementis Papæ super depositione sua ab Episcopatu ad justum judicium Dei, et ipsam schedulam in manu conclusit dextera sua, et cum ea voluit sepeliri. Quod factum est. Multis claret miraculis, præcipue a quartana liberans. Cum autem post duos annos vel circa, Papa Clemens cum curia sua venisset Pictavos, et ibi moram traheret; audito quod Frater Galterus cum schedula in manu clausa suam appellationem continente sepultus fuisset, voluit hoc videre: unde mandavit eum exhumari, et illam schedulam illi auferri. Mira res! manus ejus aperiri non potuit, et schedula haberi, nisi facta prius promissione, quod sibi postea restitueretur. Quo facto statim aperiri permisit manum, et schedulam sumi. Quam cum Papa legisset, miratus est, et reddi eam illi defuncto jussit.

Deponitur a Clemente V.

provocat ad Dei judicium

n

cum schedula provocationis sepultus

4 *Hæc S. Antoninus. Bartholomæus Pisanus lib.* 1, *Conformit. fructu* 8, *par.* 2, *hæc paullo aliter narrat.* Hic Sanctus, *inquit,* ad mortem deveniens, quamdam scripsit schedulam, cum qua in manu decessit. Et cum Pictavis esset Romana Curia, scilicet Dominus Papa Clemens V. (qui ipsum injuste ab Episcopatu Pictaviensi deposuerat) Episcopi et Cardinales et alii Prælati adessent ad ejus exequias, nulli prædictam dare voluit schedulam; sed Domino Papa veniente, ei statim mortuus tradidit. In schedula continebatur, quomodo ipse Frater Gualterus, quia injuste ab eo fuerat depositus, infra tot dies Dominum Papam citabat appariturum coram æterno Judice. Et sic factum est: nam die statuta, morte Papa ipse decessit. *Verum hæc clausula non caret difficultate, quod Clemens Papa post obitum Gualteri septem annis supervixerit. Obiit enim ille* 18 *Aprilis anno* 1314, *hic vero an.* 1307, *hoc* 22 *aut ut alii* 21 *Januarii. Eadem ex Antonino ad verbum refert Bzovius to.* 14, *an.* 1307, *nu.* 13. *Joannes Chenu ait Gualterum appellasse a sententia Pontificis ad futurum concilium, et voluisse schedam appellationis secum sepeliri, citatque S. Antoninum; patet qua fide. Raphael Volaterranus commentariorum urbanorum libro* 21, *ita de B. Gualtero scribit.* Gualterius Burgensis (*imo* Brugensis) Minister Turoniæ, quem ob sanctitatem prodigiis clarere dicunt, magnumque æs alienum benigne pauperibus faciendo contraxisse. Cum summus esset Theologus, multaque scripsisset, ac invitus Præsul Pictaviensis crearetur, venit in litem pro jure Ecclesiæ suæ, cum Præsule Burdegalensi, qui paullo post Pontifex creatus, nomine Clementis

[illegible]

[illegible] Clementis V, hunc adversarium suum præsulatu dejecit. Quare Gualterius cum hanc injuriam æquo animo tulisset, moriens corpore, hujuscemodi chirographum imponi jussit : Ad justum Dei judicium appello, quod Clemens cum legisset, dicitur expavisse.

Quando creatus est Episcopus. 5 *Lucas* Wadingus *to.* 2, *ad an.* 1279, *num.* 13, *ait eo anno Gualterum a Nicolao III, ad episcopatum Pictaviensem erectum, cum ea Sedes diu vacasset, contendentibus de ea duobus a Capitulo electis. Sed non recte isthic, typographi fortassis negligentia, Episcopus ille Burdegalensis ejus adversarius* Bernardus *appellatur, qui Antonino, Claudio Roberto, aliisque est* Bertrandus, *qui deinde Clemens V fuit, non VI ut ibidem dicitur. Addit* Wadingus, *quod ex S. Antonino colligi potest, corpus ejus post biennium integrum repertum;* *Ejus corpus post 2 annos integrum.* *et columbam illam, de qua Antoninus, super caput celebrantis adstitisse. Demum traditur, ut ibidem refert* *Claret miraculis.* Wadingus *et Arturus Monsterius in Notis ad Martyrol. Franciscanum, miraculis effulsisse, cæcos illuminasse, a variis languoribus curasse, atque specialem semper habuisse potestatem super febrem quartanam, paralysim, et morbum comitialem.*

Ejus sepulchrum. 6 *Extat ejus sepulchrum in conventu Pictaviensi Fratrum Minorum in ecclesia juxta altare majus, et a multis illius opem implorantibus pie frequentatur. Est ibidem prope triclinium domuncula, sive cubiculum titulo* S. Gualteri *nuncupatum. Ita Arturus ad Martyrol. Francisc.*

7 *Jacobus Meierus Annalium Flandriæ lib.* 11, *inter alia quæ de Gualtero refert, ait, vita sanctum fuisse, et claruisse miraculis et ante et post obitum. Idem ex Meiero et Antonino refert Valerius Andreas in Bibliotheca Belgica. Jacobus Philippus Bergomensis in Supplemento chronicorum lib.* 13, *hæc scribit*. Gualterius luculentissimus ordinis Minorum Doctor, et Pictaviensis Episcopus, hac etiam tempestate (*circa annum* 1260,) et doctrina et vitæ sanctitate insignis plurimum fuit. *De ejus eruditione hoc fert Joannes Trithemius testimonium in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis* : Galterius Episcopus Pictaviensis, ordinis Fratrum Minorum, vir in divinis scripturis eruditus, et in secularis philosophiæ disciplinis nobiliter doctus, ingenio subtilis, sermone scholasticus, in declamandis sermonibus ad populum excellentis industriæ fuit. *eruditio,* *De scriptis illius præter Trithemium agunt Valerius Andreas in Bibliotheca Belgica, Jacobus Philippus Bergomensis lib.* 13. *Supplementi anno* 1264, *Claudius Robertus, Antonius Sanderus lib.* 1, *de Brugensibus eruditionis fama claris, Joannes Chenu, Franciscus Swertius in Athenis Belgicis, aliique.* *scripta*

XXIII JANUARII.

SANCTI QUI X KAL. FEBR. COLUNTUR.

S. Parmenas Apostolus, unus e VII primis Diaconis, Martyr, Philippis in Macedonia.
S. Messallina, Virgo Mart. Fulginii in Umbria.
S. Bellus,
S. Florus,
S. Saturninus,
S. Minutius,
S. Castulus,
S. Basilla, } Martyres, Romæ.
S. Cornelius Exorcista.
S. Severianus,
S. Aquila } conjuges Martyres, Neocæsareæ in Mauritania.
S. Asclas, Martyr, Antinoi in Thebaide.
S. Cortilia, Virgo et Martyr, Romæ.
S. Anastasius miles et LXXIII socii,
S. Sergius monachus, } Martyres, Ilerdæ in Hispania.
S. Emerentiana, Virgo et Martyr, Romæ.
S. Clemens Episcopus,
S. Agathangelus,
S. Christophorus,
S. Chariton, } Diaconi,
plures pueri, } Ancyræ,
S. Phengon,
S. Eucarpius, } milites, Amisi,
plurimi viri, feminæ, pueri, Romæ, } Martyres.
S. Donatus,
S. Castulus,
S. Papias,
S. Climatius, } Martyres, Ancyræ in Galatia.
Duo sancti Martyres in Pario lacu.
S. Anastasius, Episcopus Teanensis in Italia.
S. Eusebius, Abbas in Syria.
S. Maisimas, vel Maysimas, sacerdos in Syria.
S. Salamanes, Silentiarius, in Syria.
S. Urbanus, Episcopus Lingonensis in Gallia.
S. Gregoria, Virgo, Romæ.
S. Martyrius, monachus in Italia.
S. Joannes Eleemosynarius, Patriarcha Alexandrinus.
S. Ildefonsus, Archiepiscopus Toletanus in Hispania.
S. Boisilus, monachus in Anglia.
S. Maimbodus, Martyr, Monte-Beligardæ.
S. Barnardus, sive Bernardus, Archiepiscopus Viennensis in Gallia.
Margarita, Virgo, Ravennæ in Italia.
S. Victor, et socius, } Martyres, Insulis in Flandria.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

S. Paulus Thebæus, primus Eremita, *colitur hoc die ab Ecclesia Nannetensi in Britannia Armorica, officio semiduplici, in hunc diem rejecto, quod XV Januarii festum isthic celebretur, officio duplici, sacri conjugii beatissimæ Virginis Deiparæ et S. Josephi, cum commemoratione* S. Mauri. *Dedimus vitam* S. Pauli x *Januar.*

S. Meinradus, *sive* Meginradus, Eremita et Martyr, *colitur hoc die officio duplici in diœcesi Constantiensi, ut ad ejus vitam diximus* XXI *Janu.*

Desponsatio sanctissimæ Virginis Deiparæ ac S. Josephi *celebratur in compluribus Ecclesiis hoc die, in aliis alio. Præcipue Petri Aurati Dominicani, viri docti et pii, studio, vel excitata primum vel propagata populi Christiani pietas, ut hoc quoque, sicut cetera vitæ sanctissimæ Virginis mysteria, quæ ad restituendam generi humano salutem Dei destinavit providentia, veneraretur.*

S. Neon Martyr *refertur in Martyrol. S. Hieronymi his verbis :* Et alio loco SS. Eugenii, Neonis, Machari; *ut dubites an conjungi cum iis debeat (quos mox dicemus hic coli a quibusdam, ac videri in* 20 *Dec. cum Martyrol. Romano rejiciendos) an is sit, qui cum Sanctis Tergeminis XVII Januarii interemptus, an alius. In MS. Hibernico* Nenon *appellatur.*

S. Florus Martyr, *a Galesinio et Canisio* SS. Severiani et Aquilæ *filius fuisse dicitur, et martyrii socius : quod cur non omnino nobis probetur, mox dicemus, cum de iis agemus.*

Memoria sanctæ et Œcumenicæ Synodi sextæ, quæ damnavit hæresim Monothelitharum, imperante Constantino Pogonato, patre Justiniani Rhinotmeti, Constantinopoli *recoli solet hoc die, ut habent Menæa. De ea egimus X Janu. ad vitam S. Agathonis, et sæpe alias illius mentio fiet.*

Oefridus Presbyter : *de quo ad vetustissimum MS. Martyrologium Wandelberti hi adjecti, antiqua etiam manu sunt versus :*

> Presbyter Oefridus, carnis tum vincula linquens,
> Lidwine, te officio sequitur comitatus et actu.

Durandus Episcopus Leodiensis, Beatus *appellatur in Kalendario Sanctorum ditionis Leodiensis, et in Sacrario ejusdem ditionis, et Sacrario S. Lamberti. Sed omittimus, quia etsi laudatissimus Episcopus fuerit, non tamen publice colitur. Acerbior in eum est Joannes Placentius in catalogo Antistitum Leodiensium; immerito.*

Bernardus Comes de Lippia, inde monachus ordinis Cisterciensis, Lehalhensis in Livonia Episcopus, et Livonum Apostolus, *commemoratur in Menologio Chrysostomi Henriquez, et* Beatus *appellatur. Meminit ejus et Kalendarium Cisterciense Divione editum. Nondum didicimus, an uspiam publico aliquo cultu honoretur.*

Guido Abbas Floridi-Campi in Frisia, vir sanctissimus, *refertur hoc die, et* Beatus *nuncupatur, ab eodem Chrysostomo Henriquez in Menologio Cisterciensi.*

Arnoldus de Swalmа, Canonicus et Pastor Ninoviensis, ordinis Præmonstratensis, *refertur hoc die a Joanne Chrysostomo vander Sterre in Natalib. Sanctorum ordinis Præmonstratensis, et ab Arnoldo Raissio in Auctario ad Natales Molani, et* Beatus *ab utroque appellatur. Certe Balduinus Ninovensis in Chronico tradit eum post mortem miraculis claruisse; idemque ex communi cœmiterio in ecclesiam translatum ejus corpus, atque in ejusdem Chronici margine adscriptum est :* B. Arnoldus de Swalma, *sed recentiori manu. Obiit anno Christi* 1221.

S. Babylas,
S. Agapius,
S. Timotheus, } Martyres, in Sicilia. *Ferrar. Nos* XXIV *Jan.*

S. Valerius, Episcopus Cæsaraugustanus, *Galesinius. Nos* xxviii *Januar.*

S. Basilii Magni *vitam ad hunc diem collocat Jacobus de Voragine in Legenda Aurea. Eam dabimus* xiv *Junii.*

S. Helena Imperatrix. *Maurol. De ea agemus* xviii *Aug.*

S. Agilus Abbas Resbacensis. *MS. Florar. Nos* xxx *Aug.*

S. Adamnanus, Eugenii VI Scotorum Regis Præceptor. *Ita David Camerarius. Non est hic alius ab* Adamnano Huensi, *de quo* xxiii *Septemb.*

SS. Ursulæ, *et sociarum Virginum et Martyrum, sit hoc die Coloniæ in Ecclesia S. Cuniberti commemoratio; quod hoc die primum columbæ indicio repertum sit S. Ursulæ corpus, de qua ejusque sodalibus plenius agemus* xxi *Octob.*

S. Macarius, S. Eugenius, Martyres, *hoc die a multis Ecclesiis coluntur, a quibusdam solus Macarius cum* S. Emerentiana. *Memorantur quoque in multis Martyrologiis, Rabani, Galesinii, Molani, Ferrarii, aliisque et multis MSS. De iis agemus cum Martyrologio Romano* xx *Decemb.*

S. Irmina, Virgo, Abbatissa Horreensis, Treviris. *Ferrar. qui in Notis citat Martyrol. Canisii, in quo tamen, ut et in Romano, solum refertur* xxiv *Decemb.*

DE S. PARMENA APOSTOLO,

UNO E SEPTEM PRIMIS DIACONIS.

Sec. I. fine. XXIII Januar.

Philippis celebri quondam Macedoniæ urbe ad Thraciæ confinia, nunc vix humili vico, coronam martyrii tulit S. Parmenas, *unus e septem illis primis Diaconis, qui a XII Apostolorum collegio lecti memorantur, Act. 6. Extat ejus memoria in Latinis Martyrologiis XXIII Januarii, et Usuardus quidem ista habet :* Philippis B. Parmenæ, qui fuit unus e VII Diaconibus. Hic traditus gratiæ Dei a fratribus, injunctum officium prædicationis plena fide consummans, martyrii gloriam adeptus est. *Eadem fere Beda vulgatus, Ado, Notkerus, Bellinus, Maurolycus, Canisius, aliique. Addit Martyrol. Romanum* sub Trajano *passum; MS. Florarium,* anno salutis 77, *qui erat Vespasiani octavus, ante Trajani imperium vigesimus primus, at Galesinius :* Philippis in Macedonia S. Parmenæ Martyris. Is e septem Diaconis, quos Apostoli constituerant, unus, munere suo recte religioseque perfunctus, Trajano Imperatore, multis vexatus contumeliis pro Christi laude, demum martyrio coronatus est. *Referunt eum quoque vetus Romanum Martyrologium, et Petrus de Natalibus lib. 3, cap. 14.*

S. Parmenas colitur a Latinis 23 Janu.

2 *Baronius in Notat. ad Martyrol. ait* undecima Martii ac iterum tertia Maii a *Græcis celebrari, ut* apparet ex eorum Menologio. *Neutro die ejus mentio habetur in Menologio quod Canisius edidit, aut Menæis. Sed in utrisque refertur* 2 *Martii, iterumque in Menæis (uti et Galesinius)* 12 *Maii; in Menologio* 6 *Maii, at rursus* 28 *Julii in eodem Menologio ista leguntur :* Natalis BB. Prochori, Nicanoris, Timonis, et Parmenæ. Hi cum essent ex numero sanctorum Apostolorum, in diversis locis, propter Christianæ fidei prædicationem, ab impiis persecutionem passi, eo quod Christum Dominum filium Dei et perfectum hominem esse confiterentur, martyrii coronam assecuti sunt. *Eadem habentur illo die in Anthologio Græcorum quod Clemens VIII, Pontifex Maximus, approbavit, et Menæis, ac Maximo Cytheræo; atque in his tribus* Apostoli *vocantur, uti et aliis Menæorum citatis locis. S. Prochorus colitur a Latinis* 9 *Aprilis, S. Nicanor* 10 *Januarii, S. Timon* 19 *April.*

a Græcis 2 Martii. 6 et 12 Maii. 28 Julii.

a VITA S. MESSALLINÆ

VIRGINIS ET MARTYRIS, FULGINII,

Italice scripta a Ludovico Jacobilli.

CAPUT I.

S. Messallinæ pia opera.

Sec. III. XXIII Januar.

Fulginii nata est Messallina claris ac nobilibus parentibus sub annum Christi ducentesimum trigesimum sextum. Ut per ætatem capax disciplinæ fuit, erudita est ad omnem pietatem a S. b Feliciano ejusdem urbis Antistite, religionis fama per omnes Italiæ oras celeberrimo, qui deinde martyrii quoque gloriam adeptus est. Perpetuam illa virginitatem coluit, ea ornatam vitæ innocentia et sanctitate, ut Christianis omnibus, non modo qui Fulginii degebant, sed tota circum Umbria, exemplo esset et voluptati.

b Messallina Fulginii a S. Feliciano instituta, sancte vivit,

2 Interea Romam ad triumphum, Persis Medisque debellatis, tendens c Decius Imperator, cum Fulginium venisset, loci amœnitate atque ubertate delectatus, isthic dies aliquot cum exercitu morari constituit. Audito vero Felicianum Episcopum multis, non Fulginatium tantum sed et reliquorum Italorum, Christiana sacra persuasisse, abdicatoque dæmonum cultu eorum d demolitum esse delubra, ac nova Christo erexisse, furore percitus, rapi eum in carcerem jubet, arctissimaque attineri custodia, sancita pœna capitali, si quis ad eum adire, cibosque subministrare ausus esset : ut non unam mortem, lento acerboque excarnificatus supplicio, mereretur.

captum Felicianum,

3 Exterruit edicti severitas populum metuque supplici grex universus sanctum suum Pastorem destituit. Una reperta est adolescentula Messallina, æterno digna præconio, quæ nullo retineri metu potuit, quo minus gratitudinem suam constanter, testaretur, lucrum deputans si vitam ipsa amitteret, dum doctori eam suo Pastorique sustentat ac servat. At quo certius animum roboraret suum ad periculosum hoc certamen, infirmitati ipsa suæ diffisa, divinam implorat opem, in æde quæ Palatina dicebatur, a Feliciano extructa, ac S. Joannis Baptistæ honori dicata. Hic Messallina solo affusa, multis cum lacrymis ac suspiriis, Deum precatur, sancto Antistiti præsto ut sit, sibique, et quam sexus fragilitas, imbecillitasque ætatis impediret, ipse consueta benignitate, corroboraret, atque animos daret, et rei quam meditabatur, et discrimini quod adibat, pares. Mox velut hausta cœlitus fiducia, non arma, non furorem tyranni metuere, intrepido animo quotidie custodiam ingredi, cibosque ei afferre, a quo cibis ipsa erat spiritualibus educata in vitam æternam.

Deum precata

adit, et cibo recreat

4 Quis explicare verbis queat, sanctos illos divinosque sermones, quos ultro citroque, eo tempore ac loco, sanctæ illæ et innocentes animæ miscebant? Miserebat Messallinam tormentorum et ærumnarum, quibus excruciatum magistrum suum ac pastorem cernebat, testata lacrymis obedientissimæ alumnæ affectum non sine sancta quadam invidia. Obtestabatur identidem ut sibi a Deo beneficium impetrari, ut

martyrii avida.

ut et ipsa victima divino honori amplificando occumberet : haud quidem dignam se eo honoris gradu, at nihil alienum a divina bonitate, postulare. Erat cupiditate vehementi inflammata martyrii, recentibus invictissimarum Virginum *c* Cæciliæ, Agathæ, Apolloniæ, Victoriæ exemplo stimulata : quippe, ut ejusdem tyranni immanitate gloriosam consecutæ erant victoriam, ipsa quoque eamdem sibi impertiri a Deo precabatur, vel optimi sui doctoris advocatione et patrocinio.

5 Non poterat non sanctis exultare lætitiis apostolicus Feliciani spiritus, dum invictum animum, fervidamque et ab imis eluctantem visceribus discipulæ caritatem contemplatur. Gratias primum illi pro benigno in se studio agit, deinde ut ad quam hactenus virtutis normam vitam direxisset, eam constanter ac hilariter sequeretur, monet : prospicere se animo, prope abesse eam a victoria ac triumpho. Quæ cum diceret sanctus senex, gratias Deo agens, profusis lacrymis vultum rigabat, paterno dein affectu, sanctissimæ virgini benedicit. Illa felici ejus apprecatione, sanctissimisque consiliis animata, tantum animo suo robur addi persensit, ut non modo metu omni careret, sed et inferni conatus omnes contemneret. Egressa e carcere, ad Palatinam basilicam revertitur, easdemque concipit preces, ac Deo sese hostiam dicat, in summo beneficio habitura, si mutuo dare sanguinem, atque effundere vitam possit ejus caussa, qui ut eam in libertatem spemque vitæ cœlestis vindicaret, ipse suam acerbo cruciatu finierat vitam.

ejus benedictione munita,

Deo se offert.

a *Eam vitam se ex libro Francisci Ciucchi Fulginatis, aliisque monumentis, composuisse Jacobillus testatur. Nos alibi nusquam* S. Messallinæ *mentionem reperimus.*

b *Colitur* S. Felicianus 24 *Janu.*

c Decius *anno Christi* 249, *invasit imperium, tenuitque mensibus* 30. *De ejus adversus Persas bellis agemus* 24 *Janu. cum de S. Babyla erit sermo, et* 30 *Julii cum de SS. Abdon et Sennen. Sed erit qui suspicetur, hanc Messallinæ et Feliciani cædem contigisse potius, cum cæsis Philippis, patre ac filio, Romam proficisceretur Decius.*

d *Non id mirum, sub Philipporum piissimorum Augustorum imperio, ut* 20 *Januarii in S. Fabiani Vita dictum.*

e *Hæc amplificationis ergo addita ab Auctore; an hæ omnes ante* Messallinam *occubuerint, incertum, præterquam de* Cæcilia, *quæ ante Decii imperium interfecta, ut* 22 *Novemb. dicemus : De* S. Agatha *agemus* 5, *de* S. Apollonia 9 *Feb., de* S. Victoria 23 *Dec.*

CAPUT II.

S. Messallinæ martyrium, repertæ reliquiæ.

Cum sæpius ea ratione itaret ad carcerem, non diu intentos fefellit satellites, qui ut deprehendere prodeuntem præbentemque Pontifici cibos, illico injiciunt manus : sed primum versuta ac fallaci malitia, delinire illam blanditiis ac promissis, atque a Christi religione ad deorum colenda simulacra conantur avocare. Illa vero firmitatem ac robur in bene cœptis tenere, promissa respuere, intentatas minas negligere, positis humi poplitibus tendere cervices, offerre se dilectissimo sponso suo Jesu victimam, ejus ingeminare jucunde ac dulciter nomen intrepide profiteri obstrictam illi fidem.

Comprehenditur :

blanditias et minas spernit.

7 Potuerat id spectaculum emollire lictorum animos, si non omni saxo duriores, omni immaniores bellua extitissent : ast agitante eos malo genio, nova perciti rabie, multas illi ac varias injurias et supplicia intulere, ac tandem flexis genibus, defixisque cœlo oculis, immobilem, nodosis rigidisque fustibus barbarum in morem tamdiu cecidere, donec lacerato crudeliter corpore, innocentissimam animam extunderent, quæ in sinum cœlestis sponsi victrix evolavit, æternum fidei præmium acceptura. Prima hæc Christo hostia Fulginii mactata, primum tunc fusus cruor, solum patrium fecundavit ad martyria : secutus Felicianus atque alii. Gesta hæc sunt sub annum Christi *a* 254 circa 23 diem Januarii, cum admodum octodecim annos nata esset Messallina.

verberibus mactatur,

a

8 Aderat diuturno huic atrocique certamini Felicianus, atque ubertim lacrymans et miserabatur Virginis labores, et funesto unaque glorioso successu gratulabatur. Cumque aliud ei ferre auxilium non posset, toto animi conatu divinam illi opem conciliabat, protensa identidem sacra dextera illi benedicens. Et merebatur sane, ut sibi is benediceret, fortissima Virgo, quæ singulari exemplo, immortali fama celebrando, docuit, etsi pastorem pascere gregem et tueri etiam vitæ suæ jactura oporteat, posse tamen etiam quandoque oves ipsas, cum ita visum Deo est, viresque iis cœlitus suggeruntur, mutuam rependere vicem pastori.

Ex ITAL. LAT. JACOBILLI

exultante S. Feliciano.

9 Sublatum inde clam triumphale Martyris cadaver, venerabundi in æde Palatina, quæ nunc Cathedralis, S. Feliciani nomini dicata, tumulavere Christiani : ubi variis a Deo portentis illustratum. Dignum illud æterna memoria et admiratione, comam Virginis, etsi *b* mille trecentos septuaginta tres annos, quot jam ab illius martyrio fluxerunt, recisam, asservari ostendique quotannis populo, una cum aliis Divorum pignoribus, flavam adhuc, venustam, vividamque, ac si spirantis adhuc Messallinæ ornaret caput.

Corpus sepultum,

b

(coma servata)

10 Corpus antiquis temporibus cum summa custoditum veneratione, dein, sive ut bellorum injuriis subduceretur, seu qua alia caussa, ne quis fortassis id surriperet, diu abditum fuit : sola majorum traditione constabat, quo id conditum loco esset. Tandem productum e latebris, redditumque pristinis honoribus et luci Ecclesiæ, studio Antonii Bizzoni Fulginatis Episcopi, qui Sacerdotem quemdam hujus urbis jussit omni diligentia refodere locum, quo occuli sacrum thesaurum fama erat, eumque pervestigare. Tandem post diuturnum laborem, publica lætitia et gratulatione repertum est gloriosæ Virginis corpus, anno 1599, 13 Decembris, S. Luciæ Virgini ac Martyri sacra luce, in parvo et elegante sacello, intra marmoreum tumulum, cui vetustis characteribus inscriptum erat : HIC SVBTVS IACET CORPVS SANCTÆ MESSALINÆ.

diu abditum,

repertum,

11 Simul ac retectum est sacrum pignus, cœlestibus portentis honor illustratus est Martyris. Nam suavissimus planeque insolitus odor exspiravit, rursumque cum publice reclusa est capsa. Et latomo cuidam, hujus sancti operis administro, diuturnæ tibiæ plaga subito persanata est. Dæmones quoque in energumenis, qui ad sacras reliquias pertracti erant, insuetato ejulatu et vociferatione testati sunt, novum sibi eo loco, sacrarum reliquiarum virtute, infligi tormentum.

non sine miraculis

12 Cum ergo plurima in dies beneficia a Deo Messallinæ patrocinio consequerentur Fulginates, supplicarunt Antistiti suo Porphyrio Feliciani, qui etiamnum huic Ecclesiæ feliciter præest, ut pristinos Virgini honores plenamque venerationem redhiberi curaret. Legitime caussam discuti agique jussit Episcopus, atque ubi liquido constitit, antiquitus semper publicam ac solemnem illi impensam venerationem esse, eamdem postliminio haberi ei sanxit. Actum id 19 Januarii 1613.

Decreta illi veneratio

13 Ubi illud, plurimis publicis privatisque votis expetitum, Pontificis decretum promulgatum est; præter alias insolitæ lætitiæ et pietatis testificationes, magnifica instituta supplicatio est, cum visendo apparatu, præcipuis rebus, quas in vita ac morte præclare gessit Messalina, vario schemate repræsentatis; incredibili vicinorum populorum, quos tantæ rei fama exciverat, concursu. Id 23 Januarii die anniversario gloriosæ cædis Messallinæ, contigit, anno 1613. Vix Cathedralis basilica capere undatim confluentem multitudinem poterat. Crevit deinceps Fulginatium adversus sanctam Martyrem pietas. Corpus illius in eadem Cathedrali ecclesia, intra sacellum Virgini

habita supplicatio, atque honores.

Lauretanæ

IX Januar. Lauretanæ sacrum, publicæ expositum venerationi est: multaque isthic beneficia Messallinæ patrocinio et meritis impetrantur a Deo.

a *Anno* 250, *aut summum* 251, *quo Decius periit, successitque Gallus cum Volusiano filio.*

b *Edidit Jacobillus librum de Sanctis Fulginatibus anno* 1627.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ROMANIS

BELLO, FLORO, SATURNINO, MINUTIO, CASTULO, BASILLA.

XXIII Januar. S*uggessit hos nobis vetus MS. Martyrologium S. Hieronymi, in quo ista habentur*: Romæ, via Salaria veteri Belli, Flori, Saturnini, Minuci, Castoli, Basilæ, *et alio loco* Corneli Exorcistæ. *MS. Rhinoviense*: Romæ Belli, Flori, Saturnini, Castuli. *In MS. Hibernico conrcatus Dungalensis omnia, ut plerumque, confuse*: Severiani, Cornelii, Saturni, Castuli, Belli, Minuci, Aquilæ, Veteræ, Basillæ, Eugenii, Galatiæ, Macarii, Papiæ, Clemati, Exorcistæ, Castuli, Florii, Serdi, Nenonis. *Agnoscere antiqui librarii socordiam aut imperitiam licet qui* Exorcistam *a Cornelii nomine avulsum, veluti diversum Sanctum retulit: et cupiens locorum nomina, fortasse brevitatis caussa, omittere*, Veteræ *et* Galatiæ *vocabula Sanctorum esse censuit, cum legisset* via Salaria vetere, *et post* Ancyra Galatiæ. Serdi *quid sibi velit, nescimus. De ceteris mox agemus.*

DE S. CORNELIO EXORCISTA.

XXIII Januar. H*ujus nomen citata jam Martyrologia exhibent. Martyrem fuisse probabile est: an Romæ, non constat; nam quod in Martyrologio S. Hieronymi dicitur, et alio loco, ita accipi potest, ut non via Salaria veteri cum prioribus, sed alio Urbis pomœrive loco occisus dicatur.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS

SEVERIANO ET AQUILA,

NEOCÆSAREÆ IN MAURITANIA.

XXIII Januar. N*eocæsarea urbs est Cappadociæ, perquam celebris, Ptolemæo memorata; alia Bithyniæ, ut ex Stephano patet; alia ad Euphratem.* Est et in Mauritania urbs natalis S. Severiani, si creditur Martyrologio, *inquit Ortelius, at cur non tam credatur, multoque etiam magis, quam profanis scriptoribus? Non credidit Galesinius, sed in* Macedonia *reposuit, nullo citato, quem sequatur, auctore. Fatetur quoque omnes codices habere* in Mauritania. Sed profecto videndum est, *inquit*, an in illis mendum sit, cum Neocæsaream in Mauritania sitam nusquam legimus.

Neocæsarea urbs Mauritaniæ Cæsariensis. *Ea fortassis ratione motus Baronius* Cæsaream *pro* Neocæsarea *reposuit. Ita quoque habet vetustissimum MS. Martyrologium Rhinoviense*: Cæsariæ Severiani et Aquilæ. *At cetera omnia MSS.* Neocæsaream *habent. Vetus Romanum a Rosweydo editum, MS. S. Hieronymi, plurima Usuardi MSS. Beda, Ado, Notkerus, Maurolycus, alii. Quædam MSS.* Geneocæsaream, *ut et Bellinus editionis Venetæ anni* 1498, *at MS. Florarium*, Gneocæsaream; *Usuardi editio Parmensis anni* 1536, *et Lubecana an.* 1475, *et MSS.* Gneocæsaream; *Petrus de Natal. lib.* 4, *cap.* 16, Zenocæsaream, *vocant. Cæsarea urbs est maritima Mauritaniæ Cæsariensis, quæ Ptolemæo* ἰὼλ Καισάρεια *dicitur, lib.* 4, *cap.* 2, *tabula* 1, *Africæ. Strabo quoque lib.* 17: In hac ora maritima urbs quædam erat, Iol dicta, quam a se instauratam Juba Ptolemæi pater, mutato nomine Cæsaream appellavit, habet ea portum, et ante portum insulam. *Ptolemæus quoque loco citato* Insulam vero adjacet Juliæ Cæsareæ, ejusdem nominis urbem habens. *An forte hæc in insula urbs, posterius ædificata*, Neocæsarea *est dicta, id est*, Nova Cæsarea? *an aliud alibi oppidum ita appellatum? Frequens erat in Africa, ut* Novæ *titulus adderetur urbium nominibus: ita* Nobabarbarensis, Nobagermaniensis, Nobasparsensis, Nobasinensis, *Episcopi Numidiæ memorantur*, Nobaliciamensis, *Mauritaniæ Sitifensis. Sed de loco jam satis.*

SS. Severianus et Aquila combusti. 2 *Neocæsareæ ergo, vel Cæsareæ, sancti conjuges* Severianus *et* Aquila *igne combusti sunt, ab omnibus celebrati Martyrologiis. Galesinius et Canisius* Florum *addunt, eorum filium.* Neocæsareæ in Macedonia, *inquit Galesinius*, sanctorum Martyrum Severiani et Aquilæ conjugum, et Flori filii: ii pro perpetua tuendæ fidei constantia combusti, ad præmium abierant in cælum. *In Notis fatetur se* Florum *addidisse, antiqui libri auctoritate. Veremur ne is Florus sit, qui cum* Bello, Saturnino, *aliisque Romæ occisus, de quo ante, et quod conjugibus duobus additus esset, filius creditus sit, quæ tamen audax esset conjectura. MS. Dungalense, ut ante diximus, duos* Floros *habet, sive* Florum, *et* Florinum: *sed nec temere solum illum codicem sequimur.* An etiam Florus filius?

3 *Porro S.* Severianus, Severinus *dicitur Adoni.* Aquila, *in Veneta Bellini editione an.* 1498, Attila, *in MS. Dungalensi* Aquilia.

DE S. ASCLA MARTYRE, ANTINOI IN THEBAIDE.

Sec. Diocletiani. XXIII Januar. A*ntinous*, Antinopolis, Antinoia, Antinoe, *urbs est Thebaidos in Ægypto, ab Adriano Imperatore condita, sita in dextra Nili ripa, media inter Babylonem et Copton, pluribus a nobis descripta IX Januarii ad vitam SS. Juliani et Basilissæ num.* 10, *in prolegom. ubi num.* 11, *diram sub Diocletiano persecutionem in hisce Thebaidis partibus motam fuisse diximus. In ea generose certavit, et pro Christo occubuit XXI Januarii, S.* Ascla, *vitiose a nonnullis* Asclas, Asclas, Asclepius, *et* Arsclas *nuncupatus.* S. Ascla martyr.

Tertio ab obitu die, XXIII Januarii, corpus ejus a Christianis repertum et sepulturæ traditum. Qui dies ejus cultui deinceps consecratus. Martyrol. Romanum: Apud Antinoum Ægypti urbem, S. Asclæ Martyris, qui

qui post diversa tormenta pretiosam Deo animam in flumen præcipitatus reddidit. *Usuardus :* Apud urbem Antinoum S. Asclæ Martyris, qui primo atrocissime suspendio tortus, deinde flammis lateribus admotis exustus, ad ultimum pretiosam Deo animam in flumen præcipitatus reddidit. *MS. Florarum :* Apud urbem Antinoum, alias Antinonium, S. Asclæ Martyris, qui sub Arriano Judice, tempore Diocletiani, anno salutis 287, martyrio coronatur. *Maurolycus :* Apud urbem Ægypti Antinoum S. Asclæ Martyris, qui Diocletiano imperante, sub Arriano Præside, post diversa tormenta, pretiosam animam in Nilum præcipitatus Deo reddidit, a Philæmone et Apollonio Diaconis tumulatus.

tormenta.

3 *Hæc fusius ita narrat Petrus de Natalibus lib. 3, cap. 16.* Ascla Martyr passus est apud Ægyptum, civitatem Antinonum, temporibus Diocletiani Imperatoris, sub Præside Arriano; qui primo atrocissime suspendio tortus, deinde lateribus flammis admotis exustus; ad ultimum in flumine præcipitatus, pretiosam Christo animam reddidit, X Kalend. Febr. sepultusque in ipsa civitate a Christianis, ministerio Philemonis et Apollinii Diaconorum. *At fœdus is error, quod Philemon Diaconus appelletur, dicaturque sepulturæ præfuisse, qui necdum tunc ad fidem Christi erat conversus. Illius atque Apollonii martyrii Acta, imo et Arriani Præfecti (nam et ipse ex truculento persecutore, illustris Christi Martyr effectus est) dabimus ex variis MSS. VIII Martii. Martyrologium Gallobelgicum bis* S. Asclam *refert, hoc videlicet die, atque iterum cum S. Leonide XXVIII Januarii. Meminit eo die Baronius in Notis* S. Asclæ, *sed hujus; quem illius auctor Martyrologii diversum existimavit. MS Florarium rursus* 8 *Martii*, S. Asclæ *Martyris inscriptum habet nomen.*

sepultura.

Acta.

4 *Acta* S. Asclæ *damus ex antiquis MSS. S. Mariæ de Ripatorio, S. Maximi prope Treviros, et Nicolai Belforti, collata cum Agonibus Martyrum Lutetiæ olim excusis. Eadem, sed non omnino integra, extabant in MS. S. Martini Ultrajecti. Acta SS. Philemonis, Apollonii et Ariani,* S. Asclæ *quoque meminerunt forsan ab eodem scriptore mandata litteris, ea sic incipiunt.* Postquam admirabilis Asclas beato fine apud Antinoum martyrium consummavit; jussit Præses Arrianus de eadem civitate Christianos comprehendi *etc.*

alibi mentio.

Eorum quoque cædes narratur in Actis SS. Thyrsi, Leucii, et Callinici, per Metaphrasten XXVIII Januarii, ubi hæc de Ascla : Diocletianus tyrannice Romanum invadit imperium : edictum autem rursus mittitur in omnes partes, ut vel omnes sint eum eo participes impietatis, aut pœnam mortis subeant. Arrianus ergo, qui tunc erat Præses Thebaidis, nihil cunctatus, cum mox Asclam et Leonidem accepisset, qui colebant et tuebantur pietatem, eos multis et magnis subjicit tormentis, deinde etiam acerbissime eos a vita liberat *etc. Agit de Ascla ceterisque Baronius tom. 3, ann. Chr. 310, num. 24, quasi in persecutione Maximini occubuerint; cum Acta singulorum unanimi consensu, sub Diocletiano coronatos martyrio prodant.*

tempus cædis.

ACTA EX VETERIBUS MSS

a

Venienti ab *a* Hermopoli civitate Arriano Præsidi, oblatus est quidam Frater, nomine Asclas. Quem cum vidisset Judex, dixit ad Officium : Quis est hic? *b* Apollonides unus ex Officialibus, dixit : Puto, Christianus est. Dixit et Præses : Interroga ipsum. Et dixit : Quis es? Respondit ei Asclas : Ego Christianus sum. Ait Præses : Et non audisti tu, quæ invictissimi Imperatores per omnes provincias decreta, adversum Christianos dixerunt, ut cogantur diis sacrificare? Asclas dixit : Audivimus quæ ad multorum scandalum jusserunt. Præses dixit : Et usque ad Regum contumeliam progrederis, ut sanctissimas et salutiferas eorum leges, scandalum voces? Asclas dixit : Fac quod vis. Ego enim leges nescio esse, nisi quæ legitimæ et ad utilitatem communem, non ad privatam libidinem proferuntur. Nam qualis lex est, dicere : Adora idolum? Ait Præses : Non tibi sufficiebat Imperatoribus derogasse, insuper et Deos idola vocas? juro per ipsam divinitatem, quia nisi eos confessus fueris esse deos, atque his sacra persolveris, senties non obtemperantibus parata supplicia. Respondit Asclas : Non timeo quod minaris, major mihi formido est, illum contemnere, qui dixit : Nolite timere eos qui possunt corpus occidere, animam autem non possunt; sed potius timere eum, qui potest et animam et corpus simul perdere in gehennam. Deus ergo timendus est, qui et integrum potest hominem et perpetuo cruciare : non vos, qui ex parte, nec semper. Arrianus Præses dixit : Elige tibi bonum consilium, et sacrifica diis immortalibus. Nam ut vides, et equuleus et tortores parati sunt. Asclas dixit : Videamus, quis nostrum in hoc certamine fortior apparebit; utrum tu a me per tormenta, quæ minaris, exigas idola deos dicere; an ego te faciam Christum Deum meum, verum Dominum et Creatorem omnium confiteri.

b

S. Asclas comprehenditur

coram Judice idola negat esse deos

deos rudet. Matth 10 28.

et Præsidis minas

2 Iratus autem ad hæc Præses, jussit eum suspendi et torqueri. Et cum atrociter eum laniarent, ut carnes ejus quasi lora, in longum detractæ, sub pedibus ipsius ruerent, nihil ei respondit. Cui inquit Arrianus suspenso : Nec dum, ut video, mollitur cor tuum immolare diis. *c* Bizamon autem quidam Orator ibi adstans, dixit : Vicinitas mortis mente eum excedere fecit. Ad quem S. Asclas vigilanter dixit : Nec mente excedo, nec a Deo qui me finxit recedam. Arrianus autem dixit ei : Iterum corde duraris? Locus equidem non est aptus, in quo digne crucieris : sed faventibus diis ingrediemur civitatem; et ibi meritas inobedientiæ tuæ pœnas exolves, et statim jussit Asclam præcedere.

suspensus crudeliter laniatur

c

3 Et cum transnavigato fluvio descendisset ad ripam, ii qui occursuri Judici egressi fuerant de civitate circumdederunt sanctum Martyrem, qui super oram fluminis, propter recentes plagas stare non valens, nudus jacebat in terra. Populi ergo cum vidissent Præsidem ascendisse naviculam, ut veniret ad civitatem, paraverunt se occurrere ei. Ille vero beatus Martyr audito tumultu dicentium, Adest Præses, surrexit de loco, in quo jacebat : et stans nudus, exclamavit ad Dominum : Deus meus Jesu Christe, propter quem hæc tormenta sustineo, pro cujus amore nudus in spectaculo populo huic expositus sum, exaudi me hodie ad gloriam nominis tui, et extende manum potentiæ tuæ, et retine in medio flumine naviculam, in qua Judex impiissimus sedet; nec eum patiaris venire ad terram, donec confiteatur, te esse unum verum ac creatorem et dominatorem omnium Deum; et glorificet in conspectu populi hujus nomen tuum sanctum, quod odit. Hæc cum plena fide Deum rogasset, subito stetit in medio fluminis navicula, in qua Judex sedebat, nec moveri ullatenus potuit de loco, in quo tenebatur. Quod cum vidis et Judex, miratus est : et recordatus promissionis Asclæ, dixit ad suos : Putas, hoc opus non illius magi est Christiani? Ita non ambiguus de auctore eventus, jussit aliam applicari naviculam ex iis quæ non tenebantur. Quam cum ascendisset, etiam ipsa stetit : et cum haberet [illegible] nusquam ibat.

jacet in littore nudus

precibus sistit navem Judicis in medio flumine :

4 Pro hoc er[illegible] volens Judex cer[illegible] simul et necessitate urgente, misit unum de suis ad S. Asclam, qui ei diceret : Quia tiranisti tormenta, quæ tibi [illegible], ideo maleficiis tuis egisti, ne possim transire ad civitatem. Respondit Asclas dicenti sibi quæ Judex mandaverat, et ait : Vivit Dominus [illegible] Deus, quia non movebitur navicula [illegible] Arrianus, prius quam confiteatur nomen

Judice ma[illegible] schedula confitente Christum Deum esse, cum sol[illegible]

18 Domini

Ex mss.

Domini mei Jesu Christi, sicut ei ante jam dixi. Dicit ei ille qui missus fuerat ad eum : Si confiteatur in medio flumine, quod ab illo exigis, quomodo audies tu qui supra ripam sedes? Dicit Aselas : Scribat ipse confessionem Domini mei, et transmittat ad me; et eadem hora descendet navis ad ripam. Retulit verba S. Aselæ internuntius Arriano. Et ille continuo accepta charta, scripsit manu sua, dicens : Unus et verus est Deus, quem colit Aselas, et non est præter eum alius creator et dominator omnium, et misit ad Aselam. Quam cum sanctus Martyr legisset, oravit, et descendit navis ad civitatem.

5 Eadem hora ingressus Judex jussit Aselam ad tribunal adduci, et dicit ei : Omnem virtutem magicæ artis tuæ, quam Deus odit, expendisti, ut me retineres in flumine; et ego quod possum exercebo in te. Et confestim fecit exhiberi lampades ardentes, et applicari lateribus illius et ventri, donec carnes ejus liquescerent. Ipse vero fortissimus Christi miles, æquanimiter incendium ferens, tacebat. Tacenti itaque Sancto, impius Arrianus dixit : Ut video, morieris. Aselas respondit : Etsi morior, iterum vivam.

uritur lampadibus

6 Arrianus Officio suo dixit : Labores tantummodo expendimus in isto, nam quantum experimento probavimus, iste pro fide sua mori paratus, nequaquam acquiescet sacrificare et vivere. Attamen et nos adhuc agamus quod possumus. Et statim jussit ei ligari in pedibus lapidem, et viventem præcipitari in flumen. Milites autem tollentes eum, adduxerunt; et ligantes lapidem grandem in pedibus ejus, remorabantur propter vim civium, qui ad hoc ipsum convenerant, ut viderent beatum Martyrem coronari : qui et exhibebant ei cibos et rogabant ut perciperet. Sed ille renuit, dicens : Cessate rogare; ego enim nec manducabo quidquam de hoc mundo, nec bibam ab hac hora; sed paratus sum ire, et recipere quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt. Sed et vos protestor omnes qui auditis, *d* elaborate ut comprehendatis bona, quæ præparata sunt Sanctis.

lapidi alligatus in flumen præcipitatur,

cibo recusato.

7 Hæc cum ad eos locutus fuisset, imposuerunt eum in navi pusilla. Conversus autem, dixit iis, qui aderant Christianis : Filioli mei, non negligatis sepulturam meam, et quidem hodie et crastino dimittite; perendie, si Dominus voluerit, venire ad Aquilonem, parte civitatis, et invenietis corpus meum cum lapide, qui mihi alligatus est : sepelite me in sepulchro cum ipso, et ita factum est : nam projectus in flumen delatus est Deo volente ad ripam . et die tertia venientes de civitate Fratres, invenerunt corpus ejus cum lapide, cum quo projectus erat, ad terram; et *e* sepelierunt eum cum ipso in pace, die mensis Januarii tertia et vigesima : Nam coronæ ejus dies fuit mensis supra dicti prima et vigesima, in Christo Jesu Domino nostro, qui regnat cum Patre et Spiritu sancto in secula seculorum, Amen.

commendatio sui corporis sepultura

sepelitur a Christianis.

a Hermopolis *civitas Thebaidos est aliquantum a Nilo distans, ad Occiduum latus : ab ea* Nomos Hermopolites *denominatur. Ad hanc Salvatorem a sanctissima matre et Josepho deportatum infantem, referunt Palladius in historia Lausiaca cap.* 52, *et Ruffinus lib.* 2 *de Vitis Patrum cap.* 7

b *MS.* *Ripol.* Apollinides

c *MS. S. Maxim.* Bisamon.

d *Agones Martyrum addunt* : pro vestra in me pietate, et mea in vos omnes caritate.

e *Juxta* *Acrmam Præsidis deinde cum beato Martyre Ascla sepulti sunt SS. Philemon et Apollonius Diaconus, ex quorum sepulchro Arrianus sumpto modico pulvere linivit oculos, et visum recepit. Quare Christi fidem amplexus, prolatis linteaminibus et aromata pretiosa, et invitatis duobus Episcopis, suo sumptu condienda curavit corpora Martyrum, rursumque quo fuerant loco sepulta collocavit. Hæc pluribus in Actis SS. Philemonis et Apollonii, uti etiam in Actis SS. Thyrsi, Leucii, et Callinici.*

DE S. CORTILIA, VIRGINE ET MARTYRE ROMÆ.

XXIII Januar.

Philippus Ferrarius in novo Catalogo SS. ita scribit *hoc die* : Romæ in æde S. Silvestri, S. Cortiliæ Virginis et Martyris. *Iterumque (an librarii incuria?) die sequenti* : Romæ S. Cortiliæ Virginis et Martyris, *citat utrobique Tabulas Ecclesiæ S. Silvestri, ubi ejus ait asservari reliquias : cetera nos latent, inquit. Quoniam vero ternæ memorantur ab Octavio Pancirolo Ecclesiæ S. Silvestro dedicatæ, una regionis secundæ in Montibus vigesima prima; altera ejusdem regionis* 26, *tertia regionis quartæ quinta*, S. Silvestri in Campo Martio; *in hac, quæ et* Titulus S. Silvestri *dicitur, ex aliæque quamplurimæ extant reliquiæ.*

DE SS. ANASTASIO ET LXXIII SOCIIS,

ITEMQUE SERGIO MONACHIO,

MARTYRIBUS IN HISPANIA TARRACONENSI.

Sub Diocleti. XXIII Januar.

S. Anastasii patria

Ilerda, *vulgo* Lerida, *urbs est antiqua Hispaniæ Tarraconensis ad Sicorim amnem, qui incolis nunc* Segre *dicitur. Hinc ortus fertur* S. Anastasius, *qui cum LXXIII commilitonibus martyrii laurean promeruit, sæviente Diocletiano, in ejusdem tractus ora maritima, ad* Betulum, *sive* Betulonem, *aut* Baetulonem, *vel* Baetullonem *oppidum, quod pleri que* Badelonam *appellari nunc volunt. Jungitur iisdem Martyribus* S. Sergius monachus; *eodemne tempore ac loco, an alias atque alibi coronatus, haud comperimus.*

2 *De iis Philippus Ferrarius in novo SS. catalogo hoc die* : Ilerdæ in Hispania sanctorum Martyrum Anastasii et sociorum. *Citat in Notis tabulas Ecclesiæ Ilerdensis et Monologium, quod in Topographia sanctorum Christi Martyrum per Primum Calahurensem Episcopum anno* 1150, *composita, hæc habet* : Ilerda Hispaniæ Tarraconensis civitas. Hic habitat Anastasius miles Diocletiani, qui diu fuit in vinclis Tarracone vel Cæsaraugustæ, et Barcinone moritur. *Idem paullo superius* : Betulon ejusdem provinciæ littoralis civitas prope Barcinonem. Hic Anastasius miles ex Lerida cum sociis LXXIII Martyr. Hic jacet S. Sergius in suo monasterio Martyr.

reliquiæ ejus ac sociorum

3 *Alphonsus Villegas Floris SS. parte* 4, *de Sanctis Hispaniæ fere ex Episcopi Calahurensis topographia, quam etiam citat* : S. Anastasius miles, Ilerdæ natus, martyrio coronatus est, cum aliis LXXIII, in civitate maritima, Betulo dicta, quæ, ut vulgo censent, Badalona nunc appellatur, non procul Barcinone sita. Ibi quoque S. Sergius monachus pro Christo est interemptus. *Eadem fere habet Joannes Marietta lib.* 2. *de Sanctis Hispaniæ cap.* 33, *qui solum LXX socios Anastasio tribuit, additque diem martyrii eorum ignorari, quem solus expressit Ferrarius, ex tabulis fortassis, quas citat, Ecclesiæ Ilerdensis.*

locus martyrii

4 *Antonius Vincentius Domenecus in historia Sanctorum Catalauniæ, probatus de Sancto Anastasio et*

sociis

sociis agit, ita tamen ut nihil fere præter ea quæ ex citatis auctoribus retulimus proferat. Innuit Badalonam nunc locum esse ignobilem, sed videri fuisse olim celebre municipium : scribit deinde Anastasium *Tarracone comprehensum, diuturna carceris molestia isthic et Cæ-* [*in tormentis constantia.*] *saraugustæ maceratum. Butulum tandem perductum, capitali sententia cum aliis LXXIII damnatum, quos ille ad constantiam egregie est verbis adhortatus.* [Ex variis]

5 *Illud mirum est, non proferri ab his auctoribus, licet Hispanis, aliud fere monumentum, præter Primi Bellunensis auctoritatem : nam quod Tabulas Ilerdensis Ecclesiæ citat Ferrarius, non continuo verum est casu ab ipso inspectas; verum ad illas quandoque remittere lectorem solet, veluti certius quid reperturum.*

DE S. EMERENTIANA VIRGINE MARTYRE, ROMÆ.

[III SECULO. XXIII JANUAR.]

Collactanea *S. Agnetis* Emerentiana *fuit, quæ necdum lustrata baptismo, cum ad sanctæ sodalis suæ tumulum preces funderet, Ethnicisque stolidum furorem, quo in innoxios bacchabantur,* [*S. Emerentianæ martyrium,*] *exprobraret, ab illis lapidata, martyrii palmam obtinuit, ut in S. Agnetis Actis 21 Janu. cap. 3, narratum est. Celebratur ea peculiari officio trium Lectionum 23 Ja-* [*natalis,*] *nuarii; quo die Usuardus :* Romæ natalis S. Emerentianæ Virginis et Martyris, quæ dum oraret ad sepulchrum S. Agnetis, et simul orantes a Gentilium læsione defenderet, lapidata est ab eis. *Eadem fere Beda vulgatus, Rabanus, Ado, Notkerus, Bellinus, Martyrol. Romanum, Maurolycus, Canisius, Galesinius; sed quod hic* Emerentiam *nit appellari ab Usuardo, id in nullis Usuardi exemplaribus editis ac MSS. (et habemus perplura) reperimus. Agunt de ea quoque Wandelbertus, Petrus de Natal. lib. 3, cap. 13. Ferrarius et quotquot S. Agnetis gesta narrant. In MS. Martyrologio Hibernico, ut supra diximus, adscripta est 21 Januarii.*

2 *Corpora SS.* Emerentianæ *et* Agnetis, *in hujus* [*reliquiæ*] *basilica via Nomentana, a Paulo Æmilio Sfondrato reperta, atque a Paulo V. Pontifice Maximo honorifice recondita, ante scripsimus § 1, de reliquiis nu. 4. Extat inter reliquias palatii Bruxellensis* S. Emerentianæ *caput, aut certe capitis pars egregia; nam Octavius Pancirolus tradit corpus ejus in basilica S. Agnetis, caput in æde S. Petri ad Vincula in Exquiliis, reliquias aliquas in variis Urbis Ecclesiis asservari.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS
CLEMENTE EPISC. ET AGATHANGELO,
CHRISTOPHORO ET CHARITONE DIACONIS,
ET PLURIBUS PUERIS ANCYRÆ,
PHENGONTE ET EUCARPIO MILITIBUS, AMISI;
ITEMQUE VIRIS, FEMINIS, PUERIS, ROMÆ.

§ I. S. *Clementis martyrii tempus, socii.*

[INITIO IV SECULI XXIII JANUAR.]

G*alatæ, Asiaticum genus, Bithyniæ conterminum, e Gallus progressu, ut nomen ipsum testatur, et lingua; nam teste S. Hieronymo proœm. in lib. 2, comment. in epist. S. Pauli ad Gala-* [*Ancyræ Galatiæ Episcopus Clemens.*] *tas,* excepto Græco sermone, quo omnis Oriens loquebatur, propriam linguam habebant, eamdem pene quam Treviri; *Teutonicam nimirum, quæ olim Gallis omnibus communis, nunc parti Belgarum, Germanis, aliisque ad Arctou populis, etsi varia dialecto ita alterata, ut vix ac ne vix quidem mutuo intelligant. Metropolis Galatarum erat* Ancyra, *cujus Antistites postea* Honoratissimi Principes totius Galatiæ, *in Expositione Andronici Palæologi senioris appellantur.*

2 *In hujus urbis episcopalem thronum erectus olim fuit* S. Clemens, *gloriosæ deinde Martyrum turmæ primipilus, cum vicesimum duntaxat annum explesset æta-* [*quando natus*] *tis. Natus is erat* Valeriano Consule, imperii Valeriani anno 12, Christi 250. *Fuit ea quorumdam Græcorum epocha (quod alibi monuimus) ut octo annis serius, atque Latini vulgo, æram Christianam ordirentur. Ergo si anno Christi 250, juxta ipsorum calculum in lucem editus est Clemens, is annus fuit æræ vulgaris 258, aut 257, postrema sui parte, nam annum a Septembri auspicabantur. Consul tunc fuit* quartum Valerianus, *et* Gallienus tertium : *at non nisi quintus eorum imperii annus is erat : nec duodecimum attigit Valerianus, anno Christi 260, a Sapore Persarum Rege captus, atque immanissime interemptus. Sed si placet annum ab adito imperio duodecimum retinere, quo Gallienus, cum patre susceptum, adhuc administrabat imperium; Christi is erat 265, quo* Valerianus *junior, Gallieni frater, secundum* Consul *fuit, cum* L. Cæsonio Lucillo Macro Rufiniano. *Et facit Metaphrastes, qui natum Clementem scribit* Coss. Valeriano et Luciano. *Fortassis* Luciano *scriptum pro* Lucillo. *At qui superius statutam epocham sequebantur Græci, non 250, Christi annum illum computabant, sed 257, nisi sic scriptum fuit, et* ἑβδόμῳ septimo, *librarii incuria omissum.*

3 *Anno dein ætatis vigesimo evoluto, Christi 277* [*quando Episcopus factus*] *Probo imperante; aut potius 284, quo et Diocletianus XV Kal. Octob. iniit imperium, Episcopus factus est Clemens : et concitata mox persecutione, sub anni fortasse sequentis exitum conjectus in vincula; post varia multorum annorum atrocia certamina,* imperantibus *adhuc* Diocletiano *et* Maximiano, *glorioso exitu labores* [*quando passus.*] *terminavit* XXIII Januarii, die Dominica, *anno sextili bissextili 304, quo eodem ipsis Kalendis Aprilibus imperio sese ambo Imperatores abdicarunt. Atqui anni, quibus Clemens certavit, non 28, sed 18 solum, ac menses aliquot, existent. Aut certe anno 309, sub Ga*lerio Maximiano *oportebat eum peremptum fateri; nam eo quoque anno XXIII Januarii in Dominicam incidit. Et videtur id Nicephorus infra citandus innuere, cum ait, eo ipso anno, quo S. Pantaleonem, martyrium peregisse. Sed de hoc disquiremus 27 Julii.*

4 *Hæc de S. Clementis ætate : nunc de sociis certa-* [*Ejus socius S. Agathangelus.*] *minum et triumphi. Præcipuus* Agathangelus *fuit, mensibus ante eum duobus, diebus octodecim, coronatus V Novembris, quo die Græci in suis Menæis hæc de eo canunt : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἅγιος Ἀγαθάγγελος ξίφει τελειοῦται.*

Χρηστάγγελός τις ψῆφος Ἀγαθαγγέλῳ
ἡ τῆς τελευτῆς ψῆφος ἐν τῷ τοῦ ξίφους.

Eodem die S. Agathangelus gladio vitam finit.
Benignus Angelus aliquis decretum Agathangelo
Misit, mortis decretum per gladium.

*At solemni religione ambo hoc die 23 Januarii colun*tur, *præsertim in propria illis dicata Constantinopoli ecclesia, trans* Eudoxii regionem ultra Anaplum et in

sanctissim

Ex variis.

sanctissima æde S. Irenes, vetere et nova; *ut Menæa et Maximus Cythereus tradunt.*

Utriusque nomen in sacris fastis.

5 *De utroque Menologium a Canisio editum hoc ipso die :* Natalis S. Clementis Ancyræ Galatiæ, qui ortus patre gentili, matre vero Christiana nomine Euphrosyna, quæ Christi Martyrem futurum illum prædixit, sub Diocletiano et Maximiano martyrium pertulit : quo die et S. Agathangelus Ancyræ, Lucio Præside, passus est, *una 5 Novembris passus. Utriusque cetera meminerunt Græcorum Menologia, Horologia etc. quæ sequitur Molanus in addit. ad Usuardum :* Die vigesima tertia sancti Hieromartyris Clementis Ancyræ, et sancti Martyris Agathangeli. *Romanum quoque Martyrologium :* Ancyræ in Galatia S. Clementis Episcopi, qui sæpius cruciatus, tandem sub Diocletiano martyrium consummavit. Ibidem S. Agathangeli, qui eodem die sub Lucio Præside passus est. *De Clemente ita Galesinius :* Ancyræ S. Clementis Episcopi et Martyris, qui Diocletiano Imperatore inauditis excruciatus suppliciis, iisque multis ac variis, demum cum constanter in fide persisteret, præciso capite martyrii coronam accepit.

Alii eorum socii.

6 *In Notationibus,* Christophorum et Charitonem, *Clementis in martyrio obeundo socios, memorat Galesinius. Menæa, Menologium Canisii, et Cythereus referunt IX Septembris* S. Charitonem gladio occisum. *Sed quod non ei additus comes* Christophorus, *et hi ambo 23 Januarii occubuerint, alium remur.* Eucarpii *quoque plures fuere, ut nulli* Phengon *jungitur, nec ullis in Martyrologiis eorum reperimus ad 7 Septembris, quo perempti fuere, inscripta nomina. Eorum certamina, aliorumque tum Ancyranorum quam Romanorum, in Actis S. Clementis, qui eos Christo genuerat, continentur, celebranturque a plurimis hoc die omnes; et pleraque nomina Actis præfigit Joannes Basilius Sanctorius.*

§ II. *Acta S. Clementis et sociorum.*

Acta eorum,

R*es a Clemente et Agathangelo præclare ac fortiter gestas, solito facundia composuit Metaphrastes, ex antiquis haustas monumentis. Eum Metaphrastæ commentarium, a Gentiano Herveto Latine versum, Lipomanus et Surius vulgarunt, atque in epitomen reductum, Lippelous, Ribadeneira, Sanctorius, Gabriel Flamma, Marchantius, Rosweydus, aliique. Baronius in Notat. ad*

non probata Baronio

Martyrologium scribit multa sibi in his Actis displicere : sed quænam illa sint, non exprimit. Hyperbolica quandoque cruciatuum auxesis videri possit, nisi et diaboli ejusque satellitum furorem, et Dei, suos Martyres confirmantis, virtutem cogitemus. Neque existimare oportet omnia quæ narrantur, continenter inflicta Sanctis esse

vindicata tamen

supplicia; sed toto annorum 18 spatio, indulta fortassis plurium sæpe mensium quiete, dum aliis Reip. negotiis Præsides distinebantur; quamquam id negari videatur in Anthologio et Menæis. Et si singula considerentur tormenta, nullum fere non pluribus Martyribus sub iisdem Diocletiano et Maximiano, in iisdem Asiæ urbibus, irrogatum : ac vincuntur pleraque moderna Japonum adversus Christianos immanitate. Præter citata Martyrologiorum testimonia, extat egregia Actorum epitome in Anthologio Græcorum a Clemente VIII approbato, Menæis quoque, et Maximi Cytheræi Vitis.

8 *Nicephorus Callistus quoque hoc eis illustri encomio celebravit lib. 7, hist. Eccles. cap.* 14. Hoc ipso anno et Clemens Ancyranus Episcopus, cum Agathangelo nobilissimum martyrium est exer[illegible]us. Viginti

Nicephori testimonio confirmata

octo namque annis pro Christo splendidissimum absolvit cursum. Siquidem post mundum conditum quicumque pro Christo certamen igne, ferro, lapidibus, lignis obierunt; quive cum bestiis depugnarunt, et diuturnis vinculis afflicti sunt, præterea qui diversis modis in terra, in aere, in aquis, cum suppliciis sunt colluctati, tum autem qui vel frigore, vel calore nimio sunt consumpti, aut qui aliis quibuscumque pœnis et tormentis vitam amiserunt; eos omnes meo quidem judicio, Sanctus ille Clemens, et cum ipso Agathangelus, longe superavit : primum quidem Romæ, deinde Nicomediæ; cum feritate et crudelitate aliis præstantes tortores, eis excruciandis, vices per successionem mutantes, ab omni jam tormentorum specie destituerentur : ad postremum autem gladio percussi vitam hanc immortali illa commutarunt.

9 *Alia præmittemus antiquiora Acta ex vetustissimo Græco codice manu exarato, Latine reddita a Joanne Scapelinck Societatis nostræ Sacerdote, viro erudito. Tum eadem disertissime a Metaphraste conscripta subjiciemus, consententia quidem utraque, saltem in plerisque, historiæ veritate; at strictius illa nervosiusque expressa, hæc clarius amœniusque deducta.* — *unde hic edita.*

§ III. *Actorum epitome, ex Anthologio Græcorum, per Clementem VIII approbato.*

Diuturnum Clementis martyrium

Beati ac divini hujus Clementis tota fere vita aliud non fuit, quam martyrium. Octo enim et viginti annis perpetuum illi cum tyrannis certamen fuit, numquam prælio intermisso, numquam promissis certorum dierum induciis pax data aut quies concessa, ut in bello fieri solet, cum utrimque subinde ex certa lege et composito cessatur, ut instauratis viribus promptius postea ardentiusque rursum congrediantur; sed continua et perpetua acerrimaque pugna fuit; ut non magis mirari libeat diuturnitatem temporis, quo velut in alieno corpore omnia patientissime sustinuit, quam acerbitatem varietatemque suppliciorum; sed potius ex æquo utraque dignissima sint admiratione. Per omnia quippe genera cruciatuum transeundo, et tyrannis, qui tum Rempublicam administrabant, et Imperatoribus, et universo prope terrarum orbi spectaculum factus, ipsis quoque Angelis ejus tolerantiam admirantibus præclaram gloriæ coronam reportavit. Oriundus erat Ancyræ Galatiæ civitate, patre Græco natus, matre Sophia, pia et Christiana fœmina. Duodecennis solitariam vitam aggressus est; vicennis Archiepiscopatum suscepit. Passus est Diocletiano et Maximiano imperantibus.

Agathangelus eum sequitur

11 Beatus autem Agathangelus genere Romanus erat. Soldatis autem iis, qui cum Clemente Romæ vincti detinebantur, (ex quibus unus erat Agathangelus, qui primus ad Clementem venerat, ab eodem baptismate ablutus) eo ipso tempore quo carceris collegæ erant e medio tollendi, profugit. Sed cum S. Clemens a ministris Maximiani esset abducendus, et in navigium conjiciendus, ut Nicomediam deferretur, Agathangelus navim tandem ingressus expectabat S. Clementem, qui postquam ingressus est, Agathangelus ad illius pedes supplicem se abjecit. Quo delectatus et gratulatus Clemens, eum revertentem et pœnitentem videret, existimavit se boni Angeli præsentia frui. Itaque versatus est cum illo socius patientiæ et certaminis, quoad Ancyram pervenerant. Ubi ad Lucium producti sunt, et Agathangelus ejus imperio cum aliis viris, feminis, pueris, qui se Christo consecrarant, capite mulctatus ad sedes Cælitum evolavit.

Tormenta singulorum propria.

12 Genera autem tormentorum quæ heroes isti exantlarunt, hæc fere. B. Clemens peculiariter hæc passus est : Ligno appenditur, et ferro raditur, lapidibus os et genæ illi contundu[illegible]tur, in carcerem compingitur, rotæ alligatur, fustibus verberatur, cultris laceratur, ferreis [illegible] ei [illegible]pungitur, maxillæ confringuntur, dentes excutiuntur, compedibus ferreis constringitur, [illegible] ergastul[illegible] conjicitur. At [illegible] Clemens [illegible] Verum [illegible]

et communia amborum

una et Agathangelus, crudis [illegible] nervis cæduntur, a trabe suspenduntur, [illegible] ardentibus latera ustulantur, feris objiciuntur, [illegible] per medios digitos illis adiguntur, vivi [illegible] denudantur, duosque

duosque dies in illa relinquuntur, lora e cute corporis ab humeris detrahuntur, fustibus iterum contunduntur, in lectos ferreos igneque candentes conjiciuntur, in fornacem incensam immittuntur, ibique per diem et noctem cruciantur, lumbi ferro carpuntur, muricibus ferreis in terram extante supra acie recta depactis injecti fodiantur, quibus gravissime compuncti et sauciati sunt. Agathangelus autem solus liquato plumbo a capite perfunditur. Saxa molaria utriusque collo appenduntur, tractique per urbem lapidibus petuntur, seorsum rursus soli Clementi fibulæ ardentes per aures trajiciuntur, facibus iterum admovetur, saxo ingenti adstrictus baculis os et caput contunditur, et quotidie quinquaginta plagarum ictus sustinet. Demum uterque Ancyræ Galatiæ capite plectitur.

ACTA

AUCTORE ANONYMO,

e veteri Græco MS. Latine reddita

A JOANNE SCAPELINCK SOC. JESU.

PROOEMIUM.

Gesta a S. Clemente usque ad captivitatem.

Auctore anonymo ex MS. Græco.

Anno ducentesimo quinquagesimo assumptæ ab omnium Rege Deo nostro ac Salvatore Jesu Christo carnis, at circiter duodecimo imperantis Valeriani,

S. Clemens nascitur Ancyræ,

Consule Valeriano, in Galatiæ partibus, Ancyræ quæ metropolis est *a* primæ Galatarum provinciæ, fuit mulier quædam, cui nomen *b* Euphrosynæ, e nobilibus et Christianis parentibus prognata, quemadmodum e fructu licet plantam cognoscere. Optima hæc

a b

patre gentili,

et Christiana femina, et quæ parentum pietatem moribus ipsa suis testabatur, data nuptui est, invita contraque mentem, viro gentili; qui sæpe ipsam avocare a Christi cultu, et ad idola veneranda traducere conatus est. Ipsa vero virili prædita robore, conjugem in contrarium fortiter retrahebat, Christum deprecans nocte ac die, ut amicabili huic jugo præsto esset; ut qui carne, spiritu quoque jungerentur. Ille

matre Christiana

vero in impietate perseverans decessit, relinquens ei puerulum adhuc lactentem, quem ipsa pietate magis quam lacte enutrivit. Ergo velut si sola absque viro genuisset infantulum hunc, eum obtulit Christo, infatigabilem operarium ac pugilem invictum, quem, ut prophetissa et præscia ac divinatrix, Clementem *c* congrue vocavit, ut palmitem Christi veræ vitis,

c

multarum animarum fructum allaturum, et innumeris uvis ornandum, animabus scilicet eorum qui per ipsum salvandi erant: quem quidem palmitem, velut inepti agricolæ, tyranni præciderunt; a veritate autem avellere minime potuerunt.

d

2 Is cum ad annum jam pervenisset *d* decimum ætatis, præsagiens sancta ejus mater metam sibi vitæ

a qua moribunda animatur ad martyrium,

mortalis imminere, accitum ad se puerum complexa, hæredem eum suæ pietatis instituit, et participem regni cælestis, dicens: Ego, fili, ad brevem, quæ in hoc mundo agitur, vitam te genui; Christus autem in æternam te vitam regeneravit, nec in alio ullo est salus. Quisquis enim crediderit in Dominum Christum, qui de cælis advenit, et pessumdedit errorem idolorum, is omnes evadet diaboli et erroris illius laqueos, serpentibus et scorpionibus omnique hostis potentia superior. Cum igitur, o fili, tempus malum sit, atque ab impietate oppugnetur hominum genus,

propositis spe gloriæ,

occasio pugnæ et certaminis offertur. Non autem de quavis re est lucta, non de tenui cursus, nec de temporariis est bellum, sed de cælorum regno et corona justitiæ vitæque incorruptibilis et infinitæ. Quapropter magnopere te hortor et rogo, fili, te ut in vestigiis tuis confirmes per gratiam, et corrobores in

Matth. 10. 18.

Christi confessione, ut juxta illius promissionem ducaris ante Reges et Præsides propter nomen illius. Spero per Christum fore, ut efflorescat in te germen meum corona martyrii, in gloriam mihi, et in multarum salutem animarum. Præpara ergo animum tuum ad tentationem. Utile enim est periculum: temporaria est pœna, æterna remuneratio; præteriens molestia, permanens voluptas, parum dedecoris, perpetua apud Deum gloria. Minæ Præsidum atque verbera, Regumque temporariorum, sunt unius diei; quorum ira deluditur, gloria marcescit, ignis extinguitur, ensis contrahit rubiginem, potentia perit. Nihil igitur te horum separet a Christo, sed in cælum contende, ab eo expecta pretiosam, luculentam, perpetuam mercedem: verere illius thronum, exhorresce tribunal, contremisce conspectum. Nam qui illum negaverint, eorum ignis non extinguitur, vermis non moritur: at qui ipsum cognoverint et veram ejus gloriam, eos ineffabile gaudium et exultatio et delectatio, cum Sanctis qui eum confessi sunt, manet.

3 Hoc mihi, fili mi, sit dolorum, quos propter te perpessa sum, præmium, ut Confessor Domini e meis prodierit visceribus, et Martyris mater dicar. Propera ergo pati pro eo, qui pro te passus est; ut magnis donis fruaris, et ego fiam particeps et coheres

et consolatione matris

Sanctorum per te eorum dignata bona hæreditate. Ecce enim, fili mi, ad mortis jam fores adsto, neque hoc aspectabile lumen mihi in crastinum illucescet. Tu autem mihi lux in Christo, tu vita mea in Domino. Precor te idcirco, mea viscera, ne a spe depellar, quam de te concepi. Una mulier Hebræa aliquando

2 Mach. 7.

septem obtulit filios pietatis Martyres, et in septenis corporibus per unam torta animam, non est devicta. Tu vel unus mihi satis eris ad gloriam, si pro pietate constanter certaveris. En præcurro, abeoque hodie, quod quidem ad corpus attinet, nam anima mea in perpetuum ex tua pendet, ut tecum confidenter merear advolvere me ante Christi tribunal, tuis glorians laboribus, tuo certamine coronata. Irroratur enim et radix sub terra abdita stillis etiam rami qui super terram extat. Toto ergo die ipsum amplexans, oculosque ejus exosculans et os, et manus ejus, et membra reliqua, O felicem me, inquiebat, hodie, quæ membra deosculor Martyris! His eum sermonibus diu multumque exhortata, post paullo, ipsi innixa efflavit animam, atque in pace quievit.

4 Unigenitus autem matri erat S. Clemens, qui ea honorifice sepulta, ut prudens et perfectus non impeditus est ætate puerili, quo minus ad virtutem totis viribus incumberet. Duodecim enim cum esset anno-

ea mortua solitarius degit

rum, senex maturus et venerabilis videbatur, eum contemplantibus. Solitariam deinde vitam amplexus post obitum beatissimæ Euphrosynæ matris suæ. Et pupillus cum esset, matre orbatus, Deum nactus est patrem immortalem, qui ipsi denuo dignam matrem dedit. Sophia enim quædam, de stirpe *e* Aniciorum,

e

pia et religiosa mulier, orationibus et obsecrationibus

adoptatur a Sophia pia matrona

dies noctesque intenta, affluens opibus ac possessionibus, liberis, quos tamen maxime expetebat, carens, hoc etiam voto suo absque *f* delecto potita est. Nam

f

sanctissimum adolescentem Clementem pupillum adoptat sibi filium, hæres quodammodo facta piæ matris, materque altera, indulgentissimo miserationis affectu, ut neque lacrymam effundere orbitatis caussa eum pateretur. Sophia ergo, congrue sane suo nomini, divina eum sapientia instituebat. Anteibat vero puer intelligentia æquales omnes, quotquot in ea erant provincia.

5 Postea annonæ caritate suborta, suscipiens ipse

pauperes pueros educat, et in fide instruit

orbos parentibus, liberos impiorum Gentilium, aliorumque pauperum, aut alioqui desertos, errantesque, enutriebat, fidei sapientia secum una imbutos, et vestitu ac victu convenienti recreatos. Propter doctrinam autem Clementis, ceteri pueri eum eo pietati et prudentiæ se dedebant. Sic abundabat liberis, quæ

Auctore anonymo, ex ms. Græco

liberis carebat Sophia, tamquam civitatem Christianorum copiosam ex adolescentulis construens, eorumque profectum et salutem accurans. Clemens autem fere leguminibus vescebatur, memor trium illorum puerorum, qui ejusmodi usi annona, intelligentia et dignitate ceteris antecelluerunt. *Dan. 1.*

6 Cum ergo perpauci in iis partibus essent Christiani, velut luminare quoddam multis lucem divinæ cognitionis affusurum; iis qui de Ecclesia erant apparebat Clemens. Unde gratia et providentia Domini nostri Jesu Christi, hominumque suffragiis, Ecclesiæ creatus est sacer præco: deinde paullo post Diaconus: atque exiguo interjecto tempore Presbyter. Demum annis post duobus dignus habetur episcopali throno, cum annos dumtaxat viginti esset natus; adhuc numerum amplificans puerorum orphanorum, atque assidue laborans enitensque, ut novum populum Deo educaret. Eos autem pueros una cum litterarum institutione, baptismo quoque imbuebat, majores etiam gradus iis qui idonei essent promittens. Eoque evenit, ut ex omnibus propinquis regionibus adducerent ad Martyrem pueros, quos ut filios suscipiebat; docens illos Deum unum agnoscere, abjecto omni idolorum errore. Crescentes vero progrediebantur in religione fidei Christi, et in doctrina Dei Patris et Domini nostri Jesu Christi et sancti Spiritus. Atque hactenus quidem de nativitate, educatione et exercitatione S. Clementis. *fit Episcopus.*

a *Ita in Concilio Ephesino Nestorii damnationi cum S. Cyrillo subscripsit*, Theodotus Episcopus Ancyræ primæ Galatiæ.

b *Eodem nomine appellatur in Menologio Canisii supra Metaphrastes Sophiam vocat, hunc sequuntur Menæa.*

c *Vox apud Græcos palmes, unde* Κλῆμα *Clemens. At Romanum potius id fuit nomen, patrisque forte sui Romanus, aut genere aut civitatis jure, eoque casu et adoptatus a Sophia ex gente Antoniorum Romana, et Romana lingua proclivius ... Vicarius.*

d *Metaph.* duodecimum nondum compleverat annum: *et hic mox rursum duodecim annorum ætas indicatur.*

e *S. Augustinus epist. 179, ad Probam et Julianam ex Aniciorum stirpe, ita scribit*: Quis verbis explicet, quis digno præconio prosequatur, quantum incomparabiliter gloriosius ac fructuosius habeat ex vestro sanguine feminas virgines Christus, quam viros consules mundus? Nam si futurum ... est nominis dignitate signare, quanto est majus atque præclarius cordis corporisque integritate transscendere? *Hic conjiciunt, qui Anicii Romani vel genus receperint vel scripta exponunt, ejus familiæ Christiana decora.*

f *Circa legitimam liberorum susceptionem procuratam arbitrare.*

a QUÆSTIO I. In Galatia.

Cum Diocletianus Romanum suscepisset imperium, ipseque statim b primo anno incredibili quodam studio Deorum religionibus intenderet, ac necessitatem indiceret et mortem per universum orbem terrarum, ad Christianorum exitium: et non sine ambitu sacra et cultum iis, quos deos putabat, impenderet, urbium quoque Præfectis, Ducibus, Vicariis, Proconsulibus, Christianorum cædes ac supplicia suis ad eos rescriptis imperaret, debacchari per urbes ac provincias cœpere impii, pro Imperatoris libidine, et sollicite pervestigare num Christianum quempiam deprehenderent, cujus deterere nomen possent. Tum igitur fervidi impietatis administri, qui in Galatarum gente degebant, cognitis quæ a sancto Christi Martyre Clemente gerebantur, apud Domitianum c Vicarium quemdam, qui tunc in Galatiæ partibus erat, eum accusant, indicantes magnum puerorum numerum ab eo attrahi, offerrique ei qui Christus dicitur, atque ita magnorum deorum religionem pessumdari: sibi enim illum plurimos adjungere, palamque edocere, eum esse Deum viventem, at nihil æstimandos magnos deos Martem ac Dianam. Ita, inquiunt, liberos illos nostros instituit, et ad Nazarenum adducit. His auditis Domitianus jussit ipsum detineri in Lathosignio, quod dicitur, in domo cujusdam ex iis qui ad prodendos Sanctos intenti isthic degebant.

b Persecutio mota a Diocletiano,

accusatur apud Domitianum Vicarium Clemens,

8 Comprehensus Sanctus adductus est ad Vicarium. Ut coram adstitit, ita ipsum allocutus est Domitianus: Multum, ut ego existimo, quæ video, ab iis discrepant quæ de te ad nos relata sunt. Forma enim tua morumque compositio prudentiam ac moderationem præ se fert; at quæ de te allata huc sunt, puerilem quamdam inscitiam sapiebant. Facilius vero ex te ipso quod verum est intelligemus. Commoda igitur te nobis, et sententiam tuam nobis expone. Respondens vero beatus Martyr ait: Sapientia nostra et prudentia Christus est Dei filius, qui et Verbum et sapientia Patris, universis operibus declaratur. Ad hæc Vicarius: Dolore affecisti me, nugari exorsus. Desine igitur stulte sermocinari, et accede ad beatos in perpetuum deos, eos contemnentium pœnas tecum recogitans, at venerantium honores animo versans. Etenim et nos per hoc ad tantam potestatem provecti sumus qua ratione eos muneramtes, qui ipsos adorant, dignitate et honore ornamus. Risit magnanimus ille his auditis sermonibus, et ait: Nos vero docti sumus ea quæ existimatis bona spernere, uti et a vobis intentatam mortem. Nec igitur divitiis nec minis abducturum te nos putes a Veritate. Nec enim mortem formido, quam minaris; sed amplector potius, ut æternæ vitæ conciliatricem. Opes non appeto, quas relinquere aliis omnino erit necesse; non ambio dignitatem vel imperium, cui brevi finis imminet. Solum autem cœleste regnum quæro, quod nullo fine terminabitur. *custoditur* *blanditias spernit, et minas, ridet:*

9 Tum Domitianus, Intractabiliorem te, inquit, ego effeceram, non imperiose, sed blande te aggressus. Nam cum pueris agens eaque illis persuadens, ut tua quoque demonstrat oratio, consequens est te consimili quoque mente esse præditum. Si igitur mox deos non colueris libationibus, non autem honore consulari, tibi ipse caussa eris supplicii ac mortis. Hic S. Clemens, Ego, inquit, pueris mentem indere sum conatus, quam apud vos ignorant etiam perfecti, quamque sapientes illi vestri discere non sunt digni. Vera enim Dei sapientia abscondit illam a vestris sapientibus et prudentibus, et revelavit eam parvulis. Illi enim inanimas et rationis expertes materias deos facientes, ipsis simili sunt prudentia præditi. Opto igitur libationes offerre Deo rationabiles, non fumos ac nidores irrationabilium victimarum. Meum ipsi sanguinem deleo, quod et ipse pretioso suo sanguine me redemerit. *puerorum institutione sibi exprobrata gloriatur*

10 Ad hæc Domitianus: Nisi mihi obtemperare sana suadenti volueris, cum necessitate parebis punienti. Priusquam igitur tormenta aggrediamur, ne postea ludibrium fias aspectantibus, qui non blanditiis adductus, sed pœna fueris, nega Christum. S. Clemens ait: Spero adfuturum mihi Christum: neque illius spei unquam me pœnitebit. Ne igitur differas cruciatus; paratum enim inveniam Christum ad medelam, propter quem sustineo tormenta, quæ mihi perennia bona conciliabunt. Domitianus ait: Ne existimes celerem tibi mortem paratam, neque brevi te neci dedendum: per omnes te agam cruciatus, ut tuo exemplo eadem tecum sentientes doceam regia jussa non spernere. S. Clemens ait: Ego doctus sum omnibus delicta remittere; neque contemno quemquam sed revereor: neque enim improbitatis crimine apud te sum accusatus. Quapropter non abeo a Christo solo vero Dei filio. Vicarius dixit: Suspensum illum ferreis pectinibus radite, inculcantes juxta regia decreta, talia ne ogganniat. Sanctus Martyr diu ungulis laniatus, ut ipsa etiam ossa nudarentur, omnia generosissime pertulit, ipsis adversariis ejus constantiam admirantibus, qui neque vultum mutasset, neque vocem doloris ullam misisset, at contra hilari vultu in cœlum intuens dicebat: Gloria tibi Christe, mea lux atque vita, mea respiratio, meaque lætitia. Gratias tibi ago, o vitæ largitor, quod me hac salute dignatus sis, jam exultat anima mea in via testimoniorum tuorum. Suavis mihi labor est omnis, tui desiderio. Tibi gloria, quod patientia me *tormenta contemnit* *corporis laniationem perpetitur,*

firmaris

firmaris : manum enim tuam potentem extendisti ad me minimum ac peccatorem et liberasti me ab ira Præsidis, et e manibus carnificum, quia solus es perfugium eorum, qui quavis ærumna conflictantur. Hæc cum præcatus esset præclarus Martyr, dissoluti sunt qui eum torquebant. Existimans Vicarius eos languore et imbecillitate defecisse, ita Martyrem aggreditur : An arbitraris jam tua me tolerantia victum, quod horæ spatium lictores fatigarit? S. Clemens ait : Ego vero id non arbitror; sed credidi et spero quod qui in me est Christus, ipse vicit, vincit, vincet. Non enim incorporeus quis talem sustinuit cruciatum, quem videntes exhorreant. Jubet Vicarius alios adesse carnifices, ipsumque denuo discerpi, ut nec ossa quidem operta carne restarent. Perinde vero illi abstiterunt, ut mortui.

in rota resumptum

11 Erubescens tandem alacritate Martyris, et lictorum imbecillitate, Tyrannus; satisque perspiciens eos qui illum cædebant atrocius cruciari, jubet eum e ligno deponi. Erat vero forma ea corporis, ut ipsi carnifices eum attingere vererentur, ita suo lotum sanguine, quo solo obducta erant ossa. Dicit ei Tyrannus : Ex fortuna nata invidia est, a natura vincendi cupiditas : unde hæc te perdere contendit, eoque in graves te præcipitare ærumnas parat, et plurimis privare maximisque muneribus, quibus eras alioquin potiturus, si nostris paruisses consiliis. Parce tandem misero corpori tuo; neque velut inanem laudem ex nimia tolerantia appetens, mortem tibi ipse illa contentione consciscе. S. Clemens dixit : Ego et corpori incorruptionem, et animæ immortalitatem paro, per corruptionem et mortem quam mihi infers. Vicarius dixit : Hanc insaniam didicistis, ut lumen hoc, quod fruendum hominibus dii tribuerunt, præterea vero splendidissimum hunc solem relinquentes, obscuram et ignobilem vitam acerbo fine terminetis. Etenim si pristinæ pertinaciæ inhæseris, breves quidem a nobis inducias consequeris, dum et dissipata caro reparetur, et suscipere augmentum valeas pœnarum, quarum usque ad mortem erit sensus. S. Clemens dixit : Expectationem meam ac vota, sola, ut videris, comminatione sustentas, existimans te ea ratione effecturum fortassis, ut a spe mea, quæ Deo solo nititur, desciscam. Ceterum quid sentiam nunc intelligens, ea fac quæ sufficere existimas tuæ in me invidentiæ.

generose Præsidi respondet

12 Commotus iis quæ a Martyre dicebantur Domitianus, dixit : Per deos, cupidum victoriæ animal est homo. Os igitur illi et genas converberate. Omnino enim sola pars ea corporis hactenus supplicio caruit, ideoque insolescit. Inquinetur ea quoque, consentanea ut reliquo corpori sit. Lictores igitur quotquot aut commiseratione ducebantur, aut certe metuebant ne eadem sibi, quæ antea corpus Martyris radentibus, evenirent, solis manibus eum cædebant; quotquot autem œstro malignitatis erant incitati, lapidibus utebantur; quidam vero ipsorum eum sustinebant, quod prioribus plagis plane esset dissolutus. Martyr autem animo exultans dixit : Honorasti me magis, quam torsisti. Nam Domino meo Christo os quoque percussum est : et ego indignus ad hoc vocatus sum. Stephanus Protomartyr lapidibus necatus est : et ego his ornatus sum. Levat laborem meum imitatio passionis : lenit dolores meos, honoris cum melioribus participatio. Et sublatis in cœlum oculis, ita precatus est : Gloria tibi Domine Jesu Christe, quod dignatus sis me consortem facere partis cruciatuum tuorum, tuique sancti Protomartyris. Vicarius stupore attonitus, dum viri constantiam cerneret, jussit utrimque a pluribus sustentatum, ut qui incedere præ plagarum atrocitate non posset, reduci in carcerem, et quiescere tantisper, donec ad se rediret. Ille vero repellens eos qui fulcire eum videbantur, sua ipse sponte incedebat, psallens et dicens : Oleum peccatoris non impinguet caput meum.

colaphis et lapidibus cæditur

eoque cruciatu exsultans.

educitur in carcerem

Auctore anonymo, ex ms. græco.

13 Abeuntem eum considerans Vicarius, dixit prope sibi assidentibus : Papæ! quantam ille patientiam et constantiam ostendit! Tales deceret esse milites Imperatorum, qui hostibus afferre terrorem possent. Non oportet eum ad meum denuo audiri tribunal. Ad Diocletianum Augustum ablegabo, ille solus eum poterit superare; qui semper pœnalium instrumentorum artifex fuit, semperque ejusmodi cædes designat, ut universa civitas ad illius contremiscat edicta. Isthic quæ meo mandato, quod una perferetur, ei facta hic sunt, exhibeantur. Suscipientes igitur eum quibus id erat imperatum, eduxerunt Ancyra. B. Clemens cum Ancyra egrederetur, in preces se dedit, dicens : O Deus et Rex cœlestium, terrestrium, et inferorum, qui cuncta reples solus, et a nullo abes loco, in manus tuas trado hanc urbem. Custodi eam, animasque eorum qui in te credunt in ea degentes. Inviolatam et Ecclesiam conserva. Non dissipent canes et lupi modicum gregem tuum. Non perdas eum, neque imminuas; adauge potius et multiplica ad gloriam nominis tui. Neque nos ab hac civitate omnino aliena, sed adesto nobis in via et agone, nosque denuo huc revoca, qui reduxisti Jacob ad domum paternam, et liberasti eum de manu Esau fratris sui, ossa etiam Josephi deportanda ex Ægypto mandasti populo tuo, et reponenda in sepulcro patrum ejus, quare glorificandus es in secula seculorum.

mittitur Romam

bene precatur urbi Ancyranæ

a *Hæ sectiones Actorum in ipso habebantur MS, atque hic titulus :* [illegible]

b Coss. Diocletiano II et Aristobulo, *anno scilicet* 285, *plures passi sunt Martyres, ut Acta eorum, etiam Proconsularia, indicant, ut* 23 *Augusti, in Cilicia* Claudius, Asterius, Neon, etc.

c *Ita sub* Vicario Ancyræ Agrippino *passus est S. Plato* 22 *Julii.*

QUÆSTIO II Romæ.

Romam igitur, qui jussi erant, beatissimum Clementem perducentes, (a morabatur enim tunc isthic Diocletianus) suggesserunt Imperatori de eo, quæque a Vicario Domitiano erant gesta, totamque caussæ relationem, ei tradiderunt. Jussit eum Imperator produci, et vultum ejus intuitus gratiosum nec labore fractum, dubitabat num ea vere pertulisset, quæ apparitores retulerant : ita pleno erat vultu ac vegeto. Et ait ei : Tu es Clemens, invicta celebratus constantia? at vellem non deciperеris perversitate et erronea secta. Humani enim cum sint dii et benigni erga omnes, ex æquo est, ut et refractarios contineant suscipientes eos ad agnitionem, cum meliora docti fuerint, ne irreligiosi moriantur; et pervicaces reservent ad majora perpetienda supplicia, ut pii homines sapientiores evadant. Nos vero cum omnem diis cultum debeamus, multa ab iis dignati providentia, solioque regali, et orbis imperio, ab iis quoque impertita bona, illis qui ipsos venerantur, ultro et libenter addicimus. Jussitque coram proferri auri et argenti plurimum, b codicillos dignitatum et præfecturarum, vestes pretiosas et splendidas, et quæcumque ornatus avidi homines expetere solent : ex adverso vero pœnarum instrumenta, manus ferreas, scalpra, lectos ferreos, sartagines, prunas, lebetes, cassides, subulas, rotas, et graves catenas, aliaque pœnarum et doloris instrumenta et genere varia, et numero prope infinita. Tum Martyrem severe acerbeque intuitus, protensa ad propositas opes manu, Ista, inquit, dii tibi offerunt, si eos agnoveris et colueris. Avertit faciem Martyr, veluti a rebus vilibus, fœdis et aspectu indignis, dixitque cum gemitu : Ea sint cum ipsis in perditionem. Tum continens pœnales machinas Diocletianus, easque Martyri commonstrans, dixit : Ista non credentium sunt. At generosus Christi Martyr, ei respondit : Si tormenta tua, ut reris, terribilia sunt; cujusmodi esse censes ea quæ cœlestis

a sistitur Diocletiano

ejus blanditiis.

b

minis

[illegible]

cœlestis ille qui solus est Deus infliget? Et si largitiones vestræ splendidæ et admirabiles iis, qui terrena sapiunt, videntur, quanto ampliora illa futura sunt bona, quæ Deus æternus et immortalis præparavit diligentibus se, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt? Aurum et argentum terra sunt infructuosa, quæ ab hominibus ad elegantiam conformatur, igne et ferro transmutatur, rubigine attrituque consumitur. Splendidæ vestes vermium opus, esca tinearum, aut irrationabilibus animantibus vi avulsa lana, aut in inutilibus oceani conchis reposita. Quæ qui faciunt magis ii mirandi vobis sunt, nam arte quadam materiam operando in melius transmutant. Et artifices ipsi, velut viles, contemnuntur; qui vero iis vestiti sunt, ii sese jactant et efferunt a vilibus animalibus gloriam mutuati. Optimi vero Dei nostri bona, genuina et immutabilia sunt, ejusque voluntate, non hominum industria subsistunt, quæ neque tempus alterat, neque tinea corrumpit, neque omnino æternitas vetustate valebat conficere.

[illegible]

15 Diocletianus dixit : Recte quidem loqueris, perverse autem sentis; quapropter adnitor, ut te ad venerationem immortalium deorum revocem, eoque ita benigne tecum colloquor, ne in mortali homine spes tuas loces. Quem enim colitis Christum, is a Judæis gravia perpessus, tandemque interemptus est. Dii vero nostri semper immortalitatem habent, nihil unquam molestum perpessi. S. Clemens respondit : Quod ad immortalitatem eorum attinet molestiæque carentiam, vera loqueris, Imperator. Qui enim mori possunt, qui nunquam vixerunt? aut qui doleant, sensus expertes? Quod vero per injurias et verbera ut essent acceperint, non ignoras Imperator. Quicumque enim eorum ex lapidibus facti sunt, incudentibus iis artificibus verbera exceperunt malleo et ferro : sculpti vero, cusi, conflati ex auro, argento, ære, in igne lucculento usti, cæteris paria perpessi, similiter sine sensu permansere. Immortales igitur sunt, quippe qui non vivant; conteruntur autem velut non fuerint. At Dominus meus et Deus Jesus Christus secundum carnem mori voluit, ut salvaret mundum, mortemque ipsam pessumdaret : quod cum fecisset, surrexit tertio die, et vitam, quæ ipsemet est, nobis donavit.

[illegible]

16 Martyris libertate offensus Diocletianus, jubet eum rotæ alligatum, et circumactum, percuti baculis. Revoluta a seipsa et explicata rota, Sanctum in sublime elevatum cædendum lictoribus præbuit, rursumque eum suscipiens ossa dissolvit ac confregit, non sine strepitu et fragore. Per multas autem horas raptatus, atque ita tortus, dicebat : Domine Jesu Christe adjuva me : leviorem mihi hanc fac machinam, et quem ea affert dolorem. Nam in te confidens tradidi me ad hæc supplicia. Adesto mihi, ut Paulo; et cerne corpus meum multis confectum doloribus. Cupio sanus fieri ad gloriam et confessionem tui sancti nominis, ad plures tolerandos cruciatus, in opprobrium et ignominiam impiorum. In nomine tuo confirma me; in te enim speravi vitæ largitore Deo. Cum hæc precatus esset Sanctus, stetit rota, iis qui illam impellebant fatiscentibus. Sanctus vero priusquam a quoquam solveretur, vinculis exemptus est, et ossa ejus ac membra omnia sana effecta. Plurimi vero Romanorum, qui ad spectaculum hoc confluxerant, mirati hoc certamen, dicebant invicem : Nemo alius ejusmodi dolores pertulit, omnes Deos in subsidium advocaret. Hic vero solo Christi fretus nomine, eumque invocans, talem despexit necessitatem. Magnus quispiam est, ut videtur, Deus Christianorum. Sanctus autem Clemens, pretiosus Christi palmes, spiritu cognoscens rationales botros e suis laboribus proventuros Deo, stetit orans cum clamore, et dicens : Gratias ago tibi Deus, quod mihi id tribueris, ut in hac ampla et magnifica urbe Filium tuum Dominum nostrum annuntians paterer, cujus fidem Petrus tradidit, Paulus prædicavit, et cognominis mihi Clemens perspicue docuit, et utiliter confessus est : pro quo et ipsi mortui magis quam vivi cunctos attrahunt, ab omnibus adorantur, super omnes Reges gloria extolluntur, nec multo post a piis etiam Imperatoribus colentur. Omnes enim gentes quascumque fecisti venient, et procident coram te Domine. Audiens ista Diocletianus, gravi ira percitus, veluti concionabundus, coram innumera adstante multitudine, jussit ferreis clavis os ejus percuti. Cumque diu cæderetur, et dentes ei exilirent, ac maxillæ contererentur, nec adhuc tamen loqui desineret; Sile nunc tandem, inculcabant lictores. Ille vero non acquiescebat : sed velut ærea statua, quo validioribus percutitur ictibus, hoc vehementiorem edit sonitum; ita ille contentiori voce utebatur.

[illegible]

17 Imperator jubet eum publico carceri includi, ferreis catenis toto corpore adstrictum, et coopertum, itaque observari. At qui certamini interfuerant, et constantiæ ejus miraculo attoniti simul viri ac mulieres, confessi erant magnum esse Deum Christianorum, ii omnes una mente unoque consensu simul convenientes post cœnæ horam, in custodiam ingressi sunt, et Sancti pedibus advoluti, dixerunt : Obsecramus te, serve Dei, da nobis fidei cognitionem, ut a peccatis nostris eruti, participes efficiamur spei vestræ in Christo. At sanctus Martyr Christi servans consuetudinem, stans Deum precatur, et gratias agit, quod in ipsis etiam persecutionibus et ærumnis, confitentium ipsum augeatur et multiplicetur numerus. Cumque eos mysteria fidei docuisset, ad impertiendum baptismum progressus est. Erat vero in carcere plurimum aquæ, atque omnes, ipsos etiam infantes, baptismo tinxit, et cum iis cecinit : Beati quorum remissæ sunt iniquitates et quorum tecta sunt peccata, aliaque permulta. Media autem nocte lumen ingens refulsit, in quod intuentes, conspexere virum vultu decorum, splendenti amictum veste, alis amplissimis elatum, accedentem ad Martyrem, et dantem ei panem ac calicem, moxque ex oculis omnium subductum. Omnes vero stupore perculsi stetere. Ast illa sumens B. Clemens, et convenienti usus precatione, communicavit baptizatis omnibus, et quæ gesta fuerant contemplatis, pretiosum corporis et sanguinis mysterium. Deinceps ipsi de more ad eum venientes, alios adducebant, crescebatque in dies multitudo, ut carcer etiam repleretur. Quidam vero e custodibus retulere Imperatori quæ fiebant. Id ubi Diocletianus didicit, jubet eos, qui isthuc convenerant, comprehensos, et sigillatim noctu examinatos interfici. Manum igitur iis milites injiciunt, educuntque ipsa nocte ex Urbe, et pari omnes examine interrogatos, an Christianam religionem vellent abjurare; cum responderent id se nequaquam esse facturos, simul mactarunt, quippe qui ultro traderent semetipsos instar cujusdam cum infantibus, uno solum ex ipsis fuga elapso, aut potius ad majora reservato certamina.

Romanos multos conversos baptizat.

et sacra Eucharistia recreat ;

qui deinde necati pro Christo.

18 Post aliquantum temporis venit Diocletiano in mentem sancti Martyris Clementis, jussitque eum sisti; atque adulantis in morem, videbatur ei ut diis immolaret velle persuadere. Sanctus vero Dei Martyr magna voce exclamavit, dicens : Ego Deum cœli et terræ veneror, et filium ejus Jesum Christum confiteor. Quidam vero Amphion nomine, secundus ab Imperatore, dixit Imperatori : Amove hinc sceleratissimum illum. Commovet enim Romanam plebem, quia Pauli et Petri prædicat Deum. An es immemor quanta propter eum turba in carcere trucidata sit? Et jussit eum Imperator exceptum a compluribus, donec dissolverentur compages corporis ejus, crudis nervis cædi. Cum autem diu cæderetur, et terra jam illius sanguine nataret, ipse vero ita astaret velut si alius

Clemens nervis bubulis verberatur

alius quispiam cæderetur, dicit ei Diocletianus : Despicabile habes corpus, sed animum contentiosum et pervicacem. Non patiar te tamen Imperatoribus ita improbe repugnare : ferreis unguibus periculum faciam. Fortassis ferreus es aut insensibilis : nunc igitur suscitabo te, altum enim dormis. Et dixit Martyr : Optime dicis, Imperator. Dormio enim semper in suppliciis quæ pro Christo perfero : ita me illa Dei mei spe ad labores sopiunt, ad confessionem vero expergefaciunt. Jussit Imperator lictores nervis bubulis abstinere tantisper : appendi vero illum ligno, et diu ungulis radi, donec ipsa carne et sanguine ossa nudarentur. Dein seipsum respiciens, tum ad Imperatorem conversus Martyr, dixit : Non hoc est corpus meum, quod nunc lanias. Certus sum, Imperator, quantum oportuerit, pati. Jam enim alibi semel ita discerptum, ut non consisteret, rursum Christus compegit, et texit, ut eam quæ nunc apparet ossium compagem ipse non intelligam : ita me velut altera pelle, et nova carne induit. Rursus igitur idem faciet. Potest enim, et sat luti figulo est. Ut multa effatus tandem siluit, jussit Imperator lampades ejus lateribus admoveri. Martyr vero quiescebat, benigne sustinens, et veluti cum voluptate, lampades admittens.

raditur ferreis ungulis

lampadibus ustulatur :

19 Miratus Imperator tolerantiam ejus animique firmitatem, dixit adstantibus : De plurimis infelicium Christianorum supplicium sumpsi, at numquam vel tam rigidam et inflexibilem mentem, vel tam invincabile corpus vidi. Quare veluti magnum quid ac fere incredibile ad Maximianum Augustum eum Nicomediam ablegabo, ut et ille miretur : nullum enim, ut arbitror, tam duræ carnis hominem reperit. Jussitque eum vinctum mari quamprimum *d* Nicomediam deportari, ut Maximiani Imperatoris judicium isthic subiret; atque ei scripsit quæcumque ab ipso hic pertulisset, illud una significans, si flectere eum potuerit, ad se remittat : sin perstiterit in sententia, vel feris objiciat, vel certe extremis confectum cruciatibus, illum quacumque ratione e vivorum numero exturbet. Eductus est Roma sanctus Christi Martyr, multis deducentibus et lacrymantibus. Bene autem Urbi precatus dixit : Adaugeat in te Deus religionem Christianam, atque Imperatores in te collocet qui ipsum agnoscant : urbium omnium principatum obtineas, et vobis concedat Christus cursum certaminis conficere inconfuse, in tolerantia passionum, et ædificatione fidelium : servorum suorum persecutionem sedet, ac suam sanctam religionem libertate restituta illustret, ut glorificetur nomen ejus in secula seculorum, Amen.

d

mittitur Nicomediam :

Romanæ urbi bene precatur,

a *Quo fortassis tempore, post Carini cædem, in Sanctos Romæ sævitum, ut in S. Sebastiani Actis 20 Januarii dictum*

b *Græce est,* [illegible]

c *Græce* καὶ ὁ ὁμώνυμος Κλήμης ταχὺς ... καὶ ὀνήσιμος ὁμολόγησε. *Metaphrastes, ut infra patebit, legit* καὶ ὀνήσιμος ὡμολόγησε. et Onesimus (*S. Pauli discipulus*) confessus est

d Nicomedia *nota urbs est, in Bithynia ad Propontidem, Maximiano, ac Diocletiano quoque, multum habitata. In Actis S. Julianæ Virginis et Martyris 16 Febr., dicitur* Maximianus libenter Nicomediæ civitatum pulcherrima degisse. *Parem in Actis S. Pantaleonis 27 Julii, et alibi, leges.*

QUÆSTIO III. Nicomediæ; et navigationis narratio.

Conjecto in navim quæ Nicomediam petebat Clemente, solvere a portu Romano milites. Quidam vero ex eorum numero Quiritium, qui in carcere fide fuerant initiati, nomine Agathangelus, qui, cum ceteri jugularentur, clam se subduxerat, provide percunctatus quo navigio vehendus Clemens esset, et cum naviculariis collocutus, præveniens, abdidit sese in navi. Hic prior omnibus qui isthic conversi interemptique erant, baptismi gratiam fuerat consecutus. Ut igitur a terra jam ducentis circiter stadiis recesserat navis, cernens Beatissimum Clementem assidue Dei gloriam laudibus precibusque celebrantem, milites autem varie invicem occupatos; ipse clanculum accedit ad Martyrem, atque ad ejus sese pedes abjicit, eique exponit et fugam suam a loco supplicii, et impertitam sibi a Deo salutem. Agnovit Agathangelum Martyr et complexus osculatusque est eum, ac gratias agens Deo dixit : Gratias tibi ago, consolatio et defensio mea, quod neque in terra neque in mari solum me reliqueris; verum in omni via occurreris mihi, prior me assecutus, et refocillationem ac quietem præparans servo tuo, Domine. Ecce enim et in mari agnitus es mihi *a* in bono Angelo, in fideli hoc et spirituali fratre, qui vel *b* nomine ipso fidem mihi facit adfuturi auxilii tui. Præbe igitur et illi bonam voluntatem tuam, et tua illum confessione gloriosum redde. Atque ita diem ac noctem in precibus transigebant, cibos vero non habebant; nec enim id curæ erat S. Clementi, dicebat enim : Ego panem in corde meo gerens, non esuriam; et aquam vivam habens, non sitiam in æternum. Animadvertentes vero milites, se quidem cibum sumere, illos vero ne semel; et considerata eorum necessitate, eosque miserati, cibum illis præbuerunt. Illi amplexi quidem benignam eorum voluntatem, escas tamen non susceperunt, dicentes : Nos a cœlesti et vivificante Deo et Salvatore nostro Jesu Christo alimenta accipimus : ipse enim nutrit nos, et præbet escas omni carni. De more autem sub horam *c* tertiam noctis per Angelum Justis exhibitæ sunt dapes, et confirmati sunt.

Comitatur eum Agathangelus.

Auctore anonymo, ex ms. Græco.

a

b

Simul orantes.

ab Angelo cibum accipiunt

21 Peracta jam multorum dierum navigatione; Rhodo insulæ appropinquarunt, et ad eam appulerunt. Multi igitur nautarum escas empturi exscenderunt. Eos vero qui in navi remanserant, rogarunt Sancti, ut sibi ecclesiam ostenderent; erat enim illis desiderium sumendi corporis et sanguinis Christi; et erat dies Dominica, convenerantque omnes qui ibi erant Christiani, pauculi quidam tunc degentes in eo loco. Erat vero iis parva ecclesia, quam, in Dei laudibus assidui, replebant. At Dei amantissimus Episcopus Rhodi Photinus nomine, audito Sanctorum adventu, atque eorum erga Deum studio, et quanta perpeti pro ejus confessione sustinuissent; Christianis comitatus, cognito loco ad quem appulerant, supplicavit iis qui illorum custodiæ præerant, effecitque ut vinculis solverentur Sancti : quos cum divinarum laudum decantatione ad ecclesiam deduxerunt. Consequenter deinde sacris Scripturis propositis, venerandorum Evangeliorum per lectorem exaudita vox, extendit, non timendos eos qui occidunt corpus, animam vero non possunt occidere. Matth. 10 28 Quibus verbis auditis Sancti in cœlum cum gemitu suspexerunt. Cetera vero Christianorum turba in eos respiciens, multis lacrymis ecclesiam replevit. Orantes deinde Sancti ædificationi fuerunt præsentibus, ut omnes optarent digni fieri eorum cruciatibus.

c

Rhodum appellunt.

permittuntur ad Christianorum ecclesiam ire :

22 Hortatus deinde est Clementem Martyrem Episcopus, ut sanctæ et immaculatæ oblationis mysteria peragerei : quibus expletis, omnes compunctioni adhibuere mentem; eoque prolixe orante, vident quidam adstantium Clerici et laici, in sacrosancta mensa jacentem carbonem lucis præfulgidum et maximum, et in aere multitudinem candidatorum. Prona igitur solo strati qui id viderant, non audebant in eum conjicere oculos. Et post oblationem Photinus Episcopus, simul Clericis et populo universo insigne convivium præbuit, exsultans cum sanctis Martyribus, et comedens in sacra domo, et cum illis gratias agens Deo. At Christi pugil Clemens instruebat eos, dicens : Servate Domini fidem, et spem, et caritatem; et patientiam, et confessionem Christi et ipse vos tuebitur ab omni malo, et salvos faciet in regnum suum cœleste. Multi vero ex ea urbe Gentiles Christo crediderunt, et baptizati sunt cum uxoribus et liberis, cum viderent quæ ab iis fiebant plu-

Missam celebrat S. Clemens, non sine miraculis

epulo excipiuntur ab Episcopo

[illegible] *infirmos sanant*

rima mirabilia. Nam quotquot morbis aut passionibus incurabilibus conflictabantur, ad eorum se pedes prosternebant, et precibus eorum manuumque impositione sanabantur : cæci visum consequebantur, claudi currere discebant; ut ingens multitudo ad eos e finitimis locis concurreret, infirmosque deferret : ipsi vero precati, incolumes eos suis restituebant.

23 At milites populi concursu animadverso, veriti ne ipsis Sanctus eriperetur, injecerunt ei vincula et ad navim reduxerunt. Agathangelus autem præcucurrit, et navim conscendit. At Christiani omnes, tam qui recens crediderant, quam ceteri deduxerunt eos cum fletu et lætitia spirituali benedicentes Deum. Secundo deinde vento adspirante, pervenerunt Nicomediam, et significatum est Maximiano, redditæque Diocletiani litteræ. Is autem ex litteris colligens viri magnanimitatem, quasi aliis occupatus imperii bellorumque negotiis, noluit coram se quæstionem institui; ad Agrippinum eam urbis Præfectum rejecit. Jussit ergo Agrippinus sisti eum sibi. Ut vero adstitit, intuens in eum Agrippinus, dicit : Tu es Clemens? Respondet Martyr : Ego sum servus Christi. Iratus imperat militibus, ut in faciem ejus alapas infligant, eique inculcent : Dic, an Imperatorum sis servus. Dixit Martyr : Debebant et Imperatores servi esse Christi mei, ut in pace et tranquillitate thronus eorum dirigeretur, et omnes gentes iis subjicerentur. Avertens ab eo auditum Agrippinus, et fremens in semetipso, converso ad Agathangelum vultu, dicit : Tu quis es? nec enim tui mentio fit in relatione. In cœlum suspiciens Agathangelus, et ad Martyrem conversus, dicit : Et ego Christianus sum, per servum Dei Clementem ea dignatus appellatione. Dicit ei Agrippinus : Ergo hic tibi caussa erroris et acerbæ mortis extitit. Et jussit S. Clementem suspensum spathis incidi, Agathangelum vero a lictoribus bubulis nervis cædi. E ligno suspensus Clemens, diuque spathis incisus, sublatis in cœlum oculis dixit : Domine Jesu Christe omnipotens, qui fideli latroni tecum suspenso statim ostendisti regni tui voluptatem, publicanos et peccatores vocasti ad salutem; da mihi patientiam, et servo tuo Agathangelo tribue robur, quem dignum fecisti, qui gradus confessionis conscenderet; ne glorietur inimicus, neque prævaleat illi diabolus. Dignos nos fac, qui regnum tuum consequamur cum omnibus Sanctis tuis.

appellunt Nicomediam

Clemens alapis percutitur :

ambo dire cruciantur :

24 Audiens ista Agrippinus, jubet de ligno depositum Clementem una cum Agathangelo conjici in carcerem, atque in theatro variarum ferarum copiam in crastinum a militibus præparari. Manebant Sancti in carcere orantes et benedicentes Deum. Quicumque vero in carcere varias ob caussas detinebantur, viderunt eorum intentam ad Deum precationem, ipsisque per Angelos a Deo allatam consolationem, et meruerunt ab iis audire quæ ad Christum ejusque agnitionem pertinent; atque usque in mediam noctem cum iis colloquentes eosque instruentes, ita corda eorum solidarunt, ut humi procidentes cum multis lacrymis obtestarentur, ut baptismum sibi conferrent. Baptizavit igitur eos B. Clemens, omniaque mysteria edocuit, et gratias agens Deo dicebat : Gloria tibi Christe Deus, qui in vinculis nostris solvis vinctos. Gloria tibi Christe, qui in laboribus nostris infirmos curas. Gloria tibi Christe, qui in peregrinatione nostra oves tuas recognoscis, et consignas eas, ne ex iis ullam lupus rapiat, ne decipiat alienus; sed serva eas usque in caulam regni tui. Orantibus vero iis, apertus est carcer, et Beati cunctos dimiserunt, dicentes : Discedite filii, et salvamini; Dominus Jesus Christus comitetur vos. Respondentes cuncti, Amen, exiverunt e custodia : Sancti soli remanserunt orantes.

in carcere recreantur ab Angelis

captivos convertunt

emittuntque e carcere, divinitus patefacto

25 Audiens quæ gesta erant Agrippinus, mane rapi Sanctos in theatrum jubet, et stridens immanius ipsis leonibus qui aderant, præcipit immitti belluas. Eæ vero prodeuntes, advolvuntur ad pedes Martyrum, et sicut mitis catulus nutritorem suum, læte circumsilientes lambebant eorum vestigia, et blandientes, adeo ut stantes Martyres Deum orarent ac dicerent : Gloria tibi Christe, per quem immanes etiam feræ nobis mansuescunt. Ostendisti in nobis vilissimis hominibus, credibilia esse quæ de Propheta tuo Daniele scripta sunt. Ecce enim et leones mansueti; et ceteræ feræ in nos immissæ; sed tu Deus Danielis nobiscum es. Cernens Agrippinus Præfectus se nihil proficere, sed et multitudinem tumultuari, iracundia adversus eos exarsit, jussitque subulas proferri ignitas, et inter digitos manuum adigi usque ad cubitos. Restinctæ a carnibus et sanguine subulæ, fumum ac stridorem qui audiri posset, edentes, non sinebant quemquam spectatorum tantæ crudelitatis immanitatem intueri, sed vultum avertentes succlamabant : Solve eos. Cumque plebs ad plures horas ista vociferaretur, in furorem actus Agrippinus, jubet rursus alias subulas ignitas ab axillis usque ad humeros trajici. Subulæ autem ignis etiam scintillis absistentibus carnem penetrabant; at sanguine restinctæ, purpureum eductæ colorem ostentabant. Tunc populus indigne ferens tantam barbariem, aggrediebatur lapides jacere, clamans et dicens : Magnus Deus Christianorum. Tumultu vero maxime excitato, ipso etiam Præfecto fugam arripiente, exiverunt sancti Martyres soli, nemine auso iis manum injicere, et receperunt se ad montem qui Pyramus dicitur, in quo Ethnici libationes faciebant; et ibi absconditi sunt in templo idolorum.

feris objecti, non læduntur

Dan. 6 et 14.

ignitis subulis configuntur

orto tumultu liberantur

26 Præfectus vero immani in eos rabie inflammatus, facta pluribus diebus inquisitione per commissam sibi cohortem, invenit Sanctos in quo erant loco, jussitque die sequenti in montem convenire quotquot idolorum superstitionibus erant operaturi. Et considens in eo monte jubet produci Sanctos, aitque eis : Quid maleficiis vestris conturbatis omnem populum ad subversionem et blasphemiam maximorum Deorum? Responderunt Sancti : Nos populum non conturbavimus : sed Dominus ipsorum ab iis agnitus est, eumque Deum prædicant. Si ergo habes quod nobis, ut Christianis, facias, cito fac. Potens est enim Christus omni carnificina tua nos superiores ostendere, et ex manibus tuis liberare. Tunc iniquus ille jussit eos superius in petra, quæ eo in monte erat, distentos, rudibus lignis verberari; at plagis dissolutos, in saccos insui, additis lapidibus, atque e montis vertice devolvi usque in mare. Ut præcipitati sunt, et summo impetu in ima ferebantur, existimabat plebs omnino extinctum iri. Cum ad mare pervenissent, essentque etiam in profundum demersi, remanserunt isthic viri quidam prudentes, ut quampiam nancisci reliquiarum particulam possent, qui sacrum erant consecuti baptismum. Cum diu isthic præstolati essent, conspicantur saccos super aquas, et conscensis navigiis ad eos accedunt, et in navigia attrahunt, ac reperientes omnino illæsos, glorificarunt simul Deum. Media autem nocte circumfulsit eos lux cœlestis, et conspecti sunt Angeli eos ad littus veluti manu deducentes, qui et cibo eos recrearunt. Progressi vero Sancti in medium urbis, referebant ignaris et incredulis Dei magnalia; sublatisque in cœlum manibus orabant, dicentes : Gratias agimus tibi Domine Jesu Christe, quia non reliquisti quærentes te, sed eruisti eos ex diris cruciatibus, nec delectasti inimicos nostros super nos propter nomen tuum.

reperti cæduntur fustibus

saccis insuti dejiciuntur in mare,

emergunt incolumes, ope Angelica

27 Jacebant in porticu ei loco propinqua d claudi duo, et alius aridam habens manum, planeque dissolutam. Videntes eos Sancti, eorumque miserti, imposuerunt iis manus, et sanati sunt. Congregata est igitur ad eos multitudo : et plures alios variis oppressos incommodis curarunt; dæmoniacos quoque liberarunt. Multos autem Gentiles per hæc miracula vocavit

d

ægros sanant

multos convertunt :

vocavit ad se Deus, viros ac feminas, qui in Dominum Christum crediderunt. Hæc cum intellexisset Præfectus, retulit Maximiano quæ gesta erant, quodque ex Galatarum provincia, Ancyra metropoli, oriundi essent. Maximianus dixit : Ut quæ eos genuit tellus, eos alat, eos habeat, eos puniat, æquum censeo. Statimque illos ad Curicium quemdam Ancyranæ urbis Ducem ablegat, ut ipse de iis quæstionem habeat. Confestim apparitores eos Nicomedia educunt, Ancyram pertrahendos.

mittuntur Ancyram.

a *Græce,* ἐν ἀγαθῷ Ἀγγέλῳ. *paronomasia est ad* Agathangeli *nomen.*

b *Nam* ἀγαθὸς ἄγγελος, bonus nuntius *est,* ἀγγέλλειν, nuntiare.
c Primam *habet Metaphrastes.* d *Idem* cæcos *scribit.*

QUÆSTIO IV. Ancyræ.

Cum Ancyram pervenisset sanctus Christi Martyr Clemens, gaudio exultans, ac veluti patriam suam consalutans, eximia quadam vultus hilaritate, in preces effusus una cum S. Agathangelo, dixit : Gloria tibi Deus, qui ubique exaudis humilitatem meam. Gloria tibi Christe, quia vidi terram quæ me genuit; quia reddidisti me nativo majorum sepulchro; quia cum accessione maternis ossibus me repræsentas cum famulo tuo Agathangelo. Perduxerunt eum, quorum erat custodiæ creditus, usque dum Duci exhiberent. Considens Curicius in loco qui Cryptus dicebatur, in quo parva erat ecclesia, conabatur iis persuadere, dicens : Intellexi de vobis, quantum telluris obiveritis, quanta sitis perpessi, quæ adiveritis pericula, quot mortes effugeritis, ac me vestri miseret. Quare vobis consulo, cum hinc oriundi sitis. Omnino enim propterea alibi terrarum flecti vos non estis passi, ut in patria nimirum urbe Deos veneraremini. Quod igitur huic urbi gloriosum sit, mihi magnificum, adeste, et Diis immolate, ut festivum urbs conventum celebret. Respondentes Sancti dixerunt : Non sumus miserandi; nulla prorsus ratione. Gaudemus vero ejusmodi molestiis; nobisque cœlestes Angeli congratulantur, cum illa patimur. At vos commiseratione digni estis, propterea quod unum et solum Deum agnoscere non vultis.

Curicii Ducis blanditias contemnunt.

29 Curicius dixit : Quandoquidem maligna estis sorte, et suppliciis assuevistis; ego vestræ obsequar voluntati, et jubet a carnificibus ferreas laminas ignitas, atque a flamma scintillantes, axillis S. Clementis supponi, et cubitos ejus lateribus adstringi, tum lignum in terram defigi, quod corporis ejus staturam æquet, eique ipsum alligari. Agathangelo vero suspenso radi ungulis latera et suras; et sciscitabatur ab iis : Quomodo vos illa incessit cum diis pugnans sententia? Ecquid insensibiles florem ætatis inter dolores consumitis? S. Clemens dixit : Exterior quidem noster homo corrumpitur; qui si non hac, alia certe quapiam ratione corrumpi debebat, ast interior innovatur. Iterum ergo jubet galeam prorsus ignitam capiti sancti Clementis Martyris imponi. Quod cum fieret, fumus a naribus ejus auribusque plurimus abstitit. Cum igitur hos perpeteretur ineffabiles dolores Christi Martyr, alte ingemuit, et Dominum suum invocans, dixit : Fons inexhauste, aqua vivificans, pluvia salutis, sana me rore illo tuo, quia incendunt impii candentibus ferramentis tabernaculum animæ meæ. Cumque illa diceret, continuo refrixerunt ignitæ machinæ, et qui S. Agathangelum laniabant, elanguerunt. Id ut vidit Curicius, impos sui effectus, totoque corpore contremiscens, jussit abduci eos in carcerem.

dire cruciantur

Clemens ignita galea

miraculose liberantur

30 Altrix vero Clementis, et vere amans Martyrum, et Sanctorum curatrix, Sophia, hinc lacrymis inde lætitia redundans, quod pridem susceperat hunc sibi a Deo donatum sine delicto filium, noctu ad carcerem venit, linteo detergens saniem vulnerum cruoremque, Martyrum exosculans manus, oculisque suis admovens : et Sanctum quidem Clementem consuetis leguminibus aluit, quibus a puero vesci gaudebat; S. Agathangelo autem delicatiores afferebat cibos. Cumque longo temporis spatio detinerentur in carcere, gestiebat fidelis Sophia iis famulans; et multi ad Dominum convertebantur. Curicius vero isthæc Maximiano renuntiat, qui continuo jussit *a* Amissum vinctos abduci Sanctos, ad Domitium Vicarium.

curantur a Sophia,

Auctore anonymo, ex ms Græco.

ciboque recreantur

a mittuntur Amisum,

31 Cum id fidelis Christi ancilla Sophia didicisset, cum pueris apud se educatis, eos comitata est exultabunda. Gnara omnia Maximiano fuere : jubet ergo pueros, si quidem desistant sequi, Clementemque abjurent et ejus doctrinam, domum incolumes dimitti; sin parere renuant, gladio perimi. Tentantibus igitur militibus eos abducere, illi humi sese prosternentes Sanctorum pedes complectebantur, ut progredi non possent, usque dum gladiis sejuncti sunt flentes, et veluti a parentum avulsi complexibus. Sancti vero Martyres similiter imis commoti visceribus, cum lacrymis orabant dicentes : Suscipe Christe novellum hunc populum, et introduc in Paradisum hunc parvulum gregem, et cum provectis Confessoribus tuis parvulos hos colloca Martyres, et ancillæ tuæ Sophiæ præmium educationis eorum dignum rependε. Atque ita pueruli a militibus inde abstracti, beatum finem gladio percussi consecuti sunt, in loco qui *b* Campus dicitur. At Dei amans Sophia ad Sanctos accedit, et, Spero, inquit, vos denuo recipere : curat deinde et decenter sepelit puerorum corpuscula, et cum gaudio revertitur *c* in villam suam, cui Lyrio nomen.

comitantibus pueris;

qui martyrio coronati,

b sepeliuntur a Sophia.

c

a Amisus *urbs Galatarum ad Pontum Euxinum,* Ἀμισὸς *Ptolemæo Stephanus* Ἀμισὸς πόλις ἀξιόλογος, διέχουσα Σινώπης σταδίους ἐννακοσίους· ἔστι δ' ἐν τῷ Πόντῳ. Amisus urbs memorabilis, distans Sinope stadiis nongentis : est vero in Ponto. *Plinius lib.* 6, *cap.* 2. Amisum liberum, a Sinope CXXX millibus passuum. Amiso junctum fuit oppidum Eupatoria, a Mithridate conditum. Victo eo, Pompeiopolis utrumque appellatum. *In Græco codice perpetuo* Ἀμισσὸς *scriptum, ubique* Amissus *vertimus.*

b S. Plato *quoque,* 22 *Julii,* extra civitatem Ancyræ, in loco qui campus dicitur, *occisus est.*

c *Ita conjecimus vertendum. Græce est,* ὑπέστρεψεν ἐν τῷ γαλατίῳ αὐτῆς, ἐπιλεγομένῳ Λυρίῳ. *Quid illud esset* γαλάτιον, *assequi non valuimus, nisi forte prædium, aut villa, aut mendum scriptoris. Metaphrastes habet* domum est reversa.

QUÆSTIO V. Amissi.

Cum ad civitatem Amissenorum pervenissent Martyres Clemens et Agathangelus, a militibus adducti sunt ad Domitium Vicarium. Erat autem dies quinta. Et eum invenerunt quæstiones habentem de Christianis, constituentemque in eos supplicia. Hic Sancti animo exultantes, dixerunt : Gloria tibi Christe, qui omnes vocas per tui nominis confessionem. Et flectentes genua ad horas duas, locum lacrymis resperserunt. Finita autem precatione, oblati sunt Vicario, simulque decretum Imperatoris, et quæ iis facta hactenus. Jubet Domitius postridie eos sibi sisti, ad alia plane et graviora supplicia. Adfuere Sancti pleni Spiritu sancto, et sapientia, quam et Vicario ostendere cœperunt, hortantes eum ut ab errore inanium idolorum desisceret, et Christianæ veritati adhæreret, dicentes, in cœlis esse spem immortalitatis et regnum, pro quo istiusmodi cruciatus ipsi alacriter sustinerent. Pluribus verbis monebat Domitium B. Clemens, cum S. Agathangelus ejus sermone et doctrina ingens animo gaudium hauriens, ad pedes illius provolvitur in genua. Apprehendens eum B. Clemens erexit, inque mutuos ruere complexus. Id cernens Vicarius jubet eos ab invicem separari, et ait : Impostores et deorum adversarii, non succedet vobis propositum magicæ artis vestræ. Didici jam ex missa relatione res omnes vestras; etsi prius effugeritis, at non apud me id vobis eveniet. Verum aut sponte melioribus vos reddite consiliis, et Deos adorate : aut si non obtemperatis, excogitabitur modus, quo ab ista avellamini vita. S. Clemens dixit : Nos vanis et nugacibus ver-

Amiso Domitio Vicario sistuntur Sancti:

eum ad sanctiora hortantur

bis

AUCTORE ANONYMO EX MS GRÆCO.

his non utimur; contendimus enim cœlestes et æternas mansiones consequi.

mergantur in calcem, nec læduntur

33 Iratus Vicarius jubet eos in calcem vivam conjici, atque circum excubare milites. Ne quis noctu, inquit, inde eos eximat. Injecti sunt in vivam calcem die Parasceves, hora secunda, et laudabant ac benedicebant Deum : lumen autem circum illos visum tota nocte. Duo ergo e militibus, qui eos custodiebant, nocturnam illam lucis coruscationem considerantes, et ipsi in vivam calcem insilierunt. Postero die, sabbato nimirum, hora tertia, jussit Vicarius e viva calce ejici Martyres, extinctos ratus. Venientes milites reperiunt eos sanos, intacto etiam vultu, vacantes precibus. Extrahentes eos e lacu perduxerunt cum militibus omnino illæsos. Audiens Vicarius etiam milites in Christum credere, jussit eos in crucem agi, et sic ambo suæ confessionis finem fecerunt. Nomina eorum erant Phengon et Eucarpius. Occubuerunt autem die sabbati, septimo Septembris.

SS. Phengon et Eucarpus conversi cruci affiguntur

34 Jussit sibi dein Vicarius alios sisti, et pollicebatur eis honores. Beatissimus Clemens dixit : Nos omnia quæ in mundo sunt, detrimenta ducimus, ut Christum lucri faciamus. Ita inflammatus Vicarius jubet lora excindi, bina a singulorum humeris, deinde fustibus eos cædi. Diutissime cæsi, ut etiam ossa contunderentur, forti invictoque animo dolores perferebant. Exclamans vero Christi Martyr Clemens, dixit : Conditor omnis spiritus, qui ab Angelorum exercitu gloria et honore extolleris, reple exultatione contrita famulorum tuorum ossa; quæ, cum non essent, creasti, et sæpius contrita sanasti. Tu es enim, invicte Rex, qui in nobis decertas, et nos confirmas in his ærumnis, quas patimur, ut cum corpus humilitatis nostræ talia superarit tormenta, in nostra infirmitate virtus tua elucescat. Jubet iterum Vicarius grabatos ferreos candefieri, iisque separatim imponi Sanctos; inferne autem luculentum ignem succendi, superne vero oleum infundi, sulphurque et picem aspergi. Cum ergo fumus et scintillæ in aera tollerentur, quæ circumstabat multitudo arbitrata eos jam suffocatos, acclamavit Vicario. Ipse quoque gloriens a se tandem interemptos, jubet lictores cessare, et corpora abjicere in flumen. At Sancti sopore suavissimo correpti, unam eandemque rem ambo videre, Christum nimirum ad eos venire cum exercitu Angelorum, eisque dicere : Ne timeatis; ego vobiscum sum. Et experrecti, invicem visa narrabant, ut Dominum nempe conspexerint; magisque gaudebant et confirmabantur. Jussit ergo eos Vicarius duci in carcerem; ubi longo tempore manserunt. Audiens autem Vicarius Maximianum Ancyram accessisse, (nam ea fama increbuerat; erat autem tunc Tarsi) mittit denuo ad eum captivos. Abduxerunt igitur eos illius satellites Amisso Ancyram usque.

Lora e pelle secantur.

fustibus cæduntur

lectulis ferreis ignitis impositi, et oleo, pice, sulphure perfusi.

animati a Christo

remittuntur Ancyram

QUÆSTIO VI. Tarsi.

Proficiscentes sanctissimi Martyres Clemens et Agathangelus Amisso Ancyram cum valido militum præsidio, sed et amplo Christianorum comitatu, labore, æstu, sitique exhausti, una cum sociis itineris, venerunt in campum quemdam, qui omni carens aqua, ipsa præterea longitudine vehementer sitim augebat. Cernentes igitur sancti Martyres comites jam deficere, positis humi genibus, terram lacrymis irrigantes, ita Deum cum clamore precati sunt : O Deus omnis naturæ opifex, respice ad necessitatem famulorum tuorum : etsi enim locus hic desertus est et aquis caret, at nihil eorum quæ a te postulantur tibi difficile est. Te enim volente et maris unda instar lapidis induruit, et prærupta rupes ad aquas fundendas divisa est. Evocas enim cuncta de nihilo. Da nobis nunc famulis tuis sitis levamen, sitivit enim in te anima nostra, et currimus in siti et æstu per inaquosa. Cum surrexissent, et in cœlum suspicerent, aquæ scaturigo velut ex fonte, eodem in loco reperta est, unde omnes biberunt et refocillati sunt; adeo ut ejus rei fama ad accolas deferretur, et ad eos concurreret vis ingens virorum ac mulierum, deducentium quos habebant infirmos, quos omnes precibus ad Deum fusis sanitati restituerunt. Post hæc denuo oravit beatissimus Martyr Clemens, et dixit : Domine Jesu Christi Rex seculorum, da mihi peccatori usque ad finem vitæ meæ pro te pati, et sustinere molestias ac labores pro nomine tuo, ut adhuc tibi multarum animarum fructus afferamus, et mercedem percipiamus cum electis tuis in secula seculorum. Amen. Venitque ad eum vox dicens : Quæ petiisti, concessa sunt tibi. Roborare et invalesce, et comple reliquum vitæ tuæ tempus : certaminis cursus cum elapsis jam annis, universim annorum erit viginti octo, ut petiisti.

precibus aquam divinitus impetrant

infirmos sanant :

multa adhuc se passuros, cœlitus discunt

ducuntur Tarsum

36 Cum Ancyram venissent milites, cognovissentque Maximianum Imperatorem Tarsi agere, eo Sanctos perduxerunt, eique illos obtulerunt; quos intuitus aspernatusque dixit : Propterea videmini apud eos, ad quos hactenus missi estis, invicti perstitisse, ut ad nos veniretis; solet enim sæpenumero imperii majestas immutare quantumvis perversum animi propositum. Ecce igitur et præsentia mea vos dignatus sum. Sed et humanitatem ac benevolentiam meam experiemini, si Deos confiteamini. Ipsi vero respondentes dixerunt : Precamur, Imperator, et ut tu Christi præsentia dignus fias, ejusque fruare humanitate et benevolentia. Ille enim est Rex Regum, et ipse dominabitur in omnes nationes per Romanum vestrum imperium, quod Virga ferrea appellatur, uti scriptum : Reges eos in virga ferrea. Sed et post vos pii imperium suscipient Principes. Dixit iis Maximianus : Quos fatidicos libros legistis, morte digni? S. Clemens dixit : Non fatidicos; absit, sed propheticos, in quibus dicitur : Suscitabit Deus ultimis diebus pios Reges. Maximianus dixit : Omnino de nobis loquuntur. Tali enim religione utimur adversus Deos, ut iis non obtemperantes serio et severe plectamus. S. Clemens dixit : Si mutatio facta est aliqua impietatis, ex quo illud pronunciatum est vaticinium usque nunc, aliqua videri poterit id asserendi ratio esse : sin eadem erga idola superstitio obtinuit et tunc et modo; profecto aliud erit religiosorum Principum tempus.

Psal. 2. 9.

prædicunt futuros Christianos Imperatores

conjiciuntur in fornacem illæsi :

37 Bile exæstuans Imperator jussit fornacem immenso igne succendi, atque in eam illos injici. Diei ac noctis spatio fuere in ea Sancti : intereaque et jucundissimus cantus audiebatur, et vapor suavissimus expirabat. Relata sunt ista ad Maximianum, qui jussit fornacem pandi; et reperti sunt Martyres vivi, explicatis et in cœlum sublatis manibus, benedicentes Deum. Advocansque eos Maximianus dixit : Tribuite hoc mihi, et indicate quibus incantamentis ignis refrænetur. Dixerunt sancti Martyres : Non incantamentis ullis ignis refrænatur, sed promissis ejus qui dixit : Etsi transieris per ignem, flamma non adduret te. Rursus jubet eos publice raptari, quod cum fieret, vidit universa civitas iniquum tormentum, et eorum immutabilem sententiam, et multi per eos Christo adjuncti sunt. Cum vero usque ad Palatium essent raptati, præcepit eos Imperator in carcerem conjici, ut erant vinculis circumdati, atque isthic inclusos relinqui ad quatuor annos, Fortassis, inquiens, diuturnitas temporis emolliet contentiosum illum rigorem.

raptantur per urbem

4 annis detinentur in carcere

38 Cum præscriptum tempus explessent, recordatus eorum Maximianus, atque edoctus adhuc vivere et in priore sententia perstare, vehementer admiratus est, et quæsivit dicens : Cui tandem oportebit eos mittere? Neque enim decet profanos et viles homines ad Cæsaris discuti tribunal. Advenerant tunc ad

ad Imperatorem e variis provinciis Duces et Præfecti, varias ob caussas. Dux igitur quidam, Sacerdon nomine, Galatiæ administrationem paucis ante annis susceperat, aderatque tunc isthic, et publico testimonio cultor deorum oppido sedulus ferebatur, qui et Christianos multos variis cruciatibus mactasset. *varie a Sacerdone Præfecto tentantur :* Ei igitur Maximianus præscribit, ut de sanctis Martyribus Clemente et Agathangelo quæstionem habeat. Is velut ad impietatis suæ ostentationem, attente ac sedulo pro tribunali consedit, atque exhiberi Sanctos jussit, quos multis sermonibus et donorum pollicitationibus avocaturum se a pietate existimabat. Et nunc quidem blanditiis, nunc asperis verbis divinam eorum convellere sapientiam nitebatur : Sacerdoni, inquiebat, acquiescite; quem nullus Christianorum Pontum aut Galatiam inhabitantiam effugit, qui eorum multos conciliarim Diis, multos contumaciores dediderim neci. Obaudite igitur mihi, et sacrificate, ut laude et honoribus cumulemini, cum pro his misere multo tempore cruciati sitis. Dixerunt Sancti : Qui nos defendet et honorabit, Christus est, qui ea affluit donorum copia, ut non pares sint præsentis temporis ærumnæ gloriæ, quæ ab eo nobis conferetur. His ille auditis jubet radi iis humeros *dire cruciantur,* usque dum ossa nudentur. Ut animadvertit nihil eos animo commoveri, jubet rursus per dorsum diu radi ac laniari, usque dum et ipsa ossium compages cerneretur oculis; et commissuræ vertebrarum quæ sunt *punito cælitus Sacerdone.* in spina numerarentur. Perculsus deinde ac prope exanimatus Sacerdon innuit, ut a lignis deponerentur, retruderenturque in carcerem. Vixque ipse a suis gestatus recessit, agens animam. Ibant vero sancti Martyres horrendum intuentibus spectaculum; excidebant enim carnes una cum sanguine, quas fideles cum pulvere venerabundi colligebant.

39 Audiens quæ gesta erant Maximianus, atque impudenter ridens, Hic est, inquit, ille omnium sermonibus celebratus Sacerdon. Quidam vero ex adstantibus, et ipse Dux, nomine Maximus, dixit : Obtestor majestatem tuam, ut mihi horum virorum sumere experimentum liceat. Confido enim per omnipotentes Deos, me eos aut inflexurum, aut deturbaturum e vivis. Annuit Imperator. Ipse vero ad tempus aliquod rem differens, velut non adhuc vim adhibens, sed consilium capiens, quiescebat. Dein post dies aliquot eos veluti casu advocans, et ut ami- *Maximi Præfecti blanditias contemnunt,* cos consolans, multis eos laudibus alliciebat. Post longum vero tempus videns Maximus se nefarium haberi, ipsos in sententia magis stabilitos hærere, advocans eos; Salvete, inquit, homines, qui curæ estis invictis Diis. Sæpe enim mihi et per oracula et per somnia apparuerunt, et a morte vobis inferenda revocarunt, qui tempus ultro susceptæ a vobis sententiæ probe sciant. Nunc igitur prope est vestra ad eos conversio; ut mihi superiori nocte magnus Dionysius aperuit, dicens : Adduc viros ad me. Ecce *ejus somnia et deos rident :* et aræ decentes, et parata libamenta. Accedite igitur et hisce operamini sacris. Sancti respondentes dixerunt ei : Recte mentitus es. Quæ enim diebus, eadem et noctibus dii tui loquuntur. Qualis ergo Dionysius ista dixit, lapideus an æreus? Si lapideus, ad ædificium confractus, evanescet; aut combustus, in calcem redigetur; si æreus, in vasa servilia conflabitur.

40 His auditis jubet obeliscos pedales præacutos in terra defigi, cuspide sursum eminente; et B. Clementem supinum ipsis aculeis superimponi, durisque *crudelissime torquentur :* lignis cædi. Cæsus, a tergo ab obeliscis transfigebatur : et alii quidem a scapulis usque ad cor et pectus penetrabant; alii a spina dorsi et humeris usque ad ventrem; alii a natibus usque ad femora et verendas corporis partes pervadebant. Agathangelo vero plumbum liquefactum supra caput effusum. Cum autem nihil nisi Christum spirarent aut loquerentur, Clementem jubet a spiculis illis eximi, vix valentibus *AUCTORE ANONYMO, EX MS GRÆCO.* eum inde avellere, erat enim instar laceræ vestis : stabatque Maximus stupore defixus. Dixit vero ei Martyr : Agnoscitis nunc tandem non nostrum decertare corpus; sed qui animam cupientem pridem fugere e corpore, hactenus in eo retinet? et ipsi quoque miramur Christi in nobis virtutem. Is vero illos jubet in carcerem aliis succollantibus, recipi. His cognitis Maximianus, præcepit eos in vinculis relinqui, donec sua sponte deficerent.

41 Post aliquod vero tempus, intelligens quæ iis facta erant, Aphrodisius quidam, Persa genere, multarum et ipse quæstionum ac tormentorum adversus Christianos inventor, eos sibi ab Imperatore deposcit. Quos ubi obtinuit, splendidas in domo sua epulas apparat; et convivium opiparum ac sumptuosum; eosque ut secum cibum capiant invitat. At sancti Christi Martyres solitam retinentes abstinentiam, nihilque aliud cibi sumentes, nisi Dominicis corpus et sanguinem parumque leguminum, nihil tangebant appositarum escarum. Cum igitur eos *ab Aphrodisio Persa oblatos cibos aspernantur :* Præfectus ut secum vescerentur cogeret, dixerunt ei : Nos cibo alimur cœlesti, quem cui comedit, non esuriet, sed vivet in æternum. Illic nobis cœna parata quæ quanto hic diutius immoramur cruciatibus, tanto erit splendidior. Stomachatus Præfectus jubet eos in carcerem reduci, et, Vestra, inquit, illa cœna, omnino acerba mors erit; quam ego vos crastino die curabo degustare. Mane autem proferri geminos mo- *per urbem crudeliter raptati, lapidantur :* lares lapides jubet, eorumque cervicibus alligari; itaque per mediam urbem raptari et a populo lapidari, istaque interea proclamari : Si quis Imperatoribus non obedit, nec sacrificat diis, ejusmodi subibit supplicia. Diu eo pacto raptati, assidue Christum confitebantur, et deinceps velut immortales visi sunt intuentibus, quod celerrime corpus et vires a Deo reciperent.

42 Eorum fide ac patientia, hac quæstione, ma- *diu carcere macerantur :* gnus Gentilium numerus Christo credidit. Renuntiata sunt ista quoque Maximiano, qui eo nuntio vehementer offensus, veluti succumbens rursus relinqui eos in carcere jubet; donec nimirum tempus omne confessionis ipsorum juxta Salvatoris promissionem efflueret. Cum diu in carcere essent detenti, multique alii Martyres serius in certamen ingressi, id prius tamen consummarent; monuere Maximianum satellites, dicentes : Quid vis de malemortalibus illis ho- *remittuntur Ancyram.* minibus, potius quam immortalibus, ita enim eos appellabant, ut plurima perpessos. Ille vero per deos suos blasphemans, ait : Unde sunt? Nostis? Dixerunt : Ex prioribus eorum Actis reperimus, eos ex Galatarum provincia, urbe Ancyra, prognatos. Iis auditis, illico jubet isthuc perduci ad Lucium Ducem, qui ei tum provinciæ præerat. Quo intellecto, eximia perfusi sunt voluptate sancti Martyres, glorificantes Deum, et dicentes : Gloria tibi, Deus, qui non frustratus es nos spe nostra, qui etsi multis nos urbibus velut ostenderis, a patria nos extorres non fecisti; sed multa perpessos in domus nos requiei mittis. Atque ita glorificantes Deum abducti sunt Tarso.

QUÆSTIO VII. Ancyræ.

Perducti rursus Christi Martyres Clemens et Agathangelus Ancyram, sistuntur Lucio Duci. Hic in Caspum abripi imperat, magnoque saxo alligari, ne vel movere se valeant. Postridie exhiberi S. Aga- *Agathangelus Lucii Præfecti blanditias spernit* thangelum solum præcipit, aitque ei : Intellexi te, quod facili esses indole, esse a Clemente deceptum. Novit enim, quomodo improba societas tempore confirmata naturæ vim induat, ut ait Sapiens quidam, Aqua frequenter stillans lapidem perforat. Bonus igitur nobis advenisti nuntius; tuam nobis afferens conversionem. Videbis enim et Clementem sese pa-

tri:

Auctore anonymo, ex ms. Græco. dire cruciatur :

triæ gloriosum ostentantem, et in ea Deos venerantem. S. Agathangelus dixit : Me Christus vocavit, per servum suum Clementem, neque in errorem inductus sum, sed ab errore retractus, a quo ad vitæ usque finem me opto liberum esse, et sic ad Christum migrare. Jussit igitur Lucius acus ferreas ignitas in aures ejus inseri, et lampades admoveri lateribus. Cum magnos ad cerebrum dolores, a vapore ardoreque sentiret, ac spiritum sibi comprimi, exclamavit dicens : Domine Jesu Christe noli me tuis bonis privare, vitæque illuminatæ fruitione; sed da mihi patientiam et victoriam, et dignum me fac qui cursum perfecte compleam confessionis, jungens me servo tuo Clementi, et omnibus qui pro te generose decertarunt; et annue ut ad te nunc veniam, deficit enim corpus meum, anima autem mea in te speravit. Cernens Dux se nihil proficere, jussit gladio in eum animadverti. Suscipientes eum carnifices duxerunt ad locum qui Cryptus dicitur, caputque ei amputarunt.

plectitur capite

Occisus est sanctus Christi Martyr Agathangelus quinto die mensis Novembris. Cujus sanctas reliquias

a Sophia sepelitur.

accipiens religiosa mulier Sophia, cum suavi odorum fragrantia linteo involvit, deposuitque in eodem loco, Crypto appellato, in gradibus, quibus in parvulam ecclesiam ingressus patet, in profundissimo sepulchro. Martyrium peregit S. Agathangelus sub Imperatoribus Diocletiano et Maximiano, Præfectis Agrippino, Curitio, Domitio, Sacerdote, Maximo, Aphrodisio, Lucio.

Gaudet S. Clemens :

44 Audiens Christi athleta Clemens, consummasse agonem suum B. Agathangelum, lapidi ut erat alligatus, prosternit se in faciem, Deumque precatur in hæc verba : Pater sancte, gratias tibi ago, Juste Domine, tuam gloriam celebro, quia dignatus es servum tuum Agathangelum eorum qui te confessi sunt, cohæredem facere. Gratias tibi ago Christe, quoniam non despexisti deprecationem meam. Gloria tibi sit, quia dedisti ei robur patientiæ et virtutem ex alto, ut proculcaret errorem diaboli; quem ubi et per nos humiles confuderis et in triumphum duxeris,

verberatur quotidie

imple deinde pace omnia. Jussit deinde Lucius Clementi Martyri ad saxum alligato caput ac faciem fustibus converberari, inflictis quotidie ictibus centum quinquaginta. Plurimus vero effluebat sanguis, ut non modo lapis sed et omne circum eo madesceret

curatur ab Angelis

solum. Circumfusum vero illum per noctem cœlesti luce, Angeli curabant.

45 Cum autem longo tempore sanctus Martyr hoc modo vincula et lapidem in carcere ac plagas perferret, advenit tandem sacra Theophaniorum solemnitas.

festo Epiphaniæ educitur a Christianis ad suam ecclesiam

Quotquot igitur in eo loco erant Christiani, sicut et Martyrum amans Sophia, assumpta famulorum turba, et educatorum apud eam pupillorum utriusque sexus, iverunt ad carcerem, et cuncti simul ingressi B. Clementem vinculis solverunt, eduxeruntque e carcere; et induit eum Sophia candida veste, circumdeditque Episcopali amictu, et tradidit sanctum Evangelium : ac medium eum accipientes Christiani, cum odoribus et thymiamatis, multisque luminibus, adduxerunt in parvam suam ecclesiam.

orat pro Sophia et aliis

46 Cum autem per viam incederent, electus Christi Episcopus et Martyr Clemens, sublata ad cœlum dextera oravit alta voce, dicens : Domine Jesu Christe qui nocte resurrectionis tuæ sanctis mulieribus apparuisti, et per eas discipulis tuis suscitatum te significasti; qui ab omni Angelica virtute adoraris; qui gloriosam sanctamque Virginem et Deiparam Mariam magnificasti, et incomprehensibile mysterium in ea declarasti; exaudi me hac hora, et post obitum meum impertire gregi tuo uberem misericordiam, condonans ei iterum ac sæpius omnia peccata : indulge quæ ad salutem fuerint postulata huic famulæ tuæ Sophiæ, et da ei æternam exultationem salutaris tui, adjungens eam quinque virginibus. Ecce enim pro sancto nomine tuo, multum a juventute sua laboris molestiæque sustinuit mea caussa et puerorum illorum, qui propter te sunt jugulati. Mercedem bonam tribue nutrici et curatrici Martyrum : et omnibus qui simili zelo ad honorem et depositionem corporis mei venient, et qui beneficium, quod illa nobis præstitit, imitabuntur, et ad posteros transmittent. Scio etenim non periturum opus ejus. Quin adeo et nos quoque mortuos haud multo post produces denuo, et veluti vivos ostendes sub piis Imperatoribus ac Præfectis. Nam ut nunc in hac vita tradidisti impiissimis Principibus, ut ostenderetur virtus tua in mortali nostra carne; ita post decessum nostrum Christianis ac religiosis Imperatoribus et Præfectis nostras reliquias exhibebis, ut quæcumque te postulaverint per contrita ossa nostra, iis largiaris, et ostendas quotquot pro te mortui sunt, eos vere vivere. Apud quem vero meæ reliquiæ delituerint, et qui in me boni quidquam contulerit, centuplum ei repende, uti pollicitus es, et in quamcumque civitatem intraverimus vel domum aut regnum, pax tua super ea requiescat septempliciter : et si quis ad honorem meum, qui pro te opprobriis fui contumeliisque affectus, oratorium ædificaverit meis reliquiis asservandis, multiplici eum mercede cumula; ut quantum ad corporis mei, multis pro te doloribus exerciti ac mortui, gloriam studii contulerit, tantum apud te præmium consequatur : et si quis te quidquam ad sepulchrum meum, quod sit æquum et utile, poposcerit, confestim annue : impertire opulenta tua dona omnibus, qui propter nomen tuum mei memoriam celebrarint. Eia Dominator universorum, seda persecutionem servorum tuorum : abige a grege tuo lupos : illustra Christianismum per electos tuos, ut in libertate te solum adorent, te solum colant : ut glorificentur qui te glorificant : te enim decet gloria in secula, Amen.

celebrat Missam

47 At Martyrum amans Sophia a sinistris Martyris incedens suis eum manibus sustentabat, et ipsa candidis ornata vestibus. Ingressi vero ecclesiam cum omnibus qui aderant, occluserunt fores ad impiorum arcendos incursus, eratque ibi tota nocte Angelicam decantantes psalmodiam. Mane facto liturgiam festi cum magno gaudio atque ornatu peregerunt. Divino sacrificio ceterisque ex ordine absolutis, consedit beatissimus Clemens, et *a* præfectos, observantes, ne qui forte Ethnicorum iis improviso supervenirent, ipse velut a sancto Spiritu edoctus, et præsagiens tempus suum instare, compellat, dicens : Nolite metuere, fratres; ne unus quidem peribit e vobis, neminem lupus invadet, neminem rapiet. Ego mercenarius pro vobis egrediar : supremus pastor vester animam suam posuit pro rationabilibus ovibus suis, et nos ergo decet pro ipso et grege ejus animam ponere. Nolite igitur timere. Viguit impietas;

prædicit finem persecutionis

jam collabascit. Ita scelesti Imperatores nunc desinent, et violentus illorum furor extinguetur. Brevi autem pacem gregi suo præstabit Christus, aliam sibi *b* Romam excitans. Suscipiet vero et prior Roma ejus verbum. Omnis urbs et regio replebitur cognitione ejus, et conregnabit Regibus, et in libertate replebuntur Ecclesiæ, et aperientur quæ nunc clausæ sunt; Gentilium autem fana occludentur, et qui in iis nunc sacrificant, diffugient, quemque vobis modo incutiunt timorem, ipsi timebunt. In nobis sese impiorum elidet furor. Videbunt quidam vestrum persecutionem eorum qui vos exterrent.

48 Cum hæc ille diceret, Christum amans Sophia omnes qui convenerant, divites et pauperes, viduas et pupillos, *c* rogavit, ut humi discumberent, ad cibum sumendum, in contubernia distributi omnes, deni in singula. Panes vero et fercula ac vinum, ipsa cum famulis apposuit, et convivio duodecim diebus exhibito gaudebat illa et festive feriabatur cum viduis et pupillis,

Sophia 12 diebus convivium præbet Sanctis

pupillis, omnia de suo subministrans, in honorem sancti Martyris Clementis. Ut ergo tandem Martyrem beatus finis vocavit, et terminus a Christo constitutus advenit, Dominica die, tempore sancti sacrificii, cum staret S. Clemens, atque operam daret, ut omnia rite perficerentur, et fideles cuncti mysteriorum participes fierent, divinis donis adhuc in sacra mensa positis; intrans Præfectus quidam, Alexander nomine, cum turma militum, potestate ab Imperatore accepta, sancto Episcopo et Martyri, ut erat capite in sacram mensam inclinato, jussit per unum e militibus cervices præcidi, et propositam immaculatam hostiam palam projici coram militibus. At qui adfuerant, discesserunt non sine lacrymis. Duo vero e levitis ministrantes immaculato sacrificio, quorum nomina erant Christophorus et Chariton, adstabant sacræ mensæ, sempiternæ vitæ felicitatem et ipsi desiderantes, atque iis quæ gesta erant illacrymantes. Jussit vero Præfectus et illos quoque de medio tolli, ac mensam everti.

S. Clemens ad aram occiditur,

cum SS. Christophoro et Charitone diaconis.

49 At fidelis Sophia una cum aliis, sumens, toties iterata cohonestatum victoria, venerabili sancti Episcopi et Martyris corpus, decenter induit, et mundo linteo involvens, cum odoribus, hymnis, ac luminibus, deposuit in ea ecclesia, quæ in Crypto dicebatur, eosque ita demum allocuta est sapiens et Martyrum amans Sophia : Ego vos deposui in Crypto, id est, occulto : Christus vero, propter quem multa sustinuistis tormenta, vos in aperto et publico collocabit, vos veluti denuo suscitans transpositione, et rursum restituens, domo vobis digna ædificata. Non enim, Domine mi et fili, usque in finem relinquet te mater, et nutrix, et altrix, non modo in occulto, sed cum libertate serviens, sub Christianis Regibus et Præfectis honorata : felix ipsa, quod vestræ in mundo fiet gloriæ particeps. Me namque, quod restat, senectus jam ad vos vocat. Huc usque enim servata sum in vivis, ut corpora vestra curarem ac sepelirem. Ast orate, ut merear illam vobiscum requiem.

Sepelit eos Sophia,

50 Et hæc effata, lacrymis sepulchrum rigabat, quo prius sanctus Martyr Agathangelus conditus erat. Jam enim cœperat septum ad introitum, locumque præmunierat. Habebat quoque isthic S. Clemens, cum viveret, cellulam, in qua frequenter degebat, juxta easdem scalas. Diaconorum quoque reliquias prope duorum priorum corpora collocavit sanctissima Sophia. Consummatum est autem certamen generosissimi et fortissimi Episcopi et Martyris Clementis vigesimo tertio die Januarii. Auspicatus est confessionem, et depugnavit, sub Imperatoribus Diocletiano et Maximiano, sub Præfectis Domitiano, Agrippino, Curicio, Domitio, Sacerdone, Maximo, Aphrodisio, Lucio, Alexandro; annis viginti octo pulcrum certamen peregit, ad gloriam et laudem magni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in infinita secula, seculorum, Amen.

et memoriam colit.

a Ἐκκρυπτοὶ *dicuntur in Græco, quod* certaminum præfectus *significat : hic videntur sacri* Ostiarii *intelligi.*

b Constantinopolim *intelligit,* novam Romam *appellatam.*

c *Græce hæc ita efferuntur* παρεκάλεσε ἀνακλιθῆναι εἰς τὴν γῆν, συμπόσια, συμπόσια, ἀνὰ δέκα, δέκα. *Sensus videtur esse quem expressimus.*

EADEM ACTA

AUCTORE SIMEONE METAPHRASTE, INTERPRETE GENTIANO HERVETO GALLO.

CAPUT I.

S. Clementis ortus et educatio. Obitus parentum.

Post ducentesimum et quinquagesimum annum Domini nostri Jesu Christi, anno duodecimo Valeriani Imperatoris, Consulibus ipso Valeriano et Luciano, ille vere magnus et admirabilis Clemens, Ancyræ, metropoli primæ Galatarum provinciæ, tamquam egregius aliquis palmes, multis boni spiritus botris erat omni ex parte plenus. Ea enim cum ipsum tulisset, et multis etiam aliis civitatibus misisset præclarum exemplar martyrii, ipsa quoque collegit pulcros fructus consummationis.

Nascitur Ancyræ S. Clemens

Auctore Simeone Metaphraste

2 Erat autem genere insignis, ex nobili quidem et alto deductus sanguine. Erat enim ei pater et mater, hæc quidem ex ambobus parentibus claris et fidelibus; ille autem in religione a *a* Sophia fideli valde dissidens, et gentili deditus stultitiæ. Nam cum eam haberet vitæ sociam et habitationis, multa semper dicens et faciens, conabatur eam facere sociam religionis. Ea autem cum animi magnitudine maritum superaret, hoc majori studio contendebat, ut si qua ratione fieri posset, eum deduceret ad veram pietatem. Sed ille quidem dormiens in profundis erroris tenebris, erat sua sponte malus, et recusabat adspicere magnam lucem veritatis. Quocirca sic quoque miser duplici morte moritur, nempe carnis et animæ. Solus autem uxori filius hic Clemens admirabilis ex ipso relinquitur, adhuc infans, et quem mater suis tenebat ulnis, et ejus alebatur ubere.

patre gentili

a

quo moritur,

3 Cum sic ergo esset mater marito vidua, habetque adhuc spes ejus de puero, ei tantam dabat operam, et ei tam diligenter attendebat, ut ei esset omnia, et pater et pædagogus, et mater. Nam primum quidem eum studiose alebat, et ea faciebat, quæ par est matrem filio. Cum autem jam ad eam pervenisset ætatem, in qua sunt pueri capaces disciplinarum, ei rectam pietatis rationem recte sapiens suggessit, ut quæ eum recte Clementem nominaverit, vel potius prophetice, et ut fini conveniebat. Sciebat enim eum futurum veluti quemdam *b* palmitem veræ Christi vineæ, et ei producturum esse fructum multarum animarum; etiamsi multi reges, veluti quidam non boni agricolæ, eum sæpe multis totonderint suppliciis, ut deinceps procedens declarabit oratio.

pie a matre Christiana instituitur :

b

4 Cum ita se haberet Clemens, et a matre benevola tam pulchre aleretur atque educaretur; propinquum illa sentiens decessum, puerum benigne et amanter complexa, qui duodecimum nondum annum compleverat, non magis eum suarum facultatum, quam thesauri qui est in cœlis, hæredem conabatur facere, hæc eum suavissimis et mandans amplexibus. Fili mi, fili carissime, fili, qui prius, quam tuum videres patrem, vidisti orbitatem; Dei autem patris opibus es locupletatus, et orbitate usus es ad felicitatem; ego quidem te produxi corpore, Christus autem regeneravit per spiritum. Cognosce tuum patrem, vide ne ejus filii denominatio sit tibi falso imposita. Servi soli Christo, in Christum tuam colloca fiduciam. Is vere est immortalitas, is salus, is qui de cœlo descendit propter nos, et nos quoque una secum in altum extulit, et filios suos effecit, et deos. Qui ergo huic paret Domino, superabit quæcumque sunt difficilia, non solum, qui simulacra honorant, Tyrannos et Reges deprimens et dejiciens, sed eos etiam qui ab ipsis honorantur, dæmones pudore afficiens, eorumque ducem et præsidem diabolum.

ea moritura filium solatur :

5 Deinde inter loquendum oculos suffusa lacrymis, et divina contemplatione impleta a gratia, ea etiam quæ erant eventura Clementi, persequitur, vel maxime prophetice; et, Rogo te, dicebat, fili carissime, rogo te, ut mihi des unam gratiam pro omnibus. Quoniam enim instat tempus difficile, et vehementer spirat impietatis persecutio; es autem ipse quoque, ut noster dicit Dominus, ad Reges propter ipsum Præsidesque ducendus, hunc mihi honorem concede fili, ut pro ipso stes fortis et strenuus, et mihi firmam ac stabilem conserves confessionem : et confido in Christo meo, o membrum meum, confido, quod cito

prædicit futuras tentationes :

Matth. 10, 18

AUCTORE SIMEONE METAPHRASTE. *hortatur ad constantiam.*

cito in tuo quoque capite florebit corona Martyrii. Para ergo teipsum, et ad magni animi virtutem tuam incita animam, ne te imparatum offendant certamina. Non enim adversus hostes contemnendos, neque de rebus levibus est decertatio. Sed sunt adversarii quidem ipse malignus, illiusque ministri et satellites : agitur autem de vita æterna et honore, aut rursus de dedecore, quod nunquam terminatur, et supplicio. Aut ergo te bona adhortentur, aut gravia deterreant. Turpe est, o fili, milites quidem pro conservo et mortali Rege lubenter mortem oppetere, nos vero non hoc velle similiter subire pro Rege immortali. Quamquam ipsi quidem ab eo nihil accipiunt, quod respondeat meritis tantæ benevolentiæ. Quod enim donum tanti est momenti, quanti vita? aut quisnam post mortem est sensus eorum, quæ donantur? Sed si mortuus fueris pro Christo communi omnium Domino, pro vita quæ est ad tempus, habebis immortalem; pro deliciis et gloria et quæ semper fluunt divitiis, æterna frueris beatitudine. Quid vero, etsi nunc non moriamur? non paullo post omnino moriemur, et omnibus commune reddemus debitum? Et alioqui quæ propter Christum mors suscipitur, ne mors quidem jure existimabitur. Semper enim meliore spe futurorum, ejus sensus adimitur.

proposita mercede Martyrum,

6 Ante omnia autem, o fili, illa sunt consideranda, quemadmodum ipse effector universæ creatæ naturæ, et nostri generis opifex, propter nos homo factus est : et cum in terram venisset, conversatus est cum hominibus. Cur non dico id, quod est maximum, quod pro nobis quoque ingratis famulis Dominus morte est condemnatus, consputus, colaphis pulsatus et postremo mortuus? Et hæc omnia ipse passus est propter nos et nostram salutem, ut peccati solveretur tyrannis, ut prior tolleretur condemnatio, ut cœli portæ nobis rursus aperirentur. Quomodo ergo non erimus venia indigni, o fili, si ipse quidem pro nobis, qui gravissima perpetravimus, isque cum sit Dominus, talia passus sit; nos autem ne pauca quidem propter illum sustineamus? Hæc, o fili, considera, et nihil te separet a caritate Christi, non minæ Præsidum, non tormenta ac supplicia, non metus Regum, qui sunt ad tempus, quorum ira cito decidit cum supercilio, et ignis extinguitur, et ensis rubigine obducitur : sed potius te consolentur bona, quæ sunt parata Martyribus, et cœlum ipsum, quod est tibi propositum præmium martyrii.

et exemplo Christi pro nobis passi.

7 Hæc quotidie mater ei suggerebat, ut quæ ejus, qui vere est sapientia, spiritum haberet per se loquentem, cum puer jam esset canus prudentia etiam ante ætatem, et profundiore opus haberet admonitione. In fine autem hæc quoque adjecit : Hæc mihi tuæ matri redde, o fili, pro tui nutritione : hæc sit mihi merces meorum in te pariendo dolorum, o fili jucundissime, ut ego quoque mater, ex Pauli sententia, salva fiam per liberorum procreationem, et in membris filii glorificer. Ecce enim, o fili, ego quidem jam recedo, (senserat enim se morientem, virtute gratiæ) et hæc lux sensibilis mihi mane non illucescet. Tu vero mea in Christo lux et vita, et te rogo, mea viscera, ne ea spe fallar, quam de te concepi. Una mulier Hebræa aliquando septem produxit Martyres, et ipsa in illorum septem decertavit corporibus. Tu autem vel solus mihi sufficies ad gloriam, et beata ego inter matres, quod per te ero insignis. Ecce vado ante te, o fili, et deinceps quidem corpore separor hodie a tuis suavissimis oculis; animam autem meam, postquam decessero, existima, o fili, a tua semper pendere, cum qua confidenter Christi adorabo tribunal, tuis glorians laboribus, de tuis propter ipsum notis ac stigmatibus me magnifice circumspiciens, et magnificorum illorum præmiorum et lætitiæ futura particeps.

1 Tim. 2. 15

prædicit obitum suum

2 Mach. 7

...ctuo

8 Hæc mater dicebat filio, et simul omnia illius membra deosculabatur; Felix ego, rursus dicens, quod membra Martyris deosculor, membra offerenda Christo sacrificium. Sic ergo eum amplectens, et quam suavissime differens, vere beata quiete requievit, cum spiritum quidem Deo, corpus autem dulcissimis filii manibus commendasset. Ille autem, ut qui in benevolam matrem fuisset semper pius filius, illud quidem sepelit splendide et magnifice. Ipse vero vitam suscipit solitariam, hoc statim primum matris concedens mandatis, ut a mundo propter Christum discederet, qui postea propter illum a vita quoque erat discessurus.

Clemens solitarius degit.

a Euphrosine *appellatur in prioribus Actis.*

b Κλῆμα, palmitem *significat, ut ante scriptum.*

CAPUT II.

S. Clementis adolescentia. Episcopatus.

Atque Clementi quidem sic matre orbato (Deum enim habebat patrem) ille ei rursus aliam inducit matrem, quæ nec nomine, nec moribus quidquam differebat a priore : ipsa quidem et genere insignis et dives, quæ ipsa quoque similiter vocabatur Sophia, et noctu et interdiu semper versabatur in orationibus. Cum esset autem, si ulla alia, filiorum amantissima, carebat omnino filiis. Divina vero providentia, quæ res eorum ex alto administrabat, nec ferens teneram Clementis ætatem esse a matre desertam, et rursus volens explere Sophiæ desiderium, Clementem sapienter ad ipsam adducens, ut adoptet efficit. Cum re vera autem esset sapiens Sophia, in ea quæ est ex Deo sapientia ipsa eum instituebat : et perinde ac ipsa eum peperisset, in Clementem erat affecta, et summam curam ejus gerebat. Neque vero Clemens minus, quam par erat in matrem, amorem in eam ostendebat : sed puram quidem ac synceram in eam reverentiam servabat et desiderium. Præceptoribus autem plurimum quoque fructus mox reddidit, sicut bona quædam terra et pinguis, quæ nequaquam agricolam propter paucitatem molestia afficit; sed per eorum, quæ nascuntur, multitudinem provocat potius ad alia dejicienda semina : ea quidem, quæ habebat, communia proponens iis qui egebant ex æqualibus, suæ autem linguæ eos instituens sapientia, et eos ad agnitionem deducens veritatis.

Adoptatur a Sophia, optima matrona,

10 Cum itaque aliquando fames invasisset Galatiam, et omnibus similiter hominibus et pecoribus afferret exitium; ipse tollens infantes gentilium, quicumque relicti fuerant orbati parentibus, et quicumque rursus propter paupertatem in viam projecti fuerant, et amictu quo corpus tegerent et alimento egebant necessario, alebat, vestiebat, instituebat, et quod his erat longe majus, ad Deum adducebat : ea quidem, quæ ad corpus pertinebant, ex fidelis Sophiæ pecuniis lætus suppeditans; quæ autem ad doctrinam pietatis, et morum ornamentum, et animæ utilitatem, a domo ipse proferens ex sapientia spiritus. Quos quidem cum et apud ipsum viverent, et ab ipso recte comprehenderentur, et cum eo tecti et salis et assidui essent sermonis participes, et illius doctrina indies irrigarentur, paullatim virtuti assuefecit, et procedente tempore excitatus est eorum animus, ut cum ipso admirabili Clemente decertarent. Quocirca non solum multos habebat filios, sed eos bonos et bene educatos, Sophia, quæ prius carebat filiis, veluti quamdam civitatem ex his construens adolescentulis, Deo undique circumdatam, qui est murus longe tutissimus.

pauperes pueros famis tempore tollit, educat, fide instruit

11 Clementi autem cum aliis virtutis laboribus, legumina quoque solum erant alimentum. Ab animantis enim omnino abstinebat, illorum trium semper memor puerorum, quorum corpora cum acuisset jejunium, effecit ut expugnari quidem non possent ab igne vitiorum, neque fundi illa una fornacis sensilis.

ipse oleribus victu utitur

Dan. 1 et 3

12 Sed enim oportebat lucernam imponi candelabro,

bro, et videri civitatem quæ est posita supra montem, et Clementem, qui resplendebat tanta luce virtutis, nancisci sacerdotium, ut sic quoque pluribus fieret via salutis. Propterea et Dei e superis suffragio, et communi sententia omnium, qui erant in Galatia, primum quidem sacer præco sacri atrii, deinde etiam paullo post Diaconus creatur, et Presbyter. Cum duo autem deinde anni præteriissent, ad Episcopalem quoque Sedem provehitur, alius inter Sacerdotes hic quoque exortus Daniel, ut qui etiamsi esset juvenis, omnem tamen Sacerdotis senectutem virtute superasset, et ostendisset senectutem non esse hujusmodi, ut rerum bonarum omnino certos efficiat possessores: sed nonnumquam etiam recte institutam juventutem esse virtutis non contemnendam custodem: nam vicesimum quidem annum jam attigerat.

ordinatur Diaconus, Presbyter,

Episcopus

13 Cum autem ei esset mandatus magistratus, majorem curam gerebat orphanorum, eos primum sacras docens scripturas, et deinde etiam divino eos dignans baptismo, et ad eos, quos par erat, gradus, non omnes, sed dignos referens. Hinc factum est, ut ex locis vicinis omnes confluerent, suos filios ad ipsum ex toto animo adducentes. Quos quidem tamquam germanos suos filios suscipiens, similiter educabat atque instituebat. Sed sunt hi quidem primi re vera fructus virtutis boni Clementis, et talia præmia sacerdotii.

maxime orphanorum curam gerit

CAPUT III.

S. Clementis captivitas, adversus blanditias et minas constantia.

Deinceps autem ei finem incipiunt accipere matris prædictiones, et contexi divina corona martyrii: est autem a nobis oratio ducenda paullo altius. Cum Diocletianus Romanum suscepisset imperium, et in eo primum annum ageret, nova quidem genera tormentorum excogitata fuerant adversus Christianos, novorum autem mortis generum minæ fuerant intentatæ: et mittebantur litteræ per omnem terram, quæ parebat Romanis, quæ Magistratibus et Præsidibus, Vicariisque et Proconsulibus adversus pios supplicia et cædes injustas significabant, et iis, qui in iis fuissent negligentes, æquale minabantur periculum; iis autem, qui diligenter fuissent executi, opes pollicebantur, dona, et esse inter primos amicos Imperatoris; et cum honore omnes esse superaturum, qui in his rebus fuerit studio superior. Qui ergo in urbibus et regionibus erant impii Præsides, ex obsequio in Principem ducentes suæ fomitem insaniæ, in hoc consentiebant, ut eos, qui in pietate vivebant, conscinderent, et ita omnes delerent et de medio tollerent, ut eorum, qui timebant Dominum, nullus evaderet. Itaque ad Domitianum quoque, qui Vicarii gerebat magistratum, et versabatur in partibus Galatiæ, referunt de hoc magno et admirabili Clemente, quod cum infantium magnam abstraxisset multitudinem, ad Christum, qui dicitur, adduceret, et magnorum deorum cultum, quantum posset, prohiberet: persuaderet autem multis illi animum adhibere, et vivum solum eum Deum prædicare.

Sæviente Diocletiano,

defertur ad Domitianum Vicarium:

15 Hæc simul ac audiisset Domitianus, eum jubet adduci. Qui cum paullo post ante eum constitisset, eum blandis et insidiosis verbis ad se attrahere conabatur: Quæ videntur, dicens, nequaquam conveniunt et congruunt iis, quæ de te allatæ sunt, accusationibus. Vultus enim et species liberalis, morumque mansuetudo et moderatio, mihi omnino videntur prudentis et ingenui animi. Quæ autem de te dicta sunt ab aliquibus, sunt puerilis potius inscitiæ, pusillique animi et plane illiberalis. Res vero ipsa id indicabit, ex te enim vera discemus facilius, si pauca quædam dederis verba tuæ prudentiæ. Martyr autem: Nostra, inquit, prudentia et intelligentia est Christus, qui est vere sapientia, qui Dei est Patris filius et Verbum: cujus verbo producta sunt omnia, a quo ipsum quoque dicere et sapere nos habemus.

blanditias ejus respuit et Christum confitetur:

16 Respondens autem Vicarius: Me, inquit, per deos, affecisti molestia, cum has præter omnem spem statim ab initio nugas dicere cœperis. Sed si mihi credas, has longas nugas multum valere jubens, veni et diis sacrifica propitiis; eorum quidem, qui eos contemnunt et inficiantur, supplicia; eorum autem rursus, qui venerantur et colunt, honores reputans. Eorum vero, qui ducuntur, nos tibi sumus exemplum, qui per ipsos ad hunc pervenimus magistratum, et beneficiis gratias eis referimus, honorando eos, qui ipsos colunt, et suppliciis afficiendo eos qui nolunt parere. Cum ad hæc ille risisset, ut est consentaneum, quod donorum, quibus alliceretur, et turpium meminisset honorum, et promptum ejus animi studium videretur his dissolvere: Sed nos quidem, inquit, o Præses, sentimus his contraria, et damnum quidem vestra dona; honorem autem, ignominiam; et magistratum esse putamus servitutem; contumelias vero rursus, supplicia, et minas, voluptatem et delicias, et quod est his majus, cum Deo conjunctionem. Hæc cum tu scias, nec promissis et honoribus, neque rursus minis et suppliciis, existimes te posse nos abducere a pietate.

ridet quæ ille offert et laudat

17 Hæc paullatim movebant animum Domitiano, et Sanctum acrius intuens: Ego te, inquit, omnino feci arrogantiorem, cum me in te tam leniter gesserim. Non est autem mirum, si cum tu perpetuo vitam agas cum pueris, non absimilem eis sensum habeas. Cæterum nisi et deos placaris sacrificiis, et hinc nostram lucrifeceris benevolentiam, scias pœnam mortis esse tibi subeundam, eamque, non quæ breviter et cito afferatur, ut tu fortasse existimaveris; sed multis prius et variis affecto suppliciis, deinde etiam esse gravissimum sustinendum modum mortis, ut et ipse malus male abolearis, et tuo exemplo castiges multorum arrogantiam.

nec minus terretur

18 Admirabilis vero Clemens: Quoniam mihi, inquit, pueros objicis: Ego, inquit, studui pueris eam indere prudentiam, quam ignorant qui sunt apud vos viri, et ex his ipsis qui sunt seniores et sapientiores. Nam quæ est vere Dei sapientia, seipsam abscondit a sapientibus et prudentibus, et revelavit videlicet infantibus. Glorior autem et prædico me offerre sacrificia, sed Deo meo rationabilia: non, ut ipsi, torrentes sanguinis, fumosque et nidores, quibus eos, qui sunt apud vos, deos colitis, vel maxime præter rationem. Quod si meum sanguinem pro ipso sacrificavero, ita mihi quoque aderit, si non ex æquo, at aliqua ex parte Domino meo vicem rependere. Et enim me Christe Rex ipse tuo pretioso redemisti sanguine.

puerorum institutione, sibi objecta gloriatur

CAPUT IV.

Atrocia Ancyræ tolerata tormenta.

Hæc cum Martyr cum magna dixisset fiducia, abjecta persona Præses, quam olim in ipsum parturiebat insaniam, eam produxit in medium: et cum sublimem super lignum statim athletam sustulissent, qui aderant, quod is ita jussisset, ejus latera laniabant, et acclamabant, ne jussa contemneret Imperatoris. Profundi itaque fulci secabantur in illius carnibus, et earum magna pars auferebatur, et forma internorum aperiebatur viscerum, ut ne hominum quidem oculis esset tolerandum spectaculum. Ille autem non est animo commotus, non mutavit formam, non vocem, non verbum emisit miserabile, non gemitum ejus qui dolore cruciatur: sed perinde ac si esset securior iis, qui aderant et contemplabantur, et minus sentiret quam ipsi qui cædebant, magno animo agebat gratias Deo Agonothetæ.

latera laniantur,

fertque constantissime

20 Cum vero in ejus supplicio multum temporis consumeretur,

AUCTORE SIMEONE METAPHRASTE

consumeretur, et remissæ quidem essent manus lictoribus; Martyr autem eumdem fortem et generosum ostenderet animum; volens Præses dissolvere fortis ejus animi robur: Noli, inquit, o tu, existimare fore, ut tu me superes fortitudine: sed etsi longum tempus effecerit, ut eorum, qui cædunt, dexteræ sint parum defessæ; at ego rursus eorum loco alios ponam recentes, qui non prius te cessabunt cædere, quam nuda carnibus ossa tua reliquerint. Statimque lictores ex successione rursus Martyrem circumsistentes, ei quoque similia faciebant prioribus, donec eis quoque similiter manus imbecillæ fuerunt et defessæ. Ille ergo stultus Præses, partim quidem admiratur Martyris constantiam; partim autem pudore affectus propter lictorum imbecillitatem, jussit eum deponi de ligno. Ille vero talis erat, qualem nec oculi lictorum adspicere, neque manus sustinebant tangere, erat enim omnino nudatus carnibus, eisque tanquam veste erat exutus: solum autem propterea, quod essent ossa fixa, homo esse videbatur; quæ ipsa quoque erant illita sanguine, quoddam novum et alienum spectaculum, et quod vel ex se possit efficere ut caligent oculi.

ab aliis rursum lictoribus discerpitur usque ad ossa

21 Quocirca cum ille desperasset se posse ei vim afferre et castigare, utpote quod ei visum esset inutile, per eas quæ rursus apud eum utebatur et lenitate: Et hæc tibi, aiebat, o Clemens, fuere causæ tantorum malorum, invidia et contentio. sed ad te quidem a fortuna pervenit invidia, quæ tibi omnino invidens, non sinit res tibi succedere ex sententia. A natura autem est tibi contentio: ea enim te ad intempestivam rursum litem incitans, prohibet quominus nobis pareas; et ideo in mala te conjecit extrema, magnis autem privavit muneribus, quæ eras consecuturus, si voluisses cedere jussui Imperatoris. Vel potius tibi quoque fortuna injecit contentionem, volens tibi omni ex parte adversari, et tua semper labefactare. Sed vel breve aliquod momentum temporis parce misero corpori, et noli, dum in re vana vis ostendere egregiam animi constantiam, immaturam mortem et violentam subire.

blanditiis deinum sollicitatur

22 Ad hæc Clemens admirabilis, illius nugas ne minimum quidem curans, hoc ei solum respondit: Quæ mihi a te mors est afferenda, o Judex, et corpori interitus vacuitatem, et animæ efficit immortalitatem. Et hoc, inquit Vicarius, omnino est extremæ stultitiæ, id quod est bonum, usque adeo ignorare et negligere, ut et dulcem hanc lucem, benignumque et lætum illud astrum, neque solem, quæ ad fruendum et nos oblectandos dii nobis concesserant, spe alicujus alterius incertæ vitæ amittatis. Etenim si rursus in eadem permaneas inobedientia, acceperis quidem aliquam brevem a tormentis dilationem, ne tam vehementibus suppliciis tibi corpus defatigetur, sed hæc remissio erit tibi paullo post caussa majorum malorum, et cum te parvo tempore collegeris, magnis rursus et variis traderis suppliciis: quorum, ut mihi videtur, anima quoque e corpore excedens, sensum habebit acerrimum. Martyr autem: Solus, inquit, minis, ut videtur, et nudis verbis polliceris modo te impleturum ea, quæ dederо. Ceterum cum scias quænam sit mihi sententia, noli ea quæ ad verba solum spectare, sed tibi ad opus perducanti omnia, et a nulla re abstineas, quæ sit aspera et difficilis.

novas Judicis minas ridet

23 Tunc ferus ille et immitis ab ira consueta abripitur, et cum dixisset, Plane contentiosum animal est homo iste, genas et os jubet ei verberari. Nam quoniam, inquit, hæc sola pars corporis remansit minime affecta supplicio, dicendi utitur libertate. Patiatur ergo hæc quoque similiter atque aliæ partes corporis. Statimque ex lictoribus, qui erant quidem paullo humaniores, alii quidem eum solis manibus verberabant, alii autem etiam sustinebant, ut qui lacerationibus jam esset dissolutus, et ad terram diffluеret: quotquot vero audaciores erant et crudeliores, lapidibus quoque in eum utebantur, et iis illud veridicum Martyris os pulsabant. Martyr autem, Magno, inquit, me honore affecisti, o Tyranne: magno, inquam, affecisti honore, non supplicio. Quomodo enim non est honor servo, dignum haberi, qui eadem perpetiatur quæ Dominus, et primi illi passionis socii et Martyres? Colaphis quoque cæsus et vultus mei Domini, et lapidibus fuit interemptus Stephanus. Hæc quoque mihi nunc magnum decus et ornamentum afferunt. Levat mihi laborem passionis imitatio. Sedat mihi dolorem, iis qui sunt me præstantiores, in honore æqualitas. Hæc dicebat, et ad suum Agonothetam frequenter tollens oculos, vehementi studio agebat gratias.

a et genis illis concerberantur

iis parum gloriatur

24 Domitianus autem cum omnino animum despondisset, eum rursus mittit in custodiam. Cum vero putaret eum non posse amplius uti pedibus ad ingrediendum, quod prioribus suppliciis esset corpus confectum, jubet eum utrimque portari: sed qui omnes qui concidunt confirmat, afflictosque et depressos erigit, non sinit eum opus habere manu, quæ ejus gressus fulciret, sed eos repellens, qui accedebant ex gentilibus, et illud sensim acclamans, Oleum peccatorum non impinguet caput meum, ipse illam viam peregit. Quem cum sic abeuntem animadvertisset Vicarius, fortitudinem valde est admiratus, et conversus ad eos, qui circumstabant, Papæ, inquit, magnam tolerantiam! Talibus utique militibus opus esset Imperatoribus, ut essent quovis periculo superiores, et tam constantem animum et tam magnos spiritus conservarent in rebus asperis. Ceterum hic non sistetur amplius ad meum tribunal: ipsum autem ad Imperatorem mittam Diocletianum. Ille enim solus eum superaverit.

reducitur in custodiam.

Præsidis fortitudinem ejus mirantis

25 Dixit, et eum statim significavit litteris, quomodo se res haberent, jussit eum quamprimum duci Romam. Cum fuisset ergo Martyr extra civitatem, una cum corde manibus in cœlum sublatis, Domine Deus, inquit, qui omnia facis et procuras pro universo genere hominum, et multas nobis munis vias salutis, hanc tuam civitatem, et animas eorum, qui in ipsa crediderunt, conserva, ne implicentur laqueo diaboli, et Tyrannorum capiantur insidiis. Porro autem me me quoque perpetuo esse sinas alienos ab eo, quæ nos tali: sed qui Jacob convertisti in domum patris sui, et eum a manu Esau liberasti; qui etiam ossa Joseph una cum populo ex Ægypto extulisti, et ea patriis restituisti sepulcris; tuæ quoque placeat voluntati me reducere, et quæ me genuit et aluit, et ad hanc usque ætatem produxit patriæ, tanquam aliquod rursus reddere debitum. Hæc cum a Deo precibus contendisset, viam confecit alacriter.

mittitur Romam

CAPUT V.

Spreta Diocletiani promissa.

Postquam autem Romam pervenerunt, ubi tunc quoque versabatur Diocletianus; et qui missi fuerant, ei reddunt litteras, et Clementem admirabilem, cum ille jussisset, adducunt in medium. Cum vero adstitisset, tunc videns Diocletianus jucundum ejus alacremque et generosum adspectum, primum quidem celans, quid in animo haberet, apud se admirabatur, an illa omnia sustinuisset, quæ ei significabant litteræ. Deinde eum etiam fixis intuens oculis, et totum considerans, Tu es, inquit, celebris ille Clemens, cujus magnum est nomen propter fortem et generosum animum? Sed oporteret omnino hunc tuum generosum et magnum animum, habere aliquam piam et justam caussam, sed non hanc impiam et iniquam, et hoc ipsum manifestum animæ et carnis exitium. Nunc enim quo est major, eo est deterior, et nos magis ad iram provocat, deos incitat ad vindictam.

Sistitur Diocletiano

blanditiis tentatur

Verumenimvero

Verumenimvero tu animo ad contraria mutato, hunc firmum et constantem animum ostende pro pietate in deos, ut sic quoque potius dignas consequaris remunerationes. Illi enim, ut arbitror, tui propter hunc fortem et excelsum animum miserti propterea effecerunt, ut tot et tantis resisteres suppliciis, nec permiserunt, ut tu jam diu male perires, et præriperes, ignitionem et mutationem omnino exspectantes. *hunc divitias et honores, inde tormenta proposita,* Hæc dixit; et pro oculis Sancti statim proponit, illinc quidem aurum et argentum et litteras Imperatorias, quæ Patriciorum illi dabant honorem; deinde etiam aliorum magistratum et dignitatum insignia; et præterea vestes floridas et magnificas, et alia quæcumque rerum pulcrarum cupidos evocant oculos : illinc autem rursus instrumenta tormentorum, manus ferreas, grabatos, et ipsos quoque ferreos, rotasque et pectines, craticulas, lebetes, obeliscos, sartagines, et graves catenas, et aliam magnam instrumentorum multitudinem, specie quidem diversorum, spectaculo vero terribilium, experientiam autem habentium ipso quoque spectaculo graviorem. Deinde Martyrem suaviter intuens, et manu extendens pecunias : His te, inquit, remuneramur, si pius in deos, et in nos sanctus extiteris.

27 Ille autem, cum Sanctus ab eis oculos avertisset et ea veluti subsannasset, et propter ea quæ dicta fuerant, graviter ingemuisset, Vobis, inquiens, pereant ipsi vobiscum dii; *utraque contemnit* tunc acriter et torve fortem intuens Clementem, et simul convertens oculos ad genera tormentorum, Vides, inquit; hæc sunt eorum, qui non parent, et sunt impii. Martyr autem, Si vestræ, inquit, pœnæ sunt, sicut existimas, terribiles et ad experiendum intolerabiles, sicut rursus dona splendida et magnifica, et digna quæ beata judicentur; quænam esse existimas ea, quæ cœlestis sunt et solius Dei? quænam immortalia quidem supplicia et dolores inexorabiles? quales autem ignis fluvios, qui ne solo quidem sunt adspectu tolerabiles? quænam vero rursus bona sunt consecuturi, qui eum dilexerint? Scriptum est enim, talia ut nec mente possint comprehendi, nec oculis adspici, aut quæ ex his percipitur omnino voluptas conjici. *1 Cor. 2. 9.* Nam quæ sunt quidem præsentia, hoc argentum et aurum, sunt solum pulvis et lutum, vilis et infrugifera materia, quæ turpiter quidem ex terra nascitur, turpius autem in eam, quæ videtur, speciem per ferrum et ignem transfertur, latronibus subjecta et furibus, et si non his, at diminutioni saltem et rubigini, ut quæ consumatur atque defluat. Vestes autem purpureæ et splendidæ, fila sunt vermium, et inventa barbarorum hominum. Quamobrem si ea nos reddunt honoratos, vestra quidem sententia homo est verme vilior. Quod si oportet etiam homines propter hæc habere in admiratione, multo magis admirarer eos, qui hæc fabricantur, quam eos, qui propter ex his confecta indumenta gloriantur, et se magnifice circumspiciunt. Nam illi quidem artis solertia transformant naturam ad id quod est melius, et sensum decipiunt, et ornatum amantibus oculis suaves escas proponunt; hi autem induti sibi placent, et se magnifice circumspiciunt, de sui animi levitate ferentes testimonium : et cum oporteret eos pudere sui erroris, illi potius intumescunt, et tollunt supercilia, honorati alienis operibus, si modo ea omnino honorem vocare oporteat. Sed vestra quidem sunt talia, et eo modo se habent. Quæ autem a bono Deo nostro, sunt bona, contra se habent. Voluptatem enim habent immortalem, splendorem vero perpetuum. Neque enim timent eam, quæ est ex tempore, mutationem. Non suspectam habent conversionem, senium ignorant, sed semper florent, in æquali decore permanentia, stabiliaque perpetuo et immobilia.

28 Ad hæc Diocletianus : Mihi videris, inquit, *Deos irridet.* pulcre quidem loqui, o Clemens, sed male admodum sentire. Nam lingua quidem præfers immortalitatem, in mortali autem semper spem tuam collocas : Vestrum inquam Christum, quem dicunt a Judæis mala passum esse innumerabilia, et tandem mortem in cruce sustinuisse. Nostri vero dii sunt et semper immortales, et nihil grave nec molestum sustinent. *Ex vita Simeone Metaphraste* Respondens autem Martyr, De ipsorum, inquit, immortalitate et doloris vacuitate, propemodum vera dicis, o Imperator. Quomodo enim morientur, qui ne omnino quidem vixerunt? aut quomodo dolorem senserint, qui ipso quoque sensu plane carent? Sed etsi dolorem non sentiunt, sunt tamen subjecti innumerabilibus plagis et contumeliis. Nam qui facti quidem sunt ex lapidibus, a manu, quæ sculpit, plagas acceperunt, et ferro sunt lævigati ac politi, et sic cum magno, sed inani, labore, formæ humanæ simulacra et statuæ facti sunt. Quibus autem rursus aurum est materia, sive æs, sive argentum, ii quoque fusi igne vehementissimo, similiter atque alii consistunt omnino sensus expertes : qui tantum abest, ut opem ferant aliis, ut ne ipsi quidem possint facere, quominus hæc omnino patiantur. Nequaquam ergo moriuntur, quoniam nec omnino quidem, ut prius dixi, vixerunt : diffluunt autem et conteruntur, quomodo quod sint, a tempore, ita etiam, quod non sint, accipientes. Non ergo nostra quoque sunt hujusmodi, sed ipse verus Dominus et opifex omnium, Deus meus, qui est et expers temporis, et immortalis, propter me quoque fit homo postea, ut ego fiam propter illum deus; volensque cruci affigitur et sepelitur, et tertio die resurgit, et rursus in cœlum ascendit, unde descenderat : cum nos una quoque fecisset resurgere, et ad priorem reduxisset principatum, a quo male excidimus propter inobedientiam.

CAPUT VI.

Varii tolerati Romæ cruciatus. Multi conversi et martyrio coronati.

Propter hæc Imperator ad iram concitatur; et verbis victus, convertitur ad supplicia, nesciens stultus, se per illa magis esse vincendum : siquidem apertum est indicium, victum esse eum, qui punit, quod is, qui punitur, nihil omnino cedat suppliciis. Jubet ergo rotæ alligari Martyrem, et rotam quidem verti magno impetu, Martyrem autem virgis verberari crudelissimis. Statimque Martyr fuerat alligatus, rota vero vertebatur celeriter. Martyr autem, quando erat quidem in rota sublimi, tradebatur iis qui verberabant; quando vero rota eum sub se ferebat, corpus ejus acerbe conscindebatur, et ossa conterebantur. Cumque sic laceraretur, Domine mi Jesu Christe dicebat, veni ad opem mihi ferendam, et leva me hoc pondere supplicii : quoniam circumdederunt me dolores mortis, pericula inferni invenerunt me. Respice ad me, et miserere mei, et ex necessitatibus meis erue me. Adsis mihi, ut aliquando etiam a paralytico, ad gloriam tuam, ad confessionem tui nominis, ad dedecus et ignominiam inimicorum, ad majorum propter te perpessionum tolerantiam.

30 Hæc cum dixisset Sanctus, statim et rota a motu, et qui verberabant, cessaverunt a plagis afferendis, et Martyr quidem simul ab omnibus, et a rota, et a vinculis illis sua sponte solutus fuerat, et restitutus in priorem sanitatem : lictores autem subiit membrorum dissolutio. *Iterato a tormentis liberatur* Et multi ex Romanis, qui ad tale spectaculum concurrerant, sanis evaserunt animis, et Magnus est Deus Christianorum, magna voce exclamaverunt. *Multi convertuntur* Magnus vero Clemens, qui erat vere Christi palmes cum veluti pulcros quosdam fructus suo membra Deo obtulisset, Ago tibi gratias, dicebat, o Deus, quod volueris me in hac maxima et frequentissima civitate pati pro Filio tuo unigenito, qui ipse quoque passus fuit pro nobis, et

pretium

AUCTORE SIMEONE METAPHRASTE

pretium nostræ captivitatis et servitutis suum effudit sanguinem. Deinde subjunxit etiam seriem Sanctorum, qui Romæ erant. Quem Petrus, inquit, docuit colere, et Paulus prædicavit, et qui erat ejusdem, cujus ego, nominis Clemens ille sapiens, adorandum esse decrevit; et divinus deinceps Onesimus est confessus. Propter quem ipsi quoque passi, libere loquendi potestate apud eos valent plurimum, et adorantur a fidelibus, haud ita multo post autem adorabuntur etiam a fidelibus Imperatoribus. Hoc autem dixit, prædicens mox delendam impietatem.

Os illius contunditur,

31 Hæc Diocletiani animum acrius inflammaverunt : jussit autem stylis ferreis illud præclarum Martyris os contundi ac confringi. Quo factum est, ut dentes quidem mox labefactarentur, maxillæ vero contererentur. Vox tamen reprimebatur, neque illi prolixe loquendi libertati vel minima dabatur remissio : sed etiam lictoribus ut sileret jubentibus, ipse idem erat, et ne parum quidem remittebat : sed contra etiam voce utebatur majore, non secus ac statua quædam ænea, quæ icta vehementius, majorem edit sonitum. Quamobrem cum ipse quoque Imperator esset defatigatus, vinculis et quæ ex eis oritur afflictione et miseria toti Martyri imposita, tradit eum in custodiam.

Conversi ab eo in carcere baptizantur,

32 Multitudo autem eorum, qui rotæ miraculo crediderant, viri, et quæcumque erant prudentia præditæ mulieres, inita inter se conventione, carcerem ingressi sunt. Deinde tangentes illius pedes, valde acriter rogarunt, ut divinum baptismum consequerentur. Cum itaque precibus tam vehementibus ipse quoque alacerrime annuisset, rem statim est aggressus. Dum itaque in carcere esset aquæ copia, et ipse quas oportet preces profert, et cum ipsis pueris omnes sacro dignatur baptismate. Media autem nocte eis divina quædam apparet visio, neque lux quædam, quæ neque verbis exprimi potest, et quam humanus non admittit adspectus, totum simul tanquam fulgur illustrat carcerem. In media vero luce erat vir quidam ad pectu valde alacer, splendida autem veste indutus, qui ipse quoque erat lux totus quantus, pennis insignis densissimis. Is cum ad Clementem accessisset admirabilem, ei in manus tradit panem et calicem. Deinde ille quidem evanuit; eos autem ipsa quoque vox defecit, ut qui spectaculo admirabili essent obstupefacti. Sanctissimus autem Clemens cum statim conjecisset ea esse signa Dominici corporis et sanguinis, ea et valde pie suscepit, et cum preces dixisset consuetas, ea communicat iis, qui jam erant baptizati.

Angelo adferente, Eucharistiam percipiunt :

33 Cum ergo complures ad eum undique accederent, et carcerem facerent ecclesiam, et multitudini Christianorum fieret accessio, custodes carceris hæc renuntiant Imperatori. Ille autem et eos jubet mucto comprehendi, et nisi pietatem abnegaverint, omnes citra ullam interimi misericordiam. Illi vero comprehensi jussu Imperatoris, inventi sunt non ignari ejus quod erat bonum et utile, eligendi. sed ab hac, quæ est ad tempus, vita maluerunt recedere, quam a Christo deficere, qui nos formavit, et dilexit, et mortuus est pro nobis. Quamobrem ante civitatem, tanquam sacras quasdam hostias, seipsos et filios offerunt Domino, cum nullus tunc remanere sustinuisset præter unum, cujus quidem erat animus aliquanto juvenilior : non enim remanserat, ut certamen effugeret, sed ut cum majoribus potius malis colluctaretur, eaque ei essent coronarum majorum occasio. Is erat admirabilis Agathangelus, de quo etiam deinceps dicetur apertius.

pro Christo occiduntur.

34 Diocletianus autem cum paullo post esset magni Clementis recordatus, eum rursus producit, et primum quidem, tanquam abductus pœnitentia, priorem illam abjecisset insaniam, ipsum et laudibus sensim aggrediebatur, et ea ratione conabatur potius superare generosum illum et excelsum animum. Deinde cum vidisset rem sibi esse cum homine cordato, et qui non magis posset animi fortitudine malorum ferre impetus, quam prudentia blandis verbis et disertis non succumbere; abjecta statim persona et ficta illa mansuetudine, repente apparuit id quod erat : et rursus aliquod novum excogitavit supplicium, quodam Amphione, qui inter suos primum locum obtinebat, ad hoc maxime incitante. Erat autem hoc supplicium, ut sic et a tanta multitudine distenderetur Martyr, ut ipsæ quoque membrorum dissolverentur compages, lictores autem quatuor circumsistentes, exiccatis boum nervis eum diu crudeliter verberarent.

Clemens verberatur nervis boum

35 Postquam vero ille quoque fortiter huic restitit supplicio, et perinde ac si alius pateretur, ipse impatibilis mansit et immobilis; Scio, inquit Diocletianus, o Clemens, te esse animo valde contentioso, corpus autem illi posse inservire. Sed ipse ne sic quidem rursus cedam, sed etiam ferreis te aggrediar ungulis. Es enim tu forte ferreus et torpidus, et nullo fere sensu præditus; ut videam an te forte his excitaverim, quem somnus tam profundus invasit. Martyr autem, Recte quidem ait, dixisti, o Imperator. Dormio enim veluti quemdam dulcem somnum, me meo Christo ad labores pro eo suscipiendos futurorum spe sopiente : rursus vero efficiente, ut sim sobrius et vigilans, quando eum prædicare oportet, et libere loqui pro ejus confessione. Hæc ille dixit : et Imperator quidem statim jubet lictores desistere a verberibus; sublimem autem eum in lignum tollere, et eum ferreis carpere ungulis, donec ei carnes omnino consumptæ essent, sanguis autem exinanitus, et sola ossa relinquerentur. Cum itaque rursus lictores ad id magnam adhiberent diligentiam, ut qui etiam ab occulto lictore atque adeo carnifice ad ea incitarentur; Martyr quidem primum seipsum attendens, deinde etiam ad tyrannum adspiciens : Non est, inquit, meum corpus id quod adest, quo ego quidem sum indutus, tu autem id nunc o Imperator laceras. Neque enim omnino dolore afficior, quomodo me oporteret, dum laceror : sed quod mihi quidem datum fuerat a natura paullatim præcedentibus prius consumptum est suppliciis, et nec parva quidem ejus pars mihi est relicta : carne autem, quæ nunc ad ossa mea accurrit, et membrorum continet compagem, veluti quodam indumento meus me Christus induit, propter quem priori me exui, eaque nunc erasa, me rursus induet alia. Neque enim lutum defuerit figulo. Cum is ergo hæc et his plura dixisset, cessavit. Diocletianus autem jussit ei ignis faces adhiberi. Ei autem illa quoque erant voluptati, ut quæ essent tanquam lux, quæ vim ignis non haberet.

discerpitur ungulis ferreis :

facibus ustulatur,

a Græca Acta Paulo.

CAPUT VII.

In itinere Nicomediensi, ac præsertim Rhodi, gesta.

Obstupuit de cetero Imperator, et conversus ad eos, qui circumsistebant; Ego multos quidem punii, inquit, ex miseris Christianis, et multos etiam morte affeci : sed nondum vidi virum tam magno et excelso animo præditum, sed neque cujusquam corpus adeo validum et robustum, et cui mortem afferre esset difficilius. Eum ergo trasmittam Nicomediam, Maximiano, ut est verisimile, prodigium futurum incredibile. Neque enim existimo eum unquam incidisse in virum tam firmi et tam constantis animi. Hæc cum mirabundus dixisset iis qui aderant, decernit ut Clemens sanctus trans mare mitteretur Nicomediam, examinandus a Maximiano, de eo scribens, et quæ prius a Domitiano, et quæ a se rursus passus sit, quæ opinionem et humanam omnem naturam superant : et hoc præterea significans, quod si eum quidem,

Ejus constantiam mirante Diocletiano,

mittitur ad Maximianum

quod

quod est plane desperandum, vincere et in aliam potuerit traducere sententiam, eum rursus remittat, rem illi gratam futuram, ut argumentum illius maximæ prudentiæ et ingenii solertiæ : si minus, eum tradat bestiis, vel etiam acerbis aliis suppliciis ei vitam adimat, ne si amplius, inquit, sit superstes, et Christianos et Græcos magnis afficiat incommodis, hos quidem corrumpens et attrahens, Christianos autem efficiens difficiles ad transmovendum, eosque muniens et confirmans.

Dolent ejus discessu Romani Christiani.

37 Roma ergo Sanctus est eductus, multis quidem eum deducentibus, multis autem lacrymis quoque prosequentibus, quibus consolabantur suam ab eo separationem. Quis enim oratione persequi potuerit ea, quæ tunc dicebant quidem fideles, et quæ rursus propter ipsum fecerint? Nam alii quidem pedes tangebant, et manus amplectebantur; alii vero collum complectentes deosculabantur, et propter separationem amaras effundebant lacrymas : alii se ejus sanguine inungebant, vulnera contrectabant, a vestibus avelli non poterant; Vir præclarus et fortis, strenuus decertator, qui ferro, dicentes, est validior. Qui ipsum autem abducebant, fracti fletibus, et ipsi quoque affecti animis, constiterunt diu, cedentes animorum perturbationi et spectaculo miserabili. Cum vero jam tempus vocaret, ut Martyr navem ascenderet, vi et vix tandem avulsus ab iis qui ipsum continebant, et tamquam membrum commune abruptus ab omnibus, civitati ea quæ par erat, et sibi precatus, navem ascendit, et cœpit navigare. Sed quid sapiens gubernator universorum Deus in nave suo providet consilio?

Agathangelus cum eo proficiscitur.

38 Is qui prius solus martyrium effugerat ex iis, qui sub Clemente crediderant in carcere, de quo paullo ante sumus nos esse dicturos polliciti, cum esset Romanus quidem genere, Agathangelus autem nomine, hic una navigat cum Martyre. Cum enim pervenisset ad navem in qua erat Roma enavigaturus, et cum nautis pauca esset locutus, eis facile persuadet, cumque sensim conscendisset, in aliqua ejus parte delitescebat. Deus autem fuit, qui et navem ostendit Agathangelo, et effecit ut essent ei nautæ faciles, et cito fuerint ab eo persuasi. Postquam autem jam Martyr quoque adfuit ipse cum militibus, et navem sunt ingressi, distabant a terra circa ducenta stadia, videns Agathangelus milites quidem et inter se et circa navem esse occupatos, solum vero sacrum Clementem seorsum Deum orare, a nemine visus nec animadversus prope eum accedit : cumque ejus pedes prehendisset, ei in memoriam revocat ejus, quæ in custodia facta est, confessionis et dati baptismatis. Deinde etiam narrat, quomodo e cæde effugerit, et quemadmodum prius sciverit navigium, et quemadmodum sit ingressus, et quemadmodum in eo delituerit.

Gaudet Clemens et pro eo orat.

39 Martyr autem (quomodo enim par est eum fuisse affectum, cum agnovit Agathangelum? erat enim primus ex iis, qui tunc ab eo fuere baptizati) salutabat, amplectebatur, benigne eum alloquebatur, aperte præ se ferebat, se viscera habere refecta gaudio. Deinde etiam cœpit precari vehementius, partim quidem gratias agens pro Agathangelo, et verba quæ animi lætitiam significabant offerens; partim autem Deum quoque invocans, ut illi ferret auxilium, et rogans, ut is esset sibi socius confessionis; Ago tibi gratias, Domine Jesu Christe, dicens, qui mihi es sola et unica consolatio et auxilium; quod me neque in terra, neque in mari relinquas a tuo desertum auxilio, sed me per totam viam defenderis et deduxeris, et meum labore defessum animum recreaveris eo quem scis modo, ejus consolator effectus. Ecce enim nunc quoque in mari in Agathangelo bono meo fratre mihi es cognitus, qui vel mihi ex ipso nomine tuum spondet auxilium, ut qui Agathange-

Auctore Simeone Metaphraste.

lus, id est, bonorum nuntius, et sit et dicatur. Sed ei quoque concede, o Rex Christe, ut ad finem tuam deducat voluntatem, et glorifica ipsum tua confessione, ut tu quoque rursus in ipso glorificeris.

Ambo assidue precantes, cibum accipiunt cœlitus.

40 Ille ergo cum Agathangelo sic diu noctuque precabatur, cibum quidem non sumens, nam ne minimum quidem eis cibi usquam aderat, ut cujus Clemens nullam curam gessisset omnino : vivum autem panem in corde et vivam illam aquam habentes, quibus obscure alebantur et potabantur. Diuturnæ ergo illorum, ut videbatur, inediæ miserti milites motique animo, benigneque et humane in eos affecti, eos cibis volebant impertiri. Illi autem laudabant quidem bonum militum animum, cibum vero non accipiebant, dicentes se eum desuper a Deo accipere. Quod autem illi dicebant, Deus effectum reddidit, et circa primam noctis custodiam, cœleste alimentum justis suppeditabatur, et pane Angelorum nutriebantur homines.

Rhodum appellunt :

41 Multi vero dies consumpti sunt ab eis in navigando : et cum Rhodum appulissent, alii quidem omnes e navi descenderunt ad quærendum commeatum; eis autem, qui relicti fuerant pro custodia Sanctorum, instabant ipsi vehementer rogantes et orantes, ut liceret eis accedere ad ecclesiam Christianorum, et esse intemeratorum participes sacramentorum. Atque tunc quidem dies celebrabatur Dominicus, et quicumque erant in insula Christiani, pauci autem erant, ad templum concurrebant. Ex his vero cum quidam accurate didicisset, quomodo se haberent res Sanctorum, Antistiti Rhodi omnia significat : Episcopo nomen erat Photinus. Ille autem nihil amplius cunctatus, cum statim accepisset multos ex iis, qui aderant Christianis, venit ad littus, ad quod appulerat navis, in qua erant Sancti, et custodes vehementer oravit, ut Martyres solverentur a vinculis, et eis permitteretur venire in ecclesiam.

deducuntur ad ecclesiam.

42 Cum illi autem cessissent precibus, cum multis hymnis, quibus Deo aguntur gratiæ, ecclesiam deducuntur Martyres; et consequenter sacro libro proposito, admirabiliter et præter opinionem declaravit vox Evangeliorum illa, quæ et tempus decebant, et Sanctis conveniebant. Quænam autem ea sunt? Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Hoc veluti quamdam divinam dulcedinem Sanctorum instillavit animis, oculosque simul et manus statim ad cælos tollentes, præ gaudio orabant lacrymantes. Ædificatio autem in fide fuit res ea iis qui aderant, omnesque eos intuentes, ipsi quoque aperte emittebant lacrymas.

Matth. 10. 28.

Clemens Missæ sacrificium offert

43 Deinde pius ille et Dei amans Episcopus rogabat Clementem sanctissimum, ut sanctæ oblationis peragerat mysteria. Quæ quidem cum de more ab eo peragerentur, et omnes in contritione cordis, veluti nuda et aperta anima, eis attenderent, vident multi ex iis, qui aderant, quicumque scilicet erant digni tale intueri, stupendum, o Domine, et mirabile spectaculum; lucis quidem carbonem maximum, in intemerata et mystica mensa propositum, candidatorum autem multitudinem in aere supervolantem. Atque illi quidem cum visionem ferre non potuissent, et humi pronos seipsos dejecissent, jacebant, ut qui eum, qui ex iis procedebat, splendorem contra non possent omnino adspicere. Cum autem fama brevi totam pervasisset civitatem, multi etiam ex infidelibus publice concurrebant, et maxime quicumque aliquos ex filiis, cognatis, vel domesticis habebant laborantes aliquibus morbis immedicabilibus, frequentes concurrebant, secum ægrotos adducentes, et alios quidem ad pedes Martyrum projicientes, alios autem ad beatarum manuum contactum adducentes, eos statim videbant a morbis expurgatos. Multorum quoque gentilium curatæ sunt animæ, et sanationis ipsorum miraculo deducti sunt ad veritatem. Hæc milites obstupefecerunt, et cum viderent

Apparet lucidus carbo in altari, et Angeli in aere.

Multa per SS. fiunt miracula

AUCTORE SIMEONE METAPHRASTE.

civitatis magnum in Clementem desiderium, et timerent deinde, ne in eos aliquid innovaretur, et Martyr ex eorum manibus effugeret, ei vincula rursus immittunt, et ad navem abducunt, illi male faciendi sumentes occasionem ex insigni ejus virtute. Præcessit autem Agathangelus, et primus navem ascendit, ut qui esset primus viam initurus martyrii.

CAPUT VIII.

Tormenta Nicomediæ Sanctis inflicta.

Cum eis itaque ventus successisset secundus, Ægeum mare transmittunt, et cum appulissent Nicomediam, deducuntur statim ad Maximianum. Ille autem cum accepisset litteras Imperatoris, et multa quidem etiam ab ipsis didicisset, ea vero vidisset congruere litteris, nempe aspectum, qui quam proditebatur virtutem conservaret, faciem liberalem, morum libertatem, nihil servile, humile, et abjectum, neque quod facile possit in aliam traduci sententiam; hæc cum vidisset Maximianus, ut qui in judicandis illis multum valeret, sibi statim interdicit ejus examinationem, et quasdam bellicas caussatus occupationes, Præfecto Urbis Agrippino committit Clementis cognitionem. Ille vero cum eum statim sisti curasset, hoc ante alia interrogat, an ipse esset ille Clemens, qui vulgo ita jactabatur. Cum is autem se esse respondisset, et Christi servum præterea adjecisset; ira motus Agrippinus, jussit militibus, ut ei in facie colaphum impingerent, dictitantes, se servum Imperatorum, non autem Christi, vocaret. Martyr autem, Utinam, inquit, et domini et Imperatores vestri, vocati essent Christi servi, et aliæ quoque omnes gentes eis servirent et parerent, et non eis potius improbe imperaret impietas, et stulte nos vincere contenderent!

Nicomediæ sistuntur præsidi Agrippino

cæditur colaphis Clemens.

45 Hæc cum veluti flamma quædam incidissent in animum Agrippini, magis accenderunt fornacem insaniæ, et Clementi quidem nihil respondit, ut qui ostenderet conceptam in eum iram esse majorem, quam ut mitis eam significaret. Ad Agathangelum autem adspiciens, Tu vero quis es? inquit. Neque enim contineris in litteris Diocletiani. Ille autem cum visum suum divisisset, et simul in cælum et ad Clementem sustulisset oculos (utrimque enim ad se venturum sperabat auxilium) Ego quoque, inquit, sum Christianus, per servum Christi Clementem hanc beatam nactus appellationem. Tunc Agrippinus jubet Clementem quidem in altum sublatum cardiæ mutilari. Agathangelum autem bovinis nervis a lictoribus crudelissime verberari. Quoniam vero magnus Clemens ejusmodi tormentum tam magno et excelso animo ferebat, et tantum aberat, ut plagarum vel modicam ullam duceret rationem, ut pro se et pro Agathangelo assidue oraret, Præfectus hæc parva esse arbitratus, et quæ animum non attingerent, in quo hæc adeo fixum et firmum insederat, ne ad contrariam traduceretur sententiam; utrumque quidem relaxavit a castigatione, et tradidit in custodiam; sequenti autem die jubet theatrum parari et bestias, et numero multas, et genere diversas, et crudelitate insignes.

[illegible] cruciatur [illegible]

46 Atque Sancti quidem relicti in carcere, vehementius et intensius vigilantes, vacabant orationi; Angeli autem ad eos desuper advolantes, præparabant et confirmabant ad martyrium. Quicumque vero alii propter alias etiam caussas habitabant in carcere, cum eorum intensam vidissent orationem, et deinde etiam sensissent adventum Angelorum, et illa admirabili obstupefacti essent consolatione, divino quodam ardore eorum incitatis animis, procidunt ad pedes Sanctorum, et rogant ut ipsi quoque veniant ad Christi cognitionem, et ne reputentur indigni, qui illum confiteantur. Illi autem cum eis ad mediam usque noctem disserentes, suadentes, admonentes, docentes, non prius destiterunt, quam eos in vera fide instituerint, et divino baptismo obsignaverint. Deinde cum magnus Clemens sola oratione eis carceris totam aperuisset januam, illos quidem lætus lætos dimisit: ipse autem solus cum Agathangelo mansit in custodia.

[illegible] recreantur ab Angelis.

[illegible] [illegible] convertunt

[illegible] precatione carceris aperit Clemens.

47 Hoc Agrippinum valde magno ciet furore, et cum eos deduxisset in theatrum, et ipse prius more leonis in Sanctos rugiisset, deinde in eos quoque leones et multas alias bestias jubet immitti. Illi autem immissi, nihil quidem mali Sanctis omnino faciebant, sed blandis potius et benignis eos intuebantur oculis, et nunc quidem eorum pedes hilariter lingebant; nunc autem in eos etiam placide insiliebant, non dissimiliter facientes iis, quæ canes sæpe faciunt suis dominis, qui post longum tempus redeunt. Atque Sanctis quidem bestiæ nihil mali faciebant: Agrippini vero animum valde percellebant, qui erat de tota re mirandum in modum perplexus et animi dubius, et, ut dicitur, ea aggrederetur, quæ non possent effici: quamquam erroris tenebræ usque adeo crassæ eum detinebant, ut nec, cum ea quidem vidisset, intelligeret, nec bestiarum saltem revereretur illam supra naturam naturæ mutationem. Sanctis autem ea res fuit caussa Deum glorificandi, et orantes dicebant: Gloria tibi Christe, quod feræ quoque sint nos admirabiliter et præter opinionem reveritæ, et confirmasti quæ dicta sunt per tuum Danielem prophetam. Ecce enim et leones et multæ inanes feræ in nos sunt immissæ, sed tu omnino fuisti nobiscum, qui es etiam Deus Danielis.

Objiciuntur feris, illæsi.

Dan. 6 et 14.

48 Deinde vere agrestis Agrippinus, cum nihil, ut prius diximus, esset mutatus; sed ejus, quod admirabiliter fecissent bestiæ, et præter opinionem, earum mansuetudinem dixisset esse caussam, jubet subulas valde candentes eis per medios utriusque manus digitos, ad ipsas usque ulnas infigi. Atque illæ quidem, ut ille jusserat, athletis adactæ, theatro acerbum præbuere spectaculum, ut multi ne libere quidem intueri possent, sed propter tristitiam ejus, quod cernebatur, humanis et clementibus conniverent oculis, effecere. Cum primum enim ferrum carnes attigisset, illæ quidem veluti quemdam primum gravem sibilum emisere; deinde purpurea quædam pinguedo illinc descendens cum sanguine, videbatur vim ignis extinguere, nidoreque et fumo implebat aerem. Atque illi quidem, qui aderant, ejus quod fiebat ægre ferentes acerbitatem, et animi perturbationem aperte ostendebant, et ut viri dimitterentur, clamabant. Agrippinus autem magis accensus, et propter furorem impos mentis, jubet alias subulas, et ipsas quoque vehementer accensas, sub eorum axillis usque ad humeros transfigi: quod quidem eis quoque magis auxit dolorem, et eis sensum longe immisit acriorem.

Subulis ignitis, ex brachia terebrantur

deinde axillæ

49 Populus itaque non ferens tam inhumanum spectaculum, sed partim quidem graviter ferens magistratus sævitiam, partim autem judicans admirabile id quod factum fuerat, quemadmodum Martyres tantis restiterint insultibus, et non una cum eis protinus quoque animas emiserint, jecerunt quidem undique lapides in Magistratum. Magnus autem est Deus Christianorum, voce quam potuerunt clarissima clamaverunt. Cum magnus itaque, ut est consentaneum, exortus esset tumultus, et Præfectus suæ saluti fuga consuluisset, libere et secure Martyres in montem Pyramidem ascenderant, in quo et sacrificia fiebant a gentilibus, et deorum apud eos insignium occultabantur simulacra.

orto tumultu secedunt in montem

50 Sed ne sic quidem irasci desiit Agrippinus: sed cum per suos satellites eos multos dies diligenter quæsisset, vix tandem invenit Sanctos, et cum sequenti die jussisset per præconem convenire in montem omnes qui erant initiati diis et dæmonibus, ipse quoque in eo præsidet in alto tribunali, et cum Sanctos

ctos in medium produxisset : Cur, inquit, vestris præstigiis et incantationibus in populo seditionem excitatis, ut manus autem in nos tollerent, et ad deos negandos et maledictis insectandos procederent, persuasistis? Martyres vero, A nobis quidem, dixerunt, o Præfecte, nihil factum est, quo moveretur et ad seditionem concitaretur populus : sed vel nobis silentibus verus eis ex ipsa veritate cognitus est Dominus, et cum magna, ut ipse nosti, voce vivum solum Deum prædicaverunt. Tu autem si aliquod rursus nobis velis propter ipsum inferre supplicium, infer, non differens; potest enim is ab eo quoque nos liberare, et a vestris manibus eripere.

ubi reperti.

diu fustibus cæsi, saccis insuti e monte devolvuntur in mare.

51 Sic a Martyrum anima et sententia turpiter victus Agrippinus, corpora saltem studebat superare : cumque eos extendisset in petra, quæ erat super verticem montis, et crassissimis lignis ossa eorum confregisset, et carnes, proh dolor, conscidisset, deinde injicit in saccos, et eis maximis alligatis lapidibus, per latera montis dejicit vehementissime. Atque eorum quidem, qui aderant, nullus erat cui non esset persuasum, statim morituros Martyres, illo vehementissimo impetu discerptos et distractos. Illi autem cum ferrentur tam celeriter, ne ad extremum quidem montis lateris constiterunt : sed cum ab ipso quoque litore decidissent, dilapsi sunt in profundum maris.

incolumes emergunt, ope Angelica.

52 Illic itaque stabant ex piis aliquot ad Martyrum venandas reliquias, ut si ex eis aliquid a mari ejiceretur, id tollerent. Cum illic ergo satis diu permansissent, vident saccos e profundo redditos, et sensim aquis supernatantes. Cum ergo navem ascendissent, et prope saccos fuissent, viventes (o tua Christe Rex potentia!) Martyres susceperunt, ne parvum quidem illarum plagarum vestigium adhuc in se habentes. Media autem nocte magna quoque lux Sanctos e cælo circumfulsit; et Angeli aperte manum eis præbuere, et cum in terram eduxissent, eos cælesti alimento impertierunt, et malis assiduis dejectam eorum virtutem recrearunt.

... cæcos, torpidum, paralyticum attacta sanant.

53 Deinde cum sic Sancti in mediam accessissent civitatem, et aliis Sanctis Dei narrabant magnalia, et ipsi manus in cælos extollentes, ei gratias egerunt vehementius. Eorum autem in civitatem adventus accessio in transitu, fuerunt duo quidam cæci, stantes in quadam porticu, et alius, cui erant manus torpefactæ, et alius rursus, cui corpus laborabat paralysi, qui ex beatarum illarum manuum solo contactu, sine labore et mercede invenerunt curationem. Multi quoque alii, qui variis morbis laborabant, cum ad eum confluxissent, eamdem quam illi fidem afferentes, eamdem quoque consecuti fuere curationem.

CAPUT IX.

Ancyræ rursus tolerata tormenta. Pueri, ejus alumni, Martyres.

In mittuntur Ancyram.

Cum ergo hæc quo pedidicisset Præfectus, et ipsa cognovisset experientia, se non modo nihil proficere dum puniret Martyres, sed suam potius lædere religionem, ut qui multos videret ex gentilibus, iis quæ præter opinionem ab ipsis fiebant miraculis, transfugere ad pietatem; non audet quidem ipse amplius certamen suscipere, sed de eis ad Maximianum refert Imperatorem, qui procul a Nicomedia cum toto versabatur exercitu : cumque alia singulatim retulisset, et quod orti quidem essent in regione Galatarum, patria autem Ancyranorum; cum eas accepisset Maximianus, et legisset ea quæ continebantur, cum veretur rursus exam mare, hoc prætextu rem volens evitare. Nam cum eos Ancyræ esse ortos litteræ significarent, illuc Sanctos ad quemdam Ducem transmittit, nomine Curicium, dicens : Æquum est, ut quæ genuit, eos et habeat, et ...lat, et puniat.

Auctore Simeone Metaphraste

55 Tantum solertia et sapientia et excogitandi facilitate valet Dei providentia, et in rebus dubiis exitum tam facile invenit, et Clemens, qui tantum terræ et maris obierat, et tamdiu fuerat peregrinatus, in carissimam et jucundissimam, sicut optabat, patriam revertitur. Quam cum læto et alacri animo esset ingressus, Gloria tibi Domine Jesu Christe Deus, dicebat, quod meas preces exaudieris, patriæque et meorum majorum sepulcris me cum pulcra reddideris accessione, cum socio, inquam, certaminis Agathangelo : ut ubi natus sum, illic etiam decedam. Deinde ad Curicium præsidentem in quodam loco, qui vocabatur Cryptos, id est, occultus, ubi etiam parva quædam ædificata fuerat ecclesia, viri sistuntur egregii. Ille autem conans eos inducere, et ad se pellicere ingenii acumine et solertia, eos ita est allocutus statim in principio :

sistuntur Curicio Duci

blanditiis tentantur

56 Cum accurate, o viri, de vobis didicerim, et quantum terræ obieritis, et quot, et quanta subieritis pericula, et quot mortis genera vobis intenta effugeritis, ipse quoque animo afficior, et vel eorum sola frangor auditione, et efficior vobis quodammodo socius calamitatum : et ideo illa magistratus deposita severitate, tam benigne vobiscum et placide colloquor. Videris enim mihi omnino, o Clemens maxime et admirabilis, eo quod ex hac præstantissima natus sis civitate, in eaque creveris et doctus sis et educatus, ea de caussa ne plus quidem in deos in alia, videri voluisse civitate, nisi prius in tuam rediisses patriam, pro alia, ut videtur, remuneratione hoc illi reservans. Sunt ergo nunc a te civitati et nobis agendæ gratiæ. Te autem consequatur præclarusque que Agathangelus : Nolite ergo differre, sed diis de more sacrificate. Sancti vero, Quomodo, dixerunt, fueris nobis socius afflictionum, quibus sunt voluptati afflictiones? Lætamur enim his perpessionibus, et eo magis, quod non talia pati, perpessionem esse ducimus et calamitatem, sicut etiam perpetuam rursus beatitudinem, si in præsenti Christi fide et in hac consummemur confessione. Quod si oportet nos esse inter nos socios calamitatum, oportet nos vestrorum malorum potius misereri, qui verum Deum ignorantes, nullo sensu præditis (proh dolor!) simulacris et surdis misere estis deditti.

... cruciantur ... ...

57 His graviter efferatus Curicius, Quoniam, inquit, ut videtur, malarum estis partium, et, ut videtur, lætamini dum cruciamini, ego quæ sunt vobis cordi, præbebo liberaliter et magnifice. Cum itaque statim ferrum vehementer accendisset, ut etiam ignis scintillas undequaque emitteret, cum subjicit axillis magni Clementis : et deinde cum lateribus ulnas fortiter alligasset, ut dolorem sentiret acerbiorem, lignum magnitudine ei æquale figit in terram : et Clementem quidem jubet rectum in eo alligari : cum Agathangelum autem sublimem sustulisset, et lictores circa eum omni ex parte statuisset, eorum latera et tibias simul cædebat. Interim autem eos veluti subsannans, interrogabat an sentirent supplicia. Cui magnus Clemens illud Pauli in tempore respondit : Quantum externus homo noster corrumpitur, dicens, tantum internus renovatur. Dux itaque summam illius tolerantiam contendens rursus suis superare suppliciis, ferream quoque galeam, cum eam quantum potuisset accendisset, ferens posuit supra caput Martyris : et statim fumus quidem mittebatur per os, per nares, per aures. Cum ille autem profunde ingemuisset, et Deum invocasset : O aqua, inquiens, viva, imber nostræ salutis, ipse, inquit, tuum instilla mihi rorem. Nos quidem prius ex aqua eduxisti, et nunc ex igni educ in refrigerium. Hæc dixit, et paulatim frigida evasit illa machina, et defessi sunt, qui ipsum cædebant Agathangelum. Quod quidem cum Dux vidisset, eum invasit tremor et admiratio, et statim jussit Sanctos abduci in carcerem,

2 Cor. 4, 16.

cerem, inopiam consilii tegens prætextu misericordiæ.

a Sophia visitantur, et cibo recreantur

58 Sapiens autem Sophia, quæ, ut diximus, ejus erat et mater et institutrix, et bono Clementi effecta erat omnia, cum post longum tempus eum vidisset sic rediisse cum ornatu confessionis, et splendida stola martyrii, et rursus in patria evasisse clariorem accessione periculorum, habebat cor plenum lætitia, et sperabat se mox visuram coronas, quæ desuper mitterentur. Noctu autem veniens in carcerem, complexa Clementem, et præ gaudio in eum emittens lacrymas, os, manus, lacrymas, et omnia denique illius membra germane et suaviter deosculabatur. Deinde quomodo illinc navigaverit, quibusnam traditus fuerit, et quænam interim sustinuerit, et quemadmodum tanto tempore decertaverit, et quisnam sit, qui cum eo sub hoc Duce decertaverit, et cum eo rursus est inclusus, singula aperte interrogavit. Postquam vero magnus Clemens singulatim omnia, quomodo se haberent, exposuit, cum eorum abstersisset sanguinem, et mundis linteis mundasset vulnera, eis apponit alimenta, quibus sciebat Clementem nutriri ab ineunte ætate.

mittuntur Amisum

59 Cum interim autem considerasset Curicius, quod nihil ab eo posset ejusmodi excogitari ad supplicium, ut virorum tantam superaret tolerantiam, Vicario cuidam, cui tunc Amisenorum data erat administratio (erat autem ei nomen Domitius) de eis mandat cognitionem. Cum vero ad eum deducerentur Martyres, quæ filiorum aut Martyrum potius amore tenebatur, ab eis abesse non potuit, sed prompto et alacri animo sequebatur cum iis, qui ab ea alebantur, pueris, quos quidem, ut prius diximus, ei Clemens adsciverat.

Pueri eum sequentes occiduntur

60 Cum autem ad Maximianum statim esset relatum de pueris, jubet ut, si voluerint quidem discedere a Clemente, eis permittat domum redire, sin vero ab eo non facile recedant, ut eos morti dedat. Cum hæc ergo in pueros lata esset sententia eos apprehendentes milites, conabantur eos per vim avellere a Martyre. Cum ab eo autem disjungi non sustinerent, ipsos se humi dejicientes, et ambabus manibus pedes illius amplectentes, non prius dimiserunt, quam unusquisque eorum ense vitæ finem acceperit, cum constantiam et prudentiam supra ætatem ostendissent, et aperte monstra[ss]ent, perfectum hoc donum descendisse desuper a patre luminum, boni animi et instituti munificentissimam remunerationem. Atque locus quidem, cui puerorum corpora sorte obtigerunt appellabatur Canapus. Pia autem Sophia, propter summam suam in eos benevolentiam, gerebat etiam curam mortuorum corporum, nec se dignum esse existimabat, si ea humi videret jacentia; sed vel invita a magno Clemente disjuncta est et divino Agathangelo cum eis prius vale fecisset, et dixisset quod si Deus daret, ad eos rursus rediret. Quamobrem cum illa puerorum corpora manibus sanctis sancta humo texisset, illa quidem læta domum est reversa.

Sepeliuntur a Sophia

CAPUT X.

Cruciatus Amisi illati. SS. Phengontis et Eucarpi martyrium.

Clemens et Agathangelus Domitio Vicario exhibentur.

Martyres vero cum ad Amisenorum pervenissent civitatem, et genua in terram aliquamdiu inclinant, et cum ut Deus eis rursus adesset ad auxilium, cum calidis invocassent lacrymis, a militibus adducuntur ad Domitium. Sed ille cum esset occupatus in examinandis aliis Christianis, eos in diem sequentem reservat certis tribunalibus et suppliciis, dicens non esse honestum, ut de eis cognitionem aliis adjungeret. Ad eum ergo adducuntur die sequenti cum generoso et excelso animo, ut qui erat expers omnis timoris; qui tantum abest, ut si quid grave paterentur, cederent et pietatem procederent, ut etiam ipsum Judicem magnus Clemens conatus sit in suam traducere sententiam, docens de bonis futuris et de vita mortali, quæ expectant qui pati propter Christum constituerunt; Propter quem nos quoque, præsentia, dicebat supplicia lubenter sustinemus. Et adhuc his plures afficiens admonitiones, et ejus aures implens doctrina jucundissima, adeo ut ipse quoque Agathangelus repletus voluptate, prociderit ad ejus pedes, et cum illinc deinde surrexisset, eum sit complexus, et suave illud os ardenter deosculatus.

ab invicem separantur

62 Sed Domitius, ut est in proverbio, erat asinus ad lyram in audiendo, et nec pauca quidem intelligebat ex eis, quæ ab eo dicta fuerant, sed cum ab errore totus detineretur, arma capit contra Martyres existimans fore, ut eos a pietate traduceret. Certe et eos a se invicem separat, ut etiam sic in eos incideret imbecilliores, et singulos seorsum ducit ad examinationem. Sed totum evenit contrarium. Nam cum disjuncti essent corpore, erant omnino colligati spiritu, et reverentes eas, quæ erant inter se invicem factæ conventiones et confessionem, sic seipsos effecerunt magis generosi et magis excelsi animi, eam, quæ erat a se invicem, incitationem a se contendens uterque accipere.

merguntur in calcem vivam

63 Impius ergo ille Judex, cum eos ab initio punire statuisset, cisterna quadam calce impleta, Sanctos in ipsa defodit. Deinde cum prope statuisset milites, jussit ut eos diligenter servarent: Ne forte, inquit, Christiani eos nocte suffurentur. Et hæc quidem ille stultus, et vere stulta aggrediens, ut novit Deus. Quomodo enim fornax, quæ olim tres suscepit pueros, nullo eos dolore nec ulla affecit molestia, et ut dicamcum divina scriptura, ne unum quidem eorum pilum læsit; ita etiam in his factum est. Nam cum hora secunda jacti essent in calcem, toto die (erat autem Parasceve) steterunt nullo malo affecti, Deum laudantes: vespere vero et lux eis desuper emicuit, et per totam noctem eos circumfulsit.

Dan. 3.

luce cælesti noctu collustrantur

64 Miraculum autem fructus quoque est consecutus. Duo enim ex militibus, quibus erat eorum demandata custodia, hunc splendorem mirati et hanc alacritatem, et lubenter in calcem insilierunt, et Christianos se esse confessi sunt. Cum vero jam dies appareret, eos esse mortuos existimans Vicarius, qui erat impietate mortuus, jubet eorum corpora ejici e cisterna. Et cum accessissent ii quibus erat eorum commissa custodia, vident eos, et milites qui ad eos transfugerant, nihil quidem grave sustinuisse; sed habere divinam quamdam gratiam in suo vultu efflorescentem, et e facie dulcem quemdam radium emittere. Cum eos ergo e cisterna extraxissent, de militibus Vicario renuntiant, (erant autem eorum nomina Phengon et Eucarpus) et illo jubente protinus fuere crucifixi clara quoque ipsi luce confessionis habentes oculos illuminatos, et jam remunerationum fruentes præmiis.

Phengon et Eucarpus milites credunt, et crucifiguntur.

Clementi et Agathangelo lora ex tergis scinduntur,

65 Clemens vero et Agathangelus adhuc currebant in stadio martyrii. Vicarius autem studebat iis quoque vitam præsentem adimere, ut qui nec videret eos persuaderi bonorum promissionibus, nec omnino malorum cedere insultibus, plures adhuc et præclariores volens eis coronas contexi. Dehinc certe Vicarius jussit duo lora exscindi ex tergis uniuscujusque: deinde autem ipsos quoque verberari virgis toto corpore vehementissime. Illi vero, cum etiam eis carnes conciderentur, et ossa contererentur, fortiter tamen et constanter sustinebant præsentia, tamquam ad impatibilem jam traducti naturam, et nullam sentientes necessitatem corporis. Præclarus autem Clemens tales quoque voces ad Deum loquebatur dicens: Domine Jesu Christe, qui quicquid spirat, e luto propriis fabricatus es manibus, et homini nervos et ossa et aliam construxisti figuram qui etiam nos sæpe contritos

deinflagellantur

contritos confirmasti, et concidentes stabiliisti, afflictosque et prostratos erexisti, ipse ossa quoque nostra nunc contrita erige, et tua imple exultatione. Ipse enim es, o Rex invicte, qui in nobis hoc certamen decertas: ut per nostram imbecillitatem tua apertius ostendatur potentia. Quomodo enim hoc corpus, in quo cadit interitus, tales vicerit perpessiones? Ita magnus Clemens cum Deo loquebatur.

Candentibus grabatis imponuntur: in iis dormiunt et a Christo animantur.

66 Vicarius autem videns eos superare præsentia, ad alium modum processit supplicii: et cum duos ferreos candefecisset grabatos: facit ut in altero eorum alter recumbat. Cum vero multum ignis inferius substravisset, oleum et ignem et picem et sulphur infundit. Cum multus ergo, ut est consentaneum, fumus et flamma sublati essent in magnam partem aeris, ii quidem qui circumsistebant, quinetiam ipse quoque cum eis magistratus, id quod erat rei et naturæ consequens, credebant omnes Sanctos esse mortuos. Significabat autem jam lictoribus quoque Vicarius, ut rogo extincto, corpora Sanctorum jacerent in fluvium. Eos vero invaserat quidem dulcis somnus et inexplicabilis; in somno autem visio quoque accedebat. Visio vero erat ipse Agonotheta Christus, qui cum exercitu Angelorum apparuit, et dixit: Nolite timere, ego enim sum vobiscum. Illi ergo cum ab hoc divino somno essent expergefacti, communicabant sibi invicem visionem, tamquam in herba molli et odorifera, non in media autem flamma, jacentes

CAPUT XI.

Ignis cruciamentum Tarsi superatum.

Remittuntur ad Maximianum

Cum eos vero Dominus vidisset ita admirabiliter et præter opinionem ignem superavisse, nec sciret deinceps quidnam eis faceret, remittit eos ad Maximianum, qui tunc ex Tarso revertebatur Ancyram. Cum Sancti ergo sub militibus cum multis quoque aliis Christianis essent iter ingressi, quoniam et viæ longitudine defessa erant corpora, et alioqui via, qua erant transituri, erat admodum deserta et plane aquæ expers, sitis eos urebat vehementissime. Ea cum viderent graviter premi eos, qui una iter ingrediebantur, et mox esse defecturos, ad preces cum genibus ipsum cor quoque inclinantes, Domine Jesu Christe Deus noster, dicebant, qui etiam prius aquas maris tamquam murum firmas effecisti et stabiles, et aquam rursus eduxisti e petra, ipse nunc quoque super nos respice, respice, inquam, Rex: valde enim ardet nostra anima, et currimus in siti æstus in loco, qui est sine aquis. Te autem volente, omnino et terra aqua, et rursus aqua terra fiet. Hæc et dicebant, et calidæ lacrymæ eis fluebant ex oculis. Cum itaque orassent, et protinus in cælum suspexissent, purum quoddam et perspicuum fluentum ex illa arida et inculta terra emittitur. Ex quo cum bibissent, eam quæ eos premebat sitim sedarunt.

Divinitus aquam impetrant in via

68 Cum hujus autem rei fama etiam ad eos, qui procul erant remoti, pervasisset, ad ipsos confluebant qui circumcirca habitabant, et magna hominum multitudo, qui multis et variis morbis vexabantur, ad eos adducebatur. Manuum autem solus contactus fuit unicuique morbi medicamentum. Beatissimus ergo Clemens (ad ipsum enim solum rursus revertitur oratio) propter Christum pati adeo sitiebat, ut nec vitæ quidem suæ tempus oraret minui suppliciis, sed ejus septa extendi perpetuo; Domine, dicens, qui es solus Rex seculorum, ne me abduxeris in dimidio dierum meorum, his quotidianis defessum periculis: sed præbeas mihi peccatori per totam eam vitam omnia pati pro tuo nomine et tua confessione, et vel ipsa tibi membra sacrificare, ut ea rursus accipiam cum majori splendore. Hæc simul ac precatus est, visus est sibi vocem audire ex alto, dicentem: Quæ petiisti, Clemens, ea nunc tibi data sunt. Te fortiter gere, et

Infirmos sanant

tuas vires confirma, et certaminis cursum constanter confice. Universum enim quod tibi restat vitæ tempus, cum iis, quæ certando jam a te sunt peracta, numerabitur ad viginti et octo annos martyrii.

Auctore Simeone Metaphraste. Clementi revelatus promittuntur 28 anni martyrii.

69 Sic ergo egregius Clemens, cum e cælo accepisset certum pignus martyrii, ad Ancyranorum civitatem rursus confidenter procedebat una cum Agathangelo. Qui eos autem abducebant milites, audientes Imperatorem adhuc versari Tarsis oppido Ciliciæ, illuc ad eum Sanctos ducunt. Ille autem cum eos statim sisti curasset, et id quod re vera erat celasset, simulata benignitate, humane et placide eos primum conabatur inducere: Mihi videmini, dicens, o viri, propterea in hodiernum usque diem non induxisse in animum, ut omnino cederetis, sed in eos potius, ad quos missi estis, immorigeri fuisse et contentiosi, ut ad nos usque veniretis, et non prius in alicujus alterius, quam in ipsius Imperatoris oculis mutaremini. Scit enim sæpe præsentia Imperatoris animum quoque transmutare, et id quod est valde inimicum provocare ad benevolentiam. Ecce ergo nostro adspectu dignati estis in præsentia, propediem autem digni quoque nostra censebimini benevolentia, si prius deos ut servatores et communes hominum curatores colueritis. Præclari autem viri præclare admodum respondentes: Quod ad tuam quidem potentiam, dixerunt, deducti sumus, o Imperator, ipsi quoque lætamur: sed ut qui pro tuo tribunali supplicio propter Christum, non aliquo autem alio honore, digni simus censendi. Sic enim cum magna fiducia sistemur ad illius terribile, et quod corrumpi minime potest, tribunal: quam ut consequaris, te quoque rogamus o Imperator. Ipse enim est, per quem et Reges vere regnant, et tyranni in terra dominatum obtinent. Ipse enim est, qui et destruit omnem gentem, et Romanorum extollit imperium, et adhuc magis extollet, et per ipsum omnibus dominabitur gentibus. Quod quidem Propheta quoque appellat virgam ferream: Dedit tibi, dicens, gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam fines terræ. Pasces eos in virga ferrea. Porro autem Imperatores quoque, qui vos sequentur, excitabit pios et veri Dei cultores. Nam hoc quoque prius edoctus est Spiritus.

Deducuntur Tarsum:

Maximiani blanditias refellunt

prædicunt futuros Imperatores Christianos

Psal. 2. 9.

70 His ergo vehementius commotus Maximianus: Quonam, inquit, o vos, qui violentia estis morte perituri, legistis libros fatidicos, qui hæc fabulantur? Illi autem: Non fatidicos, sed propheticos potius, dixerunt, o Imperator, in quibus utique hoc quoque scriptum est: Exurgere faciet Deus in diebus novissimis Reges pios. Maximianus vero, dum ii hæc dicerent, interrumpens orationem: Quid vero, inquit, non nos ii sumus, qui in deos tanta pietate utimur, ut eos quoque qui eis non parent, ut nunc vos, malis afficiamus gravissimis? Quamobrem magnus Clemens, silente Agathangelo: Sed o Imperator, inquit, si fuisset quidem aliqua mutatio impietatis, ex quo illud prædictum est prophetiam, ea quæ a te dicta sunt, aliquam haberent rationem. Cum autem cultus simulacrorum in hodiernum usque diem abundet in orbe terrarum, clarum est, futurum omnino aliud tempus piorum Imperatorum. Cum ex his ira, quæ cohiberi non poterat, esset incitatus Maximianus, loqui quidem desiit: fornax vero, Chaldæorum fornace longe major, Sanctis fuit accensa. Sed eos quoque in ipsam injectos, divina rore perfudit gratia; sicut illic pueros, sic hic conservans Martyres. Atque totam quidem noctem et diem eos fornax tenuit: illinc vero audiebatur quidam sonus festum celebrantium, suaveque olens et dulcis fumus ex eo sursum emittebatur.

Jaciuntur in fornacem, sed nihil læduntur

71 Hæc significantur Maximiano. Ille autem, cum jam flamma extabuisset, accedens, videt Sanctos in ea salvos, (o miraculum!) cum flamma ne vel solum quidem eorum pilum læsisset; sed manus quidem haberent in cælum extensas, labra vero moverent ad

Auctore Simeone Metaphraste

Esa. 43. 2

glorificationem. Quos cum curasset statim ad suum tribunal sistendos : Vel in hoc, inquit, mihi saltem gratificemini, ut significetis quibusnam incantationibus igni vim ademitis. Illi autem : Non incantationibus dixerunt, o Imperator, sed sola ejus, qui dixit, promissione : Etiamsi per ignem transeas, flamma non te comburet. Hæc ergo rursus mordebant et male habebant Imperatorem, et eos jussit trahi publice, et convelli a lictoribus et extrema perpeti. Sed hæc quoque illi male cesserunt. Nam tunc quoque multi ex infidelibus videntes spiritus, qui non poterant redigi in servitutem, et animum, qui dejici et deprimi non poterat, planeque fiduciæ inspirabat et libertatem, et hoc quod est maximum, homines qui acerbe trahebantur et convellebantur, et quid non grave patiebantur, et non solum non cedebant, sed evaserant quodammodo robustiores et vegetiores, et pleni erant fiducia, et superabant ipsum Imperatorem; hæc videntes, et patriam abjurabant religionem, et eis se adjungebant, et ei, qui ab ipsis prædicabatur, Christo.

Iterum cruciantur

sua constantia multos convertunt :

Annis detinentur in carcere.

72 Cum itaque consilii inopia esset plane ex omni parte implicatus Maximianus, Martyres, ita ut erant, vinctos tradit in custodiam, cum eos damnasset quatuor annos habitare carcerem : Si forte, inquit, quod intercedit tempus, sit eorum solutorum constantiam, promptique et alacris animi hebetaturum vehementiam. Sed ea contra atque sperabat evenerunt. Bono enim et tranquillo animo fuerunt interea, et cum jam tempus adesset præfinitum, perinde ac si fuissent inclusi heri et nudiustertius, acrem et vehementer servabant zelum ad confessionem. Desiderium enim in Christum, et spes futurorum, efficiebant ut habitarent carcerem non secus ac magnificas ædes et palatium. Maximianus ergo cum hæc quoque didicisset, ipse quidem recusat amplius suscipere adversus eos certamina ; deliberabat autem ad quem eos de cetero transmitteret, prætextu quidem, quod propter insignem impietatem, ne Imperatoris quidem essent digni tribunali; vera autem caussa erat, quod cum eos invenisset omnibus eos inducendi rationibus superiores, et neque induci honorum promissionibus, neque flecti malorum insultibus, verebatur adhuc manus cum eis conserere, generosum, et qui deprimi non poterat, eorum spiritum, ejus deprimere gloriam et aliquid de magnitudine detrahere existimans.

CAPUT XII.

A Præsidibus Sacerdote et Maximo intentata.

Ei autem sic deliberanti, aderant multi quoque alii simul magistratus et Præsides, qui ex multis convenerant provinciis. Inter quos erat etiam *a* Sacerdos, qui erat quidem principatu insignis, sed erat longe impietate insignior, et multos Christianos multis sæpe et variis subjecerat suppliciis. Ei mandat Maximianus cognitionem de Martyribus. Cum autem persuadendi magna vi esset præditus, et ad illiciendas hominum mentes artifex egregius, et alioqui studeret ostendere, eos qui ipsum præcesserant, non ex Martyrum animi magnitudine, sed ex sua potius simplicitate illis præbuisse victoriam, sedens in tribunali effecit, ut viri illi egregii coram se sisterentur, et varie cum eis decertare est aggressus; modo quidem lenitate et pecuniæ promissione, modo vero acerbitate et minis rerum malarum; nunc blanditiis, nunc indignatione, et partim quidem asperarum rerum experientia, partim autem iis, quæ præcesserant, adhibendo medicinam tanquam ex pœnitentia. Ceterum cum primum fecit ut sisterentur Martyres : Adeste, inquit, ad Sacerdotem, quem nullus, inquit, effugit ex Christianis, qui Pontum habitant et Galatiam : sed multos quidem persuasos honoribus affeci et muneribus, et diis, quod quidem est maximum, reconciliavi et effeci familiares; multos vero ex iis, qui non paruerunt, ferro et igne consumpsi, et morti tradidi acerbissimæ. Cui quidem vos quoque parentes, sacrificate, ut pro portione tot malorum, quæ tot annos patimini, vos bonis fruamini.

a

A Sacerdote Præfecto tentantur

74 Ad hæc dixerunt Sancti : Qui nos pro meritis est remuneraturus et honoraturus, est Christus, qui dona habet tam excellentia, ut ne condignæ quidem sint hujus seculi passiones ad gloriam, quæ est in nobis ab ipso revelanda. Propter quæ Sacerdos quoque fecit similiter iis qui præcesserant, et eos jussit cædi in humeris, donec eis ipsa ossa aperirentur. Cum autem Martyribus præsentia viderentur esse levia, spina quoque similiter cædebatur, donec a præsentibus oculis visa est ossium compositio, et tota dimensa est compago vertebrarum. Sacerdos ergo tam misere et tam miserabiliter victus est a Martyrum fortitudine. Quocirca quæ illos pati erat verisimile, ipse potius sustinebat. Nam ii quidem, cum ille jussisset, suis pedibus redierunt in carcerem. Ille autem cum ex pudore et ægritudine quod vinceretur, linqueretur animo, et multis portaretur manibus, turpiter recessit a tyrannico tribunali. Interim autem dum Sancti irent in carcerem, carnes quæ eis decidebant cum sanguine, effecerunt ut fideles undique ad eas colligendas concurrerent, tanquam ad quemdam thesaurum bonorum. Quas quidem statim cum ipso pulvere tollentes sitientibus manibus, credebant se quamdam benedictionem attrahere et gratiam.

crudeliter cæduntur

ut etiam carnis frusta deciderent

75 Postquam vero Sacerdos omni metu intentato, adhibitaque omni experientia, callidisque commentis artificiisque et præstigiis, nihil potuit efficere, sed, ut dicitur, in cœlum, est jaculatus, et hæc rescivit Maximianus, et risum profudit in Sacerdotem : Hic est Sacerdos, inquit, qui decantatur ab omnibus. Maximus ergo quidam, qui ipse quoque erat Dux, cum esset apud Maximianum, et audiret quæ dicebantur, impletur quodam animi zelo adversus Sanctos, et, Rogo, inquit, o Imperator, tuam potentiam, ut ii viri mihi quoque tradantur in manus. In maximis enim diis habeo fiduciam, quod vel eis persuadebo, ut mutent omnino sententiam, vel eis male vitam adimam. Quamobrem cum annuisset Maximianus, octavus ipse suscipit Martyres, et novum quid in ipsos machinatur, ut qui interjecto aliquo temporis intervallo cum ipsis colloqueretur, et se Sanctis verum et amicum dare fingeret consilium. Nam eos quidem primum alloquitur, amice sermocinans, et quæ jucunda et grata essent, cum eis disserens. Deinceps vero aliquot rursus diebus interjectis, eos ad sermonem conferendum vocabat, eosque admonere et eis consulere, non autem eis omnino vim afferre, neque eos cogere videbatur.

a Maximo blanditiis sollicitantur

76 Cum vero sic multum temporis intercessisset, fraus Maximi aperte arguebatur, et aperiebatur caussa illius fraudulentæ et simulatæ amicitiæ. Nam cum Sanctos advocasset, Salvete, inquit, o homines, quos similiter amant dii immortales, et ambos habent loco germanorum filiorum. Sæpe enim mihi et responsa dederunt, et in somnis apparuerunt, iram in vos reprimentes, nulla quidem omnino alia de caussa, nisi quod exspectant vestram sponte futuram mutationem, quæ quidem paullo post aderit, ut mihi certe præterita nocte magnus inter deos aperuit Dionysius, ut qui nolos mandaverit, dicens : Adduc vires. Ecce ergo et ara est parata, et parata sunt sacrificia : accedite, et sacrificate eorum benevolentiæ. Ad hæc Sancti respondentes : Falsum, o Judex, aperte dixisti, et minime probabiliter. Nam quæ interdiu tui tibi dii loquuntur, ea omnino nocte quoque. Quisnam enim adest tibi Dionysius? Is enim est duplex, ut videmus : aut quemnam nominas ex his immortalem? æneumne, an lapideum? Nam si eum dicis, qui constat ex lapide, videbis paullo post hunc tibi deum immortalem vel confractum, vel injectum in ædificium, vel

irrident eum ejusque somnia, et deos.

vel exustum et in calcem transmutatum. Quod si tecum disserunt æneus, si quoque cito pulchre fundetur in vasa, quæ deserviunt ministeriis, quomodo unumquodque eorum usus exegerit. Cum hæc Sancti respondissent, et cognovisset Maximus nihil sibi aliud profuisse omnino simulationem illam et fictionem, quam quod suis diis labem et maculam inusserit, personam deinceps exuens aperte ostendit Maximum, et id quod erat, protinus apparuit.

Clavis super murices supinus, verberatur Clemens.

77 Jubet itaque obeliscos in extremo acutos, unius pedis magnitudine, superne habentes cuspides, defigi in terram, et B. Clementem supinum aculeis impositum, crassissimis lignis verberari vehementissime. Agathangelo autem in caput infundi plumbum igne liquefactum. Cum ergo jussus effectum celeriter accepisset, magnanimus quidem Clemens, ut et pectore superne caedebatur, et ejus terga inferne obeliscis transfigebantur. Sed ne sic quidem anima huic Sancto discedebat a corpore. Verax enim erat qui fuerat pollicitus, tormenta eum non esse superatura, nec ullo supplicio vitam esse finiturum. Agathangelus vero ipse quoque similiter admirabilem ostendit fortitudinem. Maximus itaque hoc præter opinionem miraculo obstupefactus, cum iis qui circumstabant, propemodum ne poterant quidem credere suis oculis, adeo inopinatum et quod erat præter rationem videntibus miraculum; per pectus, cor et totum deinceps corpus, acuto ferro transfixum hominem, et præterea superne quoque vehementer verberatum, non statim emisisse animam, sed vivum adhuc esse et superstitem, et vi illi intolerabili sana mente resistere. Vix ergo tandem eum detrahit ab obeliscis, non secus ac vestem undique dilaceratam, et solo sermone persuadentem, se non esse mortuum Martyr ego ad Maximum protinus adspiciens, Modo, inquit, cognovisti, quemadmodum non solum nostrum corpus adversus vos decertat, sed Deum habet, qui per ipsum longe vestras superat insidias, qui etiam non sinit animam evolare e corpore, eam cohibens et continens arcano quodam consilio, et quæ dici non potest providentia.

Agathangelo plumbum liquefactum infunditur.

a Sacerdon, Σακέρδων, in Græco MS. appellatur, diciturque fuisse Galatiæ Præfectus.

CAPUT XIII.

Aphrodisii Persæ conatus in Sanctos.

Abducuntur rursus in carcerem

Cum animum ergo omnino despondisset tyrannus, et nulla spe amplius teneretur, sacrum quidem Clementem, qui adhuc portabatur, cum Agathangelo includit in carcere : refert autem ipse quoque singula Maximiano, quænam adversus Martyres excogitaverit, et quemadmodum invenerit eos nec blanditiis vinci posse, nec tormentis, atque adeo ipsam quoque ab eis superari naturam. Maximianus vero cum similiter atque ipse, nullam posset excogitare rationem, nedum viros persuadendi egregios, sed nec eos quidem interimendi, jubet eos relinqui in carcere, nec ullam eorum omnino curam geri, donec ipsi naturalem mortem sustinuissent. Viri autem impii, cum eorum tam manifestam accepissent experientiam, (o amentiam! o crudelitatem!) ne sic quidem poterant quiescere, sed etiam exspectabant fore, ut sic vincerent.

79 Certe Aphrodisius quoque novus luctam adversus ipsos suscipit, genere quidem Persa, qui multa tormentorum genera sæpe excogitarat adversus Christianos. Erat autem hoc signum evidens, Maximianum eorum magnam habere rationem, et hoc sciebant omnes, quod qui eos potuisset persuadere ei esset rem facturus gratissimam, et pro eo maximam accepturus remunerationem. Hic ergo cum forte fuisset apud Maximianum, quo tempore de Sanctis ei renuntiabatur; petit in eos sibi dari potestatem, etiamsi, ut est in proverbio, *a* exuerit Sicyonium. Cum autem petisset et accepisset, domi statim apponit lautam et magnificam cœnam, et eos invitat ad convivium, ut eis labores sustinendo defessis, res jucundas præbendo gratificaretur, et eorum ad se animum leniter alliceret. *b* Cum vero, quæ eis exhiberat, et grata erat, magis amplecterentur abstinentiam, et adjicerent : Nos pane cœlesti vescimur, quem qui comederit, non amplius esuriet, sed vivet in æternum, illic enim est bonis cœna parata. Contumeliam esse ratus Aphrodisius, et in eos commotus vehementius, illos quidem tradit in custodiam, dicens : Vestra ergo cœna erit mors cum dolore, quam quidem ego cras vobis apponam magnifice.

Aphrodisio Persæ cruciandi traduntur : *a*

Ab ACTORE SIMEONE METAPHRASTE.

b

oblatos abi cibos respuunt

80 Jubet autem postridie afferri duos lapides molares; utrumque vero eorum collo utrinsque alligari, et sic eos lapidibus undique appetitos, trahi per mediam civitatem, iis, qui trahebant, hoc eis acclamantibus : Diis parete et Imperatoribus. Cui aliquid decernit præter nostram patriam religionem, fit obnoxius talibus suppliciis. Sed hoc quidem totum faciebat Aphrodisius, ut vel ingentes frangeret eorum spiritus, et efficeret ut crederent, se tam turpiter traduci non ferentes; vel in eos incitaret civitatem, et communiter concurrentes omnes, ipsos interimerent. Sed qui quæ sunt profunda et occulta aperit, id evertit, quod is callide cogitaverat. Nam et Martyres gloriantes potius quam pudore affecti, circumducebantur, civitasque confluens ad spectaculum, et videns quam alacres et læti propter Christum abirent, et quam post tot et tanta supplicia valida essent eis corpora, maximas illas plagas cito repellentia; eos veluti impatibiles existimantes et immortales, illi quoque verum Deum confitebantur, et læti accedebant ad pietatem. Cum sic ergo longe fuisset inferior Aphrodisius, hæc Maximiano quoque significantur. Ille autem cum spem omnem abjecisset mutationis, utpote quod fieri non posset, ut a sua sententia traducerentur Martyres, maxime cum ex eo plures ad eorum traherentur pietatem, ad perpetuum eos condemnat carcerem, ut cum custodia, a qua nullo tempore egredi liceret, extabuissent, sic e vita excederent, Deo hoc eis providente, ut oratio Clementis eum, quem ipse precatus fuerat, finem acciperet, et essent eis majores martyrii remunerationes.

circum urbem raptantur, et lapidantur

multis conversis.

damnantur ad perpetuum carcerem

a Sicuti, a Sicyone certe ducta utraque, apud Scottum nostrum centuria 12, adagio 71, ex Suida paræmia : Sicyonius in arenam descendit. Neutrius usum afferunt Paræmiographi.

b Hæc in Græco pluribus efferuntur.

CAPUT XIV.

S. Agathangeli martyrium, Ancyræ.

Cum longo ergo tempore sic morati essent in custodia, multi alii ex piis, qui martyrium post eos inchoaverant, acceperunt ante ipsos consummationem. Qui autem Clementis et Agathangeli, præclarorum athletarum pietatis, erant a Maximiano carceris constituti custodes, defessi diuturna illa carceris custodia, vix tandem accedunt ad *a* Maximinum, qui tunc susceperat imperium, et rogant ecquid jubeat de iis, quos multis annis tenent vinctos, qui Christianæ sunt religionis, qui difficiliter moriuntur, vel sunt potius immortales. Sic enim nominabant beatos, propterea quod mala sustinuissent, quæ ferre non potest humana natura. Maximinus autem cum prius suos deos multis insectatus fuisset maledictis, quod non potuissent præsentem illis vitam adimere, deinde etiam quæsivisset de civitate, in qua nati et ex qua profecti fuerant, et cujusnam essent generis, cum eos et Galatas esse intellexisset, et ex civitate Ancyrana, ad Lucium eos mittit Præsidem : is enim tunc ei præerat. Ita cognoscitur Dominus judicia faciens, qui Martyres quoque post tot et tanta pericula, ei rursus, quæ eos tolerat, iis quibus ipse novit modis, restituit. Illi ergo cum Tarsis egressi essent, alacri pede confecerunt viam quæ fert in patriam. Cum primum autem viderunt Ancyram, sistuntur coram

a

Mittuntur Ancyram

alacre contendunt.

Præsid

Auctore Simeone Metaphraste

Præside Lucio. Ille vero cum nec eis quidem prius loquendi fecisset potestatem, tunc eos quidem valide inclusit in ligno, lapide utrique alligato, ita ut nec ipsi quidem possent omnino moveri, nec crura extendere.

82 Sequenti autem die accersito Agathangelo: Scio, inquit, quod non propter improbitatem, sed propter animi facilitatem et morum simplicitatem, deceptus es a tuo familiari Clemente. Quocirca videris multis habere innatum nimium contendendi studium. Non est autem mirum, si mala consuetudo, quæ veluti morbus quidam tempore callum obduxit, mutaverit sententiam. Nam gutta quoque aquæ assidue distillans, petram quoque scit cavare, ut dicitur. Sed hanc tuam ad morem gerendum facilitatem nobis quoque aliquando concede Agathangele, longe utiliorem et justiorem, et convenienter tuo nomini, sis nobis bonus nuntius, nuntians conversionem propriam et pœnitentiam. Ad hæc Agathangelus: Mihi, inquit, hanc constantiam nec animi fecit facilitas, nec improbitas. Sed quod non improbitas quidem, ipse prius es confessus. Quod autem rursus nec quibuslibet facile pareAM, hinc est apertum: quomodo enim tam multis restitissem Præsidibus, atque adeo ipsi etiam Imperatori, qui cum me et cum Clemente et seorsum rursus accepissent, nullam non adhibuere machinam, sed et promissis inescare, et minis perterrere, et suppliciis conati sunt in aliam traducere sententiam. Neque ergo facilitatem, neque improbitatem, sed sapientiam potius et animi fortitudinem hæc nomines: sapientiam quidem, quæ iis quæ intereunt et cito fluunt, præferimus ea quæ stant et manent, falsosque vestros deos et adulterinos aversantes, solum unum Deum et verum attendimus: fortitudinem autem, per quam cum tam multis pro Christo colluctamur periculis, et veluti quemdam somnum mortem contemnimus. Neque est ergo Clemens, qui mihi persuadet; sed Christus multo prius, qui me vocavit per Clementem. Neque deceptus sum, sed potius discessi ab errore, a quo, rogo, ut vos quoque recedatis, ut qui vobis quoque, si vultis, sim nuntius veritatis.

Lucii Præsidis blanditias refellit S. Agathangelus

83 Hæc cum dixisset Agathangelus, omni de eo spe concepta Præses frustratus, et ferreas fibulas valde accensas in illius aures injicit, et faces copiosum ignem alentes utrique admovet lateribus. Cum acris itaque dolor hinc ex auribus intrinsecus versaret cerebrum, fumusque et tenebræ id implerent, fortiter id ferebat Martyr, Christum confitens, et eum solum vocans in auxilium, et clamans: Domine Jesu Christe, ne me privaveris beato illo fructu bonorum immortalium; sed des mihi patientiam et tolerantiam, et cum dignatus me fueris perficere cursum tuæ confessionis, cum tuo famulo Clemente me connumeres, et cum omnibus, qui pro glorioso tuo nomine decertarunt, quoniam defecit virtus mea, anima autem mea in te speravit. Hæc ille quidem est precatus, Deus autem ex alto hæc perfecit.

dire affligitur

84 Cum videret Præses nihil sibi succedere ex sententia, sed athletam potius effici clariorem, abducto illo in locum, qui Cryptos, id est, abditus, appellatur, ense beatum caput amputat, quinto mensis Novembris. Atque Martyr quidem, cum recessisset ab iis, quæ sunt ad tempus, et a laboribus liberatus fuisset et tormentis, fuit in cœlis, et qui staret cum Angelis, et cum superis choros duceret, dignus fuit habitus, cum certasset sub Imperatoribus quidem Diocletiano et Maximiano, sub magistratibus autem Agrippino, Curicio, Domitio, Sacerdote, Maximo, Aphrodisio et Lucio. Pia autem illa et Martyrum amantissima Sophia, materno amore in Agathangelum quoque accensa propter magnum Clementem, postquam vidit eum, ut optabat, consummatum, et ab iis, quas pro ipso gerebat, curis est exoluta, et cum magna voluptate tollens illud corpus martyrii cum, et componens, in loco consummationis, in quodam sepulchro profundissimo, in ingressu templi quod illic est, deposuit.

[illegible] ... Novembris.

sepelitur a Sophia

a *Si non anno ultimo imperii Diocletiani, Christi 304, occisi sunt Sancti, sed 309, (quod in Prolegomenis disputatum) is* Galerii *Maximianus quintus fuit, quem multi Græcorum* Maximinum *vocant*

CAPUT XV.

Martyrium SS. Clementis, Christophori et Charitonis.

Clemens quotidie dire cæditur

Præclarus autem Christi athleta Clemens, cum sui in certamine socii Agathangeli intellexisset consummationem, ipse quoque voluptate, quæ minime potest explicari, repletus, in carcere ita ut erat pronus humi extensus (prohibebat enim ne surgeret, lignum quod habebat in pedibus, et lapis alligatus corpori) emittebat, ut par est, ad Deum voces, quibus agebat gratias. Sed neque in eum evaserat Præses negligentior, sed præter vincula, et quam perpetiebatur ex illis miseriam, jubebat centum et quinquaginta plagas ei in vultu et in capite infligi quotidie. Sic ergo quotidie ex eo fluebant rivi sanguinis, ut ipse quoque lapis, qui erat ei alligatus, et totus subjectus locus fieret purpureus. Nocte autem rursus adveniente, et lux circa ipsum veluti eluxit, et Angeli adstiterunt, et ejus liberalis consecuta est curatio.

noctu curatur ab Angelis.

86 Cum ipse ergo et lapidem et vincula et nocturnas illas plagas ferret fortiter jam longo tempore, Christianis quidem jam erant festa adventura Servatoris nostri Jesu Christi Theophania: pia autem et Dei amans Sophia, quæ vehementi quidem pietatis zelo semper movebatur, et alioqui ardentiori tunc fervebat spiritu, audet præclarum aggredi facinus et magni animi. Cum famulorum accepisset multitudinem, et puerorum, qui ab ea alebantur, masculos et fœminas, ingreditur carcerem, et cum vinculis solvissent Martyrem, educunt e carcere. Deinde vero cum Sophia eum veste induisset candida, et superhumerale ei imposuisset, et ei in manus tradidisset Evangelium, cum multis lampadibus et subditibus circumseptum deducebat ad ecclesiam. Cum ipsa autem vestem quoque induisset candidam, et internam propter egregium Clementem ostenderet animi lætitiam, ei in sinistra parte manum subjiciebat, quæ eum sustineret, et ad ingrediendum ferret opem Martyri.

Festo Theophaniorum deducitur a Sophia ad ecclesiam

87 Adhuc autem erant in itinere, cum Clemens, ut qui jam sensisset, Dominum eum ad se vocantem, in cœlum sublata dextera, (altera enim tenebat Evangelium) oravit et pro sua secundum spiritum matre Sophia, et oravit etiam pro Clero et universo grege, et petiit iis, qui ipsum invocarent, postquam hinc excessisset, et eum alioqui honorarent et colerent, Domini defensionem et salutem, et quidquid ad eorum petitionem tributum, futurum esset eis utile et sic postremo orans, cum Martyrum amante Sophia, et iis qui eum deducebant, ingreditur ecclesiam. Atque illi quidem cum clavibus et vectibus fores munissent, (timebant enim, ne aliqui ex impiis in eos irruerent) tota nocte canebant. Postquam autem dies advenit salutaris, jucunde et suaviter illucescens eorum, qui digni erant, animis, cum præclare admodum Martyr sacrum celebrasset ministerium, et intemerato et incruento eos qui aderant, impertiisset sacrificio, eis suavis Christi palmes, Clemens, inquam, eis instillavit dulce vinum doctrinæ.

orat pro suis, et se invocaturis

Missam celebrat et concionatur

88 Cum autem videret perturbatos et timore affectos, ut qui suspicarentur fore aliquam infidelium incursionem, confirmavit eorum spiritus, et cum quæ futura erant, eorum subjecisset oculis, Boni, inquit, sitis animo, fratres, non peribit unus ex vobis. Duo autem quidam, et ego tertius cum eis postremo a vobis excedemus. Deinde extinguetur quidem, quæ sævit in Christianos, rabies: orietur

Prædicit finem persecutionis

vero

vero pax in imperio Romanorum: omnisque civitas et regio implebitur Christi cognitione: et aperietur quidem omnis ædes sacra, claudentur autem templa gentilium, et fugient, qui in eis adorant; et eo, quo nunc vos, ipsi timore afficientur. Hoc autem tempus prope est, et quidam ex vobis videbunt eversos persecutores.

Sophia Christianos liberaliter excipit 12 diebus.

89 Hæc cum ille tam aperte dissereret iis qui aderant, Christi et Martyrum amantissima Sophia, maximo gaudio et lætitia propter Clementem in corde plena, convocabat viduas et orphanos, panemque et cibum et vinum eis abunde suppeditabat, et pro viribus eos complectebatur. Atque hæc quidem duodecim deinceps dies facta sunt, et eos, qui accedebant, convivio liberaliter accepit Sophia, festosque dies celebrabant et hilariter transigebant, et Clementis adventum honorabant. Cum autem jam dies adesset præstitus (erat vero dies Dominicus) a præsenti vita athletam evocans, ille quidem divinum celebrat sacrificium. Postquam autem perfecta fuerant, quæ consueverant, et participes fuerunt fideles vivifici corporis et sanguinis, divinis adhuc donis in sacra mensa propositis, et ad ea Martyre collum habente inclinatum; quidam ex Magistratibus, Alexander nomine, impetu repente facto cum militibus, jubet uni ex suis amputare sacrum caput Clementis. Deinde etiam intemeratam oblationem (o tuam Christe Rex patientiam!) dejecerunt in terram, et profanis pedibus profani conculcarunt. Atque sic quidem magnus ille Clemens sacrificans, acceptum pro aliquo alio sacrificium ipse Deo offertur. Eorum autem qui aderant multitudo, alii quidem recesserunt lacrymantes; duo vero soli ex Levitis, qui etiam intemerato ministrabant sacrificio, unus quidem Christophorus, alter autem Chariton nomine, ut ipse prius significavit Beatus, ad divinam quidem ejus mensam beatum ipsi quoque finem acceperunt.

S. Clemens occiditur.

itemque Christophorus et Chariton.

Sophia eos sepelit honorifice.

90 Fidelis autem Sophia, quæ magno Clementi fuit ex Deo mater et nutrix et institutrix, cum in aula tutissima haberet filium repositum, et qui ad supernas transierat coronas, et immobilium illorum bonorum remunerationes, sollicitudinem omnem solvens et mœrorem, et lucernarum accendit multitudinem, multaque perpessum et quod multa vicerat certamina, sui amicissimi mortui tollens corpus, mundis vestibus et linteis involvit, et in ipso templo, quod est in loco, qui dicitur Cryptos, præclarum præclare deponit: ubi etiam prius deposuerat Agathangelum, ut uni sepulchro crederentur corpora, quorum animas idem cœli suscepit tabernaculum. Prope eos autem, illos etiam sepelit Diaconos, qui cum magno Clemente concertaverant, quo in loco eorum quoque parva ædificata est ædicula. Deinde cum Clementis assedisset sepulchro, hæc præclara humanitateque et affectione plena verba eloquebatur: Ego quidem vos, o filii, in Crypto, id est, in abdito, deposui: sed vos omnino Christus in aperto deducet in requiem, propter quem tot et tanta vestra sponte parti delegistis, et vobis dignam ædem excitabit, et vestra corpora in ea reponentur. Porro autem me quoque jam ad vos vocat senectus, quæ propterea in hodiernum usque diem est conservata, ut vobis communem omnino congeram pulverem, quos ne longum quidem tempus martyrii a se invicem separavit, et meipsam vobis pulchrum bustum præbeam. Sed orate pro me, o carissimi; quæ sum mater, et nutrix, et supplex, ut possim sicut hic, ita etiam illic quoque esse prope vos, et apud Dominum possim quoque parvam aliquam habere fiduciam. Atque illa quidem hæc apud sepulchrum loquebatur, et sensim una cum voce etiam effluebant lacrymæ.

AUCTORE SIMEONE METAPHRASTE.

orat ut pro ipsa precentur.

Quando et quamdiu passus S. Clemens.

91 Præclarus autem Christi athleta Clemens (nam cum iis, quæ dicta sunt, pauca quædam adjecero, finiam orationem) perpetuo quidem decertavit sub Imperatoribus Diocletiano et Maximiano: sub magistratibus autem ac Præsidibus Domitiano, Agrippino, Curicio, Domitio, Sacerdote, Maximo, Aphrodisio, Lucio et Alexandro. Finiit vero certamen 23 Januarii, adeo ut totum tempus martyrii ei fuerit viginti et octo anni. Quod quidem nos oportet tenere memoria ut a nostra excitemur socordia, et hæc tam prolixa revereamur certamina, qui nec parvum aliquod momentum temporis aliquid molesti propter Christum tolerare sustinemus: et sic nos comparemus, et tantam suscipiamus confidentiam, ut propter ipsum, si opus fuerit, omnia patiamur, ut ipsi voluntatis subeamus martyrium, et apud Deum fiduciam cum illis consequamur: quam detur nobis omnibus consequi gratia et clementia Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri simul cum sancto Spiritu gloria, potentia, honor et adoratio, nunc et semper et in secula seculorum, Amen.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ANCYRANIS
DONATO, CASTULO, PAPIA, CLIMATIO.

XXIII JANUAR.

Ancyræ Galatiæ plures ante S. Clementem *Episcopum, cujus jam ante Acta retulimus, esse coronatos martyrio pueros, illius alumnos et discipulos, in iisdem Actis dictum est. An quatuor hi ex illorum sint numero, ambigi vel ex eo potest, quod unus* Climatius, *sive* Clematius, *appellatur,* ἀπὸ τοῦ κλήματος, *quod* palmitem *significat, unde et* Κλήμης, Clemens, *deducitur a Græcis. De iis in MS Dungalensi:* Castuli... Papiæ, Clemati... *at Papiæ illud non meminit. MS. S. Hieronymi distinctius* Ancira Galatiæ, Donati, Castoli, Papiæ, Climati. *Plures in sacris fastis* Castuli, Donati, Papiæ, *occurrunt: at nec simul, nec ullus Ancyræ;* Climatius, Clematiusve, *nullus.*

DE DUOBUS SS. MARTYRIBUS IN PARIO LACU.

XXIII JANUAR.

Parium urbs est Hellesponti, Plinio memorata lib. 5, cap. 32, et Ptolomæo lib. 5, cap. 2. Juxta eam an lacus Parius; *an in* Paro *insula, una Cycladum, an alibi; nos latet. In eum præcipitati Martyres duo, quos ita hoc die Græcorum celebrant Menæa:* τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ οἱ ἅγιοι δύο μάρτυρες οἱ ἐν τῷ Παρίῳ λάκκῳ ἐμβληθέντες, τελειοῦνται.

Ἔνδον βόθρου χωροῦσι μάρτυρες δύο,
Θείῳ πόθῳ βάλλοντος ἔξω τὸν φόβον.

Eadem die sancti duo Martyres, in Parium lacum projecti, finiuntur:

In voraginem ingrediuntur Martyres duo,
Divino amore pellente foras timorem.

Refert eos quoque Maximus Cytherus.

DE S. AMASIO EPISCOPO TEANENSI IN ITALIA.

POST AN. CCCL XXIII JANUAR.

Geminum olim in Italia Teanum *fuit: alterum in Apulia ad dextram* Frentonis *fluvii ripam, ubi sola nunc ejus rudera visuntur: extat alterum etiamnum, in Campania, Episcopali cathedra nobile, sub Capuano Archiepiscopo; antiquis fere* Teanum Sidicinum, *a* Sidicinis *populis qui quondam tenuere, ad discrimen alterius Teani. Itali vulgo nunc* Tiano *appellant. Situm est in humili colle,* ut

Teani Sidicini

Ex actis Eccles. Teanen.

ut scribit Ferrarius, cui amœna subjecta est vallis.

Episcopus S. Amasius.

2 Primus hic sedisse Antistes S. Paris memoratur, qui Nonis Augusti colitur. Successit ei S. Amasius, cujus 23 Januarii natalis celebratur: perperam, ut remur, a Ferrario in generali SS. catalogo 25 Januarii die consignatus, cum antea in Catalogo SS. Italiæ ad 23 diem retulisset. Ejus vitam ex Actis Ecclesiæ Teanensis, olim excusis, nobis Neapoli transmisit Antonius Beatillus noster, in novem Lectiones distributam. Eamdem Italice ex fide edidit Paulus Regius Episcopus Vicequensis, parte 2 Vitarum SS. Regni Neapolitani; et breviter Ferrarius in citato Catalogo.

Ejus natalis.

vita

VITA

ex Actis Ecclesiæ Teanensis.

Lectio I

a

Constantino igitur Christianissimo Principe ad imperium cœleste translato, *a* Constantius filius ejus ex ipsius testamento regnum adeptus est Orientis. Qui animum gerens velut calamum ventis ascendentibus agitatum contra Evangelica dogmata, et patriam religionem, bellum præsumpsit assumere, et adversus Christi Ecclesias violentam incutere tempestatem. Arrii namque doctrinam fidemque perversam, Nicæni Concilii universitate damnatam, patrisque sui judicio reprobatam, defensionis clypeo studuit innovare; generali animadversione statuens percellendum, quicumque præsumeret contra ejus dogma temeritatis fronte venire. Discurrunt itaque imperiali edicto pragmaticæ sanctiones, et ubique terrarum cultores Catholicæ fidei proscribuntur: alii damnantur exilio, alii verberibus affliguntur, alii propriis facultatibus denudati natalis soli gratiam deserere compelluntur.

Constantio orthodoxos persequente,

Lect. II

b

Cum autem plurimi vitandæ persecutionis causa in Italiam de Oriente confugerent; contigit Sacerdotem Dei Amasium ad *b* Julium Romanæ Sedis Antistitem, et Patrem universalis Ecclesiæ, pervenire. Videns igitur summus Pontifex virum probati testimonii et elegantis sermonis gloria insignitum, laudavit in eo fidem mentisque constantiam, deditque in mandatis, ut per circumpositas illustres Ecclesias verbum Dei instantissime prædicaret, firmos in fide verbo roborans et exemplo; quos autem nutantes in fidei veritate conspiceret, eos ad rectitudinis tramitem sacris exhortationibus revocaret.

venit e Græcia Romam S. Amasius

mittitur a Julio Papa prædicatum

III

c

Nec mora, licentiatus ab ipso, et gratiam benedictionis accipiens, iter arripuit, et injunctum impleturus officium *c* Soram festinus accessit: certa enim relatione didicerat illic per quosdam ministros Sathanæ Arianæ hæresis detestabile dogma diffusum, et ejusdem civitatis populum perniciosæ pestis tabe ex plurima parte corruptum. Memoratam igitur urbem ingressus a quadam vidua, nomine Crescentia, hospitii est benignitate susceptus. Huic erat filius unicus, cui nomen erat Arthemius, cronica, quam paralysim vocant, valitudine fatigatus. Quæ cum facultates universas in usus medicorum pro salute filii consumpsisset, nullum tamen vel simplex remedium eorum est adjutorio prosecuta.

Soræ puerum paralyticum

matre ejus hospita, rogante,

Considerans igitur in Sacerdote Domini doctrinæ gratiam, et meritum sanctitatis, ejus pedibus prostrata, lacrymosis precibus ipsius cœpit beneficium postulare: Sanctissime, inquit, Confessor Domini, et Catholicæ fidei propugnator sacris tuæ dignitatis obtutibus inclinata, gemebundas pro filio preces supplicanter expono, qui in membris fere jam mortuis vitalem spiritum laboriosa sorte producens, infelicem animam infelicius compellitur exhalare. Viduli enim solatio jam diutius viduata, et pro hujus frequenter anxiata laboribus, in ejus cura, quas habere videbar universas facultates absumpsi. Quoniam ergo humana manu nobis non est in ejus salute consultum, ad divinæ majestatis clementiam convolare compellor, sperans certamque fiduciam habens in Domino, quod dono gratiæ et tuorum privilegio meritorum, in filio salutis beneficium consequar effectum. Ad hæc Sacerdos Domini venerandus, ut erat pietatis visceribus affluens, Non est, inquit, mei meriti, quod postulas, impetrare: sed in ejus virtute qui dixit: Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, fiet vobis; ecce noveris filium tuum in ejus nomine esse salvandum. Et hæc dicens, jussit qui in cubiculo aderant cederent universi. Protinus omnes imperata perficiunt; ipse solus terræ procumbens, et prolixius orans, sospitatem juvenis crebris a Domino fletibus et suspiriis implorabat.

Joan. 16. 23

V

precibus sanat

Cumque in longum oratio tenderetur, cœpit nervorum duritia sensim paullatimque molliri, et nociva rigidita ingenitalis motus gratia demutari. Confestim ergo, quo prius non nisi gemitum, et vocem luctus ediderat, conversus in gaudium divinæ laudis præconia declamabat. Fit ad hæc omnium ingens lætitia, fit conventus ad domum viduæ undique confluentium populorum: unus in cœlum ingens clamor attollitur, nomen Domini merito collaudantium, qui per Sanctos suos signa et prodigia faciens, necessitatibus hominum dignatur misericorditer subvenire. Interea tanti fama miraculi ad circumpositas regiones..... et diversis oppressos languoribus, diversarum civitatum populi sanctis ejus meritis offerentes, postulant, ut eis auxilii et benedictionis suæ dignetur gratiam impertiri. Quos omnes invocato Jesu nomine, et sanitati restituit, et redire ad propria cum sospitate dimisit. Nam cæcis visum, mutis linguam, claudis gressum restituit; leprosos mundavit, et immundis oppressos spiritibus solo imperio liberavit. Cum igitur his et hujusmodi operibus incessanter insisteret, fama nominis ejus quotidie per remota etiam loca sumebat augmentum, et quem major pars civitatis Soranæ conceperat, doctrinæ affluentis eloquio propellebat errorem.

aliosque plurimos.

VI

d

Soranorum factione pellitur

Hostis autem humani generis profectui hominum invidens et saluti, quorumdam potentum atque nobilium Soranorum corda suæ malitiæ fraudibus infecit, ut a *d* semel hausta fæce irrevocabiles, ad veritatis tramitem flecti non possent. Hi nimirum zelo perversitatis accensi, virum Dei sanctissimum primo blanditiis exhortantur, quatenus a veri propositi defensione desisteret, et ad suæ sectæ consortium verba pariter et animum inclinaret. Adjiciunt etiam Augustalis sententiæ districtionem, qua irrevocabiliter decretum est, ut quicumque hujus assertionis viri reperirentur, aut ab iniquitatis errore resipiscerent, aut irrevocabiles generali judicio subjacerent. Optionem ergo tibi proponimus, inquiunt, ut vel dogmatis hujus deponas perniciem, vel a locis istis, tamquam locorum corruptor, inreditus abscedas. Ad hæc Domini Confessor egregius, cedere nescius, fidei clypeo munitus, et gladio salutis accinctus: Quoniam, inquit, magis oportet obedire Deo quam hominibus, ecce nec Principum vestrorum in hac parte mandata custodiam, nec a salutaris doctrinæ defensione desistam. Sanctius enim mihi est, atque consultius, temporalem vitam pro veritate deponere, quam æternæ morti ex animo, de Deo perperam sentiendo, subjacere. In iram ergo iniquorum turba succenditur, et tam auctenticum gloriosi viri testimonium non ferentes, ipsum verbis et factis atrocibus impetunt, conviciis, pugnis, et flagellis afficiunt, multisque subactum injuriis fere semineccm reliquerunt.

male mulctatus

VII

e

Atinum secedit,

inde Teanum

Sacerdos autem Domini verus, membris ferme debilitatus omnibus, quatenus tamen potuit, solo Christi adjutorio protectus, abcessit; atque pagum qui *e* Atinum dicitur, vires corporis reparaturus intravit. Ibique aliquamdiu membrorum salutem, Domino opitulante, recipiens; postmodum iter arripiens, et ad urbem quæ Teanum dicitur, dono Spiritus præeunte,

f præeunte, pervenit. Audiens ergo *f* Urbanus Levita sanctissimus venerandi Sacerdotis adventum, gavisus et exultans in Domino, obviam ei cum quibusdam Fratribus occurrit; atque eum honoranter excipiens, mansionem hospitii præbuit, et labores itineris relevavit. Apud eum quoque aliquamdiu demoratus, cum vellet propositum prosequi iter agendi, multis est ab eo precibus revocatus, ut apud se moram faceret, et supernæ dispositionis gratiam expectaret. Annuens ergo precibus ejus et salubri consilio propositum viæ deseruit, et sanctissimo *g* Paridi primo Teani Episcopo, et ipsi venerando Diacono, tota affectione fidei et sinceritatis adhæsit.

ubi a S. Urbano Diacono excipitur :

S. Paridi Episcopo succedit

Glorioso autem Paride ad siderea regna, Domino vocante, translato, convenit prædictæ civitatis Clerus et populus universus, ut in locum defuncti Pastoris dignum providente Domino substituerent Sacerdotem. Cumque omnes in B. Urbani electione unanimiter convenirent, ipse oblatam sibi declinans humiliter prælationem, devote et suppliciter ab universis expetiit, ut Domini Sacerdotem Amasium ad tantæ dignitatis apicem sublimarent, qui se, et fœcundæ maturitatis gravitate præcederet, et dignitate Sacerdotis præveniret.

VIII. Beati itaque Urbani consilio et monitis annuentes, vota sua cives transferunt, et Sacerdotem sanctum in Pastorem sibi et rectorem animarum præficiunt; et consecrandum Julio, de quo supra mentionem fecimus, primæ Sedis Episcopo, obtulerunt. Summus itaque Pontifex de ejus promotione congaudens, gratias Domino retulit, quod virum notæ confessionis vitæque laudabilis ad regimen animarum, et ad culmen summæ dignitatis evexit. Cornu igitur gratiæ salutaris super caput ejus effundens, sacramentali ipsum unctione delinivit, et Pontificalis officii infula decoravit. Qua nimirum delibutione percepta, ab omnibus secularibus negotiis alienus, totum se divinis obsequiis et lucris spiritualibus mancipavit. Exteriorum vero curam sancto Levitæ Urbano dispensandam reliquit, quatenus tanto liberius cœlestis secreta mysterii perscrutando discuteret, quanto de fœditate terreni pulveris actibus animo nil haberet. Sedulus enim erat in prædicando, sollicitus in exhortando, severus in corrigendo, humilis et benevolus in respondendo. Exhibebat siquidem se inter prospera humilem, inter adversa severum, certum in verbo, dulcem in eloquio, hilarem in dato, gratum in accepto, in ambiguis stabilem et in rerum certudine efficacem. Tantam vero signorum atque curationum potentiam consecutus est et effectum, ut nullus ad eum accederet quolibet languore depressus, qui orationum et meritorum ejus beneficia non gustaret.

consecratur a S. Julio Papa :

sedulo muneri suo incumbit,

virtutibus et miraculis clarus :

Cum vero commissam sibi Ecclesiam aliquamdiu dignissime gubernasset, resolutionis suæ tempus insistere Spiritu revelante prænovit. Unde sibi cœmiterium cum columnis, auxilio civium, præparavit; *h* ubi hominem exuens, die functus extremo, terram terræ, spiritum cœlo refudit; et Angelorum ministerio evectus intra paradisi gaudia, laboris sui stipendia recepit. Sepultus est autem manibus fidelium decimo Kalendas Februarii. Sed cum propulsis erroribus universis, Catholicæ fidei unitas esset in toto orbe percelebris; Sorani illi nobiles, de quibus supra fecimus mentionem, qui in sancti viri injurias fuerant debacchati, ad se reversi, *i* et pœnitentiam agentes de commissis in Sanctum Domini sine caussa flagitiis, veniam suppliciter petierunt. Unde in memoriam sanctissimi Patris Amasii *k* ecclesiam in solo proprio propriis sumptibus construentes, et in ea plurima beneficia de suis facultatibus conferentes, privilegiis et instrumentis publicis munierunt. Ad quam annis singulis populus prædictæ civitatis accedens, et transitum atque memoriam B. Amasii devote concelebrans, Domino Jesu Christo laudum titulos et vota persolvit: cui cum Patre et Spiritu sancto una est gloria, majestas eadem, imperium idem, nunc et semper et per infinita secula seculorum. Amen.

Ex variis. IX

h moritur

Sorani ei ecclesiam ædificant.

i

k

a *Obiit* Constantinus, *ut sæpe dictum, anno Christi* 337, *die Pentecostes. Successit cum fratribus* Constantius, *qui deinde solus imperavit,* Constante *sub initium anni* 350 *extincto. decessit tandem* 3 *Novemb.* 361.

b *De* S. Julio I *Papa agemus* 12 *April. sedit a consulatu* Feliciani et Maximi, *sive* Titiani, *qui erat annus Christi* 337, *Constantium ultimus obiit* Constantio V et Constantio Gallo Cæsare Coss *anno Christi* 352.

c *Notum Volscorum in Latio oppidum* Sora, *ad dextram Liris fluvii ripam, quod etiamnum extat, et nomen retinet. De eo actum* 22 *Junii. ad vitam S. Dominici.*

Sora.

d *Regius non omnes, qui in Sanctum insurrexere, hæreticos fuisse ait, sed quosdam sola invidia ductos virtutum ejus ac miraculorum, quæque ex his nascebatur gloriæ.*

e Atina *oppidum est eo tractu percelebris, quod fere* Atina *nunc* Itali *vocant, circa* Mellis *amnis fontes. Id an hic intelligatur haud nobis exploratum. Regius scribit Sanctum se recepisse in vicum ditionis Teanensis* Thiuum *appellatum.*

Atina

f *Is deinde S. Amasio in episcopatu successit, colitur que* 7 *Decembris.*

g *Falluntur ergo Regius et Ferrarius, qui vivente tum S. Paridis obitu Sedem Teanensem volunt, cum isthuc S. Amasius adveniet.*

S. Amasii mortis tempus

h *Regius anno* 350, *obiisse scribit quod cum iis quæ Lectione sexta dicuntur non congruit. Nam isthæc mentio fit edictorum Augustalium contra Catholicos Arianæ factionis repugnantes. hæc vero ferri ante annum* 350, *non potuere, eo enim primum anno, fratre Constante Catholicæ religionis studiosissimo extincto, Italia potitus est Constantius.*

i *Regius scribit,* S. Amasium, *cum ab iis injuria et verberibus esset affectus, continuo preces pro eorum salute fudisse ad Deum, quæ post modum salutarem iis pœnitudinem impetrarunt.*

k *Hæc basilica videtur hic dici Soræ constructa. at Regius ædificatam Teani a Teanensibus scribit et ad eam quotannis celebrem Cleri populique institui supplicationem, cum eximio ledorum collucentium apparatu.*

DE S. EUSEBIO ABBATE MONTIS CORYPHES IN SYRIA.

SECUL. IV. XXIII JANUAR.

Quos *Theodoretus in Philotheo, sive lib.* 9, *de Vitis Patrum, prædicat illustres asceticæ vitæ exercitatores, eorum plerosque Græci colunt, variis diebus sacris fastis adscriptos: celebriores etiam Latini. Tres hoc die Menæa proferunt,* SS. Eusebium, Mausimam, *sive* Maysimam, *aut* Maesimam, *et* Salamanem, *adjunctis in duobus postremis ex cap.* 14 *et* 19. *Philothei encomiis, quod in Eusebio omissum. Nam de eo solum hæc habent.* Eadem die sancti Patris nostri Eusebii.

S. Eusebii natalis

Veni ad nos ad venustatem cœli,
Eusebio dicunt venustæ mentes.

Mox subjunguntur similes versus, cum propriis encomiis, de SS. Mausima et Salamane. Maximus Cythereus more suo Menæa sequitur.

2 *Duos mirificis laudibus celebrat* Eusebios *Theodoretus capite scilicet* 4 *et* 18, *ast hunc ultimum Græci colunt XV Februarii, ut ex Menæis patet. De priore hoc die agi censent Rosweydus in suis ad hoc cap.* 4. *notationibus, et eum secutus Raderus in suis nondum evulgatis observationibus ad Menæa: quibus et nos adstipulamur. Agit iterum Theodoretus de hoc Eusebio aliisque sociis lib.* 4 *hist. Eccl. cap.* 26. In solitudine etiam Antiochena, *inquit,* Marianus, Eusebius, Ammianus, Palladius, Simeones, Abrahames, et alii quoque, qui imaginem Dei, ad cujus similitudinem conditi erant, integram conservarunt atque tum horum, tum aliorum, (*de quibus ante egerat*) vitam scriptis prodidimus. *Eadem fere hinc descripsit Nicephorus lib.* 11, *hist. Eccl. cap.* 41.

Vixit in solitudine Antiochena

3 *Citatur a Laurentio de la Barre in Notis ad cap.* 4 *Philothei margini adscriptis, et a Rosweydo, Sozomenus lib.* 6, *hist. Eccl. cap.* 33, *quo loco duos commemorat* Eusebios, *sed ab hoc diversos, cum alter*

Confusus cum aliis Eusebiis

apud

Ex Theodoreto.

apud Nisibenos, in monte qui Sigoron (σιγόρων) dicitur alter in Carrhis Mesopotamiæ, fuerit exercitatus. Deinque Rosweydus hunc Eusebium S. Marciani discipulum arbitratur, cum in Notis asserat hujus mentionem fieri in Menæis 2 Novembris in vita S. Marciani; et ad caput 3, Philothei marginem adscribat, de Eusebio S. Marciani discipulo infra cap. 4, age. Ast ille in solitudine Chalcidensi semper mansit, tugurii S. Marciani post ejus obitum hæres. Deceptus videtur Rosweydus, quod Marianus patruus S. Eusebii, in translatione Gentiani Herveti, quam ipse edidit, Marcianus dicatur; qui in alia versione Alberici Longi tomo 2 Vitarum Sanctorum Patrum Aloysii Lipomani, et in historia Ecclesiastica Theodoreti et Nicephori, Marianus est.

Ejus vita.

4 Vitam ejus, et nonnullorum illustrium discipulorum, damus ex cap. 4, Philothei, ex versione Gentiani, collata cum altera Alberici Longi.

CAPUT I.

S. Eusebii vita privata.

Ascetæ etiam in regione habitata.

Quales quidem Deo obtulerit fructus desertum sterile, nempe pulcros et maturos, et ei qui plantavit gratos, et iis qui sapiunt hominibus caros et maxime expetendos, ostendimus in iis quæ jam scriptæ sunt narrationibus. Ne quis autem existimet virtutem esse loco circumscriptam, et solam solitudinem esse aptam ad tales ferendos redditus, age transeamus deinceps oratione ad terram quæ habitatur : et ostendamus ad parandam philosophiam eam minime esse impedimento.

Prope Antiochiam [a] [b] est mons Coryphe,

2 Est mons altus, qui Antiochiæ quidem situs est ad orientem, [a] Berhoeæ autem ad occidentem, omnes autem montes prope sitos superat : in summo autem cacumine imitatur figuram [b] conoidem, ab altitudine autem accepit denominationem : κορυφὴν enim, id est, Verticem, eum solent appellare accolæ. Olim ejus in summo vertice erat templum dæmonum, quod apud vicinos in magno erat honore subdus autem ad meridiem patet campus, sinus præ se ferens figuram, qui utrimque coercetur [c] collibus non admodum altis. Pertinent autem ei usque ad viam qua equitatur, quæ utrimque a meridie ad septentrionem sectæ sunt, semitas excipientes. In eo autem sunt constructæ [d] villæ et magnæ et parvæ, continentes iis qui sunt utrimque montibus.

[e] [f] vicus Teleda, monasterium Ammiani, ab hoc e inducitur Eusebius,

3 Propter ipsas autem excelsi montis oras, est quidam vicus maximus et populo frequentissimus, vocabulo autem regionis eum vocant [e] Teledam : [f] in superiori autem parte lateris montis, est quidam saltus non admodum acclivis, sed qui modice inclinatur, spectans ad illum campum et ventum austerum. In eo philosophiæ gymnasium extruxit quidam Ammianus, vir qui cum multis quidem aliis virtutibus esset clarus, tum summa modestia superabat alios. Hoc autem satis est argumenti. Etenim cum ad doctrinam, non solum suis sodalibus, sed vel bis totidem aliis posset sufficere, sæpe ad magnum accurrebat Eusebium, rogans et supplicans ut is esse vellet adjutor, pædotriba, et magister ejus palæstræ quam fundaverat : aberat autem viginti quinque stadiis, in quodam valde parvo habitaculo, et quod nec fenestras quidem habebat, inclusus. Eum autem ad hanc virtutem deduxerat [g] Marianus, ejus quidem [h] patruus, fidelis autem Dei servus. Sufficit enim hoc dicere, cum etiam magnum Moysem hoc cognomine honorarit Dominus. Hic Marianus cum divinum gustasset amorem, noluit solus frui bonis sed multos etiam fecit alios in amore socios. Venatus est autem et magnum Eusebium, et ejus fratrem qui in vita vero quoque erat frater. Non existimavit enim rationi esse consentaneum, ut eos quidem qui ad eum nihil attinebant, venaretur ad virtutem, [i] fratres autem non itidem.

[g] [h] a Mariano patruo cum fratre ad monasticam vitam adductus, [i]

4 Hos ergo ambos cum in parva inclusisset domuncula, eos evangelicam vitæ docebat rationem. Sed fratrem quidem morbus invadens, illum cursum interrupit; morbum mors autem est consecuta : nam cum paucis diebus vixisset postquam illinc est egressus, vitæ finem accepit. Permansit autem magnus Eusebius toto tempore vitæ patrui, neque [k] cum ullo loquens, neque lucem intuens, sed perpetuo inclusus : et post illius mortem hanc vitam est amplexus, donec admirabilis ille Ammianus ei multis delinito precibus persuasit.

et cellulæ inclusus nulli loquens, [k]

5 Dic enim mihi, ad illum dicebat; o optime, cuinam placere existimans, laboriosam hanc sordidamque et squallidam vitam es persecutus? Cum autem, ut par est, is utique dixisset : Deo qui est virtutis legislator et magister. Quoniam ergo eum amas, inquit Ammianus; ego tibi modum ostendam, per quem et amorem magis accendes, et ei quem amas servies, nam quod omnis tua cura et industria in teipsum convertatur, non effugiet, ut sentio, crimen nimii in te ipsum amoris. Lex enim divina jubet proximum amare ut teipsum. Multos autem opum sumere participes; hoc est proprium veri muneris caritatis. Hanc autem divinus Paulus appellavit legis plenitudinem. Rursus quoque clamat : Tota lex et Prophetæ in hoc sermone in summam rediguntur, nempe. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Porro autem Dominus quoque in sacris Evangeliis Petro, qui confessus est eum amare plus aliis, præcepit pascere oves suas. Eos autem qui hoc non fecerunt reprehendens, clamat per Prophetam : O pastores, num seipsos pastores pascunt, non oves? Et ideo magnum quoque Eliam qui hanc vitam persequebatur, jussit versari in medio impiorum : et secundum Eliam, tantopere celebratum Joannem, qui amplectebatur solitudinem, transmisit ad ripas Jordanis, illic baptizare jubens et prædicare. Quoniam ergo tu quoque es Dei qui te fecit ardens amator; multos quoque tecum alios effice amatores : hoc enim est valde gratum communi Domino. Propterea Ezechielem quoque appellavit speculatorem, et peccatoribus jussit testificari : et Jonam jussit currere Niniven, et nolentem transmisit in vinculis.

cum Ammianus ad proximi curam hortatur

Rom. 13. 10.
Galat. 5. 14.
Joan. 21. 17.
Ezech. 34.
exemplo Eliæ et Joannis Baptistæ.
Ezech. 3. 17.
Jonæ 1.

a Berhoea, sive Berrua, aut Berrhoea, Βέῤῥοια, itinere unius diei distat ab Antiochia, ut Procopius lib. 2 Persic. Ptolemæus in Cyrrhestica regione locat. Sed in ejus Asiæ tabula 4, videtur nimium procul ab Antiochia statui, et versus Septentriones. *Berrua urbs*

b κῶνος conus galeæ, meta, turbo. Item nux pinea, vel ipsa pinus, hinc Longus vertit, pineæ nucis formam habens.

c Longus, angulis non multum editis.

d Idem, oppida montibus hinc atque hinc adjacentia.

e Theodoretus infra cap. 26, apud vicum Teledam magni et divini viri Ammianus et Eusebius palæstram fecere monasticam. Longus vocat castellum Teledam. Alibi Telada, et Τελανδὸς vocatur, ut dicemus 5 Jan. ad vitam S. Simeonis Stylitæ per Metaphrasten cap. 1, nu. 5 lit. c. *Teleda vicus*

f Longus ita clarius : hinc rupes montosa ardua, sed quæ paululum acclivis planitiem illam et Austrum spectat.

g Perperam Gentiano et Rosweydo Marcianus dictus.

h Longus, Avunculus. i Idem, nepotes.

k Hinc ex recitatio, infra in Vita S. Salamanis, est Silentiariorum.

CAPUT II.

Præfectura monasterii Ammiani, seu montis Coryphes.

Cum hæc diceret et similia, divinum virum mansuefecit, et voluntario illo effosso carcere, eduxit et abduxit, et sacrum sodalium ei curam tradidit. Ego autem nescio utrum plus admirer, hujusne moderationem, an illius obedientiam, et quod ab eo sit persuasus. Is enim fugiebat principatum, et magis volebat esse ex iis qui parebant, ut qui præfecturæ formidaret periculum : et magnus Eusebius aversabatur quidem cum pluribus conversationem, cessit tamen, et captus retibus caritatis, suscepit curam gregis, et duxit chorum, non multis verbis opus habens ad docendum : sufficiebat enim vel solus aspectus, ut vel longe tardissimum celerem efficeret ad

Eusebius curam monasterii suscipit

cursum

solo vultu negligentes instigat. cursum virtutis. Dicunt autem qui viderunt, eum semper habuisse gravem vultum, et qui poterat *a* timorem afferre spectantibus.

a 7 Cibum autem ipse quidem capiebat tertio et quarto quoque die, iis autem qui secum habitabant, jubebat vesci alternis diebus. Præcipiebat autem cum Deo assidue colloqui, et nullum *b* tempus relinquere vacuum ab hac operatione, sed communiter quidem præfinita exequi officia; partes autem diei quæ intercedunt, unumquemque per se, vel sub aliqua umbra arboris, vel propter petram aliquam, vel ubicumque quiesceret aliquis, vel stantem, vel humi jacentem, rogare Dominum, et petere salutem. Ita autem unamquamque ex partibus corporis edocuit virtutem, ut illa faceret quæ sola permittit ratio. Ut autem hoc reddam manifestum omnibus, mentionem faciam unius ejus narrationis.

Jejunium, et orationem operatione mixtam suis præscribit; *b*

studet mortificationi:

8 Sedebat super quamdam petram ipse et Ammianus ille admirabilis, et divinorum Evangeliorum historiam alter quidem legebat, alter vero eorum quæ erant obscuriora explicabat sententiam. Cum autem quidam agricolæ in subjecto campo terram colerent, ad hanc contemplationem magnus tractus est Eusebius. Cum autem divinus Ammianus legisset locum Evangelicum, sciscitaretur autem interpretationem, jussit magnus Eusebius ut repeteret lectionem. Cum is autem dixisset: Iis qui arant forte delectatus, minime exaudisti, ut est verisimile; suis deinceps oculis legem tulit, ut neque campum illum unquam contemplarentur, neque cœlesti pulcritudine, et chori astrorum aspectu fruerentur: sed angustissima utens semita, cujus mensuram aiunt fuisse *c* unius palmi, ferente ad oratorium, extra eam deinceps egredi non est passus. Dicunt autem eum plus quam quadraginta annis vixisse post hanc legem. Ut autem cum animi sui sententia, ad hæc quoque eum traheret aliqua necessitas, cum lumbos zona ferrea alligasset, et gravissimum collare collo imposuisset, aliquo alio ferro conjunxit zonam collari qui erat collo impositus: ut hoc modo inclinatus, conaretur assidue in terram despicere. Has ipse de se exegit pœnas, quod illos esset contemplatus agricolas.

distractus arantium contemplatione,

arcte oculos custodit 40 annis,

c

caput vinculo deprimens,

9 Hoc autem et multi quidem alii me docuerunt ex iis qui illum noverunt, et res ejus optime sciverunt: narravit autem senex quoque magnus *d* Acacius, cujus prius quoque meminimus in aliis narrationibus; dixit autem se eum quoque aliquando interrogasse, cum eum sic vidisset incurvatum, quamnam capiens utilitatem, neque cœlum patiatur aspicere, neque campum illum subjectum contemplari, neque ex angusta illa via egredi: eum autem dixisse, se hæc moliri adversus maligni dæmonis machinationes: Nam ne, inquit, de magnis bellum gerat, conans auferre temperantiam et justitiam, et iram armans, et cupiditatem accendens, et ut fastu efferar et superbia intumescam efficiens, et quæcumque adversus meam machinatur animam, conor hostem ad hæc parva traducere: in quibus etiam si vicerit, non magnum affert detrimentum; et si victus fuerit, evadit magis ridiculus, ut qui ne in parvis quidem possit evadere superior. Quoniam ergo novi hoc bellum minus periculosum, (non valde enim feritur qui in his damni aliquid accipit: quod enim damnum est vel videre campum, vel in cœlum oculos attollere) ad hoc me genus pugnæ transtuli. In hac enim me nec ferire potest nec perimere, non sunt enim hæc jacula letifera, *e* ut quæ illis ferreis careant aculeis. Hæc se audivisse dixit magnus Acacius, ejusque se admiratum esse sapientiam, virtutemque bellicam et experientiam. Quamobrem hoc quoque narrabat eis qui talia discere cupiebant, ut et admirabile et dignum quod mandetur memoriæ.

d

sic in minimis cum diabolo certans, ne in magnis tentaretur.

e

10 Hæc ejus gloria cum in partes omnes undique pervaderet, ad se attraxit omnes virtutis amatores. Venerunt autem divinissimi quoque *f* Jacobus Persa et Agrippa, successores Juliani *g* senis, cujus prius persecuti sumus narrationem, ut qui optimi gregis erant Præfecti. Postquam enim ut ille divinus, fine vitæ accepto migravit ad vitam supernam, ad magnum accurrerunt Eusebium, melius esse rati recte regi, quam regere et præesse.

Ex Theodoreto.

f

g

Illustres monachi ei se subjiciunt

11 Jacobi autem, cujus prius quoque jam memini, cum summatim ejus ostendi virtutem, nunc quoque evidens argumentum ostendam summæ ejus philosophiæ. Postquam ille divinus hinc excedens Eusebius jussit eum præesse gregi, et recusans curationem, non persuasit cupientibus eum hanc curam suscipere, abiit ad alium gregem, malens pasci quam pascere: et cum plurimo tempore supervixisset, *h* hanc vitam sic finiit.

ex his Jacobus, ne præsit, abit alio.

h

a *Longus*, mediocrem metum   b *Idem*, diem.

c *Idem* dodrantalis latitudinis

d *E monacho Episcopus Berhœæ, ut dicitur cap. 2, in vita Juliani Sabæ, et cap. 3, in Vita Marciani. Is vitam Juliani narravit Theodoreto.*

e *Longus*. Hoc enim ferri pondus omnem illorum cuspidem obtundit

f *Comes Juliani Sabæ, ut cap. 2, narrat Theodoretus.*

g Sabas πρεσβύτην, *seu* senem *significat. De S. Juliano agemus 18 Octob.*

h *Centum et quatuor annos natus.*

CAPUT III.

Præclari successores et discipuli S. Eusebii.

Suscipit itaque illam præfecturam Agrippa, vir qui et multis ornatus erat bonis, præcipue autem puritate animæ: per quam et divinæ pulcritudinis visionem assidue apprehendens, et illius amoris igne accensus, irrigabat genas perpetuis lacrymis. Cum is autem longo tempore electum illum et divinum gregem recte pavisset, deinde e vita excessisset, Davides ille divinus, cujus aspectu mihi quoque frui contigit, suscepit præfecturam: vir qui revera, ex divini Apostoli sententia, mortificaverat membra quæ sunt super terram. Coloss. 3. 5

Succedit Eusebio Agrippa,

huic Davides,

13 Tantum enim fructum ceperat ex doctrina magni Eusebii, ut quadraginta quinque annos egerit in illo monasterio, absque ira autem et excandescentia toto hoc tempore vixerit. Neque enim post susceptam præfecturam vidit eum aliquis superatum ab hac animi perturbatione, idque cum, ut est verisimile, essent innumerabilia quæ cogerent. Centum enim et quinquaginta viri pascebantur ab illius dextera: aliqui quidem summa et excellenti virtute, et eam quæ est in cœlo vivendi rationem imitantes; alii vero qui pennas tunc primum producebant, et terram transilire et supervolare docebantur. Et tamen cum tot essent qui divina docebantur, et aliquid, ut est verisimile, delinquerent, (neque enim facile fieri potest, ut qui modo ventitat, recte se gerat in omnibus) mansit immobilis vir ille divinus tanquam incorporeus, nulla eum occasione ad iram excitante. Hoc enim non solum accepi ex auditione, sed etiam ex experientia. Nam cum aliquando desiderassem videre illum gregem, accessi habens etiam alios socios peregrinationis, qui eamdem quam ego vitam amplectebantur. Toto ergo tempore hebdomadæ apud illum virum divinum degentes, vidimus ejus vultum nullam accipere mutationem, neque nunc quidem hilaritate diffundi, nunc vero tristitia contrahi. Oculos quoque similiter, non aliquando quidem truces ac torvos, nunc vero lætos, sed in eodem semper honesti decorique tenore permanere. Hi autem sufficiunt ad arguendum animi tranquillitatem. Sed verisimile est, existimaturum quempiam eum talem esse visum, quod nulla eum moveret caussa: quamobrem necesse habeo ejusmodi quid narrare quod accidit, cum nos illic essemus.

vir mansuetissimus,

centum et quinquaginta monachis præfectus,

vultu ut animo semper tranquillus.

14 Sederat apud nos vir ille divinus de philosophia agitans rationes, et quærens id quod est sum-

Ex Theodoreto.

mum evangelicæ vitæ institutionis. Cum autem intercessissent ejusmodi sermones, *a* Publius quidam, genere quidem Romanus, moribus autem ipse quoque admirandus, et sacerdotii honore præditus, et illius præfecturæ secundas partes obtinens, ad nos venit adversus divinum Davidem vociferans, et commune damnum illam nominans lenitatem; et omnibus perniciem afferre dicens ejus mansuetudinem; et amentiam, non modestiam, summam illam vocans philosophiam. Ille autem habens animam veluti adamantinam, accipiebat quidem rationes, non pungebatur autem ab iis quæ sua natura solent pungere: vultum itaque non mutavit, neque sermonem institutum dimisit, sed cum leni voce et verbis serenitatem animæ significantibus, illum senem dimisit, rogans eum ut eorum quæ vellet curam gereret. Ego autem cum his qui ad nos venerunt loquor, ut vides, existimans necessarium esse hoc officium. Quomodo ostenderit quis melius animi lenitatem? Eum enim, cui illa credita erat præfectura, talem accepisse contumeliam ab eo qui tenebat secundas partes, præsentibus maxime hospitibus, et maledictum audientibus, et nullam iræ subdisse tempestatem et perturbationem, quam non magni et excelsi animi virtutem superat et fortitudinem? Ac divinus quidem Apostolus considerans humanæ naturæ imbecillitatem, eam quam fert legem natura metiens, Irascimini, inquit, et nolite peccare: sol non occidat super iracundiam vestram. Nam cum iræ quidem motus nosset esse naturæ, non nostri arbitrii, noluit lege ea decernere, quæ essent laboriosa, et forte etiam ejusmodi ut fieri non possent: sed motui naturæ et iræ tempestati mensuram præfinit diem; jubens rationi ut eam compescat, et tamquam fræno reprimat, et non concedat progredi ultra terminos. Vir autem hic divinus ultra leges quæ latæ sunt decertavit, et septa transiliit: non usque ad vesperam iræ ut moveretur concedens, sed nec ut moveatur quidem omnino permittens. Talem fructum accepit is ex magni Eusebii consuetudine.

a etiam a Publio Romano Sacerdote,

accepta contumelia

Psal. 4. 5
Ephes. 4. 26

Alii præclari isthic asceta,

15 Vidi multos quoque alios in illo tugurio, qui hujus philosophiæ amatores fuere et æmulatores: alios quidem in flore corporis, alios vero etiam in profunda senectute. Nam cum plus quam nonaginta annis vixissent homines, laboriosam vitam noluerunt relinquere, sed insignes fuere, obeuntes labores juventutis, noctu quidem et interdiu Deum laudantes, et sacra illa officia peragentes; post duos autem dies vilibus illis cibis vescentes.

16 Ut alios autem prætermittam, qui non sunt quidem digni qui sileantur, sed vel maxime laudentur et celebrentur; sed ne sit prolixior quam par sit narratio, in divino isto loco fuit quidam, quem autem *b* Amman nominant, qui ex Ismaelitide quidem radice germinavit, non fuit autem ejectus a domo Abrahæ, ut is a quo genus duxerat: sed paternæ hereditatis fuit cum Isaac particeps, vel potius ipsum rapuit regnum cœlorum. Is monasticæ hujus exercitationis protinus attigit institutionem apud quemdam, qui tunc habitabat solitudinem, qui eos optime exercebat; erat autem ei nomen *c* Marosas. Post hæc autem ille quoque aliis præesse desistens, ad hunc cum abbate venit gregem: nec parvo vixit tempore; sed cum præclare decertasset, et insignis evasisset, excessit ex hac vita.

b ex quibus Amman, Ismaelita,

c

17 Hic autem illic quidem fuit continuos triginta et octo annos: ita autem desiderabat laborare, ut qui modo laborare cœpisset: nam in hodiernum usque diem pedes numquam texit calceis, cum est autem frigus, in umbra sedens, in æstu solem suscipit, et tamquam auram Zephyri, quæ ex eo procedit flammam excipit. Toto autem hoc tempore aquam potare non passus est, non illa comedens quæ iis exhibentur, qui ad non bibendum se exercent (solent enim ii uti cibis humidioribus) sed iis utens cibis quibus alii. Verum pauca comedens, et quæ modicas ei vires afferunt, existimat usum aquæ supervacaneum. Gravi autem ferro lumbos succinctus, raro quidem sedet, noctu autem, et majori parte diei vel stans vel flectens genua, offert Domino officium precationis: usu autem accubitus se omnino privavit, nemo enim in hodiernum usque diem eum vidit cubantem. Quinetiam cum est chori renuntiatus coryphæus, et ei contingit ut præsit, totum hunc laborem fert prompto et alacri animo, se iis qui ejus parent imperio præbens exemplar philosophiæ.

numquam calceis usus,

nec bibens,

ferro lumbos succinctus,

18 Tales victoria insignes decertatores, divinus Eusebius, horum certaminum pædotriba et exercitator, exhibuit Domino: et cum alios quoque plurimos tales fecisset, eos transmisit doctores ad alias palæstras, qui totum illum sacrum montem divinis his pratis et suavem emittentibus odorem implevere. Nam cum ad Orientem ab initio fuisset illius exercitationis monasticæ tugurium, licet videre ejus philosophiæ fœtus ad occidentem et meridiem, veluti quasdam stellas circa lunam choros ducentes; et alios quidem Græca, alios vero ejus in qua habitant regionis voce, laudantes Creatorem. Sed enim id aggredior quod fieri non potest, cupiens omnia persequi quæ a divina illa anima recte gesta fuere.

Eusebii discipuli circa totum montem dispersi.

19 Huic ergo narrationi finis est imponendus, et ad aliam convertenda est oratio, et rursus est addenda quæ illinc capitur utilitas, cum horum magnorum virorum benedictionis rogaverimus ut simus participes.

Auctor benedictionem horum SS. implorat.

a Olympius *Longo du itur.*

b *Al.* Abban. *Heretus* Abbatem *appellative vocat.*

c Marosæ ex Necbelis oriundi, *inter illustriores monachos, meminit Sozomenus lib. 6. cap. 34, eumque secutus Nicephorus lib.* 11, *cap.* 41, *quem hunc arbitratur Rosweydus. De la Borre S. Maronem cap.* 16, *a Theodoreto descriptum, quem retecemus* 14 *Februar.*

VITA S. *a* MAUSIMÆ SIVE MAYSIMÆ, SACERDOTIS IN SYRIA,

a

ex Theodoreti Episcopi Philotheo cap. 14.

Circa an. Chr.
XXIII Januar.

Scimus quidem alia quoque plurima in urbe Antiochena resplenduisse pietatis et veræ religionis lumina, *b* magnum Severum, et Petrum Ægyptium, Eutychen, et Cyrillum, et Moysem et Malchum, et alios quoque plurimos eadem via esse ingressos. Sed si res ab omnibus in vita gestas conaremur scribere, totum tempus nobis non suffecerit, maxime cum etiam multis permultorum lectio afferat satietatem. Ex iis ergo qui scripti sunt, de eorum quoque qui sunt prætermissi vita conjecturam facientes, prosequantur laudibus, et imitentur, et utilitatem percipiant. Ego autem transibo ad prata *c* Cyri, et eorum qui in eis fuerunt, fragrantium speciosorumque florum quam maxime potero, ostendam pulchritudinem.

b Variis viris sanctis claruit Antiochia,

c et Cyrus urbs.

2 Fuit quidam Maesimas, in iis quæ nos præcesserunt *d* temporibus, *e* voce quidem Syrus, et ruri educatus, et qui virtutis omne genus ostendit. Cum autem claruisset in ea quæ est per se vita, ei cujusdam vici cura fuit credita. Sacrificans autem, et Dei oves pascens, illa et dicebat et faciebat quæ lex jussit divina. Aiunt autem eum neque tunicam, neque cilicium sæpe mutasse, sed iis quæ in eis fiebant rupturis aliquot pannos consuendo, senectuti hoc modo remedium attulisse. Hospitum autem et pauperum tam alacri animo curam gerebat, ut patefaceret portas omnibus qui aderant. Dicitur enim habuisse duo dolia, unum quidem frumenti, alterum vero olei: ex his semper quidem suppeditabat omnibus egentibus; habebat autem ea semper plena benedictione, quæ data est viduæ Sareptanæ, et immissa fuerat in hæc dolia.

d e Maesimas Parochus,

una tunica et cilicio contentus,

hospitalis,

frumento et oleo non deficiente.

dolia. Ipse enim Dominus omnes opes effundit in omnes eos qui ipsum invocant, et sicut illius hydriam et *f* guttum jussit scaturire, præbens manipulos seminum hospitalitatis; ita etiam huic viro admirabili exhibuit suppeditationem, quæ ex æquo respondebat ejus animi alacritati.

Miraculis claret:

3 Jam vero ad facienda quoque miracula a Deo universorum magnam accepit gratiam. Faciam autem mentionem unius aut duorum miraculorum: reliqua autem prætermittam, ut qui properem venire ad alios. Mulier quædam et genere et fide ornata, filium qui ceciderat in malam valetudinem (erat autem admodum teneræ ætate) multis obtulit medicis. Arte autem superata, cum et medici desperassent, et puerum esse moriturum aperte dixissent, non abjecit mulier spem meliorem: sed illam imitata Sunamitidem, mulis imponit *g* cameram. Cum in ea autem se et puerum imposuisset, pervenit ad virum illum divinum: lamentans autem, et naturæ ostendens affectionem, rogavit ut ferret auxilium. Is autem cum puerum manibus accepisset, et aræ basi admovisset, jacebat pronus animarum et corporum rogans medicum; et accepta petitione reddidit valentem matri filium. Ego autem id audivi *h* ab ea quæ hoc vidit miraculum, et pueri accepit salutem.

puerum morbo liberat, basi aræ admotum;

4 Aiunt autem illius quoque vici dominum, cum venisset (is autem erat Latojus, qui Antiocheni quidem Senatus primas partes tenebat, impietatis autem tenebatur caligine) et fructus acrius quam oportebat exigeret ab agricolis, divinum illum hominem clementiam illi consuluisse, et de misericordia apud eum verba fecisse: mansisse autem illum inexorabilem, experientia autem cognovisse secutum damnum ex eo quod non paruerit. Cum enim eum abire oporteret, et currus esset paratus, et sedens aurigæ jussisset ut mulas incitaret; illæ quidem trahebant totis viribus, urgentes, et temonem asportare molientes: visæ sunt autem rotæ ferro et plumbo alligatæ. Cum autem agrestium quoque multitudo rotas movens vectibus nihil proficeret; quidam ex amicis, qui Latojo assidebat, ei caussam significat, dicens Sacerdotem senem eum esse execratum, et quod oporteret eum placare et reddere benevolum. De curru itaque exiliens, ei fuit supplex quem prius respuerat; et ad ejus pedes provolutus, et sordidos pannos amplectens, rogabat ut iram compesceret. Is autem cum preces accepisset, et eas Domino obtulisset, solvit vincula rotarum quæ sub visum non cadebant, et effecit ut sicut solebat veheretur vehiculum.

suo monito respuentis currum cœlitus [illegible] immobilem,

Ex Theodoreto.

precibus solvit.

5 Porro autem multa quoque alia hujusmodi narrant de divino illo capite. Potest autem ex his quoque intelligi, quod iis qui volunt philosophari, nihil detrimenti afferat mora quæ trahitur in oppidis et vicis. Ostendit enim hic et qui huic similes Dei culturæ curam gerunt, quod etiam qui versantur in media hominum multitudine, pervenire possint ad ipsum virtutum fastigium. Cujus ego utinam ad aliquam saltem partem exiguam sustollar, eorum adjutus precibus.

Etiam in medio hominum locus virtuti.

a *Hujus natalis celebratur hoc die in Menæis et apud Maximum Cythereum, cum elogio ex hoc Theodoreti capite sumpto, quod Latine versum edidit Raderus noster par. 1 Viridarii Sanctorum.* — *S. Maysimæ natalis.*

b *De his Theodoretus lib. 4, hist. Eccles. cap.* 26: Itemque mons, *inquit*, qui illi urbi amplissimæ imminet, hujusmodi floribus pratensibus pulchre vestitus est. Nam in eo magna nominis celebritate vixit Petrus Galata, et ejus gentilis (*Græce* ὁμώνυμος cognominis) Ægyptius; quin etiam Romanus, Severus, Zeno, Moses, Malchus, et alii quam plurimi, vulgo quidem ignoti, Deo autem penitus perspecti et cogniti. *Eadem habet Nicephorus lib.* 11, *cap.* 41.

c Distat Cyrus itinere duorum dierum ab Antiochia. *Theodoretus Cyri Episcopus cap. 2 Philothei.* — *Cyrus urbs.*

d *Hinc constat, circa finem seculi 4, obiisse. Nam circa an. Ch. 418 primam quamdam lanuginem producebat Theodoretus, ut ex cap. 12. de Vita Zenonis, alibi deduximus.*

e *Menæa hoc disticho ad ejus idioma alludunt:*

Γλώσσαις λαλῶν πρὶν Μαϊσυμᾶς τῶν Σύρων,
Γλώσσαις λαλεῖ νῦν Ἀγγέλων πρὸς Ἀγγέλους.
Lingua olim Maysimas loquens Syrorum,
Lingua nunc loquitur Angelorum cum Angelis.

f *Longus* vas olearium. *Id enim, teste Gellio,* guttus *significat; dictus a gutta, ut placet Varroni, quod propter colli angustum humor inde guttatim effluerat.* — Guttus

g *Longus*, clitellam. h *Longus*, a matre.

DE S. SALAMANE SILENTIARIO.

Circiter an. CD. XXIII Januar.

Fuere inter *Palatinas dignitates* Silentiarii, *tum minores, qui silentium ac quietem populo indicebant: tum majores qui Senatores erant, et secretis præerant Imperatoris, inter* Clarissimos *numerati: de quibus Joannes Meursius in Glossario, in voce* Σιλεντιάριος, *et* Σιλεντιάριοι; *et Jacobus Gretserus noster cap.* 5, *libri* 2, *Commentariorum in Georgii Codini cap.* 2. *Habuit et Christus* Silentiarios *suos, tanto his illustriores, quanto magnificentius est omni humana societate et congressu abstinere, ut perpetuo loquare cum Cælitibus, quam mortalium Regum arcana celare. Hos Græci* Ἡσυχαστὰς *dixere, strictioris silentii, semotiorisque ab hominum convictu solitudinis, anachoretas. De iis Justinianus Novella* 5, εἰ μή τινες αὐτῶν τὸν ἐν θεωρίᾳ τε καὶ τελειότητι διαζῶντες βίον ἰδιάζον ἔχοιεν οἰκημάτιον, οὓς δὴ καλεῖν ἀναχωρητάς τε καὶ ἡσυχαστὰς εἰώθασιν, ὡς τῆς κοινότητος ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐξῃρημένους. Nisi horum aliqui, qui in contemplatione et perfectione vitam degunt, privatum habeant domicilium, quos anachoretas et silentiarios appellare solent, ut qui a communi Fratrum separati, ad perfectius vivendi genus aspirant.

Silentiarii in Palatio,

alii inter monachos

2 Ἡσυχαστὴν, *sive* Ἡσυχιαστὴν, *Rosweydus* Pacificum, *vel* Quietum, *Raderus* solitarium *vertit: melius* Silentiarium *dicas. Ita namque magnus ille Joannes, cujus natalis agitur* 13 *Maii* Ἡσυχαστὴς, *passim* Silentiarius *appellatur, qui tum in* Laura S. Sabæ, accepta cella ad silentium mansit, *modo* tres annos, *modo* quatuor, a nullo omnino homine visus, excepto eo qui illi ministrabat; *tum* in eremo Rubæ siluit novem annos, remotus ab omni humana consuetudine: *iterumque* in Laura S. Sabæ implevit quadraginta septem annos, in cella sedens, in qua silebat usque ad eum diem, *cum ejus adhuc viventis gesta scriberet Cyrillus monachus.*

horum vivendi ratio.

3 *Ex hac admirabilium hominum classe fuit* S. Salamanes, *qui et* Salamanus, *ut ex Menæis Græcorum liquet, quæ* 23 *Janu. ista habent:* Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σαλαμάνου τοῦ ἡσυχαστοῦ.

Ἔχῃ χαμερποῦς καὶ χαμαιζήλου βίου
Ὑψηλὲ πράξει καὶ λόγῳ Σαλαμάνε.

Eadem die commemoratio S. P. N. Salamanæ Silentiarii.

Inhæres vili et abjectæ vitæ,
Sublimis opere et sermone Salamane.

Deinde subjicit vitæ compendium, in quo Σαλαμάνης *vocatur, estque concinnatum e Philotheo Theodoreti, sive libro* 9, *de vitis PP. cap.* 19, *quod hic dabimus. Referunt illum eadem Menæa* 17 *Februarii, cum simili elogio, sive vitæ epitome; atque utroque die Maximus Cythereus: sed* Σαλμάνος, Salmanus, *ea die appellatur utrobique.*

Talis S. Salamanes ejus natalis.

4 *Diversus ab hoc est* Salamanes *monachus in Palæstina, de quo scribit Sozomenus lib.* 6, *cap.* 32, *et Nicephorus lib.* 11, *cap.* 39, *ut etiam Rosweydus animadvertit. De la Barre eumdem existimabat.*

VITA EX THEODORETO.

Me virtuti injuriam facere arbitratus, si admirabilis Salamani vitam posteris non significavero, sed oblivione obrutam neglexero, summatim afferam narrationem. Est quidam vicus ad Occidentem fluvii Euphratis, ipsi ripæ imminens, vocatur autem *a* Capersana.

Ex Theodoreto.

Salamanes cellæ se includit :

persana. Hic ex eo ortus, cum vitam amplecteretur quietam, et in vico, qui est ex adverso, parvam invenisset domunculam, seipsum in ea inclusit, nec ostio relicto nec fenestra. Semel autem in anno terram fodiens accipiebat totius anni nutrimentum, cum nullo unquam homine loquens. Idque facere perseveravit non parvo tempore, sed longissimo.

nulli loquitur :

2 Porro autem Pontifex civitatis, cujus erat is vicus, cum viri didicisset virtutem, accessit volens ei dare donum sacerdotii : et domunculæ perfossa aliqua parte est ingressus, et manum imposuit, et *b* peregit precationem, et sæpe quidem ei dixit, et quæ ad eum advenerat *c* gratiam significavit. Cum nullam autem vocem audiisset, abiit, jubens ut fossa rursus ædificaretur.

b initiatur sacerdotio. *c*

3 Aliquando autem rursus qui erant illius vici, ex quo erat profectus, cum noctu fluvium trajecissent, et domum perfodissent, eum accipientes, nec resistentem nec jubentem, in suum vicum exportarunt: et eum talem ad Orientem construxissent domunculam, eum protinus incluserunt. Ille autem similiter quietem agebat cum *d* nullo loquens. Paucis autem post diebus, qui erant illius vici, qui est ex adverso, cum noctu rursus aggressi essent, et domum perfodissent, ad se abduxerunt, neque contradicentem, nec ut maneret urgentem, neque rursus prompto et alacri animo recedentem. Ita seipsum omnino mundo mortuum constituit, et Apostolicam illam vocem vere loquens dicebat : Cum Christo sum crucifixus : vivo autem jam non ego, vivit vero in me Christus. Quod autem nunc vivo in Christo, in fide vivo filii Dei, qui me dilexit, et pro me seipsum dedit. Talis hic quoque fuit *e*. Sufficiunt enim hæc ad ostendendum totum ejus vitæ institutum.

rapitur ab accolis, iterumque non repugnans, aut assentiens. *d* Gal. 2. 19 et 20 *e*

a *Menæa et Cytheræus* 17 *Februar.* Persana. *Stephano* Perso, *sive* Persena, *civitas ad Euphratem, haud procul Samosatis, in Comagena provincia.* b *Longus,* benedicit illi.
c *Menæa,* gratiam sacerdotii oblatam significavit.
d *Bo recyclus* cum illo loquens, *legendum,* nullo. *Et sic Albericus* ibi quasi mutum concludunt.
e *Additur in Menæis* 17 *Februarii,* multa ad Sancti sepulchrum miracula fieri.

DE S. URBANO EPISCOPO LINGONENSI IN GALLIA.

Sæculo V. XXIII Januar.

Lingonum in *Gallia urbs,* (*vulgo* Langres, *haud procul a Matronæ amnis fonte sita, quam* Andomatunum *olim dictam Philibertus Monetus noster existimat) claros sanctimonia complures habuit Antistites : e quibus Gregorium 4 Januarii retulimus. Hoc die* Urbanus *colitur, qui in vulgatis catalogis Democharis, Chenu, Roberti, sextus ejus Sedis Episcopus censetur. Is Martyrologio Romano inscriptus est* 2 *Aprilis, his verbis :* Apud Lingones S. Urbani Episcopi. *MS. Martyrologium Ecclesiæ S. Gudilæ Bruxellis :* Item Urbani Episcopi. *Molanus in addit. ad Usuardum :* Lingonis S. Urbani Episcopi et Confessoris, magnarum virtutum viri, qui vineas precibus suis sæpius conservavit. *Galesinius :* Apud Lingonas, S. Urbani Episcopi et Confessoris virtutum splendore clarissimi. *At non nisi inaugurationis illius memoria recolitur eo die : natalis, ut ex Breviario Lingonensi tradit Claudius Robertus, celebratur* 23 *Januarii officio novem Lectionum. Et diserte Andreas Saussayus :* Lingonis ordinatio S. Urbani Episcopi et Confessoris, sancte actorum ac mirabilium operum gratia gloriosi, qui suo apud Deum patrocinio vineas sæpius a pruina et ruina defendit. Ejus depositio festo colitur die vigesima tertia Januarii.

S. Urbani ordinatio 2 Aprilis,

natalis 23 Janu.

2 *Vitam* S. Urbani, *vel potius miracula ejus meritis patrata, tradita sunt litteris ab antiquo scriptore anonymo, qui se monachum Benignianum Divione fuisse ostendit, cum num.* 5, *ita scribit :* Tempore Abbatis Lanterii, cum ob supradictam tyrannorum violentiam compescendam, ad loca vinearum Surdiliaci clausi, atque Lariaci, fuissent S. Urbani transportata membra; favente Domino hostes cesserunt, et nostri quæ sui juris erant libere vindemiaverunt. *Eum commentarium accepimus e codice manu exarato Nicolai Belfortii Canonici regularis cœnobii S. Joannis Baptistæ de Vineis prope Suessionem. Licet vero monachus ille Divionensis neget* mirificam ejus vitam addisci lectione potuisse; *tamen quædam de vita ejus, et virtutibus, ac translatione, memorat Andreas Saussayus in Martyrologio Gallicano, quæ fortassis ex Breviario aliisve monumentis Ecclesiæ Lingonensis consecutus est, ea vitæ illi vetustiori præmittemus.*

vita a quo scripta.

3 *Operæ pretium est quæ doctissimus Joannes Molanus lib.* 3, *historiæ sacrarum imaginum commentatus est, hic premere, ad S.* Urbanum *Lingonensem spectantia. Agens igitur isthic Molanus de* S. Urbano I, *Papa et Martyre, cujus* 25 *Maii festum celebratur,* Cur, *inquit,* a vinitoribus colatur, et quare cum vite et uvis pingatur, sæpius a me quæsitum est. Et pro clara resolutione nihil est apud Damasum, aut in gestis Urbani, vel Cæciliæ Martyris historia : sed inter historias quas manu sua scripsit religiosus Pater Rubeæ-vallis Antonius Geens Bruxellensis, inveni IV Nonas Aprilis historiam S. Urbani Episcopi Lingonensis, qui quiescit in Divionensi monasterio in argentea capsa. Ea autem historia habet varia miracula S. Urbani Lingonensis, partim pro retentione, partim pro ereptione, vel recuperatione vinearum. Ex quo suspicor, per errorem æquivoci nominis, vinitores pro Urbano Lingonensi Episcopo colere Urbanum Papam, quem in Kalendariis invenerunt. Indeque etiam error is picturam invaserit : simili enim errore æditores nostri Lovanienses in ecclesia S. Quintini celebrarunt festum S. Victoris velut patroni sui, decimo die Octobris, quo die Xanthis passus est S. Victor cum sociis : sed admoniti a Pastore suo colunt nunc Victorem Massiliensem, qui mola contritus est. Ejus natalis est 21 Julii. Quo etiam die eum celebrant Victorini tum Parisiis tum aliis in locis.

Cur cum uva pingatur;

cur S. Urbanus Papa,

4 Certe Ambrosius Novidius Fraccus Ferentinas in sacris Fastis ad Paulum III, in quibus ferias opificum diligenter recenset, ne meminit quidem festi S. Urbani ; sed Vinalia vetus festum habet in festo S. Martini : et ferias vindemiatorum late annotat in die S. Matthæi Apostoli. Ubi inter cetera Apostolum ita alloquitur :

non ex Romano usu.

Ne sis ingratus, Martinum et te, inde vocabit :
Pinget et in multis nomina vestra locis;
Dimidiusque acinis, nigroque alboque, notabit
Signa Dei : inque aderis cura secunda dape.

Neque arbitror pictores nostros accepisse hanc Urbani picturam a Romanis. Quia quantum diligentia quorumdam cognoscere potui, Romæ nulla extat ejuscemodi Urbani imago, quamquam nec ulla fere alia. Nam in æde S. Cæciliæ caput tantum depictum est. In aula vero Pontificia, quæ Constantini dicitur, ob Imperatoris historiam ibidem in parietibus depictam, est imago ejus, verum nullo fere discrimine ab aliis aliquot Pontificibus. Ceterum dum hæc apud doctos discutio, et eruendæ veritatis causa exagito, nolo cuiquam ansam præbere, ut ea imprudenter effutiendo vinitorum mentes turbet, atque offendat. Nam si commendandus sit eis patronus, dici poterit duos eis esse ejusdem nominis patronos, unum Urbanum Episcopum in Francia notiorem, qui circa vineas varia præstitit miracula; alterum vero Urbanum propter Pontificatum urbis Romæ et celebre martyrium per totum orbem Christianum notissimum. Quem sibi utriusque Alemanniæ, fortassis et aliarum

Uter vinitorum Patronus.

aliarum aliquot provinciarum, vinitores in patronum et defensorem elegerunt. Sed quid eos movit? Suggessimus paullo superius, fortassis per errorem utrumque Urbanum commisceri. Sed id nondum resolvimus, neque apud plebeios resolvi expedit. *Hæc Molanus; qui deinde varia conquirit argumenta, ob quæ potuerit S. Urbanus Papa, vinearum ac vinitorum patronus eligi.*

EPITOME VITÆ S. URBANI,

ex Martyrologio Gallicano Andreæ Saussaii V. CL.

a Hic *a* in vico adjacente castro Granciacensi, cui vocabulum est Columerius, patre Senatorio natus, ipsa in pueritia ad omnem pietatis virtutem eruditus, cœlo se devovit, animumque totum ad divina studia retulit: et impleto sapientia cœlesti pectore, eos perspectæ sanctitatis exhibuit actus, ut *b* Honorato Præsule Lingonensi humana sorte exempto, ob multa gratiarum privilegia, in ejus locum magno omnium ordinum desiderio et applausu suffectus fuerit. *S. Urbani sancta adolescentia, b episcopatus,*

2 Episcopus factus absoluti Præsulis numeros implevit: clero siquidem religionem, populo devotionem, ædificiis collapsis decus ac nitorem, divinis officiis splendorem, indefessa vigilantia pastorali, et zelo quo fervebat divino, vir sanctus restituit. Cum enim Ecclesiam sponsam suam plurimum *c* squallentem reperisset, eamdem suarum mox virtutum decore speciosam et sapientiæ reddidit illustrationibus conspicuam, tantamque curam et laborem circa sedem et gentem suam impendit, ut non tam instaurator, quam fundator illius Ecclesiæ dici promeruerit. *virtutes, c*

3 Dum autem sic in vias pacis et justitiæ progrederetur, ut exemplo ac verbo in eum tramitem oves suas perduceret, divinis etiam cœpit micare prodigiis, adeo ut non modo precibus morbos pelleret, sed et dæmones abigeret, atque elementis etiam superna gratia imperaret. Oratione siquidem non semel imbres repressit, *d* turbines dissipavit, atque ab imminentibus circumquaque procellis vites præservavit: quæ caussa fuit, ut etiamnum adversus aeris inclementiam invocetur a viticolis, atque cum uva passim ubique *e* depingatur. *miracula, d e imago,*

4 His coruscans vir beatus perfectæ sanctitatis insigniis, cum ab omnibus ipse pro miraculo haberetur, felicis dissolutionis, quam perpetim ardebat, diem instare præcognoscens, per aliquot dies debilitatus decubuit, sumptisque sacrosanctis mysteriis, et Ecclesia divinæ protectioni commendata, in medio mœrentis multitudinis orans, Domino spiritum reddidit. In basilica autem S. Joannis funeratus, plura mortuus quam vivus edidit mirabilia: ob quæ coruscantia ejus beatitudinis lumina, e tumulo ad ampliorem venerationem elevatus, atque in capsa honorifica repositus, a *f* Michaele Episcopo Lingonensi in ædem sacram S. Benigni Martyris translatus est, flagitante Claudio ejus loci Abbate religiosissimo. *mors, f translatio.*

a *Eadem verba ex Breviario Lingonensi recitat Claudius Robertus, eadem Demochares et Joannes Chenu. In MS Belfortii est* Granciatensi, *eamque ipse ad marginem adnotarat.* Suspicor Gallice nunc dici Grand-champ, item Coulommiers. Suntque ista loca diœcesis Meldensis. *At* Coulommiers, Columnarium *appellatur a Papirio Massono, juxta ad* Morinum *amnem. In geographica Comitatus Briæ descriptione haud procul inde situs est vicus, cui* Grang. *nomen, Meldorum urbi propior. Is forte* Granciacensis, *sive* Granciatensis *est, forte* Grangiacensis. *Quamquam et alia multa alibi locorum nomina in Gallia.* b Honoratus *quintus numeratur inter Episcopos Lingonenses, tertius a S.* Desiderio *Martyre.* c *Probabile id fit, ex calamitatibus, quas a* Wandalis, *Burgundionibus, Hunnis, Francis, aliisque barbaris, ea tempestate passa est Gallia.*

d *Quod Molanus de vinitorum patrono supra scribit, idem mihi quoque circa eam arcendarum tempestatum dubii, imo et erroris, accidit. Nam cum a prima pueritia audissem* S. Urbanum *contra tonitrua, fulminaque invocandum, ut primum ad studia litterarum adhibitus,* S. Urbanum *didici Romanum Pontificem fuisse, colique ab Ecclesia* 25 *Maii, haudquaquam ultra ambigebam quin is esset, cui in tempestates imperium Deorum Rex dedisset: at nullum reperire in ejus Actis, eo fine sæpius perlustratis, argumentum potui, unde hujus adversus eam religionis initium et caussam* *liceret deducere: donec hunc tandem reperi* Urbanum, *erroremque agnovi, etsi haud sane exitiosum, cum fas sit, citra etiam ignorantiam, quod unus Cælitum largiri mortalibus aut impetrare a Deo soleat, id ab alio postulare.*

e *De hac eum pingendi ratione dictum jam ex Molano.*

f *Cl. Robertus scribit hunc* Michaelem Boudet, *Blesis oriundum, ex regii concilii Senatore, anno* 1508 *Lingonensem Episcopum esse factum, transtulisse corpus* S. Urbani *anno* 1524 *tunc capsa argentea inclusum a* Claudio de Charmes S. *Benigni Divione Abbate. Agit de eadem translatione in Divione sua idem Robertus.*

Ex mss

VITA

AUCTORE MONACHO BENIGNIANO ANONYMO,

ex MS. Nicolai Belfortii Canonici Regul.

CAPUT I.

S. Urbanus suis opitulatur: sacella sibi erigi jubet.

Beatus Urbanus Lingonicæ urbis Episcopus, nobili stemmate in vico adjacenti castro Granciatensi, cui vocabulum est Columerius, patre Senatorio, matre vero Gisliarda nomine, editus est. Quibus tum carne generosis, tum Christiana religione præclaris parentibus ut duplicaretur gaudium prolis, addita est a Deo unica filia, perpetua virginitate beata, nomine Leudegaria. *S. Urbani patria, parentes, soror,*

2 Hujus itaque S. Urbani vita quamvis omnigenis virtutibus plena fuerit, nullo tamen illius temporis hominum studio est tradita litterarum monimento; eo quod usque ad tempora Caroli Magni, propter persecutiones gentium, et intestina etiam bella Regum, *a* vix possent in Galliis inveniri qui in Grammatica essent sufficienter instructi. Verum si hactenus mirifica ejus vita non potuit addisci lectione, videtur tamen sæpius in gloriosa signorum patratione. *vita vulgo incognita, a*

3 Ceterum post longa temporum curricula, cum fuisset functus digne pontificio in præfatæ civitatis Ecclesia, et de terrenis migrasset ad cœlestia; ejus venerabile corpus *b* Divionem (sicut ipse vivens præceperat) est deportatum, et in basilica S. Joannis congruo ei mausoleo humatum: unde multis post annis decurrentibus superna revelatione levatum, in argenteaque capsa opere anaglypho decorata reconditum est. Quam gratiosus autem fuerit opifici summo pro suæ merito sanctitatis, sequens declarat miraculorum aliqua descriptio. *b corpus Divione sepultum, elevatum, miraculis clarum*

4 Accidit igitur quodam vindemiæ tempore, ut milites quidam in vicinia Divionensis pagi manentes, Richardus scilicet Vesdensis et Windencus Salitiensis pertinaciter auferrent ea quæ in Marcenniaco et in Canabis præfati erant monasterii, sibique servire mansores eorum cogerent. Qua de re permoti Fratres jam dicti loci, sacra B. Urbani ossa plena cum fide eo deportarunt. Cum ergo censale vinum iidem nequam prædones monachis abstulissent, et plaustro impositum abducere vellent; Marcenniacensis vici indigenæ sacras reliquias illuc deportantes, una cum Præposito abstulerunt eis vinum, Dei confortati auxilio. Quod indigne ferentes adversarii, illico boves disjunxerunt, ligamina vasorum gladiis præsciderunt, ductendosque abstraxerunt. Verum ad ostendenda S. Urbani merita, vinum ejusdem ut fuerat quantitatis, quasi solida substantia dissolutis remansit in vasis, et sine vi ulla trahentium juvencorum Marcenniacum deductum est. *Vinum monasterii per S. Urbani reliquias servatum*

5 Tempore Abbatis *c* Lanterii, cum ob superadictam tyrannorum violentiam compescendam, ad loca vinearum Surdiliaci clausi, atque Lariaci, fuissent S. Urbani transportata membra; favente Domino hostes cesserunt, et nostri quæ sui juris erant libere vindemiaverunt. Qua illi occasione (proh dolor!) negligentes facti sunt; sicque beatus Confessor sub nudo aere aliquanto dierum ac noctium jacuit spatio. Tunc prædicto Abbati quadam nocte B. Urbanus apparuit vultu conspicuus, eumque in latere pul... *c*

 pastorali,

AUCTORE MONACHO ANONYMO. EX MS.

Sacellum Sancto, ut postulanti, erectum

pastorali, quem tenebat, baculo, dixit : Deo exaudiente preces meas, olim perditas vineas recuperastis : et nunc te molliter in lecto quiescente, ego divo improtectus maneo. Si ergo vis deinceps firmiter adepta possidere, oratorium mihi quantocyus præparare studeas. Statim ille tremebundus evigilans, et præ dolore percussi lateris exclamans, narravit cum multo timore, quid sibi sanctus Dei Confessor dixisset : mittensque protinus convenire artifices fecit, et summa velocitate oratorium construxit, in quo ipso autumnali tempore competenter a suis asservatus Christi Pontifex quievit.

Item alibi.

6 Transacto non multorum annorum spatio, emensa festivitate S. Vincentii, pro simili ereptione vinearum et terrarum, quæ pertinent ad Divionense monasterium, reliquiæ ipsius Marcenniacum deportatæ sunt. Ubi dum venerabiliter anno propemodum dimidio servarentur; ostendit se isdem Beatus cuidam bonæ indolis viro, nomine Bonfilio, in stratu suo quiescenti, dicens : Vade ad Fratres meos, et dic eis, ut ædificent mihi domum ad quiescendum. Tum juvenis : Domine si quæ jubes dixero, nullus credet mihi. Cui Sanctus : Ne dubites, dabo enim tibi signum, cui nullus poterit contradicere. Et protinus d candidam, quam manu gestabat, super lineum vestimentum, quo isdem juvenis induebatur, tres depinxit cruces, colore dissimiles. Expergefactus itaque homo eadem hora prætendebat omnibus visionis suæ testimonia : quibus sine mora Fratres obedientes parvumque oratorium ædificant, quo fideles quique convenirent.

a *Atque ... , et falso, ut pronuntiatum. Fuere multi in Gallia viri docti ante Carolum Magnum, etsi is præcipue litteras excitarit : quanti ... Grammatici ... professores fuerit, patet ex iis quæ XI Junii in vita S. Paulini Episcopi Aquileiensis* § 2. *dicta sunt.* b *Caput est Ducatus Burgundiæ* Divio, *ut sæpe dictum alibi, in diœcesi Lingonensi.*

c *Hunc Cl. Lobertus* Lanthertum *vocat, atque sub* Agrino, *sive* Algrino *Episcopo ... , id est principio ipso seculi Christiani decimi.*

d *Belfortius adjicit* : Fortasse pedum Pontificale erat. *Consule quæ dicta* 18 *Junii, in vita S. Tozonis cap.* 1. *littera* k.

CAPUT II.

Improborum vim coercet, et punit.

Violentus alienorum usurpator punitus.

Quidam Clericus, vocabulo Balduinus, cum in Patriniaco villa terram vineis consitam haberet, ac propter cotidianas pene molestias a Theoderico ejusdem loci Præposito sustineret; quadam die etiam hac de caussa conveniens, ille dæmoniaco furore arreptus conto eum in capite percussit. Qua de re virtutem S. Urbani cum implorasset altisona voce, exauditus est : ita ut isdem Theodericus maligno arreptus spiritu vitam finiret, et denominatus vir jus suum reciperet.

8 Alius quidam homo nequam de ordine Equestrium, cum inferret violentiam S. Benigno famulantibus, in ablatione possessionum; hujusque rei necessitas exegisset illuc deportari corpus B. Urbani Præsulis, videns illud malignus vir Uldericus, in hujuscemodi verba dæmonio plenus erupit : Heu quocumque gressum converto, semper subsequitur me istud fulgens vectorium. Et hæc dicens, lapidem jactavit, ac lecticam Sancti percussit. Non multo post sic pestifer languor invasit totum corpus ejus, ut per omnia invalidus fieret. Cumque super hoc multum anxium esset, ac spe recuperandæ sanitatis ad memoriam S. Urbani carpento vectus fuisset, nihil remedii valuit obtinere. Tunc Romanum iter aggressus est : sed ante quam ad Apostolorum limina pervenisset, perforato inferiori palato, linguam amisit, et sic indignam vitam finivit. Attendant jam universi hæc audientes, quam severa ultione justus Judex puniat iniquos, mala Sanctis suis irrogantes. Ipse namque se in suis pati asserat, dum paterno affectu eos consolans, dicit : Qui tangit vos, quasi qui tangit pupillam oculi mei.

Alius blasphemus.

Zach. 2. 8.

9 Ea etiam tempestate, Henrici Ducis exercitus ad obsidionem properabat castri Vesolensis, quod in colle ardui montis situm est : cum quo etiam inter alios Lambertus Comes Cabilonensium adfuit. Is cum divertisset Marcenniacum, et apparitores ejus undecumque cibos rapere conarentur; contigit ut ipse in atrio S. Urbani fugientem suem transfigeret. Pro qua præsumptione statim arreptus est a dæmone, et ejusdem porci caruit comestione. Tandem cum ei obsequentes, maximo fuissent pavore repleti; unus Procerum ejus pro eo factus Sancto eidem fidejussor, optimæ speciei obtulit pallium : et sic promeruit, intervenientibus beati Confessoris precibus, a torquente spiritu liberare dominum suum.

Item suem in atrio Sancti occidens.

10 Mulier quædam, a nativitate privata linguæ officio, cum ad hujus Sancti limina venisset, magnoque cordis desiderio suffragia pietatis ejus assidue imploraret; spe sua nullo modo frustrata est. Interrogata namque a venerabilis vitæ Sacerdote, nuncupato Albone, sancto altari tunc adstante, quid vellet, nutu quo valebat, dari sibi manum petiit : moxque ut ori suo manum expansam applicuit, sanguis e lingua ejus guttatim cœpit defluere, miroque modo loqui expresse, et magnalia Dei et Pontificis ejus merita per compita prædicare.

Muta curata.

11 Walterius Arciensis villæ indigena, cum quemdam virum de Guiriaco, nomine Ingelmarum, asinos suos ab infestatione persequentium occultare cupientem, insecutus fuisset, usque in sancti Confessoris atrium; illico equus, cui insidebat, mortuus concidit, ipseque paralyticus factus est. A qua debilitate, nullatenus potuit curari, donec seipsum ejusdem Sancti servituti sponte traderet.

Sanatus paralyticus.

CAPUT III.

Variis mortalibus opitulatur.

Guido autem de Orbaniaco, cum simili debilitate membrorum teneretur, et ad hujus Sancti se fecisset deportari memoriam; statim plenam corporis sanitatem recepit. Pro quo beneficio, ipsius Sancti se suamque omnem posteritatem subdidit servituti.

Item alius.

13 Quidam miles, cum ad hujus Sancti limina devote celebrasset cujusdam festivitatis vigilias cum reliquo qui convenerat populo, equum ejus quispiam furto abstulit. Quem cum requirens non invenisset, anxiusque super hoc apud Sanctum querelam deponeret; fur tota nocte frustra fatigatus, mane ante atrium sancti Confessoris cum equo reversus, et quod abstulerat reddidit, et præconia Sancti ampliavit.

Equus amissus, recuperatus.

14 Non diu Trecassinæ urbis populum latuit hujus venerabilis et præclari Pontificis meritum, per multorum ora eis notificatum. Horum quippe segetes cum innumeri mures devastarent, et ob hoc eorum deperirent labores; facto agmine Marcenniacum venerunt, et de templo ejus aquam tali pestilentiæ competenter sanctificatam in vasculis secum detulerunt. Cumque super his valde gauderent, et eum sibi adesse auxiliatorem in votivis suis petitionibus viderent, accidit quosdam ex adunatione eorum de alia viarum parte, hujus rei gratia adventare : quibus ad Agionem fluvium discumbentibus, et de his inter se loquentibus, Presbyter quidam inter eos residens, ait : O insipientes viri, ut quid tanto labore fatigamini? Numquid ego benedictionis officium non habeo, aut illius S. Urbani aqua sacerdotali more exorcizata, validior fuit benedictione mea? Talia dicendo avertit eos a cœpto itinere. Cumque redissent ad propriæ habitationis locum, accepta ab eo rogante Presbytero aqua, præsumpti ab eo non a Deo benedicta, raram ut asperserunt segetem, mox multiplicata est soricum multitudo. Tunc igitur isdem Clericus, spe sua cassatus, et pro inanis gloriæ vitio a cunctis notatus, jam deinceps videntibus annuatim venire ad Sancti memoriam, nullam dissuasionis ausus fuit inferre molestiam.

Mures a satis abacti.

confuso superbo et maledico Presbytero.

15 Interea cum improvisæ mortalitatis lues, indigenas

genas Magnimontensis oppidi, atque Longivici, depopularetur, omnesque pavore mortis valido terrerentur; concordi voto et corde contrito convenerunt catervatim ad S. Urbani oratorium, divinum flagitantes remedium, per sancti Confessoris interventum. Quid plura? Sic plane Deus hanc mortis pestem avertit, precibus dilecti sui Antistitis placatus, ut universos possideret exoptata sanitatis salus.

Pestis depulsa:

16 Non parvo tempore transacto, contigit habitatores Torciacensis Insulæ eodem indifferenter morbo extingui. Quamobrem communi decreverunt consilio, medicam hujus Sancti ecclesiam adire. Quorum itinerarias supplicationes impedire conati sunt præpositi eis Sacerdotes, protestantes se minime istius viæ futuros esse ductores. Quod illi pro nihilo ducentes, constanter ad beati Pontificis Urbani limina perrexerunt, et munuscula suæ devotionis ei obtulerunt: atque ex integro a jam dicta pestilentia, non solum qui venerant, sed etiam qui infirmi in sua sede residerant liberati sunt. Sed hæc remedia cupidis et avaris Clericis displicuerunt, qui oppido contristati, accusaverunt, apud Decanum suum, nomine Guarinum, parochianos suos; asserentes eos esse sortilegos, et sacerdotalium decretorum per omnia inimicos. In quo conflictu, justus extitit arbiter Guarinus; qui Presbyteros ipsos culpavit, et S. Urbano contumeliam irrogasse asseruit: dignumque esse, ut humili pœnitentia corrigerent quod contumaci in eum cupiditate peccaverant. Qui statim ejus monitis acquiescentes, venerunt ad Sancti oratorium, ac solotenus prostrati veniam poposcerunt.

iterum,

repressa quorumdam maledica avaritia

17 Quadam die ex incuria vorax flamma domus secus atrium ejus positas vehementer cœpit lambere; jamque consumpta parte habitaculorum quorumdam, nulla spes supererat. Tunc quidam de virtutibus viri Dei fideliter præsumentes, capsam reliquiarum ejus inter medios ignes posuerunt, et non tantum ipsa quæ Sancti continebant thesaurum, verum etiam quæ circa jacebant lignorum a cremia, omnino inusta reperta sunt.

Incendium restinctum.

18 Angelorum quoque visitatio frequenter in eodem visa est loco: idque veridica est demonstrandum relatione, et non conficta. In ejus translationis festivitate, cum matutinalis fuisset decantata synaxis, a quibusdam Divionensibus, qui illuc perrexerant Fratribus, duo homines comportandæ annonæ suæ caussa, ingressi porticum ecclesiæ, viderunt per portarum rimulas immensam claritatem resplendere vocesque cantantium modulatione suavissima resonare. Quod cum vidissent, cognoscentes non humanum esse quod cernebant, sed divinum, magno perculsi timore, cœpta deserere et fugam arripere compulsi sunt.

Angeli ad Sancti reliquias conspecti:

19 Idipsum etiam in crastino nativitatis S. Joannis Baptistæ vidit quædam anicula, Herneldis nomine. Affirmabat namque jurejurando, illucescente die sibi apparuisse visione conspicua, quod oratorio divinitus vehementi splendore illustrato, quidam Angelico decore comptus, aræ adstitisset, ac Missale officium complesset. Cujus rei videndæ avida, et de hoc, quod viderat, certa ambiens fieri, accessit ad portam templi: et aperte quidem vidit maximum lumen, personam vero nullam conspexit.

AUCTORE MONACHO ANONYMO, EX MS.

iterum alias.

20 Operæ pretium videtur et illud huic inserere narrationi, quod actum constat per merita Confessoris egregii. Armigeri Bellimontensis castri, cum aliquando divertissent ad meatum Marcenniacensis villæ, et mane surgentes niterentur equos suos conscendere, compererunt eosdem equos furtim a quibusdam abductos, nihilque præter frena relictum esse. Cum diutius multa hæsitassent cogitatione, tandem spe resumpta et fide, prædictas habenas super altare posuerunt sub talis sponsionis oblatione: En S. Urbane, quia non habemus tanti pretii equum, unde te possimus digne remunerari, ob adjutorium quod poscimus de restauratione nostrorum, quos perdidimus, equorum, damus tibi in pignus frena eorum. Datis ad præsens talibus munusculis, et votis pro posse promissis, redierunt ad propria: Deique in Sancto suo gratia cooperante, non sunt frustrati spe sua: sed post aliquantos dies, eadem dudum amissa animalia receperunt.

Equi amissi, voto facto recuperati.

21 Illud præterea nullo modo est silendum, quod de peste murium segetes comedentium celebratur ubique, S. Urbani Antistitis potens et velox remedium. Nam si aqua divinitus benedicta, ex ipsius memoria, quæ Marcenniaci devotione fidelium constructa est, corde credulo deportata fuerit, continuo sperata adest medela. Si vero et aliquis pro imminenti damno, quod fit sæpe a muribus, de uno ex panibus suis fecerit, pro animabus patris videlicet atque matris ejusdem beati Patris et Pontificis eleemosynam pauperibus; numquam postea cibaria ejus rodentur a soricibus. Pestis animalium si evenerit, et ob hoc candela fiducialiter Sancto delata fuerit, miseratione Dei, ad interventum Sancti, mortale contagium cessabit.

Alia miracula continua

22 Hæc tantummodo quæ exarata sunt, notitiæ fidelium tradidimus, pauca scilicet de pluribus, quæ per hunc beatum Confessorem suum et Pontificem nostrum dignatus est mirabiliter operari omnipotens Deus: quatenus meritis et intercessione ejus, speret fides credentium absque dubio precum suarum obtinere effectum, ipso præstante qui vivit et regnat in secula seculorum, Amen.

a Cremia dicuntur sicca virgulta, camino et incendio parata.

DE S. GREGORIA VIRGINE.

SECUL. VI XXIII JANUAR.

In unico MS. Sanctorum Kalendario S. Gregoriæ Virginis nomen reperimus, consignatum his verbis: S. Gregoriæ sanctimonialis in Urbe, cujus meminit S. Gregorius. *At nimirum Magni Gregorii Papæ multorum instar est testimonium. Is lib. 3, Dialogorum cap. 14, ita scribit:* Prioribus Gothorum temporibus fuit juxta Spoletanam urbem vir vitæ venerabilis, Isaac nomine, qui usque ad extrema pene Gothorum tempora pervenit, quem nostrorum multi noverunt, et maxime sacra virgo Gregoria, quæ nunc in hac Romana urbe juxta ecclesiam B. Mariæ semper Virginis habitat. Quæ dum adolescentiæ suæ tempore, constitutis jam nuptiis, in ecclesiam fugisset, et sanctimonialis vitæ conversationem quæreret, ab eodem viro defensa, atque ad eum quem desiderabat habitum, Domino protegente, perducta est. Quæ quia sponsum fugit in terra, habere sponsum meruit in cælo. *De ea rursum agemus XI Aprilis in vita S. Isaac monachi. Mirum est eam nec ab Antonio Gallonio in vitis sanctarum Virginum Romanarum, nec a Silvano Razzi in historia feminarum virtute illustrium, recenseri.*

S. Gregoria nuptias fugiens, defenditur a S. Isaac monacho.

DE S. MARTYRIO MONACHO IN VALERIA ITALIÆ PROV.

SECUL. VI XXIII JANUAR.

Tertiadecima Italiæ provincia a Paulo Diacono de gestis Longobardorum cap. 20, censetur Valeria, quæ, ut ait, inter Umbriam et Campaniam, Picenumque consistit, et ab Oriente Samnitum regionem attingit.... Hæc habet urbes Tiburtim, Carsolis, Reate, Furconam, et Amiternum, regionemque Marsorum, et eorum lacum qui Fucinus appellatur. *Ea dicta est, ut in Notat. ad Martyrol. scribit Baronius,* a via Valeria, quæ a Tiburtinis incipiens, per Marsos transiens, Corfinium usque ducebat; eratque eadem via civitas Valeria nomine. *Leander Albertus existimavit ab ea urbe regionem Marsorum* circumjectam

Valeria provincia Italiæ.

Ex S. Gregorio.

circumjectam Gothicis temporibus cognominatam Valeriam, *at probabilius est a via factum regioni nomen, ut aliis in eadem Italia. De via et urbe* Valeria *Strabo lib.* 5. Valeria via a Tiburo incipit, *(ubi nempe Tiburtina desinit)* ducitque in Marsos, et ad Corfinium, Pelignorum gentis caput. Sunt autem in ea Latina oppida Valeria, Carseoli, et Alba. *Alia* Valeria *urbs* Varia *dicitur, nunc* Vico Varo, *jacetque in dextra ripa Anienis.*

S. Martyrii natalis.

2 *In hac Valeria provincia* S. Martyrius *monachus floruit. Nam licet in Pannonia et alibi provinciæ sint, Valeriæ nomine; at de solis Italicis Sanctus in Libris Dialogorum agit, qui eum memorat, S. Gregorius, ut ex proœmio liquet. Inscriptus est Martyrologio Romano* Martyrius 23 *Januarii his verbis :* In provincia Valeriæ, S. Martyrii monachi, cujus meminit B. Gregorius Papa. *Refertur et a Petro de Natal. lib.* 11, *cap.* 98, *Galesinio, Wione, Ghinio, Menardo, Ferrario in Catalogo SS. Italiæ, qui* S. Severi *Presbyteri discipulum fuisse scribit, litterarum ignarum. Colitur S. Severus* 15 *Februarii. Molanus in prima Usuardi editione,* 2 *Junii ista addiderat, quæ in sequentibus editionibus omissa sunt :* Martyrii monachi, de quo in Dialogis B. Gregorius. *Eadem illo die habet Canisius.*

Panes cinnus signans, crucem vere impressit :

3 *De* S. Martyrio *ista scribit S. Gregorius lib.* 1, *Dialog. cap.* 11. Quidam in eadem provincia, *(Valeriæ)* Martyrius nomine, devotus valde omnipotentis Dei famulus exstitit, qui hoc de virtutibus suis testimonii signum dedit. Dum quadam die Fratres illius panem subcinericium fecissent, eique obliti essent crucis signum imprimere, sicut in hac provincia crudi panes * signo signari solent, ut per quadras quatuor partiti videantur; idem Dei famulus affuit, eisque referentibus signatum non fuisse cognovit. Cumque jam panis ille prunis esset et cineribus coopertus, dixit : Quare hunc minime signastis? Qui hoc dicens, signum Crucis digito contra prunas fecit : quo signante protinus immensum crepitum panis dedit, ac si ingens in ignibus olla crepuisset. Qui dum coctus postmodum fuisset, ab igne subtractus, ea cruce signatus inventus est, quam non contactus sed fides fecit. *Hæc S. Gregorius.*

** alii, ligno. Zacharias Papa solum vertit σφραγῖδι*

ignem veste fert, illæsa

4 *Addit Ferrarius :* Cum ad ignem asportandum vas non haberet, illum vestimento proprio acceptum, usque ad montem, in quo Fratres erant, absque ulla læsione vestium detulit. Eodemque pallio, quo prunas ardentes gestaverat, coopertum leprosum repente sanavit, ac in humeros sublatum deferens, cum monasterio appropinquaret, Fratres compellans clamabat : Currite et cito januam monasterii aperite, quia Frater Martyrius Dominum portat. Quibus dictis verbis, leprosus cum Martyrio dixisset : Martyri, tu me non erubuisti super terram; nec ego te in cœlo erubescam, statim disparuit. *Porro* Martyrium *eumdem esse, crucem illam panibus eminus impressit, et Christum gestavit leprosi specie, existimat Ferrarius,* ob miraculi, *ut ait,* identitatem.

Alius Martyrius

5 *Alium existimavit Baronius, et patet ex S. Gregorio hom.* 39 *in Evangelia ita scribente :* Sed quia ad amorem Dei et proximi plerumque corda audientium plus exempla quam verba excitant; caritati vestræ indicare studeo, quod is qui præsto et filius meus, Epiphanius Diaconus, Isauria provincia exortus, in vicina factum terra Lycaoniæ solet narrare miraculum. Ait enim, quod in ea quidam, Martyrius nomine, vitæ valde venerabilis monachus fuit, qui ex suo monasterio visitationis gratia ad aliud monasterium tendebat, cui spiritalis Pater præerat. Pergens itaque leprosum quemdam, quem densis vulneribus elephantinus morbus per membra fœdaverat, invenit in via, volentem ad suum hospitium redire, sed præ lassitudine non valentem. In ipso vero itinere se habere perhibebat hospitium, quo idem Martyrius monachus ire festinabat. Vir autem Dei ejusdem leprosi lassitudini misertus, pallium, quo vestiebatur, in terram protinus projecit et expandit, ac desuper leprosum posuit, eumque pallio suo undique constrictum super humerum levavit, secumque revertens detulit. Cumque jam monasterii foribus propinquaret, spiritalis Pater ejusdem monasterii magnis vocibus clamare cœpit; Currite, januas monasterii citius aperite, quia Frater Martyrius venit Dominum portans. Statim vero, ut Martyrius ad monasterii aditum pervenit, is qui leprosus esse putabatur, de collo ejus exiliens, et in specie apparens qua recognosci ab hominibus solet Redemptor humani generis, Deus et homo Christus Jesus, ad cœlum Martyrio aspiciente rediit, eique ascendens dixit : Martyri, tu me non erubuisti super terram, ego te non erubescam super cœlos. Qui sanctus vir mox, ut est monasterium ingressus, ei Pater monasterii dixit : Frater Martyri, ubi est quem portabas? Cui ille respondens dixit : Ego si scissem quis esset, pedes illius tenuissem. Tunc idem Martyrius narrabat, quia cum eum portasset, pondus ejus minime sensisset. Nec mirum; quomodo enim pondus sentire poterat qui portantem portabat?

Christum specie leprosi humeris gerit,

(quod Abbas quidam divinitus cognoscit)

a Christo benedicitur.

6 *Hujus* Martyrii *nusquam reperimus in Sanctorum Fastis scriptum nomen. Ferrarius non optima fide retulit, ut patet conferenti.*

DE S. JOANNE ELEEMOSYNARIO

PATRIARCHA ALEXANDRINO IN ÆGYPTO.

§ I. *S. Joannis memoria in sacris Fastis.*

An. Chr. DCXVI XXIII Januar. S. Joannis Eleemosynarii patria, natalis 11 Novemb.

Amathus *urbs est Cypri pervetusta (a qua insulam ipsam aliquando* Amathusiam *appellatam ex Plinio patet lib.* 5, *cap.* 31) *sita in ora meridiana, episcopali dignitate ab ipsis Ecclesiæ incunabulis ornata, cujus bini Antistites infra referuntur* S. Tychon, *et* Theodorus. *Hic editus in lucem est* S. Joannes Eleemosynarius, *Alexandrinus Patriarcha; indeque exce sit e vivis, die festo* S. Mennæ Martyris, *qui Syris, Ægyptiis, Græcis, Latinis XI Novembris colitur, quo die MS Bedæ exemplar monasterii Richenbergensis in Bavaria ista habet :* Joannis Eleemosynarii. *MS. Ecclesiæ S. Gudilæ Bruxellensis :* Apud Cyprum, civitate quæ dicitur Amathunta, depositio sanctissimæ memoriæ Joannis Eleemonis Alexandriæ civitatis Archiepiscopi. *MS. monasterii S. Martini Tornaci :* Eodem die in Alexandria depositio S. Joannis Patriarchæ. *MS Florarium :* Item S. Joannis Eleemosynarii Alexandriæ Patriarchæ, *in Indice significatur agi hoc die illius natalem. Antiquum Martyrologium Romanum Bellini Parisiis anno* 1521 *excusum :* Ipso die transitus S. Joannis Eleemosynarii Episcopi Alexandrinæ urbis. *Canisius, et Carthusiani Colon. in addit. ad Usuardum :* Secundum aliquos hic Joannis Eleemosynarii, qui supra habetur X Kalend. Februar.

sed agitur 12 Novemb. a Græcis,

2 *At quia dies ille S. Mennæ apud Orientales, apud Latinos S. Martini Turonensis Episcopi celebritati dicatus est, S. Joannes aliis diebus, prout cuique Ecclesiæ opportunum fuit, coli cœpit. Græci postridie, sive XII Novembris* eum offi* Ecclesiastico celebrant, ut patet ex eorum Menæis et Anthologio, in quibus præter odaria et hymnos, extat vitæ ejus compendium, quod et Maximus Cytheræus recitat, et aliquanto contractius Menologium a Canisio editum. Celebratur etiam in Horologio, Kalendario quod vulgavit Genebrardus, et Menologio Christophori Patricii Mitylenæi. Ad eum quoque diem in Metaphraste vulgato illius relata est vita.*

et quibusdam Latinis

3 *Latini non eodem omnes die illum colunt. Vetus quoddam*

quoddam Usuardi Martyrolog. MS. auctum, eodem 12 *die Novemb.* Apud Alexandriam B. Joannis Episcopi et Confessoris, qui Eleemosynarius dicitur. *Olim etiam* Budæ in Hungaria, in capella regia in castro, ejusdem festum celebrabatur sequenti immediate die post festum S. Martini Episcopi et Confessoris, *ut scribit Pelbartus de Themeswar in fine Pomerii de Sanctis, ut infra, cum de Translatione agetur. Eodem die Ferrarius in generali SS. Catalogo :* Venetiis translatio S. Joannis Eleemosynarii, *adnotatque* ex Tabulis, *ut ait,* Ecclesiæ Venetæ : Illius natalis die XXIII Januarii recolitur, ut in Romano Martyrologio.

Translatio 23 Janu.

4 *At contrarium potius scripsisset. Nam* Translatio *XXIII Januarii celebratur in MS. Florario :* Eodem die Translatio S. Joannis Alexandriæ Episcopi, qui ob eximiam in Christo liberalitatem nomen Eleemosynarii meruit anno salutis 641. *At Carthusiani Colonienses in Addit. ad Usuardum 23 Januarii :* Ipso die Joannis Patriarchæ Alexandrini, qui ob excellentem in pauperes misericordiam Eleemosynarius dictus est. *Similia habent Galesinius, Ghinius, Felicius, Martyrologia Romanum et Germanicum, in quibus exprimitur ratio festivitatis. Molanus* natalem *vocat. Baronius in Notis ad Martyrol. putat* hanc ipsam esse diem ordinationis ejus, *quæ et* natalis dici consueverit, *asseritque* agere itidem de eodem hac die Græcos, licet natalis dies sit tertia Februarii : *in quo utroque eum falli ex dictis manifestum est. Agunt de eo Græci XII Novemb. sicut hac die. Unde hauserit Baronius eum obiisse III Februarii, fatetur se nescire Rosweydus in Notationibus ad Vitam num.* 1. *Id primo assertum reperimus a Petro de Natalibus lib.* 3, *cap.* 77, *ubi vitæ ejus compendium habet, sed in plurimis emendandum. Hunc secuti Carthusiani Colon. in addit. ad Usuardum, eodem rursus die illum referunt, uti et Martyrol. Germanicum, ac Maurolycus; hujus verba sunt :* Item Joannis Patriarchæ Alexandrini eleemosynarum munificentia insignis, tempore Phocæ Imperatoris, *eadem die obiisse asserit Felicius hoc XXIII Januarii. At Baronius in Annalibus, tomo* 8, *an. Chr.* 620, *ait diem anniversarium obitus ejus esse* 23 *Januarii.*

Commemoratio 3 Febru.

et 13 Jul.

5 *Demum a nonnullis colitur XIII Julii. Antiquum MS. Martyrol. monasterii S. Richarii, Bedæ nomine prætitulatum :* Alexandriæ S. Joannis Patriarchæ, qui Eleemon dicitur. *MS. S. Gudilæ Bruxellis :* Apud Alexandriam B. Joannis Patriarchæ, viri Dei in compassione et eleemosynarum largitate piissimi. *Idem habent Martyrol. Coloniense, et Auctarium Carthusiæ Colonien. ad Usuardum, sed addunt natalem ejus isthic agi. Florarium MS. hæc habet :* Apud Alexandriam depositio S. Joannis Eleemosynarii, ejusdem Ecclesiæ Patriarchæ. Quo defuncto venerabile corpus ejus positum est in sepultura, ubi duo corpora Episcoporum tumulata erant : et ecce corpora illa mirabiliter S. Joanni cesserunt, et locum ei memoratum vacuum dimiserunt. Obiit anno salutis 618. *In Indice tamen* Translationem *ad eumdem consignat. Hæc de ejus natali, variisque festivitatibus. Nos cum Martyrol. Romano, aliisque vitæ ejus scriptoribus, XXIII Januarii eum retinemus.*

§ II. *Vitæ ejus scriptores.*

Vitam S. Joannis scripsere Joannes Moschus et Sophronius;

Vitam S. Joannis *primo scripserunt* Joannes et Sophronius, *qui a Leontio in Vita appellantur* Dei cultores, amatores virtutum, pietatis propugnatores; *item,* potentes in opere et sermone; viri sapientes, consiliarii veraciter boni : qui Spiritus sancti virtute freti, *hæresim evulserunt; propter quod illos S. Joannes* plurimum honorabat; *iis* tanquam Patribus indiscrete obediebat, et tanquam constantibus et viriliter pro religione agentibus gratias agebat. *et sæpius* Sancti *ab eodem Leontio, a Metaphraste infra cap.* 6, *num.* 31, illis temporibus excellentissimi *nominantur.*

Joannes ille, vulgo Moschus, *sive* Eviratus *cognominatur. De utriusque in Ægyptum atque Alexandriam peregrinatione ita scribitur in Joannis Elogio e Græco converso a Rosweydo, et Patro ejus Spirituali lib.* 10, *de Vitis Patrum præfixo :* Cum prævalere gentem *Persarum videret Joannes,* Alexandriam se contulit, et tota, quæ circa illam est solitudine peragrata (fuerat enim jam a principio Imperii Tiberii missus in Ægyptum ad ministerium obeundum) et usque ad Oasim, proximamque illi solitudinem perveniens, postquam eos, qui illic erant, Patres invisit ; atque inde rursus audivit sancta loca fuisse occupata, et Romanos metu correptos, Alexandria relicta ad magnam Romanorum urbem navigio appulit, una cum carissimo discipulo suo Sophronio. *Ubi Joannes obiit : cujus reliquias Sophronius ad cœnobium S. Theodosii, Indictionis VIII initio an. Ch.* 619 *vel* 620, *transtulit,* reliquumque vitæ suæ tempus in eodem cœnobio transegit, *ut in eodem elogio dicitur. Horum de S. Joanne Eleemosynario commentarius an usquam extet, haud scitur : nondum certe datus in lucem est, unicum ab utroque compositum putamus, aut certe utrique attributum, ut etiam de Prato Spirituali, cum Rosweydo Prolegomeno* 12, *ad Vitas Patrum, judicamus, et ipse passim modus loquendi indicat, ut cap.* 105. Cum in Alexandria essemus, accessimus ad Abbatem Theodorum *et cap.* 145. Accessimus in cœnobium, quod dicitur Salama, nono ab Alexandria milliario, *et cap.* 177. Commorantibus nobis in Nono Alexandriæ, *et cap.* 184. Eramus in Nono Alexandriæ, *etc.*

Ex variis.

sed hæc non extat :

aliam scripsit Leontius

7 *Vitam ejusdem S. Joannis Patriarchæ scripsit deinde Leontius, Neapoleos Cypri Episcopus, cujus testimonium pro Christianorum apologia contra Judæos, ac de Imaginibus Sanctorum extat, ab Henrico Canisio editum, et insertum Bibliothecæ Patrum editionis Coloniensis seculo* 7, *et multa inde recitata a S. Joanne Damasceno oratione* 3, *de imaginibus; et in Synodo Nicæna* 2, *actione* 4, *ubi et* Constantinus sanctissimus Episcopus Constantiæ Cypri dixit : Hic qui lectus est Pater, in una urbium Cypri decore sacratissimo claruit, et multa præconia, et festivos sermones ejus habemus : cum quibus est etiam sermo ejus in Transfigurationem Salvatoris nostri. Conscripsit autem et vitam S. Joannis Archiepiscopi Alexandriæ cognomento Eleemonis, id est, misericordis ; quin et S. Simeonis Simplicis, et alia quædam, atque in omnibus sermonibus suis orthodoxus cernitur. Floruit autem temporibus Mauritii Imperatoris. *Hinc colligimus, antequam S. Joannes ordinaretur Patriarcha, de quo* § 3, *Leontium Episcopum fuisse, nec diu post Joannis obitum, cum Menam aliisque collocutum Alexandriæ; præsertim quod mendicus ille, de quo agitur num.* 3, *erat nuper de* captivitate Persarum ereptus; *ergo non multo post Heraclii de Persis victoriam, anno* 628, *relatam. Antequam tamen vitam integre absolvit Leontius, annos ab obitu Joannis aliquot fuere elapsi; quod num.* 99, hymnodia anniversaria post multum temporis dormitionis Sancti celebrata *indicat.*

8 *Meminit hujus auctoris Sigebertus de Script. Eccles. cap.* 57. Leontius, *inquit,* Neapolis Cypriorum insulæ Episcopus, scripsit vitam Joannis Alexandrini Episcopi, qui ob eximiam in pauperes misericordiam agnominatur Eleemosynarius. *Idem testantur Trithemius, Possevinus, Bellarminus de Scriptoribus, Molanus, Galesinius, Baronius in Notat. ad Martyrolog. et hoc tom.* 8, *an. Ch.* 610, *num.* 7 *et an.* 620, *num.* 2, *quem tamen perperam* Constantiæ *Episcopum appellat an.* 594, *nu.* 30, *aut certe alium ab hoc judicavit. Binius in Bibliotheca Patrum seculo* 7. Constantiæ vel, ut volunt, Neapoli in Cypro Episcopum *scribit fuisse Possevinus :* Leontius Constantiæ in Cypro Episcopus, vir sanctus, Tribulationes, quas Ecclesia Dei passa est tempore Gregorii Magni Pont. Max. et Mauritii Imp. scripsit, ut ex Act. 4, Nicæni 2 Concilii constat, sed aut excidit aut alibi delitescit. *Et*

Episcopus Neapoleos in Cypro, non Constantiæ.

28 *mox*

Ex variis. *mox de* Leontio Episcopo Neapoleos, *velut diverso, ex Sigeberto et aliis aqit. Rosweydus hic nu. 2, librum illum de Tribulationibus numquam conscriptum fuisse, rationibus utrimque prolatis arbitratur, quem Lector consulat. Hic autem* Leontius *teste Baronio an. Ch.* 620, *num.* 2, omni sinceritate res ab ipso Joanne gestas scriptis mandavit. *Eas didicit a* Dei cultore Menna, *teste oculato; quem* ipse Joannes fecerat Presbyterum et Vicedominum sanctissimæ Ecclesiæ Alexandrinæ, *sive supremum Œconomum atque ordinantem dispensationem* : *quo narrante omnia* quæ dicebantur per ordinem annotabat, *ut dicitur num.* 3, 4 *et* 88. *Nam eo usque S. Joannis Alexandriæ gesta, ex ejus relatione recitat, quæ vero duobus ultimis capitibus, de obitu, sepultura, et miraculis ejus in Cypro addit, aut isthic vulgo notissima erant, aut a* quibusdam, quibus digne credendum erat, *se* audivisse *profitetur infra cap.* 14.

ex certis testibus :

9 *Vitam hanc de Græco latinam fecit Anastasius Bibliothecarius, Abbas Romanus, ordinis S. Benedicti, et Presbyter Cardinalis titulo S. Marcelli. Hujus meminit Sigebertus de Script. Eccles. cap.* 103. Anastasius jubente Nicolao Papa transtulit in Latinum vitam Joannis Eleemosynarii, scriptam Græce a Leontio Episcopo. *Creatus* Nicolaus *Papa* 24 *April. an. Ch.* 858, *decessit e vivis* 13 *Novemb. an.* 867. *Præfigitur Anastasii ad Nicolaum præfatio. Meminerunt hujus translationis Trithemius, Possevinus, Bellarminus de Scriptor. Molanus, Galesinius, et Baronius in Notat. ad Martyrol. Miræus in Bibliotheca. Edita est hæc vita inter Vitas sanctorum Patrum in Italia, Hispania, Gallia, Germania et Belgio ab origine typorum repertorum vicies aut etiam sæpius. De singularum editionum loco et anno actum est ad Vitam S. Antonii* § 11, *in Proleg. At postremo eruditis Notationibus illustrata est ab Heriberto Rosweydo nostro, qui præcedentium typographorum nomina ac librorum formam exponit, Prolegomeno* 17, *ad ipsas Vitas SS. Patrum, atque hanc MS. habuit ex vetustis codicibus Gemblacensi, Aquicinctino, Lætiensi, Camberonensi, Mortiano qui nunc Domus Professæ Societatis Jesu Antverpiæ : licet cum duobus prioribus fere tantum contulerit, ut pluribus locis ostendit, ubi ambos codices, et solos fere citat. Nos eamdem, post obitum Rosweydi, cum MSS S. Maximini, Audomarensi, Marchianensi, Aureæ-vallis, aliisque ante ætatis optimæ notæ codicibus contulimus, distinximus, et notationibus brevibus illustravimus.*

Latine vertit Anastasius bibliothec.

Tum sæpius editam,

collatam cum MSS. damus

10 *Alia exstat ejusdem S. Joannis vita, sive a Simeone Metaphraste, seu qua alio antiquiore Græce, conscripta; Latine reddita a Gentiano Herveto, et ab Aloysio Lipomano edita tomo* 5, *de Vitis Sanct.* 12 *Novembris : quam tom.* 1, *Vitarum hoc XXIII Januarii inseruit Laurentius Surius : et nos hic damus cum duobus præclaris Græcis antiquissimis MSS. codicibus collatam, ac sub nomine quidem Metaphrastæ, licet hi codices plurimas vitas, ab iis quas Metaphrastes scripsit diversas, contineant. Molano* visus est Metaphrastes, illam quam Leontius conscripsit longe meliori ordine congessisse. *Galesinio dicitur* Vita primum a Leontio Cyprio conscripta, deinde ordine rectius a Metaphraste contexta. *Eamdem sub* Leontii *nomine Annalibus Ecclesiasticis intexuit Baronius, quod translatione fere judicarit tantum discrepare.* Aeternum, *inquit in Notis ad Martyrol.* duplex reperitur editio atque translatio, inter se diversa; in quarum altera aliqua habentur, quæ in altera desiderantur. *Hæc ille. Scribit* Leontius *num.* 2, *se proferre* de dignitate et merito studii S. Joannis, *quæ* Joannes et Sophronius *priores scriptores* omiserant : *et* Anastasius *præfatur se* in Latinum sermonem vertere Leontium de Vitæ residuis Joannis Alexandrini Antistitis. *An priora a Joanne et Sophronio Acta conscripta habuerit Metaphrastes, aliusve eorum Actorum auctor? Certe admodum pauca profert a Leontio omissa, quæ solo primo capite continentur : reliqua a Leontio aut integre descripta aut in compendium contracta, aut omissa sunt. Quibus rebus expensis mirabitur fortassis nobiscum Lector, a Molano, Galesinio, et Baronio, præferri Leontio Metaphrasten. Verum ut fieri solet ex solo exordio hoc ab iis judicatum. Nec enim si ad finem usque utramque attentius considerassent, in die ejus natali statuendo deviassent. Baronius, quod dicatur* S. Joannes, *cum* esset Alexandria tradenda Persarum manibus, divina providentia illinc quidem recessisse, migrasse autem in suam patriam Cyprum, suum ei corpus largiturus, ut quæ eum aluerat : præsciverat enim jam appropinquare decessum, *hæc suæ Chronologiæ, de qua mox, obstare ratus an. Ch.* 620, *nu.* 5 *et* 6, *ea* paraphrastice ad Acta Leontii a Metaphraste addita fuisse, ut haud veritate constantia, nullam apud se dubitationem esse *asserit. At non animadverterat, hanc eamdem periodum apud Leontium legi; ex quo eam hausit Metaphrastes, postquam Leontii commentarius jam multo ante erat Latinitate donatus ab Anastasio.*

alteramque per Metaphrastem,

sæpius cum priore confusam

11 *A Leontio et Metaphraste plurimi S. Joannis res gestas exscripsere recentiores, Ribadeneira, Villegas, Henricus Adriani, Fabricius, Guilielmus Gazæus, Doubletius, Hiræus, Jacobus de Voragine, Claudius Rota, aliique.*

Aliæ vitæ S. Joannis.

§ III. *Tempus obitus; anni patriarchatus.*

Leontius S. Joannis æqualis, ut ipse Cyprius, tradit eum fugam arripuisse in Cyprum, quando futurum erat ut traderetur Alexandria Persis, *atque non diu post Amathunte decessisse die* S. Mennæ Martyris, *XI Novembris, ut dictum est. Leontium sequitur Metaphrastes cap.* 13. *Theophanes lib.* 18, *cap.* 5, *et Cedrenus; eisdem uterque verbis :* Anno imperii, *inquiunt,* Heraclii VI, ceperunt Persæ totam Ægyptum et Alexandriam, et Libyam, et usque ad Æthiopiam; multaque præda sumpta ex exuviis quamplurimis et pecuniis ad propria remearunt. *His non obscure favet Nicephorus Patriarcha in Breviario Historico, ubi ait :* Cosrhoes ingentes copias contra Romanos immisit, quibus Saitum Ducem præfecit. Hic Alexandriam appulsus, urbe per vim occupata, Ægyptum universam in servitutem redegit, atque inde totum Orientem vastavit, plerisque captivis abductis, reliquis sine miseratione ulla crudeliter occisis. Quibus confectis, deinceps cum omnibus copiis Chalcedonem contendit, et eam diuturna obsidione cinxit. *Subjungit deinde colloquium Saes Ducis cum Imperatore Heraclio, atque ab hoc legatos missos in Persidem. Quæ ultima in Chronico Alexandrino leguntur contigisse anno Heraclii VI, Indictione IV, quo modo Petavius legendum ostendit in Notis Chronologicis ad Breviarium Nicephori, quod Kalendæ Martii in Feriam II, incidisse tunc dicuntur, quod anno Ch.* 616, *accidit, littera Dominicali C, non anno* 615. *Heraclii V, Indictione III, ut perperam titulus præferebat.*

Fugit et obiit S. Joannes ante captam a Persis Alexandriam,

quod factum anno Christi 616.

13 *Baronius an. Ch.* 616, *num.* 4, *ita Theophanem tacite de Alexandria capta narrantem præterit :* Quod pertinet ad res Orientalis Imperii, calamitosum illud plane reddunt Annales, nempe eo usque progressos esse Persas, ut per Libyam venerint Carthaginem, eamque obsessam diu, tandem ceperint. Tantopere invaluit potentia Cosrhoes, ut cum totam depopulatus esset Asiam, invaserit post Ægyptum, Africam quoque nullo duce opposito. *Hæc Baronius. At capta Alexandria, non Carthaginem, Græcis* Καρχηδόνα *dictam, sed Chalcedonem sive* Χαλκηδόνα, *exercitum Persicum petiisse diximus cum Petavio nostro ad Vitam S. Anastasii Persæ* 22 *Januarii. Idem Baronius an. Ch.* 628, *num.* 6, *ait :* Persarum incursionem factam in Ægyptum, diu ante contigisse certum est, ex iis quæ superius dicta sunt : quo tempore Joannes nequaquam suam reliquit Ecclesiam, etsi latebras, ne captivus duceretur, captasse potuit. *At quorsum ergo Joannes discessit Alexandria? Nicetas Patricius, inquit num.* 2, 3, 4. *Alexandriam missus, ut Ecclesiasticas*

Aliter alii sentiunt, non solide

pecunias

pecunias in fiscum redigeret, sanctissimum virum Constantinopolim adducere voluit : sed is in itinere obiit. Verum cum anno Heraclii 6, Christi 616. Persæ Alexandria et Ægypto potiti sub servitute tenuerint, ideoque teste Nicephoro in Breviario Historica : cum nihil amplius ex Ægypto frumenti subveheretur, famis acerbitas accesserit Constantinopoli; *quomodo Nicetas quinquennio postea pecunias Alexandriæ collegit? ut præclare ratiocinatur etiam Petavius noster in Notis Chronologicis ad Breviarium Nicephori, et lib.* 11, *de Doctrina temporum cap.* 49, *ubi S. Joannem* 6, *anno Heraclii, Christi* 616, *obiisse statuit. Imo Baronium secum pugnare docet Rosweydus hic in notationibus num.* 38. Sed pace Baronii dixerim, non quadrant hæc cum ætate et historia Joannis. Siquidem Paulus Diaconus eam pecuniæ exactionem ponit anno XII. Heraclii, Baronius vero anno XI, ejusdem Imp. At, vel ipso Baronio ibidem teste, Joannes anno XI, Heraclii obiit. Accedit quod tam Leontius quam Metaphrastes in Joannis Vita asserunt, post hanc Joannis et Nicetæ de pecunia contentionem, eos amicos inter se vixisse, adeo ut Joannes post factus sit ejus compater : an liberos ejus e sacro fonte suscipiens? Et ipsa Leontii et Metaphrastæ narratio satis indicat hanc contentionem non ultimo Joannis anno, sed longe ante contigisse.

14 *Alterum in Baronio nobis difficile videtur, quod S. Joannem Patriarcham statuat fuisse consecratum an. Ch.* 610, *et decem annis in dignitate hac vixisse. Nihil profert Leontius, unde id confici queat, etsi in eam sententiam adducatur a Baronio, Petavio, et aliis.*

Creatus Patriarcha anno 606.

Hæc enim verba : Heraclius tunc sceptra tenebat Romanorum *referuntur a Metaphraste num.* 3, *qui dum suæ Chronologiæ Vitas Sanctorum conformat, non semel aberravit. Certe Sigebertus in Chronico an. Phocæ* 7, *hæc de Joanne, jam pridem, ut supponit, Patriarcha, scribit :* Alexandriæ Joannes Episcopus claruit, qui ob eximiam in Christum liberalitatem nomen Eleemosynarii meruit. *Idem scribit Pelbartus infra citandus. Nec obstat decessorum Patriarcharum tempus, quo minus* Joannes *an. Ch.* 606, *electus, post decem annos, de quibus mox agetur, id est, an.* 616, *obire potuerit.* Paulus Justiniani Imperatoris anno x, Patriarcha *erat, teste Liberato ejus temporis Scriptore in Breviario de caussa Nestoriana et Eutychiana, cap.* 23. *At mox cum per imprudentiam in homicidii suspicionem venisset, in exilium pulsus successorem habuit* Zoilum, *cujus initium assignat Baronius ad an. Ch.* 537, *num.* 15, *quod forte ad sequentem pertinet. Duos Nicephorus in Chronico annos* Paulo, *septem* Zoilo *assignat;* quem postea, *inquit Liberatus,* Imperator deposuit, et Apollinarem ordinavit, qui nunc est Præsul ipsius Alexandrinæ Ecclesiæ, *præfuit hic teste Nicephoro annos undeviginti, adeoque ipse et Zoilus annis viginti sex Sedem illam rexisse dicendi sunt, ab anno Ch.* 538 *ad* 564, *aut sequentem. Interfuit* Apollinaris *Concilio V, Œcumenico Constantinopoli habito anno Ch.* 550. *Successit* Apollinari Joannes , *huic post undecim annos, anno circiter* 576. S. Eulogius, *cui magna familiaritas et litterarum communicatio fuit cum S. Gregorio Magno, qui Pontifex Romanus creatus est* 3 *Sept. anni* 590, *decessit* 12 *Martii anni* 604, *ante quem medio forte anno decessit* S. Eulogius *XIII Septembris (quod isthic exactius examinabitur) an.* 603. *Huic cum annis* 27, *sedisset, successit* Theodorus Scribon, *alique post biennium* S. Joannes Eleemosynarius, *circa initium forte anni* 606, *adeoque defunctus est* 616, *post administratam decem annis Patriarchalem dignitatem, ut non male dictum sit a Petro de natalibus eum sub* Phoca floruisse, *atque hæc digesta sunt secundum Nicephori Chronicum, quod secuti sunt Sigebertus et Pelbartus; quodque identidem citat Baronius.*

post ex tempore prædecessorum.

15 *Ut ex subsecutis Patriarchis tempus Sedis confirmetur hæc addantur .* S. Joanni *successit* Georgius, *cui annos quatuordecim attribuit Nicephorus, ast hunc cogitur Baronius corrigere, dum an. Ch.* 630, in locum Georgii, cum sedisset decem annos, subrogatum esse Cyrum ex Lazorum Antistite, *scribit num.* 13. *Cui hæc ratio temporis minus probabitur, is cum Petavio sex solum annos tribuat patriarchatui Joannis; et quem in successore corrigit Baronius Nicephorum, hoc loco potius emendandum statuat : atque ita S. Joannes imperante Heraclio ducetur, ut vult Metaphrastes, electus Episcopus.*

C. [illegible] rant.

Ex actis

VITA

AUCTORE LEONTIO EPISCOPO,

interprete Anastasio S. R. E. Bibliothecario.

ex Vitis PP. Heriberti Rosweydi, et MSS.

PRÆFATIO INTERPRETIS

a AD DOMNUM NICOLAUM PAPAM.

a

Cogitante me, ac diu tacite sollicitoque mecum considerante, quid in domo Dei commodius ac dignius operari possem; ne ea videlicet præsumerem, quæ mihi ex ministerio credita non sunt; nec rursus illa arriperem, quæ ingenioli mei vires excedunt, secundum illud Salomonis, Mel invenisti, comede quod sufficit tibi, ne forte satiatus evomas illud; et alibi, Altiora te ne quæsieris, et fortiora te ne scrutatus fueris; ecce subito quidam strenui ac studiosi viri me cohortari voluerunt, ut in Latinum sermonem verterem Leontium de vitæ residuis Joannis Alexandrini Antistitis, quem Græci propter multiplicem compassionem, quam erga omnes possidebat, merito et absolute Eleemona, id est, Misericordem appellant : quatenus tantus vir non tantum sermone Græco, verum etiam Latino eloquio pollentibus utilitati esset et commodo.

Prov. 25. 16. Eccli. 3. 22

Eleemona misericordem.

2 Quapropter quia me dignum ad tantum opus atque idoneum minime perspexi, levavi oculos meos in montes, unde veniret auxilium mihi : sicque solatia Patrum et orationes adhibens, tam proficuum virum non passus sum celare Latinis. Sed licet membranas inciderim, schedulas præparaverim; non tamen hunc in codicem conficere ausus sum, antequam a Dominatione Vestra, o millies beate, licentiam adipisci promerui. Neque enim fas est, ut absque *b* Vicario Dei, absque clavigero cæli, absque curru et auriga spiritualis Israëlis, absque universitatis Pontifice, absque unico Papa, absque singulari Pastore, absque speciali patre, absque te omnium arbitro aliquid consummetur aut divulgetur. Tu enim tenes claves David, tu accepisti claves scientiæ. In arca quippe pectoris tui tabulæ Testamenti et manna cælestis saporis requiescunt. Tu enim quod ligas, nemo solvit ; quod solvis, nemo ligat : qui aperis, et nemo claudit : claudis, et nemo aperit. Vicem namque in terris possides Dei.

sub Pontificis tutela.

b

3 Cum autem hunc Beatum in Latinum verterem eloquium, nec Græcorum idiomata, nec eorum ordinem verborum sequi potui vel debui. Non enim verbum e verbo, sed sensum e sensu excerpsi. Sed nec Latinas regulas usquequaque servare curavi, dum tantum intentio mea illo tenderet, ex quo utilitas nasceretur legentibus. Qua de re evangelice Domne, non personam tantillitatis meæ intuens, non astutiam investigans, non verborum phaleras requirens; sed potius pio cordis oculo profectum legentium prænoscens, ut tantus vir tamquam exemplar et speculum sit omnibus, Vestra Apostolica auctoritate translationem hanc, si vestro arbitrio placet, firmate : si displicet, emendate, dummodo Latinitas se tanto non doleat esse sale privatam, quo Græcia se gaudet optime conditam.

Latine versum etiam

4 Suscipe ergo Sanctum a peccatore interpretatum, et noli attendere per quem translatum sit, sed quid translatum

Ex venis et Pontifici dedicat Anastasius

translatum sit. Neque enim propter fistulam plumbeam, aquam limpidissimam despicis : neque propter spinas quæ producunt, rosam quæ producitur, spernis. Custos denique et amator tuus, quando voluit, Pharaoni et Nabuchodonosor iniquis Regibus somnia, quibus futura prænoscerentur, ostendit : et per Caipham impium, quod expediebat, protulit : quinimo et quando voluit, asinæ loqui articulata voce permisit.

Salve Præsul amate Deo, per sæcula salve,
Totius atque orbis Papa beate vale.

a Deest hæc inscriptio editis. Rosweyd. Et quibusdam MSS.
b Egregia et vera Romani Pontificis elogia.

PROOEMIUM AUCTORIS.

Intentio quidem una est nostra quoque et eorum qui ante nos fuerunt studiosorum, et sanctorum virorum, super præsenti memorabilis viri Vitæ narratione : id est, ut ex hoc omnibus quidem imitatio pia et utilitas fiat, gloria autem et magnificentia sanctæ et adorandæ Trinitati referatur : et in hoc, sicut et in omnibus, quæ semper in generationem et generationem propria luminaria ostendit, ad illuminandos qui in tenebris et in umbra mortis sedent et peccati. *Sancti laudandi,* Quoniam vero amici Christi non valde miramur, qui ante generationem nostram fuerunt viri, qui Deo placita conversatione vixerunt; sed de diabolica operatione illos sermones semper dicimus ad alterutrum, quia sub viris, qui ante nos fuerunt, non erat ita iniquitas hominum multiplicata, sicut modo, ut prædixit divina Scriptura, eo quod abundavit iniquitas, refrigescit caritas multorum; ideo non valemus ad eorum consurgere meritum; hujus rei gratia ad præsentem Sancti hujus vitæ narrationem ex parte venimus, ad ostendendum etiam diebus nostris volentes et propositum suum cogentes, excellentiores nobis demonstrari, et angustam et arctam viam posse incedere, et obstruere os loquentium iniqua, et animæ poenos intellectus.

qui inter iniquos
Matth. 24. 12.
ultimis temporibus floruerunt

Vitam S. Joannis Eleemos. scripserunt Joannes et Sophronius

2 Jam quidem et alii ante nos optima atque excellentissima de hoc admirabili viro et summo Sacerdote Joanne philosophati sunt, potentes existentes in opere et in sermone. Dico enim Joannem et Sophronium Dei cultores, et amatores virtutum, et pietatis propugnatores : attamen quamvis tales essent, de dignitate et merito studii viri istius et ipsi omiserunt, et idipsum perpessi sunt, quod nonnulli studiosi agricolæ, vineam uberem et fructuosam vindemiantes : nam relinquunt utique ex fructu benedictionem, etiam nolentes, retro se sequentibus egenis eligentibus vineam, ex quibus sumus et nos minimi. Nam et omnes Sancti isti, quamvis omni fortitudine sua fructiferam hanc olivam, quæ in domo Dei, ut ait Psalmista, plantata est, propter multiplices revera olivas, quæ in ea sunt, zelo Dei vindemiare studuerint; attamen latuit eos multus olivæ fructus, Domino dispensante, et nostram vilem et frigidam alacritatem suscipiente, ut duo viduæ minuta. Non enim illis detrahentes, neque qui possimus eorum a Deo donatam sapientiam imitari, Justi gesta scripturæ tradere festinavimus; sed primo quidem, ut quod intelligimus non justum esse, ea quæ possunt utilitatem audientibus facere, silentio occultare, ne et nos incidamus in judicium servi illius, qui talentum in terra abscondit : secundo autem, ut in hac narratione nostra correctiores et delectabiles historiæ conscribantur, quæ scriptæ non sunt ab optimis viris, in laudibus sanctissimi revera atque beatissimi Joannis. Deinde vero, quia sapientes et potentes in sermone, amatores historiæ erant, sapienter et sublimiter materiam deposuerunt : quod maxime et peramplius erexit nos ad præsentem sollicitudinem, ut eo, qui inest nobis, pedestri, deformi, humilique charactere enarraremus, ut posset et idiota et sine litteris, de his quæ dicuntur, proficere.

Psal. 51. 10. et post illos Leontius.

CAPUT I.

Leontii notitia cum discipulis S. Joannis. Hujus prima in Patriarchatu exercitia.

Cum pervenissem Alexandriam ego indignus ad amplectendos sanctos et victores Martyres *a* Cyrum et Joannem, et eorum jucundis epulis et refectione frueremur, convenientibus et colloquentibus ibidem quibusdam viris venerabilibus atque *b* philochristis, et disputaremus de Scripturis et de animæ institutione; venit ad nos quidam peregrinus petens eleemosynam: dicebat enim se nuper de captivitate Persarum ereptum. Accidit igitur ut nullus de considentibus inveniretur habens pretium aut nummum. Unus ergo de considentibus habebat illic adstantem mercenarium, callide datorem, accipientem tres tantum nummos per singulos annos, et habentem uxorem et duos filios. Cumque recessisset qui petebat, prosecutus est eum ingeniose; et abstulit a se quam ferebat *c* cruciculam argenteam, et dat ei, dicens se non habere aliud aliquid usque ad *d* siliquam unam in vita sua. Ego igitur de hoc, quod acciderat, imo quod gestum videram (per gratiam enim Dei considerans quod fecerat) compunctus, enarravi statim prope sedenti, Mennæ nomine, viro industrio et timenti Deum : qui et erat *e* ordinans dispensationem sanctissimæ Ecclesiæ sub nobili et beatissimo Joanne Patriarcha. Qui, cum me intuitus esset admirantem et laudantem eum, qui eleemosynam fecerat, dixit mihi : Ne mireris, eo quod ex traditione et doctrina hujusmodi actionis operator extitit. Et dicente me ad eum. Quomodo? propter caritatem prodesto mihi, ipse respondens ait : Sanctissimo ter beato Patriarchæ nostro ministrans permansit Joanni, et tamquam filius proprius patris industriam suscepit, dicente Sancto ad eum : Humilis Zacharia, esto misericors : et verbum habes ex Deo per infelicitatem meam, quia neque in vita mea neque post mortem deerit a te Deus, quod servat usque hodie. Multas enim benedictiones mittit ei Deus, sed non dimittit quidquam, quod non statim det pauperibus, propemodum constringens et in nihilum redigens domum suam. Multoties autem in exultatione invenerunt eum quidam, dicentem Deo : Sic sic, aut tu mittendo, aut ego dispergendo; videbimus vero quis vincat. Liquet enim quoniam tu dives Domine, et vitæ nostræ ministrator es. Porro est, quando juxta eventum non habet ad horam aliquid quod det a se petenti; et tristatus dicit ad tabernarium aut ad negotiatorem : Da mihi unum *f* tremissem, et serviam tibi uno mense vel duobus, ut vis et ubi vis, quoniam esuriunt valde qui in domo mea sunt. Et sumens dat egeno rogans ut nemini dicat.

a
Leontius agit cum discipulis S. Joannis :
b
c
d
admiratur unius in pauperes liberalitatem.
e
cum Deo dante certans erogando :
f

4 Cum ergo sensisset me idem Dei cultor Mennas, tamquam Evangelium audientem se, dicit mihi cum compunctione : In hoc miraris, Domine? Jam si invenisses sanctum Patriarcham, quid? Aio ei : Quid amplius viderem? Tunc dixit mihi : Crede per indulgentiam Dei, ipse me fecit Presbyterum, et Vicedominum sanctissimæ Ecclesiæ, et vidi in eo opera universam pene naturam excedentia. Et si dignatus fueris in servilia tua hodie veniendo, sanctificare nos, enarrabo tibi gesta, quæ ipse inspector eorum factus adspexi. Cumque dixisset, tenui manum et erexi eum : apprehendensque, duxit me in a Deo servatam domum suam. Itaque cum voluisset nobis mensam dignatus apponere, dixi ad eum : Non justum est, o Domine, animæ cibum relinquentes, corpus ante animam reficere : sed magis cibum qui non perit, prius sumamus : et postmodum corpori necessitatem præstemus. Cum ergo cœpisset Vitam Sancti sine mendacio recitare. Primum, inquit, et præcipuum bonum ejus fuit, quoniam omnimodis non juravit. Petii igitur chartam et atramentarium, et quæ dicebantur, per ordinem annotabam.

intelligit ex Menna acta S. Joannis,
eaque annotat

5 Promotus

S. Joannes, electus Patriarcha.

5 Promotus ergo, et in throno residens in amica Christi magna civitate Alexandria, decreto Divino veraciter, et non ex hominibus, neque per homines, hoc primum forte factum et præmium omnibus demonstravit. Mittens enim mox dispensatores, et eum qui dicebatur *g* Super pacem, dicit coram omnibus ad eos *h* in honorabili secreto : Non justum est, Fratres, nos ante alterius cujusquam curam habere, quam Christi. Omni vero multitudine quæ convenerat, audito verbo compuncta ac sustinente, dicit iterum ille Beatus : Euntes ergo per totam civitatem, conscribite mihi usque ad unum omnes *i* Dominos meos. Illis autem non intelligentibus, qui hi essent, sed rogantibus dicere, et mirantibus, quinam Patriarchæ Domini existerent; respondit rursus Angelicum illud os, et ait : Quos vos egenos et mendicos vocatis, illos ego Dominos et auxiliatores prædico. Ipsi enim nobis vere et auxiliari, et cœlorum regnum donare poterunt. Et cum hoc multa velocitate vidisset factum Christi imitator, præcepit eis per singulos dies stipendia tribui, et per proprium dispensatorem præbens eis sufficientem necessitatem: plus autem erant, quam septem millia quingenti. Tunc quasi pastor verus et non mercenarius, cum sacro suo ovili et cum convenientibus sanctis viris Episcopis ad ecclesiam sanctam pergens, consecratus est divino judicio.

pauperes Dominos suos vocat;

eorum 7500 alit

consecratur.

6 Justum vero est et hoc gestorum ejus non postponere bonum. In crastinum enim iterum mittens per totam civitatem eosdem Dei amicos, Œconomos et *k* Cancellarios, et reliquos quibus erat dispositio civitatis credita, non permisit mensuram qualemcumque, vel pondus parvum vel magnum in tota civitate : sed omnia in una *l* Campana statera, modio et *m* artabe, vendere et emere contestabatur, scribens in subscriptione sua conditionem per omnem regionem, habentem formam hanc : Joannes humilis et exiguus servus servorum Domini nostri Jesu Christi, omnibus sub paupertate nostra degentibus, quique ab eodem Domino et Deo nostro regimini, hæc : Egregio B. Paulo, per eum qui in eo loquebatur, Christum jubente, et omnibus legem ponente, Obedite Præpositis vestris et subjacete eis : ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri, credit tantillitas mea, verbo divino obedientes vos suscipere petitiones nostras ut ex Deo, et non ex homine : unde hoc sciens, moneo caritatem vestram, ut nequaquam in quopiam vestrum appareat hujuscemodi prævaricatio. Denique, ut ait divina Scriptura, Stateram magnam et parvam odio habet Deus. Si vero quis apparuerit post præsentem subscriptionis nostræ conditionem, istiusmodi crimen incidens, universas facultates suas indigentibus, non volens, sine mercede, apponet. Ergo, et dignum memoria, et hoc ipsum publicum præceptum hic ponere festinavimus.

Præscribit pondera justa, et mensuras

Hebr. 13. 17.

Prov. 11. 1.

mulctam prævaricatoribus imponit

a *De iis agemus XXXI Januarii, infra num. 39, eorum templi mentio fit.*

b *Ita recte correxit Rosweydus, cum infra num. 22, et 44, repetatur, et hic perperam in editionibus nonnullis* philosophis *legeretur. Latine translatum* amatores Christi *reperitur num. 27.*

c *Exempla eorum qui Crucem e collo gestarunt, refert Gretserus noster lib. 1, de cruce cap. 34. et lib. 2. cap. 27. et alibi.*

d Siliqua vigesima quarta pars solidi est, ab arboris semine vocabulum tenens. *Isidorus lib. 16. Orig. cap. 24.*

Siliqua

e *Œconomus supremus, seu Vicedominus, ut mox num. 4, appellatur : de qua dignitate agemus IV Februarii in vita et conversione S. Theophili Vicedomini.*

f *Isidorus supra.* Tertiam partem solidi ideo dixerunt tremissem, eo quod solidum faciat ter missus, *infra* tremissa.

Tremissis

g *Intelligitur qui ante Sacram pronuntiabat* εἰρήνη πᾶσι, pacifica, *(de quibus formulis legendum Euchologion Græcorum, sive is Diaconus fuerit, ut annotat Rosweydus, sive honoratior aliquis Presbyter.*

h *Metaphrastes.* Ἀκουόντων ὁμοῦ καὶ τῶν τοῦ σεκρέτου. Iis etiam simul audientibus qui erant a secreto.

i *Ita quoque pauperes et peregrinos appellare soliti sunt Joannitæ, ut infra dicemus, hujus Patroni sui exemplo.*

k *Officium hoc in usu erat, infra num. 8 et 45, repetitur. Hincmarus epist. 3. cap. 16.* Apocrisiarius autem, quem nostrates Capellanum, vel Palatii custodem appellant, omnem clerum Palatii sub cura et dispositione sua regebat : cui sociabatur summus Cancellarius qui a secretis olim appellabatur.

Cancellarius

l *Isidorus lib. 16. Orig. cap. 24.* Campana, a regione Italiæ nomen accepit, ubi primum ejus usus repertus est. Hæc duas lances non habet, sed virga est signata libris et uncus et vago pondere mensurata : unicuique autem ponderi certus est modus, nominibus propriis designatus. *Editiones veteres habebant hic, ut notat Rosweydus :* in una Campana, id est, justa et æquali, statera.

ACCTORE LEONTIO EPISC.

Statera Campana.

m *Isidorus ibid. cap. 25.* Artaba mensura est apud Ægyptios sextariorum 72, composita ex numero, propter 72 gentes, vel linguas quæ orbem impleverunt. *Aquicinctinum MS. apud Rosweydum num. 21. in margine adscriptum habebat.* Artaba, id est, mensura modios tres continens et tertiam partem modii, *quod ipsi Vitæ in aliquibus editionibus ita insertum :* modo et artaba, id est, mensura *etc.*

Artaba.

CAPUT II.

Varia misericordiæ opera.

Relatum est aliquando huic divinitus sapientiam consecuto, quod per xenia Ecclesiæ Rectores empti personas acciperent circa dispositiones captivorum. Quos nihil negligens convocavit : et neminem penitus exasperans, superauxit mercedes quæ eis prius dabantur, ponens verbum, quatenus munera a quolibet omnimodis non acciperent : Quoniam, inquit, ignis consumet domos munera accipientium. Ex tunc igitur per gratiam Dei abundaverunt domus eorum, ita ut quidam ex eis additæ sibi mercedis quantitatem dimitterent.

Prohibet ab officialibus suis munera accipi.

8 Discens vero aliquando iterum ille ter dives, quod quidam injuriam paterentur ab adversariis suis, et volentes adire eum, timore Cancellariorum et *a* Ecclesiæ Defensorum atque ei adstantium prohiberentur, consideravit tale quid Deo acceptum negotium : et quarta et sexta feria publice ponens sellam et duo scamna, sedebat ante ecclesiam, colloquens quibusdam strenuis viris, aut sancta Evangelia præ manibus tenens, nullum tanti obsequii appropinquare sibi permittens, excepto uno Defensore Ecclesiæ, licentiam et confidentiam dare festinans se adire volentibus : quibus et confestim quod dignum erat, per Ecclesiæ Defensores faciebat : et præcipiebat, ut nemo eorum gustaret, quoadusque ordinarent capitulum, et audientibus dicebat : Si nos homines existentes, permissionem semper pro petitionibus nostris habemus ingrediendi domum Dei, et petitiones nostras notas facere ei, videlicet intractabili ac omni creaturæ supereminenti : atque operam damus, quo preces nostræ impleantur; nec non et rogamus eum, ne tardet, sed illud Prophetæ dictum protinus exclamamus : Cito anticipet nos misericordia tua Domine; quomodo, putas, nos conservorum nostrorum petitiones cum omni festinatione debemus peragere, memores Domini dicentis : In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, et Prophetæ iterum perhibentis : Quemadmodum fecisti, erit tibi!

publicam his quaque hebdomada audientiam plebi concedit

Psal. 78. 8.

Matth. 7. 2.

9 Una ergo dierum simili modo hic mirabilis procedens, et in solito loco præsidens usque ad horam quintam, et nemine accedente, mœstus et collacrymans recessit : nullo autem audente eum interrogare caussam mœroris, S. Sophronius ait ad eum secreto, (illic enim erat tunc.) Quæ caussa est, Dei curator, retinentis animum tuum sanctum tristitiæ? omnes quippe nos repente conturbavit. Qui dixit ei mansueta voce : Hodie humilis Joannes qualemcumque mercedem a quopiam non habuit, neque Christo pro innumeris peccatis suis aliquid obtulit, sicut nec aliquando. Cui S. Sophronius divinitus inspiratus, respondit, (mox enim intellexit caussam, ob quam idem tristabatur Patriarcha :) Hodie quidem gaudere et lætari oportet Beatissime : veraciter enim beatissimus es ita pacificans a Christo creditum tibi gregem, ut nullam habeat contra proximum suum litem aut dubietatem, sed velut Angelos sine litigio et sine judicio homines esse fecisti. Ille autem vere mitis pastor, credens quod dictum erat verum esse, oculos in cœlum extendens, dicebat :

Flet quod nemo afflictus adse venerit

29 Gratias

AUCTORE LEONTIO EPISC.

Gratias ago tibi Deus, quia et immeritam pusillanimitatem meam sacerdotio fungi, et me exiguum et peccatorem, Sacerdotem tuum vocari, et pascere rationabilem gregem dignatus es. Mox ergo pusillanimitate omni deposita, gaudium in humilitate multum illi affluit. Hunc vero (ut quidam aiunt) in hoc imitatus est et *b* Constantinus *c* qui post Heraclium Imperatorem extitit, cujus et filius erat.

b c

d

a Persis fugientes exules benigne suscipit,

10 Hujus sancti Patriarchæ *d* temporibus adscendentes Persæ captivaverunt et deprædati sunt Syriam. Itaque pene omnes qui effugiebant manus Persarum, ad nomen hujus ter beati, tamquam ad portum sine fluctu accurrebant, ab eo et ipsi suffragio et susceptione perfrui postulantes. Quos Beatus iste hospitio recipiebat, et consolabatur non tamquam captivos, sed quasi natura veraciter fratres. Continuo ergo plagatos quidem et infirmos in xenodochiis et nosocomiis fecit recumbere, præcipiens curam eis et medicinam gratis impendi: et tunc recedere, quando unusquisque eorum propria voluntate vellet. Eorum vero, qui cum sani essent et egeni, veniebant ad *e* rogam, masculis quidem singulas siliquas dabat; mulieribus autem et puellis, tamquam infirmioribus membris, binas. Venientibus autem quibusdam indutis ornamentis aureis et dextralibus, et quærentibus eleemosynam; referebant de eis Patriarchæ hi quibus erat roga credita. Ad quos Beatus ille torvo oculo ac severa voce usus, quamquam mitis esset et visu hilaris, dixit: Si quidem humilis Joannis, imo Christi dispensatores vultis esse, divino præcepto sine calliditate obedite, dicenti: Omni petenti te da. Si autem venientes curiose investigaveritis, Deus curiosorum ministrorum non indiget, neque humilis Joannes. Si enim quæ dantur, mea existerent, et mecum nata essent, fortasse bene in meis tenax existerem. Si vero quæ dantur Dei sunt, utique suis præceptum suum custodiri vult. Si autem ex incredulitate aut modica fide illud timetis ne forte multitudo eorum quæ dantur, superet introitum pecuniarum; ego vestræ pusillæ fidei communicari non patior. Etenim si beneplacito Dei actum est, ut essem ego indignus dispensator ejus munerum, si totus mundus congregaretur Alexandriæ eleemosynæ indigens, immensos thesauros Dei non angustabunt, neque sanctam Ecclesiam.

vulneratos et infirmos fovet

e

ornatis auro prohibet negari eleemosynam,

Lucæ 6. 30

plenus fiducia in Deum

11 Cumque istos dimisisset, universam quæ circumdederat illos defectionem et modicam fidem scindens, loquebatur his qui ei consedebant; et admirabantur de a Deo data ei compassione: cum essem, inquiens, in Cypro adhuc juvenis quasi annorum quindecim, video una noctium in somnis *f* puellam quamdam, cujus species supra solem splendebat, ornatam supra omnem humanum sensum: quæ venit et stetit ante lectum meum, et pulsavit me in latere. Expergefactus vero, video eam in veritate stantem, et æstimavi eam esse mulierem: *g* figura igitur Crucis signatus, dixi ei: Quæ es tu? et quomodo ausa es intrare super me dum dormirem? Habebat et coronam de olivarum ramis super caput suum. Tunc illa hilari vultu et subridendo labiis dicit mihi: Ego sum prima filiarum Regis. Cumque hæc audissem, statim adoravi eam. Tunc dicit mihi: Si me possederis amicam, ego te ducam in conspectu Imperatoris. Etenim nemo habet potestatem apud eum, sicut ego. Ego quippe feci eum in terris hominem fieri et salvare homines. Et hæc dicens, disparuit. Ego vero in memetipsum reversus, intellexi visionem, et dixi: Credo, Compassio ac Eleemosyna est, et ideo habet in capite ex olivæ foliis coronam. Etenim veraciter compassio et benignitas erga homines, Deum carne vestiri fecit.

Eleemosynam videt sub specie Virginis,

f

g

signo Crucis se signat,

eam agnoscit

12 Statim ergo vestivi me, et nullum domus meæ excitans, in ecclesiam abii, erat enim jam aurora. Et cum irem obviam fratri frigore vexanti, expoliavi me indumento caprino, et dedi ei, dixique intra me: Ecce in hoc sciam, si utique vera est visio quam vidi, an dæmoniaca. Et veritate testante, necdum ecclesiam comprehenderam, et subito obvians mihi quidam, albis indutus vestibus, dat mihi ligaturam centum numismatum, dicens: Accipe hæc, frater, et dispensa ut vis. Ego autem præ gaudio statim hæc suscipiens, reversus sum, volens reddere ei ligaturam illam, quasi nihil indigens: et amplius non vidi aliquem. Tunc dixi mihi, Veraciter non erat phantasia. Ex illa ergo hora sæpe dabam aliquid fratribus, et dicebam: Videbo si mittat Deus mihi, ut dixit, centupla. Et cum tentassem Dominum, malefaciens, et satisfactus essem diversis modis per eas, res dixi: Cessa misera anima, tentando intentabilem. Tot igitur certitudines habente ex Deo humili anima mea, hi increduli fortasse hodie venerunt, et me in diffidentiam secum cadere hortabantur.

dat pauperi indumentum suum

recipit 100 numismata

experitur Dei promissionem de centuplo

13 Adhuc existente eadem populi multitudine in civitate, quidam peregrinorum videns tantam ejus compassionem, voluit tentare eum: et indutus vestimenta vetera, adiit eum, euntem ad visitandos qui in nosocomio jacebant. Bis enim per hebdomadam vel ter ibat illuc. Et dicit ad eum: Miserere mei, quoniam captivus sum. Dicit datori: Da ei sex numismata. Deinde cum hæc accepisset, vadit et mutat habitum, et obviat ei aliunde, et procidit ei, dicens: Miserere mei, quia coarctor. Dicit denuo Patriarcha datori: Da ei sex nummos aureos. Cum ergo isset, dicit ille distributor ad aurem illius Patriarchæ: Per orationes tuas Domine, idem ipse accepit secundo. Fecit vero seipsum Patriarcha, tamquam nesciret. Venit itaque tertio iterum accipere, et tetigit Patriarcham qui aurum ferebat, significans quod ipse esset. Tunc respondit ei Dei amicus, ille veraciter misericors: Da ei duodecim numismata, ne forte Christus meus sit, et tentet me.

bis vel ter in septimana infirmos visitat

Christum in paupere recognoscit

a Ἔκδικος *in Concilio Chalcedonensi can.* 2 Defensor, *et* 23, Defensor Ecclesiæ Constantinopolitanæ *dicitur. Urbanus Papa in cap.* Salvator, *de Simonia, docet sub nomine* Defensorum Ecclesiæ *intelligi in citato Concilio*, Advocatos, Castaldos, Judices. Ἔκδικος σχολαστικός, *in Codice canonum Ecclesiæ Africanæ can.* 117, Defensor scholasticus, *id est*, *Advocatus. De Defensoribus Palatii consule Codinum de Officiis aulæ Constantinopolitanæ*

Defensor

b *Constantinus Heraclii ex Eudocia filius, natus est* 3 *Maii, feria quarta, Indictione* 15. *Heraclii an.* 2, *Christi* 612, *at* 22 *Decemb. Indict.* 1 *Heraclii an.* 3. *Imperator a Patre Heraclio inauguratus, a senatu coronatus atque adoratus, et a populo consalutatus: atque a* 22 *Januarii an. Chr.* 613, *anni ejus imperii cum parente numerari cœpere, ut in Chronico Alexandrino videre est. Heraclio an. Ch.* 641 *Martii* 11, *die mortuo solus Constantinus tantum quatuor mensibus imperavit, a noverca Martina veneno sublatus. Theophanes lib.* 18, *cap.* 70 *Cedrenus et Zonaras, qui addit paterni eum imperii,* non perverse opinionis, hæredem *fuisse, quod Monothelitis non adhæserit.*

Constantinus III Imp. Catholicus

c *Hæc verba ab interprete aliove explicationis gratia adjecta videntur, neque enim Leontium reor hæc post Constantini mortem scripsisse, qui jam a temporibus Mauritii Episcopus erat*

d *Anno Chr.* 614, Heraclii 4, post Consulatum ejus 3, Indict. 2, mense Junio, capta Hierosolyma, Crux Christi ablata est, et Zacharias Patriarcha in Persidem abductus. *Ita pluribus Chronicon Alexandrinum. Theophanes ad annum Heraclii* 5, *refert, in Iiberi sequenti inchoandum.*

Hierusalem capta a Cosroe.

e Roga, stipendium, donativum, *ut dictum ad Vitam S. Anastasii* 22 *Januarii.*

f *Ita B. Laurentio Justiniano apparuit divina Sapientia in specie Virginis, ut dictum est in ejus Vita VIII januarii, num.* 8. *Varias ejusmodi apparitiones refert Petrus Thyræus noster lib. de apparitionibus Christi impersonalibus cap.* 3

g *Agnosce veterem piorum hominum ritum*

h Solenne, *inquit Rosweydus num.* 26, hujus ævi scriptoribus, ita similia verba usurpare, v. g. tribulantes, pro tribulati.

CAPUT III.

Subventum pauperi nauclero, et Nobili.

Naucleros quidam peregrinus damna pertulit: et accedens hunc beatum virum, rogabat eum multis lacrymis, ut compateretur ei, sicut et omnibus aliis. Præcepitque eum accipere quinque libras auri. Cumque accepisset has, abiens emit *a* entheeam, et misit in navim. Mox accidit, ut extra Pharum naufragium pertulisset, navim vero non perdidit. Accessit iterum ad eum, de bona ejus voluntate præsumens, et dixit:

Nauclero eleemosynam erogat

a

Miserere

AUCTORE LEONTIO EPISC.

qua pecuniæ male partæ mixta, itaque pereunte,

Miserere mei, ut Deus mundi misertus est. Cui ille Patriarcha dixit: Crede frater, nisi miscuisses pecuniis Ecclesiæ illas pecunias quæ tibi remanserant, nullatenus naufragium pertulisses. De malis enim habuisti eas, et perditæ sunt cum eis et quæ fuerunt ex bonis. Verum præcepit denuo dari ei decem libras auri, denuntians ei ne commisceret eis alias pecunias. Emens præterea enthecam, et navigans uno die, vento valido flante, projectus est in terram: et omnia perdidit, et ipsam navem, et non sunt salvatæ nisi animæ tantum. Voluit ergo præ confusione et angustia idem nauclerus necare seipsum: sed Deus qui semper saluti hominum providet, revelavit hoc beato Patriarchæ. Et cum audisset quod acciderat ei, nuntiat ei venire ad se nihil omnino dubitans. Tunc aspersit se pulvere, et tunicam scindens, indecenter accedit ad eum. Cumque vidisset eum in tali habitu ille Sanctus, redarguit eum, et dixit: Misereatur tui Dominus benedictus Deus, credo ei quod ab hodierna die nequaquam naufragium incidas, usquequo moriaris. Hoc vero tibi contigit, eo quod et ipsa navis tua ex injustitia esset possessa.

duplicat novam eleemosynam, eaque iterum pereunte, cum navi injuste possessa,

navem Ecclesiæ frumento plenam eidem tradit,

15 Mox ergo jussit tradi ei unam magnam navim, plenam frumento viginti millium modiorum, de illis navibus, quæ sanctissimæ Ecclesiæ subjectæ ministrabant. Quam recipiens, exiit Alexandria: et affirmabat ipse nauclerus, asseverans: Viginti diebus ac noctibus vehementi vento navigavimus, non valentes omnino scire quo issemus neque per stellas, neque per loca, excepto quod gubernator videbat illum Patriarcham secum tenentem temonem, et dicentem sibi: Ne timeas, bene navigas. Igitur post vigesimam diem apparuimus in insulis Britanniæ: et descendentibus nobis in terram, invenimus illic famem magnam. Cum ergo dixissemus b primo civitatis, quod frumentum in navi portaremus, dixit: Bene Deus adduxit vos. Quidquid vultis eligite: aut per singulos modios numisma unum, aut ejusdem ponderis accipite c stannum. Elegimus itaque dimidium sic, et dimidium sic. Rem autem vadit dicere sermo, inexpertis munerum Dei incredibilem quidem et sine fide, his vero qui experientiam miraculi ejus habent, credibilem atque acceptam.

et absens dirigit in Britanniam

16 Navi præterea Alexandriam cum gaudio reversa quievimus in d Pentapoli: et asportavit nauclerus de illo stanno, ut venumdaret illud, habebat enim illic antiquum socium in negotiis petentem ex eodem stanno. Dat ei in sacco quasi quinquaginta libras. At ille volens probare speciem si bona esset, solvit illud in igne, et invenit argentum e purum. Putavitque se esse tentatum, et retulit ei saccum dicens: Deus indulgeat tibi. Numquid invenisti me impostorem erga te, quia tentando argentum pro stanno dedisti mihi? Expavescens vero de sermone illo nauclerus, dicit: Crede, ego pro stanno illud habeo. Si vero ille qui fecit de aqua vinum, ipse per orationes Patriarchæ fecit et stannum argentum, nihil mirum. Et ut satisfias, veni ad navim, et videbis cetera istius metalli socia, quod accepisti. Ascendentes itaque, invenerunt stannum argentum optimum factum, et non est peregrinum miraculum, o philochristi. Qui enim quinque panes multiplicavit, et rursus aquam Ægypti transmutavit in sanguinem, et virgam in serpentem transmutavit, et transtulit flammam in rorem; facilius et hoc tam gloriosum miraculum operatus est, quatenus et famulum suum ditaret, et nauclero misericordiam suam præstaret.

stannum in argentum convertit

Jubet 15 libras auri dari Nobili pauperi

17 Descendente sanctissimo isto viro aliquando in ecclesiam Dominico die, accessit ad eum homo, qui multas possederat facultates: et fures ingressi domum ejus, despoliaverunt eum usque ad stramentum: et cum multa quæstio esset facta, et non invenisset qui hæc perpetraverant; compulsus est multa nimis paupertate, deprecari cum magna reverentia sanctissimum illum Patriarcham, dicens ei et calamitatem suam. Misertus ergo illius multum (fuerat enim ex clarissimis et magnis Principibus) dicit ad aurem illius cui aurum creditum erat, ut daret ei quindecim libras auri. Cum autem has daturus abiret, apprehendit consilium f logothetæ et g œconomi: et ex diabolica operatione invidentes, non dederunt ei nisi quinque libras. Cum ergo reverteretur de h collecta idem honorabilissimus Archiepiscopus, dat ei in scriptis mulier vidua, habens unicum filium, i notitiam xenii quinque centenariorum auri. Cum autem suscepisset, et honorabile secretum dimisisset, convocavit dispensatores, et dixit eis: Quot libras dedistis illi qui ad me accessit? Qui dixerunt: Domine, ut jussit sacratissima Sanctitas vestra, quindecim libras. Cum autem cognovisset per inhabitantem in se gratiam, illos esse mentitos, adducit eum qui acceperat, et interrogat eum, quid accepisset? Illo vero dicente quinque libras, proferens de honoranda manu sua ille Sanctus k pittacium, quod sibi traditum fuerat, dixit eis: A vobis exquirat Deus et illa alia decem centenaria: quoniam si dedissetis quindecim libras, ut dixit humilitas mea, qui attulit quinque centenaria, quindecim daret. Et ut certos vos faciam, mittens adducam quæ has attulit.

datis a famulis tantum 5,

recipit a vidua eleemosynam 500 librarum,

a qua nisi fraus suorum intercessisset,

accepturus 1500 fuisset

18 Et mittens duos venerabiles viros, ut accersirent reverendam feminam, quæ in baptisterio pittacium ei porrexerat, cui et indicat, dicens: Benedictionem, quam Deus sibi offerendam misit in cor tuum, ferens tecum, veni ad humilitatem meam. Quæ cursim surgens, apprehendit vestigia Sancti una cum quantitate auri. Cum ergo suscepisset ille Patriarcha oblationem, et orasset super eam, et super filium ejus sufficienter, dicit ei: Obsecro te l Nonna, hæc tantum voluisti dare Christo, an aliud aliquid? Cum autem sensisset deiferum illum, quod fecerat cognovisse; tremore compressa, dixit: Per sanctas Domini mei orationes, m et sanctum meum Mennam, quindecim centenaria scripseram in pittacio: et ante unam horam cum starem in synaxi, ut darem hoc tibi Domino meo, dissolvens illud, importune legi. Ego enim indigna ancilla tua scripsi hoc propria manu, et inveni decem deleta a seipso. Tunc stupefacta intra memetipsam, dixi: Utique non est voluntas Dei, ut dem nisi quinque. Dimittente autem Patriarcha reverendam illam feminam, ceciderunt ad pedes ejus dispensatores, qui transgressi sunt voluntatem ejus, petentes indulgentiam, et affirmantes nihil tale se ulterius acturos fore.

a *In MS. Audomarensi additum ad marginem:* Arcam, repositorium, vel servatorium, sive pecuniam, vel opes. *Cassianus lib. 4 Instit. cap. 14:* Cumque totam enthecam vendidit, suam credat esse substantiam. *Utitur hac voce Gelasius Papa apud Gratianum dist. 12, q. 2, cap.* Volens enim. — Entheca.

b *Metaphrastes τῷ πρώτῳ τοῦ τόπου. Herveius* Principem *vertit.*

c *Stanno optimo abundat Anglia, præcipueque Damnoniorum provincia, quæ nunc* Cornwallia, *vel* Cornubia *dicitur, maxime in Occidentem vergens.* — Stannum Angliæ.

d *Metaphrastes* Decapoli. *Statio navium Alexandriæ: forte a tot urbibus isthic negotiantibus excitata.* — Decapolis.

e *MSS. S. Maxim. Audomar. et Marchian.* primum.

f Logotheta præest discutiendis et conscribendis, tam ad populum, quam ad principem ordinis Ecclesiastici pertinentibus. *Ita Codinus de offic. aulæ Constantinopol. et magnæ Ecclesiæ. In MS. Audomarensi addebatur:* caussarum vel sermonum positoris, vel ratiocinatoris, vel consiliorum. *Alius ab hoc erat* Logotheta *Palatinus, de quo consule Glossarium Meursii.* — Logotheta.

g *Rosweydus in Onomastico:* Logothetam simul Œconomi Ecclesiastici officium obiisse discimus ex Vita Joannis Eleemosynarii. *At nobis omnino ab illo diversus videtur: sive superius Œconomus* Mennas, *qui Vicedominus supra, et* ordinabat dispensationem sanctæ Ecclesiæ, *sive aliquis ex inferioribus Œconomis fuerit.*

h *Codex Aquicinctinus superscribebat:* Id est, distributiones ad pauperes.

i Pittacium, *ut mox sequitur.*

k *Alias* pytacium. *Significat panni frustulum, et per catachresin indiculum membranaceum vel chartaceum. De eo pluribus Rosweydus in Onomastico, et nos alibi.* — Pittacium.

l *In editione Coloniensi Theodorici a Lobbe,* nonne, *nec male, etsi improbante Rosweydo. De* Nonna *infra ad num.* 85.

m *Rosweydus opinatur intelligi* Mennam Œconomum, *qui forte adstabat, et consilium ante etiam contulerat, ut non nisi quinque libræ auri darentur. Longe verosimilius est* S. Mennam *Martyrem accipiendum.*

Auctore Leontio Episc.

CAPUT IV.

Subventum ipsi Joanni egenti.

Nicetæ Patricio auferenti thesaurum suum non resistit.

Intuens *a* Niceta Patricius hujus viri virtutibus pleni magnanimitatem, et sine parcitate manum expansam, et tamquam ex fonte jugiter omnibus præstantem, instinctu quorumdam diabolum imitantium, subit ad Sanctum, et dicit ei: Regnum arctatur, et pecuniæ eget. Jam, quia sine parcitate erogantur, quæ deferuntur tibi pecuniæ, da eas Imperio, da eas in publicum sacellum. Ille vero de hoc quod dictum fuerat, imperturbatus manens, dicit ad eum: Non justum est, ut arbitror, Domine Patrici, ea quæ supercœlesti Regi oblata sunt, terrestri dare. Si vero et omnino tale aliquid judicasti, crede, humilis Joannes ex eis nummum non dabit tibi: sed ecce sub humili lectulo meo est apotheca Christi: ut volueris, fac. Surgens itaque statim Patricius, vocat de suis hominibus qui portare deberent, et imponit super eos pecunias totas, non relinquens ex eis nisi unum centenarium.

Dei providentia aliam pecuniam accipit.

20 Et cum descenderent, qui portabant hujusmodi pecuniam, ascendebant quidam alii portantes pusillas lagunculas, habentes pecunias missas Patriarchæ de Africa, superscriptas alias quidem *b* MEL OPTIMUM, alias autem MEL SINE FUMO. Cum ergo descendens Patricius legeret superscriptiones lagenarum, insinuat Patriarchæ ut sibi mitteret de tali melle, quo ad opus suum uteretur. Noverat enim eum mali esse immemorem. Ascendente igitur qui lagunculas habebat creditas, et responsa reddente, et indicante pecunias esse pro melle in vasis; statim vere mitis Pastor misit ei unam lagunculam, superscriptam mel optimum, faciens ei et pittacium, continens ita: Dominus qui dixit: Non te deseram neque derelinquam, sine mendacio est; et Deus verus: idcirco Deum, qui omnibus escam et vitam præbet, homo corruptibilis constringere non potest. Vale. Præcepit autem abeuntibus et portantibus lagunculam, ut dicerent ei, ut ante se faceret eam aperiri, et dicerent ei, quod omnes quas viderat deferri lagunculas, pecuniis essent pro melle repletæ. Contigit ergo sedente eo ad mensam, ut nuntiaretur adesse eos qui lagunculam portabant, et pittacium Patriarchæ. Ascendentibus itaque eis, cum vidisset unam tantum lagunculam, dixit eis Patricius: Dicite ei; Credo Domine, magnam iracundiam adversum me retines, nam unam solam non mitteres mihi. Tradito autem pittacio eodem, et *c* bullam dissolventibus, et evacuantibus coram omnibus pecuniam, agnovit et reliquas lagunculas, quas vidit, similiter plenas esse.

ejus partem mittit Nicetæ, Hebr. 13, 5.

Jos. 1, 5.

a quo recipit raptas et acceptas pecunias cum fœnore

21 Cum ergo legisset, quod homo corruptibilis Deum constringere non possit, compunctus de sermone, dixit: Et vivit Dominus, neque Niceta constringet eum: homo etenim et ipse peccator et corruptibilis est. Et relinquens mox prandium, et sumens secum quotquot pecunias ab honorando Patre abstulerat, et lagunculam quæ ab eo transmissa fuerat, et de suo centenaria tria, apprehendit honoranda ejus vestigia, nullo in obsequium proprium sumpto: sed in humilitate multa adscendens, rogabat eum, quasi aliis accusantibus motum, indulgentiam a Deo exposceret: satisfaciens ei, quod etsi pœnitentiam ei daret, prompte hanc susciperet, et custodiret. Admirans autem Archiepiscopus velocem viri conversionem, nihil de commisso conquestus est, sed et magis consolabatur eum verbis consolatoriis. Talis autem amborum confirmata est ex tunc a Deo caritas, ut *d* compater supradicti fieret Patricii.

fit illius compater, *d*

Laborat penuria,

22 Qui Abraham in hoc quod expediebat, tentavit, ut ejus fidem soli Deo cognitam, universus mundus discens imitaretur; tentavit et memorabilem istum Joannem. Modus autem illius tentationis, forma utilitatis sanctis ejus Ecclesiis extitit, est autem forma hæc: Inæstimabili multitudine fugentium a Persis, sicut jam dictum, et adveniente Alexandriam, et sterilitate multa ciborum facta, eo quod non subiret fluvius Nilus secundum consuetudinem, et auro cuncto erogato, quod possederat, Patriarcha misit, et mutuo accepit a multis philochristis circa decem centenaria. Et his iterum consumptis, et adhuc fame manente, et de cetero mutuum dare ei nullo volente, sed omnibus pertinaciam famis timentibus, et necessitate compresso eorum qui ab eo alebantur, et in multa cura et oratione Beato perseverante, sensit quidam civitatis habitator eam, quæ circumdederat sanctissimum illum, ariditatem et omnimodam egestatem: bigamus existens, desiderat Diaconus sanctæ Ecclesiæ fieri, et per necessitatem quæ Sanctum undique circumdederat, volebat suadere ei, ut eum consecraret: fecitque ei deprecationem, continentem ita (in facie quippe ei non audebat tale aliquid dicere) Sanctissimo et ter beato Patri Patrum Joanni Vicario Christi, deprecatio et postulatio a Cosma indigno servo servorum Sanctitatis vestræ. Edisceus, sanctissime Domine, quæ obtinet honorandum caput tuum secundum permissionem Dei, imo pro peccatis nostris, escarum penuriam, non justum existimavi servus tuus, in refectione conversari, Domino meo in *e* subtilitate manenti. Sunt igitur indigno servo tuo frumenti ducenta millia modiorum, et auri libræ centum octoginta, quas rogo dari Christo per te Dominum meum: tantum ego indignus in ministerio vestri diaconatu frui merear, ut per talem cum te Domino sancti altaris ministrationem, emunder a peccatorum meorum luxuria. Dici enim vere Dei prædicator sanctus Apostolus, quoniam ex necessitate et legis translatio fit. Hebr. 7, 12.

ex defectu crediti,

tentatur oblatis muneribus

a bigamo diaconatum appetente,

e

cujus Simoniæ non acquiescit

23 Hæc suscipiens divinitus sapiens, et virum advocans, ait ad eum: Tu es qui preces nobis per notarium tuum et filium misisti? Quo dicente; Etiam Domine, misit omnes foras beatus et misericordissimus, nolens coram omnibus hunc confundere, et cœpit dicere ad eum: Oblatio quidem tua multa et tempori necessaria, sed *f* maculosa est: et nosti quod in Lege ovis sive parva, sive magna, nisi immaculata esset, non in sacrificium offerebatur et ideo ad sacrificium Cain non respexit Deus. Quoniam vero dixisti, frater, quod ex necessitate et legis translatio fiat, de Lege veteri hoc dicit Apostolus: nam quomodo ait frater Domini Jacobus, quod quicumque observaverit totam legem, offendat autem in uno, factus est omnium reus? De fratribus vero meis egenis et de sancta Ecclesia, Deus qui eos nutrivit ante quam ego et tu nasceremur, ipse et nunc nutriet eos; tantum, si sermones ejus illæsos custodierimus. Ille enim qui tunc quinque panes multiplicavit, potest et decem horrei mei modiis benedicere. Quapropter illud dico ad te, fili, quod in Actibus Apostolorum dictum est: Non est tibi portio neque hereditas in hac parte.

f

Jac. 2, 10.

Act. 8, 21.

et mox frumenti copia ei advenit

24 Cumque hunc tristem et sine effectu dimisisset, nuntiatur ei duas Ecclesiæ magnarum navium ad terram esse submissas, quas miserat in Siciliam propter frumentum. Hoc autem audiens ille Beatus, cadens in terram, gratias egit omnipotenti Deo, dicens: Gratias refero tibi Domine, quoniam non permisisti servo tuo perenniis vendere gratiam tuam. Vere inquirentes te Domine, et sanctæ Ecclesiæ tuæ regulas custodientes, non deficient omni bono.

Nicetas Patricius

a Nicetas illius Gregorii Patricius, Subjector Mauricii, anno sexto Phocæ Theophane memoratur, lib. 17, cap. 58, ac inde per Ægyptum et Pentapolim conspiravit cum Heraclio in necem Phocæ lib. 18, cap. 1. Legatum Heraclii vocat Cedrenus anno 2 Heraclii, Christi 612. Comes excubitorum fuit, surrogatus in locum Crispi generi Phocæ. Quæ hic narrantur, contigisse anno Heraclii 12 existimat Baronius, sed supra [illegible] verbis refutatus.

b *Metaphrastes scribit lagunculas fuisse melle repletas, quod divinitus sit in pecuniam mutatum: sed Hennæ et Leontio potius assentimur.*

c *Explicationem superscribunt MSS. Audom. et Aquicinct.* Id est, sigillum. *Ita infra num.* 36. Non potes scribere et bullare, et

et afferre nolo? *et num.* 96. Dat ei proprium pictacium bullatum *Amphilochius in Vita S. Basilii interprete Urso :* Plumbo bullavit chartam.

d An liberos ejus e sacro fonte suscipiens? *inquit Rosweydus. Metaphrastes* ὡς καὶ ἀνάδοχον τῶν αὐτοῦ παίδων γενέσθαι τὸν Πατριάρχην. Ut etiam Patriarcha fuerit ejus filiorum susceptor, *quæ de susceptione e sacro fonte passim accipiuntur.*

e Id est, tenuitate et paupertate, *addunt nonnullæ editiones. Infra num. 72, verum eodem significatu accipitur.*

f *S. Gregorius Magnus S. Eulogium jam ante hortatus fuerat ad luem hanc Simoniacam ex Ecclesia Alexandrina extirpandam, ut dicitur ad hujus Vitam 13 Septemb.*

CAPUT V.

Moderatio animi et mansuetudo.

Clericos percussores excommunicat. Quibusdam duobus Clericis in culpam cadentibus, hoc est, manum in alterutrum injicientibus hos excommunicavit canonice per aliquot dies. Horum quidem unus libenter suscepit increpationem et cognovit culpam suam : alter vero malitiosus existens, gaudens præceptum suscepit. Occasionem enim quærebat miser, ne ingrederetur ecclesiam, sed licentiam haberet perseverandi in nefandis actibus suis. Irascebatur autem contra sanctum Patriarcham, et quantum in se erat, minabatur ei nocere. Quidam vero dicebant, et ipsum esse qui prodiderat pecunias Ecclesiæ ad Patricium Nicetam : quas et rapuit manu, ut præscriptum est. Nuntiatum est igitur, quod ille mali memor, malitiam reservaret, et non rectam erga Beatum hunc voluntatem haberet. Ille autem vere pastor, memor dicti illius : Quis infirmatur, et ego non infirmor? et iterum : Vos qui potentes estis, debetis infirmitates impotentium portare : voluit hunc accersire, et decenter admonere, et solvere eum ab excommunicatione; videbat enim lupum conantem rapere ovem. Dispensatione vero Dei actum est, ut innotesceret omnibus Patriarchæ immemor mali animus : oblitus est accersire eum, et solvere ab excommunicatione.

2 Cor. 11. 29. Gal. 6. 1. Rom. 15. 1.

26 Cum ergo ad sanctum Dominicum diem pervenisset, et sancto altari adstitisset, ut incruentum sacrificium offerret, jam Diacono generalem orationem pene consummante, sanctum velum a exaltaturo, in mentem malitiæ immemoris venit : et statim divini præcepti recordans, asserentis : Si offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum, etc., intimat Diacono facienti orationem, quam Diaconus solitus facere erat, ut reinciperet a capite : et si impleretur, iterum recapitularet, usque dum perveniat ejus sanctificatio. Finxit enim se, tamquam si eum ventris necessitas compulisset. Et veniens in honorabile b cimiliarchium, misit statim fere viginti hebdomadarios, quærentes jam dictum mali modi Clericum. Intentio enim pastoris hæc erat, ut educeret de ore leonis ovem. Deus vero, qui voluntatem timentium se facit, fecit præ manibus inveniri mox Clericum. Et veniente eo, et veritati testimonium perhibente, prior Patriarcha genu flexit, dicens : Indulge mihi frater. Veritus ergo illius honorabile pontificium, et eorum qui aderant præsentiam, magis vero timens judicium Dei, et horrens ne forte descenderet ignis de cœlo eadem hora et consumeret eum, videntem honorandam illam canitiem humi jacentem, genu flexit et ipse, petens veniam et misericordiam. Et dicente Patriarcha : Deus nobis omnibus indulgeat, surrexerunt et ingressi sunt ambo ecclesiam : et tunc cum multo gaudio et lætitia adstitit sancto altari, cum munda conscientia valens dicere Deo : Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Ita autem sana ex tunc et compuncta mente factus est Lector ille, ut presbyterii consecratione potiri mereretur.

subsistit in sacrificio, nondum Clerico sibi reconciliato, a

Matth. 5. 23.

b

quem humilitate reducit,

ac sacrum peragit.

27 Deiferi quidam sanctorum Patrum dixerunt : Angelorum quidem est nullatenus litigare, sed in omnimoda et perpetua pace consistere : hominum vero est altercari quidem, sed statim reconciliari : dæmonum autem est litigare, et totum diem transire irreconciliatos. Hoc propterea præfati sumus, amatores Christi, propter præsentem narrationem. Placuit huic aliquando nobili, una cum commemorato Niceta Patricio, de quadam publica re altercari. Modus autem litigii erat talis; necessarium est enim dicere, cum sit animæ utilis : Patricius quidem disponere volebat forum propter lucra publica : Patriarcha autem id non patiebatur, pauperum in hoc procurans salutem. Multum ergo c contra se secreto contendentes, et inflexibiles manentes, recesserunt ambo ab invicem irati et irreconciliati. Erat autem hora quinta : et quidem Patriarchæ erat refragatio et amaritudo pro mandato Dei : Patricii autem propter pecuniaria lucra erat. Tamen ait ille Justus : Neque pro rationabili, neque pro irrationabili occasione debet homo irasci. Adveniente ergo hora undecima, mandat per Archipresbyterum una cum Clero Patriarcha Patricio hoc dignum memoria verbum : Domine, sol ad occasum est. Cum autem hoc verbum ille audisset, non tolerans cordis sui ardorem, sed tamquam divino igne inflammatus, Sancti sermone compunctus est, infectusque lacrymis statim totus factus est : et surgens, venit ad Beatum hunc. Quem cum vidisset, ait : Benevenisti fili Ecclesiæ, obediens voci ejus. d Mittentibus igitur ambobus metanœam, et amplexantibus alterutrum, sederunt. Et aperiens os suum Patriarcha, dixit : Crede mihi Domine, nisi quia vidi te valde tribulatum de hoc, jam non pigritarer ego venire ad claritatem tuam. Etenim Dominus et Deus noster, ipse circuibat civitates et castella et domos, visitando homines.

Auctore Leontio Episc.

Altercatur cum Niceta Patricio in pauperum favorem,

c

prudentia sua eum sibi reconciliat,

d

28 Omnibus autem humilitate summi Sacerdotis ædificatis, et admiratione plenis, respondit ad eum Patricius : Crede Pater, quia ulterius non capient aures meæ eorum verba, qui litigiosas mihi suggerunt res. Tunc sapiens Doctor dixit ei : Crede fili et frater, si omnibus his voluerimus credere, multorum peccatorum erimus domini, maxime in tempore hoc, quando facti sunt multi hominum invicem odientes. Multoties enim et mihi suadere tentaverunt hi, qui suggerebant mihi dispositiones rerum : et cum facerem sæpe finem, ut seductus fueram, postmodum alii quidam suggerebant mihi, quod fuerim deceptus in ea ipsa. Cum ergo secundo et tertio hoc fuissem perpessus, dedi terminum mihi metipsi absque utrorumque parte, ne darem definitionem alio in capitulo. Quod si qui suggerebant mihi, mentirentur, ipsi pœnam solverent, quam accusatus ferret, si contra eum calumnia veraciter fuisset injecta. Et ex eadem die improvide suggerere mihi contra aliquem omnino aliquid nullus jam ausum habet : quod deposco et moneo magnum decorem tuum, fili, similiter facere. Sæpe enim et cædes injustas faciunt, qui subdignitatem creditam habent, si fuerint verbis suasoriis commoti, et si sine cruciatu reciderint quæ ad eos veniunt capitula. Et Patricius tamquam a Deo jussus, pactus est ejus mandatum se custodire omni tempore illæsum.

docetque aures non dandas susurronibus,

et pœnam iniquis delatoribus constituendam,

29 Iste memorabilis habebat quemdam nepotem, nomine e Georgium. Una itaque dierum faciens iste cum quodam civitatis tabernariorum rixam, conviciis ab eo severe affectus est : qui amare dolens, non solum quia publice, verum etiam quia a viliori inhonoratus esset, maxime vero, quia erat nepos Patriarchæ, subiit ad eum in conclavi, eo in secreto morante, flens vehementer. Cum autem hunc ita æstuantem et lacrymantem vidisset mitissimus Patriarcha, interrogat eum caussam detinentis ipsum anxietatis, scire hanc volens. Cumque ille non posset præ amaritudine, quæ circumdederat eum, exprimere sermonem, hi qui præsto fuerunt, quando eum exhonorari a negotiatore contigerat, cœperunt reci-

e

Nepotem suum convicio quopiam appetitum prudenter consolatur

AUCTORE LEONTIO EPISC.

tare Archiepiscopo caussam : Et quia non debuerat, inquiunt, ita Sanctitas vestra contemni, ut proprios suos ac propinquos a despectis exhonorari pateretur hominibus. Ille autem verus utique medicus, volens primo veluti emplastro quodam curare nepotis sui furiam, et tunc tamquam ferro incisionem et liberationem passionis, per sapientissimum os suum huic afferre, talibus verbis cœpit extinguere morbum, et dicere : Et omnino ausus est aliquis os aperire, et contradicere tibi? Crede fili mi patri tuo, quoniam faciam in eo hodie rem, ut tota Alexandria miretur. Cumque vidisset eum remedium recepisse, et tristitiam cunctam projecisse, putantem videlicet, quod ageret contra eum qui se contumeliis affecerat, et faceret eum flagellari per eum, qui super forum erat constitutus, et variis pompis dehonestari; dicit ei, deosculans pectus ipsius : Fili mi, si ex veritate humilitatis meæ nepos existis, præpara teipsum et flagellari, et convicia pati ab omni homine. Vera enim cognatio non ex sanguine et carne, sed ex virtute mentis agnoscitur. Confestim igitur accersivit eum, qui super caupones erat constitutus, et præcepit ei, ne ab illo caupone acciperet neque consueta sua, neque publica, neque pensionem ergasterii ejus. Et ipse enim sanctissimæ Ecclesiæ erat. Et omnes expavescentes immobilem longanimitatem ejus, intellexerunt esse hoc quod dixit : Quoniam faciam in eum rem, ut miretur tota Alexandria : videlicet quia non solum vicissitudinem non reddidit, verum etiam pro ultione adjutorium impendit.

et conviciatori benefacit.

30 Nuntiatum est aliquando huic Beato, quod quidam Clericorum malitiam in corde adversus quemdam reservaret, et irreconciliatus ei permaneret. Ille vero quærebat hujus nomen et gradum nosse. In crastinum ergo die Dominico didicit hunc, Damianum quidem nomine, Diaconem vero esse officio. Præcepit itaque Archidiacono, ut sibi, quando idem Damianus ad ecclesiam veniret, demonstraret. Igitur cum in crastinum statio Dominico die fieret, venit et Diaconus ad stationem : et videns Archidiaconus, ostendit eum Patriarchæ. Ob eam enim tantummodo controversiam adstabat tunc Pontifex sancto altari : quid vero vellet facere, nulli credidit. Cum ergo venisset Diaconus Damianus, ut susciperet ab eo sanctam Communionem secundum proprium gradum, tenuit manum illius ille Sanctus, et dixit : Vade prius reconciliari fratri tuo : et tunc veniens, digne suscipe immaculata, immemor malitiæ, Christi mysteria. Reveritus ergo coram tanta multitudine Clericorum contradicere illi, maxime in tali loco et in tali horrenda hora, spopondit hoc facere; et tunc de sanctis mysteriis dedit ei. Igitur ex tunc omnes Clerici et laici custodiebant se, ne inter se malitiam retinerent : timentes, ne et ipsos confunderet, triumphaℓetque quemadmodum et illum Diaconum.

Damiano Diacono communionem negat nisi reconcilietur.

a Metaphrastes κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν, ἐν ᾗ τὸ ἱερὸν καταπέτασμα τῶν θείων ἐφαιρεῖται δώρων. Ea ipsa hora, in qua sacrum velum aufertur a sanctis donis. *Quod ex ritu Latino fit ad Offertorium Missæ. De eo ritu et orationibus tunc a Diacono dici solitis, videri possunt antiqua Græcorum et Orientalium Rituolia, Liturgiæ, et Euchologia.*

b *Exponitur in MSS. Audom. et Aquicin. et editis*, id est, secretarium universale. *Dicuntur alibi* Cimelia vestiariorum gaz... seu donaria, et ornamenta Ecclesiæ. *Idem Anastasius in Vitis Pontificum cap. 72, in Severino* : Sigillaverunt omne vestiarium Ecclesiæ, seu cimelia episcopii, quæ diversi Christianissimi Imperatores, seu Patricii et Consules, pro redemptione animarum suarum B. Petro Apostolo reliquerant. *Hinc* χειμηλιαρχεῖον, *archivum cimeliorum. Occurrit dei... m infra num. 84.*

Cimelium. Cimeliarchium.

c MS. Aquic. coram secreto. MS. Gemblac. contra se ... *Editi nonnulli*, coram secretario.

d *Infra num. 84* et mittens genuflexiones. *Græce* βάλλων μετανοίας, *quod idem in Vita S. Basilii, alias* genuflectere, *alias* facere metaniam, *explicatur, scilicet honoris caussa ad alicujus pedes se abjicere, et venerabundo animo prosternere, ac benedictionem petere. Editi hic addunt explicationis gratia*, id est, per ... sive ...

e *Baronius ann. Ch. 620, num. 10 putat* hunc Georgium suffectum esse Patriarcham Alexandrinum in locum S. Joannis *defuncti. Rationem conjecturæ suæ addit num. 11.* Quod autem in more esset positum Ecclesiæ Alexandrinæ, ut defunctis illis Episcopis qui præstantiores fuissent et eam illustrassent Ecclesiam, aliquis ex eorum propinquis successor eligeretur; ut vidimus de Cyrillo nepote Theophili in locum ejus subrogato. *Sed id ducentis abhinc annis contigerat, neque sæpius factum observatur. Deinde* Georgius *ea tunc ætate esse non potuit, ut Patriarchæ fungi munere posset, qui Metaphrastæ* ὁ νέος, adolescens, *dicitur, et hic instar pueri fuit, ut observavit Rosweydus.*

CAPUT VI.

Disciplina domestica, et vitæ ratio exterior.

Habebat quidem sanctissimus hic vir scientiam divinarum Scripturarum : non autem in sapientia sermonis, has tamquam ex inani gloria memoriter dicens, sed per eamdem ipsam operum actionem, et mandatorum observationem : et in secreto quotidiani consilii sui nullus sermo otiosus audiebatur nisi forte ordinatio rei civilis exigeret : sed aut relationes sanctorum Patrum, aut scripturales quæstiones, aut dogmatica problemata, propter multitudinem nec nominandorum hæreticorum, qui regionem circumdederant. Si vero alicui aliquis detrahere inciperet, hunc Patriarcha per alteram sermocinationem, ut sapiens, ingeniose removebat : et si iterum permaneret, nihil quidem ei dicebat; sed hunc annotans, præcipiebat hebdomadario, ne sineret ulterius eum intrare cum his qui nuntiabantur, quatenus per eum ceteros temperaret atque erudiret.

Sermonem miscet de SS. PP. Scriptura, etc.

Detractores odit et excludit.

32 Definitionem autem et aliam, quam affectavit hic Sanctus, non est justum postponere. Audiens quod postquam *a* coronatus est Imperator, nullus universi senatus et adstantium exercituum antiquum memoriale aliquod nuntiet, sed mox hi, qui dicuntur monumentorum ædificatores, sumant quatuor vel quinque minutias marmorum pusillas de diversis coloribus, et ingrediantur ad eum, et dicant : Domine, quali metallo Imperium tuum jubet fieri monumentum tuum? insinuantes videlicet ei, quia tamquam homo corruptibilis et transitorius curam habeto tuæ ipsius animæ, et pie regnum dispone; imitabatur et iste Beatus veraciter hanc dignam laude traditionem, et præcepit sibi monumentum ædificari, ubi et reliqui prædecessores ejus Patriarchæ jacebant : imperfectum vero manere usque ad obitum suum, ut imperfecto existente, per celebrem festivitatem assistente clero ingredientes qui dicebantur *b* studiosi, dicerent ad eum : Domine, monumentum tuum imperfectum est, præcipe ergo ut consummetur, eo quod nescias qua hora fur veniat. Hoc autem faciebat ille Sanctus ut ita fieret, volens imitationem bonam et post se futuris relinquere Patriarchis.

a Extu Imperatoris coronati.

sepulchrum sibi extrui curat,

b

non perfici

33 *c* Domino ob multitudinem peccatorum nostrorum permittente, propria templa, quæ erant Jerosolymis, a persequendis a Deo Persis cremari; discens hic sanctissimus Patriarcha, in multa egestate esse Sanctum *d* Modestum Patriarcham Jerosolymorum, ad horum relevationem et reædificationem mittit ei numismata mille, et mille saccos plenos frumento, et mille leguminа, mille libras ferri, *e* mille restes siccatorum piscium, qui *f* menomenæ dicuntur, mille vascula vini, et mille Ægyptios operarios, mittens ei per litteras : Da mihi veniam, vere Christi operator, nihil dignum templis Christi mittenti. Vellem enim, crede mihi, si esset conveniens, et ego ipse venire, et ipse operari in domo sanctæ Christi *g* Resurrectionis. Verumtamen illud rogo honorandum caput tuum, ut nullatenus hoc imputes minimo homini exiguitatis meæ : sed hoc potius petas a Christo, ut ibi me conscribat, ubi veraciter conscriptio beata consistit.

c

Mittit munera pro ecclesiis Jerosolymitanis.

d

e

f

g

34 Arripuit ille Sanctus et hoc, bonum dico, videlicet quod infimo strato recumberet, et vilibus operimentis in cellula sua uteretur. Quod cum audisset quidam possessorum civitatis, adscendens ad eum, et videns quod opertorio scisso et laneo tegeretur;

Vilia tegumina utitur

transmisit

transmisit ei coopertorium numismatum triginta sex, rogans multum eum, ut eo cooperiretur ad memoriam, inquit, mittentis. Ille vero hoc suscipiens, propter multam viri postulationem coopertus est hoc una nocte, per totam pœne noctem dicebat ad semetipsum, ut recitabant cubicularii ejus : Quis dicet, quod humilis Joannes (habebat enim semper verbum istud in ore) pallio triginta sex numismatum tegatur, et fratres Christi frigore necentur? Quanti sunt modo, qui dentibus strident præ glacie? quanti sunt modo, qui *h* psiathum habentes subtus dimidium, et supra dimidium et non possunt extendere pedes suos, sed dormiunt *i* ut glomus trementes? Quanti in monte dormierunt incœnati, et sine lucerna, habentes duplicem cruciatum tam ex frigore quam ex jejunio? Quanti desiderant saturari de soliis olerum, quæ projiciuntur de coquina mea? Quanti vellent tingere panem suum in *k* zemate quod projiciunt coqui mei? Quanti cupiunt vel odorare vinum, quod funditur in cellario meo? Quanti sunt in civitate ista in hac hora peregrini, non habentes ubi hospitentur, et in foro jacent, fortasse et pluvia madefacti? Quanti, putas, habent totum mensem, vel etiam duos, non gustantes oleum? Quanti sunt, qui non habent alterum vestimentum in æstate, et alterum in hieme, et ita miseriis affliguntur? Tu vero expectans etiam æternam jucunditatem assequi, et vinum bibis, et pisces immanes devoras, et in cubiculis demoraris : modo autem cum omnibus malis et in coopertorio triginta sex numismatum te calefacis? Veraciter ita vivens et in tali laxatione conversans, non exspectabis illic præparatis gaudiis frui, sed audies utique quod et dives ille audivit : Recepisti bona in vita tua, pauperes vero mala : nunc ergo illi consolantur, tu vero cruciaris. Benedictus Deus, humilis Joannes alia nocte non cooperietur illo. Justum est enim, et bene acceptum Deo, ut tegantur centum potius quadragintaquatuor fratres et domini tui, quam tu infelix. Venumdabantur enim quatuor *l* rachanellæ numismate uno.

pretioso obtecto una tantum nocte tegitur.

confusus meditatione penuriæ inopum

Lucæ 16

35 Mox ergo transmisit illud in crastinum, ut venumdaretur. Et videns is qui obtulerat, emit illud triginta sex numismatibus, et rursus obtulit Patriarchæ. Cum vero in crastinum vidisset illud, emit hoc similiter, et rursus obtulit Patriarchæ, deposcens ut tegeretur ab eo. Cum autem tertio hoc fecisset, dicit ei gratulabundus ille Sanctus : Videbimus quis deficiet, ego an tu. Erat enim opulentus valde, et suaviter quasi vindemiabat eum ille Sanctus, paullatim ab eo multa auferens : et dicebat semper, quod posset aliquis intentione dandi pauperibus expoliare divites, et ipsum etiam *m* hypocamisium ab eis benevole auferre, et non peccare : et maxime, si sunt aliqui immisericordes et avari. Duo enim lucratur talis, unum quidem, quia animas illorum salvat; alterum autem, quoniam et ipse ex hoc mercedem non modicam habet. Attulit autem ad credulitatem verba et testimonium verax, quod circa *n* S. Epiphanium et *o* Joannem Episcopum Jerosolymorum factum est : quomodo S. Epiphanius per artem tulit *p* argentum Patriarchæ videlicet Joannis ejusdem, et dedit egentibus.

pretiosum stragulum vendi curat

Modum condemnandi divites tradit

a *Ritum hanc se alibi observasse negat polyhistor Boxhornius. Sed præclarum* Maximiliani I, *sarcophagum secum in omnibus expeditionibus vehentis, narrat exemplum*

b *Metaphrastes* οἱ ἐπὶ τῷ ἔργῳ τεταγμένοι *qui præfecti erant operi.*

c *Desunt hæc in Metaphraste, ut plurima infra*

d *De eo actum supra XXII Januar. ad S. Anastasii Persæ vitam, ubi* Presbyter *tantum appellatur, et* Apostolicæ Sedis Vicarius. e *Existimat Boxhornius a reste, qua siccati pisces et alia colligantur, hodieque vulgo dici Teutonibus,* een rist vel rest buckingh, een ristaluyn

f Menomenas *existimat Boxhornius eosdem esse, qui Plinio lib 32 cap 11* Mænæ *dicuntur.*

g *Antiochus monachus Lauræ Sabæ Abbatis, qui hoc tempore vixit, epist ad Eustathium Præpositum monasterii Dalalenæ Ancyræ civitatis Galatiæ, tomo 1, Biblioth. PP. Græcolat, ita de S. Modesto scribit* In sublime erigit omni prorsus digna veneratione templa Salvatoris nostri Jesu Christi, quæ quidem barbarico igne conflagrarunt, puta ædes sanctæ Calvariæ ac sanctæ Resurrectionis *etc. quod a morte S. Joannis potissimum fecit ab eo jam incitatus.* Resurrectionis Presbyter Elias *legitur in Vita S. Anastasii nu. 11.*

h Id est, mattam, *superscribitur in MS Aquic Hesychius,* ψίαθος ἡ χαμεύνη, καὶ τὸ φυτὸν ἐξ οὗ πλέκεται ψίαθος Psiathus, lectus humi stratus, et frutex ex quo plectitur psiathus. *In Vita S. Pachomii,* psiathos plectere, psiathos operari *Diminutivum* ψιάθιον psiathium, *quod legitur in Vita SS Abrahæ Eremitæ, ejusque neptis Mariæ, Euphrosynæ etc. De eo plura Cassianus lib. 4. Institut. cap. 13. et Collat. 1, cap. 23*

Psiathus

Psiathium

i *In MSS. Audom. et Aquic* ut glomus tremantes, *in MS. S. Maxim.* in globus trementes : *an forte* in colubus? *De his actum alibi. At magis arridet,* ut glomus, *quasi instar glomeris contracti tremant præ frigore.*

k Id est, jactura aquarum, ubi carnes coquuntur, vel fermento aut fæce, *ita additur in MS Aquic.* ζέω ferveo, ebullio, *hinc* ἐπίζεμα, ebullitio in summa olla fervente. S. *Hieronymus lib 3, in Oseam* Pro spuma Symmachus posuit ἐπίζεμα, volens ostendere ferventis ollæ superiores aquas, et in spumam bullasque surgentes.

l Id est, panniculi. *Ita MSS.* Rachanæ *infra nu. 82 vocantur.* Rachanella.

m Id est, vestimentum quod subtus camisiam est, *ita MSS Audom. et Aquic. in margine*

n *Episcopum Constantiæ in Cypro, cujus Vitam in eaque hanc historiam illustrabimus XII Maii*

o *Habitaverat cum S. Epiphanio in monasterio S. Hilarionis, junctus deinde amicitia est Palladio et Ruffino labe infectis Origenistarum. De eo proque ejus sanctimoniæ defensione alii plura*

Joannes Episc. Hierosol.

p Argenti pondus circiter librarum mille quingentarum. *Ita Vita S. Epiphanii.*

CAPUT VII.

Historia a S. Petri Telonearii.

Dignum et congruum prædicto capitulo referebat semel coram omnibus iste Sanctus, dicens : Habebam, inquit, quemdam ministrum in apotheca mea in Cypro, fidelem valde, et virginem usque ad obitum suum. Hic ergo narrabat mihi, quia in Africa existente me, facta est res hujusmodi : Permanebam enim, ait, cum quodam telonerio, divite vehementer et immisericordi. Semel ergo pauperibus in hieme sedentibus ad solem, seque calefacientibus, cœperunt singuli domos eleemosynatorum collaudare, et pro eis orare per singulos eorum, similiter et domos eleemosynam non facientium vituperare. Inter quæ venit in medium eorum et nomen senioris mei telonearii, et cœperunt singuli interrogare proximum : Vere tu frater accepisti aliquando de domo illa benedictionem? Et omnibus interrogantibus invicem, nullus inventus est accepisse aliquando de domo ejus aliquid. Dicit ergo unus ex eis : Quid datis mihi, et ego accipiam hodie ex eo benedictionem? Et facientibus eum eo pactum, venit et stat foris portam domus, expectans quando ad domum suam revertetur. Ex dispensatione Dei pervenerunt simul, ipse ingrediens portam, et animal portans *b* siligines *c* a mancipio, caussa prandii ipsius. Videns igitur egenum, non inveniens lapidem, per furorem arripit siliginem de clitella, et jactavit in faciem ejus. Ille vero suscepit eam, et abiit ut satisfaceret confratribus suis; quod ex ejusdem manibus accepisset eam.

S. Petrus in pauperes durus,

indignabundus mendicum pane impetit.

37 Itaque post duos dies ægrotavit infirmitate ad mortem idem telonearius, et vidit in somnis seipsum rationem ponentem, et omnes actus suos super stateram appendere : in una quidem *d* acie congregabantur Mauri quidam deformes : altera autem acies, aliorum quorumdam erat candidatorum et terribilium specie. Qui nihil invenientes boni, ut et ipsi appenderent, e contra adversum mala opera, quæ collecta erant a Mauris in acie ipsorum, nimis tribulabantur et tristabantur, et mente consternabantur ad alterutrum, et dicebant : Ergo ne nihil habemus hic? Tunc dicit unus eorum : Vere nihil habemus, nisi unam siliginem, quam dedit ante duos dies Christo, et ipsam non voluntarie. Et mittentibus eis siliginem, æqualitas facta est. Tunc dicunt telonerio hi, qui apparuerant ei candidati : Vade, et auge ad siliginem hanc : nam vere Mauri isti te apprehendent. Evigilans ergo, agnovit quæ visa sunt ab eo, non esse mendacia, sed veracia. Omnia vero quæ a juventute

æger in somno rapitur ad Dei judicium

videt appendi opera mala plurima,

opponi tantum projectum panem ad æquilibrium

Ex telone- a Christo Africae(?) … e … evadit deinde in ejus eleemosynator :

juventute sua commiserat, et quorum ipse erat oblitus, videbat Æthiopes illos congregare, et deportare ad liberam, et dicebat : e Vave, si una siligo quam jactavi per furorem ita profuit, a quantis malis se liberat, qui dat in simplicitate sua bona indigentibus? Et de cetero ita modestus et prudens atque summus eleemosynator factus est, ut etiam corpori proprio non parceret.

38 Contigit enim aliquando secundum consuetudinem procedere eum diluculo ad teloneum, et obviat ei nauta, qui a naufragio nudus ut natus est, evaserat : et cecidit ante eum, rogans ut protectionem apud eum impetraret. Ille ergo putans quod egenus esset, expoliavit se f esophorium suum quod illius melius erat, et dat ei : rogavitque eum, ut hoc ipse vestiretur. Pergens vero ille et erubescens vestiri hoc, dedit illud venditori ut venumdaretur. Et cum recederet telonearius, vidit hoc suspensum, et tristatus est vehementer : et adscendens domum suam, nihil passus est gustare : sed claudens ostium conclavis sui, sedebat plorans et cogitans; Quia non fui dignus, inquit, ut mei memoriam haberet egenus. Cum ergo anxiaretur, obdormivit : et ecce vidit quemdam speciosum tamquam solem, ferentem crucem super caput suum et esophorium, quod dederat nautae, adsistentem sibi et dicentem : Quid ploras Domine Petre? Hoc enim erat ei nomen. Ille vero dixit, ut ad Deum disputans : Quia, Domine, ex quibus largiris nobis, damus alieni, et in turpe lucrum vertunt accipientes. Tunc dicit ei : Cognoscis hoc? Et ostendit ei, quia deintus vestitus esset ejus esophorio. Dicit ei : Ecce ego illo vestior, ex quo dedisti mihi hoc : et gratias ago voluntati tuæ bonæ : quoniam frigore affligebar, et tu cooperuisti me. Ad se ergo reversus, admiratus est, et cœpit beatificare egenos, et dicere : Vivit Dominus, si inopes Christus meus sunt, non moriar, et fiam tamquam unus ex eis.

f Esophorium suum pauperi largitur

Christum eo indutum videt.

quem in pauperibus agnoscit.

39 Accersito vero notario suo, quem et emerat, dicit ei : Secretum volo credere tibi, et crede, si propalaveris me, barbaris vendam te, aut si non audieris me. Dat vero ei decem libras auri, et dicit ei : Vade, et eme tibi negotium : et sume me, et duc in sanctam civitatem, et vende me cuilibet Christiano, et pretium da pauperibus. Notario autem recusante, dicit ei iterum : Quoniam si me non vendideris, ego vendam te barbaris, ut prædixi tibi. Obedivit ergo ei notarius : pervenientibus eis ad sancta loca, invenit idem notarius amicum suum carum, fabrum argentarium, qui damna inciderat. Ad collocutionem ergo venientibus ambobus, dicit ei notarius : Audi me Zoile, et eme servum unum, quia habeo tam bonum, ut dicat homo quod Patricius sit. Et audiens argentarius quod servum haberet, admiratus est, et dicit ei : Crede mihi, quia non possideo unde emere possim. Dicit ei rursum notarius : Accipe mutuum, et eme eum : multum enim est bonus, et benedicet tibi Deus per eum. Acquievit ergo ei, et emit eum sordidis vestibus indutum, numismatibus triginta. Relinquens autem eum notarius, abiit Constantinopolim, satisfaciens quod nulli hoc manifestaret, et quod de pretio nequaquam sibi retinendo aliquid defraudaret, sed hoc totum pauperibus daret.

Jubet se vendi et pretium dari pauperibus

40 Ergo aliquando idem Petrus coquinabat domino suo, aliquando autem lavabat pannos ejus, numquam aliquando in quolibet horum assuetus. Afflixit autem seipsum et jejunio multo. Cum vero vidisset se benedici dominus ejus super omnem benedictionem, dicit ei, verecundatus enormem ejus virtutem et humilitatem; Volo, humilis Petre, liberare te, et ut sis de reliquo quasi frater meus. Ille vero noluit. Viderat autem eum frequenter convicia perferre, et percuti a conservis suis. Habebant autem eum tamquam amentem, ita ut et nomen ei imponerent Amentis. Quotiescumque ergo tribulabant eum conservi, sui et dormiebat in tribulatione; apparebat ei qui in Africa illi apparuerat, vestitus esophorio ejus, tenens et illa triginta numismata in manu, dicens ei : Noli mœstus esse frater Petre, ego suscepi et pretium tui, sed sustenta, usque dum cognoscaris.

peragit officia servilia, et probra :

instar amentis habetur.

a Christo recreatur

41 Post aliquod vero tempus, venerunt a patria ejus quidam argenti venditores, ut orarent ad loca sancta : et invitavit eos ad prandium dominus Domini Petri : et cum ministraret, statim ille cognovit eos. Ipsi autem dum pranderent, cœperunt afligurare eum, et invicem ad aures dicere : Quam similat puer iste Domino Petro teloneario. Ille vero occultabat, quantum poterat, vultum suum. Iterum ergo comedentibus eis, cœperunt dicere ad eum qui eos invitaverat : Vere putamus, res tibi magna evenit Domine Zoile : etenim, nisi erramus, publicam personam in ministerio tuo habes. Neque enim sciebant certius, quia erat de coquina et jejunio commutatus vultus ejus. Diu igitur considerantibus eum, dicit unus ex eis : Vere Dominus Petrus est : surgam et tenebo eum. Valde enim Imperator audiens, tristatur de eo, quia dudum non comparuit.

agnoscitur a conterraneis

42 Foris itaque stans audivit hæc : et ponens catinum a se, non est ingressus, sed recto cursu cucurrit ad portam. Erat itaque ei qui eum tunc habebat, ostiarius mutus et surdus a nativitate, qui per nutum tantum aperiebat et claudebat. Festinans ergo servus Dei exire, dicit surdo et muto : Tibi dico in nomine Christi. Ille vero audivit statim, et dixit : Etiam Domine. Iterum vero ille ad eum : Aperi. Respondit mutus et surdus secundo : Ego Domine. Statim ergo surrexit, et aperuit ei. Et exeunte eo, subiit ostiarius, et clamavit coram omnibus gaudens et exsultans, quia audivit et locutus est, Domine, Domine. Porro omnibus qui ex eadem domo erant perterritis, quoniam audiebant eum loquentem; iterum dicit ille quondam mutus : Ille qui coquinam faciebat, exiit currens, sed videte, ne forte fuga lapsus sit, magnus enim servus Dei est. Quando discedebat, dixit mihi : Tibi dico in nomine Domini, et mox vidi de ore ejus exeuntem flammam, et tangentem aures meas : et statim audivi, et locutus sum. Et exilientes et sequentes eum cuncti, ulterius non viderunt g eum. Tunc pœnitentiam omnes agebant, qui in domo illa erant : et ipse dominus ejus qui Petrum emerat, quia in tali exhonorantia humiliassent eum : et maxime hi qui vocabant eum Amentem.

fugiens surdo et muto auditum et loquelam impetrat.

a *Celebrant eum Græci XX Januarii, ubi Vitæ compendium e Græcorum Menæis dedimus, hinc potissimum sumptum. Dicitur ibidem totam Africam administrasse ab Justiniano, qui imperare cœpit an. Chr. 527. Africam Gelimere Vandalorum Rege capto recepit an. 534, obiit an. 565* — S. Petrus Telonarius

b Siligo *hic pro* pane siligineo *ponitur. Metaphrastes* … ἀρτοποιὸν … ἄρτους … invenit pistorem trahentem mulum pene onustum. *Plinius lib.* 18, *cap.* 9. E siligine *inquit*, laudatissimus panis, pistrinarumque opera laudatissima. *et cap.* 8. Siliginem propie dixerim tritici delicias. — Siligo

c Id est, a pistrino. *Suidas* Ἀρτοπωλεῖον τὸ μαγκιπεῖον, ἐν ᾧ οἱ ἄρτοι γίνονται. Pistrinum, seu mancipium, in quo panes fiunt. *Socrat. lib.* 5, *c.* 18. *Panum Præfecti* μαγκίπες τῇ ῥωμαίων γλώσσῃ καλοῦνται, mancipes Romanorum sermone dicuntur. — Mancipium. Manceps

d *Romani quas* lanceam trutinæ *conjicit, quod Græce* φάλαγξ trutinam, *et* ordinem exercitus, *significat. Hinc* aginari, *et* acinari, *a* scapo trutinæ. *Festus* Agina est, qua inseritur scapus trutinæ, id est, in quo foramine trutina se vertit; unde aginatores dicuntur, qui parvo lucro moventur.

e *Alii* Neve, *alii* Pape.

f MS *Andegav.* … vestimentum interius, quod a Marthia interula vocatur Latine, sive vestis quæ illata collo appenditur. *Glossarium Gandavense* MS. Esophorium vestis interior, id est, camisia, quæ a Marciano … Capella interula appellatur. ἐσωφόριον *vel* εἰσωφόριον, *quod* interius gestatur. *Metaphrastes* τὸ ἱμάτιον ἀβρότιμον vestis venusta et sumptuosa. — Esophorium

g *In Menæis supraditur fugisse Constantinopolim, ibidemque obiisse.*

CAPUT VIII.

Alienæ virtutis imitatio.

Hæ sunt beatissimi a Deo honorati Joannis Patriarchæ narrationes. Non solum enim de vita sua contentus

S. Joannes incitatur exemplis aliorum,

contentus erat volentem proficere ædificare, verum etiam de Deo acceptis et veracibus relationibus suis: et dicebat semper hæc audientibus : Si proprio sanguini non pepercerunt quidam hominum, sed hunc dederunt in manus fratrum, imo Christi; quomodo putas nos cum alacritate et humilitate debemus de facultatibus nostris dare Christo et egenis atque pauperibus, ut recompensationem recipiamus a justo et mercedum redditore Deo, in illa timenda et horrenda retributionis die? Qui nunc seminat parce, parce et metet : et qui seminat in benedictionibus, id est, large et magnanimiter, multipliciter et metet; hoc est, bona illa hereditabit, quæ omnem mentem transscendunt. Omnibus ergo rectis moribus iste Sanctus adornatus, nec hoc carebat : valde enim diligebat eloqui de actibus sanctorum Patrum, et eorum qui eleemosynæ cultores fuerunt.

maxime SS Patrum et eleemosynæ cultorum,

a
b
44 Unde cum una dierum recitaret de vita *a* S. Serapionis, qui vocabatur *b* Sindonius, et inveniret eum (ut fertur) amictum suum dedisse egeno, et iterum paullulum processisse illinc, et frigus patienti obviasse : et illi tunicam præbuisse, et quia *c* nudus sedebat, tenens sanctum Evangelium; et interrogatus a quodam : Quis te expoliavit Abba? demonstrans sanctum Evangelium, ait : Iste. Et alio tempore hoc ipsum *d* Evangelium vendidisse, et dedisse eleemosynam : et discipulo suo dicente, Abba, Evangelium ubi est? et illo dicente ad eum : Crede fili, hoc quod dixit mihi, Vende quæ habes, et da pauperibus, ipsum vendidi et dedi eis, ut in die judicii habeamus fiduciam abundantiorem apud Deum. Et quia alias iterum vidua mulier petisset ab eodem S. Serapione eleemosynam, quoniam esuriebant filii ejus, et non habente eo aliquid omnino, tradidit se ei, ut venderet eum ad mimos Græcos, quos et Christianos fecit in paucis diebus. Hæc legens Sanctus de S. Serapione, stupefactus et miratus Sancti industriam, totus lacrymis infectus vocavit omnes dispensatores proprios, legit et eis omnia de S. Serapione; et dicit ad eos : Væ, o philochristi, quid prodest homini colloquenti de actibus sanctorum Patrum? Credite mihi, quia usque hodie putabam, quod vel aliquid facerem, datis, quas habere possum, pecuniis : nesciebam autem quod et seipsos venderent, quadam compassione superati.

S. Serapionis Sindonitæ vestes egeno dantis,
c
d
Matth. 19. 21. librum Evangelii,
et seipsum vendentis.

45 Semper quidem honorabat monachicum schema Sanctus hic, et colebat et compatiebatur, ubi maxime adspiciebat monachum corporalibus utilitatibus angustatum. Habebat autem et hoc super multos præcipuum, quia accusationem qualemcumque, sive mendacem sive veracem, non suscipiebat contra aliquem circumamictum monachico habitu. Semel enim evenit ex immissione quorumdam criminatorum, pertulisse eum aliquid tale : Quodam monacho gyrante in civitate cum puella una juvencula, et petente eleemosynam per dies aliquot, quidam qui hoc viderant, scandalizati, et existimantes quod mulier ejus esset, attulerunt Patriarchæ contra eum querelas, dicentes : Propter quid, a Deo honorate, derogat talis Angelico monachicæ vitæ schemati, puellam quamdam habens mulierem? Mox ergo Dei famulus, putans prohibere contra Deum commissa peccata, tamquam qui ab hoc ab eo esset provectus, præcepit mulierem quidem flagellis cædi, et separari ab eo : ipsum autem verberari, et in carcere secreto retrudi. Dum ergo cum omni celeritate jussio Sancti in opus procederet, apparuit ei nocte per visum monachus, ostendens ei dorsum suum putrefactum (non parcentes enim ceciderant eum Ecclesiæ Defensores) dicens ei : Ita placet tibi Domine Patriarcha : hac una vice errasti ut homo; crede mihi, quia de proximo est vita et mors. Et hæc dicens, discessit ab eo.

Monachum temere accusatum,
jubet verberari,
a quo in somno corripitur

46 Mane autem facto, recordatus est ille Beatus visionis nocturnæ : et sedebat super lectum suum mœstus : mittitque statim, et per Cancellarium suum convocat monachum de loco in quo erat reclusus, cogitans intra se beatus ille Patriarcha, si similis esset illi, qui nocte sibi apparuerat. Cum ergo venisset cum labore multo, (neque enim propter plagas moveri poterat,) cumque; vultum ejus vidisset Patriarcha, remansit sine voce immotus, non valens loqui : sola autem manu sua innuit, ut sederet prope se in lectulo suo. In semetipsum vero reversus et signatus, rogavit monachum præcinctum linteo, ut sine verecundia despoliaret se, quatenus videret dorsum ejus, si ita esset sicut et in somnis viderat. Vix ergo suasus ut id ageret, despoliavit se. Cum vero despoliaretur, ut monstraret dorsum suum viro sancto per admirandum Dei consilium solutus est, quo erat indutus amictus et cecidit in terram : et viderunt eum omnes esse eunuchum. Sed quia recens erat, nulli hoc existebat manifestum. Videntibus ergo eum omnibus et sancto Pontifice, et maxime dorsi ejus perniciosa verbera; mittens mox, segregavit illos qui hunc inconsiderate tractaverunt. Venerabilissimo autem monacho complura ratiocinabatur, in ignorantia dicens se in eum peccasse, et in Deum verum, et in hoc admonebat eum ille Sanctus : Non, inquit, o fili, ita sine custodia in civitatibus conversari oportet eos, qui sancto Angelico vestro indumento circumamicti sunt, maxime et feminam circumducere ad scandalum aliorum videntium.

eum ad se adductum
eunuchum deprehendit,

47 Tunc monachus cum omni humilitate rationem reddebat Sancto, dicens : Crede Domine, non mentiar. Gazæ eram ante paucos dies hos : et exeunte me de civitate, ut venirem *e* et salutarem sanctum Abbatem Cyrum, obviavit mihi hæc bene visa puella foris portam, vespere incumbente : et accurrens ad pedes meos, rogabat ut mecum ambularet. Dicebat enim se Hebræam esse, et velle fieri Christianam : et cœpit me condemnare verbis horribilibus, ut non dimitterem perire eam. Timens itaque ego judicium Dei, sumpsi eam, æstimans quod non immitteret tentationem satanas spadonibus, nesciebam vero quod nemini parcat. Igitur venientibus nobis, sanctissime Pater, et orationem perficientibus baptizavi eam ad sanctum Abbatem Cyrum, et gyrabam cum ea in simplici corde, exposcens modicum sumptum, quatenus introducerem eam in monasterium. Cum hæc audisset Patriarcha, dixit : Papæ! quot absconsos servos habet Deus, et nescimus nos humiles! Et enarrabat his qui præsto erant, visionem quam viderat nocte de eo, et protulit Patriarcha centum numismata de manu, daturus ei : Dei autem amicus ille vere monachus, non passus aliquid accipere ex eis, dignum memoria verbum ad Patriarcham locutus est, dicens: Ego hoc non postulo Domine : monachus enim si fidem habet, horum non indiget. Si autem horum eget, fidem non habet. Quod maxime amplius satisfecit omnibus qui audierant, quod servus Dei iste monachus esset. Genu flexit igitur Patriarchæ, et exiit in pace. Extunc igitur plus honorabat et hospitio recipiebat monachos, et bonos existimatos et malos : et ædificabat mox xenodochium seorsum, et appellavit hoc Receptaculum omnium monachorum.

et verum sanctum,
e
salute puellæ Hebrææ consulentem,
et numismata oblata respuentem.
Monachis xenodochium ædificat

48 Mortalitate aliquando civitatem comprehendente, ibat et ipse Sanctus, ut videret funerum obsequia (valde enim dicebat hoc esse proficuum) et sepulcrorum considerationem. Multoties vero assidebat et his, qui morituri, vexationem in exitu animæ patiebantur : et ipse eorum oculos propriis manibus claudebat, memoriam habere ex hoc sempiternam volens, et curam proprii exitus, præcipiebat autem et collectiones pro defunctis impigre et sine dubio perficere.

funerum obsequia et morientibus libenter frequentat

49 Etenim dicebat, quia ante paucum tempus captivus ductus est ad Persas quidam, et descendens in Persidam, retrusus est in carcerem, qui appellabatur *f* Lethe, hoc est, oblivio. Quidam ergo fugientes illinc, venientesque in Cyprum, et interrogati a parentibus illius, si forte vidissent eum; respondentes
f

dixerunt

AUCTORE LEONTIO EPISC.

exemplo captivi sæpius vinculis soluti.

dixerunt eis, quia nos propriis manibus sepelivimus eum. Non autem erat iste, de quo interrogabant eos, sed alius, indissimiliter eum similans. Dixerunt vero eis et mensem, et diem obitus ipsius. Illi vero tamquam pro mortuo, faciebant ei tres collectas per singulos annos. Post quatuor itaque annos venit in Cyprum, fuga lapsus a Persis. Dixerunt ergo ei sui: Vere, frater, nos audivimus quod mortuus esses, et memoriam tui faciebamus ter in anno. Cum ergo audisset, quod in anno ter facerent pro eo memoriam, interrogavit eos in quo die, et in quo mense hæc celebrarent. Et illis dicentibus, sanctis Theophaniis, et *g* Dominica sancta, atque sancta Pentecoste; dixit ille: Quia tribus istis temporibus anni veniebat quidam candidatus ut sol, et dissolvebat me a vinculis ferreis et a custodia : et movebar deambulando tota die, et nemo recognoscebat me, et incrastinum inveniebat vincula ferrea portans. Dicebat igitur sanctus Episcopus, quia ex hoc discimus habere dormientes quietem, quando pro eis collectas facimus.

g

docet sacrificia mortuis prodesse.

a *Colitur 21 Maii. Agit de eo Palladius in historia Lausiaca c. 83. Sed fusiorem aliquam ejus Vitæ narrationem extitisse, hinc colligimus.*

b *Palladio vocatur* Sindonites; nam præter sindonem, nihil unquam habebat. *Triplicem monachis Ægyptiis vestem fuisse diximus ad Vitam S. Antonii XVII Janu. § 15 in Proleg.* Colobium, meloten, et pallium : *quæ hic videntur dici* sindon, tunica, et amictus. — c *Sindone sola, sive colobio, amictus.*

Vestes monachorum.

d *Palladius* : imperitus literarum, memoriter dicebat omnes Scripturas. *Evangelii librum tamen habuit, ut alio prælegente addisceret.*

e *Metaphrastes* : ad adorandum SS. Cyrum et Joannem. *De iis agemus 31 Januarii.*

f *Mauritio imperante, Christianos captivos in* Lethe *fuisse narrat Theophanes lib.* 17, *cap.* 17. In Perside, *inquit*, est carcer, qui dicitur Lethe, et Rex Persarum multos a diversis gentibus in hoc conclusit, una cum captivis civitatis Daræ : illi autem desperati insurgunt contra eos, qui se custodiebant, et occiso Marusa, caput ejus Byzantium attulere, ubi Imperator cum gaudio magno illos suscepit. *Procopius lib.* 1, *de bello Persico originem hujus nominis tradit, quod cujusdam in hunc injecti apud illos memoriam superesse lex non sivit, sed prædicto calamitas ipsa fuit mors. Addit ex Armeniorum historia* per legem carceris Lethes, semel dissolutam esse Persarum potestatem.

Lethe carcer apud Persas.

g *Id est, festo Paschatis, ut est apud Metaphrasten. Simile exemplum habet S. Gregorius Magnus homil. 37 in Evangelia.*

CAPUT IX.

Eleemosynæ a Deo remuneratæ.

Act. 4

Quod in Actibus Apostolorum audivimus factum, hoc frequenter et huic compatientissimo accidebat. Videntes enim multi indesinentem ejus et inscrutabilem circa gentes compassionem, movebantur multoties ad vendenda multa de substantiis suis : et ferentes, præbebant Dei devoto ministro. Unde et quidam veniens una dierum, offerebat ei septem libras auri et dimidiam, satisfaciens Sancto, quod non possideret aliud aliquid in auro. Petebat autem ab eo cum multis genuflexionibus, ut oraret, quatenus Dominus Deus filium ejus salvaret. Habebat enim unum solummodo filium quasi annorum quindecim, ut reduceret navim ejus cum bona ab Africa : illuc enim abierat. Accipiens igitur summus Sacerdos quantitatem auri de manu ejus, miratus est eum tam esse magnanimum ad offerendam totam quantitatem auri quam possidebat. Oravit quidem *a* ei et in facie multum, et sic eum dimisit. Tamen propter ejus multam fidem, posuit subtus sanctam mensam ligaturam quantitatis auri Patriarcha in oratorio cubiculi sui : et synaxim fecit statim perfectam super eam pro illo qui hanc obtulerat; satis abundeque Deum rogans, quatenus et filium ejus salvaret, et navem cum salute reduceret, secundum quod fuerat postulatus ab illo. Necdum ergo triginta transactis diebus, defunctus est filius hominis illius, qui obtulerat septem libras et dimidiam Patriarchæ : et in tertia die mortis pueri, recepit et navim suam ab Africa, in qua erat et frater germanus, ejusdem viri creditor. Et veniens juxta Pharum, retulit quomodo navis naufragium pertulit, et perdidit totum quo erat plena, et quod non essent salvatæ nisi animæ, et una scapha vacua. Cum ergo et hunc casum didicisset evenisse sibi dominus navis et pater pueri, secundum verbum Prophetæ, paullo minus in inferno habitavit anima ejus. Nondum enim tribulatione filii sui extincta, comprehendit eum et navis. Psal. 93. 17

in distribuendis pauperibus accipit 7 libras auri cum dimidia.

a

Orat pro eo qui dederat, et ejus filio:

ob hujus mortem, et navis naufragium,

51 Relata sunt itaque omnia quæ acciderant ei, Patriarchæ : et pene plus quam is qui hæc perpessus fuerat, in tristitia morabatur, maxime propter filium ejus unicum. Nesciens ergo quid faceret, rogat misericordissimum Deum, ut consolaretur virum immensa pietate sua. Convocare enim eum, et consolari in facie Sanctus erubescebat : verumtamen mandavit ei, ut nullatenus desperaret : neque enim sine justo judicio Deum facere aliquid, sed omnia in hoc quod expedit, quod nos ignoramus. Ergo ut non perdat mercedem, quam fecit in septem et dimidia libra auri, et fidem quam possidebat circa sanctum Patriarcham; jam vero ut et nos in tentationibus, quæ nobis eveniunt, quando aliquid boni fecerimus, imperturbati et gratias referentes ad Deum permaneamus; vidit in somnis jam dictus vir philochristus postera nocte quemdam, quasi in habitu sanctissimi Patriarchæ, dicentem sibi : Ut quid tribularis frater, et mœrore dissolveris? Nonne tu me rogasti, ut peterem a Deo, ut salvus fieret filius tuus? Ecce salvus factus est. Crede mihi, si viveret, pravus et immundus homo fieret, et de navi tua, vere, nisi Deus placaretur pro bono quod fecisti parvitati meæ, sententia erat data, quatenus tota, ut jacet, cum animabus in profundum pergeret, et perderes fratrem tuum. Sed surge, et glorifica Deum, qui dedit tibi eum, et salvavit filium tuum mundum de hoc seculo vano. Evigilans itaque vir, invenit cor suum consolatum, et universam tristitiam ejus ejectam : et indutus vestimenta sua, venit cursim ad honorabilissimum Patriarcham, et jactat se ad pedes ejus, gratias agens Deo et ei, et narrans visionem quam viderat. Quam audiens Justissimus, dixit : Gloria tibi benigne et misericors Deus, qui et deprecationem peccatorum exaudis. Iterumque ad hominem dixit : Nequaquam, o fili, gratiam hanc orationi meæ adscribas, sed Deo et fidei tuæ : hæc enim omnia ista impetrare valuit. Erat enim valde humiliter sentiens Sanctus, verbis scilicet atque prudentia.

consolatur parentem

et in somnis apparens, docet filium a malo præservatum.

52 Pergebat aliquando hic Beatus ad visitandos pauperes, in locum qui dicitur Cæsarium : illic enim eis fecerat quasi *b* thalos quosdam prolixos ligneis tabulis pavimento strato ad requiescendos eos, et simul cum storeis et *c* rachanis per totam hiemen, cum quodam Episcoporum eorum qui cum eo erant, amatore pecuniæ, passibili modo presso. Dixitque beatus Patriarcha ad eum : Ama ac honora, frater Troile, fratres Christi; hoc enim ei erat nomen. Nuntiaverunt enim quidam Patriarchæ, quod triginta libras auri portaret in ipsa hora domesticus ejusdem Episcopi Troili, ut emeret speciem argenti anaglyphi, gratia mensæ suæ. Episcopus autem tamquam veritus sermonem Patriarchæ, uno ad horam calefactus, singula numismata dari omnibus fratribus præcepit ei, qui triginta libras illas portabat. Celeriter ergo hujusmodi auri quantitas erogata est.

Pauperes visitat.

b

c

Troilum Episcopum inducit ad eleemosynam 30 librarum auri

53 Recedentibus itaque utrisque, Patriarcha scilicet, et qui invitam (ut ita dicam) eleemosynam fecerat, Episcopo Troilo in propriis episcopiis, velut quædam amens et animæ periculosa in eum cogitatio irruit, propter pecuniarum dationem : horroris et amoris pecuniæ, et crudelitatis et negligentiæ genimen eum sequebatur, febre extra naturam mixta : propter quod ægrotus invitus in lectum cecidit. Hebdomadario ergo a sanctissimo Patriarcha ad eum veniente, et ad mensam ejusdem Patriarchæ eum invitante, recusavit : frigore enim et febre se vexari pro quadam caussa dicebat. Igitur cum hoc audisset Patriarcha, mox agnovit caussam, quia propter exitum

cui dein febricitanti

tum triginta librarum, infirmatus est ille invitus eleemosynator. Erat enim (ut prædictum est) valde immisericors, et amator pecuniæ. Non sufferens ergo Beatus se quidem super mensam reficere, illum autem super lectum cruciari graviter, pervenit celeriter ad eum ille vere sine superbia, et dixit ad eum hilari vultu : Fac caritatem fili Troile. Æstimas quod in veritate dixerim tibi fratribus hujuscemodi dare? crede mihi, per jocum dixi tibi dare. Ego enim volui præstare eis singula numismata propter sanctam festivitatem : sed quia non habebat distributor meus secum sufficientem quantitatem, hujus rei gratia mutuam dedisti eam mihi, et ecce attuli tibi illas triginta libras. Ut vero vidit quantitatem Episcopus in honorabili manu sapientis existentis medici et pastoris, febris quidem subito disparebat, frigus etiam recedebat, fortitudo quoque et corporis ejus d color ad eum revertebantur : ut ex hoc non posset latere, hanc esse caussam repente comprehendentis eum commutationis.

pecuniam reddit, simul et sanitatem :

et

54 Suscipiens ergo aurum ab honorandis manibus Patriarchæ, et nihil omnino contradicens, expectabat ab eo Patriarcha conscriptionem abrenuntiationis mercedis earum, quæ datæ sunt, triginta auri librarum. Fecit autem hoc cum gaudio Troilus Episcopus, scribens propriis manibus ita : Deus, Domino meo Joanni beatissimo Patriarchæ hujus Alexandrinorum magnæ civitatis, da mercedem triginta librarum, quæ data sunt tibi quoniam ego recepi mea. Hoc scriptum itaque Sanctus accipiens, sumpsit secum et eumdem Episcopum ad prandium, ut enim jam dictum est, statim sanus factus est. Volens ergo mercedis redditor Deus, corripere eum, simul autem et ad miserationem contribulatorum et compassionem erigere, ostendit ei eadem die dormienti post prandium Patriarchæ in somnis, qua mercede privatus esset. Vidit enim (ut ait) domum, cujus pulcritudinem atque magnitudinem non potest ars hominum imitari, et januam hujus totam auream, et super januam titulum conscriptum : Mansio æterna, et requies Troili Episcopi. Cum ergo hoc, inquit, legissem, gavisus sum : sciebam enim donandam mihi ab Imperatore talis domus epulationem. Nondum autem hujusmodi tituli superscriptionem perlegeram, et ecce quidam regius cubicularius, habens secum et alios obsequii divini : et cum pervenisset ad talem nitentis domus januam, dixit ad proprios officiales : Deponite mihi titulum. Et cum deposuissent, iterum dixit : Mutate eum, et ponite quem misit orbis terrarum Rex. Et attulerunt et adfixerunt aliud adspiciente me, superscriptum ita : Mansio æterna, ac requies Joannis Archiepiscopi Alexandriæ, empta libris triginta. Et cum hoc vidisset, surrexit a somno : et magno summoque Pastori, quæ visa sunt ei in somnis, enarravit. Proficiens ea de caussa Troilus Episcopus, factus ex tunc eleemosynator magnificus.

accipit syngrapham æternæ mercedis sibi a Troilo transcriptæ.

hanc mox in visione ostensæ.

55 Dominus qui divitias in tempore quodam B. Job abstulit, fecit simile et huic omni bonitate pleno, sancto Patriarchæ Joanni. Navibus enim sanctissimæ Ecclesiæ comprehendentibus violentam hiemem, in loco qui dicebatur Adria, projecerunt omnia sua, quæ naves portabant : erant vero omnes naves simul. Erat autem summa multa valde enthecarum suarum : habebant enim tantum vestimenta et argentum, et alias res altiores : ut computaretur pondus, quod ivit in perditionem, quantitatis centenariorum triginta quatuor. Plus enim erant quam tredecim naves, capientes per singulas decem millia modiorum. Venientibus vero Alexandriam et pergentibus, statim reliqui creditores et primi nautæ in ecclesiam confugerunt. Sanctus vero hoc audiens, et caussam propter quam fugerant, mittit eis verbum manibus suis conscriptum, habens ita : Dominus dedit, fratres, Dominus ut voluit, abstulit : sicut Domino placuit, ita factum est : sit nomen Domini benedictum.

Enthecam 13 navium Alexandr. Ecclesiæ naufragio amittit :

nautas jubet securos esse

Exite filii, nihil ex hoc veriti : Dominus enim sollicitus erit de crastino.

Auctore Leontio Episc.

56 Ascendit itaque pene dimidium civitatis in secretum : die autem altero e volentes consolari nobilem istum : ipse vero præoccupans, cœpit omnibus dicere : Nequaquam, o filii et fratres, caussa navium difficultatis tristemini : nam humilis Joannes, credite, inventus est culpabilis : quippe nisi extollentiam haberem, nullo modo hoc ferrem. Sed quia extollebar in his quæ Dei erant, et æstimabam quod magna opera facerem, dans quæ hominum erant, hoc mihi evenit : volens ergo Deus ut hoc intelligerem, ista permisit. Eleemosyna enim non vigilantem plerumque in extollentiam elevat : invitus vero casus humiliat sustinentem. Ait enim divina Scriptura : Paupertas virum humiliat. Et iterum David hoc sciens, dicebat : Bonum mihi quod tu humiliasti me, ut discam justificationes tuas. Dum enim malis factus sum obnoxius, quia dationem per vanam gloriam perdebam, et quoniam per vitium meum perditæ sunt tantæ pecuniæ, habeo nunc judicium animarum quæ in arcto sunt. Verum dilectissimi, qui tunc tempore justi illius Job fuit Deus, et nunc idem ipse est : qui non propter egestatem meam, sed ob indigentium necessitatem, non derelinquet nos. Ipse enim dixit : Non te deseram, neque derelinquam. Et rursus : Quærite primum regnum Dei, et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis. Volentes ergo consolari eum civitatis habitatores, ut dictum est, ipsi magis inventi sunt econtra consolationem ab ejus beatitudine recepisse. Nimis ergo breve tempus præteriit, et in duplum restituit Deus novo nostro Job facultates : et iterum erat ipse magnanimus circa misericordiam, fortasse autem et religiosior quam antea fuerat.

e

sibi culpam adscribit

Psal. 118

Deo fidit.

Hebr. 13, 5

Matth. 6, 33.

et duplum recipit.

a *Id est*, oravit pro eo *Sic infra numer* 72. vade ora for tis meis.

b *Apud Palladium cap.* 8 Fecit sibi S. Amon in monte Nitriæ duos cellarum tholos, *et cap.* 43 In cacumine montis factis sibi tribus tholis, ingressus *Joannes ex urbe Luco oriundus* seipsum inclusit, atque ibi erat unus tholus ad corporis necessitates, *refectionem et quietem* unus autem ubi operabatur, alius vero ubi orabat. *Ubi separata intelliguntur ædificia. Hæc e lateribus constructa, cum rotundis fastigiis, dicitur in Etymologico magno. Vide et Pharaeumum in Lexico.*

Tholus.

c *MS Audom.* cum lectis et racanis, *et in margine additur* id est, lectis et coopertoriis. Rachanæ, *unde supra num* 34 *diminutivum* rachanella, *a Græco* ῥάκη, *seu* ῥάγη *videtur ductum. Hesychius* Ῥάκη τὰ σπαράγματα, καὶ ἀποσπάσματα, ἱμάτια. Præsegmina, divulsiones, vestes *Idem* Ῥάκη, ἀπορρήγματα καὶ ἀποσπάσματα, rupturæ et divulsiones *Ita etiam apud Ennodium lib.* 9. *epist* 17. *ad Apodemium jungitur racana cum lena, quæ vilis vestis* Lenam, *inquit*, et racanas, cujus vos volueritis coloris, rubei aut fusci, mihi sub celeritate dirigite Ῥάκος S. *Gregorio Nazianz. in laudibus S. Basilii* vile monasticum pallium est, *ut suo loco dicetur.*

Racana

d *MSS. Audomar. et S. Maxim.* calor.

e *Sic infra num* 62 audiens, *pro* audivit.

CAPUT X.

Variis beneficia præstita.

Ad extremam paupertatem pervenienti cuidam de domesticis ministris, propria manu iste Sanctus, ut nullus sciret, duas libras auri dedit : et audiens ab accipiente. Quoniam hæc accipiens, Domine, ulterius non habeo vultum intendendi in honorabilem et Angelicam faciem tuam; vere dignum laude, sapiens ille locutus est verbum : Nondum, inquiens, sanguinem meum pro te, frater, effudi, sicut mandavit mihi Dominus meus et omnium Christus Deus.

Ministro suo egeno duas auri libras dat

Joan 10, 11

58 Districtus quidam ab his qui pensionem exigebant, cum non haberet quod daret, (erat enim regio in magna difficultate, eo quod fluvius Nilus secundum consuetudinem non irrigaret aquis terram :) ipse abiens deprecatus est Ducem quemdam magnatorum, ut mutuas sibi daret quinquaginta libras auri : et dicebat se dare pignora, si vellet, dupla. Repromisit ergo Dux dare ei, ad præsens vero distulit. Exactoribus ergo constringentibus eum, vadit ipse, ut omnis, ad portum a quo cuncti recipiuntur, videlicet ad mitissimum et dignum admiratione Patriarcham.

Et

AUCTORE LEONTIO EPISC.

Promptissime mutuum præstat

Et nondum pæne propriam necessitatem ei narraverat, dixit Sanctus ad eum : Do, fili, si volueris, et quo vestior, vestimentum. Etenim cum admirabilibus suis bonis et hoc possidebat, quod non posset videre aliquem de necessitatibus lacrymantem, et non statim se propriis rigaret lacrymis : unde et mox petitionem volentis ab eo mutuum accipere, adimplevit. Et sequenti nocte videt Dux, quod staret super altare quodam, cui offerebant multi oblationes : et per unam quam ponebant, accipiebant centum pro ipsa de altari. Erat autem et Patriarcha post tergum ejus. Jacebat ergo una oblatio ante eos in uno scamno, et dicit quidam Duci : Vade, Domine Dux, accipe oblationem illam, et offer ad altare, et tolle pro ea centum oblationes. Illo vero pigritante, encurrit Patriarcha, licet post eum staret, et tulit hanc ante eum et obtulit : et accepit, sicut omnes, centum de altari. Evigilans itaque, non poterat discernere somnium. Misit autem et adduxit eum, qui volebat mutuum accipere, ut præstaret ei. Et cum venisset, dicit ei Dux : Accipe quod petisti mutuum. Respondens ille, dixit ei : Ante tulit mercedem tuam Dominus Patriarcha. Etenim te Domino differente me, compulsus sum ad illum tanquam ad portum confugere : multa enim erat vis inquietudinis exactorum. Cum ergo audisset hoc, statim recordatus est somnii, et dixit : Vere bene dixisti. Quia ante tulit mercedem tuam. Ante tulit enim, et væ illi qui vult facere bonum, et differt. Et enarravit ei et omnibus somnium quod viderat.

ideo visus alteri centuplam remunerationem recepisse,

59 Pergente aliquando Sancto ad templum sanctorum victoriosorum Martyrum Cyri et Joannis, in gloriosa eorum memoria, orationis gratia; exeunte portam civitatis, suscepit eum mulier procidens, et dicens : Vindica me, quoniam injuriam patior a genero meo. Quibusdam ergo de obsequio ejus, qui habebant confidentiam apud eum, dicentibus : Quia cum reversus fueris, caussam ejus facies. Respondit sapientissimus : Et quomodo Deus orationem nostram suscipiet, si ego istam postposuero? Quis mihi spopondit, ut vivam ego in crastinum? et ibo ad Christum, pro ea rationem redditurus? Et non recessit de loco illo, usque dum quod satis ei erat, fieri faceret.

prompte mulieri a genero vexatæ succurrit

60 Ad voluntatem igitur memorabilis hujus, quæ tota in Deo erat, misit ei Deus viros sapientes et semper memorandos, Joannem et Sophronium. Consiliarii enim erant veraciter boni, quibus et tanquam Patribus indiscrete obediebat, et gratias agebat, tanquam constantibus maxime et viriliter agentibus militibus pro pietate religionis. Etenim sancti Spiritus virtute freti, et cum *a* Severianitis ac ceteris circa regionem existentibus *b* immundis hæreticis, sapientia sua ac disputationibus pugnam habentes et conflictum, multa quidem castella, pluresque Ecclesias, similiter et monasteria ab ore talium bestiarum, tanquam boni Pastores, evellere studuerunt : propter quod et maxime plurimum honorabat Sanctos hos ille vere sanctissimus.

honorat Joannem et Sophronium consiliarios,

a

b

decertantes contra hæreticos

61 Si vero alicubi aliquem durum et inhumanum et percussorem circa proprios servos sentiebat ille Beatus, hunc primo convocabat, et cum multa lenitate rogabat, dicens : Fili, venit quidem ad aures peccatrices meas, quod ex operatione inimici modicum durus circa proprios pueros tuos feraris : sed rogo, des locum iræ. Non enim ut percutiamus eos, dedit nobis hos Deus, sed ut serviant, fortasse vero nec propter hoc, sed ut sustententur a nobis, ex quibus Deus præstitit nobis. Quid enim (edic mihi) et dedit homo, et emit eum qui ad imaginem et similitudinem Dei creatus et honoratus est? Numquid enim tu dominus ejus, aliquid plus illo possides in proprio corpore, manum, aut pedem, vel auditum, aut animam? Numquid non similis est tibi per omnia? Audi lumen gloriosum, Paulum dicentem : Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est Judæus neque Græcus, non est servus neque liber : omnes enim vos unum estis in Christo. Si ergo apud Christum æquales sumus, et ad invicem æquales efficiamur. Etenim Christus formam servi assumpsit, docens nos non superbire contra servos nostros. Unus enim est Dominus omnium, in cœlis habitans, et humilia respiciens : non dixit sublimia, sed humilia. Quantum enim aurum dedimus, ut honorificatum et emptum nobiscum eum sanguine divino et Dominico, nobis servituti subjiciamus? Propter eum cœlum, propter eum terra, propter eum stellæ, propter eum sol, propter eum mare et quæ in eo sunt. Est autem verum, quia et Angeli ei ministrant : propter eum Christus pedes servorum lavit, propter eum crucifixus est, et cetera omnia propter eum passus est. Tu autem eum qui a Deo honoratur, inhonoras, et quasi non sis ejusdem naturæ, non parcens feris? Dic, obsecro, velles quoties culpam admittis, ut mox redderet tibi Deus? Nequaquam. Dic, quomodo oras quotidie, dicens : Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris? His et his similibus verbis Beatus de habitante in se thesauro, monens hunc absolvit : et nisi didicisset istum emendatum, præparabat et instruebat servum afflictum, ut fugam arriperet, et venditionem peteret : et hunc comparans Justus, statim liberum statuebat.

corripit in mansuetudine eum, qui servos durius tractabat

Gal. 3, 27.

quanti apud Deum sit homo, expendit :

Psal. 112, 6

servum emit, et libertate donat

62 Audiens aliquando cujusdam eleemosynatoris puerum orphanum derelictum, parentibus suis morientibus, et in multa paupertate conversari hunc : dicebant enim hi, qui in testamento patris ejus inventi sunt testes, quia non dimisit ei pater ejus moriens usque ad unum numisma : sed habens decem libras auri, adducit eum ipsa hora quando testamentum scribebat, et dicit ei : Has decem libras habe fili mi. Quid, vis dimittam tibi istas, an Dominam meam Dei genitricem curatorem et provisorem? Puero vero eligente sanctam Dei genitricem, præcepit dare cuncta pauperibus. Et ecce, inquiunt, Sanctissime, in multa inopia consistit, nocte ac die domum Dominæ nostræ non deserens. Cum ergo hæc audisset a scientibus Sanctus hic, nemini aliquid dicens, adducit quemdam tabellionem : et narrabat ei rem, dans ei terminum, ut nulli crederet quam præcepit ei facere rem, dicens ei : Vade, et in veteribus chartulis scribe testamentum cujusdam nomine *c* Theopenti : et fac in eadem charta me et patrem pueri consobrinos fratres, et vade, et dic juveni : Scis frater, quod genus existens Patriarchæ non debueras ita in paupertate versari? et ostende ei chartam, et dic : Quoniam si erubescis, ego ordino caussam tuam apud Patriarcham, et vide quid tibi dicet. Cum ergo omnia quæ jussa sunt ei a Patriarcha, tabellio fecisset, venit ad eum dicens : Quia pactus est puer mihi, ut ego loquar caussam suam Domino, et magnas gratiarum actiones referebat mihi. Dixit itaque Sanctus : Vade et dic ei : Quia locutus sum Patriarchæ. Et dixit : Quoniam et ego scio, quia habuit consobrinus meus filium, sed ex vultu hunc non recognosco. Bene ergo facis, adducens hunc ad me. Adducens ergo eum, porta et chartam tecum. Cum vero pervenissent, tulit eum, secreto ille Justus, et cœpit deosculari eum, et dicere : Bene venit filius consobrini mei. Ditavit igitur eum, et uxori tradidit in Alexandria, et domum et omnia quibus opus habuit donavit ei, demonstrare festinans, quoniam non derelinquet Dominus sperantes in se.

Pupillum, qui præ pecunia Dei Matrem Procuratricem elegerat,

c

mira industria ditat

63 Inprætermisse autem et hujus mandati curam habuit hic admirabilis, legem ponentis : Volenti mutuare a te, ne avertas aliquando : non prohibuit aliquem hujusmodi ab eo suffragium postulantem. Unde hoc sciens quidam malignus et impostor, petiit ab eo ut sibi mutuas daret viginti libras auri. Erat autem de his, qui dicuntur *d* Gallodromi. Contemnens

Deut. 2.
Luc. 6

d

ergo

non permisit impostorem eleemosynæ pauperi. Lucæ 6. 36

ergo Sanctum, quemadmodum et alios multos, dicebat : Qui nihil mihi dedit. Quæsierunt itaque Ecclesiæ Pastores et Ordinatores, ut in carcerem hunc mitterent, et publicarent ejus substantiam. At imitator dicentis : Estote misericordes, sicut et Pater vester misericors est, qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos; nequaquam illis consensit, ut eum affligerent. His autem turbantibus contra eum, utpote qui Patriarchæ illuserat, et dicentibus ad eumdem Sanctum : Non justum est, Domine ut quod pauperes acciperent, hic luxuriosus accipiat. Respondit econtra ille ter Beatus, dicens : Credite Fratres, quia si extra voluntatem acciperetis aliquid ab eo, duo mandata transgrederemini : et unum adimplebitis quando et ad pauperes data fuerit hujuscemodi quantitas; unum quidem quia apparebitis impatientes circa damnum, et efficiemini aliis forma mala; alterum autem, quoniam non obedientes eritis Domino Deo dicenti : Abeo qui abstulerit tua, ne repetas. Expedit ergo, o filii, ut efficiamur omnibus exemplum patientiæ. Etenim Apostolus dicit : Quare non magis injuriam sustinetis? quare non magis fraudem patimini? Et bonum est quidem veraciter, fratres, omni petenti dare; excelsius autem et honorabilius, et non petenti : ei autem qui aufert vestimentum sine voluntate a nobis, dare et tunicam, Angelicæ vere naturæ imitatio, imo divinæ est. Ex his enim quæ habemus, Dominus præcepit benefacere proximo : Bonum, inquit, facies fratri tuo, juxta quod possidet manus tua : non ex his quæ ex lite et contentione et ab injuriam passo auferuntur.

Luc. 6. 29

1 Cor. 6. 7.

Severus Acephalorum auctor

a Acephalos *intelligit, a Severo Antiocheno Episcopo exortos. Hic cum Justinus Imperator Chalcedonensem Synodum ab omnibus Episcopis, nisi Sedibus excidere vellent, promulgandam edixisset, noctu clam omnibus Antiochia fugit Alexandriam ad Timotheum Episcopum, impietatis collegam : quo Julianus Episcopus Halicarnassæus eadem de caussa jam ante se receperat. Liberatus in Breviario cap. 19 et ex eo Baronius tom. 7, an. Chr. 519, num. 146 et 147*

Varii in Ægypto hæretici.

b *Hi sunt a Severo et Juliano exorti in Ægypto, Theodosiani, Phantasiastæ, seu Aphthartodocitæ, Gajanitæ, Agnoitæ seu Themistiani, Tritheitæ, Monophysitæ, Jacobitæ, Barsanuani, aliique, quorum errores distinguit Jacobus Gualterius Noster in tabula Chronographica seculo sexto.*

c *Metaphrastæ* Theopemptus *dicitur.*

d *MS. S. Maximini addit.* id est, illusores *MS. Aquic. et edit. nonnulli* mangones discurrentes, et fraude decipientes. *Sic apud Palladium cap. 15 et 16, est* σπανοδρόμος, *sed quod vertunt* mercatorem negotiantem in Hispania.

CAPUT XI.

Historia a S. Vitalii monachi.

Senex quidam magnus, quasi annorum sexaginta, audiens tales res Beati, voluit tentare eum, si posset verbis suaderi, et ad scandalum facile inclinari, et ut contigit, si condemnaret aliquem. Et habitans prius in monasterio Abbatis Seridonis, exiit et venit Alexandriam : et sumit conversationem hominibus quidem reprehensibilem, sed Deo gratam, qui dat (ut ait David) singulis secundum cor eorum. Ingrediens itaque civitatem, scribit omnes quæ notæ erant meretrices, et cœpit laborare opuscula, et accipere per singulos dies siliquam unam. Cum ergo occumberet sol, manducabat *b* unius ærei lupinos, et intrabat ad unam meretricum, et dabat ei æreos nummos, et dicebat : Dona mihi noctem istam, et noli fornicari. Et manebat juxta eam nocte illa, observans eam ne fornicaretur. Stabat ergo a vespere in uno angulo cellulæ ubi dormiebat mulier, psallens et orans pro ea, et mittens genuflexiones usque ad auroram : et exiens, accipiebat verbum ab illa, quod nulli diceret actionem ejus.

Psal. 19

S. Vitalius pretio feminas a meretricio servat

65 Ita agebat semper, quousque una earum manifestavit vitam ejus, quod non ut fornicaretur intraret ad eas, sed ut salvaret. Oravit senex, et cœpit mulier a dæmonio vexari, ut per illam ceteræ timerent, et non manifestarent eum omni tempore vitæ ejus. Dicebant ergo quidam ei quæ a dæmonio vexaba-

quod detegentem a dæmonio vexari precibus impetrat

tur : Quid est? Reddidit tibi Deus quoniam mentita es. Ut fornicetur enim ingreditur pessimus iste, et non est aliud aliquid. Jam enim et S. Vitalius (hoc quippe nomen erat ei) volens hominum gloriam fugere, et animas a tenebris revocare, dicebat audientibus cunctis, cum laboraret in opere, et solveret vesperi : Eamus modo, domina talis expectat nos. Ubi ergo erat ordo ipsius? Multis ergo criminantibus et illudentibus ei, dicebat : Numquid ego non vestio corpus ut omnes? Aut monachis solis iratus est Deus? Vere et ipsi homines sunt ut omnes. Dicebat itaque ei quidam : Accipe tibi unam mulierem Abba, et muta vestimentum tuum, ut non blasphemetur Deus per te, et habebis judicium, quæ scandalizantur, animarum. At ille respondebat eis iterum, dicebatque se demonstrans quasi iratum : Vere non obaudiam vobis : ite a me. Modo nihil aliud faciam, ut vos non scandalizemini, nisi accipiam mulierem, quatenus curam habeam domus, et faciam malos dies, qui vult scandalizari, scandalizetur : et det frontem in parietem. Quid vultis ex me? Numquid judices constituti estis super me a Deo? Ite, de vobis curam habetote, vos pro me non reddetis rationem. Unus est judex, et sancta dies judicii, qui singulis reddet secundum opera eorum. Dicebat autem hæc clamans.

Auctore Leontio Epis.

a multis calumniam patitur :

66 Quidam ergo Ecclesiæ Defensorum, hæc multoties audientes ab eo, referebant Patriarchæ quod fiebat. Deus vero sciens, quod nollet ille Sanctus offendere Abbatem Vitalium, induravit cor ejus, ne crederet eis. Recordabatur enim ante memorati eunuchi; sed increpavit vehementer eos, qui contra Vitalium Abbatem accusationem ei afferebant, dicens ad eos : Quiescite accusare monachos. An nescitis, quod circa sanctæ memoriæ e Constantinum Imperatorem actum fuisse, conscriptiones quæ de eo leguntur, continent? Quoniam, ait, quidam non timentes Deum, cum celebraretur sancta Synodus in Nicæa, cœperunt contra se dare in scriptis famas turpes beato illi Imperatori; quidam clerici quidem existentes, quidam monachi : et ad faciem adducens sanctus Dei Constantinus accusatorem et accusatum, utrumque audivit. Et cum invenisset multas talium criminatorum veras esse, afferens ardentem cereum, incendit omnes, quæ datæ sunt in scriptis, malas opiniones, dicens : Vere, si propriis oculis vidissem Sacerdotem Dei, vel aliquem eorum qui monachico habitu circumamicti sunt, peccantem; chlamydem meam explicarem, et cooperirem eum, ne ab aliquo videretur. Nam et in servum Dei illum, videlicet eunuchum, ita putastis, et misistis me extra viam, et feci animæ meæ peccatum magnum : confundens ergo eos multum, absolvit.

accusatur apud S. Joannem.

e exemplo Constantini Magni.

delatoribus non credentem

67 Servus autem Dei Vitalius a propria operatione non cessabat. Deprecabatur ergo, ut quibusdam post mortem ejus in somnis manifestaret Deus, ut non imputaretur in peccatum his qui scandalizabantur in eum : eo quod rem, quam agebat, dicerent scandalo esse plenam, et non haberet homo peccati judicium ex ea, quidquid locutus fuisset. Multas igitur de talibus mulieribus in compunctionem induxit hæc operatio ejus : et maxime, quando videbant eum nocte extendentem manus, et orantem pro unaquaque earum : propter quod quædam earum a fornicatione cessabant, quædam vero accipiebant viros, et pudice conversabantur : quædam etiam modis omnibus mundum relinquentes, singularem vitam ducebant. Nullus tamen scivit usque ad ejus dormitionem, quod ipsius admonitione et oratione impudicæ mulierculæ a fornicatione cessarent.

multas convertit meretrices.

68 Unde quodam die exeunte eo a prima talium mulierum diluculo, obviat ei quidam homo immundus, intrans ad fornicandum cum ea : et cum vidisset S. Vitalium ex ea egredientem, dedit ei alapam in faciem, dicens ad eum : Usquequo pessime illusor Christi, non emendas te ab his nequitiis tuis? Qui

a fornicatore alapa cæditur :

 dixit

dixit ad eum : Crede mihi, accipies alapam a me humili, ut tota Alexandria colligatur ad clamores tuos. Nondum brevi tempore transacto, dormivit cum pace in cellula sua S. Vitalius, nemine sciente omnino.

moritur :

Habebat enim valde pusillam cellulam, super locum qui dicitur Porta solis. Unde et plerumque, cum collecta celebraretur juxta cellulam ejus in ecclesia Metræ, convenientes quædam muliercularum harum, ad alterutras dicebant : Eamus, eamus : iterum Abbas Vitalius collectam habet. Et venientibus eis, curabat eas. Igitur dormiente eo, ut prædictum est, in propria cellula, et nullo sciente, mox quidam dæmon

percussorem impetit a diabolo alapa obsessum,

tamquam Æthiops deformis, adstat ei qui dederat alapam Abbati Vitalio, et dat ei alapam, dicens : Suscipe alapam, quam misi tibi Abbas Vitalius. Et cadens, statim cœpit spumare. Congregata est igitur secundum prophetiam Vitalii pene tota Alexandria in videntium, quam patiebatur a dæmone : et maxime, quia sonitum datæ ei alapæ audierunt quidam, quasi ad unius jactum sagittæ. Post aliquantas vero horas in mentem rediens is qui patiebatur, scidit vestimenta pectoris sui, et cucurrit ad cellulam, clamans

sanat

et dicens : Culpam feci tibi, serve Dei Vitali, miserere mei. Cucurrerunt vero cum eo omnes audientes. Cum pervenisset ad cellulam Sancti, exiit iterum dæmonium, jactans eum omnibus adspicientibus. Et cum ingrederentur intro hi qui cum eo cucurrerunt, invenerunt Sanctum stantem in genibus suis, et orantem, et animam Domino tradentem, et in pavimento scripturam hujusmodi : VIRI ALEXANDRINI, NOLITE ANTE TEMPUS ALIQUID JUDICARE, QUOADUSQUE VENIAT DOMINUS. Confitebatur vero et homo, qui a dæmonio vexabatur, quod Sancto fecerat, et quod dixerat Sanctus ei.

Invenitur ejus corpus a S. Joanne

69 Recitata sunt ergo Beatissimo Joanni Patriarchæ omnia, quæ circa S. Vitalium acta sunt : et descendens cum clero, venit ad corpus S. Vitalii : et cum vidisset superscriptionem, dixit : Vere hanc humilis Joannes per Deum evasit, nam alapam quam accepit qui patitur, ego acciperem. Tunc itaque omnes fornicariæ, et quæ abrenuntiaverunt ex eis, et viros susceperant, cum cereis et lampadibus præibant eum flentes, et dicentes : Perdidimus salutem nostram et doctrinam. Enarrabant enim jam conversationem ejus omnibus : et quoniam non propter

honorifice sepelitur

turpem rem ad nos intrabat : et quia numquam aliquando vidimus eum super latus dormientem, aut unam ex nobis tenentem manu sua. Et reprehendentibus eas quibusdam et dicentibus : Quare hæc non omnibus dicebatis, sed scandalizabatur in eo tota civitas? enarrabant jam capitulum, quod circa eum gestum est, qui a dæmonio vexationem sustinuit, et quia hoc timentes tacebamus. Sepulto ergo eo in multo honore, permansit is qui ab eo correctus et sanus factus est, faciens memoriam ejus. Postmodum autem et renuntiavit sæculo, ingressus monasterium Abbatis Seridonis in Gaza, et suscepit cellulam Abbatis Vitalii secundum fidem, et in ea permansit usque ad mortem suam.

70 Et sanctissimus Patriarcha multas gratias egit Deo, quia non permisit eum peccare in servum suum Vitalium. Multi autem multum ex tunc in Alexandria profuerunt sibi, et hospitio recipiebant monachos : et monebantur ut non condemnaretur aliquis ab eis

claret miraculis : laudatur a Leontio

1 Cor. 4.

sicut evenerat. Fecit autem et sanitates post mortem honorabile nomen S. Vitalii per divinam gratiam : cujus orationibus det nobis Dominus bonam conversationem, et misericordiam in die, quando manifestabit abscondita hominum, et nuda faciet consilia cordium.

a *Hujus natalem celebrant Græci cum Menæis XI Januarii, et hoc caput ista illustrarunt.*

b *MS. Audom.* Unius æreï nummi lupinos. *MS. Gemblac.* Unius nummi æreï pretium.

c *Referunt præter Theodoretum et Sozomenum citatos a Rosweydo, Ruffinus lib. 1, cap. 2. S. Gregorius Papa lib. 4 epist.* 75 *ad Mauritium Imperatorem, et Nicolaus Papa epistola ad Michaelem Augustum, apud Baron. tom.* 3, *an. Ch.* 325, *num.* 13.

CAPUT XII.

Monita salutaria multis data.

Præcipiens aliquando dari cuidam petenti eleemosynam, decem nummos æreos tantum, convicia ab eo patiebatur in facie atrociter ille Beatus, quia non dederat ei quotquot voluit. His autem qui de obsequio erant, quærentibus cædere eum qui conviciabatur, increpavit eos vehementer Patriarcha, dicens : Sinite eum fratres : habeo ego sexaginta annos, blasphemans per opera mea Christum : et unum convicium non portabo ab isto? Et præcepit datori solvere sacculum, ut sineret pauperem tollere quantum vellet pretium.

Pauperi convicianti, pro ejus arbitrio eleemosynam dari jubet.

72 Si vero aliquando audiebat sapientissimus, quoniam eleemosynator est talis; adducebat eum in hilaritate seorsum, et dicebat ei : Quomodo factus es eleemosynator? naturaliter, an teipsum violenter cogens? Unde quidam qui ab eo interrogabantur, verecundati, occultabant quidem, quidam autem dicebant ei. Propter quod unus interrogatus a Sancto, respondit ita : Crede mihi Domine, quia nihil do aut facio boni : verumtamen ipsum quod facio et præbeo, ex quibus Deus et orationes tuæ largiuntur, ita facere assuevi : Eram prius valde immisericors et crudelis : et semel damna pertuli, et in subtilitatem deveni; cœpit cogitatio mea dicere mihi : Vere si esses eleemosynator, non relinqueret te Deus. Statui ergo per singulos dies dare quinque æreos nummos pauperibus : et cum cœpissem dare, statim satanas prohibebat me, dicens : Vere quinque nummi isti sufficiunt domui ad olera, aut ad balneum percipiendum : et statim, tamquam si de faucibus natorum meorum privarem eos, nihil dabam. Cum ergo vidissem quod superarer a vitio, dico puero meo : Per singulos dies furare, me nesciente, quinque nummos, et da eleemosynam. Sum ego enim trapezita, Domine. Ille vero benefaciens, cœpit furari denos. Erat autem quando et siliquam. Cum ergo vidisset, quia benedicebamur, et divitiis abundabamus, cœpit et tremisses furari, et dare. Semel itaque admirans benedictiones Dei, dixi ei : Vere multum profuerunt fili quinque nummi illi : volo ergo ut des decem. Tunc dicit mihi et puer, subridendo : Vade, ora furtis meis. Nam vere hodie non haberemus quem manducassemus panem, sed si est fur justus, ego sum. Tunc ergo dixit, quoniam tremissia dabat, et siliquas etiam, et ex fide illius, assuevi Domine de animo dare. Ædificatus ergo Sanctus valde, dixit ad eum : Crede mihi, multas conversationes Patrum lege : tale aliquid non audivi.

Eleemosynarios consulit, qui eam virtutem sunt adepti.

Quidam etiam invitus dans, et per famulum sibi furantem, a Deo locupletatur

73 Malitiam reservantem quemdam illustrium contra alium Principem, audiens hic magnus Joannes, monuit eum sæpe, et suasit ad concordiam : et non potuit eum convertere ad pacem. Semel ergo mittit et adducit eum Sanctus, quasi pro republica, et facit a Missas in oratorio suo, nullum habens nisi ministrum suum. Cum ergo sancta benedixisset Patriarcha, et orationem Dominicam inchoasset, cœperunt dicere tres tantum illi, Pater noster. Et cum pervenisset ad sermonem, quo dicitur, Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris; innuit domestico Patriarcha, ut taceret. Siluit ergo et Patriarcha, et remansit Princeps solus, dicens versum : Dimitte nobis sicut et nos dimittimus. Et statim conversus Sanctus, dicit ei mansueta voce : Vide in quali terribili hora quid dicas Deo : Quoniam sicut ego dimitto, ita et tu dimitte mihi. Tamquam ab igne statim cruciatum ferens prædictus Princeps, cecidit in faciem ad pedes Sancti, dicens : Quæcumque jusseris, Domine, faciet servus tuus. Et reconciliatus est inimico suo ex tunc cum omni veritate.

a

Iram servantem ad reconciliationem adducit Joannes

74 Superbum autem si videbat aliquem Beatus, hunc quidem non arguebat in facie : quando autem eum in secreto suo sedentem videbat, afferebat de humilitate sermones, ut per tale magisterium sensim

percuteret

percuteret superbum, et modestum faceret, dicens ita : Miror Domini mei, quomodo non recordatur misera anima mea humilitatis, quæ demonstravit nobis super terram apparere Filium Dei : sed intumesco et extollor super fratrem meum, si fuero modicum aut pulchrior eo, aut ditior, aut gloriosior, aut principatum officii cujuscumque habuero; non intelligens Divinam vocem, quæ dicit : Discite a me, quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris : neque Sanctorum voces cogitans, quoniam quidam terram, quidam cinerem, quidam vermem et non hominem, quidam aut impeditioris et tardioris linguæ se nominabant : et quia Isaias, quando Deum videre meruit, ut capit homo, tunc immunda labia se habere pronuntiavit. Quid enim et sum humilis? Nonne de luto fictus sum, unde sunt et lateres? Nonne omnem quam puto habere gloriam, ut flos fœni marcescit? His ergo et hujusmodi, et aliis pluribus verbis sapientissimus, quasi de se dicens, eum qui languorem inflationis et superbiæ habebat, cauterio comburens proderat ejus animæ. Intelligebat enim is qui ulcus habebat, quod de eo Patriarcha hæc intimaret.

superbos sermone de humilitate instituto sanat :

Matth. 11. 29.

75 Et hoc frequenter ille a Deo honoratus, afferebat in medium, ad humilitatis argumentum, dicens. Quod si considerassemus et cogitassemus Dei erga nos misericordiam et bonitatem, nec in cœlos sublevaremus oculos nostros, sed semper in humili habitu ac prudentia degeremus. Ut enim prætercam, qualiter non existentes, ut essemus, produxit nos fictor, et peccato et inobedientia deceptos, iterum vivificavit, et proprio sanguine redemit a morte : et omnem terram et ipsum cœlum in obsequium hominum subdidit : sed et nunc, qualiter peccantes non dissipat, sed longanimiter magis expectat immobilis illa natura, et patiens ille oculus : et nobis plerumque blasphemantibus, ipse consolatur et blanditur per miserationem suam, desursum pluvias propter vitam nostram tribuens. Quantos malos operarios, pergentes ut occidant aut furentur, tegit et non tradit ne capiantur et puniantur? Quantos existentes in navibus in pelago, ut prædeatur obviantes sibi naves, et occidant qui in eis sunt, non permittit in profundum demergi, sed imperat mari ne absorbeat eos, expectans conversionem malitiæ ipsorum? Quanti *b* pejerant corpus et sanguinem ejus sacrosanctum; et patitur et longanimiter agit, non reddens eis hic aliquid difficile? Quantos in itinere latrocinantes, non tradit in cibum obviantibus sibi bestiis? Quantos euntes in concava terrarum, et itinerum seditiones operantes, protegit, ut non consumantur a custodientibus canibus, vel etiam hominibus? Et me interdum aut cum meretrice recumbente, aut cum his qui se inebriant, aut cum turpia loquentibus conversante, aut cetero quolibet seculi hujus implicato peccato, apis quidem circumfertur, et valles et alveos circuit, quærens colligere fructum, ut dulce faciat mihi guttur, quod fœda et iniqua pronuntiat : uva autem festinat per calorem maturari, ut repleat os et lætificet cor, quod factorem suum prævaricatum est. Flores invicem se præoccupant, ut delectent oculos, qui fornicationibus et alienis mulieribus ad luxuriam innuunt. *c* Ficus turbatur, quatenus perveniat, ut repleat manum per magnitudinem, et os per dulcedinem, quod tenet et basiat alienam mulierem.

Proponit Dei benignitatem,

b

humanam e contra ingratitudinem.

76 Talia ergo, inquit, opera fratres agentes, et tales retributiones recipientes a benigno Deo, qualem debueramus habere prudentiam, considerantes novissimam nostram et horrendam horam? Multum enim de memoria mortis et exitu animæ disputabat semper ille Beatus, ita ut frequenter quidam ad eum superbo schemate intrarent et ridenti vultu, et inconsiderato oculo; et exirent humili more, et compuncta facie, et lacrymantibus oculis. Propter quod et dicebat : Quia (ut æstimo ego humilis) sufficit ad salutem assidue et dolenter cogitare, et sollicitudinem habere de morte, quoniam nemo nobis in illa hora compatietur, aut comitabitur ex vita ista, nisi opera bona nostra. Et quomodo Angelis venientibus et properantibus turbatur tunc anima, si inventa non fuerit præparata? quomodo rogat, ut addatur sibi modicum tempus vitæ, et audiet : Quid enim? Tempus quod vixisti, bene consumpsisti?

Ita docet, egit ut mem. mortis

AUCTORE LEONTIO EPISC.

77 Et iterum dicebat tanquam de semetipso : Quomodo humilis Joannes transire poteris bestias arundineti, quando obviabunt tibi exactores? Væ qualis timor et tremor obtinet animam tunc rationem ponentem, tantis exquisitoribus tam amaris et immisericordibus? Etenim Sanctus iste in memoria semper retinebat, quod S. *d* Simoni, qui in columnis stetit, per revelationem factum est notum : Quia (ut ait) exeunte anima e corpore, obviant ei cum adscenderit a terra in cœlum, chori dæmonum, singuli in proprio ordine. Obviat ei chorus dæmoniorum superbiæ, investigat eam, si habeat opera eorum. Obviat chorus spirituum detractionis : adspiciunt si quando oblocuta sit, et pœnitentiam non egerit. Obviant iterum superius dæmones fornicationis : scrutantur si recognoscant in ea voluptates suas. Et quando a terra usque ad cœlum misera anima posituram rationem pervenerit, seorsum ab ea sancti Angeli stabunt, et non adjuvabunt eam nisi bonitates suæ.

Psal. 67.

et judicii terribilis ob dæmones accusantes :

d de ea re monitum S. Simeonis Stylitæ,

78 Hæc considerans hic nobilis, perterritus pro tali hora et sollicitus factus est, ferens in memoriam et S. Hilarionis eloquium : quia cum e vita egressurus esset, formidavit, et dixit animæ suæ : *e* Octoginta annos, o humilis anima, habes serviens Christo, et times exire? Exi, quia misericors est. Et dicebat sibi Patriarcha : Si is qui octoginta annos servivit Christo, et mortuos suscitavit, et signa fecit, timuit amaram illam horam, quid habes tu humilis Joannes dicere aut facere, quando obviaverint in faciem tuam crudeles illi et immisericordes exactores et inquisitores? Ad quantos poteris rationem reddere, ad eos qui exquirunt de mendacio, ad eos qui de detractione, ad eos qui de crudelitate, ad eos qui de avaritia, ad eos qui de memoria mali, ad eos qui de odio, ad eos qui exquirunt de perjurio? Et dementatus dicebat : Deus, tu eos increpa : nam omnis fortitudo hominum eis resistere non valet. Tu Domine da nobis ductores sanctos Angelos, qui custodiant et gubernent nos : multa enim est contra nos eorum insania, multus tremor, multus timor, multum periculum pelagi aeris hujus. Si enim de civitate in civitatem super terram ambulantes, deprecamur eos qui nobis ductores sunt, ne in præcipitia cadamus, aut in agrestium bestiarum loca, aut in flumina infinita, aut in inaccessibiles et invios montes, aut in latronum manus, aut in eremum incomprehensibilem, aut inaquosam, et pereamus. Quot ductoribus fortibus et divinis custodibus opus habemus, pergentes longa via hac et æterna, videlicet, quæ ex corpore est egressio, et ad cœlum adscensio? Hæ sunt sapientia plenæ Beati ad se et ad omnes doctrinæ : hæ sunt ejus quotidianæ curæ atque meditationes.

S. Hilarionis exemplum

e

a Ecce usum in Ecclesia celebrandi Missas privatas, *inquit Rosweydus.*

b *MS. S. Maxim.* pejerabunt, *editio Coloniensis* indigne percipiunt corpus, *vetus editio,* pejerant corpus, *at MSS. alii,* pejerant.

c *Ita MSS. et editi, at MS. Gemblac.* incubitur

d S. Simeonis Stylitæ *senioris vitam dedimus 5 Januarii, in qua tamen hoc ejus monitum non legitur*

e *In vita S. Hilarionis auctore S. Hieronymo, quam 21 Octobr. dabimus, dicitur :* Septuaginta prope annis servisti Christo, et mortem times?

CAPUT XIII.

Disciplinæ Ecclesiasticæ studium et pietatis, cavenda temeraria judicia.

Multam autem et de sancta statione curam habebat, et sollicitudinem demonstrabat. Una enim dierum volens multos resecare, ut non egrederentur

post

AUCTORE LEONTIO EPISC.

Egredientes ante finitam Missam dextre corrigit :

post solutionem sancti Evangelii de ecclesia, et otiosis sermonibus pro oratione vacarent, quid fecit? Reliquit mox, postquam lectum est sanctum Evangelium, ecclesiam : et ipse exiit, et sedit cum turba. Omnibus vero obstupentibus, dixit ad eos Justus : Filioli, ubi oves, illic et pastor. Aut intrate intro, et ingrediemur : aut manete hic, et hic manebo. Ego propter vos descendo in sanctam ecclesiam : nam poteram facere mihimet Missas in episcopio. Semel ergo et bis fecit hoc ipsum schema ille Beatus. Erudivit et in hoc plebem magnifice, et emendavit : timebant enim, ne iterum idipsum schema faceret eis ille semper memorandus.

colloquia in ecclesia prohibet,

80 Loqui autem in sacrario omnino non permittebat, sed in conspectu omnium foras mittebat eum, dicens : Si quidem ut orares, venisti huc; in hoc mentem tuam et os tuum vacare exopta : si vero propter locutionem, scriptum est : Domus Dei domus orationis vocabitur : noli ergo facere eam speluncam latronum.

Matth. 21 13.

tenax disciplinæ Ecclesiasticæ :

81 Hoc autem erat admirabilius sanctissimi hujus Patriarchæ, quoniam nec monachicam vitam ducens, neque in clero moratus in ecclesia : sed et feminæ legitime *a* dudum conjunctus, ita tenuit vigorem Ecclesiæ ab ipso initio quo Patriarcha consecratus est; et in talem sublimitatem exaltatus est, ut multos eremitarum et in arcta vita degentium superaret.

a

duos monachorum ordines alit

82 Videns autem nec hujus boni esse inexpers, videlicet monachicæ vitæ commemorationis, studet rem talem : Congregans duos ordines sanctorum monachorum, statuit in eis omnem utilitatem tributi de villis suis in civitate sua : et faciens eis cellulas in duobus oratoriis Dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis, et *b* S. Joannis, quæ ipse a fundamentis ædificaverat, dicens amantissimus Deo monachis ita : Ego post Deum utilitatem corporalem vestram procurabo, vos autem spiritualis habetote meæ curam salutis. Vespertina et nocturna vigilia mihi apud Deum imputetur : quidquid vero in cellulis vestris officii feceritis, pro vestris sit animabus. Hoc autem fecit, volens sollicitiores efficere Dei amicos monachos. Unde et permansit Deo talis grata constitutio ordinum : et ad similitudinem monasterii ex his civitas pene vivit, in diversis locis pervigiles hymnodias Deo referens.

b

vitandam hæreticorum communionem monet

83 Et hoc Beatus iste ita omnes docebat, et contestabatur, dicens : Nullatenus aliquando hæreticorum communionis, imo coinquinationis participemini, etiamsi omni vita vestra ex aliqua impulsione vel necessitate, communionem Catholicæ Ecclesiæ non invenientes, sine communione permanseritis. Si enim, ait, uxorem corporalem legitime possidentes, in regione aliqua longinqua absque ista tempore multo morantes, relinquere hanc et alii copulari, a Deo et legibus prohibemur; si vero hoc egerimus, punimur, quomodo putas, Deo per rectam fidem et Catholicam Ecclesiam conjuncti, (ut ait Apostolus : Aptavi vos uni viro virginem castam exhibere Christo) si orthodoxam et sanctam fidem adulteraveritis per communionem hæreticorum, non in futuro seculo tormenti, quod exspectat hæreticos, erimus facti participes? Communio enim, ait, ideo dicitur, eo quod communem faciat, et firmet communicantem quibus communicat. Ne igitur, quæso, ait, o filii, hujusmodi oratoriis applicetis.

2 Cor. 11 2.

neminem condemnat, nec condemnantes recipit

84 Cum omnibus bonis suis et hoc Beatus hic possidebat, quod (ut dictum est) non condemnaret proximum, nec condemnantes reciperet. Dicam vero et ejus doctrinam de hoc omnibus prodenam : Juvenis quidam rapiens monacham, fugit Constantinopolim. Hoc discens Justus, tristis factus est usque ad mortem. Tempore vero aliquo transacto, consedente eo una dierum in honorabili cimiliarchio cum quibusdam Clericis, et sermonem animæ utilem movente, venit in medium et memoria juvenis, qui ancillam Dei rapuerat, et cœperunt, qui Sancto considebant, anathematizare talem juvenem, tamquam qui duas animas perdiderat, suam videlicet et sanctimonialis. Compescuit ergo et resecavit eos Beatus, dicens : Ne sic, filii, ne sic : nam ostendam vobis, quia et vos duo peccata facitis; unum, quia transgredimini mandatum dicentis : Nolite judicare, ut non judicemini; deinde, quia nescitis certius, si usque hodie peccent, et non pœniteant.

etiam publica peccata

Matth. 7 1.

c

85 Legi enim *c* Vitam Patris, aliquid tale habentem : quia in civitate quadam duo monachi abierunt in ministerium. Et cum transiret unus per locum, clamabat ei una fornicaria, dicens : Salva me Pater, ut Christus meretricem. Ille vero hominum confusionem omnino non curans, dicit ei : Sequere me. Et tenens eam per manum ejus, exiit publice de civitate, omnibus aspicientibus. Facta est ergo fama, quia Abbas accepit mulierem Domnam Porphyriam; ita enim vocabatur mulier. Pergentibus ergo eis, ut mitteret eam in monasterium, invenit mulier in una ecclesia puerum in terram projectum, et sustulit eum ut nutriret illum. Itaque post annum quidam venerunt in patriam, ubi erat Abbas et Porphyria, quæ fuerat de meretricibus : et videntes eam habere puerulum, dicunt ei : Veraciter bonum Abbati pullum genuisti. Nondum enim sanctum schema acceperat. Euntes ergo Tyrum qui viderant eam, (inde enim Abbas tulerat illam,) diffamaverunt, quia genuit de Abbate Porphyria, et nos vidimus puerulum oculis nostris similantem ei. Quando ergo cognovit ex Deo Abbas obitum suum; dicit *d* Nonnæ *e* Pelagiæ : (sic enim mutavit nomen ejus, quando tradidit ei sanctum schema :) Eamus Tyrum, quia habeo illic responsum, et volo ut venias mecum. Illa vero non valens contradicere ei, secuta est eum : et venerunt ambo, habentes et puerulum septem annorum existentem. Cum ergo ægrotasset Abbas in infirmitate ad mortem, adscenderunt ad visitationem ejus de civitate usque ad centum animas. Et dicit : Afferte prunas. Itaque cum venisset *f* thuribulum plenum prunis, tulit et evacuavit eas in vestimentum suum, et dixit : Credite fratres, quia sicut Deus rubum custodivit incombustum ab igne; sicut nec tunicam hanc meam incenderunt prunæ istæ; ita nec ego agnovi peccatum mulieris, ex quo natus sum. Et omnes mirati sunt, quomodo non ardebat vestimentum ab igne : et glorificaverunt Deum habentem occultos servos. Ex occasione autem Nonnæ Pelagiæ quondam meretricis, aliæ fornicariæ secutæ sunt eam, abrenuntiantes mundo, cum ea pergentes in monasterium ejus. Servus enim Dei monachus, qui totonderat eam, postquam satisfecit omnibus, tradidit Deo spiritum in pace.

Abbas quidam Tyrium meretricem Porphyriam convertit,

d e

et Pelagiæ nomen imponit

f

purgat se a suspicione sceleris et scandali, veste illæsa ignem ferens

86 Ideo, inquit, dico vobis, filii, ne præcipites ad condemnanda et judicanda sitis aliena. Multoties enim peccatum fornicationis vidimus : pœnitentiam vero ejus, quam fecit occulte, non adspeximus. Et est, quia furtum facientem quemdam vidimus; suspiria vero et lacrymas quas produxit Deo, nescimus. Et nos quidem habemus eum, qualem vidimus illum, furem, aut fornicatorem, aut perjurum : apud Deum vero recepta est occulta ejus confessio et pœnitentia, et est ab ipso pretiosus. Omnes igitur admirabantur super doctrina industrii Pastoris hujus atque magistri.

Cavendum temerarium judicium

87 Duobus Clericis calceamenta facientibus, et juxta se laborantibus, unus quidem habebat filios multos, et uxorem, et patrem, et matrem : vacabat vero Ecclesiæ sine intermissione, et omnes post Deum alebat de arte sua. Alter vero quamvis doctior esset illo, eo quod non permaneret in Ecclesia, sed etiam Dominicis diebus laboraret, nec seipsum tantum nutrire valebat. Invidebat ergo iste vicino suo, et una vice non sufferens invidiam, dicit ei cum ira : Unde tu sic dives factus es? Ego vero vacans plus arti meæ quam tu, in paupertatem deveni. Dicit vero ei, volens facere eum vacare Ecclesiæ : Invenio pretium in terra, et inde paullatim dives factus sum : sed

Clericus calcearius vacans ecclesiæ, fit ditior alio assiduo operatore.

sed si vis, semper voco te, et veni mecum : et quidquid invenerimus, accipies dimidium. Cum ergo acquiesceret ille, et sequeretur eum euntem ad ecclesiam, sine intermissione benedixit ei Deus, et divitem fecit eum. Tunc dixit ei ille bonus consiliarius : *g* Vidisti frater unum *g* mendacium propter Deum, quantum profuit animæ tuæ et substantiæ tuæ? Crede, nihil inveniebam aliquando in terra, ut æstimasti gratia pretii : sed quoniam dixit Dominus, Quærite primum regnum Dei, et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis; idcirco occasionem feci, tantum ut seducerem te : et ecce non sine caussa laboravi, sed invenisti, et superinvenisti. Hoc igitur discens sanctus Patriarcha, fecit illum bonum consiliarium Presbyterum, tamquam dignum : erat enim Lector.

Matth. 6. 33.

a *Quo jam pridem mortuo, Patriarcha electus et consecratus est, ut clare Metaphrastes.*

b *Sub Justiniano ad templum S. Joannis Baptistæ translatæ sunt sacræ reliquiæ S. Antonii, ut dictum est supra.*

c *Tractatus hic de Vitis Patrum, in quo hæc illustria exempla habentur, an extet, haud scimus.*

d *S. Hieronymus epist. 22, ad Eustochium de virginitate servanda* : Quia maritorum, *inquit*, expertæ dominatum, viduitatis præferunt libertatem, Castæ vocantur et Nonnæ. *Tamen S. Maria Ægyptiaca jam pœnitens etiam* Nonna *dicitur, ut hic* Pelagia.

Nonna

e *Alia ab hac est* S. Pelagia Pœnitens, *quam S. Nonnus Episcopus Edessenus a meretricio convertit, quæ 8 Octobr. colitur. Ad illius forte memoriam Porphyrii nomen* Pelagiæ *assumpsit.*

f *Simile castitatis exemplum narrat Amphilochius in Vita S. Basilii.*

g *Piam fraudem intelligit, ut mox explicat* : Occasionem feci ut seducerem te; *cum nulla umquam ratione sit mentiendum.*

CAPUT IV.
Fuga in Cyprum. Obitus.

A quibus reliqua Scriptor hauserit num. 21

Et quidem hactenus ante memoratus Dei cultor Mennas, qui fuerat Vicedominus sanctissimæ Ecclesiæ Alexandrinorum magnæ civitatis, enarravit nobis. Sequentia autem vilitas mea depinxit; quædam vero a quibusdam, quibus digne credendum est, audivi. Dicentibus ergo nobis in prædictis in quodam capitulo, quod multa spirituali dilectione Patriarcha et Niceta Patricius ad invicem colligati essent, dignum indicium talis exhibitionis præsens existit capitulum.

89 Quando permittente Deo pro peccatis nostris, futurum erat ut traderetur Alexandria sine Deo Persis, reminiscens Pastor dicentis : Cum persecuti vos fuerint in civitate ista, fugite in aliam; fugam arripuit in propriam patriam, videlicet in Cyprum, in civitatem suam. Unde occasione accepta, præfatus Niceta Patricius dixit ad Sanctum : Obsecro, si inveni gratiam ante te, ne dedigneris fatigari usque ad reginam civitatem, et bene acceptas preces tuas donare piissimis Imperatoribus. Ille vero multæ fidei viri consentiens, obediens ad hoc factus est Deo et voluntati ejus; et a se datum honorem quantus erat, circa Beatum ostendere volente. Fatigata igitur navi multipliciter a vi ventorum, in qua Sanctus cum Patricio erat, et in profundum mittenda, videt sæpe memoratus Patricius, et optimates qui cum eo erant, una nocte, in qua tempestas facta est, Patriarcham modo quidem cum pauperibus per navim ubique circumcurrentem, modo autem iterum cum eis manus in cælum extendentem, et ab alto adjutorium abstrahentem. Cumque in Rhodum pervenissent adscendentes, videt expergefactus a Deo vocatus hic quemdam eunuchum corruscantem forma, et aureum sceptrum in dextra tenentem, assistentem sibi et dicentem : *a* Veni jube, Rex regnantium quærit te. Nihil ergo statim negligens, advocat Patricium Nicetam, et dicit ei cum multis lacrymis : Tu quidem, o Domine, ad terrenum Imperatorem me vocasti : sed præveniens cælestis, ante vocavit exiguitatem meam. Et retulit ei eunuchi, imo Angeli, visionem, quæ apparuerat sibi. Gavisus ergo et tristis factus idem gloriosissimus vir, impedire Sanctum non potuit. Abinde igitur sanctis ejus repletus orationibus, et Imperatoribus has deferens, cum multo honore redire ei in Cyprum jussit.

Matth. 10. 23.
Fugit Joannes in Cyprum

invitant Constantinopolim versus

in Rhodo per Angelum vocatur ad Deum

a

redit in Cyprum

Auctore Leontio Episc.

90 Adveniente ergo eo in propriam civitatem, quæ *b* Amathunta vocabatur, testamentum proprium scribere cito ministris suis præcepit. Velociter vero et sine dilatione chartam et calamum præsentantibus, præcepit sacrum illud os scribere sic : Joannes servus, propter eam vero quæ supposita est mihi sacerdotii dignitatem, Dei gratia liber. Gratias ago, Deus, tibi, quoniam exaudisti miseriam meam, rogantem bonitatem tuam, ne inveniretur morienti mihi nisi unus tremissis. Inveniente enim me in honorabili episcopio sanctissimæ Ecclesiæ Alexandrinorum magnæ civitatis, quam per indulgentiam Dei suscepi, quando in ea consecratus sum Episcopus, circiter octoginta centenaria auri, et quæ intraverunt mihi ab amicis Christi, pene numerum hominis transcendunt, in seipsam mentem colligens, et cognoscens hæc omnia dominatoris omnium esse, festinavi ea quæ Dei erant, Deo dare. Unde et quod remansit mihi hoc tremisse, Dei et hoc existens, jubeo dari his qui sunt Dei.

b conditurus testamentum

reperit tantum tremissem ex 80 centenariis auri et donis infinitis

91 O gloriosa res! o devotionem Sancti! Non attendit, sicut debuisset, suis; quod faciunt multi qui in divitiis sunt, qui Dei dona aut ex injustitia collecta, tamquam propria, et tamquam si ea secum ferre possunt, thesaurizant, et non large egenis præbent : sed illa quærebat, quæ semper manent, et aliquando non minuuntur. Unde sine mendacio repromissionibus non est fraudatus, quæ asseverant ex persona Dei, quoniam qui glorificant me, glorificabo. Vere enim magnifice glorificavit Sanctum hunc, qui in suis semper bonis glorificatus est Dominus. Non enim ferens nobilis hic, temporali vita sua conquiescere sancta et digna laude bona, quid egit? Xenodochia, gerontocomia, atque monasteria a fundamentis ædificans, et choros sanctorum monachorum statuens, incessabilem veræ justitiæ memoriam possidet, per ea quæ celebrantur in eis bona opera. Quod enim de his qui mala agunt, et successores propriorum malorum post mortem in vita hac reliquunt, ait Domino plenus Apostolus : Quoniam quorumdam peccata manifesta sunt, præcedentia ad judicium; quosdam autem et subsequuntur. Hoc econtra de hoc Beato dicendum est : Quoniam quorumdam justitiæ manifestæ sunt præcedentes in regnum cælorum, quosdam autem et subsequuntur : de quibus unus et iste extitit.

1. Reg. 2

xenodochia, gerontocomia et monasteria ædificat,

1 Tim. 5, 24.

92 Et quoniam non fabula, neque ad gratiam est, quod dictum constat; testimonium nobis perhibeat plane, quod mox in pretiosa ejus dormitione gestum est prodigium. Tradente enim eo et commendante propriam animam in manu Domini, ut ait alicubi sacra littera, Justorum animæ in manu Dei sunt, et hanc ei ut sacrificium immolatum offerente, cum recondendum esset honorabile ejus corpus honorifice, et cum congruo Sacerdotibus ritu in quodam oratorio sancti miraculorum factoris *e* Tychonis, fit quoddam tale signum gloriosum.

Sap. 3. 1
moritur

e

93 Jacebant in quodam tumulo, ubi et Justus hic reponendus erat, duorum quondam Episcoporum, qui ante dormierant, sancta veraciter corpora Sanctorum : quæ ut in natura exanimi interim degentia, tamquam si viva reversa essent, æqualem Sancto honorem tribuerunt. Cum enim Beati corpus inter duos illos componendum esset, honorantes summum Pastorem Pastores, et multam ejus fiduciam apud Deum referentes, simul et mirantes, Dei jussione tamquam vivi corpora sua separantes, in medio sacrum hunc susceperunt, honorem et ipsi ei præceptione Dei, sicut a Deo honorato, offerentes, et omnibus statim ostendentes, quæ a Deo ei donata est, gloriam atque sublimitatem. Quod maximum et gloriosissimum miraculum, non unus, neque decem, neque centum viderunt, sed omnis turba quæ convenit ad pretiosam ejus sepulturam.

sepelitur

et duorum Episcoporum corpora in medio locum cedunt.

a *MS. Genddac. omittit* Jube. *MS. S. Maxim.* Veni, mandat Rex regnantium te. *In editis*, venire juberis. *Similis supra in vita S. Epiphanii.*

AUCTORE LEONTIO EPISC.

S. Epiphanii 21 *Junii*. Jube rogaris. b *Ita eo tempore formabantur nomina : sic alibi* Persida, Thebaida. c S. Tychonis *memoria extat in tabulis Ecclesiasticis* 16 *Junii*

CAPUT XV.
Miracula post mortem.

Aliud autem ejus gloriosius, quod quidem adhuc vivens in carne cœpit miraculum, sed postquam migravit ad Deum, complevit, sermo commemorare tentabit. Mulier quædam de ea, quæ Sanctum protulit, civitate existens, cum audisset eum venisse *a* a Rhodo, et Angelum ei ibidem apparuisse, et vocationem ad communem Dominum ei denuntiasse; peccamen gravissimum in se recognoscens, quod nec auditus hominum posse intrare affirmabat; fidem inambiguam sumens, ad Sanctum cursim pervenit, et pedes ejus comprehendens, cum lacrymis multis clamabat, et dicens secreto Sancto : Peccatum, o ter Beate, habeo misera, quod ad aures hominum venire non potest : et scio, quod si vis, potes id mihi indulgere, dixit enim vobis Dominus : Quoniam quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlis : et quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlis : et quorum remiseritis peccata, remittuntur eis : et quorum retinueritis retenta sunt. Hæc verba audiens a muliere Sanctus, et timens, si petitionem ejus refutaret, noxius ejus tormenti fieret, dum posset liberari a proprio peccato per fidem quam habebat in eum, dicit ad eam humiliter : Si utique credis, o mulier, Deo, quod per infelicitatem meam ignoscatur tibi crimen quod dicis, confitere mihi hoc. Quæ dixit : Non possum Domine dicere id : neque enim potest auditus hominum portare illud. Dicit ad eam iterum Sanctus : Et si erubescis, vade et scribe illud, si nostri litteras, et fer mihi. Illa iterum respondit : Vere, Domine, non possum. Exspectans ergo modicum quid tacens, dixit ei : Non potes scribere et bullare, et afferre mihi? Tunc dixit ei : Possum, Domine, hoc facio, rogans honorabilem et evangelicam animam tuam, ne solvatur, neque ullo modo inveniatur a quolibet pittacium hoc aliquando. Verbum igitur accipiens a Deo honorabilis, quod nullus homo solveret aut legeret ejus pittacium, abiens scripsit propria manu peccatum, et bullans portavit Beato.

a Mulier per S. Joannem veniam quærit gravi peccato,

Math. 18. 18.

Joan. 20. 23.

quod illi in scripto traditum confitetur.

95 Suscipiens ergo Sanctus pittacium, post quinque dies ad Dominum profectus est nemini aliquid de hujusmodi pittacio aut disponens, aut indicans. Mulier itaque fortuitu, imo dispensatione Dei, non existens in civitate die, in qua translatus est in pace de seculo isto ad aliud Patriarcha, volente et in hoc demonstrare Deo, quantam apud eum, utpote proprius famulus, fiduciam possidebat. Sed post unam diem reconditionis pretiosi ejus lipsani adveniens, cum audisset dormitionem ejus, amens et desipiens propemodum facta est, existimans pittacium quod dederat, in episcopio relictum, omnibus faceret culpam ejus manifestam. Cito ergo resiliens, et priorem fidem suam indubitabilem super animam resumens, arcam a Deo honorati apprehendit : et sicut viventi ei veraciter, ita turbata perhibebat : Homo Dei tibi hoc peccatum non potui enarrare, eo quod supra modum existeret grave : et ecce nunc omnibus factum est forsitan manifestum et cognitum : utinam non tibi rem meam manifestassem! Heu! heu mihi! putans confusionis absolutionem invenire, confusio omnibus facta sum; pro medela blasphemiam recepi. Quid mihi ad te opus erat secretum animæ meæ patefacere? Tamen non deficiam neque diffidam, neque removebo a tumulo lacrymas, usque dum satisfactionem de petitione mea accepero. Neque enim mortuus es Sancte Dei, sed vivis. Scriptum est enim, quia justi in perpetuum vivent. Iterumque eadem verba assumens, dicebat : Nihil homo Dei peto a te, nisi ut certum facias cor meum, quidnam de dato tibi pittacio factum sit?

eo mortuo id revelandum timens,

Sap. 5. 16.

96 Deus ergo qui dixit aliquando ad Chananæam : Fides tua te salvam fecit, ipse et hanc certam fecit. Tribus enim diebus perseverans ad sepulchrum Sancti, et cibum aut potum omnino non gustans; tertia nocte, dum rursus cum lacrymis eosdem duros ac fideles sermones Beatissimo diceret, ecce egreditur Dei famulus de tumulo suo, oculatim apparens cum duobus Episcopis, qui cum eo jacebant, uno hinc, et altero hinc *b* aspectantibus, et dicit ad eam : Usquequo mulier hos qui hic sunt, commoves, et non dimittis eos quiescere? Infuderunt enim stolas nostras lacrymæ tuæ. Et hæc dicens, dat ei proprium pittacium bullatum, dicens : Suscipe, recognoscis hoc? solve, adspice. Et in seipsam ex visione veniens, vidit iterum Sanctos ingredientes in proprium locum : et solvens, invenit litteras suas deletas, et subscriptionem sub eis, habentem sic : PROPTER JOANNEM SERVUM MEUM, DELETUM EST PECCATUM TUUM. Quis loquetur potentias Domini, o amici et fratres? Quis ita misericors et amator hominum, faciens voluntatem timentium se, et glorificans glorificantes se, et per miraculorum operationes magnificans eos? Non autem in hoc loco solum, in quo pretiosa dormitio ejus facta est, gratia quam habuit apud Deum, manifestata est, sed ubique longius claruit.

Math. 15. 28

triduo ad ejus sepulchrum perseverat

b

is e sepulchro surgens scriptum ei reddit

97 Eadem enim die, in qua ad Deum ex hac vita Beatus iste profectus est, quidam eorum qui Angelicam vitam et schema monachicum habent, vir admirabilis et industrius, Sabinus nomine, Alexandriæ habitans, vidit quasi in excessu mentis factus, divinitus honoratum Joannem de proprio episcopio egredientem cum Clero omni cerea portantem, et ad Imperatorem euntem, tamquam eunucho quodam (ut ipse dicebat Sabinus) cubiculario hunc vocante, postquam januam episcopii exiit, quod significat proprii corporis separationem, et unam puellam ut Solem, suscipientem eum, et manu tenentem, et super caput coronam ex olivæ ramis circumamictam. Mox ergo agnovit S. Sabinus migrationem Patriarchæ ad Dominum ipsa hora fuisse factam. Quapropter adnotantes quidem mensem et diem, erat enim celebris, videlicet sancti Martyris Mennæ, quibusdam venientibus de Cypro percunctantes quidam qui habitabant Alexandriæ de migratione sancti Patriarchæ, agnoverunt veram fuisse visionem : eo quod eadem hora fieret, in qua obiit Beatus, et maxime de exemplo puellæ, quæ manu tenebat eum. Acceperat enim repromissiones ab ea Sanctus, sicut in præcedentibus verbis Vitæ diximus : Quia si me possides amicam, ego te ante Imperatorem introducam : quod et revera fecit.

Sabinus absens cognoscit animam S. Joannis ab Eleemosyna in cœlum deduci, ipso quo obiit die

num. 11

98 Non autem ex hoc tantum omnes satisfactionem acceperunt, quod Eleemosyna et Misericordia, quam habuit circa egentes, eum in cœlorum regnum deduxerunt; sed quia alius eorum qui habitabat civitatem Alexandriam, timens Deum, vidit ipsa nocte, in qua et S. Sabinus, omnes pauperes et orphanos atque viduas, oleæ ramos bajulantes, et in Patriarchæ obsequio euntes, et ad ecclesiam pergentes. Non solum duæ, aut decem, aut centum satisfactiones sunt, per quas scimus clare quoniam Sanctorum numerum meruit memorabilis hic, sed ecce et aliæ, quas subsequens forma ostendit.

alius comitantes pauperes cum ramis oleæ videt

99 Hymnodia enim anniversaria post multum temporis dormitionis Sancti celebrata, in templo superius memorati S. Tychonis, ubi pretiosum lipsanum beatissimi Patriarchæ Joannis repositum est; (erat autem quæ celebatur sacra vigiliæ hymnodia, annuæ recordationis sancti miraculorum factoris Tychonis,) is, qui est miraculorum Dominus, volens ostendere omnibus, quali honore servum suum S. Joannem dignum fecerit, placuit de honorabili ejus lipsano unguenti saniferam suavitatem emanare, qua universi in lætitia freti gloriam retulerunt Patri et Filio et Spiritui sancto; vero scilicet Deo nostro, qui proprios

Reliquiæ unguentum sudant.

prios Sanctos gloria glorificat infinita. Et nullus, o amici Christi, anti miraculi incredulus sit, etenim usque nunc videtur in amica Christi Cypriorum insula, in diversis Sanctis talem Dei gratiam operantem, et tamquam ex fontibus unguentorum, suavitatem de pretiosis eorum lipsanis profluentem, ad gloriam ejusdem bonitatis, et ad honorem Sanctorum ejus, atque alacritatem et zelum bonum, qui post futuri sunt, hominum : quatenus secundum imitationem eorum conversantes, eisdem et nos honoribus digni efficiamur a justo mercedum retributore Deo.

ubi in Cypro multa lipsana Sanctorum.

Epilogus et precatio.
2 Cor. 9. 6.

100 Efficiamur igitur, dilectissimi, et nos consummatores præscriptarum rectitudinum sanctissimi hujus Patris nostri Joannis : et quasi incolæ existentes et peregrini in vita ista, in æternum thesaurizemus futurum, per largam quæ indigentibus tribuitur donationem. Etenim secundum divinitus inspiratum Apostolum, qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet : et pro corruptibilibus incorruptibilia, pro temporalibus æterna, quæ oculus non vidit, nec auris audivit, et in cor hominis non adscenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus se : quæ omnes nos impetremus per gratiam et misericordiam Jesu Christi Domini nostri, cum quo est Patri una cum sancto Spiritu gloria et honor et imperium, nunc et semper in secula seculorum. Amen.

a *Editi* Arbodo, *pessime MS. S. Maxim.* Archado.

b *Ita MS. Audomar. Rosweydus ex MS. Aquic.* aspirantibus, *in editis alias* assistentibus *MS. S. Maxim.* per manus ipsum ducentibus.

ALIA VITA

AUCTORE SIMEONE METAPHRASTE, INTERPRETE GENTIANO HERVETO

a CAPUT I.

Ortus, conjugium, Patriarchatus, eleemosynæ.

a

Joannes Eleemon dictus.

Bonorum virorum scriptis mandare actiones, et memoriam eorum tradere posteris, conciliat magnam vitæ utilitatem. Quemdam enim zeli stimulum immittit animis piorum, eorum quæ ab eis recte gesta sunt, narratio, et ad similia facienda adhortatur. Quarum una est ea quoque vita, quæ nunc nobis est proposita ad narrandum, boni, inquam, Joannis, cujus actioni nomen est conveniens : vocatur enim Eleemon, id est, Misericors, propter magnam suam ad hoc propensionem et summam bonitatem.

in Cypro nobili genere ortus.

2 Quem tulit quidem insula Cyprus, et aluit tamquam plantam aliquam florentem et comatam virtutibus : clara autem Alexandria eam sortita et Pontificem et Patronum civitatis. Ei pater quidem erat illustris, nomine Epiphanius. Cui etiam virtutis præstantia effecit, ut ei committeretur illius insulæ rectio. Mater autem honesta, et quæ tali marito conveniebat, ut quæ respenderet corporis et animæ pulcritudine. Joanni cum tales obtigissent parentes, non effecit genus suum dedecore : sed studuit potius id ornare, adeo ut arbor ex fructu fieret manifesta, et non ipse ex illis ornamentum acciperet, sed illi potius gloriarentur filio, cum cognoscerentur esse patres talis filii.

b

ducit uxorem invitus.

3 Cum autem recte educatus pervenisset ad mensuram ætatis, vel invitus a parentibus uxori jungitur *b* matrimonio : cum qua habitare, cum, ut parentibus obediret, admisisset, aversatus est conjunctionem, temperantiam et continentiam amplexus etiam in matrimonio. Sed magna soceri importunitas coegit magnum Joannem cedere naturæ legibus, ex quo efficitur quidem pater liberorum. Patrem autem vocari cito ei est ablatum, immatura morte ei præreptis filiis. Postquam autem cum ramis radicem quoque simul excidit communis hostis generis, et abstulit ei vitæ sociam, propter omnia quidem agit gratias grata et memor anima Deo, qui dederat et abstulerat, eam autem rem efficit materiam virtutis, et cum illorum

qua cum liberis mortua

privationem reputasset esse curarum depositionem, Deo perpetuo ita assidebat, ut divelli non posset, et ad Christi portam assidue pulsanti, ei aperiuntur viscera divinæ benignitatis. Itaque ipse quoque illa imitans pro viribus, aperit viscera et portas omnes et manum indigentibus, non misericordiæ guttas aliquas parce præbens, sed emittens imbres benignitatis et ambabus manibus opes effundens inopibus.

Ex Metaphraste.

liberaliter subvenit pauperibus.

4 Hinc evadit omnibus manifestus, non privatis solum et Principibus, sed etiam ipsi Imperatori. *c* Heraclius autem tunc sceptra tenebat Romanorum. Quamobrem cum civitas Alexandrina tunc esset orbata Patriarcha, ad hunc virum toto contendit desiderio, et rogat Imperatorem, ne ipsa a scopo suo excideret, sed ab eo Pontifice pasceretur eorum Ecclesia. Et ille quidem Magnum illum accersit protinus, et omnibus modis conatur ei persuadere, ut ad Sedem ascendat. Ille autem strenue resistit dicens se timere rei magnitudinem, nec se posse tantam sustinere dignitatem. Cum vero Nicetas dignitate Patricius qui tunc multum poterat apud Imperatorem, et B. Joanni erat frater spiritu, et vinculis amicitiæ erat ei optime conjunctus, et alioqui recte sciebat virtutem ejus incomparabilem, et noverat illum, si ullus esset alius, ea Sede esse dignum, vehementer instaret Imperatori, dicens ne eum remitteret, sed vel invitum ad Sedem eveheret; urgens Imperator majore impetu et spiritu, persuadet Joanni, ut susciperet pontificatum, ut qui reputaverit non sine Dei numine fuisse tantam Alexandrini populi commotionem et Imperatoris contentionem. Fit itaque Sedis Marci successor, *d* tempore quidem nescio quotus post illum, sed non multum remotus a vita illius et virtute : quomodo etiam possunt ostendere, quæ statim post susceptam rectionem, recte ab illo gesta sunt.

c

Fit Patriarcha Alexandrinus, diu renuens.

5 Postquam enim ascendit Sedem, hoc ante alia omnia contendit, ut renovaret Marci prædicationem, et fidem Patrum qui præcesserant, et hæreticorum quæ enata fuerant zizania evelleret radicitus. Nam cum *e* Petrus Cnapheus blasphemam quamdam in divinitatem additionem hymno ter sancto ausus esset inserere, et ei, quod est, Sanctus immortalis, adjecisset, Qui crucifixus est propter nos; divinus ille vir, hac blasphemia sublata, impatibilem et immortalem divinitatem suo dogmate asseruit, et gregem ita sentire docuit. Cum autem invenisset septem sola orthodoxorum oratoria, ea efficit decies plura, ut qui ea septuaginta constituerit. Deinde omne confert studium, ut qui capti fuerant omne genus hæresibus, converterentur ad pietatem. Fuitque zelus ejus vehementissimus in ordinationibus, ut eæ quidem puræ essent a lucris et muneribus : nulla autem earum fieret citra examinationem. Præterea autem maximam adhibebat diligentiam in defendendis iis, quibus fiebat injuria, et ne judices gratificando personis jus proderent, sed justitiæ trutina ponderarent judicia, et nec ad gratiam adspicerent, nec ad odium.

eradicat hæresim Petri Cnaphei.

e

6 Quod autem erat ei maximum et maxime proprium, erat *f* misericordia in pauperes, et in curandis indigentibus insatiabilitas et proclivitas, quæ non poterat comprimi: et nihil omnino parcere pecuniis, adeo ut etiam sæpe ad fundum ipsum perveniret. Cum itaque præter alia sua beneficia, extruxisset xenodochia et nosocomia et prochotrophia, eis frumentum attribuit quotidianum : tantæque hæc erant ei curæ, ut etiam pauperibus feminis, quibus ad pariendum non erant habitacula, neque aliquid eorum quæ sunt apta ad earum curationem, septem domos attribuerit in diversis locis civitatis, effeceritque ut in eis essent lecti et stragula et suppeditatio alimentorum, qua reficeretur indigentia parientium. Præter hæc pauperibus quoque Clericis providebat, et unicuique eorum pecuniæ præbebantur annuæ. Non eis autem solis, sed etiam Episcopis, quibus sumptus minime suppetebant ad victum. Sed quid hæc ad magnum mare ejus

simoniam et injustitiam tollit

f

pauperibus quibuscumque subvenit

liberal s

Ex Metaphraste

liberalis voluntatis, et vastum illud pelagus benignitatis? Erat enim alter Nilus copioso fluente eleemosynæ, non solum, ut ille, rigans Ægyptum, sed ipsam universam, ut semel dicam, terram circumfluens. Quis enim ex iis qui undique adventabant, victu indigens, si ad ipsum accessisset, tristi vultu et vacuis reversus est manibus, et non est benignitatem abunde consecutus? Imo vero cuinam ex iis, qui egestate laborabant, ubicumque terrarum eum esse accepisset, non ea præbuit, quæ ad usum sufficerent? Nam cum tunc Persæ populati essent universam Syriam, qui eorum manus poterant effugere, et laici, tam ii qui magistratum gerebant, quam privati, et Clerici cum Episcopis confugiunt Alexandriam. Quibus omnibus dives ille et minime angustus convivator quotidie suppeditabat, quæ erant ad usum necessaria, non ad indigentium adspiciens multitudinem, ut aliquid faceret, quod esset sordidi et illiberalis animi; sed ad eum, qui aperit manum, et omne animal implet benedictione. Cum autem *g* Rasmiszus, Dux exercitus Chosroe, vastasset et depopulatus esset veneranda loca Hierosolymorum; postquam hoc audivit homo ille Dei, et quod omnia sancta fuissent igni tradita, deflet quidem, non secus atque Hieremias, id quod factum fuerat: non hactenus autem constitit ejus commiseratio, sed mittit etiam *h* Ctesippum quemdam, virum pium, tradens ei multum auri, frumentumque et alia alimenta et indumenta, et ad ea vehenda jumenta plurima: tum ut adspiceret vastitatem, tum etiam, ut eos qui remanserant ex captivitate, satis per ea quæ dicta fuerunt, recrearet. Præterea autem Theodorum quoque Amathuntis Episcopum, et *i* Anastasium Præfectum magni montis Antonii, et Gregorium Episcopum *k* Rinocurorum, emittit ad eos recipiendos, qui abducti fuerant in captivitatem, vim auri præbens prope innumerabilem.

etiam exteris,

g

præcipue captivis,

h

i

k

et captivis.

a *Hoc primum caput non exstat in Leontio.*

b *Meminit ejus conjugii Leontius num. 8.*

c *Hæc supra exornata. Metaphrastes fortassis verba hæc adjecit: certe non diu ante potuit esse notus Heraclio jam Imperatori, cum aut mox Patriarcha sit creatus, aut potius aliquo ante annis, ut probatum.*

d *Græce τῷ χρόνῳ μὲν πολλοστὸς μετ' ἐκεῖνον.* tempore quidem ab illo longe remotus.

e Petrus Cnaphæus, *sive* Fullo, *sub Leone Imp. favore Zenonis Ducis Orientis (qui deinde Leoni successit an. 474) Antiochiæ contra Episcopum ejus urbis orthodoxum Martyrium conflata multitudine, cum Sedem invasit, ac* Theopaschitarum *instauravit hæresim, de qua pluribus acturi sumus XXI Februarii ad vitam* S. Felicis III, *Papæ. Leontius num. 60, Severianitarum, sive Acephalorum, aliorumque hæreticorum meminit, non Petri Cnaphei.*

Petrus Cnaphæus hæreticus

f *In Græco additur,* fervens, inflammata.

g *MS. Græc.* Rhasmiozas, *alterum MS. Græc.* Rasmeazas. *Describitur hæc Persarum expeditio in Chronico Alexandrino anno Heraclii IV a Theophane lib. 18, cap. 5, non nominato hoc exercitus, ast ab hoc cap. 63, vocatur* Sarbaruzan. *Theophanem sequitur Cedrenus, apud quos nulla* Rasmiszi *mentio.*

h *Sortas* Ctesiphontem, *Baronius an.* 614, *n.* 18 Chrysippum *vocat.*

i *Græce* Ἀναστάσιον τὸν τοῦ ὄρους τοῦ μεγάλου καθηγούμενον Ἀντωνίου. *de montis hujus situ actum est XVII Januarii, ad vitam* S. Antonii § 2, *in prolegom. De primis successoribus et Abbatibus seu Præfectis monasterii* § 5.

k Rhinocorura, *seu* Rhinocolura, *urbs in confinio Ægypti et Syriæ, ut pluribus dictum est VII Januar. ad* Vitam S. Melæ, *sive* Meladis *ejusdem urbis Episcopi.*

Rhinocorura.

CAPUT II.

Varia misericordiæ opera exercita.

Quemadmodum autem hoc quispiam mandarit silentio, et non potius misericordiam auribus per ipsum fuerit gratificatus, ut quod magis significet, quam is in eleemosyna longe diligentissimus fuerit et vehementissimus? Nam cum primum ejus fidei creditus fuisset Pontificatus, iis accersitis qui res Ecclesiæ dispensabant, iis etiam simul audientibus qui erant a secreto: Non est, inquit, justum, o Fratres et in ministerio socii, ullius alterius rei curam gerere prius, quam Christi. Euntes itaque per totam civitatem, singulatim describite meos dominos. Cum autem illi, postquam hoc dixisset, dubitarent, et quinam essent Patriarchæ domini, interrogarent: Quos vos, dixit ille, pauperes, et mendicos soletis appellare, eos ego dominos meos et adjutores nomino. Nam ii mihi possunt opem ferre, ut a Christi regno non excidam. Postquam autem cito factum fuerat quod jusserat, intellexit omnes, qui numerati fuerant, efficere septem millia et quingentos, et jussit unicuique eorum dari sumptum diurnam.

pauperes vocat dominos suos et 7500 alit

8 Post hæc suum convertit studium ad hoc, ut justis ponderibus et mensuris uterentur, qui vendebant in civitate. Quod quidem pulcre fecit vir justus, publice præscriptis edictis. Porro vero hoc quoque ab illo factum est, quod magnam curam gerebat eorum, quibus fiebat injuria. Nam cum accepisset multos ad eum accessuros, et de iis quæ illis factæ fuerant injuriis supplicaturos, ab iis qui ipsum sequebantur, arceri, quid facit? Duobus hebdomadæ constitutis diebus, quarto, inquam, die, et die parasceves, sedens in templi porticibus, se cuilibet volenti præbebat adeundum, nonnullos ex iis, qui erant virtute insignes, habens secum considentes. Quibus sæpe dictitabat illud, dignum quod scriptis et memoriæ mandetur: Si nobis, dicens, qui sumus homines, licet omnino ad Deum accedere absque illo intercessore, et de quibus volumus eum rogare; quomodo non ipsi quoque nostris conservis portas aperuimus absque ullo impedimento? et non cuilibet, cui est opus, benignam aurem præbuerimus? Scimus enim, qua mensi fuerimus mensura, eadem nos esse mensum vicissim accepturos.

injusta pondera tollit

publicam audientiam bis quoque hebdomada concedit

9 Cum autem, ut consueverat, aliquando præsedisset, et nullus accessisset, surgens vespere, recessit tristis et lacrymans. Nullo vero audente rogare caussam cur esset tristis, divinus qui aderat Sophronius, Quid est, inquit, o vir divine, quod te affecit molestia, et animi ægritudine bonam tuam implevit animam? Ille autem miti et leni voce: Hodie, inquit, miserandus Joannes non ab aliquo ullam accepit mercedem, neque ullum vel minimum piaculum potuit offerre Christo pro multis et magnis suis delictis, quomodo neque alias unquam. Quid hoc illo minus, nisi etiam majus dixeris, quod dicunt esse cujusdam *a* Imperatoris Romanorum, qui dixit: Hodie non regnavimus, quoniam neminem affecimus beneficio? Cum itaque sacrosanctus intellexisset Sophronius, quid sibi vellet, quod ab eo dictum fuerat: Te potius, inquit, lætari oportet, et non tristitia affici, o beatissime Domine, quod tibi commissum gregem feceris vivere in tanta pace, ut nullus de re aliqua cum vicino habeat controversiam: sed tamquam Angeli aliqui, absque ulla lite et contentione homines vivant in terra. Cum autem verum esse quod dixerat, invenisset vir mitissimus, statim fuit traductus ad animi lætitiam, et pro eo Deo egit gratias. Hoc dicunt etiam esse imitatum, qui Heraclio in Imperio successit, Constantinum, qui etiam hujus divini viri fuit filius secundum spiritum.

dolet cum a nemine quid rogatur

a

10 Sed quæ sunt proposita, persequatur oratio, et tradat auribus ea quæ sunt auditu digna et utilissima. Tunc autem, cum ad B. Joannem accessissent ii, quibus fuerat commissa distributio eleemosynæ, tale quid annuntiassent, quod scilicet puellæ quædam bene ornatæ, et quæ collo gestabant monilia, ipsæ quoque conveniunt et sint participes eorum, quæ dantur pauperibus, et petiissent an eis quoque præbere oporteat; mitissimus Joannes torve in eos intuens: Si humilis quidem et abjecti Joannis, vel potius ipsius Christi ministri esse vultis et distributores, parete divino jussui, qui jubet dare cuivis petenti. Sin autem dicitis vos esse alicujus alterius, qui imperat ut examinetis vitam et statum mendicantium, sciatis quod neque Christus ipse, neque humilis Joannes opus habet curiosis ministris. Nam si nostra quidem essent, quæ dantur, et ea a nobis illata essent in mundum; fortasse aliqua danda esset venia ei, qui parce eis uteretur. Si autem Dei sunt omnia quæ sunt ejus,

neminem petentem excludi vult ab eleemosyna.

Luc. 6.

maxima in Deum fiducia.

EX METAPHRASTI

ejus, servare oportet. Sin autem vos subiit timor ex incredulitate, ne forte multitudo impensarum superet reditus Ecclesiasticos, ego ne tantillum quidem sustinebo esse socius vestræ modicæ fidei. Persuasum enim habeo, quod etiamsi contingeret universum mundum venire simul Alexandriam, egentem beneficentia, hos Dei thesauros nequaquam in angustum redegerit.

Misericordiam magni Regis filiam videt:

11 Postquam autem eorum incredulitate admonitionibus curata, eos emisit, iis qui considebant munificum ejus animum stupentibus, talem retulit narrationem, dicens: Mihi, cum essem XV annos natus, et versarer in Cypro, quadam nocte puella quædam apparet in somnis eximia pulcritudine, et quæ verbis non potest exprimi, erat autem splendide vestita, et oleagina corona erat ei caput redimitum. Cum vero prope me stetisset, et manu latus pupugisset, me territum e somno excitat, statimque non amplius somnium, sed re vera aderat id quod apparebat. Rogavi autem eam, quænam esset et unde veniret, et quomodo ausa esset accedere ad me dormientem. Illa autem subridenti et læto vultu me hilariter et placide intuens: Sum, inquit, prima ex filiabus magni Regis. Si tu me tibi amicam paraveris, potero te ei efficere familiarem. Nulli enim major est apud eum, quam mihi, fiducia: quoniam ei, ut e cœlo descenderet in terram, et carnem acciperet humanam, ego persuasi. Hæc dixit, et statim recessit. Ego vero cum ad me rediissem, et id quod visum fuerat, mente versarem, judicabam eam esse misericordiam. Propter eam enim et Deus in terram venire, et hominibus similis conspici non est dedignatus.

vestem dat pauperi:

12 Statim ergo surgens ivi solus ad ecclesiam: mane enim jam illucescebat: et fio obviam viro pauperi, qui erat nudus et valde affligebatur frigore. Ei cum me exuissem ea veste, qua eram indutus, trado, apud me dicens: Sciam, an sit verum et non deceptio id quod a me visum, et prius quam venissem in ecclesiam, ad me accedens vir quidam candidatus tradit mihi *b* auri centum nummos alligatos: Hæc accipe, dicens, o amice. Ego autem etsi eos lubenter accepissem, ductus sum pœnitentia, et quamprimum conversus, cogitabam id redderet ei qui dederat, ut qui non indigerem. Is autem qui dederat, protinus evanuerat. Tunc intellexi visionem non esse phantasiam, sed apertam visionem. Ab illo tempore cum aliquid aliud præbuissem. Videam, dicebam, an convenienter promissioni sit mihi Christus centuplum redditurus. Cum autem millies sic faciens, ipsis factis rem ita esse essem expertus, dixi apud me: Cessa; quousque tentabis eum, qui non potest tentari? Cum ego, inquit, tam evidentia accepissem argumenta, isti, qui sunt sordidi et illiberales venerunt ut me arriperent et efficerent socium suæ infidelitas, et me vocarent ad immisericordiam.

centuplum sæpius recipit

bis terve singulis hebdomadis, visit nosocomium.

13 Hujus maximam benignitatem cum considerasset quidam advena, cogitavit eum tentare, qui erat superior omni tentatione. Cum se ergo panniculis induisset, accedit ad eum euntem ad visendos eos qui erant in nosocomio, (solebat enim hoc bis et ter facere in hebdomada) et verbis lugubribus, Miserere mei, inquit, Domine, qui sum captivus. Ille autem jubet distributori dare ei sex nummos. Ille vero iis acceptis et mutato habitu, per aliam viam accedit rursus similiter rogans. Beatus autem ei rursus jubet dari sex nummos. Ad magnum autem virum accedens is, qui dabat, illi in aurem significat eum esse, qui paullo ante alios sex acceperat. Cum vero simulans tertio rursus venisset ad accipiendum, distributor innuit Patriarchæ, eumdem esse rursus significans. Ille autem illud præclarum rursus dicit et facit, ut qui dixerit: Da ei duodecim nummos. Nam ille ipse est Dominus meus, qui me tentat. Sed hæc quidem sic. Oratio autem vult etiam alia plurima tractare, significantia qualis esset vir ille summus circa benignitatem.

Sæpius eidem petenti largitur

a *Titus is fuit, de quo Suetonius cap.* 8. Atque etiam recordatus quondam super cœnam quod nihil cuiquam toto die præstitisset, memorabilem illam vereque laudatam vocem edidit: Amici, diem perdidi.

b *Græce* ἀπόδεσμον χρυσίου *ligaturam, sive fasciculum, auri.*

CAPUT III.

Subventum pauperi mercatori; et nobili.

a

a Mercator quidam possidens navem propriam, cum ei infelicissime cessisset mercatura, gravi premebatur inopia. Ei ergo, cum accessisset et petiisset aliquid auxilii, Beatus jubet dari quinque libras auri. Quas quidem cum accepisset, et ea quibus opus habebat esse mercatus, navigavit. Postquam autem fuit circa Pharon, vi ventorum vexatus, amittit quidem ea, quæ vehebat; navigium vero solum servat vacuum. Accedit ergo rursus ad Patriarcham simul quidem tragice deflens id quod acciderat, et eum ad majorem vocans commiserationem. Ille autem cum audiisset, hortatur quidem ne animum despondeat, aperte autem subjungit, dicens: Nisi iis, quæ tibi reliquæ erant ex iniquitate, Ecclesiæ quoque pecunias conjunxisses, non hoc tibi contigisset. Rursus ergo jubet ei dari decem libras auri, jubens, ne eas injiceret cum aliis. Quamprimum ergo navigavit mercator, accidit ut et pateretur priori gravius naufragium, ut qui cum nave omnis simul amiserit. Cum ergo in extremam cecidisset desperationem, et victus esset animi ægritudine, et nec tantillum quidem posset cohibere motum animi et jam manum sibi esset allaturus; deinde cum quod factum erat, rursus rescivisset Patriarcha, eum accersit. Ille autem accessit veste disrupta, coma evulsa, et caput habens conspersum cinere, habitu miserabilis, miserabilior autem gravitate calamitatis, et multis lacrymis lacrymas oculorum attrahens. Quem etiam hic magnus cum vidisset: Propitius, inquit, sit tibi Deus. Cur propter pusillum et abjectum animum ita es affectus? Confido in Deo meo, quod de cetero tibi navis nullum patietur naufragium. Sed scias hoc tibi nulla alia de causa accidisse, nisi quod hæc navis non juste, non honeste, a te esset acquisita.

iter mercatori naufrago succurrit:

significat ob injustitiam ei calamitatem accidisse

dat ei navem et frumentum

15 Hæc cum dixisset, jussit ei dari unam ex navibus Ecclesiæ, impletam viginti millibus modiorum frumenti. Qua quidem accepta, navigavit ex Alexandria, et vento usus secundo, cum se ipsum tradidisset ei, qui ferebat, ducebatur nihil sciens ubinam esset. Nam cum viginti dies et totidem noctes navis sic curreret, neque ipse, neque ullus alius ex iis, qui erant in navi, nec ex astris, nec ex regionis indiciis, ubinam essent poterant discernere, nisi quod soli gubernatori apparebat Patriarcha, cum eo clavum dirigens. Cum autem præteriisset vicesimus dies, perveniunt ad insulas Britannicas. Quem in locum cum appulissent, inveniunt famem crudelissimam, famem quæ homines illius regionis misere conficiebat. Cum autem eorum Principem convenissent, et ab eis cognitum esset, quod frumentum afferrent, *b* magna animi alacritate impleta est tota civitas, et eos cum magna accepit lætitia, non sine Dei numine eos advenisse reputans. Cum autem insulares totum frumentum emissent, pro dimidio quidem aurum præbentes, pro reliquo autem stannum, (ita enim inter utrosque convenerat) et mercator jam rediret, fit res quædam, quæ digna est, si ulla alia, quæ memoriæ quidem et scriptis mandetur: admittere autem et credere, nisi fidelissimis auribus, nequaquam est facile.

dirigit cursum ejus in Britanniam:

b

16 Cum enim jam *c* Decapolim pervenissent navigantes, nauclerus de nave descendens, cum in quemdam incidisset amicum et familiarem, arte aurificem, datis ei quinquaginta libris e stanno, quod acceperat, pro eo accepit pretium. Ille autem, cum id vellet igne probare, ut sciret quale esset, invenit argentum probum et purissimum. Arbitratus itaque naucleram id magis facere, ut tentaret, quam quod verum esse putaret, accedens eum probris est insectatus, dicens: Quid hoc a te factum est? An non sufficit tempus ad fidem

c

Stannum ejus meritis mutatur in argentum.

EX METAPHRASTE.

fidem faciendam usque in hodiernum diem, quod sine dolo versamur in contractibus? Tu autem nunc, utpote tentans, argentum deposuisti pro stanno. Protinus ergo eo quod dixerat, obstupefactus naucleros: Nihil, inquit, per ipsam o amice veritatem, nihil fecimus ut tentaremus: sed scio me tibi stannum aperte præbuisse. Si autem Patriarchæ precibus mutatum est in argentum, non est hoc novum et alienum. Ille enim hæc potest, qui aquam in vinum, et rursus aliquando *d* eam mutavit in sanguinem. Ut autem vel hinc possis credere, ascende in navem et totum disce cujusmodi sit naturæ. Ille vero ingressus, aperte invenit ipsum, sicut erat, argentum purissimum. Naucleros autem cum omnia statim ab initio usque ad finem exposuisset, ad gloriam Dei et laudem Patriarchæ, qui fuit ei gratificatus, omnes evocavit auditores. Sed pergendum est ad sequentem narrationem.

17 Ad magnum aliquando autem ad ecclesiam accedit quidam nobilis, cui fures quas habebat facultates diripuerant, et qui sic erat ad extremam redactus paupertatem: cujus misertus, quæ tam brevi tempore acciderat, inopiæ, jussit ei dari quindecim libras auri. Ille autem, qui jussus fuerat dare, partim quidem cedens inobedientiæ, partim autem suggestioni eorum, qui administrabant res Ecclesiæ, tamquam non essent multa reliqua, utpote quod nesciret magnus Joannes thesaurum recondere, præbuit quinque solas ei qui rogaverat. Beato autem Joanni ex ecclesia egredienti, mulier quædam vidua admodum dives, ei tradit chartam, in qua scriptum erat donum quingentarum librarum. Quam cum legisset, intellexit ex ea, quæ in ipso habitabat, gratia, id quod non fuerat factum prout jusserat, de diminutione, inquam, quindecim librarum auri. Cum eos ergo, qui id fecerant, accersivisset, de eo examinavit. Cum ii autem de re gesta mentiri conarentur, et non solum in re prius, sed etiam mendaces existere in sermone, eo ipso qui rogaverat accersito, cum rescivisset eum accepisse solas quinque libras auri, ostendens illis chartam mulieris: A vobis, inquit, Dominus est exacturus alias mille. Si enim vos quindecim libras, ut a nobis statutum fuerat, ei qui rogarat præbuissetis, mille et quingentas Deo præbuisset mulier. Ut autem factis fides fiat ejus quod vobis est incredibile, accersite mihi, inquit, hanc ipsam mulierem.

Jubet 15 libras dari nobili pauperi.

pauci dant 5

18 Cum ea autem accessisset, et aurum promissum attulisset; Dic mihi, inquit Patriarcha, an tantum pecuniæ statuisses Deo offerre ab initio? Illa vero cum sensisset illum non latuisse id quod seorsum ab ea factum fuerat, magno metu correpta, universum arcanum enuntiavit, dicens: Revera, Domine, mille et quingentas libras scripseram in charta tibi data. Paucis autem post diebus cum eam evolvissem, inveni mille, nescio quo modo sua sponte deletas. Hinc judicavi Deo omnino non placere, ut plures quingentis libris offerrem. Hæc illis, qui audierant, magnum metum injecerunt: et accidentes simul ad pedes magni Joannis, petierunt ut sibi remitteretur peccatum inobedientiæ. Ille autem Christi amanti viduæ multam a Deo precatus benedictionem, dimisit B. Joannes, ut abiret in pace.

viduæ ei daturæ 1500 mirabiliter solum 500 dat

a Gr. ναύκληρος. Leontius Naucleros, quod infra hic dicitur.

b Ita Gentianus, at MSS. id referunt de solo Principe illius loci, quem ἄρχοντα vocant.

c Ita MSS. Græca, at Leontius Pentapolim.

d Gentianus, id, quasi etiam in sanguinem mutatam dicat. MSS. ipsam aquam in sanguinem mutatam habent quod scilicet Exodi 7, narratur.

CAPUT IV.

Abunde subministrata, quæ largiretur pauperibus.

Huic munifico animo et manui invidens malignus dæmon, suggerit Patricio Nicetæ, quem ei fuisse amicum et familiarem prius diximus, ut quiddam sua virtute indignum cogitaret et diceret. Accedens itaque ad Beatum Manus, inquit, Imperatoris eget multis pecuniis, ut quas ad necessarios usus Reipublicæ quotidie consumat. Nam ipse quoque vides, in quantas angustias redacta sit Respublica. Oportet ergo, ut quæ temere et ad nihil quod oportet a te consumuntur, deferantur ad ærarium publicum. Ille autem nihil propterea conturbatus. Non est, inquit, justum, ut quæ Regi cœlesti sunt consecrata, prodantur Regi terreno. Est hoc enim plane sacrilegium, et non parvum in Deum peccatum. Sin autem tibi visum est sic facere, ecce quæcumque sunt Ecclesiæ, ea accipe, et fac ut volueris, si quidem te nulla ratio ab hac abducit sententia. mea enim voluntate ne obolum quidem dimittam eorum quæ sunt reposita. Nihil ergo, nescio quo modo, ex eo repressus vir ille admirabilis, vocat eos qui sequebantur, et statim jubet tollere pecunias, nihil aliud relinquens Patriarchæ nisi solas centum libras auri.

Nicetas Patricius aurum sacrum tollit:

20 Interim autem dum descendebant ii, qui eas portabant, occurrunt quibusdam ascendentibus ad Patriarcham, qui *a* mellis amphoras afferebant ad eum, in quarum nonnullis inscriptum quidem erat, PRIMARIUM; in aliis autem, FUMO CARENS. Postquam ergo hæc vidit Patricius, et agnovit inscriptionem, significavit Patriarchæ, ut ad ipsum mittatur una ex amphoris. Cum is autem, cujus fidei hæc commissa fuerant, eorum, ut mos est fecisset periculum, et deinde intellexisset, quod in eis factum erat miraculum, et B. Joanni significasset, quod sunt omnia auri plena, illico unam mittit ad Patricium, quod inscriptum erat, MEL PRIMARIUM. Ad eum autem mittit etiam litteras, quarum hæc erat vis: Dominus qui dixit, Non te dimittam, nec te derelinquam, ipse pro iis, quas tua *b* Celsitudo nunc abstulit, pecuniis reddit alias. Id autem tibi declarabit quæ nunc ad te missa fuit amphora, quæ est una ex iis. Scias ergo, quod Deum, qui spiritum et alimentum omnibus suppeditat, homo, in quem cadit interitus, nequaquam poterit in angustum redigere. Porro autem præcepit etiam iis, qui ferebant amphoram, ut eis præsentibus aperiretur in conspectu Patricii, et ei renuntiarent, quod aliæ omnes, quas vidit, ita se habent, et sic sunt auro plenæ. Cum eum ergo invenissent convivantem, ei tradunt epistolam, ostendentes etiam amphoram. Quam quidem postquam vidit, Irascitur mihi omnino dominus meus, inquit: neque enim unam mihi solam misisset. Qui autem portabant, quomodo fuerat eis imperatum, cum in ejus conspectu aperuissent amphoram, et pecunias effudissent, annuntiabant fuisse reliquas auro similiter repletas. Cum vero perlegens epistolam, invenisset quod homo Deum non potest in angustum redigere, ad se postea reversus et timore repletus, (eorum enim, quæ non recte facta sunt, pœnitentia cito movetur generosa virtutis amans anima) Vivit Deus, exclamavit, nec humilis Nicetas sustinebit tentare eum in angustum redigere.

sed melle in aurum mutato,

Heb. 13. 5

Jos. 1. 5

compunctus omnia reddit, et multa de suo.

21 Cum statim itaque surrexisset, et quascumque ex ecclesia sustulerat pecunias; rursus sumpsisset, et ipsam quæ missa fuerat amphoram, quinetiam e suo libras trecentas addidisset, ascendit ad Patriarcham, veniam petens inconsiderati consilii. Ille autem eum libenter excipiens, neque ei exprobravit, neque aliquid locutus est, quod ei afferret molestiam: sed verbis potius animum consolantibus, et spiritualibus admonitionibus confirmatum amandavit. Ab eo autem tempore tanto fuerunt inter se conjuncti vinculo amicitiæ, ut etiam Patriarcha fuerit ejus filiorum susceptor. Ut autem non solum per uberiorem laxamque et solutam vivendi rationem cognosceretur animus ejus incomparabilis, et bona spes ejus in Deum fidei; sed etiam per angustiorem, quam esset probatus, esset evidens: (Clarum est enim, quod sunt utraque periculosa, nempe et res secundæ, quæ enervant et emolliunt, a Deique recordatione ejiciunt; et res adversæ rursus, quæ in arctum cogunt, pusillumque et abjectum

deinceps Joanni amicus.

abjectum animum efficiunt) propterea providit Deus, ut is cadat in egestatem. Quonam modo autem id provisum sit, dicam.

mutuum accipit, ut pauperibus succurrat.

22 Cum magna multitudo eorum, qui manum Persicam effugerant, confugisset Alexandriam, et esset magna alimenti penuria, maxime quod nec illo tempore Nilus ascendisset, ut consueverat, et pecuniæ Ecclesiæ essent consumptæ; coactus est ille magnus mille libras auri mutuas accipere ab aliquibus. Cum autem eas quoque consumpsisset, agitabatur magna sollicitudine, et Dei orabat benignitatem, ut in rebus dubiis aliquam viam excogitaret. Sed etiamsi ad tantam redactus fuisset inopiam, non fuit tamen victus a calamitate, non divinas leges et sacras constitutiones affecit dedecore, nec intermisit commissum sibi gregem accurate regere. Itaque cum quidam Clericus, ex iis qui secundas nuptias contraxerant, abundans divitiis, vellet consequi gradum Diaconatus, rescivisset autem has Patriarchæ angustias, et arripuisset tempus tamquam opportunum, si pecuniis levata inopia assequeretur id, quod desiderabat; chartam tradidit B. Joanni, quæ sic habebat: Cum accepissem angustias in quas redacta est munifica dextera mei Domini, non existimavi oportere me quidem degere in deliciis et rerum abundantia, Dominum autem meum redactum esse in angustias. Sunt apud me frumenti quidem multa millia, auri autem centum libræ et quinquaginta: eas velim per te dare Christo, si tantum judicatus fuero dignus ejus Diaconatu per sanctam tuam ordinationem. Inventum enim est alicubi quid dictum fuisse apud Apostolum, ex necessitate legis quoque fieri translationem.

oblatum a bigamo pecuniam, ut Diaconus fieret,

Hebr. 7. 12.

23 Eum ergo seorsum accersit Patriarcha, non volens multis præsentibus eum afficere dedecore, et dicit ei: Tua quidem oblatio, o fili, est magna et huic tempori necessaria. Sed est vitiosa, et propter hoc ipsum non admittenda. Non ignoras enim, quod oves, quæ ex lege offerebantur, si non essent vitii expertes, etiamsi essent magnæ, non poterant admitti ad sacrificium. Qua de caussa nec munera Cain Deo fuerunt accepta. Illud autem: Ex necessitate etiam fieri legis translationem, hoc ab Apostolo dictum esse scimus de lege veteri. Quid enim tibi videtur, quod situm est apud fratrem Domini Jacobum? Sic autem habet: Qui totam legem impleverit, in uno autem lapsus sit, esse omnium reum. Fratres autem nostros pauperes, etiamsi nos versemur in inopia, at qui aluit Deus usque in hodiernum diem, ipse eorum quoque de cetero curam geret, si modo nos ejus mandata servamus immobilia. Quid est enim quod facere non possit? aut quid sit difficile ei qui quinque panes in deserto aliquando multiplicavit, si decem modios, qui sunt in meo horreo, benedixerit, eos in magnam augere multitudinem? Quamobrem tibi, o fili, conveniet id, quod Simoni dictum est in Actis: Non est tibi pars, neque sors in hac parte.

rejicit

Jac. 2. 10

Act. 8. 21

simulque duæ illi naves onustæ frumento appellunt

24 Nondum ille dimissus domum re infecta redierat, cum magno Joanni significatur duas naves Ecclesiæ in portum appulisse, ferentes ex Sicilia multa frumenti millia. Quod quidem cum ille audivisset, procidens in genua, Deo egit gratias, dicens: Qui te quærunt, Domine, et servant tua mandata, non minuentur omni bono. Quamobrem magnifico sanctissimum nomen tuum, quod non permiseris servo tuo, ut tuam gratiam venumdaret pecunia. Sed sic quidem in angustiis dilatatus vir inclytus, non prodidit pro usu rerum necessariarum accuratam regulæ observationem.

a *Leontius lagunculas scribit missas fuisse*, habentes pecunias, *non mel*... *ut earum aliam hic alium mutari in pecuniam mellis, sed Providentiam providentem agnosceret in hisce muneribus et tempore missis* ... le bráxe bóŝéres gloriositas

CAPUT V.

Mansuetudo animi.

Oportet autem dicere etiam indicium magnæ, quam habuit, tolerantiæ, et narrare quam se perfecte gereret in hoc præcepto. Duos quosdam ex suis Clericis, qui inter se invicem fuerant debacchati, vir admirandus subjecerat segregationi. Quorum unus quidem pœnam lubenter subierat; alter autem cum eam invenisset tamquam prætextum suæ socordiæ, precum quidem et congregationum nullam omnino curam gerebat, vacabat autem omnino suis cupiditatibus; deinde minabatur etiam, se magni illius viri summam illam et sanctissimam simplicitatem calliditate aliqua circumventurum. Dicunt vero aliqui, hunc quoque eum esse, qui Nicetæ Patricio suggesserat, ut pecunias tolleret Ecclesiæ, dum existimaret se ea ratione Patriarcham affecturum molestia. Cum ergo hoc magnus cognovisset Patriarcha, timens ne forte is a diabolo consumeretur, cum erat vocaturus et dignaturus commiseratione, meliore autem providentia mandatur oblivioni id, quod animo cogitabat, ut suprema ejus humilitas fieret evidens majori commiseratione.

ex Metaphraste

Clericos percussores excommunicat

26 Nam cum adesset dierum omnium præcipuus, ipse autem astaret a in altari, et incruentum offerret sacrificium, ea ipsa hora, in qua sacrum velum auferret a sanctis donis, recordatus ejus, qui odium in eum conceperat, et memor præcepti Dominici, quod jubet quidem dimittere donum ante altare, procedere autem prius ad fratris reconciliationem, et tunc donum offerre; significat Diacono, ut connexam resumat petitionem, et sæpe dicat, donec ipse redierit. Ipse autem ventrem prætexens, egressus est ab altari, et mittit magna celeritate, ad se vocans illum Clericum, qui quidem mox aderat. Sanctus vero procidit ad ejus pedes, nihil omnino aversans oculos eorum, qui aderant, veniam postulans. Deinde ille, qui prius fuerat insipiens, videns hoc sacrosanctum caput projectum ad suos pedes, fuit statim fractus animo, timens ignem de cœlo, et quæ illinc mittuntur fulmina. Ipse quoque pronus cadens, petit ab eo veniam. Beatus autem Joannes, Deus ambobus, inquit, ignoscat fili mi. Deinde eum quoque secum assumit, et cum gaudio et cum quanta dici non potest voluptate aram ingressus, tunc ausus est Deo dicere cum fiducia: Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Abhinc ergo fuit hic Clericus adeo modestus et moderatus, ut visus sit dignus, qui ordinaretur Presbyter. Sed hoc quidem, sicut diximus, est indicium magnæ illius tolerantiæ et moderationis.

a

Matth. 5. 23

petit ipse veniam ab eo qui peccarat

27 Aliud autem narrabo, quod est non multum dissimile ei quod præcessit. Est Angelorum, ait quidam ex Patribus, nequaquam depugnare, sed esse in pace perpetua: dæmonum autem irrevocabiles per totam vitam exercere inimicitias: hominum vero sapientum breviter quidem fortasse irasci, cito autem et paullo post currere ad reconciliationes. Cum ergo huic magno Joanni incidisset ut nonnihil esset ira percitus adversus eum, cujus sæpe mentionem fecimus, Patricium; illo quidem defendente rem injustam lucri caussa, non patiente autem Joanne propter zelum justitiæ; cum jam hora advenisset undecima, Patriarcha per nuntium primum ex Presbyteris ei significat, dicens: Sol jam est in occasu, o vir maxime venerande. Ille autem hoc verbo tamquam stimulo aliquo compunctus animo, statim surrexit et venit ad Sanctum. Quem cum ille lubens excepisset et esset amplexus: Crede mihi, inquit, nisi fuisset mihi exploratum, quod te molestia affecissem, forte nihil dubitans aut pensi habens, ipse ad tuam venissem Magnificentiam. Quid enim, si communis quoque noster Dominus non est dedignatus obire civitates et vicos, utilitatis gratia et curationis?

iracundiam deponit pulsatus a Niceta Patricio

28 Omnibus autem qui aderant admirantibus summam moderationem, dixit ei Patricius: Non amplius capiunt aures meæ, inquit, o Domine, delationes eorum, qui criminantur. Cui dixit sapiens Magister: Persuasum tibi sit, inquit, o fili fidelissime, quod si simpliciter

cum illo reconciliat

monet non temere credendum delatoribus

EX METAPHRASTE.

simpliciter et absque examinatione essemus aures præbituri omnibus, pararemus nobis examen decies mille peccatorum; et maxime nunc tali in tempore, quando refrixit omnibus caritas. Scio enim ego, quod propterea quod credideram aliquibus, quibus obtigerat rectio civitatis, et eorum verbis solum essem inductus, nonnullos cum minime oporteret, sæpe affecerim molestia. Quo factum est, ut non paucorum me de cetero subierit pœnitentia. Quamobrem cum semel et bis et sæpe incidissem in fraudem eorum, qui criminantur, de cetero apud me constitui, non amplius aliquid pronuntiare in aliquem, priusquam audiissem jus utriusque partis: et iis qui facta ad me deferebant, sum minatus, quod si deinceps fuissent deprehensi inanes aliquas nugas ad meas aures deferre per calumniam, easdem daturi essent pœnas, quas qui est revera calumniator. Ab illo itaque tempore excisa fuit omnis calumnia sycophantarum. Quamobrem tuam quoque rogo Magnificentiam, ne tam simpliciter et tam facile admittas malignorum hominum calumnias, sed eas prius diligenter examines. Neque enim hinc mala nascuntur mediocria: sed et bonorum publicationes, et verbera, et cædes sæpe per mendacium multi innocentes subierunt, et ab iis universa propemodum est eversa vita hominum. Has admonitiones cum tanquam a Deo accepisset Patricius, pollicitus est se eas esse perpetuo servaturum.

Nepotem injuria affectum consolatur,

29 Aliud addatur iis quæ dicta sunt, quod satis potest exprimere ejus mansuetudinem atque patientiam. Magni Joannis consobrinus erat, nomine Georgius. Is contumelia affectus ab aliquo caupone civitatis vehementer fuerat morsus, et id ferebat gravissime. Id enim faciebat et magnum quod erat inter eos discrimen, nempe et ejus cum Magno affinitas, et nimiæ sordes et humilitas ejus qui fecerat injuriam. Accedit ergo seorsum ad B. Joannem adolescens, cum lacrymis et dolore cordis, quo agebatur, deplorans injuriam. Cum sic eum vidisset victum ab omni perturbatione Patriarcha, volens eum demulcere et veluti recreare, et, Ausus est, inquit, omnino os adversus te aperire, et omnino contumelia afficere aliquis eum, qui est mihi carissimus? Benedictus Dominus, rem in ipso faciam, ut admiretur omnis Alexandria. Postquam autem vidit eum propter id, quod dixerat, paullulum remisisse de animi ægritudine; Fili, inquit, mihi jucundissime, si revera vis meæ parvitatis esse et nominari consobrinus, para te ipsum non solum adversus contumelias, sed etiamsi sit amplius aliquid dicendum, etiam adversus ipsa flagra. Vera enim nobilitas non ex sanguine et carne, sed ex virtute animæ accipit formam et characterem. Statim ergo

injuriæ auctorem liberat a vectigalibus,

accersito principe cauponum, ei denuntiavit, ne consuetum deinceps vectigal acciperet ab eo, qui suum consobrinum affecerat contumelia, aut aliquid ex iis, quæ ab eo de more dabantur Ecclesiæ. Propter quæ admirati omnes incomparabilem illius patientiam, intellexerunt omnes hoc esse supplicium, quod erat miratura tota Alexandria.

30 Sed forte in iis quidem, qui ad ipsum pertinebant, tam diligenter cavebat, ne memor esset acceptæ injuriæ; alios autem negligebat in rebus hujusmodi. Nequaquam. Cum enim rescivisset quemdam ex Diaconis, nomine Damianum, odio habere propinquum,

reservantem injurias jubet prius reconciliari.

ut qui recordaretur acceptæ injuriæ, denuntiavit Archidiacono, ut in tempore participationis Sacramentorum ei ostenderet eum, qui memor erat injuriæ. Cum ergo cognovisset, eum manu accipiens: Vade, dicit ei, et fratri primum reconciliare, ut vult præceptum, et tunc sumes Sacramenta Christi, qui non est memor acceptæ injuriæ. Ille autem pudore affectus, præsentibus omnibus promisit se hoc esse facturum, et tunc eum impertit sanctificatis. Deinceps ergo invasit timor non solum Clericos, sed etiam laicos, et cavebant ne ullum odio haberent, et essent acceptæ injuriæ memores, timentes ne multis præsentibus sic pudore afficerentur. Sed tam accurata quidem et exacta fuit ejus vita, tam quod ad ipsum attinebat, quam quod ad eos, qui ab illo pascebantur.

a Ferteret Hervetus tribunali; perperam. Græce τῷ βήματι παρατῆς quod in re sacra, ut hic ex adjunctis patet, pro altari sumitur.

CAPUT VI.

Disciplina domestica, ratioque vitæ exterior.

Scripturis studet.

Præter alia autem bona, in sacrarum quoque Scripturarum cognitione summe laboraverat et plurimum est meditatus, non sine voluptate et studio acerrimo. Licebat ergo videre quotidie in congressione quæ fiebat in secreto, eum nihil fere aliud loquentem aut quærentem, quam narrationes Patrum, qui erant magni nominis, et problemata dogmatica et quæstiones ad Scripturam pertinentes. Hæc autem maxime propterea, quod tunc abundabat multitudo hæreticorum, ad quos evertendos adsciverat eos, qui illis temporibus erant excellentissimi, Joannem, inquam, et Sophronium.

Detractiones et otiosos sermones non fert.

32 Porro autem ei quoque erat studio conservare consessum nulli detractioni affinem, et nulli vano sermoni. Quod si quis ex iis qui considebant, tale quid proposuisset, ille ingeniose et apte id repellebat, injiciens bonam aliquam quæstionem et animæ utilem. Si is autem esset crassus et plebeius, et qui non recedebat, ab iis quæ sunt consueta, præsentem quidem non male tractabat, nec se iracunde et aspere in eum gerebat, præcipiebat vero ne eum sinerent amplius esse e concilio, ut per eum unum fierent alii cautiores et diligentiores.

Mortis memoriam sibi jubet inculcari.

33 Ut autem mortis memoriam suæ cogitationis profunde imprimeret, et eam perpetuo haberet præsentem, et ante oculos, quid facit? Jubet sibi extrui monimentum: ei autem finem non imponi, sed semiperfectum sic relinqui. Deinde eos qui præfecti erant operi, cum esset festum aliquod insigne, accedentes in conspectu omnium, qui considebant, aperte dicere: Monimentum tuum in hodiernum usque diem est imperfectum, Domine. Jube ergo, ut id finem accipiat. Incertum est enim, qua hora fur ingrediatur, nempe mors.

In victu, vestituque frugalis

34 Sed quis illius victus tenuitatem, et quæ erat circa vestem et stratum utilitatem et mediocritatem, recte enuntiaverit? Cum aliis enim ne hanc quidem neglexit virtutem, adeo ut vulgus et eos qui sunt contempti, in his ne superaret quidem. Quidam certe ex habitatoribus civitatis, qui erat ei familiarior, cum rescivisset quomodo res se haberet, *a* opertorium emptum triginta sex nummis mittit ad Beatum, plurimum rogans ne id recusaret, sed se eo indueret. Hoc ergo cum et propter viri fidelitatem, precumque contentionem et ardorem facere voluisset, non cessavit tamen tota nocte lamentari (ut postremo exposuerunt, qui ei assidebant.) Quis, dicens, non condem-

utitur stragulo obsoleto,

narit me miserum Joannem, si mihi licet tegi tegumento triginta et sex nummorum, fratres autem mei (proh dolor!) secundum Christum, sub dio perpetuo degant concreti frigore, et nec minimum quidem et vilissimum pannum habeant? quorum plurimi quidem ventre vacuo et incœnati recumbunt, et vel ipsas, (hei mihi!) quæ a mensa mea cadunt, micas cupiunt, sicut pauper Lazarus. Heu! heu! quam multi nunc hospites et peregrini ad hanc venerunt civitatem, qui non habent ubi caput reclinent, esurientesque et sitientes jacent in medio foro. Ego autem me delicate omne genus explens bonis, præter alias delicias hoc quoque nunc sumptuoso induor tegumento. Quid ergo illo die expecto me auditurum? Quid aliud, quam, Recepisti bona tua in vita tua, pauperes autem mala et propterea ipsi quidem nunc accipiunt consolationem, tu autem cruciaris pro meritis? Sed benedictus Deus, non amplius eo tegetur humilis Joannes, sed ejus pretio induentur pauperes.

35 Cum primum itaque illuxisset, mittit opertorium

rium

mox id vendit, ut pretium det pauperibus:

idque sæpius:

rium in forum venumdandum: quod cum vidisset is qui obtulerat, rursus emit et ad eum adfert. Ille autem accipit quidem, rursus vero mittit ad forum. Cum autem bis et sæpe hoc factum esset, magnus Joannes significat ei qui offerebat: Videamus, dicens, quis ex nobis prius defatigabitur, ego quidem ipsum vendens, tu autem emens et offerens, erat enim valde dives. Quamobrem dedita opera volebat magnus Joannes ex eo lucrifacere, ut illius bona ad pauperes effluerent. Dicebat autem etiam tale quid, quod si quis ab his delicatis et divitibus, et maxime iis qui sunt immisericordes, posset arte aliqua et ratione ad ipsas usque auferre tunicas, ut benefaceret indigentibus, ab eo quod decet minime aberraret. Sic enim res duas efficiet pulcherrimas; unam quidem, quod illorum animis salutem conciliabit; alteram autem, quod ex rebus alienis non parvam neque levem sibi parabit mercedem. In testimonium autem ejus quod dicebat, adducebat etiam id quod magnus fecit Epiphanius, qui effecit, ut pecuniæ Joannis Episcopi Hierosolymitani pia quadam via et ratione distribuerentur pauperibus.

a *Heracte Ciliciani. Græce* [illegible] stragulum barbaricum e villosis pellibus.

CAPUT VII.
Historia S. Petri Telonarii.

Petrus Telonarius panem in pauperem projicit,

Addebat vero aliud quoque, quod a fideli quodam et amante veritatis dicebat se audivisse in Cypro, qui sic narrabat, ea quæ dicebat, jurejurando confirmans. Cum essem in Africa, habitabam apud quemdam publicanum, valde quidem divitem, sed admodum immisericordem, et pauperem quod attinet ad misericordiam. Cum autem accidisset, ut tempore hiberno sol luceret calidius, pauperes simul congregati calore fruebantur. Ut solet autem in his evenire, domos enumerabant: illas quidem, quæ erant misericordium et sua communicantium, laudantes; eas autem, quæ possidebantur a parcis et nihil elargientibus, miseras dicentes et execrantes. Cum quibus, inquit, etiam meum commemorarunt dominum. Sic itaque invicem rogabant, an aliquis unquam illinc fuisset eleemosynæ particeps? Cum vero nullus esset ex omnibus qui affirmaret se accepisse; unus ex illis: Sed quid, inquit, mihi dabitis, si ego hodie recedens illinc consecutus fuero misericordiam? Cum autem de ea re pacta conventa inter se fecissent, pauper cum stetisset ex adverso vestibuli publicani, invenit ipsa hora pistorem trahentem mulum panibus onustum, ipsumque venientem per viam quæ tendit ad ædes. Cum itaque pauperem ex adverso stantem vidisset publicanus, et solo tristi habitu provocantem eum ad misericordiam; (neque enim vel solam vocem audebat emittere, ne virum irritaret alienum a misericordia) simulque furore percitus, uno pane arrepto, et eo [illegible] tanquam lapide, jecit in pauperem. Quem ille protinus accepit, et abiens ostendit aliis, affirmans quod accepisset ab ipsis manibus publicani.

37 Nondum duo dies præterierant, et publicanus morbo correptus mortifero, cum mentis subiisset ecstasin, videbat a se exigi rationem suarum actionum. Deinde videbatur etiam adesse trutina, utraque discernens: in cujus sinistra quidem lance videbat nigros esse congregatos, et multa ejus turpia facta in lance deponentes. In dextera autem, viros quidem candidatos et forma terribiles assistentes, nihil vero boni invenientes, quod contra possent in lance collocare, esseque mœrentes et tristes, et dicentes: Nihil habemus aliud quod opponamus, nisi panem illum, quem duobus ante diebus, et nec ipsum quidem sponte, dedit [illegible] pauperi. Cum in altera itaque lance eum imposuissent, fecerunt trutinam ex utraque parte ex æquo propendentem. Tunc illi publicano dicunt viri candidati: Recede, et adde huic pani, et [illegible]. Nam illi, quos vides, nigri [illegible] te accipere. Cum [illegible] tum

et cum [illegible] *latera appendi, et multis peccatis opprimi*

EX METAPHRASTE

itaque experrectus esset, et ad se rediisset, agnovit vera esse, quæ visa fuerant. Nam quæcumque ab ineunte ætate ab eo facta fuerant, et quorum jam erat oblitus, videbat illos Æthiopes utique congregantes, et in lancem imponentes. Quamobrem sæpe obstupefactus, Papæ! dicebat, quanta est virtus eleemosynæ. Si enim unus panis, isque per iram pauperi projectus, tantum potuit; a quam multis malis se poterit liberare, qui hilariter bonis suis impertitur pauperes? Adeo ergo munifice usus est eleemosyna, tam abunde ambabus, ut dici solet, effudit manibus, in ventres pauperum infundens; ut postquam omnia profudisset, ne suo quidem parceret corpori, sed eo quoque aleret pauperes, vendita libertate, ut paullo post clarius ostendemus.

fit liberalis in egentes:

38 Ei enim eunti in telonium, occurrit nauta nudus ex naufragio: quem quidem cum vidisset, veste statim se exuens, quæ erat delicata et sumptuosa, ei donat, multum precatus, ut ea perpetuo indueretur. Ille autem partim quidem erubescens uti veste magnifica, partim vero aliarum quoque rerum egenus, in foro exponit ut venderetur. Cum autem revertens Publicanus eam vidit pendentem, magno fuit affectus dolore, et erat tristis, reputans quod non ei licuisset relinquere pauperi aliquod monumentum suæ misericordiæ. Hæc cum cogitaret, ei obrepit somnus. In somnis autem ad eum accedit vir quidam insignis, sole specie alacrior, crucem quidem habens in capite, indutus autem veste, quam ipse dederat nautæ. Qui cum prope accessisset, Cur, inquit, care Petre (hoc enim erat nomen Publicano) angeris et cruciaris? Ille autem perinde ac si nosset, quisnam esset qui loquebatur, Quoniam, inquit, Domine, quæ tu nobis abunde præbes, ea nonnullis sæpe impertientes, non videmus eos recte uti iis quæ data sunt, propter turpe lucrum. Ille nondum impleverat orationem, et qui apparuerat ostendens ei vestem, Agnoscisne hanc? inquit. Cum is autem affirmasset; ille rursus, Ecce, inquit, ex quo tu mihi eam præbuisti, ea perpetuo induor.

vestem dat nautæ

videt Christum ea indutum

39 Postquam autem eum dimisit somnus, hæc mente agitans, Benedictus Dominus, aiebat: si Christus videtur esse unus ex indigentibus, non desistam, donec ipse quoque sim unus ex iis minimis. Statim ergo vocato Procuratore domus, qui fuerat ab ipso emptus: Volo, inquit, tibi credere quiddam arcanum, quod si enuntiaveris, aut nisi effectum reddideris, quod volo, procul recedes a meo conspectu, et vendere in barbara regione. Hæc cum dixisset, decem libras auri ei tradidit, quæ erant ei [illegible] necessariæ. Deinde: Me quoque, inquit, [illegible] ad hanc negotiationem, (hoc est enim arcanum) et cum [illegible] sanctæ civitatis, illic me vende Christiano tanquam mancipium. Quod autem ad te ex eo redierit pretium, quod [illegible] fuerit, detur pauperibus. Cum post [illegible] diu in his [illegible], vix tandem ei persuasisset, venditur unus eo Hierosolymam [illegible] in locum, cum in quemdam [illegible] cui erat quidem arte argentifex, mendicus et Procurator, [illegible] autem ei nomen Zoilus, qui propter [illegible] redactus erat ad inopiam) Servum, inquit, mihi valde bonum, quem si me audies emeris, nihil est in quo pœniteat, quo tu in [illegible] pristinam redeas felicitatem. Est enim non solum bonis moribus, sed etiam in fundendo auro summe exercitatus, fuerat enim Petrus hac quoque arte summe deditus. Ille autem [illegible] in medium adducens propter [illegible], dicebat se non posse [illegible] emere. Sed tamen ille verbis [illegible] persuasus, et [illegible] acceptis [illegible], emit zelo ferventem Petrum triginta nummis. Quos cum accepisset Procurator, abiit Constantinopolim.

seipsum per Procuratorem vendi jubet.

venditur 30 nummis

40 Licebat ergo videre eum, qui propter Christum voluntariam sibi elegerat servitutem, diligentissime domesticis [illegible] ministerium [illegible], quæ [illegible] erant, [illegible] vasa [illegible] et vasculus: [illegible] incrementum [illegible] ipse- rent,

Servit cum [illegible] *propter ipsum benedicitur*

A METAPHRASTE. Job 42

rent, ut benedicerentur ejus ultima, sicut Jobo, magis quam priora. Qui etiam summam ejus virtutem veneran , cogitabat eum manumittere, etiamsi ille id minime admiserit, volens potius in servitute propter Christum perpeti, quam cum libertate quiescere. Sed quis dicere omnino potuerit eas, quæ ei a maligno

multa patitur

inferebantur, afflictiones? Quicumque enim erant a familia, tanquam emotæ mentis quempiam reputantes, aliquando quidem eum irridebant, aliquando autem alapas infligebant, et non desistebant ei omnibus modis afferre molestiam. Quotiescumque autem con-

Christus in somnis eum solatur

tigisset eum, contumeliis a conservis affectum, dormire cum animi ægritudine, toties ei assistebat in somnis, qui in Africa ab eo visus fuerat, ferensque ejus vestem, et pretium triginta aureos habens in manibus : Ne sis tristis, aiebat, frater Petre. Ego enim etiam tuum accepi pretium, sicut prius vestem.

41 Intercessit aliquantum temporis, et quidam qui erant ejusdem cujus Petrus regionis, arte aurifices, voti caussa et adorationis pervenerunt ad loca veneranda. Quos dominus ejus, ut qui essent ejusdem artis, domum ductos accepit omni benignitate. Petrus autem cum eis ministraret, et viros agnovisset, seipsum celabat pro viribus, et omnibus modis conabatur latere. Illi vero tanquam per figuram corporis eum indagantes, agnoverunt. Et primum quidem inter se susurrabant, dubitationem enim eis afferebat

a gentilibus suis agnitus,

similitudo. Postquam autem illum ipsum esse aperte agnoverunt, communiter eum statim alloquentes, qui eos invitaverat : Quid sibi vult, dixerunt, quod vir talis tibi ministrat, qui est unus quidem ordinis senatorii, splendore autem nulli est secundus? Is enim, qui nunc nobis servit in mensa, est Petrus Publicanus, de quo Imperator quidem magnum accipit dolorem, magnum autem Senatus quoque, ut qui evanuerit.

fugit.

42 Eos hæc verba dicentes cum audiisset Petrus, statim humi quidem jacit discum, quem habebat in manibus, cursu autem descendit ad vestibulum, in quo adstabat quidam adolescens, ab ortu surdus et mutus, qui nutu poterat claudere et aperire. Cui Petrus : Tibi dico, inquit, qui es surdus et mutus, In nomine Christi Dei nostri, audi me, et aperi. Ille autem, Sicut jubes, respondit : et statim aperuit. Ille vero currens, protinus est egressus. Deinde ascendens janitor lætus, narravit quod in ipsum fecerat

surdo et muto voce et auditu impetrato.

miraculum. Dicebat enim se vidisse flammam ignis procedentem ex ore magni Petri, ad aures ejus pervasisse. Quæ, inquit, cum me totum circumfulsisset, repente fecit audire et loqui. Hæc cum narraret is, qui prius erat surdus et mutus, subiit omnes stupor et admiratio, et statim quam maxima potuerunt celeritate, aggressi sunt eum persequi. Cum ubique autem scrutati essent, non potuerunt eum, quem quærebant, comprehendere. Quamobrem eos magna subiit pœnitentia, et deplorabant quod non magis animum attendissent : quo factum erat, uti Dei hominem tantis afficerent contumeliis, verberantes et insultantes, et eum quotidie irridentes.

CAPUT VIII.

Alienæ virtutis imitatio.

Joannes quæ ita legeret aut loqueretur

Tales erant misericordis et clementis Joannis animæ benignæ et humanæ narrationes. Maxima enim ex parte, quæcumque incitabant ad commiserationem et amorem in pauperes, ea volebat dicere et audire. Assidue quidem certe investigabat vitam eorum Patrum, qui fuerunt celebrati propter eleemosynam, et in hoc per totam vitam magnum ponebat studium, ut qui vellet eadem via, qua illi, ingredi.

Serapion Sidonius in pauperes liberalissimus.

44 Cum itaque aliquando incidisset in vitam divini Serapionis Sidonii, non cessabat virum illum admirari et res illius narrare, quemadmodum cum aliquando in egentem incidisset pauperem, se pallio exuit et ei dedit. Deinde cum obviam factus esset al-

Pallad. c. 83.

teri algenti, similiter ei præbuit tunicam : et de cetero sedit nudus, ulnis solum tenens Evangelium. Deinde ab aliquo interrogatus, quisnam eum nudas-

Matth 19 21

set : Hoc, inquit, ostendens Evangelium. Cum vero eo quoque vendito pro eo acceptum pretium distribuisset pauperibus, cuidam discipulo, qui eum rogavit, Ubi est, Pater, parvum Evangelium? Crede mihi, inquit, fili, parens ei qui dixit : Vende quæ habes, et da pauperibus; ne ipsi quidem libro, in quo hoc scriptum erat, statui parcere.

monachum cum puella circumeuntem cædi jubet

45 Addatur hoc quoque iis quæ dicta sunt, afferens auditoribus non mediocrem utilitatem. Quidam monachus illo tempore puellam ducens speciosam, obibat civitatem : cum autem quidam ex Ecclesia eum vidissent ad multorum offensionem eam circumagentem, introducunt ad B. Joannem. Ille autem verbis illorum inductus, ut qui existimasset eos zelo divino illum admonuisse, ipsum et puellam jubet vehementer cædi, deinde eos in diversis custodiis includi. Cum autem factum esset quod jusserat, et eos accepissent custodiæ, et nox jam adventasset; monachus ei apparet in somnis, ostendens tergum notatum vibicibus et stigmatibus, ei dicens simpliciter et placide : Quid vero hæc tibi placent Domine? Crede, nunc quidem certe semel deceptus es, ut homo.

46 A somno autem excitatus, accersit illico monachum, educens eum e custodia, præ plagis vix valentem ingredi. Deinde cum in ejus vultum conje-

ejus innocentiam cognoscit.

cisset oculos, agnovit eum esse, qui fuerat ab eo visus. Cumque vellet scire, an tam multas accepisset plagas, quam multas habens in somnis apparuerat, jubet eum linteo succinctum aperire dorsum. Cum divina autem providentia fuisset linteum solutum, apertæ fuerunt partes occultæ, et conspectus est monachus propemodum exectus et mancus virilibus, etiamsi propter florem ætatis non fuisset prius immunis a suspicione. Statim ergo eos qui illos detulerant, a suis gradibus deturbatos, tres annos arcet a communione. Pio vero monacho se, ut par erat, excusavit, et rogavit ut ei condonaret peccatum

delatores punit

admissum per ignorantiam. Sed hoc solum dixit se non laudare, quod nullo adhibito custode obiret civitates, cum esset monachus, et videretur adeo juvenis, et traheret secum feminam, et esset multis caussa offensionis.

47 Ille vero cum ea, qua par erat, reverentia et modestia, Benedictus Dominus, inquit, Domine, non mentior. Non multis ante diebus cum essem Gazæ, et illinc festinarem ad adorandum SS. Cyrum et Joannem, hæc puella mihi vespere fit obviam et ad meos pedes procidit, rogans ut mecum iter ingrederetur, eo quod vellet esse Christiana, erat enim Hebræa. Ego autem Dei veritus judicium, qui dixit, ne ex pusillis aliquem despiceremus, obediens admisi eam viæ comitem, maxime confidens, quod cum essent mihi membra ita affecta, non esset facile ini-

offert ei pecuniam, quam respuit.

mico struere in me tentationem. Cum illuc autem venissem, et vota reddidissem, feci eam catechismo instrui et baptizari, et de cetero eam circumduco in simplicitate cordis, et mendicans eam alo, studens si possim eam collocare in aliquo monasterio Virginum. Hæc cum audiisset ille Beatus, Papæ, inquit, quam multi sunt occulti servi Dei, etiamsi sint nobis ignoti! Cum autem monachum donaret centum nummis, ille non accepit, dicens : Monachus si habet fidem, non indiget pecuniis : sin autem nummos amat, est omnino fide defectus. Hæc cum dixisset et adorasset, recessit.

Joannes ad moribundos

48 Quam magnum autem studium poneret Beatus, ut mortis meminisset, et quod plurimi faceret efficere ne ejus recordatio deleretur, dictum quidem est prius, dicetur autem nunc quoque. Nam cum lethalis morbus aliquando invasisset civitatem, maximæ illi erat curæ accedere ad ægrotorum visitationem, et eorum qui decedebant sepulturam. Sæpe autem

etiam

etiam assidebat iis qui emittebant animam, et eorum oculos suis tegebat manibus. Jubebat synaxes quoque celebrari pro iis, qui dormierant, asserens et affirmans defunctis multum prodesse quæ pro eis fiunt commemorationes et sacra ministeria.

suadet sacra pro mortuis fieri;

49 Ad fidem autem faciendam eorum, quæ dicebantur, tale quid etiam narrabat, quod factum fuerat non ita multo ante. Dicebat enim, quod a Persis quidam abductus captivus, in custodia, quæ appellatur Lethe, asservabatur vinctus. Lex autem erat apud Persas, ut qui conjecti erant in eam custodiam, numquam revocarentur : et ea ratione consentaneum est eam fuisse vocatam Lethen, id est, oblivionem. Illinc autem cum quidam potuissent aufugere, et in Cyprum venire, affirmarunt parentibus adolescentis, eum esse mortuum in custodia. Illi vero tres quotannis synaxes celebrabant tamquam eo mortuo. Quatuor anni præterierant, cum filius illinc aufugiens, redit domum. Quem cum parentes non tamquam qui fugisset e custodia, sed tamquam qui surrexisset e mortuis, cum magno stupore adspexissent, et fuissent ineffabili voluptate repleti; et alia faciebant et dicebant, quæ anima, quæ talem vidisset, faceret et diceret : et quemadmodum ei tamquam jam mortuo fecerant justa, quæ fiunt mortuis, et cum eum docuissent, quinam essent ii dies, nempe dies sanctorum Theophaniorum, et dies salutaris Paschæ, et dies sanctæ Pentecostes. Hæc cum ille audivisset, et in memoriam revocasset, parentibus affirmabat, quod his ipsis diebus relaxabatur a vinculis, adventu cujusdam, qui gestabat lampadem; et fruebatur omni securitate : diebus autem sequentibus tenebatur vinculis, sicut prius.

exemplo captivi soluti cum pro eo sacrum fiebat.

CAPUT IX.

Eleemosynarum vis apud Deum.

Multi multa Sancto dant, distribuenda pauperibus

Talibus utens factis et narrationibus, fuit multis occasio salutis. Propterea plurimi quoque imitantes illa, quæ fiebant tempore Apostolorum, et vendentes ea quæ habebant, eorum pretium afferentes deponebant in ejus manibus, volentes id ab ipso distribui pauperibus. Cum quibus unus quispiam accedens, auri septem libras cum dimidia obtulit affirmans nihil amplius auri apud se remansisse. Petebat autem ab eo, ut duas gratias acciperet; nempe ut et servaretur quidem ejus filius illius precibus; referretur vero navis absque ullo periculo, quæ quidem emissa fuerat in Africam. Cum autem post preces triginta dies præteriissent, moritur quidem filius : tertio vero die post ejus mortem, navis quæ redibat ex Africa, cum fuisset ex adverso Phari, in grave incidit naufragium, adeo ut universum quidem onus perierit, *a* sola autem navis fuerit salva cum vectoribus. Cum autem prius audito nuntio de filio, adhuc vigente animi perturbatione, accessit de nave tristitia, id eum plane obruit.

Quidam multa largitus, tamen filium et bona amittit, *a*

51 Quod quidem postquam cognovisset Patriarcha, id nihilo minorem ei attulit animi ægritudinem. Deum itaque rogavit, ut invisibiliter ejus animam attingeret, et increparet tempestatem animi ægritudinis, et transmutaret in tranquillitatem. In somnis itaque nocte sequenti illi apparet vir, figura et lineamentis similis Patriarchæ, et dicens : Cur ita victus es a tristitia propter ea quæ acciderunt? Num tu me rogasti, ut hæc precibus a Deo postularem, nempe ut et tuus salvus esset filius? et ecce ejus gratia est salvus, ut qui a vitæ malis dimissus sit illæsus. Si enim vixisset longius, non bonus, sed improbus erat evasurus, et indignus eo qui creaverat. Quod ad navem autem attinet, nihil dubites, quod nisi Deus fuisset exoratus a nostra mediocritate, erat cum ipsis viris in profundum transmittenda, et præter onus, fratrem quoque et alios amisisses. Non oportet ergo esse tristem, sed propter hoc ipsum ferenda sunt potius quæ accidunt grato animo. Nihil enim eorum, quæ fiunt, fit sine Dei judicio, etiamsi sint nobis ignota multa ex illius judiciis. Postquam ergo eum dimisit somnus, sensit cor suum satis magnam accepisse consolationem. Statimque profectus, procidit ad beati viri pedes, magnas ei agens gratias, et quam viderat noctu narrans visionem. Ille autem suasit, ut non ipsi, sed Deo, qui omnia dispensat ad utilitatem, acceptam ferat gratiam.

sed divina consolatione recreatur. *EX METAPHRASTE*

Troilum avarum Episcopum inducit Joannes ut 30 libras det pauperibus

52 Sed quemadmodum non eos solum, qui Christo offerebant, et ut dicit divinus Apostolus, in benedictione seminabant, ille benedictione dignos duxit et accipiendos; sed eos etiam, qui in ipsum erant parci et illiberales, prudenti ratione studuerit inducere ad eleemosynam, declarant quidem etiam multa alia; declarabit autem etiam, quod factum est in Troilum Episcopum. Eum enim, cum esset avarissimus et parcissimus, statuit traducere ad amorem eleemosynæ hoc modo : In ptochotrophium, quod ipse construxerat, ut solebat, vadens, assumit etiam Troilum. Cujus comitem cum cognovisset habere in sinu triginta libras auri : Sunt, inquit, a te hodie curandi, sanctissime Troile, nostri in Christo fratres. Ille autem tamquam eo sermone pudore motus, et volens non existimari tenax et sordidus, sed potius simplex et liberalis, jubet ei cui creditæ fuerant pecuniæ, unicuique eorum, qui illic erant, pauperum, præbere unum nummum.

53 Cum vero totum aurum jam fuisset consumptum, et adventitius ille et non ex affectione ardor ad eleemosynam fuisset refrigeratus, gravis dolor et magna pœnitentia incessit involuntarium benefactorem. Domo itaque reversus, inopinato horrore et febre correptus, decumbebat in lecto. Cum esset autem jam hora prandii, eum ad convivium invitat Patriarcha. Qui cum accepisset quemadmodum se haberet, et caussam morbi non ignoraret, non sustinuit eum quidem despicere sic vexari et pati, se autem inire convivium, sed statim surgens, ad ipsum venit, et dicit subridens : Ne putes, o comminister, me tibi vere dixisse, ut e domo tua largireris fratribus secundum Deum : sed quoniam tunc aurum non habebat ad manum comes meus, accepi a te mutuo. Nunc vero adsum, triginta, inquit, libras ad te afferens, quas etiam salvas reddo tuæ virtuti. Postquam ergo solum vidit aurum in manibus Patriarchæ, horrorem vicit, mala febris discessit, vires ei redierunt, et visus est habens vultum alacrem et vividum : ut hinc fieret manifestum, quod omnino redditum, morbum solvit, hoc etiam primum ablatum, eum vocavit cum non esset.

ideo ægrotantem, reddito auro sanat,

54 Cum aurum ergo in illius manus dedisset Patriarcha, postulabat ut litteris ei mercede cederet. Ille autem lubenter sua manu conscribit syngrapham, quæ sic habebat : Deus misericordiæ et clementiæ, ipsam mercedem redde Joanni, meo Domino et Patriarchæ Alexandriæ, triginta auri librarum, quæ a me fuerunt distributæ pauperibus. Ego enim mea accepi. Patriarcha ergo accepto chirographo, illum quoque simul accipit mensæ futurum participem. Quem, cum comedisset, dormientem videns Deus excitare a gravi somno avaritiæ, et efficere ut sciret quanta fuerit privatus remuneratione, et disceret benignitatem, ei immittit, quodammodo ecstasim, et videbatur sibi videre domum quamdam pulcherrimam et splendidissimam, et cui elegantia et magnitudine nulla poterat conferri. Supra vestibulum autem inscriptus erat titulus aureis litteris : MANSIO ET REQUIES ÆTERNA TROILI EPISCOPI. Postquam vero his lectis est lætatus, existimans domum sibi datam fuisse ab Imperatore, accedit vir quidam insignis, et qui videbatur esse unus ex Senatu, habitu similis Cubiculario, habens quosdam alios ante se ambulantes. Qui postquam appropinquavit vestibulo, adspiciens ad *b* satellites, jubet quamprimum dejici titulum : pro

syngrapha accepta.

Videt in paratum illi paratum Joanni assignari *b*

A Metaphraste fit liberalis.

pro illo autem poni alium, quem, inquit, jubet Dominus orbis terræ. Statim autem fuit positus, hanc habens inscriptionem : Mansio et requies æterna Joannis Archiepiscopi Alexandrini, empta triginta libris auri. E somnio itaque surgens, obstupefactus, exposuit Patriarchæ visionem, et ipse suum vitium animadvertit, et mores mutavit et facere eleemosynam ardenter est aggressus, et pro eo, quod erat prius parcus et tenax, addandum manum habuit promptissimam.

3300 libræ auri Joanni pereunt

55 Sed Deus, qui permisit Jobi dissipari et exinaniri divitias ad ejus virtutis faciendum periculum, permittit etiam similia accidere huic beato Patriarchæ. Erant enim tredecim naves ejus Ecclesiæ, quæ quidem oneratæ cum essent in mari Adriatico, inciderunt omnes simul in naufragium, peritque universum onus, quod erat ter mille et trecentarum librarum auri. Ii ergo quibus fuerant commissæ naves, adducentes has inanes, appellunt in portum Alexandriæ, ipsi autem confugerunt in templum. Quod quidem cum cognovisset Patriarcha, Deo quidem propter hoc quoque agit gratias; ad illos vero mittit litteras remissionis, ea sola quæ Job dixit, dicens : Dominus dedit, fratres, Dominus abstulit. Egredimini ergo, propter hoc nullum timentes periculum. Dominus enim erit sollicitus de crastino.

Deo gratias agit, humilibus.

56 Cum autem multi ex civibus venirent ad eum consolandum, prior ipse eis dixit : Non oportet vos, o fratres, tristitia affici propter periculum navium, cujus ipse solus sum caussa. Nisi enim magnos et elatos sumpsissem spiritus propter alienorum elargitionem, imo vero Dei ipsius, hoc nequaquam accidisset. Volens itaque Deus meum tumorem comprimere, permittit hanc accidere mihi calamitatem. Est enim eleemosyna sæpe caussa superbiæ ei qui non advertit. Paupertas autem, sicut scriptum est, virum reddit humilem. Ego sum igitur caussa duorum malorum, unius quidem, quod mercede eleemosynæ privatus sum propter vanam gloriam; alterius vero, quod propter eam procuravi amissionem tantarum pecuniarum, et nunc ad me attraho universum judicium animarum, quæ rediguntur ad angustias. Sed Deus, etiamsi non propter me, sed tamen propter curam, quam gerit eorum qui indigent, suppeditabit ea, quæ sunt ad usum necessaria. Illud enim, Non te dimittam, neque te relinquam, ab eo dictum est, fidelis autem est qui promisit. Sic ii, qui venerant ad Sanctum consolandum, ipsi sunt potius ab illo dimissi accepta consolatione.

et se consolantes consolatur

Hebr. 13. 5.

Jos. 1. 5.

57 Non multum temporis præterierat, et Deus novo Jobo duplicat facultates, eratque in egenos liberalior et munificentior quam prius; non in egenos solum abundantiam, sed in eos etiam, quibus fiebat injuria, ostendens commiserationem. Cum enim iret aliquando ad divinos Martyres Cyrum et Joannem precaturus, accessit ad eum quædam paupercula, dicens se fuisse a genero gravi injuria affectam, et se ejus indigere auxilio. Cum ii autem, qui erant ejus viæ comites, consulerent ut dum rediret, viseret et consideraret, quæ ad eam pertinent, Misericors ille non sustinuit, dicens : Sed quomodo Deus attendet meas preces, si ego differo ejus supplicationem? Quis autem fide jusserit, fore ut vivam usque in diem crastinum, et non, si ante eam moriar, futurum me apud Deum inexcusabilem propter ejus supplicationem? Hæc cum dixisset; minime recessit a loco, donec mulieri justum reddidisset judicium.

Pauperculæ statim prodest

[illegible] D. Virgini commendatum,

58 Hic ergo, qui summam curam gerebat indigentium, cum audivisset de filio viri misericordis, quod cum pater ejus decessisset, is magna laboraret inopia, propterea quod pater ejus quidquid habebat, libenter consumpsisset in pauperes, eum autem soli Dei parenti commendasset Mariæ, cujus templo assidebat noctu et interdiu; accersit quemdam juris peritum, et clanculum jubet, ut in veteri charta conscribat testamentum cujusdam viri, nomine Theopempti, dicens id ostendere, me et patrem hujus pueri esse veros et germanos hujus consobrinos : et ostendat puero exemplum testamenti, ut certior factus de ea, quæ illi mecum intercedit, cognatione, nihil formidet, sed audacter ad meam veniat humilitatem. Facta sunt autem omnia, sicut ei visum fuerat, et enim adolescente venit ad Patriarcham Jurisperitus. Scriptum ostenditur testamentum. Confitetur magnus ille cognationem, amplectitur adolescentem tamquam germani consobrini filium germanissimum. Dat ei pecunias, possessiones, alias multas facultates, conjungit eum matrimonio cuidam illustri feminæ Alexandrinæ, et brevi eum reddit ex obscuro nobilem, ex abjecto insignem, ex paupere divitem : studens ostendere esse verissimum divinum illud verbum, quod dicit se non vidisse justum derelictum, neque semen ejus quærens panem.

pio dolo ditat

Psalm. 36 25

a At Leontius hanc quoque ait periisse, una scapha salva.
b Gentianus fores vertit, in Græco est δορυφόρους.

CAPUT X.
Historia S. Vitalii monachi.

Alius autem quidam senex monachus, qui vitam agebat perfectam, nomine Vitalis, volens magni Joannis facere periculum, num præter alia, quæ habebat bona, ne esset quidem facilis ad condemnandum, cum quietem et silentium ageret in monasterio magni Seridonis, venit Alexandriam. Quo cum venisset, exercet vitæ genus, quod apud homines quidem est valde probrosum et obnoxium vituperationi, et quod multis afferre potest offensionem; Deo autem erat valde gratum. Ingressus enim civitatem senex, jam sexaginta annos natus et amplius, suum in id conferebat studium ut describeret omnes meretrices, quæ erant in postibulis. Porro autem incipit etiam servire mercede, pacto inito, se quotidie duodecim obolos accepturum, quorum uno lupinos quidem emens, eos comedebat post occasum solis; reliquos autem una nocte dabat, vadens ad unam ex meretricibus, dicens : Hæc accipe, et conserva te mihi hac nocte impollutam.

Vitalis monachus dat pretium meretricibus ut vel nocte una se contineant

60 Quod cum faceret, stabat tota nocte in angulo habitaculi illius mulieris, genua flectens, et linguam psalmis exercens assidue, et supplices manus pro ea ad Deum tendens. Mane autem exiens, eam adigebat jurejurando, se nemini id esse indicaturam. Unam itaque ex iis, quæ ausa fuerat contemptui habere jusjurandum et aperire arcana, facit senex precibus possideri a dæmone, adeo ut nulla deinceps ausa fuerit ejus vitam enuntiare. Ipse autem volens effugere gloriam ex hominibus, et animas educere a peccatis, quando erat apud aliquem mercenarius; accipiens quod datum fuerat, cum esset abiturus, fingebat apud se dicere omnibus audientibus : Abeamus jam infelix senex. Scis enim, quod illa te expectat, illam significans, ad quam erat diversurus. Ad eos autem, qui irridebant et eum probris ac maledictis impetebant, se excusans, tamquam pro mala, quæ fiebat revera, actione; Quid vero? An non ego quoque sum ex iis, qui carnem gestant, et cedunt ejus legibus? An solis prohibitum est monachis manere extra corporis voluptates? non sunt ipsi quoque participes naturalium affecti num, similiter atque alii? Deinde quibusdam consulentibus et dicentibus : Unam saltem tibi accipe, mutato vestitu, et ne sis tam multis offensioni, ut neque Deus per te blasphemetur, neque monachorum pretiosus habitus probro afficiatur, et omnium judicium in temet ipsum attrahatur; Multi hæc ei dicentibus, ille se simulans irasci et ægre ferre : Sed non ego, inquit, vos audiam, dicebat cum magno clamore. Quid mea refert, si vos, ut dicitis, offendimini? Discedite a me. Quid rei mecum est vobis? Ex vestro, inquit, consilio eam te mihi conjungar matrimonio, et me injiciam in curas innumerabiles, et de victu sollicitudines? Cessate me ludificari et criminari. Non estis enim mei judices : res meæ sunt mihi curæ.

juramento eas adigit ne id evulgent

una id publicans, arripitur a diabolo.

curæ. Est enim alius, qui est judicaturus orbem terræ, qui etiam reddet unicuique secundum opus suum.

61 Multi ergo hæc verba audientes cum acerbitate et vociferatione, alii quidem cessabant reprehendere, ejus impudentiam timentes et audaciam; alii vero conabantur eum apud Sanctum criminari, Sed ille, ut qui a Deo didicerat, quali virtute esset senex, minime attendebat ea, quæ dicebantur ab ipsis, ut qui ante oculos semper descriptum haberet illud excisi monachi. Suadebat autem omnino vitare accusationes quæ fiebant adversus monachos, præclarum illud verbum Imperatoris Constantini in ore habens, qui in Nicæna Synodo libellos accusationum datos adversus aliquos Episcopos non admisit, dicens : Si in Episcopum aut monachum fornicantem incidissem, sustulissem meam chlamydem, et ei imposuissem, ut a nullo oculo videretur : ut qui recte sciret, quod delicta talium virorum, si multis fiant manifesta, non solum efficiunt ut contemnantur quæ sunt honore digna et reverentia; sed etiam magnum præbent incitamentum et occasionem ad vitium.

Ejus virtute divinitus cognita,

non admittit contra eum accusationes.

62 Sed sic quidem Magnus ille repellebat calumnias quæ intentabantur adversus magnum senem. Ille autem non cessabat ab hac operatione : sed etiamsi probro et dedecore a multis afficeretur, ipse unum solum spectabat, nempe salutem animarum. Iis vero, qui adversus eum linguam movebant, peccati sui precabatur veniam. Quod autem hoc studium non fuit ei infrugiferum et inutile, sed multis attulit salutem, hinc est manifestum. Videntes enim mulieres ejus per noctem stationem et linguam divina perpetuo canentem, et pro earum mutatione, et ut servarentur, assiduam precationem, desistentes a malis actionibus, gerebant curam temperantiæ : et aliæ quidem legitimo conjungebantur matrimonio; aliæ autem sic manebant, desistentes a flagitiosis actionibus; aliæ vero mundo perfecte renuntiantes, vitam eligebant monasticam. Nemo autem cognovit occultam ejus ex Deo vitam, quamdiu fuit in vita superstes; nec quemadmodum simulando nequitiam, a malis moribus traduxit malas mulieres.

Multæ per Vitalem conversæ

63 Quamobrem cum aliquando egrederetur ex habitaculo ejus, quæ primum locum tenebat inter meretrices, ei occurrit quidam libidinosus, propter hoc ipsum ingrediens, ut data pecunia, expleret libidinem : et Sancto impingit colaphum. Quousque, dicens, o Christi illusor, non desistes a malis actionibus? Ad hæc homo ille admirabilis : Miser, inquit, et tibi incutiendus colaphus, ut tota fere Alexandria ad tuos clamores congregetur. Non multum intercessit temporis, et vir ille divinus migravit ad Dominum, cum esset in parva quadam cella, quam construxerat in loco, quæ dicitur a Porta Solis, in qua quoddam parvum habens oratorium, faciebat in eo multas synaxes. Quo in loco congregabatur etiam multitudo impudicarum mulierum, quæ consequebantur ab eo curationem, adeo ut qui vitam agebant libidinosam et voluptariam, ei irascerentur et succesererent, ut cui propter rem malam scilicet inviderent, dicentes : Quomodo fieri potuit, ut hic impostor tam multas ad se attraxerit.

Pœnam cuidam prædicit

a

moritur

64 Cum dormiisset ergo, sicut dictum est, et nemo sensisset, accedit repente quidam deformis Æthiops ad virum libidinosum, qui ei colaphum impegerat, et ejus genis incutit gravem et validum colaphum, adeo ut ejus sonus ad maximum usque spatium fuerit exauditus. Qui deinde ei dixit : Accipe hunc colaphum, quem ad te misit monachus Vitalis, sicut prædixit. Protinus ergo miser volutabatur correptus a dæmone, et ad ipsum fuit congregata tota fere Alexandria, sicut ille vir justus prædixerat. Cum itaque vix tandem post multum tempus ad se rediisset, rumpit vestes, et surgens cursu contendit ad Sancti domunculam, Miserere mei, clamans, serve Dei Vitalis, qui in Deum et in te multum peccavi. Omnibus ergo videntibus, qui aderant, postquam domui senis appropinquavit, ipsum jaciens et discerpens dæmonium dimisit.

quidam, qui eum percusserat, correptus a dæmone, per eum liberatur

EX METAPHRASTE.

65 Cum ergo hæc vidissent, ingressi domunculam invenerunt Sanctum, qui genu flexerat et Deo per precationem animam commendatam emiserat. Deinde humi adspicientes, vident scripturam quæ sic habebat : VIRI ALEXANDRINI, NOLITE ALIQUID INDICARE ANTE TEMPUS, DONEC VENERIT DOMINUS. Confitebatur itaque omnibus præsentibus is, qui liberatus fuerat a dæmone, mala quæ Sancto fecerat, et quæ audivit prophetice ab eo dicta, quæ etiam passus est. Fuerunt ergo hæc statim renuntiata Patriarchæ, et ipse cum simul venisset cum toto Clero, ubi legit eam, quæ erat humi, scripturam, paullo post dixit : Si fuissem inductus verbis eorum, qui calumniabantur, fuisset mihi incussus ille colaphus.

evulgatur ejus pietas.

66 Tunc etiam congregatur universum agmen meretricum ad justa facienda venerando corpori. Quæ quidem eum efferebant cum aromatibus et lampadibus, valde deflentes privationem ejus doctrinæ, a qua ad eas magna manabat utilitas, et tunc exponebant ejus vitam, iis quæ dicebantur fidem omnibus modis facientes, quod non ob aliquod malum ad eas ingrediebatur, et nec visus sit ulli earum ne manum quidem admovisse, aut ad latus omnino accubuisse. Ad eos autem, qui illarum reprehendebant silentium, et dicebant eas fuisse multis caussam offensionis, illius præceptum adducebant ad sui excusationem; et quæ a dæmone inflicta fuerat, plagam, ad disciplinam ei quæ non obedierat. Ipse autem, qui colaphum dederat et contra acceperat, numquam intermisit, cum dæmon eum reliquisset, Beati sepulchro assidere, quod effectum est thesaurus multorum miraculorum, et illius commemorationem de more cum psalmis peragere. Deinde paucis post annis reponitur in monasterio monachi Seridonis : et cum illi fuisset tradita B. Vitalis cella propter magnam in ipsum fidem, illic vitam quietam in silentio transegit perpetuo, donec pervenit ad finem vitæ præsentis. Præterea autem Patriarcha quoque magnas Deo agebat gratias, quod non permisisset, ut aliquid diceret aut cogitaret indignum beata illa et gloriosa anima. Alioqui autem multi quoque ex iis, qui habitabant Alexandriam, meliores evaserant qui propensi erant ad condemnandum, et hanc malam didicerant consuetudinem. Sed talis quidem erat vir ille sanctus, et res ejus in hoc modo se habebant.

claret miraculis.

Ejus percussor fit monachus.

a *Addit MS. Græc.* τοῦ ἐν βασιλεῦσιν ἀοιδίμου. Inter Imperatores celeberrimi. b *Utrumque MS. Græcum* ἡλιόπολις, *ast Hervetus legit* ἡλιόπυλος, *cui consentit altera vita per Leontium.*

CAPUT XI.

Temeraria judicia vitanda.

Sufficiet autem id quoque quod est dicendum, ad testandum quam esset tardus vir ille admirabilis ad condemnationem. Quidam juvenis impudicus civitatem obiens Alexandriam, cum virginem quamdam ex iis, quæ vitam amplexæ erant monasticam, a via recta abduxisset, et deinde eam suæ libidinis et intemperantiæ fecisset delicias, paullo post cum ea aufugit Byzantium. Quod quidem cum rescivisset vir divinus, magno dolore est affectus, et, ut dicitur, omnem movebat lapidem, studens eos a lapsu revocare. Aliquanto autem tempore interjecto, accidit ut cum apud quosdam ex Clero narraret et Beatus quamdam narrationem, quæ poterat eorum animæ afferre utilitatem, illius quoque juvenis, qui hæc recentia fecerat, fieret mentio : quem qui tunc aderant, protinus condemnabant et abdicabant, tamquam uno ore omnes dicentes, eum non solum duas, ut apparebat, perdidisse animas, sed etiam multas alias, quibus hoc malum erat exemplar propositum. Eorum itaque magnus ille nimis facilem reprehendens condemnationem : Nolite, inquit, o filii, nolite esse lingua tam prompti ad detrahendum proximo. Nam sic quidem

Monet non etiam publica peccata non judicanda
1 Cor. 4. 5.

EX METAPHRASTE.

quidem futurum est, ut vos omnino in duo mala incidatis, unum quidem, transgredientes præceptum illius, qui jubet non judicare ante tempus : alterum autem, quod ignorantes quod hucusque factum est, vos magna facilitate constituitis judices. Est enim omnino incertum, an hucusque permaneant in peccato, an mutati sint ad correctionem. Ego enim, inquit, aliquando legens vitam cujusdam magni ex Patribus, incidi in talem narrationem plenam utilitate. Sic autem habebat :

68 In Tyrum civitatem venerunt duo monachi, aliquo fungentes ministerio. Alterum vero eorum, cum venisset in quemdam locum, quædam meretrix, cui nomen erat Porphyria, sequebatur clamans : Venerande Pater, serva me, sicut olim Jesus Christus meretricem. Ille autem humanarum rerum nihil reputans, ea manu accepta, multis videntibus, egreditur per mediam civitatem. Manavit itaque fama in omnes partes, quod ille monachus in uxorem accepisset Porphyriam. Cum ipso obiens meretrix urbes et vicos, incidit in infantem humi jacentem. Quem quidem cum benigne sustulisset, ut aleret secum eum portabat. Cum aliquo autem tempore venissent Tyrii in eum locum, ubi versabantur, et meretricem vidissent in ulnis tenere infantem, veluti irridentes, et egregium hunc virum ludificantes, Re vera, ei dicebant, a scopo non aberrasti. Pulcher enim tibi filius natus est ex monacho. Qui etiam Tyrum reversi, eam rem ubique disseminarunt, quod ea ex monacho peperisset filium, qui illius expressam conservavit effigiem. Ita fere sunt homines prompti ad credendum suspicionibus, et maxime qui sunt mali et flagitiosi, et a se habent acceptam credendi occasionem. Statim enim tanquam e propinquo seipsos testes accipientes, alios accusant facile, simul quidem se volentes explere deliciis talium cogitationum et verborum, et cupientes esse alios similiter improbos, et sic studentes vitare plagas, quæ inferuntur eis a conscientia. Monachus autem cum totondisset Porphyriam, et ei monasticum imposuisset habitum, vocat eam Pelagiam, et concedit ei, ut in monasterio Virginum agat silentium.

exempla monachi meretricem pœnitentem circumducentis,

69 Cum vero præcivisset diem sui decessus, illa quoque accepta, redit Tyrum. Eam autem puer quoque sequebatur, jam septem annos natus. Ad omnes vero pervenit fama eorum adventus, quod scilicet revertitur Porphyria cum monacho suo conjuge. Deinde cum ægrotasset monachus, et ad mortem jam spectaret, plurimi ad eum accesserunt ex habitatoribus, ejus visitandi gratia. In quorum conspectu cum jussisset afferri thuribulum plenum candentibus carbonibus, accipit eos carbones, et infundit in sinum, et omnibus audientibus, Benedictus, inquit, Dominus, qui olim rubum servavit incombustum, is mihi fuerit testis fidelis, quod quomodo meas vestes non attigit hæc quæ est in igne urendi vis, ita nec ego attigi mulierem toto tempore vitæ meæ. His auditis omnes obstupuerunt, Deo dantes gloriam, qui eos, qui ipsum in occulto colunt, scit aperte glorificare. Hæc cum fecisset et dixisset monachus, in manus Dei deponit animam. Propterea vobis omnibus suadeo, o filii spirituales sicut etiam prius dixi, non esse promptos ad condemnationem. Contingit enim nonnunquam, ut ejus quidem, qui est fornicatus, aut aliquid aliud deliquit, peccatum aperte factum sciamus; in occulto autem factam ignoremus pœnitentiam. Oportet autem Dominicam quoque timere vocem, quæ dicit : In quo judicio judicatis, judicabimini.

miraculo suam innocentiam probantis

Matth 7. 2

CAPUT XII.

Pietatis et divinorum mysteriorum commendatio.

Neque vero suadebat solum cavere hoc delictum; sed eorum etiam qui divina præcepta negligunt, volens corrigere socordiam, tale quid fecit, dignum quod mandetur memoriæ. Cum enim cognovisset multos negligentiores, post lectionem divinorum Evangeliorum exire ex ecclesia, et vanis ac otiosis vacare sermonibus, solemni quodam die, relicto sacrificio ipse quoque e templo egreditur, et sedet cum universa multitudine. Omnibus autem hoc stupentibus: Non oportet, inquit admirari. Ubi enim sunt oves, illic omnino oportet esse pastorem. Nam cum propter vos et vestram utilitatem soleamus synaxes celebrare, si vos autem foris versemini, contingit inutilem a nobis capi laborem, statui cum egredientibus vobis simul egredi, et rursus ingredi cum ingredientibus. Hoc multos correxit, et a mala abduxit consuetudine.

In Sacro constantiam, attentionem, modestiam exigit:

71 Non illos vero solos studuit corrigere, qui extra congregationem otiosis vacabant sermonibus, sed eos etiam, qui citra rationem intus inter se conferebant sermones, et maxime a eos qui erant e suggestu. Si quando autem vidisset quempiam post unam et alteram admonitionem nequaquam posse corrigi, eum statim ejiciebat, apud eos vocem usurpans Dominicam, Domum Dei oportere esse domum orationis. Contra autem eorum, qui in divinas congregationes erant studiosiores, illi accepta erat pietas, eosque et laudabat et ad gradus provehebat. Quod quidem apertius indicavit id, quod jam est dicendum.

a maxime a Clericis,

Matth. 21. 13.

72 Duo Clerici ejus Ecclesiæ, artem exercentes incidendi corium erant inter se vicini. Quorum unus quidem mulieri conjunctus matrimonio, habensque filios et patrem et matrem cum ipso habitantes, quos quidem alebat omnes suis manibus, non negligebat tamen divinas congregationes : alter autem etsi erat solus, et artis peritior, et in operando diligentior, ne sibi quidem soli parare poterat, quæ erant ad usum necessaria. Ei itaque, qui erat ejusdem artis, invidens, et non amplius ferre valens quam animo conceperat invidiam, eum aliquando solum offendens : Adjuro te, inquit, per Deum, ne me celes, sed hoc mihi aperias, qui fit, quod tu sis semper quidem dives, idque cum sis in operando negligens; mihi autem, qui sum diligens et laboriosus, contra accidit ut jam redactus sim ad extremam paupertatem? Ille autem volens eum reddere diligentiorem, qui erat negligens in adeundis congregationibus, quæ fiunt sacrorum caussa; Mihi quoque inquit, o frater, res erat redacta ad maximas angustias. Ex quo autem mihi persuasi divinis vacare congregationibus, nonnunquam eo vadens, aurum in via invenio, quo factum est ut mihi sint congregatæ omnes, quas vides, copiæ. Sed si me audias, ipse quoque me euntem sequere, et hinc non vulgarem habebis consolationem. Paret dictis, et ad singulas divinas synaxes cum ipso ventitans, sentiebat domui suæ factam a Deo benedictionem, et bono consultori agebat gratias. Ille autem, scena mox aperta, manifeste dicit socio, se nunquam aurum in via invenisse : Sed volens, inquit, te excitare ut venires ad divinas congregationes, finxi hanc auri inventionem. Hoc cum pervenisset ad aures beatissimi Patriarchæ, et ejus bonum commendat propositum, et eum ordinat Presbyterum.

quotidie sacrum audiens sutor fit dives :

persuadet idem socio

fit Sacerdos

a Græcè καὶ μάλιστα ἐν τοῖς τοῦ βήματος. maxime vero altaris addictos.

CAPUT XIII.

S. Joannis fuga, obitus.

Hic revera bonus pastor, divinus, inquam, Patriarcha, credens principi pastorum Christo, qui jubet, si persecuti fuerint ex una civitate, fugere in aliam; cum esset Alexandria tradendo manibus Persarum, divina providentia illinc quidem recedit, migrat autem in suam patriam Cyprum, suum ei corpus largiturus, ut quæ eum alueratt : præsciverat enim jam appropinquare decessum. Is itaque, cujus sæpe mentionem fecimus, Patricius Nicetas, accepta occasione ex eo, quod Persæ irruperant, obsecrat virum divinum, ut veniat usque ad regiam civitatem, precibus

Matth. 10. 22

Præsciens obitum et barbarorum irruptionem, abit in Cyprum

precibus et benedictione impertiturus Imperatorem. Ille autem cum sciret, qualis esset fides viri clarissimi, annuit quidem petitioni : cum ambo autem nave veherentur, et jam essent in medio mari, incidunt in gravem tempestatem. Cum vero navis tam vehementer quateretur fluctibus, et mox esset mittenda in profundum, visus est nocte illa, qua fuerat excitata tempestas, Patricius in somnis videre Patriarcham cum pauperibus, aliquando quidem per totam navem circumcursantem, aliquando autem cum ipsis manus extendentem, et e cœlis petentem auxilium. Cum autem jam in Rhodum insulam pervenissent, ille ipse Patriarcha cum a se discessisset, revera videt et non in somnis, splendidum virum eunucho similem, aureum sceptrum habentem in manibus, et ad eum accedentem dicere : Vocat te Rex regum. Statim ergo accersito Patricio, cum dixisset qualem habuisset visionem : Tu quidem inquit, o vir splendidissime, studuisti nos deducere ad eum, qui regnat in terra : qui autem cœlum et terram et omnia sua tenet ditione, prior ad se accersiit. Ille vero hoc dicto tristitia affectus et dolore repletus, non potuit quidem eum retinere. Sed cum venerabilium ejus precum fructum jucunde accepisset, quam potuit officiosissime eum dimittit in Cyprum.

naufragii periculum precibus depellit.

intelligit se fieri moriturum.

ex Rhodo in Cyprum redit

74 Cum autem in suam civitatem pervenisset Amathuntem, jussit scribis ut scriberent testamentum, quod sic habebat : Joannes humilis quidem servus servorum Dei, propter autem mihi impositam Pontificatus dignitatem, gratia Christi liber. Ago tibi gratias Domine Deus meus, quod me dignum censueris, qui tua tibi offerrem : et quod ex mundi bonis nihil aliud sit mihi reliquum, nisi tertia pars nummi; quam ipsam jubeo quoque dari pauperibus, qui sunt mihi fratres in Christo. Quando enim Dei permissione creatus fui Episcopus Alexandriæ, inveni in meo Episcopatu circiter octo millia librarum auri : ex oblatione autem piorum collegi *a* denis millibus plures his pecunias : quas cum cognoscerem esse Christi, Christo etiam dare volui, cui nunc quoque trado animam. Cum hoc testamentum sui fecisset ille magnus homo Dei, deposuit spiritum in manus Dei viventis.

Testamentum ejus.

a Moritur.

75 In ejus autem sepultura fit miraculum, quod nulli cedit ex iis, quæ unquam facta sunt mirabilia. Nam cum esset deponendus in æde oratoria admirabilium operum effectoris Tychonis, in quadam capsa, in qua erant condita duo corpora Episcoporum; videre licebat hæc mortua corpora veluti animata, tribuere cultum beato corpori. Nam a se invicem sejuncta, id medium accipiunt. Et hoc quidem, quod evenit in ejus sepultura, visum est multorum oculis : alterum autem eo non minus, procedens declarabit oratio.

sepelitur inter 2 Episcopos, ultro locum dantes

a Græce est μυριάδας τούτων καὶ μικρὸν χρήματα. millies bis ampliores collegi pecunias.

CAPUT XIV.

Miracula post ejus mortem facta.

Quædam enim mulier orta in oppidulo, quod tulerat Patriarcham, postquam rescivit eum jam e se migraturum ad Dominum, magni et gravis peccati sibi conscia accurrit ad Beatum : et calidis lacrymis profusis, ejus pedes tangens, petebat illius peccati absolutionem : Ille autem, Si credis, inquit, meis precibus te esse ab hoc peccato absolvendam, oportet omnino te id prius confiteri. Cum autem dixisset se non posse id labris proferre, jussit id scriptis significare. Cum vero videret eam id ægre ferre, jubet ut ipsa id scribat, et suo ipsius sigillo muniat, et sic ei tradat schedulam. Cum sic ergo factum esset et in ejus manus tradita fuisset obsignata schedula, rogabat mulier eum obtestans, ut nihil eorum, quæ inerant, veniret ad cujusquam cognitionem.

Mulier horrens confiteri, in schedula peccatum scribit, eique tradit.

77 Quinque dies abhinc præterierant : et magnus ille excedens e vita, migravit ad justorum tabernacula, cum nihil de ea re cuiquam dixisset omnino. Cum autem mulier, divina quadam forte providentia, non adfuisset illo die, quo excessit e vita, ea accedens ad sepulturam, et dubitans ne forte quæ ejus fidei commissa fuerat schedula, neglecta et in episcopatu relicta deprehenderetur ab omnibus, dolore affecta, a se propemodum discesserat : sed cum fide ardentissima se rursus collegisset, quam maxima potuit celeritate venit ad illius capsam; et tamquam eo vivo, clamabat : Quid hoc fecisti, o vir divine, mihi peccatrici, ut nunc afficiar ab omnibus probro et dedecore? Quod enim ne tibi quidem potui aperire propter lapsum insignem, hoc erit omnibus manifestum. Utinam ne cogitassem quidem te de hac re convenire. Existimans enim per te pœnas futuras effugere, et hoc non sum assecuta; et quod ex eo oritur, dedecus mihi conciliavi. Sed enim non recedam a tuo sepulchro, neque omnino hinc surgam, *a* nisi de iis, quæ petivi, me feceris certiorem. Persuasum enim habeo te non esse mortuum, sed in Deo vivere, et te apud eum posse, quæ vis facere.

EX METAPHRASTE

a

78 Hæc dicens, et alia his similia, tribus diebus et totidem noctibus venerandæ ejus capsæ assedit, et (o Dei miracula!) ultima nocte egreditur e capsa vir ille admirabilis simul cum iis, qui cum eo jacebant, Episcopis, (ejusmodi enim erat id, quod apparebat) et ei dixit : Quousque, o mulier, clamans es iis qui hic sunt molesta? Nostra enim vestimenta jam tuæ humectarunt lacrymæ, fluentes instar fluvii. Cum hæc dixisset, tradit ei schedulam, sicut erat, ab illa obsignatam. Deinde, Agnoscisne hanc, dixit, o mulier? Accipe ergo, et jam solvens vide Dei opera admirabilia. Cum illa autem surrexisset, et ad se rediisset, vidit quidem rursus Sanctos suam capsam ingressos, habens vero schedulam in manibus, illæso manente signaculo. Quod quidem cum solvisset, priorem quidem scripturam invenit deletam, alienam autem videt positam subscriptionem, quæ sic habebat : Propter Joannem servum meum deletum est tuum magnum peccatum. Declarabit autem id quoque, quod de eo dicendum est, quanta esset viri virtus, et quantam beatitudinem ex ea sit assecutus.

Sanctus e sepulchro surgit, eique schedulam reddit.

peccato deleto notus dicto

79 Nam vir quidam, nomine Sabinus, temperanter admodum et e virtute vivens, monasticam et a negotiis remotam vitam exercens Alexandriæ, hora qua Beatus decessit Joannes, putabat existens in ecstasi se eum videre egressum ex episcopatu cum universo Clero, habentem in manu lampadem, et iter ad Regem ingredientem, viro quodam splendidissimo, habitu Cubiculario, eum accersente; et puella quadam speciosissima, ut diceret etiam ipsum solem ei primas partes cedere in pulchritudine, cui erat caput oleæ corona redimitum, et aliquando quidem eum præcedente, aliquando autem manum quoque tangente, simul incedente. Cum autem diem adnotasset is, qui viderat, (erat vero memoria Menæ magni Martyris) tunc autem venissent quidam e Cypro, ab ipsis accepit, quod illo ipso die, quo hæc visa sunt, inclytus Joannes excessit ex hoc mundo.

Sabinus beatum videt eundem ad cœlum

80 Vir quidam alius Alexandrinus, qui erat ipse quoque ex iis, qui sunt pietate insignes, vidit ea ipsa nocte examen pauperum et multitudinem orphanorum et viduarum, quæ numero non poterat comprehendi, habentem in manibus ramos olivarum, et præcedentem Patriarcham euntem ad synaxim. Sufficiunt hæc testimonia maximæ magni Joannis ad Deum fiduciæ. Quod autem est maximum, et caret omni dubitatione : celebrabantur anniversaria magni et admirabilium operum effectoris Tychonis : deinde cum perageretur de more hymnodia, et simul esset congregata populi multitudo, Deus admirabilium, volens apertum reddere, quantam fuerit apud eum gloriam consecutus is, qui fuerat ejus benignitatis, quoad ejus fieri poterat, æmulator, Joannes, inquam, qui cognomen accepit a misericordia; voluit ut ex ejus

alius deducit a pauperibus

IX Metaphraste. Unguentum salutare ex ejus sepulchro manat.

ejus divinis reliquiis copiosa scaturirent unguenta, emittentia suaveolentem odorem curationum. Quibus fruentes qui in ea inciderant, communiter Deum, qui sic eos qui ipsum glorificant longe amplius glorificat, gratis labris glorificarunt. Cui nos quoque oportet quam convenit offerre glorificationem, glorificantes Patrem et Filium et Spiritum sanctum, unam in tribus divinitatem et potentiam, nunc et semper et in secula seculorum. Amen.

a *Additur in Græco* neque cessabo te interpellare.

DE TRANSLATIONE

S. JOANNIS ELEEMOSYNARII.

S. Joannis Eleemos. corpus translatum Constantinopolim:

Conditum *Amathunte in Cypro sanctissimi Patriarchæ* Joannis Eleemosynarii *corpus fuit: post Constantinopolim translatum, inde Budam, postremo Posonium. Prima Translatio quando, quove modo ac ratione peracta sit, nusquam scriptum reperimus. De secunda extat Pelbarti de Themeswar ex ordine S. Francisci testimonium, in fine Pomerii ejus de Sanctis, ubi historiam* S. Joannis *recenset, hoc præfixo titulo:* Vita S. Joannis Eleemosynarii, Patriarchæ Alexandrini: cujus corpus translatum habetur Budæ in capella regia in castro; et ejusdem festum inibi celebratur sequenti immediate die post festum S. Martini Episcopi et Confessoris. *Et in fine vitæ:* Claruit autem circa annum Domini sexcentesimum quintum, tempore Phocæ Imperatoris. Cujus corpus usque modo stat incorruptum: quod Cæsar Turcorum misit pro munere ex Constantinopoli Hungariæ Regi Matthiæ: et nunc reverenter tenetur in capella regia castri Budensis, ubi ad ejus invocationem crebra coruscant miracula; præstante Domino nostro Jesu Christo, cui sit laus et gloria per æterna secula. Amen.

Budam, ubi claruit miraculis

2 *Regnavit in Hungaria Matthias a* 22 *Januarii anni* 1458, *usque ad* 5 *Aprilis* 1490, *quo apoplexia extinctus est. Quo anno nobile illud donum a Tyranno Turcarum acceperit, nusquam expressum reperimus. Potiti erant Turcæ Constantinopoli anno* 1453, 29 *Maii. Die* 12 *Novembris allatum esse Budam sacrum illum thesaurum, tradit infra Drascovitius, (licet Pelbartus, quem citat, id non asserat) sive ita casu evenit, sive consulto in eum diem, ut verisimile est, dilata Translationis celebritas est, quo eum a Græcis colitur.*

eo allatum 12 Novembr.

deinde erectum Posonium:

3 *Tertia Translatio contigit anno* 1530, *Ferdinandi I, qui deinde in Imperium Carolo V, fratri successit, anno tertio, festo Pentecostes, Nonis Junii; ut paullo post liquebit. Quarta demum Petri Pasmany Cardinalis Strigoniensis studio ac sumptu curata, tumba argentea, cui inclusum est corpus in novum magnificum mausoleum sublata. Rei gestæ seriem, qui adfuit, atque opus promovit, Georgius Drascovitius, Episcopus Quinqueecclesiensis, Posoniensis Præpositus, libello complexus est, quo Viennæ eodem anno prodiit typis Michaelis Rictii.*

ubi postea honorificentius reconditum.

Aliquæ ejus reliquiæ in Austria,

4 *Antea tamen particulæ reliquiarum aliquæ avulsæ a corpore sunt: nam extat Neostadii Austriæ apud Eremitas S. Pauli os brachii unius. abest quoque a reliquo corpore totum sinistrum brachium, et dextri pars aliqua. Digitus olim Matthiæ Imperatori petenti donatus, atque ab eo relictus domui professæ Societatis Jesu Viennæ. Ex pelle sacratissimi hujus digiti particula ad sanctum illum Lætiensium Abbatem Antonium Wingium missa est anno* 1631, *a R. P. Florentio Montmorencio Societatis nostræ in Austria et Bohemia Visitatore. Venit* 14 *Octobris illius anni Malbodium (Hannoniæ oppidum est in Belgio) quo se Wingius receperat ad Societatis nostræ collegium, cujus ipse præcipuus fautor quasique parens erat: reperit insolita exultantem animi voluptate: quippe ipsa die allatum erat Vienna eximium illud pignus, quod coram tunc suam veneratus.*

et in Belgio:

5 *Visum est ipsam R. P. Visitatoris epistolam hic subjicere, quæ ita habet:*

Admodum Reverende Domine.

Vidi Posonii in Hungaria, magna mea consolatione, adhuc integrum corpus S. Joannis Eleemosynarii, Patriarchæ Alexandrini, magnifice in theca argentea longitudinis staturæ ejus inclusum. Pellis adhuc integra est in plerisque locis, et ossa omnia firma. Deest solum pars una brachii, et digiti aliquot manus unius, quorum unum habemus hic in domo nostra professa Viennensi: et quia scio D. V. honorare sacras reliquias Sanctorum, et peculiariter imitari Sanctum illum; mitto hisce inclusam partem pellis digiti illius, mihi donatam a R. P. Præposito hujus domus, prout ex ejus testimonio adjuncto videre poterit sua Dominatio.

De his testimonium R. P. Florentii Montmorencii,

Exemplar testimonii P. Præpositi Domus Professæ. Nicolaus Jagnietovius Domus Professæ Societatis Jesu Viennæ Præpositus, omnibus, in quorum manus hæ litteræ devenerint, salutem in Domino sempiternam. Cum frustum quoddam ex pelle digiti S. Joannis Eleemosynarii, quem Augustissimus Imperator Matthias, Posonio, ubi integrum ejus corpus asservatur, desumi curavit, et reliquit huic domui Professæ; ad instantiam R. P. Florentii de Montmorencii Societatis Jesu per Austriam Visitatoris, dederimus admodum Reverendo Domino Antonio de Winghe Abbati Lætiensi; ut omnibus id constaret, et ne hujusmodi sacræ reliquiæ debito honore fraudarentur, fidem de præmissis his litteris manu nostra subscriptis, et sigillo nostro munitis, facimus. Viennæ in Austria 24 Septemb. anno 1631.

et R. P. Nicolai Jagnietovii.

HISTORIA TRANSLATIONIS.

Auctore Georgio Drascovitio Episcopo.

Eminentissimo ac Reverendissimo DN. DN. Petro S. R. E. Cardinali Pazmany, Archiepiscopo Strigoniensi, Primati Ungariæ, Cæsareæ Majestatis Ferdinandi II, ad Summum Pontificem Urbanum VIII. Legato extraordinario, Georgius Drascovitius, Episcopus a Quinqueecclesiensis, Præpositus Posoniensis, felicitatem.

Præfatio auctoris.

Diviniore altioris cujusdam consilii numine, abeuntem te in Urbem, Eminentissime Cardinalis, cum corpore Divi Joannis Eleemosynarii, pro ea, quam debeo observantia, comitari libuit: Brevem, inquam, et compendiariam sacri ejus corporis, nuperrime translati narrationem, tuo nomini dicare, inque comitem viæ adsciscere volui. Primum enim, insignis illa veneratio ac pompa, sacris Divi Eleemosynarii lipsanis adhibita, tota tua fuit, magna omnium admiratione ac plausu terminata, ut merito auctori suo inscribenda videatur. Deinde iter quod suscipis, Cardinalis Eminentissime, adeo longum est et difficile; res vero, quas pertractabis, adeo graves ac arduæ, ut hujus tam magni Sancti comitatus et auspicia, tibi prorsus sint necessaria, quo et viam habeas et caussam expeditam. Ad extremum, quia b nonnullorum fert opinio, sacrum Divi Joannis Eleemosynarii thesaurum, ab Ungaria non possideri, eos ego hac luculenta, et veritati consentanea, refellere constitui narratione. Accipe, Eminentissime Cardinalis, exiguam hanc animi, tuo nomini nunquam, non obnoxii, significationem, et comitem itineri tuo donatum, carum habe.

2 Centesimus annus est, quo venerandum Divi Joannis Eleemosynarii corpus, in Capitulo Posoniensis sacrarium illatum, cistæque ligneæ duplici inclusum, ac altari superpositum, religiose asservatum fuit; incorruptum plane, et, si particulas pietati concessas excipis, omnino integrum. Toto hoc decurrente seculo, Imperatorum, ac regni Ungariæ Regum, Antistitum, virorum principum, populique Christiani concursu, maxima semper fuit tam sancti corporis veneratio. Die vero, quo ejus Translationem Budæ celebrem fuisse, Pelbartus de Temesvar, vir non minus

S. Joannis Eleemos. pus adhuc integrum.

minus pietate quam eruditione insignis, memorat hoc est xii Novembris. Ecclesiæ Posoniensis Clerus, festo divinorum officiorum concentu, S. Joannis Eleemosynarii memoriam egit quotannis solemnem; sacerdotalibus humeris, sacro pignore ad aram majorem religiose deportato.

3 Porro modum, quo tantum thesaurum, Ungaria primum, augustaque Regum quondam sedes Buda, est adepta, hunc accepimus. Pelbartus de Temesvar, in fine Pomerii Æstivalis de Sanctis, Haganoæ, c anno MDII editi, rem ætate *c* sua gestam, his verbis memorat : Claruit S. Joannes Eleemosynarius circa d annum Domini 605, tempore *d* Phocæ Imperatoris. Cujus corpus usque modo stat incorruptum. Quod Cæsar Turcorum, misit pro munere ex Constantinopoli Regi Matthiæ. Et nunc reverenter tenetur in capella regia castri Budensis : ubi ad ejus invocationem crebra coruscant miracula. Ejus festum celebratur die immediate sequenti, post festum S. Martini Episcopi et Confessoris. *claruit Budæ miraculis* Huic Pelbarti attestationi adstipulatur surius, qui hoc ipsum, mensis februarii die e xxiii in vita S. Joannis Eleemosynarii consignavit. f Abraham denique Archiepiscopus *f* Primæ Justinianæ Achridonensis, suscepta Posonium profectione, ad sacri corporis venerationem; luculento propriæ manus scriptoris testatus est, a magno Logotheta Patriarchatus Constantinopolitani, viro nonagenario, se accepisse, corpus S. Joannis Regi Ungariæ dono missum.

4 Jam vero, factam Buda sancti corporis translationem Posonium, duo libri manu scripti recensent; quorum alter Lupoglavæ in Sclavonia, apud Religiosos S. Pauli primi Eremitæ asservatur, hujusmodi inscriptione : Acta Fratrum Ordinis nostri, et miseriarum tempore desolationis civitatis Budensis. Alter in Bibliotheca Patrum Ordinis S. Augustini habetur Romæ, tali programmate . Brevis tractatio perditionis florentissimi regni Ungariæ. Rei summa *transfertur Buda Posonium,* est : Integrum Corpus S. Joannis Eleemosynarii, per Joannem Szalonkemenyi, postea monachum, Joannem Bánffi, et P. Lucam Provincialem Ungariæ, Buda ablatum, in claustro Beatæ Virginis, in valle Tall Posonio vicina, annos supra millesimum quingentesimo Trigesimo, collocatum fuisse, inde ad majorem civitatis Posoniensis basilicam translatum. Concordat egregie vetus manuscriptus index, super rebus S. Joannis Eleemosynarii, quas jussu Regis Ferdinandi I, Joannes Szalai de Kerechén Comes Posoniensis, curæ manibusque Capituli Posoniensis Ecclesiæ assignavit. Cujus indicis illibata vetustas, in Capitulo extat omnino Posoniensi, ubi post enumeratas quatuor argenteas imagines; post annotatas cruces argenteas pretiosamque suppellectilem cistis *dona ei olim oblata.* quatuor inclusam, quæ olim a piis mortalibus honori Divi Joannis Eleemosynarii donata fuere : hæc ipsa legis verba : In die sancto Pentecostes, assignatum est Corpus S. Joannis Eleemosynarii, manibus dicti Capituli Posoniensis, 1530.

5 Ac ne partes ipsas tam sancti corporis, silentio *partes quæ desunt corporis.* involvamus; brachium sinistrum avulsum est totum : dextri brachii pars inferior, una cum vola, in vestis manica habetur : superior ab humero ad cubitum abest. Os brachii unius, Neostadii Austriæ, apud Eremitas S. Pauli, honorifice asservari exploratum est. In indice, cujus superius meminimus, reperio, partem aliquam manus S. Joannis, thecæ argenteæ inauratæ inclusam, quæ etiamnum hodie in æde sacra Posoniensi visitur. Amicitur corpus sacrum *Quomodo opertum corpus.* nigra veste undulata, sive ex camelotto, ut vocant, panni nigri pilosi, pallio e subtili materia elaborato, etiam nigro, et cingulo per mili. Duo annuli aurei, in cistam projecti habentur, in veste sacra, quam planetam vulgo appellant, capsam præterea, lingua Illyrica, et characteribus Cyrillianis, minutis rerum gemmarum contextu efformatis, hæc verba leguntur, quæ Latinis quoque litteris exprimimus.

СТИ ИѠАНЕ МИЛОСТИВИ
ПОМИЛУИ РАБУСИ
ДЕСПИНУ АНРРЕ
ЛИНУ ІУЕ ДАЕЕ·
ІС ХС НИКА·

Auctore Georgio Drascovitio Episc.

STI IOANE MILOSTIVI POMILVI
RABUSI DESPMINV ANRRE
LINV IYE DAEE.

IESVS CHRISTVS VINCIT.

6 Admiratione fideque dignissima res est, quam *Aliquid ob eo detruncans mentis usu privatur.* hic litteris consigno. Indulserat annos ante viginti, Archiepiscopus Strigoniensis, ex hoc ipso sancto corpore articulum digiti pedis unum, Regis Matthiæ II, postulationi : nemo tamen e numero Canonicorum particulam illam avellere ausus est, quod dicerent, a majoribus traditum, eum mente captum iri, qui corpus venerabile truncarit. Itaque religiosus Sacerdos, facto prius ad tumbam sacri pignoris sacrificio, articulum a partium reliquarum societate divellit, et (mirum dictu!) e mentis statu tandem ante finem vitæ suæ dejectus est. Rem ita peractam multi oculati testes, viri gravissimi, sancte attestantur.

7 Ceterum, Eminentissimus ac Reverendissimus *Honorificentius reconditum corpus* Dominus Petrus, S. R. E. Presbyter Cardinalis Pazmany, Archiepiscopus Strigoniensis, et primas Hungariæ, inter alia præclara operum suorum monumenta; statuit, adeo pretiosas tam sancti Antistitis reliquias, nobiliore reponere loco. Quocirca tumbam argenteam magnitudine et elegantia insignem curavit, eidemque pio cultu sacrum corpus, ut erat indutum, intulit; et substrato venerando capiti pulvillo, stragulo ex auro eleganter contexto, totum intexit. Quia vero, aræ summæ incommoda, nullam *novo et mausoleo erecto* tumbæ relinquebant stationem; mausoleum cumprimis insigne ad sinistrum ejus latus erexit, cratibusque ferreis inauratis summitatem munivit, quo et secure, et decore sacrum depositum clauderetur. Lampadem præterea grandem argenteam affabre factam appendit, censumque perennem attribuit, olei olivarum emptioni serviturum, ut lampas ad Dei gloriam, Sanctique honorem, perpetuo igne lucescat.

8 Paratis rebus universis, ad futuræ Translationis *translatum* pompam opportunis, Eminentissimus Cardinalis Episcopus viciniores et collegia Canonicorum, missis litteris, ad xi Kal. Februarii, Posonium evocavit. Magna illi animorum promptitudine, ad diem comparuere, horaque a meridie tertia, Eminentissimum Cardinalem ac ædem Divo Martino Episcopo sacram deduxere. Et postquam in adyta sacrorii, in quo sacer hic asservabatur thesaurus, perventum est; Cardinalis, una cum Episcopis, Clero, Religiosorumque famulis, cunctis sacro amictu indutis, hymno, Veni creator Spiritus, genibus iis terram provolutis, decantato, tubarumque ac tympanorum sonitu interjecto, Translationem sacri corporis exorditur, nobilitate, civibus, populoque maxima frequentia prosequente. Et quo tanti pignoris veneratio in ... ad tantum fieret amplior, loculum argento gravem, et depicti sanctitate venerandum, Eminentissimus Cardinalis ad aram summam ipse defert, *[illegible]* adjuvantibus Episcopis, crebris longo ordine facibus collucentibus. Ubi remoto ab argentea tumba ... , Vesperarum solemnia inchoata, et post conspectum ... aperti copia numerosissimæ multitudini

AUCTORE GEORGIO DRASCOVITIO EPISC.

titudini est ultro indulta. Tantus vero, etiam Acatholicorum, erat accursus, cupidoque vivendi, ut eo die obserato loculo, populus reprimi, et sequenti ad sacrum spectaculum luce debuerit admitti. Interea, noctem totam Canonici, cum Religiosorum familiis, ante sacras reliquias constituti, in precibus exegere, et cœptam magno effectu venerationem, die consequenti singulari pietate produxere. Instituta etiam fuit e suggestu ad præsentem multitudinem, qua Ungarico, qua Sclavonico idiomate, magno animorum motu, Divi Joannis Eleemosynarii laudum memoria.

9 Tandem re divina ab Eminentissimo Cardinale ritu solemni peracta, Ecclesiastes quoque Germanus, suas egit partes, et coram auditorio ex innumeris etiam Acatholicorum conflato, peroravit. Ac tum mox cœpta sunt coccinea explicari vexilla. Divi Joannis effigie nobilia : quæ, primo in ordinem digestus, juventutis studiosæ consequebatur numerus : huic civium, nobiliumque virorum series, collucentibus tædis pone cohærebat : quam presso pede musicus excipiebat apparatus : Religiosorum deinde cœtus subsecuti, ornatu sacerdotali conspicui : ad extremum, collegia Canonicorum, cunctis sacro apparatu instructa, umbellam ex auro textam, et a præcipuis latam, anteibant : sub qua, sacro corpore per cœmiterii regionem ab ipso Cardinale et Episcopis, mitris Episcopalibus insignibus, circumdato; omnes religiosis obsequiorum studiis, tam sancto corpori venerationem dependebant. Hinc ad summam reditum est aram, ubi pons Persicis tapetibus instratus, ab imo altari, ad eam mausolei assurgebat partem, in qua sacrum quieturum erat depositum. Tumba tandem in præparatam mausolei stationem reverenter illata, et cratibus ferreis inauratis abdita, itemque hymno, Te Deum laudamus, suavi modulatione, ac festivo tubarum tympanorumque fragore persoluto, ex paterno Eminentissimi Cardinalis placito, Indulgentiæ quadraginta dierum publicatur concessio, et solemni benedictione in populum ab eo pronuntiata, institutas solemnitatis celebritas terminatur. Acta omnia religione singulari, splendore maximo, magnifico apparatu : cui non exiguum addidit ornamentum, elegans illa collegii Societatis Jesu Posoniensis, eruditorum emblematum pictura, mixtique Latinis Græci versus ac Hebraici, quibus non modo templi parietes illustrari, verum etiam animi intuentium ad cultum Divi Joannis mirifice inflammari videbantur.

Supplicatio instituta

Emblemata appensa.

Forma mausolei

10 Porro mausoleum, in quo nunc sinu, venerationi piorum, sacra Joannis Eleemosynarii ossa sunt recondita; e rubro alboque marmore, opere eximio, constructum visitur. Inferne rubri marmoris basis molem inchoat, cui e marmore candido quadra supereminet tabula, hujus inscriptionis historicæ, quam hic insero, celaturæ conspicua.

Inscriptio

S. JOANNIS ELEEMOSYNARII EPISCOPI ALEXANDRINI, CORPUS INTEGRUM, REGI MATTHIÆ CORVINO TRANSMISSUM FUIT CONSTANTINOPOLI A CÆSARE TURCARUM. IN CAPELLA REGIA BUDÆ ASSERVATUM, MIRACULIS CORUSCAVIT, [illegible] HUJUS SCRIPTOR PELBARTUS IN POMERIO [illegible] TESTATUR, ET POST HUNC SURIUS XXIII g FEBRUARII.

g

MANUSCRIPTI LIBRI DUO [illegible], ALTER LEPOGLAVÆ IN SCLAVONIA, ALTER ROMÆ IN BIBLIOTHECA AUGUSTINIANORUM, REFERUNT, QUOMODO AMISSA BUDA, PER EREMITAS ORDINIS S. PAULI, VENERABILE CORPUS IN VALLEM TALL PROPE POSONIUM TRANSLATUM.

VETUS SCRIPTUM IN CAPITULO POSONIENSI ASSERVATUM, INTEGRA FIDE REFERT, ANNO MDXXX, DIE PENTECOSTES, JUSSU h IMPERATORIS FERDINANDI I, PER COMITEM POSONIENSEM JOANNEM SZALAY, CORPUS S. JOANNIS, UNA CUM SACRIS EJUS CLENODIIS INGENTIS PRETII CAPITULO POSONIENSI ASSIGNATUM FUISSE.

h

HOC ANNO MDCXXXII, EMINENTISS. ET REVERENDISS. CARDINALIS, ARCHIEPISCOPUS STRIGONIENSIS, PETRUS PAZMANI, EX HUMILI LOCO CONSERVATORII, SACRUM CORPUS ARGENTEO LOCULO DOTATUM, HOC IN MAUSOLEO REPOSUIT, AC LUCERNA PERPETUA ORNAVIT, AD DEI GLORIAM IN SANCTIS AUGENDAM, ET PATROCINIUM S. JOANNIS IMPETRANDUM.

11 In lateribus tabulæ, candore mixto rubræ stant columnæ, situ decoro, et nonnihil foras producto, quæ basibus, epistyliisque candidis exornatæ : loculi, inauratis cratibus, et coccinea cortina opulenti, appositis utrimque labaris, molem ferunt : cui in æternum memoriæ perennis monumentum, sacra Divi Eleemosynarii pignora condidimus. Hinc in fastigium moles ascendit, alboque marmori insignia Cardinalis affabre insculpta obtutibus observantur : superne crux excisa terminat culmen mausolei : pyramides ad latus in sphæras collectæ, elegantiam ostentant.

reliquiis ornatus.

12 Voti jam mei sententia, præsenti finem facio narrationi, illudque a præpotenti Deo sensu intimo contendo, ut hoc tanto thesauro, Ungaria ad exitum usque seculorum potiri, et Eminentissimum Cardinalem, tam pii, tamque præclari, operis auctorem, Roma reducem ac sospitem complecti possit.

Votum Auctoris.

a *Sola urbs Hungariæ, jam fere a* 100 *annis sub servitute Turcica gemens.*

b *Ferrarius in generali Catalogo Sanctorum*, 12 *Novemb.* Venetiis Translatio S. Joannis Eleemosynarii. *Baronius in Notat. ad Martyrol.* Corpus ejus Venetias translatum esse tradunt, *qui?*

c *Posteriores Hungarus, Bonfinius, floruit circiter annum* 1490, *quo Matthias Rex extinctus est*, Pelbartum Oswaldum de Themeswar *tradunt.*

d *Congruit cum iis, quæ supra statuimus.*

e *Imo Januarii, verba Surii sunt ad calcem vitæ per Metaphrasten.* Corpus sanctissimi viri adhuc incorruptum, Turcarum tyrannus dono misit Matthiæ Hungarorum Regi, asservaturque honorifice in sacello regio castri Budensis, multis illic miraculis coruscans, ut testatur F. Pelbartus de Themeswar in sermonibus de Sanctis. *At translatum jam erat Posonium cum ista scribebat Surius.*

f Achrida, *sive* Acrida, *patria Justiniani, unde* Justiniana prima *dicta, metropolis Bulgariæ.*

g *Jam monuimus mendum esse, restituendum* Januarii.

h *Qui quartum anno sequenti Rex Romanorum creatus, demum anno* 1555, *fratre cedente, administrandum suscepit Imperium : at tum solum Bohemiæ et Hungariæ Rex erat.*

ORDO HOSPITALIORUM

Sub S. Joannis Eleemosynarii patrocinio.

Quod pluribus religiosorum hominum congregationibus usu venit, ut e Cœlitum numero quempiam Patronum ac Tutelarem venerarentur, ejusque appellarentur a nomine, a quo tamen non essent primitus instituti; vel quod illius vel honori primaria eorum dedicata esset ecclesia, vel virtutes vitæque rationem imitari se peculiari studio profiterentur; id Hospitalariis *quoque, sive* Hierosolymitanis Equitibus, *qui et* Rhodii *deinde, nunc* Melitenses *dicuntur, contigit, ut* Joannitæ, *sive* S. Joannis *dicerentur, quia primum Hierosolymitani hospitalis sive xenodochii, sacellum,* S. Joannis Eleemosynarii, *nomini esset dicatum.*

Hospitalarii unde Joannitæ dicti

2 *Et principio quidem illi peregrinis, Christi sepulchrum visentibus, præsertim Europæis, magna caritate famulabantur : deinde militaris quoque rei curam suscepere, ut eosdem peregrinos adversus Saracenorum insidias tuerentur. Quod studium ita valde probatum est, ut Principum populique munificentia immensis aucti opibus sint, ne tum quidem aut pauperum ac infirmorum cura, aut pietatis ceterarumque virtutum intermissa exercitatione. Quare plures cœlestibus dignatos honoribus nostri dabunt Fasti. Multis ii quoque a Romanis Pontificibus,* Anastasio IV, *nominatim, atque* Urbano VIII, *ornati privilegiis. Sed quoniam de eorum instituto ac rebus gestis integri conscripti sunt libri, a Pantaleone, Bosio, Bonsato; hic de eorum solum origine et nomine agere propositum est.*

Serviunt peregrinis :

jam arma tractant.

3 *Guilielmi Tyrii Archiepiscopi, gravissimi scriptoris, eorum initiis proximi, narrationem dabimus, ex illius sacræ historiæ lib.* 18; *ubi quam diximus rationem nominis tradit. Cui Jacobus de Vitriaco S. R. E. Cardinalis consonat, historiæ Hierosolymitanæ cap.* 64 *et S. Antoninus Archiepiscopus par.* 2, *tit.* 16, *cap.* 9, § 2,

Primum eorum sacellum S. Joanni Eleemosynario dicatum.

§ 2. *At Joannes Azorius noster Institutionum moralium lib.* 13. *cap.* 6. *ita scribit* : in ea *hospitali domo* sacellum exstructum S. Joanni Baptistæ sacrum, et non, ut alii putant, S. Joanni Eleemosynario Patriarchæ Alexandrino; qui revera falluntur, ut constat ex formula, qua professionem Religionis milites emittunt. *Idem Polydorus* Virgilius *scribit de Inventoribus rerum lib.* 7. *cap.* 5. Hospitalem domum, *inquit*, prope etiam posuerunt, quam D. Joanni Baptistæ consecrarunt, admoniti Zachariæ patris memoria, quod eo loci sæpe ad meditandum conveniret. Sunt tamen qui scribant Joanni Eleemosynario illam dicatam fuisse, qui Phoca imperante Patriarcha fuit Alexandrinus, ita cognominatus ob frequentes quas pauperibus faciebat eleemosynas. *Idem omnino scribit Pantaleon. Illud de Zacharia refert quoque Silvester Maurolycus lib.* 3. *Oceani Religionum. At nobis frivolum id videtur. A quo enim veterum traditum est litteris? aut quis omnino usquam meminit? sacellum vero illud cui dicatum fuerit utri tandem certius nosse potuerunt; Tyriusne et Vitriacus, qui id suis ipsi oculis lustrarunt? an recentiores, qui sola ratiocinatione id concludunt, et quidem sententiæ dubiæ?*

non S. Joanni Baptistæ

4 *Patronum nunc Ordinis esse* S. Joannem Baptistam, *haud equidem inficias iverimus, cum Jacobus Bosius, qui summa diligentia leges ac statuta Ordinis excussit, id affirmet, in libello saltem, quem de Sanctis ac Beatis ejusdem congregationis Italice conscripsit. Et patet ex Missali ejusdem Ordinis, quod habemus anno* 1505, *excusum; ubi ne nomen quidem* S. Joannis Eleemosynarii *legitur : at* S. Joannis Baptistæ *non solum* Nativitas, *sed et* Decollatio *Octavam habet; et celebratur quoque* Conceptio *ejus* 24 *Septembris, Officio IX, Lectionum . deinde a die Epiphaniæ usque ad Septuagesimam, atque a Dominica post Octavam Pentecostes usque ad Adventum, si a feria secunda ad quintam dies aliqua proprio officio vacaverit, fit de* S. Joanne Baptista *ad ritum festi IX Lectionum. Probabile est* Raymundum de Podio, *qui primus Magister, sive summus Præfectus Ordinis fuit, postquam arma tractare Hospitalarii cœperunt, eum veluti vulgo notiorem ac celebriorem Ordini patronum adoptasse : cum statuta ac leges præscripsit commilitonibus, atque albam crucem nigris eorum vestibus assui jussit, quo ritu cum antea* Gerardus *ejusdem xenodochii curator, vir sanctus, gestarat. Agit de eodem ordine breviter et accurate Aubertus Miræus V. CL. in Originibus Ordinum Equestrium cap. 2 etalii.*

hic tamen nunc Patronus Ordinis.

ORIGO PRIMA HOSPITALIORUM,

ex Guilielmi Tyrii Archiepiscopi lib. 18, hist. sac.

Regno Hierosolymorum, cum universa Syria et Ægypto, cum adjacentibus provinciis, peccatis nostris exigentibus, in manus hostium nominis et fidei Christianæ, secundum quod antiquæ tradunt historiæ, devolutis, (quod tempore Domini *a* Heraclii Romanorum Imperatoris, invalescentibus contra eum Arabiæ populis, certum est accidisse) non defuerunt de Occidentalibus multi, qui loca sancta, licet in hostium potestate redacta, aut devotionis, aut commerciorum, aut utriusque gratia, visitarent aliquoties. Inter eos autem qui negotiationis obtentu de Occidentalibus per illa secula loca prædicta adire tentaverunt, fuerunt viri de Italia, qui ab urbe, quam incolunt, dicuntur Amalfitani. Est autem *b* Amalfia civitas inter mare et montes eminentissimos constituta, ab Oriente habens urbem nobilissimam Salernum, vix septem milliaribus marino ab ea distantem itinere; ab Occidente vero Surrentum et Neapolim *c* Vergilianam; ab Austro vero Siciliam ducentis milliaribus plus minusve modico remotam, Tyrrheno mari interjacente. Hujus regionis habitatores, ut prædiximus, *d* primi merces peregrinas, et quas Oriens prius non noverat, ad supra nominatas partes lucri faciendi gratia inferre tentaverunt. Unde et optimas conditiones apud illarum partium Præsides,

a

b

Amalphitani in Oriente negotiantes,

c

d

pro rebus necessariis quas inferebant, et sine difficultate accessum, et populi nihilominus gratiam merebantur.

Ex variis.

2 Possidebat illis diebus Princeps Ægyptius universas maritimas regiones a *e* Gabulo civitate sita in littore maris juxta Laodiciam Syriæ, usque in Alexandriam, quæ est novissima civitas Ægypti. Et per Præsides singulis civitatibus deputatos imperium suum late reddebat formidabile. Prædicti vero Amalfitani, tam Regis quam principum suorum plenam habentes gratiam, loca universa quasi negotiatores et tractatores utilium, tamquam merces circumferendo, confidenter poterant circumire. Unde et traditionum paternarum non immemores et fidei Christianæ, loca sancta, quoties opportunitas dabatur, visitabant. Non habentes autem in eadem urbe familiare domicilium, ubi moram possent facere aliquantulam, sicut in urbibus habebant maritimis; congregatis de suo populo quotquot ad opus conceptum poterant convocare, Calypham Ægyptium adeunt, et obtenta familiarium ejus gratia, petitionem suam scripto porrigunt, et votis consone recipiunt impetratum. Scribitur ergo Hierosolymorum Præsidi, ut viris Amalfitanis, amicis et utilium introductoribus, locus Hierosolymis, juxta eorum desiderium, in ea parte quam Christiani habitant, ad construendum ibi domicilium, quale voluerint, designetur amplissimus.

e

gratiosi apud Regem Ægypti Saracenum,

ab eo obtenta facultate,

3 Erat autem civitas, sicut et hodie est, in quatuor partes pene divisa æqualiter : ex quibus sola quarta, in qua sepulcrum Dominicum situm est, fidelibus concessa erat ad habitandum : reliquas autem cum templo Domini soli infideles habebant domesticas. Designatur ergo eis de mandato Principis, qui sufficiens videbatur ad construenda necessaria locus : sumptaque a negotiatoribus quasi per symbolum pecunia, ante januam ecclesiæ Dominicæ Resurrectionis quantum vix lapidis jactus est, monasterium erigunt in honore sanctæ et gloriosæ Dei genitricis perpetuæque Virginis Mariæ; simul cum et iis officinis, quæ ad usus monachorum, et suæ gentis hospitum susceptionem, poterant aliquam præstare commoditatem. Quo facto de partibus suis tam *f* monachos quam Abbatem transferentes, locum regulariter instituunt, et Domino conversatione sancta reddunt placabilem. Et quoniam viri Latini erant, et qui locum fundaverant, et qui in religione conservabant, idcirco ab ea die usque in præsens, locus ille *g* Monasterium de Latina dicitur.

cœnobium ædificant Hierosolymis,

f

in eoque monachos Latinos constituunt :

g

4 Accedebant etiam per illa nihilominus tempora, ut loca deoscularentur venerabilia, sanctæ viduæ et continentes, quæ timoris oblitæ feminei, et periculorum, quæ multiplicia occurrebant, non habentes formidinem. Quibus advenientibus cum non esset intra septa monasterii, ubi colligerentur honeste, congrua satis provisione procuratum est ab iisdem sanctis viris, qui locum fundaverunt, ut advenientibus devotis feminis non deesset seorsum oratorium, domus familiaris, et locus in diversorio. Tandemque, divina favente clementia, ordinatum est ibi monasteriolum, in honore piæ peccatricis, Mariæ videlicet Magdalenæ : et Sorores sub certo numero ad obsequium adventantium mulierum constitutæ.

itemque aliud sanctimonialium

5 Confluebant etiam per illa periculosa tempora nonnulli ex aliis gentibus, tam nobiles, quam secundæ classis homines : quibus quoniam ad sanctam civitatem non nisi per terras hostium erat accessus, de suis viaticulis cum ad urbem pervenissent, omnino non fiebat residuum; sed miseros et inopes ante civitatis portam tam diu cum summo labore, fame, siti, et nuditate expectare oportebat, quousque dato aureo numismate urbem eis liceبat introire. Ingressis autem, et locis sanctis ex ordine peragratis, non erat eis vel ad unum diem refectionis spes ulla, nisi quantum eis de prædicto monasterio fraterne ministrabatur :

deinde ad peregrinos reliquos excipiendos.

Ex Guil. Tyrio.

tur : nam omnes alii civitatis habitatores Saraceni erant et infideles, excepto Domino Patriarcha et Clero et popello misero Surianorum; qui diebus singulis tot angariis, parangariis, et sordidorum munerum præstationibus, vexabantur, ut vix sibi in suprema paupertate constitutis, in continuo timore mortis liceret respirare. Nostris ergo miseris et ad supremum afflictis et egentibus, cum non esset qui tectum præberet, procuratum est a beatissimis viris, qui monasterium Latinorum incolebant, ut misericorditer victui et tegumento detrahentes, ad opus talium, intra ambitum sibi designatum, Xenodochium erigerent; ubi tales sanos vel ægrotantes colligerent, ne de nocte per vias reperti jugularentur; et in eodem loco congregatis de reliquiis fragmentorum utriusque monasterii, tam virorum quam mulierum, ad quotidianam sustentationem qualemcumque aliquid ministraretur.

Xenodochium.

6 Erexerunt etiam in eodem loco *h* altare in honore B. Joannis Eleimon. Hic vir Deo placens, et per omnia commendabilis, natione fuit Cyprius : tandem suffragantibus meritis factus est Alexandrinus Patriarcha, vir in operibus pietatis singulariter excellens, cujus pia studia et liberales eleemosynas in perpetuum enarrabit omnis Ecclesia Sanctorum Unde et a sanctis Patribus vocatus est Eleimon, quod interpretatur Misericors.

h opus altare S. Joanni Eleemosynario dicatum.

7 Huic autem loco venerabili, qui ita caritative se porrigebat ad homines, neque reditus erant, neque possessiones : sed prædicti Amalfitani annis singulis, tam qui domi erant, quam qui negotiationes sequebantur, collecta inter se quasi per symbolum pecunia, per eos qui Hierosolymam proficiscebantur, Abbati qui pro tempore ibi erat offerebant; ut inde Fratribus et Sororibus ad victum et tegumen provideretur; et de residuo fieret advenientibus Christicolis in Xenodochio aliqua misericordia.

Alebantur hi eleemosynis Amalphitanorum.

8 Ita ergo per multorum annorum curricula, quousque placuit summo rerum opifici, civitatem illam, quam proprio cruore mundaverat, a superstitionibus Gentilium purgare, sub iis conditionibus mansit locus ille. Adveniente namque Christiano populo et Principibus a Deo protectis, quibus regnum illud Salvator tradi voluit, in monasterio feminarum inventa est Abbatissæ fungens officio, quædam Deo devota et sancta mulier, Agnes nomine, nobilis secundum carnem, natione Romana, quæ etiam postquam civitas restituta est fidei Christianæ, per aliquos vixit annos. Et in Xenodochio similiter repertus est quidam *i* Geraldus, vir probatæ conversationis, qui pauperibus in eodem loco, tempore hostilitatis, de mandato Abbatis et monachorum, multo tempore devote servierat : cui postea successit Raimundus.

Agnes Abbatissa.

Curator peregrinorum in Xenodochio Gerardus, vir sanctus. i

a *Imperavit* Heraclius, *ut supra dictum, ab anno* 610 *ad* 641 *Anno* 628, *impetravit ab eo* Mahometes *agrum ad habitandum cum suis Saracenis : qui, eo anno* 631 *extincto, Palæstinam, Syriam, Ægyptum, vivente adhuc Heraclio, et Persidem anno* 640, *sibi subjugarunt*

b *Sita est* Amalphis, *sive, ut hic vocatur,* Amalphia, *in Picentinorum agro, inter* Minervæ promontorium *et* Salernum : *et tractus ille omnis, ut testatur Leander,* Ora Amalphitana, *sive Costa appellatur. Urbs ipsa, ut idem scribit,* nobilissima [illegible] *fuit idem* Urbis hujus primam mentionem, quæ scripta [illegible] mentis III, in Imperatoris [illegible] tempora cadere, annumque a Christo nato 1123 *Multo tamen ante, ut hinc patet, celebris et potens urbs fuit*

c *Respicit ad illud Georgicon* 4.

Illo Virgilium me tempore dulcis alebat
Parthenope, studiis florentem ignobilis oti.

d *De Amalphi Leander jam citatus* : Olim quam splendida potensque fuerit, ex ejus ædificiis amplis satis atque sumptuosissimis, ac item navium multitudine, quibus Amalphitani latissime negotiatos legimus, intelligitur. Quin etiam, ut Bassanus scribit, hoc etiamnum Amalphitanorum nominis memoriæ testantur Messanæ, Syracusis, alii quæ Siciliæ multis in locis superstites, ubi illi negotiari frequentissime solebant, et proprias ecclesias, atria atque sibi certa tenebant loca, quæ dicebantur Amalphitanorum, cujusmodi in hodiernum usque diem inter alia Textorum appellato [illegible] Divi Andreæ quoque templum Panormi extructum ab Amalphitanis, et ad eorum [illegible] Antistite dedicatum nunc superest. Eosdem magnetis usum navigantibus [illegible] familiarem adeoque necessarium reperisse ferunt, inventum, me Hercule, præstantis animi, cujus tamen hactenus auctoris latuit.

b Amalphis

Amalphitani navigatione et negotiatione celebres.

Hæc ille. Sed majus etiam illi urbi decus quod hæc Hierosolymis instituerint cœnobia, unde plurimum in universam Ecclesiam emolumenti manavit. e *Urbs hæc* Gabala *Ptolemæo et Stephano dicitur, haud longe* Laodicea *Syriæ distat, ut hinc atque ex Ptolemæo patet, in ora maris sita.* f *Ex Cassinensi cœnobio accitos fuisse hos monachos scribit Silvester Maurolycus.* g *Jacobus de Vitriaco* Unde usque in hodiernum diem (*obiit anno* 1244) prædicta ecclesia dicitur Ecclesia S. Mariæ de Latina Latinum enim Abbatem et monachos more Latinorum divina celebrantes in ea instituerunt. h *Vitriac* capellam. i *Vitriacus, aliique* Gerardum *vocant Is replura Bosius, qui et imaginem ejus radiato capite exhibet, et* Beatum *prædicat.*

DE PRIMORUM HOSPITALARIORUM SANCTITATE.

Ex Jacobi de Vitriaco historia Hierosolymitana.

Postquam Divinæ placuit pietati, ut civitatem redemptionis nostræ, per Ducem Godefridum et alios Christi fideles, ab impiorum dominio liberaret, et eam cultui restitueret Christiano; vir quidam sanctæ vitæ et probatæ religionis, nomine Gerardus, qui longo tempore, de mandato Abbatis, in prædicto hospitali pauperibus devote ministraverat; adjunctis sibi quibusdam honestis et religiosis viris, habitum regularem suscepit, et vestibus suis albam crucem exterius affigens in pectore, regulæ salutari et honestis institutionibus facta solemniter professione, seipsum obligavit. Cui etiam mulier quædam, Agnes nomine, Romana natione, nobilis carne, sed nobilior sanctitate, quæ in monasterio mulierum vicem gesserat Abbatissæ, in ministerio pauperum adjuncta, eamdem regulam et humilitatis habitum votive suscepit.

Gerardus Cruce suscepta, Religionem profitetur :

ut et Agnes.

2 Prædicti igitur Fratres humiliter et devote Domino servientes, et infirmis pauperibus de paupertate sua diligenter ministrantes, in agro, qui dicitur Acheldemach, mortuos suos sepeliebant. Hic est ager ille figuli, qui emptus est a Judæis in sepulturam peregrinorum, ex triginta argenteis quos Judas in templo projecit. Abbati autem S. Mariæ de Latina, qui prædicti Hospitalis principium extiterat, et tam ipsos quam infirmos eorum de propria mensa diu sustentaverat, obedientiam et reverentiam, quamdiu pauperes fuerunt, non negaverunt : primum paupertatis suæ patronum et coadjutorem eorum, et loci apud Dominum protectorem B. Joannem Eleemona devotissime venerantes, et ipsum Dominum et advocatum suum confitentes. Domino etiam Patriarchæ Hierosolymitano devote obedientes, de bonis suis decimas secundum sacros Canones, et utriusque Testamenti præcepta, absque contradictione reddebant.

Hospitalarii operibus misericordiæ vacant :

S. Joannem Eleemosynarium Patronum colunt

3 Orationi autem vacantes, vigiliis et jejuniis se ipsos affligentes, operibus misericordiæ affluentes, parci sibi et austeri, pauperibus autem et infirmis, quos Dominos suos appellabant, largi et misericordes existebant. Panes de pura simila largiebantur infirmis, residuum vero cum furfure ad usus proprios reservabant. Si quis autem inter ipsos in aliquo delinquebat, nullo modo relinquebatur impunitum, ne facilitas veniæ præberet incentivum delinquendi. Secundum enim quod culpæ reatus exigebat, quidam signo Crucis a vestimentis avulso, tanquam membra putrida prorsus ejiciebantur : alios vinculis et carceri mancipabant : alios ad pedes fratrum in terra cibum parcissimum usque ad condignam satisfactionem sumere decernebant.

parce et austere vivunt,

benigni in ægros,

severi in delinquentes

4 Et quoniam Deus erat cum eis, ab omnibus amabantur Unde factum est quod in omnem terram Christianorum exivit sonus eorum et in fines orbis terræ fama sanctitatis eorum. Et quoniam ex omni natione, tribu, et lingua, post Terræ sanctæ liberationem, Christi fideles sepulcrum Domini visitaturi Hierosolymis confluebant, largitione Principum, et eleemosynis fidel[illegible] modico tempore adeo ditati sunt, quod ab universis Occidentalibus provinciis red[illegible]tus copiosos colligentes, casa[illegible] villas et oppida, tam[illegible] terræ Principes, comparantes, ditioni suæ subjecerunt.

Late celebres,

valde ditantur.

DE

DE S. ILDEPHONSO ARCHIEP. TOLETANO IN HISPANIA.

Ex Jac. Vitriaco

An. Chr. dclxvii. xxiii Januar.

Multos Ecclesia Toletana illustres sanctimoniæ laude Antistites habuit, Albo Cælitum adscriptos : omnium longe clarissimus Ildephonsus, *sive* Alphonsus, *fuit. Cujus natalem* 23 *Januarii hoc elogio vetera quædam celebrant manu exarata Martyrologia :* Toleto civitate, natale S. Hildephonsi Episcopi et Confessoris, fide et doctrina clarissimi, *addunt nonnulla :* qui miro devotionis studio laudem et honorem beatæ Dei Genitricis et semper Virginis excoluit. *Martyrol. Romanum :* Toleti S. Ildephonsi Episcopi, qui ob singularem vitæ integritatem, susceptamque defensionem adversus hæreticos Dei Genitricis virginitatem impugnantes, ab eadem candidissima veste donatus est, ac demum sanctitate celebris in cœlum vocatus. *Referunt eum præter plurima MSS. plerique recentiores, Maurolycus, Galesinius, Molanus, Carthusiani Colonienses, Felicius, Ghinius, qui ante episcopatum canonicum regularem ait fuisse; at Wion, Menardus, Dorganius, Sandovallius, aliique Benedictinum monachum.*

S. Ildephonsi natalis.

2 *Plurima sunt de eo, ab Hispanis præsertim auctoribus, scripta, quæ operæ pretium esset fortassis colligere ac dilucido ordine digerere, ad sanctissimi Doctoris honorem, atque Augustæ Virginis Deiparæ gloriam, cujus eum,* Sacellanum *quidam appellant, alii* Anchoram fidei, *alii* Chrysostomum *a singulari facundia : sed quæ a viro doctissimo* Don Thoma Tamayo de Vargas, *Regis Catholici Historiographo, accepimus, ea sufficere censuimus. Nam quæ de* Ildephonsi *rebus gestis* Zixila, *sive* Cixila, *aut* Cixilla, *aut* Zixilanes; *et* S. Julianus II, *ejusdem Sedis Præsules tradidere litteris, quæque recentior quidam de ejus reliquiis Zamorum avectis, ibique, repertis scripsit, ea ipse e fide dignis codicibus erutt, notis illustravit, atque ad nos, pro sua eximia humanitate, Madrito misit. Quæ ceteri commemorant, ea vel hinc ducta amplificataque sunt, vel, quod non satis idoneis nixa veterum testimoniis, incerta videri queant, aut non satis nostro instituto accommodata.*

3 *Cum ex Joanne Mariana nostro lib.* 6, *cap.* 10, *promere lubet, quod fusius describitur a Francisco Portocarrera nostro, qui librum integrum de descensu Deiparæ in ædem Toletanam et S. Ildephonsi vita composuit; at brevius Mariana :* In excelsa atque adeo nobilissima ejus urbis (*Toleti*) parte ædes monstrantur Ildephonsi natalibus nobiles : sic ducta per manus opinio populo persuasit, nullo præterea auctore. Eæ ædes Orgatii Regulorum consequenti tempore factæ, nuper in Societatis Jesu juspotestatemque migrarunt, quorum studio effectum, ut quod majorum negligentia prætermissum videbatur, in nobilissima urbe templum Ildephonsi nomine extaret.

... mus, quæ ... nunc Societatis Jesu

4 *Petrus de Natalibus, eumque secuti Carthusiani Colonienses, et Canisius,* Ildephonsi *memoriam denuo consignant* 18 *Decembris : et Petrus quidem natalem existimavit illius tunc agi; ita enim scribit lib.* 1, *c.* 76. Eodem die, quo festum Virginis in Ecclesia sua constituit celebrari, videlicet octava die nativitatem Domini præcedente, feliciter in pace quievit, quæ dies est XV Kalend. Januarii. Nam eo die quo matrem Domini venerabatur in terris, eodem eum illa voluit honorare in cœlis. *Eo die in Ecclesia Toletana aliisque per Hispaniam, festum agitur Exspectationis partus Deiparæ, ab ipso Ildephonso vel institutum primitus, vel præcipuo studio propagatum. Eodem quoque die solennis ille Deiparæ Virginis descensus et apparitio contigit, quæ nunc officio duplici secundæ classis celebratur postridie festivitatis S. Ildefonsi, XXIV Januarii, festo S. Timothei post octavam S. Ildephonsi rejecto. Antonius Balinghemius noster in Kalendario Mariano, scribit apparitionem illam* 18 *Octobris contigisse : verum uno omnium scriptorum consensu refellitur.*

... memorat ... alias die...

VITA
A ZIXILANE ET JULIANO SCRIPTA,
a Don Thoma Tamayo de Vargas e veteribus MSS. eruta et illustrata.

B. Ildephonsus Archiepiscopus Toletanus, Archiepiscopos suæ Sedis celebratores habuit, quorum scripta e libris denuo animadversa hic repræsento, ut emendem, et Notulis illustrem : sic in exemplaribus antiquis inveni.

a In nomine Domini nostri Jesu Christi, incipit vita vel gesta S. Ildephonsi Episcopi, *b* Toletanensis Sedis Metropolitani, a *c* Zixilane Episcopo urbis ejusdem edita X Kl. Februarii. a / b c

EXORDIUM VITÆ ILDEPHONSI.

d Ecce dapes mellitlui illius Domini *e* Ildephonsi, quas de Paradiso Dei capiens, et per totam Hesperiam dispergens, inediam nostram ingenti satiavit eloquio. Non impar meritis sanctissimi illius Domini Isidori, de cujus fonte adhuc clientulus purissimos latices bibit. Nam directus a sancto ac venerabili *f* Papa Eugenio, Toletanæ Sedis Metropolitanæ Episcopo, ad supradictum *g* Doctorem Hispalensem Metropolitanum Episcopum, cum sibi jam scidus videbatur, adeo ab eo * tentus et elimatus est, et, ut ferunt, temporali ferro constrictus, ut si quid scientiæ deerat, plenius instructus ad pædagogum suum Dominum Eugenium remeans, non post multos dies adhuc Diaconi *h* officium peragens, in Ecclesia *i* SS. Cosmæ et Damiani, quæ sita est in suburbio Toletano, *k* Abbas præficeretur. Ubi statim in officio clarus duas Missas in laude ipsorum Dominorum, quas in festivitate ipsorum psallerent, miro modulationis modo perfecit. Quas Missas infra adnotatas habemus.

d e / f / S. Ildephonsus instruitur a S. Isidoro. / g / * an tritus, sive tersus? / h i / k / fit Abbas

Episcopus Toletanæ Sedis præficitur.

2 Deinde post multum tempus decedente Domino Eugenio, in Sede sua Episcopus præficitur. Cujus statim virtus enucleata *l* eluens in Sede *m* Romulea refulsit, et veluti facula ardens omnem Hispaniam perlustravit : cujus doctrina usque hodie fulget Ecclesia, ut sole luna : cujus memoria in benedictione odoris, et in compositione incensi habetur . qui ab ipsis cunabulis ab ineunte ætate *n* eunuchus permanens, magnum in se habitaculum Domino præparavit . qui non manubrio vel manu, sed divino sectus est gladio, nec ingenio ferramentorum, resecavit libidinem; sed munere cælesti promeruit sanctitatem. qui subito dono superno afflatus, his tantis talibusque prædecessoribus suis æquiter clarens, quod illis clausum, isti reseratum est.

deinde Episcopus. / l m / n / s. semper virgo.

Quomodo sancti Spiritus dono patefactæ sunt reliquiæ B. Leocadiæ D. Ildephonso, quod suis antecessoribus ignotum fuerat : et de miraculo apparitionis D. Leocadiæ.

3 Sic enim habitator suus Spiritus sanctus * egit, ut quod per tot annos populis desiderantibus needum ostensum fuerat illis, iste patefaceret primus, et reliquias sanctæ ac Deo dicatæ Virginis et confessoris suæ Leocadiæ, adveniente in sede regia sua festivitate, omnibus adstantibus præsentaret; et ipso ante sepulcrum ejus genibus pervoluto, tumulum, in quo sanctum ejus corpusculum usque hodie humatum est, exiliret : et operculo, quod vix triginta juvenes movere possent, non humanis manibus sed Angelicis elevato, velum, quod sanctæ Virginis membra tege-

* Multa hic ut aliquot exemplaribus interpolata

Eo orante sponte e tumulo emergit corpus S. Leocadiæ. o p

bat, virens foris submitteret, et veluti manibus extensum, conspectui ejus Virgo pulcherrima obsequens *o* adventaret : clamantibus Episcopis, Principibus, Presbyteris, Diaconibus, Clero, atque populo, Deo gratias in cœlo; Deo gratias in terra; nemine tacente. Ipse vero manibus statim *p* amplexans et astringens, talia fertur depromere vota, vociferans cum omni populo et clamans : Deo gratias. Vivit Domina mea per vitam Ildephonsi, et ipsum retexens Clerus vehementer psallebat, Alleluyaticum, quod ipse Dominus Ildephonsus nuper fecerat : Speciosa facta est, Alleluya : et odor tuus ut balsamum non mistum; et alia, quæ in ipsa Missa, quæ subter est annotata, in laude ejus deprompserat.

q — *per partem veli ejus præscindit.* — *inter reliquias recondit.* — *r*

4 Clamabat inter voces populi velut mugiens, ut aliquod incisorium deferrent, unde quod manibus tenebat, præcideret : et nemo illi accurrebat, quia populus vastis ictibus rictibusque frendebat. Nam et sancta Virgo, quæ voluntate submiserat, (*q* ut desideria crescerent) violenter retrahebat. Sed Princeps quondam Riccesuindus, qui ejus tempore erat, gloria et ferocitate terrena deposita (qui eum ob iniquitates suas increpatas superbo oculo intuebatur) cultrum modicum, quem in theca tenebat, cum lacrymis offerebat : et collo submisso supplicibus manibus a throno suo extentis, ut eum illi deferrent, instantius deprecabatur, postulans ut indignum non judicaret sua cum lacrymis offerentem. Quem ille apprehendens, quod manu læva jam modicum tenebat, dextera præcidit : et cultrum ipsum una cum ejusdem reliquiis thecis argenteis collocavit, indignum judicans, ut qui sancta præciderat polluta ultra tangeret. Sed coram requirenti munus quantum valebat, *r* Vicario præcepit impendi. His peractis, quia longa sunt ista omnia enodari, cuncta quæ usui pertinebant sanctæ Catholicæ Ecclesiæ in Dei laudibus usquequaque completa sunt.

De descensione B. Mariæ Virginis cum veste ad Ildephonsum.

s — *t* — *v* — *x* — *Noctu ad templum eunti.* — *y* — *fugientibus ministris.*

5 His excussis, alia adhuc miracula Spiritus sanctus per eum *s* in ipso Dominico adventu, non post multos dies, peregit. Sed quia omnia longa sunt recensere, quæ ejus temporibus in Toletana urbe *t* Dominus Urbanus et Dominus Evantius per eum facta narrabant, vel ex multis pauca aggrediamur. Quamvis qui mecum hoc audierunt, cum hæc legerint, dolebunt prætermisisse me tam multa, et magna quæ mecum sciunt. Superveniente vero die sanctæ et semper Virginis Mariæ ante tres dies, tribus diebus Letanias peregit, et Missam suprascriptam, quæ in ejus laude decantaretur, perfecit, quæ est *v* septima. Ast ubi ventum est ad ejus sanctam solemnitatem, supradictus Rex minus de timore Dei sollicitus, et de suis iniquitatibus *x* bene conscius, ad audienda solemnia de more accessit. Nam servus Dei Ildephonsus majori adhuc munere fretus, Dum Dominæ suæ, cui Deo Præsule serviebat, celebritatem orans susciperet, et in laude Genitricis Dei, hoc, quod supra prænotavimus, summo cum cordis affectu, harmoniæ modulatione composita Musicæ appeteret, et libellum virginitatis, more synonymo testimoniis veteris et novi Testamenti plenum, compte ederet : et digna facundia et magnificentia jam præfatæ Dominæ suæ exornaret; dum ante horas matutinas solito more ad obsequia Deo peragenda consurgeret, et vigilias suas Domino consecraret, Diacono *y* vel Subdiacono ante eum facula præcedentibus; subito ostia aperientes, et ecclesiam intuentes, atque splendore cœlesti oculos defigentes, lumen quod ferre non valuerant, cum tremore effugientes, lampadas, quas manibus tenebant, reliquerunt, et sua vestigia, per quæ venerunt, adeuntes, prope mortui reversi sunt ad sodales. Sollicite omnis congregatio requirit, quid de Dei servo ageretur cum Angelicis choris, quid tam subito expaverint custodes, et terga ab ostio ecclesiæ dantes, reversi sunt ad proprias sedes.

z — *apparet D. Virgo in Sede Episcopali sedens.* — *aa* — *bb* — *Sanctis canentibus,* — *datque ei vestem cœlestem.* — *cc* — *dd*

6 At ille sibi bene conscius, ante altare sanctæ Virginis *z* procidens, reperit in cathedra ipsam Dominam sedentem, ubi solitus erat Episcopus residere, et populum salutare. Quam cathedram nullus Episcopus adire tentavit, nisi postea Dominus Sisibotus, qui statim Sedem ipsam perdens *aa* exilio relegatus est. Et elevatis oculis aspexit in circuitu ejus, et vidit omnem *bb* absidam ecclesiæ repletam Virginum turmis, decantationibus David modulata suavitate aliquid decantantibus. Aspiciensque in eum (ut ipse sibi consciis et bene carissimis referebat) hac eum allocuta est voce : Propera in occursum meum Serve Dei rectissime; accipe munusculum de manu mea, quod de Thesauro Filii mei tibi attuli : sic enim tibi opus est, ut *cc* benedictione tegminis, quæ tibi danda est, in meo tantum die utaris. Et quia oculos fidei fixos in meo semper servitio tenens permansisti, et laudem meam (diffusa in labiis tuis gratia) dulciter in cordibus fidelius depinxisti; et vestimentis Ecclesiæ jam in hac vita ornatus eris, et in futuro in promptuariis meis cum aliis Filii mei servis lætaberis. Et hæc dicens ab oculis ejus una cum Virginibus, et luce qua venerat remeavit. Remansit igitur Dei servus, intantum sollicitus de adipiscenda gloria, inquantum præscius de sibi donata palmæ victoria; præstante D. N. Jesu Christo, *dd* qui cum Deo Patre et sancto Spiritu, vivit et cuncta regit per infinita semper secula seculorum, Amen.

Hactenus Zixila, succedit nunc

VITA D. ILDEPHONSI ARCHIEPISCOPI TOLET.

Scripta per *ee* Julianum ejusdem Sedis *ff* Antistitem.

ee — *ff*

Ildephonsi mores, et laus.

S. Ildephonsi virtutes. — *facundia.*

7 Ildephonsus memoria sui temporis clarus, et irriguus eloquentiæ fluminibus exornans secula ætatis nostræ novissimus, Toletanæ Sedis ascitus in cathedram Præsul post Eugenium in Sacerdotium consecratur, vir tanta laude dignissimus, quanta et virtutum gratia numerosus. Fuit denique timoris Dei instantia præditus; religione comptus, compunctione profusus, incessu gravis, honestate laudabilis, patientia singularis, secreti tacitus, sapientia summus, disserendi ingenio clarus, eloquendi facultate præcipuus, linguæ flumine copiosus, tanto eloquentiæ cothurno celeber habitus, ut disputationum ejus profusa oratio, dum porrecte dirigitur, non homo sed Deus per hominem affatim eloqui crederetur.

Ildephonsus monachus, et Abbas monasterii, et Pontifex demum Toletanæ Ecclesiæ.

** al. coactus* — *gg* — *Fit monachus.* — *hh* — *Abbas* — *ii* — *Episcopus*

8 Hic igitur sub rudimentis adhuc infantiæ degens, divino * tactus Spiritu, vita delectatus monachorum, contemptis parentum, rerumque affectibus, Agaliense monasterium petiit, *gg* monachumque se in eo multis fere annis decenter exhibuit. Cœnobium quoque Virginum in Deibiensi *hh* villula construxit, ac propriis opibus ditavit. Rector deinde effectus Agaliensis cœnobii monachorum mores exercuit, rem discrevit, vitamque servavit. Principali posthæc violentia Toletum reducitur, atque inibi post *ii* decessoris sui obitum Pontifex subrogatur.

Libri per eum scripti.

Libri ab eo scripti. — *kk*

9 Scripsit sane quam plurimos libros luculentiore sermone potissimos. Quos idem in tot partibus censuit dividendos, id est, librum Prosopopeiæ imbecillitatis propriæ : libellum de Virginitate sanctæ Mariæ, contra *kk* tres infideles : opusculum de Proprietate Patris et Filii et Spiritus sancti : librum quoque Annotationum Divinæ actionis : opuscula Annotationum

notationum in Sacramentis: librum de cognitione Baptismi unum; et de progressu spiritualis deserti alium. Quod totum partis primæ voluit volumini connectendum. Partis quoque secundæ, liber Epistolarum est; in quo diversis scribens, ænigmaticis formulis egit, personasque interdum induxit: in quo etiam a quibusdam luculentiora scriptorum responsa promeruit. Partem sane tertiam Missarum esse voluit, hymnorum, atque sermonum. Ulterioris denique partis liber est quartus, versibus prosaque * concretus, in quo Epitaphia, et quædam sunt Epigrammata adnotata. Scripsit autem et alia multa, quæ variis rerum ac molestiarum occupationibus impeditus, aliqua * cœptus, aliqua semiplena reliquit.

** al. contextus*

** al. cœpta.*

Decessus mortis ejus et sepultura.

10 Ascitus autem in pontificatum nono gloriosi Reccesuindi Principis anno, novem annis et duobus fere mensibus clarus habitus fuit vitæ meritis, et * veneratione regiminis: expletoque octavo decimo prædicti Principis anno, sequenti die x Kal. Februarii domicilio carnis exuitur, atque in ecclesia B. Leocadiæ tumulatur, ad pedes sui conditus decessoris, cum quo creditur æterno frui receptaculo claritatis.

** al. retentatione*

Ejus obitus.

Huc usque etiam Julianus. Adjiciam, quæ de corporis B. Ildephonsi *[*]* revelatione, in Ecclesia Zamorensi, sive Sentisensi legitur, historiam.

[*]

11 Exigentibus autem hominum peccatis, cum Hispania ferme universa ab Arabibus subacta esset, et magna pars ferro atque igne populata, Astures dumtaxat Pyrenæi montis inaccessibilia quædam loca incolentes, Christi nomen atque religionem servaverunt. Ad hos ergo victi, quibus mens non læva fuit, de singulis partibus confluxere: quorum plerique reliquias, et sacratissima quæque ex propriis Ecclesiis, in ea loca deportarunt: inter quæ Christiani cum multis reliquiis, quibus Toletana civitas locupletissima erat, vestem illam sacratissimam, qua Dei Mater B. Ildephonsum decoraverat, in urbem Ovetum Asturiarum caput detulerunt. Ferebatur et illuc corpus beatissimi Ildephonsi, sed forte apud Zamoram *[*]* deportatores præpediti, in ecclesia S. Petri loco altissimo illud reposuerunt. Crescente vero in dies clade, etiam Zamora Barbaris cessit. Quocirca sublata est hominibus illis rursum resumendi copia sequestratum pignus. Transierunt autem post hæc tempora multa, et quoniam frequentari deinceps a fidelibus non potuit, res excidit memoria.

Occupata Mauris Hispania.

vestis sacra Ovetum defertur,

corpus Zamoram [*] ibique reconditur.

12 Postquam, Deo miserante, opera piorum Regum Castellæ Christo regnum paullatim restitui cœpit, Zamora quoque in Christianorum ditionem rediit. Pastor ex Toletanis oris in eam urbem cum venisset, pauper habitu, sed dives sanctitate, ingressus templum B. Petri, oratione facta cœpit singula circumlustrare, curiosius inspicere: quem furtum æditui moliri arbitrantibus, dixit se non esse furem, nec aliquid mali facturum venisse, sed velle habere copiam alicujus Sacerdotis atque Deum timentis, cui grande secretum manifestaturus erat. His auditis ductus est ad quemdam Didacum Sacerdotem gravissimum: coram quo genibus provolutus cœpit, quasi peccata sua confitens, hujuscemodi divinum visum enarrare: Pater mi, vidi, inquit, raptus in spiritu, in patria mea, Pontificem quemdam, cultu decorum, incessu gravem, et omni corporis ornatu gloriosum, qui sua admodum melliflua voce me allocutus ait: Ego sum Ildephonsus, quondam Toletanæ urbis Antistes; veni, sequere me, quem secutus visus sum in hanc urbem pervenisse, et in hanc ecclesiam intrare: ubi cum essemus: Hic, inquit, (et designavit digito locum) hic corpus meum absque honore jacet. Animadverte, fili, ne in manifestanda virtute Dei ulla te ignavia teneat: Dei enim verbum est, quod non tam ex me, quam ipso jubente, impero. Quibus dictis evanuit: ipse ad me reversus, domo et familia relicta, in hanc urbem et ecclesiam venio; quibus omnia signa quæ in spiritu cognovi inesse video. Habes jam, Pater optime, caussam mei adventus.

Pauperi in somnis revelatum

Per Don Thom. Tamayo de Vargas

13 Didacus autem ille, ut erat gravis et timoratus vir, Ecclesiæ Capitulum cum nonnullis laicis prudentibus congregavit; rectaque ibidem agitata omnium sententia fuit, ad unius peregrini atque hominis ignoti dictum nihil esse tentandum. Exiit nihilominus sermo in aures hominum, et si creditum a multis fuit, nullum tamen periculum factum est. Regnante autem postea Ildephonso, hujus nominis VIII, Rege Hispaniæ, cum Assuerus Ecclesiæ Zamoranæ Præsul illam B. Petri ædem ampliare vellet, pro jaciendis columnarum fundamentis terra altius foderetur, forte in eo loco, quem Pastor designaverat, sarcophagum ostenditur marmore opertum, quod incautis ictibus fossores confregerunt. Erant in illo reliquiæ humani corporis, suavissimum quemdam supra quam dici potest spirantes odorem, quo tota terra adjacens videbatur perfusa. Tunc vero quæ a Pastore relata fuerant, in memoriam venerunt. Erat enim super marmore epitaphium insculptum; sed quia fossorum inadvertentia comminutum est, coadunatis quidem partibus, quantum humano ingenio atque labore fieri potuit, hoc tantum lectum est: Patris Ildephonsi Archipræsulis Toletani.

casu repertum,

suavissimum spirans odorem.

14 Roborata est denique fides, maxime miraculis, quæ sancto Confessore invocato facta sunt. Episcopus cum Clero, atque universa civitas, gaudentes et exsultantes Zamora tanto munere ditata, juxta altare B. Petri in eadem ecclesia illud condiderunt. Ibi * innumera miracula quotidie fiunt: quæ omnia Frater Joannes Ægidius Zamoranus Ordinis Minorum, vir apprime eruditus, usque ad sua tempora quamdiligentissime scripsit. Cum hoc sacratissimum corpus multis annis in loco abditissimo repositum esset, paucis sub sacramento astrictis illud dumtaxat scientibus, anno Domini mcccc, in hoc Inventionis die ex eo loco eductum, supra altare ipsius maximum ponitur, cunctisque ostensum est, ubi miracula multa denuo visa sunt; muti loquebantur, varii infirmi curabantur, frequentes turbæ undique ad has sanctas reliquias venerandas confluxerunt. Tandem post dies viii in sacello quod est supra ipsum altare, intra capsam magnam argenteam deauratam inclusum, honorifice ponitur. Ubi a cunctis cernitur.

** sic refert Valerianus de villa Quiran libello de hac elevatione, qui autographus asservatur in collegio maximo Complutensi*

Iterum elevatum

15 Atque hæc historia Zamorensis. Omnium ego illustrationem cursim en do. Sanctissimi Ildephonsi vitam ac res gloriose gestas singillatim scripserunt, præter Julianum et Zixillanem, nostris et avorum temporibus, Laurentius Surius, et Aloysius Lipomanus, de Sanctorum Vitis ac Ecclesiæ rebus optime meriti. Verum non adeo certos codices adepti, utriusque historiam mutilam, et imperfectam, ac multis refertam mendis ediderunt, sub Juliani tantum nomine, nulla Cixilæ mentione facta aut operis divisione assignata. Michael Carranza, Carmelita doctissimus, Commentario B. Ildephonsi librum de B. Virgine, et vitam, illustravit. Joannes Mariana noster vi de rebus Hispaniæ cap. x, Illustriss. Baronius viii Annal. tom. Vernacula vero lingua Franciscus Pisa ii, Historiæ Tolet. cap. 14 Prudentius Sandoval p. i, Monast. Ord. S. Benedicti, l. xiii, Antonius de Yepes cent. i, cap. 5, anno 554, et cent. ii, a fol. 227, rerum Benedict. Franciscus Padilla cent. vii, Hist. Eccles. Hisp. cap. xlix, Alphonsus Villegas, Petrus Rivaden. Toletani in Floribus Sanctorum. Petrus Salazar de Mendoça Canonicus Toletanus, et Franc. Portocarrero Presbyter Societatis Jesu, libris integris de Vita S. Ildephonsi. Nos tandem in apologia pro veste sacra, qua virgo Virginum Deipara suum Ildephonsum

qui S. Ildephonsi vitam scripserunt

Pro D. Thoma Tamayo de Vargas.

phonsum decoravit, vulgata anno 1616. Ex omnibus quæ Cixilam et Julianum illustrant maxime, paucula observabo, et litterarum in Notis seriem, Textus indicem, volo.

NOTATIONES

EJUSDEM DON THOMÆ TAMAYO DE VARGAS.

a Sic in tribus MSS. inveni.

b Ut in diplomate Honorii III, Pontif. Maximi. Hinc est quod attendentes nobilitatem Ecclesiæ Toletanensis, etc.

c Vide quæ in ipsius elogio, et fol. 9, Apolog. pro veste sacra. Qui hanc historiam B. Helladio tribuunt, prorsus falluntur; cum Ildephonsum præcesserit.

d In vetustis exemplaribus vita D. Ildephonsi a Juliano conscripta solet præponi ipsius libro, quem de Virginitate B. Mariæ Virginis conscripsit; quam sequitur hæc Zixilæ historia, quæ in commendationem libri illius vere aurei incipit : Ecce dapes. Nobis aliam sequi ordinem visum est, cum plura insigniorique Ildephonsi gesta hic contineantur.

Nomen Ildephonsi,

e Varie hoc nomen usurpatur : *Hildephonsus, Ildephonsus, Ilfus, Idifonsus, Alifonsus, Alfonsus, Ildefonsus, Ilefonsus, Anfusus, Afonsus, Alonsus,* in monumentis antiquis, et nominum mutatione ; nostris hodie Alonsus tantum in usu. Vox Gothica, si credimus Wolfango Lazio, ab Germanico Hildebuntz, quasi fideli amato : si Covarruviæ, ab A. Alpha, principe Græcorum elemento, quasi *principe* vel *primo*. Quidquid hoc sit, ab ipsa B. Dei Genitrice nomen hocce impositum Ildephonso suo, ac matri Luciæ indicatum, dicit Breviarium antiquum Ecclesiæ Cordubensis, et Joannes Ægidius Zamorensis, aliique ex antiquis.

a B. Virg. impositum.

Papæ nomen aliis Episcopis tributum.

f Episcopi omnes *Papæ* prærogativa olim notabantur, usque ad Gregorii VII tempora, qui in Concilio Romano Pontifici tantum in terris Christi Vicario κατ' ἐξοχὴν adaptandam edixit. Quod videre passim in mediæ ætatis scriptoribus est, Sidonio, Ennodio, Prudentio, Gregorio Turonensi, Eulogio, Paulino, Baluzione, aliæ plura habes apud Savaronem in Sidon. VI, epist. 1, Sirmondum in IV, epist. 1 Ennodii, Baronium in Martyrol. et Ambrosium Moral. in B. Eulogii Apolog. Meursium in Gloss. Voce Παππας. Cujus etiam in Ecclesia Græca usum docet inscriptio epigrammatis Græci lib. III, Anthol. in qua Ἰωάννου Παππᾶ Ἀλεξανδρείας. Unde illi erroris facile convincuntur, qui Archiepiscopo Toletano, vel Metropolitano, præcipuam hanc arbitrantur compellationem. Vide Onuph. Panvin. interpretat. Vocum Eccles.

g Hispalitanum vocat Gregorius Magnus B. Isidorum, ad quem missus ut erudiretur B. Ildephonsus. Julianus Petri Toletanus, et Ecclesiæ S. Justæ Archipresbyter MS. : Ildephonsus, qui natus est Toleti Æra 644, decennis mittitur ad Isidorum.

h An hoc initiatus B. Ildephonsus ab B. Helladio? Certe ab eo minister factus, ipse docuit epigrammate cenotaphii B. Helladio scripti :

Ildephonsus ego, quem fecerat ipse ministrum,
Persolvi sancto carmina pauca seni.

i Monasterii Agaliensis Divi advocati et tutelares; de cujus antiquitate et situ pluribus loco suo agam.

k Luitprandus Ticinensis in Fragmentis : Ildephonsus factus Præpositus Agaliensis monasterii rem auxit, collabentem observantiæ disciplinam restituit, et vitam monachorum a produtiis servavit. Eadem fere Julianus noster in Vita S. Ildephonsi : Rector inibi effectus Agaliensis monasterii monachorum mores exornat, rem discrevit, vitamque servavit. Vulgatum suo tempore usurpabatur :

Fusis in offensis erat Abbas Agaliensis.

l In MSS. *clarens*, qua voce non semel Zixila utitur.

m Anne Hispalis, quæ Julia Romulea, ut Plinius ait, ubi adolescens ad Isidori pedes edoctus fuerat? anne ipsa Roma, quæ in hymno Gothico SS. Torquati et sociorum,

Urbis Romuleæ jam toga candida,

appellatur? augo. Ipsa Toleti Sedes Romulea, imo Toletum Roma; vide sodes, quæ notabimus alibi.

n Quia se castravit propter regnum Dei.

Matth. 19.
Leocadia.

o Sarius legit, procederet; quasi in occursum Ildephonsi iret.

p Eodem modo in Lectione et historia B. Leocadiæ : ipsam Leocadiam amplexans et astringens.

q Glossema puto, nam e multis Manuscriptorum abest.

r Præfecto Urbis, ut in Rom. Republica Severus Sulpicius notat.

s Inferius, non post multos dies. Unde colligitur miraculum Leocadiæ e sepulchro prodeuntis prius contigisse, quam illud de B. Maria semper Virgine in templum sibi dicatum descendente. Non opus hic observare ordinem dignitatis, sed festivitatum per anni circulum occursum : quidquid arguletur vir doctus Ambrosius Morales. Docui jam pluribus in Apologia, pro veste sacra, et descens. B. Virg. fol. 41. Vide Rodericum Tolet. 2, Chron. cap. 22. Palentin. 2, parte histor. Lucam Tudens. in Chronic. Joan. Magn. 16, histo. Gotthor. cap. 21, Vincent. 8, Specul. cap. 120.

t Illi nimirum ab ipso Ildephonso edocti, Zixilæ retulerunt, quibus quippe per ætatem licuit rei gestæ miraculo interesse. Evantius, sive Evantius, (ut refert Rodericus Tolet.) Archidiaconus ejusdem Ecclesiæ fuit, doctrina, sapientia, et sanctitate clarus. Urbanus Episcopus Toletanus post Sindereduni Hispania jam devastata, teste eodem Roderico. Isidorus Pacensis hunc vocat Melodicum Toletanum, fortasse an prius Præcentor Ecclesiæ Toletanæ.

v In officio Missæ Gothicæ, quod eo tempore Toleti celebrabatur, oratio quædam canitur, quæ et ipsa appellatur *Missa*. Porro Ildephonsus librum de Virginitate B. Mariæ in VII Missas ejusmodi distribuit, ut in codice litteris Gothicis scripto legi; inter quas, quæ ordine septima est, libellum illum claudit, cujus initium At nunc venio ad te, quod est cap. XII, in editione Mich. Carranzæ.

x Apud Rodericum Toletan. 11, ad cap. XXII, multa de Recessuindo, Christiano Principe digna memorantur; nec quidquam quod pietatem Christianam non redoleat in illo invenio. Itaque sibi ipsum male conscium esse peccatorum, signum est hominis timorati.

y Distinctionis vocem pro conjunctione, more Hispanis crebro usurpavit.

z Sic legi; procedens erat in MSS.

aa Non hic dicit Sisibotum crepuisse medium, aut subito mortuum, ut vulgo dicitur, sed depositum de dignitate, non ob hoc crimen, sed quia Egicam Regem deponere ipse conatus est, ut constat ex Concil. Toletano 16, cap. 9 et cap. 12, et Roderico Tolet. 1, cap. 3.

Apsis.

bb Sunt qui hanc vocem aspirant, Hapsis, ab ἅπτω, id est, tangendo : aliis est Sapsis. Hesychius et Suidas ἀψῖδας esse καμάρας tradunt. Hieronymus in epist. ad Ephesios : Numquid cœlorum circulos, quos philosophi sphæras vocant, transiens atque transcendens stetit in summo cœli fornice, et, ut ipso verbo utar, apside? Nobis Tribuna est. Vide Panvinium interpret. Voc. Ecclesiast. et Ciacconium in Cassian.

cc Ipsum munus, Benedictio vocatur in sacris litteris, 1 Reg. 2, 3. Abigail David : Suscipe benedictionem hanc, quam attuli ancilla tua tibi Domino meo.

dd Hac fere periodo clauduntur orationes in officio Gothico.

ee Quis hic fuerit, docui pluribus fol. 25. Apolog. pro veste et descens. B. Virgin. in templ. Tolet. et in initio Apolog. pro Dextro.

ff An hoc verum? Vide elogia nostra, in Juliano.

gg Hoc in loco multa in aliquibus codicibus addita sunt, quæ non videntur esse Juliani, sed ex alia Ildephonsi historia mutuata. En hic, Novator, monachatum rem non esse novitiam.

Cœnobium Deibiense.

hh Quæ hæc fuerit adhuc ambigitur : sunt qui legant, Deissensi, Bissensi, et Sissensi. Quot capita tot sententiæ. Inc. locum habet Alcocerus lib. 2, histor. Tolet. monasterium, quod adhuc Toleti est D. Dominici de Silos, monialium Cisterciensium, primum post restitutam Christianis Toletum conditum fuisse in D. Ildephonsi memoriam ait, quod olim in eodem loco ejuscemodi monialium D. Benedicti normam vivendi insequentium, cœnobium condiderat. Alvarus Gomez de Castro Seilense monasterium mavult, et ubi nunc Hieronymianorum Fratrum visitur, olim sacram ædiculam fuisse. Covarruvias meus Deirensi legendum monuit, cum Illescas, oppidum sex a Toleto distans leucis, exponat. Michael Carranza in ipsa urbe monasterium Deibiense locat. Quidquid sit Julianus Perez hæc de illo : Eremitorium S. Mariæ Elecensis, a S. Ildephonso, ut quidam dicunt, Archiepiscopo Toletano ædificatum, nunc sub patrocinio Mozarabis Nuñez. Prope hoc eremitorium fuit in villa Deibiensi monasterium S. Mariæ Virginis, ordinis Benedictarum Virginum, ubi ab eodem Ildephonso in paterno solo conditum, postremo diruitum, et hæreditates ejus servabantur eremitorio. Et Luitprandus : In monasterio Deibiensi posuit S. Ildephonsus imaginem B. Mariæ Virginis, quam habebat in suo oratorio. Verum paternum hanc fuisse et hæreditariam villulam facile adducar ut credam, cum Julianus subjiciat : propriis opibus ditavit. Trithemius, dotavit, legit. Quod non religiosæ paupertati contrarium, quis existimet, cum hæreditariam portionem parentum optimorum morte non in suum usum, sed in Dei ac Deiparæ obsequium, contulerit.

ii Julianus : Ildephonsus monachus Agaliensis et Abbas Sanctorum Martyrum Cosmæ et Damiani, successit in regia Sede Toletana S. Eugenio IV, qui colitur 13 Novembris.

Hæretici a S. Ildephonso repressi.

kk Inscriptio vetus, κατ' ἐμφατικὴν ἀποστολὴν. Luitprandus : Genesius primus Episcopus Arvernensis admonet D. Ildephonsum per litteras, de hæresi Joviniani, per quosdam evectata Arvernis, qui dicebant B. Virginem in partu corruptam mansisse; et eos tendere in Carpetaniam, ut argenteam (lege, vigentem) fidem in sanctissimam Virginem suis falsissimis rationibus labefactarent et omnino perderent. Et Julianus Perez : Hoc anno Concilium contrahit contra quosdam hæreticos, male sentientes de Virginitate B. Mariæ, quod dilatatis virginalibus claustris peperisset, ut ceteræ mulieres, sine novo quodam miraculo. Hæreticos Gallos Theudium et Helladium, male loquentes de parturitionis modo B. Mariæ Virginis, confutat. Quinam hæretici illi, dixi fol. 13, Apolog. pro Descensione B. Virginis in templ. Toletan.

ll Hanc scripsit Jo. Ægydius Zamorensis Regis Sancii IV, Præstitutor; retulit Blasius Ortiz cap. 14, sum. Temp. Toletan. descriptionem.

mm Julianus Perez in Chron. : Quidam de genere Gudielorum, Laloram, et Palumborum (nota Toleti nomina, et notissimæ nobilitatis, fere jam extinctæ Gudiele, Palomeques) tulerunt corpus S. Ildephonsi Toleto et Zamoram deportarunt. Adjiciam epitaphium inscriptionem, a Juliano Archidiacono scriptam post inventum S. Ildephonsi corpus :

Ejus Epitaphium.

Alphonsi jacet hoc corpus venerabile saxo :
Sed virtute magis nobilitate micat.
Invenit juvenis portum, secloque relicto
Cœnobii cellas Agaliensis amat.
Hinc Toletanam rapitur Præsul ad urbem,
Cui fuit in votis sede latere sua.

Tantum addam quæ historiæ huic absunt; D. Ildephonsi natalem diem, parentes, corporis habitudinem, scripta. Luitprandus in Chro. an. 3, Aurasii Tolet. Archiepiscopi, (scilicet æra DCXIV) natus est in sede paterna S. Ildephonsus, post Toletanus Pontifex, et, Toleti nascitur Ildephonsus præclarissimis parentibus, in domo Stephani et Luciæ, 18 die Decembris. Julianus Perez : Fuit autem S. Ildephonsus, ut ex antiquis, quæ adhuc extant, historiis et scriptoris constat, procero corpore, multum venerabilis facie, et *forma,* vultu venerando et modesto, pulchro et vere regio, colore roseo, candore singulari permixto : sermoni ejus Deus dederat miram suaviloquentiam et leporem : semper erat hilaris, mitis, et urbanus, mansuetus, blandus omnibus, et omnibus amabilis, sive secularis, sive monachus, sive Pontifex, semper in pretio fuit.

Liber

B. Ildephonsi scripta :

scripta.

Liber Prosopopœiæ imbecillitatis propriæ
Liber de Virg. B. Mariæ.
De perpetua Virginitate et parturitione ejusdem.
Sermones 12, de eadem.
De proprietatibus trium personarum Patris, Filii, Spiritus sancti.
Annotationes in Sacramenta.
De cognitione Baptismi.
Vita eremi spiritualis
Illustrium aliquot scriptorum Catalogus
Epistolarum liber.
Missarum liber.
Hymnorum et Epigrammatum liber.
Supplementum ad Chronicon Isidori.

Quod quidem in Hispania excusum est cum scholiis Joannis Vasei Belgæ, et aliorum scriptorum auctario. Multa adhuc in Bibliothecis Hispaniæ latent, aliqua emissa in lucem jam sunt. Si Deus Opt. Max. vitam ut conatus dat, quæcumque reperiri possunt B. Ildephonsi opera, nostris illustrationibus animadversa recipio me σὺν θεῷ, sive, ut illius temporis scriptores dixissent, Deo Præsule, daturum.

DE S. BOISILO
PRÆPOSITO MONASTERII MELROSENSI IN SCOTIA.

CIRCITER AN. DCLXIV. XXIII JANUAR.

Tefius, sive Tevoitus, *aut* Teviotus, *fluvius est Scotiæ, ad Angliæ confinia : unde* Tefidale *regio, (quasi* vallem ad Tefium *dicas) nomen accepit. In ea, inter* Tefium *ac* Twedam *amnes,* Mailros, *sive* Melros, *admodum vetustum monasterium fuit, cujus extant etiamnum, ut David Camerarius testatur, vestigia, circiter XX millibus passuum a* Berwico, *ultimo et munitissimo totius Angliæ oppido, ad Tuedæ ostium, procul in mare porrecto, distans. Id Joannes Major de gestis Scotorum lib.* 2, *cap.* 2, *scribit* a diebus Bedæ mirabiliter auctum, *et addit :* Devotioni locus est aptissimus super Twedam flumen : ab omni domo in nemore separatur, regulam B. Bernardi servans. *Titulus* Abbatis Melrosensis *nuper Joanni Caramueli ex eodem Ordine, Theologiæ Lovanii Doctori, collatus est.*

Melros monasterium.

2 *In eo cœnobio S. Cutbertus, qui deinde Lindisfarnensis Episcopus fuit, sub S. Eata, Abbate, et* S. Boisilo *Præposito monasticum habitum suscepit, atque ab hoc ad omnem virtutem egregie est eruditus. Vitam ejus XX Martii dabimus, a venerabili Beda conscriptam, e qua hic quæ ad* Boisilum *pertinent, promemus. Nam ejus hac die natalem consignat Martyrol. Anglicanum, et Ferrarius in novo Catalogo Sanctorum; sed Abbatem faciunt, perperam; uti et Joannes Major ante citatus, David Camerarius qui XXIII Februarii eum refert : Ferrarius rursus VII Augusti : Hugo Menardus IX Septembris. Major* Basilium *vocat; Ferrarius uno loco* Boysillum, *altero cum ceteris* Boisilum, *fors diversum credidit : Bedæ* Boisil *est, Florentio Wigorniensi* Bosilus. *De ejus morte ita scribit ad an.* 664. Bosilus sublimium virtutum monachus, Mailrosensis cœnobii Præpositus, vir prophetico spiritu plenus, Sacerdos Dei dilectus, lethali morbo pressus, perpetuæ lucis gaudia conscendit.

S. Boisili ejus Præpositi, natalis.

3 *David Camerarius de eo hæc tradit, credibilia, quia pluribus Sanctis usitata, at non satis tamen testata :* Cui crebra fertur in ore fuisse sanctæ Trinitatis, et augustissimi Jesu nominis, usurpatio, ex redundantia pietatis solidæ erga Christum Dominum; de quo tam tenero molliquе animo, tamque uberi fletu, cogitabat et loquebatur, ut in fletum ipsos quoque auditores et inspectores adduceret, illud sæpe tenerrimo animi sensu repetens: Quam bonum habemus Jesum!... In extremis constitutus Boisilus Sanctus, supremis monitis Mailrossenses instruit; scilicet, ut gratias agerent summas de religiosæ dono vocationis, ut a judicio proprio, tamquam a capitali hoste, etiam atque etiam caverent. Orationem cordisque puritatem ad virtutis culmen viam esse brevissimam aiebat. Hæc et similia documenta inculcans, pestilentiaque (qua se moriturum longe ante prædixerat) interiora depascente, illud D. Stephani, Domine Jesu suscipe spiritum meum, sæpe repetens, obdormivit in Domino.

ejus in Jesum, et SS. Trinitatem pietas

ultima ad suos monita

VITA EX S. BEDA PRESBYTERO.

§ I. *S. Boisili zelus.* Hist. Angl. l. 4, cap. 27.

Ipso anno, quo finem vitæ accepit Rex *a* Egfridus, Episcopum fecit ordinari *b* Lindisfarnensium Ecclesiæ virum sanctum et venerabilem Cudbertum, qui in insula permodica, quæ appellatur Farne, et ab eadem Ecclesia novem ferme millibus passuum in Oceano procul abest, vitam solitariam per annos plures in magna corporis et mentis continentia duxerat. Qui quidem a prima ætate pueritiæ, studio religiosæ vitæ semper ardebat : sed ab ineunte adolescentia monachicum et nomen assumpsit et habitum. Intravit enim primo monasterium Mailros, quod in ripa *c* Tuidi fluminis positum, tunc Abbas *d* Eata vir omnium mansuetissimus regebat : qui postea Episcopus *e* Hagulstadensis sive Lindisfarnensis Ecclesiæ factus est, ut supra memoravimus : cui tempore illo Præpositus Boisil magnarum virtutum et prophetici spiritus Sacerdos fuit.

S. Boisilus Præpositus Melrosensis, propheti clarus.

2 Hujus discipulatui Cudbertus humiliter subditus et scientiam ab eo sanctarum scripturarum, et bonorum operum sumpsit exempla. Qui postquam migravit ad Dominum, Cudbertus, ei monasterio factus Præpositus plures et auctoritate magistri, et exemplo suæ actionis, regularem instituebat ad vitam. Nec solum ipsi monasterio regularis vitæ monita, simul et exempla præbebat; sed et vulgus circumpositum longe lateque a vita stultæ consuetudinis ad cælestium gaudiorum convertere curabat amorem. Nam et multi fidem, quam habebant, iniquis profanabant operibus : et aliqui etiam tempore mortalitatis neglectis fidei sacramentis (quibus erant imbuti) ad erratica idololatriæ medicamina concurrebant, quasi missam a Deo conditore plagam per incantationes, vel phylacteria, vel alia quælibet dæmoniacæ artis arcana, cohibere valerent. Ad utrorumque ergo corrigendum errorem, crebro ipse de monasterio egressus, aliquoties equo sedens, sed sæpius pedibus incedens, circumpositas veniebat ad villas, et viam veritatis prædicabat errantibus *f* quod ipsum etiam Boisil suo tempore facere consueverat. Erat quippe moris eo tempore populis Anglorum, ut veniente in villam Clerico vel Presbytero, cuncti ad ejus imperium, verbum audituri confluerent, libenter ea quæ dicerentur audirent, libentius ea quæ audire et intelligere poterant operando sequerentur.

Magister S. Cudberti,

f zelosus prædicator

a *Anno* 685, *mense Junio, occisus est a Pictis* Egfridus *Northumbriæ Rex, cum eodem anno ipso Paschatis die in Episcopum consecratus esset* S. Cutbertus, *ita Florentius Wigorn. successit* Alhfridus.

b *Utraque hæc insula* Farne *et* Lindisfarne, *Northumbriæ littori objecta est.* Lindisfarne *nunc* Holy-Iland *dicitur, id est,* Sancta insula, *a Cutberti et aliorum Sanctorum isthic habitatione. Sedes Episcopalis postea est Dunelmum translata*

Lindisfarnensis.

c *Ita legendum videtur, aut* Tuidi; *non, ut vulgo* Tiudi, *nedum* Tinem, *ut habet Martyrologium Anglicanum. De Tina Northumbriæ fluvio diximus ad vitam S. Benedicti Biscopii 12 Janu. et 16 ad vitam S. Henrici Eremitæ, at* Tweda *hic est, qui ad Bervicum in mare effunditur*

Tweda fl.

d *De S. Eata, sive* Eatta, *agemus 26 Octob.*

e *Utraque Sedes conjuncta quandoque, aliâs divisa : utraque unum proprium habet hic caret Quæ Bedæ ætate* Hagulstad, *antiquitus* Axelodunum, *et nunc* Hexham *dicitur, ad* Tinam *amnem sita. Nomen mutuatum a rivo* Hextold, *quandoque torrentis in morem exundante unde* Hextoldesham, *et contracte* Hexham.

Hagulstad urbs.

f *Idem dicitur in Vita S. Cutberti*

§ II. *Cutberti institutio. Boisili obitus.*

Ex vita S. Cuth.

Venerabilis Domini servus *Cuthbertus,* relictis sæcularibus rebus, monasterialem properabat subire disciplinam, utpote cælesti visione ad appetenda perpetuæ

Ex S. Beda

tuæ gaudia beatitudinis incitatus, ad tolerandam pro Domino esuriem sitimque temporalem, epulis invitatus cœlestibus. Et quidem Lindisfarnensem Ecclesiam multos habere sanctos viros, quorum doctrina et exemplis instrui posset, noverat : sed fama præventus Boisili sublimium virtutum monachi et Sacerdotis, Mailros petere maluit : casuque contigit, ut cum illo perveniens equo desilisset, ingressurusque ad orandum ecclesiam, ipsum pariter equum et hastam, quam tenuerat manu, ministro dedisset, (necdum enim habitum deposuerat secularem) Boisilus ipse præ foribus monasterii consistens, prior illum videret : prævidensque in spiritu, quantus conversatione esset futurus quem cernebat, hoc unum dixit adstantibus. Ecce servus Dei; imitatus illum, qui venientem ad se Nathanael intuitus, Ecce, inquit, vere Israelita, in quo dolus non est. Sicut religiosus ac veteranus Dei famulus et Presbyter Sigfridus solet attestari, qui eidem Boisilo hæc dicenti inter alios adstabat, tunc in ipso monasterio adolescens primis adhuc monachicæ vitæ rudimentis institutus, nunc in nostro, id est, *a* Gyrvensi monasterio perfectum in Christo agens virum, et inter ægra spiritus extremi suspiria lætum vitæ alterius sitiens introitum.

celebri fama virtutum

prædicit S. Cutberti sanctitatem

Joan. 1. 47

a

eum benigne excipit,

4 Nec plura loquens Boisilus, pervenientem mox ad se Cuthbertum benigne suscepit, caussamque itineris exponentem, quia videlicet monasterium seculo prætulerit, benignius secum retinuit : erat enim Præpositus ejusdem monasterii. Et post dies paucos adveniente viro beatæ recordationis Eata, tunc Presbytero et Abbate monasterii ipsius, postea Lindisfarnensis Ecclesiæ simul et ejusdem loci Antistite, indicavit ei de Cuthberto : et quia boni propositi animum gereret, exposuit, obtinuitque apud eum, ut accepta tonsura, Fratrum jungeretur consortio......

et a S. Eata admitti impetrat,

5 Interea quia fragilis est, et more freti volubilis omnis seculi status, instante subito turbine præfatus Abbas Eata, cum Cuthberto et ceteris, quos secum adduxerat, Fratribus domum repulsus est, et locus *b* monasterii, quod condiderat, aliis ad incolendum monachis datus. Nec memoratus athleta Christi mutatione loci mutavit mentem ab arrepto semel proposito militiæ cœlestis : verum diligentissime juxta quod et ante facere consueverat, B. Bosili dictis pariter auscultabat, et actis. Quo tempore, sicut Herefridus familiaris ejus Presbyter et Abbas quondam monasterii Lindisfarnensis ipsum referre solitum testatur, morbo pestilentiæ, *c* quo tunc plurimi per Britanniam longe lateque deficiebant, correptus est. At Fratres monasterii illius totam pro ejus vita et salute precantes duxere noctem pervigilem : omnes enim quasi hominis sancti necessariam sibi ejus adhuc in carne præsentiam rebantur. Quod dum ipsi mane quidam de illis indicaret (nam nesciente fecerant) respondens statim, Et quid jaceo? inquit. Neque enim dubitandum est, quia tot talium que virorum preces Deus non despexerit. Date baculum et caligas. Statimque exurgens cœpit tentare incessum, baculo innitens, et crescente per dies virtute, sanitatem quidem recepit : sed quia tumor, qui in femore apparebat, paullatim a superficie detumescens corporis ad viscerum interiora perlapsus est, toto pene vitæ suæ tempore aliquantulum interaneorum non cessabat sentire dolorem, videlicet ut, juxta Apostolum, virtus in infirmitate perficeretur.

b

cum pris monitis et exemplis instruit

c

et, Fratrum precibus a peste sanato,

6 Quem cum famulus Domini Boisilus a valetudine sanatum cerneret, ait : Vides frater, quia liberatus es a molestia, qua laborabas; et dico tibi quod ea jam ultra tangendus non es, neque hoc moriturus in tempore : simulque moneo, ut quia me mors vicina præstolatur, discere a me aliquid quamdiu docere valeam, non omittas. Non enim plusquam septem dies sunt, quibus mihi ad docendum sanitas corporis et linguæ suppetat virtus. Respondit Cuthbertus, nihil hæsitans de veritate dictorum illius : Et quid, rogo, optimum mihi est legere, quod tamen una valeam consummare septimana? At ille, Joannem, inquit Evangelistam *d*. Est autem mihi codex habens quaterniones septem, quos singulis diebus singulos possumus, Domino adjuvante, legendo, et quantum opus est, inter nos conferendo percurrere. Factumque est, ut dixerat. Quam ideo lectionem tam citissime complere valebant, quia solam in ea fidei, quæ per dilectionem operatur, simplicitatem, non autem quæstionum profunda tractabant.

eum pra... dicit, et propriam mortem

d

Evangelium S. Joannis moriturus exponit

7 Completa ergo post dies septem lectione, memorato morbo arreptus vir Domini Boisilus diem pervenit ad ultimum, et hoc magna cum exultatione transcurso ad gaudium perpetuæ lucis intravit. Ferunt illum his septem diebus omnia Cuthberto, quæ ei futura restabant, exposuisse. Propheticus namque, ut dixi, et miræ sanctitatis erat homo. Denique præfatæ acerbitatem pestilentiæ, triennio priusquam veniret, Eatano Abbati suo prædixit fuisse futuram, nec se illa tollendum celavit : ipsum vero Abbatem suum, non ea moriturum, sed illo potius morbo, quem dysenteriam medici appellant, veridico, ut rerum exitus docuit, sermone præmonuit. Sed et Cuthberto inter alia, quia Episcopus esset ordinandus, insinuavit. Unde idem Cuthbertus postmodum in secessu anachoreseos positus, dicere quidem nulli volebat, quia Episcopum eum prædixerat futurum; sed tamen visitantibus se aliquotiens Fratribus solebat multo cum dolore protestari, quia etiamsi fieri possit, ut in caute permodicam domunculam habens deliteam, ubi circumferentes me undique fluctus oceani tumescentis a cunctorum mortalium visu pariter et cognitione secludant, nec sic quidem liberum me ab insidiis mundi fallentis æstimo : sed ibi quoque quia qualibet ex caussa philargyria me tentans abripere possit, vereor.

ipse peste corripitur :

multa futura prædicit :

triennio ante pestem prædixerat et mortem suam

a De hoc monasterio actum pluribus 12 Janu. ad vitam S. Benedicti.

b Ripum, quod in provincia Eboracensi inter Urum fluvium et Schell rivum situm, de quo ad vitam S. Wilfridi, cui cedente S. Eata præfuit, 12 Octob. dicemus. Florentius Wigorniensis ad an. 664, vel potius 665, ut patet ex Indict. 8, ita scribit : Abbas monasterii, quod vocatur Mailros, Eata, vir reverendissimus, qui Riponensis monasterii fundator, rogatu Regis Alchfridi, prius extitit, Abbatis jure Lindisfarnensibus Fratribus præpositus est, etc.

Ripum

c Meminit illius pestilentiæ Westmonasteriensis anno 664 et 665.

d Addit Camerarius : ex cujus frequenti lectione erga Jesu nomen singulari ferebatur affectu.

§ III. *Etiam post mortem curatæ animæ.*

Eo tempore venerabilis, et cum omni honorificentia nominandus famulus Christi et Sacerdos *a* Ecgbertus, quem in Hibernia insula peregrinam ducere vitam pro adipiscenda in cœlis patria retulimus, proposuit animo pluribus prodesse; id est, inito opere Apostolico verbum Dei aliquibus earum, quæ nondum audierant, gentibus evangelizando committere, quarum in Germania plurimas noverat esse nationes, a quibus Angli vel Saxones, qui nunc Britanniam incolunt, genus et originem duxisse noscuntur : unde hactenus, a vicina gente Brittonum corrupte Germani nuncupantur. Sunt autem Fresones, Rugini, Dani, Hunni, antiqui Saxones, Boructuarii : sunt etiam alii perplures iisdem in partibus populi, paganis adhuc ritibus servientes, ad quos venire præfatus Christi miles circumnavigata Britannia disposuit, si quos forte ex illis ereptos Satanæ ad Christum transferre valeret : vel si hoc fieri non posset, Romam venire ad videnda atque adoranda beatorum Apostolorum ac Martyrum Christi limina cogitavit.

a

Egbertum quondam in Germaniam ire ad convertendos paganos

9 Sed ne aliquid horum perficeret, superna illi oracula simul et opera restiterunt. Siquidem electis sociis strenuissimis et ad prædicandum verbum idoneis, utpote actione simul et eruditione præclaris, præparatisque omnibus quæ navigantibus esse necessaria videbantur, venit die quadam, mane primo ad eum unus de Fratribus, discipulus quondam in Britannia et minister Deo dilecti Sacerdotis Boisili, cum esset

per ... ejusdem monet, ne illuc eat

esset idem Boisil Præpositus monasterii Mailrosensis sub Abbate Eata, ut supra narravimus, referens ei visionem, quæ sibi eadem nocte apparuisset: Cum expletis, inquiens, hymnis matutinalibus in lecto membra deposuissem, ac levis mihi somnus obrepsisset, apparuit magister quondam meus et nutritor amantissimus Boisil, interrogavitque me an eum cognoscere possem. Aio: Etiam. Tu es enim Boisil. At ille. Ad hoc, inquit, veni ut responsum Domini Salvatoris Egberto afferam, quod te tamen referente oportet ad illum venire. Dic ergo illi, quia non valet iter, quod proposuit, implere: Dei enim voluntas est, ut ab *b* Columbæ monasteria magis docenda pergat. Erat autem Columba primus doctor fidei Christianæ Transmontanis Pictis ad Aquilonem, primusque fundator monasterii, quod in Hu insula multis diu Scotorum Pictorumque populis venerabili mansit. Qui videlicet Columba nunc a nonnullis composito a Cella et Columba nomine, Colum-celli vocatur.

b sed ad monasteria S. Columbæ:

10 Audiens autem verba visionis Ecgbertus, præcepit Fratri, qui retulerat, ne cuiquam hæc altari referret, ne forte illusoria esset visio. Ipse autem tacitus rem considerans, veracem esse timebat: nec tamen a parando itinere, quo ad gentes docendas iret, cessare volebat. At post paucos dies rursum venit ad eum præfatus Frater dicens, quia et ea nocte sibi post expletas matutinas Boisil per visum apparuerit, dicens: Quare tam negligenter ac tepide dixisti Egberto, quæ tibi dicenda præcepi? At nunc vade, et dic illi, quia, velit nolit, debet ad monasteria Columbæ venire, quia aratra eorum *c* non recte incedunt. Oportet autem eum ad rectum hæc tramitem revocare.

negligentem iterum monet

c

11 Qui hæc audiens denuo præcepit Fratri, ne hæc cuiquam patefaceret. Ipse vero tametsi certus est factus de visione, nihilominus tentavit iter dispositum cum Fratribus memoratis incipere. Cumque jam navi imposuissent, quæ tanti itineris necessitas poscebat, atque opportunos aliquot diebus ventos expectarent, facta est nocte quadam tam sæva tempestas, quæ perditis nonnulla ex parte his quæ in navi erant rebus, ipsam in latus jacentem inter undas relinqueret. Salvata sunt tamen omnia, quæ erant Ecgberti et sociorum ejus. Tum ille quasi propheticum illud dicens, quia propter me est tempestas hæc, substraxit se illi profectioni, et remanere domi passus est. At vero unus de sociis ejus, vocabulo *d* Victbertus, cum esset et ipse contemptu mundi ac doctrinæ scientia insignis (nam multos annos in Hibernia peregrinus anachoreticam in magna perfectione vitam egerat) ascendit navem, et in Fresiam perveniens, duobus annis continuis genti illi ac regi illius Radbedo verbum salutis prædicabat; neque aliquem tanti laboris fructum apud barbaros invenit auditores. Tunc reversus *e* ad dilectæ locum peregrinationis, solito in silentio Domino vacare cœpit. Et quoniam externis prodesse ad fidem non poterat, suis amplius ex virtutum exemplis prodesse curabat.

qui tandem tempestate retentus,

Jon. 1. 12 obtemperat.

d

Ex S. Beda

e Victberto frustra in Frisia laborante.

a *Colitur* S. Egbertus *Abbas* 24 *Aprilis.*

b *Vitam* S. Columbæ *dabimus* 9 *Junii. De primario ejus monasterio in* Hu, *sive* Hy, *aut* Iona, *una Hebridum insularum egimus* 19 *Janu. ad vitam* S. Blathmaci.

c *Nam si decimaquarta luna Martii incidisset in Dominicam, ea Pascha celebrabant, quod debuissent in* 21 *differre: deinde tonsuræ ritu a reliqua Ecclesia discrepabant: ceterum et fide orthodoxi, et virtutibus conspicui.*

d *De* S. Wictperto, *sive* Victberto, *agemus* 13 *Augusti, ut de Frisonum conversione sæpius alibi, nominatim ad vitam* S. *Wulframni* 20 *Martii,* S. *Bonifacii* 5 *Junii,* S. *Willebrordi* 7 *Novembris.*

e *Camerarius hæc de ipso Egberto accipit, ita enim scribit:* Et licet jam secundo Boisilus Sanctus Egbertum officii, jussu divino, admoneret; nihilominus tantus huic Sancto inerat animarum zelus, ut navim cum duodecim discipulis ex Hebridibus insulis solvens conscenderet: sed frustra; nam vi tempestatis in periculum actus reversus est ad dilectæ locum peregrinationis, et solito in silentio Domino vacare cœpit: et quoniam externis prodesse ad fidem non poterat, suis amplius virtutum exemplis prodesse curabat. Porro cum Beda reversum dicat in dilectæ locum peregrinationis, certum est ad celeberrimam illam insulam Orcadum, cui Magio nomen reddisse, et monasteriorum, quæ in Orcadibus et Hebridibus D. Columbæ erant dicata, curam de observando Paschate suscepisse. Testatur quippe Beda lib. 4, c. 4, S. Colmannum Episcopum Anglis monasterium in insula Magio quæ una est Orcadum ædificasse. *Multiplex hic error. Ex Hibernia solvere parabat Egbertus, non ex Hebridibus, inter quas et Iona erat, non Hiberniæ aut Scotorum, sed Pictorum subjecta imperio, et ab horum Regibus Scottis monachis data. Nec solverat adhuc Egbertus nec a Beda dicitur* ad dilectæ locum peregrinationis reversus, *sed* domi remanere passus. *Sed Victbertus, frustra suscepta ad Frisones expeditione,* ad dilectæ reversus est peregrinationis locum, *id est,* Hiberniam, *ut ex præcedentibus patet.* Orcades *insulæ ad alterum Scotiæ latus jacent, Cathanesiæ littori appositæ. Earum primaria* Pomona, *vulgo nunc* Mainland. *Aliæ memorantur,* Hethy, *alias fortassis* Hetlis, Hey; Faire Ile, *id est,* pulchra insula, *forte* Damna. *Locus quem ex Beda citat Camerarius sic habet, lib.* 4, *cap.* 4: Interea Colmanus, qui de Scottia erat Episcopus, relinquens Britanniam, tulit secum omnes quos in Lindisfarorum insula congregaverat Scottos: sed et de gente Anglorum viros circiter triginta, qui utrique monachicæ conversationis erant studiis imbuti. Et relictis in Ecclesia sua aliquot Fratribus, primo venit ad insulam Hii, unde erat ad prædicandum verbum Dei Anglorum genti destinatus. Deinde secessit ad insulam quamdam parvam, quæ ad Occidentalem plagam ab Hibernia procul secreta, sermone Scottico Inis bovinde, id est, INSULA VITULÆ ALBÆ, nuncupatur ... et circumiens omnia prope vel longe, invenit locum in Hiberniæ insula aptum monasterio construendo, qui lingua Scottorum Mageo nominatur: emitque partem ejus non grandem ad construendum ibi monasterium a Comite, ad cujus possessionem pertinebat, *etc. Quis non videt, nec* Magio, *quæ in Hibernia esse dicitur, inter Orcades quæ ad ortum æstivum Scotiæ, inter ipsas et Hiberniam interpositæ, jacent, posse censeri? Sed esse indubie dicta videtur, quæ etiamnum* Mayo *dicitur, in Connaciæ ora Occidentali, cui plurimæ late prætensæ insulæ sunt, quarum una fuerit illa* Vitulæ albæ.

Camerarius correctus.

Orcades.

Monasteria duo Colmani in Hibernia.

ACTA S. *a* MAIMBODI MARTYRIS

IN TERRITORIO BISONTICENSI.

Ex antiquis codicibus MSS. Metropolitanæ Vesontionensis Ecclesiæ, descripta a Pet. Franc. Chiffletio Societatis Jesu.

a

Cur scribantur Vitæ Sanctorum.

Sanctorum Martyrum pia certamina revolvere, eorumque passiones, quas pro Christo, vel in Christo tulerunt, memoriæ tradere, ipsi Domino placere non diffidimus, pro cujus nomine hæc ipsa sustinuisse eos credimus: hinc enim honorum operum excitatur imitatio, hinc Deo laus accrescit et jubilatio, hinc roboratur in melius fidelium devotio. Hos enim fidelis populus devotius veneratur, illos amando ardentiori animo complectitur, quos audit et sui certaminis feliciter palmam sumpsisse, et ad summum bonum, qui Christus est, feliciter pervenisse. Passionem itaque B. Mainbodi, inquantum rei veritas nobis innotuit, describimus, et hoc tanto devotius, quanto securius, quia quem in hac vita servum Dei perfectum fuisse cognovimus, in illa cœlesti jam laude fidentiori prædicamus.

2 Fuit igitur B. Mainbodus, vir illustris et magnificus, natione et *b* habitu Scottus, tota mente Deo devotus, opere, et exercitio Christianissimus. Qui cum divitiis pro ritu patriæ suæ afflueret, ingenuitate parentum polleret, elegantia corporis quam pluribus præcelleret; hæc omnia transitoria sciens, et ad perennia tendere, et felicem vitam gerere, animo exardescens, divitiis abrenuntiavit, patriam et parentes reliquit, corporis pulchritudinem animæ suæ adversam cognoscens, ut vilem sarcinam despectu duxit. Evangelici itaque præcepti non oblitus; Qui non renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus; pauperem Christum, et nudum secutus est ipse pauper, et nudus.

b S. Maimbodus Scottus

patriam et seculum relinquit

Luc. 14. 33

3 Mare igitur transiens sepulchra Sanctorum quoquo gentium circumiens, venerabatur reliquias Christi Martyrum,

peregrinatur

Ex variis

Martyrum, vigilabat ad limina eorum, uberrimis lacrymis cœlestem patriam, jam totus in illa, Dominum implorabat : nihil de terrenis cogitans, cœlestia desiderabat, totumque se in holocaustum Domino consumebat. Testis enim Christi egregius, non solum in effusione sanguinis credebat esse martyrium, verum etiam in provectu sanctarum virtutum, in mortificatione carnis, et in vivificatione spiritus, in resistendo vitiis ac diabolicis fraudibus. Humana quidem lingua enarrare non sufficit, quæ et quanta in fame, et siti, et frigore tormenta sustinuit, quæ certamina a dæmonum insidiis illata superavit. Dei enim omnipotentis ineffabilis clementia, divina, et incomprehensibilis potentia, quos igne superni amoris accenderit, constantes et insuperabiles efficit.

multa patitur

4 Vilescebat ergo viro Dei homo exterior, quem noverat corruptibilem. Davidicum semper in ore habebat sermonem : Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem? Nitebatur interiorem hominem suo auctori immaculatum conservare, in lege Domini perfecte ambulare : et si lictoris manus deerat, ipse tamen sibi affligendo carnem, martyrio suggerebat. Nec deerat servo Dei in sumptu affluentia, quem sibi vas electionis effecerat Dei gratia; qui non solum superflua corporis a se longe fieri præcavebat, verum etiam naturæ necessitatem ita temperaverat, ut quanquam sero victus sustentaculum corpori suggereret, indesinenti tamen constantia spiritui deserviret.

sancte et innocenter vivit

Psa. 29. 10.

5 Quidquid autem in eleemosyna accipiebat, pauper ipse pauperibus erogabat. In peregrinatione vero sua quam multos sortis suæ, licet non æqualis meriti, invenerat, quos de Domini sui beneficiis sibi per manus fidelium collatis pascebat et alebat, verbis divinis reficiebat! Erat enim Clericus divina pagina eruditus, Dei sapientia et spiritu plenus.

sibi data dat pauperibus

6 Tandem denique permutando terrarum climata, gyrando solito more Sanctorum loca, pervenit ad Burgundiam, quam omnipotens Dominus Sanctorum suorum meritis reddidit gloriosam. Hæc namque non ingrata Deo conditori omnium super omnia beneficia indefessas exhibet laudes, quia non solum ab inde genitis sibi sanctissimos edidit protectores, sed e diversissimis regionum partibus egregios contulit prædicatores, quos habet tam Confessores, quam Martyres. Inter hos itaque eminent tenentes palmam martyrii *e* Ferreolus et Ferrucius germani fratres, ex nobilissimis Græciæ parentibus prodeuntes, Bisonticæ civitatis egregii prædicatores, lucernæ quaquaversum ardentes, Cleri ac populi notissimi defensores. Habet Lugdunum ex eadem patria *d* Irenæum non minima suæ illius societatis *e* cum multitudine pretiosorum Martyrum : Valentia *f* Felicem, Fortunatum, et Achilleum : Ædua *g* Andochium, et Thyrsum : Lingonis vero egregio *h* Mammete Martyre est clarissima, cui tantum pignus genuit Cappadocia. Divio quoque *i* Benigno Martyre benigne protegitur, cujus laus et gloria in sancta prædicatione canitur. Et quoniam hos aliosque complures, quos sermonis brevitas evitat, transmisit Græcia, dicamus breviter aliquos ex Scottia. *k* Columbanum virum illustrissimum non reticebimus, per quem tibi Burgundia maximus in Dei vinea accrevit fructus : in te namque quamplurima cœnobia ædificavit, collegia monachorum multiplicavit, Dei servitia adauxit; *l* Deicolum et Columbinum sanctissimos Confessores tibi reliquit. Post hos vero celeberrimum Confessorem prædicamus *m* Anatolium ex Scottia itidem genitum, lumen tibi a Domino destinatum. Verum ne sermo noster in his protrahatur longius, ad B. Maimbodum exordium reducamus.

venit in Burgundiam.

ubi varii Sancti e Græcia, Græci et Scoti

7 Beatus igitur Maimbodus jam Christi miles perfectus, apud quemdam nobilem Burgundionum hospitio susceptus, more suo in oratione et vigiliis perseverans, Deo laudes indesinenter persolvebat, cui Christo vivere, et mori lucrum erat. Hospes autem ejus videns eum sanctum et justum, studebat illi dare de suis, ut ejus se commendaret meritis, quem videbat pleniter supernæ afflatum dono virtutis. Sanctus autem vir Maimbodus cuncta terrena respuens, nullius rei se egentem dicebat, cui Dominus omnium necessaria subfundebat : sed ne hospitem contristaret, tegumenta manuum, quæ *n* Wantos appellant, pro caritate suscepit; et vale dicens ei, omnique domui suæ benedicens, recessit.

oblata recusat, præter chirothecas

8 In villa autem (quæ Domnipetra dicitur) octo miliariis a civitate Bisontica, quæ alio nomine *o* Chrysopolis est appellata, erat quoddam oratorium B. Petri Principis Apostolorum, ad quod orationis gratia vir sanctus fecit diverticulum. Inerant denique huic villulæ latrones pessimi, nulli se credentes obnoxios religioni, tantummodo nomine Christiani, operibus vero ab hoc vocabulo longe diversi, ad omne facinus prompti : qui videntes beatum virum chirothecas (donum videlicet caritatis) deferre, existimantes hunc et aliam pecuniam possidere, extra villam insidiantes famulo Dei, super fontem invadunt eum, qui vulgari nomine nuncupatur Calebrunnia, hoc est, Teutonica barbarie, frigida *p* aqua : gens enim, quæ supradictam villam tunc temporis habitabat, erat Teutonica, sine pietate, et misericordia. O crudelis impiorum insania! O sancti viri laudabilis patientia! occurrunt isti ad occidendum; festinat ille ad salutandum : illorum crudelitas trucidare quærebat, istius caritas jam pro ipsis orabat; tota enim ejus intentio erat in sententia Dominica : In patientia vestra possidebitis animas vestras. Et quod alibi dicit retinebat sollicitus : Orate pro persequentibus vos, et calumniantibus.

ob has insidias patitur a latronibus, creditus pecunias habere

Luc. 21. 19

Matth. 5. 44.

9 Videns igitur vir beatissimus inimicos Domini ex adverso incurrere et quasi amentes in se impetum facere, verba eis inferens pacifica : Salvete, inquit, fratres carissimi; vobiscum gratia Domini : sed quid tam festinantes quæritis, dicite; potest enim vobis misericordia Domini in necessitate succurrere. Illi vero nihil respondentes, sed sicut mansuetissimam ovem ad occidendum rapientes verberant, flagellant, ut sic quam non habebat pecuniam ab eo excutiant. Ipse vero nec in morte quidem a prædicatione cessabat, sed suos persecutores verbis Dominicis blande et leniter admonebat. Viri autem iniqui verba Dominica pro nihilo ducentes, avaritiæ æstibus inhiantes, tamdiu eum fustibus ceciderunt, gladiis vulneraverunt, donec cœlo spiritum reddidit. Ipso quoque Domino, cui perfecte per cultus operam servierat, animam suscipiente, in pace quievit. Ipsi vero tanto facinore obligati insanientes recedunt, quia nihil in eo præter mundissimam carnem repererunt.

in se irruentes benigne alloquitur

occiditur.

10 Corpus autem sancti Martyris a fidelibus inventum, in basilica B. Petri, ubi prius se Domino precibus commendarat, traditur sepulturæ : ubi multis miraculorum signis evidenter apparuit, qualis ac quam justus extiterit. Post hæc vero nonnulla temporis intercurrente capedine, translatum est ad castrum, qui Mons Beligardæ dicitur, jussu Domini *q* Berengarii Archiepiscopi Chrysopolitanæ Ecclesiæ, rogatu quoque cujusdam Comitis, Adzonis nomine, in cujus prædio ante jacuerat, apud idem castrum tumulatum est honorifice, et hoc per manus Domini Stephani Ecclesiæ Bellicensis Episcopi, qui prius S. Joannis Evangelistæ, Chrysopolitanæ matris Ecclesiæ, Decanus fuerat : et quia tunc temporis prædictus Archiepiscopus cæcatus erat, ipse Episcopus vices Archipontificis sub jussione gerebat. In loco vero ubi corpus sancti Martyris requiescit, plurima fiunt miracula, Divina annuente gratia, cui laus et imperium in secula. Amen.

sepelitur

claret miraculis :

transfertur

a Ita Maimb[illegible] Madalom, [illegible] Maianus [illegible] in Addit. ad Usu[illegible] in Burgundia S. Mainbodi

S. Mainb... notatio.

bodi Martyris. *Aubertus Miræus in Fastis Burgundicis* X Kal. Februa. in territorio Bisontinensi, castro quod dicitur Mons Beligardæ, S. Maimbodi Martyris, cujus crebra miracula coruscant. *Prolixiori elogio eum condecorat Andreas Saussaius.*

b *Ergo peculiari habitu, et a Gallico diverso, utebantur Scoti.*

c *Coluntur* SS. Ferreolus *et* Ferrutius, *sive* Ferrutio 16 *Junii.*

d S. Irenæus 20 *Junii.* e *Hi* 2 *Junii.*

f SS. Felix, Fortunatus, Achilleus 23 *April.*

g SS. Andochius, Thyrsus, Felix 24 *Sept.*

h S. Mamas *Martyr Lingonicæ Ecclesiæ tutelaris habetur, ob caput et brachium illius istuc allatum, colitur* 17 *Aug.*

i S. Benignus 1 *Novemb.* k S. Columbanus 21 *Novemb.*

l S. Deicoli *vitam dedimus* 18 *Janu. ubi et de* S. Columbino, *qui aliis* Columbanus junior *dicitur, coliturque* 21 *Novemb.*

m S. Anatolius 3 *Febru.*

Wantus

n *Chirothecas etiamnum nostrates* Wanten *vocant : Galli, Itali, Hispani,* w *in* g *vel* gu *mutant, et eadem utuntur voce. Eburones in Belgio, etiamnum chirothecas* Wans *vocant.*

o *De hoc nomine Jan. Jac. Chiffletius Vesontionis lib.* 1, *cap.* 12.

Ex Saus-

p *Rectius* Frigidum fontem *dixeris. Est enim* Brono, *nostratibus* borne, *propric* fons, puteus, *sive* aqua nascens *aut* exoriens.

q *Berengarius a Chiffletio parte* 2 *Vesontionis, quadragesimus primus censetur istius urbis Archiepiscopus : vixit circa annum Christi* 900, *ut ex eodem Chiffletio patet : qui de hoc translatione ita scribit :* Ejus vero tempore et jussu, Stephanus Bellicensis Episcopus transtulit ab ecclesia S. Petri, villæ quæ Domnipetra dicitur, ad castrum Montisbeligardi, corpus S. Maimbodi Martyris, natione Scoti : cujus festum in diœcesi Bisontina 23 Januarii. Et fertur Berengarius, qui a sacrilegis hæreticis excæcatus fuerat, in ea S. Maimbodi revelatione visum miraculo recepisse. *Idem de visu recuperato tradit Saussaius in Martyrologio, et addit :* Ad cujus rei commendationem idem Archiepiscopus constituit, ut in diœcesi Vesontionensi sancti hujus Martyris natalis sacris anniversariis hac die, qua agonem gloriosum subiit, coleretur; nomenque ipsius diptychis Ecclesiæ Vesontionensis adscriberetur, in Sanctorum serie quos ipsa peculiari jure recolit et honorat.

In S. Maimbodi translatione, Berengarius visum recipit.

DE S. BERNARDO SIVE BARNARDO,

ARCHIEPISCOPO VIENNENSI IN GALLIA.

SECUL. IX. XXIII JANUAR. *S. Bernardi natalis,*

Floruit *Viennæ Allobrogum, imperantibus Carolo Magno, Ludovico Pio, et Lothario,* S. Bernardus, *sive* Barnardus, *Episcopus. Cujus natalis agitur X Kal. Februarii; quo die Galesinius :* Viennæ in Gallia S. Bernardi Episcopi et Confessoris. *Molanus :* Viennæ Galliæ S. Bernardi Episcopi ejusdem civitatis et Confessoris, tempore Ludovici. *Eumdem illo die memorat Ferrarius : congruit Vita, ut Boscius in Bibliotheca Floriacensi :* Sepultus ab obitu, qui fuit XI Kal. Februarii, in monasterio suo Romanensi. *Mendum videtur in Cl. Roberti Gallia Christiana :* Ubi et sepultus fuit, *inquit,* XI Kal. Septemb.

elogium ex Saussaio.

2 *Plenius de eo Saussaius hoc die* : Eodem die Viennæ Allobrogum S. Barnardi Episcopi illius civitatis et Confessoris. Hic origine Lugdunensis, stirpe nobilissima, ex seculari militia ad spiritualem se conferens, in S. Vulferii primodictæ Sedis Pontificis disciplinam se tradidit. Subinde vero factus monachus, tanta pietatis et eruditionis emicuit gloria, ut post ipsum beatum Antistitem, dignus præ omnibus, qui Sedis tantæ gubernacula capesseret, censitus sit. Quo munere (non tamen sine repugnatione) assumpto, eas optimi sanctissimique Episcopi virtutum dotes exhibuit, quibus cunctis civibus sui incussit amorem ac admirationem. Quin et summos Pontifices Paschalem I, et Eugenium II, magnam in sui existimationem pertraxit, quorum præconiis non semel etiam collaudatus est. Deinde insidiis æmulorum impetitus, sede deturbatus, ac tandem restitutus; cum Ecclesiam sibi commissam annos triginta sex pie administrasset, atque Dei cultum, Sanctorum honorem, populi salutem egregie promovisset, sancte factorum laude clarus, justitiæque et patientiæ meritis affluens, æternam evolavit ad requiem.

3 *De Sedis tempore, et exilii caussa mox dicemus.* Vulferio *successisse scribit quoque Cl. Robertus, et Joannes Lievræus. At Joannes Boscius in Biblioth. Floriac. Volferio* Ursum *sufficit, Urso* Ultrajam, *huic* Barnardum, *omisso, quem alii interponunt,* Baionario. *In Vulferii disciplinam an se* Barnardus, *relicta seculari militia, tradiderit, ambigi merito potest : nobis haud satis probabile videtur, qui in diœcesi Lugdunensi cœnobium construxerit* Ambroniacum, *vulgo* Ambornay *dictum, octo leucis distans Lugduno; ubi et monachus ac deinde Abbas fuit, extra Vulferii jurisdictionem. Alterum quidem in Viennensi diœcesi cœnobium condidit, sed post, jamque Episcopus, contra quam Lievræus existimavit, qui ex hoc ad episcopalem Cathedram evocatum scribit, proque eo cœnobio, ecclesiam* S. Romani *postea ab eo ædificatam et dedicatam. Et porro cœnobio* Romanis nomen imposuit, *ut in Vita dicitur; aut, ut Officia Antoniani Ordinis habent,* nomen de Romanis, ab eo penes quem jus loci spectabat, indidit; *ut Joannes Boscius,* ob sublimitatem ædificii, Romanis nomen indidit. *Oppidum nunc est* Romanus, *ast abbatia S. Bernardo sacra nunc secularis est, ut testatur Cl. Robertus, unita mensæ episcopali.* Romanum *vocat Philibertus Monetus noster. De ea Massonus lib. de fluminibus Galliæ :* Romanus urbs Allobrogum, situ Hierusalem valde similis, ut qui utramque viderunt, affirmare solent; alioquin Romana castra appellanda videtur; Romans enim Gallice dicitur : et hic lapide ponte Isara instructus est. *Oritur* Isara, *vulgo,* Isere, *apud Tarentasios, atque infra Romanum in Rhodanum influit. de Romano ita scribit Georgius Braunus lib.* 3, *Theatri urbium :* Romanum oppidum ad ipsum Isaram situm habet, eorum quæ in decliviore Delphinatum regione posita, ob pulchritudinem celebrantur, non minimum : inter ea etiam quæ divitiarum splendore præcellunt adscriptum. Cujus nomen testatur vel a Romanis conditum, vel ab iis qui ab urbe Romana nomen ei dare voluerunt.

condita ab eo cœnobia, Ambroniacum,

et Romanum, ad hoc nunc oppidum

4 *Alterum in Saussaii elogio discutiendum, quanto tempore sederit. Annos* 36, *illi tribuit, uti et Joannes Chenu, ac Joannes Boscius, atque hic ejus successori* Agilmaro *tribuit annos* 8, *et menses aliquot, huic* S. Adonem *subrogatum anno Christi* 875, *Indictione* 8. *Unde consequens esset obiisse Bernardum anno* 867 *a quo numero si* 36, *illius episcopatus annos subtraxeris, necesse erit ut anno* 831, *creatum Episcopum fateare : Qui potuit ergo a* Paschale I, *pallium accipere ab* Eugenio II, *litteras, quas idem recitat Boscius, cum Paschalis anno* 817, 27 *Januarii factus Pontifex,* 824, 14 *Maii obierit, ejusque successor Eugenius* 827, 11 *Augusti? Vita MS. tradit sub* Carolo Magno *Imper. et* Paschale I, *Papa ordinatum Antistitem : quæ non congruunt, cum* 28 *Janu.* 814, *obierit Carolus, triennio ante quam Pontifex fieret Paschalis. Eadem MS. vita decimo octavo anno ætatis eum inisse conjugium, septennio post vitam monasticam arripuisse, in eaque cum* 4 *egisset annos, Abbatem electum; triennio post Episcopum, idque munus* 32 *annis gessisse : obiisse cum sexaginta quatuor vixisset annos. Joannes Lievræus Antiquitat. Viennen. cap.* 27, *initio imperii Ludovici Episcopum esse factum Bernardum scribit.*

Tempus Sedis perperam assignatum.

5 *Certum assignare vel mortis vel suscepti episcopatus annum non possumus : possumus tamen, quæ ab aliis perperam tradita sunt, minime ambiguis testimoniis convellere. Primum ergo, Episcopus jam erat antequam e vivis* Carolus Magnus *excederet. Id Bernardi discipulus Ado testatur in Chronico :* Imperator Carolus, *inquit,* vir in omni dispositione imperii strenuus, dilatato imperio, et pace Francis usquequaque composita, anno Incarnationis Domini DCCCXIII, (*juxta Gallicam videlicet epocham, qua annus a Paschate inchoabatur*) Aquisgrani moritur et sepelitur, XLIII anno postquam Imperator acclamatus est, simul omnes annos XLV, et eo amplius regnans, Bernardus Viennensis Episcopus erat, et Leidradus Lugdunensis, qui initio imperii Ludovici Imperatoris, Suessionis, monasterii locum petiit, et in loco ejus Agobardus ejusdem Ecclesiæ

Quando Episcopus factus sit.

Ex variis.

clesiæ Chorepiscopus, consentiente Imperatore, et universa Gallorum Episcoporum Synodo, Episcopus substitutus est. *Hinc merito suspectes quam Boscius et Lievræus recitant Paschalis ad Bernardum epistolam, una cum pallio missam. Quis enim credat triennio eoque amplius non petiisse Roma pallium, aut non impetrasse, sanctissimum Antistitem?*

6 *Hæc de ingressu Bernardi. Obitus sub* Lothario *Imperatore contigit, qui* Pio *patri anno* 840, 20 *Junii, die Dominica, mortuo, successit; obiit anno* 855, *monachus Prumiæ in Belgio, cum paullo ante in filios regna sua divisisset. Ado :* Bernardus Viennensis sub hujus (*Lotharii*) imperio moritur. Et Aglimarus (*aliis Agilmarus*) Viennensem suscepit episcopatum. Amulo quoque Lugdunensis Episcopus efficitur. Et Pontifex Romanus Gregorius moritur: atque ejus loco Sergius ordinatur. *Mortuus est* Gregorius IV, *sub finem anni* 845. *Bernardus cum infra, die Dominica, X Kal. Februarii decessise dicatur, id oportet accidisse vel anno* 841, *vel* 847, *quo utroque feria II. X Kal. Februar. in Dominicam incidit : aut si XI Kal. Dominica mortuus, X Kal. feria II. sepultus, id* 842, *aut* 848, *accidit. At si, quod ante ex Boscio retulimus,* Agilmarus *Bernardi successor, non novem integris sedit annis; cum is reperiatur Concilio Valentino III, anno* 855, *Lingonensi circa Kalendas Junias anno* 859, *et XV, diebus post apud Saponarias interfuisse; sequetur* Bernardum *obiisse anno* 850, *quo tamen X Kal. in feriam quintam incidit; ac plusquam* 36 *annis sedisse.*

quando mortuus.

7 *Quod* Bernardum *Saussaius* insidiis æmulorum impetitum, Sede deturbatum *scribit; id quo pacto contigerit, Ado tradit in Chronico, qui commemorato Ludovici Pii obitu, ista subdit :* Bernardus adhuc et Agobardus Viennensem Ecclesiam et Lugdunensem regebant. Qui ambo apud Imperatorem delati, desertis Ecclesiis in Italiam ad filium Imperatoris Chlotarii se contulerunt : et postmodum piis Imperatoribus agentibus, Agobardus Lugdunensem, Bernardus Viennensem Sedem recepit. *Complices fuerunt conspirationis Procerum Francorum adversus Ludovicum, ejusque exauctorationi in Compendiensi conventu præfuerunt, aut timore inducti, aut potius errore decepti, Ebbone Remensi Archiepiscopo omnem illam tragœdiam adornante. Quo apud Theodonis-villam damnato graduque dejecto; anno* 836, conventum Imperator in pago Lugdunensi habuit tempore æstivo, *ut scribit Auctor vitæ Ludovici,* in loco qui vocatur Stramiacus, cum Pippino et Ludovico filiis. Nam quod Lotharius non adfuit, invalentia ægritudinis obfuit. In quo caussam Ecclesiarum Lugdunensis atque Viennensis vacantium ventilari fecit, eo quod Episcopi dudum illarum, Agobardus quidem jussus ad rationem non venerit reddendam, Bernardus autem Viennensis adfuerit quidem, sed rursus fugam inierit. Sed hæc quidem res imperfecta remansit propter absentiam, ut prædictum est, Episcoporum. *Verum hi quoque, ut ex Adone jam diximus, reconciliati sunt pio Imperatori, et in suas Sedes restituti. Ceterum hinc corrigas quod Lievræus scribit duos hos Antistites hanc ad Lotharium perfectionem suscepisse a Ludovico Imperatore legatos, cum fuga fuerit, non publica legatio.*

Ob conspirationem contra Imperat. sede pulsus,

restitutus,

8 *Extat inter opera* S. Agobardi, (*de quibus ad ejus vitam agemus 6 Junii*) *epistola vel libellus ejusdem Agobardi,* Bernardi, *et Eaovi nomine, ad Ludovicum Pium Imperatorem* de Judaicis superstitionibus. *Sæpius alias* S. Bernardi *meminit idem Agobardus, atque ad eum scribit opusculum de privilegio et jure sacerdotii, cujus hoc est exordium :* Nuper dum in unum positi colloqueremur, maxime de pressuris, odiis, et despectione Ecclesiarum et Clericorum, quæ nunc in fervescere cœperunt, seculis inaudito et inusitato modo præcipere mihi dignata est sanctitas tua, ut aliqua de scripturis sacris vel sanctorum Patrum dictis excerperem; quæ materiem nobis præberent, ad inquirenda, consideranda, et deploranda mala temporis nostri; licet Spiritus sanctus loquens in Prophetis non tacuerit, qui dixit : Et erit sicut populus sic et Sacerdos. *Non est verisimile sub ipsa episcopatus primordia hæc instruendi Bernardi caussa ad eum misisse Agobardum, ut Lievræus scribit : sed potius vel in exilio, vel eo tempore quo de Ludovici abdicatione agitabant consilia.*

familiaris S. Agobardo,

Isa 24 2

9 *Quæ de* S. Bernardi *vita hic damus, ea nobis communicavit Petrus Franciscus Chiffletius noster : Lectiones primum ex proprio Officio Ordinis Antoniani Romæ excuso anno* 1592, *tum vitam ex MSS codicibus Ecclesiarum Viennensis, Romanensis, Ambroniacensis, dein miracula, quæ omnia a S. Adone conscripta et idem doctissimus Chiffletius censebat, et videtur manifeste indicari iis quæ num.* 1 *dicuntur :* Tamen vis amoris Domini Antistitis alitorisque mei Barnardi compellit me scribere virtutes nuper gestas, *et clarius nu.* 7. Illud ergo miraculum placet inserere, quod palam monstratum assidue, postquam regendam, cui Deo auctore deservio, hanc Viennensem suscepi Ecclesiam. *Demum brevem historiam Translationis ab eodem accepimus; descriptam ab oculato teste. Contigit ea Translatio, ut dicitur IX Kalend. Maii, feria III, infra Albas Paschæ, sive post Dominicam in Albis, anno Dominicæ Incarnationis,.... XLIV quod restituimus CMXLIV nam eo anno Pascha in XIV Aprilis incidit; XXIII Aprilis, sive IX Kal. Maii in feriam tertiam post illam Dominicam. Annus is erat ab obitu S. Bernardi circiter centesimus.*

Ejus vita.

Miracula,

Translatio.

10 *Scribit Joannes Lievræus asservari etiamnum in ecclesia Romanensi, quæ S. Bernardus eo transtulit SS. Severini, Exuperii, et Feliciani corpora, (de quibus 19 Novembris) ipsiusque Bernardi : et multis coruscare miraculis : eaque illud oppidum Barbari oppugnarent, ad mœnia a civibus deportata, saluti fuisse, vi hostium repressa.*

reliquiæ miraculis claræ.

VITA

Ex Officiis propriis Ordinis Antoniani Viennensis, editis Romæ 1592.

S. Bernardus cogitur a parentibus militiam sequi

Bernardus patria Lugdunensis, Bernardo, et Helirda parentibus illustribus et antiqua nobilitatis serie clarissimis, a teneris annis studiis liberalibus eruditus, sic se totum Deo vovit, ut secularibus curis posthabitis, nihil prius et antiquius habuerit, quam Dei Ecclesiam et Ecclesiasticos viros colere. Fratribus porro tandem majoribus vita functis, veritus pater ne solus superstes familiæ Bernardus, totus Deo addictus, tantis paternis opibus heres deesset; illum a sanctissimo vitæ proposito, matre etiam hortatrice acerrima, avertere conatus est. Utque animo destinata facilius perageret, adolescentem jam toto pectore sacra religione imbutum, ad castra Imperatoris Caroli Magni stipendia facturum destinavit, ut illic castrensium more virorum militarium, nec fidem, nec pietatem sequentium, prima juvenilis ardoris tyrocinia expleret; sicque celebre clarumque nomen et famam per populos facinoribus bellicis adipisceretur. Qui quidem ad majora, id est, cœlestia potius reservatus, insignis pietate adolescens, paternis jussis magis moris gerendi gratia, quam sua sponte, tale militiæ munus obiit. Quod tamen sic exercuit, ut nec segnis nec alba inglorius parma appareret.

...us mortuo.

2 Tandem vero, utroque orbatus parente, non mediocris substantiæ unicus hæres, suæque spontis factus, et militiæ exauctoratus, cœpit animo perpendere, qualiter tanta bona sibi hæreditate parta, ex præcepto Evangelico dispensaret, seque ab his, utpote malorum irritamentis, abstraheret, ut tamquam bonus dispensator iniqui mammonæ, Domini

voce

voce laudaretur, quod de re iniqua justitiam sibi compararet. Circumspecto itaque certo loco solitario, proculque a turbis civilibus remoto, cui nomen erat Ambroniacum, permutatione hæreditatis paternæ sui juris effecit. Quo in loco ædem sacram olim beatæ Virgini parenti dicatam, sed a perfidis gentibus dirutam instauravit, illicque restituto ut quondam fuerat monasterio, se pariter vitæ monasticæ addixit : ubi divino Zelo magis atque magis succensus, universis ibi Fratribus degentibus, sanctissimæ vitæ documenta præstabat: ex quo ab omnibus carus haberi, honorari, intimisque affectibus diligi cœpit. Quo factum est ut Abbas illius collegii, votis omnium atque suffragiis, illo maxime renitente, in demortui locum suffectus sit. Sub quo sanctissimo pastore dici non potest, quam prospere cuncta illinc monasterii divinitus, mirisque modis successere.

Ambroniacense monasterium ædificat : fit monachus; dein Abbas

3 Cum vero tanti Præsulis celebre nomen undique personaret, ne talis luminis splendor, uno in loco, eoque recondito, et tamquam sub modio abstruso lateret, metropoli Viennensi Ecclesia Pastoris morte viduata, dum de successore deligendo habentur comitia, decennem puerum acclamasse ferunt, virum sanctum nomine Bernardum Ambroniaci Abbatem Viennensi Ecclesiæ a Deo electum Pontificem. Qua quidem voce, tamquam cœlitus lapsa, et a cunctis comprobata, vir sanctus, accedente etiam Romani Pontificis consensu, ad cujus aures hominis sanctimonia pervenerat, eligitur, et consecratur Episcopus, miro totius populi desiderio atque applausu.

post Episcopus, pueri voce designatus :

4 Tali itaque suscepta provincia, animus, qui antea tantummodo divina sectando otiari consueverat, omnium curam gerere coactus est : et terrena tractando, divinorum tamen se rigidum fortemque præstabat satellitem usque adeo, ut ne tantillum quidem de vigiliarum rigore, jejuniorum austeritate, et orationum perseverantia detraheret. Verumtamen pristinæ vitæ memor, et optime vixisse reputans, qui procul a civilibus negotiis abesset; quo purius cœlestia contemplaretur, locum quemdam solitarium ad flumen Isaram sibi delegit, quem spinis silvarumque asperitate repurgatum, templum et monasterium in honorem SS. Petri et Pauli Apostolorum sibi construxit, nomenque de Romanis ab eo penes quem jus loci spectabat indidit, ubi reliquum vitæ tempus sanctissime peregit. Talibus demum præclare gestis, ac divinis virtutibus et miraculis ornatus, ingravescente morbo, sumpto sacrosanctæ Eucharistiæ viatico, obdormivit in Domino, annum agens sexagesimum quartum, Episcopatus munere functus annos duos et triginta. Sepultus est autem in æde sacra, quam in eodem loco de Romanis construxerat, donisque præclaris ornarat.

Romanense cœnobium construit.

ALIA VITA

EX VETUSTIS CODICIBUS MANU EXARATIS

eruta a Pet. Franc. Chiffletio Soc. Jesu.

Beatus Barnardus, patronus Romanensium, qui *a* filius boni odoris interpretatur, in Lugdunensi diœcesi ex illustri valde prosapia oriundus fuit. Hic in ætate primæva liberalibus studiis eruditus, innocentis vitæ primitias in Ecclesiæ contubernium delibavit. Mortuis vero fratribus ejus, parentes ejus ut ipsum hæredem haberent, a scholis extractum, militiæ exercitiis in castris Caroli deputarunt : quod utrum ex animo fecerit, aut patris necessitate cogente, subsequens declaravit eventus. Nam cum pater ejus decessisset, protinus ipse qui sub militari habitu religiosum gerebat animum, cœpit perquirere qualiter patrimonium ad se devolutum, in almonias pauperum perpetuo posset convertere, non amore filiorum retractus. Considerata igitur cujusdam loci aptitudine, cui vocabulum erat Ambroniacus, acquisivit illum ab Abbate *b* Luxoviensi, permutatione hæreditatis paternæ : ubi renovata quadam ecclesia, in honore Dei genitricis olim constructa, sed a paganis postmodum eversa, in ipso loco abbatiam construxit, Abbate et monachis collocatis ibidem, quam bonis amplissimis sublimavit.

a S. Barnardus litteris institutus, fit miles : sua dat pauperibus. Ex usu b construit cœnobium Ambroniacense

2 Interea tantis jejuniis, tantis vigiliis, tantis orationibus seipsum exercebat, ut sub militaribus armis ad modum Martini, monachorum perfectionem assecutus videretur. In conjugio enim tamquam sine conjuge cælebs vivebat, et inter filios tamquam sine filiis, quæ Dei non quæ mundi erant cogitabat : circa pauperes opulentus, circa orphanos pater, circa viduas maritus, oppressorum sublevator, mœrentium consolator, non sibi sed omnibus vivens, fideliter promissa complebat : multo libentius quam acciperet, tribuebat : inter discordes, caussas discordiæ benigne dirimebat : in judiciis absque personarum acceptione cuique jus suum tribuebat : nulli auxilium petenti denegabat : in suscipiendis hospitibus eam gerebat sollicitudinem, ut gemeret illa die, quando propriis manibus peregrinis non ministrasset. Ecclesiarum vero frequentans limina pœne totam noctem in oratione ducebat. Præterea miranda morum gravitas, loquendi modestia, corripiendi constantia, doctrinæ prudentia, agendi cautela sic ipsum perfectum fecerant, ut solus militaris habitus, et curiæ conversatio, et regia familiaritas, et rerum domesticarum ordinatio eum virum alterum assimilaret.

sanctissime vivit adhuc secularis : hospitalis in pauperes :

3 Denique *c* relicta cum sua nobili prole conjuge, et omnibus aliis derelictis, in eo quod ipse fecerat monasterio, sub Abbatis disciplina se tradidit mancipandum : ubi tantam jejuniorum continuationem, ciborum abstinentiam, vestium asperitatem, orationum constantiam, vigiliarum pernoctationem, silentii taciturnitatem, lacrymarum inundationem, ceterarumque virtutum perfectionem attigit, ut possibilitatem humanæ naturæ transilire videretur : et licet omnia bona collegii ex ejus beneficio defluxissent, tanquam tamen servus inutilis inter reliquos victitabat. His itaque moribus ornatus Deo, et hominibus acceptus, omnium intimo venerabatur affectu. Unde factum est, ut Abbate mortuo voce omnium eligeretur, et invitus in Abbatem consecraretur : sub quo quantum ille monachorum chorus creverit, quantum illa Ecclesia facultatibus dilatata, ornamentis decorata, religione sublimata, fama exaltata conscenderit, pluribus antiquorum monimentis ibidem continetur. Insuper ipse humilis incessu, suavis aspectu, alloquio mitis, vultu placabilis, sic humana gerebat, ut divina non desereret : prior siquidem reddendis divinis laudibus assurgebat, primus surgendi tempora notabat, nonnunquam totam noctem orando vel legendo transigebat : inter agenda mens a contemplatione, lingua ab oratione, manus a misericordia nequaquam cessabat : receptorum hospitio peregrinorum omni vespere pedes abluebat.

c fit monachus religiosissime vivit fit Abbas peregrinorum quotidie pedes lavat

4 Interea discurrente fama viri Dei, instante electione Viennensi, puer quidam *d* duodennis in medio eorum qui convenerant existens, acclamavit dicens, Barnardum Ambroniacensem Abbatem a Deo electum in Ecclesia Viennensi Pastorem. Quod cum esset ab omnibus approbatum, in prædictum Pastorem unanimiter est electus. Sed cum nullis precibus vel modis aliis ad hoc ministerium suscipiendum induci potuisset; magno Regi Francorum Carolo, cui jam cum militia potiretur, familiaris extiterat, suas electores direxerunt epistolas, ut ipsum ad susceptionem prædicti regiminis compelleret. Qui gavisus honore viri, cum nec precibus, nec modis aliis flectere potuisset eumdem, direxit legatos ad Romanam curiam, ut auctoritate Apostolica compelleretur ad susceptionem regiminis supradicti. Quod cum factum fuisset per legatum

d mirabiliter eligitur Episcopus Viennensis.

Ex MSS.

e compellitur a Papa episcopatum admittere.

legatum a *e* Paschali Papa super hoc transmissum, ad hoc auctoritate Apostolica compellentem eumdem, inobedientiæ culpam præcavere volens, licet invitus, et dolens obedivit.

virtutibus floret.

5 Factus itaque Pontifex Viennensis, omnium curas in se suscipere sategit, mœrentium consolator, pauperum refocillator, peregrinorum susceptor, recte vivens, recte docens, recte infirmitatem attendens: assiduis autem jejuniis, pernoctationibus, quotidianis laboribus, aut in oratione, vel in pauperum recreatione, seu in cæteris misericordiæ operibus, sic carnem macerabat, ut hærente sola cute ossibus, magis exanimis quam vivus videretur. In Missarum vero celebratione, quam omni die faciebat, tantam lacrymarum inundantiam offerebat, ut prius seipsum mactans Deo, extra se factus circumstantes nec audire nec videre cognosceretur. Si quis autem ei sua crimina confiteretur, ipse gravius affligebatur, quam qui eadem commisisset.

f mittitur Romam.

6 Factum est autem in diebus illis ut cum oratio confessionis Catholicæ fidei in Niceno Concilio promulgata, et Ecclesiis Galliarum directa vulgaretur, religiosus Princeps cognita beati Pontificis eloquentia, Romam *f* eum mitteret disceptatorem apud Romanum Pontificem, cur cum fides Catholica Spiritum sanctum a Patre et filio procedentem habeat, illud tantorum Patrum Concilium procedentem a Patre et non a Filio conscripserit. In qua disputatione quod Spiritu sancto repletus fuerit, ipsa luculentissima disputationis conscripta oratio indicat quam posteris qui præsentes fuerunt, memoriæ mandaverunt. Facta igitur agnitione per ipsum, Romanus Pontifex consilio et petitione viri sancti constituit, quatenus ad confirmationem fidei Catholicæ hæc confessæ fidei oratio in omnibus solemnitatibus post Evangelium recitaretur.

7 Tandem vir sanctus tumultibus et occupationibus a contemplationis quiete *g* soluta præpeditus, cœpit inquirere, sicubi locum remotiorem posset construere, in quo tumultus deserens, Deo vacaret liberius. Factum est autem ut quædam nobilis mulier carens hæredibus, per manus ipsius B. Petro et Ecclesiæ Romanæ partem patrimonii sui legaret ad construendum ibi monasterium: quod et factum est per diligentiam ejus in loco, cui Romanis nomen imposuit. Constructa autem *h* ibidem ecclesia in honore B. Petri, et monachis cum Abbate collocatis ibidem, in ipso loco sepeliri desiderans, trium Martyrum reliquias, quos fidei suæ primitias Vienna habuerat, primum transtulit reverenter, scilicet Severini, Exuperii, et Feliciani. Tanta autem donatione Principum ob ejus gratiam dotata est subito illa Ecclesia, ut magnæ monachorum multitudini sufficeret necessaria ministrare. Hunc autem locum ad inhabitandum eligens, hic quiescebat a tumultibus, hic rivos lacrymarum fundebat, hic orationis vota offerebat.

h construit Romanense monasterium et reliquiis ornat.

eo secedit.

obitum suum prædicit.

8 Appropinquante autem termino vitæ sibi per multa visionum indicia revelato, ingravescente corporis molestia, convocato Clero et populo in Ecclesia Viennensi, luculento ac spirituali sermone omnes exhortatus, exitus sui sub specie peregrinæ profectionis vocationem indicavit: verebatur enim ne si manifeste vita finem instare nuntiaret, locum in quo sepeliri elegerat impediretur habere. Disposita itaque domo, Romanis tandem exinde transiturus advenit. Ubi cum triduum fecisset (quo toto triduo numquam ab oratione surrexerat, nec etiam noctu) cum quartam noctem continuare vellet, circumfusus nimia claritate, divinitus emissa voce audivit: Veni, quia expectaris. Gavisus igitur, cum prostratus illo, quo superjacere consueverat, cilicio, rogaretur quatenus longam inediam vel modico cibo relevaret; Panis, inquit, ille jam mihi, Fratres mei, sumendus est, sine quo nec in mundo, nec in cœlis vivitur; cujus sapor reficit Angelos, Apostolos pascit, Sanctos recreat; quo quisquis vescitur numquam in æternum moritur. Sacramentum itaque hujusmodi panis mihi apportate, ut eo accepto viatico viam universæ carnis aggrediar, in patriam profecturus.

voce cœlesti evocatur.

sacramenta suscipit.

luce cœlesti et odore repleto cubiculo moritur.

9 Hic dictis psalmodiam primus incœpit, sicque in divinis laudibus pernoctantibus, tanta claritate illa cellula perfunditur, ut ii qui præsentes aderant, terræ velut in ecstasi prosternerentur. Expletis autem Matutinarum horis, ecce repente suavissimus odor cum claritate supervenit: illucescente vero die beatus ille spiritus carne solutus, liber cum illa claritate ad Dominum migravit: odor vero remansit quousque corpus fuit traditum sepulturæ. Transiit autem die Dominica, vitæ suæ anno sexagesimo quarto, episcopatus vero tricesimo secundo: nam decem et octo annorum a scholis abstrahitur, septem annis conjugium sustinuit, quatuor annis sub Abbate monasticam vitam duxit, tribus vero annis Abbas præfuit. Sepultus est autem X Calendas Februarii in basilica S. Petri Apostoli quam ipse Romanis ædificavit.

EPITAPHIUM, EX MARMORE.

Mœstifica quisquis scriptura pascere visum
 Hic cupis, et mortis conditione gemis;
Marmore scito sub hoc Barnardi corpus humatum,
 Ordine qui micuit Pontificale cluens.
Inclytus, egregius, largus, facundus, honestus,
 Doctrina, populo, religione, Deo.
Ipse Viennensi ter denis, atque duobus
 Annis Metropoli præfuit Ecclesiæ.
Condidit hoc templum voto studiosus amœno,
 Deque suis rebus sistere constituit.
Curriculum quartum post bis sex lustra peregit,
 Ni Nostrum numero fallitur arbitrium.
Deinde Febroarias deno Sole ante Calendas
 Decessit, moriens corpore non anima.
Quem Deus omnipotens Acherontis ab amne......
 Erunt, Angelicis * inferat atque choris.

** forte, inseratque.*

a *Videtur Auctor* Barnardi *nomen deduxisse ab Hebræo* בר bar, *quod filium significat, et* ברד berde, *quod* pardum, *alii* museum *vertunt, at Teutonica vox est* Bernard, *vel* Bern-hart *quam Kilianus* ursinum ingenium, *vel* ursinum cor *interpretatur. Fortassis rectius* Bern-ard, *vel* Barn-ard, ardenti indole præditum *dixeris, aut* Baern-aerd, aperta promptaque indole.

Bernardi etymon.

b *De Loxovio nobilissimo cœnobio egimus in Vita S. Deicoli 18 Junii, cap. 2, aliisque sæpe alibi, præsertim 29 Martii ad vitam S. Eustasii.* c *Consentiente nimirum mariti pietate.*

d *Prior vita habet* decennem *tantum fuisse.*

e *Mendum hic esse in nomine Pontificis, supra ostendimus, cum triennio, et quod excurrit, ante Episcopus fuerit, quam* Paschalis *Papa eligeretur.*

f *Rursum hic mendum veremur, princeps hujus legationis fuit* Bernarius Wormatiensis Episcopus; *socii* Jesse *Episcopus, et* S. Adalardus *Abbas Corbeiensis, an et* Bernardus *tamen noster, sive Episcopus jam electus, sive Abbas adhuc Ambroniacensis, una missus sit, ambigi potest. Missi sunt a Concilio Aquisgranensi habito anno 809. Quærebatur an ad illud symboli Niceni,* qui a Patre procedit, *addendum esset,* Filioque. *Faciebant Galli . retinens antiquitatis Leo III, Papa fieri Romæ nolebat. De hac re consule Concilia Gallicana Sirmondi, et Baronium in Annalibus.*

g *Al.* soluta

h *Petrus de Natal. lib.* 10, *cap.* 72, *in ecclesiam* S. Romani *translata horum Sanctorum corpora scribit. Unde Lucarœus supra primum in S. Romani ecclesia collocata scribit, deinde ad Romanense cœnobium deportata. Sed falli ambo videntur. Joannes Chenu in honorem* XII Apostolorum, sive trium Sanctorum Martyrum Severini, Exuperii, et Feliciani, VI Nonas Octobris *dedicatam Romanensem ecclesiam scribit.*

MIRACULA,

Auctore, ut videtur, Adone Episcopo.

Miracula ad ejus reliquias, e denario.

Quamvis imperitia mea in posterum velut inscia litterarum calumniabitur, tamen vis amoris Domini Antistitis altorisque mei Barnardi compellit me scribere virtutes nuper gestas. Cum igitur Aquitaniei populi cum Pontificibus Concilium apud civitatem, quæ dicitur Vetula, in pago *a* Vallavorum celebrarent, affuit et Romanensium congregatio, corpus

corpus prælibati Pontificis deferens. Si quis ergo voluerit scire virtutum illic gestarum copiam, vera inde excipere poterit indicia, quod arca, qua sacratissimum ejus corpus continetur, auro argentoque decenter ornata, ex oblationum abundantia, quas illi fidelium detulit manus devota, fabrili opere hactenus contexta cernitur : quod et aureæ testantur Cruces, necnon et candelabra auro argentoque decora.

Muta vocem recipit,

2 Subsequenti autem tempore erat Romanis quædam sanctimonialis femina, officio linguæ privata, quæ in ecclesia permanens, rogabat Deum intima cordis compunctione. Die ergo natalis Apostolorum Petri et Pauli, cum jam vespertinis hymnis ex more dictis, pueri Benedicamus Domino decantarent; ipsa cum reliquo populo Deo gratias proclamavit.

cæcus visum,

3 Sub eodem itaque tempore fuit apud Viventiacum quidam coriarius. Hic cum die Dominica non servato honore diei, artis suæ exerceret opus, manubrium ferramenti tam valide adhæsit manui, ut evelli non posset : lumine oculorum insuper obcæcatus, temeritatem suam omnibus fatebatur. Cui per visum quidam apparuit, et ut Romanis S. Bernardi auxilium flagitaret, monuit. Romanis perrexit, sanitatemque recepit.

item alius,

4 Quid etiam in Valle Aurea, quæ in pago Viennensi sita est, gestum sit non tacebo. Concilium ibi per singulos annos Viennensium cives decreverant celebrare : advenerat ibi quidam cæcus B. Barnardi præstolans adventum in gradibus capellulæ, quæ ligneis contexta stipitibus constructa fuerat : cui cum dicerent adesse turbam laudantium Deum pro Beati adventu Barnardi, ivit statim, et visum recepit.

alius,

5 Illis testantibus veritatem cognovi, qui ad festivitatem Ramis palmarum Romanis advenerant, de cujusdam cæci illuminatione. Mos apud incolas inolevit, ut ea die ad processionem cum frondibus membra sacratissimi Præsulis secum vehant. Verum cum ad tantam lætitiam populus conveniret, affuit et cæcus quidam, magnis vocibus inquiens, se clare meruisse videre : ad cujus voces cunctus commotus populus concinendo personuit, Te Deum laudamus.

Luc. 24. 50.

6 Beato testante Luca didicimus, Salvatorem nostrum Apostolos extra Hierusalem die Ascensionis suæ eduxisse, et alta cœlorum penetrasse : cujus memor processionis Romanensium congregatio, cum hanc uno annorum componerent, herbæ, vulgo dictæ *b* Gladioles, flores unus adolescentium capsæ memorati Pontificis lætabundus imposuit. Die vero altera collectos quos posuerat flores servare studuit; ex quibus multa beneficia languentibus beatus postmodum præstitit Antistes Barnardus.

Flores ejus sepulchro impositi morbos pellunt. b

7 Illud ergo miraculum placet modo inserere quod palam monstratum assidue, postquam regendam, cui Deo auctore deservio, hanc Viennensem suscepi Ecclesiam. Juvenem quemdam sui parentes intulerunt Romanis qui numquam ambulaverat : quem cum ante B. Barnardi sepulcrum posuissent, basibus consolidatis et plantis surrexit incolumis : hic denique miraculum suum quolibet anno circumfert : et licet hic beatissimus impar sit Apostolis, tamen quod ad Portam templi Speciosam Petrus quondam egit cum Joanne, huic simile esse cognoscitur : illum Petrus præcepit surgere, istum divina virtus meritis Pontificis voluit erigere. Sufficiat ergo quærentibus virtutes beati Pontificis, hoc tantum de ejus scriptum miraculis, sed volo eos scire, multa fuisse, et jugiter esse, et tanta quæ etiam modum scribentis videantur excedere.

Ex mss.

Gressum quidam ad ejus sepulchrum recipit

a Vellanum vel Vellau, intelligi videntur. b De Gladiolo profusæ agit Rembertus Dodonæus pemptade 2, lib. 2, cap. 12.

DE TRANSLATIONE S. BERNARDI, quæ celebratur IX Kalend. Maii.

Regni cœlorum civibus tantam gloriam consuevit tribuere omnipotens Deus, ut coruscantes miraculis spargant per populos famam laudis : et nostris temporibus de magnifico Patre nostro B. Barnardo Pontifice visiones clara ostensione sunt revelatæ hominibus ætate meritoque diversis. Sed cum nullus acquiesceret, ostendit se cuidam viro, nomine Raynaldo, ætate longæva, et sacerdotali gratia sublimato; cujus relatione omnis dubietas merito pelleretur, quia erat vir nobilis, et castitatis munere insignis : et, ut ipse retulit, ita sibi apparuit. Dum quiesceret in stratu suo sub profundo noctis silentio, apparuit ei quidam vir magnæ auctoritatis, sacerdotali stola indutus, ferens Archiepiscopale pallium, qui eum vocavit, dicens : Raynalde mi, te volo scire, conditorem hujus fuisse loci, et ut corpus meum Fratribus tuis præcipias transferri, quod indigne concluditur in cœno aquarum. Caput autem eadem revelatio multis apparere, et minaci voce idem Sanctus ut celerius fieret præcipere; et nisi obedirent suis sermonibus, locum asserebat, quem fundaverat, desolaturum.

Apparens quibusdam, jubet corpus suum transferri

2 Igitur tertia feria infra Albas Paschæ, Nono videlicet Calendas Maii, anno Dominicæ Incarnationis *a*... XLIV detectum est sanctum corpus ejus, et a tellure levatum summa cum lætitia. Sed cum a tumulo membra beati Pontificis levarentur, visum est senioribus vino abluì, ex quo multa sunt officia languentibus præstita. Vidimus energumenos, atque lunaticos hujus liquoris unda potatos, viribus convaluisse sedata impulsione dæmoniaca. Sed postquam feretro impositæ fuissent beatæ reliquiæ, fit clamor sanctorum gaudentium; atque ad sinistram altaris Apostolorum, quod ipse vivens sacraverat, locantur summa cum lætitia populorum.

a

Vino, quo id ablutum, fiunt miracula.

a Supra diximus legendum MXLIV, quem nunc cum ceteri characteres adjuncti stabilunt, qui in annum 1044, 1144, 1244, etc. non quadrant.

DE MARGARITA VIRGINE RAVENNÆ IN ITALIA.

An. Chr. MDV. XXIII Januar. Margaritæ natalis,

Margaritæ *virginis religiosissimæ nomen generali catalogo Sanctorum inscripsit Philippus Ferrarius his verbis :* Russii apud Ravennam B. Margaritæ Virginis. *Vitam ejus edidit Italice Seraphinus Firmanus Canonicus Lateranensis : quam cum aliis ejusdem Seraphini operibus Hispanice vertit Bonaventura Cervantes de Morales, Gallice Franciscus Gilbertus de la Brosse, Latine demum Philippus Zoutæus noster. Cui aliam subjicimus ab Hieronymo Rubeo, eleganter conscriptam, editamque in postrema Surii editione : quam et Silvanus Razzius Italice reddidit to. 1. de feminis sanctitate illustribus,* qui Beatam *quoque appellat, cum aliqui citati ante auctores non prodant an sit in sanctarum Virginum album publice ab Ecclesia relata. Ejus iterum mentio fiet inferius XXVIII Januarii cum de Gentile ejus discipula agemus. De utriusque vita hæc tradit idem Seraphinus :* Anno 1537, S. D. N. Paulus III, Pontifex Maximus jussit examinari multa testimonia circa vitam piarum mulierum, de quibus supra meminimus, per Illustrissimum et Reverendissimum Cardinalem Simonettam, qui litteris suis datis ad Cardinalem Mantuanum, atque ad Excellentissimum Mantuæ Ducem de earum sanctimonia testatur. *Sua Sanctitas autem* confirmavit Societatem institutam a B. Margarita, uti ex bulla apparet ab eodem Pontifice data.

ita,

Januarii Tom. III.

recepta: jussu Pauli III examinata

VITA

Italice scripta a Seraphino Firmano, Latine reddita a Philip. Zoutæo Soc. Jesu.

PROLOGUS AUCTORIS.

Quamquam Dominus noster Jesus Christus sem-

EX ITALICO SERAPHINI FIRMANI.

Christus suæ Ecclesiæ semper succurrit in adversis.

piternus summi Dei filius se in omnibus verum Deum esse demonstret: suam tamen divinitatem hoc uno potissimum suis patefacit, quod cum semper Ecclesiam suam, veluti navem, diversis persecutionum fluctibus jactari permiserit, numquam tamen eam naufragio absorberi patiatur: qua scilicet in sufferendo tolerantia et in defendendo fortitudine, ostendit se Deum simul et hominem esse. Ita Martyrum suorum virtute diabolicam Tyrannorum rabiem repressit, Doctorum sapientia prostravit hæreticorum perfidiam, ac vivo sanctorum monachorum religiosorumque exemplo nefanda hypocritarum monstra confudit. Et quoniam hisce temporibus majores solito exoriuntur tempestates, quid aliud nobis in spe esse debet quam futurum modo ut Dominus, quemadmodum alias, etiam ventis imperet, et procellas omnes cum insigni denique tranquillitate commutet? Quod speramus profecto, et credimus sine dubio, (quemadmodum antea non semel visum est) Sanctorum meritis nobis præstitum iri. Et ne tam diuturno temporis illius desiderio frustra ii suspensi videantur, qui exspectant redemptionem Israel, atque ut facilius eam moram ferant; paucis ea recensebo quæ nostra ætate per illustrem duarum mulierum sanctimoniam contigere: ut spes nostra, horum temporum iniquitate quasi extincta, illarum exemplo reviviscat.

CAPUT I.

Margaritæ Ortus, Virtutes.

a

Paucis annis ante *a* horrendum illum conflictum qui inter Hispanos Gallosque initus juxta Ravennam est anno post Christum natum millesimo quingentesimo duodecimo, hinc ad meliorem vitam discessit integerrima Virgo, Margarita nomine, vere omnium pretiosissima, plurimisque ornata miraculis. Nata ea est oppido humili et exiguo, cui nomen *b* Russic: unde non sine labore ea ipsa pauca, quæ de ejus gestis conscripsi, mihi colligenda fuerunt. In ea jam inde a prima infantia illustres sanctimoniæ notæ extiterunt, adeo ut *c* nonnulli crediderint, quemadmodum *c* de S. Jacobo Apostolo censet Hieronymus, eam multo ante Dei gratia fuisse ornatam, quam in lucem ederetur. Tres menses nata erat, cum oculis orbata est: perinde quasi rationi consentaneum esset, eam rerum terrenarum aspectu privari, quæ ad divinarum tantummodo contemplationem nata esset.

Margaritæ patria. b — sanctitas a prima ætate. c — Triconis fit cæca.

3 Porro a quinto ætatis anno, nullis morborum molestiis periculis, quavis anni tempestate nudis pedibus incessit. Septimum vix attigerat, cum jejuniis vacare, et, ne sponsi sui absimilis esset, eam cœpit paupertatem sectari, ut non solum possessionibus, sed domo, vestitu, reliquisque ad victum necessariis sese abdicans, eleemosynis conquisitis viveret. Et quamquam integerrima ejus caro numquam concupisceret adversus spiritum, tamen eo quod tamquam exemplum proposita esset orbi terrarum, a Christianis moribus in Epicureos degeneranti, affligebat continenter corpusculum suum jejuniis, vigiliis, ciliciis aliisque asperitatibus; modo in multam noctem lacrymis suspiriisque ad Deum ardentissimis indulgens, modo humi ad quietem modicam prostrata, aut sarmentorum manipulo incumbens.

semper nudis pedibus incedit — mendicato vivit, — et in summa austeritate

4 Ne autem quidpiam ei ad Christianæ perfectionis normam deesset, tamquam aurum in fornace, ita variis eam afflictionibus experiri Deus atque examinare voluit; adeo ut Jobi instar per quatuordecim continentium annorum seriem diversis morbis illam exerceret. Quo spatio sane longo ita expers vixit omnis humanæ consolationis, ut etiam ad doloris sui incrementum a multis velut improba et Superis invisa sperneretur; et quæ nulli molestiæ quidquam facessebat, maledicis detrahentium linguis crudelem in modum appeteretur: credo, ut quæ Christi innocentiam æmulabatur, ejus quoque ferendo exprimeret patientiam. Et certe si, ut sacræ habent litteræ, patientia perfectum opus operatur, quis in eo genere illius perfectionem in dubium vocabit? Præsertim cum constet tanto eam amore detractores suos prosecutam, quanto alii amantissimos sui, imo fratres, prosequi consuevere. Ita profecto ab omni indignatione erat aliena, ut cum maxime ab aliis affligeretur, tum benigno maxime animo ac vultu esset, semper rata majoribus se injuriis dignam esse. Plurimos ipsa ob singulares virtutes sui admiratione affecit. Undique enim erat in ea, quod stuporem adferret. Sed numquam equidem ad majorem admirationem motus fui, quam cum in tantis molestiis rebusque adeo adversis eam semper vidi sui similem constantissimo atque æquissimo animo perdurare; eo quod nulla virtus sine animi demissione absolvi possit, quamquam ipsa sine aliis virtutibus cum Dei auxilio ad perfectionem sufficiat.

14 annis ægrotat — patitur obtrectatores. — Jac. 1, 4 — optime erga eos affecta — semper sui similis

5 Quamvis autem a pluribus adeo conculcaretur, tamen tantum abest ut lumen ejus hac ratione absconderetur, ut etiam evictis tenebris facile sese conspicuum daret. Unde factum ut plurimi sanctimoniæ ejus odore capti se ad eam conferrent, et subinde plures quam trecenti ex ejus præceptis penderent, eaque duce in Evangelicæ profectionis via uterentur: qui merito proinde etiam palam eam vitæ magistram appellabant, nimirum qui ejus exemplis potius quam verbis in rectam viam erant revocati. Singulari commovebatur commiseratione eorum quos peccatis obstrictos sciret: multos desperatione ante abjectos erexit, atque ad spem in Deo ponendam adduxit; nullo prorsus sine spirituali auxilio ab ea discedente. Ea nempe virtute Deus ejus verba instruebat, ut hinc timorem, inde amorem Dei, animis auditorum infigens, omnes omnibus modis ad Christi imitationem et fugam peccati impelleret. Videre hoc est in matrona nobili, quæ ante vanæ mundi pompæ mire dedita cum esset, avida audiendi ejus documenta, ea denique audivit: at talem simul vim iis addidit Deus, ut ab illa domum digressa, animum vestemque continuo mutaret, mundumque omnem abjiceret, ut uni se orationi totam consecraret.

multos in spiritu instituit — omnes consolatur, — efficax in verbis: — matronam a vanitate convertit

6 Supervacaneum mihi videtur altam animi ejus describere demissionem, quæ in caussa fuit ut tantum e contemptu perciperet gaudium, quantum superbi solent e magnitudine et gloria sua. Licuit id tum vel maxime cognoscere, cum ex Dei voluntate Ariminum petiisset, ubi ab omnibus atque adeo Clero ipso tanta excepta est significatione lætitiæ, tanto honore et plausu, ut majore homo excipi non posset. Appellata est scilicet vulgo Sancta; eoque culta modo, qui Sanctis convenit. Demum cum se abdere in latebras pro sua voluntate non posset, ad benedictionem suam omnibus impertiendam coacta est: qua impertita confestim Ravennam remeavit: ubi paucis nota, a pluribus contemnebatur, suam ibi tantummodo quietem dictitans, ubi contemneretur. Unde liquido constat minime confictam fuisse ejus demissionem, perinde ut aliquorum solet, qui non ut vilipendantur sese abjiciunt, sed ut mansueti et mites habeantur. Et duplex quidem hæc superbia est, humilitate gloriam venari. At qui perfecte humilis est, is scilicet mundo crucifixus est, et cum S. Paulo gloriatur tantummodo in cruce Christi Domini. Quemadmodum et in hac ipsa, de qua agimus, apparuit, quæ mirum in modum pro consuetudine sua extollebat castitatem, ita tamen ut diceret humanis eam viribus et industria minime posse comparari.

honorem fugit: — contemptu gaudet — Gal. 6, 14

7 Hinc cum quidam ex iis qui pie erga ipsam afficiebantur, carnalibus desideriis gravissime pulsaretur, eumque jamjam succubiturum cognosceret; egregie eum confirmavit, et ad resistendum adhortata est, dicens minime eos coronari qui hostibus terga

cuidam obtinet ut liberetur a tentationibus carnis.

terga præbuissent. At ille eum diffidens ac desperans de victoria, humili prece nihilominus ejus opem imploraret, coacta tandem in hæc verba eum affata est: Quandoquidem adeo diffidas de re, quæ tibi facilis obtentu esset, si quantum in te est, conniti velles, assero profecto in posterum numquam tibi ab hujus vitii conflictu periculum negotiamve fore; a quo ne supereris, tantopere times : sed carebis quoque corona, quam fortiter depugnando consequi potuisses. Ecce autem eo ipso temporis puncto sensisse vexatione illa liberatum, adeo ut absque periculo post cum feminis agere posset, perinde ac si ad infantium integritatem rediisset. Idem postea sumpto eremitæ habitu quam diutissime supervixit, ac non ita pridem e vita migravit.

a *Ravenna, ut scribit Leander Albertus*, ingentem anno post Ch. N. MDXII, accepit cladem, fracto Hispanorum exercitu, cum ea pugna Gasto Fosseius Gallorum Imperator cecidisset : etenim a Gallo milite direpta crudelissime est *etc. subjungit perpetrata in ea direptione sacrilegia, et divinæ animadversionis exempla.*

b *Bussum, ut Ferrarius in Notis scribit*, castrum est inter Faventiam et Ravennam, Faventiæ tamen propius ad V. M. P. *De eo infra Rubeus.*

c *S. Hieronymus lib. de Scriptorib. cap. 2, de S. Jacobo Apostolo.* Hic de utero matris sanctus fuit : vinum et siceram non bibit *etc.*

CAPUT II.

Vaticinia ejus, ac miracula.

Aliud in hac repertum est admiratione item dignissimum : nimirum cæca cum esset, quod non solum præsentia, verum etiam futura, et remota valdeque dissita cognosceret. Et quoniam longum esset multa hujus rei exempla adferre, uno contentus ero, quod est hujusmodi : Tradiderat se quædam in ejus disciplinam, Gentilis nomine, (de qua postea erit sermo) quæ sæpius eam conveniebat, uti in omnibus

Animorum arcana cognoscit :

consueverat, consilii caussa. Hæc ergo cum eam consulere non posset, eo quod cum Deo colloquentem offendisset, sensit nihilominus aliquid sibi ab ea injunctum, quo clarissime dubii sui resolutionem omnem, quam petierat comprehensam advertebat. Unde manifestum indicium est animorum arcana ei perspecta fuisse.

futura prædicit

9 Multa quoque multo ante prædixit, quæ omnino quemadmodum prædixerat evenere. Quare non temere concludo prophetico eam spiritu fuisse afflatam. Non omittam hic aliquod ejus documentum, omnibus spiritalis vitæ studiosis apprime necessarium; quod quamvis plurima ei divinitus revelarentur, numquam tamen ea magni fecerit, neque ullam eis fidem habuerit, ne hac ratione a diabolo incauta

revelationes non magni facit, ne fallatur.

falleretur, qui (ut est in sacris litteris) transfigurat se in Angelum lucis, ut facilius imprudentes fallat. Idcirco clare diserteque præcepit discipulæ isti, de qua supra memini, ne fidem cuicumque demum rei adhiberet, nisi quam Ecclesia credendam proponeret : quo uno documento omnes evanescunt dæmonis illusiones, quæ ut plurimum alioqui redundant hoc tempore, quo Antichristo cathedra præparatur, cujus est adventus, ut S. Paulus ait, secundum operationem Satanæ in omni virtute, et signis, et prodigiis mendacibus, etc. adeo ut vix decima eorum pars, qui supernaturalibus revelationibus facile credunt, callidi astutique inimici fraudes possit evadere. Cujus rei periculum utinam cum magno animarum detrimento quotidie non fieret! cum nimirum homines tam multa hodie inutilia et periculosa passim credunt, ut quæ necessaria sunt, penitus obliviscantur.

2. Cor. 11 14

2 Thess. 2. 9

ut multi, nimium creduli

orationem vocalem commendat,

10 Sed ut unde abii, revertar; aio orationem mentalem eximie quidem ab hac Virgine deprædicatam fuisse, ita tamen ut eam, quæ vocalis dicitur, non damnaret; imo vero laudaret maxime, videlicet qua Ecclesia ipsa plurimum utitur. Dicebat autem, nequaquam fieri nos posse diabolo superiores, nisi animum continenter in Deo fixum haberemus, atque ex eo pendentem, quemadmodum ferrum a magnete pendere solet : qua quidem cum Deo conjunctione atque suspensione destitutos, continuo nos in otiosas cogitationes relapsuros, a quibus mox ad perniciosas simus abripiendi. Quare in id incumbendum totis viribus, ut animi nostri a terrenis abducti in altis versentur, omnesque actiones ardentibus in Deum desideriis afficientur, adeo ut oratio nos semper præveniat, comitetur, et doceat. Atque ita recte præcipere poterat, quando anima ejus tantopere in Deum raperetur, ut numquam non cum eo esset conjuncta, hinc sæpenumero invenit discipula, ejus caput ac faciem tam eximio fulgore splendentem, ut oculos suos in eam cum maxime vellet, intendere non posset. Ita animæ claritas ex continenti Dei contemplatione in ipsum corpus redundabat. Adeo erant facultates naturales corporis ejus omnes subactæ, ut plures annos omni gustu et appetitu comedendi privatæ, ad cibum æque ac ad medicamentum nauseabunda accederet : atque eo præcipue timore ad hoc ipsum adducta, ne sibi ultro mortem accerseret : quam licet expeteret, accelerare tamen nolebat, accommodans se semper ad divinam voluntatem, quæ vitam ejus ad aliorum salutem cupiebat prorogari. Etenim quicumque vere Christianus est, non sibi sed Deo et proximo vivendum et moriendum putat.

Ex Italico Seraphini Firmani.

et conjunctionem cum Deo

capite et facie splendenti conspicitur :

cibum invita sumit

11 Hoc mea quidem sententia sufficere videtur ad faciendam omnibus fidem de Virginis hujus sanctitate. Reliquum tantummodo est ut de miraculis ejus agamus : quamquam tota ejus vita unius ejusque continentis miraculi instar habeat. Verum ita vulgo accidit, ut in miraculis non ponantur, nisi quæ exterioribus gratiis demonstrentur : quamquam hoc ipsum donum, si cum vitæ sanctimonia conjunctum non sit, simile sit futurum illi gratiæ, qua præditi fuerunt, quos Christus ait in Evangelio, rogaturos, nonne in nomine tuo virtutes multas fecimus? quibus item responsurus sit : Discedite a me, quia numquam novi vos. Jam vero si omnia hujus miracula colligere velim; promissæ profecto brevitatis terminos excedam. Innumeris enim obtinuit corporis sanitatem : atque est etiam in vivis qui coram adfuit, quando ad eam advectus fuit energumenus carrucæ alligatus, tanto furore et rabie percitus, ut ne a pluribus quidem teneri ac compesci posset : quem illa tum audacter manu prehendit, jubens dæmonem virtute Jesu Christi ex possesso corpore confestim exire : atque is jussa capessens, illico miserum hominem deseruit, qui hodie etiamnum vivit sanus et liber ab importuno et nefario hospite.

Matth. 7. 22 et 23

multis sanitatem a Deo impetrat :

energumenum liberat

12 Alias cum hydrope laborantem puerum tetigisset, cum hac apprecatione; Deus tibi restituat sanitatem, fili mi; sanitas puero statim restituta est : qui etiamnum superest.

hydropicum sanat

13 Discipulæ illi, de qua supra disseruimus, puer erat tibiis a primo vitæ exordio distortis adeo, misereque affectis, ut iis nec insistere posset, nec sese commovere, nisi humi reptando. Unde illa ducta commiseratione, cum mater pueri adesset : Surge, inquit, Leo (id ei nomen) et insiste pedibus : qui e vestigio se sustulit, tantum non perfecte sanus. Cui rursus illa : Hoc mihi sufficit fili : nolim enim mihi honorem redditæ tibi sanitatis, sed eum totum Dei Matri deferri. Mox ejus jussu factis duobus fulcris, curat puerum a matre duci ad quamdam Deiparæ imaginem, plurimis miraculis id temporis celebrem : unde non ita multo post, relictis illic fulcris, sanus omnino domum rediit. Hic postea sacerdotio initiatus, post actam cum laude vitam, a septem ferme annis obiit.

contortum puerum ex parte curatum,

mittit ad imaginem D. Virg. integre curandum

14 Hæc Virgo sæpius sola et sine comite aut duce visa fuit obire templa, perinde ac si ea omni vitæ suæ tempore frequentasset : quod me inducit ut credam eam, etsi oculis capta esset, vidisse tamen ea quæ vellet.

cæca templa obit sine duce :

Ex Italico Seraphini Firmani *multa prædixit, etiam Mahometismi eversionem*

vellet. Plurima quæ jam evenere, multo ante eventura vaticinata est; inter quæ est expugnatio et expilatio Ravennæ; et quantum ad alia attinet, eorum adhuc exspectamus eventum, nimirum Ecclesiæ reformationem, Mahometicæ sectæ eversionem, quam futuram dicebat simul atque Christianis inter se recte conveniret : quem in finem et frequentes ad Deum preces ipsa fundebat, et suis porro imponebat discipulis spiritualibus. Atque has una omnium voluntate fusas asserebat sine dubio eam quam peteret Dei gloriam et animarum salutem brevi obtenturas.

instituit congregationem Boni Jesu

15 Ex Dei quoque revelatione congregationem instituit insignitam titulo Boni Jesu, cujus postea regulas, vitæque rationem paucis describam : promisitque numquam fore ut desineret Deum orare pro ea iisque omnibus qui se precibus ejus commendassent. Quod verum esse experti sunt, qui promissis ejus fidem habuerunt. Nam et in vitiis superandis, et in virtutibus acquirendis, singularem iis opem omnibus tulit.

CAPUT III.

Obitus, sepultura.

63 annos nata, plena, moritur

Tandem plena triumphis, cum annum ætatis tertium ac sexagesimum attigisset, jamque ejus præsentia ad cœli ornamentum requireretur, eo devenit, ut ab extremo singultu prope abesset. Quare lectulo decumbens, contra quam moribundi solent, vultu miram confidentiam præ se ferens, facto signo Crucis, ut sponsum suum imitaretur, ultima hæc verba pronuntiavit : In manus tuas Domine commendo spiritum meum. Quibus pronuntiatis una cum ipso, quem semper amarat, cœlos petiit. Corpus vero altera die, qua terræ mandandum erat, invenerunt sudore quodam roris consimili aspersum, qui per discipulam strophiolo abstersus, cum ad ignem postea exsiccaretur, tantam excitavit violarum fragrantiam, ut tota inde domus redoleret, odorque ipse in linteo per plures annos recens perseveraret. Obiit XXIII Januarii.

Corpus postridie sudore fragrantis unio perfusum

17 Mirabitur fortasse quispiam, non tot miraculis a Deo ornatam integerrimæ amantissimæque sponsæ suæ mortem, quod aliorum quorumdam solet. Quod et me ipsum quoque in admirationem raperet, nisi scirem jam advenisse tempus, quo Christus dixit, fore ut homines persequendo Sanctos arbitrentur se obsequium præstare Deo, uti et in ipso Christo patuit, qui Matthæo teste inter suos ob exiguam eorum fidem non adeo multa mira præstitit, eo quod æternis suppliciis potius digni essent, quam donis cœlestibus. Similem in modum hæc a plurimis contempta est, adeo ut etiam a morte tumulus, qui ei humilis sane obtigerat, cum eoli pie debuisset, nefarie disturbatus confractusque fuerit. Facinus profecto inhumanum et crudele. Indigna videlicet extremo eo honore ducebatur, qui tamen militibus quibuscumque, qui usurariis, qui impostoribus, qui omnibus denique conceditur. At quantopere hoc Deo displicuerit, brevi post demonstratum est. Etenim ab hac impietate vix mense elapso, hæc civitas exorto bello Gallis in prædam cessit, repletaque cadaveribus est. Unde clam sacrum ejus corpus sublatum, alioque transportatum est : a quo autem terrarum, sciunt tantum qui præsentes adfuere.

Matt. 13, 58

tumulus ejus disturbatus

corpus alio avectum.

a

... semper exagitata fuerit

18 Quod si forte nonnullos hoc offendat, quod semper tantopere, atque etiam sine caussa exagitata fuerit; certe hoc aliis, quibus ejus innocentia perspecta fuit, certissimum extitit sanctitatis indicium. Malis enim, utpote hominum maximæ parti, displicere non minus signum est probitatis, quam paucis bonis placere. Porro qualis illa toto vitæ decursu fuerit, tempus aliquando, ut in aliis Sanctis videmus, manifestabit. Hoc die quidem quicumque per ejus merita aliquid a Deo petunt, vel statim compotes facti clare testari possunt, quomodo optata sint consecuti : Hactenus ergo virtutes aliquas e vita hujus Virginis, veluti ex ingenti aliquo campo paucculas spicas collegi : multa præterii consulto, eo quod non omnia hoc tempore litteris mandanda viderentur. Alia magis divina fateor me fuisse indignum qui scirem, propterea quod ea minus capere potuissem. Multa etiam lapsu temporis e memoria hominum exciderunt; præsertim cum pro sua modestia nollet quidquam laude dignum de se scribi.

a *Indicat id infra Rubeus*

Regulæ aliquot collectæ e documentis Margaritæ Ravennatis Virginis, quibus illa Ordinem suum, titulo Boni JESU insignitum, instituit.

Collegit has Seraphinus Firmanus. Latine reddidit Philippus Zoutæus Soc. Jesu.

Quando aliquis in hanc Societatem admitti cupiet, diligenter ponderentur ejus verba, simul cum fine quem intendit : nullo autem modo ad hanc vitam ineundam invitetur, uti nec multus de ea sermo instituatur. Si quis autem ingressurus multa curiose deprehendatur inquirere, is ad hunc ordinem minus idoneus reputandus, eo quod fides ei desit et simplicitas, quæ sunt ipsa rerum divinarum fundamenta, adeo ut sine illis frustra omnia alia documenta adhibeantur.

Simplicitas in admittendis.

II. Cum quis admissus fuerit, statim cum pietate dicat quinquies orationem Dominicam et Salutationem Angelicam, promittatque vitæ mutationem, ut hæc renovatio a sacris Christi vulneribus incipiat, ad quorum reverentiam quinquies hæc oratio usurpatur.

Preces ab admissis dicendæ.

III. Generalem de tota vita præterita confessionem instituat, in qua pro viribus conetur contritionem consequi, et satisfacere iis quibus se novit obligatum, potissimum si quid Deo aut Sanctis secundum rationem voverit.

Confessio generalis.

IV. Incumbat diligenter orationi, maxime autem mentali, ac quotidie aliquamdiu se interno aliquo exercitio recolligat; modo Christi passionem meditando, modo mortem, modo pœnas inferorum, modo gloriam cœlestis Paradisi. Quo in exercitio et si multum molestiæ in principio experiatur, ideirco tamen cessare non debet, sed omnia ad Dei honorem perpeti, ad quem sine hujusmodi difficultatibus pervenire nemo potest.

Quotidiana meditatio

V. Sæpe divinam mensam adeat : quamquam non eodem modo hæc regula omnibus conveniat, sed pro fide, et inflammato cujusque desiderio. Quare aliqui recte facient si singulis mensibus aut etiam sæpius divinum hoc convivium frequentent pro sua dispositione, aliqui etiam si alternis mensibus. Omnes autem quater, ut minimum, per annum hoc Sacramentum debent suscipere, si hujus Societatis membra esse desiderent. Quod ad confessionem attinet, certa regula non præscribitur, propterea quod quo ea sæpius instituitur, eo magis ad animarum salutem conducit, potissimum ne in peccatis hæreamus.

Frequens communio et confessio

VI. Fugiant omnes hypocrisin, et singularitatem, neque conentur boni apparere, sed esse : quod facile assequentur, si omnia quæ agunt, ad Dei honorem et salutem animarum, non vero ad suam gloriam referant.

Hypocrisis fugienda.

VII. Fugiant omnes otiosos sermones, nimirum qui neque ad nostrum neque ad aliorum progressum faciunt, præsertim vero eos, quibus proximi defectus referuntur. Neque etiam novis aut ludicris audiendis delectentur, eo quod frustra in via Dei laboret, qui linguam suam nescit frenare. Hoc documentum admodum diligenter considerandum est, cum plurimi, imo plerique hoc vitio impediantur, quo minus ad perfectionem adspirent.

Vani sermones vitandi

VIII. Omnia semper in optimam partem interpretentur.

Temeraria judicia

tentur, neminem corde aut ore judicantes : si autem ab aliquo peccari quidpiam videant, conentur sensus suos quodammodo fallere; aut certe culpam elevare, diabolo caussam omnem adscribendo, suamque infirmitatem propriam attendendo, qua ad eumdem modum tentati forte turpius lapsi fuissent. Divinum sane, sed paucis observatum documentum. Quæ etiam causa est, quod numquam perfectam de peccatis nostris victoriam referamus. Solemus enim plerumque de alienis defectibus indignari. Tum ergo divino auxilio peccata nostra exsuperabimus, cum proximi nostri nos commovebit commiseratio.

Vana gloria

IX. Vanam gloriam omni studio effugiant, quæ quemadmodum vermis e frumento natus hoc ipsum arrodit, ac totum deinde corrumpit, ita e virtutibus bonisque operibus orta ea ipsa corrumpit. Quare quando cum hoc vitio depugnamus, propria peccata revocanda in memoriam; e contrario autem bona opera omnia tradenda oblivioni, tamquam plena sordibus et indigna quæ Dei oculis offerantur, sed potius digna suppliciis, si accuratius pro rigore justitiæ nos Deus judicet.

Malæ cogitationes.

X. Totis viribus nitantur omnes malas cogitationes effugere, eo quod illæ nos Deo maxime reddant invisos et execrabiles; qui renuit habitare in corde immundo, sed tantum in tranquillo et composito. Quare qui animum pravis cogitationibus implicant, secum revera inferorum pœnas continenter circumferunt, plenique sunt amaritudine et fastidio spirituali, atque ita a duobus dæmoniis, acedia nimirum et luxuria oppugnantur. Unde tandem vincere desinunt, atque etiam spem salutis suæ abjiciunt. Quibus in sequentibus regulis sua etiam remedia proponuntur.

Cogitationes Patri spirituali manifestandæ.

XI. Omnes cogitationes suas debent Patri spirituali manifestare. Hac enim ratione diabolus vires suas amittit : deinde singulare Dei donum est, in via virtutum a bono duce dirigi. Et quamquam forte aliquem non ita ex voto nacti essent, non intermittant tamen hujus remedii usum, saltem in confessione, eo quod virtus hujus Sacramenti reliqua suppleblt.

Omnia ad Deum referenda

XII. Omnem suam spem et confidentiam non in amicis aut consanguineis, aliave re hujus mundi collocent, sed in uno Deo, ad cujus honorem amor noster totus referatur : hac ratione numquam nobis dux deerit; imo vero mediis humanis recte utemur, ita ut neque eorum defectu doleamus, neque etiam eorum copia affluenti nimium lætemur.

Adversa ferenda,

XIII. Boni consulant, si a quopiam reprehendantur, neque se excusent, neque afflictiones declinent, aut ea quæ adversa putantur, ut sunt derisiones et contemptus, etiam cum bene egerint. Numquam enim alioqui de nobis victoriam adipiscemur fugiendo, quin potius inordinatos animi motus nobiscum semper circumferemus, majore quotidie molestia affligendi. Non desiderem, tamen, ut quis ultro sibi pugnam accersat,

non accersenda.

sed si oblata fuerit, eam forti animo sustineat, eo quod is, qui eam de industria inquirit, videatur sibi plusculum assumere, quasi vero in manibus suis victoria esset. Qui fervor non satis prudens est, neque caret arrogantia : quare intra limites humilis discretionis coercendus est.

Monitiones grato animo admittendæ

XIV. Animo pertractanda sunt diligenter ea, de quibus quis monitus fuerit, nec committendum, ut semini, quod, quia in petram cecidit, radices agere non potest ac proinde exarescit, comparetur : sed id agendum, ut semper obediat suis Superioribus, neque ullam respuat admonitionem, etiam duri sonantem, imo potius æquo animo eam ferat, si quidem bene inchoare desideret. Non enim grave est esse tranquillo animo, cum nihil nobis adversatur; sed quando undique, quasi pareto temporis infinitis malis obruimur, tum facile est videre, verumne an fictum aurum simus. Hoc solo documento omne spiritualis vitæ lucrum continetur, eo quod maxima pars hominum coronam obtinere velit sine prævio certamine, quam tamen non dabit Deus nisi ei qui armatus patientia legitime certaverit.

Ex Italico Seraphini Firmani.

Acquiescendum proprio statui.

XV. Contentos esse oportet eo statu ad quem vocati fuerint : si ad matrimonium, observentur ea quæ illi vitæ generi conveniunt; si in virginitate quis degat aut sacerdotio, non altius cupiat efferri, neque beneficiis Ecclesiasticis aut reditibus augendis studeat, sed fervori et virtutibus. Talis item fugiat mendacia, et jocos, nugasque, neque in alienos mores aut facta inquirat : obediat autem suis Superioribus, atque instar solis, bonorum operum exemplo omnibus prælluceat.

Servanda virgini, viduæ, conjugatæ.

XVI. Quæ virgo est, humilis et casta esse debet, non solum corpore, sed animo etiam, ac cogitatione. Quæ vidua est, idem assequi conetur, fugiatque instar veneni novos rumores, ac detractionem. Quæ juncta est matrimonio, foveat semper et conservet pacem, ac in omnibus mariti voluntati obtemperet, ita tamen ut nihil Deo contrarium committat.

Pravæ inclinationes superandæ

XVII. Omni contentione conentur inordinatos animi motus debellare; melius enim esset aliquam passionem, verbi caussa, iræ, indignationis, aut cupiditatis comprimere, quam quadragies flagellis in se desævire, aut integro anno jejunare. Potius item esset ire ad sepulturam quam ad convivium, eo quod in hujusmodi cœtibus, nisi Deus quasi miraculo caveat, vel lingua, vel auditu soleamus peccare : fit enim ut qui peccati occasionem non fugiat, in peccatum incidat.

cavendæ occasiones

Prava societas vitanda

XVIII. Pravas aliorum consuetudines conversationemve devitent; nisi forte necessitas aut caritas aliud suaderet, neque ullus contra titulum amicitiæ aut consanguinitatis prætendat; eo quod lex justitiæ Deum præ omnibus amari ediqne præcipiat.

et curiositas.

XIX. Se ipsos prius regere ac recte moderari addiscant, ut dein ad alios regendos sint aptiores : nec errores vitiaque proximi curiose investigent, aut quid libet scire cupiant, eo quod hæc curiositas animæ nostræ valde noceat. Quo plus enim videre quis desiderat, plerumque videt minus : et qui recte loqui cupit, obmutescit : et qui multum scire desiderat, fit ignorans : et qui se magnum facere studet, sæpe parvus fit : denique qui sapiens esse vult, fit plane insipiens.

Omnia Dei amore facienda.

XX. Omnia sua ex Dei amore agant, ei tantummodo placere conentur : hac intentione et fine ad orationem accedant : hac cibum et somnum capiant, hac denique omnia negotia obeant; quia hac tantum in omnibus mereri possunt apud Deum, quantum contra impii possunt demereri. O quam beati essemus, si tali mente semper præditi ac quodammodo ligati, numquam neque oculos, neque manum alio fine moveremus! Simul hic dico, nihil nobis metu inferni, aut desiderio cœlestis beatitudinis, aut alterius rei caussa (quamquam hi mali fines non sint) agendum esse; sed singularis gratiæ loco ducendum, posse nos aliquid amore tanti numinis facere, indignos omni alia gratia. Atque hoc utili summum est piæ animæ arcanum.

Omnia Deo adscribenda

XXI. Persuadeamus nobis omnes, nulla nos nec animæ nec corporis bona a nobis habere : quare omnia bona divinæ bonitati adscribenda, aut Sanctorum meritis : qua ratione nos ab omni superbia et vana gloria integros conservabimus.

Non est retrocedendum

XXII. Numquam in via perfectionis retrocedendum, neque timore mundi, aut tentatione diaboli ab opere aliquo bene inchoato abstinendum, eo quod hæc retrocessio in hac Societate adeo periculosa sit, ut paucos viderim, qui ita defecissent, ad se per pœnitentiam rediisse : adeo, ut iis longe magis conduxisset viam veritatis non cognovisse, quam ab ea semel cognita discedere.

De omnibus bene sentiendum

XXIII. Bene de omnibus sentiant, ac pro omnibus orent, nominatim pro calumniatoribus et adversariis, optantes eis omne bonum, quod ad animam et corpus spectet.

Ex Hieron. Rubeo.

spectet; seque ipsos nihili facientes, atque hoc reipsa potius, quam verbis agant. Neque unquam detegant suas virtutes, (sæpe enim detectæ pereunt) neque multis verbis efferant, promittantve aliquid, quod a se profectum, bonum esse posset, cognoscentes omne bonum viribus suis majus esse, nec ulla de re tamquam sua se posse gloriari.

Jejunia — *Preces pro defunctis.* — *et aliæ.*

XXIV. Jejunent omnibus vigiliis, quas Ecclesia instituit, Quatuor Temporibus, Adventu, Quadragesima, et omnibus per totum annum diebus Mercurii, Veneris, et sabbati. Quod si Vigilia aliqua in hebdomadam incidat, dies Mercurii omitti poterit, si duo illi dies jejunio celebrari non possunt. Si vero aliquis ex hac Societate fuerit vita functus, omnes Sacerdotes pro ejus anima Missæ sacrificium offerant, alii autem centies Pater et Ave recitent : ita tamen ut non peccent quibus hoc exequi minus licuerit. Eadem ratione omnes qui poterunt singulis diebus Adventus vicies quinies orationem Dominicam et Salutationem Angelicam recitent. Similiter expediet singulis diebus ab initio Quadragesimæ usque ad Dominicam Palmarum quinies recitare supradictam Orationem Dominicam et Angelicam Salutationem, in memoriam spineæ coronæ Christi. Dominica autem Palmarum quadragies ad honorem totidem dierum, quos in deserto Christus jejunavit; Die Lunæ decies quinies; Martis tricies ter, ad honorem ætatis Christi; Mercurii tricies, in memoriam nummorum quibus venditus fuit; Jovis duodecies, in honorem Apostolorum; die Veneris quinies, in honorem vulnerum : sabbati centies Ave Maria, ad honorem Deiparæ. Dominica Paschalis quinies dicant stantes Salutationem Angelicam, in signum lætitiæ de Domini resurrectione, habeantque simul manu ardentem candelam. Die Veneris sancto et vigilia Annuntiationis pane et aqua jejunent. Hæc qui observant, sciant se mereri; qui vero observare non possunt, se non peccare.

Has regulas e verbis divinæ hujus Virginis collegi, quæ licet fortasse cuipiam videantur observatu difficiles, tamen considerare debet iis devotionem Sanctorum obtineri, ut horum meritis via virtutum reddatur facilior. Quisque igitur pro sua capacitate has accipiat, fidemque concipiat, qua omnia ei fient facilia. Amen.

ALIA VITA

Auctore Hieronymo Rubeo, l. 8, hist. Ravenn.

a — *b* — *Margaritæ patria, genus,*

Præsidente Ecclesiæ Dei *a* Julio II, ac imperante *b* Maximiliano Cæsare, Ravennæ Margarita Virgo sanctitate et vitæ innocentia celebris decessit. Quæ in oppido Russio, quod est Ravennatis ditionis, Longipressum olim vocatum, ab urbeque abest fere millia passuum decem, ex Mellum familia orta, ab ipsis incunabulis sanctitatis specimen præbuerat.

a prima, ætate abstinentia, aliaque austeritas,

Tres menses nata, cæca facta est : cumque ad septimum annum pervenisset, carne et ovis abstinens; extra dies Dominicos ac Festos, die semel comedebat : quem vivendi modum per totum vitæ spatium non modo servavit, sed maximam partem confecit pane solum et aqua. Quod eo durius videri potest, cum nudatis semper incesserit pedibus, et nunquam in lecto, sed vel humi, aut in sarmentorum fascibus cubaverit, et sæpius nocte, ut Deum ingeniculata precaretur, atque etiam ut cum dæmone, qui illi erat molestus, eamque aliquando capillis trahebat, dimicaret, e lecto, si erat is lectus appellandus, perpetuo surrexerit.

lucta cum dæmone,

2 Cum autem aliquot annos eo in oppido vixisset, in agrum, ad villam Divi Pancratii se contulit, puellarum Virginum consuetudine plurimum delectata, quas assidue præcepta divina rectumque vivendi morem docebat. Inde Ravennam profecta, primum apud Divi Stephani sacras Virgines, deinde in domo, quam illi Laurentius Oriolus, agricola prædives, ejus discipulus, emerat, habitavit. Ubi per annos quatuordecim assidue gravissimis morbis misere afflicta, præsertim cum etiam a plerisque ejus sanctitas et morbus irrideretur, multisque calumniis nomen proscinderetur, illustre fuit patientiæ exemplum : quos tamen ipsa irrisores et maledicos, vel, si poterat, amanter, uti desisterent, monebat; congerere enim sibi peccata : vel, si id non dabatur, summis assiduisque precibus apud Deum veniam illis orabat, illudque admirabile omnino videbatur, eam inter tot morbos, calumnias, egestatem, qua semper oppressa plurimum fuit, hilari semper vultu, tranquilloque animo extitisse, ob omnique indignatione sic alienam, ut qui perturbatam illam unquam viderit repertus sit nemo.

morbi, irrisiones, in his patientia.

3 Non potuit tamen hæc tetra tot miseriarum procella, sanctitatis lucem, quin emicaret, opprimere : nam complures ex illius ore præceptisque pendentes, Magistram illam appellabant, quod eos sanctissimæ vitæ exemplis potius, quam verbis excitaret ad pietatem et verum Dei cultum. In ea maxime inter ceteras virtutes misericordia in eos qui peccabant, et benignitas illuxit : neque fuit ullus unquam, qui admirabili virtute, illius verbis atque hortatu in miseriis consolatum se, ac pene recreatum, hilaremque factum non senserit, et a peccatis viaque perdita revocatum. Quod cum sæpissime accidisset, maxime tamen in nobili femina est visum, quæ permota fama sanctitatis, ad eam cum venisset, multo auro, et vestium elegantium ornamentis insignis, eam vim Margaritæ sermoni Deus tribuit, ut deposito omni ornatu nobilis mulier antequam ab ea discederet, sese Deo totam addixerit.

magisterium virtutis. — *verborum efficacia,* — *ea matrona conversa*

4 Cum vero illi Ariminum proficiscenti, universus populus, sacratique viri obviam processissent, et Mulierem sanctam appellarent et venerarentur, facile dictu non est, quam illa id ægre tulerit : cumque assiduis illorum precibus coacta illis benedixisset; confestim absoluto, ob quod venerat, divino negotio, mortales honores fugiens, Ravennam convolavit. Ubi multa divinitus vaticinata est, ipsamque præsertim urbis depopulationem, quam Galli insequentibus annis fecerunt. Et, ut reliqua omittam, id unum conscripserim, quod cum Gentilis, mulier sibi carissima, ad eam quandoque consulendi caussa accessisset, neque tamen posset, *c* quod de Deo offendisset loquentem, ex verbis attamen illius, quæ ad Gentilem in eodem sermone converterat, Gentilis novit, Margaritam animi sui sensum ac voluntatem, propter quam venerat, Deo indicante, perspectam habuisse; et, iis qui aderant nequaquam sentientibus, occulta verborum significatione consilium præbuisse.

fuga honoris, — *vaticinia.* — *c* — *cordis arcana cognita.*

5 Facie quandoque ab eadem Gentili ita fulgere visa est, ut eam intueri adversam non posset. Tanto sensus stupore prædita, ut multorum annorum spatio suavitatem cibi non sentiens, ingenti molestia, tantum ne moreretur, cibo usa sit. Cacodæmone agitatos, quos decem vix homines retinere et compescere poterant, ipsa manu apprehensos, et nequaquam obsistentes, divina virtute, abire cacodæmone jusso, liberavit. Hydrope laborantem puerum solo manus contactu, cum Deum esset pro sanitate illius precata, incolumem remisit. Leonem Gentilis filium, pedibus contortis, sic ut ambulare nequiret, natum, sanavit.

splendor faciei. — *sanati energumeni,* — *hydropicus,*

6 Sed talia si narrare velim, nimium longa traheretur oratio : ipsorum enim relatu latius patent, qui testes jussu Pauli III, Pont. Max. postulante Friderico Gonzaga, Duce Mantuano, Ravennæ, his de rebus, ab Joanne Francisco Petitto, urbis Moderatore, quæstione habita, hæc, quæ modo memoravimus, multaque præterea, anno sesquimillesimo trigesimo-septimo jurati narraverunt, id curantibus Petro Andriolo, Roberto Aldrovandino, Ubertello Gordio, Joanne

aliaque miracula examinata

Joanne Franco, Marco Antonio a Portu, et Aloysio Pritello, qui tum Ravennatem Sapientium magistratum gerebant.

ægra sanata:

7 Verum illud silentio non involuerim, quod Antonius Blanchinus Russianus refert, uxorem suam tenuioris intestini morbo, in quo stercus superiora petebat, quique a medicis exitialis putatur, octavum jam diem laborantem, cum pro illius sanitate Deum hæc Virgo precata esset, sanitati protinus restitutam. Barnabam quoque Pasquæ Ravennatis, quæ uxor Aloysii Merlini fuerat, patrum, cæcum factum, visui restituit.

visus cæco redditus:

mors præsentibus Sanctis:

8 Cum vero tandem tres et sexaginta annos nata, in febriculam incidisset, ipsa mortem præsentiens, plurimum de rebus, divinis locuta; cumque ad extremum esset, assurgens, animam exhalavit: feruntque Gentilem testari solitam, tunc se Cœlites vidisse, qui ad magistræ migrantem ex corpore animam accipiendam, accesserant: ob idque in extremo ipsam venerabundam assurrexisse. Fuit is annus ab ortu Christi quintus supra millesimum quingentesimum, decimo Calend. Februar. Per duos dies cadaver sanctum insepultum servatum est, quo tempore cum sudore facies tamquam rore madesceret, Gentilisque assidua magistræ comes, linteolo, quo ad emungendas nares utimur, detersisset, linteolum ad ignem exiccatum, violarum suavissimum odorem afflavit, qui multis etiam deinde annis in eodem linteolo permansit.

sudor suaviſe corpore exanimi:

9 Sepulta est Ravennæ in D. Apollinaris novi, sepulchro satis ignobili: quod cum posterioribus annis dirutum esset, Laurentius Oriolus, qui illius consuetudine ac monitis plurimum profecerat, maximeque eam venerabatur, id putans propterea contigisse, quod alibi sepulchrum sibi Virgo delegisset, venia ab ejus loci æditiis impetrata, ossa summa veneratione in sacco collocata, asello imposuit, Deum precatus, eamque Virginem, ut quo sepeliri vellet, ire asellum juberent. Asellus, nullo strepitu, signove impulsus, recta per eum vicum, cui Plateæ majori nomen est, ad urbis muros progressus, dextrorsum flectens, per Ursicinam portam, occidente jam sole, egressus est: inde per suburbium, secundum Vitim amnem, cum aliquantulum processisset, secundo ab urbe lapide amnem trajicit, semperque obstrepente nihil Laurentio, sed ingenti religione ac veneratione mysterium considerante, progrediens, ad Montonem amnem cum pervenisset, illum etiam haud procul ab D. Marci transmittens, viam secundum flumen arripit: cujus cœpti itineris, non mediocris ad virum pium, qui rem tacitus considerabat, lætitia pervenit, quod putabat fore, ut ad suæ gentis ædiculam, quorsum ibat, inde haud procul, deferendum cadaver esset. Sed ibi, cum pervenissent, non perstitit asellus, at progressus ad D. Pancratii se contulit. Jamque multum noctis transierat, et sub arbore satis ingenti, quod non procul aberat ab ejus templi valvis, magnus nitedularum numerus convenerat, quæ tantum afferebant lucis, ut miraculum judicari facile potuisset. Ad hunc se locum asellus contulit, ibique cum perstitisset, pedem amplius non extulit. Vir pius ob id intelligens, Virginem sanctam decrevisse eum sibi sepulturæ locum, fossa facta, tumulo ossa composuit, humoque obruit: et confestim nitedulis evanescentibus, nox intempesta tenebras suas offudit.

corpus alio avectum, non sine miraculi specie:

Ex Hieron. Rubeo.

10 Multa posterioribus temporibus, ad hanc diem, illi nuncupatis votis mirabilia impetrata sunt, quæ nostri instituti non est referre: cum hæc, Seraphinus Firmanus, Canonicus Lateranensis idem et Portuensis, vir eloquentia et doctrina, vitaque integritate præstans, in commentariolo, quem scripsit de hujus Virginis et Gentilis vita, latius expresserit.

miracula post mortem.

a *Sedit* Julius II, *a* 31 *Octob.* 1503, *usque ad* 21 *Feb.* 1513.

b Maximilianus I, *sub finem anni* 1493, *Frederico II, parenti in imperium successit: obiit* 12 *Janu.* 1519.

c *Paullo aliter id supra narrat Seraphinus.*

DE SS. MARTYRIBUS ROMANIS VICTORE ET SOCIO, INSULIS IN FLANDRIA.

An. Chr. MDCXL. XXIII Januar.

Insulis, urbe Flandriæ ampla et locuplete, collegium ac templum Societati Jesu, publico sumptu ædificatum est, ineunte seculo decimoseptimo. Id Claudius Aquaviva, qui tum universæ præerat Societati, duorum sanctorum Martyrum Victoris et socii corporibus ornandum constituit, ratus non aliud aptius adeo munificæ urbi posse a se rependi, quam si sacras illas exuvias, quæ et præsidio essent, et ad pietatis exercitationem excitamento, isthuc mitteret: quas Pauli V. Pontificis Maximi nutu, e S. Priscillæ cœmeterio, quod sub prædio collegii Romani Societatis Jesu, tertio ab urbe lapide, nostra memoria repertum, effoderat.

SS. Victoris et socii Translatio,

anniversaria festivitas,

2 *Celebratur annue eorum solemnitas (sive natalem, nam hic ignotus est, sive Translationem, quæ hoc 23 Januarii die accidit, lubeat appellare) Dominica post festum S. Agnetis, magno populi concursu et pietate. Arnoldus Raisius in Hierogazophylacio Belgico recensens reliquias Belgicas, de his ista scribit:* Insulæ in Flandria Walonica, corpora sanctorum Martyrum Romanorum Victoris et ejus socii, in elegantissimis capsis inclusa, quas Senatus Insulensis ex auro argentoque varie condecoratas, variis ex argento Christi, Divæ Virginis, S. Victoris, et duodecim Apostolorum sigillis fere palmaribus exornatas, dein multiplici emblemate, et Corinthio columnarum ordine, ac zophoris triglyphis, aliisque rebus fulgentes, dono dedit.

Translationis historia.

3 *Translationis, cui interfuerat, historiam accurate descripsit ac typis vulgavit Joannes Buzelinus Cameracensis e Societate Jesu, is qui deinde Flandriæ Gallicanæ Annales edidit. Eam more nostro in capita secuimus, ad levandum Lectoris fastidium. Præfuit et Translationi* Michael Desnæus *Tornacensis Episcopus, cujus in diœcesi Insulæ sunt. Meminit* S. Victoris *Aubertus Miræus in Fastis Belgicis ad XIV Julii, atque Antonius Sanderus lib. 3. Hagiologii Flandriæ, qui tamen fallitur dum anno* 1618, *eam factam sancti Martyris translationem scribit. Agit uterque isthic, sed plenius Miræus, de cœmeterio Priscillæ, de quo nos alibi sæpe. Plurimi se,* S. Victoris *implorato patrocinio, valetudinem aliaque cœlitus consecutos beneficia, publice appensis anathematis, professi sunt: quæ tamen quod publica auctoritate nondum probata sunt, investigare neglexMus.*

TRANSLATIO SIVE TRIUMPHUS

Sanctorum Martyrum, Victoris *et socii.*

Auctore Joanne Buzelino Soc. Jesu.

PRÆFATIO AUCTORIS

ad Urbis Insulanæ Senatores.

Impensam publice Divo Victori pompam litteris mandandi, vobisque, Amplissimi Senatores, dedicandi, consilium cepimus, glorioso, quantum nobis videtur, qua Martyri qua vobis instituto. Quamvis enim minime dubitemus ita profunde Insulensium animis tanti facti memoriam insculptam esse, nullis ut temporum vel injuriis vel intervallis deteri auferrive queat; non exiguum tamen nobilissimo Martyri, vobisque apud exteras nationes honorem videremur invidere, si non latius scripto per orbem vagari ejus famam rei faceremus. Hoc igitur exequi nobis animus jamdudum fuit, et perfecimus sane quam citissime licuit: quamquam non ita fortassis, ut illum

Cur hæc translatio scribatur.

vosque

Ex Hebdom. Rubeo

vosque omnes pari obsequio ac voluntate nobis obnoxios haberemus; at certe specioso triumphi nomine ad gloriam cieremus vehementer.

et Triumphus appelletur,

2 Præclaram equidem de Tyranni sævitia victoriam B. Victor obtinuit, cum nec atrocibus ejus cessit minis, nec fortiter instante satellitis manu pro Christo mortem oppetere dubitavit. Nihilo minorem de improba temporis edacitate gloriam cepit, cum jam tot annorum curriculis luctantia in sepulchro ejus ossa nec in pulverem subsederunt nec perpetuo marmore jacuerunt oppressa; sed integra tandem e tenebris sub auras prodiere. Ergo si olim invictissimus Macedonum Rex Alexander postquam veneni aut meracissimæ potionis vi animam ejecit, tantum apud Arridæum valuit, ut aureo impositus currui præclara triumphi specie per plurimas urbes ab eo circumveheretur; cur non etiam noster hic animi egregius infractusque Martyr tam longo post obitum temporis spatio quodammodo redivivus triumphi nomine pompam hac in urbe obtinuerit? Et profecto insigniter vobis pro veteri erga Divos pietate et munificentia connitentibus eam assequutus est: adeoque fecistis, ut tam eximiæ triumphi caussæ congruentia per civitatem ornamenta decoraque responderent.

uti vere fuit.

3 Triumphavit igitur, non aureo curru sublimis, non trahentibus candidis equis, non leonibus, non tigribus, non aliis id genus Romanæ quondam superbiæ monstris; verum insigni sacroque cultu splendentium humeris Sacerdotum elatus, vobis ad gloriam solidam umbella contegentibus. Nullus a tergo triumphanti servus incubuit, qui metu servitutis incurrendæ Romanis per triumphum nimiæ vim voluptatis fregerat: verum Perillustris et Reverendissimus Dominus Episcopus Tornacensis, qui perpetuum cœli Principem majestate assereret sua. Nullus eum antecessit, qui scurrilibus, ut olim, gestibus risum moveret salsisque carperet dictis: verum insignis collumminantium et certantium laudibus hominum series. Tam eximia triumphi pompa delatum, non fumantibus Capitolii templum nidoribus excepit; verum perelegans, et augusta, quam munifice nobis erexistis, fragrantibus ædes odoribus accepit, tam præclara sede jugiter lætabundum amplexa est. Quem itaque insignem allaborantibus vobis triumphum cepit, quem comitantibus vobis egit, quem vobis merentibus scripsimus, Amplissimi Senatores, eum nunc vobis vestro jure, vestro merito lubentes consecramus et dicamus. Si tam faventibus animis eum amplectimini, quam prona voluntate vobis offerimus, neque nobis postmodum animus deerit majora moliendi; neque vobis apud omnes, quam tali erga Divos pompa peperistis, immortalis unquam gloria consenescet.

CAPUT I.

SS. Victoris et socii reliquiæ Roma missæ.

SS. Victoris et socii corpora,

Quod plerisque Sanctorum, et nationibus non paucis felici sorte contigit, ut illorum producta e tenebris corpora plurimum apud homines honoris obtinerent, istæ talibus a reliquiis subsidii non parum et favoris perciperent; id modo tandem S. Victori ejusque socio, Romanis Martyribus, ac Insulis nobili apud Belgas emporio, par est ut credamus eventurum. Quippe cum sacra horum Divorum corpora multis annorum centuriis in vastissimo Priscillæ cœmiterio jacuissent ignota, præteritis proxime annis, ea denique in lucem prolata sunt; atque hoc, quem agimus, Insulensium in oppidum illata gaudio incredibili, pompa quam maxima. Id igitur qua de caussa, quove successu peractum sit, nunc exequi animus mihi incessit. Quo lubentius id faciam, urgens compellit gloria, quum immortali Deo, cujus providentiæ hoc munus; quam Martyribus ipsis, in quorum honorem et laudem egregie navatum; quam demum Insulensibus, qui ad horum decus et cultum omnia, ut solent, magna conati sunt egeruntque, ex hoc facto accessuram puto.

(ædificato Insulis collegio et templo Societati Jesu)

5 Quam munificus in Societatem Jesu peramplam ædificii molem Insulis substruere adortus erat Senatus, ea jam pene ad fastigium tota excreverat, cum supra millesimum ex sexcentesimum a Christo nato undecimus appeteret annus. Nihil laboribus et operis parcebatur, nihil impendiis: id unum pensi habebatur, ut totum denique annum intra ædificium assurgeret, ac imposito tecto interiorem caperet ornatum; ingentem horti planiciem altissimi clauderent muri. Multorum animos erexerat tanti fama ædificii: et jam per remotas mundi plagas increbuerat, qui tam ingentibus animis regium id opus molirentur, ad immortalem ea via gloriam grassari: qui ad exitum perducerent, omnibus laudum et præmiorum generibus esse majores. Nulli vehementius, uti par fuit, ea res animum excitavit, quam Reverendo Societatis nostræ Præposito Generali Claudio Aquavivæ, cum ejus sit munus quam oblatas domos accipere, tam offerentibus gratias agere, habereque. Postquam igitur hoc ille nuntio in spem venit, tam insignis et commodæ a nobis post annum hæreditatis adeundæ: in omnem sese partem vertit, ut præclarum aliquid nactus, eo Senatus qua posset munificentiam rependeret. Tam piæ voluntati, tam grato ejus studio divinum adfuit numen. Quod enim sperari quidem ac minime credi futurum poterat, favente Summi Pontificis voluntate recidit, ut in ejus potestatem aliquot e sacris Martyrum corporibus venirent. Id hunc in modum contigit.

e cœmeterio Priscillæ effossa,

6 Via Salaria non procul ab urbis Romanæ pomœrio vastissimum Priscillæ cœmeterium intra terræ viscera profunde jacet. Ea, quam diximus, tempestate nonnulla hujus pars Pauli V, Pontificis Maximi venia, rimandis sacrorum corporum reliquiis, Præposito Generali nostro patuit: ac tum inter illa, quæ ipsi obtigerunt Sancti Victoris corpus fuit. Id ipsi nomen ac insignem martyrii palmam affixus olim loculo titulus vendicat, quem una constat repertum. Hujus ergo S. Victoris corpore potitus, aliisque Præpositus Generalis, eo tum mentem adjecit, ut illud cum altero mortis consorte nobis transmitteret. Quo libentius hoc consilium capesseret, præter illam Senatus in nos voluntatem et munificentiam, duo cumprimis impulisse vehementer apud me certum est. Primo equidem probe admodum gnarus erat, quam insigni populus iste sacras in res pietate polleat, quam ardenti earum in cultum religione feratur. Quare si quas illi reliquias Sanctorum traderet colendas, certam in spem veniebat fore, ut ab eo, quantum a pientissimis hominibus fas est, abunde colerentur. Deinde cum certo pernosceret augustam nobis ædem insigni laxitate assurgere, firmam inde fidem capiebat, nec sacris defuturam pro dignitate corporibus sedem, nec civibus ad horum frequentem cultum angustias fraudi futuras. Supra spem ejus ac fidem utrumque cessisse, magna Divorum gloria, secunda populi fama, quæ postmodum narrabo, patefacient. Tam magnis igitur impellentibus caussis, ineunte jam autumno ea summi hanc in urbem amoris pignora viæ commisit. Florentiam primo ad Collegii nostræ Societatis Rectorem delata sunt. Ibi postquam ipsa mercium modo compactis et involutis cautum fuit, sacrato a Patre Rectore arcam Belga quidam mercator accepit, et non multo post huc transmisit maxima fide.

a P. Generali Societatis

isthuc missa

permissa clave

7 Id temporis, quo hæc ad nos sacra vehebantur corpora, clavem Roma cum litteris accepimus, ut jam tum licet absentis possessionem cistæ, cui inclusa erant, caperemus Octobris initio. Ea res nobis magno gaudio fuit, majori tamen futura, si reli-

quias

quias una capessere licuisset. Quippe cum illa tempestas appeteret, qua nostrum dedicare templum, et solemni pompa novum ædificium placeret inire; multum utrique rei decoris et gloriæ præsentibus illis accedere posse visum est. Quoniam ergo aliter Divino numini placuit, seditque suam Martyribus pompam et gloriam vendicare; ingens sane gaudium nobis interim suffecit, quod in S. Victoris nomine ex altaribus unum Reverendissimus D. Episcopus consecravit. Inde populo insignis hunc Martyrem invocandi et venerandi injecta est religio : quæ vehementius gliscere tum cœpit, cum a R. P. N. Generali paucis diebus interlapsis, tanti muneris obsides litteras senatus accepit. Iis enim quale hoc esset, unde acceptum, qua mente huc destinatum, oppido novit. Quæ quidem omnia impellunt, ut eas litteras nemini invideam, sed huic inseram narrationi, quibus perscriptæ sunt verbis :

... altare ... dicatum

Litteræ P. Generalis ad Senatum Insulensem

8 Illustres ac Magnifici Domini. Frequenti nostrorum istinc relatu didicimus, quanta cum munificentia Illustres DD. VV. Societati nostræ insignem collegii fabricam a fundamentis exstruxerint ; templum etiam splendidum et augustum erexerint ; nostros denique frequentibus aliis subsidiis perquam liberaliter adjuverint. Quo nomine præterquam quod Illustribus DD. VV. gratias agamus et habeamus ingentes, ut par est, referre etiam aliquo modo visum est, et pro temporalibus spiritualia rependere. Nimirum ut templum istud in vestra civitate vestris impensis recens exædificatum, eo amplius ipsis initus decoretur, et pietas religioque populi Insulensis, quæ in ceteris Belgii urbibus plurimum eminere cognoscitur, cum divina gratia promoveatur; destinamus illuc nostris corpus S. Victoris Martyris, auctoritate Pontificia e cœmiterio Priscillæ via Salaria nuper extractum. Non dubitamus quin Illustres DD. VV. pro sua in Sanctos ac Sanctorum reliquias propensione ac fide, sacrum id pignus grato animo sint excepturæ. Interea illum ipsum Martyrem suppliciter oramus, ut cum aliis urbis ac civitatis vestræ Tutoribus ac Patronis in partem etiam tutelæ ac patrocinii venire, et de hostibus tam spiritualibus, quam temporalibus, vere et nomini suo congruenter victoriam Victor dignetur impendere. Romæ. His perlectis pleno consessu literis Magistratus admodum gaudio delibutus fuit, cum gnarum ei jam esset, sua seque Generali nostro curæ esse quam maximæ ; tam egregium suæ in nos munificentiæ premium rependi. Quam ceperat itaque voluptatem, hoc ea responsum ab ipso expressit : Placere sibi vehementer gratissimum Præpositi nostri animum ; quas ad se reliquias miserat, etiam absentes, pronis et venerabundis se mentibus amplecti ; ubi advenerint illæ, operam se daturum nihil ad earum decus et cultum quispiam desideret ; quo triumpho, qua pompa poterit in extructum a se templum delaturum.

Re... S...

CAPUT II.

In Belgium appulsæ, examinatæ.

Nobis interim gravi ac diuturno timori fuit tam dives sacrorum corporum sarcina, ne tanta periret itinerum intercapedine, credique vix potest quantum timori virum attulerat contingendi ardens desiderium. Vectori tamen ea præsidium, nobis lætitiæ præclare attulit. Quippe cum ipsum multis quotidie ad Deum precibus quodammodo comitaremur, nullo diuturna variarum periculo grassantibus hiberni temporis injuriis, citius quam sperari poterat, tertium post mensem incolumis huc pervecta est. Januarii decimus proxime tum erat dies, cum sacra Divorum corpora intra urbem esse apud civem perhonestum ... qui Florentia miserat, de ...

... 10 Jan. 1661

nuntiatum fuit. Eo igitur cum aliquot e nostris qui ad nos deferrent extemplo Pater Rector adivit, ac ubi lucentibus circa cereis, (quos illa pro sua in Sanctos pietate familia accenderat) venerabundo salutavit amplexu, integram primis tenebris sarcinam transportari domum jussit. Interea temporis, uti fuerat imperatum, læti admodum in procinctu domi stabamus omnes, ut quando intra januam deportatæ essent reliquiæ facibus ardentibus in atrio lustraremus, exceptasque suppliciter domesticum in sacellum lumine comitaremur, et precibus. Ergo ubi advenere, quo potuimus in eas officio comitabundi certavimus, ac intra sacellum delatas ornatæ oppido decenter mensæ imposuimus, insignique obteximus velo. Cantatum inibi subinde Martyrumque laudibus plusculum ac piæ osculationi sarcinæ, datum fuit, ad dulces usque lacrymas undante quibusdam lætitia.

Accedit Joan. Bezelino

ad collegium deportata

10 Postridie Pater Rector de acceptis tandem Roma reliquiis ad senatum retulit, ut quid Martyrum merita flagitarent, quid ipsius pietas et in Divos religio consiliis per otium agitaret. Senatoribus voluptati fuit is nuntius. Placuit omnes in proximum consessus diem cogi Magistratus, ut communibus probaretur votis quid ad gloriam Sanctorum peragi posset, qui Insulensi nomini tanto in negotio esset consentaneum. Coactis itaque in curiam eo die paullo minus quadraginta viris, omnibus sedit hæc sententia : Placere sibi vehementer, ut quemadmodum antea responderant, omnibus qua viribus qua ingeniis ad Martyrum incumberent cultum et gloriam : quamobrem suæ fore munificentiæ, ut quidquid sacrorum thecis ossium adornandis, quicquid reliquus ad omnem apparatum rebus impendi par esset, id totum ex publico ærario promeretur. Suæ vero in Sanctos religionis has partes futuras, ut cum ut corpora præclara in urbem triumpho publicaque pompa inveherentur, ubi a Reverendissimo et Perillustri Episcopo approbata fuerint, eo ... Clerum universum ac religiosorum familias, si eidem Domino Episcopo ita placuerit, invitaturos : operam admodum se daturos, Nobilibus ac civibus exemplum ipsi ut præbeant, candidas a cera faces sacris corporibus lucendo ; omnia in urbe festivo apparatu rideant; bellicorum vis tormentorum, ac præcipuis in locis ignes arte excitati suam omnibus lætitiam testentur ; nihil omnino quod Martyrum gloriæ conferat, defuturum, nihil quod suæ religioni congruat.

amplum ad pompam translationis adhibente Senatu.

11 Tertio post hæc die, qui Januarii sextus et decimus erat, ex Reverendissimi D. Tornacensis Episcopi voto sacra corpora Tornacum Insulis perlata sunt. Eodem Pater Rector adivit, ut eidem Præsuli de more probanda sisteret. Ejus adventu, deque reliquiis allatis nuntio, magna pientissimo Episcopo injecta est lætitia, ingens animum religio commovit. Visum siquidem nostris fuerat factu optimum, ut postridie qua ipse hora vellet in ejus palatium sacra sarcina portaretur, quo illam commodo suo aperiret, probaretque : verum id ille consilium pietati prorsus adversum putavit, ac suo in Sanctos officio, non ab illis adeundum, se ad illos ... venerabundo corpore adeundum. Quam enim ab illis gratiam speraret, tam in eorum gloriam se debere committi. Duabus igitur post Solis exortum horis postero die, nostris expectantibus in collegium religionis plenum cum suis vehitur ; mox ad locum decenti, ut par erat, paratu egregium tendit, ubi sacra corpora et animum integris obtecta servabantur involucris. Ibi ... pronus corpore, et supplicibus Martyres votis salutavit, circumstantibus inde D. Officiali, Secretario, aliisque non paucis gravibus viris, hinc tribus e Societate nostra Rectoribus, tegumenta discindi, detrahique imperat. Amotis involucris lignea detegitur cista, et clave illico reseratur. Patentes inde prodeunt litteræ. His fere ... quæ inibi continerentur

Præsul Tornacensis probanda ... ipso

Ipse ad collegium venit

Victore Joan. Buzelino. perit.

rentur Divorum corpora Summi Romanique Pontificis Pauli V, venia et auctoritate nuper de Priscillæ cœmeterio, quod in via Salaria sub terra visitur, eruta esse. Præcipuum ex his corporibus S. Victori Martyri assertum : uni ex sociis ejus item Martyri alterum. Perlectis itaque patentibus, sacra sensim ossa deteguntur. Ibi omnibus ingens animos incessit religio, nec mediocris subit admiratio, cum talia post tantam tot annorum intercapedinem ossa visuntur. Ipse cumprimis voluptatem ex eo insignem pientissimus Episcopus capit, quod tanta suis temporibus indulta divinitus dona plenis oculis haurire possit, et manibus contingere : præclaram sibi sortem oblatam testatur, si adversa valetudo suis humeris tam piæ sarcinæ non invideat vectationem : jam tum quidem in animo esse, publica pompa huic oneri subire. Postquam ergo vicissim omnes evolutæ perspectæque fuerunt reliquiæ, Perillustris ac Reverendissimus Episcopus, eas suis astantibus comprobavit, et quæ fidem facerent, patentes litteras dedit. Idem a meridie, quid circa S. Victoris translationem operæ pretium esset facere, in palatio sententiis agitandum censuit, eo consessu ab omnibus in ea fere sancitum fuit, quæ postmodum facta fuisse narrabimus.

probatque reliquias.

et translationem decernit.

CAPUT III.

Solenniter Tornaco insulas deportatæ.

Efferendis Tornaco reliquiis secundus ac vigesimus Januarii dies dictus erat. Is forte tunc Dominicus, agminibus populi cogendis idoneus. Quod mandaverat Reverendissimus D. Episcopus, pridie sub noctem eo R. P. Rector devenit, comitibus e nostris duobus, rheda, equis, hominibusque rhedariis ad exportationem sacrorum corporum instructus. Gravis eo tempore Reverendissimum Episcopum torquebat ægritudo, quævalibet alium etiam animi ingentem domo vinctura. Evicit tamen solita viri pietas, et in D. Victorem religio; ea vires animumque optimo Præsuli ad iter, quod optabat, sufficit. Illo igitur quem diximus die, tempestive satis, ad nonam ferme horam, mox ubi Reverendissimus D. Episcopus advenit, hunc in modum egressi fuimus domo. Collectis, involutisque coriis, omni ex latere patebat rheda. Ejus in fronte considens unus e nostris non Sacerdos, veste linea togæ superinducta, nudo capite, pendentem e cruce servatorem gestabat. Ad prima duo latera columellis hærebant insignes e cupro lucernæ, alia introrsum e testudinis medio pendebat, cereis intra eas ardentibus, supra rhedæ alveum stringentibus undique funibus, ne luxata motu verteretur, cista plusculum eminebat. Hæc byssino purpurei coloris velo tecta, itemque alio e candenti, variisque figuris illuso lino, purpura per maculas emicante, utriusque sacri corporis ferculum erat. Pone R. P. Rector ad dexteram, ego ad sinistram, ambo linteati, pendente ab humeris stola, equitibus ambo nudis assedimus. Collegii Tornacensis Magistri lineis superinduti vestibus pilentum rhedamve P. Rectoris nostri rogatu stipabant terni altrinsecus, cereis collumınantes. Præibant denso agmine cantores, Præfecto studiorum duce. Reverendissimo Præsuli alia in Rheda insigni ac frequenti comitatu Reliquiis insistere placuit. Omnibus hoc ordine digressis, et per urbem lento gradu vadentibus, qui forte pro foribus astabant cives, movente animos religione, venerabundi se comites junxerunt, quos insoliti tum temporis cantus domo vel aliunde passim per viam exciebant, pars prono corpore, flexis poplitibus, sacra salutare corpora; pars aliis sequentibus incumbentes pompam augere. Nec prius canendi a studiosis, a Præceptoribus stipandi lucendive, a civibus sequendi finis factus, quam urbe procul retro relicta, extremum prope suburbium attigimus.

Corpora SS. Tornaco exportata,

Episcopo, licet ægro, comitante,

rheda vecta,

præeunte Rectore,

13 Primo fere a civitate lapide, cum nobis secundum pagi sepes iter esset, e sacra turri campanarum sonus, e proximo pulsus pedum auditus. Prælata Cruce, vibrantibusque signis emicuit loci Pastor, magno mortalium numero insequente. Ubi in conspectu reliquiarum stetit, has ipse cantu prosequi, corporis inflexu turba omnis venerari, cœpit. Exinde quod Reverendissimus Dominus Episcopus mandaverat, quacumque via per pagos erat, omnia ubique æra campana festo strepitu sonare, prælatis Crucibus, sacrisque vexillis, Parochi statim accurrere, ornatu, modo, cantu dissimili admodum : effusis plebs agminibus rhedam circumdare, genua humi figere, Divos precibus compellare, vultu, gressuque comitari longius, nec lubrica nec cœnosa (solaribus radiis gelu solventibus) via frangi, quam non capere diu sequendo voluptatem, luto alius indui malle.

accurrentibus in via Parochis,

pulsatis ubique campanis.

14 Sesquileuca propius Insulis aberamus. Tunc ex adverso tympanorum murmur audiri : tubæ clangor strepere, militare signum elevari ac vibrari vento, ingens hominum globus conspici cœpit. Sagittariorium agmen id erat, qui perpetuo jam ab ultima memoria instituto societatem juramento coiverunt. Eos Excellentissimus Anapii Comes arcubus et pharetris instructos non inelegante paratu Anapio emiserat, ut propinquantibus Divis occurrerent, eosque venerati porro deducerent. Cum igitur adversa fronte agmini nostro propinqui jam essent, de via paullulum secesserant, ut sinuoso se flexu sisterent nobis, tum etiam ut salutatis obiter Reliquiis, eo quo venerant ordine gratulabundi præirent. Ea pompa tres ferme leucæ partes processimus, donec territorii limes gressum eis inhibuit.

turma Anapiensium occurrente

CAPUT IV.

Festive ab Insulensibus exceptæ.

Vix intra primum ab urbe lapidem veneramus, cum e propinquo pago magnus emicuit equitum cuneus, clangore tubarum ingenti. Quinque ut minimum tubicines erant, equites fere centum. In his nobilium pars potior : ceteri officio publico præditi cives. Totius agminis caput, Excellent. Anapii Comes, Insularum Gubernator, qui pro sua in Divos pietate omnes illos excitaverat, et in equis secum adesse jusserat. Tantum non ea nobis caterva jungebatur. Primus ex equo in terram Comes desiliit, ceteri mox insecuti. Hærentibus humo genibus sacra omnes corpora salutant, orantque breviter : tum ad rhedam summa veneratione accedit Comes; paucis hunc in modum P. Rectorem affatur : Tanto nobilium numero cinctum se venisse, ut quod posset qua suum qua horum tam nobilibus ipse Martyribus obsequium præberet : gratulari se sibi et suis, quoniam divinitus temporibus istis sors obtigerit, quæ raro admodum mortalibus conceditur, præclarum Insulensibus his pignoribus præsidium datum iri : Insulenses ideo decere quam maxima Divos gloria prosequantur. Tam humaniter oblatum in Sanctos obsequium P. Rector Martyrum nomine lætabundus accepit : adjecitque, gratum id Divis officium Excellentissimo Comiti, omnibusque Nobilibus perquam utile futurum : cælos mercedentes animas munificentia in obsequentes sibi homines solitos certare. Talibus ultro citroque dictis, extemplo ad Reverendissimi D. Episcopi rhedam salutandi gratia convertitur Comes, ac inde conscensis mox equis urbem versus hoc ordine progredi imperat. Tubicines agminis obtinent frontem, subinde minoris ordinis homines collocantur : Nobilium, Comitisque locus sacro pilento proximus, apparitorum turba hinc inde Divorum corpora stipant in equis. Reverendissimi Domini Episcopi rheda pompam claudit.

Obviam venit Nobilitas cum Gubernatore

16 Hunc in modum lento sane ac difficili superato itinere tandem in urbis conspectum ascendimus, ubi dum

Auctore Joan. Buzelino

dum varias sinuosis anfractibus vias legimus (salebrisne vitandis quæ alio itinere timebantur, an potius oculis spectantium undique civium ad occursum irritandis, incertum nihil plane est : illud in speciem jactabatur, difficiles tamen descensus, et profundi cœno calles negotium vehementer fecerunt) infinita prope vis juvenum ac virorum visendi salutandique studio accurrere visa est. Qui primi appulere, postquam sacra corpora venerati fuerant, pilentum ab lateribus, a tergo, a fronte, coronæ modo cingere, quoties aliqua viæ difficultas superanda esset, illi certatim latera sustinere, rotas volvere, adjuvando conniti, nihil pensi habere si vestes luto fœdarentur dum Sanctorum gloriæ allaborant. Supererat ferme quarta leucæ pars, quæ recto latoque itinere nos ad urbis mœnia duceret, supra modum tamen fracta, difficilis, luti maligni, ea sic a civibus cujuscumque fortunæ obsepta, et impedita fuit, ut hominibus vacua credi civitas posset. Omnium enituit par pietas genua terræ admovendi et reliquias venerandi studio. Equitibus turbas difficile perrumpentibus, ægre admodum successimus, qui carpento rhedæve pertinaciter adhærebant, sæpe per cœnum volutari, et in foveas præcipites dari : nullo tamen alio quam vestium damno.

tum immensa civium multitudo,

17 Ubi secundum mœnia flexus ad portam erat, ibi de muris partim spectantium hominum, partim ænearum machinarum corona ingens comparuit. Cœptæ simul campanæ omnes in turre D. Salvatoris (quod mœnibus proxima sit) gratulandi ergo pulsari, ac deinceps in ceteris urbis turribus, Reverendissimi D. Episcopi voluntate. Nobis a fronte per viam pro urbis porta, quo ad pompam major fieret accessio, multiplex agmen occurrit. Primum fecit cum Clero suo sancti Salvatoris Parochus; alterum Cantores non pauci ac tibicines, qui modos facerent, stipantibus utrimque tædiferis e gymnasio nostro ephebis. Tertius ordo Magistratus capitum, et primi subsellii Senatorum fuit, faces manibus gestantium. Ultimi stabant nostri solita in veste et facibus lucentes. Ab his omnibus inde ad sacellum in suburbana leprosorum domo tapetibus decenter ornatum deducti tandem sumus. Postquam ibi ad vestibulum de rheda exscendimus, Sanctorum cistam pignorum feretro in humeros tollentes, sacram subivimus ædiculam, hinc nobilibus, illinc Senatoribus, et RR. DD. Præposito, Decano, aliisque primoribus insignis Ecclesiæ S. Petri Canonicis (qui etiam honoris gratia convenerant) spectantibus. Compositis ergo in ara Reliquiis ingenti fragore de muris bellicæ machinæ horrendum sonuere. Intra Sacellum Hymnus Te Deum laudamus, gratiis æterno Deo agendis brevi at eleganti musica decantatus est, ipso ad extremum Reverendissimo Episcopo in laudem Martyrum alacriter canente, et populo adstanti benedicente.

Clerus, Magistratus, PP. Societatis

Corpora in æde suburbana deponuntur

18 Priusquam cetera scribendo explicem, unum alterumve visum est paucis perstringere, quæ plurimum ad gloriam Martyrum facere creduntur. Cum igitur incalescerent, frequenti flammarum vomitu posita in mœnibus tormenta, ex iis unum vi pulveris crepitu horribili diffractum est. Ejus partes alio aliæ magno impetu conjectæ : quædam in plateas vehementer delatæ; casu tamen benigno, nullisque hominum damnis. Hoc ab omnibus miraculi loco passim habitum; præsertim cum iis in plateis hac illac commeantium hominum agmina confertissima viderentur : et fuerint qui ad pedes suos innoxie cecidisse asserant.

Tormentum bellicum rumpitur innoxie

19 Non minus quod sequitur mirabile est judicatum. Honesti admodum civis uxor multos jam menses difficili et periculi plena, medici judicio, cordis trepidatione graviter angebatur : nihil auxilii, nihil spei attulerant, quæ toties adhibuerat medicamenta. Secundo itaque rumore adventantium Martyrum impulsa, domo confestim abire, in urbis mœnibus collocare se voluit, ac inde nuncupando mox voto reliquias venerari, tam pio ejus desiderio a suis factum satis. Ubi commode patenti loco, ex quo facile pilentum sacris pignoribus onustum cerneret, consedit, spei plena, fide ardens; increbuit extemplo adstantium voce rhedam sacra corpora gestantem, eminus spectari : ad hoc ea murmur erigere se, spemque toto pectore concipere, obsequium D. Victori ad novem dies vovere cœpit. Quod igitur olim S. Petri Apostoli umbra ægre habentibus fuit, hoc isti mulieri advenientis quidam Martyris cœlestior afflatus. Quippe omnem mox dolorem abstergi, cordi quietem pacemque reddi, ipsa sensit. Nec vanum id fuisse prospera jam valetudo, ex argento ad S. Victoris capsam appensum cor ejus donum fidem facit.

Cordis palpitatio pulsa ope Martyrum.

CAPUT V.

Solenni supplicatione in urbem invecta.

Ad sacellum, unde paullo ante digressi sumus, revertamur. Occiduo jam Sole omnibus domum dilapsis, soli de nostris scholarum Magistri et Coadjutorum plusculi ad reliquias Deum orabundi manserant, qui per totam illis noctem succederent, Reverendissimi Episcopi mandato, sub horam sextam e Sacerdotibus duodecim fere domo illuc abierunt, patente id temporis urbis porta, quæ tum tandem aliis redeuntibus claudi cœpta. Sub octavam omnes ubique sacræ campanæ per urbem aliquamdiu sonuere. Alternis in sacello pervigilium Sacerdotibus fuit, quibus, ut ipsis etiam reliquiis, Senatores hunc modum caverant. E singulis civium societatibus, quæ sacramento adstrictæ urbis tuendæ, vario armorum genere pollent, decem delecti : his mandatum in armis ut adessent sub noctis crepusculum : vigilias per nocturnum tempus certo numero peragerent vicissim : data etiam ipsis tessera; quam redderent ultro citroque, dum vices mutarent, quam vel a nostris ejus gnaris exigerent, si fors aliquo necessitas vocaret. Non fidelior, quam pia eorum custodia, multos exactis ordine vigiliis, spreto etiam igne, qui maligno tum frigore luculentus totam ardebat noctem, per aliquot horas ferventer intra sacellum orasse constat.

Nocturnæ excubiæ ad sacra corpora

21 Abeunte jam nocte cœlum turbari visum est, qui repente densissimus imber e nubibus in terram cecidit adversum rebus nostris aerem minari creditus. Sed intra timorem id omne fuit, innoxio postmodum cœlo. Ad quintam diei horam e collegio ad ædiculam Præceptores aliique de Fratribus nostris abierunt, qui stationem ad Reliquias iterum capesserent, dum Sacerdotes Missam faciendo distinerentur. Ac tum quidem e cista Divorum corpora in thecas singulas singula P. Rector transposuit, Reverendissimi D. Episcopi voluntate. Fervebant interim plateæ omnes intra extra urbem variis civium studiis. Quidam altaria sumptuose multo suggestu erigere, argenteis ea vasis et imaginibus cumulare, multiplici illustrare luminarium serie, multis ad pompam cingere ornatisque personis, mensas pro aris statuere capiendis Sanctorum corporibus, alii parietes holosericis vel auro illitis obtegere tapetis; imaginibus, tabellis, panno vario domos prætexere; nonnulli transversos et rameo virore implexos per plateas decussatim funes tendere, hos coronis elegantibus, orbiculis flavo, rubro, alboque colore distinguere, alii alia expedire; omnes lætitia frontem exporrigere, voluptate perfundi, festum diem agitare, clausis omnibus institorum tabernis.

ea in thecas imposita,

festivo cum urbis ornatu,

22 Indicta fuerat inchoandæ sacrorum corporum Translationi octava ut summum hora, ergo ut illo tempore pompa procederet ab omnibus quibus adesse incubuerat navatum est, tanto interea fluxu accurrentium undique mortalium videndi desiderio, tanta per fenestras tectaque multitudine spectante, ut non

urbis,

Auctore Joan. Buzelino.

urbis, sed orbis populum putares. Totius pompæ frontem cives fecerunt variis peregrinationibus nobiles, initio ab D. Jacobi societate ducto; singulis eorum sodalitatibus (quæ admodum frequentes numero, virisque, ob solemnem huic genti peregrinandi morem) sua insignia byssina, suæ patronorum imagines ardentibus utrimque cereis aderant. Ultima in his eorum series fuit, qui terræ sanctæ loca peragrarunt, hominum frequentia, corporis habitu, signis multiplicibus, in paucis clara. Singularem ex vultu modestiam legere licuit, egregiam a nudis capitibus pietatem, e vexillis quæ vel inter singulos aliquod patientis Jesu mysterium in byssino panno singula, vel duobus in medio locis ejusdem imagines ostentabant, ardentem in Deum amorem. Instabant his religiosarum familiarum Patres, Capucini, Franciscani, et Dominicani: subsecutus est Clerus urbis universus: in eo Cantores plurimi qui passim pium aliquid occinerent, Sacellani multi, Pastores omnes, D. Petri Canonici. Longus hinc ordo tedas gestantium juvenum et virorum: in juvenibus quam plurimi e scholasticis nostris; in viris Sodalium D. Virginis plerique, primorum ac Nobilium pars maxima faces lucebant. Extremum Magistratus locum tenebant, faxes albas gestantes.

supplicatione ordinata.

23 Secundum hos incessimus, reliquias alternis portaturi. Sedecim eramus Sacerdotes, omnes sacrificantium habitu cultuque. Ad S. Victoris feretrum eta... elant eadem veste ritaque venerandi Canonicorum Divi Petri Præpositus et Decanus. Ergo cum singula Singulis thecis et ferculis Divorum corpora sejunctim ferre oporteret, pretium operæ visum est, hunc ut modum teneremus. Combinati ternis ordinibus sex præibant candidis facibus collustrantes, qui sequentibus duobus vicissim succederent sacrum onus accepturi: tum ejus agminis extremi duo socii S. Victoris Reliquias in humeris gestabant, theca minori, panno byssino et florido tecta. Elegantis operis umbellam supra Martyrem e Senatoribus quatuor obtendebant. Alterius agminis octo sequebantur ordinibus quaternis, faces item gerentes, ut sacrum thecæ principis onus alternis subirent. Inde alii duo præmodulantibus Senatorum liticinibus, S. Victoris corpus humeris deportabant, theca majori eadem cum altera panno velata. Prædivitis auroque illusæ materiæ umbraculo senatorum quatuor dignitatem Martyri afferebant.

Senatoribus umbellam supra ea gestantibus.

24 Perpetuus hic tota supplicationis pompa ordo stetit, initio paullum dissimili ob egregiam pientissimi Episcopi religionem. Ægro corpore, animo ingens, ea scilicet pietate in S. Victorem gliscebat, ut humeros illi supponere gauderet, quorum tamen vi ægritudinis parum potens erat. Hujus ergo sancti Martyris corpus ab ara elatum primus humeris subivit, ac inde ad plateam usque cum R. D. Petri Præposito exportavit. Ibi fatiscentibus membris sacrum onus deposuit, cui se subjecit venerabilis D. Petri Decanus. His tandem ita succollantibus et pleno dignitatis gradu incedentibus, optimus Præsul in sella gestatoria Pontificali habitu ferendus consedit, corporis ægritudine incessum ulterius prohibente. S. Victori insistebant Abbates duo, Laudensis, et Cisoniensis, quibus adjunxerant se Fanopinensis Coadjutor, et Prior Fiviensis, candidis omnes tedis collucinantes. Pone in sella Perillustris ac Reverendissimus Dominus Episcopus gestatus est. Pompam clausit Excellentissimus Anapii Comes, quam Martyribus gloriam optaret ardenti face professus, qua in eos pietate ferretur, vultu habituque ostentans, nobilibus magno examine stipantibus.

Episcopo ea humeris aliquantulum vecta.

deducta

CAPUT VI.

Triumphaliter in templum Societ. illatæ.

Dum eo, quem celeberrimum Insulæ viderunt, Divos in urbem triumpho inferimus, pluviam aliquoties minari ausæ sunt nubes, raris labentibus a cœlo guttis: divino tamen Numine factum est, ut nec pietatem imbres, nec venti gloriam, ardentibus semper facibus tedisque, Martyribus inviderent. Post quam intra urbem recepti omnes fuimus, concrepantibus ubique campanis ingens aliquoties tormentorum ut pulveris ignem vomentium fragor e mœnibus lætitiæ ergo intonuit. Quæ tum a porta per celeberrimam et longissimam ad forum viam, per patentem admodum fori aream, et inde longo cursu flexuque, secundum D. Catharinæ templum (quæ omnia obivimus loca) fuerit in urbe vis mortalium, quam rei novitas excitaverat, nemo (quantum arbitror) facile credet, qui oculis non usurpaverit. Qui prætextas spectantium capitibus domorum frontes, tectorum pinnas et crepidines vidisset, nihil superesse jurasset, quod in plateis quæreret: contra qui plateas formaque tot agminibus utrinque conferta cerneret, quid requirere posset in fenestris aut ædium mœnianis? De hominum id temporis pietate et religione malignior fama fuerit. Quæ alias in immensum crescere solet, non hic vero majora nuntiaverit. Si non vidissem attentius, nec apud me fidem inveniret. Paucis assero, nec majorem temere visam, nec requiri posse majorem.

Ingenti confluxu hominum.

26 Cum eo quem diximus ordine, mutatis interdum ad occurrentes statis in locis aras gestantium vicibus, prona ubique spectantium e fenestris pietate, ardenti geniculantium in plateis foroque religione, mira ubique applaudentis populi frequentia ad nostrum denique templum venissemus; Perillustris ac reverendissimi animum Episcopi rursum movit religio. De sella igitur assurgens sacrum onus humeris excepit, et per aliquot passus ad templi vestibulum detulit adjuncto sibi R. Domino Præposito, in templum alacriter illaturus, nisi gradus minimo scandenti negotium facesserent. Postquam alius ferculo subivit, nostrorum intra ædem pro janua cuneus occurrit, Sacerdotes duo, Magistri et coadjutores universi, pars linteati, palliis pars tecti, ardentibus omnes facibus lustrantes. His ad latera stipantibus sacras Divorum thecas in locum apte paratum deportavimus. Eminebat is templi in medio octonum circiter pedum altitudine, ornatu eleganti. Insigni Martyrum gloriæ ornatus, altitudo circumfusis videndique avidis civibus data. Fabrefactus septi ambitus eidem ad custodiam et decus fuit. In singulis hujus angulis singulæ ardebant faces: in lateribus cerei omnino decem: quo numero et lumine per octo dies continuo Martyrum gloriæ obsecundatum.

in templum illata.

in medio collocata

27 Depositis eo loco Sanctorum corporibus Religiosis omnibus Clerоque uno ab Reliquiarum latere, Excellentissimo Anapii Comite, Magistratu, Nobilibus ab alio considentibus, infinita populi multitudine cetera templi occupante, quam Reverendissimus quidem Episcopus volebat, ægritudine tamen obstante exsequi non poterat, solemnem in ara principe Missam R. S. Petri Decanus fecit; ex odeo cantores praeclare admodum modulati sunt. Decantato Evangelio, per quartam horæ partem (ita cogentibus, quod serius jam esset, temporis angustiis) quorum essent Divorum ea corpora, unde promta, a quo huc missa, quo in honore habenda, diserte dixit Concionator noster. Perfecto Missæ sacrificio, Reverendissimus et Perillustris D. Episcopus tanta Martyrum gloria lætabundus, tanta hominum frequentia impulsus, solemni populum benedictione impertiit, qui hoc die pietatis obsequio Sanctos essent prosecuti: qui porro pergerent aliis septem diebus venerari sacris eorum reliquiis se sistendo, quadraginta dierum indulgentias iis benigne largitus est. Post meridiem etsi populo tabernas aperire venumque dare merces liceret,

Missa etc.

Indulgentiæ ab Episcopo datæ.

liceret, ex Reverendiss. Episcopi voluntate, qui festum eatenus tantum indixerat, feriari tamen omnibus ferme in animo hæsit, clausis passim rerum venalium pergulis; quo factum est, ut frequens etiam Vesperis, quas musice concinuimus, interfuerit civium multitudo.

CAPUT VII.

Cetera pompa, et Octavæ solennitas.

Ignes triumphales.

Duabus post Solis occasum horis, cum ad Litanias ante Martyrum corpora legendas itaremus, altissimæ lignorum strui lætitiæ caussa injectus est ignis. Eam pro templi fronte hunc in modum Senatus erigi mandarat. Stabat ingens arbor humi depacta; ejus fastigium aliquot sensim minuentibus tabulatis, non modico singulorum intervallo cingebatur, his in coronam oppicata pro captu cujusque dolia imposita: infarti etiam fasces et straminis copia. Erupit inde vehemens in cœlum flamma, quæ templi fastigium quamvis altum æquaret, multis extra urbem ab Austro patentibus locis conspicua, publicæ indicium voluptatis. Eodem vespere in ea fori parte, quæ secundum urbis curiam patet, publico etiam impendio, Magistratus mandato, arsit alia lignorum moles dispari arte, eodem gaudii argumento. Et fuerunt variis per civitatem locis addicti Martyribus homines, qui collata symbola insignem etiam struem compositis arte lignis erigerent, et suæ testes lætitiæ flammas esse vellent. E mœnibus eodem tempore rursum ingenti mole et sonitu Divis tormenta plausere. Hunc ea dies sanctis Martyribus gloriosum Reverendissimo D. Episcopo, Nobilissimo Comiti, Amplissimo Senatui, urbi omni, nobis denique perjucundum et utilem exitum sortita est. Si gloriam expendas, qua sacris Divorum pignoribus velificatum fuit ab omnibus; nec temere majorem alibi videris, nec major potuit expectari. Ad omnium lætitiam si aspicias, tot ejus publica privatave argumenta summam fuisse nolentibus exterserint. Quam ingenti mortalium bono hanc in urbem illata sint Sanctorum corpora, Victoris nomen indicio certo fuerit. Quippe ad multiplicem omnibus victoriam ea perpetuo pollebunt, quæ tam eximiam sibi victoriam peperere, tam insigni nobis nomine pollicentur.

Plausus et pietas octiduo continuata.

29 Nec proximis ad hoc diebus quidquam ad gloriam Divis, ad pietatem civibus defuit. Principio quidem a Gymnasii nostri pugilibus in S. Victoris decus varie certatum. Quæ multiplici genere pauxerant, nonnulli carminibus totum porticus parietem prætexerunt: in proscenium alii prodeuntes Martyris laudibus insigni dramate obsecuti sunt: cunctis per eam hebdomadam diebus ad vesperam pars Litanias canendo, pars orando submisse, pro sacris pignoribus Deum Sanctosque sibi in auxilium universi vocavere. Quem eo tempore civium mentibus erga Divos sensum et religionem, divinum injecerat Numen, vires accepit in dies vehementius. Frequens ad reliquias omni die concursus hominum extitit. Is sequentibus præcipue rebus claruit. Postquam aliquamdiu, dum Missæ sacrificium peragitur, pietatem Deo Sanctisque navassent, perpetui hoc instituti fuit, propius ad septa sacrorum corporum accedere,

Ritus venerandi reliquias apud quosdam Belgarum.

tribus vicibus in coronam orando reliquias obire: rosaria certatim porrigere, ut vel exterius sacras contingerent thecas. Tanta vis ambientium interdum visa, ut plures ducentis eodem flexu censeri possent, multis aliquamdiu accessus præcluderetur. Nobilibus, ignobilibus idem ardor, plerisque quotidie obeundi. Eadem frequentia coronis et rosariis sanctorum capsas ossium tangere efflagitantium. Compluribus sæpe horis luteatus Sacerdos reliquiis adstitit, qui hoc in munus contingendi assiduus incumberet. Additus aliquis non raro, qui rosaria capesseret offerentium, redderetque. Enituit eximius in paucis sacrarum Divæ Claræ Virginum ardor,

Clarissarum erga SS. pietas.

cum ipsæ totius monasterii, (quod monialium numero et sanctitate in urbe clarum est) corollas, rosaria, cerei agni thecas ingenti cumulo submiserint, quo tali beneficio potirentur. Non defuit quotidie magnus eorum numerus qui ad aram in templo nostro sacris operati sint, aliorum votis obsequendo. Votivos qui attulerint cereos dederintque ad septa perpetuo arsuros plurimi extiterunt, adeo ut plerumque sex octove ad aram vel hoc tempore pro sacris corporibus luceant. Vario vexatæ morbo mulieres, quod incedere per se non possent, templo se inferri curarunt, et in iis aliquæ per dies non paucos. Quibusdam votum fuit ad octo dies jejunium, ea religione, ut minimum cibi vespere cepisse piaculum videretur. Tantum valet piis in animis erga Divos sensus et veneratio: tantum certa de ipsorum potentia, et in homines favoribus fides.

Dies septimus Translationis;

30 Præcipuum fere pietatis specimen emicuit duobus a Translatione extremis per octavam diebus. Ex his Dominicus multos ad pœnitentiæ sacramentum traxit indulgentiarum ab Reverendiss. Episcopo concessarum fama permovente. Qui eo die templum adfuerint religionis impulsu, eorum numerus prope incredibilis. Toto mane ad meridiem civium, exterorum, densissima reliquias examina obvierunt. In vesperis ea celebritate sacra ædes floruit, quali nunquam antea, omnia hominibus referta erant: continuus ad januam commeantium fluctus aditu frustra tentato videbatur. Diem octavum pari ferme sancta

dies octavus.

ossa venerantium frequentia, cultu a nobis dissimili exegimus. Celebrata sub horam decimam ritu Missa solemni, præclaro musicorum certamine. Post meridiem ad secundam de reliquiis earumque vi et præstantia concio habita, nobili hominum consessu. Vesperis postmodum cantatis, gliscente populi multitudine, placuit supplicatione festum claudere, nobis dumtaxat in pompam prodeuntibus. Eam in sacrario adornaturi stabamus, cum ecce festino accurrit gradu civis ille, cujus conjugem antea diximus cordis trepidatione levatam. Fluebat illi ex oculis lacrymarum vis, hærebant in faucibus verba, captum inde doloris aliquod argumentum: secus tamen omnia vergebant. Lacrymas expresserat gaudium ingens, linguam festinatio ligaverat. Deprompsit

Cor argenteum S. Victori appensum.

ergo recens et ab aurifabro jam receptum ex argento cor nondum perpolito, conjugis votum id esse docuit, receptæ ab S. Victore sanitatis monumentum: magnæ sibi futurum voluptati, si sacræ Divi capsæ donarium istud appendatur. Obsecundatum est hominis pietati. Nos inde supplici agmine templum ingredimur facibus collustrantes. Sacerdotibus quatuor sacrificantium cultu pias thecarum oneribus humeros supponentibus, sumptas ab ara principe reliquias totam introrsum ædem obeundo circumferimus. Non modica nobis in fronte turba, juvenes, honestique cives tedarum lumine Martyrum gloriæ obsequentes; pone longa comitantium series memulat: Litanias in odeo musici modulantur. Ea res apud pias hominum mentes invenit gratiam, vehementem in Divos sensum excivit, siquidem non paucis obortæ tum lacrymæ, pietatis dulcedine animos irrigante. Post

sacra corpora loco sublimi reposita

quam ad aram expleta supplicandi pompa redivimus, sacra demum corpora sursum efferre placuit, editoque in loco statuere ubi in posterum eminus aspectantium oculis paterent. Hi suspiriis et lacrymarum imbribus indultum vehementius. Dolebat nimirum plerisque non mediocriter, quod jam corpore propius ad Divos accedere, venerabundis eorum ossa flexibus obire, rosariis eadem petendi præsidii ergo contingere non liceret. Compositis igitur eo quem diximus loco, sanctis pignoribus, ubi paullum votis preci

busque

busque tota multitudo concessit, in sua quique primis tenebris abierunt.

Epilogus Auctoris. 31 Non parum præclaram divini Numinis providentiam admirari tandem animo insidet, libetque cum regio Propheta exclamare, Immortali Deo amicos insignibus admodum honoribus cumulari. Quid enim ad eximiam horum Martyrum gloriam vehementius facere potuisset, quam ea omnia, quibus hactenus a tantis totque hominibus in eorum translationem certatum est? Visi sunt equidem Insulenses omni opum vi, totaque religione, quod tam ingenti labentium annorum intercapedine, his ad honorem Divis apud mortales defuerat, paucis diebus Perill, ac reverendiss. Episcopo Tornacensi, excellentissimo Anapii Comite, Amplissimoque Senatu annitentibus, compensare velle. Neque sane inficias ire possint ipsimet Sancti, quibus gaudio incredibili fuit hæc pompa, sibi tanta pietate cultuque abunde factum satis; ut forsitan ipsis gloriosius fuerit visum, postquam longo apud homines tempore jacuissent honoris expertes, tanto cultu, tantaque gloria solos in nobili apud Belgas urbe consurgere, quam communibus magno in numero statim ab obitu ad hæc usque tempora honoribus coli. Certum etiam mihi est, jam tum Martyribus nostris a Deo gratissimum accidisse vaticinium, quando huc eorum corpora vehebantur, quod ipse olim per Isaiam suis dixerat: Videbitis et gaudebit cor vestrum, et ossa vestra quasi herba germinabunt. *Isa. 66. 14* Quam enim illi de cœlo suis ossibus collatam ab hominibus gloriam aspectantes lætitia cumulati sunt; tam mirificis in mortales effectibus ipsorum corpora cœperunt efflorescere, iisdem in dies germinatura fecundius, quamdiu eorum in terris veneratio vigebit.

XXIV JANUARII

XXIV JANUARII.

SANCTI QUI IX KAL. FEBR. COLUNTUR.

S. Timotheus, Episcopus Ephesinus, Martyr.
S. Babylas, Episcopus Antiochenus, } Martyres.
S. Urbanus,
S. Prilidianus, } pueri,
S. Epolonius,
S. Felicianus, Episcopus Fulginas, Martyr.
S. Epictetus,
S. Ruppus, } Martyres, in Africa.
S. Publianus,
S. Galæus, Martyr, Carthagine.
S. Mardonius,
S. Musonius, } Martyres, Neocæsareæ.
S. Eugenius,
S. Metellus,
S. Emetrius,
S. Maximus, } Martyres, Romæ.
S. Felicissimus,
S. Helladius Commentariensis, Martyr.
S. Paulus,
S. Pausirion, } Martyres, Cleopatride in Ægypto.
S. Theodotion,
S. Zama, Episcopus Bononiensis in Italia.
S. Babylas,
S. Timotheus, } Martyres, in Sicilia.
S. Agapius,
S. Barsimas, et duo ejus fratres, } Martyres.
S. Artemius, Episcopus Claromontanus in Gallia.
S. Vera,
S. Supporina, } Claromonte in Gallia.
S. Philo Episcopus Calpasius.
S. Philippicus Presbyter.
S. Macedonius Critophagus, anachoreta in Syria.
S. Ephrem, Episcopus Mylasensis in Caria.
S. Eusebia, sive Xene, Virgo, Mylasæ in Caria.
S. Exuperantius, Episcopus Cingulanus in Piceno.
S. Sophias, sive Cadocus, Episcopus Beneventanus in Italia, Martyr.
S. Benignus, Archidiaconus Beneventanus, Martyr.
S. Suranus, Abbas, Martyr, in Italia.
S. Zosimus Cilix, Episcopus Babylonius in Ægypto.
B. Bertrannus, sive Ebertrannus, Abbas S. Quintini in Gallia Belgica.
B. Rainaldus, Ordinis Cruciferorum, in Piceno.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

S. Engelmarus Anachoreta in Bavaria. *Ferrar. Nos superius de eo egimus* XIV *Januarii.*

NOT. 7 S. Leonilla vidua et Martyr. *Carthus. Colon. in Addit. ad Usuard. et MS. Florar. Hæc est mater* SS. Pseusippi, Melasippi, Elasippi, *de qua egimus* XVII *Janu.*

S. Saturninus, S. Marinus, S. Datius, S. Saturus, S. Gaudianus, S. Cœlianus, S. Isabellus, S. Eustasius, S. Memma, S. Vincentia, S. Confermitis, S. Faustacius, S. Agnitus, S. Hermes et alii 22. } Martyres. *Priores XI ita referuntur in MS. Martyrologio* S. *Hieronymi:* et alibi Saturnini, Marini, Dati, Saturi, Sududiani, Celiani, Jabelli, Eustaci, Confermitis, Memmæ, Vincentiæ. *Omnino diversos credidimus ab iis, quos XXI Januarii dedimus. Haud eadem nunc sedet sententia: minimum id pronuntiamus. Non liquere. Eadem certe nomina, nisi quod qui isthic* Gaddianus, *hic* Sududianus, *et in MS. Dungalensi* Gaudianus: Jabellus, *isthic* Zabulus, *et in altero MS.* Servulus *est.* Eustasius *ibidem, Nicomediæ passus dicitur.* Confermitis *ignota nobis.* Memma, *quæ in Hibernico* Mema, *isthic* Mammar *scriptum, nec nobis tunc intellectum. MS. Hibernicum Conventus Dungalensis eosdem ibi et hic adfert, licet confuso ordine, ut infra dicemus; et hic addit, quos ibidem dedimus,* Faustacium et Hermetem cum aliis XXII *itemque* Agnitum. *Si quis diversos arbitretur, ac probet, volentes subscribemus. Aliqui certe affini plane nomenclatura recensentur XXVII Januarii, quos tamen omnino alios reimur. Consule dicta* XXI *Jan.*

S. Anastasii Martyris reliquiarum e Perside translationem *celebrant hoc die Græci, ut ex Menæis et Cythereo patet. De ea egimus ad ejus Acta* XXII *Jan.*

S. Cordula Virgo et Martyr, Romæ. *Ferrarius; qui eam iterum superius retulit, et nos quoque eum secuti* XXIII *Jan.*

S. Theodula, *vel* Eusebia, *aut quocumque appellata est nomine,* mater Sanctorum puerorum Urbani, Prilidiani, et Epolonii, *Sanctis accensetur a quibusdam. Fuit certe, ut ex Actis* S. Babylæ *patet, sanctissima femina; verum ejus in Græcorum tabulis nomen non reperimus.*

S. Paulus Episcopus Mylasensis in Caria, *de quo in fine vitæ* S. Eusebiæ, *hoc ipso die in Sanctorum numerum refertur a quibusdam. Claruit in vita et post mortem miraculis, non tamen aut in Martyrologio Romano, aut in Menæis celebratur.*

Dedicationem *hoc die celebrari ecclesiæ Cathedralis Carthagine Spartaria in Hispania, scribit Ferrarius.*

Gerontius monachus, *quem S. Gregorius lib. 4, dialog. cap.* 26, *testatur divinitus de suo, et aliquot suorum sodalium, obitu præmonitum, memoratur hoc die in MS. quodam, sed satis recenti, Kalendario SS. Ordinis Benedictini, et* Sanctus *appellatur.*

Descensio Deiparæ Virginis Mariæ in templum Toletanum, *de qua in Vita* S. Ildephonsi *XXIII Januarii actum est, celebratur in diœcesi Toletana officio secundæ classis, ut patet ex officiis propriis illius Ecclesiæ: non quod hoc die contigerit, sed quia commodum visum, ut postridie solemnitatis S. Ildephonsi memoria tanti miraculi ageretur. Meminit ejus celebritatis Joannes Marietta lib.* 5, *Hist. SS. Hispan. cap.* 51, *Ferrarius hoc die, et Georgius Colvenerius in Kalendario Mariano, qui alios citat. In diœcesi quoque Conimbricensi celebratur, ritu duplici,* Descensio B. Mariæ Virginis, quæ dicitur De pace, *estque eadem illa Toletana, ut ex Lectionibus patet.*

Felix Odulanus, Episcopus Ossoriensis in Hibernia, *refertur hoc die et* Beatus *appellatur in Menologio Cisterciensi; diciturque, ex MSS. Annalibus Kilkenniensibus, jam olim miraculis clarus extitisse.*

Theobaldus Abbas Eberbacensis, Beatus *appellatur a Chrysostomo Henriquez in Menologio Cisterciensi, refertur que*

referturque hoc die. Laudatur quoque a Cæsario lib. 6, cap. 4 et lib. 5, cap. 17. Non tamen nobis constat, an publicus ei cultus habeatur.

Eustochium, sanctimonialis ordinis Prædicatorum, *Ferrariæ in cœnobio quod Semrusium dicitur, decessit anno* 1508, 24 *Januarii, magna opinione sanctitatis, narrat Seraphinus Razzius in vitis SS. et BB. ord. Prædicat. Silvanus Razzius tom. 1, de feminis sanctitate illustribus, Antonius Balinghemius noster in Ephemeridib. Marianis.*

XVIII Fratres ordinis Minorum, *odio fidei a Turcis trucidati anno* 1541, *memorantur ab Arturo Monsterio hoc die, Francisco Gonzaga parte* 2, *orig. Seraph. Relig. in prov. Austriæ sub finem, Barezzo* 4 *par. Chron. Minor. lib.* 3, *cap.* 34, *et aliis. At nondum vindicati.*

S. Pauli *conversio in quibusdam Kalendariis scripta, ut testatur Michael Monachus in Sanctuario Capuano, quod nimirum sequens dies alia solennitate impeditus usquam sit.*

S. Thyrsus, } Martyres. *Martyrol. Romanum. Citat*
S. Projectus, } *Baronius in Notis Breviarium Toletanum. Ast in modernis Ecclesiæ Toletanæ officiis eorum nulla mentio. Plane suspicamur* Thyrsum *hunc esse, de quo agemus* XXVIII *Januar.* Projectum *vero* Arvernensem, *de quo* XXV *Janu.*

S. Savinianus, } Martyres Trecis, *commemorantur hoc*
S. Fabianus, } *die ab Andrea Saussaio;* Savinianus *in aliis quoque Martyrologiis, Coloniensi, Germanico, Addit. Carthus. ad Usuardum, Maurolyci, et MSS. de iis agemus* XXIX *Janu.*

S. Savina, *sive* Sabina, Virgo, Trecis. *Martyrol MS. monasterii Lætiensis et S. Martini Tornaci. In veteri Breviario Insulensi fit de ea officium trium Lectionum. De ea agemus* XXIX *Januar.*

S. Pusinnæ Virginis Translatio *hoc die consignatur a Canisio et Carthusianis Coloniensibus in Addit. ad Usuard. De ea agemus ad ejus vitam* XXIII *April.*

S. Foranannus Episcopus Scotus, in Belgio. *Camerarius. Celebrant cum nostrates* XXX *April.*

S. Erici Sueciæ Regis et Martyris Translatio *refertur hoc die a Carthusian. Colonien. Canisio, MS. Florario. Vitam dabimus* XVIII *Maii.*

S. Antidii Episcopi Translatio } Vesontione, *hoc die*
Dedicatio Ecclesiæ S. Pauli, } *Martyrologio Gallicano inscripta a Saussaio : testaturque Joannes Jac. Chiffletius Vesontionis par.* 2, *hoc die in vetustis Martyrologiis consignari. De utraque agemus ad vitam* S. Antidii XXV *Junii.*

S. Victoris Martyris Translatio *recolitur Massiliæ hoc die, ut ex propriis Ecclesiæ Massiliensis, et monasterii S. Victoris, officiis patet : natalis* XXI *Julii.*

S. Augustini Episcopi Commemoratio. *Carth. Colon. in Addit. ad Usuardum. Ubi aut quam ob rem instituta, nos latet. De eo agemus fuse* XXVIII *Augusti.*

Sancti Prophetæ Præcursoris Domini Joannis Baptistæ memoria, *ut Menæa Græcorum et Maximus Cythereus tradunt, agitur* juxta sepulchrum; *Constantinopoli, ut conjicit Raderus. De eo agemus* XXIX *Aug.*

S. Bettelinus anachoreta. *Menardus, qui* 9 *Septemb.* Bertelinum *refert, velut diversum : mortuus est, ut ex vita patet, ubi et eum memorabimus* IX *Septemb.*

S. Felicis Episcopi Tubzocensis *martyrium IX Kalend. Februarii* peractum scribitur in Actis MSS. *quæ dabimus* XXIV *Octob.*

S. Anthemius Episcopus Pictavensis, *refertur hoc die a Constantino Ghinio, qui* Atenium *scribit, et* in pace sepultum; *cum alii Martyrem faciant, ut dicemus* III *Dec.*

S. Hermogenis, } Martyrum memoria. *Menæa et Cy-*
S. Mennæ, } *thereus. De his, cum iisdem Menæis et Martyrologio Romano, agemus* X *Dec.*

S. Autberti Episcopi Cameracensis elevatio *hoc die celebratur, ut patet ex Kalendario sancti sepulchri Cameraci, Molano addit. ad Usuard. Canisio, MS. Florario et aliis. Vitam dabimus* XIII *Dec.*

S. Ethernanus Abbas et Episcopus in Scotia. *Ferrarius. Camerarius XXI Decembris eum refert, plures* XXII *Dec.*

S. Simpliciani Martyris Catanensis *testatur Peregrinus Merula aliquas extare Cremonæ reliquias, festumque ejus ac* S. Babylæ *isthic celebrari hoc die. De iis reliquiis agemus infra, ad Acta* S. Babylæ; *ac de* S. Simpliciano *et sociis* XXXI *Dec.*

DE S. TIMOTHEO APOSTOLO, EP. EPHESINO, MART.

§ I. *S. Timothei natalis.*

An. Ch. [illegible] XXIV Januar. *Natalis S. Timothei 24 Janu. apud Latinos.*

Latini plerique (*non tamen, quod existimavit Baronius, omnes, ut mox dicemus*) S. Timothei *natalem XXIV Januarii celebrant. Operæ pretium est ex aliquot Martyrologiis, quæ de eo prædicantur, depromere, quibus reliqua de eo dicenda illustrentur. Vetus ergo Romanum Martyrologium ita habet :* Ephesi Timothei Apostoli. *Eadem in variis MSS. leguntur, quorum quædam Bedæ præferunt nomen, et in nonnullis sub nomine Usuardi editis, in Bellino quoque, Rabano, Adone : ast hic in libello de festivitatibus Apostolorum :* Natalis S. Timothei discipuli B. Pauli Apostoli, qui apud Ephesum a beato Apostolo Episcopus ordinatus, post multos pro Christo agones dormivit. Cujus corpus cum reliquiis B. Andreæ et Lucæ, vicesimo Constantii anno Constantinopolim translatum est. *Eadem habet Beda vulgatus, Notkerus, et MSS. plurima. Martyrologium Romanum :* Natalis S. Timothei discipuli B. Pauli Apostoli, qui ab eodem Ephesi ordinatus Episcopus, post multos pro Christo agones, cum Dianæ immolantes argueret, lapidibus obrutus, paullo post obdormivit in Domino.

22 Janu. apud Græcos.

2 *Græci vero XXII Januarii, quo interemptus est, decus agunt quo, die Menæa.* Sancti Apostoli Timothei, discipuli S. Pauli Apostoli

Amore divinarum Timotheus coronarum,
Fustibus cæsus tinxit terram sanguine.

Ortus hic fuit ex Lystra urbe, patre Gentili, matre Judæa, cui Eunice nomen. Discipulus B. Apostolo Paulo factus, conscriptor divini Evangelii et præco extitit: Joanni quoque præ cæteris a Christo dilecto convixit : atque ab ipso Apostolo Paulo Ephesi Episcopus ordinatus est. Postquam enim (ut Irenæus Lugdunensis Episcopus tradidit, et passim sermone celebratur) Joannes e mari ejectus, Ephesoque redditus est; ac deinde sub Domitiano Principe, in Patmum insulam exul deportatus; Beatus hic Timotheus Ephesinæ Ecclesiæ præfuit. Cum vero idololatriæ diem quemdam festum, quod Καταγώγιον, *id est*, deductionem, appellabant, Ephesi patrio ritu agitarent; idola quidem manu gestantes, et larvis quibusdam aut personis induti, et in his decantantes, atque in viros ac feminas latronum more irruentes, omniaque cædibus miscentes; B. Timotheus tam dirum et atrox facinus intueri non sustinens, stultum eorum errorem arguebat, et ut a tam fœdis factis desisterent hortabatur. Quem impii fustibus contusum e medio sustulerunt. Postmodum autem sacræ ejus reliquiæ Constantinopolim translatæ sunt, et in templo sanctorum Apostolorum collocatæ, ubi solemnis ejus agitur memoria.

3 *Eadem habet Anthologium Græcorum a Clemente VIII approbatum, et Maximus Cythereus. At quod*

(quibus Evangelii scriptor dicatur)

quod conscripsisse Evangelium dicitur, id quidem alibi haud legimus. Citatur apocryphum Nicodemi Evangelium : aliis quoque adscripta olim, quæ ab otiosis composita hominibus erant, de quibus fuse Baronius tom. 1, *ad an.* 44; *at nihil isthic de* Timotheo. *Fortassis* Evangelii conscriptor, *sive* συγγραφεὺς, *dicitur, quod cum Joanne familiariter versatus Ephesi, trium Evangelistarum aliorumque sanctorum virorum de Christi rebus gestis commentarios collegerit, quos dein recognovisse ac digessisse Joannes dicitur.*

et quosdam Latinos.

4 *Eodem XXII die Januarii cum Usuardus, Maurolycus, Galesinius, Canisius, aliique Latinorum referunt; quidam utroque die. Usuardus ista habet :* Natalis S. Timothei discipuli B. Pauli. Hic ab eodem Apostolo Episcopus Epheso ordinatus, post multos pro Christo agones martyrio coronatus est. *Galesinius breviter omnem ejus vitam complexus est* . Ephesi S. Timothei, B. Pauli Apostoli discipuli. Is Lystris in Lycaonia natus, a pueritia in sacris litteris et pietate eruditus; quo tempore Apostolus Paulus eo venit, religionem Christianam coluit; utpote cum matrem Eunicen haberet, mulierem Jesu Christi fidei studio flagrantem. Pervulgata ejus adolescentis virtutum fama, illum sibi comitem peregrinationis et socium laborum Apostolus adjunxit : sicque adjutorem operis in Evangelio Christi eumdem ubique adhibuit. Siquidem hic una cum illo, propagandæ fidei caussa, modo Ephesum, modo Corinthum profectus, Macedoniam etiam, Italiam, atque universam terram, prædicando peragravit. Fuit autem admirabili indole adolescens : pudice et caste perpetuo vixit : prudentia sapientiaque ita præstitit, ut omne ministerium ei Apostolus concrederet; in Macedoniaque curam illorum traderet, qui Evangelium susceperant. Demum Ephesiorum factus Episcopus, dum ab Dianæ cultu populum avocare conatur, Domitiano Imperatore, lapidibus a multitudine pene obrutus, Christianorum ope eo periculo liberatus, ad finitimum montem, qui Pion dicitur, venit, ubi animam Deo reddidit. Ejus corpus Constantinopolim post, Constantino Augusto procurante, translatum est.

Vitæ compendium e Galesinio.

Commemoratio aliis diebus.

5 *Alii aliis diebus ejus memoriam consecrant. Wandelbertus XVI Maii :*

Septima Timothei cum dena nomine lucet,
Veridica Paulus docuit quem voce beatus.

XXII Augusti ista habet pervetustum Rhinaviense MS. Romæ Timothei discipuli S. Pauli, *sed postremæ tres voces videntur a librario adjectæ : colitur alioquin eo die* S. Timothæus *Romanus Martyr. Denique XXVII Septembris MS. Martyrologium S. Hieronymi :* In Epheso Timothei, *hujusne? Ita sensit veteris scriptor Martyrologii, quod in monasteriis Lætiensi et S. Martini Tornaci asservatur, in quo ista leguntur eo die :* Et S. Timothei discipuli Pauli Apostoli, quem idem vas electionis assumens, omnem Ecclesiasticam disciplinam docuit, et per manus impositionem, accommodabilem Ecclesiis fecit. Hic pudicus et virgo permanens, apud Ephesum in monte qui vocatur Pion, cum magno honore sepultus quiescit. *Cur vero accommodabilis Ecclesiis factus dicitur? an quia Episcopus consecratus principio est, nulli certæ Sedi adstrictus, sed ut manus Apostolicum perfectius ubivis exequi posset?*

§ II. *Acta S. Timothei, tempus mortis.*

Polycrates Ephesiorum Episcopus... floruit temporibus Severi Principis, *ut testatur S. Hieronymus lib. de scriptoribus Ecclesiasticis cap.* 45, *ubi nonnulla recitat ex Synodica ejus epistola pro ritu in Asia Ecclesia a S. Joannis Evangelistæ temporibus observato, celebrandi una XIV Paschatis. De eo Sigebertus cap.* 3. Polycrates passionem S. Timothei Apostoli scripsit, et alia multa, *at Baronius in Notis ad Martyrologium, de eo ita prodit.* Passionem Timothei a Polycrate scriptam fuisse auctor est Sigebertus de viris illust. c. 3, sed ignotum id prorsus Eusebio atque Hieronymo, qui agunt de Polycrate. *Verum et alia ab iis prætermissa aliorum auctorum scripta. Photius tamen, cum legisse se Passionem hanc scribat, auctorem nullum nominat. Aubertus Miræus in Bibliotheca Ecclesiastica,* Fit in ea *passione, inquit,* mentio Irenæi Lugdunensis Episcopi : ex quo colligi datur, non posse eam attribui Polycrati, qui Timotheo post Onesimum successit, *at nusquam dicitur immediate successisse Onesimo, qui sub Trajano passus traditur, ut XVI Febru. dicemus. Ipse Miræus Irenæum anno* 10. *Severi (qui erat Christi* 202, *aut* 203, *viginti jam diebus inchoatus) coronatum asserit : S. Hieronymus Polycratem floruisse* temporibus Severi Principis, *ut facile potuerit Irenæi, æqualis sui, commentarium aliquem, imo omnes, legisse.*

Polycrati tribuitur.

Ex variis.

7 *Ipse se Polycratem Auctor vocat : qui sane impostor habendus esset, si alterius nominis honorem sibi falso arrogaret, at scriptum grave est, (quod ad rem attinet, licet stylo humile asserat Photius) estque consentaneum iis quæ ceteri quoque de* Timotheo *tradiderunt. Vincentius Bellovacensis lib.* 10, *cap.* 38, *ex Polycrate Acta quædam Timothei recitat;* quæ stylo suo, *inquit Petrus Halloix noster in Notat. ad cap.* 7, *vitæ S. Polycarpi,* satis clamant se e Græcis esse translata; *atque omnino Polycrati ipse illa tribuit. Ea ex vetustis codicibus monasteriorum S. Maximini, et S. Mariæ de Ripatorio descripsimus, contulimusque cum excusis Agonibus Martyrum, MS. Nicolai Belfortii, et Græca MS. historia martyrii S. Timothei, quæ ipsa fortassis est Polycratis, sed a quopiam post translatas Constantinopolim reliquias recognita, omisso exordio, quo nomen suum Polycrates profitetur; et merito, cum recentior ille scriptor perindum interjecerit de translatis reliquiis, cui proinde præfigere Polycratis nomen non poterat : at suum ipse reticuit, vel ætas librariorumve negligentia abliteravit : vixisse ante Justiniani tempora inde conjectamus, quia templi ab eo conditi non meminit. Metaphrastes martyrium, translationem, templi vel ædificationem vel restaurationem, complexus est.*

unde hic edita

alia Græca

alia a Metaphraste.

8 *His ita constitutis, haud difficile fuerit, quo tempore interemptus sit* S. Timotheus, *definire. Nam si Acta ejus sunt ab ejusdem Sedis Antistite, haud integro post seculo, tradita litteris; quis neget ei potius, viro præsertim erudito, de suorum decessorum rebus gestis et ætate scribenti, fidem esse habendam, quam aliis qui conjectura et non sat solida ratiocinatione nituntur? Metaphrastes subscribere videtur, sed obscurius; ut dubites an non sub Domitiano cæsum scribat. Scribit id diserte Photius in Bibliotheca cod.* 254, *ubi hæc acta testatur se legisse, eaque succincte narrat; atque illud addit de tempore :* Domitianus tunc Romanum imperium tyrannus gerebat. Cum vero sacer Timotheus, quo diximus modo, vitam finisset, et Domitianus e medio esset sublatus, ac Nerva Romani imperii sceptra suscepisset, Theologus Joannes ab exilio liber venit Ephesum, etc. *Atque ita videtur Photius ultimo Domitiani anno, qui erat Christi* 96, *martyrium* S. Timothei *consignare : Polycrates sequenti, Nervæ* 1, *Christi* 97, *MS. Florarium anno Christi* 99, *qui erat Trajani secundus. Octavius Pancirolus in Thesauris absconditis almæ Urbis regione* 2, *eccl.* 7, *occisum fuisse Timotheum scribit, priusquam ab exilio reverteretur S. Joannes, quod imperante Nerva contigit.*

Occisus est sub Nerva

non Domitiano.

9 *Longius recedit Baronius to.* 2, *Annal. ad an. Christi* 109, *num.* 55, *ita scribens :* Quando autem Timotheus martyrio vivendi finem fecerit, ut ei Onesimus fuerit substitutus, ex Ignatii epistola ad Ephesios colligi posse videtur : nam cum de ipso agens hæc addit, Benedictus Deus, qui donavit vobis talem habere Episcopum, haud pridem eum creatum Episcopum Ephesinum significat, *ita Baronius. Ast Halloix noster in Notat. ad cap.* 7, *vitæ S. Polycarpi, ex eadem S. Ignatii epistola contrarium colligit, cum dicat Ignatius*

aut Trajano

EX VARIIS. *nec hoc ex S. Ignatii epistolis deducitur.*

tius : Si enim ego in brevi tempore talem consuetudinem contraxi cum Episcopo vestro, quæ non humana sed spiritualis est; quanto magis vos censeo beatos, qui ab illo dependetis ut Ecclesia a Domino Jesu, et Dominus a Patre suo, ut omnia in unitate consona sint? *quasi dicat : Si ego ex uno congressu, aut exigui temporis consuetudine, tantum percepi fructum, quantum vos reportare necesse est utilitatem, qui tot annis ab eo erudimini? At nec hoc indubitate sequitur : potuisset enim felices illos prædicare, qui deinceps essent ejus virtute et doctrina erudiendi. Denique continuo post Timothei cædem, subrogatum illi esse Onesimum non constat; cum præsertim dicatur S. Joannes, ut ab exilio rediit, aliquamdiu orbatam Pastore Ephesinam Ecclesiam administrasse.*

Libri a S. Dionysio ei dicati,

10 *Quod objici a quoquam posset, libros de divinis nominibus a S. Dionysio Areopagita ad Timotheum, adhuc superstitem, scriptos, ast in iis citari epistolam S. Ignatii ad Romanos datam anno Trajani* **10**, *vel* **11**, *unde consequens sit ante eum annum non esse occisum Timotheum, id prolixe diluit Halloix Quæstione* 3, *in vitam S. Dionysii, quam vitam quæstionesque et notationes integras, nullo verbo addito, transtulit in tomum* 2 *Operum S. Dionysii, a se nuper illustratorum, Balthasar Corderius noster. Constat quidem certe ex ejusdem S. Ignatii epistolis jam ante mortuum fuisse Timotheum. Ergo Baronius suspicatur vel Dionysium libros antea ad Timotheum scriptos recognovisse post ejus atque Ignatii mortem, et illa adjecisse, vel potius alium fuisse Timotheum, ad quem ille missus commentarius. Halloix multis argumentis contendit eumdem hunc nostrum esse* Timotheum, *S. Pauli discipulum : ast illa ex Ignatii epistola, a quopiam imperite et inepte adscripta primum ad marginem, deinde in textum ipsum Dionysii intrusa.*

quibus perperam asserta citatio ex S. Ignatio.

Ejus laudes, et admonitio ex Apocalypsi

11 *Idem ad cap.* 7, *vitæ S. Polycarpi, ostendit ad S. Timotheum pertinere, (quod et nos omnino existimamus) quæ S. Joannes Apocal.* 2 *cap. scribit* : Angelo Ephesi Ecclesiæ scribe : Hæc dicit qui tenet septem stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum : Scio opera tua et laborem et patientiam tuam, et quia non potes sustinere malos : et tentasti eos, qui se dicunt Apostolos esse, et non sunt, et invenisti eos mendaces : et patientiam habes, et sustinuisti propter nomen meum, et non defecisti. Sed habeo adversum te, quod caritatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaque, unde excideris : et age pœnitentiam, et opera prima fac : sin autem, venio tibi, et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris. Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ et ego odi. *Quibus verbis veluti ad imminens martyrium adhortari Timotheum voluisse Joannes videtur. Paulus quoque multo ante, in datis ad ipsummet Timotheum litteris monuerat, ut resuscitaret gratiam Dei etc. nec mirum in viris etiam sanctis intepescere quandoque caritatem, aut zelum remitti, præsertim si minus ex animi sententia pii conatus procedant : sed identidem suscitandus fovendusque, modo pœnitentiæ operibus, modo sacrarum rerum commentatione, modo aliarum exercitatione virtutum, ardor ille animi est.*

Alia de eo scripta.

12 *Mentio fit S. Timothei in Actis S. Irenes V Maii. Agunt de eo omnes Epistolarum S. Pauli interpretes, et Thomas Massutius noster in vita S. Pauli; Petrus quoque de Natalib. lib.* 3, *cap.* 17, *in quo tamen corrigas, quod sub* Nerone *passus dicatur S. Timotheus : scripsit fortassis Petrus* sub Nerva.

§ III. *Translatio reliquiarum S. Timothei.*

Translatio S. Timothei et aliorum recolitur 9 Maii,

I*nscripta est tabulis Ecclesiasticis* S. Timothei, *atque una SS. Andreæ Apostoli et Lucæ Evangelistæ, Translatio IX Maii; quo die Usuardus* : Festivitas B. Andreæ Apostoli, quando sacratissimum ejus corpus, una cum ossibus SS. Lucæ Evangelistæ et Timothei discipuli S. Pauli, sub Constantio Imperatore Constantinopolim translatum est. *Varia exemplaria excusa et MSS. habent*, sub Constantino *id contigisse, de qua re paullo post : quædam nomen Imperatoris non exprimunt. Nonnulla locum indicant, unde singula Constantinopolim allata sunt corpora. Maurolycus* : Idem translatio S. Andreæ Apostoli ex urbe Patrarum, Lucæ Evangelistæ ex Bithynia, et Timothei discipuli ex Epheso, in Byzantium. *Eadem habet Felicius, et Canisius. At Martyrologium Romanum ex Achaia quoque allatas S. Lucæ reliquias narrat, ita enim habet* : Constantinopoli Translatio SS. Andreæ Apostoli, et Lucæ Evangelistæ de Achaia, et Timothei discipuli B. Pauli Apostoli ab Epheso : corpus autem S. Andreæ longo post tempore Amalphim delatum, ibi pio fidelium concursu honoratur; ex cujus sepulchro liquor ad languores curandos jugiter manat. *De loco iterum inferius.*

quæ et natalis dicta,

14 *Quædam Martyrologia hic solius* Timothei *meminerunt; eamque translationem*, Natalem *vocant. Martyrologium MS. S. Hieronymi* : Constantinopoli natalis S. Timothei; *idem habent MSS. monasteriorum S. Martini Tornaci, et S. Maximini Treviris. Ado, Beda vulgatus, MS. S. Lamberti Leodii* : Constantinopoli, natalis S. Timothei, quando ab Epheso ejus sacra ossa delata sunt. *Notkerus* : Constantinopoli Translatio S. Timothei

alibi 8 Maii,

15 *Galesinius pridie, id est, VIII Maii, eam translationem refert* : Constantinopoli, *inquit*, Translatio SS. Andreæ Apostoli, Lucæ Evangelistæ, et Timothei discipuli B. Pauli Apostoli : quæ translatio Constantino Imperatore celebrata est. *Canisius, MS. Florarium, Carthusiani Colonienses, IX Maii eam translationem referunt, iterumque ista habent VII Aprilis* : Translatio S. Timothei Apostoli et Martyris, *addit Florarium* anno salutis 358, *eam contigisse. Theodorus Lector, cujus verba mox dabimus, scribit S. Timothei translationem XXIV Junii factam, SS. Andreæ et Lucæ III Martii. Cur ergo IX Maii omnium simul adscripta Martyrologiis? Indicta tum fortassis celebritas aliqua, ecclesia vel dedicata vel restaurata. Restat ut quando, unde, per quem, quo, allatæ sacræ exuviæ sint, disquiramus.*

et 7 Aprilis.

facta 24 Junii.

16 *Martyrologia, ut diximus, alia* sub Constantino, *alia* sub Constantio; *quædam etiam, ut Coloniense*, sub Constantino juniore, (*quo nomine Constantius significatur*) *anno ejus vigesimo; illam translationem tradunt contigisset S. Hieronymus in Chronica, anno XIX Constantii ista habet* : Reliquiæ Apostoli Timothei Constantinopolim invectæ; *anno vero XX, in editione Marianæ et Pontaci, at Scaligeri XXI.* Constantio Romam ingresso; Andreæ Apostoli et Lucæ Evangelistæ reliquiæ a Constantinopolitanis miro favore susceptæ. *Idem in libro de scriptorib. Eccles. cap.* 7. Sepultus est *Lucas* Constantinopoli, ad quam urbem vigesimo Constantii anno ossa ejus, cum reliquiis Andreæ Apostoli, translata sunt de Achaia. *At variæ editiones habent*, vigesimo Constantini anno, *idemque S. Hieronymus, adversus Vigilantium, in omnibus, quas videre nobis licuit, editionibus* : Sacrilegus fuit Constantinus Imperator, qui sanctas reliquias Andreæ et Lucæ et Timothei transtulit Constantinopolim, apud quas dæmones rugiunt, et inhabitatores Vigilantii illorum se sentire præsentiam confitentur? *Quæ quidem verba convenire non posse Constantio Ariano Baronius pronuntiat, et productis in contrarium testimoniis aliorum scriptorum.* In re autem ambigua, *inquit*, ita animo affectus sum, ut definire controversiam, certamque de ea re ferre sententiam, non præsumam. *At Theodorus Lector lib.* 2 *Collectan.* Imperavit Constantinus Magnus et Christi amans Imperator annos triginta unum, menses decem. Imperavit Constantius filius ejus annos viginti quatuor, dies quinque. Et sub ipso venerunt Constantinopolim

vel sub Constantino Magno.

vel potius sub Constantio.

lim reliquiæ sanctorum Apostolorum Timothei VIII Kal. Julii, Andreæ et Lucæ V Nonas Martii, et collocatæ sunt in magno sanctorum Apostolorum templo, quod sub eo erat dedicatum.

Allatæ reliquiæ Epheso,

17 *Epheso porro allatas S. Timothei reliquias constat. De aliis erit proprius agenti locus, cum eorum Acta Lucæ XVIII Octobris, Andreæ XXX Novembris, dabimus. Lucam quidem in Bithynia mortuum scribit Honorius Augustodunensis, quod suo loco disquiremus. Thebis certe ejus reliquiæ fuerunt, cum eas Constantinopolim deportandas curavit Constantius: quare recte utrasque Lucæ et Andreæ* de Achaia *allatas habet Martyrologium Romanum, et alia. Simeon Metaphrastes in Actis S. Lucæ testatur, et Thebis advectas, et opera S. Artemii gloriosi Ducis ac Martyris; ita enim habet:* Transibat quondam a Sirmio ad Istrum Constantius Constantini Magni filius, sed fratrum tertius: atque ad hanc Istri ripam non longo tempore castra metatus, audivit Barbaros, qui ultra Istrum erant, conflicturos cum Romanorum principatu: et ipse formidans ne quid mali in suo principatu facerent, confestim ad Thraciam ac Byzantium equitavit. Cumque ad regionem Odrysiorum pervenisset, ubi Adrianus Romanorum Imperator extructa civitate sui appellationem loco dedit; accedit ad eum quidam Episcopus, veluti donum quoddam ipsi gratissimum deferens, Andreæ ac Lucæ Christi discipulorum corpora indicans in Achaia esse sepulta. Porro ille et nuntio gavisus est, et Artemium, quo maxime utebatur, et quem sciebat ferviduum amatorem caritatis erga Christum, (attestatur vero divinum hujus amorem certamen ac periculum, temporibus Juliani, propter Christum susceptum) hunc ergo tanto fervore pro pietate spirantem amicum Artemium, ad pretiosorum corporum reductionem confestim emittit. Etenim erat hic Constantius, et in ceteris moderatus et moribus mitis ac modestus, ac magno admodum circa ecclesiarum ædificationem amore occupatus: unde etiam ad patris sui civitatem, circa illius sepulcrum, veluti reddens patri honorem, templum ab ipsis fundamentis maximum ædificat; in quo etiam, ubi Artemius sacrorum Apostolorum reliquias ex Achaia retulisset, in ipso divino altari sacra mensa reposuit: Andreæ quidem e civitate Patræorum, Lucæ autem ex Thebis Bœotiæ translatis corporibus. Ac brevi tempore intermedio etiam Timotheum, qui in choro discipulorum Christi, velut perspicua quædam stella, splenduerat, ex Epheso refert Ioniæ, ministro quoque rursum ad hoc usus Artemio. Sed habuit et ipsum sacræ mensæ ambitus; veluti reddentem debitum quoddam pietatis suis auxiliatoribus. Verum Timotheus quidem hujusmodi habuit corporis reductionem.

aliorum ex Achaia,

jubente Constantio,

Constantinopolim,

18 *Eamdem historiam, paullo enucleatius, aut ejus certe partem, idem narrat Metaphrastes in Actis S. Artemii 20 Octobris:* Cum autem, *inquit*, audivisset, quod Barbari, qui agebant trans Danubium, essent ducturi exercitum contra Imperium Romanorum, Sirmio profectus transiit Danubium. Cum autem longo tempore ibi fuisset ad ipsam ripam, et rursus intellexisset Barbaros non esse se loco moturos, profectus est in Thraciam. Postquam vero fuit apud Odrysos, ubi Adrianus constructa civitate, et loco suam reliquit appellationem; audivit a quodam Episcopo, quod corpora Christi Apostolorum Andreæ et Lucæ sepulta erant in Achaia, Andreæ quidem Patris, Lucæ autem Thebis Bœotiæ. Postquam autem Imperator hæc audivit Constantius, propter id est lætatus, et magna voce clamavit, et iis, qui aderant, dixit: Vocate mihi carum Artemium. Cum is autem quamprimum venisset, Gratulor tibi, inquit, virorum omnium religiosissime et una tecum lætor. Ille vero illi dixit: Mihi perpetuo læteris, o Imperator, nec te unquam aliquid molestum comprehendat. Imperator autem: Quærisne aliquid, o amice virum optime,

per S. Artemium Ducem,

gratius ac jucundius inventione corporum Christi Apostolorum? Magnus vero Artemius: Quisnam aut undenam, inquit, o Domine, est is, qui hunc hodie thesaurum aperuit? Constantius autem, Achaiæ, inquit, Episcopus, qui nunc præsidet Patris. Sed abi, o virorum amicorum optime, et ea quamprimum exporta Constantinopolim. Hæc cum ab Imperatore magnus audisset Artemius, recta ivit ad Apostolos, eorum sanctas allaturus reliquias. Quas quidem cum valde admirabiliter exportasset, in templo, quod ab ipso Constantio extructum est a fundamentis, in nomine Apostolorum, prope sepulchrum patris, eas deposuit. Ei autem in præmium ministerii dedit Imperator, rogantibus Episcopis, munus rectionis Ægypti.

Ex variis

19 *Hæc Metaphrastes. Eam autem fuisse unam de caussis, ob quas Julianus Apostata S. Artemio necem intulit, scribit Nicephorus lib. 10, cap. 11.* Artemium, *inquit*, generosum pietatis propugnatorem, Ducem et Augustalem Antiochiæ per seipsum torsit, (qui et sub Constantio ductor extiterat copiarum quæ erant in Ægypto;) re vera quidem, quia divino zelo succensus, multa idolorum fana dejecerat atque everterat, Constantio subserviens: et quia divinorum Apostolorum ossa Andreæ, Lucæ, et Timothei, Patris Achaiæ et Epheso, Constantinopolim transtulerat; obtentu vero et prætextu; quod Gallo ejus fratri necem esset machinatus.

qui ideo martyrium post subiit

20 *Collocatæ sunt sacræ reliquiæ in templo sanctorum Apostolorum Constantinopoli, ut Metaphrastes locis jam citatis, et infra in ipsis S. Timothei Actis scribit, atque Græca Acta manu exarata ita habent:* Translatum deinde est in regiam urbem Constantinopolim, et positum in sanctissimo magno Apostolio, sive sanctorum Apostolorum æde: ubi etiamnum repositæ asservantur sanctæ ejus reliquiæ sub sacra mensa, cum reliquiis SS. Andreæ et Lucæ Apostolorum. *Theodorus Lector supra citatus depositas scribit* ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐγκαινισθέντι μεγάλῳ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, in magno templo sanctorum Apostolorum, ab ipso innovato, *vel* dedicato. *At Socrates lib. 1, cap. 12, scribit Constantinum Magnum duas condidisse Constantinopoli ecclesias,* alteram εἰρήνης, Pacem, alteram sanctorum Apostolorum, cognominatam, *et cap. 26*, quam *Apostolorum ecclesiam* ideo ædificavit, ne Imperatores et Sacerdotes Apostolicis reliquiis aliquando destituerentur. *Describitur magnificum illud templum lib. 4, vitæ Constantini cap. 58, 59, 60, ubi id struxisse Constantinus dicitur,* ut æternitati commendaret apud omnes sanctorum Salvatoris nostri Apostolorum memoriam. *Sed cum innuat isthic Eusebius, non sibi sub finem vitæ Constantini perfectum; aliquam fortassis partem Constantius adjecit, aut certe ornamenta quæpiam. Sed quod Metaphrastes a fundamentis a Constantio conditum scribit, haudquaquam de tota saltem mole probabile videtur.*

collocatæ in templo Apostolorum,

ædificato a Constantino

21 *Illud deinde templum Justinianus Imperator ducentis post annis instauravit, sacrasque has reliquias honorificentius recondidit. Ejus rei quoniam Græcus auctor non meminit, qui tamen priorem translationem non reticuit, argumento est, ut supra indicavimus, eum ante Justiniani ætatem vixisse. Procopius lib. 1, de ædificiis Justiniani, rem gestam ita describit:* Erat quædam ab antiquo Apostolorum ecclesia Byzantii, spatio temporis jam labefactata, ac ruinam minitans. Eam dejiciens totam Justinianus Imperator, non tam restaurare studuit, quam multo amplitudine et elegantia præstantiorem erigere. Ita vero consilium hoc suum exécutus est..... *ædificii figuram describit*..... postquam venerabile hoc ædificium consummatum fuit, manifesti omnibus facti sunt Apostoli, veluti exultantes ac gloriantes eo quem Imperator illis impendebat, honore. Corpora igitur Apostolorum Andreæ, Lucæ, et Timothei, quæ prius occulta planeque

quod a Justiniano postea funditus restauratum.

Ex variis.

planeque ignota erant, omnibus tunc conspicua facta sunt; ipsis, ut opinor, non respuentibus Imperatoris fidem, sed palam ei concedentibus, ut ipsos videret, ad eos accederet, et, quæ inde redundabat, utilitate ac securitate frueretur. Innotuere autem hoc modo: Constantius Imperator hanc ecclesiam honori et nomini Apostolorum ædificarat; isthic sibi et secuturis deinceps Augustis, viris juxta ac feminis, sepulturam constituens: quod usque ad hoc tempus observatur. Et Constantini quidem patris spectabatur tumulus: Apostolorum autem ibidem recondita esse corpora nullo prodebatur indicio, neque locus erat ullus, qui tam pretiosum pignus continere videretur. Sed cum Justinianus templum illud ædificaret, et latomi pavimentum omne perfoderent everterentque, ne quid inornatum relinqueretur, tres isthic ligneas capsas neglectas reperiunt, atque ex inscriptis litteris intelligunt Andreæ, Lucæ, Timothei Apostolorum isthic corpora esse: quæ magna cum voluptate Imperator et Christiani omnes viderunt, rursumque ea terræ committentes absconderunt; non inaccessum aut ignobilem relinquentes locum; sed et corporibus quoque Apostolorum jam vacuum, religiosum esse constituerunt. Ipsi vero Apostoli exhibitum sibi ab Imperatore honorem quodammodo remunerati sunt: idque in præsenti perspicue ostendunt; cum Imperatore religionibus intento, non deserit divinum numen res humanas, sed adesse et immorari humanæ gaudet conversationi. *Hæc Procopius; quæ multo contractiora sunt in editione Francisci Craneveldii. De eadem templi restauratione, et reliquiarum translatione, agit infra Metaphrastes, et in S. Lucæ Actis citatis, ubi theca argentea condita a Justiniano sacra corpora scribit.*

quando repertæ reliquiæ,

honorifice recondita sunt.

Aliquæ Romæ servantur

Mindæ in Saxonia

22 *Quid deinceps SS. Andreæ et Lucæ corporibus factum sit, suis locis disquiremus. Octavius Pancirolus in Thesauris absconditis almæ Urbis, reg. 2, eccles. 7, testatur aliquas* S. Timothei *reliquias in ecclesia S. Joannis in Fonte, Romæ asservari. Mindæ ad Visurgim in inferiore Saxonia celebratur festo novem Lectionum V Martii,* Adventus reliquiarum S. Timothei Apostoli, *quæ autem eæ fuerunt reliquiæ, nusquam indicatur.*

ACTA

auctore Polycrate Episcopo Ephesino, ex aliquot veteribus Ms.

a Præfatio auctoris

a Martyrium S. Timothei, discipuli quidem S. Pauli Apostoli, primi autem Patriarchæ constituti Ephesiorum Metropolis, Asiæ et Phrygiæ, Pamphyliæ, Ponti, et Galatiæ, atque omnibus in Catholica pace degentibus compresbyteris, Ego omnium vestrum minimus Polycrates, sicut ipsi qui viderunt et nobis tradiderunt, et nos statim secuti suscepimus, in ædificationem innotescere justum duximus. Pax et salus in Christo Fratribus.

b *c* *Lucœ in SS. vitœ scriptœ*

2 *b* Multi multas historias et vitas, mores etiam et conversationes, ac fines Deo amabilium et sanctorum virorum conscripserunt: quibus *c* eorum notitiam posteris commendaverunt. Quapropter non extra justum et nos tale quid existimantes, memoriæ tradere vitam et conversationem, ac transitum sancti Apostoli et primi Patriarchæ Ephesiorum magnæ Metropolis Timothei festinavimus.

S. Timothei patria et parentes. *d* *e*

3 Nam beatissimus ille, sicut etiam ex constitutis a Luca sancto Evangelista catholicis Actibus cognovimus, erat natione patris Gentilis, matris vero Judææ fidelis, ortus civitate Lystris, quæ est una *d* Lycaoniæ præfecturæ, doctus autem a magno Dei cultore Paulo Apostolo, et multa ab eo testificatus comperegrinus nihilominus ejus factus, et compatiens in Evangelio Christi, et valde commodum illi *e* seipsum præbens, devenit cum eo ad splendidissimam Ephesiorum Metropolim: a quo et episcopatum primus Apostolicæ Sedis ipsius splendidæ Metropolis consecutus est; regnante in Romanorum civitate Nerone, *f* procurante autem Asiam Maximo. Ubi siquidem in doctrinis et miraculorum ostensionibus, sanitates et conversationes superascendentes humanas cogitationes peregit. Quæ unusquisque *g* indifferenter in ipsum dictis, in sanctorum Apostolorum nostrorum Actibus potest discere.

Creatur Episcopus Ephesinus: *f* *clarus miraculis* *g* *auditor S. Joannis Evangelistæ*

4 Nos autem ostendere dignum ducimus, quia ipse sanctissimus Apostolus et Patriarcha Timotheus, non tantum beatissimi Pauli Apostoli, sed et gloriosi Theologi Joannis, qui supra pectus recubuit magni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, visor et auditor factus est. Nerone autem Principes Apostolorum Petrum et Paulum martyrio male tractante, gloriosis etiam eorum discipulis differenter finitis; convenit Joannem magnum Theologum adesse splendidæ Metropoli, scaturientem de naufragio, sicut volentes discere ex his quæ ab *h* Irenæo Lugdunensi Episcopo, de eodem excellentissimo Joanne, conscripta sunt, valent nosse: quando etiam et qui secuti fuerunt discipulos Domini nostri Jesu Christi, apud se passim constituta, differentibus linguis conscripta, de factis miraculis a Domino nostro Jesu Christo, nescientes ordinatim componere, convenientes ad Ephesiorum urbem, secundum communem sententiam, Joanni favorabili Theologo obtulerunt. Qui omnia considerans, *i* et ex his gaudenter motus, quæ ab ipsis dicta sunt in tribus evangeliis, constituit secundum ordinem, Matthæi videlicet, Marci, et Lucæ, eorumque nominationes conscripsit, et singulas singulis Evangeliis superposuit. Inveniens autem eos dispensationes humanitatis narrantes, quæ de divino pectore hauserat et ab illis dicta non fuerant, ipse pleniter narrat, supplens et quæ minus ab eis dicta sunt in capitulis divina miracula. Unde tali constituto nullius hominis cogitationibus ante aborsa, sacra scilicet Evangelio superposuit nomen suum.

h *S. Joannes collecta de Christi rebus gestis scripta ordinat.* *i* *suum addit Evangelium*

5 Sequenti denique tempore Domitiano imperante Romæ civitati post Neronem, *k* et qui medio tempore imperarunt, irruentibus in Sanctum obtrectationibus; proinde multoties dictus Theologus Apostolus Joannes, de Ephesiorum splendida urbe ab ipso exul factus est, et in Patmos insula (quæ una Cycladum est insularum) habitare præceptus. Isto autem in his existente, et episcopatum Ephesiorum Metropolis sancto et sæpedicto sanctissimo Timotheo dispensante, reliquiæ primæ idololatriæ in his qui tunc ipsam inhabitabant remanserant, quædam nefanda scilicet, quæ vocabant *l* Catagogiorum (sic enim ipsi vocabant) festivitatem, et in diebus quibusdam eam perficiebant: *m* prætexta autem seipsos circumponentes, et ut cognosci nequirent fascialibus velantes facies, et *n* rhopala et imagines simulacrorum portantes, ac cantica *o* ludicra quædam clamantes, superinsiliebant inordinabiliter liberas et venerabiles mulieres, homicidia etiam et alia plura illicita et nefanda operantes, et multum sanguinem effundentes in designatis locis civitatis. Et hæc quasi necessaria ad profectum animæ agentes, non desinebant, frequentissime ipsos devocante sanctissimo tunc Archiepiscopante Timotheo.

k *relegatur in Patmum.* *Festa impuras Catagogiorum* *l* *m* *n* *o* *reprehendens Timotheus,*

6 Non prævalente autem illo doctrinis talem eorum insaniam prohibere, in die hujuscemodi eorum abominabilis festivitatis transcurrens Sanctus in *p* medium porticus, hortabatur illos dicens: Viri Ephesii nolite idololatriæ insanire: sed agnoscite illum plane qui est Deus. Operarii autem diaboli indignantes in doctrina ejus, ipsis, quos prædiximus, superportati *q* palis et lapidibus usi, justum interfecerunt. Servi vero Dei adhuc spirantem eum repausaverunt in monte ipsi splendidæ civitati adjacente, *r* in interioribus partibus; et ibi cum pace sanctum spiritum Deo

p *occiditur a Gentilibus* *q* *r*

Deo reddidit. Accipientes vero ejus sacratissimum corpus, reposuerunt illud in loco vocato *s* Pioni : in quo nunc existit sanctissimum ejus martyrium.

s sepelitur.

t

7 *t* Domitiano etenim Imperatore vitam demoliente, imperium Nerva accepit, qui divinum Apostolum et Evangelistam Joannem revocavit. Isque rediens et superstans Ephesiorum ipsi splendidæ Metropoli, inveniens etiam secundum prædictum modum finivisse vitam sanctissimum Timotheum, per eorum postulationem, qui tunc inventi sunt sacrorum Principes, præsulatum Apostolici throni suscepit : qui et sufficit, moderans ipsam magnæ Metropolis sacratissimam Sedem, usque ad Trajani imperium.

Ephesiorum Ecclesiam rexit aliquamdiu Joannes.

8 Finivit autem sanctus et gloriosus Apostolus et Patriarcha Martyr Christi Timotheus in nefanda festivitate eorum, quam vocabant Catagogiorum, quæ est secundum Asianos quidem mensis quarti die tricesima, secundum autem Romanos mensis Januarii, vicesima secunda die; regnante in Romanorum civitate prædicto Nerva, procurante autem Asiam Peregrino, apud nos vero regnante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et gloria in secula seculorum, Amen.

Quando occisus S. Timotheus.

a *Abest hæc Præfatio a MS. Græco.* b *Græce* Scimus multos polyhistoras viros, illustres vitas et mores *etc.* c *Græce* sui ipsorum d *Alii in Isauria, quæ Lycaoniæ confinis, locant.* e *Al.* servitium. f *MS. Belfort* proconsulante, *et rursum infra*

g *MS. Rupat* de differenter, *forte* in differenter.

h *Agit de scripto a S. Joanne Evangelio S. Irenæus lib.* 3, *contra hæreses cap.* 1 *et* 11. i *MS. Belf.* et exigens gaudentes motus. *MS. S. Max.* discernens differentiae modos, qui *etc.*

k *MS. S. Max.* per mediatorem imperatoris *MS. Belf.* et per medium imperantium. *a cæde* Neronis *an. Christi* 68. 10 *Jun. ad* Domitiani *imperium an. Chr.* 81, 13 *Sept. imperarunt* Galba, Vitellius, Otho, Vespasianus, Titus.

l *Latina quædam MSS. habent* Cithagiorum, *alia* Catagarum. *Hujus festi solemnitatem ex his Actis describit Photius loco cit. Multa Martyrologia habent Dianæ celebritatem eam fuisse.*

m *MS. S. Max.* præterea. *MS. Græc.* [illegible] indecora integumenta, insignia. n *Est* [illegible], clava, fustis. *MS. Belf.* ettose ropala. o *MS. S. Max.* lurida. p *Græc.* in medium viam, quæ porticus dicitur. q *Forte* rhopalis, *ut ante.* r *MS. Belf.* ultraprotis partibus. *Græc.* in partibus juxta portum sitis.

s *MS. Belf.* Pionio.

t *In Græco adduntur, quæ supra de translatione retulimus.*

ALIA VITA

Auctore Simeone Metaphraste.

CAPUT I.

S. Timotheus S. Pauli discipulus et comes.

S. Timothei patria, et parentes.

Magnum Timotheum tulit quidem Lycaonia, aluit autem et instituit, quæ olim inter civitates fuit inclyta, Lystra; non tantum sibi placens de ubertate et abundantia rerum necessariarum, quantum de hac planta longe suavissima, et de iis quæ in eo efflorent, virtutis ornamentis : etsi ne puras quidem et synceras generis habuerit radices; sed ex spinis quoque infidelitatis plurimum habuerit admixtum. Nam erat quidem ei avia *a* Lois, mulier pia, et quæ revera curam gerebat virtutis; mater Eunicea, quæ et Judæis quidem olim fuerat insita in pietatem, et in integris virtutum hortis revera floruerat. Pater autem Gentilis, et in Gentilium rebus maxime insignis, veluti quoddam in frumento lolium, nempe honesto et præclaro Timothei genere, et rosis spina adnatus, et vitio tantum insignis, quantum fuit illius filius pietate clarus et virtute incomparabilis.

a

Eum etiam a S. Paulo cum avia et matre Act. 14.

2 Cum esset autem adhuc infans Timotheus, et a matre Eunica institueretur, Gentilium et Judæorum errorem simul ex æquo declinavit : et tunc accedit ad Paulum, præclaram Ecclesiæ tubam, simul cum Barnaba Christi discipulo et Apostolo, sicut divinus Lucas dicit in Actis, cum is venisset in Lycaoniam, quæ est finitima quidem Iconio et Derbæ, ex Pauli vero adventu magnum erat consecuta miraculum, et claudum ab ipso ortu [illegible] admirabile spectaculum) san[illegible] in effectum il[illegible] præsentia,

Ex Metaphraste.

et pedibus suis absque molestia, et secure utentem. Qui quidem eos, qui erant in civitate, in tantam adduxit admirationem, ut esset eis id quod factum fuerat, supra fidem, et suos deos existimarent forma hominibus assimilatos obire civitatem, et eorum esse opus claudi curationem. Postquam autem, quisnam esset, cognoverunt, et quo Dei vivi esset potius Apostolus, et horum, qui falso dicuntur, deorum adversarius, ad hoc ipsum missus, ut ab eorum errore liberarentur homines, et quod prædicat Deum, qui non solum potest corrigere tales corporum mutilationes, sed etiam suscitare mortuos; multi ab errore deficientes accesserunt ad pietatem. Opus illius miraculi, fuerunt etiam hujus admirabilis discipuli et Apostoli parentes, quæ magno studio et liberalitate Paulum domi suæ acceperunt : et pietatis quidem lucem ab eo habuerunt, pium autem et Dei amantem Timotheum, veluti vicissim reddiderunt, qui erat adhuc juvenis et tener, et aptus ad suscipienda semina pietatis, quod quidem licet apertius discere ex libro Actuum Apostolorum. Nam cum Paulus, inquit, obiret Lystram et Derben, erat illic discipulus quidam, nomine Timotheus, filius mulieris Judææ fidelis, patris autem Gentilis. Huic testimonium bonum reddebant, qui in Lystris erant et Iconio fratres. Act. 16. 1

3 Cum sic ergo Paulo traditus fuisset Timotheus, Patri spiritali filius magis proprius, quam ejus qui erat pater secundum carnem, et ex civitate una esset excessurus, ab eo circumciditur propter quosdam Judæos, quibus plena erat civitas, et omnia circumcirca : quoniam omnes sciebant illum esse natum patre Gentili. Atque civitates quidem obibat Paulus seminans prædicationem, veritatemque annuntians, et omnes spiritu regenerans. Eum autem consequebatur sicut stella solem Timotheus : deductus quidem a parentibus, eorum autem cor non obscure sancians propter separationem. Quidni enim, cum essent parentes talis filii, et qui scatebat tam suavi flore virtutis? Ipse vero ex eorum sejunctione nihil visus est affici, sed quodammodo Pauli desiderio contegere suam in parentes affectionem, et ostendere id naturali necessitate longe esse valentius. Hinc in litterarum disciplina ab illo instituitur, fitque ei contubernalis, et omnino simul cum eo vivebat. Deinde ejus quoque Diaconus constituitur, et ad apostolatum confirmatur, periculorum atque laborum effectus socius, et nihil omnino impeditus ab ætatis teneritudine, quo minus resisteret laboribus, sed generosam inducens voluntatem, quæ ætate plus poterat; adeo ut boni ejus animi et piorum operum testem ipsum habuerit magistrum, sic dicentem : Videte, ne quis ipsum contemnat. Opus enim Domini operatur, sicut ego. 1 Cor. 16. 10

Ibid. v. 3. ab eo circumciditur

fit ejus comes

ab eo [illegible]

fit Diaconus

4 Cum autem ad tantam pervenisset virtutem, et tantum eis testem adhibuisset, non hic solum, sed etiam in multis aliis locis. Nam modo quidem, inquit, scribens ad Corinthios Paulus; Misi ad vos Timotheum fratrem meum, qui est filius meus dilectus et fidelis in Domino, qui vobis in memoriam rediget vias meas in Christo, et rursus : Si venerit Timotheus, videte ut sine metu sit apud vos. Modo autem ad Philippenses quoque scribens, adsciscit socium inscriptionis : Paulus et Timotheus servi Jesu Christi. Et deinceps consequenter in epistola : Spero autem in Domino me Timotheum cito ad vos missurum, ut et ego bono animo sim, cognitis quæ circa vos sunt. Neminem enim habeo tam unanimem, qui sincere pro vobis sit sollicitus. His vero congruentia scribit etiam ad Thessalonicenses : Paulus et Timotheus servi Jesu Christi, cum hic quoque honorans societate inscriptionis : Misi ad vos Timotheum fratrem nostrum et ministrum Dei, et cooperatorem in Evangelio Jesu Christi, ad confirmandos vos et exhortandos pro fide vestra, et nemo moveatur in istis afflictionibus. Et alibi : Probationem autem ejus cognoscitis,

ab eodem sæpe laudatur

1 Cor. 4. 17

1 Cor. 16. 10

Phil. 1. 1 et 2. 19

1 et 2 Th. 1

1 Th. 3. 2

Phil. 2. 22.

Ex Metaphraste.

Coloss. 1. 1.

cognoscitis, quod sicut filius patri mecum serviit in Evangelio; illos quoque assumens veluti testes virtutis Timothei. Deinde vero etiam ad Colossenses : Paulus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, et Timotheus frater.

a *Miramur duas has sanctas feminas, Loidem et Eunicen, nec in Græcorum, nec in Latinorum Fastis reperiri.*

CAPUT II.

S. Timothei zelus, martyrium. S. Joannis exilium.

refrenatur ejus fervor.

Porro autem cum a præceptore tantum ferret testimonium, et modo quidem filius in Domino fidelis et dilectus; modo autem ejus frater et Evangelii cooperator vocari dignus haberetur; et susque deque tot et tam magna consequeretur encomia; tamen ne sic quidem sibi ipsi confidere et non timere poterat : sed tam accurate vivebat, et tam diligenter se exercebat, et tam acriter se affligebat, ut eum etiam exhortaretur Præceptor, suadens discipulo, ne aquam amplius biberet, sed vino modico uteretur : Propter stomachum tuum, inquit, et frequentes tuas infirmitates.

1. Tim. 5. 23.

ejus zelus et labores.

6 Sed quamvis sic laboraret ejus corpus continua infirmitate, et haberet dejectam stomachi facultatem, generosus resplendebat animus. Non poterat enim corporis infirmitas deprimere tam generosum animum : sed celeri zeli penna omnem in partem pervolabat, et modo quidem Ephesum, modo vero Corinthum illius linguæ Sirenes demulcebant. Macedoniam quoque sæpe et Italiam et universam terram cum Præceptore complectebatur prædicatione. Quid autem dixeris, quam multos cupiditatibus a ratione maxime alienis et absurdis servientes, ab hoc gravi liberavit ministerio? Recte novit, quod dico, is qui ejus qui Corinthi est fornicatus non ignoravit delictum. Erat enim divinus Timotheus non ad intelligendum solum acutissimus, sed ad dicendum etiam promptissimus, et ad facundia egregie utendum dexterrimus, et in divinis exponendis jucundissimus, et ad Ecclesiam componendam et custodiendam vel maxime idoneus. Nam et copiosiorem consecutus est gratiam, et doctrinæ fontibus usus est duplicibus; non Pauli solummodo admirabili lyra Spiritus se oblectans, sed etiam versans cum Joanne eximie dilecto discipulo, et ab eo præfectus administrationi Sedis Ephesiorum, cum ab eo audiisset et didicisset, quæ ille rursus a bono Spiritu.

versatur cum S. Joanne Apostolo.

S. Joannes naufragus,

7 Nam cum Nero, qui male ad imperium, male (o justitia et Dei tolerantia!) accesserat, fine martyrii Principes Apostolorum, Petrum, inquam, et Paulum, subjecisset, et alii qui cum ipsis erant discipuli se alio convertissent, accidit ut hic magnus Evangelista et Theologus Ephesi consisteret, a tempestate et naufragio ejectus, ut et referunt quæ ab Irenæo Lugdunensi scripta sunt, et fama tradit. Ex discipulis autem ii, qui secuti sunt alios Evangelistas et Apostolos, ea quæ ab illis diversa lingua composita fuerant, (nondum enim unius vocis sermone usi fuerant) cum ad Ephesiorum civitatem detulissent, ei tradunt. Illum vero, ut etiam videtur Eusebio Pamphili hæc tractanti, aiunt ea quidem, quæ scripta fuerant, admisisse, de eorum veritate ferendo testimonium : animadvertisse autem in eis solam restare narrationem de iis quæ in primis et in principio prædicationis a Christo facta fuerant. Et vera quidem est oratio. Invenies enim, si diligenter consideraveris, tres Evangelistas ea solum conscripsisse, quæ uno anno a Servatore gesta sunt, postquam Joannes Baptista fuit conjectus in carcerem, idque eos recte significare in principio suæ historiæ. Nam post jejunium Christi quadraginta dierum, et eam quæ in ipso fuit tentationem, Matthæus quidem significat

I. 3. Lond. liber c. 1. et 11.

scribit Evangelium,

Matth. 4. 12.

tempus suæ scriptionis, dicens Cum autem audivisset, quod Joannes erat traditus, a Judæa recessit in Galilæam. Lucas quoque priusquam inciperet narrare facta Jesu, similiter ostendit, dicens, quod adjiciens Herodes iis quæ fecerat, inclusit Joannem in custodia. Propterea ergo dicunt, Joannem Apostolum rogatum, tempus quod fuit silentio præteritum a prioribus Evangelistis, et quæ in eo facta fuerant a Servatore, ea autem sunt quæ facta sunt antequam Baptista in carcerem conjiceretur, in suo tradidisse Evangelio, etsi prius non scripta usus esset prædicatione, et hoc ipsum significasse, partim quidem dicendo, Hoc principium fecit signorum Jesus, partim autem faciendo mentionem Baptistæ inter actiones Jesu, ut qui tunc adhuc baptizaret in Ænon prope Salim. Præterea vero hoc ostendit apertius, dicens : Nondum enim erat Joannes conjectus in carcerem. Ex his ergo aperte ostendit, Theologum ea in suo Evangelio tradere, quæ a Christo facta sunt, Joanne nondum conjecto in carcerem : reliquos autem tres Evangelistas meminisse eorum, quæ facta sunt, postquam Joannes fuisset conjectus in vincula. Quæ qui attenderit, non amplius ei videbuntur discrepare Evangelia; quod id quidem quod est secundum Joannem primas Christi continet actiones, reliqua autem, historiam quæ facta est in ipso fine Christi. Merito ergo carnis quidem Servatoris nostri genealogiam, ut quæ a Matthæo et Luca prius scripta fuisset, Joannes silentio præteriit : a Theologia autem incipit, ut quæ ei, utpote præstantiori, fuisset a bono Spiritu conservata. Et sic quidem Eusebius de Joanne et aliis narrat Evangelistis.

Luc. 3. 20. *et ab aliis omissa narrat.*

Joan. 2. 11.

cap. 3. 23

et 24

exsulat in Patmo.

8 Fieri ergo non poterat, ut ipsius veritatis, Christi, inquam, verba exciderent, qui discipulis suis dixit : In mundo afflictionem habebitis. Neque ergo exciderunt, sed uterque multas subiit molestias. Cum enim Domitianus per magnam vim sceleris tunc invasisset imperium, condemnatur hic quoque habitare, unam ex Cycladibus. Domitianus, inquam, cui post Neronem et eos qui intercedunt mandatum fuit imperium; et autem improbitate nihilo fuit inferior, sed semper ad ipsum respiciebat, aut etiam sceleribus et flagitiis superabat, et structis in alios calumniis tam libenter aures accommodabat, quam suis ipsius laudibus : siquidem tantum valuit assentatio, ut etiam Domitianum laude aliqua impertiret et celebraret. Illius ergo ad facile audiendas calumnias propensio, Joannem condemnat, ut relegetur in Patmon. Sic enim nominata est insula, in Patmon. Sic enim nominata est insula, in quam fuit relegatus. Quem quidem in locum cum per ignominiam relegatus fuisset venerandus Joannes, Timotheus *a* ejus loco suscepit episcopatum Ephesiorum : quanquam nec ipsum quoque in Sede longo tempore vivere permisit inimicus.

Joan. 16. 33.

a

Catagogia reprehendens Timotheus.

9 Erat enim quidam dies festus apud Ephesios, qui ab eis vocabatur Catagogium : in eo ergo et clavas tollentes, et simulacra in manibus tenentes, et sibi quasdam imponentes personas, et insigniores partes civitatis impudenter obeuntes, et iis quædam carmina decantantes, virosque et mulieres more prædonum invadentes, magnam cædem eorum faciebant : ea ratione putantes execrandi, se suum honorare dæmonem, ut eos viderentur homines honorare, quorum maximus cultus est mors eorum qui honorant. Divinus ergo Timotheus hoc ægre ferens, et igne zeli visceribus inflammatus, et partim quidem consiliis usus et admonitionibus, cum minime potuisset eis persuadere, ut a tali desisterent insania, accedit ad eos in media compita, cum jam festum ageretur, rursus admonens, increpans, docens, quid non faciens ex iis quæ possent dimovere hominem a tali insania

occiditur

10 Illi autem ejus dicendi libertatem ægre ferentes, quæcumque habebant in manibus, iis adversus eum usi sunt, eum ferientes et per terram trahentes cum

cum quam maxima dici potest crudelitate et inhumanitate, et tandem humi jacentem, cum omnis virtus vitalis et operatio eum deficeret, quidam Christiani eum tollentes, parum adhuc et ægre spirantem, et jam morti vicinum, ultra civitatis portum deposuerunt : ubi cum Deo commendatum emisisset spiritum, corpus rursus pie et sancte in quodam loco condunt, qui apud eos Pion. *b* id est pinguis, dicitur.

a Christianis sepelitur.

a Non successit Joanni Timotheus, hic enim fuit primus Ephesiorum Episcopus, sed quamdiu aderat Joannes, Apostolus Christi et Evangelista, is, licet non uni Sedi adstrictus, primaria tamen valebat auctoritate. b Græce Πίων, pinguis, opimus.

CAPUT III.

S. Timothei reliquiarum translatio.

Longo autem tempore postea, Constantii in eum amores, qui filius fuit Constantini, Magni, inquam, illius et primi Imperatoris Christianorum, illinc exportant reliquias, desiderii administro utentes Artemio : qui cum egregiæ illius Timothei in dicendo libertatis fuisset imitator, ei quoque postea fuit conformis mortis similitudine, et fuit martyrii ornamento propter Christum decoratus. Reponitur autem in sacra ara ejus, quod cognominatur templum Apostolorum, (fuit vero id Constantii manus opus et fidei) sub ipsa mensa mystica, suppeditator miraculorum, dispensator gratiarum, thesaurus qui non potest exhauriri, divitiæ quæ non consumuntur, et cum Luca et Andrea connumeratur : Deo fortasse hoc benigne providente, ut sicut eis omnia fuere communia, mores, disciplina, prædicatio; commune quoque esset sepulcrum, quoniam eis quoque est illic quies communis.

transfertur Constantinopolim.

12 Templum autem Justinianus, cum manu postea magnificentiori quoque arte adhibita, splendide ædificat et transformat, ei pulchritudinem et magnitudinem, quæ nunc est et cernitur, exhibet, præterquam mysticam et divinam mensam. Ab ea enim sola abstinuit, hoc pulchre et sancte faciens propter depositionem sacrarum reliquiarum. Quocirca posita est in medio templo usque in hodiernum diem, cum mensam ex purissimo argento construxisset, et cum magna sui in Christum amoris significatione, sanctorum Christi Apostolorum sancta corpora recondidisset.

Ex MSS. ubi templum post restauratum a Justiniano.

13 Cum autem impius Domitianus sceleratissime quidem imperasset, miserrime autem vitam finiisset, Nerva suscipiens imperium, et statim post ipsum Trajanus quoque, cum se et quam fieri posset clementissimos et æquissimos vellent ostendere, cum multis aliis Evangelistæ quoque et Theologo dissolvunt exilium. Ille autem cum Ephesum (o cum quanto dixerit quis gaudio et honore!) rediisset, et divinum jam Timotheum ad Jesum; quem desiderabat, excessisse didicisset, et sine martyrii cursum Evangelii obsignasse, et esse Ecclesiam Præsule defectam invenisset, eam rursus suscipit: adeo ut idem et Sedem Timotheo præbuerit, et ei successerit. Quæ quidem utraque sunt ejus zeli in Deum, magnique illius studii et ardoris in pietatem. Qui quidem longo postea tempore perpetuo curam gessit Ecclesiæ, et veritatis annuntiavit prædicationem, ad augmentum pietatis, ad salutem animarum, ad gloriam Domini nostri Jesu : cum quo Patri una cum sancto Spiritu est omnis honor nunc et semper et in secula seculorum. Amen.

S. Joannes Ephesi vixit post Timotheum.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

BABYLA EPISC. ANTIOCHENO, URBANO, PRILIDIANO, EPOLONIO, PUERIS, EJUS DISCIPULIS.

§ I. *Horum Martyrum dies natalis. Acta.*

III SECUL. XXIV JANUAR. S. Babylæ natalis 24 Janu. apud Latinos,

Celeberrimum S. Babylæ *Episcopi nomen, præsertim post triumphatam Apostatæ Juliani impietatem, indictumque Daphniticis oraculis silentium. Diversis diebus, ut passim multorumque adscriptum est Fastis, Græcis pridie Nonas Septembris, Romanis IX Kal. Februarii, an alter martyrio, translationi alter dicatus sit, ambigi potest : aut duone fuerint* Babylæ *Antistites; de qua re infra. Quid utraque die Martyrologia de* Babyla *prædicent, quem* Babyllam *quoque,* Babyllum, Babilam, *et* Babillum *appellant, præmittemus. Vetus Romanum a Rosweydo editum :* Antiochiæ S. Babylæ Episcopi. *MS. S. Hieronymi :* Antiochiæ Babilæ Episcopi cum tribus parvulis. *Paria in multis excusis ac manu exaratis leguntur. Usuardus :* Apud Antiochiam natalis S. Babilæ Episcopi, qui persecutione Decii, posteaquam frequenter passionibus suis ac cruciatibus glorificaverat Dominum, gloriosæ vitæ finem est sortitus in vinculis. Referuntur etiam passi cum eo tres parvuli, id est Urbanus, Prilidanus, et Epolonus. *Eadem fere Martyrologium Romanum, Bellinus, Viola SS. MS. Florarium, Canisius, alique. Ado, Beda vulgatus, Molanus in addit. ad Usuardum, ad elogium ex Usuardo jam recitatum, adjiciunt ex Ruffino haud pauca de triumphali e Daphne transvectione; attingit eam breviter Notkerus et Canisius. Agunt de eo quoque Maurolycus, Rabanus, Wandelbertus, ac ceteri Latini. Et colitur in quibusdam Ecclesiis officio trium Lectionum, in aliis omnino solemni, ut Mediolani . alibi cum officio de S. Timotheo fit de eo commemoratio.*

4 Septemb. apud Græcos.

2 *Græci IV Septembris eum celebrant. Ita Anthologion a Clemente VIII, approbatum .* Sacri Martyris Babilæ Episcopi Antiochiæ : qui Numerianum Imperatorem, in ecclesiam, cui ipse præerat, ingredi volentem repulit, quod filium Regis Persarum, obsidem sibi datum, trucidasset. Quapropter catenis ferreis vinctus circumductus ad pompam est Babylas, cumque tribus pueris plexus capite. *Eadem habet Menologium ab Henrico Canisio editum, Menæa, Cythereus.*

3 *Acta S. Babylæ videntur a Leontio tradita esse litteris; ita enim scribit Chronicum Alexandrinum ad Indict. XIV, Decio patre et filio Coss.* Ex majorum porro relatione et hæc de S. Babyla (uti B. Leontius Antiochiæ Præsul ante hæc tempora narravit) didicimus. Decius hic etc. *inferius cetera proferentur. Fuit Leontius S. Luciani Martyris, de quo VII Januarii actum est, discipulus : qui cum Presbyter esset, seipsum castravit, quo liberius cum femina juvencula conversari absque periculo posset : eamque ob caussam gradu motus, ad Arianos grandis natu descivit infelix, ac denique, Constantii Imperatoris voluntate ac studio, Antiochenæ Ecclesiæ Episcopus creatus est. Agunt de eo S. Athanasius in apologia de fuga sua sub finem, et epistola ad vitam solitariam degentes; Socrates lib. 2, cap. 22, Theodoretus lib. 2, cap. 24, et alii. Scripsit is fortassis Babylæ gesta, atque etiam Luciani magistri sui, antequam Arianis sese adjungeret.*

Acta scripta a Leontio.

4 *Ea vita, ut ab illo scripta est, an extet, haud scimus. Triplicem hic damus. Primam descripsimus e vetusto codice manu exarato monasterii S. Mariæ de Ripatorio, contulimusque cum excusis Agonibus Martyrum, et iis quæ, subinde prodicimus, edita sunt a Bonino Mombritio. Aliam plerumque elegantius et fusius deductam, descripserat Rosweydus e vetustissimo M. Velseri codice, quo cum MSS. S. Maximini et S. Audomari contulimus.*

unde hic edita.

Ex variis

contulimus. His addimus quæ Metaphrastes vel composuit vel collegit, a nobis cum Græco codice collata. Habuit eadem Acta (sive quæ postea Metaphrastes descripsit ac recensuit, sive alia, quæ fors interciderint) S. Chrysostomus et præcipua ex iis prolixa amplificatione deduxit Orat. contra Gentiles, ut cædem pueri regii a tyranno perpetratam, Babylæ constantiam hunc aditu ecclesiæ arcentis, furorem irritati ex eo tyranni, ipsius Babylæ postrema mandata, jubentis corpus suum cum vinculis sepeliri.

Sociorum nomina.

5 *Varie sanctorum puerorum exprimuntur nomina : nam* Prilidianus, *ab Usuardo, Molano, et multis MSS.* Prilidanus *appellatur; a Petro de Natal.* Prælidanus; *Maurolyco* Prælidianus; *a quibusdam* Prilibanus : Epolonius *vero, ab Usuardo et Bellino* Epolonus, *a Molano* Eupolenus; *a Maurolyco et Galesinio* Epulonius; *a Rabano* Eupolinus; *a Petro* Epollonus, *a Felicio* Apolonius; *a Vita SS.* Euphonus; *a Carth. Colonien.* Pepolenus; *ab aliis* Epolanus, Eupholonus, Eupolonus, Epanus. *Meminit horum trium puerorum, et cum S.* Babyla quadrigam *appellat S. Chrysostomus Oratione de SS. Juventino et Maximo, sub initium, quam XXV Januar. dabimus. S. Eulogius, lib. 1, Memorialis SS. cap.* 16.

§ II. S. *Babylæ mortis tempus, unusne an duo fuerint.*

M*agna de S. Babylæ ætate controversia est, aut potius unusne an duo Babylæ fuerint. Non de eo quærimus Babyla, qui Antiochia oriundus, Nicomediæ deinde sub Maximiano cum LXXX pueris, quos litteris instituebat, martyrium adeptus, colitur a Græcis IV Septembris, quem tamen ipsum repudiat Baronius. Nec de tertio Babyla, itidem Antiocheno, est sermo, qui cum duobus discipulis Timotheo et Agapio in Sicilia pro fidei defensione jugulatus est, unde et* Babylas in Sicilia *appellatur. Sed duone fuerint Babylæ Antiocheni Episcopi ambigitur, quorum unus sub Decio in carcere, sine ferro aut vi alia, extinctus sit, alter triginta post annis sub Numeriano gladio occubuerit. Unicum antiqui memorant, sub Decio : Acta, sub Numeriano, cum is ad bellum Persicum proficisceretur, interfectum tradunt : S. Chrysostomus tyrannum non nominat : veteri, qui translationem Babylæ narrant, primusne an secundus fuerit, non produnt; quod tamen erat necesse si duo extitissent. Recentiores Græci duos statuunt. Sed recitanda scriptorum testimonia, e quibus judicium Lector ferat.*

S. Babylam sub Decio passum testatur Eusebius,

7 *Eusebius Hist. Eccles. lib. 6, cap.* 23 Eodem tempore (*cum Romæ imperaret Gordianus, Pontifex esset Fabianus*) Antiochenam Ecclesiam, mortuo Zebino, moderandam suscepit Babylas, *et cap.* 32, Philippo cum septem annos imperasset, succedit Decius, qui ex odio quo in Philippum ferebatur, persecutionem adversus Ecclesias commovit : in qua Fabiano Romæ martyrium subeunte, Cornelius pontificatum capessit. In Palæstina vero Alexander Ecclesiæ Hierosolymorum Episcopus, rursum pro Christo Cæsareæ Præsidis præsentatus tribunali, secunda ornatus confessione, carceris molestia tentatus est, grandi jam ætate, ac veneranda canitie. Qui ubi post præclarum et illustre fidei Christianæ testimonium Præsidis tribunali datum, in custodia obdormivit; Mazabanes successor ejus in Hierosolymitano episcopatu declaratur. Simili autem modo, atque Alexander, Antiochiæ Babylas, post confessionem, in carcere vitam cum morte commutavit, et Fabius illi Ecclesiæ præficitur. *Græce postrema hæc ita efferuntur* : Ἴσα δ' Ἀλεξάνδρῳ παραπλησίως, ἐν Ἀντιοχείᾳ τοῦ Βαβύλα, μετὰ τὴν ὁμολογίαν, ἐν δεσμωτηρίῳ μεταλλάξαντος, Φάβιος τῆς αὐτόθι προΐσταται ἐκκλησίας. *Nulla hic gladii, nulla sociorum, nulla deductionis ad locum martyrii mentio, nulla corporis cum vinculis sepulti.*

8 *Idem Eusebius in Chronico, interprete S. Hieronymo:* Decius cum Philippos patrem et filium interfecisset, ob odium eorum in Christianos persecutionem movet..... Alexandro Hierosolymorum Episcopo apud Cæsaream Palæstinæ ob martyrium interfecto, et Antiochiæ Babyla, Mazabbanes et Fabius Episcopi constituuntur. *S. Hieronymus lib. de scriptor. Eccles. cap.* 54, *in origine :* De crudelitate autem persecutionis, quæ adversum Christianos sub Decio consurrexit, eo quod in religionem Philippi desæviret, quem et interfecit, superfluum est dicere: cum etiam Fabianus Romanæ Ecclesiæ Episcopus in ipsa occubuerit; et Alexander Babylasque Hierosolymorum et Antiochenæ Ecclesiæ Pontifices in carcere pro confessione Christi dormierint. *Aliter de S. Fabiani, aliter de horum morte loquitur; hos dormiisse, et quidem in carcere, illum occubuisse. De S. Fabiano actum XX Janu. de S. Alexandro XVIII Martii. Decianæ quoque persecutioni Babylæ martyrium adscribit S. Epiphanius lib. de ponderibus et mensuris, nu.* 19. In persecutione, *inquit,* Decii martyrium subiit Babylas Antiochiæ, Fabianus Romæ, Alexander Episcopus Hierosolymorum Cæsareæ. *Et Nicephorus in Chronologia :* Babylas Martyr factus temporibus Decii, annis 13. *Usuardus, Ado, aliique antea citati idem scribunt; uti et Zonaras tom.* 2 *Annal.*

S. Hieronymus,

S. Epiphanius,

Nicephorus Constantinop.

Sub Numeriano multi Græci, et Latini.

9 *Sub Numeriano passum* Babylam *præter acta triplicia, (quæ et Chrysostomus magna ex parte retulit, omisso tamen tyranni nomine) tradunt Græci in citatis supra Menæis, Menologio, Anthologio; itemque Maximus Cythereus, Maurolycus, Rabanus, Petrus de Natal. lib.* 3 *cap.* 16. *S. Aldelmus lib.* 1, *de laude virginitatis, cap.* 39. *Vincentius Bellovac. Speculi hist. lib.* 11, *cap.* 122, *Breviaria plurima, ut Burgense in Hispania, aliaque : at recentiora ambigue. Parisiense novum :* Babylas Episcopus Antiochenus, Decium Imperatorem, vel, ut alii malunt, Numerianum Præsidem, post scelus aliquod admissum, in Dei templum ingredi volentem animose prohibuit, *etc. Lexoviense :* Decium Imperatorem, vel, ut alii malunt, Marianum Præsidem, *Constantius Felicius :* Babylas Episcopus Antiochenus, qui cum ab ingressu ecclesiæ repulisset Julianum Imperatorem, (aut, ut alii scribunt, Numerianum, alii Aurelianum) ab eo interfectus est, cum Theodula femina, et tribus pueris Urbano, Prelidiano, Apolonio. Alii XXII die Januarii eos referunt; *hæc ille. Isaacus Casaubonus vir litteratus et curiosus, si non a rectæ fidei regula exerrasset, Notis in Julii Capitolini Maximinos duos,* Carum Imperatorem *ait a Babyla ab ecclesia exclusum. Et sane, si Numerianus fuit, aderat tunc quoque Antiochiæ Carus pater, neque enim post mortem patris Antiochiam revertit Numerianus. In veteri tamen Breviario Parisiensi dicitur sub Carino et Numeriano passus Babylas.*

alii sub Aureliano

alii sub Caro

10 *Petrus Galesinius primus videtur* Numerianum Præsidem *sub Decio Augusto excogitasse; sed plura pereat.* Antiochiæ, *inquit,* S. Babylæ Episcopi, et trium puerorum, Urbani, Prilidiani, et Epolonii Martyrum. Ille vitæ meritis et doctrina præstantissimus, ejus urbis factus Episcopus, Decio Imperatore, cum Numerianum Præsidem, tanquam nefarium parricidam, qui regios pueros sibi in fidem traditos necasset, in templum ingredi conantem, ab aditu prohibuisset; id iniquo animo tyrannus ferens, primo illum in custodiam includi, tum catenis ferreis vinctum, in omnes urbis partes raptari, demum una cum tribus iis pueris, quos Christianæ religionis doctrinæ instruxerat, capite multari imperat. Ejus corpus una cum vinculis ferreis, ut is jusserat, sepultum; post Galli Cæsaris jussu Daphnen, ubi oracula Apollo reddebat, translatum, cum eam ob caussam dæmon illico mutus factus esset, ea re animadversa Julianus Apostata inde asportari jussit : sicque demum Martyris reliquiis Constantinopolim

Galesinius correctus.

religio e

religiose per Christianos translatis, hoc mirabiliter factum est, ut paullo post Apollinis et templum corrueret, et simulacrum igne cœlitus emisso conflagraret. *Hæc Galesinius, at ceteri ipsum Imperatorem repulsum a Babyla scribunt, non Præsidem; unicum puerum regium a tyranno occisum, non plures; nec in* omnes urbis partes *raptatum, sed vinctum catenis jussum populi obtutibus proponi, aut palam in carcerem duci, aut certe πομπεύεσθαι, ut habent Græci : neque* Constantinopolim, *sed Antiochiam e Daphne directum corpus : nec denique, quod idem in Notis scribit Galesinius,* agunt Græci *Babylæ* natalem pridie Nonas Octobris, *sed* Septembris : *nec trium puerorum meminit S. Chrysostomus* in sermone contra Juventinum, *sed oratione in SS. Juventinum et Maximum Martyres, ut diximus.*

11 *His ita constitutis, merito venire in mentem cuipiam potest duos fuisse* Babylas *Episcopos, et (ut sæpe alibi evenit, et passim observare licet) utriusque in unum Acta esse conflata; cum alioquin prior sub Decio in carcere extinctus sit, posterior sub Numeriano ferro percussus occubuerit. Rejicit quidem eam sententiam Baronius in Not. ad Martyrol. ubi citatis aliquot Patrum, quæ retulimus, testimoniis, subdit .* Ex quibus etiam et hi errare convincuntur, qui ejusdem civitatis duos Babylas excogitarunt. Alii autem, inter quos Nicephorus, cum ponunt duos Babylas, alterum eorum Antiochiæ sub Numeriano Imperatore præfuisse Ecclesiæ, alterum vero Nicomediæ dicunt fuisse Episcopum. *At Nicephorus illum Nicomediæ occisum non dicit Episcopum fuisse; ita enim scribit lib. 5, cap. 26.* Quo tempore (*persecutionis Decianæ*) et Babylas apud Nicomediam pro Christo fortiter decertavit. Alius hic est Babylas ab eo qui Antiochiæ sub Numeriano præclaram confessus est confessionem. *At Nicomediensem illum sub Maximiano certasse, tradunt Menæa IV Septembris. Baronius in Annal. ad. annum 241, num. 1 scribit explosam a se opinionem eorum, qui ad male conciliandas de tempore cædis Babylæ diversas opiniones, duos Babylas introduxerunt, idem repetit ad an. 253, nu. 126.*

Unicum Babylam agnoscit Baronius.

12 *Ast in iisdem Notationibus ad Martyrologium,* Non est hic recens, *inquit,* quæstio. Suidas plane testatur diversas de Babyla fuisse sententias, dicentibus aliis, eum sub Decio, aliis vero passum sub Numeriano : ad quas conciliandas, duos Babylas a prædictis excogitatos. *Quaternas vidimus Suidæ editiones, Græcam Aldi Manutii an. 1514. Latinam Basileensem, an. 1564. Græcaman. 1544. Græcolatinam Æmilii Porti an. 1619, in nulla illarum id habetur, quod scribit Baronius.* Babylas, *inquit Suidas* Episcopus Antiochenus. Hic, ut quidam aiunt, Numeriano, ut alii Decio, casu quodam ingredi in confertam hominibus ecclesiam cogitanti, præ foribus stans, obstitit, dicens, se pro viribus pugnaturum ne lupus in ovile ingrediatur. Ille vero confestim ab ingressu recessit, vel tumultum multitudinis veritus, vel mutata animi sententia : ægre tamen repulsam illam tulit, etc. *neque omnino de secundo* Babyla *verbum addit Eadem refert Metaphrastes iisdem fere verbis in Actis S. Artemii XX Octobr.*

Suidas perperam citatus.

13 *Primus duos* Babylas *visus est constituisse auctor Chronici Alexandrini, licet confuse; nam indictione XIV, anno Decii 2, Christi 251, ita scribit :* Eodem tempore Babylas Antiochenus Antistes curriculum martyrii absolvit : cujus vicem subiit Flavius tertiusdecimus a primo, qui item sedem per tres annos obtinuit. Multi præterea ea tempestate cum in Oriente tum in aliis regionibus pro fide Christi occubuerunt. Ex majorum porro relatione et hoc de S. Babyla (uti Beatus Leontius Antiochiæ Episcopus ante hæc tempora narravit) didicimus. Decius hic S. Babylam non solum ob Christianam religionem interfecit, sed quod ausus esset Philippi Imperatoris conjugem et ipsum Philippum, cum essent Christiani, ab aditu templi arcere, quod delicti quidpiam commisisset Philippus, etc. *sed, ut recte monet Raderus noster, locus est mire corruptus. Philippum Fabianus Papa a sacræ Eucharistiæ communione exclusit, donec peccata inter pœnitentes homologesi expiasset : auctor id ad Babylæ factum retulit; et quidem, si duo sint Babylæ, tribuit primo, quod secundi est. Duos vero agnoscit, nam Carino et Numeriano Coss. anno Christi 284, quo Diocletianus invasit imperium, ista habet :* Rursum proscriptio Christianorum instituta est, qua multi martyrio affecti; inter quos et S. Georgius et S. Babylas. Hic Antiochiæ Magnæ erat Episcopus, quo Carinus Imperator appulit, tendens ad bellum contra Persas cum patruo suo Caro. Carus in Mesopotamia de cœlo tactus interiit, etc.

Duos Babylas refert Chronicum Alexandrinum,

14 *Duos quoque Babylas constituit Georgius Cedrenus, in Decio quidem ita scribens :* Sub quo Babylas Antiochiæ, Flavianus Romæ, Alexander Hierosolymorum, Dionysius Alexandriæ Episcopi martyrio coronati sunt. *Idem deinde in Caro, Carino, Numeriano :* Caro peste sublato, Numerianum oculis captum Aper socer suus sustulit, et imperavit Numerianus Dux Mysiæ. Sub eo S. Babylas Antiochiæ martyrium subiit. Numerianum Diocletianus interfecit. *Sed videtur Aprum ipsum Numerianum appellare quamquam non imperavit ille, sed imperium parricidio invadere voluit. Nicephorus Callistus lib. 5, cap. 27, agens de Decii persecutione :* Hinc Romæ Fabianus, *inquit,* in Palæstina vero Hierosolymis Alexander, Antiochiæ Babylas, cujus in episcopatu successor Fabius fuit, cum bonum certamen certassent, episcopalem stolam sanguine tinxerunt. *At de altero Babyla lib. 6, cap. 33.* Cum Cari filius Numerianus Antiochiam, quæ est ad Orontem, venisset, dicitur in Christianorum ecclesiam ingressus, et cum vellet licenter eorum perspicere mysteria, Babylas Episcopus generose illi in faciem restitit, dicens fas non esse ei ab idolorum sacrificiis cruore adhuc polluto, Dei Domum repente ingredi, et divina mysteria contaminatis oculis spectare. Qua re offensus Numerianus, eum tormentis excruciatum necavit. *Hæc de Babyla, infra de ejus translatione.*

Cedrenus,

Nicephorus Callistus.

ACTA

ex veteri MS. Ripatorii, et Mombritio.

CAPUT I.

Quæstio 1, in S. Babylam.

Numerianus Rex cum immolasset obscœnis dæmonibus, voluit introire in domum Domini. Beatus autem Babylas Episcopus Catholicæ Ecclesiæ, ut pastor bonus ovium suarum, audiens velle ingredi Numerianum ecclesiam, elevans vocem suam dixit ad plebem : Filioli mei, stabiles estote in fide, et orate sine cessatione. Minatur enim lupus ingredi in ovile Domini : quem Dominus Jesus Christus spectantibus vobis habet confundere. Ipse vero egressus foras expectabat Numerianum. Adveniente vero Numeriano, et volente ingredi ecclesiam Domini, habens manus pollutas, vi ingredi conabatur. At vero famulus Dei Babylas, repellens eum, dixit : Jam dixi tibi, Ecclesiam Domini non a potest homo sacrilegus et immundus introire. Videns vero fiduciam viri Numerianus, timens etiam famam maximam quæ erat de eo, jussit eum in custodiam custodiri.

S. Babylas ingressum ob Imperatori ecclesiæ repellit

a comprehenditur.

2 Altera autem die sedente eo in consistorio, præcepit sibi S. Babylam offerri; dixitque ad eum : Infelicissime hominum, quid tibi visum est, ut volente me ingredi ecclesiam, manum obviam tenderes? An nescis, quia Rex tibi loquitur? Per *b* virtutem meam, quam habeo super omnes homines, non effugies manus meas. Volo enim videre si te adjuvet Deus tuus,

b

 Babylas

Ex MSS.

Intrepide tacti rationem reddit.

Babylas respondit : Ego vero sum homo humilis. Complacuit tamen Deo, ut constitueret me pastorem plebis suæ. Unde cum vidissem lupum venientem et volentem ingredi in ovile Domini; festinavi repellere eum; ne aliquem perdens, reus efficerer in conspectu Domini. Numerianus dixit : Lupus tibi visus sum, et non Rex, biothanate? Babylas dixit : Secundum indulgentiam Dei, es Rex propter peccata nostra; ut vel sic verberati revertamur ad Deum. Ego vero Christum Jesum colo, quem tu contemnis; qui tibi hanc, cum nihil esses, dedit potestatem, ut esses quod non eras, quo cognosceres eum : et tu in iram provocas eum, et creaturas ejus magis, quam eum qui est creator omnium, adoras. Numerianus dixit : Deliras, injurias nobis irrogans. Magni ergo dii creaturæ tibi esse videntur? Babylas dixit : Opera manuum hominum sunt, inventa a Satana, qui per invidiam suam projectus est de cœlo, cum esset unus ex Angelis; et genus hominum ex parte idololatriæ subvertit; quem Deus disperdere habet cum omnibus ministris ejus.

3 Numerianus dixit : Fabulæ sunt quæ loqueris. Nam scripturæ nostræ mysteria sunt, et magna sacramenta. Unde jubeo te obtemperare et sacrificare. Certe si nolueris, non manebis impunitus. Non enim es melior præcessoribus nostris, qui sic agentes magno sunt honore cumulati. Babylas respondit : Mysteria sacramentorum vestrorum immunda et horrenda sunt; honor autem vester temporaneus est et caducus. Potens vero est Deus omnipotens, qui est in cœlis, dare mihi tolerantiam ad omnia tormenta, quæ inferre volueris. Numerianus dixit : Quis est Deus ille omnipotens, quem invocas adjutorem tibi? Babylas Episcopus respondit : Virtus et sapientia, et Verbum patris. Numerianus dixit : Quid ergo? etiam est homo? Babylas respondit : Constantia vitæ, fruitio eorum quæ facta sunt a Deo. Numerianus dixit : Rationabiliter respondisti, velut sapiens Doctor : et sic se habet fama, quæ de te est. Unum autem deest tibi, scientia deorum. Babylas respondit : Insipiens tyranne et elate, laus quæ a te mihi infertur, injuria est. Ego autem laudem Domini mei Jesu Christi requiro. Numerianus dixit : Jam te non audiam verbis : sed torquem imponam cervici tuæ ferream, et compedes pedibus tuis, et tormenta adhibebo, quia non cessas injurias inferre Domino tuo Regi. Babylas respondit : Libentissime suscipio omnia, quæ intuleris. Nec enim sum dignus et idoneus Domini mei servus vocari, pro cujus nomine dicar sustinuisse tormenta. Beati vero qui pro nomine ejus fuerint passi, quoniam merces eorum magna est apud Deum.

Tormenta contemnit :

laudes rejicit

4 Numerianus dixit Victorino Duci : Babylam insipientium doctorem tormentis subjice. Igitur jubeo imponi torquem ferreum collo ejus, similiter et pedibus ejus compedes ferreos ad turpitudinem suam et gentis suæ. Etenim graviter *c* contumelia ab eo affectus sum. Victorinus Dux respondit : Per tuam *d* clementiam, olim volui nuntiare *e* verendo nomini tuo de homine isto, et gente insipientissima hac, quoniam iniqua et aliena legis sunt, quæ docent. Numerianus Duci dixit : Interim quod præcepi tibi, fac incredulo Babylæ Episcopo. Subinde vero et genti ejus impendam. Dux autem imposuit Babylæ torquem ferream in cervicem, similiter et in pedes ejus compedes : et dimisit eum sub *f* custodibus in propatulo ut ab omnibus videretur. Babylas vero elevans oculos suos ad cœlum, dixit : Deo meo gratias ago, qui me ad tantum perduxit honorem, per confessionem nominis sui. Christo autem meo credo, et fiduciam in eo habeo, quoniam dabit mihi fortitudinem et tolerantiam adversus insidias vestras, et patris vestri instigantis satanæ.

d e

torque ferrea et compedibus constringitur

f

a MS. Ripat. poteris. b Mombr. Astrea. In sequenti vito Adrasten, Aresten vel Arasten Deum, de quo ibi. c MS. Ripat. me contumeliatus est. d Idem, divinitatem. e Idem, timori tuo. f Idem, servatoribus.

CAPUT II.

Quæstio 2. in tres pueros, matrem, Babylam.

Numerianus dixit : Vocate Babylam magistrum infantium et stulte viventium. Babylas respondit : Magister quidem infantium et sapientium ego sum : insipientium vero, qui estis vos, non sum magister. Numerianus dixit : Per deos, decent te torques, et quos in pedibus gestas compedes. Babylas respondit : Tu quidem velut insipiens irridendo dicis; verum per Filium Dei magis me decent, quam te diademata, quæ in capite gestas. Numerianus dixit : Infelix immola diis, et libera te a pœnis quæ te expectant, et noli seduci doctrinis vanis, quibus tuos male doces.

Vinculis gloriatur Babylas.

6 Babylas Episcopus respondit : Optabam te meis doctrinis fieri filium, ut salvum factum honorarem te. Vis enim scire quam magna sit nostra doctrina? *a* Habeo sub me tres parvulos, quos, Domini mei gratia præstante, mea nutrivi sapientia, jube illos adduci; ut si mihi quasi deliro non credis, vel per eorum fidem et constantiam, quæ est in Deo, possis ab hac, qua teneris, perfidia liberari, et effici sanus. Numerianus jussit parvulos, quos memoratus est Babylas Episcopus, introduci; ipsum vero foris detineri. Ingressis vero infantulis, interrogavit eos si matrem haberent. At illi responderunt : Ita, et ultra matrem quæ nos educavit, Babylam dominum et magistrum et patrem habemus. Numerianus jussit matrem infantium adduci, et cum intrasset, interrogavit eam : Quod tibi nomen est. Respondit : *b* Theodula. Numerianus dixit : Tui filii sunt isti? Respondit : Ego quidem genui eos, Deo vero obtuli regenerandos per pastorem bonum, dominum meum Babylam Episcopum : ipse autem erudivit eos Dei doctrina. Numerianus dixit : *c* Alapis cædite eam coram filiis suis, dicentes ei : Noli proterve loqui. Pueri vero videntes matrem suam cœdi, quasi uno ore exclamarunt : Tyranne noli cædere matrem nostram sine caussa. Honesta enim est, et vera dixit; quoniam ipsa nos genuit, et tradidit domino nostro Babylæ. Iratus vero Numerianus Rex jussit tres infantes levari in *d* catomo; et priori dari *e* duodecim plagas, secundo autem novem, tertio vero septem. Tunc pueri levantes vocem suam, dicebant : Benedictus es Deus, quoniam secundum magisterium patris nostri Babylæ, propter Christum tuum Dominum nostrum hæc patimur. Numerianus dixit matri eorum : Primogenitus filius tuus quot annorum est? quæ respondit : Duodecim. Numerianus dixit : Secundus autem quot? Theodula respondit : Novem. Numerianus dixit : Tertius vero quot? At illa respondit : Septem, et post hæc exclamavit et dixit : Magnus es Deus, quoniam singuli filii mei, secundum numerum annorum suorum pro nomine tuo sunt cæsi.

a

Pueri tres ab eo instituti sistuntur tyranno,

cum matre sua

b

c

hæc alapis,

d e

illi flagris cæduntur

7 Numerianus jussit foras mitti matrem infantium, et introduci Babylam, et dixit ad illum : Magister insipientium, et erudítor parvulorum, probatio, *f* quam putabas mihi fieri per infantes, inventa est falsa. Vocati enim infantes, polliciti sunt diis sacrificare. Babylas respondit : Recte mentitus es in caput tuum, nihil enim novum facis. Filius enim es diaboli, qui est ab initio mendax. Numerianus dixit : Per Asclepium, contemno sermones tuos et injurias, et *g* statim te facio impendi, si non sacrificaveris. Babylas ridens respondit : Vere dignus es derisu, qui talia loqueris, ego enim paratus sum, non tantum suspendi, sed etiam crucifigi propter Christum, ut illum lucrer. Nam animæ justorum et Confessorum in manu Dei sunt, nec tangit illos malum. Tu autem fac quod vis. Numerianus dixit : Infelix in quo sum deridendus? Babylas respondit : Si audierint ceteri dii tui, quoniam solum

Tyrannus mentitur eos a fide defecisse.

f

Refutat eum et ridet Babylas :

g

solum Asclepium nominasti, irascentur tibi. Ego vero doleo et ploro pro vobis, in hac vos detineri insipientia. Numerianus dixit : Et si audierit Christus tuus, quod Deum solum nominasti, quid facies? Babylas respondit : Quamvis non sis dignus audire scientiam Christianorum, verumtamen propter stantem turbam dico, ut cognoscant tuam insipientiam. Quando Christiani Christum nominant, confitentur et Patrem; et quando Patrem nominant, confitentur et Filium : quia Pater in Filio, et Filius in Patre est, non enim separatus est Filius a Patre, nec Pater a Filio.

docet in existentiam 3 personarum SS. Trinitatis :

cruciatur cum pueris :

8 Tunc Numerianus jussit eum cum infantibus suspendi. Cumque fuissent suspensi, Babylas dixit : Ecce ego et pueri, quos mihi dedit Dominus. Numerianus jussit eum vexari, pondus vero torquis, quæ erat in collo ejus, caput ejus *h* degravabat. At vero circumstans turba rogabat eum dicens : Consule ætati tuæ, et sacrifica, ut careas tormentis. Babylas vero respondit : Non tantum lugeo insensatum istum sedentem, quantum et vos qui huic consentitis, perdentes animas vestras. Ego enim tormentorum sentio nihil; patitur enim in me Christus, qui mihi tolerantiam et vitam perpetuam dabit. Adhuc autem Numerianus eum amplius vexari præcepit. Infantes vero suspensi, clamabant dicentes : Tyranne impiissime hominum, ut quid dominum et bonum pastorem nostrum ita crudeliter et sine causa torques, qui Dominum omnium colit? Sed dum hoc facis, majorem ei et apud Deum et apud homines infers laudem, et non supplicia. Per Ipsius autem *i* salutem quæ est Christus, non effugies manum Dei, sed igni gehennæ traderis, ubi erit stridor dentium, et fletus oculorum.

Hi tyrannum increpant

acrius torquentur :

Iratus autem Rex Numerianus jussit eos torqueri. Infantes vero tamquam ex uno ore clamaverunt dicentes : Miser, non erubescis, quia convinceris a parvulis coram populo isto? Tu enim magis cruciaris quam nos, per eum qui potens est te celerrime exterminare, verum non sentimus tormenta, quia Dominus adjuvat nos. Tunc Numerianus jussit Babylam deponi, et abscondi : ut seorsum eos interrogaret; dixitque ad infantes : Filioli audite me : et multa donabo vobis, quæ non potest dare vobis magister vester. Parvuli vero gubernati a sancto Spiritu, unanimiter responderunt : Insidiator et maligne, noli nobis promittere mortem; omnia enim dona tua gehennæ sunt exitio plena, quæ tecum pergent in perditionem. Nam magister noster de evangelio per bonam confessionem regna cœlorum nobis promisit.

ejus blanditias respuunt.

a *Petrus de Natal.* ait, cum de aliis Christianis interrogaretur, revelasse tres se habere spirituales filios. *Unde id Petrus accepit?*
b *In sequenti vita* Ipsa se Dei dixit ancillam, *quod Græce* Θεοδούλη *sonat. Metaphrasti* Christodula. *MS. Lipps.* Theodora.
c *MS. Lipsi.* exalapate eum.
d catomo, seu potius catomolevari. *c* I *ad humeros alicujus appendi, ut flagra commodius infligantur,* ὦμος *humerum significat. De ignominiosa hoc cruciatu consule Baron. nota ad 15 Junii lit. H.* e *Addit Mombritius,* de loco. *quod de loto legendum.*
f *MS. Lipsi.* qua putas me a Deorum sacrificiis separari.
g *Idem* paullulum. h *Idem,* deponebat.
i *Agones Mart.* virtutem.

Catomo:

CAPUT III.

Cædes S. Babylæ et trium puerorum.

Numerianus dixit : Introducatur Babylas; dixitque ad eum : Hi tibi tui sunt? Babylas respondit : Secundum Deum filii mei sunt. Mulierem vero non novi. Numerianus dixit : Quomodo ergo *a* assimulantur tibi? Babylas respondit : Voti mei est, ut in omnibus mihi sint similes, exceptis peccatis meis. Numerianus dixit : Jam dixi tibi, carere velis suppliciis et pœnis; tantum sacrifica vel nunc, ut vivas. *b* Persuade etiam infantibus ne careant hac vita, cum sint parvuli. Babylas respondit : Stulte et insipiens, ne tibi persuadeas, hoc nos facturos : vel infantium te confundat vera, quæ est in Deo, perseverantia.

Jubentur omnes plecti capite.

Hic iratus Rex Numerianus, data sententia, jussit ei et parvulis capita amputari. *a* Ex MSS.

10 Accipiens autem Babylas sententiam cum tribus pueris *c* adjuravit adstantes, dicens : Per Dominum vos adjuro, qui omnia, conspicit, cum boiis quæ sunt in pedibus meis, et in collo meo ponite me in testimonium tyranni hujus, qui habet in sempiterno igne torqueri, qui non extinguetur. Egressus portam, psallebat, dicens : Salvasti enim nos a tribulantibus nos et odientes nos confudisti. Deum laudemus ego et infantes mei, omnibus diebus in secula seculorum. Parvuli vero responderunt, Amen. Simul etiam dicebant : Non te derelinquimus sancte Pater noster Babyla, qui nos sapientia tua educatos Christum cognoscere fecisti, et pro eo pati docuisti. Et elevantes oculos suos ad cœlum, tamquam uno ore dixerunt : Gratias tibi agimus, Domine Jesu Christe, qui nos parvulos tuos, nec in hoc seculo, nec in futuro a vestigiis sancti Patris nostri Babylæ permisisti separari.

Babylas vult cum vinculis sepeliri

11 Et sanctus Christi Martyr Babylas rogavit eum qui exierat amputare capita eorum, ut ante se sanctos infantes percuteret et postmodum ipsum. Et amplexans eos, tenensque eos dextra lævaque, dixit : Ecce ego et infantes, quos mihi dedit Deus. Infantes vero stringentes caput ejus et manus ipsius osculabantur, dicentes : Domine pater et magister noster, tecum pariter consummemur, ab initio enim a te eruditi sumus et finem tecum suscipiemus per bonam confessionem, quam confessus es coram Regibus et potestatibus hujus seculi. Et cum consummasset orationem videns factus Martyr Babylas fidem infantium et fiduciam, quæ est a Deo, et non ab homine, gavisus est super tantam eorum fidei magnitudinem, et dixit : Benedictus es Deus eorum qui vere sunt Christiani, qui consummasti hos famulos tuos ad gloriam nominis tui per me famulum tuum, magis autem per nomen tuum. Certissime enim ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem.

pueros ante se occidi,

cum quibus gratias agit Deo

12 Et sic osculatus est singulos, et tradidit eos quæstionariis, ut in ejus præsentia percuterentur. Et cum fuissent percussi, postmodum seipsum tradidit. Sic quoque et ejus ablatum est caput; et positus est cum infantibus et cum boia et compedibus in pace. Passus est autem beatissimus Dei servus et Sacerdos Babylas, cum tribus infantibus apud Antiochiam civitatem, nono calendas Februarii, sub Numeriano Imperatore, regnante Domino nostro Jesu Christo, cui est gloria in secula seculorum, Amen.

omnes decollantur.

a *MS. Lipsi.* te simulant. b *Agones,* vel certe.
c *Deerat hæc contestatio in MSS. extabat in Mombritio.*

ALIA ACTA

ex tribus pervetustis MSS.

CAPUT I.

Varia S. Babylæ cum Tyranno decertatio.

Si quis studiosius gloriosa Martyrum gesta perquirat, semper aliquid, quod plus miretur, inveniet. Babylas nobis præstat exemplum : cujus pertinax fides non cuicumque restitit Judici, sed rabiem ipsius Imperatoris extinxit, ostendens secularem contemnendam esse personam, cum de Dei virtute contentio est. Nam cum Numerianus Imperator novi sacrificii *a* busto redundans, needum ulluvie sordidi nitoris ablutus, facto impetu ingredi pararet ecclesiam, ut locum illum veneratione dignissimum profana violatione calcaret, Babylas Episcopus illius et civitatis et temporis, convocatis omnibus Christianis, ubi hoc primum comperit, quid agi deberet ostendit, hac omnes oratione confirmans : Nullus ex vobis, o dulcissimi filii, formidet exitium : state fortiter, durate feliciter : quæ enim trepidatio habenda est, ubi defendit

S. Babylas, tyranno ad ecclesiam venienti, fideles animat

Ex MSS.

fendit Christus, adversatur Antichristus? Rabidus hic lupus tentat irrumpere, et hunc sanctæ orationis locum perfusum hostiarum cruore maculare. In grandis periculi angustiis sumus : et nisi opem Deus largiatur, *b* occidemur.

2 Hoc sermone completo, ecclesiæ januam repugnaturus obsedit, repellens ad se venientem Regem *c* increpatione non modica, qua diceret : Huc non licet intrare polluto. Numerianus vero, qui ad ingrediendum paratus advenerat, ubi repelli se magnanimiter aspexit : partim rubore confusus, partim elatus insania, quid ageret nesciebat : et in partem se utramque circumferens, inter iram medius et pudorem, nec rebellem persequi, nec patiebatur cedere repugnanti : tamen honestius æstimavit recedere interim, ne et derisus esset et victus. Discedens itaque jubet Babylam sibi nullo sciente servari.

eum repellit : comprehenditur.

3 Alia die cum in excelsa palatii sui sede resedisset, exhibitum eum, jussit induci, et præsentibus cunctis ait : Quis te, infelicissime omnium *d* insipientium, error invasit, ut ignarus regiæ potestatis manum injiceres festinanti, nec ingredi me sineres quo volebam? Per *e* Adrasten deam juro, me huic sceleri veniam non daturum : videamus an tibi Deus tuus largiatur auxilium. Respondit Babylas, Ego homo sum parvi apud omnes pretii. Sed omnipotens Deus magnanimem me fecit; ut qui mihi vix sufficerem, insuper tantæ plebis Doctor efficerer. Unde factum est, ut diligens pastor ac sollicitus gubernator, nec ovilia lupo pervia sinam, nec scopulis carinam obviam, quibus navis rumpatur, opponam, sciens me rationem totius populi redditurum. Venientem itaque te repuli, quia nocendi veniebas animo, non credendi. Numerianus dixit : Cujus tibi videor, ut fateris? Respondit Babylas : Imperator factus es voluntate divina, ut et te occasio peccandi, et nos patiendi opportunitas inveniret; et meliores famulos Dei, timor persecutionis efficeret. Sed tu bona tua nescis : nec dicendus es Imperator, ignorans hujus gloriæ præstitorem. Si gratiæ vicem redderes, Deum solum adorares, ipsique servires; non illos coleres, quos ipse fecisti. Et ut certior reddaris exemplo : Siquis ex illis, quos Palatinum tibi junxit officium, novus proditor ac desertor ad alium se repente transferret, beneficii tui immemor, et potestatis ignarus, non illum in frusta discerperes et longo pœnarum dolore conficeres? Quid sentis de indignatione cœlesti, relinquens Deum qui tibi corpus effecit, qui dedit animam, qui spiritum tribuit, et a morte perpetua te redemit; qui cœlum, terram, aerem, maria tuis voluptatibus servitura construxit; qui alimenta præstitit, et, ut ad extremum veniamus, sublimem hanc contulit Imperii dignitatem? Israel, quod offensam Dei majestatem vitare non possit, per Moysen Dominus exclamat, dicens : Vos me offendistis, et ego vos offendam in natione barbara, non sapiente. Offendisti tu itaque Dominum : scito imperium a te mox esse tollendum : nec enim mereris illo frui, concessoris ignarus.

tyranno prudenter et intrepide respondet.

Deut. 32. 22. prædicit eum brevi Imperio privandum.

4 Numerianus ait : Deliras, ut video. Quis enim sanæ mentis hæc dicat? tamen expositionem libenter inquiro, quam nationem *f* insipientem Lex vestra dicat. Respondit Babylas : Deus hominem fecit, sed Satanas a cœlesti sede projectus, quia remedium ipse non habuit, quæsivit habere *g* collegam : pellexit Adam, ut ex prohibito ligno cibum sumeret, mox casurus : et ubi impetravit, triumphans gaudio, in ditionem suam redegit oppressum. Projecto itaque ex Paradiso homini novus dominus imperabat, sperans sub se agere omnes quicumque nascerentur ex famulo. Tyrannus itaque generis humani, varios cultus hominibus *h* induxit, et multiforme sibi nomen aptavit, ut nunc colatur in Marte, nunc adoretur in Libero, nunc se Jovem dicat, nunc Mercurium vocet, nunc Apollinis appellatione gratuletur; et tot habere vult sacra quot nomina. Filius Dei Christus adspiciens hæc, tandem respexit ad terras, et misericordiæ ac pietatis inventor, vexari corda mortalium diutina servitute non passus est : formam itaque nostram induit, corpusque suscepit; ut diabolus, qui hominem vicerat, ab homine vinceretur. Patefacti itaque oculi nostri, et aperta sunt lumina : rediit prior integer sensus, et superato illo qui vicerat, reversi sumus ad pristinam libertatem. Quid ergo prodest, quod liber esse cœpisti, si te ipsum condemnas? Quid prodest, quod a diabolo erutus es, si iterum curris ad diabolum? relinque potius hanc sectam, verum sequere defensorem, qui et pœnitentibus veniam et superbis ingerit pœnam. Numerianus ait : Scripturæ vestræ plenæ mendacio sunt, nostræ veritate nituntur. Quare sacrifica, ne per tormenta moriaris. Nec enim illis melior es, quos ad sacrificium nostra coegit auctoritas, quos et honore cumulamus, ostendentes nec rebellibus pœnam, nec obtemperantibus negandam esse meriti dignitatem. Respondit Babylas : Si insensatos quosdam venenato sermone cepisti, qui imbecilla fidei radice nitentes, iniquo sermone decepti sunt; non et me, ut speras, similem illis invenies, nec si cœlestia regna promittas. Perge potius ad tartarum, et ad illa tenebrosæ sedis habitacula pro peccato tuo, vel pro eis quos peccare fecisti.

ducit lapsum hominis,

et restitutam per Christum libertatem.

5 Numerianus ait : Quid est Deus? ipsum mihi nomen expone. Babylas respondit : Si te ad cœlum perferret innumerus ordo pennarum, et volatu ad astra pertingeres; tamen Dei nomen scire non posses : nec enim vocatus a quoquam est, aut appellatus, aut visus, nisi quibus se ita prodidit, ut mortales oculi poterant sustinere. Nec enim Deus nomen, sed virtutis est gloria : Deus prudentiæ via est, quæ ducit ad vitam. Nihil ergo de eo quærendum est, a quo omnia constat effecta. Numerianus ait : Quid est homo? Respondit Babylas : Aut bonum cordis aut malum documentum, animi probationis certa distinctio. Numerianus ait : Sapienter video te locutum. Juro per numina, aliud de te fama jactarat, aliud ipse credebam. Sed doctorem prudentissimum recognosco. Si vis itaque ut intemerata sit bonitas tua, cultor sacrorum esse festina. Babylas ait : Imprudens, impius, insolens, et tyrannus es, a quo oblata dignitas ad injuriam est revocanda, non laudem. Bonorum omnium plenitudo est, Christum cognoscere, et vacuitas cordis ac sensus, simulachra venerari. Quis itaque ex nobis bono aliquo indigeat, cultus ostendit.

quærenti quid sit Deus, quid homo, apte respondet.

a *MS. S. Max.* hostia. b *MS. Vels.* occidimur.

c *Præclare S. Chrysostomus, in citata homilia ad Gentiles, virtutes S. Babylæ, et potissimum prudentiam, in hac facto elucentem, commendat.* d *MS. Vels.* Sapientiæ error.

e *MS. Audomar.* Aresten Deum *S. Max.* Arasten *forte* Ἄρεα, Aretem Deum, *id est*, Martem. *In priori vita* per virtutem meam, τὴν ἀρετήν μου. f *MSS. Vels.* barbaram.

g *MSS. Audom. et S. Max.* collegium. h *MS. Vels.* induxit.

CAPUT II.

S. Babylæ, tribus pueris, horum matri, cruciatus illati.

Numerianus ait : Amplius contumaciam tuam ferre non possum. Quin cervix boiarum ponderibus gravata desidat, pedes vincula arctiora suscipiant; ut quasi pessimus servus contra Dominum tuum te egisse cognoscas. Babylas respondit : Mihi Dominus Jesus Christus est, fratres vero ii, quibus est ille *a* formidini. Quare si crediturus in Christo es, jam nunc genua tua pedesque complector, non ut profano Imperatori, sed ut conservo nuper invento. Ceterum me pœna formido non frangit. Quantavis pro Domino patiar, plus debeo quam solvo. His Numerianus auditis, Duci Victorino ait : Rebellem hunc stultumque Doctorem tradi tibi jubeo, ut vinctis pedibus gravis,

Pœnas intentatas contemnit.

et

traditur Victorino cruciandus : b

et oppressus pondere catenarum per omnes artus diutina laceratione deficiat; grandi enim me affecit injuria. Victorinus Dux Imperatori ait : *b* Perpetuitati tuæ jamdudum suggerendi occasionem quærebam, qua serenitati vestræ de malo hujus religionis, quam hic sequitur, intimarem, per omnes populos hoc iturum esse contagium, nisi ipsa ulcera radicitus secta, impunitatis exemplum ceteris non relinquant. Sed melius, quia percunctatus hæc dico. Numerianus Duci ait : Fiat interim de Babyla quod jussimus. Paullatim vero per me hæc religio consumetur.

ferreis vinculis onustus palam exhibetur :

7 His Victorinus auditis, Babylam ferro onustum, ut ab omnibus discipulis cerneretur, tota jussit urbe monstrari. Qui exultans lætitia, gratias Domino precesque fundebat, et gloriabatur virtutem animi sui ab omnibus perspici. Tantum itaque accipiebat inde gaudii, quantum inimicus speraverat intulisse pœnæ. Duci vero gratum se ostendebat et Regi. Hoc Imperator audito, vocari Babylam jubet, dicens : Adducatur doctor stultorum et præceptor infantium. Respondit Babylas : Illorum sum doctor infantium, qui in ætate puerili senili prudentia Dominum confitentur. Stultorum vero doctor si essem, sine dubio vos docerem. Numerianus dixit : Multum tibi hæc vincula, quod ad formam et ornatum pertinet, gratiæ contulerunt. Per Deos, formosus es factus. Babylas respondit : Tu ut stultus irrides : scit autem Filius Dei, quia ornatiorem ego me in his vinculis puto, quam tu te existimas in corona.

vinculis gloriatur.

8 Numerianus ait : Sacrifica ergo, si tibi cordi est lux ista quam conspicis, et effuge jam parata supplicia, et desine lactentem hunc puerorum animum fallaci sollicitare doctrina. Babylas respondit : Vis scire, quia perfecta sapientia non semper in ætate consistat? Habeo tres infantes discipulos : accersiri eos præcipe, et advertes quanta in eis plenitudo timoris Dei, quanta sit gratia. Numerianus mox adduci jussit infantes : quos ubi propius aspexit, an matrem haberent, diligenter interrogat. Ad hæc infantuli, Babylam sibi patrem, Babylam sibi dominum, Babylam sibi doctorem esse dixerunt. Induci post hos præcepit et matrem : quæ cum præsentata esset, nomen mulieris interrogat. Illa Dei se dixit ancillam. Hoc mihi nomen est ait, hæc religio, hic solus affectus. Numerianus dixit : Filii tui sunt hi, quos aspicis? Respondit mulier : Uteri quidem mei hos partus exposui : sed statim Deo per Babylam doctorem munus hoc obtuli : ille eos ad omnia quæ sunt recta formavit.

sistuntur Tyranno tres pueri,

et horum mater :

9 Numerianus ait : Ante filios, quos non agnoscit, alapis verberetur. Cujus cum pœnam parvuli viderent, una tres voce proclamant : Tyranne, quid innocentem feminam laceras? ingenua est, nec quidquam falsi, cum interrogaretur, dixit. Babylam magistrum nostrum dixit et patrem. Et ut irascaris amplius, non illum patrem dicimus, sed Dominum. Imperator iratus cædi alapis jussit infantes, et verberatos sub custodia tuta servari. Illi ut erant tres pares et animo et voce respondent : Gratias agimus Deo, qui nobis tribuit hanc coronam. Numerianus mulieri ait : Quot annorum est major filius tuus? Illa respondit : Duodecim. Interrogata etiam de secundo, ait : Novem, et de tertio similiter dixit : Septem. Sed ubi numerum complevit ætatum, magna voce clamavit : Potens est Deus Christianorum, qui respicit hanc ætatem, et parvulis meritum consummatæ virtutis assignat.

hæc alapis cæditur,

mox et pueri.

10 Numerianus egredi jussit et matrem. Tunc Babylam præcepit induci, dicens : Doctor insipiens, promissa tua victa sunt, et mendax provocata *c* sententia. Infantuli cæsuros se victimas et facturos sacra confessi sunt. Respondit Babylas : Consuetudinem animi tui sequeris Imperator; mentiris ut solitus es. Sic filium decebat Antichristi, fallendo subrepere. Numerianus dixit : Per Æsculapium juro, quia hæc verba contemnens, verberibus te vehementer afficio,

c

Babylas Tyrannum mendacii arguit,

sin vero repugnaveris, et decollo. Babylas respondit : Vere dignus es risu. Numerianus ait : Unde hoc probare potuisti? Babylas respondit : Si compererint dii tui, quod per solum Æsculapium jurasti, non te persequentur irati? Quod si Salus ipsa cognoverit, quam Deam putatis, non protinus relinquet inimicum? Ego erubesco, si creditis hæc quæ vobis honori sunt numina esse portenta. Quis furor, quæ ista est dementia, ut immobilia atque insensata simulacra diligatis, ignorantes Deum, qui est verus et magnus? Numerianus ait : Si cognoverit Christus tuus, quod per solum Deum sacramenta confirmas, non indignabitur prætermissus? Babylas respondit : Indignus es ut Christianorum secreta pernoscas : sed quia circumstantium misereor, non tacebo. Cum Filium dicimus, habemus et Patrem : cum vocamus Patrem, nominamus et Filium. Sic et Scriptura testatur, dicens : Ego et pater unum sumus. Nulla itaque inter Deum et dæmonem habenda contentio est; secundum quod scriptum est : Quæ communicatio luci ad tenebras?

Ex MSS.

et ridet jurantem per Æsculapium.

a *MSS. Audom. et S. Max.* absque formidine. b *MSS. Vels. et Audom.* Per pietatem tuam. c *MS. Vels.* confessio

CAPUT III.

S. Babylæ et puerorum cædes.

Suspensis pariter ad pœnam Babyla et infantulis, cum aliquantum *a* morarum spatium in tormentis fuisset exactum, circumstantes misericordia victi, cum gravari Babylam hoiarum vinculis cernerent, et diutina laceratione torqueri, loquebantur ad eum dicentes : Dic te cæsurum victimas diis, ut effugias tam exquisita supplicia. Babylas respondit : Non minor mihi dolor est de Rege quod perit, quam pro vobis, quos pariter secum extinxit. Ceterum me numquam iste pervertet. Verbera hæc proficiunt ad salutem : et quantum corpus male læditur, tantum animæ subvenitur. *b* Et ut hoc verum esse credatis, adest in agone, qui reddet meritum post agonem. Sed ubi Imperator constantiam Babylæ agnovit, majora tormenta mandat iterari. Cruciatur itaque ille, et e contra suspenduntur infantes, qui exclamant subito dicentes : Tyranne impie, cur doctorem nostrum, pastoremque nostrum persequeris? an quia unum Deum confitetur, qui est verus et magnus? Credimus in Christo, quia te cito non verbera, sed ignis afficiet. Imperator iratus verberari eos iterum jubet. Exclamant pueri : Tyranne impie, quid tibi præstitit pravitas mentis? quid regalis potentia? quid corona gemmata? quid tota assectarum caterva et armatorum circa te densa testudo, cum his omnibus honoris tui cumulis supereris a parvulis? Triumphant ex te tres parvuli, nec ulla suppliciorum acerbitate franguntur. Victoriæ enim hujus tot habemus testes, quot tu putaveras adfuturos esse tortores. Ceterum supplicia nec horrescimus, nec timemus.

a

Suspensus cruciatur cum pueris :

sui misertis Gentilibus respondet.

b

Pueri tyranno insultant :

12 Tunc Imperator laxatum ab equuleo Babylam, servari in secreta cellula jubet; ut illo absente deciperentur infantes. Et ait parvulis : Si vos divitiæ istæ, quas cernitis, et honorum blandimenta sollicitant, cultu vestræ religionis abjecto, diis nostris vota persolvite. Illi una voce dixerunt : Callide hostis, et bonarum expugnator animarum, cur illecebrosa suades, quibus seculum scis esse contemptum? Magister noster contra sagittas tuas signo nos sanctæ Crucis armavit. Illas opes credimus, illas æstimamus esse divitias. Parati itaque ad offerendam corporis nostri victimam sumus. Nec profuturam tibi doctoris nostri credas absentiam. Grandi radice firmatus est animus noster. Reget nos ille qui fecit, cui fideles famuli ex lactenti ætate servimus : ille nobis et magistro nostro præstabit auxilium. Per ipsum itaque juramus, cui facile est ex tribulatione gaudium, et sanitatem ex dolore concedere, nos in hoc cultu omni

ætate

blanditiis tentantur frustra.

Ex Metaphraste

ætate mansuros, et credituros in Patrem et Filium et Spiritum sanctum.

13 Hæc Babylas, ut erat in cellula, audiebat omnia. Tandem et ipse jubetur adduci. Quo intromisso, Numerianus ait : Filii tui sunt parvuli isti, an alio patre generati sunt? Respondit Babylas : Filii mei sunt educationis labore et amoris affectu : ceterum concubitum feminei sexus ignoro. Numerianus ait : Et unde sic tui similes in omnibus perseverant? Babylas respondit : Hoc in votis habeo, ut in omnibus mecum æqua mente concordent, præter in peccatis meis, quæ majora commisi. Numerianus ait : Sæpe tibi dixi, ut pœnam verberum, et exitium mortis effugias; et impetrare non potui. Sed adhuc veniæ locus est, si te et hos infantes ad ea quæ suademus adduxeris. Tunc Babylas in majorem versus iram, commotus exclamat : Insane et crudelior omnibus tyranne, omissis pecudum victimis, humanis hostiis delectaris; et relictis certaminibus barbarorum, cruori Romano inhias, et innocentem sanguinem concupiscis. Credo in virtute cœlesti, quia ut a nobis ita et a prælio victus abscedes. Munera vero tua illis dona, cum quibus pariter arsurus es : nos autem ab illo speramus merita, cui exhibemus obsequia.

Babylas se virginem profitetur :

tyranno suam crudelitatem exprobrat

14 Ad hæc Imperator iratus, Babylam cum infantibus feriri gladio jubet. Babylas vero lætus egrediens, circumstantes jam feriendus alloquitur, obtestans singulos per Dominum Jesum Christum, ut cum omnibus vinculis, quæ vel pedibus erant illigata vel collo ejus, in tumulo ponerent : ut tyrannus lugeret extinctus, cum intelligeret id pro honore haberi, quod fecerat pro dolore. Babylas egrediens portam, hymnum Deo pro gratiarum actione precesque fundebat; dicens : Liberasti nos ex affligentibus nos, et eos qui nos oderunt confudisti. Eumdem psalmum et infantes dicebant, dulcem magistrum etiam in mortem comitantes.

jubetur cum pueris plecti capite

vult cum vinculis sepeliri :

15 Jam cum ad interficiendos sævus carnifex propinquaret, Babylas rogabat ut ante oculos ejus decollarentur infantes, et sic demum ipse jam securus occumberet. Quod cum carnifex annuisset, Babylas infantes dextera lævaque complectens, ait : Ecce ego et filii mei, quos a Deo acceperam, Deo rursus assigno. Probat rudimenta doctrinæ usque ad finem monstrata confessio. Hac voce completa decollantur infantes. Tunc securus Babylas dixit : Gratias tibi ago Domine Pater Jesu Christi, qui nos tanto honore decorasti, et ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem : ecce completa sunt omnia. Ætas illa, quæ fatum ferri adhuc non habebat, nec locum vulneris, in virtutis tuæ confessione duravit. Post hæc ipse percutitur et una cum infantibus tumulatus, æternæ memoriæ consecratur, par vita, par passione, par funere, regnante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et gloria, in sæcula sæculorum. Amen.

pueros ante se occidi.

a MS Lels Horatum. b Idem : Nec dolores nec aliquos perferre credidis; adest enim etc.

ALIA ACTA.

ex Simeone Metaphraste.

CAPUT I.

S. Babylæ magnanimitas doctrina.

Numerianum.

Cum Numerianus sceptra Romanorum accepisset a parentibus, fuisset autem heres illorum impietatis, movebatur grave et immane bellum adversus Christianos. Omnis enim ætas, et genus omne eorum, qui pietatem delegerant, acerbis tormentis, et gravi morte interibant. Hujus ergo Numerianus Antiochiæ aliquando versans, quæ est ad Daphnen, ne abstinuit quidem a sacro templo Christianorum, sed etiam adversus id struit quemdam dolum. Et cum dæmonibus de more sacrificasset, et cædem fecisset maxime nefariam, *a* infante illo Regis filio, quem a patre pro pacis pignore acceperat, crudelissime occiso, pergebat ad ecclesiam, et Dei templum conabatur profanare per suum introitum. Nam hoc quoque existimabat esse non parvum cultum Deorum, si ab eo profanarentur et contemerarentur sancta Christianorum. Divinus autem Babylas eo tempore, quo hic actus adornabatur, curam gerens sacri gregis Antiocheni, et Sedem administrans episcopalem, cum diu ante, quid animo agitaret et meditaretur tyrannus, et quod accessurus erat, et quonam modo, intellexisset; cumque in templo congregata universa piorum multitudine, satis eos incitasset, ut opem ferrent Dei legibus, in quas exercebatur tyrannis, precibusque et supplicationibus Dei invocasset auxilium, magno et forti animo stat ante portas templi. Et cum perrupisset supercilium eorum qui præcedebant, et fastum eorum, qui gloriose et superbe incedebant, satellitum, inquam, et stipatorum; sceleratum illum accedentem increpavit; et *b* dexteram ejus pectori admovit; et sic retardavit ejus impetum in ecclesiam; et illum a sacris repulit ambitibus. Loquendi autem libertatem admiratus Numerianus, et illius famam præterea reveritus, quæ erat magna et in omnem partem pervadebat; ab audaci tunc cœpto destitit, sive suspicatus futuram quamdam a populo seditionem, (illuc enim convenerat magna multitudo fidelium) sive aliquo alio a se capto consilio, ægre quidem et graviter, sed silentio tamen ferens contumeliam, et reversus est in regiam.

puero regio obside interfecto,

volentem templum Christianorum profanare, repellit Babylas b

2 Die autem sequenti cum ad se producendum curasset Pontificem, quod se a templo prohibuisset, tamquam manifesta affectus contumelia, cum est comminatus : et, Quonam, inquit, fretus, o tu omnium miserrime, ausus es meam retinere potentiam, ne in templum ingrederer? Nescis quantum sit malum probro et contumelia afficere Imperatorem? Ille autem, Nullo quidem, inquit, eorum qui sunt in terra, sed fretus Rege qui est in cœlis, qui me etiam fecit pastorem suarum ovium, neque me dormire sinit, cum lupus irruit. Imperatorem non affeci contumelia (esset enim hoc insolentiæ et propemodum insaniæ) sed cum vellet sancta afficere contumelia, continui. Quamobrem deberes mihi non parvam hoc nomine agere gratiam, quod talem tuum conatum prohibuerim, ex quo deturbatus esses in extremum barathrum interitus, cum in eum peccasses a quo excidere est quavis morte gravius. Numerianus autem : Cum te, inquit, oporteret pœnitere eorum, quæ præcesserunt, tu nos prolixioribus aspergis maledictis. Martyr autem excipiens : Nobis, inquit, non licet alioqui ullum hominem appetere maledictis : nec ergo te maledictis appetimus. Quomodo enim, cum sis Dei figmentum, et ejus honoratus imagine? Sed si de Deo agatur.

sistitur tyranno.

intrepide factum suum defendit

3 Numerianus autem interrumpens contextum ejus orationis; Sed jubens, inquit, valere hanc magnam vim verborum, si velis pœnas effugere propter crimen subeundas, maximis diis sacrifica. Martyr autem cum prius respondisset ad criminationem, et dixisset se prompto et alacri animo pro grege quævis esse passurum, deinde prosequens : Fieri, inquit, non potest, o Imperator, ut a vero Deo deficiens, eos colam, qui falso appellantur dii, quos vel solum nominare est magnum dedecus iis, qui volunt esse pii. Ille autem, Eadem, inquit tibi dico, quæ prius : Prolixas mittens nugas diis sacrifica : sin minus, te malum male mea perdet potentia. Babylas autem : Mihi, inquit, erat in votis, ut ab hac, qua es circumfusus, caligine liberareris : si qua ratione fieri posset, ut longa illa et immortalia effugeres supplicia. Sed tu alios quoque ad eam adhortaris, majorem tibi accendens gehennam cujus minæ sunt tibi intentatæ. Fieri enim non potest, ut effugias manus Dei viventis. Cujusmodi autem sit ab eis esse apprehensum, sciet qui semel in eas inciderit.

deos contemnit.

Hæc

4 Hæc dixit : et omnia perinde ac si conversus esset *c* calculus, mutata sunt in contrarium. Viri enim sapientiam admiratus Numerianus, ab ira desinit, eumque placide et amice intuens, O doctor, inquit, puerorum potesne dicere, quid sit Deus? Ille autem; Dei quidem; inquit, naturam, ne si multum quidem laboraris, inveneris. Est enim ineffabilis, et qui nec potest comprehendi, nec humanis indagari cogitationibus; principium universi et constitutio, Rexque et Dominus et Creator omnium. Cum autem sit semper nullius rei indigens (talis est enim Deus) fecit Angelos, *d* et omnes alias essentias incorporeorum. Post horum autem creationem, facit hominem, et hunc universum mundum, et eum implet bonis innumerabilibus, pronuntians ipsum id esse in terra, quod ipse est in cœlis. Eum cum in tanto honore constituisset, tamquam Regi regiam, ei rerum terrenarum partem attribuit pulcherrimam, nempe Paradisum. Et cum præter hæc vellet ei aliunde ostendere, quantum alia superaret animantia, ducit ad eum omnia, et jubet eum nomina imponere omnibus. Cum autem per hæc docuisset eum esse omnium præstantissimum, tunc creat etiam mulierem, ea quoque eum rursus honorans, et manifestum reddens, quod propter ipsum facta sit. Non his autem eum solum ornavit, sed etiam soli ex omnibus ei dedit rationem, et ei concessit ut frueretur ejus consuetudine. Ille vero inimicum statuens magis fide dignum eo qui hæc dederat, et nullam ducens rationem mandati creatoris sui, pluris fecit deceptionem ejus, qui eum omnino studuit conterere, et omnibus bonis simul evertere; cum ille nec magno, nec parvo eum affecisset beneficio, sed verbo solo cum eo egisset. Eumne ergo Deus delevit? Ex ratione enim justitiæ hoc erat consentaneum. Ille vero non minus quam prius perseveravit ei benefacere, ostendens quod etiamsi millies peccaverimus, non desistit tamen ipse nobis procurare quæ pertinent ad salutem. Numerianus autem hæc audiens, eorum vero intelligentiam minime valens consequi (quomodo enim id posset anima, quæ divinas non gustavit gratias, et ne parvam quidem habebat sapientiam, eratque omnino stulta, et inerudita?) se tamen esse adeo crassum, et nullo sensu præditum erubescens ostendere iis qui circumsistebant, induit personam cognitionis, et Babylæ dixit, rem bene se habere, et eum accurata eorum quæ sunt comprehensione eum respondisse. Deinde eum quoque rursus interrogat quid sit homo? ille autem : Omnium, inquit, in quæ cadit interitus, sicut diximus, animantium præstantissimum, mansuetum, natum ad societatem et communionem, quod mutuo amore tenetur alterum alterius; etiamsi alter in alterum bellemus quibusvis bestiis immanius.

docet Dei naturam ineffabilem,

hominis creationem in statu innocentiæ

et lapsum.

a Pluribus hujus filii Regis necem describit S. Chrysostomus homilia ante citata. b Chrysostomus dextram impie tam in pectus firmavit natorgelium ac cæde fervens, etc.

c Græce, ὥσπερ ὀστράκου μεταπεσόντος, testula transmutata. *De ostracismo suffragiorum genere per calculos ac fabas, et ostracinda ludi genere, unde adagium hoc desumptum, consule Erasmum in Adagiis.*

d Addit Heretus, Archangelos, *quod deest in Græco MS.*

CAPUT II.

Babylæ et trium puerorum vincula, tormenta.

Numerianus vero pro miraculo ducens expeditam linguam Babylæ, et simul crassi hebetisque ingenii volens labem abstergere, quod, ut contra eum diceret, nihil posset afferre, per suos juravit deos sapientem esse Babylam, et non esse falsam quæ de eo celebrabatur famam, si solummodo dii sacrificaverit, eosque reveritus fuerit, et in honore habuerit. Hoc enim solum dicebat ei deesse, quod cum esset adeo sapiens, deos haberet contemptui, et in eos linguam armaret intemperantem. Eum itaque rursus intuens: Sacrifica, dicebat, o senex sapientissime, et statim, deos omnes testor, eris mihi loco patris, et eris dominus omnium quæ sunt in meo imperio. Ægre autem ferens Babylas, quod eum rursus cogeret sacrificare, et expectaret se eum omnino posse vincere, et ei pecuniis persuadere posse et honoribus : Scilicet id faciendum, inquit, sed ejus, quod est bonorum præcipuum, nempe pietatis, mihi damnum afferes, sine qua hæc mihi sunt paupertas, et extrema ignominia, et eorum quæ nunc habeo privatio.

Blanditus frustra illicere

Ex Metaphraste.

6 Deinde propter hæc vehementi ira motus fuit Numerianus, et jubet Victorino (is autem erat crudelitate et impietate eximius) *a* collari collo ejus imposito, et pedibus ejus circumdatis ferreis compedibus, per mediam civitatem, ut esset omnibus spectaculo, ducere eum in custodiam : Si forte, aiebat, pudor populi durum hujus penetret animum, et aliquam afferat mutationem. Atque sic quidem Martyr ducebatur in vinculis, auream et suavem a se degi vitam, dum tam ignominiose traduceretur, arbitrans, quod vinculis dignus esset habitus propter communem omnium liberatorem. Atque Numerianus quidem cum eum aspexisset sic affectum, et sic vinctum incedentem : Per deos, exclamabat, Babyla, decet te et collare, et vincula, et incessus : conveniunt enim huic tuo senili et honesto motui. Ille autem : Tu quidem, inquit, hæc dicis, me irridens, et ludificans : ego autem eis magis glorior, quam tu, o Imperator, hac tua florida purpura, et splendido diademate.

vinculis constrictus circumducitur. a

7 Numerianus autem : Sacrifica infelix, et liberaberis quidem ipse a tormentis, nos autem eripies a sollicitudinibus : nisi forte hi pueri te ad superbiam efferunt, et inanem gloriam, vocantes te magistrum; et non sinunt te prius te ipsum docere ea, quæ scire opus est. Forte enim tunc contigerat, ut tres pueri ad eum accurrentes, genere fratres, ætate quidem pueri, sed cani prudentia, diligenter ab eo docerentur pietatem, quem ne collari quidem et vinculis circumdatum volebant relinquere magistrum. Divinus autem Babylas : Si eorum, inquit, feceris periculum, o Imperator, scies omnino cujusmodi sint semina mearum orationum, vel potius Dei qui ea donat. Curat itaque Imperator pueros sistendos pro tribunali, et primum quidem interrogavit, an matrem haberent. Illi autem : Et nobis est, inquiunt, mater, et magister Babylas; quem nos etiam plusquam matrem amamus. Nam illa quidem nos solum genuit, ille vero nos instituit in disciplinis, et exercet ad pietatem, et ad summam aperte nostræ animæ amanter curam gerit. Matrem quoque accersit Imperator, et jubet eam respondere, quomodo ipsa vocetur, et an sit mater illorum. Illa autem : Mihi quidem, inquit, nomen est Christodula; hi vero sunt fructus mei ventris, et eos mei partus primitias Deo obtuli : confido autem fore, ut in cœli horreis eos reponat sapiens Babylas; illi enim eos credidi.

Tres pueri ad eum accurrunt.

sistuntur tyranno,

cum matre

8 Hæc cum audisset, ira impletur Numerianus, et jubet ei faciem percuti, et dictitari ne tam temere alloqueretur Imperatorem. Pueri autem videntes matrem pulsari, animo fuere conturbati, et dixerunt, Imperator matrem cædit vera dicentem. Ipse autem iram ludo temperans, jubet majorem quidem ex pueris duodecim plagis affici, secundum autem novem, et ultimum septem, æquales numero plagas imponens unicuique pro numero annorum ætatis. Illi autem cum flagris cæderentur, laudabant Dominum; quærebant autem magistrum, cum eo desiderantes etiam versari in carcere.

hæc alapis,

illi flagris cæduntur

9 Numerianus ergo cum ex tribunali Imperatorio per ministros matrem eduxisset et pueros, Babylam accersit e custodia, et perinde ac ludens in scena, aut histrionem stultum agens : Ecce, inquit, tibi cecidit magna tua gloria tua et jactantia, et aliter res cessit quam putabat pueris, ii enim sunt parati diis sacrificare. Ille autem (sciebat enim quales eos peperisset spiritu) Videris, inquit, o Imperator, teipsum

Tyrannum mendacii arguit Babylas

EX METAPHRASTE.

ipsum potius fallere, et tibi inaniter indulgere. Oves enim mei gregis, quæ sunt Christi mei, et agni pastoris, alienum numquam secuti fuerint : sed meam vocem, sat scio, desiderant, non minus, quam agni inclusi in ædibus matres quæ ipsos genuerunt. Et si lupus eos rapuerit, aliqua alia bestia eos abstraxerit, abibunt, et abstrahentur me clamantes : et lupus agno potius persuaserit, propria matre relicta eum sequi, quam ii obliviscantur proprii amoris in pastorem.

suspenditur et cruciatur, cum pueris :

10 Hæc non ferens Numerianus : At ego, inquit, efficiam, ut opportunius utaris responsionibus. Et statim in ligno in altum sublatus est athleta, et ex adverso pueri ferreis discerpebantur ungulis. Et illos quidem divina quædam desuper animum addens gratia, promptumque et alacre augens animi studium, reddebat eos statuis magis impatibiles.

nonnum adstantium commiserationem reprehendit.

11 Ex iis autem, qui circumstabant, dicebant quidam divino Babylæ : Quousque eris amens, et male tibi consules? Ne puerorum quidem species flectit hoc tuum cor durum et immite, quæ tam misere perit, et ante tempus? Illorum ergo verbis Martyr conversus, et aperte ostendens se eorum vicem ægre ferre et dolere a. Quænam hæc est, inquit, gravis et caliginosa nubes, quæ mentis vestræ obstruit oculos, nec sinit cœlum intueri *b*? Quid est, quod vestram sic incantavit animam, et talia in eam effudit pharmaca, ut vos totos alliget interitui, et nec sinat vos ullam salutis ducere rationem? Ego autem, ut de Numeriano nunc omittam, nihil enim eum juverit, etiamsi millies videatur esse Imperator, sed de vobis et vestro interitu, sæpe venit in mentem acerbe lacrymari, et graviter ejulare, quod cum sitis honorati ratione, evasistis, ut video, minus præditi ratione, quam bruta : et cum oporteret, si ullus esset sensus, vestrum agnoscere creatorem, vos ad hunc solum intuemini, adjecto nomine Numeriani, et ab ejus umbra et vultu tyrannico pendetis. Quod ad me autem attinet, videtisne quemadmodum Christus meos labores allevet, et ex sancto habitaculo emittat auxilium, et incitet ad labores, et animum addat ad certamina? Atque hæc quidem dicebat Sanctus carnificibus.

Pueri tyrannum exultant arguunt

12 Quinetiam nec pueri quidem redditi fuerant imbecilles : sed dum ii pendebant in ligno sublimes, fluentia quidem membra corporis non curabant : eis autem totus animus conversus erat ad magistrum, et pro illo sic maledictis insectabantur Tyrannum : Non te pudet, o infelix, tam venerandum caput tanta afficere contumelia? Non erubescis, cum sis ipse filius tenebrarum, lucis præconem et ministrum sic tractare? Nullo pudore suffunderis, quod coram omnibus habearis pueris ludibrio? Nam tu quidem conturbaris, et furis, et intus ureris iræ incensus carbonibus : nos autem, tamquam vernis floribus, suppliciorum variamur stigmatibus.

a S. Chrysostomus oratione 9, in epist. Pauli ad Ephesios, B. Babylas, inquit, vinctus fuit eamdem ob caussam, ob quam Joannes, id qui Regem indique se gerentem argueret.

b Additur in MS. Græco, sed deorsum inclinat, et terræ cogit affixum esse.

CAPUT III.

S. Babylæ et puerorum cædes.

blanditias eius respuunt et vincunt.

13 Numerianus autem cum eos una cum magistro illinc deduxisset, Babylam quidem prope se ferreis illis vinctum vinculis, includit in quadam domuncula. Cum pueros autem ad se curasset adducendos (putabat enim se facilius eos esse superaturum propter ætatis teneritudinem) includit in alia domuncula : et varie eis assentabatur, et blandiebatur, et se eis insinuabat, eos vocans filios, et egregiæ indolis pueros et præclari ingenii, dansque eis pecunias, et honores pollicens, multisque blandis et dulcibus verbis apud eos utens. Illi autem, veluti una mente, et uno ore, Dolose, dicunt, et malitiose, quid hæc nobis, tamquam escam porrigis, volens nos, tamquam passeres laqueo comprehendere? Non te negabimus, *a* mater a pietas. Non te fallemus, care Doctor Babyla. Nullus nos capiet Imperator, etiamsi Numeriano furorem spirarit vehementius.

Eorum constantia gaudet Babylas

14 Hæc apud Tyrannum pueris affirmantibus, et magna voce clamantibus, egregius Babylas, et vere illorum magister, qui erat inclusus in domuncula, et eos audiebat, propter hæc fuit magna repletus lætitia; neque erat amplius de futuro dubius, sed, Euge, dicebat, o cari pueri! euge mea disciplina! accipio mercedem meæ educationis, colligo majores fructus laborum. Ago tibi gratias, divina in nos providentia, quod me dignum censueris, qui vocarer magister talium, non puerorum, sed fortium potius virorum; non ætate infantium, sed virtute perfectorum. ❤

is semper virgo

15 Interim autem eum quoque sisti curat Numerianus : et, Nonne sunt tui, inquit, isti pueri? nam, per Jovem, sunt isti tibi sententia animi valde similes. Ille autem : Spiritu, inquit, o Imperator, sunt filii, non carne; corporei enim amoris et cubilis sensum ad hoc usque tempus non percepi. Sed cur non, inquit Numerianus, cito sacrificans, et te et nos liberas a molestiis? Sin autem non sinunt eæ quæ præcesserunt molestiæ, sed mordent ac excruciant, et dolorem afferunt; at ego te possum remunerari longe pluribus et majoribus bonis, et inducere ad illarum oblivionem. Deinde videbatur etiam ei bonorum dare consilium ad ea quæ erant proposita : Oporteret autem, dicens, o Magister, tuam caniciem suggerere puerorum ætati id quod decet, et eis persuadere, ne adeo intempestive, et in ipso flore marcescant miserabiliter. Divinus autem Babylas, videns illam Numeriani sollicitudinem, et in se ipsum et in pueros comparatam calliditatem : Videris, inquit, o Imperator, valere jubens barbaros, cum quibus te maxime oporteret bellum gerere, et externis curis dimissis, in nos universum convertisse studium; non eo tuum dirigens apparatum, ut tuæ curæ iis prosint qui tuo parent imperio; sed ut tormenta excogites, per quæ iræ tuæ indulgeas et feritati naturali.

tyranno crudelitatem exprobrat.

cum pueris ducitur ad mortem

16 His toto corde ebulliens et incensus Numerianus, jubet ad mortem recta duci Martyres. Atque illi quidem ducebantur lætantes, et hæc lingua canebat cum gaudio : Benedictus Deus, qui olim quidem ex infantibus et lactentibus laudem perfecisti; nunc autem ex infantibus, etsi non lactentibus, et ex cano sene sacrificium, sanguinem eorum accipis. His ergo, et *b* multis aliis contexentes gratiarum actionem, pervenerunt ad locum martyrii. Et cum sacrosanctos ante se pueros statuisset B. Babylas, illos suæ doctrinæ pulchrum fructum Deo obtulit. b

vult cum vinculis sepeliri.

17 Postquam autem illos vidit consummatos, beatam illam emisit vocem : Ecce ego, inquit, et pueri, quos dedit mihi Deus. Porro autem eos quoque, qui aderant, rogavit, ut ipsa signa certaminum cum eo sepelirent. Ipsa enim propter Christum amabat, et amplectebatur; et nec volebat ea auferri a surdo illius pulvere : quæ quidem pulchra esse suæ sepulturæ ornamenta, pulchre noverat. Quænam autem ea erant? Collare et ferrei ejus compedes. Deinde ei quoque caput amputatur quarto die Septembris. Jacet autem *c* nunc quoque in capsa Babylas cum illo colli sui ornamento, et ferreis vinculis, suum laudans agonothetam *d*, quoniam eum decet gloria, potentia, honor et magnificentia, nunc et semper et in secula seculorum, Amen. c d

a Græce μήτηρ Ἐυσέβεια: an hoc matris potius nomen quam Theodula?

b Hæc verba Psalmi a Babyla recitata refert Suidas. Convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi. Psal. 114. 7.

c Cum nimirum Acta hæc Leontius scribebat, aut certe S. Chrysostomi tempore, qui Oratione citata de S. Babyla, ita de eis scribit : Extant etiamnunc cum Babylæ cineribus compedes, Ecclesiarum

sarum Præfectos omnes commonefacientes, ut vinciri, ut jugulari, ut quidvis pati oporteat. Certe omnia prompto atque alacri animo, ac magna item cum voluptate sustinenda, ut concreditæ nobis libertatis ne levissimam quidem partem prodamus, aut contaminemus. *Et Oratione* 9 *in epist. Pauli ad Ephesios*. Ipse decedens mandavit, ut vincula ponerentur cum suo corpore, et corpus sepeliretur vinctum: et nunc sitæ sunt compedes cum cinere. Tantum erat ei desiderium vinculorum propter Christum.

d *Addit Petrus de Natalibus*, quorum corpora S. Theodula sepelivit IX Kal. Februarii. *Idem ex eo refert Canisius.*

S. BABYLÆ
Translatio, et triumphus Antiochenus.

An. Chr. CCCLXII. XXII Oct. Templum S. Babylæ Antiochiæ.

D*uplex S. Babylæ erectum olim apud Antiochenos templum, sive martyrium fuit. Unum* amplissimum, *teste Evagrio lib.* 1, *historiæ Eccles. cap.* 16, ante portas urbis Antiochiæ, quod adhuc integrum, *dum is scriberet*, manebat. *S. Chrysostomus homilia de S. Babyla hoc ultra fluvium Orontem, ad quem sita Antiochia, extructum indicat, quod altera oratione de S. Babyla contra Gentiles in urbis ædificiis connumerat, ut ampla nimirum suburbia alibi instar urbis habent. A quo id aut quando erectum fuerit, non constat. Reliquiæ S. Babylæ eo loco aut conditæ a principio fuere, aut eo sub primis Imperatoribus Christianis translatæ. Nec Evagrio credendum, qui a Juliano vult erectum: cum Chrysostomus summe miretur ab eo in Babylæ odium non fuisse destructum.*

aliud in Daphne: huc allatæ reliquiæ, inde elatæ.

2 *Aliud in Daphne, suburbano quoque loco, sed aliquanto remotiore, ædificatum est a Gallo Cæsare, Juliani Apostatæ fratre, eoque reliquiæ e priore templo, eodem curante Gallo Cæsare, translatæ sunt. Hinc denuo Juliani jussu ad sacrum templi septum relatæ sunt, intra quod erant prius, ut monet Chrysostomus, qui adolescens spectavit, quæ provectiori jam ætate Ecclesiastica tractans adversus Gentiles scripsit: habuit enim eam orationem post annos viginti, ut ipse testatur, ex quo facta illa fuere. Confirmat autem ea quæ dicit, hujusmodi adjecta contestatione:* Ex iis qui ea viderant, supersunt adhuc et senes et juvenes, quos omnes obsecro et obtestor, si quid a me historiæ adjectum fuerit, in medium prodant, meque redarguant, *etc. Ita Chrysostomus, atque ex eo Baronius anno Christi* 362, *num.* 96, *qui fuse hanc historiam prosequitur. Nos eam Chrysostomi orationem, cujus pars a Surio edita est, hic omittimus, quod multa oratorie adjiciat ad Gentiles confutandos, quæ minus ad institutum nostrum necessaria sunt. Extat alia ejusdem Chrysostomi de hac ipsa translatione oratio a Frontone Ducæo nostro Latinitate donata.*

Ea Translatio a quo descripta.

3 *Rem gestam ex uno Sozomeno tradimus, qui eam accurate describit lib.* 5, *historiæ Eccles. cap.* 18 *et* 19, *eamdem narrant Ruffinus lib.* 1, *hist. Eccl. cap.* 35 *et* 36. *Socrates lib.* 3, *cap.* 16. *Theodoretus lib.* 3, *cap* 19. *Acta S. Artemii apud Metaphrasten* 20 *Octob. Evagrius lib.* 1, *cap.* 16. *Nicephorus lib.* 10, *cap.* 17. *Cedrenus aliique sacri et profani auctores, inter quos ipse Julianus apostata censeri potest, qui in Misopogone meminit* mortui *a se ex* Daphne remissi, Apollinis obmutescentis, *et* templi inflammati: *quod* undecimo Kalendarum Novembrium *contigisse memorat Ammianus lib.* 22.

Cum SS. puerorum translata corpora.

4 *An una cum ossibus S. Babylæ reliquiæ trium puerorum translatæ in Daphnen, et reportatæ ad prius templum? Chrysostomus sæpe*, unius Babylæ reliquias, easque solas, *obturasse os dæmonis, et ex Daphne avectas inculcat: sed quod innumeris aliis cadaveribus, quorum isthic visebantur sepulchra, opponat, nihil ex eo concludi potest. Theodoretus, qui etiam Antiochiæ vixit, id certo asserit.* Eodem tempore, *inquit*, in eo loco, *Daphne* reliquiæ invicti Martyris Babylæ, et adolescentium qui una cum eo decertarant, repositæ jacuerunt, et *in ea* Imperavit Christianis Julianus, ut reliquias duntaxat invictorum Martyrum ex eo loco transferrent. Qui ad locum lubentibus animis profecti, loculum in bigis collocant, *etc.*

HISTORIA TRANSLATIONIS
ex Hermia Sozomeno, hist. Eccl. lib. 5, cap. 18.

Ex Sozomeno.

Daphne in suburbio Antiocheno locus amœnus,

Daphne est suburbium Antiochiæ percelebre, nemore multis cupressis vestito cinctum, aliisque arboribus cupressis admixtis variatum. Subter arbores autem terra, pro temporum vicissitudine, alios aliis succedentes flores bene olentes cujusque generis producit. Locus autem undique ramorum et foliorum densitate, quæ solis radios ad solum usque terræ haud penetrare sinit, velut tecto, vel umbra potius, circumfusus est. Est etiam, tum propter abundantiam et pulchritudinem aquarum, tum propter temporum æquabilitatem, tum denique propter placidorum ventorum flatum, peramœnus et ad oblectationem valde accommodatus. Itaque apud gentiles in fabulis est, Daphnen filiam *a* Ladonis fluminis Arcadiæ, cum Apollinem amatorem fugeret, in arborem suo nomine appellatam conversam fuisse. Apollinem autem ne sic quidem perturbatione illa animi liberatum, ramis arboris, quam amabat, se coronasse, ipsam arborem complexum esse; et locum sibi, si quisquam alius, carum, prærogativa præ ceteris honorasse. In Daphnen igitur suburbium ingredi, cum ejus generis esset, turpe modestis viris existimabatur. Nam et situs loci et natura erat ad lasciviam accommodata: et materia fabulæ, quæ fuit plane amatoria, levi arrepta occasione, in animis corruptorum adolescentium duplo majorem amorem insevit. Nam res in fabulis descriptas, velut caussam ad se excusandos afferentes, vehementius incendebantur, et omni exuto pudore, ad facta libidinosa cupide ferebantur: nec poterant vel seipsos temperare, vel temperantes homines eo in loco secum videre. Nam si quisquam eorum absque amica forte in Daphne versaretur, stupidus plane, inhumanus, et tanquam scelus quoddam aut pestis detestabilis fugiendus videbatur. Erat hic locus revera in magna veneratione apud Gentiles, et magno æstimatus. Nam eximia Daphnæi Apollinis statua in eo fuit, et delubrum magnifica opera et sumptuosa constructum: quod fama est a *b* Seleuco patre Antiochi, a quo Antiochia nomen accepit, ædificatum esse. Credebatur etiam ab his qui istas res colere solent, aquam in eum locum ex fonte Castalio influere, quæ facultatem divinandi hominibus tribuebat, paremque vim et idem nomen cum ea quæ est in *c* Delphis, obtinebat. Quin etiam jactitant, *d* Adriano privatam etiamnum vitam degenti, Imperium ei obventurum, in eo loco prænuntiatum fuisse. Nam dicunt eum, cum folium fonte Daphnes tinxisset, hausisse inde rerum futurarum cognitionem in folio plane descriptam: ac cum ad Imperium gubernandum pervenisset, fontem aggere obruisse, eo consilio, ut aliis non liceret ex eo discere futurarum rerum scientiam. Sed hæc quidem narrantur accurate ab iis, qui curam ac studium in fabulis contexendis posuerunt.

olim lasciviæ palæstra.

isthic Daphnæus Apollo.

et aqua Daphnitica, vaticinandi vim conferens,

cujus ab Adriano fons obstructio.

2 Ubi vero Gallus, frater Juliani, *e* Cæsar a Constantio designatus, Antiochiæ ætatem degit, quoniam Christianus erat, quia inprimis eos qui pro religione Christiana martyrium obierant colebat, constituit hunc locum purgare tum superstitione Gentilium, tum intemperantium hominum contumelia. Atque cum persuasum haberet se facile hoc perfecturum, si modo ecclesiam ibi in delubri loco extrueret; *f* transtulit in Daphnen loculum Babylæ Martyris, qui Ecclesiam Antiochenam præclare admodum rexisset, martyrioque occubuisset.

S. Babylæ corpore isthuc allato,

3 Ex quo quidem tempore dicitur *g* dæmonium nullum oraculum, uti consueverat, edidisse. Videbatur quidem primo istud propterea accidisse, quod victimis jam carebat, et cultu illo quo ante dignatus fuerat; sed postea tamen ab eo ipso patefactum est, quod Martyr, cujus corpus in proximo repositum

Apollinis cessant oracula.

 erat,

Ex Sozomeno. Silentii caussam ipse dæmon prodit:

erat, impedimento fuit, quo minus istud, ut solet, præstaret. Etenim quamquam Juliano solo imperium Romanum gubernante, libamentis, nidore, et copia hostiarum abundabat, nihilominus tamen conticuit, ad extremumque responso dato, perspicue caussam superioris silentii per se declaravit. Nam cum Imperator animo instituisset de rebus, de quibus ei libitum erat, oraculum quod in eo loco fuit tentare, accedens ad delubrum, dæmonium monumentis et victimis magnificis honorat: oratque ut res, quas moliebatur, non negligeret. Dæmonium igitur, etsi non plane et apertis verbis, ita significabat, se nimirum propter Babylam Martyrem, cujus bustum vicinum erat, oracula dare non potuisse; tamen respondit, *h* locum refertum esse cadaveribus mortuorum, idque obstare quo minus oracula ederet. Quo audito, Imperator, licet multa essent cadavera in Daphne condita, tamen quoniam *i* conjiciebat Martyrem solum esse oraculis impedimento, dat mandatum ut bustum Martyris inde in alium locum transferretur.

ideo jubet Julianus sacrum corpus inde efferri:

et Christiani cantantes m transferunt

4 Itaque Christiani in unum congregati, bustum circiter *k* quadraginta stadia in urbem *l* traduxit, ubi jam Martyr in loco, qui ab eo nomen accepit, repositus jacet. Ferunt eo tempore viros et mulieres, juvenes et virgines, senes et pueros mutua ipsorum cohortatione incitatos, per totum iter Psalmos cantasse: qui quamvis simularent se, quo labores itineris levarent, cecinisse, tamen canebant *m* revera ardenti studio, et propensa erga pietatem voluntate incensi, propterea quod Imperator aliter omnino atque ipsi de Deo sentiebat. Psalmos autem ordiebantur hi qui eos canere accurate norant; multitudo autem simul voces fudit cum concentu, huncque versum *n* addidit: Confundantur omnes qui adorant sculptilia, et qui gloriantur in simulachris suis.

Sævit ideo in Christianos Julianus.

5 Ob hanc caussam Imperator, perinde quasi contumelia affectus fuisset, ira exardescere cœpit, et propterea constituit supplicia Christianis irrogare. Verum Salustius ejus Præfectus, licet professione Gentilis, illud quidem consilium non probavit; sed tamen cum resistere non posset, mandatum Imperatoris re ipsa exequitur, et postridie multos comprehendit Christianos, et in vincula conjicit. Ac primum omnium adolescentem quemdam, cui nomen erat Theodorus, in medium productum ad equuleum applicat. Ille diu acutis testis sulcatus, neque tormentis succubuit: sed ita se gessit, ut nihil videretur sentire doloris: *o* quin etiam velut spectator cruciamentorum sibi inflictorum, toleranter ac placide plagas accepit, Psalmumque cecinit rursus eumdem quem pridie cecinerat: atque ita plane ostendit, quam non curaret ea, pro quibus in judicium adductus fuisset. Præfectus autem constantiam adolescentis admiratus, cum venisset ad Imperatorem, res ab eo gestas illi exposuit: dixitque, nisi celerius ab instituto desisteret, fore ut, et ipsi omnibus haberentur ludibrio, et Christiani plus inde laudis et gloriæ colligerent: quod consilium cum magis approbaretur, qui erant comprehensi, vinculis liberabantur. Dicitur porro Theodorum, cum a quibusdam rogatus esset, num dolorem sensisset tormentorum, respondisse, se non omnino omni sensu doloris caruisse; verum adolescentem sibi astitisse, qui doloris morsus sedasset: tenuissimo linteo abstersisse sudores, aqua frigidissima corpus perfudisse, qua et ardores restinxit, et ærumnas sublevavit. Videtur quidem certe mihi hoc non solius esse hominis, quantumvis generosi, ut corporis afflictationem adeo contemnat, nisi qui forte robore et vi divina adjutus fuerit.

Theodorus gravia tormenta perpetitur,

cœlitus recreatus

templum Apollinis cœlitus incensum

6 Itaque Babylas Martyr ob eam caussam, quam supra demonstravimus, et in Daphne conditus est, et inde rursus translatus. Qua re confecta, *p* haud ita diu post igni ex improviso in delubrum Apollinis Daphnæi irruens, totum tectum et ipsam statuam flamma penitus absumpsit: atque parietes solum, quibus delubrum erat circumdatum, columnas præter ea, quæ tum vestibula tum posteriorem partem ædificii suffulciebant, nudatas reliquit. Atque, ut Christiani putabant, *q* ignem illum cœlitus in dæmonem delapsum esse, sic Gentiles rumorem dissiparunt, illud facinus a Christianis dedita opera perpetratum. Quæ opinio cum superior esset, Sacerdos Apollinis adducitur in judicium, uti, quis incendii auctor fuisset, indicaret. Atque licet multis verberibus cæsus, graviterque cruciatus, neminem tamen omnino indicavit *r*. Qua re potissimum inducti Christiani, constanter affirmarunt, ignem non ab hominibus per insidias injectum, sed divina ultione a cœlo demissum in delubrum irruisse. Atque ista hoc modo accidisse accepimus.

ut Christianis imputatum:

ideo contra Martyrum ecclesias lata edicta.

7 His rebus in Daphne propter Babylam Martyrem a Deo confectis, Imperator, credo, cum certior factus esset, ecclesias quasdam in honorem Martyrum esse prope Apollinis Didymæi fanum, quod ante Miletum est, ædificatas; scripsit ad Præsidem Cariæ, ut si tectum jam et mensam sacram haberent, eas incenderet: sin earum ædificia ex dimidia parte dumtaxat perfecta essent, fundamentis dirutis solo æquaret

a *Ladonis filiam etiam scribit Chrysostomus oratione contra Gentiles. Penei fluvii filiam appellat Ovidius libr.* 1. *Metamorph. ubi pluribus hanc fabulam narrat.*

b *Fuit ex commilitonibus Alexandri Magni, qui post obitum ejus anno Olympiadis* 118, *secundo regnavit Babylone et in Syria. Obiit anno primo Olymp.* 124. *Ammianus lib.* 22, *vult ab Antiocho Epiphane constructum.*

c *In Phocide ad radices Parnassi montis.*

d *Imperare cœpit anno Christi* 117, *obiit kalendis Januar. anni* 138. e *Anno Christi* 351.

f *S. Chrysostomus.* Cum tam longum temporis intervallum ab ejus sepultura intercessit, ut non nisi ossa ac cinis in feretro superessent, placuit Imperatori uni ex iis, qui postea imperarunt, Deo ipsius animum ad id impellente, capsulam in suburbium istud Daphnen afferri, *deinde* fratrem Juliani *appellat.*

g *Idem Chrysostomus.* Illud vos annotare postulo, Babylam non statim ubi advenit dæmonem ejecisse, sed manentem eum otiosum, inertem, agendisque rebus ineptum reddidisse. Illi enim os ita obstruxit, ut vel lapidibus ipsis magis mutus redderetur.

h *Chrysostomus oratione de S. Babyla.* Imperator cum Daphnen ascendisset, illic Apollinem precibus fatigabat, sollicitabat, supplicabat, ut sibi de rebus futuris quippiam vaticinaretur. Quid igitur magnus ille Gentilium vates Deus? Mortui me impediunt, inquit, ne loquar. At tu capsulas effringe, ossa effode, mortuos transfer; *aut ut in oratione contra Gentiles refert dæmonem dixisse:* Daphnes locus cadaveribus scatet, id quod oraculum arcet: *et tom.* 4. *sermon.* 42. *de laudibus Apostoli Pauli.* Ipsius responsa dæmonis transferri a Rege sepultum juxta se Martyrem compulerunt, dicentis, se alloqui omnino non posse, quamdiu proximam illius arcam videret: erat namque vicina. Post quæ ipsius Regis avunculus, qui profana attactu consecrata Deo vasa temeraverat, vermibus exesus interiit. Præpositus quoque regalis ærarii ob aliam, quam ecclesiæ intulerat injuriam, medius repente diruptus est. *Hæc caussa est, quare a Christianis jusserit Julianus reliquias auferri, ut fuse docet idem Chrysostomus orat. contra Gentiles.* Perdito huic Imperatori æque atque Apollini virtus Babylæ, et quam cum Deo haberet fiducia cognita erat: ideo id formidabat, si hoc fecisset (*id est, reliquias disturbasset*) ne fulmen divinum neve aliquem alium morbum in se ipse provocaret. *Fuit Apostatæ avunculus* Julianus, *Præfectus ærarii* Felix; *quorum interitum narrat Theodoretus lib.* 3, *cap.* 11.

i *Ruffinus ait,* sacerdotes dæmonis Juliano caussas silentii sciscitanti *dixisse,* Babylæ Martyris sepulchrum prope adsistere, et ideo responsa non reddi: *quæ potius de interpretatione responsi dati a dæmone intelligenda. Ruffino consentiunt Acta S. Artemii, in quibus sacrificulus vocatur Eusebius.*

k *Eadem Acta,* quinquaginta stadia. *Ruffinus,* sex millia passuum.

l *Chrysostomus orat. con. contra Gentiles.* Trahebatur capsula per totam viam, revertebatur Martyr, athletæ alicujus exemplo, coronam alteram in suam urbem ferens, in qua et priorem coronam reportarat. *Capsam fuisse e lapide marmoreo, tradunt Acta S. Artemii.*

m *Ruffinus.* Hæc in auribus profani Principis per sex millia passuum tanta exultatione psallebat omnis Ecclesia, ut cœlum clamoribus resultaret. *Quæ ex eo Ado aliique in suo Martyrologio transcripserunt.*

n *Theodoretus.* Loculum in rogis collocant, omnesque ad unum antecedentes saltare psalmosque Davidicos canere cœperunt, et inter singula versuum membra hæc verba interponere: Confundantur omnes qui adorant sculptilia.

o *Ruffinus hæc se a Theodoro intellexisse scribit, additque ita hunc fuisse delectatum, ut tunc mœstior factus sit, quando deponi de eculeo jussus est.*

p *Chrysostomus.* Simul ut in urbem pervenit *corpus Babylæ,* statim

statim ignis in templum *Apollinis* invasit. *Acta S. Artemii. Ablatis reliquiis* Julianus parabat multitudinem victimarum et donariorum, ut qui postridie esset cum eis Daphnen ascensurus *etc.* Cum vero nox jam multum processisset, ignis repente e cœlo demissus in templum cecidit, *etc. undecimo kal. Novemb. ut ex Ammiano dictum.*

q *Chrysostomus.* Si quis nunc illo accesserit, numquam utique dixerit, factum id, ignis opus esse.

r *Imo, teste Chrysostomo,* contortus ac fœde laceratus cum neminem haberet quem proderet, ignem e cœlo delapsum testatus est, ut malevolis atque impudentibus nullus jam calumniæ locus relictus fuerit.

S. BABYLÆ
reliquiæ Cremonam translatæ.

An. Chr. MCCCCLX XVIII Oct.

Peregrinus *Merula, libro quem Sanctuarium Cremonense inscripsit, testatur agi Cremonæ sanctorum Martyrum* Babylæ *Episcopi et Simpliciani celebritatem XXIV Januarii, quod eorum isthic corpora condita sint. Simpliciani, quem ipse Catanæ in Sicilia, cum Stephano, Pontiano, Attalo, aliisque coronatum martyrio scribit, XXXI Decembris adscriptus est Martyrologio natalis. Ambarum corpora in ecclesia pagi qui* Plebs S. Jacobi *dicitur, sub ditione Cremonensi, a sancta et gloriosa Marchionissa Mathilde, quæ XXIV Julii an. MCXV obiit, condita fuere, an a consanguineis Principibus donata, qui jam Orientis partem duce Bullonio subjugarant; an a Pontifice Romano, quem illa innumeris sibi beneficiis mirifice devinxerat, nusquam legimus.*

Reliquiæ S. Babylæ in Galliam Cisalpinam allatæ.

2 *Ea Bernardus Episcopus Cremonensis an.* 1460, *die* 18 *Octobris, in urbem ad basilicam Cathedralem transtulit, quo majori religione colerentur, ut idem auctor est Merula. De hac translatione Ludovicus Cavitellius in annal. Cremonensibus :* Anno 1460, ex vico Plebis S. Jacobi, diœcesis Cremonensis, die decima octava Octobris translata fuerunt Cremonam, et in ecclesia ibi cathedrali reposita, ossa divorum Babillæ et Simpliciani Martyrum ; ex quibus Babilla fuit Patriarcha Antiochiæ, et una cum Præladuro et Apollonio impuberibus, et Theodosia eorum matre, passus fuit martyrium ex jussu Valeriani Imperatoris, dum voluerit ipsi prohibere ingredi templum illic divinum, et Simplicianus fuit etiam Episcopus; sed non reperi cujus civitatis, et quo tempore fuit martyrio affectus : et quorum ossa asservabantur in arca marmorea in ecclesia ipsius Plebis dicata Divo Jacobo Apostolo jam annis circiter trecentum, in eam translata ex jussu Reginæ Mathildis, dum eas et alias ecclesias ex diœcesi Cremonensi erigi fecerit in Plebes, ut profertur.

post Cremonam,

3 *Sub vetusta Confessione ecclesiæ cathedralis, in ipso horum Sanctorum altari, ista, ut tradit Merula, legebatur alias inscriptio :* Babylæ et Simpliciani ossa, ad octavum lapidem olim sepulta, mox nutu divino inventa, hic reponi Præfecti hujus ædis curarunt MDXLIII. *An tunc quoque nova facta sacrarum pignorum translatio, aut thecæ mutatio, aut aliquam loci ornamentorumve innovatio, non prodit.*

Vetus inscriptio.

4 *Anno demum* 1614, *die* 8 *Junii, novem Sanctorum solennissime translatæ reliquiæ, Joannis Brivii Antistitis studio, videlicet* Marcellini, Petri, Himerii, Homoboni, Babylæ, Simpliciani, Arealdi, Archelai, Facii. *De B. Facio actum* 18 *Jan. Coluntur SS. Marcellinus et Petrus* 2 *Junii, Himerius* 19 *Octob. Homobonus* 13 *Novemb. Arealdus* 1 *Septemb. Archelaus* 23 *Augusti. Reclusit divinum hunc thesaurum Antistes* 7 *Junii, in amplissima corona nobilium ac piorum hominum, multis collucentibus cereis, honorificentius in novis capsis, arisque in crypta recens erectis, recondendum. Inspecta igitur omnia diligenter, ossaque tela byssina reverenter involuta, thecis imposita ex odorata et incorruptibili cupresso fabrefactis, panno serico interius suffultis, quæ claustris ferreis, impressoque Episcopi signo munitæ; addita singulis epigraphe. Postridie instituta supplicatio, quæ ut sanctius splendidiusque obiretur, non Clerum modo ac cives, sed et propinquos vicos cum suis Curionibus exciverat, diplomate excuso, Antistes, hortatus omnes ad Confessionis atque Eucharistiæ eo die participanda Sacramenta, indicto etiam in pervigilio jejunio. Seriem totius supplicationis ac pompam describit Merula. Nos quæ ad* Babylam *et Simplicianum proprie spectant, proferemus.*

Eadem atque aliorum SS. reliquiæ,

Ex variis.

in novas capsas impositæ.

solenniter translatæ,

5 *Capsæ, qua amborum corpora continebantur, hæc erant inscripta :* Anno a Christi nativitate 1614, die septimo Junii, corpora SS. Babylæ Episcopi Antiochiæ et Simpliciani Martyrum, amplo civitatis ære hic locata sunt, per Illustrissimum et Reverendissimum D. Joannem Baptistam Brivium Cremonæ Episcopum. *Vestita erat arca rubra byssina tela operis Damasceni, fimbriis aureis sericisque adornata; supraque Sancti utriusque imago. Curata omnia impensis sodalitii sanctarum reliquiarum Ecclesiæ cathedralis. Capsam hanc gestarunt quatuor ejusdem ædis Canonici sub eleganti panni Damasceni rubei umbella, quam quaterni Sacerdotes sustinebant, tunicellis item rubeis amicti.*

Capsæ inscriptio.

6 *Arcus quoque triumphales erecti. Qui forum unius spectabat, ejus pars suprema triplici adornata erat emblemate : media picta erat S.* Babylæ *sepultura, cum vinculis et compedibus, atque hoc lemmate :* Vincla reposco. *Dextra Ætna mons flammivomus imbre inpluente, lemma :* Ardentior. *Læva planta, e cujus incisura resina manabat, quam sanguinem draconis vocant, epigraphe :* Saluberrimus. *Isthæc dein in ampla quadrata tabella inscripta :* Inclytis Christi militibus Babylæ ac Simpliciano, Antiochenam Catanensem Ecclesias, sanctitate vitæ, martyrii triumpho decorantibus; Cremonensem vero, in cœlum evectis, sacrorum ossium pignore, firmo præsidio tuentibus, grata Cremona vovit. *Supra ipsam arcus portam dextra imago visebatur S.* Babylæ *Episcopi, superne monte appicto, in quo hinc domus aliquot, inde lauretum, medio sepulchrum, adsita olea, cum lemmate :* Casta placent superis; *inferne picta fovea erat rivis scatens, ad ejus crepidinem ardens facula, cum epigraphe :* Silent. *Læva parte imago erat S. Simpliciani Martyris; inferne planta, reciso vertice, lemma :* Fecundior. *Hæc SS.* Babylæ *et Simpliciani propria fuere. Plateæ gestire lætitia videbantur : ædes pleræque Belgicis peristromatis aliaque cultu ornatæ : tormenta bellica ad plausum displosa ; nocte ignes festivi excitati, ad testandam vel in tenebris hilaritatem urbis. Sed præcipue populi et convenarum pietas admirabilis fuit. Gesta hæc sunt Dominica* 3 *post Pentecosten,* 8 *Junii,* 1614.

Arcus triumphalis inscriptiones, emblemata.

DE S. FELICIANO EPISCOPO FULGINATE IN UMBRIA.

Sec. Ditio XXIV Januarii.

Umbriæ *totius ac vicinorum etiam populorum Apostolus S. Felicianus fuit, Fulginatium Antistes ac jam Patronus. Ejus urbis basilica cathedralis in ejus fundo ædificata traditur, ut quam sanguine consecraturus erat Ecclesiam, patrimonio ipse suo fundaret, augeretve; nam alia ædes angustior ei fundo conjuncta ante erat, quæ* Palatina *dicebatur, quam haud tenui additamento ampliarit. Dedicata primum S. Joanni Baptistæ ab ipso est Feliciano. Verum ea amplitudine cum pietati haudquaquam par erat, etsi sæpius forte restaurata auctaque tot labentibus seculis, ergo Marco Antistite, sub annum* 1129, *innovari ac dilatari cœpta, et septemdecim post annis S. Joanni Baptistæ, S. Feliciano, S. Florentio Confessori, rursus dedicata. Dedicationi interfuisse scribit Ludovicus Jacobillius præter Julium Prænestinum Episcopum Pontificis Romani Legatum, et Fulginatem Benedictum, Narniensem, Amerinum, Spoletinum, Assisinatem, Perusinum.*

Ædes sacra Fulginatensis dedicata.

Ex variis

Perusinum, Calhensem, Eugubinum, Urbinatem, Feretranum, Ariminensem, Pisaurensem, Forosempronensem, Senogalliensem, Anconitanum, Numanatem, Firmanum, Asculanum, Æsinatem, Auximatem, Camertem, Nucerinum, Abbates octoginta, aliosque plurimos Ecclesiastica dignitate conspicuos. Peracta ea dedicatio, recoliturque anniversaria solennitate, 10 *Martii. Additum postea ornatum, aras, sacerdotia, aliaque ejus basilicæ decora percenset idem Jacobillius.*

S. Feliciani natalis,

2 *S. Feliciani natalis (de Translatione postea agetur) celebratur* 24 *Januarii; quo die Martyrologium Romanum :* Fulginii S. Feliciani, qui a Victore Papa ejusdem civitatis Episcopus ordinatus, post multos labores, in ultima senectute sub Decio martyrio coronatur. *Galesinius :* Eodem die S. Feliciani Episcopi et Martyris qui Decio Imperatore, varie graviterque excruciatus, cursu præclari certaminis confecto, ad præmium migravit in cælum. *Eadem habet Canisius. Constantius Felicius :* Feliciani Episcopi Fulginatis et Martyris, cujus titulo ea erecta Ecclesia, festumque isthic solenne. Passus est sub Decio.

Acta,

3 *Acta S. Feliciani descripsimus ex antiquo Metensi codice, quem nobis pro sua humanitate Jacobus Sirmondus noster commodarat, contulimusque cum alio veteri MS. imperialis monasterii S. Maximini Treviris. Eadem extant Fulginii, ut quæ ex illis recitat Jacobillius, manifestum faciunt. Addidimus Lectiones e duobus vetustis Breviariis Ecclesiarum Hamburgensis et Mindensis : et Vitam pleniorem, quam in libro de Fulginatibus Sanctis Italice scripsit Ludovicus Jacobillius, partim ex brevioribus illis Actis expressam, partim ex aliis illius Ecclesiæ antiquissimis monumentis compositam : qui tamen aliam se prolixiorem ejusdem Sancti historiam aliorumque Fulginatium Antistitum ait edidisse. Agit de S. Feliciano Ferrarius quoque in Catalogo SS. Italiæ, vitamque typis excusam citat, (an illam auctore Jacobillio?) et monumenta Fulginensia. Meminit S. Feliciani Baronius to.* 2, *an.* 203, *nu.* 2, *et an.* 254, *nu.* 29.

ACTA

ex MSS. Metensi et Trevirensi.

Felicianus sanctissimus, Victoris Papæ discipulus,

Felicianus quidam nobili familia ortus, cum *a* Foro Flaminiensi edoctus esset a parentibus Christianis, ita in Dei timore crescebat, ut fidem *b* prudentiamque ejus rari homines imitarentur : in tantum ut Romam pergens propter studium litterarum, prius circa Ecclesia et monasteria in Dei serviebat obsequio, quam injunctam exequeretur doctrinam. Ibi ergo proficiens; cum vidisset S. *c* Eleutherius Episcopus urbis Romæ sublime propositum ejus, et quod dignum se cupiebat effectum, ut et ipse sacerdotium mereretur; præcepit S. Eleutherius urbis Romæ Episcopus *d* Victori Archidiacono, ut inter suos scholares eum reciperet, et seculi habitum recusaret.

Christum in Umbria prædicat

2 Regressus itaque ad patriam jam doctus et Christianus, atque omnibus carus, cœpit fidem Christi voce libera omni populo prædicare. Et quia adhuc omnem patriam gentilitas paganorum retinebat, et sacerdotium per Thusciam Picenumque, adhuc *e* habebatur incognitum, a civibus suis in Clero adscitis subrogatur Episcopus. Et deductus ad urbem Romam, jam S. Eleutherio Episcopo ad Christum transito, S. Victore Archidiacono Episcopo facto, dum vidisset Felicianum ad se post tempora longa venisse, gavisus est valde. Cumque cognovisset quod propter episcopatus honorem fuisset adductus a civibus suis, geminatam sibi lætitiam indicaverunt : et ita tradito ei Pontificali honore monuit quemadmodum in sancta prædicatione proficeret.

creatur Episcopus

3 Ad patriam revertens a suis cum summo honore susceptus est. Primam post suam civitatem *f* Fulgineas prædicatione lucratus est : ex qua etiam originis suæ prosapiam confirmavit. Quam civitatem ita dilexit, ut episcopatus sui tempore die beato Paschæ processionem unam apud Fulgineas dedicaret. *g* Spellum vero cum adjacentibus suis dum frequenter pergit et commonet; et dum Deæ Vestæ atque Mercurio deservirent, aperuit illis januam pietatis, et Christi fecit esse cultores. *h* Mevaniam civitatem cum adjacentibus suis, cui jam pridem Dei verbum S. Felicianus intulerat, nihilominus sine difficultate beneficii gratiæ sequacem fecit. *i* Adsentina autem civitas culturæ Jovis Capitolini dedita non recipiebat verbum Feliciani Pontificis. Nam frequenter illo in prædicatione profecto ita ei a quodam Lucio resistebatur, ut injuriatus abscederet. Pauci tamen, qui ex eis crediderant, Felicianum Episcopum sequebantur. *k* Perusina vero civitas nihilominus Martis culturæ deserviens; nonnulli ex eis prædicationem viri sancti secuti ad fidem Domini pervenerunt. *l* Plesteas, *m* Nucerias, et ulterior regio, et omnia montana cum *n* Nursia civitate, in qua Judaismus erat, ad fidem Christi verbo ejus aliqui veniebant, viri Dei secuti monita, eidem adhærebant, ordinato eis Presbytero nomine *o* Pisentio, viro sanctissimo, in basilica, quæ appellatur Argentea. Volens itaque suburbana ad normam extendere, *p* Trebiatium civitatem frequentius visitabat. Quæ ita se verbo ejus Deo volente præparavit, ut infra breve tempus omnes cives ejus Christicolas faceret, et eis processionem publicam frequentius condonaret. Spoletina vero civitas sic erat culturæ Dianæ dedita, ut nullus eo tempore salutis reciperet sacramentum. Accepit tamen Felicianus Episcopus a S. Victore Romanæ urbis privilegium ut extrinsecus lineo sudario circumdaretur collum ejus. Tunc namque *q* Valentinum Diaconum *r* Interamnensium civitatis, dum sibi fortiter adhærere cognosceret, permissu supradicti Victoris eum Episcopum ipse sacravit, aliosque nonnullos, quos ipse docuerat, per Domini aspirationem Presbyteros ordinavit.

prædicat in variis urbibus

S. Valentinum Episcopum consecrat :

4 Interea millesimo ab Urbe jam condita anno completo, regnante Gordiano Imperatore, bellum Medorum atque Persarum exortum est : cui resistente Gordiano, victor dum reverteretur ad patriam *s* factione Philippi Præfecti trucidatur, remanente in victoria hostium *t* Decio crudelissimo Cæsare. Excogitavit autem Decius consilium Satanæ, ut sicut de inimicis et hostibus, sic et de Christianorum fidelibus triumpharet : mittens milites suos ad sanctos Dei viros *v* Abdon et Sennen, de Persida secum adduci præcepit, quos audierat pro Christi nomine fortiter dimicare, eosque fecit vinculis obligatos ad urbem Romam sub custodia diligenter deduci. Veniente itaque per Italiam Decio ad civitatem antiquam, cui nomen Forum *x* Flaminis est, in agro publico constitutam, *y* centesimo ab urbe Roma miliario, in palatio publico applicavit; ibique comperit Sacerdotem Dei Felicianum Episcopum, laudem Dei populo prædicantem, quem a militibus comprehendi præcepit. Qui comprehensus est, dum oraret in basilica, quæ appellatur Palatina, et quia erat in provincia primus omnium, ut ante eum ab urbe Roma ad dextram atque ad sinistram usque ad Alpes *z* Episcopatus nomen nullus audiret, interrogatus a Decio, jussit eum in equuleo suspendi, et fustibus et ungulis atque lampadibus attrectari, et diversorum suppliciorum generibus cruciari : sed nullo modo voluit consensum suum fides Martyris revocare. Jussit itaque ut cum Abdon et Sennen civibus Persis Felicianus in custodia publica carceris traderetur : ut videntes pœnam Feliciani, quam in illo crudelissimus Decius exercuerat, BB. Abdon et Sennen, qui in custodia fuerant, terrerentur. Deinde cogitavit iniquissimus Decius apud se, ne in unum cubiculum positi, magis se mutuo consolarentur, et ad perseverantiæ gloriam multos incitarent; singillatim eos in

Decio jussu comprehenditur.

excruciatur

carcere

carcere custodire præcepit, ut se penitus non audirent loquentes.

aa visitur in carcere a S. Messallina, quæ ideo torquetur.

5 *a a* Messallina vero Virgo sanctissima impetum persecutoris vitando in ecclesia Palatina confugerat, in qua ipse sacerdotium gerebat: ibi se existimabat latitare. Nam diebus singulis occulte ad carcerem, ubi S. Felicianus Episcopus in custodia tenebatur, occurrebat. Cumque frequenter ad carcerem pergeret, quadam die a militibus tenta est: quæ injuriata et cæsa pœnaliter atque tractata; tamen fidem ejus, qua per Episcopi admonitionem imbuta fuerat, nullatenus potuerunt a via veritatis avertere.

SS. Felicianus Romam trahitur

bb moritur in via

6 Jam deinde cum dies Kalendarum urgerent, et festinus ad triumphum æstuaret Decius, Abdon et Semnen jungens proprio comitatui vinculatos ad urbem Romam non tantum duci quantum etiam trahi præcepit. Multam quidem in Sanctos Dei Romam veniens crudelitatem exercuit. Felicianum vero Episcopum, quia senior erat, et pœna fuerat fortiter laceratus, vinctum catenis constituto tempore ad Romanam civitatem adduci constituit. Quod dum factum fuisset, et traheretur a militibus ad Urbem catenatus S. Felicianus Episcopus, signa magna faciebat in populo: et quia delicatus corpore, et senectute atque pœna laceratus defecerat, miliario a civitate sua tertio ad *b b* Montem Rotundum sacratum Deo reddidit spiritum, anno ætatis suæ nonagesimo quarto, Episcopatus quinquagesimo sexto.

sepelitur

claret miraculis:

7 Occurrerunt ergo sancto corpori ejus omnes habitatores de civitatibus, quæ in circuitu sunt positæ, sed et vicorum ubi ipse prædicaverat verbum vitæ tam Presbyteri quam Diaconi vel Clerici, quos ipse omnes constituerat sibi esse ministros: et posuerunt corpus ejus cum fletu magno in agello ipsius, ubi ipse jusserat, juxta Fulgineas civitatem, super Pontem Cæsaris, sub die nono Kalendarum Februariarum, ubi præstantur beneficia Dei usque in hodiernum diem. Amen.

Forum Flaminii.

a Forum Flaminii, *Straboni et Eusebio* φόρος Φλαμίνιος, *Ptolemæo* φόρος Φλαμίνιος, *oppidum olim, aut vicus fuit, inter* Fulginium *et* Nuceriam Camellariam, *ad* Tinam, *sive* Topinum *amnem, in Umbria ubi nunc* Turrium *oppidum, ut censet Ludovicus Jacobillus; aut potius, ut Cluverius, ubi* Pons centesimus, *et hic quidem veterum ædificiorum vestigia spectari Leander testatur.*

b *MS. S. Maximini* et pudicitiam.

c *Sedit* S. Eleutherus, *sive* Eleutherius, *Papa, temporibus M. Aurelii et Commodi, ut 26 Maii dicemus, sub finem secundi seculi Christiani.*

d S. Victor *Eleutherio in pontificatu successit, coliturque 28 Julii.*

e *Merito pronuntiat Baronius Acta hæc castigatione egere, nam quale hoc est? Fuere in Thuscia et Piceno Episcopi, Feliciano antiquiores, ut patebit 29 Januarii in Constantio Perusino.*

Fulginium.

f Fulginium, *vulgo* Foligno, *Silio* Fulginia *dicitur, in veteri Itinerario* Fulginii, *alias* Fulcinium, *hic* Fulgineæ, *et in Breviariis infra* Fulginea.

Hispellum.

g *Inter Assisium et Fulginium situm est* Hispellum, *quibusdam* Hispella *dictum, vulgo* Spello, *vel* Ispello.

Mevania

h *Ad* Tiniæ *et* Clitumni *amnium confluentes, infra Fulginium, jacet* Mevania, *vulgo nunc Italis* Bevagna: *in Breviariis infra* Bebania.

i Asisium, *sive* Assisium, *videtur intelligere. Breviaria habent* Assesina.

k *Nota Etruriæ urbs* Perusia, *ad ipsos fere Umbriæ fines, jam memoratis vicina.*

Plestia.

l Plestinum *Marsorum oppidum fuisse censet Cluverius, in Samnitium Pelignorumque confiniis.*

Nuceria.

m Nuceria Camellaria, *quæ et* Nuceria Favoniensis, *ut idem Cluverius censet, juxta Apennini transitum, haud procul fonte Timiæ amnis, qui Fulginium alluit. Ad discrimen ab aliis Nuceriis* Camellaria *dicta.*

Nursia.

n Norsia, *vulgo nunc* Norsia, *Sabinorum urbs, circa Piceni fines.*

o *Needum nobis lectum in sacris Fastis hujus* Pisenlii *nomen.*

Trebia.

p Trebia *Umbriæ oppidum, inter Fulginium et Spoletum, medii ævi scriptoribus* Trevis, *in Actis S. Concordii 1 Janu.* Trebulum *vel* Tribula; *et in exemplari, quo usus Cluverius,* Tribulis; *ut ipse quoque censet et diserte Leander asserit,* Tribula, *vulgo nunc* Trevi.

q *Colitur* S. Valentinus *Episcopus Interamnas 14 Februarii.*

Interamna

r Interamna *Umbriæ urbs,* Nare *fluvio, qui vulgo nunc* Nera, *circumflua: unde oppidani* Interamnates Nartes *dicuntur, ut ab aliis Interamnatibus discernantur. Urbs nunc vulgo Italis* Terani, *et* Terni, *dicitur.*

s *De cæde Gordiani ac Philipporum, annoque Urbis millesimo a Christianis Imperatoribus magnifice, at religiose, celebrato, egimus pluribus in S. Fabiani Papæ Actis 20 Januar.*

Ex veteribus breviariis

t *De bellis Decii contra Persas in Actis SS. Laurentii, Abdon, et Sennen, etc. agitur: sed, ut suo loco dicemus, quædam in iis confusa. Si, revertente in Urbem Philippo, ut hic dicitur, relictus ad tuendos contra Persas imperii fines Decius est, consequens erit deductos ab eo in Italiam Abdon et Sennen, vivente adhuc Philippo: eoque jam victo et interfecto pertractos in Urbem, et occisos. Ast ubi tamdiu custoditi, cum constet Decium vivo Philippo in urbe fuisse? Sin pacem cum Persis a Philippo factam vel ipse Decius abrupit, vel Persæ in ultionem cædis Philippi, aliamve ob caussam; id bellum gessisse Decium dicemus primo imperii anno, Christi* 250, *rebus Romæ jam constitutis, trucidatis compluribus Philippi amicis, aliisque illustribus Christianis.*

u *Coluntur* SS. Abdon *et* Sennen 30 *Julii.*

x *Imo* Flaminii, *a C. Flaminio, ut ad alteram vitam diximus.*

Pons centesimus.

y *De* Ponte centesimo *ita scribit Leander:* Est quinto a Fulgineo lapide Pons centesimus, ubi veterum ædificiorum vestigia quædam, dictus ita fortasse quod hinc passuum millia centum usque Romam intercederent: quanquam hac ætate non eadem distantia censeatur.

z *Hic locus merito suspectus, ut alter supra littera E.*

a a S. Messallinæ *vitam dedimus 23 Januarii.*

b b Mons rotundus *oppidum est in edito colle non longe a Tiberis ripa, via Salaria, olim* Eretum *Sabinorum urbs, post vicus. Ast, ut ex Ludovico Jacobilli inferius patebit, hic* Mons rotundus *alius est, cum dicatur circa Fulginium fuisse.*

EADEM ACTA

Ex Lectionibus antiquorum Breviariorum *Ecclesiarum Hamburgensis et Mindensis.*

Tempore quo *a* Gordianus Cæsar imperii Romani arcem tenebat, B. Felicianus civitate Fulginea oriundus, per quædam Italiæ loca enutritus claruit. Qui cum delatus esset a parentibus Christum colentibus ad forum *b* Flaviense, cœpit in Dei fide tanta religione pollere, ut perpauci eum imitari valuissent. Nam cum Romam adiret ob studium litterarum, ecclesias, ac loca sacra cultui divino mancipata magis lustrabat, quam doctorum aliquorum gymnasia.

Felicianus a puero pius Romæ studet

2 Quem cum vidisset B. Eleutherius Apostolicæ Sedis præsul, divino plus obsequio deditum, quam studio secularium litterarum, intebatur pio affectu per Ecclesiastica rudimenta eum perducere ad summam sacerdotii dignitatem. Præcepit itaque Victori Archidiacono suo, ut eum inter discentes sanctæ matris Ecclesiæ alumnos constitueret, Christique imbueret fide atque dogmate. Qui Patris edicta adimplere toto conamine procuravit.

fit Sacerdos

3 Postquam aliquantulum vero temporis B. Felicianus baptismate Christi illustratus, ejusque doctrina imbutus, atque sacerdotii dignitate sublimatus, rediit in patriam: in qua cœpit Christum libera voce prædicare, multosque ad ejus fidem convertere. Ipsa vero patria cultui dæmonum dedita, Christi omnino fidem nesciebat. Nam per totam Thusciam et usque Picenum sacerdotii nomen habebatur ignotum, eo quod nullus Christi Sacerdos illas adierat partes.

Christum prædicat

fit Episcopus

4 Receptus est itaque B. Felicianus a civibus suis cum ingenti honore et in Episcopum electus, Romamque transmissus, ut a sancto Pontifice Eleutherio consecraretur. Qui cum Romam veniret, reperit eumdem Pontificem de sæculo migrasse ad Dominum, locoque ejus Victorem Archidiaconum constitutum. Cum autem vidisset eum ipse Pontifex, plurimum gavisus est, mox intelligens, ob hoc illum sibi directum fuisse a civibus, ut Episcopus, Domino annuente, consecraretur. Quem gratuita benedictione, gratia Spiritus sancti cooperante, Episcopum consecravit, eumque ammonuit, dicens, ne a verbo prædicationis unquam cessaret.

prædicat in variis urbibus:

5 Reversus igitur ad patriam, cum magno honore atque ineffabili lætitia susceptus est. Tunc primum civitatem Fulgineam, a qua originem duxit, sua prædicatione illustravit, et ad credulitatem fidei Christianæ convertit. Postmodum vero cuidam vero nomine c Speno, Deæ Vestæ, atque Mercurii cultori, januam veritatis aperuit, Domino que Jesu Christo credidit.

[illegible] capitur

6 Bebaniam quoque civitatem, comitantibus plurimis, qui ejus verbum prædicationis jam acceperant, sine difficultate aliqua ad fidem Christi convertit.

Assesina

Ex veteri Breviario.

Assessina autem civitas, cultui Jovis dedita, verbum prædicationis ejus recipere nolebat. Cui dum frequenter verbum prædicationis funderet, quidam Lucius idolorum cultor obsistebat ei, multasque illi injurias atque molestias inferebat : a qua dum discederet, nonnulli civium ejus credentes in Christum sequuti sunt eum.

7 *d* Simili modo Perusium, civitas cultui idolorum mancipata, prædicationi ejus nullo modo credebat, pauci tamen ex civibus ipsius verbum prædicationis suscipientes, ad fidem Christi conversi sunt. Post hæc Decius, qui cum Gordiano de Parthis et Persis triumphaverat, Imperium sumpsit. Qui cum remearet de partibus Persarum, sanctos viros Abdon et Sennen, pro fide Christi dimicantes, secum detulit per Italiam : in quos prius persecutionem movens, præcepit militibus suis, diræ custodiæ illos mancipari, donec Romam vincti catenis ducerentur.

8 Deinde venit ad civitatem antiquam, cui nomen Flaminium est, miliario ab urbe Roma centesimo, constitutam in agro publico, ibique reperit B. Felicianum Episcopum in Dei laudibus perseverantem, prædicationique jugiter insistentem. Tunc præcepit militibus suis, ut eum caperent, sibique præsentarent. Qui cum oraret in basilica, quæ appellatur Palatini, captus est ab eis, et ductus ante eum. Quem Decius cum ingenti furore alloquitur dicens : Desine a seductione populi mei, et fer libamina diis, antequam diversa inferantur tormenta. Cui B. Felicianus inquit : Ab officio prædicationis donec vitalis aura me foverit, numquam cessabo, dicente Domino per Prophetam : Clama, ne cesses; quasi tuba exalta vocem tuam. Nam tormenta tua momentanea sunt, et diu permanere non possunt; idcirco et illa pro nihilo pendo.

9 Tunc iratus Decius jussit eum in eculeo suspendi, diversisque tormentis lacerari, ut a vera fide recederet. Sed vir Domini neque tormentis neque minis territus, in fide perseverabat immobilis. Mox præcepit apparitoribus, ut traderent illum in carcerem cum duobus subregulis Abdon et Senne. Decius vero præcepit SS. Abdon et Sennen non solum catenis vinctos duci ad Urbem, verum etiam trahi Felicianum Episcopum, qui senex erat, nimisque maceratus, statuto tempore, vinculis nexum, Romam deferri præcepit. Qui dum a militibus vinctus traheretur ad Urbem, plurima in populo faciebat signa : sed in ipso itinere remigravit a seculo.

a Non dicitur ortus sub Gordiano, ut patet ex prioribus Actis, sed sub illo floruisse.

b Videtur Ughellii legendum : quamquam an istuc ortus sit, an istuc Fulginio migraverit, eumque admodum adolescentem secum deportarint parentes, in præsentia ambiguum relinquitur. Natum Foroflaminii Ferrarius scribit, et Jacobillus.

c Hispellum, nunc Spello.

d Sequentia desunt in Mombrit.

e Magnas res gessit contra Persas Gordianus, reversus tamen in Urbem ad triumphum non est, Philippi factione sublatus, Peregrino et Æmiliano Coss. An Decius aliquando præsidio contra Persas relictus sit, (cum Nisibin Carrasque et alias urbes Gordianus recuperavit) diligentius ad ... non liquere

d Deo et Imp. jussu — *comprehenditur.* — *ejus minas videt,* — *Isa. 58, 1* — *dire torquetur* — *moritur.*

ALIA VITA

Italice scripta a Ludovico Jacobilli.

CAPUT I.

S. Feliciani studia, sacerdotium, episcopatus.

Fulginio S. Felicianus duxit originem, natus sub annum 170 Foroflaminii oppido duobus Fulginio distante passuum millibus, sito, ubi nunc ecclesia S. Joannis atque oppidum Turrium visitur; a C. Flaminio a juniore Consule centum octoginta quinque ante Christum annis condito, a quo et Via Flaminia; exciso a Luitprando Rege Longobardorum anno 740.

2 Magna cura a parentibus, nobilibus et Christianis, educatus est Felicianus, atque omni virtute eruditus. Ipse cum acri esset ingenio præditus, moribusque candidissimis, ceteris velut exemplar erat propositus, eaque florebat sanctimoniæ fama, nemo ut illi tota Umbria conferendus videretur.

3 Pueritiæ annos supergressum, jamque humaniorum litterarum rudimento imbutum, cum excellere ingenio cernerent parentes, Romam ablegant, altioribus formandum disciplinis. Hic vero integerrimam instituere vitam Felicianus, visitare identidem Christianorum ecclesias, sacros de Deo et cœlestibus mysteriis sermones frequentare, in pias actiones, ferventes precationes, studio divinarum scripturarum incumbere, ac divini numinis, qua liceret, gloriam amplificare : improborum vitare consortia, ambire eorum quos moderatos et gnavos perspiciebat. Virginalem castimoniam nulla quoad vixit labecula infuscavit. Reverebatur natu majores, æqualibus erat affabilis, adolescentioribus benignus, omnium sibi, non Christianorum modo sed et Gentilium, conciliabat benevolentiam. Crescebat in eo cum ætate judicii maturitas, brevique eam eruditionem consecutus est, non sine multorum admiratione, ut inter viros doctrina præstantes, qui Romæ tunc degebant, haud postremus censeretur.

4 Motus virtutis ejus doctrinæque fama Eleutherius Papa, ad se accersit, suppeditat quæ ad prosequenda studia, vitamque honeste agendam opus essent : dein sacerdotem ordinat, sibique ab arcanis esse consiliis jubet, mensaque eum sua communicat. Cupiens deinde, quam longo studio compararat scientiam, ad gentilium suorum revocandos ab erroribus et noxis animos impendere, paullo ante quam e vivis Pontifex excederet, ipso annuente faustaque apprecato, revertit Forum-Flaminii Felicianus : cœpitque suorum civium pectoribus instituta Christianæ religionis instillare, eo ardore animi et industria, ut non paucos Foroflaminiensium ac finitimorum Christo adjungeret.

5 Obiit sub idem tempus Fulginatium Antistes, vir sanctus. Felicianum virtutis ac doctrinæ fama clarum, Clerus ac populus ejus urbis subrogari flagitant. Repugnat ipse totis viribus, ratus, pro sua modestia, imparem se tanto oneri : tandem precibus lacrymisque Fulginatium victus, cessit; eo majore divini auxilii fiducia, quod se non artificio humano, sed divino consilio, ut olim Aaronem ad eam vocatum esse dignitatem intelligebat.

6 Fulginates Romam eum frequentes perduxere, ut Romano Pontifici sisterent, solenni ritu consecrandum. Ad meliorem jam vitam Eleutherius migrarat, eratque ei Victor suus Archidiaconus suffectus, idemque intima necessitudine junctus Feliciano. Quapropter ejus conspectu mirifice exhilaratus, insolita cum benevolentiæ significatione complexus est, at majus haud paullo gaudium animo hausit, cognitis Fulginiensis populi votis. Ergo non solum ratam esse electionem jubet, sed ut singulari honoris prærogativa quanti eum faceret testaretur, a se consuetis cæremoniis consecratum, pallio, solis Archiepiscopis concedi solito, donavit, et quo ejus magis inflammaret fidei propagandæ, extirpandique erroris studium, potestatem fecit tota late circum Fulginatum provincia sacerdotes ceterosque sacrarum religionum administros ordinandi, aras templaque dedicandi, Episcopos consecrandi. Hæc sub annum Christi 203 gesta, cum Felicianus quadragesimum tertium ageret ætatis.

7 Hac auctus potestate, summique Pontificis benedictione, iter Fulginium versus arripit cum suis, divinæ gloriæ, Christianæque fidei propagandæ studio æstuans. Comes illi itineris Abundius Interamnas fuit, vir sanctitate et doctrina conspicuus, qui postmodum martyrii lauream adeptus est : existimatur ne is esse Abundius, qui Romæ cum Irenæo 26 Augusti

mittitur Romam — *sanctissime vivit :* — *fit Sacerdos* — *prædicat in patria* — *eligitur Fulginii Episcopus.* — *a S. Victore Papa consecratur,* — *amplaque potestate ornatur*

26 Augusti anno 261, gloriosum certamen peregit. Vulgata sanctitatis fama, amplissimæque potestatis, quæ Feliciano erat collata, Interamnæ appropinquantem, ejus urbis Clerus obviam progressus, maxima excepit honoris et reverentiæ testificatione. Hospitio isthic usus est Valentini Diaconi, clari cumprimis civis, et virtute eruditioneque præstantis, qui ante memorati Abundii germanus erat, et nobile martyrium Romæ 14 Februarii sub Placido Præfecto consummavit.

ibique prædicat,

8 Hic Felicianus prædicationem, insigni doctrina, et ardente quodam spiritu auspicatus, multis in ea urbe ut Christianis sacris initiarentur persuasit. Aliquot isthic commoratus est dies, cum optimis suis hospitibus Valentino et Abundio, identidem erudiens et exhortans populum : ipsumque tandem Valentinum Episcopum sacravit, et petentibus Interamnatibus præfecit : Sacerdotes quoque complures ordinavit : quasdam quoque restauravit ecclesias, omnique populo benedixit.

et S. Valentinum Episcopum creat.

a Viam Flaminiam *Romani scriptores tradunt a* C. Flaminio, *qui ad Trasimenum lacum ab Hannibale cæsus est, stratam : quidam, inter quos hic quoque auctor, ab ejus filio. Fortassis hic perfecit, quam pater inchoarat, aut partem adjecit, ait Onuphrius.*

CAPUT II.

Læta episcopatus auspicia.

Spoleti leprosos mundat,

Interamna Spoletium proficiscitur. In urbem ingredienti occurrunt leprosi aliquot, stipemque flagitant : quorum ille osculatus manus, perfectam iis incolumitatem cœlitus impetravit : illi pone sequentes palam Deo laudes decantabant. Magno hic quoque a Christianis exceptus est honore, multosque a dæmonibus insessos, invocato Christi Jesu nomine, liberavit. Postridie cupiditate inflammatus populo illi, erroribus adhuc irretito, impertiendi salutem, publice de vera religione sermonem instituit, ardore quodam Apostolico, perspicuis at efficacibus usus argumentis. Neu verbis non satis idonea vis esset, fusis ad Deum precibus, gemino miraculo, eoque perillustri, dicta confirmavit, mortuis duobus, universo inspectante populo, ad vitam revocatis. Haudquaquam tamen tantis rebus par fructus respondit, unicam isthic ecclesiam construxit, et paucos consecravit Sacerdotes, qui exiguum illum gregem excolerent. His rite instructis benedicens, discessit.

duos mortuos resuscitat.

Trebiæ plurimos convertit.

10 Ut Trebiam venit, incolas reperit mire deditos superstitionibus Dianæ, cui velut urbis suæ tutelari Divæ ingens fanum ædificarant. At sanctus Antistes cælesti zelo correptus, acri ac vehementi usus est oratione, qua sic Trebiatium commovit animos, ut fanum istud ultro suis manibus ab imo exscinderent : quo loco dein erecta ecclesia est, ac sanctissimæ Trinitati dedicata. Omnibus ergo incolis exiguo tempore nostra sacra edoctis, baptismoque ablutis, Clericos complures, integritatis fama conspicuos, initiavit, futuros rerum sacrarum administros.

11 Appulit tandem Felicianus in urbem suam, sibique præcipuo amore dilectam, Fulginium, gregi suo dudum avide expectatus : nam Christiani omnes cujusvis ordinis ac sexus, una cum Clero, obviam honorifica cum primis pompa ad fines usque diœcesis processere, eumque singulari cum plausu excepere : quibus ipse paterno amore illacrymans benedixit. In hujus rei perennem memoriam, solemnis instituitur ipso S. Feliciani pervigilio ad septem ejus urbis ecclesias supplicatio, cui cum Clero, Religiosæ familiæ omnes, et civium sodalitia intersunt, ac plebs universa.

excipitur honorifice a Fulginatibus.

12 In urbem ingressus, ad majorem adit basilicam, inque episcopali solio considens, a circumstante populo maxima reverentia et submissione consalutatur. Ea peracta cæremonia, solenne Deo sacrificium offerre aggreditur. Cumque eo ventum esset, ubi concionari Episcopus antiquo ritu solet, sublimen ille, suo dignam zelo, orationem habuit de amore Dei ac proximi, quibusque nominibus unusquisque obstrictus sit Deo, quibus excitari ad eum redamandum incentivis debeat, quaque Christianos proximum prosequi caritate oporteat. Peracta concione, prosequitur Missam Pontifex : at cum prima Præfationis, quæ dicitur, verba Per omnia secula seculorum, pronuntiasset; ac populus omnis magno sensu pietatis respondisset, Amen; subito ingens e cœlo lumen refulsit, quo tota collustrata est ecclesia, populi vero ita eo perstricti animi sunt, ut humi sese universi prosternerent. At Præsul benignis verbis animatos assurgere jubet. Simul vero quotquot ex ea omni multitudine ulla conflictabantur ægritudine, ipso temporis puncto curati sunt. Peracto demum sacrificio, factaque omnibus ædes suas repetendi facultate, discessere incredibili gestientes voluptate, Deum assidue collaudantes, qui talem iis ac tam sanctum Pastorem indulserit.

Eo Missam celebrante,

Ex Italico Lud. Jacobilli.

luce cœlesti collustratur ecclesia,

sanantur infirmi.

13 Propterea vero, quod quo Fulginium ad capessenda suæ Ecclesiæ gubernacula Sanctus ingressus est, is erat sanctissimus Paschæ dies; eo die auspicium datum instituendæ deinceps circum urbem supplicationis : quod anniversaria pietate observatum a posteris est, saltem post Antistitis decessum : sed post in secundam a Paschate feriam rejecta, quo commodius perageretur, nec urbs jam universa, sed Cathedralis solum basilica circuitur.

Anniversaria inaugurationis ejus memoria.

14 Quamdiu Fulgii fuit, cogitationes omnes suas, operam, industriam, ad provovendam salutem animarum conferebat. Assidue de Deo, ad eos qui Ethnicis superstitionibus adhuc tenebantur, verba faciebat; quosque lucrari Ecclesiæ et Christo poterat, iis ipse sua manu impertiebat baptismum. Palatinam basilicam, quæ cathedralis erat, ampliavit, fundo non admodum lato, quem ei contiguum, urbis mœnibus propinquum, possidebat, in ecclesiæ spatia incluso, ac S. Joanni Baptistæ dedicato, ubi et se vita functum jussit sepeliri. In ea æde, quæ etiamnum episcopalis est, ipsius Feliciani dicata nomini, multos initiavit Sacerdotes, aliosque divinarum functionum adjutores : isthic verba ad populum fecit, miracula multa patravit, ingentem hominum numerum baptismo abluit. Reliquum omne tempus lectioni, scriptioni, lucubrationi, psalmodiæ, ac præsertim assiduæ precationi impendebat.

Sanctæ in episcopatu functiones.

CAPUT III.

Aliæ Umbriæ urbes conversæ.

Non poterat immensa ejus, itaque inflammata caritas, angustis diœcesis suæ limitibus contineri. Rebus igitur domi constitutis, Forum Flaminii, natale sibi solum, revisit, ibique reliquos Gentiles Christo tandem adjunxit. Inde Hispellum profectus, non sermone duntaxat, sed stupendis quoque prodigiis Christum prædicavit, visu cæcis reddito, surdis auditu, gressu claudis, infirmis sanitate : lucemque tandem cœlestem animis quoque affudit, atque Hispellates omnes, vicinique agri colonos Christi fidem professos, ipsemet Felicianus comitesve Presbyteri baptizarunt. Inde Mevaniam petiit, paucisque sed efficacibus concionibus, quibus vim ad fidem faciendam miracula addebant, Mevanates, accolasque, impuris antea superstitionibus deditos, baptismo expiavit.

Plurimos convertit Hispelli,

et Mevaniæ.

16 Hinc Asisium abit : publice pro more suo concionatur : sed quod civitas eo tempore profunde immundis deorum religionibus esset immersa, in fanum, quod Capitolium appellabant, omni veluti undique coacta impietate; quodque Lucius Flavius Præses, qui urbem regebat, vehementer ejus conatibus obsistebat, exiguum isthic fructum collegit : tandemque ab eo multis affectus injuriis ac verberibus,

Asisio quoque

Ex Itali[illegible] Lod. Jacobilli

bus, urbe pulsus est. Ergo patientiæ et caritatis amplissimo locupletatus thesauro, cum comitibus suis, paucisque Asisinatibus, quos Christo pepererat, in tugurium quoddam se recepit, vetusto sepulchro contiguum, non Asisio procul : ibi ingenti lignea cruce erecta, socios ac neophytos ad tolerantiam hortatus, his eam commorationem assignavit : nam secedere e medio impiorum ad quietiorem pietatis exercitationem statuerent. Eos Antistes ad mutuam caritatem, rerumque omnium communionem hortatus, aliquot ibi diebus exactis, e suis comitibus aliquos iis instruendis ac confirmandis præfecit, ipseque sæpius posthac isthuc ex itinere divertit, multaque fecit miracula. Post S. Feliciani mortem isthic ejus honori erecta ecclesia est, extatque etiamnum, etsi vetustate magnam partem labefactata, sita ad viam publicam, quæ ad S. Damiani monasterium ducit. Isthic Divi implorato patrocinio effugabantur olim e possessis corporibus dæmones, sensus redibat phreneticis, purgabantur leprosi, ægritudinis genus omne curabatur, pellebantur turbines, grando, tempestates, aliæque aeris noxæ.

foris moratur cum neophytis,

ubi post, ecclesia et miracula

[illegible] de[illegible] pa[illegible]

17 Sumptum divinitus de adversariis supplicium : nam quicumque ejus verberandi urbeque exturbandi auctores extiterant, eorum posteri omnes, ipso die anniversariæ celebritatis S. Feliciani, sensus impotes evadebant : tenuitque ea Numinis animadversio, donec omnis illa extirpata est, una cum dæmonum cultu, progenies.

a

Neophytos sæpius revisit

18 Ante scriptas urbes omnes, agrumque earum, ac *a* Vettonam quoque, quippe haud longe Fulginio distantes, sæpius intervisebat Felicianus, aptisque sermonibus ad constantiam in divino obsequio virtutumque Christianarum exercitatione hortabatur. Ac Trebiates præcipue eximia prosecutus est caritate, eos concionibus habendis, patrandis miraculis, instituendis supplicationibus identidem in fide confirmans.

Narniæ multa patitur,

19 Credro Narniam adiit, inflammato studio demoliendæ, quæ isthuc vigebat, idololatriæ. Sed cum videret improbus dæmon, magno sibi damno Feliciani conatus esse, adversus eum Narnienses commovit : a quibus multis appetitus injuriis, conjectusque in custodiam est : ipse vero admirabili quadam animi alacritate grates referebat Deo, qui se hoc dignatus esset favore, ut pro ejus nomine quippiam pateretur. Dimissus e custodia, Interamnates, Spoletinos, atque alios, quos Christo pepererat, revisit, solatur, corroborat, paterno omnes amore verus Pastor complexus. Tentaturus denuo Narniam, S. Valentinum Interamnatem Episcopum sibi comitem adjutoremque adsciscit : atque ambo conjunctis viribus, eximio ardore animorum, ad salutem miserorum incubuere.

post [illegible] um redit

a Bettona cœnobium est, ubi olim Vettona oppidum, ad Tiniam amnem, haud longe ab hujus ac Tiberis confluentibus.

CAPUT IV.

Apostolicæ excursiones sub Philippo Imperatore.

Mortuo Gordiano Augusto, imperium M. Philippus Arabs, Prætorio Præfectus, capessit : qui anno dominatus sui secundo, *a* Urbis conditæ millesimo, Christi 249 fidem Christianam complexus est, primus Romanorum Imperatorum. Late tum Christi amplificata religio, prædicatumque palam Evangelium est. Ingens hic apertus Feliciano campus, ubi ejus excurreret zelus atque industria. Memor igitur quam sibi Victor Papa Gentilium conversionem inculcasset, quantamque ad eam rem liberius exequendam potestatem tribuisset; egredi provincia statuit, atque strenui instar militis, omnem circuire Italiam, et quibus Umbros artibus Christo subjugasset, iisdem ceteros quoque aggredi populos, at non, ut antea, occulte, et tacita quadam insinuatione irrependo (quibus artibus utendum fuerat, ne inveterata Præsidum odia adversus nascentem Christianam Remp. imbecillam adhuc, aut numero saltem non satis corroboratam, incitaret :) verum majoribus sibi utendum animis duxit, prædicandaque palam et intrepide Christi sacra.

a

Philipp[illegible] Christian[illegible]

alias locis publice prædicat Felicianus.

Perusiæ

21 Annum agebat ætatis octogesimum nonum, jamque eum vires deficiebant corporis : at, quo flagrabat Dei proximique amore, validior effectus, Fulginio discedit, aliquot Sacerdotibus aliisque Clericis comitatus, ac Perusiam tendit. Magno a Christianis Perusinis honore et lætitia exceptus est : ibi consuetis sermonibus habendis, edendisque prodigiis, paucis diebus haud parvam multitudinem hominum ad suscipiendum baptismum induxit. Aliquot isthic erectis ecclesiis, et ordinatis qui sacra curarent Presbyteris, sedulo institutis Christianis fausta apprecatur, non sine lacrymis. Inde omnem agrum Perusinum circumcursat, multa et stupenda ubique facit miracula, populosque integros ad Christi cultum perducit; interque ceteros, incolas oppidi ad Trasimenum lacum siti, quod ex ejus nomine postmodum S. Feliciani, modo corrupto vocabulo S. Feleiani appellatum; ubi etiamnum extat ejus nomini dicata basilica, peragiturque isthic aniversaria ejus celebritas.

b

Eugubii,

22 *b* Eugubium dein venit, molestum illud iter, ut semper solebat, pedibus emensus. Quoniam vero Eugubinos animadvertit haudquaquam faciles ad dandas Evangelio manus, immensa quadam vi amoris, atque insolito divini Spiritus afflatu correptus, memorabili fidei exemplo, palam edicit in foro medio, ubi verba ad populum faciebat, quicumque inducerent in animum, baptismo initiari, eos quavis ægritudine levatum iri. Mirari auditores : quidam etiam divino instinctu moti, experiri velle dictorum fidem, quam etiam probavit eventus : nam illico contractus quidam, alterque hydropicus, mulier gibbosa, aliique infirmi curati sunt : quos atque alios complures, obtemperantes Evangelio, ipse baptizavit Felicianus.

ubi credituris sanitatem spondet,

et [illegible] impetrat.

Nuceriæ, Taginis

c

23 Eugubinis sacra doctrina affatim eruditis, Nuceriam adit Umbriæ urbem, positaque vicinis in montibus castella, ac nominatim *c* Taginas urbem sitam eo tractu qui Gualdi dicitur, postmodum a Longobardis et Saracenis eversam. His in urbibus ac locis omnibus Christum sanctus Antistes prædicavit, multos ab errore revocavit, expiavitque baptismo, miracula edens ubique adeo crebra et illustria, ut cum præcipuis, qui Ecclesiam ejusmodi signis nobilitarunt, conferri posse videatur.

in variis Piceni urbibus,

d

24 Mox transmisso Apennino in Picenum ulterioremque Umbriam evadit : Apostolico more prædicat fidem, confirmat miraculis, ingentem affert fructum. Multis spiritualibus lucris ditavit *d* Anconam, Asculum, Æsium, Urbinum, Firmum, Auximum, Senogalliam, Fanum, Forum-Sempronii, Pisaurum, Camerinum, Tolentinum, Numanam, Cingulum, omnesque Pentapolitanæ regionis urbes et oppida. In omnibus his locis deorum superstitiones evertit, Crucem erexit, ecclesias condidit, dedicavit altaria, Sacerdotes ordinavit, curavit quotquot reperit infirmos.

itemque Samnii

e

25 In Samnio quoque Apostolicum munus obivit, et multos convertit ac baptismo tinxit, atque editis miraculis confirmavit. Ejus præcipue zelum expertæ *e* Beneventum, Bovianum, Sulmo, Teate, Pinna, Amiternum, Aufidenum, Interamnium, Sæpinum, aliæ, in iis ædificavit basilicas, aras dedicavit, ordinavit Sacerdotes, rite omnes instituit.

f

26 Sub annum *f* 250, indicta Romam a S. Fabiano Papa est synodus, cui interfuere LX Episcopi, Presbyteri ac diaconi quamplurimi, damnataque ab his Novatii hæresis. Adfuisse quoque Felicianum, probabile est, doctrina, pietate, ac rebus gestis clarissimum. Innumerabiles porro fuere quos ubique

locorum

locorum vera fide imbuit sanctus Antistes; innumerabilia quæ patravit prodigia. Tandem reverti Fulginium constituit, sed aliam iniit viam, quo pluribus prodesset : nam cum per ea transisset loca, quæ jam lustrarat, addidissetque neophytis animos, in Marsos deflexit, semper pedibus peragens iter; ac Nursiam venit Hebræorum ritibus mire deditam : quos efficacibus sermonibus, integerrimæ vitæ exemplis, signorum luce, penitus dissipavit, ac cives omnes Christiana sacra colere docuit, basilica ipsorum, quæ Argentea appellabatur, Deiparæ Virgini dedicata : in eaque multos constituit Sacerdotes, interque eos S. Picentium, virum miræ sanctitatis : aliis ibidem ædificatis ecclesiis et altaribus, omnem illam montosam provinciam difficillimo itinere peragravit, g Falacrinum, h Cliternum, i Carsulam, k Furconium, eversa jam oppida; l Vacunæ fanum, Valloniam, m Interocream; ubique partes Apostolici Præsulis exercendo : isque laborum extitit fructus, ut omnes Christo lucratus sit.

Nursiæ

aliisque locis.

g h i k l m

27 Peracta tandem, cum singulari emolumento, longa ac difficili peregrinatione, Fulginium revertit. Concurrit ad visendum Antistitem suum populus : ipse singulos summo affectu complecti, bene precari universis, animarum inde salutem, ut antea, indefesso studio curare. Et quamvis nonagenario major, ac diuturnis fractus molestiis, nulli tamen, quantumvis ætate vegeto, in suscipiendis laboribus cedebat; diurni nocturnique temporis partem non exiguam precationi impendens, gregem suum identidem Deo commendans, eumque sacris monitis pascens, gratias agens Deo, qui tantis se tamque assiduis cumulaverat beneficiis, ac salvum suæ Ecclesiæ restituerat.

Fulginii indefesse laborat

Annus I C. 1000

a *Vide de hac re 20 Jan. in Actis S. Fabiani ubi diximus* § 4. *num.* 23 xi Kal. Maii, ipsis Palilibus, *anno Christi* 247, *imperii Philippi* 4, *inchoato,* Philippo Imp. II, et Philippo Cæsare F. Coss. *inchoatam esse anni millesimi celebritatem, anno sequenti, iisdem Coss. consummatam.*

Eugubium

b Eugubium, *sive* Augubium, *et* Agubium, *olim* Iguvium, *urbs est Umbriæ, in Apennini radicibus, de qua ad S. Ubaldi vitam* 16 *Maii.*

Taginæ.

c Taginas *fuisse censet Cluverius, circa vicum qui nunc S. Peregrini dicitur quamquam Jacobillius non* Taginas, *sed* Tainum *vocat, locat tamen eodem tractu nam prope abest is vicus a* Gualdo *oppido.*

d *Notæ sunt et claræ urbes hæ Piceni Umbriæque hoc adhuc ævo pleræque*, Ancona, Asculum, Urbinum, Firmum, Senogallia, Fanum Fortunæ, Pisaurum, Camerinum, Tollentinum, Cingulum. Æsium, *sive* Æsis, *vulgo nunc* Jesi *dicitur, ad dextram Æsis fluminis in Adriaticum paullo infra eam sese inter Anconam et Senogalliam exonerantis, ripam sita.* Auximum, *vulgo* Osimo, *et* Osmo, *ad Miskonem amnem.* Forum Sempronii, *vulgo* Fossombrone, *et* Fossombruno. Numana, *nunc vicus* Humana *dictus, splendidissimo templo nobilis, ut testatur Cluverius, ad Adriatici oram VII. M. P. distans Ancona.*

Æsis.

Auximum

Forum Sempronii.

Numana.

e *Notæ et celebres ex his etiamnum multæ, nec omnes tamen in veteri Samnio* Bovianum, *nunc* Bojano, *Samnii urbs, ad radices Apennini fontesque Tiferni fluminis* Teate *Marrucinorum, vulgo* Chieti Pinna *Vestinorum, nunc* Penna *Amiterni visuntur ingentes ruinæ prope oppidum S. Victorini, inter Aquilam urbem, et Aterni amnis, sive Pescariæ, fontes.* Alanum *castellum in Samnio memorat Leander haud longe a Vulturno amne distat, inter Allifas et Venafrum* Interamna, *sive* Interamna Prætutiana, *ita dicta, ut ab ea quæ ad Narem, quæque ad Lirim, distinguatur sita inter Tordinum ac Viticis amnium confluentes, unde et nomen ductum vulgo nunc* Teramo *et* Terano *dicitur* Sepinum, *sive* Sæpinum, *circa fontes Tamari amnis.*

Bovianum.

Teate.

Pinna.

Alanum.

Interamna.

Sepinum.

f *Nos illa in rebus gestis S. Fabiani supra hujus Sancti mentionem ostendimus, cum post S. Fabiani mortem ex Africa Romam venerit Novatus, qui hic perperam* Novatus *dicitur, non potuit contra eum rescribi a Fabiano, nedum Synodum cogi.*

g *Fuit* Falacrinum, *sive* Falacrinus vicus, Falacrinæ, Falacrina, *circa fontes Truenti fluvii, qui juxta Asculum fluit, ubi fere nunc oppidum* Amatrice *dictum.*

Falacrinum

h Cliternum *Æquicolorum oppidum fuit*

i Carsulam *fuisse conjicit Cluverius, ubi nunc* Civita di Cassia *inter Narniam et Martanum.*

k Furconium, *sive* Furconia *circa Aternum flumen fuit cernuntur ruinæ non procul* Aquila, *dicunturque etiamnum* Forconio

Furconium

Vacuna.

l Vacunæ fanum, *vulgo nunc* Vacuna, *et* Vacune, *oppidum est in Sabinis, non procul Narnia.*

m Interocrea, *vel* Interocreum *vicus inter Reate et Amiternum, qui nunc* Interdoco, Interdojo, Anterdoco, Anterdojo, *et a Jacobillio* Interoclea *scribitur.*

Interocrea.

CAPUT V.

Tolerata tormenta, mors.

Ex Italico Lud. Jacobilli.

Dum hæc geruntur a Feliciano, Decius Cæsar Persis Medisque debellatis, in Italiam reduxit exercitum, fastu turgens. Ariminum appulso occurrit Senatus, eumque summo plausu et vanissimis laudationibus excepit. Vehebatur Decius aurato curru, cui subjuncti nivei quatuor præstantissimi erant equi : præibant Christiani complures genere illustres vincti, interque eos Abdon et Sennen Persarum Reguli, qui quod immolare diis renuerent, variis Romæ suppliciis excruciati ad reliquorum terrorem Christianorum, tandem trucidati sunt. Via Flaminia tendebat ad Urbem Decius, itaque Forum Flaminii ac Fulginium venit, exercitu late Mevaniam usque et ad a Clitumnum amnem sparso. Loci captus amœnitate, recreando militi morari isthic dies aliquot, cum adeo prope ab Urbe abesset, constituit. Felicianus, ubi detineri in vinculis Christianos Abdon et Sennen intellexit, ad eos adit in carcerem, eos solatus, parem sibi vovet felicitatem, tantum non iis illam invidens vinculorum gloriam. Quoniam vero prohibebant catenæ mutuos, in quos ruere voluissent, amplexus, animis invicem sancte complexi sunt, singulari amoris sensu.

a SS. Abdon et Sennen in carcere visit

29 Cum quotidie itaret ad captivos illos Principes Episcopus, aliasque exerceret Christianarum virtutum functiones, relatum est ad tyrannum, circumventos a Fulginatium Episcopo Gentilium complures, eversa deorum fana, templa Christo erecta, novas leges institutas, innumerabiles homines ad damnatas religiones perductos, contumeliis affectos et injuriis deos, adeoque frequentatum sæpius jam ipsum Augusti carcerem, et habitas in eo conciones, turpissimo majestatis contemptu. Pertrahi ad se continuo Episcopum, his auditis, jubet Decius : sciscitaturque ex eo num ipse sit Felicianus, a quo tot ac tantas res in deorum opprobrium gestas audierit. Eoque annuente, Alterum, inquit, elige : aut deos venerare, aut mortem oppetes, qua atrociorem atque ignominiæ pleniorem nullus unquam vel stolidissimus et pervicacissimus Dei tui cultor subiit. Cum feroces ejus minas contemneret Sanctus, ac libere tum veram Christi religionem profiteretur, tum idola execraretur; pollicitationibus eum ac largitionibus aggreditur tyrannus : ingentes igitur opes, honores, dignitates spondet, si diis sacrificarit. Sperabat enim si infregisset ejus quoquo modo constantiam, fore ut multum sibi existimationis ac honoris apud populum accederet, diisque pristinus redhiberetur cultus. Verum ubi minis blanditiisque inexpugnabilem ejus animum sensit, abripi e conspectu suo imperat, omnique cruciatu excarnificari, ut eo modo lentam ac multiplicem mori mortem cogeretur.

defertur ad Decium

minis promissisque tentatur

30 Equuleo primum barbarum in morem distenditur, solutis etiam ossium compagibus, dein facibus varia victi corporis membra ustulantur. Felicianus interea gratias agere Deo, quod quem vita imitari studuerit, ipsi quoque in morte aliquando similem quadam ratione sese efficeret; eique se ad atrociora etiam perpetienda supplicia offerebat. Irritati carnifices ab equuleo deponunt, vix pedibus jam consistentem, ex mox virgis ferreis usque ignitis horribili furore dilaniant, ut rivi sanguinis defluerent. Tum novaculis, ungulis ferreis, ingentibus et acutis forficibus radunt, divellunt, lacerant corpus omne ; scorpionibus denique ita carnem discerpunt, ut ipsa conspici ossa possent.

dire torquetur

31 Gratias identidem agebat Deo, ac velut sui acerbissimorumque cruciatuum, quos perferebat, immemor, pro carnificibus ipsis Deum precabatur, proque omnium Gentilium conversione; illud ducens omnium acerbissimum supplicium, quod videret rerum omnium Creatorem a mortalibus ita graviter

immotus ad tormenta

 offendi.

[illegible] offendi. Pertulit ergo sanctus Antistes cum admirabili patientia equuleum, faces, flagra, ungulas, scorpiones, aliaque tormenta. Peracta porro omnia creduntur eo loco, cui nunc Staffo nomen, sive Foro Crucis : ubi ad sempiternum fusi isthic sanguinis monumentum, ara erecta, et columna, supraque hanc crux posita.

conjicitur in carcerem :

32 Seminecem illum, catenis ferreis vinctum, includi in carcerem jubet tyrannus, in quo Abdon et Sennen captivi detinebantur, ad incutiendum iis suppliciorum metum. At secus evenit. Nam tantæ fortitudinis exemplum identidem iis addebat animos : et ipse assidue eos ad heroicam animi magnitudinem hortabatur : ea ratione ac modo, ut carcer cœli speciem quamdam imitari videretur. Id scilicet male malum dæmonem habuit : eo igitur instigante, ab invicem sejunguntur, ut nec mutuam audire vocem possent, mutuisque animari exemplis ac monitis.

[illegible] et [illegible] a S. Messallina :

33 Perculsa interea metu plebs universa, ac nemo unus erat qui sancto Præsuli quidquam opis ac solatii afferret : præsertim cum proposita capitali pœna edixisset tyrannus, ne quis ei quippiam annonæ præberet. Una Messallina fuit, nobilibus orta parentibus virgo, Feliciani discipula, quæ sæpius ad eum in carcerem cibos attulit : cujus beneficentiæ mercedem martyrii coronam tulit.

[illegible] Romam pertrahitur b

34 Cum vero cuperet Decius ad Kalendas Februarias Romæ adesse, ad peragendum de Persis Medisque debellatis triumphum, Fulginio discessit, jussitque, ad ostentationem quamdam, S. Felicianum catenis vinctum ante currum trahi cum Abdon et Sennen aliisque Christianis, quos e Persida captivos duxerat. Cum Fulginio abiret pius Pastor, converso retro vultu, urbi sibi dilectæ animo ac verbis, quia sublata de more dextera, *b* vinculis præpedita, non poterat, benedixit. Neque tunc defuere divina portenta, quæ Feliciani sanctitatem testarentur, gestientibus lætitia Christianis, stupore pudoreque attonitis Gentilibus.

[illegible]

35 Raptatus igitur cum incredibili fatigatione et molestia, plurimis appetitus injuriis, pugnis, calcibus, ab impiis Decii satellitibus, in eorum quos diximus Sanctorum comitatu ac societate, cum mille a Fulginio passus abesset, ad locum qui tunc Mons rotundus, nunc Mormonzone dicitur, senio, cruciatibus, labore exhaustus, positis humi genibus, oculis in cœlum defixis, sanctissimam animam exhalavit, anno ætatis 94, administrati episcopatus quinquagesimo primo, Christi 254, 24 Januarii. Quo loco extinctus est, erecta postmodum fuit a Fulginatibus ecclesia, ejus nomini honorique dicata, appellaturque nunc S. Feliciani de Mormonzone : additum deinceps cœnobium, quod inhabitant Carmelitæ Religiosi.

a *Hic ad Mevaniam, infra Fulginium, Timiæ miscetur.*
b *Hæc, ut infra dicetur, Mundæ asservantur.*

CAPUT VI.

Sepultura, honores, beneficia.

[illegible]

Divulgata Feliciani morte, confestim Clerus civesque Fulginates, multique accolarum, ad eum locum supplicantium ritu convenere, magna cum pietate multisque lacrymis, ut ejus reliquias venerarentur, inque suam urbem reducerent. Cum feretro impositum esset sacrum corpus, cœpissetque Fulginium versus deportari, ad solum ejus attactum visum recuperavit cæcus, claudus gressum, vitam mortuus. Hinc mos inolevit, qui etiamnum Fulginii viget, ut anniversariam supplicationem ad ecclesiam S. Feliciani, quæ in Mormonzone sita, Fulginates suscipiant Dominica, quæ prima post S. Feliciani ferias occurrit; aut si tunc aeris intemperies obstiterit, quo primum tempore opportunum fuerit. redeunt vero per veterem Romanam viam, per quam gloriosus olim raptatus est Martyr.

dum tumulus paratur,

37 Sed quia inopinato ejus excessu, angustiisque temporis evenit, ut ubi vivens mandarat sese sepeliri, tumulus subito excitari in Palatina ecclesia, quo conderetur, dignus Fulginatium pietate atque illius meritis, non posset; opinio est, a majoribus accepta, sacrum corpus octiduo toto insepultum in sacello quodam ad muros urbis sito, expositum publicæ venerationi fuisse : nec enim aliter satisfieri civium accolarumque pietati potuisse, præcipueque Presbyterorum, Diaconorum, aliorumque sacrorum hominum, quos ille initiarat : qui certatim omnes concurrebant, ut et reliquias venerarentur, et funus cohonestarent.

alibi deponitur

38 Hinc fortassis ducta consuetudo est, quotannis 22 Januarii, biduo ante S. Feliciani solennitatem, illius imaginem, instituta ad eam rem supplicatione, deportandi ad ædem nosocomii S. Joanni sacram, veteribus urbis muris propinquam : ubi octo dies permanet, visiturque ingenti hominum concursu, undatim confluentibus oppidanis et accolis qua late diœcesis patet, ad venerandam eam Divi imaginem, pedesque illius deosculandos. Octiduo exacto iterum a supplicantibus, comitante ingenti populi caterva, magna cum pietate ad cathedralem basilicam reportatur.

ejus [illegible] versaria memoria :

39 Dum igitur in æde, quam diximus, deposito corpore, Christianus populus interim pietati suæ indulget, absolutus in Palatina basilica Divi tumulus est, qua potuit maxima pro tempore elegantia ac nitore. Tum isthuc solenni pompa religiose illatum est. Erecta postmodum in ipso fere urbis meditullio perampla est basilica, quæ nunc cathedralis, S. Feliciano dedicata, ubi anniversariæ ejus feriæ maxima celebritate peraguntur. Ut isthic igitur conditum est funus, octoni rursus dies venerationi dati : fluxitque ea ad posteros pietas, nam ad octavum ab ejus solennitate diem, frequentissimus ad eam ædem fit hominum concursus, venerantium exosculantiumque ejus imaginem, ac patrocinium implorantium.

sepelitur.

Ecclesia ei dedicata.

40 Fuit longo tempore expositum fidelium venerationi sanctissimi Martyris corpus, ejusque meritis multa cœlitus prodigia facta. Dein seculorum fluxu, bellorumque turbinibus, quibus exagitata est Italia, occultatum fuit, idque zelo quodam ne fortassis surriperetur; latetque etiamnum. Extat Metis, Lotharingiæ urbe in Francorum Germanorumque confinio, pars aliqua sacri corporis in monasterio S. Vincentii in insula, istuc a Theodorico Episcopo anno 969, allata : estque in magna veneratione, atque annue Sancti natalem 24 Januarii, ac translationem 20 Octobris, sollenniter colunt.

Occultatur reliquiæ

aliqua Metas translata

41 Non destituit post mortem Fulginates suos Felicianus : sed tum aliis in rebus, tum præcipue in tumultibus ac bellis, quæ urbi illi excidium minari videbantur, præsenti eam ope juvit, victoriam cœlitus aliaque beneficia impertitus : quod alibi plenius a me scriptum.

Fulginium Sanctus tuetur

42 Adstitit aliquando spectabilis Fulginati cuidam viro pio ac sancto, et tria se a Deo munera ac prærogativas urbi suæ impetrasse significavit; ne qua isthic hæresis radices ageret ; ne ullo prælio ad internecionem delerentur cives, signave ac vexilla amitterent; ne urbs ipsa unquam ab hostibus excidium pateretur. Et adhuc rata promissi fides; hoc mirabilior, quod ii a quibus neglectus ejus est cultus, horrendas sæpius pœnas dederunt.

tria divinitus et beneficia impetrat

RELIQUIÆ S. FELICIANI
in Belgicam et Saxoniam translatæ.

[illegible]

Cum alias sæpe Germani et Galli Sanctorum ex Italia sibi nancisci reliquias studuerunt, tum Ottonis Magni ævo plurimæ trans Alpes asportatæ sunt. Ceterorum fere in ea re studium Theodoricus I, *Metensis Præsul, ipsi Ottoni atque Hugoni Capeto sanguine conjunctus, superavit.*

superavit. Ædificaverat is S. Vincentii monasterium : id non modo locupletandum possessionibus, sed et cœlestibus his thesauris ornandum existimavit. Idique ea egit contentione pietatis, ut prope abfuisse a temeritatis culpa videri nonnemini possit. Scribit enim Sigebertus an. 969 *cum catena S. Petri, Comitis cujusdam a dæmone arrepti collo fuisset circumdata, et mox* diabolus spumans et multum clamans abscessisset, *ea* catena Deodericum Metensem Episcopum arrepta, *dixisse*, se eam, nisi manu ejus abscissa, non dimissurum : tandem Imperatorem sedato litigio a Papa Joanne obtinuisse, ut annulum hujus catenæ exsectum Episcopus mereretur. *Hic porro Papa erat Joannes XIII.*

Metas allata a Theodorico Episc. catena S. Petri.

2 *De aliorum deinde Sanctorum reliquiis, ac nominatim S. Feliciani, ista ibi subdit Sigebertus :* Theodoricus Metensium Episcopus, Imperatori sanguine, dilectione, ac familiaritate ceteris devinctior, dum in Italica expeditione per triennium sub eo militaret, multa corpora et pignora Sanctorum de diversis Italiæ locis, quocumque modo potuit, collegit. Primum a Marsia S. Elpidium Confessorem, cujus socium Eutychium Episcopum ipse Imperator jam sustulerat, ab Amiternis Eutychetem Martyrem cum reliquiis Maronis et Victorini sociorum ejus; a Fulginis Felicianum Episcopum et Martyrem; a Perusio Asclepiodatum Martyrem; a Spoleto Serenam Martyrem, cum Gregorio Spoletano Martyre; a Corduno pignora Vincentii Martyris et Levitæ, ab Hispania olim a duobus monachis Capuam, a Capua vero illuc deportata, a Mevania alterum Vincentium Episcopum et Martyrem; a Vincentia Leontium Episcopum et Martyrem; a Florentia Mineatem Martyrem; ab urbe Tudertinam Fortunatum Episcopum et Confessorem; a Corfinio Luciam Syracusanam Virginem et Martyrem, a Foroaldo Duce Spoletanorum olim a Syracusis illuc translatam; a Sabinis partes corporum Proti et Hyacinthi Martyrum. Hæc omnia, cum parte catenæ S. Petri Apostoli, cum capillis ejusdem, et sanguine S. Stephani Protomartyris, et parte craticulæ S. Laurentii Martyris, a Papa Joanne sibi donata, cum aliis multis Sanctorum pignoribus, Præsul Deodericus in Galliam hoc anno transtulit, et in ecclesia S. Vincentii Martyris, a se in insula urbis constructa, locavit.

S. Feliciani et aliorum reliquiæ.

3 *In codice Metensi, quo usi sumus, post Acta S. Feliciani, absque novo titulo, ista sequebantur :* Quem vobis integritate sui sacratissimi corporis ab ipso monumento, cum Canonicorum et monachorum Ecclesiæ suæ, quidquid tum aderat, ' tutissimus, non sine ingenti civium, etiam Sedis ipsius Episcopi, fletu excipere, et in monasterio B. Vincentii, quod ipse a fundamentis sub norma sancti Patris Benedicti, portum salutis æternæ eo confluentibus, Deodericus sanctæ Metensis et non injuria venerandæ a humilis minister, foras murum ipsius augustissimæ civitatis, in insula Mosellæ fluminis, pie et religiose construxit; qua Apostolico, qua utrorumque Imperatorum et totius sanctissimi palatii Senatus unanimi applausu, vobis, sibi dilectissimis filiis, Patronum cum Eutyche, Asclepiotate, utrisque Martyribus et Episcopis, (quorum alterius in sanctarum paginis scripturarum a majoribus vitæ et passionis commemoratur titulus; alterius XV Kalendarum Novembrium celebratur dies) cum catena B. Petri Apostolorum Principis, quam a Domno Joanne Apostolicæ Sedis sacrosancto Pontifice; cum privilegio ceteroque ipsius monasterii digne colendo honore, meruit, et Elpidio Marsiano vita et virtute memorando Episcopo, locandum devote ab ipsis Transalpinis regnis delegavit.

' aliqua hic desunt.

a ... Sedis

Donatæ monasterio Vincentii.

4 *Hæc ibi; quæ videntur vel ab ipso Theodorico adscripta, vel ex ejus epistola aut diplomate donationis adumbrata : nam auctor Deodericum vocat* humilem ministrum Metensis Ecclesiæ; *quod fere nisi de seipso nemo scribit. Quod utriusque Imperatoris patrocinio adjutum ad eas obtinendas reliquias dicit, ii fuere Ottones ambo, pater et filius, qui aderant. Pleroramque Sanctorum, quorum a Theodorico una translatas esse reliquias scribit Sigebertus, aliis diebus agitur memoria :* Vincentii *diaconi et Martyris* 22 *Janu.* Serenæ *Virginis Martyris* 30 *ejusdem;* Entychetis, Maronis, Victorinis *Martyrum Amiterninorum,* 15 *April.* Vincentii *Episcopi Mevanatis et Martyris* 6 *Jun.* Proti et Hyacinthi *Martyrum* 11 *Septemb.* Fortunati *Tudertini Episcopi* 14 *Octob.* Miniatis *Martyris* 25 *ejusdem;* Luciæ *Virginis Martyris* 13 *Decemb.* Gregorii *Spoletini Martyris* 24 *ejusdem.* Leontius *an Martyr Vicentinus sit, qui colitur* 20 *Augusti, an alius, nos latet : itemque an* Elpidius *Episcopus Confessor, sit socius S. Prisci de quo* 1 *Septembris : an* Eutyches *socius S. Januarii, de quo* 19 *Septembris; ast ille non fuit Episcopus.* Asclepiodatus *adhuc nobis ignotus est. Est* Asclepiades *Episcopus Antiochenus et Martyr* 18 *Octobris;* Asclepiodotus *in Thracia* 15 *Septembris, at non Episcopus. Verum qui aut quando Perusium allatæ eorum reliquiæ?*

Ex variis

5 *Meminit allatarum Metas S. Feliciani reliquiarum Andreas Saussaius in Martyrol. Gallicano hoc die; at* Theodorum *vocat, qui ceteris* Theodericus, *vel* Deodericus *est. Agit de eadem translatione Vincentius Bellovac. lib.* 24, *cap.* 88, *Michael Monachus in Sanctuario Capuano; Baronius in Notat. ad Martyrol. et Tom.* 10, *Annal. an.* 969, *nu.* 16, *ubi illud monet :* Porro cum audis translata corpora, ita accipias, ut partem ex illis acceperint, non ipsa integra : ut in dictis locis, quæ adhuc visuntur atque coluntur, dictorum Martyrum reliquiæ, fidem faciunt haud dubiam. *Scribit Ludovicus Jacobillus supra, agi Metis Translationis illius solemnem memoriam* 20 *Octobris : non meminit eo die Saussaius : nobis, ut Kalendarium Ecclesiæ Vincentianæ videremus, non contigit.*

Non integra corpora translata, sed partes.

6 *At Mindæ, urbe illustri inferioris Saxoniæ ad Visurgim flumen, celebre esse festum* S. Feliciani *solet* 20 *Octobris, qui indubie dies Translationis. Nam isthuc quoque allatas aliquas* S. Feliciani *reliquias, patet ex Mindensi Breviario, edito auctoritate Francisci Antistitis anno* 1515, *in quo eo die isthæc recitatur Oratio :* Propitiare, Domine, nobis indignis famulis tuis, quæsumus, per Sancti tui Feliciani Martyris atque Pontificis, qui in præsenti requiescit ecclesia, merita gloriosa; ut ejus pia intercessione ab omnibus protegamur adversis. Per Dominum. *Lectiones ex eodem Breviario supra dedimus. In secundis quoque vesperis in Responsorio, quod vocant, post Capitulum, mentio fit reliquiarum; ita enim habet :*

Mindæ quoque pars est corporis S. Feliciani.

Mynda Deo plaude, melos et promere gaude,
Te quia ditavit summe Deus atque beavit,
Hunc per Patronum tibi dans venerabile donum.
Quovis non obstante, cujus merito mediante
Vere salvaris, si sanctius hunc veneraris.

Inscripta quoque Martyrologus eo die Sancti memoria Vetus Coloniense, et MS. Florarium ista habent Apud Mynden S. Feliciani Martyris. *Molanus et Martyrol. Romanum :* Apud Mindam natalis B. Feliciani Episcopi et Martyris. *Adnotat Baronius :* Cum nullus Mindensis ejus nominis reperiatur Episcopus, fortasse hic ille Felicianus Fulginatis Ecclesiæ Episcopus et Martyr, cujus venerandas reliquias Otho Magnus Imp. in eam regionem transtulit, ut scribit Sigebertus in chron. an. Domini 969. *Verba Sigeberti dedimus : non scribit in eam regionem, sed Metas in Galliam Belgicam translatas.*

festum 20 Octob.

7 *Narrat Albertus Krantzius lib.* 1, *Metrop. cap.* 9, *Mindensis Ecclesiæ sub Wittekindo Duce Saxonum, et Carolo Magno Francorum Rege, principia, additque* Ornata est autem Ecclesia jam tum ab initio multis Sanctorum reliquiis, Feliciani Fulginatis Episcopi et Martyris, Theodori Episcopi, Carpophori et Abundii Martyrum. *Coluntur hi quoque isthic officio 9 Lectionum,*

Ex variis. *num*, Theodorus *Episcopus et Confessor* 19 *Septemb.* Abundius *et* Carpophorus 10 *Decembris. In Chronico Episcopor. Mindensium vulgato mentio quoque fit harum reliquiarum :* Hanno XXVI Episcopus Mindensis. Iste sanctus Episcopus videns majorem ecclesiam Mindensem miserabiliter Sanctorum reliquiis orbatam per incendium, collegit de locis diversis corpora et reliquias Sanctorum, et ad prædictam ecclesiam transvexit...... Sunt autem hæ reliquiæ in majori Ecclesia Mindensi, videlicet corpora SS. Feliciani Episcopi, Carpophori et Abundii Martyrum, Theoderici Episcopi, et S. Sophiæ viduæ. Item de istis Sanctis maxima pars corporum habetur, scilicet Timothei Apostoli, Gorgonii Martyris,........ Catena S. Feliciani Episcopi, cum qua ducebatur. Item ejusdem catena.

8 *Etsi existimet Krantzius, inde a principio donatas illas Ecclesiæ Mindensi reliquias fuisse; multo tamen probabilius videtur, eodem tempore, quo Metus, pleras-que esse allatas; aut paullo ante cum ex Italica prima expeditione Otto in Germaniam rediit anno* 965. *Ei tum adfuisse Landwardum Mindensem Episcopum, colligitur ex iis quæ* 21 *Januar. in historia Translationis S. Epiphanii cap.* 1, *nu.* 4, *dicuntur.* Quando eo allata

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRICANIS

EPICTETO, RUPPO, PUBLIANO.

XXIV Januar. Epictetum *cum pluribus in Africa martyrio coronatum, retulimus IX Januarii : alium hodie exhibet MS. Martyrologium S. Hieronymi, his verbis :* In Africa Epictiti, Ruppi, Puplicani. *Hic Publianus dicitur, sive* Puplianus, *in MS. Hibernico Conventus Dungalensis, in quo hi alii que, sed omnino confuse, ita recensentur :* ix Kal. Panes, Babilli Episcopi et trium parvulorum, Mardoni, Eutasii, Hermetis et aliorum xxii, Mussuri, Eugeni, Metelli, Epictiti, Rupi, Menæ, Pupliani, Fustuci, Vincentiæ, Galæi, Bati, Maximi, Saturnini, Marini, Agniti, Saturi, Gaudiani, Felicissimi, Celiani. *Plerosque horum dirimus videri ad XXI diem rejiciendos. De ceteris hic separatim.* Ruppus, *sive* Rupus, *an forte* Rufus *est, vel* Rulfus? *Pro* Epictito, Epictetum *fecimus, usitata jam Græcum* η *in* e *longum transferendi consuetudine. Jam olim tamen per* i *redditum fuisse, cujus sono Græce efferebatur, multis probari exemplis potest : nam* Paraclitus, Agapitus, Kyrie eleison *dicimus, quæ Græce per* η *scribuntur,* παράκλητος, Ἀγάπητος, Κύριε ἐλέησον; *at* κοιμητήριον, cœmeterium, cæmiterium, cœmitirion, cimitirion, *ita varie scribitur, nec male. Sic* Ἐπίκτητος, *(id est,* acquisitus, adventitius) *Latine efferas* Epictetus, *vel* Epictitus.

DE S. GALÆO MARTYRE CARTHAGINE IN AFRICA.

XXIV Januar. Nusquam *S.* Galæi *reperimus in Martyrologiis nomen, præterquam in duobus antiquissimis, quorum unum S. Hieronymi præfert nomen, itaque citatur a nobis, alterum ex Hibernia allatum, cœnobio Dungalensi, hujus verba supra retulimus, illud vero habet :* Carthagine Galei. *Africana Carthago est, si nihil ad discrimen additur.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS NEOCÆSAREENSIBUS

MARDONIO, MUSONIO, EUGENIO, METELLO.

XXIV Januar. Neocæsaream *fuisse Mauritaniæ urbem ante scripsimus, cum XXIII Januarii de SS. Severiano et Aquila esset sermo, vel eamdem quæ* Julia Cæsarea *dicitur, vel objectam illi ejusdem nominis insulam et urbem, vel aliam quampiam.* Neocæsareæ *quoque martyrium peregerunt* SS. Mardonius, Musonius, Eugenius, Metellus. *Verum eademne sit Mauritaniæ urbs, (quod scribit Petrus de Natal. lib.* 3, *cap.* 19.) *an quæ in Cappadocia, an quæ ad Euphraten, in ambiguo relinquimus. Galesinius in Macedonia hanc locat; et probabilius quidem quam illam, quia horum Martyrum reliquiæ in* Axium *fluvium projectæ dicuntur;* quod, *ut ait,* in Macedonia factum apparet, in qua provincia Axius est. *Est quidem* Axius Ἄξιος, *apud Ptolemæum tab.* 10, *Europæ, Macedoniæ fluvius in Thermaicum sinum sese exonerans. At nullus alibi Axius? Videtur certe Stephanus ad Crotonem Italiæ urbem, fluvium* Ἄξιον *statuere, qui tamen Æsarus est, ut recte observat Cluverius; nisi* Κροτών *intelligas non juxta* Κρότωνα *urbem Italiæ, sed forte etiam extra Italiam. Alios duos* Axios *amnes recenset Ortelius : ut propter* Axium Axiumve *non necessario statuenda, ab que alio fundamento, in Macedonia Neocæsarea sit. Eum vero fluvium, in quem abjecta Sanctorum corpora sunt, plerique Martyrologia* Axium *vocant, quædam edita et MSS.* Auxium, Auximu, Anxum, Axem; *Petrus de Natal.* Ausum. Neocæsarea urbs. Axius fluvius.

2 *Porro horum Martyrum ita natalem prædicat Martyrologium Romanum :* Neocæsareæ sanctorum Martyrum Mardonii, Musonii, Eugenii, et Metelli; qui omnes igni traditi sunt, et eorum reliquiæ in flumen dispersæ. *Usuardus :* Cneocaesarea civitate, sanctorum Martyrum Mardonii, Musonis, Eugenii, Metelli, qui omnes igni traditi sunt, et reliquiæ eorum in Axum fluvium dispersæ. *Eadem habet Beda vulgatus, Ado, Notkerus, Bellinus, MS. Florarium, Petrus de Natal.* apud Zeneocæsaream civitatem Mauritaniæ provinciæ passos *scribit.* Sed mendose, *inquit Baronius,* ita illic legi putatur, cum veteres omnes ab illa lectione dissentiant; *legerat autem Baronius in Petro* Zeneocæsaream; *at editio qua utimur* Zeneocæsaream *habet. Omnia quæ vidimus Usuardi MSS exemplaria, et pleræque veteres editiones* Cneocaesaream; *editio Parisiens. anni* 1536 Cæsaream. *Galesinius, ut ante dictum, et Canisius* Neocæsaream in Macedonia. Horum SS. natalis.

3 Mardonium, *MS. S. Hieronymi* Mardanium *vocat :* Musonium, Musorum, *Usuardus et Petrus*, Musonem; *Galesinius* Mausonium, *nisi mendum sit, cum in Notis* Musonium *scribat, Maurolycus,* Museonem; *MS. Dungalense,* Mussurium; *quædam MSS.* Mosonium, *et* Musionem. Metellum *denique Galesinius* Matellum *censet appellandum, testaturque in MSS. etiam* Matellium, Marcellum, Mecellum *dici : in nostris quibusdam MSS.* Mellitus, *et* Merillus *scribitur; in plerisque* Metellus. *MS. Florarium hosanno Christi CCCV interfectos scribit. Nil alibi de tempore legimus.* Nomina varie expressa.

DE

DE SANCTIS MARTYRIBUS ROMANIS

EMETRIO, MAXIMO, FELICISSIMO.

XXIV Januar.

Sanctos Martyres Maximum et Felicissimum *refert citatum MS. Hibernicum Conventus Dungalensis, sed aliis permistos, nullo indicato quo occubuerint loco : hunc MS. Martyrologium S. Hieronymi exprimit, additque* Maximo Emetrium, *an forte* Demetrium? Romæ, *inquit*, Via Salaria, Emetri, Maximi, *an iis jungi* Felicissimus *debeat, haud nobis constat. Multi eo nomine Martyres aliis diebus memorantur, Romæ coronati, hunc ab iis diversum remur, tum quia in Dungalensi, quod diximus, MS. huic diei adscribitur, tum quia in vetustissimo Rhinaviensi MS. ista quoque leguntur :* Romæ, Felicissimi.

DE S. HELLADIO COMMENTARIENSI, MARTYRE.

XXIV Januar.

Plures in sacris Fastis celebrantur Helladii, *nullus qui* Commentariensis, *sive, ut habent Menæa,* Κομεντάρησιος *fuerit. Cujusmodi id fuerit munus, exponit succincte Meursius in Glossario, et clarius Baronius in Notis ad Martyrologium 27 Martii c. et 2 Febru. b. De* Helladio *id solum tradunt Menæa :* Eodem die S. Helladius Commentariensis gladio finitur :

Gladio supponens Helladius caput,
Græcanici elationem confudit erroris.

Eumdem quoque refert Maximus Cythereus.

DE SANCTIS FRATRIBUS MARTYRIBUS

PAULO, PAUSIRIONE, THEODOTIONE,

CLEOPATRIDE IN ÆGYPTO.

Sub Dioclet.
XXIV Januar.

Ubi et quando passi hi SS.

Cleopatris *urbs est in* Arabici sinus intimo versus Ægyptum recessu, *haud procul a* Civitate Heroum, *ut ex Artemidoro tradit Strabo lib. 17. Hæc palæstra sanctis fratribus* Paulo, Pausirioni, Theodotioni *fuit, quos hoc die Maximus Cythereus et Menæa Græcorum celebrant. Occubuerunt sub Arriano Ægypti, aut certe Thebaidos, illiusque versus Arabiam tractus Præside, de quo in Actis* S. Ascke *XXIII Januarii et VIII Martii in* SS. Philemonis et Appollonii, *ipsiusque* Arriani *(nam et Martyr factus e persecutore) gestis.*

eorum natales.

2 *Refert hoc quoque Galesinius his verbis :* Hoc ipso die sanctorum Martyrum Pauli, Pausimi, et Theodotionis. Hi germani fratres spretis et contemptis vitæ hujus caducis rebus, primum monachalem disciplinam complexi sunt : post illi duo majores natu, Diocletiano et Maximiano Imperatoribus, ob fidem in carcerem detrusi, Arriani Præfecti jussu teterrimis tormentis afferti sunt. Theodotio autem fratrum desiderio, quos in vinculis esse audierat, ad urbem profectus, cum illorum admirandam in perferendis cruciatibus

constantia,

constantiam aliquando spectaret, et præmia iisdem proposita secum reputaret, in medium accurrit, seque etiam Christianum esse libere professus, securi percutitur : illi in profluentem projiciuntur. *Eadem aliquanto brevius scribit Canisius, ut mirere, Raderum nostrum, qui Galesinii Canisiique traverat Martyrologia, scribere tamen in Notis ad Menæa, nihil se de his nisi in Menæis legisse : nisi forte ea caussa id censuit, quod* Pausinius *utrique dicitur, qui* Παυσιρίων Παυσίριος *est Menæis.*

3 *Disertius aliquanto fusiusque eorum Acta memorant Menæa :*

Pausirium et Paulum fratres
Et certaminis socios, fluvialis unda ostendit.
En collum, veniat ensis,
Deum desiderans exclamat Theodotion.

Hi Diocletiano et Maximiano imperantibus, Præside Ariano, Cleopatride vixerunt, germani fratres. Priores duo a prima ætate monachicum habitum susceperant, erantque, cum comprehensi sunt, Paulus quidem triginta septem, Pausirion viginti quinque annorum. Cum eos captos audiit Theodotion eorum frater, relicta latronum in montibus societate, accurrit spectatum eos ac salutatum. Et videns quæstioni subjectos, non est quidem ausus propius accedere, verum in quodam loco consistens, apud se ita ratiocinabatur : At quas opes et præmia consequentur fratres mei? Ergo divino amore succensus redit, seque coram Ariano tyranno Christianum profitetur, atque in eum insiliens e tribunali deturbat. Extemplo igitur ignitis clavis per latera et ventrem trajectis, plexus dein capite vitam finiit. Paulus vero et Pausirion in flumen abjecti, martyrium consummarunt. *Eadem narrat Maximus Cythereus.*

vita monastica. *frater conversus,* *mox martyr*

DE S. ZAMA EPISCOPO BONONIENSI IN ITALIA.

Sec. III
XXIV Januar.

S. Zamæ natalis.

Bononiæ *XXIV Janu. natalis celebratur* S. Zamæ primi ejusdem civitatis Episcopi, qui a Dionysio Romano Pontifice ordinatus, illic Christianam fidem mirifice propagavit. *Ita Martyrologium Romanum. Existimat Baronius to. 2. an.* 272, *num.* 22, *primum eum esse Bononiensis Ecclesiæ Episcopum, cujus certa testataque memoria sit, ut*

Quomodo dicatur primus Bononiens Episcopus :

quod incendio Diocletiani combusta sint antiqua Ecclesiastica monumenta, nullius alterius Bononiensis Episcopi mentionem haberi, qui Zamam præcesserit. Cum, *inquit*, nequaquam mihi persuaderi possit, nobilissimam Italiæ civitatem, ingenti semper populo refertam, tribus ferme seculis a Christi adventu dilapsis caruisse Ecclesia, et, qui ei præficeretur, Episcopo; cum constet, nonnullas alias Italiæ civitates, dignitate et frequentia populi longe impares, jampridem fuisse episcopalibus Sedibus illustratas. *De fide prius illic disseminata idem sentit Philippus Ferrarius. Cherubinus Girardaccius exordia Christianæ religionis apud Bononienses a temporibus S. Apollinaris Ravennatum et Æmiliæ Apostoli revocat.*

2 *Carolus Sigonius historiam Episcoporum Bononiensium libris quinque complexus est, quos Baronius nondum typis excusos a se lectos testatur. De S. Zama istæc scribit :* Imperante Gallieno anno Christi CCLXX, Zama a S. Dionysio Pontifice ordinatus Bononiam primus omnium venit, ac benigne a Christianis, qui tunc erant, exceptus, Sede in suburbio posita, ad eum, ut fertur, locum, ubi postea ædes S. Felicis condita fuit, disciplinam fidemque Christi inter Gentiles, quoquo modo potuit, propagavit. Mortuus autem creditur ante annum tercentesimum, cum

quando obierit

Confessor vocetur : quia si ad tercentesimum primum spiritum produxisset, sine dubio in persecutione Diocletiani inter primos excruciatus, sacro Martyris nomine insignitus fuisset. Humatus certe

ubi sepultus.

in eodem loco est, ubi consedit. Dies ejus ab Ecclesia IX Kal. Februarii celebratur.

3 *Sedit*

Ex variis. 3 *Sedit* S. Dionysius *Papa, ut ad ejus vitam* 26 *Decemb. dicemus, ab* Æmiliano et Basso Coss. *anno nimirum Christi* 259, usque Claudium Aug. II et Paternum Coss. *an.* 269. *Unde patet, anno* 270, *non esse ab eo consecratum* Zamam *Ignorari ait Ferrarius quæ* Zamæ *patria fuerit : quidam natione Græcum faciunt, ut testatur Girardaccius lib.* 1, *Historiæ Bonon.* qui ædem Cathedralem ab eo extra muros ædificatam, dicatam tradit S. Petro Apostolorum principi, ibique constitutos sacerdotes alios qui sacra mysteria populo communicarent : corpus ejus annis circiter 1235, juxta templum S. Felicis, lapideo sepulchro conditum fuisse : sed ad Cathedralem in urbem translatum anno 1585. *Corpus translatum.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS SICULIS

BABYLA, TIMOTHEO, AGAPIO.

XXIV Januar. Contendit Cardinalis Baronius, unicum fuisse Babylam, quem Ecclesia Romana XXIV Januarii, Græci IV Septembris venerantur : at qui eodem quarto die Septembris ab iisdem Græcis colitur, confictum esse censet ab iis, qui cum Babylam Episcopum legerent alibi sub Decio, alibi sub Numeriano passum, duos statuerunt. De controversia illa, sub quo tyranno, quoque tempore prior ille Babylas passus sit, jam ad ejus vitam quæsitum. At præter eum duos alios celebrant Græci : unum ludimagistrum cum 84 pueris, quos erudiebat, sub Maximiano Nicomediæ trucidatum IV Septembris; alterum, oriundum quoque ipsum Antiochia, sed in Sicilia cum Timotheo et Agapio interfectum. Neque argumenta Baronii ejusmodi sunt, ut omittere et hujus et illius nomen Actaque oporteat. *Plures fuerunt Babylæ.*

hujus natalis, 2 Hos Siculos Martyres (ita vocamus, quia in Sicilia coronam adepti) retulit Ferrarius in novo catalogo Sanctorum XXIII Januarii : at XXIV Janu. Octavius Cajetanus noster, in Idea Operis de SS. Siciliæ, Menæa secutus, quæ, uti et Maximus Cythereus, Babylæ et discipulorum Acta narrant, quæ damus, eumque quo ab aliis distinguntur Babylis, τὸν ἅγιον μάρτυρα Βαβύλαν τὸν ἐν Σικελίᾳ, sanctum Martyrem Babylam in Sicilia nuncupant.

ACTA EX MENÆIS GRÆCOR.

Sanctus hic Martyr Babylas nobili genere ex Oriente, a ut magnus Job, claris et religiosis parentibus natus est, Antiochia urbe celebri, quam Theopolim vocant : in eaque institutus, et in timore Domini educatus, sacras etiam litteras, quæ expeditam ad Deum viam ostendunt, studiose arripuit et tractavit. Christum a primis statim annis sitiens, mundum odit : atque parentibus maturo orbatus, omnes opes suas dispersit in mendicos et viduas et pupillos : extricansque se omni vitæ præsentis et mundi luto, in montem secessit, ductis secum duobus discipulis suis Timotheo et Agapio, ibique vitam solitariam instituit. Sacerdotio deinde initiatus, vitam Sacerdote dignam egit. *S. Babylæ patria, eruditio, bonorum abdicatio, secessus cum sociis,*

2 Postquam autem immanes et sanguinarii Gentiles illum Magistratibus prodere decreverunt, b relicta Roma, cum suis discipulis in Siciliam appulit : ubi aliquandiu moratus, multis ex inhabitantibus Spiritus sancti in se gratia lumen veræ fidei ostendit, et ad Dei cognitionem traduxit. Sed cum civitas supra montem posita abscondi non possit, uti scriptum est, ipse quoque Præsidi Siciliæ innotuit : qui cum duobus discipulis comprehensum, et Christum verum Deum libere confitentem, primum verberavit, multisque plagis affecit, corporaque eorum tota sanguine purpuravit. Deinde c oppidatim circumductos variis modis crudeliter torsit, partim ut urbes Siciliæ tam diris spectaculis a fide suscipienda deterreret, partim ut illorum suppliciis suum odium et crudelitatem expleret. Sancti vero Martyres, ad cœlestia bona respicientes, corroborabantur. *fuga in Siciliam, prædicatio fidei, Matth. 5. 14. tormenta tolerata,*

3 Postridie ergo gladio interemptos, in ignem abjici præcepit; quos tamen veros Christi germanosque athletas ac milites flamma omnino non ausa est violare vel attingere, sed intactos illæsosque servavit : quos nonnulli fideles sublatos d in eadem insula honorifice sepelierunt. *mors, sepultura*

a Græce est, κατὰ τὸν μέγαν Ἰὼβ, juxta magnum Job; *alludit fortassis ad illud Job.* 1, 3, eratque vir ille magnus inter omnes Orientales.

b Ἀφεὶς τὴν Ῥώμην. *Verterat Raderus noster* relicta Constantinopoli, sive nova Roma. *Quorsum Constantinopolim potius hic intelligit, quam antiquam Romam? Et parachronismum committeret scriptor, si Byzantium vel* Constantinopolim *vel* Romam, *de tempore quod Constantinum præcessit agens, appellaret : quod tamen imperitis quibusdam haud infrequens. At vixisse* Babylam *hunc ante Constantinum, aut sub ejus initia, omnino probabile est. Quæ enim Antiochiæ, Constantinopoli, in Sicilia, a Gentilibus tanta fuit persecutio post debellatum Licinium? An forte sub Juliano? at neque latebras tunc, nisi pauci, captabant, quando etiam palam desertori veræ religionis Augusto insultabant.*

c *Græce est,* κατὰ πόλιν, per urbem, *at per plura circumductum fuisse oppida, colligitur ex sequentibus.*

d *Negat Ferrarius, usquam in Sicilia illorum extare memoriam. Quid mirum, post tot tantasque insulæ clades? In ipsa Urbe quam multi de impietate triumpharunt, quorum penitus intercidit memoria, aut solo obruta delitescit?*

DE SANCTIS MARTYRIBUS

BARSIMA, ET DUOBUS FRATRIBUS.

XXIV Januar. Colitur S. Barsimæus Edessenus Episcopus XXIX Januarii : XXIV Barsimas et duo ejus fratres Martyres, ex Syria quoque oriundi, ut Barsimæ nomen indicat, quamquam Maximus Cytheræus Basimum vocat. De eo et fratribus Menæa :

Et memoria sancti Martyris Barsimæ, et duorum ejus fratrum.

Tribus fratribus divinus infusus ardor
Divinum exoptare suadebat per gladium finem.

DE S. ARTEMIO EPISCOPO ARVERNENSI IN GALLIA.

Circiter an. Chr. cccxcvi. XXIV Januar. S. Artemii natalis, Testatur Joannes Savaro in Originib. Claromont. XXIV Januarii natalem agi S. Artemii sexti Arvernorum Antistitis, qui circiter annum 394 decessit. De eo Molanus in Addit. ad Usuardum : Arvernis S. Artemii, Episcopi et Confessoris, miræ sanctitatis. Referunt eum quoque Ferrarius, Saussaius, Galesinius, qui Artenium vocat, licet in Notis fateatur ab aliis Artemium dici.

2 De ejus rebus gestis nihil extat, præter id quod S. Gregorius Turon. scribit lib. 1, histor. Fr. cap. 41. Igitur apud Arvernos S. Nepotianus quartus habebatur Episcopus. A Treveris vero legati in Hispaniam mittebantur : ex quibus Artemius quidam admirabilis sapientiæ atque pulchritudinis, et prima ætate florens, vi febrium est correptus. Præcedentibus vero aliis, hic apud Arvernos ægrotus relinquitur. Nam eo tempore apud Treveros sponsali erat vinculo nexus, a Sancto autem Nepotiano visitatus, atque *morbo conversio*

atque oleo sancto perunctus, tribuente Domino redditur sanitati. Qui cum ab eodem Sancto verbum prædicationis accepisset, oblitus tam sponsam terrenam, quam facultates proprias, sanctæ copulatur Ecclesiæ : factusque Clericus in tanta prælatus est sanctitate, ut B. Nepotiano successor existeret, ad regendas gregis Dominici caulas.

sponsæ et opum abdicatio.

3 *Hæc ille. De* S. Nepotiano *agemus* 22 *Octobris : quem* quartum *vocat, post* S. Austremonium *Arvernorum Apostolum, et primum Episcopum, qui colitur* 1 *Novembris; intermedios recenset, Urbicum, Legonum, Hillidium. Saussaius scribit* uxoratum fuisse, et Clericali militiæ (non tamen inconsulta conjuge vel invita) adscriptum, erogatis in misericordiæ opera facultatibus, *at S. Gregorius solum* sponsali vinculo nexum *fuisse ait, et mox* sponsam *nominat, non uxorem; at* facultates proprias *non erogasse dicit, sed* oblitum. *Rectius Gregorii sententiam expressit Christophorus Brawerus noster lib.* 9, *Annal. Trevir. qui sub annum* 386, *illam legationem putat contigisse.*

translatio.

4 *Saussaius de* S. Artemii *tumulo hæc scribit :* Crebrescentibus ad ejus tumulum divinæ magnificentiæ insigniis, in ejusdem venerationem ecclesia constructa fuit extra urbem, e qua deinde ad ampliorem honorificentiam, sacratissimum ejus corpus, cum religioso triumpho, ad ecclesiam matricem delatum, illic super summum altare condecenti observantia repositum colitur, perenni fidelium devotione. *Ea videtur esse repositio, quam idem XXV Decembr. consignat :* Claromonte Arvernorum, *inquit,* repositio S. Artemii Sedis illius septimi Episcopi; cujus beata ad supernos choros transitio celebris est anniversario cultu die XXIV mensis sequentis.

Ex ... ecclesia.

5 *De ecclesia illa suburbana* S. Arthemii, *ista habentur lib.* 1, *de SS. eccles. et monast. Clarom. a Savarone edito nu.* 29. In ecclesia S. Artemii altare S. Mariæ, altare S. Martini, ubi S. Artemius, et S. Vera, et S. Supporina, et alia corpora Sanctorum requiescunt. *Eam ecclesiam Savaro sola æquatam esse scribit, vulgoque dici* Le vas de S. Arthem : quo loci, *inquit,* area lapidea, in qua olim condebatur S. Artemius, carris rotantibus atteritur, et prætereuntium pedibus conculcatur, conculcatis Canonum sanctionibus. *At remur Arvernos piis hisce clarissimi Præfecti et civis sui motos querelis, reverentius nunc eam arcam habere.*

tumulus

DE SS. VERA ET SUPPORINA,

CLAROMONTE IN GALLIA.

XXIV JANUAR.

In nullis Martyrologiis, ne quidem Gallicano Saussaii, SS. Veræ *et* Supporinæ *nomina reperimus : neque Virgines fuerint, necne; Martyres, an quieto defunctæ fato, exploratum habemus. Hic tamen eas collocandas duximus, cum* S. Artemio, *in cujus æde apud Arvernos olim condita earum fuere corpora, ut ex veteri libro de Sanctis et Ecclesiis Claromontanis ante diximus, cum de* S. Artemio *ageremus; ea æde eversa, quo earum deportatæ exuviæ, ignoramus.*

DE S. PHILONE EPISC. CALPASIO,

ET S. PHILIPPICO PRESBYTERO.

XXIV JANUAR.

Horum SS. natalis.

Neque hi eodem tempore ac loco vixerint, neque an palma martyrii donati, ullam usquam conjectandi ansam reperimus. Ita referuntur in Menæis Græcorum et Maximo Cytherco : Eodem die memoria sancti Martyris Hermogenis et Menæ, et sancti Patris nostri Philonis, Episcopi Calpasii facti. Et memoria Patris nostri Philippici Presbyteri : et sancti Martyris Barsimæ, et duorum ejus fratrum. *De* Hermogene *et* Mena *agemus X Decembris, quo sunt Alexandriæ gladio cæsi sub Maximino, an una ceteri triumpharunt? Nulla eorum in Actis mentio : nisi fortassis ex eorum fuere numero, quos* S. Menas *ad fidem conversos baptizarit. Certe illustrem Confessorem* Philonem *Episcopum Ægyptium in exilium ejectum esse a Georgio Cappadoce, scribit S. Athanasius in apologia de fuga sua, in epistola ad solitariam vitam agentes, ubi addit* Philonem *retrusum esse Babylonem, sive in propinquam Babyloni solitudinem, et ad obitum usque persecutionem passum. Id vero contigit anno* 341, *ut dictum est in Vita S. Antonii XVII Jan. num.* 105, *lit. i. Ast ubi Calpasius episcopatus?* Κάλπαι *urbs est, quæ et* Κάλπεια, Κάλπη *portus, in Bithynia apud Stephanum, qui inde* Καλπεύς, Καλπῖνος, Καλπιτανός, *non* Καλπάσιος, *gentilitium aut possessivum deflectit.* Καρπασία *urbs est Cypri, Diodoro, Stephano, Ptolemæo memorata; Xenagoræ* Κάρπαθος *dicta, Demetrio Salaminio* Καρβασία; *an in altera harum urbium, an alibi Episcopus fuerit, non divinamus : neque quis* Philippicus *Presbyter, quem Cythereus* Philippum *appellat.*

DE S. MACEDONIO CRITHOPHAGO,

ANACHORETA IN SYRIA.

INITIO V SÆCUL. XXIV JANUAR. *S. Macedonii natalis.*

Dubitare merito liceat, plusne in propriæ animæ salute ac virtutis absolutione curanda, an aliena calamitate propulsanda laborarit S. Macedonius *anachoreta. Prius illud ejus studium prædicant Menæa et Maximus Cythereus hoc die, quo colitur a Græcis; posterius S. Joannes Chrysostomus oculatus testis homilia* 17 *tunc ad populum Antiochenum habita, Theodoretus lib.* 5, *histor. Eccl. cap.* 19, *et Nicephorus lib.* 12, *cap.* 44, *utrumque idem Theodoretus in Philotheo, sive lib.* 9, *de Vitis Patrum cap.* 13, *quod hic visum est reliquis præponere. Illi subjungemus alteram ejusdem Theodoreti narrationem : tum e Chrysostomo præclarum* Macedonii, *ejusque æqualium anachoretum ac monachorum, elogium. Nicephorus Theodoreti historiam, Menæa Philotheum, sed strictius, expresserunt : hæc vero a se latinitate donata vulgavit Raderus noster parte* 1, *Viridarii Sanctorum. Agit de eodem* Macedonio *Baronius to.* 4, *an. Ch.* 388, *et S. Joannes Damascenus orat.* 3 *de Imaginibus.*

Vita.

VITA EX THEODORETO Philoth. cap. 13.

CAPUT I.

S. Macedonii vita anachoretica. Sacerdotium.

Macedonium, cognomine Κριθοφάγον, id est, Vescentem hordeo (is enim cibus hoc ei cognomen imposuit) sciunt quidem omnes a Phœnices et Syri et Cilices, sciunt autem horum quoque vicini et finitimi, qui

Macedonius ...

Ex Theodoro. qui partim quidem ipsi videre miracula, partim autem ea famam celebrantem audivere. Neque vero sciunt omnes omnia; sed cum alii quidem hoc, alii vero illud didicerint, quod sciunt merito solum admirantur. Ego autem cum de hoc divino capite aliis sciam perfectius, (multa enim me moverunt ut ad eum irem, et frequens apud eum essem) narrabo singula ut potuero. Hunc autem ei ordinem servavi, et post multos ejus posui narrationem, non quod is aliis fuerit virtute secundus (erat enim vel summis et primis æqualis.) sed quod, cum vixerit longissimo tempore, post illos, quorum memini *b*, vitæ finem accepit.

notus Theodoreto,

b

vivit in montibus,

2 Hic ergo habebat palæstram et stadium cacumina montium; non in uno loco positus, sed nunc quidem in hoc agens, nunc vero in illum transiens. Hoc autem faciebat, non loca ægre ferens, sed eorum qui ad ipsum conveniebant et undique concurrebant, effugiens multitudinem. Quadraginta autem et quinque annis perpetuis vixit hoc modo, non utens tabernaculo, non tugurio; sed stans in fossa profunda: unde etiam quidam eum vocabant Gubbam: id autem nomen, si ex lingua Syriaca in Græcam transferatur, significat λάκκον, id est, lacum.

45 annis stans in fossa sub dio,

3 Post id autem temporis cum evasisset senex, cessit rogantibus, et fixit tugurium. Postea autem orantibus familiaribus, domunculis quoque, non propriis, sed alienis, est usus. Viginti quinque autem annis perpetuo vitam egit in tugurio et domunculis, ut deinde colligatur certaminum tempus septuaginta anni.

25 annis in tugurio

4 Cibo autem usus est, non pane, nec leguminibus, sed purgato hordeo, et aqua sola madefacto. Hunc autem cibum mater mea, quæ ei fuit familiaris, longissimo tempore suppeditavit. Cum aliquando autem ad eam venisset ægrotantem, et didicisset eam nolle persuaderi ut sumeret cibum morbo convenientem, (nam *c* ipsa quoque jam exercitationem amplectebatur monasticam) consuluit ut cederet medicis, et illud nutrimentum existimaret esse medicamentum: non enim deliciarum, sed necessitatis gratia adhibetur. Nam ego quoque, inquit, qui quadraginta annis, ut scis, hordeo solo sum usus, cum quædam mihi pridie hujus diei venisset infirmitas, jussi eum qui mecum habitabat, parum mihi panis petere et afferre. Venit enim mihi in mentem, quod, si morerer, mortis redderem rationem apud justum judicem, ut qui fugissem certamina, et detrectassem labores servitutis. Nam cum pauco cibo posset mors prohiberi, et in hac vita possem sic manere, laborans et me affligens, et opes quæ ex his percipiuntur colligens, mori fame, quam vivere in philosophia, duxissem magis expetendum. Timore ergo hinc repletus, cum vellem cogitationis obtundere aculeos, et panem petere jussi, et allatum comedi: et tibi præcipio ne mihi amplius hordeum, sed panem præbeas. Ex illa ergo lingua ab omni mendacio aliena audivimus, quod quadraginta annis comederit hordeum. Atque hæc quidem sufficiunt ad conjiciendum, quam esset vir in exercitatione monastica strenuus, et quam laboriosus.

vescitur hordeo aqua madefacto, in morbo alio cibo,

c

timore fugi certaminis

5 Integritatem autem et simplicitatem morum per alia declarabimus. Postquam enim magnus fuit ordinatus *d* Flavianus, ut magnum Dei gregem pasceret, viri autem virtutem didicit (prædicabatur enim et erat in ore omnium) eum quidem abduxit a vertice montis, tanquam in eum ad se delata fuisset accusatio. Cum autem mysticum esset propositum sacrificium, adduxit ad altare, et eum cooptat in numerum Sacerdotum. Postquam autem fuit sacrum finitum officium, et hoc ei significavit aliquis, (quod enim factum fuerat ignorabat omnino) primum quidem incessebat omnes maledictis et conviciis; postea autem accepto baculo, (solebat enim eo innitens ingredi propter senium) et ipsum persequebatur Pontificem, et alios quotquot aderant. Existimabat enim, ordinationem eum esse privaturum et cacumine montis, et ea quam desiderabat vivendi ratione. Sed tunc quidem vix eum irascentem sedaverunt quidam ex familiaribus.

d

Sacerdos ordinatur,

6 Postquam autem fuit finitus hebdomadæ circulus, et rursus venit dies festi Dominici, rursus eum magnus accersit Flavianus, rogans ut cum eis esset particeps hujus celebritatis: ille vero ad eos qui venerant, Non sufficiunt, inquit, vobis ea quæ facta sunt; sed me rursus vultis efficere Presbyterum? Cum ii autem dicerint fieri non posse, ut bis eadem fieret ordinatio, non cessit, neque venit, donec tempus et ejus familiares eum id docuerunt. Scio quidem fore ut hæc narratio videatur multis non adeo admiranda: eam autem posui, ut qui eam dignam quæ commemoretur existimem, ut ex qua satis possit conjici et ejus animi simplicitas, et animæ puritas. His autem qui sunt hujusmodi, Dominus regnum cœlorum est pollicitus: Amen enim, inquit, dico vobis, nisi conversi fueritis ut pueri isti, non intrabitis in regnum cœlorum. Quoniam ergo summatim ostendimus ejus animæ formam ac characterem, age ejus quoque ostendamus ex virtute fiduciam.

magna præditus animi simplicitate et puritate.

Matth. 18. 3.

a *Menæa*: In Phœnicia, Syria, et Cilicia vixit.

b *Superstes ergo minimum fuit annum usque* 420, *circa quod tempus S. Zenonem, de quo capite præcedenti egerat Theodoretus, obiisse diximus* 8 *Januar. ad vitam S. Attici num.* 33, *et iterum dicemus* 10 *Februarii ad vitam ipsius Zenonis.*

c *Albericus Lonnus*: post viri mortem monasterio se addixerat.

d Flavianus *electus est successor S. Meletii an. Ch.* 381. *Meletianæ factionis Episcopus Antiochiæ, cum Eustathianæ esset Paulinus eodem tempore, orthodoxi ambo.*

CAPUT II.

Fiducia in Deum. Miracula.

Quidam Dux militum, qui delectabatur venatione, ascendit in montem venaturus: eum autem sequebantur et canes, et milites, et quæcumque sunt apta ad venationem. Postquam autem procul vidit hominem, et ab iis qui cum eo erant audiit quisnam esset, statim ex equo desiliens, accessit, et allocutus est, et rogavit quid faciens hic degeret. Is autem contra vicissim interrogavit: Tu autem quid hic venisti facturus? Cum Dux autem dixisset: Venaturus. Et ego, inquit, meum venor Deum, et eum capere cupio, et contemplari desidero; nec ab hac pulchra cessabo venatione. Hæc cum Dux audisset, et ut par erat miratus esset, recessit.

Deum venatur

8 Cum autem aliquando *a* civitas a malo aliquo dæmone incitata baccharetur, et in Imperatoris fureret statuas, venerant quidam ex Ducibus præstantissimi, qui adversus civitatem internecionis ferebant sententiam. Cum is autem e monte descendisset, ambos accedentes Duces in foro retinuit. Illi vero, cum quisnam is esset didicissent, et ex equis desiluerunt, manusque et genua prehenderunt, et ei salutem significarunt. Ille autem jussit ut dicerent Imperatori, quod homo esset, et eamdem haberet naturam quam ii qui eum affecerant contumelia: et cum natura iram metiri oporteat, ira sit usus immoderata, et pro suis imaginibus Dei imagines occidat, et pro ære statuarum, corpora morti tradat: ac nobis quidem æneas effingere et rursus formare, est in promptu et facile, tu autem, etsi sis Imperator, non potes occisa corpora ad vitam reducere. Et quid dico corpora? neque enim pilum unum potes effingere. Hæc dixit voce usus Syriaca. Illi autem, interprete in linguam Græcam transferente, audientes, et exhorruerunt, et ad Imperatorem transmissuros significarunt. Ego autem existimo omnes confessuros hæc verba esse gratiæ divini Spiritus. Quomodo enim aliter hæc esset locutus, vir quidem expers omnis eruditionis, in agris autem educatus, vitam autem agens in cacuminibus montium, omnem autem animo circumferens simplicitatem, et qui nec divinis quidem vacaverat

a

Ab Imperatoris Ducibus honoratur

cædi impedit homines qui Dei sunt imago

vacaverat eloquiis? Cum itaque ejus et spiritalem declaraverim sapientiam, et quæ justis convenit fiduciam (justus enim confidit ut leo) transibo ad miracula.

Signo crucis ingluviem dæmoniacam curat.

b 9 *b* Uxor quædam cujusdam locupletis nobilis, inciderat in morbum ingluviei: et alii quidem eum morbum appellabant operationem seu vexationem dæmonis, alii autem eum existimabant imbecillitatem corporis. Sive autem hoc, sive illud esset, erat hujusmodi. Dicebant eam comedentem in die triginta gallinas, non posse appetitionem extinguere satietate, sed adhuc alias appetere. Cum sic ergo in ea consu-
c merentur facultates, ejus miserti *c* qui ad eam attinebant, divinum illum hominem obsecrant. Ille autem venit quidem et precatus est: et cum aquæ dexteram imposuisset, et salutare efformasset signaculum, et jussisset bibere, curavit morbum, et adeo retudit
d immoderatam illam appetitionem, *d* ut deinceps parva aliqua gallinæ particula quotidie ejus alendæ usum impleret. Hic quidem morbus hoc modo est curatus.

dæmonem e possessa,

10 Cum autem quædam puella thalamo adhuc contineretur, et repente cœpisset vexari a malo dæmone; accurrit pater ad divinum hominem, orans, et vociferans, et postulans ut curaretur filia. Is autem precatus, jussit ut dæmon statim abiret a puella. Is autem dicebat se eam non sua sponte esse ingressum, sed magicis coactum præstigiis. Dicebat autem ejus quoque nomen qui coegerat, et amorem esse caussam incantationis. Sed cum hæc audiisset, non tulit pater iræ impetum, nec exspectavit ut curaretur puella; sed omnium magistratuum summum adit, Præsidem scilicet qui pluribus præerat gentibus, accusat hominem, et rem narrat. Is autem reus in judicium adductus, rem negabat, et accusationem nominabat calumniam. Hic autem non alium citabat testem, quam ipsum dæmonem qui minister fuerat incantationis: et orabat Judicem ut curreret ad illum virum

indicato maleficii auctore,

divinum, et acciperet ejus testimonium. Cum is autem diceret, non esse fas nec justum, ut in loco monasticæ exercitationis haberetur quæstio; dixit pater puellæ se in judicium ducturum Macedonium: et currens persuasit, et duxit. Sedens autem extra judicium Judex, non fuit judex, sed spectator. Magnus enim Macedonius fungebatur officio Judicis, utens ea quæ intus habitabat potestate. Et cum juberet dæmoni ut consuetum mitteret mendacium, cum tota autem veritate rei narraret tragœdiam; ille a maxima adactus necessitate, et virum ostendit qui ei magicis carminibus vim attulerat, et ancillam per quam illa

ne plura dicat impedit,

potio puellæ data fuerat. Cum autem alia quoque pararet dicere, quæ fecerat coactus ab aliis, unius quidem ædes exurens, alterius vero jumenta interimens, alium vero aliquo alio damno afficiens, jussit homo Dei eum silere, et statim procul recedere a

et fugat.

puella et ab urbe. Ille autem tanquam Domini legi parens, fecit quod jussus erat, et protinus effugit. Sic cum hanc vir divinus liberasset a furore, illum quoque miserum eripuit ab accusatione, et obstitit quo minus Judex in eum ferret sententiam capitis; non esse fas dicens, ut propter ea quæ per ipsum sunt convicta, supplicium capitis decerneretur, sed potius per pœnitentiam ei daretur salus. Atque hæc quidem satis sunt ad ostendendam divinæ potentiæ copiam, quæ et data fuerat: ego tamen alia quoque narrabo.

e 11 Mulier quædam nobili loco nata, et longe ditissima (ea autem vocabatur *e* Assyria) erat quidem emotæ mentis, ex domesticis autem agnoscebat neminem; ut cibum autem et potum sumeret, ferre non poterat. Plurimo autem tempore assidue delirabat, et hoc alii quidem dicebant esse vexationem et operationem dæmonis, medici autem dicebant esse mor-

Aliam energumenam sanat

bum cerebri. Cum omnis ergo ars esset consumpta, et ex ea nullum daretur auxilium; ejus maritus, (erat
f autem is *f* Abrodianus) vir qui et erat ex magistra-

Ex Theodo.

tibus, et magna dignitate præditus, ad divinum illud caput accurrens, narravit morbum conjugis, et oravit ut ea assequeretur curationem. Cessit vir divinus, et domum quidem venit, et magno ac vehementi studio Deo obtulit orationem. Perfecta autem oratione, cum jussisset aquam afferri, et fecisset figuram salutaris signaculi, jussit illam bibere. Cum autem prohiberent medici, utpote quod potu aquæ frigidæ morbus cresceret, expulsa tota illorum caterva, obtulit mulieri potionem. Illa autem simul ac bibit, ad se rediit, et a morbo omnino liberata, divinum virum agnovit, et ut dextram acciperet rogavit, oculisque eam imposuit, et ori admovit, et deinceps semper fuit mentis compos.

a *Hæc infra ex Theodoreti historia Eccles. et S. Chrysostomi homilia plenius referuntur. Hæc verba hunc recitat S. Damascenus supra.*

b *Longus* Mulier quædam opulenta, alios, *ut margini adscribit*, nobilis, nam alii codices τῶν εὐπατριδῶν habent.

c *Meursius*, domestici. *Longus*, vicini.

d *Metro* ut nec duobus deinceps pullum absumeret, ac Deo sincere ac constanter deserviret.

e *Longus*, Astrum. f *Idem*, Abodianus

CAPUT III.

Dona cœlestia. Ortus Theodoreti.

Igne cœlitus illustratur

Cum autem illud vitæ genus amplecteretur in montibus, pastor quidam quærens oves errantes, venit ad illum locum ubi erat homo Dei (erat autem nox profunda, et multa nix descenderat) et vidit, ut ipse dixit, pyram circa ipsum accensam, et quosdam duos candida veste indutos, igni præbentes materiam.
a Animi enim alacritatem afferens, divino fruebatur auxilio. a

13 Quinetiam doni erat prophetici particeps. Et cum ad eum aliquando venisset quidam Dux, pietate et vera religione clarus (quis autem ignorat virtutem
b Lupiciani?) dixit se esse de quibusdam sollicitum, b
qui ab urbe regia per mare ad ipsum ferebant necessaria. Dicebat enim præteriisse quinquaginta dies, ex quo ex portu solverant, de eis autem nihil audiverant. Ille autem nihil cunctatus, Una, inquit, navis, amice, periit: altera autem postridie portum occupabit Seleuciæ. Et hoc quidem audivit divinam c
illam vocem loquentem: didicit autem experientia eorum quæ dixerat veritatem.

Quædam absentia et futura enuntiat

Matri Theodoreti primum sterili prolem impetrat.

14 Ut autem alia prætermittam, ea narrabo quæ ad nos ipsos pertinent. Cum mater mea una cum patre meo habitasset tredecim annis, ea non fuerat facta mater filiorum: erat enim sterilis, ut quæ fructum ferre a natura prohiberetur. Et ipsa quidem id non valde ægre ferebat, quæ enim erat in rebus divinis erudita, credebat hoc esse utile: magnam autem molestiam accipiebat pater, quod careret filiis; et circumquaque cursitans, rogabat Dei servos ut a Deo ei peterent filios. Alii ergo pollicebantur se et Deum deprecaturos, et jubebant ut esset Dei voluntate contentus. Hic autem homo divinus est aperte professus, se unum petiturum ab universi opifice, et se petitionem accepturum est pollicitus. Cum tres itaque anni præteriissent, et promissio finem non accepisset, rursus accessit pater promissum exigens. Ille autem jussit ut ad se mitteretur conjux. Cum autem venisset mater, dixit ille vir divinus, se et petiturum, et eam filium accepturam, et quod oportet eum ei qui dederat dedicari. Cum autem mater

Deo consecrandum

solum rogaret ut animæ salutem acciperet, et ut liberaretur a gehenna: Præter hoc, inquit, liberalis et munificus Deus tibi dabit filium. Iis enim qui pure et sincere petunt, duplices largitur petitiones. Hinc reversa est mater afferens promissi benedictionem. Et quarto anno a promissione concipit, et gerit uterum, et accedit ad divinum hominem, benedictionis ostendens manipulos.

15 Quinto autem mense a conceptione, fuit peri-

culum

Ex Theodo.

culum abortionis. Illa autem rursus misit ad novum suum Elisæum (vetabat enim morbus ne ad ipsum veniret) et ei revocavit in memoriam quod nolebat fieri mater filiorum, et ejus promissa adduxit in medium. Ille autem cum procul vidisset venientem, et agnovit, et caussam significavit: noctu enim et morbum et salutem ei ostenderat Dominus. Accepto ergo baculo, venit, ei innitens: et cum fuisset intra ædes, et pacis salutationem dedisset ut consueverat; Bono, inquit, sis animo, nec timueris; neque enim donum auferet is qui dedit, nisi tu pacta conventa transilieris. Pollicita es autem, te ei reddituram eum qui datus fuerit, et ei consecraturam ad divinum ministerium. Sic autem, inquit mater, ego et opto et volo. Existimo enim vel imperfectissimum fœtum esse magis expetendum, quam a Deo alienam filii educationem. Cum itaque aquam accepisset et benedixisset, Bibe ergo, inquit vir divinus, hanc aquam, et senties divinum auxilium. Bibit itaque ut jusserat, et abortionis effugit periculum. Hæc sunt nostri Elisæi miracula.

aqua benedicta periculum abortionis pellit.

16 Ego ejus benedictionem et doctrinam sæpe percepi. Me enim adhortans, sæpe dicebat: Natus es, o fili, cum multis laboribus; multas noctes Deum hoc solum perpetuo rogavi, ut tui parentes hoc fierent quod te nato sunt nominati. Vide ergo ut vitam agas dignam laboribus, ut qui, antequam nascereris, promissis fueris dedicatus. Quæ sunt autem Deo dedicata, sunt omnibus veneranda, et quæ a vulgo minime sunt contrectanda. Convenit ergo ut tu quoque malos animi motus non admittas, illa autem sola et facias et cogites quæ Deum placant virtutis legislatorem. Hæc mihi perpetuo suadebat vir divinus; ego autem et eorum quæ mihi dixit memini, et donum divinum sum edoctus. Cum autem non ostendam factis ea quæ mihi suasit, rogo ut per illius preces divinum consequar auxilium, et quod est vitæ reliquum, agam ex illius præceptis. Qualis ergo ille fuerit, et quibus usus laboribus divinam attraxerit gratiam, hæc quoque ad docendum sufficiunt.

Adhortatur Theodoretum ad virtutem.

17 Accepit autem etiam in hoc mundo ejus obitus dignum honorem laboribus. Omnes enim et cives et externi, et quibus credita fuerat magnorum magistratuum dispensatio, ferentes illum sacrum lectum super humeros, deportarunt in ædem Martyrum victoria insignium: et cum divinis viris *d* Aphraate et Theodosio, sanctum illud et Deo gratum corpus deposuerunt: mansit autem gloria ejusmodi ut extingui non possit. Nos autem imposito fine narrationi, cum qui percipi potest ex narratione bonum odorem percipimus.

Sepelitur apud SS. Aphraatem et Theodosium. d

a *Longus.* Cum enim in Deum spem omnem posuisset, non mirum si se divina ope adjutam sensit.

b *Idem,* Laodicea.

c Seleucia hæc Pieria *cognominatur a Ptolemæo, Strabone, Cicerone: sita est non procul Antiochia.*

d *Colitur* S. Aphraates 7 *Aprilis,* S. Theodosius 11 *Januarii, quorum illius ex Theodoreto Acta dedimus.*

CÆDES ANTIOCHENORUM
a S. Macedonio impedita.
Ex Theodoreti historia Eccles. l. 5, c. 19.

Augusta ante virum (*Theodosium seniorem*) migravit e vita. Post cujus mortem non ita diu, facinus quoddam forte fortuna commissum accepimus, quod incredibilem amorem Imperatoris, quo eam complexus est, perspicue patefecit. Imperator crebritate bellorum coactus, novum quoddam et peregrinum tributi genus civitatibus imposuit: quod quidem Antiochia non tulit: sed plebs, cum videret eos, a quibus exigebatur tributum, propter inficiationem suspendi; cum alia patrat maleficia, quæ multitudo imperita, occasionem seditionis nacta, patrare solet: tum *b* statuam æneam omni genere laudis exornandæ Placillæ (id enim nomen Imperatrici fuit) erectam deturbat, et per magnam urbis partem trahit.

Ob grave tributum, b

Augustæ statuam dejiciunt Antiocheni

2 Quibus auditis Imperator, ut par erat, graviter commotus, omnia privilegia urbi illi adimit, et principatum Laodiciæ vicinæ civitati tribuit: quippe istud Antiochenos ægerrime laturos (nam *c* Laodicenses ab antiquis jam temporibus adversus Antiochenos gravi invidia exarserant) existimavit. Postremo se urbem incensurum, penitusque vastaturum minatur, atque adeo in pagum redacturum. Porro Magistratus quosdam in illo audaci facinore deprehensos, prius interfecerunt, quam de ipsa tragica clade Imperator certior factus esset. Imperator autem quamquam omnia, quæ fuerat minatus, imperavit fieri; tamen *d* lex, quæ hortatu magni illius Ambrosii lata erat, obstabat, quo minus fierent.

c mulctantur a Theodosio, extrema minante. d

3 Ubi vero nuntii qui urbi Imperatoris minas exponerent, eo adveniunt, nempe Elebechus id temporis Dux exercitus, et *e* Cæsarius Præfectus Palatii, quem Romani Magistrum aulæ vocant; omnes minis illis perterriti in magno metu erant. At virtutis athletæ, qui ad montis radices habitabant, quique permulti erant, et viri optimi, hos duos et monere et hortari cœperunt. Ex quorum numero fuit sanctissimus Macedonius, vir tum rerum quæ in communi vita geruntur inscius, tum litterarum sacrarum prorsus ignarus. Iste in montium verticibus vitam agens, noctes diesque omnium Servatori sinceras preces offerre solebat: qui neque Imperatoris violentiam pertimescere, neque de potestate eorum qui missi erant laborare visus est: sed in media urbe, prehenso alterius pallio, ambos ex equis descendere jubet. Illi vero cum viderent senem statura exigua, pannis sordidis amictum, primo indignari quidem, sed ut primum a quibusdam eorum qui antecedebant, viri illius virtutem didicerant, desilire de equis, illius genua amplecti, veniam denique petere cœperunt. Macedonius divina imbutus sapientia, tali oratione eos compellat: Dicite, Viri Clarissimi, Imperatori hæc verba: Non solum Imperatorem eum esse, verum etiam hominem. Itaque ne oculos tantummodo ad Imperium adjiciat, sed suam ipsius naturam mente complectatur. Nam cum homo sit, illis imperat qui sunt ejusdem naturæ participes. Humanam autem naturam ad imaginem et similitudinem Dei fabricatam esse. Quare ne tam crudeliter et inhumane imaginem Dei e medio tolli jubeat. Nam bilem movet opifici, cum ejus imaginem contumeliose tractet. Consideret enim, quam iniquo animo tulerit ipse, æneam conjugis imaginem contumelia affectam esse: se tamen in imaginem Dei contumeliosum esse non dubitare. Ac quantum intersit inter imaginem inanimam et animatam, vivam, et rationis compotem, omnibus qui sunt mente præditi perspicuum est. Illud præterea secum cogitet, nobis perfacile esse pro una ænea imagine multas fabricari; sed eum non posse omnino facere vel pilum unum illorum qui interfecti sunt.

e Hujus Duces compellat Macedonius cum auctoritate.

jubetque Imperatori dici ne hominum Dei imaginem prosternat.

4 Hac audita oratione, viri illi admirabiles eam ad Imperatorem retulerunt: qua cum ejus iracundiæ flamma restincta esset, pro minis quas jactaverat, scripsit litteras quibus se purgaret, iræque caussam in illis exposuit. Non oportebat, inquit, si quid a me peccatum esset, conjugem, mulierem summis laudibus merito decorandam, post mortem tantam contumeliam subire: sed si qui mihi succensuissent, in me furentis animi impetus convertisse debuerant. Adjunxit etiam, se acerbe tulisse, et valde animi discruciatum esse, cum intellexisset quosdam a Magistratibus trucidatos fuisse. Ista quidem a me sunt propterea commemorata, quod tum iniquum putabam, ut libertas loquendi, a Macedonio monacho longe præstantissimo usurpata, oblivione deleretur: tum perutilem illam legem, magni Ambrosii suasu conscriptam, omnium oculis subjicere cupiebam.

Placatur Theodosius

5 Ela

a Ælia Placilla, *sive* Flaccilla, *uxor Theodosii senioris, obiisse videtur anno Christi* 385. *Nam anno* 384 *peperit* Honorium *mense Septembri, ast anno* 386; Galla Placidia, *Valentiniani senioris filia, secunda Theodosii conjux, Constantinopolim venit.* Placillæ, *sive* Flaccillæ, *virtutes describunt Theodoretus cap.* 18, *et S. Ambrosius in funere Theodosii, et potissimum S. Gregorius Nyssenus in oratione funebri de ea habita.*

b *Sozomenus lib.* 7, *cap.* 23, *et Zosimus lib.* 4, *scribunt etiam Theodosii dejectas statuas.*

Laodicea

c Laodicea *Syriæ urbs maritima, prope Libani montis radices. Sub Severo Imperatore, magna æmulatione et odio hæ civitates seditiones inter se agitarunt, et Antiochia Laodiceæ in servitutem adjudicata est, ut tradunt Herodianus lib.* 3, *historiæ sui temporis, et Suidas in Severo.*

Tempus tumultus Antiocheni.

d *Cum Theodoreto Sozomenus, et Nicephorus lib.* 12, *cap.* 43, *hæc referunt ad tempus posterioris adventus Theodosii in Italiam adversus Eugenium Tyrannum, quem vicit sustulitque an. Ch.* 394, *cum antea anno* 390, *ob cædem Thessalonicensem aditu ecclesiæ a S. Ambrosio prohibitus, lege sanxisset, ut latæ in reos sententiæ executio in dies triginta differretur. Verum ante hanc legem et cædem Thessalonicensem, suscitatum ac sedatum fuisse hunc tumultum, tempore expeditionis contra Maximum an. Ch.* 388, *scribit Zosimus lib.* 4, *et sequitur Baronius. S. Ambrosius epist.* 17, *sive, ut alii ediderunt* 29, *ad Imper. Theodosium de synagoga Judæorum incensa, meminit et Maximi debellati, et injuriæ Antiochenis condonatæ.*

e *Videtur* Fl. Cæsarius *esse, qui an. Ch.* 397, *cum Nonio Attico Consul fuit, cujus et infra* 28 *Januarii mentio fiet, cum de æde* S. Thyrsi *agemus. Nicephorus cap.* 44, *Gregorii Nazianzeni fratrem scripsit, perperam; cum ille sub Valente diem extremum obierit.*

ANTIOCHENI TUMULTUS HISTORIA,

a

ex Hom. 17 *S. a Chrysostomi ad pop. Antioch.*

Innumera expectavimus mala; omnium substantias direptum iri, habitacula cum habitantibus comburenda, civitatem medio tollendam ex orbe, et ipsius reliquias omnes perituras, ararum ipsius terram susceptura. Sed ecce hæc omnia intra expectationem tantum steterunt, et in opus non processerunt. Nec hoc solum est miraculum, quod tantum periculi Deus abstulit; sed etiam quoniam magnis nos affecit beneficiis, et civitatem nostram ornavit, nosque per hanc tentationem et calamitatem probatiores effecit. Quo vero pacto, ego dicam. Nam quando a Rege missi ad commissorum inquisitionem, tremendum illud constituere judicium, omnesque ad malefactorum pœnas vocabant, et variæ mortis omnibus erat expectatio; tunc vertices montium *b* habitantes monachi propriam exhibuere sapientiam. Namque tot annis in cavernis suis conclusi, nemine advocante, suadente nemine, postquam nubem tantam civitatem circumstantem viderunt, tabernacula speluncasque suas derelinquentes, undique confluxerunt, velut *c* Angeli quidam de cœlo profecti. Et erat cernere tunc civitatem similem redditam cœlo, cum ubique occurrerent illi Sancti, vel ex aspectu solo dolore pressos consolantes, et ad omnem calamitatis contemptum inducentes. Quis enim illos conspicatus, mortem non derisisset? non despexisset vitam?

Theodosio Imp. missis Ducibus urbi Antiochiæ extremum minante

b

eremitæ co anachoretæ

c

Duces interpellant, et miseros defendunt.

2 Nec hoc solum erat mirabile; sed quod ad Principes ipsos accedentes, cum fiducia loquebantur pro reis, et omnes sanguinem effundere parati erant, et capita deponere, ut captos ab expectatis tribulationibus eriperent: et dixerunt se non prius recessuros, quam Judices parcerent civitatis populo, vel se communiter cum reis ad Regem legatos mitterent. Religiosus est, inquiunt, qui nostræ genti dominatur, fidelis, cum pietate vivens. Nos igitur ipsum omnino reconciliabimus: non permittemus vobis, neque concedemus ensem polluere, nec ullius abscindere caput. Si vero hoc non fertis, et nos cum ipsis omnino moriemur. Gravia quidem patrata sunt, et nos confitemur, sed Regis humanitatem non excedit gestorum iniquitas.

d

præcipue Macedonius.

3 Dicitur *d* quidam ipsorum aliud verbum sapientiæ plenum dixisse. Quod statuæ quidem dejectæ rursum erectæ fuerunt, et propriam receperunt formam, et factum correctionem habuit celerrimam: si autem vos Dei imaginem occideritis, quomodo rursum poteritis commissum revocare? quomodo perditos resuscitare, et animas corporibus reddere? Multa et de judicio ipsis disseruere. Quis non consternaretur? quis non virorum sapientiam admiraretur? Quoniam quædam reorum mater, nudato capite et canis ostensis, judicaturi equum freno apprehendit, et per forum prætercurrens, sic ad judicium simul ingressa est; omnes obstupefacti sumus, omnes admirati pietatem et magnanimitatem: quomodo non magis ad hos obstupescere oportet? Illa enim etiamsi mortua esset pro filio, nihil mirandum: magna enim naturæ vis, et inexpugnabilis viscerum necessitas. Hi vero non genuerunt, nec educarunt: imo vero quos non noverunt, quorum nomen non audierunt, quibuscum numquam conversati sunt, quos ex sola noverunt calamitate, intantum amaverunt, ut etiamsi infinitas habuissent animas, omnes pro illorum salute tradere vellent. Neque mihi dicas hoc, quod non jugulati sunt, nec sanguinem effuderunt: sed quod tanta contra Judices usi sunt libertate, quanta solos de salute sua desperatos uti verisimile fuit: et tali cum sententia de montibus ad tribunal concurrerunt. Nec enim nisi prius se neci præparassent cuilibet, tam libere potuissent Judices alloqui, et tantam tunc exhibere magnanimitatem. Etenim ante prætorii januas totos dies agebant sedentes, abducendos de carnificum manibus eripere parati.

Ex S. Chrysost.

miranda caritate et magnanimitate

4 Ubi nunc sunt pallia gestantes, et profundam ostentantes barbam, et baculos dextera ferentes, externorum *e* philosophi, cynica piacula, sub mensalibus canibus miseriores, ventrisque caussa cuncta facientes? Omnes tunc civitatem deseruerunt, resilierunt omnes, in cavernas conditi sunt: soli vero, qui per opera vere philosophiam exhibent, ac si nullum civitatem malum comprehendisset, sic intrepide in foro apparuerunt. Et urbem quidem habitantes, ad montes et deserta avolaverunt; eremi vero incolæ in urbem ingressi sunt, per ipsa demonstrantes opera sua, quod superioribus diebus non destiti dicens, quod cum virtute viventem neque fornax quidquam lædere poterit. Tanto est animæ sapientia omnibus sublimior, et suavibus et tristibus cunctis: nec enim in illis mollescit, nec ab his contrahitur et humiliatur, sed per omnia manet æqualis, propriam fortitudinem et vim exhibens. Quem enim non redarguisset præsentis temporis difficultas? Proceres nostræ Reip. in potestatibus existentes, divitias immensas sortiti, qui multam apud Regem licentiam habebant, domos deserentes orbas, omnes de propria salute consultabant: et amicitia omnis et cognatio tunc redarguebatur: et quos olim noverant, in tempore calamitatis hos ignorare, et ab aliis ignorari optabant: monachi vero, homines pauperes, veste plus nihil habentes vili, viventes in rusticitate, nulli esse apparentes, in montibus et saltibus versantes, velut quidam leones, magno et alto sensu præditi, omnibus pavefactis et trepidantibus, in medio consistentes, malum dissolvere non multis diebus, sed brevi temporis momento. Et sicut generosi bellatores non tantum adversarios complexi, sed etiam visi tantum in acie, et vociferati, adversarios convertunt, sic et hi *f* die una et descenderunt et solverunt calamitatem, et ad propria reversi sunt tabernacula. Tanti est philosophia a Christo in genus humanum introducta. Et quid dico de divitibus, et in potestatibus constitutis, cum et judicandi potestatem assecuti, summa administrantes imperia, ab his ipsis rogati monachis, ut cum venia sententiam ferrent, eventus se dominos esse negaverint? Haud tutum enim, sed periculosum esse, non tantum injuriam inferre Regi, sed etiam eos, qui contumeliæ rei convicti sint, impunitos dimittere.

e

cum fugissent Philosophi,

et Primates urbis,

f

metuerent ipsi hunc extra dictum differre

5 Sed hi omnibus fuere potentiores, et animi magnitudine et tolerantia, assidentes supplicarunt, ut quam a Rege non acceperant potestatem, hanc exhiberent, et manifestatis his qui rei essent, judicantibus

Ex variis. sapientibus ipsis adire Imperatorem.

bus persuadere potuerunt, ne damnationis sententiam efferrent, sed ad Regis sententiam eos rejicerent : et promiserunt se illi persuasuros, et effecturos ut omnino veniam daret his qui in se peccaverant, et peregrinationem aggressi sunt. Sed judices ipsorum sapientiam reveriti, et sensus altitudine perculsi, hanc eos longam *g* obire viam non permisere : sed si dumtaxat ipsorum voces haberent in scriptis, se cum litteris discessuros, et Regem exoraturos, ut omnem iram dimitteret, spoponderunt : quod et fore expectamus. Etenim cum sententia diceretur, ingressi multi sapientiæ verba dixere, et per litteras Regi supplicaverunt, et judicii fecere mentionem, et se sua deposituros esse capita dixerunt, nisi hoc fieret. Et has capientes in litteris voces Judices abierunt. Quod omni corona splendidius vestram civitatem exornabit. et quæ sunt hic nunc gesta audiet quidem Imperator, audiet autem magna civitas, audiet et omnis orbis, quod tales Antiochenorum urbem habitant monachi, ut Apostolicam exhibeant fiduciam. Et litteris nunc lectis *h* in castris, omnes ipsorum magnanimitatem admirabuntur, omnes civitatem nostram beatam vocabunt : et malam repellemus famam, et scient omnes, quod gesta non civitatem inhabitantium fuere, sed hominum externorum et perditorum : et idonea civitatis morum demonstratio, monachorum erit testimonium.

mittuntur alii cum eorum litteris.

Res hæc honorifica futura Antiochenis.

a *Nicephorus* Multæ sunt ejus, quas hoc argumento composuit orationes, quas ἀνδριάντας, hoc est, statuas inscripsit. *Prima ex iis, habita in tumultu subversionis imaginum, est homilia* 2, *ad populum Antiochenum.*

b *Horum dux et antesignanus fuit* S. Macedonius. *Fronto Ducæus noster censet intelligi montem* Casium, *Antiochiæ imminentem, ut constat ex Ammiano Marcellino lib.* 22, *et Plinio lib.* 5, *cap.* 22.

c *Idem Chrysostomus homil.* 52, *de Pœnitentia* 5. Propter monasteria, et illos qui vitam angelicam sunt complexi. *Theodoretus lib.* 3, *contra Græcos* Angelorum vitam imitati, fugerunt legitimam corporum commixtionem. *Monachi Angeli*

d S. Macedonium *intelligi, clarum est ex Theodoreto.*

e *Hinc Zosimus redarguitur mendacii, qui tradit* Libanium *una cum* Hilario *pro salute civitatis legationem suscepisse ad Theodosium Imperatorem, ut bene advertit Baronius an. Ch.* 388, *nu.* 11, *qui putat* Libanium *sub Valente obiisse, aut saltem vix ad initium imperii Theodosii vitam produxisse.*

f *Intelligit generosum illum actum, quando ambos Duces aggressi sunt, quo die plena victoria reportata est, cum ante totos dies ad fores Prætorii excubuissent.*

g *Constantinopolim usque.*

h *Comitatum, sive aulam Imperatoris significat, cujus palatii ministri* Castrensiani *vocabantur, et* Castrensis palatii magistratus, *ac sub hujus dispositione* pædagogia erant, ministeriales Dominici et cura palatiorum, *ut ex codice Theodosiano hic docet Jacobus.*

DE S. EPHREM EPISCOPO ET S. EUSEBIA, SIVE XENE, VIRG. MYLASÆ IN CARIA.

Sæculo V. XXIV Januar.

Mylasa urbs Episcopalis

Mylasa, *sive* Mylassa, *aliis* Mylas, *antiquis nota geographis et historicis Cariæ civitas est, haud longe a sinu maris Ægæi, qui inter Miletum et Halicarnassum patet. Episcopalis hic Sedes fuit, quæ in Notitia Episcopatuum Miræi lib.* 3, *ex dispositione Leonis Imperatoris, cognomento Philosophi, corrupte* Mylansorum *legitur, sub Metropolita Stauropolitano, ac Patriarcha Constantinopolitano. Vita S. Eusebiæ infra, et Menæa Græcorum* τῶν Μυλασσέων πόλιν *appellant.*

S. Ephrem ibidem Episcopus.

2 *Tres hujus loci Episcopi in subjecta Vita referuntur,* S. Ephrem, Cyrillus, *et* S. Paulus, *quorum postremi duo S. Eusebiæ æquales fuere : vixit vero illa, ut mox patebit, quinto seculo. At quando* S. Ephrem *vixerit, non constat. Ejus hac die, quo obiit S. Eusebia, memoria agebatur in vico Mylasæ suburbano Leuce, ubi sacrum ejus corpus servabatur. Reliqua ejus acta interciderunt; imo nec memoria in fastis seu Græcorum seu Latinorum reperitur, nisi forte is sit, qui in antiquo Martyrologio MS. S. Lamberti Leodii legitur XII Maii.* Et sancti Patris nostri Effrem; *qui alius videtur ab* Ephrem *Diacono Syro, illustri scriptore, quem idem Martyrologium his verbis refert* 1 *Februarii* : Eodem die B. Effrem Edissinæ Ecclesiæ Diaconi.

et Paulus vir sanctus.

3 *Ferrarius in nova Topographia ad Martyrol. Roman. ita tres supra memoratos refert* : XXV Januarii, Eusebia Romana Hospita. Metaphr. Ephrem et Paulus Episcopi : de quibus in Vita S. Eusebiæ, *Pauli virtutes pluribus describuntur infra, ubi* S. Paulus, sanctus ille Paulus, venerabilis Dei famulus, *etc. nominatur; diciturque* creditum sibi a Deo gregem sancte et irreprehensibiliter rexisse, *atque* in majus gratiæ incrementum profecisse : *atque ejus precibus narrantur* et fugati dæmones, et variæ factæ curationes. *Hæc Auctor coævus. Addit Metaphrastes,* vitam ejus post mortem miraculis comprobatam. *Imo sacras* ejus reliquias in templo S. Andreæ repositas fuisse *uterque asserit. Quo tamen die colatur nobis ignotum.* Aliquamdiu S. Eusebiæ superstes *fuisse dicitur, nec uspiam ejus dies obitus exprimitur.*

S. Eusebiæ, sive Xenes, natalis,

4 *Eusebia in baptismo appellata, ut melius lateret, se* Ξένην, *Xenam, quod* hospitam, *aut* peregrinam *sonat, vocari jussit. Solemni cum cultu hoc die celebrant Græci in suis Menæis, Anthologio, et apud Maximum Cytheræum; e quibus vitæ compendium damus. Menologium a Canisio editum hoc die* : Sanctæ Matris nostræ Xenes, *referunt etiam minora Menologia, Horologia, et Kalendaria Græcorum, quæ secutus Molanus in addit. ad Usuardum* : Die vigesima quarta sanctæ Matris Xeniæ. *Eamdem refert Galesinius in Notis. Quod vero dies sepulturæ pro Natali sæpe colatur, Acta ex Metaphraste a Lipomano et Surio die XXV Januarii adscripta. Secutus Molanus eodem illam die refert in addit. ad Usuardum* : Apud Metaphrasten, S. Eusebiæ, quæ cognominata est Hospita, vel Externa. *Videtur Molanus hanc a Xena, quam pridie retulerat, diversam existimasse. Ferrarius eodem die* : Mylassæ in Caria S. Eusebiæ, cognomento Hospitæ, *et in Topographia, ut supra dictum.*

ætas,

5 S. Xenæ, *sive* Eusebiæ, *meminit Nicephorus lib.* 14, *c.* 52, *ubi cum narrasset floruisse vitæ sanctitate* SS. Theoctistum, Euthymium, *et* Gerasimum, (*qui obierunt anno Ch.* 467, 472 *et* 475,) *atque* Eudociam Augustam *ab Eutychianorum factione ad veritatem doctrinæ Catholicæ rediisse; et* S. Sabam *a* S. Euthymio *ad vitam monasticam admissum fuisse;* (*hoc anno Ch.* 458, *contigit, illud paullo ante, ut dictum est* 20 *Januarii ad Vitam S. Euthymii*) *subdit deinde* : Eisdem temporibus et Titus Bostrensis viguit : item Bassa, Tatiana, et admiranda Melana : præterea celebris illa Xena, in qua virtutis perfectionem satis corona illa insignibus stellis contexta declarat. *De hac corona in Vita agitur, quam geminam habemus : alteram a Metaphraste conscriptam, quam Latio a Gentiano Herveto donatam vulgavit Lipomanus, atque ex eo Surius. Alteram, eamque magis genuinam, e vetusto Græco codice Latine versam damus. Auctor anonymus est, sed Eusebiæ synchronus, patet e prologo. Et fuere plures ea tempestate, qui Sanctorum res gestas, laudabili studio, tradere litteris laborarent.*

vita.

VITÆ EPITOME,

ex Menæis et Anthologio Græcorum.

a Peregrinatur ab hac vita peregrina, *a*
Quam etiam ante vixerat, uti vere erat, Peregrina.
Moriuntur *b* ambæ Xenes ancillæ, *b*
Quibus illius virtutes non erant peregrinæ.
Ad cœli hospitalitatem *c* Xene quarta venit. *c*

Perbeata

Eusebia, ne nubat, domo profugit.

Perbeata hæc et celeberrima Xene, illustrissima urbe Roma oriunda fuit, genere in primis claro et invidendo nata. Parentibus illam matrimonio collocare jam parantibus, instructisque nuptiis, ex ipso thalamo cum duabus ancillis profuga, per mare peregrinatione instituta, varia permutavit loca, tandemque ad Mylassorum oppidum pervenit, ductu maxime venerabilis Pauli monachi, qui *d* Alexandriæ divino nutu in illam incidit, et dux illi ad meliora factus, in hac civitate collocavit, ubi modico ad memoriam S. Stephani protomartyris extructo sacello, cum *sancte vivit :* duabus ancillis, et aliis quibusdam paucis virginibus quæ convenerant, disciplinam religiosam arctissime coluit, atque per omnium voluptatum fugam, continentiamque et summam vitæ patientiam, seipsam ad Cœlitum vitam propius admovit : quam cum feliciter ad finem usque prosecuta esset, divinum sanctitatis testimonium post obitum est indepta. Ipso quippe meridie, cum sol terram clarissime illustraret, stellata crux visa est, quam alius astrorum cho- *miraculis post mortem illustrata.* rus coronabat; ut videretur esse ipsius Sanctæ corona, ob diuturna jejunia, pervigilia, et virginitatis incorruptam laudem, a Deo missa. Idque inde clarum evasit, quod sacro ejus corpusculo humo condito, spectatus ille siderum chorus et corona evanuerit. Statum porro et conditionem S. Xenæ, altera ancillarum ejus, jam morti vicina narravit, quæ, inquam, ejus esset patria, quod illustre genus, generisque cognomen. Eusebia enim vocabatur, verum ut latere posset, se Xenam nominarat.

a *Assidua hic ad nomen Ξένης allusio. Græce est*

Ἀποξενοῦται τοῦδε τοῦ βίου Ξένη
Οὐ ζῶσα καὶ πρὶν, ὡς ἀληθῶς ἐν ξένῃ.
Θρηνοῦσιν ἄρτι τῆς Ξένης αἱ δουλίδες,
Οὐ τῶν ἐκείνης ἀρετῶν οὖσαι ξέναι.
Οὐρανὸν εἰς ξένην Ξένη ἦλθε τετάρτῃ.

b *Insinuatur aliqua duarum quoque ancillarum, et peregrinationis atque exercitationis sociarum, publica memoria, in sacris recoli solita : et fuere sane singulari etiam virtute conspicuæ.*

c *Obscura hæc. Quomodo quarta Xene? potius Paulus quartus fuit, qui eorum hospes succederet.*

d *Imo in Coo insula in eam incidit Paulus, atque inde Mylasam abduxit. Fœdius hallucinatus Anthologii auctor, dum Alexandriæ extra eo oratorio vixisse et obiisse, nulla Mylasæ facta mentione, tradit.*

VITA

Auctore ejus æquali, anonymo;

ex veteri Græco MS.

CAPUT I.

S. Eusebiæ fuga e patria.

a *Sancti stellis similes.*

a Acta omnia et elogia Sanctorum mirabilem imitantur splendorem. Quemadmodum enim astra, situ quidem fixa, universum tamen orbem terræ illustrant, eademque et ab Indis spectantur, nec se occulunt Scythis; continentem irradiant, et in mari lucent, reguntque navigantium cursum; et quamquam eorum ob multitudinem ignota sint nomina, est tamen ob venustatem admirationi intuentibus fulgor, ita et singulorum Sanctorum licet inclusæ sepulcris reliquiæ sint, potentia tamen non est terræ limitibus circumscripta. Enimvero et nostris quoque temporibus ingens miraculum ac præclarum mysterium divinitus propositum est, quod scriptis tradi, ac commendari posterorum memoriæ, arbitror oportere.

S. Eusebia Romana, 2 Nata est Romæ apprime claris et illustribus ac Christianis parentibus unigenita filia. Hanc urbis illius Optimatum quidam dari sibi conjugem poposcit : nec abnuere parentes, cum is et dignitate et opum *sponso promissa* amplitudine polleret. Dicta nuptiis dies. Puella vero divinis dignata amoribus, æterno copulari sponso ardentissime cupiebat : id tamen desiderium suum parentes omnino celabat. Sciebat enim illos ejusmodi quid de se ne auditu quidem posse sustinere, quod in ea, unica facultatum suarum maximarum hæredi spem omnem haberent repositam.

Auctore æquali anonymo Græco.

duabus ancillis propositum servandæ virginitatis aperit

3 Habebat autem ex omni ancillarum numero duas præclare secum consentientes, quippe a prima ætate secum educatas. Has ergo seorsim evocat, itaque alloquitur : Committere vobis rem quampiam volo : adjuro autem vos per Deum, ne cuiquam mortalium quæ molior prodatis; sed mihi potius et vos opem feratis, quo et vestras ipsæ animas salvetis, et meam sublevetis miseriam. At illæ : Quodcumque jusseris, Domina, faciemus; præsertim cum, ut spondes, ad animarum nostrarum spectet utilitatem, et paratæ sumus pro te mori potius, quam quidquam eorum quæ dixeris proferre. Addidere hæc fiduciam Virgini. Nostis, inquit, constitutum esse parentibus, ut me viro tradant. Ast ego decrevi omnino non inire conjugium, quod mihi acerbum et molestiæ plenum videtur, cum aliud non sint universa hujus vitæ bona, nisi umbra, fumus, somnium. Agite ergo, obaudite mihi, et in commune sanctam eligamus vitam : siquæ Dei voluntas est, et meo adstipulamini consilio, et quæ dixi servate. Quid deinceps facto opus sit videbimus. Credite mihi, etiamsi hæc ad parentes referantur meos, et quidvis ii machinentur, adeo ut me igni quoque, ferro, ac bestiis objiciant, neque sic tamen animi mei propositum subvertent, Christo meo mihi opem ferente. His illæ auditis, Fiat, aiunt, Domini voluntas : namque idem nobis decretum est, et tecum, si ita sors tulerit, mori malumus, quam sine te regnare.

sua clam elargita parentibus.

4 Glorificabat Deum his auditis virgo. Cumque pari omnes zelo ducerentur, quotidie deliberabant quid aut qua ratione aggrederentur. Denique sibi precibus adjutorem conciliabant. In dies igitur divino sese labori dedebant. Interim suis ipsa ac duarum ancillarum manibus facultates largitur pauperibus, illud tamen sedulo cavens, ne quid parentes persentiscant. Aderat constitutum nuptiis tempus, omnibusque jam paratis, in rem suam intenta erat virago cum geminis ancillis. Muliebria ergo ponunt vestimenta, et habitu viros mentitæ, quædam secum necessaria tollunt, omnibusque circa domestica occupatis, cum januam patentem reperissent, consignantes se signo Crucis, Esto nobiscum, inquiunt, Fili Dei, et viam tuam demonstra nobis, in qua gradiamur : nam propter nomen tuum domum istam, et quæ in ea sunt cuncta reliquimus, eligimusque affligi et propriis exui, te desiderantes, te quærentes.

veste virili induta cum ancillis profugit.

5 Hæc cum lacrymis precatæ, domo egrediuntur flentes simul ac gaudentes. Jamque iter ingressas ita lacrymans eas affatur Dei ancilla : Vos mihi deinceps sorores et dominæ eritis. Ego vobis, quoad vivemus, famulabor. Tantummodo, dominæ meæ, relinquamus propter Deum cuncta, nec quidquam curemus eorum quæ in terra sunt, terrena abjiciamus omnia, animæ duntaxat nostræ ut salvæ sint admitamur, vanas et noxias mittamus hujus vitæ sollicitudines. Credamus Domino dicenti : Si quis reliquerit patrem aut matrem aut domum aut substantiam propter me, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit. Obsecro, sorores meæ, salvemus animas nostras.

his hortatur ad mundi contemptum.

Matth. 19, 29

6 Hæc illa prosequente, ad mare perveniunt, repertoque navigio quod mox vela facturum videbatur, illud conscendunt, et vento usæ secundo, intra paucos dies Alexandriam appellunt : indeque rursus egressæ veniunt in *b* Coum Insulam : undique enim fugiebant, ignotum quempiam locum vestigantes, ne perquisitæ a parentibus invenirentur. Cum ergo nihil metuendum suspicarentur, vestitum rursum muliebri virilem commutant, conductaque in quieto et semoto a turbis loco domuncula, in ea habitarunt Dominum precantes, ut eis hominem mitteret qui earum gereret curam.

Veniunt Alexandriam inde in Coum insulam

b

habitum resumunt

7 Monuit vero sancta illa Dei ancilla sodales suas,

Hortor,

Auctori, a quali an. Syro fuerit, incerto, jubet patriam celari, Xenen se dici.

Hortor, inquiens, vos per Deum, sorores meæ, ut caveamus ne patriam nostram aut consilium cuipiam aperiamus, aut cur domo discesserimus, quodve mihi sit nomen, ne fortasse nominis patriæve indicio nos parentes mei deprehendant. Adjuro vos per Dominum, ut isthæc omnia quoad vixero religiose observetis, neque ulli quidquam eorum, quæ aut gesta sunt a nobis, aut gerentur deinceps, indicetis. At si quis fortassis nomen meum sciscitetur ex vobis, respondete Xenen me, id est Peregrinam appellari. Cum hæc illa præcepisset, ipsæque servaturas se cuncta addixissent, flectit cum iis genua, et cœpit lacrymari Dei agnicula, ac dicere: Deus fac nobiscum peregrinis miseris, et humilibus misericordias tuas, et miserationes tuas, sicut fecisti cum Sanctis tuis omnibus, et mitte nobis hominem tibi acceptum, per quem possimus et nos humiles salvari.

a Hunc prologum omisit Metaphrastes, ut fere solet, breviori substituto prœmio. b Cous, Coo, Cos, Co, maris Ægæi insula, ab Halicarnasso Cariæ urbe quindecim millibus passuum distans, teste Plinio lib. 5, cap. 31.

CAPUT II.

Vita monastica, egregiæ virtutes.

Paulum Mylasenum rogat, ut ipsarum curam suscipiat

Cumque isthæc Deum orassent, ex domicilio suo egressæ prospexerunt, et ecce velut a portu veniebat senex quidam venerabilis, habitu quidem monachi, vultu vero nescio quid Angelicum præ se ferens. Quem conspicata Christi Virgo, ad ejus accidit pedes, lacrymisque perfusa hæc ait: Peregrinam in alieno solo ne despicias, ne aversèris miseram et egentem, ne respuas deprecationem humilis peccatricis; sed Apostolum Paulum imitatus, esto Dux noster et magister, sicut et ille a Theclæ fuit. Memento illius, quam justis Deus mercedem redditurus est, meque ac duas has sorores meas salva. His auditis, venerabilis Dei famulus et ipse solutus in lacrymas, dixit: Quid vultis ut faciam vobis? Illa autem: Ut post Deum noster sis Pater et magister, et ducas nos ubi salvas nos fore putaveris: quippe peregrinæ sumus, nec quorsum tendamus sat novimus, erubescimus enim in alicujus venire conspectum. Ille vero: Unde estis, et quam ob rem ita solitariæ? Sancta vero Dei Virgo respondit: b Peregrinæ sumus, serve Dei, simulque decrevimus e patria abire, et in hæc venire loca. Deum itaque precamur nocte dieque, ut mittat nobis hominem, per quem salvæ fieri queamus. Ecce igitur Deus ostendit mihi sanctitatem tuam, quæ nostram possit suscipere infirmitatem. Ille vero: Credite mihi, inquit, sorores, et ego hospes sum in hac regione. Nunc primum, ut videtis, e sanctis locis oratione facta venio, et in patriam revertor. Dicit ei Dei famula: Ex quibus partibus est sanctitas tua, Domine mi? Ille vero: Ex partibus Cariæ sum, Mylasa urbe. Dicit ei iterum Christi sponsa: Obsecro sanctitatem tuam, quodnam est munus quod geris? videor enim Episcopalem quamdam in te speciem atque habitum videre. Respondit Dei servus: Ignosce mihi, soror, homo peccator sum, et monachico habitu indignus, misericordia autem Dei Sacerdos sum, et Præfectus paucorum Fratrum monasterii gloriosi Apostoli S. Andreæ, nomine vero Paulus dicor. Hæc ut audivit Christi famula, gratias egit Deo, dicens: Benedictus sis Deus, quia exaudisti me humilem, et misisti sicuti Theclæ Paulum, ut me salvet cum duabus meis sororibus his. Deinde ad eum conversa, Obsecro te, inquit, serve Dei, ne despicias hospitas et solitarias nos, sed secundum Deum sis nobis Pater.

cum eo Mylasam abit

9 Respondit ipsis Dei famulus: Dixi vobis, quod et ego hospes sum, quidque vobis facere possim hoc in loco haud video: si vero in civitatem meam veneritis, spero fore ut Deus vobis adsit, et ego pro virili curam vestri geram. Illæ autem cum lacrymis ad pedes ipsius prostratæ dixerunt: Omnino, Dei famule, nos tecum adsume: ibimus quo jubes: tantum miserere peregrinarum, et Dux noster esto ad vitam. Eas igitur homo Dei secum assumit, venitque in Mylasorum civitatem. Hic cum domicilia quædam in loco ab omni vulgi strepitu remoto reperissent, c vicina tamen sanctæ Dei Ecclesiæ; emit illa Virgo Christi: atque ibi oratorio erecto in honorem S. Stephani Protomartyris, intra breve tempus monasterium constituerunt, curam illarum gerente sancto illo Paulo. Nemo igitur prorsus cognovit quamdiu vixit, vel unde esset sancta illa Virgo, aut quam ob caussam excessisset e patria, aut quomodo vocaretur, sed proprium suum nomen omnibus dicebat Xenen, sive Peregrinam, esse. Quoniam autem Dominus Paulus dicebat eas se ex Coorum civitate adduxisse, persuasum fuit omnibus, inde oriundas esse, unde et monasterium earum Coum vocarunt.

monasterium ædificat

Paulo creato Episcopo,

10 Haud ita multo post Cyrillus Episcopus obdormivit in Domino: tota vero civitas communibus suffragiis ei Dominum Paulum subrogavit; ordinatusque est Episcopus dictæ civitatis. Ingressus ergo monasterium Virginum Dominus Paulus, Dominæ Xenæ persuasit, ut Diaconissam sese pateretur ordinari. Ipsa autem vere Angelicam in corpore vitam agens, ita se fervori vitæ monasticæ dedidit, quamvis delicate et tenere esset educata, ut nova quadam et inusitata via ad asceticæ vitæ perfectionem niteretur: ut ipsi singularem ejus abstinentiam dæmones horrerent, ejusque exercitationis severitate victi cederent, neque propius ad eam auderent accedere. Stata illi bidui triduive inedia; imo et hebdomadam quandoque integram cibo caruit. Ad hunc vero sumendum ubi eam necessitas adegerat, non olus, non legumina, non vinum, non oleum, non poma, nec aliud quidquam eorum quæ calefaciendi vim habent adhibebat, sed tenui frusto panis contenta, id suis ipsa lacrymis humectans, sumptis de thuribulo cineribus commiscebat, sicque demum comedebat. Eumque morem toto vitæ tempore tenuit, Propheticum illud implens: Cinerem tanquam panem manducabam, et potum meum cum fletu miscebam. Nulla autem ex omni sororum cœtu, hujus erat abstinentiæ conscia: duæ duntaxat ejus soror clanculum quid ageret observabant, atque ipsæ quoque sanctissima ejus exempla imitabantur.

fit Diaconissa

Jejunat multis diebus,

vescitur solo pane fletu et cinere misto.

Psal. 101, 10

somni parca, totas noctes orat.

11 Porro illa incredibilis temperantia tantam somni parcitatem peperit, ut a vespera ad horam precum, qua ad oratorium sorores conveniunt, totam noctem staret sublatis ad cœlum manibus orationi intenta, hocque situ quotidie a sororibus reperiebatur. Alias flexis genibus a vespera ad auroram perseverabat, tota nocte cum lacrymis orans. Hæc cum ageret, ea tamen erat animi submissione, ut omnium se infimam arbitraretur. Quis ceteras ejus virtutes percensebit? Quæ nobis oratio ad ejus omnia recte facta deprædicanda sufficiet? Quid ejus mansuetudinem dicemus? neque enim vidit eam quis unquam iratam. Potius vitam nulla vana gloria contaminatam celebremus, speciem nulla figura expressam, vultum nullo modo fucatum, pectus tranquillum. Quod denique in ea bonum opus non fuit? assiduæ vigiliæ, immensa caritas, summa temperantia, omnigenæ humilitatis decus. Peccatoribus compatiebatur, errantes reducebat in viam. De vestibus vero supervacaneum est dicere. Quæ enim maxime tritæ erant, eas illa, omni superior humana passione, sibi sumebat, vix adhuc iis sese dignam rata. Tota ei vita in compunctione et perenni lacrymarum profluvio exacta. Fontes ipsos aquis prius æstate destitui videres, quam ejus, minime sublimes, sed in Christum semper intentos, oculos lacrymis carere.

humilis,

mansueta,

virtutum studiosa,

in vestitu modesta

pietati dedita.

a De ea agemus 23 Septemb. b Metaphrastes addit hic Paulum intellexisse Romanas, et, quod verisimile non est, eum patriam alteram ancillarum diu post Eusebiæ mortem indicavit. c Græce est, [illegible]

CAPUT

CAPUT III.

Ultima monita, obitus.

Dies S. Ephrem ultimo Religiosas alloquitur :

Hæc igitur æternum celebranda Virgo cum e vivis esset migratura, memoriaque ageretur S. Ephrem ejusdem Mylassorum urbis olim Episcopi, cumque Sanctus Paulus in Leuce pago cum universo fere populo esset, ubi situm ipsius est S. Ephrem corpus; advocatis omnibus in *a* oratorium monasterii Sororibus, ita eas cœpit affari : Dominæ meæ, Dominæ meæ et sorores meæ, scio quantam erga me humanitatem exhibueritis, quomodo infirmæ mihi et peregrinæ subveneritis : quare et nunc obsecro vos, prorogate aliquantum vestram, in me famulam vestram, caritatem, et estote memores mei peccatricis et peregrinæ in vestris ad Deum supplicationibus, ne molesta mihi sint peccata mea, sed precum vestrarum adminiculo libere ad Christum evadam. Nam mihi, ut video, adest finis, dolorque est animæ meæ et tristitia ingens, quod *b* inordinata egrediar ex corpore, absente sancto Episcopo et Patre nostro Domino Paulo. At vos meas explete vices, cumque venerit dicite illi, dixisse humilem Xenen : Per Deum, venerande Pater, memor esto peregrinationis meæ : namque tu mihi viam commonstrasti, et perduxisti me ad vitam; hanc, inquam, vitam, ora ergo pro me ut non confundat me Dominus ab expectatione mea.

orat ut pro se precentur.

Flentes consolatur,

13 Hæc illa dicente, cœperunt omnes lacrymari, et dicere : Domina nostra et dux animarum nostrarum, nos deseris orphanas et miseras? Quæ deinceps nobis dux erit ad vitam? quæ nos humiles instruet? quæ intercedet pro negligentia nostra? Noli, Domina, hoc nos miserrimo tempore relinquere : recordare quod nos in hoc monasterium perduxeris : curam habe animarum nostrarum, Domina, et precare Deum ut paullulum adhuc tibi temporis largiatur, nostri gratia, ut et nos ad vitam indicas. Duæ illæ sodales ad pedes ejus advolvuntur plorantes, et, Deseris nos, inquiunt, Domina, et sine nobis discedis? quid miseræ agemus? quid peregrinæ in alienam regione : Væ nobis miseris et afflictis! Quia curam nostri non habuimus, ideo solas parat relinquere Domina nostra. Memento afflictionis nostræ, quam tecum subivimus. Memento peregrinationis nostræ et tuæ cujus sociæ extitimus: memento in omnibus tibi sedulo paruisse : memento nostri; Deoque supplica, et nos tecum assume, ne a te separemur. Magno igitur coorto ejulatu et perturbatione, cœpit et Domina Xene lacrymari, ac dicere : Scitis, sorores meæ, a quanto jam tempore clamet Apostolus Petrus : Non tardat Dominus promissiones suas, sicut quidam existimant : sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti. Adveniet autem dies Domini, ut fur. Hæc igitur scientes, Sorores meæ, non negligamus nosmetipsas in brevi hoc tempore; sed vigilemus, accendamus lampades nostras, sumamus oleum in vasis nostris, præparemus nos in occursum sponsi, quia nescimus qua hora nos vocaturus sit Dominus. Ecce enim messis adest, et operarii parati, nutum tantum Domini expectant.

potissimum duas ejus peregrinationis socias :

2 Pet. 3. 9

orat pro se sui que :

14 Hæc ea dicente, cunctisque lacrymantibus, et ad pedes ejus projectis, in cœlum sustulit manus, cumque multis lacrymis ita precata est : O Deus, qui usque in hunc diem protector peregrinationis meæ fuisti, exaudi me humilem et peccatricem famulam tuam. Memento omnium famularum tuarum, sororum mearum istarum, et serva eas, atque adversus dæmonis insidias tuere, ad gloriam et laudem sancti nominis tui. Memento, obsecro, Deus meus, et harum duarum sororum mearum, una mecum peregrinantium propter nomen sanctum tuum, et sicut in hac temporali vita a me non sunt separatæ, nec in regno tuo separes nos a thalamo tuo. Hæc Deum precata, omnes rogat ut sibi soli paullulum esse liceat.

Auctore quasi anonymo, ex ms. Græco.

c luce et odore suavi diffusis moritur.

15 Omnibus igitur egressis, *c* conclusit seipsam solam in oratorio, duæ vero ejus sodales solæ extrinsecus ante fores observabant : videntque illam positis humi genibus orantem; cumque multis horis ita jacuisset, subito effulsit lux in oratorio, tamquam fulgur, odorque suavissimus et copiosus inde adspirari cœpit. Hæ igitur continuo ingressæ, invenerunt eam obdormisse, die sabbati, hora sexta. Egressæ igitur istæ duo sorores flentesque reliquas advocarunt: Matres, inquiunt, et Sorores nostræ, venite, et communem lugeamus orbitatem, plangamus murum nostræ congregationis, orbatæ sumus venerabili Matre nostra : decessit sodalis nostra : solæ sumus relictæ : Xene sancta Mater nostra obdormivit. Omnibus vero ingressis in oratorium, et defunctam cernentibus, fletus et ejulatus magnus exortus est.

lugent Religiosæ.

Cœlesti portento honoratur

16 Clemens vero Deus volens manifestum facere omnibus, quantus in terra fuisset absconditus, thesaurus, magnum ostendit et illustre in cœlo signum. Cum enim Virgo spiritum reddidisset, ipso meridie, sudo aere, apparuit in cœlo corona ex stellis contexta, in cujus medio crux erat : omnesque id portentum viderunt. Cum igitur cives una cum sancto Episcopo Paulo adhuc in Leuce vico essent, et hoc in cœlo prodigium cerneretur, omnesque mirarentur, et quærerent quid sibi id vellet; cognoscens in spiritu sanctus Episcopus Paulus, dixit ad universam multitudinem : Domina Xene obdormivit, atque ad eam hoc coronæ apparentis spectat portentum; absolutoque sacrificio inde mox discessit. Secutus est eum populus, qui ad celebritatem convenerat, universus. Cum ergo cum populo in urbem revertisset, deprehenderunt, quod ipse prænuntiarat, mortuam Xenen.

a *Metaphrastes eam lecto affigit, nulla hic facta oratorii mentione.*

b *Græce ἀ...., quod videlicet sacro viatico, et extremis .... Sacerdotum precibus non esset munita.*

c *Metaphrastes : e lecto descendit, et venit in oratorium.*

CAPUT IV.

Sepultura. Miracula.

Concurrit ad monasterium populus.

Concurrit igitur ad monasterium ingens multitudo virorum ac mulierum, cœlesti illo prodigio excita. Conclamabant universi : Gloria tibi Christe Deus noster, quia multos habes Sanctos tibi in occulto famulantes. Gloria tibi Deus, qui propter nos peccatores incarnatus es et crucifixus, quia quem hic absconditum habebas thesaurum, omnibus manifestum fecisti. Gloria tibi, quia et humilem Mylassensium urbem hoc sanctæ mulieris cimelio dignatus es. Cum omnes flentes glorificarent Deum, cerneretur que crux illa cum corona in cœlo; religiosus populus zelo pietatis accensus, præsertim vero mulierum turba, ad Episcopum accedunt, et voce magna succlamant : Ne abscondas, sancte Episcope, urbis nostræ gloriam, ut ejus sileas laudem. Ne margaritam occultes, quam Deus nobis ostendit. Publice hanc facem ostenta : videant omnes, cui Domino famulemur : videant Gentiles, et pudore suffundantur : videant Judæi Crucis mysterium, et cognoscant, quem ipsi in crucem egerunt, Deum esse : videant et plangant omnes inimici Crucis Christi, videant qua ratione etiam post mortem servos suos glorificet Angelorum Dominus : videant omnes quanto divinitus splendore Xene, ignota et captiva ab hominibus existimata, illustretur : videant omnes, quantum humilis nostra civitas donum et gratiam sit consecuta.

petitque eam publice venerandam proferri

Profertur reliquiæ luce cœlesti præeunte.

18 Cum hæc aliaque vociferarentur, accedens sanctus Episcopus, feretro humeros subjecit, unaque Presbyteri, ac feretrum portantes, multis accensis luminibus, Deo laudem accinentes, produxere reliquias, et cum feretro in media urbis platea collocarunt : viditque universa multitudo, ut proferebatur feretrum, superne coronam consequi, crucemque in

cœlo

Auctore coævo anonymo, ex MS. Græco

cœlo apparentem : ut vero depositum feretrum, constitit supra illud crux ac corona. Confluxit vero ex vicina regione vis hominum infinita ad inusitatum hoc portentum, ut urbs omnino esset populo conferta. Totam ergo noctem sanctæ Dominicæ persliterunt omnes cum Episcopo isthic vigilantes. Multæ quoque factæ isthic sanitates et curationes. Nam quicumque morbo diuturno aut passione incurabili detinebatur, accedens, solo feretri attactu statim omni ægritudine carebat.

Attactu feretri curantur ægri,

19 Transacta igitur nocte sub tertiam sanctæ Dominicæ diei horam, condiderunt corpus S. Xenes, et deportarunt psallentes in locum, qui Sicenius dicitur, qui est in ipso civitatis ingressu versus Austrum, nam isthic ut sepeliretur obtestata erat Sancta. Vidit iterum populus, cum corpus deportaretur, ac grabatum proveheretur, simul moveri illum in cœlo spectabilem circulum cum cruce : rursumque, ut depositum est, superne constitisse. Accessere igitur quotquot poterant ex populo, magna fide, et superposita reliquiis lintea in frusta, ad curationes cujusvis ægritudinis, partiti sunt. Episcopus igitur cum venerabili Clero corpus ungens, isthic in novo monumento condidit. Et statim sublata est ab omnium oculis illa cum cruce corona. Multæ vero etiamnum cum fide accedentibus conferuntur curationes, in loco, in quo Dominæ Xenes sanctæ jacent reliquiæ.

et linteis eorum attactu sanatis

sepelitur

20 Non multo post una sodalium ejus mortua est, et continuo secuta est et altera, suntque ambæ ad ejus pedes sepultæ. Cum postrema illa moribunda decumberet, convenerunt ceteræ Virgines omnes, eamque adjurarunt, ut cuncta quæ de Domina Xene norat, aperiret. Cernens sese ad metam tendere, singillatim omnia exposuit, unde, quibus quamque illustribus parentibus nata, quam ob caussam aut quomodo profugerit, ut nomen propter Deum subticuerit; atque, dum ambæ vixerunt, nemo quidquam de his intellexerit; ut demum Xenen se, sive Peregrinam, appellari voluerit, quæ apud suos Eusebia dicebatur.

Moriuntur duæ ejus sociæ

una quænam fuerit Xene aperit.

21 Atque hæc est conversatio Xenes illius, in mundo hospitis, sed cœli civis, atque in carne Angeli. In Deo exultat, civitatis portas tuetur, neque enim mors potestatem ejus virtutemque infregit, nec locus beneficentiam dissipavit. Corpore, ut vestimento, exuta est : diabolum ut serpentem interemit : mundum ut fabulam æstimavit;..... ut thesaurum conservavit : mundum a se propter Christum abdicavit.

Sancti urbium portas tuentur.

22 S. Paulus aliquandiu S. Xenæ superstes fuit, et creditum sibi a Deo gregem sancte et irreprehensibiliter regens, in majus gratiæ incrementum profecit; ut jam ejus precibus et fugarentur dæmones, et variæ fierent curationes. Tandem Deo rationale suum ovile commendans, et ipse ad Dominum migravit. Conditæ sunt sanctæ ejus reliquiæ in eadem urbe in oratorio sancti et gloriosi Apostoli Andreæ, et nunc ambo in Domino exsultant : cum quibus faciat nos Dominus misericordiam invenire, in illa die justus Judex, cum omnibus qui diligunt revelationem ejus. Ipsi gloria et imperium, cum immortali Patre et vivificante ejus Spiritu, nunc et semper in secula seculorum, Amen.

Paulus Episcopus miraculis claret :

moritur.

DE S. EXUPERANTIO

EPISCOPO CINGULANO IN PICENO.

Not. S.

XXIV Januarii. S. Exuperantii natalis,

translatio,

vita

Cingulum urbs est Piceni perantiqua, (in colle sita, qui Musone amne alluitur) olim etiam episcopatu insignis, nunc Auximati Antistiti subest. Hæc S. Exuperantium *Patronum summa celebritate veneratur, et quidem XXIV Januarii natalem ejus, XXIX Maii Translationem, ut testatur in generali catalogo Sanctorum Philippus Ferrarius : qui se gesta illius MSS. a Cingulana Ecclesia accepisse scribit, haud satis sibi probata, quorum hoc recitat compendium in Catalogo SS. Italiæ.*

VITA EX PHIL. FERRARIO

Exuperantius in Africa patre Eulasio et matre Perpetua natus, in sacris litteris educatus, castitatem inter ceteras virtutes, et religionem contra parentum voluntatem coluit. Annorum XII, ab Episcopo proprio baptizatur : acceptaque a patre parte bonorum sibi obtingente, et relicta patria, aliquot civitates prædicando, et eleemosynas faciendo, una cum a Formario adolescente a se baptizato, peragravit : navique conscensa, dum dormit, orta sævissima tempestate a nautis expergefactus, ut ad Deum suum preces funderet, illos ut in Christum crederent hortatur; sic enim periculum evasuros esse docebat. Quibus (ab eo prius in fide Christi instructis) credentibus ac baptizatis, mare statim pacatissimum rediit, navisque ad Italiæ littora appulit. Exuperantius gratiis Deo actis, cum socio, Dei monitu, Romam venit b Paschali Summo Pontifice : ubi aliquandiu, quod inter prædicandum Romanos liberius increpasset, in carcere detentus, jussu Pontificis extrahitur. Quo tempore Urbs, quæ peste laborabat, Exuperantii precibus liberatur, multis etiam infirmis ab eodem sanitate impertita.

S. Exuperantius parentibus invitis baptizatur

Christum prædicat

a

sedat tempestatem nautis conversis

b

Romam peste liberat

2 Cum autem Theodosius Episcopus Cingulanus e vita excessisset, Pontifex Exuperantium illi, licet invitum, subrogat. Qui Cingulum adventans maximo cum applausu a civibus susceptus, illam Ecclesiam annos XV summa pietate rexit. Ad extremum, cum ægrotaret, finemque sibi imminere intelligeret, Clerum et cives ad fidem, obedientiam, et pacem, servandas hortatur : et cum quo loco extra urbem humari vellet, ad portam Montanam, dixisset, suum Deo tradidit spiritum. Cujus corpus cum efferretur, mulier, Daria nomine, gravi morbo oppressa, digitum Exuperantii osculata, illico liberatur.

fit Episcopus Cingulanus :

moritur

ægram sanat

3 Cum post annos XII finitimæ urbes infirmitate difficillima affligerentur, Beatumque Formarium Presbyterum, ut pro ipsis intercederet, rogarent; ille jejunio illis indicto, ab Angelo admonetur, ut earum urbium Episcopi et populi advenientes corpus S. Exuperantii inde elevatum, honorificentiore loco reconderent. Quo facto, ab ea plaga liberatæ fuerunt, extructa in ejus honorem ecclesia, quæ adhuc S. Exuperantii dicitur, et Parochialis est.

transfertur Angeli monitu

a S. Formerius quodam memoratur 25 Septemb. a Ferrario et Joan. Marcello, sed ab hoc, ut remur, diversus.

b Ferrarius fatetur, se, quod Romam venisse Exuperantius in MS. Vita diceretur Paschasio Pontifice, correxisse, et Paschalis nomen scripsisse. At quis credat, sedente Paschale I, qui anno 817, Pontifex est factus, ex Africa, alterum jam seculum gemente sub Maurorum Arabumque tyranni jugo, venisse, et ab Episcopo quidem baptizatum, qui Italis prædicaret Christum? Sed nullus fuit Paschasius Papa, ergo mendum est in nomine, an continuo id sequitur, Paschalem reponendum? Quid si a Paschasio Diacono Romano, viro sancto, sed postea Laurentii Antipapæ schisma tenere secuto, exceptus est Exuperantius, cum Romam venit, et Anastasio Papæ commendatus, circiter annum Christi 497? Eo sane tempore, propter Wandalorum Arianorum persecutionem, plures ex Africa migrarunt in Europam viri sancti, quidam sponte sua, coacti alii.

DE

DE S. SOPHIA SIVE CADOCO.

EPISC. BENEVENTANO, ET MARTYRE.

Secul. VI
XXIV Januar.
Natalis S. Sophiæ, sive Cadoci,

Beneventi in Italia *Episcopus fuisse memoratur* S. Sophias *sive* Cadocus, *quibusdam* Sophius, *S. Gundleo Australis* Walliæ *Rege genitus. Ejus natalis XXIV Januarii consignatur a Philippo Ferrario, Mario Vipera, Nicolao Harpsfeldio, Martyrologio Anglicano, Vitæ scriptore. Marii verba post dabimus. Ferrarius duos existimavit* Sophiam et Cadocum, *ita enim scribit :* Benaventæ in Anglia S. Sophiæ Episcopi et Martyris, Ibidem S. Cadocci Martyris. *Fuit quidem urbs Britanniæ olim, ut ex Antonini Itinerario patet,* Banavenna, *sive* Bennavenna, *aut* Bennaventa : *quam viri eruditi in Northamtoniensi provincia, circa* Aufonæ *amnis fontes locant, ipso fere Angliæ umbilico, ubi* Wedon, *olim* S. Werburgæ (*de qua 3 Februarii agemus*) *monasterium. Ast hic Episcopum fuisse* Cadocum *verisimile non est, cum sub Anglorum paganorum dominatu esset* Bennaventa, *et fortasse ab iis excisa.*

non Bennaventani

sed Beneventanus Episcopus

2 *Beneventi in Italia Episcopum facit Anglicani Martyrologii Auctor, qui quod in prima editione diversum statuerat* Sophiam *Episcopum et Martyrem a* Cadoco *Martyre, in posteriori correxit. Idem multa illi in Wallia et Glocestrensi ditione dicata fuisse templa scribit. Constantinus Ghinius in Natalibus SS. Canonicor. 20 Novembris eum refert cum* Doro, Deodato, et Milo *ejusdem Sedis Antistitibus.* Adest et Sophias, *inquit,* qui ter Hierosolymam, septies Romam, religiose peregrinatus; Beneventi, ubi Episcopus erat, dum Missam celebrat, lancea confoditur. *Hæc ille. Et colitur quidem* S. Dorus *Beneventi eo die ritu duplici, ut ex Mario Vipera patet; at* S. Deodatus 27 *Junii : nec Beneventanus Episcopus fuit, sed Nolanus : at reliquiæ ejus sunt postea Beneventum translatæ, ubi et Officii duplicis celebritate honoratur.* S. Milonis (*quem ipse* Milum *vocat*) *agitur* 23 *Februarii natalis, non tamen officio ecclesiastico.*

alibi mendose assignatur

3 *Vitam* S. Sophiæ *contexuit scriptor anonymus, imperitus et hebes. Reperimus eam in MS. codice Rubeævallis, et cum Joannis Capgravii editione perantiqua contulimus. Sed eam ederemus, necne, diu ancipites hæsitavimus. Tamen cum coli constet Sanctum, maluimus, qualiacumque de eo tradita erant, promere; præsertim, cum consentiant, quæ in aliorum historiis Sanctorum de eo narrantur, ut infra annotabimus. Sunt quidem certe nonnulla paradoxa, pleraque credibilia admista : quale illud de Caii gigante ab inferis revocato ad vitam. Nec tamen fidem supra ii hoc ducent, qui, S. Joannem Damascenum et quosdam gravissimos Theologos secuti, animam Trajani quingentis fere postquam decesserat annis, S. Gregorio Magno deprecante, liberatam ex Erebi cruciatibus arbitrantur : cui affine aliud in Vita S. Francisci de Paula memoratur ; nos utrumque suo tempore expendemus. Hic autem non aliud miraculum statuere necesse est quam in multorum aliorum suscitatione, qui vel fidei dono destituti, vel peccatis obstricti migrarant e vita, æternis cruciatibus obnoxii, aut jam addicti, sed non peremptoria sententia, et Sanctorum tamen patrocinio vitæ restituti sunt, ut sancte eam vel ducerent deinceps, vel certe finirent. Nec enim pœnarum jam toleratarum diuturnitas impedire volentem parcere, itaque suorum Sanctorum honori velificari, Judicem potest. Quid si, quod erat de suscitato a morte peccati, ac veluti ex inferis erepto, viro quopiam potente, sed adhuc auris hisce vitalibus fruente, dictum scripturæve primitus, istud imperitus scriptor ad veram traxit damnationem? Utut sit, immiserabiles sunt, quos vindex divinitas semel in tenebras illas tartareas dedit præcipites; certumque est, statim a cujusque morte judicium illud peragi : et plurimi tamen Sanctorum, singulari propitii sibi Numinis fiducia, ausi pluribus post eorum excessum diebus precari, ut in vitam redirent : annuitque sæpenumero Deus. Memorabile est quod ad hanc rem facit, S. Bonifacio Lausanensi Episcopo, viro sapientissimo, editum cœlitus responsum, quod ita in ejus vita 19 Februarii narratur :* Maximam compassionem habuit vir iste sanctus cum anima Aristotelis, et multum doluit de perditione illius; sæpiusque oravit, ut si fieri posset, Deus ejus misereri dignaretur. Quadam autem vice audivit vocem de cœlo dicentem sibi : Cessa pro anima illius orare, quia non ædificavit Ecclesiam meam, sicut Petrus et Paulus, nec Legem meam docuit. Quod ille audiens ac dolens, de cetero cessavit.

damnati hominis suscitatio vera,

an metaphorica?

Pro mortuis in peccato mortali quatenus fas sit orare.

Not. 9

4 *Interfectum esse* S. Sophiam, *anno* 490, *scribit Ferrarius,* S. Cadocum (*quem diversum retur, ut diximus,*) *anno* 500, *quod ex Anglicano Martyrologio accepit, et quidem in hujus postrema editione dicitur cædes illa circiter annum* 490 *contigisse. Ideoque Marius Vipera, vir doctissimus, in Catalogo Sanctorum Ecclesiæ Beneventanæ, eam ab Arianis perpetratam conjicit; ita enim scribit :* Sophius Episcopus Beneventanus XXIV, filius Guigliesci Regis Valliæ Septemtrionalis in Britannia, monachus effectus est, et postmodum Abbas ejusdem monasterii, quod propriis expensis fundaverat. Ter Hierosolymam, septies Romam religiose peregrinatus est. Demum S. Thammaro Episcopo Beneventano ad meliorem vitam translato, ad Episcopale fastigium ob ejus virtutes evectus, mira sanctitate refulsit, ac summa pietate ipsam Beneventanam Ecclesiam gubernavit : ubi ob Catholicam fidem lanceis confossus ab Arianis, dum sacra mysteria perageret, ad altare mactatus, hostia Christi effectus est IX Kalend. Febru. anno salutis CDXC, Epiphanio ei succedente in Episcopatu; Odoacro Rege, Arianorum peste contaminato, Italiam tunc tenente. *Hæc Vipera.* Odoacer *anno* 476 *Italiam invasit, occisus est anno* 493. S. Tammarus *colitur* 15 *Octobris.*

Non seculo quinto occisus Sophias,

5 *Ast regnante apud Britannos* Arturo, *adhuc Abbas erat* Cadocus, *ut infra num. 8. patet : idem* S. Iltutum, *ejusdem Arturi consobrinum et æqualem, ut in ejus vita 6 Novembris dicitur, convertit : atqui* Arturus, *ut Matthæus* Westmonasteriensis *scribit, anno Chr.* 516, *Utherpendragon patri in regnum successit, annos quindecim natus, obiit vero anno* 542. *Unde consequens est, diu post annum* 490 *superstitem fuisse* Cadocum, *qui anno* 516 *nondum Episcopus erat. Nicolaus Harpsfeldius anno* 570 *obiisse scribit lib.* 1 *historiæ Anglicanæ cap.* 27. Celebratur etiam ad hæc tempora, *inquit,* Cadocus monasterii Lancarvanan (ita appellant, quod in illo opere inchoando cervos familiares obedientesque haberet) auctor : cui Ellenius a tali præceptore nihil degenerans successit. Obiit ad annum quingentesimum septuagesimum sub Maglocuno, IX Calendarum Februarii. Memoriam Cadoci ecclesia in honorem ejus apud Corinniam constructa ad hunc usque diem conservat.

sed sexto,

6 *Mentio fit* S. Cadoci *in vita, ut ante scriptum,* S. Iltuti 6 *Novembris : in vita quoque* S. Gundlei *Regis, patris ejus,* 29 *Martii, quem anachoreticam vitam agentem, dicitur* Cadocus *sæpe visitasse, monitisque confirmasse, ac deinde morienti, cum* S. Dubritio *Episcopo adfuisse. In vita quoque* S. Keynæ *Virginis, illius materteræ,* 8 *Octobris, de eo agitur. Alius in vita* S. Richarii 26 *Aprilis memoratur* Caidocus, *vir sanctus, sed multo hoc nostro junior.*

Alibi ejus mentio.

Ex mss.

VITA AUCTORE ANONYMO,

ex MS. Rubeæ-vallis, et Capgravio.

CAPUT I.

S. Cadoci, sive Sophiæ, vita monastica, miracula.

a b S. Cadoci parentes, sanctitatis prognostica,

Sanctus Cadocus B. *a* Gundlei Regis filius, cum in utero matris suæ *b* Gladusæ clausus esset, per singulas noctes in quatuor angulis domus, in qua manebat, quatuor lampades igneo splendore coruscantes usque ad partum filii visæ sunt. Apparuit autem Angelus Domini nocte qua natus est puer, dicens Regi: Cras veniet ad te anachoreta quidam sanctus, quem devote suscipiens, humiliter implora quatenus filium tuum lavacro regenerationis purificet, et nomen ejus Cathinail appellet, eumdemque post septennium litteris et moribus informandum suscipiat. Quo facto, tempore quo natus est puer, cellaria lacte et mella plena inventa sunt.

baptismus, institutio,

eleemosynæ, pietas, abstinentia, gravitas

2 Cum autem cresceret infans, quidquid veniebat ad manus ejus totum pauperibus erogabat. Sub vili habitu singulis horis ecclesiam frequentans, et in nocte modicum panis et aquæ, lautioribus cibis penitus abjectis, sumebat. Ad diversos sæpe ludos invitatus, ad ecclesiam confugit, dicens: O cæca mens hominum, quæ semper transitoria appetit, et æterna respuit! Videte quid sitis, et ad quid facti estis. Nescitis quia dies Domini veniet, quando risus vertetur in luctum, et luctus in gaudium?

carbones fert in sinu veste illæsa.

3 Quodam die extincto igne præcepit magister puero Cathinail, id est Cadoco, ignem ad coquendam escam deferre: et rusticus quidam ignem illi dare renuit, nisi carbones ardentes in gremio deportaret. At ille vivos in chlamyde carbones suscepit, et *c* inusta veste ad magistrum suum detulit. Erectis autem in cœlum oculis, preces ad Deum fudit, quatenus rusticus ille cum farre suo, suorum pariter fomento titionum concremaretur. Et intulit: Non ideo, Domine, bonitati tuæ supplicavi, ut peccatorem illum in suo flagitio condemnari exoptarem; verum ut divina potestas in hoc mundo sit scelerosis manifesta, teque magis paveant, et tibi ministrantibus resistere timeant. Quo dicto rusticus ille cum trituratorio suo succensus exuritur.

c; Rusticus et illudens exuritur,

construit monasterium.

4 Discedens tandem a magistro suo monasterium construxit, et Fratres multos congregavit. Profectus deinde Cadocus sine nummis et sacculo, et mare transiens a Regina quadam supplicatur ut a sterilitatis opprobrio eam liberare dignaretur. Cui ille: Vade in pace, Deus det tibi petitionem, quam rogasti. Eadem autem nocte filium concepit, cui nato Elle in baptismo nomen imposuit. Cadocus tandem Hierusalem perveniens, loca sancta visitavit: cui et Dominus gentium idioma, per quas transivit, contulit, variisque linguis loqui cœpit. Post triennium vero rediens puerum *d* Ellinum sterilis Reginæ filium accipiens in humeris bajulavit, educavit, et instruxit. Quia enim mater illum Deo voverat, et sibi educandum et moribus informandum tradiderat, valde eum diligebat.

Reginæ prolem impetrat, baptizat, instruit:

it Hierosolymam:

donum linguarum consequitur

d

Homicidæ divinitus puniti.

5 Lictor quidam malitiosus post illius peregrinationem cum Bellivum patruelem ipsius trucidasset, reditu sancti viri cognito, nimio pavore perterritus, a facie ejus celerius aufugit. Prosequente autem illum Cadoco, sub oculis ejus, tamquam pulvis aut fumus a facie venti, nutu Tonantis, evanuit. Tyrannus quidam nomine Sawil cum suis sociis cibum viri Dei et potum vi diripiens, ebrietati et crapulæ vacavit, et ad interficiendum Cadocum et Fratres ejus iter maturavit. Et ecce coram oculis servi Dei terra aperuit os suum, et absorpto cum suis satellitibus tyranno, fossa usque in hodiernum diem ibidem in testimonium perseverat. Pascebat vir beatus centum quotidie Clericos, totidem pauperes, et totidem viduas, præter hospites et advenas ad eum crebro venientes. Licet enim Abbas multos sub se monachos regeret, portionem tamen regni patris sui possidens indigentibus necessaria distribuit.

aliique Cadoco injuriosi,

6 Cum in cathedra sedens populos doceret, quinquaginta milites cujusdam Reguli, accipitres in manibus habentes, veniebant ad illum, ut escam ab eo violenter auferrent. Quibus ille quinquaginta panes, unum porcum et cervisiam mitti jussit. Cumque ad sumendam paratam se locassent refectionem, terra ex insperato dirupta in ictu oculi in profundum absorbuit eos, esca permanente intacta. Quo viso *e* Iltutus illorum Princeps, qui absens tunc erat, vestigiis B. Cadoci provolutus veniam petiit, et habitum monasticum suscepit.

e quorum Dux Iltutus fit monachus

7 Supervenit quidam Hiberniensis ad locum, in quo S. Cadocus oratorium fabricavit, qui operarios omnes Sancti subtili artificio superabat. Invidentes ob hoc cæteri nequiter ipsum peremerunt, et amputato capite ejus, et magno saxo circa truncum corpus alligato, in altum stagnum præcipitatur. Cumque planctum filiorum occisi Sanctus audisset Cadocus, cum suis Clericis pervigil in orationibus pernoctavit; ut rem gestam Dominus ei revelare dignaretur. Facto autem mane decollatus artifex caput in sinu suo gestans, et magnum lapidem supra tergum ferens, cruentus horrida specie viro sancto se exhibuit; præcisumque caput in hæc verba prorupit: Serve Dei, fige me supra collum in pristino statu, et quæ tibi incognita hactenus de hac re extiterunt, denudabo. Quod cum fecisset, indicavit ei nefas artificum, et quomodo invidia ducti illum flagitiose trucidarunt. Et ait Sanctus: Elige quod vis, aut in hac vita nobiscum denuo vivere, aut in æternam cum Deo perenniter regnaturus vitam remeare. Et ille: Domine ut in æternam requiem regrediatur anima mea. Et hoc dicto expiravit.

Cadocus occisum resuscitat

8 Dux quidam Britonum tres milites *f* Arturi Regis illustrissimi trucidavit. Et Arturo ubique eum persequente nusquam tutum locum reperire potuit, nullusque ipsum tueri ob Regis favorem ausus fuit, donec fuga fatigatus ad virum Dei profugus venit. Qui illius miseratus labores, benignus illum suscepit. Demum acquiescente ad preces Sancti Rege, a Judicibus decernitur, ut pro redemptione uniuscujusque occisorum, Arturus Rex tres boves optimas susciperet: hujusmodi enim judicium apud Britones a Regibus priscis sancitum fuit. Arturus tamen unicolores vaccas renuit, et in anteriori parte rubeas, et in posteriori parte candidi coloris distinctas plurima tergiversatione gestivit. Jussu ergo Cadoci adductæ sunt novem vaccæ, et fusis ad Deum precibus in prælibatos colores mutatæ sunt, et inter manus tenentium illas in conspectu Regis in filicis fasces transfigurantur. Quo viso, super injusta petitione humiliter Rex Arturus veniam flagitavit.

f homicidam ad se confugientem suscipit

colorem vaccarum mutat easque in fasces vertit

a S. Gundleus Regis Walliæ Australis (non Septentrionalis, ut Marius Vipera et Martyrologium Anglicanum habent) vitam dabimus 29 Martii. Vipera Guiglesceum vocat.

b In Vita S. Gundlei vocatur GaWadusa, in vita S. Keynæ Gladus.

c Aliis pluribus Sanctis usitatum innocentiæ argumentum.

d Hic idem videtur esse Elliuus, vel Elleuus, quem infra n. 14 Lancarvanensi cœnobio Abbatem præfecit Cadocus.

e Hoc miraculum, atque Illuti conversio, fusius narratur in ipsius Illuti vita 6 Novemb.

f De hoc fortissimo Britonum Rege agunt plerique rerum Anglicarum scriptores, multaque narrant ex nescio quibus Britonum Chronicis hausta, penitus fabulosa. Westmonasteriensis a S. Dubritio ceterisque Proceribus inauguratum Regem scribit anno Christi 516, obiisse anno 542 licet Britones ipsum adhuc vivere contendant, ut alii quidam suos Reges.

Arturus Rex

CAPUT II.

Varia et stupenda miracula.

Cum Regulus quidam vicinam regionem, incolis offensus, congregato exercitu vastare vellet; populi regionis perterriti S. Cadocum exorantes, dixerunt: Domine

Hostes arcet miraculo.

Domine adjuva nos, et erue nos de manu Regis hujus, quia quæcumque petieris a Deo impetrabis. Constantes, inquit, estote et nolite timere: ad nihilum deducet Dominus inimicos nostros. Cumque nocte illa cum Clericis suis preces Deo fudisset, mane facto columna nubis præcedebat eum: quæ tentoria Regis operiens diem obscuravit, ut nullus alterum videre posset. Et accedens vir sanctus ad Regem ait: Salve Rex. Quæso, inquit, si in oculis tuis gratiam inveni, verba mea bene suscipe. Cui Rex, Loquere, inquit. Et quid, inquit Sanctus, ad patriam meam armata manu prædandi vastandique caussa advenisti, præsertim cum id non meruerim? Et ait Rex: Fateor me in te peccasse, quod stulte egi, propitius et misericors veniam concedendo remitte, et tua intercessione tenebrositas ista discedat. Sanctus ait: Remittantur tibi prægrandia facinora tua. Et adhuc eo loquente, lux *a* æstiva desuper effusa nimiam serenitatem in castris effudit. Et procidens in faciem suam Rex, ei gratiam retulit, et Deum glorificavit.

Prædones coercet.

10 Filius cujusdam Regis cum multitudine copiosa ad diripiendas possessiones Australium Britonum, et terram penitus depopulandam venit. Cujus equites cum ignem in horreum S. Cadoci misissent, et tantum fumari posset, fumus instar lignei postis recto tramite usque ad papilionem filii Regis tetendit, et lumen oculorum omnium obcæcavit. Orante autem S. Cadocum cum humili supplicatione filio Regis, et veniam petente, pristinam luminum aciem cum suis recepit.

Ter Jerosolymam, septies Romam visit.

11 Congregatis autem discipulis ejus ait illis: Quandoquidem divino nutu ter Hierusalem, septies Romam pro Dei amore profectus sum; superest ut orandi gratia ad ecclesiam *b* S. Andreæ in Scotiam proficiscar. Quo cum pergeret, apparuit ei Angelus dicens: Dominus Deus tuus per me tibi præcipit, ne hinc discedas, sed septem annorum spatio gratia convertendi populum ad Christi fidem in hoc loco persistas. Ibi igitur populum docuit, baptizavit, cunctosque languidos curavit. *c* Quadam autem die dum terram ad construendum monasterium foderet, os colli cujusdam prisci gigantis monstruosum et incredibilis quantitatis invenit. Et admirans Sanctus dixit: Non ad escam neque ad potum vadam, sed erit mihi oratio pro cibo, lacrymæ pro potu, donec hoc prodigium nobis a Deo propaletur. Eadem nocte Angelus Domini ei apparens dixit: Ecce clamor orationis tuæ ad Deum ascendens exauditus est, cras enim veteranus gigas resuscitatus, vir fossor, quoad vixerit, erit. Mane autem facto, immanis et horribilis staturæ gigas adveniens, pedibus Sancti provolutus sic dixit: Sancte Cadoce serve Dei, tuam efflagito benignitatem, quatenus miseram animam meam, in duris inferni suppliciis hactenus cruciatam, illuc denuo remeare nequaquam permittas. Et interrogatus quis esset, et de qua gente, ait: Ultra talem montem quandoque regnans, cum semel cum meis prædonibus diripiendi vastandique caussa huc venissem, Rex istius terræ me et exercitum meum commisso gravi prælio trucidavit: Requisitus de nomine suo, Caurinum vocari dixit. Lætare, inquit vir Dei, et alacris animo, nam mihi a Deo concessum est te diutius in hoc seculo victurum; et post præsentis vitæ cursum, si Deo fidele devotumque obsequium exhibueris, ac meis præceptis obtemperaveris, anima tua ad perennem gloriam cum Deo regnatura migrabit. Usque ad obitum suum fodiendo et laborando in eodem loco permansit.

Prædicat in Scotia. Claret miraculis. Quemdam dudum occisum suscitat.

12 Rediens Sanctus ad monasterium suum, invenit *d* Gildam nobilem scholasticum cum pulcherrima quadam campanula de Hibernia illuc advenisse. Cumque decor, et sonus, colorque B. Cadoco placuisset, Gildam nolam sibi vendere imploravit. Non, inquit ille, vendam, sed super altare S. Petri offeram illam. Et cum nullo pretio eam vendere se assereret, Romam profectus ostendit eam *e* Alexandro Papæ, dicens: Hanc nolam a me fabricatam, et ab Hibernia huc delatam, Deo et S. Petro offero. Et cum nullum omnino sonum pulsata redderet, admirans Papa qualiter hoc fieri posset, inquirit. Et auditis quæ a Cadoco dicta fuerant, benedixit nolam, et ait: Hanc campanulam a me benedictam et consecratam D. Cadoco reporta, *f* quatenus in hac omne principale jusjurandum fiat. Si quis enim super ipsam perjurii crimen incurrerit, nisi dignam pœnitentiam egerit, hinc et in futuro procul dubio anathema erit. Ego enim gentis illius incredulitatem rebellemque cervicositatem audivi, ideoque illam eis mittam, ut per eam fœdus et pacem concorditer sacramentis faciat. Allata autem B. Cadoco nola dulcem sonum audientibus et desiderabilem reddidit. Asserunt enim Britones, pro S. Cadoci amore per hanc nolam duos mortuos ad vitam Dominum resuscitasse.

Ex MS. Nolam quamdam mirabiliter obtinet.

13 Sanctus etiam Cadocus fontem jugiter manantem de terra produxit. Fluvium quemdam magnum virga, quam manu gestabat, ter percussit, et cum XXIV sociis siccis pedibus pertransivit. Cum S. Cadoci oves die quadam pascerentur, ecce duo lupi supervenientes pluribus ovibus laceratis, nonnullis rapacibus morsibus necatis, brachium maris transnatare cœperunt. Et cum ad medium venissent, divino judicio in lapides transformati sunt. Dum autem de *g* monte S. Michaelis in *h* Cornubiam venisset, et sitim maximam sustineret, in loco arido baculum fixit, et statim fons largifluus de terra scaturire cœpit: oravitque, ut cuncti languidi illuc accedentes summam medelam morborum reciperent; venenosas pestes illa aqua extingueret, vermesque cunctos de ventre potantium projiceret. Juxta fontem illum in Cornubia in honore S. Cadoci fundata est ecclesia magna.

Fontem elicit. Fluvium siccis pedibus transit. Lupi in lapides versi. Fontem elicit, quo morbi curantur.

a *MS. Rub. vel festiva; forte* festiva.

b S. Andreæ *Urbs in Fifa, peninsula inter duo æstuaria Forthum et Taum sita, Oceano adjacet. Metropolitana hic Scotiæ totius sedes. De allatis isthuc S. Andreæ reliquiis a S. Regulo Abbate, agit Joannes Major lib. 1, de gestis Scotor. cap. 15, et Hector Boetius lib. 6. Testatur Camdenus in antiquis schedis urbem hanc* Regimund, *id est, montem S. Reguli dici.* — *S. Andreæ urbs in Scotia.*

c *Quæ hujus historiæ fides sit, diximus in Prolegomenis.*

d *Sæpius in vitis SS. Britannorum ac Scotorum ejusmodi nolarum vel campanarum mentio fit, quas S. Adamnanus in vita S. Columbæ* cloccas *vocat. Eas fundendi artem callebat S. Gildas, ut in ejus Vita 29 Jan. dicetur, ut non mirum sit, eum elegantem aliquam offerre S. Petro voluisse.*

e *Vitiose scriptum Pontificis nomen: nullus circa ea tempora* Alexander *sedit. Nam primus ejus nominis sub Adriano Imper. martyrium subiit, secundus anno* 1061 *creatus, obiit* 22 *April.* 1073.

f *Hæc videtur auctor imperitus ex aliis narrationibus hausisse. Piaculum est quidem per quamcumque rem pejerare: sed quid in mentem venisset sanctissimo Pontifici, quisquis ille fuit, statuere ut cum necessitas jurandum postularet, id potius per nolam istam, quam per Deum, aut rem quampiam a Deo conditam, ut cumque reliquiarum vicem esset, fieret? Evenit forte sic, ut nola illa ob S. Cadoci memoriam in pretio esset, perque eam cœptum sit jurari, et perjuris divinitus aliquando punitis, vulgo aucta probata sit existimatio, cum audirent peregre a S. Gilda ad S. Cadocum allatam, a Pontifice in eum finem fuisse sacratam.*

g *Distat sex milliaribus passuum ab Abrincensi urbe in Normannia, promontorium Belenum olim dictum, nunc vero a Normannis nuncupatum* Mons S. Michaelis, *sive monasterium* S. Michaelis in periculo maris, *vel* S. Michaelis in monte Tumba. *Præcipua ibidem sancti Archangeli veneratio* 16 *Octobris, ut patet ex breviario Rothomagensi. Adventus S. Cadoci ad hunc locum mentio fit in Vita* S. Keynæ 8 *Octobris.* — *Mons S. Michaelis in Normannia.*

h Cornubia, *et* Cornwallia, *extrema versus Occidentem Angliæ provincia, Anglis* Cornwall, *indigenis avitam linguam adhuc ex parte retinentibus,* Kernaw, *quod totius cornuum (quæ illi kern vocant) teneatur. Alii, fabulose scribentibus, Corinia vel Corinea dicitur, a Corinæo Duce.* — *Cornubia.*

CAPUT III.

Episcopatus, martyrium.

Apparuit Angelus Domini B. Cadoco dicens: Deus decrevit te jam de terra Britanniæ discessurum. Et ille: Omnia quæ mihi præcepta fuerint a Domino, libens effectui pro posse mancipabo, sed *a* qualiter hunc

Ex MSS Angeli monitu Ellenum Abbatem constituit : b

hinc discedam penitus ignoro. Angelus ait : Cras ad locum, in quo post prædicationem solebas quiescere, perge et ibi subito *b* nubes lucida operiet te; atque sic super eam transveheris ad civitatem Beneventanam. Eadem hora qua de nube descendes, Abbas illius urbis in tua præsentia sepulturæ honorifice tradetur, in cujus loco monachi te Abbatem constituere maturabunt. Eadem nocte idem Angelus Priori Beneventanæ civitatis in visu apparuit ita dicens : Cras quidam Clericus sapiens Britannus, servus Dei electus, ad vos huc venturus est, quem Abbatem super vos ordinari et constitui a Pontifice obnixius supplicate. Ipsum enim elegit Deus ut Abbatis vestri vice vobis subrogetur; Sophiasque apud vos vocabitur, quia sapientia Dei plenus est. Cadocus autem mane surgens Ellenum discipulum suum loco sui ordinavit Abbatem. Et cum adhuc discipulis sermonem faceret, ecce claritas Dei repente omnes circumfulsit, et non valentes tanti luminis ferre claritatem, proni pariter in facies suas super terram ceciderunt. Sanctus autem Cadocus in nube candida raptus ab oculis eorum evanuit : et quasi in palpebræ motu in civitate Beneventana de nube descendens, inter sepelientes Abbatem visus est. In eadem hora cuncta monachorum congregatio, cum Episcopo Abbatem eum constituit, et Sophiam illum nuncupavit. Defuncto demum illius civitatis Episcopo, apparuit Angelus Domini B. Sophiæ, præcipiens ei quatenus Episcopatus ordinem susciperet. Eadem vero nocte idem Angelus Archidiacono in somnis jussit ut sequenti die remota dilatione B. Sophiam ad pontificatus gradum divina jussione promoveret. Quo mane cunctis Clericis per ordinem revelato, unanimi omnium consensu ad Episcopatus gradum assumptus est.

in nube Beneventum transfertur :

eligitur Abbas, mox Episcopus

optat martyrium : Angelus id ei promittit.

15 Angelus autem Domini demum in visu noctis apparuit ei dicens : En a Domino Deo tuo datur tibi optio, nunc elige quo exitu hanc lethalem vitam deserens ad regnum velis migrare perpetuum. Qui respondit : Quoniam enim martyrium omni morte in conspectu Domini pretiosius invenitur, illud eligens præ cæteris exopto. Et Angelus, Robustus, inquit, esto corde et animo, quia Dominus tecum est. Cras enim Rex quidam crudelis civitatem hanc ingrediens depopulabitur eam, et miles quidam ipsius, monasterium ingressus, divina mysteria te celebrantem super aram atrociter hastæ cuspide terebrans trucidabit. S. Sophias inde gratias agens Deo, dixit : Promptus ad martyrium factus sum, hunc enim neco Dominus noster Jesus Christus, et Apostoli ejus, multique alii mundum triumpharunt, et cœlestis regni gloriam adepti sunt. Hora prima cum Missam celebraret, tyrannus cum suo exercitu suburbia devastavit, et eques quidam cum furore ecclesiam intrans, S. Sophiam Dominici corporis et sanguinis consecrationem libantem lancea penetravit. Qui oculis ad cœlum erectis, animam suam Domino commendavit dicens : Domine Jesu Christe accipe spiritum meum, et ne statuas huic hoc peccatum, quoniam ignoravit quid egit. Domine Deus omnipotens, invisibilis Rex, Jesu Christe salvator, postulationem meam exaudi, et præsta, ut qui *c* ossium meorum partem aliquam possederint, virtutes faciant, dæmones procul pellant, et omnis ab eis pestis absistat; et qui corpori meo honorem exhibuerit in terris, dimissis peccatis te semper glorificet in cœlis. Nec mora, vox de nube, lucida facta est, dicens : Cadoce famule mi, ascende ad regnum Patris mei, et quæ postulasti faciam tibi, et non contristabo te, quoniam in morte mei memor es tu. Quicumque in tribulatione magna memor nominis tui invocaverit me, amen dico tibi, quia a tribulatione sua placabilis et propitius liberabo eum. His auditis, IX Kalendas Februarii in manus Domini spiritum emisit.

Lancea confoditur celebrans :

orat pro interfectore : et veneratoribus suas reliquias. c

Deo annuente

Ædificatur ecclesia

16 In ejus honore fundata est ibi ecclesia magna super sepulchrum ejus, in qua nullus Britannus intrare permittitur : futurum est enim, ut asserunt cives, quemdam Britonem ex suo in Britannia monasterio, scilicet *d* Lancarvan, illuc advenire, et reliquias corporis sancti furto inde quandoque auferre. Quinimo quod gravius est, post ablationem corporis sancti fontem illum, qui secus urbem est, quem ad operariorum usum in ædificatione murorum civitatis per illius preces de tellure manare fecit, velut mare super totam urbem et habitatores illius inundaturum præsagiunt. Distat enim ille locus prædicti monasterii in Wallia a *e* Coubrige tribus milliaribus, et est ibi ecclesia parochialis in plano sita.

d

e

a *Qui potuit id quærere, qui toties Hierosolymam adierat?*

b *Neque hic transvectionis modus nobis probatur. Non est quidem difficile ei qui ambulat super pennas ventorum, et Prophetam suum e Judæa in Mesopotamiam Angeli opera elatum, momento trans immensa terrarum spatia quempiam deportare : sed nulla hic videtur tanti tamque rari miraculi caussa. Credibilius est Hierosolymis redeuntem, isthic retentum, ac deinde Abbatem, post Episcopum factum.*

c *Paradoxæ preces, sed ab ingenti divinæ erga se benevolentiæ fiducia expressæ.*

d *Locus est in Glamorgania Walliæ provincia. In Vita S. Gundlei dicitur* Nancarban, *vitiose, apud Harpsfeldium* Lancarvanan.

e *Id oppidum a Britannis* Pont-van *dici testatur Cambdenus, a sacro ponte. Tertio inde milliari abest* Bovium *Antonino memoratum, nunc* Boverton.

DE S. BENIGNO ARCHIDIACONO BENEVENTANO MARTYRE,

a

a *Ex Catalogo SS. Benev. Marii de Vipera.*

XXIV Januar. *b*

S. Benigni Acta ignota : reliquiæ.

Benignus Archidiaconus Beneventanus, ob fidei Catholicæ confessionem Beneventi ab Arrianis, tempore *b* Odoneri Regis etiam Arriani, Italiæ tunc dominantis, palma martyrii decoratus, migravit ad Dominum cum suo Episcopo Sophio : etsi id nullo antiquorum auctorum testimonio nititur, antiqua tamen ei traditio suffragatur. Ejus vero cineres in angustissimo templo S. Sophiæ asservantur, ut ex MS. Codice litteris Longobardicis scripto ibi existente habetur, in quo Sanctorum nomina sunt adnotata, quorum corpora et reliquiæ ibi tumulata sunt, qui nil aliud docet, nisi quod Martyr Beneventi occubuerit ob fidei Catholicæ defensionem. Qui codex hodie non Beneventi in prædicta ecclesia, sed Romæ in Bibliotheca Vaticana asservatur, ea occasione : annis non longe decursis, cum Ascanius Cardinalis Columna, Ecclesiæ S. Sophiæ Commendatarius, illum cum quibusdam aliis Codicibus etiam MSS. antiquis ex eodem archivio extractis, Romam asportandos curasset; ipso mortuo in posse Ducis de Altemps devenerunt : eoque de medio sublato, Paulus V, Pontifex Max. de eis notitiam habens, ne interirent, in Bibliotheca Vaticana servandos invexit. Quod ad futuram rei memoriam hic adnotare curavimus.

a *Nihil nos aliud de hoc* S. Benigno *didicimus. Multi ejus nominis alibi Martyres.*

b *Juxta assertionem antea ab eo in S. Sophiæ elogio Chronologiam. Si vere ejus Archidiaconus fuit, probabile est fortassis primis Longobardorum temporibus occubuisse.*

DE

DE S. SURANO, ABBATE IN ITALIA, MART.

Ex variis.

Secul. VI. XXIV Januar.

S. Surani natalis, martyrii titulus,

Extat S. Surani *Martyrologii Romani tabulis inscriptum nomen XXIV Januarii his verbis :* Item B. Surani Abbatis, qui tempore Longobardorum sanctitate floruit. *Ejusdem meminit Menardi Benedictinum Martyrologium, ac Wionii. Ferrarius in catalogo Sanctorum Italiæ* Martyrem *appellat, uti et Petrus de Natalibus lib.* 11, *c.* 113, *ac Trithemius lib.* 3, *de viris illustrib. ord. S. Benedicti cap.* 20. *Nec sane immerito, cum ei sua beneficentia cædis occasio fuisse videatur, et Catholicæ pietatis Barbaris exosæ professio. Vitam illius mortemque gloriosam ita breviter perstringit S. Gregorius lib.* 4, *dialogorum cap.* 22.

liberalitas in pauperes,

2 Quibusdam religiosis quoque viris attestantibus adhuc in monasterio positus agnovi, quod hoc Longobardorum tempore, juxta in hac provincia quæ Sura nominatur, quidam monasterii Pater, vitæ venerabilis, Suranus nomine, fuerit; qui captivis advenientibus, atque a Longobardorum deprædatione fugientibus, cuncta quæ in monasterio videbatur habere, largitus est. Cumque in eleemosynis vestimenta sua ac Fratrum omnia et cellarum consumpsisset, quidquid habere in horto potuit, expendit. Expensis vero rebus omnibus, Longobardi ad eum subito venerunt, eumque tenuerunt, et aurum ab eo petere cœperunt. Quibus cum ille diceret se omnino nihil habere, in vicino monte ab eis ductus est, in quo silva immensæ magnitudinis stabat : ibi captivus quidam fugiens in cava arbore latebat, ubi unus ex Longobardis educto gladio prædictum venerabilem occidit virum. Cujus corpore in terram cadente mons omnis protinus et silva concussa est, ac si se ferre non posse pondus sanctitatis ejus diceret terra, quæ tremuisset.

cædes, miraculum secutum.

Sura provincia, ubi

3 *Hæc S. Gregorius. Quid sit Sura, fatemur nos ignorare. Ferrarius in Umbria putat fuisse :* in Umbria enim, *inquit,* Suerani populi a Plinio memorantur. *Plinius lib.* 3, *cap.* 14, Suazanos *habet, licet quædam exemplaria* Suaranos, *alia* Suarranos, *alia* Suareanos *vocent. Ptolemæus* Σουάσαν *locat inter* Forum Sempronii *et* Petram Pertusam. *Sed videtur S. Gregorius Urbi propiorem locum indicare, dum ait,* juxta in hac provincia, *si illud* juxta *non ad urbem Romam, sed præcedentia referatur; ut prius de* provincia Valeria *egerat cap.* 21, *quæ et ipsa Marsorum fuit, Urbi quoque vicina.*

DE S. ZOSIMO CILICE,

EPISCOPO BABYLONIO IN ÆGYPTO.

Sec. VI. XXIV Januar.

Varii SS. Zosimi vel Zosimæ.

Plures vixere sexto seculo magni nominis Anachoretæ Zosimi, *sive Zosimæ appellati. Ex his in Latinorum Fastos ac Græcorum relatus IV Aprilis* S. Zosimas, *sive Zosimus, qui funus S. Mariæ Ægyptiacæ curavit. An hic a Nicephoro lib.* 17, *cap.* 5, *recte distinguatur a Zosima Joannis, ex Episcopo Cæsariensi, anachoretæ Chuzibitæ socio, qui terræmotum Antiochenum prædixit apud Evagrium lib.* 4, *cap.* 7, *et Nicephorum cap.* 4, *ibidem inquiremus. Alius in Lycia floruit, de quo ista Justinianus Imperator in Novellis Constitutionibus Collat.* 1, *Tit.* 4, *cap.* 2. In Lycia Zosimus Deo amabilis, vir famosissimus in conversatione, et prope vicesimum et centesimum ætatis agens annum, pollens autem et animi virtutibus et corporis operationibus : tanta quædam in eo gratia Dei floret. *Alius ab his Zosimus* Cilix *a Joanne Moscho in Prato spirituali, seu lib.* 10, *de Vitis Patrum cap.* 123 *et* 124 *refertur. De hoc suspicamur agere Græcos hoc die in Menæis, et apud Maximum Cytheræum his verbis.* Eodem die S. Zosimus in pace quievit.

Zosimi Cilicis natalis

Quis longos tuos, Zosima, eloquetur labores?
Et quis a morte tibi datas laborum coronas?

An de eodem agat Zosimo Cilice idem Moschus cap. 166, *non satis liquet. Ut plena tamen Zosimorum notitia habeatur, caput illud subnectimus.*

VITA

ex Prato spirituali Joan. Moschi.

a Perreximus ad Abbatem Zosimum Cilicem in monte *b* Sina, ubi morabatur : renuerat enim Episcopatum senex, et redierat in cellulam suam. Erat autem vir magnæ abstinentiæ; narravitque nobis dicens : Cum essem junior, exivi de Sina, et abii in *c* Ammoniacen, ut illic morarer, invenique ibi senem vestitum colobio de *d* sibino. Senex autem, ut vidit me, priusquam illum salutarem, ait mihi : Quid huc advenisti, Zosime? Vade, non enim potes hic sedere. Existimans autem, quia cognovisset me, prostravi me ante illum, dicens : Fac caritatem, Pater, unde me nosti? Senex autem dixit mihi : Ante duos dies apparuit mihi quidam, dicens : Ecce veniet ad te monachus quidam, nomine Zosimus; non permittas eum hic manere : volo enim Ecclesiam Babylonis, quæ in Ægypto est, illi credere. Tacuitque senex, et dimisso me, abiit a me quantum est jactus lapidis. Et cum duas horas in oratione complesset, venit ad me, et osculans faciem meam, ait mihi : Fili carissime bene venisti; Deus enim te huc adduxit, ut commendes terræ corpus meum. Dixi autem ei : Quot annos in hoc loco habes, Abba? Dixit a me : Quadraginta et quinque annos impleo. Et apparuit mihi facies ejus tanquam ignis; et ait mihi : Pax tibi, fili, et ora pro me. Et hæc dicens collocavit se ipsum, et requievit. Ego autem effossa humo sepelivi eum, et post duos dies recessi glorificans Deum.

Zosimus ab eremita, cujus obitum sibi et futura dixit a sancto sene,

quem sepelit

2 Narravit autem nobis et hoc senex, dicens : Ante annos viginti duos ascendi in *e* Porphyriten, volens illic morari; accepi autem et discipulum meum Joannem mecum. Cum ergo illuc venissimus, invenimus duos anachoretas, mansimusque prope illos. Erat autem alter quidem ex his Galata, nomine Paulus; alter vero Melitinus, nomine Theodorus, ex monasterio fuerat Abbatis *f* Euthymii. Ferebant autem colobia ex pellibus bubalorum. Mansi autem illic ferme duos annos, distabamusque ab invicem quasi duobus stadiis.

et in alium eremum,

3 Die autem quadam cum sederet Joannes discipulus meus, percussit eum serpens, statimque defunctus est, sanguinem ex omnibus partibus fundens. In multa igitur angustia existens, abii ad anachoretas : qui statim ut viderunt me turbatum et afflictum, antequam aliquid dicerem ad eos, dicunt mihi : Quid est, Abba Zosime, mortuus est Frater? Dico illis : Ita sane mortuus est. Venientes igitur mecum, videntesque ipsum in terra jacentem, dicunt mihi : Noli contristari, Abba Zosime; adest divinum adjutorium. Vocantesque Fratrem dixerunt : Frater Joannes surge, quia senex te opus habet. Continuoque surrexit Frater de terra. Quærentes autem bestiam, et invenientes, tenuerunt eam, in conspectu nostro illam in duas partes diruperunt.

discipulus ejus a duobus eremitis suscitatur

4 Tunc dicunt mihi : Abba Zosime, vade in Sina : Deus enim tibi committere vult Ecclesiam Babylonis. Continuo itaque recessimus nos, cumque venissemus in Sina, post paucos dies Abbas misit me et

Zosimus fit Episcopus

duos

Ex variis. duos alios in ministerium in Alexandriam; tenensque nos Papa Alexandrinus beatissimus g Apollinaris, omnes tres fecit Episcopos, unum quidem h Heliopoleos, alium Leontopoleos, me vero in Babylonem misit.

5 Dicebat Abbas Sabbatius: Cum sederem in monasterio Abbatis i Firmini, venit latro quidam ad Abbatem k Zosimum Cilicem, et rogabat senem dicens: Fac caritatem, per Deum te precor, quia multis homicidiis obnoxius sum, fac me monachum, ut jam tandem desistam a sceleribus meis. *Admissus ab eo in monachum latro,* Senex vero exhortans illum, fecit monachum, et sanctum ei habitum dedit. Post modicum vero temporis dixit ad illum senior: Crede mihi, fili, non potes hic habitare: nam si audierit Princeps, tenebit te, similiter autem et adversarii tui necabunt te. Sed audi me, et ducam te in cœnobium Abbatis Dorothei prope l Gazam et Majumam. *Jacta 9 annis pœnitentia,* Illuc igitur ivit. Ubi cum moratus esset annis novem, didicissetque psalterium, et cunctam monasticam observationem, rediit rursus in Firmini monasterium ad senem, et ait illi: Fac misericordiam mecum, Pater, et da mihi vestimenta mea secularia, et recipe monastica. Senior autem tristis effectus ait illi: Cur fili? Qui respondens, ait: Ecce novem (ut nosti, Pater) annos egi in cœnobio, et quantum potui jejunavi, et continenter vixi, et cum omni quiete et timore Dei fui in subjectione: *redit ad seculum, impius ... morte luiturus* et scio quia illius infinita bonitas multa peccata mea remisit mihi: verumtamen aspicio sæpius puerulum adstantem, et dicentem mihi: Cur me occidisti? Hunc autem aspicio in somnis, et in ecclesia, et cum ad communionem pergo, et in refectorio hæc eadem mihi dicentem; et vel una hora non sinit me quiescere. Ideo itaque, Pater, abire volo, ut pro puerulo moriar. Frustra enim et sine ulla caussa occidi puerulum ipsum. Sumptis ergo vestimentis suis, exiit. Et cum sic indutus pergeret m Diospolim, tentus est, et sequenti die decollatus.

a *Joannes Moschus scilicet et Sophronius Sophista.*

b *De monte Sina, ejusque monasteriis, actum 14 Januar. ad Vitam SS. Sabbæ, Isaiæ, et aliorum 36, et iterum in historia cædis SS. Theoduli, Pauli, Joannis, etc.*

c *S. Athanasius tom. 1, epist. ad vitam solitariam agentes,* hujus loci meminit: *Relegarunt,* inquit, Episcopos, qui in clero consenuerant, et per multos annos in Episcopatu versati fuere, ex quibus Ammonium in superiorem Oasim, Muium, Psenosirim, Ha- *Ammoniaca regio.*

mona, Plenem, Marcum, Athenodorum, in Ammoniacam, in exilium miserunt, nihil aliud captantes, quam ut in desertis solisque locis oberrando perirent, *etc. Est autem* Ammoniaca *regio Ptolemæo lib. 4, cap. 5, et Tabula 3 Africæ ultra Oasim in Libya exteriore.* d *Græce,* ἀπὸ σιδόνου κολόβιον, *et cap. 120,* induti colobiis de sibino *referuntur. Rosweydus in Notationibus ad Moschum num. 26, et in Onomastico fatetur, quid* sibinum *sit,* nondum sibi compertum esse. *Forte* sabanum *legendum. Monachis S. Pachomii apud Benedictum in Concordia Regularum cap. 42, § 3, ex regula S. Pachomii cap. 81, conceduntur duo* lebitonaria, *seu* colobia, et unum usu attritum ex sabano, quo collum humerique circumdantur. *Est autem* sabanum, *linteum, seu linteamen, teste S. Isidoro lib. 19, Originum cap. 16, ubi de linteis agens, ait:* sabanum nomen Græcum. *Victor lib. 3, Vandalicæ persecutionis:* Clam furto nescientibus cunctis, illa quibus eum suscipiens de fonte dudum texerat, sabana bajulabat, *et mox:* Hæc sunt linteamina, Elpidophore minister erroris, quæ te accusabunt. *S. Gregorius lib. 4, Dial. cap. 55.* Invenit quemdam incognitum virum ad suum obsequium præparatum, qui sibi de pedibus calceamenta abstraheret, vestimenta susciperet, et exeunti de caloribus sabana præberet, *et alibi in Dialogis:* Quem *defunctum* ex more totum vestimentis indutum, et sabano constrictum, superveniente vespere, sepelire nequiverunt. *Benedictus in Concordia Regularum cap. 41, § 11, ex regula Magistri cap. 17:* Frater consignatas habeat cotes, et spongias calceariorum, facitergia, mappas vel sabana. *Lexicon Græco-Latinum vetus Henrici Stephani:* Σάβανον, sabanum, lenteum, *lege* linteum. *De linteo colobio monachorum in Ægypto actum est 17 Januar. ad vitam S. Antonii num. 66, in Prolegom.* e *S. Pyoterium, seu Pitirum, anachoretam in Porphyrite sedentem monuit Angelus ut in Tabennesiotarum monasterio feminarum de sanctiore se muliere inquireret. Pelagius lib. 6, de Vitis Pat. libel. 18, num. 19. Palladius lib. 8, cap. 42. Hic vixit prope Bethlehem cum Posidonio, qui etiam in* Porphyrite *solus in spelunca ante habitarat cap. 77.* f *De eo, ejusque Laura in monasterium mutata, actum 20 Janu.* g *Interfuit V Concilio œcumenico Constantinopoli habito an. Chr. 553, de tempore sedis actum est 23 Januar. ad vitam S. Joannis Eleemosynarii, in prolegomenis § 3, num. 14.* h Heliopolis, Leontopolis, *et* Babylon, *Ægypti inferioris, quam Delta appellant, antiquæ et celebres civitates, a se invicem non procul dissitæ. Consule Ptolemæum, Strabonem, aliosque.* i *Fuit Firminus ex primis septuaginta discipulis S. Sabæ: de quo in hujus Vita MS.* In his discipulis erat magnus quoque Firminus, qui in partibus Magnus magnum postea paravit monasterium. *Vita excusa 5 Decembris:* Inter quos discipulos erant Firminus et Severianus, ex quibus alter quidem ædificavit Lauram quæ est in Machmas, alter vero monasterium quod est in Maricla. *Monasterium S.* Firmini *numeratur inter loca eremi sanctæ civitatis in Concilio Constantinopolitano sub Agapeto Papa et Menna Patriarcha an. Ch. 536.* k *Ita Græca et Latina exemplaria. Si idem Zosimus est de quo jam actum, hæc gesta esse oportet antequam in Porphyriten abiret, unde Sina montem petiit, ac paullo post Episcopus est factus. Et fortassis relicto monasterio illius præfectura, in solitudinem illam cum Joanne discipulo secessit, quartis studio.* l *De Gaza, ejusque portu* Majuma, *pluribus agemus XXVI Februarii in Vita S.* Porphyrii *Episcopi Gazensis. De utraque vide Adrichomium in tribu Simeonis cap. 96 et 100.* m Diospolis, *olim* Lydda, *etiam* Georgiopolis *appellata, Joppi vicina. De qua actum 22 Januarii ad vitam S. Anastasii cap. 2, num. 16, lit. F. Aliæ* Diospoles *in Ægypto.*

DE B. BERTRANNO SIVE EBERTRAMNO,

ABBATE S. QUINCTINI IN GALLIA BELGICA.

Sec. VII. XXIV Januar.

Quaternos Belgica nostra Aureæ valli, *in Constantiensi sive Vindonissensi olim diœcesi, viros Apostolicos, antiquæ religionis restauratores, propagatores pietatis, debet,* Audomarum, Mummolinum, Bertinum, Bertrannum. *Bertranni nomina varia.* *Audomarus Teruanæ Morinorum et Bononiæ Episcopus, colitur 9 Septembris: Mummolinus, sive Mummolenus, Noviomensis et Tornacensis Antistes, 16 Octobris: Bertinus Sithiensis Abbas 5 Septembris.* Bertranni, *sive* Bertrandi, Ebertramni, Ebertrami, Bertrami, Bertramnii, *in unico, eoque non admodum vetusto Kalendario Sanctorum ordinis S. Benedicti reperimus ita inscriptum IX Kal. Februarii nomen:* Eodem die S. Ebertramni Abbatis monasterii S. Quintini, socii B. Mummolini. *natalis.*

2 *Natalem ejus Wion et Menardus non expressere: de eo tamen in Appendice Benedicti Martyrologii ita ambo scripsere:* Ebertramnus Constantiensis, monachus Luxoviensis, a S. Mummolino magistro suo Abbas S. Quintini constitutus in zelo religionis consenuit. Claruit anno Domini 680. *Saussains quoque* Bertrannum *ac* Mummolenum *inter Sanctos, quorum ignotus esset natalis, recensuit: licet S.* Mummolenum *16 Octob. retulisset, ubi et B. Ebertramni meminit: sed videtur ambos hosce diversos ab illis existimasse.* *Appendix quarta ad Chronicon Constantiense in catalogo Sanctorum illius diœcesis ita habet:* S. Ebertramnus monasterii S. Quintini Præfectus, ex eadem valle Aurea. *Mendose idem Chronicon capite primo nomina expressit:* De SS. Bertino, Nunolino, et Ebortramio. Bertinus Abbas Luxoviensis, ex Valle Aurea prope Constantiam, cum Runolino et Ebortramio propriam patriam relinquentes ad S. Audomarum Episcopum Morinensem venerunt; a quo ad prædicandum missi, officium legationis fideliter impleverunt. *Non fuit S. Bertinus Abbas Luxoviensis, sed Luxovii a prima ætate cum Mummolino et Bertranno, a S. Eustasio (de quo 29 Martii agemus) monastica disciplina eruditus.* *Fit monachus Luxovii, cum SS. Bertino et Mummolino.*

3 *De eorum in Belgium adventu ista narrantur in Vita S. Bertini:* *cum iis venit in Galliam.* Ergo cum jam Dominus militem suum mundo manifestius propalare disposuisset, ne in abscondito lucerna tantæ claritatis lucens, tot mortalium spiritualia commercia differret; egressus tantum duobus commilitonibus Mummolino et Ebertranno, magnæ scilicet sanctitatis viris tertius adjunctus, perfectus sanctæ Trinitatis cultor in Galliam usque pervenit. Videntes igitur prædicti sancti viri, Bertinus scilicet et socii ejus, ibidem messem quidem multam,

tam, operarios autem paucos, cœperunt longe lateque verbum vitæ instanter per totam Galliam disseminare. Adhæserunt autem eis quamplures viri religiosi, qui ab eisdem a mane usque in vesperum æternæ vitæ pabulis reficiebantur. Nec minus quoque Palatini Proceres, intermissa ad tempus regali servitute, ad eos confluebant, eorumque modestam conversationem in recte vivendo ad exemplum sibi proponebant. Tempore illo Lotharius filius Ludovici Regis regni Francorum monarchiam gubernabat : cujus aures cum jam, suorum Procerum relatione, pulsaret SS. Bertini sociorumque ejus eximiæ conversationis crebra opinio, eos suis jussit adstare conspectibus. Quibus illatis, a Rege vir Domini Bertinus et ejus socii honorifice sunt suscepti, et longo tempore intra Regis palatium summa diligentia surrogati.

prædicant.

multos ad pietatem instituunt, etiam Proceres :

honorantur a Rege :

4 Post longum autem temporis intervallum prænemorati viri S. Audomarum tunc Teroanensium Episcopum, cujus compatriota et consanguineus erat S. Bertinus, adierunt, ut ei in prædicando essent comites, quatenus in æterna retributione a Deo mererentur fieri æqualis gloriæ participes. Sanctus vero Audomarus eosdem Dei famulos gratifice recipiens, omnipotenti Deo gratias egit, qui tales sibi ad prædicandum Evangelium adjutores misit. Erant enim perfecti in fide Catholica, et in Ecclesiasticis disciplinis, atque in divina scriptura eruditi. Subibant igitur officium legationis suæ labore prædicationis continuo.....

adeunt S. Audomarum,

eumque juvant in prædicando.

Ex vitis.

5 Interea decedente Achario Episcopo urbis Noviomæ, ad episcopatum ejusdem urbis venerabilis vir Mummolinus provehitur. Et Ebertrannus cœnobio S. Quintini a Mummolino præficitur. *Eadem in vita S. Audomari narrantur, conjuncta semper pari trium sociorum laude : diciturque Mummolinus primum præfectus veteri monasterio in Morinis; eo vero ad episcopatum evecto, Bertinus. Chronologiam ad vitam SS. Bertini et Audomari discutiemus : nam qui ad Clotharium Clodovei II filium dicuntur accersiti, priusquam S. Audomarum adirent; iis deinde ac S. Audomaro bona sua ad monasterii constructionem donasse dicitur Adroaldus VIII. Idus Septembris, anno XI. Clodovei qui erat Christi DCLIV : ut Clotharius anno DCLX regnare cœpit. Agit de* B. Bertranno *Joannis Trithemius de viris illustribus ord. S. Benedicti lib.* 3, *cap.* 108, *ubi* S. Mummolini discipulum *vocat, quia fortassis in veteri monasterio, ut diximus, Abbas fuit Mummolinus, et sub eo monachi Bertinus et Bertrannus : alioquin condiscipuli fuerunt in Luxoniensi asceterio. Est* S. Quintini *cœnobium in Veromanduis, ubi nunc munitissimum oppidum Francici juris. Illud porro ad B. Bertranni honorem facit, quod multi in Belgio nostro* Bertranni ac Bertrandi *nomine appellantur.*

Bertrannus fit Abbas.

Ejus alibi memoria.

DE S. RAINALDO

ORD. CRUCIGERORUM IN PICENO.

XXIV Januar.

B. Rainaldi natalis,

Mons Ulmius honestum oppidum *est, ut scribit Leander, in Piceno, quinque a Macerata milliaribus. Hic, ut testatur Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ*, B. Rainaldus *Confessor ex ordine Crucigerorum*, in honore haud mediocri habetur, ecclesia ejus nomine dedicata. Quem Fratres Cruciferi in suis Ecclesiis officio divino venerantur hac die. Ejusdem Franciscus Maurolycus meminit in Martyrologio. *Hæc Ferrarius. At* Rainaldi *nomen in Maurolyco non reperimus.* Quo tempore inter mortales vixerit, *negat Ferrarius reperire se potuisse. De eo item in generali Catalogo SS.* In monte Ulmi in Piceno B. Raynaldi ordinis Cruciferorum. *De ordinis Crucigerorum antiquissima origine, progressibus, reformatione, agit Paulus Morigia historiæ Religionum cap.* 31, *et Sylvester Maurolycus in Oceano Religionum lib.* 1; *ubi de* B. Rainaldo *hoc solum tradit :* S. Rainaldus quoque ex hac fuit congregatione, et S. Moricus : *de* Morico *agemus* 30 *Martii. Hæc porro Crucigerorum congregatio in sola fere Italia nota est hoc tempore, diversa ab ea cujus in Belgio nostro, in tractu fere tantum Rheni ac Mosæ, cœnobia extant.*

publica veneratio,

professio

XXV JANUARII.

SANCTI QUI VIII KAL. FEBR. COLUNTUR.

S. Ananias, Apostolus, Martyr in Syria.
S. Severianus, Episcopus Gabalitanus, Mimate in Gallia.
S. Medula, et sociæ, martyres.
S. Artemas puer, S. Antimasius, S. Sabinus, S. Leodocius, S. Theogenes, } Martyres, Puteolis in Campania.
S. Donatus, S. Secundus, S. Papias, } Martyres, Carthagine.
S. Agapis, Martyr.
S. Castula, Capuæ in Campania.
S. Fabianus, S. Sabinianus, } Martyres in Sicilia.
S. Sodon, Ravennæ in Italia.
S. Juventinus, S. Maximus, } Martyres, Antiochiæ.
S. Bretannio, Episcopus Tomitanus in Scythia.
S. Publius, Abbas in Syria.
S. Apollos, sive Apollonius, Abbas in Thebaide.
S. Mares, Abbas in Syria.
S. Linentius, Confessor in Gallia.
S. Præjectus, Episcopus Arvernensis, S. Marinus, sive Amarinus, Abbas, S. Elidius, } Martyres in Gallia.
S. Projectus, Diaconus Martyr, Casali in Italia.
S. Demetrius, sacrorum vasorum custos.
S. Poppo, Abbas, Stabuleti in Belgio.
B. Adelwiva ejus mater.
Henricus Suso, ordinis Prædicat. Ulmæ in Germania.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

S. Itha, Virgo Hibernica. *Martyrol. Anglicanum novum. De ea egimus* XV *Janu.*

S. Vitus Nicomediæ. *MS. S. Hieronymi et Rhinoviense.* Nicomediæ Biti. *MS. Dungaleuse* Vitium et Bitium *habet; refertur et a Carthus. Colonien.* Vitus *hoc die. At fortassis tamen idem est qui relatus* XX *Janu.*

S. Anasius Episcopus Teanensis *refertur hoc die a Ferrario in generali catalogo SS. De eo egimus* XXIII *Janu.*

S. Boisilus, Præpositus monasterii Melrosensis in Scotia, S. Cutberti magister, *in nupera editione Martyrologii Anglicani ad hunc diem relatus est: sed perperam* Abbas *dicitur, ejusque monasterium collocatur ad* Tinam *fluvium, quod ad* Twedam *est. Vitam dedimus* XXIII *Janu.*

S. Eusebia hospita. *Molan. Ferrarius, Basilius Sanctorius, Felicius. De ea egimus* XXIV *Janu.*

Bacchyli Episcopi primi Messanensis ordinationem *solenni supplicatione hoc die celebrari, tradit Octavius Cajetanus noster in Ideo operis de SS. Siciliæ.*

S. Proteus, S. Severus, } Martyres. *Ferrarius*: Romæ in æde S. Silvestri sanctorum Martyrum Protei et Severi, *citat in notis tabulas illius Ecclesiæ at tempus, locum, genus martyrii ait ignorari. Octavius Pancirolus in Thesauris absconditis almæ Urbis reg. 4, eccles. 5, accurate recenset reliquias ecclesiæ S. Silvestri in campo Martio, nec* Protei et Severi *meminit, nisi forte sint* Processus et Severus, *de quibus idem Ferrarius agit* 13 *Octob. Multi alioquin* Severi *Martyres, et facile potuerunt cujuspiam ex iis reliquiæ aliquæ ad eam ædem transferri.*

S. Polycarpus, S. Epictetus, S. Publianus, S. Ravinianus, } *Memorantur in MS. Dungaleusi, cujus verba dabimus cum de* Saviniano et Fabiano *agemus infra. Vix dubium quin hi aliis diebus celebrentur, puta* 26 *et* 24. *Utut sit, unum illud sequi Martyrologium non optimæ notæ, etsi perantiquum, nolumus.*

Maximus, Episcopus et confessor, Antiochiæ. *Galesinius. Mendum suspicamur quod hoc die colatur* S. Maximus miles *cum* S. Juventino *Antiochiæ occisus, quos Constantinopoli adscripsit Galesinius. Nec usquam in fastis* S. Maximus Episcopus Antiochiæ *adhuc a nobis repertus et silet de eo in Notationibus ipse Galesinius. Fuit tamen* Maximus Episcopus Antiochiæ, *qui interfuit Concilio Chalcedonensi, et actione 7 laudatur, quod cuperet statui certos de Ecclesia sua sumptus* Domno *decessori suo, qui abdicatus fuerat, quod perperam de ipso* Maximo *dicitur in Chronologia Nicephori.*

Isidorus Presbyter. *MS. Florar. Non est facile decernere, quis hic sit e multis* Isidoris.

Brumasius, Episcopus Calaritanus, cognomento Eleemosynarius. *Ferrar. Honorifica ejus mentio fit cap.* 27. *Vitæ S. Fulgentii* 1 *Januar. sed eum Sardi non colunt.*

Eoglodius monachus, S. Columbæ discipulus, atque in convertenda Pictorum gente adjutor, *coli dicitur in Galovidia Scotiæ provincia, refertur que hoc die in Martyrol. Anglicano, atque a Ferrario, Davide Camerario: laudatur a Leslæo lib.* 4, *de gestis Scotorum, Hectore Boetio lib.* 9. *In nova editione Martyrologii Anglicani refertur XX Januarii. Ubi res gestas illius consecuti fuerimus, certius licebit de die natali pronuntiare.*

Acolythum Martyrem *scribit Ferrarius Parentii in Istria coli, fuisseque* S. Præjecti *Episcopi Arvernensis ministrum cum eo coronatum martyrio.* S. Elidius *est fortasse, de quo infra ad Acta* S. Præjecti. *Idem* 18 *Novemb. agens de ejus et* S. Præjecti *inventione, iterum* Acolythum *nominat.*

B. Semna Virgo. *Carthusiani Colonien. Ignota hæc nobis.*

Falleus Abbas Scotus. *Ferrar. citans Scotorum Martyrologia. Martyrologio Anglicano, ipsique Davidi Camerario ignotus est.*

Dida Abbatissa, *de qua XV Januarii in Vita S. Boniti actum, hoc die refertur ab Andrea Saussaio in Supplemento Martyrologii Gallicani, et* Beata *prædicatur; at non fuit, ut ipse scribit,* Arvernensis parthenonis Abbatissa, *sed Lugdunensis: nec per actorum exceptorem renuntiatum ei est, ut aliquas sibi reliquias S. Boniti retineret, sed per puellam Christo devotam, quæ ad Sancti tumulum fuerat a paralysi curata.*

Adelphius Abbas Magnilonensis apud Arvernos, *qui translationem S. Boniti Episcopi curavit, ut XV Januarii diximus, refertur hic, et* Sanctus *appellatur a Saussaio, et Ferrario, qui Canisium citat; ast in Canisio nec* Adelphii Abbatis, *nec* Adolphii, *ut eum Saussaius vocat, nomen reperitur.*

Guilielmus de Campellis, cognomento Venerabilis, *primus*

primus institutor monasterii S. Victoris juxta Parisios, ibidemque Canonicus, ac deinde Catalaunensis Episcopus, hoc die anno 1121 *obiit, vitæ sanctitate et doctrina clarus, et in Claravalle sepultus. Fallitur ergo Chrysostomus Henriquez, qui VI Julii eum refert. Quod vero idem, et multo ante Rogerius Hovedenus, scripsit,* Guilielmum *abdicato Episcopatu habitum Cisterciensem induisse, id Victorini Canonici omnino negant. Refert eum hoc die, et inter* Pios *connumerat Andreas Saussaius in Supplemento Martyrologii : Ferrarius* Beatum *vocat.*

Sanctissimi ordinis Præmonstratensis institutio *hoc die Martyrologio Gallicano adscripta est ab Andrea Saussaio. De ea agemus VI Junii ad vitam* S. Norberti.

Gaufridus Episcopus Carnotensis, Apostolicæ Sedis in Gallia Legatus, *plurimis maximisque laudibus a S. Bernardo, Petro Venerabili, Baronio, aliisque ornatus; obiit hoc die, ut scribit Claudius Robertus, et recensetur hic a Saussaio inter* Pios. *Chrysostomus Henriquez I Februarii reponit, et* Beatum *prædicat.*

Joannes du Jardin, Conversus Villariensis in Brabantia, *sanctitate vitæ, ac præsertim pietate erga beatissimam Virginem, et revelationibus illustris; refertur a Chrysostomo Henriquez in Menologio Cisterciensi hoc die, cum* Beati *titulo; a Saussaio inter* Pios. *De eodem agit Arnoldus Raissius in Hierogazophylacio Belgico, et fuse MS. liber de viris illustribus cœnobii Villariensis.*

Henricus Conversus Villariensis, *quem* 22 *Januarii inter omittendos retulimus, hoc die adscriptus est Kalendario Cisterciensi Divione edito.*

Catharina quædam Virgo sanctimonialis Germana, ordinis Cisterciensis, *refertur hoc die a Chrysostomo Henriquez in Menologio Cisterciensi, ac* Beata *appellatur.*

Beatrix Virgo, soror S. Claræ *refertur hoc die a Monsterio, qui et* Beatam *scribit, uti et Rodulphius lib.* 1.

S. Joannis Baptistæ ecclesiæ Sanctimonialium Virginum Capuæ dedicatio *hoc die recolitur, ut patet ex ejusdem cœnobii Kalendario, quod Michael Monachus edidit.*

Joannucius de Valleterena, ordinis Minorum laicus, *obiit Nursiæ hoc die anno* 1447, *magna opinione sanctitatis.* Ejus corpus, *ut scribit Gonzaga par.* 2 *Orig. Seraph. conventu* 15 *provinciæ S. Francisci,* ad Nursinorum instantiam, quibus in maxima veneratione est, prope summum altare honorifice quiescit. *Eadem habet Marcus Ulyssipon.* 3 *par. lib.* 2, *cap.* 31. *Hunc Rodulphius lib.* 1 *hist. Seraph. et Monsterius in Martyrol. Franciscano* Beatum *vocant.*

Benedictus Niger, ordinis Minorum, *obiit Panormi hoc die, ut scribit Monsterius, qui* Beatum *vocat, atque inchoatos de ejus sanctitate processus, quod et Carolus Rapinæus scribit part.* 1, *præfat. nu.* 5.

Cæcilia Virgo sanctimonialis, ordinis Prædicatorum, *Ferrariæ in monasterio S. Catharinæ Senensis,* 25 *Janu. anno* 1507, *decessit, magno castitatis, innocentiæ, ac patientiæ laude, ut narrat Seraphinus Razzi, atque ex eo Silvanus Razzi, qui* Beatam *appellat.*

Antonius de Cremona, ordinis Minorum Sacerdos eximiæ virtutis, *hoc die anno* 1575, *obiit juxta Vercellas, et* Beatus *hic appellatur a Monsterio. Gonzaga par.* 2 *Orig. Seraph. conventu* 5 *provinciæ Mediolani, de eo hæc scribit : Est cœnobium S. Mariæ de Bethleem juxta Vercellas,* tum apud Vercellenses, tum quoque apud convicinos populos in maxima veneratione, idque ob religiosam ejus incolarum vitam, atque ob beatum Patrem Antonium a Cremona ibidem sepultum, qui multigenis meritis atque miraculis clarus, anno Domini 1575, die vero mensis Januarii 25, diem clausit extremum. *Pauca scribuntur a Barezzo* 4 *par. Chron. lib.* 7, *cap.* 12.

Hazecha Virgo. *Ferrar. De ea agemus* XXVI *Janu.* Ex variis

Thyrsus Martyr Mileti. *MSS. Martyrol. perantiqua monasteriorum Lætiensis et S. Martini Tornaci, et MS. Dungalense, in quo* Thyrsius *dicitur. Colitur* XXVIII *Janu.*

S. Savinianus Martyr in agro Trecassino. *MS. Florar. Nos* XXIX *Janu.*

S. Felix, tertius Metensis Ecclesiæ Antistes, *hoc die a Saussaio refertur. De eo agemus* XXI *Febru.*

S. Matrona, Virgo Lusitana, *in ecclesia S. Prisci diœcesis Capuanæ duplicem obtinet celebritatem : prior agitur XXV Januarii, estque illius ecclesiæ dedicatio; altera natalis est ipsius Virginis, celebraturque* XV *Martii.*

S. Gregorius Nazianzenus. *Menæa, Beda, Rabanus, Notkerus, Maurolycus, Canisius, Galesinius, et alii. Colitur* IX *Maii.*

S. Pauli Apostoli Conversio, *ab Ecclesia Romana celebratur hoc die, in multis provinciis, ac nominatim Belgica nostra, solemni a forensibus negotiis aliisque servilibus laboribus feriatione. Damus hoc gloriæ Apostoli gentium, et ipsi e gentibus ad sortem filiorum Dei vocati. Ejusdem* Translatio *in S. Hieronymi, Rabani, Notkeri, Maurolyci, aliorumque Martyrologiis hoc die inscripta. De hac et Conversione agemus ad Apostoli vitam* XXIX *Junii.*

Lucina matrona. *Carthus. Colonien. in Addit. ad Usuardum Martyrolog. Germanic. MS Florarium, Ferrarius. De ea Martyrol. Romanum* XXX *Junii.*

S. Esaiæ Prophetæ commemoratio prope S. Laurentium Constantinopoli *fieri hoc die consuevit; (ut patet ex Menæis et Maximo Cytherro) quæ, aut quam ab rem instituta, nos latet. Plenius de sancto Propheta agemus cum Martyrologio Romano* VI *Julii.*

S. Savinianus Martyr Pictavis. *MS. Bedæ Martyrol. Societatis Jesu Antverpiæ.* Sabinus *est fortassis, sive* Savinus, *qui cum* S. Cypriano *colitur* XI *Julii.*

SS. Basenes, Helis, Ghani, et Sophia mater, Martyres sub Adriano, *hoc die in Kalendario Coptico consignatæ leguntur. Suspicamur* SS. Fidem, Spem, Caritatem *esse, quæ ab Ecclesia Romana coluntur* I *August.*

at S. Sophia *mater* XXX *Septemb.*

S. Agileus Martyr Carthagine *MS Martyrolog. S. Hieronymi, Carthusiani Colonienses, at Martyrolog. Romanum* XV *Octob.*

S. Simonis, } Apostolorum, repositio Tholosæ. *Saussaius. Coluntur*
S. Judæ, } XXVIII *Octob.*

S. Racho, *sive* Rachanarius, Augustodunensis, ac deinde Basileensis Episcopus, *hoc die colitur, ac rursus* 5 *Decembris, teste Saussaio et aliis. Quidam* 29 *Martii, alii* 5 *Novembris referunt. Ut vitam illius adipisci interea liceat, differimus eum in* X *Decemb.*

Allatæ sunt anno 1587, *mense Octobri Ulyssipponem præclaræ plurimorum Sanctorum reliquiæ, quas magno studio ex variis locis conquisierat, ac præsertim a* Rudolpho II *Imperatore et* Maria *ejus matre impetrarat* Joannes Borgia *cum pientissima conjuge sua* Francisca Aragonia, *atque eximio splendore exornatas, donarat Domui professæ Societatis Jesu in eadem urbe, S. Rocho dicatæ : ad quam XXV Januarii anni sequentis solemni supplicatione translatæ, cum prius ab Archiepiscopo* Michaele de Castro *legitime essent de more approbatæ.* Albertus Austriacus, *qui Lusitaniam tunc pro* Philippo II *Rege administrabat, eas pie veneratus ac deosculatus, pompam omnem magnificæ supplicationis jussit litteris tradi. Extat eo anno editus de ea liber a Manuele de Campos, quem e Lusitano sermone in Hispanicum vertit Alvarus de Veancos. Distincta erat pompa duodecim omnino ferculis, sive feretris, quibus sacra pignora gestabantur, apparatus singularis; quem fortassis alibi dabimus, vel I Februarii ad vitam* S. Brigidæ *Virginis, vel XVII Novembris*

Ex variis.

vembris ad S. Gregorii Thaumaturgi : *quo utroque die, ob capita amborum translata*, Sixtus V *Pontifex Maximus, jubilæum perpetuum in ea æde concessit. Hic nomino solum dabimus Sanctorum, quorum fuere reliquiæ, indicato cujusque natali die, quo plenius de iis acturi sumus : nisi quod quosdam ab aliis ejusdem nominis secernere nequivimus : quorumdam peculiarem natalem nondum reperimus. Horum ergo Sanctorum fuere reliquiæ :*

S. Priscæ Virg. Mart. *feretro* 6 *Colitur* XVIII
S. Sebastiani Mar *ferculo* 8 XX
S. Agnetis Virg. Mart. *fer.* 8 XXI
S. Vincentii Mar. *pars mandibulæ cum duobus dentibus, fer.* 8, *aliæ ejus reliquiæ fer.* 10 *et* 12 XXI — JAN.
S. Joannis Eleemosynarii Episc. *digitus cum carne, nervus brachii, pars item nervi, os brachii, fer.* 4, *aliæ ejusdem reliquiæ fer.* 7 XXIII
S. Mari Episcopi Trevirensis XXVI
S. Valerii Episc. Trevir. XXIX
S. Brigidæ Virg. *caput fer.* 10 I
S. Blasii Ep. Mar. *fer.* 10 *et* 12 III
S. Dorotheæ Vir. Mar. *fer.* 6 *et* 8 VI
S. Vedasti *caput fer.* 10, *an Episcopi Atrebatensis? colitur hic* VI — FEB.
S. Appolloniæ Virg. Mart. *dens fer.* 6, *aliæ reliquiæ fer* 8 IX
S. Valentini Mar. *fer.* 10 XIV
S. Matthiæ Apostoli *os magnum brachii fer.* 3, *aliæ ejus reliquiæ fer.* 8 *et* 10 XXIV
S. Kunegundæ Augustæ Virg. *fer.* 6 III
SS. XL Martyrum *fer.* 12 IX
S. Gregorii Papæ *fer.* 8 *et* 10 XII
S. Longini Mar. *fer.* 10 XV
S. Gertrudæ Virg. *fer.* 6 XVII — MARTII.
S. Photinæ Samaritanæ *fer.* 6 *et* 8 XX
S. Benedicti Abb. *fer.* 8 XXI
S. Clementiæ *fer.* 6 XXI
S. Felicis Episcopi Trevir. *fer.* 10 XXVI
S. Mariæ Ægyptiacæ *fer.* 8 II — APR.
S. Sixti Papæ Mart. *fer.* 10, *primus colitur* VI
secundus VI AUG.
S. Adalberti Episc. Mart. *fer.* 10 XXIII
S. Marci Evangelistæ *fer.* 8 XXV — APR.
S. Petri Mar. ord. Prædic. *fer.* 10 XXIX
S. Philippi Apostoli *fer.* 8 *et* 10 I
S. Jacobi Apost. *fer.* 8 *et* 12, *dens unus* I
Variæ partes sacratissimæ Crucis *Christi fer.* 4, 8, 10, 11, 12, *de quibus agemus vel ad Inventionem ejusdem Crucis* III — MAII
vel ad Exaltationem XIV SEP.
S. Floriani Mar. *fer.* 12 IV
S. Stanislai Episc. Mar. *fer.* 7 VII — MAII
S. Simeonis Eremitæ *fer.* 10 I
S. Erasmi *fer.* 8 II
S. Paulinæ *fer.* 6 VI
S. Medardi Episcopi *fer.* 10 VIII
S. Barnabæ Apostoli *fer.* 8 *et* 12 XI — JUN.
S. Marinæ Vir. Mar. *fer.* 6 XVIII
S. Petri Apost. *fer.* 8
S. Pauli Apost. *fer.* 8 XXIX
S. Ottonis Episc. Bambergen, *brachium fer.* 4 II
S. Procopii Abb. *os magnum fer.* 2, *et aliæ reliquiæ fer.* 12 IV
S. Margaritæ Vir. Mar. *fer.* 6 XX
S. Praxedis Virg. *os magnum fer.* 5 XXI
S. Mariæ Magdalenæ *ossa complura et magna, fer.* 6, 8, 12 XXII — JUL.
S. Christinæ Vir. Mar. *fer.* 8 XXIV
S. Jacobi Majoris Apost. *fer.* 8 XXV
S. Christophori Mart. *fer.* 8 XXV
S. Annæ matris Deiparæ Virginis *fer.* 8 XXVI
S. Marthæ Virg. *fer.* 6 XXIX
S. Nicodemi Discipuli Christi *fer.* 10 III
S. Dominici Confessoris *fer.* 8 IV
S. Afræ Mart. *fer.* 8 V
S. Oswaldi Regis Northumbriæ *fer.* 12 V
S. Laurentii Mart. *fer.* 8, 10, 12 X
S. Wigberti Presbyteri *fer.* 10 XIII
Partes duæ tunicæ et veli Deiparæ Virginis *fer.* 6 *et* 8 XV — AUG.
S. Rochi Confessoris *os fer.* 7 XVI
S. Helenæ Augustæ *fer.* 8 XVIII
S. Bernardi Abbatis *fer.* 8 XX
S. Bartholomæi Apostoli *fer.* 8, 10, 12 XXIV
S. Augustini Episcopi *fer.* 8 XXVIII
S. Joannis Baptistæ *fer.* 8 XXIX
S. Ægidii Abb. *fer.* 7 *et* 12 I
S. Ludmillæ aviæ S. Wenceslai *fer.* 6 XV
S. Euphemiæ Vir. Mar. *fer.* 6 *et* 8 XVI
S. Eustachii Mart. *fer.* 7 XX
S. Matthæi Apostoli *fer.* 8 XXI
S. Mauriti Mart. *fer.* 10
S. Candidi Mart. *fer.* 12
S. Acacii socii S. Victoris Mart. 12
Alterius e Thebæis Martyribus *caput fer.* 5 — SEP.
SS. Cosmæ et Damiani *MM. fer.* 8 XXVII
S. Wenceslai Ducis Mart. *fer.* 8 XXVIII
S. Hieronymi Doctoris *fer.* 8 XXX
S. Palmachii Mart. 7 V
S. Gereonis Mart. *brachium* 8 X
S. Florentii Ducis Mart. *fer.* 10 X
S. Colomanni Mart. 12 XIII
S. Aureliæ Virg. *caput fer.* 6
S. Gregorii Mart. 8
S. Hedwigis Ducissæ Poloniæ *fer.* 6 XV
S. Lucæ Evangelistæ 8 XVIII
S. Clementis Episc. Mart. *e sodalibus S. Ursulæ, caput fer.* 12, *aliæ reliquiæ fer.* 10
S. Agnetis Virg. Mart. 6
S. Josippæ Virg. Mart. *brachium fer.* 3, *aliæ reliquiæ fer.* 6, *aliarum octo ex eodem S. Ursulæ collegio capita fer.* 1, 2, 5, 9, 10, 11 *et aliæ reliquiæ* 7
S. Benignæ Virg. Mart. *fer.* 6
S. Justinæ Virg. Mart. *fer.* 6 *et* 9
S. Sponsæ Virg. Mar. *fer.* 6
S. Coronæ Virg. Mart. *fer.* 6 XXI — OCT.
S. Mariæ Salomes *fer.* 6 *et* 8
S. Cordulæ Virg. Mart. *fer.* 1, 6, 8 XXII
S. Judæ Thadæi Apost. *fer.* 8 XXVIII
S. Wolfgangi Episc. Ratisbonen. *fer.* 7 XXXI
S. Theodori Mart. *fer.* 10 IX
S. Martini Episc. 10 XI
S. Gregorii Thaumaturgi Episc. *caput fer.* 11, *et alia ejus reliquiæ fer.* 8 *et* 10 XVII
S. Elizabethæ viduæ *brachium fer.* 3, *aliæ reliquiæ fer.* 6 *et* 8 XIX — NOV
S. Cæciliæ Virg. Mart. 6 XXII
S. Catharinæ Virg. Mart. 6 *et* 8 XXV
S. Andreæ Apostoli *fer.* 8, 10, 12 XXX
S. Albani Mart. 12 I
S. Barbaræ Virg. Mart. *insignes reliquiæ* 1, 6, 8 IV
S. Nicolai Episc. *fer.* 8, 10, 12 VI
S. Ambrosii Episc. 8 VII
S. Anastasiæ *fer.* 6 VIII
S. Eulaliæ *fer* 6, *forte Virgo et Martyr Emeritensis est, quæ colitur* X — DEC.
S. Luciæ Virg. Mart. 8 XIII
S. Odiliæ 6 XIII
S. Thomæ Apost. 8 XXI
S. Stephani Protomartyris *fer.* 8, 10, 12 XXVI
De veste S. Joannes Apost. *fer.* 6 XXVII
SS. Innocentium *aliquæ reliquiæ fer.* 12 XXVIII

S. Eleutherii

S. Eleutherii Mart. 12, S. Juliani Mart. 10, S. Ruffini Mart. 10 — *Quia plures iisdem nominibus sunt Sancti, certos his dies tribuere non possumus.*

S. Chrysanthi Episc. Basileensis *fer.* 2 *et* 10, S. Gevæ Virg. Mar. *caput* 3, S. Miliæ Virg., S. Casairæ Virg. *fer.* 6. — *Horum nobis necdum cognitus est natalis.*

S. Hippolytæ, S. Tenellæ Virg. Mart. *fer.* 6. S. Elviræ *fer.* 8 — *Horum nobis necdum cognitus est natalis.*

Duorum Sanctorum capita, quorum nomina vetustate erant oblitterata, fer. 9.

Quarumdam item innominatarum Sanctarum reliquiæ, fer. 7.

Ex variis.

DE S. ANANIA APOSTOLO DAMASCI, ET MARTYRE.

Sæcul. I XXV Januar.

S. Ananiæ martyrii Acta,

Sancti Apostoli Ananiæ martyrium in nullis Latinorum cusis manuve exaratis codicibus reperimus : inter Metaphrastæ lucubrationes extat, Latio donatum a Gentiano Herveto, editum a Lipomano tomo 6, *de Vitis Sanctorum* 1 *Octobris, qua die et illud collocavit in suo opere Surius. Nos antiquum Græcum MS. exemplar nacti, Latine ex eo vertimus, contulimusque cum Herveti interpretatione.*

natalis apud Græcos 1 Octob.

2 *Martyrium peregisse in iis Actis traditur primo Octobris; quo eum celebrant Græci, ut omnia eorum Menologia, Menæa, Anthologium, aliique rituales Fasti indicant. Actorum compendium ita refertur in Menologio Henrici Canisii :* Commemoratio sancti Apostoli Ananiæ, unius ex LXX. Hic cum esset discipulus Apostolorum, ab illis factus est Episcopus Damasci, qui B. Paulum Apostolum, divina revelatione admonitus, baptizavit. Cum igitur multos in urbe Damasco et Eleutheropoli sanaret, et ad Christi fidem converteret, Licinio Præsidi assistens, et Christum verum Deum esse professus, aridis nervis cæditur, laniatur, atque extra urbem eductus, jussu Præsidis lapidatus est, et martyrii corona donatus. *Menæa aliquanto etiam fusius :* Sancti Apostoli Ananiæ. Damascenus erat patria sanctus Apostolus Ananias, qui Paulum, jussu divino, baptismate tinxit; Episcopus ejusdem civitatis. Multis igitur Damasci miraculis sanitatum effectis, multisque Eleutheropoli ad Christum adductis, ab Luciano Præside nervis bubulis cæditur, lacerantur ei latera, et facibus ustulantur: demumque urbe ejectus, lapidibus obruitur, itaque martyrium finit, et ad æterna tabernacula emigrat. *Eadem habent Maximus Cythereus et Anthologion ab Clemente VIII approbatum.*

apud Latinos 25

3 *Latini eodem, quo S. Pauli conversionem, die colunt S. Ananiam. Martyrologium vetus Romanum a Rosweydo editum :* VIII Kal. Februa. Conversio S. Pauli. Apud Damascum S. Ananiæ, qui ipsum Paulum baptizavit. *Eadem fere habent Beda, Usuardus, Ado, Notkerus, aliaque et scripta manu, et typis vulgata Martyrologia : e quibus omnibus tam Græcis quam Latinis hoc concinnatum elogium in Martyrologio moderno Romano .* XXV Januarii, apud Damascum natalis S. Ananiæ, qui eumdem Apostolum (*de Pauli conversione egerat*) baptizavit. Hic cum Damasci et Eleutheropoli, alibique Evangelium prædicasset, sub Licinio Judice nervis cæsus et laniatus, demum lapidibus oppressus, martyrium consummavit. *Natalem ejus hoc die etiam statuit Notkerus. Petrus de Natalibus lib.* 3, *cap.* 21, *ait,* apud Damascum obiisse in pace eodem die, quo et Paulum baptismo genuerat filium, videlicet VIII Kalend. Febru. *Sed unde habet Petrus,* in pace *eum obiisse? Idem legitur, sed hinc haustum, in Martyrologio Germanico.*

4 *Vetus Martyrologium Coloniense :* Apud Damascum S. Ananiæ Presbyteri et Confessoris, qui eumdem Apostolum baptizavit. Presbyterum *saltem fuisse indicat S. Augustinus lib.* 2, *Quæst. Evang. quæst.* 47, *ubi ait,* Paulum ad illum missum esse, ut illo Sacerdote, quod in Ecclesia constitutum est, sacramentum doctrinæ fidei perciperet, et verus ejus approbaretur color. *Œcumenius tantum* Diaconum *scribit, plures* Episcopum Damascenorum. *Prævit, haud tamen satis certus dux, hypobolimæus Dorotheus in Synopsi : quem secuti sunt Petrus de Natalibus, Canisius, Maurolycus (qui* Sophronium *citat; at quem?) Galesinius, qui primum ejus urbis Episcopum facit. Florarium MS. hoc die :* Apud Damascum S. Ananiæ discipuli Christi. Hic Damascum fide Christi perlustravit; illic quoque sævum Christianorum persecutorem baptizavit. *Ita Actorum* 9, *versu* 10, *de eo dicitur.* Erat quidam discipulus Damasci, nomine Ananias, etc. *Cassianus Collat.* 2, *cap.* 15, *vocat* Seniorem, *hoc est, superiorem ac Doctorem,* Pauli. *Ipsemet Apostolus hoc de suo spirituali Patre elogium coram Agrippa tulit Actor.* 22: Ananias, *inquit,* quidam vir secundum legem testimonium habens ab omnibus cohabitantibus Damasci Judæis, veniens ad me, et adstans dixit mihi : Saule Frater respice, et ego eadem hora respexit in eum. At ille dixit : Deus Patrum nostrorum præordinavit te, ut cognosceres voluntatem ejus, et videres Justum, et audires vocem ex ore ejus : quia eris testis illius ad omnes homines, eorum quæ vidisti et audisti : et nunc quid moraris? exurge, et baptizare, et ablue peccata tua, invocato nomine ipsius. *Quanto Saulum fervore alloquitur, tanta, aut etiam majori, cum Christo fiducia et familiaritate egit. quapropter S. Chrysostomus ejus verba perpendens, ait,* Ananiam valde fuisse insignem, cum tam libere Christo ipsi responderit, et Christus tam ei perspicue futura exposuerit, quod nec Angelus cum Philippo fecerat, *Actor.* 8.

Fueritne Episcopus

laudatus a S. Paulo.

et S. Chrysostomo

5 *Gagneius ex loco ante citato de* cohabitantibus Judæis, *eum arbitratur* ex tribu Juda *fuisse. Damasci domum Ananiæ in hodiernum usque diem ostendi, tradit ex Bredenbachio et Fretello Adrichomius in Manasse* 2, *cap.* 40, *cujus situm et formam describit, ac sculptam exhibet, Quaresmius tomo* 2, *Elucidationis Terræ sanctæ lib.* 7, *peregrinatione* 6, *cap.* 3, *qui secundo Damasci fuit. Addit eam domum deinde in templum Christo Domino et S. Ananiæ dicatum fuisse conversam, nunc Turcarum Mesquitam esse. Meminit quoque illius domus Christophorus Radzivillius.*

domus ejus Damasci.

not. 10.

ACTA EX MS. GRÆCO.

Cum impius *a* Lucianus, ad partes Orientis in *b* Betagauren Eleutheropoleos, ab iis qui non minus idolorum vesaniam quam Imperii sceptra susceperant, missus esset, acerrima facta Christianorum inquisitio est. Hic ergo Lucianus pro tyrannico sedens tribunali, vel ante opera ipsa verbis animi furorem spirabat, mala, ut ita dicam, fabricans Christianis : litteræque et edicta per omnem provinciam frequentia mittebantur, ut nolentes dæmoniis sacrificare, confitentesque Jesum Christum Dominum nostrum verum Deum, atque ejus sacra sectantes, non solum acerbissimis subjicerentur suppliciis, et per ignem, et feras, ac mare, aliaque cruciatuum genera mortem subirent; sed et sacra eorum corpora domestico sepulchro carerent, forasque raptarentur canibus ac feris pabulum futura.

a

b

Luciani Præsidis persecutio.

2 Ananias igitur cœlestium mysteriorum interpres, Deique Apostolus, unus et ipse de *c* septuaginta Christi discipulis, divina quadam virtute et inspectabili claritate, Antiochia, ubi primum Christianorum cœpit nomine celebrari gens nostra, *d* Damascum

c

S. Ananias Antiochia Damascum venit :

d

EX MS. GRÆCO.

mascum venit, ut nec ipsa veritatis esset seminum expers, nec pietatis fructuum infecunda.

3 Interea autem Paulus magis magisque adversus Apostolorum chorum rabiem parturiens, intolerabiles in eos minas jactans, atque incredibili quodam adversus eos accensus odio, rogavit Principem Sacerdotum, ut litteras mitteret ad eas synagogas quæ isthic erant, ut qui recusassent Christianorum religionem deserere, eos vinctos sub custodia Hierosolymam vel invitos pertraheret. Et vero rei omnia sapienter administrans Providentia intervenit, quæ etiam eminus præstruere occasiones solet, quando ita successurum quid videt, ut inde boni quidpiam enascatur. Ibat igitur Damascum Paulus; cumque jam urbi appropinquaret, lumen cœleste oculis suis circumfusum videt, soloque prostratus his se verbis compellari audit: Saule, Saule, quid me persequeris? Et, Consurgens, inquit, pete civitatem, ubi dicetur tibi quid te oporteat facere. Cumque surrexisset, apertis oculis neminem videre poterat: verum manu ductus Damascum ingreditur. Ananiæ autem præcipit Deus: Vade, inquit, in vicum Rectum, ac Paulo Tarsensi manibus impositis, ab oculis ejus caliginem depelle. Nam et ipse mihi vas electionis erit, portabitque nomen meum coram gentibus et Regibus et filiis Israel. Venit igitur divinus Ananias, sicut ei dictum erat a Domino, et Paulo videndi facultatem restituit. Nihil vero attinet minutatim singula persequi, cum in promptu sit ex Actibus ea, si quis voluerit, cognoscere. Ille autem et ad pietatem convertitur, et *e* nomen simul mutat cum moribus, adscenditque in tertium cœlum, atque Evangelium prædicans orbem circuit terrarum, tantus amore erga Christum effectus, quantus rabie adversus Christianos prius existimabatur, utroque et robur naturæ et animi magnitudinem ostendens.

Saulum sævientem,

eoque divinitus cæcatum,

visu redonatum,

e baptizat

4 Sic ergo Ananias cum Paulum ad veram perduxisset vitam, dupliciterque illuminasset, et cum hac quæ oculis cernitur luce, ad eam quoque, quæ intelligentia percipitur, ut oportet intuendam præparasset, ibat per Bethgauren prædicans Evangelium: et veluti rationali quadam sagena, divina scilicet doctrina, in quos inciderat omnes ad Dei cognitionem pertrahebat.

prædicat in Bethgaure:

5 Cum in his versaretur, comprehenditur ab iis quorum munus erat venari Christianos, atque ad filium tenebrarum Lucianum Præsidem perducitur. Ille vero mox in publico theatro præsidet: virum autem plurimum admiratur, emicantem cernens eximiam aspectus venustatem, et singularem morum compositionem, ac linguam multis gratiis fluentem. Hæc cernens larvam benignitatis induit, ac mansuetudinem simulat, multam intus occultans feritatem, et sermone ad hilaritatem composito: Crede mihi, inquit, Anania, utilia suadenti, et diis nostris assensus, repudia quem prædicas Crucifixum: neque efficias ut forma hæc aspectu longe pulcherrima suppliciis consumatur. Ille autem, Deum verum, inquit, adoro, ipsi adhæreo, ipsum solum specto, neque eo mihi quidquam esse dulcius potest: cujus ego et ad Pauli mentem veritatis cognitione imbuendam, et visum oculis ejus restituendum minister effectus sum: qui Saulus quidem prius dicebatur, Paulus vero a Domino mutato nomine appellatus est, ut qui superata ignorantiæ *f* jactatione, ad firmum ac solum portum, Jesu mei fidem, per agnitionem accesserit.

comprehenditur:

tentatur blanditiis,

f

6 Videris, inquit Judex, magnitudine ac robore corporis fretus, adversus ipsa supplicia tollere supercilium. Quare et sapientia tibi in dementiam conversa est, et abundanti prudentiæ, ut video, levitas successit. Hæc audiens magister veritatis, oculis et manibus statim in cœlum sublatis, Domine Jesu Christe, inquit, Deus virtutum, nunquam me suis cassibus implicet inimicus. Sed et mihi pro te pati liceat, et coronis tuis ornari, et choro conjungi tuorum discipulorum, ut mihi, sicut et Paulo, salus contingat. In his ille orans persistebat: sed mox precationem plagæ, nudo tergo inflictæ, exceperunt. Ad hæc præcones succlamabant: Præsidi obtempera, et potentibus diis sacrifica. Ananias vero labia quidem movebat, sine voce tamen orationem sursum mittebat ad Deum.

incus

flagris:

6 Ita tormentis minisque superior est factus, ac prius carnifices ab inferendis, quam ipse a tolerandis verberibus fatigati destitere. Ergo a tormentis Discipulus simul et Martyr relaxatur, rursus vero ad blanditias vulpes (Præsidem dico) convertitur. Sed nunc saltem, inquiebat Discipulo, ad te redi, et tuæ parce animæ, tuæque pulchritudinis miserere, quæ alioqui perit. Nam majora te manent supplicia, ipsos juro deos. Ille autem multo Christi amore cor inflammatus, fortiter acriterque insultans respondit, non modo se numquam sacrificaturum esse dæmonibus, sed curaturum ut quoscumque posset ad Christi fidem converteret. Deinde et in ipsum Præsidem linguæ nervos intendit, acrioribusque eum verbis incessit: Non erubescis, inquit, o vere infelix, ac puderis foveam ingrederis, nunc quidem flagris sæviens, nunc blanditiis surrepens, et tamquam delicatum quempiam puerulum mollibus nos verbis demulces?

novas blanditias contemnit.

7 His incitatus Judex, nudatum Martyris corpus jubet ferreis unguibus laniari, dein et lampadibus ustulari; ut dum paullatim corpus eliquaretur, ita diuturniores dolores ad cor affluerent. Sed ferreos ungues, perinde ac si eos alius quispiam peteretur, contemnebat Martyr: ignis quoque illi cessabat, neque ignis esse credebatur: ipsum vero cor tyranni quadam ratione pervadebat, magisque ad insaniam concitabat; et, Quousque, inquit, jussis Imperatorum non obtemperabis, et quos ipsi deos colunt, non honorabis? At ille, Cur me, ait, eadem et de iisdem loqui sæpius cogis, tamquam eorum qui in chorea ludunt, sermonis cursum circumagentem? Scias igitur, scias et credas, non solum fore ut nulla re frangar, non cruciatu, non donis, non blanditiis, non minis, neque alia re ulla; sed ut eos etiam, qui jam sunt superati, aut sponte in errorem inciderunt, acerbe defleam, et te præ ceteris deplorem, qui non solum tibi ipsi sis exitii caussa, sed et alios plures, partim inducas, partim cogas invitos impietatem complecti. Nescis quod quæ a vobis coluntur æs sunt, ligna, ac lapides, quibus ut materia utens homo, ipse Dei figmentum, ista efformat? Quomodo ergo potest non absurdum videri, ut opus ipse suum adoret opifex? aut quisnam homo sanæ mentis operi manuum suarum cultum exhibeat, aut bona ab eo petat?

ungulis raditur:

facibus ustulatur:

venuste ridet eadem sæpius interrogantem.

8 His servus perditionis magis efferatus, cum non valeret verbis adversus athletam decertare, lapidibus obrui, ipsemet lapis, eum extra urbem ab adstantibus jubet. Is vero qui talia erat passurus, pro lapidibus linguam misit in eos qui non sunt dii, dicens: Dii qui cœlum et terram non condiderunt, pereant. Cum vero ad locum constitutum pervenisset, ac jam lapidibus obrueretur, manibus in cœlum elevatis; O Rex Regum, inquit, et Domine dominantium, suscipe hoc acceptabile sacrificium, meam hanc per lapides consummationem. Continuo preces oblata a Deo corona, atque ad Regnum æternum evocatio, ut par erat, est consecuta, primo die mensis Octobris.

obruitur lapidibus:

9 Corpus vero Martyris vere beatum, quidam Martyrum amantes, postquam lictores domum essent reversi, magnifice sustulerunt, et splendidissime involutum in regione Damascenorum, in paterna ejus hereditate deposuerunt *g* ad gloriam Patris, Filii et Spiritus sancti, unius et individuæ Trinitatis, cui convenit honor, imperium, majestas et magnificentia, nunc et in secula. Amen.

sepelitur

a Græce.

a *Græce,* Ἀνανίας *in Actis, Menæis, Anthologio, et apud Cythe-reum. At Menologium et Martyrologium Romanum,* Licinius. *Mendum irrepsisse Martyrologio putat Bivarius, reponendumque Lucilii Bassi nomen; ita namque Dextri Chronicon habere an. Chr 70, num.* 3. Peregrinatio ad loca sancta Hispaniæ ex aliis locis orbis terrarum, a multis quidem et diversis facta : et peregrinatio ad S. Ananiam, passum sub Lucilio Basso Judææ Procuratore 25 Januarii, Hispanis insuper regionibus celebris habetur.

b *Ita MS Græcum* Ἐν Βηθαγαυρῇ τῆς Ἐλευθεροπόλεως. *Herculus,* Bethagabre Eleutheropolis *Menologium et Martyrologium Romanum,* Eleutheropolis *Est* Βαιτογάβρα, Bætogabra, *Ptolemæo lib.* 5, *Geographiæ cap* 16, *et Tabula* 4, *Asiæ, inter* urbes Judææ ab occasu Jordanis fluvii. *Eadem forte quæ Eusebio de nominibus locorum divinæ Scripturæ,* Bethalaim, vicus uno milliari distans Eleutheropoli descendentibus Gazam; *qui S Hieronymo lib. de locis Hebraicis* Bethagla *dicitur.* Eleutheropolis *autem meminit sæpe S. Hieronymus, et videtur urbs fuisse in Judæa ad Philisthæorum vergens regionem, perperam cum Chebrone a nonnullis confusa, ut pluribus docet Bonfrerius noster in cap.* 9, *Judicum v* 21, *qui ob nullam ejus in Scriptura repertam mentionem, judicarit Christi et Apostolorum temporibus non extitisse; sed postmodum ante S. Hieronymi tempora fuisse ædificatam Verum obstat horum Actorum S. Ananiæ locus, nisi* Bethagaure, *sive* Bætogabra, *aut* Bethagla, *a recentiore scriptore fuerit* Eleutheropoleos *appellata, (quod ei urbi esset propinqua) quo a duobus aliis locis* Bethagla *dictis distingueretur. Eorum meminit idem Hieronymus in voce* Areaatad, *ita scribens* : Areaatad locus trans Jordanem, in quo planxerunt quondam Jacob, tertio ab Hiericho lapide, duobus millibus a Jordane, qui nunc vocatur Bethagla, quod interpretatur Locus gyri, eo quod ibi more plangentium circumierint in funere Jacob. *Gen.* 50. *De eo agitur Josue* 15 *et* 18. Est *denique* alia villa Bethagla maritima in octavo a Gaza milliario, *ut Hieronymus ibidem addit.*

Bethagaure. Eleutheropolis. — *Ex variis.*

c *Idem docent, liber de LXX Discipulis, qui Dorotheo vulgo tribuitur, Petrus de Natalibus, Maurolycus, Canisius.*

d *Baronius anno Chr* 35, *cum de discipulis Christi post S. Stephani lapidationem dispersis egisset, addit nu.* 5. Hac ipsa dispersione Ananias Discipulus profectus Damascum collegit Ecclesiam.

e *De nomine* Sauli *et* Pauli *multa habet Thomas Massutius noster in Vita S Pauli lib.* 1, *cap.* 1.

f Σάλος *commotionem, tumultum, ac maris jactationem significat. Eo auctor alludit, quasi inde Sauli ductum sit nomen. At* παῦσις, *quies est,* παύειν *quiescere.*

g *Quaresmius lib.* 7, *peregrin,* 6, *cap.* 4, *ait tradi a Syris, S. Ananiæ corpus sepultum esse, aut certe translatum, ad nobilem ecclesiam, in quam mutata est domus Judæ, primum S. Pauli hospitium, ubi ab Anania illuminatus est. De qua Judæ domo, et fonte in quo S. Paulus est baptizatus, agit Christophorus Radzivilus in Hierosolymitana Peregrinatione, epistola* 2.

DE S. SEVERIANO,

EPISC. GABALITANO IN GALLIA.

XXV JANUAR.

Gabalum, *sive* Gabalorum, *aut* Gabalitanorum, *caput olim* Anderitum *fuisse, censent viri eruditi, ut XIV Januarii ad* S. Firmini *natalem diximus. Ejus a Barbariis eversi ruinas ingentes spectari ad vicum* Javouls *appellatum, testatur Guilielmus Catellius, lib.* 2 *histor. Occitaniæ cap.* 11, *quatuor fere a* Mimate, *urbe nunc Gabalorum primaria,* Mende *Gallis vocitata, leucis distantem. Hic nunc Sedes Episcopalis est, quæ prius Anderiti : et fuit alioquin etiam primis Antistitibus habitatus locus. Fidem faciunt* S. Privati, *quæ XXI Augusti dabimus, Acta, in quibus hæc leguntur* : Tunc regioni, sive Ecclesiæ, illi S. Privatus præsidebat, sedem in Mimatensi habens viculo, propterea quod qui ante ipsum episcopatus ordinem tenuerant, in eo loco et commorati fuerant et sepulti.

Gabalorum urbs episcopalis, nunc Mimate.

2 *Unius ex his* S. Privati *prædecessoribus, in vulgatis Episcoporum Galliæ catalogis,* Severiani *nomen extat : ceterorum interciderunt. Coli* S. Severianus *consuevit XXV Januarii; quo die Usuardus* : Item civitate Gavalis S. Severiani Episcopi, mirandæ sanctitatis et doctrinæ viri. *Eadem fere Beda vulgatus, Ado, Notkerus, Bellinus, aliique quamplurimi excusi et MS. et nonnulli* Severinum *vocant; civitatem* Gabalensem, Gabalen, Gabilonem. *Celebrat eum quoque hoc die Saussaius, Florarium, et plerique alii, etsi quidam cum Severiano altero, ut mox dicemus, confundant, infami mendo Ferrarius. XXVI Januarii* S. Severiani *festum agi ritu duplici per totam diœcesim Mimatensem scribit : fortassis ob S. Pauli festivitatem in sequentem diem rejicitur; nisi Ferrarium fefellerit memoria.*

S. Severiani primi Episcopi natalis

3 *Acta ejus ignota nunc sunt : illud solum de eo scribit Joannes Chenu in catalogo Episcoporum Mimatensium* : Ex diversis documentis, quæ in archivis episcopatus Mimatensis reperiuntur, elicitur, B. Severianum primo eidem Ecclesiæ præfuisse, et a D. Martiale ordinatum, in hæc verba : Post Christi in cœlum ascensionem, præsidebat in Gabalitano et regione eadem Rex, sive Tetrarcha, infidelis et paganus, omnem tenens superioritatem et dominationem in eadem, quo tempore B. Martialis ad illam partem declinavit, et consecravit in civitate Mimatensi capellam in honorem B. Mariæ Virginis. Postea vero S. Severianus, qui fuit ibi primus Episcopus, dictum Regem, seu Tetrarcham, ad fidem Catholicam convertit, et eumdem baptizavit : qui quidem Rex ad fidem Catholicam conversus, decedens sine liberis, totam ditionem Ecclesiæ contulit et donavit : et ex tunc dictus S. Severianus rexit et gubernavit totam dictam terram et regionem Gabalitanam. Ex quibus monumentis authenticis colligimus, B. Severianum fuisse primum Episcopum Mimatensem.

cujus ejus totius provinciæ ei donatam

4 *Narrat hæc eadem Catellius, sed negat firmari a se posse aut refelli, qui quæ citantur Ecclesiæ Mimatensis monumenta non expenderit, ac ne viderit quidem. Ceterum Marini Sanuti Venetiis datam anno* 1326 *epistolam citat, inscriptam* Venerabili in Christo Patri ac Domino suo carissimo, Guillielmo divina providentia Episcopo Mimatensi, et Comiti Gualitano. *Sed hoc recentius, quam ut illam Gabalitanæ ditionis donationem (etsi minime a majorum nostrorum pietate alienam) asserere possit.*

postea etiam Comites appellati

5 *Traditur, ut jam ex Chenu dictum, S. Martialis Apostoli discipulus fuisse S. Severianus : quo ille tempore vixerit, dicemus* 30 *Junii. Si* Valeriani *et* Gallieni *temporibus occisus est* S. Privatus, *ut in ejus actis scribitur, et tamen præter Severianum alii quoque* ante ipsum episcopatus ordinem tenuerant, *haud longe is ab Apostolorum abfuisse temporibus potest.*

Severiani ætas.

6 *Ceterum quia aliæ urbes fuerunt* Gabala *dictæ, alius quoque* Severianus fuit Gabalorum *Syriæ Episcopus, vir disertus ille quidem et doctus, sed ambitiosus ac factiosus, et capitalis S. Joannis Chrysostomi adversarius, cujus frequens in historia Ecclesiastica mentio, nominatim apud Socratem lib.* 6, *cap.* 10 *et* 14, *Sozomenum lib.* 8, *cap.* 10, 16 *et* 18, *Palladium, Baronium et alios. Ea caussa factum ut* S. Severiani, *quod in ceteris extabat, expungeretur e Romano Martyrologio nomen. Primus ansam præbuit Petrus de Natalibus lib.* 3, *cap.* 23. *Secutus Molanus, qui in Martyrologio Usuardi, ad* Severiani *nomen margini adscripsit* : de quo Gennadius *cap.* 21, *atqui Gennadius eo loco de Syro Severiano agit, in posteriori editione Socratem quoque et Sozomenum citat Molanus, Maurolycus* : Civitate Gavalis S. Severiani Episcopi, tempore Arcadii Imperatoris, et Joannis Episcopi Constantinopolis, quibus ob doctrinam et sanctitatem carissimus erat. *Galesinius* : Gabalis S. Severiani Episcopi : is admiranda sanctitate, doctrinaque præstanti vir, et divinarum rerum scientia in primis eruditus, cum libros præclare conscripsit, tum in concionibus egregie versatus; ab Arcadio Augusto ob eam caussam sæpe Constantinopolim accersitus est. *Paria scribit Martyrologium Germanicum, Felicius, Ghinius, Joannes Basilius Sanctorius. Quam hæ veræ sint laudes, patebit ex iis quæ suo loco in S. Joannis Chrysostomi Vita dicentur.*

Alius Severianus Gabalensis Syrus. — *temere Sanctis adscriptus*

DE

DE SANCTIS MARTYRIBUS

MEDULA ET SOCIIS.

XXV Januar.

Ignota hæc Latinis, Græcis memorata hoc die, Maximo Cythereo et Menæis; in his illud solum extat: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἡ ἁγία Μεδούλη, σὺν τῇ συνοδίᾳ αὐτῆς, πυρὶ τελειοῦται.

Σεπτὴ Μεδούλη, τοῦ Θεοῦ Λόγου δούλη,
Δούλοις Θεοῦ σύναθλος εἰς πῦρ ὡράθη.

Eodem die S. Medula cum suo comitatu igne finitur.

Veneranda Medula, Dei Verbi ancilla,
Famulis Dei socia, in igne spectata est.

Annominatio est in vocibus δούλη, *quæ ancillam significat, et* Μεδούλη. *Raderus noster vertit :* S. Medule cum sodali sua Martyre. *Nobis* comitatus *ille plurium fuisse videtur.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS PUTEOLANIS,

ARTEMA PUERO, ANTIMASIO, SABINO,

LEODOCIO, THEOGENE.

XXV Januar.

Artemæ pueri, ac Doctoris, Acta Neapoli accepimus ab Antonio Beatillo nostro, e vetustissimo descripta Ecclesiæ Puteolanæ codice, sed mutila. Nomen in Martyrologiis non reperimus, diserte saltem expressum. Jungimus huic alios qui eodem die ac loco coronati; an eodem quoque tempore, nos latet. De iis MS. vetustissimum S. Hieronymi : Puteolis, Antimasius, Sabinus, Leodocius, Teuginis. *In MS. Dungalensi,* Antimasius, Sabinus, Leodocius, Teogines, Arthemimus *memorantur : an postremus ille fortassis* Artemas *est? In Martyrolog. Romano :* Item sanctorum Martyrum Donati, Sabini, et Agapis. *Horum nomina addidisse se* ex veteri MS. *testatur Baronius. Verum non est illud omnino exactum, cum loca non exprimat, et conjungat ad diversa spectantes : nam, ut ex nostro MS. patet,* Sabinus *Puteolanus est,* Donatus *Carthaginiensis, at Saussaius utrumque Arvernum facit, quod cum post* SS. Præjectum et Marinum *hos Martyrologio adscripsisset Baronius, ipse ad eumdem locum pertinere existimarit, ita scribens :* Claromonte Arvernorum natalis beatorum Martyrum Donati, Agapæ et Sabini, qui ob fidei confessionem ab Ethnicis excruciati, constanti veritatis præconio illustre testimonium Redemptori reddiderunt. *Et quidem quæ in Martyrologio* Agapis *dicitur, ipsi* Agapius *vir est, ut ex indice patet. Ne verbum quidem de iis habet curiosissimus Savaro. Galesinius hos quoque Arvernos facit.* Artematem *(hunc an alium?)* 26 *Jan. habet MS. S. Hieronymi.*

S. Artemæ Acta.

vel Arvernum natale,

ACTA S. ARTEMÆ

Auctore Petro, ex MS. Eccl. Puteolanæ,
Eruta ab Antonio Beatillo Soc. Jesu.

PROLOGUS AD STEPHANUM EPISC.

Venerabili Patri et sanctæ Puteolanæ Ecclesiæ inclyto Præsuli et Domino Stephano *a* Petrus.....

Stephani Episcopi jussu Acta hæc elegantius describit Petrus,

Glorificando et venerando reliquias sanctorum Martyrum, quia B. Artemæ gloriosi Martyris sanctissimum corpus in diœcesi vestri episcopii requiescit, præcipuisque miraculis coruscando plebem fidelium mirabiliter invitare non desinit, nec tamen ejus passio incomposite edita relegi prævalet; studiose suggerere curasti, ut sicut B. Ambrosius S. Agnetis gesta, et venerabilis Dominus Aripertus *b* S. Fortunatæ passionem, clarificare studuerunt; ita et nos illorum studium imitantes, illius passionem de inculto elogio transferentes, Ecclesiastico dogmati tradere curaremus, quatenus ad honorem Domini, et ipsius præfati Martyris Artemæ gloriam, sacratissima illius plebs amplius lætificetur, et tanto devotissime ad ejus solennia properet, quanto illum cognoverit gloriosum ac triumphale martyrium pro Christi amore mirabiliter suscepisse. Quapropter egregie Pastor secundum Divinum edictum, dicens, Melius est obedire, quam sacrificare; ecce Vestræ Paternitati libentissime parere curantes, invictissimum illius agonem et triumphale martyrium mirifice declarare curavimus.

b

1 Reg. 15 22.

Ergo benigne Pater, quia claro dogmate fulges,
Martyrium sacrum præfati Martyris almi
Sume sagax, placide grates referendo Tonanti;
Atque sacræ plebi studiose tradere cura.
Gaudeat ut semper de vestro dogmate sacro,
Ac Domino Christo laudem decantet ovanter.

eique dicat.

NARRATIO.

2 Magnificentia majestatis Domini nostri Jesu Christi, inter gloriosa et admiranda magnalia, quæ mirabiliter operari dignata est, quatenus electos suos in amore sanctæ suæ religionis optime radicaret, ac tormentorum pœnas eos doceret non timere; non solummodo viros integra ætate pollentes, sed pueros ac puellas in tenera ætate degentes, per gratiam sancti Spiritus ita confirmare dignatus est, ad prudentiam responsionis, ac tolerantiam passionis, ut ante Præsides ac tyrannos intrepidi adstarent, sanctæque Trinitatis fidem devotissime prædicarent. Ex quorum sancta et admiranda societate existens venerabilis et sacratissimus puer Dei Artemas, dum adhuc indolis, hoc est, juvenilis ætatis annos gereret, inclyta prosapia exortus, ex civitate scilicet Puteolana, secundum nominis sui præsagium (nam Attice *c* Artemas, Latine Nus, sive ratio, interpretatur) in arte sanctæ rationis per Dei gratiam mirifice exaltatus, et a parentibus Christianis litterarum studiis Christicola traditus fuisset, mirum in modum cœpit inter coætaneos et condiscipulos nectarea quadam et admirabili conversatione fulgere; adeo ut non illum tamquam collegam atque condiscipulum, sed velut dilectissimum complecterentur germanum.

Etiam puerorum confessione glorificatur Deus.

c

Artemas litteris studet,

omnibus carus ;

3 Quid plura? Dum Cathigeta illius *d* secundum morem magisterii, per isagogen, id est, introductionem, ad secularium litterarum dogmata illum introducere cœpisset, ille nihilominus divina gratia illustrante præcedere ipsum in sensu atque sermonis acumine sagacissime cœpit. Ex quo inæstimabili ac stupendo ingenio valde attonitus idem præceptor ejus, non cœlesti et supernæ Dei gratiæ hoc tribuere studuit, qui omnia quæcumque voluit, facit : sed (heu dolor) simulachrorum atque idolorum virtutibus condonavit. Proinde in eadem admiratione potius puerulos condiscipulos ejus illi ad docendum tradidit; videlicet animadvertere cupiens, si tanta gratia continuata fortuito et ex accidente studio in eo fulgeret.

d

ingenio excellit.

perficitur aliis docendis.

4 Tunc

4 Tunc Deus omnipotens, totius lucis origo,
Lumine de cujus radiantur corda bonorum,
Non voluit tenebris retineri lumina tanta :
Sed clare et digne, qualis quantusque vigeret
Talia patrando, monstravit munere Divo.

us fidem et pietatem instillat.

Igitur, ut prædictum est, dum puer iste Domini Artemas dogmata litterarum condiscipulis traderet, inter cetera eis sacra Dei mysteria mirabiliter inserebat, scilicet qualiter Dominus Christus Filius Dei omnipotentis pro mundi salute ex sacra Virgine nasci dignatus sit, et per mysterium sanctæ Crucis diabolicam destruxerit potestatem. De sapientiæ autem studio suadebat eis, dicens : Discite, o pueri, doctrinam, discite sancta, percipite auribus legem veræ sapientiæ Dei omnipotentis, de qua Propheta canit : Initium sapientiæ timor Domini; intellectus bonus omnibus facientibus eum : laudatio ejus manet in seculum seculi. Si hoc ita est, et vero quia ita est, toto mentis amore ejus præcepta sequamur, ejus disciplinam percipiamus, qui fecit Angelicam potestatem, cœlum et terram, mare, et omnia quæ in eis sunt, qui corda omnium novit, et omnes sapientes sapienter sua exsuperat potestate.

Psal. 110. 10.

Quisquis in hoc fidit, sapienti culmine pollet,
Terrenos sapiens sapientes conterit omnes.
Hanc quoque sophiam nemo contemnat amator,
Qui publicam quærit cum Christo ducere vitam.

re ad Præceptorem delata,

5 Hæc et his similia dum puer Domini Artemas condiscipulis intimaret, illosque ad amorem cœlestis sapientiæ accenderet; tandem amici hoc explorantes et cognoscentes, inflammati admodum, Præceptori ejus nuntiaverunt, dicentes : O disciplinæ Pater, magnæque sapientiæ indagator, o sacrorum numinum cultor atque defensor, provide ne forte c pro doctrina prava discipulorum accrescat magna incuria sacrorum deorum. Ecce etenim Artemas discipulus ille vester, quem ad docendum pueros studiose posuisti, non illis sapientiam, sed iniquitatem; non deorum religionem, sed Christicolarum doctrinam ministrat.

c

Credere non dubites, nam vere experta profamur.
Vide ergo ne per incuriam negligentiæ periclitetur puritas famosæ vestræ sagacitatis, dum Præsidi hujus provinciæ talia de te fuerint nuntiata.

ab eo arguitur

6 Territus ad hæc illius Ethnicus Cathigeta, advocans illum, his eum verbis arguere cœpit : O Artema, studiose fidelisque auditor, quæ est ista fama pessima, quæ nostras perculit aures? quæve doctrina vana nostra præcordia farsit? Nostris ergo monitis prudenter aurem accommoda, ut scilicet studium inchoatæ sapientiæ niteat, et dignitas nobilitatis tuæ non obstupescat. Scimus equidem te et nobilitate fulgere, et acumine prudentiæ optime pollere. Ergo audita horrida, quæ de te audivimus, deleantur; et devotio Præceptoris, quam in te habuimus, optime declaretur. Ad hæc B. Artemas respondit : Scriptum est, o sagacissime Cathigeta : Priusquam interroges, ne vituperes : et cum interrogaveris, corripe juste. Ergo secundum hanc sententiam, seriatim enucleare stude, quæ a nobis inepte prolata esse dicuntur : et tunc demum si ita est, aut profitendo approbamus, si bona sunt; aut negando repellimus et refellere curamus, si mala esse videntur. Tunc Præceptor incœpit infamiam ejus exponere, dicens : Relatum nobis est, quod discipulis, quos tibi ad erudiendum doctrinæ dogmate tradidimus, non sapientiam deorum nostrorum, quam totus mundus excolit et veneratur, sed impiam Christicolarum religionem, studuisti propinare, quæ abominabilis esse videtur. Verane sunt hæc, an maledicorum compositione prolata?

Eccli. 11. 7. sapienter respondet :

reddit fidei suæ rationem :

7 B. Artemas dixit : Flagito, Præceptor, ut nobis edisseras, quæ te scire non ambigimus, quatenus ad indagationem tuæ inquisitionis recto tramite pervenire possimus. Sensus est prior in homine, qui doctrinam percipit omnem, in philosophia et litterarum doctrina conclusus ad.....

AUCTORE PETRO. EX MSS.

Hic aberat folium a vetustissimo codice. Desideratur ergo Præceptori datum ab Artema responsum: deinde ejus ad Præsidem delatio : tum Præsidis interrogatio, ac Sancti responsum.

nos enim talia in præsenti quæ possumus ministramus; in futuro autem tartarus excipiet illos, ubi nulla requies, sed semper fletus amarus.

10 Hæc ubi dicta dedit B. Artemas, Præses crudelis, consentientibus cunctis, jussit pueris qui ejus discipuli fuerant, quod cum gladiis, qui ab officio scribendi Græco eloquio f graphii nuncupantur, illum crudeliter trucidarent. Hanc ergo sententiam definitam cum Sanctus Domini agnovisset, quia non terrena, sed cœlestia optabat, oculis et manibus in cœlum erectis, hanc orationem fudit ad Dominum :

jussu Præsidis,

f

O Rex omnipotens, Sanctorum vita beata,
Qui pugnare jubes, et præstas vivere semper,
quique in te confidentibus æterna præmia largiris; laudo et benedico nomen tuum, quoniam tu, Domine, adjuvisti me, et consolatus es me, et tribuisti mihi cum triumpho victoriæ consummare, quod te donante inchoare potui. Deprecor ergo te supplex, ut mittas Angelum tuum sanctum, qui in pace tua suscipiat spiritum meum, quia jam tempus instat ut veniam et videam desiderabilem tuam gloriam. Hæc ubi dixisset, mox beatus Martyr per cuncta membra g perforatus gladiis, sanctum Deo reddidit spiritum.

lætus et Deum laudans,

graphiis perforatus conficitur.

g

11 Expleto autem glorioso martyrio, ut ostenderet Dominus Angelica illi gaudia tribuisse, multosque per eum ad suam gratiam esse vocandos, videntibus cunctis, a splendidissimis sanctis Angelis anima illius suscepta, ad cœlum cum gloria magna delata est. Hanc rem mirabilem et inopinatam dum Ethnicus populus cerneret, plurimi ex eis, divina gratia compuncti, ad sanctam Christianam religionem devota mente conversi sunt, laudantes et benedicentes gloriosum et admirabile nomen Domini nostri Jesu Christi.

Anima ab Angelis defertur in cœlum

multi convertuntur.

12 Igitur quia in tanto Martyre magnam reverentiam ac devotionem habebant, ejusque se precibus gubernari cupiebant, nocturnis horis sanctum illius corpusculum colligentes, in loco illo qui ab accolis Campania dicitur, religiose condere studuerunt, qui distat a præfata urbe Puteolana quasi stadiis viginti quatuor, et a civitate Parthenope h milliariis novem. Ad cujus sancta patrocinia plurimi convenientes, sanctumque Domini Martyrem deprecantes, in variis infirmitatis periculis beatissimam sospitatem consequi meruerunt. Passus est autem beatissimus Martyr Domini Artemas, pro amore et defensione sanctæ et individuæ Trinitatis, vigesima quinta die mensis Januarii, regnante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per infinita secula seculorum. Amen.

et eum sepeliunt.

h

Claret miraculis.

a *Neque quando vixerit* Stephanus *hic, neque quis sit* Petrus, *comperimus.*

b *Agemus de* S. Fortunato 14 *Octob.*

c *Videtur scriptor hanc vocem deflectere ab* ἀρτάω, appendo, suspendo, *quod ea, sive ratio, omnia appendat ac libret. Atque esset secunda syllaba in* Artemas *producta, ut* ἄρτημα, suspensio, *alioquin* ἀρτεμὴς *integrum incolumemque significat.*

d *Videtur desiderari*, præceptor, *vel quid simile.*

e *An non potius*, per doctrinam pravam?

f *Derivatur enim* graphius, *sive* γραφὶς, *id est, stylus scriptorius, a* γράφω, scribo.

g *Eadem ratione trucidatus* S. Cassianus 13 *Aug.*

h *Atqui in Itinerario Antonini inter Puteolos et Neapolim, sive* Parthenopen, *statuuntur solum decem millia passuum : juxta hujus scriptoris computum essent duodecim, nisi extra viam sit is locus.*

Ex variis.

DE SANCTIS MARTYRIBUS CARTHAGINIENSIBUS

DONATO, SECUNDO, PAPIA, ITEMQUE S. AGAPE.

XXV Januarii

Nihil de his Martyribus reperimus, præter nomina Martyrologiis inscripta. MS. vetus S. Hieronymi : Karthagine, Donati, Secundi, Papiæ. MS. Rhinawiense : Karthagine, Donati MS. Hibernicum Conventus Dungalensis, cujus verba infra dabimus cum de SS. Fabiano et Sabiniano agemus, recenset quoque aliis permistos, nullo adscripto loco, Donatum et Serdum, qui Secdus scriptus fortassis, in Serdum abiit. Martyrol. Romanum locum quoque non indicat, proque Papia Agapem habet, pro Secundo Sabinum, quem supra Puteolis adscripsimus, an Carthagine cum Donato passa sit Agapis, an alibi, nos latet; ita habet Martyrol. Item sanctorum Martyrum Donati, Sabini, et Agapis. Baronius adnotat : De eis vetus MS. Galesinius, et Saussaius, ut ante monuimus, Arvernos facit, proque Agape femina, Agapam virum substituit.

DE S. CASTULA CAPUÆ IN CAMPANIA.

XXV Januar.

Carthusiani Colonienses in Addit. ad Usuardum : Item SS. Viti, Castulæ, Agilei. Ante scripsimus Agileum Carthagine passum, ad XV Octobris pertinere, ad XX Januarii Vitum, Nicomediæ coronatum. Castula vero Capuana est; qua insignis laureola, haud scimus. MS. vetustissimum S. Hieronymi Capua, Kastulæ.

DE SANCTIS MARTYRIBUS SICULIS

FABIANO ET SABINIANO.

XXV Januar.

Plures in sacris Fastis Fabiani et Sabiniani memorantur; et Fabianus quidem in Sicilia cum pluribus aliis Catanæ passus 31 Decembris; verum hos ab iis diversos ut existimemus, locus facit, etsi nobis ignotus. Ita enim habet MS. S. Hieronymi : Sicilia, Fabiani, Sabiniani, in Calatheo, Calattheum, si conjecturæ locus, suspicamur Calactam esse, sive Calacten, Καλὴν ἀκτὴν, Καλακτὴν, Καλάκταν, inter Alæsum et Chydum amnes : nisi quis Galatam malit, mediterraneum ejusdem insulæ oppidum, quod et Calate scriptum reperitur. Sed de his Siculi. Eosdem hos Martyres, sed nullo ordine locove discretos, exhibet quoque MS. antiquum Dungalense, quod ita habet : viii Kal. Polycarpi, Pauli Apostoli Conversio in Damasco, Vitii, Donati, Serdi, Sidonis, Bitii, Tirsii, Ypictiti, Arthemini, Pupliani, Faminiani, Raumani, Sadonis, Sabiani, Puteoli, Antimasii, Sabiani, Leodorii, Raviani, Teoginis.

DE S. SODONE RAVENNÆ IN ITALIA.

XXV Januar.

Solum nomen S. Sodonis, ac patria locusve certaminis, nota sunt nobis; cetera latent. De eo MS. S. Hieronymi : Sodonis, Ravennæ. MS. Dungalense bis eum refert, et Sidonem ac Sadonem nominat, nisi diversi sint. At quod in eo Raviani veluti Sancti nomen est, pro Ravennæ urbis; non id ejus Martyrologii scriptori novum, ut alibi observavimus; et hic quoque in Puteoli nomine videre est. Colitur alioquin S. Ravennus Presbyter et Martyr cum S. Rasiplio fratre, XXIII Julii; sed huc non pertinet.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ANTIOCHENIS

JUVENTINO ET MAXIMO.

Sub Juliano.
XXV Januar.

SS. Juventini et Maximi dies natalis apud Syros,

Sanctos Martyres Juventinum et Maximum, Antiochia, ut scribit Theodoretus lib. 3, hist. Eccl. cap. 14, velut strenuos pietatis athletas venerata, magnifico tumulo mandavit, et ad hodiernum usque diem quotannis festo publico honorifice celebrat, jam septuaginta circiter postquam trucidati fuerant annis. Idem scribit Nicephorus lib. 10, histor. Eccl. cap. 12. Hos, inquit Antiochena civitas, ut egregios pietatis propugnatores, merito non solum urna sacra honoravit, verum etiam magnifice anniversariæ memoriæ consecravit. Hujus anniuæ festivitatis meminit S. Chrysostomus tomo 4, operum editionis Græcolatinæ, homilia 1, de Lazaro, ubi eos συνωρίδα, sive bigam sanctorum Martyrum appellat. Imo die eorum natali, vix viginti post cædem annis, quæ juvenis ante viderat, sermone ad populum habito complexus est. Quapropter summe miramur, nusquam in Græcorum Menæis, Menologiis, Anthologio, aliisve fastis sacris eorum extare memoriam.

et Latinos 25 Janu

2 Diem illis natalem assignat Chrysostomus postridie S. Babylæ et trium puerorum, quos Græci IV Septembris, Latini XXIV Januarii colunt, ut supra diximus. Quare XXV Januarii eos recentiores referunt : quo die Molanus in Addit. ad Usuardum : Postridie Babylæ, natalis beatorum Martyrum Juventini et Maximi. Galesinius : Constantinopoli in Thracia SS. Juventini et Maximi Martyrum, quorum res gestas B. Joannes Chrysostomus concione complexus est. Citat in Notationibus Theodoreti quoque historiam; sed discere ex hac saltem potuit, eorum non Constantinopoli, sed Antiochiæ consummatum esse martyrium. At non unus hic error : alium jungit, nusquam in tabulis sacris notum, Maximum. Antiochiæ, inquit, S. Maximi Episcopi et Confessoris, de quo supra inter omissos egimus. Exactius Martyrologium Romanum Antiochiæ, SS. Juventini et Maximi, qui sub Juliano apostata martyrio coronati sunt, in quorum die natali S. Joannes Chrysostomus sermonem ad populum habuit. Similia habent Felicius et Canisius. Idem tamen Galesinius, quem Ferrarius sequitur, IX Octobris rursus sanctos hos Martyres refert, et curatiore studio, ita enim scribit : Antiochiæ sanctorum Martyrum Jubentini et Maximi. Cum enim Julianus apostata Antiochiæ in Syria esset, victimarum sanguine fontes, fluvios, venalesque cibos pollui ac fœdari jussit, ut qui degustassent Christiani, vel inviti sacrificiorum gentilium participes essent; istius impietatem Jubentinus et Maximus graviter detestati, ad illum deferuntur : qui ira exardescens, beatos Martyres Christi fidem fortiter defendentes, primo variis tormentorum

rum ictibus percussos, postremo capitis damnavit.

Acta. 3 *Sermonem porro illum, sive homiliam S. Chrysostomi, quæ tomo tertio extat numero quadragesima, versa Latine ab anonymo sed erudito interprete, inseruit Vitis Sanctorum etiam hoc XXV Janu. Laurentius Surius : quam Fronto Ducæus noster cum Græco MS. collatam et multis locis emendatam edidit : quare ex eo hic dandam duximus. Narrant hanc eamdem Martyrum cædem Theodoretus et Nicephorus supra citati, Havæus, Lippelous, Sanctorius, et Baronius tomo 4, anno Ch.* 462, *num.* 127 *et sequentibus; qui in Notationibus ad Martyrol. Romanum eos asserit* Romanos *fuisse* milites. *Theodoretus ait* viros re militari fuisse præstantes, *dignitate* milites scutatos et satellites Imperatoris. *Ceterum nomina eorum Latina, originem eos ex Occidente traxisse, non improbabiliter innuunt.* Juventinus *Theodoreto in nonnullis editionibus dicitur* Juventius; *Galesinio et Ferrario supra* Juventinus; *sed forte diversum a Juventino putarunt :* Maximus *vero, aliis* Maximianus; *Nicephoro et MS. codici Henrici IV, Regis Galliæ, quo usus est Ducæus,* Maximinus *est.*

Nomina.

ACTA

ex Homilia XL, S. Joan. Chrysostomi, Interprete Frontone Ducæo Soc. Jesu.

CAPUT I.

Juliani Apostatæ persecutio.

Heri B. Babylas cum tribus pueris nos hic congregabat, hodie vero par sanctorum militum, in acie exercitum Christi ostendit. Heri quadriga Martyrum, hodie biga se ostendit. Impar eorum est ætas, sed par fides : varia certamina, sed eadem fortitudo : illi tempore superiores, isti recentiores. Ejusmodi est thesaurus Ecclesiæ; novas et veteres habet margaritas : sed una omnium est gratia. Eorum flos neque languescit, neque defluit tempore. Nescit vetustatis rubiginem splendoris istius natura. Temporis accessione opes, quæ ad corpora spectant, facile intereunt: vestimenta enim absumuntur, domus destruuntur, et aurum rubigine consumitur : et in summa, omnium sensibilium facultatum natura tempore tandem aboletur et intercidit. At non sic se res habet in spiritualibus thesauris, de Martyribus, inquam, qui semper in eodem manent vigore, semper in eodem juventutis flore sunt, semper suæ gloriæ fulgorem emittunt et radios. Quod scientes vos, non aliter priscos, aliter recentiores colitis Sanctos, sed eadem alacritate, eodem amore, eodem affectu colitis omnes, et commendatis. Non enim exploratis tempus, sed exquiritis animi fortitudinem, pietatem, fidem invictam, zelum incitatum ac fervidum, et eas virtutes, quas præ se ferunt Sancti, ob quorum honorem hodie convenimus. Hi enim tanto amore Dei flagrabant, ut etiam extra persecutionis tempus, martyrii corona redimiti fuerint, absque pugna triumphum retulerint, absque prælio victoria potiti sint, absque theatri certamine bravium rapuerint. Et quomodo hoc? Ego dicam : sed forte me rem paullo altius enarrantem.

Sancti thesaurus Ecclesiæ.

2 Erat Rex quidem, etiam nostro ævo, omnes qui se præcesserunt impietate vincens, de quo et heri a me dictum. Qui cum videret res nostras Martyrum morte clariores fieri, et ea caussa non solum viros, sed et teneros pueros, virginesque innuptas, et in summa ex omni sexu et ætate quosdam, pro religione ad mortem prosilire, cruciabatur et dolebat. Ceterum movere bellum manifeste nolebat. Omnes enim, dicebat, ad martyrium, quasi ad alvearium apes, volabunt. Hæc autem *a* non ab alio habebat, sed a majoribus suis didicerat. Etenim tyranni Ecclesiam infestarunt, et populi quoque perpetuo in nos insurrexerunt, cum adhuc parva religionis scintilla esset, eam tamen non extinxerunt, neque confregerunt, sed ipsi potius confracti sunt. Augebatur quotidie scintilla hæc, ferebaturque in sublime, et omnem undique orbem invadebat. Cum occiderentur, adurerentur, suspenderentur, præcipitarentur, bestiis objicerentur omnes fideles : etenim carbones sicut lutum calcabant, mare et fluctus sicut pratum intuebantur, ad gladium sicut ad diadema et coronam currebant, omniaque tormentorum genera ita contemnebant, ut ea non solum generose et fortiter ferrent, sed et alacriter et cum voluptate. Enimvero sicut plantæ rigatæ magis crescunt, ita et fides nostra oppugnata magis floret; et vexata, incrementa majora sumit. Neque horti aquis irrigati ita germinant et fecundi sunt, ut Ecclesiæ, si Martyrum irrigentur sanguine.

Juliani apostatæ persecutio.

Ex S. Chrysost. ... ut alias eo cresceret piorum numerus

3 Hæc omnia atque plura cum Rex ille sciret, meticulosior erat quam ut manifeste cum nostris confligeret. Ne efficiamus, inquit, ut frequentes agant triumphos, continuas reportent victorias, et coronas obtineant. Sed quid facit? Vide, oro, malignitatem. Medicos et milites et oratores omnes, vel a professionibus suis discedere, vel fidem suam abjurare jubet. Excitavitque in hunc modum contra nostros bellum, tela eminus mittens, ut si a fide desisterent, ridicule vincerentur, utpote qui fidem opibus non præferrent : sin generose perseverarent, et vincerent, neque sic egregia foret victoria, neque insignis triumphus; nihil enim magnum, artem vel professionem pro pietate contemnere. Neque is sævitiæ ejus finis erat. Nam ad hæc, si quis superioribus annis, cum adhuc pii Reges rerum potirentur, vel altaria demolitus fuisset, vel templa suffodisset, vel donaria diripuisset, vel aliud tale quiddam egisset, rapiebatur ad tribunal, et occidebatur, non is solum qui tale quid egisset, sed qui delatus dumtaxat fuisset. Fingebat quoque et alias varias caussas, ita ut pie viventium nemo non lugeret. Agebat autem hæc, ut obscuraretur martyrii corona, et nihilominus cædes et strages fierent ; neque splendida præmia Martyrum apparerent. Nihil tamen arte hac proficiebat. Nam qui ita affligebantur, non ad illius calcudum et malignitatem spectabant, sed ad incorruptum Judicem, a quo et cœlestem coronam accepturos sese confidebant.

fraude utitur.

sed frustra.

a Antiquus interpres, non a semetipso. *Græce,* καὶ ταῦτα οὐκ ἐξ ἑτέρου. *Videtur alia lectio fuisse, et forte verior,* οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ. *Ita etiam de Juliano S. Gregorius Nazianzenus oratione 3.* Idque non cogitatione sola reperiebat, sed ex pristinis quoque persecutionibus cognoscere poterat, quæ Christianam religionem potius illustrarant, quam debilitarant, animas nostrorum ad pietatem roborantes, ac periculis, ut aqua calens ferrum, obdurantes.

CAPUT II.

Sancta Militum libertas carcere et bonorum proscriptione mulctata.

Interea cum hæc ita sese haberent, et bellum quidem Rex parturiret adversus nostros, cessaret autem, veritus ne vinceretur; accidit ut milites quoddam convivium haberent, in quo et Martyres, quos hodie colimus, erant. Ceterum, ut conviviorum mos est, cum varii sermones hinc inde dicerentur, aliique alia tractarent, Martyres nostri mala sui seculi inter se deplorabant, longe feliciora fuisse superiora asserentes, dicebantque et inter se et ad sodales : Quem juvaret ultra vivere, vel spirare, vel solem intueri, sacris legibus ita conculcatis, pietate ita violata, creaturarum omnium Domino ita contempto? Omnia *a* nidore plena sunt et fumo, omnia sacrilegis immundis referta. Proh! neque purum aerem spirare possumus. *b* Dicta hæc ne perfunctorie transeas, sed considera, quando ea locuti sunt, et quanta pietate. Nam si in militari convivio, ubi regnat ebrietas et intemperantia, ubi certatur de prodigalitate, ubi agon est stuporis et insipientiæ, sic ingemiscebant et lugebant; quales erant domi, cum soli inter se agerent?

SS. Juventinus et Maximus queruntur de impietate Juliani

a

b

Quales

Ex S. Chrysost.

Quales erant in precibus et jejuniis, qui deliciarum tempore, tam humiliati, et tam Apostolica præ se ferebant pectora? Labebantur alii, hi vero lugebant: impie agebant alii, hi vero urebantur. Sane ipsi ob fratrum infirmam valetudinem suam sanitatem non sentiebant. Sic dolebant et lacrymabantur in malis, quæ tunc fiebant, quasi universo mundo tutores dati essent.

deferuntur, conjiciuntur in carcerem bonis confiscatis:

5 Neque clandestinum fuit, talia eos dixisse. Nam ex sodalibus et convivis adulator et irrisor quidam, obsequium Regi facturus, omnia ut dicta erant, detulit. Rex accepta occasione jam diu quæsita, caussatus est ex verbis illis *c* affectatam tyrannidem, ut ita martyrii corona privaret; et jussit, confiscatis facultatibus eorum omnibus, *d* nudos eos in carcerem conjici. Illi autem gaudebant et exultabant, dicentes: Quid nobis divitiis, pretiosa veste opus? Si et indusium intimum, nempe caro, propter Christum exuendum est, non obluctabimur, sed sponte concedemus. Et ocyus dicto scripti sunt libelli indices, confiscataque omnia. Porro ut homines in patriam longe distantem migraturi, substantiam omnem in pecuniam commutatam sæpenumero præmittunt; ita et illis accidit. Quoniam enim in cœlos erant transituri, inimicis ipsis negotium agentibus, et in hoc ministrantibus, opes sua ante se miserunt. Non enim illuc tantum opes, quas eleemosynæ nomine dispendimus, transferuntur in cœlum, sed etiam quascumque nobis hostes fidei piorumque persecutores rapiunt, illic thesauri erunt: est enim hoc non minus, quam illud. De quo audi quid Paulus dicat: Et rapinam, inquit, facultatum vestrarum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem substantiam, et manentem in cœlis. Hebr. 10. 34.

visuntur a Christianis, vetante tyranno:

6 Ut autem ingressi sunt in carcerem, confluxit ad eos omnis civitas, tametsi multis terroribus, minis, et periculis interdictum erat, ne quis vel eos accederet, vel eis loqueretur, vel quovis modo communicaret. Atqui timor Dei efficiebat, ut non curarentur ea Principis mandata. Unde multi ob consuetudinem, quam cum Martyribus habebant, facti sunt et ipsi Martyres. Multi enim, contempta præsenti vita, frequenter eos visitando, sacras apud eos vigilias continuis psalmis perficiebant. Erant familiaritates illæ spiritualis eruditionis atque consolationis plenæ. Et clausa quidem tunc est ecclesia, carcer autem ecclesia factus est. Neque hi solum, qui eos visebant, sed et qui intus cum eis tenebantur, maximam sapientiam et virtutem a patientia et fide eorum discebant.

sollicitantur ad defectionem a fide:

7 Rex ut hæc audivit, valde stomachatus est: cupiens tamen eos supplantare, et ab alacritate sua destituere, avaros quosdam homines et impostores subornavit, qui, si quando privatum colloquium sese offerret, eos accederent, non ut a Rege missi, sed quasi singulari compassione et proprio consilio id agentes, et adhortarentur, ut a religione desistant, et ad impietatem transeant. Dicebant enim: Sic non solum imminens periculum effugietis, sed majori dignitate honestati, majorem quoque principatum adepturi estis, Regis ira feliciter placata. Nonne vidistis et alios vestri ordinis idipsum fecisse? Quibus illi responderunt:

generose respondent.

Atqui nos hac potissimum ratione viriliter stabimus, et pro illorum ruina nosmetipsos in sacrificia offeremus. Benignus et misericors nobis Dominus est, solet etiam uno accepto sacrificio, toti orbi conciliari. At sicut olim tres pueri dixerunt: Non est in tempore hoc Princeps, et Propheta et Dux, neque sacrificium, neque incensum, neque holocaustum, neque locus primitiarum coram te, ut possimus invenire misericordiam; sed in animo contrito, et spiritu humilitatis suscipiamur, quasi in holocaustis arietum et taurorum, et sicut in millibus agnorum pinguium; ita et illi videntes altaria subversa, clausas ecclesias, Sacerdotes fugatos, fideles omnes in exilium actos, studebant ut pro omnibus offerrentur Domino, relictisque militaribus turmis, Angelicis sese choris adjungerent. Quocirca et dicebant: Quid? Etiamsi nunc non morimur, moriendum tamen omnino est non multo postbac. Satius igitur fuerit mori pro Rege Angelorum, quam pro Rege tam impio. Satius fuerit pro patria cœlesti arma deponere, quam pro terrena, et quam pedibus calcamus. Hic etsi moriatur quis pro Rege, nihil accipiet a Rege sua dignum fortitudine. Et quid posset homo defuncto præstare, si vel maxime vellet? Atqui eis sæpenumero ne sepultura quidem contingit, et non raro a canibus devorantur. Quod si pro Rege Angelorum mortui fuerimus, certi sumus, nos accepturos corpus multo gloriosius: majori gloria conspicui erimus: longe majora nobis erunt laborum præmia. Proinde arripiamus arma spiritualia: non opus jaculis et sagittis, non aliis armis quæ sub sensus cadunt; sufficit pro omnibus lingua. Sunt enim et Sanctorum ora pharetræ, et quibus diabolico capiti continui et crebri ictus inferuntur. Dan. 3. 38

a *Theodoretus*: Fontes, tum qui in urbe erant, tum qui Daphnæ, sceleratis victimis contaminari *jussit Julianus;* quo singuli, qui aquam gustarent, tetra nequitiæ labe inficerentur. Deinde quæ in foro exponebantur, eadem sceleris macula inquinari: nam panes, carnes, fructus, olera, et alia omnia esculenta, aqua lustrali aspergebantur. b *Addunt Theodoretus et Nicephorus, ab eis recitata hæc verba, quæ pueri tres olim in fornacem Babylonicam conjecti pronuntiavere*: Tradidisti nos Regi iniquo, qui te deseruit supra omnes gentes terræ. Dan. 3. 32. c *Theodoretus*, mulctatos dixit, quod ipsum contumeliis vexarant. d *Theodoretus addit, eos ante ad Julianum adductos, libere quod sentirent, insigni quodam zelo incitatos, dixisse*: Nos, *inquiunt*, in vera educati religione o Imperator, et legibus inprimis præclaris, quas Constantinus et ejus filii tulerunt, obsecuti, non possumus non graviter et acerbe jam lamentari, cum videamus omnia impio scelere referta, et tum esculenta tum poculenta nefandis et execrabilibus victimis contaminata. Ista nos et domi ingentem vim lacrymarum profundere, et coram te jam flebiliter conqueri coegerunt. Ista solum in tuo imperio nos male habent; *a Theodoreto ea ipsa descripsit Nicephorus.*

CAPUT III.

Martyrum cædes, sepultura.

Nuntiata sunt et hæc atque similia Regi, qui nec destitit; sed illecebrarum escis iterum atque iterum illos tentavit. Ita autem subdolus ille, callidus, ac sapiens ad male agendum mandavit, quod si cederent victi, sub omnium oculos producerentur, et efficeret ut sacrificarent: sin fortes perseverarent, uti perduellionis rei educerentur et occiderentur, neque ulla Christianæ professionis, ob quam tenebantur, mentio fieret. At qui revelat profunda et abdita, non permisit ut machinationes illæ occultæ manerent, et ignotæ insidiæ. Nam quemadmodum olim mulier Ægyptia Josephum in thalamo et solitudine multa apprehendens, licet speraret factum suum clam fore omnibus hominibus, non fuit tamen occulta, vel oculo illi soporis nescio, vel posteritati. Quippe quod absque arbitro illa Josepho dixit, id nunc toto ubique mundo canitur; ita et ea, quæ per subornatos illos consiliarios dolosus Rex agebat, sperans occulta fore, nequaquam manserunt occulta. Didicerunt enim posteri omnes et insidias dolosas, et triumphantium victorias. Gen. 39

Falso, sed multi, prætextu damnantur

a decollantur

9 Denique cum multo tempore exacto alacritatem eorum non solum non frangeret multitudo dierum, sed potius studium et ardorem excitaret, æmulatoresque multos faceret, *a* jussit tandem media nocte in barathrum eos abduci. Ducebantur itaque in mediis tenebris luminaria, et decollabantur. Ceterum capita detruncata tunc diabolo magis terribilia erant, quam cum adhuc vocem darent: sicut et caput Joannis non tantum terrebat cum loqueretur, quantum cum in disco mutum afferretur. Habet enim et Sanctorum sanguis suam vocem, quæ non per aures auditur, sed occidentium conscientiam invadit et perstringit.

10 Post

sepeliuntur.

10 Post beatam autem illam cædem, quidam etiam cum salutis periculo athletas illos optimos rapuerunt, etiam ipsi vivi Martyres, ut illorum reliquias curarent decenter. Nam quamvis non occidebantur, optabant tamen mori potius, quam ut corpora illa relinquerent inhumata : ita ad venationem eorum festinabant. Dicunt qui tunc affuere, et quibus corpora illa recens occisa videre datum fuit, quod jacentibus simul illis in sepulcbro, talis quædam ex eorum oculis et vultu gratia resplenduerit, qualem in Stephano Judæis responsuro fuisse Lucas dicit. Neque ullus est, qui non pro quodam horrore illis adstiterit : adeo adspectus ille afficiebat omnes. Quin et omnes clamabant in laudem eorum id quod a Davide dictum : In vita sua non sunt separati, et in morte non sunt divisi. Pariter enim confessi sunt, pariter carcerem inhabitarunt, pariter in barathrum abducti sunt, pariter capite mulctati sunt, et una capsula utriusque corpora tenet : et unum quoque tabernaculum in cœlis eos excipiet, quando majori sunt illa cum gloria resumpturi.

Pulchriores post mortem. Act. 6. 15.

2 Reg. 1. 23.

11 Illos non indignum fuerit, et columnas, et scopulos, et turres, et luminaria, et tauros simul appellare. Nam Ecclesiam sicut columnæ sustinent, sicut turres muniunt, et sicut scopuli omnes undarum assultus repulerunt, multam iis qui intus sunt afferentes tranquillitatem : sicut luminaria, tenebras impietatis discusserunt; et sicut tauri, anima et corpore promptitudineque eadem, suave Christi jugum traxere. Idcirco sæpe eos invisamus, capsulam attingamus, magnaque fide reliquias eorum complectamur, ut inde benedictionem aliquam assequamur. Etenim sicut milites vulnera in præliis sibi inflicta Regis monstrantes, fidenter loquuntur; ita et illi in manibus absecta capita gestantes, et in medium afferentes, quæcumque voluerint apud Regem cœlorum impetrare possunt. Proinde magna fide promptitudineque huc veniamus, quo e visis Sanctorum monumentis et consideratis eorum præmiis, inde varios thesauros undequaque colligamus : et per præsentem vitam ita juxta voluntatem Dei transeamus, ut in portum æternitatis cum multis mercibus ingrediamur, et regno cœlorum perfruamur in Christo Jesu Domino nostro, cui sit gloria in secula seculorum. Amen.

Ex S. Chrysost. Sancti invocandi, eorum venerandæ reliquiæ.

a *Theodoretus* : Jussit graves et acerbas plagas illis imponi, atque sic hac vita privavit. *Nicephorus* : Diverberari eos acriter jussit, et post cruciatus multos capite etiam plecti præcepit.

DE S. BRETANNIONE
EPISCOPO TOMITANO IN SCYTHIA.

Circiter an. Ch. ccclxxx. XXV Januar.

Vitam *sancti Confessoris* Bretannionis (*qui etiam* Bretanio, Brettanio, *et* Britannio, *appellatur*) *paucis descripsit Sozomenus lib.* 6, *histor. Eccles. cap.* 20, *et ex eo Nicephorus lib.* 11, *cap.* 29, *ac Baronius tomo* 4, *anno Christi* 371, *num.* 114 *et* 115. *Dies ejus natalis assignatur in Martyrologio Romano XXV Januarii, his verbis :* Tomis in Scythia S. Britannionis Episcopi, qui mira sanctitate et zelo Catholicæ fidei, sub Valente Imperatore Ariano, cui restitit, in Ecclesia floruit. *Addit Baronius in Notis ad Martyrologium, et in Annalibus, num.* 115, *anni* 371, *successisse Bretannioni* Gerontium, *cum scilicet qui interfuit Concilio Constantinopolitano Œcumenico sub Theodosio Imperatore, habito Eucherio et Syagrio Coss. mense Maio ann.* 381, *ex quo tamen cum S. Gregorio Nazianzeno decessisse* Bretannionem Scytham *conjicit num.* 66, *illius anni* 381, *non satis dicturum memor.*

S. Britannionis Vita, natalis, tempus obitus.

VITA EX SOZOMENO l. 6, c. 20.

Scythas prædicant *a* simili de caussa in fide persistere. Gens ista multas quidem habet urbes, pagos, et castella, sed principatum obtinet Tomis, quæ est urbs magna et opulenta prope mare posita, ad lævam cum quis ad Pontum Euxinum navigat. Vetus consuetudo est, quæ ibi etiamnum servatur, ut unus Episcopus totius illius gentis Ecclesiis præsit. Itaque tempore, *b* de quo jam loquimur, illas administravit Brettanio, quando etiam Imperator Tomim advenit. Postquam autem accessit ad ecclesiam, et pro more suo ei persuadere conatus est, ut cum Arianis communicaret; Brettanio constanter admodum apud Imperatorem et libere pro doctrina Concilii Nicæni locutus, recessit ab eo, et ad alteram ecclesiam se contulit. Quem populus quoque secutus est. Fere autem ab universa civitate eo concursum est, partim quo Imperatorem viderent, partim quod aliquid novarum rerum eum moliturum exspectarent.

a Tomis Scytharum metropoli. b Episcopus Bretannio, Valentis impietati resistit :

2 Valens igitur cum suis derelictus, illud velut contumeliæ loco factum graviter tulit. Atque Brettanionem comprehensum in exilium duci mandavit : quem non multo post denuo reduci permisit. Nam cum videret, credo, Scythas Episcopi exilium iniquo animo pati, non parum veritus est, ne novis rebus studerent : quos quidem et fortes esse, et ipso locorum situ Imperio Romano necessarios videbat; quippe qui impetum Barbarorum illam orbis partem incolentium propulsarent. Itaque Imperatoris conatus sic a Brettanione compressus est, viro cum in aliis rebus spectato, tum ob divinam virtutem adeo insigni, ut etiam ipsi Scythæ laudis testimonium ei tribuerent.

mittitur in exilium, revocatur.

a Quod constantes et fortes viri apud eos Ecclesias rexerint, ut in prædecessoribus dixerat.

b Quando Valens Imperator ut ... sui Imperii provincias obibat, ubique Catholicos ubique immaniter persequebatur.

DE S. PUBLIO ABBATE ZEUGMATE IN SYRIA.

Secul. iv. XXV Januar. S. Publii vita.

Vitam S. Publii Abbatis *damus ex Theodoreti Philotheo, seu lib.* 9, *de Vitis Patrum cap.* 5, *Latio donatam a Gentiano Herveto, et cum alia Alberici Longi interpretatione collatam. Ejus epitome continetur in Menæis Græcorum et apud Maximum Cytherenum hoc die, præfixo disticho.* Eodem die memoria S.P.N. Publii.

Vitam materialem (*sive humanam ac mortalem*) Publius deserit.

Et immaterialem (*sive a corporis et materiæ concretione liberam*) et rationalem obtinet.

Meminerunt S. Publii *idem Theodoretus lib.* 4 *Historiæ Ecclesiasticæ cap.* 26, *et Nicephorus lib.* 11, *cap.* 14. *Rosweydus in Notationibus ad Philoteum dubitat, num is sit qui IV Aprilis a Græcis colitur cum S. Platone : alius est.*

natalis.

VITA EX THEODORETO.

CAPUT I.

S. Publii exercitatio. Duplex cœnobium extructum.

Eodem tempore fuit quidam Publius, et propter formam spectatu dignus, et anima præditus, quæ formæ conveniebat, vel potius eam ostendens corpore magis admirabilem. Is ex *b* Senatorio quidem ordine ducens originem, natus autem ex civitate, apud

a Publius ex ordine Senatorio. b

apud quam Xerxes ille, cujus ubique est fama tam celebris, in Græciam bellum gerens, et c volens exercitu fluvium Euphratem transmittere, navium congregata multitudine, iisdem inter se conjunctis, et hoc modo super fluvium ponte constructo, locum d Zeugma, id est, conjuncturam, appellavit, et civitatem ex re denominavit.

[Marg.: Zeugmate oppido oriundus,]

2 Ex ea ortus, et ex tali genere procreatus, altum locum e occupat, qui distabat ab urbe non plus quam triginta stadiis. In eo cum quamdam parvam extruxisset domunculam, omnia quidem vendidit, quæ a patre acceperat, domum, inquam, et possessiones, et greges, et vestes, vasaque argentea et ænea, et si quid erat cum his aliud. Et cum ex lege divina ea divisisset iis quibus oportebat, et se ab omni cura terrena liberasset, illam unam curam suscepit pro omnibus, nempe ut ei serviret qui eum vocaverat; eamque animo perpetuo versabat, noctu diuque considerans, et perscrutans quemadmodum eam augeret. Ea de caussa ei labor crescebat quotidie, ampliorque et intensior evadebat in dies, eratque dulcis et voluptate plenus, et procul expellens satietatem. Nemo enim eum unquam vidit quiescentem vel minima parte diei, sed psalmodiam quidem oratio, orationem vero psalmodia, utrumque autem excipiebat divinorum eloquiorum lectio; deinde cura hospitum venientium : deinde fiebat aliquid ex operibus necessariis. In his vitæ iter ingrediens, et iis qui imitari volebant exemplar virtutis propositus, veluti quædam avis canora, multos sui generis in hæc retia coegit salutaria.

[Marg.: e sua dat pauperibus, otium nulli deditus orationi, psalmodiæ, lectioni, hospitalitati,]

3 Cæterum ab initio quidem nullum habere passus est, qui secum habitaret : sed parvas domunculas foribus vicinas ædificans, unumquemque ex iis qui conveniebant, jubebat per se degere. domunculas sæpe invisens, et perscrutans, numquid præter usum habeant repositum. Aiunt autem eum quoque accedentem ad trutinam, panis mensuram diligenter perpendisse : et si quando invenisset plus quam esset definitum, ægre tulisse, et eos qui hoc faciebant f helluones appellasse. Jubebat enim neque comedentes neque bibentes exspectare satietatem; sed tantum capere quantum satis esset ad tuendam vitam corporis : si quando autem vidisset etiam farinam opertam furfure, eos qui hoc fecissent impetebat maledictis, ut qui Sybariticis fruerentur deliciis. Porro autem noctu quoque ex improviso veniens ad ostium uniuscujusque, si aliquem quidem invenisset vigilantem, et Deum laudantem, recedebat tacitus; si quem autem sensisset dormientem, manu quidem pulsabat ostium, lingua autem in eum qui jacebat invehebatur, ut qui corpus plus quam oporteret curaret.

[Marg.: solitudini, abstinentiæ, vigili.]

4 Hunc ejus laborem cum considerassent aliqui, qui erant ejusdem animi et sententiæ, ad eum retulerunt, ut omnibus unum ædificaret habitaculum. Eos enim, qui nunc sunt dispersi, exactius et accuratius dixerunt esse victuros, eumque fore liberum a magna parte sollicitudinis. Probavit consilium vir sapientissimus : et cum omnes simul coegisset, et parvas illas diruisset domunculas, iis autem qui erant congregati, unam ædificasset, rogavit ut simul viverent, et se invicem incitarent . et hic quidem illius imitaretur mansuetudinem, ille vero mansuetudinem hujus zelo temperaret; et alius communicans vigilias, acciperet jejunii disciplinam. Sic enim, inquit, a nobis invicem id quod deest sumentes, perfectissimam efficiemus virtutem. Quomodo enim in foris civitatum alius quidem vendit panes, alius vero olera; alius habet vestes venales, alius est opifex calceorum; a se autem invicem id quo opus habent comparantes, vitam agunt jucundiorem : qui dat enim vestem, pro ea accipit calceos; qui autem emit olus, vendit panem, ita nos oportet invicem permutare virtutis partes pretiosissimas.

[Marg.: cœnobium ædificat Græcis : communis vitæ commoda simul declarat]

5 Cum qui erant ejusdem linguæ sic exercerentur, et decertarent, et Græca voce Deum laudarent; hujus vitæ instituti eos quoque cœpit amor, qui lingua utebantur illius regionis : et concurrentes aliqui supplicarunt, ut ipsi quoque in eorum gregem admitterentur, et essent ejus sacræ doctrinæ participes. Concessit autem quod postulabant, legis memor Dominicæ quam sanctis tulit Apostolis dicens : Euntes docete omnes gentes. Et cum juxta illud habitaculum ædificasset alterum, eos jussit illic degere, divino quodam templo constructo, in quod jussit et hos et illos convenire, incipiente die et desinente : ut vespertinos et matutinos hymnos Deo simul offerrent, in duas quidem divisi partes, et singuli sua voce utentes, ex successione autem canticum emittentes. Permansit autem in hodiernum usque diem forma ejus instituti, et neque tempus, quod hæc talia mutare vehementer contendit; nec ii qui illius successere curationi, ut ex limitibus ab eo positis aliquid everterent, in animum induxere: idque cum non duo vel tres, sed plures hanc susceperint præfecturam.

[Marg.: aliud cœnobium extruit Syris; Matth. 28. 19; templum utrisque commune]

a Qua S. Eusebius vivebat, de quo ipse capite præcedenti, nos XXIV Januarii egimus. Idem Theodoretus in histor. Eccles. et Nicephorus sub Valente et Valentiniano eum tradunt vixisse.

b Longus ex senatoriis majoribus; [illegible], ex senatoria classe, sive ordine, Constantinopolitano fortassis, unde et Græcos primum Discipulos habuit; aut certe e Syrorum Procerum genere. c Anno regni sui quinto, Olympiadis 74 quarto, ante Christum natum circiter 480. d Ζεύγνυμι, conjungo. Agunt de ea urbe passim antiqui, Ptolemæus, Strabo, alii. Refert Plinius lib. 34, cap. 15, in ea extare catenam, qua Alexander Magnus illic vinxerat pontem. Hanc catenam in hanc ætatem servari, et reliquias antiqui pontis adhuc extare, tradit ex epistola Petri Gyllii MS. Ortelius in Theatro Geographico. e Theodoretus in histor. Eccles. In solitudine Zeugmatensi. Sequitur Nicephorus.

[Marg.: Zeugma urbs.]

f Menæa : [illegible], gulosum, et carnis suæ ad satietatem amantem.

CAPUT II.

Successores in præfectura cœnobiorum.

Cum primum enim ille certamen implesset, et ex hac vita excessisset, et in illam omni molestia vacuam commigrasset, Theotecnus quidem Græcæ linguæ, Aphthonius vero Syræ, præfecturam accepere, qui utrique illius virtutis fuerunt quædam animatæ statuæ et imagines. Neque enim iis qui simul conveniebant, neque iis qui extrinsecus adveniebant, concesserunt mortis illius ullum habere sensum, ut qui illius vitæ instituti seipsos expressa ostenderent simulacra.

[Marg.: Theotecnus et Aphthonius Publio succedunt]

7 Sed divinus quidem Theotecnus cum non diu vixisset, tradidit Theodoto præfecturam : Aphthonius autem gregis curam gerens, et jam latis legibus regens, permansit diutissime. Hic autem Theodotus ex Armenia oriundus, cum exercitationis monasticæ illum vidisset ordinem, primum quidem erat in numero eorum, qui magno parebant gubernanti Theotecno; postquam autem, ut dixi, ille quidem excessit, ipse vero accepit præfecturam, eam tot bonis exornavit, ut fama sua priores propemodum obscurarit. Sic enim eum divinum affecit desiderium, eumque tot et talibus consauciavit jaculis, ut noctu et interdiu effunderet lacrymas compunctionis. Erat autem spiritali tanta plenus gratia, ut eo quidem precante, silerent quidem omnes qui aderant, solum autem illa sacra verba audirent, illam auditionem plane ducentes bonam precationem. Quis enim fuisset adeo adamantinus, ut illis verbis tam sincere et germane prolatis, non demulceretur anima, illiusque duritiem emolliret et inobedientiam, et ad Deo serviendum traduceret? Cum sic opes augeret quotidie, et sacros ostenderet thesauros talibus bonis plenos, postquam viginti quinque annis gregem pavisset adjectus est ad Patres suos, ut divina dicit Scriptura, in bona eductus senectute, traditis habenis Theotecno, qui erat quidem genere fratris filius, frater autem moribus.

[Marg.: Theotecno Theodotus, semper lacrymans, quo orante cæteri silebant. cui successit alter Theotecnus; Gen. 15. 15]

8 Jam vero divinus quoque Aphthonius, cum plus quam

Aphthonius post fit Episcopus : a

quam quadraginta annis choro præfuisset. Sedem accepit Pontificalem : nec a cilicium mutans monasticum, nec tunicam contextam ex pellibus caprarum; iisdem quoque cibis vescebatur, quibus antequam fieret Antistes. Quinetiam quamvis hanc accepisset curationem, nihilo secius curam gerebat illius gregis, illic multos dies versans : et nunc quidem componens eorum lites qui inter se depugnabant, nunc vero eis consulens qui erant aliqua affecti injuria; aliquando autem sodalibus divinam porrigens admonitionem. Faciebat autem unumquodque horum, vel contubernalium interim pannos consuens, vel lentem expurgans, vel frumentum abluens, vel aliquid tractans ex iis quæ sunt ejusmodi. Cum sic autem et Pontificatum ornasset, et virtutem auxisset, ad divinum portum pervenit cum suis oneribus.

simul curam gerit monasterii, vivitque ut monachus.

exercet se in vilibus.

Theotecno succedit Gregorius.

9 Et quid opus est dicere de Theotecno, et qui illum secutus est Gregorio? Quorum ille quidem a juventute omne genus virtutis collegit, et eum majorum suorum excessit gloria; hic vero adhuc in hodiernum diem laborat in profunda senectute, perinde ac si esset in florenti ætate. Perstitit enim vitis fructum perpetuo recusans, et nec aceto quidem vel uvis passis vescens, non lacte, neque recenti nec concreto; sic enim vivere magnus constituit Publius : b olei autem usum agnoscentes in tempore Pentecostes, rursus recusant ejus esse participes.

Ex Theodoreto. Publii cum discipulis victus ratio. b

10 Hæc dedici de magno Publio, quæ partim quidem audita accepi, partim vero ab ipsis ejus, quos vidi, discipulis, in quibus agnovi Præceptorem, et per athletas didici pædotribam. Iniquum igitur esse arbitratus, et hominis invidi, tantam utilitatem mandare silentio; iis qui ignorabant proposui narrationem, ut et ipsi utilitatem hinc accipiant procurans, et memoriæ hinc mihi quæstum parans. Audivi enim Dominum dicentem : Quicumque me confitebitur coram hominibus, ego quoque eum confitebor coram Patre meo, qui est in cœlis : et plane scio, quod si eorum memoriam fecero in hominibus, futurum sit ut ii quoque mei meminerint apud Deum universorum.

Unde hæc acceperit Theodoretus.

Matth. 10. 32

a De duplici hac veste cumulus XVII Januarii ad Vitam S. Antonii § 15, in prolegomenis. b Longus. Oleo vero vel Quadragesimæ tempore abstinebat.

DE S. APOLLO SIVE APOLLONIO,

ABBATE IN THEBAIDE.

Circiter an. Chr. ccclx. XXV Januarii. S. Apollonii natalis.

Sanctissimus Abbas Apollos, *sive* Apollo, *aut* Apollonius, (*Græcis* Ἀπολλὼς) *refertur in Menæis et apud Maximum Cythereum hoc XXV Januarii, diciturque* quievisse in pace. *Idem* Ἀπολλὼς *est, cujus adhuc superstitis Vitam accurate scripsit Timotheus Alexandrinus Episcopus, ut testantur Sozomenus lib.* 6, *cap.* 29, *et Nicephorus lib.* 11, *cap.* 34. *Verba illius sunt :* In istorum *monachorum* numero Apollos quoque fuit, qui vixit in Thebaide. Hic cum pubescere inciperet, vitæ monasticæ se dicavit : qui cum in solitudine ad quadraginta annos vixisset, divino jussu, speluncam ad radices montis cujusdam, locis ab hominibus habitatis vicini, occupavit : qui etiam præ miraculorum multitudine brevi magnam nominis celebritatem est consecutus, et pluribus præfuit monachis. Nam tam utilibus ad vitam disciplinis utebatur, ut multos alliceret. Sed quænam fuerit ejus institutionis ratio, et quanta quamque stupenda fecerit miracula, Timotheus Ecclesiæ Alexandrinæ Antistes accurate narrat, qui non illius modo, sed complurium, de quibus facta est a me mentio, et aliorum quoque clarorum monachorum Vitas litteris persecutus est. *Obiit* Timotheus, *ut auctor est Socrates lib.* 5, *cap.* 12, ad primum consulatum Arcadii Augusti et Vadonis, *sive* Bautonis, *anno Christi* 385, *post quem tertio anno, secundo consulatu Theodosii Imperatoris, Alexandriam venit Palladius, qui Sanctum hunc, quem ipse* Ἀπολλὼ *nuncupat, invisit, et Vitam ejus pluribus descripsit, nulla alterius facta mentione. Eamdem Ruffinus lib.* 2, *de vitis Patrum cap.* 7 *refert. Ex Palladio hic damus, a Gentiano versam, cum altera Ruffini collatam, in qua* Apollonius *appellatur. Hanc Palladium ex Timotheo, ut plurimas aliorum Vitas, maxima ex parte descripsisse, verba Sozomeni cum ea collata confirmant. Duo Menæa in eo præcipue commendant, longævam in eremo vitam, et victoriam de diabolo reportatam, hoc disticho :*

Vita scripta a Timotheo Alexandrino.

Palladio et aliis

Χρηστὸν βιώσας μέχρι καὶ τέλους βίον,
Θραύει πονηροῦ πᾶν Ἀπολλὼς τὸ θράσος.

Religiosam cum vixisset usque ad extremum vitam,
Frangit inimici omnem Apollo audaciam

[illegible] venerato 18 Aprilis

2 *Latini quidam cum celebrant XVIII Aprilis cum altero* Apollonio Senatore, *qui Romæ sub Commodo martyrii palma coronatus est : cui hunc Abbatem subjungit Petrus de Natalibus lib.* 4, *cap.* 63, *a quo inter alia dicitur,* juvenem, nomine Philemonem, se deridentem ad Christum convertisse, *quod a Palladio et Ruffini narratione abest; et sumptum est, nec bona fide, ex alterius* S. Apollonii *Diaconi Actis, quæ VIII Martii dabimus. Petrum secutus Maurolycus eodem die.* Fuit et alius Apollonius Abbas, Pater quingentorum monachorum, qui juxta Hermopolim habitavit in spelunca, miraculis clarus *Martyrologium Germanicum*. Item in finibus Hermopolis sancti Abbatis et Confessoris Apollonii, qui annos duodecim (*in Vita quindecim*) natus secessit ad eremum, et quadraginta ibidem annis laudabiliter conversatus, quingentos sub sua disciplina Fratres habuit, multis miraculis clarus. Is germanum suum ob Christi cultum a Juliano Imperatore captum invisit et consolatus est quapropter et ipse conjectus in vincula. Media autem nocte Angelus Dei eum cum omnibus captivis liberavit. Qui postmodum suis concionibus multos ad Christi fidem convertit. Denique iterum in eremum secessit, et quievit in pace. *In margine annotatur* annus Domini 360. *Martyrologium hoc citat et sequitur Ferrarius :* Hermipoli in Ægypto S. Apollonii Abbatis. *Baronius tomo* 4, *an. Ch.* 362, *num.* 159, *et sequentibus* Apollonii *res gestas narrat, et* sanctissimum monachum *appellat. S. Aldhelmus egregiam vitæ ejus epitomen exhibet libro de laudibus virginitatis, cap.* 21, *ubi ob* præclaram virginitatis gloriam multis miraculorum signis et prodigiis *vult* coruscasse. *De eodem agit Georgius Garnefeltius lib.* 1, *Elucidationum sacrarum de Vitis antiquorum Eremitarum cap.* 8.

encomium

VITA EX PALLADIO.

CAPUT I.

S. Apollonii exercitatio anachoretica.

Vidimus autem alium quoque virum sanctum in a Thebaide, in finibus Hermopolis, in quam Servator venit cum sancta Maria et Joseph, implens prophetiam Isaiæ, quæ dicit : Ecce Dominus sedet super nubem levem, et veniet in Ægyptum; et quatientur manufacta Ægypti a facie ejus, et cadent in terram. Vidimus enim illic quoque templum, in quo, b ingresso urbem Servatore, ceciderunt omnia simulacra in faciem super terram.

a In finibus Hermopolis degit Christus. Isaiæ 19. 1 b

2 Vidimus autem illic in solitudine virum, Apollo nomine, qui monasteria habebat super montem. Erat enim Pater monachorum circiter quingentorum, qui erat valde clarus et celebratus in Thebaide; erantque

ejus

Ex hist. Lausiac.

ejus magna opera, et magnas virtutes per eum faciebat Dominus, et plurima signa et admirabilia per eum efficiebantur. Hic enim cum a pueritia multam ostendisset exercitationem, in perfecta ætate talem est consecutus gratiam. Cum enim esset *c* octogenarius, sibi magnum congregavit monasterium virorum perfectorum, qui poterant omnes fere signa efficere. Is cum quindecim annos natus a mundo secessisset, et quadraginta annos in solitudine transegisset, et in ea omnem virtutem exercuisset; visus est postea audire Dei vocem, dicentis ei : Apollo, Apollo, per te sapientiam sapientum in Ægypto, et prudentiam gentium prudentium abolebo. Perdes autem mihi cum eis etiam sapientes Babylonis, et de medio tolles omnem cultum dæmoniacum : et nunc vade in eam quæ habitatur regionem : generabis enim mihi populum peculiarem, æmulatorem bonorum operum.

c ibidem. S. Apollo eremum incolit ab anno 15 ætatis: post 40 annos evocatur ad aliorum conversionem:

3 Is autem respondens, dixit : Aufer a me, Domine, arrogantiam : ne forte elatus supra fraternitatem, privar omni bono opere. Ei autem rursus dixit vox divina : Mitte manum tuam super collum tuum, et deinde comprehendes, et infodies arena. Is autem cum statim manum misisset super collum, apprehendit parvum Æthiopem : et eum infodit in arena clamantem et dicentem : Ego sum dæmon superbiæ. Et rursus facta est vox ad eum, dicens : Vade, quoniam quod a Deo petieris, accipies. Is autem cum primum hoc audisset, profectus est in eam quæ habitatur regionem, tempore Juliani tyranni : et tunc venit in propinquam solitudinem.

liberatur a dæmone superbiæ.

4 Cum quamdam autem parvam occupasset speluncam, manebat subter montem. Ejus autem opus erat, *d* toto diurno spatio preces edere; noctu quidem centies, interdiu autem toties, flexis genibus. *e* Ejus autem alimentum tunc quoque sicut prius, admirabili et præter opinionem ratione a Deo suppeditatur. Ei enim in solitudine per Angelum afferebatur nutrimentum. Ejus autem indumentum erat *f* lebiton, quod nonnulli colobium appellant, et *g* parvum linteum in ejus capite. Hæc enim ei manebant in solitudine, nec veterascebant.

ejus preces, d e cibus ab Angelo allatus, f g vestis non veterascens,

5 Erat autem in solitudine propinqua terræ quæ habitatur, faciens signa et virtutes admirabiles in virtute Spiritus : quas propter miraculi insignem magnitudinem nemo potest omnes dicere, sicut audivimus a senibus qui cum eo versabantur, qui ipsi quoque erant viri perfecti, et præerant multis Fratribus. Fuit itaque protinus clarus ac celebratus, tamquam novus aliquis Propheta vel Apostolus, qui venisset nostro sæculo : et cum magna fama de eo sparsa esset, omnes qui circumcirca dispersi habitabant monachi semper ad eum veniebant, et tamquam *h* patri germano, dona suas offerebant animas. Is autem alios quidem hortabatur ad contemplationem; alios vero instituebat, ut persequerentur virtutem, quæ versatur in actione; primum ostendens opere ea quæ ipsos facere admonebat sermone. *i* Sæpe enim eis ostendens exercitationem, Dominica solum cum eis versabatur; ipse quidem non amplius sumens, quam olera quæ sua sponte nascuntur in terra; non panem interim vel legumen, non ex fructibus arborum aliquid comedens, nec quæcumque igni admota veniunt in usus hominum.

miracula, h exhortationes, i convictum diebus Dominicis.

Hermopolis

Christi ingressus in Ægyptum

a Thebaidem *duplicem fuisse* inferiorem, *aliam* superiorem, *diximus XVII Januarii ad Vitam S. Antonii num. 4, in Prolegomenis, atque* inferiori *adscribi* Hermopolim, *quam* oppidum Thebaidis *etiam appellat Sozomenus lib. 5, cap. 21. Nicephorus lib. 10, cap. 31, qui ambo Christum isthic fuisse tradunt.*

b *Sozomenus et Nicephorus loco citato, ex* Ægyptiis istarum rerum testibus locupletibus *referunt*, arborem Persidem, seu Perseam, licet maximam, ubi Christus portæ Hermopolis appropinquavit, ad solum usque se inflexisse, et Christum adorasse : *quo* significabatur, *inquit Sozomenus*, omnes Ægyptiorum statuas Christo adventante fuisse commotas. *Ejus porro arboris* fructus, aut folium, aut particula aliqua corticis ægrotis admota, morbos a compluribus depulit, *ut idem scribit.* c *Ruffinus* : Erat enim annorum fere octoginta. *At Græce hic*, ὀγδοηκονταέτης γὰρ ὢν ἔτους.

d *Ruffinus*, indesinenter die ac nocte. *Græce*, ἀδιαλείπτως ἐν ... ὑποθέσει τῷ Θεῷ, diurnas preces offerre Deo. e *Hæc paucis a Ruffino efferuntur*. Cibo autem magis cœlesti, quam humano utebatur. f Lebiton, *seu* colobium *monachorum, quod hic Ruffinus* stoppeum *dicit, fere* lineum *fuisse diximus ad Vitam S. Antonii nu. 66, in prolegomenis. Aldhelmus quo id modo textum esset exponit.* g *Ruffinus* : et linteum, quod collum et caput obvolveret. *Cassianus* Cucullum *vocat lib.* 1, *Instit. cap.* 4, quo usque ad cervicis humerorumque confinia demisso, caput indesinenter diebus ac noctibus contegebatur; *ut ad S. Simeonis Stylitæ Vitam V Januarii diximus.* h *Ruffinus*, pio Patri. *Græce est*, πατρὶ γνησίῳ. i *Interponit Ruffinus* : Aliis quidem diebus unumquemque apud semetipsum exercere abstinentiam, quam posset, sinebat : die vero Dominica, *etc.*

Cucullus

CAPUT II.

Tolerata vincula; cœnobii cura.

Cum autem *a* tempore Juliani aliquando audiisset, *b* Fratrem in exercitu captum vinctum teneri in custodia, accessit ad eum cum fraternitate, rogans eum et admonens, ut esset fortis et constans in laboribus, et despiceret pericula sibi imminentia. Dicit enim esse sibi tempus certaminum, ut tunc quoque mens ejus probetur insultu tentationum. Postquam autem his verbis ejus animum confirmavit, adveniens Tribunus, qui quodam sceleris ferebatur impetu, cum quidam ei de ipsis significasset, clausis portis custodiæ, et ipsum, et omnes qui cum eo erant monachos, inclusit, tamquam futuros aptos ad militiam : et cum eis quot satis esset custodes constituisset, domum rediit, nec auditione quidem ab eis rogari sustinens.

a b Fratrem captivum invisit includitur carceri :

7 Media autem nocte, *c* lampadem ferens Angelus apparet custodibus, lumine illustrans omnes qui erant in carcere, adeo ut præ stupore hiantes starent custodes. Qui cum surrexissent, eos rogarunt ut omnes abirent, eis apertis *d* januis : fatebantur enim, esse satius pro iis mora, quam quæ ad eos divinitus venisset libertatem, qui citra rationem detinebantur, despicere. Tribunus itaque cum magistratibus mane veniens in custodiam, contendebat ut viri egrederentur e civitate : dicebat enim, domum suam cecidisse terræ motu, et e suis servis optimos oppressos fuisse. Ii autem hæc audientes, Deo gratias agentes, abierunt in solitudinem : erantque omnes simul, ut dicit Apostolus, habentes cor unum et unam animam. Act. 4. 32

c custodibus ab Angelo terrefactis, d et domo Tribuni collapsa, liberatur.

8 Docebat autem quotidie ornari virtutibus, et machinas diaboli in cogitationibus in principio protinus propulsare. Contrito enim capite serpentis, totum corpus est mortuum. Jubet enim Dominus, ut observemus caput serpentis : id autem est, ne in principio admittamus malas et turpes cogitationes, *e* non solum ut obscœnas animi nostri phantasias deleamus : conari autem nos invicem superare virtutibus : et ne quis in his laudibus altero videatur inferior. Hoc autem, inquit, sit vobis argumentum profectus virtutum, quando fueritis vacui affectionibus et appetitionibus : hæc enim sunt Christi donorum principium. Quando autem a Deo habuerit aliquis ostensionem miraculorum, ne nimium intumescat, quasi sufficienter profecerit; nec efferatur cogitatione, tamquam sit jam magis honoratus quam alii; neque ut ostentans quod talem gratiam acceperit : sin minus, seipsum decipit mente captus, et gratia mulctabitur. Habuit ergo hanc magnam doctrinam in sermonibus, quam nos quoque sæpe postea ab ipso audivimus : in operibus autem, efficiebat majora; omnis enim petitio ei statim dabatur a Deo.

Docet modum resistendi cogitationibus, obscœnis, e et superbis

9 Quinetiam videbat quasdam revelationes : vidit enim suum fratrem natu maximum, qui ipse quoque fuerat consummatus in solitudine, et ipso pulchro vitæ instituto eum superaverat, cum quo ipse quoque longo tempore vixit in solitudine. Videbatur ergo eum videre sedentem in eodem throno cum Apostolis, cum ei reliquisset suarum virtutum hereditatem : et sic pro se ipso intercedebat, Deum rogans, ut esset velox ejus translatio, et cum ipso sibi requiem præstaret in cœlis. Visus est autem ei dixisse Servator, oportere

germanum suum defunctum videt inter Apostolos :

oportere eum adhuc parvo tempore esse in terra ad multorum perfectionem, donec multi fiant ejus virtutis æmulatores. Magnus enim monachorum populus credetur ejus fidei, et pius exercitus, ut gloriam dignam laboris consequatur apud Deum.

fit Abbas quingentorum Fratrum :

9 Hæc vidit, quæ etiam evenerunt, nam cum multi undique ex auditione ad eum convenissent monachi, et per ejus doctrinam et conversationem plurimi omnino mundo renuntiassent, facta est Fratrum cohabitatio, cum ad quingentos Fratres simul apud ipsum communem vitam haberent, et unam mensam, *f* tota veste candidati : et in eis impleta est Scriptura, quæ dicit : Lætare desertum sitiens, erumpe et clama quæ non parturis; quoniam multi sunt filii desertæ, magis quam virum habentis. Nam impletum quidem est hoc eloquium propheticum ex Ecclesia quæ congregata est ex gentibus : perfectum est autem in hac etiam Ægyptiaca solitudine, quæ plures filios Deo exhibet, quam terra quæ est habitata. Ubi enim sunt in urbibus tot greges eorum qui salvi fiunt, quot Deo exhibent quæ sunt in Ægypto solitudines? Quot sunt enim hic populi, tot sunt illic in desertis monachi. Ac mihi videtur dictum Apostoli, etiam in ipsis esse impletum : Ubi enim abundavit peccatum, superabundavit et gratia. Abundavit enim quondam in *g* Ægypto multus et impius idolorum cultus, adeo ut in nulla gente magis : canes enim et simias quidam colebant, alii allia et cæpe, et ex vilibus oleribus multa deos existimabant, ut ipsum sanctum Patrem hæc narrantem audivimus, et reddentem caussam prioris ignorationis. Nam bovem quidem, aiebat, in deos referebant Gentiles qui prius apud nos habitabant, quoniam per ipsum exercentes agriculturam, victum sibi parabant : aquam autem Nili, quoniam irrigat omnes agros : terram quoque colebant, ut quæ esset aliis omnibus regionibus fertilior. Reliquas autem abominationes, canes et simias, et reliquam omnem animantium et olerum colebant turpitudinem, quatenus eorum usus fuit eis occasio salutis, qui tempore Pharaonis homines occupatos tenuit, quando ille Israelem persequens, submersus est. Unusquisque enim id, in quo fuit occupatus, cum Pharaonem non esset secutus, hoc in deos retulit, dicens : Hoc fuit mihi deus hodie, per quod effectum est, ut non perirem una cum Pharaone. Hæc quidem in sermonibus habuit S. Apollo.

f — Isaiæ 54. 1

Rom. 5. 20.

g *exponit caussam multorum in Ægypto deorum.*

a Julianus *imperavit ab anno Ch.* 361 *ad* 26 *Junii* 363.

b *Ruffinus*, Fratrem quemdam, *et recte a Baronio et Aldhelmo monachus intelligitur, (cogebat enim impius Apostata monachos et Clericos militare) licet* fratrem ejus germanum *interpretentur Petrus de Natalibus et Martyrol. Germanicum.* c *Græce*, λαμπαδοφόρος. *Ruffinus*, ingenti luce resplendens. d *Ab Angelo, ut ait Ruffinus.* e *Ruffinus* quanto ergo magis diffundi non convenit in sensibus nostris cogitationum phantasias, quas etiam initio recipi vetat? f *In Græco additur* Καὶ ἴδομεν αὐτοὺς Ἀγγέλων τινὰ παρεμβολὴν τρόπῳ πάντη λαμπροφοροῦντας *quæ ita apud Ruffinum efferuntur* Et Angelicum cernebamus exercitum, in omnibus virtutibus adornatum. Nullus sane in eis sordidis utebatur indumentis, sed splendore vestium pariter atque animorum nitebant. *De ependyte, sive melote candidi coloris, exteriore veste monachorum, egimus ad Vitam S. Antonii num.* 67, *in Prolegom.*

g *De diis Ægyptiis præter S. Augustinum, Eusebium, Lactantium, Arnobium, aliosque scriptores, egregie disputat S. Antonius cap.* 17 *Vitæ, supra* 17 *Januarii.*

CAPUT III.

Multorum Gentilium conversio.

Gentiles idolum circumferentes,

Ante sermones autem scribendum est quæ possedit in operibus. Fuerunt enim aliquando Gentiles prope accolentes in locis omnibus, et decem pagi qui erant ei propinquiores, magis colebant dæmones. Erat autem templum maximum in uno vico, et simulacrum maxime insigne : lignea autem erat hæc statua. Pompam autem ducebant, eam per vicos circumferentes, nefarii sacerdotes, qui bacchabantur cum *a* multitudine, veluti *a* pro aqua fluviatili celebrantes mysteria. Accidit autem, ut illo tempore illic adesset Apollo cum paucis quibusdam Fratribus : postquam autem vidit multitudinem repente dæmoniace furentem per regionem, flexis Servatori genibus, fecit omnes Gentiles repente immobiles. Cum autem non possent ex illo loco progredi, alius alium trudentes, et æstu toto die torrerentur, ignorantes unde hoc eis evenisset, sacerdotes eorum dixerunt esse quemdam Christianum habitantem in eorum finibus sub solitudine, qui hæc faceret, dicentes de Apollo; et oportere ei supplicare : sin minus, fore ut veniant in periculum. Postquam autem qui procul habitabant, auditis clamoribus et lamentationibus, accesserunt, et eos rogarunt. Quidnam est, dicentes, quod vobis, repente accidit? quo pacto hoc factum est? Illi autem dixerunt se nescire, nisi quod virum habebant suspectum, dicentes oportere illum placare. Alii vero testabantur se eum vidisse prætereuntem : et sic rogarunt eos, ut eis cito daretur auxilium : adductis bobus conati sunt movere simulacrum; id autem manebat tamquam immobile cum ipsis sacerdotibus. Cum nullam ergo evadendi rationem invenissent, miserunt per accolas legationem ad Apollo, ut illinc liberati ab errore recederent. His autem Apollo significatis, celerrime descendit homo Dei : et cum orasset, omnes solvit a vinculo. Hi autem omnes uno animo ad ipsum processerunt, universorum Servatori credentes, et Deo qui facit admirabilia, idolo protinus igni mandato. Quos omnes catechesi institutos adjecit Ecclesiis. Multi autem ex his in hodiernum usque diem degunt in monasteriis. Hujus autem rei fama pervasit in omnes partes, et multi crediderunt in Dominum; adeo *b* ut nullus amplius Gentilis nominetur in ejus finibus. *b*

Ex mst. Lausiac. reddit immobiles

cum ipso idolo.

liberat, et ad fidem adducit

11 Non multo post autem tempore, duo pagi inter se bellum incipiunt committere, pro *c* agris decertantes. Postquam autem est Apollo renuntiatum, statim ad eos descendit, inter eos pacem conciliaturus. Qui erant autem ex parte adversa non parebant, sed contra dicebant, freti uno latronum principe, ut viro ad bellum præstantissimo. Cum eum ergo Apollo vidisset contra dicentem, dixit ei : Si parueris, o amice, rogabo Dominum meum, ut tua peccata remittantur. Is autem ubi hoc audivit, non cunctatus, abjectis armis, ejus genibus advolutus supplicavit : et pace facta ejus intercessione, suos remisit ad propria. Cum ii autem pacem egissent, et abiissent, insignis eorum propugnator Apollo de cetero sequebatur, promissum aperte exigens. Quem cum assumpsisset B. Apollo in propinqua solitudine, admonuit et hortatus est, ut patienti et constanti esset animo, posse enim Deum ei condonare. Ubi autem nox advenit, ambo viderunt in somnis se astare ante tribunal Christi : utrique autem contemplabantur Angelos Deum una cum justis adorantes. Cumque ipsi una cum eis procubuissent, Patrem adoraverunt : et vox ad eos facta est Dei dicentis : Quæ est societas luci cum tenebris? aut quæ pars est fidelis cum infideli? Quid vero stat cum justo homicida, cum sit indignus tali contemplatione? Tu autem abi, o homo : tibi enim est concessus hic tarde natus perfuga. Qui cum alia multa vidissent et audiissent admirabilia, quæ neque audet oratio dicere neque auris audire, excitati annuntiarunt iis qui cum eis conversabantur. Omnes autem maxima invasit admiratio, utrisque unam narrantibus visionem. Permansit autem cum exercitatoribus, is qui non erat amplius homicida, usque ad mortem, vitam suam corrigens, ex lupo in simplicem et innocentem agnum mutatus. In eo quoque impleta est Isaiæ prophetia, dicentis : Lupi et agni simul pascerentur; et leo et bos simul comedent paleas. Licebat enim illic quoque videre Æthiopes cum monachis se exercentes, et multos virtutibus superantes, et Scripturam in eis impletam, quæ dicit : Æthiopia præveniet manum ejus Deo.

c

bellum rusticanum sopit :

latronem convertit,

et visione utrique ostensa,

admittit in monasterium,

Isaiæ 65. 25.

ubi etiam Æthiopes

Psal. 67. 32.

12 Aliquando autem decertabant Gentiles adver-

sus

Ex hist. Lausiac. Principi Gentilium contentioso mortem prædicit,

sus Christianos rusticos pro suis finibus : erat autem multitudo utrorumque armatorum, quibus adstitit Apollo, pacem inter eos concilians. Ei autem restitit Gentilium in pugna antesignanus, qui erat vir gravis et sævus; affirmabat autem et dicebat se non esse daturum pacem usque ad mortem. Is autem ei dicit : Atque adeo tibi fiat quod elegisti, nullus enim præter te occidetur. Tibi autem mortuo non erit terra sepulchrum, sed ventres ferarum et vulturum te implebuntur. Atque adeo oratio effectum protinus est sortita, cum ex utraque parte nullus sit interfectus præter antesignanum. Quem etiam cum in arena tumulassent, mane invenerunt membra laniata ab hyænis et vulturibus. Illi autem cum vidissent miraculum, et eventum ejus quod dixerat, omnes Servatori credentes eum prædicabant Prophetam.

mox subsecutam : reliquos convertit.

a *Ruffinus*, pro aquis pluvialibus *Sed alteri lectum fuerit opbuta Ægyptiis Nili inundatio.*

b *Idem*, ut nullus jam pene Gentilium remanserit.

c Nilus *enim* auctus continuas finium confusiones efficiebat, aliis addens, aliis adimens, mutandans figuras, et signa obruens, quibus proprium discernebatur ab alieno. *Ita Strabo lib.* 13 *Geographiæ.*

CAPUT IV.

Annona divinitus procurata. Hospitalitas. Eucharistia.

Erat autem adhuc antea in montis spelunca S. Apollo, cum quinque aliis Fratribus, qui primi fuerunt ejus discipuli, cum recenter venisset e solitudine. Cum autem adventasset dies festus Paschæ, et Dei cultum implessent, erant esuri ea quæ inveniebantur : erant autem aliquot sicci panes, et quædam olera reposita. Eis autem dixit Apollo : Si sumus fideles, o filii, et germani Christi filii, petat unusquisque vestrum a Deo id quod ejus animo gratum est ad vescendum. Illi vero ei universum permiserunt, existimantes se esse indignos tali gratia. Cum læto autem vultu orasset, et omnes dixissent, Amen; protinus noctu venerunt in speluncam quidam viri penitus incogniti, qui dicebant se venire a longinqua regione, et omnia ferebant, ea etiam de quibus ne auditione quidem acceperant, et quæ non nascuntur in Ægypto, horti fructus omnis generis, uvas et mala punica, et ficus et nuces, omnia intempestive : quinetiam quosdam inventos mellis favos, et urnam recentis lactis : et *a* nicolaos maximos, et panes mundos et calidos e regione externa. Ii autem qui ea attulerant, cum solummodo tradidissent, tanquam missi a viro magno et divite, protinus propere recesserunt. Cum autem quæ erant esculenta percepissent, ea illis suffecerunt usque ad Pentecosten, adeo ut ipsi quoque mirarentur, et dicerent, fuisse ea vere a Deo missa.

Impetrat cibos suis divinitus suppeditari,

c

14 Quidam autem ex monachis rogabat Patrem, ut statim Deum pro ipso oraret, ut gratiam aliquam consequeretur. Cum ipse autem orasset, ei datur gratia humilitatis et mansuetudinis, adeo ut mirarentur omnes eum esse tam mansuetum. Has autem ejus virtutes narrarunt nobis qui cum ipso erant Fratres, hæc multis quoque attestantibus Fratribus.

aut humilitatem et mansuetudinem.

15 Etenim cum non multo ante tempore fuisset aliquando fames in Thebaide; qui autem ea loca accolebant populi audissent, quod qui erant apud eum monachi, præter spem omnem et opinionem quotidie alerentur, uno animo apud ipsum accesserant cum uxoribus et liberis, simul benedictionem petentes et alimentum. Is autem nihil veritus, ne cibus ei aliquando deesset, dabat omnibus venientibus, unicuique quod in diem sufficeret. Relictis autem tribus solis magnis sportis cum panibus, et fame invalescente, jubet sportas afferri in medium, quas ipso die erant esuri monachi : et audientibus omnibus Fratribus et populi multitudine, dixit magna voce : Non potens est manus Domini hæc implere? Hæc autem dicit Spiritus sanctus : Non deficiet panis ex his sportis, donec novo frumento fuerimus satiati. Et affirmarunt omnes qui tunc aderant, eis panes suffecisse quatuor menses. Similiter autem et in oleo et frumento : adeo ut veniret Satanas, et ei diceret : Num tu es Elias, aut alius ex Prophetis et Apostolis, quod hæc facias? Is autem dixit ipsi : Quid enim? non homines, sancti fuerunt Apostoli et Prophetæ, qui hæc nobis tradiderunt? An tunc quidem aderat Deus, nunc autem peregre est profectus? Potest autem Deus hæc semper facere, et nihil erit quod ipse non possit : si ergo Deus est bonus, cur tu malus? Quid vero non oportet nos quoque dicere ea quæ vidimus? nempe quod Fratres ingrediebantur cum sportis, ad mensas panes afferentes, et cum comederent quingenti Fratres ad satietatem, eas rursus plenas accipiebant?

tempore generalis populum pascit, et non deficientem panem sportis prædicit,

magna in Deum fiducia

500 alit, cibus non diminutis,

16 Aliud quoque miraculum, quod videntes obstupuimus, par est dicere. Cum enim ad eos venissemus spatio trium dierum, cogniti sumus, procul visi a Fratribus, qui ex eo audierant de nostro ad eum adventu : qui quidem propere accurrentes nobis venerunt obviam, psallentes; est enim hic mos apud omnes monachos, et cum proni in terram adorassent, nos deosculati sunt, nos sibi invicem ostendentes, et dicentes : Ecce venerunt Fratres, de quibus Pater noster dixit tribus ante diebus, dicendo : Post tres dies venient ad nos *b* tres Fratres, venientes Jerosolymis. Et alii quidem nos deducebant, alii vero nos retro sequebantur, psallentes, donec prope ipsum venimus. Cum autem audiisset Pater Apollo vocem psallentium, venit nobis obviam, ut mos ei erat erga omnes Fratres : et cum nos vidisset, adoravit primus se in terra extendens; et cum surrexisset, est osculatus; et postquam introduxisset, oravit, et pedes nostros manibus lavit propriis, et hortatus est ad refectionem.

Hospitum adventum præcognoscit, b

eos benigne excipit.

17 Hoc autem faciebat omnibus Fratribus qui ad ipsum veniebant. Qui enim cum ipso erant Fratres, alimentum non prius accipiebant, quam Eucharistiæ Christi communicassent : hoc autem faciebant hora nona diei. Deinde cum sic comedissent, sedebant audientes eum docentem omnia præcepta, usque ad primum somnum. Hinc alii quidem ex ipsis secedebant in solitudinem, Scripturas tota nocte memoriter expromentes; alii vero illic perseverabant, assiduis hymnis Deum laudantes, ad diem usque : quos ego vidi his oculis, cum vespere hymnos cœpissent, usque ad matutinum non cessasse a cantu. Multi certe ex iis hora nona solum descendebant de monte, et Eucharistiam sumentes, rursus ascendebant, contenti spiritali nutrimento usque ad aliam nonam. Hoc autem multi ex iis faciebant multos dies.

Eucharistiam monachi ejus quotidie sumunt.

quorum aliqui sola diu vivunt.

a *Nicolaus Damascenus, qui ad Herodem Judæorum Regem scripsit de Gentibus mirabilibus, misit Augusto Imperatori dona, quæ ipse ab eo nicolaos vocabat. Hæc* placentas *interpretantur Photius in Bibliotheca Cornmale* 189, *Suidas et Hesychius*, palmulas *Athenæus lib.* 14. *Plutarchus lib.* 8 *Convival. cap.* 4. *Plinius lib.* 13, *cap.* 4. *Isidorus lib.* 17. *Originum cap.* 7. *Consule Rosweydi Notationes in Ruffinum, num.* 21.

CAPUT V.

Varia monita. Discipulorum sanctitas.

Licebat autem eos videre exultantes in solitudine, adeo ut nullam ejusmodi aliam exultationem in terra videre liceat, nec lætitiam corporalem. Neque enim erat inter eos aliquis mœstus aut tristis : sed si quis videbatur præ se ferre tristitiam, statim Pater Apollo ex eo rogabat caussam, et quæ erant in occulto uniuscujusque cordis, renuntiabat. Dicebat autem : Non oportet esse tristes propter salutem, cum futuri simus heredes regni cœlorum. Tristes autem, inquit, erunt Gentiles, flebunt Judæi, lugebunt peccatores; justi autem lætabuntur : et qui terrena quidem animo agitant, lætantur in rebus terrenis, nos autem qui tanta spe digni sumus habiti, quomodo non lætamur perpetuo? cum nobis Apostolus suadeat, ut semper lætemur. 1 Thess. 5,16

Commendat suis lætitiam

lætemur, et in omnibus gratias agamus. Quis autem dixerit ejus in sermone gratiam, et reliquas ejus virtutes, quas propter summum miraculum siluimus, auditas utique ex ipso et ex aliis?

hospitalitatem.

19 Cum autem de exercitatione et vitæ instituto nobiscum sæpe seorsum disseruisset, sæpe etiam dixit de suscipiendis monachis, quod oportet adorare Fratres advenientes : Non enim ipsos, aiebat, sed Deum adorasti. Vidisti enim, inquit, Fratrem tuum? vidisti Dominum Deum tuum : et hoc, inquit, ab Abraham accepimus : et quod oporteat, inquit, nonnumquam cogere Fratres ad refectionem, a Lot accepimus, qui coegit Angelos : et quod oportet, si fieri potest, monachos quotidie communicare Sacramentis. Qui enim se ab eis procul amovet, Deus quoque procul ab eo recedit. Qui autem hoc facit assidue, assidue suscipit Servatorem. Est enim, inquit, vox salutaris : Qui comedit carnem meam, et bibit meum sanguinem, manet in me, et ego in eo. Hoc confert monachis salutaris passionis commemorationem continenter facientibus, quotidie etiam se præparare, ut omni tempore digni sint, qui suscipiant cœlestia Sacramenta : quandoquidem sic quoque consequitur remissionem peccatorum. Catholica autem et generalia jejunia non licet solvere sine ingenti necessitate : in quarta enim feria traditur Servator, et in parasceve crucifigitur : qui ea ergo solvit, Servatorem una tradit, et una crucifigit. Sed si ad vos veniat Frater, qui opus habet ut reficiatur cum sit jejunium, ipsi soli mensam apponite : sin autem nolit, ne cogatis, habemus enim communem traditionem.

Communionem frequentem.

Joan. 6. 57

jejunia Ecclesiæ

20 Multum autem reprehendebat eos qui ferrum *a* gestabant, et comam nutriebant. Hi enim, inquit, se ostentant et quærunt placere hominibus, cum oporteat ipsos potius corpus solvere jejuniis, et quod bonum est facere in occulto . ii vero non sic, sed se propalant omnibus. Et quid opus pluribus? Omnis enim ejus doctrina est ejus vitæ instituto similis, quam nec quis scribere potuerit nec dicere.

a reprehendit austeritates ad ostentationem assumptas

21 Plurima ergo nobiscum seorsum, tota sæpe hebdomada disserendo, tandem dimittens dixit : Habete pacem inter vos, neque separemini in via. Cum autem dixisset iis qui cum ipso erant Fratribus, quisnam ex ipsis vellet nos deducere ad visitandos alios Patres, S. Apollo tribus viris delectis, qui valerent et sermone et vitæ instituto, erantque periti linguæ Græcæ et Romanæ et Ægyptiacæ, cum eis nos dimittens, jussit eis ne nos prius relinquerent, quam satisfactum esset nostro videndorum Patrum desiderio : quos si quis vellet omnes videre, ad eos adspiciendos tota vita non sufficeret. Cum nobis ergo benedixisset, amandavit, dicens : Benedicat vos Dominus ex Sion, et videatis bona Jerusalem omnibus diebus vitæ vestræ.

dimittit hospites datis itineris ducibus.

Ex HIST. LAUSIAC.

22 Nobis autem ambulantibus *b* meridie per solitudinem, videmus tractum magni draconis, qui tamquam trabes erat protractus per arenam : quem cum vidissemus, nos magnus timor invasit. Qui autem nos ducebant Fratres, hortati sunt ne timeremus, sed essemus bono animo, et sequeremur draconis vestigium : Videbitis enim fidem nostram, cum ipsi simus eum manu nostra superaturi. Multos enim, inquiunt, et dracones et cerastas manu interfecimus, sicut scriptum est. In eis enim implebatur illud : Dedi vobis potestatem ambulandi super serpentes et scorpiones, et super omnem potestatem inimici. Nos autem qui ferebamur incredulitate, et qui majori eramus affecti formidine, rogabamus eos ne iremus per vestigia draconis, sed recta via. Unus autem Frater ex ipsis, magna animi alacritate, cum nos eo in loco dimisisset, profectus est in solitudinem quærens belluam. Quam cum invenisset, non procul ab antro, magna voce exclamabat draconem esse in spelunca; et vocabat ipsos, ut ad se venirent visuri quid esset eventurum : et hortantibus nos aliis Fratribus ne timeremus, cum magno metu abiimus visuri belluam. Nobis autem repente occurrens Frater unus, manu nos traxit in suum monasterium, dicens nos non posse ferre impetum belluæ, et maxime quod nondum vidissemus talem, se vero sæpe vidisse ipsam belluam tam vasta magnitudine, ut quæ sit plus quam quindecim cubitorum. Cum nos ergo jussisset manere in loco, abiit ad Fratrem, dicens ei ut recederet a caverna : conabatur enim ille a loco non recedere, priusquam interfecisset draconem. Cui cum persuasisset, eum ducit ad nos increpantem modicam nostram fidem. Quiescentes autem apud illum Fratrem, qui circiter unum milliare remotum habebat monasterium, satis refecti sumus.

b hi draconem 15 cubitorum persequuntur intrepide.

Lucæ 10. 19

a Ruffinus, in collo circumdederunt. b Ruffinus, ad meridianum. Sequentia ipse refert cap. 8. ad Vitam Ammonis sive Amun.

VITA S. *a* MARÆ ABBATIS IN SYRIA,

Ex Philotheo Theodoreti Episcopi cap. 20.

a

SECULO V. XXV JANUAR.

b S. Mares 37 annis in domuncula inclusus, humida et insalubri

Est *b* Homeri quidam vicus, qui a nobis vocatur Netis. Cum apud eum parvam quamdam domunculam ædificasset divinus Maros, in ea permansit inclusus triginta et septem annis. Ex monte autem prope sito ea suscipiebat multum humoris : tempore autem hiemis quædam quoque guttæ aquæ in eam emanabant. Quantum autem hinc damni oriatur corporibus, sciunt et cives et rustici : nam iis quoque, qui in agris habitant, manifesti sunt morbi qui ex eo nascuntur. Sed tamen ne hæc quidem sacro illi capiti persuaserunt, ut mutaret domunculam, sed fortiter et constanter permansit, donec cursum confecerit.

semper virgo

2 Qui etiam priorem quoque vitam transegit cum virtutis laboribus; unde et corpori et animæ conservavit castitatem : idque ipse mihi aperte significavit, docens sibi mansisse corpus integrum et incorruptum, et quale egressum fuerat ex materno utero, idque cum multos quidem dies festos Martyrum celebrasset cum esset adolescens, vocis autem bonitate demulsisset populum. Nam et plurimo tempore perseveravit psallere, et fuit insigni pulchritudine corporis. Sed tamen nec species corporis, nec vocis claritas, nec quæ ei cum multis intercedebat congressio, animæ pulchritudini aliquid detrimenti attulit : sed vivens similiter atque ii qui sunt inclusi, suæ curam gerebat animæ. Virtutem autem auxit quoque laboribus quos sustinebat inclusus.

Theodoreto ostium aperit,

3 Ego hujus sæpe usus sum consuetudine; jussit enim mihi aperiri ostium : quin etiam complectebatur me venientem, et de philosophia fusa prolixaque utebatur oratione. Porro autem hic quoque fuit simplicitate insignis, et varios mores omnino abhorrebat. Inopiam autem magis dilexit, quam summas copias. Nonaginta autem annos natus, utebatur vestibus contextis ex villis caprinis. Panis autem et parum salis nutrimenti ejus usum implebant. Cum autem longo tempore desiderasset videre offerri spiritale et mysticum sacrificium, rogavit ut divini doni illic fieret oblatio. Ego vero lubenter parui, et jussi sacra vasa afferri, (pagus enim haud longe aberat) et pro altari usus Diaconorum manibus, mysticum, divinum, et salutare obtuli sacrificium. Ille autem omni spiritali implebatur voluptate, et existimabat seipsum cœlum

qui eo rogante Eucharistiam conficit in manibus Diaconorum.

 videre:

Ex variis.

videre; dicebatque se numquam tantam cepisse lætitiam. Ego autem cum ab eo valde fuerim dilectus, putavi me et ei injuriam esse facturum, si non etiam mortuum laudaverim, et aliis, si non hanc optimam philosophiam eis proposuerim imitandam. Cum itaque nunc oravero ut ejus consequar auxilium, imponam finem narrationi.

a *Colitur* S. Mares *hoc die in Menæis et apud Maximum Cythereum, in quibus vitæ epitome hinc sumpta.* Μάρης *dicitur, quod* Mares *a Longo melius, quam* Maris *a Gentiano versum.*

b *Longus.* Apud nos oppidum quoddam est, quod Homeri dicitur. *In Menæis* 'Απελθὼν ἐν 'Ομήρου κώμῃ, secessit in Homeri vicum. *Quis hic locus fuerit, numquam reperimus. An legendum,* ἐν ὁμόρῳ, *seu potius* ὁμόρῳ κώμῃ, in confini seu propinquo vico, qui Netis dicitur? *Nam non procul aberat a Cyro, ubi Episcopus erat Theodoretus, ut ex sequentibus colligitur, potissimum in Longi interpretatione.*

DE S. LINENTIO

CONFESSORE JUXTA TURONES IN GALLIA.

Sæc. VI. XXV Januarii.

Miciacense cœnobium est, non procul Aurelia, ad Ligerulum amnem, quod vulgo nunc S. Maximini dicitur, Gallice S. Mesmin de Mixi, conditum Clodovæi I temporibus a S. Euspicio, et S. Maximino, a quo nomen. Sanctimoniam vero istius inclyti monasterii, *inquit Carolus Saussaius Annal. Eccles. Aurelian. lib.* 3, § 4, testantur insignes Abbates, monachi, Confessores, qui ex hoc cœnobio prodierunt, Sanctorum numero adscripti, Euspicius, Maximinus senior, Avitus, Liphardus, Leonardus, Urbicius, Agilus, Theodemirus, Maximinus minor, Viator, Lætus, Calesius, Constantius, Frambaldus, Launomarus, Sancta Maxima; quibus adduntur Florentius, Ruffinus, Euchardus, Ducatus, et Linentius, qui diversis locis coluntur. *Quorumdam ex his Vitam habemus, plerorumque adhuc desideramus.*

Sancti monachi Miciacenses :

2 *Et de* S. Linentio *quidem (nisi forte* Liventius *dici debet) nihil adhuc præter nomen reperimus : extat vero* illud, *unaque aliorum, inscriptum Martyrologio Gallicano Andreæ Saussaii XXVIII Junii his verbis :* In cœnobio Miciacensi prope Aureliam Dominica infra Octavas sancti Sacramenti fit festivitas Sanctorum, Maximini junioris Abbatis quinti illius monasterii, sanctique Viatoris Levitæ, Constantii, Frambaldi, Florentii, Ruffini, Euchardi, Leonardi, Ducati, Linentii, et nonnullorum aliorum monachorum illius cœnobii. *Eadem paullo brevius habet Hugo Menardus in Martyrologio Benedictino.*

multorum ex iis conjuncta solennitas:

3 *At, ni conjectura nos fallit, peculiaris ejus memoria agitur XXV Januarii, nam eo die ita scribunt Maurolycus, ex eoque Felicius, et Ferrarius :* Apud Turonum Liventii Confessoris. *Ferrarius suspicatur* Viventium *esse, de quo XIII Januarii egimus. At Martyrol. Coloniense excusum anno* 1490, *et MS. Florarium :* In pago Turonico S. Lineti Confessoris. *Carthusiani Colonienses in Addit. ad Usuard.* Lineti Confessoris.

S. Linentii peculiaris.

Not. 11

DE SANCTIS MARTYRIBUS

PRÆJECTO EPISCOPO, AMARINO, SIVE MARINO ABBATE, ET ELIDIO,

CLAROMONTE ARVERNORUM IN GALLIA.

Sæc. VII. XXV Januarii.

Quinque jam dedimus Arvernorum Antistites, publico Cælitum albo adscriptos, Stabilem I Januarii, Bonitum 15, Venerandum 18, Avitum 11, 21, Artemium 24, *Sextus* 25, *colitur* Præjectus, *qui nonnullis* Projectus *dicitur, Gallis* S. Prie, S. Priet, S. Prix. *De eo Usuardus :* Civitate Arvernis S. Projecti Episcopi, et Amarini viri Dei, qui passi sunt a Proceribus præfatæ urbis. *Eadem fere habent Martyrol. Romanum, Bellinus, alii : meminere* Præjecti *Beda vulgatus, Ado, Rabanus, Notkerus, Maurolycus, Felicius, Saussaius, et ceteri omnes Martyrologiorum scriptores. Antiqua MSS. monasteriorum Lætiensis et S. Martini Tornaci, et vetustissimum S. Savini de Levitania in Pyrenæis, a Saussaio in Appendice Martyrol. citatum, hoc habent elogium :* Ipso die in pago Arvernico natale S. Præjecti Episcopi et Martyris, qui more prophetico electus ab utero, purpurantem stolam servavit in triumpho. *MS. Martyrologium S. Gudilæ Bruxellis :* Civitate Arvernis S. Præjecti Episcopi et Martyris, qui a Proceribus et primoribus suæ urbis, in ultionem Hectoris Massiliensium Patricii, quem, ob injustitias Arvernensi Ecclesiæ illatas, Hildricus Francorum Rex peremerat, martyrio coronatus est. Et Maurini viri Dei, qui cum præfato Præjecto Episcopo a Proceribus dictæ urbis Arvernensis pro justitia trucidatus est.

Natalis S. Præjecti,

2 *Fallitur Galesinius, ita scribens :* Arvernis item S. Projecti Episcopi et Martyris, qui ab illius civitatis principibus pro fide Christi graviter vexatus, demum martyrio coronatur. Hoc ipso die S. Marini Abbatis, qui una cum eo ob religionem necatus, constanti fortique certamine palmam tulit. *Canisius quoque :* Item civitate Arvernis, sancti Martyris Præjecti Episcopi, et Marini venerandi Abbatis; qui ambo pro fide ab illius urbis Præfecto, martyrio coronati sunt sub juniore Constantino. *Non fidei, quæ tum maxime vigebat in Galliis, sed justitiæ caussa interfecti sunt. At Ferrarius in Catalogo SS. qui desiderantur in Martyrol. Romano, diversum fortassis ratus* Præjectum *a* Projecto, *cujus repererat in Martyrologio nomen, hoc die ita scribit :* Arvernis S. Præjecti Episcopi.

pro justitia, non fide occisi.

3 *Magna jam olim in veneratione fuit* S. Præjectus, *ut in plurimis Gallicanis Breviariis, etiam Belgicis veteribus, Bruxellensi, Cameracensi, Brugensi, aliisque, Herbipolensi in Germania, Sarisburiensi in Anglia, illius fiat hoc die in divino officio commemoratio : quo nempe exemplum proponatur Antistitibus, ceterisque sacris hominibus, quod imitari debeant, in reprimendis improborum nefariis cupiditatibus, ac magistratuum quoque, bona et libertatem Ecclesiæ invadentium, conatibus. Quædam Gallicanæ Ecclesiæ, ut ex Lemovicensi Breviario patet, postridie cum ritu semiduplici colunt. At* 24 *Januarii cultus alibi. Quare Martyrologio Romano hæc adscripsit eo die Baronius :* Item Sanctorum Martyrum Thyrsi et Projecti; *adnotat vero ista :* Agitur de his pluribus in Breviario Toletano S. Isidori, ubi etiam sacer hymnus habetur, quo Thyrsi egregia facta describuntur. *Hunc hymnum, a Cyxilane Toletano Præsule compositum, recitat Franciscus Bivarius comment. in Dextri Chronicon ad an.* 286, *continetque laudes et certamina* S. Thyrsi *Martyris de quo* 28 *Januarii agemus : ut illius adscriptum eo die nomen reperit Baronius in quopiam MS. ita et* Projecti : *at non continuo*

celebris ejus memoria

tinuo sequitur alios esse ob Arvernensi Projecto aut certe Casalensi, et celeberrimo illo Thyrso, quem Toletani suum esse contendunt : præsertim cum alius nemo Projectum *eo die referat.*

4 *Erecta fuit olim apud Arvernos honori* S. Præjecti *ecclesia : Ita liber* 1 *de SS. eccl. monast. Clarom.* § 24. In ecclesia S. Præjecti, altare S. Præjecti, altare S. Boniti, altare S. Pardulfi; *annotat. Joan. Savaro :*

ecclesiæ illi dicatæ, et altaria :

Ecclesia diruta, cujus nec vola, nec vestigium, omnino tamen memoria non intercidit : hortus enim Rabanessæ censum annuatim pendit matri Ecclesiæ, propter ecclesiam S. Præjecti, quæ intra ejus septa quondam emicuit; *et lib.* 2, § 11. In ecclesia S. Præjecti, altare S. Præjecti, altare S. Martini, altare S. Theclæ. *Alia ibidem dicata illi altaria in ecclesia S. Vincentii lib.* 1, § 19 *et* § 26; *in monosterio Cantoenno, et lib.* 2, § 2; *in monasterio Camolariensi. Extat in Belgio nostro ad ipsa Bethuniæ oppidi suburbia* Prioratus S. Præjecti. *Baldricus Tornacensis Episcopus in Chronico lib.* 2, *cap.* 3, *meminit* monasterii S. Præjecti Martyris. *Colvenerius in Notis ad illud caput ita scribit :* Fuit quondam insignis Prioratus S. Præjecti in suburbio oppidi S. Quintini, anno 1557, per obsidionem ejusdem oppidi subversus, hodieque monachi intra ipsum oppidum resident. Hic locus forte intelligitur.

socii ejus Amarinus et Elidius :

5 *Socium* S. Præjecto *addunt Martyrologia pleraque* S. Amarinum *Abbatem, qui aliis* Marinus, *quibusdam* Maurinus *est, Bellino* Martinus, *MS. Florario* Marianus, *quibusdam MSS.* Amarianus, *Vincentio Bellovacensi et Wioni* Amerinus Elidium *quoque Acta jungunt, et quædam MSS. ac Felicius qui* Clidium *vocat, et Saussaius qui* Eladium religiosissimum monachum. *Acta non monachum faciunt, sed unum e satellitibus aut* comitibus *Episcopi. De hoc Ferrarius XV Januarii :* Arvernis in Gallia S. Elidii Martyris; *in notis ait* Ecclesiæ ministrum *fuisse, sed male citat S. Gregorii Turonensis librum de gloria Martyrum, qui ante S. Elidium plusquam LXX annis decesserat.*

reliquiæ

6 *Ast hoc die XXV,* S. Accolythum Martyrem *scribit* Parentii in Istria una cum S. Projecto Episcopo Arvernensi (cujus hic erat minister, una cum eo martyrio affectus) *coli,* ob illorum reliquias ibi reconditas. *Idem XVIII Novembris :* Parentii in Istria Inventio corporum SS. Projecti et Acolythi Martyrum; *in Notis tradit, eorum corpora ex Arvernis eo advecta; sed quando et quomodo, nesciri : illam vero Translationem, quæ eo die consignata, circiter an.* 1361,

translatio,

contigisse. Verisimile est pro Elidio Acolythum *dici ministrum S. Præjecti et in martyrio socium, quod ordine Ecclesiastico acolythus fuerit. Ceterum aliam* S. Præjecti *Translationem refert XII Julii Saussaius in Supplemento Martyrologii, at quando, quove curante facta fuerit, non prodit.*

Vita duplex :

7 *Duplicem* S. Præjecti *nacti vitam sumus; priorem e vetusto codice monasterii S. Pauli Ultrajecti, cujus auctor ætatem suam prodit, cum* nu. 35 *patratum in refodiendis cujusdam sancti Martyris reliquiis miraculum, profitetur se ab eo qui adfuerat accepisse. Et clarius sub finem* quam visionem (*trium stellarum supra domum, ubi Sancti occisi erant, lucentium*) usque hodie prædicti viri se vidisse confirmat. *Ejus Vitæ partem aliquam recitat Andreas du Chesne to.* 1 *Scriptorum Francicorum. Alteram descripsimus e tribus vetustis codicibus, uno Jacobi Sirmondi nostri, altero monasterii S. Maximini Treviris, tertio S. Mariæ de Ripatorio, e quo prologum adjecimus, ab aliis omissum. Hanc posteriorem vitam ediderat Surius, sed stylo suo expolitam, et mutilam. Auctor quoque Sancti æqualis fuit, et (ut testatur Joannes Basilius Sanctorius, qui ex antiquis in membrana exaratis codicibus eam se vitam accepisse profitetur) ejus socius, omniumque oculatus testis. Ætatem certe suam ipse indicat in Prologo, scribens de Jona discipulo S. Attalæ Abbatis Bobiensis, discipuli S. Columbani :* Jonas etiam, *inquit,* nostræ memoriæ tempore vir eloquens, *etc. Ex posteriore hac vita res gestas ac necem* S. Præjecti *describit, sed aliquanto contractius, Vincentius Bellovacensis lib.* 23 *cap.* 119. *S. Antoninus parte* 2, *cap.* 6, *tit.* 13, § 25. *Petrus de Natal. lib.* 3, *cap.* 22. *Narrant eadem S. Præjecti acta Haræus, Lippelous, Rosweydus, alii. De S. Amarino agit Trithemius lib.* 3, *de viris illustr. Ord. S. Benedicti c.* 134, *qui* Marinum, *et* Maurinum, *vocat.*

Ex variis

8 *Quo anno occisi sint sancti Martyres, non perinde facile est statuere, quod an* 4 *annis regnarit Clotarius Clodovæi II filius, ut vulgo statuunt, an, quod in vita S. Leodegarii dicitur, decem, an, ut alii, septem, non omnino constat. Post eum* Hildericus, *qui patruo Sigeberto apud Austrasios pridem fuerat subrogatus, Westriæ quoque regnum, fratre dejecto Theodorico, suscepit : et post triennium interfecto, iterum successit* Theodoricus. *Sub hujus initia trucidatus videtur S. Præjectus. Nam cum Pascha Augustoduni, ubi Rex Hildericus aderat, celebrasset (quo tempore S. Leodegarius illius urbis Episcopus ab aula profugit, Luxoviumque relegatus est) domum deinde revertit; quo ad eum venit postea S. Amarinus. Interea et Hector Hilderici jussu, et ipse deinde Hildericus a Bodilone interfectus est. Sigebertus Gemblacensis, atque ex eo Vincentius Bellovacensis ante citatus, ad annum* 670 *ita scribit :* Hoc tempore claruit S. Præjectus Arvernensis civis et Episcopus, qui etiam martyrizatus est ab ipsius urbis primoribus, in ultionem Hectoris Massiliensium Patricii, ab Hildrico Francorum Rege perempti propter injustitias Arvernensi Ecclesiæ ab eo illatas. *Non asserit Sigebertus eodem ipso anno occisum esse* S. Præjectum. *In vita S. Boniti dicitur S. Avitus Præjecti successor* ter quinis fere amplius annis Arvernicam rexisse Ecclesiam, *ac deinde effecisse ut ea Bonito fratri suo committeretur, quo tempore* sub Theodorico Principe Pippinus Regni primatum tenebat, cunctaque gubernacula suo disponebantur imperio. *Suscepit Pipinus præfecturam Palatii in Austrasia sub annum* 687, *totius Francici imperii sub annum* 691, *unde consequi videtur, S. Avitum non ante annum* 672 *fieri Episcopum potuisse.*

quando occisus :

9 *Sigebertus sub* Constantino Pogonato *Imperat. (quem alii* Juniorem *appellant, quod* Constans *ejus pater etiam* Constantinus *sit dictus) claruisse* Præjectum *scribit. Capessivit autem Imperii gubernacula Pogonatus anno* 668. *Sigebertum sequitur Maurolycus :* Civitate Arvernis S. Projecti Episcopi et Marini Abbatis, qui passi sunt sub Proceribus præfatæ urbis, sub Constantino Juniore Imperatore. *Felicius sub* Childerico anno 668 *cæsos scribit, at dubium est an ad annum* 668 *pervenerit Hildericus. MS. Florarium passos ait anno* 672.

10 *Ex dictis, quædam corrigas in prolixo S. Præjecti apud Saussaium elogio. Nam inter cetera sic scribit :* Necis vero ejus iniquæ hæc caussa fuit. Cum non ferret absque intenso dolore vir sanctus sacrilegia, quæ Hector Massiliensis Comes suæ diœcesis Ecclesiis aliisque inferebat; admonitusque ille non resipisceret, sed scelus sceleri addendo, graviora in dies sacratis Deo locis ac ministris dedecora atque dispendia irrogaret, pio incensus zelo Præjectus, rem ad Regem Chilpericum, cui admodum acceptus erat, detulit. Inquisitione facta, reus impietatis pessimus ille tyrannus, ac dignus extrema animadversione, solemni judicio peractus est. Is igitur re per amicos aulicos percepta, sanctissimo Episcopo e regis comitatu redeunti insidias struit, interceptumque in viæ termino, cum Amarino pientissimæ vitæ Abbate Clorangiensi, ac Eladio religiosissimo monacho, per satellites pugionibus ac gladiis interemit in vico Volvin nuncupato, *etc. Ast non Hectorem in jus vocavit Præjectus, sed ab eo ipse vocatus est. Nec Præjectum Hector interemit, sed in Hectoris a Rege occisi ultionem*

ab Hectore accusatus, non occisus

Agricius

AUCTORE COÆTANEO, ANONYMO EX MSS.

Agricius et socii. Eadem fere quæ Saussaius, scribit Savaro, qui non videtur priorem illam vitæ historiam habuisse : quamquam et posterior iis quæ ipse scribit, repugnet.

VITA EX MS. ULTRAJECTINO,

AUCTORE COÆTANEO ANONYMO.

CAPUT I.

S. Præjecti episcopatus; in eo gesta.

a b c
Sub diva memoria Hilderici Regis, qui *a* Germaniæ gerebat principatum, cum Arvernorum Ecclesia pene Sacerdotali esset culmine destituta, *b* Genesius eo tempore vir illustris et generositate pollens, opibusque opulentus, in præfata urbe *c* municipatum obtinebat. Quæ urbs immensitate divitiarum olim præpotens, nunc Martyrum sanguine ditior claret, tellus amœna, nisi quod Zephyrorum flabris fulminibusque incursantibus sæpius fatigatur. Ubi haud procul *d* Liger fluvius præcipiti cursu præterfluens, Aquitanicam provinciam semicingens, post multos anfractus et prolixa terrarum spatia, oceanum quoque late ingreditur mare. Sed ad propositum revertamur.

Arvernorum claræ urbis — d

2 Cum opinio de adepto sacerdotio catervatim, ut in talibus rebus fieri assolet, rimaretur, et alius alii præferri niteretur, atque inter se disceptarent, cum pars maxima præfatum Genesium ad pontificale culmen sublimandum summo annisu regalibus edictis deposuissent; ille metu perculsus, ne contra edicta canonum ageret, indignum se sacerdotio fore asserens concionabatur. At cives in electionem Præjecti verba depromserunt, qui illis diebus officium sacerdotalis ordinis in præfata urbe gerebat. Quorum cum ad aures vulgi pervenisset consensus, vox omnium Clericorum et laicorum una efficitur, Præjectum dignum fore sacerdotio. Quid plura? Auctore Deo ordinatur Episcopus. Erat enim prudentissimus et omni suavitate conspicuus, vultu hilaris, sermone lenis, eleemosynis et jejuniis præditus, virginitate pollens, corpore nitidus, caritate diffusus, humilitate perspicuus, scientia et eloquentia præclarus, ornatus moribus, ita ut humana sub specie Angelicam cerneres vitam degere. Habebat enim tunc temporis socium sacræ religionis sagacissimum perspicuæque sanctitatis virum *e* Evodium, qui multos Arvernorum vicinarumque urbium populos antiqui anguis irretitos habens, ad sanctæ Ecclesiæ Catholicæ gremium per pœnitentiæ salubris antidotum revocavit.

Episcopatum recusante S. Genesio Comite, eligitur S. Præjectus ... ornatus ... Evodio

3 Sed cum jam pridem his bonis, Christo præsule, sine quo nihil boni agitur, polleret, cœpit affatim prædicto Genesio Comiti consilium præbere salubre, ut quia soboles ei quæ hæreditario jure succedere deberet deerat, Ecclesiam sibi, quæ maculam et rugam non haberet, adoptaret. Quo consilio vix tandem isdem vir illustris adepto, monasterium sacrarum Virginum suburbano præfatæ civitatis in loco, cui *f* Camelaria nomen inditum est, omni nisu atque conamine fabricare adorsus est, ex regula dumtaxat virorum sanctorum, id est, S. Benedicti, et S. *g* Cæsarii, atque *h* Columbani. In quo monasterio ad exercendam normam fidei, religionisque ac mortificationis custodiam, præfatum Evodium, cujus superius mentionem fecimus, summum præfecit, et ad necessitatem eorum res suas jure obtentas inibi delegavit. Sanctus vero Pontifex quamdam feminam illustribus ortam natalibus, quam ab adolescentia in Christiano vigore dilexerat, vocabulo Gundilanam, ibi Matrem instituit.

suadet Genesio ut cœnobium Virginum ædificet. — f g h

4 Cernens itaque vir Deo plenus uberius Christi famulam crescere, aliud monasterium in suburbano prædictæ urbis, in agello Cæsariæ quondam feminæ, construi præcepit, et ipsum de puellis Deo dicatis sacravit. Ante illud etenim tempus puellarum in illis locis cœnobium vix reperiebatur. Xenodochium quoque in propriis rebus, Orientalium *i* morem secutus, in loco cui Columbarius dicitur, fabricare curavit. Medicos vel strenuos viros, qui hanc curam gererent, ordinavit : ita tamen, ut semper ibidem viginti ægroti mederentur, et stipendia sibi acciperent. Postquam vero convalescerent, aliis locum curandi darent.

ipse aliud fundat. — i *et nosocomium.*

5 Verum quia prolixitas rerum et curiositatem et obscuritatem, ut ait Orosius generare solet, nos paucis disserimus verbis : neque vitam pandere tantum, sed passionem texere rerum exitus depromit. Opinio vera habetur, quod in eadem urbe sub paganis Principibus legio sancta occubuerit Sanctorum, qui pro Christi nomine proprium ibi fuderunt sanguinem. Hujus legionis Principes *k* Cassium, et Victorinum, *l* Anatolianum quoque fuisse, confirmat antiquitas. Inibi etiam cœnobium construi voverat, sed humanis præpeditus obstaculis cœptum opus imperfectum reliquit. Disposuerat tamen animo, ut quos ex memoratorum sociis reperisset, deberet per loca honesta transferre. Sed cum vigilias per Abbates vel Clericos per loca Sanctorum instituisset, ut in promptu, ex eorum videlicet reliquiis, rei veritatem inveniret; cum ipsum ferrum arripuisset, et rura in quibus sancta corpora tumulata fuerant aperire jussisset, divino nutu pauper quidam, qui per tria ferme lustra tenebatur debilis, sanitatem ibi recepit. Et hoc ne cui incredibile videatur S. Præjecti virtute gestum fuisse, in tantum veritas patet, ut qui hæc vidit, ipse verbis intimaverit: Nec immerito Dominus Sanctos suos ita remunerari in terris dignatur, qui suas propter ipsum crucifixerunt voluntates. Corpora vero Sanctorum a successore prædicti Pontificis Avito *m* Papa mirifice sunt translata.

k l *Sanctorum honorandis reliquiis studet, non sine miraculo* — m

a Sam Germania Cisrhenana, et pars Transrhenana, sub Austrasiæ regno censebatur.

b Colitur hic S. Genesius 3 Junii. Plures ejus nominis Sanctos retulimus 15 Jan. ad cap. 4. Vitæ S. Boniti, lit. r.

c Numeratur a Savarone S. Genesius Arvernorum decimus quintus Comes.

d Propius adhuc ab Arvernorum urbe, quæ nunc Clarus-mons dicitur, ad sex millibus passuum, Elaver fluit celebris amnis, qui Gallis Allier dicitur, ac demum Ligeri miscetur.

e Evodii hujus non exstat in Martyrologiis Galliæ nomen. An forte is est qui Evonius dicitur, sive Ivonius? Hunc scribit Savaro ad lib. 2 de SS. Claromontanis § 15, in Vita S. Agnonis dicto, non procul Iccentoro in Arvernis, coli, atque cum Episcopalibus insignibus effingi ... quod ipse velut absonum et irreligiosum merito reprehendit, quia ejus historia non exstat, S. Juvonis Acta legantur. Porro Evodium tradit Abbatem Magalonensem fuisse.

S. Ev...

f Vicinus Claromontii locus, vulgo Chamelière.

g Regulam a S. Cæsario scriptam sanctimonialibus, dedimus 12 Januar. etsi non omnino forte integram et emendatam, at perfectiorem certe quam erat a Prospero Stellartio edita, et cum notationibus ipse Stellartius addidit.

h De regula S. Columbani, quam multa olim observarunt Gallicana monasteria, agemus ad ejus Vitam 21 Novemb.

i Ita dicitur in Vita S. Eugeniæ 25 Decemb. In quo loco beatissima Claudia Xenodochium fabricabat, et constituit prædia, quæ susceptionibus peregrinantium deservirent, atque in Ægypto, ut ex præcedentibus patet, et supra S. Joannes Eleemosynarius 23 Janu. prædicatur a Leontio xenodochia, gerontocomia atque monasteria a fundamentis ædificans. Et in Nitria, teste Palladio hist. Lausiaca cap. 7 prope ecclesiam positum erat Xenodochium, in quo venientem hospitem toto tempore accipiebant, etiamsi biennium aut triennium voluisset manere.

Xenodochia in Oriente

k Coluntur hi 15 Maii. De iis agit S. Gregorius Turon. lib. 1, hist. Franc. cap. 33.

l Antholianus passim Savaroni et aliis dicitur, colitur 6 Februarii. In S. Avito II, egimus 21 Janu. et alibi non semel nomen Papæ non modo Romano, sed etiam Episcopis aliis tribui olim solere.

CAPUT II.

Varia per eum miracula.

Cumque his et aliis miraculis polleret, audiens hæc *a* Chrodobertus Turonicæ urbis Episcopus, Diaconem suum cum *b* eulogiis caussa visitationis ad ipsum direxit. Cumque eum alacri recepisset animo, secum in convivio discumbere fecit. Accepto isdem Diaconus poculo, solitus ei labor assequitur, caduca denique fatigatur insania. Cumque Venerabilis Præsul phreneticum atque furibundum et stridulis dentibus inspexisset, cœpit eum levi conamine consolari, per

b — *epilepticum sanat*

per divinum amminiculum adjurans ne diutius pars adversa corpus Christo deditum usurparet. Mox mirum in modum sanus efficitur, et numquam deinceps tali est fatigatus labore.

7 Alio quoque tempore cum sacratissimo Dominico Paschæ resurrectionis die convivium habuisset, quidam ex ministris, cui inferre mos erat ipsius cibum, vasculum argenteum, quod tueri debuerat, furtim abstulit, quod sub rure positum occultare nisus est. *furtum ministri divinitus cognoscit, et aperit.* Cumque alii ministri inter se conquirere cœpissent, quidnam rei de argento actum foret, ad aures Pontificis furti scelus pervenit. Jussit itaque omnes, qui illo officio deserviebant, suis obtutibus præsentari, et paterno eos cœpit monere affamine, ut quod male ablatum fuerat, per confessionem bene proderet noxa. Quot si non, nocte, opaca Domini auxilium se dixit imprecaturum, ut facinus admissum detegeret, et noxa illicite usurpata insontes servaret, et noxium sua pietate elucidaret. Expletis itaque vigiliarum excubiis, cum se vir Deo plenus sopori dedisset, vidit in somnis virum candida veste fulgentem, utpote Angelum pacis, qui ei supradictum vasculum, ubi abditum erat, humoque opertum, indicaret. Evigilans e somno B. Præjectus officiales cunctos, qui eidem ministerio deserviebant, accersiri jubet. Cumque vicissim omnibus sermocinatus fuisset, quid ex illo furto reperissent; omnes unanimiter denegantes, nihil se ex hoc scire edisserunt. Tunc vir Dei manu annuens, et digito designans, nomen latronis indicavit, addens etiam. Illo et illo ite in loco, et furtum abditum reperietis. Cumque ad locum ministri denominatum venissent, vasculum, quod pridie perdiderant, prædicto Pontifici detulerunt. Latronem vero coram omnibus arguens, et ad pœnitentiam agendam cohortans, quantum ad se pertinebat, indulgentiam accommodavit.

8 Per idem tempus evenit, ut vir Dei ad aulam Regis Hilderici pro conditione Ecclesiæ pergeret.
c Arrepto itinere, cum jam per vastam eremum, *c* Vosagum nomine, iter carperet, post laboriosum callem per juga montium et convallium, vix tandem
d venit ad locum, quem *d* Doroangus gentili lingua barbari vocitant, ubi haud procul cellulam beatæ recordationis et venerandus vir Amarinus, ex per-
e misso et conniventia *e* Warnecharii Optimatis, summo labore construxerat. Eodem tempore cum ibi in paupertate Dei tirunculos haberet, ut vix panem
f *f* paximatii ad mensuram cum lympharum potu sumerent, licet sub paupertatis inopia Christo Domino famulabantur, juxta illud Evangelii præceptum, di-
Matth. c. 5 cens: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Sed quid ibidem Dominus per Præsulem suum venerabilem Præjectum miraculi ostenderit, non est silendum. Denique prædictus Amarinus febre jam pridem fuerat correptus, in tantum ut nec gressum movere, nec alimentum ullum, nisi
S. Amarinum febribus liberat laticem tantum, haurire posset. Quod cum ad aures beati viri Præjecti insinuantibus Fratribus pervenisset, solitas Domino preces fudit, et, ad cellulam ubi venerabilis Abba ægrotus jacebat, pergens, scuto fidei armatus, tugurium ingressus, vexillum crucis indeptus, salute allata febris discessit e corpore: apprehens aque manu ejus, ad refectionem domus (mirum dictu!) adduxit illæsum. Congratulantur Fratres pristinam sanitatem recepisse Patrem. Quid ibidem gaudii fuit, quod tale miraculum per famulum suum Præjectum Dominus operari dignatus est, ut in eremi vastitate subito æger recepisset salutem?

9 Sed post sacra salubriaque verba, cum se sopori dedisset, et excubias atque vigilias pernoctans usque ad auroram diei vir Dei consummasset, cum jam aurora diei sol rutilans gratissimus fuisset redditus terris, cum benedictione Fratrum, iter quod cœperat arripuit, atque ad Principem perrexit in pace. Cui Dominus tantam apud *g* Majorem-domus præstitit gratiam, ut quod verbis deprompsisset, summo cum honore adeptus sit. Gaudens Rex et aulici ejus, Proceres, atque Optimates, a Domini Sacerdotibus strenue susceptus est. Privilegio autem Ecclesiæ ex auctoritate Principis roborato, Christo favente remeavit ad propria.

honorifice ab Hilderico Rege excipitur.

AUCTORE COÆTANEO ANONYMO, EX MSS.

a *Legitur* Chrodobertus *subscripsisse* Privilegio libertatis monasterio Corbeiensi concesso a Bertefrido Episcopo Ambianensi, anno VII regnante Clotario, *Christi* 664, *ut Sirmondus noster exponit. Nominatur et in Privilegio ab Adeodato Papa monasterio S. Martini Turonensi concesso an.* 670.

b *Quid* eulogiæ *sint diximus* 6 *Jan. ad vitam* S. Melanii *cap.* 4, *litt. g.*

c *Forte hallucinatur Wion.* Fuit, *inquit*, S. Marinus Abbas Clarvangi in villa Morago in Arvernia. *Procul distat ab Arvernis* Vosagus *mons, qui Germaniam inter Galliamque jacet, et partem Lotharingiæ complectitur, de quo* 8 *Jan. in vita S. Erardi, et* 18 *in vita S. Deicoli actum.*

d *In altera vita* Daraongus *dicitur, Saussaio* Clarvangus.

e Warnacharii *legendum censemus. Duo fuere* Warnacharii *Majores-domus: prior Major-domus Theoderici, filii Childeberti, anno ejus* 4, *obiit, qui omnem facultatem suam, ut testatur Fredegarius, in alimoniis pauperum distribuit; alter, hujus forte filius, post Theoderici mortem, cum Sigoberto seniore ejus filio, sed spurio, a Brunechilde in Germaniam missus, cum sensisset sibi ab ea insidias strui, effecit ut universum Austrasiæ regnum ad Clotarium Chilperici filium rediret: qui in regno Burgundiæ substituitur Major-domus, sacramento a Clotario recepto, ne unquam vitæ suæ temporibus degradaretur, ut idem Fredegarius scribit, is anno* 43, *regni Clotarii, Christi* 626 *mortuus est, atque hic videtur S. Amarino locum construendi in Vosago cœnobii concessisse.*

Warnacharii Majores-domus.

f *De* paximatio *consule Onomasticon Rosweydi, et quæ nos alibi diximus.*

g Wulfoaldus *hic erat, ut infra, et in vita S. Leodegarii, et alibi dicitur.*

CAPUT III.

Improborum machinationes, cædes.

a *a* Erat illo tempore in supradicto territorio Arverno
b quædam femina Deo dicata, nomine Claudia *b* quæ sedulo propter caussam prædicationis veniebat, resque suas ex parte prædicto Pontifici, vel pauperibus quos ipse regebat, contulit. At non post multum spatium temporis, debitum implevit naturæ; quæ a B. Præjecto *c* summo cum honore est tumulata. His
d ita transactis, erat quidam, *d* infamis vir, Hector nomine, qui apud Massiliam patriciatus honorem
In gr. ab Hectore Claudiæ rapta adeptus fuerat, qui filiam supradictæ Claudiæ raptam ex scelere sibi sociaverat, et deinceps *e* con-
e cubinarum miseria adorsus, ad Hildericum Principem, qui eo tempore utraque regna *f* suscepta
f gubernabat, alio sibi *g* in scelere sociato, nomine
g Leodegario, pervenit ad Regem, quod postea in ejusdem martyrio perficiendo fomes scandali fuit. Incusat Pontificem, quod prædia prædictæ feminæ Claudiæ sibi vendicaret, caussasque Regi deprompsit: obtinuitque cum Principe, ut Missos ex latere dirigeret qui eum per fidejussores *h* nuntiarent, et in
h aula Regis facerent præsentari.

11 Cumque ille instructus de hac caussa ad responsum dandum veniret, multo mœrore constrictus est, quia jam dies sancti Paschæ imminebat, et in propria urbe ipsam sacratissimam Paschæ noctem solemniter ei celebrare non liceba t. Sed (ut verum proverbium dicitur, Integritas Sacerdotum non timet
i *i* imperium Regis) fide armatus, et galeam salutis,
Ephes. c. 6. 17 juxta egregium prædicatorem Paulum, indutus, ad palatium properat. Sed, ut mos est, apud Regis aulam in loco ubi caussæ ventilantur introiit, ut cum supra scripto Hectore de supra dicto negotio rationes haberet. Ipse cœpit renuere, et rationem veram reddere, juxta statuta Canonum, vel legem, quæ dicitur Romana, quia magnus dies Sabbathi erat, quo vigiliæ sancti Paschæ celebrari solent, se nullo modo de hac caussa respondere posse. Sed ut est collato-
k rum mos, *k* omnes cœperunt cogere, ut tali pro caussa non differret dare responsum. Cumque vir Dei se undique arctatum cognovisset, necessitate compulsus

AUCTORE COÆTANEO ANONYMO, EX MSS.

cogitur pridie Paschæ respondere :

compulsus ita respondit, se caussas Ecclesiæ *l* Imnichildæ Reginæ ditioni commendatas habere. Cumque hanc assertionem cognovissent, imperfectum opus remansit. Beatus igitur Præjectus operis sui laborem, et quomodo per fidejussores venisset exhibitus tandem depromit. Rex vero et Regina timore perculsi, veniam coram omnibus a prædicto Episcopo expetunt, et pro ejus labore mœrore sunt inflicti.

honoratur a Rege.

Erat itaque in præsidio Hectoris tunc temporis Leodegarius Pontifex. Cumque jam meridianam plagam sol lustrasset, et occasum tenus occumberet, et hora, quod est consuetudinis, jam in promptu cerneretur, ut solemnes vigilias Paschæ celebrare licitum esset, ex regali permisso vel majorum natu, Pontifices vel Sacerdotes, qui in *m* Æduorum urbe ob regiam potestatem conglobati fuerant, beatum virum Præjectum supplici voce enixius poscunt, imo precantur, ut eadem sacræ noctis vigilia ipse pro statu Regis, vel pace Ecclesiæ, sacrificium Deo immolaret.

et coram eo celebrat :

12 Cumque hæc de tanta veneratione Hector cognovisset, maximeque quia Wlfoaldi *n* Senioris-Domus fiducia perusus erat, intempesta nocte cum S. Leodegario male multatum uterque fugam ineunt. Cui versa vice illud aptari potest elogium, quod in S. Silvestri actibus describitur de *o* Perpenna Tarquinio, ubi inseritur, quod eadem hora, qua B. Silvestrum ad tribunal suum producturus esset, de domo sua ejectus feretro ferebatur ad tumulum. Sed cum aurora diei daret initium, et jubar solis jam emineret terris, comperto Rex per Proceres Hectorem terga vertisse, magis ac magis in honorem Pontificis satagere cœperunt. *p* Hector vero captus, regalibusque edictis peremptus est. Leodegarius vero pœnitentia ductus, et in exilium Luxovio trusus, atque post inde sublatus, et infra urbem propriam, apud *q* Ulgimerem quemdam perfidum et nequissimum virum, qui postea Trecassinam incubavit urbem, luminibus evulsis, ac non post multum ab Ebroino Comite Palatii, alias strenuo viro, sed in nece Sacerdotum nimis feroce, impie valde peremptus, palmam martyrii adeptus est, sacrisque nunc virtutibus pollet.

diffugientibus adversariis

13 Igitur S. Præjectus ex regalibus edictis, vel munificentia Regis, ut sibi placuerat, de prædiis quæ præfatus Hector requirebat judicium adhibuit, qualiter hæc perpetuo jure Ecclesia possideret. Valedicensque Regi atque optimatibus, magnifice honoratus ad propria est regressus. Hæc audiens prædictus Amarinus Abba, circa virum Dei omnia prospere gesta, cum in Arverna secutus est urbe, credens quia solum ibi ob alimoniam sustentandorum Fratrumque egestatem ac laborem, quem in eremo pro Christo exercebant, suo amminiculo præfatus Præsul præsidium afferret. Quo viso, egregius vir velut munus divinum suscepit, et die noctuque secum socium superni muneris, quod postea rei probavit eventus, habebat.

jus obtinet, et ad suos redit

visitatur a S. Amarino.

14 Sed cum jam his bonis, Christo Præsule, degerent, inimicus humani generis hæc ferre non valens, dum unus caritatem, alterus invidet receptionem de quo scribitur. Cujus mille nocendi sunt artes, quemdam nequissimum et filium Belial aggressus, per quemdam Agricium ad viros industrios Arvernorum populos properat, ut arte qua posset in viri Dei necem eorum animos incitaret. Tempore illo Agricius, cum consilium pravorum esset adeptus, nec mora post hæc velut bellua infrenus, totis utpote antiqui anguis innexus habenis, ad virum Dei Vulvico villa cum satellitum turba stipatus advenit; et quantum milliario uno a supradicta villa, velut lupi rapaces ad caulas ovium vociferantes, cum sonitu buccinæ de saltu miserunt. Beatus vero Præjectus atque Amarinus ubi sonitum audierunt buccinarum, uterque se in orationem dederunt, expectantes a

Conspiratione Agricii,

cum satellitibus accurrit,

Domino immarcescibilem recipere coronam. Omne vero officium, qui in comitatu Præfati Episcopi erant, audientes clangorem tubarum, pavore perculsi, vestibus nudati, et armis expoliati, per sentes spinarum vel nemora condensarum veprium, verterunt terga. Cum ad ostium jam domus viri iniqui accessissent, et introire vellent, tunc, ut fertur, unus ex officialibus viri Dei et ostiarius domus, nomine Godolenus, se in certamine pro viro Dei dedit, magis optans gladio collum submittere, quam in seculo supra mortem viri Dei inducias promulgare.

diffugientibus famulis

præter unum,

15 Sed ubi viginti satellites pravorum sociorum domum ingressi sunt armati, tunc fertur dixisse venerabilis Amarinus ad Dei virum Præjectum : Domine mi, inquit, si tui consilii assensus aderit, ad has voces ululantium et nefandorum hominum locum demus : forsitan immensa Dei pietas nos eruere dignabitur de pravorum insidiis. Ad hæc vir Dei Præjectus respondit : Sile, Frater, sile, quia si modo tibi, hanc coronam defraudas, ipsam deinceps nequaquam reperies. In hac voce Amarinus conticuit. Beatus vero Præjectus prolixius preces ad Dominum fundens, sacrum Domino commendabat spiritum.

suadenti fugam Amarino resistit

16 Completa quoque oratione ingressi nequissimi viri, in angulo domus primitus pro B. Præjecto Amarinum Dei famulum jugularunt. Et dum vir Dei in stratu suo jaceret, et lacrymis suum recubitum rigaret, lictores quo venerant remeabant, et B. Præjectum illæsum relinquebant. Quod vir Dei cernens sibi coronam fraudari, persecutoribus se ultro offerens, ait : Hic est quem quæritis, implete quod vobis imperatum est. Et hæc dicens, unus ex apparitoribus, qui erat in scelere audacior, Radbertus nomine, genere Saxo, pugione arrepto B. Præjecto perfudit in pectus. Vir autem Dei sacri sanguinis unda perfusus, mucronem videre non ferens, oculis suis digitos imposuit. Et post hæc lictor in caput ejus gladium vibravit, cerebrumque ejecit. Sic sancta illa anima carnis nexibus soluta migravit ad Dominum.

uterque occiditur,

17 Bodo vero et Placidus insinuatores viri, qui consensum præbuerant de ipso martyrii loco, cum non longe astarent, viderunt tres stellas procedentes cœlitus super ipsam domum, in qua Sancti Dei interfecti jacebant; e quibus una majorem dedit fulgorem. Quam visionem usque hodie prædicti viri se vidisse confirmant. Quod miraculum et illorum credimus demonstrare gloriam, et istos revocare ad pœnitentiam. Nullus enim in hac positus vita, si converti voluerit, desperandus est de venia. Denique, ut legitur, Longinus miles Domini latus lancea perforavit, et deinceps conversus coronam martyrii adipisci meruit.

luce cœlesti illustrantur.

18 Satellites vero qui hoc facinus perpetrarunt, manibus cruentis corpus B. Præjecti, suum ut completum scelus probarent, foras in persecutorum conspectibus traxerunt. Isdem vero Radbertus, qui manus funestas in Dei Sacerdotem extenderat, ultione divina percussus, consumptusque a vermibus, indignam vitam digna morte finivit.

Interfectores puniti.

a *Sequentis historiæ partem ex MS. Atrebatensi recitat Andreas du Chesne tom. 1, Francicorum scriptorum.*

b *Du Chesne*, ad quam sedule, *etc*

c *Idem*, summo Pontifice cum honore est tumulata.

d *Act. in Vita S. Leodegarii*: Vir quidam nobilis, Hector nomine, qui tunc regebat in fascibus Patriciatum Massiliæ, quique ut generis nobilitate claro stemmate ortus, ita erat prudentia seculari præ ceteris præditus

e *Du Chesne*, concubinatus miseriam adorsus.

f *Idem*, sceptro.

g *Vita S. Leodegarii*: Hic autem (*Hector*) ad Childericum Regem pro quadam caussa advenerat, et per viri Dei intercessionem obtinere petita sperabat, eumque hospitalitatis gratia in urbe sua Dei Sanctus (*Leodegarius*) receperat, donec, sicut petierat, suis intercessionibus eum Regi commendare deberet. *Quam facile viros sanctos, etiam prudentes, fraudulenti homines circumveniunt!*

h *Id est*, evocarent. *MS. habet*, mitterent.

i *Du Chesne*, impetum

k *Idem* ā Γ, *et in margine*, amici

l *Idem*

l *Idem,* Hymnichildæ *Ea a Fredegario in Chronico cap.* 95. Bilihildis *vocatur; in altera vita* Bilichilda.

m Nam *S. Leodegarius Augustodunensis Episcopus,* Childericum in urbe sua in Paschali solennitate rogaverat advenire; *ut in ejus vita dicitur.*

n *Du Chesne ex vitioso codice* Seniovore Domus.

o *MS. Ultrajectin.* pœna Tarquinii. *Narratur hæc historia pluribus in Actis S.* Silvestri 31 *Decemb.*

p *Hoc de capto occisoque Hectore deest apud Du Chesne. Celerum in Vita S. Leodegarii alia narratur caussa secessus ejus ad cœnobium Luxoviense.*

q *Du Chesne,* Grinnonem, *is videtur esse qui a Camuzato in catalogo Episcoporum Trecensium* Wainuirus *dicitur, in Vita S. Leodegarii* Waymerus.

c *Scripsit et vitam S. Martini Severus, et Dialogos de ejus vita, sed in his interlocutores introducit Posthumianum et Gallum: ideoque etiam Gelasius Papa* Opuscula Posthumiani et Galli *vocat.*

d *De S. Gregorio agemus* 12 *Martii.*

e *Hinc ætatem hujus scriptoris intelligas. Fuit* Jonas, *ut diximus, ipsius S. Præjecti æqualis. De eo Sigebertus cap.* 61, *de illust. scriptorib.* Jonas scripsit vitam Columbani Abbatis, et vitas Attalæ et Eustasii, qui fuerunt discipuli et successores Columbani. Columbani *vitam dabimus* 21 *Novemb.* Attalæ 10 *Mart.* Eustasii 29 *Martii. Mirum est* Bertulphi *omissam a Sigeberto vitam, quam dabimus* 19 *Augusti: nam Jonæ fetum esse, et stylus et libri veteres fidem faciunt.*

AUCTORE COÆTANEO ANONYMO, EX MSS.

ALIA VITA

Auctore coætaneo anonymo,
ex tribus veteribus MSS.

PROLOGUS AUCTORIS

Veteri exemplo,

Studii fuit apud veteres et eruditissimos viros, ut eorum gesta, quos miraculis et sanctis actibus pollere cernebant, sagaci studio, Christo auspice, sine quo nihil boni agitur, stylo promulgarent: quatenus de præcedentium meritis imitanda vel memoriæ commendanda cognoscens ventura soboles gloriaretur. Eusebius vero Cæsariensis urbis Episcopus, vir eloquentia et facundia pollens, Majorum exempla secutus, innumeros Martyrum descripsit agones. Quem imitatus Rufinus, usque in *a* Consulatu Theodosii Principis stylo elicuit. Sed, ut ad sacros veniam anachoretas, atque Confessores, *b* B. Athanasius Alexandrinus Episcopus Antonii, sanctus vero et eruditissimus vir Hieronymus Pauli et Hilarionis vel ceterorum, quos cultus bonæ vitæ laudabiles reddebat, edidit acta. *c* Postumianus vero, Severus, et Gallus Martini egregii vitam suis edidere schedulis. Sed et beatissimus quoque Gregorius Romanæ Ecclesiæ Pontifex, *d* cui etiam secreta cœli patuerunt, in libris quibus titulum Dialogorum inseruit, Sanctorum agones multimodaque gesta, mellitlua condidit facundia. Jonas *e* etiam nostræ memoriæ tempore vir eloquens, vitam B. Columbani et discipulorum ejus Athalæ, Eustasii et Bertulfi, luculentissime edidit. Ad quorum comparationem velut viles vernaculi esse censemur. Sed memores illius Domini et Salvatoris nostri præcepti, Petite et dabitur vobis, quærite et invenietis, pulsate et aperietur vobis; et illius Psalmographi oraculi: Aperi os tuum, et ego adimplebo illud, quamvis temerario, non tamen subreptivo aut præsumptionis annisu, jussionibus vestris satisfaciens, ea quæ de summo Præjecto Pontifice tam indaganti stylo quam relatione plurimorum reperi, aggrediar texere gesta. Unde lectorem obsecro, si quis tamen captus amore Pontificis legere decreverit, non quærat in his Tullianam eloquentiam, nec Oratorum facundiam, non Philosophorum flosculos, et Stoicorum diversas assertiones, sed puritatem sanctæ Ecclesiæ. Neque enim aquila extensis alis semper ad æthera volitat, sed crebrius remissioribus pennis divertit ad terras: et inter regias sæpe dapes etiam vilia poma lactucæque agrestes, optimæ quoque censentur. Orandus est igitur Deus Pater, et Salvator noster Jesus Christus, ut auram sancti Spiritus afflare dignetur, ut caliginem cordis abradat, facultatem accommodet loquendi, ita ut præfati Antistitis, qui semper amore Christi flagravit, valeamus actus disserere, quatenus exemplum illius, virtusque animi sagacis, in posteris debeat propagari. Quod tribuat ille rerum sator æternus, opitulante oratu vestro, qui linguas infantium facit esse disertas. Amen.

etiam Sanctorum, — Matth. 7. 7. — Psal. 80. 11. — *hic Auctor vitam S. Præjecti scribit.*

a *Inde usque obitum Theodosii, imperiumque Arcadii et Honorii, historiam perducit Ruffinus, an. Christi* 395.

b *S. Antonii vitam a S. Athanasio scriptam dedimus* 17 *Janu. S. Pauli auctore S. Hieronymo,* 10 *Janua. S. Hilarionis dabimus* 21 *Octob. Sancti quoque Malchi et aliorum vitas scripsit S. Hieronymus: cui et Vitæ SS. PP. quatenus tribui possint, disseruimus ad vitam S. Antonii in Proleg. § 9.*

CAPUT I.

S. Præjecti institutio, sacerdotium.

Superna caritas Christi, cujus alternantur nutu sidera die pariter atque nocte, non destitit suæ sanctæ Ecclesiæ, per suorum famulorum merita, virtutum incrementa monstrare. Quapropter oportet strenue populo confluenti Sanctorum exempla narrare, et calamo *a* digerere, ac paginis tradere, ad incitandas animas ad præmia Paradisi. Unde cum post resurrectionem Dominicam multipliciter creverit Martyrum turba, moderno etiam tempore per Præjectum Antistitem multiplicia Christi ostenduntur insignia. Sanctus igitur Præjectus clara natalium lampade oriundus, Gondoleno atque Helidia parentibus procreatus, Arvernico territorio est exortus, ac priusquam nasceretur revelationis mysterio designatus. Denique cum adhuc clausus esset utero, matri ostensa est visio, sancto monstrante Spiritu. Vidit namque sibi per latera pignus egredi tinctum roseo baptismate, unda sanguinis rubricante. Quod cum cuidam Dei servo genitrix Christiana narrasset, illico agnovit, quod nasciturus puer magnus in sæculo foret, et palmam martyrii tradente Domino obtineret.

S. Præjecti patria, parentes, — *martyrium matri prædictum,*

3 Interea nascitur puer elegans. Labentibus annis infantiæ, pueritiæ tempore subintrante, scholæ traditur *b* Iciodorensi, atque, favente Deo, præ cætera turba sodalium proficiebat Ecclesiastico nutrimento. Cumque polleret industria cantus et litteræ, parentes illius eum *c* Genesio Archidiacono studuerunt commendare, qui postmodum Arvernica urbe præsulatus obtinuit dignitatem: qui cum vidisset naturæ nobilis puerum diligentius enutritum, prius pecuniam ei *d* credidit in alimoniam pauperum. Crescente postmodum eruditionis *e* indagine, suo eum frequentius faciebat interesse consilio.

institutio, — *prudentia,*

4 Cernentes hoc quidam ex Clericis, invidiæ accensi stimulo, cœperunt ei tendere insidias *f* calamitatis. Denique Martinum incitant Cantorem, ut cædendi Præjectum aditum quærat. Jubetur puer sonum reddere, quem vix puncto ore audierat decantari: sed intelligens innocens laqueum sibi paratum, mentem tendit ad Christum. Sanctum invocat *g* Julianum Martyrem: divinum exposcit auxilium. Mox igitur sancto se docente Spiritu, ita canticum memoriter reddidit, ut cuncti patenter agnoscerent quod illam melodiam magistralem in puero divina pietas infudisset. Atque hoc modo invidia in admirationem conversa cessavit. Hæc illius sunt opera, qui vellicantem sycomoros pastorem puerum Prophetam fecit.

cœndi canfuit ope S. Juliani. — Amos 7. 14.

5 Cumque bonis polleret moribus, a prædicto Pontifice Iciodorensi *h* diœcesi est *i* prælatus. Cœpit itaque castitate fulgere, caritate vernare, jejuniis insistere, orationibus incumbere, Scripturarum volumina perscrutari; ac diebus Quadragesimæ secularium conventicula declinare, cum domesticis tantum fidei, et *k* humilitatis parsimoniam frequentare, et eleemosynarum largitati vacare.

cura animarum, virtutes,

6 Die igitur quadam, cum plures ad eum pauperes venisset, et eleemosynam postularent, vir Dei per ministrum agnovit, quod amplius quam duos nummos non haberet: deferre sacculum jubet: Jesum prece tacita invocavit: illico virtus divina affluit: in sacculo aurum crevit: tantaque est ibidem post *l*

nummi divinitus multiplicati.

numerosa

Auctore coætaneo anonymo, Ex MSS.

numerosa inventa pecunia, quanta pro foribus pauperum stabat caterva. Nec mirum, si ille inclytus artifex, qui solem extendit radio, invocante se servulo, aurum *m* fudit in sacculo.

abstinentia miraculo approbata *Exod. 16. v. 35.*

7 Quadam namque die dum cum hospitibus abstinentibus convivaretur, et pisces omnimodis anxius non haberet, casu ad ministerium aqua defuit : puer cum situla ad fontem perrexit; dumque hauriret aquam, insperato piscis vasculum intravit. Regressus puer aulicus piscem cum latice præsentavit, qui abunde Præjecto cum hospitibus sufficere potuisset. Facile hoc ille præstitit, qui quaterdenis annis Israeliticam in eremo turbam pavit.

irrisores puniti

8 Solemnitas sancta Paschæ advenerat : Præjectus Arvernis ad Præsulem properat. Dumque die quadam sibi in solario convivium præparasset, multique viri seculares et nobiles invitati venissent, tres inter eos abstinentes aderant, qui carnes in esum sumere recusabant : sed quia semper gravis est pravis mentibus vita bonorum, cum eos seculares viri irriderent, et risus atque opprobria jactitarent, a viro Domini admonentur, ut quos venerari debuissent, *n* irridendo non increparent. Sed cum illi se nequaquam corrigerent, subito pavimentum solarii cum irrisoribus cecidit, tantumque Præjectus cum pœnitentibus residens ad mensam remansit. Sicque incauta præsumptio, et digna confusio cum suis auctoribus ad propria *o* petivit abscessum.

p *vitæ SS. scriptor* *Matth. 5. 15.*

9 Interea dum ista geruntur, vir Domini Præjectus *p* Diaconus ordinatur. Cœpit autem cantu pollere, sapientia redundare, mellifluo eloquio fulgere, omni prudentia decoratus incedere, et quia non poterat Ecclesiæ lucerna abscondi sub modio, claritatis radios diffundebat, inclyto inserta candelabro. Nam passiones Martyrum Cassii, Victorini, Anatoliani, et *q* Astrebodi, ac ceterorum Sanctorum, qui in eadem urbe sanguinem fuderunt pro Christo, glorioso elucubravit stylo.

præfectura monasterii

10 Non multum post ista tempus effluxerat, *r* Felix jam dictæ cathedræ præsidebat. Tunc *s* Candidiense cœnobium tradidit ad regendum Præjecto : cumque ille ibidem monasticam attenderet disciplinam, et tam animarum lucra quam ædificiorum structuram proveheret; cujusdam domus volens reparare maceriam, quæ quadraginta pedum numero elevabatur in altum, cum haberet omnia præparata, et structores starent in machina, subito a fundamento paries cecidit veteranus, unumque ex operariis ita sua mole oppressit, ut nullatenus inter lapides et pulverem appareret. Tunc vir Domini repletus anxietate, lacrymarum imbrem effudit ante præsentiam Christi, jussitque molem lapidum amoveri, ut saltem vel quassatum cadaver traderet sepulturæ. Quod cum fuisset impletum, invenerunt hominem ita sanum, ac si nullo casu fuisset ruinæ præventus : et quia Præjecti opera placerent Altissimo, testabatur ostensa virtus in homine liberato.

Quidam muri ruina oppressus, ejus precibus servatus

a MS. S. Maximini, diligere. MS. Rip. detegere.

b MS. Sirm. Vetodrensi; Rip. Ietodrensi, alii Issidorensi; Cl. Robertus, Isidoriensi et Isidorensi, vulgo Issoire dicitur. Urbs est in Arvernis amœnè sitas, in qua monasterium S. Austremonii Benedictinum.

c Colitur S. Genesius Ep. Arvern. 3 Junii.

d MS. Sirm. tradidit. Saussaius hæc perperam interpretatur : S. Genesius illi pecuniolas multas accommodabat, ut pro innata pietate pauperibus solatia sibi gratissima præstaret.

e MS. S. Max. undagine. MS. Sirm. ingenio.

f Al. capitales.

g Colitur Brivate in Arvernis 28 Aug.

Diœcesis

h Diœcesis vulgo territorium Episcopi significat; hic parochiam, sive vicum aliquem, aut curiam, quæ Pastoris unius gubernatione continetur. Sic Sidonius Apollinaris lib. 9, ep. 16. Nam peragratis diœcesibus cum domum venit. Gregor. Turon. lib. 4 cap. 13. Cautinus Episcopus in Brivatensem diœcesim psallenda antea disposuerat.

i MS. Sirm. præsulatus.

k MS. Rip. humilitati, etc., vacare.

l Al. nummorum. m Al. fundat. n Al. irritando.

o Al. revertebatur.

p Id est, Archidiaconus, ita Petr. de Natal.

q MS. Rip. Astrebondii. Savaro Astrobodu, et conjicit Austremonium esse, de quo 1 Nov. agemus.

r Sanctum hunc prædicat Savaro, natalem non indicat.

s Al. Candelinse. Savaro Cantoennum interpretatur. Hinc hunc conjicit Præjectum monachum et Abbatem hujus cœnobii fuisse.

CAPUT II.

Episcopatus; in eo gesta.

Gairoaldo Episcopo, u

Defuncto itaque Felice, cum maxima pars Cleri vel populi Præjectum cuperent habere Antistitem, Archidiaconus urbis præfatæ *u* Gairoaldus nomine cupiditatis instinctu, Clero contempto, laicorum usus consilio, Episcopatum urbis Arverniсæ usurpavit per præmium. Sed quadraginta dierum evoluto curriculo, mortis sortitus est transitum.

suadente S. Genesio, *subrogatur Præjectus*

12 Igitur cum urbs Arvernica Præsulis destituta solatio, Genesium virum inclytum, et senatoria dignitate prælatum, pontificalis cathedræ sublimare voluisset in solio; ipse vir potens et sapiens honoris gradum incaute non appetens, indignum se huic officio fatetur coram cunctis : quin potius concionatur ad cives, ut Præjectum a Rege peterent in Sede Pastoris. Tunc itaque favore populi concordante, imo magis sancto Spiritu gubernante, inito consilio Præjectum elegerunt Antistitem, decreto etiam Regis populi petitionibus annuente. Cumque sublimatus in cathedra, benedictione percepta, fulgeret conversatione Angelica; agebat Deo gratias plebs devota, quod talem Sacerdotem recepisset Ecclesia, quæ ante fuerat morte sui Antistitis destituta. Erat enim vir Dei sanctus Præjectus piissimus, et omni suavitate conspicuus, vultu hilaris, fulgentibus oculis, blandus verbis, virginitate præcellens, corpore pulcherrimus, cute nitidus, statura decorus, omni bonitate repletus.

prædicationi incumbit: *monasterium Virginum strui curat,* *aliud ipse fundat, et nosocomium*

13 Cumque sanctis moribus polleret, quemdam religiosum virum, Evodium nomine, socium sibi elegit : per quos multorum animas sancta prædicatio ad cœlestia desideria invitavit. Cœpit interea Præjectus vir Domini prædicto Genesio suadere, ut quia mundanas soboles non haberet, Ecclesiam sibi pro filiis adoptaret. Tandem itaque vir nobilis ejus verbis consentiens, in suburbano memoratæ urbis monasterium construens, sub norma sanctæ regulæ ibidem vivere instituit Virgines : reliquam amplissimam facultatem post suum obitum per loca deputavit Ecclesiarum sanctarum. Construxit etiam vir Dei aliud cœnobium Virginum in territorio Arvernorum. Nam ante illud tempus in eadem provincia nulla fuerant virginum monasteria instituta. Xenodochium quoque de propriis rebus aptavit : medicos strenuos adunavit : atque ita constituit, ut semper ibidem viginti ægroti sanandi adessent : quibus curatis, alii totidem medendi succederent.

b *SS. Corpora perquirit, c* *non sine miraculo*

14 Addantur paginæ, quia cumulantur mysteria. Illo in tempore : quo erga Christi cultores *b* antiquæ persecutionis fervor incanduit, integram legionem virorum fidelium una cum conjugibus ac liberis carnifex cruentus extinxit. Vir igitur Domini Præjectus *c* optavit, ut eorum corpora diligentius per loca constituta transferret : sed inquietudine temporum insurgente, et celeri martyrio propinquante, plene cœptum opus implere non potuit : sed successori suo ex parte aliqua ad peragendum reliquit. Cum igitur corpus unius Sancti transferre cuperet, et vigilias more solito celebrasset, accepto rastro terram fodere cœpit, statimque pauper quidam adveniens, qui annis ter quinis tenebatur debilis, integram sanitatem recepit, operantibus Sanctis. Unde credimus, in hac virtute sanctum habere Præjectum societatem cum Martyre; ut quia et ipse Martyres venerans, eorum semper desiderabat fieri particeps, cum illis per Dominum miraculo jungeretur virtutis. Nec immerito illis

illis glomerabatur per signum miraculi, qui illis sociandus erat per sanguinem.

d Clericum furti reum divinitus cognoscit, ac detegit

15 Cumuletur in laudem, quod Christus est operatus per Martyrem. Dies sanctus Paschæ *d* rotato anno venerat, et quidam ex ministris vas argenteum, quod ipse servare debuerat, furtim subtrahens celat : quod cum viro Dei nuntiatum fuisset, et scelus cum auctore lateret, subsequenti nocte orationi incubuit, moxque illi divina virtus et furem et furtum pariter designavit. Mane facto cum inquirerentur ministri, et singuli cœpissent admissum facinus excusare, vir Dei ad locum sibi divinitus ostensum direxit, argentum reperit, reumque cum magna mansuetudine misericorditer castigavit, ne talia ulterius perpetraret. Sicque vir sanctus servans in pectore virtutem districtionis et patientiæ, et prodendo vitium extinxit, et parcendo reo misericordiam custodivit. Hæc illius est ostensio, qui fraudulentum discipulum ostendit in spiritu Elisæo.

S. Garivaldus.

a *MS. Sirm.* Gayroaldus; *alii*, Garroaldus; *Sauss.* Carivoldus. *Savaro hunc Sanctum appellari scribit, cumque esse de quo lib. 1, de SS. et eccl. Claromon.* § 8. In ecclesia S. Galli, altare S. Mariæ, ubi requiescunt S. Gallus, et S. Urbicus, et S. Antolianus, et S. Gervaldus. *Saussaius scribit,* admissi reatus demisse a Præjecto veniam in extremis deprecatum.

b *MS. Sirm.* antiquus; *alii*, antiquitus.

c *Saussaius.* Statuerat insuper sanctissimus Antistes, cuilibet Martyrum qui in diœcesi celebres sunt, propriam ecclesiam excitare. *Id auctor non dicit, et nimium est.*

d *Al.* rotatu anni.

CAPUT III.

Martyrium, miracula.

Inserantur paginæ Martyris clara miracula. Cum vir Dei exigente caussa ad Regis Childerici festinaret præsentiam, itinere deducente pervenit ad locum, qui Daroangus vocatur, in Vosago, ubi milites Christi beatæ paupertatis obtentu, more vivebant monastico :

Amarinum a febri liberat :

cumque a monachis fuisset exceptus cum gaudio, reperit Patrem monasterii, Amarinum vocabulo, febrium laborantem incommodo, ita ut nec gressum movere, nec præter aquam aliquod alimentum potuisset percipere. Sed cum vir Dei, ad consueta arma recurrens, vexillum crucis super ægrum fecisset, protinus fugata febre, sanatus æger surrexit : sicque gaudentes statim noctem sequentem in psalmis peregerunt et hymnis. Cumque ad Palatium pervenisset,

honorifice a Rege excipitur.

gratifice a Rege susceptus, et cum summa veneratione ab Optimatibus illius honoratus, quidquid a Principe petiit, ut voluerat, impetravit : atque valedicens Childerico Regi, et Reginæ ipsius dignæ Dei famulæ Bilichildæ, vel Proceribus regni, Arvernicam repedavit ad urbem.

17 Audiens vir Domini Amarinus de sospitate Pontificis, cum gratia caritatis est subsecutus Arvernis; Christo scilicet disponente, ut qui sic erant caritate

a

conjuncti, simul essent martyrio *a* coronati. Dumque Sancti in mandatis Domini pariter aliquantulum temporis conversarentur, contra eos hostis antiquus per ministros suos exarsit. Denique Agricium quemdam virum nefarium commovit, atque illius consilio Arvernorum Proceres in necem Sanctorum armavit. Cum-

quærunt ad mortem a conjuratis

que viri Dei simul consisterent in loco nuncupato Volovico, repente super eos turba irruit persequentium, proferentes fremitum, et sonitum buccinarum. Quod cum milites Christi cœpissent audire, in oratione prostrati, ad agonem martyrii se studuerunt

diffugientibus ministris,

præparare. Ministri vero eorum subito timore perculsi, qui evadere potuerunt fugæ præsidium quæsierunt, præter duos tantum, qui cum sancto Præjecto perstiterunt. Reliquos vero quos malignantium turba invenit, nudos abire permisit. Cumque sacer Domini Amarinus foras voluisset egredi, et prædicationis gratia furorem persequentium mitigare, eum Dei Sanctus Præjectus compescuit, dicens : Noli, frater carissime, præparatam coronam differre, quia si modo

Auctore coætaneo anonymo, ex MSS.

eam non adsequeris, forsitan postea non attinges.

cum S. Amarino occiditur orans pro interfectoribus

18 Quod ille audiens restitit, et ingredientibus duobus iniquitatis ministris, coronam martyrii prior accepit; cumque carnifices S. Præjectum occidisse se crederent, et foras ad socios remearent; ille eos de loco, in quo orabat, vocavit, et dixit : Ecce hic est quem quæritis : facite quod cupitis. Tunc unus ex illis, genere Saxo, nomine Radebertus, B. Præjectum gladio percussit in pectus. Tunc ille rosea sanguinis unda perfusus Dominum invocans orabat attentius : Ne statuas illis hoc peccatum Domine, quia nesciunt quid faciunt. Hæc eo dicente, cruentus lictor gladio caput ejus percussit, cerebrumque ejecit. Sic sancta illa anima vinculis carnis absoluta, inter choros Angelicos, remunerante Christo, cœlestia pervenit ad regna, obtinens cum Sanctis Martyrii palmam. More namque prophetico electus ab utero, purpurantem stolam sortitus est in triumpho.

luce cœlesti honorantur.

19 Quidam vero de Senatoribus Bodo et Placidus, qui in mortem viri Dei consensum præbuerant, non longe adstabant cernentes, cum subito viderunt tres stellas super domum, in qua Sancti jacebant, splendere : et una ex ipsis majorem dabat fulgorem : cognoscentes

Necis conscii convertu.

illi per pietatem Domini hoc ostensum fuisse, ad Sanctorum gloriam, ut et ipsi sua corda per pœnitentiam lavarent, terrore compulsi, cœperunt de commisso scelere pœnitere. Satellites vero, qui hoc facinus perpetrarunt, Sanctorum corpora inhumata reliquerunt. Radebertus vero, qui Dei famulum peremit, vivens consumptus a vermibus, indignam vitam digna morte finivit.

auctor a Deo punitus.

20 Tunc multitudo Sacerdotum, Sanctorum corpora deferentes, cum honore maximo et magna elegantia tumulaverunt, Sanctum scilicet Præjectum, et Amarinum, et unum ex satellitibus ejus Elidium. Cœpit namque divina virtutis ad prædictorum Martyrum corpora plurima monstrare miracula : reddebantur cæcis lumina, claudis plantæ solidatæ, contractis membra sana, leprosis cutis nitida, febricitantibus

Miracula ad SS. reliquias

salus optata : declarabantur sæpius juramenta, reorum solvebantur vincula, fugabantur ab obsessis corporibus dæmonia. Quo agnito Avitus Episcopus, in

cœnobium conditum

loco ubi Sancti fuerant interfecti, monasterium studuit collocare, basilicam erigere, et unum ex parentibus S. Præjecti, Godonem nomine, Abbatem constituit.

b

21 Erat quidam æger, de loco qui dicitur *b* Rocmaus, dira febre confectus : votum in corde vovit, ut si adjuvantibus Sanctis sanitatem reciperet, de substantiola propria ad jam dictam Ecclesiam deportaret : cumque convalescere cœpisset, et promissa

æger sanatur, vas vini divinitus repletum.

compleret, difficultate portandi ponderis ad calcem montis lassatus est : cumque anxius staret, ne mendax de promisso voto ante Sanctorum obtutus appareret, videns pauperes, votum quod portabat distribuit, ipse ad Sanctorum limina resumptis viribus pergit : ingrediensque intro vasculum vacuum ante Ecclesiæ fores dimisit , egressusque ecclesiam vas vinarium quod reliquerat vacuum, operante Christo reperit plenum. Sicque Christus in personam unius ægri triplici miraculo fulsit per Martyrem, reddidit vires languido, turmam pavit pauperum, auxit et suscepit votum promissum.

Etiam per scamnum ejus miracula

22 Erat quodam loco scamnum, ubi consuetudo fuerat sedendi Præjecto : quod cum joculares viri ad suum artificium deportassent, agnoscentes tanta miracula per Sanctum Dei ostendi, timore perterriti, ipsum scamnum in *c* basilica S. Symphoriani studuerunt reportare. Audiens igitur Dei servus Veneranus, quod per præfatum scamnum virtutes multas ostenderet Dominus, ipse ad hoc videndum perrexit quantocius : et orto jam sole ecclesiam ingressus, in

lampade divinitus accensæ

oratione prostratus, cum subito surrexit, omnes illius ecclesiæ lampades divinitus accensas lucere conspexit.

Auctore coætaneo anonymo, ex mss.

xit. Cum vero Avitus Pontifex Abbati loci illius quod de sumptu proprio acquisierat consignasset, et esset necessitas ipsius sancti loci familiam describendi, prædictus Abbas, per semetipsum hoc facere dubitans, *d* S. Veneriani consilium ob hoc credidit expetendum: cumque pergeret ad eum, Angelus Domini per visum caussam pandit Veneriano. Tunc ille accersito Notario ipsius rei utilitatem excepit, convivium parare jussit, et quod memoratus Abbas ibidem venturus esset Fratribus indicavit. Cumque verba complesset, ipse Abba Godo affuit, descriptionem aspexit, de revelatione cognovit; et uterque Domino gratias retulit, qui eorum adjutor esse in omnibus consuevit.

Unus ex auctoribus cædis divinitus punitus,

23 Addamus ad Christi præconia, virtutes per Martyrem patefactas. Quidam ex auctoribus necis Sanctorum, Ursio nomine, pergens obtentu venandi, ad terram de equo corruit, fractoque dextro brachio ceterorum membrorum debilitatem incurrit: sed cum nullatenus a Medicis vel incantatoribus medelam consequi potuisset; ad semetipsum reversus, suum agnoscens facinus, *e* cum conjuge contulit, et ad Sancti sepulchrum direxit, ut sibi indulgentiam postularet, et de lampade, quæ ibidem ardebat assidue, oleum mereretur accipere, et debilia membra perungere. Quod cum fuisset impletum, dicto citius recepit sanitatem membrorum. Hoc ille conspiciens, decem librarum pondere vas direxit argenteum ad *f* polyandrum sancti Pontificis exornandum. Quod agnoscentes ceteri, qui in eodem lapsu fuerant inquinati, cœperunt pœnitentiam agere, et auri atque argenti copiam ad sepulchra Martyrum destinare.

ope S. Præjecti sanatus.

24 Erat in Arvernico locus de proprietate Sancti, quem *g* Versetonem antiquitas voluit nuncupare, ubi virtutes multas dignabatur Dominus demonstrare, ad lectulum scilicet ubi Sanctus ad dormiendum consueverat declinare. Cumque jam dictus Ursio ibidem advenisset, ministro innotuit, ut aliquantulum olei in lampade ecclesiæ ponere debuisset: cumque magis quam duas libras omnimodis non haberet, minister vasculum cum oleo attulit, tantamque abundantiam olei divina virtus infudit, ut omnes lampades ecclesiæ habuisset unde compleret. Quod cum factum fuisset, adhuc oleum remansit, atque in aliam basilicam, quam ipse Ursio in honore S. Præjecti condiderat, vasculum deportari præcepit, et triginta lampades ex eo complevit: cumque adhuc in vase eodem oleum remansisset, ad alia Sanctorum loca exinde transmisit, ubertimque habuit.

Ad lectum S. Præjecti miracula. Oleum miraculose augetur. Ecclesia Sancto ædificata

25 Hæc namque de mirabilibus prioribus excepta sufficiant, quatenus nec generet fastidium prolixitas lectionis, et ad laudem Christi per Martyrem incitetur devotio populorum. Det mihi Christus Dominus, ut obtineam illius veniam, quia multa præterii, quia sensu tenui vix pauca descripsi. Perseverat hodie ostensa per Præjectum virtus Altissimi, non solum in territorio urbis Arvernicæ, sed etiam ubicumque in honore illius sanctæ conduntur reliquiæ, multiplicia præstantur vota petentibus, operante potentia Christi, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Epilogus.

a *MS. Rip.* coronandi.

b *Plura de hoc loco* 28 *Jan. ad Vitam S. Joannis Abbatis.*

c *Ea nunc* S. Genesii *dicitur, estque collegiata et parochialis, ut scribit Savaro. De* S. Symphoriano *agemus* 22 *Aug.*

d *Mirum est hujus non extare in Martyrologio Gallicano nomen.*

e *S. Antoninus*: ad S. Præjectum cum uxore sua se contulit. *Idem habet Vincentius, et Petrus de Nat. Id Vitæ auctor non dicit.*

f *Quid sit* polyandrum, *diximus* 17 *Janu. ad proleg. Vitæ S. Sulpitii lit. b.*

g *MS. Rip.* Versetenon.

DE S. PROJECTO

DIACONO MARTYRE, CASALI IN ITALIA.

S. Projecti natalis,

Casale urbs est Liguriæ, *Montis Ferrati caput. Hic* S. Evasius *Astensis Episcopus et Martyr colitur* 1 *Decembris, estque urbis Patronus, quæ inde vulgo* Casale S. Evasii *appellatur.* S. Evasii *Diaconus fuisse traditur* S. Projectus, *de quo Ferrarius in generali Catalogo SS. hoc die*: Casali in Liguria S. Projecti Diaconi et Martyris, *citat tabulas Ecclesiæ Casalensis, vitamque S. Evasii: ast in Catalogo SS. Italiæ ista scribit*: Projectus S. Evasii Episcopi Astensis Diaconus, cum eo Arianorum persecutionem declinans, apud Sedulam urbem (ubi nunc civitas Casalensis est) venit. Cum autem multos in iis locis ad fidem Catholicam perducerent, Atubali Sedulæ Præfecti jussu comprehensi, carceri mancipantur: ubi cum in confessione Catholicæ fidei constantissimi reperirentur, Evasio primum, deinde Projecto cum aliis CXLVI, caput amputatur. Quorum corpora a Natali Presbytero et aliis Christianis ibidem condita sunt; ecclesia paullo post a Luithprando Longobardorum Rege S. Evasio extructa. *Hæc ille. At neque* Sedulæ *urbis nomen uspiam, neque S. Evasii Acta vidimus. Sigonius lib.* 3, *de regno Italiæ, gubernacula suscepisse Luitprandum scribit anno Christi* 713, *decessisse circiter* 743. *Unde de SS. Evasii projectique ætate licet statuere, cum dicatur S. Evasius Luitprando agente ad Astensem Cathedram promotus.*

martyrium ætas.

DE S. DEMETRIO SCEVOPHYLACE.

XXV Januar. Scevophylacis munus.

Scevophylax *dicebatur Orientalibus, qui Ecclesiæ supellectili erat præfectus,* κρατῶν τὰ σκεύη τῆς ἐκκλησίας, *ut loquitur Codinus Curopalates de officiis Constantinop.* habens in sua potestate Ecclesiæ supellectilem. *Triplex eorum classis fuit Constantinopoli seculis posterioribus, Sacerdotum, Diaconorum, Lectorum: quorum omnium princeps* μέγας σκευοφύλαξ, Magnus vasorum custos *appellabatur. Hierosolymis quoque, ut XX Januarii in S. Euthymii Vita diximus,* Scevophylax *fuit* Anastasius Chorepiscopus, cujus fidei credita erat custodia sacrorum vasorum sanctæ Resurrectionis, tempore Juvenalis Patriarchæ, *cui deinde in supremo ea dignitate anno Christi* 458 *idem successit.*

S. Demetrii natalis

2 *De* S. Demetrio Scevophylace *hæc solum reperimus in Menæis Græcorum et apud Maximum Cytheraeum*: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Δημητρίου τοῦ Σκευοφύλακος. Eodem de Sancti Patris nostri Demetrii Scevophylacis, *sive* sacrorum vasorum custodis. *In synodo œcumenica VII, sive Nicæna II, actione* 5, *varios antiquorum Patrum tractatus prælegit* Demetrius ὁ εὐλαβέστατος Διάκονος καὶ σκευοφύλαξ, Reverendissimus Diaconus et vasorum custos. *Hic idem est fortassis, qui ut fidei zelo atque eruditione clarus, postea egregiam Ecclesiæ potest operam contra impios Iconomachos navasse.*

Ex variis.

DE S. POPPONE ABBATE, ET B. ADELWIVA EJUS MATRE, IN GALLIA BELGICA.

An. Ch. MXLVIII XXV Januar.

Stabulaus, *quod vulgo nunc* Stabuletum *appellant, vetustissimum in Arduenna cœnobium est, a* S. Remaclo, *Trajectensi Episcopo,* S. Sigeberti *Austrasiæ Regis auspiciis, ædificatum; de cujus situ plura in ejusdem S. Remacli Vita 3 Septembris. Hic cum alii illustres sanctitate monachi vixere, tum* S. Poppo *Abbas, quadringentis fere post Remaclum annis, eximium ei loco attulit splendorem. Ejus inscriptum est Martyrologiis nomen hoc die. Nam Carthusiani Colonienses in addit. ad Usuardum ante annos* 120, Poponis Abbatis. *Molanus in addit. ad Usuard.* Stabuleti obiit Dominus Poppo Abbas. *Martyrol. Romanum modernum a Baronio recognitum et auctum :* Atrebati in Galliis S. Popponis Abbatis miraculis clari. *Idem habet Menardus. Fuit quidem Atrebati monachus aliquamdiu et Abbas, at Stabuleti diutissime habitavit, atque isthic nunc quiescit. Melius Wion :* Stabuleti monasterio S. Popponis Abbatis, admirandæ sanctitatis viri. *Benedictus Dorganius :* S. Popponis Abbatis miræ sanctitatis. *Martyrologium Gallobelgicum Leodii excusum :* In monasterio Stabulensi diœcesis Leodiensis, obiit S. Poppo Abbas, multis miraculis clarus. *Constantius Felicius :* Poppo nobili genere in Listrogaugio apud Flandros natus, primum miles fuit, sed perquam religiosus, post etiam monachus atque Abbas Stabulensis : quem locum ampliavit, et SS. Petro, Martino, Remaclo dedicavit, 5 Junii 1040, obiit miraculis clarus anno ætatis 70, Christi 1048. *Ea dedicatio 7 Julii contigit, ut infra dicemus. Prolixo quoque elogio Popponem celebrat Saussaius, sed locum vitiose expressit :* Stabuleti, *inquit,* in agro Atrebatensi S. Popponis Abbati, *etc. Longe ab Atrebatibus distat Stabuletum, Hannonia, Namurcensi ditione, et parte Leodiensis interjecta.*

Stabuletum cœnobium.

S. Popponis nomen in sacris Fastis.

2 *Etsi celebre jam olim Popponis nomen fuit, nuperrime tamen haberi primum ei publica veneratio cœpit, postquam in Romani Martyrologii tabulis consignata ejus est memoria. Alioquin Molanus in Indiculo SS. Belgii :* Poppo Abbas Stabulensis non est canonizatus, quibus tamen virtutibus et miraculis claruerit, ex historia ipsius cognosci potest. *Et in Natalibus SS. Belgii :* Mirum est, Stabuletum, imperiale monasterium, ejus canonizationem apud Apostolicam Sedem non sollicitasse, cum de virtutibus ejus et miraculis permulta legantur. *Eadem queritur Miræus in Fastis Belgicis. Scribit tamen Trithemius infra citandus, ejus festum agi VIII Kal. Februarias : id nimirum ex Actis judicavit.*

Non est canonizatus.

3 *At biennio post editos a Miræo Fastos illos, anno Christi* 1624, *Ferdinandi Bavari, Electoris Coloniensis, Antistitisque Leodiensis, atque Abbatis sive Administratoris Stabulensis auctoritate, elevatum est* S. Popponis *corpus, expositumque publicæ populorum venerationi. Eam rem ita breviter descripsit Christophorus Barbus Stabulensis monachus, edito anno* 1630, *de S. Popponis virtutibus libello, in cujus dedicatione ita eumdem Serenissimum Principem Ferdinandum affatur :* Quod autem hanc virtutum S. Popponis lucubratiunculam Serenissimæ Vestræ Celsitudini dicare auderemus, fecit non operis dignitas, quæ (si nos respicit) nulla est, sed debitum obsequii atque adeo vitandæ ingratitudinis mera necessitas. Nam cum pluries pluribus retro annis sanctarum hujus sanctissimi antecessoris vestri reliquiarum elevationem, debitamque venerationem fieri optassemus, vestro, non alterius, jussu fieri debuit, quod diutius fuerat non sine magno piorum omnium luctu prorogatum. Fecerat abunde pro debito officii sui Vestra Serenitas, nec ita censuit pietas ejus, capsam argenteam auro et gemmis affabre adornatam sacris excipiendis exuviis opportunam; vestes præterea in usus sacrorum non minimi pretii et decoris : omnia quidem digna Principe et Præsule magnificentia condonavit. Decreta pari intuitu sub signo et patrocinio sanctæ Dei Genitricis, Sanctique Popponis, fidelium Confraternitas : factæ Indulgentiarum distributiones : inculcata pietas omnibus. Nihil denique prætermissum est, quod aut pium Principem, avitæque fidei sobolem, statuere decuisset, aut quod Sancto ipsi honoris quidpiam, plebi fidelium utilitatis, afferre potuisset.

Corpus elevatum an. 1624.

capsæ argenteæ inclusum.

varie honoratum,

4 *Hæc ille, qui et alium de S. Popponis miraculis libellum carmine scripsit, dicavitque Guilielmo a Bavaria, Comiti Lengiensi, Baroni de Hollinghoven, Coadjutori Stabulensi; cum oratione in laudem S. Popponis : annumque et diem illius elevationis hoc chronographico disticho signavit :*

> AVgVstI prIMo qVæ Donat terra referre
>
> poppo sVperna petens Cesserat ossa sIbI.

At biennio item post hanc elevationem solennior videtur facta translatio, ut chronologicum ejusdem auctoris distichum indicat :

> qVa CLerVs CeLebres poppo tIbI feCIt honores,
>
> oCtobrI DenI sVnt sVper oCto DIes.

Iterum translatum.

5 *Scripsit vitam S. Popponis* Everhelmus *Abbas Altimontensis in Hannonia, qui postmodum Blandiniensis Gandavi Abbas factus traditur. Ei tamen vitæ,* Onulphi monachi *præfixa est præfatio ad ipsum* Everhelmum, *qua se ejus rogatu S. Popponis vitam scribendam suscepisse profitetur. At fortassis eam non perfecit; (nam hominem inconstantem fuisse, patet ex Everhelmi narratione) aut si perfecit, minus forte probata est Everhelmo, qui aliam propterea conscribere est aggressus, aut illam ita ipse recudit, ut ejus, non Onulphi, censeri opus deberet. A se quidem Vitam illam compositam ipse fatetur; et merito subscribunt Valerius Andreas, Possevinus, Surius, Miræus, Molanus, alii.*

Vita ab Everhelmo scripta

6 *Eam vitam vulgavit Surius, sed stylo subinde paullum expolito. Nos primigeniam phrasim restituimus ex duobus antiquis MSS, altero Collegii Societatis Jesu Paderbornæ in Westphalia, altero monasterii S. Maximini Treviris. Eamdem vitam ex Surio breviatam edidit Franciscus Haræus, Zacharias Lippeloos, Jacobus Dubletius. Meminit Popponis Sigebertus Gemblacensis in Chronico an.* 1048. Viri religione, *inquit,* et illustres sanctitate, in Christo dormiunt, Odilo Abbas Cluniacensis, Poppo Stabulensis, Gnatho, *(imo Wazo)* Episcopus Legiensis, Olbertus Abbas Gemmelacensis. *Vitam S. Odilonis dedimus 1 Januarii. Meminit quoque S. Popponis Trithemius in Chronico Hirsaugiensi ad an.* 1020. Sanctus etiam Poppo, *inquit,* Abbas monasterii Stabulensis nostri ordinis, doctrina et conversatione his temporibus clarus habetur in diœcesi Leodiensi, et per totam Galliam, patratione quoque multorum miraculorum insignis; qui monasticam disciplinam suo tempore pene collapsam magnifice restauravit. Ejus festum agitur VIII Kal. Februarii. *Et lib. 3, de viris illustr. ord. S. Bened. cap.* 242. Poppo Abbas Stabulensis, vir in divinis scripturis eruditus, et religione morum clarissimus, sanctitatis suæ monimenta copiosa reliquit. Ejus gesta habentur. Claruit anno Domini MXX. Ejus festum agitur VIII Kal. Februarii.

unde hic vulgata.

Qui alii de eo scripserunt

7 *In Necrologio monasterii S. Maximini Treviris, ad VIII Kal. Febru. ista habentur :* Poppo Abbas nostræ congregationis, qui duas coronas valde pretiosas huic ecclesiæ fieri jussit. *Ex veteri quodam codice Carthusiæ Coloniensis hæc nobis descripsit Joannes Gamansius noster :* Anno ab Incarnatione Domini

Ex variis. *Visitatæ ab eo reliquiæ Malmundarienses,* mini MXLII, Rege Henrico, huic autem venerabili Abbate Poppone præsidente loco, factus est de reliquiis SS. Quirini et Justi, per ignorantiam populi nos eas non habere autumantis, promiscuus error, aliis alia submurmurantibus, nunc latenter, nunc in
12 Jun. 1042 publico. Quod prædictus venerandæ memoriæ Pater comperiens, ex petitione et communi consilio Fratrum et fidelium laicorum, scrinia Sanctorum pridie Idus Junii aperuit : et non modo, quæ sperabantur, reliquias; sed alias plures, quæ ignorabantur, adstantibus nobis invenit, et, ut repererat, decenter compositas relinquens, sigillo suo fideliter eadem hora nobis cernentibus resigillavit : sicque et nostra
quarum illæ. credulitas, et temeritas populi patuit. Reliquiæ autem hæ fuerunt : duo dentes S. Petri Apostoli, corpora Sanctorum integra cum capitibus Quirini et Justi, et maximæ reliquiæ S. Nicasii, et B. Scuviculi, et S. Melantii, et S. Audoeni, et casula ejusdem, et aliorum Sanctorum nobis incognitorum. *De corpore* S. Quirini *Presbyteri, brachio* S. Nicasii *Episcopi Rotomagensis, et reliquiis* S. Seubiculi *Diaconi, Malmundariam Carolo Magno imperante allatis, agemus ad eorum natalem XI Octobris. De* S. Petro *Apostolo XXIX Junii, de* S. Audoeno *Episcopo Rotomagensi XXIV Augusti, de* S. Justo, *si is est qui in territorio Bellovacensi sub Rictiovaro occisus traditur, XVIII Octobris.*

B. Adelwivæ memoria in Martyrologiis,
8 *Sancto filio Popponi sanctam matrem* Adelwivam *junximus, Saussaium et Menardum secuti; quorum hic in Martyrologio Benedictino hac die :* Virduni B. Adunaluvæ, matris S. Popponis, reclusæ; *lib. 2, observat.* Adunalivam, *sive* Adunalif *vocat. Saussaius :* Virdunis S. Adunaluvæ viduae, et præfati B. Popponis sui filii hortatu monialis in parthenona Virdunensi; deinde reclusæ in monasterio S. Vitoni ejusdem urbis. Hæc antequam sacrum velamen susciperes, adhuc in seculo degens tanta devotione flagravit, ut extinctam lucernam sua prece accenderet : tantaque enituit puritate postquam vitæ perfectiori se addixit, ut cum Cœlitibus, qui sæpe inter orandum ei apparebant, colloquia misceret : ad quorum denique consortium læta profecta est.

...ietutes,
9 *Adelwivæ sanctissima vita infra cap. 5, vitæ Popponis narratur. Ea Surio* Adalunif *appellatur,* Adunaluva *Saussaio et Menardo, hinc etiam* Adunaliva, *MS. Paderbornensi* Adelwis, *MS. S. Maximini* Adalwyf.
nominis etymon *Significat* Adelwyf *lingua Flandrica, sive Teutonica,* nobilem feminam. *At si* Adelwa *appellata est, ut conjici potest ex Menardo, quasi* Adel-lief; *significat id* nobilem amorem, *vel* nobilitati caram, *vel* nobilitatis amantem, *aut* nobilem dilectam. *Si denique* Adelwis, *sive* Adelwys *dicta, sonat id* nobilem sapientem, *vel* nobilitatem sapientem. *Mirum est abesse* Popponis *et* Adelwivæ *nomina ab Hagiologio Flandriæ curiosissimi Antonii Sanderi.*

VITA

Auctore Everhelmo Abbate,

ex duobus veteribus MSS.

PRÆFATIO ONULPHI MONACHI.

Apostolicis, atque etiam monasticis sanctionibus, omnibus jam seculis fama et celebritate sui promulgatis, constat, quod nemo suorum præcepta Majorum, vel tacito murmurantis animi nutu neglectui habere debeat; sed mox ad jubentis imperium pronæ mentis intuitu parere : et licet cum detrimento sui pudoris sit, cum tamen ad injuncta sibi, obedientiæ
Everhelmo rogante hanc vitam scribendam suscepit Onulphus bonum debere. Talis ergo sanctionis occasione et ego Onulphus conventus, inter eorum quæ monasticæ professionis sunt nomine, non merito, contentus, qui Vobis, mi Venerabilis Pater Everhelme, jubenti parere ex obedientiæ debito habueram, multo magis vobis petenti ex caritatis debito annuere debueram. Jussionem certe, qua plurimum in me potestis, et cui ego, ut vestræ servus sanctitatis, obtemperare debui, exclusistis; atque tantillitati meæ petitionem pro imperio admisistis, et ut beati viri Popponis gesta, nostris diebus justitia et fide late divulgati, scriberem, humiliter coegistis. Et quomodo vestram humilitatem, qua in me, ut prædictum est, pro jussione usus fuistis, laudabo, inscitiamque meam pro negotio tam humiliter injuncto mihi a vobis excusabo? In utramlibet quippe partem primis agendi co- *excusat suam tenuitatem*
natibus deficio : quia neque vos pro humilitatis caussa laudare sufficio; neque me quomodo pro fragilitate mea injuncto in opere excusare possim, invenio. Servato tamen propensius æquitatis tenore, sic ratio utrimque medie temperata procedat, ut nec vobis quidquam a me (quod absit) negetur, neque ruinam sui in tam arduo ac difficili opere fragilitatis meæ patiatur; hocque fiat labore, de quo dicitur, Labor improbus omnia vincit, et voluntate bona, qua Deo nihil unquam ditius fieri contigit. Per has etenim geminas res, laborem videlicet et voluntatem bonam, omnia volenti et currenti fiunt facilia, quæcumque ex immanitate sui videntur difficilia. Sed quia, ut scri- *Rom. 9. 16*
ptum est, neque volentis aut currentis, sed Dei est miserentis; voluntati aut cursui meo Dei miseratio ex vestris precibus admisceatur; ut qui dat verbum evangelizantibus virtute multa, det nobis etiam ver- *Psal. 67. 12.*
bum in virtute sua, ad beati Patris Popponis virtutes enarrandas. Proinde hæc lecturis summopere dicendum, ne hunc cum apocryphorum libris libellum æstiment relinquendum; sed vere, licet novum, canonicis authenticisque scriptis interserendum, cum pæne nihil in eo sit, nisi quod experientia fidelium, Deo in tanto viro operante, visu didicerit, atque exinde eorum, qui viderant, fidem nobis præstiterint.

CAPUT I.

Popponis ortus, studium armorum.

Beatus Poppo in diebus nostris, Deo et seculis in omni virtute commendatissimus, atque ut alter Nathanael vere Israelita, et sine dolo probatissimus, *a* Listrogaugii partibus, a Christianis et ingenuis *a*
parentibus extitit oriundus hanc temporalem in lucem, ex infusione sancti Spiritus in ipsis crepundiis jam factus jucundus. Natus est vero Tizekino patre, atque Adelwiif illustrissima matre; septimo conceptionis suæ mense, præter solita nascentium tempora, potitus hac luce. *S. Poppo nobili genere in Flandria nascitur* Unde etiam pro vita ejusdem pueri parentes ipsius diffidentiæ casibus destituuntur, ac tam intempestivæ et fragili infantiæ timentes sollicitantur, præsertim cum ab ipsis ut primogenitus tenere diligeretur, et recuperandi ejus similem, si illum amisissent, vix aliqua spes haberetur. Venit *tenere fovetur ab avia* proinde ex consilio, ut credo, Altissimi in mentem cujusdam matronæ, ejusdem videlicet pueri aviæ, ut in lana suavissima sagaci tamdiu foveretur industria, quoadusque teneræ infantiæ prima valuisset ponere vestigia. Factumque est, ut idem pusio intempestivi ortus periculum evaderet, parentibusque suis gaudium et exultatio fieret.

2 Contigit interea patrem ejus, viribus et audacia nulli commilitonum suorum secundum, in bello *b* Ha- *b*
sbaniensi occubuisse, eumdemque septimana nativi- *patre infans orbatur*
tatis suæ quinta pupillum, cum vidua matre, solatio sui destituisse. Et quamquam maturius quam oportuit paterno privaretur solatio, divina tamen non est fraudatus clementia : ut vere si valuisset et nosset, cantico illo humiliter gloriari haberet, quo dicitur : Pater meus dereliquit me, Dominus autem assumpsit *Psal. 26. 10*
me. Genitrici vero in testimonium veræ castitatis, *Luc. 2*
perseverantia, ut Evangelicæ illi Annæ, laudabilis placuit

placuit viduitatis: quæ qualiter laudabilibus ex gestis odorem virtutum sibi adsciverit, in sequentibus Lector animadvertere poterit, ubi nos suo in loco pauca, quæ de ipsa facta sunt, differre noverit.

3 Ad vitam autem beati viri, quem res nunc obtulit, respectum habeamus, et quæ de ipso sunt, ordini prosequente videamus. Hic namque ex temporum successibus, adolescentiæ paullatim crescens processibus, inaniter studuit curis secularibus armari, tum in eis cum ceteris commilitonibus suis appetitu vanæ gloriæ versari. In quibus dum ad tempus, ut sese res militaris tunc habuit, plurimum ingenio et audacia valeret, postremo tamen periculum et præcipitium pluribus exinde detrimento fore videret, eum quem in ingressu mundi posuerat, retrahere pedem voluit; sed militaris negotii occasione prohibente, non omnino quod conatus est, valuit. Fecit tamen pro voti sui satisfactione quod potuit, atque a rapinis importunis opportune resipuit, tandemque a desiderio acquisitionis non justæ, illo divinitus in se exhausto, abstinuit. Qui processu temporis semper in dies se melior fiens, consensuque virtutis ac piæ industriæ proficiens, licet adhuc intonsus sub laicali habitu atque militari tironem se ostenderet, et sub Theoderico, tunc temporis viro illustrissimo, militiæ arma prætenderet; sub cingulo tamen militiæ armaturam sacerdotalis religionis induebat, monachalisque devotionis insignia opere exhibebat: ut per omnia futuram speciem Pastoris suis præsignare in gestis crederetur, Sacerdoque in templo Domini jam futurus præpararetur. Ecclesiarum vero Dei limina sollicitis precum suarum frequentabat accessibus, et quæque divinarum Scripturarum pabula in secretis suæ mentis ruminabat recessibus, illud nimirum præcavens, ne semen verbi Dei in agro cordis vitiorum spinis suffocaretur, sed fructu centuplicato in patientia augmentaretur.

dat se militiæ Poppo:

evadit egregie pius.

a *MS. S. Max.* Listrogagil. *Regio est Flandriæ, quæ* Lisa *sive* Lætia, *aut* Legia *rigatur, insigni amne, supra Tornacum Morinorum ortu, Gandavi in Scaldim influente. Agrum illum Lisæ vicinum Buzelinus noster lib.* 1. *Galloflandriæ,* Legiensem, Lætigum, Lætiensem pagum, *aut regionem, vocari in veteribus monumentis testatur.*

b *Cum S. Poppo mortuus dicatur anno Christi* 1048 *ætatis* 70, *sequitur hoc bellum gestum esse sub annum* 978. *Gestum est autem inter Arnulphum Flandriæ Comitem, fratremque ejus Godefridum, et filios Raigneri Longicolli Comitis Hannoniæ ob scelera pulsi a S. Brunone. Est* Hasbania *regio quæ a Mosa urbeque Leodio versus Lovanium tenditur, cujus pars olim Comitatu Lovaniensi comprehensa, sub Brabantiæ Ducatu est hoc tempore.*

CAPUT II.

Popponis piæ peregrinationes.

adit sepulchrum Domini

Contigit etiam cum tirocinii sui diebus, ex inspiratione divina excitatum, Dominici sepulchri loca cum pii testimonii viris Rotberto et Lauso ire visitatum: qui pari consensu sibi in idipsum respondebant: iterque quod Hierosolymam respicit, Deo ducente conficiebant. Illis namque diebus, quia humana cum confusione sceleris sui promiscua nihil pensi aut moderationis habebant, atque homines peccatis exigentibus offendiculum iræ Dei sibi pro oculis ponebant, summa paganorum violentia et infestatio viam eamdem claudebant, ne quis Dominicum adiret sepulchrum, vi qua poterant arcebant, et secundum illud Esaianum, dissipatæ sunt viæ, cessavit transiens per semitam. Hic tamen cum præscriptis sanctæ recordationis viris eamdem viam aggredi, et, non præter spem martyrii, labores et pericula vitæ suæ ausus est ingredi. Sed quantis tam ipse, quam qui secum itineris socii erant, periculis pene usque ad internecionem subjacuerint, qualiterque multimodæ plagæ, naufragia, paganorum etiam contumeliæ modum in ipsis excesserint, explicare quis poterit? Sed patientia, quæ Job in multis periclitatum sustinuit, his constantiæ robur fideque murum inexpugnabilem

Isa. 33. 8

multa patitur in via

circumposuit; ut etiam non condignas crederent passiones hujus temporis ad superventuram gloriam in ipsis revelandam. Deo tamen ducente, eademque patientia indissociabiliter a dextris et a sinistris comitante, loca itineris, quæ Dominicum sepulchrum respiciebant, cum gaudio non modico, ut prædictum est, conficiebant. Ubi voti sui post desideria inexplebilia compotes effecti, optionisque suæ satietate preces vel suspiria fundendo contenti, Paschalis imo cœlestis, jubaris lumine, ad idem Dominicum sepulchrum quotannis descendente, jucundantur, atque amore seu stupore in ipso infatigabiliter excitantur, atque eis secundum illud Sapientis, non Hierosolymis fuisse, sed Hierosolymis bene vixisse laudabile fuit.

AUCTORE EVERHELMO, EX MSS. Rom 8

isthic precati vacat

Hiero. ep. 13 ad Paulin.

5 Interea B. Poppo quibusdam de sepulchro Domini sumptis reliquiis, iter, quo venerat, cum sæpememoratis repedebat viris, et ad locum Hagiospater dictum, quem nos Ad Sanctos Patres dicere possumus, pervenit, ubi persecutionis tempore Sancti a persequentium se facie declinaverant, et in cavernis petrarum et speluncis montium secesserant, occultoque Dei judicio agente, iisdem corporum suorum gestibus, eademque in carne, qua tunc temporis fuerant, immobiles usque in præsens cernuntur prætereuntibus. Qui beato viro suique itineris comitibus tam spectaculo quam reverentia satis habiti, orationibusque ipsorum, ut sibi misererentur, humiliter sunt admoniti. Ex quorum reliquiis cum fide non modica prædictus vir Dei Poppo portionem aliquantulam sibi tulit, eamque interim secum et cum viris supra memoratis Rotberto Lausoque domum retulit, atque in oratorio S. Mariæ in villa *a* Dunsa sito, perpetuo servandam condonavit.

reliquias SS. defert

a

6 Prædictus autem Rotbertus in cœnobio *b* Wasloi, seu Beloacus vocitato, monasticæ conversationis habitum sumpsit sub venerando Abbate Richardo, omnibus pene seculis justitia et probitate sui jam celebrato. Sed et Lausus vere sub laicali habitu monachum se prætendebat, sub que eodem proposito ævum sui sine tonsura clericali, sed non præter vitam clericalem, conficiebat; atque Gandavi in ecclesia S. Joannis, *c* quam ipse construxerat, locum sibi funereæ quietis delegerat. Et ut interim super his, quorum vitam sola Dei scientia melius colligit, taceamus, ad beati Viri Popponis vitam, quam scribere cœpimus, stylo prosequente redeamus.

b

sociorum ejus pietas.

c

7 Post prolixæ peregrinationis laborem non multum temporis intercesserat, cum ecce ei divina gratia, ut secundo peregrinaretur, atque ut limina Apostolorum Petri et Pauli, tam animi quam corporis inviseret præsentia, inspiravit. Qua inspiratione multo animæquior factus, effectumque desiderii sui, quod dilatione creverat, tandem nactus, cum Theoderico nobilissimo, sub quo eum militasse præscripsimus, viam est aggressus, atque ad limina Apostolorum Petri et Pauli diu multumque desiderata pervectus: ubi et voti sui satietatem, quæ fastidium non noverat, adeptus, et iis ad quæ venerat, rite peractis rediit.

Ipse limina Apostolorum visit

8 Contigit interea, ut occasio divertendi tunc fortasse se habebat, ad S. Theodericum applicuisse, eumque, quem prælibavimus, Theodericum virum nobilissimum, sub quo militiæ se dederat, languore in dies crescente penitus defecisse, sibique de vita jam periclitanti phrenesim, prout temporis accessus habuit, accessisse. Quem beatus vir Poppo per aliquot dies ibidem penes ejusdem loci Fratres detinuit, atque ipsum non sanæ mentis incommodo liberari obtinuit, hocque orationibus suis, Sanctique meritis Theoderici concurrentibus meruit. Memoratus vero Theodericus pro indulta sibi sanæ mentis, qua diu caruerat, sospitate, in magnas gratiarum laudes subita prorupit hilaritate, filiumque vicino temporis articulo, Deo donante sibi nasciturum, Deo Sanctoque Theoderico se e vestigio devovit daturum. Quod et contigit

comiti sanitatem restituit impetrat

et filium nasciturum Deo devovet.

ex

Auctore Everhelmo, ex mss.

ex rei eventu postmodum ita fieri. Nam filium, quem divina annuente providentia acceperat, S. Theodorico sibique æquivocum fecerat, eumque, ut vovit, donatione solenniter facta reddiderat. Postquam vero B. Poppo, ut in sequentibus luce clarius constabit, Abbas in cœnobio Stabulensi venerando Abbati Bertrammo successit, amore ejusdem Theodorici ductus, post eum misit, et penes se in omni doctrina et scientia nutrivit, donec in virum perfectum et Ecclesiæ Dei idoneum per omnia efficeret; postremo vero etiam successorem sibi in regimine fieri Treveris ad S. Maximinum *d* experteret. Sed quia rationis occasio se ad præsens ingessit, hoc tantum de venerando Abbate Theodorico in regimine beato viro Popponi succedente, breviter intercessit; latius suo in loco de reliquo percurrendum, vel qualiter ab eo educatus, vel successor factus, alias laxius agendum.

d qui post Popponis discipulus, et Abbas fuit.

a Donsa, *vulgo* Deynse, *oppidum est Flandriæ, ad Lisam fluvium, Gandavum inter ac Cortracum Marchionatus titulo insigne.*

b *Hoc monasterium Wasseburgius quinque leucis distare Virduno scribit,* Beaulieu *dictum.*

c *Ergo non est anno* 941, *a Transmaro Episcopo dedicata, ut scribit Sanderus lib. 5, rer. Gandavensium cap.* 1, *ex nescio qua inscriptione. Est ea ecclesia nunc Cathedralis.*

d *Id infra cap.* 14, *nu.* 80, *pluribus narratur.*

CAPUT III.

Repudiata seculi vita.

Nunc vero operæ pretium hic inserere gesta censuimus, vicinum in beato viro locum habentia ab his quæ proposuimus, scilicet mundi hujus principem qualiter cum copiis suis eluserit, et ad monasticæ professionis proposita adspiraverit. His itaque diebus Balduino *a* Marchiso summum in fascibus Comitatum agente, *b* Flandriarumque populis justis cum legibus imperante, B. Poppo tam apud eumdem Principem, quam Optimatum suorum primos plurimum amicitia dictante valuit, utpote qui religione, justitia, et fide magnifice claruit. Contigit etiam inter alios Frumoldum quemdam ejusdem Principis lateri loco pene proximo adhæsisse, primisque regni negotiis apprime consulto incubuisse, qui in loco *c* Sithin nominato habitatione sui morabatur, cujus amicitia præ ceteris amplius singulariusque Beatus Poppo tenebatur. Tantus etenim iis omnium rerum per alterutrum erat consensus, ut idem Frumoldus filiam suam, quæ sibi præ ceteris, quas habebat, præstantior videbatur, eidem viro Dei stabilius adjungere connubio moliretur, quibusdam etiam sui juris rebus ad in operis præscribere satagens, eumque quasi generum sibi futurum in sua adsciscì expetens.

b Poppo Magnatibus carus,

ad nuptias invitatur

10 Cujus votis vir Dei assensum ad tempus præbuit; sed postea infusione sancti Spiritus revocatus, ut id fieret secum renuit. Denique *d* pertæsus repente nuptiarum, utpote jam tactus cor intus divina inspiratione, per aliquot dies dissimulavit connubium sub incerta responsione. Sed ne ex toto ab incepto resipisceret, timebat id amico fideli fieri offendiculum, eo maxime, quod de conjunctione filiæ uterque jam per arrham firmaverat consilium. Unde imminente nuptiarum tempore, utrobique hæsitans pendebat animus in dubio, ad quam partem se verteret, salvo utrorumque consilio. Tandem statuit, ut in Sithin ad Frumoldum, secundum quod divina providentia disponebat, iter dirigeret, quatenus, ut delegatum erat, familiaris viri gener fieret. Sed ut id quiete ageret absque rumore, respuens quasi non inglorius uti *e* equis vel apparatu plurimo, viam ille aggressus est intempestæ noctis silentio. Nec mora: in eundo per noctis medium lux cœlitus emissa, resplenduit super eum equo insidentem, quæ foris pariter et intus totum illuminavit hominem. Qua de re inopinata tremefactus, circumfert obtutus non sine admiratione, et videt lanceam, quam manu gerebat, in modum faculæ nimio fulgore radiantem, quasi inflammata ardere cuspide. Intelligens ergo vir altioris ingenii, respicere se hoc genus prodigii, acclamat viæ suæ comitibus nequaquam ultra jam se progredi. Necesse est, inquit, commilitones mei, alia intentione, aliaque via incedere: opportunum video, finem vitiis cum cupiditatibus his imponere, et quo divinitati placet, toto conatu intendere.

d

eo pacto contrahere,

e

cœlitus nocte illustratur

lancea visa ardere

11 Post hæc projectis armis militaribus, induitur Dei armatura, et mutata mente ad meliora, meliori via rediit ad propria. Nec mora intercessit; sed statim e vestigio ad S. Theodoricum, de quo ante scripsimus, ut se monachum profiteretur convolavit. Cui *f* Eilbertum quemdam, sagacis ingenii virum, obviam mox venisse contigit, qui Domini *g* Gerardi Cameracensium Episcopi carne et spiritu germanus extitit, quique quondam eidem beato viro Popponi, ibidem una cum prædicto seniore suo Theodorico divertenti notus factus, proque sanctitate ipsius et vita laudabili summopere est adamatus. Nam, et ipse pridem a seculi actibus nudus evasit, ibidemque sub monachali tunica se laicum mutavit, tamque officio quam nomine monachus jam diu esse didicit. Hic venerabili viro Popponi et ipse nihilominus venerabilis obvius, ut diximus, venit, atque psalterium, quod sibi plurimum usitatum erat, jam in septuagesimum nonum Psalmum percurrerat, manusque sancti Spiritus gratia cor tactus in ipsum mittit, ac versum in prædicto Psalmo antepenultimum, sic se habentem adjecit: Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ, et super filium hominis, quem confirmasti tibi. Sed quia non facile ei, ex diuturna ab invicem absentia, ut eum agnosceret suppetebat, quem tamen olim mente et corpore plane cognoscebat primum ab eo quis esset, vel ad quid venisset, didicit, ac deinde reliquum Psalmi subintulit, Et non discedimus, inquiens, a te; vivificabis nos, et cætera in ordine sese habentia.

statuit mundum deserere

f

g

ad hoc ab Eilberto amico animatur

Psal. 79. 18.

Psal. 79. 19.

12 Tunc laudabilibus ipsius congaudens votis, totisque in ipsum animi intendens medullis; Vere, inquit, Frater, te Deus ad quod venisti misit, qui te totum hoc pietatis suæ oraculo invisit. Et super prædicti versus expositione ipsum satis edocens, animæquioremque exinde pro voto monastico, quod quærebat efficiens, caussas voti ipsius Abbati ceterisque Fratribus intimavit, et quod vere eum Deus ad hoc misisset, indiciis evidentibus peroravit. Quid igitur? petenti ei Abbas una cum Fratribus ingressum annuit, et per singula, ut monastica docet norma probatum sine macula invenit. Deinde, ut parvulum Jesus, innocentia plenum et mansuetudine in medium statuit, monasticique vigoris habitum imposuit. Veri enim eum parvulum quodammodo dixerim, quem sine dolo ex gestorum ipsius attestatione senserim: qui licet ætate et sapientia in dies fuerit provectus, malitia tamen, ut ait Apostolus, parvulus fuit. Et ut eum vere prioribus ante Legem et sub Lege comparem Patribus, de terra et de cognatione sua cum Abraham, Deo inspirante et jubente, transivit; et cum Elia et Joanne a mundi illecebris solitarius esse quæsivit: quem secundum Psalmistam, Deus in abscondito faciei suæ a perturbatione hominum abscondit, et ad hoc totum Spiritu sancto inspiravit, ut omnibus sui juris relictis, mundo evaderet nudus, pro his in terra Sanctorum duplicia possessurus, et ex promissione Evangelica centuplum, cum vita quæ finem nescit, habiturus. Cœpit interim a prædicto Eilberto, Marciliacensium postea Abbate, litteris strenue erudiri, et in omnibus, quæ monasticæ institutionis sunt, ad plenum informari: ita ut in brevi cunctis, quæ scientiæ expedierant, percursis, fastigium monasticæ attingeret perfectionis. Neque mirum, si Spiritu sancto, ut vere credimus, donante id valuit, qui omnes ad discendum moras semper debabuit.

fit monachus

Matth. 18.

1 Cor. 14. 20.

Psal. 30. 21.

Matth. 19. 29.

instruitur ab eodem Eilberto.

a Hic

a *Hic est* Balduinus Bellobardus *dictus nostratibus historicis, vel* Barbatus, *vel* Honestæ-barbæ, *a barba prolixa, colore subnigro venusta, Flandriæ Comes, obiit anno* 1036, *cum imperasset annis fere* 46. Marchisus *sive* Marchio *appellatus, ut alii Flandriæ Comites, quia Flandria* marca *erat, sive limes regni Francici.*

b *MS. Paderb.* Flandrarumque, *et fortassis rectius.*

c *De* Sithiu *agemus* 5 *Septemb. ad Vitam S. Bertini. Consule interim Malbranci nostri Morinensia.*

d *MS. Pader.* præter consuetudinem nuptiarum.

e *Idem MS.* copia

f *Sur.* Gilbertum *vocat, Baldricus lib.* 2, *chronici cap.* 3. Elbertum, *Colvenerius* Helbertum. *De eo agetur ad Vitam S. Forannani* 30 *April. in Originibus Walciodorensibus.*

g *De eo fuse agit Baldricus. Vir fuit sanctus, obiitque* 14 *Martii* 1048, *vel* 1049.

CAPUT IV.

Leprosi miraculosa curatio.

Fit curator pauperum:

Sub sæpe memorato autem piæ recordationis Eilberto, tunc temporis monasterii existente portario, B. Popponi pro excipiendis in xenodochio pauperibus cura ab ejusdem loci Abbate est exhibita, et ut satis fideli domus Dei œconomo sive dispensatori sollicitudo commissa. In qua administratione liberalitatem cum hospitalitate tenuit, atque vere cum B. Job dicere potuit : Foris non mansit peregrinus : ostium meum viatori patuit. Et item : Si comedi buccellam meam solus, et non comedit pupillus ex ea. Quadam vero die inter cæteros a se in xenodochium introducendos simul et alendos, leprosus quidam advenit, qui pro deformitate sui vix cum aliquibus consortii vestigia ulla invenit. Quem vir Dei nihil omnino horruit, sed cum reliquis introductum officiositate qua potuit accuravit et aluit; postremo vero nocturnis jam tenebris irrumpentibus penes se detinuit. Sed veritus eum nocturnis frigoribus, utpote vestimentis indigum, arctius constringendum, primum sollicitatur in se, quid super hoc esset agendum; deinde vero ex humilitatis consulto viam, qua pauperi misereretur, invenit. Nam coopertorio, quo ipsemet in stratis recumbens uti solebat, pauperem simul et leprosum, nihil pro deformitate ipsius refugiens, ut alter Martinus, tegebat. Sed et hæc humilitas compassioni permixta non inanis aut irrita in conspectu Dei habita est : quia eam salus in leproso, et magnificentia in beato viro secuta est. Vestimento certe illo præfatus leprosus coopertus, primum sudoris guttas emisit, et e vestigio omni lepra fugata, sanitas eum repentina invasit; atque mane sancto viro ad eum venienti sanus apparuit; proque duplici pietatis bono sibi præstito gratiarum vota reddidit. Qui venerabili viro stuporem et timorem injecit; stuporem videlicet, quod vestimento suo salutem in paupere Deus fecit; timorem, ne pro hoc facto ipse palam fieret, et ad ruinam sui favor eum popularis pasceret. Precibus tamen admissis, ut sine publicatione sui discederet, hortatur, Deoque, non sibi, pro hoc facto gratias ageret, humiliter precatur. Postmodum vero eodem in stratis suis coopertorio usus est, neque ob id, quod leprosum eo operuerat, ipse tegi dedignatus est.

Job 31. 32 et 17.

leprosum benigne excipit,

et coopertorio suo noctu lectum

miraculose sanat:

eodem dein coopertorio utitur:

14 Sed præscriptum virum Dei Eilbertum res gesta non latuit, se tamen scire ad tempus dissimulavit, eumque pro vestimento ipsius pauperi simul et leproso præstito convenit; cur suum, et non aliud præstiterit, dissimulando, ut diximus, redarguit. Ille vero humi prostratus, ab eo pro re gesta secreti caussas imploravit, sacramentisque maximis ne se publicaret exoravit; imitans certe Dominum, qui pro humilitate et compassione leprosum, quem lex tangere vetuerat, tetigit et mundavit, cui ipse tamen pro ejusdem facti manifestatione interdixit. Ecce quantum humilitas beati viri meruit, quæ prius in vestimentis, quam in ipso, palam fieri habuit. Neque enim non credendum, quantum in se remedii habeat, qui in vestimentis suis tantum meritis exigentibus valeat. Proinde nemo Deum in Sanctorum suorum vestimentis salutem efficere posse dubitet, quem ex vestimentorum suorum fimbriis mulierem sanguinis profluvio laborantem sanasse liquido patet. Hoc autem factum, qui a prædicto Eilberto coram didicerant, mihi scribenti (Deum testor) intimaverant, ne cui hoc temporibus nostris fieri incredibile videatur, quod laudabilium personarum testimonio per B. Popponem factum fuisse probatur.

ut latere cupit

Math. 8. 3

Auctore Everhelmo, ex MSS.

Math. 9 v. 21 et 22

15 Subsequenti namque tempore sanctæ recordationis virum Abbatem Richardum ad Sanctum contigit Theodoricum venisse, atque piam viri Dei conversationem sibi prolatam innotuisse. Qui in eum dilectionis suæ oculos mox convertit, et ut facile amborum meritis sibi respondentibus fieri innotuit, totus in eum sancti Spiritus igne agente exarsit. Unde et eum secum abducere voluit, atque pro hoc totius consilii viribus incubuit. Et primum viri Dei animum super hac re inquisivit; deinde vero apud Abbatem ipsius preces admisit. Quas quidem diu multumque idem Abbas humiliter refugiens abnuit; postremo tamen ipsis defatigatus, assensum licet invitus præbuit. Ex cujus consensu definito, vir Dei corpore, non mente, inde discessit, atque Virdunum cum prædicto venerabili Richardo Abbate ire perrexit. Ubi ante omnia, et ad omnia, ab eodem Abbate pro obedientia seu patientia ipsius comprobanda est exhibitus, et in omnibus obediens, fidelis, patiens, ex servitutis penso inventus, interimque inter ceteros adoptionis suæ a filios, dilectione apprime est habitus; ita ut sublimiori, quam fuerat, loco eum promoveret, tum quædam ex primis suarum rerum negotiis administrare juberet. Quæ quidem tam honeste, quam strenue erogavit, et in dies melioribus semper auspiciis amplius augmentavit.

Mittitur Virdunum.

a *MS. Pad.* filios dilectionis.

CAPUT V.

B. Adelwivæ matris religiosa vita.

Matrem ad vitam religiosam inducit,

Interea matrem suam, de qua nihilominus prælibavimus, marito jamdiu, non virtutibus, viduatam revisit : et ut eam seculo secum abstraheret, cogitatus sui consilia primum præmisit. Sed quia ipsa, ut erat in cunctis virtutum consiliis tantum semper assentanea, quantum in singulis sine cessatione idonea, filium suum super persuasione tam amabili laudavit, et ad cœnobialis vitæ callem cum eo migravit, omnibus sui juris, tam liberis quam mancipiis, hæreditariique cespitis redditibus posthabitis. Quam quique liberorum simul et servorum, sicut unicæ matris ac dominæ solatio destituti, usque adeo clamoribus lamentisque inconsolabilibus sunt prosecuti, ut etiam plerique ipsorum medios pene se, Scaldem fluvium transvadere simulantes, humectarent, si quo forte pacto eam compassione compunctam ad se revocarent. Sed quia nemo mittens manum in aratrum, et aspiciens retro, aptus est regno Dei, ex similibus et ipsa viam ad Deum, quam filio ducente sibi sensit aperiri, non ut uxor Loth obtutibus retro deflexis, cœpit experiri : Deo tamen eos, quibus timuit, rata fide commisit : ac deinde cum filio suo desiderii sui habenas in incepto itinere laxavit.

frustra obtendentibus suis,

Luc. 9. 62

17 Quæ in Elnone *a* monasterio, ad Sanctum scilicet Amandum, una cum filio suo perducta, ibidem desiderii sui ex cœlestis visionis oraculo securitatem est adepta. Nam ante B. *b* Cyrici *c* lipsanas eadem in vigiliis precibusque pernoctante, atque post paullulum ex diutina sui defatigatione semivigilante, quia eam superna respexerit exauditio, hujusmodi ad se divinitus perlata patefecit visio. Nova rerum certe facie quamplures Christi Sacerdotes in consistoriis dealbatos vidit, quos in modum coronæ divina ostensio altrinsecus positos spectaculo sibi dedit, inter quos etiam B. Amandus, utpote ejusdem loci primus, præ ceteris promotius honestiusque residere videbatur.

a cælesti visione animatur in proposito

AUCTORE EVERHELMO, EX MSS.

tur, atque ad sententiam ipsius, sicut eum eo loci tunc decebat, omnium intuitus suspendebatur. Sed et B. Cyricum serico gemmisque totum videbat nituisse, elegantisque pueri vultus imitatum fuisse, tuncum singulis Sacerdotum sermonem conseruisse, proque se ibidem in medio prostrata preces fudisse. Cui S. Amandus una cum pari confidentium sibi consensu: Eia, inquit, bonæ indolis puer, tuum est pietatis dextram cum precibus etiam huic viduæ porrigere, quæ ante sacrosanctas lipsanas tui continuas non desistit preces admittere. Qua auctoritate venerabilem puerum Cyricum certiorem factum, ad se appropinquasse, totamque se quasi de terra, ubi jacuerat prostrata, vidit levasse. Atque hujusmodi visio hic finem sui habuit; ipsaque B. Popponis mater mox expergefacta, ad se rediit.

Virduni monacha, postea reclusa sancte vivit

18 Quæ hanc quidem visionem filio retulit, cum quo etiam ipsa super eadem visionis fide animæquior facta, Virdunum se contulit, veloque piæ conversationis ex consilio beati viri sibi imposito, justitia et moribus jam cœnobialis vitæ arrisit proposito. In quo cum erga humani generis hostem jam diu virtute sua multimoda bellum conserente didicisset contendere, et velut contra vitiorum torrentem brachia tendere, apud *d* S. Vitonum succedente etiam tempore solitaria esse cœpit; ibique reclusa, cursum vitæ, diabolo cum virium suarum copiis triumphato, in pace peregit. Neque enim dubium erit, hanc post conversionem apud Deum efficiendi quæ poposcerit locum invenisse, quam eo ante conversionis suæ tempus præstitit valuisse, ut lucernam extinctam precibus, et non manibus reaccenderet: tum etiam id miraculi esset indicio, eam similia posse, si occasionis ratio exposceret. *miraculis clara* Hæc super conversione et vita matris beati viri dicta sufficiant. Quæ de ipso sunt, me interim ex relatione Majorum desiderantes scriptorem inveniunt.

a *Celeberrimum etiamnum inter Tornacum et Valentianas cœnobium S. Amandi, ab* Elnone *riva* Elnonense *olim dictum. De eo plura ad Vitam S. Amandi 6. Febru.*

b *Corpus S. Cyrici, sive Quirici, isthuc quando allatum sit, dicemus ad diem ejus natalem* 16 *Junii. Asservatur id perquam religiose: et nos coram illud venerati sumus.*

c *Ex eo genere feminino etiam alibi usurpata. Victor Uticen. lib.* 3: *Humatæ sunt igitur cum hymnis solemnibus lipsanæ beatæ Sanctorum in monasterio Bigue.*

d *S. Vitonus, Gallice S. Venne, Episcopus Virdunensis, colitur* 9 *Novembris. Est in ea urbe monasterium sub illius nomine, Ordinis Benedictini. Menardus lib.* 2, *Observat, hoc et aliis exemplis docet, olim consuetudinem fuisse, ut juxta cœnobia virorum Ord. S. Benedicti essent quædam cellulæ, quas clusas seu inclusoria nominabant, in quibus sanctimoniales aliquæ feminæ includerentur, acriori studio virtutem exercitaturæ. Qua de consuetudine aliquid dictum* 7 *Junii, in Vita Ludolfi Abbatis cap.* 1, *num.* 6.

CAPUT VI.

Monasterii S. Vedasti possessiones a Poppone strenue curatæ.

Poppo Abbati a Richardo præficitur … *a b* … *c* … *præpositus* …

Ex hinc sæpememoratum Abbatem Richardum Balduinus Marchisus apud *a* S. Vedastum, *b* Folrado a regimine dejecto subrogavit, quia animum ejus ad hoc consilii tam ejusdem viri sanctitas, quam Principum regni sui collatio suasit. Auctoritate vero præfati Principis idem *c* Richardus Abbas administrationem operis sibi injuncti suscepit, virumque Dei Popponem, quia se rerum gerendarum plurimum occasio tenuit, secundum sibi eo loci præfecit. Et non tantum sui, sed etiam omnium Fratrum consensu favente id effecerat. Quippe quorum mens venerabilis viri Popponis virtutum conscia jam fuerat, et in eum amoris sui intuitum caritate non ficta converterat. Venerabiles præterea inter eos extitere viri, quorum dilectione singulari præ ceteris amplius B. Poppo *Lantbertus* … *monachus* … *d e f* meruit potiri, Dominus scilicet *d* Fredericus, qui *e* Gozelonem Ducem carne germanum habens, venerandum Abbatem Richardum ibidem comitatus fuerat: *f* Ludouuinus quoque, qui se laicum eo loci sub monachali proposito mutaverat, succedenti vero tempore, favore præfati Abbatis Richardi poscente, sibi in regimine successerat. Et quomodo anima Jonathæ animæ David colligata fuit, ita et affectus horum piæ dilectionis vinculis adinvicem colligari habuit. Unde et eum a sæpememorato Abbate Richardo secundum præfici contigit, quem tam laudabilium virorum una cum cunctis ipsius loci Fratribus dilectio attigit. 1. Reg. 18. 1.

20 Sed in administrandis ejusdem loci necessariis magna tunc extitit difficultas, utpote ubi plurima ex parte stipendiorum monasterii dehabebatur facultas, militesque præfati loci res pro beneficio possidebant ipsis indultas. Unde et eadem caussa B. Popponi, licet pro viribus honeste agenti, mœrorem primo injecit; qui prudenti, quo plurimum valuit consilio a se mox discessit. Nam annuente prædicto Marchiso, res monasterii a militibus callide prudenterque repetivit, atque ut ejusdem loci Fratribus permanerent, publicis archivis ratum stabilivit. Pro quo etiam insidiarum fomitem ab eisdem militibus sibi comparavit, tantamque inimicitiarum vim apud eos, a quibus res injuste possessas abstraxerat, subintravit, ut viarum septa circumquaque occuparent, tum etiam ad perimendum ipsum insidias aptarent. Sed, ut scriptum est, in vanum quæsierunt animam meam: quia per arma justitiæ a dextris et a sinistris vallatus, omnes iniquæ conjurationis rupit conatus, mediusque per ipsos incedens, et fraudum copiam elisit, et periculum Deo ducente evasit. Ille nimirum, qui per medium Pharisæorum transiens, oculos eorumdem a notitia sui clausit, atque passurus nominis sui catena retro eos prostratos ligavit, ad suspendendum etiam servi sui periculum, omnem insidiantium sibi ab eo deflexit intuitum.

bona monasterii a secularibus vindicat

Psal. 62. 10. *eorum insidias mirabiliter evadit* Luc. 4. 30. Joan. 18. 6.

21 Erat interea viro Dei iter ad *g* Henricum tam pium quam magnum Romani potentatus Imperatorem, primum post Ottonem juniorem ex Principum regni consulto successorem. Nam et ad *h* Batuam, e vicino Rheno flumini adjacentem, applicuit, ubi quædam S. Vedasto redituum suorum possessio fuit, quam etiam ex administratione Præpositura suæ usui Fratrum providere habuit. Ibi certe quidam consanguinitate atque familiaritate beato viro notus, mansionem sibi habuerat, cui summa cum affluentia liberalitas famam cum rebus pepererat, quique maxime beato viro, dum res poscebat, officiosum se præbuit. Nam præcognito adventu ad se viri Dei, quæque suis, ut venturum decebat hospitem, mandat apparari, tum in capturam piscium retia studiose laxari. Sed circa id operis diu instantes, laboris difficultas elusit, vacuosque ad dominum a littore remisit. Omni vero capiendorum piscium spe sublata, sanctitas B. Popponis, memorato illustri viro jamdudum cognita, mox ipsi licet absens sua inspiravit consilia. Nam eo pacto idem paterfamilias iterum eadem mitti mandat retia, ut si B. Popponi sanctitatis ulla cum Deo esset gratia, votum sui in capiendis piscibus subita sequeretur efficacia. Quid igitur? Laxantur ergo retia in capturam, non minus piscium retibus Petri habitura. Nam tantam piscium multitudinem mox collegerunt, quantam ante capturam nullatenus futuram speraverunt, ut in argumentum et fidem sanctitatis beati viri, nec numero nec modo sui possent æstimari. Et ecce B. Popponi apud illustrem, quem prælibavimus, virum divertenti, quantum apud Deum ipse meruerit per præfatum virum, indicio claruit patenti. Et primum a captura piscium suos edocuit frustratos fuisse, deinde vero in nomine ipsius retia misisse, sicque tantos ut sibi præ oculis tunc fuerant, cepisse.

g Ad S. Henricum Imper. proficiscitur. h

ab amico excipitur, piscibus non sine specie miraculi captis

22 Pro collato ergo sibi divinæ pietatis beneficio, conditori rerum gratias egit, reliquumque itineris, quod ad Imperatorem, ut diximus, sibi fuit, post alternam cum amico suo veræ dilectionis communionem.

ab Imperatore quæ vult impetrat

nem, peregit. Ab illo vero tam magnificentia quam honorificentia regia est susceptus, utpote qui primum amicitiæ locum inter ceteros jam apud eum fuerat adeptus: cujus etiam sanctitas humilitatem mansuetudinemque præfati Imperatoris in amorem sui ita accenderat, ut etiam reverentia dictante magis parere, quasi ad jussa ab eo visus fuerit, quam rogata ab alio implere voluerit.

eum a periculosis spectaculis revocat.

23 Contigit etiam ludis histrionum Imperiales tunc fores occupari, atque eo spectaculi genere Regem cum suis delectari. Ursis etiam nudus quidam vir membra melle perunctus exhibetur, a quo etiam plurimum pro periculo suimet timetur, ne forte ab iisdem ursis ad ossa sui, melle consumpto, perveniretur. Porro Rex ejusdem spectaculi adeo amore in oculis suis captus tenetur, atque male providus pro periculo viri parum veretur. Unde super tam iniqua in Christianum illusione, Regem B. Poppo redarguit, eumque ab hoc spectaculo suis cum Optimatibus mox compescuit: tum etiam a periculo ursorum virum liberavit, et ne id ultra fieret, arguendo et obsecrando sententiam dictavit. Henricus vero Imperator tam obsecrationi quam correptioni ipsius humiliter paruit, et quem honorifice ad se venientem susceperat, honorifice etiam a se regredientem dimisit. Qui iter quo venerat Atrebatum usque rediit, sanctæque recordationis Abbatem Richardum super Imperiali in se humanitate satis edocuit.

a *De* Nobiliacensi S. Vedasti *in Atrebatium urbe, vere nobilissimo, cœnobio, ad Vitam S. Vedasti* 6 *Febru. agemus.*

b *De* Folradi, *sive* Fulradi, *impiissimi hominis sceleribus, excommunicatione, ejectione, infelici morte, agit Baldricus in Chronico li.* 1, *cap.* 106 *et* 116.

c *Richardus* intantum Fratres, *ut idem cap.* 116, *Baldricus scribit*, norma disciplinatæ religionis extruxit, et intantum res stipendiarias multiplicare exterius laboravit, ut in nostris vicinis, Deo annuente, nulla Abbatia religione sit præstantior, aut opibus locupletior. d *Hujus* Frederici *præstantis monachi meminit Baldricus lib.* 3, *cap.* 59 e *Alias* Gothilo *dicitur, et* Gothelo. *Fuit Dux Lothoringiæ superioris, sive Mosellanæ.*

f *Surius* Livinum *vocat, Cl. Robertus* Leduinum. *Eximiis illum laudibus prosequitur Warinus Episcopus Bellovacensis apud Du Chesne de Domo Montmorentia in probat. pag.* 12.

g *Hic est*, S. Henricus, *qui* 14 *Jul. colitur.*

h *Batavorum insula* Vahali, *ac* Rheno, *qui dein* Lecca *dicitur*, *cincta. Belgis nunc* de Betuwe *vulgo dicitur. Citeriori Vahalis ripæ adjacet Noviomagum urbs celebris, quo frequentes divertisse Franci Germanique Imperatores leguntur.*

i *MS. Pad.* officiositati fuerat.

CAPUT VII.

Probata humilitas. Beloaci præfectura.

Divinitus monetur de discessu

Aliquantis deinde evolutis diebus, in quibus plurimum pro monasterii ipsius elaboravit rebus, quia eodem ex loco jam recedere debuerat, divinæ visionis oraculo ante didicerat. Nam *a* casula, quæ quasi gratuitæ viriditatis elegantiam cernebatur imitari, totum se sicut in agendis Missarum solemniis vidit ornari; sicque demum inclinato capite coram altari S. Vedasti astitisse, illumque ex sexagesimo septimo Psalmo versiculum, Fratrum sibi respondente conventu, ter repetere: Benedictus Dominus die quotidie, prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum. Quem postquam, ut diximus, ter repetivit, *Psal. 67. 20* oratorium e vestigio exivit: atque hic visio hujusmodi finem sui dedit. Neque enim hoc otiosum aut abs re fuit, quod hoc vestis sacerdotalis virore beati viri discessio præoccupari meruit, qui æternæ viriditatis fructum suis in actibus non debabat.

remittitur Virdunum

25 Non multo vero post effectum sui visio talis invenit, atque a venerabili Richardo Abbate jussus inde abiit, et ad Virdunum, pristinum conversionis suæ locum, rediit. Ubi pro comprobanda, post summam Præpositturæ administrationem, ipsius patientia, omnis infirmarum rerum monasterii, ab Abbate

exercetur in humilibus

ei injungitur obedientia, ne pro sui dudum præteritæ ris promotione, spiritu elationis forte exagitaretur, sicque a pristinis virtutum suarum gradibus dejiceretur. Sed memor illius, quod dicitur: Quanto magnus es, humilia te in omnibus, et humilitatem in promotioribus monasterii rebus sibi collatis tenuit, eamdemque in infimis, et in quibus quasi quidam injuriæ locus videbatur esse, non perdidit; quia nec in prosperis inflari, nec in adversis noverat dejici. Geminas proinde opere recoluit sententias, quibus dicitur: Ascendet fœtor ejus, qui magnificat opera sua: et, Doctrina viri per patientiam noscitur: quia una earum ex humilitate timebat, alteram vero ex patientia appetebat.

Auctore Everhelmo, ex MSS.

Eccli. 3. 20.

Joel. 2. 20.

Prov. 19. 11

constituitur Præpositus

26 Et quia omne subjectionis onus humilitate et patientia præveniebat, atque pro superanda ipsius obedientia nihil laboris sufficere Abbas videbat, eum proximo a se loco non inconsulte promovebat, tum etiam in administrandis primis monasterialium rerum caussis secundum stare jubebat: Abbatiam insuper S. Mauritii Wasloi dictam, cum omnibus ejusdem loci appendiciis ei delegavit, utque eo in agendis, quæ oportuerant, desudaret eum admonere curavit. Qua suscepta, quia eam, quam situs loci jucunditate sui commendabilem dedit, in officinis monasteriique

præficitur Wasloi cœnobio, id reædificat.

brevissimis claustris vilescere invenit; funditus monasterium cum adjacentibus illi receptaculis eversum, majori quam fuerat elegantia reædificavit, atque pristino nomine mutato, ex honestate sui Beloacum denominari dictavit. Atque eo quidem vocabulo jam ad præsens circumquaque est promulgatum, nec illo, evolutis ad nos usque diebus, constat esse privatum.

Argentinam proficiscitur

27 Henrico interea, quem præscripsimus, Imperatore apud Argentinam civitatem super regni statu agente, proque hoc consiliis Optimatum suorum privatim et publice incumbente, et hunc beatum virum iter ad ipsum quadam contigit occasione demo habuisse, sicque ad *b* Elisgaugium una cum suis appli- *b*
cuisse. Cumque quodam in loco, quem grata commendabat amœnitas, pro sumendis cibis divertisset, jamque cibis coram positis resedisset; ecce lupum, humanum tunc sitientem sanguinem, e silvarum latebris impetum vidit dedisse, atque pastorem, e regione greges pascentem, violenter per colli nuda arripuisse, atque ad loca, nequitiæ suæ desideriis opportuna, per abrupta locorum traxisse. Spiritu ergo tam stuporis quam mœroris vir Domini corde tactus, et ut semper visceribus misericordiarum totus fuerat plenus: Ecce, inquit, o Deus, hominem quem ad imaginem et similitudinem tuam fecisti, lapis prædam esse sivisti. Proinde suos, ut misero jam pene absumpto opem tandem ferrent convocat, precibusque admissis nomen Domini ipse interim invocat, protestans lupum prædam illam ante esse amissurum, quam se quidquam cibi aut potus gustaturum. Sed quia palustrium locorum prohibente interstitio, non facilis suorum ad ereptionem illius suffocati erat accessio, via in gyrum arrepta palustria illa loca circumeunt, ubi ex vestigiis effluentis sanguinis, hominem nulla vitæ indicia in se dantem inveniunt, nec uspiam locorum lupum perspiciunt. Mox omni spe super vita ipsius deabita, eum impositum in beati viri adducunt præsentiam. Qui de Dei misericordia nihil pro eodem diffisus penes se ipsum collocat, Deumque pro sospitate ipsius tacito mentis nutu invocat. Benedictionis suæ eum remedio interim fovet, paullatimque eum exinde movet, deinde surgendi vires ex sanctificatione tam manuum suarum, quam precum obtinet, ita ut cum viro Dei cibum una caperet, tum ulterius de vita sui jam præsumeret. Nullique dubium, ipsum ex precibus sancti viri ad vitam servatum, ex cujus benedictione, mensæque communione, hi qui adfuere videre curatum. Postquam vero convaluit, ex cicatricum suarum spectaculo eos, qui eum viderant, permovit: a quorum etiam fide nos idipsum didicimus, posterisque in argumentum sanctitatis ipsius reliquimus.

quemdam a lupo præfocatum restituit incolumem.

Auctori Everhelmo, ex MSS.

a *MS. Pad.* Casucula.

b Elisgaugum *regio est* Ello, *sive* Illo, *aut* Alsa *flumine irriguo, sic supra* Listrogaugium. *Saussaius iter prius ad Batavorum insulam, et hoc Argentinense confudit, scribit enim :* Tum ad Henricum II Romanorum Imperatorem destinatus pro necessitatibus monasterii, spectaculis illicitis incumbentem libere redarguit. Opbonem in reditu a lupo præfocatum vitæ restituit.

CAPUT VIII.

Præfectura Stabulensis, et S. Maximini, adversarii puniti.

Creatur Abbas Stabulensis :

Contigit interea Stabulensis cœnobii Abbatem Bertrannum debita morti dedisse, atque alteri succedendi sibi locum reliquisse. Unde et Henrico Imperatori B. Popponem subrogare animo insedit : quod ut fieret, Richardum Abbatem tunc secum in consiliis agentem humiliter convenit, cui tamen omnino sui consilia animi non patefecit, quia Popponem sibi ab eo tantum dari postulavit; sed qua ratione eum postularet, judicare noluit. Venerabili autem Richardo Abbate Imperiali primum petitioni diu multumque renitente, occasionesque plures, ob quas se tali viro carere non posse dicebat, exponente; S. *a* Heribertum Agrippinæ Coloniæ Episcopum, præfatus Imperator evocavit, eoque sibi adjuncto, apud præscriptum Abbatem preces adhuc admittere curavit : postremo vero obedientiæ sententiam ex regia auctoritate in eum dictavit. Quam ne sprevisse videretur, subjectione, non voluntate, suscepit, et ut ei B. Poppo in manus cederet, licet invitus annuit. Cui Stabulensis regiminis pedum mox porrexit, utque Popponi pro successionis indicio deferret, indixit, adjuncto sibi ad id negotium *b* Walbodone Leodiensium Episcopo, sanctitate et fide ad quæcumque strenue et pie peragenda illustrissimo. Qui ex dicto regio sibi jussa pergunt implere, memoratumque Dei virum Popponem apud S. Remaclum in regimine promovere.

patitur graves persecutiones,

29 Qui promotus, quibusdam eo loci, quorum moribus convenire non poterat, displicere bene agendo cœpit. Unde tam ipsi, quam eis qui secum eo venerant Fratribus, inimicitiarum vis tanta accrevit, et tum manifestis odiis, insidiisque interdum clandestinis, ira laicorum ad hoc conjuratorum desæviit, ut quadam die monasterii claustra ab eis impetu dato irrumperentur, evaginatisque gladiis, Christi greges per Dominica septa persequerentur. Sed (mirum dictu!) qui gladiis in se vibratis cædi videbantur, ictibus non humano sed divino clypeo elusis, non lædebantur : sicut et ille a Moyse rubus ardere videbatur, qui tamen ustionis molestia nulla lædebatur.

monachis miraculose servatis.

Exod. 3, 2.

30 Tanti vero fama mali ubi beato viro Popponi, *c* Malmundarii tunc demoranti, in aures percrebuit, spiritum contritionis et mœroris pro tam execrabili rerum facie induit; præsertim cum ex nuntiantibus sibi plures suorum acceperit occubuisse, atque exinde his qui superstites fuerant, metum de reliquo accrevisse. Duo præterea secum militiæ secularis fuere viri, a quibus etiam quod factum fuerat, contigit sciri, quorum unus Adalbertus alterque Boso vocabula sunt sortiti. Qui summa cum velocitate eo, ubi in tirones Christi phalanx illa grassata fuerat, ire pergunt : Deique, non sua, administrante virtute, omnem illam multitudinem soli expellunt, capiunt, et sternunt : atque omnis pro voto res illis provenit, in quorum manibus, beati viri id impetrantibus meritis, ille pugnavit, qui non salvat in millibus, aut curruum et armorum potentatibus, sed in uno mille, inque duobus decem valet fugare millia. Divina deinde actum est animadversione, ut nullus, emenso jam anno, superstes ex illa iniquorum fuisset conjuratione. Sicque omnis erga virum Dei confusio in gratiam redit, amorque omnium pari in eum consensu prodiit.

invasoribus pulsis, ac paullo post mortuis

31 Biennium jam effluxerat, *d* Hierichonique Trevirensium Abbati apud S. Maximinum, præfato jubente Imperatore, successit : ubi in eum similis, imo gravior, quorumdam cum insidiandi copiis invidia processit, eorum videlicet, quos a monasticis regularibusque observationibus via abruptim deflexit. Cumque sibi sub eo illicita jam non licere, et assueta locum penes se non posse habere conspexissent, de ejus morte plura machinantur, et quod palam non poterant, quibusdam præstigiarum suarum insidiis operantur. Ad quod (nefas dictu!) sacrosancta Missarum solemnia violando, suis occupant divinationibus, et quas preces credebant, in immunditia et sanguine manuum suarum execrandis admiscent incantationibus, ponentes, secundum illud Prophetæ, tenebras lucem, et lucem tenebras. Neque hoc eis ad fomitem malorum suorum tantum sufficeret; sed apponentes adhuc peccare, peccatum super peccatum adjicere, tamque execrabili quam invida eousque perducuntur exagitatione, ut in apponendis beato viro cibis et potibus venenorum suorum uterentur admixtione. Sed invidia diaboli, per quam mors primum subintroivit in mundum, nulla morte per nequitiæ suæ ministros Dei læsit ministrum : licet per iniquorum manus dæmon beato viro sæpius porrexerit, ipseque toties gustare non refugerit. Ille enim, in cujus oculis hic B. Poppo obturavit aures suas ne audiret sanguinem, et clausit oculos suos ne videret malum, istius etiam a veneni læsione clausit viscera, ut in extinguenda domui suæ lucerna omnis iniquorum frustraretur industria.

fit Abbas S. Maximini :

æmulorum incantationibus

Isa. 5, 20.

et veneno non læditur :

32 Nec ad hoc scelus conjuratis pro servo suo Dei vindicta defuit : quorum nec unus eo anno, velut grege in unum mortis locum facto, superfuit : ut profecto constaret, in viscera eorum per os beati viri venena illa transisse, atque argumentum malitiæ suæ ceteris ex hoc reliquisse. Quibus tamen, ad inferendam mortem, venenum quidem temporale defuit, sed in conspectu æterni Judicis, malitiæ suæ venenum ad interitum ipsis fuit. Unde etiam hi qui sanioris consilii occasione superstites fuerant, timorem cum amore in eum admiserant : sicque a sanctitate sui intime a subjectis amari, et ex nuperrima in insidiantes sibi Dei vindicta cœpit timeri. Sed et ipse dilectionis non fictæ servato tenore, cœpit magis prodesse quam præesse, ita ut in omni patientia et doctrina quosque foveret; postremo vero plures illorum in Pastores Ecclesiarum Dei promoveret.

ii intra unum annum omnes moriuntur

33 Aliquanti interea temporis diebus emensis, ægritudinibus cœpit fatigari immensis : unde et eum in lecto reclinasse, atque pro vita sua diffidentiam cum mœrore suis contigit incurrisse. Mire enim, ut diximus, intima in eum cunctorum suspirabat dilectio : ideoque eos de ipso, pro cujus amissione sibi timebant, intolerabilis habuit afflictio. Inter quos quidam Ernestus, ex laico vere tam nomine quam officio monachus olim factus, cum ceteris, imo præ ceteris, pro ægritudine beati viri dolore cordis intrinsecus tunc tactus, nocturnis vigiliis precibusque, quibus plurimum ex solito insudare pergebat, tunc pro eadem etiam sancti viri ægritudine forte detergenda, plus solito incumbebat. Et primum, coram Domino, quod tantum talemque ab ipso meruerit Patrem, laudes dicebat; dehinc mœroris timorisque sui stimulos coram ipso ponebat, quibus talem in detrimentum gregis Dominici amittere timebat, omnemque spem recuperandi similem dehabebat.

Ægrotat S. Poppo,

pro eo oranti cuidam,

34 Quo in hac spiritus sui contritione pernoctante, precibusque coram Domino animi sui affectum commendante; vox ad eum divino certe oraculo perlabitur, quæ pro mœrore ipsius deponendo in hæc verba distinguitur. Popponi, inquit, hæc non ad mortem est infirmitas, cui ad augmentum virtutis suæ in bis denos annos vivendi adhuc superest prolixitas. Cujus quidem vocis oraculum eidem, pro novitate sui, stuporis

cœlitus promittitur prorogatio vitæ ejus ad 20 annos.

poris injecit spectaculum, atque omne mœroris ab eo detersit piaculum : ita ut qui prius inter spem et metum pro amissione sibi dilecti Patris spiritualis dubium habebat, jam tanto securior non se eum amissurum fieri inciperet, quanto amittere eum magis
4 Reg. 20. Isa. 38.
anxie ante timebat. Mirum enim in modum, qui ter quinos Ezechiæ ægrotanti addidit annos, huic beato viro bis denos etiam superaddidit annos; illi quidem pro his, quas coram se fuderat, lacrymis; isti vero, quia pro eo ille usus sit lamentis, qui ex eo quod antea Pastorem talem non habuerit, et post amissionem ipsius similem sibi futurum non speraverit. Et vere utrorumque sanctitas hoc obtinuit : quia quod hic Ernestus de Patre spirituali audire meruit, ille quidem de se, si pro se rogaret, audire similiter ex merito potuit. Sed quia cum Martino nec mori timuit, nec vivere recusavit; hoc alter pro eo obtinuit, quod ipse, ut diximus, ex merito invenire potuit. Ex divino itaque oraculo res effectum invenit, Beatusque Poppo mox convalescens, in excubiis gregis Domini viginti postea annos implevit.

a S. Heriberti *Episcopi Colon. vitam dabimus 16 Martii.*

b Walbodonis *laudatissimi Antistitis vitam dabimus 21 Aprilis. Hæc sub annum* 1019, *gesta videntur, cum anno sequenti decesserit Walbodo.*

c Malmundarium *vicinum Stabuleto cœnobium, ab eodem conditum S. Remaclo, dictumque quasi a malo mundatum, quia locus antea dæmonum cultu ac deinde infestationibus infamis fuerat, ut in vita S. Remacli dicetur.*

d Harichonem *vocat Browerus Annal. Trevir. lib.* 11, *traditque Hierosolymam religionis causa proficiscentem, apud Myream Lyciæ Metropolim anno* 1024 *decessisse, sed paullo ante id videtur contigisse, biennio nempe postquam Stabuleti Abbas factus erat Poppo.*

CAPUT IX.

Declinato episcopatu, monasteria reformata.

a
Accidit interea, *a* Henricum Imperatorem, cujus sæpe jam meminimus, vivendi finem fecisse; Conradumque, tam nobilate quam armis egregie commendabilem, regno successisse. Sed quia quæ numquam dehabetur sitis habendi, tunc amplius inter Principes regni dissidiorum occasionem ingessit; B. Poppo, vere Evangelicæ pacis filius, Dei virtute comitatus, illos in pacis redigere gratiam diu multumque laboravit, tandemque desiderii sui satietatem invenit, omnesque in unum pacis locum sua mediante sanctitate redegit. Sed et ipse animum Regis nuper ordinati, de quo nihil adhuc certum statuerat, prudentia et sanctitate ad amorem sui comparavit, ita ut dilectio ab Henrico in se quondam habita non deperiret, cum similem, imo majorem, in successore ipsius inveniret. Et quia ante quamplures annos Romani Imperii cum Francis discordia non minima inoleverat, ipse inter utrosque pacis gratiam labore et industria sua paratam complevit; Conradumque atque *b* Henricum Reges in consensum revocavit; quorum unus, id est Conradus, Romanorum sive Orientalium; alter vero, id est Henricus, Occidentalium populis Francorum imperavit. Erat enim ei cum utrisque par locus inveniendi quæ poposcerat, utpote qui plurimum amicitia dictante penes eos valuerant : ideoque discordia, quæ inter eos quasi quoddam seminum longum duxerat, ipso mediante in nihilum redacta est. Unde et invidendi sibi occasionem quibusdam tribuit, quia solus id efficere valuit, quod ut fieret, in multis effectus jam olim pertentatibus defecit.

S. Poppo Principes Imperii dissidentes reconciliat,

et Conradum Imp. ac Regem Galliæ

b

c
36 *c* Argentinæ interea civitatis episcopatum, Regis Conradi jussione sibi præscriptum, tam callide quam humiliter declinavit : quia occasionem declinandi Regi dictavit, videlicet se Clerici dicens filium, canonicisque sanctionibus fieri obnoxium, si Pontificii temere præsumpsisset officium. At pro excusationis hujus fictione aliquantum tunc Rex erubuit, et quasi synodali præscripto conventus, super hoc ad præsens conticuit. Sed non multo post ab Ermengarde, nobilissimi Principis Godefridi filia, didicit, quoniam B. Poppo non Clerici, ut ipse Regiæ majestati finxisset, sed laici ingenuitate et militia egregii filius fuerit. Unde etiam postea beatum virum evenit convenisse, et pro excusatione suæ jussionis callide excogitata redarguisse. Sed ille, ut quem Deus humilitate et subjectione totum resperserat, regiam in se objectionem humiliter detersit, affirmans se ad id negotii minus idoneum existere, qui se in administrandis, quæ ipsi tunc incumbebant, curis Pastoralibus non videbat sufficere.

Episcopatum ingeniose et humiliter subterfugit

Auctore Everhelmo, ex MSS.

37 Cujus humilitas quia ceterarum virtutum ejus indicio Regi fuit, totius consilii viribus idem mox Rex eo incubuit, quatenus ipsi eas regni sui abbatias illum administrare juberet, quas aliquando Pastoribus destitui viderat. Quod et factum est. Nam quascumque rectoribus viduatas apereri contigit, ut ei mox conferret dilatio nulla prohibuit; licet ipse ab eis pro humilitate aliquantulum delituerit, atque erga jussionem impossibilitatis excusationibus usus fuerit. Et primo Lintburg *d* in Vosago situm, quod hæreditaria sorte sibi jam olim in manus venerat, probabilium cum adstipulatione testium beato viro delegaverat, et pro struendo inibi in honore S. Joannis Evangelistæ cœnobio preces intenderat. Qui ex regalium precum edicto, eumdem locum, ferarum jam tunc cubile, multo cum labore excidens, servorum Dei conventiculis habitacula non vilia extruxit, et Christi jugum leve sub monastica institutione ipsis injecit, tum Joannem nepotem suum tam illi loco, quam apud S. Maximinum Treverensibus præfecit.

varia regis reformat monasteria

d

Lintburg rex dificat

38 In quamplurimis proinde monastici instituti cœnobiis, a præfato jussus Rege primus successit, rectoresque singulos ingessit : apud Herosfeldiam quidem *e* Rudolfum, Pathalabornensem postea Antistitem; ad *f* S. Gallum, versus Alpium juga, Nortbertum, et in Wirtzenburg *g* Volmarum, *h* Epternaco quoque Humbertum, vita et moribus adeo præclarum. In his itaque tam consilii quam impensarum administratione, regiminis statum adstipulavit; tum in singulis omnia, et in omnibus singula, ut oportuit et decuit, ampliavit. Suarum præterea precum obtentu, Heribrandus in *i* Cella S. Gisleni, Everhelmus quoque in *k* Altomonte rector cœpit haberi. Apud *l* Brunwilarium vero, quod ab Elone Palatii administrante Comitatum suscepit, Evonem, omnibus ejusdem loci habitaculis a fundamento extructis, præfecit : atque in *m* Busendorff, quod largiente sibi Adalberto Comite in manus venerat, similiter sub Conone, quem rectorem illic subrogaverat, monachorum gregem aggregaverat.

variis locis egregios Abbates constituit

e

f

g h

i

k

l

m

39 Sed et apud Trajectum, quod Frisiam respicit, ab *n* Adalboldo ejusdem civitatis Episcopo, cœnobium S. Pauli regendum suscepit, ibique *o* Herigerum tam prodesse quam præesse præcepit. Tum eo humanis rebus exempto, duos in regimine viros vicissim sibi succedere dedit. Non multo post vero memoratus Antistes Adalboldus, hortatu beati viri, ad monastica instituta adspiravit, omnemque illi in Pastoralibus Pontificii sui administrationem commendavit : quam tamen ex præscripto B. Popponis iterum recepit, et in ea quoad vixit *p* sub monastico habitu permansit. In *q* Willario præterea Theodoricum, et Metis apud *r* S. Vincentium præfecit Heribertum, in *s* Walciodoro quoque nihilominus Lambertum : quæ quidem monastici vigoris cœnobia per *t* Theodoricum Metensium Antistitem divina sibi indulsit gratia. Apud *v* S. Eucharium etiam Treviris Bertulfum in regimine promovendo roboravit, quod sibi gratia regendi Trevirensium Archipræsul *x* Poppo donavit.

n

o

Episcopum Ultrajectensem ad pietatem instituit

p

q

r s

t

v

a *Obiit S. Henricus anno* 1024. *Ergo parachronismus est, cum prius morbus S. Popponis narretur, quo nonnisi triennio post laboravit.*

b *Id post annum* 1033, *quo mortuo* Roberto *patre solus regnare cœpit Henricus, ante vero* 1039, *quo Conradus decessit, oportet contigisse.* c *Anno* 1029, *id contigisse asserit Browerus, post* Wernerii

AUCTORE EVERHELMO, EX MSS.

Werneri *Episcopi mortem.* d *At Browerus an.* 1034. Imperator, advocato ad se Abbate Poppone, ex gentilitio castro Limburgo, quod Nemetes inter et Vangiones situm, basilicam suscitans, eam sanctæ Crucis et D. Joannis Evangelistæ honori dicandam curavit. Quam ipse Popponi deinde commendans, monasterium simul exædificandi pro arbitratu, et monachos eo probatis vitæ legibus institutos deducendi potestatem fecit.

e Rodulphum *vocat Browerus. Celeberrimum apud Hassos cœnobium* Herfeldense, *at* Paderborna, *quæ hic* Pathalaborna, *Westphaliæ urbs, ad* Paderæ, *sive* Patheræ, *aut* Patris, *aut, ut aliis placet,* Padi *fontes.*

f *De hoc nobilissimo cœnobio, cujus Antistes Princeps est Imperii, ad vitam S. Galli* 16 *Octob. agemus.*

g *Browerus,* Wolmarum; *MS. Paderb.* Folmarum.

h *Sur.* Hasternaco. *De hoc cœnobio agit Joannes Bertelius ejusdem loci Abbas in historia sua Luxemburgensi, et nos ad vitam* S. Willebrordi 7 *Novemb.*

i Cella S. Gisleni, *vulgo nunc* Gislenopolis, *duabus leucis a Montibus Metropoli Hannoniæ distat. De eo cœnobio plura ad* S. Gisleni *vitam* 9 *Octob. et* S. Gerardi 3 *Octob.*

k Altus-mons *celebre etiamnum cœnobium a S. Vicentio Madelgario conditum, multis Sanctis habitatum, de quo alibi sæpe, et supra* 16 *Januar. ad vitam* S. Marcelli Papæ; *et infra ad vitam* S. Aldegundis 30 *Janu. Porro Everhelmus hic est qui hanc ipsam vitam scripsit.*

l *Surius* Ellonem *vocat, secutus cum Browerus:* Ellonem vero Brunvillerio S. Nicolai apud Agrippinensem Coloniam tum primum assurgenti. *Ægidius Gelenius in vita B. Richezæ Erenfredum Comitem Palatinum Rheni cum Mathilde conjuge sua (quem etiam* Ezzonem *cum Surio vocat,* MSS. Elonem) *ait circiter an.* 1024, *condidisse hoc monasterium, obiisse* 20 *Junii* 1034, *Mathildem vero* 20 *Novemb.* 1024, *ambos miraculis claros, uti et eorum filias septem, quarum celeberrima* Richeza *Regina Poloniæ.*

m *Browerus.* Sed et ipse Poppo Rosenlderflum in finibus Lotharingiæ peramœno secessu, juxta Nidilam rivum, quem Saravus absorbet, monasterium ædificavit, et aggregatis in vitæ communionem cœnobitis, Cunonem Abbatem eis præposuit.

n Adalboldus XIX *Ultrajectinus Episcopus fuit: a Siffrido Petri* Sanctus *appellatur, obiit* 27 *Novemb.*

o *Alius hic est ab* Herigero *Abbate Lobiensi, qui, ut ex Lobiensi Chronico patet, an.* 1007, *ultimo Octob. obiit, amicus eidem Adelboldo tum adhuc Clerico Leodiensi.*

p *MS. Paderb.* monachili tunica non defecit.

q *Brower.* Nuvilario.

r *De hoc cœnobio actum* 21 *Janu. ad translationem S. Feliciani.*

s *Situm est* Walciodorum *in Comitatu Namurcensi; de eo supra* 21 *Januar. ad vitam B. Marcellini, et plenius* 30 *April. ad vitam S. Forannani. In historia fundationis* Walciodorensis, *scripta an.* 1219, *de S. Poppone et Lamberto ista habentur:* Post hujus (*Rodulphi*) discessum regali decreto (ob difficultates exortas) Dominus Poppo Abbas Stabulensis, qui eo tempore cum Stabulensi, S. Maximini Ecclesiam, et cum eo quamplures regebat, ad nutum Metensis Episcopi, et hanc Walciodorensem regendam cum ceteris suscepit. Et quia virtutum gratia repletus sine offensa et scrupulo vivere studebat, unicuique Ecclesiæ temporibus assignatis propria distribuit, et adhibitis ad hoc explendum opus gnaris et industriis procuratoribus secum, unicuique proprium designavit. Moritur tandem, Stabuleti sepultus, habeturque pro Beato, circa annum Domini millesimum quinquagesimum sextum. Poppone adhuc vivente a Trevirensi Ecclesia remotus Dominus Lambertus, ejusdem Ecclesiæ Præpositus, ad Walciodorensem adducitur: cui pastoralem Poppo baculum porrigens, cum regali magnificentia, et Episcopali auctoritate, ab hoc se privilegii officio exuit.

t Theodoricus II, *Metensis Episcopus, filius Sigefridi Comitis Luxemburgensis, frater S. Cunegundis.*

v *Nomen id habet a S.* Eucharlo *Trevirorum Apostolo, de quo* 8 *Decemb.*

x *Obiit* Poppo *Archiepiscopus* 16 *Junii* 1047, *cum sedisset annos* 30, *menses* 6, *male a quibusdam idem qui Poppo Danorum Apostolus existimatus.*

CAPUT X.

Asserta illi miraculis auctoritas.

Redit Stabulatum: Joanne igitur, nepote beati viri, ab eodem apud S. Maximinum, ut præfati jam sumus, in regimine jam promoto, ipsoque ab oneris sui pondere paullulum relevato, Stabulaus ire perrexit, ubi se prius in excolendis institutionibus monasticis arctius fixit. Quin in ipso monasterii introitu a quodam Joanne, nomine non opere monacho, conspectus, conviciis et blasphemiis ab illo incredibilibus est habitus, ita ut ab ipso magis mortuus eo inferri optaretur, quam vivus tum suis visibus præsentaretur: qui nequitiæ suæ consensum cum blasphemantibus adjungens Phari- *Matth. 10. 25.* sæis, (de quibus voce Veritatis dicitur: Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos ejus?) non semel os in virum Dei conviciando laxavit, sed sæpius mortem ipsi optando, superbiæ verba reiteravit. Sed quia beati viri mortem cum fastidio videndi eum optavit, ipse mortem sibi non multo post exinde comparavit. Nam, ut ficus illa in *Marc. 11.* evangelio ex sententia Domini quondam aruit; ita et hic ex vindicta Dei, servi sui injurias ulciscentis, totus mox arescendo palluit, atque cum ipso blasphemiarum in virum Dei momento, eum mors inopinata invasit, atque ita ipsum ad ultimum usque vitæ suæ punctum dolor horrendus præoccupavit, donec morte pessima ipse nihilominus de medio fieret, atque ulterius alios blasphemandi finem faceret.

monachus cum calumniatus infelici morte punitur

41 Alio quoque tempore post vespertinam synaxim in cella degebat, sermonemque cum aliquantis Fratribus, apud illum tunc similiter agentibus, non abs re trahebat: cum uni eorum, Adalberoni nomine, ut superius ostium occluderet cellæ mandavit, eidemque pro nocturnarum horrore tenebrarum sæpius refugienti instare non cessavit. Ille vero qui inobedientiæ vitium semel et secundo subiit, tandem compulsus, ad sibi jussa tam tepide quam trepide abiit, atque eo, quo jussus fuerat, solus pervenit. Quem quia viro Dei non mox parere, per inobedientiæ stimulos spiritus malignus suasit, eum evestigio ipse invasit, ita ut inconditæ vocis stridore quosque undecumque cieret, tamque subito non sanæ mentis suæ spectaculo eos, qui convenerant, permoveret. Ligatus ergo, in oratorium adducitur, atque in medio coram disponitur: ubi a Fratribus orationi instantius pro eo insistitur, tum divinæ incantationis erga spiritum illum pestilentem exorcismus admittitur. Neque enim B. Popponem caussa rerum gestarum latuit, quæ ex prædicti Fratris inobedentia ei innotuit. Qui moxsumma cum gravitate ad Fratrem illum non sanæ mentis devenit, alapamque tantum, ut alter Benedictus, in faciem illi dedit, spiritumque malignum sine mora ejecit. Nullique dubium sit eum prece non præmissa hoc potuisse, cum B. Gregorio in Dialogis suis asseverante, Sanctorum quique signa aliquando ex prece, aliquando peragant ex potestate. Et hi quibus secundum Joannem dedit Deus potestatem filios Dei fieri, quid mirum, si per eos signa ex potestate valeant fieri, qui ex potestate sunt filii Dei? Nam et Petrus Tabitham orando suscitavit; Anamiam vero et Saphiram increpando in mortem stravit: quia vitam, quam illi ex prece contulit, istis mentientibus ex potestate abstulit. His in argumentum hujus signi sic se habentibus, cetera, quæ de viro Dei sunt, delectamentum sui præstent legentibus.

alium inobedientem, ideoque a dæmone correptum, alapa inflicta liberat.

Dial. lib. 2 cap. 30. Joan. 1. 12. Act. 9. 40. Act. 5.

n *MS. Pad.* mortis occasio subintravit.

CAPUT XI.

Stabuleti et Malmundarii restauratio, ornatus.

Stabuletum et Malmundarium instaurat et ornat

Interea tam Malmundariensium, quam Stabulensium locorum renovationi operam dedit, in qua affectus sui effectum, Deo opitulante, tandem invenit. Et apud Malmundarium quidem cryptam, ut facile cernere est, e fundamentis extruxit: Stabulaus vero, qui omnes cum monasterio officinas pro parvitate sui vilescere invenit, funditus eas eversum ire cœpit, atque in habitaculis amplioris situs extruendis plurimum impensarum admisit. Sed quia his humani generis hostis solito invidebat, fraudum suarum laqueos adnectebat, si forte virum Dei in cœpto opere præoccuparet; imo per eorum, qui eidem tunc operi insudabant, offensam retardaret. Nam Hubaldo cuidam, cujus ingenio et labore id opus satis processit, præcipitium a cancellis ingessit, ita ut toto corpore collideretur, omnisque virium spes, præter solum suspirare, jam in eo non haberetur. Cujus casu vir Dei comperto, tam pro eo, quam pro operis destitutione admodum condoluit: sed tamen in hoc solitas medendi vires ex sanctitate et virtute sui non debabuit. In sua namque semotius eum transferri atque locari jussit, et ex propriis, sicut eum oportuerat, in cunctis

quemdam ex lapsu graviter collisum, subito sanat:

conctis accurari. Proinde ipsemet quiddam cibi et potus sibi illati, benedictione etiam addita, illi dirigit, eumque (mirum dictu!) ad salutem exinde mox erigit. Unde et diabolicæ fraudis eum subito machinamenta contigit elusisse, omnemque cum collisione memorati Hubaldi mœrorem detersisse : ita ut qui pro vita sua diffidentiam incussit cernentibus, jam suis omnino ad opus pristinum resumptis viribus, jucundum spectaculum, e contrario et gaudium, ingereret cernentibus.

Stabuletum septennio restaurat : 43 Jamque opus illud in altum processit, omnemque tam longe quam late locum e regione respexit, atque cooperante septemplici Spiritus sancti gratia, omnis per septennium in illo sui redundavit efficacia. Neque ejusmodi vir Dei sufficere credidit; sed in augmentum decoris, plura ornamentorum pondera *alia addit ornamenta :* addidit. Nam calicem miræ magnitudinis, auro gemmisque egregie condonavit fabrefactum, et in corona auri argentique non modicum expendit apparatum : his quamcomplura per beatum virum dona tum in additamento dedere ornatum. Et ut hæc breviter in scriptis se habeant, quæcumque in tabula, cappis, palliis, reliquoque ornamento eo loci aut sunt, aut fuerant, consulto et opera B. Popponis illo esse cœ*marmoris venas reperit :* perant. Marmoreas proinde columnas ad id similiter opus, divina vere provisione, inibi invenit, ubi nulli unquam ejus natura loci marmor invenire dedit. Et vere ipso jam olim jaciente fundamentum, incepti quondam operis Deus superædificavit proventum, ut cum Apostolo littera et spiritu illud dicere posset, quod in ejusdem ore Apostoli spiritu tantum se habet:
1. Cor. 3. v. 10. Secundum gratiam, quæ data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui; alius autem super-
Psal 126 v. 1. ædificat. Quis inquam, superædificat, nisi ille, quo non ædificante, in vanum laborat qui ædificat?

44 Tam egregie prætereà quam strenue ejusdem Ecclesiæ administratio proficitur, proque consecratione illius in honore S. Petri Sanctique Remacli, chrismatione ipsius in omne consilium a sancto viro
a descenditur. Unde et ad id negotii *a* Herimannum
b Agrippinæ Coloniæ Archipræsulem, *b* Niconemque Leodiensem evocavit, quibus Episcopos Abbatesque complures ejusdem rei occasio una sociavit : tum ut *curat ecclesiam solenniter dedicari 7 Jul. 1040.* honestius hoc commendaretur, Imperialem Henrici Majestatem invitavit, cui post Conradum patrem successio justa Imperium adspiravit. Prædinitus certe dies jam effulsit, qui ad eamdem domum Domini consecrandam et chrismandam Nonis Julii illuxit, ubi non modica cum memoratis viris turba confluxit. Quantos autem impensarum donorumque usus tam Imperiali præsentiæ, quam reliquis Optimatum ad præsens tunc exhibuerit, quis pro iis scribendo modum dare poterit? Sed et a præfato Henrico sui juris in Amblavia cespitem, qui in duodecim fere mansos extendebatur, testamentis legalibus ad ejusdem loci usus adstipulatur : ac deinde eumdem encæniorum diem ex concursu populi ulterius celebrem decrevit. Unde etiam usque in præsens, undecumque a populis ad præscriptum diem accurrendi mos inolevit. Malmundarium insuper, quod præfato loco tam attinere, quam adjacere semper habuit, ut firmius ad eumdem locum respiceret, præscriptum Imperiale sententiam imposuit, confirmatis etiam his, quæcumque eo loci juste videbantur pertinere, ne quis injuste appetendi ea facultatis jura ulterius posset habere. Sed et B. Poppo, ut Malmundarienses professionis suæ sponsionem apud Stabulaus agerent, perpetua lege ratum stabilivit : atque exinde in omnes successores ipsorum hujusmodi sententia manavit. Consecrata autem et chrismata est præfata ecclesia in honorem Principis Apostolorum Petri, sanctorumque Confessorum Martini et Remacli anno Dominicæ incarnationis millesimo quadragesimo, Indictione octava,
c Henrici quoque Imperatoris anno *c* secundo.

a *Hic* Erenfridi, *sive* Elonis *Comitis filius,* Elo *quoque sive* Nobilis *dictus, frater* B. Richezæ *fuit.*
b Nithardus, *qui hic* Nico, *Surio* Nizo, *anno* 1039 *factus est Episcopus Leodiensis, obiit* 24 *Aug.* 1042.
c *Successerat Conrado patri an.* 1039. *Agit de hac dedicatione Browerus lib.* 11.

AUCTORE EVERHELMO EX MSS.

CAPUT XII.

Æmuli castigati, miracula.

Abbatis cujusdam mortem prædicit. Tempore quo B. Pepponem Joanni cœnobium S. Maximini regendum accidit commisisse, contigit et ipsum quædam in visione super ejusdem regiminis receptione didicisse. Vox namque ad eum oraculo, ut vere constat, divino advenit, quæ cum certe sententiam illi audire dedit, quæ ad Petrum olim a Christo prolata, passionem ipsius ita prænuntiavit. Cum esses, inquit, junior, cingebas te, et ambulabas *Joan 21. 18.* ubi volebas; dum autem senueris, extendes manus tuas, et alius te cinget, et ducet quo tu non vis. Divinitus hoc agi oraculum mox intellexit, atque prophetiæ oculis aliter id de se, aliter de Petro significatum conspexit. Sermonem interea super Joannis sæpememorati regimine ad Fratres habuit, et de venturis tam in se quam in illo, verba tamquam de præteritis conseruit. Hoc tamen sæpius inculcando docebat, quod eumdem jam Joannem mortis occasus non longe respiciebat. Res itaque post modicum ex condicto viro Dei effectum invenit, vivendique finem, eodem nimirum anno, ipse dedit. *a* Quo de medio a facto, quia cælestis in se oraculi sententiam pro humilitate aliquantum declinare contendebat, in regimine Bernardum quemdam succedere jubebat. Qui similiter annis vix duobus emensis, rebus humanis eximitur; nihilque exinde quam metus cum stupore relinquitur. Ante proximam tamen sui exitus horam Fratribus sibi circumstantibus talem dictavit sententiam, nullum, excepto præfato viro Dei Poppone, promovendum in regimine, ne similiter et ipse primo successionis vel promotionis suæ deperiret in limine. Tandem, ne divinum ullo modo responsum evacuaretur, B. Poppo idem cœnobium S. Maximini Imperiali majestate repetere jubetur. Sicque, quod frustra declinare contenderat, licet invitus tunc subierat : atque ut in visione acceperat, manus suas ad pastoralia extensas præbuit, eoque ab alio ductus est quo ipse noluit.

46 Sed Lintburg, cui similiter, dum advixit, Jo- *Aliquot Abbates ob ejus contemptum cito moriuntur.* hannes præerat, Gumbertus professione et loco sancti viri monachus, regendum susceperat : sed quod temere eodem Beato a se non consentiente Poppone, non suum præsumpserat, cum vita etiam sua non multo post amiserat, ita ut visceribus sui paullatim digestis, diutina cum hujusmodi ad mortem usque pertraheret pestis. Post quem Hagano, nihil simile veritus, subintravit; quem similiter gravis ad mortem casus occupavit. Godestemnus interea, cujus vita solitaria sanctitate et fama sui late jam percrebuit, a solitario et quodammodo eremitico proposito succedendi amor rapuit, ita ut reclusionis suæ claustra effringeret, solusque quasi ex sanctitate sui, quod priores non poterant, ipse impune se facturum præsumeret. Sed quia cupiditatis suæ se stimulis non sensit exagitari, quem fama omnibus usque adeo hominibus dedit honorari, in gravem mortis viam ex hoc incurrebat, quod velut suis ex meritis præsumere auderet. Nam tendens in altum cadit ab alto : quia quadam die in vallum una a montis vertice casum dedit, mortisque occasionem exinde invenit. Sicque omnes qui adversus B. Popponem tam supplantationis quam concupiscentiæ fraudibus utebantur, in unum mortis locum colligebantur, paullatimque in dies cœnobii illius status deperiit, et usque in præsens inopiæ suæ vestigia ostentare non desinit.

47 Resplens ergo vir Dei Poppo Stabulaus, ubi stabilis laus a fidelibus perpetuo concinitur, ut ho-

stias

AUCTORE EVERHELMO, EX MSS.

Mulier furiosa sanatur aqua, qua manus abluerat S. Poppo.

stias et laudes cum eleemosynarum fructibus Deo persolveret; contigit quamdam mulierem sensu perdito per montes et valles, campos et silvas, errando et dilacerando semetipsam, ad locum ignoranter devenisse supradictum. Hospitio alioqui vel municipio nullatenus teneri poterat, sed casu locum tunc memoratum subiit, et usque ad secretarium viri Dei pervenit. Hora tunc erat, qua vir Dei Missarum solemnia expleverat, cum ministri aquam ad abluendas manus vel os porrexerant. Quod videns illa infelix mulier, eamdem aquam, in piscinam de more projiciendam, petiit sibi dari hauriendam. Qua accepta, mentis insaniam non est ulterius passa. Monstravit Deus in hoc facto, quanti meriti apud se extiterit Sanctus iste. Quamvis enim dispar sanctitas B. Benedicti Patris monachorum fuerit, tamen in hoc opere imitator ejus claruit ; quia sicut ad illius specum mulier sanata rediit per ipsius merita, ita ad istius cellam per aquam ablutionis manuum vel oris ejus rediit et hæc curata.

Discipulus ejus ab eo accepta venia moritur.

48 Stephanus quidam vir illustris, familiaritate beato viro conjunctus, deposito cingulo militiæ, in cœnobium supra dictum se contulit, ac monachum spopondit. Qui quidem senio jam fessus, diem expectabat supremum. Visitatus ergo a Fratribus dixit se velle mori, sed absque licentia Patris non posse. Qui cum esset advocatus, benedictionem et viaticum ab eo promeruit, et ei sicut petebat indulsit, sicque discessum est. Vir Dei ad cellam, unde digressus erat, rediit, et Stephanus viam universæ carnis ingressus est. Quis non miretur tantam Patris auctoritatem, et fidem discipuli morientis? Antiquorum Patrum gesta per hunc Sanctum renovari videmus.

a In MS. S. Maximini recentiore aliquanto manu, hæc erant adscripta

Fundite corda preces, pater hic pius Abba Joannes
 Heu gravis illa dies te, Pater, hinc rapiens!
Ecclesiæ paucis huic postquam præfuit annis,
 Ægre judicium, sæpe subit tumulum.
Illius in quibus dum fervet Julius æstus,
 Translatus medio redditur in Domino.
Hunc pie Pantocrator, vitæ non mortis amator,
 Poscentum votis, cœlitus adde tuis.

In MS. Verrulogiensi ejusdem monasterii V Id. Julii ista habentur : Everwinus Abbas, Joannes Abbas istius loci.

CAPUT XIII.

Præfectura Vedastina et Marchianensis.

a S. Poppo fit Abbas S. Vedasti. b

Atrebatensium interea rector *a* Joannes hac de luce subtrahitur, sanctitatisque B. Popponis occasio *b* Balduino Marchiso pro successore ingeritur. Qui super hoc internunciis sibi concurrentibus diu multumque laboravit, et, licet sero, sancti viri ad id votum impetravit. Licentia tamen Imperialis, quam in hoc idem Marchisus restare adhuc videbat, non statim id fieri sinebat ; præsertim cum multa tunc temporis esset dissensio, *c* Orientaliumque atque suorum valida inter se contentio. Eadem tandem a Rege licentia B. Popponi permittitur, atque ita Atrebatum usque advehitur. Et primum in *d* Namnene civitate cum *e* Wazone Episcopo Leodium devenit, qui sibi spiritualis occasione amoris semper animo insedit, quem etiam a Leodio *f* olim invidia pulsum ipse susceperat, penesque se eum adprime accurare cœpit ; tum etiam aliquantis sibi succedentibus diebus, illo unde exulaverat, revocavit, consultoque sui et favore postmodum ad Pontificium delegavit. His etenim inter mundum sermo de cœlestibus exoritur, animusque ad superna pariter suspenditur : cum ecce B. Poppo cursu ante prærepto; Eia, inquit, jam nunc te præeo; aliud videlicet agens, aliud vere propheticæ spiritu super obitu suo jam imminente significare volens.

d e deducitur ab Episcopo Leodiensi, f

cujus obitum, et suum prædicit :

rei cœnobii ordinat,

50 Susceptis interim a præfato Antistite his quibus se tunc ad tempus opus habere videbat, Atrebatum usque, ut prælibavimus, deveniebat. Ubi pari omnium affectu egregie suscipi meruit, utpote cujus sanctitas olim ipsis de satis experimento fuit. Singulis proinde res pro dilectione ipsius agitur : et quod cuique ad tunc suum fuit, coram ipso ponitur, ut vere Apostolica inter eos tempora haberentur; dum res quæque ab illis quibus cor unum et anima una erat, ante pedes Apostolorum ponebantur. His itaque magis prodesse quam præesse cœpit, et administrandis cum utili et honesto eorum rebus Emmelinum virum prudentem præfecit, qui præfati Antistitis Wazonis carne germanus, sanctique viri cooperator, et, ut vulgo dicitur, dextera manus fuit.

Emmelino adjutore : Act. 4. 32

51 His ita se habentibus, ad beati viri de hac vita exitum stylum vertamus. Præsciens itaque B. Poppo discessus sui ex hac carne horam se prope respicere, iter quod Stabulaus spectat, perrexit intendere; ut locus ille, qui se arctius sub monastica habuisset institutione, sibi in sua non deesset depositione. Discedens vero inde, caritatis vestigia suis reliquit, singulisque per tricenos dies singulos dari *g* biberes præcepit. Quod quidem caritatis edictum per totidem dies penes eos inolevit. Precibus itaque admissis licentiam Marchisi super hoc invenit, sicque reversionis suæ viam ingredi cœpit.

discessurus liberalis est in Fratres. g

52 Præfatus tamen Marchisus *h* Martianas cœnobium tutelæ ipsius delegavit, et ut in ipso regressionis suæ articulo singula illic accuraret, mandavit. Quod quidem onus magis invitus, quam spontaneus subiit, locumque illum tam visitatum quam accuratum adiit. Ubi honestate et severitate egregie distincta monachorum illic accurrit processio, quæ indicio videntibus fuit, quanta sanctitatis ejus in illis extitit dilectio. Cœpit interea cunctis singula, quæ usui forent, providere; et ut Evangelicus ille dispensator, necessaria sine typho præbere. Sed quia multimoda rerum occasio alio eum trahebat, nec se solum ad omnia sufficere videbat, in administrandis his Balduinum, Atrebatensium postea Abbatem, secundum sibi promovit.

h Marcianis Balduinum præficit

Luc. 12. 42

53 Et jam ultimo exitus sui tempore imminente, ipsoque in cella paullulum sopori indulgente, somnia phantasticis, imo diabolicis, imaginata illusionibus se prætendunt, dæmonemque quasi prope adstantem sibi ostendunt, qui minas viro Dei intentans, illo de loco eum citius migraturum adjecit. Cui vir Dei, Deus, inquit, cujus nutu hujus loci in me processit administratio, et quando vult, et quomodo vult, me hinc per eum respiciet discessio. Et mox dæmon, impetu dato, ipsum nisus est appetere, gravemque per visum molestiam injicere. Unde et phantastica illusione constrictus, versum illum ex centesimo vicesimo tertio psalmo subinferendo exclamavit : Adjutorium nostrum in nomine Domini : eoque clamoris sono tam ipse, quam qui coram se obdormierant, expergefacti evigilant ; lucernamque, quæ ante illum eo quidem noctis tempore lucere solebat, vir Dei extinctam compexit; hocque inimicum effecisse, evidenti præteritæ visionis indicio intellexit.

diabolus eum in somnis conatur terrere.

Ps. 123. 8.

54 Nec mirum esse debet, hæc in virum Dei per somnia dæmonem valuisse, quem nec per somnia aut ænigmata, sed facie ad faciem ipsum verum Deum verumque hominem scimus tentando petiisse, tum de loco ad locum nequitiæ suæ voto duxisse. Ipse est etenim, qui humani generis calcaneo insidias fingit ; et cum Sanctis importuna suæ malitiæ bella intendit, nunc his visibilem quodammodo se præferens, nunc illis phantastico somniorum horrore se ingerens. De quo etiam somniorum genere illud scriptum legimus : Multos errare fecerunt somnia, et exciderunt sperantes in illis. Et licet paullulum a proposito degredimur, tamen id quod propositæ rei occasione ingestum est loquimur. Sciendumque est, secundum plerosque sex, et secundum alios quinque somniorum modos tantum inveniri. Et sex quidem, ut in divinis paginis legimus, non abs re hic interserimus, quæ ventris

Eccli. 34. 7. Varia somniorum genera.

ventris plenitudine, inanitate, illusione, cogitatione simul et illusione, revelatione, cogitatione simul et revelatione eveniunt. Sed quo, quæ prima posuimus, experimento noscuntur; reliqua vero quatuor, attestante B. Gregorio, in divinæ scripturæ paginis inveniuntur. Et quidem beatum hunc virum Dei Popponem illusione constat tentatum, quem tamen ab ejus læsione pro sanctitate sui Deo illi opitulante, vere conservatum credimus. Qui vero præfatorum distinctiones somniorum in quinque tantum modos nosse desiderant, Macrobium in somnium Scipionis legant, nihil diversum inter utrosque reperturi, si intime eorum significatio inspiciatur.

Dial. 4 c. 48

Macrob. l. 1 c. 3.

a *Is Luduini, de quo supra actum, successor fuit.*

b *Hic* Barbati, *de quo ante, filius,* Pius *dictus, et* Insulensis, *ob merita in eam urbem. Hunc a viris religiosis et Principibus rogatum scribit auctor miraculorum S. Rictrudis, ut Popponi eam Vedastini cœnobii præfecturam deferret.*

c *Opem nempe ferebat Balduinus Godefrido Gothelonis Magni Lotharingiæ Ducis filio, contra Henricum Cæsarem.*

d *Sueius* Naunete; *sunt quidem* Nannetes, *sive* Namnetes, *in Armoricis, sed quid isthuc nostro seu negotii huic erat? Nihil, nec isthic fuit. Sed* Namurcum *celebrem Belgii urbem ad Mosam flumen hic intellige. Ea Gallis* Namur, *Teutonibus* Naemen, *sive* Namen, *hic* Naumene, *dicitur.*

e *Hic* Nithardi, *de quo supra, successor, vir magnus.*

f *Cum Decanus esset, concitata in eum rusticana turba a Joanne Præposito, cujus superbiam atque injustitiam scripta epistola arguerat, cedere tantisper urbe coactus est, ut Anselmus Leodien. Canonicus narrat cap. 86 et 87*

g *Id est,* scyphos vini. *Sic in regula S. Benedicti cap. 35* Septimanarii autem *(qui in coquinæ officio Fratribus hebdomadatim serviunt)* ante unam horam refectionis accipiant super statutam annonam singulos biberes et panem: ut hora refectionis sine murmuratione et gravi labore serviant Fratribus suis.

Marcenna.

h *Situm est nobile hoc cœnobium ad Scarpam flumen supra oppidum et cœnobium S. Amandi, diciturque* Martianas, Marcianas, *apud Baldricum* Marcennas, *alias* Marcennas, Marcenas. *Anonymus Auctor miraculorum S. Rictrudis quæ dabimus XII Maii narrat S. Popponis ad istud monasterium adventum, atque ei* fuisse grande nomen, et gratiam apud Deum et homines non imparem..., et sub ipso multa monasteria irreprehensibiliter procurata..... *ipsum,* pro sapientia et sanctitate, omnibus qui noverant eum in admirationem habitum.

CAPUT XIV.

Obitus, virtutes, sepultura.

Sed his occasione, ut diximus, rei propositæ interſertis, reliquum de beato viro his commendetur in scriptis, quem Deus a negotio perambulante in tenebris et ab incursu dæmoniaco defensionibus protegebat assiduis. Signo interea crucis sibi facto, servitutisque divinæ penso, quo reliquum noctis impendebat, peracto, valida *a* febrium ægritudine incepit fatigari, atque inexhaustis doloribus jam ad ultima vitæ perurgeri. Unde et Dominum Everhelmum Altimontensem Abbatem, qui secutus eum illuc usque fuerat, ceteris una cum Fratribus evocans, resolutionis suæ diem imminere prædixit. Deinde ad visitationem, unctionemque sui præfatum Abbatem nihilominus admonuit. Adjecit insuper eidem, ad pristinum professionis suæ locum Stabulaus, se post mortem ab eo deferendum, corpusque suum a læsione ferri alienum, illo utique dormitionis suæ locum obtenturum, singulas etiam divertendi mansiones sibi mortuo prævidens, quas si adviveret, ipse utique ad simile hospitandi opus esset electurus.

S. Poppo ægrotat.

a

petit extremam unctionem

vult sepeliri Stabuleti.

56 Expletis deinde pro se omnibus, cilicium, quod sibi sterni fecit, nudis pedibus adiit, terramque tam corpore quam pectore prono deosculans, se supinum collocavit: tum responsorium se circumstantibus injungendo, hoc dumtaxat modo inchoavit: Subvenite Sancti Dei, occurrite Angeli Domini; quod quidem injunctum circumstantium caterva Fratrum excepit, atque in finem usque cum subjuncta etiam Litania perfecit. Post cujus expletionem ipse mirum in modum ad se rediens, rursum resedit, initiumque loquendi ita insuper dedit: Noveritis certe, Fratres, quasdam in agendis per me rebus restare. Deumque loquendi adhuc vobis spatium mihi præstare. Nec

in cilicio humi recubat:

de omnibus suis rebus disponit

abs re hæc ad se rediens dixit, quia quæ oportuerant fieri, minusque adhuc impleverat, dicendo et agendo postmodum effectui mancipavit. Et primum de erogandis, quæ sibi eatenus fuerant, rebus consultum admisit: ex quibus quasdam Ecclesiis Dei in augmentum misit, quasdam vero amicis pauperibusque Christi in monimentum sui dispersit: itaque omnem inimico avaritiæ suspicionem ipse detersit, illud Apostolicum recolens: Nihil in mundum hunc intulimus, sed nec auferre quid possumus. Theodoricum interea, quem ipse olim, ut præfati sumus, in omni doctrina nutrierat, adire suos quantocius jubebat, ut Imperialem præsentiam pro ipso suis ex verbis festinarent compellare, atque in regendo S. Maximini cœnobio pastoralem curam subire. Cui cum adstantes dicerent: Quid super Stabulaus decernitis agendum? Nihil, inquit, aliud mihi vobis super hoc dicendum, quam quod soli Deo illud velim esse commendatum. Hoc, ut dixi, soli certe Deo committo, nec alium, quam ipse providerit rectorem admitto.

Auctore Everhelmo, ex mss.

1. Timot. 6. 7.

57 Sacerdotali demum auctoritate et stola criminum veniam Fratribus impendit, orationisque verba extensis manibus hunc in modum deprompsit: Da Deus immense, ineffabilis, et magne, ut si vere conversus sum, hoc ejusmodi indicium habeam, quatenus scilicet in S. Pauli conversione, quæ hac quidem nocte instat, e carne transeam; quod ut fieret, semper optavi, semper te Deum rogavi. Et hæc dicens, se cilicio recolligi præcepit, ultimumque loquendi finem dedit. Cum ecce mediæ noctis articulo mirum in modum manus levavit, atque extremum eo, quo poscebat, tempore matutinali expleto officio, spiritum efflavit. Conclamatum subito est a circumstantibus: Ecce o B. Poppo, hæc hora sanctitatis tuæ indicio est omnibus. Ecce quantum bonitatis tuæ gratia meruit, in sapientia sua Deus mundo innotuit. Nec facile erat quemquam sibi a lacrymis tunc temperare, cum tam feliciter ad eum, cui semper vivebat, meruit migrare: feliciter, inquam, migravit, qui felicibus semper auspiciis virtutes in se augmentavit, quod quidem ne quasi negligentia præterire videamur, in argumentum tam egregii exitus ejus dicere, prout vires suppetunt, aggrediamur.

desiderat mori die S. Pauli

moritur.

58 Erat enim ei compunctio cordis ex infusione sancti Spiritus affluens, cujus etiam primo conversionis suæ tempore intantum erat appetens, ut cum quosdam Fratrum in lacrymas exinde excitari videret, seque similia non posse doleret, sumpto lapide, pectus eo contunderet, ut hoc forte modo vel modica compunctionis stilla sibi flueret. Cujus desiderii sui compos non post modicum effectus, tantam compunctionis a Deo gratiam est adeptus, ut eo quo sæpe genu centies flexo die et nocte orationi incumbebat, omne lacrymis inundare pavimentum dederit. In celebratione proinde Missarum *b* casubulam, qua induebatur, lacrymis humectabat, interque prandendum magis lectione quam comestione pasci amabat: et vere pro lacrymis, quas inde fundere solebat, cum Psalmista dicere habebat: Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte.

Ejus pietas,

b

Psal. 41. 4.

59 Quid vero super corporis sui dicam afflictione, superque carnis interitu et contritione? Quam intantum jejuniis flagellisque atterebat, ut quicquid vitiosum sua caro adversus spiritum concupisceret, ipse flagellis propria sibi manu clam illatis, extergeret, et pro hoc in se ipsum vindicta per se ipsum procederet. Balnearum vero usus illi rarus fuit in infirmitate, qua assidue laborabat: nunquam vero ante infirmitatem, postque conversionem sibi admittebat: tum etiam a saginatis cibariis omnimodis abstinebat. Nec solum ad carnis macerationem hujusmodi abstinentia illi sufficere visa est; sed insuper ad crucifigendum se mundo, peregrinationis sibi cruces adjecit; sæpe limina adiens Apostolorum, sæpe etiam,

pœnitentia

peregrinationes.

Auctore Everhelmo, ex MSS. etiam, atque ut ita dicam usitatius, excubias ceterorum frequentans Sanctorum.

moderatio, 60 Nec dici potest quanta omne sui judicium discretione temperaverit, quantum justa illud miseratione honestaverit. Et revera cum B. Job oculus *Job. 29. 15.* *liberalitas in pauperes,* cæco, et pes claudo extiterat, caussamque pupilli et pauperis, ut suam, imo magis, accuraverat: atque excepto quod quotidianis eos alebat sumptibus, trecentos *c* singulis Calendis Christi pauperes plene reficiebat. Destinabat etiam plura tam auri quam argenti donaria eremiticam solitariamque vitam ducentibus, quamplurimisque a regimine dejectis consulendo rectoribus, suis opibus et eos relevavit, et *aliæ virtutes,* ad pristinum regiminis locum revocavit. Et ut omnes probitatis ejus virtutes compendio referantur, et ex relatione antiquorum fidem legentibus concedant, erat fide firmus, ipse longanimis, caritate non fictus, compassione singulis proximus, et ad omne opus bonum mente et vultu semper promptissimus: arguebatque subjectos clementer, tolerabat patienter: et si quem pro quovis crimine vellet corripere, in se prius descendens hoc velut suum plangebat, *Gal. 6. 1.* secundum illud Apostoli: Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne et tu tenteris. Et ut vigiliarum orationumque ejus prætereatur instantia, (libet enim præterire communia) in carne vero Angelus vixit, *Matth. 18. 10.* dum semper in cœlestibus, ubi Angeli faciem vident Patris, animum fixit. Et pro hoc cuique fidelium miracula, et quæ diximus, et quæ dicenda sunt, ad fidem faciendam sufficiant, proque sanctitate ipsius, *quando obierit.* totius diffidentiæ caligine exclusa, satisfaciant. Obiit sane octavo Calendas Februarii, anno incarnati verbi *d* millesimo quadragesimo octavo, indictione prima, ætatis suæ anno septuagesimo, imperii vero Henrici secundi anno decimo.

odor suavis e defuncti corpore 61 Sacerdotalibus interea infulis, ut sacris adstare altaribus solebat, vestitur: ubi ex sacro corpore ejus gratissimæ suavitatis fragrantia sentitur, quæ olim sibi viventi in virtutibus amplius fragrarat, et nunc in carne ipsius redolere non cessat. Alba etiam casucula sanctum illud corpus Fratres curabant vestire, cujus anima felicius in cœlestibus inter amictos stolis albis primum meruit stolam invenire.

transfertur Stabuletum: 62 Oratorio deinde exponitur: nox illa cum precibus usque jam in crepusculum lucis pro eo transigitur: cum ecce apparatis his, quæ ad transfe- *honorifice excipitur Leodii.* rendum eum providerant, clam e patriæ ipsius limine exierunt. Et in eisdem certe hospitandi locis manendo, quæ ab illo vivente didicerant, Leodium usque devenerant, præmissoque nuntio beati viri adventum Wazoni, ejusdem civitatis Antistiti, intimaverunt. At ille vivum eum tunc venturum gaudendo primum æstimavit; sed cum ei, ut se res de morte ejus habuit, nuntius peroravit, clamoribus et lamentis inconsolabiliter se urgere, et quod dilectionis suæ talem amiserit compotem, incredibiliter cœpit dolere. Postquam vero lamenta, non dolor, aliquantulum conquievere, ejusmodi fama, quæ omne Leodium jam implevit, auctoritate etiam Pontificali hoc universis ejusdem civitatis cœnobiis edictum dedit, ut cum crucibus, lampadibus, atque thymiamateriis illud sacrum corpus exciperetur, et ea quæ talem Dei deceret servum, honorificentia prosequeretur. Quod quidem, permixtis sibi cunctis, cum devotione simul et dolore contigit fieri: nec fuit quem compunctio cordis pro hujuscemodi rebus intrinsecus non tetigerit. Et nos quidem, qui de eo hæc scribimus ipsi similiter toti in funere sumus: quanto magis hi, qui ejus tunc exequiis interfuerunt, dolorem pro amissione tanti talisque viri habuerunt? Sed si ideo est dolendum, quod eum, quem carum habuimus, amisimus, multo magis certe gaudendum, quod in cœlesti eum mansione intercessorem pro nobis præmisimus. Pauperibus præterea Christi memoratus Antistes pro sancto viro eleemosynarum stipem dedit: et ad Stabulaus usque cum ceteris exequias illas venerabiles prosequendo detulit. Nec difficultas itineris aut temporis incedentes vel modice defatigavit, præsertim cum brumalis rigor omnem superficiem terræ tunc occuparet; Dei procul dubio virtute ibidem operante, servique sui translationi invisibiliter favente.

63 Tandem ad Stabulaus, ut diximus, pervenitur, *sepelitur Stabuleti,* omnisque loci illius tam laicorum quam monachorum turba doloribus ejulatibusque ambitur, ita ut psallentium voces ejulantium quidem clamor exuperaret, et in parvulis etiam gemitum affectus provocaret. Sepultura mox post Missarum solemnia illi in medio cryptæ, ubi ipse vivus elegerat, aperitur, atque ibidem id officii, non sine Angelica præsentia, peragitur. Nam memorato Antistiti, cui facile suis *conspectis ad funus Angelis ab Episcopo.* pro meritis hoc cernere fuit, visio Angelica inter exequias illas apparuit; qui adstantem sibi ministrum, utrum idem videret sæpius repetens consuluit. Sed quod ille pro meritis, ut præfati sumus, videre meruit, non nostrum indicare est, cur nemo id videre potuit: nisi forte quod nulli circumstantium ad præfatam visionem sanctitas sui suffecerit, vel quod nemini, excepto ipsi Præsuli, revelare Dei gratia voluerit. Et jam sol sextum circa insepulti *diu suavem odorem exspirat.* corporis funus diem perfecit, nec tamen pristina in illo fragrantia defecit: ut certe ejusmodi testes sunt qui adfuere, quod velut pulveris pigmentarii suavitatem in ipso sensere. Quasdam vero litteras exhortatorias, a venerando Abbate Richardo olim de caritate sibi conscriptas, una cum calice pectori ejus superposuere: quarum etiam litterarum exemplar in eodem monasterio posteris reliquere, ut in eo amborum consensus et dilectio experiretur, quidque caritatis gratia valeat a legentibus ibi inveniretur. Hæc nos quidem de obitu translationeque beati viri dixisse sufficiat, de cujus virtutibus et miraculis fides legentibus non deficiat, præsertim cum ex testibus, qui ea oculata didicerunt fide adstipulentur, firmiusque his in scriptis corroborentur.

a *Citatus scriptor Marchianensis*: Statim febre correptus lecto decubuit, et infra mensem, quo Marchianas venerat, sortem explevit conditionis humanæ. Pro cujus morte tota Flandria et aliæ multæ provinciæ turbatæ sunt, quia sani consilii virum et pacis reformatorem amiserunt.

b *Ita MSS. et Surius, qui casulam interpretatur, infra num. 6. habent MSS.* casuculam, *Sur.* casubulam.

c *MS. Pad.* quoque ideados

d *Inchoato jam nempe a Kal. Junii, atque sex ultimi menses anni* 1039, *pro integro anno sumuntur. Non debere autem hic more Gallico annum sequentem accipi, patet ex I indictione.*

CAPUT XV.

Varia post mortem miracula.

Ceterum cur ad sepulchrum ejus miracula crebrius *Miraculorum gratiam numquam petiit.* non fiant, nemo miretur, nec propter hoc ea, quæ vere de eo diximus, caussetur, cum ipse adhuc in carne vivus, plerisque Fratrum audientibus, attestatus fuerit, quod numquam delectatus sit mirabilia facere, nec unquam hanc gratiam sibi dari a Deo expetere præsumpserit. Et quamquam pro humilitate favorem erga se populi in vita timuit, non tamen miraculorum gratia mortuus caruit: quia post mortem nequibat latere, quem ante mortem ad hoc Deus inspiravit, ut vellet latere. Pauca tamen e pluribus hic inseram, gloriamque Dei in Sancto suo, non sine legentium admiratione, referam.

64 Herimannus ejusdem monasterii monachus simul et portarius, tribus ferme post beati viri depositionem mensibus emensis, infirmitate correptus, ad ultima vitæ suæ pervenit; loquendique finem in agone suspensus dedit, ita ut nec respirare ullo modo videretur: nihilque aliud in eo, quam ipsa mors æstimaretur.

Quidam ad judicium raptus, sibi redditur

retur. Qui miro quodam modo post duarum fere horarum spatium ad se rediit, et quod ad judicium raptus fuerit, Fratribus sibi adstantibus retulit, singulisque criminum suorum maculis in confessione detersis, pro uno tantum conventus fuerit, quod erga B. Popponis statuta admiserit. Aiebat namque: Noveritis me de singulis actuum meorum criminibus confessionem fecisse, unum tantum oblivioni reliquisse, quia agrum pascualem, quem B. Poppo cuidam crediderat, hunc mea olim auferre superbia præsumpserat. Pro quo et ego ad judicium raptus, temeritatisque erga virum Dei sum exactus, tandemque ejusdem sancti viri intercessione huc remeare, crimenque hujuscemodi tam precibus vestris quam confessione permissus sum expiare. Fratribus vero multa super præfato viro Dei rogantibus, id de ipso adjecit omnibus, se eum honestate et reverentia commendabilem inter cœlestis aulæ primates vidisse; ibique intercessione ipsius redeundi occasionem accepisse, tumque rursus videndi spem sibi de reliquo accrevisse, si tamen preces ipsorum pro se ad Deum præmitterentur, atque ita contra ipsius statutum temere a se commissa expurgarentur. Proinde adjecit, neminem in virum Dei impune quid posse admittere; atque in hujusmodi argumentum rem in se clarescere. Mox pro eo Fratres orationi instabant, quodque contra viri Dei statutum deliquerat, precibus expiabant: cum ecce sine mora ultimum efflavit spiritum, ut profecto intelligi daretur, ipsum ideo in carne accepisse redeundi facultatem, ut quod in virum Dei deliquerat, hic a se detergeretur, verumque de eo, quod dixerat, judicium relinqueretur. Lætare ergo Stabulensium Ecclesia; lætare, inquam, ex tanti viri præsentia: quia ut Turonica civitas in Martino suo super mirabilibus gloriatur; ita etiam in Poppone tuo status tui magnificatur; dum et ille mortuum vivus suscitavit, et iste monachum ad judicium extra se raptum mortuus ad vitam revocavit. Magnum quidem est, mortuum suscitare; magnum etiam est, hominem ad judicium raptum, ad se revocare: cum neutrum nisi a Sanctis fieri valeat, qui præsentia Dei mirifice perfruuntur. Et vere in hoc patet, B. Popponem post mortem etiam vivere, curamque suorum apud Deum semper agere.

ut inobedientiam confiteatur et expiet.

intercedente pro eo S. Poppone, in gloria conspecto

iterum moritur.

S. Poppo similis S. Martino.

Gozo puer morti proximus, terretur a dæmonibus:

66 Alio quoque tempore puer quidam Gozo, idemque monachus viri Dei, scholari adhuc disciplinæ subjectus, valida corporis infirmitate correptus est. Qui se mox visitari petiit, et oleo inungi, psalmisque et precibus Deo commendari. Quod cum ageretur, illique a Fratribus in prece et infirmitatis ejus visitatione adstaretur, exclamavit subito, dæmonum phalangem, Æneæ et Turni aliorumque ex Virgilio virorum vultus imitari, seque ab eis, qui sibi in discendo plurimum usui fuerant, usque ad animam infestari. Fratribus vero, ut sibi Crucis signum prætenderet, hortantibus, seque non posse, illo respondente; mox Dominum Abbatem Popponem adesse exclamat, eumque Fratribus ignorantibus quem significasset, inclinato capite salutat. Quem cum adstantium Fratrum caterva quid videret inquireret, aut quemnam salutaret; Num, inquit, Dominum Abbatem Popponem in medio vestri non cernitis, et ad ejus præsentiam omnem dæmonum phalangem effugisse non conspicitis? Adjecit proinde, se eorum manibus, præfato succurrente Abbate, ereptum, securitatisque remedia de eis ultra adeptum. Quo ista prosequente, doloreque simul cum tremore in ipso conquiescente, spiritum ultimum exhalavit, et tam verum quam manifestum eorum quæ dixerat indicium ostentavit: ita ut cum B. Poppone vere inde migrasse crederetur, et in eo erga omnes Fratres beati viri similis sollicitudo intelligeretur. Cujus quidem pueri corpus a coætaneis sibi sociis favore pariter et dolore circumdatum, et ante scholas, licet quibusdam invitis, est sepultum: pro quo etiam gemitus ipsorum tanto fuit intolerabilior, quanto ad eum affectus omnium in vita ipsius extiterat amabilior.

juvatur a S. Poppone,

et placide moritur

Auctore Everhelmo, ex mss

CAPUT XVI.

Alia miracula. Auctoris epilogus.

Eodem tempore extitit quidam magister carpentariorum, Thietmarus nomine, qui a viro Dei Poppone valde carus habebatur propter peritiam artis suæ; nam illi Deus inspiraverat, quemadmodum Beseleel, opus perficere in domo Domini secundum voluntatem viri Dei. Monstratur id videntibus præsentis basilicæ structura admirabili. Hic synaxi vespertinali expleta, venit ad quosdam Fratres in claustro cum non parva, ut prosequemur, tristitia: et ecce præsens sedebat nepos sancti viri Everhelmus Altimontensis Abbas: qui percunctari cœpit, quid caussæ haberet. Respondit se privatum esse beneficio, quod sibi jure perpetuo concesserat homo Dei Poppo. Et ille: Non est, inquit, mortuus Dominus tuus Poppo, sed vere vivit: perge quantocyus ad ipsum, et narra ei si quid habes. Credidit homo sermoni quem audivit: et præpeti cursu ad sepulcrum viri Dei pervenit, ibique amarissime quæ sequuntur clamitando, super corpus sanctum se prostravit: Heu me, inquit, Pater et Domine, ut quid me diutius sinis vivere in convalle plorationis? Contestor te per omnipotentem, cui in hac vita fideliter servisti, ne me permittas in hac miserabili vita octo diebus vivere. Ut ergo se exauditum credidit, surrexit: domum rediit: in lectum se projecit: viaticum petiit, et accepit, et sicut a sancto viro petierat, ante octavum diem de hac luce subtractus est.

Quidam petit cum S. Poppone mori et impetrat

Exod. 31.

68 Præterea plurima sanitatum beneficia per eum Dominus operatur. Febricitantes, dæmoniaci, aliique languidi ad sepulchrum ejus, Deo cooperante, curantur. Unum tamen præclarum, quod omnibus pene notum est, in medium proferam, ut ex hoc fides credentium incalescat. Æger quidam diu vexatus hydropico morbo, adductus est ab occidentali plaga, et in basilica sancti et Apostolici viri Remacli, mirabilium factoris, et in præsentia corporis ejus est collocatus. Qui per septimanam ibidem diu cupitam salutem præstolans, tandem fessus sopore deprimitur. Et ecce videt sibi sanctissimum ac Deo dilectum Remaclum adstare, nimio splendore radiantem, et hæc sibi dicentem: Surge et ad sepulchrum Abbatis Popponis, quod est in hac crypta, propera: per eum enim tibi salus proveniet. Expergefactus igitur æger, surrexit, et utcumque potuit, illuc pervenit, seque toto corpore super illius prosternens mausoleum, devotissime implorabat ejus interventu Dei adjutorium: cum subito virus omne, quod per membra ac vitalia diffundebatur, conglomeratum, ut quondam attactu S. Martini, imo Deo servum suum glorificante, quam grandisque meriti apud se fuerit ostendente, more torrentis magno vomitu per gutturis meatum inundavit repente. Statimque homo incolumis surrexit, qui pene desperatus advenerat, et gratias agens Deo in sanctis suis Confessoribus, lætus ad propria repedavit. Quis non stupeat eventu hujus inusitati miraculi, mandans illud stylo memoriæque in profectum posteritatis, ut magnificetur Dominus, qui illum dignatus est per servum suum curare?

Miracula ad S. Popponis sepulchrum.

Hydropicus a S. Remaclo monetur ut ad S. Popponis sepulchrum oret, orat, sanatur

69 Idem præfatus athleta Dei, dum in terris hominem gessit, nimio sudore Christo sanctissimoque ejus Præsuli Remaclo servivit: unde et civis esse Sanctorum domesticusque Dei hoc facto declarari meruit. O felix Stabulaus, tanti Pontificis Remacli membra continens, cui ad tutelam loci ipsius adjunctus est famulus Dei Poppo, scutum inexpugnabile contra omnes insidiantes inimicos. Non enim accidentale nomen tibi, sed essentiale adhæsit tibi Stabulis laus, abjecto

Auctore Everhelmo, ex mss

Cerei sub dio non extinguuntur, flante vento, ad funus S. Popponis.

abjecto vulgari illo, ab ignorantia profecto, Stabulans : quia tibi stabilis laus perpetuo non extinguetur, sicut luminaria cereorum brumali tempore flantibus ventis sub divo non quibant extingui, quando susceptum est corpus B. Popponis a Fratribus præfati loci.

a Everhelmus Gandavi hanc vitam scribit : defert Stabuletum b

70 Ego igitur Everhelmus, Altimontensis Abbas, hunc libellum positus in cœnobio *a* Blandiniensi, scribendo summatim perstrinxi; non ut omnia, quæ de beato viro dicenda erant videlicet comprehenderem. Quem dum deferre ad locum memoratum disposuissem, socios itineris mei assumpsi in hoc tomello, Onulfum monachum, qui in præfatiuncula hujus libelli scriptus est, et Odulphum Capellanum Comitis *b* Lamberti. Qui cum in via de vita et spe futurorum sedulo colloqueremur, frequenter etiam hunc libellum Odulfus revolvebat mecum, beatum beatificans virum, qui sic præsentis seculi evasisset naufragium. Quid plura? Tandem pervenimus Leodium : ubi tunc temporis S. Lamberti Martyris recolebatur martyrium. Post Missarum solemnia inde digredientes, ut ad viri Dei properaremus tumulum, Onulfus, Odulfi consilio deceptus, recusat cœptum iter peragere mecum, nescio quid de viri sancti meritis proferens ad alterum. Aiunt ergo ambo : Iter perage tuum : nos vero in S. Trudonis *c* cœnobio tuum præstolabimur reditum. Ad hæc ego, eorum fidem infirmam considerans, aio, eos pœnitere in proximum. Et inde progressus, ad beati viri tumulum pervenio, unius tantum contentus consortio pueri. Extrahens ergo libellum, de ejus gestis editum, non sine contritione cordis super sepulturam piissimi Patris deposui. In crastinum vero ad comites mei itineris rediens, eos tristes mœstosque nimium reperi. Nam alter percussi equi sui damno graviter dolebat : Odulphus autem lurida peste mulctatus gravius gemebat. Quem cum intuerer, primo exorsus ille. Heu me, ait Domine, cur tecum cœptum iter distuli peragere? Ecce nunc morbo dysenteriæ, imo divina percussus virtute pereo. Quem blande leniterque consolans, hortatus sum monasticum suscipere habitum. Post hæc abii : et ille non longe post obiit, exemplum suæ prævaricationis relinquens posteris ne præsumant detrahere virtutibus viri Dei Popponis.

Detrahentes meritis S Popponis puniuntur.

a *De celebri S. Petri in urbe Gandensi, in monte* Blandinio, *monasterio, sæpius alibi egimus.*

b *Hic videtur esse* Baldricus, *qui et* Lambertus Barbatus, *Comes Lovaniensis, de quo egimus* 8 *Janu. ad vitam S. Gudilæ.*

c *De hoc nobilissimo et antiquissimo cœnobio, et oppido agemus ad vitam S.* Trudonis 23 *Novemb.*

DE SANCTO ET THEOPNEUSTO SCRIPTORE

HENRICO SUSONE

ORD. PRÆDICAT. ULMÆ IN GERMANIA.

An. Chr. MCCCLXV XXV Januar. Henrici Susonis natalis,

Henricus *Suso*, vir sanctissimus et plane Apostolicus (*ut eum Surius appellat*) XXV *Januarii anno* MCCCLXV, *diem clausit extremum, de quo Molanus in Addit. ad Usuardum* : Eodem die obiit Henricus Suso, qui fuit eximiæ sanctitatis. *Non est ille quidem solemniter ab Ecclesia catalogo Sanctorum adscriptus, passim tamen eum* Beatum *appellant, non modo Abrahamus Bzovius Ecclesiasticorum Annalium tom.* 14, *sed et Antonius Balinghemius noster in Ephemeride Mariana, atque ex Prædicatorum ordine complures; Hyacinthus Choquetius Doctor Theologus in libro qui inscribitur* Mariæ Deiparæ in ordinem Prædicatorum viscera, *cap.* 13, *Antoninus Senensis in Chronico Prædicat. ad an.* 1340, *Leander Albertus de viris illustr. Ord. Prædicat. lib.* 5, *Joannes Michael Pius de viris illust. Ord. Prædicat. lib.* 2. *cap.* 46. *Excusam vidimus ejus imaginem cum hac epigraphe* : B. Henricus Suso, Ord. Præd. Minister æternæ Sapientiæ, obiit Ulmæ anno 1365, et ibidem corpus ejus integrum repertum anno 1613. *Id tamen, ut alunde accepimus, terra denuo obruere hæretici. Eum* virum piissimum et devotissimum, *appellat Bellarminus;* sanctitate et miraculis clarum *Possevinus.*

titulus Beati, imago, corpus,

2 *At sive* Beatum *dicere eum oportet, sive eo adhuc honoris superhumani titulo, abstinere; Vita certe illius ita nobis visa est ad inflammandos piorum hominum animos accommodata, ut nefas esse duxerimus eam hic præterire : præsertim cum sit a gravissimo ac religiosissimo scriptore Laurentio Surio tradita litteris, qui quæ ipsemet vir sanctus de se, veluti de alio quopiam, scripserat, aliaque, ab eo audita annotarant, iis ad vitam illam contexendam est usus. Idem, magno et sancto Abbate Ludovico Blosio expetente, omnia Susonis opera e Suevico idiomate in Latinum vertit, ac publico dedit, nimirum* : Dialogum Sapientiæ et Ministri ejus, Conciones, Epistolas, Dialogum de veritate cum appendice, Libellum de novem rupibus, Centum meditationes Dominicæ Passionis, Preces horarias de æterna Sapientia, Officium Missæ de æterna Sapientia. De *quibus scriptis, inquit ipse in epistola Dedicatoria ad Blosium,* quid sentiendum sit, is demum statuere poterit, qui ea non oscitanter, non perfunctorie, non sola discendi libidine et curiositate, sed religiose et attente perlegerit. Credo equidem neminem tam saxeo esse pectore, qui non cœlestis gratiæ, inexperta prius illustratione, sit nonnihil immutandus, si se sedulum horum præbere lectorem non recusaverit. Nam de industria ubique et in omnibus scriptis suis id agit, id molitur, ut cæcas hominum mentes ad Creatoris et sui cognitionem deducat, et ad visibilium contemptum ac Dei amorem accendat : ut quoad ejus fieri potest, mundi hujus ac rerum labentium, quibus (proh dolor!) mortales pene omnes plus nimio addicti sunt, vanitatem, instabilitatem, fallaciam, perniciem, ob oculos ponat; ut iis cognitis amorem suum inde revocent miseri, totosque se conferant ad inquirendum, cognoscendum, amandum, fruendum Deum, qui solus potest totum hominis explere desiderium.

vita a Surio scripta, libri, quam eorum lectio utilis,

3 *De vita autem Susonis ita ibidem pronuntiat Surius,* Omnia *quidem* vitæ ejus gesta memorabilia illic annotata non esse, sed pauca dumtaxat e pluribus, ut illi placuit aliis secreto sub alterius nomine aperire. Porro in Germanico codice, unde nos ejus lucubrationes transtulimus, quædam breviter incerto auctore commemorantur, quæ in ejus longiori vita non habentur, quæ hic paucis inserere libuit, ne si alibi ponerentur, opus ipsum nimis prolixum evaderet. Itaque in baptismo nomen Henrici accepit. At ubi in miram excrevit sanctitatem, Deus Henrici vocabulum in Amandum mutavit. Sed humilitatis caussa, quoad vixit, noluit id cuiquam patefacere : at post obitum ejus inter revelationes divinitus illi præstitas inventum est, hoc ei nominis pro suo eximio in Deum amore ab ipso Deo impositum. Cognomen ex patre usurpare noluit, licet honesta et insigni esset familia oriundus : sed matris, utpote sanctissimæ matronæ, retinuit, ut simul etiam virtutes illius æmularetur. Unde factum est, ut non Henricus Montensis ex patre, sed Henricus Suso ex matre sit passim appellatus.

nomen ejus, et cognomen;

4 Ubi autem Constantiæ S. Dominici institutum amplexus multum in pietate profecit, ac deinde Coloniæ Agrippinæ ad id usque eruditionis provectus est, ut jam jamque in sacræ Theologiæ Doctorem esset

professio,

studia.

esset promovendus, prohibuit eum Spiritus Domini Jesu, ne eum honoris titulum susciperet, dicens, eum abunde satis perspectum habere, qua se ratione ad Deum converteret, atque alios itidem ad Deum concionando pertraheret. Ita ergo concionari exorsus est, tanto cum fervore et efficacia, ut celebre ex concione nomen referret. Erat autem hæc illi in concionando consuetudo, ut si quippiam notatu dignum dicere constituisset, quo auditores attentos faceret, his verbis uteretur : Auscultate obsecro, en Suso pro suo nomine personabit, quod in Germanico longe significantius dicitur. Eum in modum ex suo nomine aliis utebatur dicendi formulis, quibus populum attentum redderet, qui non possunt commode Latine exprimi.

conciones,

5 Scripta quædam sua multis annis recondita servavit, donec suum obiisset diem nemini ea exhibiturus, modestiæ caussa. Tandem ratio cœpit urgere eum, ut dum adhuc esset in vivis, Superiori suo ea offerret perlegenda, quod facile posset, si qua occurrerent dubia, eorum rationem reddere. Et quamvis fortassis imperiti quidam, quorum non sunt magnipendenda judicia, maligno animo ea carpere ac temere judicare vellent, non attenta pia animi ejus intentione, aut præ sua hebetudine et inscitia in seipsis nihil ejusmodi capere valentes; (evenire namque poterat, ut eo defuncto in tepidorum manus scripta ejus inciderent, qui ipsi nullam adhibuissent operam, quo piis ac eorum avidis communicarentur, in laudem Dei; vel etiam ut rationis lumine destitutis, aut animo depravatis ac malignis primo exhiberentur, qui ex sua invidentia ea supprimerent, ut crebro accidit) sumpta fiducia præcipuas quasdam ac difficillimas e suis scriptis excerpsit sententias, easque obtulit legendas Doctori cuidam Theologo mirifice divinitus illustrato, ac præclaris animi dotibus affecto, per Germaniam instituti Dominicani primario præfecto, quem Provincialem vocant, nomine Bartholomæo. Qui eas studiose perlegit, et modis omnibus approbavit, dicens sacris litteris eas ad amussim consentire.

scripta a Superiore probata,

clam quædam post mortem.

6 Deinde volebat eidem Bartholomæo etiam ea quæ minus habebant negotii examinanda tradere : sed illo interim defuncto, cum non posset voto potiri suo admodum tristari cœpit, quod nesciret quid ageret. Eam ob rem serio se contulit ad obsecrandum Deum, ut is, quid fieri expediret, indicare dignaretur. Apparuit ergo illi per visum memoratus ille insignis Theologus, multa luce conspicuus, aitque Deo esse pergratum ut piis omnibus scripta sua impartiret. Quod etiam fecit ex animo. Hactenus ex Germanico codice, quæ illic fusius habentur, comprehensum inseruisse satis sit. Nolui enim quicquam prætermittere, quod esset in rem lectoris.

VITA

Auctore Laurentio Surio Carthusiano.

PRÆFATIO AUCTORIS.

Dominus Henricus Suso vir magnæ sanctitatis, et multis clarus miraculis, vitam egit pene a puero paucis imitabilem. Habuit autem filiam quamdam spiritalem, nobilem genere, sed pietate nobiliorem, quæ ex illo clam multa erat expiscata de illius vita, eaque in scripta redegit. At ubi id ille rescivit, jussit sibi reddi, eaque partim igni consumpsit, quæ autem reliqua fuere sub alieno nomine edidit, sui ipsius nullam omnino mentionem faciens, sed Ministrum Sapientiæ ubique se appellans, ut vanam gloriam declinaret. Itaque in hac ejus vita permulta insunt, quibus nihil possit esse efficacius ad inflammandos hominum quamvis frigidos animos ad amandum Deum. Animales quidam et huic mundo dediti, solent fastidire ejusmodi, sed hoc movere non debet eos, qui cupiunt, non hominibus, sed Deo placere. Dominus Deus voluit nobis Sanctorum suorum exempla suppetere, ut qui dictis parum movemur, saltem factis aliorum accendamur. Plus enim movent facta quam dicta. Obsecro te pie Lector, sedulus in hac lectitanda vita verseris : non enim id absque grandi tuæ salutis lucro feceris. Vale.

Susonis vita a quo primum scripta.

Auctore Laur. Surio.

CAPUT I.

Fuit in Germania quidam professione Dominicanus, natione Suevus, cujus nomen sit in libro vitæ. Is ut æternæ Sapientiæ Minister et existeret et diceretur, optabat. Contigit autem, ut sanctæ cujusdam ac divinitus illustratæ personæ notitiam obtineret, calamitatibus et afflictionibus laborantis. Erat ea sexus feminei, cupiebatque ex memorato æternæ Sapientiæ Ministro audire quippiam de perpessione ex propria illius experientia, unde animus suus afflictus confirmaretur : idque multo egit tempore, quoties ille ad eam accessisset : occultisque percunctationibus expiscata est ex eo rationem inchoationis et progressionis illius, nonnullaque ejus exercitia et perpessiones, quæ is illi spiritali familiaritate secreto aperiebat. Atqui ubi illa hinc consolationem ac institutionem adipisci se sensit, cuncta redegit in scripta; in suos ac aliorum usus : furtim tamen et clanculo, nihil inde illo comperti habente. Postea vero dum spiritale hoc furtum persensit objurgavit eam, compulitque ipsi reddere quæ scripserat : moxque igni tradidit, quæcumque ab illa recepit. Cumque illi pars altera oblata fuisset, eamque simili ratione penitus abolere vellet, divina revelatione prohibitus est : atque hoc pacto quæ reliqua erant, non sunt flammis consumpta, quæ nimirum magna ex parte suis ipsa manibus scripserat : quibus tamen post ejus obitum complures piæ institutiones ejus nomine ab æternæ sapientiæ Ministro adjunctæ sunt.

Susonis patria, professio,

vita.

3 Prima quidem Ministri hujus ad Deum conversio vel conversionis initia tum cœperunt, cum annum ageret decimum octavum. Et quamvis annis quinque jam habitum tulisset monasticum, adhuc tamen animo erat impacato et insedato. Etsi quidem a gravioribus divinitus esset servatus culpis ac peccatis, quæ illius famam possent lædere, communes ac minores culpas non magni pendebat. Interim nihilominus ita servabatur a Deo, ut quocumque se vertisset ad res sensibus ipsius plausibiles ac optatas, non esset animo quietus et contentus : videreturque ipsi aliud quippiam superesse, quod vivido ipsius animo tranquillitatem et pacem esset allaturum. Male itaque ipsi erat, dum hac laboraret inquietudine et perturbatione, semper intus conscientiæ stimulis pungebatur, nec tamen poterat ipse sibi ferre suppetias, donec piissimus Deus quadam conversione eum liberavit. Mirabantur ceteri subitam illius immutationem, et quidnam illi accidisset, dicebantque alius hoc, alius aliud : nec tamen quisquam rem ipsam attigit; siquidem occultus quidam atque luculentus Dei tractus, hanc illius ab omnibus aversionem et ad Deum conversionem subito effecerat.

conversio.

sanctioris vitæ propositum.

CAPUT II.

De quibusdam novi tironis Christi certaminibus.

Cumque hæc illi gratia divinitus obtigisset, mox quædam in illo certamina extiterunt, quibus malus dæmon salutem ejus impedire nitebatur : eaque hunc in modum sese habebant. Internus Dei impulsus ac instinctus, expeditam ab omnibus impedimentis et mediis aversionem ab illo exigebat. Contra obluctabatur tentatio, ejusmodi illi cogitationem injiciens :

Tentatur in sanctioris vitæ proposito.

Maturius

Auctore Laur. Surio.

Maturius delibera : facile est inchoare, sed difficile perficere. Atqui interna Dei vocatio sancti Spiritus potentiam et opera proferebat. E diverso tentatio nihil quidem de Dei potentia ambigendum affirmabat, sed utrum vellet, incertum esse. Tum vero certo id illi demonstrabatur; quandoquidem piissimus Deus benignis pollicitationibus suis id confirmarit, revera opem se laturum cunctis in ejus nomine istuc aggredientibus. Deinde gratia in hoc conflictu palmam obtinente, alia quædam tamquam amici specie cogitatio in illius animum sese insinuans, hoc pacto illi consulebat : Potest in fortassis commendari, meritoque corrigere te debebis : sed non admodum urgeas : ea moderatione inchoes, ut possis ad exitum perducere. Cibum ac potum corpori indulgeas, tibique benigne facias, atque interim peccatum vites. Quantum voles, sis intra teipsum bonus, ea tamen mediocritate, ut ne quis extrinsecus horrorem ex te capiat, ut est hominum consuetudo dicere : Modo cor pium sit, salva sunt omnia. Poteris cum hominibus jucundos ducere dies, ac nihilo secius in virtutis officio permanere. Etiam alii se sperant salvos fore, tametsi et ejusmodi exercitationibus deditam non agant vitam. His atque id genus aliis pulsabatur cogitationibus, sed æterna Sapientia fallaciosum hoc consilium hac ratione evertebat : Qui anguillam piscem lubricum cauda retinere, et vitam sanctam tepide molitur aggredi, is utrobique fallitur; dum enim sive hanc sive illam tenere se putat, e manibus elabitur. Ita etiam qui corpus indomitum ac inexercitatum delicate ac molliter vivendo vult in servitutem redigere, non satis est mentis compos; et qui mundo vult perfrui, ac nihilominus Deo perfecte servire, rem impossibilem molitur, et scripta divina Christique institutiones corrumpit ac depravat. Itaque si vis omnibus valefacere, agas id animo virili.

5 Hac in cogitatione cum diu satis versatus esset, tandem sumpta audacia et fiducia, fortiter ab omnibus sese abstraxit. Interea vivax ejus animus crebras (ut ita dicam) mortes initio perpessus est, cum se a vana societate abjungeret. Nonnumquam victus naturæ infirmitate, accessit eos animi levandi gratia : sed ut plurimum accidit, ut qui lætus eos adierat, tristis abscederet, eo quod sermones et recreationes illorum injucunda forent, et sua illis invisa. Evenit sæpiuscule, ut ubi illis sese conjunxisset, hujuscemodi eum verbis exercitarent. Alius percontabatur, ecquod singulare vitæ genus ac institutum arripuisset : alius communem vivendi rationem tutiorem affirmabat : alius denique in malos exitus eum vitæ modum desinere aiebat. Ita alii post alios eum excipiebant. At ille plane obmutescens, secum loquebatur : O Deus piissime, nihil consultius, quam hominum consortia fugere. Equidem si hosce sermones non percepissem, nihil inde ad me damni rediret. Erat tum temporis hæc illi crux molestissima, quod neminem haberet, cui afflictiones suas posset aperire, qui idem quod ipse et eadem ratione sectaretur. Vivebat igitur desolatus ac miser, multaque vi sese ab aliis subduxit, quod illi postmodum usus effecit suavissimum.

Aliorum conversatio ei noxia est.

Caret duce spirituali.

CAPUT III.

Detructu quodam supernaturali, æternæ Sapientiæ Ministro præstito.

Accidit in conversationis ejus initio, ut feriis D. Agnetis Virginis et Martyris facto prandio in Chorum ingressus, solus illic maneret, stans in infimis dextri Chori sedibus. Erat tum gravi quodam angore correptus ex acerba, qua laborabat, cruce et afflictione. Cum autem sic staret omni consolatione destitutus, nec quisquam illic adesset, rapta est anima illius sive in corpore, sive extra corpus : viditque et audivit, quod nec omnes possint linguæ eloqui. Erat id formæ ac modi expers, et tamen formarum ac modorum omnium jucundas in se continebat oblectationes. Cor illius et æstuabat desiderio, et tamen exsatiabatur : animus plane jucundus et amœnus erat : optio et appetitio in ipso consopitæ erant. Tantummodo aciem mentis intendebat in lucidum ac illustrem illum fulgorem, ubi et suiipsius et rerum omnium capiebatur oblivione. Utrum dies an nox esset, ignorabat. Fuit id revera vitæ æternæ erumpens quædam dulcedo secundum præsentem tranquillam et quietam perceptionem sive experimentum. Dicebat postea : Si non est id regnum cœlorum, equidem quid sit regnum cœlorum, nescio. Quidquid enim potest afflictionis in hac vita quisquam perpeti, non potest ex æquo mereri illud gaudium æterno fruendum. Tractus iste ecstaticus horam unam aut dimidiam duravit, nesciente illo, utrum anima in corpore an extra corpus degeret.

Raptum patitur.

magna cum consolatione :

7 Porro sibiipsi redditus, perinde affectus erat, ut solent, qui ex alio orbe commigrarint : adeoque corpus momentaneo illo raptu ægre habebat, ut non putaret quemquam in ipso mortis aditu tantillo spatio tantos posse dolores experiri. Simul autem ut sibi restitutus fuit, ex imo pectore alta trahebat suspiria : corpusque ipso licet invito humi collabebatur, haud secus quam illorum, qui præ virium imbecillitate deficiunt. Dabat ergo voces miserabiles, et profundos edebat intra sese gemitus, ita dicens : O Deus meus ubi eram, et ubi nunc sum? O præcipuum et summum bonum meum! nulla unquam poterit oblivio horam istam auferre ex pectore meo. Corpore quidem ingrediebatur, nec quisquam tamen quidquam in illo forinsecus vel vidit, vel animadvertit. Atqui anima illius et mens cœlestibus spectaculis plena erat, fulgoresque illi cœlici in intimis mentis ejus penetralibus ultro citroque ferebantur, videbaturque sibi velut in aere volitare. Denique vires animæ illius suavi illo hac cœlesti gustu completæ erant, perinde ut vas unguentarium, pretioso liquore inde effuso, odorem gratissimum retinet. Idemque gustus multo deinceps tempore in eo perseverans, cœlestem erga Deum sitim et desiderium illi præstitit.

ut sibi redditus sese gesserit.

CAPUT IV.

Ut spiritale cum æterna Sapientia connubium contraxerit.

Ratio autem vitæ illius, qua longo postmodum tempore erga interna exercitia utebatur, perpetuum erat studium continua perfruendi præsentia æternæ Sapientiæ, cum amicabili illius confabulatione conjuncta. Quod quo pacto primum cœperit, potest ex libris ejus de æterna Sapientia Germanice ab eo, Deo adjuvante, conscriptis animadverti. Erat ab ineunte ætate cor illius amori deditissimum. Ipsa autem æterna Sapientia in scriptis divinis haud secus sese exhibet, quam quæ admodum amore capta sit, pulchreque sese componit et exornat, ut cunctis placeat : gratisque utitur eloquiis, et amicabili specie, ut animos omnium in sui amorem illiciat : interimque commemorat fallaciam et inconstantiam aliarum amicarum, suamque e diverso constantiam et amabilitatem. His nimirum animus illius juvenilis alliciebatur, perinde ut panthera dicitur suavem spirans odorem feras alias ad se adducere. Utitur autem eadem Sapientia hac illiciendi et ad spiritalem sui amorem blande ac suaviter invitandi ratione crebro admodum, præcipue in libris Salomonis, et Sapientiæ et Ecclesiastici voluminibus. Hosce libros cum ad mensam legi contingeret, perciperetque voces amatorias et blandas Sapientiæ, animo exhilaratus, cœpit illi inhiare, ejusque magno flagrare desiderio, atque ita secum cogitabat : Equidem fortunam tentabo meam, si fortassis præcellentis hujus amicæ, de-

Studet assiduæ præsentiæ Dei.

Amabilitas divinæ Sapientiæ.

Ardenter eam expetit omni occasione.

de qua tam magnifica referuntur, merear amore perfrui, atque ejus amicitia potiri. Neque enim poterit cor meum vividuin ac juvenile non esse amori alicujus addictum et deditum. Sub his sæpius illam observabat, atque ejus animo crebro ea illabebatur, satisque illi arridebat. Cumque vice quadam ad mensam sederet, audivit hæc de ea verba recitari : Sa-
Sap. 7. 29. pientia speciosior Sole, et super omnem dispositionem stellarum luci comparata invenitur prior. Hanc amavi
c. 8. 2. et exquisivi a juventute mea, et quæsivi eam mihi in sponsam assumere, et amator factus sum formæ illius. Habebo propter hanc claritatem ad turbas, et honorem apud seniores. Habebo per hanc immortalitatem, et memoriam æternam his, qui post me futuri sunt, relinquam. Intrans in domum meam, conquiescam cum illa. Non enim habet amaritudinem conversatio illius, neque tædium convictus illius, sed lætitiam et gaudium. Dominus Sapientia fundavit terram, stabilivit cœlos prudentia. Sapientia illius eruperunt abyssi, et nubes rore concrescunt. Qui eam adeptus est, ambulavit fiducialiter in via sua, et pes ejus non impinget. Si dormierit, non timebit: quiescet, et suavis erit somnus ejus. His atque id genus aliis mellitis perceptis sermonibus, flagranti animo has secum cogitationes versabat : O vere præclaram egregiamque amicam! o si ea mihi possit obtingere! nimirum felicissimus ero.

9 At e diverso contrariis deterrebatur cogitationum aculeis, nempe ejusmodi : Quo pacto amare poteris, quod numquam videris, quod numquam habueris cognitum? Melior est pugillus cum certa possessione, quam plena domus cum incerta expectatione. Qui sublime molitur ædificium, et amicitiam ambit hominis præcellentis, cui ipse longe impar sit, haud raro spe frustratus sua famelicus abscedit. Non esset sane hujus Dominæ detrectanda amicitia, si quidem sui amatoribus potestatem faceret corporis accurandi. At nunc ipsa dicit : Qui amat vinum et pinguia, non
Prov. 21. 17. erit sapiens. Itemque : Usquequo piger dormies? us-
Prov. 6. 9. quequo de somno consurges? Parum dormies, modicum dormitabis, pauxillum manus conseres ut quiescas, et veniet tibi quasi cursor egestas tua, et mendicitas quasi vir armatus. Age, vide si quis umquam alius tam duras præscribat leges sui amatori-
Statuit ejus amore quævis dura perferre. bus? His divina quædam sese objecit cogitatio : Amoris ea antiquitus lex et conditio est, ut amantes patiantur adversa et molesta. Non est procus ullus absque cruce : et quisquis amori dat operam, idem ipse martyr est. Quanto igitur æquius est, tam sublimem et insignem sibi sponsam et amicam captare meditantem, quædam interim adversa perpeti? Adspice quot casus acerbos, quot tædia, quot labores, velint nolint, tolerare oporteat mundi amicos. His atque consimilibus internis inspirationibus animo ad perseverandum confirmabatur : sæpiusque ejusmodi illi eveniebant. Interdum bona erat voluntate præditus, quandoque vero animum rerum labentium amori nonnihil applicabat : sed cum huc atque illuc sese verteret, semper ejusmodi aliquid offendit, cui integra cordis sui conversio reclamaret. Atque hac ratione modo in hanc modo in illam partem inflectebatur.

Eccli. 24. 22. 10 Quadam die ad mensam sedens, audivit de Sapientia legi quidpiam, unde vehementissime accendebatur. Id tale erat : Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, et rami mei honoris et gratiæ. Quasi libanus non incisus vaporavi habitationem meam, et quasi balsamum non mistum odor meus. Qui me invenerit, inveniet pacem, et hauriet salutem a Domino. Contra vero de turpi feminarum amore ista commemorabantur : Inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, et sagena cor ejus; vincula, manus illius. Qui placet Deo, effugiet : qui autem peccator est, capietur ab illa. Ad hæc intra sese exclamans aiebat : Plane verissima sunt hæc. *[illegible]*
Jam omnino certum atque statutum est mihi, Sapientiam sponsæ loco assumere, ejusque amori et servitio me mancipare. Atque utinam, ait, vel semel illius videndi et alloquendi copia præberetur! Quæ aut qualis est, quæ tam mira de se prædicat, tot ac tanta *Eam videt.*
pollicetur? Estne Deus aut homo, vir an femina, scientia vel astutia, aut quid tandem est? Dum his flagraret desideriis, quantum quidem ex memoratis, aliisque Scripturæ sententiis, quibus ea exprimitur, eam potuit agnoscere, tali schemate visendam se illi præbuit : Longe supra ipsum ferebatur in columna *qua specie.*
nubis, residens in throno eburneo, micans instar luciferi, et tamquam Sol lucens in virtute sua. Corona ejus erat æternitas, amictus felicitas, sermo suavitas; complexus, omnis boni satietas. Prope erat, et longe aberat, sublimis et humilis, præsens et occulta, familiarem se præbebat, nec tamen apprehendi poterat : excelsis cœli fastigiis erat altior, et abysso profundior : attingebat a fine usque ad finem fortiter, et disponebat omnia suaviter. Dum elegantis puellæ specie teneri videbatur, mox pulcherrimi juvenis præ se ferebat imaginem. Nonnumquam ceu artium omnium peritissimam se præbebat amicam, cunctis amabilem. Itaque dulcissime ad eum se convertens, et comiter, non tamen sine quadam divina majestate, illi arridens, benigne his eum verbis affata est : Præbe fili cor tuum mihi. Tum vero vestigiis illius advolu- *Blande ab ea*
tus, medullitus ac humillime gratias illi egit. Fuit *compellatur.*
hoc illi id temporis præstitum, nec plus ea vice consequi potuit.

11 Postea vero cum more suo de hac amabilissima Sapientia cogitabundus incederet, cor ejus amoris studiosissimum hanc intra sese quæstionem agitabat : Undenam amor et amabilitas omnis profluxit? Unde pulchritudo, decor, oblectatio, venustas omnis proficiscitur? Cunctane hæc ex ipsius divinitatis fecunda origine promanant? Age igitur, corde, sensibus et animo te inexhaustam omnium desiderabilium abyssum ardentis cordis mei affectu complector : neque enim quisquam me prohibet. Interim nonnumquam animæ illius sese communicabat ipse propemodum totius boni fons et profluvium, in quo simul reperit quidquid pulchrum, amabile vel desiderabile esset : siquidem id illic modo ineffabili existebat. Hinc quamdam contraxit consuetudinem, ut quoties cantiones amatorias dici vel cantari audisset, corde et animo ad suavissimam amicam suam, ex qua quidquid est amabile procedit, abstracto quodam intuitu sese confestim intro reciperet, sive introrsus rape-
retur. Neque sane dici possit, quoties gratissimam *Ardentissime*
illam amicam lacrymantibus oculis, et in immensum *eam amat.*
expanso cordis sinu circumplexus sit, et suo pectori suaviter astrinxerit. Erat tum sæpenumero illi perinde ut solet infanti ad matris, ipsum suis ulnis complectentis, ubera pendenti, atque in ejus gremio delitescenti. Ut enim ejusmodi puerulus capite et totius corporis motu ad parentis suæ pectus sese applicat, et amicabilibus ac blandis id genus gestibus cordis sui lætitiam declarat; ita cor illius cum sensibili quadam inundatione erga jucundissimam æternæ Sapientiæ præsentiam ferebatur cogitabatque : Si mihi desponsa foret, Domine Jesu, Regina potens, esset id mihi gaudio. Nunc igitur æterna Sapientia tu mei cordis Imperatrix, et totius gratiæ parens es. In te divitiarum, honoris, potentiæ affatim mihi suppeditat. Nihil præterea appeto quicquid hic mundus habet. Sub his meditationibus vultu exhilaratus oculis micantibus, corde in jubilum sublato, et cunctis internis sensibus exultantibus, in hæc verba prorupit : Super salutem et speciem dilexi Sapientiam, et proposui pro luce habere illam, et venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.

CAPUT V.

AUCTORE LAUR. SURIO.

CAPUT V.

Ut salutiferum nomen Domini Jesu cordi suo inscripserit.

Per idem tempus immensus quidam ignis animo illius infusus, cor ejus divino amore vehementissime inflammavit. Quodam die illius æstum sentiens, Christique caritate impendio flagrans, ingressus in cubiculum suum, in secretum locum se recepit, et dulcissimæ se meditationi tradidit, aitque ad Dominum : Utinam, Deus piissime, aliquod amoris signum comminisci queam, quod sit perpetuum inter te et me dilectionis monimentum, testatumque efficiat me tui et te mei esse amantissimum, nec id ulla possit unquam oblivione deleri. Sub hoc ardentissimo fervore, remoto a pectore scapulari, ut vocant, detectoque pectore, stylum arripiens, corque suum contemplans, ait : Omnipotens Deus, præsta mihi hodie vires et facultatem meum explendi desiderium : siquidem in ipsa cordis mei viscera jam te liquari oportet. His dictis, cœpit in ipso cordis loco carnem stylo compungere, et sursum ac deorsum stylum ducere, donec nomen Jesus in ea carne qua cor tegitur, exarasset. Interim sanguis per corpus in sinum defluebat : quod ille summa cum animi voluptate adspectans, præ amoris nimietate dolorem non magnipendebat. Hoc peracto, ita cruentus extra cubiculum ad pulpitum templi abscessit, procumbensque in genua coram imagine Crucifixi, Eia inquit, Domine, amor unice cordis et animæ meæ, adspice ingens animi mei desiderium. Equidem non possum te penitus mihi imprimere. Tu igitur obnixe rogatus, perfice Domine quod superest, teque mei cordis fundo profundius imprimas, sanctumque nomen tuum adeo in me consignes et insculpas, ut nunquam possis aboleri et separari a corde meo. Deinde multo tempore his amoris affectus vulneribus, tandem curatus est, mansitque nomen Jesus sic, ut optarat, in corde expressum. Litteræ autem ipsæ culmum planum latæ, et auricularis digiti articulum unum longæ erant.

Nomen Jesu carni supra cor inscribit :

13 Ad mortem usque tulit hoc nomen in suo pectore. Quoties cor motum fuisset, una etiam nomen ipsum commovebatur : fuitque maxime circa initia cumprimis luculentum. Erat autem ipse hujus rei celantissimus, nec cuiquam unquam, nisi uni duntaxat e sociis suis ex quadam intima et spiritali familiaritate secreto visendum ipsum præbuit. Si quid postmodum adversi illi accidisset, hoc amoris signum contuebatur, et levius ferebat. Dicere quandoque solebat Domino in familiari colloquio : Amatores seculi hujus amicæ suæ effigiem ad vestes suas assuunt; Et ego, Domine longe amantissime, in corde et sanguine meo te descripsi. Quodam tempore post preces matutinas ab oratione sua reversus, in cubiculo residebat in sede sua, capitique cervicalis loco supposuit librum, qui VITAS PATRUM inscribitur. Passus est autem mentis excessum, videbaturque ipsi quippiam luminis ex ejus corde emergere, respiciensque vidit in suo corde crucem auream multis gemmis intertextam, in quibus miro decore nomen Jesu luculenter apparebat. Mox cucullo cor suum operiens, splendorem illum mirificum premere nitebatur, ne quis eum conspiceret. Tum vero ferventes illi radii mirum in modum flagrabant, adeo ut nulla ratione efficacissimam illorum vim et splendorem celare posset.

tota vita id signum retinet :

inde consolationem sentit in adversis

crux aurea corde ejus splendet

CAPUT VI.

De quibusdam divinæ consolationis præludiis, quibus Christi tirones illiciuntur.

Cum more solito post preces matutinas ad sacellum suum venisset, aliquantæ quietis captandæ caussa in sede sua se reposuit. Fuit illa brevis quies, donec vigiles diei ortum significarent, ad quorum voces simul etiam ipse expergiscens, repente humi corruens, exorientem luciferum, ipsam videlicet præclarissimam cœli Reginam salutabat, ea videlicet mente, ut sicut æstate aviculæ diem illucentem hilariter excipiunt, ipse quoque jucundo affectu æterni Solis genitricem veneraretur : dicebatque tum salutationem quamdam non simpliciter, sed cum dulci quadam et tacita animi modulatione. Accidit ut tum temporis ita, ut dictum est, quieti se traderet, audiretque in anima sua mirificum resonare clangorem, unde toto corde concuteretur. Erat illius clangoris sonus acutus admodum, atque ea hora illum persensit, cum lucifer oriri solet. Hæc autem verba personabat : STELLA MARIA MARIS HODIE PROCESSIT AD ORTUM. Cantio isthæc supra naturam in illo percrebuit, ita ut totus animo exhilaresceret, unaque ipse cantaret. Cumque cantum hunc pariter absolvissent, ineffabili quodam modo circumplexus est, audivitque vocem ejusmodi : Quanto me amabilius amplexaris, et purius sine materiæ admixtione oscularis, tanto in æterna claritudine mea jucundius et amicabilius circumplecteris. Quibus dictis, aperiebantur oculi ejus, et largiter stillabant lacrymas : at ipse pro sua consuetudine Stellam matutinam salutabat. Mox alteram subjungebat salutationem matutinam, simul exosculans solum, in honorem æternæ Sapientiæ, cum oratione illa multo piissima, quam ipsemet scribere solebat in libellis pietati servientibus, cujus hoc est initium : Anima mea desideravit, etc. Quibus tertiam annectebat salutationem cum humi deosculatione conjunctam, in honorem summi et flagrantissimi Seraphici spiritus, erga æternam Sapientiam ardentissimo amoris æstu excandescentis, ut idem spiritus cor ipsius Dei amore vehementissime accenderet, quo et intra sese totus flagraret, et alios omnes ignitis eloquiis suis, ac institutionibus inflammaret. Hæ nimirum quotidianæ illius salutationes erant mane expergiscentis.

Mane D. Virginem salutat,

mystico cantu recreatur :

complexu fruitur

16 Quodam tempore in ipsis Bacchanalibus preces suas eousque produxerat, dum vigiles diem illucescentem dato signo indicarent. Itaque sic secum cogitabat : Quiesce paullisper, antequam præclaram excipias stellam matutinam. Cumque interea sensus illius pauxilla requie potirentur, spiritus Angelici alta voce dulcissimum illud Responsorium, ut vocant, Surge illuminare Jerusalem, psallere cœperunt, cantusque ille ineffabili suavitate in anima ejus resonabat. Atque cum paullulum cecinissent, anima ejus cœlesti illa melodia adeo complebatur, ut fragile corpus amplius ferre non posset, atque ita aperiebantur oculi ejus, et corde redundante, per genas calidi lacrymarum imbres manabant. Eodem tempore sedens aliquando quietis capiendæ caussa ita ut dictum est, in visione sibi in exteram regionem transferri videbatur, et ecce Angelum suum a dextris sibi placido ac sereno vultu assistere conspexit. Subito exiliens, dulcissimum illum Angelicum spiritum concludens circumplectebatur, animæque suæ quam potuit arctissime et amicissime astringebat, ita ut nullum inter ipsos medium intercedere putaret, voceque lugubri, et humescentibus oculis, pleno cordis affectu ait ad Angelum : O suavissime spiritus, qui mihi divinitus es assignatus custos et consolator, obsecro te per amorem illum, quo ferves erga Deum, ne me deseras. Respondit ei Angelus : Non es ausus fidere Deo? Crede mihi, tanta te benignitate et caritate ex omni æternitate complexus est Deus, ut te non velit unquam relinquere.

Angelorum cantu recreatur :

Angelum suum amplectitur.

16 Alia vice, posteaquam ab afflictionibus illi data erat requies, summo mane cum cœlicis spiritibus in visione familiariter degens, ab uno ex illis splendidis cœlestis patriæ Principibus petiit indicari sibi, qua ratione Deus secreto in sua anima commoraretur. Et ait ad eum Angelus : Age jam hilariter in te ipsum respice, et vide ut Deus cum amante anima tua suum

exerceat

vidit divinam Sapientiam in corde suo. exerceat ludum. Nec mora : introrsus respiciens, vidit corpus suum eo loco, ubi est cordis sedes, velut crystallum perspicuum fieri, atque in ipso cordis sui meditullio æternam Sapientiam amicabili schemate quietissime residere, et juxta eam assidere animam suam cœlesti benedictione fretam, atque ejus lateri suaviter innixam, illiusque strictam amplexibus, et divino cordi appressam, inibique in ecstasi et absorptione quadam inter amantissimi Salvatoris ulnas delitescentem et obdormientem.

CAPUT VII.

De quibusdam cœlestibus consolationibus illi præstitis.

Confecerat ipse sibi ligamina quædam, dura et aspera. Contigit autem, ut quadam nocte ipsis feriis omnium Angelorum, videretur sibi in visione cantiones Angelicas, et cœlestes tinnulasque audire melodias : quibus adeo fuit recreatus, ut omnium afflictionum suarum oblivisceretur. Ait autem unus ex
Angeli quibus cantionibus delectentur : Angelis ad eum : Quemadmodum te delectat audire ex nobis cantica æternitatis, ita nos juvat ex te percipere cantiones æternæ ac præstantissimæ Sapientiæ : moxque subjunxit : Hoc nimirum canticum electi omnes in extremo depromerent die, ubi se viderint in perennis felicitatis fruitione confirmatos. Deinde in eadem solennitate multis horis in ejusmodi cœlestium et Angelicorum contemplatione gaudiorum versatus est : atque die jam adventante, juvenis quidam ipsum adiit, figura ac habitu cœlestis musici cujusdam a Deo ad ipsum missi : unaque illum comitabantur complures egregii præclarique adolescentes eodem cultu ac schemate, præterquam quod primus ille quamdam præ aliis dignitatem tamquam Archangelus præ se ferret. Idem autem ipse magno
cum solantes canunt et tripudiant : et excelso animo se ad æternæ Sapientiæ Ministrum contulit, dicens ea se caussa divinitus ad ipsum delegatos, ut afflictiones ejus cœlestibus gaudiis relevarent ac discuterent. Quamobrem, inquit idem spiritus, misso cordis dolore, nobis socium te adjungas oportet, nobiscumque cœlestes ducas choreas. Simul autem per manus eum trahentes sibi junxerunt. Mox juvenis antedictus dulcissimam de puerulo Jesu cantilenam exorsus est, istam videlicet, In dulci jubilo, etc. Ut autem Sapientiæ Minister nomen Jesu tam suaviter et alacriter concini percepit, sensibus ac animo ita est recreatus, ut sibi nihil unquam perpessus videretur, dispulsa mox omni molestia. Interim magna animi voluptate cernebat illos beatos spiritus altissimos et elegantissimos dare saltus. Præcentor ille noverat cuncta optime moderari, cujus præcinentis dulces modulos ceteri prosequebantur, canentes ac saltantes cum cordis jubilo. Præcentor autem clausulam illam, Ergo merito, ter repetebat. Non erant autem choreæ istæ, quales sunt hujus vitæ ; sed erant cœlestes quidam effluxus et refluxus in vastissimam divinitatis abyssum. Hujus generis innumeræ illi cœlestes consolationes aliquot annis præstabantur, idque tum potissimum, cum duris premeretur afflictionibus, tanto mitius ferebat.

celebraturum dulcissime amplectuntur 18 Quidam amicus Dei in visione perspexit hunc ipsum Sapientiæ Ministrum, cum accessisset ad altare Missæ sacrificium facturus, clarissimæ caritatis ornamento illustrari, denique gratiam roris instar in illius animam delabi, atque unum illum fieri cum Deo; simul autem perplures a tergo illi astare parvulos forma venusta et amabili, cereos ardentes manibus gestantes circa altare alios post alios, eosque singulos expansis brachiolis, quam possent dulcissime illum complecti, et suo pectori applicare. Itaque præ admiratione sciscitabatur quinam essent, aut quid sibi vellent. Responderunt se illius esse consodales et socios, ac participes laudis et exultationis in æterna beatitudine, perpetuoque se illi adesse, ipsumque tueri. Sanctus ille homo, qui hæc in spiritu vidit, ait ad Angelos : Quid sibi vult, quod fratrem hunc tam suaviter estis amplexi? Dixerunt illi : Frater iste nobis longe carissimus est, et multa nobis cum illo intercedit consuetudo et familiaritas ; noverisque Dominum Deum mira ac ineffabilia in ejus anima operari : et quicquid a Deo serio petierit, numquam repulsam apud Deum patietur. *Auctore Laur. Surio*

CAPUT VIII.

De quibusdam visionibus.

Multæ illis temporibus visiones ei occurrebant de futuris et arcanis rebus, præstititque illi Deus, quoad fieri poterat, certam notitiam et experimentum eorum quæ in cœlis et apud inferos et in purgatorio gerebantur. Solebant tum crebro illi plures apparere animæ, cum ex hac vita migrassent, eique quid ipsis evenisset indicare, puta quibus demeritis pœnam sibi conflassent, et ut posset ipsis succurri, aut quod a Deo præmium essent consecutæ. Inter alios apparuit illi felicis memoriæ Dominus Eckardus, et sanctus Frater Joannes Fucrerius Argentinensis. Ex his Dominus Eckardus significavit illi, ineffabili se gloria inundatum, et penitus in Deum transformatum esse. Movit autem illi Minister Sapientiæ quæstiones duas : Prima erat, ut in Deo haberent, sive in Deo constituti essent illi, qui summæ veritati cum vera resignatione absque ullius erroris vel fraudis admixtione cuperent esse satis. Ad quod responsum est illi, neminem posse verbis exprimere hominis in modinesciam abyssum absorptionem vel immersionem. Altera fuit eo pertingere volenti quænam sit utilissima exercitatio. Respondit D. Eckardus : Ea videlicet, ut a seipso secundum suam proprietatem cum profunda sui resignatione deficiat, cunctaque non ex creaturis, sed ex Deo accipiat, et tranquilla quadam utatur patientia erga quoslibet lupinos homines. Alter vero Frater Joannes itidem præcipuam illi ex in visione pulcritudinem et ornatum animæ suæ ostendit, cui similiter quæstionem proposuit ejuscemodi, Quodnam sit inter omnia utilissimum exercitium, et quod maxime doleat homini. Ait ille, nihil homini plus doloris et commodi adferre, quam si derelictus a Deo, seipsum patienter exuat, atque ita Deo propter Deum careat.
Animæ illi apparent
ex beatis quædam quærit

20 Pater quoque naturalis hujus Sapientiæ Ministri, qui dum viveret, totus erat mundo deditus, post obitum eidem apparens, miserabili specie dirum illi significavit Purgatorii quem ferebat cruciatum, et quare id potissimum esset commeritus, expressitque illi modum, quo opem ipsi ferret ; quod cum fecisset, iterum illi se ostendens, ait se a pœnis absolutum. Præterea sanctæ memoriæ mater ejus, in cujus superstitis corde et corpore mira Deus gesserit, itidem illius conspectui se obtulit in visione quadam, maxima quæ esset a Deo consecuta præmia illi exponens. Hoc pacto innumeras vidit animas : quæ res illi quamdam attulit voluptatem, atque in eo vitæ cursu, quem tum tenebat, multo tempore haud mediocriter eum sustentabat.
patrem e purgatorio liberat :
matrem videt in gloria

CAPUT IX.

Uti ad mensam accessurus, itemque assidens se gesserit.

Antequam ad mensam se conferat, coram æterna Sapientia cum intima cordis meditatione genua flectens, obnixe eam precabatur, sociam se ipsi præberet, secumque sederet, atque illi : Suavissime Jesu, magno cordis desiderio te nunc invito, obsecrans ut sicut me benigne pascis, etiam hodie te mihi præsentem exhibeas. In mensa residens, dulcissimum *Christum assidentem intuetur.*

famulæ

Auctore Laur. Surio

ab eo benedici opposita petit,

mundæ animæ hospitem, ceu objectum quoddam, e regione sibi opposuit, et in eum oculos suos blande ac placide intendit : nonnunquam ad latus cordis illius sese reclinabat. Ad singula quæque fercula ipsi proposita, scutellam cœlesti illi patrifamilias offerens, rogabat illi benediceret, sæpius hac prece familiariter utens : Amantissime Domine, quæso mecum edas mi Domine Jesu, benedic obsecro cibum hunc, et una cum servulo tuo inde accipe. Hujusmodi amicabili blanditu, et id genus verbis erga æternam Sapientiam utebatur. Bibiturus, primum illi poculum porrigens, orabat ut biberet. Erat hæc ei consuetudo, ut in mensa quinque haustus caperet, eosque ex carissimi Domini sui totidem vulneribus. Sed quia ex divino ejus latere sanguis et aqua manavit, hunc haustum geminabat. Primum atque ultimum morsellum sumebat in amore flagrantissimi cordis, quod in terris esse posset, et in ardentissima caritate supremi Seraphim, uti geminus hic amor suo cordi perfecte communicaretur. Si quis cibus injucundus ipsi oblatus fuisset, in cruentum cor dilecti sui illum intingebat, nihil hæsitans quin illi nihil esset incommodi allaturus.

pomis libenter vescitur,

22 Delectabatur admodum pomis, sed non sinebat Deus ut illis frueretur. In visione quadam putabat sibi pomum porrigi a quodam cum his verbis : Accipe et fruere; id est enim, in quo tu voluptatem aucuparis. Respondit ille, se non nisi in æterna Sapientia delectari. Contra ille eum mendacii arguit, dicens immoderatius eum oblectari pomis. Quamobrem pudore suffusus, toto biennio poma nec attigit quidem.

biennio iis abstinet

Quibus non sine desiderio evolutis, cum sequenti anno poma male crevissent, ita ut Fratribus non apponerentur, atque ipse quamvis non sine acri ac multiplici concertatione id a seipso extorqueret, ne quid privatim in mensa de pomis expeteret, rogavit Deum, si quidem ipsi placeret ut pomis vesceretur, ut cunctis Fratribus subministrari faceret : quod etiam ita evenit.

ea divinitus satis impetrat.

Mane facto, homo quidam ignotus multos illi cœnobio nummos recentes attulit, ea sola conditione, ut poma illis mercarentur. Fecerant id Fratres et longo temporis spatio poma illa eis ad usum satis fuere. Tum demum cœpit Frater iste pomis grato vesci animo. Majora poma in quatuor secabat frusta : ex iis tria comedebat in sacrosanctæ Trinitatis nomine : quartum in eo amore, quo cœlica Mater et Virgo tenerrimo suo filiolo Jesu pomum præbuit edendum : ideoque frustum non circumcisum manducabat, quod puerili eo pacto soliti sint poma edere.

quomodo ea comederet

Atqui a nativitate Domini et aliquamdiu postea quartum hoc frustum capere nolebat, offerens illud in sua meditatione Virgini intemeratæ, uti ea suo id præberet filiolo, cujus amore interim ipse eo carere vellet. Si quandoque in cibum aut potum fuisset avidior, coram sponsa sua reverenda erubescebat. Si vero quicquam ex his in mensa fuisset prætergressus, ipse sibi mulctam irrogabat. Venit quandoque ad eum peregrinus quidam, dicens in quadam visione divinitus jussum se esse, ut si quidem ordinatum vellet habere prandendi modum, ad ipsum accederet, et ejus exercitia ac instituta sibi aperiri mandaret.

CAPUT X.

Ut annum novum exceperit.

illius Sacrorum kal. Januarii.

In Suevia, ubi ipse oriundus erat, quibusdam locis ipsis Calendis Januarii solent adolescentes stolidi noctibus vagari, et ambire a fœminis quas amant, sertum quoddam, id est, cantilenas depromunt, et dulcia edunt carmina ac modulos quosdam, aguntque quanta maxime possunt arte et industria, ut amicæ suæ quamdam ipsis coronam præstent. Quod nimirum cum ipse audisset, juvenili animo ejus erat gratissimum, atque eadem nocte etiam ipse suam accedens amicam, petiit ab illa sertum sibi donari.

Eum mystice imitatur Suso, erga divinam Sapientiam, ut amicam.

Enimvero ante solis ortum imaginem adiit Virginis Matris, tenerrimum filiolum suum ad pectus blande stringentis, et inibi flexis genibus tacita dulcique cordis modulatione cœpit decantare Sequentiam de eadem Virgine, orans ipsi copiam faceret a suo filio coronam impetrandi, et sicubi ipse minus posset, ipsa suppleret. Fuit id ei frequenter adeo serium, tantaque etiam plorandi necessitas eum incessit, ut ferventes per ora lacrymæ decurrerent. Cantatione ea absoluta, vertebat se ad unice dilectam Sapientiam, ejusque pedibus se advolvens ex profunda cordis abysso eam salutabat, multaque laude efferebat ejus pulcritudinem, generositatem, virtutes, teneritudinem, libertatem cum æterna dignitate conjunctam, longe supra quaslibet quantumvis formosas mundi hujus puellas in ipsa existentes. Id vero agebat cantu, verbis, cogitationibus, desideriis, ut melius poterat; simulque optabat, ut omnium amantium cordium spiritali quodam modo ipse velut prænuntius, cunctarumque ex amore prodeuntium cogitationum, verborum, et sensuum, tanquam sinus quidam esset et congeries, uti vel sic ipse alioqui indignus, dignissimam Sapientiam satis laudare posset. Ad extremum ita ait : Tu tamen, o amica præclara, jucundum es Pascha meum; tu cordis mei vernans æstas; tu hora gratissima; tu amica illa dulcissima, quam solam amat et spectat juvenilis animus meus, cujusque gratia omni caduco renuntiavit amori. Quæso, suavissima id mihi prodesse velis, liceatque a te hodie sertum coronam adipisci. Præsta id mihi, obsecro, benignissima, per divinam liberalitatem, per ingenitam bonitatem tuam, neque me sinas hac ineuntis anni prima die vacuum a te recedere. Neque enim id te decebit, suavissima dulcedo. Memineris oro quemdam fidelem servum tuum de te testari, non inveniri apud te Etiam et Non, sed non nisi, Etiam atque Etiam. Age igitur cordis mei dulcedo, præbe mihi hodie cœlesti munere sertum jucundum et amabile, ut quemadmodum vesanis mundi amatoribus datur corona quædam lætitia, ita animæ meæ hac die xenii vel strenæ loco singularis quædam gratia, aut quippiam novi luminis gratissimis manibus tuis, o suavissima Sapientia exhibeatur. Hunc in modum orare consuevit, nec unquam spe sua frustratus abscessit.

CAPUT XI.

De verbis, Sursum corda.

Ad Sursum corda in Missa.

Sciscitabantur quandoque ex eo amici, quid sibi haberet propositum cum Missam caneret, præcipue quando ante Canonem inciperet Præfationis ea verba, Sursum corda : quorum mens est, corda omnium ad Deum suspirare debere. Hæc enim verba tanto cum affectu pronuntiabat, ut qui audirent, speciali quadam pietate ac devotione permoveri possent. His ita suaviter respondet : Cum verba memorata in Missa canere consuevi, plerumque corde et anima præ Dei flagranti desiderio, quod id temporis cor meum extra sese rapuit, colliquescebam.

intentiones ejus.

Siquidem tres sublimes sursumque impellentes in me intentiones existebant, ex quibus nonnunquam una sola, quandoque duæ; interdum omnes sese offerebant, atque per has ferebar ipse et rapiebar in Deum, et per me creaturæ omnes.

Prima.

Prima intus mihi illucescens intentio hæc erat : Statuebam ob oculos internos meipsum totum quantusquantus sum, cum anima, corpore et cunctis viribus meis, et circum me collocabam creaturas omnes unquam a Deo factas in cœlis, in terra, in elementis, singulas quasque nominatim, puta aves cœli, feras silvestres, pisces aquarum, virentia et gramina terræ, et arenam maris innumerabilem, atque atomos omnes in Solis radiis volitantes, item-

que

que cunctas aquæ guttas, ex rore, ex nive, ex pluviis natas ac nascituras : noveramque ex his singula quæque cum suavi sono, quasi citharæ cujusdam egregie canentis, ex intimis cordis mei medullis sursum ferri, novasque et præcelsas longe amantissimo et suavissimo Deo a fine usque ad finem laudes decantare : tum vero magno cum desiderio erga innumeram, creaturarum omnium frequentiam animæ meæ brachia sese extendebant, ea mente ac intentione, ut eas omnes inibi divinæ laudis fecundas efficerem : haud secus quam ingenuus et cordatus præcentor socios cantores invitat, ut psallant hilariter, et corda sua sursum ad Deum erigant, dicens : Sursum corda. Altera intentio erat ejusmodi : Revocabam in mentem meam cor meum, itemque mortalium omnium, cogitabamque quid gaudii et voluptatis, quid amoris et pacis obtineant, qui corda sua soli Deo dedunt : contraque quid detrimenti et molestiæ, quid crucis et perturbationis amor rerum labentium efficiat in sui sectatoribus, sicque magno affectu tum meum, tum ceterorum omnium ubique terrarum degentium corda compellebam hoc modo : Agedum emergite tandem corda miseræ captivitati addicta ex morte vitiorum : agedum exurgite corda vana et dissoluta ex negligentiis et desidiosæ vitæ vestræ ignavia ac tepore, erigite vos sursum cum integra et ab omnibus absoluta conversione ad omnipotentem Deum : Sursum corda. Tertia intentio erat amica quædam commiseratio et dolor erga omnes bona voluntate præditos et tamen irresignatos homines, qui in seipsis misere aberrant, et erroribus implicitti sunt, ita ut nec Deo, nec creaturis potiantur, eo quod cordibus huc illucque per res temporarias vagentur et dispersi sint. Hos omnes meque simul ad fidentem et imperterritam nostri periclitationem cum perfecta a nobis ipsis et creaturis omnibus aversione conjunctam provocabam, dicens, Sursum corda.

Secunda.

Tertia

CAPUT XII.

Ut Virginis Matris Purificationem celebrarit.

Festo Purificationis præmeditationes, et exercitia.

Adventante beatissimæ Mariæ Purificationis solennitate, triduo ante precibus quamdam cœlesti illi puerperæ fingebat candelam, eamque tergeminam, id est, triplici contortam funiculo, quorum primus erat in honorem integerrimæ virginitatis, alter in honorem immensæ humilitatis, tertius in venerationem maternæ dignitatis illius, quibus ea inter mortales omnes peculiariter effulsit. Hanc, inquam, spiritalem candelam tribus ante diebus conficiebat, quolibet die dicens ter Magnificat. Ubi vero dies ipsa Purificationis advenisset, mane priusquam quisquam templum adiisset, ipse ad summum accedens altare, inibi in sua meditatione sacrosanctam præstolabatur puerperam, donec cum cœlesti pignore suo adveniret. Qua ad exteriorem urbis portam appropinquante, omnes alios cordis sui affectu antevertens, illi procedebat obviam cum tota omnium Dei amantium cordium caterva. In ipsa autem platea currebat ad eam, rogans ut parumper cum suo comitatu subsisteret, dum aliquod ei canticum depromeret. Mox spiritali tacitaque modulatione, ita ut labia quidem moverentur, et vox tamen penitus non audiretur, concinebat Prosam illam, Inviolata, etc. idque quoad potuit longe amantissime, flectebatque illi cervicem medullitus, cum diceret o Benigna, o Benigna : obsecrans ut piissimam benignitatem suam in miserum peccatorem declararet. Deinde surgens, sequebatur eam cum spiritali candela sua eo affectu et desiderio, uti ne sineret unquam ardentem divini flammam luminis in ipso exstingui. Deinde ubi ad cunctorum Dei amantium concionem pervenit, inchoabat canticum illud, Adorna thalamum, etc. admonebatque eos, ut Servatorem digne exciperent, et ejus matrem puerperam cupide complecterentur : sicque cum laudibus et carminibus ad templum eos deducebat. Postea ingenti desiderio, priusquam virgo puerpera ingrederetur, et S. Simeoni Salvatorem traderet, accedens ipsam sacratissimam Virginem, flexis genibus, ac sursum erectis oculis et manibus precabatur eam, ut sibi puerulum ostenderet, et ipsi oscula imprimere pateretur. Quod cum illa placide permitteret, ulnas suas utaque amplissimos orbis fines extendens, carissimum animæ suæ sponsum brevi horula vel millies excipiebat et amplexabatur, adspectabat niveos ejus oculos, et manus teneras, osculabatur os suavissimum, et cuncta cœlestis illius pignoris membra infantilia contemplans, erectis oculis præ admiratione in corde suo plorabat, stupens nimirum cœli opificem tam immensum et modicum, tam speciosum in cœlis, et puerilem in terris esse : atque interim cum illo sese occupabat ita ut ab illo movebatur, cantando, lacrymando, spiritalibus variando exercitiis; ac deinde matri illum reddens, cum illa intro ingrediebatur, donec essent peracta omnia.

Auctore Cath. Senio

CAPUT XIII.

Ut Bacchanalia peregerit.

Sabbatho ante Dominicam Septuagesimæ, quo Alleluia intermittitur, et homines mundani plus solito ob imminentia Bacchanalia incipiunt esse amentiæ dediti, ipse in suo corde cœlestia sibi Bacchanalia cœpit instruere in hunc modum : Cogitabat primum momentaneam ac perniciale carnalium Bacchanalium voluptatem, atque ut plerique pro brevi delectatione diuturnis implicentur calamitatibus, et miseriis : orabatque psalmum L. Miserere mei Deus, etc. in honorem præpotentis Dei pro cunctis peccatis, injuriis, et contumeliis, quæ illo petulantissimo tempore ei inferrentur. Hæc autem Bacchanalia Rusticorum appellabat, ut qui nihil melius noverint. Secunda præludia illa cœlestis vitæ meditabatur, uti Deus cum amicis suis in hoc etiamdum mortali corpore per consolationes divinas quasi ludat : moxque quicquid ipse ejusmodi expertus esset multa cum gratiarum actione et laude commemorans, in Deo ac Domino suo delectabatur.

Duplex modus mysticorum Bacchanalium.

27 Eodem conversionis suæ tempore spiritale quoddam carnisprivium illi divinitus præstitum fuit, quod ejusmodi erat : In ipsis Bacchanalibus ante Completorium in hypocaustum calidum sese receperat, quo se calefaceret; admodum enim frigore et fame laborabat : sed longe infestior illi sitis erat, quam tum patiebatur. Cumque cerneret alios vesci carnibus et potare vinum, se interim fame et siti confecto, intus se moneri sentiens, foras mox abiit, miseransque seipsum ex alto corde traxit suspiria. Eadem vero nocte in visione esse sibi videbatur in valetudinario quodam audivitque foris cœlestem concini cantilenam, tanta vocis suavitate, ut nulla possit cithara eam æquiparare melodiam : eratque vox tamquam pueri scholastici annorum duodecim. Igitur oblitus idem Sapientiæ Minister cibi ac potus, melodiam hanc arrectis hauriebat auribus, dicens magno cordis æstu : Ecquis cantat foris? equidem in terris numquam melos ejusmodi percepi. Respondit illi eximia forma adolescens, qui tum forte aderat : Noveris melodem hunc puerum tibi modulari, teque hoc cantandi officio spectare. Ait Minister : O si mei meminerit Deus! Oro te, cœlice adolescens, jube illum amplius canere. Rursus ergo cantare cœpit altissimo vocis sono, absolvitque tres integras plane cœlestes cantiones. Quibus finitis, puer ille, ut ipsi videbatur, per aera accessit ad domicilia illius, ubi erat Minister, fenestras, porrexitque ei ramusculum rubentibus ad modum confertum granis similitudine fragorum. Tulit autem adolescens ante dictus ramusculum e manibus pueri,

Abstinentia ejus divino cantu munerata

et ramo cælesti ab Angelo dato.

AUCTORE LAUR. SURIO.

pueri, lætusque eum obtulit Ministro cum his verbis: Age mi frater et consodalis, cape rubros hos fructus a tui amantissimo Domino, hoc ipso speciosissimo adolescentulo Regis æterni filio, quem hactenus cantantem audisti, tibi dono datos. O quantopere is te amat! His auditis, Frater ille præ gaudio, rubore vultus infusus, excepit hilariter sportellam cum fructibus, aitque : O me felicem, cui tam optatum contingit munus a præclaro divinoque hoc adolescentulo, quod me sane non potest non perpetua animi exultatione afficere. Versusque adolescentem reliquosque beatos spiritus illic præsentes : Amici, inquit carissimi, æquumne est gratiosum hunc et cœlestem juvenculum a me impense amari? Merito profecto mihi diligendus est : atque si mihi gratissima illius esset perspecta voluntas, eam modis omnibus exequerer. Convertitque se ad memoratum adolescentem, et ait : Dic mihi carissime, rectene tibi sentire videor? Subridens ille suaviter : Plane, inquit, recte sentis, ac jure illum amare debebis, qui te præ multis aliis benignius spectat et amat. Quamobrem ingenti illum fac amore prosequaris : adeoque certum habeas etiam pro multis aliis duriora te deinceps perpeti oportere : simulque prœpares te. Ait ille : Faciam id libentissime : precorque ut mihi illius visendi copiam obtineas, quo gratias illi agam pro ipsius præclaro munere. Perge, inquit adolescens, ad fenestram, et prospice. Aperuit ille fenestram, et ecce vidit illic puerum scholasticum tantæ venustatis, ut non sit illi unquam quisquam visus similis : cumque vellet per fenestram ad illum egredi, blande illi se inclinans suaviter illi benedixit, et e vestigio ab ejus evanuit oculis. Sicque visio illa finita est. Redditus sibi ipsi, gratias egit Deo pro ejusmodi divinis Bacchanalibus ipsi præstitis.

pueri Jesu visione et benedictione.

CAPUT XIV.

Ut ineuntis Maii diem primum exceperit.

Nocte illius diei, quæ mensis Maii caput est ac initium, pro more suo spiritalem quemdam, eumque virentem ramum sibi reponens, aliquammulto tempore singulis diebus eum venerabatur. Inter omnes autem, quæ unquam creverint, quantumvis amœnas frondes, non potuit ullam invenire vernantiorem præclaro sanctæ Crucis stipite, qui gratia et virtutibus atque omnigeno decore illustrior est atque vernantior, quam ullæ unquam arborum frondes. Sub hac igitur arbore sex, ut dici solet, capiebat venias, ad singulas quasque in sua meditatione singulatim desiderans ornare mysticam hanc frondem, idque rebus elegantissimis, quæ vernans posset proferre æstas. Dicebatque et canebat intra sese hymnum, Salve crux sancta, etc. addens etiam hæc, Salve cœlestis arbor salutis perpetuæ, in qua crevit fructus æternæ Sapientiæ : primo quidem in tui perennem ornatum pro cunctis rubentibus rosis offero tibi amorem intimum : secundo, pro cunctis humi repentibus violis humilem subjectionem : tertio, pro cunctis suaveolentibus liliis purissimum complexum : quarto, pro omnigenis grati coloris ac virentibus flosculis, quos ulla uspiam silva, pratum, saltus, arbor, nemus, campus hoc amœno vere protulerit, vel unquam extiterint vel existent, spiritale cordis osculum : quinto, pro cunctarum in aere hilariter volitantium avium cantu, quem illæ unquam in quibusvis arborum ramusculis deprompserint, animæ laudes inexhaustas : sexto, pro cujusvis generis ornatu, quo ullus unquam verni temporis ramus virens præditus fuit, cor meum hodie spiritali te cantico extollit, obsecrans, ut tu arbor benedicta mihi auxilio sis, quo in hac vita momentanea ita te laudare merear, ut teipso fructu vitali perenniter frui dignus sim. Hoc pacto Maii initia celebrabat.

Crux omnibus arboribus et plantis præstat.

CAPUT XV.

De miseranda Crucis deportatione, quam ad Christi crucifigendi similitudinem imitari solebat.

Deus omnipotens initio cœlestibus consolationibus multo eum tempore recreavit, quibus is adeo fuit oblectatus, ut quicquid ad divinitatem pertineret, ei esset jucundum et delectabile : si vero ejus Passionem commemorare, atque ad ejus imitationem se componere deberet, amarum et difficile ipsi videretur. Unde illum quadam vice Dominus graviter objurgavit aitque illi : Itane ignoras ostium me esse, per quod omnes veri Dei amici ingredi debeant, qui velint beatitudinem adipisci? Plane necesse est per afflictam humanitatem meam illi te conformando penetres, modo ad nudam velis divinitatem meam revera pertingere. Tertius ille quidem fuit his sermonibus, attamen conabatur illis quantumlibet sibi molestis animum intendere cœpitque discere quod ante nescierat, atque animo resignato totum se divinæ permisit voluntati.

Qua via ad nudam Dei divinitatem perveniatur.

30 Ex hoc igitur tempore, singulis noctibus post peractas preces matutinas loco solito, qui erat in domo, ut vocant, capitulari, sese ad Christiformem quamdam exercebat compassionem eorum omnium, quæ Dominus Jesus pro ipso perpessus fuisset. Ambulabat de angulo in angulum, ut torporem omnem excuteret, essetque in Dominicæ Passionis sensu sive experimento vigilantior. Cœpit autem cum Christo ab ipsa cœna ultima, transtulitque sese cum illo de loco in locum, donec eum ad Pilatum adduceret. Ad extremum assumpsit eum coram tribunali morti addictum, egitque cum illo miserabile illud deportandæ crucis iter, quod idem Dominus Jesus a tribunali ad montem usque Calvariæ confecit. Hoc autem crucis iter hac ratione incboavit : Ubi ad domus Capitularis vestibulum venisset, flexis genibus primo Domini sui vestigia osculabatur, ad mortem damnati, seque vertentis, et ad supplicii locum properantis. Dicebat hic Psalmum : Deus Deus meus, respice in me, etc. atque ita per ostium in cœmeterium sive ambitum cœnobii procedebat. Finxerat autem ipse sibi plateas quatuor, per quas erat iturus cum Domino suo. Per primam gradiebatur cum illo ad mortem, hoc desiderio, quod et amicos et facultates ac bona temporaria vellet deserere, atque in Christi laudem, exilium omni consolatione destitutum, ac voluntariam paupertatem perpeti. In altera platea proponebat contemnere honores ac dignitates temporales, ac ultroneo mundi totius despectui studere, cogitans Dominum suum vermem et non hominem, opprobrium hominum, et plebis abjectionem fuisse. In tertiæ plateæ capite iterum curvabat genu cum humi exosculatione, libere illic renuntians omni non necessariæ quieti, commoditati et fomentis corporis, idque in honorem excruciati corporis tenerrimi Domini Jesu, revocans inibi ob oculos, uti scriptum est, exaruisse sicut testam virtutem ejus, et in pulverem mortis deductum eum esse. Cumque eum ante se miserandum in modum satellites impellerent, cogitabat jure meritoque cunctorum oculis lacrymas, et cordibus gemitus hoc ipsum excutere ac exprimere debere. Ad quartam plateam veniens, in illius medio se demisit in genua, tamquam si ante portam, qua erat egressurus Dominus, flecteret poplitem, procedensque ante illum osculato solo obnixe precabatur, ne sine ipso pergeret ad mortem, sed ipsum secum mori permitteret : siquidem juxta ipsum necesse erat transire Dominum. Hæc vero quoad potuit, ad vivum suo animo impressit tamquam coram revera fierent : dixitque precem illam, Ave rex noster fili David, etc. Sicque eum præterire sinebat. Deinde denuo submittens se in genua versus portam, crucem quoque excepit cum hoc

Iter crucis.

Psal. 21.

Plateæ mysticæ.

Psal. 21. 16.

hoc verso, O crux ave spes unica, etc. atque ipsam itidem antecedere permisit. Post iterum poplitem curvavit erga beatissimam virginem Mariam cœli Reginam, quæ immenso cordis dolore confecta, coram ipso ducebatur : observabatque gestus ejus miserabiles, ferventes lacrymarum imbres, alta et miseranda suspiria, vultum ac speciem longe tristissimam, dicebatque illi semel, Salve regina misericordiæ, vita, etc. atque ejus vestigia cupide osculabatur. Tum repente exiliens, properabat post Dominum suum, donec ejus lateri jungeretur. Quæ res quandoque per imaginationem tam illi præsens erat, ac si corporaliter ad ejus latus graderetur : cogitabatque ut Davidem Regem a facie Absalonis fugientem fortissimi milites a dextris et sinistris olim fuerint comitati, et familiariter illi adstiterint. Hic vero omnem voluntatem suam divinæ permittebat ac resignabat voluntati, nihil recusaturus, quicquid ipso Deus facere vellet. Postmodum mente versabat lectionem illam

Isa. 53 Esaiæ Prophetæ, quæ in Parasceve legitur, Domine, quis credidit auditui nostro, etc. quæ ad vivum depingit eductionem ejus ad mortem, atque sub hac in Chori ostium ingressus, per gradus ascendebat ad templi pulpitum. Quo cum pervenisset coram crucis imagine humi collapsus, rogabat Dominum Jesum, ne famulum suum neque morte, neque vita, neque prosperis, neque adversis a se unquam divelli pateretur.

Aliud iter Crucis internum. 31 Solebat adhuc aliud internum crucis iter peragere in hunc modum : Cum cantaretur Salve regina, ad Completorium, suo in corde meditabatur tanquam etiamdum Virgo sacratissima ad filii sui sepulchrum materni plena doloris versaretur, jamque tempus adesset, quo illam oporteret reduci domum, idque ipsi faciendum incumberet. Itaque in animo suo tres effingebat venias sive humi deosculationes, quibus eam domum reduxit. Prima erat circa sepulchrum.

Consolatur, et a sepulchro reducit B. Virginem simul enim atque inchoatum esset Salve Regina, flectebat reverenter cervicem animæ suæ, ac spiritali quodam modo excipiebat eam in ulnas suas, plorans maternum pectus illius, quod tum amaritudine, contemptu, probris, et acerbissimo mœrore completum erat; consolabaturque eam admonitione quadam, puta quod ea de caussa nunc sit Regina præpotens, Regina misericordiæ, vita, dulcedo et spes nostra. Atqui ubi pervenisset cum ea ad portam Hierusalem, præcedebat illam, respiciensque intuebatur eam miserandum in modum in urbem ingredientem, sacrosancto ex ruptis filii sui vulneribus stillante sanguine adspersam et infectam, omnique consolatione privatam : atque inibi rursum eam cum soli ferventi deosculatione excipiens ad verba illa, Eia ergo advocata nostra, hortabatur ut bono esset animo, siquidem jam omnium nostrum dignissima esset advocata : rogabatque ut in amore miserabilis illius adspectus misericordes oculos suos ad ipsum converteret, et Jesum benedictum fructum ventris sui ipsi post hoc exilium ostenderet benignum. Tertiam denique veniam capiebat ad fores domus S. Annæ genitricis ejus, ad quam mœrens introducebatur : idque faciebat cum quadam commendatione sui in illius dulcissimam pietatem, et piissimam dulcedinem, cum verbis illis admodum devotis, o clemens, o pia, o dulcis Maria : obsecrabatque eam, ut animam suam miseram ac exulem in obitu susciperet, eamque duceret ac tueretur ab hostibus tartareis, et per cœli januam in æternam beatitudinem absportaret.

CAPUT XVI.

De utilissima Silentii virtute.

Urgebatur idem Discipulus in interiori homine, ut ad veram cordis pacem pertingere niteretur : cui rei Silentium cumprimis suffragari sentiebat. Quamobrem tantam suo ori custodiam adhibuit, ut intra annos triginta numquam ad mensam fregerit silentium, una duntaxat vice dempta, quando cum multis Fratribus ex capitulo reversus, in navi cum illis edebat. Atque ut linguam strictius domaret, nec esset ad loquendum præceps, in sua meditatione tres sibi præceptores constituit, sine quorum permissu singulari nollet loqui : iique erant sancti Patres Dominicus, Arsenius, et Bernardus. Locuturus igitur in sua cogitatione ab uno ad alium accessit, petens veniam et dicens : Jube Domine benedicere. Et si quidem locutio poterat fieri congruo tempore et loco, putabat se habere copiam a primo : et si ex locutione nullum foris impedimentum acciperet, habebat facultatem etiam a secundo : atque si nullam ex verbis intus inquietudinem ac perturbationem contraheret, jam se credebat loquendi potestatem a tribus illis adeptum : sicque demum loquebatur. Sin vero aliter sensisset, intra silentium sese continebat. Ad portam cœnobii vocatus, his quatuor navabat operam : primo, ut unumquemlibet benigne exciperet : secundo, ut paucis absolveret : tertio, ut consolatum a se dimitteret : quarto, ut sine ulla contagione vel affectus adhæsione intro rediret.

[illegible] 30 annis non loquitur ad mensam : mira cautela loquebatur. quæ observabat cum externis.

CAPUT XVII.

De corporis castigatione.

In adolescentia sua erat natura petulanti, quæ cum vitiis titillari inciperet, sentiens ille grave onus carnis indomitæ ac proprii corporis sui admodum discruciabatur. Eam ob rem multa callide comminiscens, et duris corpus castigationibus affligens, nitebatur illud spiritui subditum efficere. Cilicium et catenam ferream diu tulit in corpore, donec sanguine erumpente coactus est deponere. Jussit clam sibi confici subligaculum, et in ipso ligamina quædam, quibus infixæ erant acus asperæ centum et quinquaginta, eædemque æreæ et lima exacutæ, quarum acumina semper erant ad carnem versa. Idem autem subligaculum valde erat angustum, et ab anteriori parte constrictum, quo tanto propius corpus attingeret, et acus acutæ carnem penetrarent : pertingebatque usque ad umbilicum ejus, et in ipso noctibus dormiebat. Æstate calida quando ex itinere defatigatus ac viribus exhaustus, aut lectoris officio perfunctus erat, in illis laboribus ita jacebat constrictus, ut simul etiam verminibus admodum vexaretur : sæpiusque in seipso contrahebatur et contorquebatur, et necessitate adactus huc illucque sese vertebat, perinde ut solent vermes dum acu punguntur. Crebro haud aliter affectus erat ex pediculorum infestatione, quam si formicis multis undique cinctus fuisset. Sive enim dormire cuperet, aut jam obdormivisset, mirum in modum mordebant ac sugendo affligebant eum. Dicere tum quandoque solebat Domino pleno corde, O Deus meus, quam acerba isthæc mors est. Si quem latrones aut feræ perimant, cita morte perit : atqui hic ego inter infestos decumbens vermes et morior semper, nec tamen possum emori. At vero numquam neque noctium hibernarum prolixitate, neque æstatis fervore adduci potuit, ut hinc abstineret. Et ut minus sub hoc cruciatu sentiret levamenti, aliud quiddam addidit : Gutturi suo circumdedit partem cinguli cujusdam, cui arte duos inseruit annulos ex corio confectos, quibus manus insertas et brachia inclusit seris duabus, quarum claves ante lectum posuit in assere quodam, donec ad preces nocturnas surgens, seipsum absolveret. In his vinculis brachia ejus ad guttur sursum versus ita extensa, eademque vincula adeo obfirmata erant, ut etiamsi cubiculum ejus totum conflagrasset, non posset sibiipsi ferre suppetias. Tamdiu hæc continuavit, donec manus ac brachia ex ea constrictione admodum tremere inciperent.

Carnem domat cilicio catena mirabili subligaculo. morsu pediculorum perpetiendo. constrictu brachiis.

34 Tum demum aliud excogitavit : Chirothecas duas ex corio sibi confici curavit, qualibus utuntur

rustici

AUCTORE LAUR. SURIO.

rustici vel opifices, dum vepres ac sentes extrahunt, his ab artifice quodam æreos ac præacutos omni ex parte jussit claviculos infigi, atque ita eis noctibus inserebat manus. Fecit id ea caussa, ut si forte in somno voluisset removere cilicinum subligaculum, aut quovis alio modo ipse sibi opitulari, dum a fœdis illis roderetur vermibus, claviculi illi carnem ejus compungerent: quod et factum est. Si enim nonnihil subsidii adferri sibi tentasset, inter dormiendum cum acutis illis claviculis pectus confricans, tam atrociter seipsum lacerabat, ac si ursi cujusdam unguibus fuisset discerptus, adeo ut etiam in brachiis et circa cor ejus caro intumesceret. Quibus post multas hebdomadas curatis vulneribus, denuo se confricans dilacerabat. Hoc genus acerbi valde exercitii, imo martyrii, sedecim annis prosequutus est. Quibus exactis, cum natura ejus frigesceret et misere contraria foret, die sancto Pentecostes cœlestium spirituum jucunda visio illi apparens, certiorem eum reddidit, nolle Deum ut diutius id retineret. Tum illico desistens, in flumen cuncta projecit.

a uncatis chirothecis,

quas divino monitu abjicit

CAPUT XVIII.

De aspera cruce, quam inter scapulas gessit.

Crucem clavis horrentem gerit in honorem passionis Christi

Præ aliis quibuslibet exercitiis, cupide admodum trahebatur, ut aliquod suo in corpore gestaret signum sensibilis condolentiæ erga acerbissimam crucifixi Domini sui passionem. Effecit ergo ipse sibi crucem ligneam, longitudine palmi virilis, et congrua latitudine, eique infixit clavos triginta in honorem vel memoriam omnium vulnerum Christi, quibus in nos suum est testatus amorem. Hanc crucem in dorso inter scapulas extendit in ipsa carne, et annis octo noctes atque dies jugiter eam tulit in laudem crucifixi Domini sui. Deinde extremo anno etiam acus septem eidem impressit, quarum acies per mediam adegit crucem, cui firmiter inhærebant: reliquam partem acuum superius resecabat. Harum cruentationem acuum pertulit ob honorem acutissimi doloris, quo Virginis Matris cor et anima in filii morte penitus confixa fuere. Quando hanc crucem primum nudo suo corpori adstrinxit, tenera ejus natura exhorruit: quamobrem ad saxum clavorum aciem pauxillum retudit: sed illico hac neutiquam virili mollitie victum se dolens, denuo eos omnes lima exacuit et ad corpus applicavit. Eas quidem dorsi partes, ubi ossa extabant, crux ipsa scarificabat, cruentumque eum reddidit et læsit: ubicumque sive ambularet sive recumberet, videbatur sibi hericii exuviis opertus. Si quis eum imprudens eo loci vel tetigisset vel trusisset, lædebat illum. Ut vero crux eadem ipsi esset tolerabilior, salutiferum Jesu nomen illius tergo insculpsit. Hac cruce longo tempore bis quotidie se flagellabat hoc pacto. Pugno crucem tundebat, moxque clavi in carnem adacti adeo infigebantur, ut eum vestibus eos cogeretur extrahere. Fecit autem hæc adeo recte et provide ut nemo facile id posset animadvertere. Primo se flagellabat in hunc modum, quando in sua meditatione ad eam pervenit columnam, ubi Dominus suus præ filiis hominum forma speciosus, tam immaniter fuit virgis et flagris cæsus; rogabatque eum ut suis vulneribus ipsius vulnera sanaret. Secundo flagellabat se, ubi cum Domino suo venit ad crucem, eique is clavis affixus fuit, ad quam etiam ipse se clavis adstrinxit, eo animo, quod numquam ab illa vellet separari. Solebat etiam tertio se hac ratione cædere, sed non nisi quando nimium sibi inordinatæ delectationis indulsisset in capiendo cibo, vel potu, vel ejusmodi aliis.

naturæ mollitiem corrigit.

ea cruce se flagellat:

36 Quodam tempore ex quadam negligentia Virginum duarum in loco publico ipsi coram aliis multis assidentium manus arripuit ac tenuit, nihil penitus mali cogitans aut spectans. Sed hujus incuriæ cito eum valde pœnituit, putabatque eam rem minime inultam abire oportere. Cum ergo discessisset a Virginibus, et in suum venisset sacellum, ad locum quemdam secretum, pro errato illo cecidit sese in crucem, adeo ut acuti clavi dorso ejus infigerentur. Nec hoc contentus, insuper excommunicavit seipsum, ut non auderet ingredi post matutinas preces in domum capitularem ad consuetum orationis suæ locum, seseque jungere Angelicis spiritibus, qui illic meditanti præsentes adesse solebant. Postea vero cum pro hac culpa se penitus reconciliare vellet, multis sese ante pœnis dire afflixit, procedensque primo ad Judicis pedes, coram illo sese cum cruce flagellavit, deinde circa medium undique ad Sanctos accedens, triginta vicibus sese eodem modo cecidit, ita ut sanguis per humeros dimanaret. Hac ratione dire expiavit delectationem illam, quam sibi inordinatius cepisse videbatur. Absolutis nocturnis precibus, ad capitulare sacellum pergens in secretum locum suum, centies in faciem prostratus, humum exosculabatur, totidemque vicibus flexis genibus idem faciebat, habebatque ad singulas ejusmodi deosculationes, peculiares quasdam meditationes suas. Unde nimirum satis afflictus fuit propter crucem. Cum enim crucem ipsam fortiter ad corpus adstringeret, propiusque illi applicaret quam solent ligamina vasorum, atque cum eadem cruce humi pronus collapsus centies terram oscularetur, in ipso casu clavi ejus carni imprimebantur, iidemque, cum resurgeret, rursum extrahebantur, rursumque cadenti nova infligebant vulnera, quod illi revera magnum attulit dolorem et cruciatum. Si uno mansissent fixi loco, erat intolerabile.

quamdam incuriam graviter in se castigat:

ducenties noctu terram osculatur

37 Ante hanc exercitationem aliam habebat: Confecerat ipse sibi flagellum, quod scutica dicitur, idque jusserat æneis et acuminatis hinc inde obduci aculeis, instar styli acutis, binique aculei verber illud media ex parte antevertebant, adeo ut singuli essent trisulci, qua parte corpus tangebant, vulneraque infligerent. Hujusmodi ergo flagello confecto, ante nocturnas preces surgens ad Chorum templi ibat coram venerabili Sacramento, et sese acriter cædebat aliquamdiu tempore, donec id ad Fratrum notitiam pervenisse sentiret; quo cognito, cessavit. Ipsis D. Clementis feriis, quibus hyems adventat, quadam vice generalem fecit confessionem, cumque noctis adessent silentia, in suo se cubiculo includens, nudatum corpus usque ad cilicinum subligaculum simulque brachia et crura aculeato flagello suo usqueadeo cecidit, ut sanguis haud secus ex ejus corpore decurreret, quam si ferro scarificatum esset. Erat in illo flagello recurvus quidam aculeus, unci specie, qui quicquid apprehendisset carnis extrahebat. Percussit tum corpus suum tam pertinaciter, ut flagellum in tres scissum partes, una cum aculeis ad cubiculi parietes volitaret, atque una pars in ejus remaneret manibus. Stans igitur illic totus cruentus, ac seipsum intuens, videbat miserandam sui corporis speciem, adeo ut sapius quodammodo Christo crudeliter flagellato sibi similis videretur. Deinde ex quadam suipsius commiseratione flevit acriter, atque in illo hyemis frigore, ita ut erat nudus et sanguinolentus positis humi genibus rogabat Deum, ut sua peccata penitus aboleret. Post hæc in Dominica Quinquagesimæ iterum more suo, dum Fratres essent in mensa, suum ingressus cubiculum, postquam vestes detraxerat, immaniter se verberavit, largiter per corpus manante sanguine. Et cum duriora sibi intentaret verbera, Frater quidam audito flagellorum strepitu advenit, sicque destitit: at nihilominus ut esset acrior cruciatus, aceto et sale vulnera confricavit.

acriter se flagellat

38 Sacro die S. Benedicti, quo ipse in hunc miserabilem mundum fuerat, editus, sub prandio in sacellum suum se contulit: quo obserato, sese exuens, arrepto flagello percutere cœpit, tetigitque in sinistro

brachio

brachio venam cordis, quæ mediana dicitur, aut aliam vicinam, ex qua tum sanguis ubertim prorumpens, in ima per pedum digitos decurrebat, pavimentum ipsum largiter madefaciens, moxque brachium impendio intumescens, lividum accepit colorem. Unde territus, non audebat amplius percutere. Eodem tempore eademque hora, cum se hoc pacto verberaret, sancta quædam Virgo Anna nomine, in alia urbe in castro quodam orationi incumbens, in visione ducta fuit ad eum locum ubi se cædebat ille, visisque ictibus terrificis, nimium miserta, accessit ad eum propius, cumque jam extento brachio percussurus erat, ipsa se interponens in suum brachium sibi visa est ictum illum recipere. Reddita porro sibiipsi, eumdem ictum reperit atro luridoque colore in suo brachio designatum; atque evidens hoc certæ veritatis documentum multo tempore admodum serio retinuit in suo corpore.

eam res cuidam absenti revelatur.

CAPUT XIX.
De strato illius.

Qualis ejus stratum.

Per idem tempus antiquum quoddam ac rejectitium adeptus ostium, in cubiculo juxta lectum suum reposuit, in eoque dormire solebat, nihil omnino habens operimenti, quo corpusculo subveniret. Texuerat autem ipsemet ex juncis tenue opertorium, quod ostio imposuit, idque non nisi ad genua illius extendebatur. Capiti cervicalis loco supposuit sacculum culminibus avenaceis refertum, cui aliud exiguum pulvinar addidit. Nihil penitus, ut dictum est, habuit eorum, quæ ad lecti usum pertinent, et ut interdiu incedebat, ita noctibus cubabat, hoc solo dempto, quod calceis nudabat pedes, et crasso pallio sese induebat.

Cubandi ratio

40 Erat igitur stratum hoc miserabile. Siquidem duri illi avenæ culmi glomeratim sub ejus capite jacebant, atque crux acutis clavis ejus dorsum compungebat. Brachia erant obseratis stricta nexibus, et lumbos cilicinum vexabat subligaculum. Pallium nimio suo premebat pondere, et ostium erat durum ac rigidum. Jacebat itaque misere affectus, et in trunci morem se movere non poterat absque grandi dolore. Quod si somno pressus in crucem durius incubuisset, clavi in ossa ejus impingebant : interim crebros dabat in cœlum gemitus. Hiberno tempore admodum male ipsi erat ex frigore. Pedes enim more solito extendens, nudos eos in ostio ponebat, quos frigore confectos, cum ad se retraheret, sursumque erectis genibus ad corpus adduceret, sanguis in cruribus exagitatus dire eum torquebat : ipsique pedes complebantur sanie, et crura intumescebant hydropici in morem : genua cruenta erant et attrita, lumbi ex cilicino subligaculo luridi ac ulcerosi. Dorsum sauciabat crux : corpus exhaustum erat rigore nimio, fauces siti arescebant, manus præ virium defectu tremor obtinuit, atque in his cruciamentis noctes exigebat et dies. Ferebat autem hæc omnia ex ingenti ac intimo æternæ Sapientiæ Domini nostri Jesu Christi amore, cujus acerbissimæ passioni sese nonnihil conformare volebat. Tandem relinquens hoc in ostio cubandi exercitium, in cellulam quamdam commigravit, cujus sella, in qua alioqui sedebatur, strati loco usus est. Erat autem tam angusta et brevis, ut in ea se extendere non posset. In hoc igitur ergastulo, atque in ostio ante dicto annis octo somnum capturus recubuit, cum solitis ligaminibus suis.

41 Erat tum illi in more, ut post Completorium, quando in cœnobio degebat, in hypocaustum, vel ad Fratrum fornacem se non reciperet caussa corporis calefaciendi, quantumvis acre sæviret frigus, idque annis vigintiquinque observavit, nisi forte quandoque alia ex caussa eo ire debuisset. Iisdem annis numquam balneis usus est, numquam pedes lavit propter levanda delicati corporis sui incommoda.

Auctore Laur. Surio

Deinde sic se continuit, ut æstate juxta ac hyeme non nisi semel in die ederet, nec solum a carnibus, sed etiam piscibus et ovis abstineret. Multis annis tantam dedit paupertati operam, ut neque cum permissu, neque sine permissu ullum vellet nummum recipere vel attrectare. Non parum multo tempore usque adeo studebat cordis et corporis puritati, ut nulla corporis parte sese vel fricare vel contingere vellet, præterquam in manibus et pedibus.

Frigoris tolerantia, inedia, paupertas, castitas.

CAPUT XX.
De potus parsimonia.

Quodam tempore molestissimum suscepit exercitium, præfigens sibiipsi exiguam sane potus capiendi mensuram : cui ut minus vel foris vel domi admisceret sive adderet, confecit ejusdem capacitatis poculum parvum, idque exiens foras secum tulit. In magna siti non nisi quoddam aridi sui oris erat refrigerium, ac si ægroto magno ardore æstuanti pauxillum liquoris instilletur. Deinde admodum diu vino abstinuit, solo Paschatis die, in tantæ solennitatis honorem, ejus usum sibi permittens. Cum jam siti ejusmodi diu laboraret, nec tamen præ animi rigore, neque aqua, neque vino sibi mederi vellet, simulque miserandum in modum in cœlum respiceret, contigit ut quadam vice ejusmodi Dei instinctum vel responsum intus sentiret : Animadverte, ut ego olim mortis angoribus correptus, sitim aridissimam modico aceto et felle toleravim, cum tamen mei essent omnes fontes aquarum, utpote a me conditi, sicut et cetera omnia in usum ac sustentationem hominum. Ita ergo tu quoque, si meis vis ingredi vestigiis, penuriam et substractionem feras moderate ac benigne.

Abstinet vino, dempto solo Paschatis festo.

43 Quodam tempore ante natalem Christi omnibus corporis commodis ac fomentis prorsus valefaciens, præter communia illa diu usitata exercitia, tres insuper alias corporalis exercitationes vel afflictiones assumpsit. Prima ex his erat, quod noctibus post Matutinas preces coram summo Altari stetit nudis plantis in lapidibus donec adventaret dies. Idque faciebat, quando sunt noctes longissimæ, et citius ad nocturnam Synaxim fratres excitantur. Altera erat, quod neque noctu neque interdiu ad calida accessit loca, nec ad altare voluit manus igni calefacere : quamquam id temporis, quod esset acerrimum frigus, manus ejus immaniter intumuerant. Post Completorium ita totus frigore correptus, in suam sedem dormiturus se reposuit. Post nocturnas preces mansit, ut dictum est, nudis pedibus coram altari in pavimento lapidibus strato, donec appropinquaret dies. Tertia erat, quod per diem omni sibi potu interdixit, quamlibet vehemens eum teneret sitis : sola prandii hora dempta, ubi tum non patiebatur sitim. Atqui advesperascente die, tam dira cruciabatur siti, ut omnis ejus natura potum inhiaret : quod tamen premebat ipse, et obluctabatur non nisi multiplici eodemque acri dolore. Os ejus foris et intus perinde arescebat, ut solet ægris morbo correptis : lingua scindebatur, adeo ut postmodum uno et eo amplius anno non posset refici. Quando stabat ad Completorium siti aridus, atque ex more aqua benedicta adspergeretur, magno desiderio hianti ore ad aspergillum se vertebat, si qua fortasse guttula arescenti linguæ ejus præberetur, unde pauxillum caperet refrigerii.

Omni potu extra prandium abstinet

44 Deinde cum ad Collationem, ut vocant, in mensa sedens, licet valde sitibundus, vinum a se removeret, nonnumquam erectis sursum luminibus, ait : Accipe Pater cœlestis in sacrificium sanguinis cordis mei, hunc vini potum, et præbe illum filio tuo nimia siti afflicto jam jamque in cruce morituro. Quandoque tam acri vexatus siti, ad fontem accedens, contemplabatur aquam leni susurro inde scaturientem, atque in canalem stanneo intrinsecus deductum exilientem,

Vinum oblatum, Christo offert.

exilientem, simulque oculos erigebat ad Deum, alta imo ex pectore trahens suspiria. Interdum plus nimio gravatus, ex intimo cordis ait ad Dominum : O bonitas sempiterna, quam occulta sunt judicia tua, ut cum mihi tam propinquus sit vastus ille lacus Constantiensis, itemque præterfluentis Rheni unda perspicua, nihilominus haustus aquæ unicus mihi contingere non possit. Id vero miserrimum est. In hoc instituto perseveravit ad id usque temporis, quo recitatur Evangelium, ubi Dominus fertur aquam in vinum commutasse.

45 Eadem Dominica vesperi ad mensam residens miseria confectus, cibum capere non poterat ob sitis nimietatem. Simul autem ut gratiarum actiones dicebantur, actutum properabat ad sacellum suum : neque enim præ afflictionis intolerabili vehementia ultra se cohibere poterat : fuditque ingentem lacrymarum vim, dicens ad Dominum : O Deus æterne, qui solus laborem et dolorem consideras, quam plane miser editus sum in hanc lucem, ut cum mihi abunde suppetant vitæ sustentandæ necessaria, tantam nihilosecius, tamque diram me oporteat penuriam perpeti. Sub his querimoniis visus est sibi in anima hujusmodi

Siti contabescens, divinitus recreatur

audire vocem : Bono sis animo, propediem divinitus gaudio et consolatione afficieris. Facessant lacrymæ, fortis athleta Dei, sume animum, ac probe te geras. His verbis corde ita est confirmatus, ut a lacrymis nequaquam cessaret, nec tamen poterat omnino lætus esse : sed simul ut lacrymarum stillæ ex oculis profluerent, intus aliquid eum ridere compellebat ob eventurum ipsi brevi divinitus jucundum quiddam et prosperum. Ita affectus, ivit ad Completorium. Os quidem psallebat, sed corde tremulo, atque interim videre sibi videbatur citius ab hac cruce se liberatum iri : quod etiam paullo post accidit, eademque nocte

a B. Virgine potatur.

id aliqua ex parte cœpit in hunc modum : In visione contuitus est Virginem Matrem cum puerulo Jesu ea specie, qua erat septennis in terris, ad se venire, eumdemque infantulum habere in manibus, poculum aqua plenum, paullo majus quam erat scyphus cœnobio usitatus. Porro idem poculum beatissimam Virginem in manus sumere, atque ipsi offerre, ut biberet. Quod ille accipiens, avide bibit, et pro voto sitim omnem profligavit.

46 Ibat tum temporis in agro per angustam semitam, et ecce pauperem quamdam, at honestam, sibi vidit feminam venire obviam, quæ cum propius accessisset, ex itinere sicco secedens, in lutum se demisit, donec pertransiret. At illa se vertens, ait ad

B. Virginem in omnibus feminis honorat

eum : Quid sibi vult, Domine venerande, quod ipse quamvis sacerdotii honore præditus, mihi inopi tanta humilitate cedere voluisti, cum tamen ego potius tibi deferre debuerim? Respondit ille : Equidem consuevi cunctis feminis honorem præstare ac reverentiam, ob illustrissimam Dei matrem cœli Reginam. Levatis illa in cœlum oculis ac manibus, Oro, inquit, et obsecro præstantissimam illam Dei genitricem, ne ex hac emigres vita, quin peculiari quoddam ab illa consequaris beneficium, quam tantopere in nobis omnibus veneraris. Ad quod ille, Præstet, ait, id mihi præclarissima ea cœli Imperatrix.

47 Paullo post contigit, ut tametsi potus ei multiplex affatim adfuisset, nihilo secius pro more sitibundus a mensa discederet. Nocte proxima in visu cœlestis quædam miri decoris persona illi apparens, Ego inquit, sum Virgo Mater, quæ nocte præterita potum tibi præbui ex poculo testaceo, et quoties iterum tam infesta cruciaris siti, ego itidem te reficiam miserta tui. Tum ille magna fiducia ait ad eam : Nihil tamen Virgo intemerata in manibus habes, quo meam possis levare sitim. At illa : Potum, ait, salutiferum tibi præbebo ex ipso corde meo manantem. Quibus verbis sic ille perterritus est, ut responsum reddere non posset, utpote qui eo se indignum putaret : Atqui Virgo sacratissima benigne eum consolans, dixit : Quandoquidem Dominus Jesus tam suaviter tuo se cordi immersit, idque ariditate oris tui tam cruciabiliter emeritus es, singulari hac a me consolatione afficieris : neque vero corporali te potu reficiam, sed salutari quodam præstantique ac spiritali intimæ ac integræ puritatis. Tum ille consensit ut veræ interim secum ita cogitans : Jam plane satis superque potavero, quo tandem liceat ingentem propulsare sitim. Ubi vero cœlico illo est potu abunde recreatus, mansit ei in ore quasi molle granum quoddam nivei coloris, cujusmodi manna fuit. Idque in veritatis argumentum diu satis in ore retinuit. Hinc in ardentes lacrymas solutus, gratias egit medullitus Deo et ejus sacratissimæ genitrici pro tanto sibi ab ipsis præstito beneficio. Eadem nocte Dei genitrix sancto cuidam homini alibi moranti sese visibilem exhibens, qua ratione potum illi præbuisset, significavit : hæcque addidit : Vade ad filii mei Ministrum, et dic ei verbis meis, quemadmodum litteris proditum est de præclaro illo Doctore Joanne Chrysostomo, quod cum puer scholasticus esset, et ante aram se demitteret in genua, ubi ego ipsa in lignea imagine filium meum in sinu meo lactavi, per eamdem imaginem dixi Filio, ut paullisper cessaret, sineretque puerum ante dictum mea ubera sugere : dic illi, inquam, eamdem gratiam in visione ipse quoque per me præstitam esse. Atque in veritatis argumentum, si animadverteris, senties deinceps doctrinam ex sancto ejus ore proficiscentem, auditu longe quam antehac gratiorem et ferventiorem, ac magis esse desiderabilem.

Potu e corde B. Virginis manante recreatur.

48 Hæc cum ad illum relata essent, sublatis sursum manibus, corde et oculis, ait : Benedicta sit vena perpetuo scaturientis divinitatis, itemque benedicta sit dulcissima totius gratiæ mater pro hoc cœlesti munere mihi indigno exhibito. Hujus simile quiddam Lector offendet in prima parte Speculi Vincentii. Porro idem sanctus homo etiam hæc addidit. Est præterea aliud, quod tibi significem. Hac nocte Virgo cum puerulo suo mihi per visum apparuit, habens in manu elegans poculum aqua plenum. Ipsa vero et puerulus honorificam et benignam tui habuere mentionem. Deinde Mater Filio obtulit poculum, rogans ut illi benediceret. Fecit ille ut mater voluit, et confestim aqua transiit in vinum : dixitque : Sufficit jam : nolo ut deinceps Minister meus hoc genus exercitii prosequatur, ut vino abstineat. Utatur posthac vino ob naturam suam exhaustam et confectam. Hac igitur illi potestate facta a Deo, deinceps (ut ante solebat) vino usus est. Eadem tempestate admodum fractus erat ex antedictorum exercitiorum et castigationum, quibus tam multis sese afflictarat annis, nimietate.

Aquam a B. V. ei oblatam Christus in vinum vertit.

49 Apparuit autem Dominus Jesus cuidam amico suo, ferens pyxidem in manibus. Interrogatus ab eodem sancto homine, quid sibi vellet illa pyxide : Ex hac, inquit, mederi volo Ministro meo ægre affecto. Et ecce ipsum adiit Ministrum, aperuitque pyxidem recenti plenam sanguine, eodem tinxit, sive linivit cor Ministri, adeo ut prorsus cruentum redderetur : deinde manus, pedes, cunctaque ejus membra eodem sanguine perunxit. Tum sanctus ille homo, qui hæc in visione conspiciebat : Quamobrem, ait, Domine ita eum sanguine consignas? Visne illi quinque vulnerum tuorum similitudinem imprimere? Respondit Dominus : Ita nimirum ; siquidem cor totamque naturam ejus cruce et afflictione signabo, eumque adhibitis medicamentis curabo, faciamque eum hominem juxta omne cor meum. Cum igitur Minister ejusmodi duris corporis afflictionibus, quales superius partim commemoratæ sunt, deditam egisset vitam a decimo octavo usque ætatis suæ anno ad quadragesimum, omnisque natura sive corpus ejus plane confectum et consumptum esset, nihilque præter mortem superesse

Christus ei cor, manus, pedes sanguine perungit.

superesse videretur, nisi a talibus abstineret, deinde missas illas fecit. Significatum est autem illi a Domino, eum vivendi rigorem et austeritatem, cunctaque illa instituta et exercitia, non nisi bonum quoddam initium fuisse, et indomiti corporis sui mortificationem atque edomationem : porro adhuc alia ratione eum premi et exercitari oportere, si modo recte cum ipso agi deberet.

CAPUT XXI.

Ut ad rationalem quamdam veræ resignationis scholam missus sit.

Post hæc sedens quadam nocte post matutinas preces in sedili suo, inter meditandum factus est in ecstasi, putavitque se in visu illo interno egregium quemdam juvenem superne venientem conspicere, sibique adstantem hunc in modum proloqui : Diu satis in minoribus ac trivialibus versatus et exercitatus es scholis, jam tempus, ut ad altiora contendas. Age igitur, mecum perge. Equidem ad præcipuum hujus temporariæ vitæ gymnasium te perducam, ubi præclarissimæ dabis operam scientiæ, quæ veram tibi præstabit pacem, et bona initia ad felicem deducet exitum. His ille lætior effectus, surrexit. At vero Juvenis apprehensa manu ejus, duxit eum (ut ipsi videbatur) in regionem quamdam spiritalem, ubi erat insignis domus, habitu ac specie cœnobii cujusdam, in quo spiritales homines degerent. In hac domo illi morabantur, qui jam dictæ scientiæ studiose vacabant. Ingressus autem intro, comiter ac benigne receptus et salutatus est ab illis. Moxque properarunt ad illius pædagogii præfectum sive Rectorem, certiorem eum reddentes de cujusdam adventu, qui se in ejus disciplinam tradere, et artem memoratam perdiscere statuisset. At ille se faciem ejus contemplari velle respondit, et quid eo sperandum foret, perspicere. Viso igitur illo, suaviter arrisit, aitque : Poterit profecto hospes hic noster in insignem hujus præcellentis scientiæ Magistrum evadere, si æquanimiter sese velit offerre ergastulo; in quod eum conjici necesse est. Verba hæc obscurius prolata Minister necdum intelligens, vertit se ad juvenem illum, qui ipsum introduxerat, hunc in modum sciscitans ex illo : Dic mihi, inquit, carissime, quænam est hæc præcipua academia, ejusque disciplina, cujus apud me mentionem habuisti? Respondit juvenis Angelicus : Excellentissima hujus gymnasii disciplina non alia est, perfecta sui abnegatio et resignatio, qua quis usque adeo a seipso deficiat et moriatur, et qualemcumque se illi Deus exhibuerit sive per seipsum, sive per creaturas, et tam in adversis, quam prosperis, semper æquabili et eodem esse animo nitatur, cum abnegatione sui et quicquid ipsius est, quatenus quidem humana id potest præstare imbecillitas, solamque Dei laudem et honorem spectet : quemadmodum Christus Jesus erga cœlestem Patrem suum perpetim sese gessit. Placebant ista Sapientiæ Ministro, dicebatque omnino se huic velle studere scientiæ, nec quicquam tam molestum ipsi posse occurrere, unde ab hac sententia retraheretur : jamque incipiebat moliri domicilii cujusdam ædificium, et multis sese inquietis occupare actionibus. Quod juvenis prohibens, ait eam artem tranquillum et religiosum expetere otium : quantoque minus quis ageret, eo revera plus eum facere : de ea videlicet actione loquens, qua quis seipsum impedit, nec pure spectat honorem Dei.

Ab Angelo ad scholam resignationis deducitur.

51 Hoc finito sermone, illico ad se rediit Minister, sedensque tacitus alta cœpit mente revolvere quæ audierat, advertitque vero prorsus esse consentanea, et quæ ipse Christus docuerit. Itaque ipse secum intus colloquens, ita ait : Introrsus adspice, et vide quam re ipsa tete modo deprehenderis, utque cum omnibus ante memoratis externis exercitiis, quæ ex tuo tibi arbitratu adhibuisti, etiamdum irresignatus sis ad externam sive ab aliis irrogatam perferendam adversitatem. Adhuc lepusculi trepidantis, atque alicubi inter arbusta latitantis, et ad omnem cujuslibet folii strepitum extimescentis in morem, ad aliunde occurrentes afflictiones quotidie expavescis, ad adspectum eorum, qui tibi contrarii sunt colorem mutas : ubi emori ac succumbere deberes, fugis : ubi teipsum paratum simpliciter offerre, latitas : si quidem laudibus vehäris, rides : si vituperaris, doles. Quamobrem facile crediderim, sublimioris scholæ exercitationibus opus tibi esse. Mox profundo pectoris suspirio tollens oculos ad Deum, ait : O Deus æterne, quam liquido veritas ipsa mihi explicata est? Heu me, quando tandem vere resignatus ero?

Intelligit eam sibi adhuc deesse.

CAPUT XXII.

De quibusdam molestis sui abnegationibus.

Posteaquam Deus externa illa partim ante jam dicta exercitia, quæ illi vitam pene extinxissent, Ministrum omittere jussit, usque adeo hoc ipso delassata et exhausta ejus natura exhilarata est, ut præ gaudio fleret, cum in memoriam rediret asperrimorum ligaminum ac vinculorum, et aliorum, quæ dure et acerbe tulisset. Volvebantur tunc ejus in animo hujusmodi cogitationes : Deinceps Domine Deus vitam quietam agam, mihique indulgebo : sitim aqua et vino propulsavero : absque vinculis in sacco stramineo cubabo : quod mihi commodi vel ante mortem præstari sæpius expetii. Satis superque vires attrivi meas : jam requies captanda est. Id genus temerariæ cogitationes ejus sensibus illabebantur : atqui nesciebat ille, quid de ipso statuisset Deus. Cumque jam aliquot hebdomadibus hujuscemodi cogitationibus sensus ejus pulsarentur ac velut recrearentur, more solito residens in sella sua, mente tractabat verissimam illam D. Job sententiam : Militia est vita hominis super terram : interim rursus ecstasim patitur, videreque sibi visus est quemdam spectata forma ac viriti habitudine juvenem ad se ingredi, duasque sibi ocreas militares inferre, itemque vestes alias, quibus utuntur strenui equites : deinde ad ipsum accedere, et vestibus his indutum ita affari : Noveris miles, hactenus te peditibus militasse, at nunc equitem te gerere vult Deus. Intuebatur ille ocreas suas, et cum grandi cordis admiratione ait : Papæ, quid mihi accidit, quid me factum est? Itane eques ero, qui hactenus libentius otio et quiete perfrui consuevi? Dixitque ad juvenem : Quando ita visum est Deo, ut sim equestris ordinis, si quidem aliquo in conflictu vel concertatione id mihi dignitatis cum laude peperissem, foret eo nomine mihi optatius, juvenis averso parumper vultu subridens : Noli, inquit, hac in parte esse anxius, satis superque multa tibi præbebitur dimicandi occasio. Nimirum quisquis spiritalem ac strenuum Christi militem præstare se appetit, multo illi plures immanioresque eluctandæ ac subeundæ erunt pugnæ et angores, quam olim illustribus illis eximiisque Ducibus ac heroibus, quorum res bellicas insignesque triumphos homines mundani verbis et carminibus celebrant. Persuasum tute habes, Deum jam tuo te absolvisse jugo, et vincula abjecisse : ac deinceps vacandum tibi esse commodis et quieti. At secus multo sese res habet. Non vult Deus vinculis te liberare, sed ea mutare duntaxat, longeque efficere graviora, quam antehac unquam fuerint. Territus his valde Minister, ait ad Dominum : Ecquid tandem me facturus es Domine? Putabam ego certamina cuncta me jam superasse, et ut video, nunc demum inchoanda sunt, jamque acrius urgeri et angi mihi videor. Quid hoc sibi vult Deus meus? Solusne ego peccator sum, et alii omnes justi sunt, ut in me

Job 7. 1

Traditur ad perferenda adversa, majora, et plurima

miserum

Auctore Lach. Surio

miserum tam severe animadvertas, ceteris parcas? Ita mecum agis ab ineunte ætate mea, semperque juvenile corpus meum duris ac diuturnis excruciasti morbis, videbarque mihi jam multa satis perpessus. Ait ad eum Dominus. Minime vero : necdum satis exercitatus es. Si vis recte tecum agi, modis omnibus funditus ut proberis, necesse est. Tum ille : Quæso, inquit, Domine, quot mihi etiamdum perferendæ sint cruces, indicare ne graveris. Cui Dominus : Suspice, ait, cœlum, et si potes innumeras numerare stellas, poteris etiam adhuc eventuras tibi afflictiones numero complecti. Atque ut stellæ quamvis prægrandes sint, tamen exiguæ videntur; ita etiam cruces tuæ parvæ videbuntur hominibus non exercitatis, quas tamen tu duras et acerbas admodum experieris.

Tria earum genera prædicuntur

53 Et Minister ad Dominum : Precor, inquit, cruces ipsas ante mihi significes, ut eas cognitas habeam. Ad quod Dominus : Minime, ait, id opus est, imo vero præstat eas ut ignores, ne ante animo collabaris. Attamen ex innumeris, quas oportebit perpeti, crucibus non nisi tres commemorabo : Prima est, quod hactenus quidem ipse te cecidisti manibus tuis, ac tui misertus cessabas dum volebas : at nunc e tuis manibus ereptum aliis te absque ulla tui defensione male tractandum objiciam, ubi necesse erit, ut in quorumdam cæcutientium cordibus famæ et existimationis tuæ magnam patiaris jacturam, quæ res longe tibi erit toleratu acerbior, quam crux illa acutis referta clavis dorso tuo fuerit. Enimvero ex superioribus exercitiis tuis laudem et gloriam apud homines obtinuisti, atqui hic deprimeris, planeque habeberis pro nihilo. Altera est, quamvis numerosis diversisque tete mortibus afflictaris, nihilominus Dei permissu natura tibi permansit amicabilis, et quæ cupiat amari : sed nunc quibus in locis peculiarem quamdam fidem et caritatem aucupaberis, grandem experieris infidelitatem, et dire affligeris ac vexaberis, idque tam multis modis, ut qui te sincera fuerint complexi fide et benevolentia, iisdem tecum molestiis ex commiseratione involvendi sint. Tertia est, huc-usque ubera suxisti velut infantulus necdum ablactatus, atque in divinæ dulcedinis affluentia tamquam in pelago natasti. Idque posthac neutiquam tibi præstitero, sed præ interna paupertate arescere ac tabescere te sinam, erisque et a Deo et ab hominibus derelictus, pariterque et ab amicis et ab inimicis immaniter divexaberis. Et ut paucis multa complectar, quicquid pro tui consolatione et commodo molitus eris, prorsus in contrarium abibit.

exhorrescit :

54 Fuit his verbis ita consternatus Minister, ut totus corpore contremisceret, exiliensque cum impetu, Crucifixi specie se humi abjecit, clamansque ad Deum lugubri corde et voce lacrymabili, precabatur, si fieri posset pro sua paterna benignitate his ipsum calamitatibus non pateretur involvi : sin minus id posset, æternæ suæ definitionis voluntas in ipso perficeretur. Cumque aliquamdiu his angustiis correptus, iisdemque precibus intentus jaceret, audivit quamdam intra se vocem ejusmodi : Sis bono animo : ego ipse tecum ero, efficiamque ut cuncta hæc feliciter superes ac eluctaris. Surrexit ergo, seseque Dei manibus permisit. Porro mane exoriente, cum in cubiculo suo post Missæ sacrificium sederet tristis, atque hæc animo pertractaret, simulque ob hiemis asperitatem frigore correptus esset, vocem cujusdam intra se loquentis sensit, ipsique dicentis, ut fenestra patefacta prospiceret ac disceret. Aperuit ille et prospexit. Ecce autem canis quidam per medium cœnobii ambitum cursitans, ore gestabat pannum detritum, quo pedes obvolvuntur, mirumque illo panno ludum exercebat, modo sursum, modo deorsum eum jactitans, unguibusque lacerans. Suspexit in cœlum Minister, et ex profundo ingemiscens pectore, audit hæc intra se verba edi : Eodem plane modo tu quoque Fratrum tuorum ore tractaberis. At ille ita secum cogitabat : Quando aliter fieri non potest, resignes tete, et ut pannus iste vexationes omnes tacitus suffert, idem ipse quoque facias. Descendit autem, tulitque pannum illum, et multis annis ut rem pretiosam asservavit, ac si quando ex impatientiæ vitio prorumpere voluisset, protulit pannum, ut ejus contemplatione rediret ad sese, seque cognosceret, atque erga omnes intra silentium sese teneret. Si forte quandoque faciem ab ipsum prementibus cum quadam dedignatione avertisset, intus objurgabatur cum his verbis : Memineris ut ipse Dominus tuus elegantissimam faciem meam non averterim ab increpantibus et conspuentibus me. Mox ille acriter dolens, benigne ac placide ad illos sese convertebat.

[illegible] ceditur, et post animatur :

55 Principio si qua illi crux accidisset, hoc pacto cogitabat : Utinam Deus bone ab hac afflictione absolutus essem! Apparuit autem illi puer Jesus in visione ipso Purificationis die, reprehensoque ait : Necdum bene perpeti nosti : equidem hoc te docebo. Cum aliqua laboras cruce, non debes illius spectare finem, quasi tum requie sis potiturus, sed dum crux ipsa perseverat, submittas tete, atque ad aliam æquanimiter excipiendam præpares. Sic prorsus decet. Imiteris virginem rosas carpentem, quæ non statim contenta est unam e sentibus decerpsisse rosam, at plures colligere statuit. Ita, inquam, et tu facias. Sis animo præparato, simul atque præsens crux finem acceperit, ad aliam e vestigio capessendam.

monetur ne finem petat afflictionum.

56 Inter alios Dei amicos, qui ipsi eventuras propediem cruces ante significabant, præcipue cujusdam sanctimoniæ Virgo ipsum adiit, dicens se in Angelorum solemnitate post nocturnas preces multum serio Dominum pro ipso deprecatam fuisse. Visa autem sibi est, ut aiebat, in visione duci ad locum, ubi erat ipse Minister : perspexitque supra ipsum excrescere rosarium latum et amplum ac peramœnum, vernantibus plenum rosis, iisdemque rubicundis. Porro ad cœlum tollens oculos, vidit Solem miro splendore nullis impeditum nubibus oriri : atque in ipsis radiis sive lumine pulcherrimum stare puerulum, forma Crucifixi ; ceterum ex ipso Sole radium quemdam in ipsius Ministri cor proficisci, tantæ virtutis et efficaciæ, ut cuncta ejus membra et venæ omnes inflammarentur. Atqui rosarium illud densum rosis refertum, sese interponens nitebatur ab ejus pectore solis splendorem movere et excludere; sed nequibat: quandoquidem micantes illi radii magna vi frutices omnes penetrabant, seseque in cor Ministri infundebant. Post hæc intuita est puerulum illum ex Sole prodeuntem, aitque illi : Quorsum tendis bone puer? Ad mihi carissimum, inquit, ministrum meum. Et illa : Quid sibi vult, ait, puer dulcissime splendor ille Solaris in ejus pectore? Respondit puer : Tanta cor illius perfudi lucis claritudine, quod ejusdem luminis repercussus quidam ex illo erumpens, multorum ad me corda reducet ac pertrahet : neque id præpedite poterit densum hoc rosetum, multivarias ipsi adhuc perferendas cruces significans, quo minus præclare ac excellenter in ipso perficiatur. Quando vero abstracta vita homini incipienti cumprimis utilis est, consultissimum sibi fore visum est, ut in suo cœnobio decem et eo amplius annos permaneret, ab omni hominum familiaritate atque toto mundo separatus. Surgens a mensa, in suo se inclusit sacello, ibique permansit, et neque ad cœnobii portam, neque alibi sive cum feminis, sive cum viris sermonem protrahere, aut eos adspicere voluit. Præfixerat certos eosque angustos suis oculis limites, quos excedere non deberent, nempe spatium pedum quinque. Semper hæsit domi, nusquam neque in oppidum, neque in loca finitima progrediens, sed uni duntaxat sibi suæque solitudini vacans. Quæ tamen omnia nihil illi

Decem annos omni sibi colloquio, et familiaritate cum aliis interdicit.

illi contulere, quin eodem anno tam diri infestaretur crucibus, ut et ipsum sui et alios miseresceret.

57 Ut autem sacelli illius solitudinem, in quam sese velut in carcerem toto illo decennio sine ferro recluserat, suavius ac moderatius ferret, precibus contendit a pictore quodam, ut Patres antiquos, et eorum sententias quasdam itemque nonnulla alia prorsus pia, quæ hominem afflictum excitarent ad patientiam, ad parietes depingeret. At hic quoque Deo permittente non statim est voto potitus suo. Simul enim atque pictor Patrum imagines carbone delinearat, oculis laborare cœpit, nec potuit præ caligine cœptum opus prosequi. Quam ob rem discedendi copiam petiit, asserens opus ita dimitti oportere, quoad revalesceret. Interrogans vero quantum necesse esset temporis intercedere, dum melius haberet, respondit, menses tres. Tum jussit eum minister scalam denuo erigere, quam ascendens manus ad imagines applicuit, iisdemque ægros pictoris contingens oculos, dixit : In virtute Dei et sanctitatis Patrum istorum præcipio tibi pictor, ut cras huc oculis omnino sanis revertaris. Mane facto lætus et incolumis rediit, gratias agens Deo et ipsi pro reddito oculorum usu. Atqui Minister non sibi, sed sanctis Patribus, quos manibus contrectarat, hoc acceptum retulit.

pictoris oculos manuum contactu sanitati restituit

58 Videbatur illis temporibus Deus cunctis et dæmonibus et hominibus ipsum affligendi facultatem præbuisse. Innumeras tum dæmonum vexationes tulit, utpote qui exquisitis ac acerbis eum modis petulantissime ac procacissime noctu diuque vigilantem, dormientemque cruciarent, ac immaniter affligerent. Contigit quandoque ut edendi carnes eum cupido incesseret : siquidem multis annis illis abstinuerat. Ut autem sumptis carnibus satis fecit desiderio, in visione teterrimus quidam cacodæmon coram illo assistens hunc recitavit versum : Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, et ira Dei ascendit super eos; gravique latratu dixit ad circumstantes : Monachus iste reus est mortis, qua ego nunc illum mulctabo. Quod cum alii nollent permittere, immanem protulit terebram, atque ad illum : Quando aliud tibi irrogare non sinor, corpus tuum hac terebra torquebo, oreque perforato tantum tibi inferam doloris et supplicii, quantum ex carnibus voluptatis cepisti : moxque ad os terebram adegit, unde confestim maxillæ et dentes atque os adeo intumuerunt, ut toto triduo neque carnes, neque aliud quicquam per os inferre posset, quantum fugendo perciperet.

A dæmone affligitur ob carnem comestam.

CAPUT XXIII.

De quibusdam vexationibus internis.

Inter alias afflictiones suas, tres internas perquam molestas pertulit; quarum una erat, cogitationes impiæ contra fidem. Incidebant animo illius id genus susurria : Qui tandem Deus potuit homo fieri? atque his similia multa, quibus quanto amplius sese volebat argumentando opponere, eo magis implicabatur. Hac tentatione annis novem laboravit, flens interim atque ejulans oculis et corde ad Deum et Sanctos omnes pro impetrando auxilio. Tandem ubi Domino visum est opportunum, petitus hac eum liberavit, ingensque illi divinitus collata est firmitas fidei illuminatæ. Altera erat inordinata tristitia. Ferme continue tanto animi pondere premebatur, quasi montem totum in suo gestaret pectore. Id illi hinc partim accidit, quod subita ejus ad Deum conversio tam fuerat vehemens, ut corpus ejus admodum inde angeretur. Hanc molestiam annis octo sustinuit.

Novem annis in fide tentatus, divino lumine corroboratur :

octo tristitia affligitur

60 Tertia fuit, tentatio quædam illi persuadere volens nunquam eum posse salvum fieri, sed æterno apud inferos cruciandum esse : quantumvis bene ageret, quantumcumque sese exercitaret, non posse illi conferre quidquam, ut ad electorum numerum pertingeret; sed omnem se operam atque oleum perdere. His cogitationum aculeis pungebatur noctes atque dies : accedentem ad templum, aut aliud quippiam boni molientem, ista mox tentatio invasit, satisque misere compellavit his verbis : Ecquid prodest tibi servire Deo? tamen maledictus es, nunquam tamen poterit tibi consuli : jam maturius desine, actum est tamen de salute tua, utcumque te gesseris. Quæ cum sentiret, ita quandoque cogitabat : Heu me miserum, quo me vertam? Si cucullum excussero, certa me manet damnatio; sin autem hic permaneo, nec sic tamen potero salutem consequi. O Deus æterne quis me unquam vixit infelicior? Stabat quandoque in seipso attonitus, crebrosque ex alto pectore trahebat gemitus, manantibus per ora lacrymis : tundebat interdum pectus, dicens : Hanc Domine Deus perire me omnino necesse est? Quid hoc potest esse calamitosius? Adeone et in isto et futuro seculo miser ut sim oportet? Heu mihi, quod unquam in hanc lucem editus sum. Hanc tentationem ex inordinato quodam contraxit metu. Dictum namque illi erat, ad cœnobium receptum eum fuisse pro quibusdam bonis temporariis, quod est simoniæ vitium, ubi spiritalia temporalibus comparantur. Hoc alto illi mansit fixum pectore, donec in hanc vexationem incideret. Cæterum posteaquam annis decem teterrimam hanc afflictionem tolerarat, atque toto illo tempore non nisi ceu damnatam se respexerat, venit tandem ad virum sanctissimum D. Eckardum theologiæ Doctorem, cui cum suam explicasset molestiam, illius consiliis liberatus est, evasitque ex Tartari carcere, in quo tot annis fuerat demoratus.

Auctore Laur. Surio decem annis cogitationibus desperationis.

liberatur post apertam viro sancto conscientiam.

CAPUT XXIV.

Ut ad proximorum procurandam salutem sese transtulerit.

Cum annis plurimis non nisi suo vacasset interiori homini, itemque silentio ac solitudini, deinde multis revelationibus divinis compulsus est ad aliorum promovendam salutem animum applicare. Quæ vero illi in hoc officii ac pietatis genere adversa occurrerint, neque numerum, neque modum habent. Atque e diverso quam innumeras Domino lucratus fuerit animas, quandoque ostensum fuit spectatæ religionis Virgini cuidam, quæ et ipsa spiritalis ejus filia erat. Namque inter orandum in spiritu rapta, vidit hunc Fratrem in alto quodam monte Missæ sacrificium peragere, atque innumerabiles homines ipsi adhærere, diversos inter se, singulos quosque, ut erant Deo conjunctiores, ita et ipsi quoque propinquiores : quantoque illi essent propius uniti, tanto etiam Deum ipsos ad se familiarius adjungere. Adspiciebat eum multum serio pro cunctis illis deprecari Deum, quem manibus tenebat. Petiit autem divinitus hanc sibi visionem explicari : quod illi præstitum est, dicente ad eum Domino : Innumeram hanc hominum frequentiam, quos illi inhærere conspicis, eos significare noris, qui illi confitentur, in ejusque disciplinam sese tradiderunt, aut extra hoc speciali eum fide et benevolentia complectuntur, quos omnes adeo illi mihi commendavit, ut vitam eorum sua fine beato clausurus, nec a me unquam eos separari patiar. Quidquid autem hujus caussa illi vel alienæ vel spontaneæ afflictionis erat illatum, satis abunde meis consolationibus compensabatur.

Ut Deo multas in salutem proximorum incumbit

hanc orationem pœnitentibus suæ disciplinæ traditis impetrat

62 Antequam hæc jam dicta eximiæ sanctitatis Virgo Ministrum hunc æternæ Sapientiæ agnosceret, intus a Deo mota ac instigata fuit ad videndum eum. Contigit autem, ut mentis excessum patiens, per visum audiret dicentem sibi quemdam, ut eo veniret ubi erat Minister, eumque conspiceret. Quæ cum respondisset, se præ Fratrum multitudine eum non

Auctore, Laur. Surio.

visus coronatus apparet ob patientiam et puritatem.

posse internoscere, mox dictum est illi : Haud difficile inter alios agnosci potest, quod vernantem in capite coronam gerat, rubentibus et albicantibus intermixtam rosis, perinde ut sertum rosaceum; significantque albæ rosæ ejus puritatem, et rubræ ejus inter multijuges perpessiones tolerantiam : atque, ut aureus ille circulus, qui in Divorum capitibus pingi solet, eorum designat æternam, qua in Deo perfruuntur, beatitudinem; ita corona hæc rosacea multivarias exprimit afflictiones Dei amicis perferendas, dum in hac vita strenuis exercitationibus Deo ac Domino suo militant. Post hæc duxit eamdem Virginem Angelus Dei in visione ad id loci, ubi degebat Minister, statimque ex corona rosacea agnovit eum.

63 Hisce temporibus, quibus dire ac multifariam affligebatur, præcipua ei erat intus animi corroboratio, perpetua angelicorum Spirituum consuetudo et familiaritas. Quadam vice sensibus externis destitutus, in spiritu se duci vidit ad locum quemdam angelicorum Spirituum frequentia confertissimum, ex quibus qui illi erat proximus, ait ad eum : Profer manus tuas et adspice. Protulit ille manum, et respiciens vidit in media manu eximiam rubicundo colore prodire rosam, vernantibus cinctam foliis : adeoque rosam illam excrescere, ut manum totam ad digitos usque operiret, tantamque contrahere venustatem et gratiam, ut magnam oculis adferret voluptatem. Vertit ille manus in utramque partem, et erat utrobique adspectus longe gratissimus. Itaque vehementer admirans, ait : Quid sibi vult, optime juvenis, isthæc visio? Respondit ille : Nimirum cruces atque cruces, itemque alias atque alias cruces a Deo præstandas tibi significant quatuor istæ rosæ utriusque manus ac pedis. Ingemuit Minister, atque, o benignissime Deus, inquit, tam molestam esse homini crucem, et nihilo minus tantum eidem conferre decorem spiritalem, id vero admiranda quædam tua permissio ac dispensatio est.

In adversitate ab Angelis confirmatur, rosis in manibus et pedibus accrescentibus.

CAPUT XXV.

De cruce multiplici.

Quodam tempore ad oppidulum quoddam venit : porro non longe inde aberat lignea quædam imago Crucifixi, cui extructa erat ædicula, ita ut plerisque locis est consuetudo, rumorque ferebatur plura illic edi miracula : quamobrem cereas imagines, multumque ceræ illuc homines comportabant, suspendebantque ibidem in laudem Dei. Veniens ergo etiam ipse ad Crucifixum, submisso poplite aliquamdiu oravit, abiitque cum socio suo ad hospitium. Viderat autem eum sic orantem puella quædam septennis. Nocte proxima fures perfractis ædiculæ claustris ceram omnem diripuerunt. Illucescente autem die, rumor in oppidulum pervolavit, resque delata est ad civem hujus imaginis tutorem. Ille mox inquirere cœpit, quisnam id sacrilegii perpetrasset. Tum memorata puella se ejus auctorem sceleris nosse ait. Quæ cum urgeretur nomen illius prodere, Ministrum indicavit, dicens illum se pridie ejus diei sero admodum illic orantem perspexisse, atque inde ad oppidum recedentem. His puellæ verbis civis ille, ut veris, fidem mox adhibuit, atque longe et late id mendacii propagavit, adeo ut jam per omne oppidum rumor ille commentitius pervagaretur, et tanti sceleris Ministrum plerique reum crederent. Multa interim iniqua in eum jactabantur judicia, quo genere supplicii quamprimum ex hominum consortio tamquam nefarius tollendus esset. Ut autem hæc ille percepit, valde extimuit, licet plane innocentem se nosset, atque alto cordis gemitu dixit ad Deum : Quandoquidem me pati necesse est, Domine, si cruces ejusmodi mihi evenire permitteres, quæ me non dehonestarent, ferrem eas equidem ac lubens. Atqui ea te permittente mihi accidunt, quæ meam extinguunt famam, mihique acerbissima sunt. Permansit autem eo in oppido, donec rediret tranquillitas.

In[illegible] sacrilegii insimulatur

65 Accidit alia in urbe, ut ingens de illo rumor percrebresceret, et nedum illud oppidum, sed etiam totam regionem pervagaretur. Erat namque in illa civitate cœnobium, ubi imago Crucifixi saxea habebatur, ejusdem ut ferebatur staturæ, cujus fuerit Dominus Jesus. Quodam autem jejunii quadragesimalis tempore sanguis recens circa latus vulneris ejusdem imaginis visus est. Accurrit eo Minister una cum ceteris, ut miri illud conspiceret. Viso sanguine, accessit propius, et excepit illum in digitum suum, adspectantibus cunctis qui illic aderant. Factus est autem ingens populi concursus, compuleruntque eum propalam edicere, ecquid vidisset et attrectasset. Dixit ille rem omnem ut ita erat, nihil definiens, utrum divinitus vel humanitus id accidisset, sed id aliorum judicio permittens. Late sparsus est hic rumor illico per illam regionem, et adjiciebat quisque quod voluit, eoque res deducta est, ut dicerent eum ultro sibi digitum pupugisse, et profluenti sanguine imaginem linivisse, ut crederetur sua sponte manasse sanguinem, eumque populi concursum excitasse non alia ratione, nisi ut suæ satisfaciens avaritiæ, nummos sibi plurimos conflaret. Id genus obtrectationes per hominum ora aliis in locis de illo volitabant. Simul autem ut civibus ejus oppidi isthuc delatum est, noctu compulsus est inde profugere : at illi eum insequi cœperunt animo penitus perdendi eum, nisi evasisset : multam vero pecuniam polliciti sunt, si quis eum, sive mortuum, sive vivum, ad ipsos detulisset. Hujus generis calumniæ per plures de eo jactabantur, et quocunque pervenissent, pro vero habebantur : atque ea re perplures ejus nomen execrati sunt : creberrima in eum ferebantur judicia prorsus iniqua et temeraria. Aderant quandoque nonnulli prudentiores, qui eum nossent, ac innocentem assevcrarent : at illis tanta importunitate ab aliis restitum fuit, ut se in silentio tenere, atque ejus infamiam perpeti cogerentur. Honesta quædam ejusdem loci matrona ubi hanc illius immeritam dedicit vexationem, miseratione ducta, venit ad illum afflictum, hoc ei præbens consilii, ut a senatu urbis litteras publico munitas sigillo acciperet, quas suæ testes innocentiæ alio secum deportaret : præsertim cum plerique omnes illius oppidi cives eum innocentem minime ignorarent. Cui ita respondit : Si quidem hac sola, Deo permittente, vexarer cruce, facile litteris me tuerer. Atqui ejus generis tot mihi in dies occurrunt infestationes, ut me rem omnem oporteat Deo committere, nec quicquam reniti aut obluctari.

iterum cum vitæ discrimine.

Deo fidit

66 Accidit ut quodam tempore in inferiorem Germaniam pro celebrando (ut vocant) Capitulo demigraret : ubi tum jam ante illi parata et structa erat afflictio. Namque duo ex præcipuis sui Ordinis viris eodem proficiscebantur, summopere in eam intenti curam, ut eum graviter affligerent. Adductus est corde tremulo ad judicium, et inter alia multa etiam eo nomine delatus est, quod (ut ipsi aiebant) libros hæresi infectos conficeret, quibus omnis circumquaque regio depravaretur. Hac de caussa acriter objurgatus est, multasque ei minas intentarunt, licet et apud Deum et homines prorsus esset ab hoc vitio immunis. Neque tamen satis fuit Deo hac eum cruce affligi permisisse, sed exaggeravit etiam, corpus ejus acribus excrucians febribus : præter quas etiam ulcus periculosum haud procul a corde in ejus visceribus extitit : atque ex his tum internis, tum externis angustiis eo usque adductus est, ut ejus vitam omnes desperarent. Socius ejus crebro eum adspectans, animæ illius exitum observabat. Itaque hunc in modum in alieno cœnobio lecto decumbens plane desolatus, cum non posset noctu somnum capere ob doloris acerbitatem,

falso a suis sociis accusatur hæreseos

periculose ægrotat

Auctore Laur. Surio

bitatem, cœpit cum Deo rationem inire, aitque ad eum : O Deus justissime, qui exhaustum corpus meum tam intolerabili prægravasti dolore, et cordis penetralia ingenti probro ac ignominia transfixisti, adeo ut jam totum me foris et intus vehemens angor occupet; quando tandem, Pater piissime, satis tibi afflictus videbor? quando tandem percutere desines? atque sub his verbis mortis illos angores, quos Christus in Oliveti monte pertulit, animo pertractavit. Interim vero ex lecto, ut potuit, se recepit in sedem juxta positam, atque illic resedit : neque enim præ ulceris molestia jacere potuit.

morbo liberatur, Angelico cantu recreatus.

67 Illo vero miserandum in modum sic sedente, videre sibi visus est in spiritu, magnam cœlestium Spirituum frequentiam ad cubiculum ipsius consolandi caussa adventantem, carmenque cœlicum jucundis modulantem vocibus, cujus melos adeo illius oblectavit aures, ut omnis ejus immutaretur. Porro hunc in modum illis cantantibus, atque ipso ægre affecto et in sella cum dolore recumbente, adolescens quidam eum adiit, benigne compellans his verbis : Cur taces Frater? cur non una nobiscum concinis? tamen satis peritus es cœlestium melodiarum. Cui ille non sine altis afflicti cordis sui suspiriis respondens : Videsne, inquit, quo in loco res meæ sint? quis unquam moribundus laxari potuit? itane ad canendum me provocas? equidem carmen lugubre jam depromo : si antehac unquam lætus cecini, id modo finem habet : jam non nisi mortis horam sustineo. Tum adolescens ille ingenti hilaritate ait ad eum : Viriliter age : nihil ejusmodi patieris. Talem crede mihi adhuc cantionem proferes in vita tua, quæ et omnipotenti Deo honorem, et multis afflictis ac miseris sit consolationem allatura. Mox illi patescunt oculi, prorupitque in lacrymas : eodemque momento ulcus crepuit, et est redditus sanitati. Ubi autem domum reversus fuit, præcipuus quidam Dei amicus illum accedens, ait ad eum : Tametsi, Domine mi, hac profectione plus centum milliaribus a me abfueris, nihilominus crux tua mihi præsens fuit. Equidem quadam die internis oculis supremum Judicem in suo vidi residentem solio, ejusque permissu duo cacodæmones soluti te divexarunt, idque per duos illos Prælatos, qui hujus fuere persecutionis auctores. Clamans autem ad Dominum : Qui tandem, inquam, piissime Deus, tam acerbam amici tui molestationem ferre potes? Respondit Deus : Ego illum mihi elegi, ut per afflictiones unigenito Filio meo conformetur. Attamen exigit meæ censura justitiæ, ut tanta illius injuria morte duorum illorum, qui hanc et irrogarunt, vindicetur. Id quod etiam revera paulo post accidit, atque ad multorum notitiam pervenit.

CAPUT XVII.

De gravi quadam molestia, quæ illi ex germana sorore sua evenit.

Erat illi soror germana, monasticum professa institutum : hæc, fratre ejus alibi demorante, cœpit noxiæ sese hominum adjungere societati. Cum igitur quandoque una cum illis foras profecta esset, in peccatum lapsa est. Ex ea vero calamitate et miseria eo adducta est, ut relicto monasterio aufugeret, nesciente fratre quonam abiisset. At illo domum reverso, rumor iste per hominum ora non sine murmure jactabatur. Quidam ad illum veniens, rei gestæ certiorem eum fecit. Quo audito, totus obstupuit, ac præ dolore animo tabescens, non aliter, quam qui sensibus sit destitutus, incedebat. Percontanti, ubinam esset misera, nemo certi aliquid indicare potuit. Tum ille ita secum cogitabat : En novam tibi afflictionem; at ne frangaris animo : age vide, si qua tandem ratione miseræ illi ac perditæ possis animæ opitulari : honoris ac existimationis tuæ jacturam piissimo Deo offeras : facessat omnis humanus pudor : et, in profundum tete lacum demittas, quo possis inde infelicem extrahere. Fratribus in choro constitutis, per medium transibat chorum, toto vultus colore mutato ingentique horrore correptus. Non ausus erat quempiam accedere : siquidem illius pudnit omnes; qui prius familiares ejus socii fuerant, ab illo profugiebant : si consilium voluisset capere ab amicis, averso vultu eum aspernabantur. Subiit tunc illius cogitationi D. Job, dixitque : Quandoquidem totus a me alienus est orbis, benignissimus Deus sua me consolatione dignetur.

Sorore ejus e monasterio profugiente, affligitur

69 Sciscitabatur ubicumque poterat, quonam iter capessendum esset, ut pereunti velox remedium afferret. Tandem quidam illi indicatus est locus, quo se mox contulit. Erant tum feriæ D. Agnetis virginis, et frigus aera obtinuerat : eadem nocte vehemens e cœlo lapsus imber, rivos passim impleverat. Cumque rivum quemdam saltu transmittere instituerat, præ virium defectu in aquas corruit : inde ubi potuit emersit : et quia animi nimius eum dolor occuparat, non magnipendit id corporis incommodum. Deinde proficiscenti illi, soror ejus in quodam domicilio demonstrata est. Ingrediebatur intro totus dolore confectus, et ecce illic sedentem offendit. Cumque eam esset intuitus, in scamnum, cui illa sedebat collapsus, bis animo defecit. Atqui sibiipsi redditus, miserandas prorupit in lacrymas, cœpitque voces et querimonias edere miserabiles, et complosis in capite manibus, Deus Deus meus, inquit, ut sic dereliquisti me? Mox evanescebant oculi, lingua palato hærebat, manus contrahebantur, atque ita aliquamdiu jacebat sensuum officio destitutus. Inde iterum ad se rediens, sororem complexus ait : Eheu filia me, eheu soror mea, quo calamitatis devoluta es? O virgo sanctissima Agnes, quam mihi tristis et acerba fuit hæc dies tua! His dictis, rursus collabebatur, alienus a sensibus.

quærit illam, reperit, dolore nimio labitur.

70 Quod cum perspiceret misera soror illius, pedibus ejus sese advolvit, ingentem lacrymarum profundens imbrem, atque his querulis eum compellans vocibus : O Domine, et Pater mi, o calamitosam illam diem, qua in hunc mundum edita sum, quæ jam et Deum meum perdidi, et tibi tantas confeci angustias : merito igitur male mihi semper erit, merito pudore et gemitibus perpetim confici debeo. O fidissime infelicis animæ meæ recuperator, tametsi responso et colloquio tuo prorsus indigna sum, at piissimo subeat precor cordi tuo; nulla re majorem te Deo fidem præstare, nec ad ejus similitudinem propius posse accedere, quam miseram ac despectam reducendo peccatricem, et animum plus satis prægravatum relevando. Nimirum præstitit tibi Deus promptam erga miseros quoslibet misericordiam. Quo igitur pacto desolatæ mihi, abrejectæque peccatrici, misericordiæ præcludes viscera, quæ jam Deo cunctisque mortalibus facta sum miserabilis, quando me iniquitas mea tam cito omnibus invisam despectamque effecit? Sed quam cuncti despiciunt ac respuunt, eam tu requiris : cujus omnes haud immerito pudet, eam tu non sine gravi tuæ existimationis injuria cordisque angore repetis. Obsecro te, mi Domine, tuis substrata vestigiis cum perpetuo cordis dolore, ut ob honorem Dei infelici mihi grande hoc parricidium, quod in te animamque meam, pro dolor, admisi, clementer remittas : memineris que, tametsi honori ac vitæ tuæ temporariæ non parum detrimenti attulerim, singulari te honore et sempiterna consolatione eo nomine in cœlis perfruiturum : misereatque te multo infelicissimæ peccatricis, quæ in laqueum præceps me conjeci, in omne ævum grave hoc damnum in corpore et anima latura, atque tum mihi, tum ceteris omnibus onera futura : et in tuam me, quæso, fidem in ista pariter ac futura vita recipias. Neque quidquam æque desiderio, quam uti

Soror lacrymabunda ejus pedibus advolvitur

dolet

Auctore Laur. Surio.

uti ne unquam jure soror tua dicar aut sim, sed tantum ex misericordia patiaris me locum obtinere perditæ sororis tuæ, jure autem, non nisi repertæ ac cruciabiliter recuperatæ clientulæ tuæ. Idque adeo mihi plane medullitus deliberatum est, ut si quis me tuam velit appellare sororem, aut eo nomine quidquam mihi præstare, id animo meo cumprimis molestum et acerbum sit : planeque me tui miserescat, si te illic adesse contingat, ubi me coram conspicias, perpetique habeas, ut ipsa te novi, quod merito ex ipsa natura unicuilibet pudori esse debeat, a qua tu forsitan verecundia non es alienus : nec ulla alia unquam mihi tecum sit, nec esse possit familiaritas aut consuetudo. Non enim possunt me non horrere, meique caussa pudefieri oculi et aures tuæ. Sed hæc quamvis molesta et acerba, tamen libenter feram, et pro probroso crimine meo offeram præpotenti Deo, uti pro tua benignitate mei misertus, fideliter pro meo errato satisfacere, et cum Deo animam meam in gratiam restituere digneris.

recipitur in ejus gratiam.

71 Hisce lamentis et querimoniis frater ejus ubi ad se reversus est, hunc in modum respondit : Agedum ferventes lacrymæ, ex abundanti neque sese præ dolore ultra cohibere valente corde jam prorumpite. Eheu filia mea! O unicum cordis et animæ meæ solatium ab ineunte ætate mea! quæ mihi gaudio et consolationi fuisti, accede ad me, et astringere jam præmortuo pectori calamitosi fratris tui : sine, perfundam acerbis oculorum meorum lacrymis faciem sororis meæ : sine, emortuam complorem et deplangam filiam meam. O dolor exiguus, vel mille corporis mortes perpeti; at dolor immanis, animæ et bonæ famæ jacturam facere! O dolor et calamitas tristissimi cordis mei! Eheu Deus piissime, quid accidit misero mihi! Accede ad me filia mea. Quandoquidem filiam recuperavi meam, jam plorare desinam, atque hac ipsa die ea te benignitate et misericordia suscipiam, qua miserum me peccatorem recipi velim in extrema hora vitæ meæ : libentissimeque tibi condonavero acerbissimos animi dolores, et quicquid id est molestiæ, quod tua caussa jam perpessus sum, atque ad extremum usque diem vitæ meæ perpeti necesse erit : neque quidquam ambigas, quin pro tuo errato, et apud Deum et homines efficaciter expiando tibi adjumento futurus. Qui tum forte huic negotio præsentes aderant, atque utrumque fusas lacrymas, editosque gestus miserabiles conspexerant, adeo sunt miseratione commoti, ut nemo ex eis sibi posset temperare a lacrymis.

in illo cœnobio pie ad mortem vivit

72 Porro hujuscemodi lugubri gestu et benigna consolatione emollivit pectus illius, ut confestim prompto sese animo offerret ad amplectendum, quod deseruerat, monasticum institutum. Post hæc ubi ineffabili cum pudore ac ignominia, et grandi labore ovem hanc perditam ad Christi ovile reduxerat, Dei benignitate factum est, ut cœnobio longe opportuniori et commodiori eadem ipsa reciperetur, quam fuerat prius : atque intantum illius erga Deum fervor et strenuitas deinceps excrevit, sanctaque et cauta sive bene custodita conversatio ejus adeo in virtutibus ad mortem usque stabilita est, ut frater illius et apud Deum et homines properpessis ejus causa molestiis abunde recrearetur. Cernens autem afflictiones ejus nomine toleratas tam commode cessisse, mire delectabatur et exultabat, pensitabatque occultas Dei ordinationes, ut diligentibus Deum omnia cooperentur in bonum : suspexitque ad Deum cum profusa gratiarum actione, ejusque animus totus in Dei laude colliquescebat.

CAPUT XXVII.

De acerba vexatione, quæ illi ex parte Fratris cujusdam accidit.

Proficiscenti illi aliquando laicus cuidam Frater itineris socius adhibitus est, quem propterea invitus secum duxit, quod parum esset sano cerebro. Redibat in memoriam eorum omnium, quæ illi a plerisque sociis petulanter allata fuissent : ac nihilominus submittens se aliorum voluntati, memoratum Fratrem assumpsit. Itaque forte in pagum quemdam ante prandium venerunt : quo propter nundinas magnus fiebat hominum concursus. Erat autem laicus ille Frater ex pluvia madidus : quamobrem domum quamdam ingressus, ad ignem sese applicuit, dicens Sapientiæ Ministro, se nusquam posse progredi : efficeret absque ipso, si quid haberet negotii : se illic eum præstolari velle. Simul autem ut Minister pedem foras protulit, Frater laicus ab igne surgens, ad mensam sese contulit, ubi erat dissoluta hominum negotiatorum frequentia, qui ad mercatum illum spe lucri confluxerant. Qui cum cernerent Fratrem hunc vino bene madidum, e mensa surrexisse, atque in postico oculos huc illucque circumferentem, et oscitabundum consistere, apprehenderunt eum tamquam qui illis caseum suffuratus esset. Interim dum scelesti illi miserum hunc ea ratione vexarent, alii supervenere armati homines quinque numero, feroces admodum, atque ii itidem Fratrem comprehendentes venena eum spargere ac circumferre vociferabantur. Id namque temporis rumor ille de venenis percrebuerat. Cœperunt igitur miserum, magnamque excitarunt tragœdiam, ita ut passim omnes eo advolarent. Videns ille se captum, volebat sese explicare e vinculis, versusque ad circumstantes, his eos verbis affatus est : Auscultetis me obsecro paulisper, et quid actum sit, ordine vobis patefaciam. Illis magno silentio aures erigentibus, ita loqui exorsus est : Perspicitis omnes vos, me parum sanæ mentis habere : quo sit ut nemo alicujus me pensi habeat. Porro socius meus vir cordatus est, et perfectus, cui id a nostro Ordine datum est negotii, ut jam inde ab hoc loco ad Tribones sive Alsatiam usque, fontes omnes toxico inficiat. Eo namque proficiscitur, omnia in itinere veneno corrupturus. Agedum igitur loco cito illum apprehendatis : alioqui exitiale hoc latrocinium exercebit : idemque ipse paullo ante sacculum veneno refertum in hujus pagi demersit fontem, ut pereant omnes, quotquot huc advenerint, ex eoque fonte potarint. Quæ caussa est, cur hic permanserim, neque una cum illo abscesserim : quando id me male habet. Atque ut me verum dicere certum habeatis, fidem ejus rei vobis faciet saccus prægrandis, quo libri deportantur, quem habet secum id genus veneno refertis plenum loculis et compluscululis aureis nummis, quos tum ipsi, tum ordini nostro Judæi dono dederunt, quo hoc inhumane perpetret facinus.

A Fratre itineris socio deseritur

veneficii innoxius incusatur.

74 Hæc ubi feroces ac dissoluti illi percepere homines, itemque alii, qui eo confluxerant, immanes edidere rugitus, magnisque clamabant vocibus : Actutum persequamur. Mox alii lanceam, alii securim, alii quod forte occurrisset arripientes, tamquam mentis impotes cursitabant, perfractisque foribus et ædiculis, ubi se eum reperturos sperabant, districtis ensibus lectos et stramina confodiebant : adeo ut ad hunc tumultum simul omnes, quotquot in iis erant nundinis, advolarent. Aderant illic etiam extranei quidam homines cumprimis honesti, qui eum probe noverant, iique audito ejus nomine, procedentes in medium, aiebant inique eos agere : virum illum esse virtute præditum, qui tale flagitium nulla velit ratione perpetrare. Ubi vero invenire eum non potuerunt, conquiescebant : at socium ejus ad pagi Præfectum captivum perduxerunt, qui eum jussit in quodam domicilio

inquiritur supplicium

domicilio recludi. Horum nihil noverat Minister. Cumque jam putaret prandii adesse horam, sociumque suum vestes pluvia madidas desiccasse, venit eo animo ut prandium caperet. Ut autem hospitium ingressus est, narrabant illi omnem hanc tragœdiam. Quibus cognitis, e vestigio multum perterritus properavit ad ædes, ubi socius ejus et Præfectus erant, orabatque Præfectum dimitti sibi socium suum. Respondit ille, nulla id posse ratione fieri, velle se eum in turrim conjicere ob scelus admissum. Id vero Minister graviter et acerbe ferens, sursum deorsum cursitabat, ut illi misero opem ferret. Cumque non sine magno dedecore et molestia diu satis id egisset, ad extremum grandi suo dispendio effecit, ut socium suum liberum abire paterentur. Sperabat tum huic malo finem esse impositum : ad id hinc primum cœpit recrudescere.

socium e carcere liberat;

75 Ubi enim ab illis, qui magistratum gerebant, non absque multa sui vexatione et detrimento sese expedierat, tum demum in vitæ ipsius discrimen adductus est. Nam cum ab Præfecto discederet, vespertino tempore rumor sparsus erat in vulgus et fæces hominum, venena eum circumferre ; iique omnes haud secus quam latronem eum insectabantur, adeo ut non auderet ad pagum accedere. Digitis eum omnes demonstrabant, dicentes : En hic est ille venenarius, certe non effugiet manus nostras ; morte jam mulctandus est : nullis se nummis apud nos redimere poterit, ut apud Præsidem effecit. Illo autem fugam ineunte, atque in villam declinare volente, atrocius clamare cœperunt. Quorumdam ista vox erat : Mergamus eum in Rheni flumen, (is enim ad pagi latus decurrebat.) Alii contra dicebant. Minime vero ; namque flumen omne impurus hic latro inficiet, satius est, ut flammis exuratur. Rusticus quidam crudelis et ferus, idemque lacernam indutus, arrepta hasta per populi frequentiam fortiter nitens, ante omnes constitit, atque in hæc verba prorupit : Audite me, viri, et quotquot hic adestis : nulla poterit hæreticus iste probrosiori morte affici, quam si hic eum hasta medium transfigam, perinde ut configi solent bufones : ita, inquam, venenarium istum nudum hasta confossum, et supinum in aera levatum ad firmam hanc sepem fortiter alligabo, efficiamque ne possit ruere. Exarescat corpus impurum in aere, ut quotquot sursum deorsum hac pertransierint, latronem hunc aspectent, et eum detestentur ac execrentur tam turpiter defunctum, ut et in præsenti et futuro seculo tanto sit calamitosior. Id enim homo pestilentissimus nimis quam meritus est. Audiebat hæc verba Minister non sine terrore magno altisque suspiriis, adeo ut præ angustia lacrymis ora rigaret. Quotquot ibi tum circumstabant homines honesti, viso illo, acerbe plorabant : quidam præ miseratione tundebant pectora, et manus supra verticem complodebant : nec tamen quisquam quidquam erat ausus proloqui metu furentis turbæ, ne forte comprehenderentur. Porro die jam advesperascente, ultro citroque pergebat, cum lacrymis petens hospitio recipi : sed dure repulsus est. Piæ quædam feminæ libenter eum recepissent domo, sed non audebant. Ille igitur mortis angoribus correptus, atque omni humana ope destitutus, cum in unum dumtaxat expectarent omnes, ut comprehensum extinguerent, præ dolore ac mortis formidine juxta sepem quamdam corruit, oculosque tumescentes ad cœlestem Patrem erigens, ait : O Pater indulgentissime, quando tandem misero feres auxilium his angustiis laboranti? O Pater multo piissime, cur adeo mei oblivisceris? O Pater, o fidissime, o clementissime Pater! adsis misero mihi in hac extrema necessitate mea. Jam enim præmortuo corde meo, nulla vivendi spes reliqua est : prorsus jam emoriendum est mihi sive in aquas demerso, sive flammis conflagranti, sive lancea

in discrimen vitæ adducitur

confixo. Commendo tibi hodie desolatum spiritum meum, misereat te hujus calamitosæ mortis meæ, non enim longe absunt, qui me occidant. Lamentabiles has querimonias ubi Sacerdos quidam percepit, illuc properans, vi eum extraxit e manibus eorum, introductumque in ædes suas servavit ea nocte illæsum, et summo mane dimissum ex præsenti mortis discrimine liberavit.

Sacerdote Lutherano eripitur

CAPUT XXVIII.

De latrone quodam.

Redeuntem illum quandoque ex inferiori Germania, atque per Rheni tractum ad partes superiores contendentem, socius quidam juvenis et ad iter expeditus comitabatur : quem cum die quodam paribus vestigiis sequi non posset, quod ægro affectus et delassatus esset, relictus post illum forte dimidio milliaris intervallo. Respexit autem subinde, si quis illi comes itineris obtingeret per nemus proximum ituro. Siquidem dies erat ad occasum declivior, et silva immanis ac periculosa, utpote latrociniis admodum infesta, restabat. Ante silvam parumper substitit, socium aliquem expectans. Interea videt duos celeri adventantes gradu, e quibus altera erat femina juvenis et decora, alter vir terribilis, hastam gerens et ensem oblongum, atque lacernam indutus coloris atri. Territus ille immanis viri illius tetra specie, circumspexit undique, si quis forte a tergo sequeretur : sed neminem vidit. Cogitavit autem secum : Quod genus homines sunt isti, Domine Deus? quinam grande hoc nemus penetrare potero? quid me futurum est? Mox impressa suo pectori Crucis figura, ingressus est silvam. In qua cum jam longe processissent, femina prior illum adiit, sciscitans quis esset, aut qui vocaretur. Edixit ille nomen suum feminæ. At illa : Novi te, inquit, Domine mi, ex nomine. Oro confessionem meam recipias. Cœpit ergo confiteri, dixitque : Eheu, observande Domine, conqueror tibi infelicitatem meam. En vir iste, qui nos consequitur, latro est, jugulatque homines tum in isto nemore, tum etiam aliis locis, aufertque nummos et vestes eorum, parcens nemini. Ille me fefellit, abduxitque ab amicis meis, cogorque illius esse conjunx. His auditis, parum abfuit, quin præ horrore Minister deficeret, respiciensque, miserabiliter lustrabat oculis omnia, si quem vel audire liceret. Atqui nec vidit, nec audivit quemquam in opaca illa silva, præter latronem ipsum sequentem. Cogitabat interea : Si sic delassatus fugeris, facile te assequetur et perimet. Si clamaveris, non est, qui audiat in hac vasta solitudine, erisque nihilominus perditus. Suspiciensque in cœlum tristis ac mœrens, ait : Ah Domine Deus, quid futurum hodie est misero ; O mors quam propinqua es!

Ad nemus ingressurus videt virum terribilem,

Ex cujus narratione intelligit eum latronem esse; horret.

77 Ubi porro femina suam peregit confessionem, regressa ad latronem, clam orabat eum, dicens : Quæso te vir bone, fac illi confessionem. Apud nostrates ea de ipso existimatio et fides est, quisquis ei confiteatur, quantumvis sceleratus sit, numquam eum a Deo relictum iri. Age igitur quod te hortor : si fortassis Deus illius caussa extremis laboranti angustiis opitulari tibi velit. Dum ita illi inter se susurrarent, terrore correptus minister, proditum sese verebatur. At latro ad illum adire cœpit. Quo adventante cum hasta sua, toto tremuit et exhorruit corpore, putans actum de salute sua. Nesciebat namque, quid inter se locuti essent. Erat autem loci illius situs ejusmodi, ut Rhenus juxta silvam decurreret, et semita esset in ipso fluminis littore. Latro autem Ministrum voluit ire ea parte, quæ ad flumen vergebat : ipse aliud tenebat latus. Ministro igitur non sine cordis tremore ingrediente, suam latro confessionem exorsus, cuncta illi, quæ perpetrasset latrocinia

Latro ... peccata confitetur

Auctore Laur. Surio.

cinia explicuit; speciatim vero quoddam ei commemoravit homicidium nimis quam horrendum, unde toto corde Minister contremuit, dixitque latro: Quandoque in hanc perveni silvam latrocinandi caussa, quemadmodum etiam nunc, oblatusque mihi fuit Sacerdos quidam honestus et venerabilis, cui confessus fui, ambulanti mecum perinde, ut tu mecum graderis. Deinde absoluta confessione, educto gladio isto quem cernis, illum transfixi, impulique ex littore in profluentem Rhenum. Hisce verbis et gestibus ad aspectu latronis intantum expalluit et fractus est Minister, ut gelidus mortis sudor per ejus ora in sinum decurreret, totusque obriguit et vox faucibus hæsit; adeo ut sensibus pene destitueretur: ac subinde ad latronis gladium oculos referens, observabat, quando etiam ipsum eodem confoderet, et extinctum in fluvium præcipitem ageret. Cumque jam præ angore collabi inciperet, nec haberet ultra vires, vultus ejus erat miserabilis, velut hominis præsentissimum mortis periculum evadere cupientis.

expetit preces ejus

Id ubi animadvertit femina latronis socia, occurrens illico eum humi collabentem amplexa est, nitebaturque eum erigere, dicens illi: Nihil timeas, bone Domine: non patieris quidquam molestiæ. Et latro ipse: Multa, inquit, de te bona audivi, Domine, quorum gratia vivere te permittam. Ora Deum, ut mihi misero latroni extremum trahenti spiritum tua caussa subveniat et misereseat. Sub his verbis ad silvæ extrema pervenerunt: atque ecce socius ejus ille sub arbore residens, ejus adventum præstolabatur. Latro cum socia sua antecessit: et Minister ad suum reptans confratrem in terram corruit, corde simul et corpore toto quodam tremore correpto. Jacente illo sic aliquandiu, postquam recepit vires, surgens cœptum confecit iter: rogabatque Deum serio intimis cum gemitibus, ut latroni illi vellet prodesse spem bonam ac fidem quam erga ipsum Ministrum conceqisset, nec eum sineret moriturum condemnari.

æterna hujus salus et revelatur

Præstitit autem illi Deus ejusmodi visum, quo omnino certior factus est de futura latronis salute, ita ut nihil hæsitaret illum servatum iri.

CAPUT XXIX.

De periculis submersionis.

Periculis submersionis eripitur, in Rhenum illapsus,

Pro consuetudine sua quandoque Argentoratum profectus erat. Rediturus domum, in sævum quemdam Rheni gurgitem cecidit, unaque libellus, quem paullo ante confecerat, cui admodum infestus erat malus spiritus. Deum ergo vi fluminis raptus, in mortis angoribus super aquas deorsum ferretur, nullo illi opem ferente, benignissimi Dei providentia contigit, ut eadem hora juvenis quidam miles Prussiensis ex Argentorato superveniens, in ipsum sese fluvium perquam impetuosum conjiceret, et tam Ministrum quam socium ejus ex illa morte miserabili extraheret.

79 Alia vice ex obedientia aliquo profectus est hiberno tempore. Cumque tota die ad vesperam usque sine cibo in vento illo frigido et aere aspero ac gelido curru vectus fuisset, ad turbidas quasdam venere aquas, easque profundas et rapido cursu labentes, vi imbrium incitatas.

eum e curru in amnem præcipitatus.

Famulus autem, qui currum ducebat, ex negligentia ad littoris limites nimis prope accedens, currum evertit. Mox Minister præceps e curru ruit, lapsusque est supinus in aquas; statimque currus recta in ipsum delatus est, ita ut nullam in partem sese posset vertere Minister a curru oppressus, nec sibiipsi opem ferre. Itaque una cum curru procul ferebatur in aquis usque ad molendinum quoddam. Ibi famulus cum aliis quibusdam accurrens eum apprehendit: et licet perceperent eum educere ex aquis, sed ingenti currus pondere deprimebatur. Amoto tandem curru non sine grandi labore, extraxerunt eum bene madidum in terram: statimque vestes ejus præ nimio frigore in ejus corpore congelabant, adeo ut strideret dentibus. Stetit autem diu satis tam misere afflictus: suspiciensque ad Deum: Quidnam, inquit, Domine faciam, quidve primum aggrediar? Jam nox impendet, nec locus hic ullus vel pagus adjacet, ubi possim calefieri aut refici. Si ergo hic ita mihi moriendum est, profecto miserabile illud mortis genus est. Porro huc atque illuc oculos circumferens, procul ad montem vidit pagum quemdam. Eo se contulit, ut potuit, madidus et frigore constrictus. Et jam nox aderat. Circumibat domos, petens hospitio recipi caussa Dei, et ecce ubique repellebatur, nullo ejus vicem miserante. Timens ergo vitæ suæ alta voce clamavit ad Dominum: Satius fuerat, Domine, si me demergi permisisses: ita celerius optatiusque periissem, quam ut hic frigore moriar. Has voces lamentabiles forte audivit rusticus, qui eum ante rejecerat, ejusque misertus, ulnis comprehensum in ædes suas introduxit, atque ibi noctem exegit miserabilem.

CAPUT XXX.

De brevi quadam afflictionum intermissione.

Omnino id illi in consuetudinem verterat Deus, ut una recedente afflictione, mox alia accederet. Ita sine intermissione illum Deus exercebat. Solum una vice aliquantulam illi permisit requiem, sed minime diuturnam. Eodem tempore ad quoddam monialium cum accessisset cœnobium, spiritales filiæ ejus ex eo, quinam haberet, percunctabantur. Respondit ille, vereri se male secum agi, Deumque sui oblitum esse, eo quod mense integro neque in corpore, neque in fama a quoquam læsus esset, præter antiquam consuetudinem suam.

A tentationibus liber se a Deo desertum queritur

81 Sedente illo brevi spatio ad cancellos ejusdem cœnobii, Frater quidam professione Dominicanus illum ad se evocans, dixit ei: Non ita pridem in arce quadam positus, audivi illius loci Dominum dure inquirentem ubinam esses, atque erectis sursum manibus coram omni illa hominum frequentia jurantem, si quidem te usquam comperiret, gladium per tua latera se adacturum. Idem jurarunt etiam alii quidam nobiles ejus consanguinei, qui per aliquot cœnobia eo nomine te perquisierunt, ut sceleratam in te voluntatem suam possint efficere. Vide igitur caute te geras, caveasque tibi quam optas consultum vitæ tuæ. His auditis, percunctatur Minister, dixitque ad Fratrem, scire se velle, quare mortem illam esset commeritus. Ait frater: Relatum est illi Domino filiam te suam, ut plerosque alios, ad singulare quoddam vitæ genus traduxisse, quod spiritale vocetur, ejusque sectatores spiritales dici: persuasumque est illi, hoc genus homines mortalium omnium longe deterrimos esse. Præterea aderat illic alius quidam homo audax et ferus, qui te affirmabat carissimam sibi abstraxisse conjugem, ita ut illa operta facie nollet ipsum adspicere, sed introrsus duntaxat vellet respicere, cujus rei te auctorem proclamabat. Hæc ubi Minister didicit, gratias egit Deo, festinatoque intro regressus ad cancellos, dixit filiabus suis: Viriliter agite, filiæ carissimæ, en recordatus est mei Deus, nec adhuc illum mei cepit oblivio: narravitque eis immanes illos rumores, ut pro beneficiis maleficia ipsi homines reddere molirentur.

novam persecutionem instare intelligit.

agit Deo gratias.

CAPUT XXXI.

De amicabili quadam ratione cum Deo quandoque inita.

Eodem afflictionis tempore, atque iisdem in locis, ubi tum morabatur Minister, ingressus nonnunquam in valetudinarium sive domum infirmorum, ut ægre affecto corpusculo suo aliquod impertiret levamentum,

tum, cum ad mensam sederet taciturnus more suo, scommatibus et verbis insolitis exercebatur : quod principio quidem multum illi dolebat, seseque intantum miserabatur, ut haud raro ferventes lacrymæ per ejus faciem deciderent, unaque cum cibo et potu in ejus os deferrentur. Levatis autem sursum oculis, intimis suspiriis compellabat Deum in hunc modum : Piissime Deus, non tibi sufficit miseria et calamitas mea, qua noctu diuque afficior, nisi etiam modica, quam accipio, esca mihi in summam vertatur amaritudinem? Accidit id illi crebro sane. Quadam vice ex mensa surgens, non potuit se ultra cohibere, quin ad secretum suum abiret locum, Deoque has offerret querimonias : Dulcissime Deus, mundi totius Domine, pium ac benignum te præbeas oro erga me miserum : siquidem hodie mihi tecum ratio ineunda est, id quod prætermittere non possum : et quamvis nulli quidquam debeas, nec obligatus sis ulla in re ob immensam majestatem tuam, decet nihilominus infinitam bonitatem tuam, ut animum afflictionibus prægravatum in te patiaris captare refrigerium ex gratia tua, præsertim qui neminem habeat alium, cui conqueri possit, aut qui ipsum consoletur. Ecce, Domine, teipsum testem adhibeo, qui nosti omnia, ab ipso matris utero semper me cor pium habuisse. Neque enim quemquam unquam afflictum vel mœrentem adspexi, cui non medullitus condolerem : nec unquam audire potui vel præsente vel absente proximo, quod eum gravare potuisset. Habeo hujus rei testes socios meos omnes, raro ex me audisse quemquam, verbis meis sive Fratris, sive cujusvis alterius hominis facta in pejorem partem me interpretari vel apud superiores, vel quoslibet alios. Immo vero mortalium omnium facta, quoad potui, in mitiorem partem semper traxi : ubi id non licuit, tacui : aut certe fugi, ne talia audirem. Quorum autem adverti famæ vel existimationi aliquid derogatum, illis me ex miseratione magis familiarum exhibui, quo tanto facilius sua eis existimatio salva redderetur. Miserorum fidus pater ipse vocabar : omnium Dei amicorum amicus eram singularis. Quotquot tristes aut afflicti ad me accessissent, aliquid saltem ex me consilii reportarunt, ita ut hilares et bono animo a me recederent. Siquidem flebam cum flentibus, dolebam cum mœrentibus, donec eos materna pietate erigerem et consolarer. Numquam quisquam tam mihi molestus fuit, quin statim totum illi condonarem perinde ac si nihil mihi nocuisset, si vel semel placidus mihi arrideret. Et quid me necesse est, Domine, commemorare de hominibus, quando etiam, quorumlibet animantium, avium, bestiolarum, indigentia et afflictio visu vel auditu mihi cognita, cor meum adeo torsit, ut rogarem omnipotentem Deum, eis subvenire dignaretur. Quidquid in terris degit, pietatis et benevolentiæ viscera in me comperit. Tu vero, piissime Deus, permittis quibusdam, quale Apostolus vocat falsos fratres, ut nimis quam ferociter erga me se gerant, ut et tibi, Domine, satis perspectum, et omnibus notum ac manifestum est. Quæso id attendas, Domine, et per teipsum me recrees.

Deum pietatis suæ testem invocat,

protestatur se facta aliorum in meliorem partem trahere,

et laudare, quorum famæ detrahi audit,

2 Cor. 11, 26. Galat. 2, 4.

Perfectionem a Deo docetur.

83 Posteaquam diu satis animum suum hac ratione apud Deum refecisset, tranquilla quadam potitus est requie, et divinitus ejusmodi illi illuxit responsum : Ratio tua puerilis, quam mecum iniisti, inde proficiscitur, quod non semper æque attendis verba gestusque Christi Jesu patientis. Noveris sane non id satis esse Deo, quod ad te attinet, si sis corde pio ac benigno, sed adhuc perfectius aliquid a te requirit. Vult ille nimirum, ut ubi quis verbis vel moribus indigne ac inhumaniter te tractat, non solum id feras æquanimiter, sed etiam adeo moriaris tibiipsi, ut somnum non sis ausus capere, donec ejusmodi hominem accedas, blandisque ac modestis placidisque sermonibus et gestibus tuis, quatenus fieri poterit, animi ejus ferocitatem et impetum lenias atque tranquilles. Siquidem istiusmodi leni modestia ac humilitate gladium ex ejus manibus extorques, afficisque eum in sua malevolentia prorsus infirmum ac imbecillem. Ista videlicet est antiqua perfectionis semita, quam Christus suis tradidit discipulis, cum ait : Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Deinde ubi ad se rediit Minister, visa est ipsi hæc perfectionis semita plus satis molesta ac difficilis, nec sine tædio inde cogitare potuit, majorique cum tædio eam nitebatur ingredi : at nihilo secius animo resignato cœpit conatum adhibere suum, uti disceret eo gradi itinere.

AUCTORE LAUR. SURIO.

Luc. 10, 3.

84 Accidit postmodum, ut laicus quidam Frater plus satis tumide et efferate cum illo colloqueretur, ac notabili eum injuria afficeret. Tacuit ille patienter, et id volebat esse satis. At intus admoneri se sensit plus aliquid præstare se debere. Advesperascente ergo die, laico illo Fratre in valetudinario cœnam capiente, Minister ad ostium valetudinarii eum egressurum sustinuit, moxque ad egredientis vestigia provolutus, humiliter eum obsecravit, dicens : Carissime et religiose Pater, quæso te ob honorem Dei, ut si qua re tibi molestus fui, teque offendi, misero mihi remittas propter Deum. His visis, Frater ille laicus primum tacitus substitit, deinde suspiciens, alta dixit voce : Papæ, quid miri jam facis? Numquam quidquam mihi nocuisti, non magis quam aliis. At ego insigni te molestia affeci, teque dire afflixi petulantissima mordacitate mea. Quod ut mihi condones, etiam atque etiam rogatum te velim Pater. Atque hoc pacto animus ejus sedatus est, et tranquillitati redditus.

contumaciam preservat humilitate ac patientia

85 Quodam tempore ad mensam in valetudinario sedenti Ministro, Frater quidam procacibus verbis molestus fuit. Ad quem ille admodum benigne sese convertens, arrisit illi, tamquam qui singulari quodam beneficio ipsum affecisset. Id vero Fratrem illum intus adeo compunxit, ut non solum taceret, sed etiam suum illi vultum omnino placidum exhiberet. Facto prandio, idem Frater narravit hoc in urbe, dicens : Hodie tanta affectus sum verecundia et dedecore ad mensam residens, ut numquam majori me affectum putem. Cum enim erga Ministrum indigne et petulanter me gererem, serenissimum mihi exhibuit vultum, adeo ut pudore suffunderer. Quod illius exemplum semper mihi profuturum spero.

procacitatem sua benignitate emollit.

CAPUT XXXII.

Ut præ nimia afflictione quandoque ad mortis usque discrimen adductus sit.

Contigit quodam tempore, ut non paucis noctibus e somno non sine terrore experrectus, nescio quidnam, mox Psalmum illum de Christi passione, cujus est initium, Deus Deus meus respice in me, inchoaret. Quem Psalmum Dominus Jesus in cruce pendens, atque illa extrema necessitate tum a Patre, tum a creaturis omnibus derelictus, fertur dixisse. Quæ quidem continua hujus Psalmi repetitio vel commemoratio initii illius, simul atque evigilasset, admodum perterruit Ministrum, haud vulgariter sibi metuentem. Clamavit ergo ad Dominum cruci hærentem, idque cum acerbis lacrymis, dicens illi : Eheu Domine Deus, novane rursus mihi tecum ferenda crux est, vel crucifixio? Quod si ita est, comple obsecro in me misero innoxiam atque sanctissimam mortem tuam, sisque mecum, et tuo auxilio fretum fac afflictionem omnem superare. Accedente deinde cruce, ut illi fuerat ante significatum, immanes quædam afflictiones, de quibus hic non expedit dicere, illi accrescere cœperunt, atque in dies augmenta capere, quæ tandem usque eo excreverunt, ut illum, alioqui debilem, ad extremum vitæ punctum perducerent.

Psal. 21.

Afflictionem futuram prævidet

87 Cum enim vice quadam extra cœnobium constiturus sero cubitum fuisset, quodam virium defectu comprehensus est adeo, ut sibi videretur præ nimia debilitate

in extasim raptus mortuus putatur.

Auctore Laur. Surio

debilitate defecturus ac illico periturus. Jacebat ibi tam quietus et immotus; ut nulla toto corpore vena moveretur. Id ubi animadvertit homo quidam pius ac fidelis ejusque studiosus, quem ipse ad Deum pertraxerat non sine multo gravique labore, accurrit mœrens et lugens, ejusque pectus et cor palpare cœpit, exploraturus, num quis in eo vitalis spiritus reliquus foret : sed cor adeo erat consopitum, ut nihilo magis quam in homine mortuo agitari videretur. Tum ille præ nimio dolore collabens, profusus lacrymis ac lamentabili voce dixit : O Deus, en ut hodie extinctum est præclarissimum cor illud, quod te longo tempore haud vulgari pietate in se retinuit atque tulit, quodque innumeris dissolutis hominibus, verbis et scriptis in omnes jam regiones diffusis, suavissime te prædicavit. Eheu quam tristis ille rumor est, computrescere jam debere cor illud eximium, nec illi longa adhuc vivendi spatia tribuit in tui laudem, et multorum consolationem. Ita ergo lamentans et plorans, subinde cor, os, et brachia illius attrectabat, scire cupiens, utrum viveret an extinctus esset; at nullum percepit motum. Facies expalluerat, os atrum induerat colorem, nec quicquam vitale supererat, haud secus quam in funere jam jamque sepeliendo. Durabat id ferme eo usque, ut interim milliare Germanicum potuisset confici. Dum ergo sic jaceret ecstaticus, objecto non alio fruebatur spiritus illius, quam Deo et divinitate, vero et veritate, ac sempiterna unitate.

Deum quasi moriturus orat

88 Sed antequam viribus inciperet destitui et extra se rapi, exorsus erat familiariter cum Deo colloqui ac blandiri in hunc modum : O veritas æterna, cujus inexhausta abyssus incognita est creaturis omnibus, miser ego servus tuus videor nunc mihi ad extrema perductus, quemadmodum ipsa virium imbecillitas testatur. Itaque in supremo spiritu constitutus, tecum loquor, omnipotens Deus, cui nemo mentiri, quem nullus fallere potest, utpote cui manifesta sunt omnia. Tu solus nosti, ut inter te et me agatur. Tuam igitur imploro benignitatem et misericordiam, clementissime ac fidelissime Pater : quodque unquam in ullam deflexi dissimilitudinem extra supremam veritatem, ejus me jam pœnitet, Domine Deus, doleoque toto corde, obsecrans ut tuo pretioso sanguine id expies pro tua clementia ac mea necessitate. Memineris, oro, Domine, ut purissimum ac sacrosanctum sanguinem tuum omnibus diebus vitæ meæ sublimiter extulerim pro viribus : isque nunc, precor, me ex hac vita migrantem ab omni peccato mundet et abluat. Quæso vos Sancti omnes, teque speciatim, benignissime Pater et Pontifex Nicolae, flexis genibus, et erectis manibus, mecum simul Dominum rogetis, felicem mihi præstet obitum. O purissima ac præclarissima Virgo Maria, tuam mihi nunc porrige manum; tuam, inquam, piissimam manum, et hac suprema hora suscipe animam meam in tuam fidem et patrocinium : quandoquidem tu unicum es post Deum cordis mei gaudium et consolatio. O Domina et mater mea, in manus tuas commendo spiritum meum. Eia, dulcissimi Spiritus angelici, sitis oro memores, ut per omnem vitam quoties vel nominari vos audissem, exultarit et riserit cor meum : et quam crebro afflictionibus laboranti mihi gaudia plane cœlestia contuleritis, atque ab hostibus me defenderitis. Eia præclarissimi Spiritus, nunc demum extrema me obtinet necessitas et angustia, et sum auxilii indigus. Nunc ergo feratis opem misero, servetisque me a terribili et tetro inimicorum meorum adspectu. Laudes gratesque tibi ago, Deus omnipotens, quod morienti mihi tam bene sui compotem mentem, perspicuamque rationem et cognitionem præstitisti : exeoque nunc ex hoc seculo cum integra fide Catholica, absque ulla hæsitatione vel formidine : libensque ignosco omnibus, qui mihi unquam molesti fuere : perinde ut tu ignovisti in cruce illis, qui tibi mortem inferebant. Domine Jesu, sacratissimum corpus tuum, quod hodie in Missa quamlibet infirmus accepi, tueatur et deducat me ad conspectum usque divini vultus tui. Porro extrema oratio mea, quam hac ipsa mortis meæ hora facio, est pro carissimis spiritalibus filiis et filiabus meis, singulari fide aut etiam confessione mihi in hoc exilio amice deditis et addictis : et quemadmodum tu, piissime Jesu, morti proximus, carissimos discipulos tuos cœlesti Patri summa fide commendasti; in eadem caritate etiam ii tibi oro sint commendati, ut et illis sanctam feliceinque mortem dones. Equidem nunc totum me efficaciter averto a caducis creaturis omnibus, atque ad ipsissimam divinitatem, in primam æternæ salutis originem me converto. Cumque hæc atque ejus generis pluraque alia intra seipsum blande suaviterque locutus esset, raptus est extra sese, et antedicta cœpit laborare debilitate. Existimante autem et eo ipso, et aliis ipsum e vivis excessurum, rediit ad sese, corque exanime vitalem resumpsit spiritum, et membra ægre affecta, sunt sanitati reddita, et pristinas recepit vires.

pro sibi familiaribus precatur

CAPUT XXXIII.

Ut afflictiones cum laude et gratiarum actione in Deum sint referendæ.

Quodam tempore cum Minister afflictus diuturnas suas concertationes alta mente perpenderet ac commemoraret, atque in iisdem occulta Dei stupendaque judicia attenderet, convertit sese ad Deum intimo cum gemitu, aitque : Externæ istæ cruces et afflictiones, Domine, forinsecus non aliud videntur, quam acutæ vepres et spinæ, ipsam carnem et ossa configentes. Quamobrem, piissime Domine, fructus aliquis suavis salutiferæ cujusdam institutionis ex his asperis sentibus emanet, obsecro, quo nos miseri tanto moderatius adversa feramus, crucesque nostras in Dei laudem tanto melius referre sciamus. Postquam ille diu satis a Deo serio hæc petiisset, quandoque intra seipsum et supra sese raptus fuit, sensibusque destitutus corporeis, audivit Dominum isthæc verba suaviter ipsi pronuntiantem : Equidem in præsentiarum excellentissimam vitæ meæ præstantiam ac dignitatem tibi patefaciam, reddamque te certiorem, ut homo afflictus, ea quæ patitur, cum laude in Deum refundere debeat. Hæc ubi ille audivit, animo totus liquefactus, sub illo mentis excessu, præ immensa quadam cordis abundantia, animæ suæ brachia in vastissimos cœli terræque fines extendit, gratias agens Deo cum intimo ac ineffabili cordis affectu et desiderio in hunc modum : Hactenus quidem, mi Domine, in scriptis meis te laudavi, te celebravi, te extuli, commemorando et adhibendo in tui præconium, quidquid in creaturis omnibus jucundum et plausibile esse queat. At nunc in novam quamdam compellor prorumpere melodiam et encomium haudquaquam usitatum, quod nec ego ipse ante hac compertum habui, nisi quod nunc demum in afflictionibus illud didici : idque ejusmodi est : Totis animi visceribus medullitus concupisco, ut cruces et molestiæ omnes, quascumque ipse perpessus sum, denique quorumlibet aliorum dolores et angores, vulnerum omnium acerbitates, ægrotorum omnium cruciatus, mœrentium quorumcumque gemitus, plorantium lacrymæ, oppressorum contemptus et contumeliæ, viduarum et pupillorum omnis opis expertium penuria, pauperum ac esurientium arida fames et sitis, Martyrum cunctorum profusus sanguis, omnium adhuc ætate florida vigentium propriæ voluntatis abnegatio, quorumlibet Dei amicorum aspera et rigida exercitia, occultæ simul et manifestæ afflictiones et dolores omnes, quos vel ego, vel quivis unquam miser et calamitosus

A Deo edoctus.

omnes omnium afflictiones cum gratiarum actione offert.

lamitosus homo sustinuerit in corpore, in facultatibus, in honore, in prosperis et adversis, et quidquid demum ad ultimum usque diem quisquam unquam perpessurus est, ut ea, inquam, omnia in tui, Deus Pater, laudem cedant sempiternam, et pro nobis patienti unigenito Filio tuo honori sint et gloriæ in secula seculorum. Adhæc miser ego servus tuus, afflictorum omnium, qui fortassis crucibus suis recte uti non noverunt, te patienti et grato animo laudando, vices fideliter implere appeto, atque illorum perpessiones et molestias ipsorum loco in tui laudem refero, quocumque demum illi passi sint modo, easdemque eorum vice tibi offero in unigeniti dire perpessi filii tui laudem perennem, ipsorumque afflictorum hominum consolationem, sive etiamnum præsens seculum eos in carne retineat, sive jam futurum exutos corpore susceperit.

ad idem præstandum invitat omnes afflictos,

90 Quæso miseri et afflicti omnes, qui una mecum cruces patimini, oculos auresque in me conjicite, et dicta mea attentius auscultate. Decet nimirum gaudio et consolatione affici nos, quamvis afflictos, contemplatione dignissimi capitis ac Domini nostri Jesu Christi, qui prior cruces multivarias expertus est, adeo ut in terris degens nullum unquam lætum diem duxerit. Certe si in humili et vili quadam familia non nisi unus esset homo opulentus, tota illa cognatio haud dubie eo nomine sibi gratularetur. O Jesu piissime, præclarissimum caput omnium nostrum cruce laborantium, esto nobis propitius, atque ubi ex humana fragilitate in qualibet afflictione a vera patientia deficimus, tu id apud Patrem cœlestem sarcias perficiasque. Memento Domine, ut quandoque uni ex famulis tuis in ipsa sua adversitate propemodum desperante opem tuleris, dicens ei: Bono sis animo fili: me respice. En ego ipse et clarissimis fui ortus natalibus, et tamen inops et pauper vir in hoc mundo, simul et tenerrimus eram et miserrimus: ex summis fui gaudiis editus, ac nihilominus totum me dolor et crux obsederat. Agedum igitur, quotquot sumus summi illius Imperatoris strenui milites, nequaquam animis frangamur: quotquot præclarissimum illum Ducem sequimur, pectus virile sumamus, nec inviti feramus post illum crucem nostram. Enimvero si nulla alia esset afflictionis utilitas, quam quod speculo illi lucidissimo Domino Jesu Christo tanto efficimur similiores, quanto eum verius sectamur, esset ea profecto magna satis. Equidem sic mihi persuadeo, etiamsi idem post hanc vitam esset præmium daturus Deus patientibus et non patientibus adversa, adhuc tamen merito potius crucem nos pati velle debere, tantum illius similitudinis obtinendæ caussa. Amans namque suose conformat adjungitque dilecto, ubicumque potest. Sed qua ratione attentare aut appetere audemus, Jesu Rex invictissime, ut patiendo tibi conformes et assimiles efficiamur? O quantum interest inter afflictiones tuas et nostras? Tu solus es Domine, qui gravissime passus es, et tamen nullam unquam crucem commeruisti. Quis vero gloriari de se possit alius, nullam se unquam meruisse afflictionem? Nam etsi una ex parte præter meritum patiatur, ex alia tamen habet unde affligi dignus sit. Itaque omnes nos quicumque unquam afflictiones perpessi sumus, in amplissimum orbem undique consedeamus, et te suavissimum amicum nostrum in ipsa media afflictorum omnium corona vel circulo collocamus, arentesque venas nostras præ ingenti desiderio erga te omnis gratiæ vitalem fontem late expandimus. Solet autem humus præ ariditate vel maxime scissa ubertim fusos imbres copiosius excipere: ita etiam nos fragiles multisque culpis obnoxii, quanto majori tibi debito obstricti tenemur, tanto magis dilatatis ac hiantibus animis et cordibus te intra nos complectimur; et quemadmodum tu ipse sacro ore testatus es, vel invitis omnibus volumus ex largiter manantibus vulneribus tuis ablui, atque modis omnibus ab omni culpa et reatu penitus expiari: unde et tibi perennis laus honorque ex nobis refertur, nosque ex te gratiam consequimur. Ista namque efficacissima virtute pretiosi sanguinis tui omnis nostra dissimilitudo aboletur: Posteaquam Minister Sapientiæ diu satis ita quietus resedisset, donec in intimis animæ ejus penetralibus cuncta hæc serio admodum revelata essent, deinde surrexit lætus et alacer, egitque gratias Deo pro hac præstita sibi gratia.

exemplo Christi proposito.

AUCTORE LAUR. SURIO.

CAPUT XXXIV.

Ut Deus afflictos in hoc seculo in ipsorum afflictionibus recreet et consoletur.

Quadam Paschalis solemnitatis die Minister Sapientiæ jucundo erat animo. Sedens igitur pro suo more eo in loco, ubi quietem paulisper captare solitus erat, scire cupiebat ex Deo, quid recreationis in hac vita præstiturus esset iis, qui illius caussa multa forent perpessi. Interim raptus in ecstasi, ex divina illuminatione hujusmodi responsum accepit: Gaudeant totis animi visceribus et infracto spiritu, quotquot afflicti sunt; et suas cruces animo resignato perferunt, certi videlicet patientiam suam immensis donandam præmiis. Ut enim multis ipsi hic facti sunt miserabiles, ita innumeri perenni afficientur gaudio spiritali ac divino ob illorum præcipuam gloriam et laudem semper duraturam. Mecum hic emortui sunt, unaque mecum hilariter resurrexerunt. Porro tria eis peculiaria præstabo gaudia, tantæ dignitatis et excellentiæ, ut ea nullus æstimare queat. Primum est, quod optandi a me accipient facultatem in cœlis et in terris, et quidquid optaverint, semper impetrabunt. Alterum est, quod divinam eis impertiar pacem meam: quam nec Angeli, nec dæmones, nec homines, nec ulla denique creatura eis queant eripere. Tertium est, quod omnes illos intime exosculabor, tamque suaviter intus amplectar, ut unum prorsus mecum sint atque æterno perseverent, sintque ipsi in me, et ego in illis. Et sicut ægre affectis cordibus molestum est diu rogare nec assequi, ita pro præsenti afflictionis horula ne ad momentum quidem hic mutuus intermittetur amor, sed hic inchoabitur et sempiterno perfruetur, quatenus mortalis imbecillitas pro cujuslibet conditione plusve minusve perferre poterit.

Afflictionem passis tria promittit gaudia divinitus intelligit

92 Hisce rumoribus non mediocriter jucundis exhilaratus Minister Sapientiæ, ubi ad se rediit, exiliens e sella, medullitus ridere cœpit, ita ut in sacello, ubi tum erat, fortiter resonaret: aitque lætus intra sese: Si quis adversa pertulit, procedat in medium, et conqueratur: Plane de meipso sic ego statuo ac pronuntio, nunquam me in terris, ut mihi videtur, aliquid perpessum esse. Nescio profecto quid sit crux vel afflictio: at probe compertum habeo, quid sit gaudium et exultatio. En data est mihi optandi libera potestas, qua careant necesse est innumeri a recto itinere aberrantes: Ecquid præterea possim aut velim concupiscere? His dictis, ratione et intelligentia vertit se ad æternam veritatem, dicens: Obsecro, de his me certiorem reddas, æterna Veritas Jesu piissime, quatenus poterit verbis declarari. Latent enim ista penitus plurimos occæcatos homines.

sui cum calamitatum obliviscitur

93 Mox illi intus ejusmodi præstita est institutio: Quicumque recte sese gerunt in ea sui mortificatione et abnegatione, quam præcedere necesse est in homine, ita ut sibiipsi et rebus omnibus moriatur, quorum heu exiguus est numerus, eorum sensus, et animus usque adeo in Deum aberrarunt ac excesserunt, ut propemodum de seipsis nihil norint, nisi ut tum seipsos, tum quævis alia in sua prima origine capiant. Atque hac de caussa tanta afficiuntur voluptate et complacentia ex quibuslibet Dei operibus vel factis, ac si Deus nihil eorum gessisset penitus, sed ipsis pro illorum judicio efficienda ea tradidisset.

Hominibus mortificatis et spiritualibus consolatio est

quod operationi Divinæ ut suæ acquiescant,

Atque hac ratione in seipsis optandi accipiunt facultatem : quandoquidem eis obsequitur ac inservit cœlum cum terra, obtemperantque illis creaturæ omnes eo ipso dum faciunt quælibet id quod agunt, sive omittunt id quod omittunt. Istiusmodi homines nulla in re animi afflictionem sentiunt. Id namque animi dolorem vel afflictionem sentire ego appello, cum voluntas hominis deliberata ratione vellet afflictione carere. Nam secundum exteriorem hominem etiam isti, de quibus agimus, et bene et male habent, ut alii homines, et plerumque acrius sentiunt dolorem, quam alii ob ipsorum exhaustam naturam; sed nullum in eis locum intus obtinet : atque secundum externum hominem nihil immodeste vel impatienter sese gerunt. Abunde exatiantur hic, quoad fieri potest, per suiipsorum excessum, ita ut in omnibus pleno, integro, ac stabili gaudio perfruantur. Siquidem in divina essentia, in quam ipsi animo accesserunt, si tamen recte cum illis actum est, neque dolor neque mœror locum habet, sed pax et lætitia : nisi quatenus suapte culpa et vitio in peccati consensum labuntur, unde merito accedit tristitia cuilibet ipsum peccatum perpetranti : quantum autem vitiis committendis sese commaculant, tantum procul dubio deficit eis isthæc felicitas vel beatitudo : quatenus vero peccatum fugiunt, in eoque sese exeunt et abnegant, excedunt que in id, ubi nec dolor nec molestia animi possit sentiri, (nisi quod dolorem non putant esse dolorem, nec afflictionem pro afflictione habent) adeo ut in omnibus vera pace gaudeant, jam certe bene cum ipsis agitur. Id vero totum præstat propriæ voluntatis extinctio et omissio. Enimvero extra seipsos avidissimo quodam desiderio ac siti propelluntur ad exequendam Dei voluntatem et justitiam. Porro Dei voluntas tam bene eis sapit, tantamque inde capiunt voluptatem, ut quidquid Dei permissu ipsis acciderit, tam eis gratum sit ac delectabile, ut nec velint nec appetant aliud. Nec tamen hæc ita accipienda sunt, quasi hac ratione illis permissum non sit orare ac deprecari Deum. Namque ea ipsa Dei voluntas est, ut ipsum oremus. Sed intelligenda sunt juxta ordinatam proprii sensus et judicii abnegationem et resignationem in summæ Deitatis voluntatem, quemadmodum dictum est. Atqui occultus quidam hic hæret scrupulus, in quem plerique impingunt, isque ejusmodi est : Quis enim, aiunt, compertum habet, utrum hæc sit Dei voluntas? Revera Deus bonum est superessentiale, quod rei cuilibet internus ac præsentius est, quam sit res ipsa sibi : atque illo invito nihil potest fieri, nec durare vel ad momentum. Non possunt ergo non torqueri et cruciari graviter, qui semper Divinæ renituntur voluntati, cuperentque propriæ semper voluntatis libidini obsequi, modo possent. Isti pace non alia gaudent, quam qua quod inferos cruciantur. Nam perpetuo animi mœrore conficiuntur. Contra vero animo omni propria voluntate exuto ac nudato, Deus et pax perpetuo reipsa respondet, ubique æque in adversis, ut prosperis ac jucundis. Ipse namque revera adest, qui cuncta agit ac moderatur, quique est omnia. Qua ergo ratione crux vel afflictio præsentius molesta ejusmodi hominibus esse queat, quando in ea Deum cernunt, Deum inveniunt, Dei voluntate fruuntur, et suam prorsus nesciunt voluntatem? ut interim taceam, omnes illas luculentas consolationes et cœlestes oblectationes ac delicias, quibus Deus afflictos amicos suos crebro recreat ac sustentat. Nimirum in ipso propemodum cœlo isti degunt : quandoquidem quidquid illis eveniat vel non eveniat, quidquid in creaturis omnibus Deus sive agat, sive non agat, cuncta hæc illis optime cedunt et cooperantur in bonum. Hoc pacto hominibus, qui patienter adversa perferunt, etiam in hac vita pars quædam præmii restituitur, eo quod in omnibus pace et gaudio potiatur, et post obitum vita eum consequetur æterna. Amen.

Auctoris Laus Studio [margin note, partly illegible]

etiam in adversis,

et voluntate propria extincta,

divinam amplectuntur.

CAPUT XXXV.

De spirituali Ministri filia.

Eodem ferme tempore Minister Sapientiæ filiam habuit spiritalem, professione Dominicanam, in clauso quodam cujusdam oppidi cœnobio degentem, vocabulo Elizabeth Staglin : cujus externa vita et conversatio admodum sancta, et interior animus plane angelicus erat. Præclara illa conversio, qua se totam anima et corde ad Deum transtulit, tam erat fortis, efficax, et vehemens, ut ab omnibus statim rebus supervacaneis cunctisque vanitatibus, quibus multi æternam suam salutem negligunt ac impediunt, prorsus expediretur. Omne illius studium eo intentum ferebatur, ut spiritalibus posset institutionibus imbui, quibus ad beatam perfectamque obtinendam vitam, cui uni unice inhiabat, dirigeretur. Siquid uspiam didicisset pium ac salutiferum, quod tum ipsam tum alios ad spiritales capessendas virtutes posset provehere, id diligenter annotabat. Imitabatur plane sedulas apes, mel dulcissimum ex multigenis floribus comportantes. In cœnobio illo, ubi inter alias Virgines morabatur ceu virtutum omnium vivum quoddam simulacrum, quamvis affecto et debili esset corpore, tamen librum quemdam confecit non parum magnum, in quo inter alia conscripserat vita functarum Virginum sanctam et religiosam vivendi rationem, et quam stupenda ac mira in eis Deus effecisset : quæ sane cumprimis ad pietatem excitant homines Deo devotos. Eadem Virgo notitiam contraxit Ministri Sapientiæ, ad cujus discendam vitam ac institutiones multa cum devotione divinitus permota fuit : sicque factum est, ut occulte admodum, qua ille ratione per omnia penetrasset in Deum, seseque primum abnegasset, ex illo expiscaretur : idemque in scripta retulit, ut jam superius dictum est, et infra referetur.

Elizabeth Staglin Religiosa ordinis S. Dominici,

pia,

industria,

scribit Vitas sanctimonialium defunctarum

et Henrici

95 In primo conversionis ejusdem Virginis initio multa illi sublimia et ad intellectum pertinentia inciderunt, captu admodum difficilia, utpote de simplici ac nuda Divinitate, ut res omnes creatæ nihil sint, de sui resignatione, de formarum ac simulacrorum omnium expulsione ac abstersione, atque id genus alia, quæ et elegantibus erant ornata verbis, et lectori miram adferebant animi voluptatem. Sed in his id latebat detrimenti ac perniciei, quantum ad simplices et primum inchoantes homines pertinebat, quod ob necessariæ discretionis defectum, quo etiam dum illa Virgo laborabat, verba illa dictaque possent in hanc atque illam rapi partem, et æque ad carnem ut ad spiritum accommodari, prout lector affectus esset. In seipsis quidem erant optimæ institutiones, nec tamen ipsa se inde expedire poterat. Quamobrem scriptis oravit Ministrum Sapientiæ, ut is ipsi suppetias ferret, et ad plenum regiumque ipsam iter deduceret. Sed quia ante dicta suarum institutionum voluptate etiam ipsa nonnihil capta erat, scripsit ei, ut in ternissis rudioribus institutionibus, de sublimibus illis jam supra memoratis rebus ad ipsam perscriberet. Ad eam Minister ita respondit : Si quidem filia de ejuscemodi altis rebus præ admiratione ex me cupis certior fieri, ut illis cognitis, de spiritu possis coram de eloqui, facile te ponens expedire verbis, quæ tamen te gaudio efferre non debeant, maxime quando hinc facile potes in perniciosos errores abduci. Vera sanctitas et perfectio non in pulchris est verbis sita, sed in bonis operibus et recte factis. Si vero id te ad perenne tandum incitat, ut possis ea vivendo assequi, fac quod hortor, omissis ne interim rebus et præcelsis hisce quæstionibus, ea potius inquiras, quæ tibi magis conveniant et accommoda sint. Tu nuda quidem videtur, monialis etiam, ætate es et juvenis et parum exercitata : quamobrem tibi tuique similibus longe utilius et conducibilius fuerit, nosse ut primo incipiendum sit, et de vita

intricata altis contemplationibus.

Henricum consulit

[illegible] [margin note]

vita actuosa salutiferisque ac piis exemplis, ut videlicet ille atque ille Dei amicus, qui simili modo suæ vitæ emendationem sint auspicati, principio quidem in Christi vita et passione sese exercitarint, quænam perpetim perpessi sint, ut sese foris ac intus gesserint, utrum a Deo suavitate an sterilitate tracti sint, et quando denique vel quo pacto rerum formis et imaginibus absoluti fuerint. His nimirum homo inchoans provocatur, dirigiturque ad apprehendendam perfectionem, et ea, quæ sunt viciniora saluti, quamvis possit hæc eadem Deus in momento præstare homini, quod tamen non solet, sed labore et concertatione ea obtinenda sunt.

se totam ejus directioni tradit.

96 Ad hæc rescripsit virgo jam dicta : Non ego sublimibus et subtilibus inhio verbis, sed vitæ sanctimoniæ ac integritati, eaque omnino stat animi sententia, recte ac ordine prosequi, utcumque molestum et acerbum id fuerit. Sive fugere oporteat, sive perpeti, sive emori, sive quodlibet aliud sit, quod me ad supremam possit perfectionem evehere, id plane persequi decrevi. Nec est quod te absterreat, Pater, naturæ meæ imbecillitas. Quidquid ipse jubere ausus eris, etiamsi naturæ doleat, id equidem, divinæ virtutis freta auxilio, exequi non verebor. Incipe primum a minimis, et sensim ad altiora me deducito, quemadmodum puerum scholasticum solet ludimagister ea primum docere, quæ pueritiæ congruant, ac subinde magis magisque promovet ad studia potiora gravioraque, donec in magistrum evadat. Unum est, quod te oratum velim, quæso ne id abnuas, ut non modo abs te dirigar ac instituar, sed confirmer etiam et corroborer in quibuslibet, quæ mihi possint accidere, adversitatibus. Sciscitante Ministro, quænam ipsius esset petitio, respondit : Ex aliis didici, mi Domine, pelicanum ea esse natura, ut rostro seipsum vulneret, ac proprio cruore suos alat pullos, naturæ victus amore. Quo exemplo id ego significare volo, ut tu quoque eodem modo me miseram ac indignam filiam tuam esca spiritali piarum institutionum tuarum foveas ac nutriceris, nec eas aliunde colligas, sed ex teipso petas. Quanto namque propius quid ipse expertus es, propriaque didicisti vita tua, tanto magis afficiet ac permovebit sitibundam animam meam. Ad hæc Minister rescripsit in hunc modum : Non ita pridem sublimia quædam dicta mihi exhibuisti, quæ tu ipsa tibi collegeras ex mellitissimis sanctæ memoriæ Doctoris Eckardi scriptis, quæque ita ut par est, magno studio et amore conservas. Non possum ergo non vehementer admirari, quod post haustum præclarissimi illius viri eximium nectar, tantopere te sitire significas humilis Ministri simplicem ac rusticum potum.* Quanquam dum id recte perpendo, non sine ingenti gaudio tuam hac in re prudentiam et industriam comperio, quod studiose inquiras, quæ prima sint initia sublimis ac securæ vitæ, aut quibus exercitiis ad eam primo pertingendum sit.

CAPUT XXXVI.

De hominis inchoantis primis initiis.

Suadet ... peccatorum confessionem generalem

At vero Sanctorum omnium exordia diversa sunt, aliud hujus, aliud illius. Interim tamen non committam, quin de illo agam rectioris vitæ initio, de quo tu cupis certior effici. Novi ego hominem in Christo, qui cum incipere meditaretur, primo conscientiam suam integra confessione expurgavit : eratque tum totus in eam intentus curam, ut confessionem illam rite perageret, errataque sua omnia prudenti ac discreto confessario explicaret, sic ut ab eodem Dei vices gerente mundus et immaculatus recederet, remissis ipsi cunctis peccatis : perinde ut beatissimæ Magdalenæ, corde compuncto et flentibus oculis Christi sacra vestigia abluenti, eodemque Christo omnia illi peccata condonante. Hoc, inquam, illius *Luc. 7* hominis primum fuit erga Deum initium. Quod ubi percepit antedicta Virgo, suo affixit animo, volensque etiam ipsa similiter agere, toto affectu Ministrum illum ceu maxime idoneum cœpit velle habere Confessarium, hoc ipso id etiam spectans, ut ratione confessionis, illius quoque filia spiritalis efficeretur, essetque in fide Dei tanto commendatior. Sed quia certis quibusdam ex caussis non poterat illi ore confiteri, totam suam commemoravit vitam, quæ revera innocens et immaculata erat, et ubicumque pro sua opinione unquam deliquerat, in grandi conscripsit tabula cerea, eamque signatam illi misit, rogans ut absolutionem ipsi impartiretur. Perlecta ergo illa confessionis tabula, ad calcem ita scriptum offendit : Venerabilis Domine, misera ego peccatrix tuis provoluta vestigiis, obsecro ut fidissimo corde tuo me in cor divinum reducas, patiarisque me esse et dici filiam tuam in temporalia ac æterna vita. Hac ille fidenti Virginis hujus devotione medullitus commotus, ad Deum se convertens, ait: Ecquid dicam piissime Domine? Anne repellam eam? Certe id ego nec eam possim facere : et si id agerem, fortassis dedecori esset tibi Domino meo : quandoquidem illa divitias Domini sui in ejus famulo requirit. Itaque, clementissime Domine, una cum illa tuis advolutus pedibus, obsecro eam exaudias. Prosit illi fides sua et pia confidentia. Clamat enim post nos. Cogita quid olim feceris mulieri illi Cananitidi. Certe, piissime Domine, tam apud nos celebris est et pervulgata immensa benignitas tua, ut etiam multo pluribus peccatis merito debeas veniam dare. Clementissime Jesu, benignissimos oculos tuos ad illam converte. Dic unicum illi consolatorium verbum : Confide filia, fides tua te salvam fecit. Sitque id, oro, firmum et ratum et meas erga illam vices impleas : siquidem ego, quod meum erat, feci, optans illi plenissimam peccatorum omnium veniam.

Auctore Laur. Surio.

98 Deinde cum eodem nuntio rescripsit illi. Quod a Deo per Ministrum petisti, præstitum tibi noveris, certumque habeas jam ante id illi fuisse a Deo revelatum. Eodem namque die mane admodum post absolutas preces suas paulisper quieturus resedit, consopitisque externis sensibus per visum multa ei divinæ bonitatis spectacula objecta fuere. Inter alia ex divina irradiatione didicit, uti Deus angelicos spiritus maximis affecerit gaudiis, summaque felicitate donarit, et ut singulis pro singulari quodam ordine ac discrimine peculiares indiderit proprietates, quas verbis non posset explicare. Atque cum aliquamdiu cum illis beatissimis Spiritibus cœlesti sese recreasset voluptate, essetque animo exhilaratus ex stupendis illis et admirandis, quæ illius anima persenserat, illustrationibus, in eadem visione ad sese ingredi te vidit, coramque ipso assistere inter Angelorum frequentiam assidente, moxque serio admodum flexis humi genibus faciem te tuam ad cor ipsius reclinare, atque diu satis ita te permanere adspectantibus illis angelicis Spiritibus. Mirabatur autem ipse Minister audaciam tuam, quanquam ea civilitate ac honestate composita eras, ut benigne te toleraret. Quid vero gratiæ in illo misero recumbens corde a Deo consecuta sis, tu ipsa optime nosti, poteratque in te animadverti. Non post longam moram cum te erexisses, facies tua tam jucunda, serena, gratiosa apparuit, ut pos et perspicue intelligi singularem quamdam gratiam tibi et contulisse Deum et adhuc collaturam per cor illud, adeo ut Deo laus, et tibi inde accedat consolatio.

Inter Angelos eam conspicit.

99 Eodem fere modo contigit alteri cuidam, præclaræ sane ac admodum religiosæ virgini in castro quodam commoranti, Annæ vocabulum habenti, cujus vita omnis non nisi mera perpessio fuit. In ea Deus magna et admiranda operatus est a primæ ætatis initiis ad mortem usque. Hæc antequam nosset Ministrum Sapientiæ, et vel auditu quippiam de eo percepisset,

Virgo alia monita a B. Joanne Evang. per visa et confiteri,

AUCTORE LAUR. SURIO.

percepisset, vice quadam inter orandum facta in ecstasi, vidit ut in cœlesti patria Sancti Deum contemplentur et laudent. Petiit autem a D. Joanne Evangelista, qui illius erat Apostolus, cuique speciali devotione afficiebatur, ut ipsius confessionem reciperet. At ille perbenigne respondit, daturum se ipsi suo loco bene idoneum Confessarium, cui Deus plenam in ipsam contulisset auctoritatem sive potestatem, et qui abunde eam posset consolari in multimodis ipsius afflictionibus. Perquirente autem virgine, quisnam ille esset, quique vocaretur, cuncta illi ab Apostolo declarata sunt. Illa gratias agens Deo, primo mane surrexit, adiitque cœnobium, quo missa erat a Deo, inquisivitque ubi Minister foret. Itaque Minister vocatus, ad portam cœnobii accessit, et interrogavit ex ea quid negotii haberet. Exposuit ea illi rem ut erat, et confiteri cœpit. Ille cognito quod divinitus ad ipsum missa foret, permisit eam confiteri, et illi satisfecit. Narravit autem Ministro eadem sancta virgo, vidisse se quandoque in spiritu pulcherrimam rosaceam arborem, eximiis iisdemque rubicundis conspicuam rosis. In hac arbore apparuisse puerulum Jesum cum certo ex rubicundis confecto rosis. Sub ipsa autem arbore sedisse Ministrum. Porro Jesum parvulum perplures carpentem rosas, in ipsum Ministrum conjecisse, donec totus esset rosis obsitus. Sciscitanti autem virgini ecquid sibi rosæ illæ vellent, puerulus respondit : Rosæ istæ multæ numero, multijuges significant cruces, quas Deus Ministro permittet evenire, quas ille suaviter ac comiter accipiet ex Dei manibus, et feret patienter.

quem a puerulo Jesu rosis obtegi ob cruces fortiter toleratas vidit.

CAPUT XXXVII.

De primis hominis incipientis institutionibus et exemplis sive figuris, atque ejus exercitia cum discretione debeant esse conjuncta.

Ad evitanda pericula, loca monasterii triplici circulo distinguit

Ceterum ubi in primo rectioris vitæ exordio per confessionem sese Minister rite repurgarat, sua ipse sibi cogitatione tres præfixit circulos vel terminos, intra quos pro spiritali custodia ac observantia sese inclusit et cohibuit. Primus circulus erat, ejus cubiculum, sacellum, et chorus templi. Intra hunc ambitum constitutus, satis sibi in tuto esse videbatur. Alter erat circulus totum cœnobium intra portæ limites. Tertius idemque extimus, ipsa erat porta, ubi multa illi opus erat circumspectione et custodia. Extra hos autem tres terminos si quando processisset, nihil sibi differre videbatur a silvestribus bestiolis extra suam specum progressis et a venatoribus circumdatis, quibus haud dubie magna opus est industria et arte qua se tueantur.

Sapientiam æternam sibi sponsam deligit

101 In ipso quoque suæ conversionis principio quemdam sibi secretum delegerat locum, nempe sacellum, ubi suæ devotioni etiam per imagines satisfaceret. Speciatim vero cum adhuc adolescentulus esset, in membrana sibi depingi curarat æternam Sapientiam cœlo terræque præsidentem, miraque pulchritudine et formæ elegantia ac amicabili specie creaturarum omnium decorem facile superantem, unde eam sibi in ipso juventutis flore in sponsam et amicam adsciverat. Hanc imaginem miræ formosam secum ducere solebat, quamdiu, studii caussa alio proficisci cogebatur, eamque sibi ob oculos ponebat ad sui cubiculi fenestram, et intimo cordis affectu sæpius eam intuebatur. Ad extremum secum eam domum reduxit, et sincera animi intentione in ipso sacello eam collocavit.

sententias Patrum in sacello appingi curat.

102 Quas vero præterea illic imagines habuerit pro illarum objectis, prout ipsi aliisque inchoantibus congrueret, satis potest adverti ex pictis eo in sacello figuris et sententiis antiquorum Patrum, qui hic partim ascriptæ sunt, ita ut in sacello erant delineatæ, magisque sensum quam verba expressimus. Abbas Arsenius interrogavit Angelum, quid faceret ut salvus fieret. Dictumque est illi : Fuge, Tace, Quiesce. In visu quodam Angelus Ministro ex Vitis Patrum ejusmodi legit sententiam : Fons et origo bonorum omnium est, jugiter secum commorari. Abbas Theodorus : Puritas cordis majorem confert scientiam, quam studium ipsum. Abbas Moises : Sede in cella tua, et ipsa te de omnibus instituet. Abbas Joannes : Externum hominem tuum serva in silentio, et internum in puritate. Idem : Piscis extra undas, et monachus extra cellam, æque deficiunt. Antonius : Corporis castigatio, cordis devotio, et secessus ab hominibus, efficiunt ac tuentur castitatem. Idem : Nullam geras vestem, quæ præseferat vanitatem. Primum novi tironis certamen est, adversum vitia fortiter dimicare. Abbas Pastor : Nulli unquam indignaberis, etiamsi vel dextrum tibi impleatur oculum excutere. Isidorus Abbas : Homo iracundus displicet Deo, quamlibet magna signa efficiat. Ipericius : Minus peccat, qui tempore vetito carnes edit, quam qui proximo detrahit. Abbas Pior : Pessimum est aliena tractare vitia, propria dissimulare. Zacharias : Magnopere illum contemni necesse est, qui velit esse perfectus. Nestor : Asinus ante fias oportet, quam divinam obtineas sapientiam. Senex quidam : Mortuorum instar in adversis et prosperis semper immotus permaneas. Helias : Pallidus vultus, confectum macie corpus, et humilis incessus ac conversatio, probe ornant religiosum hominem. Hilarion : Equo lascivo et petulanti corpori de esca detrahendum est. Senex quidam : Aufer a me vinum : siquidem mors animæ in illo latet. Pastor : Nequaquam ille monachus censendus est, qui adhuc conqueritur, nec iram compescere, multiloquium fugere, suique contemptum ferre novit. Cassianus : Ut sese Christus gessit in cruce moriens, ita nostros debemus mores componere. Abbas Antonius ad Fratrem quemdam : Age, Frater salutis tuæ curam geras, aut certe neque Deus, neque ego unquam tibi consulere poterimus. Arsenium Abbatem cum mulier quædam rogasset, ut ipsius esset memor apud Dominum : At ego, inquit, oro Deum, tui memoriam ab omnino meo prorsus excludat. Macarius : Vexo corpus meum me divexans, multisque affligens me tentationibus. Joannes Abbas : Nunquam propriæ voluntati obsecundatus sum, nec unquam verbis alios docui, quod ipse factis non præstitissem. Senex quidam : Multa pulchra verba absque recte factis, inania sunt, perinde ut arbor multis abundans foliis, et fructu vacua. Nilus : Qui in mundo multum versari habet, multa is quoque vulnera accipiat necesse est. Senex quidam : Si nihil potes aliud in cella exercere operis, vel parietes illius, Dei amore, custodias. Ipericius : Qui caste vivit, is honore hic afficitur, et a Deo coronatur. Apollonius : Principiis obsta, et caput serpentis contere. Agathon Abbas : Triennio lapidem ore tuli, ut silere discerem. Arsenius : Sæpe me locutum dolui, tacuisse nunquam. Senex a quodam juvene requisitus quamdiu tacendum sibi foret, respondit : Donec interrogaretur. S. Syncletica : Dum ægrotas, gaude : namque Deus tui meminit. Nec morbi caussam jejuniis assignes, siquidem et qui non jejunant, ægre habent. Si corporis vexaris tentationibus, itidem gaude, quod alius ex te Paulus possit effici. Nestorius : Nunquam me sol manducantem vidit. Joannes : Nunquam me Sol irascentem intuitus est. Antonius : Discretio inter virtutes facile primas sibi vendicat, id est, ut in omnibus possis medium attingere et adhibere modum. Paphnutius : Nihil juvat bene cœpisse, nisi ad finem perseveres. Abbas Moises : Quicquid animi officit puritati fugiendum est, quantumvis bonum appareat. Cassianus : Totius perfectionis scopus est, ubi anima cum universis viribus suis in unicum illud unum quod Deus est, recepta est.

103 Hasce figuras et sententias Patrum filiæ suæ spiritali Ministri misit ea mente, ut etiam ipsa corpus

suum

suum Patrum illorum exemplo severe castigaret. Quod illa suscipiens, cœpit subtrahere sibi, seseque affligere ciliciniis vestibus et funibus, horrendis vinculis, acutis clavis ferreis, atque id genus aliis multis. Quod ubi Minister percepit, hæc illi mandavit : Si quidem filia vitam spiritalem pro meo consilio ducere decrevisti, quemadmodum a me ipsa petiisti, missum fac ejusmodi nimium rigorem et asperitatem. Neque enim vel femineæ imbecillitati, vel bene constitutæ naturæ ac habitudini tuæ ea congruit. Non dixit Christus, Tollite meam crucem in humeros vestros, sed ait, Tollat quisque crucem suam. Non debes velle imitari Patrum antiquorum rigidam severitatem, nec etiam aspera spiritalis Patris tui exercitia. Sed ex his duntaxat quædam tibi desumes, quæ corpusculi tui infirmitas bene perpeti possit, ut vitia quidem in te extinguas et perimas, sed corpore diu vivas. Ea nimirum præclara est exercitatio, tibique utilissima. Cum autem illa scire vellet, cur ipse Minister tam dura fuisset amplexus exercitia, quæ tamen nec ipsi nec aliis consuleret sectanda, ad scripturas Patrum eam remisit, dicens : Litteris proditum est, olim inter Patres quosdam pene inhumanam ac supra quam credi possit, asperam egisse vitam, adeo ut hisce recentioribus temporibus delicati quidam homines non possint id sine horrore vel audire saltem. Non enim attendunt, quantum fervens amor et strenuitas cum Dei virtute conjuncta, et agere et perpeti queat caussa Dei. Hujuscemodi ferventer amanti homini, omnia etiam impossibilia, plane possibilia fiunt in Deo. Ita David in Psalmo. In Deo meo, inquit, transgrediar murum. Contra vero in iisdem Patrum vitis æque annotatum legimus, quosdam hanc asperitatem et rigorem prætermisisse, et tamen utrique ad unum spectabant scopum. D. Petrus et Joannes Apostoli non eodem tracti fuere modo. Quis hæc omnia, mira sane, absolvere et explicare queat? nisi quod mirabilis est Deus in Sanctis suis, et secundum multitudinem magnitudinis suæ diversis vult modis laudari. Deinde non omnes eadem sumus corporis et naturæ habitudine præditi, unde quod uni proficit, alteri officit. Non ergo putandum est, si quis fortassis talem rigorem amplecti nequeat, ea re impediri eum quo minus summam possit perfectionem assequi. Quanquam alia ex parte non debent molles ac delicati in aliis ejusmodi rigida exercitia et asperam vivendi rationem spernere aut damnare, vel in partem pejorem interpretari. Unusquilibet tantum in seipsum intentus sit, observetque quid ab ipso requirat Deus, et illi satisfaciat, aliis prætermissis. Ut plurimum sane satius est, moderatum ac discretum sequi rigorem et severitatem, quam nimiam ac indiscretam. Sed quia difficile est medium tenere, præstat paullulum a medio deficere, quam plus satis ipsum excedere. Fit enim haud raro, dum naturæ nimium inordinate subtrahitur, ut postmodum necesse sit inordinate nimium illi indulgere : tametsi plerique insigni sanctitate Patres, præ ardentissimo fervore hac in parte excesserunt. Ejusmodi rigida vivendi ratio et exempla memorata illis conferre queant, qui sibiipsis nimium propitii sunt, nimisque molliter se habent, ac petulanti et indomito corpore suo in sui perniciem dedita opera abutuntur. Porro tibi ac tui similibus non ita conveniunt. Habet Deus varias cruces, quibus suos castigat et probat amicos. Equidem sic sentio Deum aliam tuis velle humeris crucem imponere non paullo molestiorem, quam sit ista corporis castigatio. Eam, ubi accesserit, æquo animo recipe.

Elisabeth moderatam præscribit corporis castigationem,

Matth. 16. 24
Luc. 9. 23

Psal. 17. 30

104 Non multo post elapso tempore cœpit Deus hanc virginem diuturnis afficere morbis, ita ut corporis adversa [illegible] valetudine ad extremum vitæ [illegible]. Scripto [illegible] Ministro, ut sibi accedisset, quemadmodum ille ante prædixerat. Cui tale Minister responsum reddidit per litteras. Non solum per me, filia carissima, Deus tibi futuras prædixit cruces tuas, sed me etiam in te afflixit et læsit, maxime quando neminem aliud habeam, qui deinceps pari studio et tam sincera fide suam mihi commodaturus sit operam in absolvendis conficiendisve lucubrationibus meis, perinde ut tu fecisti, cum incolumis esses. Eam ob rem idem Minister Deum ex animo pro te oravit, si sibi gratum esset, ut salutem tibi restitueret. Sed cum pro voto non statim exaudiretur, amicabili quadam indignatione erga Deum motus, dixit se nullos posthæc de ipso conscripturum libellos, atque etiam matutinam illam salutationem, qua erat uti solitus, sese omissurum, nisi te sanitati redderet. Cum igitur sub hac animi perturbatione in sacello pro consuetudine sessum se recepisset, a sensibus abstractus, videre sibi visus est Angelorum frequentiam in ipsum sacellum ingredi, et ejus consolandi gratia cœleste carmen depromere. Noverant enim id temporis haud vulgari eum afflictione vexatum. Sciscitantibus autem illis quid ita mœstus esset et cur ipsis cantantibus se socium non adjungeret, fassus est illis animi sui perturbationem, qua commotus esset erga piissimum Deum, quod suas nollet exaudire preces salutis tuæ caussa fusas. At illi hortabantur eum ut quiesceret, nec ita se gereret : quandoquidem Deus eam tibi permisisset evenire corporis adversam valetudinem pro summa utilitate tua, atque eamdem fore crucem tuam in hoc seculo, qua et in præsenti maximam gratiam, et in futura vita multiplex præmium tibi sis comparatura. Ergo filia patiens esto, et afflictionem hanc non nisi ex Dei providentia ceu munus gratissimum accipe.

cujus morbum,

AUCTORE LAUR. SURIO.

cum precibus conatur depellere,

intelligit ab Angelis

datum ob augmentum gratiæ et gloriæ.

CAPUT XXXVIII.

De puerili devotione in novis Christi tironibus.

Postea Ministrum visitandi caussa ad se venientem, ægre affecta hæc Virgo rogavit, ut quippiam de rebus spiritalibus sibi referret, quod non magnam præ se ferret severitatem, et tamen animo Deum amanti esset jucundum auditu. Cœpit ergo Minister illi quædam commemorare de sua puerili devotione ac pietate, aitque : Minister cum ætate adhuc juvenili vivido esset animo, multo tempore eum servabat morem, ut ubi venam sibi incidi permisisset, ad Christum sese reciperet in cruce pendentem, prolatoque saucio brachio suo, intimis cum suspiriis diceret illi. O amicorum omnium longe carissime Domine Jesu, recorderis, obsecro, hanc inter homines versari consuetudinem, ut amici suos accedant amicos, cum sibi sanguinem minuerint, quo salubrem possint recuperare sanguinem. Atqui tu ipse nosti, mi Domine, neminem te uno mihi esse cariorem. Hac de caussa ad te venio, ut huic meo benedicas vulneri, et bonum mihi sanguinem crees. Eodem adolescentiæ suæ tempore postquam rasus erat, et elegantissimo facies ejus colore perfunderetur, ad Dominum Jesum se contulit dicens : Suavissime Jesu, si vultu et os meum rosarum omnium colorem quantumvis gratum vinceret, non nisi tibi uni hanc pulchritudinem tuus Minister exhiberet. Et quamvis cor ipsum tu potius inspicias, et externa non admodum attendas, hoc ipso tamen cor meum quamdam tibi amoris significationem exhibet, quod ad te, non ad alium aliquem, me confero. Si quando novam tunicam aut cucullum induisset, primo ad solitum se recipiebat locum suum, orabatque cœli Dominum, cujus beneficio id esset vestimenti consecutus, ut eam vestem sibi vellet esse salutarem, præstaretque ipsi pro sua gratissima voluntate eam deterere.

Pia Henrici devotio et actiones variæ

rasura capillorum,

induenda nova veste,

106 In puerili etiamnum ætate constitutus; vere novo adventante, et pulcherrimis erumpentibus flosculis, pro consuetudine sua retinebat sese, ne flosculos vel carperet vel attrectaret, donec spiritali amicæ suæ jucundam et peramœnam ex ipsis florida

flosculorum serto Deiparæ offerendo cœlesti musica recreatur

AUCTORE LAUR. SURIO.

bus coronam conficeret, in qua primum, quem carpsisset florem, in Dei matris honorem inseruit. Deinde ubi tempus illi adesse videbatur, decerpebat flores non sine multis amantissimis cogitationibus, absportansque eas in cubiculum, sertum inde efficiebat : ingressusque chorum templi aut D. Virginis sacellum, coram ipsius imagine flexis humillime genibus, ejusdem imaginis capiti sertum imponebat, ea animi intentione, quod ipsa esset flos omnium gratissimus, suique cordis vernans amœnitas : orabatque, ut primitias florum a suo servulo oblatas non despiceret. Quodam tempore, cum pulcherrimam illam Dominam suam ejusmodi decorasset corona, in visu cœlum ipsi patere videbatur, cernebatque lucidissimos spiritus angelicos, splendidis amictos vestibus, sursum deorsum volitare, simul etiam auribus hausit melodiam, longe omnium, quæ unquam auditæ sint, suavissimam, ab illis jucundissimis Spiritibus in cœli palatio decantatam. Speciatim vero carmen quoddam de Virgine matre concinentes illos audivit tanta vocum harmonia, ut præ nimia voluptate totus animo colliquesceret. Erat autem carmen simile illi, quod omnium Sanctorum solenni die in Sequentia (ut vocant) canitur : Illic Regina Virginum transcendens culmen ordinum, etc. Cœpit autem etiam ipse una cum illis canere. Hausit ibi tum anima illius plurimum cœlestis gustus et suavitatis, ardentisque erga Deum desiderii.

cum Angelis ejus laudes concinit.

107 Alio item tempore sub Maii initium amantissimæ illi Dominæ suæ cœlorum Reginæ juxta morem coronam rosaceam magna cum devotione imposuerat. Eodem autem die mane admodum somnum sibi indulgere volens, eo quod ex itinere fessus domum rediisset, proponensque ea vice gloriosam Virginem insalutatam dimittere, ubi surgendi juxta consuetudinem illius hora advenit, videbatur sibi velut in cœlesti quodam choro consistere, ubi Magnificat in Dei matris laudem decantabatur. Eo finito, Virgo illa sacratissima accessit ad Ministrum, præcepitque ut versum illum canere inchoaret : O Vernalis Rosula, etc. Cogitabat ille quid hac re sibi vellet, ac nihilominus obtemperare ei volens, hilari animo cantare cœpit, O Vernalis Rosula : moxque ex illa angelica familia in choro adstante, tres vel quatuor adolescentes simul cum illo suas junxerunt voces : deinde certatim reliqui omnes : cantabantque tam magnanimiter ac suaviter, ac si universa illic instrumenta musica resonuissent. Sed cum cantus nimiam suavitatem infirma ejus natura ferre non valente, ipse ad se reversus est.

108 Altera post Assumptionem ejusdem Virginis die ingentia cœlestis patriæ gaudia iterum videre permissus fuit, sed nemo intro admittebatur, qui indignè accessisset. Itaque Ministrum admodum nitentem ingredi, adolescens quidam per manum apprehendit, aitque : Non est, ut putes, Frater, hac vice licere tibi ingredi : sed hic foris subsiste quandoquidem debito obstrictus teneris, culpamque tuam satisfactione diluas oportet, antequam possis cœlicas audire cantiones. His dictis, per viam flexuosam ac tortuosam duxit eum in antrum quoddam subterraneum prorsus obscurum ac inane et horrido adspectu. Non poterat hac illacve progredi Minister, perinde ut illi, qui in vincula conjecti, neque Solem, neque Lunam videre sinuntur. Hic ille misere afflictatus, cœpit alta trahere suspiria, et gestus præ se ferre lamentabiles ob suam captivitatem. Paullo post reversus adolescens, petiit ab eo, ut haberet. Respondit ille, pessime se habere. Tum adolescens, Noveris, inquit, summam cœlorum Imperatricem impræsentiarum irato in te esse animo ob culpam illam, cujus caussa hic captivus detineris. At Minister hinc valde perterritus, ait : Heu me miserum, quid tamen erga illam deliqui? Respondit adolescens : Indigne fert, quod tam invitus de ipsa concionatus in illius solennitatibus, adeo ut heri etiam in illius præcipua celebritate Superioribus tuis nolle te de ipsa concionem habere responderis. Ad hæc Minister : Ego, inquit, mi Domine, tantæ eam dignitatis existimo, ut me indignum putem, qui de ipsa verbum faciam ad populum : atque eam ob rem senioribus magisque idoneis hanc ego provinciam relinquo, quod plane sentiam longe eos præclarius de ipsa concionari, quam miser ego possim. Contra autem affirmante adolescente, quod Dei Genitrix ipsius conciones perquam gratas haberet, nec debere eum posthac id officii subterfugere, ille solutus in lacrymas, dixit adolescenti : Quæso te, carissime, concilia mihi gratiam beatissimæ Matris Dei. En polliceor tibi fide mea, me posthac aliquid ejusmodi non admissurum. Subrisit adolescens, eumque blande consolans, ex carcere eductum ad sua reduxit, dicens ei : Animadverti ex placido cœlestis Imperatricis vultu et illius de te sermonibus, suam erga te iram seposuisse, semperque materna fide te prosecuturam esse.

reprehenditur quod ex humilitate in ejus solennitatibus detrectaverit concionari.

109 Per id temporis in consuetudinem verterat, ut quoties extra cubiculum descenderet, vel rursus ascenderet, per templi chorum suum faceret iter, et dignissimum salutaret Sacramentum, ita secum cogitans : Si quis habeat eo quo pergit itinere amicum haud vulgarem commorantem, libenter solet nonnihil suum proferre iter, ut possit suum amicum invisere et familiariter alloqui.

egrediens cubiculo, salutat Ven. Sacramentum

110 Aliquando contigit ut peteret quidem a Deo festa sibi bacchanalia exhiberi, eo quod nollet ea ab quavis mortali creatura recipere. Itaque a sensibus subductus, videre sibi visus est Dominum Jesum intrantem ea forma, qua erat cum esset triginta annorum, ut ipsius expleret desiderium et cœlestia ei bacchanalia efficeret. Accepit autem idem Dominus Jesus scyphum vino plenum in manus, obtulitque eum tribus illis ad mensam inibi assidentibus, alii post alium. Primus hausto vino cecidit, viribus destitutus. Alter nonnihil debilis effectus est. Tertius nihil sensit incommodi. Quid vero hæc sibi vellent, Dominus Ministro exposuit, indicans illi quid inter inchoantem, progredientem, et perfectum hominem intersit, et ut ei diversa se ratione gerant in divinæ suavitatis affluentia.

sacra bacchanalia celebrare visus sibi cum Christo.

111 Hæc atque ejus generis alia cum Minister suæ ægrotæ filiæ recitasset, sermoni suo finem imposuit. At illa, quæ audierat, cuncta annotuit clanculo, et ut possent servari, in cistam ea inclusit. Quodam autem tempore alia quædam religiosa sanctimonialis venit ad eam dicens : Ecquid habes soror divini mysterii in tua arca reconditum? Hac nocte in somnis vidi cœlestem quemdam puerulum in eadem arca consistentem, manu tenentem musicum quoddam instrumentum longe suavissimum, quo spiritales depromebat cantiones usque adeo jucundas et tinnulas, ut nemo non spiritali inde gaudio et voluptate afficeretur. Quæso te, mea soror, profer id quod illic inclusum servas, ut etiam nos alia legamus. Tacuit illa, nec quicquam inde referre voluit : siquidem ne id faceret, interdictum illi erat

Hæc scripta et recondita, alteri revelata sunt

CAPUT XXXIX.

Ut homines mundi vanitatibus deditos Minister ad Deum reduxerit, et ut afflictos sit consolatus.

Aliquando multum intercesserat temporis, quo nihil suæ spiritali filiæ Minister significarat. Scripsit ergo illa litteras, ut quippiam ipsi denuntiaret, unde cor ejus afflictum repurgaretur. Erant autem litteræ in hunc ferme modum scriptæ : Miser aliquis nonnihil inde consolationis accipit, si alios se miseriores conspicerat, itemque homo afflictus animum recipit, si vicinos suos quandoque magis calamitosos fuisse, et tamen divinitus adjutos perceperat. Ad has Minister ita rescripsit : Ut cruces tuas feras moderatius, dicam aliquid de afflictionibus in laudem Dei.

Novi

Auctore Laur. Surio.

Novi ego hominem, cui permittente Deo immanes evenere cruces, quæ illius celebrem famam et existimationem attingerent. Illius ipsius hominis eo spectabat conatus omnis et desiderium, ut Deum posset toto amare pectore, eumdemque ita posset insinuare omnibus, ut supra omnia ab illis amaretur, eosque a noxio et vano amore abstraheret : id quod et factum est in multis utriusque sexus. Cernens autem diabolus prædam suam sibi abstractam, Deo restitui, tulit id acerbe nimis, ac piis quibusdam apparens, minas intentavit Ministro, dicens quod se de illo egregie vindicare instituisset. Inter hæc venit Minister ad cœnobium quoddam illius instituti, ubi et viri religiosi suo vivant canone, itemque feminæ religiosæ suis legibus utebantur. In eo cœnobio duæ religiosæ personæ, altera masculini, altera feminei sexus, miro inter se amore et familiaritate conspiraverant. Id vero diabolus in eorum occæcatis cordibus adeo virtutis colore obumbrarat, ut id minime putarent vitio obnoxium, sed sibi divinitus permissum. Interrogatus autem Minister, utrum cum Dei voluntate ea posset amicitia perstare, ille plane negavit, asseverans ipsorum opinionem falsam esse et Christianæ institutioni contrariam. Sicque effecit ut ea dirimeretur amicitia, et pure ac caste deinceps viverent.

Abstrahit varios a mundano

et sensuali amore

113 Dum hæc agerentur, sancta quædam virgo Anna nomine, rapta in spiritu, vidit grandem dæmonum turbam supra Ministrum congregatam magnis clamare vocibus : O scelestum illum monachum : venite, impetum in illum faciamus et eum occidamus. Interim maledicta et execrationes in illum congerebant, quod suis monitis et consiliis ab eo tam grato loco eos expulisset ; unaque omnes ferocissimis gestibus et vultibus jurabant, se in illum semper intentos fore, eique perpetim insidiaturos, donec ex illo sese vindicarent : et licet fortassis in corpore aut facultatibus illi nihil possent incommodare, tamen honori et nomini illius apud homines seculares plurimum se detracturos, fœdaque et turpia se illi afflicturos, et quamvis occasiones omnes summo vitaret studio, nihilominus dolis et mendaciorum cuniculis se id effecturos. Territa his fuit virgo ante memorata Anna, dum hæc audiret, oravitque Dei genitricem sanctissimam, ut illi auxilium ferret in periculis ipsi imminentibus. Cui mater piissima benigne respondit: Nihil illi incommodi adferre possunt absque permissu filii mei. Quicquid vero ille ei accidere permiserit, id illi erit longe utilissimum, ac saluberrimum. Quamobrem jube illum bono esse animo. Hæc cum illa Ministro indicasset, cœpit is timere dæmonum concilium et infestam conspirationem, et, ut crebro solitus erat in angustiis suis, in montem, ubi erat sacellum in omnium Angelorum honorem dedicatum, ascendens, more suo novem vicibus sacellum cum precibus circuibat, idque in novem angelicorum ordinum honorem, orans eos serio, ut ipsi assisterent adversum omnes hostes suos. Deinde primo mane in visione spirituali in amœnum ductus campum, vidit circum se numerosissimam beatorum Angelorum frequentiam, ipsi opem ferre volentium, ipsumque hisce sermonibus consolantium : Dominus tecum est, nec te in ullis umquam angustiis et periculis tuis deseret. Ne igitur intermittas studium homines mundo deditos ad Dei amorem pertrahendi.

contra dæmonum insultus

ab Angelis solatur

114 Hi[illegible] continuatus, in [illegible] opere omnis generis ho[illegible] ad Deum reducere con[illegible]atur virum quemdam mire [illegible] qui totis [illegible] annis confessus non fuerat, bonis verbi[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] divina [illegible] [illegible] Ministro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pariter [illegible] fuderent. Idem v[illegible] post [illegible] Qua[illegible] [illegible] vertit [illegible] [illegible]

[illegible] peccatorum [illegible]

rarunt. Ea in regione pluribus locis multæ erant feminæ tum religiosæ, tum seculares, quæ præ animi fragilitate ac mobilitate in vitia immaniter corruerant. Miseræ illæ neminem habebant, cui præ pudore cordis sui molestissimum dolorem confiteri auderent, sed præ nimiis angustiis ea sæpenumero tentatione pulsabantur, ut sibiipsis vellent inferre manus. Ast ubi perceperunt Ministrum piissimo esse animo erga afflictos omnes sumpta fiducia ad illum properarunt singulæ, eo præsertim tempore, dum periculum immineret, exposueruntque ei lamentabiliter suas angustias et discrimina, quibus premebantur. Ubi ille vidit miseras tam misere afflictas, una cum illis plorans, benigne eas consolabatur, subvenitque eis, et licet non sine famæ ac honoris sui discrimine, tamen operam dedit, ut et animas et formam illæ recuperarent suam, flocci pendens interim, quidquid linguæ maledicæ ipsi affingerent.

varias feminas

cum periculo propriæ famæ.

115 Inter ceteras una erat claris orta natalibus, quæ se lapsam plurimum dolebat. Huic apparens beatissima virgo Maria, jussit eam suum adire sacellanum (Ministrum subindicans) a quo curaretur. Cum autem illa diceret se eum minime cognoscere, ait ad eam Mater misericordiæ: Respice sub pallium meum, ubi sub meo eum servo patrocinio, ac diligenter vultum ejus contemplare, ut eum nosse queas. Ipse namque est miserorum omnium consolator ac sublevator, et ipse te consolabitur. Venit illa ad Ministrum, ejusque agnovit vultum, ut ante in spiritu erat intuita, oravitque eum, ut ipsi esset propitius suum illi lapsum commemorans. At ille clementer eam excepit, et pro viribus opem tulit, quo posset amissam recuperare famam, quemadmodum Mater misericordiæ illi demandarat.

Deiparæ Sacellanus creatur, et pallio ejus tegitur.

CAPUT XL.

De immani quadam afflictione, quæ illi animarum salutem sitienti evenit.

Hac ratione innumeris ille afflictis hominibus opitulatus fuit. Sed ob hoc genus pietatis officia multas eum oportuit diras cruces perpeti, quas tamen prius Dominus ante illi per visum significavit eo, quo sequitur, modo : Die quadam sero ad hospitium quoddam venit : at altero mane circa diei exortum in visione ductus est ad locum quemdam, ubi erat Missæ sacrum celebrandum, idque illi sorte incumbebat. Cantores autem Missæ Introitum, ut vocant, de Martyribus concinebant, hunc videlicet : Multæ tribulationes justorum. Id ille invitus audiebat, cupiensque aliud decantari officium, ait : Ecquid nobis Martyres obtruditis? Quid ita insumitis de Martyribus cantando, cum nullius hodie Martyris celebris memoria agatur? At illi oculis in eum intentis, porrectisque digitis, dicebant : Etiam hodie suos Deus habet Martyres non minus quam umquam alias. Tu tantum prœpares te, et perge canere. Vertebat ille ultro citroque folia codicis, quod Missale vocant, ante ipsum positi, optabatque officium aliquod vel de Confessoribus, vel aliunde dicere, quam de Martyribus dira perpessis. Sed quantumlibet ille folia volveret, omnes paginæ Martyrum officiis plenæ erant. Tum ille videns non posse aliter fieri, cecinit cum illis, sed plane lugubri voce. Deinde post paullulum aternos eos alloquens : Et hoc, inquit, mirum satis et inauditum, quod [illegible] Cur non potius Gaudeamus, de [illegible] canitur, quam de Martyribus, quæ [illegible] ? At illi con[illegible] [illegible] Nescis [illegible] quod [illegible] [illegible] de Martyribus [illegible] [illegible] Gaudeamus [illegible] toto corde contremuit [illegible] quæ viderat, [illegible] Heu, [illegible] [illegible] ferendæ [illegible] ? [illegible] [illegible] [illegible]

Deus in visione monstrat sibi tribulationes imminere

tri[illegible]

Auctore Laur. Surio.

tristis appares? Respondit ille: Eia, Frater mi, Missa hic mihi cantanda est de Martyribus: indicare volens, a Deo ipsi revelatum esse, quod immaniter esset divexandus. Sed Fratre hoc non intelligente, ipse quoque rem tacitam habuit.

insidiis procacis mulieris,

117 Deinde ubi venit ad oppidum ante Christi natalem diem, quando sunt prolixiores tenebræ, pro more suo acerbis cœpit afflictionibus discruciari, adeo ut humano judicio putaret præ dolore cor suum diruptum iri, si cui alii id unquam evenisset. Siquidem tam graviter his erat vallatus afflictionibus, ut prorsus illi miserandum in modum subtraheretur, quidquid habebat reliquum sive commodi, sive solatii, sive honoris temporarii, sive alicujus alterius rei, quæ posset hominem recreare, quo ipse niti potuisset. Porro crux illa acerrima hujuscemodi erat. Inter alios plures, quos cupiebat ad Deum reducere, venit ad eum fallax quædam et versipellis femina, cor lupinum sub honestæ (ut videbatur) conversationis tegmine gerens: idque adeo occultare noverat, ut multo valde tempore Minister id minime posset animadvertere. Ceciderat illa ante in turpe flagitium et probrum cum viro quodam: nec eo scelere contenta, exaggerare illud voluit, prolem ex ipsa natam alteri prorsus innocenti assignando. Verum Minister ob hoc flagitium minime eam a se repellere volens, audivit confessiones illius, præstititque illi necessaria ac honesta officia, plura etiam quam alii ejus regionis religiosi Fratres, quos Terminarios vocant. Sed cum multo id durasset tempore, perspicue tum ipse, tum alii fide digni homines deprehenderunt, clanculo iisdem deditam sceleribus, quibus et ante fuerat. Quod tamen ipse pressit silentio, nolens eam prodere omnibus: At nihilominus subduxit se ab ea, nec solita ei præstitit obsequia. Quod ubi illa persensit, minabatur ei, ne sic ageret: nam si emolumentis, quæ ex ipso caperet, fraudaretur, ipsum pœnas luiturum, daturamque se ei puerulum, quem ex seculari viro haberet, cujus ipsum vellet genitorem affirmare, atque eo ipso tantam se illi ignominiæ notam inusturam, ut ubivis locorum pessime diffamaretur. Satis ille his verbis consternatus fuit, stansque secum tacitus, ex imo ingemiscens pectore, intra se dixit: Angustiæ mihi sunt undique et quo me vertam ignoro, si enim hoc egero, væ mihi est: sin autem non egero, iterum væ mihi est: atque ita totum me angustiæ obsident, ut elabi me possint. Interim anxio sustinebat corde, ecquid tandem illi dæmoni adversus ipsum permissurus esset Deus. Cœpit autem id consilii apud sese et Deum, præstare et corporis et animæ suæ saluti, ut inter duo mala potius eligeret disjungi a scelerata illa muliere, utcumque accideret famæ

falsò ei proles obtruditur

illius: idque etiam secutus fuit. Hac illa re adeo permota fuit, ut ultro citroque ad seculares et religiosos cursitans, præ immani improbitate, sua seipsam libenter summa notaret ignominia, tantum ut illi misero crucem conflaret, affirmavitque apud omnes ex illo se prolem concepisse. Ea res admodum offendit omnes, qui ejus dictis fidem adhibebant, idque tanto magis, quanto illius pervulgata sanctitas longius percrebuisset. Id vero medullas cordis et animæ ejus penetrabat, itaque in seipso tabescens præ miseria et angustiis, duxitque noctes insomnes et molestos dies, brevisque somnus ejus, terroribus permixtus erat. Suspexit ergo lamentabili vultu et profundis suspiriis ad Deum, et ait: En adest, Domine, tempus illud miserabile, adest hora mea,

ad Deum fugit

quinam potero immensas cordis mei pressuras perpeti? O si mortuus essem, ne hanc calamitatem vel visu vel auditu perciperem! O pie Jesu, tu ipse nosti, ut præstantissimum nomen tuum cunctis diebus veneratus sim, ac longe lateque omnibus amabile reddere conatus sim, honorandumque obtulerim, et tu nomini meo tantam vis afferre ignominiam? Id merito conqueri possim. En celebris Ordo Dominicanus ex me tantam capiet infamiam: quod certe numquam lamentari desinam. O angustias cordis mei! Pii omnes, qui me hactenus ceu sanctum hominem honore prosecuti sunt, quod mihi poterat animum addere, jam non aliter quam fallaciosum hominum corruptorem adspicient, quod certe animam meam diris conficit vulneribus.

impedit cædem infantis.

118 Sub his querimoniis ac lamentis cum aliquamdiu ita versatus esset Minister, ut vita ac viribus deficeret, mulier quædam ad eum venit, dicens: Cur te adeo maceras? Domine! sume animum: en ego tibi facile opem tulero, modo mihi obtemperare voles, ne quam tuæ existimationis jacturam facias. Sis ergo, obsecro, magno et infracto animo. Suscipiens ille, ait: Qua id ratione efficies? Respondit illa: Puerulum ulnis comprehensum sub veste clam subducam, et nocte vel vivum sepeliam, vel acu in ejus cerebrum impressa occidam. Illo sublato, sopietur omnis hic tumultus et fama tua integra tibi permanebit. Ad hæc Minister indignabundus respondit: O feminarum omnium longe crudelissima, tune innocentem hunc parvulum ita neci dabis? Quid illi imputandum est, quod mater ejus tam flagitiosa est? Tune eum vivum sepelies? Absit, absit, ut id latrocinii meo unquam consensu admittatur. Nihil quidem pejus hinc mihi accidere potest, quam famæ et nominis mei extinctio: et revera si vel totius regni existimatio ex me penderet, libens ego eum hodie omnipotenti Deo offerrem ac resignarem, potius quam sinam cruorem hunc innoxium effundi. At illa ait: Non est infans iste ex te genitus: quid te angit si sic pereat? simulque cultrum acutum proferens, Sine, inquit, alio me eum abducere a conspectu tuo: moxque illi vel guttur præcidam, aut hunc ei cultrum in cor imprimam, ita eo ocius defuncto, pax erit. Tum ille: Tace, inquit, mulier scelesta: cujuscumque demum sit parvulus iste, at formatus est ad imaginem Dei, et sacrosancto Christi sanguine redemptus. Nolim ergo tam crudeliter ejus sanguis fundatur. At mulier atra commotabile respondit: Si non placet ut occidatur, saltem patiaris mane eum in templum reponi, ita ut fit aliis infantibus expositiis: aut certe intolerabiles feras sumptus necesse est, antequam educatur.

hunc ulnis excipit.

119 Ait Minister: Equidem confido omnipotenti Deo, qui mihi hactenus providit, facile eum etiam et mihi et huic parvulo necessaria præbiturum. Perge igitur, et ad me infantem huc clam adducito, ut eum inspiciam. Cum ergo puerulum in suum reposuisset sinum, arrisit illi parvulus. Unde ille ex imo pectore ingemiscens, ait: Egone mihi arridentem ejusmodi formosum infantulum perimam? Absit. Equidem libens patiar, quidquid ejus caussa mihi acciderit.

alloquitur præ commiseratione

Versoque blande vultu ad infantem, ait: O te puellum miserabilem, quam miser es orphanus. Siquidem qui te genuit, non te vult habere pro suo: infida genitrix tua exponere te voluit ceu canem prorsus rejectitium. At Dei permissu mihi donatus es, ut ego tuus sim parens. Et id ego libens faciam, nec tamen aliunde, quam ex ipso Deo te suscipiam. Tu quidem, dulcissime infans, in meo resides sinu, et quamvis sermonis sis inops, tamen placidis me oculis intueris. At ego te saucio contemplor corde, oculisque lacrymantibus, et piis oris osculis. En perfundo ego tenellam faciem tuam calidis lacrymis meis. Ast ubi sensit elegantissimus infans Ministri profusas lacrymas suam irrigare faciem, etiam ille acriter flevit, atque ita pariter plorabant. Cernens autem Minister plorantem infantulum, suo eum pectori amanter appressit, dicens: Cessa jam fili mi carissime. Egone te occidam, quod non sis ex me genitus, meque oporteat tua caussa duros perpeti labores? Non possum ego ullo pacto te affligere, quandoquidem meus eris et Dei filius, et quamdiu Deo procurante ulla mihi buccella supererit, tibi eam impartiar in laudem

Dei

Dei, feramque libens, quicquid hinc mihi acciderit. Has ubi voces lamentabiles audivit ferox mulier, quæ infantem occidere instituerat, tota corde compuncta, in altos prorupit ejulatus, ita ut eam compesci oporteret, formidante Ministro, ne res in publicum divulgaretur. Postquam illa satis flevit, reddidit ei infantulum, illique bene precatus, ait, Benedicat tibi Deus, et sancti Angeli ejus ab omni te malo tueantur : jussitque ut suis sumptibus bene curaretur.

curat educari :

120 Post hæc detestabilis mulier hujus infantis mater, Ministrum magis ac magis ubique diffamare perrexit, maxime ubi id illi obesse potuisset, adeo ut perplures honesti homines ejus vicem miserarentur, sæpius mortem a justo Judice Deo illi mulieri imprecarentur. Quandoque adiit eum quidam cognatus ejus, et dixit : Væ mulieri illi sacrilegæ, quæ tantum in te facinus admisit. Profecto ego te de illa ulciscar. Latitabo uspiam in longissimo illo fluminis ponte, eamque transeuntem e ponte in flumen demergam, ut sic ejus immanis crudelitas vindicetur. Cui Minister : Ne sic, inquit, feceris amice. Absit ut mea caussa quisquam perimatur. Novit Dominus secretorum omnium cognitor, istum infantem injuria mihi eam obtrusisse. Ergo caussam hanc illius ego manibus commendo, ut ipse eam vel occidat, vel vivere permittat pro suo arbitratu. Et quamvis animæ meæ periculum in illius procuranda nece dissimulare vellem, tamen honorarem in illa castas omnes et honestas feminas, sineremque eam vita frui. Ad hæc ille indignabundus respondit : Apud me sane nihil interest, utrum feminam jugulem an virum, si me hujusmodi contumelia affecisset. Cui Minister : Noli, inquit, id enim immanis quædam feritas et barbara temeritas fuerit. Cessa igitur, sinasque evenire mihi cruces omnes, quas me pati volet Dominus.

impedit cædem perfidæ matris :

121 Increscente autem ipsa afflictione, quodam tempore victus animi infirmitate, cum nimium esset prægratiatus, volebat aliquid captare recreationis et levamenti. Itaque ad duos abiit amicos suos, ex eis consolationem petiturus : qui dum fortuna arrideret, ei se familiares ac fidos exhibuerant. At ibi permisit eum Deus reipsa experiri in utrisque quam nihil sit solidum ac integrum in creaturis. Siquidem ab aliis duobus eorumque sociis longe gravius depressus fuit, quam a vulgo. Alter eorum duris eum excepit verbis, faciemque ab illo indigne avertit, non abstinens a conviciis et contumeliis. Inter alia, quæ in eum injuriose dixit, jussit eum a sua cessare amicitia et familiaritate, quod illius consuetudinis ipsum puderet. Ea verba per intimas cordis ejus medullas ferebantur, dixitque ad illum voce miserabili : O Frater mi, si te Deus permisisset in hoc densum demergi cœnum, ut me permisit, equidem ad te alacriter prosilirem, et comiter inde extraherem. Tibi vero, proh dolor, non id satis est quod me cernis profunde demersum, sed ipse etiam me conculcare niteris. Id ego conqueror afflictissimo quodam corde piissime Jesu. Ille autem tacere eum jussit, dicens cum convicio. Actum est de te. Non solum conciones tuæ, sed etiam quos fecisti codices, rejicientur. At ille erectis ad cœlum oculis, suaviter respondit : Confido omnipotenti Deo, libellos et scripta mea opportuno tempore longe gratiora carioraque fore, quam unquam antehac. Ejusmodi ille consolationem certe lamentabilem ex præcipuis suis sodalibus et amicis recepit. Eodem in oppido ad id usque temporis homines pii satis illi de necessariis rebus providerant. Sed cum falsi isti rumores ad illos perlati essent, quotquot illis fidem adhibebant, opera et amicitiam ab illo retraxerunt, donec certa edocti veritate, rursus sese ad illum contulerunt.

afflictus ex sodalibus retulit pro solatio convicia.

122 Die quadam nonnihil quieturus resedit. Atque interim sensibus subductus, videbatur sibi in regionem quamdam intelligibilem abductus : ibi tum quispiam in ejus animæ fundo loquebatur hoc pacto Audi, audi verbum consolatorium, quod tibi jam legam. Ille arrectis auribus auscultabat. Legit ergo illi Latine verba illa Isaiæ : Non vocaberis ultra derelicta, et terra tua non vocabitur amplius desolata, sed vocaberis voluntas mea in ea, et terra tua inhabitata, quia complacuit Domino in te. Hæc cum perlegisset, iterum ea tertio quartoque repetiit. Quod ille admirans, ait : Quid sibi vult quod toties hæc mihi commemoras? Ea, inquit, ex caussa id ago, ut animo in Deum confirmato illi fortiter confidas, quando ille etiam terræ amicorum suorum, id est, mortalibus eorum corporibus necessaria providebit, et si quid uno loco detractum eis fuerit, id alio suppeditabit. Ita etiam pro sua benignitate tibi faciet Deus. Totum hoc revera postmodum evenit, tamque evidenter, ut plures præ gaudio riderent, laudarentque Deum, quorum prius oculi ex nimia commiseratione lacrymas fuderant. Haud secus tum agebatur cum hoc afflicto homine, quam cum bestiola quadam a feris belluis lacerata ac depasta, quæ adhuc nonnihil odoris exhalet, quo afflicti famelici crabrones, toto illuc agmine advolant, et reliquias ossium penitus depascunt, extractasque medullas secum in aera absportant. Eum namque in modum misere ille longe lateque divulgatus fuit, idque ab hominibus specie religiosis, quique id facerent sub tegmine quodam piarum querelarum et piarum collocutionum, ut sese tamquam ex amicitia mutuo recrearent, cum tamen nulla in eis inesset fidelitas. Inde vero nonnumquam infestos quosdam incidentium cogitationum malorum aculeos persensit in hunc modum : Si quis pie Jesu a Judæis aut Ethnicis, vel publice flagitiosis quippiam patiatur, potest id utcumque tolerari. At isti tui videntur amici, qui me tam atrociter cruciant, atque eo ipso cruxista intolerabilior est. Porro sibiipsi redditus, ubi recta ratione cuncta expendit, nullam eis assignavit culpam, sed Deum per eos id effecisse sentiebat, quodque ipse ita perpeti deberet, Deumque suos amicos per hostes suos ad ipsorum præcipuam salutem adoptare. Speciatim vero ejusmodi impatientiæ aculeis permoto ita intus responsum fuit : Memor esto Dominum Jesum in sua sodalitate nedum D. Joannem carissimum discipulum suum, et D. Petrum fidissimum sibi habere voluisse, sed etiam impurum illum Judam sustinere. Tu ergo, qui Christi sectator esse cupis, cur invitus Judam tuum pateris? His subito incidens quædam cogitatio sic respondit : Eheu pie Jesu, si afflictus amicus tuus non nisi unum haberet Judam, tolerabile foret : at nunc anguli omnes his abundant, adeo ut uno discedente, quinque alii existant. Ad hæc autem intus ita responsum est : Quisquis animo bene constitutus est, neminem debet existimare Judam suum, sed potius Dei cooperatorem, per quem ipse pro sua præcipua salute exercitari debeat. Nimirum quando Judas Christum osculo prodidit, Christus eum suum appellavit amicum, Amice, inquiens, ad quid venisti?

Auctore Laur. Surio.

Isa. 62. 4.

Dei consolatione erigitur,

a cujus manu ducetur tribulationes acceptare.

Matth. 26. 50.

123 Hunc in modum posteaquam Minister satis superque vexatus, ejusmodi calamitatem non parum diu pertulerat, exigua quædam illi remansit consolatiuncula, qua sola adhuc erigebatur, quod rumor de ipso sparsus, necdum ad instituti Dominicani præcipuos Prælatos pervenisset. Sed hanc ipsam consolatiunculam repente illi subduxit Deus. Nam qui toti præfectus erat Ordini, et Provincialis, ut vocant, Germaniæ, simul in eam advenerunt urbem, ubi mulier flagitiosa Ministrum falso detulerat. Quod cum miser ille alibi habitans didicisset, animo plus satis perterritus, ita secum cogitabat : Fortassis Superiores tui fidem commodabunt improbæ illi feminæ : quod si fecerint, actum est de vita tua. Namque in ejusmodi te pœnitentiæ ergastulum conjicient, ut satius sit mortem ipsam perpeti. Hæc angustia totis continuis duodecim diebus et noctibus eum corripuit, ita ut semper hanc expectaret sui castigationem. Quadam die ex humana imbecillitate foras prorupit ge-

Fertur ne calumnia ad Ordinis Prælatos deferatur

Auctore Laur. Surio

stibus quibusdam minus compositis, victus nimia, qua tum tenebatur, angustia, atque sub hac lamentabili interioris et exterioris hominis constitutione, seorsim ab hominibus secretum quemdam locum petiit, ubi a nullo nec videri nec audiri posset, atque nonnunquam alta traxit suspiria : quandoque lacrymis humescebant oculi, mox impetu per genas ferebantur. Non poterat præ nimio cordis angore uspiam secum consistere, modo repente residebat, mox celeriter exiliens ultro citroque per cubiculum cursitabat, quasi cum mortis angoribus colluctaretur. Quandoque ejusmodi voces per cordis ejus viscera perferebantur : Eheu piissime Jesu, quid ex me facturus es? Cum ergo ita misere se haberet, divinitus ei inspiratum fuit : Ubi nunc est tui resignatio? ubi eodem permanere animo in adversis et prosperis? quod ipse quidem aliis hilariter consuluisti et persuasisti, uti se debeant expedite resignare Deo, nec hærere uspiam. Ad quæ ille lacrymabundus respondit : Itane percunctaris ubi mei sit resignatio? Ego vero ex te sciscitor ubinam sit inexhausta in suos amicos Dei misericordia. En nihil nisi extremam calamitatem experto, et jam in me ipso perii, tamquam qui capite damnandus sit, et facultatum ac existimationis suæ jacturam fecerit. Putabam ego Deum esse benignissimum, et clementissimum ac fidissimum erga eos omnes, qui se ipsi permittere ac resignare auderent. At proh dolor in me ille defecisse videtur. Eheu fons ille pietatis, qui numquam potuit obstrui, erga me miserum sese retineri patitur. Ah cor illud indulgentissimum, cujus benignitatem totus testatur et prædicat mundus, me miseram extreme dereliquit. Avertit a me lucidissimos oculos suos et vultum serenissimum. O facies Dei mei! O cor piissimum, non ego credidissem unquam, non de te sperassem, ut me usqueadeo rejiceres. O abyssus inexhausta, succurre misero jam tamen præmortuo ac perdito. Tu scis omnem spem et consolationem meam in te uno collocatam, nec in ullo alio in terris commorante. Eia quotquot afflicti estis, quæso me auscultate hodie. Non est certe, quod quisquam scandalum accipiat ex hac mea lamentabili perturbatione et incompositis gestibus. Nam donec in ore mihi versabatur resignatio, jucundum erat de ea dicere. At nunc totus sum corde saucius, et sagittæ Domini intimas venarum omnium medullas confixerunt, atque ipsum exhauserunt cerebrum meum, adeo ut nullum sit toto corpore meo membrum, quod non penitus dolore et cruciatu confectum sit : et qui tandem possim esse resignatus? Hunc in modum cum tam misere se habuisset ad medium usque diem, essetque admodum debilitato cerebro, tandem quietus resedit, atque a seipso aversus, ad Deum se convertit, ejusque se voluntati permittens ac resignans, ait : Fiat voluntas tua.

[illegible]

124 Cum ergo ita sederet, in mentis excessu vidit unam ex spiritalibus filiabus suis sanctam virginem coram se adstare, quæ cum adhuc esset in humanis, prædixerat ipsi multa eum passurum, sed Deum ex omnibus eum extracturum. Hanc, inquam, virginem sibi adesse perspexit, ipsumque blande consolari. At ille hoc indigne accepit, eamque mendacii arguit. Tum virgo subridens, accessit propius, porrigensque illi sacram manum suam, ait : En fidem tibi do verbis et nomine omnipotentis Dei, nequaquam te ab illo derelictum iri, sed ope illius ac benignitate te et hanc et quasvis alias molestias superaturum. Respondit Minister : Tam immanis est præsens dolor et angustia mea, ut tibi deinceps fidem commodare non possim filia, nisi hujus evidens mihi præstes documentum. Cui illa : Ecce, inquit, Deus apud pios et bonos omnes per seipsum te purgabit ac excusabit : improbi vero, pro sua improbitate, cuncta judicant : quod sapiens et cordatus Dei amicus debet nihilipendere. Porro Dominicanus Ordo, quem tu lamentaris hac ignominia affectum, tum Deo, tum cunctis ratione

[illegible]

utentibus tuo nomine tanto erit gratior. Quod quidem certo me affirmare, hoc poteris nosse argumento : En Deus justus et terribilis propediem te ulciscetur, furoremque suum in execrandam illam effundet feminam, quæ tibi hujus calamitatis est auctor, eamque subito extinguet. Et quicumque ei speciales fuere adjutores mala de te spargendo, itidem omnes brevi peribunt. His auditis, Minister de sui liberatione hilarior factus, expectabat quem finem illi tragœdiæ Deus impositurus esset.

125 Paucis post diebus cuncta hæc revera acciderunt. Siquidem mulier illa sacrilega subito expiravit, Deo eam puniente, et ex aliis permulti, qui gravius eum infestarant, etiam cito vita functi sunt, partim sine ratione, partim sine confessione et Eucharistia. Ex his unus fuerat Prælatus, qui dire ipsum afflixerat. Is Ministro per visum apparuit, cum esset defunctus, aitque illi ea caussa vita et dignitate privatum se esse, dirosque illi multo tempore perferendos cruciatus. Ubi autem insolitam hanc vindictam et mortem subitariam adversariorum illius cernerent quidam ejus amici, horum omnium conscii, laudabant Deum, dicentes : Profecto Deus huic adest bono viro, estque perspicuum, injuriam ei irrogatam esse : quamobrem merito posthac et apud nos et cordatos omnes majori erit in pretio et existimatione ac opinione sanctitatis, quam si ista non esset perpessus. Inde vero, Deo efficiente, tempestas illa sopita est, ut erat a Virgine in visione prædictum. Sæpius postea cogitabat : Verissimum est, Domine, quod vulgo fertur, Cui Deus bene cupit, illi nemo potest officere. Contubernalis etiam illius, qui hac in caussa non se amicum declararat erga ipsum, ut est supra dictum, nec diu post supervixit, post obitum suum, omni illo ablato impedimento, quo a vultus Dei contemplatione distinebatur, in veste luculenta et aurea ipsi apparens, amanter eum complexus, faciem ejus ad suas genas blande appressit, et, ut quod ipsum offendisset sibi condonaret, essetque inter ipsos sempiterna amicitia, obsecravit. Pergratum hoc fuit Ministro, eumque rursus amplexatus est amicissime. Mox ille evanuit, et ad cœlestia migravit. Postea, ubi Domino visum est opportunum, Minister multa perpessus, divinitus est ab omni sua afflictione recreatus, idque interna cordis pace, tranquilla requie, et gratia luculenta. Laudabat ille Deum medullitus pro transacta hac præsertim afflictione, dicebatque se nec pro toto mundo velle, quin esset hæc omnia perpessus. Facile tum ex Dei illustratione cognoscebat præclarius se erectum ac recreatum et in Deum sublevatum ex hac sui humiliatione, quam ex cunctis aliis, quas a puero esset perpessus ad id usque temporis, afflictionibus.

conviciatoribus subita morte mulctis.

restituitur existimationi pristinæ

liberatur ab omni molestia.

CAPUT XLI.

De internis quibusdam vexationibus.

Filia spiritalis Ministri cum jam memoratam legisset afflictionem, et præ condolentia satis plorasset, oravit eum, ut etiam de internis diceret vexationibus. Respondit ille se de internis molestiis duo quædam recitaturum. Fuit, inquit, in ordine quodam monastico vir quidam celebris nominis, cui Deo permittente crux quædam interna acciderat. Sub hac cruce adeo totus animo conciderat, ut noctu diuque lacrymis et ejulatu se affligeret, ac misere cruciaret. Ille ergo idem venit ad Ministrum Sapientiæ, eique magna cum devotione suam explicavit vexationem, obsecrans, ut suis precibus ipsi a Deo opem flagitaret. Mane quodam cum pro ipso oraret Minister, sederetque in sacello suo, in visione adstitit coram ipso diabolus speciem præferens nigerrimi Æthiopis, flammantibus oculis, et tartareo ac terribili adspectu, arcum manu gestans. Cui Minister : Adjuro te, inquit, per Deum vivum, ut quis sis, aut quid hic velis, explices. Respondit ille prorsus diabolice : Ego blasphemiæ spiritus sum, experierisque tu ipse quid velim,

Præ… [illegible]

velim. Ministro autem se ad chori ostium avertente, ecce Frater supradictus per idem intrans ostium, volebat in chorum ob Missam cantandam ingredi. Illico teter cacodæmon suum intendens arcum, ignitum misit telum in cor Fratris illius afflicti, ita ut pene supinus corrueret, nec posset in chorum pertingere. Qua re offensus Minister, dure illum dæmonem objurgavit. Quod indigne ferens superbus dæmon, intento arcu volebat etiam in ipsum jaculum ignitum emittere, sed Minister actutum se ad beatam Virginem convertens, ait : Nos cum prole pia benedicat virgo Maria. Mox dæmon fractis viribus evanuit. Mane facto, exposuit hæc Minister Fratri memorato, indicavitque ei certa remedia, non alia quam quæ in concione illa sua conscripsit, cujus est initium, Lectulus Noster floridus, etc.

127 Inter alios multos internis crucibus prægravatos, quadam vice accessit ad Ministrum homo quidam secularis alterius regionis, dixitque ei se longe omnium gravissime vexari, nec tamen a quoquam posse referre consilium. Non ita pridem, inquit, desperaveram, et præ doloris vehementia meipsum volebam interficere. Hoc angore correptus, cum jam jamque in aquam me vellem præcipitem dare, et facto impetu in me ipsum homicida insurgerem, supra me vocem audivi ejusmodi : Cessa, Cessa, ne teipsum tam turpiter perdideris. Inquire Fratrem illum Dominicanum, (expressit autem ei nomen Ministri, quod ille nunquam audierat) isque te relevabit ac instituet. His ille exhilaratus, noluit seipsum extinguere, perquisivitque Ministrum, ut jussus erat. Videns autem Minister lamentabiles hominis querimonias, placide ad eum conversus, tanta ejus animum consolatione et hilaritate affecit, docuitque quid ageret, ut deinceps Dei fretus gratia, in ejusmodi tentationes non incideret.

CAPUT XLII.

Quarum afflictiones homini plus utilitatis, et Deo majorem gloriam adferant.

Post hæc Virgo illa sancta his Ministrum quæstionibus pulsavit : Vellem, ait, nosse, quæ cruces homini imprimis conducibiles, Deo maxime sint laudi et honori. Ad quam Minister : Multivariæ, inquit, sunt afflictiones, quæ hominem præparent, eique viam muniant ad ipsius æternam beatitudinem, si modo recte eis uti norit. Interdum permittit Deus evenire homini diras vexationes absque illius demerito : quibus sane vel probare eum vult, quam sit constans, aut illi indicare quid habeat ex seipso : cujusmodi multa leguntur exempla in veteri Testamento. Aut certe in iis Deus suam duntaxat laudem spectat et gloriam, ut habet Evangelium de cæco nato, quem Christus innoxium affirmavit, et illi visum dedit. Quidam ita affliguntur, ut tamen bene commeruerint, quemadmodum latro ille cum Christo crucifixus, cui Dominus beatitudinem promisit ob integram illam sui ad ipsum in cruce conversionem. Quorumdam afflictiones immeritæ sunt, quantum ad præsentis vexationis caussam attinet, et tamen culpa non carent, propter quam Deus eis permittit adversa accidere, ut est frequens admodum et usitatum, ut omnipotens Deus nimiam superbiam premat, hominemque ea infectum, ad seipsum reducat, ejus animi tumorem graviter compescendo ac humiliando, idque ejusmodi aliqua re, in qua ille nihil fortassis mali commeruit. Aliæ sunt afflictiones, quas Deus ex sua benevolentia quibusdam occurrere patitur, ut per has a majoribus servetur, ut fit illis, qui hic suum ferunt purgatorium, dum morbis, ac inopia, aut alio id genus malis castigantur, quo careant pœnis molestioribus. Vel quos sinit Deus a diabolis exerceri in hominibus, ut in morte nihil necesse habeant monstrosos illos dæmonum intueri vultus. Nonnulli ex ardentissimo amore patiuntur. Sunt etiam in hoc seculo complures inanes ac desolatæ afflictiones, quas illos ferre necesse est, qui mundo in illis quæ mundi sunt, volunt satisfacere, qui procul dubio pœnas inferorum multo sibi dolore et labore mercantur, quod sane possit consolari homines pios in ipsorum afflictionibus. Sunt alii, quos crebro Deus intus admonet, ut se integro corde ad ipsum convertant, quod ipsis cupiat familiarem se exhibere, qui tamen sua incuria illi resistunt. Hos interdum Deus per afflictiones ad se trahit, ut quocumque se vertant, quo Deum possint effugere. Deo permittente non nisi adversam fortunam multaque seculi incommoda, illius commodis permixta, experiantur ; atque hoc ipso ceu per capillos apprehensos adeo retinet, ut ex ejus manibus elabi non possint. Denique multos reperias licet, qui nihil patiantur adversi, nisi quatenus ipsi sibi crucem fabricant, dum magnipendunt ea, quæ nullius sunt momenti. Id quod reipsa didicit olim quidam graviter afflictus, dum transiret ædes quasdam, et audiret feminam misere lacrymantem. Cum enim illius consolandi gratia in domum ingressus esset, percunctabatur, quid ita graviter ipsam cruciaret. At illa respondente, quod acum perditam recuperare non posset, ille mox egressus, ita secum cogitabat : O fatua mulier, si unum ex meis fascibus in tuos levasses humeros, non plangeres amissam acum. Ita delicatuli quidam diversis ex caussis sibi crucem fingunt, ubi tamen non est. Præclarissima vero et præstantissima crux est afflictio Christiformis, qualem suo imposuit Filio Deus Pater, hodieque imponere solet carissimis amicis suis, non quod quisquam præter solum Dominum Jesum omnino sit absque culpa ; sed quemadmodum Christus sua passione instar ovis a lupis circumdatæ mansuetissimum se exhibuit : ita etiam præcipuis amicis suis immanes imponit cruces, ut nos impatientes, ex illis præclaris hominibus discamus pati æquanimiter, et benigno corde vincere in bono malum. Hæc ergo omnia confideres filia, nec invita feras cruces tuas. Nam undecumque accidat crux, potest homini esse utilis, si rite eam omnem norit ex manibus Dei suscipere, in Deumque referre, et per illum superare.

129 Ait autem ad illum Virgo : Crux illa præstantissima, de qua jam postremo dixisti, Pater, cum quis præter culpam suam patitur, paucorum sane est : velim igitur institui, ut homo culpis obnoxius et reus afflictiones suas ex Dei auxilio debeat vincere. Is enim dupliciter affligi videtur, tum quod Deum offenderit, tum quod foris cruciatur. Respondit Minister : Id quoque nunc expediam : Novi ipse hominem quemdam, qui hunc servabat morem, ut si ex humana fragilitate culpam pœna dignam admisisset, latronem sedulam imitaretur, et sicut hæc vestes lineas prius sanguine lotas, postmodum ad mundas adducit aquas iisque sordes omnes prorsus eluit, ita et ipse nunquam quiesceret, donec pretiosi sanguinis Christi pro consolatione et subsidio reorum omnium ineffabili cum amore profusi, ac ex ejus vulneribus decurrentis, copiosum sibi spiritaliter obtineret profluvium. Atque in eodem fervente sanguine se sordesque suas abluebat, atque in illo salutari cruentoque rivulo totum se lavabat, perinde ut solent infirmi in calidis lavari balneis : idque faciebat magna animi devotione, cum firma et indubitata fide catholica conjuncta : confidens in illo pretioso sanguine ejus omnipotenti virtute abunde se peccato et reatu expiatum iri. Sive ergo cum suo demerito, vel præter demeritum, pateretur, semper hunc ille tenebat morem apud Deum.

CAPUT XLIII.

Ut quosdam mundo addictos, ab rerum labentium amore abstraxerit, et ad Dei amorem pertraxerit.

Eo tempore, quo se Minister Friburgi commorabatur, ut

AUCTORE LAUR. SURIO.

Et sanctimonialem ab illicito amore avocet,

ut homines ab amore caduco ad Deum revocaret, advertit in quibusdam cœnobiis ejus generis versari homines, qui sub habitu religioso corda gererent mundana. In his una erat amori illicito admodum dedita, habebatque amicos suos, vel amasios : quod est totius religionis toxicum. Huic Minister ait, si quidem spiritalem ac tranquillam cuperet obtinere vitam, ut his valefaceret, et amicorum suorum loco æternam Sapientiam sibi amicam sumeret. Id vero illi perquam molestum fuit, quod eleganti corpore et ætate juvenis esset, seseque ejusmodi hominibus implicuisset. Tamen eo illam adduxit, ut jam prompta esset voluntate ipsi obtemperandi. Sed ubi hæc bona voluntas aliorum studio mutata fuit, dixit illi Minister : Omitte hæc filia : en prædico tibi, nisi sponte id egeris; facies vel invita. At illa fidissimos ejus sermones floccipendente, Deum pro ea serio obsecravit, ut eam inde retraheret sive prosperis sive adversis rebus. Quodam die abiit juxta morem suum ad pulpitum sub crucifixi imaginem, nudatosque humeros suos dire flagellavit, ut sanguis ubertim succederet : oravitque Deum ut illam edomaret. Idque factum est. Cum enim esset domum reversa, mox fœdus quidam in ejus dorso excrevit gibbus, qui eam deformem reddidit. Sicque coacta est necessario omittere, quod nolebat causa Dei.

precibus

et castigatione sui corporis

impetrat ei gibbum

131 In eodem minime clauso cœnobio alia erat virgo juvenis, nobilis genere, quæ multis annis cor et tempus suum ejusdem dæmonis irretita laqueis, cum omnis farinæ hominibus misere detriverat : eaque jam ita erat excæcata, ut Ministrum haud secus quam silvestris bestiola fugeret. Timebat enim, ne ab ejusmodi instituto per illum revocaretur. Oravit autem Ministrum ejusdem virginis germana soror ut suam in ea fortunam periclitaretur, si qua ratione ab illa perniciosa vivendi consuetudine ad Deum ipsam posset reducere. Quod cum ille putaret vix possibile, dixit ei : Sentio equidem facilius posse inclinari cælos, quam illam hinc recedere, solaque morte eam posse retrahi. Tum illa obnixe admodum rogabat, dicens : tam se de illo concepisse fidem, quidquid serio a Deo peteret, non posse illum pati repulsam. His Minister victus sermonibus, addixit illi suam operam. Cum autem illa semper eum fugeret, nec posset cum ea colloqui, circa ferias D. Margaretæ virginis advertit eam cum aliis virginibus egressam foras in agrum lini curandi caussa. Itaque clanculum eas secutus, circuibat agrum ut commode posset ad eam accedere. At ubi illa ejus sensit adventum, improbe illi tergum vertit, igneum ac furibundum præ se ferens vultum, importunisque clamoribus eum compellavit, dicens : Quid huc ad me accedis, Domine : Perge quo cœpisti : nec enim in me quidquam efficies. Malim equidem capite truncari, quam confiteri tibi : potiusque me vivam sepeliri patiar, quam tibi obtemperans, meo amori renuntiem. Hæc dicentem sodalis, quæ illi proxima assistebat, objurgavit et compescuit, dicens eum non nisi salutis ejus caussa fecisse. Sed illa caput furibunde agitans : Non ego, inquit, illum fallam, sed verbis et factis totum illi pectus meum aperiam. Procacissimis hisce sermonibus et incompositis gestibus perterritus Minister, erubuit adeo, ut nec verbum posset eloqui. Reliquæ virgines moleste ferebant sodalis suæ temeritatem, eamque non recte agere proclamabant. Confestim Minister ab illa recessit, suspiciensque in cælum, ingemuit : videbatque ab illa cessare penitus, nisi quod intus semper a Deo urgebatur hujusmodi ferme sententia : Si quis erga Deum et mundum quidquam velit efficere, non debere illum ita facile quiescere. Contigit istud post meridiem. At ubi cœna peracta vespertinum aderat tempus, Virginesque in hortum pro lino expediendo essent ituræ, abiretque cum illis Virgo jam dicta, et transituræ essent hospitale, ubi Minister morabatur, oravit unam ex consodalibus ejus, ut arte quadam eam ad se adduceret, ac deinde ipsa rursum exiret. Quod et factum est, quamvis ægre. Ubi illa ad Ministrum ingressa est, asseditque juxta eum in loco publico, sermonem suum Minister non sine profundis suspiriis ita auspicatus est ex redundanti pectore : Eia pulcherrima et Dei electa virgo, quo usque tandem elegantissimum corpus et cor tuum malo permittes dæmoni? En adeo te modis omnibus Deus fecit amabilem et gratiosam, ut indignum sit tam bene constitutam ac nobilem virginem ulli alii præterquam Deo longe omnium præstantissimo amico addictam esse debere. Ecquis, oro, justius vernantes carpat, rosas, quam cujus illæ sunt? Quæso, virgo nobilis et formosa, nitidos illos tuos obtutus aperi, et præcipue illius recordare amicitiæ, quæ hic inchoatur, et æterno perseverat. Adverte quas calamitates, quam infidelitatem, quos dolores et cruces, quæ corporis, facultatum, animæ et existimationis incommoda, velint nolint, ferre oporteat pernicioso amori deditos, quanquam dulce illius amoris venenum ita eos dementet, ut tot immanium incommodorum obliviscantur, quæ tamen eos et in ista et futura vita consequuntur. Age ergo filia longe pulcherrima et amabilissima, quidquid in te est naturalis ingenuitatis, ad illum transferas, qui est ab omni æternitate omnium multo nobilissimus, cessesque ab hac stultitia. En polliceor tibi fide mea, Deum te in suam recepturum amicam, ac integram tibi et in præsenti et futuro seculo fidem et amicitiam præstiturum. Felix illa erat horula. Verba hæc illius virginis penetrabant pectus, adeoque id emolliebant, ut mox sursum erectis luminibus, medullitus ingemisceret, ac fidenti et plane virili ad eum sermone uteretur, dicens : Eia, Domine et Pater mi, en hodie me Deo et tibi permitto, parata hac ipsa hora dissolutæ ac vanæ vitæ meæ nuntium prorsus remittere, et ex tuo consilio et auxilio totam me Deo dedere, eique soli deinceps ad mortem usque famulari. Ait Minister : Nihil mihi possit referri jucundius : sit benedictus Deus, qui omnes ad se revertentes hilariter excipit. Cum autem duo isti inter se de Deo colloquerentur, lascivæ sodales virginis foris stabant ad ostium, quæ tam prolixi sermonis pertæsæ, quod vererentur eam ab ipsarum lubrica familiaritate abstrahendam, clamare cœperunt, ut tandem finem faceret. Surrexit ergo illa, et abiit cum eis, dixitque : Æternum valete sodales meæ : ego et vobis et cunctis nostris consodalibus valefacio, utpote cum quibus ego, proh dolor, tempus meum perdite transegi. At nunc uni omnipotenti Deo me dedo et offero, et aliis omnibus renuntio. Atque hoc pacto cœpit noxiam omnem vitare familiaritatem, et abstractam ducere vitam, et quamvis crebro postmodum tentaretur, si ad pristinum posset vivendi morem traduci, nihil poterat effici. Ita illa se gerebat, ut summa honestate et omnigenis ornata virtutibus Deo ad finem usque constans perseverarit.

aliam,

admodum obstinatam,

astu quodam ad colloquium pertrahit,

et Christo lucratur.

132 Accidit postea, ut Minister novam hanc filiam suam invisendi, et in vita religiosa confirmandi, atque etiam afflictam consolandi caussa, extra monasterium suum egrederetur. Et quia adversa tum laborabat valetudine, non parum afflixit sese illo carpendo itinere, dum per densum pergeret lutum, et altos scanderet montes. Interim crebro ad Deum sublatis oculis, aiebat : Misericors et miserator Domine, admoneo te miserabilium illorum gressuum tuorum, quos tu salutis nostræ caussa tolerasti, obsecroque ut serves filiam meam. Porro socius ejus, ad quem subinde se reclinabat, præ miseratione ait ad eum : Decet plane bonitatem Dei, ut multæ tua opera animæ serventur. Cum autem longius progrederetur, donec fractis viribus non posset ultra procedere, rursus ad eum ait socius ejus : Certe, Pater, merito respiceret Deus gravem infirmitatem tuam, et sua virtute quemdam tibi mitteret equum, qui te tantisper veheret, donec ad

ad homines pertingamus. Ad quæ sic respondit Minister : Si pro hac re pariter Deum precabimur, confido ego illum, ob virtutis tuæ meritum, hoc quod dixisti præstiturum. Deinde circumspiciens Minister, vidit ad dextram e silva quadam elegantem prodire equum, valde mansuetum ac edomitum, et ephippio instructum, ac penitus solum. Tum socius Ministri cum gaudio exclamavit : Age, Pater carissime, vide ut non sit tui oblitus Deus. Cui ille : Vide, inquit, fili et lustra oculis undique latissimum hunc campum, si quis forte uspiam existat cujus sit equus. Sed cum ille longe lateque prospiceret, neminem præter illum equum ad ipsos suaviter adventantem vidit, aitque Ministro : Profecto, Pater, tibi hunc equum Dominus misit. Sede ergo et equita. Respondit Minister : Si quidem, fili constiterit equus ubi ad nos pervenerit, confido Dominum nobis subsidio eum misisse. Accessit autem placide et modeste equus, et coram Ministro substitit. Quod ille cernens : Age, inquit, in Christi nomine, socioque adjuvante, insedit equo, et cœpto perrexit itinere, socio illum diu satis comitante donec lassus refovisset vires. Ubi autem non longe aberant a pago quodam, descendit ab equo Minister, laxatisque habenis, dimisit equum eo, quo venerat itinere. Porro quo ille abierit, aut cujus fuerit, numquam deinceps comperire potuit.

Fractus labore, equum, quo vehatur, a Deo obtinet,

133 Cum ergo venisset Minister ad locum destinatum, et sero cujusdam diei apud filias suas residens, amorem labentium rerum eis cuperet exosum reddere, et divinum eis commendaret amorem, illis tandem recedentibus, cor ejus ex illo ardenti sermone divina erat inflammatum caritate. Putabat enim dilectum suum, quem ipse spectabat, aliisque amandum prædicabat et persuadebat, infinito præstantiorem cunctis mundi amicis. Atque sub hac meditatione raptus in spiritu, in visu sibi duci videbatur in pratum amœnissimum, comitante eum egregio quodam ac plane cœlesti adolescente, ac per manum ipsum ducente. Cœpit autem idem adolescens in anima Fratris cantionem quamdam tanta vocis suavitate, ac hilaritate, ut præ nimia melodiæ illius dulcedine extra sensus omnes abduceretur : videbaturque ipsi cor suum usque adeo repleri flagrantissimo erga Deum amore et desiderio, ut cor ipsum in pectore agitaretur ac æstuaret, perinde ac si præ nimia vi erumpendum foret. Ea re compulsus fuit manum dextram cordi admovere, ut illi ferret subsidium. Oculi vero intantum redundabant lacrymis, ut per ora decurrerent. Decantata autem ea cantione, quædam illi imago objecta fuit, ex qua disceret eam cantilenam, nec unquam ejus oblivisceretur. Inspexit itaque imaginem, et vidit beatissimam virginem Mariam suum parvulum Jesum æternam Sapientiam, ad maternum pectus suum apprimentem. Initium autem carminis hujus supra caput pueruli scriptum erat pulcherrimis characteribus ; eratque ea scriptura adeo subtilis et abdita, ut non posset legi ab omnibus, præterquam ab illis qui per exercitationum experimenta id obtinuissent. Erat autem hæc scriptura Germanice (Hertzen traut) quod potest Latine utcumque reddi, Amici fidissime, tamquam ille solus verum sit cordis gaudium et amicus sincerissimus. Scripturam ipsam Minister celeriter legit : eumque puerulus Jesus blande respiciebat. Unde ille quasi certo experiebatur, ut solus dulcissimus puer Jesus revera intimus sit amicus, in quo et læta et tristia superantur. Atque ita suo eum impressit cordi penitus, moxque cum adolescente carmen illud ad finem usque decantavit. Interim dum sic ardenti flagraret amore, sibi redditus est, invenitque dextram manum suam cordi impositam, uti eam illius adjuvandi caussa sub illa impetuosa agitatione collocarat.

In ecstasi

Angelico cantu,

præsentat B. Virginis et pueri Jesu recreatur.

CAPUT XLIV.

Ut quadam vice Ministri meritis Deus potum suis amicis auxerit.

Victore Laur. Surio

Quodam tempore longiori itinere nimium fatigatus Minister, sero in extero quodam loco ad inclusorium venit, ubi ea nocte hospitio uti constituerat. Cum autem neque in pago, neque in inclusorio vinum esset, honesta quædam virgo lagunculam vino plenam se habere affirmavit. Sed quid ea est, inquit, inter tantos? Nam plus minus viginti ibi aderant homines pii, cum aliis qui eo confluxerant, audire cupientes Ministrum concionantem. Jussit autem Minister proferri lagunculam, et mensæ imponi. Quo facto, rogabant eum ut illi benediceret. Fecit ille in omnipotenti virtute salutiferi nominis Jesu, primusque ipse inde bibit, eo quod sitiret ex itinere; præbuitque etiam aliis, qui inde omnes biberunt. Reponebatur autem publice in mensam laguncula cunctis cernentibus; nec quidquam infundebatur vel aquæ, vel vini, quod nullum ibi erat aliud : iterumque atque iterum ex eadem bibebant laguncula : sed quia vehemens eos tenebat desiderium audiendi verbum Dei, divinum illud miraculum nemo advertebat. Tandem ubi ad se redierunt, deinde potentiam in illius vini augmentatione perspicue deprehenderunt, laudabant Deum, et id miraculi sanctitati Ministri assignare volebant. Quod ille nulla ratione ferens, ait : Non est, filii, quod me hujus rei auctorem putetis : sed omnipotens Deus castam hanc hominum sodalitatem pro ipsorum pia fide et corporali et spirituali potu recreavit.

Sua benedictione vinum auget.

CAPUT XLV.

De quibusdam afflictis hominibus, singulari fide Ministro devinctis.

Erant in urbe quadam duæ haud mediocris sanctitatis personæ, Ministro familiares, quæ tamen secundum spiritum diversa admodum ratione trahebantur. Altera erat celebris apud homines existimationis divinaque affluebat suavitate. Altera nullius erat nominis, Deusque perpetuis eam exercebat afflictionibus. Utraque autem mortua, nosse cupiebat Minister, quam dispar earum esset præmium in illa futura vita, quandoquidem tam dissimili hic vixissent modo. Itaque mane cujusdam diei apparuit ei illa celebris opinionis, dixitque se etiamnum in purgatoriis retineri locis. Illo interrogante, qui id fieri posset : Respondit se nullam aliam ob culpam id perpeti, quam quod ex illa sui existimatione quædam ejus animo spiritalis superbia obrepsisset, cui non satis celeriter restiterat ; attamen pœnam ejus brevi finiendam. Altera quæ hic abjecta et depressa fuerat, sine medio evolavit ad Deum.

Virgo sanctitatis nomine celebris,

e purgatorio ei apparet

alia aerumnis … ab obitu salva

136 Ipsa quoque Ministri genitrix toto vitæ suæ tempore gravissimis laboravit afflictionibus : id quod accidit ex diversa illa vivendi ratione, qua tum ipsa, tum ejus maritus utebatur. Ipsa quidem Deo plena erat, optabatque omnino secundum Deum vivere. Porro maritus ejus plenus erat mundo, et dure illi resistebat ; inde tum cruces oriebantur. Consuetudinem sibi fecerat matrona illa, omnes suas perpessiones in Christi passionem demergendi, atque ita eas superabat. Narravit Ministro filio suo ante obitum suum, triginta annis numquam se Missæ sacro interfuisse, quin ex intima compassione erga Christi cruciatus et matrem ejus condolenti suam acerbe fleret. Ait etiam se ex immenso adversus Deum amore quandoque morbum incidisse, et duodecim hebdomatibus lecto decubuisse tam flagranti in Deum desiderio, ut id etiam medici deprehenderent, ac inde ædificarentur. Aliquando sub ineuntem quadragesimam ad templum quoddam abiit, ubi Christi de cruce depositio exsculptis figuris in altari quodam expressa erat. Coram his imaginibus sensibili quodam

Mater ejus

passionem Christi addicta tenet

dam modo nonnihil percepit acerbissimi doloris illius, quem pertulit Virgo mater sub cruce. Atque ex hac angustia pia hæc mulier præ condolentia tantos sensit dolores, ut cor illius propemodum creparet, adeo ut præ defectu in terram collabens, nec videret quidquam, nec diceret. Sic igitur domum relata, in lecto suo jacuit tacita usque in sanctam Parasceven, qua die cum Passio in templo caneretur, circa horam nonam expiravit. Eo tempore Minister filius ejus studii caussa Coloniæ degebat : cui mater in visu apparens, cum ingenti gaudio dixit : Quæso fili mi, dilige omnipotentem Deum, certus quod nunquam ille te deseret qualibet adversitate laborantem. En ego ex hoc migravi seculo, nec tamen mortua sum, sed perenniter vivam apud Deum : blandeque filium exosculans, et ei ex animo benedicens, ab ejus oculis evanuit. Ille in lacrymas solutus, clamavit post eam, dicens : O sancta et fidissima mater mea, sis mihi fidelis apud Dominum : atque ita flens et ingemiscens, sibi est restitutus.

137 Tempore juventutis suæ cum studendi gratia alio proficisci cogeretur, Deo procurante, religiosus admodum et fidus ipsi quandoque obtigit sodalis. Is quodam tempore cum de Deo plurimum essent collocuti, secreto per mutuam fidem Ministrum oravit, ut salutiferum Jesu nomen in ipsius pectore exaratum sibi demonstraret. Sed hoc ille recusabat. Tandem illius ingenti animadversa devotione, fecit ei satis, detectaque ad pectus veste, pretiosum illud cordis monile, quantum vellet, ei inspicere permisit. At ille hoc minime contentus, cum satis illud nomen esset contemplatus in ejus cordis medio perspicue exculptum, etiam manum faciemque eo applicuit, admotoque ad ipsum ore, cœpit lacrymari acriter præ devotione, ita ut decidentes lacrymæ per Ministri pectus dimanarent. Deinceps adeo id nomen Minister habuit recommendatum, ut ejus videndi nulli unquam potestatem fecerit, nisi uni duntaxat singulari Dei amico, cui id Deus videre permiserat. Ille simili, ac iste, devotione id contemplatus est. Cum autem duo isti consodales multis annis spiritali essent usi familiaritate et amicitia, jamque ab invicem discedere deberent, vicissim sibi ex animo valedicentes, hoc inter se pactum inierunt, ut qui prior obiisset, pro illo alter ex fraterna amicitia annum uno singulis hebdomatibus duas Missas diceret, alteram feria secunda de defunctis, alteram sexta feria de Domini passione. Post multos annos defunctus est Ministri sodalis, et quia jam oblitus erat Minister datæ fidei de persolvendis Missis, non legit eas, at nihilominus fidelem illius egit memoriam. Sedente igitur illo mane quodam in suo sacello quasi in mentis excessu, sodalis ejus per visum ad eum venit, voceque lamentabili dixit : Proh infidelitatem tuam, Frater! Eheu, quam mei oblitus es! Dicente illo, quod ipsius in suis Missis quotidie esset memor, alius respondit id non sufficere, sed debere eum Missarum debitum persolvere, ut sanguis Christi innoxius in purgatorium descendens, ipsius dira extingueret incendia : ita fore, ut brevi ex purgatoriis locis educeretur. Fecit id Minister fide integerrima, et ingenti ob suam oblivionem dolore : atque propediem alius e pœnis liber evolavit.

CAPUT XLVI.

Ut Christus sub figura Seraphim Ministro apparens, pati eum docuerit.

Convertit sese aliquando Minister ad Deum perquam serio, orans ut ipsum pati doceret. Apparuit ergo illi per visum similitudo Christi crucifixi in forma Seraphim, qui sex habebat alas, et duabus quidem tegebat caput, duabus pedes, et reliquis duabus volabat. In duabus infimis alis scriptum erat : Afflictionem sponte suscipe. In mediis hæc habebantur : Feras crucem æquanimiter. In supremis expressum erat : Disce pati Christiformiter. Hanc visionem ubi ille sanctæ cuidam Virgini enarravit, illa respondit : Noveris, Pater, novas tibi impendere cruces, quas ferre oportebit, Deo sic volente. Illo percontante, cujusmodi illæ cruces forent, Virgo ait : En cuidam cœnobio præficieris, ut æmuli tui propius te possint attingere, et gravius deprimere. Ergo amplectere patientiam, ut es in illo Seraphim edoctus. Ille ingemuit, futuram expectans tempestatem quæ revera illi accidit, ut erat a Virgine significatum. Per id tempus tribus annis cœnobium ubi tum morabatur, neque frumentum, neque vinum acceperat, qua re magnis erat debitis obstrictum. Ejus cœnobii Fratres consilio inito, Ministrum Sapientiæ, quantumvis renitentem, eo quod novam sibi conflatam crucem cerneret, tanta annonæ caritate, sibi Priorem elegerunt.

139 Primo igitur die jussit pulsato tintinnabulo Fratres convocari, quibus collectis dixit, ut D. Dominicum implorarent, quandoquidem ille suis promisisset Fratribus, quod ipsis opem ferret, si in suis necessitatibus ejus fidem implorarent. Atque ecce Duo juxta se assidebant Fratres in loco ubi erant congregati, e quibus unus alteri susurrans dixit irridiente : En quam fatuus est hic Prior, dum jubet nos necessitatem nostram ad Deum referre. Forte putat Deum cœlo patefacto cibum potumque nobis missurum. Alius respondit : Non modo ipse delirus est, sed nos omnes dementes sumus, qui eum nobis præesse voluimus, cum tamen ante cognitum haberemus imperitum eum esse rerum temporalium, et non nisi in cœlum suspicere. Ita multis ille lacerabatur judiciis iniquis et scommatibus. At ille in sententia perseverans, facto mane, jussit Missam cantari de S. Dominico, ut is ipsis provideret. Stante autem illo in choro cogitabundo, ostiarius eum evocavit ad opulentum quemdam Canonicum ipsius singularem amicum, qui sic ait ad eum : Novi, mi Domine, non habere te usum rerum secularium : atque hac nocte divinitus sum admonitus, ut Dei loco ipse tibi opituler. Quamobrem initio viginti libras Constantienses tibi offero. Confidas Deo, quod is te non deseret. Ille gaudio affectus, pecuniam recepit, jussitque vinum et frumentum comparari. Dei autem et B. Dominici adjutus ope cœnobio illi, quamdiu ipse Prior fuit, necessaria procuravit, effecitque ut nihil ipsi solvere cogerentur.

140 Idem Canonicus in extremis fere constitutus, largissimas legavit eleemosynas diversis in locis, quibus ipse magis faveret. Deinde Ministrum, qui inibi Prioris fungebatur officio, ad se accersens, aliquammultos ei aureos commendavit, ut eos alibi inter indigos Dei amicos, qui vires suas asperis et severis exercitiis confecissent, distribueret. Quod cum ille invitus in se reciperet, timens eas, quæ post evenerunt, vexationes, tandem victus acquievit, horasque proficiscens dispertiit hinc inde pecuniam, ut erat pollicitus, ubicumque sperabat ejus animæ commodissimum fore : fecitque id coram fide dignis testibus, et exacta apud suos Superiores ratione. Sed acres hinc illi cruces evenerunt. Namque Canonicus ille filium nothum habuit, qui jam consumpserat bona a domino illo ipsi assignata : et cum esset totus dissolutus, rebus perniciosis animum dedit. Idem totus illi pecuniæ Ministro commendatæ inhiabat : quam cum obtinere non posset, sub jurejurando renuntiavit Ministro, ubicumque illum deprehendisset, se eum neci daturum. Periculosum ac infestum hoc odium nemo sopire potuit, quamvis crebro tentaretur. Omnino ille Ministrum extinguere voluit. Quibus angustiis non parum diu correptus Minister, præ mortis formidine non erat ausus libere huc illucque proficisci. Elevatis autem ad Deum oculis, ait cum gemitu : Quod genus calamitosæ mortis,

te

te permittente, mi Domine, jam passurus sum? Erat ille hoc ipso magis afflictus, quod paullo ante in alia urbe quidam venerabilis Frater ob similem caussam misere jugulatus fuerat. Neminem habere potuit Minister, qui hanc ab ipso molestiam aut vellet aut auderet propulsare, ob illius feri hominis audacem temeritatem. Tandem ille ad Deum se contulit, qui eum ab illo liberavit, celeri morte corpus ejus adhuc juvenile ac robustum perimens.

et alterius collegii,

141 Ad hujus mali cumulum accessit alia peracerba crux. Erat totum collegium quoddam, cui multa dederat Canonicus ante dictus : sed illi his non contenti, infestis animis in Ministrum incurrerunt, eo quod nollet eis memoratos aureos tradere, misereque eum omnibus vexandum objecerunt. Siquidem et apud religiosos et seculares eum traduxerunt, et quæ ille gesserat passim apud omnes longe lateque in pejorem partem interpretando divulgarunt : sicque factum est, ut qui in re apud Deum ab omni culpa esset immunis, tamen apud homines male audire cogeretur. Hoc negotium si quando ad tempus intermissum fuisset, mox denuo repetebatur : idque agebant multis annis donec Ministrum bene exagitassent.

a Canonico sibi apparente recreatur

142 Per id temporis in visione apparuit illi sæpe dictus Canonicus egregio indutus habitu viridis coloris, qui omni ex parte rubicundas habebat rosas : dixitque Ministro, recte se habere in illo seculo, oravitque ut æquanimiter ferret tam immanem, quæ ipsi inferebatur, injuriam, certus quod Deus ipsum abunde solaretur. Interroganti autem Ministro, quid ejus tam præclarus habitus significaret, respondit : Rosæ illæ rubicundæ in panno viridi tuam designant patientem perpessionem, qua tu me sic ornasti : cujus caussa seipso te omnipotens Deus æterno vestiet.

CAPUT XLVII.

Quam illum oporteat viriliter dimicare, qui spiritalem velit referre palmam.

Sub initio conversionis suæ summopere optabat Minister haud vulgariter placere Deo, attamen absque labore et dolore. Quodam ergo tempore forte profectus est concionandi gratia in regionem : veniensque in navim quamdam in lacu Constantiensi, offendit ibi inter alios egregium quemdam juvenem splendidis indutum vestibus. Ad quem cum se adjunxisset, percunctari cœpit quis esset, vel quid negotii gereret. Ille se ejusmodi ait hominem esse, qui nobiles inter ipsos committeret, ut hastis congrederentur, et id genus ludos palæstricos exercerent.

Examinat ludorum palæstricorum modestiam,

Tum vero ait etiam speciosis eos feminis dare operam, et qui cæteris esset magis strenuus, eum honoris referre palmam et præmium. Percunctanti Ministro quid id esset præmii, respondit : Feminarum omnium, quæ illic adsint, pulcherrima ejus digito annulum aureum inserit. Illo adhuc ulterius inquirente, quid faciendum incumberet id honoris eumque annulum adipisci volenti, ait juvenis : Qui præ ceteris

et in palma obtinenda leges :

acriores plagas et angores sustinet, nec sub his animo lassescit, sed fortem ac virilem sese exhibet, sedetque immotus et ictibus aliorum tundi se sinit, is honore potitur. Dicente autem Ministro : Dic mihi obsecro, si quis primo conflictu audax sit, satisne id est? Ille ait : Minime, sed certamen ad finem usque tolerandum est : et quamvis adeo verberibus prematur, ut ex oculis ejus scintillæ emicent, et ex ore ac naribus sanguis erumpat, id totum ferre necesse est, si velit referre gloriam. Iterum Minister omnia exploraturus : Quæso te, inquit, licetne illi lacrymas fundere, aut vultum in rugas contrahere dum ita male cæditur? Nequaquam, ait juvenis ; etiamsi, ut fit plerisque in ejus pectore cor deficiat, hilari sit vultu oportet : alioqui patebit ludibrio, amittetque honorem et annulum.

144 His auditis, Minister in sese descendere compulsus, medullitus ingemuit, et ait : Eia, Deus præstantissime et longe omnium dignissime, si mundi hujus milites talia perpeti coguntur pro tam vili stipendio, quod tamen in seipso nihil est, quam ergo æquum est, ut pro æterna gloria duriores toleremus labores? O si dignus ego essem, Deus piissime, in spiritalium militum tuorum numerum ascribi. O speciosissima et æterna Sapientia, cujus amabilitati nihil usquam potest comparari, si posset animæ meæ abs te præstari annulus, hoc ego nomine pati vellem, quidquid tibi visum foret : cœpitque præ nimio fervore lacrymas edere. Ubi autem ad destinatum pervenit locum, omnipotens Deus immanes illi permisit afflictiones inferri, easque tam multas, ut pene erga Deum desperaret, multique ex compassione propter illum plorarent. Tum ille omnis strenuæ ac infatigabilis militiæ oblitus, mœrens et impatiens nonnihil erga Deum, cogitavit cur eum ejusmodi molestiis affligeret. Mane sequenti sub diei exortum anima illius suaviter quiescente, et a sensibus subdata, quiddam in ipso hunc in modum loquebatur : Ubi jam est illa præcellens militia et strenuitas? Itane miles stramineus, et vir panneus vel pannis molliter vestitus, prætidenti erit animo, modo quidem in prosperis, at paulo post in adversis fracto et femineo? Hac sane ratione non potest perennis ille obtineri annulus, quem tu concupiscis. Respondit Minister : Atqui Domine certamina illa, in quibus oportet se tibi resignare et permittere, teque perpeti, nimium diuturna sunt. Ad quod illi mox ejusmodi datum est responsum : Sed et honor ipse et gloria et annulus militum meorum, quos ego honoravero, perennis est. His Minister in sese rejectus ac convictus, submisse admodum dixit : Fateor, mi Domine, culpam meam. Tantum oro, ut afflicto mihi liceat lacrymas fundere : siquidem cor meum omnino redundat. Cui Dominus : Proh pudor, inquit, visne in feminæ morem lacrymari? Certe tibiipsi apud omnes cœli cives ignominiæ notam inures. Terge oculos, et hilarem vultum exhibe, ut neque Deus neque homines animadvertant afflictionis caussa te plorare. Cœpit ille ridere non nihil, ac nihilominus per genas fluitabant lacrymæ, promisitque Deo nolle se deinceps flere, quo posset spiritalem illum annulum adipisci.

adspirat ad æternam palmam,

CAPUT XLVIII.

Ut Ministro quandoque concionante, facies ejus ter instar Solis radiaverit.

Cum vice quadam apud Coloniam Agrippinam Minister serio admodum et ferventer concionaretur, quidam novus Christi tiro recens ad Deum conversus, illi concioni intererat. Erat idem ille satis afflictus. Cum ergo studiose in Ministrum intenderet, in ternis oculis videt faciem ejus in jucundissimam mutari claritatem, ac tribus vicibus usque adeo splendidam effici, ut solet esse Sol, cum est aer serenissimus : potuitque nullo negotio in ejus vultu suam faciem contemplari. Ex hac ergo visione satis ille in sua afflictione animatus et recreatus atque in sancta vita confirmatus fuit.

CAPUT XLIX.

De salutifero nomine Jesu.

Quandoque Ministro ex superiori Germania Aquisgranum ad invisendam beatissimam Virginem proficiscente, cum esset in reditu, sanctæ cuidam virgini beatissima Maria apparens, ita dixit : En Minister filii mei redit, nomenque ejus suavissimo flagranti pectore longe lateque divulgavit, quemadmodum olim Apostoli ejus. Atque ut n nomen illud fidemque

AUCTORE LAUR. SURIO.

fidemque Christianam omnibus propalare ac insinuare optabant, ita et ipse totus in hoc incumbit, ut idem sacratissimum nomen novo cum fervore amore cunctis egelidis cordibus inferat, in iisque excitet et accendat. Unde etiam cum sanctis Apostolis post obitum suum præmium æternum consequetur. Post hæc eadem sancta Virgo in Beatam Mariam oculos referens, vidit eam manu tenentem candelam elegantem, usque adeo flagrantem, ut totum illustraret orbem. In ipsa autem candela undequaque exaratum erat nomen Jesu. Dixit autem Dei genitrix ad Virginem: Isthæc candela ardens nomen Jesu designat, qui revera omnium corda illuminat, qui tamen ejus nomen devote recipiant, idque venerentur; et apud se pio affectu circumferant. Porro idem filius meus ad hoc sibi Ministrum suum delegit, ut ejus opera nomen suum in multorum cordibus cupide accendatur, et ipsi inde æternæ suæ salutis profectum recipiant. Eadem ipsa sancta Virgo ubi multis advertit modis, Ministrum, qui illius erat spiritalis Pater, miram habere fidem et devotionem erga dulcissimum Jesu nomen, ut quod etiam suo inscripsisset pectori, cœpit etiam ipsa magno illius amore corripi, piaque cum devotione idem nomen rubicundis filis sericis exiguo panno assuit, volens id clanculo apud se deferre. atque ejus formæ innumera alia confecit Jesu nomina. effecitque, ut ea omnia suo Minister pectori applicaret, et divina benedictione addita, filiis suis spiritalibus ultro citroque transmitteret. Fuit autem illi eidem Virgini revelatum a Deo, quisquis illud nomen hoc pacto apud se circumferret et quotidie in ejus honorem diceret orationem Dominicam, illi Deum in hac vita benigne facturum, et in ejus morte propitium ipsi futurum. Quod nobis omnibus præstet Christus Jesus. Amen.

id pectori inscriptum habet,

aliis ferendum donat.

XXVI JANUARII.

XXVI JANUARII.

SANCTI QUI VIII KAL. FEBR. COLUNTUR.

S. Polycarpus, Episcopus, } Martyres, Smyrnæ in Asia.
Sancti XII Philadelphienses, } Martyres, Smyrnæ in Asia.

S. Dativus,
S. Julianus,
S. Tælhanus,
S. Reotrus,
S. Vincentia,
S. Saturus,
S. Victorina,
S. Secundus,
S. Papas,
S. Cantus,
S. Victor,
S. Æmilianus et alii XXXV, } Martyres in Africa.

S. Theogenes et alii XXXVI socii, Martyres.
S. Rhodon Martyr.
Sancti duo Martyres in Phrygia.
S. Simeon Priscus, Abbas in Syria.
S. Paula, vidua Romana, Bethlemii in Judæa.
S. Ammonas, Abbas in Thebaide.

S. Xenophon, } conjuges,
S. Maria, } conjuges,
S. Arcadius, } eorum filii,
S. Joannes, } eorum filii, } Hierosolymis.

S. Marus, Episcopus Trevirensis in Gallia Belgica.
S. Gabriel, Abbas Hierosolymis.
S. Athanasius, Episcopus Surrentinus in Campania.
S. Bathildis, Regina Galliæ. Not. 12
S. Theofridus, Episcopus Albigensis in Gallia.
S. Theoritgida, Virgo in Anglia.

S. Notburga, vidua,
S. Hixta et aliæ VII } ejus filiæ, Virgines, } in Germania. Not. 13

S. Ansurius,
S. Vimarasius, } Aurienses,
S. Gonsalvus Osorius,
S. Froalengus, } Conimbricenses,
S. Servandus,
S. Vilinlphus,
S. Pelagius, } Irienses,
S. Alphonsus, Asturicensis,
S. Petrus, } Episcopi, in Gallæcia.

S. Gobertus, monachus, Fossis in Belgio.
B. Albericus, primus Abbas Cisterciensis in Gallia.
B. Hazeka, Virgo reclusa in Westphalia.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

S. Sulpitius Episcopus Bituricensis, Confessor. *Beda, Notherus, Adonis MS. Lobiense, MS. Ultrajectense. An hic* S. Sulpitius Baiocensis, *de quo XXVII Januarii? et legendum pro* Apud Bituricas, *apud* Baiocas? *alioquin de* S. Sulpitio Pio Bituricensi *egimus* XVII *Janu.*

S. Germanicus Martyr. *Beda, Nother. passus est cum* S. Polycarpo, *sed de eo egimus* XIX *Janu.*

S. Severianus Gabalitanus Episcopus. *Ferrar. De eo egimus* XXV *Janu.*

S. Artemas Puteolis passus, *hoc die refertur a Carthusianis Colon. in Additionibus ad Usuardum, et in MS. S. Hieronymi et Dungalensi, in quodam recentiore MS. Sarmata appellatur. Acta, licet mutila, dedimus* XXV *Janu.*

S. Prajectus, Arvernorum Episcopus, Martyr, *hoc die colitur in Ecclesia Lemovicensi, ut ex Breviario patet. Vitam dedimus* XXV *Janu.*

Domitii, persecutione Decii extorris memoriam extare *Leontinis in Sicilia scribit Octavius Cajetanus noster, atque ex eo Ferrarius hoc die.*

S. Fabianus, vel Sabianus. *Carthus. Colon. in addit. ad Usuardum. an forte* Fabianus et Sabinianus *Siculi, de quibus* XXV *Janu.*

Not. 14 S. Tryphon Martyr. *Carthusiani in addit. ad Usuardum. Quis hic sit* Tryphon, *non liquet : multi hujus nominis alibi.*

Polycarpum Episcopum Senonensem *hoc die refert Constantinus Ghinius; et Democharem secutus,* Sanctum *appellat. Queritur Saussaius 1 Nov. in elogio* S. Maturini, *nullum ab Ecclesia Senonensi ei honorem haberi, vix etiam memoriam extare, quem ipse vel Martyribus adnumerandum censet.*

Terræmotus *horrendi, qui sub finem imperii Theodosii Junioris contigit, fieri solitam hoc die commemorationem Constantinopoli tradunt Menæa.*

S. Conanus Episcopus Sodorensis, S. Fiacrii Magister *fuisse traditur a Leslæo lib. 4. de gestis Scotorum, Georgio Conæo, Davide Camerario, qui ejus hoc die natalem refert. Verum quia iis quæ hi narrant non congruit Vita* S. Fiacri, Conanum *hunc prætermittimus.*

S. Paula Virgo, in territorio Parisiensi, monasterio Kale, *commemoratur in additionibus Carthus. Colon. ad Usuardum et in Martyrol. Coloniensi. Nihil alibi de ea legimus.*

Jonas, Episcopus Nivernensis, Confessor. *MS. Florar. Alii eum* Sanctum *non nominant.*

S. Robertus monachus *traditur a Saussaio in Supplemento Martyrolog. Gallicani, Fossis ad S. Foillanum coli officio IX Lectionum. Is indubie est* S. Gobertus, *de quo infra.*

Ibboldus, Fundator Aulæ-Dei, sive Monasterii-novi Virginum Cisterciensium, apud Snecam Frisiæ oppidum, ac post in Veteri-monasterio Conversus, *refertur hoc die in Menologio Cistercien. Chrysostomi Henriquez ac* Beatus *appellatur. Ejus meminit Aubertus Miræus in Chronico Cisterciensi ad annum* 1233, *at non indicat* Sanctum, *aut* Beatum, *haberi.*

Sanctæ Virgines ordinis Cisterciensis, Vitaviæ in Polonia, ab infidelibus vastato monasterio pro fide occisæ *memorantur in eodem Menologio, ex quapiam tabula Coloniæ excusa. Omittimus donec de tempore, necis modo, ac die, certi aliquid nanciscamur.*

Petrus Berlandus, Archiepiscopus Burdegalensis, *vir sanctus, obiit hoc die anno* 1458, *ut tradunt Cl. Robertus et Saussaius in Supplemento Martyrologii, qui ad* 12 *Janu testatur Ludovici XI rogatu, Sixti IV mandato, coeptum in acta ejus ad publicam apotheosim inquiri.*

S. Julianus Episcopus Bituricensis. *Carthus. Coloniens. in Addit. ad Usuardum, Martyrologium Coloniense, Maurolycus, Felicius, Ferrar. Nullus inter Bituricenses Episcopos* Julianus *extat. An forte hic* Cenomanensis, *qui colitur* XXVII *Janu*

Ex variis.

S. Geminiani victoria, sive urbis Mutinæ ab Attilæ furore per eum liberatæ memoria, *solenni celebritate recolitur, ut testis est Ferrarius. De ea agemus ad* S. Geminiani *vitam* xxxi *Jan.*

B. Susannæ Babylonicæ reliquiarum repositio Tolosæ in basilica S. Saturnini *facta refertur a Saussaio hoc die. De ea agemus* xii *Febru.*

S. Silvinus, Episcopus Cenomanis. *Martyrol. Coloniense, Carthus. in addit. ad Usuardum, Maurolycus, Felicius, Ferrarius. Nullus inter Cenomanenses Antistites* Silvinus *reperitur. Est fortassis Morinensis, qui et Tolosanus aliis, aut certe Cremonensis. De utroque agemus* xvii *Febru.*

S. Ananias Presbyter,
S. Petrus Cledophylax,
vii milites,
Martyres in Phœnice *hoc die referuntur in Menæis Græcorum: XXVII Januarii a Galesinio, ast a pluribus Latinorum* xxv *Febru.*

S. Zenobii Episcopi Florentini Translatio, *refertur hoc die a Galesinio, MS. Florario, Ferrario, Carthus. Colon. de ea agemus ad illius vitam* xxv *Maii.*

S. Theophanius, Comes Centumcellensis. *Galesin. Colitur, teste Ferrario, Corneti in Tuscia* ix *Julii.*

S. Guilielmus Briocensis Episcopus, *colitur ab aliquibus hoc die, ut ex Breviario Coresopitensi patet: an ob quampiam translationem, aut quam aliam ob caussam, nos latet. De eo agemus cum Ecclesia Briocensi* xxix *Julii.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS SMYRNENSIBUS

POLYCARPO EPISCOPO ET ALIIS XII.

§ I. *S. Polycarpi festum, dies et annus martyrii.*

An. Chr. clxix. XXVI Januar.

S. Polycarpi natalis apud Latinos, Januarii 26

Smyrna *urbs est Joniæ, totius Asiæ minoris olim pulcherrima, mari Meleteque amni adsita. Hic Episcopus fuit aut secundus, aut certe e primis,* S. Polycarpus *Apostolorum discipulus; itidemque glorioso martyrio coronatus, sub M. Aurelii persecutione. Colitur a Latinis XXVI Januarii, et quidem officio Ecclesiastico novem lectionum, ut vocant. De eo Usuardus*: Apud Smyrnam, natale S. Polycarpi Episcopi, qui B. Joannis Apostoli discipulus, et ab eo Episcopus ordinatus, totius Asiæ Princeps fuit. Postea sub M. Antonino et L. Aurelio, personante universo populo ejusdem urbis in amphitheatro adversum eum, igni traditus est. Cum quo etiam alii duodecim ex Philadelphia venientes, in præfata urbe martyrio coronati sunt. *Eadem fere habet Beda vulgatus, Martyrol. Romanum, Rabanus, Bellinus, Maurolycus, Felicius. Ast Ado prolixius ex Actis elogium contexuit, uti et Notkerus, Canisius, Galesinius, aliique. Refertur quoque in veteri Romano Martyrologio, et omnibus Latinis, hoc die.*

et 25

2 *MS. Dungalense hoc et præcedenti die eum refert. MS. S. Hieronymi hoc die ita habet*: Rodonis, Artemiatis, Polycarpi. *Et rursus* 1 *Febru.* In Smyrna civitate natalis Polycarpi Episcopi, Pionis, Dionysii, et aliorum vi, item Pionis et aliorum v. *Qui hic* Pionis *dicitur,* Pionius *videtur esse, de quo isthic; at* Dionysius *et alii undecim, an sint Philadelphienses illi, qui post S. Polycarpum coronati sunt, haud temere audemus statuere. Idem MS. S. Hieronymi XXIII Februarii*: In Asia natalis Polycarpi Episcopi cum aliis XII. *Eadem habet isthic Rabanus. Referunt eum illo quoque die Carthusiani Colonienses in Addit. ad Usuard. Galesinius, et quædam Kalendaria.*

Februarii 1

et 23

Apud Græcos 23 Febr.

3 *Græci illum eodem XXIII die Februarii colunt. Ubi Menologium*: Sacrosancti Martyris Polycarpi Smyrnæ, qui fuit discipulus S. Joannis Apostoli et Evangelistæ, una cum divino illo Martyre Ignatio. *Fusius Menæa*: Eodem mense, xxiii, memoria sancti Martyris Polycarpi Smyrnæ Episcopi.

Tibi Policarpus Christe totus ustus est,
Ex igne fructum (mira res) dans uberem.
Vicena et trina Polycarpus luce crematur.

Fuit hic Joannis Theologi et Evangelistæ una cum Ignatio Theophoro discipulus, et post Bucolum sanctissimum Smyrnæ Episcopum, qui prædixerat ei sacerdotium, ab Episcopis est consecratus. In persecutione autem Deciana comprehensus, atque Proconsuli oblatus, per ignem certamen consummavit, atque excellentium patrator miraculorum fuit. Nam et ante sacerdotium, mulieris, quæ eum aluerat, horrea precationis auxilio replevit, quæ ipse prius evacuaverat, et a suscepto sacerdotio, ignis accensi impetum inhibuit, et pluviam arenti solo induxit: ac rursus immoderatam ejus copiam repressit. Celebratur ejus solemnitas in sanctissima magna ecclesia.

Vita epitome.

Dies martyrii.

4 *Quæ varietatis tantæ in natalitia Martyris agenda celebritate caussa extiterit, haud liquet: diem profecto quidem certum, quo martyrium consummarit, statuere difficile; quod anni ac diei varii a veteribus traditi characteres non congruunt: unus ubique certus, quod* Sabbato magno *coronam adeptus memoretur: sed quod illud sit* magnum Sabbatum, *nemo perspicue explicat. Reperimus inter Rosweydi schedas ista ex litteris Georgii Garnefeltii Carthusiani, viri doctissimi, Colonia datis* 9 *Maii an.* 1626 *excerpta*: Perlustravi obiter Januarium Surii, et nihil singulariter admonendum occurrit, nisi in S. Polycarpo Episcopo, qui martyrii coronam accepit in sabbato: ergo anno Christi 172, ante Dominicam Septuagesimæ: ubi exponi posset, quodnam fuerit illud Sabbatum magnum, cujus Acta faciunt mentionem. Non enim potuit esse sabbatum hebdomadis sanctæ, quia Pascha numquam celebratur in Januario, quod anno declarato incidit in 30 Martii. Fugiendum igitur erit ad rituales libros Græcorum. Quinetiam apud Occidentales quibusdam in locis sabbato ante Septuagesimam cantatur Alleluia cum neumate et jubilo, quasi per modum secundæ valedictionis. *Hæc ille. Sed quod supponit, certum non est XXVI Januarii, sive VII Kal. Februarii, contigisse ejus martyrium.*

an 26 Januar. an 169?

5 *Petrus Halloix noster in Notat. ad cap.* 12. *vitæ S. Polycarpi primum* magnum *illum* sabbatum *asserit esse pervigilium Paschæ, et rationes affert quamobrem ita appellatum esse videatur: deinde ex Chronici Alexandrini fide, statuit passum Polycarpum* vii Kal. Aprilis, *sive XXVI Martii,* Pascha, *inquit,* incidente illo anno in vi Kal. April. sive xxvii Martii. *Annum vero illum esse vult* M. Aurelii vii, Christi clxix, Coss. Vero III et Quadrato. *Sequitur Baronii Chronologiam, qui annum septimum M. Aurelii, et consulatum tertium Veri cum Christi* 169 *conjungit. Juxta eam supputandi rationem quam Bucherius noster statuit, et nos veriorem existimamus, fuere Coss.* Verus *et* Quadratus *anno Christi* 167, *quo pridie Nonas Martii* L. Verus et M. Aurelius *septimum inibant imperii annum; ast eo anno Pascha incidit in XXIII Martii, sive* X Kal. Aprilis: *anno vero* 169, *in III Aprilis. In VI Kal. Aprilis, sive XXVII Martii non incidit nisi anno Christi* 175, *M. Aurelii* 15, Pisone et Juliano Coss.

an 26 Martii?

6 *Priusquam nostram de obscura hac quæstione, quam nec attigit Baronius, conjecturam proponamus, veterum de tempore martyrii Polycarpi proferenda sunt testimonia. Eusebius ad annum VII, imperii M. Aurelii*: Persecutione orta in Asia, Polycarpus et Pionius fecere martyrium, quorum scriptæ quoque passiones feruntur. *De* Pionio *agemus* 1 *Februarii. Idem Eusebius lib.* 4. *histor. cap.* 14, *in urbem vectum a satellitibus Polycarpum scribit* magno sabbato, *quo et occisus est.*

Quid de die et anno Eusebius?

Chronicon Alexandrinum?

est. Chronicon Alexandrinum : Ind. 1 Aug. iv. Æliano et Pastore Coss. cxxxiii anno post Christi in cœlum profectionem, maximis in Asia in Christianos motis tumultibus, multi pro Christo occubuere Martyres. Quos inter Smyrnæ Pontifex Polycarpus Joannis Apostoli discipulus, a quo creatus erat Episcopus, captus ab Herode Irenarcho Nicetæ filio, Tatio Quadrato Procos. cum ingentia religionis caussa passus esset, vii Kal. Apriles (*addit Raderus explicationis caussa,* in præfesto Paschæ) magno sabbato, hora viii, spectante Judæorum congregatorum et Gentilium contentionem Centurione, in medium adductus, vivus igne concrematus est, *rectius, ut optime monuit Halloix, dixisset :* vivus igni traditus est; *neque enim igne extinctus est.*

Acta Latina?

7 *Vetera S. Polycarpi Acta Latina, de quibus infra, ita diem exprimunt :* Mense Aprilio, VII Kal. Maias, majore sabbato, hora octava, captus est ab Herode Pontifice, Phillppo Trajano, Proconsule Statu Quadrati. *At Græca Acta :* Μαρτυρεῖ δὲ ὁ ἅγιος Πολύκαρπος μηνὸς ξανθικοῦ δευτέρᾳ ἱσταμένου πρὸ ἑπτὰ καλενδῶν Μαΐων, σαββάτῳ μεγάλῳ ὥρᾳ ὀγδόῃ. συνελήφθη δὲ ὑπὸ Ἡρώδου ἐπὶ ἀρχιερέως Φιλίππου Τραλλιανοῦ ἀνθυπατεύοντος. Martyrio coronatur S. Polycarpus mensis Xanthici, *sive Aprilis,* ineuntis secunda die, ante septimum Kalendas Maias, sabbato magno, hora octava. Comprehensus est autem ab Herode, sub summo Sacerdote Philippo Tralliano Proconsule.

Græca?

8 *Recte animadvertit Halloix, nullo modo inter se congruere* 2 Aprilis *et* vii Kal. Maias. *Sed vitiatum utrumque MS. nemo non videt. Verum utraque Acta cum Chronico Alexandrino collata, lucem mutuo affundent, atque ita Latina legenda erunt :* Mense Aprilio, vel vii Kal. Apriles, majore sabbato, hora octava, captus est ab Herode, Pontifice Philippo Tralliano, *sive* Trajano, *aut, ut habebat codex S. Maximini,* Trojano, Proconsule Tatio Quadrato. *Græca quoque hiulca videntur, et restituenda,* μηνὸς ξανθικοῦ δευτέρᾳ ἱσταμένου, ἢ πρὸ ἑπτὰ καλενδῶν Ἀπριλίων σαββάτῳ μεγάλῳ, mensis Xanthici ineuntis secunda, vel ante septimum Kal. Apriles, sabbato magno, *et post* ἀνθυπατεύοντος *restituendum nomen* Τατίου Κοδράτου, *nam eum tunc Asiæ fuisse Proconsulem habet Chronicon Alexandrinum, et septimo Kal. Apriles contigisse Polycarpi martyrium.*

Utraque correcta.

9 *At qui nunc illa congruent,* 2 Aprilis, *et* vii Kal. Apriles, *sive* 26 *Martii? aut quo tandem anno ita incertum Pascha fuit? Anno Christi* 169, *M. Aurelii* 9, iii Nonas Aprilis *Pascha fuit,* Luna xx. *Smyrnei, qui cum Judæis ea tempestate Pascha celebrabant, facile potuerunt, ut erant Judæorum tunc non accuratissimæ astronomicæ tabulæ et canones, Luna XIII id celebrasse, nempe VI Kal. Apriles, sive* 27 *Martii, cum pridie, id est, VII Kal. Apriles, in Parasceve Paschæ occisus esset sanctissimus Pontifex. Quod cum posteriores, qui Acta martyrii ex Smyrnensis Ecclesiæ epistola describebant, viderent cum recepto canone non quadrare, restituerunt* secundam Aprilis : *indicantes tamen ante scriptum fuisse* VII Kal. Aprilis : *donec librarii reperti sunt sciolí, qui cum post secundam Aprilis nossent nullas occurrere Kalendas nisi Maias, reposuere Kalendas Maias. Imo fortassis vere pridie Paschæ, etiam Latinorum eo anno, id est, secundo Aprilis, passus est, sabbato post Pascha Smyrnense an Judaicum, sive hoc Dominica, ut conjectavimus, sive feria secunda aut tertia celebratum fuit. Nam de sabbato quod intra octavas Paschæ occurrebat, dictum est Joannis* 19, *v.* 31. Erat enim magnus dies ille sabbati. *Sed quo dein illud* vii Kal. Aprilis? *Nempe posterior aliquis librarius, indicaturus Smyrnæos Pascha ante Latinos celebrasse, characterem apposuit præcedentis hebdomados,* vii Kal. Aprilis. *Si cui minus hæ nostræ conjecturæ probentur, nec nos eas mordicus tueri volumus : arripuimus eas, donec melius quid occurrerit.*

Passus videtur 26 Martii,

aut 2 Aprilis.

Ex variis.

Quot annorum fuerit Polycarpus cum martyrium subiit, infra dicemus, cum de profectione in Urbem, haud diu ante mortem suscepta, agemus.

§ II. *S. Polycarpi Acta, scripta.*

Historiam martyrii S. Polycarpi descripsit Ecclesia Smyrnensis, missa encyclica ad omnes Ecclesias, aut certe Asiaticas, epistola, e qua multa recitat Eusebius lib. 4, hist. cap. 14. Extatque ea epistola in vetustis quoque Latinis codicibus. Descripserat eam Rosweydus e codice S. Maximini Treviris : nos eam cum MS. Ecclesiæ S. Audomari contulimus; aliamque huic Audomarensi codici consentientem accepimus a Petro Francisco Chiffletio nostro e MSS. Burgundicis. Ast eamdem epistolam Græcam et pleniorem e MS. Bibliothecæ Regis Christianissimi nactus erat idem Rosweydus, simulque vitæ ejusdem Polycarpi historiam, hactenus Latinis penitus ignotam. Primus ex hoc MS. nostro aliisque Latinis litteris integram tradidit Petrus Halloix noster tomo 1, *de vitis illustrium Orientalis Ecclesiæ scriptorum, ex aliorum quoque auctorum de Polycarpo testimoniis amplificatam, atque eruditis Notationibus illustratam. Nobis pro more institutoque nostro satius visum est, ipsam antiquam vitam dare, Latine redditam, pressius fortasse quam elegantius, quia ad fidem id nobis magis videtur accommodatum.*

Martyrium S. Polycarpi a quo scriptum

Vita unde hic edita

11 *Auctorem hujus vitæ passim idem Halloix* Pionium *appellat. In Græco codice priore loco cædis Polycarpi narratio, tum vita reliqua erat descripta. At de priore illa epistolica narratione, illud habetur in MS. Audomarensi :* Exemplaria hæc ex Irenæi, discipuli Polycarpi, doctrina scripsit Caius, qui conversatus est una cum Irenæo. Ego autem Socrates ex his Caii exemplaribus scripsi. Ego Pionius memorata exemplaria investigavi et scripsi, ex revelatione quæ mihi facta est de B. Polycarpo, sicut enuntiavi in conventu reliquis, ex tempore quo laboravi cum electis, et ut me colligat Dominus Jesus Christus in regno cœlorum cum Patre et Spiritu sancto in secula seculorum, Amen. *Illa de* Pionio : Ego Pionius memorata exemplaria investigavi et scripsi, *aberant a MS. S. Maximini, quo usus est Rosweydus, atque ita sequentia omnia Socrati tribuebantur. Deerant omnia hæc Christiano MS.*

scripta a Pionio.

12 *In Græco MS. ita isthæc efferuntur :* Illa scripsit Caius ex iis quæ tradidit, *aut* scripsit, *aut* habuit, Irenæus : (ἐκ τῶν εἰρηναίου) discipulus S. Polycarpi, qui Caius cum Irenæo conversatus est. Ego vero Socrates Corinthi, e Caii exemplaribus descripsi. Gratia cum omnibus nobis. Ego vero rursus Pionius ex jam memorato exscripsi, ea scrutatus juxta revelationem B. Polycarpi mihi apparentis, ut ostendam ea colligens quæ jam fere tempore erant oblitterata; ut et me colligat Dominus noster Jesus Christus cum Electis suis in cœleste suum regnum, cui gloria cum Patre et sancto Spiritu, in secula seculorum. Amen. *Quibus ex verbis intelligi potest,* Pionium Socratis *usum exemplari, ex eo martyrii historiam transscripsisse; ceteras Polycarpi res gestas partim ipso cœlitus revelante didicisse, partim fortassis ex vetustis aliis monumentis eruisse. Eumdem certe vitæ esse auctorem videtur ex primis Vitæ verbis colligi :* Ἐπανελθὼν ἀνωτέρω, altius rediens, priora repetens. *Unde consequens est ab eodem hæc scripta, a quo quæ præcesserant,* Pionio *nimirum.*

ex veteribus MSS. et divina revelatione

13 *Quando hic vixerit* Pionius, *non constat. Nullum saltem argumentum est, quo probemus æqualem fuisse : imo haud paullo junior videtur, cum e Socratis commentariis certamen descripserit Polycarpi, qui e Caii scriptis id acceperat, hic ex Irenæi. Dein numero* 12, *queritur scripta Polycarpi deperdita, turbine motæ tunc quartæ persecutionis.* Multa vero, *inquit,* ab eo scripta fuere, homiliæ et epistolæ, quæ in persecutione illius excitata

quando is vixerit.

Ex variis.

excitata temporibus, in qua et ipse martyrium subiit, ab impiis dispersa fuere. Cujusmodi vero illa extiterint, ex iis quæ reperta sunt, licet agnoscere, inter quæ est epistola ad Philippenses plane insignis, quam idoneo loco reponemus. *Imo ex iis quæ in Prologo suo contra Quartadecimanos, sive quartadecima Luna celebrantes Pascha, disserit, conjicere est, post Nicænum concilium vixisse, quando omnis illa sopita tandem controversia est.*

S. Polycarpi elogium ex S. Hieronymo.

14 *De S. Polycarpo ejusque, scriptis ista tradit S. Hieronymus lib. de scriptoribus Ecclesiasticis cap.* 17. Polycarpus Joannis Apostoli discipulus, ab eo Smyrnæ Episcopus ordinatus, totius Asiæ princeps fuit. Quippe qui nonnullos Apostolorum et eorum qui viderant Dominum, magistros habuerit et viderit. Hic propter quasdam super die Paschæ quæstiones, sub Imperatore Antonino Pio, ecclesiam regente Aniceto, Romam venit : ubi plurimos credentium, Marcionis et Valentini persuasione deceptos, reduxit ad fidem. Cumque ei fortuito obviam fuisset Marcion, et diceret, Cognoscis nos? respondit : Cognosco primogenitum Satanæ. Postea vero regnante M. Antonino, et L. Aurelio Commodo, quarta post Neronem persecutione, Smyrnæ, sedente Proconsule, et universo populo in amphitheatro adversus eum personante, igni traditus est. Scripsit ad Philippenses valde utilem epistolam, quæ usque hodie in Asiæ conventu legitur.

Epistola ejus,

15 *Hanc epistolam Græce et Latine edidit Halloix cap.* 17, *vitæ S. Polycarpi; etsi Græce integra non est. Ejus epistolæ Eusebius lib.* 4, *hist. cap.* 13, *Photius un.* 126, *Irenæus lib.* 3, *adversus hæreses cap.* 3, *aliique auctores meminere. Alia cap.* 16, *Polycarpi scripta idem enumerat Halloix, nimirum* epistolam unam ad Dionysium Areopagitam, unam ad Athenienses, varias ad diversas Asiæ Ecclesias, nonnullas ad quosdam fratrum speciatim, Quasdam explicationes in sacram Scripturam. *De data ad S. Dionysium epistola testatur Suidas ita scribens*, Polycarpus Joannis Evangelista et Theologi auditor, Bucoli autem primi Ecclesiæ Smyrnæorum Episcopi successor, qui et post ipsum secundus tenuit episcopatum, et pro Christo sub M. Antonino perfunctus est martyrio, epistolam scripsit ad Philippenses prorsus admirandam; et ad magnum illum Dionysium Areopagitam, et ad alias Ecclesias. *De epistola ad Athenienses S. Maximus in prologo ad libros S. Dionysii :* Meminit autem Areopagitæ Dionysius antiquus Corinthiorum Episcopus, et Polycarpus in sua ad Athenienses epistola. *De aliis ejus epistolis extat S. Irenæi testimonium :* Idem et ex epistolis, *inquit*, quas cum ad vicinas Ecclesias, quo eas confirmaret, tum ad quosdam fratres, quo admoneret et exhortaretur, misit, ista sic se habere manifesto cognosci poterit. *De explanationibus Scripturarum S. Hieronymus epist.* 28, *ad Lucinium Bæticum :* Porro Josephi libros, *inquit*, et SS. Papiæ et Polycarpi volumina, falsus ad te rumor pertulit a me esse translata. Quia nec otii mei nec virium est, tantas res eadem in alteram linguam exprimere venustate.

alia scripta,

earum fragmenta

16 *Hæc aliaque de scriptis S. Polycarpi fusius explicat Halloix, ac tandem cap.* 18, *aliqua recitat scriptorum fragmenta*, S. Victoris Episcopi Capuani beneficio adhuc conservata, et nuper a Francisco Feuardentio in publicum data.

§ III. *S. Polycarpi in Urbem profectio : zelus adversus hæreticos.*

S. Polycarpus admodum senex.

G*randis natu, nec multo minor centenario fuit, cum martyrium pertulit Polycarpus : qui Joannis Apostoli, primis Trajani temporibus, sub annum Christi* 102, *vita functi, auditor fuerit, (una cum S. Ignatio, qui ejusdem Trajani anno XI damnatus ad feras est,) imo, ut S. Hieronymus atque alii e veteribus tradiderunt, ab eo ordinatus Episcopus, aut ejus certe suffragio approbatus. Fuit autem cum Episcopus fieret plusquam triginta natus annos, quem Pionius scribit heræ primum facultates sapientissime administrasse, jam mature per ætatem judicio; post relictam sibi ab ea familiam summa integritate rexisse; dein Diaconum factum, jam Sacerdotem, et in utroque gradu cum laude, haud exiguo tempore versatum, jamque canitie venerabilem in episcopatum successisse S. Bucolo. Quid si antequam in Patmon relegaretur S. Joannes, jam Episcopus erat? Id quidem sentiunt complures, qui quæ de Angelo Smyrnæ prædicat Apocalypseos* 2; *idem Joannes, in Polycarpum putant esse pronuntiata : atque illorum judicio circiter annum Christi* 94 *ordinatus fuerit. Demus tunc annorum fuisse* 30, *adjice* 74 *annos episcopatus : et quatuor annis centenario majorem effeceris.*

Romam venit, ob quæstionem de die Paschæ.

18 *Eo tamen præditus erat mentis robore, ut contempta imbecillitate fatiscentis ætatis, in Urbem haud diu ante mortem, sub Antonino Pio, qui anno Christi* 161 *decessit, ad Anicetum Pontificem venerit, propter quasdam Ecclesiarum controversias, præsertim de Pascha Christiano, quod Asiani cum Judæis Luna XIV Romani ritu ab Apostolorum Principibus accepta, Dominica post Lunam XIV Martii celebrabant. Meminit hujus Polycarpi in Urbem adventus Eusebius in Chronico ad annum XVIII Antonini :* Romanæ Ecclesiæ, *inquit*, X Episcopatum tenuit Anicetus annis XI, sub quo Polycarpus Romam veniens multos ab hæretico errore correxit.

quæ acrius post agitata

19 *Quid Romæ egerit Polycarpus indicat S. Irenæus apud Eusebium lib.* 5, *cap.* 24. *Nam cum obstinate adhærerent Asiatici inolitæ consuetudini agendi die eodem, quo suum Judæi, Pascha; contra vero pugnaret S. Victor Papa, ut ad reliquæ mores Ecclesiæ sese conformarent, et quod ad promovendam Judæorum in iis partibus degentium conversionem S. Joannes aliique Apostoli prudenter initio permiserant, id nunc tandem, non in perpetuum eadem urgente ratione, abdicarent; cum præsertim jejunium sabbati aliaque repudiarent, ne cum Judæis consentire ullo modo viderentur, eo res adducta erat ut in eos laturum se excommunicationis sententiam Victor minaretur, ut ad ejusdem Victoris vitam XXVIII Julii dicemus. Tunc igitur S. Irenæus Lugdunensis in Gallia Episcopus, ne dirum in Ecclesia conflaretur schisma, Victorem per litteras rogavit, zelo ut suo tantisper moderaretur. Recitat earum litterarum partem Eusebius loco citato, quas et fratrum qui in Gallia erant nomine scriptas testatur. Ita igitur, quod ad Polycarpum attinet, scribit inter alia Irenæus* .

20 Presbyteri ante Soterem, qui Ecclesiæ, quam tu jam regis, præerant, Anicetum dicimus, Pium Hyginum, Telesphorum, Xystum, neque ipsi eodem die quo Asiani Pascha observabant, neque aliis post se ut ita observarent permittebant; nihilominus pacem concordiamque retinebant cum iis qui ad ipsos ab illis Ecclesiis ubi ita observabatur veniebant. Et quid magis repugnare invicem poterat, quam ut ii observarent, ipsi non? Neque tamen propter varium illum ritum ulli unquam rejecti sunt. Sed et Presbyteri illi antecessores tui, eam Paschæ celebrandi rationem non observantes, iis qui in suis Ecclesiis eam servabant, mittebant Eucharistiam. Atque cum B. Polycarpus, Aniceto Ecclesiam gubernante, Romam venisset; cumque ambo de aliis rebus invicem paullum essent collocuti, illico summa inter eos concitata consensio animorum est : at propter hanc ceremoniam, quæ caput erat totius controversiæ, nequaquam caritatis vincula ruperunt. Neque enim Anicetus persuadere potuit Polycarpo, ut non ea observaret, quæ a Joanne Christi Domini nostri discipulo, aliisque Apostolis, quibus convixerat, observata sciret . neque Polycarpus Aniceto suasit ut eumdem capesseret ritum, cum diceret eum consuetudinem Presbyterorum, qui ante ipsum fuissent, debere retinere. Quæ cum ita se haberent, invicem tamen communicabant,

etsi suum retinens morem, benigne a S. Aniceto Papa exceptus

fecitque

fecitque Anicetus Polycarpo potestatem conficiendæ Eucharistiæ, ob reverentiam videlicet, et cum pace ab invicem discesserunt, et iis nempe qui ritum illum observabant, et qui secus agebant, universæ Ecclesiæ pace fruentibus. *Hactenus Irenæus.*

21 *De rebus Romæ a Polycarpo gestis agit iterum ex eodem Irenæo Eusebius lib. 4, cap.* 13. Dum Anicetus, *inquit*, Romanæ Ecclesiæ præerat, Polycarpum, qui adhuc erat in vivis, Romam venisse, et cum Aniceto congressum, de quæstione quæ tum agitabatur quo die celebrandum esset Pascha, egisse testatur Irenæus. Idemque aliam de Polycarpo narrationem tradit, quam ex tertio ejus libro contra hæreses petitam, his quæ de eo relata sunt, necessario putamus adjungendam. *Verum cum nos potius ex veteri Irenæi interprete hic dabimus, extat autem lib.* 3, *cap.* 3. Et Polycarpus autem, *inquit*, non solum ab Apostolis edoctus, et conversatus cum multis ex eis qui Dominum nostrum viderunt; sed etiam ab Apostolis in Asia, in ea quæ est Smyrnis Ecclesia constitutus Episcopus, quem et nos vidimus in prima nostra ætate, multum enim perseveraverat, et valde senex gloriosissime et nobilissime martyrium faciens exivit de hac vita. Hic docuit semper quæ ab Apostolis didicerat, quæ et Ecclesiæ tradidit, et sola sunt vera. Et testimonium his perhibent quæ sunt in Asia Ecclesiæ omnes, et qui usque adhuc successerunt Polycarpo qui vir multo majoris auctoritatis testis et fidelior veritatis est testis, quam Valentinus et Marcion, et reliqui qui sunt perversæ sententiæ. Is enim est, qui sub Aniceto cum advenisset in Urbem, multos ex his, quos prædiximus hæreticos, convertit in Ecclesiam Dei, unam et solam hanc veritatem annuntians ab Apostolis percepisse se, quam et Ecclesiæ tradidit. Et sunt qui audierunt eum dicentem, quoniam Joannes Domini discipulus in Ephеso iens lavari cum vidisset intus Cerinthum, exilierit de balneo non lotus, dicens quod timeat ne balneum concidat, cum intus esset Cerinthus inimicus veritatis. Et ipse autem Polycarpus Marcioni aliquando occurenti sibi et dicenti, Cognosce nos, respondit : Cognosco te primogenitum Satanæ. Tantum Apostoli et horum discipuli habuerunt timorem, ne verbotenus communicarent alicui eorum qui adulteraverant veritatem. *Hæc Irenæus. Verum illa*, Quam (*veritatem*) et Ecclesiæ tradidit, *aliter apud Eusebium efferuntur, ipsis verbis Irenæi Græce scriptis :* τὴν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας παραδεδομένην, quæ est ab Ecclesia tradita.

multos ab hæresi convertit

exemplo S. Joannis,

aversatur congressum hæresiarchæ.

22 *Idem Irenæus in epistola ad Florinum, cujus extat fragmentum apud Eusebium lib.* 5, *cap.* 19, *quod ad Polycarpum ejusque adversus hæreticos zelum spectat, ista scribit :* Ista dogmata Presbyteri qui ante nos fuerunt, quique erant ipsorum Apostolorum discipuli, minime tibi tradiderunt. Vidi enim te, cum adhuc puer essem, in inferiore Asia apud Polycarpum in Ecclesia splendide versantem, et conantem ei te probare. Magis enim eorum recordor, quam quæ nuper contigere : (nam quas a pueris haurimus præceptiones, crescunt cum ætate, ipsique animæ quodammodo alligantur,) ut et locum possim dicere in quo confidens disserebat B. Polycarpus, ejusque adventum, et ingressum, ac vitæ modum, formam corporis, et sermones quos ad multitudinem habebat, et quem se habuisse cum Joanne et reliquis qui Dominum viderant, usum familiaritatemque referebat, quo pacto eorum sermones memorabat, et quæ de Domino ab illis audierat, deque ejus miraculis et doctrina, utquæ ab illis qui ipsi verbum vitæ oculis conspexerant, accepta referebat, sacris Scripturis consentientia. Hæc eo tempore per Dei misericordiam, quam erga me ostendit, diligenter audiebam, non chartæ ea, sed cordi inscribens; atque assidue per Dei gratiam ingenue ea rumino; possumque coram Deo testare, si tale quid audiisset beatus ille et Apostolicus Presbyter, exclamaturum fuisse, auresque obturaturum, et pro suo more dicturum : O bone Deus, in quæ tempora me reservasti, ut ista patiar! Profugisset sane quidem ex eo loco, in quo sedens aut stans tales audiisset sermones. Atque ex epistolis ejus, quas vel ad vicinas Ecclesias misit, ut eas confirmaret, vel ad quosdam fratres; ut eos vel admoneret vel hortaretur, hæc manifesto cognosci poterunt.

Teste S. Irenæo, ejus olim discipulo,

ditus exclamare auditis hæreticorum erroribus, et fugere.

Ex variis

23 *Quod infra Saussaius tradit, Polycarpum tunc Massiliam appulsum, inde S. Pothinum ad Lugdunenses misisse, id neque firmare, nusquam nobis alibi lectum, neque refellere, animus est.*

§ IV. S. *Polycarpi discipuli, Galliarum Apostoli.*

Nec solam Asiam, urbemque Romam, virtute sua et eruditione illustravit Polycarpus : sed Galliarum quoque populos ad salutem adducere per discipulos suos, quod per sese non poterat, laboravit. Ut merito cum Andreas Saussaius Martyrologio Gallicano inscripserit, qui Galliæ patronus etiam inter mortales cum esset, extiterit, hæc ergo de eo prædicat : Natalis S. Polycarpi Apostolorum * virorum Principis; qui ex Asia Romam cum peteret, Massiliam appulsus, inde B. Pothinum primum Lugdunensem Episcopum et Martyrem, eo semina gratiæ sparsurum; deinde redux et Irenæum ejus in episcopatu successorem, itidemque juratum Christi testem, Galliam in Celticam legavit : Benignum ad Lingonenses, Andochium et Thyrsum ad Æduos, Andeolum ad Vivarienses, salutis nuntios destinavit. Dionysio ut apostolatum Galliarum susciperet persuasit, cui suppetias sæpe sæpius transmisit : eoque evecto ad supernos triumphos, curam gessit teneræ adhuc hujus Ecclesiæ præcipuam. Cui ex Oriente paterno affectu intentus, de subsidiis et præsidiis opportunis prospexit, illamque Apostolica plane vigilantia eduxit, per summissos successive auxiliarios, ex ephebis : quibus beneficiis inter Galliæ Apostolos ut primarius haberetur, jure promeritus est. Quapropter et ab ipsis susceptæ religionis primordiis nomen ejus apud Gallos in veneratione fuit, natalisque ejus hodiernus consuevit magno honore jam pridem celebrari, sicut gravi testificatione prodidit B. Gregorius Turonensis. Servantur porro Lutetiæ Parisiorum in basilica S. Joannis in Gravia aliquot veneranda pignora ejusdem sancti Martyris in pretiosa lipsanotheca, quæ super summum altare cernitur collocata : in qua os ex brachio apparet ustulatum, ut certum sit indicium, ex ejus esse reliquiis, quas Christiani illius agonis inspectores, de rogo post ejus funera rapientes extulerunt. *Idem Saussaius in Supplemento Martyrologii :* In agro Narbonensi, monasterio S. Polycarpi, veneratio ejusdem Martyris, Galliarum curatoris ab elucescente Evangelio primarii.

** an forte nostrorum?*

Missis a S. Polycarpo in Galliam discipulis, vir Apostolicus complures

23 *Merito quidem sancti illi viri nobilissimam Gallorum gentem ut Evangelii luce collustrarent laborarunt, servaturam fidei decus inviolatum etiam post funestas illius in Græcia atque Asia ruinas. Et qui Acta sanctorum Martyrum Lugdunensium, de quibus 2 Junii agemus, apud Eusebium lib.* 5, *cap.* 1, *evolverit, reperiet inter eos Attalum Pergamenum, et Alexandrum Phrygem, atque alios fortassis Græcæ Asiaticæve originis. Sed, ut alia omittamus, quæ nondum discussimus, de S. Dionysii apostolatu, de quo IX Octobris, de aliis submissis post ejus mortem viris Apostolicis, quod præcipue a Romano Pontifice curatum novimus, cui tamen fortassis ex Asia operæ advenere, quas in vineam Domini mitteret, at S. Pothinum tunc esse Lugdunum missum, cum Romam venit S. Polycarpus ad Anicetum Papam extremis Antonini Pii temporibus, haud facile fortasse quis credet. Nam Eusebii lib.* 5, *cap.* 1, *et S. Hieronymi lib. de Script. cap.* 35, *testimonio constat,*

dubium S. Pothinum

S. Pothinum

Ex variis

S. Pothinum fuisse, cum obiit M. Aurelii Imperatoris, ac S. Eleutheri Papæ temporibus, nonagenario majorem : ut oportuerit eum si S. Polycarpum Romam comitabatur, tum septuaginta minimum annos natum fuisse, minusque ad ejusmodi Apostolicam expeditionem idoneum : nisi si solum Antistite et Doctore egebant Lugdunenses jam antea conversi, eumque poposcerunt a Polycarpo, aut Aniceto Papa.

An S. Irenæus Episcopus,

26 *Ast* Irenæum *S. Polycarpi fuisse discipulum constat tum Eusebii auctoritate lib. 5, cap. 6, tum ipsius Irenæi verbis superius ex epistola ad Florinum citatis. Idem scribit S. Hieronymus de scriptorib. cap. 35.* Constat, *inquit,* Polycarpi Sacerdotis et Martyris fuisse discipulum. *At de S. Irenæo plenius agemus XXVIII Junii.*

27 *Alios Polycarpi discipulos, Apostolos Galliarum, recenset Halloix cap. 11, vitæ S. Polycarpi,* Benignum Episcopum, Andochium Presbyterum, Thyrsum Diaconum, Andeolum Subdiaconum, et Felicem. *Et de Benigno quidem Usuardus, cui Romanum Martyrologium congruit, ista habet 1 Novembris .* Apud castrum

S. Benignus Presbyter.

Divionem S. Benigni Presbyteri, qui missus a B. Polycarpo ad prædicandum Galliam, postquam est a Terentio Comite gravissimis tormentis multipliciter afflictus, tandem collum ejus vecte ferreo tundi et corpus lancea forari jubetur. *Atque in Actis S. Benigni, ipse sanctus Martyr Judici quærenti ex qua regione esset, aut quod illi nomen, ita respondet :* Ab Oriente venimus ego et fratres mei, quos tu occidisti, a S. Polycarpo missi, ut verbum Dei et nomen Christi, quod est incorruptum, gentibus annuntiaremus, ut lux quæ illuminat omnem hominem, id est Christus e cœlo missus, omnibus patesceret. *Quæ porro Usuardus, eadem Ado ceterique de Benigno tradidere.*

SS. Andochius et Thyrsus,

28 De Andochio, Thyrso, et Felice, *idem Usuardus XXIV Septembris :* Augustiduno, natalis S. Andochii Presbyteri, Thyrsi Diaconi, et Felicis, qui a B. Polycarpo Episcopo ab Oriente directi ad docendam Galliam, sub Aureliano Principe sunt gloriosissime coronati. Siquidem flagellis cæsi, in ultimo tota die inversis manibus suspensi, in ignem missi, sed non combusti, tandem vectibus colla feriuntur. *Suo tempore disquiremus, quis ille* Aurelianus *fuerit : non potuit certe Imperator Aurelianus esse, qui toto seculo et quod excurrit Polycarpo junior fuit. At S. Felicem Acta non socium, sed hospitem Sanctorum fuisse tradunt. Saussaius* negotiatorem Orientalem *facit, virum egregie pium : an fortassis aliquando in Asia S. Polycarpi institutione ad virtutem eruditus ?*

S. Andeolus.

29 *De* S. Andeolo *Kalendis Maii idem Usuardus :* In Galliis territorio Vivariensi, B. Andeoli Subdiaconi, quem misit ab Oriente S. Polycarpus, una cum aliis ad prædicandum verbum Dei in Galliam : cujus prædicatione Imperator Severus comperta, spinosis fustibus crudelissime flagellatum in carcerem trudi præcepit , et sic demum ab ense ligneo in crucis modum caput ejus scindi *Eadem in Martyrologio Romano aliisque narrantur.*

30 *De his aliisque in diversas provincias missis a Polycarpo discipulis, ista superius XVII Januarii Warnaharius in Actis Sanctorum Tergeminorum cap. 1, scribit :* S. Polycarpus doctrina beatissimi Joannis Apostoli et Evangelistæ perfecte instructus, Spiritu sancto repletus, fidei ducatu cupiens Christi militiam ampliare, per diversas mundi partes suos dirigebat discipulos, verbum Domini nostri Jesu Christi gentibus fiducialiter prædicare........ sanctos Dei Sacerdotes, id est, Andochium et Benignum Presbyteros, et Thyrsum Diaconum illuc (*ad Galliarum provincias*) prædicationis caussa destinavit, viros scilicet virtutibus præstantissimos, in Dei amore dif-

Præcepta ab eo illis data,

fusos,....... Qui viri tres obedientes sanctis monitis, naviculam ascendentes, Sanctis Sanctus valedicens Polycarpus ita tradidit in mandatis . Ite viri fortes in fortitudine Christi fortiter dimicantes, per sanctam Christi confessionem plures commilitones acquirite, cum quibus de victoria triumphantes, nomen et dignitatis gloriam possitis adipisci sempiternam. Fructus laboris vestri multiplici opulentia cumulentur : justorum Paradisi sedes per vos plurimum de sanctarum animarum adquisitione lætentur. His et aliis multis eos S. Polycarpus prosequebatur orationibus.

Non ii a S. Joanne missi.

31 *Quod hi vero in vita* S. Patientis 8 *Januarii nu. 4, ab ipso S. Joanne missi in Gallias dicuntur, ita est accipiendum, quod a Polycarpo, quem Smyrnæ Episcopum constituerat, totique Asiæ, ut S. Hieronymus loquitur, principem præfecerat Joannes, ad munus Apostolicum delecti, missique in Occidentem sint. Alioquin S. Irenæum, qui ibi quoque memoratur, satis perspicuum est ex ejus scriptis supra citatis, a Joanne missum non esse, neque natum fuisse cum e vivis raptus est Joannes. Quod vero* totius Asiæ princeps *fuisse S. Polycarpus dicitur, an senii reverentia, an sanctitatis opinione, an prærogativa eruditionis, quam etiam S. Dionysius, et si eo longe senior suspexit, an ordinaria aliqua illi Sedis principatu tradita auctoritate, an extraordinaria ac veluti delegata potestate, non disputamus.*

An Polycarpi discipulus fuerit juvenis, quidam latro

32 *Quod Eusebius lib. 2, cap. 17, commemorat, ex S. Clementis Alexandrini libro qui* Quis dives salvandus *inscribitur, de adolescente, quem Joannes e Patmo Ephesum reversus, vicinæ cujuspiam urbis Episcopo commendavit : qui probe fidei mysteriis institutus ac baptizatus, mox etiam confirmationis sacramento communitus, tamen improborum lenociniis ad scelerum tandemque latrociniorum societatem pertractus fuit, sed post ab Apostolo revocatus ad frugem ; id Halloix noster Polycarpo tribuit, ut is ille Episcopus fuerit, dexterior in instituendo quam vigilantior in custodiendo fovendoque : duplici probat argumento, primum quod non alia urbs episcopalis fuerit Epheso vicinior quam Smyrna ; secundo quod Chronici Alexandrini auctor scripserit Smyrnensi Episcopo fuisse illum adolescentem a Joanne commendatum, qui non alius tunc fuerit quam Polycarpus. Id ad S. Joannis vitam 27 Decembris opportunius examinabitur. Satis est id hic dixisse, an is Polycarpus fuerit, non manifesto liquere.*

non fuit saltem is Polycarpus ipse, ut quidam vitiosissime scribit.

33 *Ast in Viola Sanctorum olim Hagenoæ excusa prorsus infame et non tolerandum inest mendum ; ita enim habet .* S. Polycarpi Episcopi natale apud Smyrnam, qui fuit discipulus B. Joannis Apostoli et Evangelistæ, qui fecit eum Patriarcham totius Asiæ, et commisit eum septem Ecclesiis in Asia. Hic creditur fuisse ille juvenis quem S. Joannes sub deposito cuidam Episcopo commendavit , quem postmodum principem latronum factum in propria persona reperit, et ipsum ad veram pœnitentiam reduxit : qui tantum profecit ut ei totam Asiam commiserit. *Si vidisset, qui illam Violam collegit, quam hic damus vitam S. Polycarpi, didicisset sanctissimam eum a prima ætate vitam duxisse, non modo a latronum scelere abfuisse quam longissime. Nec scribit S. Clemens juvenem illum postea Episcopum, sed solum de S. Joanne ait :* οὐ πρότερον ἀπῆλθεν, ὥς φασι, πρὶν αὐτὸν καταστῆσαι τῇ Ἐκκλησίᾳ Non prius discessit, ut fertur, quam eum Ecclesiæ restitueret. *Christophorsonus vertit* , quam illum Ecclesiæ ministerio præfecisset.

§ V. *S. Polycarpi reliquiæ.*

S. Polycarpi reliquiæ aliquæ Parisiis.

A*git Halloix noster cap. 13, de S. Polycarpi reliquiis, quos Smyrnæi Christiani diligenter collegerunt.* Sed ubi nunc eæ sint, *inquit,* me latet. *Jacobus Breulius lib. 3, Antiquitatum Parisinarum scribit in parochiali ecclesia S. Joannis in Gravia Parisiis supra majus altare spectari argenteam capsam inauratam, in qua feruntur ossa quædam SS. Polycarpi et Ignatii Episcoporum et Martyrum asservari. Idem testatur*

Saussaius

Saussaius præcedenti § nu. 24, citatus qui S. Polycarpi os ustulatum ait apparere, certumque id putat indicium, ex ejus esse reliquiis.

aliquæ in Melite. 35 *Franciscus Maurolycus inter reliquias quæ olim apud Rhodum, nunc in Melite insula asservantur, recenset* caput S. Polycarpi Episcopi. *Octavius Pancirolus in Thesauris absconditis almæ Urbis, regione 5, eccles. 2, scribit excitata ab impio Leone Isaurico contra sacras imagines Sanctorumque reliquias persecutione, inter profugos ex Oriente monachos, sanctimoniales duas fuisse, quæ cum alia Sanctorum pignora, tum S. Polycarpi quædam Romam attulerint; eaque asservari in ecclesia S. Mariæ in Campo Martio, et quædam in nonnullis aliis ecclesiis Romanis.* *aliquæ Romæ.*

VITA AUCTORE PIONIO
e veteri Græco MS. primum edita.

CAPUT I.
S. Polycarpi adolescentia sub Callistus clientela.

Prologus auctoris. Superiora repetam dicendo, atque ab eo tempore sumam exordium, quo Smyrnam Paulus venit, quemadmodum in vetustis codicibus reperi; dein ordine prosequens sermonem, ad rerum a B. Polycarpo præclare gestarum narrationem descendam.

Smyrnæ degit Apostolus Paulus: 2 Diebus azymorum e Galatia veniens ingressus est Asiam Paulus, aliquam Smyrnæ, post plurimos labores, apud fideles arbitratus sibi requiem in Christo fore; atque inde Hierusolymam profecturus. *a* Divertit igitur Smyrnæ ad *a* Stratæam, qui ejus in *b* Pamphylia fuerat auditor, eratque *b* Eunices filius, *2 Timot. 1. 5* filiæ Loidos: hæ sunt illæ quarum scribens ad Timotheum ita meminit: Fidei, quæ est in te non ficta, quæ et habitavit primum in avia tua Loide, et matre tua Eunice: ut hinc intelligere liceat, fratrem fuisse Timothei Stratæam. Hujus igitur utens hospitio Paulus, ad se fideles convocavit, deque Pascha et Pentecoste disseruit, admonens eos de novi Testamenti sacrificio in pane et vino, idque omnino peragi diebus azymorum solenniter oportere, et retineri novum Passionis et Resurrectionis mysterium. Quibus verbis visus est docere voluisse Apostolus, neque extra Azymorum tempus celebrandum esse Pascha, *c* ut quidam hæretici faciunt, præsertim *c* Phryges, neque vero necessarium esse ut decimaquarta Luna peragatur, cum omnino decimam quartam ne nominarit quidem, sed solum Pascha azymorum, confirmans evangelium Pentecostes.

Episcopus isthic S. Bucolus. 3 Postquam inde discessit Apostolus, suscepit docendi munus Stratæas, et alii quidam cum ipso, quorum nomina prout reperire potuero, et qui qualesve extiterint, exponam. At quod nunc quidem attinet, ad Polycarpum propero. Cum eo tempore *d* Smyrnæ Episcopus esset *d* Bucolus, mulier quædam *Callisto ab Angelo monita,* isthic degebat religiosa ac Deum timens, bonisque assidue vacans operibus, Callisto nomine. Ei adstitit in nocturna visione missus a Deo Angelus, dixitque: Callisto surge et abi ad portam quæ Ephesiaca dicitur: cumque paullulum progressa fueris, obviam tibi venient viri duo, secum puerulum ducentes, nomine Polycarpum: quære num venalis sit: iisque annuentibus, da quod postulaverint pretium; atque eum tecum assume: ducit autem is genus ex Oriente. *S. Polycarpum e servitute redimit.* His auditis Callisto, cui cor metu gaudioque subsiliebat, experrecta resedit et continuo surrexit, neque segniter quod sibi imperatum fuerat peregit; at festinato ad dictam portam cucurrit, reperitque ut Angelus prædixerat: ac susceptum puerum domum duxit, et gaudebat honeste illum educans, et cœlesti *administrationem domus ei committit* erudiens disciplina. Stupebat vero illius intuita præclarum ac moderatum ingenium, atque ad omnem pietatem accommodatum. Erat ergo illi indulgentia quadam materni affectus filius, et dignitate inter domesticos, cum jam ætate adolevisset, omnium facultatum ejus dispensator; nam et claves ei omnium cellarum in manus tradiderat. *Auctore Pionio, ex MS. Græco*

4 Cum deinde contigisset, ut ea aliquamdiu abesset domo, peregre profecta, familiæ totius custodem reliquit Polycarpum. Egredientem vero illum ut domesticis alimenta ministraret, sequebantur viduæ, pupilli, et plurimi e vicinis, quotquot inter Christianos mendici erant, petebantque ab eo stipem, hic triticum, vinum ille, alius oleum, et quo quisque egebat. Ille vero qui a prima ætate beneficentiæ hauserat disciplinam, Deique præcepta in cordis animæque tabulis, a Spiritu sancto, Dei digito, inscripta habebat, omni poscenti largiebatur. Quod cum ille faceret, omnes sensim vacuavit apothecas, liberaliter indigentibus tribuendo. *distribuit herilem annonam pauperibus*

5 Cum post aliquod tempus domum revertisset Callisto accurrens quidam domesticorum, Tu quidem, inquit, Domina, vernas tuos omnes nihili faciens, adolescenti isti, qui ex Oriente venit, tua omnia credidisti. Ille vero post tuum abitum cuncta penitus domo exportavit, nihil ut intus relictum sit. Illa gravi hac delatoris voce perculsa (potest enim calumnia etiam tranquillam sedatamque mentem commovere, præsertim si pecuniæ atque opum damna inculcat) animo vehementer commota est, et bile repleta, eam maximam rata calamitatem, si puer ille atque a Deo ipsi donatus, luxuriose cuncta dissipasset: neque enim adhuc sciebat, in quem usum ea ille vertisset. Quare variæ illi ac multiformes oboriebantur cogitationes. Confestim ergo Polycarpum proprio nomine evocat. Obaudienti, ait: Claves cedo cellarum. Profert eas, ostiaque aperit. Illa intrat omnia inspectura, et videt admirabile prodigium magnificentiæ Domini Jesu Christi. Nam ante eam ingressus Polycarpus ingemuit et oravit, dicens: Domine Deus, Pater dilecti pueri tui, qui præsente Propheta tuo Elia vasa Sarephthinæ viduæ replevisti, exaudi me, ut in nomine Christi omnia plena inveniantur. Inventa sunt plena omnia, adeo ut illa existimans sibi illusisse accusatorem, graviter ei irata, jusserit per quempiam ex domesticis eum accersiri. At præoccupans Polycarpus, aperuit se, dicens: Ne quæso, pro me alium injuria afficias. Mihi potius infer, quas illi paras plagas. Non ille tibi imposuit: sed laude potius dignus pro sua in dominum benevolentia. Ego vero, at non male, sed in mendicos, tua profudi. Deus et Pater benedicti Jesu Christi et esurientes replevit, et misit Angelum suum, tuaque tibi restituit, ut et tu haberes quod juxta tuam consuetudinem largireris pauperibus. His visis auditisque obstupuit Callisto, ac magis magisque deinceps fidei bonis operibus dedita, Polycarpum quoque filium adoptavit, tandemque in Christo mortua est, Polycarpo omnium facultatum suarum hærede instituto. *insimulatur prodigalitatis:* *precibus cellas replet* *3. Reg. 17* *instituitur hæres universorum bonorum a Callisto.*

a *Hunc quidam tradunt Smyrnæ ante S. Bucolum fuisse Episcopum, ut testatur, nec tamen probat Halloix noster in Notat. ad cap. 7, vitæ S. Polycarpi, littera i.*
b *De his egimus 24 Januar. ad vitam S. Timothei auctore Metaphraste cap. 1.*
c *De Phrygum hæresi, M. Aurelii temporibus exorta, auctore Montano, agit Eusebius lib. 4, hist. cap. 26, et fuse Baronius an. 173, num. 1, et seqq.* d *Colitur S. Bucolus 6 Febru.*

CAPUT II.
Mores et studia juventutis. Cœlibatus.

Post Callistus decessum, magnos in fide Christi, sanctaque conversatione progressus fecit Polycarpus: atque ex Orientali radice, pro indefessa sua et exemplari industria, florem protulit, unde merito quis bonum *a* fructum proventurum possit augurari. *a* Sunt enim studiosi comprimis, et divinis scriptis dediti, qui Orientem incolunt. In Asiam autem ductus, ac Smyrnam Dei nutu adveniens, discensque

incolarum

Auctore Pionio, ex MS Græco.

Prudenter æternum a peritoro discernit,

incolarum mores, et ab iis sese quam longissime sejungens, intellexit cuivis servo Dei mundum hunc omnem diversorium esse, patriam vero cœlestem Hierusalem : hic constitutos nos esse, ut commoremur ad tempus, non ut perpetuo habitemus, sed velut hospites et advenas esse. Et ista quidem expendens singulari quadam et divina prudentia, die ac nocte seipsum totum omnino velut sanctificatum holocaustum offerebat Deo, exercens seipsum in sacrarum Scripturarum mysteriis, assiduisque precationum veluti victimis, atque erga omnes suæ opis egentes, vel industriæ vel largitionis studio, inque victu parsimonia ac frugalitate; cibis enim præsentibus, vilibus minimeque operosis utebatur : vestitu autem, quem solus usus posceret, qui propulsando frigori et modesto corporis ornatui esset opportunus.

deditus orationi et eleemosynis,

parcus in cibo et vestitu,

7 Et plurimum non in publico et illustri loco versabatur, neque unde ullam a spectantibus referre laudem posset. Temporis partem maximam vel domi exigebat, vel in suburbiis, in quibus tumultum popularem effugere didicerat. Necessarius est enim profecto animæ quietus et ab omni malo immunis visus atque auditus : quamquam erat ipse satis quidem ab his tutus, tum eximia animi prudentia, tum totius conformatione corporis. Erat enim ei incessus etiam adolescenti gravis ac prope senilis, virilis aspectus, liber omni affectu erga ea quæ in hac vita cernuntur. Si qui, ut fit, occurrentium in ejus vultum defigerent oculos, rubore suffundebatur, conciliabatque ea illi reverentiam verecundia. Rubro enim colore corporis veluti per speculum, sapientum perspiciuntur animæ. Solebat vero adventantes et congredi cupientes, si vani essent ac nugaces, quoad ejus fieri poterat, declinare ac defugere, veluti cujpiam serio negotio intentus, non adverteret ad obvios animum. At si contingeret eum cogi cum iis colloqui, solum ne videretur eos despicere, cum paucis respondisset, silebat. Talis erat erga eos a quibus nullus sperari fructus poterat. Malos vero, veluti canes rabidos, ac feras agrestes, aut venenatos serpentes, vitabat. Meminerat enim Divini illius pronuntiati : Cum viro innocente innocens eris, et cum electo electus eris, cum perverso perverteris. Si qui vero ei prodesse valerent, eos plurimum frequentabat, præsertim ex quorum non verbis solum, sed et actionibus percipere utilitatem posset.

in moribus gravis

consortium improborum fugit,

Psal. 17. 26 et 27

bonorum amat

senibus inopibus compatitur

8 Si quando ex agro in urbem revertens incideret in quospiam ligna portantes, præsertim senes, compatiebatur eorum labori, unaque incedens sciscitabatur, an simul atque in urbem venissent, vendituri ea essent ligna : cumque dicerent sæpe ante vesperam non posse ea divendi, persoluto iis pretio, ad viduas prope portam habitantes ligna ferri curabat, his eorum usum impertiens, illis victus opportuni beneficium.

9 Cum ad virilem pervenisset ætatem, multo etiam ardentiori studio complexus est pietatem. Cognovit enim quam proprium id sit innoxiæ libertati, quæ paucis obtingit illa quidem, sed iis præcipue qui non serviles nec impeditas animæ alas accepere a Deo, tribuente iis facilem in terra conversationem. Neque terræ adstrictus est Polycarpus conjugii vinculis. Nam nemo unus est nostrum, qui non iis rebus egeat, quæ sunt ad vitam sustentandam necessariæ : egent vero ii maxime, quibus sumptuosa et studiosa ornatus deducta domum est conjux. Quæ vero ex ea nascantur contentiones ac molestiæ, probe consideraverat; ut nimirum difficile sit iis qui hoc alligati sunt jugo, pacificam ac tranquillam vitam vivere. Nam si incontinens illa sit, tum vero, ut Salomon ait, zelotypia mariti torquetur animus, si temperans, superbit ac fastu intumescit : adeo ut multo optabilius sit in solitudine vitam agere, quam cum muliere litigiosa et loquace. Omnino autem nulla vitæ pulchritudo abstrahere animum illius a cœlestibus potuit. Solebat

Cœlebs manet, et quibus motus rationibus,

autem dicere : Speciosa Christi verba, et Prophetarum et Apostolorum. Speciosus forma præ Filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis, et, Quam speciosi pedes evangelizantium bona! Expenderat quoque quid nutriendorum liberorum sollicitudo, quid nepotum ac posterorum cura, quid servorum et familiæ ratio poscant; quam multis indigeat, qui illis implicatus est : quam multas exsorbere eum difficultates ac molestias oporteat, quantam gerere curam conversationis ipsorum : quanto, si liberi ægrotarint, angi metu; si decesserint, mœrore cruciari. Tum alia per omnem vitæ decursum pericula : nam per omnes vitæ gradus, adolescentibus aliqua judicii mutatio accidit, nativo calore, instar musti, ipso quodam vigore ac temperie ætatis effervescente, et scernente magisque ac magis purgante materiam; frenumque et habenas, ut equi subjugales, excutere moliuntur : donec moderatrix et inspectrix mens, ratione ac judicio veluti freno compescat, reprimat, ac coerceat illum veluti hinnitum fremitumque naturæ, vagum illum et irrationalem impetum ordine modoque constringens. Agit vero istæc animus et prævalet, quando eum Divina quædam sapientia ac vis sanctique Spiritus præsentia illustrarit. Ideo precatur divinus David, dicens : Spiritum rectum innova in visceribus meis. Spiritu principali confirma me, et, Spiritum sanctum tuum ne auferas a me. Apostolus vero ait : Spiritu ambulate, et desideria carnis ne perficite.

Psal. 44. 3. Rom. 10. 15.

Psal. 50. 12. 14. 13.

Gal. 5. 16.

a *Alludit ad vocem* Πολύκαρπος, *quæ copiosum fructum significat.*

CAPUT III.

Diaconatus. Doctrina Christiana.

Reliquum est ut episcopatus illius cursum explicemus, qua ratione eum gesserit, qua ad eum pervenerit, ut et ipsi imitatores esse discamus divinitus electorum Sacerdotum. Bucolus ejus decessor eum unice diligebat, et maximi semper inde a primi ætate fecerat, et quam de eo conceperat, spe exultabat, uti lætari filiorum probitate parentes consueverunt, quod prudentes nacti sint suarum facultatum heredes. Ipse quoque mutuum Bucolo affectum rependebat, eum ut parentem reverebatur, non fucatis sermonibus, nec omnino una vice ac subito conciliata invicem caritate, sed sensim ac tacite. Aspernabatur enim eos qui dicunt : Noverat tempora opportuna, ut neque fastidium afferret, neque semper eadem placitura existimaret. Donum quidem aut munus aliud neque hic illi, valenti etiam aliis subvenire, largiri studuit, neque Bucolus accipere. Nam proprium hic lucrum censebat, adolescentis erga egentes, promptitudinem : is vero Domini Jesu præceptum decenter exequebatur, tribuens non valentibus remunerari : cum quidam artificio quodam honorem venentur, majoremque minori quodammodo mereari appetant.

Amatur a S. Bucolo Episcopo,

ob benignam indolem

Luc. 6. 35.

11 Erat igitur Polycarpus uti olim Jacob simplex ac rectus, et cuncta sine ulla ambitione ac superbia agebat. Clarus autem erat corporalium obsequiorum operibus, quæ ipsemet obibat, cibum ceteraque necessaria affatim largiens indigentibus. Bucolus vero ea non ex ipso audiebat Polycarpo, sed ex iis qui ejus fuerant beneficentiæ participes. Ut enim probis hominibus inest indefessa quædam ad benefaciendum promptitudo; ita et quibus ii benefecerint, assidua ex ipso beneficio nascitur gratitudo. Contigit quoque ut multi infirmi et dæmoniaci, per gratiam ei coelitus collatam, incolumitatem recuperarent, et Christum glorificarent, gaudio gestientes. Multa quoque ab eo recte gesta, ipse suis oculis vidit Bucolus. Intelligens igitur vere eum Ecclesiastico ordine dignum esse, propter ætatis necdum satis provectæ imbecillitatem, in Diaconorum gradu primum eum constituit, universa suffragante Ecclesia. Beatus ipse revera, qui dignus fuerit manum imponere sancto illi capiti, et

Gen. 25. 27.

eleemosynas,

et dona curationum

ordinatur Diaconus

suo

suo ore benedicere tali animæ. Est enim rite electorum ordinatio probata et legitima, apud homines irreprehensibilis, conscientiæ innoxia, caussaque tranquillitatis et lætitiæ, quæ sit ab iis qui sunt in divini officii munere collati, per fidem in Deum.

Act. 6. 5 12 Diaconus igitur fuit, suis probatus operibus, ut inter eos qui ab Apostolis electi fuere, Stephanus; ac pollens sermone, et benefactis ornatus, cum liber-

Catechizat varia hominum genera,

tate Gentiles, Judæos, hæreticos confutabat. Crebro autem eum admonens et adhortans Bucolus, vix tandem persuasit ut Christianam fidem publice doceret, et in ecclesia catecheseos sermones haberet, (hic est enim traditus a Christo, veluti principium rectæ doctrinæ, Ecclesiasticus Catholicus canon) et mysteria sufficienter interpretaretur, quæ multis occulta. Quæ dein ita perspicue exposuit, ut testarentur auditores, se non solum ea audire, sed quodammodo oculis in-

claret scriptis.

tueri. Multa vero ab eo scripta fuere, homiliæ et epistolæ; quæ in persecutione, illius excitata temporibus, in qua et ipse martyrium subiit, ab impiis dispersa sunt. Cujusmodi vero illa extiterint, ex iis quæ reperta sunt licet agnoscere, inter quæ est epistola ad

a Philippenses plane insignis, quam *a* idoneo loco reponemus.

inculcat mysterium SS. Trinitatis et Incarnationis.

13 Quod vero ad doctrinam attinet, illud præcipue curabat, ut auditores scirent Deum omnipotentem, invisibilem, immensum; qui dignatus est proprium Verbum ac Filium e cœlis mittere, ut hominem induens et vere Verbum incarnatum, propriam creaturam salvaret: qui et juxta Prophetarum vaticinia ex pura et immaculata Virgine et Spiritu sancto generationis multis incomprehensibile mysterium complevit, et pati quoque pro hominum salute sustinuit; quemadmodum per Legem et Prophetas ipse de se

Matt. 20. 18. Isa. 53. Zachar 13.

Christus, et de Filio Pater prænuntiarat: quem et Deus suscitavit a mortuis, et viderunt discipuli talem in corpore qualis et ante Passionem fuerat, et spectarunt deinde in lucida nube ascendentem ad cœlos

b in eodem ipso *b* corpore, in quali Adamum ante lapsum creaverat. De Spiritu sancto et dono Paracleti,

sanctitatem Ecclesiæ Catholicæ.

ceterisque charismatibus, ostendit ea non percipi extra Catholicam Ecclesiam, quemadmodum neque membrum a ceteris abscissum virtutem ullam retinet; varia in eam rem congerens ex sacris litteris:

Dan 2 44. Luc 10 42.

quale illud Danielis: Regnum ejus alteri populo non tradetur, et in Evangelio: Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea: et alia his similia.

14 Si ad continentiam et virginitatem hortaturus erat concionem (ut est laudabile non ex necessitate aut alieno imperio, sive parentum sive dominorum,

excellentiam castitatis,

sed ex propria cujusque electione, et prompto animo, voluntarium certamen subire) dicebat pudicitiam esse veluti futuri immortalis regni prænuntiam, ipsamque

c vocem *c* εὐνουχία, id est, continentia, inde efformari

d quod εὔνοιαν ἔχει *d* benevolentiam habeat et favorem magnum apud Dominum. Παρθενία vero, id est,

e virginitas, quasi παρὰ τῷ Θεῷ, *e* quod quæ a Deo cogitantur, eadem et illi qui ejusmodi continentiam

in monogamia

sectantur cogitent. Incendium enim carnis perimunt qui talem vitam degunt. Monogamiam vero, sive unius cum una conjugium, ex ipsa ostendebat hominis conditione, quod una uni creati sit, quare et ad virum deducta est virgo, sive παρθένος; consentaneo appellata nomine: cujus prior pars quasi παρὰ θεοῦ, a Deo, posterior ἑνὸς unius, nempe viri, quodque primus

Gen 4 19

Lamech ex Cain ducens originem duas sibi accepit uxores, illud vero sibi accepisse, indicat non ex Dei voluntate id fieri. Polygamiam igitur dicebat, nomen quidem γάμου, id est, matrimonii habere, esse vero honesta larva ornatum adulterium.

Philip 4 13.

apud Christianos non difficilis,

15 Dicentibus ei Gentilibus quibusdam, difficile nimis et onerosum esse apud Christianos imperium in appetitus obtinere, respondit stultum esse existimare ista ab hominibus propria geri virtute, cum omnia efficiat Dominus, et magnis suis habenis flectat appetitum. Tres dein modos fidelibus propositos castitatis exposuit; exclusit autem et penitus eliminavit fornicationem: Reginam atque Imperatricem ostendit pudicitiam esse. Nam cum ceteri mortales vagos, nullisque limitibus circumscriptos, et temere ruentes sequantur suarum impetus cupiditatum, atque instar equorum insana ferantur libidine, et veluti hinniant ad alienas conjuges; ii soli qui cœlestem Legem, et Verbum Dei vindicem et propugnatorem omnium cum timore Judicem expectant, unius contenti sunt thoro, ad liberorum susceptionem. Mulieres quoque ad unicam respicere virum virginitatis suæ docentur.

AUCTORE PIONIO, EX MS GRÆCO

16 Secundus pudicitiæ gradus viduitas est, priorem longe supergressus. Neque enim prius illud adeo arduum videtur: altius assurgit, qui ab iis, quæ licere aliquando, potest sese abstinere. Tertium vero victoriosæ castitatis genus quam non habet exuperantiam? quo non amore ac laude dignum continentiæ et virginitatis honorem obtinet, excutiens, et ut dixerit quis, a se longissime rejiciens omnia vitæ hujus vincula, simulque facili et expedito gressu ante dicta percurrens ac transsiliens certamina? nam et fortius animi propositum ostendit, et majorem Dei donantis virtutem confitetur, quam cum quis una contentus est, aut concessis olimque expertis abstinet. Quod enim et voluntarium sit et Dei donum, proponere ac posse, dicit ipse Salvator, eos seipsos castrasse propter regnum cœlorum, et non omnes capere verbum hoc.

viduitate.

et virginitate.

Matth. 19. 12,

a *Ergo plura de Polycarpo scripsit Pionius quam quæ ad manus nostras pervenerunt, et sane videtur deesse finis vitæ S. Polycarpi. Supra quoque cap. 1, num. 3, innuit se de aliis Smyrnæorum Doctoribus scripsisse. At de Polycarpi epistola et aliis scriptis superius actum est a nobis.*

b *Sed glorioso jam, quale ante Passionem non erat, nedum Adami in statu etiam innocentiæ. At verum perfectumque corpus vult indicare Pionius.* c *Plura de harum vocum etymologia disputat Halloix cap. 4, et in Notat.* d *Idem, quod virgines multa Dominum prosequerentur benevolentia.* e *Halloix:* quod virginum cogitationes ad Deum tenderent, eique soli intentæ essent.

CAPUT IV.

Sacerdotium, Conciones.

Ceterum cum in dies ætate proveheretur, ut jam etiam senii prænuntia florere canities, atque albi in temporibus ridere capilli cœpissent: (non quasi relanguescat hominum natura, sed Dei providentia exultat, cunctaque opportunis profert temporibus, ad posteritatis memoriam, ac magna gratia sapientiæ operibus ac verbis hominem ad id quod perfectius est provocat, quasique illud ingerit: Usquequo piger dormies? quando consurges e somno tuo? et rursus, *a* Præpara ad discessum opera tua. Atque ideo quoque arbitror unumquemque vestrum finis meminisse priusquam adsit, ut quo cuique decursu temporis caput amplius canescit, eo animus rationis cultu magis splendeat.) Cernens igitur Bucolus et maturam Polycarpo esse ætatem, et maturiorem quam pro numero annorum compositionem vitæ totius, intellexit posse eum sibi optimum consiliarum esse in iis quæ ad Ecclesiam pertinebant, et socium doctrinæ. Confirmavit autem quasique consignavit Dominus hanc ejus sententiam, idem ei per visum præcipiens. Itaque eum Presbyterum ordinavit, omni Ecclesia unanimiter eum cum magno gaudio suscipiente: cum ipsi contra id munus vehementer refugeret; dicebat enim se pro loco uno, deque uno officio reddendæ rationi sufficere, nedum de pluribus, addidit deinde: Si quis indignus eo honore suscipere eum audet, judicium habet: sin dignus est, at priorum jam mercedem recipit; suscipiens veluti præmium quoddam benefactorum, sacerdotii dignitatem. Cum non sineretur plura dicere, Dei voluntati et piorum consilio cessit, initiari se sacerdotio passus, visione quoque divina, et plurimis adhortationibus permotus.

Canescit.

Prov 6 9 24 27.

a

consecratur Sacerdos.

Auditorum profectus ex ms. Græco, eloquens in concionibus

18 Cum deinceps plurimi ab eo salutari doctrina eruditi Ecclesiæ aggregarentur, omnes Dominum nostrum Jesum Christum laudabant. Multipliciter enim, maxime quando ex ipsa sacra scriptura prælecta sermonis sumebat argumentum, ædificationem promovebat, cum omni demonstratione et plenitudine, ut auditoribus posita esse ante oculos quæ tractabat viderentur. Dicebat enim oportere sacrum oratorem prius ea quæ dicit credere : inde enim fieri, ut non veluti alienæ explicationes, sed ut propriæ directiones audiantur. Erat ille vox, uti et aspectus ac forma, gravis ac virilis, suave tamen quiddam et canorum habens, ac Dei timore quodammodo condita. Cum aliquando contra Judæos, Gentiles, hæreticos verba faceret, exclamavit quidam, ita alte, ut etiam infra positi audirent : (pertractabat autem illud argumentum, quæ res debeant benigne non cum concitato ardore dici.) Talia quomodo existimaris Christum
Matt. 12. 10 et 13
esse locutum? (Habenti manum aridam, uti scriptum est, Et circumspiciens eos cum indignatione, dixit : Extende manum tuam, et illud : O generatio perversa
Matt. 17. 17
et incredula; et alia id genus) aut Apostolum Petrum? Quid utique convenit vobis tentare Spiritum Domini?
Act. 5. 9
aut Paulum : Utinam et abscindantur qui vos conturbant. Adhortans vero dicit Christus, suavi et benigna voce : Venite omnes qui laboratis et onerati estis. Miseratus quoque urbem Hierusalem, dicit
Gal. 5. 12.
Matt. 11. 28
Quoties volui congregare filios tuos! Et alia ejusmodi plura. Petrus quoque cum Joanne ad Speciosam portam paralytici misertus, et Paulus Galatis scribens, Filioli, quos iterum parturio, inquit, quia nimirum tempus adhortationem postulabat.
Luc. 13. 34
Act. 3. 10
Gal. 4. 19.

ferventer influit in animos auditorum

19 Ita ergo a prima ætate ad ... lectionem in ecclesia Scripturarum usurpabat, et aliis suadebat, dicens lectionem legem esse Prophetarum, prænuntiam gratiæ, præparantem rectas vias Domini, id est, audientium corda, similia tabulis, in quibus ante earum cognitionem sententiæ et pronuntiata quædam difficilia per assiduitatem inscripta sunt, ex veteri Testamento, ejusque recta interpretatione. Exæquantur primum et lævigantur hæ tabulæ; ut adveniente, veluti graphio, Spiritu sancto, gratia, et lætitiæ Evangelicæ vocis, immortalis et cœlestis doctrinæ Christi, inscribi possit. Nec enim aliter sigillum, quod per baptismum fit, imprimi, ac formam potest quæ insculpta est referre, nisi prius subacta fuerit cera, atque ad quod imprimendum fuerit altius recipiendum mollita. Sic animos auditorum censebat ad verbi impressionem celere quasique obsequentes reddi oportere. Conenti enim, ac veluti clausas fores aperiri dicebat eorum, qui recens in Ecclesiam ingressi sunt, mentes. Sic et Prophetæ a Deo imperatur : Clama fortiter, ne cesses : quasi tuba exalta
Isa. 58. 1
vocem tuam. Quid attinet enim dicere, quod ipse quoque, qui præ ceteris omnibus maxime mansuetus erat Christus, ita tamen clamet die festo scenopegiæ?
Joan. 7. 37
Scriptum est enim : Postremo die magno festivitatis stetit Jesus, et clamavit dicens : Si quis sitit, veniat ad me, et bibat. Ita vero est. Docens clamat. Consputatus vero, condemnatus, vexatus, patiens, silet, qui sicut ovis ad occisionem ducitur, et velut agnus coram tondente sine voce est. Ego enim, inquit, sicut surdus non audiebam, et factus sum tamquam homo non audiens, et non habens in ore suo redargutiones.
Psal. 37. 14 et 15

a *Vulgata editio habet* : Præpara foris opus tuum

CAPUT V.

Episcopatus Smyrnensis.

Thesaurus impertiæ divinitus Polycarpo gratiæ, dum conversationem ejus aliqua ex parte commemorare nitimur, eo nos perduxit, ut et formam doctrinæ ejus traderemus, et, qua ratione interpretari scripturas esset solitus, ibi veluti defixi exponeremus, idque eo fine, ut et posteris sanctarum et a Deo inspiratarum scripturarum rectam doctrinam ministraremus. Quod nunc attinet ad commissum ei Episcopatum veniamus, quæque in eo egerit. Cum longum pietatis stadium percurrisset Bucolus, ac sæpenumero edoctus esset cœlitus qualem esset successorem habiturus, gaudens et exultans, atque veluti in sapiente dispensatore acquiescens, ita decessit, ut imminente jam morte Polycarpi manum caperet, et primum quidem pectori suo eam apprimeret, dein vultui;
S. Bucolus de successore cælitus edoctus
a ostendens quod quæcumque munia ac charismata illis sensuum facultatibus et instrumentis administrantur, corde quidem intelligendo, videndo oculis, auribus audiendo, naribus Christum adspirando, ore Deum Patrem et Filium ejus Jesum prædicando, ea omnia illi essent commissa. Quæ cum egisset Bucolus, Gloria tibi Domine, inquit, itaque obdormivit. Polycarpus vero nihil eorum tunc cogitabat : semper enim illi solum futurorum spes studiumque inerat. At qui præsentes circumstabant, et hæc videbant, mutuos de iis sermones privatim conferebant, spe pleni fore ut talis sibi Pastor obtingeret. Efferentes vero B. Bucoli corpus ad cœmeterium basilicæ Ephesiacæ dictæ, *b* juxta Smyrnam sitæ, illud condiderunt, ubi nunc myrtus crescit post translationem corporis S. Thraseæ Martyris; peractisque omnibus obtulerunt panem pro Bucolo et ceteris : una vero omnium sententia fuit ut Polycarpus offerret. Ille vero ut semper modeste et circumspecte se gerebat, quæ ad honorem suum spectabant rescindere conabatur : illi vero præoccuparant ne aliter fieret. Cessit ergo voluntati eorum, sacrificiumque peregit.
a
moritur.
sepelitur.
b
sacrificium offerente S. Polycarpo

21 Illi autem nulla interposita mora, intra paucos dies vicinarum urbium *c* Episcopos evocant, præparantque sedulo omnia quæ opus erant, ad eos excipiendos qui conventuri essent ad electionem novi Antistitis. Cum ii jam adessent, concurrit ingens hominum multitudo ex propinquis urbibus ac vicis; quorum alii quidem noverant Polycarpum, alii videre eum, de quo jam multa audierant, cupiebant. Cumque congregati templum replessent, cœlestis luminis splendor cunctos circumfulsit, et nonnulli e Fratribus mira quædam videre portenta; unus quidem circum Polycarpi caput albam columbam lumine circumcinctam : alius priusquam revera consedisset Polycarpus, conspexit eum veluti jam in Episcopali throno considentem; alius ceu militari habitu conspicuum, flavaque zona præcinctum; alius purpurea veste indutum, lumine faciem ejus undique allambente. alia fidelis et pia Virgo vidit staturam ejus duplo majorem quam revera erat, ac vestimenta cocco tincta supra dextrum ejus humerum; cervicem vero ejus splendidam instar nivis, et annulum.
c
hic prævia varia prodigia.

22 Post orationem et multiplicem genuflexionem, ut ei mos erat, *d* ad legendum surrexit, omnium arrectis ad audiendum animis. Lectio vero erat epistolarum Pauli ad Timotheum et Titum : in quibus tradit qualem esse oporteat Episcopum. Eratque ipse ita ad ejus loci normam compositus ac conformatus, ut quicumque audiebant, dicerent invicem, nihil illi deesse eorum, quibus Paulus vult præditum esse eum qui Ecclesiæ gubernacula suscepturus est. Ut igitur post lectionem, et Episcoporum admonitionem, ac concionem Presbyterorum, missi sunt ad laicos Diaconi, sciscitatum, quem vellent; ii una voce responderunt : Polycarpus sit Pastor noster ac Doctor. Annuente igitur universo cœtu Ecclesiasticorum, promoverunt eum, multa precantem, et defugere onus volentem.
d
eligitur Episcopus.

23 Diaconi ergo eum adduxerunt ad consuetam consecrationem, quæ ab Episcopis manuum impositione peragitur. Constitutus igitur coram primis ipsorum, lacrymis pietatis ac humilitatis locum respersit, et unxit, quo in loco per spiritum vidit stantes Christi
ordinatur.

sti

sti pedes, qui ipsi ad hoc sacræ dignitatis suscipiendum gerendumque munus aderat. Cum igitur divinum officium peragentes Sacerdotes ac Levitæ in medio constiterunt, magnoque podere circumamictus Archipræsul; hortati sunt eum præsentes, ut quia ita habet consuetudo, ad populum verba faceret, nam et maxima pars communitatis id urgebat. Aperiens igitur os suum dixit, voce indicante, qui inerat animo,

Concionatur ad populum. timorem. Benedictus Deus et Pater Domini nostri, summi Sacerdotis, et Pastoris, et Doctoris, et Regis æterni Christi; cui gloria in secula seculorum, qui in omnibus nos probat, et corda explorat per omnia, per quæ et Patrum nostrorum et sanctorum suorum Prophetarum probavit, quibus statuta ac sanctos ritus dedit, ut quæ in iis erat fides aliis innotesceret; ita et nunc humilitatem meam probat, impositi sacerdotii magnitudine: quod ejusmodi esse scio, ut recte illud obire nemo hominum possit, nisi cœlitus gratiam acceperit: quemadmodum B. Paulus Apostolus in epistolis suis declaravit, atque adeo verbo unico omnem conversationem complexus est ejus, quis reliquis est præpositus, dicendo irreprehensibi-

1. Timot. 3. 2. lem esse oportere; quod verbum arbitror nullius vestrum aures esse præterlapsum, sed intro ad ipsum penetrasse totumque pervasisse animum. Quare æquum est vos, carissimi, preces pro me ad Deum fundere, ut ipse mihi tribuat, digne immaculatæ suæ sponsæ Ecclesiæ servire. Idem omnibus conservis et consacerdotibus dico, quos mihi necesse est coram Deo ac vobis adhortari, ut mecum certent ac laborent cum omni alacritate et caritate non ficta, in proposito mihi agone. Scitote oportere nos omnes simul currere, ut omnes bravium consequamur, uti omnibus æqualis proposita est corona immortalitatis, ab eo qui sine personarum acceptione illam tribuit iis qui præclare certaverint ac vicerint, per gratiam omnipotentis Dei et Domini nostri Jesu Christi. Invisibili et immenso, soli immortali Patri gloria, honos et imperium fuit, est, et erit in secula seculorum. Amen. Tunc reliqui quoque Episcopi accommodatos ad exhortationem et consolationem sermones habuere sabbato et Dominica, oblationes et gratiarum actiones cum exultatione peragentes, et cibo sumpto, singuli domum suam reversi sunt, magno perfusi gaudio, quod cum Polycarpo societatem communionemque contraxissent, glorificantes Dominum Christum Jesum, cui gloria in secula. Amen.

24 Incipiente autem sabbato dixit Polycarpus: Audite exhortationem meam dilecti filii Dei. Ego præsentibus Episcopis contestatus sum, et iterum vos

Excitat subditos ad fervorem Dei cultum. hortor, honeste et digne vias Domini ambulare, qui scitis quod, cum in Presbyterorum ministerio essem, tantam pro viribus sollicitudinem adhibuerim: nunc vero majorem etiam impendere oportet, quia maximum mihi propositum est, si segnis fuero, periculum. Nam præter divini judicii metum, etiam apud homines turpissimum mihi foret, dissolvere ac demoliri bene cœpta, et non potius superstruere et augere incitantem me ad ea animi impetum. Nostrum igitur est, ab omni improbitate et perturbatione procul recedere: ne quis existimet nos fastu potius, quam pietate et præcautione, in peccantes animadvertere. Accidit enim aliquando, ut nonnulli qui in sublimiore constituti sunt loco, aliisque præpositi, quando quis eos potius incitatus currere diceret oportere, tunc remissius agant, haud satis memoria repetentes, quo quis ampliorem consequitur honorem, eo majorem erga Dominum testari eum benevolentiam debere, nec verba retinentes Christi di-

Luc. 12. 48. Matth. 25. 14. Luc. 12. 43. Matt. 22. 3. Ibid. v. 12. centis: Cui multum datum est, multum quæretur ab eo, aut parabolam creditorum variis talentorum, vel oblatam vigilanti servo felicitatem, atque expostulationem de negligentibus ad nuptias venire, et multetam inflictam ei qui accommodatum lætitiæ nu-

ptiali omiserat vestitum, prudentes virgines a sponso

Matt. 25. 10. Matt. 24. 42. Luc. 21. 34. Joan. 13. 34. Matt. 24. 27. admissas; denique ista, Vigilate, Parati estote, Non graventur corda vestra: tum novum præceptum de mutua caritate: dein adventum Domini subitum et fulminis instar manifestum, terribile per ignem judicium, vitam æternam, regnum numquam obnoxium corruptioni; et quæcumque a Deo edocti nostis, scrutantes inspiratas divinitus scripturas. Stylo Spiritus sancti inscribite ita cordibus vestris ut maneant indelebilia præcepta.

a *Multas Bulloix congerit causas, ob quas hanc cæremoniam usurparit S. Bucolus. Menæa habent a Bucolo consecratum Polycarpum, falso, ut hinc patet.*

b *Græce est* εἰς Σμύρναν, ad, vel juxta Smyrnam. *Bulloix ita exponit:* Delato igitur in urbem Smyrnam Bucoli corpore (quippe in suburbanis mortem oppetierat) atque in cœmeterio non procul ab Ephesina porta tumulato, *unde accepit, in suburbanis obiisse? probabilius est, vetusto more extra urbem fuisse cœmeterium.*

c *Cum plurimi veterum ordinatum a S. Joanne Apostolo tradant, vel Smyrnam is tunc Epheso venit, vel judicium ipse suum ad congregatos Patres misit, vel denique eorum suffragiis peractam electionem confirmarit.*

d *Bulloix:* Quæ tametsi Polycarpus eo produceret explicaretque animo, ut earum in se virtutum penuriam defectumque ostenderet, ac tanto impares oneri humeros comprobaret, *etc. Non dubium quidem, quin ita de se, deque episcopatus onere senserit: non videtur tamen eam lectionem ideo suscepisse, sed consuetudo potius fuit, quæ de adolescentulis ad tale munus viris idoneis essent Ecclesiæ ab Apostolis præscripta, in conventu prælegere, ut Patres non aliam ad id compararent, nisi qui iis esset præditus dotibus. Ipsi vero Polycarpo legendi munus vel ab Episcopis injunctum erat, vel ex peculiari aliquo officio incumbebat.*

CAPUT VI.
Miracula.

Et talia quidem loquens, ac permanens in doctrina, ædificabat et salvum faciebat seipsum, et auditores suos. Quæ vero de patratis ab eo miraculis ad nos pervenerunt, nunc commemorabo. Contigit ut in *a* Teo veniret ad thermas quæ dicuntur *b* Lebadiæ, ad *c* Daphnum quemdam Episcopum, qui post sumptum

Benedictione ejus frumentum multiplicatur. cibum narravit ei penuriam suam, quodque perquam modicum sibi alimentum agrum colendo pararet, cumque ostenderet dolia sua fere vacua, extendens ad ea manus ait: In nomine Jesu Christi, utere. Et ab ea hora tanta adfuit copia, post semen terræ commissum, ut securre et familiam suam aleret, et aliis largiretur.

26 Post aliquod tempus iterum ad Daphnum divertit: hic vero gratias pro collato beneficio egit, eoque præsente cibum præbuit multitudini Fratrum, positum vero in medio est vasculum vini aliquantum con-

Vinum prodigiose augetur. tinens. Dicente vero illo domesticis suis ut intro auferrent ac plus vini infunderent, dixit Polycarpus: Relinque ita, non enim deficiet vinum. Cum ergo prómerent ac biberent, vinumque uberius scaturiret; id animadvertens ancilla quædam adolescentula, non cum reverentia et timore, sed juvenili joco exclamavit dicens: O dolium inexhaustum! Post quod dictum abscedente Angelo qui portentum illud patrarat, et vinum quoque, quod supererat, evanuit. Quare

Psal. 2. 11. Polycarpus ait: Præclare pronuntiatum est a Davide, Servite Domino in timore, et exultate ei cum tremore.

Instruit diaconos. 27 Constituit vero Polycarpus alios quidem Diaconos interque eos unum cui Camerio nomen, qui tertius ab eo, post Paparium nempe, illam rexit Ecclesiam. Ecclesiarum assumpto rus ut, erat enim ei Ecclesiarum quæ in pagis erant cura incolumitatis. Cum autem in urbem reverteretur, procurrens juxta viam ex agro vidua viro prodotissimo obtulit avicu-lam adhuc parvam, et primum recusanti, ut eam acciperet tandem persuasit, rogans ut ea uteretur pro oblatione. Sero autem vespere, quoniam pedes ut plurimum iter agebat, statuit cum Camerio ad publicam diversorium deflectere, cum locus ille needum Evangelicæ gratiæ particeps esset factus. Post cœnam autem paululum quæ corpus celeriter in communi mederi, tum voluntarii corporis labores ac ærumnas quietem

AUCTORE PIONIO, EX MS. GRÆCO.

quietem, dum quis solitarius est, facile conciliant. Post mediam autem noctem adstitit ei Angelus Domini, percussoque ejus latere ait : Polycarpe, et ille : Quid est? Angelus autem : Surge atque e diversorio egredere; ruiturum est enim. Ipse vero expergectus Camerium quoque vocavit, ast ille somno ac lassitudine gravatus, vix tandem obaudiit, tum ei

Angeli cura

rem exponens suasit ut surgeret. Ille vero : Nondum primus somnus præteriit, sancte Pater. Et quorsum properamus? Tu assidue divinas scripturas meditans ita vigilas ut nec ipse dormias, nec alios sinas quiescere. Siluit Polycarpus. Postquam vero Angelus secundo apparens eadem rursum edixit, jussit Camerium surgere. Obtendente eo credere se Deo, quamdiu intus esset Polycarpus, non ruiturum esse murum; respondit Polycarpus : Et ego Deo credo, sed muro non credo. Tertio apparente et eadem inculcante Angelo, et is qui prius neglexisse periculum videbatur surrexit, et ipse quoque celeriter exiliit. Cum exissent autem, nec adhuc tamen longe essent progressi, recordati sunt se aviculam in diversorio reliquisse,

eripitur a subita ruina diversorii.

cumque abessent circiter jactu lapidis : Ne pigeat, inquit Polycarpus, illam efferre, cum beata illa vidua eam in oblationem donarit. Et reversus eam accepit, cumque exisset, subito totum diversorium a fundamentis corruit, obtritis omnibus qui in eo erant. Stans vero Polycarpus et ad cœlum suspiciens ait : Domine Deus omnipotens, Pater Jesu Christi benedicti Filii tui, qui Ninivitarum subversionem per magnum Prophetam tuum Jonam prænuntiasti, et ut discrimen effugerent dedisti, vere te benedico, quia per manum Angeli, per quem collapsurum ædificium significasti, ex isto nos periculo exemisti.

28 Aliud factum est per eum istiusmodi miraculum. Cum in urbe omnes sopore obruti essent, jamque fere nox media præteriisset, coquerent vero panem pistores, contigit ut in vicina sarmenta incidens ignis,

Incendium publicum,

totam inflammaret officinam, indeque latius exundans magnam partem invaderet civitatis. Concurrente dein multitudine, et tumultu ac clamore magno exorto, Præfectus afferri parata in eam rem instrumenta imperat. Feruntur siphones, aqua, omniaque artis instrumenta. Accurrerunt et Judæi eo prætextu quod ignem possent restinguere, ultro enim sese orto uspiam incendio offerunt, dicentes id alioquin sopiri nisi adstiterint non posse. Id illorum est artificium, ut ea occasione rapiant quæ in domibus sunt. Peri-

a Duce

clitante igitur civitate dixit Dux : O viri qui adestis ad luctuosum hoc nobis spectaculum, videtis nihil esse remedii, adverso spirante vento : cumque unica fuerit spes in præsentia Judæorum sita, ea quoque

ob servum a dæmone

excidimus. Quid igitur est quod dico? Audite. Nuper in prætorio noctu consurgens servus quidam meus a dæmone arreptus vociferabatur, neque sui ipse compos erat. Cum lumen intulissemus, reperimus eum omnino furentem, et omnia vorantem. Orto die adfuerunt Judæi, incantare eum cupientes. Ipse vero unicus cum esset, ii vero multi, ita illos verberibus multavit, ut parum abfuerit quin eos interficeret, et dilacerans eorum vestes, nudos et sanguine conspersos dimisit. Unus igitur in domo mea existens Chri-

ejus adventu liberatum

stianus dixit : Si jubes, advocabo quempiam qui ei succurret. Annuente me, venit Christianorum Doctor, quem Polycarpum vocant. Cum autem longe adhuc abesset, alte vociferari cœpit adolescens : Venit ad me Polycarpus, et fugere debeo. Appropin-

d

quante autem. *d*...

29 . . . .

consueta ad plures dies nihil proficientes tunc quieverunt. Et vix congregatis Senatoribus, ac dicente Præfecto se neque frumentum habere, neque qua compararetur reperire se qui pecuniam paratam numerare possit; surgens e medio ipsorum senex quidam ait : Viri, quotquot eo tempore præsentes fuistis, quando orto sub mediam noctem incendio urbs erat in discri-

evocatus, extinguit :

men adducta, meministis quod neque nobis neque Judæis valentibus ignem sistere, accersitus a nobis vir quidam vere religiosus, sacerdos eorum qui Christiani dicuntur, stans coram nobis omnibus, et suspiciens in cœlum verba quædam pronuntiavit; et confestim flamma conglobata, et nescio quo modo illius vocem reverita, ipsa in seipsam resedit. At

quasi Deus a Gentilibus habetur,

sæpe mihi incidit, revera Deum esse virum illum. Scitis enim, quod poetæ nostri aliique tradunt auctores, Deos quandoque e cœlo descendere forma assumpta humana, ad irroganda injuriam facientibus supplicia, insontes vero vindicandos.

30 His auditis, censuerunt omnes convocari amplissimum populi concilium oportere : neque cunctari cives undique frequentes ad theatrum convenere; nam fame pressi, positam ante pedes necessitatem videbant, ut etiam unum Deum esse unanimi voce con-

rogatus ut pluviam a Deo impetret,

clamare cogerentur. Missi igitur ad Polycarpum qui eum obtestarentur, ut ad illum populi conventum adesse vellet : a quibus repertus adductusque est. Tum vociferari populus : Primates vero urbis ita eum affati sunt : Polycarpe, vides urbem, in qua tu quoque moraris, in angustiis esse, atque ipse quoque es particeps, si non morum eorumdem, at certe quidem penuriæ, quam nobis nimia siccitas attulit : rogant igitur te Smyrnæi, ut a Deo tuo pluviam poscas, ut tellus hausta cœlitus aqua, commissa semina colonis

modeste respondet.

reddat. At viro Dei suffundi rubore facies, corpus omne largo sudore fluere, cor validis tremoribus palpitare, et ad cœlum oratione subsilire; et breviter quidem, sed præclare respondit, dicens : Viri pulcherrimæ urbis hujus incolæ, audite me hospitem et advenam; ut est urbs mihi omnis peregrina propter cœlestem civitatem, mundusque hic universus civitas una, Dei qui cuncta fabricatus est, munere. Non equidem, ut vos existimatis, tantum mihi sumo, ut me posse arbitrer gentis totius propter sua delicta ab ultore Deo castigatæ, plagas propulsare. Verum quid fieri possit, ostendam : Sunt mecum congregati Presbyteri religiosi, quos ego si quam rem consequi cœlitus exopto, allegare ad Deum oratores soleo. Hos ergo adducam, ut et ipsi pro vobis preces ad Deum fundant. Vos autem hortor, ut alacri animo sitis, atque universum populum jubeatis et dimittere syngrapham, et meliora sperare. Nam cum Deus longanimis sit, tribuit hominum generi pœnitentiæ tempus. Tunc Præfectus tum ex prioribus Polycarpi miraculis, tum ex præsenti ejus sermone sumpta fiducia, ait : Scitis omnes, advenæ ac cives, nos juxta proprias leges atque instituta, Divinitatem venerari cæremoniis, sacrificiis, altaribus erigendis, thurisque suffitu : hic vero, et quos se comministros et sacerdotes habere in secessu profitetur, privatim quietius concipiunt puras ad Deum suum preces. Discedamus igitur nos atque ipsi, atque hunc dimittamus, libertatem ipsi dantes ut cum illis excusso quem hic illi tumultus attulit, pavore, quieto securoque animo sacra pro nobis peragat. Quæ cum dixisset, populum dimisit.

Adhortatur fideles ad preces cum fiducia fundendas.

31 Polycarpus e vestigio ad templum, in quo congregari Christi Ecclesia solebat, properavit, et Diaconos jussit omnibus quamprimum denuntiare; ut summa animorum contentione una a multis offerretur deprecatio. Illi vero sese jam ad id præpararant a matutino tempore, propterea quod et parasceve erat, et ad theatrum ductus Polycarpus, cui ne quid a populo injuriæ fieret verebantur. Audientes igitur convenerunt. Ille vero, Memores, inquit, simus, fratres, promissorum Domini nostri Jesu Christi, qui ait : Petite et dabitur vobis. Si enim consenserint duo ex Matth. 7. 7.
vobis de omni re quam petierint, fiet illis a Patre 18. 19.
meo qui est in cœlis. Cum fide igitur petamus, non fluctuantes animis. Nam precantis oratio quodam modo

modo velut bilance libratur, et suspensa hæret, quo
Matt. 14 18. mens inclinet. Manifestum id nobis, quod Petrus ingressus aquas, credens quidem super eas ambulabat, territus vehementiore vento mergi cœpit, documentum nobis præbens, ut mentis, veluti libræ, in alterutram partem inclinationem intelligamus. Tali præditus fiducia Moyses servus Dei, trepidanti populo
Exod. 14 13. dixit : State et videbitis magnalia Domini. Stare enimvero oportet veluti supra petram vere fundatos, ut neutram in partem declinantes immobiles firmique permaneamus, per fidem in Salvatorem et Dominum
3 Reg. 18. 45. nostrum Jesum Christum : qui et beato Prophetæ Eliæ petenti pluviam tribuit, cum clausum fuisset cœlum annos tres et menses sex.

invocat Deum, 32 Hæc cum dixisset Polycarpus, primus genibus flexis, cum ceteris ita diu precatus est : O Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi! O Deus omnipotens et benedictus in secula seculorum, amen. Cui serviunt Angeli, Gloriæ, et Virtutes cœlestes, Throni, Dominationes, Seraphim et Cherubim! O Deus, qui creasti cœlum, terram, mare, et omnia quæ in eis sunt : qui finxisti hominem ad imaginem et similitudinem tuam; propter quem dignatus es mittere Verbum tuum ad terram, ut carne assumpta ex Virgine et Spiritu sancto, salvaret et suscitaret per Passionem suam hominem ad flagitia prolapsum; exaudi Domine, respice Sancte, Attende ad preces sanctæ tuæ Catholicæ Ecclesiæ, et da pluviam super faciem terræ et semen seminanti et panem ad manducandum; ut in diebus necessitatis agnoscant gentes, quoniam servi tui sumus. Quærunt a nobis justitiam, et nunc Domine cognoscant omnes adversarii nostri. *pluviam impetrat.* Hæc eo precante cœlum imbrem dedit, atque universi gloriam Dei prædicarunt, qui mirabilia facit per servos suos, cui gloria et imperium nunc et in infinita secula, Patri, Filio, et Spiritui sancto, Amen.

a Teos *urbs est Ioniæ et peninsula, Anacreontis poetæ patria.*

b *Ita MS. Alii* Lebedias *vocant.* Λέβεδος *urbs est in eadem Ionia, Smyrnæ vicina.*

c *Hunc* Daphnum *esse conjicit probabiliter Halloix, cujus meminit S. Ignatius in epistola ad Smyrnæos ita scribens :* Saluto Alcen, amabile mihi nomen, et Daphnum incomparabilem, et Eutecnum, et omnes nominatim.

d *Quæ in nostro desunt MS. ita supplet Halloix* Quando ergo, inquit Præfectus, neque per nos neque per Judæos restingui incendium potest, is nobis accersendus est, si forte huic malo mederi queat. Ne multa, inventus et invitatus adfuit, preces fudit, ignes inhibuit.

Alteri quoque malo partim præsenti, partim impendenti, eodem remedii genere obviam ivit. Cum enim civitas magna annonæ penuria premeretur, atque ingens et permolesta fames timeretur, congregatis super hac re primoribus, et Præfecto palam exponente, *etc.*

MARTYRIUM

ex Ecclesiæ Smyrnensis epistola.

§ I. *S. Germanici et aliorum constantia.*

a a Ecclesia Dei quæ Smyrnam incolit, Ecclesiæ
b Dei quæ est *b* Philadelphiæ, et omnibus ubique locorum sanctæ et Catholicæ Ecclesiæ parœciis, misericordia, pax, et caritas a Deo Patre et Domino nostro Jesu Christo multiplicetur.

Scripsimus vobis, fratres, de iis qui martyrium subierunt, et de B. Polycarpo, qui veluti sua confessione consignans, restinxit persecutionem. Nam cuncta fere præcedentia evenere, ut nobis Dominus cœlitus commonstraret martyrium vere Evangelio *Illustre S. Polycarpi martyrium.* consentaneum. Sustinuit enim ut traderetur, sicut et Dominus, ut et nos ejus imitatores efficeremur, non tantum quæ ad nos attinent spectantes, sed quæ ad plures. Veræ enim et firmæ caritatis est, non se solos cupere salvos fieri, sed et fratres omnes. Fortunata enimvero et generosa sunt martyria omnia, secundum Dei voluntatem peracta. Vos vero erga Deum religiosiores cum sitis, primam indubie ei laudem fortitudinis præ ceteris tribuetis. Quis enim animi illius magnitudinem, quis constantiam, quis erga Deum caritatem non admiretur? *Ex MS Græco.*

2 Alii quidem flagris ita alternis dire cæsi sunt, ut ipsam internam venarum arteriarumque et carnis constitutionem contemplari oculis fas esset : ita tamen tulere fortiter, ut ipsi circumstantes eos miserarentur ac deflerent. Alii eo pervenere constantiæ, ut nec mutiret, nec gemeret eorum quisquam *c* : ostenderuntque nobis omnibus generosissimi Martyres Christi, se eo tempore quo caro tormentis subjiciebatur, veluti peregrinari animis, aut potius adstantem Christum cum iis interea conversari; seque divinæ gratiæ obtemperantes, mundanos contemnere cruciatus, atque unius horæ momento æterna redimere supplicia. Erat iis ignis veluti refrigerium immitis carnificinæ : habebant enim unum illud ante oculo propositum, æternum et inextinguibile incendium effugere, ac visu mentis prospectabant quæ perseverantibus reservata sunt bona, quæ neque oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, iis vero erant a Deo commonstrata, veluti non homines, sed jam Angeli essent. Similiter et ad bestias damnati, graves sustinuere cruciatus, gladiis quoque expositi, aliisque acerbis suppliciis, ut si fieri posset, ipsa pœnarum diuturnitate eos tyrannus ad fidem negandam induceret. *Tormenta quæ alii Martyres passi.* c

3 Multa sane adversus eos machinatus est diabolus. Sed grates Deo debentur, quod adversus omnes non prævaluerit. Nam generosissimus Germanicus *d* eorum pusillanimitatem sua constantia confirmavit, qui et splendide adversus feras depugnavit. Volente enim Proconsule ei persuadere, et dicente ut ætatis suæ misereretur; ipse ultro vi illata in se bestiam provocavit, citius ab hac injusta et impia vita liberari desiderans. Ex eo omnis multitudo magnanimitatem piæ et religiosæ gentis Christianorum mirata, exclamavit : Tolle impios. Quæratur Polycarpus. Quidam vero Phryx, nomine Quintus, qui recenter e Phrygia advenerat, feras conspicatus, fractus animo est; hic vero se et alios quosdam ad spontaneum martyrium obtruserat. Hunc Proconsul multa obtestatus induxit, ut juraret ac sacrificaret. Ideo, fratres, non laudamus eos qui sponte se ingerunt, quandoquidem nec ita nos Evangelium docet. d *S. Germanici magnanimitas.* *Quinti Phrygis lapsus.*

a *Hujus epistolæ partem recitat Eusebius lib 4, cap 14.*

b *Eusebius* Philomelii, *et ante dixerat hanc epistolam scriptam* Ecclesiis Ponti *Est* Φιλομήλιον *Phrygiæ magnæ urbs apud Ptolemæum lib. 5, cap 2, et tabula 1, Asiæ. At* Philadelphia *ibidem Mæoniæ urbs inter Smyrnam et Philomelium. Ex varietate inscriptionis recte conjicit Halloix ad diversas Ecclesias missa fuisse epistolæ exemplaria, quod et ex fine ejusdem epistolæ colligere licet.* *Philomelium* *Philadelphia.*

c *Addit Eusebius* Marinos cochleas, quos murices vocant, et acuta quædam fragmenta in dorsum supinatis Martyribus substernebant, in quibus omne tormenti genus et pœnæ speciem consumentes, *etc. Ita vertit Rufinus.*

d *Ita MS Græcum* Ἐπερρώννυσε αὐτῶν τὴν δειλίαν. *At Eusebius* Ἐπερρώννυεν τῇ θείᾳ χάριτι τὴν ἔμφυτον περὶ τὸν θάνατον τοῦ σώματος δειλίαν, qui divina gratia ingenitam animi imbecillitatem, quæ efficit ut mortem corporis perhorrescamus, erexit ac recreavit. *Suffragatur Rufinus* Qui per gratiam divinæ virtutis, *inquit*, metum corporeæ fragilitatis exclusit.

§ II. *S. Polycarpi latebræ, apprehensio.*

Admirabilis autem Polycarpus ut primum hæc audivit, minime est animo perturbatus : sed voluit in urbe permanere. Plures vero ei auctores fuerunt ut secederet. Et secessit in prædiolum haud procul ab urbe remotum, ibique cum paucis substitit, nihil aliud agens die ac nocte, nisi preces pro universis per totum orbem terrarum Ecclesiis fundens, uti erat solitus. Cumque precationi vacaret, triduo antequam comprehenderetur, mente a sensibus avocata, *a* videre sibi visus est cervical suum igne comburi. Et conversus ad præsentes, prophetice dixit : Oportet me vivum comburi. *S. Polycarpus ab urbe recedit.* *mortem suam prævidet* a

5 Dumque

Ex MS Græco alio migrat

b

proditur

5 Dumque expectantur qui eum quærebant, in aliud prædium transiit *a* et statim adfuerunt qui eum vestigabant : eoque non juvento, *b* duos adolescentulos comprehenderunt, e quibus alter tormentis adactus confessus est, neque enim latere jam poterat; quando et qui eum prodebant domestici erant: et Irenarchus, hoc nomen sortitus, Herodes cognominatus, festinabat in stadium illum introducere, ut et ipse propriam consequeretur hereditatem Christi consors effectus, qui autem illum prodiderant, Judæ mactarentur supplicio. Habentes igitur secum illum adolescentulum, die parasceves, hora prandii, exiverunt persecutores et equites cum consuetis armis, veluti ad latronem capiendum properantes. Et sub noctem eo pervenientes illum invenerunt in domuncula quadam in superiori contignatione absconditum. Poterat quidem inde in alium locum fugere, sed noluit, dicens : Fiat voluntas Dei.

non vult fugere

6 Audiens igitur eos adesse, ultro descendit, eosque allocutus est, *c* mirantibus qui spectatores aderant ætatem ejus, et constantiam, quodque tanto studio illi ad virum senem comprehendendum uterentur. Continuo igitur iis cibi potionisque jubet apponi quantum iis collibuisset, rogavit vero eos ut sibi horam ad libere precandum largirentur. Quibus annuentibus, plenus gratia Dei, stans ita oravit, ut vix intra duas horas finem fecerit, stupentibus qui audiebant, multisque eorum animi pœnitudine tactis, quod ad pium hunc senem exissent. Ut precationem absolvit, *d* memoriaque repetiit universa quæ illi unquam acciderant sive parva sive magna, sive gloriam illi sive dedecus afferentia, et totam Ecclesiam Catholicam per universum orbem dispersam commendavit Deo; cum hora jam abeundi adesset, asino eum imponentes versus urbem duxere die sabbati.

c

ultro se satellitibus offert,

iisque mensam apponit

d

orat

in urbem ducitur

7 Occurrere ei *e* Irenarchus Herodes, et pater ejus Nicetas, carpento vecti, inque hoc eum assumentes, et ei assidentes, persuadere conabantur, dicentes : Quid enim mali est dicere, *f* Dominus Cæsar, et consequenter sacrificare, et salvum evadere? Ipse primum nihil eis dedit responsi. Sed cum magis instarent, dixit : Non sum quod suadetis facturus. Illi vero ejus in suam sententiam pertrahendi spe frustrati, contumeliosa in eum verba jaciunt, et tanta cum celeritate e curru deturbant, ut inde delapsus, tibiam haud leviter sauciaret. At nequiquam commotus, quasi nihil percepisset incommodi, prompto animo, citato etiam gressu progrediebatur ad stadium deductus.

e

variis verbis tentatur

f

dejicitur e curru et tibiam lædit

8 Tumultus in stadio erat maximus, ut nemo quidquam audire posset. Polycarpo vero ingrediente in stadium, vox e cælo missa est : Fortis esto, et viriliter certa Polycarpe, atque eum quidem a quo vox esset profecta nemo vidit, vocem ipsam multi e nostris qui præsentes aderant audivere. Ceterum eo producto tumultus ingens erat, cum audisset multitudo Polycarpum esse comprehensum. Ad se deductum interrogat Proconsul, num ipse Polycarpus esset. Id confitentem hortatur ut Christum neget, dicens : Reverere ætatem tuam, et alia his similia, ut iis moris est dicere : Jura *g* per Cæsaris fortunam. Resipisce, dic, Tolle impios. Polycarpus gravi et sedato vultu universam impiorum gentilium, quæ in stadio erat, multitudinem intuens, intenta in eos manu, simulque cum gemitu in cælum suspiciens, dixit : Tolle impios. Instante deinde Proconsule et dicente : Jura et dimittam te. Conviciis Christum incesse; Polycarpus dixit : Octoginta et sex annos *h* ei servivi, et nullo me unquam affecit incommodo; et quomodo potero blasphemare Regem meum qui me salvavit?

e cœlo animatur.

g

tentatur a Proconsule

9 Urgenti rursus Proconsuli et dicenti, Jura per Cæsaris fortunam, *i* respondit : Absit ut per fortunam Cæsaris jurem, ut tu dicis. Simulas te ignorare qui sim : audi, libere eloquar : Christianus sum. At si animus est Christianæ professionis rationem cognoscere, da diem, et audi. Dixit Proconsul : Id populo persuade. Polycarpus respondit : Tibi rationem dare dignum censui. Docti enim sumus Magistratibus et potestatibus a Deo constitutis, subjici in eo quod honestum est, iisque honorem deferre, quia animarum nostrarum saluti nihil afferat detrimenti. Sed multitudinem hanc vulgi nequaquam dignam judico, cui ratione fidei reddenda satisfiat. Proconsul dixit : Feras habeo; iis te objiciam, nisi pœnitentia ducaris. Evoca eas, inquit Polycarpus. *k* Nec enim recipienda pœnitentia est, quæ a melioribus ad deteriora impellit. Pulchrum vero mihi erit a duris ad æqua transferri. Ille rursus : Igni te *l* consumi faciam, cum bestias contemnas, nisi resipiscas. S. Polycarpus, Ignem minitaris, inquit, qui ad horam ardet, et brevi extinguitur. Ignoras enim futura supplicia, atque æternæ damnationis parata impiis incendia. Sed quid moraris? profer quod vis.

libere respondet

minas ejus contemnit

k

l

10 Hæc et alia plura dicens, fiducia et gaudio repletus est, eaque vultui ejus gratia inerat, ut non modo non concideret ac perturbaretur ob ea quæ ei dicta erant, sed ipse e contra obstupesceret Proconsul, *m* qui dein præconem in medium stadium misit, jussitque tertio proclamare : Polycarpus se Christianum esse confessus est. Id cum præco proclamasset, omnis multitudo Gentilium et Judæorum Smyrnæ habitantium, effreni animi impetu altissime vociferatur : Hic est magister impietatis, hic pater Christianorum, hic nostrorum Deorum exterminator, qui multos a sacrificiis et veneratione Deorum avertit. Hæc dicentes vociferabantur, rogabantque *n* Asiarcham Philippum, ut in Polycarpum leonem immitteret. Respondit Philippus id sibi integrum non esse *o* cum jam venationes obsolvisset.

m

vulgo vociferante deposcitur ad leones

n

a *Eusebius scribit, noctu orantem oppressum esse somno, et vidisse cervical suum accensum consumi, eoque se e somno excitatum. Eodem modo exponit Ruffinus.*

b *Eusebius videtur significare pueros hos comprehensos esse in secunda villa, quem ex fide ita vertit Ruffinus:* Rursum fratrum caritate compulsos, commigravit in alium locum. Quo non multo post inquisitores ejus ingressi, correptis duobus pueris, et altero ex his verberato, per indicium ejus ad Polycarpum perveniunt. *Græce est:* μεταβῆναι φασὶν εἰς ἕτερον ἀγρόν, ἔνθα μετ᾽ οὐ πολὺ τοὺς ἀναζητοῦντας ἐπιστῆναι, δύο τε τῶν αὐτόθι συλλαβεῖν παίδων. In aliam ferunt villam migrasse, et non multo post eos, qui illum insequebantur, eo venisse, et duos pueros qui ibi erant comprehendisse.

c *Ita Græce:* ὡς αὐτοὺς παρόντας, καταβὰς διελέχθη αὐτοῖς, θαυμαζόντων τῶν παρόντων τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ καὶ τὸ εὐσταθὲς, καὶ ὅτι τοσαύτη σπουδὴ ἦν περὶ τὸ συλληφθῆναι τοιοῦτον πρεσβύτην ἄνδρα. *Ad Eusebius:* Καὶ δὴ ὡς ἔγνω παρόντας, ὥς φασι, καταβὰς αὐτοῖς διαλέγεται, εὖ μάλα φαιδρῷ καὶ πρᾳοτάτῳ προσώπῳ, ὡς καὶ θαῦμα δοκεῖν ὁρᾶν τοὺς πάλαι τοῦ ἀνδρὸς ἀγνῶτας, εἰς ἀποβλέποντας τὴν τῆς ἡλικίας αὐτοῦ παλαιότητα, καὶ σεμνὸν καὶ εὐσταθὲς τοῦ τρόπου, καὶ εἰ τοσαύτη γένοιτο σπουδὴ ὑπὲρ τοῦ τοιοῦτον συλληφθῆναι πρεσβύτην. Simul atque adesse eos intellexit, ut traditur, descendens, cum illis collocutus est, admodum sereno et placido vultu, ut perquam mirum videretur iis qui virum antea non noverant, ejusque nunc cernerent provectam ætatem, et gravem ac reverendam vultus moderationem, cur tanta adhiberetur festinatio ad senem sic comprehendendum. *Ruffinus:* Quin imo et cum comperisset adesse comprehensores suos, in occursum eis progressus læto admodum vultu ac placido compellare viros cœpit cum ingenti oris gratia, ita ut illi mirarentur et stuperent, quid tantum studii fuerit, ut vir illius gravitatis et honestatis in tam longæva ætate et tanta vitæ auctoritate positus, perquiri et comprehendi jussus sit.

d *Græce:* μνημονεύσας ἁπάντων καὶ τῶν πώποτε συμβεβληκότων αὐτῷ μικρῶν τε καὶ μεγάλων. *Ruffinus:* Memoriam faciens omnium quoscumque nosse potuit, majorum, minorumque etc. *ut Christophorsonus, ut nos, vertimus.*

e *Ruffinus:* Occurrit ei Præfectus pacis Herodes nomine. *Christophorsonus:* Herodes, qui Præfectus pacis dicebatur. *Multa de hoc viro et officio disseruit Hallo ... monet.*

f *Ita MS., at Eusebius:* Domine Cæsar. *Ruffinus:* Quid enim mali est dicere Deum Cæsarem?

g *Multa exempla affert Hallo ... et testimonia, de hoc juramento* per genium aut fortunam Cæsaris, *quod abominabantur Christiani, ne genio illi sive dæmoni, divinitatem tribuentur ... sensusque Gentilium tribuere.*

h *Hinc in Chronico Alexandrino ... Martyrologus dicitur S. Polycarpus natus fuisse ... cum martyrium subiit, 86 aut 87 annos, ut non dicit Sanctus tot se annos habere vitæ, sed Christiani professionis, quam fortasse non nisi 10 aut 18, annorum jamque Callistus in familia susceperat. Multa de ejus ætate Halloix ... quidam supra.*

i Ita MS. ἀπεκρίνατο· Μὴ μοι γένοιτο ἵνα ὀμόσω τὴν Καίσαρος τύχην, ὡς σὺ λέγεις· προσποιοῦ δὲ ἀγνοεῖν με, τίς εἰμι, *at Eusebius:* ὁ Πολύκαρπος, εἰ κενοδοξεῖς, φησὶν, ἵνα ὀμόσω τὴν Καίσαρος τύχην, ὡς λέγεις, προσποιούμενος ἀγνοεῖν ὅστις εἰμί. Polycarpus, Si, inquit, ad inanem ostentationem requiris, ut per Cæsaris fortunam jurem, (sic enim vocas) et me; qui sim, ignorare præ te fers, etc. *Ruffinus:* Si hanc, inquit, jactantiam quæris, ut ego fortunam Cæsaris jurem, et quis sim ignorare te simulas.

k *MS.* ἀμετάθετος γὰρ ἡ ἀπὸ τῶν κρειττόνων ἐπὶ τὰ χείρω μετάνοια· καλὸν δὲ μετατίθεσθαι με ἀπὸ τῶν χαλεπῶν ἐπὶ τὰ δίκαια. *Eadem habet Eusebius, nisi quod pro* ἀμετάθετος, *scribit* ἀμετάθετος. *Vertit Christophorsonus:* Nam nobis rata ac decreta stat sententia, et multum ab eo absumus, ut aliquando animo mutato, nos meliorum pœniteat, quo deteriora sequamur. A sævitia et crudelitate ad æquitatem et modestiam traduci, est pulchra sane mutatio. *Sed in hoc posteriori membro Eusebii textus* μὲ *non habet, sed solum* μετατίθεσθαι ἀπὸ τῶν χαλεπῶν. *Eodem fere sensu Ruffinus:* Nobis enim immobilis stat sententia: Nec possumus de bono ad malum per pœnitudinem mutari. Melius autem erat, si hi mutarentur ad bona, qui perseverant in malis.

l *Ita MS.* δαπανηθῆναι. *Eusebius* δαμασθῆναι, *et vertit Christophorsonus:* domitum et mansuetum reddam. *Te Ruffinus quoque* igni te, inquit, faciam consumi.

m *Ruffinus:* Misso igitur Curione ad populum, jubet voce maxima protestari, Polycarpum tertio confessum Christianum se esse: *ut bene observat Halloix, tertio jussum proclamare, Polycarpum sese Christianum esse confessum, non vero hunc tertio confessum, tum de Curionis voce multa disputat.*

n *MS.* Ἀσιάρχην Φίλιππον, *consonant Latina MSS. Ruffinus, Christophorsonus,* numerarium Philippum *vocant, sequitur Halloix, putatque* ἀργυράρχην *legendum.*

o *Ruffinus:* Quia jam editionis suæ munus explesset. *Christophorsonus:* quoniam jam ferarum certamina confecta erant; *atqui editiones illæ, munera, certamina,* venationes *dici solent, ut fuse docet Halloix.*

§ III. S. *Polycarpi martyrium, reliquiæ.*

Adjudicatur incendio,

Tunc illis visum est uno consensu clamare et postulare ut Polycarpus vivus combureretur. Oportebat enim oblatam illi de cervicali visionem compleri; quod cum penes se tacite orans vidisset, conversus ad eos qui illi aderant fideles, dixit prophetice: Oportet me vivum comburi. Et hæc tanta celeritate gesta sunt, ut dicto pene citius, turba ex officinis et balneis ligna sarmentaque acturum coacervavit: et

rogum parantibus Judæis:

Judæi præcipue, ut ad similia consueverunt, operam indefesse conferebant. Ut vero jam extructus erat rogus, ipse suis se vestibus a exuens, deposito cingulo, solvere quoque sibi calceos conabatur, quod nunquam ante faciebat, propterea quod fideles omnes inter se certabant, quis prior sacrum ejus corpus contingere mereretur. Res enim præclaras et sanctas gesserat b ante martyrium, Deumque erat omni conversatione imitatus.

12 Confestim adhibentur ad combustionem accommodata instrumenta. Sed cum vellent eum c clavis affigere, Sinite me hoc modo, inquit; qui enim dedit ignem perferre, is quoque gratiam dabit, ut absque ullo clavorum præsidio immobilis in igne perdurem.

ferro adstringi renuit.

Illi vero non clavis quidem affixerunt, adstrinxerunt tamen vinculis. Manibus igitur post tergum religatis, veluti insignis quidam aries e magno grege delectus ad oblationem, et holocaustum acceptabile, suspiciens in cœlum dixit: Domine Deus omnipotens, Pater dilecti et benedicti filii tui Jesu Christi, per quem

orat

suscepimus tui cognitionem; Deus Angelorum et Potestatum, et omnis creaturæ, et totius generis justorum, qui vivunt in conspectu tuo; benedico tibi, quia me dignum fecisti die et hora hac, ut partem accipiam in numero Martyrum tuorum, in calice Christi, in resurrectionem vitæ æternæ, corporis et animæ, in incorruptione Spiritus sancti: inter quos suscipiamur in conspectu tuo hodie in hostiam pinguem et acceptabilem, sicut præparasti, præsignificasti, et complevisti, verus et omnis mendacii expers Deus. Quare pro omnibus te laudo, benedico, glorifico te cum æterno et cœlesti filio tuo Jesu Christo, quocum tibi et Spiritui sancto gloria nunc et in secula seculorum, Amen.

igne in modum fornicis circumdatur.

13 Cum dixisset Amen, orationemque absolvisset, lictores, quibus rogi extruendi cura erat, ignem succenderunt. Magna autem emergente flamma, miraculum ingens vidimus, quibus id concessum fuit, quique reservati sumus, ut ceteris fidelibus quæ gesta sunt narraremus. Ignis namque fornicis speciem quamdam exprimens, ac veluti velum navigii ventorum flatu turgescens, corpus Martyris undique circumvallat: eratque in medio non ut caro ustulata, sed d velut panis coctus, vel aurum argentumve in camino ignis ardore probatum. Et vero tantam suavissimi odoris fragrantiam inde percipiebamus, ac si e thure aliisve pretiosis aromatis exspiraretur. Tandem cum cerneret impii corpus ejus igne consumi non posse, jussit quispiam e structorem ignis accedere propius, et gladium infigere. Id cum factum esset, f columba evolavit, tantaque sanguinis profluxit copia, ut et ignem restingueret, et populus miraretur, tantum esse discrimen inter infideles et electos, quorum numero adjunctus est admirabilis Martyr Polycarpus, qui nostris temporibus extitit Doctor Apostolicus et Propheticus, Episcopus Smyrnensis Catholicæ Ecclesiæ; nam quodcumque ex ejus ore prodibat verbum, idem vel jam expletum erat, vel certo post explendum.

Ex MS. Græco

d

suavi exspirante odore,

e

f

confoditur gladio

evolat anima specie columbæ sanguine ignis extinguitur

14 Ast invidus ille, et malignus ac sceleratus justorum generi semper infestus adversarius, videns illustre ejus martyrium, atque a prima ætate irreprehensibilem conversationem, eumque jam immortalitatis corona remuneratum, certoque et stabili bravio potitum; omni cura et studio adnisus est, ne reliquiæ ejus a nobis auferrentur, etsi multi id animo agitarent, ut quoquo modo participes fierent sacræ illius carnis. Suggessit enim Nicetæ, Herodis patri, fratri g Alces, ut Præfectum rogaret, ne iis corpus traderet. Ne, inquiebat, dimittentes Crucifixum, hunc incipiant venerari. Et hæc ille dixit submonentibus, obnixeque instantibus Judæis, qui et corpus, cum id vellemus ex igne eximere, custodierunt; ignorantes nimirum non posse nos aliquando induceré in animum ut Christum relinquamus, qui pro salute omnium, qui toto orbe salvantur, passus est, justus pro iniquis, aut alium quempiam colamus: hunc enim Dei filium adoramus, Martyres vero veluti Domini discipulos et imitatores merito amamus, propter eximiam ipsorum erga proprium Regem et Magistrum caritatem, quorum utinam et nos consortes et condiscipuli esse possimus.

agentibus Judæis, prohibetur ne Christiani reliquias rapiant

g

15 Cernens igitur Centurio Judæorum pervicax studium corpus in medio ignis collocavit et exussit. Sic nos postea colligentes potiora lapidibus pretiosis auroque probatiora ossa ejus, seposuimus ea commodo loco; ubi, ut fieri poterit, nobis in unum aliquando coactis, concedet Dominus diem martyrii ejus cum gaudio et exultatione celebrare, ad eorum qui certamine perfuncti sunt memoriam, posterorum incitamentum mentisque ad paria præparationem.

comburitur corpus

ossa colligunt Christiani

16 Ista de B. Polycarpo, qui cum aliis a Philadelphia profectis duodecim, Smyrnæ martyrium subiit, ab omnibus memorantur, ut apud ipsos Gentiles ubique locorum frequenti sermone celebretur non modo illustris gentium Doctor, sed eximius Martyr, cujus martyrium omnes desiderant imitari, peractum secundum Evangelicam normam; qui sua constantia iniquum Præfectum debellavit, atque ita immortalitatis gloriam consecutus, cum Apostolis et justis omnibus exultans glorificat Deum Patrem, benedicit Dominum nostrum Jesum Christum, nostrarum Salvatorem animarum, corporum gubernatorem, Pastorem toto orbe dispersæ Catholicæ Ecclesiæ.

Laudatur cum aliis Martyr.

17 Vos quidem petiistis pluribus vobis perscribi quæ gesta erant, nos vero in præsenti summatim tantum ea indicavimus, per fratrem nostrum Marcum. Ast ubi legeritis, ulterius dissitis fratribus epistolam mittite, ut et ipsi Dominum glorificent, qui talem ex servis suis instituit delectum, qui potest nos omnes gratia sua et munere introducere in æternum suum

Epilogus epistolæ

Ex Latinis MSS.

quis eam scripserit.

suum regnum per filium suum unigenitum Jesum Christum, cui gloria, honos, imperium, majestas in secula, Amen. Salutate omnes Sanctos, vos salutant qui nobiscum sunt; et Evarestus, qui epistolam scripsit, cum omni sua familia. Martyrium consummavit B. Polycarpus mensis Xanthici incipientis secunda die, ante VII Kalendas Maias, sabbato magno, hora octava; comprehensus est autem ab Herode, sub summo sacerdote Philippo Tralliano Proconsule, regnante in æternum Jesu Christo. Optamus vos recte valere fratres, ambulantes juxta evangelium verbo Jesu Christi, cum quo omnis gloria Deo pro salute sanctorum electorum, sicut martyrium consummavit Polycarpus, cujus utinam et nos aliquando in regno Christi inveniamur vestigia esse secuti.

quando passus sit Sanctus.

Addita ad epistolam descriptore.

18 Hæc transcripsit Caius ex scriptis S. Irenæi discipuli S. Polycarpi, qui et cum Irenæo conversatus est. Ego vero Socrates Corinthi ex Caii exemplari descripsi. Gratia sit cum omnibus nobis. Ego vero rursus Pionius ex ante scripto accepi, cum illa pervestigassem juxta revelationem apparentis mihi B. Polycarpi, quemadmodum ostendam ordine ea colligens, quæ jam fere situ et diuturnitate erant oblitterata, ut et me colligat Dominus noster Jesus Christus cum electis suis in cœleste suum regnum; cui gloria cum Patre et sancto Spiritu, in secula seculorum, Amen.

a *Addit Eusebius,* omnibus. b *Idem* ante cantiem.
c *De hoc ritu plura Hallaix.*
d *Absunt hæ tres voces ab Eusebii textu, et Ruffini.*
e *MS. et Eusebius* Κορρέκτορα *vocant.* Correctorem *Ruffinus.*
f *Non meminere columbæ Eusebius et Ruffinus : meminere MSS. Latina, et Græcum.*
g *MSS.* ἀνέλυον δὲ ἀλλεῖ *Eusebius,* ὁ δὲ φονεῦ Ἀλλεῖ *Ruffinus,* fratrem autem Dolere.

EADEM ACTA

ex *a* tribus veteribus Latinis MSS.

§ I. *S. Germanici et aliorum constantia.*

a

Ecclesia Dei quæ est apud Smyrnam, Ecclesiis Dei salutem *b* Philomelii, et universis quæ in locis sunt, Catholicis civitatibus, misericordia, et pax, et amor Dei Patris, ac Domini nostri Jesu Christi, cum omnibus abundet in seculum.

b

Scripsimus vobis, Fratres, de Martyribus, et de B. Polycarpo, qui *c* velut signaculum fidei persecutiones *d* sedavit inimici : omnia enim quæ transacta sunt Domino auctore prædicta sunt secundum Evangelium, in quo quid sequi deberemus ostendit : in quo se et tradi passus est, et cruci, per quam nos liberaremur, affigi. Æmulos ergo nos sibi esse voluit, ac primus virtute cœlesti injustorum *e* justus obtemperavit arbitrio, dans scilicet secuturis viam, et pius Dominus exemplum famulis se præbendo, ne onerosus Præceptor a quoquam putaretur, pertulit ante illa, quæ aliis perferenda mandavit, qui omnes ita formavit et docuit, ut non solum nos ipsos, sed etiam per nos fratres singulos salvaremus. Beatæ enim passiones cœlestia tolerantibus regna parturiunt, et post contempta hæc omnia, opes, honores, parentes, coronæ consummatio plena Martyrum est. Quid enim dignum tam pio Domino famulorum reddat obsequium, si majora constat pro servis Dominum, quam servos pertulisse pro Domino : Unde oportet doctiores nos redditos omnia cum timore narrare, et singulorum militum Christi fidelia devotionum tropæa, ut gesta constant, exponere; quo amore erga Deum fuerint, qua patientia cuncta pertulerint.

c
d
Exemplum Christi nos animat, ad martyrium.
e
Martyrii fructus.

Constantia Martyrum

2 Quis enim non tanta admiratione teneatur, dulcia fuisse singulis dolorum verbera flagellorum, craticulas, eculeos, laminas, amabilem gladium, et mitia crepitantium tormenta flammarum, cum fluente utrius-que lateris cruore patefactis vitalibus omnia apparerent interna membrorum, *f* ut ipsa etiam corona populorum fieret viso tantæ crudelitatis horrore, nec sine lacrymis posset aspicere, quod fieri ipsa voluisset? Nullus tamen erat patientium Martyrum gemitus, aut ejulatio aliqua vi doloris exorta : ut libenter suscipiebantur singula, ita fortiter tolerabantur. Præsens enim Dominus suscepta tam fidelium oblatione servorum, non solum æternam vitam, et illa quæ solet devotis præstabat, sed etiam doloris illius violentiam temperabat; scilicet ne cruciatus corporis *g* patientiam frangerent animi : loquebatur enim cum illis Dominus, et spectator et roborator animorum, et præsentia medebatur mala, et coronam illis, et cœlestia, si perdurassent, promittebat imperia. Inde Judicis, ille contemptus; inde *h* gloriosa fuit patientia : exui enim hac luce cupiebant, ut ad illa clara atque æterna salutis habitacula, Domino jubente, transirent : præponebant vera falsis, cœlestia terrenis, sempiterna morituris : parabatur enim unius horæ *i* exitio gaudium nulla vetustate periturum.

f
Consolationes divinæ in tormentis.
g
h
i

3 Diabolus tamen multa machinatus est : sed gratias Domino nostro Jesu Christo, qui contra omnes fidus servorum suorum defensor assistit. Nam fortissimus Germanicus, et omni mente Deo devotus, incredulorum animos potentia suæ virtutis extinxit. Hic feris traditus, cum Proconsulis in se miserationem cerneret, et ab eo persuaderetur, ut saltem vel suam ætatem cogitaret, si alia forte in se contemneret omnia, dolentem pro se inimicum aspernatus est, et dedignatus est veniam, quam persuadebat injustus : quare ipse ad se feram bestiam vocabat, festinans mature hujus mundi labe exui, vel iniquitate privari. His visis vulgus universum stupore confectum, Christianum animum mirabatur intentius; et clamatum est : Torqueantur innocentes. Quærebatur etiam Polycarpus. Tunc unus incognitus, *k* nomine Phrygius, superveniens forte de patria, *l* propria ad patiendum voluntate festinans, cruento Judici se securus objecit. Sed voluntatem vicit infirmitas : missis namque ad se feris, his aspectis timore perculsus cœpit nolle quod voluisset, et conversa ad diabolum voluntate, probare illud, ad quod venerat destruendum. Huic itaque Proconsul multis *m* pellectionibus sacrificare persuasit. Ideo non eos fratres laudare debemus, qui se ultro offerunt, sed eos qui inventi latentes in passione potius perseverant. Sic nos quoque sermo Evangelicus confirmat, et hoc hortatur exemplo cessisse ultroneum, et vicisse compulsum. Matth. 10. 23.

Germanicus Martyr
bestiam in se irritat.
k
l
Quidam temere se morti offerens, cadit.
m

a *Præcipue codicem Audomarensem sequimur : sed hunc contulimus cum iis quæ ex codice S. Maximini Treverensi descripserat Rosweydus quæque ex alio Burgundico MS. nobis communicavit Petrus Franciscus Chiffletius noster.*
b *MS. Chiffl.* Philomelii. *MS. Græcum supra,* Philadelphiæ; *quæ urbs media est inter Smyrnam et Philomelium.*
c *MS. Chiffl.* per signaculum
d *MS. S. Max.* sedavit; *Audom.* sededit.
e *MS. Chiff.* justorumque
f *Idem MS.* ut ipsam etiam coronam popularis visio fieret.
g *MS. Audom.* potentiam, *at Chiff.* ne potentiæ cruciatuum corpora eorum frangerent.
h *MS. Ch.* gloria patientiæ. *MS. Max.* gloriosa potentia.
i *MS. S. Max.* exitu.
k *Forte ita inter pungendum,* incognitus nomine Phrygius, *in aliis Actis dicitur fuisse Phryx genere, nomine* Quintus.
l *MSS. Chiff. et Aud.* pronus m *MS. Chiff.* pollicitationibus.

§ II. S. *Polycarpi latebræ, apprehensio.*

Unde Polycarpus, vir eximiæ prudentiæ robustique consilii, his auditis latebram petiit. Nec tamen mente turbatus fugiebat hæc, sed potius differebat, qui per singulas civitates ambulans *a* hortantes ut celerius exiret, ac se quærentibus aliqua ratione subtraheret, aspernatus, diutius morabatur. Tandem in agrum civitati Smyrnæ proximum secedendum putavit : ubi diebus ac noctibus sine intermissione orationi impendendo operam, Dei implorabat auxilium, quo fortior esset

S. Polycarpus in villam secedit.
a

ex somnio præſcit mortem suam :

esset in pœna. Signum tamen, triduo ante quam comprehenderetur, revelationis accepit : intuebatur enim cervical capitis sui flamma ambiente circumdari. Expergefactus itaque sanctissimus senex, vix adhuc stratis gravia membra subtraxerat, et ait his qui cum eo erant, ignibus se cremandum.

alio secedit :

5 Et ecce forte in alium agrum secesserat, et statim quærentes eum affuerunt custodes : sed cum ab his ille investigari non posset, comprehensis duobus infantulis, unoque ex his etiam verberato, latebram confessio infantis aperuit : quia ipse celari non poterat, quem passio ipsa poscebat; proditores vero ejus domestici. Irenarcha *b* et Herodes festinabant in arenam eum citius exhibere, ut et ille si vita et passione Christi sit socius, et proditores exemplo Judæ pœnam quam merentur accipiant. Habentes itaque infantulum, ante sabbatum hora ipsius cœnæ egressi sunt, Polycarpum perquirentes cum equorum magna copia, vel armorum; quasi vero non servum Christi comprehenderent, sed latronem. Invenerunt eum nocte in tegulis se prementem : fuerat quidem transgrediendi in alium agrum facultas, sed jam fessus ostendere se maluit, quam celari, dicens : Compleatur voluntas Dei : quamdiu voluit ille distuli; et quando jussit, optavi.

proditur : ab armatis perquiritur : non vult alio fugere :

persecutoribus ultro se offert :

6 Visis itaque illis, descendit, habuitque sermonem, qualem aut illa ætas proferre potuerat, aut spiritus gratiæ cœlestis infuderat. Cum mirarentur in bis annis tantam velocitatem pedum, tantam habitudinem esse membrorum, ad cujus investigationem vix summa celeritate pervenerint; nihil ille stupentibus respondit : sed statim his alimenta cibi præbuit, et mensam jussit apponi . nec hoc sine divini magisterii mandato faciens, cum scriptum sit, inimicos nostros potu et cibo debere satiari. Tunc deprecatus est, ut ei horam concederent, qua posset orare, et omnipotenti Deo debita precum vota persolvere. Præbentes facultatem, *c* instanter petebat donum Dei præceptumque compleri : jugiter autem per duas fere horas oratio illa duravit, stupefactis audientibus; et quod majoris palmæ videretur inimicis, postmodum orationis voce completa, facta in precibus omnium mentione notorum ignotorumque, bonorum ac malorum, et Catholicorum omnium, qui per singula loca Ecclesiæ colliguntur; tandem hora illius advenit, qua custoditæ acciperet coronam justitiæ.

apponit iis mensam : orat per duas horas

ducitur in urbem : sollicitatur ad defectionem

7 Impositus itaque asino, cum appropinquaret civitati, *d* Majores habuit obvios Irenarcham Herodem, et patrem ejus Niceten; vehiculoque susceptus est, ut vel obsequio vinceretur, qui vinci pœnæ dolore non poterat. Cum ergo subdolo crebroque sermone profanum aliquid ab illo exigerent assidentes, dicerentque . Quid mali est dicere, Domine, et sacrificare? et reliqua, quæ solent diabolo instigante narrati; frænato paullisper ore, omnibus patienter auditis, tandem iratus enuntiat, ad hoc se numquam posse perduci, non igne, non ferro, non arctorum doloribus vinculorum, non fame, non exilio, non flagellis. Commoti tunc illi, vehiculo summa velocitate currente Polycarpum perturbarunt, ita ut suras aliqua ex parte quassaret . tanta tamen velocitate per arenam currebat, ut nullius corporis damna sentiret.

proturbatur e curru, ac suras lædit

voce divina animatur ad constantiam

8 Sed cum jam arenam fuisset ingressus, e cœlo statim missa vox sonuit dicens : Polycarpe, habeto virtutem. Hanc vocem qui in arena erant audierunt; ex aliis autem nullus audivit. Cum igitur Proconsuli fuisset oblatus, Deum toto corde confessus, imperia Judicis cruenta contempsit : cumque ab eo ad blasphemum quodcumque cogeretur, diceretque ei Proconsul, Vel ætatem hanc cogita, si alia in te forte contemnis . non poterit hæc senectus juvenibus etiam expavescenda sufferre . debes jurare per Cæsarem, Cæsarisque fortunam . præterea habere patientiam, et dicere, Impios tolle. Tunc Polycarpus ore semi-

iterum tentatur a Proconsule

Ex latinis MSS.

cluso, et qui non suo, sed alieno sermone loqueretur, clausis pene faucibus, populum qui in arena erat respexit universum, impium et profanum; tractoque ex intimo corde suspirio, majestatem cœli intuens, dixit: Tolle impios. Et cum assiduus præceptor insisteret enuntians : Jura, et poteris relaxari. Christumque contemne; tunc ait Polycarpus : Octogesimum jam et sextum annum ætatis ingredior, nomini ejus probatus et serviens semper, numquam ab eo læsus, semperque servatus; quomodo possum eum odisse quem colui, quem probavi, quem semper *e* actorem optavi, Imperatorem meum, salvatorem salutis et gloriæ, persecutorem malorum, ultoremque justorum?

Christum generose confitetur

renuit per Cæsaris fortunam jurare

9 Sed cum ille diceret, per Cæsaris jurandum esse fortunam, ait : Quid me cogis jurare per Cæsarem? an professionem meam fortasse non nosti? Palam me Christianum dico; et quo magis irasceris, ego gaudeo. Tu si vis legis hujus scire rationem, diem da, quo incipias audire vel discere. Respondit ei Proconsul : Satisfac populo. Polycarpus ait : Tibi dignissimum reor satisfacere, probatus et obaudiens esse quæ jusseris, tantum ne injusta secteris. Docti enim sumus potestatibus, quæ Deo ordinante procedunt, morem gerere, mandatisque servire : illos vero indignos judico, nec ad satisfaciendum idoneos puto : proinde Judici me æquum est parere, non populo. Respondit Proconsul : Feras atroces habeo; his te tradam, per frusta lacerandum, si pœnitentiam habere contempseris. Respondit ille : In me leonum rabies cruenta deseviat, et quidquid gravius Judex dirus inveneris; gloriabor in pœna, tripudiabo lætus in vulnere, et merita mea doloris æstimatione pensabo : quanto graviora pertulero, tanto præmia majora percipiam. Est mihi paratus ad *f* inferiora animus; ex humilioribus autem ad summa procedimus. Respondit Proconsul : Si ferarum morsus nova præsumptione contemnis, ignibus te cremabo. Tunc Polycarpus respondit : Ignem mihi minaris, inquit, qui unius horæ spatio æstuat, et post frigescit, ignorans futuri judicii et æterni ignis impiis tormenta perpetua. Sed quid voluntatem tuam longa oratione suspendimus? Fac ex me illa quæ cogitas : et quodcumque aliud pœnæ genus casus obtulerit aucupare.

Rom. 13. 1

Proconsulis minas contemnit.

postulatur a populo ad supplicium.

10 Hæc forte dum loquitur, vultum ejus vel sensum gratiæ cœlestis splendor intravit, ut ipse etiam Proconsul terreretur. Tunc voce præconis in arena media ter clamatum est, Polycarpus Christianum se semper esse confessus est. Universus itaque populus Judæorum et gentium, qui Smyrnam colebat, ira commotus exclamavit : Hic est Asiæ Magister, Christianorum Pater, nostrorum Deorum destructor pertinax, violator templorum, qui dicit non sacrificandum, nec Deorum adoranda esse simulachra : tandem quod peccarat invenit. Petebant *g* Asiarcham Philippum, ut ei leonem immitteret. Qui sibi non licere, respondit, tempore jam muneris exsoluto.

a MS. Aud. hortabatur, ut nemo celerius, etc.
b Ita MSS. Aud. et Max. sed corrigenda ex MS. Græco et Eusebio. MS. Chiff. utrumque nomen omisit.
c MS. S. Max. statis. d Addit MS. Chiff. majore sabbato.
e Ita MS. Chiff. alia, auctorem, nec male.
f MS. Aud. superiora. g Ita MS. Chiff. at Max. Asiarchum.

§ III. S. Polycarpi martyrium.

Addicitur igni.

Tunc placuit illis omnibus æquo unoque consensu, ut Polycarpum vivum ignis exureret. oportuerat enim id fieri quod ille ante prædixerat. Orans itaque omnipotentem Deum, venerabilem vultum ad suos retorquens, ait : Videtis meam esse quam prophetaveram passionem? Tunc populus ad balneum, et ad *a* arcisteria convolavit, ligna et *b* malleola perquirentes, præcipue Judæi. Per hæc ministeria cum flamma fuisset allata, Polycarpus cingulum solvit, vestemque deposuit . vincula etiam pedum parabat exuere, quæ facere non solebat, quia singuli fideles viri nuda ejus

vestem, et calceos exuit

 tangere

Ex latinis MSS.

tangere vel osculari membra cupiebant : plenitudine enim bonæ conscientiæ, redundabat, etiam antequam ad martyrii certamen accederet.

ferro adstringi renuit :

12 Positis ergo in medium his quæ ex more parabantur arsuro; cum eum ferro vincire cuperent, consuetudinem legemque servantes : Permittite me sic, inquit, qui enim dedit mihi velle largietur et posse, atque ipsum tolerabilem faciet voluntati ignis ardorem. Itaque nemo eum ferro vinxit, sed post tergum manibus ligatis, ut devotus aries, præsentis passionis limen ingressus est. Tunc sidera cœlumque intuens, dixit : Domine Deus omnipotens, te benedico, te prædico, Filii tui Domini nostri Jesu Christi Pater, per quem scientiam habemus et gloriam, Deus Angelorum, Deus Archangelorum, resurrectio nostra, solutioque peccati, rector elementorum omnium, et totius habitaculi, omne justorum genus, qui in conspectu tuo vivunt, protegens, te benedico, tibi servio, qui me dignum hac passione duxisti, ut percipiam c partem, coronamque martyrii, d in tuo calice per Jesum Christum, in unitate Spiritus sancti, ut completo sacrificio istius diei, promissa tuæ veritatis accipiam. Ob hanc rem te benedico in omnibus, et glorior per æternum Pontificem omnipotentem Jesum Christum, per quem tibi et cum ipso, et cum Spiritu sancto, gloria nunc et in futurum et in secula seculorum, amen.

orat

c d

13 Completa itaque oratione, flamma supposita, cum usque ad cœlum tolleretur incendium, miraculi novitas repentina processit, illis videntibus, quos videre jusserat cœleste mandatum, ut possent ceteris ostensa narrare. e Curvus namque in littore arcus apparuit in aliquantam latitudinem cornua utraque flectendo, velum navis imitatus, qui Martyris corpus molli velabat amplexu, ne aliquid ex sanctis artubus flamma vastaret. Ipsum autem corpus ut panis grata decoctio, vel argenti et auri conflatio, pulchro colore resplendens, singulorum juvabat aspectum. Odor etiam thuris aut myrrhæ aut pretiosi alicujus unguenti tetrum nidorem totius fugabat incendii. Cum hoc itaque peccatoribus fuisset ostensum, ut intellexerunt eum non posse comburi, præceperunt Congestorum ignis f accensi gladiunculum sancto corpori injicere. Cumque hoc ita fuisset effectum, ecce subito fluente sanguinis copia, columba processit de corpore, et statim sopitum cruore cessit incendium. Tunc populus totus obstupuit, atque omnibus inter justos et injustos quæ distantia esset innotuit, et quod præcipuum est, etiamsi non est secutum vulgus, quod certum tamen constat agnovit. Tale itaque Polycarpus, sanctæ Smyrnensium Magister Ecclesiæ, passionis munus implevit. Semper quæcumque ei revelata fuisse constat impleta sunt.

e

arcus circumdatum,

splendet Martyris corpus,

gratum effluens odorem gladio confoditur

f

exit autem specie columbæ : sanguine ignis extinguitur

14 Diabolus tamen, qui Justorum semper inimicus est, cum perspexisset, et vim Martyris, et magnitudinem passionis impletam, irreprehensibilem omnem vitam, et meritum magis in morte, hoc excogitavit, ut corpus ejus a nostris non posset auferri; quamvis multi essent, qui sanctis ejus optarent communicare muneribus. Summisit namque Nicetem patrem Herodis, fratrem vero Alces, interpellare rectorem, ut reliquiæ ejus omnibus negarentur Christianis, asserens quod relictis omnibus huic tundenda esset oratio singulorum. Itaque summittentibus Judæis, cum voluissent auferre eum de flamma, ignorantes, quia nunquam Christum relinquere possumus Christiani,

Corpus, ne rapiant Christiani, agunt Judæi

qui pro peccatis nostris tanta pati dignatus est, neque alteri cuiquam precem orationis impendere; hunc namque filium Dei adoramus et colimus; ejus tamen Martyres, ut discipulos fideles, et devotos milites, honorifice ac libenter amplectimur; oramus etiam, ut nos socii eorum, et condiscipuli esse mereamur.

15 Ex contentione itaque nostra et Judæorum visa, Centurio posuit corpus in medium : nos collegimus ut aurum gemmamque pretiosam, et sepulturæ ossa mandamus. Conventus itaque alacriter factus est, ut præcepit Dominus convenire ad diem natalemque Martyris. Talia circa B. Polycarpum acta sunt. Cum his, qui ex Philadelphia fuerant duodecim martyrium in Smyrna videtur implesse, g solus tamen inter ceteros culturæ meruit principatum. Martyrium ergo excelsum sustinuit; et magister adhuc vocatur a populo. Hunc omnes optemus imitari, secundum exemplum Domini nostri Jesu Christi, qui persecutionem vicit rectoris injusti, et incorruptionis coronam fugata peccatorum nostrorum morte suscepit, cum Apostolis et omnibus justis alacriter benedicamus Deum et Patrem omnipotentem, et Dominum nostrum Jesum Christum salvatorem et animæ nostræ gubernatorem et corporis, et pastorem totius Ecclesiæ Catholicæ, et Spiritum sanctum, per quem cuncta cognoscimus.

ossa a Christianis collecta :

g

XII cum eo passi.

16 Vos frequenter petieratis, ut quæ gesta fuerant nuntiarem de B. Polycarpo; quæ omnia nuntiavi per fratrem h Marcianum. Vos jam, quia scitis, omnibus per epistolas nuntiate; ut ubique benedicatur Dominus bonorum electione servorum : potens est enim et nos salvare, per Dominum nostrum Jesum Christum salvatorem, per quem ipsi est, et cum ipso gloria, honor et potentia, magnitudo in secula seculorum, amen. Salutate omnes sanctos. Hi qui nobiscum sunt, omnes vos salutant : Evaristus qui scripsit, cum omni domo sua. Martyrium S. Polycarpi, mense Aprilio, VII Kal. Maias, majore sabbato, hora octava, captus est ab Herode, Pontifice Philippo i Trajano, Proconsule k Tatio Quadrato. Gratias Domino nostro Jesu Christo, cui gloria, honor, magnitudo, thronum sempiternum a generatione in generationem, amen.

Epilogus epistolæ

h

quis ejus scriptor.

i k

17 Exemplaria hæc ex Irenæi discipuli Polycarpi doctrina scripsit Caius, qui conversatus est una cum Irenæo. Ego autem Socrates ex his Caii exemplaribus scripsi. Ego Pionius memorata exemplaria investigavi et scripsi, ex revelatione, quæ mihi facta est de B. Polycarpo, sicut enuntiavi in conventu reliquis, ex tempore quo laboravi cum electis, et ut me colligat Dominus Jesus Christus in regno cœlorum cum Patre et Spiritu sancto, in secula seculorum, amen.

Transcriptio.

a Ita MSS. S. Max. et Aud. in. deest co r. MS. Chiffletiano, alibi de hac voce pro monasterio posita diximus, videri ab ἀσκητήριον etiamsi deflexum, hic ab ἐργαστήριον, quod in Græco MS. habetur, fortassis detorta.

b Malleoli hic surculi, sive minores palmites, aut certe fasciculi ex pice aliisque, ad ignis ignis fomitibus confecti, ad incendendum ædificia accommodi. Atque significatu etiam Ciceroni ea usurpata esse est. Malleolus.

c MS. Chiff. potionem

d Idem MS. istius calicis. Aud. initium calicis.

e MS. Chiff. etiam : Corvus namque in littore curvo apparuit

f MS. Aud. accingi.

g Cetera desunt in MS. Chiffletiano

h In MS. Græco Marcus appellatur

i MS. S. Max. Trajano, MS. Græcum, Tralliani

k MSS. Statii Quadrati

DE

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRICANIS
DATIVO, JULIANO, TÆLLIANO, REOTRO, VINCENTIA, SATURO, VICTORINA, SECUNDO, PAPA, CANTO, VICTORE, ÆMILIANO ET ALIIS XXXV.

XXVI Januar.

Horum SS. nomina in sacris Fastis.

Alii his cognominibus aliis diebus, ex eadem Africa, memorati : ac forte iidem, sive incuria librarii, seu qua alia caussa, sæpius relati. Nobis quia perinde expeditum non erat, num iidem essent, (quod tamen alibi moleste facimus) pronuntiare; id Lectoris judicio relinquimus. Hac die ista habet vetustissimum MS. S. Hieronymi : In Africa Dativi, Juliani, Taelliani, Tellyptae, Reotri, Vincentiae, Saturi, Victorinae, Secundi, Papae, Canti, Victoris, Emiliani, et aliorum XXXV, Rodonis, Artematis, Polycarpi. De Rhodone agemus ac Polycarpo separatim, de Artemate, sive Artema, egimus XXV Januarii. MS. Hibernicum per antiquum Conventus Dungalensis hac die : Polycarpi Episcopi, Dativi, Juliani, Paulae Virg. Telliani, Reotri, Rodonis, Teliptae, Vincentiae, Victuriae, Papæ, Arthemati, Serdi, Emiliani, Teoginis, Sabinis et aliorum XXXVIII.

2 Alii in iisdem MSS. et aliis Martyrologiis postridie referuntur, Dativus, Julianus, Vincentia, Saturus, Secundus, Victor; in Dungalensi XXVII Januarii Cantus alius, aliaque Telipta. Sed an fortassis Telipta hic urbis nomen, quæ alibi Telepte dicitur, existimari posset? MS. Dungalense raro locorum nomina addit : MS. S. Hieronymi vix in genitivo casu, sed fere ablativo.

3 Videtur Reotrus, Reatrus esse, quem cum Datio Martyrologio Romano adscripsit Baronius, his verbis : Ibidem sanctorum Martyrum Datii, Reatri, et sociorum, qui in persecutione Wandalica passi sunt, atque in Notat. de his, inquit, vetera MSS. ex quibus etiam recentiores hac die. Recentiores illi sunt Canisius et Galesinius, quorum hic ita scribit : In Africa sanctorum Martyrum Datii, Reatrii, Æmiliani, Archimini, Armati, Caii, Aviti, et Adjuti : qui Vandalis Ecclesiam Dei oppugnantibus, pro Christi fide fortiter dimicatione suscepta, martyrii coronam acceperunt. Citat in notis Martyrologium MS. Ex eodem Canisius : Item in Africa, sanctorum Martyrum Datii, Reatrii, Æmiliani, Archimini, Arnioti, Caii, Aviti, et Adjuti, qui omnes tempore Wandalicæ persecutionis, acre certamen subierunt, tandem martyrii coronam patientia indepti sunt. *ab. sunt ista a priori Canisii editione.* Haud videmus sane cur MS. illud quod Galesinius citat, præferre duobus nostris longe antiquissimis debeamus. Ergo Reatrum esse Reotrum existimamus, de reliquis isthic agemus.

etiam recentiores.

DE SANCTIS MARTYRIBUS
THEOGENE ET ALIIS XXXVI.

XXVI Januar.

S. Theogenis et sociorum memoria in sacris Fastis.

Celebratur hac die in plerisque Martyrologiis S. Theogenes Martyr cum sociis sex et triginta : at quo loco temporeve occubuerint, incertum. De iis ita vetus Martyrologium Romanum : Et Theogenis, cum aliis XXXVI. Eadem habent Notkerus, Martyrologia MSS. Ultrajectinum, Centulense, et Richenbergense, quæ duo Bedæ præferunt nomen, e quibus quod Bedæ nomine excusum est corrigi debet, quod sic habet, Eodem die natale S. Theogenis Martyris, et aliorum sex; omissa voce triginta. Et MS. Brugense S. Donatiani : S. Theogenis gloriosi Martyris cum aliis triginta tribus. Ast Usuardus, Ado, Bellinus, Sanctorius, aliique : Eodem die sanctorum Martyrum Theogenis cum aliis triginta sex, qui contemnentes temporalem mortem coronam vitæ æternæ adepti sunt. Ita omnia excusa fere et MSS. exemplaria. MS. Domus Professæ Societatis Jesu Antverpiæ Theologenem vocat.

quo tempore passi ...

2 Tempus adscribitur in antiquo MS. Usuardi Parisiensi ad S. Germanum, et Bellino Parisiis an. Ch. 1521, edito, in quibus sub Licinio Imperatore dicuntur coronam vitæ æternæ adepti. Eadem habet Florarium MS. in quo annus exprimitur trecentesimus duodecimus. Verum ea verba ab altero Theogene, (quem sub Licinio Imperatore Cyzici in Hellesponto passum dedimus III Januarii) huc translata fuisse, merito quis suspicari possit. Constantin. Felicius : Theogenes Martyr cum triginta sex sociis occiditur Laodiceæ sub Maximino Imperatore. Imperavit hic aliquamdiu cum Licinio. Laodiceæ martyrii huius palæstra constituitur etiam in vetustissimo MS. Rhinaviensi. Sequitur etiam Galesinius : Laodiceæ sanctorum Martyrum Theogenis et aliorum triginta sex sociorum, qui contemnentes temporalem mortem, pro Christi gloria sempiternam vitam adepti sunt. Idem de Laodicea scribunt Petrus de Natalibus lib. 3, cap. 25, Maurolycus et Canisius. At fortasse, quod in Martyrologiis antiquioribus sequitur S. Polycarpi, eadem cum ipso persecutione passos statuerunt sub Imperatoribus M. Aurelio, et L. Vero : Theogenes Martyr, inquit Petrus, cum aliis 36 Christianis martyrium passi sunt in civitate Laodiceæ, eadem præmissa persecutione urgente, qui contemnentes temporalem mortem coronam vitæ æternæ adepti sunt, VII Kal. Febru. ut dicit Hieronymus. Eadem fere habent Maurolycus et Canisius.

3 Addunt MS. Florarium, Martyrologia MS. Bruxellense, et excusum Coloniense, Canisius, Molanus, et Galesinius in Natalitiis, cujus memoriam facit B. Augustinus in homiliis de Pentecoste; in his necdum de S. Theogene quidquam reperimus. Galesinius et Molanus in secunda editione ad marginem adscripsere, hujus meminisse S. Augustinum homilia habita in Natali SS. Fructuosi Episcopi, Augurii et Eulogii Diaconorum, et Agnetis Virginis, qui est sermo 101, de diversis, in quo hæc habet : Quando audistis dici apud memoriam S. Theogenis, Offero tibi Petre, Offero tibi Paule? e quibus verbis colligit Baronius in Annotationibus ad Martyrol. Romanum, Hippone fuisse ecclesiam nomine S. Theogenis. Sed quis indicem de eo, qui hoc die colitur, potius intelligendum est quam de alio aliquo, cum plures hoc cognomines reperiantur?

An idem Theogenes qui Hipponensis?

4 Imo ob hanc caussam Baronius de Hipponensi Episcopo agi hoc die credidit, itaque scripsit in Martyrologio Romano : Hippone Regio in Africa, Sanctorum Theogenis Episcopi, et aliorum triginta sex, qui in persecutione Valeriani contemnentes temporalem mortem, coronam vitæ æternæ adepti sunt. Subjicit in Notationibus : Hic ille Theogenes Hipponensis Episcopus esse cognoscitur, qui una cum S. Cypriano interfuit Concilio Carthaginensi an. Ch. 257, Valeriani et Gallieni Imperatorum 4, Kal. Septemb. ut ex ejus Actis apparet quæ habentur apud Cyprianum tom. 2, in fine, et Augustinum in lib. 6, de Baptismo contra Donatistas, et tomo 1, Conciliorum. In hoc Concilio Actum est, an ii, qui ab hæreticis baptizati erant, cum ad Ecclesiam Catholicam se conferrent, essent denuo baptizandi.

an Hipponensis Episcopus?

Ex variis, qui Consilio Carthaginensi sub S. Cypriano interfuit?

baptizandi. Qua de re hoc solum a Theogene pronuntiatum legitur num. 14, *apud Cyprianum :* Theogenes ab Hippone Regio dixit. Secundum sacramentum gratiæ cœlestis, quod accepimus, unum baptisma, quod est in Ecclesia sancta, credimus. *Catholica sane sententia, si verba simpliciter accipiamus : qua relata S. Augustinus supra cap.* 21, *addit.* Potest et mea esse sententia, sic enim librata est, ut nihil habeat contra veritatem. *De Hippone pluribus agetur XXVIII Augusti ad Vitam S. Augustini. Potuit istic alius ab hoc Episcopo* Theogenes *templum habuisse, vel ob reliquias eo translatas, vel ob eorum, qui id condiderant, pietatem ac votum, uti suam habebant festivitatem SS. Fructuosus, Augurius, et Eulogius, Martyres Tarraconenses, et Agnes Virgo Romana, de quibus actum est XXI Januarii. Fieri tamen etiam potest, ut eodem quo Cyprianus turbine persecutionis oppressus fuerit* Theogenes *ille Hipponensis Episcopus, religionemque erga se suorum civium excitarit, ut vult Baronius. Sed propositum nobis est, nihil in similibus temere definire.*

DE S. RHODONE MARTYRE.

XXVI Januar.

Commemoratur S. Rhodon *in MSS. Martyrologiis Dungalensi et S. Hieronymi; quorum verba jam recitavimus cum de Martyribus Africanis ageremus. Refertur et a Carthusianis Coloniensibus in Addit. ad Usuardum. Affine* Sodonis *nomen XXV Januarii. Alius* Rhodon, *Martyr Tomitanus, 3 Januarii relatus. Quin hic quoque Martyr sit minime ambigimus.*

DE II MARTYRIBUS IN PHRYGIA.

XXVI Januar.

Venerantur hos anonymos duos Martyres Græci hoc die. Maximus Cythereus : Eodem die sancti duo Martyres in Phrygia fustibus cæsi finiuntur. *Idem habent Menæa, et addunt hoc distichon :*

Fustibus athletæ sauciati duo,
Coronati invenerunt cito cicatricum abductionem.

Matthæus Raderus noster hos ex illorum numero esse censet, qui in Martyrologio Romano aliisque VII Februarii memorantur cum S. Adanco *martyri coronam in Phrygia, Diocletiano imperante, consecuti. Ast hi fustibus mactati, illi vivi concremati sunt.*

VITA S. SIMEONIS PRISCI AB. MONTIS AMANI IN SYRIA.

Ex Theodoreti Philotheo cap. 6.

§ I. *Vita anachoretica. Miracula.*

a Sub finem IV sæc. XXVI Januar. *S. Simeon Priscus*

Simeonem Senem si quis de industria prætermiserit, et illius philosophiæ memoriam mandarit oblivioni, injuriæ et invidiæ merito accusari poterit, ut qui neque velit laudare ea quæ sunt laude digna, nec iis qui volunt juvari ea proponat quæ sunt maxime expetenda. Ego autem, non me accuser metuens, sed laudibus eum prosequi cupiens, narrabo ejus vitæ institutum.

in spelunca habitat solus.

2 Is enim longissimo tempore perpetuo vitam amplexus est solitariam, et in parva quadam spelunca vitam agens, nulla humana fruebatur anima, solus enim vivere statuerat : sed cum Deo universorum loquebatur assidue, *b* herbas autem esculentas sibi parabat cibum : ea in re ejus labor consumebatur.

imperat feris

3 A Superis autem tam copiosa donatus erat gratia, ut vel fortissimis et audacissimis imperaret bestiis. Idque non solis piis, sed etiam incredulis Judæis evasit manifestum. Nam cum propter aliquod eorum negotium peregre proficiscerentur ad aliquod castellum, quod situm erat extra eam, quæ a nostri Imperii hominibus habitatur, regionem; ortus autem esset imber vehemens et ingruisset tempestas; a via quidem aberrarunt, ut qui anteriora videre non possent : errabant autem per solitudinem, nec vicum, nec antrum, nec viatorem aliquem invenientes. Cum autem in medio continente non secus undis jactarentur, quam ii qui navigant in mediis fluctibus, divini Simeonis antrum, veluti quemdam portum, animadvertere, sordidumque et squallidum hominem aspexere, et quemdam exiguum ex pelle caprina contextum pannum habentem super humeros. Ille autem simul ac vidit eos, salutavit, (erat enim affabilis) et eos rogavit caussam adventus. Postquam autem narrarunt quod evenerat, et rogarunt ut eos doceret viam quæ ducit ad castellum; Manete, inquit, statim vobis dabo duces, qui ostendent viam, quam desideratis. Atque ii quidem tunc parebant et quiescebant.

leones viæ duces errantibus assignat

Ipsis autem sedentibus, venere duo leones, non torve et ferociter intuentes sed veluti cuidam domino blandientes, et servitutem significantes. His annuens, jussit ut hospites ducerent, et ad viam a qua aberrarant, reducerent. Nemo autem existimet fabulosam esse narrationem, cum communes veritatis hostes habeat ferentes veritati testimonium : ipsi enim consecuti beneficium, hoc perpetuo cecinerunt; hocque mihi hic magnus narravit *c* Jacobus, dicens se affuisse, cum hoc B. *d* Maroni narrarent miraculum. Qui ergo non credit Judæis de Christianorum miraculis ferentibus testimonium, quomodo non merito vocabitur Judæis infidelior? Siquidem illi, etiamsi in nos sint infesto animo, vincuntur tamen, et cedunt radiis veritatis : hi autem cum existimentur benevoli, et fidei socii, ne inimicis quidem credunt, virtutem gratiæ testantibus. *c* *d*

4 Cum autem vir ille divinus talibus miraculis evasisset insignis, et multos attraxisset ex vicinis barbaris (illam autem habitant solitudinem qui de Ismaele generis auctore gloriantur) quietis amans, necesse habuit speluncam relinquere. Et cum multum viæ confecisset, pervenit ad montem qui *e* Amanus dicitur : idque quod olim erat refertum insania multorum Deorum cultus, multis iisque omnis generis excoluit miraculis, pietatemque ac veram religionem, quæ nunc in eo exercetur, plantavit. Sed omnia quidem narrare valde esset laboriosum, et fortasse id a me præstari minime posset. Cum itaque unius mentionem fecero, et veluti quamdam formam characteremque Apostolici et Prophetici miraculi adjecero, relinquam deinceps cogitandum Lectoribus, cujusnam gratiæ virtutem acceperit. *secedit ad Amanum montem* *ejus accolis fidem infert* *e*

5 Æstas erat, et messis, et ferebantur manipuli in areas. Vir autem quidam, qui non erat suis justis contentus laboribus, sed aliena concupiscebat, proximi quidem aliquot sustulerat manipulos, per hæc autem conabatur suum augere cumulum : sed statim in ejus furtum divina lata est sententia; cecidit fulmen, et exusta est area. Miser autem ille ad Dei hominem accessit, qui non procul a vico fixerat tabernaculum, et quæ sibi quidem acciderat, narrabat calamitatem, furtum autem celare conabatur. Postquam autem vera dicere jussus, est furtum confessus (coegit enim casus vel seipsum accusare) jussit vir ille divinus, ut corrigendo *Cuinam opem imploranti* *prædicit ut furto sublata restituat,*

et precibus ignem exstinguit,

rigendo injuriam, faceret ut liberaretur a pœna. Nam si tu, inquit, illos solveris manipulos, extinguetur ille ignis immissus divinitus : licebat ergo videre illum quidem currentem, et spicas furto surreptas ei cui facta fuerat injuria offerentem, pyram autem absque aqua extinctam, divini senis oratione et intercessione.

varios a variis morbis curat.

6 Hoc non incolas solum implevit terrore, sed etiam totam civitatem, Antiochiam, inquam, (erat enim in ejus ditione hoc prædium) coegit illuc currere, et unum quidem petere ut liberaretur a rabie dæmoniaca, alium vero ut quiesceret febris, alium autem ut alicujus ex iis quæ eum cruciabant consequeretur remedium. Ille vero iis inhabitabant, gratiæ fluenta abunde suppeditabat.

a *Hæc damus a Theodoreto descripta in Philotheo, seu lib. 9, de Vitis Patrum, cap. 6. Latine reddita a Gentiano Herveto, collata cum interpretatione Alberici Longi : quorum epitome refertur hoc die, quo colitur a Græcis, in Menæis et apud Maximum Cythereum. Eam vertit ediditque parte 1 Viridarii Sanctorum Raderus noster. Meminerunt Simeonis idem Theodoretus lib. 4, hist. Eccl. cap. 26, et Nicephorus lib. 11, cap. 41. Verba illius dedimus supra XXIII Januarii ad Vitam S. Eusebii Abbatis montis Coryphes, num, 2, in Prolegomen.*

b *Longus* herbarumque maxime esculentis vescebatur. *Menæa* nulloque cibo parato vescebatur; inemptis sponteque nascentibus herbis pascebatur.

c Jacobus Persa, *cujus ante meminerat Theodoretus cap. 2, in Vita* S. Juliani Sabæ, *quam dabimus* 18 *Octob. et cap. 4, in Vita S. Eusebii, edita supra* 23 *Januar. num.* 10 *et* 11.

d *Colitur* S. Maro *XIV Februar. De eo agit Theodoretus cap* 16

e Amani *montis iterum meminit Theodoretus cap. 9 et Moschus in Prato spirituali cap. 89. Situs est* in Antiochena solitudine *ubi eum vixisse tradit Theodoretus in histor. Eccles.*

§ II. *Peregrinatio ad montem Sina : monasteria extructa.*

Eminus videt manus, e terra exertas,

Sed rursus amans quietis, ad montem Sinæum voluit pervenire. Cum autem id scivissent multi viri optimi, et qui eamdem persequebantur philosophiam, simul accurrerunt, cupientes esse socii ejus peregrinationis. Cum autem iter multorum dierum confecissent, postquam in Sodomiticam venerunt solitudinem; vident eminus viri manus, quæ ex profundo in altum expandebantur. Et primum quidem existimabant esse fraudem dæmonis : cum autem majore animi studio precati essent, et eadem vidissent, profecti sunt ad illum locum, et vident quidem parvam fossam, qualem solent vulpes facere, cum quæ subeant lustra machinantur : nullum autem illi videbant illic

senem monachum latentem in caverna alloquitur,

apparere. Nam cum sensisset pedum strepitus qui manus habebat extensas, se intra cavernam occultaverat. Diu autem moratus senex, valde rogavit ut se illi ostenderet, si humanam habeat naturam, et non sit impostor aliquis dæmon, qui se in has formas verteret. Etenim nos quoque, inquit, persequentes vitam monasticæ exercitationis, et quietem amantes, erramus per hanc solitudinem, in monte Sina cupientes adorare Deum universorum, in quo cum Moysi servo suo apparuisset, dedit legum tabulas : non quod existimemus Deum esse loco circumscriptum; audimus enim eum dicentem . Cœlum et terram ego impleo, inquit Dominus; et quod contineat terræ ambitum, et eos qui in ea habitant tamquam locustas. Sed quoniam ii qui ardenter amant, non solum eos qui amantur desiderant, sed etiam illis loca grata sunt et jucunda, in quibus ii fuere præsentes, et in quibus versati sunt.

Jerem 23 24. Isa 40 22

vitæ ejus institutum adducit

8 Hæc et similia cum diceret senex, ex caverna se ostendit homo, qui in ea delitescebat. Erat autem aspectu quidem agrestis, coma squallida, facie corrugata, exsiccatis et plane exanguibus omnibus membris corporis . erat autem sordidis quibusdam pannis indutus, ex consutis palmarum germinibus. Cum autem salutasset, et pacis verbum dedisset, rogavit quinam essent, et unde venirent, et quo abirent. Ille autem et ad rogatum respondit, et vicissim rogavit undenam venisset, et cur hanc vitam delegisset. Idem, inquit, me quoque ceperat desiderium eo eundi quo vos nunc itis : hujus autem vitæ socium assumpseram quemdam meum familiarem, et qui erat ejusdem animi et sententiæ, et cui erat idem qui mihi scopus et institutum. Adegeramus autem nos invicem jurejurando. ne morte quidem nostram sejungere consuetudinem. Accidit ergo ut is quidem in peregrinatione vitæ finem hic acciperet. Ego autem jurejurando astrictus, et fossam feci ut potui, et corpus tradidi sepulturæ : propter hoc vero monimentum effosso mihi altero sepulcro, vitæ finem hic exspecto, et Domino consuetum offero officium. Vescor autem dactylis, quos ad me afferre ab eo qui curam gerit jussus est quidam Frater.

Ex Theodoreto.

dactylos ab eo accipit, a leone allatos.

9 Hæc cum sic dicerentur, leo procul apparuit. Cum autem ii qui erant cum sene, animi angore et metu cecidissent, sentiens is qui jacebat in caverna, surrexit, et leoni annuit, ut transiret ad aliam partem. Is autem statim paruit, et venit botrum afferens dactylorum. Deinde rursus abiit cum sibi fuisset permissum, et procul a viris decumbens obdormiit. Cum ergo dactylos divisisset omnibus, et eorum precibus et psalmodiæ communicasset, et post finem matutini officii salutasset, eos dimisit novitati spectaculi stupefactos. Si quis autem non habet fidem iis quæ dicta sunt, recordetur vitæ insignis Eliæ, et corvorum ministerii, qui mane quidem panem, vespere autem ei carnem perpetuo afferebant : universorum enim effectori est facile, ut suis provideatur, omnem viam invenire. Sic Jonam in ventre ceti trium dierum et noctium spatio conservavit, et effecit ut leones in lacu Danielem obstupuerint, et ut ignis inanimus operaretur tamquam ratione præditus, et eos quidem qui erant intus illuminaret, eos autem qui erant foris ureret. Sed enim rem facio supervacaneam, qui ad probandam Dei potentiam argumenta affero.

In monte Sina non surgit ab oratione nisi voce cœlitus monita

10 Postquam ergo pervenit in montem quem desiderabat, aiunt senem illum admirabilem, in illo loco in quo Moyses dignus est habitus qui Deum videret, (vidit autem ut videri potuit ab humana natura,) genua fixisse, et non prius surrexisse quam vocem divinam audiverit, quæ illi significabat Domini benevolentiam. Quoniam autem tota vertente hebdomada ita perpetuo fuerat inclinatus, et ne minimum quidem cibi sumpserat, jussit vox quæ ad eum facta est, ut ea sumeret quæ erant apposita, et prompto et alacri animo comederet. Cum autem manum extendisset, et tria mala invenisset, et ea comedisset, ut jusserat qui dederat; et ei plenæ restitutæ sunt vires, et alacri, ut par erat, animo eos qui cum eo versabantur salutavit. Lætus ergo et hilaris reversus est, ut qui et vocem divinam exaudierat, et rursus comederat cibum a Deo datum.

divinitus cibum accipit

duo monasteria ædificat

11 Reversus autem, duo philosophiæ extruxit gymnasia ; unum quidem in a vertice montis, de quo prius diximus : alterum autem infra, propter ipsas oras lateris montis. Cum in utroque autem athletas virtutis congregasset, horum et illorum exercitator fuit et pædotriba; et adversarii docens insultus, et agonothetæ promittens benevolentiam, et bono animo, non autem degeneri et pusillo, esse jubens, et in suos quidem moderatione, in hostem autem animi magnitudine uti præcipiens. Hæc docens, sic vivens, hæc miracula faciens, et splendorem omnis generis emittens, laboriosæ hujus vitæ finem cepit, et migravit in eam quæ est senii et molestiæ expers, relicta gloria, quæ extingui non potest, et memoria quæ manet in perpetuum.

moritur

Theodoreti matri benedicit

12 Hujus benedictionem, cum is adhuc esset superstes, beata, atque adeo ter beata, mater mea est consecuta, et b sæpe mihi multa de eo narravit. Ego autem nunc oro, utquam dare potest, ejus consequar inter[cessionem]; et scio me consecuturum . omnino enim dabit petitionem, imitans Domini benignitatem.

b

ejus ope interce[ssionem] petit.

a

Ex Theodoreto.

a *Moschus supra, refert in hujus montis speluncis varios suo ævo vixisse anachoretas.*

b *Hinc conjicimus, circa finem seculi 4, obiisse, juxta ea quæ de ætate Theodoreti diximus 8 Januarii ad vitam S. Marci.*

DE S. PAULA

VIDUA ROMANA, BETHLEHEMI IN JUDÆA.

§ I. *S. Paulæ natalis, vita.*

An. Chr. circiter CCCCIV. XXVI Januar.

Obiit S. Paula septimo Kalendarum Februariarum post solis occubitum. *Hinc ejus natalem alii hoc XXVI Januarii, alii sequenti XXVII consignant. De ea ita VII Kalen. Februar. antiqua MSS. Martyrologia Leodiense S. Lamberti:* In Bethleem dormitio S. Paulæ. *Lætiense:* Et in Bethleem civitate depositio S. Paulæ viduæ. *Tornacense S. Martini:* Eodem die, Bethleem civitate, transitus S. Paulæ Deo dicatæ. *Centulense S. Richarii:* In Bethleem dormitio S. Paulæ nobilissimæ matronæ, cujus vitam S. Hieronymus ad imitandum describens longo eam testatur martyrio coronatam; *ita infra ait num. 48, quod* devotæ quoque mentis servitus immaculata quotidianum martyrium sit. *Male tamen ideo in MS. Trevirensi S. Martini absolute* Martyr *appellatur. MS. S. Maximini et Rabanus:* Bethleem civitate, depositio S. Paulæ cujus petitionibus annuens B. Hieronymus plurima confecit opuscula. *Agunt de illa eodem die MS. Adonis cœnobii S. Laurentii prope Leodium, Brugense S. Donatiani MS. Martyrol. et Breviarium antiquum, in quo celebratur officio trium Lectionum. Martyrol. Romanum:* Apud Bethleem Judæ dormitio S. Paulæ viduæ, matris Eustochii Virginis Christi. Quæ cum esset ex nobilissimo Senatorum genere, renuntians seculo, et facultates suas pauperibus distribuens ad præsepe Domini se recepit; ubi multis virtutibus prædita, et longo coronata martyrio, ad cœlestia regna transivit; cujus vitam virtutibus admirandam S. Hieronymus scripsit. *Franciscus Maurolycus:* Hic referenda est S. Paulæ memoria, quæ nobilissima Romana, Rogatiani (*in vita* Rogati) et Blæsillæ filia, Toxotii uxor, quatuor cum edidisset filias, Blæsillam, Paulinam, Eustochium sive Julianam, et Ruffinam, et filium Toxotium, vidua Romæ vixit annos quinque; inde peragrata Judæa et Ægypto, in Bethleem consedit; ubi quatuor instituit monasteria, unum virorum, tria Virginum, et viginti annos cum vixisset, ibidem sepulta est Divi Hieronymi testimonio clara. *De numero monasteriorum plura infra.*

S. Paulæ nomen in Martyrologiis 26 Janu.

Virgo a quibusdam appellatur.

2 *Quod autem inter ceteras Virgines vixerit, aut eis etiam præfuerit, a quibusdam etiam* Virgo *appellatur, ita Martyrol. Capuanum MS. a Michaele Monacho editum, qui monet* Paulam viduam *legendam, additque coli isthic officio Ecclesiastico* Lectionibus tribus ex vita per S. Hieronymum scripta acceptis. *In aliis quoque MSS.* Virgo *nonnumquam appellatur: planeque suspicamur, quod* Paula Virgo in K[illegible]densi cœnobio *vixisse memoratur a nonnullis, ut ante diximus cum de prætermissis hoc die Sanctis ageremus, cum errorem duplici ex fonte manasse, quod scilicet hæc* Paula *vidua Virginum Præfecta* Virgo *usquam esset appellata, moxque sequeretur in* Kale monasterio S. Bathildis, *inde Martyrologii consarcinatorem quempiam legisse scripsisseque:* Paula Virgo in Kale Monasterio.

ab aliis 27 Januarii [illegible]

3 *Quia tamen S.* Paula *obiit* post solis occubitum, *dies ejus natalis a pluribus annotatur XXVII Januarii, ita vetus Martyrologium Romanum a Rosweydo editum, et Kalendarium antiquum Virginum S. Joannis Capuæ:* Dormitio S. Paulæ. *MS. Ultrajectinum S. Mariæ:* Item in Bethleem dormitio S. Paulæ viduæ, *addunt Usuardus, Bellinus, Florarium MS. aliique.* Hujus vitam virtutibus admirandam S. Hieronymus scribens, testatur eam longo coronatam esse martyrio. *Subditur in Parisiensi editione anno Ch. 1536,* cujus festivitas Parisiis IV Kal. Febru. celebratur. *Beda excusus et Ado:* Et apud Bethleem Judæ, dormitio S. Paulæ matris Eustochii Virginis Christi. Quæ cum esset ex nobilissimo Senatorum genere, abrenuntians seculo, et opibus suis in pauperes erogatis, Christi consecuta est paupertatem, et apud præfatum oppidulum Dominica Nativitate gloriosum monasterii virginalis extitit Mater. Hujus vitam virtutibus admirandam S. Hieronymus scribens, testatur eam longo coronatam esse martyrio. *Addit Notkerus:* Ejusdemque petitionibus annuens, confecit plurima opuscula. *Prolixo eam encomio celebrant Felicius, Canisius et Galesinius; hic Maurolycum secutus* quatuor Bethlehemi ab ea extructa monasteria *tradit.*

Vita scripta a S. Hieronymo,

4 *Vitam ejus ad* Eustochium Virginem *scripsit S. Hieronymus, et* Epitaphium Paulæ Matris *inscripsit. Est epistola 27, sæpius cum operibus ejus, aut seorsum cum epistolis reliquis, recusa; scholiis etiam Mariani Victorii Reatini, nec non annotationibus et castigationibus Henrici Gravii illustrata. Quod seculo quarto S. Paula institutionem monasticam admodum promoverit, extitit hæc epistola in Vitis Patrum in omnibus prorsus exemplaribus, ab ipso forte S. Hieronymo inserta, cui eas ut Collectori attribui dictum est ad Vitam S. Antonii XVII Januarii § 9 et 11, in Proleg. Heribertus Rosweydus suis eamdem isthic notationibus illustravit, usus exemplaribus MSS. Crispiniensi, Aquicinctino, Lætiensi, Benedictinorum, Cambronensi, Cisterciensium; Bruxellensi Carthusianorum; Ruræmundano, Societatis Jesu, et Antverpiensi tunc Balthazaris Moreti, nunc Domus Professæ Societatis Jesu. Eamdem hic damus collatam a nobis cum MSS. S. Mariæ de Ripatorio, et S. Maximini prope Treviros. Ediderunt eam hoc XXVI Januarii Surius, Ribadeneira, Clemens Marchantius, aliique et XXVII. Hareus, Lippeloos, Doubletus, Gazæus, Silvanus Razzius, Villegas, Fabricius, Petrus de Natalibus lib. 3, cap. 39, sed in epitomen contractam. Nonnulla etiam Annalibus suis inseruit Baronius tom. 4, an. 382, et tom. 5, an. 398, 399 et 404.*

sæpius edita,

unde hic.

§ II. *S. Paulæ ætas, monasteria, sepulchrum.*

S. Paulæ ætas

Obiit *S. Paula* Honorio Augusto VI, et Aristæneto Coss. tertia sabbathi, *quam modo* feriam tertiam, *sive* diem Martis *appellamus. Annus hic Christi fuit 404, littera Dominicali in Januario C.* Omne vitæ tempus implevit annos quinquaginta sex, mensibus octo, diebus viginti et uno. *Nata ergo est quinto Maii an. Ch. 347, imperantibus, in Italia Constante, in Oriente Constantio, Constantini filiis.* Vixit Romæ *vidua* in sancto proposito annos quinque, *ab an. Chr. circiter 379,* in Bethleem annos viginti *ab anno 384.*

Monasteria ea condita in Bethlehem

6 Ibi angusto per triennium mansit hospitiolo, donec extrueret cellulas ac monasteria, *ut num. 20, dicitur, in quorum altero viri habitabant, (et de eo quidem pluribus agemus ad Vitam S. Hieronymi 30 Septemb. et S. Eusebii Cremonensis V Martii qui ambo in eo vixerunt), in altero ipsa degebat,* habitu a matronis ceteris separato religiosior, *ut in Vita S. Blæsillæ dicitur. Degebant cum ipsa* Virgines e diversis provinciis congregatæ, nobiles, medii et infimi generis, in tres turmas divisæ. *Quæri potest an totidem monasteriis distributæ hæ turmæ fuerint, ita censent Maurolycus et Galesinius in Martyrologiis et Quaresmius lib. 6, Elucidationis terræ sanctæ peregrinat. 2, cap. 2 et 14 et peregr. 3, cap. 2. Et sane* [illegible] quod [illegible] agmen, *seu turma,* Matrem propriam, *cujus directionem,* sequebatur, *habuit. Deinde a[illegible] a S. Hieronymo* in tres turmas monasteriaque divisæ *quo loco [illegible] loco.*

loco, in MS. S. Maximini habetur in tres turmas per monasteria divisas *fuisse, ac forte* monasterium *legi debuit, quo modo ante* dicturum se de ordine monasterii, *non* monasteriorum, *proposuerat, et epist.* 16 *ad Pammachium.* Nos in ista provincia ædificato monasterio, et diversorio propter peregrinos extructo, ne forte et modo Joseph cum Maria in Bethlehem veniens non inveniat hospitium. *In vita S. Hieronymi ait Marianus Victorius a* S. Paula *extructum* monasterium, ubi ipsa cum Virginibus maneret, aliud ubi Hieronymus et viri degerent, et diversorium pro hospitibus; *licet deinde quatuor monasteria ex hoc loco putet fuisse.*

7 *Verum ne de verbis disceptetur, certum est* tres Virginum turmas *eodem septo, velut claustro, fuisse conclusas, cum quotidie sæpius num.* 32, in psalmodiis et orationibus jungerentur, *dum* mane, hora tertia, sexta, nona, vespere, noctis medio, per ordinem psalterium cantarent. *Situm autem erat hoc monasterium* a latere ecclesiæ, *quæ ad antrum Nativitatis Christi a Constantino Imperatore et matre hujus Helena fuerat extructa, ut tradit Eusebius lib.* 3, *de Vita Constantini, cap.* 40, *et seqq. et oratione de laudibus Constantini.* Ad hanc die tantum Dominico *procedebant* Virgines, *reliquis diebus ad proprium Oratorium, sive ecclesiam, confluebant, quam eam fuisse, quæ a latere magnæ ecclesiæ sub titulo S. Catharinæ erecta traditur, tradit Quaresmius supra peregrin.* 2, *cap.* 14, *licet Virginibus tres distinctas ecclesias fuisse velit, quarum aliquam cum suo monasterio integro ab hac Bethlemetica ecclesia* milliario ad Aquilonem *collocat, peregr.* 3, *cap.* 2, *quod istic* locus in valle quidem, sed situ parum elevatus, appelletur monasterium S. Paulæ, diratum quidem et demolitum, *ubi tamen* plures sunt ruinæ et ædificiorum fundamenta, integra cella, sive sacellum, cum cisternis, ex quibus non obscure dijudicatur, illustre et egregium monasterium olim ibidem extitisse, *et relatis pluribus ex hac S. Paulæ vita, pergit:* Quoniam constanti communique traditione creditur in memorato loco fuisse ædificatum unum ex dictis monasteriis, et pro mulieribus, et in quo singulariter habitavit S. Paula, ab ea Monasterium S. Paulæ appellatur, et ob singularem in Sanctam istam, et alias sanctas mulieres devotionem, a piis fidelibus invisitur et colitur. Nunc a longe cognoscitur ex ibi plantata siliquarum arbore, vulgo Caroba nuncupata. *Hæc Quaresmius, quæ quia S. Hieronymi verbis infra num.* 26, *non satis congruunt, ad subsecuta ab obitu S. Paulæ tempora potius videntur referenda: potuit enim a posteris in honorem S. Paulæ extructum isthic fuisse monasterium, quod tamen deficiente omni antiquitate asserere nolumus.*

[illegible]rum eccle-sia

Quot sub ea Virgines. 8 *Hæc de monasteriis, in quibus infra num.* 47. Fratrum et Virginum immensa multitudo censebatur, quos sustentare arduum erat. *Virgines centum fuisse autumant nonnulli, inducti forte verbis S. Hieronymi ad Lætam nurum S. Paulæ epist.* 7, *de institutione filiæ, quam Roma eo ad aviam ut mitteret suadebat.* Sit, *inquit*, in gremio aviæ, quæ repetat in nepte, quidquid præmisit in filia, quæ longo usu didicit nutrire, servare, docere Virgines; in cujus coronam centenarii quotidie numeri castitas texitur. Felix Virgo, felix Paula Toxotii, quæ per aviæ amitæque virtutes nobilior est Sanctitate, quam genere: *ut possunt ea verba ad centesimum virginitatis fœnus referri.*

Ejus filiæque sepulchrum. 9 *De sepulchro S. Paulæ, ejusque filiæ S. Eustochii, agit Quaresmius peregr.* 2, *cap.* 19. E regione, *inquit*, sepulchri S. Hieronymi, et in plaga Orientali sacri antri *Nativitatis Christi*, est alterum quod S. Paulæ Romanæ et filii Eustochii Virginis appellatur, quoniam harum sanctarum mulierum corpora ibi sepulta fuisse traditio est, *imo ex hac Vita infra num.* 19, *de S. Paula certum est.* Super hoc sepulchro, *licet* sacris illis pignoribus spoliatum *sit*, Missa celebratur, et Officium solenniter decantatur, die ejus *natali*, confluentibus etiam ad festivitatem Fratribus *Minoribus* ex Hierosolymis, *ut cap.* 20 *narrat, quo loco ichnographiam ecclesiæ et conventus S. Mariæ in Bethlehem inseruit, in qua locus sepulturæ ejus exhibetur.* *Ex variis*

Utriusque Pater spiritualis S. Hieronymus 10 *S. Paulam, filiamque Eustochium ad studium sanctimoniæ induxerat S. Hieronymus, ideoque ingens odium sibi conciverat apud Romanos, nec sine suspicione, quod eas turpiter amaret, ut docet epist.* 99, *ad Asellam, ubi hæc cum S. Paulæ laude scribit:* Nulla fuit alia Romæ matronarum, quæ meam posset edomare mentem, nisi lugens atque jejunans, squallens sordibus, fletibus pene cæcata, quam continuis noctibus misericordiam Domini deprecantem sol sæpe deprehendit; cujus canticum psalmi, sermo Evangelium, deliciæ continentia, vita jejunium? Nulla me potuit alia delectare, nisi illa quam manducantem non vidi, sed postquam eam pro merito suæ castitatis venerari, colere, suspicere cœpi, omnes me illico deseruere virtutes? *et infra*, aula et Melania contemptis facultatibus, pignoribusque desertis, Crucem Domini quasi quoddam pietatis levavere vexillum; *scilicet, ut mox subdit*, in sacco et cinere, dum immunditiem balnearum sordes putant, aquam potant frigidam, sed vinis melle delibutis suaviorem, dum futura desiderant, et credunt vera esse quæ scripta sunt.

VITA
AUCTORE S. HIERONYMO.
PRÆFATIO.

Si cuncta corporis mei membra verterentur in linguas, et omnes artus humana voce resonarent, nihil dignum sanctæ ac venerabilis Paulæ virtutibus dicerem. Nobilis genere, sed multo nobilior sanctitate: potens quondam divitiis, sed nunc Christi paupertate insignior. Gracchorum stirps, soboles Scipionum, Paulli heres, cujus vocabulum trahit, *a* Marciæ Papiriæ matris Africani vera et germana progenies: Romæ prætulit Bethlehem, et auro tecta fulgentia, informis luti vilitate mutavit. Non mœremus, quod talem amisimus; sed gratias agimus, quod habuimus, imo habemus. Deo enim vivunt omnia: et quidquid revertitur ad Dominum, in familiæ numero computatur. Quamquam amissio illius, cœlestis domus habitatio sit: quæ quamdiu in corpore fuit, peregrinata est a Domino, et voce semper flebili querebatur, dicens: Heu mihi, quia peregrinatio mea prolongata est, habitavi cum habitantibus Cedar, multum peregrinata est anima mea. Nec mirum, si planxerit se versari in tenebris, (hoc enim Cedar interpretatur) cum mundus in maligno positus sit: et sicut tenebræ illius, ita et lumen ejus, luxque in tenebris lucesat, et tenebræ eam non comprehenderunt. Unde et illud crebrius inferebat: Advena sum et peregrina sicut omnes patres mei. Et iterum: Cupio dissolvi, et esse cum Christo. Quoties autem infirmitati corpusculi (quam incredibili abstinentia et duplicatis contraxerat jejuniis) vexabatur, hoc in ore volvebat: Subjicio corpus meum, et in servitutem redigo, ne aliis prædicans, ipsa reproba inveniar. Et: Bonum est vinum non bibere, et carnem non manducare. Et: Humiliavi in jejunio animam meam, et, Totum lectum meum versasti in infirmitate mea, et versata sum in miseria, dum mihi configitur spina. Atque inter doloris aculeos, quos mira patientia sustinebat, quasi apertos sibi cœlos adspiceret, loquebatur: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, et volabo, et requiescam? Testor Jesum et sanctos Angelos ejus, ipsumque proprium Angelum, qui custos fuit et comes admirabilis feminæ, me nihil in gratiam, nihil dicere more laudantium, sed quidquid dicturus sum, pro testimonio dicere, et minus ejus esse meritis, quam totus

Paula nobili genere orta.

a

ad cœlum ut patriam, anhelabat

Psal. 38, 13.

Philip. 1, 23

1 Cor. 9, 27

Rom. 14, 21.

Psal. 34, 13 et 40, 4. [illegible]

Auctore S. Hieronymo. ab omnibus laudata.

totus orbis canit, Sacerdotes mirantur. Virginum chori desiderant, monachorum et pauperum turbæ deplangunt. Vis, lector, ejus breviter scire virtutes? Omnes suos pauperes pauperior ipsa dimisit. Nec mirum de proximis et familiola, quam in utroque sexu de servis et ancillis in fratres sororesque mutaverat, ista proferre; cum Eustochium Virginem, et devotam Christo filiam, in cujus consolationem libellus hic cuditur, procul a nobili genere, sola fide et gratia divitem reliquerit.

a *MS. S. Maximini. Metke. Fuit Papiria C. Papirii Masonis filia, uxor L. Æmilii Pauli, cui Fabium et Africanum juniorem Æmilianos peperit.*

CAPUT I.

Paulæ ortus, conjugium, viduitas, discessus e patria.

Carpamus igitur narrandi ordinem. Alii altius repetant, et a cunabulis ejus, ipsisque (ut ita dicam) crepundiis matrem Blæsillam, et Rogatum proferant patrem : quorum altera Scipionum Gracchorumque progenies est, alter per omnes fere Græcias usque hodie stemmatibus et divitiis ac nobilitate Agamemnonis fertur sanguinem trahere, qui decennali Trojam obsidione delevit. Nos nihil laudabimus, nisi quod proprium est, et de purissimo sanctæ mentis fonte profertur. Quamquam Dominus atque Salvator in Evangelio doceat Apostolos, sciscitantes quid sibi redditurus sit, qui omnia sua pro nomine ejus dimiserunt, centuplum in præsentiarum recepturos, et in futuro vitam æternam. Ex quo intelligimus, non laudis esse possidere divitias, sed pro Christo eas contemnere : non tumere ad honores, sed pro Dei fide eos parvipendere. Vere quod pollicitus est servis suis et ancillis Salvator, reddit in præsenti. Nam quæ unius Urbis contempsit gloriam, totius orbis opinione celebratur : quam Romæ habitantem nullus extra Romam noverat, latentem in Bethlehem et barbara et Romana terra miratur. Cujus enim gentis homines ad sancta loca non veniunt? Quis autem in sanctis locis, præter Paulam, quod plus inter homines miraretur, invenit? Hæc sicut inter multas gemmas pretiosissima gemma micat, et jubar solis parvos igniculos stellarum obruit et obscurat; ita cunctorum virtutes et potentias sua humilitate superavit, minimaque fuit inter omnes, ut omnium major esset : et quanto se plus dejiciebat, tanto magis a Christo sublevabatur. Latebat, et non latebat. Fugiendo gloriam, gloriam merebatur, quæ virtutem quasi umbra sequitur, et appetitores sui deserens, appetit contemptores. Sed quid ago, narrandi ordinem prætermittens? Dum in singulis teneor, non servo præcepta dicendi.

Parentum nobilitas et honores — *Matth. 10, 28.* — *Matth. 19, 28.* — *quibus contemptis celebrior.*

3 Tali igitur stirpe generata, juncta est viro Toxotio, qui Æneæ et Juliorum altissimum sanguinem trahit. Unde etiam Christi Virgo filia ejus Eustochium Julia nuncupatur, et ipse Julius a magno demissum nomen Julo. Et hæc dicimus, non quod habentibus grandia sint, sed quod contemnentibus mirabilia. Seculi homines suspiciunt eos, qui his pollent privilegiis, nos laudamus qui pro Salvatore ista despexerint : et mirum in modum, quos habentes parvipendimus, si habere noluerint, prædicamus. His, inquam, *a* orta majoribus, et fecunditate ac pudicitia probata, primum viro, deinde propinquis, et totius Urbis testimonio, cum quinque liberos edidisset, *b* Blæsillam, super cujus morte eam Romæ consolatus sum : Paulinam, quæ sanctum et admirabilem virum, et propositi et rerum suarum Pammachium reliquit hæredem, ad quem super obitu ejus parvulum *c* libellum edidimus : *d* Eustochium, quæ nunc in sanctis locis virginitatis et Ecclesiæ monile pretiosum est : *e* Ruffinam, quæ immaturo funere pium matris animum consternavit : et *f* Toxotium, post quem parere desiit, ut intelligeres, eam non diu servire voluisse officio conjugali, sed mariti desiderio, qui *g* marem optabat, liberos edidisse.

Nupta Toxotio, et liberos quinque peperit.

4 Postquam vir mortuus est, ita eum planxit, ut prope ipsa moreretur : ita se convertit ad Domini servitutem, ut ejus mortem videretur optasse. Quid ego referam, amplæ et nobilis domus, et quondam opulentissimæ, omnes pene divitias in pauperes erogatas? Quid in cunctos clementissimum animum et bonitatem, etiam in eos quos numquam viderat evagantem? Quis inopum moriens, non illius vestimentis obvolutus est? Quis *h* clinicorum non ejus facultatibus sustentatus est? quos curiosissime tota urbe perquirens, damnum putabat, si quisquam debilis et esuriens cibo sustentaretur alterius. Spoliabat filios, et inter objurgantes propinquos, majorem se eis hæreditatem Christi misericordiam dimittere loquebatur.

vidua summa benignitate pauperes fovet.

5 Nec diu potuit excelsi apud seculum generis, et nobilissimæ familiæ visitationes et frequentiam sustinere. Mœrebat honore suo, et ora laudantium declinare ac fugere festinabat. *i* Cumque Orientis et Occidentis Episcopos, ob quasdam Ecclesiarum dissensiones, Romam Imperiales litteræ contraxissent, vidit admirabiles viros, Christique Pontifices, Paulinum Antiochenæ urbis Episcopum, et Epiphanium Salaminæ Cypri, quæ nunc Constantia dicitur : quorum Epiphanium etiam hospitem habuit : Paulinum in aliena manentem domo, quasi proprium, humanitate possedit. Quorum accensa virtutibus, per momenta patriam deserere cogitabat : non domus, non liberorum, non familiæ, non possessionum, non alicujus rei quæ ad seculum pertinet, memor; sola, si dici potest, et incomitata, ad eremum Antoniorum atque Paulorum pergere gestiebat. Tandemque *k* exacta hieme, aperto mari, redeuntibus ad Ecclesias suas Episcopis, et ipsa voto cum eis ac desiderio navigavit. Quid ultra differo? Descendit ad portum, fratre, cognatis, affinibus, et quod his majus est, liberis prosequentibus, et clementissimam matrem pietate vincere cupientibus. Jam carbasa tendebantur, et remorum ductu navis in altum protrahebatur. Parvus Toxotius supplices manus tendebat in littore. Ruffina jam nubilis, ut suas exspectaret nuptias, tacens fletibus obsecrabat : et tamen illa siccos tendebat ad cœlum oculos, pietatem in filios pietate in Deum superans. Nesciebat se matrem, ut Christi probaret ancillam. Torquebantur viscera, et quasi a suis membris distraheretur, cum dolore pugnabat : in eo cunctis admirabilior, quod magnam vinceret caritatem. Inter hostium manus et captivitatis duram necessitatem nihil crudelius est, quam parentes a liberis separari. Hoc contra jura naturæ plena fides patiebatur, imo gaudens animus appetebat, et amorem filiorum majore in Deum amore contemnens, in sola Eustochio, quæ et propositi et navigationis ejus comes erat, acquiescebat. Sulcabat interim navis mare, et cunctis, qui cum ea vehebantur, littora respicientibus, ipsa aversos tenebat oculos, ne videret, quos sine tormento videre non poterat. Fateor, nulla sic amavit filios, quibus antequam proficisceretur, cuncta largita est, exhæredans se in terra, ut hæreditatem inveniret in cœlo.

S. Epiphanium hospitio excipit — *magna animi constantia inter affectus Roma solvit,* — *cum filia Eustochio.*

a *MS. S. Max.* ornata b *De hac egimus 22 Jan.*

c *Ea est epistola 26, quam ita concludit* In calce epistolæ recordatus sum quadrigæ vestræ, et propositi quidam deesse Blæsillam, quæ prima de vobis processit ad Dominum. Vere nunc quinque in tres ac duas videmus esse divisas. Illa cum sorore Paulina dulci somno fruitur; tu duarum medius ad Christum levius subvolabis. *Quadrigam constituebant Pammachius, Paula, Eustochium, Paulina. Pammachio tribuit prudentiam, justitiam* Paulæ, *fortitudinem* Eustochio, Paulinæ *temperantiam. Colitur* S. Pammachius 30 *Augusti, quem S. Hieronymus sæpe S.* Paulæ filium *appellat.*

d *De S.* Eustochio *infra sæpius colitur 28 Septemb.*

e *Hæc ut infra num. 5, in discessu matris nubilis erat, nupta dein viro clarissimo Alethio, ad quem S. Paulinus Episcopus Nolanus scripsit epistolam 33, consolans eum super obitu Ruffinæ, cujus præclaras virtutes enarrat.*

f De

f *De* Toxotio, *ejusque uxore* Læta, *et filia* Paula, *agitur infra num.* 43.

g *Al.* mares optabat liberos, obedisse.

Clinicus. h Clinicus *hic, ut alibi supra, pro ægro usurpatum, qui lecto affixus decumbit, nec se movere potest.* κλίνη, lectus. *S. Cyprianus epist.* 76, *paralyticum Joannis* 5 clinicum *vocat* Ego enim qui clinicum de Evangelio novi.

i *S. Hieronymus in Vita S. Marcellæ* 31 *Januar. num.* 71. Cum et me Romam cum sanctis Pontificibus Paulino et Epiphanio Ecclesiastica traxisset necessitas, quorum alter Antiochenam Syriæ, alter Salaminiam Cypri rexit Ecclesiam. *Fuit autem Romæ Concilium celebratum sub Damaso an. Ch.* 382 *Theodosii* 4 *cujus litteris evocati Episcopi Orientis Romam ad S. Damasum pro definitione rerum Ecclesiasticarum convenerant.*

k *Commorati sunt Romæ usque ad tempus vernum anni sequentis* 383.

CAPUT II.

Iter maritimum in Syriam : inde terrestre Hierosolymam.

a S. Flaviæ Domitillæ exilii locum contemplatur.

Delata ad insulam *a* Pontiam, quam clarissimæ quondam feminarum sub Domitiano Principe pro confessione nominis Christiani *b* Flaviæ Domitillæ nobilitavit exilium : vidensque cellulas, in quibus illa longum martyrium duxerat, sumptis fidei alis Jerosolymam et sancta loca videre cupiebat. Tardi erant venti, et omnis pigra velocitas. Inter Scyllam et Charybdim Adriatico se credens pelago, quasi per stagnum venit *c* Methonen : ibique refocillato corpusculo, *d* et sale tabentes artus in littore ponens, per Maleam et Cytheram, sparsasque per æquor Cycladas, et crebris freta consita terris; post Rhodum et Lyciam, tandem vidit Cyprum : ubi sancti et venerabilis Epiphanii pedibus provoluta, decem ab eo diebus retenta est : non in refectionem, ut ille arbitrabatur, sed in opus Dei, ut re comprobatum est. Nam omnia illius regionis lustrans *e* monasteria, prout potuit, refrigeria sumptuum Fratribus dereliquit, quos amor sancti viri de toto illuc orbe conduxerat.

in Cypro Epiphanii hospes: multa isthic largitur monachis

7 Inde brevi cursu transfretavit Seleuciam, de qua ascendens Antiochiam, sancti Confessoris Paulini modicum caritate detenta, *f* media hieme, calente ardore fidei, femina nobilis, quæ prius eunuchorum manibus portabatur, asello sedens, profecta est. Omitto Cœles Syriæ et Phœnices iter, (neque enim *g* hodœporicon ejus disposui scribere) ea tantum loca nominabo, quæ sacris voluminibus continentur *h*.

appellit in Syriam

lustrat loca maritima Palæstinæ,

8 Beryto Romana colonia, et antiqua urbe Sidone derelicta, in Sarepthæ littore Eliæ est ingressa turriculam : in qua adorato Domino Salvatore, per arenas Tyri, in quibus genua Paulus fixit, pervenit ad Coth, quæ nunc Ptolemais dicitur : et per campos Mageddo, Josiæ necis conscios, intravit terram Philistiim. Mirata ruinas Dor, urbis quondam potentissimæ *i*, et versa vice Stratonis turrim, ab Herode Rege Judææ in honorem Cæsaris Augusti Cæsaream nuncupatam, in qua *k* Cornelii domum, Christi vidit ecclesiam, et *l* Philippi ædiculas, et cubicula quatuor Virginum Prophetarum. Deinde Antipatrida semirutum oppidulum, quod de patris nomine Herodes vocaverat : et Lyddam versam in Diospolim, Dorcadis atque Æneæ resurrectione ac sanitate inclytam. Haud procul ab ea Arimathiam, viculum Joseph qui Dominum sepelivit : et Nobe urbem quondam Sacerdotum, nunc tumulum occisorum. Joppen quoque fugientis portum Jonæ : et (ut aliquid perstringam de fabulis poetarum) religatæ ad saxum Andromedes spectatricem.

2 Par. 35 — *Actor. 9* — *1 Reg. 21. 1 et 22. 19*

9 Repetitoque itinere Nicopolim *m*, quæ prius Emaus vocabatur, apud quam in fractione panis cognitus Dominus, Cleophæ domum in ecclesiam dedicavit. Atque inde proficiscens, ascendens Bethoron inferiorem et superiorem, urbes a Salomone conditas, sed varia postea bellorum tempestate deletas; ad dexteram aspiciens Ajalon et Gabaon, ubi Jesus filius Nave contra quinque Reges dimicans, soli imperavit et lunæ, et Gabaonitas ob dolos et insidias fœderis impetrati, in aquarios lignariosque damnavit. In *n* Gabaa, urbe usque ad solum diruta, paululum substitit, recordata peccati ejus, et concubinæ in frusta divisæ, et tribus Benjamin trecentos viros propter Paulum Apostolum reservatos.

Luc. c. 24. 35. circa Hierosolymam,

Auctore S. Hieronymo.

Jud. 19 et 20.

10 Quid diu moror? Ad lævam mausoleo *o* Helenæ derelicto, quæ Adiabenorum regina in fame populum frumento juverat, ingressa est Jerosolymam, urbem trinominem, Jebus, Salem, Jerusalem, quæ ab Ælio postea Hadriano de ruinis et cineribus civitatis in Æliam suscitata est. Cumque Proconsul Palæstinæ, qui familiam ejus optime noverat, præmissis apparitoribus jussisset parari prætorium, elegit humilem cellulam : et cuncta loca tanto ardore ac studio circumivit, ut nisi ad reliqua festinaret, a primis non posset abduci. Prostrataque ante crucem, quasi pendentem Dominum cerneret, adorabat. Ingressa sepulcrum resurrectionis, osculabatur lapidem, quem ab ostio monumenti amoverat Angelus. Et ipsum corporis locum, in quo Dominus jacuerat, quasi sitiens desideratas aquas, fideli ore lambebat. Quid ibi lacrymarum, quantum gemituum, quid doloris effuderit, testis est cuncta Jerosolyma, testis est ipse Dominus quem rogabat. Inde egrediens ascendit Sion, quæ in arcem vel speculam vertitur. Hanc urbem quondam expugnavit et reædificavit David. De expugnata scribitur : Væ tibi civitas Ariel, id est, leo Dei; et quondam fortissima, quam expugnavit David. Et de ea, quæ ædificata est, dictum est : Fundamenta ejus in montibus sanctis, diligit Dominus portas Sion, super omnia tabernacula Jacob. Non eas portas, quas hodie cernimus in favillam et cinerem dissolutas; sed portas, quibus non prævalet infernus, et per quas credentium ad Christum ingreditur multitudo. Ostendebatur illi columna ecclesiæ porticum sustinens, infecta cruore Domini, ad quam vinctus dicitur et flagellatus. Monstrabatur locus, ubi super centum viginti credentium animas Spiritus sanctus descendisset, ut Joelis vaticinium compleretur.

o loca sacra Hierosolymitana

2 Reg. 5. 7 — *Isaiæ 29. 1* — *Psal. 86. 1* — *Joel 2. 28*

Pontia insula.

a Pontiæ, sive Pontia, *insula est maris Tyrrheni, Volsco littori objecta, inter Circeium promontorium et Taracinam. De ea agunt veteres, Plinius lib.* 3, *cap.* 6. *Mela lib.* 2, *cap.* 7. *Suetonius in Caligula cap.* 15 *et alii.*

b S. Flaviam Domitillam, Flavii Clementis Consulis ex sorore neptem, in insulam Pontiam relegatam, quando se Christianam esse testata est, *scribit Eusebius in Chron. anno Domitiani* 16. *De ea agemus* 7 *Maii.*

c Methone *urbs maritima Messeniæ in Peloponneso, de qua* 31 *Janu. in S. Athanasii vita.*

d *Prompta ex Æneide hemistichia lib.* 1, *v.* 177 *et lib.* 3, *v.* 126 *et* 127, *ut supra de Julio.*

e *De his agemus ad vitam* S. Hilarionis 21 *Octob.* S. Epiphanii 12 *Maii, et alibi.*

f *Hinc* 20 *annos Bethlemiticæ commorationis inchoandi ab exitu anni* 384.

g *MS. hujus* Panegyricum. *Est* ὁδοιπορικὸν, *itineris acti narratio.*

h *Quæ proinde nihil necesse erit ut explicemus, vulgo e sacris libris nota, vel ex ejusdem Hieronymi libro de locis Hebraicis. Atque ut sint omnia a Paula lustrata insigni cum pietate, non tamen singula peculiari aliquo in monumento virtutis consignata.*

i *Sedem Episcopalem hic post erectam, docebimus in Vita S. Euthymii* 20 *Januarii.*

k *De* S. Cornelio *agemus* 2 *Februarii.*

l *De* S. Philippo, *ejusque filiabus,* 6 *Junii. Fuit hic unus e* 7 *Diaconis, non ex primariis duodecim Apostolis.*

m *De hac urbe agemus* 25 *Sept. cum de* S. Cleopha.

n *Ita MSS., ut Rosweydus et alii ediderant, perperam,* Gabaon.

o *Agit de hac* Helena *Josephus lib.* 20. *Antiquit. cap.* 2 *et* 3, *et lib.* 6, *belli Jud. cap.* 2 *et* 6. *Eusebius lib.* 2 *hist. Eccl. cap.* 11, *ubi hoc monumentum suo tempore exstitisse, et hanc famem sub Claudio Imperatore contigisse, asserit.*

CAPUT III.

Iter in Bethlehem, et ad mare mortuum.

Gen. 35. 18. Bethlehem petit

Deinde pro facultatula sua pauperibus atque conservis pecunia distributa, perrexit Bethlehem, et in dextera parte itineris stetit ad sepulchrum Rachel, in quo mater Benjamin, non ut vocaverat moriens, Benoni, hoc est filius doloris mei; sed ut pater prophetizavit in spiritu, filium dexteræ procreavit. At-

[AUCTORE S. HIERONYMO.] queinde Bethlehem ingressa, et in specum Salvatoris introiens, postquam vidit sacrum Virginis diversorium, et stabulum, in quo agnovit bos possessorem [*locum nativitatis Christi veneratur,*] suum, et asinus præsepe Domini sui, ut illud impleretur, quod in eodem Propheta scriptum est: [Isaiæ 32. 20.] Beatus qui seminat super aquas, ubi bos et asinus calcant; [*maxima fide:*] Me audiente jurabat, cernere se oculis fidei infantem pannis involutum, vagientem in præsepi Dominum, Magos adorantes, stellam fulgentem desuper, matrem virginem, nutricium sedulum, pastores nocte venientes ut viderent verbum quod factum erat, et [Joan. 1] jam nunc Evangelistæ Joannis principium dedicarent: in principio erat Verbum, et Verbum caro factum est: parvulos interfectos, Herodem sævientem, Joseph et Mariam fugientes in Ægyptum: mixtisque gaudio lacrymis loquebatur:

[*Bethlehem pie salutat.*] 12 Salve Bethlehem, domus panis, in qua natus est ille panis, qui de cœlo descendit. Salve Ephrata regio uberrima atque καρποφόρε, cujus fertilitas Deus est. De te quondam Michæas vaticinatus est: Et tu [Matt. 5. 2] Bethlehem domus Ephrata, non minima es in millibus Juda. Ex te mihi egredietur, qui sit Princeps in Israel: et egressus ejus ab initio, a diebus æternitatis. Propterea dabis eos usque ad tempus parientis. Pariet, et reliquiæ fratrum ejus convertentur ad filios Israel. In te enim natus est Princeps, qui ante luciferum genitus est: cujus de Patre nativitas omnem excedit ætatem. Et tam diu in te Davidici generis origo permansit, donec Virgo pareret, et reliquiæ populi credentis in Christum converterentur [Actor. 13. 46.] ad filios Israel, et libere prædicarent: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei: sed quoniam repulistis illud, et indignos vos judicastis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes. Dixerat enim Deus: [Matth. 15. 24.] Non veni nisi ad oves perditas domus Israel. Et eo [Gen. 49. 10.] tempore Jacob super eo verba completa sunt: Non deficiet Princeps ex Juda, et Dux de femoribus ejus, donec veniat, cui repositum est, et ipse erit exspectatio gentium. Bene David jurabat, bene vota faciebat, [Psal. 131.] dicens: Si introiero in tabernaculum domus meæ; si ascendero in lectum strati mei; si dedero somnum oculis meis, et palpebris meis dormitationem, et requiem temporibus meis: donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob: et statim, quid desideraret, exposuit, atque oculis prophetalibus, quem nos venisse jam credimus, ille venturum esse cernebat. Ecce audivimus eum in Ephrata, invenimus eum in campis silvæ. [a] a Vau quippe sermo Hebraicus, ut te docente didici, non Mariam matrem Domini, hoc est αὐτήν, sed ipsum, id est αὐτόν, significat. Unde loquitur confidenter: Introibimus in tabernaculum ejus, adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus. Et ego misera atque peccatrix, digna sum judicata deosculari præsepe, in quo Dominus parvulus vagiit? orare in spelunca, in qua Virgo puerpera Dominum fudit infantem? Hæc requies mea, quia Domini mei patria est: hic habitabo, quoniam Salvator elegit eam. Paravi lucernam Christo meo. Anima mea illi vivet, et semen meum serviet ipsi.

[*alia religiosa circa Bethlehem loca visit:*] 13 Haud procul inde descendit ad turrim Ader, id est, gregis: juxta quam Jacob pavit greges suos, et pastores nocte vigilantes audire meruerunt, Gloria [Luc. 2. 14] in excelsis Deo, et super terram pax hominibus bonæ voluntatis. Dumque servant oves, invenerunt Agnum Dei puro et mundissimo vellere, quod in ariditate [Exod. 12] totius terræ, cœlesti rore compluto est: et cujus sanguis tulit peccata mundi, et exterminatorem Ægypti litus in postibus fugavit. Statimque concito gradu, cœpit per viam veterem pergere, quæ ducit [Actor. 8.] Gazam; ad potentiam vel ad divitias Dei, et tacita secum volvere, quomodo eunuchus Æthiops, gentium populum præfigurans, mutaverit pellem suam: et dum vetus relegit Instrumentum, fontem reperit Evangelii. Atque inde ad dexteram, transita Bethsur, venit b Escol, quæ in botrum vertitur. [b] Unde in testimonium terræ fertilissimæ, (et in typum ejus, qui dicit. Torcular calcavi solus, et de gentibus non est [Isa. 63. 3.] vir mecum) exploratores botrum miræ magnitudinis portaverunt. Nec post longum spatium intravit Saræ cellulas, videns incunabula Isaac, et vestigia quercus Abraham, sub qua vidit diem Christi, et lætatus est. [Gen. 18.]

14 Atque inde consurgens, ascendit Chebron: [*lustrat Hebronem,*] hæc est Cariatharbe, id est, oppidum virorum quatuor, Abraham, Isaac, Jacob, et Adam magni, quem [Jos. 14. 15.] ibi conditum, juxta librum Jesu Nave, Hebræi autumant: licet plerique Caleb quartum putent, cujus ex latere memoria monstratur. His inspectis, noluit [Jos. 15. Judic. 1.] pergere ad Cariathsepher, id est, viculum litterarum: quia contemnens occidentem litteram, repererat spiritum vivificantem. Magisque mirabatur superiores et inferiores aquas, quas Othoniel filius Jephonæ Kenaz pro Australi terra et arida possessione susceperat: et quarum ductu siccos prioris Instrumenti agros faciebat irriguos, ut redemptionem veterum peccatorum in aquis baptismi reperiret. Altera die, orto jam sole, stetit in supercilio Caphar [*et loca vicina mari mortuo.*] Barucha, id est villæ benedictionis: quem ad locum [Gen. 18. 17] Abraham Dominum prosecutus est. Unde latam despiciens solitudinem, ac terram quondam Sodomæ et Gomorrhæ, Adamæ et Seboim, contemplata est Balsami vineas in Engaddi, et Segor vitulam c conternantem, [c] quæ prius Bala vocabatur: et in Zoaram, id est parvulam, Syro sermone translata est. Recordabatur [Gen. 19.] speluncæ Lot, et versa in lacrymas Virgines socias admonebat, cavendum esse vinum, in quo est luxuria, cujus opus Moabitæ sunt et Ammonitæ.

a *Ita versum illum 6 psalmi 131, vertit S. Hieronymus:* Ecce audivimus illum in Ephrata, invenimus illum in regione saltus. *LXX habent:* ἰδοὺ ἠκούσαμεν αὐτὴν ἐν Εὐφραθᾷ, εὕρομεν αὐτὴν ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ δρυμοῦ. Ecce audivimus eam in Ephrata, invenimus eam in campis silvæ, *atque ita ipso quoque nunc Hebraico textu habetur:* שְׁמַעֲנוּהָ scemaanuha, audivimus illam; *videtur S. Hieronymus legisse,* שְׁמַעֲנוּהוּ scemaanuhu, audivimus illum. *Consule Lorinum.*

b *Num.* 13, 24: Pergentes usque ad torrentem botri (qui appellatus est *Num.* 13, *v.* 25. Nehel Escol) absciderunt palmitem cum uva sua, quem portaverunt in vecte duo viri.

c *Id est,* trimam; *alias conternare est ternos comparare; ut* conduare, *binos.* Consternantem *hic alii legunt. MS. S. Max.* consternatam. *Vide Rosweydi Onomasticon.*

CAPUT IV.

Iter ad Jordanem; in Galilæam et Samariam.

Du hæreo in meridie, ubi sponsa cubantem reperit [Cant. 1. 6.] sponsum, et Joseph inebriatus est cum fratribus suis. [Gen. 43.] Revertar Jerosolymam, et per Thecuam a atque [a] Amos rutilantem montis Oliveti lucem adspiciam, de [*Visitat loca sancta circa Jerusalem;*] quo Salvator ascendit ad Patrem. In quo per annos singulos vacca ruffa in holocaustum Domino cremabatur, [Num. 19] et cujus cinis expiabat populum Israel: in quo, [Ezech. 10. 18] juxta Ezechielem, Cherubim de templo transmigrantes, Ecclesiam Domini fundaverunt. Post ingressa sepulcrum Lazari, Mariæ et Marthæ vidit hospitium, et Bethphage, villam sacerdotalium maxillarum: et locum, in quo pullus lasciviens Gentium, [Lucæ 19.] Dei fræna suscepit: Apostolorumque stratus vestibus, mollia terga præbuit ad sedendum.

16 Rectoque itinere descendebat Jericho, recogitans [Lucæ 10.] illum de Evangelio vulneratum, ac Sacerdotibus et Levitis, mentis feritate prætereuntibus, clementiam Samaritæ, id est, custodis, qui seminecem suo jumento impositum, ad stabulum Ecclesiæ deportavit. Et locum Adomim, quod interpretatur, sanguinum, [*Jericho,*] quia multus in eo sanguis crebris latronum fundebatur incursibus. Et arborem sycomorum Zacchæi, [Lucæ 19] id est, bona pœnitentiæ opera, quibus cruenta dudum et noxia rapinis peccata calcabat, excelsumque Dominum de excelso virtutum intuebatur. Et juxta viam cæcorum loca, qui receptis luminibus utriusque populi credentis in Dominum sacramenta præmiserant. Ingressa Jericho, vidit urbem, quam [3 Reg. 16. 34] fundavit

fundavit Hiel in Abiram primogenito suo, et cujus
portas posuit in Segub novissimo filiorum. Intuita
est castra Galgalæ, et acervum præputiorum, et se-
cundæ circumcisionis mysterium, et duodecim lapi-
des, qui de Jordanis illuc translati alveo, duodecim
3. Reg. 2. 21. Apostolorum fundamenta firmaverant : et fontem
quondam legis amarissimum et sterilem, quem verus
Elisæus sua condivit sapientia, et in dulcorem uber-
Jos. 3. tatemque convertit. Vix nox transierat, ferventis-
simo æstu venit ad Jordanem. Stetit in ripa fluminis,
et orto sole, Solis justitiæ recordata est, quomodo
in medio amnis alveo sicca Sacerdotes posuerint
4. Reg. 2. 14. vestigia : et ad Eliæ et Elisei imperium, stantibus
ex utraque parte aquis, iter unda præbuerit : pollu-
tasque diluvio aquas, et totius humani generis inter-
fectione maculatas, suo Dominus mundaverit bap-
tismate.

Jos. 7. 17 Longum est, si velim de valle Achor dicere, id
est, tumultus atque turbatum, in qua furtum et ava-
Gen. 28. ritia condemnata est : et de Bethel domo Dei, in qua
super nudam humum, nudus et pauper dormivit
Zach. 3. 9. Jacob : et posito subter caput lapide, qui in Zacharia
Isa. 28. 16. septem oculos habere describitur, et in Isaia lapis
dicitur angularis; vidit scalam usque ad cælum ten-
dentem, in qua Dominus desuper innitebatur, ascen-
montes dentibus porrigens manum, et negligentes de sublimi
Ephraim. præcipitans. Sepulcra quoque in monte Ephraim
b c *b* Jesu filii Nave, et *c* Eleazari filii Aaron Sacerdotis,
e regione venerata est : quorum alter conditus est
in Tamnathsare a Septemtrionali parte montis Gajas;
alter in Gabaa filii sui Phinees : satisque mirata est,
quod distributor possessionum sibi montana et as-
pera delegisset. Quid narrem Silo, in qua altare di-
Jud. 21. rutum hodieque monstratur, et raptum Sabinarum
a Romulo, tribus Benjamitica præcucurrit ?

18 Transivit Sichem, non ut plerique errantes le-
gunt, Sichar, quæ nunc Neapolis appellatur, et ex
Samariam. latere montis Garizim extructam circa puteum Jacob
intravit ecclesiam : super quo residens Dominus,
d sitiensque et esuriens, *d* Samaritanæ fide satiatus
e est : quæ quinque Moysaicorum voluminum viris *e*,
f sextoque, quem se habere jactabat, errore *f* Dosi-
thei derelicto, verum Messiam et verum reperit Sal-
vatorem. Atque inde divertens vidit duodecim Pa-
triarcharum sepulchra, et Sebasten, idest, Samariam,
quæ in honorem Augusti ab Herode Græco sermone
g Augusta est nominata. Ibi siti sunt *g* Elisæus et
h *h* Abdias prophetæ, et (quo major inter natos mulie-
sepulcra rum non fuit) Joannes Baptista. Ubi multis intre-
SS. Elisæi Ab- muit consternata mirabilibus : namque cernebat va-
diæ, Jo. Bap- riis dæmones rugire cruciatibus, et ante sepulcra
tistæ. Sanctorum ululare homines more luporum, vocibus
latrare canum, fremere leonum, sibilare serpentium,
mugire taurorum. Alios rotare caput, et post tergum
terram vertice tangere : suspensisque pede feminis,
i vestes *i* non defluere in faciem. Miserebatur omnium,
et per singulos effusis lacrymis, Christi clementiam
deprecabatur. Et sicut erat invalida, ascendit pedi-
bus montem : in cujus duabus speluncis, persecu-
tionis et famis tempore Abdias Propheta centum
3. Reg. 18. Prophetas aluit pane et aqua. Inde cito itinere per-
cucurrit Nazareth, nutriculam Domini, Canan et
loca Galilææ Capharnaum, signorum ejus familiares. Lacum Ti-
Lucæ 4. beriadis, navigante Domino sanctificatum : et soli-
tudinem, in qua multa populorum millia paucis sa-
turata sunt panibus, et de reliquiis, vescentium
repleti sunt cophini duodecim tribuum Israel. Scan-
debat montem Thabor, in quo transfiguratus est Do-
Judic. 4. minus. Adspiciebat procul montes Hermon et Her-
moniim, et campos latissimos Galilææ, in quibus
Sisara et omnis exercitus ejus, Barach vincente,
prostratus est. Torrens Cison, qui mediam planitiem
dividebat, et oppidum juxta Naim, in quo viduæ sus-
Lucæ 7. citatus est filius, monstrabatur. Dies me prius quam
sermo deficiet, si voluero cuncta percurrere, quæ *Auctore*
Paula venerabilis fide incredibili pervagata est. *S. Hieronymo.*

a S. *Hieronymus in prologo Amos Prophetæ* : Fuit de oppido Thecue, quod sex millibus ad Meridianam plagam abest a sancta Bethleem; *ut ad ejus vitam dicemus* 31 *Martii, agit de eo oppido Quaresmius lib.* 6, *peregr.* 3, *cap.* 8. *Adrichomius in tribu Juda num.* 236, *qui sequentia omnia loca satis perspicue exponunt.*

b *Colitur* S. Josue, *sive* Jesus 1 *Septemb.*

c *De* Eleazar, *ejusque filio* Phinees, *sanctissimis Hebræorum Sacerdotibus, agemus* 1 *Julii.*

d *De* S. Photina *Samaritana agemus* 20 *Martii.*

e *Addunt quidam MSS.* extinctis.

f *Samaritani* Dosithei *dicti, a* Dositheo *quodam. De eorum erroribus ex Epiphanio et aliis agit Baronius in apparatu Annalium num.* 13.

g *Colitur* S. Eliseus *Propheta* 14 *Junii.*

h S. Abdias 19 *Novemb.*

i *Ita MSS. aberat hæc vox non ab editione Rosweydi. Superius ad vitam S. Genovefæ* 3 *Janu. et S. Felicis* 14 *Janu. ejusmodi prodigia memorata.*

CAPUT V.

Iter in Ægyptum.

Transibo ad *a* Ægyptum, et inter Soccoth atque *a*
fontem Samson, quem de molari maxillæ dente pro- *Judic. 15. 19.*
duxit, subsistam paruniper, et arentia ora colluam,
ut refocillatus videam Morasthim, sepulcrum quon-
dam *b* Michææ Prophetæ, nunc ecclesiam; ex latere *b*
derelinquam Choræos, et Gethæos, Maresa, Idu- *Profectio*
mæam, et Lachis : et per arenas mollissimas, per- *in Ægyptum.*
gentium vestigia subtrahentes, latamque eremi va-
stitatem, veniam ad Ægypti fluvium *c* Sior, qui *c*
interpretatur turbidus : et quinque Ægypti transeam
civitates, quæ loquuntur lingua Chananitide, et ter-
ram Gessen, et campos Taphneos, in quibus fecit
Deus mirabilia : et urbem No, quæ postea versa est
in Alexandriam: et oppidum Domini Nitriam, in quo
purissimo virtutum nitro sordes lavantur quotidie plu-
rimorum. Quod cum vidisset, occurrente sibi sancto
ac venerabili Episcopo *d* Isidoro Confessore, et turbis *d*
innumerabilibus monachorum, ex quibus multos sa-
cerdotalis et Leviticus sublimabat gradus : lætabatur
quidem ad gloriam Domini, sed se indignam tanto
honore fatebatur. Quid ego narrem *e* Macarios, *f* Ar- *e f*
satas, Serapionas, et reliqua columnarum Christi *invisit cellu-*
nomina? cujus non intravit cellulam? quorum pedibus *las sanctorum*
non advoluta est? Per singulos Sanctos Christum se *monacho-*
videre credebat : et quidquid in illos contulerat, in *rum.*
Dominum se contulisse lætabatur. Mirus ardor, et
vix in femina credibilis fortitudo. Oblita sexus et
fragilitatis corporeæ, inter tot millia monachorum
cum puellis suis habitare cupiebat : et forsitan, cun-
ctis eam suscipientibus, impetrasset, ni majus san-
ctorum locorum retraxisset desiderium.

20 Atque propter ferventissimos æstus de Pelusio
g Maiumam navigatione perveniens, tanta velocitate *g*
reversa est, ut avem putares. Nec multo post in
sancta Bethlehem mansura perpetuo, angusto per
triennium mansit hospitiolo, donec extrueret cellulas
ac monasteria, et diversorum peregrinorum juxta *condit mona-*
viam conderet mansiones, in qua Maria et Joseph *steria in Be-*
hospitium non invenerant. *thlehem.*

a *Hanc peregrinationem e Bethleemitico suo monasterio institutam, omisit Hieronymus loca prius occurrentia, ante enumerata, num.* 13 *et* 14.

b *De S.* Michæa *egimus* 15 *Janu.*

c *S. Hieronymus in cap.* 2 *Hieremiæ* Sior, *sive* Sihor, *eumdem cum Nilo arbitratur. De Ægypti locis* Gessen, *campis* Taphneos, *sive, ut alii scribunt,* Taneos, *agunt passim interpretes, Adrichomius, et Quaresmius lib.* 8. *peregr.* 2 *et* 3.

d *De S. Isidoro egimus* 2 *Januarii.*

e *Ita est* Macarius *Alexandrinus, qui in Cellis proximus habitabat, et sæpe in monte Nitria aderat, ubi etiam cellam habebat. De eo egimus* 2 *Januarii. De Macario Ægyptio,* 15 *Janu. De utroque ibi, et ad Vitam S. Antonii* 17 *Janu.* § 6 *in prolegom.*

f *Forte* Arsisium *legendum, de quo et* Serapione *ita Palladius in historia Lausiaca cap.* 7. Cum ergo toto anno in monte Nitria habitassem apud beatos et sanctos Patres magnum Arsisium, et Putubastum, et Hagionem, et Cronium, et Serapionem, et multis antiquorum Patrum spiritalibus narrationibus essem stimulatus, veni in intimam solitudinem, *ubi reperit* Macarium Alexandrinum *an. Ch.* 392, *cum anno præcedente obiisset in Scethi* Macarius Ægyptius.

g In-

g De Pelusio et Maiuma pluribus agemus in Actis SS. Isidori Pelusiotæ et Porphyrii Episcopi Gazensis 4 et 26 Februar.

CAPUT VI.

Paulæ Christianæ virtutes.

Hucusque iter ejus descriptum sit, quod cum multis virginibus et filia comite perragravit. Nunc virtus latius describatur, quæ ipsius propria est, et in qua exponenda, Deo judice ac teste, profiteor me nihil addere, nihil in majus attollere more laudantium; sed, ne rerum excedam fidem, multa detrahere, et ne apud detractores *a* et genuino me semper dente rodentes fingere puter, et cornicem Æsopi alienis coloribus adornare. Quæ prima Christianorum virtus

Ejus humilitas: est, tanta se humilitate dejecit, ut qui eam non vidisset, et pro celebritate nominis videre gestisset, ipsam esse non crederet, sed ancillularum ultimam: et cum frequentibus choris Virginum cingeretur, et veste, et voce, et habitu, et incessu minima omnium erat.

periculorum fuga: 22 Nunquam post viri mortem usque ad diem dormitionis suæ cum illo comedit viro, quamvis eum sanctum, et in pontificali sciret culmine constitutum. Balneas, nisi periclitans, non adiit. Mollia, etiam in

Strati ratio: gravissima febre, lectuli strata non habuit: sed super durissimam humum stratis ciliciolis quiescebat:

Psal. 6, 7. si tamen illa quies dicenda est, quæ jugibus pene

b orationibus dies noctesque *b* jungebat, illud implens

assiduus fletus de Psalterio: Lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. In qua fontes crederes lacrymarum: ita levia peccata plangebat, ut illam gravissimorum criminum crederes ream.

pœnitentiæ studium 23 Cumque a nobis crebrius moneretur, ut parceret oculis, et eos servaret evangelicæ lectioni, aiebat: Turpanda est facies, quam contra Dei præceptum purpurisso et cerussa et stibio sæpe depinxi. Affligendum corpus, quod multis vacavit deliciis. Longus risus, perpeti compensandus est fletu. Mollia linteamina et serica pretiosissima, asperitate cilicii commutanda. Quæ viro et seculo placui, nunc Christo

castitas placere desidero. Si inter tales tantasque virtutes castitatem in illa voluero prædicare, superfluus videar: in qua etiam cum secularis esset omnium Romæ matronarum exemplum fuit: quæ ita se gessit, ut nunquam de illa etiam maledicorum quidquam auderet fama confingere.

benignitas 24 Nihil animo ejus clementius, nihil erga humiles

c blandius fuit. Non *c* appetebat potentes: nec tamen superbos et gloriolam quærentes, fastidio despiciebat. Si pauperem videbat, sustentabat: si divitem,

liberalitas ad benefaciendum hortabatur. Liberalitas sola excedebat modum. Et usuras tribuens, versuram quoque sæpius faciebat, ut nulli stipem rogantium denegaret. Fateor errorem meum: cum in largiendo esset profusior, arguebam, illud proferens de Apostolo:

2. Cor. 8. 13 Non ut aliis sit refrigerium, vobis autem tribulatio: sed ex æqualitate in hoc tempore, ut vestra abundantia sit ad illorum inopiam, et illorum abundantia sit ad vestram inopiam. Et hoc de Evangelio Salva-

Lucæ 3. 11 toris: Qui habet duas tunicas, det alteram non habenti. Et providendum esse, ne quod libenter faceret, semper facere non posset: multaque hujuscemodi, quæ illa mira verecundia et sermone parcissimo dissolvebat, testem invocans Deum, se pro illius nomine

amor paupertatis cuncta facere: et hoc habere voti, ut mendicans ipsa moreretur: ut unum nummum filiæ non dimitteret, et in funere suo aliena sindone involveretur. Ad extremum sic inferebat: Ego si petiero, multos inveniam qui mihi tribuant: iste mendicans si a me non acceperit, quæ ei possum etiam de alieno tribuere, et mortuus fuerit, a quo ejus anima requiretur? Ego cautiorem in re familiari esse cupiebam: sed illa ardentior fide, toto Salvatori animo jungebatur, et pauperem dominum, pauper spiritu sequebatur, reddens ei quod acceperat, pauper pro ipso effecta. Denique consecuta est quod optabat, et in grandi ære alieno filiam dereliquit, quod hucusque debens, non suis viribus, sed Christi se confidit misericordia redditurum.

25 Solent pleræque matronarum buccinatoribus suis dona conferre, et in paucos largitate profusa, manum a ceteris retrahere: quo illa omnino carebat vitio. Ita enim singulis suam pecuniam dividebat, ut *eleemosynæ* singulis necessarium erat, non ad luxuriam, sed ad necessitatem. Nemo ab ea pauperum vacuus reversus est. Quod obtinebat, non divitiarum magnitudine, sed prudentia dispensandi; illud semper replicans: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Matth. 5. 7

Et: Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum. Eccli. 3. 33

Et: Facite vobis amicos de iniquo mammona, qui vos recipiant in æterna tabernacula. Lucæ 16. 9

Et: Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis. Lucæ 11. 41

Et verba Danielis, Regem Nabuchodonosor monentis, ut eleemosynis redimeret peccata sua: Dan. 4. 24

Nolebat in his lapidibus pecuniam effundere, qui cum terra et seculo transituri sunt: sed in vivis lapidibus, qui volvuntur super terram, de quibus in Apocalypsi Joannis, civitas magni Regis extruitur: quos in sapphirum, et smaragdum, et jaspidem, et ceteras gemmas esse vertendos, Scriptura commemorat. Apoc. 11. Isa. 54. 11 et 12.

26 Verum hæc possunt esse communia *d* cum multis, et scit diabolus, non in summo virtutum culmine posita. *d* Job. 2. 4

Unde loquitur ad Dominum, post amissam Job substantiam, post eversam domum, post liberos interfectos: Corium pro corio, et omnia quæ habuerit homo, dabit pro anima sua. Sed extende manum tuam, et tange ossa ejus et carnes, nisi in faciem benedixerit tibi. Scimus plerosque dedisse eleemosynam, sed de proprio corpore nihil dedisse: porrexisse egentibus manum, sed carnis voluptate superatos: dealbasse ea quæ foris erant, et intus plenos fuisse ossibus mortuorum. At non Paula talis: quæ tantæ continentiæ fuit, ut prope mensuram excederet, et debilitatem corporis nimiis jejuniis ac labore contraheret. Quæ exceptis diebus festis, vix *jejunia et abstinentiæ.* oleum in cibo caperet: ut ex hoc uno æstimetur, quid de vino et liquamine, piscibus et lacte, et melle, et ovis, et reliquis, quæ gustui suavia sunt, judicarit. In quibus sumendis quidam se abstinentissimos putant: et si his ventrem ingurgitaverint, tutam pudicitiam suspicantur.

a MS. *Tapat* quorum est genuinum, insontes semper dente superbo rodere. b MS. S. *Maxim.* jungebatur.
c *Lacon MS.* appellabat. d *Al.* paucis

CAPUT VII.

Adversorum invicta perpessio.

Semper quidem virtutes sequitur invidia, feriuntque summos fulgura montes. Nec mirum, si hoc de hominibus loquar, cum etiam Dominus noster Pharisæorum zelo sit crucifixus, et omnes Sancti æmulos habuerunt: in Paradiso quoque serpens fuerit, *Patitur æmulos:* cujus invidia mors introivit in orbem terrarum. Suscitaverat ei Dominus Adad Idumæum, qui eam 3. Reg. 11. 14. colaphizaret, ne se extolleret: et quasi quodam stimulo carnis sæpius admonebat, ne magnitudo virtutum altius raperet, et aliarum vitiis feminarum se in excelso crederet constitutam. Ego aiebam, livori esse cedendum, et dandum insaniæ locum: quod fecisset Jacob in fratre suo Esau, et David in pertinacissimo inimicorum Saul: quorum alter in Mesopotamiam fugerit, alter se Allophylis tradiderit, malens hostibus, Gen. 27

quam invidis subjacere. At illa respondebat: Juste 1. Reg. 27

hæc diceres, si diabolus contra servos Dei et ancillas non ubique pugnaret, et ad omnia loca fugientes non præcederet: si non sanctorum locorum amore retinerer, et Bethlehem meam in alia reperire possem

patientia invidiam superat. sem parte terrarum. Cur enim non patientia livorem
superem? Cur non humilitate frangam superbiam, et
percutienti maxillam offeram alteram? dicente Apo-
Rom. 12. 21. stolo Paulo : Vincite in bono malum. Nonne Apostoli
Actor. 5. 41 gloriabantur, quando pro Domino passi sunt contu-
meliam? Nonne ipse Salvator humiliavit se, formam
servi accipiens, et factus est obediens Patri usque ad
mortem, et mortem crucis, ut nos sua passione sal-
varet? Job nisi certasset, et vicisset in prælio, non
Job 33. 32. accepisset coronam justitiæ, nec audisset a Domino :
Putas me aliter locutum tibi, quam ut appareres
Matth. 5. 10. justus? Beati dicuntur in Evangelio, qui persecutio-
nem patiuntur propter justitiam. Secura sit con-
scientia, quod non propter peccata patiamur : et
afflictio in seculo, materia præmiorum est.

28 Si quando procacior fuisset inimicus, et usque
ad verborum jurgia prosilisset, illud Psalterii decan-
Psal. 38. 3. tabat : Cum consisteret adversum me peccator, ob-
mutui et silui a bonis. Et rursus : Ego autem quasi
surdus non audiebam, et quasi mutus non aperiens
Psal. 37. 14 os suum. Et factus sum sicut homo non audiens, et
ibid. 15. non habens in ore suo increpationes. In tentationi-
In tentatione verbis Scripturæ se animat : bus, Deuteronomii verba volvebat, Tentat vos Do-
minus Deus vester, ut sciat si diligatis Dominum
Deum vestrum de toto corde vestro, et de tota anima
Deut. 13. 3. vestra. In tribulationibus et angustiis, Isaiæ repli-
Isa. 28. 9 cabat eloquia : Qui ablactati estis a lacte, qui ab-
stracti ab ubere, tribulationem super tribulationem
exspectate, spem super spem : adhuc pusillum pro-
a pter malitiam labiorum, propter linguam *a* malignam.
Et Scripturæ testimonium in consolationem suam
edisserebat, ablactatorum esse, eorum scilicet qui
ad virilem ætatem pervenissent, tribulationem super
tribulationem sustinere, ut spem super spem me-
Rom. 5. 3. reantur accipere : scientes quoniam tribulatio pa-
tientiam operatur, patientia autem probationem, pro-
2 Cor. 4. 16 batio vero spem; spes autem non confundit. Et, Quod
si is qui foris est, homo noster corrumpatur : ille
qui intus est, innovetur : et inpræsentiarum leve et
momentaneum tribulationis vestræ, æternæ gloriæ
pondus operatur in vobis, non adspicientibus quæ
videntur, sed quæ non videntur : quæ enim videntur,
temporalia sunt; quæ autem non videntur, æterna.
Nec longum fore tempus, etiamsi humanæ impatien-
Isaiæ 49. 8. tiæ tardum videatur, quin Dei statim videatur auxi-
lium, dicentis : Tempore opportuno exaudivi te, et in
die salutis auxiliatus sum tibi. Nec dolosa labia et
linguas iniquorum esse metuendas, cum Domino ad-
jutore lætemur, et ipsum debeamus audire per Pro-
Isa. 51. 7 phetam monentem : Nolite timere opprobria homi-
num, et blasphemias eorum ne metueritis. Sicut enim
Lucæ 21. 19 vestimentum, sic comedit eos vermis : et sicut lanam
sic devoravit eos tinea. Et : Per patientiam vestram
Rom. 8. 18. possidebitis animas vestras. Et : Non sunt condignæ
passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ
revelabitur in nobis. Et alibi : Tribulationem super
tribulationem sustinete, ut patienter agamus in omni-
bus, quæ accidunt nobis. Patiens enim vir, multum
prudens : qui autem pusillanimis est, vehementer in-
sipiens.

29 In languoribus et crebra infirmitate dicebat :
2 Cor. 12. 10 Quando infirma sum, tunc fortis sum. Et : Habemus
2 Cor. 4. 7 thesaurum istum in vasis fictilibus, donec mortale
qui toleravit ægritudinem. hoc induat immortalitatem, et corruptivum hoc ve-
1. Cor. 1. 5. statur incorruptione. Et iterum. Sicut superabun-
ibid. v. 7 dant passiones Christi in nobis, ita et per Christum
Psal. 41. 12 abundat et consolatio. Ac deinde : Ut socii passionum
estis, sic eritis et consolationis. In mœrore cantabat :
Quare tristis es anima mea, et quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, salutare
mœrorem. vultus mei et Deus meus. In periculis loquebatur :
Luc. 9. 23. Qui vult venire post me, abneget semetipsum, et
pericula, tollat crucem suam, et sequatur me. Et iterum : Qui
ibid. v. 24 vult animam suam salvam facere, perdet eam. Et :
Qui perdiderit animam suam propter me, salvam eam *Accepta S. Hieronymo*
faciet. Quando dispendia rei familiaris et eversio to- *honorum jacturam.*
tius patrimonii nuntiabatur, aiebat : Quid enim pro- Matth. 16. 26.
dest homini, si totum mundum lucrifecerit, et animæ
suæ damnum habuerit? aut quam dabit homo com-
mutationem pro anima sua? Et : Nudus exivi de utero
matris meæ, nudus et revertar illuc. Sicut Domino Job 1. 2
placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedi-
ctum. Et illud : Nolite diligere mundum, neque ea 1 Joan 2. 15
quæ sunt in mundo. Quoniam omne quod in mundo 16.
est, desiderium carnis est, et concupiscentia oculo-
rum, et superbia vitæ hujus, quæ non est ex Patre,
sed ex mundo. Et : Mundus transit et concupiscentia 17
ejus. Scio ei scriptas infirmitates gravissimas libe-
rorum, et maxime Toxotii sui, quem diligebat plu- *morbum filii,*
rimum : cumque illud virtute complesset, Turbata Psal. 76. 5
sum, et non sum locuta; in hæc verba prorupit : Qui Matth. 10. 37.
amat filium aut filiam plus quam me, non est me Psa. 78. 11
dignus. Et orans ad Dominum, loquebatur : Posside
Domine filios mortificatorum, qui pro te quotidie
mortificant corpora sua.

30 Novi susurronem quemdam (quod genus homi- *judicem eam stultam dicentium :*
num perniciosissimum est) quasi benevolum nun-
tiasse, quod pro nimio fervore virtutum quibusdam
videretur insana, et cerebrum illius dicerent confo- 1 Cor. 4. 9
vendum. Cui illa respondit : Theatrum facti sumus 1 Cor. 1. 10.
mundo, et Angelis, et hominibus. Et : Nos stulti pro- Psal. 68. 6
pter Christum, sed stultum Dei sapientius est homi- Psa. 70. 7
nibus. Unde et Salvator loquitur ad Patrem : Tu scis Psal. 72. 23
insipientiam meam. Et iterum : Tamquam prodigium Marc. 3. 21
factus sum multis, et tu adjutor fortis. Ut jumentum Joan. 8. 48
factus sum apud te, et ego semper tecum. Quem in Matth. 12. 24
Evangelio et propinqui quasi mentis impotem ligare 2 Cor. 1. 12
cupiebant, et adversarii sugillabant, dicentes : Dæ- Joan. 15. 19.
monium habet, et Samaritanus est. Et : In Beelzebub
principe dæmoniorum ejicit dæmonia. Sed nos audia-
mus Apostolum cohortantem : Hæc est gloria nostra,
testimonium conscientiæ nostræ : quoniam in sancti-
tate et sinceritate, et in gratia Dei conversati sumus
in mundo. Et Dominum dicentem ad Apostolos : Ideo
mundus odit vos, quoniam non estis de mundo. Si
enim essetis de mundo, amaret utique mundus quod
suum erat. Et ad ipsum Dominum verba vertebat :
Tu nosti cordis abscondita, et hæc omnia venerunt Psal. 43. 22
super nos, nec sumus obliti tui, neque inique egimus
in testamento tuo, nec aversum est retrorsum cor
nostrum. Et : Propter te mortificati sumus tota die : Rom. 8. 36
reputati sumus ut oves occisionis. Sed Dominus auxi- Psal. 117. 6
liator meus, non timebo quid faciat mihi homo. Legi Prov. 7. 2
enim : Fili, honora Dominum, et confortaberis, et
extra Dominum nullum timueris.

31 His et talibus testimoniis, quasi armatura Dei, *invidiam superat armatura Christi*
et adversus omnia quidem vitia, sed præcipue in-
struebat se contra invidiam sævientem : et patiendo
injurias, furorem rabidi pectoris mitigabat. Denique
usque ad diem mortis, et hujus patientia, et aliorum
zelus omnibus patuit : qui suum rodit auctorem, et
dum æmulum lædere nititur, in semetipsum proprio
furore bacchatur.

a MSS *Lips.* et *S. Max.* alienam.

CAPUT VIII.

Virginum institutio.

Dicam et de ordine monasterii, quomodo Sancto-
rum continentiam in suum verterit lucrum. Semina-
bat carnalia, ut meteret spiritualia : dabat terrena,
ut cœlestia tolleret : brevia concedebat, ut pro his
æterna mutaret. Post virorum monasterium, quod
viris tradiderat gubernandum, plures Virgines, quas
e diversis provinciis congregarat, tam nobiles, quam
medii, et infimi generis, in tres turmas *a* monaste- *a*
riaque divisit : ita dumtaxat, ut in opere et in cibo
separatæ, psalmodiis et orationibus jungerentur.
Post

Auctore S. Hieronymo.

Post *b* Alleluia cantatum (quo signo vocabantur ad *c* collectam) nulli residere licitum erat : sed prima, seu inter primas veniens, ceterarum opperiebatur adventum, pudore et exemplo ad laborem eas provocans, non terrore. Mane, hora tertia, sexta, nona, vespere, noctis medio, per ordinem psalterium cantabant : nec licebat cuiquam Sororum ignorare psalmos, et non de Scripturis sanctis quotidie aliquid discere. Die tantum Dominico ad ecclesiam procedebant, ex cujus habitabant latere : et unumquodque agmen Matrem propriam sequebatur : atque inde pariter revertentes, instabant operi distributo, et vel sibi vel ceteris indumenta faciebant. Si qua erat nobilis, non permittebatur de domo sua habere comitem, ne veterum actuum memor, et lascivientis infantiæ errorem refricaret antiquum, et crebra confabulatione renovaret. Unus omnium habitus. Linteamine ad tergendas solum manus utebantur. A viris tanta separatio, ut a spadonibus quoque eas sejungeret, ne ullam daret occasionem linguæ maledicæ, quæ Sanctos carpere solita est in solatium delinquendi.

Virgines in 3 turmas distribuit : iis surgendi canendique canonem præscribit, et habitum.

33 Si qua vel tardior veniebat ad psalmos, vel erat in opere pigrior, variis eam modis aggrediebatur. Si erat iracunda, blanditiis; si patiens, correptione, illud Apostoli imitans : Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in spiritu lenitatis et mansuetudinis? Excepto victu et vestitu, nullam habere quidquam patiebatur, dicente Paulo : Habentes victum et vestitum, his contenti sumus : ne consuetudine plus habendi præberet locum avaritiæ, quæ nullis expletur opibus : et quanto amplius habuerit, plus requirit : et neque copia neque inopia minuitur. Jurgantes inter se, sermone lenissimo fœderabat. Lascivientem adolescentularum carnem crebris et duplicatis frangebat jejuniis, malens eis stomachum dolere, quam mentem. Si vidisset aliquam comptiorem, contractione frontis et vultus tristitia arguebat errantem, dicens, munditiem corporis atque vestitus, animæ esse immunditiam : et turpe verbum atque lascivum numquam de ore virgineo proferendum : quibus signis libidinosus animus ostenditur, et per exteriorem hominem interioris hominis vitia demonstrantur. Quam linguosam, garrulam ac procacem, rixisque perspexerat delectari, et sæpius commonitam nolle converti, inter ultimas et extra conventum Sororum ad fores triclinii orare faciebat, et separatim cibum capere : ut quam objurgatio non correxerat, emendaret pudor. Furtum quasi sacrilegium detestabatur : et quod inter seculi homines vel leve putatur vel nihili, hoc in monasteriis gravissimum dicebat esse delictum.

delinquentes corrigit :
1 Cor. 4. 2.
1 Tim. 6. 8.
paupertatem tuetur
lascivientes macerat
vitiis deditas castigat

34 Quid memorem clementiam et sedulitatem in ægrotantes, quas miris obsequiis et ministeriis confovebat? Cumque aliis languentibus large præberet omnia, et esum quoque exhiberet carnium; si quando ipsa ægrotasset, sibi non indulgebat, et in eo inæqualis videbatur, quod in aliis clementiam, in se duritiam commutabat. Nulla juvenum puellarum sano et vegeto corpore tanto se dederat continentiæ, quanto ipsa fracto et senili debilitatoque corpusculo. Fateor, in hac re pertinacior fuit, ut sibi non parceret, et nulli cederet admonenti. Referam, quod expertus sum. Mense Julio ferventissimis æstibus incidit in ardorem febris, et post desperationem cum Dei misericordia respirasset, et medici persuaderent, ob refectionem corporis vino opus esse tenui et parco, ne aquam bibens, in hydropem verteretur, et ego clam beatum Papam Epiphanium rogassem, ut eam moneret, imo compelleret, vinum bibere; illa ut erat prudens et solertis ingenii, statim sensit insidias : et subridens, meum esse quod ille diceret, intimavit. Quid plura? Cum beatus Pontifex post multa hortamenta exisset foras, quærenti mihi quid egisset, respondit : Tantum profeci, ut seni homini pene persuaserit, ne vinum bibam. Hæc refero, non quod inconsideranter et ultra vires sumpta onera probem, monente Scriptura, Super te onus ne levaveris; sed quod mentis ejus ardorem, et desiderium fidelis animæ, ex hac quoque probare velim perseverantia, decantantis : Sitivit anima mea in te, quam multipliciter tibi caro mea! Psal. 62. 2.

ægrotos fovet, in se severa
vinum etiam ægra non admittit :

35 Difficile est modum tenere in omnibus : et vere juxta philosophorum sententiam, *μεσότης ἡ ἀρετή, κακία ὑπερβολὴ πέλεται d*. Quod nos una et brevi sententiola exprimere possumus : Ne quid nimis. Quæ in contemptu ciborum tantam habebat pertinaciam, in luctu mitis erat, et suorum mortibus frangebatur, maxime liberorum. Nam et in viri et filiarum dormitione semper periclitata est : et cum os stomachumque signaret, et matris dolorem crucis niteretur impressione lenire, superabatur affectu, et credulam mentem, parentis viscera consternabant : animoque vincens fragilitate corporis vincebatur. Quam semel languor arripiens, longo tempore possidebat, ut et nobis inquietudinem, et sibi discrimina offerret : in quo illa lætabatur, per momenta commemorans : Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Dicat prudens lector, pro laudibus me vituperationem scribere. Testor Jesum, cui illa servivit, et ego servire cupio, me utramque in partem nihil fingere, sed quasi Christianum de Christiana, quæ sunt vera proferre, id est, historiam scribere, non panegyricum; et illius vitia, aliorum esse virtutes. Vitia loquor, secundum animum meum, et omnium Sororum ac Fratrum desiderium, qui illam diligimus, et absentem quærimus.

sentit suorum funera.
Rom. 7. 24.

36 Ceterum illa implevit cursum suum, fidemque servavit, et nunc fruitur corona justitiæ, sequiturque Agnum quocumque vadit. Saturatur, quia esurivit, et læta decantat : Sicut audivimus, ita et vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri. O beata rerum commutatio! flevit, ut semper rideret. Despexit lacus contritos, ut fontem Dominum reperiret. Vestita cilicio est, ut nunc albis vestimentis uteretur, et diceret : Scidisti saccum meum, et induisti me lætitia. Cinerem sicut panem manducabat, et potionem suam cum fletu miscebat, dicens : Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, ut in æternum pane Angelorum vesceretur, et caneret : Gustate et videte, quoniam suavis est Dominus. Et : Eructavit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea Regi. Et Isaiæ, imo Domini per Isaiam, in se cerneret verba compleri : Ecce qui serviunt mihi, manducabunt; vos autem esurietis; ecce qui serviunt mihi, bibent, vos autem sitietis. Ecce qui serviunt mihi lætabuntur; vos autem confundemini. Ecce qui serviunt mihi, exultabunt; vos autem clamabitis ob dolorem cordis, et propter contritionem spiritus ululabitis.

mercedem laborum æternam acquirit.
Psal. 47. 9.
Ps. 29. 12.
Psal. 41. 4.
Psal. 33. 9.
Psal. 44. 1.
Isa. 65. 13.

a MS. S. Max. per monasteria. An plane separata fuerint harum sanctarum Virginum domicilia, an intra majus aliquod ædificium aut septum, sejuncta habitacula operumque officinæ, sub suis singula Præfectis ac Matribus, ut infra dicitur, disputatum ante.

b S. Hieronymus epist. 23, ad Marcellam de ægrotante Blæsilla ita loquitur : Ad orandum festina consurgit, et tinnula voce ceteris Alleluia præcipiens, prior incipit laudare Dominum suum. Hac ergo voce convocabantur.

c Synaxim, seu conventum divini officii, idem Hieronymus collectam vocat in regula S. Pachomii a se Latine versa.

d Addunt aliqui : id est, virtutum medietas reputatur : quæ posterioris Græcæ explicatio est.

CAPUT IX.

Odium hæreticorum, studium sacræ Scripturæ.

Dixeram, lacus eam semper fugisse contritos, ut fontem Dominum reperiret, ut posset læta cantare : Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Quando veniam et apparebo ante faciem Dei? Tangam ergo breviter, quo modo Psal. 41. 1.

a Ab hæretico Origenista varia de controversiis fidei interrogata.

modo hæreticorum cœnosos devitaverit lacus, et eos instar habuerit ethnicorum. *a* Quidam veterator callidus, atque, ut sibi videbatur, doctus et sciolus, me nesciente cœpit ei proponere quæstiones, et dicere : Quid peccavit infans, ut a dæmone corripiatur? In qua ætate resurrecturi sumus? Si in ipsa qua morimur, ergo nutricibus post resurrectionem opus erit : sin in altera, nequaquam erit resurrectio mortuorum, sed transformatio in alios. Diversitas quoque sexus maris ac feminæ erit, aut non erit? Si erit, sequentur et nuptiæ, et concubitus, sed et generatio : si non erit, sublata diversitate sexus, eadem corpora non resurgent : aggravat enim terrena inhabitatio sensum multa cogitantem : sed tenuia erunt et spiritualia,

1 Cor. 15. 44.

dicente Apostolo : Seminatur corpus animale, resurget corpus spirituale. Ex quibus omnibus probare cupiebat, rationales creaturas ob quædam vitia et antiqua peccata, in corpora esse delapsas : et pro diversitate et meritis peccatorum, tali vel tali conditione generari, ut vel corporum sanitate gauderent, et parentum divitiis ac nobilitate, vel in morbidas carnes et domus inopum venientes, pœnas pristinorum luerent delictorum, et præsenti seculo atque corporibus quasi carcere clauderentur.

S. Hieronymum consulit. Psal. 73. 19 et 67. 31

38 Quod cum audisset, et ad me retulisset, indicans hominem, mihique incubuisset necessitas nequissimæ viperæ ac mortiferæ bestiæ resistendi, de quibus Psalmista commemorat, dicens : Ne tradas bestiis animas confitentium tibi, et : Increpa Domine bestias calami, qui scribentes iniquitatem, loquuntur contra Dominum mendacium, et elevant in excelsum os suum; conveni hominem, et orationibus ejus, quam decipere nitebatur, brevi interrogatione conclusi, dicens : *b* Utrum crederet futuram resurrectionem mortuorum, an non? Qui cum se credere respondisset; intuli : Eadem resurgent corpora, an altera? Cum dixisset, Eadem; sciscitatus sum : In eodem sexu, an in altero? Ad interrogata reticenti, et instar colubri huc atque illuc transferenti caput, ne feriretur; Quia, inquam, taces, ego mihi pro te respondebo, et consequentia inferam : Si non resurget mulier ut mulier, neque masculus ut masculus; non erit resurrectio mortuorum : quia sexus membra habet, membra autem totum corpus efficiunt. Si autem sexus et membra non fuerint, ubi erit resurrectio corporum, quæ sine sexu non constant et membris? Porro si corporum non fuerit resurrectio, nequaquam erit resurrectio mortuorum. Sed et illud, quod de nuptiis objicis : Si eadem membra fuerint, sequi nuptias, a Salvatore dissolvitur, dicente : Erratis, nescientes Scripturas, neque virtutem Dei. In resurrectione enim mortuorum non nubent, neque nubentur, sed erunt similes Angelorum. Ubi dicitur, Non nubent, neque nubentur, sexuum diversitas demonstratur. Nemo enim de lapide et ligno dicit : Non nubent, neque nubentur, quæ naturam nubendi non habent : sed de iis, qui possunt nubere, et gratia Christi ac virtute non nubant. Quod si opposueris : Quomodo ergo erimus similes Angelorum, cum inter Angelos non sit masculus et femina? breviter ausculta : Non substantiam nobis Angelorum, sed conversationem et beatitudinem Dominus repromittit. Quomodo et Joannes Baptista, antequam decollaretur, Angelus appellatus est; et omnes Sancti ac virgines Dei, etiam in isto seculo vitam in se exprimunt Angelorum. Quando enim dicitur, Eritis similes Angelorum, similitudo promittitur, non natura mutatur.

b is hæreticum confutat, probatque in resurrectione fore sexuum distinctionem, Matt. 22. 29.

et aliorum membrorum,

39 Simulque responde, quomodo illud interpreteris, quod Thomas Domini resurgentis tetigerit manus, et viderit lancea latus ejus perforatum? Et Petrus in littore stantem viderit Dominum, et partem assi piscis, ac favum mellis comedentem? Qui stabat, profecto habebat pedes. Qui monstravit latus vulneratum, utique et ventrem et pectus habuit, sine quibus non sunt latera ventri et pectori cohærentia. Qui locutus est, lingua et palato ac dentibus loquebatur. Sicut enim plectrum chordis, ita lingua illiditur dentibus, et vocalem reddit sonum. Cujus palpatæ sunt manus, consequenter et brachia habuit. Cum igitur omnia membra habuisse dicatur, necesse est, ut totum corpus habuerit, quod conficitur ex membris : non utique femineum, sed virile, id est, ejusdem sexus, in quo mortuus est. Quod si obtenderis, Ergo et nos post resurrectionem comedemus? Et quomodo clausis ingressus est januis, contra naturam pinguium et solidorum corporum? Audies : Noli propter cibum resurrectionis fidem in calumniam trahere. Nam et archisynagogi filiæ resuscitatæ jussit cibum dari, et Lazarus quatriduanus mortuus, cum ipso scribitur inisse convivium, ne resurrectio eorum phantasma putaretur. Sin autem clausis ingressus est januis, et idcirco spirituale et aereum corpus niteris approbare; ergo et antequam pateretur, quia contra naturam graviorum corporum super mare ambulavit, spirituale corpus habuit : et Apostolus Petrus, qui et ipse super aquas pendulo incessit gradu, spirituale corpus habuisse credendus est, cum potentia magis et virtus ostendatur Dei, quando fit aliquid contra naturam. Et ut scias, in signorum magnitudine non naturæ mutationem; sed Dei omnipotentiam demonstrari : qui ambulabat fide, cœpit infidelitate mergi, nisi eum manus Domini sublevasset, dicentis : Modicæ fidei, quare dubitasti? Miror autem te obdurare frontem, loquente Domino : Infer digitum tuum huc, et tange manus meas : et porrige manum tuam, et mitte in latus meum, et noli esse incredulus, sed fidelis. Et alibi : Videte manus meas, et pedes meos, quia ipse ego sum. Palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus et pedes. Ossa audis, et carnem et pedes, et manus : et globos mihi Stoicorum, atque aerea quædam deliramenta confingis.

Marc. 5. 43. Joan. 12. 2. Matt. 14. 25 et 29. Joan. 20. 27. Luc. 24. 39.

40 Porro si quæris, cur infans a dæmone corripiatur, qui peccata non habuit; aut in qua ætate resurrecturi simus, cum diversa ætate moriamur; ingratis suscipies, Judicia Dei abyssus multa. Et : O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam inscrutabilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit sensum Domini? aut quis consiliarius ejus fuit? Ætatum autem diversitas non mutat corporum veritatem. Cum enim quotidie corpora nostra fluant, et aut crescant aut decrescant; ergo tot erimus homines, quot quotidie commutamur? aut alius fui cum decem annorum essem, alius cum triginta, alius cum quinquaginta, alius jam toto cano capite sum? Igitur, juxta Ecclesiarum traditiones et Apostolum Paulum, illud est respondendum, quod in virum perfectum, et in mensuram ætatis plenitudinis Christi resurrecturi simus, in qua et Adam Judæi conditum autumant, Dominum Salvatorem legimus surrexisse ; et multa alia, quæ de utroque Testamento in suffocationem hæretici protuli.

Psal. 35. 7 Rom. 11. 33. *staturamque perfectam.* Ephes. 4. 13

41 Ex quo die ita cœpit hominem detestari, et omnes qui ejusdem dogmatis erant, ut eos voce publica hostes Domini proclamaret. Et hæc dixi, non ut breviter hæresim confutarem, cui multis voluminibus respondendum esset ; sed ut fidem tantæ feminæ ostenderem, quæ maluit inimicitias hominum subire perpetuas, quam Dei offensam amicitiis noxiis provocare.

Paula hæreticos aversatur.

42 Dicam ergo, ut cœperam. Nihil ingenio ejus docilius fuit. Tarda erat ad loquendum, velox ad audiendum, memor illius præcepti : Audi Israel, et tace. Scripturas sanctas tenebat memoriter. Et cum amaret historiam, et hoc veritatis diceret fundamentum, magis tamen sequebatur intelligentiam spiritualem, et hoc culmine ædificationem animæ protegebat

Eccli. 32. 9.

AUCTORE S. HIERONYMO.

curat a S. Hieronymo sibi Scripturas exponi.

tegebat. Denique compulit me, ut vetus et novum Instrumentum cum filia, me disserente, perlegeret. Quod propter verecundiam negans, propter assiduitatem tamen et crebras postulationes ejus præstiti, ut docerem quod didiceram, non a meipso, id est, a præsumptione pessimo præceptore, sed ab illustribus Ecclesiæ viris. Sicubi hæsitabam, et nescire me ingenue confitebar, nequaquam mihi voluit acquiescere : sed jugi interrogatione cogebat, et multis variisque sententiis quæ mihi videretur probabilior indicarem. Loquar et illud, quod forsitan æmulis videatur incredibile : Hebræam linguam, quam ego ab adolescentia multo labore ad sudore ex parte didici, et infatigabili meditatione non desero, ne ipse ab ea deserar, discere voluit, et consecuta est : ita ut *d* psalmos Hebraice caneret, *e* et sermonem absque ulla Latinæ linguæ proprietate personaret. Quod quidem usque hodie in sancta filia ejus Eustochio cernimus : quæ ita semper adhæsit matri, et ejus obedivit imperiis, ut numquam absque ea cubaret, numquam procederet, numquam cibum caperet, ne unum quidem nummum haberet potestatis suæ, sed et paternam et maternam substantiolam a matre distribui pauperibus lætaretur, et pietatem in parentem, hæreditatem maximam et divitias crederet. Non debeo silentio præterire, quanto exultaverit gaudio, quod Paulam neptem suam, ex *f* Læta et Toxotio genitam, imo voto et futuræ virginitatis *g* repromissione conceptam, audierat in cunis et crepitaculis balbutiente lingua Alleluia cantare, aviæque et amitæ nomina dimidiatis verbis frangere. In hoc solo patriæ desiderium habuit, ut filium, nurum, neptem renuntiasse seculo, et Christo servire cognosceret. Quod et impetravit ex parte. Nam neptis Christi *h* flammeo reservatur, nurus æternæ se tradens pudicitiæ, socrus opera, fide et eleemosynis sequitur, et Romæ conatur exprimere, quod Jerosolymis illa complevit.

Hebraicam linguam discit.

Nurum et neptem suo proposito imitatricem habet.

a *Palladium hunc fuisse conjecit Baronius an. 388, citatus hic a Rosweydo. Is certe (ut liquebit in Historia Lausiaca scribit cap. 77,)* vixit cum Posidonio Thebæo uno anno in Bethleem *ex cujus ore de* S. Paula, *et* S. Hieronymo, *ita loquitur cap. 79.* Ingenium quidem Paula, quæ ejus (*S. Hieronymi*) curam gerit, præmorietur, liberata ab ejus invidia. Ut autem arbitror propter hunc virum non habitabit vir sanctus in his locis, sed ejus pervadet invidia vel usque ad proprium fratrem. Res que ita accidit, *ut Paula abiret ante S. Hieronymum e vita discederet. Hæ vero præcipue effecit ut Hieronymi, quos Palladius inter sanctos credebat, in istis locis laborarent. S. Epiphanius de Palladio, tunc in Palæstina habitante, hæc scribit ad Joannem Episcopum Hierosolymitanum epist. 60, apud S. Hieronymum.* Palladium vero Galatam, qui quondam nobis carus fuit, et nunc misericordia Dei indiget, cave, quia Origenis hæresim prædicat et docet : ne forte aliquos de populo illa credito ad perversitatem sui inducat erroris. *Eam hauserat ab Evagrio Pontico, quocum (ut epist. 53 scribit) in Cellis in solitudine Nitria habitavit. Rediit inde in Palæstinam circiter an. Ch. 400.*

Palladius Hieronymo iratus,

Origenistes

b *Eamdem quæstionem pluribus discutit S. Hieronymus epist. 61, ad Pammachium, contra Joannem Episcopum Hierosolymitanum.*

c *Gaudebant Stoici, bonorum animas post hanc vitam in cœlestibus globis habitare. Vide Justum Lipsium Physiol. Stoic. lib. 3. Dissert. 14.* d *Idem de obitu Blesillæ.* Ita Hebrææ linguæ vicerat difficultates, ut in discendis canendisque Psalmis cum matre contenderet. e *Nonnulla MSS.* Græcumque.

f Læta *filia. Albini clarissimi Romani, et gentilium superstitionum Pontificis, qui pia conversatione* Toxotii *generi et* Mariæ *filiæ factus est Christianus, Urbe universa admirante, ejusque S. Hieronymo, quod præsente et gaudente avo parvula nalbus Paula lingua* balbutiens Christi Alleluia resonaret, *quod* Virginem Christi in suo gremio nutriret senex jam candidatus fidei, *etc. ... ita ipse Hieronymus epist. 7, ad Lætam de institutione filiæ Paulæ.*

g *Hieronymus epist. 7.* de promissione Martyris nasceretur, *et* prius Christo consecrata quam genita, quam ante votis, quam utero conceperat mater.

Forsan

h Flammeum *velo genus est, quo novas nuptas amiciri Romæ mos erat, fausto omine indissolubilis conjugii. Ita junior Paula Christo destinata sponsa, in Palæstinam tandem delata est, atque in monasterio Bethlehemitico apud Eustochium educata, cum eadem ibidem vixit.*

CAPUT X.

Obitus, sepultura.

Quid agimus anima? cur ad mortem ejus venire formidas? Jamdudum prolixior liber cuditur, dum timemus ad ultima pervenire, quasi tacentibus nobis, et in laudibus illius occupatis, differri possit occubitus. Hucusque prosperis navigavimus ventis, et crispantia maris *a* æquora labens carina sulcavit : *a*
nunc in scopulos incurrit oratio, et *b* tumentibus *b*
fluctuum motibus præsens *c* utrique nostrum inten- *c*
tatur naufragium, ita ut cogamur dicere : Præce- Matth. 8. 25.
ptor, salvos nos fac; perimus. Et illud : Exurge, ut Psa. 43. 23.
quid obdormis Domine? Quis enim possit siccis oculis Paulam narrare morientem? Incidit in gravissimam valetudinem, imo quod optabat invenit, ut nos desereret, et plenius domino jungeretur. In quo languore Eustochii filiæ probata semper in matre pietas, magis ab omnibus comprobata est. Ipsa assidere lectulo, flabellum tenere, sustentare caput; pulvillum supponere, fricare pedes, manu stomachum confovere, mollia strata componere, aquam calidam temperare, mappulam apponere, omnium ancillarum prævenire officia, et quidquid alia fecisset, de sua mercede putare subtractum. Quibus illa precibus, quibus lamentis et gemitu inter jacentem matrem et specum Domini discurrit, ne privaretur tanto contubernio, ne illa absente viveret, ut eodem feretro portaretur? Sed o mortalium fragilis et caduca natura! et nisi Christi fides nos extollat ad cœlum, et æternitas animæ promittatur, cum bestiis ac jumentis
corporum una conditio est! Idem occubitus justo et Eccle. 9. 2.
impio, bono et malo, mundo ac immundo; sacrificanti et non sacrificanti. Sicut bonus, ita et qui peccat, sicut qui jurat, ita et is qui juramentum metuit. Similiter et homines et jumenta in favillam et cinerem dissolvuntur.

Ægrotat, sedulo ei ministrante Eustochio.

15 Quid diu immoror, et dolorem meum differendo facio longiorem? Sentiebat prudentissima feminarum adesse mortem, et frigente alia parte corporis atque membrorum, solum animæ teporem in sacro pectore palpitare : et nihilominus quasi ad suos pergeret, alienosque desereret, illos versiculos *d* susur- *d*
rabat : Domine, dilexi decorem domus tuæ, et locum Psal. 25. 8.
habitationis gloriæ tuæ. Et : Quam dilecta taberna- Psal. 83. 1.
cula tua Domine virtutum, concupiscit et deficit anima mea in atria Domini. Et : Elegi abjecta esse in Ibid. 11.
domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Cumque a me interrogaretur, cur taceret, cur nollet respondere, an doleret aliquid; Græco sermone respondit, nihil se habere molestiæ, sed omnia quieta et tranquilla perspicere. Post hæc obmutuit, et clausis oculis, quasi jam mortalia despiceret, usque ad expirationem animæ eosdem repetebat versiculos, ut quod dicebat, vix audire possemus, digitumque ad os tenens; crucis signum pingebat in labiis. Defecerat spiritus, et anhelabat in mortem : animaque erumpere gestiens, ipsum stridorem, quo mortalium vita finitur, in laudes Domini convertebat. Aderant Jerosolymarum *e* et aliarum urbium Episcopi, et Sacerdotum inferioris gradus, ac Levitarum innumerabilis multitudo; omne monasterium, Virginum et monachorum chori repleverant. Statimque ut audivit sponsum vocantem : Surge, Cant. 2. 10.
veni proxima mea, speciosa mea, columba mea; quoniam ecce hiems transiit et recessit, pluvia abiit;
sibi læta respondit : Flores visi sunt in terra, tempus Ps. 26. 13.
sectionis advenit. Et : Credo videre bona Domini in terra viventium.

anhelabat ad cœlum :

assidue orat

in supremo spiritu cruci signum sibi imprimit

e

abit e vita.

16 Ex hinc non ululatus, non planctus, ut inter seculi homines fieri solet, sed psalmorum linguis diversis examina concrepabant : translataque Episcoporum manibus, et cervicem feretro subjicientibus, cum alii Pontifices lampades cereosque præferrent, alii choros psallentium ducerent, in media ecclesia speluncæ Salvatoris est posita. Tota ad funus ejus Palæstinarum urbium turba convenit. Quem monachorum latentium in eremo cellula sua tenuit? Quam virginum

Honorifice Pontificum manibus cum lampadibus et cereis effertur

virginum cubiculorum secreta texerunt? Sacrilegum putabant, qui non tali feminæ ultimum reddidisset officium. [Act. 9. 39.] Viduæ et pauperes, in exemplum Dorcadis, vestes ab ea præbitas ostendebant. Omnis inopum multitudo matrem et *f* nutritiam se perdidisse clamabat. Quodque mirum sit; nihil pallor mutaverat faciem: sed ita dignitas quædam et gravitas ora compleverat, ut eam putares non mortuam, sed dormientem. *g* Græco, Latino, Syroque sermone psalmi in ordine personabant: non solum triduo, donec et subter ecclesiam, et juxta specum Domini conderetur: sed per omnem hebdomadam, cunctis qui venerant, suum funus et proprias credentibus lacrymas. Venerabilis Virgo filia ejus Eustochium, quasi ablactata super matrem suam, abstrahi a parente non poterat: deosculari oculos, hærere vultui, totum corpus amplexari, et se cum matre velle sepeliri.

[*magnum æs alienum reliquit*] 47 Testis est Jesus, ne unum quidem nummum ab ea filiæ derelictum, sed, ut ante jam dixi, derelictum magnum æs alienum: et, quod his difficilius est, fratrum et sororum immensam multitudinem, quos et sustentare arduum, et abjicere impium est. Quid hac virtute mirabilius, feminam nobilissimæ familiæ, magnis quondam opibus, tanta fide omnia delargitam, ut ad egestatem pene ultimam perveniret? Jactent alii pecunias, et in corbonam Dei æra congesta, funalibusque aureis dona pendentia. Nemo plus dedit pauperibus, quam quæ sibi nihil reservavit. Nunc illa divitiis fruitur, et his bonis, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt. Nos nostram vicem dolemus, et invidere potius gloriæ ejus videbimur, si voluerimus diutius flere regnantem.

48 Secura esto Eustochium, magna hæreditate ditata es. Pars tua Dominus, et quo magis gaudeas, mater tua longo martyrio coronata est. [*Devota servitus quotidianum martyrium.*] Non solum enim effusio sanguinis in confessione reputatur, sed devotæ quoque mentis servitus immaculata, quotidianum martyrium est. Illa corona de rosis et violis *h* plectitur, ista de liliis. [Cant. 5. 10.] Unde et in Cantico scribitur canticorum: Fratruelis meus candidus et rubicundus; et in pace, et in bello eadem præmia vincentibus tribuens. Mater, inquam, tua audivit cum Abraham: [Gen. 12. 1.] Exi de terra tua, et de cognatione tua, et veni in terram, quam ostendam tibi. Et per Jeremiam Dominum præcipientem: [Jerem. 50. 8.] Fugite de medio Babylonis, et salvate animas vestras. Hæc autem exiit de terra sua, et usque ad diem mortis suæ non est reversa in Chaldæam: nec ollas Ægypti et *i* purulentias carnium desideravit, sed choris comitata virgineis, civis est Salvatoris effecta: de parvula Bethlehem cœlestia regna conscendens, dicit ad veram [Ruth 1. 16.] Noemi: Populus tuus, populus meus: et Deus tuus, Deus meus.

[*Auctore S. Hieronymo.*]

[*Epilogus hujus vitæ.*] 49 Hunc tibi librum ad duas lucubratiunculas, eodem quem tu sustines dolore, dictavi. Nam quotiescumque stylum figere volui, et opus exarare promissum, toties obriguerunt digiti, cecidit manus, sensus elanguit. Unde et inculta oratio votum scribentis absque ulla elegantia et verborum lepore testatur.

[*Invocat sanctam Paulam Hieronymus.*] 50 Vale, o Paula, et cultoris tui ultimam senectutem orationibus juva. Fides et opera tua Christo te sociant: præsens facilius, quod postulas, impetrabis. Exegi monumentum tuum ære perennius, quod nulla destruere possit vetustas. Incidi elogium sepulcro tuo, quod huic volumini subdidi, ut quocumque noster sermo pervenerit, te laudatam, te in Bethlehem conditam lector agnoscat.

TITULUS SEPULCRI:

[*Epitaphium Paulæ.*]
Scipio quam genuit, Pauli fudere parentes,
Graechorum soboles, Agamemnonis inclyta proles,
Hoc jacet in tumulo: Paulam dixere priores:
Eustochii genitrix, Romani prima senatus,
Pauperiem Christi et *k* Bethlemitica rura secuta est.

l IN FRONTE SPELUNCÆ:

Aspicis angustum præcisa rupe sepulcrum?
Hospitium Paulæ est, cœlestia regna tenentis.
m Fratrem, cognatos, Romam, patriamque relinquens,
Divitias, sobolem; Bethlemiti conditur antro.
Hic præsepe tuum, Christe, atque hic mystica Magi
Munera portantes, hominique Deoque dedere.

Dormivit sancta et beata Paula, septimo Kalendarum Februariarum, tertia sabbati post solis occubitum. Sepulta est quinta Kalend. earumdem, Honorio Augusto sexies et Aristæneto consulibus. Vixit in sancto proposito Romæ annos quinque, Bethlehem annos viginti. Omne vitæ tempus implevit annis quinquaginta sex, mensibus octo, diebus viginti et uno.

a MS. S. Maxim. terga. b *Idem*, tumescentibus fluctuum montibus. c MSS. utriusque monasterii. d MS. S. Maxim. suffocabat. e *Joannes*. f MSS. nutricolam. g *In editis libris additur*, Hebræo; *quod a MSS. abest, neque enim multi tum linguæ illius sciolos. Syriaca erat vulgo istius idioma*.

h MS. S. Maxim. texitur. i *Ita Rosweydus et MSS. cum aliis quoque Hieronymus usurpata*. Beatiorum vinolentias legit. Cebus lib. 11, cap. 27 Carcerumas purulenta. k *Ita Rosweydus, primam syllabam in* Bethlehem *corripit*. *In Hieronymus, quod ante et liquida sequatur, ut mox in* Bethlemiti. l MS. S. Maxim. Et in Hebraico foribus sepulchri hoc habes. m *Idem* MSS. Fratres.

DE S. AMMONA, ABBATE IN THEBAIDE.

[CIRCITER AN. CHR. CIC. XXVI JANUAR.]

[*Natalis S. Ammonæ.*] Venerantur *Græci XXVI Januarii S. Ammonam, sive Amonam, aut Ammonem, ut ex Maximo Cytheræo et Menæis patet. Atque hæc quidem ita habent*: Eodem die S. Amonas in pace quiescit.

Vitæ Amonas filum cum omne complesset,
Vitam invenit numquam complendam.

[*Plures ejus nominis.*] *Quibus ex verbis haud facile, quis hic fuerit Ammonas, definies. In Vitas PP. conjicit oculos Raderus noster. Adstipulamur nos quoque: sed plures isthic Ammonæ, sanctitatis opinione celebres. Aliquot producemus, nondum certo a nobis diei assignatos.*

[*Abbas monasterii S. Antonii.*] 2 *Palladius historiæ Lausiacæ cap.* 74. Vidimus, *inquit*, in Thebaide altum montem fluvio imminentem, valde terribilem et præcipitem, et monachos illic viventes in speluncis. Eorum autem Pater erat nomine Pytirion, qui fuit unus ex discipulis Antonii, et tertius qui illum locum excepit: qui quidem multas virtutes efficiebat, et efficaciter spiritus expellebat. Cum enim successisset Antonio, et ejus discipulo Ammonæ, merito etiam successit hæreditati donorum. *Eadem fere habet Ruffinus lib.* 2, *de Vitis Pat. cap.* 13, *a quo* Ammon *appellatur, quem eumdem videri cum* Amatha *S. Antonii discipulo, qui ab aliis etiam* Amos *dicitur, supra ad S. Antonii Vitam dictum est* § 5 *in Prolegom. ubi de illius rebus gestis, quod assequi potuimus, datum.*

3 *Alius S. Antonii, seu discipulus, seu familiaris certe*, Ammona *fuit, ex Abbate Episcopus, de quo in Appendice ad vitas PP. apud Rosweydum cap.* 20, *num.* 8, *ista ad Lausiacam historiam adjecta*. [*alius Episcopus.*] Abbati Ammonæ prophetavit Abbas Antonius dicens: Habes proficere in timore Dei. Et eduxit eum de cella ad lapidem, et dixit ei: Injuria hunc lapidem, et cæde eum. Et ita fecit. Et dixit Abbas Antonius: Ita et tu debes perficere mensuram hanc. Et cum factus esset Episcopus, obtulerunt ei Virginem in utero habentem, et dicunt ei: Homo iste malum hoc ope-

ratus

Ex variis. vir misericors,

ratus est, da ei disciplinam. Qui signans uterum ejus, jussit illi dari sex pares sindones, dicens : Ne forte cum veniat ejus partus, moriatur aut ista, aut certe infans, ut inveniat vel sepulturam. Dicunt illi accusatores : Quid hoc fecisti ? Da ei disciplinam. Respondit Episcopus : Videtis, Fratres, quia prope mortem est, et quid ego habeo facere? Sufficit dolor, quem habet et confusio : dimisitque eam, et non est ausus eam condemnare.

alius sanctus Presbyter,

4 *Tertius Palladio cap.* 72, *memoratur* Ammonas *Presbyter in Ægypti inferioris solitudine maritima* : Est alia, *inquit*, solitudo in Ægypto, maritima quidem, sed difficillima; in qua multi et magni habitant anachoretæ, quæ est prope urbem Diolcon. Vidimus autem illic Presbyterum, virum sanctum et valde humilem, et assidue videntem visiones, nomine Ammonam. Is aliquando offerens Deo sacrificium, videt Angelum stantem a dextris altaris, et notantem Fratres accedentes ad gratiam, et scribentem in libro eorum nomina. Cum autem non adfuissent aliqui in synaxi, vidit deleri eorum nomina, qui post tres dies sunt mortui. Eum sæpe torquentes dæmones in tantam adduxerunt imbecillitatem, ut non posset ipse stare ad aram nec offerre : Angelus autem veniens, ejus manu apprehensa, protinus eum confirmavit, et sanum ad aram statuit. Cujus tormenta cum vidissent Fratres, obstupuerunt. *Ruffino lib.* 2, *de Vitis Patrum cap.* 32 *Sozomeno lib.* 6, *cap.* 28, *et Nicephoro lib.* 11, *cap.* 35. Piammon *dicitur.*

ab Angelo curatus,

idem Piammon dictus

alius Raithenus monachus,

5 *Alius ad mare rubrum in Arabia, celeberrimi cœnobii Raythum ascetes,* Ammonas *fuit, cujus hoc apophthegma a Pelagio lib.* 5, *de Vitis Pat. libel.* 8, *num.* 16, *refertur* : Interrogavit Abbas Ammonas de loco qui dicitur Raythum, Abbatem Sisoi, dicens : Quando lego Scripturas, vult cogitatio mea ornare sermonem, ut paratus sim ad interrogata respondere. Et dixit ei senex : Non est opus, sed magis de puritate mentis provide tibi securitatem eloquendi sermonem.

alius Scethiota

6 *Alius apud eumdem auctorem libello* 7, *num.* 3, Abbas Ammonas, *Scethi solitudinis incola, refertur* : Dixit, *inquit*, Abbas Ammonas, quia quatuordecim annis fecerat in Scithi, deprecans Deum die ac nocte, ut daret ei virtutem superandi iram.

7 *Idem libello* 10, *cap.* 16. Narravit quidam Patrum, quia senex aliquis erat in cella studiose laborans, et vestiebatur matta : qui cum perexisset ad Abbatem Ammonam, vidit eum Abbas Ammonas utentem matta, et dixit ei : Hoc tibi nihil prodest. Et dixit ei ille senex : Tres cogitationes mihi molestæ sunt; una, quæ me compellit, ut alicubi in eremo recedam; alia, ut peregrina petam, ubi me nemo cognoscat; tertia, ut includam me in cella, ut nullum videam, et post biduum comedam. Dicit ei Abbas Ammonas : Nihil tibi ex is tribus expedit facere, sed magis sede in cella tua, et comede parum quotidie, habens semper in corde tuo publicani illius, qui in Evangelio legitur, sermonem; et ita poteris salvus esse. *Sitne hic aliquis e memoratis, an diversus, quis statuet?*

alius necessariarum rerum peritus

Lucæ 18

8 *Illustris denique fuit* Ammonas, *Tabennensium in superiore Ægypto Abbas, quem hoc die celebrari a Græcis existimant Rosweydus et Raderus. De eo ista scribit Palladius cap.* 48. Vidimus alium virum in Thebaide, nomine Ammonam, Patrem ter mille monachorum, quos etiam nominabat Tabennesiotas, qui habebant magnum vitæ agendæ institutum, ut qui et ovillas pelles ferrent, et vultu tecto comederent, et se deorsum inclinantes, ne quis proximum comedentem aspiceret : et tantum exercerent silentium, ut viderentur esse in solitudine, unoquoque occulte peragente suum vitæ institutum, solum autem specie quadam in mensa sederent, conantes se invicem latere. Aliqui enim ex his semel vel bis manum ori admovebant, tangentes panem vel oleum, vel aliquid ex iis quæ erant apposita, et cum de unoquoque obsonio semel gustassent, contenti erant hoc alimento : alii autem panem sensim mandentes; alia autem accipientes citra simulationem; sic perseverabant : alii autem jusculum ter tantum degustabant, a reliquis autem abstinebant. Quæ cum, ut erat consentaneum, essem admiratus, non prætermisi eam quæ ex eis capitur, utilitatem.

alius qui hic coli videtur.

Abbas Tabennesiotarum.

quorum mirum silentium.

varia abstinentia,

9 *Ruffinus lib.* 2, *de Vitis Patrum cap.* 3. Ammonem *appellat, et nonnulla ex dictis clarius explicat, ita scribens* : Vidimus in Thebaide alium virum, nomine Ammonem, Patrem trium millium circiter monachorum, qui Tabennensi appellantur, ingentis abstinentiæ viros, quibus usus est indui colobiis, quasi saccis lineis, et pelle confecta a collo post tergum et latus descendente contegi; cucullis etiam caput operiri, maxime cum ad cibum ventum fuerit : eisque etiam faciem velant, ne alius alium parcius cibum sumentem deprehendat. Est autem eis et in capiendo cibo summum silentium, ita ut nec putetur in eo loco esse aliquis hominum, ubi sedetur ad mensas : et omnis eorum conversatio ita est in multitudine posita, quasi esset in solitudine, dum ita latet uniuscujusque abstinentia, ut ab alio deprehendi non possit. Sedent ergo ad mensam contingentes magis quam sumentes cibos, ut nec defuisse mensis, nec tamen ventri satisfecisse videantur. Major quippe est continentiæ virtus, his abstinere quæ in oculis habentur et in manibus. *Is Ammon dicitur Sozomeno lib.* 6, *cap.* 28. In ea *Thebaide* Ammon monasticum vitæ genus excolebat. Iste Tabennensiotis præfuit, triaque circiter millia habuit discipulorum.

habitus peculiaris,

10 *Alius ab his* S. Ammon Nitriota *fuit, cujus animam S. Antonius vidit in cœlum ab Angelis deportari, de qua agemus IV Octobris. Alius* Ammonius *a S. Hieronymo inter Origenistas numeratus, de quo Ruffinus lib.* 2. *de Vitis Pat. et Palladius cap.* 12, *quem tamen a recentioribus repertum Martyrologiis inscriptum IX Februarii et XXXI Martii; qua ratione aut jure, examinabimus istis diebus et ad vitam S. Chrysostomi, in qua crebra ejus et Fratrum mentio.*

alius S. Ammon Nitriota

alius Ammonius suspectus hæreseos.

DE SS. CONJUGIBUS XENOPHONTE ET MARIA, EORUMQUE SANCTIS FILIIS ARCADIO ET JOANNE.

Sec. V. XXVI Januarii.

Xenophontem, ac Mariam *illius conjugem, eorumque liberos* Arcadium *et* Joannem *senatoria dignitate amplissimisque possessionibus abdicatis, monasticam vitam Hierosolymis pari animorum ardore professos, venerantur Græci hoc die officio Ecclesiastico. Ita namque Anthologium a Clemente VIII approbatum* : Eodem mense, die XXVI sancti Patris nostri Xenophontis et sociorum. Sanctus hic Xenophon, Constantinopoli erat, externarum opum copia affluens, at multo etiam interna erga Deum religione clarior, qui cum duos filios suos Arcadium et Joannem, Berytum urbem in Phœnice sitam, ad juris legumque disciplinam et scientiam consequendam, missos, naufragium fecisse intellexisset, ad eos conquirendos una cum uxore profectus est domo, tandemque Hierosolymis eos reperit, monachico habitu indutos : ubi et ipse ac conjux solitariam amplexi vitam, eousque ambo in studio virtutis provecti sunt, uti et eorum quoque filii, ut miracula etiam patrarent. Perseverarunt autem omnes in Dei servitio, ac tandem ad eum emigrarunt.

S. Xenophontis et sociorum natalis 26 Januarii apud Græcos.

2 *Eodem habet Maximus Cythereus, in Menæa, sed*

hæc

Aliquando Latinos. hæc multis præterea antiphonis eos celebrant. *Referuntur quoque in Græco Menologio. E Latinis Galesinius ad hunc diem ista scribit* : In Græcia S. Xenophontis Confessoris. Hic excellenti in Deum pietate, ergaque pauperes benignitate incredibili, Hierosolymam profectus monasticæ vitæ instituta suscepit : in eaque vivendi ratione ita se excoluit; ut Dei gratia ac dono multis mirabiliter gestis rebus, actaque sanctissime vita abierit ad Dominum. *In Notis accepisse se hæc e monumentis Græcis scribit : at mirum est eum Mariæ ac filiorum non meminisse. Eadem ex Galesinio recitat Canisius in posteriori editione. Molanus in addit. ad Usuardum :*

Die XXVI sancti Patris Xenophontis, et comitatus ipsius.

3 *Idem porro Anthologion 8 Januarii, ista habet :* Eodem mense, die octavo, S. Xenophontis et sociorum, et S. Marciani Presbyteri, *etc. Quo die Philippus* et 8 Jan. etc. *Ferrarius in generali Catalogo Sanctorum* : Constantinopoli S. Xenophontis Confessoris. *Menæa 6 Martii Arcadium referunt, filiumne Xenophontis an alium, nobis incompertum, ista solum habent* : Eodem die, sancti Patris nostri Arcadii.

Lumbos qui sub intelligentiam cadunt, virtutibus præcinctus,

Egregio ornatus cingulo Arcadi ad cœlum curris.

4 *Vitam S. Xenophontis et sociorum, a Simeone Metaphraste, aut alio quopiam vetustiore auctore, conscriptam, acceperat Rosweydus e codice Græco bibliothecæ Christianissimi Regis. Eam Latine vertit* Otho Zylius *noster, hactenus numquam luci datam.*

5 *Qua ætate vixerit S. Xenophon, ex Nicephoro Callisto liquet; is lib. 14, cap. 52, cum de magno Euthymio egisset, de quo nos 20 Januarii; de Xena, sive Eusebia, de qua 24 Janu. de Eudocia Augusta, et aliis qui, quinto seculo, sanctitatis opinione illustres extitere, ista adnectit* : Præterea celeberrimus ille Xenophon iisdem temporibus floruit, qui prius senatorii ordinis fuerat, non minus externis opibus, quam internis animi dotibus conspicuus. Miserat is Berytum, quæ Phœnices urbs est, disciplinæ et legum discendarum gratia, Arcadium et Joannem filios suos. Cum autem ii naufragium in mari passi essent, ad eos perquirendos una cum conjuge profectus est. Porro ubi eos Hierosolymis monasticum institutum complexos invenit, ipse quoque, et cum eo conjux, tranquillioris vitæ habitum induunt. Ad eam vero omnes virtutem pervenere, ut et faciendorum miraculorum gratiam a Deo consecuti sint. Cumque acceptam Deo vitam egissent, ad eum tandem emigrarunt.

VITA ET RES GESTÆ S. XENOPHONTIS.

ET FILIORUM EJUS JOANNIS ET ARCADII.

AUCTORE SIMEONE METAPHRASTE.

INTERPRETE OTHONE ZYLIO SOC. JESU.

Præfatio interpretis.

AMPLISSIMO VIRO D. GEORGIO UWENO,

EQUITI ET REGIO IN BRABANTIÆ CURIA SENATORI.

Res a B. Xenophonte, sanctissimaque ejus familia, ad Dei laudem præclare gestas, primus, e media Græcia accersitas, Latinis oculis legendas trado. Sunt eæ et vicissitudinibus variæ, et miræ exitu, et suspensa narrationis serie jucundæ. Lege, Vir Amplissime, cum a sacro illo Justitiæ tribunali ad Te reverteris, et hasce pagellas in Museum tuum, tot antiquitatis, tot elegantiæ ornamentis instructum, admitte. Quamvis autem Petro Canisio, Germaniæ Apostolo, domestico familiæ tuæ exemplo, sic virtutem exerces, ut externis et e Græcia longe petitis ad eam incitamentis carere possis; Xenophon tamen, (quem Senatorem Senatori propono) Canisianæ præstantiæ hæredem, vel similitudine dignitatis alliciet, vel commovebit vitæ sanctimonia, vel argumenti amœnitate oblectabit. Vale, et jube tuum esse, quidquid protulerit. Ex ms. Græco, interpr. Othone Zylio

A. T.

Bruxellæ VII Novemb. CIↃIↃXL.

æternum devotus

Otho Zylius e Soc. Jesu

CAPUT I.

Xenophontis patria, conjux, liberi.

Xenophon, admirandus ille, ex ea civitate oriundus est, quæ reliquas tum pulchritudine, tum magnitudine, tum situ ceterisque rebus superat, et Constantino Magno, primo inter Christianos Imperatore (qui veræ fidei professione æque ac religiosissima confirmatione clarissimus fuit) tamquam conditore suo gloriatur. Quod igitur inter civitates illa civitas, hoc ipsum Xenophon inter viros fuit, ætatis flore eximius, virtute prorsus eminens, Senatoria dignitate conspicuus, neque primis gloriæ insignibus ulli secundus. Sed et maximis affluebat divitiis, earumque rerum copia, Quæ, ut Jobus loquitur, bonæ videntur, quare non abs re cum illo dicere potuit : Fluunt viæ meæ butyro, et montes mei fluunt lacte. S. Xenophontis patria, dignitas, opes, Job. 29. 6 secundum LXX

2 Verum quantum opibus eminebat, tantum cogitatione demittebatur, majore virtutum opulentia deorsum vergens. Non solum enim Xenophon illa splendoris ornamenta, sed multo magis virtutum similitudinem cum Jobo sibi communem ostendit, eumdem præterea referens tum tentationibus, tum consolatione, tum tentationum victoria, quam a summa Dei bonitate, propitioque divini oculi in tales virtutum cultores respectu, consecutus fuit. Itaque divinus hic vir beatitudinem suam non facultatibus aut amplitudine metiebatur, neque (qua erat sapientia) ex vanitate sibi gloriolam conflabat ; verum hisce rebus addictos esse miserrimos, et mentis inopia laborare, judicabat. Credebat enim in eo summam suæ felicitatis consistere, si sciret atque cognosceret Dominum, si eum timeret, sique adhæreret præceptis ejus. Atque hinc, ut divinus David est auctor, majorem gloriam atque divitias habuit in domo sua. Sic enim idem David existimat, hæc sæpenumero Dominum timentibus reddi a potentissima maximeque liberali optimi Numinis manu. virtus, cum Jobo similitudo, Psal. 111. 3

3 Ceterum legitima illi conjux fuit, Maria nomine, claris parentibus nata, marito vitæ ac morum vere consors. Ex hac duo illi nati sunt filii, Joannes atque Arcadius, quorum summam curam habuit, ut ad eos non corporis tantum bona, sed etiam virtutis doctrinæque luculenta perveniret hæreditas : quæ et possessoribus opes servat, et facit ut has ipsi potius possideant, quam ab iis male possideantur : neve aut illiberaliter eas contineant aut improvide expendant. In utroque enim par inest turpitudo, si sine rationis ac temporis modo, aut largiter effluant, ubi non decet; aut parce tenuiterque stringantur : cum, quod Paulus dilaudans beatissimum prædicat, in benedictionibus seminandum fuerit. Quamobrem liberos doctrina omni Xenophon imbuit, sive ea quæ linguam elegantiis Græcanicis excolit, sive altera, quæ secundum Deum est, philosophia; qua partim mores exornantur, partim animus ad Numinis amorem extollitur. Postquam vero etiam legum scientia eos imbui voluit, ad Berytum urbem, quæ hac tempestate viris legum peritissimis florebat maxime, haud gravate dimisit. Qua in re sese patrem vere filios amantem prodidit, satius ducens, illorum conspectu tantisper carere, quam illos seriarum utiliumque rerum perceptione fraudare. Uxor, Maria, filii Joannes et Arcadius, 2 Cor. 9. 6, Forma institutio, profectio Berytum

CAPUT II.

Ex MSS. græco, interpr. Othone Zylio.

CAPUT II.

Æger filios accersit, instruit : divina ope curatur.

Ægrotat Xenophon,

His itaque studiis cum gnaviter incumberent filii, in morbum gravissimum parens incidit. Ac morbus quidem mortem minabatur, sed filiorum absentia morte gravior erat, cum vehementer metueret, ne jucundissimo eorumdem conspectu, ac desideratissima dulcissimorum pignorum consuetudine frustratus ex hac vita raperetur. Igitur et celeriter advocantur, et citissime advolant, desideriorum alis sublevati, viæque longitudinem ardore mentium contrahentes. Non tantum enim amabantur, sed et non minus amabant; neque solum a natura, verum etiam a virtute, quam desideriis mutuis alerent, huc incitabantur; sic ut vere filii essent, qui tum in parentem summo amore ferrentur, tum vicissim a parente plurimum diligerentur. Quare ubi in dulcissimos filiorum vultus conjicere oculos parenti licuit, confestim morbo levari cœpit, et a præsentis voluptatis magnitudine mali fugam sentire. Sæpe enim ut vis gaudii corporis morbum expellit, ita mœroris acerbitas infirmitatem absentem advocat. Amplexatus igitur liberos, ac totus iis ex lætitiæ abundantia circumfusus, et simul ex dilectissimorum conspectu gaudii plenus, simul in tristitiam ex eorum privatione mortisque memoria relabens, in multiplices variosque affectus distrahebatur; hinc quidem exultans, inde autem dolens, mœstitiaque perfusus : nunc lacrymis genas inundans, nunc gratulabundus Deo, nunc humanæ naturæ cogitatione ingemiscens.

filios advocat,

quorum adspectu levatur,

varie afficitur,

5 Deinceps et verba facere cœpit, quibus eos ad virtutem componeret; indignum ratus, si obnoxiam corruptioni illis hæreditatem relinqueret, et non omni cura præcepta ac monitiones tam pretio, quam utilitate terrenis rebus longe superiores, ad eosdem patrimonii loco transmitteret : Mea quidem, inquit, vita, liberi, jam ad metam spectat : quod si vobis aliquam parenti gratiam referre cordi est (de quo vestri in me amoris ardor dubitare non sinit) hoc unum mihi, quod ceteris omnibus præferam, repnite, ut divinæ voluntati, quemadmodum facitis, obsequamini, vitamque ex præscripto ejusdem instituatis. Quod porro dicturus sum, id haudquaquam ab inani gloriatione, sed a summo vos incitandi desiderio, profectum accipite. Si enim vita mea tanquam exemplo uti libuerit, conjectisque in eamdem oculis vos ad eam velut quoddam specimen atque imaginem conformare, fortassis alius vobis magister non erit opus : cum et exemplar vobis domi futurum sit, et sic facilius in vobis suam sit formam expressurum. Nam doctrina domestica, qua sermone, qua opere expressa, et ad docendum accommodatior, et ad persuadendum efficacior est, quam externa. Ceterum nostis, quæ mea fuerit cum omnibus agendi ratio, quæ undique non amorem modo, sed venerationem quoque mihi conciliavit, ex modestia nostra morumque benignitate, non ex ostentatione, aut vanæ laudis aucupio prognatam. Numquam sane cuiquam insolenter injurius fui, linguam a calumniis abstinui, abjectis non insultavi, non furtim res proximorum diripui, nulli offendiculi caussam dedi, in subditorum neminem iracundiæ frena laxavi, inimicitias et iras in pectore latere non sivi, æque linguæ et oculis custodiam imposui, in alienam pulchritudinem non intendi, ad mulierem non accessi, præterquam ad matrem vestram; qua donec vos mihi carissimos peperit, usus sum, castimonia deinceps ex pacto mutuo servata. Sed et in hisce imitari nos abunde potestis, si volueritis pupillos curare, tutari viduas, morbis oneratos visitare, oppressos injuria a potentiorum manu vindicare, matri reverentiam, Sacerdotibus honorem tribuere, monachis, ac præsertim iis qui in solitudinibus, montibus, ac speluncis et in cavernis terræ degunt, omni sollicitudine providere : ad hæc servos mansuete et clementer habere, propter eum qui pro nobis secundum ineffabilis benignitatis leges servi formam indutus est. Juniores igitur servi tamquam filii curandi sunt, seniores atque ætate provecti libertate donandi; ac ne tum quidem curæ vestræ expertes esse debent, verum usque dum vivere desinant, alimenta ipsis suppeditanda. Insuper amicis estote fidi, inimicis benevoli, nulli malum reddentes. Hac vivendi ratione et propitium vobis Numen habebitis, et longitudine dierum saturabimini.

eosque egregia oratione instruit.

castitas conjugalis.

6 His auditis, filii lacrymis perfusi, tantum acerbitatis ex imminente intolerabili parentis sibi carissimi morte sensere, quantum ferre vix possent, et ore, et oculis et toto corporis habitu ne ipsos desereret, sed vitam potius a Deo longiorem peteret, obsecrabant. Perspexerant enim quo ille esset apud Deum loco, quem sincera probitas tot factis testata commendaret. Quod si impetrarent, tum demum aiebant perpetuo sibi mandata divina cordi fore. At Xenophon altum ex imo pectore suspirium ducens, Ex quo, inquit, hic me morbus lecto affixum tenet, non alio spectarunt preces meæ : quin hac ipsa nocte utrorumque votis Deus annuit. Divino enim oraculo compertum habeo, me jussu Dei nunc in vita mansurum. Quo intellecto filii præ lætitiæ magnitudine se continere non poterant, perinde ac si non patris vita prorogata, sed mors ipsorum decreto quodam abrogata esset. Ubi vero, superata vi morbi, perfecta sanitate pater frui cœpit, haud quaquam insomnio delusus, denuo filios Berytum, ad litterarii cursus cœptum stadium conficiendum, reverti jussit; Vos, inquiens, abite, filii, ac studia cordi habetote : ego interim de matrimonio vestro sollicitus ero, et quam brevissime reduces, cum idoneis vos uxoribus conjungam. Hæc locutus, navigio impositos dimittit.

Divinitus cognoscit vitæ prorogationem,

filiosque ad studia remittit.

CAPUT III.

Filii ad studia revertentes, naufragium patiuntur.

Atque nunc quidem ad ea quæ dicturus sum intendendus est animus, cum sese jam prodat jucundissima narrationis pars, quæ simul divinæ providentiæ ac bonitatis multiplicitatem, simul admirandam propositi nobis argumenti seriem ostendit. Secunda igitur navigatione aliquantisper usi sunt fratres, leni vento provecti : inde turbo repente in navem incumbere, magnique ac teterrimi fluctus excitari, et præter morem mugire salum, tum immensi aquarum montes irruere, navigioque exitium minari; cum interea demissis festinanter velis nautæ in incertum agerentur. At juvenes (animadverte, obsecro, radicis bonæ surculos bonos) ceterorum immemores, illico se vertebant ad Deum, nimirum unicum verumque præsidium. Cujus opem cum implorarent, non opera sua; sed paternum bene agendi studium commemorabant, satis gnari hac se ratione citius exauditum iri. Recordare, inquiunt, Domine, opera parentum nostrorum, ac propter eos ne siveris nos in dimidio dierum nostrorum demergi in profundum maris, neque absorbeat nos tempestas aquæ. Memento miserationum, memento incomparabilis benignitatis. Respice de templo sancto tuo, ex tremendo habitaculo ineffabilis magnitudinis tuæ, ac vide quemadmodum animo contrito, et spiritu humilitatis imploramus invictam manum tuam. Ne tradas nos in mortem, propter nomen tuum : sed fac nobiscum secundum clementiam tuam, et secundum multitudinem misericordiæ tuæ, eripe nos ad gloriam majestatis tuæ. Neque enim mortui laudabunt te, neque omnes descendentes in infernum; sed nos qui vivimus benedicemus tremendum nomen tuum. Hæc erat sanctorum juvenum ad Deum precatio,

Tempestate vexati,

ferventer Deum invocant.

precatio, aliorum antiquissimorum juvenum orationi similima, non ex ignibus, ut illi, sed ex aquis ferventer eripi postulans. *Daniel 3*

Crescente tempestate

8 Postquam vero procella ne tum quidem dedit inducias (Dei utique judicio, quibus ipse nosset modis mirabiliter eorum cursum gubernantis) et periculum pristino majus incubuit, tum nautæ in scapham jam paratam desiliunt, et quocumque ventus impelleret, ferebantur. Verum fratres a cœlesti jam ope abjecti, irritasque se preces fudisse rati, cum gubernationis abditæ rationes, ac judicia Dei abyssum esse multam ignorarent, acerbissimam oculis mortem intuentes, dolore toti consternabantur. *exanimati,* Igitur invicem complexi, et manus manibus, pedibus pedes implicantes, oculos quoque oculis, et oribus ora componentes, nunc frequenti valedictione affectus suos prodebant, nunc lacrymarum fontibus invicem inundabant, et longissimam illam disjunctionem lamentabantur. Hinc acerbissime ingemiscentes, et clamore sensum animi indicantes, ipsaque morte amariorem quodammodo secuturam mox absentiam ducentes : *invicem vale dicto* Vale, inquiebant, jucundissime patris aspectus; vale mater; amantissimorum cognatorum dulcedo, vale : non amplius vobis occurremus, non amplius communibus fruemur lætitiis. Heu! amantissime frater. Heu! mi ocule Heu! tam luctuose divellimur. Quorsum ergo illæ parentum preces? quorsum illa in egentes liberalitas? illa in monachos ac virtutum studiosos observantia? Nullinsne horum, nec una quidem ad Deum ascendit oratio? An ascendit quidem, sed fortiorem sese invenit peccatorum nostrorum potentiam? Eheu! quomodo, qui patrem nuper moribundum lugebamus, nunc ipsi potius patri matrique plorandi argumentum futuri sumus? O luctum termino carentem! o dolorem toti vitæ æqualem! Scilicet pater (quæ erat spes tua) supererunt tibi liberi, sepulcri tui supplementum; et qui curis de nostri educatione plenus eras, ne mortuorum quidem cineres intueberis. Scilicet pater, quod animo volvebas, filiorum nuptias videbis, et hymenæos in eorum gratiam decantandos audies; quos, eheu! ne defunctos quidem conspicabere, aut ultimo vale impertieris. Luctuosum est sane parentibus præmorientes cernere filios; verum ne hoc quidem vobis reliquit invidia; neque senio confectis dabitur liberorum corpora sepulturæ mandare. O Rex ac Domine universorum, cujusmodi nobis mortem nunc decrevisti! quam si per tua nobis judicia non licet effugere, saltem conjungere liceat. Una ambos procella operiat, una maris bellua sit utrinsque sepulcrum.

naufragantur.

9 Hæc juvenum lamentationes erant. At nave jam usquequaque disrupta, alter tabula, alter alio fragmine arrepto, pelago se commiserunt, necessitatis quidem legibus obsequentes, *sed evadunt* sed divino nutu mirandum sane in modum conservati. Sic enim jactatos tandem Tyrus excepit; ac Joannem quidem locus dictus Malnephetan, Arcadium vero Tetrapyrgia. Ast alter alterius salutis ignarus, non tam suo lætabatur eventu, quam fraterno dolebat

CAPUT IV.

Ambo scorsim monasticam vitam complectuntur.

Joannes etiam monasticam sibi proponit

Porro Joannes multa cum animo reputare cœpit, tum quo appulsus esset, tum quo se verteret secum expendens. Hæc cogitanti mens bona, a paterno utique semine ortum ducens, injecta fuit. Commemini enim aiebat, patrem meum judicare solitum, vitæ solitariæ ad felicitatem deesse nihil. Et fortassis hæc est voluntas Dei, ut potius ipsi inserviam in paupertate et abjectione (quæ certæ sunt ad ejus obsequium viæ) quam ut inter opes atque fallacias vitam exigam; quæ lata nimirum est via et ad interitum ducens. Atque hæc, credo, est caussa cur potentem ejus manum implorans irritas fuderim preces, neque tempestas tranquillitate mutata sit. Nam cum sit optimus, persæpe supplicantes negligere novit ob animarum bonum, atque ea maxime præbere petentibus, unde manifestum animis emolumentum existat. Quocirca monasterium mihi adeundum, animæque consulendum est, et ante omnia placendum Deo, qui non maritima solum procella, sed magis etiam vitæ hujus fluctibus ereptum, inexplicabili ratione me in salutis adduxit viam. Atque hæc animo volutans in preces dat sese, quibus et servari postulabat Arcadium, et, quod caput erat, in eamdem vitæ rationem pertrahi, quæ tum corpori ejus, tum animæ salutem afferret. *Ex MSS. Græco, interpr. Othone Zylio.*

ad monasterium accedit,

11 Confert se igitur ad quoddam regionis illius monasterium, ubi cum janitor eum vidisset, benigne excipit, nudo vestem largitur, parique hilaritate ac benevolentia mensæ adhibet : Deo interim Joanni ad se viam bellissime sternente. Remota deinde mensa, monachus colloquium exorsus : Unde, inquit frater, huc accessisti? Cui ille jam generis, et opum, et splendoris atque amplitudinis oblitus, modestiamque satis edoctus, ac pro sordido se gerens : Sum, inquit, hospes atque abjectus, qui naufragio jactatus, Deoque usus propitia, ac vestris precationibus servatus, huc deveni. Quibus auditis addit monachus : Quem autem post hæc finem spectas? Tum Joannes : Si Deo, inquit, visum fuerit, meque tanto proposito mea non excludit indignitas, monachus fieri vehementer desidero. Ea re intellecta janitor collaudat juvenem, ac tam sancto desiderio beatissimum esse confirmat. Anne igitur, inquit Joannes, hoc loco voti compos fieri potero? Respondit monachus, votum Præsidi exponendum, quodque is decreverit exequendum esse; atque ita rem exitu bono conclusum iri. Tum monachus Superiori fert nuntium : Joannes accersitur, et in conspectum Præsidis venit; cui magnæ sane voluptati fuit, intueri virtutum splendorem in Joannis vultu elucentem. Plurima hic edocetur Joannes ad *admittitur.* maximam animi utilitatem spectantia : tum de monastica sedulitate instruitur, tondentur crines, atque una siquid superesset profanum vel terrenum abraditur, neque tantummodo tunc monachorum habitum, *tondetur.* sed et cogitationes cum professione vestium congruentes induit.

12 Cumque hac ratione jejuniis, vigiliis, et precationi constanter sese addiceret, cætera quidem erat alacri animo, excepto quod unica de fratre sollicitudine non mediocriter angeretur, quem miserrime undis immortuum crederet. Non considerabat enim generosus juvenis, suum Deum etiam Arcadii prorsus esse. Cum enim uterque Deo placiturus esset, singularem utriusque curam egit Deus. Hujus enim favore divinus quoque Arcadius letho ereptus, et in regionem; uti diximus, Tetrapyrgiæ appulsus, inibi *Arcadius servatus* servatori Deo gratulabatur. Neque minus ille pro fratre deprecabatur, tum ut pari manu, duce, et custode agatur, tum ut oculis eumdem ante mortem conspicere liceat. Animis enim, non modo corporibus fratres erant. Absoluta precatione mox in vicum quemdam se confert, atque (o judicia Dei!) cujus parentes multorum esurientium ventres plane exsatu- *Joannem in somnis videt* rabant, ille panem supplex alienasque manus respiciens deposcebat, eoque sumpto corroboratus in somnum incidit. Vix soporem libaverat, cum adsistens illi Joannes, Quid me luges, frater, inquit, in Christo viventem? de quo nequaquam dubius, dolorem imposterum ex animo ejice. Post hæc evigilans Arcadius, probata visi fide, lætitiis exultat, Deoque grates, uti par erat, exsolvit.

13 Inde animum cogitantis anxiæ occupant curæ, quid tandem sibi agendum videretur. Sic itaque se- *Monasticen cogitat,* cum contendebat. An ad parentes revertar, quibus ubi solum me viderint, summum mœrorem injiciam? An

Ex MSS. græco interpr. Ambrosio Camald.

An studiorum cursum repetam, quod decreverat pater? Sed animus fratre orbatus, invitus ac fastidiosus ad doctrinam accedet. Quo me vertam igitur? Parenti semper monastica vita tum commendatione dignissima, tum felicitatis plenissima esse visa est. Hanc arripiam; neque quidquam a paterna sententia votoque alienum fecero. His dictis, viam Hierosolyma tendentem ingreditur. Quo ut pervenit, obitis sacratioribus locis, lustratisque propemodum omnibus monasteriis, inter eundum in quemdam ex magnis illis senem incidit, haud obscura virtutis insignia qua incessu, qua habitu, qua decenti oculorum compositione prodentem. Ad quem cum lætus accurrisset, dicta illi salute: Deprecare, inquit, pro me Deum, gravissima enim tristitia prorsus exanimor. Cui senex, Bono sis animo: nam pater, et mater, et frater tuus vivunt. Ceteri quoque eamdem tecum tempestatem passi, servati sunt omnes: sed et qui vobiscum fuerunt famuli tanto exempli periculo, monastico habitu, quemadmodum et germanus tuus, exornati sunt. Exaudivit autem Deus supplicationes tuas, eosque omnes antequam vita excedas, tuis oculis intueberis. Quæ cum præstantissimus Arcadius audiisset, amplexus regulam, et sedulo eam tenuit, et alacriter executus est.

et Hierosolymas

... de suis ... redictione ... tes,

... monachus.

CAPUT V.

Naufragium filiorum intelligunt parentes, et forti animo ferunt.

Duobus vero elapsis temporibus (intendite nunc animos, ut quemadmodum tristium auditione doluimus, ita lætiora tractantes mœrorem voluptate solvamus) post duo igitur tempora, eorum pater omnium quæ filiis accidissent ignarus, cum litteris domesticum mittit. Permagno enim tenebatur desiderio intelligendi, quid tandem caussæ esset cur tamdiu optatissimis carissimorum litteris frustraretur. Qui missus erat, ubi Berytum attigit, facile comperit, dominos suos in urbem non revertisse. Quare suspicatus Athenas profectos esse, etiam eo se frustra contulit. Verum inde discedens cum apud hospitium quoddam diversaretur, ibi in quemdam conservum suum inter monachos receptum incidit; ad quem post mutuam notitiam accedens: Ubi, inquit, locorum est uterque dominus noster? Ad quæ alter ingemiscens, lacrymisque vultum perfusus, Eheu! ait, quam funesta ex me auditurus es! Miserrime domini nostri pelago hausti sunt. Ego solus, uti credo, evasi, ac salutem periculo acerbiorem nactus, solitariam vitam elegi, hac vivendi ratione me mortuo, quam vivo, fauniliorem fore, existimans. Neque vero me recte facturum credidi, si ad patrem ipsorum, dominum nostrum redirem malus nuntius, infaustum spectaculum, odiosa et merito inamabilis vita, luctuosæ naufragii reliquiæ. Quocirca nunc Hierosolymam cogito, et ad sacra loca proficiscor.

Xenophon mittit famulum Berytum ad filios,

qui eos non ... reperiens,

... conservo ... (at)

15 His ille auditis se totum mœrori tradens feriebat pectus utraque manu, editoque lugubri clamore, ob redintegratam dominorum memoriam, in hanc boni gratique servi vocem erupit: Heu mihi! domini mei, quam tristia vobis evenerunt! quam amara, quam infausta de vobis audio! quæ lingua parenti vestro miserandum vestram necem annuntiabit? qui oculi tum ipsius, tum matris vestræ consternationem sustinebunt aspicere? quis amarissimam eorum mœstitiam videre poterit? quis atram vestem? quis calidas lacrymas per ora manantes? quis cineres aspersos capitibus et canos infelicissime sordidatos? Ubi hisce lamentationibus plus satis indulsit, inducere in animum non potuit, ut ad dominos tam diræ cladis nuncius reverteretur. Verum audito eorum, qui forte aderant, consilio, reditum suadente, cum et ipse consideraret quæ semel facta essent infecta fieri non posse, seque herilis imperii detrectatorem visum iri, quodque Deo hominibusque ingrata foret, neque in re utique desperata fructuosa hæc tergiversatio, qua et domini imprecationem incurrere, et perniciem sibi imprudenter conflare verebatur, ad dominos suos reditum suscepit.

... du

... redit

16 Ut ergo pervenit domum, atque ingressus est, cogitabundus mœrensque sedebat, rem pro viribus occultans, neque quidquam de iis quæ compererat cuiquam enuntians; verumtamen longe manifestius vultus mœstitia, quam lingua (qui enim tanto malo non vinceretur?) quæ cognorat, injucunda esse, demonstrans. Hinc sermones domesticorum exorti sunt, inter sese sinistre murmurantium; qui heram penitus latere non poterant. Hæc igitur, advocato qui missus fuerat, ut valeant liberi, sciscitatur. Respondet belle eos habere; et cum litteras illa posceret, eas in via periisse, adjicit. Tum cor matri palpitare, omnia suspicionum plena esse, ac visceribus graviter commoveri. Ergo formidabili jurejurando famulum adigit, ut veritatem ne celet. Quo ille vehementer commotus, ductis alte suspiriis, lacrymisque jam totus madens, Me miserum, inquit, domina, filios tuos, dominos meos, Eheu! pulcherrima illa lumina, deinceps haud unquam aspicies, jam mari haustos atque absumptos. Sic ille. Cujus narratio tantum abest ut matrem ad aliquid molle, indignum, aut muliebre præ se ferendum induxerit, ut potius ostenderit, se germanam ejusmodi filiorum matrem esse, silentiumque famulo imperarit, Deo gratias referens, his Jobi verbis in eamdem sententiam usa: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est.

Dominæ rem aperit,

miræ constantiæ

Job. 1. 21

17 Interim vesper advenerat, quando divinus Xenophon consueto splendore ac satellitio stipatus e regia domum revertit. Ubi mensa jam strata, (nam semel duntaxat per diem sub vesperam sumebat cibum) afflicta nuntio mulier, communicandæ cum marito tantæ animi ægritudini intenta, quoad posset levissimum maximeque tolerabilem illi dolorem satagebat imurere. Injecta igitur de reditu famuli mentione, ille super his gloriam tribuens Deo: Ubi, inquit, est redux famulus? Cum reddidisset uxor, forte morbo eum ex itineris molestia teneri; ad litteræ saltem, inquit, afferantur. Subjecit mulier, nunc temporis reficiendum cibo corpus, cras litteras non defuturas, ipsumque nuntium coram, quæ dicenda haberet, expositurum. Eratque sane anxia, ne verbis divinum Xenophontem (qui ut litteræ redderentur, urgebat) circumvenire voluisse videretur. Nunc enim, inquiebat ille, exhibeantur mihi litteræ, filiorum statum plane cognoscere cupienti: cras autem, ut tu ais, ex ore famuli cetera discemus.

Quærit de filiis Xenophon

uxor dissimulat.

18 Maria hac viri sagacitate se deprehensam sentiens, totisque visceribus commota, compressa voce penitus nihil dicebat, solis lacrymis abunde proloquens. Quo animadverso admirandus Xenophon, An male, inquit, habent liberi nostri? Tum illa, Prioribus utique digitis attingis calamitatem nostram, quoque haudquaquam expetis, sponte immunis. Utinam enim male haberent, ut vel sic aliquid nobis spei relinqueretur! nunc autem tui illi, heu! quondam liberi in mari vitam amiserunt. His auditis Xenophon facile ostendit, generosi animi probationem calamitates esse. Cum enim dixisset, Sit nomen Domini benedictum in secula, ad consolationem deinde uxoris, quæ et ipsa non insipienter aut abjecte, sed ut tam pii viri consortem decuit, se gerebat, conversus: Ne lugeas, inquit, non patietur enim Deus tanta clade nos obrui, aut mœrore tam acerbo gravari ea utiem meam, cum ne unicum quidem ejus mandatum contemptim transgressus sim. Vigilandum igitur nobis hac nocte, ejusque benignitas ac misericordia imploranda. Sic futurum est, ut vivantne an defuncti

Egregia utriusque constantia.

sint

sint liberi nobis aperiat. Hac ratione quod divinus olim Jeremias pronuntiavit, in illo impletum est : *Jerem. 17. 7.* Benedictus vir qui confidit in Domino, et erit Dominus fiducia ejus : et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas. Et paullo post : In tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum.

CAPUT VI.

Hierosolymis filios quærunt : filii se invicem agnoscunt.

Tota igitur nocte precando rogandoque Deum traducta, albescente jam cœlo, victisque sopore luminibus, non ad consuetum cubile se recipiunt, corpora humi sternentes. Simul ac somnus obrepsit, utrique visi sibi sunt præsentes filios intueri Christo adstantes. *Filiorum visione in somnis recreantur* Ac Joannes quidem throno residens, sceptroque ornatus insignem pretiosis gemmis coronam gerebat: Arcadius vero et ipse diademate plurimis ac splendidissimis stellis fulgente redimitus, dextraque crucem præferens, prope constratum ad quietem lectulum visebatur.

Hierosolymam tendunt 20 Ex quibus cum filios in magno apud Deum honore versari intelligerent, cumque divino munere eos Hierosolymis degere satis perspicerent, res ceteras ceu minores aspernati, sumptaque, quanta ad solatium et levamen inopum opus esset, pecunia, in viam eo ferentem se dederunt. *filios quærunt :* Quo ut perventum est, circumeuntes loca sacra, simul precibus, simul largitioni operam dantes, auro velut corporum divinitus operum adjutore præclare utebantur. Inde ad monasteria digressi, nusquam quod desiderabant consecuti, optatissimo natorum conspectu frustrabantur. Unde et desiderii fervor, mora temporis occulte nutritus, vehementius exardescebat. Quid enim desiderabilius, quam liberos tam caros, tamque extra spem videndi positos, tantaque a Deo benignitate servatos, adhuc superstites intueri?

21 Post hæc in quemdam ex famulis, qui cum filiis foras profectus, sed nunc habitu monastico indutus erat, incidentes, eum ex forma cognitum, *habitum monasticum venerantur* jamque non ut servum, sed ut conservum, aut ut digniorem etiam tractantes, tum sacræ vestis veneratione, tum modestia sua maxima impulsi, in genua abjecti, religiosa adoratione prosequuntur. Quem honoris excessum cum ille non ferret : Non tibi, inquit divinus Xenophon, sed vestitui tuo, ac divinæ familiaritatis sigillo, quod habitus iste impressit, hæc deferuntur. Tum de liberis sciscitati, nihil præter ea quæ in mari acciderant, assequuntur. Nam de salute ipsorum nihil huic compertum erat.

22 Quibus illi haudquaquam segniores effecti, desiderio ignaviam excutiente, ipsisque visceribus magis ac magis natorum amore flagrantibus, vestigandi porro diligentiam intenderunt. Itaque visum iis fuit, regionem Jordanis adeundam esse, ubi simul liberos quæritarent, simul manantem largiter dexteram *a quodam sene docentur vivere filios* egentibus aperirent. Eo cum abiissent obvium habuere admirandum illum senem, qui Arcadium totonderat, monachorumque amictu induerat. Ad hunc accedentes, contactis sacris ejus pedibus, obsecrant, ut suarum apud Deum precationum participes faciat. Annuit mox benevole senior, Deumque precatus, suis eos compellat nominibus, atque (o divini muneris gratiam !) ipsam ob quam venerant caussam, divini luminis perspicientia et visione cognitam, haud cunctanter exponit. Sed ipsa propemodum, quibus usus est verba, juvat particulatim afferre : Quidnam, inquit, ad invisendam Hierosolymam Dominum Xenophontem ac Dominam Mariam impulit? non aliud profecto, quam liberorum amor. Bono igitur animo estote. Vivunt, enim, vivunt ambo filii vestri, quod et divinitus vobis revelatum est. Ite igitur, Deum-que precamini, operarii vineæ ejus. Reversi natos videbitis. Hæc effatus, multamque illis salutem impertiens, abiit, eorum pectoribus maxima voluptate perfusis. Jamque brevi se desideratissimorum conspectu frituros certa tenebant fide, quam satis adstrueret tam definita de rebus ad ipsos spectantibus pronuntiatio.

23 Ceterum senex ad sanctam Christi Anastasin progressus haud procul Golgotha consedit humi. Et ecce Joannes precaturus procedit, qui viso sene eum veneratus, atque elucente virtutum ejus specie motus, adorationem prompte exhibet, incognito quidem homini, non tamen ipse, uti dicemus, incognitus. *Ad eumdem senem accedit Joannes.* Admirandus enim senex mox jussum consurgere, benedictionemque impertiens, ac suo eum nomine appellans, suavi blandaque voce : Ubinam, inquit, hactenus fuisti, Domine Joannes? Ecce enim pater et mater tui, huc advenerunt, quærentes te. Sed et te quærendi fratris ergo venisse novi. Hæc divino prorsus instinctu a seniore prolata oratio, Joanni stuporem injecit : cumque longo jam fratris desiderio teneretur, arrepto confestim loquentis sermone, Ubi, inquit, ubi, obsecro, mi Pater, est germanus meus? Ubinam terrarum? Vivit igitur? o jucundissimam mihi vocem! o dulcem linguam! Audire quam mox discupio, ubi fratrem conspecturus sim. Nonne cor meum exarsisse animadvertis? neque velut seminecem ejus desiderio contabuisse? At senior, Hic apud me tantisper asside; et mox fratrem videbis.

24 Neque longa fuit mora cum Arcadius adfuit, *et Arcadius* totus exsanguis ac tabidus, soloque motu et voce vitæ adhuc superstitis faciens fidem. Tanta illi venerandæ sobriæque abstinentiæ fuerat cura. Ad senem igitur verecunde modesteque accedens : Ecce, inquit, mi Pater, jam tertius est annus, postquam agrum tuum nulla inspectione dignatus es, cum ipse interim plurimas spinas tribulosque protulerit. Reliquum est igitur, ut strenuam ei purgando operam naves. Cui senex, Nequaquam, ait, ita res habet; nam et quotidie eum inspexi, et multum de eo sollicitus fui, quare non spinas, opinor, aut tribulos protulit, sed uvas bonas, frumentumque maturum, quibus nimirum ipse Rex universorum delectatur.

25 Hæc proloquutus vir divinus nondum eis suam fraternitatem aperuit, præsertim cum invicem tam ob mutationem habitus, quam ob summam corporum extenuationem haudquaquam agnoscerent; cumque alia quadam ratione eosdem in mutuam cognitionem statuisset adducere. Ad Joannem itaque se convertens, *Joannes suis exponit qui sit* Unde, inquiebat, venisti? Ille vero cum tanta animi moderatione atque humilitate, quanta dici vix potest, eadem pene usus voce, qua a naufragio recenter servatus, cum ad monasterium primum accederet, usus fuerat; Homo, inquit, externus ac vilis sum, divinæ misericordiæ tuarumque precationum indigus. Tantus illi inerat modestiæ amor. Quare et in meliorem partem illum scripturæ locum de eo pronuntiare possum : Facta erat illi tamquam vestis qua induebatur, humilitas. *Coloss. 3. 12* Cui senex, Recte quidem, inquit. Sed et genus tuum, et patriam, et educationem, ut hinc quoque Deo gloriam tribuamus, expone. Tum Joannes sermonem exorsus, ab initio ad finem usque cuncta persequitur, atque inter narrandum fratri nonnulla cognationis indicia facit, quæ vultus ipsius velut testimonio aut viva quadam voce confirmabantur, etsi lineamenta ejusdem tot malorum perpessione hebetata ac propemodum extincta viderentur. Verum ubi recensendo tum navigii, tum periculi mentionem injecit, ac fratrem quem habuisset, nominavit, tum enimvero Arcadius, naturæ violentiam ultra non ferens, erumpentibus suspiriis, lacrymis ora perfundens, surrexit, atque ad senioris pedes provolutus, *invicem agnoscunt* Hic, inquit, mi Pater, est frater meus, carissimus Joannes, hic ipse qui susceptæ mecum navigationis naufragium

Ex mss. græco, interpr. Othone Zylio.

naufragium pertulit velut miraculo, quemadmodum videre datur, conservatus, et nunc majore etiam miraculo mihi oblatus. O divinum plane consilium! o judicia Dei naturam vincentia! o providentiam nulla oratione aut ratione explicandam! Subjecit deinde senex, Neque vero me hæc fugiebant, verum idcirco silendum duxi, ut indiciis domesticis invicem agnosceretis. Sub hæc divini hominis verba illi in amplexus ruentes arctissime invicem stringebant, et nunc quidem fraterne colloquentes, nunc amplexum redintegrantes, nunc optimi senis precationem deposcentes, uno ore gratias Numini referebant, tum quod periculo tanto exempti essent, tum quod mutuo conspectui et conjunctioni restitui, tum maxime quod tali habitu vitaque dignati, ad tantam Dei tamque domesticam quodammodo familiaritatem pervenissent. Neque finis erat, aut communis lætitiæ, aut agendarum Deo gratiarum vel ob suam cujusque et fraternam salutem, vel ob novam ejusmodi congressionem, vel ob talis vitæ institutum cum tanta perfectione susceptum. Atque hæc quidem ratione quæ ad illos pertinent sese habent.

CAPUT VII.

Parentes filios tandem agnoscunt : utrique sanctitate florent.

Nunc autem, Deo et narratione eo ducentibus, etiam parentes cum fratribus conjungentur. Id quod ita evenit. Vix enim duo effluxerant dies, cum et ipsi adsunt, munifica manu largitionem exercentes.

Parentes senem adeunt

Qui ubi ad sanctum Calvariæ montem, atque ad vivificum Christi Dei nostri sepulcrum accesserunt, divinus ille senex eis occurrit, qui et antea de natorum vita certiores reddiderat, et jam tantum non adesse ac videri significaverat. Hunc ubi adierunt, exhibita, uti par erat, veneratione, promissi finem exigunt, filiorumque conspectum requirunt. Interea dum hi sermones habentur, generosi juvenes retro adstabant seni, ejus jussione prohibiti, ne aut verbum facerent, aut aliqua ratione se parentibus proderent. Quamobrem plane ipsis incogniti, ne vultibus quidem prodebantur, immodica, uti diximus, laborum asperitate consumtis. Non solum enim eorum quæ ad victum pertinent, sed multo etiam magis linguæ potentes erant. Et sane non levis neque mediocris virtutis erat, post vehementissimum desiderium, tam expetentes tamque expetitos in parentum conspectum venire, ac silentium servare, et non tantum a verbis, verum etiam a lacrymis in tam immensæ lætitiæ abundantia temperare. Quod violentiæ genus natura omnia superante potentius extitit.

præsentes liberos nondum agnoscunt,

27 Cum itaque admirandi juvenes parentibus jam cognitis adhuc essent incogniti, Abite, inquit senex læto animo linguaque, et bonam nobis mensam apparate : ego mox cum duobus discipulis meis vos consolaturus subsequar, et, quod reliquum est, ad locum ubi carissima pignora videatis deducam. Quibus illi auditis lætitia non mediocri perfusi sunt, non tantum quod filiorum ipsis conspectum polliceretur, sed quod tanti viri non indigni convivæ judicarentur. Neque enim suum aut genus aut splendorem respiciebant; sed ipsius cum Deo conjunctionem, virtutem utique divitiis ac nobilitate longe potiorem ducebant

quibus prandium parare jubentur.

Ipsis igitur Deum precantibus, senior filiis : Eamus, inquit, cum parentibus vestris pransuri, cum nihil inde vobis noxæ futurum sit. Sic enim sentio, quantoscunque ad consequendam virtutem labores subieritis, nequaquam tamen vos ad parentum vestrorum mensuram accessisse. Quamobrem non tam jactura vobis, quam utilitas ex eorum congressu obventura est. His dictis, rursum iis silentium præscribit, inque ab omni re quæ cognitionis ansa esse queat, ad ipsos parentibus indicandos abstinere jubet

28 Ubi autem ad sumendum cibum convenerunt, jam considentes rogare cœperunt, Ut habent, o Pater, filii nostri? Perbelle, ait senex. Namque hoc unum laborant, ut servent animas suas. Tum illi supplicant, ut rerum omnium quæ filiis accidissent tandem narrationem absolvat. Ac subdidit præstantissimus Xenophon : Quam egregii, Pater, sunt hi tui discipuli, quamque in Deum tota mente propensi? Eorum sane occursus cum animum meum summo perfundit gaudio, tum oculos jucundissima voluptate exhilarat. Quocirca Deum obsecra, divinissime Pater, ut et nostri liberi tales evadant. Ita admirandus Xenophon plane inscius laudat res suas, et quod in manibus erat, id votis omnibus expetebat. At sapientissimus senex Arcadium intuens, Age, inquit, fili, quæ tua sit patria, qui parentes, quæ educatio, nobis edissere. Cui divinus Arcadius : Equidem Byzantio huc adveni. Parentibus autem nobilibus, et ut dicam omnino quod res est, illustribus natus sum. Patri meo nomen erat Xenophon, matri Maria, in corpore venusto parem mentem adeptæ. Frater mihi fuit Joannes nomine. Cetera deinceps enarrat, quemadmodum institutus fuerit, ut navigaverit, in quanto periculo versatus, quanto Dei beneficio servatus sit. Hæc illo narrante mox a parentibus agniti sunt, qui incredibilem animorum exultationem et alacritatem, cordisque ardorem, velut impetum divinitus afflatum non ferentes, repente consurgunt, amplexantur liberos, eorumque cervicibus circumfusi, simul osculis, simul lacrymis immensum animorum stuporem excitabant, in has voces erumpentes : Ergone, Pater, hi sunt filii nostri? hi vere dilectissimi? hi ipsi a nobis tanto cum dolore quæsiti? Quid deinde? Uno ore laudem Numini et gratias tribuunt.

Produnt se filii

Communis lætitia.

29 Nec morati sunt parentes quin ardentissimis precibus sanctum virum obtestarentur, ut ipsos quoque sacrati illius habitus sigillo ornaret, quo cum filiis, licet impares, ejusdem tamen boni sectatores, non autem (quod Deus averteret) exsortes redderentur. Et persuasus eorum supplicatione senex (nam in re plane tam sancta quid resisteret?) eadem sua dextera vertices eorum totondit, initiavitque, atque eos dimittens præcepit, ut in posterum ab omni corporum communicatione temperarent, donec commune naturæ debitum persolverent.

Xenophon et Maria habitum sacrum suscipiunt

30 Atque hujusmodi fuit optimi Numinis erga tam bonos parentes liberosque providentia, admirationis juxta, ac suavitatis plenissima. Adeo ut in illis impletum fuerit quod ab Isaia dictum est : Imponam spiritum meum super semen tuum, et benedictiones meas super filios tuos Et orientur, ut in medio aquæ fœnum, et sicut salix super prætérfluentem aquam. Hæc Isaias, loquente per ipsum Dei gratia; quæ velut si ad ipsos dicerentur, convenienter sane in eosdem congruunt Cujusmodi et istud : Meus es tu, et si transieris aquam tecum sum. Et hoc, Auditam faciam salutem tuam, et sub umbra manus meæ protegam te. Filii autem ad ultimum vale parentibus dicto, spiritualem patrem libentius secuti, cum eo in desertum se conferunt, beatumque ibi finem consequuntur, ante obitum divinis quoque muneribus dignati, ac tum aliis sancti Spiritus donis, tum vaticinandi facultate pollentes.

Isa. 44, 3, secundum LXX

Ibid. 43, 2, 52, 7 et 51, 16

Filii secedunt.

31 Pater vero illorum præclarus Evangelicæ disciplinæ assectator, dimissis venditisque bonis omnibus, ea egentibus distribuit, eumque in modum levissimis minimisque rebus universum sibi cœlorum regnum comparavit. Sed et servis omnibus domesticis libertate donatis, hac ratione in numerum filiorum cœlestis patris referri student Inde thori vitæque et ejusdem plane voti consortem venerandis quibusdam mulieribus Virginibusque committit; sic cum ipsa Christo uni omnium capiti æternum connecti desiderans.

sanctitate florent, et prophetiæ dono

Parentes omnia dimittunt

32 Atque

Maria miraculis clara,

32 Atque illa quidem sublimi plane paucisque accesso vitæ genere inito, etiam arrhas obtinuit seu maximæ hic cum Deo necessitudinis, seu manentis eum deinceps felicitatis, tum dæmonibus vexatos liberans, tum alia multa infirmitatum genera precatione depellens. Divinus autem atque inter viros admiratione dignissimus Xenophon, detrita veste indutus, magnæque victus parsimoniæ, et asperitatum tolerantiæ sese dedens, perinde quasi pristinæ magnificentiæ a se pœnas exigeret, in desertissimum locum secessit, ubi peracta reliqua vita, vaticinationibus, arcanisque et maximis dotibus insignis, canus capite, diligentia juvenis, in mansiones illas receptus est : vir omnino Deo deditus, ut qui consecrata ipsi domo tota, omnique sedulitate eidem serviens cum universa familia utriusque vitæ felicitate conspicuus extitit. Nimirum omnibus salsissimum vitæ hujus mare navigantibus, salutisque studiosis novissimum ac difficillimum, sed salutare, exemplum effectus. Quem si non admirari duntaxat, verum etiam imitari studuerimus, in eamdem cum ipso bonorum communionem veniemus, in Christo Jesu et Domino nostro, cui debetur omnis gloria, honor, virtus, majestas ac magnificentia, nunc et in secula seculorum. Amen.

Xenophon propheta.

DE S. MARO EP. TREVIRENSI IN BELGICA PRIMA.

Secul. V. XXVI Januar.

S. Mari in sacris fastis memoria,

In *Heriberti Rosweydi Adversariis exiguum hoc schediasma reperimus :* S. Mari in nullo Martyrologio mentionem inveni, præterquam in Usuardo a PP. Carthusianis Coloniæ aucto, ubi XXVI Januarii ita habetur : Treviris, Mari Episcopi et Confessoris. Item in Florario meo MS. Sanctorum : Treviris depositio S. Mari, ejusdem urbis Episcopi, anno salutis CCCCLXIX. *Hæc Rosweydus. Verum et in antiquiore editione Martyrologii Coloniensis anni* 1490 *de eo hæc leguntur :* Treviris S. Mari Episcopi et Confessoris; qui in Ecclesia S. Pauli (*lege* Paulini) requiescit. *Galesinius hoc eodem die ex tabulis, ut ait, Ecclesiæ Trevirensis :* Treviris S. Mari Episcopi et Confessoris. *Molanus quoque in addit. ad Usuardum :* Treviris Mari Episcopi et Confessoris. *Ferrarius demum, eodem die :* Treviris S. Mari Episcopi. *Hunc Cratepolius Marcum vocat, atque ex eo Claudius Robertus in catalogo Episcoporum Trevirensium. Saussaius quoque in Martyrologio Gallicano hoc die.* Treviris primæ Belgicæ metropoli, S. Marci Episcopi et Confessoris, magis emeritæ beatitudinis gloria quam gestorum consignatione celebris.

Acta deperdita,

publica opera,

epitaphium,

miracula,

festivitas

patrocinium contra morbos,

2 *Queritur idem Christophorus Browerus noster lib. 5 Annal. Trevirensium ad an. 461 intercidisse S. Mari acta; atque hæc solum vir curiosissimus quæ de illo scriberet, invenit :* Sed et Marus per eos dies, *inquit*, Treviris successit Evermero. Is majorum litteris, at amissis injuria temporum, celebratus, decessoris Cyrilli vestigia institit, et basilicam Virgini Matri a D. Felice olim extructam, communi vero post urbis incendio ac populatione Hunnorum corruptam, reparavit, sepulturam in æde B. Paulini operis antiqui nec inelegantis, cum multiplici anathemate, hac inscriptione illustrem adeptus . PRÆSVL MARVS DEO DILECTVS MVLTAS CARNE VIVENS FECIT VIRTVTES, CVNCTA EIVS VITA LIBER HABET. Librum enim, ut alia pleraque vetustas abolevit. Sed quantum vir hic sanctitate præstiterit ac morum innocentia, innumera prodidere ab eo post mortem edita miracula, quibus sepulchrum ejus veneratione plenissimum omni seculorum ætate gloriosum extitit. Repositus in Divorum numero, colitur die vigesima sexta Januarii. Rara quædam Treviri privatim ac publice apud exteros quondam S. Mari religio fuit, non quod ejus vim ac patrocinii alacritatem multa sæpe prodigia non declararunt, sed quod in difficilibus morbis, arthritide, spasmo, paralysi, multis ab ipso sæpe præsens est auxilium oblatum : propter quam religionis vetustatem, solidita sepulchro ejus loca supplicum vestigiis fere contrita cernuntur; eique Trevirensis populus olim celebri et votiva coitione festum diem anniversarium egit.

Translatio.

3 *De eadem et celebritate et miraculorum frequentia, quæ subjicimus, extabant in veteri codice imperialis monasterii S. Maximini Treviris. In recentiore quodam MS. reperimus ad XXVII diem Decembris ista adnotata :* Treviris translatio S. Mari Archiepiscopi. *Quæ illa sit aut quando facta, nos latet. Aliquæ ejus reliquiæ asservantur in templo Domus professæ Societatis Jesu Ulyssippone in Lusitania, eo e Germania deportatæ ab illustri viro Joanne de Borgia, et solemniter translatæ 25 Januarii, anno 1588, cum aliis plurimorum Sanctorum pignoribus, præsente eaque venerante Alberto Austriaco Cardinali, qui dein Galliæ Belgicæ imperio a Philippo II socero donatus fuit.*

reliquiæ.

DE MIRACULIS S. MARI,

ex MS. monasterii S. Maximini Treviris.

Aliqua de S. Maro ab Euchario XL Trevirensium Archiepiscopo, qui jacet post altare, quod est ad Australem partem chori ecclesiæ S. a Paulini Archipræsulis et Martyris. a

Hac in tumba saxea conditur corpus sanctissimi Mari, ab *b* Euchario quadragesimi Trevirorum Archiepiscopi, qui hoc sacrum inclyti Paulini templum, a Barbaris una cum diversis urbis Trevirorum vastationibus destructum, reparavit. Hic neque vir etsi fama teste probatissimæ vitæ extiterit, maximaque sanctitate, et crebris miraculis coruscaverit; qui tamen tanti viri merita litteris digne lustrasset, invenimus neminem. Id quidem accidisse arbitramur, quod ut temporibus illis pauci qui sanctorum virorum, quibus tunc abunde Ecclesia Catholica fulgebat, res sancte gestas digne perscriberent extiterint; vel si quæ de S. Maro litteris mandata fuere, aut posterorum incuria, aut variis, nedum hujus Ecclesiæ, verum totius quoque urbis et patriæ eversionibus perierint. b

Cur de S. Maro parum extet.

2 Verum sanctissimus Marus præ ceteris hoc singulari merito fulget, quod ut in vita ad se, ita post quoque ad in hoc tumulo reconditas ejus reliquias devote confugientes, ipsumque venerantes, a gravissimis, arthritica scilicet, chiragra, podagra, spasmo, similibusque morbis, paralysi quoque, liberos et sanatos reddere consueverit : quod quotidianis miraculis res ipsa testatur. E quibus unum, quod *c* nuper contigisse didicimus, differamus. c

Invocatur contra podagram, spasmum, etc.

3 Erat namque in Saxonia devotus quidam juvenis plebeius, qui contractione membrorum corporisque totius paralysi correptus, in lecto continuo triennio decubuerat, semper tamen inquirens, essetne ex Sanctorum numero quisquam, qui suis meritis hominibus hoc morbo oppressis succurrere consuesset. Demum sub noctis silentio admonitus voce quadam sonora, dicente : Homo infirme, surge, Trevirosque pete, ubi in dextera parte ecclesiæ S. Paulini tumulum sanctissimi Mari invenies : hunc venerare : hic te salvabit. Die sequenti uxori et amicis quod audierat exponens, rogavit ut pro visitando loco prædicto commeatum pararent. Qui cum urbis et S. Mari nomina plane incognita haberent, morbo hominem victum existimantes, flocci faciebant quæ dixit. Verum cum a præfato infirmo secunda et tertia nocte

Quidam contractione membrorum laborans, credito monetur ut ejus tumulum visat.

Ex mss.

par vox audita esset, uxore et amicis modo prædicto parvifacientibus; demum post tertiam monitionem, qua via Treviros peteret edoctus, iter arripere non cessavit, comitantibus tamen secum uxore ac fratre suo quodam carnali. Qui huc pervenientes, triduo continuo hanc ecclesiam tumulumque hunc ambiendo et orando terebant, gratias omnipotenti Deo ac sanctissimo Maro agentes. Quoniam, uti constanter referebant, arrepto itinere e vestigio infirmus prædictus sanari cœpit, adeo ut uxorem ac fratrem comites suos eundi labore superasset. Idem juvenis votum emisit se quoad vixerit singulis annis hoc S. Mari templum visitaturum: unde et postea certis annis hic visus est peregrinus.

in itinere sanatur; quotannis Treviros redit.

4 Hoc et innumeris aliis miraculis, S. Marus, cujus nomen obscurari cœperat, illustratus, in dies magis magisque ab infirmis prædictis a longinquis etiam frequentari denuo cœpit. Quantum vero a majoribus nostris antehac fuerit frequentatus lapidum et pavimenti subtus tumulum hunc pedibus precantium et genibus contritio et tersio manifestant.

S. Mari frequens cultus.

5 Hoc quoque scias sanctissimum jam Marum inter maximos et sanctissimos Trevirorum Archipontifices numerari: qua de re Ecclesia ac diœcesis Treverensis generaliter ejus diem festum IX Lectionibus, aliisque solemniter agunt: quæ etiam antiquitus, ut vetera attestantur Calendaria, in foro celebris habebatur, quod nulli nisi e maximis sit contigit. Ejus quoque diei festo (quoniam, ut supra commemoravimus, proprio officio caret) officium Pontificis in communi per quamdam excellentiam adscriptum in breviariis, aliisque libris Ecclesiæ hujus comperimus. Agitur autem dies festus, seu depositio, S. Mari VII Kal. Februarii, quæ est XXVI Januarii *d*.

Officium et celebritas festi ejus.

6 Plaudat Trevirorum Ecclesia,
Quæ tot sanctissimorum gloria
Præsulum illustratur,
Ob quorum merita, hominibus
Variis oppressis languoribus
Sanitas crebro datur.
Quorum inter primos, sanctissime
Mare, Pontifex mitissime,
Merito numeraris.
Nam spasmo, arthritica, chiragra,
Contractis quibusvis, et podagra,
Mire opitularis:
Succurris quoque paralyticis,
Nos ergo tuis *e* precibus
Fac simus commendati;
Ut dictis præservati pestibus,
Civibus jungamur cœlestibus,
Perpetuo salvati.

Hymnus et oratio de eo

Antiphona. Iste cognovit, *etc.* V. Amavit eum Dominus. *Or.* Deus qui S. Mari Confessoris tui atque Pontificis intercessione, homines ipsum invocantes a quavis morbida corporis membrorumque contractione atque paralysi liberare præservareque dignaris; concede nos, ejusdem Sancti meritis, sic corporalis vitæ sanitate potiri, ut æternæ animarum salutis remedium in cœlestibus inveniamus, per Christum Dominum nostrum.

a *Colitur* S. Paulinus *Trevirensis Episc.* 31 *Augusti.*

b S. Eucharius 8 *Decemb. De eo agemus* 29 *Janu. cum de S.* Valerio.

c *Ante aliquot secula, ut ex vetusto charactere licet conjicere: quamvis ætatem suam hic auctor non indicet.*

d *Colitur nunc in monasteriis SS. Maximini Willebrordi, Naboris, officio trium Lectionum, cum commemoratione S. Polycarpi; ut patet ex eorumdem monasteriorum Breviario, quod penes nos est.*

e *Videtur deesse* sanctis, *vel quid simile: nam cum primi duo versus cujusque strophæ sint iambici pentametri, sive dimetri hypercatalecti, hic solum dimeter esset: at tertius versus ubique est dimeter catalectus.*

DE S. GABRIELE PRESBYTERO
ABBATE MONASTERII S. STEPHANI HIEROSOLYMIS.

Sæcul. V. XXVI Januar.

S. Gabrielis natalis;

Quem XX *Januarii in Vita* S. Euthymii *Cyrillus monachus eximiis laudibus ornavit* Gabrielium *Presbyterum, eum hoc die venerantur Græci, ut ex Maximo Cytheræo patet ac Menæis, quæ ista solum de eo prædicant*: τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ὅσιος Γαβριὴλ ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται.

Σὺν τῷ Γαβριὴλ τῷ νόων πρωταστάτῃ,
Καὶ Γαβριὴλ ἵστησι Χριστὸς τὸν νέον.

Eodem die S. Gabriel in pace vitam finivit.
Cum Gabriele Angelorum primipilo
Gabrielem juvenem Christus constituit.

Juvenis *dicitur, quia admodum adolescens ad religiosam vitam a Deo vocatus, quod ita nu.* 40, *describit Cyrillus.*

ingressus in religionem.

2 Non habebat magnus Euthymius in animo nec cœnobium, nec omnino Lauram in illo loco construere. Propterea quando aliqui ad eum venerant, sive mundo renuntiantes, sive aliqua afferentes quæ ad usum corporis essent necessaria, ab eo rursus transmittebantur ad B. Theoctistum. Cum autem jam superne divina sapienter statueret providentia, ut hæc habitaretur solitudo, ut quæ pulchre sciret id quod erat futurum, nempe quod ea res esset futura multis caussa salutis; ad eum accedunt quidam numero tres fratres secundum carnem, qui germina quidem erant Cappadociæ, educati autem in Syria, et in virtute et doctrina se illic exercuerant, Cosmas, Chrysippus, et Gabrielius. Is autem faciens ut consueverat, nec eos etiam admisit, et ætatem aperte caussans juvenilem, et mortuum naturæ desiderium, quod etiam novit ut plurimum labefactare constantiam exercitationis, et maxime quod esset adhuc Gabrielius adolescens et imberbis. Eos ergo his de caussis nolebat omnino admittere. Ea autem nocte venit ad eum in somnis aliquis mandans ut et fratres exciperet, (Sunt enim, inquit, ab ipso Deo missi) et ut deinceps esset paratus accipere quemlibet accedentem et volentem. Mane ergo cum pulchram illam accepisset fraternitatem et cognationem, ut ei jusserat visio, dicit Cosmæ, is enim erat primus ætate inter fratres: Sic ego quidem feci, ut mihi a Deo jussum fuerat, et vos huc introduxi. Nunc autem par est, ut tu juniorem ex fratribus Gabrielium intra cellam contineas, et nequaquam ei exire permittas.

Deo jubente eum recipit.

3 *Hæc circa an. Ch.* 428, *contigere. Quia autem erat Gabrielius* natura eunuchus, *ut nu.* 79, *dicitur,* post viginti et quinque annos accessit primum ad synaxim Fratrum, *circa an. Ch.* 453, *quando num.* 78, stans prope aram vidit ignem, veluti in quodam diffusum linteo desuper descendentem, quin etiam ipsum magnum Euthymium (*qui* incruentum offerebat sacrificium) et cum eo Domitianum (*qui* adstabat ad dexteram cum mystico ventilabro) intus complexum, sic circa ipsos permansisse ab initio Trisagii usque ad completum sacrum ministerium. *Hoc a S. Gabrielio auditum narravit Cyrillo scriptori S. Quiriacus, cujus vitam dabimus XXIX Septembris.*

cælestes visiones.

4 Beata Eudocia *Imperatrix* (*num.* 87, *circiter annum* 458,) accersit e Laura Fratres custodes Crucis, *adeoque Diaconos*, nempe Chrysippum et Gabrielium, et efficit, ut ordinentur Presbyteri. Gabrielio *etiam* committit præfecturam monasterii Stephani Protomartyris, *quod non stadio integro ab urbe Hierosolyma distabat, quo in loco lapidibus obrutus putatur S. Stephanus, ut ibidem dictum est. Cum* Eudocia *vellet* ad S. Euthymium accedere, et frui illius sermone et doctrina, et simul etiam Lauræ *num.* 98, mittit Gabrielium, regans

sacerdotium, præfectura monasterii S. Stephani

rogans ut *id* sibi permitteretur. *Ipsa quoque, ut num.* 99 *dicitur*, Stephani Protomartyris Christi templum, quod nondum erat plene constructum, dedicat, quintodecimo mensis Januarii. Deinde cum ei etiam multum tribuisset reditum, et ejus curam dedisset Gabrielio, neque alias quoque neglexit Ecclesias, quæ ab ea ædificatæ fuerant, sed eas quoque valde diligenter obibat, et dedicans et sufficientem reditum unicuique attribuens. Cum quatuor autem menses jam præteriissent post dedicationem, ipsa quoque humana vita relicta excedit ad Dominum. *Facta est ergo illa dedicatio anno 4, Leonis, Christi 460, quo obiit Eudocia, mense Maio, in eodem S. Stephani templo sepulta.*

Dedicatio ecclesiæ illius monasterii.

5 *Migravit postmodum e vita S. Euthymius anno Christi 473, ad cujus sepulturam in comitatu Patriarchæ Anastasii advenit etiam Gabrielius num.* 110. Cum vero Gabrielius fuisset Presbyter et Præfectus viginti quatuor annos (*annus æræ Christianæ ex supputatione jam posita labebatur* 482) ædificavit sibi breve quoddam monasterium in valle venerabilis templi ad Orientem, quod nominatum fuerat sanctæ Assumptionis. In quod quidem, ad imitationem B. Euthymii, post divinorum Theophaniorum octavum diem secedens, in eo morabatur usque ad festum Palmarum. Cum autem esset studiosus, habuit ingenium ei quoque opem ferens. Quo factum est, ut linguam exerceret et ad Græcorum sermonem et Romanorum, et etiam Syrorum. Moritur vero octogesimo ætatis anno in monasterio, et fit illic viro sepulcrum, qui signis maximis est insignis. *Hæc ibi num.* 103, *post relatum utriusque fratris obitum, Cosmæ in episcopatu Scythopolitano, Chrysippi, scriptis libris clari, in monasterio custodis sanctæ Crucis Hierosolymis. Si S. Gabrielius anno ætatis decimo octavo vitam monasticam auspicatus sit, anno circiter Christi* 490 *in pace quievit.*

Gabrielis secessus annuus. *Ex variis* *peritia linguarum.* *miracula.* *obitus.*

DE S. ATHANASIO EP. SURRENTINO IN CAMPANIA.

XXVI Januar.

Surrentini *in Campania quinque publica celebritate venerantur urbis suæ Patronos ac Protectores*, S. Valerium *Episcopum XVI Januarii*, S. Athanasium *Ep. XXVI ejusdem*, S. Baculum *Ep. XXIX ejusdem*, S. Antoninum *Abbatem XIV Februarii*, S. Renatum *Ep. VI Octobris. Meminit*, S. Athanasii *hoc die Ferrarius in generali catalogo Sanctorum his verbis:* Surrenti in Campania, S. Athanasii Episcopi. *Ast in catalogo Sanctorum Italiæ de eo scribit:* Athanasius Episcopus Surrentinus inter S. Valerium, et S. Baculum ejusdem urbis Episcopos et patronos effulsit : de quo nihil apud Scriptores memoriæ proditum est. Illud tantum ex antiquis picturis habetur, illum senem fuisse, calvitio venerabilem, et barba abrasa. Fuit Athanasius alter Episcopus Neapolitanus sanctitate celebris, quem eumdem cum Surrentino quidam faciunt. Verum Surrentini ex antiqua traditione hunc Athanasium a Neapolitano diversum, et suum Episcopum, agnoscunt et venerantur. *Hæc Ferrarius.*

S. Athanasii natalis. *Acta ignota,* *imago.*

2 *Paulus Regius Episcopus Vicoquensis parte 2, operis de Sanctis regni Neapolitani in vita S. Antonini Abbatis cap.* 11, *refert quamdam* S. Athanasii *apparitionem, qua senem se, calvum, barba rasa conspiciendum exhibuit : unde concludit non esse eumdem cum Neapolitano* Athanasio, *qui annos tantum* 41 *natus decessit. De quo agemus XV Julii.*

apparitio

3 *Aliter sentit David Romæus in libello* De quinque Divis custodibus ac præsidibus urbis Surrenti, *ubi de S. Athanasio ista scribit :* De Athanasio quoque nihil adhuc certi habere potuimus. Scrutati sumus quæ potuimus, et quæsivimus omnia quæ nostro more certa perscriberemus; nihil invenimus; nihil enim de hoc Surrentini scriptum habent. Ejus sacra anniversaria conservantur, et deinceps familiis a patribus accepta produntur, et ita perpetua sunt : ut Neapoli Agrippini et Euphebii sacra. Quare ab ejus nomine commoniti Athanasium custodem Neapolis, et Surrenti eumdem esse suspicabamur, et Baculus fuit Neapolitanus. Quod autem Neapolitani Idibus Quintil. suo Athanasio, Surrentini vero VII Kal. Februarii suo sacra conficiant, id tanti non est. Hæc mihi veniebant in mentem, cum Athanasius Pontifex Neapolit. mansisset Surrenti aliquot menses (quod in ejus vita diximus) apud Stephanum id temporis Pontificem Surrentinum. Et eo fortasse die Athanasius vel Surrentum pervenit vel inde discessit, vel aliquo divino beneficio Surrentinos complexus est : qui pro divinis ejus beneficiis in suam civitatem, divinos diuturnosque honores ei haberi gratiamque referri voluerunt, ut memores et grati esse cognoscerentur. Quare aliquo cœlesti immortalique beneficio ab eo affecti; scientes se et Stephano suo gratificaturos et Deo satisfacturos, pie tanti viri memoriam conservare voluerunt. Præterea demonstrant singulorum custodum sepulchra, Athanasii vero nusquam monstratur. Quod autem in Antonino scribemus Athanasium Surrentinum fuisse senem calvitio, barbaque abrasa; Athanasium vero Neapolitanum uno et quadragesimo anno mortuum esse, hic fortasse fuit senex ante quam esset, et præcanus (ut verbum Horatianum usurpem) fuit : vel quia nunquam per Sergium fratris filium quietus fuit, qui patruum exercuit, ut mature non suo tempore Athanasius factus sit senex, et animi corporisque doloribus, mœrore curisque non ætate, nec senectute sit confectus : fuitque imbecillis et incommoda, tenui, aut nulla potius valetudine, ut ibi diximus pag. 24, et corpus nostrum tenuissima sæpe de caussa conficitur. Hæc nonnullis Surrentinis narravimus, qui partim in eadem erant opinione, qua ego, partim contra eam ratione pugnare non poterant. Satis est, Christiane lector, te de iis admonuisse. Ego vero utrum falsa an vera sint, non magnopere pugno, cum nihil affirmare possim, nisi sententiam et opinionem meam, quam si sequi nolueris, quia nos satis multa de hac re in Athanasio Neapolitano diximus, quæ ad hunc locum pertinebunt, illinc assumes.

Quidam eumdem censent esse qui Neapoli colitur 15 Jul. *ob quas rationes.*

DE S. BATHILDE REGINA
ET S. RADEGUNDE VIRGINE, KALÆ IN GALLIA.

Circiter an. Chr. DCLXXX. XXVI Januar. S. Bathildis nomen in sacris fastis 26 Janu.

G*loriosæ Reginæ* Bathildis *pluribus diebus relatum est in Martyrologiis nomen. Nam XXVI Januarii ista habent Carthusiani Colon. et Molanus in addit. ad Usuardum, Bellinus de Padua, perantiquum Usuardi MS. quod olim Augustini Hunnæi fuit* In territorio Parisiacensi Bathildis Reginæ *MSS. Domus profess. Societatis Jesu Antverpiæ, S. Lamberti Leodii, S. Laurentii itidem quod Adonis est, Centulense quod Bedæ tribuitur :* In territorio Parisiorum, monasterio Kalæ, depositio Domnæ Bathildis Reginæ. *Maurolycus :* Apud Parisios Bathildis Reginæ, quæ fuit mater Lotarii Imperatoris, monasteriorum constructrix. *Sed fallitur, non Imperatoris Lotharii, qui 200 prope annis post vixit, sed Clotarii III, Regis mater fuit. Idem habet Felicius, additque monasteria illa Parisiis esse constructa, quod de omnibus dici non potest, ut infra patebit. Petrus Galesinius :* In finibus Parisiorum S. Bathildis Reginæ, quæ Lotharii Regis mater.

Ex variis.

mater, Vitaliano Pontifice, rerum quas divine pieque egit, laude illustris, quievit in Domino. *MS. Florarum* : In territorio Parisiorum, monasterio Calæ, depositio Dominæ Bathildis Reginæ. Hæc affinitate propinqua stirpi Karolidarum, conjunx fuit Clodovei Regis Francorum, hujus nominis secundi. Claruit anno salutis 662. *Martyrologium Romanum* : In territorio Parisiensi Bathildis Reginæ, sanctitate et miraculorum gloria illustris, *addunt Arnoldus Wion, et Benedictus Dorganius* : in cujus obitu speciosa divini splendoris lux apparuit, et a circumstantibus visus est Angelorum chorus ei obviam venisse, a quibus ejus anima remigio alarum et manibus ad cœlum deportata est, *eadem aliquanto brevius refert Menardus. Agit de ea fuse eodem die Saussaius.*

27 et 30 ejusdem.

2 *At XXVII Januarii natalem S. Bathildis consignavit Wandelbertus his verbis* :

Punica terra suum sexto veneratur Avitum.
Sulpitius, Bathildis, et Aldegunt quoque vernant.

Usuardi autem pleraque exemplaria, etiam Parisiense monasterii S. Germani ubi habitavit, XXX Januarii : In territorio Parisiacensi Bathildis Reginæ. *MS. Ecclesiæ S. Gudilæ Bruxellis* : In territorio Parisiensi dormitio S. Bathildis Francorum Reginæ, quæ Corbeyam monasterium construxit. *Carthusiani Colonienses in addit. ad Usuardum* : Batildis Regina Franciæ, quæ post mortem Clodovei viri sui monasterium ingressa, in magna se humilitate dejiciens, Christo conformari satagebat. Etiam supra ponitur VII Kal. Febr. sed melius hic. *Utroque etiam die illam refert Canisius, et hic quidem isto celebrat elogio* : Item S. Bathildis Reginæ Franciæ, matris Imperatoris Lotharii, quæ nobili Saxonum prognata sanguine, Clodovei Regis conjux fuit ; magnas Ecclesiis et pauperibus eleemosynas largita est : iniqua tributa sustulit, magno Franciæ gentis commodo ; duo condidit cœnobia, in quorum alterum, post viri obitum ingressa, in omni humilitate se exercuit, adeo ut etiam Sororibus promptissime famularetur ; demum cœlesti luce perfusa spiritum Deo reddidit. *Eodem quoque die tradit eam obiisse Petrus de Natal. lib. 3, cap. 59, qui et Lotharii Imperatoris matrem vocat, et alia narrat quæ mox refutabimus.*

§ II. *Vita, patria, nomen.*

Vita a coætaneo scriptore.

Vitam S. Bathildis *geminam damus, utramque a coætaneo conscriptam auctore : priorem descripsimus e vetusto codice S. Mariæ de Ripatorio, quem Petri Francisci Chiffletii nostri beneficio nacti sumus; posteriorem ediderat Surius e MS. Rubeæ-vallis, nos cum MS. monasterii Corsendoncani Canonicorum regularium contulimus. Prior rudi stylo et impolito composita est. Ejus scriptor ætatem suam indicat num. 3, ita scribens* : ipsa ejus (*Bathildis*) nunc regali regnante progenie, *et num. 7*, ubi vir venerabilis Dominus Teudofredus, nunc enim Episcopus, tunc vero Abbas, *etc. Posterior*

alia posterior, elimatior a alio.

e priori expressa, sed amplificata est, sæpe eadem retenta phrasi, sed aliquanto curatius limata, sæpe haud paucis adjectis. Nec est quod suspicari quis possit, Antonium Geatium aut Joannem Gilmannum priorem ad hanc formam excoluisse. Licet quidem nonnulla eorum subinde vestigia observare, sed plurima vetustum produnt auctorem : nam præter illa de Divæ regnante tum progenie, et Teudefreda Episcopo, num. 23. Nobis, *inquit*, ad sanctam matrem Dominam Bathildem, quæ nostris effulsit temporibus, nec non et ad ejus merita gloriosa, quæ ipsi ab ea gesta novimus et vidimus, recurrendum est. *Videtur veluti consulto quod prior rudiore stylo conscripserat emendare, non omnino novam cudere vitam voluisse.*

4 *Res a Bathilde pie sancteque gestas, a Surio descripsere Franciscus Haræus et Zacharias Lippeloos, Italice Silvanus Razzius, Gallice Jacobus Doubletus.* *Agit de ea quoque Joannes Trithemius lib. 3, de vir. illust. ord. S. Benedicti cap. 112, ubi tamen mendose* Valense *cœnobium, pro* Calensi *scriptum. Edita est eadem vita Gallice (ad calcem tomi de vitis Sanctorum collectis a Petro Viello aliisque viris doctis) locupletior*

Vita Gallica apocrypha,

illa quidem, sed multis farta fabulis, ut cum dicitur S. Bathildis Floridæ Regis Coloniensis filia fuisse, sed rapta a Saracenis cum extra urbem deambularet, avectaque in Syriam, redempta ab Archenoaldo; cum narratur Clodoveus ejus maritus in terram sanctam expeditionem suscepisse; filii interim adversus matrem, mox

plena fictis narrationibus.

et patrem, rebellasse, atque idcirco mutilati, ac tandem vitam monasticam in Gemmeticensi cœnobio professi. Quæ omnia sunt ejusmodi, ut ne refutari quidem mereantur : cum sit nemo vel levissime in Gallica historia versatus, qui non stolidissime ab otioso aliquo homine conficta esse intelligat. Certe neque Colonia Regem habuit tunc, præter Austrasianum, qui tunc vel Dagobertus fuit, vel Sigebertus, cum ei urbi sanctissimus Antistes Cunibertus præesset : neque Saracenorum, qui primum sub annum 632 e deserta sua Arabia prorepsere, ea vis aut potentia erat, ut Mediterraneo mari enavigato, magnaque parte Oceani, Coloniam adverso Rheno pervaderent, atque inde captivos abducerent : nec denique illa Clodoveo II, magnanimitas aut religio, ut adversus eosdem Saracenos tunc terram sanctam populatos moveret : neque alii uspiam memorantur S. Bathildis filii, præter Clotarium III, Hildericum, Theodoricum, qui patre moriente admodum adhuc adolescentes erant. Eamdem de Clodovei Asiatica expeditione filiorumque rebellione ac supplicio fabulam, explodunt Scipio Dupleix, Bernardus Girardus, aliique Francicarum rerum scriptores.

5 *At de Bathildis servitute eadem Petrus de Natal. lib. 3, cap. 59, tradidit, ut est plerumque parum exactus* : Hæc die quadam, *inquit*, de civitate egressa, dum juxta littus maris spatiaretur, a transmarinis Saracenis rapta, et ad Syriæ partes delata est, et post aliquod tempus ab Hercanoaldo Gubernatore palatii imperialis pretio redempta, ab eodem in Franciam reducta est, *et post pauca* : Orta autem seditione inter Francorum Reges, et Rege Clodoveo propter seditionem interfecto, ipsa in monasterio Calæ religionis habitum sumpsit. *Est hoc de Clodovei cæde, æque futiliter confictum, atque illa de raptu, et fuga in solitudinem. Petrum temere secutus est Joannes Basilius Sanctorius, alius curiosus scriptor. Nec probabiliora de Bathildis origine adventuque in Galliam tradit Saussaius* : In agro Parisiensi, *inquit*, Calæ monasterio, transitus S. Bathildis Reginæ et monialis Deo sacratæ. Hæc Beringeri primi Herrinæ et Ascaniæ

Fabulosus ejus raptus.

genus perperam ab Ascaniæ Dynastis petitum.

Principis filia, virgo forma admodum insignis, a Clodovæo Francorum Rege capta et in Galliam abducta, atque Christianæ fidei institutis informata, cum animi æque ac corporis dotibus ornatissima esset, eam apud ipsum Regem gratiam consecuta est, ut in uxorem assumpta, soliique et thalami consors ab eo effecta sit. *At quæ tandem bella adversus Germanos gessit Clodoveus? an fratri fortassis suo S. Sigeberto Austrasiæ Regi contra Thuringos bellum gerenti opem tulit? Et qua ratione de transmarinis partibus advecta Bathildis dicitur, si solum e meditullio Germaniæ? quomodo si a Rege capta, Erchanoaldo dein famulata, et non potius in Nanthildis Reginæ gynæceo honestissime educata, cum illustre ejus genus non ignoraretur? Illud de patria S. Bathildis et Beringero patre accepisse videtur Saussaius ex Hieronymi Henningis libris Genealogiarum ; sed non debuit absque alia auctoritate ei credere, fabulosa veris passim miscenti. San-Marthani fratres faciunt filiam Regis Saxoniæ, Sigar a quibusdam appellati.*

Alia Gallica vita insignis.

6 *Stephanus Binettus noster vitam* S. Bathildis *Gallice conscripsit, pari elegantia sermonis et pietatis exemplis conditam, et Mariæ Lotharingæ Calensi Abbatissæ dedicavit anno* 1624. *In ea haud satis de* Bathildis *ortu certum*

certum habuit quod pronuntiaret. Tradit, *inquit*, historia, fere ignorari, qua ratione in Galliam sit appulsa: existimatur e Saxonia, transmarina dicta, orta, cum mari se commisisset, valida tempestate a cursu depulsa, in piratarum incidisse manus, a quibus velut mancipium vendita est Francis. *Prioris vitæ auctor solum habet de partibus transmarinis divina providentia advocatam, et vili pretio venumdatam, advenisse. Posterior vita ait,* in puellari ætate de partibus transmarinis divina providentia deprædatam, et vili pretio sed incomparabili commercio venumdatam *advenisse, et paullo post:* Claro namque sanguine, licet alterius gentis serviret obsequiis, progenita Saxonum demonstrabatur. *Frustra illius incunabula apud Saxones Germaniæ populos quæruntur, barbaros tum atque a nostra religione et cultu humanitatis alienos. Britanniam insulam Angli et Saxones Germanicæ originis populi tenebant, in septem eam regna partiti, inter quæ Occidentales, Australes, Orientales Saxones erant: quamquam gens universa, quandoque Saxones appellati, alias Anglo-Saxones. Porro consuevisse Anglorum Saxonumque liberos in exteras provincias venales deportari, ex S. Gregorii Magni vita aliisque historicis constat. Inde quoque orta* Bathildis, *et sive a prædonibus rapta, sive ab amicis, sive ab hostibus, vendita, in Galliam cælo auspice devenit. Quare Martyrologio Anglicano hac die merito adscripta est: etsi illius Martyrologii auctor minus proprie scribat* Clodoveo nuptui datam, *quasi sui eam parentes aut amici collocarint.*

Origo vera e Saxonum gente.

Angliam tenente.

Nomen ejusque notio.

7 *Hactenus de Bathildis patria. Nomen quoque ejus non eodem modo ab omnibus effertur.* Baldechildis, *sive* Baltechildis, *aut* Baltichildis, *a plerisque antiquorum appellatur; ab aliis* Bathildis, Baltidis, Batildis, Bathilda, Betildis, Baldetildis, Balthildis, Blitildis, *quod aviæ ejus nomen fuit. Gallice* Bathilde, Bautour, Baudour, Baudeur *nuncupatur. Hieronymus Henninges,* Hæc a posteris, *inquit,* S. Banduria (alias Varburgis) nominata. *At quis* Varburgim *nominarit, quis Latine* Banduriam *scripsit? Sonat autem* Baldehildis, *sive* Balthildis, audacem Heroida: Bathildis, nobilem Heroida: Blethildis lætam Heroida.

§ III. *Variis cœnobiis facta beneficia.*

Libet ex aliis quoque Divorum historiis aliqua præstantium Bathildis *virtutum proferre monumenta, quæ sunt a vitæ utriusque scriptore vel omissa vel cursim perstricta, etsi neque omnia tradita sunt litteris, quæ ab ea præclare acta fuere. In Gestis Regum Francorum apud du Chesne to. 1, ista habentur:* Chlodoveum filium ejus Franci super se Regem statuunt. Accepitque uxorem de genere Saxonum, nomine Bathildem, pulchram valde et omni ingenio strenuam. *Et paullo post:* Nam ex Bathilde Regina ejus habuit tres filios Clotharium, Childericum, atque Theudericum. Decedente itaque in extremis præfato Rege Chlodoveo, qui regnavit annos xvi, Franci Chlotarium seniorem puerum ex tribus sibi Regem statuerunt, cum ipsa Regina matre regnaturum. *Eadem habet Aimoinus lib. 4, cap. 42 et 43.*

S. Bathildis pulchra et ingeniosa.

Galliam regit cum filio.

9 *Illustre pro libertate Ecclesiastica martyrium subiit S. Leodegarius, Martyrii a Palatinis dignitatibus prudentissime administratis occasio. S. Bathildi autem gratia debetur, quæ eum ad aulam adscivit, ac deinde ad Episcopatum evexit. Testis est Ursinus in ejus vita:* Cum Pater monasterii in S. Maxentii honorem conditi obiisset, jussu ejusdem Pontificis, (*Didonis Pictaviensis*) illud regendum suscepit. Quod sex fere annis ille gubernans, et structuris et magnis opibus ditavit. Interea vero et Episcopo suo egregie probatus et præ omnibus clarus habitus est: tantaque nominis ejus fragrantia in partes omnes dimanavit, ut in ipsum etiam Regis palatium penetrarit. Per id tempus minor Clotharius Rex cum Baldechilde sua matre regni Francorum habenas moderabatur. Qui cum ejus prudentiam auditione accepissent, cuperentque eum apud se in palatio habere, petierunt ab Episcopo, ut ei faceret copiam cum ipsis in palatio manendi. Episcopus statim jussa complens, magnis rebus instructum, et sapientiæ floribus redimitum eum misit ad illos; qui eum sane honorifice acceperunt. Ille vero intra paucos dies, virtute et integritate sua, sermonisque comitate, id consequutus est, ut Rex et Regina et plerique Pontifices eum præcipue carum haberent; consensuque omnium, maxime Francorum, Episcopi functione dignus proclamaretur. Itaque ab omnibus electus, Augustoduni, quæ est Heduorum civitas, Episcopum curarunt ordinandum. Quo munere decem annis strenue functus cum esset, Clotharius Rex, qui eum promoverat, excessit e vivis. *Id brevius in altera ejusdem sancti Antistitis vita ab anonymo scriptore narratur.* Tunc Bathildis Regina, quæ cum Clothario filio Francorum regebat palatium, divino, ut credimus, inspirata consilio, ad memoratam urbem hunc direxit virum, ut ibidem esset Episcopus: quatenus et Ecclesia, quæ pene biennio jam quasi viduata in seculi fluctibus remanserat, hujus gubernatione vel fortitudine teneretur, et ab his quibus impugnabatur defensaretur.

S. Leodegarium ad aulam vocat.

Ex vita eo.

ad Episcopatum evehit

dirœcesi.

10 *Multa Gemmeticensi cœnobio ab ea donata auctor vitæ commemorat: ipsum quoque Gemmeticum donarit. Ita vita S. Philiberti 20 Augusti:* Sed cum divina virtus lumen illius super candelabrum vellet constitui, ut lampas sanctitatis ejus longe lateque fulgorante radio deberet splendere, posuit in corde viri sanctissimi, ut ex proprio labore deberet monasterium fabricari. Tunc a Rege Francorum, Clodoveo nomine, atque ejus Regina vocabulo Baldechilde, locum in pago Rodomagensi, quem vetusto vocabulo Gemmeticum antiquitas consueverat nuncupare, obtinens suggestione supplici, nobile ibidem cœnobium visus est extruxisse.

Gemmeticum S. Philiberto donat.

11 *Sancto quoque* Frodoberto *donata a Chlodoveo* Insula Germanica *in suburbio urbis Trecassinæ, ut regia auctoritate confirmaretur, ipsa effecit, ut cap. 3, vitæ S. Frodoberti num. 11, 8 Januarii dictum:* Quocirca, divino aspirante consilio, regiam profectus ad aulam, munificentia Clodovei illustris quondam Regis Francorum, locum quemdam palustrem in suburbio Trecassinæ urbis obtinuit, qui antiquo ritu Insula Germanica vocabatur. Deinceps vero post decessum Clodovei, filium ejus Clotarium secundo anno regni ejus expetens, annuente venerabili Batilde Regina ejusdem Clotarii matre, super præfato loco privilegium regiæ auctoritatis denuo meruit adipisci.

S. Frodoberto donata nemora confirmat

12 *De constructo Calæ cœnobio ista tradit to. 1, Francicorum scriptorum Andreas du Chesne ex vita MS. S. Bertilæ:* His namque temporibus, post discessum Domini Clodovei Regis, religiosa et optima conjux ipsius Domina Baltechildis Regina, cum parvulo filio Rege Chlotario, irreprehensibiliter regnum gubernabat Francorum, et ab omnibus Pontificibus, vel Proceribus cunctoque populo regni sui, ejus meritis compellentibus, miro diligebatur affectu. Erat enim religiosa, et Domino multum devota, Ecclesiarum pauperumque curam gerens. Cum magno igitur vigore animi utiliter gubernabat palatium. Cum Pontificibus autem et Primatibus populi sui consilium accepit, ut regali villa, quæ dicitur Kala, monasterium construeret puellarum: quatenus cum ad legitimam ætatem præfatus filius suus Dominus Chlotarius pervenisset, et regnum sibi commissum per semetipsum regere potuisset, tunc ipsa, relictam curam regalem, sub religionis ordine in supradictum ingrederetur monasterium. Eo vero quod omnes ipsa miro diligebat affectu, et diligebatur a cunctis, complacuit consilium universis, ac consensum ei omnes præbuerunt. At illa, ut erat prudens et sapiens, sub

Calæ cœnobium ædificat

probantibus Proceribus

eam

Ex variis.

omni celeritate monasterium ibidem construere præcepit, et futura prævidens necessariam ancillis Dei substantiam delegavit.

S. Bertilam a B. Teutilchilde impetrat,

13 Jamque præparato diligenter cœnobio, animo revolvere cœpit, quam meritis et honestate seu moribus puellarum reperiret dignam, de qua fidens gregem sacratarum Virginum, ibi adunatum sub norma sanctæ religionis, ei committeret. Cumque de multis multa audiret, istius sanctæ puellæ Bertilæ felici fama percurrente, pervenit per relationem fidelium notitia usque ad aures regales Dominæ Baltechildis gloriosæ et Christianissimæ Reginæ. Quæ gavisa est de ejus sanctitatis exemplo, et illico accepto consilio decrevit, ut hanc super sanctas feminas, quas pro Christi amore et S. Mariæ reverentia in cœnobio supra nominato congregaverat, Matrem constitueret, et Domino dispensante postea perfecit. Magna siquidem cum devotione et humilitate Dominam Teutlehildem poposcit Abbatissam, ut ex suo monasterio aliquas famulas Dei sibi destinaret, quæ suum regere deberent cœnobium. At illa percunctata diu sanctam supplicationem Reginæ denegare non potuit, sed sponte gloriosæ Dominæ ad petitionem satisfecit, præfatamque Dominam Bertilam cum quibusdam sanctis puellis spiritali Matri Dominæ Baltechildi cum summa diligentia et honore debito, ut decebat, per magnum Sacerdotem Dominum Genesium ad Kalæ supra dictum sanctum cœnobium perducere præcepit.

eique præficit

Utque omnis illa congregatio velut matri spiritali ei commendaretur, prædictæ Dominæ Reginæ præsentialiter suggessit, fisa de ejus religione et pudica conversatione. Quas illa gloriosa Baltechildis Regina velut munus cœleste cum magno honore suscepit, et sicut ei mandatum a Domina Teutlehilde fuerat, onus regiminis super omne cœnobium ei imposuit, atque Abbatissam esse præcepit.

14 Interea gloriosa Dei famula Baltechildis Regina, quamlibet ad ministerium gubernandumque rerum statum principalitatis cura constringeretur, et velut sub onere gravi desudaret, mentem tamen ejus amor

sub ea fit ipsa sanctimonialis

Christi et religionis devotio possidebat. Jamque Domino Chlotario filio ejus adulto, cum consensu optimatum suorum, relicta cura regalis palatii, Christo Domino militatura in monasterio, quod ipsa construxerat, suprascriptæ sub obedientia dominæ Bertilæ se subdidit Abbatissæ. Cum magna igitur veneratione, sicut dignum erat, et meritum ab ea vel ab omni congregatione puellarum suscepta, usque ad diem ultimam in sancta religione permanere decrevit. Quod cœnobium pariter communi consilio tam in ædificiis et officiis, quam et sanctitatis exemplo mirifice ornaverunt. *Et quibusdam interjectis* : Sed postquam Domina Baltechildis Regina suam in omnibus complevit devotionem, in pace migravit ad Christum, ac honorifice inibi est corpus ejus sepultum. *Meminit Corbeiæ et Chalæ a Bathilde ædificatæ Sigebertus in Chronico an.* 662.

S. Wandregisilo multa largitur

15 *Illustriora etiam sunt quæ in vita S. Wandregisili* 22 *Julii de eodem sanctissima Regina memorantur* : Postquam vita decessit Clodoveus Rex, remansit Baltildis Regina cum tribus filiis, Clotario, Childerico, ac Theodorico. E quibus Clotarius, qui major natu erat, fastigium adeptus est regni, rexitque populum occidentalium Francorum annis quatuordecim : et, quod pater ejus inchoaverat, prædictum locum piis largitionibus ac privilegiis suæ auctoritatis devote studuit ampliare. Terminos etiam ipsius loci, prout voluntas venerandi Patris Wandregisili erat, devotissime auxit. *Quod autem annis* 14, *administrasse regnum Clotarius III, dicitur, eodem pertinet quod in fine ejusdem vitæ habetur.* Requievit sane isdem venerandus, ac cum omni honorificentia nominandus beatissimus Pater et Sacerdos Domini Wandregisilus anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi sexcentesimo sexagesimo quinto, indictione VIII, pontificatum agente Romanæ Ecclesiæ anno IX, Papa Vitaliano, porro tertii Lotharii anno regni undecimo.

divino monitu mittit ejus monachis annonam

16 *In eadem quoque vita hæc narrantur* : In prædicto namque cœnobio viro Dei cum suis commoranti, cum nulla alimentorum solamina essent, Baltfridus Cellerarius eidem patefecit. Cui ille : Potest, inquit, conditor rerum suis in deserto famulis parare mensam, qui multiplicatione quinque panum satiavit hominum quinque millia. Itaque juxta condictum viri Dei evenisse contigit. Monuit namque per visum Baltildem Reginam pietas divina, ut famulo Christi intra eremi vastitatem consistenti necessaria ministraret. Quæ expergefacta onerata vehicula servo Dei dirigit. At ille gratias bonorum omnium largitori rependit, qui ope solita servis suis semper præsens adforet consolator. Sicque accepta benedictione, qui hæc alimenta tulerant calle quo venerant repedarunt. His diebus, id est, anno VII, tertii Regis Lotharii, qui erat regiminis prædicti Patris annus decimus quintus, isdem vir Domini ad eumdem Regem accessit, et privilegium regiæ confirmationis super area præfati cœnobii liberalissima datione suscepit. Celebrata erat in territorio Castrensi, in eo palatio quod diminutivo vocabulo censetur Palatiolum.

filiis eventura ex eo intelligit.

17 *Ac paullo post* : Spiritum quoque prophetiæ divinitus illi collatum non dubitamus, ita ut quæ ventura essent, plurimis innotesceret. Profecto notum est, eum crebro prædixisse ventura, quæ postea constant fuisse impleta : namque Reginæ relictæ Bathildi Cludovæi Regis, obitus triarcharum filiorum ac successiones insinuavit. E quibus Lotarius, qui major erat natu quartumdecimum regni agens annum, consortiis subito caruit humanis. Deinde Hildebertus temere ab insidiatoribus interemptus, a præsenti sublatus est vita. Tertius quoque Theodoricus superstes matris, regni suscepit gubernacula. Sicque juxta viri Dei prophetiam evenisse manifestum est.

§ IV. S. *Elegii de ea et filiis prophetia. Funus illius ab ea curatum. Splendor vestium abdicatus.*

P*ræclara sunt quæ ad S. Bathildem pertinentia commemorat S. Audoenus in vita S. Eligii Episcopi Tornacensis et Noviomensis* . Sunt et alia multa, *inquit*, quæ familiariter loquens sæpe prophetando prædixit : sicut et de morte quondam Gariberti Regis, quam sicut prænuntiavit, ita post paullulum evenit, et de morte Dagoberti inclyti Principis, necnon et de nativitate Clotarii junioris. Nam cum adhuc in utero

S. Eligius prædicit S. Bathildi nasciturum filium

esset inditus, et Regina magnopere ob id pavitaret, verens ne feminam ederet, et ob hoc regnum succumberet; veniens ad eam Eligius, alacriter eam recreavit, atque coram omnibus puerperam vocitans, partum ejus masculum prænuntiavit futurum : suumque filium ex mysterio regenerationis suæ fore prædixit. Nomen etiam puero adhuc in alvo imposuit : et ad hæc etiam certius tenenda quoddam opificium quod parvulo posset aptari, fieri rogavit, atque ad usus ejus usque dum nasceretur, custodiri jussit. Hæc autem omnia, sicut prædixit, ita demum rerum eventus probavit. Nam et Regina filium protulit; et Eligius eum filiolum habuit, ac nomen Clotharius, quod dudum indiderat, vocitavit.

in visione cernit quæ eidem et filiis erant eventura.

19 Post hunc multiplicavit quoque Deus sobolem ejus, et genuit adhuc filios duos : sed cum tres jam procreati essent parvuli, et Rex a Regina pacifice grateque consisterent, talem relationem a diebus illis Eligius prædixit. Aspiciebam, inquit, in visione nocturna, ceu solem circa tertiam diei horam properantem clareque prælucentem, subito nusquam comparuisse. Cumque adhuc informe prodigium solerter intenderem, conspexi illico et ecce cum quasi media

oborta

oborta luna, tribus circumquaque vallata stellis, eum tenere tramitem visebatur, quo sol recurreus quotidie vertitur. Itaque cum et hoc portentum attonitus expectarem, mox inter mirantis obtutum stellis permanentibus, luna fortuito exempta est. Post hæc vero cum enixius tres illas considerarem stellas ad horam pene meridianam accedere: ac vicissim suis radiis sese repercutere, ea quæ eximior videbatur ex improviso sublata duas tantum reliquit in propatulo. Deinde cum simul duæ illæ comitari viderentur, dicto citius una earum obscurata atque subtracta, una tantummodo remansit in palam : quæ sola recto tramite solis cursum imitans, magno demum fulgore rutilabat; quantoque amplius ad Occidentem declinabat, tanto uberius claritas ejus late propagabatur. At ubi ad ultimum occidui locum pervenit, tantum claritatem suarum lampadarum profudit, ut potissimam solis claritatem superare videretur.

itaque prædi-ctl

20 Hic est itaque ordo visionis : Post mortem Clodovei Regis, nam absque dubio cito defungetur, aliquanto tempore hoc obtinebit regnum Francorum relicta ejus Regina cum tribus parvulis. Postquam vero et ipsa regno fuerit exempta, tribus filiis in regno relictis, unus demum ex ipsis cadet : et post hoc haud longo spatio, ex duobus quoque regno unus privabitur ; tertius vero solus monarchiam regni indeptus dilatabitur super omnes affines suos, atque magnificabitur, et obtinebit sub ditione sua tria hæc regna; et sic visio hæc consummabitur. Hucusque Eligius. Sed nos minime diffidere convenit, quin verba ejus consequantur effectum; præsertim cum hæc jam aliqua ex parte completa cernamus : cetera vero, quæ nondum impleta sunt, ex consideratione præcedentium impleri e proximo non dubitamus. Nam secundum ejus sententiam et Rex Clodoveus infra paucum tempus, hoc est, anticipans triginta dies, in pace obiit, et ejus demum relicta Regina cum parvulis paucis annis regnum obtinens, postmodum jure regio exempta, filios in principatum reliquit. Ac non post multos annos major natu ex ipsis, qui potissimum jus tenere videbatur, dum quiete tranquilleque regnaret, diem obiens, duos superstites fratres reliquit. De ipsis jam quid agatur solius Dei judicio diffiniri convenit. Hæc igitur et alia complura his similia, quæ prosequi longum est, plerumque Eligius prophetiæ gratia afflatus prænuntiavit. *Ex his clare patet, quod et ab aliis traditur, atque in vita quoque, S. Bathildem vivente adhuc Clotario in monasterium Calense secessisse : unde refellas, quod Binettus scribit, eam post duorum filiorum mortem, regnante jam Theodorico petiisse secedendi facultatem, nec statim impetrasse. Si Remp. gubernasset etiam cum Theodorico et Hilderico, vel impedisset quæ facta sunt flagitia, vel esset ipsa rerum turbine oppressa.*

quæ et evenere.

S. Bathildis vult S. Eligii corpus Calam transferre.

21 *Demum narrata ejusdem sancti Antistitis Eligii morte, de Bathildis erga eum pietate ista subdit S. Audoenus :* Facto autem mane convenit ingens in oppidum utrinsque sexus multitudo. Affuit etiam et Regina Bathildis cum filiis et Optimatibus et exercitu copioso; quæ velociter oppidum ingressa, celerique cursu funeri accurrens, ingenti voce in fletum prorumpit, plorans atque ejulans quod eum vivum minime reperisset. Cumque diutissime feretro incumbens lamenta geminaret, rogat interim præparari quemadmodum corpus beati viri ad Calam monasterium suum transferret. Sed cum voluisset eum levare, et non prævaluisset ex loco movere, tristis admodum effecta, indixit Ecclesiæ triduanum jejunium celebrare cum silentio. Quod cum fieret, ipsa quoque cum Optimatibus suis pariterque cum Clero inhianter persistente, indesinenter per illud triduum excubiæ celebratæ sunt.

p: immobile

22 Dum hæc igitur agerentur, ipsa venerabilis Regina nimis intolerabiliter lugens, nullo genere a fletu cohibere se poterat. Denique cum ex nimio dolore absentiam sancti viri fere non posset, tandem ut desiderio suo satisfaceret revelata ejus facie in lugubre osculum ruens, cœpit manus pectusque lambere, ac genas copioso lacrymarum imbre profundere : et ecce repente, dum sacrum corpus exosculans palparet, miraculum non silendum illico contigit. Nam cum esset hiemale tempus, et corpus jam dudum mortuum totum decumberet gelidum; fortuitu unda sanguinis ex naribus jacentis profluens cœpit ubertim genas Sancti rigare. Quod videlicet conspicientes Episcopi et Regina Christianissima, confestim suppositis hinc inde linteis, summa cum diligentia, quousque sponte decurreret, sanguinem collegerunt, ac pro magno munere servandum deinceps in pignoribus segregarunt.

Ex variis dum lacrymans id osculatur,

profluit ex eo copiosus sanguis :

23 Interea ut prædictum est, jejunio expleto, satagebat omnimodis Regina, ut quoquo modo corpus sancti viri in Calam monasterium suum transferret. E contra alia pars conabatur eum Parisius civitatem deferre : utrisque tamen obsistebant cives Noviomagenses, justissimam sibi hæreditatem membra sui Antistitis vindicantes. Hæc ergo modo orta erat inter eos altercatio, pia vicissim devotione pro sancta rapina decertantes, quinam justius ejus mererentur reliquias ac sepulturam possidere. Sed cum Episcopi, et præstantiores quique qui aderant, partibus Reginæ faverent, atque ad ejus monasterium eum deferendum decernerent; orta est ingens vociferatio et tumultus magnus ab universa plebe Noviomagensi. Tunc Regina consilio prudenti utens, et judicio Dei omnipotentis caussam committens ait : Seponantur jam ambages verborum, et si est Domini voluntas aut Sancti hujus, ut illuc eat quo ego cupio, sine ulla jam dilatione levetur : sin vero alias, modo probabimus. Post hæc verba cum accessissent ad feretrum, et tentarent eum levare, tanto pondere depressum senserunt, ut ne movere quidem a loco illum possent. Deinde alii atque alii vicissim sibi succedentes nihil uspiam prævalere potuerunt. Postremo omnium Regina accedens, ipsaque per se probare volens, ulnis exsertis ac rebrachiatis cœpit pulsare utrum vel unum feretri cornu valeret movere. Cumque totis viribus inhianter nitens pugnaret, et quasi montem immanem pulsaret, nihil prorsus proficere potuit.

post tentum jejunium adhuc manet immobile :

24 Tunc ergo conversa ad Optimates, ait : Ecce jam liquide cognoscimus, non esse voluntatis ejus, ut eum alicubi feramus : concedamus igitur huic plebi vel inviti, quod hactenus noluimus voluntarii. Placuit autem consilium cunctis, et decreverunt uno ore omnes in eodem oppido eum sepelire. Itaque post hanc definitionem cum rursus feretrum levare tentarent, tanta mox celeritate levigatum sublevatumque est, ut facile jam a duobus portaretur, qui ante horam nec a plurimis movebatur. Quod miraculum cuncti cives cum Regina cernentes, gloriam Domini magnificabant, dicentes : Magna et mirabilia sunt opera tua Domine Deus virtutum, et mirabilis es Deus in Sanctis tuis. Deinde cum jam deferretur corpus ad sepulcrum, tota pene civitas ruit in obsequio funeris cum luctu. Nam et Regina devota, cum esset hyemis tempore palus immensa, nullatenus suaderi potuit, ut vehiculo uteretur equi, sed pedestri et gravi labore sequens feretrum per paludem, lamenta continua cum omni sociabat familia.

adducitur ab eo Noviomensibus et facile movetur

Bathildis funus prosequitur.

25 Illud etiam annectendum credidi, quod nuperrime post obitum suum vir beatus in visione noctis cuidam personæ, in aula Regis habitanti, apparuit : cui in habitu præfulgido assistens, præcepit, ut sine aliquo cunctamine adiens Reginam Bathildem commonere eam deberet, quod insignia auri gemmarumque ornamenta, quæ adhuc in cultu habebat, ob Christi jam reverentiam deponere non gravaretur. Quod cum is, cui jussum erat, silendo præterisset, apparuit

S. Eligius per quemdam tertio in visione admonitam,

Ex visus

apparuit nihilominus et nocte secunda, atque eadem quæ pridie serio commonuit. Sed cum nec tunc quidem præsumpsisset ex visione Reginæ quicquam intimare; tertia nihilominus nocte cum magna apparens comminatione, eadem, quæ prius mandaverat, ingeminando subjunxit. Cumque nec sic quicquam Reginæ auderet indicare, immissa subito febre corpori cœpit vehementer angi. Quem cum Regina ægrotantem visitaret, caussas ægritudinis sciscitari studuit. Tunc æger opportunitate inventa, secreta cordis detexit, mandataque Reginæ indicavit, atque omnem ei tenorem visionis exposuit.

denuntiat Bathildi ut vana ornamenta deponat

26 Nec mora : et post rerum narrationem discedente extemplo febre convaluit, sanitatem pristinam recepit; Regina vero non ambigua de Confessoris admonitione, omnia a se confestim ornamenta rejecit, nec, præter brachiles aureos, super se quicquam ornamentorum reservavit; omnia in eleemosynis dispertiens, comptiora quæque in crucis opere aptans, quam nimirum eleganter perficiens, ad caput S. Eligii stabiliri præcepit. Jussit præterea et crepam ex auro atque argento mirifice fabricari, quam super Confessoris membra deponere deberet. In quo opere copiosam molem auri et argenti ipsa præbuit, dicens : Hic beatissimus multorum Sanctorum fabricavit sepulcra, et ego, ut dignum est, si quivero, fabricabo ei memoriam. Factumque est ita. Et cum stabilita in locum tumuli fuisset, tanta deinceps copia auri vel gemmarum in fibulis ac diversis speciebus a potentibus eodem in loco collata est, ut eam sermo narrantis vix sufficiat exponere. *Hæc ibi. Quid hic crepa sit, nondum eruimus. Binettus capsam interpretatur ad condendum sancti Antistitis corpus. Alibi crepa, capra silvestris dicitur, quæ noto huc non facit.*

paret illa ejusque tumulum ornat

27 *Hac ergo occasione factum videtur, ut cingulum suum (quod in priore vita nu. 8, in secunda* 10, *narratur) in eleemosynam religiosis viris mitteret. Binettus in vita Gallica cap.* 4, *scribit, quærente ærarii Præfecto exhauriri ab ea jam ejusmodi largitionibus regios thesauros, ipsam, cum aliud non haberet, cingulum donasse in eleemosynam.*

etiam cingulum dat in eleemosynam

§ V. *Cædes S. Annemundi, sive Delfini, an per Bathildem curata.*

Infame apud Wilhelmum Malmesburiensem lib. 3, *de gestis Pontificum Angl.* S. Bathildis *nomini aspersum est probrum. Nam de S. Wilfrido, qui post Eboracensis Episcopus fuit, coliturque* 12 *Octobris, ita scribit :* Cum plurimum in Urbe moratus esset, Lugdunum ad Dalfinum Archiepiscopum remeavit. Qui cum eum nihilo segniore indulgentia excepisset, hoc confœderati sunt placito : peregrinus adoptatus in filium et Clericus factus; Archiepiscopus electus in patrem, qui sedulitate benevola omnem memoriam reditus in patriam ab animo Wilfridi deleverat. Sed invidit diabolus Wilfrido Galliam, Dalfino longiorem vitam; Bathildi Reginæ furias infernales immittens, ut cum post novem, quos trucidarat Episcopos, accumularet in decimum. Mandaverat per satellites illi ut veniret : fortior ille malis, quamvis eum non lateret muliebris nequitia, venire properavit. Quem cum continuo carnifices gladiis excepissent, adolescens Anglus mirabile constantia prope in ipsos enses immergens, consortium paternæ necis sitiebat. Sed licet jam exspoliatus, jam protenso jugulo, miseratione lanistarum Angliæ suæ reservatus est.

Cædes S. Delfini Bathildi imputata a Malmesburiensi,

29 *Idem Episcopi martyrium commemorat Beda lib.* 5, *hist. Eccl. gentis Angl. cap.* 20. Et cum menses aliquot, *inquit*, ibi studiis occupatus felicibus exegisset, rediit ad Dalfinum in Galliam, et tres annos apud ipsum commoratus; attonsus est ab eo, et in tanto habitus amore, ut hæredem sibi illum facere cogitaret. Sed ne hoc fieri posset, Antistes crudeli morte præreptus est, et Wilfridus ad suæ potius, hoc est, Anglorum gentis Episcopatum reservatus. Nam Brunechilda Regina missis militibus Episcopum jussit interfici : quem ad locum quidem, quo decollandus erat, secutus est Wilfridus Clericus illius, desiderans cum eo (tametsi ipso multum prohibente) pariter occumbere. Sed hunc ubi peregrinum, atque oriundum de natione Anglorum, cognovere carnifices, pepercere illi neque eum trucidare cum suo voluere Pontifice. At ille Britanniam veniens, conjunctus est amicitiis Alfridi Regis: *hæc ibi.*

Brunechildi a Beda

30 *Hinc occasio præbita nonnullis scriptoribus est,* Dalfinum *Martyrem Lugdunensem Episcopum, ab Annemundo diversum, statuendi, a Brunechilde Sigeberti vidua, cum Childeberti filii liberis Theodoberto et Theodorico tyrannidem exercente, trucidatum. Ita Baronius to.* 8, *ad an.* 614, *nu.* 4. Aliud etiam nefandum sacrilegium his additum est ab impia femina. et enim virum sanctissimum necandum jussit Delphinum Episcopum Lugdunensem, ut Beda testatur *etc.; recitat quæ modo retulimus Bedæ verba. Baronium alii sequuntur : Jacobus Severtius in Chronologia Episcoporum Lugdunensium;* Dalfinus, *inquit*, prætermittitur quidem a solitario Campegio et in tabulis Democharis. Verum insignitur Præsul ac Episcopus Lugdunensis apud primævum Venerabilem Bedam in historia gentis Anglorum, tomo 3, suorum operum, qui testatur eum sibi perfamiliarem habuisse pium Wilfridum Antistitem Anglicanum, *etc. Joannes Chenu:* Dalfinus familiaris fuit Venerabili Bedæ, apud quem Roma rediens Lugduni per tres annos commoratus est, donec violenter occisus fuerit jussu Brunechildis Reginæ anno salutis 614 secundum Baronium, *etc.*

et alius, qui seniorem eum faciunt.

31 *Theophilus Raynaudus noster in Indiculo SS. Lugdunensium :* S. Dalfinus Episcopus Lugdunensis et Martyr, nobillisima stirpe et opulenta, ut intelligitur ex illis quæ de eo habet Beda. Ejus martyrium a Cardinali Baronio ex rerum Gallicanarum scriptoribus agnoscitur et statuitur anno Christi 612, attingiturque a Beda proxime laudato. Affirmat enim S. Dalfinum ab impiæ Brunichildæ emissariis interfectum, eadem, ut reor, ex caussa, ex qua paullo ante ejusdem Reginæ opera cæsus in Lugdunensi agro fuerat S. Desiderius Viennensis Episcopus, de quo mox; quem idcirco cæsum constat; quod loqueretur de divinis testimoniis in conspectu Regum et non confunderetur. *Et paucis de S. Wilfrido interjectis,* Suspicio apud aliquos fuit, *inquit*, S. Dalfinum non alium esse quam S. Enemundum; quod S. Enemundi actorum scriptor præfetur, se Enemundi sive Dalfini gesta scripturum. Verum capedo temporis quæ inter utriusque mortem intercessit, et Principes sub quibus passi memorantur; modus item et locus passionis, adeo utrobique distinguuntur, ut nullo modo possint Enemundus et Dalfinus, de quo agimus, in unum conflari. Esto Sanctus quoque Enemundus agnominatus sit Dalfinus, ut illa acta significant : forte ex eo quod simili ex caussa passus sit, ex qua antecessor ejus Dalfinus. Ceterum Dalfinus eamdem cum S. Desiderio aleam, Brunichildis Reginæ tempore et jussu subiit, Lugduni capite plexus, sub annum ut arbitror 612. At S. Enemundus regnante Clodovæo II, annis circiter quinquaginta post Brunichildis obitum, sub annum Christi 667, confossus est Cabilone. Itaque omnino cogimur, distinctum a S. Enemundo Sanctum hunc Dalfinum agnoscere.

et omnino a S. Annemundo diversum;

32 *At si totum illud Bedæ caput accurate legissent viri illi eruditissimi, facile intellexissent mendum esse in vulgatis Bedæ exemplaribus, in quibus* Brunichildæ *nomen pro* Baldechildæ *scriptum a sciolo quopiam librario, qui cum piorum Antistitum cædem alienam a benignissimis Bathildæ moribus sciret,* Brunichildæ *potius eam tribuit, nominis etiam fortassis affinitate deceptus, aut litterarum, quibus nomen expressum erat, contractione.*

sed falluntur in tempore.

contractione. Verum testatur isthic Beda S. Wilfridum ab Ercomberto Cantii Rege cum S. Benedicto Biscopio Romam missum; postquam rediit junctum esse amicitiis Aldfridi Regis, filii Oswii; *postea Episcopum consecratum ab* Agilberto *jam Parisiensi Episcopo cum esset annorum* 36, *exegisse in episcopatu annos* 45, *obiisse eo anno quo Coenredus Rex Merciorum, et Offa filius Sigheri Regis Orientalium Saxonum, e Britannia discessere, Romam versus,* pontificatum habente Constantino, *qui anno* 708, 7 *Martii Sisinnio successit. Florentius Wigorniensis anno Christi* 709, *contigisse Wilfridi mortem scribit; unde sequitur anno* 664 *consecratum, anno* 634 *natum, a Brunechildis nece vigesimo primo. De tempore primæ peregrinationis* Wilfridi *in Urbem egimus supra XII Januarii ad Vitam S. Benedicti Biscopii, pleniusque agemus de tota ejus ætate XII Octobris.*

et alii

33 *Atque hic illud omittimus, portentosum memoriæ vel calami lapsum esse apud Joannem Chenu, qui cum* S. Dalfinum *velit sub Brunechilde occisum, scribit tamen familiarem fuisse Venerabili Bedæ: cum Beda anno Christi* 681, *ætatis suæ septima, S. Benedicto Biscopio in disciplinam traditus sit. Fallitur quoque, etsi levius, Raynaudus, dum Baronium ait ex rerum Gallicanarum scriptoribus asserere S. Dalfini martyrium, cum Baronius unicum citet Bedam, nec anno* 612, *sed* 614, *nec modus locusque passionis Dalfini et Annemundi, ut ait, discrepant; non enim Lugduni occisum Delfinum Beda scribit. Nec denique regnante* Clodoveo II, *occisus est S. Anemundus, sed filio ejus Clotario cum matre.*

Idem Delfinus et Anemundus

34 *Agemus de* S. Anemundo, *sive* Enemundo, *qui Gallis* S. Chaumont *dicitur,* 28 *Septembris. Non vidimus quidem hactenus ejus Acta, verum ex iis quæ auctores jam refutati de eo scribunt, omnino licet colligere eumdem esse, quem Beda et Malmesburiensis* Dalfinum *vocant. Et testatur Severtius ita in illis actis legi:* Igitur Dalfini seu B. Annemundi Martyris vitam exponam. *Ejus vitæ hoc dat compendium idem Severtius:* S. Annemundus filius Sigonii Dynastæ Romani, creati Lugdunensium Præfecti unica optione Clodovei II, Francorum Regis, patrinus fuit Clotarii III, ejus primogeniti, et horum Regum dilectissimus semperque a secretis Consiliariis: ob quam Regis gratiam, ac singularem Præsulis virtutem, Ebroinus Palatii Martii Magister, invidia perperam concitus, eum apud Clotarium Reginamque matrem Bathildem fraude atque mendaciis accusavit læsæ majestatis; tandemque ita obtinuit, ut missi sua arte satellites, Antistitem Lugduno, quo e curia relegatus fuerat, ad Principis conspectum perducentes devinctum, perfide antequam eo appulisset necarunt, verentes legitimam accusationis ipsius purgationem, et in gratiam regressum. *Eadem fere de S. Anemundo alii memorant.*

ejus cædes

ab Ebroino curata

35 *Quid ergo? Sanctissimam Reginam Bathildem tanti sacrilegii ream agemus? Eam apud exteras gentes famam fuisse, ex Beda licet colligere, atque ita indubie et præscitulere sicarii, et cædi in Gallia voluit Ebroinus, quo suam alieni nominis obtentu crudelitatem excusaret. Acerbius tamen scripsit Malmesburiensis, qui* 500 *annis post vixit, quam ut potuerit non in nomine aut persona Bathildis errare. Saussaius, qui recte animadvertit unum eumdemque esse* Annemundum et Dalfinum, *existimat eum interfectum esse postquam* S. Bathildis *jam erat cœnobio inclusa. Guilielmus Paradinus historiæ Lugdunensis lib.* 2, *cap.* 16, *scribit apud Reginam Bathildem ab impio Ebroino accusatum Anemundum, ejusque fratrem provinciæ Lugdunensis præfectum, quasi aliquid adversus regni incolumitatem machinarentur, eamque nimium credulam, filio Clotario, vix principio fidem habenti, idem persuasisse; atque hoc annuente ut mater quod vellet de eis statueret, relegatum ad suam Ecclesiam Anemundum, fratrem securi percussum: mox ipsum Antistitem Lugduno abductum captivum, et cum jure tueri se innocentiamque suam vellet di-*

non post secessum S. Bathildis.

se ea [illegible]

ceret, indicta caussa trucidatum, instigante præcipue Ebroino, ut erat impatiens consortis in summæ præfecturæ administratione. Ita Paradinus, qui cum deinde inter eos, quos persecutus est Ebroinus, S. Lambertum *recenset, non bene Ultrajectensem vocat, qui Trajecti ad Mosam Antistes fuit, cum Ultrajectum necdum Episcopos haberet.*

Ex variis.

36 *Raynaudus negat intervenisse ad hanc cædem perpetrandam S. Bathildis auctoritatem:* Clodovæo, *inquit,* post annos aliquot vita functo, vir sanctus artibus Ebroini Germani, Majoris regiæ Domus, hominis crudelissimi et vaferrimi, erga sacros autem homines pessime affecti; in suspicionem una cum fratre vocatus est apud Clotarium, at etiam, ut Paradinus de suo addidit, apud S. Bathildem Regis matrem. Quod sanctæ Reginæ probrum omnino rejicio. Non quod prinsquam in regiæ Domus Magistrum promoveretur Ebroinus, sancta femina illico a conjugis Chlodovæi morte, pertæsa seculi in monasterium Calense se cesserit, ut divinat Rubisius; hæsisse enim aliquamdiu in Palatio, et regni negotia cum Ebroino tractasse, habetur aperte in ejus actis, quæ in Surii appendice extant; sed quod inscia plane S. Bathilde, vir sanctus calumniis oneratus sit apud Clotarium, multoque magis eadem Bathilde nullatenus conscia sit vita multatus. Id enim sancta Regina tantum abest ut mandarit, vel fieri consenserit circa optimum Præsulem, ut potius instituta omnino videretur, ne inultum abiret si rescivisset, vel ea regiorum consiliorum participe ac negotiorum administra tractatum esset. Quandoquidem ut Segebrandi, impii ceteroqui, eoque gradu indigni Episcopi cædes inulta abiret, Regii ministri curata secessionis per sanctam Reginam toties expetitæ, ac tunc tandem concessæ, facultate perfecerunt.

vel potius ignara.

37 *Omnino assentimur viri doctissimi sententiæ de innocentia Bathildis: existimamus tamen ejus allegatam auctoritatem, cum injectæ Episcopo sunt manus, tum ne quis eum auderet defendere, tum ut in eam invidia facti redundaret; quo facilius posset ejus postea labefactari quoque auctoritas, quam suis consiliis adversaturam sentiebat Ebroinus. At quod Sigebrandum* impium *vocat Raynaudus, non suffragamur. Nemo pejor pronuntiari debet, quam probetur esse. Auctor vitæ S. Bathildis, solum superbiæ crimine eum arguit,* Nisi commotio illa fuisset, *inquit,* per miserum Sigobrandum Episcopum, cujus superbia inter Francos meruit mortis ruinam. *Quod* miserum *solum appellat, scribens tamen, ut verisimile est, vivente adhuc Ebroino, et solam superbiam mortis caussam præbuisse ait, satis indicat non aliis infamem fuisse sceleribus, et mortis auctorem Ebroinum extitisse, eumdemque Bathildi secessum suasisse, ne ulcisceretur: plane ut suspicemur etiam innocentem fuisse Sigebrandum illum; quod etiam Bruellus cap.* 6, *innuit, scribens fuisse Antistitem Sigebrandum, ob superbiam Francis invisum, sive verum id crimen fuit, sive fictum; expositum saltem eum fuisse publicæ invidiæ. Quid si* Sigebrandus *ille* Anemundus *fuit? Is sane Sigonii filius fuit, quo alludere videtur* Sigebrandi *nomen. Et forte cum secularibus studiis vacaret,* Sigebrandus *dictus, post* Anemundus. *Quid quod* inter Francos superbia elatus *dicitur? quasi ipse non fuerit Francus: et erat Anemundus Romanus. Sed de hoc plenius 28 Septembris. Nicolaus Harpsfeldius hist. Anglic. seculo* 7, *cap.* 29, *consulto cædis S. Delfini auctores reticet.* Com eo tempore, *inquit,* turbata reip. quorumdam tyrannide, Dalfinus ad supplicium mortemque raptus esset, *etc.*

Forte Sigebrandus idem est qui Delfinus, et Anemundus

§ VI. *De S. Radegunde Virgine.*

S*ungi hic ab alma matre* Bathilde Radegundis *Virgo non debuit, cui tot est nexibus obstricta: ab ea de sacro fonte suscepta, ad pietatem erudita, in cœlum velut brachiis illata, eodem condita post mortem loco, eadem in*

S. Radegundis Virgo

Ex variis

arca nunc exposita populorum venerationi. Singula hæc breviter explananda.

a S. Bathilde suscepta,

39 *Auctor prioris vitæ cap. 4, num. 14, ita scribit :* Et erat aliqua tunc infantula, sua filiola, quam præcepit ut secum iret, quæ et ipsa subito de corpore exiit, et eam ad tumulum præcessit. *Clarius in posteriore Vita num. 18.* Habebat præterea ipsa Domina Bathildis quamdam infantulam, quam ex fonte sacri baptismatis susceperat : supra quam apud misericordiam Altissimi fudit preces, quatenus eamdem ipse ante se reciperet, ipsaque eam infantulam tumulari cerneret. Quod et celeriter obtinuit. Nam eadem hora anima infantulæ exiit, et, ut B. Bathildis postulaverat, ad tumulum præcessit. *Pronuntiare de ea cum Sapiente licet : Placens Deo facta est dilecta, rapta est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius. Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, et inconstantia concupiscentiæ transvertit sensum sine malitia. Consummata in brevi explevit tempora multa : placita enim erat Deo anima illius; propter hoc properavit educere illam de medio iniquitatum.*

cum ea moritur.

Sap. 4

40 *Mirum est ejus non inscriptum in Martyrologio Gallicano nomen; cum testetur Stephanus Binettus noster, ejus in alteri monasterii Kalensis cum aliis Divorum pignoribus religiose asservari reliquias. Tradit enim capita S. Eligii Sanctæque Bathildis opulenta ornatu decorata isthic extare, ac supra aram in singulis capsis inclusa corpora SS. Bathildis Reginæ, Bertilæ primæ Abbatissæ, atque innocentis virgunculæ a S. Bathilde susceptæ, aliorumque Divorum exuvias. Hanc fortassis significare voluerunt Carthusiani in addit. ad Usuard. atque auctor Martyrologii Coloniensis his verbis :* In territorio Parisiacensi monasterio Cale, Paulæ Virginis. *Itaque Paulam vocitarunt, cujus ignorabant nomen; nisi illa de Paula vidua, ut supra diximus, accipienda sint, quæ Virgo dicitur, quia virginibus præfecta, et juncta ejus nomini est pars elogii S. Bathildis.*

Ejus publica veneratio.

41 *Nomen illius Virginis Binettus non prodidit. Expressit illud Benedictus Dorgannus inferius citandus, et auctor Translationis S. Bathildis his verbis :* Pontifice præterea urbis Parisiacæ ad propria remeante, cum lætitia et exultatione contulit secum venerabilis Abbatissa, ne vacuus relinqueretur locus, ubi sanctum Balthchildis positum fuerat corpus. Divina vero gratia administrante consilium, duxit dignum, ut quia mater exinde sublata fuerat, filia ejus, quæ septimo ætatis suæ anno, nomine Radegondis, ab hoc seculo migraverat, collocari deberet. Pro hac siquidem, sicut in ejus vita sancta reperimus, ante horam obitus sui Deum postulavit, ut eam in morte præcederet. Prævidebat enim in spiritu mala mundi, et ideo orabat, ne retibus illius illaquearetur; sed sicut animam in tantillo corpusculo donaverat mundam, ita absque labe peccati reciperet puram, ac inter agmina sanctarum Virginum collocaret sine fine mansuram.

nomen

translatio

VITA

AUCTORE COÆTANEO ANONYMO,

ex veteri MS. S. Mariæ de Ripatorio.

PROLOGUS AUCTORIS.

Mihi quidem, ut imperatum est, dilectissimi Fratres, ad tam subtile pium que opus peragendum, præsule Christo, etsi imperitia denegat vires, delicatæ historiæ scholasticorumque verborum ordinem proferendi; sed validius nobis imperat plenissimæ caritatis affectus, ut veritas pateat et jactantia non nitlet. Novimus enim Dominum Jesum Christum in ficulnea magis fructum requisisse quam folia. Et ideo veritatis fructum super lucernæ candelabrum, ad ædificationem multorumque profectum, perpatefacere et non occultare decrevimus, minus licet periti scholastica, sed magis studere volumus patere ædificationi plurimorum, qui velut apes prudentes dulce requirunt ex floribus nectar, id est, ex verbis simplicibus augmentum, quod magis ædificet audientem, quam inflet : ut imitari cupientibus compendium pietatis aperte ostendat. Hic ergo non tam detractoribus, sed potius fidelibus quam potuimus veritatem ostendimus.

Matth. 21

Finis hujus scriptionis.

CAPUT I.

Bathildis sancti mores, regium conjugium.

Benedictus Dominus, qui vult omnes homines salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire, qui et operatur omnia in omnibus, velle et perficere. Et ideo merito ipsius laus canenda est; prius in Sanctorum meritis sive virtutibus, qui de parvis efficit magnos, imo qui de stercore elevat pauperem, et eum consedere facit cum Principibus populi sui : sicut et præsentem venerabilem magnique meriti feminam Domnam Baltidem Reginam. Quam de partibus *a* transmarinis divina providentia advocans; et vili pretio venumdata, huc advenit ipsa pretiosa et optima Dei margarita : receptaque est a Principe Francorum, viroque illustri *b* Archinoaldo quondam, in cujus ministerio ipsa adolescens honestissime conversata est : ita ut pia ejus conversatio et admirabilis complaceret tam Principi quam et omnibus ejus ministris. Erat enim benigna animo, et moribus omnibus sobria, prudens et cauta, nulli machinans malum, non levis in eloquio, non præsumptuosa in verbo; sed in cunctis actibus suis honestissima. Et cum esset ex genere Saxonum, forma corporis grata ac subtilissima, et aspectu decora, vultu hilaris, et incessu gravis; et cum talis esset fuit omnino grata Principi, et invenit gratiam in oculis ejus. Quam instituit ut sibi in cubiculo pocula porrigeret, et ut pincerna honestissima sæpius præsens adstaret in ministerio ejus. De cujus dignitatis gratia nullam habuit extollentiam : sed potius in humilitate fundata omnibus erat suis consodalibus obediens atque amabilis, honore congruo ministrans senioribus, ita ut de earum pedibus calceamenta detraheret, et ipsa detergeret ac dilueret, aquam quoque ad lavandum afferret, et vestimenta earum festinanter pararet. Et hoc absque murmurio, bono et pio animo exercebat eis ministerium.

a S. Bathildis venditur in Galliam : b servit Archinoaldo.

optimis moribus prædita

forma elegans :

fit ejus pincerna

omnibus humiliter obsequitur

3 Ex qua ejus nobili conversatione, maxima ei inter socias laus atque amor adolevit. Et intantum felicem famam promeruit, ut matrona supradicti Principis Archinoaldi defuncta, ei complacuisset, ut denuo sibi Baltidem honestissimam virginem in thoro matronali sociaret. Quam rem ipsa comperta, latenter se et studiose ab ejus subtraxit aspectu. Et cum jam vocaretur ad Principis cubiculum, *c* secreto se ipsa abscondit in angulo, superjectis sibi vilibus panniculis, ita ut nemini pateret illic aliquem latere potuisse. Ipsa vero ut prudens et astuta virgo, jam tunc honores vanos fugiens, et humilitatem diligens, tentabat, ut poterat, humanum devitare thorum, ut mereretur ad spiritualem cœlestemque pervenire sponsum. Sed et illud proculdubio divina peragebatur providentia, ut ipse Princeps ipsam tunc quæsitam minime inveniret, et sibi ad conjugium *d* aliam sociaret. Et tunc ita demum Baltidis puella inventa est, nutu Dei vere, ut quæ Principis nuptias devitaverat, postea *e* Chlodoveum Dagoberti quondam Regis filium, in conjugium acciperet, ut meritum humilitatis ad altiorem gradum eam attolleret. In quo gradu ipsam divina dispensatio decreverat honorare, ut dum ministrum Regis contemserat, ad Regis copulam perveniret, atque ex ipsa regalis soboles procederet. Quod nunc peractum est, sicut omnibus patet, ipsa ejus *f* nunc regali regnante progenie.

fugit Principis nuptias

c

d

e

nubit Clodoveo II Regi

f

4 Sed et ipsa collata sibi a Domino prudentiæ gratia, vigilanti studio et Regi obtemperabat, ut domino,

mino, et Principibus se ostendebat ut mater, Sacerdotibus ut filia, juvenibus sive adolescentibus ut optima nutrix, eratque amabilis omnibus, diligens valde Sacerdotes ut patres, et monachos ut fratres, pauperes ut pia nutrix, largasque eleemosynas distribuens singulis; Principum honorem conservans consiliaque eorum congrua retinens, juvenes ad religiosa studia semper exhortans, Regi humiliter et assidue pro Ecclesiis et pauperibus suggerens. Jam enim sub seculari habitu Christo ministrare cupiens, frequentabat orationem, quotidie commendans se Christo Regi cœlesti. Quam ipse Rex pius consolans juxta fidem et devotionem ejus, dedit ei adjutorium suum fidelem famulum Abbatem *g* Genesium: per cujus manus ministrans ipsa Sacerdotibus et pauperibus, pascebat egenos, et induebat vestibus nudos, studioseque sepelire ordinabat mortuos; dirigens per ipsum ad cœnobia virorum ac virginum auri vel argenti largissima munera. Qui ipse Christi famulus Domnus Genesius, postea Christo jubente Lugduno Galliæ ordinatus est Episcopus: tunc enim in palatio Francorum erat assiduus, per quem, ut diximus, ipsa Domna Baltidis una cum Regis Clodovei imperio, et suggerente ipso Dei famulo, in cunctis pauperibus larga procedebat Regis eleemosyna per loca multa.

sanctissime vivit.

S. Genesium sibi eleemosynarium adhibet.

a *Non Syriæ, sed Angliæ, ut ante dictum.*

b *De hoc illustri viro pluribus actum 16 Jan. ad vitam S. Fursei.*

c *Fabulosum est quod habet Petrus de Natal.* Cum autem uxor Hercanoaldi defuncta esset, et ille Bathyldem in conjugem assumere vellet, illaque nubere recusaret, in desperto habitu occulte fugam arripuit, et aliquibus annis in eremo latitavit: processu vero temporis reperta, et quæ esset agnita, a Rege Francorum Dagoberto uxore carente, ob elegantem ejus pulchritudinem, in sponsam deducta est. d *Hæc* Leutsindis *seu* Leutsinda *appellatur in historia miraculorum S. Fursei.* e *Successit Dagoberto patri, sub initium anni 644 mortuo,* Chlodoveus II.

f *Hinc patet, vitam hanc sub Theoderico ejusve filiis esse scriptam. In altera vita hæc paullo fusius exponuntur.*

g *Saussaius 1 Novemb. obiisse S. Genesium scribit, coli a Virginibus Kalensibus 4 Novemb. ab Ecclesia Lugdunensi 14 April.*

CAPUT II.

Regni administratio, pia opera.

Clodoveo mortuo

regit Baltildis cum filio Galliam

Quid plura? Deo jubente Rex Clodoveus vir ejus migravit a corpore; relictaque sobole filiorum cum matre, suscepit illico post eum filius ejus Clotharius quondam Francorum regnum. Tunc etenim præcellentibus Principibus, *a* Chrodoberto Episcopo Parisiaco, et Domno *b* Audoeno, seu et Ebroino Majore domus, cum reliquis senioribus vel cæteris quam pluribus, et regno quidem Francorum in pace consistente. Tunc enim nuper et Austrasii pacifico ordine ordinante Domna Balthilde, per consilium quidem seniorum, receperunt *c* Childericum filium ejus Regem Austri, Burgundiones vero et Franci facti sunt uniti. Et credimus Deo gubernante juxta Domnæ Blatidis magnam fidem, ipsa tria regna tunc inter se tenebant pacis concordiam.

q. idem Reg. procurat

6 Factum est tunc per eam, nutu Dei, et exhortantibus bonis Sacerdotibus, ut hæresis *d* Simoniaca, quæ pravo usu maculabat tunc Dei Ecclesiam, ita ut dando præmia contra ordinem episcopatus acciperet, ut præfata Domna Baltidis hoc impium nefas prohiberet, ut nullum præmium pro percipiendis sacris gradibus omnino intercurreret. Ordinavit etenim, imo per eam Dominus, ut et alia pessima et impia cessaret consuetudo, pro qua plures homines sobolem suam interire potius quam nutrire studebant, dum dividebat actiones publicas quæ ei ex consuetudine ingerebantur accipere, ut illis ex hoc gravissimum rerum suarum inferrent damnum. Prohibuit hoc ipsa Domna pro mercede sua, ut hoc nullus facere præsumeret. Ex quo facto copiosam et valde magnam mercedem expectat.

Simoniam exterminat

malas consuetudines tollit

7 Quis enim valeat dicere quanta et quam magna commoda, per religiosorum cœnobia largiendo integra prædia, et silvas magnas ad cellulas, seu monasteria construenda concessit? Quod etiam et ipsa, velut proprias seu et peculiares Dei caussas, id est, Kala in *e* Parisiaco Deo sacratas puellas cœnobium magnum Virginum ædificavit. Ubi Dei famulam religiosam valde puellam *f* Bertilam, in locum Matris esse primam constituit. In quo et ipsa venerabilis Domna Baltidis dein conversari sub integra regula religiosis et in pace requiescere consueverat, et in veritate devota id voluntate complevit. Prætereundum non est, (quia ad laudem Dei pertinet quidquid in Sanctis et electis suis mirabiliter operatur, quia ut dicit Scriptura, mirabilis Deus in Sanctis suis: cujus Spiritus paraclitus operatur interius per bonam voluntatem, ut scriptum est, Omni volenti bonum, Deus cooperator est illi: sicut est isti magnæ feminæ constat veraciter fuisse. Ut enim præfati sumus, neque nostra, neque cujuslibet, ut arbitror, lingua quamvis erudita, enarrare ejus omnia bona valet,) quantas consolationes vel adjutoria ad casas Dei vel ejus pauperibus pro Christi amore, quantasque opportunitates et commoda ipsa largita est; qualeque monasterium, quod vocatur *g* Corbegia, in Ambianensi parochia suo opere construxit, ubi venerabilis vir Domnus *h* Teudofredus, nunc enim Episcopus, tunc vero Abbas, magno gregi Fratrum præfuit: quem de *i* Luxovio monasterio præfata Domna Baltidis a reverendissimo viro Domno *k* Galberto quondam Abbate expetivit, et mirabiliter ad ipsum cœnobium Fratrum condirexit, qui nunc usque et laudabiliter constat.

Auctore coætaneo anonymo, ex MSS.

multa largitur monasteriis:

Kalense cœnobium ædificat.

Psal. 67, 36

et Corbeiense

8 Quid enim? Ad Gemeticum *l* Domno Filiberto viro religioso et silvam magnam ex fisco, ubi ipsum cœnobium Fratrum situm est, et multa munera, et pastus de fisco Dominico ad ipsum monasterium construendum concessit. Quantaque vero Domno *m* Legeberto ad Curbionis monasterium, et villam magnam vocabulo Nugaretum, et talenta multa argenti vel auri, etiam ipsum regale, quod ipsa cingebatur cingulum, de supra sacris lumbis suis devote abstulit, et Fratribus in eleemosynam ipsum direxit. Et hoc totum hilari vultu ac benigno dispensabat animo. Ut enim scriptura dicit, hilarem datorem diligit Deus. Similiter ad *n* Fontenellam, *o* eulogia multa concessit et compendia. Quanta enim ac Luxovium, vel ad reliqua monasteria in Burgundia, et multas villas integras concessit, et pecuniam innumerabilem direxit! Quid ad *p* Jotrum monasterium, unde illas sacras Virgines, cum præfata Domna Bertilane Abbatissa ad Kala suum monasterium accersivit; quanta ibi munera et de agris et pecunia, multa contulit! Similiter et ad monasterium S. *q* Faræ sua sæpe larga munera direxit. At urbem vero Parisiacam, ad Sanctorum basilicas seu monasteria, et villas magnas et multas contulit, et muneribus plurimis ditavit. Quid plura? ut diximus, hoc narrare non valeo per singula, sed neque, vix media totaque dici ejus bona, omnino a nobis non possunt.

multis alias benefacit

cingulum suum dat ad ornatum sacrorum

2 Cor. 9, 7

9 Præterire enim non debemus, quod per seniores basilicas Sanctorum, Domni Dionysii et Domni Germani, et Domni Medardi, et S. Petri, vel Domni Aniani, seu S. Martini, vel ubicumque ejus pertinxerit notitia, Pontificibus seu Abbatibus suadendo pro zelo Dei præcepit, et epistolas pro hoc eis direxit, ut sub sancto regulari ordine Fratres in ipsa loca consistentes vivere deberent. Et ut hoc libenter acquiescerent, in privilegio eis firmare jussit, vel etiam immunitates concessit; ut melius eis delectaret pro Rege et pace, Summi Regis Christi clementiam exorare. Et illud commemorandum est, quia ad mercedis ejus cumulum pertinet, quod captivos homines Christianos ire prohibuit, datasque præceptiones per singulas regiones, ut nullus in regno Francorum captivum hominem Christianum penitus transmitteret,

hortatur ut religiose vivant

vetat Christianos servos fieri

Auctore coætaneo anonymo, ex mss.

ret, sed magis et ipsa dato pretio captivos plurimos redimere præcepit: et liberos relaxavit, et alios ex ipsis in monasteria intromisit, et præcipue de gente sua viros et puellas quamplures denutritas secum. Quantas enim attrahere potuit, eas per sancta cœnobia commendavit, et ut pro ea exorarent eis præcepit. Etiam ad Romam usque ad Beati Petri et Pauli basilicas, vel ad Romenses pauperes plura ac larga sæpius direxit munera. *mittit Romam eleemosynas.*

a *Hic S. Landerico successit, haud diu ante Clodovæi II. mortem. Nam S. Landericus X Kal. Jul. anno XVI regni Clodovæi subscripsit cum aliis Præcepto ejusdem Regis de libertate monasterii S. Dionysii.* Chrodobertus *vero anno sequenti publicis his regni negotiis interfuit. Idem subscripsit Privilegio libertatis monasterio Corbeiensi dato a Bertefrido Ambianensi Episcopo VIII Id. Septemb. anno VII, regnante Clotario Rege. Dinettus noster* Crodobertum, *vel* Agilbertum *hic habet. Et fuit ab* Agilberto *an. Chr. 664 consecratus S. Wilfridus Compendii.*

b *S. Audoeni Episcopi Rotomagensis vitam dabimus 24 Aug.*

c *Id plerique ante Clodovæi mortem volunt contigisse. Sed prudentia tamen S. Bathildis peractum est.*

d *Synodus contra hanc pestem pugnatum in Gallia. Eo spectat canon 16 Concilii Cabilonensis celebrati VIII Kal. Novemb. Clodovei Regis II.* e *Papirius lib. de Fluminibus Gall. scribit 4 leucis Lutetia Parisiorum distare. Ejus situs describitur in altera vita, et eleganter a Dinetto cap. 6.* f *Ea in altera vita* Bertilla *dicitur, colitur 4 Novemb. ut scribit Hugo Menardus.*

g *De Corbeia pluribus actum in vita et miraculis S. Adelardi 2 Januarii, extat to. 1. Conc. Galliæ Clotarii III. præceptum de ejus fundatione in quo ista habentur:* Igitur dum nos et præcelsa genitrix nostra, Domna Baldechildis Regina, monasterium in honore SS. Petri et Pauli Apostolorum et S. Stephani Protomartyris super fluvium Somna, in loco qui dicitur Corbeia, quem Gontlandus quondam possederat, et ad fiscum nostrum pervenerat, ubi præest venerabilis vir Theodefridus Abba, pro æterni nominis intuitu ædificasse præcepimus, *etc. Extat itidem aliud Præceptum ejusdem Regis datum die XXIII mensis Decembris anno V. regni ejus, in quo ista habentur:* Quod *monasterium* Domna et genitrix nostra Baldechildis Regina suo opere construxit. *In Privilegio Bertefridi Episcopi Ambianensis dato die VIII Id. Septemb. anno VII. ejusdem Clotarii:* Et quia gloriosissimus Dominus Chlotharius Rex, necnon et præcelsa Domna Balthildis Regina, divino illuminati auxilio, monasterium suo opere, Christo præsule, in loco nuncupante Corbeia construxerunt, *etc. Cavet autem Bertefridus,* ut ipsi monachi sub regula S. Benedicti, vel S. Columbani, conversari et vivere debeant. h *De S.* Theodefredo *suo separatim agemus.* i *De* Luxovio, *pluribus actum 18 Janu. in S. Eustasii vita, agiturque 21 Nov. in S. Columbani.* k *In altera vita* Walbertus *dicitur, aliis* Waldebertus, *colitur 2 Maii.* l *Vitam* S. Filiberti *dabimus 20 Aug. in qua et de Gemmetico nobili monasterio, sito in diœcesi Rotomagensi.* m *In altera vita* Laigobertus *appellatur, in vita S. Launomari 19 Janu. cap. 4. ubi de Curbione, sive Corbione monasterio,* Ragnebertus *vocatur.*

n *De* Fontanella *agemus ad vitam* S. Wandregisili *fundatoris 22 Julii,* S. Ansberti *Abbatis 9 Febru. et aliorum plurimorum Sanctorum illius alumnorum cœnobii.* o *Altera vita et* Loginus, usitatius eulogia *quam* eulogium *pro benedictione, vel eleemosyna, aut munere ponitur.* p Jotrum, *Gallice* Jouare, *Virginum monasterium est, ad Matronam flumen, in diœcesi Meldensi, a* Radone *fratre S. Audoeni conditum.* q *De* S. Fara, *ejusque monasterio, sito in eadem Meldensi diœcesi, agemus 7 Decemb.*

CAPUT III.

Religiosa in cœnobio vita.

Diu desideratam religiosam vitam,

Erat enim ejus sancta devotio, ut in monasterio, quod prædiximus, religiosarum feminarum, hoc est, in Kala quod ipsa ædificavit, conversari deberet. Nam et Franci pro ejus amore hoc maxime dilatabant, nec fieri permittebant, nisi commotio illa fuisset per miserum a Sigoberrandum Episcopum, cujus superbia inter Francos meruit mortis ruinam. Et exinde orta intentione dum ipsum contra ejus voluntatem interfecerunt, metuentes ne hoc ipsa Domna contra eos graviter ferret, ac vindicare ipsam caussam vellet, permiserunt eam subito pergere ad ipsum monasterium. Et fortasse dubium non est, quod ipsi Principes tunc illud non bono animo permisissent. Sed ipsa Domna Dei voluntatem considerans, ut hoc non tam eorum consilium, quam Dei fuisset dispensatio, ut ejus sancta devotio per qualibet occasionem, Christo gubernante, esset impleta. Deductaque ab aliquibus Senioribus, venit ad præfatum monasterium suum Kala, ibique a sanctis puellis, ut decebat, honorifice et satis amabiliter, in sancta congregatione recepta est. Habuit enim tunc non modicam querelam contra eos quos ipsa dulciter nutriverat: pro qua re falsam ipsi eam habuisse suspectam, vel etiam pro bonis mala ei repensarent. Sed et hoc conferens cum Sacerdotibus, citius eis clementer cuncta indulsit: et ut ipsi ei illam cordis commotionem indulgerent, supplicavit. Et ipsa pax inter ipsos, Domino largiente, plenissime restituta est. *tandem amplectitur, questa de Principum ingratitudine*

11 Ipsa vero piissimo affectu diligebat Sorores ut proprias filias, et sanctæ Abbatissæ earum obediebat ut matri, et ministerium exhibebat eis ut vilissima ancillula, ex sancta devotione: ita ut etiam cum adhuc regeret publicum palatium, et ipsa visitabat suum sæpe sanctum cœnobium, ita humilitatis magnæ fortiter exhibebat exemplum, ut ipsa quoque in coquina ministraret Sororibus, et munditias vilissimas, etiam deambulationes stercorum, ipsa mundaret. Et hoc totum cum gaudio ac læto perficiebat animo, tam humile pro Christi ministerium. Quis enim crederet ut sublimitas tantæ potentiæ ita vilissimis administraret rebus, nisi ei hoc magnus Christi exegisset omnimodo plenissimus amor? Insistebatque assidue orationi devota cum lacrymis, et divinam lectionem sæpius frequentabat. Consolationem vero continuo per sanctam exhortationem, et frequentem visitationem infirmorum faciebat. Dolebat enim cum dolentibus per studium caritatis, et cum gaudentibus gaudebat, et pro b sanis ut consolarentur Dominæ Abbatissæ humiliter sæpius suggerebat. Cujus petitioni ipsa, ut mater, amabiliter cuncta præstabat: quia vere erat eis more Apostolico cor unum et anima una, dum se invicem tenere ac plenissime diligerent in Christo. *vilia ministeria exercet* *Act. 4. 32*

12 Cœpitque ipsa Domna Baltidis corpore infirmari, et viscerum incisione, pessimo infirmitatis vitio, graviter laborare: et nisi medicorum studia subvenissent, pene deficere. Sed magis ipsa ad cœlestem medicum, semper fidem habebat de salute sua. Ipsa vero sancta conscientia et pia non cessabat Deo gratias agere de sua castigatione, et bona et astuta ministrare consilia semper, et humilitatis magnæ exemplum ex ministerio suo Sororibus ostendere formam pietatis. Et conferens sæpe cum Matre monasterii, ut et Regem et Reginam et Proceres condigno honore cum eulogiis semper visitarent, ut erat consuetudo: ut ipsa domus bonam famam, quam conceperat, non amitteret, sed amplius semper in affectu caritatis cum omnibus amicis, atque validius in Dei nomine permanerent in dilectione, ut scriptum est: Oportet te testimonium habere bonum ab his qui foris sunt. Et præcipue curam pauperum et hospitum, cum summo studio pro misericordia et dilectione in ipsis semper impendi. Pro Christi amore salutis monita sancta ipsa Mater monasterii audita alacri et læto animo adimplebat omnia. Sed neque ea deinceps ullo modo adimplere cessabat pro mercedis communis augmento. *laborat colico.* *bona consilia Abbatissæ et monasterio suggerit* *1. Tim. 3. 7.*

a *In 2 Vita* Sigebrandus *appellatur.*
b *In 2 Vita,* debilibus et infirmis.

CAPUT IV.

Ægritudo, obitus, miracula.

At vero jam propinquante glorioso ejus obitu, visio præclara ei fuit ostensa. Scala enim erecta et stans ante altarium S. Mariæ, cujus culmen cœlum contingeret, et quasi Angelos Dei comitantes, ut ipsa Domna Baltildis ascenderet per eam: ut ex hac revelatione patenter daretur intelligi, eo quod per sublimia ejus merita, patientia et humilitas eam ad celsitudinem æterni Regis; et ad præmii coronam citius exaltanda perduceretur. Qua etiam ipsa Domna visione comperta, cognovit se quantocius e corpore esse migraturam, et illuc, ubi jam olim thesaurum optimum recondidat, perventuram. Illud vero silere præcepit, ut usque in transitum suum pro doloris mœstitia Sororibus vel Matri monasterii ipsa visio non *Divina visione discit se brevi morituram*

celatur Abbatissam et Sorores ne contristentur. non indicaretur. Sed potius ipsa pia et alacri mente magis ac magis sanctæ insistere preci, et semetipsam cum cordis contritione, humiliter cœlesti Regi Domino Jesu Christo commendare attentius. Et occulto exhortabatur semper vel consolabatur Domnam Bertillanem et Sorores, eo quod ipsa jam aliquantulum ab infirmitate sua convalesceret melius. Et dissimulabat venturam mœstitiam de transitu suo; quæ magna postea et subitanea eis contigit.

14 Cum vero ipsa Domna sensit proximum finem suum, tunc mens ejus sancta ad cœlum erecta est. Certaque facta de beatitudinis retributione et præmio magno, prohibuit secum consistentibus, ut aliis Sororibus hoc nullatenus innotescerent, nec Domnæ Abbatissæ, a quæ valde et ipsa infirmabatur, ne illa pariter periclitaretur ob magnitudinem tristitiæ. Et erat aliqua quædam tunc infantula b sua filiola, quam præcepit ut secum iret, quæ et ipsa subito et corpore exiit, et eam ad tumulum præcessit. *Pie moritur,* Tunc consignans se confidenter, et pios oculos ac sanctas manus erectas, sancta illa anima a corporis vinculo in pace soluta est. Statimque divinus splendor in ipso cubiculo clarissime coruscavit. *cœlesti luce repleto cubiculo.* Et sine dubio ab Angelorum choro, vel obviante amico suo fidelissimo, quondam Domno Genesio Episcopo, gloriose ipsa sancta anima recepta est, ut magnum ejus exigebat meritum.

15 Et hoc ita paullisper Sorores illas, cum in tanti doloris gemitu continuerunt, et ut ipsa jusserat, sub silentio, ita tamen ut soli tantum Sacerdotes, qui ejus beatissimam animam Domino commendaverunt, *Oratur pro ea.* illis est denuntiatum. Quam rem postea recognoscens Abbatissa et cuncta congregatio, cum magno fletu requirentes quomodo sic subito et improviso, nec sibi cognita esset exitus sui hora, et quasi rapta fuisset ab eis gemma illa omnibus desiderabilis. Omnibusque obstupefactis, pariter prostratæ illico super humum, multisque ibi profusis lacrymis cum immensi doloris gemitu flentes, et pio Domino gratias agentes, et collaudantes commendaverunt ejus sanctam animam pio Regi Christo, ut ipse eam in S. Mariæ choro, vel Sanctorum consortio perduceret. Et ut tunc erat decus ipsius, sepelientes eam cum magno honore et multa reverentia. Tunc Domna Bertila Abbatissa pro studio pietatis sollicita commendavit sanctis Sacerdotibus, et per plures ecclesias, ut esset memoria sancta in sacris oblationibus assidue facienda. Quod nunc usque per loca multa merito ejus assidue celebratur.

Ejus prudentia, aliæque virtutes. 16 Reliquit sanctum exemplum sequentibus humilitatis et patientiæ, mansuetudinis et plenissimæ dilectionis studium, imoque infinitæ misericordiæ, astutam prudentiæ vigilantiam, et confessionem puritatis, et cuncta per consilium, et nihil sine commento omnino esse faciendum, sed temperata et rationabilia fieri universa. Hanc pietatis regulam consodalibus exemplum sanctissimum dereliquit, pro quibus tunc sanctis virtutibus et multo pluribus sanctis suis meritis recepit magni præmii coronam, sibi a Domino olim repositam. Et modo perfruitur inter Angelos in conspectu Domini et sponsi sui cum candido Virginum grege, quod desideravit immensum ac sempiternum gaudium. *Miracula ad sepulcrum.* Et nunc ad declarandum fidelibus sublime ejus meritum divina pietas ad sacrum ejus sepulchrum plura perficit mirabilia. Ita quisquis ibi febre correptus, seu a dæmonio vexatus, vel dentium dolore contritus, ad fidem accesserit, illico per divinam virtutem, et per ejus sanctam intercessionem statim depulsa qualibet morborum peste saniat, incolumes in Dei nomine exinde procedunt: ut et modo nuper de aliquo puero manifeste contigit.

Puer dæmoniacus curatur. 17 Venit quippe ex partibus Provinciæ quidam vir venerabilis Leudegandus Episcopus, amicus et fidelis monasterii Kalensis, cujus puerum ita sævissimus dæmon arripuit, ut contineri a sociis non posset, nisi ejus manus pedesque colligassent, eo quod ob nimiam sævitiam dilaniaret quos contingere poterat. *Auctori coætaneo anonymo, ex MSS.* Qui dum ad locum sacrum perveniret, et templum penetrans nobile sarcophagum, ductu tamen aliorum, attingeret, supplicationibus ejusdem Sanctæ tantam sortitus est mansuetudinem, tamquam omnem ignorans sævitiam priorem. Mansuetudinis vero indicium mox enituit, comitata valetudinis lætitia. Et qui fruitus fuit alieno sustentatu in veniendo, gavisus proprio fulsit in redeundo.

Epilogus. 18 O quanto amore est veneranda, quantaque veneratione colenda, per totius orbis degentibus climata, cujus fit mentio beatissima, quæ tantam meruit gratiam penes stelliferi, necnon herbigeri orbis, totiusque naturæ inibi sistentis, Imperatorem, ut omnia commoda petiit agiliter obtinuit! Quisnam cæcus inter interdum præcelsæ Baltildis Reginæ suffragia imploravit poscens lucem, rediens sine luce? aut paralyticus, sive membris contractus, postulans suum vigorem, repedans absque nacta sanitate? Quæ dæmoniaca passio in quolibet perstitit ante illam? Quisnam claudus adiit perdito gressu, remeans sine gressu? aut surdi aut muti revertentes frustrati aurium munere loquelarumque? Lætetur ergo mundus in sua solemnitate, cujus extitit lætificatus multiplici virtute. Gaudeamus quoque exultantes in ejus præconio, quoniam cives Angelici congaudent ejus consortio. Igitur quoniam per singula tanti meriti Reginæ ostensa percurrere miracula, etiam cuncta virorum non sufficerent ora, si adessent præsentia; neque prolixa majoris anni mora finienda gloriosa ejusdem sacratissimæ gesta; impleremus vota, quibus et decenter freti peragamus instantia, et sine meta consequi perpetis gloriæ mereamur æterna: opitulante Domini nostri Jesu Christi gratia, regnante plenitudine divinitatis per seculorum secula, Amen.

a *Junettus ergo non recte adstitisse morienti Bertillam scribit. Bathildem vero solum voluisse audiens suam mortem celari et Reginam, ne cum magno tumultu tibiæ concurrerent.*

b *Hæc in historia translationis* Radegundis *appellatur.*

ALIA VITA

AUCTORE ANONYMO, SED ANTIQUO

Ex MS. Corsendoncano, et Surio.

CAPUT I.

Bathildis egregiæ virtutes, regium conjugium.

Perfectio vitæ. Religiosa vita viduarum quanto est meritis clarior, tanto est voce celebriori populorum laudabilis, quia dum illæ bonæ conversationis exemplum ceteris tribuunt, in laude sua linguas excitant singulorum. Gloriosæ igitur viduæ et religiosæ feminæ atque optimæ Reginæ, Dominæ Bathildis, uxoris a quondam Domini Chlodovei Francorum Regis inclyti, virtutes et merita recolentes, Redemptorem nostrum Jesum collaudemus, qui in Sanctis suis semper mirabilis esse dignoscitur, et non solum per viros viam justitiæ nobis patefecit, verum etiam per feminas exempla nobis religionis atque cunctis se amantibus ostendit. Deo enim nostro semper cura est de omnibus, et neminem horum vult perire, quos redemit proprio sanguine. Nam sanctos in sanctitate hortatur permanere, et peccatores a malis operibus discedere, ac bonis actibus inhærere, ut ad cœlestem patriam possint pervenire. Quod intelligens venerabilis Domina, sollicite adimplere studuit. Erat enim religiosa et Deo multum devota, et Ecclesiarum pauperumque curam gerens, cum magno vigore animi viriliter gubernavit Palatium, et irreprehensibiliter regnum moderabatur Francorum, adeo ut ab omnibus Pontificibus cunctoque populo regni sui, meritis ipsius exigentibus,

AUCTORE ANONYMO EX MSS. *b*

exigentibus, miro diligeretur affectu. Cujus præconium, tam pro sui sanctitate, *b* quam pro Sanctorum de eadem cognatione descendentium affinitate, huic paginæ sub brevitate inserere dignum duxi.

S. Bathildis empta, famulatur.

2 Beata siquidem Bathildis nuper in puellari ætate de partibus transmarinis divina providentia deprædata, et vili pretio, sed incomparabili commercio venumdata, huc advenit, ipsa pretiosa et optima Dei margarita : atque a Principe quodam Francorum viroque clarissimo Erchinoaldo, qui tunc Palatium gubernabat, dinoscitur esse recepta. In cujus ministerio ipsa adolescens, ita decentissime conversata est, ut ejus honesta conversatio et admirabilis conditio tam Principi quam et omnibus ejus ministris complaceret. Erat enim animo benigna, et moribus omnibus pudica, sobria, prudens, et amicabilis, nulli machinans malum. Non levis in eloquio, non præsumptuosa in verbo; sed cuncta opera sua honestissimo moderabatur ingenio. Clara namque sanguine, licet alterius gentis serviret obsequiis, progenita Saxonum demonstrabatur. Erat proinde forma corporis grata, et omni adspectu decora, vultu hilaris et incessu gravis : talemque se in omnibus, ut eam decebat, exhibuit, quo prædicto Judici Principum gratissime placeret, et gratiam in oculis ejus inveniret, qui instituit, ut sibi pocula porrigeret, et ut pincerna honestissima sæpius præsens ejus ministerio astaret. De cujus dignitatis gratia nullam habuit extollentiam, sed potius in humilitate fundata, omnibus erat suis consodalibus obediens et amabilis, honore congruo ministrans senioribus, ita ut de earum pedibus calceamenta detraheret, et ipsa detergeret manibus atque dilueret, aquam quoque ad lavandum afferret, et vestimenta earum festinanter pararet, et hoc absque murmure, bono et proprio animo exercebat.

egregia indole prædita. — *fit Principis pincerna,* — *erga omnes officiosa*

Principis nuptias declinat

3 Ex qua ejus nobili conversatione, maxima ei inter socias laus atque amor accrevit : et intantum felicem famam promeruit, ut pro matrona, quam supradictus Erchinoaldus Princeps morte interveniente amiserat, complacuisset demum eidem Principi Bathildem honestissimam virginem in thoro maritali sibi sociare. Quam rem aperte, jam illustrata divina gratia, virgo beata intelligens, latenter et studiose ab ejus se subtraxit adspectibus. Cum itaque vocaretur ad Principis cubiculum, secreto se, ut sagax puella, abscondit in angulo donatis, et subjecit se vilibus panniculis, ut nemo putaret illic aliquem latere potuisse : atque ut prudens virgo et astuta jam tunc honores vanos fugiens, et humilitatem ac castitatem diligens, tentabat, ut poterat, humanum devitare torum quatenus mereretur ad spiritalem cœlestemque pervenire sponsum. Sed et illud proculdubio agebatur divina providentia, ut Princeps eamdem tunc quæsitam minime inveniret, quatenus ad conjugium sibi aliam sociaret. At postquam idem Dux alteri nupsit, tandem Bathildis puella quæsita et inventa, sed a prædicto Principe minime est contacta. Nutu divino factum esse creditur, ut, quæ Principis nuptias devitaverat, postea Clodoveum Dagoberti quondam Regis filium in conjugium acciperet, et merito humilitatis ad altiorem gradum eam attolleret. In quo divina dispensatio eamdem honorare decreverat, ut dum Regis ministrum contempserat, ad Regis copulam perveniret, atque ex ipsa regalis progenies procederet. Quod ideo peractum est, sicut omnibus patet, ut ipsa, quæ erat ex regali progenie, regiam sumeret copulam, regalemque gigneret sobolem.

Regi nubit

prudenter et sancte vivit

4 At ipsa, collata sibi a Deo prudentiæ gratia, vigilanti studio et Regi obtemperabat ut Domino, et Principibus se ostendebat ut matrem, Sacerdotibus ut filiam, juvenibus sive adolescentibus ut piam nutricem : eratque amabilis omnibus, diligens Sacerdotes ut patres, monachos ut fratres, pauperes ut domesticos; peregrinos ut filios, quia et ipsa peregrina fuerat, amplectebatur. Viduis, orphanis et pupillis subsidia vitæ ministrabat, et omnibus omnino debilibus opem ferebat. Juvenes quoque ad religiosa studia exercenda semper commonebat, ac Regi humiliter assidueque pro Ecclesiis, et pauperibus suggerebat. Jam enim sub seculari habitu Christo militare cupiens, frequentabat orationem, quotidie commendans se cum lacrymis Christo Regi cœlesti. Cui ipse Rex pius consulens juxta fidem et devotionem ejus, ut plenius hæc, quæ mente conceperat, perficeret, venerabilem virum Genesium Abbatem ad sublevamen ac supplementum adjutorii contulit. Per cujus manus ministrans ipsa Sacerdotibus et pauperibus, pascebat ipsa egenos, et induebat vestibus nudos, studioseque sepeliri ordinabat mortuos. Dirigebat quoque per ipsum ad cœnobia virorum et sacrarum Virginum auri vel argenti non modica pondera. Quæ omnia idem Dei famulus Genesius, qui postea Christo largiente Lugduno Galliæ est ordinatus Episcopus, suscipiebat : tunc enim in palatio Francorum erat assiduus. Per ipsum siquidem, ut diximus, ipsa beata mater Bathildis, una cum Regis Clodovei imperio, de cujus prosperitate et sanitate indeficienter sollicita erat, suggerente etiam prædicto Dei famulo, multis pauperibus per diversa loca pro vita Regis largissimam distribuebat eleemosynam.

per S. Genesium multas largitur eleemosynas — *curat orari pro Rege*

a Sæpius hac voce quondam utitur hic auctor, ut conjicere liceat non ita prorsus post S. Bathildis ætatem vixisse, sed clarius ex ultimo capite patet ejus fere æqualem fuisse.

b Hoc a Gentio vel Gilbumonno videtur adjectum, qui studiose conjunctio Carolidarum familiæ, e qua Brabantiæ Duces trahere se originem gloriabantur, Sanctos investigarunt.

CAPUT II.

Regni administratio, pia opera.

Regnum cum filio gubernat

Interea Dominus Rex Clodoveus vir ejus, gratia evocante divina, XVII regni sui anno rebus exemptus humanis migravit a seculo : relictaque sobole filiorum cum matre, suscepit illico filius ejus Lotharius Rex, Francorum regimen. Et suffragantibus præcellentissimis Principibus Chrodoberto Episcopo Parisiaco, et Domino Audoeno Rothomagensi, seu Ebroino Majore Domus, cum reliquis senioribus vel ceteris quamplurimis regni honorem quærentibus, ad regimen Francorum in pace constituitur. Austrasii quoque pacifico ordine, faciente Domina Bathilda, (per consilium quidem seniorum) receperunt filium ejus Childericum Regem in Austrasiam, factique sunt Burgundiones et Franci ex illo tempore uniti. Et credimus quia, Deo gubernante, juxta Dominæ Bathildis magnam fidem accidit, ut ipsa tria regna, quæ antea dissidebant discordia, tunc inter se tenerent pacis concordiam.

pacem in regno asserit

Simoniacam hæresim tollit

6 Factum est præterea per eam nutu Dei, exhortantibus Sacerdotibus, ut hæresis Simoniaca, quæ pravo usu maculabat tunc Ecclesiam Dei, (dando scilicet contra instituta Canonum pro adipiscendis et conferendis episcopatus vel presbyteratus, seu reliquorum ordinum, gradibus præmiorum munera) a Catholicis viris pelleretur penitus, et hoc impium nefas prohiberetur, ne ullus Præsul pro percipiendis vel dandis sacris gradibus daret aliquid aut acciperet. Ordinavit etiam, imo per eam Dominus, ut et alia pessima consuetudo cessaret, pro qua multo plures homines filios suos magis mori quam nutrire optabant, dum de eis videbant exactiones fieri, publicaque, ex antiqua consuetudine, mala urgebantur accipere, unde gravissimum rerum suarum patiebantur damnum. Quam nequissimæ cupiditatis avaritiam, ipsa pietate plena pro mercede æternæ retributionis prohibuit, et ut in perpetuum servaretur legibus tradidit, ex quo facto copiosa merces valde a Domino reddita ei manet.

iniqua tributa abrogat

7 Quis

monasteriis multis benefacit.

7 Quis enim valet enarrare, quanta et quam magna commoda per religiosorum cœnobia virorum et sacrarum Virginum largiendo integra prædia, et silvarum aditus ad cellulas seu monasteria construenda concessit? Cui etiam non videbatur liberalitas magnarum rerum, quas per diversa cœnobia conferebat, ad votum sui desiderii esse sufficiens, si non et ipsa inter ceteras et peculiares Dei casas monasterium construeret, quod cœlum esset adspiciens.

Calense ædificat.

Pro qua re jam quasi pelagus seculi calcans, cœnobium Cale sanctimonialium Virginum in pago Parisiaco, unda circumfluente Matronæ fluminis, decentissime ædificavit. Quem locum villis affluentissimis et quampluribus cum earum redditibus amplificavit et exornavit, et in potestate sub religione ibidem viventium sacrarum Virginum tradidit, quarum quidem vocabula propter tædium quorumdam legentium reticui. Illud vero inserere curavi, quod rectoribus ejusdem loci valde timendum est. Nam præceptum super iis constituit, et manibus propriis ac filiorum consignavit, ac Regum sigillo roboravit: in quo testamento interminata est per invocationem sanctæ Trinitatis, et diem tremendi judicii, ut nemo per succedentia tempora rector quilibet ejusdem loci quicquam de iis villis, quas in usus diversos ejusdem cœnobii habitantium contulerat, subtraheret, aut beneficiarios exinde haberet: quod si fecisset, pœnis infernalibus cum Juda traditore nequissimo et cupidissimo afflictus sine fine puniretur.

Bertilam Abbatissam constituit.

Ipsumque testamentum qui quæsierit, in archivo ejusdem Ecclesiæ reperiet. In hoc etiam cœnobio venerabilem religiosamque valde Dei famulam Bertiliam, quam ex monasterio Jodro evocaverat, in locum Matris primam constituit. Ubi et ipsa acceptabilis Deo et electa margarita Bathildis deinde conversari sub integræ religionis regula, et in pace quiescere decrevit, quod in veritate, prout tempus postea permisit, devota voluntate complevit.

8 Prætereundum quoque non est, quod ad laudem Dei pertinet quicquid in Sanctis suis et electis mirabiliter operatur, sicut Scriptura dicit: Mirabilis Deus in Sanctis suis. *Psal. 67. 36.* Cujus quidem Spiritus paracletus est cooperator interius per bonam voluntatem, dando præcepta vitæ æternæ, ut scriptum est: Omni volenti bonum Deus cooperator est et administrator.

multa Ecclesiis et pauperibus largitur.

Quod utique in ista sacra et clarissima, unde sermo agitur, Domina Bathilde veraciter ac liquido claret ostensum. Ut enim vera loquamur, neque nostra neque cujuslibet, ut arbitror, lingua, omnia ejus, quæ operata est, bona in consolationibus pauperum, in ædificiis et adjutoriis Ecclesiarum Dei, in opportunitatibus omnium indigentium, vel qualia aut quanta in incommoditatibus commoda exhibuerit, enarrare valet.

Corbeiam ædificat.

9 Nec illud etiam est reticendum inter præcipua quæ fecit, quod monasterium, cujus vocabulum est Corbeia in pago Ambianensi suo opere fundotenus struxit, ac devotum gregem monachorum inibi esse constituit. Ubi et venerabilis vir dominus Theodofridus, nunc Episcopus, tunc vero Abbas, magno gregi Fratrum præfuit, quem de Luxovio monasterio præfata Domina Bathildis a reverendissimo viro Walberto Abbate expetivit, et ad prædictum Fratrum cœnobium condirexit. Ipsum autem monasterium sicut a fundamento, ita villis et prædiis omnibusque sumptuum necessitatibus fundavit et ornavit. Quo in loco ejus memoria, ut decet, venerabiliter recolitur, atque laus ejus, quamdiu in hac valle plorationis spiritus humanos rexerit artus, canetur.

... Gemeticensi monasterio multa donat: etiam cingulum.

10 Domino etiam Philiberto Gemmeticensis monasterii Abbati, magno et religioso viro, silvam magnam ex fisco, ubi ipsum cœnobium Fratrum situm est, magnaque munera et pastus de fisco dominico ad ipsum monasterium construendum concessit. Multa quoque talenta argenti vel auri Domino Laygoberto Curbionensis monasterii Abbati cum villa quadam, *a* cujus vocabulum a memoria recessit, ad opus servorum Dei illic habitantium contulit. Sed et ipsum regale, quo cingebatur cingulum a sacris lumbis abstulit. Fratribusque in eleemosynam dedit, totum hoc agens et dispensans benigno animo et hilari, sciens scriptum: Quia hilarem datorem diligit Deus. *2. Cor. 9. 7.* Taliter ipsa beata anima thesaurizabat sibi ex terrenis pecuniis thesaurum in cœlo, ubi fur non appropiat, nec tinea demolitur. Similiter et ad Fontinellam, *b* et Logium plura concessit beneficiorum compendia. Ad Luxovium etiam et ad reliqua Burgundiæ monasteria villas perplures ad integrum concessit, et pecuniam innumerabilem direxit. Ad Jotrum quoque monasterium, unde sacras Virgines cum præfata Domina Bertilia Abbatissa ad cœnobium Kalense direxit et accersivit, villam novam sitam in pago Vermandensi, cum pluribus aliis muneribus, quibus ipsum locum honoravit et ditavit, devote contulit. Monasterii quoque sanctæ Paræ non immemor fuit; quia villam quamdam cum sæpe datis muneribus ac largissimis donis eidem delegavit. Ad basilicas, necnon et ecclesias, seu ad monasteria sanctorum virorum sacrarumque Virginum Parisiacæ urbis villas laudabiles ac multas condonavit, et muneribus plurimis amplificavit. Sed, ut diximus, enarrare non valemus vel media dicere per singula, quæ ipsa Dei cultrix et amatrix in omnibus, prout potuit, perfecit bona. Numquam ab ea defuit bonum, quia Deum amabat ac summo studio diligebat illum.

aliis benefacit, ut sancte vivant.

11 Præterire vero non debemus, quod per præcipuas Sanctorum basilicas, domni scilicet Dionysii, et Divi Germani, B. Medardi, S. Petri, ac Domini Aniani, et S. Martini, vel ubicumque ejus potuit dinosci notitia, Pontificibus seu Abbatibus suadendo pro zelo Dei præcepit, et epistolas eis direxit, ut sub sancto regulari ordine Fratres in ipsis sanctis locis consistentes caste et sobrie vivere facerent. Et ut in hoc libentius acquiescerent, privilegium eis religionis firmari a filiis fecit, et immunitates concessit, ut melius eos delectaret pro Rege, et pace, summi Regis Christi clementiam exorare.

vetat Christianos captivos vendi.

12 Illud etiam commemorandum est, quod ad mercedis ejus cumulum pertinet; quia captivos homines Christianos vendere prohibuit. Deditque præceptiones per singularum urbium regiones, ut nullus in regno Francorum captivum hominem Christianum penitus in aliud regnum transmitteret. Dato etiam justæ remunerationis pretio plurimos captivos redimi præcepit, et quosdam liberos relaxavit, quosdam vero cum religionis habitu sub regula in monasteria transmisit. Præcipue autem de gente sua viros et puellas, quas ipsa nutrierat, sicut semetipsam Deo commendavit, et cœnobialem vitam ducere instituit.

multos inducit ad religionem.

Quantos autem, maxime domesticos, de utroque sexu blandiendo inducere potuit, eos per sancta monasteria commendavit, et ut pro ea, viroque defuncto, ac filiorum salute, necnon et regni pace, pium Dominum exorarent, præcepit. Tantam enim gratiam divina clementia eidem concessit, ut suasione proflua, et eruditione magnifica, multos a seculi vanitate depressos abstraheret, et sub jugo Christi, quod leve est, supponeret. Et vere adeptabat illa claritate frui, quam Angelus Danieli de justitiæ eruditoribus dixit: *Dan. 12.* Quoniam qui erudiunt multos ad prudentiam, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Basilicas quin etiam Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli Romæ positas, propter eorum amorem, decentissime muneribus honoravit. Sed et Romanis ecclesiis et pauperibus sæpius largissima dona direxit.

a Sugaretum [illegible] in priore vita. Hinc patet diversum esse [illegible] vitæ [illegible].

b Petri vita colligitur. Neque Logium monasterium usquam legimus, præterquam apud Du Chesne to. 1 Francicorum scriptorum ex hac ipsa vita.

CAPUT III.

Auctore anonymo, ex MS.

CAPUT III.

Religiosa in cœnobio vita.

Ne fiat religiosa, Principes obstant.

Crescebat enim quotidie ejus sancta devotio, et omnimodis satagebat ut cœnobialem vitam in monasterio, quod ipsa ædificaverat, duceret, et ut animo ita et corpore ibidem subsistere potuisset. Sed primores et Proceres Francorum differebant, maxime quia ejus sapientia Palatium regebatur, et pro sua sancta conversatione ab omnibus amabatur. Quodque votum minime adimplere permisissent, nisi commotio quædam accidisset de misero Sigebrando Episcopo, cujus superbia inter Francos meruit mortis ruinam. Exinde ergo orta contentione, dum ipsum contra voluntatem ejus indiscussum, et contra legem interfecerunt, metuentes ne hoc ipsa beata Regina contra eos *a* graviter feriret, ac tale malum tantumque nefas vindicare vellet, quod antea amore temporali fieri non permittebant, jam timore legis judicialis perculsi, ut desiderium optatum perficeret, suadebant. Et fortasse dubium non est, quod hoc callide et non bono animo ipsi Principes permiserunt. Attamen ipsa Domina, Dei gratia illustrata, considerabat quod hoc non tam eorum consiliis, quam Dei fuisset dispensatione factum, quatenus ejus sancta devotio per quamlibet occasionem Christo gubernante esset adimpleta. Deducta igitur ab aliquibus seniorum principibus, venit ad præfatum monasterium diu desideratum Kalam, ibique ab ipsis sanctimonialibus, ut decebat, honorifice et satis admirabiliter in congregatione recepta, gratias egit Deo omnipotenti, qui eam sub umbra protectionis suæ susceperat, et ad portum suæ voluntatis perduxerat. Habuit interea non modicam contra *b* eas querelam, quas ipsa dulciter enutrierat, qua pro causa, falso ipsæ eam habebant suspectam, vel etiam pro bonis mala ei rependere tentabant. Sed et hoc conferens cum Sacerdotibus, citius eis clementer cuncta indulsit, et ut ei e contra ipsæ eamdem commotionem indulgerent supplicavit. Atque hic post modum amor inter ipsas, Domino largiente, plenissime restitutus fuit et permansit.

a post suadent, et Kalam deducunt

b

14 At vero ipsa beata mater piissimo affectu diligebat Sorores ut proprias filias, et sanctæ, quam sibi præfecerat, Abbatissæ obediebat, ut matri, omnibusque, ut non dicam Domina, sed sicut sagax ancillula, sancta devotione ministerium obsecutionis exhibuit. Ita autem humilitatis magnæ forti animo omnibus monstrabat exemplum, ut ipsa quoque in officio coquinæ ministraret Sororibus, ipsa munditias omnes faceret, et quod majus dicam, ipsa purissima margarita inquinamenta stercorum propriis manibus mundaret. Et hoc totum cum gaudio læto perficiebat animo tam humile servitutis obsequium pro Domino, quem noverat dixisse : Non veni ministrari, sed ministrare. Quis enim crederet quod sublimitas tantæ potentiæ ita vilissimis administraret rebus, nisi ei hoc magnus Christi omnimodo concessisset amor? Insistebat itaque assiduo orationi devotæ cum lacrymis, et divinam lectionem sæpius frequentabat : consolationem continuam per sanctam exhortationem et frequentem visitationem infirmis impendebat. Studio enim caritatis cum dolentibus dolebat et cum gaudentibus gaudebat, ac pro debilibus et infirmis, ut consolationis subsidium animæ et corporis eis administraretur, sæpissime Dominæ Abbatissæ humiliter suggerebat. Cujus petitioni ipsa, ut pia mater, admirabiliter cuncta præstabat : quia revera erat eis secundum Apostolicam institutionem cor unum et anima una; diligebant enim se invicem tenere et plenissimo in Christo amore.

Vilia obit ministeria

Matth. 20. 28.

Act. 4. 32.

15 Cœpit interea ipsa Domina Bathildis corpore infirmari, et viscerum incisione, pessimo infirmitatis vitio (quod medici *c* Ileos vocant) graviter laborare. Et nisi medicorum peritia ac studium subvenisset, pene defecisset. Attamen, licet per tenera membra vi doloris torqueretur, semper cœlesti medico, qui subvenit in tribulatione laborantibus, sancta et pura conscientia gratias non cessabat agere, a quo fidenti animo credebat præmia æterna percipere. Atque semetipsam præbens omnibus humilitatis magnæ exemplum, studebat Sororibus formam pietatis, subjectionis et humilitatis ostendere, conferens sæpe cum Matre monasterii, ut Regem et Reginam, sive Proceres, cum digno honore eulogiorum obsequiis visitaret; quatenus, sicut decentissimum erat, ipsa domus Dei, bonam famam, quam acceperat, non amitteret, sed amplius semper in affectu caritatis cum omnibus amicis, ac validius in Dei nomine et proximi dilectione permaneret, ut scriptum est : Oportet et testimonium habere bonum ab his qui foris sunt. Præcipue autem pauperum curam et hospitum summo studio, pro misericordia et dilectione, prædictam Matrem commonebat habere. Pro Christi vero nomine salutis monita ipsa suscipiebat, et alacri et bono animo, quæcumque ei injungebantur, omnia adimplebat. Sicque in talibus, secundum quod ei a sæpe memoranda Domina Bathilde suasum est, quamdiu præfata Domina Bertilia Abbatissa vixit, adimplere non cessavit, relinquens posteris exemplum, ut memoria ejus maneret in seculum seculi, et nomen ejus exaltaretur in gloria.

laborat colica

c

exemplo est aliis Virginibus

1 Tim. 3. 7.

Abbatissam prudenter instruit.

a *Imo* graviter feriret.

b *Non placet hæc lectio. Melius prior Vita de Proceribus questam esse tradit, qui nescio qua diffidentia laborantes ultro illi auctores erant ut Palatium desereret. Præcipue autem ea carere voluisse videtur Ebroinus. Baillet hanc Surii editionem præcipue secutus, scribit cap. 7, monachos Calenses videri ingressum Bathildis ægre tulisse, veritos ne quietem disciplinamque cœnobii perturbaret : atque hac re afflictum fuisse piissimæ heroinæ animum. Quomodo ergo amabiliter recepta dicitur?*

c *εἰλεὸς vel ἰλεός, gravioris intestini morbus*

CAPUT IV.

Ægritudo, obitus, sepultura.

Igitur appropinquante Dominæ Bathildis obitu, visio præclara, et ei conveniens fuit ostensa. Scala siquidem recta videbatur adstare ante altare S. Mariæ, cujus culmen cœlos contingebat, et quasi Angelos Dei secum comitantes benignos, cum ipsis eadem S. Bathildis secreta cœlestia sese penetrare conspexit. Vere beata, cujus itineri Angeli comites erant. Ecce scala, quam dum viveret erexit in cœlum. Ecce socii Angeli, quos, bonis operibus inhærendo, acquisivit amicos. Ecce gradus scalæ, quibus transcensis, pervenit ad Christum diu desideratum, qui ascendit super omnes cœlos. Ex hac ergo revelatione patenter datur intelligi, quod sublimia ejus merita, videlicet patientia et humilitas, cæteræque, quas toto animo dilexerat, virtutes eam ad celsitudinem æterni Regis, et ad præmii coronam citius remunerandam perducturæ erant. Qua ipsa sancta Mater comperta visione, cognovit se quantocius a corpore esse migraturam, et illuc, ubi jam olim thesaurum recondiderat optimum, esse perventuram. Hoc vero sileri a Sororibus, quæ consciæ hujus mirabilis visionis fuerant, præcepit, ne Matri monasterii vel cuique Sorori hæc visio manifestaretur, ne magis tristitia deficerent, donec evocatio divina animam ejus sanctam a corpore susciperet. Inter hæc itaque gaudia posita, pia et alacri mente magis ac magis insistere precibus cœpit, et semetipsam cum cordis contritione humiliter cœlesti Regi Domino Jesu Christo commendare attentius non destitit. Occultabat autem, inquantum poterat, vim doloris, sed exhortabatur et consolabatur Dominam Bertiliam reliquasque Sorores, edocens se aliquantulum ab infirmitate, qua nimium gravabatur, convalescere; dissimulans futuram, ut poterat, tristitiam, quæ postea iis, quæ de vita ejus confortabantur, subito et insperate advenit.

Divina visione intelligit se brevi morituram.

Celari id vult Abbatissam, et Sorores

17 Cumque jam ipsa felix et sancta mater corporis

sui

sui sensisset finem esse solvendum, illico mentem sanctam, sicut semper solita, cum manibus et oculis ad cœlum erigens, conditorem suum animam, quam creavit, ut ipse reciperet, oravit; ne de ea gauderet inimicus, qui omnibus bona volentibus semper est infestus. Gregem quoque ejusdem sancti cœnobii ut ipse æternus Pater a faucibus rugientis leonis erueret deprecabatur : et ut fluxus et fluctus labentis seculi impolluto calle transiret, exoravit; quatenus, vasa, quæ sibi sacraverat, a sordidissimis draconis squammis erepta, munda et immaculata mundis Angelis, quibus castitas semper amica est, coaptaret. Certa denique facta de beatæ retributionis præmiis, virtute qua potuit prohibuit sibi assistentes, ne aliis Sororibus foris degentibus hoc innotescerent, sed neque Dominæ Abbatissæ, quæ valde infirmitate gravabatur, ne forte mole magnitudinis tristitiæ absorpta, vita simul et corpore periclitaretur.

jit certa de salute

obtinet cœlitus puellæ mortem

18 Habebat præterea ipsa Domina Bathildis quamdam infantulam, quam ex fonte sacri baptismatis susceperat : supra quam apud misericordiam Altissimi fudit preces, quatenus eamdem ipse ante se reciperet, ipsaque eam infantulam tumulari cerneret. Quod et celeriter obtinuit. Nam eadem hora anima infantulæ a corpore exiit, et, ut B. Bathildis postulaverat, ad tumulum præcessit. Post hæc consignans se confidenter, et pios oculos ac sanctas manus ad cœlum elevans, sanctam illam animam a corporis vinculo in pace resolvit. Statim autem divinus splendor in ipso cubiculo clarissime coruscavit, et cum ipso lumine ab Angelorum choro, obviante sibi fidelissimo amico Genesio scilicet Episcopo, qui visus est adstantibus inter agmina Angelorum gloriosa fuisse, et sancta illa anima accepta, atque, ut magnum ejus exigebat meritum, remigio alarum eorumdem Angelorum ac manibus in cœlum elevata, gaudet sine fine, cum electis et Sanctis omnibus mansura.

ipsa quoque moritur,

splendente divinitus cubiculo, SS. apparentibus

19 Paullisper autem Sorores quæ aderant, quæque talibus divinis mysteriis intererant, doloris gemitum cum repressione lacrymarum, ut ipsa jusserat, silentio continuerunt, et tantum Sacerdotibus, qui ejus beatissimam animam, licet eam haberet receptam, Domino commendarent, secreto denuntiaverunt. Cujus sanctum obitum continuo venerabilis Abbatissa Bertilia et cuncta congregatio cognoscentes, cum magno fletu requirere cœperunt, redarguendo quod eis cognitus non fuisset exitus tantæ matris, tamque beatæ animæ hora, ut et ipsæ iis mysteriis interessent, quibus illæ se dicebant cum participatione luminis et claritate Angelorum præsentes fuisse. Dolebant quoque gravatæ gemitu, quod non quasi immutata, sed tamquam rapta fuisset ab eis desiderabilis gemma omnibusque gratissima. Omnesque obstupefactæ, pariter sunt prostratæ super humum illico, et multis ibi profusis lacrymis cum immenso doloris gemitu, pio Domino gratias agentes, et eum collaudantes, commendaverunt ejus sanctam animam ipsi Regi Christo, quatenus idem, quem devote dilexerat, in consortio suæ matris sanctæ Virginis Mariæ, cui corde et opere ea servierat, ac in collegio Sanctorum omnium, quos honoraverat, sociaret. Sicque, ut decentissimum erat, excubias condignas agentes, in ecclesia sanctæ Crucis, quam ipsa a fundamentis extruxerat, corpus beatissimum posuerunt, et merito honore summaque reverentia ibidem sepelierunt. Tunc venerabilis Bertilia Abbatissa studio pietatis sollicita, commendavit sanctis Sacerdotibus undique vicinis, ut ejus sancta memoria in sacris orationibus sive oblationibus esset assidue facienda, quæ nunc usque locis in diversis condigne celebratur. Reliquit ergo sanctum sequentibus exemplum humilitatis et patientiæ, mansuetudinis et plenissimæ dilectionis studium, inque infinitæ caritatis et misericordiæ bonum, astutiam vigiliamque prudentiæ, confessionem puritatis et cordis contritionem. Docuit quoque ut nullus temere vel præsumptuose aliquid definiret, sed omnia cum consilio esse facienda, temperato et rationabili sermone discretionis, sciens scriptum : Omnia fac cum consilio, et post factum non pœnitebis. Hanc bonitatis regulam consodalibus, et exemplum sanctissimum beatis reliquit matribus, pro quibus exempli sancti virtutibus, recepit magni præmii a Domino sibi repositam coronam; ac perfruitur modo inter Angelos ante conspectum Domini repromisso sexageno merito, quod desideravit ferendo atque metendo immenso atque æterno gaudio.

magno Bertiliæ et Sororum luctu

sepelitur

ocatur pro ea

Auctore anonymo, ex MSS.

Eccli. 32. 24.

20 Igitur ad celebranda fidelibus sublimia ejus, ad sacrum (ubi ejus membra quiescunt) sepulcrum, plura per suam famulam efficit Deus miracula, ita ut quisquis inibi febre correptus, aut a dæmone vexatus, vel dolore dentium contritus, seu aliarum infirmitatum laqueo depressus, cum fide accesserit, illico per divinam virtutem et ejus sanctam intercessionem, depulsa qualibet morbi peste, sanus et incolumis in Dei nomine exinde redeat. Quod nuper in quodam puero manifestum esse constat. Veniens namque ex partibus Provinciæ quidam venerabilis vir Leudegangus Episcopus, amicus familiarissimus monasterii Calensis, ejus puerum ita sævissimus dæmon arripuit, ut contineri a sociis nullatenus posset, nisi ejus pedes manusque nodis tenacissimis colligarentur; quia ob nimiam sævitiæ duritiam omnes, quos contingere poterat, dentibus et ungulis dilaniabat. Qui dum ad locum sacri sepulchri, sociorum manibus fuisset delatus, atque in pavimentum projectus quasi semivivus, conterritus illico pavore divino sævissimus dæmon obriguit atque conticuit; ac Dei virtute per intercessionem B. Bathildis protinus fugatus ab eo discessit. Et erigens se statim puer atque consignans, et Deo gratias agens, incolumis ad dominum suum sociosque revertitur. Et quem antea verebantur, ne eos morsibus attrectaret, jam amplexibus adstringunt dulcibus, et vitæ restitutum gaudent.

Claret miraculis

dæmoniacum curat.

CAPUT V.

a *Comparatio ipsius ad alias sanctas Reginas ejusdem cognationis.*

a

Recolimus quidem in Francorum regno nobiles et Dei cultrices quasdam fuisse Reginas, *b* Chlothildem scilicet, neptem *c* Gundebaldi Regis, atque magni et antiqui Clodovei Regis conjugem, quæ ita eumdem paganissimum veris instruxit exhortationibus, ut tota mentis intentione ad cultum se Christianæ religionis, fervente fidei calore, converteret. Et non solum ipsum, sed etiam divina gratia adjuta, plurimos Francorum Proceres traxit ad Christi cognitionem et ad Catholicæ fidei dilectionem. Ecclesiam quoque in honorem S. Petri, ubi religio monastici ordinis vigeret, Parisiis fecit : necnon cœnobium in honore S. Georgii, sacrarum Virginum in Cala primum construxit. Quod postea quia ambitus ecclesiolæ strictior erat ad capiendum plurimum gregem sanctimonialium, a sæpe memorata Domina Bathilde eversum est, et basilica pergrandi spatio amplitudinis constructa. Cujus medium altare in honore sanctæ Crucis, atque illud in parte dextera in honore S. Georgii, quod vero ad lævam est, in veneratione S. Stephani Protomartyris titulatur consecratum. Alia etiam quamplurima pro mercede æternæ remunerationis in honore Sanctorum condidit loca, et muneribus plurimis ditavit.

b

c

Comparatur S. Bathildis cum S. Crotilde

22 Parique modo de *d* Ultrogotha fertur Regina, Childeberti videlicet Christianissimi Regis conjuge, eo quod nutrix fuisset orphanorum, consolatrix pupillorum, sustentatrix pauperum et Dei servorum atque adjutrix fidelium monachorum. Recte quoque et illud prædicatur memorabile factum sanctæ et venerabilis

d

Ultrogotha

Auctore anonymo, ex MSS.

e S. Radegunde,

nerabilis *e* Radegundis Reginæ, Lotharii quondam anterioris Regis, quam tanta sancti Spiritus succenderat gratia, ut vivum relinqueret conjugem, et se Christo Domino sub sacro velamine consecraret, multaque alia, quæ in actibus ejus leguntur, perageret.

23 Sed quamquam illud considerare libeat, quod ab ipsis feminis sanctis actum est, summopere tamen nobis ad sanctam matrem Dominam Bathildem, *f* quæ nostris effulsit temporibus, necnon et ad ejus merita gloriosa, quæ ipsi ab ea gesta novimus et vidimus, recurrendum est. De quibus hic quidem pauca de pluribus commemoravimus, per quæ non putamus eam inferiorem meritis fuisse illis prioribus, sed multo magis in sanctis studiis et bonis operibus eas præcessisse cognovimus, quæ post multa memoranda quæ gessit opera, Evangelicæ perfectionis adimplevit mandata. Despexit mundum et concupiscentias ejus; constrivit diabolum et pompas ejus; secuta est Christum et præcepta ejus; sicque vere monacha sub integra religione beatam vitam feliciter consummavit, atque tertio Calendas Februarias terrena deserens et cœlestia appetens, animam beatam benigno Jesu, qui eam dederat, mundam et immaculatam reconsignavit, humataque in pace requiescit in Cala monasterio, et regnat in perpetua jucunditate cum Domino, non immemor, ut credimus, suorum fidelium, qui ejus cupiunt veraciter attollere præconium.

quando obierit

Epilogus

24 Nos vero, etsi non ita ut debuimus, saltem ut potuimus, vestrum imperium adimplere curavimus. Imperitiæ sermonis indulgentiam date, et pro culpis negligentiarum cum caritate Deum exorate. Nos ergo, qui adhuc mole ergastuli carnis pressi, ac multiplici scelerum pondere prægravati, et in hujus sæculi labentis fluctibus vagamur ambigui, ejus suffragia pia devotione poscamus assidui, ut pro nobis apud misericordem Dominum intercedere dignetur; quatenus absolutos omni labe criminum perducat pro sua pietate ad cœleste regnum, ubi est gloria indeficiens, perpetua pax, lumen sempiternum cum Patre et Filio et Spiritu sancto, quæ præparavit iis qui diligunt eum. Amen.

a *Extabat hic titulus in MS. Corsendoncano. Forte additus a Gilmanno, ut non caput ipsum, quod omnino antiqui scriptoris est, quique Calensi monasterium perlustravit.*

b S. Crotildis *etiam dabimus 3 Junii.*

c *De hoc crudelissimo tyranno egimus 21 Junii in vita S. Eparchii, eucusque agimus in Vita S. Crotildis.*

d *Hujus mentio fit in vita S.* Marculfi *1 Maii, et alibi.*

e S. Radegundis, *Clotario I filio Clodovei I nuptæ, vitam dabimus 13 Aug. — f Clarius hic suam ætatem Auctor indicat.*

DE TRANSLATIONE SS. BATHILDIS ET RADEGUNDIS.

Sæc. IX.

Translatum est S. Bathildis *corpus, integrum quæ repertum, Ludovici Pii Imperatoris temporibus: et* S. Radegundis *Virginis reliquiæ in loco, in quo ante condita S. Bathildis pignora fuerant, repositæ sunt; ne vetus illa a Bathilde constructa sanctæ Crucis ecclesia, cœlesti sacrarum reliquiarum præsidio careret. Contigit ea Translatio VI Kal. April. Qua die Benedictus Dorganius in Kalendario SS. Ord. S. Benedicti.* Translatio S. Bathildis Reginæ, et Radegundis ejus filiæ, quæ anno ætatis septimo obierat, *vocat filiam, ubi auctor vitæ* filiolam, *quia a Bathilde erat de baptismali fonte suscepta. Eadem die Ferrarius.* In monasterio Calensi apud Parisios Translatio S. Bathildis Reginæ.

S. Bathildis translatio 27 Martii,

2 *Postridie eam Translationem consignat Hugo Menardus.* In monasterio Calensi, *inquit*, Translatio S. Bathildis sanctimonialis et Reginæ. *Et Saussaius:* In territorio Parisiensi, Kalæ monasterio, Translatio corporis B. Bathildis Reginæ sanctimonialis, ejusdem cœnobii instauratricis.

et 28 ejusdem

3 *Idem Saussaius 17 Martii:* Eodem die in agro Parisiensi, Kalensi cœnobio, Translatio S. Bathildis Reginæ, ejusdem monasterii fundatricis munificæ, ac humilis deinde sanctimonialis, tandemque etiam tutelaris. *Alia hæc videtur esse Translatio. Neque enim verisimile est octingentos per annos nullam factam novam translationem: imo cum in priori illa translatione corpus integrum repertum sit, nunc a capite separatim inclusum capsæ, atque in altari locatum, ut supra* § 6 *ex Binetto dictum, cum de* S. Radegunde *ageremus.*

alia 17 ejusdem

4 *Rursum Saussaius ultimo Decembris:* Item Kalæ cœnobio in territorio Parisiensi, veneratio S. Bathildis ex Franciæ Regina sanctimonialis, necnon sanctæ hujus domus fundatricis et patronæ. *Sed videtur Ferrarium secutus, qui eo die illam retulit, quod Gallica vita post vitam S. Silvestri Papæ, velut extra ordinem, nullo adscripto die, esset reposita.* At 26 *Februarii, quo sarcophagi inventio elevatioque contigit, nulla ejus in Martyrologiis mentio extat.*

Commemoratio 31 Dec.

Inventio 26 Feb.

5 *Historiam illius Translationis ex vetusto MS. eruit Joannes Gamansius noster. Extat eadem post vitam Gallicam, ex fide versa. De eadem agit Binettus noster, sed memoria lapsus, dum sub Ludovico Pio fatetur contigisse, secundo tamen asserit viginti post Sanctæ obitum annis repertum esse ejus corpus. Videtur* Clodovæum III *existimasse eumdem esse qui* Ludovicus Pius *dicitur, cum hic Caroli Magni filius fuerit,* 120 *post Chlodovæi illius mortem annis Rex Galliæ ac Romanorum Imperator renuntiatus. Quoto Pii anno contigerit illa translatio non omnino certum. Inventum est corpus IV Kal. Martii, feria quarta, ergo cum littera Dominicalis esset E; id anno* 816, *bissextili,* 822, 833, 839, *contigit.*

Translationis historia

tempus

HISTORIA TRANSLATIONIS AUCTORE ANONYMO,

e MSS. eruta a Joan. Gamansio Soc. Jesu.

PROLOGUS AUCTORIS.

Incipit prologus Translationis ejusdem gloriosissimæ Baltechildis Francorum Reginæ, quæ facta est temporibus Ludovici serenissimi Imperatoris VI kalendas Aprilis.

Cum morem indevisse cernimus per omnem Ecclesiam Catholicam, tam de pristinis quam etiam de modernis describere plures actibus bonorum virorum ac sacrarum sanctimonialium; censuimus et nos, quod ad laudem Dei et Sanctorum pertinet, fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ, quibus habile scire est, pandere, qualiter venerabile corpus sanctissimæ Baltechildis, a loco ubi prius humatum fuerat, ubi nunc decentissime recolitur, et frequenti inspectione veneratur, cum summa reverentia delatum est.

TRANSLATIO.

Anno *a*... imperante et in magna felicitate Ludovico Serenissimo Augusto in regno Francorum, *a* venit Kalen monasterium, ubi venerabilis Abbatissa Hegilwich, *b* genitrix Judith Imperatricis, magno *b* gregi sanctimonialium præerat; actusque et conditionem beatissimæ Baltechildis (quia vera erat Dei cultrix et sanctorum amatrix) magno desiderio inquirere cœpit, sibique reperta recitari jussit. Cujus admirabilem conditionem, sanctamque vitæ conversationem miratus, illico Dei ac S. Baltechildis amore, prædictæ Hegilwich Abbatissæ, quæ tunc octavo anno ipsum sanctum locum sub regimine sancto gubernabat, suadendo præcipitur, ut sanctum et venerabile corpus beatissimæ Baltechildis a loco ubi jacebat, in sanctam ecclesiam Dei genitricis Mariæ, quo multitudo sacrarum Virginum die noctuque laudes Deo personabant, transferret: quatenus ejusdem intemeratæ semper Virginis partem laudis haberet.

Hegilwich Abbatissa, jussu Ludovici Pii,

quam

quam dum vixerat summo devotionis studio, et omni admiratione dilexerat.

3 His ergo freta jussis sacratissima Abbatissa, prout ejus opportunitas temporis accessit; quod ipsa jam mente conceperat, desideriis operam dedit. Igitur IV Kalend. Martii, quæ tunc atque in quarta feria evenerat, jam dicta venerabilis Helgiluwich Abbatissa, perfusa gratia Dei ejusque adjutorio, accersivit Cleri Dei Sacerdotes, sanctasque Virgines, et pudicas viduas, et quod votis conceperat, quoque ei a Domino Imperatore jussum fuerat, omne enarravit. *consilio Sacerdotum,* Illi itaque alacres unanimiter effecti, Deo gratias egerunt, sanctamque Matrem exhortati sunt, ut nullam moram ageret; sed freta Dei clementia, ac S. Baltechildis auxilio, citius perficere satageret, quod facere desiderabat. Venientes autem in hac devotione simul in ecclesiam sanctæ Crucis, quam ipsa S. Baltechildis, sicut et omnem locum, a fundamento construxerat, et ubi tunc corpus humatum jacebat; Missarum solemnia cum supplicatione salutari celebraverunt. *post Missam, et preces,* In quibus supplicationibus ipsa sacratissima Hegilwich Abbatissa, omnem Clerum tam virorum quam et feminarum admonuit, ut totis viribus Dei pietatem et clementiam exorarent, quatenus eis largiri dignaretur sanctum corpus suæ fidelissimæ effodere, et manibus propriis contingere, et de ipso loco ad alium honorabiliter transferre. Transacta autem Missarum sanctarum solemnitate, cum psalmis et letaniis ingentibus ad tumulum Sanctæ adproperant Matris, ibique iterum in orationem se cum omnibus prostravit, Deumque, qui exauditor est omnium justa petentium, deprecata est, ut ipse dignam ad opus desideratum peragendum eam faceret; et ad movendum sanctum corpus gratiam suæ visitationis præberet.

refoditur corpus S. Baltechildis:

4 Et fulta Dei clementia, qui præsto est omnibus in se credentibus in veritate, et nullo modo hæsitantibus, sanctos Sacerdotes evocat, ac tumulum ubi sancta Dei electa Baltechildis jacebat, effodere jubet. At illi, ut dignum erat, cum ingenti pavore ad tumulum accesserunt; et cum contritione magna cordis, fodere cœperunt. Cumque rastris humum a fossa ejicerent, sarcophagum, ubi B. Baltechildis jacebat, *reperitur incorruptum:* reperiunt: et circumcirca fodientes, ipsum super solum terræ posuerunt. Cum ingenti autem reverentia et pavore psallentes Deo, sarcophagum aperientes, ipsum sanctum corpus ita post multa annorum curricula sanum et incolume repererunt, quasi ipsa die sepulturæ traditum fuisset. Et gratias agens sacratissima Abbatissa Deo cum omnibus sanctis sacerdotibus ac sanctimonialibus, *veneratur* permisit omnes, quotquot valuerunt, desiderabilem thesaurum intueri, et cum summa reverentia adorare. Adorato igitur sancto corpore, extensis manibus ad cælum, et præ nimio gaudio pectora percutientes, redibant ad propria laudantes et glorificantes Deum, qui præmia quæ justis in cælestibus præbet, quantum meriti sunt, mortalibus in ostensione signorum manifestare dignatur in terris. In laudibus igitur vigiliarum et psalmodiis persistentibus in ecclesia die noctuque ante sanctum corpus, viris ac sanctimonialibus, visum est venerabili Hegilwich Abbatissæ, *[illegible] Episcopus Parisiensis,* hæc Episcopo Parisiacæ urbis enuntiare; quatenus ipse veniens præsentiam suam his lætus intermisceret, et cum exultationibus gaudiorum corpus venerandum per semetipsum in aliam ecclesiam transmutaret.

5 Dum autem Episcopi adventus tardaretur, et sanctum corpus, ut effossum fuerat, super terram condigne frequentaretur; dignata est divina clementia omnibus qui aderant patefacere quantum habeat meritum B. Baltechildis inter agmina Sanctorum, quam custodivit ipsa divinitas inter mundi ærumnas, ac turbines, ac flagitia vitiorum, et collocavit inter cives cælestes, in sede spirituum supernorum. Erat siquidem sanctimonialis quædam in eodem cœnobio ab infantia Deo militans, quæ et antiquata erat corpore, et ægritudine nimia prægravata, ita ut officio omnium privata membrorum, aliorum sustentaculis et manibus portaretur famularum. Hæc igitur allata supplemento Sororum ad ecclesiam, ubi Sancta jacebat Baltechildis, in orationem se projecit, diu multumque ibi lacrymabiliter oravit. Expleta vero oratione illico a terra incolumis surrexit; et quæ ante alienis manibus vehebatur, reparata sanitate suis jam gressibus revertebatur.

Auctore anonymo, ex mss.

Ægra ad reliquias sanatur:

6 Debilis etiam quidam Baldrannus, qui ita erat contractione membrorum curvatus, ut calcanea natibus jungerentur, jussit se ante corpus S. Baltechildis deferri, *alius contractus.* si quo modo divina pietas per intercessionem sanctæ suæ famulæ sanitatem gressuum, quam numquam habuerat, ei largiri dignaretur. Et quia audierat dictum, Quæ petieris puro corde, et non hæsitaveris, continuo consequeris; deprecatus est c pueriter, et consecutus est celeriter. Extendebantur autem rigores inveterati nervorum, recipiebant venæ cursum denegatum sanguinis, et dabantur officia extenuatis membris. Mirum erat, genua quibus pro pedibus antea utebatur intueri, et adminiculo baculi illo stante vacillari. Reddito igitur et firmato gressuum officio, lætus glorificans Deum ac S. Baltechildem, rediit ad præstitam domunculam. Ecce meritum tuum beata Mater, quæ in terris posita pauperes sustentasti et aluisti, nunc in cælo cum Christo regnans sanitatem infirmis restituis. Tunc cibis alebas, nunc membra reconsolidas.

Imperator munera largitur

7 Lætabantur igitur in sanctis omnes qui aderant miraculis, et per contigua loca absentibus hæc promulgabant. In talibus igitur jocundationibus decem et septem dies cursum expleverunt. Nuntiantur autem hæc sacra miracula Ludovico serenissimo Augusto, et in palatio tam Principibus quam et omnibus Imperatori militantibus divulgabantur. Exultat Cæsar, jocundantur Principes: lætantur omnes, et in honore tantæ Matris laudes attollunt. Cupiens vero sanctæ ac beatissimæ Baltechildis gratiam promereri, atque ejus auxiliis adjuvari, villam d Colon cum omni integritate, sitam in pago e Meldico eidem in translatione sanctissimi ejus corporis contulit, quatenus de collatione ejus terrena, famulantes in eodem cœnobio subsidium haberent, et pro statu Imperii ejus ac pace, et conjugis ac filiorum ejus sanitate, Regem cælestem exorarent.

ab Episcopo transfertur corpus S. Baltechildis,

8 Octavo decimo autem die, postquam corpus venerandum a terra effossum fuerat, secundum postulationem sacratissimæ Abbatissæ Helgilwich, evocatus sacer Episcopus f Erkanradus, qui tunc Sedem Parisiacæ urbis regebat, cum caterva Clericorum venit: non enim antea locus veniendi fuit. Et ab eadem sacrata Deo Abbatissa honorifice susceptus, caussam assertionis, licet jam audisset, amicabiliter requisivit: vidensque sanctissimum corpus, ut positum fuerat, integrum, et cernens in duorum sanitate restituta divinum miraculum, exhilaratur corde, exhilaratur et animo, gratias agit omnipotenti Domino, qui præstat intueri humanis visibus, quantum meriti habeant in cælestibus, qui eum puro et mundo corde dilexerunt semper, ejusque vestigiis inhærentes fideliter amaverunt. Cum omni igitur Clericorum ordine, et sacrarum Virginum eodem consensu unanimi, post celebrationem Missarum sacrarum, veniens prædictus Pontifex ante sanctum corpus, in orationem se cum omnibus dedit, cunctisque suggessit, ut, qui hominem ad imaginem suam protoplasmaverat, Deum exorarent, quatenus auxiliator illis adesset, sanctumque corpus suæ fidelissimæ exinde transferre concederet. Peracta itaque oratione, mox venerabile corpus contingunt, et cum divinis laudibus in ecclesiam Genitricis Dei ac domini nostri Jesu

Ex MSS. g claret miraculis.

Jesu Christi semperque Virginis S. Mariæ, quam Domna *g* Gisla a fundamentis struxerat, detulerunt, ac retro altare medianum condigne posuerunt. Fiuntque ibi meritis B. Baltechildis divina quotidie miracula, et declarantur continuo beata ejus merita. Ibi cæci recipiunt visum, surdi auditum, claudi gressum, infirmitatibus et variis febribus laborantes sanitatem. Ibi dæmoniaci curantur, et, ut ita dicam, per intercessionem beatissimæ Baltechildis, omnes quotquot devote pro necessitate qualibet eam deprecati fuerint, celerem consequuntur effectum.

9 Pontifice præterea urbis Parisiacæ ad propria remeante cum lætitia et exultatione, contulit secum venerabilis Abbatissa, ne vacuus relinqueretur locus, ubi sanctum Baltechildis positum fuerat corpus. Divina vero gratia administrante consilium, duxit dignum, ut quia mater exinde sublata fuerat, filia ejus, *Radegundis transfertur.* quæ septimo ætatis suæ anno, nomine Radegondis, ab hoc seculo migraverat, collocari deberet. Pro hac siquidem, sicut in ejus vita sancta reperimus, ante horam obitus sui Deum postulavit, ut eam in morte præcederet. Prævidebat enim in spiritu mala mundi, et ideo orabat, ne retibus ejus illaquearetur; sed sicut animam in tantillo corpusculo donaverat mundam, ita absque labe peccati reciperet puram, ac inter agmina sanctarum Virginum collocaret sine fine mansuram. Merito autem laudanda in his venerabilis Abbatissa Helgiwich, et digno honore ab omnibus hæc legentibus babenda est; cui divina clementia in corde administravit, ne diutius margaritam in terra absconsam opertam reliqueret; sed erutam a solo omnibus ostenderet, talique in loco, sicut cernitur, collocaret: ubi laus ejus in seculum seculi permaneret. Celebratur autem translationis sanctæ ac venerabilis Baltechildis dies, VI die Kalendarum Aprilium, quæ despecto diabolo, et pompis ejus, junxit se Christo ac Sanctis ejus; et ideo regnat cum Deo Patre et Filio ac Spiritu sancto in Trinitate perfecta, et unitate in cœlis, quem tota devotione dilexit in terris. Amen.

a *MS. habebat* millesimo, *manifesto errore, sed librarii, successit patri Carolo Ludovicus an.* 814; *obiit* 840, 20 *Junii.*

b *Bonellus* prudentem et piam Virginem *vocat; altera Vita,* honorabilem Abbatissam. Judith *Augusta nupta est* Ludovico *an.* 819, *eique* Carolum Calvum *peperit: erat* Weltonis *filia, sive* Welfi, *aut* Guelfi qui erat, *ut Theganus scribit,* de nobilissima stirpe Batavorum; *mater vero Judith r, ut idem ait,* nobilissimi generis Saxonici. c *Ita habebat MS.* d *Vita Gallica* Coulons *vocat.*

e *Haud longe a Parisiis* Meldæ, *sive* Meldi *distant, quorum urbem Matrona amnis interluit.* f *Hujus Episcopi crebra mentio fit in Conciliis Actisque Gallicanis sub Ludovico Pio et ejus filiis.*

g *Duæ celebres extitere* Gislæ *eo tempore, prior Caroli Magni soror, de qua Eginhardus in hujus vita:* Erat ei (*Carolo*) unica soror, nomine Gisla, a puellaribus annis religiosæ conversationi mancipata; quam similiter ut matrem magna coluit pietate: quæ etiam paucis ante obitum illius annis in eo quo conversata est monasterio decessit. *Altera fuit ejusdem Caroli filia, cujus in ejus vita et Annalibus Francorum crebra mentio fit. Alterutram harum hic intelligi probabile est.*

DE S. THEOFRIDO EPISCOPO ALBIGENSI IN GALLIA.

Seculo VII. XXVI Januarii.

P*rimus Corbeiæ ad Somonam Abbas fuit* Theofredus, *sive* Theofridus, *aut* Theodefredus, *e Luxoviensi cœnobio adscitus, ac post Episcopus creatus. De eo auctor prioris vitæ S. Bathildis nu.* 7. *S. Theofridi Abbatis Corbeiensis.* Qualeque monasterium, quod vocatur Corbegia, in Ambianensi parochia suo opere construxit; ubi venerabilis vir Domnus Teudofredus, nunc enim Episcopus, tunc vero Abbas, magno gregi Fratrum præfuit: quem de Luxovio monasterio præfata Domna Baltidis, a reverentissimo viro Domno Galberto quondam Abbate expetivit, et mirabiliter ad ipsum cœnobium Fratrum condirexit, qui nunc usque et laudabiliter constat. *Eadem in secunda vita habentur nu.* 9.

2 *Trithemius lib.* 4, *de viris illust. Ord. S. Benedicti cap.* 209. Seudefridum *vocat, atque* virum doctum *fuisse, atque* ingenii sui monimenta non pauca reliquisse, *at quæ illa? addit,* non minus moribus, quam genere clarissimum fuisse. *Unde id Trithemius accepit? Quod* Albinnensem *Episcopum dicit fuisse,* Wion *lib.* 2, *Ligni vitæ cap.* 37. *Episcopi Albigensis.* Albigensem *interpretatur. Est* Albiga, *sive* Albia, *urbs Galliæ Narbonensis, ad Tarnim amnem sita, decem milliaribus a Tolosa, totidem a Ruthenis distans,* opulento Episcopatu, et mirabili S. Cæciliæ Virginis basilica insignis, *ut scribit Papirius Massonus lib. de Fluminibus Galliæ. Inter Albigenses Episcopos connumerant* S. Theofridum *Joannes Chenu, et Claudius Robertus, sed non recte post* S. Salvium *eum locant ante* Desideratum *et* Constantium. *Nam* post obitum S. Salvii, *inquit S. Gregorius Turonensis lib.* 8, *cap.* 22, Desideratus Albigensibus Episcopus datus *ante annum* 595. Constantius *vero interfuit Remensi concilio sub Sonnatio circiter annum* 630, *cum needum condita esset Corbeia. Desideratur in Catalogo Episcoporum Albigensium apud Guilielmum Catellum* Theofredi *nomen.*

3 *Eum* 26 *Januarii obiisse tradunt* Wion, *Chenu, Cl. Robertus, et* Sanctum *omnes vocant. Ferrarius eodem die:* In Aquitania S. Theodofredi Episcopi Albigensis. *Accensetur quidem episcopatus ille Aquitaniæ I, in catalogo provinciarum Galliæ, quia pars præcipua diœcesis cis Tarnim, qui Aquitaniæ limes, jacet; licet urbs ipsa* Albiga *trans Tarnim sit in Narbonensi Gallia. Eodem die illum satis prolixo elogio celebrat Saussains, quod ex S. Bathildis vita sumptum. Nihil adhuc de eo aliud reperimus.* *natalis.*

DE S. THEORITGIDA
VIRGINE, BERKINGI IN ANGLIA.

Seculo VII. XXVI Januarii. Berkingum monasterium.

B*erkingum, Bedæ* Berecing *dictum, aliis* Berchingium, *vulgo* Barking *ad lævam* Tamisis *ripam, ubi in eum* Rodingus *amnis illabitur, in Essexiensi provincia, sive Orientalium Saxonum, octo infra Londinum milliaribus, ut scribit Malmesburiensis, celebre olim monasterium fuit; a* S. Erkenwaldo *Londoniensi Episcopo, ante episcopatum tamen,* Ethelburgæ *sorori conditum, circa annum* 670 *de quo plenius in ipsius sancti Antistitis vita* 30 *Aprilis, et in* S. Ethelburgæ 11 *Octobris.*

2 *Hic sub* S. Ethelburgæ *disciplina sanctissimam vitam duxit* Theoritgida, *quam Harpsfeldius seculo* 7, *cap.* 14, Tergitham, *Capgravius* Tortgitham, *alii* Theorgitham *appellant.* *S. Theoritgidæ natalis.* *Ejus natalem* 26 *Januarii consignat Ferrarius, et Martyrologium Anglicanum: et nos sequimur, quia certo charactere nusquam alibi notatum reperimus. Nam Menardus* 22 *Januarii eam refert, Novum Martyrol. Anglicanum* 23 *Januarii; Molanus in addit. ad Usuard.* 1 *edit. Canisius, atque iterum Ferrarius* 24 *Decembris. Wion in appendicem rejecit, cum ceteris Sanctis quorum ignorarunt natales. Ejus meminerunt quotquot* S. Ethelburgæ, *sive* Edilburgæ *res gestas scripserunt: inter eos præcipuæ auctoritatis est Venerabilis Beda, qui lib.* 4, *histor. Angl. ista scribit, cap.* 9.

VITA EX BEDA, lib. 4, c. 9.

Theorithgida S. Edilburgæ adjutrix.

Cum autem et ipsa Mater pia Deo devotæ congregationis Edilburga esset rapienda de mundo, apparuit visio miranda cuidam de Sororibus; cui nomen erat Thorithgid, quæ multis jam annis in eodem monasterio

nasterio commorata, et ipsa semper in omni humilitate ac sinceritate Deo servire satagebat, et adjutrix disciplinæ regularis eidem Matri existere, minores docendo vel castigando, curabat. Cujus ut virtus juxta Apostolum in infirmitate perficeretur, tacta est repente gravissimo corporis morbo, et per annos novem pia Redemptoris nostri provisione multum fatigata, videlicet ut quidquid in ea vitii sordidantis inter virtutes, per ignorantiam vel incuriam, diutine resedisset, totum hoc caminus diutinæ tribulationis excoqueret.

2 Cor. 12. 9 annis 9 ægrotat

divinitus cognoscit aliquam brevi morituram,

2 Hæc autem quadam nocte, incipiente crepusculo, egressa de cubiculo quo manebat, vidit manifeste quasi corpus hominis, quod esset sole clarius, sindone involutum, in sublime ferri, elatum videlicet de domo, in qua Sorores pausare solebant. Cumque diligentius intueretur, quo trahente levaretur sursum hæc, quam contemplabatur, species corporis gloriosi, vidit quod quasi funibus auro clarioribus in superna tolleretur, donec cœlis patentibus introducta amplius ab illa videri non potuit. Nec dubium remansit cogitanti de visione, quin aliquis de illa congregatione citius esset moriturus, cujus anima per bona quæ fecisset opera, quasi per funes aureos levanda esset ad cœlos. Quod revera ita contigit. Nam non multis interpositis diebus, Deo dilecta Mater congregationis ipsius ergastulo carnis educta est, cujus talem fuisse constat vitam, ut nemo, qui eam noverit, dubitare debeat, quin ei exeunti de hac vita, cœlestis patriæ patuerit ingressus.

ea fuit Edilburga

Alia meritis S. Edilburgæ mortem impetrat.

3 In eodem quoque monasterio quædam erat femina sanctimonialis, et ad seculi hujus dignitatem nobilis, et in amore futuri seculi nobilior, quæ ita multis jam annis omni corporis fuerat officio destituta, ut ne unum quidem movere ipsa membrum valeret. Hæc ubi corpus Abbatissæ venerabilis in ecclesiam delatum, donec sepulturæ daretur, cognovit, postulavit se afferri illo, et in modum orantium ad illud adinclinari. Quod dum fieret, quasi viventem allocuta rogavit, ut apud misericordiam pii conditoris impetraret se a tantis tamque diutinis cruciatibus absolvi. Nec multo tardius exaudita est : nam post dies duodecim et ipsa educta ex carne temporales afflictiones æterna mercede mutavit.

Ex Beda

4 Cum vero præfata Christi famula Thorithgid tres adhuc annos post obitum Dominæ in hac vita teneretur, intantum ea, quam prædiximus, infirmitate decocta est, ut vix ossibus hæreret, et ad ultimum cum tempus jam resolutionis ejus instaret, non solum membrorum ceterorum, sed et linguæ motu caruit. Quod dum tribus diebus ac totidem noctibus ageretur, subito visione spiritali recreata os et oculos aperuit, aspiciensque in cælum, sic ad eam, quam intuebatur, visionem cœpit loqui : Gratus est mihi multum adventus tuus, et bene venisti. Et hoc dicto parumper reticuit, quasi responsum ejus, quem videbat, et cui loquebatur, expectans; rursumque quasi leviter indignata, subjunxit : Nequaquam hoc læta ferre queo. Rursumque modicum silens, tertio dixit : Si nullatenus hodie fieri potest, obsecro ne sit longum spatium in medio. Et sicut antea parum silens, ita sermonem conclusit : Si omnimodis ita definitum est, neque hanc sententiam licet immutari, obsecro ne amplius quam hæc solummodo proxima nox intersit. Quibus dictis, interrogata a circumsedentibus, cum quo loqueretur, Cum carissima, inquit, mea Matre Edilburga. Ex quo intellexere, quod ipsa ei tempus transmigrationis suæ proximum nuntiare venisset. Nam et ita, ut rogabat, transacta una die ac nocte, soluta carnis simul et infirmitatis vinculis ad æterna gaudia salutis intravit.

Thorithgida a S. Edilburga ad cœlum invitatur

postridie moritur.

DE S. NOTBURGA VIDUA, S. HIXTA VIRG.
ET ALIIS VII EJUS LIBERIS
NOVEM-GEMINIS, IN DIOECESI CONSTANTIENSI.

Seculo IX. XXVI Januarii.

Celebre apud Belgas Noithurgæ Virginis nomen, quæ cum Plectrude amita Coloniæ Agrippinæ sanctissime vixit, tedasque jugales, ad quas eam cogere agnati nitebantur, aversata, ut subito ad æternæ sponsi amplexus evocaretur, precibus obtinuit. Ejus 31 Octobris celebratur natalis. Alia in Buella vico Constantiensis diœcesis in Germania colitur Notburga 26 Januarii. Hujus res gestas Daniel Feldnerus noster, a Parochis Kleggoviensis vicinæ ditionis, viris gravibus et eruditis, acceptas, nobis communicavit : quas hic damus.

S. Notburgæ natalis,

vita

2 Vixit S. Notburga ante annos circiter octingentos, regio Scotorum sanguine procreata : ut primum illi ætas conjugio habilis fuit, tradita viro, eoque brevi orbata est, sed felici prole gravida : quam ne secure ei liceret enixi, gravibus mox improborum hominum lacessita est injuriis, atque e patrio solo prægnans ejecta. Longis molestisque itinerum erroribus, in Germaniam pervenit, ad eum Kleggoviæ locum, ubi nunc Buella vicus, in Landgraviatu, ut appellant, Sulzensium Comitum situs, haud longe a dextra Rheni ripa. Hic illa prolem enixa novem geminam est partu unico, plane admirabili. Nec tamen fidem supra est tanta fecunditas. Nam quod quidam olim scripsere, haud unquam plures quinis liberis edi uno partu posse, plurimis refutatum pridem exemplis est : atque ut illa omittamus nimium portentosa, Comitissam Hollandiæ 365, peperisse, Henneberglcam quamdam etiam plures : quæ non sine insolito Dei numine evenere; novem, duodecim, triginta sex genitos, quarum scriptorum fide constat. S. Quiteriam aliasque novem ejus sanctas sorores uno partu natas, suo loco daturi sumus. Ipsi ex Leonardo Palatino V. CL. didicimus, duas nunc in honorario servitio Dominæ Bulbonem servari puellas, quarum parens unus fuisse fertur e 32 quos mater triplici partu edidit, bis undenos, semel denos. Ad Notburgam redeamus.

Notburga gravida exulat

9 liberos gignit,

non inaudita fecunditate

3 Tot jam liberorum parens Notburga, eo statim intendit animum ut Deo illos regeneraret, salutari baptismo ablutos. Ast aqua deerat. Ancilla fugæ et ærumnarum fida comes, scipionem, quo domina firmare gressus consueverat, ipsa jubente arripit, ac petram percutit, e qua subito limpidissimus fons emanavit : cujus aqua tincti sacro vitæ inque album filiorum Dei relati omnino octo; nam unus priusquam ablui rite aqua posset, decessit. Frequentari deinde fons hominum concursu, quos tum miraculi fama, tum salutiferi latices exciverant. Sed quid non violare improborum hominum avaritia et livor potest? Invidere accolæ advenientibus peregrinis aquæ illius haustum, multaque miscere jurgia ausi, admoniti primum sunt a Notburga, ut grati erga Deum essent, tantoque ejus munere pacifice uterentur. Illa vero animadvertit, nihil se iis monitionibus proficere, fontem in propinquum alveolum avertit; ubi in hodiernum diem scaturit, plurimaque affert mortalibus emolumenta, aquæ non tam copia, quam salubritate.

fontem miraculo elicit-tum.

ob accolarum improbitatem

alio transfert

4 Erat Notburga egregie religiosa mulier, magna erga Deum fiducia, dedita precationi, forti in adversis animo. Octo liberos pie educavit, suarumque hæredes virtutum instituit : qui deinde Kleggoviam omnem velut astra quædam variè collustrarunt, multisque mortalibus viam vitæ suis exemplis commonstrarunt. Demum cum multa pro Christo in patria, plura etiam in exilio incommoda tolerasset, liberosque suos egregie ad omnem virtutem instituisset, ac Deo consecrasset, luculentis beneficiis ac meritis cumulata, migravit e vita, æterna felicitate

liberos 8 pie educat,

sancte moritur

felicitate a Deo muneranda. Corpus ab accolis pie tumulatum, juxta eum locum ubi ipsius scipione fontem ancilla eliciuerat. Extructa ejus honori jam ante complura secula ecclesia est, haud invenusta, in qua ejus etiamnum asservatur pioque populorum veneratione honoratur corpus. Consuevere Kleggavienses Catholici, si qua publice calamitas incubuerit, ad hoc S. Notburgæ templum turmatim solemni ritu supplicantium convenire opemque ejus ac patrocinium magna pietate ac fiducia implorare : nec fere unquam in cassum missæ preces. Visebantur olim in ea æde anathemata plurima, cœlestis auxilii, Notburgæ intercessione percepti argumenta.

5 Nec vetera sunt isthæc omnia. Quædam feruntur nuperrime obtentæ curationes, quæ miraculi instar habent. Matrona nobilis anno 1639, cum hydrope laboraret, vovit se ad S. Notburgæ ædem peregrinationem religiose suscepturam : suscepit, preces isthic pie concepit, morbo levata est, atque ingenti exultans grati animi voluptate anathema suspendit, recuperatæ valetudinis documentum.

6 Viro cuidam in vico Griessen degenti grave erat vulnus inflictum, quod neque chirurgorum arte, neque usu thermarum curari poterat, uxor votum nuncupat adeundi hanc ædem, Divamque pro mariti incolumitate deprecandi. Adiit ingenti quadam plena fiducia , marito continuo sanitas reddita est, non sine plurimorum admiratione.

7 Eodem anno hæretica quoque mulier e propinquo qui Weiblinghen dicitur, reperta a Buellensi Parocho D. Christophoro Wideman in ecclesia S. Notburgæ flexis genibus preces fundens ac ceræ libram afferens. Rogata quid eo loco supplicabunda agat præter suæ sectæ hominum fidem; respondit, usu jam se edoctam, hinc filiæ sanitati consulere : quippe eam, si ipsa cum anniversariis donis precibusque D. Notburgam fuerit, uti voverat, deveneratu, toto anno epilepsia, qua laborat, liberam immunemque esse; sin neglexerit, vehementius eam insolitis convulsionibus agitari, ut horrorem omnibus incutiat, neque ancillari quisquam sibi eam velit, perpetuis æstes vexaturam intemperiis. Ita ad eos quoque qui foris sunt beneficentiæ suæ partem aliquam patitur derivari Notburga.

8 Liberorum ejus nomina, temporum oblivione obscurata sunt. Unius adhuc notum est ac celebre, S. Hixtæ, sive Yxtæ Virginis, quæ in Kleggovia sancte vixit, sepulta in pago Jestetten, ubi peculiare ei sacellum araque dedicata, sub qua quiescere vulgo existimatur. Multi olim ad hoc sacellum, ac Divæ sepulchrum, priusquam hæresis invalesceret, religionis caussa confluebant; atque ope S. Hixtæ remedium adversus morbos aliasque molestias consequebantur.

9 Ceteri S. Notburgæ filii ac filiæ, in variis Kleggoviæ locis innocentissimam vitam egerunt, pluribus celitus illustrati miraculis. Quare iis Kleggavienses jam olim, veluti tutelaribus Divis, varia erexere sacella. At cum superiore seculo immani furore late bacchareutur hæretici, ea, ut pleraque alia priscæ religionis monumenta, demoliti sunt, ac prope omnem eorum venerationem abolevere. Perdurarit apud Buellenses S. Notburgæ cultus. Ea loci patrona habetur, ac publico solemnitate, etiam forensium rerum strepitu interdicto, XXVI Januarii celebratur. Pingitur in vetustis tabulis octo infantulos brachiis gestans, nono ad pedes jacente, qui nimirum sine baptismo decessit.

DE SANCTIS EPISCOPIS ANSURIO, SIVE ISAURO, ET VIMARASIO, AURIENSIBUS; GONZALVO OSORIO ET FROALENGO, CONIMBRICENSIBUS; SERVANDO, VILIULPHO, PELAGIO, IRIENSIBUS; ALPHONSO ASTURICENSI ET AURIENSI ET PETRO.

Latent horum sanctissimorum Antistitum Acta, consecrata memoria est. Nam Philippus Ferrarius in generali catalogo SS. ita scribit : Auriæ in Gallæcia S. Isauri Episcopi. In monasterio Ripensi sanctorum Episcoporum Vimarasi, Gonzali, Oserii, Froalensi, Servandi, Athaulphi, Pelagii et Alphonsi. *In Notis testatur* Isaurum *ab aliis* Ansurium *appellari. De ceteris ita scribit :* Ex his Vimarasius Episcopus Auriensis fuisse traditur; Gonzalus, Osorius, et Froalensus Conimbricensis; Servandus et Pelagius Irienses, Athaulphus *et* Alphonsus Asturicenses, *atque ita* Petrum *omittit,* Gonzalum Osorium *in duos dividit. Joannem Mariettam, utpote hominem Hispanum, quem ipse quoque Ferrarius citat, tutius visum est sequi, qui* Ansurium *et* Vimarasium *Aurienses Episcopos facit,* Gonzalum Osorium *eumdem esse vult, quem uti et* Froalengum, *Conimbricenses Antistites ait fuisse;* Servandum, Viliulphum, Pelagium, *Irienses;* Alfonsum *Asturicensem et Auriensem,* Petrus *cujus Sedis Episcopus fuerit, negat constare.* Isaurum *quoque ita* Mariettam *retulit* In Hispania S. Isauri Episcopi Auriensis (*imo Auriensis vel Orensis*) qui sanctitate clarus quievit in pace. *Eumdem habent Menardus et Dorganius.*

2 Sequimur velut peregrini in ignota regione aliorum vestigia, etsi quandoque nec satis secure alteque impressa, et in contrarium ducentia; aut certe cum sequi non audemus, quo tendere videantur indicamus. Quiescere traduntur horum Sanctorum corpora in monasterio S. Stephani *ad ripam* Sili *amnis sito. Ferrarius id monasterium* Ripense *vocat, atque in Notis scribit :* Ripa oppidum est Gallæciæ præclarum ad Avium flumen, cum cœnobio diœcesis Auriensis, quod vulgo Ribadavia appellant *Est quidem celebre illud oppidum, vini maxime præstantia, quod in vicino agro nascitur, atque in exteras regiones exportatur, ad dextram* Minii *ripam ubi in eum* Avius, *sive* Avia *illabitur, aliquot infra* Auriensem *urbem, sive* Aquas calidas, *leucis.*

3 At Licentiatus Molina in descriptione Gallæciæ anno 1551 *excusa, quam Lucæ Torres V. Cl. beneficio sumus consecuti, verum hujus cœnobii situm ostendit, supra Auriensem urbem, ad levam* Sili *amnis ripam. Nam* Silus, *sive ut vulgo appellant* Sil, *forte veterum* Salo, *apud Astures ortus magnum Gallæciæ tractum rigat, multisque auctus rivis* Minio *miscetur, ac nomen amittit, licet multo lucnlentior sit. Haud longe a confluentibus amnium horum visitur S. Stephani monasterium ordinis Benedictini, quod vulgo* De Riba del Sil *appellant. Est id cœnobium semotum a turbis et concursu populi, itaque eleganter ædificatum, ut mereatur eodem Molina judice alibi quam inter confragosas istas rupes locatum fuisse.*

4 Idem scribit, septem Antistites variarum Ecclesiarum, propter quietem loci ac religionem isthuc secessisse, vitamque sancte terminasse. Nomina ipsorum Sanctorum non exprimit, Ecclesias quibus præerant enumerat, nec nisi septem, atque aliter paullo quam Marietta. Primum ait Iriæ Flaviæ *Antistitem fuisse, quam urbem ad* Ullam *amnem in Gallæcia sitam* El Padron *nunc vocant, Sedes est Compostellam translata ; secundum Oretensem : tertium Lucensem ; quartum Mindoniensem, sive urbis quæ nunc* Mondonedo *appellatur ;*

quintum

quintum Auriensem, sive Oriensem : sextum Asturicensem : Septimum Tudensem.

sepulchra eversa,

5 *Subdit dein isthæc Molina.* Horum nomina, et tempus quo quisque decessit, erant olim eorum tumulis incisa. Verum a quadringinta eoque amplius annis Reformator quidam cum isthuc venisset, contempta vetustorum sepulchrorum fide, et illustri Divorum memoria; omnia isthæc subruit monumenta, atque ossa commista una in arca inclusa, post majus altare illius ecclesiæ reposuit, ubi etiamnum asservantur: reperit idem digitis sanctorum Antistitum hærentes pretiosos annulos, quibus multæ etiamnum fiunt curationes tum insertorum lapidum virtute, tum præcipue ipsorum Sanctorum meritis. *At quis ille* Reformator? *an quispiam ab Apostolica Sede alia caussa in Hispaniam missus? an potius a quopiam vicino Antistite allegatus ad explorandum num quid circa priscas religiones uspiam innovatum sit? Joannes Marietta innuit restauratorem monasterii fuisse. Sed quid tamen ei in mentem venit sepulcra demoliri, ossa confundere? Esto, judicarit fortassis non esse vindicatos; retulisset ad Apostolicam Sedem; quæ et ipsa tamen reverenter habet quæ a majoribus tradita sunt de cujuspiam Divi sanctitate cultuve, nec temere damnat cujus vel ignoratur initium, vel quod seculorum usu firmatum est, nisi aliunde certo constet non rectis rem totam principiis inchoatam. Quo præditus animi sensu Baronius quæ de S. Fausto Regiensi Episcopo acerbius ante scripserat, ubi eum intellexit ab omni retro memoria in sua Ecclesia ut Sanctum coli, ingenue retractavit. Verum ista hactenus. Quid de iis tradat Marietta videamus.*

ossa commista

6 In monasterio S. Stephani ad Sili ripam, ordinis S. Benedicti in Gallæcia, in ditione cui Lemos nomen est, a Rege Ordonio fundato, sepulti fuere variis temporibus olim novem Episcopi. Extabant singulorum sepulcra lapidea, cum epitaphiis, in claustro. Sed cum restauraretur id monasterium, lapides quidem inde revulsi atque ad ædificii materiam collati, ossa vero collecta, asservataque ad publicam venerationem. Sanctorum illorum hæc sunt nomina: Ansurius, et Vimarasius Aurienses Episcopi : Gonzalus Osorius, et Froalengus Conimbricenses : Servandus, Vilialphus, et Pelagius Irienses. Alphonsus Asturicensis et Auriensis : Petrus ignotæ Sedis Episcopus.

qua occasione

Ex variis

7 Igitur antiqua traditione, quæ in eo monasterio semper viguit, eorum testata est sanctitas. Sculpta non ita pridem affabre nova altaris tabula, in cujus supremo excisi vultus horum novem Sanctorum cum eorum nominibus; ibi vero eximia cum veneratione, sanctæ eorum reliquiæ sunt collocatæ. Illustre quoque eorumdem sanctitatis testimonium eruitur ex privilegio Regis Alphonsi Legionensis, patris Ferdinandi sancti Regis, quod in eodem monasterio asservatur Latine conscriptum. Eo testatur, cum facile oblitteretur oblivione, quod non est consignatum litteris, quoniam scriptura memoriam sustentat, et damna oblivionis propulsat, ideo se, Alphonsum Dei gratia Regem Legionis et Gallæciæ, cupere ex hoc scripto notum esse præsentibus ac posteris, sese tradidisse monasterio S. Stephani, et novem corporibus sanctorum Episcoporum ibidem sepultis, quorum meritis multa quotidie a Deo fiunt miracula, quidquid isthic regii juris fuit. Est illud testimonium indubie magnæ auctoritatis.

antiquus cultus,

imagines

8 Solius Ansurii Auriensis hoc extat epitaphium: En quem cernis cavea saxa tegit compago sacra Præsulis Ansurii, per omnia illustrissimi viri. Affatim fuit dogma sancta, et vita militavit clara. Non extitit anceps Domini vita, quia sic prorsus faleravit confessio pia. Sumens cathedra prædicta, conglutinans se norma monastica, ibique egit cuncta qui Domino congruit, subsequens Domini voce, requievit in pace; in puncto nempe sacri corporis simul depositio sub die septimo Kalendas Februarii æra nongentesima sexagesima, ætate porrecta per ordinem sexta.

S. Ansurii epitaphium

9 *Quod cœnobium illud a Rege* Ordonio *fundatum scribat Marietta, Ordonius primus æra 887, sive anno Christi 849, Ramiro patri successit, regnavitque annis 16, ut scribit Sebastianus Salmanticensis,* Ordonius II, *Alphonsi Magni filius, Garciæ fratri successit sub annum 915; uter cœnobii S. Stephani fundator extiterit, non liquet. De* S. Ferdinando *Rege, filio* Alfonsi IX *Legionensis, et* Berengariæ *Castellanæ (cujus soror fuit* Blanca *mater* S. Ludovici) *agemus 30 Maii, obiit anno* 1252, *Hispali, cum regnasset annis 34, menses 11, dies 23.*

DE S. GOBERTO CONF. FOSSIS IN BELGIO.

XXVI Januar.

Oppidum est ditionis Leodiensis, quod Fossæ dicitur, supra Namurcum, inter Mosam et Sabim amnes. Hic Canonicorum collegium est S. Foillano sacrum, olim Abbatia, de qua mentio fit in diplomate Ludovici Regis, Arnulphi Imp. filii, apud Miræum in Notitia Ecclesiarum Belgii cap. 47, et Chapeauvillum to. 1, historiæ Episcopor. Leodiens. his verbis : atque abbatiam nomine Fossas, per præstariam a Gisláná Abbatissa nostra consanguinea, nostræ voluntatis consensu, acquisitam, in pago ac Comitatu Lommensi constitutam, cujus nunc adest Comes Berengarius, etc.

Fossæ oppidum

2 *Hic XXVI Januarii colitur* S. Gobertus *Confessor, ita Galesinius :* In Belgis, S. Goberti Confessoris. *Hugo Menardus in Martyrologio Benedictino :* In Belgio, monasterio Fossis, S. Goberti Confessoris. *eumdem refert Dorganius. Plus aliquanto scribit* Wion : In Belgio monasterio Fossis, S. Goberti Confessoris, qui in eodem loco quiescit, *addit in Notis :* Videtur fuisse ejusdem cœnobii Fossensis monachus, quod tamen adhuc pro comperto non habeo. *Quod ille conjectavit, asseruit dein pro parte Ferrarius :* Fossis in Belgio S. Goberti monachi, *præter Martyrologium monasticum, Galesinium citat qui monachum tamen non facit, et Molanum in natal. SS. Belgii, ubi hujus Goberti nulla mentio, uti in Addit. ad Usuardum mox videbimus.*

S. Goberti natalis,

3 *Quod reliquias isthic quiescere asserit* Wion, *idem scribat Saussaius :* Fossis monasterio in Hannonia depositio itidem S. Goberti Confessoris; cujus anima pro meritis divina immortalitate potitur : corpus vero pridem coruscum miraculis, ibidem honorifice quiescit. *At non sunt in Hannonia Fossæ. De reliquiis accipe quid comperit olim curiosissimus Molanus, qui in Indiculo SS. Belgii ita scribit :* S. Gobertus Confessor habet Fossis ad S. Foillanum, officium cum novem Lectionibus, VII Kalend. Februarii. Ubi quiescat ignoro. Sed quidam, nomine Gobertus, dixit mihi imaginem S. Goberti supra portam Bronii, et quod arbitretur reliquias ejus asservari haud procul a Fossis et Bronio.

reliquiæ

4 *Saussaius in Supplemento Martyrologii Robertum hoc die commemorat, ita enim scribit :* Fossis ad S. Foillanum, S. Roberti monachi et Confessoris ibidem officio ix Lectionum. *Nullus Fossensibus notus Robertus. Idem Saussaius, ut ex indice patet, eumdem censuit esse Gobertum qui 23 Novemb. in quibusdam Martyrologiis refertur : nobis, alius sit an idem, non liquet, qui neutrius Acta vidimus. Ad id de illo ad vetustum Albans Martyrologium, quod in monasterio S. Laurentii Leodii asservatur, vetusta antiqua manu 23 Novemb. erant adscripta :* Item S. Gothlberti Confessoris. *Antiquum MS. Usuardi Martyrol. quod fuit Augustini Hannoi, Molanus quoque et Carth. Colon. in addit. ad Usuardum, et MS. Florarium :* In territorio Remensi S. Goberti Confessoris, *ut Canisius et Ferrarius.*

An idem qui 23 Nov. colitur

[Ex variis] *Ferrarius* : In territorio Laudunensi S. Goberti Confessoris. *Saussaius in Supplem. Martyrol.* Eodem die in agro Laudunensi S. Goberti Confessoris, divinæ gratiæ testimoniis præclari.

[alius a Villariensi] 5 Ab hoc autem, *ut scribit in citato SS. Indiculo Molanus*, diversus est Gobertus, Comes Asperimontis, qui contempta nobilitate, in Villaria professus est monasticam religionem; ubi et honorificam habet sepulturam, et vitæ historiam libris tribus conscriptam. Sed non est ab Ecclesia Sanctis adscriptus : ut nec aliquot alii, qui in eodem monasterio multa sanctitate claruerunt : quorum veneranda ossa simul sunt collocata. *Hujus Goberti historiam dabimus XX Augusti.*

6 *Colitur autem Fossis* S. Gobertus (*ut ex litteris R. D. Ægidii Bourdeaux, qui jam circiter* 30 *annis fuit isthic Canonicus, didicimus*) *XXVI Januarii officio novem Lectionum, quæ in* 2 *et* 3 *Nocturno sumuntur de communi Confessoris Pontificis.* [Quo ritu colatur.]

DE B. ALBERICO PRIMO ABBATE CISTERCIENSI.

[Sec. initium XII sec. XXVI Januarii.] C*istercium diœcesis Cabilonensis in Burgundia cœnobium est longe nobilissimum, Congregationis Cisterciensis toto orbe propagatæ caput. Primum ejus Abbatem alii S. Robertum statuunt, alii Albericum. Et sane hic Cistercium etiam ante S. Robertum incoluit, ita namque in S. Roberti vita quam dabimus* 29 *Aprilis, dicitur* : Erant autem inter eos (*Molismenses monachos, quibus Robertus Abbas præerat*) quatuor viri fortiores, scilicet Albericus et Stephanus et alii duo, qui post claustralis exercitii rudimenta ad singulare certamen eremi suspirabant. [B. Albericus cum sociis Molismo secedit] Egressi ergo de monasterio Molismensi, venerunt ad locum cui nomen * Vivificus est : quem cum aliquanto tempore incoluissent, ad instantiam Molismensium a viro venerabili Joceranno Lingonensi Episcopo, nisi reverterentur, excommunicationis sententiam receperunt. Compulsi ergo præfatum locum relinquere, venerunt ad quamdam silvam, Cistercium ab incolis nuncupatam ; ubi in honore beatæ Dei genitricis oratorium construentes, nec minis nec precibus a suo deinceps proposito potuerunt revocari; spiritu ferventes et infatigabiliter die ac nocte Domino servientes. [*Sive Viviacus.] [Cistercium adit]

[sequitur S. Robertus] 2 Audiens autem B. Robertus sanctam ipsorum conversationem, assumptis secum viginti et duobus Fratribus perrexit ad eos, ut sancti eorum propositi esset particeps et adjutor. A quibus summa cum devotione susceptus, eisdem aliquamdiu paterna sollicitudine præfuit, regulariter ipsorum vitam et mores instruens, et semetipsum religionis et honestatis formam exhibens et exemplum. Molismenses autem ægre ferentes se a tanto Pastore destitui, summum Pontificem adierunt, ut vir Domini B. Robertus ad Ecclesiam Molismensem, quam prius fundaverat, regredi cogeretur. [ad quos jubetur Molismum reverti] Summus vero Pontifex audiens novellam plantationem Cisterciensium in Christo firmiter radicatam, gavisus est valde, comperto quod in omni morum honestate pollerent; et quod B. Roberti exemplo formati, S. Benedicti regulam ferventius observarent. Videns autem quod Molismensibus immineret excidium, si viri Dei præsentia fraudarentur; scripsit Episcopo Cabilonensi quatenus alio Abbate Cisterciensibus ordinato, B. Robertum cogeret reverti Molismum.

[Albericus creatur Abbas] 3 Quo comperto B. Robertus sciens quia melior est obedientia quam victimæ, et quasi scelus est idolatriæ nolle acquiescere; dispositis ibidem quæ ad novæ institutionis observantiam pertinebant, Abbatem eis præfecit virum Deo dignum Albericum, qui fuit unus de primis monachis Ecclesiæ Molismensis; sicque omnibus salubriter ordinatis, ad monasterium Molismense, quod ipse B. Mariæ fundaverat, reversus est. Defuncto vero post biennium Alberico, successit Stephanus a B. Roberto Abbas Cisterciensibus ordinatus. Sicque novellæ plantationis institutor existens, dum ad ejus arbitrium utriusque monasterii, Molismensis videlicet et Cisterciensis, ordinatio pertineret, cum duobus monachis Molismum rediit. *Plura ad S. Roberti vitam de utriusque monasterii fundatione dicemus.*

4 *In libro qui inscribitur* Collationes SS. PP. de initio Cisterciensis ordinis, *auctore Clara-vallensi monacho anonymo, nulla fit mentio prioris illius secessus Alberici, Stephani, et duorum aliorum ad eremum Cistercii ante S. Robertum; sed cap.* 10 *dicitur S. Robertus, cum sancti illi Fratres potestatem sibi ab eo fieri alio migrandi poposcissent, ultro se iis comitem obtulisse. Nominantur vero cap.* 12 *primi Cistercii habitatores omnino septem*, Robertus, Albericus, Odo, Johannes, Stephanus, Letaldus, Petrus. *Sed nusquam isthic mentio fit præfecturæ Alberico commissæ; verum Roberto coacto Molismum reverti, dicitur Abbas electus a Fratribus S. Stephanus.* [Primi ejus socii]

5 *Ast ad Sigeberti Gemblacensis chronicon in edit. Laurentii de la Barre ab antiquo auctore, sive Roberto de Monte, seu quo alio, ad an.* 1098, *post varia de Cistercii initiis, ista addita sunt* : Hoc igitur anno, ab Incarnatione scilicet Domini 1098, venerabilis Hugonis, Lugdunensis Ecclesiæ Archiepiscopi, Sedis Apostolicæ tunc Legati, et religiosi viri Walterii Cabilonensis Episcopi, nec non et clarissimi Principis Odonis Burgundiæ Ducis freti consilio, auctoritate roborati, inventam eremum in abbatiam construere cœperunt, præfato Abbate Roberto ab illius diœcesis Episcopo, videlicet Cabilonensis, suscipiente curam virgamque pastoralem, ceteris sub ipso in eodem loco firmantibus stabilitatem. At vero post non multum temporis factum est, ut idem Abbas Robertus, requirentibus eum monachis Molismensibus, Papæ Urbani II jussu, Walterii, Cabilonensis Episcopi licentia et assensu, Molismum reduceretur : et Albericus vir religiosus et sanctus in ipsius loco substitueretur. Hoc sane inter utramque Ecclesiam sequestro pacis gratia retento, et auctoritate Apostolica confirmato, ut ex eo jam tempore neutra earum utriuslibet monachum ad habitandum sine commendatione regulari susciperent. Quo facto novum monasterium novi Patris sollicitudine et industria in brevi et non mediocriter, Deo cooperante, in sancta conversatione profecit, opinione claruit, rebus necessariis crevit; *quæ eadem habentur in Speculo Vincentii, lib.* 23, *cap.* 94. [Cistercium promovet]

6 *At de Alberici morte ibidem ad annum* 1107, *ista habentur* : Albericus Abbas Cistercii supernæ vocationis bravium, ad quod ibidem per novem annos non in vacuum cucurrit, decimo apprehendit. Cui successit Dominus Stephanus, etc. *Atque ita diversa de tempore, quo Cistercium rexit, sententia. Neque enim est quod existimet quisquam obiisse quidem Albericum anno* 1107, *ac duobus annis præfuisse illi cœnobio; ut reliquum omne tempus isthic sub Roberto Abbate antea exegisse. Nam cum anno* 1098, XII Kalend. Aprilis, solemni die natalis sanctissimi Benedicti, (*ut habet idem liber Collationum*) quem geminata lætitia tunc celebrem reddiderat, ob Dominicam Palmarum, quæ in ipsum occurrerat, lætantibus Angelis, tabescentibus dæmonibus, Cisterciensis domus, ac per hanc totius Cisterciensis Ordinis religio, per viros ad Christianam philosophiam penitus expeditos exordium sumpserit, *anno vero sequenti* 1099, *IV Kal. Aug. obiit* Urbanus II *Papa; hujus tamen jussu Molismum redire coactus est Robertus* ; *et infra Paschalis II, recitabitur privilegium, datum* Trojæ XIV Cal. Maii, Indict. VIII. [quamdiu Abbas fuerit]
an

an. MC, Alberico Novi-monasterii, *id est, Cistercii, Abbati concessum. Ergo si usque ad annum MCVII vixit, novem fere annis Abbas fuit.*

7 In Martyrologio Cisterciensi, *ut scribit Claudius Robertus*, dicitur *Albericus* obiisse VII Kalend. Februarii. *Eo die Kalendarium Cisterciense Divione editum* : Albericus II, Abbas in Cistercio, Ordinis fundator. *Saussaius in Martyrol. Gallicano* : Albericus II, Abbas Cisterciensis, suspiciendus vir sanctitate, exuta mortalitatis mole, ad supernæ civitatis gaudia pertransivit. *Abstinet Saussaius* Sancti ac Beati *titulo. At Cistercienses, ut ex viris gravissimis ejus Ordinis accepimus*, Sanctum *appellant, etsi officio Ecclesiastico minime venerentur* : *alii* Beatum *scribunt. Hugo Menardus* : Cistercii, B. Alberici Abbatis. *Eumdem quoque recenset inter* Sanctos et Beatos Ord. Cisterciensis, qui reperiuntur sub finem Missalis ejusdem Ordinis editi Parisiis anno 1526. *Chrysostomus Henriquez qui in Fasciculo SS. ejusdem Ordinis scripserat X Julii eum obiisse, in Menologio illud veluti tacite retractans, XXVI Januarii isto eum elogio celebrat* : In Gallia natalis beatissimi Patris nostri Alberici secundi Abbatis Cistercii, qui cum BB. Roberto et Stephano sacrum nostrum Ordinem inchoavit; quem ipse sub Deiparæ Virginis titulo et patrocinio constituit, a qua etiam vicissim album cucullam pius Pater accepit : unde nigro habitu Cluniacensium relicto, albis vestibus de cetero Cistercienses uti cœperunt. Imo constitutiones, quas ipse primo condidit, a beatissima Virgine accepisse fertur. Eidem aliquando pia peccatorum protectrix apparens, dixit : Ego Ordinem istum usque in finem seculi protegam et defendam. Cumque sæpe ab ipsa, et aliis cœli civibus visitaretur, et variis miraculis clarus effulgeret, in morbum incidit et monachis suis Ordinis propagationem et incrementum promittens, symbolum Apostolicum clara voce recitavit, post litanias perlegit : cumque ad illum pervenisset locum, S. Maria ora pro nobis; facies ejus cœpit quasi divina, instar solis, luce perfusa, intermicantes effundere radios : et mox velut in somnum leviter solutus animam efflavit sanctissimam. *In Notis addit*, in testimonium sanctitatis admirandæ, floruisse corpus et sepulchrum ejus infinito numero miraculorum, et nomen ipsius esse catalogo Sanctorum canonizatorum ordinis Cisterciensis insertum.

ejus natalis.

Beati titulus

elogium ex Chrysost. Henriquez.

divina luce perfusus, moritur.

inter Sanctos relatus.

8 *Idem Chrysostomus in Fascicul. SS. Ord. Cisterciensis lib.* 1, *dist.* 2, B. Alberici *vitam fusius, ex variis auctoribus ac monumentis Ordinis describit, quam ex eo hic damus. Eamdem Hispanice ante Chrysostomum edidit Barnabas de Montalbo Chronic. Cisterc. part.* 1, *lib.* 1, *cap.* 22 *et* 5, *sequentibus. Aliqui de eodem Alberico quotquot Ordinis Cisterciensis exordia prosequuntur. Cæsarius Heisterbacensis lib.* 1, *cap.* 1. Albericus vir sanctus et religiosus, ejus (*Roberti*) loco substituitur. Cujus sollicitudine, Dei gratia cooperante, non mediocriter vallis illa claruit, et in rebus necessariis crevit. *Fuse quoque de Alberico utique Cistercii scribit Aubertus Miræus in Chronico Cisterc. Angelus Manrique in Laurea Evangelica, ubi* Sanctum *absolute indigitat lib.* 3, *dist.* 7, § 3, *uti et Montalbo. Meminit et Baronius in Notat. ad Martyrol.* 29 *Aprilis, qui tamen vehementer fallitur dum anno* 1098 *mortuum S. Robertum scribit.*

Qui alii de eo scripserunt.

VITA

AUCTORE CHRYSOSTOMO HENRIQUEZ.

CAPUT I.

Cisterciensi congregationi Abbas præficitur, et ordinem suum B. Mariæ, communi omnium voto, sacrum facit.

Commemoratum est a nobis in superioribus quomodo a Molismensibus revocatus S. P. Robertus Cistercium deseruit. Monachi igitur in ejus absentia, cum sine capite in solitudine extitissent, convenientes inter se, præsente Cabilonensi Episcopo, B. Albericum Abbatem crearunt, virum integritate vitæ præstantem, et monasticæ regulæ observantissimum. a

Auctore Chrysostomo Henriquez

2 Hic adolescens monasterium Molismense ingressus, mundi blandimentis illecebrisque abdicatis, sumpto habitu religionis, Dei se obsequio obstrinxit, eoque pervenit, ut sub Patre Roberto Prioratus munere fungeretur. Cumque multis injuriis et contumeliis, contra dignitatem nominis, a Religionis afficeretur, et carcerem ac verbera perpessus fuisset; statuit eorum cœtu relicto, alium petere locum, ubi facilius tradita oblivioni injuria, regulæ austeritatem posset observare. Sic itaque S. Albericus primus fuit, qui Patre Roberto Molismum deserente Cistercium venit, ordinemque jam pene collapsum restituit; et B. Roberti sequens vestigia, ordine reformato, ad regulæ observationem, et bene vivendi normam Religiosos reduxit. Cum autem Abbas Robertus, et cum eo aliqui monachi, qui eremum non diligebant, Cistercium derelinquerent, mansit B. Albericus cum duodecim aut tredecim monachis, qui regulari electione eum in Abbatem sibi promoverunt.

a B. Albericus Prior Molismensis

multa a monachis patitur

secedit Cistercium

3 Mox cum in constructione monasterii Religiosi animis corporibusque incumberent terram fodiendo, cædendo arbores, et humeris portando ea quæ usui erant ædificio; ipse nullam partem laboris fugiens, non verbis, sed opere et exemplo, illis præibat; et non obstante senio, vigiliis et inedia corpus mirum in modum macerabat. Dum vero operi esset intentus, ne forte spiritus otio vacaret, psalterium Davidis inter manus sumens, crebro ex intimis cordis penetralibus suspirio, ferventibusque piæ mentis orationibus cœlos penetrabat. Post occasum solis, aliis per quietem se a laboribus reficientibus, ipse majorem partem noctis disciplinis exigebat : somnoque indulgens, non ad voluptatem, verum ad naturæ vires refovendas, nudis asseribus incumbebat; breviterque excitatus surgebat, et flexis genibus magna animi pietate Psalterium Davidicum legebat, quod absolvebat antequam Fratres ad vigilias decantandas surgerent.

manibus laborat cum sociis,

precationi intentus,

somni parcus

4 Inter hæc omnia, ipse et sui Deiparæ Virginis egregii erant cultores, eam Ordinis recens fundati Præsidem adoptando, cujus sub patrocinio congregatio Cisterciensis omnium virtutum genere faceret progressum, et ab omni vitiorum spurcitia conservaretur. Et sic decreverunt *b* omnia sua monasteria sub ejus nomine constituere, cujus interveniente patrocinio parvus ille fons Cisterciensis in aquas plurimas redundavit, cujus professores variis virtutum titulis effulserunt. Audi hæc ab ipso summo Ecclesiæ Pastore Gregorio XI, qui loquens de Cisterciensium professione et perfectione, jure meritissimo dixit : In vestitu deaurato Ecclesiæ sponsæ Christi, quæ varietate circumdata, sponso suo speciosa forma præ filiis hominum, mirabilis integritate fidei, et soliditate spei a dextris adstitit, Cisterciensis Ordo, divinis mancipatus obsequiis, et inter religiones ceteras, Virgini singularitate devotionis adscriptus; ex institutione primaria, et professorum ipsius, quantum ex alto conceditur, prosecutionis instantia, rutilat caritate, candet castimonia, et pulchritudine conversationis elucet. Hujus Ordinis candidi Nazaræi, dicti videlicet professores ejusdem sub arctæ observantiæ districtione viventes, in conspectu ejusdem Regis Regum, et Reginæ cœlestis phialas odoramentorum plenas, in orationum assiduitate præsentant, beneplacitis illorum per opera pietatis inserviunt, etc. Jacobus etiam Vitriacus, Acconensis Episcopus, Hist. Occid. cap. 14. Fama autem, inquit, et opinione sanctitatis Cisterciensium, quasi ex odore unguenti, adeo repleta est tota domus Ecclesiæ Jesu Christi, quod

B. Virginem patronam Ordinis adoptat.

b

AUCTORE CHRYSOSTOMO HENRIQUEZ.

quod non est provincia vel regio, ad quam vinea illa benedicta palmites suos non extenderit. Dilatavit Dominus et beata eorum Patrona Virgo Maria (cui unanimiter et uno humero ubique devotissime inserviunt) locum tentorii eorum : et non solum usque ad mare propagines ipsorum protendit : ut jam per experientiam in se completum agnoverint, quod ait Dominus in Evangelio, Centuplum accipient in hoc sæculo, et vitam æternam in futuro.

Matth. 19. 29. Marci 10. 30.

a *Adduit Montalbo et Marrus, egregie litteratum fuisse.*

b *Cæsarius lib.* 1 *cap.* 1 Et quia cœnobium, de quo exierunt, constructum fuerat in honore beatæ Dei genitricis Mariæ, tam ipsi, quam eorum successores de eodem novo monasterio propagati, omnes suas Ecclesias in honore ejusdem gloriosæ Virginis censuerunt esse dedicandas.

CAPUT II.

De mutatione habitus monachorum Cisterciensium de nigro in album colorem; et quomodo B. Albericus cucullam candidam de manu Dei Genitricis accepit.

Fovetur cum suis a B. Virgine,

Itaque cum sic Divam Matrem, collatis inter se suffragiis, in Præsidem et Patronam elegissent; ipsa etiam, ut affectum compensaret, eos non solum in clientes, verum in filios adoptavit, crebra visitatione id testata. Aliquando beatarum mentium agminibus stipata adveniens, ut servorum suorum corda cœlesti solatio perfunderet; ac illibatæ castimoniæ floris dilectrix, in signum amicitiæ, qua religiosum cœtum prosequebatur, monachis albicantem habitum dedit, eximio hoc vestimenti candore animi eorum integritatem et puritatem, certissimo tamquam symbolo, denotans. Cum enim primi nostri Patres egressi fuerant de Molismo, habitum nigrum Cluniacensis congregationis retinuerunt, donec tempore B. Alberici ipsa Regina Angelorum colorem mutare præcepit, id autem in hunc modum accidit.

et ab ea vestem albam accipit,

6 Beato Patre Alberico ejusque monachis laudes et matutinas horas devote canentibus adfuit, ut dixi, Deipara Virgo, cœlestium spirituum circumstipata phalange, præferens manibus candidam et nitidissimam cucullam, quam stupentis Alberici capiti imposuit. Sed ecce miraculum miraculo excipitur. Simul atque enim habitus ille albus Alberico impositus est, monachorum in choro psallentium cucullæ colorem mutarunt, et quæ antea nigri erant coloris, repente candidissimo instar nivis colore sunt infectæ, et statim ex oculis servorum suorum Virgo beatissima evanuit. Hanc mirabilem habitus mutationem plures gravissimi et fide dignissimi auctores admittunt, et variis fundamentis probare nituntur. Inter quos Barnabas de Montalvo Hist. Cist. lib. 1, Angelus Manrique Sanctoral. Cist. lib. 1, disc. 3, part. 12, et Laurea Evangelica lib. 2, discur. 10. Joannes Alvarus Episcopus Celsonensis in Vita S. Bernardi, Laurentius de Zamora, Monarchia mystica, Ludovicus Bernardus Republic. monastic. lib. 3, in c. 55 Regulæ de vestimentis Fratrum, Athanasius Lovera, in vita SS. Athilani et Froylani c. 17. Joannes etiam Generalis Ordinis Cisterciensis, vir sanctitate præcipuus (quem ex utero matris suæ a Domino in benedictionibus dulcedinis fuisse præventum testatur Bonifacius Simonetta lib. 3, de fidei Christianæ et Romanorum Pontificum persecutionibus) idem quod diximus probat, dum asserit habitum Ordinis Cisterciensis a beatissima Virgine traditum fuisse, in exhortatoria conclusione libri privilegiorum, his verbis. Hæc profecto sacra religio, quæ potius ad sanctæ regulæ S. Benedicti observantiam Reformatio dicitur, prout sanctissimi Bernardi aliorumque Patrum scripta tradunt, peculiaris est in terris familia gloriosissimæ Matris Domini, cujus vivendi formam sibi devotis famulis primis Patribus nostris inspirare certum est. Nam ultra spirituales revelationes, intimasque consolationes, sæpius fulgidissimo cœli civium stipata comitatu, eos visitabat, etiam visibiliter consolabatur, et docebat, adjuvabat, dirigebat. Ob hoc et ipsa sacri hujus Ordinis Patrona, Domina, Protectrix et Advocata nominatur. Sicut et Ordo ipse primus est omnium Ordinum in ejus honorem dedicatus, cujus habitum tam monachorum, quam sanctimonialium, tradidisse fertur, cum tantæ dignitatis auctoritate, merito, et virtute; ut diabolus nullam habeat potestatem in aliquem, qui eo indutus moritur, etc. Ecce non modo habitum, sed et constitutiones ac regulam vitæ a beatissima Virgine accepisse homo tantæ auctoritatis testatur. Sed jam prograediamur ulterius.

al varii Auctores testantur

B. Virgo sæpe illos visitat

Alberico promittit se Ordinem defensurum.

7 Cum aliquando B. Albericus orationi intentus, spiritum ad æthera erigeret, apparuit ei piissima Mater, et Ordinis sui propagationem et incrementum promisit, et adjecit : Ego Ordinem istum usque in finem seculi protegam et defendam. Qualiter autem verbum suum adimpleverit, quave sollicitudine filios suos protexerit in necessitatibus et tribulationibus suis, nullus Cisterciensium antiquitatum vel mediocriter peritus ignorat. Testis nobis est ipse summus Pontifex Innocentius, qui cum Ordinem Cisterciensem conaretur extinguere, ab ipsa piissima Matre acriter increpatus, talia verba audivit : Tu Ordinem Cisterciensem, cujus Advocata ego sum, destruere conaris; sed non prævalebis, et nisi citius de tuo malo proposito resipiscas, ego te et omnem potestatem tuam conteram. Cuidam etiam juveni Coloniensi, qui incredibili odio adversus Ordinem concepto, Religioni Cisterciensi detrahere non cessabat, apparens Deipara Virgo, severo vultu, et quasi faciem suam ab eo avertens, dixit : Male puer, optimis amicis meis, quos habeo in toto mundo, maledicis et detrahis? Et his dictis disparuit. Sed quid mirum, si servos suos in terris tuetur, quæ eos in cœlis singulari amoris affectu fovet et diligit? Qua de re accipe memorabile exemplum, quod his verbis narrat Cæsarius lib. 7, c. 60.

Quemdam adversantem increpat.

item alium illi Ordini detrahentem

8 Monachus quidam Ordinis nostri, Dominam nostram plurimum diligens, ante paucos annos, mente excedens, ad contemplationem gloriæ cœlesti deductus est. Ubi cum diversos Ecclesiæ triumphantis ordines videret, Angelorum videlicet, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, et eosdem certis characteribus distinctos; item Canonicos Regulares, Præmonstratenses, sive Cluniacenses; de suo ordine sollicitus cum staret et circumspiceret, nec aliquam de illo personam in illa gloria reperiret, ad beatam Dei Genitricem cum gemitu respiciens ait : Quid est, sanctissima Domina, quod de Ordine Cisterciensi neminem hic video? Quare famuli tui tibi devotissime servientes, a consortio tantæ beatitudinis excluduntur? Videns eum turbatum Regina cœli, respondit : Ita mihi dilecti sunt, qui de Ordine Cisterciensi sunt, ut eos etiam sub ulnis meis foveam, aperiensque pallium suum, quo amicta videbatur, quodque miræ erat latitudinis, innumerabilem multitudinem monachorum, Conversorum, et sanctimonialium illi ostendit. Qui nimis exultans et gratias referens, ad corpus rediit, et quid viderit, quidve audierit, Abbati suo narravit.

et sub pallio suo Cistercienses fovet.

CAPUT III.

Mirabili quadam visione Ordinis Cisterciensis sanctitas et perfectio in ipsis fundationis suæ primordiis a Christo commendatur.

Sub tantæ Protectricis clientela, in solitudinibus Cistercii, primi Patres nostri non usitato genere sanctimoniæ florebant, Christianæ crucis mortificationem in suis corporibus circumferentes. Ipsi enim divino mancipati obsequio Christum cruci affixum induere

induere conabantur, divitias rejiciebant, seculi contemnebant voluptates, et cœlestem vivendi rationem inibant, ita ut totus orbis miraretur in hominibus cœlestem conversationem, et Angelicam puritatem.

Alberici et sociorum sanctitas.

Albericus humilis illius familiæ magister ac Pater, omni sanctarum virtutum venustate, et incorrupto bonæ conversationis odore, se ipsum Altissimo gratum reddebat, et discipulorum mentes illustrabat. Cujus exemplo intantum proficiebant discipuli, ut in vigiliis, jejuniis, carnis maceratione, orandi studio, piis meditationibus, altissima contemplatione, profunda humilitate, atque in ardentissima erga Deum et proximos caritate, veri essent sancti Patris Alberici imitatores. Sic igitur Magister Christi, discipuli Magistri vestigiis inhærentes, a perfectionis semita nec in minimo quidem deviabant, sed viam quæ ducit ad vitam firmissima spiritus fortitudine et constantia tenebant. Nec id tam absolute asserere ausus fuissem, si ipse, qui est via, veritas, et vita, idem sua auctoritate non confirmasset, mirabili quadam eaque gloriosa revelatione sanctissimi Alberici, et omnium Cisterciensium ascetarum, qui sub ejusdem Patris magisterio Altissimo famulabantur, perfectionem ostendens.

Lib. 25, cap. 106

10 Anno Domini 1101, quidam Clericus de Vendopera (verbis Vincentii Bellnacensis utor) cum studeret in scholis apud Lugdunum, vidit visione noctis vallem sub monte, super quem civitas pulcherrima

visione declarata

sita erat, cujus aspectus nimium delectabat intuentes, ita ut quisquis eam videret, de aspectu illius satiari non posset, et modis omnibus laboraret, quomodo ad eam pervenire valeret. Interea vidit fluvium quemdam sub pede montis, quem dum circuniret, quærens quomodo illum transmearet, vidit super ripam fluminis duodecim pauperes lavantes in flumine tunicas suas. Inter quos erat quidam veste candidissima indutus, aliis dissimilis, qui juvabat alios in tunicarum suarum ablutione, qui postquam adjuverat unum, ibat postea adjuvare alium. Tunc Clericus, qui hoc videbat, accessit ad illum, qui ceteros adjuvabat, et dixit : Quæ gens estis vos? Qui ait : Isti pauperes homines sunt pœnitentiam agentes, et se a peccatis suis lavantes, et ego filius Dei Jesus Christus, sine cujus auxilio, nec isti, nec alii possunt bene facere. Civitas hæc pulchra, quam vides, Paradisus est, ubi ego maneo, et quando quis tunicam suam laverit, et pœnitentiam peregerit, in illam intrabit. Tu ipse satis diu quæsisti viam, qua itur ad illam, sed nulla alia via, quam ista ducit ad eam. His dictis Clericus a somno evigilavit, et mirari cœpit de visione. Non multo post rediens de schola in patriam, narravit Episcopo Cabilonensi visionem hanc, cui familiaris erat. Qua audita Episcopus suasit ei, ut sæculum relinqueret, et religionem intraret, commendans ei super omnes Ordines, novellum illum

Cisterciensis monasterii vita

Ordinem Cisterciensem. Ille venit Cistercium, et invenit locum incultum et desertum, et Fratres inter bestias conversantes. Ad portam vero monasterii, quæ de vimine facta erat, pendebat malleus ferreus, cujus sonitu ad portam portarius compellebatur ab intrare volentibus. Hoc vero sonitu portarius vocatus venit ad eum foras, et inclinans se salutavit eum. Quem Clericus intuens, statim recognovit eumdem vidisse inter eos, qui tunicas in flumine lavabant : rogavitque eum, ut duceret ad Abbatem. Abbas igitur et totus Conventus venit ad eum, et recognovit Clericus omnes se vidisse tunicas suas in flumine lavantes : statimque cecidit ad Abbatis pedes, rogans cum lacrymis, ut susciperetur : qui susceptus, non multo post factus est Prior. Huc usque Vincentius, lib. 25, cap. 106.

Auctore Chrysostomo Henriquez.

CAPUT IV.

Ordinem suum sanctus Abbas Albericus auctoritate Pontificia confirmari curat, et primas leges pro Cisterciensibus sancit.

Hac jucunda visione, qua Dominus Clericum illum ad meliorem frugem convertere, et eorum institutum præ ceteris commendare dignatus est, Abbas sanctus exhilaratus, gratias omnipotenti Deo reddidit : quod et ceteri Religiosi fecerunt. Cœpit interim sanctus Abbas, velut vir mirabilis prudentiæ, providere, quæ tribulationum procellæ ipsum aliquando, suumque Ordinem concutientes vexare possent; et præcavens in futurum, cum consilio Fratrum, transmisit monachos duos Joannem et Ilbodum Romam, Dominum Papam Paschalem per eos exorans, ut Ecclesia sua sub Apostolicæ protectionis alis, tuta ab omnium Ecclesiasticorum secularinmve pressura personarum perpetuo sederet. Qui Fratres prædicti, Hugonis Archiepiscopi, Joannisque et Benedicti Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, Walteri quoque Cabilonensis Episcopi, sigillatis litteris freti, Romam prospere iverunt : et redierunt, reportantes privilegium Summi Pontificis, juxta vota Abbatis sociorumque ejus per omnia exaratum. Has epistolas et privilegium congruum duximus hic inserere, ut omnes intelligant, quam magno consilio et auctoritate sit fundata nostra Religio.

Albericus mittit pro protectione Apostolicæ Sedis impetranda.

a Epistola Joannis et Benedicti Cardinalium ad Paschalem II Papam, in favorem Cisterciensis Ordinis.

a

12 Domino Patri Papæ Paschali, et ubique laude eximia prædicando, Joannes et Benedictus se ipsos per omnia. Quia vestri moderaminis est, omnibus Ecclesiis providere, et justis poscentium votis manum porrigere, vestræque justitiæ adjumento religio Christiana fulta, incrementum debet sumere; Vestram Sanctitatem obnixius deprecamur, quatenus harum litterarum bajulis, nostro consilio a quibusdam religiosis Fratribus Paternitati Vestræ missis, aures pietatis vestræ flectere dignemini. Petunt enim, ut præceptum, quod de quiete et suæ Religionis stabilitate, a Prædecessore vestro Domino nostro beatæ memoriæ Papa Urbano acceperant, et quod, secundum ejusdem præcepti tenorem, Archiepiscopus Lugdunensis, tunc Legatus, et alii Coepiscopi et Abbates, inter eos et Molismensem abbatiam, a qua religionis caussa discesserant, definiverunt, vestræ auctoritatis privilegio in perpetuum maneat inconvulsum, ipsi enim vidimus, eorumque veræ religionis testimonium perhibemus.

Epistola Hugonis Lugdunensis Archiepiscopi, ad eumdem, in favorem eorumdem.

13 Reverendissimo Patri et Domino suo Paschali Papæ secundo, Hugo Lugdunensis Ecclesiæ servus per omnia se ipsum. Fratres isti præsentium geruli ad Paternitatis Vestræ celsitudinem tendentes, per nos transitum fecerunt, et quia juxta provinciam nostram, videlicet in Episcopatu Cabilonensi mansionem habent, humilitatis nostræ litteris apud Celsitudinem vestram se commendari petierunt. Sciatis autem eos esse de quodam loco, qui Novum-monasterium vocatur, ad quem de Molismensi Ecclesia cum Abbate suo exeuntes, propter arctiorem et secretiorem vitam, secundum regulam B. Benedicti, quam proposuerant, tenendam, habitatum venerunt, depositis quorumdam monasteriorum consuetudinibus, imbecillitatem suam ad tantum opus imparem judicantium. Unde Molismensis Ecclesiæ Fratres, et quidam alii adjacentes monachi eos infestare et inquietare non desinunt, æstimantes se viliores et despectiores haberi apud seculum, se isti quasi singulares et novi monachi

Molismenses et alii infestant Albericum et socios

inter

AUCTORE CHRYSOSTOMO HENRIQUEZ.

inter eos habitare videantur. Quapropter, desideratissimam nobis Paternitatem Vestram humiliter et cum fiducia deprecamur, ut Fratres istos, totam spem suam in vobis per Dominum ponentes, et idcirco ad Apostolatus vestri auctoritatem confugientes, benigne pro more vestro respiciatis, et eos et locum istorum, ab hac infestatione, et inquietudine liberando, auctoritatis vestræ privilegio muniatis, utpote pauperes Christi, nullam contra suos æmulos divitiis vel potentia defensionem parantes, sed in sola Dei et vestra clementia spem habentes.

Epistola Walteri Episcopi Cabilonensis.

14 Venerabili Patri Papæ Paschali, Walterus Cabilonensis Episcopus, salutem et debitam subjectionem. Sicut Sanctitas vestra ut fideles in vera religione proficiant, ardenter desiderat, sic eisdem vestræ protectionis umbram vestræque consolationis fomentum deesse non expedit. Suppliciter ergo petimus, quatenus quod factum est de Fratribus illis, qui arctioris vitæ desiderio a Molismensi Ecclesia sanctorum virorum consilio recesserunt, quos in nostro Episcopatu divina pietas collocavit, a quibus transmissi præsentium litterarum bajuli vobis præsentes adstant, secundum prædecessoris vestri præceptum, et Lugdunensis Archiepiscopi Apostolicæ Sedis tunc Legati, et Coepiscoporum et Abbatum definitionem et scriptum, cujus rei præsentes, et ejus auctores cum aliis extitimus, vos approbare, et ut locus ille Abbatia libera in perpetuum permaneat, salva tamen vestræ personæ successorumque vestrorum canonica reverentia, auctoritatis vestræ privilegio corroborare dignemini. Sed et Abbas, quem in eodem loco ordinavimus, et ceteri Fratres totis viribus hanc confirmationem, in suæ quietis cautelam, a vestra flagitant pietate.

Privilegium Paschalis II, Papæ Cisterciensibus datum.

15 Paschalis Episcopus servus servorum Dei, Venerabili Alberico Novi-monasterii Abbati, quod in Cabilonensi parochia situm est, ejusque successoribus, regulariter instituendis in perpetuum. Desiderium, quod ad religiosorum propositum et animarum salutem, pertinere monstratur, auctore Deo sine aliqua est dilatatione complendum. Unde vobis, o filii in Domino dilectissimi, citra difficultatem omnem, vestrarum precum petitionem admittimus, qui religioni vestræ paterno congratulamur affectu. Locum ergo illum, quem inhabitandum pro quiete monastica elegistis, ab omnium mortalium molestiis tutum ac liberum fore sancimus, et Abbatiam illius perpetuo haberi, ac sub Apostolicæ Sedis tutela specialiter protegi, salva Cabilonensis Ecclesiæ canonica reverentia, decernimus. Præsentis itaque decreti pagina interdicimus, ne cuiquam omnino personæ liceat statum vestræ conversationis immutare, neque vestri, quod Novum dicitur, cœnobii monachos sine regulari commendatione suscipere, neque congregationem vestram astutiis quibuslibet aut violentiis perturbare. Eam sane controversiæ decisionem, quam inter vos et Molismensis claustri monachos, frater noster Lugdunensis Episcopus, tum Apostolicæ Sedis Vicarius, cum provinciæ suæ Episcopis, aliisque religiosis viris, ex præcepto prædecessoris nostri Apostolicæ memoriæ Urbani II, perpetravit, nos tanquam rationabilem ac laudabilem confirmamus. Vos ergo filii in Christo dilectissimi ac desideratissimi meminisse debetis, quia pars vestri seculares latitudines, pars ipsas etiam monasterii laxioris minus austeras angustias reliquistis. Ut ergo hac semper gratia digniores censeamini, Dei semper timorem et amorem in vestris cordibus habere satagite, ut quanto a sæcularibus tumultibus et deliciis liberiores estis, tanto amplius placere Deo totis mentis et animæ virtutibus anhele̓tis. Sane si quis in crastinum Archiepiscopus aut Episcopus, Imperator, aut Rex, Princeps aut Dux, Comes aut Vicecomes, Judex aut Ecclesiastica quælibet secularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam venire tentaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reumque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et sanctissimo corpore ac sanguine Dei et Domini nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine destinatæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco justa servantibus, sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant, et apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. *b* Datum Trojæ XIV Kal. Maii, Indictione octava, anno 1100. b

Pontifex immunitatem monasterio Cisterciensi concedit,

monachos hortatur ad perfectionem:

iis facessentes negotium excommunicat.

16 Dehinc venerabilis Abbas Albericus et Fratres ejus non immemores sponsionis suæ, regulam B. Benedicti in loco illo ordinare, et unanimiter statuerunt tenere, rejicientes a se, quidquid regulæ refragabatur, *c* froccos videlicet et pelliceas, ac stamina pectinia et coopertoria stramina lectorum, ac diversa ciborum fercula, saginam etiam, et cetera omnia quæ puritati regulæ adversabantur, supra cunctum vitæ suæ tenorem ducentes, tam in Ecclesiasticis quam in ceteris observantiis, regulæque vestigiis sint adæquati et conformati. c

Cisterciensium austeritas.

17 Extra ergo veterem hominem, novum se induisse gaudebant, et quia nec in regula nec in vita S. Benedicti, eumdem Doctorem legebant possedisse Ecclesias, aut altaria, seu oblationes, aut sepulturas, vel decimas aliorum hominum, seu furnos vel molendina, aut villas vel rusticos; nec etiam feminas monasterium ejus intrasse, nec mortuos ibidem, excepta sorore sua, sepeliisse; ideo hæc omnia abdicaverunt, dicentes: Ubi beatus Pater Benedictus docet, ut monachus a secularibus actibus se faciat alienum, ibi liquido testatur, hæc non debere versari in actibus vel cordibus monachorum, qui nominis sui etymologiam hæc fugiendo sectari debent. Decimas quoque aiebant a Sanctis Patribus, qui organa sunt Spiritus sancti, quorumque statuta transgredi sacrilegium est committere, in quatuor partitiones distributas, unam scilicet Episcopo, alteram Presbytero, tertiam hospitibus ad illam Ecclesiam venientibus, seu viduis, et orphanis, sive pauperibus aliunde victum non habentibus, quartam restaurationi Ecclesiæ. Et quia hoc in computu personam monachi, qui terras suas possidet, unde et per se, et per pecora sua laborando vivat, non reperiebant; idcirco hæc, veluti aliorum jus, injuste sibi usurpare detrectabant.

Præclara eorum instituta.

Decimas nolunt admittere

18 Ecce hujus seculi divitiis spretis cœperunt novi milites Christi cum paupere Christo certare quo ingenio, quove artificio, seu quo exercitio, in hac vita se hospitesque et pauperes supervenientes sustentarent. Tuncque definierunt conversos laicos barbatos se suscepturos, et homines etiam mercenarios, (quia sine adminiculo istorum, non intelligebant se plenarie die sive nocte præcepta regulæ posse servare) suscepturos quoque terras ab habitatione hominum remotas, et vineas et prata, silvas aquasque ad facienda molendina, ad proprios tantum usus, et ad piscationem, et equos pecoraque diversa, necessitati hominum utilia. Et cum alicubi curtes ad agriculturas exercendas instituissent; decreverunt ut prædicti Conversi domos illas regerent, non monachi, quia habitatio monachorum secundum regulam debet esse in claustro ipsorum. Quia et ipsum B. Benedictum nec in civitatibus, nec in castellis, nec in villis, sed in locis a frequentia populi semotis, cœnobia construxisse sancti viri sciebant, idem se æmulari promittebant. Et sicut ille monasteria constructa

Victum sibi ac hospitibus parant

structa per duodenos monachos adjuncto Patre disponebat, sic se facturos confirmabant.

a *Has omnes litteras recitat quoque Manriquez in Chronico Cisterc.*
b *In libro Privilegiorum Ordinis ita sequentia exprimit Henriquez:* Ego Paschalis Catholicæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi. Datum Trojæ per manum Joannis sanctæ R. E. Diaconi Cardinalis XIV Kal. Maii, Indict. VIIII Incarnationis Dominicæ anno MC, pontificatus autem Domini Paschalis II Papæ secundo.
c *Hæc sumpta sunt ex additamentis ad Sigeberti Chronicon anno* 1107.

CAPUT V.

Felicissime ex hac vita migrat, et post obitum monachis suis frequenter apparet.

Albericus ægrotat:

Cum ergo tempus retributionis venisset, quo Christus decreverat, servo suo coronam victoriæ tribuere, infirmitate correptus, plenus dierum decidit in lectulum, Ecclesiasticisque Sacramentis munitus, ad ultimum vitæ pervenit; cum in pietate, virtutibusque sat laudi et gloria vixisset. Monachos ejus obitum lacrymis ac tristitia prosequentes, asserendo eum columnam et lapidem fundamentalem Ordinis extitisse, melliflua oratione consolatur, mandans omni mœroris nube proscripta, lætiorem vultum induerent, promittens eis propagationem et incrementum Ordinis sui. Deinde ægritudinis molestia magis ingravescente, conversa ad monachos facie, subridens ait: O fratres mei, quam misericors est Dominus, pro cujus amore omnia dereliquistis! o quam bene scit servientibus sibi retribuere! Nolite contristari, dolores meos considerantes, parient enim mihi maximam gloriam: si enim vidissetis cœlestem illam gloriam, quam omnibus vobis jam paratam conspexi; vita præsens esset vobis in tædio, et in desiderio futura. Monachis suavitate hujus verbi recreatis, ipse symbolum Apostolicum clara voce et cygnea quasi recitavit, et postmodum Litanias perlegit; cumque ad illud pervenisset, Sancta Maria ora pro nobis, facies ejus cœpit quasi divina, ad instar solis, luce perfusa, intermicantes effundere radios. Et mox velut in somnum leviter solutus, animam efflavit sanctissimam decima die Julii, postquam monasterium Cisterciense novem annis cum dimidio, incredibili sanctitatis exemplo, gubernasset. Cujus meritis ac intercessione Deus plura miracula, etiam post sancti viri obitum, operari dignatus est, cujus nomen adscriptum est catalogo Sanctorum, ut testatur Brito in vita ipsius.

videt cœlestem gloriam

Orantis facies resplendet

Moritur

Ab eo tunc Cistercienses monachi sæpius visi, apparet.

20 Post obitum suum monachis frequenter apparuit, eos ad omne opus sanctitatis excitans. Videbant enim ipsum dum psallerent in choro, orationi insisterent, vel laboribus externis exercerentur. Funeri autem ejus Cisterciensis familia debitum commendationis et exequiarum officium, dulcissima mentis affectione devote impendit.

21 Quid vero de ejus sancta conversatione senserit sanctissimus Pater noster Stephanus ejusdem Alberici Prior; in conventu Fratrum sequenti sermone declaravit: Si in amissione tanti boni æquales nos reddidit tristitia, debilis consolator erit, qui indiget consolatione. Amisistis venerabilem Patrem, et rectorem animarum vestrarum: amisi ego non solum Patrem et rectorem, sed socium et commilitonem, et in bellis Dei singularem athletam, quem venerabilis Pater Robertus, ab incunabulis religionis, unica domo, singulari doctrina, pari pietate nutriverat. Deest nobis, sed non Deo; et si non Deo, nec nobis deerit. Hoc enim peculiare et proprium Sanctorum est, dum a vita discedunt, relinquere corpus amicis, et amicos in mente deferre. Corpusculum et singulare pignus dilectissimi Patris habemus, et ipse nos omnes pio affectu in mente deduxit. Et si ipse ductus ad Deum inseparabili amore conjunctus est cum eo; et nos, qui in eo sumus, similiter conjunxit. Quid amplius dolendum? Felix sors, felicior cui taliter contigit, felicissimi nos ad talem præsentiam evecti. Nihil enim jucundius evenire potest Christi athletis, quam trabea carnis rejecta, ad eum evolare pro cujus amore, tot perpessi sunt labores. Accepit pugnator bravium, apprehendit cursor præmium, victor assequutus est coronam, possessor nobis postulat palmam. Quid igitur dolemus? Quid lugemus gaudentem? quid tristamur super plaudentem? quid mœstis vocibus querulis coram Domino provolvimur, si evectus ad sidera dolet de hoc (si dolere possunt beati), ille, qui assiduo desiderio similem nobis deprecatur finem? Non doleamus super militem securum: doleamus super nos constitutos in prælio, et tristes mœstasque voces in orationes vertamus, deprecantes triumphatorem Patrem, ne rugientem leonem et sævum adversarium de nobis triumphare patiatur

Sermo S. Stephani ejus exequiis.

DE B. HASEKA
VIRGINE RECLUSA IN WESTPHALIA.

SEC. 13. AN. MCCLXI XXVI JANUAR.

Obiit Haseka *anno* 1261, *cum inclusa vixisset annis* 36 *apud Schermbeke, in finibus Ducatus Clivensis, non procul a Lippia flumine, inter Wesaliam et Bocholdiam, sub obedientia cœnobii Sichemensis ordinis Cisterciensis, cujus habitum gestarit. Ejus hoc die natalem referunt Carthusiani Colon. in addit. ad Usuard. his verbis:* Item beatæ memoriæ Hasekæ Virginis reclusæ, quæ juxta ecclesiam in Schermbeke in multa simplicitate et patientia Domino serviens, quodam tempore butyrum vetustate corruptum, oratione reddidit recentissimum. *Martyrologium Germanicum:* Item beatæ memoriæ Virgo et inclusa Haseka, quæ juxta ecclesiam in Schermbeke inclusa Deo in magna simplicitate et patientia servivit. *MS. Florarium:* In monasterio Sichemensi S. Hasekæ Virginis.

B. Hasekæ natalis

2 *Ferrarius eam refert XXV Januarii his verbis:* In monasterio Sicheracensi (*in Notis rectius* Sichemensi vel Sychenensi, *sed fallitur dum id Sichemium arbitratur esse Brabantiæ oppidum juxta Diesthemium et Asperum-collem situm*) S. Hasekæ Virginis. *Wernerus Larius Rolevinck, Carthusianus qui a 138 annis obiit, lib. 3. de moribus Westphalorum cap. 8, recensens homines sanctitate illustres illustrationi, de Haseka ita scribit:* In Sychemensi cœnobio S. Haseka prope Schermbeke, quæ famulam habuit devotam nomine Bertham.

Sanctæ titulus jam olim tributus

SEC. 16

3 *Vitam B. Hasekæ nacti sumus e codice MS. Carthusiæ Coloniensis, quem sua manu exaraverat Hermannus Grefgenius, qui anno* 1480, 5 *Novembris obiit, traditurque præcipue concinnasse illud additamentum ad Usuardum, quod fere citamus nomine Carthusiæ Coloniensis, cujus ipse erat alumnus. Extat eadem vita MS in Carthusia Confluentina.*

vita ejus

SEC. 17.

VITA
ex MS. Carthusiæ Coloniensis.

Beata Soror Haseka de partibus Rheni oriunda, in virginitatis puritate et gloria perseverans, juxta ecclesiam in Schermbecke, quæ est proxima monasterio Sichemensi, *triginta* et sex annis inclusa permansit. Quæ inde stipem cotidianam percipiens victus sui, et labore possibilitatis suæ, in multa simplicitate et patientia singulari vitam suam transegit studiose semper providens et procurans quidquid ei Deus in collatione gratiæ singularis contulisset, occultans, et in cælo sidereo laborum suorum repe-niens,

Haseka 36 annis inclusa.

Ex ms

nens, non in infida custodia arculæ labiorum ac orium humanorum, ne eam extolleret magnitudo revelationum.

butyrum fœtidum precibus recentissimum reddit :

2 Quæ autem Dominus voluit revelari pro nominis sui gloria, hæc cognita sunt conscripta. Cum enim quadam vice propter Deum et pro labore suo et conservæ suæ donatum esset butyrum præ vetustate sua fœtidum ac corruptum, et post dies aliquot in cista locatum, cum fœtorem Soror Berta ministra sua nec posset aut vellet tolerare, paravit illud a se quomodolibet elongare. Quod Soror Haseka cum comperisset, positis genibus suis, dixit : Domine butyrum istud qualecumque sit, in nomine tuo comedemus. In ditione tua cuncta sunt posita; potestate et virtute tua de malo elicis, cum volueris, bonum : bonum etiam, si volueris, ellicere poteris hoc butyrum. Cum igitur ad mensulam tenuem pro loci opportunitate, una intra, altera vero extra assedisset, prolatum butyrum ita recens est inventum, ac si eodem die lacte agitato fuisset elixum. Benedicentes igitur omnipotentem Deum, deinceps illud in cordis jubilo atque tripudio singulis diebus comederunt.

18.

moritur an. 1261,

3 Cum autem beata Soror Haseka apud monasterium Sichemense, tanquam eidem loco sancta obedientia obligata, quia ipsum quem elegerat portans toto conversationis suæ tempore habitum monachorum, sepulturam elegisset, et anno gratiæ millesimo ducentesimo sexagesimo primo, VII Kal. Febr. in Domino obdormisset, Fratres monasterii tam monachi quam conversi cum vehiculo venerunt, et corpus alumnæ suæ ad sepeliendum tollere voluerunt. Quod niger quidam monachus eo tempore divina ibi celebrans, nomine monasterii sui procurans, accersito sibi brachio et robore rusticorum fieri non permisit; et sic Fratribus injuriam suam dissimulantibus eam in ecclesia die tertia sepelivit.

transfertur,

4 Cum autem res ad notitiam Episcopi diœcesani devenisset, præcepit etiam per litteras in virtute obedientiæ monasterio dari corpus. Cum igitur ad susceptionem corporis ad portam monasterii solenniter occurrentibus monachis, adessent sæculares utriusque sexus, viderunt faciem Virginis sacræ, quæ mortua et sepulta fuerat diebus multis, ita vividam et rubentem, ut quasi juvencula balneata, non vetula mortua videretur. Fuitque tam expers omnis fœtoris ejus corporis gleba, ut omnes qui aderant et viderunt eam in sepulcro locatam et mox terra operiendam valde mirarentur. Obiit autem beata Soror Haseka nocte proxima post diem Conversionis S. Pauli Apostoli, et sepulta est sub lapide latiore ad introitum domus capituli Sichemensis monasterii tertia decima mensis Martii, cujus meritis et precibus apud Dominum nos credimus et confidimus adjuvari

diu post mortem incorrupta et vivida

apparet cuidam matronæ

5 Apparuit vero sacra Dei famula, postquam defuncta fuit, in somnis cuidam nobili ac devotæ viduæ, dicens ei : Noli dubium gerere, sed firmissime crede, et nullatenus dubites, quin quicumque ad mei memoriam confugerint, in suis sint necessitatibus et angustiis auxilium per Dei gratiam obtenturi. Porro illa excitata a somno et visioni congratulans, cum secundo tenuiter obdormisset, vidit iterato beatam Virginem eadem constantissime repetentem, ut repetitio sermonis esse probaretur affirmatio veritatis. Nec hactenus tantum extentam credimus Dei manum, sed magis adhuc pro nominis sui gloria extendendam. Jam enim ad ejus tumulum fideles luminaria transmittunt, et pro incommodis sublevandis accedunt. Amen

invocatur a multis.

XXVII JANUARII

XXVII JANUARII.

SANCTI QUI VI KAL. FEBR. COLUNTUR.

S. Julianus Episcopus, Apostolus Cenomanorum in Gallia.
S. Julianus, Martyr, Soræ vel Minæ in Italia.

S. Avitus,
S. Donatus,
S. Missurianus,
S. Publia,
S. Victor,
S. Quinctillus,
S. Publianus,
S. Festus,
S. Felix,
S. Bonosus,
S. Processus,
S. Veneria,
S. Marina,
S. Fortunata,
S. Tecussa,
S. Godditis,
S. Secunda,
S. Epictula,
S. Vincentius,
S. Rogatus,
S. Primus,
S. Aurelius,
S. Hilarius,
S. Perpetua,
S. Juliana et alii XXIV, — Martyres in Africa.

S. Lucius,
S. Honoratus,
S. Matrosus,
S. Datius,
S. Julianus,
S. Cleianus,
S. Saturus,
S. Vincentia,
S. Victoria et alii XXXII, — Martyres in Africa.

S. Secundus,
S. Fortunatus, — Martyres in Africa.

S. Devota, Virgo Martyr, in Corsica.
S. Petrus Ægyptius, anachoreta in Syria.
S. Domitianus, monachus in Judæa.
S. Marius, Abbas Bodanensis in Gallia.
S. Lupus, Episcopus Cabilonensis in Burgundia.
S. Vitalianus Papa.
S. Emerius, Abbas Balneolensis,
S. Candida, ejus mater, — in Hispania.
S. Gamelbertus, sive Amelbertus, Parochus in Bavaria.
S. Sulpitius, Episcopus Baiocensis, Gislenopoli in Belgio.
S. Theodoricus II, Episcopus Aurelianensis in Gallia.
S. Gilduinus, Canonicus Dolensis in Britannia.
B. Joannes, Episcopus Teroanensis in Belgio.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

S. Julianus frater S. Julii, *Maurolyc. Felic. de eo egimus* VII *Januarii*.

S. Marius, S. Martha, S. Audifax, S. Abachum, — Martyres. *Kalendarium monasterii S. Joannis Capuæ a Michaele Monacho editum. Horum Acta dedimus* XIX *Januarii*.

S. Castus, S. Caius, S. Cælestius, — Martyres *referuntur in MS Martyrologio S. Hieronymi, et Dungalensi. Eos omittimus, ne forte iidem sint qui memorati* XXI *Januarii*.

S. Agnes, *MS. Martyrol. S. Hieron. Nos* XXI *Jan.*

S. Artemius, *Carth. Colon. in Addit. An non fortassis* Artemas *est de quo egimus* XXV *Januarii*.

S. Datius, S. Reatrius, — Martyres in Africa, *Martyrol. Roman Galesinius, Canisius; at relati sunt a nobis* XXVI *Januarii*.

S. Æmilianus Martyr. *Galesinius, Canisius. Retulimus eum* XXVI *Januarii*.

S. Paula Romana vidua. *Vetus Romanum, Usuardus, Ado, Beda, Notkerus, Bellinus. Nos supra cum Martyrol. Roman.* XXVI *Januarii*.

S. Bathildis Regina. *Wandelbert. Nos* XXVI *Januar.*

S. Adjutus Martyr in Africa *Galesin. Maurolyc. An est* Avitus, *de quo hic?*

S. Armata, *vel* Armatus, *refertur a Carth. Colon. in addit. ad Usuardum, et Galesinio ac Canisio. Nobis ignotus.*

S. Chrysostomi electio 15 Decemb.

S. Joannes Chrysostomus, Episcopus Constantinopolitanus, *plures dies habet variis de caussis sui nominis veneratione celebres. Primus est electionis ad Episcopatum, XV Decembris ita Menæa Græcorum et Max. Cythereus.* Sciendum est, *inquiunt,* hoc die S. P. N. Joannem Chrysostomum creatum esse Patriarcham Constantinopolitanum, *et licet Græce legatur* χειροτονηθῆναι consecratum esse, *potius de electione accipiendum. Consecratus est XXVI Februarii, ut tradit Georgius Alexandrinus in ejus vita,*

ordinatio 26 Feb.

Socrates lib. 6, cap. 2, Metaphrastes, aliique. Exilium, quæque et in Episcopatu adversa plura evenere, plurimis diebus consignata sunt in Martyrologiis, in Florario MS. V Maii : Constantinopoli depositio B. Joannis Episcopi et Confessoris. *Deinde XIX Martii :* Exilium primum Joannis Chrysostomi Episcopi Constantinopolitani, revocati ab hoc exilio anno salutis 405, *imo* 403. *Postridie XX Martii refertur in quibusdam Kalendariis* Pro ipsius revocatione populum Constantinopolitanum festum celebrasse diem *docet Georgius in vita. Metaphrastes hunc Leto ingressui assignat XIII Novembris, quo die Græci præcipuam ejus celebritatem referunt, quam et Natalem appellant. Imo secundum Novellam Manuelis Comneni hic dies ob memoriam S. P. Chrysostomi ab omnibus negotiis et actionibus immunis agebatur. Florarium MS. XX Januarii :* Exilium secundum Joannis Chrysostomi Episcopi Constantinopolitani, sed terræ motu regnum urbem graviter concutiente a civibus revocatur anno salutis 406. *Verum ab hoc secundo exilio non rediisse certo constat; et ille terræ motus post primum exilium contigit, ut testatur Georgius. Obiit S. Chrysostomus XIV Septembris, quo die ita Græci in Menæis :* Obitus S. P. N. Joannis Chrysostomi Archiepiscopi Constantinopolitani : hoc enim die requievit in Domino; sed propter celebritatem Exaltationis sanctæ Crucis, illius dies festus translatus est in Novembrem. *Eadem habet Maximus Cythereus et Menologium Canisii; Romanum Martyrologium :* Eodem die Natalis S. Joannis Chrysostomi Episcopi Constantinopolitani, qui inimicorum factione in exilium ejectus, cum Innocentii primi summi Pontificis decreto inde revocaretur, in itinere a custodientibus militibus multa mala perpessus animam Deo reddidit. *Celeberrimus quoque*

depositio 5 Maii

exilium 19 et 20 Mart.

reditus 13 Nov.

exilium 2, 20 Jan.

obitus 14 Sep.

Translatio 27 Janu. *que dies XXVII Januarii, quo sacrum ejus corpus Constantinopolim relatum est. Græci in Menologio :* Relatio reliquiarum S. Joannis Chrysostomi in urbem Constantinopolitanam in templum sanctorum Apostolorum, tempore Procli Patriarchæ, et Theodosii Minoris : celebratur autem dies festus sicut in decima tertia Novembris. *Eodem XXVII Januarii cum Romana ceteræque Occidentales Ecclesiæ ritu* *repositio 28 Jan.* *duplici celebrant. Postridie, sive XXVIII Januarii, sacræ hæ reliquiæ narrantur a Theodoro Lectore lib. 2, Collect. in fine,* depositæ ad sanctos Apostolos; *peracta scilicet pridie, seu XXVII Januarii, solemni revectione. Quo die Romam reliquiæ translatæ sint non legimus. Ejus translationis memoria XXVII Januarii inscripta Martyrol. Romano. Octavius Cajetanus noster eodem die in Ideâ Sanctorum Siciliæ :* *capitis veneratio.* Messanæ, *inquit*, in monasterio S. Salvatoris translatio capitis S. Joannis Chrysostomi. *Saussaius etiam in supplemento Martyrol. Gallicani eodem die :* Lutetiæ Parisiorum in gymnasii Bernarditarum ecclesia ostensio et veneratio pretiosi capitis S. Joannis Chrysostomi, Doctoris Ecclesiæ illustrissimi : cujus ipso die in universo orbe beatissima consummatio gloriosaque trans- *commemoratio 30 Jan.* latio sacris anniversariis celebratur. *Denique a Græcis in Menæis et apud Cythereum colitur iterum cum SS.* Basilio et Gregorio Nazianzeno *XXX Januarii, de quo isthic. Nos hic, quia tam hujus mites nimium excrevit, cogimur, paratam aliquam sancti Doctoris vitam in aliam aliquem ex ante scriptis diebus rejicere.*

S. Marciana Augusta, S. Claudinus,	in pace finiti *memorantur a Menæis et Max. Cythereo. Nobis ignoti sunt.*

Unwanus Episcopus Bremensis, *vir sapientissimus et religiosissimus hoc die* 1029, *e vita excessit; an numero Sanctorum adscriptus sit, ignoramus.*

Bruno, *vel* Brunus, *ordinis Cisterciensis, Confessarius sanctimonialium ejusdem ordinis ad S. Antonium Parisiis, vir pius et sanctus, et post mortem miraculis clarus, memoratur a Thoma Cantipratano lib. 2, cap. 8, § 2. Refertur hoc die in Kalendario Cisterciensi et Menologio Chrysostomi Henriquez, atque in hoc* Beatus *appellatur, uti et ab Hugone Menardo* 30 *Martii, a Saussaio inter* Pios *recensetur*

Rembertus Conversus Villariensis, *ord. Cisterciensis, generis nobilitate vitæque sanctitate insignis, (ut in libro de viris illustribus ejusdem monasterii commemoratur) hoc die refertur a Chrysostomo Henriquez in Menologio Cisterciensi, et* Beatus *appellatur.*

Antonius Scalmatus, *ord. Minorum, hoc die refertur ab Arturo Monsterio, et* Beatus *appellatur, qui et scribit auctoritate Apostolica cœptum de virtutibus ejus quæri, ad publicam apotheosim.*

S. Thyrsus Martyr Nicomediæ. *MS. Florar. Nos* XXVIII *Januar.*

S. Laccius Nicomediæ. *MS. Martyrol. S. Hieronymi. Videtur* Leucius *esse, de quo* XXVIII *Januar.*

S. Calentinus, Apolloniæ. *MS. Martyrol. S. Hieronymi.* Callinicus *est, de quo* XXVIII *Januar.*

S. Aldegondis. *Wandelbert. de ea agemus* XXX *Januar.*

S. Adamnanus Coludius. *Camerar. De eo agemus* XXXI *Januar.*

S. Ananias, S. Petrus, et VII milites,	Martyres. *Gales. De iis agemus* XXV *Febr.*

S. Archiminus Martyr in Africa. *Galesin. Canis. fortassis* Archiminus *est, qui colitur* XXIX *Martii.*

S. Paulus I, Papa. *Petrus de Natal. lib.* 3, *cap.* 30. *Carthus. Colon. in addit. ad Usuard. Canisius, Maurolycus, Felicius, Galesinius. Nos cum Martyrol. Romano* XXVIII *Junii.*

S. Palladius Episcopus Scottorum Apostolus, *refertur hoc die a Ferrario et Martyrol. Anglicano; a pluribus et vetustioribus* VI *Julii.*

S. Jonas Propheta. *Carthus. Colon. in addit. ad Usuard. Canisius, Petrus de Natal. Felicius, Maurolycus. Nos cum Martyrol. Roman.* XXI *Septemb.*

S. Julianus Chalæ. *Maurolyc. Felicius. Hic est* Julianus Sabas, *de quo agemus* XVIII *Octob.*

S. Dionysius Episcopus Alexandriæ Martyr. *MS. Florar. Eum esse arbitramur, qui Confessor in pace quievit* XVII *Novemb.*

S. Barlaam Martyr Cæsareæ Cappadociæ. *Martyrol. Gallobelgic. At Roman.* XIX *Novemb.*

S. Adjutus Abbas Aureliæ. *Carth. Colon. in addit. ad Usuard. Petrus de Natal. lib.* 3, *cap.* 31, *Canisius, Felicius, Menardus, Maurolycus, Dorgonius, Saussaius. Idem videtur qui in Mart. Roman.* XIX *Dec.*

DE S. JULIANO EPISCOPO

CENOMANORUM APOSTOLO IN GALLIA.

XXVII Januar. S. Juliani natalis. *Cenomanorum in Gallia Celtica Apostolus fuit* S. Julianus, *primusque Antistes. Ejus anniversaria celebritas agitur XXVII Januarii. Quo die Martyrol. Romanum :* Apud Cenomanos depositio S. Juliani, primi ejusdem urbis Episcopi; quem S. Petrus illuc ad prædicandum Evangelium misit. *Ejus pleraque excusa et MSS. meminere Martyrologia. Complures Ecclesiæ Gallicanæ cum officio IX Lectionum hoc die venerantur; Parisiensis XXVIII Januarii, aliæ XXXI. Martyrol. Coloniense, Carth. in addit. ad Usuard. Maurolycus, Ferrarius, XXVI Januarii* Julianum *quemdam Episcopum Bituricensem memorant, qui tamen nomine nullus Bituricensium Antistitum appellatus reperitur.*

2 *Eum quidam a S. Petro, alii a S. Clemente missum in Gallias volunt : nobis nil compertum. Quidam* Simonem Leprosum, *cujus mentio in Evangelio fit, eum putant fuisse. At si a S. Clemente missus in Gallias fuit, post annum Christi 90, et, quod nonnulli scripsere, præfuit Cenomanicæ Ecclesiæ 47 annos, menses 3, dies 10, quam grandævum eum fuisse oportebat? In vita,* *patria.* *quam hic damus, et quibusdam Breviariis, dicitur fuisse* Romana generositate clarissimus, *quod multo probabilius videtur.*

3 *De vitæ illius auctore ita scribit Molanus :* Juliani Episcopi Cenomanensis vitam collegit et cultius scripsit Frater Lethaldus ad Reverendissimum Patrem Anesgaudum. MS. Ultrajecti ad S. Salvatorem. Fuit *vita a Lethaldo scripta.* autem Anesgaudus Cenomanensis Episcopus an. 990 *Eadem ex Molano tradunt Galesinius, Vossius, Cl. Robertus. Verisimile est in codice Ultrajectino præfixam fuisse dedicatoriam ad* Anesgaudum, *sive* Ausgradum. *Nos vitam eam damus e tribus veteribus MSS. monasterii Ripatorii, Jac. Sirmondi nostri, Cornelii Duyrni.* *unde hic edita. Not. 19* *Etsi vero et nomine auctoris et dedicatoria epistola caruerit in hisce codicibus Vita, haud tamen dubitamus quin ea sit quam collegisse et cultius scripsisse Lethaldus dicitur, cum accuratum et exactum scriptoris studium sapiat.*

4 *Testatur Cl. Robertus* urbis *Cenomanensis* ecclesiam majorem primo B. Mariæ, inde S. Gervasio, *translatio.* tandem S. Juliano consecratam esse 1201, translato in eam ipsius Juliani corpore. *Ea, ut opinamur, translatio est, quæ XXV Julii adscripta in addit. Carth. Colon. ad Usuard. in ipsius Usuardi edit. Paris. an.* 1536, *et Martyrologio Germanico his verbis :* Cenomannis translatio S. Juliani Episcopi et Confessoris.

5 *Agunt præterea de S. Juliano Vincentius Bellovac. lib. 9, cap.* 113 *et* 114, *S. Antoninus par.* 1, *tit.* 6, *cap.* 25, § 4, *Petrus de Natal. lib.* 3, *cap.* 35, *Cl. Robertus*

bertus in Gallia Chriſtiana, Joannes Chenu in Catal. Epiſcopor. Cenom. Demochares tom. 2, cap. 23, de divino ſacrif. Sanſſaius in Martyrol. Ejuſdem mentio fit in epiſtola Decani et Capituli Eccleſiæ Cenomanenſis ad Præpoſitum, Decanum, et Capitulum majoris Eccleſiæ Paderbornenſis an. 1205, pridie Kal. Octob. data, quam XXIII Julii ad vitam S. Liborii edemus; de S. Juliano iſthæc habentur: Et juſtus Liborius, qui apud nos floruit, Domino largiente cultu ampliore florebit et multiplicabitur in domo Domini, beatiſſimi Apoſtoli Juliani. Cui ſcilicet quartus glorioſus ſucceſſit Liborius, duobus aliis, viris quoque Apoſtolicis, intermediis, Thuribio Archipresbytero, et Pavatio Archidiacono Cenomanenſi cathedræ per ordinem præſtitutis. Hic enim Julianus primus Cenomanorum Apoſtolus, velut Abraham Patriarcha, Pater ſequentium Præſulum et Cenomanenſium gentium in Chriſto, quadam functus auctoritate Apoſtolica uſque in hodiernum extitit et exiſtit, miſſus (comitantibus illis) a B. Clemente Petri Apoſtoli ſucceſſore. Unde fraternitati veſtræ humiliter ſupplicat Cenomanenſis Eccleſia, ſoror veſtra, quatenus librum de vita ipſius eleganter exaratum, reverenter et memoriter apud vos in perpetuum habeatis; et Apoſtoli noſtri beatiſſimi Juliani natalitium diem VI Kalendas Februarii ſolenniter celebretis. Ut qui clarus ſignis et miraculis regno Franciæ ſuffragatur, ſuæ quodammodo Paderbornenſi Eccleſiæ, et populis Saxoniæ (ſicut per ipſum et propter ipſum facere magna potens eſt Dominus) abundantius ſuffragetur.

ſocii,

6 *De SS. Turibio et Pavatio (quem quidam Panatium vocant) agemus XXIV Julii. Pavatii vitam edidit Joannes Boſcius in Bibliotheca Floriacenſi: in ea dicitur* a B. Clemente Petri Apoſtoli tertio ſucceſſore, S. Juliano Cenomanicæ urbis primo Epiſcopo, et diſcipulo Apoſtolorum, adjutor datus; atque cum eo ad prædicandum in Archidiaconatus officio directus. *In vita quoque S. Domnoli Cenomanenſis Epiſcopi 16 Maii iſta habentur:* Hic in eccleſia, in qua B. Julianus primus jam dictæ urbis Epiſcopus corpore requieſcit, juxta monaſterium ſcilicet S. Victurii, prope fluvium Sartæ, monachorum normam, quæ dudum florere cœperat, mirifice amplificavit.

ſepulturæ locus,

7 S. *Juliani reliquiæ aliquæ ſub annum 1143, Paderbornenſibus a Gaufredo Epiſcopo et Capitulo Cenomanenſi donatæ. Extat horum de iis epiſtola, quam, ex MSS. codicibus monaſterii Budikenſis Canonicorum regularium juxta Paderbornam, nobis communicavit Joannes Gamanſius noſter, teſtatuſque eſt S. Juliani feſtum rubrica notari, ut ſolenniores celebritates conſueverunt, in omnibus tam typo quam calamo nuper et olim deſcriptis Kalendariis, Breviariis, ceteriſque libris ritualibus Eccleſiæ Paderbornenſis, a qua proprio officio colitur, Lectionibus Sancti vitam complectentibus. Eſt autem epiſtola illa Cenomanenſium duplici obſignata ſigillo; prius oblongum ipſius eſt Gaufredi, erectam Epiſcopi imaginem referens: a tergo vero forma Agni Dei, ut dici ſolet, expreſſa eſt, alterum ſigillum Capituli eſt, in quo equitis armati figura. Epiſtola ita habet.*

reliquiæ Paderbornam tranſlatæ.

ejus iſthic feſtum.

8 Reverendo Patri ac Domino N. Dei gratia Paderbornenſi Epiſcopo, et venerabilibus viris cariſſimis in Chriſto Fratribus, Præpoſito, totique ejuſdem Eccleſiæ Capitulo, Gaufridus divina permiſſione Cenomanenſis Eccleſiæ miniſter humilis, N. Decanus et Capitulum ejuſdem Eccleſiæ ſalutem et ſinceram in Domino caritatem. Grates Deo referimus, devotionem veſtram in Domino commendantes, eo quod vos ſocietatis noſtræ non immemores, nos per litteras et nuntium viſitaſtis. Per hoc enim veſtra devotio noſtrum inflammat affectum, et ad familiaritatis augmentum inpoſterum invitat. Hinc eſt quod petitioni veſtræ grato animorum occurrentes aſſenſu, quod a nobis petitis, denegare non poſſumus, ſicuti nec debemus. Veſtræ namque et noſtræ Eccleſiæ fraternitatis unitatem, quam devotis brachiis amplexamur, deſiderio deſideramus perpetuo, mutuoque ac irrefragabiliter obſervari. Magnum quidem eſt quod quæritis, quodque Eccleſiaſticæ ſecularive quantumcumque gravi perſonæ nondum conceſſeramus huc uſque, licet a multis magnis et authenticis pluries fuerit attentatum, nec hactenus impetratum, ut videlicet de ſanctiſſimo corpore glorioſi Confeſſoris, Principis et Patroni noſtri, beatiſſimi Juliani venerandas vobis reliquias deſtinemus. Sed caritas, cujus proprie eſt proprium ignorare, preces ſuas interpoſuit. Et multo tractatu ſuper hoc inter nos habito, tandem animos impulit ad conſenſum. Hæc ſola vobis concedere cogit, quod aliis minime feciſſemus. Nec tamen alienari dicimus, quod per venerabilem virum, Dominum videlicet Suederum Canonicum veſtrum et Fratrem noſtrum, de ſupradictis reliquiis veſtræ mittimus Eccleſiæ, quam propriam reputamus. Hinc eſt, quod de ſanctiſſimo Patris noſtri et patroni prædicti humero vobis partem per latorem præſentium præſentamus, ut eum velitis venerari nobiſcum, qui Chriſti jugo colla ſubmittens ſuppoſuit humerum ad portandum. Ut vero tantum ſanctuarium tutius et cautius mitteremus, præfatus Canonicus veſter in Capitulo noſtro ſolenniter in fide ſua certiſſime promiſit, quod illud ad vos, quam cito commode poterit, cum reverentia perſonaliter deportabit.

Ex variis

de S. Juliani reliquiis ad eos miſſis.

9 Veſtram ergo fraternitatem rogandam duximus ex affectu, quatenus vobis oblatum munus reverenter recipiatis, diligenter et honorifice reſervetis, et diem feſtum, quo beatiſſimus ille patronus noſter de mundo tranſivit ad cœlum, ſexto videlicet Calendas Februarii, in Eccleſia veſtra ſolenniter celebretis, et per veſtram diœceſim celebrari ſolenniter faciatis. Ut autem hoc poſſit ſolennius et melius adimpleri, Reſponſoria vobis et antiphonas deſtinamus, et alia ad cantum pertinentia, quæ penes nos in ſolennitate prædicta communiter decantantur, quæ nequaquam, ſicut audivimus, hactenus habuiſtis. Doceatis etiam, ſi placet, populum veſtrum, et efficaciter inducatis, ut ab omni ſervili opere abſtineat eadie; indubitanter ſcientes quod penes nos, ubi corporis ejus reliquiæ requieſcunt, Præſul hic inſignis vim ſacri deſtruit ignis, ſanat energumenos, fovet hoſpitio peregrinos. Credimus ſane quod ſi affuerit in veſtris precibus pia populi devotio, hæc et majora meritis ejus ſuffragantibus Pater piiſſimus ſupplicantibus erogabit. Duret in longum valeatque caritas veſtra. Datum Cenomanis anno Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo tertio, menſe Aprili.

quomodo eæ honorari debeant.

VITA

AUCTORE LETHALDO MONACHO, *ex tribus veteribus MSS. codicibus.*

PROLOGUS AUCTORIS.

Sæc. 20

Cum adhuc mundus errorum tenebris involutus claritatem veræ lucis penitus ignoraret, et antiqui hoſtis verſutia in humano genere, quod ſibi a primo parente ſubdiderat, graſſaretur, honorque Creatoris creaturæ potius quam Creatori famularetur, quia ſcilicet unuſquiſque vel ex mortuis hominibus, vel ex inſenſibili materia Deos, quos adoraret, fingebat, Deus omnipotens humanos miſeratus errores, ne ſua in æternum factura periret, Verbum ſuum æquale ſibi atque coæternum, per uterum intactæ Virginis pro ſeculi vita verum hominem ad humanos produxit aſpectus. Qui Divinitatis natura non imminuta, humanitate tamen noſtra abſque peccati nævo veraciter aſſumpta, inter homines converſatus eſt, præbens beneficia Deitatis, et perferens incommoda humanæ fragilitatis. Denique eam carnem, quam de Virgine ſumpſerat, pro redemptione noſtra poſuit, et

Dei Filius incarnatus ut ruenti mundo ſuccurreret.

et

AUCTORE LETHALDO, EX MSS.

Philip. 2. 8.

et hominem, quem creaverat, non alio redemit pretio, nisi vivifico et pretioso sanguine suo. Factus igitur obediens Patri usque ad mortem, mortem autem Crucis, destruxit mortis imperium, et ab ipsis Averni sedibus suos eripuit, et comitante illa ineffabili triumphati hostis victrice pompa, ad dexteram Dei Patris in perpetuum regnaturus ascendit. Ecclesiam ergo suam, quam sibi salutari acquisierat sanguine, Spiritus sui illustravit adventu, ut mundi adversis interim exercenda, invincibili Spiritus sancti confortaretur armatura. Fundata igitur supra petram fidei, diffunditur per climata totius mundi, ut relicta vanitate idolorum, Deum verum homo cognosceret, et ab errore paterni delicti, et ab squalore vetustæ gentilitatis, in novitatem vitæ transiret.

Tempestas a diabolo contra Ecclesiam excitata,

2 Sed veternus hostis dolens sibi perire, quod Deo constabat acquiri, omne malitiæ machinamentum ad subvertendum Ecclesiæ invincibilis convertit asylum. Et iniqua instantia pro defensione falsitatis nonnullos Martyrum prostravit gladio, alios affixit patibulo, alios obduxit pelago, fame alios peremit, alios ignibus excruciavit, alios membratim discerpsit, et indicibili mortium genere debacchatus, Ecclesiam Christi expugnare nisus est. Sed quo ejus amplius efferbuit immanitas, eo Sanctorum insuperabilis constantia, unde atrociori pulsata est invidia, inde amplioris virtutis emicuit gloria.

post trecentesimum annum sedata.

3 Neronem igitur primum contra pietatem habens impietatis ministrum; dehinc per succedentes sibimet Principes malitiæ suæ augens incrementum per trecentos et eo amplius annos Ecclesiam Christi concussit, sed nullatenus evertere valuit. Cum enim complacuit ei, qui fideles suos igne tentationis permisit excoqui, ut serenus dies post tot turbines familiæ suæ illucesceret, lux veritatis culmen Imperii subiit, et mundi gloria sibi substrata, eos cœpit habere defensores atque tutores, quos per invidiam hostis antiqui catenus perfidos habuerat impugnatores. Tunc ergo velut post asperitatem nimbosæ hiemis,

Cum placidas verni clementia temperat auras,

redolentes arbusta prorumpunt in flores, et nudata dudum roseta redivivis adornantur rosis, mirantesque oculos erumpentium candor reverberat liliorum; sic pace Ecclesiæ reddita diversi per mundum effulsere viri, qui virtutum luce mirabiles, fulgore fide insignes, ad sequenda Christi vestigia mansuetis corde pararentur imitabiles.

CAPUT I.

Cenomani a S. Juliano conversi.

Primi Galliarum Apostoli

a

Ad collocandum igitur in Galliis novæ fidei fundamentum, ad erigendum rudis adhuc Ecclesiæ statum, pietas superna magnificos atque industrios viros destinavit, Lugdunensibus *a* Photinum, Arelatensibus Trophimum, Narbonæ Paulum, Tolosæ Saturninum, Arvernis Austremonium, Lemovicinis Martialem, Puroniels Gatianum, Parisiacis Dionysium, Cenomannicis Julianum.

Cenomanorum Julianus

1 Cor. 9. 2.

5 Hic itaque Julianus Romana generositate clarissimus lingua facundus, justitia insignis, merito fidei percelebris, primus Apostolus Cenomannicæ urbi a Deo destinatur: qui etsi aliis Apostolus non est, Cenomannensibus tamen est. Nam, sicut de se quoque beatus clamat Apostolus, signum Apostolatus ejus ipsi sunt in Domino.

miraculis fidem confirmat

6 Is ergo vir Domini fide munitus, gladio Spiritus sancti accinctus, ad destruendos errores, ac conculcandas dæmonum vanitates, ad urbem supradictam accessit intrepidus. Sed dum novitas sanctæ prædicationis quibusdam incredulis in scandalum, nonnullis verteretur in derisum, miraculorum potentia reddebat attonitos, quos ad audiendam veritatis viam veternus et innatus error effecerat fastidiosos. Per manus enim reverendi Pontificis tantas Christus operabatur virtutes, ut verbo dæmones fugaret, leprosos mundaret, cunctisque languentibus opem Crucis medicamine largiretur. Denique cum ad eum plurimi concurrerent pro adipiscenda salute corporum, illuminati verbo fidei, cum salute redibant animarum.

7 Porro idem venerabilis ut extra urbem parvo tectus hospitio diu noctuque in sancto perstabat proposito, vix ullam sui curam habens corporis, totum se eorum impendens saluti, quos dæmonico nitebatur subducere errori.

in suburbio habitat, sui incuriosus

8 Sane cum jam miraculorum dulcedine deliniti, et luce fidei radiati, ejus sancto contubernio inhærerent; essetque de convehendæ aquæ penuria non modica querimonia, vir Dei ad locum, quem aptum credidit, accedens, cuspidem baculi, quem manu gestabat, humi defigens, cunctis audientibus dixit: Domine Deus noster, qui sitienti populo tuo in eremo de dura silice potum tribuisti, adesto et nobis famulis tuis, et aperi thesaurum tuæ pietatis, et jube nobis de duritia hujus telluris ministrari fontem aquæ viventis, ut cognoscant præsentes, quia tu es verus Deus, qui in fine seculorum misisti filium tuum in mundum, ut credentes in te ad veram introducerct repromissionis terram. Cumque fideles respondissent, Amen; subito erupit fons vivacissimus, qui et potentiam divinitatis ostenderet, et meritum beati viri liquido cunctis astantibus demonstraret.

precibus fontem elicit,

b

cui Centonomii nomen inditum

9 Tunc qui jam crediderant, in fide sunt corroborati; et qui adhuc gentilitatis errore detinebantur, ad pedes Sancti procumbunt, orantes se sanctæ fidei sacramentis initiari. Hunc ergo *b* fontem placuit Centonomium vocitari, quia exhibitionis ejus gaudio, multiplicato fidei fœnore numerus credentium cœpit multiplicari. Multi enim in eo per baptismatis sacramentum veterem hominem exuerunt, et novum, qui secundum Deum creatus est, in justitia et sanctitate veritatis, vestiti sunt.

evocatur a Defensore Principe civitatis

c

10 Itaque non quique populares, sed et nobilissimorum plurimi cingula deponentes militiæ, tumida olim colla sua jugo Christi supponentes, sancto viro adhæsere, et sacris ejus gaudebant informati exemplis. Cumque fulgor tantæ claritatis, quasi lucifer matutinus solem justitiæ nuntians, totam provinciam jam perlustrasset, Princeps civitatis, *c* Defensor nomine, vir gloriosus, et secundum caducos hujus mundi honores potentissimus, tot miraculorum novitate perculsus, Deo dignum Pontificem per internuntios evocans, ut ad se venire dignaretur, suppliciter exorat.

Cæcum signo Crucis illuminat

Defensorem cum familia baptizat

domum in ecclesiam consecrat

11 Fidelissimus autem minister Christi cum ad Principem accederet, ante principalis aulæ januam obviam habuit quemdam cæcum, qui coram eo procumbens flagitabat auxilium. At ille invocato Christi nomine, et Crucis impresso vexillo, sub momento eum pristinæ restituit sanitati. Quod Princeps audiens, festinus accurrit, genibus Sancti advolvitur supplex exorans, quo particeps vitæ æternæ fieri mereretur. Quem verbo Dei diligentissime instructum Pontifex venerabilis catechizavit, et solenni jejunio peracto, cum tota familia, multaque nobilium turba baptizavit. Qui in tanto pietatis ardore excrevit, ut domum suam sancto viro traderet, quo ibi ecclesiam divino cultui aptam extrueret; et lucrandis Christo animabus absque ullo invigilaret incommodo. Jam tunc ergo impossibile dictu reor, quanto gaudio, quantave alacritate quotidie Christo inibi fierent lucra, diabolo vero detrimenta. Omnis ætas, omnisque sexus ardentissimo amore ad audiendum verbum Domini confluebat, et certatim præire alter alterum in sancto proposito elaborabat. Factum igitur bonorum suorum collationem sancto viro tradunt, quo et ecclesia divinis exornaretur honoribus, et pau-

peres

Auctore Lethaldo, ex mss.

peres Christi alimentis consolarentur corporalibus.

Luc. 12. 42 12 Porro dispensator fidelis et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam ut daret illi in tempore tritici mensuram, ut in erogando verbo Dei cum pietatis actibus invigilabat, ita etiam in dispensandis terrenis secundum institutionem Apostolicam desudabat, et viventibus sub se communiter Ecclesiæ filiis, prout cuique opus erat, fideliter dividebat. *Bona oblata fideliter dispensat.* Sane præsentium occasione curarum, nequaquam illius mentis oculus caligabat a contemplatione æternorum, sed quo amplius fulciebatur rebus transitoriis, eo amplius inhiabat ad gaudia patriæ cœlestis. Bene enim noverat, quid convenire in via, quid deberetur in patria. In via quippe videbat necessarium laboris stipendium; in patria autem toto affectu desiderabat æternæ beatitudinis emolumentum. Sunt enim nonnulli, qui in pastorali regimine laborant, et pro eodem labore sempiterna præmia non appetunt, sed honore prælationis tumidi, quamvis cœlestia urbis prædicent, toto desiderio terrena quærunt. Hic vero dignus Deo Pontifex cum virtutum fulgore claresceret, miraculorum potentia cingeretur, obsequentium populorum cuneis fulciretur, et rerum temporalium affluentia ditaretur, nullo delectationis impedimento succumbebat, sed in datorem omnium bonorum oculum mentis figens, bona præsentia quasi post tergum, et ante faciem proponebat fideliter, quæ Sanctis promittuntur in cœlis.

a *Laudantur hi sancti.* Photinus, 2 *Junii*; Trophimus, 29 *Decemb.* Paulus, 22 *Mart.* Saturninus 29 *Novemb.* Austremonius 1 *Novemb.* Martialis 30 *Jun.* Gatianus 18 *Decemb.* Dionysius 9 *Octob.*

b *al.* locum.

c *An hic est* S. Defensor *primus Episcopus Andegavensis.*

CAPUT II.

Tres mortui suscitati.

Porro in ea civitate, in qua vir beatissimus pastorales agebat excubias, erat vir quidam potens ac nobilis, nomine Anastasius, nondum Christianæ fidei subjectus. Hujus filius gravi arreptus incommodo, ad extrema deductus, et ad ultimum extinctus est. *Oratione defunctum ad vitam revocat.* Pater vero orbitatis dolorem non sustinens, ad virum Dei cucurrit clamans et dicens : Serve Dei Juliane, qui confiteris Christum Deum verum esse, per illum te adjuro quem prædicas, redde mihi filium meum. Cui ait vir Dei : Anastasi, si credis eum, quem ego prædico, verum Deum esse, et filium tuum in præsenti recipies, et tu vitam obtinebis æternam. Anastasio dejerante atque dicente : Si filium meum vivum recepero, Christum verum Deum confiteor, et idolis penitus abrenuntio; abiit cum eo beatissimus Pontifex ad domum, in qua corpus pueri jacebat exanime : et cunctis flentibus, et quid beatus vir acturus foret considerantibus, ille tenens manum defuncti, et suspiciens in cœlum lacrymis perfusus, ait : Domine Jesu Christe, qui viduæ filium extra portam elatum multis astantibus suscitasti, et quatriduanum Lazarum jamque fœtentem verbo potentiæ tuæ a mortuis revocasti; tu præcipe ut suscitetur puer iste, quatenus isto resuscitato in corpore, multi per tuam fidem resurgant in anima, præsentesque cognoscant, quia tu es Christus filius Dei vivi, qui præcepto Patris mundum salvasti, cui per te condignas gratias referimus per infinita seculorum secula. Cumque fideles respondissent, Amen; quasi a somno surrexit puer incolumis, et cunctis præ gaudio flentibus, parentibus ineffabile gaudium, et ceteris adstantibus ad sequendam Christianitatis religionem magnum præbuit incitamentum. Mox ergo pater ejus Anastasius cum omni familia credidit, et baptismi gratiam consecutus numero fidelium applicatus est.

14 Sequenti deinceps tempore per eum simile huic miraculo ad laudem et gloriam nominis sui Christus operari dignatus est. Nam cum idem vir beatissimus ab urbe digrediens, ut lucrum Christo de pereuntibus faceret, diœcesis suæ partes visitaret; ecce defunctus efferebatur, magna populi comitante caterva, adolescens cujusdam magnifici viri filius, qui dicebatur Jovinianus. Superveniens sanctus Episcopus, consuetaque in Dominum fiducia fretus, jussit deponi defunctum corpus, et manu silentio imperato, clara voce ad patrem adolescentis ait : Joviniano, Christus quem prædico, homo pro hominibus factus, mortuos suscitavit, dæmones verbo fugavit, et ad ostendendam Deitatis suæ potentiam, quicquid voluit inter homines operatus est. Hunc tu si relicta vanitate idolorum Deum ex toto corde credideris, et purificari te permiseris fonte baptismatis, et tua salute et filii tui resurrectione gaudebis. Tunc idem Jovinianus et universus adstans populus, Sancti advolvuntur pedibus, et cunctis misericordiam flagitantibus, cum lacrymis aiebat Jovinianus : Magne serve Dei Juliane, si unicum mihi pignus, et vitæ præsentis solatium reddideris, non solum ego Christum verum Deum esse confitebor, sed et populus hic universus deorum suorum figmenta contemnet, et fidem, quam prædicas, devota mente suscipiet. At vero vir Deo plenus, genibus in terram curvatis, oculis ac manibus in cœlum porrectis, cunctis audientibus dixit : Domine Jesu Christe, qui ubique præsens es, qui pro nostra redemptione homo fieri voluisti, et inter homines apparens per vexillum crucis tuæ ab humano genere mortem exclusisti, jube ut resurgat adolescens iste, ut tanti facti potentia, et fides credentium in te roboretur, et non credentium corda subdantur, per te unigenitum Dei vivi, quem cum Patre et Spiritu sancto regnantem et dominantem confitemur in secula seculorum. Respondentibus fidelibus, qui aderant, Amen, quasi a somno adolescens surgit a feretro, et clara voce cunctis miraculi novitate perculsis, *Alium mortuum precibus suscitat.* cœpit clamare : Vere magnus Deus Christianorum, quem prædicat servus ejus Julianus. Ad patrem quoque ait : Vere nunc usque a Deo vero erravimus; nam dii, quos colimus, pro certo dæmonia sunt. Vidi enim eos in inferno et, vidi quia non erat eis requies a tormentis. At vero cunctorum clamore in cœlum sublato, Christus ab omnibus magnificatur, Christus verus Deus prædicatur, et famulus ejus Julianus, renitens multumque reluctans ab omnibus adoratur. Et hic igitur per prædicationem Deo digni Pontificis copiosa multitudo rationabilium piscium fidei sagena collecta, et ad veræ credulitatis solidum litus a profundis errorum tenebris educta est.

15 Jam tunc ergo velut divini exercitus signifer, aliis præcedentibus, aliis sequentibus, vitalia fidei serens semina, ad prædium, cui vocabulum est a Proilacus, divertit. Ingruentibus autem noctis tenebris, hospitium sibi perquiri jubet. At vero in ipso adventus ejus articulo, puer parvulus possessoris supradicti fundi illius, ingravescente, qua vexabatur, molestia, defunctus est. Quod cum Viro Dei nuntiatum fuisset, alibi divertere noluit, sed secundum quod Salomon ait : Melius est ire ad domum luctus, quam Eccle. 7. 3 ad domum convivii, gaudium salutis laturus lugentibus, ad domum, in qua infantulus jacebat, arcessit, et in quadam ejus secreta parte mansionem accepit. Jubet ergo ante se inferri defunctum corpus, et patre et matre cunctisque remotis arbitris, paucis dumtaxat sanctitatis suæ comitibus ibidem remanentibus oraturus se in pavimentum prosternit : noctemque pervigilem ducens, tanta instantia precum cœli pulsavit secretum, ut pariter surgerent, et Pon- *Item alium* tifex a pulvere, et infans a morte. Cum ergo jam aurora fugaces a cœlo pelleret tedas, intrat pater cum matre et multa vicinorum frequentia, inveniuntque sospitem, quem defunctum intulerant, et tanti

AUCTORE LETHALDO, EX MSS. b

tanti operis novitate perculsi, cœlum clamore quatiunt, et verbis *b* votis iterum per gaudia plangunt. Continuo ergo fidei Christianæ colla supponunt, et infantem, quem hæredem terrenorum bonorum optaverant, cœlestibus disciplinis inbuendum cum tota hæreditate supradictæ possessionis beatissima magistro contradunt.

benedictione sua multos sanat.

16 Excitati fama facti accurrunt vicini, et alii quidem prosequuntur, alii cellulam, in qua via Dei jacuerat, irrumpunt, locumque ubi sancti steterant pedes, crebris amplectuntur osculis, et ut benedictionis ejus compotes fierent, certatim præcedentis vestigia legunt. Porro beatissimus ad preces sequentium conversus, elevata manu cunctos benedixit, et omnes, qui inter eos aliquo laborabant incommodo, absque alicujus moræ interventione, pristinæ restituit sanctitati.

a *Bellovac.* Perillinus b *Al.* vocibus.

CAPUT III.

Alia miracula, adversa tolerata.

a *Energumenam liberat*

Procedens inde Beatissimus, cum jam propinquaret vico, qui vocatur Ruiliacus, qui positus est super fluvium *a* Ledam, obvios habuit nuntios primarii ejusdem vici, ut quantocius venire dignaretur, quia unica filia illi erat, quam immundus invadens spiritus atrociter vexabat. Cum pervenisset ad vicum, exhibuerunt ei furentem puellam, et sacris ejus vestigiis provoluti, precabantur misericordiam. Spiritus autem nequam sancti viri non sustinens præsentiam, ad primum ejus imperium, vas quod injusto jure vendicarat, relinquens effugit, et puellam in medio stupentium, et Christi potentiam laudantium reliquit sanam. Sicque factum est, ut per unius puellæ salutem corpoream cuncti vici illius habitatores ad veram animarum suarum pervenirent medelam. Nam omnes idolorum vanis abrenuntiantes figmentis, et renati fonte baptismatis, facti sunt participes Christianæ adoptionis. Eumdem ergo vicum cum cunctis ad eum *b* prædictus possessor sancto Pontifici humiliter largitur, et ut ibi ecclesiam construere deberet, devotissime deprecatur. Quod Præsul benignus gratantissime complevit, ibique multum populum per sanctæ prædicationis ministerium Domino consignavit.

b *Ruiliaci templum ædificat.*

2 Timot. 3 12

Matth. 4

18 Nec tamen credendum est, tantum præconem absque laboris certamine et impugnatoris antiqui insidiis, tot et talia perficere potuisse, cum manifestissime clamet Apostolus : Omnes qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem patiuntur. Quamvis enim magnitudo virtutum, quas per eum Christus operabatur, si quid adversi e mundo emergebat, retunderet, is tamen qui ad ipsum mediatorem Dei et hominum hominem Jesum Christum, quasi aliquid suorum reperturus, venire præsumpserat, contra hunc quoque, qui illius summi capitis membrum erat, machinas diversarum tentationum quasi adversum validissimum murum callidus impugnator admovere non desinebat. Ut enim novus agricola opacam silvam ingressus, nunc ferro nunc igne utitur, quo jaciendis seminibus tellus eatenus sterilis præparetur; sic Julianus Cenomannicum penetrans solum, veteres quercus annosasque fagos, id est, vetustæ gentilitatis sterilia vanaque figmenta evertere nisus, et ferro correctionis usus est, quo peccata delinquentium feriret, et igne adustionis, quo jam emundatum solum ad promerenda divini amoris semina aptum exhiberet.

Superstitionem exstirpat

comparantibus adversus eum Gentilibus,

19 Sed reliquiæ paganorum, quæ quasi fragmina tabularum de naufragio errorum evaserant, indigne ferentes landem nominis Christi dilatari, et simulacrorum suorum portenta pessumdari; unanimiter insurgunt contra Sanctum, maleficum clamantes, qui sub nomine pietatis vanis præstigiis everteret corda populorum, ipsosque videntium oculos frustraretur, falsa pro veris assereret, hominem crucifixum Deum affirmaret, Deorum immortalium, quos Romanus orbis a seculo colit, culturam erroneus evacuaret; vivum exuri debere, ut ejus interitus exemplo aliquis inpostor et temerarius terreretur, ne contra Rempublicam timendorumque numinum reverentiam, quibus orbis constat et alitur, quoquo modo ulterius oblatrare niteretur.

20 His Julianus non modo non territus, verum ad pugnam contra diabolum alacrius accinctus, ad locum iter accelerat, quo caput erroris eorum malesuada religio detinebat. Nam in vico, cui Artinas vocabulum est, templum erat, et in eo Jovis simulacrum falsorumque innumera portenta deorum, quæ vario errore delusa Gentilitas priscis temporibus erexerat ad suam et *c* sequentium perniciem populorum. Ad quæ destruenda cum Julianus lorica fidei indutus, galea salutis protectus, gladio Spiritus sancti præcinctus præparatur, e diverso rusticana et ignobilis manus pro defensione deorum, qui sibi auxilii opem ferre nequibant, obstinatissime resistens armatur. Sed Julianus imperterritus inter frementes et garrientes insanientium voces templum ingressus, invocato veri Dei Jesu Christi nomine, simulacrum enorme ipsoque visu terribile in cinerem resolvit, sola sanctæ jussionis auctoritate. c

in Christi nomine idolum evertit.

21 Ut vero insani populi cognoscerent, cui eatenus culturam Deitatis exhibuissent, ex everso simulacro immanissimus erupit draco, qui facto impetu contra cultores proprios, flatu sulphureo et atrocis verbere caudæ, devotorum sibi phalanges in mortem cœpit ardenter urgere. At illi ejus contra Deum suum petunt auxilium, quem paullo ante vociferantes maleficum, totis nisibus elaborarant, ut eum incenderent vivum. Porro Julianus Dei athleta, elevata cum signo Crucis in sublime dextera, draconi imperat, ut nullum amplius lædens concitus fugiat, et loca humano cultura prorsus carentia petat. Ad cujus imperium draco sævissimus effugit vivacissimus, et in eos *d* jus amisit lædendi, in quibus ulterius fraudem exercere permissus non est seducendi. Tunc universi cum gaudio jam fiunt socii in evertendo falsitatis fano, ac demum sancto renati lavacro per manus sancti Pontificis dogmate beatificantur Christiano.

dæmonem draconis forma sævientem fugat

d *multos baptizat*

22 Cujus facti fama velox per omnes totius provinciæ percurrens populos, ita pristini erroris cunctas abrasit nebulas, ut vix aliquis inveniretur, qui Jesum Christum Deum et Dominum non confiteretur. Hujus igitur tam celebris facti nuntio Defensor vir gloriosus, cujus supra memoriam fecimus, ad se perlato, ingenti affectus gaudio benedixit Deum, et festinus accedens ad beatum virum suppliciter petebat, ut ad domum ejus accedere dignaretur, ut pro triumphati hostis victoria largitori omnium bonorum Christo communiter gratias referentes, casto simul et sancto participarentur convivio. Cujus petitionem vir beatus non renuens quippe quem merito religionis vera sibi nexuerat caritas; ut ejus desiderio satisfaceret properabat. Sed cum iter carperent, in parte novalis puerum quemdam invenerunt ab ingenti serpente pedes et brachia corpusque totum spiris vipereis colligatum. Perterritis autem omnibus qui aderant, vir Dei propius accedens, ait : Domine Jesu Christe, qui humanum genus a paradisi gloria per serpentem dejectum, per Crucis tuæ reparasti vexillum, tu libera hanc creaturam tuam ab hoc quo tenetur angue, ut et serpens intereat, et per te puer incolumis evadens cognoscere præsentes faciat, quia tu es liberator et protector omnium sperantium in te. Cumque talia perorasset vir Deo plenus; et, qui aderant, dixissent, Amen; serpens crepuit medius, et cunctis Deum laudantibus, puer evasit sanus.

puerum serpente illigatum liberat, serpente disrupto

23 Interea cum ad domum Principis pervenisset, summo

duos energumenos liberat, et convertit

summo excipitur gaudio, fit concursus omnis ætatis omnisque sexus ad videndum tantum virum, cujus nomen famaque virtutum tanto jubare coruscaret, ut etiam quosque remotissimos eum videndi desiderio succendere posset. Subsequuntur e vestigio sanctum Episcopum energumeni duo, salutis remedium flagitantes ab eo. At ille invocato Christi nomine, et inimicum fugavit, et eos verbo prædicationis illuminatos proprio restituit Creatori. Diem ergo illam felici exornantes lætitia, inter ipsa sacræ mensæ convivia totus sermo illis erat de Christi gloria, de interitu Satanæ, de his quoque quæ pertinent ad veram Deum timentium animarum curam. Post gloriosus ille vir omni supellectilis suæ copia sancto viro exhibita supplex exorat, ut cuncta benigne suscipiens ad quoscumque usus placuerit profutura retentet. Sed vir beatissimus nihil horum suscipiens, benedictione super eum tradita, omnique domo ejus in fide Christi corroborata festinabat ad propria.

orat pro captivis,

24 Cumque jam portam a Deo sibi commendatæ subiret urbis, hi qui in carcerali custodia nexibusque duris mancipati erant, ingenti clamore sanctum virum, ut sui misereretur, exorant. At ille benignissimus, qui totis semper in Domino visceribus pietatis affluebat, ad eos, quibus id officii commissum erat, supplex accessit, precaturque humiliter, ut eos quos iniquitas propria fecerat reos, adventus sui gratia redderet absolutos. Sed vecordes neque reverentia Pontificis præsentis, neque prædicabile tanti viri meritum permovit, ut facerent quæ Sanctus non modo imperaverat, verum etiam voce supplici postularat. Porro ille spretus a perfidis, ecclesiam intravit atque gratias Christo pro acquisitis sibi animabus reddidit; deinde propriæ domus hospitio sese recepit. Cumque ei appositus esset panis, discumbere noluit, sed tacitus et gemens misericordiam Domini opperiri cœpit. Tunc vero, secundum servi Dei votum, Angelico ministerio ostia carceris aperta sunt, et cunctorum catenæ confractæ sunt, et hi qui in carceralibus privatisque tenebris residebant, absque humano auxilio ad communem diei lucem egressi sunt. Per medium ergo civitatis, nemine prohibente, absque vinculorum onere sancti viri conspectibus sese obtulere. At ille gaudens in Domino jam lætus cibum accepit, et quos merito solverat, sancti etiam convivii participatione donat. Nec fuit qui absolutos repeteret, cum manifestissime hoc divinæ virtutis potentia, non humanum auxilium sancto Antistiti contulisset.

qui mox Angelico ministerio evadunt

a *Alibi hic amnis* Ledus *dicitur, et a quibusdam* Lidus.
b *Deest* pertinentibus, *vel quid simile.*
c B. frequentium d *Al.* xiiii.

Not 21

CAPUT IV.

S. Juliani mors, sepultura.

Plantata igitur in pago Cenomannico divini cultus vinea, abrasisque de ea idolorum errorumque omnium tribulis, tempus imminebat, quo beatus ille agricola fructum pii laboris a Domino suo percepturus, ab istis præsentis vitæ laqueis, ad æterna felix deberet conscendere regna. Itaque propinquante vocationis suæ die, secedit ad vicum, in quo nunc B. Martialis ecclesia sita est. In quo cum pluribus degeret diebus, et instanter cœlestis vitæ dulcedinem suis propinaret auditoribus, levi tactus incommodo, lætus et alacer præstolabatur horam, qua laborum certaminumque suorum repositam a justo Judice reciperet coronam. Et quia navis sanctæ Ecclesiæ absque gubernatore per pelagus hujus mundi non poterat enavigare, Sedem sibi a Deo commendatam, cum communi Cleri plebisque consilio, Sancto delegavit Turibio, quem adjutorem et socium in sanctæ prædicationis eatenus habuerat officio. Idem enim Turibius presbyterum cum glorioso cum S. Pavatio

Successorem sibi designat S. Turibium:

Auctore Letaldo, ex mss.

Diacono ad revelandam Cenomannensibus Christi gratiam, ut ab antiquis suscepimus, comes et adjutor S. Juliano a Romanæ urbis Antistite destinatus est.

a Lætus moritur.

26 Gloriosissimus igitur Pastor communi omnium *a* allectus consensu, fratres filiosque suos evocat, et consignato successore, oculis ac manibus in cœlum elevatis, diutissime gratias agens, et collaudans Dominum, ovesque, quas Christo acquisierat, eidem summo pastori commendans, lætus et alacer beatis meritis ditatum cœlo reddidit spiritum. Quo cœlestia regna petente, ille ejus merito fidei et bonorum actuum dilectissimus Defensor, vir gloriosus, præsens non erat, ejus sanctissimi obitus tali ordine cognovit diem. Sedente eo ad mensam, aperti sunt intellectuales oculi ejus, et ecce vidit beatissimum Julianum sacerdotali infula comptum cum tribus Diaconibus suis et tribus cereis venientem ad se, qui cereos, quos portabant, posuerunt super mensam ante eum, et abierunt. Dixit ergo prædictus Defensor ad consedentes : Videtis gloriam, quam ego video? Qui nihil se videre testati sunt. At ille dixit : Numquid non hic vidistis Patrem nostrum Julianum, qui tot bona nobis ostendit, tot miraculis lætificavit? Ecce enim nunc cum tribus Diaconibus suis et tribus cereis huc ante me venit, et lætissimo vultu subridens benedixit nos, relictisque cereis abscessit. Unde pro certo scio, quia migravit a seculo. Et nobis, quos corporali præsentia dereliquit, beneficia pietatis suæ vivens in Christo impendere numquam cessabit. Surgamus ergo, et ad sepeliendum piissimum magistrum nostrum quantocius properemus, ut eum mereamur adjutorem habere in cœlis, quem salutis doctorem habuimus in terris. Hæc eo dicente, omnes admirati sunt; pariterque surgentes ad exequias Sancti festinanter accurrunt. Jam vero, ut de Martino illo Pontificum speculo legitur, impossibile dictu est, quanta hominum multitudo convenerit : cuncti ex agris et vicis, nonnulli etiam ex vicinis adfuere castellis. Hinc psalmicines Clericorum phalanges, illinc sacrarum Virginum præ parsimonia turmæ pallentes; hinc plebs urbana nobilibus conserta viris, illinc manus agrestis sanctis beati viri famulantur exequiis.

Ejus mors Defensori civitatis Principi revelatur.

Magnus ad ejus funus concursus,

27 Sed ne quis forte moveatur, quod Julianum Martino æquiparaverim; qui hoc dicis, si recte perpenseas, pene similia ab utroque potes videre completa. Martinus adhuc catechumenus algentem pauperem divisa chlamyde vestivit : Julianus fide robustus tot millia veterem hominem exuta, fidei veste contexit. Martinus primo solitariam delegit vitam, ut Christi dulcedine singulariter frueretur : Julianus apertam expetiit pugnam, ut multorum animas lucraretur. Martinus ad episcopatum a Turonensibus raptus est : Julianus Cenomannensibus a Deo Pontifex, quin imo et Apostolus, destinatus est. Martinus in virtute Trinitatis Deifica trium mortuorum est magnificus suscitator : Julianus totidem ad vitam revocans mortuos, toties mortis extitit victor. Martini corpus ii qui *b* ductu ejus mundum vicerant, prosequuntur : Juliani exequiis hi, qui eo duce cœlestia jam tenebant, famulantur. Quid plura? uni Regi militarunt, uni Domino servierunt, uno Spiritu sanctificati sunt, supra petram unius fidei fundati sunt. Restat ergo ut par sit eis honor et gloria quos virtutis actio pares in Christi constituit disciplina.

Comparatio S. Martini et S. Juliani

b

28 Hoc igitur beati viri corpus cum ad urbem propriam deportaretur, ventum est ad transitum fluvii, cui *c* Sartæ vocabulum est. Ad declarandum ergo quanti meriti esset cujus reliquiæ ferebantur, equi, qui lecticam sanctarum gestabant exuviarum, cæteris vix enatantibus, inter undas validas et profunda concitatis gurgites, nec genibus aqua tactis littus alterum, cunctis mirantibus, subierunt.

c

Equi reliquias S. Juliani portantes fluvium miro modo transeunt

29 Cum vero tota urbs festinaret in occursum sui Pastoris,

Ex ms Italico.

Pastoris, quædam mulier parvulum filium caldariæ imposuerat, suppositoque igne membra infantuli aqua repente lavabat: quæ voce psallentium attonita officium cœptum deserit, oblitaque infantuli, cum ceteris obviam Sancto accurrit. Igitur dum ea venerantissimis moratur exequiis, ignis infanti suppositus calescens, vas ferreum, in quo parvulus positus erat, obambit, immensosque calores efficit, et efferv_entes in se ipsum refundit vapores. Quis putaret in tali discrimine vivere potuisse? Porro beata mater cum jam sanctæ reliquiæ domui suæ propinquassent, domesticosque lares recognovisset, tandem recordata pignoris sui pavida accurrit, æstimans inter vapores igniferos liquefactum, et tenera pueri distabuisse membra. Sed ardore fidei, quæ illam sancto corpori exire obviam compulit, restincta est ardentis flamma camini. Subito terrore perculsa filium non amovet, donec grandi clamore multos compelleret adunari.

Puer in ferventi caldaria ejus meritis illæsus perstat.

30 Beati porro viri corpus humanæ conditionis lege sepultum, vere in Christo se vivere demonstrat frequentissima consolatione viventium. Nam ibi recipit cæcitas visum, debilitas gressum, effugantur dæmonia, donantur cum fide petentibus congrua vota, præstante Domino nostro Jesu Christo cui est cum Patre et Spiritu sancto honor et gloria, et nunc et per æterna secula, Amen.

Multa ad sepulchrum ejus miracula.

a *Al.* evectus. b *Al* inducto. c Sarta *parisiinus amnis, Manconium, ipsamque Cenomanorum episcopalem urbem alluit, ac dein, uti et* Ledus, Meduanæ, *miscetur, qui in* Ligerim *infra Andegavorum urbem influit. De* Sarta, *Sanctique Juliani Sepulturæ loco in Prolegomenis actum ex vita* S. Domnoli.

DE S. JULIANO MARTYRE

SORÆ, VEL ATINÆ, IN ITALIA.

Sub Antonino Pio. XXVII Jan.

Sora et Atina *vetustæ Volscorum urbes, ac Romanorum coloniæ, nomen retinent etiamnum; hæc circa Melfis fluvii fontes, supra Aquinum, illa supra Arpinum, ad dextram Liris fluvii ripam sita, haud multis ab ejus fonte millibus passuum. Utraque* S. Julianum *hoc die veneratur, utraque apud se peregisse martyrium gloriatur. De* Atina *testatur Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ in Annotat. his verbis:* Habent et Atinates Julianum Martyrem Patronum suum, quem apud se passum dicunt. Verum cum hac eadem die, et eodem Imperatore, eodemque mortis genere coronatum illum asserant, eumdem Julianum, qui Soræ passus est, esse putamus, cum Martyrol. Romanum hac die Julianum Soræ, non Atinæ passum esse testetur. Neque qui Atinæ colitur, a Sorano diversus dici potest, cum, ut prædiximus, acta sint eadem. *Idem in generali Catalogo SS.* Atinæ in Latio S. Juliani Martyris sub Antonino. *In Notat.* Mihi tamen, *inquit*, idem videtur cum Juliano, de quo hoc ipso die in Rom. Martyrol. Soræ passo. Quem non solum Sorani, sed et Atinates ob vicinitatem loci, in quo passus est, venerantur.

S. Julianus colitur Atinæ, ut Patronus,

et Soræ.

2 *Cardinalis Baronius Soranus patriæ suæ suffragatur: ita enim et* Martyrologio basilicæ Vaticanæ, *Ecclesiæ fastis restituit:* Soræ S. Juliani Martyris, qui in persecutione Antonini comprehensus, cum idolorum templum, dum ipse torqueretur, corruisset, truncato capite martyrii coronam accepit; *in Notat. ista adscribit.* Viget in Sorana civitate ejus Martyris memoria, eo loco posita, ubi martyrium passus dicitur. Habentur illic et ejusdem Martyris Acta MSS. *Ejus meminit idem Baronius to.* 2, *Annal. anno Christi* 175, *nu.* 7. Tunc etiam, *inquit*, Julianus illustris Martyr passus est Soræ, Spoleti Concordius Presbyter et Pontianus, Perusiæ Constantius ejus civitatis Episcopus: quorum omnium Acta in suis Ecclesiis, quibus coluntur, extant, aliaque eorumdem certaminum monumenta.

Ejus Acta

3 *Testatur Ferrarius extare S. Juliani Acta a Petro Paulo Florio Urbinate scripta, in libro de Atinæ urbis Protectoribus, quem librum non vidimus. Verum ea hic dabimus, quæ ex MS. Italico codice V. Cl. Bartholomæi Chioccarelli I. V. D. ad nos Neapoli misit Antonius Beatillus noster. His fere congruunt quæ Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ scribit, ex Lectionibus quæ in Ecclesia Sorana hoc die recitantur.*

ACTA

ex MS. Italico Barth. Chioccarelli V. Cl.

Imperante Antonino a Pio cogebantur Christiani, vel diis thura adolere, vel atrocibus interire suppliciis. Præfectus tum erat Campaniæ provinciæ b Flavianus quidam, ferus cumprimis, et Christiano nomini infensus; is per omnem late provinciam satellites atque administros suæ impietatis miserat, ut quos reperissent Christianos, c Atinam, ubi tunc morabatur, vinctos pertraherent.

Sub Antonino Pio,

2 Venerat ea tempestate e Dalmatia in has oras Julianus, ætate quidem juvenis, at moribus et Christiana prudentia senex, venustus facie totiusque forma corporis, sed gratia et sanctitate multo venustior; clarus antiqui generis nobilitate, sed longe clarior fide. Hic cum propter d Anagniam Campaniæ urbem iter haberet, in impii Flaviani satellites incidit, quos hac a Christo præscripta formula salutavit: Pax vobis, fratres. Quo ex ritu salutationis, singularique juvenis modestia, conjecturam duxere, haud sane falsam, Christianum eum esse. Sciscitantur ergo, quis sit, unde domo, quo nomine, quam profiteatur religionem, quid isthic ei negotii. Julianus Spiritu Sancto afflatus, æstuansque pro Christo patiendi desiderio, intrepide respondit: Christianus sum, gente Dalmata, atque omnes ubique exhortor, ut repudiato dæmonum cultu, unum ac verum Deum venerentur, filiumque ejus Jesum Christum, cujus honori vitam quoque impendere gestio.

S. Julianus Dalmata

lictores benigne salutat,

se Christianum profitetur,

3 Attoniti magnanimitatis et constantiæ miraculo lictores, minaci vultu ac voce, Istud, inquiunt, pro Crucifixo moriendi desiderium tibi evelletur, nisi ultro induxeris in animum, Christo repudiato Diis nostris immolare. Ac mox injiciunt juveni manus, experturos se dicentes, num verba factis respondeant; atque arcte colligatum, tota ea via quæ ad e Melfim flumen ducit, cum fustibus armisque ceciderunt. Ille vero identidem Deum precabatur ut sibi ad extremum vires sufficeret. Annuit Deus, moxque missa cælitus vox est: Ne metue Juliane; tibi adero, roburque largiar ac victoriam. Gratias benigno numini egit lentus juvenis.

comprehenditur,

verberatur,

4 Lictores eum vinctum Flaviano stitere, moxque eo jubente in carcerem reclusere, tetrum ac horribilem, qui Vallis-frigida appellabatur, hic eum dies ipsos septem sine cibo omni ac potione reliquere, ut barbaro illo famis cruciatu interiret. At non deseruit clientem suum Deus, sed Angelorum aspectu et colloquiis, ciboque cælesti eum recreavit.

fame torquetur

Ab Angelis pascitur,

5 Exacto septem dierum spatio, cum ad tribunal Præsidis ingens populi multitudo convenisset, (quo loco postmodum constructa ecclesia est, Virginique Deiparæ dedicata) productum Julianum ita Præses compellat: Non te pudet, pulchra et ingenua facie cum sis, vili adhærere Nazareno in crucem acto; qui gratiosus Principi esse queas, si abominandæ huic sectæ nuntium remiseris? Respondit Julianus: Pro sancta religione, quam tu falso abominandam sectam appellas, paratus sum ante occumbere, quam ut tua venerer

minis et blanditiis tentatur

venerer idola, quæ iniquissima dæmonia sunt. Præses animadversa eximia vultus ejus gratia et dignitate, blandis eum sermonibus avocare a proposito nitebatur. At neque illecebris deliniri se, nec frangi minis passus est fortissimus juvenis, ut sanctam Christi religionem abdicaret.

pugnis verberatur.

6 Ergo furore inflammatus Flavianus contundi illi os pugnis imperat. At cernens renidenti eum vultu cuncta perferre, majoribus furiis accensus, extendi eum in catasta jubet. Ille vero ita distentus, Deum precabatur, dicens : In te Domine speravi, in virtute tua libera me. Tu es Deus meus, protector, refugium, et liberator meus. Confundatur qui adorant sculptilia, et cogitaverunt adversum me mala. Non habeo nisi in te spem Deus meus. Domine in te speravi, non me objicias prædam inimicis meis. Rursus hæc cœlesti confirmatus est voce : Ne timeas; pugna viriliter, Deo nixus. Tunc beatus Christi Martyr ad populum conversus ait : Respicite vos, o miseri, neque spem in ejusmodi diis ponite, quos ipsi vestris manibus estis fabricati, at Deum illum adorate, qui e nihilo cœlum condidit ac terram. His verbis populum exhortatus Julianus, ut Christum rerum omnium parentem agnoscerent, triginta eoque amplius Deo peperit.

orans cœlesti voce animatur.

multos convertit.

7 Reduci in custodiam Præses imperat. At postridie rursus exhibitum ita affatur : Miseret me tui, qui saluti tuæ ipse non consulas, cum invictissimos Deos non venereris. Respondit sanctissimus juvenis : Frustra hæc mihi consilia ingeris; stat animo sententia. Veneror ego, et venerari omnes debent Deum illum qui cœlum ac terram creavit. Iratus Flavianus suspendi eum in equuleo jubet, ac torqueri. O mirabilem Deum in Sanctis suis! Impiis lictoribus ita dolere ac rigere manus cœperunt, ut eas admovere ad Sancti cruciandum corpus, aut omnino operis quidquam suscipiendum nequirent. Dum miraculo attonitus hæret Flavianus, affertur ad eum nuntius, corruisse funditus fanum f Serapidis, confractam ejus redactamque in pulverem statuam. Correpti ergo stupore Gentiles, lictores dolore, Præfectus pudore, ac veluti mente capti stabant : at gratias agebant Deo Christiani. Inde conclamatum a seditiosa plebe : Pereat magus.

equuleo torquetur

lictoribus paralysi percussis.

Ex MS Italico

f collapso fano Serapidis.

8 Flavianus fremens iracundia, quod se Martyris constantia victum cerneret, et consentire factiosos vulgi clamores audiret, sententiam pronuntiavit, ut Julianus artibus magicis a consortibus sectæ Christianæ eruditus, contemptor Deorum, Cæsaris imperio rebellis, in ipsis fani collapsi ruderibus, in irrogatæ ei injuriæ ultionem securi feriatur. Eo a lictoribus perductus gloriosus Martyr, dum illi secures expediunt, in genua procumbit, itaque Deum precatur : Infinitæ clementiæ Deus, gratias tibi ago, quod me immerentem hoc nobili vitæ exitu dignatus sis : te precor, ut hac sanguinis mei profusione me abluas atque emundes, ut ad regni tui beatitudinem valeam pervenire : accipe, obsecro, spiritum meum in pace; atque omnium, qui ad sancti nominis tui honorem, memoriam recolent martyrii mei, dignare pro immensa misericordia tua memor esse. Peracta oratione, delapsa cœlo vox est, quæ exauditam ejus orationem declararet, eumque ad quietem ipsi præparatam invitaret. Exin amputatum ei a lictore est caput, anima in cœlum libera evolavit : at corpus cum hymnis et divinis laudibus tumulatum est. Consummavit martyrium S. Julianus XXVII Januarii, imperante Antonino Pio.

conclamante in eum populo.

cœlesti voce invitatus.

occiditur

a *Imperavit* Antoninus Pius *a* 10 *Julii, anno Chr.* 138, *usque ad initium Martii, an.* 161. *Baronius supra citatus sub* M. Aurelio *contigisse* S. Juliani *martyrium scribit.*

b *Ferr.* Dacianus.

c *Ferr.* Soram *ductum Julianum ait.*

d *Clara Hernicorum in Latio, non Campaniæ urbs* Anagnia, *Soræ propior quam Romæ.*

e Melfes *vel* Melfis *juxta Atinam ortus, in* Lirim *circa Aquinum influit. Ferrarius hic* Carnellum *fluvium habet, nobis ignotum.*

f *MS. Italicum, Serapidem* Deam *facit.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRICANIS

AVITO ET DONATO.

XXVII Jan.

Horum nomina in Martyrologiis.

Varias vetera Martyrologia turmas Martyrum producunt hoc die, haud tamen sat perspicuis distinctas tesseris; præsertim cum Acta desint, quorum certior plerumque est fides. Horum primi sunt Avitus *et* Donatus. *De Avito id solum extat in Martyrologio Romano, omnibus Usuardi exemplaribus, Bellino, aliis :* In Africa S. Aviti Martyris. *At Wandelbertus :*

Punica terra suum sexto veneratur Avitum.

MSS. S. Hieronymi, Leodiense S. Lamberti, et Dungalense Vitum *vocant, et* Donatum *jungunt, sed locum provinciamve eorum certamine nobilitatam non exprimunt. Martyrol. Coloniense, et MS. quoddam pro* Avito Amicum *habent. Testatur Baronius alibi cum* Adjuto *confundi. Galesinius utrumque et plures alios jungit :* In Africa, *inquit,* sanctorum Martyrum Datii, Reatrii, Æmiliani, Archimini, Armati, Caii, Aviti et Adjuti; qui Vandalis Ecclesiam Dei oppugnantibus, pro Christi fide fortiter dimicatione suscepta martyrii coronam acceperunt. *Citat Martyrologium MS. sed non arbitramur eum quidquam præter nomina in eo reperisse, nec ita fortassis conjuncta.* Dativum, Reatrum, Æmilianum, *plura et certiori fide secuti exemplaria, dedimus XXVI Januarii.* Archiminus *nobis ignotus, nisi* Archimimus *est, quem sub Wandalis passum celebrat Martyrol. Rom.* 29 *Martii.* Armatus, *quem Carth. Colon. in addit. ad Usuardum* Armatam, *Canisius in secunda editione* Arniotum, *vocat, nobis ignotus est.* Adjutum *pro* Avito *uspiam fortasse legit Galesinius, (uti Bellinus in Veneta editione* Adjutum, *in Parisiensi* Avitum *appellat) et diversum ratus, utrumque dedit.* Caium *cur omittamus, infra dicemus.*

DE

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRICANIS

MISSURIANO, PUBLIA, VICTORE, QUINCTILLO, PUBLIANO, FESTO, FELICE, BONOSO, PROCESSO, VENERIA, MARINA, FORTUNATA, TECUSSA, GODDITE, SECUNDA, EPICTULO, VINCENTIO, ROGATO, PRIMO, AURELIO, HILARIO, PERPETUA, JULIANA ET ALIIS XXIV.

XXVII Jan. *Horum SS nomina in Martyrologiis.*

Altera hæc turma est Africanorum pugilum, in duobus vetustissimis MSS. S. Hieronymi et Dungalensi recensita, sed variantibus paullulum subinde nominibus. Dungalensis codex ita habet : VI Kal. Fortunati, Agnetis Virginis, Veneriæ, Marinæ, Fortunatæ, Tecussæ, Secli, Perpetuæ, Julianæ, Vincentiæ, Victoriæ, Donati, Viti, Saturnini, Messuriani, Paulii, Festi, Victoris, Quintilli, Rogati, Felicis, Publicani, Bonosii, Processi, Egotis, Pictuli, Vincentii, Primi, Aurilii, Secli, Hilarii, Victoris, Leori, Dati, Juliani, Saturi, Calleniti, Lucii, Honorati, Marosii, Casti, Gaii, Gagi. *Distinctius aliquanto Martyrologium S. Hieronymi* VI Kal. Pas. S. Agnitis, Donati, Viti. In Africa, Missuriani, Popliæ, Victoris, Quintilli, Popliani, Festi, Felicis, Bonosi, Processi, Veneriæ, Marinæ, Fortunatæ, Tecussæ, Godditis, Secundæ, Epictuli, Vincenti, Rogati, Primi, Aureli, Hilari, Perpetuæ, Julianæ et aliorum XXIV.

2 *Pro* Publia *ergo*, Publiano, Goddite, Secunda, Epictulo; *habet MS. Dungalense* Paulium, Publicanum, Egotem, Secundum, Pictulum. *Utra lectio præferenda sit, alii disputent. Pro* Publia, Publium *habent Carthusiani Colonienses in addit. ad Usuardum.* Processum *refert MS. monasterii S. Martini Tornaci. Ceteris cognominis nonnulli aliis diebus relati, sed quia cum aliis sociis, diversos reor. Ita ex eadem Africa*, Victor, Felix, Fortunata, Primus, 19 *Januarii, sed alio comitatu. At* 28, Victor, Festus, Marina, Perpetua, *sed cum* Censuriano, *pro quo MS. Dungalense* Messorianum *habet* et alios XXV, *ut probabilius suspicari quis possit, eosdem illo quoque die denuo recenseri.* *Varie expresso*

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRICANIS

LUCIO, HONORATO, MATROSO, DATIO, JULIANO, COELIANO, SATURO, VINCENTIA, VICTORIA ET ALIIS XXXII.

XXVII Jan. *Iis SS. alii alibi cognomines.*

Major aliquanto hic difficultas est, ut periculum ne secundo iidem in tabulis Martyrum censeantur. Nam supra 21 Januarii Cœlianus, Datius, Saturus, Vincentia, Lucius, Honoratus, *relati* : *et* 19, Honoratus, Lucius : *et* 26. Julianus, Vincentia, Saturus, Victorina. *Sed alii ubique juncti. Verum tu Lector censum attende et statue. Nobis hic quemquam expungere religio fuit, cum in pluribus reperiantur Martyrologiis, singulorum verba dabimus. Illud interea monemus, non esse hic metuendum aut proditæ salutis publicæ, aut peculatus, aut quocumque alio nomine appellari crimen debet, quod in militibus lustrandis sæpenumero designatur, cum sæpius iidem alio atque alio nomine censentur, Ducum vel honori vel avaritiæ servientes. Tu si geminum honoris reverentiæque donativum eidem exhibueris, a summo Imperatore ampliorem etiam inibis gratiam. At quia a sacris abesse præcipue fraudem decet, quid Martyrologia de his proferant, accipe.*

2 *MS. S. Hieronymi* . Et alibi Luci, Honorati, Matrosi, Dati, Juliani, Cœliani, Saturi, Vincentiæ, Victoriæ, et aliorum XXXII. *Iidem ex Dungalensi codice supra relati sunt. Beda vulgatus, Galesinius, Canisius in secunda editione* . Et SS. Doti, Juliani, Vincentii, et aliorum XXVII, *ut MS. exemplar Bedæ Bavaricum, Rabanus MS. S. Maximini.* Et SS Dati, Juliani, Vincentiæ, et aliorum XXXII. *Martyrol. Romanum* : Item SS. Dativi, Juliani, Vincentii, atque aliorum XXVII Martyrum. *Bedæ vetera exemplaria citat Baronius. Carthusiani Colon. in addit. ad Usuardum* : Eodem die Æmiliani, Publii, Artemii, Armatæ, Juliani, Cœliani, Saturi. *De Æmiliano egimus XXVI.* Publium *eumdem esse, qui in MS. S. Hieronymi* Publia *vel* Publianus *dicitur, supra conjecimus.* Armata, *qui aliis* Armatus, *ignotus nobis*; Artemius *quoque nisi* Artemas *sit, de quo XXV Januarii. Martyrolog Coloniense* : Eodem die S. Juliani Martyris. *Horum memoria in Martyrologiis.*

3 *MS. Florarium etiam tempus voluit indicare, licet de solo agat* Juliano ; *sed quia eum cum* S. Dionysio Alexandrino *conjungit, videtur* Julianum *eum hic intellexisse, qui 27 Februarii Alexandriæ cum* Euno *coronatus : ita ergo scribit* : Eodem die natale SS. Dionysii Alexandriæ Episcopi et Martyris, et Juliani militis et Martyris anno salutis 267. *Tempus forte perperam expressum*

4 *Locum alioquin, in quo gloriosi athletæ decertarunt, nemo citatorum auctorum expressit. Expressit B. Notkerus* : In Africa, *inquit*, nativitas S. Juliani, Vincentiæ, et aliorum XXXII *Et quidem sanctum hunc scriptorem cur non securius sequi liceat, quam Chronici Hispaniensis consarcinatorem, qui Dexter a recentioribus existimatur, non videmus. Hic ad annum Christi* 95, *ita scribit* : Aquis Quintianis in Gallæcia Hispaniæ sancti Christi Martyres Julianus, Dativus, Vincentius, et alii XXVII socii eorum. *De* Aquis Quintianis *disputat Bivarius ; at quo iis Martyres hos vendicet, argumentum nullum profert* *Locus martyrii*

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRICANIS

SECUNDO ET FORTUNATO.

XXVII Jan. *Horum nomina in sacris Fastis.*

L*ætiensis monasterii vetus Martyrologium manu exaratum hos nobis sanctos Martyres exhibuit, his verbis :* In Africa SS. Secundini et Fortunati. *Et MS. monasterii S. Martini Tornaci :* Eodem die in Africa passio SS. Secundini et Fortunati. *MS. S. Hieronymi :* Item Secundi, Casti, Gai, Cœlesti. *Dungalensis quoque codex supra citatus,* Secundum, Fortunatum, Castum, Caium, *refert. Nos* Castum, Cajum, Cœlestium *omisimus; non quo iniqua censura movere sacro e senatu Heroas hos velimus; sed ne fortassis iidem sint, qui XXI Januarii pluribus aliis juncti referuntur, aliud a curioso Lectore monumentum expectamus, aut certe de tota hac re sententiam.*

Secundo missi.

DE S. DEVOTA, VIRG. MART. IN CORSICA.

Sub Diocleti. XXVII Jan.

H*erculis Monœci portus oppidum est et arx prævalida inter Nicæam et Albintemelium, in ora Ligustici maris. Hic S. Devota Virgo et Martyr, anniversariis sacris XXVII Januarii summa celebritate colitur, velut Tutelaris Diva. Antistes Niciensis, in cujus diœcesi situm oppidum est, eo tunc venit, ac sacra peragit. Acta S. Devotæ edidit Vincentius Barralis Salernus in Chronologia Lerinensi, ex veteri MS. cœnobii S. Pontii Niciensis, in quibus* Deivota *scribitur, quæ tamen in sua, Monœci nimirum, urbe* Devota *semper appellatur. Eam vero urbem ipsa suo tuetur præsidio, et conspecta non semel memoratur a mœnibus hostes arcere, Francos præsertim anno* 1507, 1547, 1584

S. Devotæ festum.

Acta.

nomen

defensio Monœci.

2 *Elegantem S. Devotæ imaginem ærea forma cudi anno* 1612, *curavit Bernardus Landolius, et* Honorato Grimaldi, *Monœci Principi, dedicavit, expressis circum martyrii ejus actis, quæ iis quæ Barralis edidit, omnino congruunt. Addita quoque oratio est, sive ab ipso Landolio concepta, sive, quod potius reor, in Monœcensi Ecclesia recitari solita, ea sic habet :* In commemoratione S. Devotæ Virginis et Martyris, antiphonæ : Surge, propera, amica mea, speciosa mea, et veni ; columba mea, in foraminibus petræ, in caverna maceriæ. *V.* Ostende mihi faciem tuam, et sonet vox tua in auribus meis. *R.* Vox enim tua dulcis et facies tua decora. Oratio : Deus qui famulam tuam Devotam virginitatis et martyrii corona in cœlo consecrasti, largire nobis, quæsumus, ut sicut ejus memoriam pie recolimus, ita et ejus præsidio freti, Honoratum Principem nostrum cum prole sua ac populis sibi commissis, et militibus suis ab inimicis in tua sanctitate tueri valeamus, Per Dominum nostrum, etc.

imago.

oratio de ea

3 *Ne autem Corsi S. Devotæ gentilis suæ pignore omni destituerentur obtinuerunt Patres Societatis Jesu, qui in Corsica degunt, IV Januarii MDCXXXVII, a Monœcensibus aliquas illius reliquias, in collegiis suis religiose venerandas. Quod se a Monœcensibus ipsis, uti et quod de propulsatis ab oppido hostibus retulimus, accepisse Antonius Beatillus noster testatus nobis est.*

Reliquiæ aliquæ in Corsicam translatæ.

ACTA

Ex Chronol. Lerinen. Vinc. Barralis.

Temporibus Diocletiani et Maximiani Imperatorum, puella quædam, nomine Deivota, ab infantia Christiana fuit, in insula quæ vocatur Corsica. Audiens autem quod Barbarus Præses ibidem esset venturus ad persequendos Christianos, surgens occulte venit ad domum cujusdam Senatoris, nomine Eutici, propter metum et sacrilegia paganorum, ut ejus defensione, eam liceret lege vivere Christiana.

Devota metu persecutionis cohabitat Eutychio

2 Beata vero ancilla Christi cum esset bonis moribus instituta, et scripturis spiritualibus erudita, die noctuque Deo psallebat Hymnos et psalmos, ac Lectionibus vacabat tota mentis intentione, et corpus suum jejuniis macerabat, evangelicis intenta præceptis, sciens quod Dominus ait : Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Igitur cum se abstinentiis jugiter affligeret, nullus ei suadere potuit, ut vel unius diei spatium a jejuniis relaxaret, et, (nisi solum resurrectionis die) aliquantulum cibos acciperet. Pallebat ergo mundo candore facies ejus, et divino splendore radiata fulgebat. Audiens hæc Euticius, quod virgo Christi Devota ita animam suam jejuniis cruciaret, vocavit eam ad se, dicens : Quid, puella, temetipsam tantis jejuniis affligis, et animam tuam excrucias abstinendo ? Cui venerabilis Deivota respondit : Ego animam meam non crucio, sed diversis pasco deliciis, quia est Deus in cœlo, qui me quotidie bonorum suorum satiat donis. Ad hæc Euticius, timore concussus, nihil ei ultra dicere ausus est, sed nec in claritatem vultus ejus intendere poterat.

pietati dedita, et abstinentiæ

Matth. 5, 6.

facie splendenti conspicitur

3 Non post multum vero temporis, Barbarus Præses cum classe navali in eamdem insulam veniens, ad sacrificandum Diis accessit. Cumque omnes primates loci illius ibidem convenissent, et Euticius Senator cum eis, cœperunt Diis illic suis immolare, et thura offerre S. Deivota hæc audiens, propter illorum errorem, ex imo pectoris alta suspiria protrahebat. Et cum essent in unum congregati, et ibidem crapulis vacarent, et Barbarus Præses de persecutione Christianorum tractaret ; hoc est a satellitibus suis ei nuntiatum, quod cum Euticio Senatore domi esset puella, quæ Deos eorum irrideret, et sacrificare differret. Tunc alloquitur Præses Euticium dicens : Audio tecum esse domi puellam, quæ Deos nostros deserit, et nescio quem Christum, qui a Judæis crucifixus est, colit. Ad hæc Euticius respondit : Puellam, quam dicis, nullatenus potui Diis nostris vel caput facere flectere. Dixit ad eum Præses : Da illam mihi, ego eam faciam Diis nostris vota persolvere. Et ad hæc Euticius respondit : Si mihi omnem substantiam tuam dares, non posset ad bonum ejus comparari.

accusatur apud Præsidem

4 Sed quoniam erat Euticius Senator honorabilis, sed et etiam Præses ideo manifeste ei injuriam facere non audens, Euticium occulto veneno interfici jussit ; et mittens ad domum ejus, inde jussit, ut puellam præcipitem traherent, et adducerent ante Præsidem. Ipsa vero dum duceretur psallebat, dicens : Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina. Cumque ante conspectum Præsidis eam præsentassent, dixit ad eam Præses : Sacrifica Diis. Virgo Christi Deivota respondit : Ego quotidie Deo vero pura mente deservio ; Deos vero cereos, Deos æreos, et lapideos respuo, quia sunt effigies hominum absque vita, audituque. Tunc Barbarus Præses motus iracundia, jussit os ejus lapide contundi, dicens : Deo, et Deas noli blasphemare. Iterum jussit eam sævissimus Præses ligatis manibus et pedibus per petras acutissimas trahi, ut omnia membra ejus disjungerentur. Ipsa autem dicebat : Domine Deus, gratias ago nomini tuo, qui dignaris me

Eutychio clam necato

ipsa comprehenditur

verberatur

per aspera raptatur

Ex Vinc. Barral.

me cum corona martyrii suscipere, et adjiciens voce magna, exclamavit, dicens : Deus virtutum, qui es scrutans corda et renes, qui dixisti, et facta sunt omnia, mandasti, et creata sunt, exaudi orationem ancillæ tuæ. Annumera famulum tuum Euticium cum electis tuis, quia propter me maleficiis a Barbaro Præside nequissimo, et omnium dæmoniorum cultore, occisus est.

in equuleo torquetur

5 Audiens Barbarus, indigne ferens injurias illius, eam sic ligatis manibus equuleo suspendi jussit. Quæ dum suspenderetur, clamavit dicens : Domine Jesu Christe suscipe spiritum meum, quia propter nomen tuum hæc patior. Et audita est vox de cœlo dicens: Famula mea, exaudita est oratio tua, quia quidquid petisti, aut petieris, obtinebis. Et statim columba de ore ejus egressa rapido cursu alta petiit, et ad astra volavit, ibique martyrium consummavit in pace.

voce cœlesti confirmata moritur.

Corpus ejus divino monitu avehitur e Corsica,

6 Cumque hoc sævissimus Præses audisset, quod jam migrasset ad cœlos, consilio accepto cum suis satellitibus, jussit in crastinum corpus ejus cremari igne. Ipso tempore propter persecutionem paganorum latitabat in speluncis et cavernis Benenatus Presbyter Sabaudus, et Apollinarius Diaconus, qui moniti sunt per visum, ut deberent inde corpus beatæ Virginis deponere. Tunc accepto consilio una cum Gratiano nauclero, cum multitudine Virginum nocte abstulerunt corpus ejus, et posuerunt in navi, ibique condierunt aromatibus, et dum cœpissent navigare cœperunt pergere ad Africam. Flante autem vento Australi cœperunt pelagus contra partem Septemtrionalem. Ipsa autem navicula, quia fuerat destituta, et sicca in littore jacebat, faciebat multam aquam in sentina sua; tota autem nocte laborantes nihil proficiebant. Diluculo vero irruit sopor super Gratianum nauclerum, et dixit sanctissimo Benenato Presbytero : Surge, Domine, et guberna modicum, donec ego paullulum requiescam. Qui dum requievisset, visum est Gratiano nauclero, quod beata Virgo Deivota pulsasset latera ejus, et dixit illi : Surge, Gratiane nauclere, quia, tempestate semota, modo habebis quietum mare, et naviculam tuam non occupabit amplius aqua, nec fluctibus quatietur : tu vero cum sanctissimo Presbytero diligentius intuemini, et dum videritis columbam egredientem de ore meo, sequimini eam, usque dum veniatis ad locum, qui Græce dicitur *a* Monacho, Latine autem *b* Singulare, et ibidem sepelite corpus meum. At illi diligenter intuentes, viderunt columbam egredientem de ore ejus, quæ præcedebat eos, et secuti sunt eam usque ad prædictum locum : et ipsa columba veniens in locum Monachon, in vallem quæ vulgo dicitur Gaumates, resedit ante ipsam *c* ecclesiam, quæ est sita in valle supradicta in honorem S. Georgii, ibique corpus B. Deivotæ Virginis et Martyris Christi, deposuerunt sub die sexto Calend. Februarii, regnante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor, et gloria in secula seculorum, Amen.

ipsa præcipiente perevehitur Monæcum,

a b duce columba

c

a Herculis Monœci *urbs, quæ sæpe solum* Monœcus, *sive Græce* Μόνοικος, *Italice vulgo* Monaco *et* Mónico *nuncupatur. Nam cum* Μόνοικος, *accentu primam acuente diceretur, a Massiliensibus ejus conditoribus, Grææ originis, sensim plebs* Mónico *vocare eam cœpit, penultima correpta. Fuit deinde fortassis posteriori ætate, qui a monachis ductum nomen credidit, et* Monaco *dixit.* — *Mónaco unde dicta.*

b Μόνοικος singularem *sonat, sive* solum in domo. *Eo nomine dictum Herculem volunt, quod ceteros etiam e loco quem occupasset, Deos effugaret vel quod nullus simul in ejus fano Deus coleretur.* — *Hercules Mo*nœcus *unde.*

c *Sive ad eum locum, ubi post.* S. Georgii *condita ecclesia est, ut ipsi Monœcenses exponunt*

DE S. PETRO ÆGYPTIO
ANACHORETA IN SYRIA.

Circa annum CD. XXVII Jan.

Ubi habitarit Petrus

Theodoretus lib. 4, hist. Eccles. cap. 26, *cum varios monasticæ vitæ illustres athletas, qui sub Valente floruerunt, nominasset, ita subdit :* Itemque mons qui illi urbi amplissimæ (*Antiochenæ*) imminet, hujusmodi floribus pratensibus pulchre vestitus est. Nam in eo magna nominis celebritate vixit Petrus Galata, et ejus gentilis (*Græce* ὁμώνυμος *cognominis*) Ægyptius, quin etiam Romanus, Severus, Zeno, Moses, Malchus et alii quam plurimi; vulgo quidem ignoti, Deo autem penitus perspecti et cogniti. *Eadem habet Nicephorus lib.* 11, *cap.* 41. *Ex his coluntur* Petrus Galata 1 *Februarii*, Petrus Ægyptius *hoc* 27 *Januarii*, Romanus 27 *Novemb.* Zeno 10 *Februarii*, Malchus 21 *Octobris at* Severum *et* Mosem *necdum in sacris tabulis legimus, aut certe nondum ab aliis ejusdem nominis secernere potuimus. Idem Theodoretus in Philotheo cap.* 14 Scimus quidem, *inquit*, alia quoque plurima in urbe Antiochena (*Albericus Longus, apud Antiochiam, et melius*) resplenduisse pietatis et veræ religionis lumina magnum Severum, et Petrum Ægyptium, Eutychen, et Cyrillum, et Moysen, et Malchum, et alios quoque plurimos eadem via esse ingressos, (*qua SS. Romanus, Zeno, Petrus Galata, Theodosius, et Macedonius Critophagus, de quibus ante egerat*) sed si res ab omnibus in vita gestas conaremur scribere, totum tempus nobis non suffecerit, maxime cum etiam multis permultorum lectio afferat satietatem. Ex iis ergo qui scripti sunt, de eorum quoque qui prætermissi sunt vita, conjecturam facientes, prosequantur laudibus et imitentur, et utilitatem percipiant. *De* S. Macedonio *egimus* 24 *De* S. Theodosio 11 *Januarii*. Cyrillum et Eutychen *nondum fastis adscriptos legimus.*

2 *De* Petro Ægyptio *ita hoc die traditur in Menæis.* Eodem die S. Petrus Ægyptius, admodum ætate provectus, in pace quiescit.

ejus nomen in sacris Fastis

Sicut maturum frumentum in horreum,
Ita ætate gravis Petre inferris in sepulchrum.

Eumdem refert etiam Maximus Cythereus. Alius ab hoc Petrus *quidam* Ægyptius, *a S. Hieronymo e Bethleemo expulsus refertur a Palladio cap.* 80, *hist. Lausiacæ; perperam cum hoc Sancto in Indice Heriberti Rosweydi ad Vitas Patrum et a Radero confusus.*

DE S. DOMITIANO
MONACHO ET DIACONO IN JUDÆA.

An. circ. CCCXXIII. XXVIII Jan.

S. Domitiani natalis

Magni Euthymii, cujus vitam a Cyrillo monacho præclare scriptam dedimus XX Januarii, comes individuus, sociusque asceticarum exercitationum, et miraculorum administer fuit Domitianus, *qui octavo post illius obitum die, ab ipso evocatus sanctissime migravit e vivis. At, quod merito miramur, nec in Græcorum quidem Fastis adhuc ejus relatum nomen reperimus. Unus Constantius Felicius in Kalendario, sive Ephemeride historica, ita de eo scribit hoc die :* Domitianus monachus vir sanctissimus, discipulus Magni Euthymii Abbatis, moritur Hierosolymis anno 465. *Non Hierosolymis, sed in solitudine Hierosolymitana, nec* 465, *anno Christi, sed* 473 *mortuus, ut ex vita S. Euthymii colligere est, in qua plura de ejus virtutibus prædicantur, quæ nos strictim libabimus neque enim necesse est longius immorari iis, quæ isthic prolixe commemorata et explanata sunt*

2 Erat *Domitianus* genere quidem Melitenus, vir

tutis

S. Euthymio socius in solitudine,

tutis autem amator non negligens; *ut cap.* 5, *nu.* 28, *tradit Cyrillus. Hunc ex omni Fratrum cœtu socium sibi legit Euthymius, cum quo e monasterio S. Theoctisti in solitudinem Ruban, ac deinde in montem Mardam secederet, quibus in locis ac post in deserto Ziphon, herbis ambo haud exiguo tempore victitarunt. Cum deinde ad monasterium revertissent, Juvenalis Hierosolymorum Episcopus sub annum Christi* 429, *cum S. Passarione Chorepiscopo, et Hesychio Presbytero, Euthymium invisit, et cum alios sacerdotio initiarit, tum*

fit Diaconus,

Domitianum, *et* Domnum, *qui deinde Patriarcha Antiochenus fuit, Diaconos ordinavit, ut cap.* 6, *nu.* 42, *narratur.*

Lauræ Œconomus

3 *Constitutus autem est* Domitianus *ab Euthymio novæ Lauræ Œconomus. Sed cum magna rerum penuria premerentur, evenit tamen, Dei nutu amborum probare volentis virtutem, ut quadringenti fere Armeni, Hierosolymis ad Jordanem tendentes, dextera a via declinantes, ad Lauram diverterent. Quos ut itineris labore defessos vidit Euthymius,* Domitianum *accersit, jubetque iis mensam instruere. Negat ille escus domi esse, quæ fratribus ad diem unicum sufficiant, nedum tantæ*

miraculo docetur fiduciam in Deo ponere

multitudini. Abi, inquit Euthymius, ad penum, et scies, quid sibi quidem velint humanæ cogitationes, quid autem divina possit gratia dispensare ac providere præter opinionem. *Obtemperat Domitianus, et penum ita confertam panibus reperit, ut ne recludere quidem ostium posset; sed implorato Fratrum auxilio, diffringere illud, ut ingredi ipse posset, debuerit. Erat intus præterea vini oleique vis ingens. Perculsus miraculo* Domitianus, *ad Euthymii pedes abjectus, condonari sibi illiberalem parsimoniam precatur. Hic cum benigno animo manuque erigens,* O fili, *inquit,* qui seminat in benedictionibus, in benedictionibus quoque metet; *ac pluribus verbis eum ad ponendam in Deo fiduciam, largeque tribuenda peregrinis alimenta hortatus est. Exin augeri res familiaris cœpit, ut quinquaginta jam monachi alerentur, sua singulis cella constructa.*

Quendam et recusans obedire, divinitus punitum

4 *Cum autem provideret Domitianus, aucto Fratrum numero, ampliore quoque opus fore ministerio, mulos comparavit. Horum autem ut curam suscipiat, Auxentium quemdam, genere Asiaticum, rogat. Abnuit ille. Cum tamen et huic muneri aptus cumprimis videretur, et res esset utilis, adeoque necessaria, Joannem et Cyrionem Presbyteros secum assumit* Domitianus, *et cum iis denuo Auxentium rogat. Cum autem nec sic quoque obediret; jamque sabbatum advenisset, quo Magnum convenire Euthymium licebat;* omnia de Auxentio ei refert Œconomus. Et ille quidem Fratrem statim accersit; suadet autem ut obediat, et ne sit usque adeo contumax et inobediens, et propriam sequens voluntatem, et quod est communiter Fratribus utile recusans ministerium. *Cum nec Euthymii monitis auctoritatique cederet Auxentius, subito correptus infirmitate, eaque ab Euthymio, Crucis signo, liberatus est, et doctus deinceps parere Majoribus. Ita Domitiano Euthymioque asserta divinitus auctoritas est.*

Ex variis

Cœlesti igne circumfunditur in sacro:

5 *Conspexere aliquando, ut cap.* 13 *refertur, Terebon Saracenus, Sanctusque Gabrielius, Euthymium Deo incruentum offerentem sacrificium, assistentemque* Domitianum, *ab initio sacri trisagii, usque ad completum sacrum ministerium, cœlesti igne undique circumfusos. S. Sabam adhuc ætate adolescentem, vitæ asceticæ inflammatum desiderio, Domitiano discipulo tantisper instituendum tradidit Euthymius; postea tamen ad S. Theoctistum transmisit; ut cap.* 15, *refertur, dicturque iterum ad vitam S. Sabæ,* 5 *Decembris. Idem Sabas post mortem S. Theoctisti ad Euthymium cum Longino Abbate venit: cumque dies aliquot circa Ruban essent morati, eum ac Domitianum secum in solitudinem duci Euthymius, fontemque precibus elicit, ut eum vehementi siti laborantem ac pene deficientem recreet.*

S. Sabæ familiaris

postulatur in Abbatem.

6 *Denique morte imminente Domitianum accersit Euthymius; et suos ad mutuam caritatem, castimoniæ studium, hospitalitatem, aliasque virtutes cohortatus,* deinde etiam eos interrogavit, quemnam eis vellent imperare et præesse. Illi autem uno veluti consensu responderunt omnes, Domitianum. Ille vero, At hoc, inquit, nequit fieri. Domitianus enim non hic longo tempore post me manebit, sed cum septimum solum diem transegerit, sequenti me consequetur. Hoc omnes qui aderant, obstupefecit, cum tam aperte et tam libere dictum esset. Cum de Domitiano itaque spem perdidissent, petunt quemdam Eliam, Œconomum inferioris monasterii, genere Hierichuntinum. *Mortem exequiasque Euthymii commemorat Cyrillus, ac deinde ista subjungit.*

prædicitur ejus mors a S. Euthymio

ab eo ad cœlum invitatus, moritur.

7 Domitianus vero, qui Magni erat vere magnus et germanus discipulus, ut qui esset ejus vitæ imitator accuratissimus, cum plusquam quinquaginta annos Sancto inserviisset, a loco non recessit, sed permansit deinceps ad sextum usque diem ab illo tempore, ut qui statuisset non esse sibi vivendum de cetero, nec ferendum esse, ut hanc lucem omnino adspiceret. Cum septimus autem jam dies advenisset, ei lætus noctu apparet Euthymius, Veni huc, dicens, tibi paratam gloriam consecuturus. Ecce enim, inquit, Deus tibi concessit, ut nos quoque hic degamus communiter. Hæc Domitianus annuntiat Fratribus, cum venisset ad synaxim. Sicque ipse in gaudio et spe bonorum futurorum e vita excedit.

DE S. MARIO AB. BODANENSI IN GALLIA.

Seculo VI XXVII Jan.

Bodani monasterii,

C*ivitas est Segesteriorum, vulgo Cistero, vel* Sistaricum, *in Narbonensi secunda, ut habetur in Notitia provinciarum Galliæ apud Sirmondum, aut ut in nostro MS.* in provincia Viennensi tertia, *ad Druentiam amnem sita, episcopatu jam olim insignis, sub metropoli Aquensi. Haud ab ea procul antiquissimum monasterium est* Bodanum: *ita appellari docuit nos Godefridus Vendelinus vir eruditissimus, qui locum lustravit. Gallice autem* Beuvons. *Claudius Robertus, Usuardus, aliique plurimi, ipsumque Romanum Martyrologium* Bobacum, *sive* Bobacense monasterium *scribunt, Galesinius* Ba-

non Bobaci

baceuse, *alii* Bobiacense, Bobriacense, *et minus mendose* Badonense, *Petrus de Natalibus, Maurolycus et Felicius* Belvacense.

Abbas S. Marius, qui aliis Maurus

2 *Bodani Abbas fuit S. Marius, de quo Usuardus VI Kal. Februarii:* Item S. Marii Abbatis monasterii Bobacensis, cujus vitam virtutibus plenam vir illustris ac Patricius Dynamius scribit. *Plurima MSS. exemplaria et quædam excusa* Maurum *vocant, aliqui* Macerium. *Eadem quæ Usuardus, scribit Ado, sed rectius locum exprimit, dum Abbatem vocat monasterii* Bodanensis; *MS. S. Laurentii Leodii vitiose* Lobacensis; *MS. S. Mariæ Ultrajecti, et MS. S. Gudilæ Bruxellis,* Badonensis. *Beda vulgatus:* Item B. Mauri Abbatis monasterii Bobacensis; *et MSS.* Marii, Badonensis. *Notkerus:* Item Marii Abbatis monasterii Badocensis, vita et virtutibus clari. *Martyrol. Romanum:* In monasterio Bobacensi S. Mauri Abbatis. *Eumdem memorat hoc die Saussaius, et reliqui omnes.*

Ejus natalis

vita scripta a Dynamio,

3 *Vitam S. Marii (ut ex Usuardo, Adone, aliisque jam citatis patet) scripsit* Dynamius *vir illustris, quem Bellinus et Canisius* Danamum, *Martyrol. Colon.* Dinardum, *Carth. Colon.* Didanum, *quædam MSS.* Dinavium, *et* Climanium *appellant; Petrus de Natal.* Divanum. *Sigebertus Gemblacensis:* Dynamius vir illustris ac Patricius scripsit plenam virtutibus vitam S. Marii, qui fuit Abbas Bobacensis cœnobio. *Aut-bertus*

Ex variis. *bertus Miræus adnotavit in Bibliotheca sua :* An hic apud Sigebertum sit legendum S. Maximi, non habeo quod asseram. De Mario Bobacensi hactenus nihil legi. *Legerat enimvero, sed non meminerat. Nam cum ipso nos de* Marii *nomine ac* Bodano *cœnobio, contulisse olim sermonem meminimus.*

4 *Fuit* Dynamius, *ut idem recte observavit Miræus, rector patrimonii Romanæ Ecclesiæ in Gallia. Patet id ex S. Gregorii ad ipsum epistola 33, Indict. XI data, quæ ita habet :* Gregorius Dynamio Patricio Galliarum, *etc.* Monstrat quam bene dispenset propria, qui fideliter administrat aliena. Quod vestra nobis gloria ostendit, quæ perenni muneri intenta B. Petro Apostolorum Principi suorum redituum fructus intulit. Cui dum sua fideliter impenditis, hæc apud eum vestra munera fecistis. Sic quippe agere hujus terræ gloriosos de æterna gloria cogitantes decet, ut in eo quod temporaliter prævalent, mercedem sibi non temporalem parent. Proinde debitum salutationis alloquium persolventes, omnipotentem Dominum deprecamur, ut vitam vestram et bonis præsentibus repleat, et ad sublimia gaudia æternitatis extendat. Suscepimus namque per Hilarium filium vestrum de præfatis Ecclesiæ nostræ reditibus Gallicanos solidos quadringentos. Transmisimus autem B. Petri Apostoli benedictionem, crucem parvulam, cui de catenis ejus beneficia sunt inserta, quæ illius quidem ad tempus ligaverunt, sed vestra colla in perpetuum a peccatis solvant. Per quatuor vero in circuitu partes de B. Laurentii craticula, in qua perustus est, beneficia continentur, ut hoc ubi corpus illius pro veritate crematum est, vestram mentem ad amorem Domini accendat. *Extat alia ejusdem Gregorii epistola, data Indict. XIV ad* Candidum Presbyterum *euntem* ad patrimonium quod est in Galliis gubernandum, *Dynamio vel mortuo, vel munus abdicante.*

familiari S. Gregorii.

auctore vitæ S. Maximi Reiensis. 5 *Scripsit idem* Dynamius *vitam* S. Maximi *Episcopi Regiensis, sive Reiensis, quæ apud Surium extat 27 Novembris,* Urbico *Reiensi Episcopo dedicata. Subscripsit* Urbicus *Concilio Valentino 2 habito anno* 584, *et Matisconensi 2, an.* 585 *et rescripto ad Episcopos Pictavis congregatos anno* 589. *Hinc patet non vixisse* Dynamium *sub Anastasio Imp. quod Gerardus Joannes Vossius scripsit : neque id eo argumento sat probat, quod* beatissimum Faustum Antistitem *Urbici* prædecessorem *vocet Dynamius : non enim immediatum fuisse decessorem asserit: neque constat, an sit is* S. Faustus, *ex secundo Abbate Lerinensi Episcopus Reiensis, de quo egimus 16 Januarii, an* Faustus II, *pro quo Concilio Aurelianensi V, anno* 549, *integro fere post alterum* Faustum *seculo, Claudianus subscripsit. Clarius mox ex ipsius* S. Marii *ætate licebit perspicere, vitam ejus scribi non potuisse temporibus Anastasii Imperatoris, qui anno Christi* 518 *extinctus est.*

non æqualis Anastasii Imp.

unde ea Vita hic edita. 6 *Petrus de Natal. lib.* 3, *cap.* 32, *scribit se vitam hanc* S. Marii *(quem* Maurum *vocat) nusquam valuisse reperire. Eam nos a Jacobo Sirmondo nostro accepimus, quicum illam Nicolaus Peresius Regis Christianissimi in Concilio Aquensi Consiliarius communicarat, e veteri Breviario, facile a* 400 *annis exarato. Est ea in Lectiones novem distributa, et fortassis non integra, ut est a Dynamio primum scripta, sed ad officii Ecclesiastici usum conformata ac contracta, cum Lectione* 7, *ex homiliis S. Gregorii aliquid sit interjectum.*

S. Marii ætas. 7 *De* S. Marii *ætate ita scribit Arnoldus Wion :* Tempus quo floruit mihi hactenus incognitum. *Qua igitur ratione inductus illum inter Ordinis Benedictini Sanctos connumerat, et cum eo Menardus ac Dorganius? Certe a principio Benedictinis institutis erudiri non potuit, qui* Gundobadi Burgundiorum Principis consensu, a Fratribus Bodanensis cœnobii in Patrem electus *est, cum non ultra* 509 *Christi annum prorogarit vitam* Gundebadus, *quo anno necdum suam Religionem instituerat S. Benedictus. An tamen postea præclara hujus statuta ac regulam susceperit præscripseritque suis, haud nobis compertum. Familiaris ei fuit* Lucretius *Diensis Episcopus, qui concilio Aurelianensi IV Indict. IV, Basilio V. C. Cos. anno* 541, *subscripsit; Aurelianensi V, an.* 549, *per Vincentium Presbyterum; Parisiensi II, an.* 555. *Lugdunensi II, an.* 567, *per Vincentium Presbyterum; Parisiensi IV, an.* 573.

8 *Petrus de Natalib. cum, ut diximus,* S. Maurum Bobacensem *lib.* 3, *cap.* 32, *dedisset, iterum lib.* 11, *cap.* 130, *nu.* 38, Marium Belvacensem *refert, veluti diversum a* Mauro : *Vitam tamen utrobique a Dynamio scriptam tradit. Hinc Maurolyco aliisque ansa præbita* Marium Bellovacensem *Abbatem statuendi. Petrus Lovetus V. CL. lib.* 2, *Antiquitat. Bellovac. cap.* 18, *primum eum recenset inter Abbates cœnobii S. Luciani apud Bellovacos, solius tamen Petri auctoritate niti se profitetur. Lovetum sequitur Cl. Robertus. Ast Antonius Loiselius in Commentariis rer. Bellovac. cap.* 3, *ex quibusdam vetustis monumentis* Marinum *profert Bellovacensem Episcopum, quem ait circa tempora Clodovæi II, sive annum Christi* 648, *sedisse, eumdemque esse suspicatur qui primus Abbas S. Luciani fuisse dicitur. De* Marino *Episcopo non disputamus, quem* Marium, *sive* Marinum, *alii Abbatem* Bellovacensem, *Petri Equilini vestigiis insistentes, dixere, is est* Bodanensis *hic noster, multo Clodovæi II, ætate antiquior, qui Clodovæi I, et filiorum tempore vixerit.* *Non fuit Abbas Bellovacensis*

9 *Ludovicus Jacobillius libro de Sanctis Fulginatibus tradit,* S. Mauri *Bobacensis caput Fulginii asservari : verum iis ipsis rebus, quas de eo narrat, ipse se refutat. Citat Dynamium, quem ab eo lectum non esse manifestum est; Theodoretum, et alios, apud quos non reperit quæ scribit. Tradit enim* Maurum, *cognominatum* Maronem, *vel* Marotum, *in Syria floruisse vitæ sanctitate, magno isthic numero monachorum præfuisse, quos ad virtutis perfectionem egregie instituit : exexisse monasterium in vico Maronia, triginta millibus passuum distante Antiochia, idque* Bobacense *esse appellatum. Sed post paullo vicum eum mirifice amplificatum, in urbem excrevisse, ac præclaros dein Episcopos habuisse, quorum e numero* Dimasius *(ante* Dinamium *vocarat) Sancti vitam litteris commendarit, interfueritque Concilio Ephesino. Monasterium a primo conditore,* S. Maronis *esse deinceps dictum, monachos vero* Maronitas, *candido habitu indutos.* Maronis *discipulum fuisse Malchum monachum a S. Hieronymo celebratum. Denium secessisse Maronem in altissimum montem monasterio vicinum, in eo fanum idolorum evertisse, pauperem cellam ædificasse, ibi cælestibus rebus assidue intentum vitam reliquam exegisse, tandemque sub annum* 380, *in cælum migrasse* 27 *Januarii. Positum illi dein templum, ac sepulchrum in eo magnificum. Tandem anno* 1130, *caput in Italiam asportatum, Fulginii nunc asservari, ac populo ostendi* 10 *die Martii, qui anniversarius est dedicationis basilicæ cathedralis : at propriam Sancti festivitatem peragi* 18 *Augusti.* *Perperam cum S. Marone Syro confusus a Lud. Jacobillii,*

10 *Hæc ille. Agit quidem de* S. Marone *monacho Theodoretus cap.* 16, *qui a Græcis colitur* 14 *Februarii. Verum ille non in* Maronia *vico habitavit, quæ in* Chalcidica *regione erat, ubi* Malchus *monachus vixit; sed in* Cyrrhistica *juxta* Cyrum, *ut auctor est Theodoretus. De* Maronia, *sive* Maroniade *agemus ad vitam* S. Malchi 21 *Octobris. Neque* Dimasius *Maroniadis Episcopus Concilio Ephesino interfuit, sed* Docimasius Maroniæ Thraciæ Episcopus. *An* Maronis *illius Cyrensis caput in Italiam allatum sit, haud nunc quærimus : illud solum asserimus longe eum a Bodanensi diversum esse; et* Bodanum, *sive ut vulgo scribunt* Bobacum, *Galliæ esse monasterium, non Syriæ.* *aliaque Jacobilli scripta.*

VITA

AUCTORE DYNAMIO PATRICIO, *ex veteri MS. Breviario.*

CAPUT I.

S. Marii obitus, vaticinia.

Lectio I. Cur scribantur vitæ SS.

Cum Dominus noster Jesus Christus in primordio nostræ vocationis, humanis pectoribus fidei fundamenta jecisset, ejusdem fidei seges sancti Spiritus immissione per universum mundum longe lateque excrevisset; Christianorum religio Sanctorum actus memorabiles duabus ex caussis scripto commendare consuevit, ut videlicet chorus fidelium eosdem actus in festis annalibus audiens recitari, gaudeat, lætetur, et crescat; et minus perfecti eorumdem actuum exemplis inflammati, ad bene operandum studeant insudare.

S. Marius fit monachus,

2 Sanctus itaque Marius, cujus facta fidelia pro modulo nostræ capacitatis narranda ingredimur, mediocri parentela genitus, civis Aurelianensis fuit. Hic in monasterio, quod ibidem est, factus monachus, ineunte ætate monachalibus doctrinis eruditus puer, et factus juvenis bene operando Deo studuit militare. Cum autem in præfato monasterio, sicut lilium inter ligna Silvarum, inter Fratres moribus, vita claresceret; *a* Gundobadi Burgundiorum Principis consensu, a Fratribus Bodanensis cœnobii, quod est situm in Sistaricensi Episcopatu, in Patrem eligitur: cujus electio *b* Joannis, qui tunc Sistaricensi Ecclesiæ præerat, auctoritate roboratur; Divina hoc providente et favente clementia, ut qui bene se rexerat, aliis quibus regimen necessarium erat præficeretur. Quid plura? ad jam dictum monasterium adducitur: et a suo Pontifice in Abbatem communi Fratrum voluntate consecratur.

a post abbas Bodanensis

Lect. II Sanctissime vivit

3 Consecratus autem ita suæ dignitatis officium amplexatus est, ut quotidie filios spirituales, vitæ venerabilis exemplo, generaret, et eosdem doctrinis cœlestibus eruditos mirabiliter educaret. Erat enim hominem exteriorem jejuniis et vigiliis affligens, interiorem orationibus assiduis reficiens; in utroque mansuetus et humilis, in utroque laudabilis et perfectus. Hic dum quodam tempore pro gerendis negotiis sui monasterii ad alias partes secederet, contigit ut in agro *c* Alegarnensi, a quodam viro illustri Agricola hospitio susciperetur: cujus filiam Sisagriam nomine, quæ fere mortua erat ejusdem hospitis precibus baptizavit, et baptizatam suis orationibus, vitæ et pristinæ sanitati restituit. Cum vero peractis negotiis, pro quibus perrexerat, ad monasterium rediret, quædam matrona nobilis, quæ Licinia vocabatur, excepit illum in domum suam: cujus filius adeo infirmabatur, ut memorata mulier et amici de salute ejus desperarent. Rogatus a matre senex infirmum visitat, super eum orat, oleo sancto eum perungit. O mira virtutis Dei cum Confessore orante celeritas! Dum enim infirmus perungitur, optata sanitas ex insperato revertitur, et infirmitas abjecta fugatur. Sicque factum est ut hospitem, quam tristem invenerat, lætam cum filio ad monasterium rediens relinqueret.

c quamdam jam depositam baptizans sanat, alium precibus et sacro oleo

Lect. III vaticinatur Diensi Ep. c

4 Cum autem, ut mos est religiosorum, in Quadragesima idem vir Dei in cella retrusus, parcius solito viveret; Lucretius Diensis Episcopus ad eum visitandum assidue veniebat; tum quia ejusdem viri Dei monachus et nutritius fuerat, eumque patris loco venerabatur et colebat; tum quia ejus dulcibus alloquiis semper refici appetebat. Una itaque dierum cum ad ostium cellæ ejus pulsaret Antistes, audivit ab eo ut recederet, post diem tertium rediturus, et in illo spatio nullus ei victum, nullusque accessum præberet. Recessit Pontifex: et post triduum revertens, ad virum Dei est ingressus. Cui vir Dei: Ductus fui in spiritu, vidique cœlos apertos et majestatem Dei; cujus claritatis splendorem mei mortales oculi vix poterant sustinere; vidique beatam et Virginem et Dei genitricem Mariam cum Angelis ad ejus vestigia prostratam, pro *d* pace Italiæ supplicantem. Sed divina pietas ita temperavit responsum, ut nec matrem petentem offenderet, quod autem Italia et multæ aliæ provinciæ indeclinabilem interitum mererentur, respondit. Hæc mihi a Deo revelata, tibi studui revelare, te adjurans ex parte Dei et mea, quatenus ista quæ audisti me vivente nulli revelare præsumas. Postquam autem ejusdem viri Dei corpus Pontifex memoratus sepelivit; et nos ejusdem visionis effectum novimus, qui Bodanense cœnobium subversum fuisse minime dubitamus.

prævidet et prædicit clades Italiæ Ex usu d

a *De* Gundobado *actum 21 Janu. ad vitam* S. Epiphanii; *agetur que ad vitam* S. Crotildis 3 *Junii, et alibi.*

b *Imperfectus est catalogus Sistaricensium Episcoporum apud Cl. Robertum, ubi primus ponitur* Pologronius, *qui concilio Valentino II, an.* 584 *subscripsit, et Matisconensi II, an.* 585. *Multo antiquior hic* Joannes *fuit.*

c *An forte* Arvernensi *scriptum fuit?*

d *Multa ejus tempore ab Herulis, Gothis, Burgundionibus passa est Italia, post etiam a Francis, Græcis, Longobardis.*

CAPUT II.

Varia miracula, obitus.

Lect. IV Equum sibi ablatum miraculose recuperat.

Alio quoque tempore viro Dei placuit, ut caussa orationis S. Martini Turonensis limina visitaret. Cumque ipsa nocte vigiliarum in civitate Turonica dormiret, caballum, qui de sella ejus erat, latro quidam furto subripuit. Sed virtus Divina sic latronem meritis jam dicti viri Dei obsedit; ut per totam noctem plateas civitatis rimando quæreret, nullusque ei de civitate pateret egressus: facto mane vir Dei latronem prævenit, et caballum recuperavit. Et licet latro præventus pœnam corporalem meruisset, ex insita mansuetudine liberum abire permisit. Simili miraculo, in urbe Lugdunensi suas equitaturas vice alia recuperavit.

Item alias

... filium impetrat,

6 Illud etiam non est prætermittendum, quod quodam tempore quidam Nemphidius cum Senatore Agricola S. Marium comitantes caussa orationis Parisius ibant, ut S. Dionysii limina visitarent. In quo itinere Nemphidius viri sanctitatem cognoscens, et de ea mente integra confidens, eum rogavit, ut ejus precibus filium habere mereretur. Negat Sanctus, asserens humiliter se tanti meriti non esse, ut per eum quod petebat Nemphidius posset obtinere. Licet autem, ut justorum mos est, tantæ petitioni se favere nequaquam posse simpliciter affirmaverit, post triduum tamen memorato Nemphidio filium certo tempore nasciturum prædixit. Quod autem Sanctus in hoc verus Propheta fuerit, Evodius promisso tempore Nemphidio natus ostendit.

et tempus nativitatis prædicit

Lect. V

7 Illud etiam dignum duximus annectendum, quod antequam de civitate illa egrederetur, non sine suorum mœstitia multum cœperit infirmari. Nocte igitur insequenti membra languore fere præmortua lecto collocavit. Sed in ipso noctis spatio, sic divina ei subvenit clementia; ut summo mane lætus et incolumis surgeret, et socios ad iter agendum hortaretur. Cum autem omnes qui aderant de ejus subita valetudine mirarentur; ait: S. Dionysius in illa nocte ad me venit, me tetigit, et sui præsentia me pristinæ sanitati restituit.

sanatur a S. Dionysio sibi apparente.

8 Cum itaque, ut diximus, factus incolumis ad monasterium rediret, quidam pater familias eum suscepit hospitio. Tempore opportuno vir Dei ad mensam accessit, sedit, allatumque panem more solito benedixit. Cum autem quidam assidentium de pane benedicto, cani, quem amabat, jactasset; statim ut canis panem quem acceperat visus est in corpus trajicere, vitam amisit. Indignum quippe erat, ut canis pane illo vesceretur, quem dextra Sacerdotis sanctificaverat.

Canis panem ab eo benedictum vorans moritur.

9 Alio

Ex MSS.

Alius ejus capsellam scindens, a lupis rapitur

9 Alio quoque tempore dum ad quosdam Ecclesiæ filios visitandos accederet, canis, quæ catulos habebat, subito exiliens, capsellam ejus scidit. Cum vero Dei famulus pro hac re vultum parumper inclinasset, duo lupi ejus injuriæ ultores canem ipsam rapuerunt, et raptam suis pastibus destinantes ad silvam teste populo perduxerunt. Si quis autem non credit quod aliquando silvestres bestiæ ferocitate deposita justorum utilitatibus noverunt famulari, audiat *a* Paulo primo eremitæ leones sepulturam fecisse, et S. *b* Mariæ Ægyptiacæ; audiat, et in omnibus laudet Dominum, miretur, et credat.

Lect. VI

Ipse a pluvia intactus,

10 Aliud etiam supradictis adjiciendum esse censuimus: quod quotiens servus Dei in aura dubia, aut segetum spicas triturandas stravit, aut in quolibet itinere ad mensam sub aperto aere sedit, numquam illum pluviarum inundatio molestavit, numquam impedivit. Sic namque Deus nimborum impetus ubicumque ruentes meritis et virtute sancti Confessoris refrenavit; ut cum alios euntes et redeuntes, eorumque labores suis inundationibus indifferenter humectarent, virum Dei ejusque socios illæsos, et ejusdem areas intactas pertransirent. Nec mirum si nubium infusionem fugare potuit, qui vitiorum tenebrosam caliginem a primo flore juventutis in se studuit enervare. Tantæ siquidem virtutis et sanctitatis erat, ut per eum Dominus cæcis visum redderet, surdis auditum restauraret, infirmos pristinæ sanitati reformaret. Quamdam etiam maligni spiritus infestatione captivam, per eum orantem Dominus liberavit.

claret miraculis.

mortem S. Donati divinitus cognoscit

11 Illud autem memorabile prædictis est inserendum, quod cujusdam *c* Donati servi Dei transitum, absens corpore, præsens spiritu, cognovit, et cognitum Fratribus cum lacrymis publicavit. Quidam autem ex his qui aderant, probare volens utrum viri Dei visio veritate niteretur, misit ad locum, in quo jam dictus Donatus Deo militaverat; et legati assertionibus, ut vir Dei prædixerat, ita esse invenit. Hæc quæ audistis, Fratres carissimi, ex miraculis sæpe nominati Confessoris excerpsimus, plurima prætermittentes, ne sermonum prolixitas audientibus fastidium generaret. Tantarum itaque virtutum gloria redimitus, tantorum miraculorum longe lateque coruscans, VI Kalendas Februarii, hoc est, hodie, prædictus Confessor Domini Marius felix de corpore migravit ad Christum, cui cum Patre et Spiritu sancto regnum et imperium in secula seculorum. Amen.

moritur 27 Jan.

a b S. Pauli *vitam dedimus 10 Januar. S. Mariæ Ægyptiacæ dabimus 2 april.*

c *Colitur* S. Donatus 19 *Aug. ubi Ado hoc paullo aliter narrat:* Cumque dies vocationis ejus instaret, adveniente sancto Abbate Mario, cui illo fuerat revelatum, inter verba orationis migravit ad Christum, sepultusque est ab eodem Patre in loco suo.

CAPUT III.

Miracula post mortem.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

Lect. VII.

In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis parabolam hanc: Homo quidam peregre proficiens, vocavit servos suos, et tradidit illis bona sua; et reliqua. Homilia S. Gregor. Papæ: Homo iste, Fratres carissimi, qui peregre proficiscitur, Redemptor noster est, qui de mundo ad Patrem transiens fidelibus servis quinque talenta, id est, bona spiritualia tradidit. Quia vero S. Marius fidelis servus extitit, cum fidelibus ab ipso Redemptore memoratum pondus creditur accepisse. Inde est, quod de corpore migrans ad pedes ejusdem Redemptoris spirituales usuras exigentis accessit, rationem de commissis et ipse redditurus, et quoniam super quinque talenta lucratus fuit alia quinque, audire meruit: Euge bone serve et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, intra in gaudium Domini tui.

Matth. 25. 21 et 23.

S. Marii corpus transfertur Forcalcariam

13 Post cujus felicem transitum, cum annorum lustra plurima fluxissent, et quarumdam sævarum gentium crudelitate, tota Gallia suis habitatoribus fere destituta haberetur, et Christi monasteria luctu perpetuo flenda in eremum versa fuissent, a quibusdam viris, corpus præfati viri Dei ab Ecclesia Bodanensi sublatum, ad hoc oppidum *a* Forcalcariense, Deo disponente, delatum est. Requiescit autem in ecclesia, sibi famulantibus ex eadem perpetuam requiem largiturus: in qua ecclesia multi multa miracula per eum Dominum fecisse asseruerant. Ex quibus ad tanti Confessoris memoriam commendandam pauca excerpsimus, quæ veridica testium assertione didicimus.

claret miraculis:

ad ejus sepulchrum ludens punitur

14 Quodam autem tempore quidam puerulus lascivius ultra modum sub sarcophago prædicti Patris ludis profanis ac saltibus insistebat. Cum autem fronte inverecunda prædictis insisteret, divina ultione percussus cecidit: statim cœpit membris defici, et in quinque sensibus corporis debilitari: crevit pœna, crevit et supplicium; et ut ab ipso loco manibus aliorum sustentatus recessit, cum pœna et supplicio spiritum exhalavit. In quo datur intelligi quoniam Deus ultionum Deus est; et licet videatur esse remotus, præsens tamen Sanctorum injurias assidue creditur judicare.

Lect. VIII. candela divinitus accenditur:

15 Illud prætermittere etiam nequaquam debemus, quod quadam vice quidam vir religiosus ejusdem viri Dei basilicæ custos, cum circa medium noctis ad ecclesiam veniret, ut lumen lampadi daret, extinctum invenit: O, inquit, Pater mi, da consilium servo tuo: nox atra omnia possidet: omnes dormiunt: ubi ignis reperiatur, nescio: viæ semitam pes ignorat. Quid ergo faciam? Cum igitur anima anxiaretur in illo; et ad quam partem se verteret: ignoraret; subito non sine ejus ineffabili gaudio, candela quam tenebat in manibus accensa apparuit.

contractus sanatur

16 Alio quoque tempore quidam rusticus, membris omnibus contractus, ita erat toto corpore dissolutus, et in unum similitudini hominis contrarium conglobatus; ut non homo, sed monstrum aliquod putaretur. Hic ad multa Sanctorum limina adductus fuerat: sed quoniam ut credimus sancto Confessori nostro reservabatur, nulla sui corporis præsidia se percepisse fatebatur. Ad ultimum divina ei opitulante clementia non sine multo labore ad præoptata limina sancti Confessoris defertur, et in ejusdem ecclesia delatus deponitur. Precatur miser cum lacrymis miserandi corporis erectionem, et qui aderant ei compatientes eadem deprecantur. O Dei pietas omni devotione colenda, O Sanctorum merita mortalibus omnino veneranda! Inter lacrymas namque infelicis hominis, et verba multorum orantium, miser erigitur: fragor ossium et nervorum extensio a multis auditur: occurrit mox Comitum curia, mirantium tumultu citata: occurrunt Proceres: occurrit utriusque vulgi sexus: clamant omnes, alii alios clamoribus prævenientes, Non nobis, inquiunt, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Sic miser qui venerat, meritis jamdicti viri Dei factus incolumis, lætis gressibus ad propria recessit.

Psal. 113

Lect. IX

in ejus sepulchrum irreligiosa punitur,

17 Prædictis etiam addere decrevimus, quod quadam die quædam puella innupta, mentis levitate ducta, lapidem dirigens aram sancti Confessoris percussit: necdum directus lapis in pavimento ceciderat, cum nervorum viribus exhaustis, et membrorum virtute debilitata, puella cecidit. Quid plura? Quæ paullo ante lasciviens venerat, facta flebitur et infelix. Ad Confessoris Marii limina excubias fideliter actura perducitur, offert seipsam, offert preces et lacrymas: spondet Sancto vigilias annales, si facta incolumis ad propria revertatur. O mirum divinæ pietatis auxilium! Dum plorat mulier, dum se totam in ara mentis, devotis precibus, immolat; exauditur, et tota pristinæ incolumitati restauratur. Sospitate itaque recepta cuidam conjugio copulatur: sed cum tempora

voto facto, sanatur

tempora temporibus venientibus transirent, et memorata mulier conjugalibus deliciis minus sapienter adhærens, vota quæ Sancto promiserat persolvere distulisset; ejus oblivio infirmitate pristina prævenitur : nervorum auxiliis iterum attenuatur, et membrorum valetudine omnino privatur. Iterum ad præfata sancti Confessoris limina, mariti cura, perducitur : iterum meritis ejusdem peroptatæ sanitati redonatur. Læta mulier ex insperata sibi reddita sanitate, perpetuum Sancto vovet obsequium, ad propria numquam reditura amplius. Sed cum sponsus adversus conjugem de tali voto nimis incanduisset, territa mulier conjugalibus minis, et blanditiis emollita, cum eo ad propria revertitur. Reversa statim miseranda mulier, peste jam dicta iterum premitur : iterum ad limina Sancti perducitur : iterum saluti præoptatæ restauratur. O infelix nostræ humanitatis conditio! o nefanda in persolvendis votis oblivio! Rursus nempe Sanctus obliviscitur : rursus impudica mulier infirmitate solita enervatur; rursus ad sæpe dicta limina confluit, iterato voto Sanctus iterum honoratur, et mulier quæsitæ sanitati iterum restauratur : restaurata gaudens et incolumis, repatriat meritis sancti Confessoris caussis similibus non amplius reversura. Audiant illi, qui in hac Ecclesia Deo et S. Mario morum stabilitate promiserunt, audiant et mentis..... diligenti cura revereantur, si omnia recta sunt erga votum; si recta omnia bene sibi contigisse, lætentur : si autem aliter est, sciant quoniam hoc in anima patiuntur, quod præfata mulier in corpore legitur passa fuisse. Votis itaque fractis per pœnitentiam consulant, ad pedem sancti Confessoris accedant, lacrymas et preces offerant, ut salutem, quam exercendo perdiderant, morum stabilitate redintegrata, rursus per Dei misericordiam habere mereantur. Amen.

voti oblita, iterum ægrotat.

iterum S. Marii ope sanatur.

tertio ac quarto id accidit.

Auctore Dynamio, ex MSS.

a *Situm est* Folcauequier *inter* Sistaricum *et* Aptam Juliam.

DE S. LUPO EP. CABILONENSI IN GALLIA.

Initio Sec. VII. XXVII Jan.

S. Lupi Episc. Cabilonensis ætas,

Castrum Cabilonensium (*quod alias* Cabilinum) *urbs est provinciæ Lugdunensis primæ, sita ad Ararim flumen, egregie munita, ornataque Episcopatu, aliquando Regum Burgundiæ sedes, ut ad vitam* S. Gunthramni 28 *Martii ostendemus. Hic Episcopus fuit circiter annum Christi DC.* S. Lupus. *Extat enim S. Gregorii Magni epistola, quæ est* 32, *libri* 9, *data Indict.* 4, *anno Christi* 601, *qua* Mennæ Tolosano, Sereno Massiliæ, Lupo Cabilini, Aiglio Metis, Simplicio Parisiis, Melantio Rotomagensi, et Licinio Episcopis Francorum, *commendat monachos, quos cum Laurentio Presbytero et Mellito Abbate in Angliam ad Augustinum mittebat. Unde falli manifestum est Cl. Robertum et Joannem Chenu, qui eum volunt* S. Grato *in episcopatu successisse; qui, ut ad ejus vitam* 8 *Octobris dicemus, concilio secundo Cabilonensi, sub Clodovæo II, circiter annum* 650, *interfuit.*

natalis,

reliquiæ,

2 *Colitur* S. Lupus *ab Ecclesia Cabilonensi, officio duplici VI Kalend. Februarias, asservaturque etiamnum in illius Ecclesiæ sacrario pedum ejus eburneum, aureusque annulus. Natale ita consignavit Molanus in addit. ad Usuardum* : Cabilonis S. Lupi ipsius civitatis Episcopi. *Eadem Galesinius et Ferrarius. At fusius Saussaius* : Ipso die Cabilone in Æduis depositio S. Lupi Episcopi et Confessoris, qui primum monachus et Abbas S. Petri religiosissimus, S. Grato gratiæ donis succedens in hac cathedra, mirificos virtutum omnium splendores, doctrinæque salutaris copiosos imbres effudit : demumque multis meritis cumulatus, obdormivit in Christo. Ad cujus venerabile corpus micantia signa effecerunt, ut semel ac iterum elevaretur, condignaque coleretur a suis oppidanis, qua etiamnum fruitur, reverentia. *At de illius decessore jam diximus, non videri* Gratum *fuisse.*

monastica professio

in cœnobio S. Petri.

3 *Monasterium* S. Petri *scribit Andreas du Chesne in libro Antiquitat. Galliæ, primum cœmeterium fuisse Christianorum, in primitiva Ecclesia, ut fere solebant in suburbiis, post sacellum isthic conditum, quod exinde amplificatum, tandemque conditum monasterium a* S. Flavio *Episcopo, aut si ab aliquo prædecessorum, certe ab eo restauratum. Joannes Chenu et Cl. Robertus isthic Abbatem fuisse* S. Lupum *scribunt, ideoque ibi sepeliri voluisse. Sed eversum nunc id cœnobium est primis Calvinistarum tumultibus, atque isthic arx erecta.*

Vita

elevatio per Gerboldum Episc.

4 *Vitam* S. Lupi *ab anonymo auctore scriptam, sed aliquot post seculis, ut legenti patet, e veteri MS. Jacobi Sirmondi nostri accepimus. Elevatas ejus esse reliquias a Gilbaldo, sive Gerboldo, Episcopo tradit Cl. Robertus IV Kal. Septembris anno* 877. *Interfuit Gerbaldus concilio Suessionensi III, an.* 866, *Cabilonensi an.* 873, *Pontigonensi an.* 876, *Tricassino II an.* 878, *Mantalensi an.* 879. *In præcepto Caroli Crassi dato an.* 885, *pro libera electione Episcopi Cabilonensis, dicitur Gerboldus tum* infirmitate jam simulque senio confectus, non modicum metu sui obitus civibus et filiis Ecclesiæ suæ *intulisse* dolorem.

canonizatio

5 *Qua occasione facta sit* S. Lupi *elevatio indicat Joannes Chenu* : Ejusdem, *inquit, Gilboldi* ætate summus Pontifex Joannes VIII, cum Trecassibus rediens, quam in urbem synodum convocaverat, in eaque Imperatorem consecraverat Ludovicum Balbum, in Cabilonensi civitate viginti permaneret dies, inter Divos relati sunt, rogante Gilbodo, SS. Silvester, Agricola, Lupus, et Gratus, Tranquillus, Desiderius, Joannes et Veranus, Episcopi Cabilonenses. *Fallitur quidem Chenu; non fuit ea imperatoria sed regia corona, quam Balbo Joannes imposuit. At si tamen ea occasione elevatum est* S. Lupi *corpus, ergo non anno* 877, *cum non nisi sequenti anno habita sit synodus Tricassina : nisi quis biennio ante elevatum corpus sancti Antistitis velit, anno demum* 879, *cælestes illi honores decretos, quod est probabile.*

per Joannem VIII Papam

6 *De illa vero Antistitum Cabilonensium apotheosi ita scribit Saussaius* 20 *Novembris agens de* S. Silvestro *Cabilonensi Episcopo* : Attamen cum jugiter divinæ virtutis coruscatione beatus Confessor in tumulo radiaret; conditus tamen in sepulchro suo jacuit, donec agente Gilbodo Cabilonensi Antistite e loculo eductus fuit ad cultum ampliorem. Cum enim Joannes VIII Papa Roma exagitatus confugisset in Galliam, Trecisque Concilium, cujus acta extant, habuisset, in reditu Cabilone viginti diebus consedit. Quam faustam occasionem bene nactus præfatus Gilbodus Episcopus, ab eo supplicationibus obtinuit, ut sanctorum Pontificum Cabilonensium, Silvestri et Agricolæ sacra corpora de tumulis, ubi mira divinæ gloriæ clarificatione renidebant, levaret, atque honorificentioribus loculis inferret, quatenus a populo fideli impensius percolerentur : quin et ipsos beatos Antistites Apostolica auctoritate Sanctos pronuntiare, Beatorumque vellet albo adscribere solenni decreto, alios septem qui Cabilonensem urbem illustraverant sanctæ vitæ meritis (ceu perpetuos soli illius opitulatores et patronos) Episcopos Confessores, nempe Tranquillum, Desiderium, Joannem, Flavium, Veranum, Gratum, Lupum, cum Desiderato Presbytero, qui cultor eremi apud Gordanum reclusus, miræ sanctitatis vestigia reliquerat. Piam Episcopi petitionem benignis auribus excepit Pontifex Apostolicus, factaque de piorum illorum octo virorum moribus, meritis, miraculis sedula indagine, quos Deo placuisse reperit, ex zelo ejus gloriæ, et perfectæ vitæ innocentia, ab eoque vicissim mira signorum operatione, cum in vita tum post mortem clarificatos, Apostolico oraculo

Auctore anonymo, ex MSS.

culo inter Beatos vindicatos annumeravit : atque a fidelibus sanctitatis honoribus decrevit in perpetuum percolendos. At vero eum temporis angustiis et rerum ingruentium mole premeretur, singulorum ipsorum Sanctorum, ut Giboldus desiderabat, sacra busta ex tumulis non eruit, sed dumtaxat pretiosa SS. Silvestri et Agricolæ lipsana : quibus recondendis decentius Gilbodus ipse Antistes Cabilonensis thecas insigniores paraverat.

canonizationis anniversaria memoria.

7 *Celebratur omnium simul memoria in Ecclesia Cabilonensi* 30 *Aprilis, ut testatur Cl. Robertus, quo die Ferrarius :* Cabilone in Gallia sanctorum Episcoporum in Sanctos relatio. *At peculiari præterea celebritate honorantur,* SS. Silvester *et* Desideratus *Presbyter* 20 *Novemb.* S. Agricola 17 *Martii*, S. Gratus 8 *Oct.* S. Veranus 20 *ejusdem.*

alia festivitas.

8 *De* S. Lupo *ista præterea habet Saussaius* 27 *Augusti :* Cabilone in Æduis festivitas S. Lupi Episcopi, cujus gloriosa migratio, cum elogio ejusdem sanctitatis, propria die consignata est in sacris his Galliæ fastis VI Kalend. Februarii. *Ferrarius quoque :* Cabilone in Gallia S. Lupi Episcopi. *Ast* 29 *Augusti idem Saussaius :* Item Cabilone in Æduis elevatio corporis S. Lupi ejusdem Ecclesiæ Episcopi et Confessoris, facta ob divinas virtutes ad tumulum ejus micantes, per Garboldum ipsius Sedis Episcopum. *Demum ipsum Gilbodum, cujus tam varie nomen expressit, inter Sanctos recenset idem Saussaius* 12 *Junii in Supplemento Martyrologii.*

VITA AUCTORE ANONYMO,

ex MS. Jacobi Sirmondi Soc. Jesu.

CAPUT I.

S. Lupi episcopatus, virtutes, miracula.

Laudandi Sancti.

Sanctorum gesta virorum ad memoriam posteris describere, opus est pietatis impendere, et divinitatis magnificentiam honorare; dum et legentes habent unde incitentur, et omnipotentis opera unde laudentur. Ecclesiastici auctoritas libri hac de re hortatur; *Eccli. 44* Laudemus, inquiens, viros gloriosos et parentes nostros, qui in generationibus gentis suæ gloriam adepti sunt, et in diebus suis habentur in laudibus. Qui de illis nati sunt reliquerunt nomen narrandi laudes eorum : et sunt quorum non est memoria : sed illi viri misericordiæ sunt et permanent bona cum ipsis.

S. Lupi Acta interciderant.

2 Igitur vitam actusque beatissimi Lupi Cabilonensis Antistitis aliqua ex parte, quoniam ex toto nequeo, relaturus, licet impar hujus existam officii, tamen qua de re id fuerim exorsus paucis expediam. Quoniam eadem urbs frequenti fuerat incendio cremata, cuncta pene, quæ de illo litteris fuerant mandata, iisdem sunt ignibus absumpta, et nisi aliqui remansissent superstites, qui ea legerant, ut his quibus forte incognita erant iterum scribenda narrarent, perpetuo silentio damnata manerent. Veracium itaque relatorum assertionibus accommodans fidem, simulque Domini Pontificis quam maxime imperantis sanctam exequi cupiens jussionem, quæ de prædicto mihi comperta sunt Patre, quamquam incultus horreat sermo, fideli tamen pandam eloquio. Ad quod si non suppeditat facundia, juvabit obedientia. Et quia *Eccli. 15. 9* scriptum memini, Non est speciosa laus in ore peccatoris, negligentiæ maculas jubentis tergat auctoritas.

3 Is denique, de quo sermonem narrationis : inferimus, regno extitit Burgundiæ oriundus, nobilitatis titulo non mediocriter clarus. Quod enim juxta hujus carnis propagationem summa extiterit ortus prosapia, testantur prædia ejus ingentia, quæ etiam ipse in sacrorum dominium locorum, pia satis distributione donavit, nimirum patrimonii sui ad cœlum transferens facultatem; ubi indesinenter actu, et mentis, juxta Apostolicum dictum, versabatur intentione. *Philip. 3. 20*

Is bona dat Ecclesiæ.

Nam Baugiacum villam, ex parentum sibi dimissam hæreditate, Ecclesiæ *b* B. Vincentii Martyris contulit : cujus postmodum ob morum probitatem et religiosorum actuum excellentiam, tam ex divina electione quam totius cleri populique acclamatione, idoneus institutus est Pastor. Pollebat enim in eo summa et virtutum præcipua caritas : abstinentia et vigiliis pascebatur : miserorum et in carcere positorum recreationibus insistebat, pro quibus apud seculares Judices mortis eorum ministros clementissime interveniebat : satagebat quoque erga quotidianæ eruditionis profectum, et instituta divinorum voluminum schola auditoribus suis cœlestis eloquii copiam ministrabat : in quo qualiter singuli proficerent, propositis sententiarum quæstionibus, vigilantissime requirebat. Erat sane hospitalitati intentissime deditus, eleemosynarum erga indigentes affluentissimus erogator; exhortationi in subditis, atque doctrinæ studens in cunctis : non aliud docebat aliud faciebat, sed juncta prædicationibus vita omnium virtutum lampade resplendebat. Unde propter hæc meritorum insignia divina, quæ vivus patravit, post obitum nunc gerit miracula.

b

fit Episcopus

floret virtutibus

fontem precibus elicit

4 In prædicta siquidem villa Baugiaco antiquam per illum Dominus renovavit virtutem. Nam qui olim aquam de petra plebi produxerat murmuranti, precibus illius fontem arido in loco emanare fecit siti populo æstuanti. Etenim dum operariorum ejus fœnum secantium turmæ diutino fervore solis fatigatæ, ad extenuandam sitim aqua deesset, et propter hujuscemodi penuriam jam lassata deficeret; vir Domini ut de ejus miseratione confidant hortatur : orationi prosternitur : expleta erigitur : baculus sanctæ manus solo arenti ab eodem infigitur : quo retracto, largissima fontis unda prosequitur; qui usque hodie in eodem loco ad testimonium beatissimi viri dulcem præbet sitientibus haustum; quo et tunc refecta familia inchoato labori iterum cœpit alacriter insudare; cujus frequenter perceptione infirmi optabilem meruerunt resumere sospitatem. Monstratur adhuc illius adhærens ejusdem villæ oratorio cella, in qua post laborem consueverat cubitare : ad quam, donec advixit, nullus feminis patuit aditus. Unde et propter priorem reverentiam nulla modo femina illuc ingredi præsumit. Fertur quod circa ambitum ejusdem cellæ si aliqua rapacium avium fuerit immissa, nullis postmodum usibus valeat.

contra morbos salutarem.

Cella ejus feminis clausa avibus rapacibus noxia.

5 Pontificalis proinde culminis dignitate percepta, quantum se arctioribus mancipaverit institutis, humanam excedit narrationem. Habebat vero ad lævam matris Ecclesiæ, e regione altaris S. Vincentii, parvam orationis domunculam, quæ hactenus permanet in honore sancti Papæ *c* Silvestri consecrata, in qua brachium illius reconditum veneratur. Ibi nocturnalibus horis familiare agebat secretum; ubi ob honorem sanctorum pignorum lumen accensum indeficienter ardebat. In hac dum fortuitu quadam post longas orationum excubias nocte membra quieti dedisset, negligentia, ut assolet, urbs ab occidentali sui parte gravi exardescente incendio cremabatur : cumque jam ultra medium civitatis cuncta depopulans ignis veniret, aliis aquam certatim jacientibus, aliis ad sedandos flammarum globos diversa molientibus, sed nihil proficientibus, imminente jam jamque totius urbis interitu, territi cives præsidium sui expetunt Sacerdotis. Qui protinus surgens orationi parumper incumbit, dehinc flammis ultro obvius pergit. Mirabile dictu : mox eo palmas ad cœlum tendente, signumque crucis opponente, divisæ sunt flammæ : ignis dissiluit; ac velati imbre vehementissimo cœlitus emisso cuncta sævientis incendii molimina destruuntur : sicque per virtutem Christi ignium repressit minas, qui jam pro ejus amore cunctas in se vitiorum extinxerat flammas.

c

Incendium precibus et signo crucis restinguit

a In MS.

a *In MS. hic erat titulus:* Incipit relatio vitæ et miraculorum Domni ac beatissimi Lupi Cabilonensis Episcopi, cujus transitus gloriosus celebratur VI Kalendas Februarii.

b *Ea est cathedralis, cujus interim mentio fit mox num. 5. Auctor est Du Chesne aliquas* S. Vincentii *reliquias, a Childeberto, ut 22 Janu. diximus, ex Hispania allatas, Cabilonensi donatas esse Ecclesiæ, quæ prius S. Stephanum patronum colebat.*

c Silvestrum *hunc esse existimamus, non Papam Romanum, qui 31 Decemb. colitur, sed Cabilonensem Episcopum, qui 20 Nov.*

CAPUT II.

Obitus, exequiæ

Moriturus intercedit pro captivis

Veniendum est ad vitæ ejus terminum gloriosum, in quo omnino reminiscantur legentes et audientes, quam Deo placita ejus extiterit vita, quem ita a seculo recedentem cælestia prosequuntur miracula. Cum idem beatissimus vir transitus sui diem imminere sentiret, cognovit quod reorum quidam carcerali essent custodiæ mancipati. Evocato itaque ad se Judice civitatis, ut semper consueverat, cœpit cum illo de misericordia conferre sermonem; utque hos, quos inclusos retinebat, absolveret, piis precibus flagitavit. Quod ille impietatis spiritu retinente agere distulit. *suos instruit* Sacratissimus autem Antistes per totum illud incommoditatis spatium, donec animam exhalavit, non cessavit adventantibus civium ac filiorum turmis monita salutis impendere. *communicat* Tandem cognoscens mortis sibi inesse articulum, præsidio Dominicæ communionis muniens semetipsum, VI Kalendarum Februariarum die iturum ad cælos efflavit spiritum. *moritur.*

7 Corpus ejus ex more compositum in ecclesia B. Petri Apostoli, *a* quæ in suburbio ejusdem eminet civitatis, decernit tumulandum. Jam vero in crastinum enarrari non potest in obsequium sacri funeris quanta convenerit multitudo. Interim dum effertur, aliis psalmos intonantibus, aliis præ dolore fletum ubertim et planctum emittentibus, adeo ut tota clamore civitas impleretur; ventum est ad locum, in quo erat ergastulum damnatorum, ubi tanto beati corporis feretrum divina virtus pondere prægravavit, ut portitores uno in loco affixi tenerentur immobiles. *subsistit funus: aperitur divinitus carcer* Illi ergo, qui in custodia interficiendi servabantur, vocem cum ululatibus dantes mox ut Sancti invocant nomen, omnia carceris repagula abjiciuntur, ostiisque apertis reorum turba vinculis exonerata progreditur, atque obsecutores socia comitatur: ab omnibus manifesta Dei virtute inspicitur, cujus sit meriti qui portatur. *Judex liberatos persequens, perit* Hæc iniquissimo statim comperta sunt Judici, qui priorem impietatem nova accumulans temeritate, magna cum indignatione juravit, quod nullus per Lupum ex iis qui effugerant salvaretur. Conscendens protinus equum rapido cursu insequitur absolutos. Divina mox ultio adfuit sævienti, conversusque est dolor ejus in caput ejus, et in verticem ipsius iniquitas ejus descendit. Nam equo cui sedebat in præceps ruente, allisa cervice indignam vitam digna morte finivit.

rursum subsistit funus, dum rei lotis vestibus donentur

8 Interea dum corpus ad præfatam basilicam deferretur, illis qui custodia fuerant soluti cum cereis præeuntibus, proximo jam loco, ubi viarum scilicet interveniunt commeatus, subsistunt latores, ultra progredi non valentes, donec ergastulo erepti a Clericis, qui aderant, balneis lavarentur, et acceptis vestibus albis permitterentur. Quocirca ob memoriam hujus signi tanta erga sanctissimum Confessorem reverentia excrevit, ut si quis postea per eosdem viarum transitus plaustra lignis onusta urbi induceret, unam ex eis portionem S. Lupo impertiretur. *Miracula clarent* Quod se quoque vidisse multi ex clero et populo publica pronuntiatione fatentur. Membra porro illius superno favore comitata ecclesiæ inferuntur: in qua ad dexteram altaris partem a Sacerdotibus et quibusque religiosis sepulturæ mandantur. Ubi Dominica majestas diversas efficit sanitatum medelas, claudis redditur gressus, cæcis oculis infunditur visus, debilium membris præstantur dona salutis. Notitia nempe virtutum ejus longe lateque diffusa, cœperunt multi undecumque confluere, et votorum suorum munuscula deportare. Plurimi diversis in locis oratoria construentes, nominis ejus titulo dedicarunt. *Auctor anonymus ex MS. colitur, maxime pro morbis pecorum.* Frequentabatur proinde a nonnullis, quoniam si in regione aliquis pecorum intercideret languor, votis illuc directis, beati viri meritis pellebatur, omnibus cum fide accedentibus sua suorumque salute condonata.

a *In qua Abbas fuisse traditur ante episcopatum, ut diximus.*

CAPUT III.

Miracula ad sepulchrum.

Venerabilium Sacerdotum, qui se interfuisse dicunt, testimonio comperimus, quia dum reverendus Præsul remeante die transitus sanctissimi Lupi illuc cum Clero universo vigilias celebraturus convenisset, et forte propter lecticam deambulando pergeret, subito mirificæ suavitatis fragrantiam a loco corporis senserit erumpentem. *Suavis odor exspirat ex ejus sepulcro.* Ibi ergo admirans et admodum delectatus constitit, Fratribusque qui aderant quid sibi contigisset indicavit: omnes passim accedentes hujus odoris dulcedinem hauserunt, quæ nocte eadem ac subsequente die inibi continuatim permansit. Nimirum credo visitationem adfuisse Angelicam, quæ sicut vivo semper astitit ad custodiam, defuncto quoque famulatur ad gloriam.

10 Ab his qui viderunt nobilibus et fidelibus personis didicimus, quod narramus. *Claudus sanatur, et ejus asinus* Dum sicut solito ex diversis terræ partibus innumera hominum multitudo, annua revolutione, mercandi gratia, secus urbem congregaretur; contigit quemdam pauperum advenire asini vehiculo, qui gressuum carebat officio: qui cum totam ferme diem per mercatores mendicando duxisset, ingruente jam nocte, quoniam alteram non habuit mansionem, in porticu basilicæ cum suo se vehiculo contulit, ibi debilia membra sopori indulgens. Cum evigilasset, invenit asellum suum juxta se jacentem et damnatis cruribus per solum repentem: indoluit miser anxie plorans, quid faceret nesciebat, videns se suumque animal pari debilitate teneri. A transeunte quid haberet animo percontatus, caussam pandit. Sciscitatus est a quodam, si aliquid argenti illi inesset, unde vel modicum ceræ emi potuisset; Duos, inquit, denarios habeo quos de eleemosyna conquisivi. At ille: Unum, ait, retine; ex altero empta cera lumen compone, quod B. Lupo dirigens ejus experieris opem. Agit sicut hortatur: lumen illuc ut detulit, mira celeritate tam corporis sui, quam etiam vehiculi sui salutem beati viri meritis intuetur.

11 Hactenus eorum, quæ veris sunt dictata relatoribus, narratio texitur: hinc illa dicemus, quæ nostri temporis curriculo defluxere, non minore fide amplectentes audita, quam visa. *et clauda quæ post denuo claudicat* Vidimus quamdam feminam, cujus nomen a memoria excidit, quam ab ipso nativitatis exordio flebilis gressuum natura damnaverat, cum ad Sancti tumulum frequenter alieno veheretur auxilio, proprio remeasse vestigio. Quæ cum plurimo tempore valenter incederet, quondam consecuti beneficii immemor carnis cœpit vitiis inservire, ad priorem reflexa debilitatem pœnæ suæ luit incommoditatem.

12 Addendum est huic miraculo, quid nobis coram positis de altero contigerit claudo. *claudus ac cæcus sanatur* Odolricus quidam, ex Lugdunense pago, servilis conditionis persona, cum a domino suo reverteretur directus, offendit globum malignorum spirituum; in quem, sicut ipse retulit, tanta delusione bacchati sunt, ut semivivus remanens vix ad dominum suum reverteretur. Sequenti autem die gressuum ministerio et unius oculi extitit luce privatus; quæ debilitas per decem ferme annos ei continuata duravit: in quo spatio per multorum deportatus loca Sanctorum, nullum incommoditatis suæ promeruit levamen. Tandem in somniis visum ei est,

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

ut ad sæpedictam basilicam accedere deberet. Ad quam cum noctu devenisset, quoniam forte ingrediendi illi facultas non fuit, extra limen remansit. Sed circa medium noctis nervorum cœpit poplitum ejus contractio extendi : insonat clamore ægrotus, atque ab hoc excitato custode intus admittitur : postea juxta sacra delatus, ope Apostolorum principis, et merito beati Pontificis, usibus necessariis utiliter reformatur.

13 Pauca mihi de pluribus beati viri miraculis enarranti, lector ignosce; quoniam ne tibi pareret oratio prolixa fastidium, brevitatis studio omissum est, quod operose de illo fuerat intimandum. Siquidem tanta mirabilium ejus et relatu didicimus et visu inspeximus, ut si cuncta retexere appetamus, immensum inde volumen excrevisse mireris. Attamen hinc liquido omnibus patet, quoniam qui tanta rogantibus beneficia corporaliter exhibet, animarum salutem fideliter exquirentibus, et veniam peccaminum peroptantibus, interventione saluberrima præbet. Sollicita ergo intentione, et præcipua cordis devotione sacratissimi Pontificis Domini Lupi venerationi et cultui insistamus; ut pietatis ejus et in hoc seculo remediis uti, et post labilis vitæ mortalitatem, cum eodem patrono, meritis ejus protecti, placidi adesse valeamus summæ conspectibus Trinitatis, quæ potenti pollens imperio cuncta moderatur secula seculorum. Amen.

Alia edit miracula

DE S. VITALIANO ROMANO PONTIFICE.

Anno DCLXXI. XXVII Jan.

Excessit e vivis Vitalianus *Pontifex VI Kalend. Februarii : quo die in Martyrologiis, nec plurimis, nec antiquissimis, ejus celebratur memoria. Constantius Felicius post Sanctos cujusque diei enumeratos ephemeridem subjicere solet, in qua plura commemorat, quæ ipsa eadem luce, etiam profana, evenere, hæc de* Vitaliano : Vitalianus Volscus Papa moritur, *ut Petrus Galesinius e MSS. codice, ut ait :* Sancti præterea Vitaliani Pontificis. *Martyrologium Romanum a Baronio auctum :* Romæ Vitaliani Papæ. *Habet alia quoque paullo antiquiora Martyrologia proferre. Carthusiani Colon. in addit. ad Usuardum :* Vitaliani Papæ et Confessoris, post Petrum septuagesimi, octavi. *Molanus :* Romæ natale S. Vitaliani Papæ, qui post B. Petrum LXXVIII, cantum Romanorum composuit, et dulcisono organo concordavit. *MS. Florarium :* Romæ S. Vitelliani Papæ et Confessoris, obiit anno salutis 672, *subjicit de cantu et organo. MSS. Usuardi Martyrologia complura ad quarumdam Belgicarum Ecclesiarum usum amplificata :* Romæ natale S. Vitelliani Papæ, qui post B. Petrum LXXVIII, sedit annos 9, et menses 6. Hic cantum Romanum composuit, et dulcisono organo concordavit. *In quibusdam* Vicellianus *appellatur, uti in Martyrol. Colon. in quo dicitur sedisse* annos 9, menses 6, dies 21. *Canisius :* Item S. Vitaliani Papæ et Confessoris, qui magnus amator et promotor divini in Ecclesia officii, B. Theodorum in Angliam misit, ut isthic Evangelium prædicaret.

S. Vitaliani memoria in Martyrologiis

2 *Illud de organis ambiguæ relatum a Platina :* At Vitalianus, *inquit*, cultui divino intentus, et regulam Ecclesiasticam composuit, et cantum ordinavit, adhibitis ad consonantiam (ut quidam volunt) organis. *Non probatur ad Ferrario :* Organa, *inquit*, cantui addidisse quidam putant; quod tamen, cum Ecclesia Romana organis minime utatur præsente Pontifice, minus probabile videtur. *Leander Albertus in Latii descriptione, de Signia agens,* Urbem hanc, *inquit*, Vitalianus Pontifex Maximus, Anastasii F. ortu illustravit, a quo modulationes quibus Ecclesia Romana utitur compositæ, organaque inventa, quemadmodum Petrarcha tradidit. *Non inventa ab eo primum esse sat constat; sed an ad divini officii celebritatem translata, ambiguum est.*

Cantus ecclesiasticus ab eo ordinatus

an et organa adhibita?

3 *Si litteris essent S. Vitaliani gesta commendata, par ille sane clarissimis Pontificibus merito haberetur, cujus et in propaganda Catholica religione studium, et animi magnitudo variis exercita casibus, eluxit. At paucula habemus quæ sunt ab Anastasio Bibliothecario scripta, de Constantis Imperatoris in Italiam et Urbem adventu. Extant in tomis Conciliorum sex* Vitaliani *epistolæ, quarum priores quatuor scriptæ sunt indict.* 11, *anno Christi* 668, *in caussa Joannis Episcopi Lappensis in Creta, quem a Paulo Archiepiscopo injuste damnatum, et prohibitum ad Apostolicam Sedem, ad quam provocarat, proficisci, in integrum restituit.*

Gesta.

epistolæ

4 *Quinta Vitaliani epistola ad* Oswium *Nordanhimbrorum in Anglia Regem data, ad quem, uxoremque ejus* Eanfledam, *varias Sanctorum reliquias misit. Recitat eam epistolam Beda lib. 3 histor. Angl. cap. 29. Peculiari studio salutem Anglorum complexus erat sanctissimus Pontifex, ut ex iis quæ ipso Pontifice gesta in Anglia ab historicis memorantur, licet conjicere. Inter cetera, ut 12 Januarii ad vitam S. Benedicti Biscopii num. 5. dictum est,* Theodorum *Tarsensem monachum, VII Kal. April. die Dominica, anno* 668, ordinatum Archiepiscopum, Biscopio (quia vir sapiens erat ac strenuus) in Britanniam perducendum, simul et Abbatem commendavit Adrianum, *ut scribit Florentius Wigorniensis. De S.* Adriano *Abbate egimus 9 Januarii, de* Theodoro *vero Cantuariensi Archiepiscopo agemus 19 Septembris.*

curata Anglorum salus

5 *Variis in provinciis celebratæ* Vitaliani *tempore synodi sunt; in Gallia Namnetensis. De Cabilonensi ambiguum, etsi id asserat Ciacconius, supponat Baronius an.* 662, *nu.* 3. *Constat tempore Clodovæi II, habitam, et quidem mense Octobri; quo ejus anno, non constat : interfuit* Audobertus *Episcopus Parisiensis; ergo ante annum* 658, *nam eo anno, Clodovæi XV.* S. Landericus *Audoberti successor signavit privilegium libertatis monasterio S. Dionysii concessum. Baronius existimavit* Audobertum *S. Landerici successorem fuisse, quod ad eum S. Audoenus scripserit vitam S. Eligii : verum non ad* Audobertum, *sed* Chrodobertum, *cujus in vita S. Bathildis 26 Januarii facta mentio est, eam scripsit : Sigebertus cap.* 58, Robertum *vocat.*

celebratæ sub eo synodi in Gallia,

6 *In Anglia quoque, in monasterio* S. Hildæ, *habita synodus est, præsentibus Regibus* Oswio *et* Alchfrido *ejus filio, de die Paschæ, tonsura Clericorum, et aliis rebus Ecclesiasticis, anno Christi* 664, *ut Beda scribit lib.* 3, *cap.* 25. *Florentius* Wigorniensis *et alii. In Hispania sub illius pontificatu celebratæ sunt synodi Toletana X, Æra* 694, *sive anno Christi* 656, *Kalendis Decembribus; et Emeritensis Æra* 704, *an. Christi* 666, *at non Toletana IX, ut existimavit Ciacconius; nam ea habita est Æra* 693, *an. Christi* 655, 2 *Novemb. sedente S. Eugenio. Tempus Sedis* Vitaliani *ita colligi potest. Avectus est Roma* S. Martinus *per Theodorum Calliopam* 13 *Kalend. Julii feria IV, ergo anno Christi* 653, *quo littera Dominicalis erat F.* S. Eugenius *sedit annos* 2, *menses* 9, *dies* 24 *obiitque* 2 *Junii, quare electus videtur circiter* 10 *Augusti, ubi nempe certo constitit* Martinum *Chersonam relegatum, nec esse Romam reversurum; etsi Pontificem se eo vivente non gesserit, sed Vicarium Pontificis. Post ejus mortem vacavit Episcopatus mensem unum, dies* 29, *subrogatus est sub finem Julii* Vitalianus *eodem anno* 656, *seditque annos* 14, *menses* 6, *usque ad* 27 *Januarii an.* 671. *Ita fere Anastasius Bibliothecarius. Auctor libelli de Romanis Pontificibus qui Luithprando tribuitur, VIII Idus Februarii mortuum scribit.*

Anglia,

Hispania,

tempus Sedis

7 *De* Vitaliano *isto tradit Hieronymus Rubeus hist. Raven.*

Raven. lib. 4. Hic cum jam diu nimiam Archiepiscopi Ravennatum petulantiam, odio et indignationi habuisset, statim Pontifex creatus, Maurum Archiepiscopum Romam ad se vocat, caussam suam dicturum. Id cum Maurus negligeret, sacris ab Vitaliano est interdictus. Sed Maurus Dioscorum Alexandrinum Antistitem, a concilio Chalcedonensi ob id damnatum, imitatus, e contrario litteras ad Vitalianum dedit, et eidem sacris interdixit; nulla unquam sceleris conscientia, dum vixit, ab hac nefaria opinione deductus. Non defuit tamen Vitalianus Pontifex, quin injuriæ, ut sanctissimum decet Pontificem, immemor, et ut Ferrariensibus gratum faceret, Vicohabentiæ episcopatum, Ravennati ecclesiæ subjectum, Ferrariam transferret. Hanc Vicohabentiam vicum Egonum fuisse plerique tradunt, ab eo loco haud procul ubi Ferraria nunc sita est, corruptoque vocabulo Vicohabentiam vocatam. Hac itaque ratione Vicohabentino episcopatu illuc translato, Ferraria circiter annum DCLXIII, a Vitaliano civitas constituitur, Ravennatique Ecclesiæ subjicitur, ut ex vetustissimis Ravennatis Ecclesiæ monumentis adhuc colligi potest. *Hæc Rubeus, qui deinde luctuosam pervicacis illius Archiepiscopi Ravennatis mortem refert. Locum illum priscæ Sedis Leander in Romanulæ descriptione* Vicaventiam *appellat.*

Episcopum Ravennatem parere recusantem excommunicat.

Ferrariæ Episcopum constituit.

8 *Qua in veneratione* Vitalianum *Constantinus Pogonatus orthodoxus Imperator habuerit, quam cum contra oderint hæretici, præsertim Monothelitæ, licet ex ipsius Constantini ad Donum Papam litteris, quæ initio sextæ synodi habentur, perspicere; in quibus inter alia ista habentur :* Multam nobis instantiam fecerunt, tam hic sanctissimus Patriarcha (*Theodorus*) quamque Macarius sanctissimus Patriarcha Theopoleos, ut ejiceretur Vitalianus beatissimus e diptychis, asserentes Honorium memorari in diptychis ob honorem Apostolicæ Sedis antiquæ nostræ Romæ. Nam non acquievere ut memorentur Patriarchæ qui postmodum fuerunt in prædicta sancta Romana Ecclesia, donec conquisitio et satisfactio proveniat verborum, de quibus contenditur inter utrasque Sedes, et ita vestra beatitudo consequenter memoretur. Sed hoc non acquievimus, id est, ut ejiceretur idem Vitalianus e diptychis; hoc quidem, utpote omnem æqualitatem servantes, et utrosque orthodoxos habentes; hoc autem et propter collatam nobis caritatem ab eodem Vitaliano, dum superesset, in motione tyrannorum nostrorum. *De Macario Antiocheno Patriarcha hæretico egimus ad vitam S. Agathonis* 10 *Januarii. Quod caritatem sibi a* Vitaliano *collatam in motione tyrannorum, agnoscit Imperator; id videtur contigisse cum post Constantis cædem,* Mecetius *quidam, sive* Mezentius, *in Sicilia regnum arripuit,* contra quem, *ut scribit Paulus Diaconus lib.* 5, *c.* 12, Italiæ militiæ milites, alii per Istriam, alii per partes Campaniæ, alii vero a partibus Africæ et Sardiniæ venientes, vehementer in Syracusas irruerunt, eumque vita privaverunt. *Tum suppetias tulisse Constantino* Vitalianum *ex citatis ejus litteris colligit Baronius anno* 668, *num.* 1. *Ceterum quod fieri nolebat Imperator, ipso tamen vel invito vel inscio, erasum est e diptychis* Vitaliani *nomen, sed postea sextæ synodi jussu restitutum, ut ex ejusdem Actis patet : de qua re agit Baronius an.* 677, *num.* 2 *et* 681, *num.* 6.

Obsistente Constantino Imp.

quem juverat contra tyrannos,

erasum ejus e Græcor. diptychis nomen,

restitutum.

9 *Pertinet id quoque ad S. Vitaliani laudem, quod ut Oswio Regi, sicut jam dictum, ita S. Wandregisilo Sanctorum reliquias petenti transmisit. Ita in ejus vita, quam* 22 *Julii dabimus, refertur :* Ædificavit namque in ipso loco præfatus vir Domini basilicas egregio cultu, numero quatuor, in honorem videlicet Principis Apostolorum Petri; simulque Doctoris gentium Pauli, Sanctique Laurentii ac Pancratii Martyrum Christi : misit autem isdem vir Domini dum huic operi insisteret, antefatum nepotem suum (*Godonem*) ad urbem Romam, propter pignora beatorum Apostolorum ac Martyrum Christi, ut ædificatis basilicis in promptu haberet reliquias Sanctorum, quorum nomini et reverentiæ dicare disposuerat. Qui votis pii Patris libentissime parens, Romam abiit, Vitaliano Papa eodem tempore pontificante Sedem ejusdem Ecclesiæ : atque ab eo suscepta plurima Apostolorum et Martyrum Christi pignora, una cum benedictione Apostolica rediens secum detulit, codicumque sacrorum copiam non minimam : prosperoque cursu itinere acto, ovans revertitur ad virum Dei, cunctaque quæ attulerat idem vir Domini venerabiliter suscepit.

S. Wandregisilo et sanctorum reliquias mittit

Ex votis

10 *Ast ipsiusmet* Vitaliani *sacra pignora, ut testatur Octavius Pancirolus in Thesauris absconditis almæ urbis reg.* 7, *eccles.* 17, *in Vaticana S. Petri basilica servantur.*

S. Vitaliani reliquiæ.

VITA

AUCTORE ANASTASIO S. R. E. BIBLIOTHECARIO.

Vitalianus, natione *a* Signiensis, provinciæ Campaniæ, de patre Anastasio, sedit annos XIV, menses sex. Hic direxit Responsales suos cum Synodica juxta consuetudinem in regiam urbem, apud piissimos Principes, significans de ordinatione sua *b*. Et dum suscepti essent, renovantes privilegia Ecclesiæ reversi sunt : quorum clementia per eosdem Missos direxerat B. Petro Apostolo *c* et evangelia aurea cum gemmis albis miræ magnitudinis in circuitu ornata. Hic regulam Ecclesiasticam atque vigorem, ut mos erat, omnimodo conservavit.

S. Vitaliani ad Imp. legatio

missa ab eo Romam dona.

2 Hujus temporibus venit *d* Constantinus Augustus de regia urbe per littoraria in Athenas, et exinde Tarantum, inde *e* Beneventum, et Neapolim per *f* Indictionem VI. Postmodum venit Romam, id est, quinta die mensis Julii feria 4, Indictione suprascripta. Et occurrit ei obviam Apostolicus cum Clero suo, milliario *g* sexto ab urbe Roma, et suscepit *h* eum. Et ipsa die ambulavit Imperator ad S. Petrum ad orationem, et donum ibi obtulit. Die sabbathi ad S. Mariam, itemque donum obtulit. Dominico die processit ad S. Petrum cum exercitu suo. Omnes cum cereis exierunt obviam ei, et obtulit super altare illius pallium auro textile, et celebratæ sunt Missæ. Iterum sabbati die venit Imperator ad *i* Lateranas, et lavit se, et ibidem *k* pransit in basilica Julii. Item Dominico die fuit statio ad S. Petrum, et post Missas celebratas, valefecerunt sibi invicem Imperator et Pontifex.

Ipsius Romam adventus,

honorifice exceptio,

dona templis oblata.

3 Duodecim dies in civitate Roma perseverans, omnia quæ erant in ære ad ornatum civitatis deposuit; sed et Ecclesiam B. Mariæ ad Martyres, quæ de tegulis æreis erat cooperta, discooperuit. Et in regiam *l* urbem cum aliis diversis, quæ deposuerat, direxit. Et postmodum secunda feria egressus de civitate Romana, reversus est Neapolim. Inde terreno itinere perrexit Rhegium, ingressus Siciliam per *m* Indictionem VII. Et habitavit in civitate Syracusana, et talem afflictionem posuit in populo, seu habitatoribus, vel possessoribus provinciarum, Calabriæ, Siciliæ, Africæ, Sardiniæ, per *n* diagrapha, seu capita, atque nauticationes, per annos plurimos, quales a seculo nunquam fuerant, ut etiam uxores a maritis, vel filios a patre separarent : et alia multa inaudita perpessi sunt, ut alicui spes vitæ non remaneret. Sed et vasa sacrata, vel cimilia sanctarum Dei Ecclesiarum tollentes, nihil dimiserunt. Et postmodum 15 die mensis Julii per *o* XI Indict. prædictus Imperator in balneo occisus est *p*.

direptio Urbis

exactio provinciarum.

ejus cædes

4 Et non post multum temporis antedictus sanctissimus vir vitam finivit. Fecit autem ordinationes quatuor Presbyteros viginti duos, Diaconum unum, Episcopos

Mors S. Vitaliani

scopos

Ex mss. scopos per diversa loca nonaginta septem. Qui etiam sepultus est ad B. Petrum Apostolum sub die sexto Kal. Februarii, et cessavit episcopatus menses duos, dies 13.

a *Consentiunt ceteri patriam Vitaliano fuisse Signiam, Volscorum oppidum. Ciacconius scribit* natum in Suernia, castro Aprutii, filium Anastasii Pontrotii, undecimum Papam regnicolam. *Unde ea acceperit, non indicat.*

b *Addidit ad Petrum hæreticum Patriarcham litteras, quibus eum invitavit, ut ad Ecclesiæ communionem rediret, ut ex Petri responso patet.*

c *Verisimile est, fidei Catholicæ professionem addidisse, sine qua nec munera suscepturum Pontificem, neque cum populo Romano, ob S. Martini exilium exacerbato, redire se in gratiam posse, intelligebat callidus Imperator.*

d *Vulgatius* Constans *appellatur, vel* Constantius*, filius erat* Constantini, Heraclii *nepos. Describit hanc illius Italicam expeditionem Paulus Diaconus lib. 5, cap. 6 et sequentibus, testaturque infelicem successum ei a sancto quodam anachoreta prædictum.*

e *Hanc urbem a Constante obsessam, irrito conatu, testatur idem Paulus.*

f *Anno nimirum Christi 663, quo scilicet, ut mox sequitur, dies quinta mensis Julii in feriam 4, incidit, littera vero Dominicalis fuit A.* g *Al.* quinto.

h *Dissimulatis ejus sceleribus, relegatione Martini Papæ, germani sui, ac S. Maximi cæde, tantum Imperatori honorem habuit prudentissimus Pontifex, ut posset Orientem Romanæ Ecclesiæ reconciliare. Et sane tum* Constans *ipse, etsi tyrannice grassaretur in bona et facultates suorum ipsasque ædes sacras, pro Catholico tamen se gessit quoad vixit, et filius ejus* Constantinus *vero Catholicam communionem cum suis complexus est.*

i *In monte Cælio nobilissimæ* Lateranorum *familiæ fuere magnificæ ædes, quas Constantinus Magnus Pontifici donavit, a qua basilica S. Joanni dicata, dicta* Laterana, *vel* Lateranensis; *ipsique isthic Pontifices habitarunt. De ea æde et palatio agit Alexander Donatus noster de urbe Roma lib. 3, cap. 12, et Octavius Pancirolus in Thesauris absconditis reg. 2, eccl. 11.*

k *Al.* pransus est.

l *Id est, Constantinopolim. Fallitur ergo Donatus noster, qui lib. 3, cap. 16, has tegulas cumulus Urbis ornamentis a Constante in Siciliam translatos scribit, nisi velit isthuc devectas Constantinopolim.* m *Anno Christi 664.*

n *Id est, descriptiones, census.*

o *Paulus Diaconus lib. 5, cap. 11, et Abbo lib. de Pontificibus scribunt usque ad XII Indictionem isthic vixisse Constantem*

p *ab Andrea Troili filio, ut habet Baronius.*

DE S. EMERIO ABBATE, ET S. CANDIDA
EJUS MATRE, BALNEOLI ET GUIALBIS IN CATALANIA.

Sub finem VIII seculi. XXVII Jan.

BAlneolum *monasterium est diœcesis Gerundensis, quod vulgo* Bañoles, *sive* Banyoles, *accolæ vocant, sacrum Deiparæ Virgini Mariæ, et S. Stephano Protomartyri. Hic* S. Emerius, *sive* Amerius, *aut* Emereus, *colitur, ejus monasterii conditor, XXVII Januarii, quem Catalani* Sant Mer *nuncupant. Mater vero ejus* Candida, *vel, ut Domenecus et alii quidam scribunt,* Candia, *præcipuum cultum habet in vico qui* Parochia S. Stephani de Guialbes *appellatur, in eodem Gerundensi episcopatu; estque isthic quoque* S. Emerii *corpus sepultum, in sacello haud sane magnifico.*

S. Emerii natalis,

2 *Horum natalem ita inscripsit Martyrologio suo, sive novo catalogo Sanctorum Ferrarius hoc die*: Apud Gerundam in Hispania S. Emerii Abbatis Balneolensis. Ibidem S. Candidæ matris S. Emerii prædicti. *Hugo Menardus in Martyrologio Benedictino*: In Hispania S. Emerei Abbatis. *Saussaius quoque in Martyrologio Gallicano eum memorat, cum prolixiore elogio.*

nomen in Martyrologiis,

3 S. Emerii *vitam nobis Cæsaraugusta transmisit Petrus Castelarnou Societatis nostræ Sacerdos, vir humanissimus, ex veteri codice descriptam, sed multis locis, ut conjicimus, mutilam. Eamdem Hispanice recitat Vincentius Antonius Domenecus lib. 2, de Sanctis Cataloniæ, ex veteri MS. ecclesiæ, sive sacelli S. Emerii in parochia Guialbensi. Vitæ compendium exhibet Hugo Menardus lib. 2 Observationum et Antonius Yepes to. 3. Chronic. Ord. S. Benedicti centuria 3, ad annum 778, ubi de hac vita ita pronuntiat*: Omnino digna lectu est, si omittantur quædam prodigia et insolita miracula planeque stupenda, quæ ille auctor (*Domenecus*) studiose consectari consuevit; cujus laudo diligentiam, sed vellem secerneret res quasdam, in vetustis repertas Floribus Sanctorum, ut dicuntur, in quibus certa apocryphis passim miscentur. *Hæc ille, quæ sane verissima esse fatebitur, qui hanc vitam ad veterum scriptorum fidem exegerit. Nam (ut illud prætereamus, plerosque unicam Caroli Magni expeditionem Hispanicam statuere, quibusdam tamen contra sentientibus) quale illud est, quod Carcassona dicatur ab eo septem annos obsessa? quod quæ Plinii, Ptolemæi, aliorumque veterum celebrata est scriptis, dicatur primum Caroli ævo nomen accepisse? Sumpta illa sunt e fabuloso scriptore qui Philumena inscribitur, ut testatur Guilhelmus Catellus lib. 3, historiæ Galliæ Narbonensis, ubi ejus figmenta explodit, licet alio loco fateatur a Zema, sive Zama Mauro, sub annum Christi 721, tempore Caroli Martelli, captam, una cum Narbone, Carcassonam.*

Vita, *in qua aliqua apocrypha*

VITA EX MSS.

In illo tempore cum esset persecutio magna in populo Christiano, regnante *a* Carolo Rege Galliæ, surrexerunt viri impiissimi pagani Christianarum gentium omnia detestantes; ita siquidem quod totam terram longe lateque præoccupati, neminem Christianorum neci tradere dubitabant. Cum ergo hæc et similia de die in diem exercerent, *b* venerunt nuntiare ad Regem, dicentes et dolentes: Audi Domine, et ne contemnas verba famulorum tuorum, quia surrexerunt pagani nuper, et nostra ad nihilum redigunt. Surge et veni liberare populum Domini de manu ipsorum. Surrexit ergo Rex cum exercitu suo, et exivit obviam contra paganos, et persecutus est eos; nec tamen quidquam auferre potuit. Debellabant ergo quotidie, sed nec poterant obtinere victoriam, sed a supernis præceptum est eis, ut cessarent bella, donec Deus traderet illis auxilium.

a Hispanis contra Mauros *b* *opem laturi Franci,* *jubentur eam a Deo expectare*

2 Erat in civitate *c* illa quidam Nobilis, homo religiosus, *d* Baldivius nomine, cum uxore sua Candida quibus natura negaverat prolem. Quadam vero die illis apparuit Angelus Domini dicens eis: Surgite, præparate vos, ac domos vestras: vidit Deus luctus vestros: commiseratus vobiscum, quia filium generabitis. Crediderunt viri innocentes, et fecerunt juxta sermonem Domini, et concepit Candida. Cum ergo concepisset, vidit quadam nocte per visum quod a pede sinistro suo exibat virgula vitis, quæ præ multitudine dum cresceret totam terram tegebat; sub qua etiam columba de cælo requiescere videbatur. Vidit ergo per alium, clarum lumen a se ipsa egrediens, nimio decore præradians, quod acceptum ab Angelo Domini in cælis deferebatur. Vidit ergo per tertium, quod Dei genitrix Virgo Maria veniebat ad eam, dicens: Ne timeas, quia rogavi filium meum ut gigneres prolem.

c *d* *S. Emerius sterilibus parentibus promittitur.* *futura ejus sanctitate tripliciter matri præmonstrata.*

3 Mane ergo cum surgeret et volvisset dies partus, asseruit et peperit, vocavit Candida filium, quo nomen ejus evenerit. Crevit ergo Pater Amerius, divina gratia repletus, et in *e* momento pervenit ad ætatem. Pater vero ejus ad honorem militiæ gaudebat ut candore sic a civitate amabilis videretur. Cui Sanctus dixit: Pater mi, si carus sum, per Deum te conjuro, ut non impedias animum, quia solum diligo Dominum Jesum Christum, cui militia cupio adquirere, cui servio, et vitam dignam desidero consummare. Cumque talia genitalis referret, iratus ac etiam turbatus, pater lamentabatur dicens: Numquid

Nascitur *e* *non vult nisi Christo militare*

quid genui? heu mihi quid faciam non habens hæredem, qui me et domum meam in posterum gubernet?

abit in desertum

4 Ab hoc ergo metuens jam ne voluntati paternæ adquiescere cogeretur, civitatem relinquit, antra deserti exiens una cum socio Patricio, ubi solus permanens pauperem vitam miseris peragebat. Quid mirum? non mundo, non patri, non gloriæ præsentis seculi, sed solum Deo placere cupiebat; qui die ac nocte cupiebat orare, ut melius pertransiret. Denique revelatum *f* est Regi Domino, ut adversus paganos insurgeret, Emerium secum deduceret, quem Dominus ei in auxilium præstaret. Accingit se ergo Rex, ac omnis sua familia, Emerio præcedente, ipsos paganos,...... qui de civitate in civitatem......

Regem contra Mauros comitatur

5 Contigit autem, ut quodam die in deserto commorantes multi defecti sunt fame, et mortui. Mortuis ergo..... Amerius vir religiosus præ dolore panem petiit a Domino nostro Jesu Christo, unde familia ea posset satiari, quæ sibi tradita fuerat. Audivit vero Deus orationem famuli sui, et misit eis panes tamquam naturales, quibus refectis surrexit ab oratione; et iterum positus in oratione rogavit Dominum Jesum Christum, ut ipsi mortui resuscitarentur. Resuscitavit eos..... invocato...... glorificabant Dominum, qui talem potestatem habebat.

laborantibus escas a Deo impetrat

mortuos precibus resuscitat

6 Contingitque una die, venerunt in civitatem vocatam Querquens, et Rex tenuit eam assetiatam per *g* septem annos, et in ultimis annis Rex voluit se elevare a civitate cum omni prole sua, volens pergere in provinciam Cataloniæ. Cum Dominus dictus Rex pergeret, S. Emerius misit oculos suos versus civitatem, *h* et clamavit voce magna, et dixit : O Rex veni Querquenssonam, et tunc reversus perrexit ad civitatem, et habuit eam : ex illa hora vocata est civitas illa Querquenssona. Perrexerunt de loco in locum, et venerunt in provinciam Cataloniæ, debellantes quotidie contra paganos. Et debellantes quotidie venerunt ad villam, quæ dicitur de Balneolis, ubi quoddam stagnum est : in dicto stagno habitabat quidam leo sævissimus, homines et feminas devorans; unde lacus ille a leone nomen suscepit, dictumque est *i* Leo, eo quod illic leo habitabat. Tunc B. Emerius motus animi dolore, accedens cum processione et aqua benedicta, perrexit ad lacum illum, ubi dictus leo habitabat. Videns leo Sanctum Domini, factus est tamquam ovis mansuetus. Tunc B. Emerius adspergens aquam benedictam super eum, accepit eum, et deferri fecit usque ad dictam villam, et eum fecit occidi statim, qui cum lacus ille esset, ibi cogens, monasterium ædificaverunt, decimas et primitias et honores consignantes, ex quibus tamquam triginta monachi possent vivere, ædificaveruntque ecclesiam ad honorem Dei Genitrici Mariæ atque S. Stephani Protomartyris.

g

Francis auctor est victoriæ

h

leonem capit, et occidi curat

i

tabulis monasterium ædificat

7 Cum igitur vir Dei opportunum locum videret aquis...... .. ab omni habitatione remotum, Christo placere, habitum sanctæ conversationis quæsivit : potius ad cœlestia quam ad terrestria avolabat. Turbatus vero Rex præ dolore advocans eum dixit : Sancte Emeri, sit cura familiæ et noli nos derelinquere, ne pereamus. Respondens itaque Emerius dixit : Quid vultis faciam? nequaquam aliter potest fieri. Cum ergo monitioni eorum parere noluisset, elegerunt eum Pastorem dignum ejusdem loci beatissimi sancti Patris Benedicti, ut a bono Abbate boni discipuli instruerentur. Commoratus est ibi Rex cum exercitu suo per quindecim dies : tandem inde progrediens, virum dignum Domino commendavit.

fit ibi Abbas

8 Extitit itaque vir venerabilis in bonis operibus agens vigiliis, et orationes, et jejunia, et divinum officium Deo celebrabat. Confluebat ad eum copiosus languidorum, claudorum, cæcorum, surdorum, et mutorum, qui per ...... sanitatem recuperabant.

Denique accidit ut quidam cum matre unicum filium ægrotantem deferrent : nutu Dei actum est, ut in itinere exspiraverit. Plangens vero mater filium,..... in aera emittebat. Commotus itaque sanctus vir Dei quod ad eum deveniret, adoravit Deum, dicens : Domine Jesu Christe, Pater misericordiosissime, qui salvos facis sperantes in te; non meis meritis, sed propter magnam gloriam tuam, ostende virtutem tuam, et in nomine tuo surgat, et ambulet in pace. Completa oratione, conversus est ad puerum, et dixit ei : Eia, juvenis, surge in nomine Domini nostri Jesu Christi. Surrexit ergo puer ille, et cœpit gratias agere, et Deum benedicere, una cum matre sua; et pariter laudes mellifluas decantabat.

Ex ms

mortuum precibus suscitat

9 Vir Dei igitur in oratione Dei nocte dieque commorans, nullum præter panem et aquam movebat cibum, numquam autem sine oratione et jejuniis requievit. Fastidiens tamen præ multitudine virorum ac mulierum ad eum confluentium, ne vitam propriam maculare posset, tacite exinde recessit... silvarum requirens tamquam decem stadiis, ubi similia exercendo dignam vitam duceret. Cumque in oratione continue persisteret, hostis humanæ naturæ diabolus, invidia commotus,...... utrum animam in errorem verteret. Sed robustus vir Dei numquam a cœpta semita disviavit : quem etiam Dominus per visionem Angelicam corroborabat, apparens ei sæpissime et manifeste. Nec mirum, si ipsius anima nequaquam obruere poterat, *k*.....in quo ædificata fuit *l* Basayca ad honorem dicti Emerii, juxta fluvium vocatum Fargat, in loco S. Stephani de Guialbis, et celebratur dedicatio dicta 16 Kalendas Novembris, loco sexto, de S. Paula loco septimo.

sancte conversatur

secedit in desertum

tentatur a diabolo

apparent Angeli

k

l

10 Defuncto patre beatissimi Emerii, mater ejus non habens nisi solum unicum filium, cogitare cœpit in animo, ut eum perquireret, quia amor naturalis eum valde constringebat eum videre. Veniens mater ejus de loco in locum venit postulans usque ad provinciam Cataloniæ, postulans et requirens quid esset de exercitu Regis : ubi postulans de dicto exercitu et de filio suo Emerio, dictum sibi fuit quod nuper erat in loco qui vocatur de Balneis, et sic dicta Candida veniens, et stans in dicta villa quæsivit ubinam esset exercitus Regis, necnon de filio suo Emerio, et responsum accepit, quod exercitus jam exinde recesserat, et filium suum Emerium reperiret in quadam insula vocata de Fargat, in loco S. Stephani de Guialbis. Candida vero gaudens et lætabunda venit ad dictum locum, et ibi invenit filium suum, præ gaudio nihil sibi poterat dicere. Et filius videns eam habuit magnam consolationem de visione matris, et mater de visione filii.

mater eum perquirit.

reperit

11 Candida vero morans ibi per aliquos dies, filius suus dixit ei : Mater mea cara, per Deum te rogo et admoneo ut hinc recedas; quia amor tuus me conturbat a divinis eloquiis, et orationibus. Mater vero turbata de sermone filii, dixit ei : O fili mi, tam modica erat consolatio tua et mea : ego tecum volo Deum omnipotentem servire, et pauperem vitam ducere. Filius suus Emerius : Mea cara mater, non potest fieri; tamen volo recedas a me nisi tantum quantum jactus fuero istum baculum sive virgulam. Mater vero ejus cogitans, quod non jactaret nisi parum; projecit virgulam illam quam in manu tenebat, et projecit multum valde longe. Mater vero ejus propter promissionem datam filio suo inde recessit, et stetit in loco illo sibi assignato, et ibi moravit, et ibi clausit dies suos, *m* et anima ejus requiescat in pace, Amen.

ab invicem recedunt

m

12 Erat autem cum beatissimo Emerio quidam monachus, nomine Patricius, cum eo obtinens. Quadam vero die cum esuriisset et panem non haberet, constringi cœpit in animo suo, vir Domini Emerius contristari, dicens : Quia nos omnes plenam refe-

ctionem

Ex vss. Emerii meritis piscis capitur, quo plures saturantur.

ctionem habemus, quare de hoc servo Dei non procuratum est? Responderunt ministri, nihil se reperire potuisse : at ille sanctuarium intravit, quo reliquiæ tenebantur, et oravit. Cum interim unus ministrorum, nomine Justus, ad levandam aquam cucurrit. Erant autem in rivo illo pisces semipedalem habentes mensuram. Quidam vero piscis, dum Justus hauriebat aquam, exiens de aqua venit in rivum, quem Justus suscipiens B. Emerio detulit. Ille gratias Deo referens, piscem præparare fecit : de quo Patricius monachus usque ad satietatem comedit. Cumque pars dimidia superesset, cogebat eum vir Domini dicens, quod aliud non haberet ad cibum, hunc comederet. Cumque satiatum assereret, et mi ...... tam ille, quam omnes satiati sunt.

Emerius moritur.

13 Et B. Emerius quotidie in oratione stans et perseverans, jejunando, et eleemosynas faciendo, spiritum reddidit altissimo Domino; et sepultus fuit juxta altare per Patricium et alios ministros, et anima ejus coronata est in cœlis; ubi nos requiescere valeamus cum Patre et Filio, et Spiritu sancto, qui vivit et regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

a *Dubium est, num Carolus Magnus hic sit, ut omnes interpretentur; an Martellus, qui et ipse Rex vocatur, quia Regibus imperabat. Sub hoc sævitum in Christianos a Saracenis : et licet irrumpentes in Gallias memorabili prælio fuderit, non tamen in Hispaniam usque persecutus est.*

b *Ejusmodi legationis ad Carolum Magnum nequaquam alibi mentio fit. Mirum est non majora auxilia et copias eo missa, cum tantis animis, tot annis, bella adversus Saxones ab eo gesta sint. Sed hæc Dei judicia sunt.*

c *Gallum fuisse S. Emerium, non solum Menardus et Saussaius gloriantur, sed et Domeneccus ac Yepes fatentur.*

d Bandilonem *vocat Menardus.*

e *Quorsum hæc, quæ tam insoliti miraculi necessitas? Domeneccus ait exiguo tempore ad justam staturam adolevisse.* f *Vetustiori aliquo codice, vel plurium Procerum Antistitumve consilio.*

g *Domeneccus solum pluribus diebus obsessam Carcassonam scribit. De Carcas heroina, unde factum fuerit urbi nomen, fabulatur Philumena, refutatus a Catellio.*

h *Ait Domeneccus vidisse Sanctum turrim unam moveri, a Philumena descriptum, ut ex Catellio patet, qui plures vulgi Carcassonensis de ea aliaque turri fabulas perstringit. Portam de Pampelona, quam vere Carolus expugnavit, alii quoque tradidere; nihilo probabilius.*

i *Testatur Domeneccus ad oram hujus stagni viculum esse, sive mapalia quædam, et* Lio *appellari : quosdam tamen tradere, non leonem, sed draconem a Sancto interemptum.*

k *Supplet quæ hic desunt Domeneccus :* Nec mirum, si nihil adversus illum poterat inimicus. Gesta hæc sunt eo loco ubi nunc extat ad ejus honorem ædificata ecclesia, etc.

l Basilica *legendum videtur.*

m *Tradit Domeneccus, ejus honori ædificatam ecclesiam, agique quotannis ejus celebritatem : atque in divino officio hanc recitari orationem :* Tuorum corda fidelium Deus miserator illustra, et B. Candidæ precibus gloriosis fac nos prospera mundi despicere, et cœlesti semper consolatione gaudere. Per Dominum. *Addit videri obiisse circiter annum* 708; Emerium *et aliquamdiu superstitem extitisse.*

Alia miracula ex Domenecco.

Oculorum dolor ope S. Emerii pulsus.

Anno Christi MDLX, gravi ophthalmia torquebatur Marianna Valentina : argenteos S. Emerio oculos vovet, si sibi præsto esse dignetur : interim sacrum in ejus æde fieri curat; atque illico omnis abstersus oculorum est dolor.

æger sanatus,

2 Sequenti anno Gaspar Oliverius difficili correptus est morbo : S. Emerio pro ejus incolumitate eadem supplicat Marianna, sacris ad ejusdem Sancti honorem procuratis, votoque nuncupato, ejus solemni pietate celebrandæ festivitatis, continuo vires redeunt infirmo. Verum cum nescio quid operis, voti immemor, S. Emerii feriis aggressa esset Marianna, Oliverius subita invaletudine in vitæ discrimen perducitur : a quo mox S. Emerii ope implorata liberatur.

voti violatio punita.

DE S. GAMELBERTO PAROCHO IN BAVARIA.

Seculo VIII. XXVII Jan.

Oppidum est *Bavariæ inferioris* Michelsbuch, *haud longe ab Isaræ amnis in Danubium sese exonerantis ostio. Hic Parochum egit colitur-que etiamnum* S. Gamelbertus, *sive* Gamulbertus, *aut* Amelbertus, *vel, ut Aventinus scribit,* Amalbertus. *Ejus natalis, ut habet MS. vita, agitur VI Kalend. Februarii, ut Wolfgangus Selender, XVI Kal. Februarii : at nostra die in nostris Martyrologiis ejus nomen reperimus.*

S. Gamelberti natalis,

2 Vita S. Gamelberti, seu Gamulberti, *inquit Matthæus Raderus noster tom. 2. Bavariæ sanctæ,* habetur Ratisponæ in monasterio S. Emmerammi in membranis : in illo videlicet codice, ex quo desumpta fuit et descripta vita S. Severi Noricorum Apostoli et a Welsero typis tradita. *Asservatur in Carthusia Coloniensi MS. codex cujus titulus est :* Antiquitates selectæ de vitis Sanctorum ex MSS. Carthusiæ Gamnicensis in Thuringia, opera F. Jacobi Bilagii Erfordiensis Carthusiani. *Hinc nobis S.* Gamelberti *vitam descripsit Joannes Gamansius noster, cui sententia atque ordine rerum, non verbis, congruentem edidit ex autographo Wolfgangi Selenderi Raderus noster.*

Vita.

3 *Ista de* S. Gamelberto, *et* B. Uthone (*de quibus nos III Octobris*) *scribit* Joannes *Aventinus Annalium Boiorum lib.* 4. Erant duo Sacerdotes (*quo tempore Tassilonem Bavariæ Ducem debellavit Carolus Magnus, quod sub annum Christi 787, accidisse Annales Fuldenses testantur*). Erant *ergo* duo Sacerdotes, Divus Amalbertus, et Uto in Boiaria inferiore, ceteris pietate et eruditione antestabant. His Magnus et eorum symmystis templum magnifice construxit supra ostia Isaræ, ubi rivus Metena, qui nomen monasterio facit, in Istrum fertur. Illi adhuc ibidem religiose coluntur. *At quocumque tandem tempore conditum id cœnobium sit, non* S. Gamelberto *conditum est, qui ad Danubii dextrum latus perpetuo commoratus est; sed post hujus obitum,* Uthoni.

de eo ab Aventino perperam scripta.

4 *Agit de* Uthone *et* Mettensi *monasterio Andreas Brunnerus noster Annal. Boiorum tom. 2. lib. 6, ad annum* 799, *ubi breviter* S. Gamelberti *acta, sed ex fide, commemorat.*

alia ab aliis.

VITA AUCTORE ANONYMO,

Ex MS. codice Carthusiæ Coloniensis transscripta a Joan. Gamansio Soc. Jesu.

PROLOGUS AUCTORIS.

Excusat se scriptor, quod imperitus hoc opus susceperit,

Opusculum quoddam jam dudum incepturus fueram, nisi quod ingenioli adhuc inculti siccitatem pertimueram; sed diutius facere non audeo dilationem, propter multorum Domino servientium, qui hanc a me postulant petitionem. Hoc autem est ut vitam S. Gamulberti, omnium anxiorum adjutoris egregii, nimis incommode hactenus latentem, cunctis scire volentibus facerem scribendo patentem. Incommodum siquidem erit, si reus eum oratorem ignorabit, qui plurimum apud Judicem valebit. Vereor autem aliquos lectores suam fastidio habituros utilitatem, propter meam, qui scriptor eram, vilitatem : quod tamen indecens est sapienti, ut aliquem bona, etsi non bene, loquentem dedignetur oculo livente. Quapropter eos si qui sunt, quod absit, volo commonefacere, ut non hoc intendant tantopere, quis vel qualis compositor fuerit, quam quid et de quali composuerit. Et si quisquam me arguerit impossibilium rerum esse præsumptorem, illi meam ex cordis vena vere pando intentionem, quam habui toto hoc triennio, cum frequenti rogatu persuasus sim incohoare, sed egomet me diffiderem posse consummare. Quis, inquam, ego sum tantillus, plurimis peccatorum laqueis irretitus, nec ullo sapientiæ sale conditus, ut Sancti cujusquam gesta dignis scriptis valeam explicare, quæ sat scio meis viribus præponderare? Viri etiam

ab aliis omissum.

etiam illustrissimi timuerunt tale opus assumere sibi : et ob haud aliam rem a pluribus nostris antecessoribus hæc eadem materia intacta dimissa est hactenus.
Eccli. 15. 9
Perterruit me quoque sententia veridici sermonis, quia non est speciosa laus in ore peccatoris.

quibus rationibus motus id agat.
2 Igitur cum hæc menti jugiter inesset meditatio, subintravit alia quædam huic contraria cogitatio : quippe illum timorem penitus esse reprobandum, qui suaderet quippiam incipiendi boni propter difficultatem evitandum; maxime cum omnia potentis et bonæ solummodo voluntatis Dei adjutorium omnibus beneficiis promptissimum sit et voluntarium. Priores autem, quod dicitur, Dei margaritam in ignorantiæ sterquilinio sordentem viderunt, sed cum eam scientia emundare, atque notitia expolire voluerunt, forsitan aut acedia aut injuria intermiserunt. Quoniam, quamvis ut debuerunt, non potuerunt; debuerunt, ut poterant, Dominum in Sanctis ejus laudare. Hi cum finem vitæ sibi sensissent adesse, quam tunc voluissent, hoc, aut tale quid exsudasse? Quomodo tu vero excusabilior eris, cum vacuis manibus Domini conspectibus apparueris? Quid si iidem, quos prædixeras petitores, a Domino missi sunt tui studii et fraternæ obedientiæ exploratores? Quocirca si quis adversarius inscientiæ tibi intorserit objectionem, tu quasi clypeum objice devotionis et obedientiæ protectionem. Et cujuscumque criminis obtenderit intentionem, satis congruam in præscriptis invenire valebit depulsionem.

CAPUT I.

Gesta ante sacerdotium.

Prologus alter omittitur.
Cum genus humanum, ad Dei similitudinem factum, de statu sibi traditæ dignitatis cecidisset, et adveniente plenitudine temporis Deus conditor illud in gradum pristinum restituere voluisset; Verbum suum, id est, filium, quem ad omnia creanda dudum habuerat cooperatorem, communi utrorumque voluntate misit in mundum ad hominis redemptionem; ut qui per dæmoniacam captivitatem servi peccatorum fueramus, adoptionem filiorum Dei reciperemus; qui sicut absque carnali concupiscentia, Spiritu sancto
a
superveniente, visceribus matris fuit ingestus, *a* etc.

4 Hic itaque vir Domini sanctus de Baioaria extitit oriundus, de vico qui Latina interpretatione di-
b
citur *b* Fagetum, non longe a confluentia Danubii et
S. Lamberti patria.
Isaræ fluviorum, de bona et nobili parentela, tempore quo jam per Teutonicum regnum floruerat fides Catholica. Parentes ejus de propriis victitabant rebus, et de sufficientibus prædiis, quæ habebant, non
genus.
voluptuosos, sed moderatos fecerunt sumptus, justis actionibus ac sanctis vitam transigentes, quæ dicitur secularis. Primam igitur ætatem, quæ est infantia, tam integre, tamque innocenter Sanctus iste peregit, ut nec animæ suæ, nec alicui viventium volun-
anima pueritia.
tate sua nocuerit. Numquam eum invasit jactantia, numquam ineptus ludus, aut pueritiæ comes petulantia, ira, et rixa, quæ id ætatis homines aliquoties sine caussa stimulant, ejus animam raro vel coactim
1 Cor. 14. 20
intrabant. Vere juxta Apostolum malitia parvus, sensu autem fuit perfectus. Et quoniam Deus illum præordinaverat fore vas electionis, nequivit subjici humanis affectibus pravæ actionis.

contemptus armorum
5 Pater autem cum eum hæredem et filium nutrire cuperet, et, ut moris est, ad usum militiæ instrueret, armigerum sibi aliquoties fecit, armaque militaria aut suspendit puero, aut præcinxit : quæ numquam vel ad momentum p[illegible] ut ei adhærere, sed mox ut
c
circumdata sunt [illegible] decidere. Quapropter indignati pater et fratres, eju[s] hoc ignaviæ fieri existimantes, eum omni inhonestate arguebant, dicentes segnem, ineptum, ac fatuum : nec divinam providentiam prospectabant, quæ ad spiritualem militiam prælegerat eum.

6 Tandem pater harum rerum pertæsus, non absque Dei nutu, posuit eum pastorem suis gregibus. *[illegible] ovium pascendarum cura*
Digna quippe ratione, ut cum David custos fieret ovium, qui cum Petro futurus erat pastor animarum. Ille autem qui se totum humilitati et obedientiæ tradidit, anbienter implevit omne quod sibi furens pater quasi pro dedecore præcepit.

7 Accidit autem quadam die in pascuis, ut divinus *Studia litterarum.*
sopor opprimeret membra corporis : et quando post quietem evigilavit, libellum conscriptum super se positum invenit, quem assumens circuivit viros Ecclesiastice doctos, petere, ut ab hac scriptura incipientes divinæ legis disciplina eum curarent instruere. Hoc inceptum quoniam ab ipso Domino immissum fuerat, profecit in brevi, quantum decuit. Nec solum in eo crevit litteralis doctrina, sed etiam omnium virtutum disciplina. Et quia Magistris suis recitantibus audivit, quod mors et vita in manibus linguæ posita sit, prohibens linguam, ne diceret malum, et labia sua ne loquerentur dolum, non solum a ser- *linguæ custodia.*
mone nocivo, sed etiam abstinuit ab omni verbo otioso. Scripturam Apostolicam quæ dicit : Nolite Matth. 5. 34 et 37.
jurare, tanta vigilantia nisus est observare, ut solummodo per Est et Est, affirmationem; et per Non et Non, omnem faceret negationem. Si cujus ex ore audivit maledictionem, vel turpem immundumque sermonem, a tali maliloquio os suum refrenare, quod corpori et sanguini Dominico deberet communicare, commonuit.

8 His et talibus intentus studiis pervenerat jam ad robur integræ juventutis : cumque magis ac magis cresceret in virtutibus, quas illi quotidie superauxerat Dominus, non plus addidit corpore et ætate, quam justitia et omni pietate. Hoc videns diabolus totius generis humani hostis antiquus, tam immunem esse a capitalibus peccatis, condoluit : et quo hamo illum deciperet, haud facile inveniebat; quem carnalium illecebrarum edulia omnia parvi pendere cernebat. Etenim viam iniquitatis omnem a se peni- *castitas tentata ab impudica muliere*
tus amoverat, et viam veritatis elegerat. Escas et potum non tantum ad carnis voluptatem, quantum ad imbecillæ naturæ moderabatur necessitatem. Nihil quod mundanum esset appetebat, etiamsi in mundo magis ex debito, quam ex voto vivebat. Unde serpens venenosus mille artibus instructus nocendi, angustiabatur, et quo se verteret, quidve inciperet nesciens, undique tergiversabatur. Tandem alicujus retractans memorabatur victoriæ, quam quondam de Protoplasto fecerat per feminam, nullam personam æstimans aptiorem, per quam suæ suasionis dirigeret immissionem; mulieris cujusdam mentem libidinosam invasit, eamque ad illiciendum eum et sollicitandum incitavit. Quæ furiis succensa Venereis, cum lentus amor percurrisset intima jecoris, sola solum Dei famulum aggreditur, cupiens illum participem facere incendii, quod patiebatur, et quod usitato hominum more congruentius pateretur, pudore rejecto mulier impudens petere conatur. Eia, inquit, juvenum amantissime, mihi præ omnibus rebus jucundissime, diu est quod talem locum et tempus exspectavi, diu quod tantæ opportunitatis confabulationem desideravi : consenti modo, mihi ut cupitis complexibus fruamur, et delectabiliter nobis commiscеamur. Nemo nos poterit videre, qui hoc factum *propugna[t] ... monentia*
valeat indicare. Ille audiens incept[u]s et professioni suæ contrariam sua[si]onem, et sub[in]telligens diabolicam esse legationem : Noli, ait, mulier mihi persuadere, quod tibi nec v[i]deo nec audeo assentare. Si suggeris omn[i]um hominum absentiam, ego scio divinam [illegible] præsentiam, cujus ego magis pertime[sco] [illegible], quod omnia vere [sci]ens non indiget præsentia test[i]um. Salomon dicit : Favus di- Prov. 5. 3
stillans labia [illegible], et nitidius oleo guttur ejus, novissima [illegible] amara [illegible], et

acuta

Auctore anonymo, ex mss.

acuta quasi gladius biceps. Quid mihi dulcedo parvissimi momenti ad comparationem sempiterni tormenti?

pugna.

9 Mulieris tamen mirabilis cupido non potuit salutaribus monitis leniri, sed molliens sermones suos, plus cœpit blandiri, monstrans illi in proximo stantia arbusta, ubi perfici valeret concupiscentia ejus injusta. Videns ille quod nullo consilii eam curare posset medicamine, timens etiam propter carnis infirmitatem crimen, quod offerebatur, incurrere, totis viribus in pedes se conjecit, cursuque rapidissimo aufugiens evasit. Igitur fortis athleta Domini, quia victoriam adeptus est in hoc agone, sempiterni donativi a Rege cœlorum ditatus est remuneratione, scilicet ut propter hoc castitatis luctamen, usque ad obitum vitæ præsentis perduceret *d* inviolatam virginitatem.

a *Addiderat hic Hilaginus, ut opinamur.* Quæ sequuntur quasi Prologus secundus, ad ipsam historiam parum aut nihil pertinentia, sine ullo detrimento historiæ voluntarie omisi. Sequitur ipsa historia.

b *Fagus* buche *dicitur, sive* buchbaum *Germanis: locus hic* Michelsbuch, *quasi* Michaelis-fagum *sonat.*

c *Selender:* sed et arma militaria, quibus induebatur sæpius, semper abjiceret. *Et Inderus:* Hic ut Melensis cœnobii Annales docent, ex nobili stirpe oriundus, primam et florentem ætatem Marti apud Pipinum Caroli Magni patrem (quamvis invitus) initiavit: mox rerum cœlestium amore incensus, genus militiæ non deseruit, sed mutavit, etc.

d *Selender.* Quo insigni reportata victoria, Deo virginitatem vovit.

CAPUT II.

Sacerdotium, virtutes.

Quoniam autem totas vires animi et corporis converterat ad discendum et faciendum servitium Domini, eodem *a* die quo accessit ad clericatum, suscipere meruit omnes ordines Ecclesiasticos, etiam presbyteratum. Defuncto autem eo, qui ipsum genuerat, patre, et divisa inter fratres, ut par fuit, hæreditate, ecclesia simul et pagus, unde natus erat, in

Sacerdotium,

partem ejus concessit, quam ipse jure sacerdotii et spirituali patrocinio rexit omnibus diebus vitæ suæ, conversatus sine querela, subjectos et animarum et corporum defensans tutela. A die ordinationis suæ cogitans, Domini gratiam in se largiorem, adjicere cœpit sibi abstinentiæ, plus quam antea solebat, rigorem, inde domi peragit annos quinquaginta; cum interim numquam gustavit carnium ullius generis

abstinentia, misericordia,

alimenta. Sufficientem habuit substantiam, sed eam omnimodis distribuit in pauperum indigentiam, esurientes alebat, sitientes potabat, nudos operiebat, quia carnem suam in illis conspiciebat. Oculus fuit cæco, et pes claudo: ostium ejus viantibus patuit, quoniam summæ hospitalitatis fuit. Infirmis et afflictis exhibuit omnem, quam prævaluit, curam: mortuis cum omni devotione orationem impendit, et debitam sepulturam.

11 *b* Quinquaginta vero annis, quos supra scripsimus, peractis in his et talibus operibus, Romam perrexit caussa orationis, cum omni affectu intimæ devotionis. In qua profectione quantas preces Domino

peregrinatio Romana

miserit, quam acceptas lacrymas, tam in eadem urbe, quam per omnia quæ attigit loca, fuderit, quis hominum enarrare digne vel pleniter poterit? In eodem itinere, cdum ad quoddam diverteret hospitium, forte offerunt ei ad baptizandum quemdam parvulum: quem, uti semper promptus erat benefacere, fide dicta baptizavit, ipseque eum de fonte sancto elevans Utonem nominavit. Et prævidens eum in spiritu magnum esse futurum et suam hæreditatem post se possessurum, indixit parentibus, ut eum sanctitatis

de B. Utone prophetia,

studio nutrirent, et virum factum ad se domum transmitterent. Indicavit patriam, nominavit provinciam, vicum et locum indiciis patentibus præmonstravit, sicque cœptum iter repetens consummavit.

12 Peracto autem, Dei gratia comitante, itinere, regressus ad propria, arctioris propositi etiam tunc se constrinxit regula, scilicet quoniam ceteras corporis partes jam pridem habuit compressas, hic etiam, gressibus præfiniti termini modum posuit. Et primum summa diligentia considerans, quantum de atrio suo sibimet esset inevitabile pro *d* perpetrando officio divino, et corporis proprii necessitate; dehinc quatuor cruces ligneas per totidem cœli plagas constituit, quarum metas numquam postea, nisi semel, prætergressus exiit. Hoc autem factum est solita diaboli fraude et insidiis, ut quidam ab eo haud procul tumultum concitarent, prope usque ad effusionem sanguinis. Ibi cum Pater sanctus, sciens Deo carius esse discordantes pacificare, quam ab opere necessario vacantem pertinaciter in proposito perseverare, arrepto baculo, cursu percito exiens, quamvis obsistentes eos non ante dimisit, quam pacem firmissimam inter eos conciliavit. Et hoc fuit insigne miraculum, quod furiosos et non sanæ mentis homines ad quietum reducere valuit animum, sed ex Domino his, qui cum illo agunt, omnia sunt facilia, quæ humano modo viventibus videntur impossibilia. Vere vocabuntur pacifici filii Dei, hæreditate possidentes opera Domini, ipso dicente: Qui credit in me, opera, quæ ego facio, et ipse faciet. Servis etiam suis invicem litigantibus, si non eos sedare prævaluit monitis salutaribus, vestes suas et alias pecunias illis tribuit, aut liberos una cum filiis esse permisit, dicens: Melius est mihi quamvis immeritam libertatem vobis concedere, quam in corrigendis vobis Deum offendere. Ipse cum omnibus pacem habuit. Insuper quosque discordantes in gratiam redigere studuit.

voluntaria sui inclusio.

studium dissidentes conciliandi.

humilitas in vestitu.

13 Fuit autem tam sagax custos matris virtutum humilitatis, ut omnium etiam inferiorum colloquiis esset affabilis, et omnibus se inferiorem et viliorem non solum sua lingua pronuntiaret; sed etiam intimo cordis affectu existimaret. In vestibus etiam ejus grandis humilitas ostendebatur: quia talibus libentius utebatur, quas magis hispidas et rigidas vilius posset emere, quam quas majori pretio deberet acquirere. Patientiam autem testem humilitatis adeo observavit, ut secundum Apostolica præcepta, maledicenti se benediceret, et injurias sibi aut rebus suis inferentibus, præmiis et donis suis benefaceret. Pietatem quoque et misericordiam non solum *e* humanam exhibebat naturæ; sed propter Deum conditorem omnium, quæ ab ipso facta est, creaturæ: intantum ut si aviculam aliquam nido ablatam a quolibet portari conspiceret, eam pretio redimeret de captivitate, et in nativa restitueret libertate. Servos etiam proprios in cædendis et portandis lignis, aut in aliquo gravi servitio forinsecus prohibuit laborare, dum cœlum nimia tenebatur tempestate. Quietem vero et mansuetudinem summe diligebat, ita ut mansitare nollet in domo propria, quæ magna et sumptuosa tumultu famulantium plena fuerat, constituens sibi juxta ecclesiam quoddam cubiculum, in quo liberius vacare posset ad invocandum Dominum. Ipsi soli in eodem viliter instructus erat lectulus, in quo per noctes quievit solitarius. Et surgens intempestæ noctis silentio, cum omnes illum pausare putabant, genua flectendo, mœrendo et flendo Deum exauditorem inclamabat.

1. Cor. 4. 12. patientia.

e

benignitas.

amor quietis.

doctrina.

14 Mediocriter doctus erat: sed in Dominico servitio totum impendebat, quod sciebat. Annuis autem diebus Quadragesimæ semet dies et noctes inclusit, nec quemquam ad se intrare permittens, nec ipse quoquam exiens, nisi ad sacrosanctum altare, in quo quotidie non omisit salutarem hostiam immolare. Ipse enim a nullo laicorum videbatur, occultatus velo, quod ante sanctuarium de more suspendebatur. Diaconus vero, qui ad altare ministrabat, expetentibus sacramenta Dominici corporis et sanguinis dabat. Quicumque *f* Parochianorum suorum confessionem peccatorum facere voluit, hujus ipse verba ad fenestram

f

Quadragesimale jejunium. *g*

stram *g* clausæ, in qua latebat, audivit, et modum pœnitentiæ indicens, Domino illum reconciliavit. His diebus inclusionis ante vespertinum tempus numquam manducavit: et tum nihil, nisi panem atrum et sordidum, qui cibus servorum est, cum sale et aqua gustavit. Ore suo tota die psallebat et mente cum Psalmista Domino dicens: Tibi dixit cor meum, quæsivi vultum tuum, vultum tuum Domine requiram. Talem agebat vitam diebus Quadragesimæ, ut purior et sanctior appareret festi Paschalis tempore.

a *Selender*, solum per gradus singulos ascendisse ad sacerdotium *scribit*.

b *Baderus videtur existimasse hanc peregrinationem a S. Gamulberto nullo sacerdotii suscepti initiam, ita enim scribit*: totumque se ad res divinas convertit; sacrisque initiatus, Romam profectus est.

c *Baderus*: Reduх ex itinere infantem sacro fonte, nescio quo casu, lustrare coactus. *Selender*: In ingressu ubi ad quoddam divertisset hospitium, forte fortuito, aut potius Dei instinctu, cum ejus loci Sacerdos non adesset, offerunt viro Dei infantem, etc. *At Bruschius a Badero in Vita S. Uthonis citatus, Romæ baptizatum scribit, Selender ad fines Italiæ et Germaniæ. De eo plenius 3 Octob. ad Vitam Uthonis.*

d Perpetuando *adscriptum erat ad marginem*.

e *Forte* humanæ; *utique habet Selender.*

f *Selender*: Si quisquam ex Sacerdotibus peccatorum suorum confessionem facere voluisset; *at* parochianus *non Sacerdotem, sed quemvis, etiam laicum, Parochi curæ commissum significat.*

g *Id est, cellæ, in qua degebat, alias clusa dicitur.*

CAPUT III.

Prophetia, mors, sepultura.

Prophetiæ donum

Quomodo vero Sanctus Domini ab annis pueritiæ per continentiam et ceteras virtutes exarserat, ut præscripsimus, ad amorem supernæ patriæ, prophetico spiritu a Deo promoveri meruit, ut ante obitum suum prænoscere, suisque prædicere hæredem rerum suarum ipse potuerit. Nempe decurso præsentis ævi curriculo, cum jam carnis in occasum vergeret, cumque familiares amici et vicini, ejus transitum appropinquare cernerent, undique ad illum convenerunt, et tali voce compellare cœperunt: Hactenus, Pater sancte, divina fovebamur protectione, cum tuorum consiliorum usi fuerimus consolatione, nullus nos conterere quivit inimicus, nec ipse humani generis hostis antiquus. Jam te petere a Domino scimus militiæ missionem, ut illam, pro qua semper desideranti animo laborabas, in cœlis accipias remunerationem. Nostras tamen antea necessitudines procurato, nobisque Pastorem idoneum provideto. Omnes Ecclesiasticos viros tibi vicinos cognoscis, ideoque quis dignissimus tua hæreditate sit, ipse non nescis. Nolite, ait, filii de meo discessu contristari; quia Dominus, ut cœpit, non desinet vos consolari, qui mihi jam dignatus est præmonstrare, quem hæredem meis rebus velit subrogare. Hoc quidem anno transacto veniet, qui locum hunc post me possidere debet.

vaticinium de successore

16 Juxta condictum viri Dei, completo anni circulo, venit qui promissus erat a Domino vir, quem Sanctus iste in Romana profectione dudum baptizaverat, et ad se domum, ut supra diximus, pergere jusserat. Tunc convocatis amicis et subditis, allocutus est eos S. Gamulbertus talibus dictis: Jam fratres et filii carissimi, accepimus promissum Domini, hunc virum procul dubio esse sciatis, quem venturum anno priori prædixeram vobis, istum dedit mihi Dominus hæredem, ipsum vult vestrum esse Pastorem. Justa quidem lege successurus est mihi, quem ego filium Christo et sanctæ Ecclesiæ per baptismum genui. Hunc summa diligentia observate, monitis ejus aures corporis et animæ adhibete, qui vos obtemperantes perducere valebit ad regnum, et requiem, quæ nullum habebit finem. His dictis omnia sua illi contradidit, omnesque, qui aderant, hujus traditionis testes adhibuit. Et non longo post tempore gravi præventus infirmitate decidit in lectum, emeritam animam post seculares agones remissurus ad Dominum. Convocans ergo Clericos humanorum excessuum fecit confessionem, et sacramenti divini suscipiens communionem, ad illum hilari mente VI Kalend. Februarii migravit, quem omni vitæ suæ tempore desideranter amavit.

eo instituto.

felix obitus.

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

17 Nullus hominum effari potest, quanta fuerit cœlestium lætitia, cum hunc in suum consortium susceperunt, nulla sordidatum spurcitia, qui et talentum sacerdotii bene dispensati summo Sacerdoti et Angelicis spiritibus retulit integrum. Homines vero, qui exequiis illius congregati aderant, funus decenter procurabant, omni religione, qua poterant, crebris gemituum singultibus et flumine lacrymarum, Domini implorantes sibi adesse clementiam, quibus tanti tamque necessarii Patroni subtraxisset præsentiam. Quamvis enim adjutorem in cœlis eum esse credebant, corporalem tamen ejus absentiam graviter ferebant.

exequiæ,

18 Die autem illa, qua terræ commendandum erat ejus sanctum corpusculum, fecit Dominus grande et memorabile miraculum, ut et eos, qui ideo tristabantur, lætificaret, et quanti meriti vir ille apud se fuerit, demonstraret. Nam tempore illo eruperat tanta vis ventorum et pluviarum, ut diffiderent eum sepelire plerique, qui aderant jure exequiarum. Ideoque dolor aereæ commotionis augebat amplitudinem insiti pro orbitate mœroris. Aliqui tamen altiori consilio de Domini misericordia præsumentes, suisque complicibus ut idem facerent consulentes, quæ facienda erant urgebant, candelas accendebant, feretrumque levabant. Eadem hora quievit pluvia, virtute divina interim suspensa cessavit, donec delato in ecclesiam corpore salutaris hostia pro eo a Sacerdotibus immolaretur, et sanctum corpusculum sepulturæ traderetur. Peracto autem exequiarum officio discedunt turbæ, quæ confertim undique confluxerant omni studio, moxque tempestas tanta freno laxata redit, quanta etiam ante sepulturam fuit. Omnes hæc videntes de tanto miraculo lætificati, grates immensas retulerunt magnificæ Trinitati, quæ voluntatem timentium se facit, et deprecationem eorum exaudit.

repressis coelitus imbres et ventis ad tempus;

CAPUT IV.

Miracula post mortem.

Ecclesia autem eadem postquam sanctissimum accepit glebam, divinam ex integro consecuta est gratiam, scilicet sæpius Angelicis visitationibus honorata, et cœlestis splendore luminis illustrata, aliquando quidem circa conticinium, multoties vero media nocte; et postquam cerei quaqua versum per sacellum dispositi, nullo hominum ingrediente, videbantur simul omnes accensi. Populi autem de regione circumstantes, nullaque confidentia accessum, præsumentes, miri odoris fragrantiam eminus hauserunt, et divinam omnipotentiam simul et clementiam, et sanctissimi viri pietatem laudando prædicaverunt.

ecclesia cœlesti luce collustrata.

odore perfusa,

20 Non longo post tempore ad ostentenda servi sui merita, multa Dominus operari cœpit miracula; ut videlicet muti illic linguæ officium, debiles vitalem membrorum motum, et omnium infirmitatum languidi reciperent sanitatis donum.

miracula illic facta

21 Fuit quidam pauperrimus homo, nomine Reginherus, rebus tenuis, et totius corporis adeo debilis membris, ut nusquam omnino progredi valeret, nisi genibus et ulnis, quasi fera quadrupes, reptaret. Hic auditis signis, quæ Dominus ad tumbam sui fidelis ministri jugiter ostendebat, quo pacto ad illum locum pertingere posset cogitabat. Novem etenim annis continuatim gravissima languerat infirmitate, proindeque tanta emarcuerat debilitate. Nisi igitur, quo poterat, cœpit se movere, et de adjutorio divino præsumens, reptando obtinuit pervenire, cumque intima de-

contractus sanatus.

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

votione jacuit aliquantum temporis, salutem animæ et corporis jugiter exspectans, et fideliter obsecrans, apud tumulum sanctissimi Confessoris. Quadam nocte nimius horror cum tremore illum invasit, qui omnia ejus membra simul conquassavit. Recedente terrore sanus homo surrexit, quoniam debilitas omnis penitus simul abscessit.

Idem aliud.

22 Alio rursus tempore quidam ita pessime debilitatus, ut manibus tantum et brachiis in scabello nitens post se traheret corpus, velut alienum pondus, eo quod cetera membra essent immobilia, et ad usum naturæ inutilia. Sperans igitur sanitati restitui meritis viri sanctissimi, ad confessionem ejus properare concupivit; sed quo pacto perveniret, quidve inciperet, nescivit. Homines autem qui eum sciebant, ejus fidem et voluntatem audientes, miseræque passioni, quam tolerabat, condolentes, volebant eum vehiculis asportare; sed ipse maluit suo nisu, quomodo posset, iter consummare. Motu ergo solito viam ingressus, serpendo potius quam incedendo pervenit ad locum, quem sitivit ardentius. Veniens autem impetravit a custodibus ecclesiæ, ut liceret sibi ad sepulchrum hominis Dei diebus ac noctibus excubias agere, si quidem Deus Sanctum suum in se voluisset mirificare, seque pro sanitate clamantem dignaretur exaudire. Neque in ea confidentia spe frustratus inani. Quia dum aliquamdiu ibi demoraretur, integræ restitutus est sanitati.

DE S. SULPITIO EP. GISLENOPOLI IN HANNONIA.

XXVII JAN.

Gislenopolis oppidum est Hannoniæ in Belgica II ad Haynam *flumen, unde nomen provinciæ, oppido vero a* Cella S. Gisleni, *nobili et antiquo monasterio, de quo plenius ad S. Gisleni vitam IX Octobris. Hic reliquiæ asservantur* S. Sulpitii *Episcopi, cujus natalis agitur XXVII Januarii. De quo Molanus in addit. ad Usuardum :* Cellensi monasterio, depositio sancti Patris Sulpitii Episcopi et Confessoris; *plenius in Indiculo SS. Belgii :* S. Sulpitii Episcopi et Confessoris *corpus, vel corporis reliquias,* habet Cella, sive S. Gisleni monasterium, quod est antiquissimum in Hannonia. Unde in Martyrologio ibidem legitur die XXVII Januarii : Depositio S. P. N. Sulpitii Episcopi et Confessoris et die XXI Julii : Cellensi monasterio, Translatio S. Sulpitii Episcopi, et S. Leocadiæ Virginis, *etc. De eodem agit Galesinius, Ferrarius, Canisius. Rabanus et MS. S. Maximini ista habent hoc die :* Et nativitas S. Sulpitii Episcopi et Confessoris; *quæ si de hoc scripta sunt, oportet illius venerationem late celebrem fuisse, etiam antequam in Belgium deportarentur ejus reliquiæ, aut certe hæc ab aliquo postea ad Rabanum adjecta; uti et versum illum existimamus* Wandelberti *Martyrologio post hanc translationem additum :*

S. Sulpitii Episc. natalis.

Sulpitius, Balthildis et Ablegunt quoque vernant.

At XXVI Januarii S. Sulpitius Episcopus Bituricensis Confessor *a Beda, Notkero, MSS. memoratur, cum* Pius *XVII Januarii,* Severus *XXIX ejusdem colantur, ut suspicio sit Baiocensem fortassis hunc nostrum in illis auctoribus recenseri, urbe, in qua sederit, mendose expressa.*

An fuerit monachus?

2 *Refertur quoque* S. Sulpitius *in Martyrologio Benedictino ab Arnoldo* Wione, *Hugone Menardo, et Benedicto Dorganio, et Wion quidem* Monachum hunc fuisse S. Gisleni, *inquit,* conjectura ducor illorum verborum PATRIS NOSTRI, quæ in Martyrologio illius cœnobii leguntur; sic enim habent : Depositio S. P. N. Sulpitii. *Melius Menardus lib.* 1, *observat :* Quod si vero a Cellensibus monachis Pater appellatur, id fit quod eum locum sui corporis præsentia foveat. An autem alibi fuerit monachus obscurum est. *Egit, ut infra dicetur, vitam solitariam; num ante episcopatum, an eo legitime abdicato in perpetuum, an solum secedendo ad tempus ad captandam tantisper quietem, an monasticis institutis antea in cœnobio formatus, quo tempore, nescimus.*

Dicatur vi-ta...

An Episcopus Baiocensis fuerit,

3 *Cujus quoque Antistes urbis extiterit, non est exploratum. Molanus in Indiculo :* Alicubi legi Bayensem fuisse Episcopum, et cum S. Leocadiæ reliquiis ex Hispaniis translatum esse ad S. Gisleni monasterium. *Baiensem quoque* Wion, *Canisius, Galesinius vocant. Molanus in Natal. SS. Belgii :* Fuit autem Episcopus Baionensis in Gasconia, sive, ut litterati quidam loquuntur, ad Aquas Augustas, in limite Hispaniensi: id enim constat ex sermone de translatione. *Idem in Fastis Belgicis scribit Miræus. At primum haud tenuit Aquas Augustas esse* Baionam, *sed* Ausitanam, *sive* Auxitanam *urbem, vulgo* Acqs; *cum* Baionam *alii* Boionam *a* Boiis *dictam velint, alii cum Massono olim* Lapurdam *fuisse, præsidio Romano munitam. Utut sit,* Sulpitium Baionensem *aiunt fuisse Menardus, Saussaius, Cl. Robertus, omnes Molanum solum secuti. At Ferrarius hoc die in Notis :* Alii illum Episcopum Bayonensem faciunt, (quæ civitas Aquitaniæ est extrema in Hispaniæ confinio) alii Episcopum Baiocensem, quod verisimilius est; nam Baiocæ civitas Episcopalis Normanniæ, vulgo Bayeulx nominatur. *Hanc verisimilitudinem ducere videtur Ferrarius, ex affinitate* Bayensis *et* Bayeux. *At nobis alia ratio est, cur Ferrario subscribamus, videlicet quod in Normannia vitam solitariam egerit, (quis credat huc potissimum venturum fuisse Bayona Vasconiæ?) quod repertum sit ejus corpus, ac deinde translatum ab eo qui ad* Montem S. Michaelis de periculo maris, *littori Normannico objectum peregrinabatur e Belgio.*

an potius Baiocensis?

4 *Facta est autem ea Translatio anno Christi* 986, *per* Simonem *Cellæ S. Gisleni Abbatem, cujus historiam ex veteri MS. Cellensi nobis humanissime communicavit* Georgius Galopinus *ejusdem cœnobii Bibliothecarius. Unde refellas quod ex Molano retulimus, (quem Menardus et Saussaius secuti sunt) quodque idem scribit in Natalibus SS. Belgii :* Ejusque corpus eadem occasione, et eodem tempore, quo corpus S. Leocadiæ, per Comitem Hannoniæ ad Belgas delatum esse putatur. *Asseverantius etiam Miræus :* Sunt eo translatæ ejus reliquiæ (una cum ossibus S. Leocadiæ Virginis Toletanæ) iis fere temporibus, ut creditur, quibus Mauri Hispaniam occuparunt. *Invaserunt Hispanias Mauri Æra* 750, *sive Christi anno* 712; *at trecentis fere post annis allatæ sunt Cellam* S. Sulpitii *reliquiæ. De* S. Leocadia *agemus IX Decembris, deque ejus corpore Regi Catholico Philippo II, a Cellensibus monachis nuper redonato.*

Translatio facta an. 986

non cum occupata est Hispania.

5 *Celebratur anniversaria solemnitate SS. Sulpitii et Leocadiæ Translatio XXI Julii, quo die Molanus in addit. ad Usuardum :* Eodem die in Cellensi monasterio Translatio S. Sulpitii Episcopi et S. Leocadiæ Virginis. *Eadem tradunt Ferrarius, Canisius, et pluribus verbis Saussaius; atque de* Sulpitio Wion *ac Dorganius. Quæ ea fuerit translatio haudquaquam nobis compertum est. Nam quod ad priorem illam translationem attinet e Normannia Cellam, ita habet MS. Cellensis titulus :* Facta est hæc corporis S. Sulpitii translatio anno DCCCCLXXXVI, XII Kal. Julii, XXVIII anno post mortem S. Gerardi Abbatis S. Gisleni et Broniensis, *ejus nempe qui Cellense monasterium aliaque plurima feliciter restauravit. Hinc refutes quod hoc XXVII die Januarii scribat Saussaius :* In Hannonia, Cella S. Gisleni, susceptio S. Sulpitii Episcopi Baionensis, seu Baionæ Lapurdensium apud Vascones in Novempopulania provincia, et Confessoris : necnon S. Leocadiæ Virginis et Martyris Toletanæ, cujus sacratissima pignora eo tempore quo Mauri Hispanias occuparunt, Baionam ad servandum transvecta : inde cum pretiosis ejusdem S. Sulpitii exuviis, ob alias

Translatio alia 22 Jul.

hæc 20 Junii facta,

non 27 Janu. qui natalis est.

alias incursiones, ad prædictum cœnobium, procul a barbarorum furore translata, congruoque honore recondita fuerunt, ubi hactenus summa observantia custodiuntur et coluntur. *Hoc quidem de* Leocadia *falsum est, priora de Sulpitio.*

alia 1 Jun.

6 *Alia amborum, ac Sancti simul* Gisleni *facta Translatio est I Junii, quo die Molanus in addit. ad Usuardum, et Canisius :* Ipso die Translatio corporis S. P. N. Gisleni, et S. Sulpitii Episcopi et Confessoris, et B. Leocadiæ Virginis. *Eadem fere Saussaius. Agunt eodem die de* Gisleno *et* Sulpitio *Wion et Dorganius. Anno MDCXXXIV curavit Abbas* S. Gisleni *præclaram ac vastam ex argento thecam hic Antverpiæ affabre faciendam, forma capitis mitra insigniti, ad recondendas* S. Sulpitii *reliquias.*

Reliquiæ ornatæ.

TRANSLATIO S. SULPITII
ex veteri MS. codice eruta
a Georgio Galopino Religioso Gisleniano.

Omnis falsitas cum suo sopiatur elogio, simplici tantum proferamus relatu quæ nobis ad scribendum, fidelium tradidit relatio; pro captu ingenii promoventes ad fidem, qualiter tellus Normanica Haynau divinitus S. Sulpitii ditavit corpusculo. Ea tempestate, qua Roma a Ottonis adminiculabatur imperio, regnum quoque Francorum b Ludovici regebatur sceptro, necnon et Normania patri c Richardi Comitis subdita erat Willelmo, Cathedræ itidem Cameracensi præsidente d Herluino, Haynau Comite e Godefrido, Valentienarum quoque Arnulpho; Simon Abbas quidam ad Montem usque S. Michaelis proposuit tendere, orationis studio. Quem iter aggredientem propositum, contigit in finibus Normanniæ quemdam hospitandi gratia intrare vicum, quem dicunt Livibacum, cui Sancta vallis habetur cognomentum. Ubi tres cernens ecclesiolas, in una earum hujus Sancti didicit contineri reliquias : moxque sciscitatus quis fuerit, seu unde locorum advenerit, utrum inde oriundus extiterit, audit hunc urbis Bayensis Antistitem fuisse, illudemque solitariæ vitæ deducendæ caussa eremum concupisse.

Quibus sub Principibus translatum corpus S. Sulpitii

e Normannia.

ubi solitarius vixerat.

Simon abbas locum sepulturæ explorat.

2 Ad hæc ille sui latibulum cordis quasi ruminans, ac suis quæ ruminaret expromens, Condecet, huic, ait, alias decentiore quam hic deserviri honore, quod et ipsum fiet si mihi donaverit Deus quod meditor perpetratum ire. Hæc secreto loquitur, tandem pervenit quo tendebat devotus. Ubi sub obtentu delendorum criminum humi prostratus hoc ipsum ad effectum usque perduci precabatur attentius.

e... redit

3 Tunc vero remeans domum, quæ et qualiter in itinere egerat, refert cœtui Fratrum, qui sub S. Gisleni patrocinio, in monasterio Cellensi, Deo exhibebant obsequium. Quorum non multo post se commendans orationibus, idem repetit iter, assumptis quos nuper secum duxerat comitibus. Et quoniam quamvis difficilem quemque laborem voluntas reddit facilem, ad memoratum perveniunt vicum, nullam in eundo patientes difficultatem. Æditum requirunt, hospitium ipsius expetunt : multo quoque mero empto ab ipsis, æditaus cum suis f inebriatur domesticis. Jamque Hesperus suo suadebat somnos ortu, cum inebriatis placida per membra quies irrigatur; sobriis vero sacri devotio sacrilegii, magis magisque augetur. Tandem eunt dormitum, sobrii æque ut temulenti; isti quidem sopore lethæo irrorati, illi vero pervigili cura concitati.

æditaus decipit

Auctore anonymo, ex MSS.

4 Enimvero dum medium tenerent omnia silentium, et nox in suo cursu haberet medium iter, Abbas caute stratu exiliens, commonere fecit suos ad venerabile furtum, callide interminans ne quem emitterent screatum, nec quemlibet alium redderent sonum. Dein pedetentim exeuntes, compescebant a latratu canes, panes caseumve prætendentes manibus. Hoc dum alii peragunt circa ecclesiam, Abbas efferre nititur glebam. Verum primo nisu non magis quam lapidem prævalet movere molarem. Tunc ad suos regrediens conscios hujus rei, narrat quanti ponderis ossa senserit Sancti. Ad hæc communi consilio pariter ingredientes, terque quaterque pectora devote tundentes, corrigia cervicibus circumposita ejus se mancipavere servitio ovantes, ei condignius obsequium alibi celebrandum spondentes.

S. Sulpitii servitio se cum suis mancipat,

Et jam prima novo spargebat lumine terras,
Ducebatque diem stellis Aurora fugatis,

cum primum diurnam cernunt diem albescere, ac statim panno involventes mundo cadaver venerabile, certatim inde vestigia detorsere.

ejus reliquias aufert.

5 Sed cum jam Aurora finem daret, atque vinum, quo g mane æditaus somno digestum præsentiret, grabatum liquit, hospites abiisse repperit, eosque aliquid fraudis egisse suspicatus est, quod statim juxta eventum rei expertus est. Denique prosiliens ad templum, inspiciensque quo Sanctus recubuerat loculum, vidit tanto se thesauro privatum, ac suis ab hospitibus, vel potius, ut ita dixerim, hostibus delusum. Vere sancta vallis, quæ in fine, in quo omnis laus secure canitur, hujusmodi meruit ferre virum pollentem virtutibus almis! Sancta utique vallis, quæ licet tunc amiserit cujus sanctificabatur meritis, ere mum tamen ipsum sibi retinuit, in quo pridem effulserat ille lampade sanctitatis! O infelicem vicum, qui huic æditaus quasi ovem lupo tantum commiserat thesaurum! Vere infelicem, qui tanti luminis illum fecerat obscurum nitorem; obscurum, inquam, quia cui clare sedulo videbatur deservire, hunc quam sæpe præ nimio potu nutans poplite, securus linquebat obscura nocte. Sed quanto Normannia hoc furto infelicior, tanto Haiuau se sentit feliciorem. Quid ais æditue? Matre virtutum sobrietate utere, quatenus valeas tuum depositum servare .... Verum ad alia accingere, forsitan isto meruisti carere. Tunc omnis circa regio infremuit, atque tumultus campanarum clangorque tubarum....

g

Convergit in eum Fitinus.

a Otto III, anno 984 regnare cœpit.

b *Postremus hic fuit e Caroli Magni stirpe Galliæ Rex.*

c *Memoria lapsus videtur hic auctor. Nam* Willelmus I, XVI *Kal. Jan. anno* 943, *occisus est Arnulpho Flandr... scelere.* Richardus *filius Norman. ... qui ad annum* 996 *... Forte ... dum hic, Normannia* Richardo *subdita erat, patri* Willelmi ... *Nam fuit* Richardi I, *filius* Richardus II *Dux Normanniæ, atque ex ... captus* Willelmus *Comes postea ...*

d *Alter meminit ejus ... in ... lib. 1, cap.* 107. *Diploma* Ottonis III *datum* Rothardo, Herluini *decessori, anno Dominicæ Incarnationis* 991, *Indict.* 4, *anno ipsius* Ottonis 8. *Atque* Erluinus *a Greg... Papa anno* 995, *... est.*

e *De* Godefrido *et* Arnulpho *nobilibus loci Comitibus, quibus terra* Ragineri Longi-colli ... *Hannoniæ ... a S.* Brunone ... *Imperatore, data erat, ... Ragineri filius* Ragineri *et* Lamberto, *agit* Balderius *lib.* 1, *cap.* 95, *et sequentibus, et* d'Outremannus, *hist. Valentianensis lib.* 1, *cap.* 13.

f *Non id furtum ... Abbas ... ut ... vino ... æditaus per ebrietatem privaretur, sed solum ut largiori potu exhilaratus, securius inde altiusque dormiret, quod evenit.*

g *Videtur* madebat *legendum.*

DE S. THEODORICO II. EP. AURELIANENSI IN GALLIA.

An. Chr. MXXII XXVII Jan.

Tornodori, *Galliæ oppido, sito ad Armentionem fluvium, in Lingonensi diœcesi, ecclesia est S. Michaelis perantiqua, cui post adjectum, Molonis Comitis sumptu, ut ferunt, cœnobium est. In eo* Theodoricus *Aurelianensis Præsul, ejus nominis secundus, dum Romam proficisceretur, fato concessit XXVII die Januarii, atque a Milone consanguineo suo in D. Michaelis æde honorifice sepultus, multis deinde clarescere miraculis cœpit; quare et a Tornodorensibus in Patronum adoptatus est. De eo Menardus:* Tornodori depositio S. Theodorici Episcopi Aurelianensis. *Saussaius, in Martyrol. Gallicano:* Tornodori S. Theodorici Episcopi

S. Theodorici natalis

Ex variis.

scopi item et Confessoris, qui S. Petri Vivi apud Senonas monachus, ob singularem pietatem Episcopus Aurelianensis factus, post Anselmum susceptam divini ministerii præfecturam omni solertia exequens, Clero ac populo immaculatæ vitæ progressibus viam ad æternitatem consignavit: votoque deinde ad Apostolorum limina suscepto cum Romam pergeret, Tornodori in finibus Lingonum morbo interceptus, vitam cum morte commutavit: imo e mortis ergastulo solutus, ad eum qui vera vita est feliciter commigravit. Sepultus fuit ibidem in cœnobio S. Michaelis in monte Voluto, ubi multis miraculis, quibus clientibus suis divino munere opitulatur, magnifice eminuit. *Hæc Saussaius, qui Theodoricum primum ejus nominis cum hoc secundo confudit: illi Anselmo II successit, postque eum Ermentheus, Manasses, Arnulphus sederunt, dein alter hic S. Theodericus.*

memoria in Martyrologiis,

et divino officio;

2 *Carolus Saussejus lib. 8, Annalium Ecclesiæ Aurelianensis in Theodorico II, num.* 11: Agitur, *inquit*, in illo S. Michaelis cœnobio festus illius dies XXVII Januarii; singulis autem tertiis feriis officium Canonicum de eo celebratur extra Adventum et Quadragesimam; singulis vero diebus ad Laudes, Missam, et Vesperas fit ejus honora memoria, ut a venerabilibus et religiosis monachis illic didicimus, qui et sacrum ejus caput, et ossa tanti Præsulis nobis devotionis caussa ecclesiam illam visitantibus, die XI Julii anno MDCXI, veneranda exhibuerunt. *Idem Saussejus in Notitia Episcoporum Aurelianensium, et Joannes Chenu asserunt* in cœnobio S. Michaelis Tornodorensi totum ejus corpus quiescere. *At Cl. Robertus in Gallia Christiana ex Dionis Audry, Advocati et Procuratoris fisci Tornodorensis commentariis,* Theodorici et Milonis consanguinei capsam auro, argento, gemmis ceterisque ornamentis an. 1568, sacrilega hæreticorum rabie spoliatam tradit.

reliquiæ,

Vita

3 *Vitam S. Theodorici damus eamdem, quam ex veteri codice MS. Pauli Petavii Aurelianensis edidit Carolus Saussejus, omissa historia alia, quam hic idem præterea conscripsit ex monumentis cœnobiorum S. Michaelis Tornodorensis, et S. Petri Vivi Senonensis, et aliorum scriptis auctorum, ex quibus est Helgaudus monachus Floriacensis, qui in vita* Roberti Regis, *illius ac Theodorici pietatem hoc prosequitur elogio:* Hunc denique locum, Aurelianensem scilicet Sedem, specialius dilexit *Rex*, quia in ea natus adolevit, et post regeneratus ex aqua et Spiritu sancto, ibi assumptionis suæ in Regem solemnem utique percepit benedictionem. Dominus etiam Theodericus ejusdem civitatis Episcopus, cujus vox laudem Domini digne laudabiliter eructabat, volens haberi memoriam sui nominis, in monasterio sanctæ Crucis jubet vas fieri ex centum solidis auri optimi, in quo consecraretur sanguis Domini nostri Jesu Christi. Junxerat se tanto Pontifici Rex mente humili, qui superno tactus amore, fecit in ipso sancto calice patinam ad conficiendum in ea corpus Salvatoris mundi, ut esset ei crucis signaculum in auxilium, et sancta passio vera animæ carnisque redemptio. *Et nonnullis interjectis:* Dedit etiam huic Sancto, *Aniano Rex*, ecclesias duas Sentiliacum et Rutinagum cum villis et omnibus, quæ ad ipsas pertinent, quas præcepto regali firmavit et corroborari jussit. Promeruit autem et a Domno Theoderico venerabili Aurelianorum Episcopo altaria ipsarum ecclesiarum cum pontificali privilegio de ipsis a se facto, quod Sancto contulit Aniano et Regi inclyto, qui eum in voce exultationis semper dilexerat de corde bono. *De S. Aniano Aurelianensi Antistite agemus XVII Novemb.*

calix aureus,

a [illegible] ... Rege Roberto,

4 *Amorem porro Regis olim sibi conciliaverat Theodoricus, quando Constantiam Romanam illius conjugem, revelatione divina missam ad S. Savinianum, pluribus, quis Savinianus esset atque ubi coleretur, instruxit. Historiam eam ab Odorranno Theodorici æquali olim de* scripsit *monachus Autissiodorensis in sua Chronologia, quam et nos ad vitam S. Saviniani XXXI Decemb. dabimus, ubi istharc inter alia:* Constantia de visione perterrita, cœpit a circumstantibus Clericis sollicite perquirere, si illis in regionibus haberetur Episcopus, qui Savinianus diceretur: ex quibus unus Theodericus nomine, qui postea Aurelianis Episcopus fuit, respondit pro omnibus de hoc nescientibus, dicens: Est, Domina, in monasterio S. Petri Vivi Senonensis S. Savinianus, primus Metropolitanæ urbis Senonensis Archiepiscopus et Martyr, cujus si devota mente adieris præsentiam, id quod promisit absque dilatione noveris te consecuturam. At illa de tanti viri consilio gaudens effecta citissime una cum filio expetiit S. Petri limina, et diutissime lacrymans ante corpus beati Martyris, totisque viribus se committens ejus fidei, gaudens remeavit ad propria, de visitatione tanti Patroni confortata, *etc.*

notitia actorum et nominum SS.

5 *Prorupit denuo ab inferis, Theodorici ætate, vesana Manichæorum hæresis, et quosdam e Clero Aurelianensi asperxit. Contra hos coactum Concilium est Aureliæ anno MXVII, cujus Acta scripto complexus est Glaber Rodulphus lib. 3, historiæ cap. 8.*

Hæretici repressi

6 *Quot annis* Theodoricus *vixerit, quot ecclesiæ Aurelianensi præfuerit, non comperimus. Anno eum obiisse MXXII, ita fere deduci potest ex Carolo Saussejo num. 10:* Sedebat, *inquit*, adhuc anno MXXI, Indict. IV, et Epacta IV, concurrentibus, quo anno dedit nobis Ecclesias de Germiniaco, Trigano et Noemio, ea lege, ut obitus ejus anniversarium diem celebraremus, *et in Odolrico successore, num. 20, profert* privilegium Ecclesiæ S. Maximini Miciacensis, actum Aurelianis publice anno Incarnationis Dominicæ MXXII, *regni* Roberti Regis XXVIII, et Indict. V. *E quibus, ut veritati maxime congruis, necessario consequeretur, S. Theodoricum obiisse XXVII Januarii anni MXXII, qui Gallis, tum a Paschate annum auspicantibus, erat MXXI quo a Carolo Saussejo, Joanne Chenu, et Claudio Roberto signata mors Theodorici.*

Tempus mortis Theodorici.

7 Qui vivens, *inquit idem Saussejus num.* 11, virtutibus inclaruerat, mortuus etiam miraculis innotescit. Nam puella gibbosa diu febricitans ad beati viri sepulchrum Ternodorum venit, et Ternodoro sanata revertit. Veteranus medicus morbo febrium afflictatus per languorem longissimum, lectoque decumbens paullum ex fonte bibit, consurgit, montem S. Michaelis ascendit, gratias Deo retulit, et sanitatem impetravit. Hinc tantam sanctitatis apud posteros memoriam est adeptus, ut omnes febricitantes ejus tumulum accedant, plures ex sua infirmitate convalescant.

patrocinium adversus febres

VITA

Ex MS. edita a Car. Saussejo.

Beatus Theodericus indigena extitit *a* Briesi Castri Theodorici a Theodorico avo suo taliter nuncupati, exortus parentibus genere claris et opibus et potestate præfultis. A quibus tenere educatus, cœpit in ætate primæva bonæ indolis prætendere argumenta; non adolescentium more lascivia diffluens, sed maturæ conversans, non de vestium pretiositate tumescens, aut de prædiorum amplitudine, aut de nobili parentela, sed ea reputans pro nihilo, quæ sciebat in nihil redigenda *b*. Satagebatque ut quo nobilior erat in seculo, eo nobilior haberetur in Christo. Cum enim parentes sui vellent eum doctrinis liberalibus imbui, et e contra perpenderent, quia mores soleant a convictu formari, noluerunt eum tradere seculari magistro, ne morum secularium depravaretur exemplo. Proinde statuerunt eum in *c* Sancti Petri Vivi cœnobio, tunc et religione pariter et doctrina famoso; ob id maxime quia *d* Sewinus Senonis Archipræsul et *e* Raynardus Abbas ejusdem cœnobii forent ei consanguinitate connexi. Illic ergo jugi exercitatione proficiens,

a
S. Theoderici patria, genus,
innocens adolescentia

b

studia in monasterio S. Petri Vivi,
d
e

proficiens, quidquid documenti perceperat, mente sedula revolvebat. Se quoque prudenter agebat in omnibus, sollicite providens, ne a Fratribus, quorum intererat vitæ et ordini, posset in aliquo denotari.

f Vocatur ad aulam

2 Eo tempore regnabat in Francia *f* Robertus Rex, vir pietate egregius et egregie eruditus. Hic ut juvenis opinionem comperit, eum ad Curiam accersivit. Quem fidelem admodum et prudentem experiens, cœpit ejus uti consiliis, et jura regalia ei tradere disponenda. Defuncto interea *g* Arnulpho Episcopo, Cleri ac populi pari sententia Theodericus petitur, ut in Præsulem provehatur. Rex annuit quod petebant. Verum quia virtutem invidia sequitur, nec nunquam desunt bonis discrimina, affuit quidam Clericus *h* Odolricus nomine, quorumdam manu fultus Episcopatum imprudenter ambiens, et sancti viri electioni omnimodis contradicens. Qui etiam tanta temeritate ductus est, quod cum vir Dei a *i* Leotherico Senonensi, *k* Fulberto Carnotensi, aliisque Episcopis in ecclesia Aurelianensi sacraretur, fores ecclesiæ cum manu armata irrupit, et usque ad altare progrediens, virum Dei sub manu sacrantis quasi peremptorus appetiit. Sed quod divinum consilium ordinat, nullatenus præsumptio humana conquassat. Divino siquidem nutu, nec sacrantem, nec eum qui sacrabatur, tremor ab incepto depulit: et quassis assultibus paullatim dimissis, adversa pars tremefacta paullatim diffugit.

g fit Episcopus.

A multis ejus necem conspirant

3 Postquam vero in Sede Pontificali locatus est, cœpit uti lampas splendescere, et circa gregem sibi commissum miram sollicitudinem gerere, subditis et operum exempla præmonstrans, et monita scripturarum inculcans. Erat enim pauperum relevator, repressor opprimentium, et oppressorum adjutor. Ab omni munere manus excutiens, quærebat non quod sibi utile, sed quod multis, unicuique studens impendere, prout cuique noverat expedire. Accidit autem dum quodam itinere pergeret, a complicibus præfati Odolrici eum intercipi; quem mox de equo eum insidebat dejiciunt, humique prosternunt, lanceas et gladios vibrant, ut innocentem trucident. Sed mirum dictu, quem gladiis se putabant confodere, nullum ei vulnus vel modicum potuerunt inferre. Etenim manus inimica nocere non poterat, quem divina dextera protegebat. Tandem eum credentes prorsus exanimem, humi reliquere jacentem. Surrexit ergo vir Dei, corpore quidem prorsus illæso, sed tamen amictu circumquaque disrupto. His ita gestis Odolricus attendens quia frustra appeteret, quem Dominus custodiret, ad eum confugit, petit veniam, impetratque petitam. Cui etiam Præsul ne videretur reminisci injuriæ, *l* secundo post se tribuit honore potiri, ita ut post ejus decessum ipse susciperet Præsulatum.

unde accepitus, lædi non potest

inimicum supplicem honorat

4 Sane quia vasa figuli probat fornax, et virtus in infirmitate perficitur, servus Dei gravi et diutina ægritudine vexabatur. Castigabat enim filium Dominus quem diligebat, ut ei vel meritum virtutis augesceret, vel culpæ scrupulum, si quis inerat, tribulationum lima penitus expoliret. Frequentabat autem cœnobium S. Petri Vivi, tum quia ibidem alitus fuerat, tum quia sciebat locum esse sanctum, et Sanctorum pignoribus copiose refertum. Cum ergo quadam vice de more ibi venisset, et etiam confectus macie Romam proficisci disponeret, contigit dum in eadem basilica nocte quiesceret, ut audiret vocem de cælo dicentem sibi: Ne timeas Theoderice, quia superna mansio te expectat, ubi Martyr S. Sebastianus gloriose triumphat. Erat autem festum B. Sebastiani. Facto itaque mane accersivit Adebertum ejusdem loci monachum religiosissimum cum quibusdam aliis, et eis quid audierat intimans, obitum suum imminere testatur, mandatque ut ibidem si citra Alpes obierit revehatur. Optabat enim sepeliri juxta venerabiles avunculos suos Sewinum Archipræsulem, et Raynardum Abbatem.

Ars tom. Anonymo, ex MSS

morbis exercetur

Eccli 27 6. 2 Cor 12 9 Hebr 12 6

cælitus æternam gloriam promittitur.

5 Post hæc iter arripuit, et prima die *m* Briennonem pervenit, dehinc Tornodorum usque profectus est, ubi mox infirmitate correptus est. Et intra paucos dies, dum illic ægrotans decubat, vitam exitu felici consummat, VI Kalendas Februarii. Disponentibus suis eum referre, quo jusserat se referri, obstitit Milo consanguineus ejus, præfati castri Dominus, et in ecclesia S. Michaelis Archangeli fecit eum honorifice tumulari. Cujus tumulum qui frequentant, frequenter referunt, quod implorant.

m Moritur Tornodori

claret miraculis.

a *Oppidum est hoc tempore celebre adjacet fluvio Matronæ, infra Meldorum urbem et Trecassinam, generoso vino nobile, vulgo* Chasteau Tierry sur Marne, en Brie

Castrum Theodorici.

b *Addit Sanseqius ex actis S. Michaelis Tornodorensis:* quod cumque ei in manibus, quandocumque licuit, e penu viscerum suorum pauperibus amore Dei impertivit.

c *Fundatum est in Senonum urbe circiter an. Chr.* 507. *a Theodechilde. Fundationis diploma profert Chopinus lib.* 1, *Monastic. tit.* 3, *num.* 10.

d *Consecratus hic fuit III Idus Julias an.* 978. *At Sanseqius tunc Leothericum sedisse scribit, cum istic institutus est Theodoricus.* e *Abbas electus an.* 978 *mortuus* 1016, *teste Claudio Roberto.* f *Regnavit Robertus ab an. Chr.* 988, *ad an.* 1033.

g *Interponit Sanseqius* Fulconem, *ob hæc verba Helgaldi in Vita Roberti Regis:* Terram sanctæ Crucis, quam Fulco Episcopus pro adjutorio sui Hugoni potentissimo Belvacensi dederat, Rex suo reddidit Domino. *Sed quod si ante regnum Roberti, sub quo Arnulphum sedisse constat, ea alienatio contigit, et Fulco ante Arnulphum, et forte* Manassem, *sedit?*

h *Successit S. Theoderico in episcopatu.*

i *Successit Sewino, circiter an. Ch.* 1000; *obiit* 26 *Junii* 1032

k *E Cancellario Regis Roberti circiter an.* 1007 *Episcopus factus, mortuus* 1028. *Scripsit S. Theodorico ep.* 1, 61, *qua recenset quæstiones, ut ait, causas, quibus permotus initio dubuerit eum consecrare: quod deinde fecit ubi quæ objecta erant discussa sunt.*

l *Sanseqius:* Tale responsum tulit: fore eum postea loco sui Episcopum Aurelianensem, atque jam secundo eum post se loco velle eum honorare.

m Briarla *dicitur Massonio in descriptione fluminum Galliæ oppidulum est prope Ligerim, inter Aurelianum et Tornodorum*

DE S. GILDUINO CANONICO DOLENSI IN BRITANNIA.

Ex Ann. MDXXXII XXVII Jan

S. Gilduini natalis,

Britanniæ Armoricæ urbs est Dolum: ubi S. Sampsoni, ut 28 *Julii dicetur, Cathedram statuit; Episcopalem an Archiepiscopalem ambiguum. Archiepiscopus ipse in insula Britannia fuisse traditur: hinc successores pallio usi, Archiepiscopo Turonensi contendente, obtemperare sibi eos ut et ceteros Armoricos Antistites oportere. Tandem tamen secundum Turonensem a Romano Pontifice pronuntiatum. In hac S. Sampsonis Ecclesia Doli Canonicus fuit, ac Præsul electus, S. Gilduinus, cujus natalis XXVII Januarii celebratur, quo die Saussaius in Martyrologio Gallicano,* Apud Carnutum depositio S. Gilduini Episcopi electi Dolensis in Armorica et Confessoris, *etc. Testatur quoque Bertrandus Argentræus lib.* 3, *histor. Britanniæ cap.* 50, *Gilduinum* Sanctum haberi.

2 *Vitam S. Gilduini conscripsit monachus anonymus cœnobii S. Petri in Vallea, quod in suburbiis olim Carnutensibus erat, nunc in ipsa urbe, ubi mortuus est dum Romam reverteretur sepultusque Gilduinus. Indicat id auctor ipse infra nu.* 17. Sepultus vero fuit VI Kalendas Februarii in medio ecclesiæ ante chorum. *Scripta autem videtur ea vita ante translationem, de qua mox, cum illius non meminerit. Eam Augustinus Du-Paz in libro qui inscribitur* Historia genealogica illustrium familiarum Britanniæ, *ex MS. Historia Britanniæ Petri le Baud, et antiquis monumentis ante scriptis monasterii S. Petri in Vallea, vulgavit, prætermissis innumeris miraculis, ut ait, quæ in ejus sepultura, et deinceps contigerunt. Edidit eamdem vitam Gallice Albertus Magnus de Morlaix in Vitis SS. Britanniæ Armoricæ, sed ejus natalem refert ad* 31 *Januarii.*

unde hic editur

3 *Sebastianus Roulliardus Historiæ Ecclesiæ Carnutensis parte* 2, *cap.* 13, *ita S. Gilduini translationem commemorat, recensens reliquias, quæ asservantur*

Auctore anonymo. ex Aug. Paz. elevatio, *in monasterio S. Petri in Vallea*: Prætcrea, inquit, corpus S. Gilduini, qui Roma revertens, quo ad Gregorium VII, fuerat profectus, cum Dolensis in Britannia esset Episcopus electus, per Carnutum fines transiit, atque ad hoc S. Petri monasterium divertit, ubi morbo correptus, extinctusque est, atque in ecclesiæ choro sepultus: dein cum plurima patraret miracula, refossum ejus est corpus, et capsæ inclu- *miracula.* sum, agente Fulcherio Abbate, qui Sancti hujus opem contra incurabiles et gravissimos podagræ dolores erat expertus; statuitque gratitudinis ergo, ut in perpetuum quovis sabbato æditnus cereum ante Sancti hujus feretrum accenderet. *Eadem ex Routhardo narrat Du-Paz.*

VITA

AUCTORE MONACHO CARNOTENSI ANONYMO,

ex MSS. edita ab Augustino Du Paz.

CAPUT I.

S. Gilduinus episcopatum declinat.

a Extitit hic Sanctus in *a* Armorico Dolensium pago, nobilissimo atque in territorio eodem potentissimo, *b* nomine *b* Rudaleno, progenitus, qui etiam Capra- *S. Gilduini patria,* cana fuit cognominatus. Mater vero ejus in Aurelianensi pago, de *c* Puteacensium Dominorum nobilitate *c* claram traditur duxisse originem. Armoricus sane pagus secundum nominis etymologiam, Maritima regio dici potest. Nam Ar quidem Britonice, Latine littus, Mor vero, mare appellatur. Inde vocabulum Armor quasi vicinia seu proxima regio mari, hoc est, maritima, lingua Britannica dicitur appellata.

parentes, 2 Ubi præfatus Rudalenus potens et nobilis inter ejusdem regionis Proceres fuisse memoratur, præclarus conjugio, ut dictum est, de nobilitate Puteacensium Dominarum contracto. Hic inter alios quos *d* traditur genuisse *d* liberos, justum, de quo dicere cœpimus, Gilduinum, tanquam a Deo donatum, dicitur habuisse filium, moribus et forma elegantissi- *studia,* mum. Nam liberalibus studiis a parentibus in pueritia traditus, in eis brevi tempore non parum *canonicatus,* dicitur claruisse. Statimque cum adolescere cœpisset, in Ecclesia Dolensi Canonicus factus, non ad lasciviam aut nugacitatem mundi, sicut illa solet ætas, frena laxavit, sed potius ad sanctæ continentiæ reli- *sancta vita.* gionem, et florem ætatis et nobilitatis excellentiam, quod raro contigit, totus in Dei opus conversus refrenavit, adeo ut carnem cilicio, jejuniis, vigiliis, et orationibus domare studuerit, et sanctis in omnibus studiis insudare.

3 Eodem tempore præerat Dolensi Ecclesiæ quidam perversis moribus Archiepiscopus, nomine *e* Johanneus, qui Ecclesiæ illius possessiones pessumdare *Johannes ... pater,* potius quam conservare totis viribus insistebat, adeo ut filias et neptes suas inde dotare non vereretur, et Ecclesiam in omnibus affligere contenderet atque devastare. Non sufferentes tantam malitiam Clerici Ecclesiæ, tam per se quam per vicinos Episcopos illum, non tam Archiepiscopum quam Archilupum, de Sede illius Ecclesiæ studuerunt propulsare. Qui cum terroribus et minis et frequentibus incursionibus Ecclesiam Dolensem vexare non cessaret, occupato *f* ad tuitionis suæ præsidium *f* Monte S. Michaelis in periculo maris, unde et nomen habet, sito, coacti sunt et Clerus et populus Dolensis territoria ... his locis repudiati, non pastoris sed prædonis, rectorem *eligunt illum Episcopum, invitum* eligere. Sed cum personam non haberent aliam ad resistendum furori prædicti infestatoris idoneam, communicato cum Suffraganeis Episcopis consilio, eorumque auxilio sibi adhibito, præclarum adolescentem Gilduinum, licet adhuc ætate imparem moribus tamen ornatum, et amicorum nobilitate præpotentem simul atque prævalentem, sibi unanimiter statuere rectorem. Reniti voluit electioni adolescens humillimus, sed unanimitate tam suorum quam alienorum victus, assensum præbuit invitus, Si tamen (inquit) Romanæ atque Apostolicæ Sedis judicium hoc vestrum probaverit statutum.

4 Hinc factum est ut electus, electionis suæ auctores simul et testes, cum egregio comitatu, et suffragatoriis vicinorum Episcoporum litteris, Romam properarent, et ipsum electum suum ducentes Domino Papæ tunc *g* Gregorio VII præsentarent eum, *g* et sibi Archiepiscopum consecrandum postularent. *Papam rogat ut electionem ratam ne habeat, et obtinet* Quod ut obtinerent electi mores probatissimos veraciter testificabantur, et commendabant, asserebantque simul necessitates Ecclesiæ suæ atque labores, quibus nullum aliud nisi per istum electum scirent conferre remedium. E contra electus ipse, sicut prius fecerat, ætatis suæ immaturitatem cœpit opponere, obsecrareque Dominum Papam, ne tantam tanti regiminis sarcinam teneræ et imbecilli imponeret ætati. Congratulatus Dominus Papa tam probatæ adolescentis humilitati, Bene, inquit, fili, bene facis, quia et sacris canonibus omnino consentaneum est, quod facis. Non ingeris te impudenter, sed prudenter quod excusandum est excusas. Unde scias quia et ætati tuæ parcam libenter, et si quod aliud potueris cum comitibus tuis subveniendi laboribus et calamitatibus Ecclesiæ vestræ invenire consilium, gratantissime concedam.

5 Quod audiens optimæ indolis adolescens lætissimus effectus est, et communicato cum comitibus suis consilio, gratissimum quidem sibi esse dixit obtinuisse se a Domino Papa quod ab ipsis non potuerat impetrasse, ne scilicet imberbis adhuc atque tenerrimus adolescens ad tantum Ecclesiastici regiminis promoveretur gradum; consilium vero et votum suum in eo esse, ut unum de comitibus suis Dominum *h* Eventium Redonensis *i* S. Melanii mo- *h i* nasterii venerabilem Abbatem loco suo Archiepisco- *effecit ut eligatur Eventius* pum eligerent, præsentarentque Domino Apostolico, et Ecclesiæ suæ consecrandum postularent. In quo cum omnes ei assensum præberent; reversus cum suo comitatu ad Domini Papæ præsentiam præclarus adolescens Gilduinus, professus est cum omni humilitate, gratissimum sibi esse ipsius de sua ætate judicium, seque libentissime factam de se electionem deponere. Postulavit vero, ut præfatum præsentem seniorem Eventium loco sui Archiepiscopum dignaretur consecrare, sicque Dolensis Ecclesiæ laboribus finem vel saltem optatum necessariumque remedium accelerare.

6 Audiens hæc Dominus Papa, optimi adolescen- *quem Papa consecrat* tis humilitatem, simulque erga suam Ecclesiam providentissimam benevolentiam gratantissime accepit, et piæ postulationem petitionis effectu prosequente sine dilatione complevit, et electum seniorem Eventium in Lateranensi ecclesia sine mora consecravit. Interfuerunt huic consecrationi omnes fere Romanæ Ecclesiæ Cardinales, et Episcopi et Diacones, quorum ex parte ista sunt nomina: *k* Girardus Episco- *k* pus Florentiæ, etc. Adeptus itaque voti desideriique sui effectum sanctus adolescens Gilduinus, una cum suo Archiepiscopo Eventio, accepta Domini Papæ licentia et gratia *l*, ad Gallicanas partes reditum ma- *l* turaverunt.

7 Qui redeuntes, cum jam ad Alpes appropinqua- *... domo* rent, providentissimus adolescens Gilduinus Archiepiscopum suum taliter est allocutus. Scis, inquit, reverendissime Pater, nostra Dolensis Ecclesiæ, tuæ nunc paternitatis regimini commissa, quam sit ad regressum nostrum suspensa, quamque ei nostra necessaria foret præsentia. Unde si tuæ placet paternitati, utile mihi videtur et necessarium, ut cum majore nostri comitatus parte ad desolatam et tuæ curæ

curæ commissam Ecclesiam debeas quam citius potueris remeare. Nam ego in votis habeo si Deo placet, caros meos ex materno genere propinquos, quos numquam vidi, visitare, a quibus quia non dubito me morosius detinendum, laudo et consulo ut festinatius debeas præcedere. Placuit Archiepiscopo consilium piæ miserationis, et corpore non animo dulcissimum sibi dimisit comitem, et cum majore comitatus parte recessit similiter et processit.

a *Saussaius vitiose* marmorico.

b *Idem* Indaleno. *Du-Paz vocat* Ruellanum, Rivalonem, Rualenum. *Albertus Magnus*, Ruvalenum. *Erat Castri Comburni Dominus.*

c *Hos alii* Puyset, *alii* Puiseaux *vocant.*

d *Hos recenset Du-Paz* Bertham *nuptam Comiti Redonensi*, Guillelmum *Abbatem S. Florentii*, Joannem, *et alterum* Gilduinum. *Et Guillelmus quidem in monumentis cœnobii S. Florentii, quæ idem recitat Du-Paz, dicitur* bonæ indolis adolescens, quem claritudo natalium, et religiosa morum flagrantia celeris instantius illustrabat.

e *Saussaius* Johinadum *vocat; Albertus* Johoveum; *Argentræus* Johovæum

f *Alibi* Mons tumbæ *dicitur. Cœnobium est peregrinationibus celebre, e regione littoris Abrincatini, non procul Dolo.*

g *Sedit* Gregorius VII, *ab anno* 1073 *ad* 1085, *colitur* 24 *Maii*

h *Gregorius VII, in epistola ad episcopos Britanniæ quæ est* 5, *lib.* 4, *data* 5 *Kal. Oct. Indict.* 15 *sive an.* 1076 Ivonem *vocat sed culpa librarii*, Abbatem S. Melanii; *at lib.* 6, *ep.* 23, Evenium *appellat.*

i *De Redonibus, S. Melanio, ejusque monasterio egimus* 6 *Janu. Floruisse illud religiosa disciplina et sanctitate, colligitur ex Vincentio Bellovac. lib.* 25, *cap.* 89, *ubi Namnetensem Clericum scribit a sodali damnato admonitum, ut si saluti suæ consultum vellet in eo religiosum habitum susciperet.*

k *Alii* Gerardum *vocant.*

l *Albertus donatas ei a Papa reliquias scribit.*

CAPUT II.

Fraudes dæmonis aperit.

In domum divertit ad tuguriolum cum sociis

Porro sanctus adolescens Gilduinus transscensis in remeando Alpibus, quadam die cum vespertina hospitandi hora jam immineret, nec optimus ad hospitandum locus usquam pareret, tandem incumbente jam fere crepusculo ad fluvium quemdam perveniens, vidensque secus littus tugurinnculam quamdam ad eam cum suo comitatu divertit, ibique sibi et suis corrogavit hospitium et accepit, in domo scilicet cujusdam plebeii viri, soliti volentes transire fluvium navicula sua transvectare. Tum de victualibus parandis sollicite famuli cum hospite domino domus agitare et consultare cœperunt; quibus ille ait: Nescio quid vobis consulere possim; nam et locus iste victualibus est pauperrimus, et hora jam tardior ad opulentum victualibus locum (et nominavit eum) utpote longius remotum prohibet excursum. Habeo tamen, inquit, clientem unum cursorem velocissimum, qui vobis inde si expectare velitis citius necessaria possit devectare. Vocatus ille, et expensis traditis missus, multoque velocius quam credi posset cum victualibus regressus, grandi de celeritate regressionis miraculo omnes stupefecit. Nam locus, ut dictum est, tam longe remotior aberat, quam inde tam celerrime quisquam mortalium redire potuisset.

Vertuntur cibaria in escam [illegible]

9 Audita res est a S. Gilduino, et multo amplius et ipse clientem illum cœpit habere suspectum. Sustinuit cum aliis intentus curis haud dubium quin Sanctus sanctis, donec ad refectionem paratum vocaretur. Cumque jam pransurus sive cœnaturus venisset, et hymno ex more præmisso, apposita cibaria facto signo crucis benedici a Deo et sanctificari precaretur, ita sunt in contrarium mutata cibaria, ut venenata potius cadavera quam alimenta viderentur, adeo ut ranarum, bufonum, et colubrorum speciem haberent, non alimentorum. Nam et vinum ipsum aquæ [illegible] simile est factum. Quæ videlicet formarum mutatio, cum et ipsi Sancto, et omnibus convivaturis tam execrabilis esset quam horribilis, tum jam suspicio, quæ de velocitate cursoris orta fuerat, facta est certitudo, ut jam non hominem ministrum illum scirent omnes esse, sed dæmonem.

Auctore anonymo. Ex Aug. Paz.

10 Protinus eum jussit vocari Sanctus, et ad se adduci, sed ille venire recusavit. Iterum atque iterum mandatus, venire noluit, irascendo et rixando, nihil sibi et illi commune esse vociferans. Tunc demum in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in virtute sanctæ obedientiæ jussus venire, amplius morari non valens, deposita omni terrifica vanitate irascentis, invitus venit et trepidus. Nec mirum, si reus in suis malitiis deprehensus judicis præsentiam pertimescebat, condignam in se laturi sententiam. Ecce, inquit, o crudelissime hostis et rabidissime inimice, quid te offenderamus, ut nos occidere volens venena ista nobis pro alimentis paravisses? Quid tantum de malignissimis artibus tuis confidis, quod servos crucis Christi destruere te præsumis? Sed fatere jam cunctis audientibus et nomen fallaciæ tuæ, et caussam tam diuturniæ in hoc loco remorationis. Tunc hostis, Fatebor, inquit, licet invitus, quoniam omnipotentis Domini Jesu Christi virtuti, quæ in te est, certum habeo nihil posse celari. Nomen mihi assumpseram Bernutionis, quia quasi homo inter homines accepta conversandi licentia non possem sine nomine dignosci. Caussa vero assumpti corporis, vel in hoc loco diutius remorandi, intentio mihi est exercendæ malignitatis meæ. Oderam enim vehementer virum justum, et ejus benignitati invidebam, quod non tam caussa lucrandi, quam subveniendi benevolentia, volentes fluvium istum transire navicula sua consueverit transvectare. Quod ex quo facere consuevit, omnino impedivit malignitatem meam, quia transire volentes, sed nescientes rectam per vadum viam, nonnullos præfocabam, quorum animabus non bene ad migrandum præparatis plurimum nocebam. Propterea hoc mihi corpus assumpsi, obtulique me huic homini serviturum, si quo forte modo insidiari possem vitæ illius et [illegible] luti, et in eo quem frequentabat fluvio submergere prævalerem eum et suffocare. Et unde, ait Sanctus, nocere ei non prævalebas? Ex eo, ait dæmon, quod ingrediens fluvium semper et se et totum navigium suum mihi prorsus contrario crucis signo præmuniebat, imo ad omnia, quæ agenda incipiebat, eodem se muniens signo insidias meas excludebat. Et unde, ait Sanctus, corpus quod gestas tibi assumpsisti? Cujusdam, inquit, scelerati fuit, et cujus arripueram animam, corpus mihi ad instrumentum fraudulentiarum insidiarumque mearum usurpavi.

dæmonem hospitem ministrantem cogit aperire cur id fecerit,

et cur nocere non potuerit,

unde corpus assumpserit,

11 Et Sanctus ad hæc, Bene, inquit, quod fraudulentum et insidiatorem te esse profiteris, quoque malignitatem tuam patefaciens victoriosissimæ crucis Christi virtutem et invitus prædicare compelleris. Vere, ait dæmon, hoc facio invitus, quia tibi servo crucis Christi celare nihil valeo. Ea roboratus virtute, vexilloque armatus, venena, quæ tibi pro alimentis paraveram, evadere prævaluisti, sicque mihi nocendi in loco isto vires et facultatem omnino auferre. Et S. Gilduinus ait: Benedictus Dominus noster Jesus Christus, cujus Crucis victoriosissimam virtutem etiam victus per eam invitus prædicare cogitur inimicus. Sed jam, o cruentissima et funestissima bestia, tecum sermonem conferre diutius nolo. Mendax enim esse probaris, et pater mendacii, adeo ut si quando velis nolis veritatem loqueris, numquam tamen nisi fallere intendis. Corpus itaque quod fallaciarum insidiarumque tuarum instrumentum assumpseras, citius jam depone, et vade ubi jam nulli Christiano deinceps valeas nocere. Protinus hostis teterrimus horribili cum [illegible] recessit, et instrumentum diabolicæ ma[illegible] corpus in medio reliquit exanime. Jussit Sanctus celeriter efferri corpus, et humo fo[illegible] ubi libet occultari.

eumque fugat

12 Ita innocens hospes et malignitatis diabolicæ ignarus, per [illegible] hospitem suum Gilduinum [illegible] ab insidiatore [illegible] esse liberatum.

It

AUCTORE ANONYMO. EX ACT. PAZ *Magna vis Crucis: magna sanctitas Gilduini.*

Ita sane Dei filius salutis æternæ Gilduinus penes benignum hospitem benignissimus ipse est hospitatus, fraudulentissimi hostis nequitia et detecta est servi Crucis Christi meritis et effugata. O admiranda ubique et indesinenter prædicanda pietas Redemptoris! O semper attollenda, o semper et ubique admiranda saluberrima et triumphalis virtus et gloria Dominicæ Crucis, quæ crucifigentes se vitiis et concupiscentiis servos Christi tam munitos, tam fortes et validos semper et ubique facit Dei amicos, ut quanto nequius, quanto crudelius adversus eos diabolica efferveseit insania, virtuosiores gloriosioresque per crucem suam Christi Domini virtus faciat et gratia! Ecce sacratissimus adolescens Gilduinus crucem suam in adolescentia sua bajulare, et Christum Dominum sequi studuit, Crucis Christi servus probatissimus esse claruit. Fatentur hæc etiam ipsi Crucis Christi dæmones inimici de se, ante illum nec celare possunt, nec manere. Ecce fortitudo Christi in cornibus crucis Christi abscondita quidem, sed in eo, quod ante pedes et faciem ejus mors abit, manifesta: ita splendor ejus in servo suo Gilduino ut lux fuit, ante cujus præsentiam nec celare præstigias potuit mors, diabolus nec exercere. Quid minus in hoc miraculo per merita servi sui Gilduini fecit Christus Dominus, quam per S. Martinum *a* monasterii de Vertou Abbatem legitur olim fecisse in simili deprehensione dæmonis et effugatione? Nonne et a *b* S. Ægidio factum in expulsione dæmonis miraculum fuit huic simile, quando Aurelianis in ecclesia sanctæ Crucis dæmon per os dæmoniaci a sancto sibi petiit exeundi licentiam dari?

a & b S. Martini *egimus* 24 *Oct.* S. Ægidii 1 *Sept.*

CAPUT III.

Morbus, obitus, sepultura.

Gilduinus febri corripitur.

Digressus a loco, quo tantum patraverat miraculum Sanctus, cum jam finibus territorii propinquaret Aurelianensis, ad ostium ejus cœpit pulsare Dominus, et visitationis suæ tempus imminere. Febribus namque correptus ægrotare cœpit, et infirmatus corpore, mente fortior esse. Homini quippe bonæ voluntatis corporis infirmitas non ad virtutis detrimentum valet, 2 Cor. 12. 10. sed potius ad augmentum. Quando enim infirmor, ait Apostolus, tunc fortior sum. Itaque plane sanctus adolescens Gilduinus, sicut et omnes Sancti, ex corporis incommodo non defectum virtutum accepit, sed profectum. Deinde Aurelianis atque Puteaci, sicut proposuerat, et visitavit caros suos prout valuit, et ab ipsis visitatus, per dies aliquos in eodem territorio est commoratus. *Ibi a multis visitatus.* Currebat simul et crescebat fama sanctitatis ejus patrati non longe ante miraculi præconio commendata, omnemque fere ejusdem territorii nobilitatem ad eum confluere faciebat. Illustrissimæ quidem propinquitatis serenitas, sed multo amplius eximiæ sanctitatis claritas circumquaque audita. Mirabantur omnes, et qui modestiores erant, et congratulabantur, quod tantæ nobilitatis adolescens et ægrotus et peregrinus, sicut de B. Martino legitur, nobili strato suo cilicio recumbens, corpus suum durius asperiusque tractare consuevisset, quam mollius. *etiam morbi tempore, more quondam dedit.* Attendebat enim hoc quod in Evangelio Veritas dicit: Matth. 11. 8. Qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt. Et quod inde S. Gregorius dicit: Quoniam non cœlesti, sed terreno Regi militant hi, qui corpora sua mollius tractare curant, et, quod tanto deterius a supernorum amore disjungimur, quanto inferius delectamur. Propterea corpus suum 1 Cor. 9. 27 exemplo Apostolico castigare studebat, et in servitutem redigere, etiam ægrotus, ne a supernorum disjungeretur amore, si inferius delectaretur.

14 Transacto aliquanto tempore, cum plurima propinquorum nobilitate Carnotum, sicut in votis habebat, vel equorum, vel quolibet alio vehiculo devectus, ecclesiam beatissimæ semper Virginis Dei *a* genitricis Mariæ oraturus intravit, et exitum suum, quem sibi jam jamque sentiebat imminere, eidem Dominæ ac protectrici nostræ, Sanctisque, *b* quorum inibi reliquiæ habentur, devotissimis precibus studuit commendare. Capsam præcipue, in qua ejusdem Dominæ nostræ pretiosissimam subtegmen contineri creditur, quod etiam multis sæpe probatum esse constat miraculis, sæpius deosculatus, et quibus potuit modis veneratus est, protectionem inde et juvamen contra omnes aereas potestates sperans sibi et implorans. *a Reliquias B. Virginis Carnoti veneratur. b*

15 Tandem devotissimus in eadem sacratissima ecclesia, sicut diu multumque desideraverat, orationibus expletis; inde ad hoc *c* S. Petri monasterium, quod in suburbio ejusdem civitatis situm est orandi simul et hospitandi gratia vel deductus a caris suis, vel delatus; et ipse devotissime intravit ecclesiam; et Fratrum conventus eum officiosissime suscepit. *divertit ad cœnobium S. Petri c* Orabatur quotidie, et desiderabatur reparatio corporis ejus. Sed piissimus Dominus Salvator noster Christus incomparabiliter et melius providebat, accelerans ei migrationem a corpore mortis, et beatam ejus animam ad patriam quietis et lucis transferre festinans. Increscebat quotidie febrium ardor, et ei lætus veniendi ad gaudium Domini sui dies appropinquabat. Qui dum advenisset, quantus eo migrante carorum suorum dolor et mœror extiterit, quantusque planctus, noverunt illi, qui præsentes sacris ejus exequiis adfuerunt. *moritur.*

16 At vero cum quanto gaudio lætitiæ ministri sancti Angeli in suum sanctissimam ejus animam exceperint consortium, nos quamvis tenebris et corporis clausi carcere, moribundisque membris pressi, non omnino tamen ignoramus, qui ex effectibus caussas perpendere utcumque novimus. Effectus dicimus miracula, quæ ejus tumulationem et comitata sunt et secuta. Caussas vero beatissima ipsius merita dicimus et gloriosissima præmia. Quam vero diligenter et honorifice curata fuerit et celebrata sanctissimi corporis ejus sepultura, non est opus dicere verbis quod in promptu est intueri. *Miraculis clarescit:*

17 Annus erat ab incarnatione Domini millesimus septuagesimus sextus, quando Sanctus iste Gilduinus a terrenis ad cœlestia, a temporalibus ad æterna creditur pervenisse, imo prodentibus miraculis approbatur. Sepultus vero fuit VI Kalendas Februarii in medio ecclesiæ nostræ choro, et tanto, ut dictum est, studio atque honorificentia humata fuerunt ipsius sacratissima membra, ut circa ea profundiore terræ loco erecta fuerit non parvæ amplitudinis saxea camera. Ipsa etiam ejus membra gemmis omnibus pretiosiora eo quo vivens usus fuerat cilicio, deinde sericis sui ordinis sacris ornamentis, tunica scilicet et dalmatica, extiterant decorata. *honorifice sepelitur. Magno in pretio habetur ejus cilicium*

a De Reliquiis Virginis tunica, sive indusio, Carnoti asservato, agit fuse Souchardus hist. eccl. Carnot. parte I, cap. 7.

b Enumerat has reliquias Souchardus ibidem cap. 8.

c De hoc S. Petri monasterio facta superius mentio est 10 Junii cum de S. Malardo egi sermo.

DE B. JOANNE MORINORUM EP. IN BELGIO.

Morini *celeberrimi Belgicæ secundæ populi,* extremi hominum *quibusdam Romanis scriptoribus habiti, nomen sortiti sunt vel a paludibus, quas Teutonico idiomate (quo et Gallicanas gentes antequam eas Romani subjugarent, usas constat)* moer et broeck *etiamnum dicimus; vel potius a mari, quod* mor *Britanni, aliique accolæ circa has oras quondam appellarere. Eorum metropolis* Taruana, *sive* Teruana, *aut* Terouana *fuit, episcopatu ornata jam inde ab* Honorii *Augusti temporibus, ut ex veteri provinciarum notitia constat : sed cum eo Bononiensis diu multis seculis conjunctus fuit, ut idem Morinorum esset et Bononiensium Antistes. At patrum nostrorum memoria, sub annum* 1553, *a* Carolo V. *Cæsare excisa funditus urbs est, ob frequentes factiones et nunquam sat tutam fidem : signata Chronographico lemmate ad posterorum memoriam clades est :* MorInI DeLetI. *Episcopatus in tres divulsus,* Bononiensem *sub Francorum ditione,* Iprensem *in Flandria,* Audomarensem *in Artesia situm.*

Taruana Morinorum urbs.

jam excisæ.

Episcopus fuit B. Joannes.

2 *Taruanæ Episcopus fuit sub initium duodecimi seculi* B. Joannes, *Warnestoni in Flandria natus, in monte S. Eligii apud Atrebates regularis Canonicus. Is anno Christi* 1130, 27 *Januarii excessit e vivis, quo die Ferrarius in generali SS. catalogo* . Taruannæ in Belgio D. Joannis Episcopi. *Martyrologium Gallobelgicum* : Teruanæ et vicinis locis celebratur obitus B. Joannis Episcopi ejusdem loci. *Molanus in Natalibus SS. Belgii* ; Eodem die, anno millesimo centesimo trigesimo obitus B. Joannis Episcopi Morinensis, qui 30 annis Episcopatum sanctissime rexit, judiciorum, pauperum, Ecclesiarum, bibliothecarum, et dilatandæ religionis sedulus observator. Qui in libro vitæ numero Sanctorum pie creditur adscriptus, quamquam non sit per Romanam Ecclesiam canonizatus. Vita ejus ad D. Bertinum conscripta habetur. Hic Ipris ad S. Martinum Regulares instituit. *Refert eum Miræus quoque et* Beatum *appellat in Fastis Belgicis, et in libro de Canonicorum collegiis cap.* 125. *Inter* Pios *solum eum censet Saussayus.* Beatum *indigitat Ferreolus Locrius in Chronico Belgico.*

cujus memoria in Martyrologiis 27 Janu.

3 *Vitam ejus scripsit* Joannes de Colle-medio, *qui cum sedecim annis Canonicus regularis in S. Martini Ecclesia Ipris fuisset, factus est Archidiaconus Morinensis, et XIV annis sancto Antistiti cohabitavit, quare profitetur num.* 16 *nihil se scribere,* nisi quod vel ipse probavit, vel quod eorum relatione certissima didicit, qui vitam ejus familiariter noverunt, veracium virorum. *Scripsit autem eam nono post Joannis decessum mense. Hanc vitam e veteri codice D. Huberti descripserat Rosweydus. Nobis Martinus L'heremite noster, vir doctissimus una et humanissimus, Joannis Buzelini adversaria communicavit, in quibus eadem extabat B. Joannis vita, e veteri Taruanensi codice descripta, quam cum Rosweydiano exemplari contulimus. Collegerat idem Buzelinus ex variis auctoribus aliisque vetustis monumentis varia de rebus a Joanne præclare gestis, quæ sunt a vitæ auctore prætermissa. Hæc aliaque infra strictim libabimus.*

Vita ejus a quo scripta,

unde hic edita.

PROLOGUS AUCTORIS.

Solarium periti scientiarum, eorum, quos antiquitas diversis de caussis habuit claros, nomina miris extulere præconiis, miris exornavere monumentis. Aliorum namque res gestas fusilibus quolibet ex metallo statuis insignire, aliorum in tabulis æreis litteris fulvo redimitis auro exarare, aliorum quoque multo illorum numero illustrare studuerunt, aliis autem templa statuere; aliis arcus triumphales erigere, et memorabiles vel militum labores, vel captivorum calamitates e codicis in sculpere carminibus,

Exemplo veterum

nec labori parcentes, nec sumptui, curavere. His enim modis tam suo quam aliorum nomine perennem putabant memoriam posse computari. Verum quanta hæc, tanta illorum profecit ætas. Quantulum ex omnibus laboribus emolumenti fructum tulere? Ædificia vero partim ab hominibus *a* alia videlicet non curantibus destructa, partim vero ipsa vetustate corrumpente collapsa. Unde factum est, ut ipsis in sua infidelitate pereuntibus, opera quoque eorum corruptibilia nequaquam valuerint permanere. Quorum si qua manent, Ecclesiastes vanos eorum conatus contemnendo derisit. Quocirca perennem eis vitam quam perennem memoriam merito consuerim conquirendam, quam Patres nostri bene operando viam triverunt. Quorum idcirco ab eorum posteris describuntur gesta, ut pareatur omnibus, quæ præcesserunt vitæ itinera : unde illorum non solum non spernendum, sed a Deo remunerandum non immerito judicamus laborem, qui ea scribendo non suam gloriam sed vel proximorum utilitatem, vel Dei affectaverunt honorem.

Eccle. 2

2 Æstimo itaque et ego, quamlibet imperitus, et labiis incircumcisus, quoniam nec mihi, nec aliis proficere gestientibus sanctæ Matris Ecclesiæ filiis inutilis ero, si vitam viri venerandi, et qui merito censeatur imitandus, describendo, ad multorum profectum in medio protulero. Quod quidem ut aggrediar opus, tum ille, quo eumdem Dei servum ardentissime dilexi, suasit caritatis affectus, tum etiam nonnulli ex Fratribus importunis admodum precibus, et innumeris me impulerunt hortatibus. Aiebant enim nemini competentius hoc injungi valere, eo quod tanto cum eo tempore moratus. Mecum habita prius disceptatione, bonum existimavi parere voluntati. In ipso quasi positus limine ordiendi, hinc propriæ intuitu imperitiæ, illinc magnitudine territus, aliquatenus pedem retraxi.

Auctor, qui Joanni cohabitarat,

est conscius sui tenuitatis

Plurima pertractans mecum, nec inaniter horrens
Tam tenui lembo committere vela profundo.

Considerabam præterea talem præsertim operam perito scriptori rectius injungendam; ne rerum videlicet majestatem sermo incultior obfuscaret, cum eas dignitati earum *b* dictione nequaquam coæquaret. Sed quoniam in hujusmodi conjectatione novem jam mensibus post ejus transitum evolutis neminem eruditorum, vel quia non licuit, vel quia non libuit, id studere cognovi *c* .... Quod certe ideo quam maxime facio, quatenus et in præsenti pro Fratrum meorum parcam desiderio, et in futuro pro labore tantillo a Deo mihi reddito perfruar præmio, quod ætate subsecutiva tanti merita viri cæco non sum passus oblitterari silentio.

9 mensibus post ejus mortem,

b

c

3 Sancti ergo et venerabilis viri Joannis Morinorum Episcopi exordiar partim evolvere gesta, habitatorem ipsius invocans Spiritum sanctum, quatenus cœptis meis propitius aspirando, me faciat veraciter eloqui, quæ per illum dignatus est operari. Expectet autem mercedem a Deo, non quicumque legendo scrutatus, sed quicumque agendo ea fuerit imitatus.

ejus vitam scribit.

a Forte illa. b Dee t hic respondente, vel quid simile c Hic quoque deest aliquid.

CAPUT I.

Joannis educatio, studia.

Vir igitur Domnus Joannes intra fines Episcopatus Taruanensis, in villa, cui *a* Gaueratæ nomen vocabulum, quamque *b* Legia flumen tuti placidoque meatu interfluit, honestis secundum seculum et Deum parentibus natus est. Pater ejus Guillelmus, mater vero Phagalda nomen habuit. Ambo quidem laici, sed sicut ex bonis operum suorum fructibus manifeste apparuit, ambo veri Christiani, ambo Christi devote adhæserunt

a

b

Joannes in Flandria natus piis parentibus

Auctore Joan. de Colle Medio, ex mss.

hæserunt famulatui. Nam eleemosynis studiose operam dabant, esurientibus alimenta, nudis vestimenta præbebant, aliis piis operibus misericordiæ insistebant. Qui quum illum carnali generatione edidissent, spirituali regeneratione Christo illum protinus adoptare curaverunt, et salutari ablutum lavacro, Joannem illum nominaverunt. Quod quidem non tam suo, quam supremi Judicis fecisse creduntur arbitrio, quia postea munere fulsit divinæ gratiæ, ipso ejus videtur prophetatum vocabulo.

litteris studet,

5 Cujus rei ex ipsis teneræ illius ætatulæ rudimentis non modicum emicuit documentum. Nam litteralì studio a parentibus traditus, sic proficiebat eadem suffragante gratia, adeo ut nonnulli, quos in admirationem suspenderat actio, magnum eum futurum jam jam haud fallaci augurarentur auspicio. Nam puerilium illecebris jocorum minus, quam illa poscere videretur ætas, intentus, et cui datus fuerat imbuendus, disciplinæ non mediocriter invigilabat: Ecclesiæ conventibus interesse, et majorum præceptis pro viribus obtemperare humiliter satagebat. Et ætate puerili emensa postquam ad grammatis illius Pythagorici bivium pervenit, sinistri tramitis viam caute declinans, arctam arduamque viam ad dexteram prudens vitæ hujus viator elegit, et poeticis figmentis non tam dimissis quam abjectis, divinarum sensibus scripturarum, quibus interior homo saginatur, et in amore proficit divino, animum intendit indagandis.

dein sacræ Scripturæ

Quas provincias ob studium peregrinando perlustraverit, quas urbes adierit, quos præceptores audierit, esuriendo, sitiendo, algendo, dies et noctes plerumque vigiliis continuando, dum videlicet diebus legeret, et noctibus scriberet, non est nostræ facultatis evolvere.

6 His vero temporibus, licet plures magistros habuerit, duos tamen, quos hic pro suæ integritate vitæ commemorando judicavimus, præ ceteris coluit. Unus fuit magnæ religionis et scientiæ Magister Lambertus Trajectensis, alter vero, qui et major ab universis habitus est, Dominus *c* Ivo, qui post Episcopus fuit Carnotensis, qui quantæ religionis, quantæque scientiæ temporibus suis culmen tenuerit, hodie quoque testantur et monasteria quæ instituit, et libri quos edidit. Hujus itaque servi fidelis, et prudentis in Domino, immo in Patri familias dispensatoris, Joannes auditor non fideles auditor nec segnis imitator, unctione illius, qui de omnibus docet, cor ejus intentius imbuente, in brevi adeo profecit, ut in tota Gallia vix aliquis inveniretur, qui ei vel vitæ, vel doctrinæ prærogativa anteponendus judicaretur. Unde ad patriam Domino prosperante regressus, omni auro carneres, omni gemma pretiosiores advexit thesauros.

Magistro ... Ivone, ... c

ab Ivone ... eruditur

7 Apud *d* Insulam deinde, celeberrimum tunc illius regionis oppidum, aliquanto temporis moratus est. Ubi quia ex beneficio *e* Balduini Marchionis nuper fuerat fundata, multisque bonis locupletata *f* ecclesia, plurima dudum erat Cleri, studio ejusdem Marchionis undecumque collecti, *g* frequentia. Inter quos quidem ipse corporaliter tenebatur, spiritualiter autem a mundo, qui in corde ejus crucifixus erat, peregrinabatur, exteriori specie habitus aliis consimilis, sed moribus valde dissimilis. Quum enim alii vanitates intenderent, et spectacula vel ludicra spectarent, vel aliis ipsi ludendo spectanda præberent; ipse cœlestibus magis quam terrenis intentus, lectioni vel orationi vacans, in conclavi residebat, et nusquam quum ad ecclesiam foret prodeundum, procedebat. Qui si spectacula illa in eundo, ut assolemus, offendisset, gravi quadam velocitate prætcribat, saltem nec respicere volebat. Omnes ergo sine merito sanctitatis eum venerabantur, et multi et venerando imitari conabantur.

d ... Insulis habitat ... inter Clericos

e

f

g

vitat spectacula

a [illegible] 1130 ... B. Joannem Atrebato oriundum *scribit. At quod hic* Garnestanum, *vulgo* Warnestunum, *Flandris* Waestene, *Gallis* Warneton *appellatur. Situm est medio fere inter* Ipras *et* Insulas, *præclaras Flandriæ urbes, intervallo.*

Warnestunum.

b *In* Legia, *qui alias* Lisa *et* Lætta *dicitur, egimus* 23 *Janu. ad vitam S. Popponis, qui hoc eodem tractu natus est.*

c S. Ivo *Carnotensis Episcopus colitur a Canonicis Lateranensibus* 20 *Maii officio duplici, licet* 13 *Decemb. obierit, anno* 1115.

d *De hoc nobili emporio egimus* 23 *Januar. ad translat. S. Victoris*

e *Meyerus, Annal. Flandriæ lib.* 2, *ad an.* 863. *de* Balduino Ferreo *Caroli Calvi genero agens, ita scribit.* Ibi in Regis verba Ferreus jurat, totamque regionem Scaldi, Somona et Oceano terminatam, dotalem ab eo accipit, appelatur Comes Regni, in hoc maxime ut adversum Danos, omnemque Septentrionis barbariem perpetuus foret regni Galliarum propugnator; eo diu servato more, ut veteres Principes nostri modo Comites Regni, modo Comites Francorum, modo Flandriarum, nominarentur Marchiones, vel Marchisi. *Id lib.* 3, *anni* 1067, *de hoc ipso loquens* Balduino Insulano, *sive Pio, qui eo anno Kal. Septemb. Insulis decessit.* Hic Comes Balduinus, *inquit* hoc modo suum scripsit titulum: Balduinus Flandriæ Comes Marchio, et Philippi Francorum Regis ejusque Regni Procurator et Bajulus. *Idem testatur Olivarius Vredius in Sigillis Comitum Flandriæ.*

Comes vel Marchio Flandriæ

f *Agit de hac S. Petri Ecclesia a* Balduino *fundata Buzelinus noster Gallo-Flandriæ lib.* 1, *cap.* 5. *Miræus de Canonicor. collegiis cap.* 73.

g *Meyerus, Annal. Flandriæ, lib.* 3, *an.* 1066. Eodem anno Balduinus Insulæ, quod oppidum muro ac fossa cinxerat, Principi Apostolorum ædificavit templum, ubi 40 legit Canonicos, 10 Sacerdotes, in quibus duo semper forent Episcopi Tornacensis, ac Morinorum, 10 Diacones, 10 Hypodiacones, ac totidem Acolythos. *Sed de his consulendus Buzelinus, exactius cuncta discutiens.*

CAPUT II.

Tirocinium monasticum. Archidiaconatus Atrebatensis.

Verum ne quid ei deesset ad perfectionem, quod virtutum ejus cumulo conseretur adjungendum, ipse et corporaliter decrevit mundo abrenuntiare, quem calcaverat mente contemptus. Itaque D. *a* Joannem monasterii, quod in monte, qui dicitur *b* S. Eligii, a civitate Atrebatensi tribus vel eo amplius millibus passuum semoto, tunc temporis instituebatur, Aldonem, eximiæ sanctitatis et religionis virum, adiit, ejusque magisterio se humiliter submisit. Quem idem vir Domini summa suscepit alacritate et gaudio, uberes omnipotenti Deo gratias agens, de tanto sibi divinitus collato solatio. Nam quia B. Augustini regulam ipse in eodem monasterio observabat, sibi quæ *c* imposuerat observandam; ejus religionem et prudentiam non mediocriter sibi in hoc opere arbitratus est necessariam. Sane nec immerito: illam enim divinæ sapientiæ margaritam, quam omnibus quæ habebat venditis, sagax profecto negotiator, comparaverat, quis non miraret? Quicquid temporale est abjecisse, et sola æterna concupiscere videbatur. Quid multa? ut paucis multa expediam, talis fuit ipsius in monasterio conversatio, ut omnibus prodesse posset et verbo pariter et exemplo.

Seculo renuntiat

a

b

fit Canonicus regularis

c

9 Interea sanctæ memoriæ *d* Urbano II, Papa Apostolicæ Sedis apicem tenente, Atrebatensis Ecclesia, ab eo, sub quo pressa diu gemuerat, jugo soluta est Cameracensis Ecclesiæ: eodem videlicet Papa id ipsum omnimodis efficiente, ipsamque Ecclesiam in antiquæ statum libertatis auctoritate Apostolica plenarie restituente. Igitur præmisso cum precibus solemni jejunio, sicut probabilis exigebat Ecclesiæ consuetudo, convocato ex diversis Ecclesiis Clero et populo, ex præfati venerabilis Papæ præcepto, canonica in eadem Ecclesia, Clero teste annuente, facta est electio. Electus quippe est ad eumdem Episcopatum præfatæ Insulanæ Præcentor Ecclesiæ D. *e* Lambertus, vir per omnia honestus et religiosus, infula Pontificali non immerito decorandus. Magna igitur omnibus cum exultatione Deum laudantibus, quia hujus rei prorsus ignarus vocatus aderat, rapitur, trahitur, et quamquam invitus, quamquam renitens plurimum et reclamans, Episcopali cathedra sublimatur. Domino autem *f* Rainaldo Remorum Archiepiscopo,

d

a Lamberto primo Atrebat. Episcopo post separationem a Cameracensi

e

f

chiepiscopo, ob Cameracensium, ut putabatur, favorem, consecrationem ejus differente; tandem Romam ipse cum aliquanta Cleri sui parte proficiscitur, pedibus Papæ humiliter advolutus, ab ejus se obedientiæ vinculo absolvi humiliter precatur. Sed non impetrato quod petierat, ipsius Papæ quasi B. Petri manibus, solemniter consecratur, et sic demum Apostolicis munitus privilegiis, ad Ecclesiam suam remittitur. [*Romæ ab Urbano II consecrato*]

10 Reversus dum agrum Dominicum, quem susceperat excolendum, debita sollicitudinis vigilantia circuit, multa per diversa cultoris neglectu incommoda inflicta deprehendit; hinc spinas, hinc tribulos latis pullulare germinibus; illinc zizaniorum inutilia triticeis immixta segetibus, ut se considerat non posse sufficere, alios deliberat accersere sollicitudinis in partem. Religiosos quoque et prudentes viros undecumque contrahit, quibus adjutoribus suæ pondus sarcinæ dividendo, levari posset. Inter quos nostrum, de quo hic agere suscepimus, venerabilem Joannem, olim sibi optime notum, utpute cum quo et domi familiarissime vixerat, et sub antefato magistro Ivone, sanctarum studiis scripturarum aliquamdiu insudaverat, singulariter existimavit in hoc opus esse eligendum. Hic Deo et hominibus visus est approbatus, cui summam imponeret curam Archidiaconatus. Nec erravit judicio, nec sua eum in hac parte fefellit opinio. Est namque hoc illius Episcopi memorabile, quod quicumque ab eo electi sunt Archidiaconi, omnes postea facti sunt Episcopi. Tres enim tantum fuisse ejus Archidiaconos novimus, quos omnes postmodum religiosos Episcopos vidimus: primum quidem D. Joannem Episcopum Tarvanensem, deinde *g* D. Clarebaldum, Episcopum Silvanectensem; postremo D. *h* Robertum ejus factum Dei ordinatione successorem. Quum itaque virum illum venerandum ad præfatæ onus prælationis invitaret suscipiendum, vehementer cœpit reniti, nec statum contemplationis ad modicum deserere. Tandem Episcopus divinorum interdictu officiorum, totam, in qua morabatur, Ecclesiam mulctat, ut inde unam eliciat personam. Nec diutius potuit reluctari. Archidiaconatus igitur curam suscepit contra voluntatem suam. Quam qualiter exercuerit, supervacue niteremur dicere, cum ruendum nobis videremus esse sub fasce. Ecclesias et Ecclesiasticas personas, juxta antiquam Archidiaconorum consuetudinem, novis quibusdam impositionibus non solum non gravavit, sed exactiones ab anterioribus Archidiaconis impositas relaxavit. [*ac cessante Episcopatum* · *Joannes adsciscitur adjutor,* · *et Archidiaconus constituitur* · *g* · *h* · *invitus et censuris coactus.*]

a Primus eidem Abbas fuit annis 40.

b Ita vocatum ferunt monumenta illius cœnobii, quod illic S. Eligius (de quo nos 1 Dec.) semotam a strepitu vitam aliquando egerit. Ita Roscelin. [*Mons S. Eligii*]

c Lietbertus Episc. Cameracensis an. 1066 et 1068, cum eiderat Canonicos seculares, qui Eremitis montem S. Eligii incolentibus dudum successerant, licentius quam par esset, viverer, nova disciplina eos constrinxit, regulamque S. Augustini obsecrandam omnino [illegible] eodem Antistite. Ita Roscelin, ex illius cœnobii monumentis. [*Regularibus traditus.*]

d Urbanus II consecratus 12 Martii 1088, obiit 29 Julii 1099.

e Hujus Lamberti exstat vita MS. a Joanne Roscelino in [illegible] Ecclesiæ Atrebatensis monumentis [illegible] 17 Martii an. 1115, creatus est Episcopus anno 1094. [illegible] de eo, et [illegible] Episcopatus Atrebatensis a Cameracensi separatione, 13 Januarii [illegible] cap. 3.

f Hunc alii Baudouinum, alii Baudouinum, alii Reginaldum cognominant [illegible] appellant. Creatus est Remensis Episcopus an. 1080, obiit [illegible] an. 1095, 21 Janu.

g Clarebaldus a Gl. [illegible] etc. [illegible] Clarembaldus appellatur, ab ipso Lamberto in quodam diplomate, ut [illegible] Roscelinus, Clarebaldus. Fuerat autem Insulensis Canonicus.

h In primis hora [illegible] Dei [illegible] in Concilio Cameracensium [illegible], ut ex codice Tuani tradit Cl. Robertus [illegible] B. Joannem [illegible].

CAPUT III.

Episcopatus invito obtrusus.

11 His vero ita se habentibus, Morinensis Ecclesia externis quidem a malis hominibus, præcipue Flandrorum Comite a Roberto persequente, multas inquietudines perpessa, et a temporibus bonæ memoriæ *b* Drogonis Episcopi viginti circiter annis fere fuerat tribulationibus vexata; sed interius pessimis quorumdam moribus, sicut ægri assident malis perniciosius gravari humoribus, quanto periculosius tanto nimirum miserabilius conflictata. Nam prælibati Drogonis successore *c* Huberto, quorumdam perfidia, ita ut protinus moriturus videretur, sauciato, ac per id monacho effecto, Lambertus quidam Bellulanus, præfati Comitis astipulante violentia, Episcopatum Morinensem, *d* foribus etiam Ecclesiæ violenter excisis, invasit: Clerum fere totum (eo quod sibi non communicaret) per diversa fugavit, et Ecclesiam per biennium ferme non tam tenuit, quam vexavit. Verum hic sicut hostiliter intraverat, lingua et dextræ manus digitis petruncatus *e* hostiliter. Expulso *f* Gerardus substituitur, a Clero quidem electus, et expetitus a populo, sed, ut postea declaratum est, non satis canonice conciliato sibi favore *g* regio; etenim pecuniæ pactio intervenerat, ipso tamen, ut aiunt, ignorante, donec exactus solvere coactus est, quod pactum fuerat. Quam pestem tanta incommoditas consecuta est, ut vix unquam pacem habuerit, et nimia coactus egestate confuderit fasque nefasque. Pudet me quod sentio dicere. Vendebantur præbendæ, distrahebantur bona Ecclesiæ, nec omnia hæc domesticam valebant egestatem depellere. Sed omnipotentis judicio, quod illicite acquirebatur, quadam quasi rubigine continuo absumebatur. Hic autem quum quindecim, et eo amplius annis præfuisset, apud sæpefatum Urbanum Papam, fortissimum simoniacæ pestis impugnatorem, hujus hæresis insimulatus, concessa sibi purgandi facultate, quum se excusare non posset, ab Episcopatus administratione cessavit, et ad supradictum Montis S. Eligii monasterium se contulit, et quietem, tanto sibi tempore negatam, granter (ut erat moribus placidus) amplexus, in pace consenuit. [*a* · ACTA DE JOAN. EX COLL. MORIN. EX MSS. · *b* · *Miseræ afflicta Morinensis Ecclesia,* · *c* · *Lamberto Bellulano invasore pulso* · *d* · *e f* · *g* · *Gerardo simoniace promoto,* · *apud Papam accusato, ut ille cedente et monacho facto,*]

12 Tunc vero mira sequitur Ecclesiæ confusio: Archidiaconi namque cum cathedralibus Clericis in unum congregati, quemdam *h* Erkenboldum Ecclesiæ S. Audomari Canonicum elegerunt. Qui quum pertinaciter renueretur, nec e diverso instanter peteretur, illa electio facillime prorsus cassata est negotio. Deinde iterum conveniunt, et *i* Aubertum Ambianensem, Canonicatum Ecclesiæ Morinensis contra canonum sanctiones, quibus Clericus in duarum conscribi vetatur Ecclesiis civitatum, nuper adeptum, in Episcopum eligunt. Sed Abbates religiosi, quum nonnulli duarum electionum præbuissent assensum, domum Dei, cujus se tradebant zelo, dispensatorem ordinari cupientes idoneum, ideoque timore Dei præ oculis habito, et sancto Spiritu invocato, D. Joannem Atrebatensem Archidiaconum sanctæ Dei Ecclesiæ prætendendum eligunt, quem irreprehensibilis vitæ, et prædicandæ scientiæ dote, præditum tanto aptum regimini veraciter cognovimus. [*Erkenboldo episcopatum recusante* · *h* · *i* · *Aliquibus Auberto, aliis Joanne electo*]

13 Mox exstincta murmura divino, [illegible] qui aderant ordinis viri, horum cum multo favore cessere sententiæ. Illis e diverso reclamantibus, et Abbates frustra conari, non sine rancore et indignatione vociferantibus, ad audientiam Domini Papæ controversia tandem per appellationem translata est. Et hoc utique opportune. Nam eodem tempore Romæ concilium generale *k* de diversis mundi partibus Papa indixerat. In quo concilio Morinensi causa tractata, et Auberti electione haud difficile reprobata, D. Joannes, cujus sanctitatem celebris fama vulgaverat, multorum vocibus dignus pronuntiatur, et electio ejus ex sententia Concilii a Domino Papa solemniter confirmatur. Nec prius [illegible] incepto destitit populus, quam eidem electioni populus consentiret adversa, ratione pariter et auctoritate convicta. Sed ne ipse fuga elaberetur, omnia hæc ipso ignorante actitabantur. Denique [*k* · *Concilio Romæ indicto*]

Auctore Joan. de Coll. Medio, ex mss.

minus Papa ne subterfugere pertentet, hujusmodi ei litteris interminatur: Urbanus Episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio suo Joanni Attrebatensi Archidiacono, salutem et Apostolicam benedictionem. *Jubetur a Papa episcopatum admittere:* Quoniam relatum est in auribus nostris, te communi voto religiosorum virorum, tam Cleri quam populi, in Ecclesia Morinensi esse electum, plurimum congaudemus. Auctoritate igitur Apostolicæ Sedis electionem illam confirmamus et corroboramus, et ne aliqua occasione eam subterfugias, eadem auctoritate omnino interdicimus.

Turbatur acceptis Papæ litteris: 14 Litteras igitur Apostolicas ex improviso sibi oblatas quum legisset, tanto protinus mœrore concussus est, ut vitæ suæ illum tæderet. Hinc proclivia mentis obtutibus opponebat. Inde summa, in illa præsertim Ecclesia, episcopandi difficultas animo succedebat, quum et exterius sibi esset possessionibus ultra modum imminuta, et interius, quod etiam magis horrebat, quantum ad disciplinæ tenorem enormiter dissoluta. In tali igitur cogitationum conflictatione constitutus, quid ageret, quo se verteret, nesciebat. Sic autem illo ambigente, et quid faceret, quave tot circumvallatus periculis commodius exiret, deliberante, tandem salubri cessit consilio, eligens magis procellis maris, Christo favente, qualicumque superferri navigio, quam inobedientiæ incerto sese immergere naufragio.

Presbyter ordinatur, 15 Annus erat ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi millesimus nonagesimus nonus. Hoc igitur anno II Nonas Junii, presbyteratus ordinatione suscepta, sequenti mense XVI, videlicet Kal. Augusti a viro venerabili D. f Manasse Archiepiscopo Remensi, Christi per omnia cooperante gratia, in urbe Remorum Episcopus consecratus est. *dein Episcopus,* Unde reversus Taruennam summa Cleri, Procerum, et totius plebis exultatione suscipitur, et universis in jubilatione Deum laudantibus cathedræ Pontificali IX Kal. mensis prædicti solemniter inthronizatur. *inthronizatur.* O tempora felicia, quibus superne indulta probantur beneficia! Ecce Urbano præsidente, Urbano pastoralibus supra gregem Dominicum excubiis invigilante, et per singula ovilia sui late sollicitorum custodias excubitorum prudenter ordinante, ab ovibus quas tibi Christe redemisti, rapacium morsus luporum prohibet efficaciter. Sed forte melius liquebit quod dicimus, si aliquos religiosos illius temporis Episcopos ex nomine prodideramus. Fuerunt enim illo tempore diversarum Ecclesiarum Episcopi, religione conspicui, scientia præcipui, fama celeberrimi. *quo tempore insignes plures Episcopi.* Ex quibus fuit m Hugo Lugdunensis Archiepiscopus, Apostolicæ Sedis in Gallium legatus, Manasses Archiepiscopus Remensis prædilatus, Ivo Carnotensis, Lambertus Atrebatensis, n Odo Cameracensis, o Neulo Parisiensis, Godefridus Ambianensis, præter alios quos illustres illa habuit ætas.

a Hic est Robertus Friso, qui fratrem [illegible] Comitatu Flandriæ [illegible] ab anno 1071 ad 1093.

b Obiit Drogo an. 1079 [illegible] Balduino [illegible] Barbato, [illegible] cap. 3, lib. 3, Chron. Cameracensis, [illegible] Montensi, [illegible] 1079 [illegible]

c [illegible] Robertus [illegible] Quodam die dum post [illegible] Deum sicut solebat [illegible] quatenus si ipsi Deo displiceret, quod Episcopus esset, [illegible] ostendere, vocem audivit [illegible] Robertum Episcopum [illegible] 7 ep. 10, [illegible] an. 1080 [illegible] publice convictum, et [illegible] Sedis [illegible] lib. 9, ep. 33.

e [illegible] Legatus [illegible] satisfaciat [illegible] Deo et [illegible] depositi [illegible]

ep. 32. f Gregorius lib. 11, ep. 1, monet Robertum Comitem ne ultra Lamberto excommunicato auxilium ferat, sed Gerardum canonice electum suscipiat. g Philippus Francorum Regis, qui anno 1060 Henrico patri successit, obiit 1108.

h Meyerus lib. 4, an. 1099. Eodem anno pulso Gerardo Morinorum Episcopo, magna rursus de novo subrogando Præsule coorta dissensio. Erchembaldus quidam loco natus honesto, a collegio electus, plebis perterritus seditione, adduci non potuit ut dignitatem acciperet. i Meyerus Ilbertum Helchinensem vocat, forte quia Helchinii ad Lisam in Flandria natus. k Ad Romanum tertium sub Urbano habitum an. 1099, hebdomada tertia post Pascha interfuerunt 150 Episcopi. l Hic est Manasses secundus, nam primus Raynaldum præcessit. m Hujus præclari Antistitis mentio facta est 26 Jan. in vita B. Alberici: unus fuit e tribus quos Gregorius VII moriens pontificatu dignos censuit.

n Odo, vel Odardus, Abbas S. Martini Tornaci, ac dein Cameracensis Episcopus, scriptis clarus, obiit an. 1113, 19 Jun.

o MS. Morinense Voalonem appellat, Cl. Robertus Gualonem vel Valonem; consecratus est an. 1105, obiit 23 Febr. 1114. Recensetur inter R. E. Cardinales.

CAPUT IV.

Virtutes in Episcopatu, adjutores illustres.

Infulis namque Pontificalibus insignitus, quam sobrium sibi, quam justum subditis vel proximis, quam pium denique Deo se exhibuerit, quis investigare saltem, ne dicam enumerare, sufficiat? Nihil enim me in hac parte falsi scienter dumtaxat vel dixisse, vel esse dicturum, nisi quod vel ipse probavi, cum ipso conversatus per spatium ferme quatuordecim annorum, vel quod eorum relatione certissima didici, qui vitam ejus familiariter noverant, veracium virorum. Tantam vero a pueritia pudicitiam, tantam per Dei gratiam obtinuit munditiam, ut mulierem eum concupiscentialiter ne contingere quidem quisquam facile unquam suspicatus sit, quamquam multis eum hujusmodi vexatum sæpe tentationibus, non incompertum nobis sit. *Joannis castitas,* Ceterorum sensuum castigator fuit adeo districtus, ut nec oris ejus sermo impudicus, nec oculorum fuerit petulans obtutus, nec vanis auscultandis occupatus auditus. *custodia sensuum,* Quantum ad gustum et odoratum attinet, admirandæ semper extitit abstinentiæ. *abstinentia,* Etenim ab esu carnium usque ad ultimum ætatis suæ senium omnimodis abstinuit. Sed ante triennium ferme quam ab hac luce migraret, quum Presbyter quidam Cardinalis Apostolicæ Sedis Legatus ad eum visitandum venisset, eumque præ multa parsimonia corpore adeo debilitatum comperisset, ut pedibus vix incedere, vel sacrorum celebrationem conficere valeret, instantissime apud illum agere cœpit, quatenus deinceps carnibus aliquantulo vesci non recusaret. Hoc idem dum ab illo cum eodem Presbytero humiliter peteremus, omnino acquiescere noluit, donec ex parte Dei et beatorum Apostolorum per obedientiam constrictus, non obedire non potuit. Ex quo tempore carnibus quidem interdum, sed parcissime usus est. In vestimentis autem eum servabat modum, ut nec pretiosa nimium, nec e contrario essent vilia plurimum. *moderatio in vestitu.*

17 Statim vero ut Episcopalis cathedram dignitatis accepit, probatæ religionis viros de diversis electos monasteriis congregavit, quos in vinea magni Patris-familias pro denario diurno laboraturos suo comitatui sociavit. Quorum ut vitæ integritatem, et in bonis operibus strenuitatem paucis prodamus, et eorum aliquos hic nominemus: ex eorum namque numero fuerunt D. Acharius, qui in loco, qui nunc monasterium h S. Nicolai in Aridagamantia, *Viri religiosi ejus adjutores: Acharius,* [illegible] vitam, [illegible] defuncto Hugone [illegible] in ejus locum subrogavit, qui et hodie quoque super[illegible] templo Domini præsidet. *b* Et D. [illegible] quidem [illegible] prudenter administravit, et postmodum [illegible] Aridæ [illegible] per annos [illegible] invigilando [illegible] vir per omnia religiosus, Ecclesiæ S. Auberti Cameracensis Canonicus,

Canonicus, ab ipso postea in monasterio Iprensi primus Abbas ordinatus, magister meus, qui in eodem loco aliis circiter sedecim, quibus præfuit, pariter prodesse studiose curavit, et bonis jugiter insistens operibus, post multos, quos pro Christo toleravit labores, ad ultimum in pace quievit. Verum illo ad

Herbertus. d

præfatam Abbatiam electo, D. Herbertum jam bonæ spei juvenem d Formosellensis monasterii Canonicum sibi assumpsit, et loco ejusdem Gerardi Capellanum eum habuit: quem etiam postea præfato Achardo Hierosolymam profecto, quum reverti ultra nollet, in Archidiaconatu successorem statuit. Alium item Gerardum Capellanum habuit, quem petentibus e Loensis monasterii Canonicis Abbatem præposuit.

e alius Gerardus.

18 Sic omnis fere regularium Fratrum congregatio, quæ illis forte in locis pastore fuisset orbata proprio, de illius præcipue domo sibi Patrem ordinari optabat. Novissime vero tamquam peripsema omnium, tum præ multitudine iniquitatum mearum in talium numero virorum nec nominandum, me quoque vere quasi abortivum sibi asciivit, et tredecim fere mensibus secum detento, post decessum D. Arnulphi

Auctor hujus libri.

Archidiaconi, ejus curam officii, quum admodum juvenis essem, contra spem certe meam, et omnium fere voluntatem, in hoc forte (si dicere audeam) reprehendendus, imposuit. Quem, ut vere fatear, quum etiam ipse postera die cur hoc fecisset reprehendendo sciscitari ausus fuissem, ob penuriam prudentium, quæ tunc sibi contigisse videbatur, virorum sese in illam devenisse sententiam respondit. Sic ille, quum ego ad meam in seriam omnino justo Dei judicio accumulandam, in hunc quasi offensionis lapidem me impegisse intelligam, nec incongrue, qui enim vix una unquam hora bene rexi animam meam, de aliorum, quorum provisionem et curam suscepi, animabus, rationem districto Judici redditurus, quomodo evadam? Libet ergo pro parte mea exclamare cum

Rom. 7. 24 Psal. 39. 3.

Apostolo: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus, de luto scilicet miseriæ, et de luto fæcis?

19 Præterea multi Abbates religiosi ei frequentissime adhærebant, qui zelum Dei habentes, ex ipsius imitatione proficere gestiebant, D. f Cono monasterii

f Varii Abbates.

sæpefati Aridægamantiæ Abbas, post Episcopus Prænestinus, et Apostolicæ Sedis in Galliam legatus, D. Lambertus, S. Bertini, Bernardus g Watinensis, Gerardus h Hamensis, et D. i Hugo Clericus, post Abbas factus in Anglia monasterii Radingensis, nunc autem Archiepiscopus Rotomagensis; aliorumque tam Abbatum quam Clericorum turba non modica, quorum hic superfluum videretur recitare vocabula.

g
h i

20 Talium Christi famulus delectabatur consortio, ut ad hujus ferendas præsentis exilii molestias, eorum videretur solatio confortari. Hos interioris suæ conversationis in secreto, hos operum suorum testes habebat in publico. Etenim quæcumque aliis ut facerent bona verbis exhortando monebat, in suis primum operibus faciens realiter ostendebat, quatenus ab eo quod lingua sonabat in prædicatione, vita non discreparet in actione. Semper illum aut spiritualis meditatio, aut sacra occupabat lectio, vel certe ad contemptum mundi et amorem Dei commoda disputatio, [illegible] pro se aliisque coram [illegible] ad Deum [illegible] oratio. Quum ad nocturnas [illegible] vigilias, vel matutinas, Episcopus primus surgebat, et [illegible] [illegible]

Joannis occupationes in otio.

[illegible]

bat. In mensa ejus, sacra quotidie personabat lectio, qua sicut exterior corporali alimento, sic spirituali saginaretur homo.

AUCT. JOAN. DE COLL. MEDIO, EX MSS.

a Hic aliquid videtur deesse. b De hoc cœnobio, quod vulgo Aroasia dicitur, egimus 13 Januarii in vita B. Heldemari ejus fundatoris. c In catalogo Abbatum et Præpositorum Arosiensium Richerus nominatur, ac Præpositi tantum titulo insignitur, asseriturque mortuus anno 1121, teste Inzelino. d Extat etiamnum hoc Canonicorum regularium cœnobium, haud procul ab urbe Iprensi. e MS. D. Huberti Logense. Est Loo oppidum medio fere inter Ipras et Furnas spatio. Describitur a Jac. Marchantio lib. 1 Commentarior. Flandriæ. f De hoc Conone actum ad vitam B. Heldemari. Lecerus Præpositos recenset Heldemarum et Richerum; huic aut successisse Gervasium, Conone omisso, qui tamen adjutor fuit Heldemari, pluribusque illi cœnobio profuit.

Loo.

g De hujus cœnobii initio ita scribit Meyerus lib. 3, ad an. 1072. Eodem anno instituti ab Roberto (Frisone Comite Flandriæ) Canonici disciplinæ regularis apud Watanos. Illisque Olfridus Sacerdos religiosissimus datus Antistes, qui ædiculam ibi quamdam Divo sacram Richario, ab Alfanno Presbytero acceptam auxit, vertitque in monasterium. Id monti impositum ad Enulam amnem in extremis Casletensium, qua Corum spectant, finibus, duobus distans milliaribus a Fano Audomari. Id cœnobium nunc seminarium incolunt Patres Societatis Jesu provinciæ Anglicanæ.

Watenense cœnobium

h Id monasterium in Artesia juxta Lilarium situm, conditum anno 1084, ab Engerranno Lilariensi Domino, qui monachos e Carofensi cœnobio in Pictonibus, Compostella rediens, deduxerat.

Hamense cœnobium

i Est hic XLIX. in Rotomagensium Antistitum catalogo apud Cl. Robertum. Eum 4 sedis præcessit S. Hugo, de quo 9 April. agemus.

CAPUT V.

Disciplina Ecclesiastica. Aliæ virtutes.

Ecclesiam B. Mariæ Taruanensis, quam, uti prælibavimus, interius exteriusque miserabiliter dissipatam invenit, mox primis ordinationis suæ temporibus biformi structura sapiens architectus reparare præparavit. Et de insensibili quidem lapidum lignorumque materia fabricam ejus a fundamentis magna ex parte incipiens, laudabiliter extrinsecus consummavit; sed vivis intrinsecus lapidibus lignisque rationabilibus eam multo utilius instauravit. Clericos namque quoscumque moribus scientiaque pollentes, in nulla duntaxat Ecclesia intitulatos, Ecclesiastica videlicet beneficia non habentes, Dominicis satagebat castris aggregare, eisque congrua et sufficientia de suæ facultatibus Ecclesiæ, pro posse suo, stipendia erogare. Scimus quippe et veraciter testimonium perhibemus, quoniam toto pontificatus sui tempore, adeo ab omni cupiditatis spiritu abstinuit, ut nec rogatu nec nutu exactionem vel minimam in subditis Clericis aut Laicis aliquatenus fecerit. Et a [illegible], quibus pro transgressionibus [illegible], et prævaricationibus hominis secundum leges mulctari ab Episcopi debent, etsi ob hoc ipse [illegible] reprehenderetur, omnino accipere noluerit. Unde factum est, ut in Ecclesia Dei honestior et utilior Clericorum existeret congregatio, et Sacerdotii Domini detrahendi nulla malevolis præstaretur occasio.

Templum B. Mariæ reparat.

Clericos [illegible]

a [illegible]

22 Alio quoque [illegible] Clericos [illegible] vias et carnis desideria multis retro temporibus sectatos ad normam recte vivendi reducere laboravit, tam exemplo quam verbo invitatos. Quorum quosdam Simoniaca peste infectos reperit, quam totis viribus expugnare et exterminare decrevit. Testatur quod loquor Ecclesia b Iprensis, testatur [illegible] illa videlicet de manibus perversorum hujus hæresis [illegible] canonico judicio convictorum erepta. Illi enim [illegible] Ecclesiæ [illegible] per [illegible] comparaverant [illegible] Quum autem Ecclesiam Iprensem [illegible], et aliquando [illegible] regularem [illegible] Abbates [illegible] Unde fa-

Simoniacos [illegible]

b

[illegible]

ctum

Auctore Joan. de Colle-Medio, ex Ms. monasteria varia instituit

ctum est ut in utraque Ecclesia Clerici B. Augustini regulam professi, hodieque spiritualiter vivant, et stipendia sanctis laboribus debita ipsius providentia, communiter percipiant. Alia subinde septem vel eo amplius monasteria diversis locis instituit, et congregationes monachorum sive Clericorum secundum regulam Apostolorum vivere proponentium per singula disposuit. Reliquos autem, qui ad regendum populum Dei per gradus Ecclesiasticos solerter invigilarent, virtutum etiam exercitiis operam darent, partim monebat, partim cogebat.

23 Meminimus quemdam iniquitatis filium, aliorum quorumdam nequissimorum consiliis instigatum, diabolo vero per eos operante, vitæ illius insidias aliquando tetendisse, et, Deo solo protectore, inimici dolos justo viro nequaquam nocuisse. Transitu enim ejus per villulam quamdam præcognito, ut facinus perpetraret itinere præoccupato, dum prætereuntem Domini Sacerdotem, magno cum impetu accurrens, lancea transverberare niteretur, et ille, clamore post tergum audito, furentem respiciens ictum jamjam feriturі, utpote cupiens dissolvi et esse cum Christo, impavidus opperiretur, nec a quam effugere (quum tamen eques esset, et ille pedes) vel declinare conaretur. Confestim virtute divina ea pie per centoris in aere suspenditur super caput Pontificis, et sic suæ fracta nequitiæ frustratus, confusus recessit hostis. Cujus atrocitatem sceleris ipso certe silente, et nullam omnino vindictam expetente, nec saltem volente, quum multi ultum ire destinarent, ne hoc aliquatenus fieret prorsus inhibuit. Verum quamquam ille patienter et pius ipse nullam tantæ iniquitatis exegerit, non tamen siluit ille qui ait: Mihi vindictam, et ego retribuam. Etenim tam illum, quam omnes, quos cum illo in tam gravi piaculo consparsos constitit, in brevi Dominus diversis pœnis mulctatos de medio tulit. Quocirca eos qui se illum quoquo modo, scilicet sive opere malo, sive linguæ gladio nocentes meminere, operæ pretium arbitror breviter hic ex fraterna caritate monere, ut reatum suum in præsenti dum licet non negligant pœnitendo diluere, ne districto exigente Judice, justis cogantur et graves in futuro pœnas exsolvere. Porro de ipso fidne aliter ando ee adfirmare, cum boni operibus in , ut apud Deum, ita apud homines quoque gratiam emerui se. Et quia quanta ejus absentes bona agna prædicare erat, quum præsentia ejus eorum bonis erat, quo nescio pacto minus videbatur quod de absente fama perhibuisset. Ita rei magnitudo famæ magnitudinem vincebat.

Luc. 19. qui tamen a ci... com... pl... bus puni...

24 Præterea vultum ejus Angelicus quidam honor adornaverat, et in facie ejus divinum quiddam jugiter rutilabat, tantumque illi reverentiæ oculo quodammodo induerat, ut quicumque illum intueretur, gratis illum diligeret, gratis ex corde veneraretur. Sane apud beatæ memoriæ *d* Paschalem Papam, tantam obtinuerat familiaritatem, ut eum inter cari simos semper habuerit. Itaque toto Papatus ejus tempore quidquid ab illa petiisset Sede, sine aliqua obtinuit difficultate. Privilegia ergo monasteriis, quæ ipse fundaverat, idem Papa ejus interventu largitus est. Qui et quia de ejus bene sentiebat integritate et sapientia, multa ei diversarum Ecclesiarum et personarum vice sua tractanda delegavit negotia. Aliarum Ecclesiarum suis Episcopis destitutarum, alterius provinciæ insularum aliquoties commendavit gubernacula. Habentur hæc hodieque in Ecclesia Morinensi in litteris a Sede Apostolica illi diversis temporibus directis. Ipse autem ne in hujusmodi videretur gloriari, hac potestate (quantum salva obedientia poterat) recusabat uti. Hinc est quod insulas illas numquam adiit. Ecclesias autem vix semel visitavit. Et de his quidem licet plura potuerint, et merito dici debuerint, hæc pauca commemorasse sufficiat.

CAPUT VI.

Vitæ aditum discrimen; cœlitus discussum.

Sed occurrit quod gestis ejus adhuc oporteat stylo currente allegari, et quod noverimus id ipsum, ut scribatur, ex multo jam tempore a multis desiderari. Plurimi enim ex Fratribus fuerunt, qui etiam eo vivente hæc scribi voluerant. Quum ante XV fere quam decederet annos sollicitudine pastorali diœcesim suam ex more lustraret, contigit ut in villa, cui *a* Merchem vocabulum est, hospitii mansionem haberet. Erat autem secus atrium ecclesiæ munitio quædam (quam castrum vel municipium dicere possumus) valde excelsa, juxta morem terræ illius, a domino villæ ipsius a multis retro annis extructa. Mos namque est ditioribus quibusque regionis hujus hominibus et nobilioribus, *b* eo quod maxime inimicitiis vacare soleant exercendis et cædibus, ut ab hostibus eo modo maneant tutiores, et potentia majore vel vincant pares, vel premant inferiores, terræ aggerem quantæ prævalent celsitudinis congerere, eique fossam quam latepatentem, multamque profunditatis altitudinem habentem circumfodere, et supremam ejusdem aggeris crepidinem, vallo ex lignis tabulatis firmissime compacto, undique vice muri circummunire, turribusque, secundum quod possibile fuerit, per gyrum dispositis, intra vallum, domum, vel, quæ omnia despiciat, arcem in medio ædificare, ita videlicet ut porta introitus ipsius villæ non nisi per pontem valeat adiri, qui ab exteriori labro fossæ primum exoriens est in processu paullatim elevatus, columnisque binis et binis, vel etiam trinis altrinsecus per congrua spatia suffixis innixus, conscendendi moderamine per transversum fossæ consurgit, ut supremam aggeris superficiem coæquando oram extremi marginis ejus, et in ea parte limen primæ frontis contingat.

a Vent in Merchem

26 In hujusmodi ergo asylo Pontifice cum suo frequenti et reverendo comitatu hospitante, quum ingentem populi turbam tam in ecclesia, quam in atrio ejus, manuum impositione, et sacri chrismatis unctione confirmasset, ut vestimenta mutaret, eo quod cœmeterium humandis fidelium corporibus benedicere statuisset, ad hospitium regressus est. Unde ille, ut propositum perficeret opus, iterum descendente, et circa medium pontis, triginta quinque vel eo amplius pedum altitudinem habentis, certa de caussa subsistente, populi non modica caterva ante et retro, dextra lævaque circumstipante, conl uno antiqui machinatione hostis invidia, pons ponderi cessit, et dissipatus corruit, magnamque illorum hominum turbam cum Episcopo, ac ad ima dejecit. Fragore autem ingenti e vestigio consecuto, transtris, trabibusque tabulatis, et ruderibus ingenti cum impetu pariter et strepitu concidentibus, nebula quædam tenebrosa ita omnem illam ruinam repente circumfudit, ut quid ageretur, vix quisquam cernere potuerit. Sed clementia Dei velociter affuit, tenebras mox dejecit, et servum suum cum tota illa multitudine de periculo illæsum eduxit. Præsentat se hic animo meo naufragium Apostoli Pauli, in quo navigans rebus quoque amissis, animas omnes Deo sibi concessit, rant. salvandas. Hic vero quum tanta fuerit hominum ruina, tanta quoque per diversa et sine ordine ruentium lignorum materia, nec homines aliquatenus læsi, nec in rebus eorum aliquid factum est damni. Ipse quoque jucundo vultu et hilari, aqua ei vix usque ad genua pertingente, prodiit, et gratias agens Deo, fabricatori totius doli hujusmodi verbis improperavit: Diabolus ait

pont. cadente, divinitus a morte præservatur cum aliis multis

Act. 27.

a *Bannus hic mulctam significat, quam dependere eos oporteret, qui Ecclesiasticas constitutiones violassent. Alias pro placito, sive conventu ad controversias decidendas, usurpatur.* — *Bannus*

b *De hac postea in Analectis agemus*

c *Licet* vindictam, *vel quid simile*

d Paschalis II, *Urbano II successit, consecratus* 14 *Aug. anno* 1099, *obiit* 18 *Janu.* 1118.

ait, opus Dei conatus est impedire, sed non prævalebit, ipso in omnibus adjutore. Et his dictis ad benedictionem cœmeterii nihil moratus alacriter properavit. Sed hæc hactenus.

a *Sita est inter* Dixmudam *et* Ipras, *Franconatui subjecta.*

b *Ita Lisiardus in vita S. Arnulphi Suessionensis, quam 15 Aug. dabimus lib. 2, cap. 14, de his ipsis agens Roberti Frisii temporibus, ita scribit* Quia nempe illo in tempore per quædam, imo per cuncta Flandriæ loca, quotidiana homicidia et insatiabiles humani sanguinis effusiones pacem et quietem totius regionis turbaverant, ob hoc magnis precibus maxima nobilium multitudo impetravit, ut loca, in quibus maxime atrox crudelitas sæviebat, Præsul Domini visitaret, et mentes Flandrigenarum indociles ac cruentas de pace ac concordiæ bono aliquatenus commoneret, qui in spiritu sentiens hoc acceptum coram Deo, et, ut præscriptum est, sciens se divina jussione et B. Petri Apostoli interventione huc oportere venire, tanto citius acquievit eorum precibus, quanto certius adspiciebat hæc omnia actitari divinitus. Nobilium itaque Magnatorum stipatus caterva venit ad Brugense oppidum, et in Flandriam interiorem ad Aldenburgensem vicum, quibus in locis tanta rabies occidendi, tantusque inerat furor ulciscendi, ut humano sanguine assidue cruentari jucundum haberent, et vel uno die a cædibus cessare ignavum atque improbum æstimarent. Vix pater filio, vix filius parcebat patri; frater germanum, nepos avunculum vel patruum, quin et patruus nepotem pro modica caussa neci tradebat. Horum autem diabolicam rabiem, et tam Brugensium, quam Furnensium et Aldenburgensium insanam perniciem, vir Domini Arnulphus, verbo dulcifluæ prædicationis, et exemplo eximiæ sanctitatis mirabili modo mansuefecit, et corda crudelium ad concordiæ tenorem, licet valde laboriose, complacavit, *etc.*

Flandrorum circa tempora S. Joannis crudelitas.

c *Hic deest aliquid.*

CAPUT VII.

Extrema ægritudo, obitus.

Vellem autem diutius immorari tantarum contemplationi virtutum, sed vereor ne lectio, si prolixa fuerit, nimium lectori, ut assolet, pariat fastidium. Multis ergo, quæ merito viderentur dicenda, prætermissis, ad hæc stylum vertamus, ut de dormitione ejus et sepultura, quam breviter possumus, doceamus. Silendum tamen nequaquam videmus, quod antequam vinculis corporis absolutus, ab hac luce migravit, toto fere triennio tribulationibus laboravit. Ea namque quotidie videbat, quæ sine gravi animi dolore videre non poterat. Namque post mortem Dei cultoris gloriosi Marchionis *a* Karoli, terra (ut ait Scriptura) data est in manus *b* impii. Unde quæ secuta sunt furta et latrocinia, fraudes et perjuria, rapinæ et incendia, pugnæ et homicidia, jugi cruciabant mœrore pii Patris plena caritate præcordia. Porro per duos ante obitum suum menses tantum edendi sustinuit fastidium, ut fere omnem escam anima ejus abominaretur, et pro cibo potuque modico lactis uteretur. Quod quidem ex multa, quam semper tenuerat abstinentia, ei accidisse a plerisque putatum est.

a

b

Job. 9, 24.

Multa patitur Guilielmi Normanni tempore

nausea diu laborat

28 Sex autem ultimis diebus dysenteria laboravit, quod quum quarta feria cœpisset, in crastino, id est, in quinta feria Presbyteros Ecclesiæ, ut, secundum auctoritatem Apostolicam, sancto ungeretur oleo, fideque super eum funderetur oratio, adesse præcepit. Quibus, confessione peccatorum præmissa, cum ingenti omnium fletu peractis, et sacratissimo corpore et sanguine participato, pacis osculum omnibus dedit, sicque benedictione data dimissis, quanto secretius tanto arctius Deo se per contemplationem astringere statuit. Itaque ut hoc ipsum liberius faceret, primum omnia quæ habere videbatur, pauperibus erogari mandavit, ut pauper pauperem sequeretur Christum, qui ubi caput reclinaret, sese teste, non habuit, quamvis pauper non fuerit, quamvis paupertatem [illegible] omni tempore imitari studuerit. Ecclesiæ vero codices dedit, vestesque ut vasa sacerdotalia [illegible] dicata, quorum summa [illegible] non modica.

post dysenteriam

confitetur, sacrum viaticum sumit

vendit (?) et largitur Luc. 9, 58

29 Exinde de illa supernæ beatitudine patriæ, cujus indesinenter [illegible] desiderio, valde spiritualiter, ut puta qui jam nihil fere carius haberet, mira quadam suavitate sermones disserere orsus est. Totus autem idem sermo de contemptu terrestrium, et appetitu cœlestium in auribus paucorum religiosorum et spiritualium virorum contextus est. Ubi et me peccatorem, non quidem ex meo merito, sed consuetæ familiaritatis beneficio, loquenti sibi assidere passus est. Quorum licet verborum ordinem adhuc ex parte memoria tenens, multum tamen æstimo ut huic opusculo quod jam finem postulat, inserere debeam. Unum vero quod in præsentiarum censui non esse silendum: nonnulla videlicet eum tunc spiritu prophetico prædixisse, quæ post modicum videntur partim impleta fuisse. Quæ quidem specialiter describere possem, nisi quorumdam verecundiæ parcere decrevissem. Ut autem in posterum propositum exequar, de tumulando corpusculo suo, Episcopis secundum Patrum statuta in hoc ipsum accersiendis, et quum accersiti venissent *d* hospitalem procreandis; de omnibus quoque aliis, quæ opportuna videbantur, summa cum discretione disposuit. Sensus quippe omnes corporis sui habebat integerrimos, et discretionem adeo sanam, et imperturbatam memoriam, ut quum semper in iis viguerit, tunc tamen præcipue de sapientia ejus omnes non sine stupore mirarentur.

Sermonem de cœlesti patria habet.

de sepultura sua et aliis disponit

30 Quibus ordinatis iterum amicam sibi solitudinem amplexus, Deo vacabat, summo prorsus utens silentio. Vetuerat enim, ne quisquam ingredi permitteretur, nisi quem admitti forte jussisset, præter illos Religiosos, quos assidue volebat adesse. Turba vero non modica tantæ fama rei non solum de civitate illa, sed et de remotioribus partibus quotidie fluebat. Videres diversorum ordinum viros et mulieres devotissima humilitate pro foribus excubantes, benedictionem sancti Antistitis multo cum desiderio flagitantes, quam si impetrare non mererentur, carissimum Patrem filii vel videre permitterentur. Nimis durum et inhumanum esse, si Antistitem suum protinus discessurum plebs devota prohiberetur saltem videre. Has vero preces, has et hujusmodi querelas assiduo fletu et lamentis continuis cumulabant, seque non recessuros nisi exaudirentur, nonnulli etiam jurejurando asserebant. Quorum obsecrationibus importunis precibusque tandem aliquantulum devicti, quum desiderium ei paucis insinuassemus, ut admitterentur nutu permisit. Summo igitur cum silentio ingressis, oculos aperiens, manu elevata benedixit et dimisit. Subinde alios atque alios simul ex desiderio undique convenientes, prolixis tamen interjacentibus intervallis morarum, eodem ordine ipso permittente interdum admittebamus, et confestim dimittebamus. Ipse vero in silentio suo rursus perseverabat, et oculis fere semper clausis, ne ab interna contemplationis vel orationis aliquatenus avocaretur, multopere observabat. Doloris, quem vehementissimum sustinebat, adeo patiens erat, ut quietus omnino et tacitus decumberet, nec planctu aliquo vel gemitu, prout solent alii ægroti, illam suam taciturnitatem interrumperet. Hoc autem modo totum reliquum exegit quatriduum, sanam omnino mentem et sanum habens consilium, cum integritate omnium sensuum.

Populi confluxus

benedicit

doloris patientissimus

31 Secunda demum feria hora prima diei paullatim ad exitum suum cœpit urgeri. Super cilicium ergo cinere conspersum pro voluntate sua eum ponentes, Clericis et monachis, aditu jam reserato, cum festinatione accurrentibus, intentissime utpote in tali negotio psallere studuimus. Tantus autem erat omnium luctus, tantus Laicorum et Clericorum, virorumque et mulierum gemitus et fletus, ut vox psallentium non altius audiretur quam flentium, planctu autem, quem interne [illegible] cordium dolor, in excelsum levabatur. Eo [illegible] et [illegible] cœlestis [illegible] bonitas clementiæ psalmos [illegible] Quibus psallentibus et [illegible] partem explentibus, officium quoque, quod animæ commendatio nuncupatur, secundo agentibus, quum ipse quasi levi somno sopirari videretur, tandem fidelis illa anima, felix corporis sui indumento exuitur, et ad illam

super cilicium et cinerem collocatur

quam

AUCTORE JOAN. DE COLLE MEDIO, EX MSS. moritur.

quam semper optando suspiraverat, quamque quibus valuerat modis vivens sibi comparaverat, beatæ requiem immortalitatis (ut pie credi fas est) possidendam educitur. Namque fidem Catholicam eum tenuisse, et in bonis operibus usque in finem perseverantiam habuisse, cognovimus. Misericordia Domini opitulante coronam gloriæ adeptum esse fideliter credimus: non enim fallit qui promisit. Migravit autem anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi millesimo centesimo trigesimo, *c* Indictione octava, sexta Kal. Februarii, hora diei tertia; quum Ecclesiæ præfuisset annis triginta, mensibus sex, diebus tribus.

a S. Caroli Boni *Comitis Flandriæ et Martyris vitam dabimus 2 Martii.*

b *Hic fuit* Gulielmus Normannus, *Ducis* Roberti *filius*, Gulielmi nothi *Angliæ Regis ex* Mathilde Balduini Pii *filia nepos, altero regiminis sui anno, Ultraii* 1128, *e vivis sublatus.*

c *Videtur legendum*, non nona, *ut ostendendum*

d *An forte* hospitaliter recreandis?

e *Congruunt hi characteres omnes*

CAPUT VIII.

Sepultura. Miracula.

Corpus ejus pulchritudine morte apparet

Corpus vero ejus ex more lotum, vestimentisque sacerdotalibus indutum, et insignibus Pontificalibus redimitum, quum ante altare sanctæ Dei Genitricis Mariæ in ecclesia posuissemus, difficile dictu, quanto illud Dominus decore vestierit, vultumque illius quanto candoris eximii lumine illustrarit. Facies enim ejus mirabili quodam præfulgidoque nitore ita resplenduit, ut quoddam futuræ decus resurrectionis et in carne exanimi jam prætulerit. Ostendebat profecto pius Dominus, miles ipsius emeritus in tabernaculo corporis militando quale donativum emeruerit, quando ipsum, in quo militaverat tabernaculum tanta gloria illustrabat. Veniebant undique turmæ fidelium certatim, cupientes venerando ejus funeri devotum præbere obsequium. Cerneres eos feretrum ejus pia sedulitate ambientes, aspectu diutino, defixisque in vultum ejus obtutibus, illam ipsius gloriam avidissimis oculis haurientes, non posse saturari. Itaque plerique quum ad modicum recessissent, iterum revertebantur, eo quod eis non sufficeret semel aut secundo vel sæpe vidisse. Et hæc quidem frequentia toto illo biduo, nulla fere defuit hora.

a civibus pie honoratur

33 Quarta vero feria, D. Robertus venerabilis Atrebatensis Episcopus, hora circiter sexta, cum Clero suo advenit, exequiis venerandi Antistitis debitum juxta Canonum statuta obsequium impensurus. Ambianensis autem *a* Episcopus et ipse, ut Attrebatensis, in hoc ipsum litteris invitatus, quoniam eo die adesse non potuit, humiliter satis per epistolam suam excusare absentiam non neglexit. Missarum itaque solemniis ab eodem Episcopo celebratis, quum illam ejus faciem glorificatam, et sacram dexteram ex modico balsami, quod ad hoc ipsum in vasculo argenteo aliquanto servaveram tempore, indignis meis manibus ego peccator abundanter inunxissem, pauxillum quippe illud balsami ultra spem omnem non parum excreverat, sepulchro tandem eum inferre paravimus. Post primæ pede autem altare beatæ semper Virginis Mariæ, ad latus altaris *b* S. Maximi Episcopi, ubi et ejus veneranda *c* thesa, parietem ecclesiæ foceramus perfodi, et mausoleum ejus ita se, ita ut ejusdem parietis lateralem non excederet superficiem, collocari.

a sepelitur, officium faciente Roberto Episcopo Atrebat.

a

b

34 De quo præterea mirandum non est, quod quum vir venerabilis D. Herbertus Archidiaconus et ego de quærendo, in quo congrue tantus poni Sacerdos, posset, sarcophago vehementer anxiaremur, et quid facto opus esset, sollicite nobiscum quæreremus, Divino contigit nutu, ut prope mausoleum transitum haberemus. Erat autem ante multos annos ad sepulchrum cujusdam Antistitis comparatum, sed ob nimiam brevitatem tunc repudiatum, memini prorsus nisi puero, vel alicui brevis staturæ homini asserebatur idoneum. At Dominus noster proceram habebat staturam. Hinc igitur multa cum tristitia, vel mœstitia sermocinantibus nobis ait Archidiaconus idem: Quare sarcophagum istud destructo, ei qui superædificatus est, muro (nam eo quod inutile esset, in fundamento muri recens positum erat) non revolvimus, ut an eo aliquod modo possit aptari certius exploremus. Adhibitis, inquam, auxiliaribus multis id fieri non valeret, si tanti laboris aliquis nos fructus maneret. Nostis vero, quod et omnes bene sibi compertum affirmant, præ multa qua circumscribitur brevitate, nullatenus aptum esse. Et quis, inquit, novit si quo ingenio aptari possit. Poterimus, dixi, forte ex parte pedali frontem ejus *c* extendere, et adjuncto altero lapide longitudinem ejus aliquatenus procreare, si vel latitudinem illud contingeret sufficienter habere. Quid plura? id tandem nobis consilio sedit. Lapis itaque revolutus, et Deo providenti famulo suo tam longitudinis, quam amplitudinis est inventus, ut et proceritatem ejus satis excederet, et non solum corpusculi ejus, sed et duorum, si res ita exigeret, ejusdem magnitudinis, vel etiam trium capax esset. Tantæ quoque munditiæ, tantique candoris extitit, ut nulli dubium esset quin res Dei favore sic procreata fuerit.

c

divinitus ei sepulchro apto reperto.

35 Gratias ergo agentes Domino in præfato, eo quod secretius esset, illud poni decrevimus loco. In secreto enim, et ubi frequens non foret transitus hominum, eo quod super tumbam ejus ambulandi facultas nemini esset, se mandaverat sepeliri. Censebat enim omnibus hoc Sacerdotibus convenire, et membra sancto dicata ministerio, nulla ratione debere conculcari ab aliquo. Omnibus denique solemniter adimpletis, ad locum sepulchri, Abbatum præcipue manibus, nobilibus tamen feretrum ejus vel contingere summa cum devotione certantibus, evectus est. In quod præfatus honorabilis vir, Dominus scilicet Herbertus et ego dum inferremus (mira quidem sed Christo teste vera dicturus sum) per humeros eum singulariter tenendo, et in eodem mausoleo ponendo, nullum omnino me pondus sensisse.

Pondus non sentiunt eum sepulcro inferentes.

a Garinus *hic fuit tertius a* S. Godefrido.

b *Corpus* S. Maximi, *Teruana eversa, Ipras translatum habitus est a Morinis, habeturque etiamnum ab Iprensibus, Episcopus Regiensis quod ad 27 Novemb. dicemus.*

c MS. *Inzelini* excludere

CAPUT IX.

Epitaphium. Epilogus Auctoris.

Scripseram autem titulum, pontificatus et dormitionis ejus tempus, et morum operumque illius aliquam summam breviter continentem. Quem eorum qui fuerunt testimonio comprobatum, et in membrana et in plumbea scribi fecimus lamina. Utrumque vero ad caput ejus posuimus, laminam per se, membranam autem signatam in vitreo vase. Cujus quasi exemplum apud nos retinuimus, textum ejus hunc quoque opusculo inserere nequaquam supervacuum putavimus.

Sepultus est cum duplici lamina continenti

37 Anno Verbi incarnati millesimo centesimo trigesimo, Indictione octava, sexto Kalend. Februarii, obiit vir venerabilis, totius sanctitatis et religionis, D. Joannes Episcopus, qui Romæ in generali Concilio, Urbano II, Pontifice præsidente et approbante, in Episcopum hujus Morinensis Ecclesiæ, pridie Nonas Junii Presbyter, XVI Kal. Aug. Episcopus consecratus, VIII Kal. ejusdem mensis Sede Pontificali inthronizatus, præfuit Ecclesiæ annis XXX, mensibus VI, diebus III. Hic quamdiu vixeret multa bona fecit, monasteria Regularium Clericorum, sive monachorum, etc. fundavit. In hujus quoque Ecclesiæ fabrica, quam pene eversam funditus et nudatam invenerat.

Epitaphium

venerat, multa expendit. Libros optimos, ornamenta altaris, utensilia in usum plurima contulit. Fuit autem a cunabulis vitæ mundissimæ, castus, sobrius, humilis, patiens, misericors, super humanum morem innocens, liberalis, hospitalis. Et in senectute bona, plenus dierum, migravit ad Dominum, in catalogo Morinensium Episcoporum trigesimus, IV Kal. Feb. sepultus in Ecclesia sua Abbatum manibus. a

38 Eo igitur tumulato, cum immenso omnium gemitu et fletu discessum est. Publicum namque Patrem patriæ quis non lugeret? Quamquam ille certe lugendus non sit, qui transitoriis æterna, corruptibilibus terrenis cœlestia, felici commercio commutavit. Nobis tamen quin doleamus imperare non possumus, qui tantum vitæ solatium, in hujus adhuc exilii ærumnis commorantes, amisimus. O virum horum quidem temporum præstantissimum! stabilem in fide, longanimem in spe, affluentissimum in caritate, quæ, hisce quam maxime diebus, et in sanctis viris toto scilicet seculo frigescente refriguit, sic in eo usque in finem quotidie crescendo, in augmentum profecit. Exemplar totius religionis et speculum virtutum! Quibus illius sancto amore bonis me miserum specialiter uti Divina gratia propitia concessit; quum me licet immeritum et indignum pius ille Pater satis familiariter dilexit. Sed quomodo me a suo caritatis sinu excluderet? In quo sane, quantum in ipso erat, universos amplexans affectuosissime confoveret? Me miserum! me infelicem! qui unicum miseriarum mearum solatium, qui vitæ meæ perdiderim gaudium. O singulare animæ meæ reclinatorium! Quæ mihi posthac sine illo poterit esse lætitia? Eritne mihi ultra vel vita jucunda, aut dies ulla vel hora sine tristitia? Sed si rationem vehementis doloris admitteret, ipsa docente satis clareret, talem virum non tam lamentatione quam imitatione prosequendum. Qui dum sic coram nobis ambulavit, quod eum sequi debeamus, manifeste monstravit. Quem nisi sequi continue pro viribus ducem,.... timendum est ne in futuro examine inveniamus Judicem. Sed quid erit? Ego certe (quod sine labore non fateor) mihi conscius sum, quod præ molestissima illa, qua premor peccatorum sarcina, arduum arctumque illius non valeo consectari gressum. Superest tamen adhuc quod speremus: superest quod oremus, ut videlicet quod per nos non meremur, ipsius omniumque Sanctorum patrocinantibus meritis consequamur, ipso præstante, cujus regnum et imperium permanet gloriosum in secula seculorum. Amen.

Luctus Auctoris de morte Joannis.

a *Adduntur sequentia in MS. Buzelini, quæ tamen videntur postea adjecta, et non ab auctore hoc scripta.* Tale illi thema laudis est, quod nunquam ab aliquo, nec etiam ab adversario aliquando infamatur, quasi cupiditatis caussa judicium vel justitiam subverterit. Quo vitio adeo caruit, ut nullum hominem (dicit Simon Abbas S. Bertini de eodem) me vidisse recolam puriorem. Bannos et emendationes forefactorum vix aliquando suscepit: discretus in judiciis, hospitibus liberalis, pauperum recreator, secundum Deum et secundum seculum vitam duxit honorificam. Cum Odardo sive Odone Cameracensium Episcopo ac plebe multa dedicavit ecclesiam S. Insulæ Sithiensis cœnobii. Relatione Lamberti illius Abbatis locum qui dicitur Ostarum in Mempisco, et Ugfridi capellam in Furnensi pago, monasterio pro remedio animæ suæ tradidit. Habet ibidem solemne anniversarium. Et cum Cluniacensis Abbas prætextu ordinis specialiter Ecclesiæ S. Bertini collati, vellet possessiones et libertates ejus monasterii sibi vendicare, et aliqualiter illud ancillare, quod vir probitatis liberum noverat liberisque prædiis fundatum et dotatum, expetitus a Fratribus, mandato Paschalis II Papæ suffragatur eis. *Hæc alii expendant pugnantia cum iis quæ in Bibliotheca Cluniacensi narrantur.*

B. Joannis justitia.

variæ donationes.

Ex variis.

DE B. JOANNIS REBUS GESTIS

Analecta ex variis auctoribus.

CAPUT I.

Varia monasteria Canonicorum regularium a Joanne fundata, ornata.

Haud alia res est, quæ perinde ad confirmandos in fidei orthodoxæ professione mortalium animos valeat, vel ad inflammandos studio virtutis, ac religiosorum hominum coram proposita ad imitandum vita. Hæc quippe tacitos stimulos assidue subjicit segnius divina accurantibus. Ea caussa plerique suorum salutis studiosi Antistites, jam inde ab ipsis Ecclesiæ incunabulis, semper id sollicite procurarunt, ut religiosas familias vel instituerent, vel aliunde accerserent, vel annonam iis necessariam suppeditarent, vel ad rectæ disciplinæ observationem exercitationemque virtutum hortarentur; quo cæterorum sibi creditorum populorum saluti certius uberiusque prodessent.

Veteri bonorum Episcoporum more.

2 *Fuit B. Joannis Episcopi Morinensis hoc in genere industria non vulgaris. Testatur enim Joannes de Colle-media* septem vel eo amplius monasteria diversis locis instituisse, et congregationes monachorum, sive Clericorum, secundum regulam Apostolorum vivere proponentium, per singula disposuisse, *ac deinde in ejus epitaphio*: Hic cum viveret, *inquit*, multa bona fecit, monasteria regularium Clericorum, sive monachorum, octo fundavit. *Enumerat horum nonnulla Meyerus lib. 4. an. 1099.* Eo adjutore, *inquit*, Hypra, Lodium, Evershain, Broburgus, Ghisna, et Merchem juxta Dixmudam cœnobia sunt inchoata. *At Chronicon Bertinense sub Lamberto Antistite conscriptum, citatum a Joanne Buzelino nostro*: Dominum Joannem in suum Episcopum receperunt anno Domini MXCIX, qui XXX annis episcopatum sanctissime rexit. Sex monasteria suo tempore constructa sunt de novo, scilicet in Ipra, in Loo, in Evershaem, Canonicorum regularium; in Bourburch, in Ghisnas, et in Merchem monialium nigrarum S. Benedicti. Huic Ecclesiæ nostræ S. Bertini altaria de Merchem, ex Eggafridi capella, Bas-Warneston, Haveskercke, et alia bona huic Ecclesiæ fecit, de quibus suis in locis inferius dicetur. Et quamdiu vixit, huic Ecclesiæ benefacere non cessavit, vir justus et sanctus: et licet non sit per Romanam Ecclesiam canonizatus, eum tamen in libro vitæ numero Sanctorum pie credimus esse adscriptum. *Paria scribit Joannes Iperius.*

multa monasteria ædificat Joannes.

Bertinianis benefacit.

3 *Eadem sex monasteria, a Joanne partim inchoata, partim absoluta, enumerat Miræus in Chronico Belgico ad an. 1099. De singulis agemus separatim; ac primo de iis quæ Canonicis regularibus condita fuere. Illud ad omnia pertinet quod Auctor vitæ illius scribit*: Sane apud beatæ memoriæ Paschalem Papam tantam obtinuerat familiaritatem, ut eum inter carissimos semper habuerit. Itaque toto Papatus ejus tempore, quidquid ab illa petiisset Sede, sine aliqua obtinuit difficultate. Privilegia ergo monasteriis, quæ ipse fundaverat, idem Papa ejus interventu largitus est.

et alia.

4 *De Iprensi monasterio ita scribit Joannes de Collemedio supra*: Cum Iprensem Ecclesiam liberasset, *(habe simoniaca)* et aliquanto sibi tempore retinuisset, regularibus eam Fratribus donavit, et Abbate, quem supra nominavimus, *(Gerardo)* ordinato, perpetuo habendam Episcopali privilegio confirmavit. *Distinctius Jacobus Mejerus lib. 4. an. 1101.* Joannes Morinorum Episcopus vir per omnia laudabilis, Sacerdotes ambitiosos et avaros, propter eorum simoniam atque alia vitia, expulit ex oppido Hyprensi, rogatuque civium Gerardum quemdam pietate vitæ Sacerdotem, Divorum Martini et Petri Ecclesiæ præposuit: qui [illegible] extructo in pratis cœnobio sodales sibi adscivit, qui juxta regulam Divi Augu-

Ipræ canonicos regulares inducit.

Ypresis

stini viverent, doctrinisque Evangelicis populum imbuerent. *Meminit hujus cœnobii, quod* Abbaticam Præposituram *vocat, Jacobus Marchantius lib.* 1, *descript. Flandriæ.* Verum *ea Abbatia in Cathedralem Ecclesiam anno* 1561, *erecta est.*

Locum antea fundatum,

5 *Locense cœnobium tradit Marchantius an.* 1050, inchoatum, præcipue dotationis initio orto, ut ex archivis illius cœnobii palam est, per Philippum Ypræ Burggravium, Roberto Frisio natum, ejusque filium Guillelmum Yprensem. *Eadem ex Marchantio tradit Miræus lib. de Canonicis regular. cap.* 35. *An tam adultos habuerit filios ac nepotes Robertus anno* 1050, *ipsi viderint, cum ejus parentes non nisi anno* 1027, *teste Meyero, matrimonio juncti sint; nec fuerit ipse primogenitus. Probabiliora scribit Meyerus lib.* 3, *ad an.* 1093. Eodem anno Philippus *Comes* Locanus Comitatum suum attribuit monasterio D. Petri recens ibi instituto. Nam circiter annum salutis ML, Thomas Presbyter Locensis, vir magnæ religionis, ecclesiam suam vertit in monasterium regularium, ut vocant, Canonicorum. De donatione Philippi vide tabulas inter epistolas, ubi et historiam hujus Comitis Roberti invenies scriptam ab quodam Germano quadringentis et amplius ab hinc annis. *Hæc Meyerus, quæ non satis videntur probari Marchantio, scribenti mirum videri* Comitatus dignitatem fuisse iis temporibus tam trivialem, ut oppidulo nullam habenti foris jurisdictionem, (cingitur enim a Furnensi Castellania) nullam domi amplitudinem, attribueretur : nisi ille titulus magis ad possidentium, qui ex Flandriæ Principibus emanabant, quam ad possessionis magnitudinem referatur. *Est sane etiamnum* Abbas Locensis *ejusdem loci* Comes. *Possunt tamen ab iis, quos nominat Marchantius, attributæ fuisse aliquæ illi monasterio possessiones, quas asserit a* B. Carolo, *et* Philippo Alsatio *confirmatas. Quod vero* B. Joanni *hujus quoque cœnobii institutio tribuitur, verisimile est vel ad ædificia religiosæ habitationi aptanda, extruendave, vel ad statuta condenda, vel ad inserendam quoquo modo isthic disciplinam, collatam ab eo operam esse.*

ornat,

et Evershum

6 *Idem de* Evershan *statui potest. Nam de eo Meyerus anno Christi* 1091, *nono antequam Episcopus crearetur Joannes, ita scribit* : Inceptum et monasterium in agro Furnensi, cui nomen Evershan super fluvium Isaram juxta Stavelum, Walberto Canonico Casletensi, ibi altare D. Petri ad id ipsum offerente, quod et Gerardus Episcopus Morinorum libertate donavit. *Eadem habet ex Meyero Miræus lib. de Canon. regular. cap.* 12, *qui addit Canonicum illum ab aliis* Walterum *appellari,* auctumque postea *id* monasterium mirifice ac dotatum a Roberto Hierosolymitano Flandriæ Comite, ejusque matre Gertrude.

Fornelense ecclesiam et Canonicis regularibus

7 *De* Fornesellensi *Ecclesia, testatur Joannes de Colle-medio supra, illam, uti et Yprensem, B. Joannis Episcopi studio,* de manibus perversorum, *simoniacæ* hæreseos canonico judicio convictorum, ereptas : cumque illis de Ecclesia, quam per simoniam sibi comparaverant, eliminatis, vineam Dominicam aliis locasse agricolis... Fornesellensem autem totam ad statum regularem convertit, excepto quod illum qui prius eis Præpositus exstiterat, in alio loco Regularium Clericorum Abbatem constituit, et Alboldum illi Ecclesiæ spectatioris religionis præfecit, et reditus eorum sua liberalitate postmodum amplificavit. *Id vero anno* 1100, *contigit, ita Meyerus lib.* 4. Canonici Fornesellenses institutum amplectuntur regulare primumque sibi Abbatem accipiunt Alboldum. *Ejus meminit et Marchantius lib.* 1. *Refert Andreas du Chesne lib.* 2, *historiæ genealogicæ domus Gandavensis in probationibus, aliquot donationes factas huic cœnobio a Roberto Hierosolymitano, et Balduino S. eccl.*

8 *Chocquensis quoque Abbatia juxta Bethuniam Arthesiæ oppidum sita anno* 1120, *a Joanne erecta, ita Buzelinus.* Tertio inde anno cum animadverteret B. Joannes Chocquenses Canonicos Bethuniam juxta, non adeo recte probeque vitam agitare; hujusque Ecclesiæ sacerdotia, Hugonis, Anselmi, et Balduini Ruffi, nobilium sane virorum, nutu vel libidine contra jus fasque conferri : plurimum certe pro rei gravitate indoluit : statimque consilium iniit regularibus eam Canonicis iisdem ac reditus tribuendi. Et quidem adeo feliciter laboravit, ut ædificato in eorum nobilium arce monasterio, sæculares Canonicos beneficiis nudaverit, ibique homines D. Augustini regulam professos constituerit, qui censibus Sacerdotum fruerentur. Habuitque postea gratum ratumque id institutum Eugenius III, Pontifex Romanus, qua ea de re sacrum diploma conscripsit. *Factus est Pontifex* Eugenius *initio anni* 1145, *obiit* 8 *Julii* 1153. *Agit de Chocquensi abbatia Miræus lib. de Canonic. regular. cap.* 58, *traditque dotem ejus* auxisse postea Guillelmum, Balduinum, Danielem, et Robertum Bethuniæ Dominos.

et Chocquensem Ecclesiam,

Aroasiæ ecclesiam consecrat :

9 *Et hæc quidem regularibus Canonicis collata a Joanne beneficia, qui eorum in Monte S. Eligii formatus erat institutis, et quosdam ejusdem ordinis Abbates semper arcta familiaritate devinctos habuit. Idem Aroasiensem novam ecclesiam, Canonis industria ædificatam, everso ligneo oratorio, cum S. Godefrido Ambianensi, permissu et rogatu Lamberti Episcopi Atrebatensis, anno MCVI, IX Kal. Octob. dedicavit.* Fanopinum *quoque una cum* Odone *Episcopo Cameracensi, assentiente Tornacensi Episcopo* Baldrico, *urgente et sumptus præstante* Ogiva *Rogerii Castellani Insulensis vidua, restauravit* Joannes, *imposito Abbate et Canonicis S. Augustini regulam profitentibus. Quod pluribus commemorat Buzelinus noster Annal. Gallo-Fland. lib.* 5.

Fanopini regulares constituit.

CAPUT II.

Beneficia Ordini Benedictino collata.

At *non fuit ita Canonicorum regularium ordini addictus* Joannes, *ut non alios quoque complecteretur, in quibus præsertim singulare aliquod perspiceret studium virtutis. Cluniacenses certe, quos optima disciplina vitæque sanctimonia florere videbat, tanta fovit benevolentia, ut* Lamberto *Bertiniano, seu Sithiensi Abbati auctor fuerit, ut juxta eorum statuta cœnobium suum reformaret. Erat illi perquam familiaris* Lambertus, *magnus virtutis ejus admirator, auctorque dignitatis. Nam, ut scribit Meyerus lib.* 4, *Annal. Flandriæ,* eum precante Clementia Lambertoque Abba Bertinico, Pontifex Romanus confirmavit. *Ut vero Cluniacensis reformatio in S. Bertini cœnobium sit introducta narrat Joannes Iperius ejusdem cœnobii postea Abbas in suo Chronico :* Anno MCI, Joannes Episcopus Morinensis Romam ad Papam tendit : cum quo Lambertus noster Abbas se proficisci simulans iter arripuit, et monachum, quem secum assumpserat, sub custodia reclusit in cella quadam Cluniacensi. Idem vero Lambertus Cluniaci remansit, professionem fecit, et eorum ordinem didicit. Tandem Episcopo Roma sine Abbate reverso, monachi nostri semel, iterum, ac tertio Abbati Lamberto mandant, ut veniat. Redeunti quidam obediunt, sed major pars obedire recusat. Tunc ipse clam vocatis Militibus suis rebelles cepit, et in diversas Ecclesias inclusit. Regebat tunc Cluniacum vir sanctæ memoriæ Hugo Abbas, per cujus licentiam Lambertus de diversis Cluniacensium monasteriis religiosos viros huc adduxit, et hic ordinem introduxit anno Domini MCI. Quibus sancte et religiose viventibus, residui Sithienses, metu rigoris disciplinæ, fuga lapsi per diversa sparguntur. Nec ob hoc cessavit hic opus Dei. Nam novo religionis fervore plures huc affluxerant, ita ut in brevi plusquam centum viginti Fratres adessent. *Hæc Iperius.*

Ejus consilio Abbas S. Bertini

statuta Cluniacensia adducit,

introducit in suum cœnobium.

11 *Gesta autem hæc sunt consentiente et precante* Clementia, Roberti *Hierosolymitani uxore,* quam terræ suæ et omnibus quæcumque juris *ejus* erant, dum discederet,

... Comite Flandriæ, cum uxore

deret, præfecerat. *At Comes reversus, ut ipse in diplomate, quod in Bibliotheca Cluniacensi recitat du Chesne datum Atrebati anno* 1106, *Idib. Februarii, primum* immensas *Hugoni* gratias referens, et sacræ Religioni plurimum congaudens, communicato tandem consilio cum venerabilibus Episcopis Lamberto Atrebatensi, et Joanne Taruanensi, ceterisque fidelibus suis, *omnia rata habuit.*

varia donat Benedictinis

12 *Idem sanctus Antistes* Ecclesiam de Freveuz dedit monasterio S. Martini de Campis, in manu Pontii Cluniacensis Abbatis anno 1112, salva subjectione et obedientia, quam prædicta Ecclesia deberet Ecclesiæ Taruanensi: *ut fusius ipsiusmet Joannis verbis refertur in eadem Cluniacensi Bibliotheca. Adfuit quoque idem Joannes, cum monasterium S. Wlmari iisdem Cluniacensibus* Eustachius *Comes Bononiæ an.* 1107, *donavit, ut ex ipsius Eustachii charta patet data an.* 1107, *quæ in eadem Bibliotheca extat. Idem Joannes anno* 1112, *Prioratum S. Georgii, qui hodieque ad veteris Hesdini ruinas cernitur opulentis censibus insignis, Aquiscinctinis ascetis, ordinis S. Benedicti, tribuit; et Paschalis Papa Brevi dato XIII Kal. Julii, Indict. V, anno Incarnat. Christi MCXII, eam Joannis donationem, sive cessionem confirmavit. Unde corrigas quod ad Chronicon Sygeberti adjicitur in MS. Aquiscinctensi an.* 1093: Ecclesia S. Georgii Hesdiniensis traditur Ecclesiæ Aquiscinctensi.

et Blandiniense cœnobium reformetur adlabo rat

13 *Blandiniense S. Petri in urbe Gandensi cœnobium, collapsa rursus aliqua ex parte, quam S. Gerardus Broniensis restauraverat, disciplina, Joannis nostri auxilio rursus ad pristinum pietatis rigorem revocatum est. Ita Meyerus anno* 1117. Reformatum Blandiniense monasterium, novusque institutus Abbas Arnulphus nomine... Fuere autem Blandinii reformatores Balduinus Princeps et mater ejus Clementia, cum Joanne Morinorum Episcopo, ac Lantberto Abba Bertinico. *De hac reformatione meminit auctor Chronici Trudonensis coævus.* In illis diebus præerat apud S. Petrum Gandæ Arnulphus, qui postea vivens abbatiam reddidit, inquietatus a Fratribus: exuberabat tamen ejus tempore locus ille victuum et vestituum tam sanis Fratribus quam infirmis superabundanti copia, vigebantque sub eo introducta per eum religiosa Cluniacensis ordinis studia. *Testatur Balduinus Comes in litteris donationis factæ monasterio Formesellensi* in manu Domini Morinensis Joannis Episcopi etc., *præcepisse se convenire regni sui* Episcopos et Abbates, plurimas Clericorum et laicorum nobilium personas, ad corrigendam vel emendandam Blandiniensis cœnobii regulam, *an.* 1117, *Indict.* 10, *pridie Kal. Febru.*

Bergis Abbatem constituit

14 *Denique Bergensi S. Winoci cœnobio anno* 1120, *Abbatem dedit Joannes, ita Meyerus eo anno:* Pulsus Hermes Abbas Bergensis, qui Remis in cœnobio D. Nicasii reliquum ætatis religiosissime transegit Bergis per Joannem Morinorum Episcopum instituto novo Abba Thoma monacho Bertinico. *Extitit et in Hamensem recentem familiam ejusdem ordinis, eximia B. Joannis benevolentia, cujus Abbas Gerardus supra inter præcipuos ejus familiares recensetur.*

Merkemense virginum monasterium constituit

15 *Hæc præstita viris ejus instituti a Joanne beneficia. Feminis sanctimonialibus, eamdem regulam professis, cœnobium in pago Merkem, sesquileuca a Dixmuda oppido distante condidit. Ejus cœnobii proventus cum omnino soluta esset disciplina, et Religiosa unica superesset, a summo Pontifice et Philippo II Rege, Iprensi Societatis Jesu collegio attributi sunt. Hujus cœnobii a Joanne conditi præter supra citatos, meminit Miræus in Originib. cœnob. Belgic. cap.* 58.

et Borburgense

16 *Extat etiamnum alterum a S. Joanne conditum Benedictinarum sanctimonialium cœnobium, in oppido, quod vulgo nunc* Borburgum, *olim* Brouchburgum *dixere, leuca una a Gravelinga oppido.*

17 *Tertium Ghisnense fuit, hoc illud esse existimamus, de quo Lambertus Ardensis in Ghisnensium historia cap.* 15. Instauravit *Emma vidua Manassis Comitis* apud Ghismas in propitiationem animæ suæ et viri sui Ghisnensis Comitis Manassis et prædecessorum successorumque suorum de reditibus mensæ suæ, S. Leonardi Confessoris et Episcopi ecclesiam et cœnobii claustrum: cui sanctimoniales in Astromensis Ecclesiæ monasterio sumptas, Deo in perpetuum servituras adhibuit. Quibus et religiosissimam præfecit Abbatissam nomine Sibyllam, vel Sibiliam, de genere et cognatione Adelæ Ghisnensis quondam Comitissæ, quam superius Christianam nuncupative nominatam diximus, in Lotharia regione sumptam: eumque in Ecclesiam S. Leonardi Ghisnensis super sanctimoniales nuper introductas, Dominicæ Incarnationis anno MCII, inthronizavit.

Ex variis, et Ghisnis, sumptis Emmæ Comitissæ.

CAPUT III.

Auctoritas Ecclesiastica defensa.

Neque vero ad benefaciendum sacratis Deo hominibus liberalior fuit Joannes, *quam ad resistendum improborum conatibus fortior. Multa a* Guilielmo Normanno, *post* S. Carolum *Flandriæ Comite, perpessi sunt Flandri. Violata ab eo quoque, rescripto quodam, Ecclesiastica auctoritas, appellati Rex Francorum, ac Remorum Antistes: ab his missus Joannes Insulas est, qui secundum Ecclesiam et Canonicos illius urbis contra Comitem pronuntiavit, ipse rem ad posterorum memoriam consignavit:*

Ecclesia Insulensi a Willelmo Comite læsa,

19 In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Ego Joannes Dei gratia Morinorum Episcopus, Notum fieri volo præsentibus et futuris quod habetur in subditis. Cum Insulani Clerici summa Ecclesiæ suæ necessitate constricti, ab hospitibus Ecclesiæ more aliorum dominorum auxilium postulassent, illi vitio avaritiæ obdurati, Comitem Flandriæ Guillelmum Normannum adierunt, et ut ipse Clericis ne exigerent, et hospitibus ne Clericis quidquam darent, modis omnibus prohiberet, seu prece seu pretio effecerunt. Unde Clerici antiquam Ecclesiæ suæ libertatem hac insolentia imminui posse formidantes, Francorum Regem Ludovicum et Remorum Archiepiscopum Rainaldum privilegia Romanæ Ecclesiæ, et auctoritatis Regiæ secum deferentes expetierunt, et ut hanc injuriam ab Ecclesia depellerent imploraverunt. Qui considerato privilegiorum tenore, factum Comitis detestari, ei ut ab hoc injusto Ecclesiæ gravamine desisteret scripserunt. Unde die statuta, cum et nos litteris Domini Archiepiscopi invitati præsentes essemus, caussa in utriusque partis præsentia in medium deducta et rationaliter ventilata, communi Baronum terræ consensu et judicio diffinitum est, Clericos illos idem potestatis jus super hospites suos, quod alii Principes terræ super suos habere, nec ullam eis super hoc a quoquam Principe violentiam inferri debere. Comes itaque ratione et judicio pulchre convictus, jus Ecclesiæ recognovit, et de transgressione, quam fecerat, venia postulata et emendatione promissa, per nos indulgentiam et absolutionem reatus illius percepit. Quæ nimirum lectoribus et posterorum memoriæ placuit commendari, ut si forte in posterum talis caussa emerserit, a simili excessu qualibet potestas, actione hujus præventu considerato, valeat cohiberi. Actum Insulis in conspectu Ecclesiæ S. Petri anno Domini MCXXVIII, Indict. VI, coram his testibus: Roberto Tornacensi Archidiacono, et prædictæ Ecclesiæ Præposito, Herberto Morinorum Archidiacono, Absalone S. Amandi Abbate, Mainero Canonico, Lamberto, Erembaldo Canonicis, Rodberto Bethuniensi, Ingelberto de Petingem, etc.

Judex datus Joannes,

Comitem cedere facere

20 *Multo ante magnis in rebus perspecta eadem Joannis nostri magnanimitas fuit, atque ab Ivone Carnotensi Episcopo Epistola* 97, *commendata. Elegerant sub initium seculi XII Clerici Bellovacenses in Antistitem* quemdam Clericulum, nomine Stephanum, *ut idem Ivo*

alio

Ex variis.

Contra Stephanum Cathedræ Bellovacensis inhiantem,

alio loco scribit, procul a sacris ordinibus inventum, utpote nondum Subdiaconum, hominem illitteratum, aleatorem, mulierum sectatorem, publice olim de adulterio publico infamatum, et ob hoc a Domino Lugdunensi Archiepiscopo tunc temporis Sedis Apostolicæ Legato Ecclesiæ communione privatum. *Ast alii* Clerici melioris famæ et consilii sanioris, præcedente consilio, consilio *Papæ*, consilio Optimatum diœcesis suæ, et laude populi, Gallonem, virum vita honestum, liberalibusque studiis et Ecclesiasticis disciplinis ornatum in Episcopum sibi eligerunt. *Huic, quod Ivonis esset discipulus, apud eum nutritus, apud eum eruditus, a Papa electus, quod magnus Regi futurus esset adversarius, Rex aperte adversabatur, Regisque filius; Archiepiscopus Remensis, regiæ voluntatis magis, quam sui officii memor, nolebat eum consecrare. Tum Ivo Gallonis caussam, imo Ecclesiæ fortiter ubique defendere aggressus, adjutores sibi adscivit* Joannem *nostrum et Lambertum Attrebatensem, cum insigni zeli ipsorum laude, ita ergo ad eos scribit :* Litteras Domini Papæ et vobis transmissas per confratres nostros B. Quintini Canonicos credo vos accepisse : quibus et reprehensi sumus de qualicumque assensu Stephani Belvacensis Ecclesiæ proci, et præmoniti quatenus omnibus modis caveamus, ne in Ecclesiam Belvacensem irrepat persona minus apta sacris ordinibus. Quoniam igitur vestra semper consuetudo fuit lupos in ovilia Dei subintrantes perfecto odio reprobare, et eos, sicut fideles in domo Dei canes, ubi licuit, impugnare; vestram religionem importuni et opportuni rogamus et monemus, ut quod hactenus fecistis amore justitiæ, propensius faciatis in hoc negotio ex debito obedientiæ. Vos itaque ut Suffraganei Remensis Ecclesiæ admonete Metropolitanum vestrum, quatenus secundum tenorem litterarum, quas Dominus Papa misit Belvacensibus, Belvacensis Ecclesiæ Clericos ad faciendum canonicam electionem pro officii sui debito cohortetur, quatenus ex munimine auctoritatis ejus, et infirmi habeant, unde sanentur, et fortes unde solidentur. Quod si prævblandiente desidia facere distulerit, aut dissimulaverit, monendus est a vobis, quatenus sic honorificet ministerium suum, ut, quod per eum faciendum est, per manus non impleatur aliorum. Valete.

opem B. Joannis implorat S. Ivo Carnotensis,

laudans ejus zelum

24 *Quæ alia pro aliarum Ecclesiarum libertate ac pace egerit Joannes ita commemorat Buzelinus :* Agebatur Christi annus post millesimum et centesimum decimus quartus, cum Paschalis secundus Romanorum Pontifex potestatem fecit Canonicis Tornacensibus Episcopum sibi legendi, eoque modo Ecclesiam suam Noviomensis Episcopi jugo eximendi. Sed priusquam hi suffragia in aliquem conferrent, Baldrico vita functo, qui utrumque moderabatur Episcopatum, Novioinenses Lambertum Tornacensem Archidiaconum, tam Tornacensem quam Noviomensem Episcopum dixere. Contra mox Tornacenses, Paschalis diplomate freti, Herbertum Morinensem Archidiaconum Pontificem suum nominant. Ac tum Joanni nostro litteræ Paschalis exhibitæ, quibus jubebatur Herbertum ab Tornacensibus electum ipsis tradere. Fecit is extemplo quod jubebatur. Non potuit tamen ab Radulpho Remensi Archiepiscopo impetrari, ut Herbertum bonis verbis consecraret : adeoque tum Lamberti potentia, tum Radulphi Archiepiscopi alterumque molitionibus, perfectum est, ut totum de dando Tornacensibus Episcopo negotium ipsi Radulpho disturbatum ac componendum Pontifex Maximus committeret. Evocatus tunc Remos Episcopus noster, ibi cum animadverteret frustra se Ludovicumque Regem pro Tornacensibus niti, libera voce pronuntiavit, nominem fore criminis Regem, non cariturus culpa Episcopos, si Præsulis Tornacensis consecratio impediretur.

Tornacenses sibi Episcopum eligunt Papa annuente :

22 Hæc fusius D. Martini Tornacensis Abbas Herimannus, in Chronico suo, cujus verba quædam hic subjicere opportunum arbitror. Nec mora, inquit, legati cum litteris Papæ Roma redeunt, Abbati nostro pro responso suo gratias agunt, ejusque consilio in capitulo suo unanimiter omnibus congregatis elegerunt sibi in Episcopum quemdam Morinensis Ecclesiæ Archidiaconum Herbertum, litterasque Domini Papæ Joanni Morinensi Episcopo deferentes eumdem electum suum sibi liberum tradi petierunt et impetrarunt. Inde præfatum Archiepiscopum Remensem adeuntes, ut eum secundum Domini Papæ præceptum consecraret, exorarunt. Sed Lambertus eo præveniens, ut dicitur jam animum Archiepiscopi pecunia corruperat, adeo ut ejus consilio etiam Rex Ludovicus numeratos duos Episcopos Aurelianensem et Parisiensem pro cassanda Tornacensium electione Romam transmitteret. Clericis itaque Tornacensibus electi sui consecrationem petentibus, respondit Archiepiscopus se nec Lambertum nec Herbertum consecraturum, donec Legati Regis duo Episcopi, quos pro eodem negotio ad Papam transmiserat, Roma redirent.

Remensis differt ejus consecrationem,

23 Itaque utriusque electi consecratio suspensa et incerta fluctuabat, cum esse Episcopi Roma redeunt, litteras Domini Papæ Archiepiscopo deferunt, in quibus Papa idem negotium in manu et provisione Archiepiscopi ponebat dicens : Archiepiscopum sibi mandasse, quod si Tornacenses proprium Episcopum haberent, et Episcopalis auctoritas nimium vilesceret, et Noviomensis Ecclesiæ redditus nequaquam Episcopo ad necessaria sibi sufficerent. His litteris susceptis sibi subditos Episcopos Archiepiscopus convocat, diemque statuit, qua Lambertum consecrare volebat. Ipso vero die Rex Ludovicus Remos adveniens, omnes Episcopos advocat, et ut diligenter de eodem negotio inter se tractarent admonet : Si enim, inquit, videritis magis ad honorem Dei et animarum salutem competere, ut Tornacensis Ecclesia proprium Episcopum habeat, ego libenter concedo, quia nihil me in hoc perdere video, nec voluntati Dei vel saluti animarum in aliquo resistere volo. Neque volo ut aliquis per me dicat sic bonum remansisse, vel se sub mea palliatione coram Deo putet excusare. Cui Dominus Joannes Morinensis Episcopus vir religiosus respondens, Vere, inquit Domine Rex hoc dicto animam vestram liberastis. Nunc videant Domini mei Episcopi, quid agere debeant. Archiepiscopus tamen in eo quod cœperat perseverans prædictum Lambertum super utramque Ecclesiam Episcopum consecravit. *Hæc Hermannus, pergit Buzelinus.*

et Papa perperam informato,

omnino electionem rescindit,

Joanne libere contra sententiam dicente.

24 Non multo inde spatio temporis ad Balduinum Securim Flandriæ Comitem Joanni fuit adeundum, ut cum Lamberto Noviomensi et Tornacensi Episcopo, aliisque viris magnis, auctor esset eidem Principi, ne diutius id allodium, ut vocant, quod Ecclesiæ Insulensi D. Petri subtraxerat, detineret; verum, ut æquitas postulabat restitueret. Factumque tandem Insulæ his impellentibus, ut Comes eo se crimine liberaret, suaque Canonicis bona redderet. Quibus id a se perfectum fateretur, hasce Balduinus litteras scripsit, easque Pontifex noster cum plerisque aliis sigillo suo roboravit : Ego Balduinus Dei miseratione Flandrensis Comes contra Deum et Ecclesiam B. Petri Insulensis me peccasse, et multum male egisse per Dei gratiam agnosco. Allodium enim, quod venerabilis prædecessor meus Comes Balduinus, qui eam fundavit, et in ea sepultus est ad honorem et servitium Dei et Fratrum sustentationem prædictæ Ecclesiæ pro remissione peccatorum suorum contulit et privilegio suo firmavit; ego peccator contra Deum et salutem animæ meæ injuste subtraxisse recognovi. Nunc itaque Dei miseratione respectus coram venerabilibus Teruanensium Joanne et Noviomensium et

Joannes Balduinum Comitem inducit, ut bona Ecclesiæ ablata restituat

qui humiliter satis agit.

et Tornacensium Lamberto Episcopis me in hoc et in aliis percasse confiteor, et culpam dico, et præfatæ Ecclesiæ jus suum, scilicet prædictum allodium, quod est in villa Vals in territorio Aquisgrani.... Et nulli omnino amplius inde Warandus ero. Precor etiam successores meos, et fideles meos, quatenus omni modo cum Dei adjutorio laborent, ut Ecclesia illa jus suum et allodium quietum et liberum rehabeat. Ego vero Karolus consanguineus et successor Comitis Balduini in præsentia ipsius idipsum pro justitia recognosco, concedo, et confirmo. S. Joannis Morinensis Episcopi, S. Lamberti Noviomensis et Tornacensis Episcopi, S. Clementiæ Comitissæ, S. Alardi Pincernæ, S. Balduini Gandensis.

CAPUT IV.

Aliæ Ecclesiasticæ functiones.

N*on persequimur Acta publica quamplurima, quibus vel subscripsit vel interfuit* Joannes. *Paucula tamen rerum ab eo gestarum capita subjicere visum est. Ac primum, consecrationi* S. Godefridi *Ambianensis Episcopi interfuit; ita in hujus vita 8. Novemb. apud Surium lib.* 1, *cap.* 32. Postquam Manasses Remorum Archiepiscopus domum rediit, Proceres Ambiani Novigentum veniunt, Godefridum peramanter Remos perducunt. Magnus eo totius regionis Episcoporum fit concursus, in quibus erant etiam Lambertus Atrebatensis et Joannes Morinensis Antistites, sapientia et eruditione insignes, religione et sanctitate celebres, sponsæ Christi bases et firmamentum, B. Godefrido præ ceteris addicti.

Joannes S. Godefridi consecrationi interest

26 *Hoc viventi unico impensum a* Joanne *obsequium, mortuo, quod sequitur ex Buzelini Annalium lib.* 5. Currente, *inquit,* anno post millesimum et centesimum duodecimo, naturæ debitum persolvit Baldericus Noviomensis et Tornacensis Episcopus, morbo Sublatus Tarsannæ. Ultimum ei officium exhibuit Joannes Morinensis Pontifex, corpus ejus intra templi maximi chorum terræ mandando.

Baldricum Episc. sepelit:

Ex variis.

27 S. Humfridi, *ex Prumiensi monacho Bertiniensis Abbatis indeque Taruanensis Episcopi*, *corpus ab eodem* B. Joanne *translatum; ita vetus codex Ecclesiæ Morinensis a Buzelino citatus:* Iste Joannes sanctus et primus, vir certe magnæ auctoritatis, transtulit et recondidit corpus S. Humfridi sub altari B. Mariæ anno MCVIII, Idib. Aprilis. *De eadem translatione sic scribit Jacobus Mejerus ad annum MCVIII.* Translatum eodem anno corpus Divi Hunfridi Episcopi Idibus Aprilis ab Joanne Episcopo Morinorum. *At de* Hunfrido *plenius agemus VIII Martii.*

transfert corpus S. Humfridi:

28 *Plures ecclesias dedicavit* B. Joannes. *De Aroasiensi dictum supra. De* Dunensi *testatur Mejerus an. MCVII.* Ligerius anachorita in littore Furnensi, loco solitario et arenoso vitam duxit apprime sanctam. Convenerunt ad eum in eamdem solitudinem viri aliquot religiosi, sanctitatis ipsius fama exciti, quibus viginti per annos pie ac sancte præfuit, constructa cella, quam Episcopus Morinorum Joannes in honorem Virginis Matris dedicavit. Tale Dunensi cœnobio longe omnium celeberrimo exordium fuit, qui Guilelmus Normannus et Theodoricus Elsatius Comites primi omnium fundos aliquot ac possessiones assignaverunt.

dedicat sacellum Dunense

29 *Videtur Joanni nostro Carolus Comes sanctissimus arcta fuisse amicitia devinctus, cujus armis ab iniqua Advocati Teruanensis oppressione liberatus, testante Mejero ad an.* 1119. Bononiensem, *inquit,* depopulatis exustisque ejus finibus, ceterosque omnes, arma ponere compulit; eversa Eustathii Advocati arce, quam novam Taruannæ adversus Ecclesiæ libertatem eduxerat. *Et rursus an.* 1122. Arcem Eustathii Taruanensis Advocati Taruannæ extructam Carolus Princeps evertit, Ecclesiamque, ut supra memoravimus, tyrannide liberavit. *Ut non mirum sit Joannem postea auctorem* Waltero *extitisse ut Caroli vitæ necisque historiam conscriberet, quam 2 Martii dabimus.*

juvatur a S. Carolo Comite.

XXVIII JANUARII.

SANCTI QUI V KAL. FEBR. COLUNTUR.

S. Thyrsus,
S. Leucius,
S. Callinicus
alii xv,
Martyres in Asia.

S. Charis, Martyr.
S. Leonides, Martyr Antinoi in Thebaide.

S. Æmilianus Episcopus,
S. Hilarianus monachus,
S. Hermippus,
S. Dionysius,
Martyres Trebiæ in Umbria.

S. Flavianus, Urbis Præfectus, Martyr.
S. Valerius, Episcopus Cæsaraugustanus, Confessor.
Sancti Martyres Alexandrini sub Constantio.
S. Palladius, Eremita, in Syria.
S. Irmundus, in agro Juliacensi.
S. Cyrillus, Patriarcha Alexandrinus.
S. Joannes, Abbas Reomaensis in Gallia.
S. Jacobus, Eremita, in Syria.
S. Carolus Magnus Imperator, Aquisgrani in Gallia Belgica.
S. Speus, Confessor, ibidem.
B. Richoardus, sive Richardus, Abbas Valcellensis, in Belgio.
S. Julianus, Episcopus Conchensis in Hispania.
B. Margarita Hungarica, Virgo, Ordinis Prædicat.
B. Manfredus. Eremita in Gallia Cisalpina.
Gentilis, vidua, Ravennæ in Italia.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

S. Paulus I, Eremita *colitur hoc die in Ecclesia Carnotensi, ut ex Breviario patet. Vitam dedimus* x *Januarii.*

S. Venerandus Episcopus Arvernensis. *Ferrar. De eo egimus supra* xviii *Januarii.*

S. A[illegible]elas Martyr in Thebaide. *Martyrologium Gallo-Belgicum. De eo supra egimus* xxiii *Januarii.*

S. Joannes Eleemosynarius *in veteri Missali Mediolanensi hoc die colitur. Vitam dedimus* xxiii *Januarii.*

S. Paula Romana *a quibusdam Ecclesiis hoc die colitur, ut patet ex officio Eborensi. De ea egimus* xxvi *Januarii.*

S. Julianus Episcopus Cenomanensis. *Usuardus, aliique. Colitur a quibusdam Ecclesiis hoc die, ut patet ex Breviario Nannetensi. Vitam dedimus* xxvii *Jan.*

S. Agnes, Virgo Martyr, *secundo colitur hoc die in Romano aliisque plurimis in Ecclesiis, non tam ritu consueto Octavarum, quam ob memoriam apparitionis, qua parentibus ad suum sepulchrum excubantibus, suam gloriam revelavit.*

S. Cen[illegible]orianus,
S. Victor,
S. Festus,
S. Marina,
Martyres in Africa, *recensentur hoc die a Galesinio, Canisio, Carthus. Colon. et Molano in prima edit. ac Ferrario: et citant hi tres postremi Bedam, in quo eos hoc die non reperimus. Referuntur et in MS. Martyr. S. Hieronymi, addito S. Perpetua. MS. Dungalense pro Cen[illegible]oriano* Messorianum *habet, aliaque adjungit his verbis:* Mess[illegible]riani et aliorum xxx, Victoris, Festi, Perpetuae, Marinae, Agnatae, Telpiae, M[illegible]sori[illegible]ni, Vincentianae, Cauti, et aliorum xxxv, Victoriae, Papiae, Geminii, Secundi, Infirmi sacerdotis. *Sed cum plures his cognomines XXVII Januarii et XXVI atque alibi, recensiti ex iisdem et aliis codicibus sint, ne iidem fortassis sint, consulto ab iis hic commemorandis abstinemus.*

S. Quinctillus,
S. Publianus,
S. Dativus,
S. Julianus,
Martyres. *MS. Martyrol. monasterii S. Martini Tornac. Duo posteriores referuntur quoque in MS. Lætiensi. Iidem videntur esse, de quibus actum* xxvii *Janu.*

Sanctæ duæ Martyres, mater et filia, *hoc die celebrantur a Græcis in Menæis, gladio interemptæ. Certus [illegible] alio die, et suis insignitæ nominibus, occurrent.*

S. Flavianus Episcopus,
S. Deodatus,
S. Pelagianus,
Clerici,
Martyres Antiochiæ. *Galesin. Ferrar. Ghini[illegible]. Scribit Galesinius, sub Juliano passos, citatque Græcorum tabulas, in quibus eorum nomina non reperimus.*

S. Joannes Chrysostomus *hoc die colitur in [illegible] Andegav[illegible], ut patet ex Breviario.*

Arwaldi duo fratres ac Martyres in Vecta insula, *referuntur hoc die a Ferrario et Martyrologio Anglicano. Sed non apparet ex Beda lib. 4, cap.* 16, *qua ratione Martyres possint appellari, cum a Ceadwalla tyranno morti adjudicati, licet innocentes, ethnici tamen, eo permittente instructi fidei mysteriis ac tandem occisi sint. Non est tamen dubitandum quin statis illos, recens in sanguine Agni ablutis, animi, transierint ad ejusdem Agni nuptias nobilissimi juvenes. In novo Martyrologio Anglicano referuntur XXI Augusti.*

Turpinus, *sive* Tulpinus, *aut* Tilpinus, Remensis Archiepiscopus, *refertur hoc die et* Sanctus *appellatur a Galesinio, et Constantino Ghinio. At neque colitur, vetera præclarus Antistites, neque hoc die obiit, sed* 2 *Septembris, ut patet ex Epitaphio apud Flodoardum lib.* 2, *histor. Remens. cap.* 17.

Dunstanus Abbas Scotus, *memoratur ut* Sanctus *a Ferrario hoc die: rursumque ab eo, Camerario, Martyrologio Anglicano XVIII Junii. In novo Martyrol. Anglicano penitus omittitur.*

S. Rainaldus Episcopus et Confessor Novocomi. *Galesinius, ex MS. ut ait, et* Kalendario Ecclesiæ Novocomensis. *Refert eum quoque Ferrarius, citatque tabulas Episcoporum Comensium, et Benedictum Jovium de iisdem Episcopis. Addit tamen non coli* officio Ecclesiastico, *licet* Galesinius tabulas Ecclesiæ Comensis citet. *Franciscus Ballarinus lib. de Episcopis Comensibus, egregiis quidem laudibus eum prosequitur, non tamen* Sanctum *vel appellat ipse, vel habere a suis civibus innuit.*

Boso, monachus Claravallensis, S. Bernardi discipulus. *Chrysostomus Henriquez in Menologio Cisterciensi.*

Nicolaus de Orbata [illegible] Minorum laicus, *Cæsaraugustæ anno* 1257 *vel* 1259 *obiisse traditur, corpusque illius XIX annis post integrum repertum. Imo Gonzaga 3 par. [illegible]* 2, *testatur etiamnum incorruptum perseverare. Mariella lib.* 17, *cap.* 9, *et Marcus Ulysipponensis par.* 2, *lib.* 2, *cap.* 22, *tradunt illud in theca inclusum supra altare custodiri, [illegible] Ducem [illegible] eas ab [illegible] recensitis. Meminit ejus quoque Wadingus [illegible]* 2, *an.* 1259, § 11, *et Monsterius [illegible] qui Beat[illegible]*

Angelus [illegible] Ordinis Minorum laicus, *ut scribit Gonzaga par.* 2, [illegible] S. *Bernardini, conven.* 16, Capistrani, qui [illegible] est, mortuus, [illegible] exemplis, quæ sibi in [illegible] ejusdem oppidi ecclesia fiebant, infirmum feretro appropinquantem, a gravi, quo laborabat, languore ex tempore liberavit.

ravit. Quapropter et in posterum ut Sanctus, vereque Beatus, haberi cœpit, (nec abs re quidem, cum plura ab eo temporis miracula ediderit) et eodem in loco humatus, numquam a secularibus, ut ad Fratres apponeretur, impetrari valuit. *Refertur hoc die a Monsterio.*

Virgo quædam anonyma, *anno* 1540, *Coloniæ hoc die piissime obiit, annos nata* 77. *Ea librum scripsit Belgico idiomate, cui nomen* Margarita Evangelica: *aliumque inscriptum* Templum animarum : *utrumque edidit, priorem etiam Latine vertit* Nicolaus Eschius, *sanctissimæ vitæ Sacerdos, Petri Canisii nostri, aliorumque præstantium virorum magister, illustre illius Virginis elogium scribit in præfat. Margaritæ, editione Antverpiensi* 1542, *cujus hæc summa : In ædibus parentum semper habitasse; a prima ætate in studio pietatis et castitatis constantem fuisse; jejuniis, vigiliis, aliisque pœnitentiis deditam; multis dæmonum tentationibus exercitam, contemptu et ludibriis probatam, internis conflictibus exagitatam, mitem ac benignam erga omnes; multas extases expertam; solitam quotidie sacram Eucharistiam percipere, idque divino monitu; id unicum in votis habuisse, ut Deo placeret. Ejus meminit, ex litteris Georgii Garneveltii Carthusiani, vir venerabilis Josephus Geldulphus Rickelius, in appendice Notarum ad vitam* S. Beggæ § 58, *vocatque* Virginem admirabilem; *licet, non recte, superstitem fuisse dicat anno* 1545. *Erit fortassis cum Divina bonitas ejusmodi plures illustres animas, miraculis cultuque publico honorabit, ad plurium ædificationem.*

Jacobus Ordinis Minorum laicus, *Catalagirone in Sicilia oriundus*, tot post mortem miraculis claruit, *teste Gonzaga* 2, *par. provinc. Siciliæ, convent.* 7, ut Syracusanus Episcopus ea authentice per publicum Notarium excepta, libelloque commissa, in Episcopale Syracusanorum archivum inferri; atque ejus corpus ex communi sarcophago exhumatum, quod integrum adhuc atque omnino incorruptum perseverat, honestissimo loco recondi, curarit. *Refertur hoc die a Monsterio, ac* Beatus *appellatur.* Exuviæ

S. Arnulphus Martyr, Cisonii in Belgio. *Galesin. Ferrar. Saussaius. Nos* XXIX *Janu.*

Carolus Abbas Villariensis in Belgio. *Kalendar. Cisterciense, Divione editum. Vitam dabimus* XXIX *Janu.*

S. Hippolytus Martyr Antiochiæ. *Galesinius, Ferrarius. Nos* XXX *Janu.*

S. Elesmes Presbyter et Confessor, Burgis in Hispania. *Ferrarius. Nos* XXX *Janu.*

S. Ephrem Syrus. *Menæa Græcorum, Menologium, Galesin. Hunc colunt Latini* I *Febru.*

S. Aldetrudis Virgo, Abbatissa Malbodiensis in Belgio. *MS. Florar. Nos* XXV *Febru.*

Sexulphus primus Abbas Medehamstedensis, sive Petroburgensis in Anglia, dein Lichfeldiensis Episcopus, *hoc die ab Hugone Menardo refertur, et* Beatus *appellatur, in novo Martyrologio Anglicano* Sanctus : *in veteri XXVII Februarii ponitur :*

S. Philemon, S. Apollonius et socii, } Martyres in Thebaide. *Martyrol. Gallo-belgic. Nos* VIII *Martii.*

S. Beatus Helvetiorum Apostolus. *David Camerarius. Nos* IX *Maii.*

S. Julianus Sabas. *Galesinius, et Martyrol. Germanic. De eo agemus* XVIII *Octob.*

SS. Ursulæ et sociarum Virginum Translatio, *inscripta est auctario Carthus. Colon. ad Usuardum, Florario, Martyrol. Colonien. et Germanico. De ea agemus* XXI *Octob.*

S. Flavianus Martyr, pater sanctarum Virginum Demetriæ et Bibianæ, maritus S. Dafrosæ, *refertur hoc die a Ferrario in Catalogo SS. Italiæ : in Martyrol. Romano* XXII *Decemb.*

S. Indes, S. Domne et socii, } Martyres Nicomediæ. *Galesin. et Molan. Nos cum Martyrol. Romano* XXVIII *Decemb.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS

THYRSO, LEUCIO, CALLINICO, ET ALIIS XV IN ASIA.

§ I. *Horum Martyrum patria, locus martyrii, peculiaris singulorum cultus.*

Sub Decio, XXVIII Jan.

Omnes hi ex Bithynia

Diversis *locis et diebus gloriosi hi Martyres pro Christo occubuerunt. Par tamen omnium constantia fuit : uno omnes Decianæ persecutionis turbine oppressi sunt : et fortassis, ut Metaphrastes scripsit, una eos omnes* tulit inclyta regio Bithynorum, *in qua cum essent* clari et genere et gloria, multo magis studuerunt sibi parare splendorem ex pietate. *Hæc tamen infra in sobrioribus Actis non leguntur, e quibus* Thyrsum, *quod de ejus genere curiose inquirat Præses, externum potius fuisse non improbabiliter conjicere liceat.* Civem *hunc* Toletanum *in Hispania facit Silo Rex Oveti et Asturiarum in epistola ad Cyxilam Archiepiscopum Toletanum, et Luitprandus in Chronico num.* 128, *de quibus infra, ac Julianus Archipresbyter S. Justæ, qui cum Toletum urbem Alfonsus VI, Castellæ et Legionis Rex de Mauris cepit, traditur adfuisse. Hic in Chronico num.* 73, *ad annum Christi* 252, *hæc ait :* S. Thyrsus civis Toletanus, cathecumenus Toleto egreditur, in urbe Apollonia Græciæ sub Decio fidei illustre testimonium dat. *Eadem repetit num.* 397. Exiit Toleto sanctus vir *Thyrsus sub* Paulato, vel Pa... Præsule Toletano Catechumenus. *An Catechumenus fuerit quæretur infra ad* § 4. *Paulatum ab anno Christi* 245, *ad* 286, *Episcopatum obtinuisse e Dextri Chronico Franciscus Bivarius ad an. Ch.* 286, *numero* 2, *conatur fidem facere; illudque acriter contendit* Thyrsum *fuisse civem* Toletanum; *quem tamen origine potius* Græcum, *seu* Bithynum, *facit Franciscus Pisa lib.* 3, *hist. Toletanæ cap.* 5, *verum ei Acta sola Metaphrastæ lecta videntur, non cetera.*

Ita forte Thyrsus Toletanus fuit.

2 *Hæc de solo natali, nunc de palæstra multiplicis martyrii. Primus certaminis locus fuit* Cæsarea Bithyniæ *urbs ad Propontidem maritima, quæ, ut ab aliis ejusdem nominis distingueretur,* Smyralia seu Smyrdiana *cognominata, de qua Ptolemæus lib.* 5, *Geographiæ cap.* 1, *et tabula* 1, *Asiæ. In hac capite plexus palmam martyrii obtinuit S.* Leucius, *qui mendose in variis codicibus* Lucius, Leontius, Leuticius, Leucius, Lenticus, Leusius, Leusus, *et* Seleucus *appellatur. An peculiari veneratione usquam colatur, seorsim a ceteris, necdum reperimus, nisi hic sit, de quo Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ XIX Janu. ita scribit :* S. Leucii Martyris memoria Tuderti pervetusta est, nam in summo urbis Tudertinæ fastigio templum sub nomine dicatum, cum cœnobio Fratrum Prædicatorum, in quo corpus illius pie asservabatur, magnamque habebat apud civitatem venerationem, extitisse ferunt. Cujus reliquiæ, ad exiguitatem redactæ, in novum dicti ordinis monasterium, cui S. Mariæ titulus est, translatæ, singulis annis in Dominica in Albis ... apparatu extractæ, populo Tudertino monstrantur. Cujus sancti Martyris memoriam quasi extinctam renovavit, et in Kalendarium Tudertinæ Ecclesiæ, una cum ceteris ejus urbis Patronis, Angelus Cæsius Episcopus adscripsit. *Ceterum gesta hujus Martyris, una cum tempore et genere martyrii.*

Ex variis. rii, injuria temporum disperiere. *Celebratur quidem* S. Leucii *memoria, unaque* Thyrsi *et* Callinici *in pluribus et vetustissimis Martyrologiis XVIII et XX Januarii, ut mox dicetur, quibus diebus apud Tudertinos* an alius? *alia festivitate impeditis potuit* S. Leucius *ab iis XIX peragi. Ejus tamen non meminit Joannes Baptista Possevinus in libro de Sanctis Tudertinis, ipseque Ferrarius in Topographia Martyrologii et posterius edito generali Sanctorum Catalogo. Atque, ut ubi fuerit Leucius aliquis, potuit is patria Tudertinus, aut alio ex oppido Umbriæ, isthic vel alibi in Italia certamine perfunctus fuisse.*

Callinicus passus Apolloniæ Phrygiæ. 3 *Alterum Martyribus stadium fuit* Apollonia, *urbs Phrygiæ majoris mediterranea, ad Rhyndacum amnem, ut patet e Ptolemæo lib. 5, cap. 1, paucis a prædicta Cæsarea leucis dissita; a Juliana supra* Apollonia Græciæ, *a variis Martyrologiis* Apollonia in Græcia *appellata, ut fere aliæ minoris Asiæ urbes ab aliis scriptoribus. Quo non animadverso Ferrarius in Topographia* Apolloniam *urbem* Macedoniæ *statuit. In illa Phrygum* Apollonia *capite plexus est* S. Callinicus, *qui perperam in MSS. et excusis exemplaribus* Gallenicus, Galenicus, Calenicus, Calonicus, Galienicus, Gallinicus, Callenitus, Galenitus, Galanicus, *etc. scriptus reperitur. Cum eo quindecim socii a sacerdotio idolorum simul ad Christi sacra converssi, et capite plexi referuntur in secundis Actis num. 47.*

Thyrsus multa alibi passus, 4 *Apolloniæ quoque occubuisse* S. Thyrsus *in tertiis Actis, ac Metaphraste traditur; imo omnium isthic consignatur martyrium in plurimis Martyrologiis, eisque optimæ notæ, reclamantibus Actis omnibus, de* Thyrso *quidem minus ad mirum dici; nam isthic, atque antea* Cæsareæ, Apameæ, *et forte* Nicomediæ *diversa tormenta divina virtute superarat, verum tandem Mileti, urbe Cariæ maritima, postremam lauream tulit. Id accurate docent Acta, præsertim prima ex MS. Velseri, capite ultimo; quibus consentiunt antiqua Martyrologia MSS. Latiense et Tornacense S. Martini XXV Januarii, quo in iis* Thyrsus *seorsim memoratur*: In civitate Mileto, *inquiunt*, passio S. Thyrsi, qui passus est sub Cumbricio, Silvano, et Plaudo Proconsulibus in civitate in civitate Mileti Cæsarea *addit Tornacense*: Hic enim primum jussus est catenis ad pœnam extendi, ut dissiparentur membra ejus. Sed catenis diruptis, vas quoddam jussum est impleri aqua, in quod Martyr deorsum suspensus, capiteque mersus flagellaretur. Vaso autem virtute Domini dissipato, his in carcere recluditur, et ad audientiam reservatur. Postmodum vero crudelis flagellatus, bestiis traditur; unde illæsus exiens; jussus est fieri locellus, in quo missus, medius secaretur: sed illis deficientibus, qui eum secare debuerunt, cum B. Thyrsus de locello exiret, divino nutu calcaneus ejus locello adhæsit. Quod ille cognoscens, iterum se in eo locavit, taliterque passionis suæ terminum fecit.

5 *Celebri admodum officio colitur eodem die, ut tradit Franciscus Pisa loco citato, seu potius, ut alii, pridie, id est XXIV Januarii in Breviario Muzarabum, quo die refertur quoque in Martyrol. Romano his verbis*: Item sanctorum Martyrum Thyrsi et Projecti; et Toleti *ad quem diem inter Prætermissos diximus* Projectum *(cujus in illo Gothico Breviario nulla fit mentio) esse* Avernensem, *de quo egimus XXV Januarii*, Thyrsum *vero hunc, de quo hic est sermo; maxime quod Baronius addat in Notationibus* agi de his pluribus in Breviario Toletano S. Isidori, ubi etiam sacer hymnus habetur, quo Thyrsi egregia facta scribuntur. *At Franciscus Bivarius commentario in Dextri Chronicon ad an. Ch. 286, n. 2, in fine monet*, Baronium lapsum esse, dum credidit hymnum Breviarii Gothici S. Isidori agere de Thyrso et Projecto, cum manifestum sit de Thyrso, Leucio, et Callinico agere. *Ipsum hymnum infra dabimus.*

6 *In similem errorem impegit Ferrarius in generali Catalogo Sanctorum XXX Januarii*: Lemovicis, *inquit*, S. Thyrsii Martyris. *In Notationibus citat* Kalend. et monum. Ecclesiæ Lemovicensis, in quibus, *inquit*, sub Decio Imperatore in Africa, in urbe Cæsarea, passus traditur, in ergastulo inclusus, a quo eductus ab Angelo, ad Episcopum qui illum baptizaret ductus et reductus est, et serra dissectus martyrium consummavit. *Quæ prorsus in hunc* Thyrsum *quadrant, qui Cæsareæ in Bithynia, non in Africa, martyrium auspicatus. Deinde in Breviario Lemovi-* et Lemovi- *censi, anno Christi 1626, auctoritate Raymundi de la Martonie ejusdem Ecclesiæ Episcopi edito, colitur* S. Thyrsus *officio novem lectionum non XXX, sed hoc XXVIII Januarii, quo die Saussaius in Martyrologio Gallicano*: Lemovicis commemoratio S. Thyrsi Martyris, qui cum aliis sanctæ religionis assertoribus Apolloniæ dire excruciatus, pro fidei Christianæ professione in agone extremo voce cœlesti ad æterna tabernacula vocatus est, *etc. Idem Saussaius alium* Thyrsium *arbitratus proferri a Ferrario, XXX Januarii in Supplemento ita scribit*: In Aquitania natalis S. Thyrsii Martyris, qui in Africa sub Decio Imperatore, quod Christianos mores spiraret, in ergastulum conjectus est; e quo per Angelum eductus deductusque ad Episcopum ut baptizaretur, suscepto lavacro salutari in carcerem pugnaturus pro fide reductus est. Itaque vocatus ad tribunal, cum multis terriculamentis a præconio divinæ, quam cognoverat, gratiæ, non posset coerceri; multis impetitus tormentis, in quibus semper extitit ineluctabilis; demum serra, ut quondam Esaias dissectus, nobile ob reliquias martyrium consummavit (*hucusque ex Ferrario am-* eo translatas *plificata tantum ejus phrasi*) cujus pignora in Galliam Aquitanicam delata, ejus ibi clarum nomen ac agonem ediderunt. *Ea videlicet ipsa sunt pignora, quæ ad Lemovicum urbem deportata his verbis tradiderat*: Cujus aliquot pignora ex Oriente in Galliam advecta, Lemovicisque reposita, memoriam ejus ibidem et claram et caram apud majores reddiderunt. *Pronius fuit ut in Africa passus* Thyrsus *crederetur, quod in Actis ex MS. Ripatorii dicatur* Combrutius Præses ex genere Claudii provinciæ Africæ; *et in Actis ex MS. Velseri* Baudis genere Afer. *Hic postremus Præses alibi* Paudus, Plaudus, Bausus, *et* Baudus *appellatur, at* Combricius, Cumbritius, Cymbritius *et* Bricius. *In Silvani nomine omnes congruunt.*

§ II. *Communis horum Martyrum cultus. Acta.*

Ut S. Thyrsus *variis diebus solus colitur, ita cum* Coluntur omnes simul a *sociis quoque variis etiam mensibus, et fere quidem Ja-* Latinis Janu *nuario apud Latinos; Decembri apud Græcos, ac pri-* 18 *mum ad diem XVIII Januarii* SS. Thyrsi, Leucii, Callinici *memoria est in antiquissimis Martyrologiis MSS. S. Hieronymi, et Dungalensi in Hibernia MSS. Centulense, et Leodiense S. Lamberti*: Civitate Apollonia sanctorum Martyrum Thyrsi, Leuci, et Gallenici. *Addit Florarium MS.* tempore Decii Imperatoris anno salutis 253. *Maurolycus, Felicius, Galesinius, Canisius*: In civitate Apollonia SS. Thyrsis et Seleuci et Calleniti Martyrum. *Adonis MS. quod in cœnobio Leodiensi S. Laurentii extat*: Eodem die Passio sanctorum Martyrum Leuci, Tirsi et Gallenici, in civitate Apollonia, tempore Decii Imperatoris, sub Præside Combrutio, et Silvano, et Baudo. Qui diversis tormentorum generibus excruciati, primus et ultimus abscissione capitis, medius cœlesti voce evocatus, spiritum reddentes, martyrium consummaverunt. *Solum* Thyrsum *eo die referunt Carthusiani Colonienses in addit. ad Usuardum et Martyrol. MS. Laetiense, in hoc tamen vitiose* Thyrsa *scribitur.*

8 *Januarii XX eosdem iterum nominant MSS. Mar-* 20 *tyrologia S. Hieronymi et Dungalense; hoc sub* Leontii Ursi, Gallinici *nominibus, illud vero*: Nevedune, Tarsi.

Tarsi, Leuci, Gallinici. *Est* Nevedunum, *Ptolemæo Noviodunum, lib.* 2, *Geographiæ cap.* 5, *et Tabula* 5, *Europæ circa Danubium collocata urbs; quæ item refertur in Antonini Itinerario, Tabula Itineraria, et Notitia Imperii : de cujus situ disputat Cluverius lib.* 3, *Germaniæ cap.* 43. *An eo aliqua horum Sanctorum pignora fuerint delata, aut templum eis erectum, aliave cultus hujus extraordinarii caussa extiterit, nos latet. Et fuerunt aliæ urbes hoc nomine nuncupatæ, ut illa in Gallia circa lacum Lemanum. In eodem rursus Mar-*
27 *tyrologio XXVII Januarii duo ex his referuntur his verbis :* Nicomediæ Laecii, in Apollonia Calentini, *qui aliis* Leucius *et* Callinicus *dicuntur; ille hoc die in MS. Dungalensi* Leontius. *Florarium MS.* Nicomediæ S. Thyrsi Martyris, *ubi capite aquis immersus flagellatus dicitur in Actis ultimis. An etiam Nicomediæ* Leucius *ante fuerit tormentis aliquibus excruciatus, quam Cæsareæ capite plecteretur, haud liquet.* Cumbritius Præses Nicomedia Apameam, *hinc Cæsaream profectus dicitur in Actis num.* 1

et potissimum 28. 9 *Denique celeberrima horum memoria est in Ecclesia Romana hoc XXVIII Januarii; duorum mentio fit in veteri Martyrologio Romano a Rosweydo edito :* In civitate Apollonia, Leucii, Thyrsi, Martyrum. *Plenius Usuardus, Bellinus, Martyrologium Romanum modernum :* Apolloniæ sanctorum Martyrum Leucii, Thyrsi, et Callinici, qui tempore Decii Imperatoris, variis tormentorum generibus cruciati, primus et ultimus abscissione capitis, medius cœlesti voce evocatus spiritum reddens, martyrium consummaverunt. *Addunt Ado, Notkerus, et varia MSS.* in Græcia. *An forte in gracia? ita conjiciebat Rosweydus in Notis Adoni a se edito adscriptis. Interponebant Beda et Ado,* sub Præsidibus Cumbritio, Silvano, et Baudo. *Eodem fere scribunt Canisius, Galesinius, Maurolycus, Felicius, MS. Florarium, Petrus de Natalibus lib.* 3, *cap.* 39, *qui addit :* 5 Kal. Februar in partibus Græciæ tumulati, ut dicit Ado. *Officio IX lectionum coluntur eodem die in antiquo Breviario Ecclesiæ Burgensis in Hispania. Eorumdem anniversaria celebritas agitur cum supplicatione in Asturicensi diœcesi.*

et 14 Decemb. maxime a Græcis 10 *Decembris quartadecimo referuntur in Martyrologio Gallico Leodii excuso, et in addit. Carthus. Colonien. ad Usuardum :* Item SS. Thyrsi, et trium sociorum ejus, *cum duo tantum fuerint* Thyrsi socii, Leucius *et* Callinicus *: at cum hoc alii socii quindecim, capite plexi sunt. A Græcis eodem die solenni ceremonia coluntur hi sancti Martyres, sub Decio in partibus Asiæ occisi, cum pluribus aliis in Ægypto sub Diocletiano interemptis : quorum omnium Acta Metaphrastes, qui fere non nisi singulis diebus singula assignet, unum in compendium contraxit, quod Latio datum a Gentiano Herveto ediderunt ad XIV Decemb. Lipomanus et Surius. Græci in Menologio et Menæis singulorum Acta breviter perstringunt, prius quia in manibus est, a Canisio editum; solum quæ in Menæis habentur, hic proferemus.*

Actorum epitome ex Menæis 11 Eodem mense, quarto et decimo die, certamen sanctorum Christi Martyrum, Thyrsi, Leucii, et Callinici. Decio Imperatore isti Martyres vixerunt. Cumbritio Præside persecutionem adversus Christianos movente, in partibus Nicomediæ, Nicææ, et Cæsareæ Bithyniæ. S. Leucius ultro Præsidem accessit, et se Christianum professus, idolorumque vanitatem irridens suspenditur Præsidis jussu, deinde corpus illi omne crudeliter laceratur : sed immotus in Christiana professione perseverans capite plectitur. Deinde Præside versus Hellespontum iter ingresso, eximius ille inter athletas Thyrsus occurrit, et Christum palam Deum esse testatus, reprehenso tyranno quod iis qui non essent dii cultum divinum præter rationem exhiberet, itaque paginis cæditur et malleis contunditur, manibusque et pedibus vinctus diverberatur et conteritur : palpebræ fibulis compunguntur, oculi fodicantur et lancinantur, pedes ferreis glandibus plectuntur, tergum liquato plumbo perfunditur, quod magis carnificibus quam Sancto nocuit. Cum autem per divinam gratiam ex omnibus his tormentis ei inflictis illæsus evasisset, medius arripitur et ferro laceratur : ille vero precibus suis omnia idolorum delubra evertit. Deinde in vas aqua plenum capite deorsum verso immittitur: at vase statim disrupto, e muro cujus acuminata erant latera, dejicitur in pavimentum, quod illum exceptarum erat, acutis clavis et ferreis tribulis, seu cuspidibus instratum : sed ex his quoque ope cœlesti salvus extitit. Combricio vero et Silvano vita male mulctatis præturam Babdus suscepit, qui Sanctum pro Christo propugnantem culeo insutum in mare abjecit : sed Angelis præsidibus, sacco disrupto, Sanctus in terram expositus est, qui rursus atrociter cruciatur. Martyr autem precibus suis iterum sculpta ipsorum idola dejecit. Tum feris in pabulum objectus, ab illis intactus permansit. Verberatur iterum tam immaniter Martyr, ut carnes ejus in terram defluerent : ubi S. Callinicum ad Christi fidem pertraxit, qui antea idolorum sacrificulus fuerat, et secum ita ratiocinabatur : Certe major his omnibus est Deus, cujus ad invocationem concidunt idola. Nam cum S. Thyrsus Apolloniæ esset, invocato Deo vanorum deorum statuas in terram prostraverat. Quod cum postea idem suis precibus per miraculum Sanctus faceret Callinicus, et idolum quod colebatur dejiceret, capite præciso vivendi finem fecit. Sanctus autem Thyrsus in arcam conjectus ut serra diffinderetur, cum lictores serram movere non possent, Sanctus illæsus perstitit, sed animam Deo reddidit, cum vocem e cœlo accepisset qua reposita illi bona significabantur. Peragitur horum Martyrum dies solennis in ipsorum templo quod est in Eleuianis. *Consentiunt Maximus Cytheræus et Menologium ante citatum, in quibus etiam certamen in muro, superne angusto inferne gladiis præcincto, cœlesti virtute superatum, attingitur; a Metaphraste et in Anthologio prorsus omissum; ast infra in Actis descriptum. Subjunguntur in citatis Græcorum Martyrologiis encomia* SS. Philemonis, Apollonii, Ariani Præsidis, *et* IV Protectorum, *quorum Acta dabimus VIII Martii. Metaphrastes his adjungit Acta SS.* Asclæ *et* Leonidæ, *nos de priore egimus XXIII Januarii, de altera paullo inferius cum Martyrologio Romano.*

12 *Acta autem* Thyrsi, Leucii, Callinici *triplicia* *Acta triplicia*
nacti sumus, omnia fide digna, planeque solida etsi stupendis plena miraculis. Prima sua manu descripserat Rosweydus ex vetustissimo codice Marci Velseri, sed (proh dolor) priore parte mutila. Ex his depromptum iisdem verbis quod jam ex antiquissimo Martyrologio S. Martini Tornacensi recitavimus elogium. Secunda accepimus e codice monasterii S. Mariæ de Ripatorio, nobis a Francisco Chiffletio nostro communicata, eademque cum Agonibus Martyrum Parisiis excusis contulimus. Hæc in locis certaminum uniuscujusque adscribendis cum prioribus conveniunt. Postrema desumpta sunt ex MSS. Thuano, et Trevirensi S. Maximini, cumque editione Bonini Mombritii collata. His alii videntur usi Usuardus, Ado, Notkerus : et iis quæ infra ex Breviario Muzarabum proferuntur, maxime consonant. Decreveramus aliquando his Acta ex Metaphraste adjungere, ut XXIII Januarii ad vitam S. Asclæ insinuatum est, verum quod nihil fere, (alterum momenti aliquid, continerent, quod non esset in aliis Actis descriptum, vel ideo potius omisimus, quod ea passim apud Lipomanum et Surium extant, et ex variis Sanctorum Actis plura, huc non spectantia, in iis conglobata sunt. Ediderunt vitam S. Thyrsi et sociorum ex recentioribus Alfonsus Villegas XXIV, Rosweydus XXX, alii XXVIII Januarii, aut XIV Decembris.

Ex variis

§ III. *Reliquiæ. Templa.*

Reliquiæ S. Thyrsi a Philippo sepultæ,

Quid singulorum reliquiis actum sit, non facile est statuere. An aliquæ Nicomediam initio, an deinde Nevedunum, seu Noviodunum translatæ, propter ante scripta ambigi potest; an dein Leucii aliquæ Tudertum. Corpus S. Thyrsi a Baudo petiit Philippus quidam religiosus, et posuit in suo loculo, cum sustinuisset septem dies usque quo venirent Cæsarius Episcopus et Laudicius, seu Laudicius Presbyter, *Apollonia (ut suspicamur) Miletum, quod ante ab eisdem* Callinicus, *cum quindecim sociis Apolloniæ passus, dicatur, sepulturæ traditus in secundis Actis.*

recondit r Constantinopoli in templo ei extructo,

14 Apud Græciam cineres S. Thyrsi latere *addunt Acta ultima. De iis Sozomenus lib. 9, cap. 2, inter reliqua ita scribit :* Cæsarius vir ea tempestate cum primis potens, qui et ad Consularem et ad Præfectoriam dignitatem pervenerat (*fuerat autem* Flavius Cæsarius *cum Nonio Attico Consul an. Ch.* 397) extra mœnia civitatis Constantinopolitanæ templum Deo, in honorem Thyrsi Martyris, magnificum ædificavit; *et, ut ex sequentibus colligitur, sacras ejus ibi reliquias collocavit. Nam cum eo loci corpora XL Martyrum Sebastenorum recondita laterent,* Pulcheriæ Reginæ, sorori Imperatoris, tertio apparuit admirandus Thyrsus, atque eos qui sub terra absconditi latebant indicavit, et ad se transferri eos jussit, ut et ejusdem loci et ejusdem quoque honoris secum participes essent : simul et ipsi quoque XL Martyres splendidis vestibus induti semetipsos illi conspicuos fecerunt.

et juxta reliquias SS. XL Martyrum.

Quorum corporibus repertis, accurrunt ad martyrium Imperatrix et Episcopus. Tunc Imperatrix Deo preces in gratiarum actionem fundebat, quod se tam illustri revelatione esset dignatus. Dein sanctas reliquias nacta, elegantissima theca Martyres honoratos, juxta venerabilem Thyrsum composuit, publica festivitate, ut æquum erat, cum debito honore ac pompa, ac psalmodiis celebrata : cui et ego ipse interfui..... Proclo Ecclesiam Constantinopolitanam gubernante; *quam capessivit an. Ch.* 434, *obiit sancte* 446, *colitur XXIV Octob. S. Pulcheria X Septembris et XL Martyres Sebasteni IX Martii, quo die plenius hanc historiam illustrabimus. Ceterum hic suam ætatem manifeste indicat Sozomenus. Nescimus autem quid sibi velit scriptor quidam nuper sub nomine Luitprandi editus, qui ad an. Ch.* 790 *scribit :* Socrates, Sozomenus, Philippus, scriptores Ecclesiastici, et doctrina Joannis Cassiani monachi, florent. *Vultne eos tunc vixisse? palpabile mendacium est, an lectos præcipue fuisse? unde id probat? at multo magis, cum ex duobus prioribus et Theodoreto Tripartitam concinnarit Cassiodorus, seculo* 6. *Sed hæc per transennam.*

templum aliud ibidem S. Thyrsi

15 S. Thyrso *extructum a Justiniano Imperatore templum scribit Procopius lib.* 1, *de ædificiis Justiniani.* Parum abest, *inquit,* quin illud martyrium præteriissem, quod S. Platoni dedicatum, quodque vere sacrum est ac magnopere venerandum; cui sacella omnia magnitudine cedunt. Præterea Thyrsi Martyris ædem : et S. Theodori sacellum, ante urbem, in regione quæ Rhesion dicitur, situm : et Theclæ Martyris templum, quod juxta urbis littus est; et alterum S. Theodotæ in suburbio Hebdomo appellato. Hæc enim omnia Imperator iste Divo Justino regnante a fundamentis ædificavit, difficilia explicatu : et quæ pro rerum dignitate, visu ac cogitatione expendi satis non possunt. *De S. Platone Martyre Ancyrano agemus XXII Julii. De S.* Theodoro *IX Novemb.* Thecla *XXIII Septemb.* Theodota *II Augusti. Demum* S. Thyrsi *et sociorum templum Constantinopoli fuisse posterioribus seculis,* ἐν τῷ τῶν Ἐλεάνων *in* Eleanianis, *ex Menæis ante dictum est.*

Reliquiæ in Galliam, et Cataloniam.

16 *Hinc videntur aliqua* S. Thyrsi *pignora, ut* § 1, *dictum est, in Galliam Aquitaniam ad Lemovicensem Ecclesiam translata : imo et in Hispanias, ubi in æde* S. *Stephani monasterii Balucolensis in diœcesi Gerundensi, manum* S. Thyrsi *religiose asservari testatur, qui eam vidit ac veneratus est, Antonius Vincentius Domenecus in Historia Sanctorum Cataloniæ.*

Templum Toleti,

17 *In Chronico sub Luitprandi nomine recens edito* monasterium S. Thyrsi Toleti *extitisse scribitur num.* 251, *cujus* Abbas Agapius Vicarius Domini Elipandi Pontificis Toletani *pro eo* interfuerit Synodo universali septimæ Nicææ contra Iconomachos æra 824 *an. Ch.* 786, habitæ. *Et num.* 128, *dicitur* Rex Wisegotthorum Wamba Toletum civitatem regiam æra 714, *an. Ch.* 676, laxasse et muris ambisse : portam quæ respicit Septemtrionem S. Thyrso Toletano civi, Martyrique foris (*id est, ut num.* 233, *dicitur, Apolloniæ in Græcia*) passo dedicasse.

reliquiæ,

18 *Prudentius Sandovallius in Silone Rege Oveti et Asturiarum, asserit a Gothis, prope majorem ecclesiam Toleti, templum in honorem S. Thyrsi extructum fuisse, in quo ejus honorarint reliquias, ab Ostrogotthis eo transmissas : et testatur Franciscus Pisa, lib.* 3, *historiæ Toletanæ cap.* 5, *sacras* S. Thyrsi *exuvias olim Toleti, antequam ea urbs a Mauris caperetur, fuisse servatas; quas ne illorum devastaret impetus, Urbanus ejus Sedis tum Archiepiscopus, Ovetum, ubi deinde Gothici Asturiarum Reges, commorati, dicitur transtulisse. Easdem in hunc usque diem in theca sacra ibidem servari tradit idem Pisa, tum ex relatione et litteris virorum fide dignorum, quique in Ecclesia Ovetana plurimum auctoritate pollebant, tum ex indiculo reliquiarum ejusdem urbis excuso.*

dein Ovetum translatæ,

Hanc denique ob caussam, ut idem auctor est, a Rege Alfonso Casto in eadem urbe templum in honorem S. Thyrsi præcipuum extructum, ejusque exemplo plura in diœcesi Ovetana eidem Sancto erecta. Imo hujusque S. Thyrsum *sociosque in diœcesi Asturicensi præcipuo cultu honorari, supra dictum est. Verum contra hæc facit quod præcipuum et maximum Oveti templum,* in honorem sancti Salvatoris, ad similitudinem Ecclesiæ S. Mariæ Lucensæ civitatis, *a se* constructum *testatur ipse Alfonsus in diplomate dato V Idus Martii Æra* 868, *an. Ch.* 830, *quod ex antiquo codice MS. Ecclesiæ Bracarensis vulgavit Sandovallius in Alfonso Casto. In eodem diplomate meminit Rex* Ecclesiæ S. Thyrsi in civitate Bracara sitæ. *At Sandovallius in Silone Rege opinatur Oveti prope majorem ecclesiam ab Alfonso Casto extructum minus aliquod sacellum fuisse,* in honorem S. Thyrsi, *qua etiam modo Alfonsus sextus, a quo Toletum cum vicinis oppidis Mauris ereptum est, Sahaguntii prope majorem ecclesiam ædificavit templum, in honorem* S. Tirsi, *quem* Thyrsum *ipse interpretatur Sandovallius, qui huic utrique ædificando exemplar proponit desumptum a templo prope majorem ecclesiam Toleti a Gothis in honorem S. Thyrsi extructo.*

ubi et templum ædificatum,

et alibi.

Toletanum a Cyxilla restauratum,

19 *Ipsum vero Toletanum templum a Cyxilane Archiepiscopo volunt deinde reparatum; a quo primo constructum asserit Julianus Archipresbyter in Chronico num.* 397. A Cyxilano, *inquit,* conditum est S. Thyrsi templum Toleti, civis Toletani, in Apollonia Græciæ passi. *In Chronico Luitprandi num.* 233. Toleti conditum est templum S. Thyrsi vernulæ Christi, cujus Toletani, passi Apolloniæ in Græcia, prope Mesquitam majorem, consecratumque est a Domino Cixillano Archiepiscopo Toletano, cum magno periculo. *Secundum Chronologiam Toletanorum Antistitum, quam edidit Garcias Loaysa in Collectione Conciliorum Hispaniæ,* Cyxilla *factus Archiepiscopus an. Ch.* 775, *obiit* 781, *quo ei successit* Elipandus, *qui hæresi infectus, in Concilio Francofordiensi damnatus est; nisi inter hos ab aliis rectius interjiciatur* Petrus Pulcher. *Vitam S. Ildefonsi ab hoc Cyxillane scriptam dedimus supra XXIII Januarii. Ei templum hoc ædificanti scripsit Silo Oveti, et Pravii, sive Asturiarum Rex, ubi inter alia ita habet :* Dolet me, quod ibi fueritis in magno periculo vestrarum vitarum, quia ibi cœpistis ædificare

cum periculo a Mauris.

care ecclesiam S. Thyrsi Martyris, prope Meschitam majorem: et Alquazellus Zuleima Juseph Abenabdil, qui regit Toletum, voluit vos occidere: sed appellantes ad Judicem Mahomad Abenramin, jussit dimitti vos, et dedit licentiam ædificandi ob pecuniam, quæ illi dedistis. Isti Mauri nihil faciunt nisi prætextu lucri. Tamen ad illum scribo, gratias agens ob favorem, quod dedit vobis: et rogo ut vos foveat, *etc. Et infra:* Regina mittit pro nova vestra ecclesia S. Thyrsi Martyris, quam jam audivi, quod absolvistis, quædam munuscula, calicem argenteum et patenam cum aquamanili, et cum suo naso, et in operculo corona nostri regni cum nomine tuo et meo per compendium sic C. S. (*hoc est Cyxilla et Silo*) serviet ad dandum sanguinem Domini populo...... Orate pro me et Regina. Deus vos custodiat, Amen. In Pravia, 24 Februarii æra 815. *Fuit is annus Christi* 777, *quo durissimo Saracenorum jugo Hispania premebatur.* Successit post finem Aurelii in regnum Sylo æra 812, *anno Ch.* 774. Regnavit autem annos novem, et in decimo vitam finivit, *ut tradit in brevi historia Sebastianus Salmanticensis Episcopus apud Sandovallium, qui ipsam Silonis epistolam integram recitat ex codice MS. Toletano.*

donis ornatum a Silone Rege,

20 *Dum anno Christi* 1595, *sub* Philippo II, *Hispaniarum Rege xenodochium regale prope summam D. Virginis ædem Toleti ædificaretur, templi S. Thyrsi, jam olim diruti, muri et ruinæ sub terra comparuere; et inter rudera, Deo ita volente, repertum est operculum aqualis, quem Silonis Regis uxor ad Cyxillanem miserat, cum corona regni, et initialibus litteris utriusque C. et S. quo indicio compertum est ibi fuisse* S. Thyrso *templum a Cyxillane constructum. Alfonsus de Carcamo urbis tum Toletanæ gubernator misit ad Philippum II, repertum recens aqualis operculum cum epistola Silonis Regis, et præclarissima de S. Thyrso, quam ipse typis curarat excudi, disputatione, cum virorum doctorum approbatione, præsertim Stephani de Garibay nobilis ac percelebris rerum Hispanicarum historici, et Alfonsi de Villegas diligentis et pii de Vitis Sanctorum scriptoris. De tota hac re accuratas ad nos Madrito litteras scripsit Joannes Eusebius Nirembergius noster. Agit quoque de his antiquitatis monumentis Franciscus Bivarius ad Dextri Chronicon an. Ch.* 286, *nu.* 2, *ubi formam operculi exculptam exhibet. Idem tradit, quod et Alphonsus Villegas in epistola ad Philippum II, a* S. Thyrso *vulgatissimum in Hispania nomen* Theresiæ *deductum videri.*

quæ nuper reperta.

21 *Addimus hymnum de* S. Thyrso *et sociis, quem Baronius citat in Notis ad XXIV Januarii, compositum a Cyxillane, ut testantur Silo Rex, et Julianus Archipresbyter, hujus verba sunt num.* 397, *in Chronico.* Idem Cyxila Præsul, qui jussit ædificare templum, et composuit hymnum: *ut Silo in prædicta epistola.* Audivi, *inquit*, quod composuistis hymnum in dedicatione S. Thyrsi Martyris et civis Toletani, ut retulerunt mihi tuos Legatos, et de S. Vincentio et Læto *etc.*..... Mittat tua Paternitas illos ad me ut nostri Clerici habeant quod cantent. *Arbitratur Villegas ultimos solum versus a Cyxillane additos, cum templum S. Thyrso dedicasset, reliquum hymnum ante a S. Isidoro fuisse compositum. Eumdem ex Breviario Musarabum exhibet Bivarius cum nonnullis capitulis et Benedictionibus*

Hymnus de S. Thyrso compositus a Cyxila Episcopo

§ IV. *Hymnus de S. Thyrso et sociis.*

Exulta nimium turba fidelium,
Solemne hodie Martyris inclyti
Est festum: modula carmine fortiter,
In laudem Domini atque potentiam
Cœlestis patriæ gaudia cogitat
Thyrsus vir pepulit omnia seculi
a Sanctus, quum a minime crederet in Deum.
Afflatus subito flamine sancto est. Cantus.
Sævum conspiciens Judicem, increpat:
Cur Sanctos Domini, inquit, atrociter
Pœnis discrucias valde crudelibus?
Infelix erebi igne cremandus es.
Illico rabidus tempora presserat
Hostis Combritius membra colentium
In terra Dominum: multa perempta sunt
Sanctorum mulda b millia Martyrum. b
Sanctus pro Domino Leucius nititur,
Electam animam tradere promptior.
Diversa genera pertulit innocens
Pœnarum, capiens præmia cœlica.
Athleta pedibus impiger ambulans
Thyrsus, ubi Regem reperit impium,
Apprendens tenuit, admonet et docet,
Jam falsa ut colere desinat idola.
Tum læto simulans ore loquutus est:
Te Thyrse cupio consilio meo
Assensum tribuens, sacrifices Diis,
Ut magnas rapias copias munerum.
Sanctus, Perspicuum est, ait, impie,
Quod totus habitet ille nequissimus
In te, nunc coluber pravus, et invidus
Cum tali pereas principe horrido.
c Gustrum perniciter adferre præcipit, c
Plenum lympha, caput Martyris suffocat
Corpus, quod superest, fustibus cædere
Nodosis acrius pestifer imperat.
Sed servus Domini voce piissima,
De vase miserum Judicem increpat:
Agnosce Dominum lubrice et invide,
Cum cernis opera magna et inclyta.
Terra construitur alta et eminens,
Per gyrum gladiis fixis in ordine:
Almo fastigio positus, decidens
Ense ut suscipiat membra fidelia.
Magnus tu, Domine, es præ diis omnibus,
Multum mirificus in te credentibus.
Pravis muscipula fit: Sanctus in æthera
Christi glorificat omnipotentiam.
Victus non destitit insatiabilis
Fera terribilis, sed nova cogitat
Tormenta, sitiens vincere Martyrem
Sed sanctus Dominus conterit malum.
Ne Thyrse timeas, sic ait Angelus,
Directus ego sum a Domino Deo
Ad te, ut supplicia auferam omnia
Hostemque poteris vincere pessimum
Exaudi Domine cogitat impius
Inferre onera, vincula omnia,
Et fervens oleum, plumbum, et ungulas,
Ut sanctum superet Martyrem, et necet
Cernens proficere nil suis viribus,
Sanctum præcipitem in mare præcipit
Jactari, valeant ne oculi hominum,
Ter dena stadia a littore longius.
Quam mira Domine sunt opera tua!
Adducunt manibus Angeli Martyrem,
Et dulci resonant carmine canticum,
Judex non meruit cernere Angelum.
Debemus penitus facta retexere,
Quæ Sancti meritis reddiderat bona.
d Tribus Judicibus culpa latentibus, d
Quos terra repulit mortuos sæpius,
Exorant populi Martyrem, inquiunt:
Oramus, Domine, præcipe protinus
Terra ut suscipiat corpora Judicum,
Qui escam dent putridam vermibus funditus.
Clementer lacrymans, oraculum accipit,
Designans locum ubi corpora condere
Debeant. Veniam da, pie, poscimus,
Martyr, nos humiles credimus in Deum.
Lætentur omnium corda volentium

Cœlestis

Ex ms.

Cœlestis patriæ quærere gaudia :
Et parvi faciant ulla nocentia,
Quæ venti a facie, ut stipula pervolant.
Te Martyr lacrymis *e* vernule, poscimus,
Per te omnipotens conditor ocius,
Durum quo premimur hoc jugum auferat,
Et lætos faciat secla per omnia.
Jam summe Domine respice saucium,
Delicti populo dele chirographum;
Et nostrum gemitum cerne propitius,
Dans nobis auxilium tempore congruo.
Defunctis requiem omnibus, Optime,
Concede; tempora prospera tribue;
Victum pauperibus, subsidium viduis :
Omnes percipiant, quod pie postulant.
Templum hoc, Domine, Cyxilla condidit,
Dignam hic habeat sortem in æthera :
Cum summis civibus cantica præcinat,
Gaudens perpetuis seculis omnibus.
Te nostra jubilet gloria perpetim,
Qui solus Dominus, trinus et unus es :
Jugi imperio secula continens,
Et cuncta dominans, omnibus imperans.
Præsta, ingenite, per unigenitum,
Regnans qui perpetim cum sancto Spiritu,
Olympum contines jugi judicio,
Sustentans aridam perenni imperio. Amen.

a *Adscribit Mistelus margini Catechumenus, nam catechumenum abluse Toleto supra citatus Julianus tradit. Verum catechumenum, deinde athletam factum in Græcia quis credat? Nisi ideo discessit ex Hispania, ut conversionem differret, et resisteret Spiritui sancto, quem ei Leucii exemplo, et vi majore cælesti gratiæ, tandem dare manus coegit. Et Deorum cultor habitus ac salutatus primum a Cumbritio est, et se talem paulo ante exstitisse ipse profitetur.*

b *Acta tertio* habuit aggeres Martyrum, *sed per totum mundi alveum, non intra solius Cumbritii provinciam.*

c *In Actis* vas, lebes, tinum *dicitur.*

d *Sub pectore Cumbritius et Silvanus blandus supercilii, sed victus tamen, et vario post discruciatus*

e *Hunc civem Toletanum fuisse concludit Villegas et Tamayus, et hic pluribus probat exemplis, quod in Ecclesia Gothica S. Leocadia Patrona vernula appelletur, S. Jacobus Patronus vernulus; ut ubi Jacobus licet Hispanus non fuerit,* vernulus *dicitur propter condilas illic reliquias, cultumque singularem, potuit eadem ratione etiam Thyrsus* vernulus *appellari.*

BENEDICTIO.

Christus Dei filius, quo beatissimus Martyr Thyrsus ante est passione tentus, quam lavacro, ipse nos muniflcet dono æternitatis, ut muneret præmio sempiterno benedictionis. Amen. Et qui illum, mari projectum, Angelis vehentibus reportavit ad littus, vos secum adsociet in polorum sedibus lætabundos. Amen. Ut illum semper invocetis Deum et Patrem, quem idem martyr Thyrsus etiam sub aquis libera invocavit voce. Amen.

ORATIO.

Venientes ad te, Domine, quæsumus, ut sicut Martyrem tuum sectoribus serra non permisisti secari; ita nos ejus suffragio a gremio matris Ecclesiæ nulla patiaris occasione divelli.

ACTA EX MS. M. VELSERI.

initium deest

CAPUT IV.

Reliqua Thyrsi Tormenta sub Combritio et Silvano; horum interitus.

. . . et indutus lumine, muscibulum communitum est, et nos erepti sumus; adjutorium nostrum a Domino, qui fecit cœlum et terram.

20 Silvanus autem Comes vocans eum dixit : In qualibus maleficiis Deum evertisti, et non sacrificasti ei? Thyrsus respondit : Conventus perversus, et intelligentia extincta, quomodo non cognovisti, quoniam per maleficia nihil factum est, sed per virtutem invisibilis Dei? et quia dæmones sunt, et non possunt sibi auxiliari? In veritate vidi me, quia et ego in pessimis vinculis fueram præpeditus, et superfusus tenebris, æstimabam me in luce esse; sed qui numquam mortem animæ vult Deus, excussit a me tenebrosam caliginem, et respexit me: quoniam in malis eram, lapidibus et lignis adorans : et conversus cognovi eum, qui dixit : Quoniam omnes Dei gentium dæmonia, et viam non habentes per semitas perversas ducentes introducunt in gehennam ignis eos qui credunt in eis.

Christi virtutem prædicat

Psal. 95, 5.

21 Silvanus dicit : Impleatur vas aquæ, et suspensus, capite mersus, flagelletur. Thyrsus beatissimus respondit : O turbulente et omnium pœnarum tuarum ducator, bene veracem te ostendisti ad thesaurum Satanæ : qui enim tibi similes sunt Dii, in abyssum profundi, et æterno igni traditi sunt; unde manifesta opera eorum perficis. Fac ergo quod vis celeriter; ego enim non sacrifico talibus. Et cum impletum fuisset vas aqua *a*, jussit eum mergi capite, et cum abgassent eum, et projecissent, comminutum est vas : erat enim totus a lavacro immortalitatis, et dixit : Cognosco, luminis dator, quoniam tu elegisti me, vas inutile, errans in gentibus; nunc autem in tua Deitate misertus es humilitatis meæ, et ostendisti mihi, quoniam per aquam lotus, Spiritum sanctum suscepi. Silvanus dixit : Te ipsum seducis, affligens te : quantum arte magica ad *b* obstropandos oculos hominum facis, ut non te videant dum cruciaris; tanto magis majores et fortiores te pœnæ expectant. Thyrsus dixit : Et semel et bis dixi, et dico : quoniam omnis thesaurus maleficiorum apud patrem tuum est Sathanam; quia hæreditatem tuam tenens judicat te. Ego enim per Christum, qui me illuminavit et adversus te armavit, credo me adinventiones tuas vincere.

jubetur capite aquæ immerso flagellari

a vase disrupto liberatur.

b

22 Silvanus jussit eum in carcere recludi, et cum festinantia murum angularem acutum ædificari, et in pavimento ejus figi gladios acutissimos : et cum saliverit in altitudinem muri, et cum non potuerit stare, sed etiam cadente eo super gladios infixos muri..... Et cum ædificatus esset murus, nuntiatum est Comiti : Perfectum est opus quod jussisti. Post quartam autem diem exivit Silvanus Comes, ut videret opus, et cum venisset ad locum, jussit adduci S. Thyrsum : et adveniente eo elevavit vocem hanc in plateis, dicens : Ascendit super Cherubim Dominus, et volavit super pennas ventorum. Et cum hæc diceret, raptus est ab Angelis, et positus est super murum : et erat supra summum muri ambulans, sicut in platea marmorata : et laudans Deum dixit : In Domino confido, quomodo dicitis animæ meæ, Transmigra in montem sicut passer? quoniam ecce peccatores tetenderunt arcum, paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde.

super murum angustum, gladiis infra præcinctum

ab Angelis collocatus, inambulat

Psal. 10, 2.

23 Audiens hæc Silvanus, et videns mirabilia Dei, non intelligebat, quod a Domino fieret defensio; sed magicis artibus adscribebat gloriam Dei, et jussit eum deponi. Vitalius quidam paganus accedens ad Comitem, rogavit eum ut ipse eum deponeret. Silvanus autem rogatus consensit ei. Ascendens autem Vitalianus in muro, posuit dextrum pedem suum supra murum, et dum non potuisset stare cecidit, confixus in gladiis expiravit. Beatissimum autem Thyrsum deposuerunt Angeli de muro, non erat justum injustis manibus eum deponi, qui a sanctis fuerat elevatus. Contristatus autem Silvanus jussit eum in carcerem mitti.

Vitalio ex eo in gladios collapso.

deponitur ab Angelis,

24 Post quartum autem diem Silvanus et Cumbricius exeuntes ad Apamiam, jusserunt eum sequi ligatum, et, cum exissent e civitate Silvanus et Cumbricius unum miliarium, cogitaverunt eum ibi judicare. Venientes ergo ibi jusserunt adduci in medium eorum Thyrsum, et confessum mori. Fortissimus autem athleta validam habens faciem, interrogabatur ab

ducitur Apamiam

in itinere . . .

ab eis, si vellet sacrificare diis, et vivere, aut non sacrificare et mori. Thyrsus magna voce respondit : Aliene ab spe Dei et Christi, notum tibi sit, quia non sacrifico talibus surdis et sine sensu; sed sacrifico Domino, qui occulta manifestat hominibus : unde scias ab hodie reddi tibi secundum opera quæ egisti : incipies ab hac hora dissolvi. Et sic ingredieris in Apameam custoditus usque ad tres dies; quarta autem solutum a compaginibus corpus tuum fluescet : quoniam irritasti Administratorem vitæ, et dilexisti dæmonia et idola surda, quorum substantia in sinu tuo reposita est. Judicet te Deus in secula seculorum : non tamen te solum, sed et Cumbricium, qui majora et ampliora te mirabilia vidit : capietur et ipse a sua conscieneia, et subitanea febris apprehendet eum, conflans eum quasi ab igne. Et dum hæc dixisset, jusserunt eum sequi dicentes : Quoniam in Apamia eum in profundo maris mergi faciemus : ut neque canibus ossa ejus appareant.

prædicit mortem Judicibus

Corripiuntur morbo Cumbricius et Silvanus

25 Ambulantibus autem eis venerunt ad sextum milliarium ab Apamia, et dissolutio genuorum apprehendit Silvanum sedentem in carro : et omnino memoriam non faciebat, quæ a Sancto Dei dicta fuerant. Et ambulaverunt quasi unum miliarium : et Cumbricus contremuit, et erant ambo in magna afflictione positi. Viator quidam assessor Comiti dixit : Dii visitent vos de infirmitate vestra : magnus Asclepius imbecillitatem corporis vestri ad sanitatem perducat. Fortiter tamen cruciabantur. Festinavit mulio cursi tangens mulas; et mox introierunt in portam civitatis. Non prævaluerunt de carpento descendere dissoluti undique, et immutati facie. Venientes autem *c* custodiæ civitatis ad laudem vectantes eos manibus usque ad prætoria eorum, omnibus improperium faciebant : et cum positi fuissent in lectulis, cœpit corpus Silvani dissolvi : et Cumbricius in validis febribus jacens judicabatur. Vulneratus autem Silvanus clamabat voce magna dicens : Secor ego miser a sanctis viris, et necem patior nimiam. Transivit tertium diem : quarta die reddidit spiritum: corpus autem et ossa ejus non suscipiebat terra, sed bulliebat a terra propter irritationem. Similiter et Cumbricius febre ardens reddidit animam; et omnes, qui videbant corpus ejus, dicebant, quod ab igne *d* consuffugatum esset; dum enim non susciperentur corpora eorum a terra..... Istis autem sic morientibus erat beatissimus Thyrsus in vinculis in Apamia.

c

perveniunt Apameam

moriuntur

d

a *Addit Metaphrastes* et vehementer bullire fecisset, *perperam, ut ex Actis omnibus patet* b *Forte* occupandos c *Ita legendum censuimus, scriptum erat* studio d *Forte* consuffocatum

CAPUT V.

Sub Baudo Præside, Apameæ e mari eripitur.

Post viginti et tres dies alius Præses venit, successor Cumbricii nomine Baudus, genere Afer, quod interpretatur *a* spuma, stultus, amictus et ipse perditionis principe. Obviaverunt et principales civitatis et custodiæ subclamantes in laudibus. Venit autem usque ad plateam quæ dicitur Dea. Dixit juxta consuetudinem laudes Imperatori et accipiens thus sacrificavit. Et cum fecisset hoc, introivit ad Prætorium. Altera autem die vocavit clavicularium strenuissimum, et inquisivit aliquid et quomodo egerint antecessores ejus, et adpositionis Thyrsi. Mane autem processit ad forum, et jussit adduci Beatissimum Thyrsum : et cum adductus fuisset ad tribunal ejus, præclarum habens vultum, et corpore vegetum, videns autem eum Præses talem esse, stuporem passus est ad visionem et virtutem, propter quod audierat eum validas et plurimas pœnas fuisse perpessum. Et dixit ei : Tu es Thyrsus, qui non obaudis diis, et per magica Deum magnum evertisti? Thyrsus respondit : Magnum Deum non irritavi : magna autem studia tua in dæmoniis habitantia commovi.

a

Baudo Præsidi animose respondet

Ex MSS

Præceptis autem tuis non obaudio : ego enim sum Thyrsus, qui propter Chystum dæmoniis non abaudio. Baudus dixit : Obaudies nunc, sacrifica diis, si autem nolueris; in profundum maris projiciam te; unde non proderit tibi quem colis. Thyrsus respondit : O admirabilium mysteriorum et Principum pessimorum princeps actuum perditionis, quæ sunt mysteria falsa! Baudus nomen est *b* canis latrantis, Cumbricius filius insaniæ. Fac ergo et tu Baude; mores enim tui parati sunt in thesauros gehennæ. Baudus dixit : Alligabo te manibus et pedibus et ponis ossa tua confringam, et in profundo maris te projiciam. Thyrsus respondit : Noli nunis perturbare, sed fac operibus : de profundo maris mihi minaris? Qui in scientia et præcepto Deo servit, nihil præter Deum timet. Barbare pessime et præliator, scrinia legisti et vidisti expugnatorum pœnas, cum quibus permanes, per quos et peris; et attende in scriniis Christi, et vide defensionem et adjutorium, in quibus salvamur.

b

27 Tunc Baudus jussit eum alligari manibus et pedibus, et mitti in sacco, et signari annulo suo, et mitti in pelago in stadiis triginta. Illi fecerunt; et descendens annulo suo signavit suis manibus, et venit usque ad littora maris videre in pelago navem. Dum autem ponerent S. Thyrsum in nave, videbatur chorus in splendidis vestibus cum eo. Nautæ autem cum labore et timore jussa perficiebant : et processerunt quasi in stadiis viginti, expectante Præside : et sic reversus est in Prætorium suum. Qui, cum complessent quasi stadia triginta, tulerunt Sanctum, et projecerunt in pelagum, et continuo disruptæ sunt ligaturæ ejus, et suscipit eum chorus Sanctorum qui erat cum eo, et ibat quasi per strata basilicæ, et dixit : Domine Deus meus, qui cum famulo tuo Moyse comitatus es, et populum tuum salvasti; Pharaonem autem in virtute tua demersisti; salva et me servum tuum de mari, et Baudum de profundo stultitiæ suæ, demergens eum in tartarum ignis, et ipse dicat, quia tu es Deus, cui cura est de servis tuis. Et continuo cum sanctis viris, qui eum susceperant, erat ambulans super aquas, quasi in strata basilica usque ad littus maris.

navi avehitur

in mare mersus solvitur vinculis a Sanctis,

et cum iis ambulat super aquas

28 Cum timore autem venerunt et nautæ nuntiantes Præsidi, et dicentes : Deprecamur te Domine, quod jusseras nobis fecimus, et projecimus eum pelago, quem suscepit chorus virorum in veste splendida, et orans cum eis pervenit ad littus, ambulantes super mare, quasi in strata basilica. Baudus autem venit ad littus, et invenit Sanctum Dei in sacco et sigillum integrum, quem signaverat et jussit eum..... dixitque : Dic veritatem, desperate, quomodo magiæ tuæ et pelagum statuerunt ad credulitatem hominum? Per veros Deos, quia non cessabo cruciare te, quoad usque vincam maleficia tua. Thyrsus respondit : Per Deos ego non juro, qui non sunt, nec adhibeo illis gloriam; sed per immaculatum nomen Dei mei. Adhibe eis nomen hoc quod habent, hoc est, idola vana, dæmonia immunda, quorum substantiam marcescere faciunt mali mores. Rabide et non subite, et immunde, quomodo non cognovisti, quoniam Creator cœli et terræ, qui omnia tenet, non potest circumscribi annulo. Omnia enim sancto et terribili et glorioso nomine ejus signata sunt : etenim sine ipso factum est nihil. Excæcate et dura cervice, et incircumciso corde, respice cæcis oculis tuis, et vide lapidem, ligneorum Deorum tuorum virtutem, quomodo adjuvaverunt fratres tuos, Cumbricium et Silvanum et ab ipsis disce, quoniam nihil sunt : et cognosce mysteria terræ, quæ præ timore Dei non suscipit cadavera eorum; sed ebulliens carnes et ossa eorum omnibus manifestavit. Baudus dixit : Contumax, quoniam Dii cum sint humani, cesserunt tibi vitam, et obstenderunt suam benignitatem, quia et quæ sunt

Baudi impietatem arguit.

sunt in inferno, subjecta sunt eis, et possunt, quomodo hic, et ibi se vindicare; hoc ad ostentationem ejus, qui non vult sacrificare illis. Et tu Thyrse, si non credideris, et hic valide cruciaris, et ibi fortiter pœnas patieris. Thyrsus dixit: In malevolam animam non intrabit sapientia. Tu ergo et maligne et sacrilege, et omni odio amice, inique, et odibilis a gloria Dei, non habes talem substantiam pœnarum, per quam cogitatum meum, quem habeo in Christo permanentem, vincere possis: insuperabilis enim sum. Dic ergo mihi, insensate, quare non sunt memores inordinati Dii tui Cumbricio et Silvano, qui cum magno honore eis sacrificabant; et non sunt auxiliati eis per virtutem suam, quam tu dicis? Quare ergo Apollonius excelsus cadens pulvis factus? Baudus dixit: Boni sunt, et omnia sustinent. Thyrsus respondit: Quid boni egerunt, ut sic eis credas? Baudus dixit: Jam rationabiliter te non judico, sed velut animal agreste in agrestibus locis ab agrestibus feris carnes tuas facio dividi. Thyrsus respondit: Fac ergo celeriter, hoc me oportet vincere.

Sap. 1, 4

a Ἀφρὸς, spuma, ἄφρων, stultus. b βαΰζω, latrare

CAPUT V.

Cæsareæ tolerata flagra. Feræ cicures. Statua Bacchi dejecta.

Baudus dixit: Includite eum in carcerem usque in crastinum. Et sequenti ascendit in Cæsaream Præses, et jussit eum sequi quasi latronem Sanctum Dei. Audierunt autem Cæsareenses, quoniam Justus venit in civitate, et omnes dimittentes præsidem, obviam fuerunt ei. Inde plus iratus est adversus Sanctum. Ingressus autem in civitatem, nocte jussit eum intrare in Prætorio, ut pœnis eum affligeret; et cum duceretur nocte, omnis civitas Christianorum et paganorum clamaverunt dicentes: Quoniam consumpsit Præses Sanctum et Justum. Ingredientes patienter salutaverunt eum. Veniente autem Sancto in prætorio, jubet resticulis flagellari. Et cum cæderetur, defecerunt flagellantes eum, et dicebant: Deprecamur te, Præses, defecimus ante flagella; viri enim sunt in veste candida, qui nos flagellant flagellis igneis. Præses dixit: Caliginat homines per maleficia sua. Beatissimus Thyrsus respondit: Deus cœlestis luminis dator, Christe immaculate Salvator, qui inseparabilis es servis tuis, exaudi me deprecantem et perfectum cursum meum perfice: confirma cogitationes meas, adimplens intellectum meum; et tædio adimple Baudum, et cum perfectus fuero contra arma adversarii, infirmetur et ipsis moriatur. Audiens autem Præses risit, dixit: Victa est magia tua Thyrse. Aliqui autem paganorum circumstantes dixerunt ad Præsidem: Tolle eum celeriter: multi enim pereunt, et aversi sunt a sacrificiis. Alii vero clamabant: Dimitte eum, cui et Deus misertus est.

salutatur a civibus — *cæditur resticulis* — *sed carnifices flagellis igneis cæduntur* — *liberatur*

30 Præses autem jussit bestias silvestres venari, et in loco deserto montis turrem ædificari; similiter autem circumsepiri tabulis et retis, ut ibi Justum condemnaret, et bestiis traderet ut nec ossa ejus aliquis possit colligere. Illi autem Præsidis jussionem faciebant cum festinantia per triginta et duos dies, quibus transactis dixerunt ad Præsidem: Perfectum est opus. Ille autem cum custodiis malis ascendit videre. Venientibus autem et videntibus placuit eis: viderunt enim et bestias. Post diem autem unum jussit omnes in *a* templum Dionysi venire, et sacrificium offerre. Jubet venire et sanctum athletam Thyrsum; ut, si acquievisset et sacrificasset Diis, dimitteret eum: sin minus, ascendens bestiis traderetur. Fecerunt enim sic sacrificium, et venit beatissimus Thyrsus, multa a multis *b* consolatus: nam graviores et multas pœnas suscipiens, omnino non est demnoratus a corpore; sed magis in ipsis pœnis fiduciam magnam sumebat, videns incorruptam coronam sibi præparatam. Veniens autem stetit in conspectu Præsidis. Dixit ei Præses: Per multa tormenta pessima interrogatus, Thyrse, et per insaniam et per artes tuas magicas resistens, putas te vincere. Nunc autem si conversus fueris a cogitationibus tuis, accipies spatium paucis diebus: accedens sacrifica, et amicus factus Imperatoris, in multa gloria suscipieris. Thyrsus dixit: Conversus sum Præses, et cui Deo vis ut sacrificem? Baudus dixit: Dionyso. Thyrsus dixit: Ne aliqua offensio fiat Apollini adversus Dionysum, quoniam ille comminutus est. Baudus dixit: Secundum veniam constabilitatis ejus cadens comminutus est. Thyrsus respondit: Statuam quam tu dicebas Apollinem. Baudus dixit: Noli verbosari, sed accedens sacrifica. Thyrsus respondit: Appropians sacrifico Deo magno. Omnes autem ad promissionem sacrificii gavisi sunt, quoniam consensit sacrificare. Accedens autem ante figmentum Dionysi, elevatis oculis ad cœlum, et annuens manibus ad populum, et ad Præsidem dixit: Rationabile sacrificium rationabili Deo rationabilibus mundis cogitamentis sacrificare debeo. Et cum hæc dixisset, ait: Gloria tibi Deus, qui regnas in sæcula, qui tres pueros per Spiritum sanctum sapientiam erudisti, qui imaginem auream exterminasti, et Bel evertisti et draconem occidisti, servos autem tuos armasti adversus Tyrannum; qui excelsa ejus debilia ab hominibus tuis abjecisti, et pro corona deliciarum igni eos tradidisti; te, qui ante secula es Deus, deprecor per gloriam unigeniti Filii tui, mediatoris vitæ nostræ, ducator veritatis, salvator animarum, suscipe sacrificium meum, et comminue immobilem et cæcam et surdam statuam, quæ ad errores stat, et dissipa insensibilem simulationem istam, ut videant, quoniam tu es Deus qui in cœlis es: quoniam oportet, qui tibi serviunt, sacrificium sine sanguine offerre. Et hæc eo dicente, comminutus est, et dispersa sunt sacrificia eorum, et omnes fugerunt præ timore. Solus autem remansit in templo Thyrsus.

Ducitur in templum Bacchi — *ejus statuam precibus suis comminuit*

31 Et tunc Præses iratus jussit militibus suis adduci Thyrsum, ut diceret quo genere nasceretur. Qui cum venisset, ait ei Præses: Dic mihi, quia incomprehensibilis est magia tua, quia mare et aera, et ignem, et quodcumque est aliud, maleficiis tuis superasti; dic ergo mihi, quid genus es? qua provincia nasceris? Beatissimus Thyrsus dixit: Diis tuis comminutis genus meum inquiris? Dicant sacrilegi tui et *c* divinatores unde sim. Baudus dixit: Omnes operasti per maleficia. Thyrsus respondit: Jam dixi tibi, quia nemo dat arma sua, ut per ipsa vincatur. Baudus dixit: Dic quid genus es? Thyrsus respondit: Initium plasmæ a deo: provincia unde et tu participaris substantiam intellectus rationabilem, per secundum autem agnitionem exhibitum esse, qui in principio persuasit Evam istud in testamentum; retines? cognovi me errasse ab ipso tempore, et per fidem projeci eum, cujus originem in peccatis trahebam.

interrogatur de patria et genere

32 Baudus jussit præconi, ut ad omnem populum præconaret, ut ascenderent in loco, qui dicitur Filea, ubi præparatio ferarum erat adversus Sanctum. Omnibus autem ascendentibus ascendebat S. Thyrsus gaudens et dicens: Viam veritatis tuæ elegi, erudi me in veritate tua. Venientibus autem eis, erat vultus S. Thyrsi fulgens et splendens, ut omnes mirarentur. Videntes autem iniqui fulgentem vultum ejus dicebant ad invicem: Vide quomodo magiæ ejus faciunt eum præclarum. Jubet eum mitti in muscibelo, quod præparaverant ei. Intrante autem eo, videbatur, qui solus erat, quartus esse, et dixit: Benedico te, omnipotens Deus, qui per intelligibilem virtutem Christi tui montes et colles constituisti, et omnibus arboribus nascentia tribuisti, et in umbraculis earum dedisti habitaculum, et refrigerium omnibus

bus feris silvæ, ut et ipse per umbracula delectationis, te qui super omnia Deus es, cognoscerent et glorificarent; qui agnitor cordis es, invoco gloriam tuam, ut mansuetas fieri jubeas has feras per timorem tuum, ut vel sic cognoscant, qui ex adverso sunt, quia tu es, qui subjecisti servo tuo Danieli leones, et adversarios ex abyssis consumpsisti; qui fluctuante mari iram Ægyptiorum demersisti, et per fidem sanctam populum tuum in via deserta gubernasti; et nunc, Domine, festina ad auxilium servi tui. Et hæc dicente eo, missæ sunt bestiæ magnæ nimis et validæ. Exeuntibus autem eis cucurrerunt cum timore magno, et erant in circuitu ejus stantes et intendentes ad cœlum, et dixit : Luminis dator, misericors Deus, qui congregasti aquas in congregationem unam, et murasti arenis, adveniat gloria tua, et des in gulis istis lenitatem ad gloriam tuam, et adversus immundum Baudum, ut probetur, quia crudior est a bestiis feris, et jubebis ut exeuntes revertantur in habitaculis suis. Et cum hæc dixisset Thyrsus, ait iterum voce Dominica animalibus in corde habens Christum : Ambulate in pascuis vestris. Audientes autem bestiæ vocem Beatissimi, rugientes vocibus venaturæ, glorificabant Deum, et caudis suis reddebant obsequium homini Dei, et aperto ostio muri egrediebantur neminem nocentes : omnibus autem exterritis multi mittebant vocem dicentes : Iste homo ex Deo est, et Deum timet; et crediderunt in Deum multi in eremo per ipsum.

eas circurrs facit,

et ad silvas remittit

33 Victus autem Baudus furiabatur adversus eum, quomodo eum perderet. Et iterum jussit eum virgis cædi; qui dum cæderetur, fluentem sanguinem dorso suo suscipiebat sanctis manibus suis, et de carnibus, et projiciebat in faciem pestilentiosi Baudi, dicens : Sanguis iste, qui propter nomen Dei et Christi ejus funditur, erit tibi testimonium in judicium, et ut manifestum te faciat in pœnis; primum in isto seculo argueris per conscientiam tuam. Ille autem audiens, multo magis irascebatur adversus eum, et jubet eum gravius flagellari. Spectantibus autem eum crudelis pœna videbatur : adversus autem susceptionem, et auxilium Dei nihil erat; sine dolore enim erat, quia custodiebatur præsentia Angelorum. Confusione autem plenus Baudus jubet ab eo cessare flagellantes, et vinctum catenis duci ad carcerem, usquequo cogitaret quid de eo ageret.

iterum flagellatur

sanguinem et carnis frusta in faciem Baudi projicit

nec sentit dolorem,

a *Metaphrastes* templum et statuam Jovis *facit.*

b *Idem introducit cognatos et amicos, blanditiis Thyrsum ad sacrificium conantes pertrahere*

c *Hinc patet nullos isthic ejus cognatos adfuisse*

CAPUT VII.

Apolloniæ certamen initum. Martyrium S. Callinici.

ducitur Apolloniam,

Sequenti autem die ambulavit in Apolloniam, et erat ibi templum magnum Apollinis, quod habebat sculptilia multa et diversa. Veniens autem ibi Baudus, sacrificia perficiebat, et quasi glorians inordinatis et execrabilibus, gloriosum Justum adducens flagellabat, et cum cæderetur, dicebat magna voce : Auxilium meum a Domino, qui fecit cœlum et terram. Ipsi soli credo, qui separavit tenebras, et dedit requiem lucis, qui ad similitudinem Dei unigeniti fecit hominem; qui diem subjecit ad orandum et glorificationem omnium, qui errantiam convertit, et qui morti tradita exquisivit, ipsi credo, quia quod erat alienum, avertit, atque dejecit in gehennam ignis, quoniam ex omnibus pœnis liberavit me, et cum consiliis tuis, inordinate canis, comminuit ista sculptilia, quæ si dimissa fuerint, stabunt, cum ruerint, jacebunt; quoniam surda sunt, et sine voce, et nihil boni possunt facere.

iterum flagellatur

35 Et cum dixisset hæc, oculis in cœlum levavit, et dixit : Princeps eorum, qui propter veritatem in agone contendunt, Christe, exerce auxilium tuum et virtutem, et mitte per substantiam Angelorum, qui propter gloriam tuam adjuvet servum tuum. Et continuo factus est dolor super Baudum, et sonus factus est magnus, ut omnes contremiscerent, et duabus horis transactis ruit figmentum Apollinis, et Herculis, et Silvani, et Veneris, et jacentibus eis in pavimento, dixit S. Thyrsus ad Baudum : Inordinate, sacrifica diis, ut resuscitentur, et videam stultitiam eorum, si ipsi surgunt, et dolorem tuum auferunt, qui in dolore valido positus non cognoscebat, quia ex virtute Dei erant, quæ advenerant ei pœnæ, sed et clamans dicebat : Magnus Deus Silvanus propter maleficia istius punit me.

Ex ejus Oratione incutit Baudo dolorem, reliquis terrorem

idola dejicit.

36 Et hæc eo loquente, multi conversi sunt ab insania idolorum, et facti sunt Christiani. Callinicus quidam sacerdos ab initio sub Combritio Præside, et Silvano Comite, et sub ipso Baudo omnem substantiam insaniæ perficiebat, et pœnas diversas adversus Sanctum Dei ipse inveniebat. Qui accedens ad Baudum dixit : Clarissime Præses, magnum et fortiorem super omnes deos Silvanum comminuit, necnon et pretiosissimum Apollinem, et ceteros verbo tantum elisit; maximum etiam in virtute, quem nemo ab hominibus potuit superare, Herculem, et ipsum obtinens supinum misit super terram sine voce, et ceteros alios in humum prostravit, non in virtute gladii; non in lapidibus, sed sola substantia in virtute verbi; et pœnas omnes superavit, et bestias subjecit, et judices mortificavit, et multi periclitati sunt in confessione ejus. Descendentes ergo videamus Herculem, qui tanta ac talia præliatus est, ut exurgens interimat eum, et vindicet alios deos, quos comminuit. Baudus dixit : Tædium patior, recede a me. Callinicus dixit : Non adpropio ei, qui cecidit per virtutem Dei, jacens in terra sine voce. Baudus dixit : Et tu seductus es per maleficia ejus?

Multi convertuntur, inter eos Callinicus sacerdos idolorum,

arguit Baudi impietatem :

37 Callinicus autem detonuit comam capitis sui, et barbam, et expolians se inordinabilia vestimenta sacrificiorum, et tollens ea venit ad Præsidem, et dixit ei : Tuli, Præses, per quæ error idolorum flebat. Notum autem tibi facio, quia nihil sunt, quibus deserviebam, qui seipsos non adjuvaverunt, quomodo possunt alios juvare? Baudus dixit : Callinice, quomodo seductus es ab illis, per quos salutem consecutus es? supplantatus es ab illo malefico. Callinicus respondit : Didici ab isto, quia magna mirabilia perficit, quia nihil sunt, quibus serviebamus : quare nunc perdens tantum tempus, deserviens surdis et mutis idolis. Nunc ergo convertor ad eum, qui per Thyrsum apparens fecit mirabilia credentibus ei. Baudus dixit : Habes et tu virtutes facere, sicut et ille maleficus? Callinicus respondit : Non est maleficus, neque per insaniam vincit dæmones, sed in nomine Dei, qui eum constituit confessionem perficere. Baudus dixit : Forsitan et tu profeceris ipsis pœnis traditus similia sustinere. Callinicus respondit : Ego tamen paganus sum, serviens in ignorantia, lignis et lapidibus sacrificans : si autem vis, Præses, et in me ostendere crudelitatem tuam, fac quod vis; potens est enim, qui per Thyrsum operatus est, dare in me sustinentiam, ut per me discas non blasphemare.

ipse tondetur, profana sacerdotii veste exuit

defendit miracula S. Thyr

38 Baudus dixit : Noli insanire, sed loquere ad deos, permanens in sacrificio eorum. Callinicus respondit : Faciam sacrificium magno Asclepio, qui habet artes medicinæ, ut adjuvans auxilietur tibi in necessitatibus tuis. Baudus autem, et qui cum eo erant introierunt in templum Asclepii una cum Callinico ac milite Christi. Callinicus dixit : Novam et novellantem sacrifico Deo vero et vivo, qui propius accedens dixit : Incoinquinate, immaculate, immarcescibilis Deus, irritavi te per insipientiam meam : te invoco, qui in cœlis es, qui mirabilia facis, et gloriosus es et terribilis, qui omni bonitate plenus es. Salvator

simulans se sacrificaturum Asclepio,

invocat Deum

Ex MSS.

Salvator mundi, qui per sanctum tuum Thyrsum in fide ostendis opera tua, ne respicias in irritatione, qua te irritavi, quando eram in turpissimo cursu; sed mitte auxilium tuum, et abstrahe me de profundo lacu fæcis, et immundis dæmonis, et absconso errore. Demonstra mihi, quia tu es Deus vivus, qui eras, et qui es, et permanes in secula. Et cum hæc dixisset, et facta est vox de cœlo dicens : Viriliter age, hodie enim mecum eris. Et conversus voce magna dixit : Deus Thyrsi adjuva me. Et respiciens ad statuam Asclepii dixit : Tibi dico, idolum surdum, ego qui hesterna die errans eram per te, nunc autem cognovi Deum, qui in cœlis est, qui absconsis thesauris suis exillatum te fecit in nomine Christi filii sui, qui est terribilis, obaudi me, et absconsum errorem tuum manifesta omnibus, qui confidunt in te, et corrueante pedes insensati Baudi ministri tui, quoniam dæmones sunt. Et hæc dicens, commota est terra, et corruit illa statua magna Asclepii. Et conversus ad Baudum dixit : Da manum Deo tuo, et cognosce, quia maleficus non vincet, sed Deus vivens.

et voce divina confirmatus,

verbo dejicit statuam Æsculapii

39 Et iratus Baudus misit eum in carcerem cum S. Thyrso. Et diluculo procedens veloci morti tradidit eum, dicens : Particeps esto cum maleficio illo Thyrso. Et misit eum decollari. Oravit autem Callinicus dicens : Gloria tibi et Verbo tuo, qui in excelsis es, qui ab errore eduxisti me, et tenebras meas illuminasti, et vulnera mea curasti, qui voluntate bonitatis tuæ mortem a me abjecisti, et vitam tuam cœlestem donasti mihi, tu Domine in pace me tecum computa, et cum electo tuo Thyrso, per quem te Deum verum cognovi. Et hæc eo loquente decollatus est, et accepit corpus ejus Achelius quidam Christianus.

plectitur capite

CAPUT VIII.

S. Thyrsi mors Mileti; sepultura.

S. Thyrsus abducitur Miletum

Et continuo veniens Baudus in civitate, quæ dicitur Mileto, videre compositionem idolorum; erant enim ibi multa figmenta dæmoniorum. Sequebatur autem eum Sanctus ac Beatissimus Thyrsus. Cum esset in civitate Baudus, cogitavit locum, in quo eum morti traderet, et venerunt in quemdam locum, qui dicitur Daphne, quod interpretatur, Laureto; et jubet eum exhiberi, ut necaretur. Ascendebat autem ipse Sanctus tamquam in epulatione prandii. Et ecce vox de cœlo dicens ei : Thyrse, magne athleta, festina gaudens; apertæ sunt tibi portæ cœlorum : hodie enim mecum eris intrans in paradiso. Et facta voce ista, audierunt omnes, et erat multitudo, quæ ascenderat ad natalem Beatissimi.

voce cœlesti evocatur

serra dissecandus

41 Jubet autem Baudus fieri locellum, et mitti eum ibi, ut eum secarent, facto autem loculo, missus est in eum. Vitalius autem et Sabinus cum secarent, et cœpissent serram ducere, gravabantur et deflebant. Dicebat autem Vitalius : Trahe Sabine : grave enim est opus. Factæ sunt quasi tres horæ, et nihil potuerunt secare, et defecta sunt genua eorum secando.

non læditur

42 Et dum non prævalerent, subito apertus est loculus, et exiens S. Thyrsus, detentum est calcaneum ejus in loculo, et dixit : Plenitudo cursus mei, Deus confirmatio mea, Christe, qui sollicitudinem meam adornasti, et cursum meum immaculatum servasti, tu es Rex, luminis dator, bonorum thesaurorum prærogator, custodi perfectum intellectum prudentiæ meæ, et remove a me pondus gravitudinis et sollicitudinis meæ, et cum pace recipe animam meam. Et ecce vox de cœlo facta est dicens : Intra Thyrse, apertæ sunt tibi portæ regni : Agonizatus es propter me, recipe per me requiem, in sinu Patrum confideris, habens consonantem omnibus Sanctis. Et continuo glorificans Deum, dicens, Amen, et emisit spiritum. Et continuo cœpit Baudus cruciari validissimis pœnis. Et dicebat : Crucior ego propter servum Dei, et quod egi, hoc recipio. Angeli enim cruciabant eum.

[illegible] cœlo [illegible]

[illegible]atur

43 Philippus quidam religiosus petit a præside corpus S. Thyrsi; et accipiens posuit eum in loculo suo diligenter, et sustinuit septem dies usquequo veniret Cæsarius Episcopus et Laudicius Presbyter, et alii multi cum jussione Præsidis, qui etiam rogavit eos, ut ascenderent ad corpus S. Thyrsi, ut peterent pro Baudo, ut exiret de corpore anima ejus, quoniam multum cruciabatur. Et ascenderunt simul in unum, et fecerunt speluncam, et deposuerunt Martyrem Dei in pace.

sepelitur

ALIA ACTA

ex MSS. S. Mariæ de Ripatorio, et aliis

CAPUT I.

Martyrium S. Leucii. Conversio S. Thyrsi.

Temporibus Decii invaluerat multa insania dæmonorum, et religio multa paganorum : erant autem multi sacrificantes dæmoniis, multi etiam ex ipsis erant respuentes, amantes et desiderantes Christianorum confessionem, attamen sub nomine paganitatis virtute et moribus Deum Christianorum venerantes. Inducente enim paganorum miseria, omnes Judices effervebant ad fidelium perditionem. Combrutius autem Præses quidam, ex genere Claudii, provinciæ Africæ, pestilens homo moribus, deditus super omnes ad religionem dæmoniorum, venit in civitatem Nicomediæ, et sacrificavit ibi Jovi et Silvano. Inde exiens venit in Apamiam, et sacrificavit ibi Jovi et Apollini. Et diluculo ascendit Cæsaream, et resedit ibi dies octo sacrificans et seducens.

Combrutium Præsidem

2 Leucius autem quidam vir sapiens accessit ad eum dicens : Combruti, quid insanis sicut bellua irrationalis, quia quæ sunt irrationabilia facis? sacrificas enim diis et surdis et sine sensu. Convertere ergo, et cognosce, canis insane, quia exacerbas eum, qui ex nihilo fecit te, Deum vivum, et substantiam perditionis dæmoniorum honoras. Combrutius autem hæc audiens iratus jussit eum suspensum exungulari. Et cum torqueretur, dixit voce magna : Qui regnas in æternum Deus, qui tuo præcepto omnia protegis, ostende huic insensato et malæ artis Combrutio, quoniam viæ tuæ veræ sunt, et omnes, qui legem tuam custodiunt, et præcepta tua observant, adornabis immarcescibili et æterna corona.

sacrificantem idolis arguit S. Leucius :

ejus jussu exungulatur

3 Et deficientibus tortoribus exungulantibus eum, iterum dixit ad Præsidem : Combruti, ecce defecerunt pœnæ tuæ : festino enim in his perfectus fieri et victor effici per te. Festina ergo perniciose, et omnium adversariarum virtutum minister : jube majores mihi pœnas adhiberi, ut ego perfectus efficiar: tu autem in defectione vivendo, in majores pœnas traderis. Combrutius dixit : Deponentes eum, ducite ut decolletur. Illi autem ex equuleo deponentes eum, duxerunt foras civitatem ad stadium unum, et decollaverunt eum. Et cum sensisset Præses, quod jussionem ejus ministri complessent, mansit biduo in Cæsarea, sacrificans et serviens mendacibus diis.

et insultat

plectitur capite.

4 Exeunte autem eo per portam, quæ dicitur Hellesponti, magnus quidam athleta Thyrsus remoratus est illi eum, dicens : Ave clarissime Præses : patienter audi, quæ tibi a me dicenda sunt. Combrutius Præses dixit : Ave et tu amice decurio : libenter te audio. Thyrsus dixit : Unus et verus Deus ex celsis præcepit per viros justos, dicens : Dominum Deum tuum adorabis et illi soli servies. Si ergo sibi soli servire jussit, quid istas vanas et odibiles sanguinum effusiones non abjicimus? Combrutius dixit : Vana ergo tibi videtur deorum cultura? Thyrsus dixit : Priusquam videris a te derideri a Christiano inter tormenta posito, putabam aliquid esse deos deasque, quorum effigies adoramus. Combrutius dixit

dixit : In multa audacia esse videris, quia ego patienter tuas vanitates ausculto. Thyrsus dixit : Si mentior, de mendacio me prudenter confuta, ut decet Judicem, ut dum videro me juste convinci, non recedam a cultura deorum, quos in passione S. Leucii vana esse figmenta, et inania simulacra cognovi. Combrutius dixit : Cum sis paganus, quare verba Christiana contra me proferas, scire non possum. Thyrsus dixit : In hoc apparet me rationabilem esse, et te irrationabilem et brutum permanere : quoniam cum sim, ut tu ipse asseris, paganus, ratione ductus, animo factum sum Christianus. Combrutius dixit : Audi me. Sacrifica cum sis paganus ne mala morte interire cogaris. Thyrsus dixit : In aliis rebus homo ut aut fallat aut fallatur vix fieri potest, in Deum vero aut in mente sua quando fallere possit aut sibi ipsi mentiri, penitus non video.

5 Combrutius dixit : Multum loqueris. At Thyrsus : Multum non loquor, sed verum loquor; multum enim qui loquitur, verum non loquitur. Combrutius dixit : Et quomodo non est verum Deos esse quos colimus? Cui Thyrsus : Non audisti Christianos tibi dicentes : Dii, qui non fecerunt cœlum et terram, jussit Deus qui fecit cœlum et terram, ut de terra ejus pereant? justum tibi non videtur ut in re aliena isti non regnent, et ille regnet, ille teneat principatum, sive in cœlo, sive in terra, sive in mari, qui fecit illa, et omnia quæ in eis sunt; isti autem hinc abigantur, et si quid sibi fecerunt ubi sint præter istud cœlum et istam terram, eant, si tamen pedes habent quibus ambulent, et ibi adorentur ubi creaturam suam esse cognoscunt? Ego autem hunc duco adorandum, in cujus domo sumus, et hunc Deum, cujus, etiamsi nolumus, servi esse cognoscimur, et confiteri cogimur. Combrutius dixit : Non fero multiloquium tuum. Thyrsus adjecit : Age quod vis, paratus sum enim pro veritate mori.

Irridet Deos gentium.

CAPUT II.

Varia S. Thyrsi tormenta sub Combrutio Præside.

Tunc Combrutius jussit eum plumbatis contundi. Cumque tunderetur, dicebat ei : Quem coronasti homines cædentem, modo contundis Deum confitentem, tunde corpus quod contudit corpora multa, recipiat quod dedit, ut anima liberetur a reatu cædis et injuriæ, quas irrogavi cum insanis hominibus placere studerem. Combrutius dixit : Acrioribus tecum agam verberibus. Ad hæc Thyrsus : Non me terrent pœnæ tuæ, temporales enim sunt, illum enim timere jam didici, quem pœnas æternas illaturum incredulis recognovi, quas pœnas, quantum video, non effugies tu.

Plumbatis cæditur.

7 Combrutius autem ita ira commotus est, ut juberet ei crura frangi. Quo facto non minuebatur, nec virtute corporis, nec virtute sermonis. Et quasi ipse defecisset, cœpit Combrutius dicere : Tu ipse fecisti tibi, ut ista patereris. Cui Thyrsus ait : Stultissime et sine intellectu, et non habens oculos nec sensuales nec intellectuales, non enim attendis, quia tortores tui defecti sunt; et tormenta quæ mihi putantur inferri, ad te redeunt; dum animo dissecaris, et dum isti vires suas in meam perniciem consumpserunt; tamen ego invocato Christi nomine et de te et de istis risum mentis exerceo. Combrutius dixit : Imponderatus athleta, et etus maleficus, quousque a caminis rodatur in [illegible], non tacebat. Cui Thyrsus : Verum dixisti, etiam non vis. Habeo enim unctorem invisibilem, qui me verum athletam sola fecit, ex quo te tecum luctantem aspexit, quousque vincam te et coronam accipiam, [illegible] me invisibiliter ne vivificat et confortat. Ecce jam et de te [illegible], et de tuis [illegible] tuis. Combrutius dixit : Quis est magister tuus? Thyrsus ait : Diabolus, cujus voluntatem implere conaris.

Frangi crura.

[illegible]

8 Combrutius dixit : Alligentur illi pollices pedum et manuum resticulis teneris, et ex ipsis pendeat; et ita agatur suppliciis, quousque ossa ejus emedullentur. Quod cum factum esset, dixit ei Thyrsus : Festina nequissime, majoribus me pœnis pro sancti nominis confessione vexare : non enim levis debet esse pugna nostra, in qua te superabo Christi unctione perunctus. Dixit ei Combrutius : Cum non sis Christianus, non te habebunt Martyrem Christiani. Et Thyrsus : Stulte et vane, Martyrem me Christus fecit ex illa hora, ex qua testimonium cœpi divinitatis ejus inter tormenta clamare. Nam ut si quis Christianus fiat, et Christo non credat, vanum est hoc quod factus est Christianus; sic et si quis non potuerit in aperto fieri Christianus, et ad passionem venerit, hominibus incredulis videtur quidem Christianus non esse, apud Deum autem verus est Christianus : ego enim nisi verus jam Christianus essem, ipse Christus, me tanquam non suum desereret; sed tanquam suum jam agnoscit, defendit, adjuvat, et contra pœnas tuas invisibiliter mihi virtutem impartit. Vincam principem militiæ tuæ Satanam, cujus substantia amictus es.

Ex MSS. pollicibus suspenditur.

9 Tunc jussit uncinis acutis palpebras ejus a evelli. Tunc Thyrsus voce clara dixit : Faciem meam turbasti apud homines, Deo autem pulchra facta est. Oculi mei corporales læsi sunt; animæ meæ oculi melius quam fuerant, illuminati sunt. Istis oculis, quos læsisti, videbam; in illis autem oculis, quibus Deus videtur, nulla tibi potestas conceditur. Confundere miser, confundere. Ubi sunt vires nequitiæ tuæ? quibus oculis te vinco, id est, oculis mentis, ipsis videtur Deus, ipsis tenetur fides, ipsis tibi insultabo, quousque ad supernam coronam pertingam : si enim in theatro vinci non potui, quanto magis in agone Christi vinci non potero, pugnans propter coronam æternam? Audiens hæc Combrutius, suspiravit, et dixit : Per deos deasque juro, quoniam pœnis variis te b macerabo : dissecor enim et dissilio, quia cum sis paganus, pro Deo te pati existimas. Thyrsus audiens subrisit, et dixit ei : Tu propterea pœnas mihi irrogas ut doleam, Christus propterea me dolere non facit, ut te derideam; toties de te risum movebo, quoties in me tormenta mutabis. Ecce jam miserrime, cum sis persecutor Christianorum, factus es prædicator : asseris enim tantam esse virtutem Domini Jesu Christi, ut me etiam paganum et nondum baptizatum dignetur ad confessionem nominis sui accedentem non solum non repellere, sed etiam in omnibus adjuvare.

a Oculi evelluntur et palpebræ.

b

10 Tunc Combrutius jussit etiam brachia ejus ad vectem ferreum contundi, ut comminuta fierent ossa ejus. Et dum hæc fierent, faciem suam erexit ad cœlos, et gratias agens Deo immutabiliter permanebat, ita ut nulla in eo signa possent vel timoris intelligi vel doloris : brachia autem contusa ita agitabat, et ita movebat, ut manifestaretur omnibus non dolere. Defecerant quæstionarii, carnifices cessaverant, ministri fatigati manus agitare non poterant. Thyrsus vero testis Christi ridens, et Combrutio insultans, dicebat : Miserrime video te jam lassum esse, ministros tuos defecisse, nunc attendunt si dii aliquid valerent, me etiam sine tortoribus [illegible]. At vero cum vos defecistis, me infatigabiliter perdurante, constat vos sine Deo esse, et virtutem Deos vestros nullam habere.

Jubentur ei confringi brachia.

Combrutio insultat.

11 Combrutius dixit : Quis te docuit ista verba quæ loqueris? Thyrsus dixit : Deus. Combrutius dixit : Ergo Deus tecum locutus est? Thyrsus ad hæc : [illegible] mecum locutus est [illegible] verba [illegible] tenebris ignorantiæ liberarunt. Combrutius dixit : Die ergo, quod homo te docuit, et non Deus. Thyrsus dixit : Sed illi quibus Deus [illegible] est, [illegible] quod ipse loquitur

[illegible] a Deo quæ loquatur edoctum.

Ex MSS.

ad eos, qui credunt veritati; et ideo dixi a Deo me didicisse. Combrutius dixit : Ecce non potuisti probare verum esse quod loqueris, quomodo veritatem discere potuisti? Thyrsus dixit : et ego verum dixi et illi veritatem me docuerunt. Combrutius dixit : Mentitus es. Dixisti enim te a Deo doctum, cum postea dixeris te ab hominibus eruditum. Thyrsus dixit : Jussa quæ ab Imperatore per te geruntur, vera sunt an non? Combrutius dixit : Vera sunt. Thyrsus dixit : Si ergo de homine, coæquali tibi et mihi, et ceteris hominibus illum dicis facere, quod tu facis; illum jubere, quod tu jubes, quanto magis, quod dixi Deum locutum mihi, verum est; cum per Sanctos ejus, quæ mihi dicta sunt, asseram mihi Deum esse locutum?

a Tendit Imperatorem non esse omnium rerum Dominum

12 Combrutius dixit : Imperatorem Augustum, et omnium rerum Dominum tu ausus es ore sacrilego coæquare mendacibus? Thyrsus dixit : Sicut docui me vera dixisse per comparationem Imperatoris, cum tu diceres illum jubere cum tu jubes, illum damnare cum tu damnas, illum imperare cum tu imperas; ita tu si potes doce illum modo esse rerum omnium dominum, quod eum esse ipse dixisti. Combrutius dixit : Ergo non est omnium rerum Dominus? Thyrsus dixit : Si omnium rerum Dominus est, imperet ventis, præcipiat aliquid soli, aliquas leges mandet stellis. Combrutius dixit : Ego illum dominum dico omnium rerum, quæ sub cœlo sunt. Thyrsus dixit : Imperet ergo avibus, imperet muscis, ne importunæ sint hominibus aut jumentis ; imperet ranis ne perstrepant : imperet saltem muribus, ne res erodant alienas. Combrutius dixit : Ego tecum de regno terreno ago, quod Deus terrenus sit Imperator. Thyrsus dixit : Ergo, si terrenus Deus est, imperet terræ, ne serpentes et scorpiones ebulliat, ne Romano orbi spinas gignat et tribulos, sed ubique rosa floreat, et liliorum candores gignat, palmitibus cingat silvas, et botris honestet arbusta, det fertiles messes, et in siccis locis fontium venas aperiat. Combrutius dixit : Modo cœpisti magicam artem tuam exercere; ipsa te ars cœpit detegere. Thyrsus dixit : Spiritus sanctus per os meum tibi loquitur, ut vel sic erubescas miser, vel sic te pœniteat : pius est enim, et indulget omnibus crimina et scelera iis, qui in fide convertuntur ad eum. Combrutius dixit : Vide quanta vanitate duceris, ut Imperatorem, quem ego dico Dominum omnium, tu illum dicas ranis imperare non posse. Thyrsus dixit : Tu si dixisses eum Dominum malorum omnium, nihil contra hæc quod dicerem invenissem : cum autem rerum omnium Dominum, quæ sub cœlo sunt, memorasti, ego mutatum non eum Dominum ostendere volui, ut ostenderem tibi eum nec muribus imperare posse nec muscis. Combrutius dixit : Ego illum Dominum omnium memoravi, eo quod possit omnibus hominibus imperare. Thyrsus dixit : Omnibus imperat, sed non Sanctis. Combrutius dixit : Non sufficit tibi, quod non sacrificas, insuper etiam improbas imperium Augustorum? Thyrsus dixit : Et improbavi, et improbo imperium Augustorum tuorum, qui enim mihi imperare non possunt homini peccatori, cui imperant Sancti? unde et argui te in hoc esse mendacem, qui a non potest omnium esse hominum Imperator.

omnium ... *tibi* ...

a *M. exerit.* b *M. mendestabs*

CAPUT III.

Plumbo liquato perfusus, et frustatim jussus secari, integer et incolumis permanet.

Combrutius dixit : Omnis qui non obtemperat imperio Augustorum, vel ... pœnis ... est. Thyrsus dixit : Notum tibi sit, quia honoratior sum apud Deum, cum dolores mihi multiplicantur in membris meis. Ergo ut honoratior sim, nova, inexquisita, et plurima excogita tormenta;

justo enim judicio et torquendus sum et puniendus, quia ante non credidi, et per tot annos vitæ meæ, vitam meam Christum esse nescivi : quem, licet ut servus refuga vel tarde, mox ut inchoavi confiteri, talem de te risum mihi exibet, ut et de te rideam, et de patre tuo diabolo, et de Regibus tuis impiissimis, et de ministris tuis miserrimis, qui nihil amplius possunt; qui dum in meam perniciem operantur, continuo in suum defectum incidunt. Ego autem, sicut athleta Christi factus, subito luctatus vestros dejicio, et mentium vestrarum pugnos, mentis meæ pugnis illido : calces vestros calcibus meis supero : prosternam vos sicut pulverem ante faciem venti, et sicut lutum platearum ita vos delebo; omnia enim possum in eo qui me confortat. Combrutius dixit : Et quis est qui te confortat? modo enim apparebit qui te confortat. Thyrsus dixit : Infelix prophetizas, et nescis, vere enim, ut dicis, modo apparebit. Apparebit enim in auxilio suo super me.

14 Audiens hæc Combrutius, anhelare cœpit, et internæ concitationis suæ, licet repugnans, signa monstrare. Interea jubet plumbum liquefieri, et fundi super dorsum ejus nudum. Tunc extensus est in lecto ferreo, et ante oculos ejus in vase ferreo super carbones posito liquefactum plumbum, ut jusserat, erat præparatum : putabat enim eum hoc terrore inflecti posse. Jussit insuper ut omnes, qui circa ipsum erant, hortarentur eum, dicentes : Miserere tui et sacrifica. Sed et ipse Præses per deos deasque jurans, dicebat : Si sacrificaveris, habeo curam tui, et salvus eris. Tunc ille, sicut erat extensus, magna voce dixit : Audite me, qui sapientes estis : audite me, qui pœnas istas aspicitis et timetis. Promittitur vobis fluvius igneus currens *a* stagneus, sulphure et bitumine permixtus, promittitur ignis perpetuus; et non vultis Christo credere; ego vero, propter modicam moram et vim plumbi liquefacti relinquere habeo Christum meum, et ad idola reverti, sicut canis ad vomitum suum? Sed quomodo tu magis miser et infelix, Combruti, ignem æternum non times, in quem, cum missus fueris, nunquam combustionis ejus finem invenies? et his dictis exclamavit dicens : Te invoco Domine Jesu Christe, qui dixisti : Secundum fidem tuam fiat tibi, fiat mihi plumbum istud in refrigerium aquæ. Et quia de fonte tuo perfusus non sum, de isto plumbo dum perfusus fuero, confitenti te fiat fons : his autem qui negant te, in spiritu combustionis exiliat.

in lecto ferreo extensus.

videt tormenta proposita

a

Matth. ...

15 Dum hæc et his similia diceret, levaverunt vas plumbo bulliente, et fuderunt ab scapulis ejus per totum dorsum usque ad inferiora : statim autem ut fusum est super eum, exiliens per circuitum ab eo per capita eorum et facies, qui fuderant, dissiluit, ita ut nullum ex astantibus Combrutio nimium relinqueret, sed sicut turbo validus, Dei nutu in omnibus incredulis cauterium sui fervoris inflixit. Unde factum est ut emittentes teterrimum ululatum, alii ad mortem usque fatigarentur; alii prostrati in terram, et Cæsarem et Deos ejus blasphemarent.

perfunditur liquato plumbo, illæsus

ex ebulliente multi trucidantur e ministris

16 Thyrsus autem Dei Martyr, excutiens se de lecto, ita surrexit incolumis, ac si suaviter in eo dormisset, et stans extensis ad cœlum manibus, et erecta facie, dicebat : Gratias tibi ago Deus invisibilis, qui mente conspiceris, qui minora peteris, et maiora concedis, qui me miserum et extremum unum ex peccatoribus et iniquum, suscipere dignatus es inter Sanctos tuos, et me, qui nunquam voluntatem tuam servi, nec feci, inter eos computari fecisti, qui voluntati tuæ optemperantes, legem tuam fideliter custodierunt. Combrutius autem videns eum exultantem in Domino, et constanter insultantem sibi, ministros autem suos crudeliter plumbo combustos et semianimes se in terra volutantes, torquebatur animo, et fremens dentibus, mugitum sui cordis, rugitumque reddebat : atque erigens se, clamabat dicens : Maleficus aper-

Thyrsus ... Deo gratias agit ...

t s

tis nos iste damnabilis vincit. Thyrsus dixit : O profunde et tenebrose diabole, administrator scandalorum, cloaca infidelitatis, inerudite, sine fronte, sine pudore, sine ingenuitate, sine veritate, et dæmon fallacissime, qui gratiam Dei maleficia reputas, qui lumen Christi tenebras vocas!

jubetur trucidatum discerpi

17 Tunc vocavit ad se Combrutius servos suos, et dixit : Misereminì mei, quia morior. Iste magus omne officium meum enervat, Deos blasphemat, Cæsares nostros et Augustos evacuat; dicit eos nihil esse, nullam prorsus potentiam habere ; insultat et legibus ; me exprobrat, et contra leges solum Christum adorat et laudat. Dicunt ei servi ejus : Et quid jubes ut faciamus : Dicit eis Combrutius : eat unus ex vobis, et quasi porcum ita desecet eum, aperiensque ventrem ejus viscera effundat. Statimque proripiens se ad illum unus ex servis ejus, eximens gladium e vagina, voluit percutere illum, sed mucrone tota vi brachiorum parieti impacto, ita totum ferrum perfractum est, et comminutum, ut non ferreus gladius sed vitreus esse videretur. Tunc Princeps Casperius dixit Combrutio : Non est licitum secundum leges ut quis percutiat vel torqueat eum, nisi officium. Jube hinc ergo servos tuos abscedere; cum præsertim ei qui abiit percussurus eum, divino nutu cæcato, paries, homo visus sit, et ferrum, quo eum percutere tentaverat, comminuerit. Quid si alii unperes; et videatur ei quod ipsum percutiat, at ad teipsum accedat, aut aliquem ex nobis interficiat?

Quodam ad aggrediens parietem pro eo percutit.

facto terræ motu,

18 Tunc Combrutius perrexit ad Comitem, et accipens ab eo milites, hoc definiunt, ut per partes eum minutatim concidant. Ingressi autem milites miserunt vincula circa collum ejus, et brachia et manus et pedes. At ubi, protulerunt gladios ut conciderent eum, subito terræmotus exortus est in loco, et cœpit terra mugire. Tunc milites cadentes in faciem timuerunt valde, et fugientes inde cum ipso Combrutio solum Thyrsum in vinculis reliquerunt. Tunc Sanctus oravit ut vincula sua solverentur; et statim vincula ferrea dissilierunt ab eo : et stans Martyr cœpit expansis manibus orare. Ad quem venientes qui ex officio remanserant, tulerunt eum inde et in carcerem recluserunt in loco tenebris obsito, quasi in puteo, cœno sordibusque horrendo; in quem eum violente introdudentes reliquerunt.

et solutis ei divina vincula

conjicitur in carcerem

a *Ita MS. an* stagneus*? at quomodo una correus? Agones Martyrum habebant* stanneus

CAPUT IV.
Baptismus divinitus procuratus; statua Apollinis confracta.

... ab ... at ...

... consolatur ... confirmatur

Ille autem stans in cœno illo, visitationem meruit Angelorum, et ubi erant tenebræ, lumen divinum enituit; et ubi vox consolationis humanæ non erat, vox divina insonuit, dicens : Thyrse constans esto, confide in Patrem et Filium et Spiritum sanctum, et ostensa est ei militia Angelorum. Cumque aspiceret tanta mirabilia et treneret, venit ad eum unus ex Angelis Dei, et dixit ei : Noli timere, sed vade et ostende te sancto Dei Episcopo, ut per eum efficiaris amicus Dei, pro cujus nomine ad coronam pertinges. Cui cum omnia reverentia Thyrsus respondit : Quomodo vadam, et ostendam me sancto Dei viro, cum et ego in vinculis sim compeditus, et omnia claustra carceris clausa sint, et si paterent ut egrederer, ubi eum quærerem nesciam? Tunc Angelus dixit ei : Ista vincula te colligaverunt caritati Dei, et ista claustra aperuerunt tibi regnum cœlorum; vincula interim te exsolvuntur quousque renascaris in Christo. Ambula nunc, et sequere me, et ostendam tibi ubi die noctuque Phileas Episcopus Christi in orationibus et in Dei laudibus perseverat.

... ad Episcopum Phileam

20 Tunc Thyrsus secutus est eum, et pervenit ad Episcopum, et pulsans januam orantis, dixit : Sancte Dei famule, cui Angeli testimonium perhibent sanctitatis, aperi mihi quia renuntiavi diabolo, et omnibus idolis ejus et Christum filium Dei inter tormenta confessus sum; et adhuc non gustavi de mensa ejus. Audiens hæc vir Dei intellexit hæc a Deo fieri, et jam fama de B. Thyrso frequenter per aures ejus agitata pervenerat ad eum; statimque aperuit ei. Qui breviter indicavit illi quis eum solvisset, et adduxisset, et quod expectaret foris ut baptizatum reduceret, unde eum eduxerat. Tunc vir Dei Episcopus instructum eum de mysteriis Dei baptizavit, consignavit, confirmavit, et refecit eum tam spiritali quam etiam carnali cibo, et perungens eum totum divino chrismate, dixit : Perge athleta Domini, Imperator tuus sedet cum omnibus amicis tuis, et expectat luctatus tuos : certa bonum certamen, quia jam centuplo fortior factus es quam fuisti. Si enim nondum unctus non potuisti dejici, quanto magis jam sanctus et illuminatus victoriam capies! Et hæc dicens ac benedicens eum deduxit usque ad ostium. Quo aperto sanctus Episcopus Phileas vidit ante illud lumen, quo duce Thyrsus venerat, et quo duce iterum rediit. Et ipse ingressus fortior, vegetior, atque incolumior, adorans Dominum mente et corpore, vincula quæ deposuerat circa se iterum applicata sensit.

baptizatur, confirmatur, sacra Eucharistia reficitur,

reducitur ad carcerem.

21 Circa quod tempus, Combrutius perrexit ad Silvanum quemdam civem Persam, dolosum, nequissimum, filium Sathanæ, qui ob hoc solum præfecturam acceperat, ut inquireret eos qui in viam Christi ambularent, et diversis crudelitatibus interficeret. Huic cum narraret de Thyrso Dei famulo, jussit eum vinctum suis obtutibus præsentari : sedensque in foro cum nequissimo Combrutio publice, ait ad eum : Desperate, et omnis serenitatis Deorum inanice, quare non sacrificas diis magnis? Thyrsus dixit : Quibus diis? Silvanus dixit : Jovi omnipotenti, Junoni, Minervæ, Apollini, et ceteris diis, quorum benevolentia mundus regitur. Thyrsus dixit : Nescis quis sit qui mundum regit, istorum autem quos nominasti, si vere putas, cessavit cultura ; quia mortui sunt, et in tartara conjecti pro sceleribus suis luunt pœnas. Si autem simulacra eorum colenda ducis, mundum ipsa simulacra regere non possunt, quia ipsa magis reguntur a gomphis ferreis, et plumbo et saxo : custodire vos non possunt, quia ipsa custodiuntur a canibus, ne forte a furibus rapiantur.

sistitur Silvano Comiti et Combrutio

ridet idola

22 Silvanus dixit : Dic Thyrse, Parentes tui cultores deorum fuerunt, an non? Thyrsus dixit : Quod pejus est, idololatræ fuerunt. Silvanus inquit : Esto ergo quod parentes tui fuerunt. Thyrsus ait : Si parentes nostri podagrici fuerunt, aut chiragrici, aut cæci, numquid nos volumus quod nostri parentes fuerunt, debiles esse vel contracti vel cæci? Cum ergo infirmitates corporum eorum non sequamur, cur suscipiamus animarum languorem, cum sit melius corporis debilitatem suscipere, quam damnationem animæ invenire? Corpus enim sive sit incolume, cessabit incolumitas ejus: sive sit debile, finem accipiet. Anima vero si pro facti sui qualitate vel plangere vel gaudere cœperit, hoc non finitur.

ostendit non esse in avita religione semper sequendos parentes

23 Tunc Silvanus b invictum et reluctantem beatissimum Thyrsum introduxit in templum, ubi stabat Apollinis simulacrum ex crystallo, mechanico opere exornatum, et dixit ad eum : Talem Deum, quis non vereatur et colat? Dixit ei Thyrsus : Si Apollinem fictilem aut gypseum, aut ligneum inveneris, Deus non erit? iste vero quia crystallinus est, Deus est? Ex quo vestra sententia, merito materiæ, non ex virtute operum est divinitas ponderanda. Dicit ei Silvanus : Cessent verba, adora Apollinem Deum magnum, et sacrificium, quod ei debetur, expende. Thyrsus ait : Adoro, sed Deum magnum, non Apollinem. Et Silvanus : Interim Apollinem, qui in præsenti est, adora, et libla ei, et postea ... iterum quem vis, ... forti ... uno

b ducitur in templum Apollinis

Ex mss.

fortissimum Herculem, sive omnipotentem Jovem, sive Mercurium sapientem excedes : nunc interim hunc adora. Thyrsus dixit : Non expedit Deo tuo Apollini, si eum adoravero. Silvanus dixit : Tu eum adora, et tibi expediet. Dixit ei Thyrsus : Vide, quia tu me compellere vis adorare eum. Tunc expandens manus ad cœlum dixit : Deus veritatis, præsta mihi servo tuo, ut falsitas ista cadat ante pedes meos, et in frusta vertatur; ut vel sic intelligant Deum in simulacris habitare non posse. Adhuc eo loquente, ecce et Apollo ruens in frusta dissiliit et factus est clamor magnus, ita ut tota civitas Cæsariensium permota populis inundantibus adveniret; erat enim pretiosius auro simulacrum, quod fuerat comminutum. Tunc beatissimus Thyrsus colligens fragmenta ejus dixit ad populum : Cives Cæsarienses, audite me ultimum et miserum, qui non sum dignus vel nominari vel dici servus Christi. Si Apollo Deus esset, ista frusta ex eo non fierent; non eum tetigi, nec funem in ejus statumenlam colligavi; ad solam invocationem Domini mei Jesu Christi cecidit et periit. Qui ergo sibi subvenire non potuit, vobis quomodo poterit ferre subsidium?

jussus eum adorare, precibus dejicit et comminuit.

a *Aquæ excussi gaudis; de gomphio cylinris ad vitam S. Sebastiani 20 Junii, cap. 24 littera i.*

b *Ita MS. et editi, melius forte*, lavitum.

CAPUT V.
Varie torquetur jussu Silvani et Combrutii. Horum interitus.

Interea aliis acclamantibus contra eum, aliis deflentibus, Silvanus iracundia inflammatus, jubet eum catenis per manus singulas, et pedes singulos *a* quadruplici extensione per trochleas fortiter torquendum tendi, ita ut nervi manuum ejus et pedum propemodum rumperentur. Tunc Thyrsus emisit vocem dicens : Domine Jesu Christe, disrumpe vincula mea, ut sacrificem tibi hostiam laudis. Et protinus disruptæ sunt catenæ, quasi fila araneæ, et exurgens cœpit benedicere Dominum. Tunc Silvanus exclamans dixit : Quæ sunt ista maleficia tua quæ everterunt Deum et vincula disruperunt? Thyrsus dixit : Si idola vestra oculos habent, et non vident; vos qui oculos habetis, et videtis, quare non intelligitis non esse maleficia, sed virtutem Dei?

Iterum distenditur catenis constrictus, a quæ ultro rumpuntur

25 Tunc Silvanus jussit impleri *b* tinam aqua, et merso capite ligari pedes ejus sursum, et mediam partem corporis, quæ supra aquam esset, flagellis cædi. At ubi ligaverunt pedes, et posuerunt caput ejus in tinam, cum vellent aquam immittere, *c* dissoluta est a circulis et dogis, quasi concisa esset securibus, et ita sigillatim diminuta est, ut nec esset quod foco posset aptari.

b jubetur capite aquæ immersa flagellari c solida solvitur vas.

26 Tunc Silvanus jussit eum dedi præcipitem a parte muri. Statim autem ut præceps actus est, per manum invisibilem supra murum elevatus est, et cum non esset latitudo muri unius cubiti, cœpit ambulare super murum, et Deo gratias cum vociferatione canere. Audiens hæc Silvanus, et videns mirabilia Dei, non intelligebat, sed hæc magicis artibus adscribebat. Tunc Vitalicus quidam, ut sic dicam, paganissimus, accedens ad Præfectum Silvanum, rogabat eum, dicens : Permitte me ascendere ad eum. Tunc appositæ sunt machinæ, et ascendens ad eum Vitalicus dicebat : Ego te hodie faciam universa maleficia deponere. Postquam autem ascendit, putabat se sic super murum stare posse, sicut ille Dei Martyr stabat. At ponens pedem ex alia parte muri, supra petram acutam, corruit, et cerebrum sui capitis, prius quam expiraret, aspexit. Et Dei nutu Thyrsus, quasi per planum descendens, venit ad locum, ubi stabat Silvanus, et increpans eum, dicebat : Intelligite infelices virtutem Dei mei Jesu Christi, ego enim ideo didicer, ut videntes virtutem Dei, credatis quoniam ipse est Deus, qui liberat credentes in se.

præcipitandus e sublimi muro, illæsus in gradus, elevatur ab Angelo. Vitalico mortuo.

dirempto de cerebro

27 Sed ista Silvanus ita audiebat, ut aspis surda, obturans aures suas : et dolore de morte Vitalici nimio constrictus, jussit eum arctius custodiæ carceris mancipari, nova aliqua et inexquisita tormenta, quibus Dei famulus fatigaretur, excogitans. Et convocans ad se Combrutium; dixit : Necesse est nos ad Apamiam proficisci. Quid igitur faciemus de hoc infausto Thyrso? Cui respondit Combrutius : Quocumque perrexerimus, per civitates nobiscum eum duci in vinculis jubeamus; ut ad metum Christianorum, dum per singulas urbes tormentis afficitur, ceteri corrigantur. Die autem, qua profecturi erant, S. Thyrsum adduci jusserunt; et sedentes pro tribunali ambo in foro, jusserunt ante eum poni catenas novas, habentes collarium et manicas ferreas, pondo ferri centum; et dicunt ei : Aut sacrifica, aut istis catenis te oneramus, et quocumque per civitates perrexerimus, faciemus te ad exitium et metum omnium Christianorum novis macerari tormentis. Thyrsus autem erigens ad cœlum faciem suam, constanter dixit : Gratias tibi ago, Domine, quia per multas civitates nomen tuum confitebor. Et ad ipsos conversus, ait : Me quidem sciatis gaudere in his vinculis; vos autem puniendos Dei judicio. Sicut enim nudo agere contra Deum consentitis; ita ambo indignationem sentietis æternam; ut omnes iniqui et increduli cognoscant Christum Deum esse, qui regnat cum Patre suo, et cum sancto Spiritu, in secula seculorum, Amen. Hæc illi audientes, jusserunt eum fustibus cædi : et imponentes ei prædicta vincula, profecti sunt a Cæsarea in Apamiam.

Circumducendus gravibus catenis oneratur

cæditur fustibus.

28 Tertia autem die Silvanus repentina febre corripitur, ita ut a *d* fine geniculorum usque ad plantas, emortua sua membra sentiret; et adhuc vivens, se media parte mortuum comprobaret. Anima autem ejus sic erat mortua, ut se hæc pati propter Dei hominem non posset agnoscere; nec in ejus memoriam venire poterat, sibi hæc prædicta fuisse ab homine Dei eventura. Audiens hæc Combrutius, quod Silvanus jacens in lectica, hæc pateretur; descendit de equo et ascendit lecticam ad consolandum eum. Cumque diceret ei : Dii tibi sint propitii, et magnus Deus Æsculapius salvet te, repente et ipse *e* torminum et interni doloris immensitate corripitur : et cœperunt ambo juxta se jacentes, intolerabili vexatione torqueri. Quos videns, Viator nomine, Assessor Silvani ista pati, contremuit, et descendens de lectica, et ascendens equum suum, ait ad eos : Dii visitent vos, et magnus Æsculapius vos restituat sanitati. Et his dictis, ita cum equo fugit, quasi esset et ipse simul a dolore corripiendus, nisi veloci fuga malum avertisset. Festinat itaque mulio flagris cædens mulas, ut ad civitatem citius pervenirent : occurrunt honorati civitatis, et solito more populi Judicibus, qui ingrediebantur, exhibent obsequia : at eos gementes, et mugitum præ dolore edentes stupefacti attendunt. Deponuntur vix sucrum manibus servulorum; et impositi sagulis in singulis lectis ad hospitia perducuntur.

d Corripitur morbo Silvanus e mox et Combrutius

vehuntur Apamiam.

29 Veniunt medici, accedunt etiam pestiferi idolorum sacerdotes, et aliis eos ungentibus, aliis pro eis sacrificantibus, alii circa membra eorum carmina incantamentaque murmurantibus, aliis circa dolores eorum in vanum ligantibus coccum; illi vexabantur acrius, et vehementius per membra singula torquebantur. Combrutius mugitum dabat, et quasi ex antiphona Silvanus post ejus mugitum ululabat. Non erat in eis sermo, nec loqui poterant quod videbant et sentiebant : tartarei enim angeli super eos jam acceperant potestatem, et antequam animæ eorum raperentur ad pœnas, corpora eorum cœperunt ferre supplicia. Hæc per quatuor dies utrique perpessi sunt, quinta autem die infelicem spiritum exhalaverunt.

Incidunt morbum et sedatus frustra adhibito.

30 Præ-

30 Præ putore, ubi eorum corpora jacebant, nullus poterat pollinctor, qui sepeliret, accedere : jacebat Combrutius totus quasi ab igne combustus, et Silvanus quasi jam septem dies habens corpus fœtidum vermibus scaturiebat. Interea vix in sagis grossis et rusticanis involvuntur corpora eorum, quatenus possit putor includi cum ipsis. Sed et involuti et colligati, et ducti ad sepulcra, in terram depositi, rejiciebantur a sepultura : et putor vehemens ex eis et morbificus exhalabat, et aerem inficiebat, et tandem subsecuta est lues. Tunc aliqui perrexerunt ad virum Dei Thyrsum, ubi erat in vinculis, et dicunt ei : Dum tu a Deo tuo vindicaris, regio nostra morbo inficitur, et mortalitas facta est ex putore eorum, quia eos terra non recipit. Tunc S. Thyrsus dixit : Credo in unicum filium Dei, quia ut vos omnes liberemini a morbo, hodie eos terra suscipiet. Post hanc vocem hominis Dei a terra recepti sunt in morte æterna.

terra corpora eorum rejicit :

implorato auxilio S. Thyrsi, sepeliuntur.

a MS. Ripat. quadrifaria intentione.
b Ms. Galli une tonne : alia Acta vas aut lebetem habent.
c Agones excusi : dissoluti sunt circuli et asseres discompaginati, et ita frustulatim comminuti. d Ita Agones, at MS. Rip. fune. e Idem MS. subcutanei doloris inundatione.

CAPUT VI.

Morti bis sub Baudo Apamiæ ereptus; statua Bacchi dejecta.

His igitur peractis, post aliquot dies venit successor Combrutii, nomine Baudus, sacrificans diis, qui ut ingressus est Apamiam, altera die universa gesta sui antecessoris discutiens, pervenit ad beatissimi Thyrsi tolerantiam; et legens in gestis pœnas quas perpessus fuerat, dixit : Miror si iste homo contra Deorum vota perdurat. Et volens deos placare, primam actionem suam in passione S. Thyrsi constituit. Præparato sibi tribunali in foro, altera die mane publice jussit suo conspectui Thyrsum præsentari. Sedenti autem pro tribunali, Sanctus Dei lætus, fortis, et robustus præsentatus est, quem Baudus considerans dixit : Aliud est quod gesta testantur, atque aliud quod indicat vultus. Et conversus ad officium dixit : Vos eum in sagina habuistis, non clausum in vinculis? Cui, cum dicerent omnes, quod et cibum contemneret, et die noctuque in vinculis permanens Christum suis laudibus prædicaret, Baudus dixit : Dii omnipotentes ideo te salvare student, ut diu vivens possis frequentius ungulis radi, fustibus et novis plagis repetito iterum atque iterum cruciatu vexari. Unde si vis tui misereri, consulo, sacrifices diis, ut possit tibi quod superest carnium non perire. Thyrsus dixit : Condoleo tibi, quia tenes vestigia antecessorum tuorum, cum ipsis habiturus partem, quorum facta prosequeris.

Baudus Combrutio succedit.

Thyrsum sibi sisti jubet

miratur ita valentem et integrum

32 Baudus dixit : Faciam te in profundum maris mitti, quia jam pœnæ in te, quantum didici, universæ completæ sunt. Thyrsus dixit : In profundum tartari tibi debetur descensus, et ideo de profundo mihi minaris, quia totus in profundo jaces. Baudus dixit : Canis perditissime, ausus es mihi cum tanta superbia loqui, cum tui ita potestatem habeam, ut singula tua membra discerpam? Thyrsus dixit : Baudi nomen est a canis latrantis, feram te patienter, quasi canem latrantem, et ridebo te sicut risi priores tuos. Tunc iratus Baudus jussit eum resticulis cannabinis ligari per manus atque pedes, et jussit eum arctari in sacco, quem annulo suo signavit, et *b* in carabo ponens jussit eum duci in medium maris, et [illegible] præcipitari. Quod cum fuisset impletum, visi sunt Angeli Dei suscipientes eum, et cum Dei laudibus revocantes ad terram. Venientes autem nautæ, qui eum [illegible] serant ligatum et signatum et clausum, viderant eum liberum in medio sanctorum Angelorum in littore Deo laudes concinentem, et pro mirabilibus ejus gratias agentem.

et insultat Thyrsus

a ligatus, et sacco inclusus in mare abjicitur b ab [illegible] [illegible] in [illegible] defertur

33 Quod factum Baudus Judex audiens perrexit ad littus, et teneri eum præcepit, dicens ei : Quæ sunt ista maleficia tua, quæ tibi etiam mare ipsum faciunt esse subjectum? Thyrsus dixit : Audi stulte, Deum quem confiteor et credo et colo et prædico, ipse est qui dudum *c* prædecessorem tuum Pharaonem cum armis et curribus, et equis, et exercitibus dejecit in profundum. Ibi te expectat, ubi tibi locus est cum iis qui contra Deum arma sumpserunt: mihi autem cum iis pars est, qui de maris fluctibus ita liberati sunt ut hymnum Deo canerent : Quis similis tibi in diis Domine? quis similis tibi? Adverto ergo miser, quia dii vestri miseriores vobis sunt, neque sibi neque vobis cultoribus suis possunt subvenire. Baudus dixit : Ideo te miseratione sua dii et de plagis et de angustiis et de mari liberant, ut eis sacrifices; nolunt enim te apud inferos pejoribus subjacere tormentis : si enim non sacrificaveris eis, et hic atrocibus pœnis subjacebis, et ibi acrioribus. Thyrsus dixit : Miser et imperitissime, melius est ut linguam tuam morsibus amputes, quam contra Deum illam loqui nefanda permittas.

Ex [illegible]

Baudum [illegible] [illegible]

34 Tunc indignatus Baudus, jussit venatoribus, ut feras quas exhibendis muneribus præparabant fame *d* triduana conficientes, apertis caveis intra locum ubi erant ipsæ caveæ Thyrsum dimitterent nudum et vinctum; in quibus erant novem ursi et sex leopardi. Quibus cum fuisset Dei servus traditus, sola vincula, quibus ligatus erat, sensim et leniter eroserunt, carnem autem ejus tanquam oleo vinctam linguis lambentes, et sibi refectionem assumere, et Dei famulo refrigerium exhibere videbantur. Altera itaque die mane respiciens Baudus per fenestram, vidit eum sicut inter catulos *e* Melicæos deambulantem, et Dominum benedicentem, et infelix non vult id imputare bonitati Dei, sed partim imputans fatis, partim fraudibus humanis adscribit; efficitur sicut equus et mulus, quibus non est intellectus.

d [illegible] feris [illegible]

35 Denique præcepit eum inde auferri, et duci in templum Dionysii, et virgis cædi, atque ad sacrificandum compelli : convocans etiam omne officium suum jussit ut omnes eum cogerent Dionysio sacrificium non denegare. Quibus Thyrsus ait : Modo Deo Dionysio sacrificabo. Quod illi audientes gavisi sunt, atque apprehendentes eum ante eum, putabant velle illum thuribulum sumere, et vanam statunculam adorare. Sed Thyrsus vir Dei expandens manus suas ad Dominum, dixit : Domine Jesu Christe, qui corde videris, et mente aspiceris, mitte mihi Angelum tuum, qui Apollinis simulacrum comminuit, ut et istud tam minutatim confringat, ut non sit ex eo quod possit vel colligi vel teneri. Igitur dum complesset orationem, dixit ad Baudum : Audi me Baude, Apollo, ad quem me duxerunt fratres tui, ex crystallo fuit fragilis, iste autem ex ære est fortis et fu[illegible]lis : ne ergo Apollo sibi solus putet injuriam factam, ad solatium illius, in nomine Domini mei Jesu Christi, ecce et iste totus corruet, et ita in particulas dissiliet, ut non sit quod ex eo iterum possit vel conflari vel confundi. Et cum hoc dixisset, ecce immanis illa ex alto cum basi [illegible] statua cadens [illegible] ipsum templum concussit, ut universis cum ipso Baudo fugientibus, solus vir Dei remaneret in templo. Et [illegible] incredulis, Domino Jesu Christo gratias agebat.

ducitur ad templum [illegible]

oratione statuam dejicit

36 Tunc Baudus cœpit ab eo inquirere, dicens : Desperatissime virorum die malo genitum tuum. Thyrsus ait : Dis tuis comminuti [illegible] perquiris? Baudus dixit : Omnes confudit maleficiis tui [illegible] nescio [illegible] quibus [illegible] virtutibus tibi [illegible]. Tunc Thyrsus ait : Nemo accommodat arma [illegible], ut per ipsa vincatur. Baudus dixit : Et quis est, de quo dicis, Nemo accommodat [illegible] sua, ut per ipsa vincatur? Thyrsus dixit : In idolis tuis diabolus regnat, et in

ut [illegible] non [illegible]

in maleficiis tuis diabolus pugnat; quomodo mihi diabolus præstare poterat, ut per me seipsum et regnum suum everteret? Baudus dixit: Dic mihi genus tuum. Dixit ei Thyrsus: Unum mihi de terra, aliud de cœlo concessum est: quod de terra est, hoc est quod tu videris pro tempore fatigare; quod autem de cœlo est, hoc est quod non potes nec contingere nec videre. Igitur cum in conspectu populi a Dei homine fuisset Baudus confutatus, dentibus cœpit vehementer infrendere, et jubens eum in catenis iterum arctari, et in carcerem recipi, cogitabat quibus pœnis eum faceret interire.

a Nam ... laborare multipeat.

b Apoones ... naves ... concri ... longe ... an naves insignita erat cancri effigie, aut forma ejus aliqua ratione exprimebat? an a celeritate, qua per ... carabus ... an quod ... piscatores ... ? ... nostratibus genus est oblongæ velifera navis Krab ... dicta, id est cancri vel cancrorum, scapha.

c MS. Reg. avunculum. d Idem MS. Iduma.

e Apones ... medicatos, an non potius Melitæos? Noti sunt catuli Melitæi, ... de quibus Strabo lib. 6, Plinius lib. 3, cap. ultimo, aliique.

CAPUT VII.

Quæstio Apolloniæ habita. Conversio S. Callinici.

Altera itaque die, confusionis suæ pudorem non ferens, Apolloniam profectus est, in qua civitate templum ingens Apollinis visebatur, refertum sculptilibus variis, et idolis plenum, quibus Baudus sacrificans orabat, ut Thyrsum unum contemptorem vincere posset. Videns ergo Baudus confusionis suæ injurias vindicare, jubet eum flagris cædi. Cumque fuisset cæsus, sanguis e lateribus ejus emanabat, quem sanguinem suscipiens vir Dei in manu sua, dicebat Baudo: Audi Baude. Hic sanguis, quem fundis, mihi quoque ad gloriam cedit, tibi autem ad interitum eveniet sempiternum. Unde si vis evadere, Christum esse Deum crede, ut a pœnis possis perpetuis et æternis suppliciis liberari.

38 Tunc Baudus fecit eum quatuor partibus ad trochleas extendi in templo Apollinis, ubi, ut dictum est, multa idola erant, et dicebat ei: Ecce insultant tibi dii mei, tibi autem quis auxiliari poterit ne ista patiaris? Respondens autem Thyrsus dixit: Auxilium meum a Domino, qui fecit cœlum et terram; qui ex omnibus pœnis liberavit me, ipse etiam te cunctis insanum justitiæ suæ fustibus cædi præcipiet, et sculptilia ista omnia quæ sunt arte hominis facta decutiet.

39 Cum hæc et his similia diceret Thyrsus, irruit dolor nimius super Baudum, ita ut amens effectus quid de se gereretur præ dolore nesciret, totum ipsum templum ita Angelica manu per duas fere horas concussum est, ut immania illa idola, quæ illic stabant, corrueret, id est, Apollinis, Herculis, Veneris, et Silvani, et jacentibus eis in pavimento, dicebat Thyrsus Baudo: Surgant nunc dii tui, et liberent te a dolore tuo. Clamans autem Baudus dicebat: Magnus Deus Silvanus propter maleficia istius punit me. Tunc Thyrsus exsufflavit in faciem ejus, et dicebat: Olim prædixit Spiritus sanctus de tui similibus dicens: Flagellasti eos, et non doluerunt: verberasti eos, et noluerunt assumere disciplinam. Ecce nosceteris, et durus es, curvaris, et adhuc rigidus perseveras.

40 Tunc ex illis innumerabilibus populis, qui huic spectaculo interérant, multi conversi sunt ab insania idolorum, et Thyrsi monitis informati concurrerunt ad Dei Sacerdotes, ubicumque inveniri poterant, (occultati enim erant) et ab eis facti sunt Christiani. Ab hora itaque prima, cum hæc fierent, usque ad horam nonam jacente in doloribus Baudo, vir Dei Thyrsus non cessavit populis astantibus voce libera prædicare, ostendens idola nihil esse, Deum unum, qui in cœlis regnat, mente syncera colendum, et sanctis operibus venerandum. Tantam denique gratiam Dominus sermonibus ejus tribuit, ut non solum maxima pars populi crederet, sed et Gallenicus quidam sacerdos idolorum, qui obstinato pectore permanens ab initio in perniciem Thyrsi desævierat sub Combratio et Silvano, et insuper Baudo. Nunc ille, qui pœnas novas adinvenerat et multa mala, confitetur Christum Deum esse, adeo ut idola vanissima et infelicissima, voce libera in publico proclamaret.

inter quos Callinicus sacerdos idolorum.

41 Constantissimo denique vultu et animo accedens ad Baudum, cum ad suam mentem rediisset, dixit ei: Audi me, vir clarissime. Iste homo si non Deum magnum et verum coleret, ista ei magnalia nulla ratione contingerent. Nam Herculem insuperabilem, et sapientem Apollinem, et Dionysium mysticum, et Silvanum invictum, pro nihilo ducens comminuit: omnes inauditas et intolerabiles passiones, ac si nihil fuisset, perpessus, irrisit: fatigavit tortorum officia, et liquefacto plumbo, et in ejus nudas carnes fuso, in eos, qui in perniciem illud infundere conabantur, virtute suæ orationis inspersit, atque in virtute Dei sui confidens, et pœnas superavit et bestias subjecit, et Judices mortificavit: et multi periclitati sunt in confessione ejus. Baudus dixit: Quantum video, obtinuit te maleficiis suis. Gallenicus dixit: Iniquo judicio maleficia putas, ubi virtutem Dei invisibilis cernis: sed jam, ut dixi, invasit mentem tuam diabolus, et non permittit videre omnia idola ante pedes Thyrsi captiva jacere.

Baudum de Thyrsi innocentia et recta fide interpellat.

42 Baudus dixit: Ista ego non laudare, sed vindicare disposui. Gallenicus dixit: Magnum vindicem dii cœperunt habere propitium. Tu ergo colendus es potius et timendus, ne forte, dum tu propitius esse nolueris, surgere postea quam ceciderunt omnino non possint. Ergo quia tenes in vinculis, sana eos, et quos vides dejectos exalta; aut si dii sint, ipsi sibi auxilium surgendi exhibeant: quod si te defensore substiterint, constat eos deos esse non posse, qui nisi hominis fuerint auxilio protecti, non poterunt nec plumbo ligante constare. Baudus dixit: Forsitan et tu Christianum te esse dicturus es? Gallenicus inquit: Ego quidem paganus sum, et sacerdos lapidum et lignorum, quibus infelici devotione servivi; attamen rationalis homo sum, non asinus, nec camelus, ut injustis oneribus terga prosternam. Baudus dixit: Infelix ut video, pessima morte moriturus es. Gallenicus dixit: Non est mors pessima sed beata, in qua Deus defensor est, et homo persecutor, et ideo non solum non timeo pœnas corporis et mortem subire, sed etiam glorior per ipsa tormenta cum Dei homine partem aliquam invenire vel parvam.

Deos ridet, eorumque defensorem Baudum.

43 Et conversus ad Dei hominem dixit: Rogo te, ut dicas mihi, quid dicam Deo tuo, ut merear tecum partem aliquam habere in illa die? Dicit ei Thyrsus: Dic: Credo in Deum vivum, invisibilem et omnipotentem, et in unigenitum Filium ejus Dominum nostrum Jesum Christum, unum cum Patre suo, et cum Spiritu sancto, Deum esse. Et cum hæc voce publica Gallenicus clamaret, Baudus dixit: Væ misero, qui sic durus factus est! et jussit eum tradi aliis sacerdotibus templorum custodiendum, ut eum audiret in crastinum.

instruitur a Thyrso in fide Trinitatis.

traditur sacerdotibus idolorum.

44 Cumque eis traditus esset, duxerunt eum in templum, in quo erat Asclepius, et cœperunt osculari genua ejus, dicentes: Considera, Domine Gallenice, quia in omnibus civitatibus nominaris, et summus Pontifex diceris, et non est civitas, in qua tua imago non habeatur veneratione digna: crinem capitis tui, quem nunquam totondisti, et barbam tuam omnis miratur aspectus, quam et omnes sacerdotes, et philosophi procedentes venerantur et adorant. Hanc Baudus disposuit tondendo primum deturpare, et deinum

variis blanditiis tentatur.

demum tibi ludificando, si in ista superstitione perstiteris, penitus abradere. Quibus Gallenicus dixit: Ego sum, qui vos docui variis diis diversa sacrificia ministrare; deorum vanorum cultor superfluus extiti; illius jam servus sum, qui vici deos meos, ille me juste habet subditum, qui dejecit illos, quibus me injuste subdebam: liberavit me ab injusto *a* onere et fecit me justitiæ subjacere. Hoc autem scitote, quia levitas in me ulterius vana esse non potest.

a *MS. Iap.* honore.

CAPUT VIII.

Martyrium S. Callinici et XV ab eo conversorum. Obitus S. Thyrsi.

Crines jussu Baudi detonsos projecit in idolum Asclepii:

Id intelligens Baudus jussit servis suis, *a* ut caput ejus tonderetur et barba. Quod cum fuisset impletum, ligavit Gallenicus crinem et barbam simul, et jactans illud in idolum Asclepii ait: Dæmon malignissime et fallacissime deceptor animarum: recipe schema tuum; renuntio tibi maledicte diabole, nego te et complices tuos; ego sum Christi servus, qui te jubebit modo dejici, sicut omnes collegæ tui dejecti sunt. Et his dictis expandit ad Deum vivum manus, et ait: Deus tu scis mentem meam, fidem, propositum, voluntatem, tu scis quia ex toto corde tibi credidi, ostende iis qui per me decepti sunt, quod hoc simulacrum vanum est, et quod non est in eo nec divinitas neque aliqua potestas Angelica. Si enim jussu tuo ceciderit, et isti non crediderint, habebunt partem cum Baudo, qui videns mirabilia tua adhuc incredulus permanet: si vero crediderint, liberabor a reatu meo, quem incurri miser, qui eos decepi, et vanis feci figuris subjici, et iis honorem deitatis impendere, quos non deos esse sed dæmonia Dei famulus omnibus propalavit. His dictis post duas horas, motum est simulacrum; post hæc, cum ingenti strepitu corruit, et in tres partes fractum est. Seorsim jacebant manus Asclepii cum dracone et virga, seorsim renes cum pedibus, seorsim pectus et caput.

quod e ruuntur corruit

convertuntur quindecim sacerdotes

46 Ad quod factum omnes simul quindecim sacerdotes cum Gallenico cœperunt Christum Dei filium confiteri, et dicere hunc verum Deum quem prædicat Thyrsus. Igitur cum hæc ad aures Baudi perlata sunt, jussit Gallenicum una cum sacerdotibus ad se venire: a quibus cum inquireret exitum rei, narraverunt omnia per ordinem, et seipsos Christo credere palam cœperunt asserere. Tollens autem Gallenicus capillos capitis sui et barbam projecit in faciem Baudi, dicens: Ecce quod tu pro magna mihi te facturum injuria minaris, habe capillos meos et barbam et peccatum [illegible], ab hac hora si non credideris, evidenti damnabilitate reus eris. Nunc tu melius Deos colis, quam ego colui, aut melius defendisti culturam eorum quam ego, qui die noctuque nihil aliud agebam, nisi hoc quod sicut vanus et cæcus idolis immolabam? Detecti sunt qui esse videbantur, et non erant, ostensa est falsitas, apparuit veritas, manifestatæ sunt tenebræ, lumen verum infulsit. Benedicamus omnes unum Deum, et hunc esse omnipotentem universi pariter confiteamur, quem deorum nostrorum victorem probavimus.

constantur Baudo,

in capus faciem Callinicus crines suos conjicit,

47 Cumque hæc a Gallenico dicerentur, et a ceteris sacerdotibus confirmarentur, timens Baudus, ne similiter fatigaretur a Gallenico, ut fatigatus fuerat a Thyrso, jussit eum in conspectu sacerdotum gladio percuti: quem videntes in sua decollatum cœpertu, cœperunt dicere: Utinam et nos digni habeamur pro hoc nomine glorificari. Quibus ad se convocatis Baudus dixit: Quid opus est, ut domos vestras relinquatis, atque habentes uxores et liberos, mortem spontaneam optatis? Qui respondentes dixerunt: Nos, ut cum Gallenico sacerdotes fuimus

plectuntur ... jactat alios ...

idolorum, ita cum eo Christi esse testes properamus. Tu decerne pœnas, dolores, egestates, exilia, incendium, gladium, et qualem poteris excogita interitum; jam nos habere partem cum Gallenico definivimus. Tunc furens Baudus dixit: Ne ceteri sacerdotes deorum talia faciant, omnes pariter capite plectantur.

et hi omnes capite

48 Quibus decollatis jussit Thyrsum claudi locello ligneo, et ipsum in *b* canterio levari. Igitur cum per tres horas ducerent serram, et nec levem semitam facerent, Dei subito nutu *c* locellus apertus est: in quo exurgens S. Thyrsus stetit manibus in cœlum protensis fundens orationem, glorificando Patrem et Filium et Spiritum sanctum. Et conversus ad Baudum dixit: Stulte et incredule loculum licet invitus mihi præparasti, in quo ego, vincente Domino meo Jesu Christo, in pace dormiam et requiescam, quia Dominus jam me dignatus est ad suam requiem vocare. Et his dictis posuit se in loculo ad suam mensuram facto, et in bono agone prius athleta mundi, sed tunc verus athleta Christi emisit spiritum. Statim Baudus cœpit clamare, et dicere: Angeli Dei torquent me, quia ad finem usque Dei justum famulum persecutus sum.

Thyrsus loculo ... loculo aperto laudat ... moritur ...

Tunc ... Baudus.

49 Tunc diversis *e* locis advenientes Christiani, abstulerunt sanctum corpus in loculo, et cum eo in spelunca posuerunt, et S. Gallenicum cum reliquis quindecim sacerdotibus in eodem loco posuerunt. Gesta autem sunt hæc in civitate, quæ dicitur Miletus, in loco qui appellatur *d* Daphne. Sepulti sunt omnes a S. Cæsario Episcopo et Laodicio Presbytero. Condita sunt autem corpora eorum unguentis et aromatibus a religioso viro Philippo, a quo et sepultura, ipso permittente Baudo, constructa est. Per triginta autem dies vexabatur Baudus vermibus, et vulneribus et putoribus immensis, ita ut daret ejulatum et ululatum continuum per dies et noctes: qua occasione omnis pene populus credidit Christo.

Sepeliunt Christiani Martyres.

... monumentum

50 Et mortuo Baudo atque a suis incenso, ut moris erat paganis, ventus subito ingens exortus est, ita ut pulvis omnis eventilatus fuerit, adeo ut nec carbones lignorum, quibus incensum ejus corpus fuerat, remanserint. Ex quo facto in confessione Christi tota civitas Miletus tam perfecte conversa est, ut manibus propriis templa destruerent, et Dei ecclesias suis sumptibus fabricarent, omnia hæc sibi provenisse S. Thyrsi meritis confitentes. Cujus orationibus et nos omnes, qui hæc legimus et audimus, petamus misericordiam posse consequi, quam si non dubitaverimus, consequi poterimus, Christo præstante, qui regnat in secula seculorum benedictus. Amen.

Baudi ... cineres ... ...

Miletus ... ...

a [illegible] *MS.* [illegible] [illegible] [illegible] b [illegible] a plaustro [illegible] d [illegible] Daphne [illegible] *in principio* [illegible]

ALIA ACTA

ex MSS. Thosano, et S. Maximini

CAPUT I.

Martyrium S. Leucii. Conversio S. Thyrsi.

a Tempore, quo Christi membra hostis in terra premebat, sæva fuerat fidelibus orta tempestas, jam enim infiniti aggere Martyrum per totum mundi alveum sua sibi defenderant loca, illudque solum desidia prœsserat membrum, quod non illustraret memoria Sanctorum. Sed [illegible] eum ex præcepto *b* Divalium sacrorum jus [illegible] portaret, ut aut Christianos subjugaret idolis, aut [illegible] in illos quos posset fureret dente; mox ut Nicomediam tetigit civitatem, Jovi et Silvano libamina fecit. Inde illum *c* Apamea [illegible] recepit, ibique Jovi et Apollini sacrificia [illegible]. Putare [illegible] numquam posse [illegible] comparare, [illegible]

Tempore ... persecutionis ...

nibus

Ex mss.

ribus dæmones complacaret. Illico illum Cæsarea matutinum excepit, ibique octo diebus demoratus est sacrificans, et multas animas interficiens.

S. Leucius eum reprehendit

2 Leucius autem quidam secundum legem testimonium habens, et omne verendum planta deterens limen, de plano sic ad Præsidem dixit: Ille mortem habeat in suspecto, optime Præsidum, cujus vita venit in dubium. At qui pro lege sua paterna paratus est usque ad gladium tradere membra, illud in eo feraliter Judex exercet, quod sine d caussa punit insontem. Istas nobis futuras ex vestra nece coronas Spiritus Sanctus prophetali sermone ante prædixit; et ideo quia ante prædicta completa sunt, restat unum ut gladio vindice transeamus ad cœlum. Cumbricius dixit: Non te talem ex improviso impegisse putabam, nec hoc mihi, quos hodie complacavi, promiserant dii. Sed interim aut sacrifica illis secundum Imperialia jussa; aut per te Græcia hodie sumet exemplum. Leucius dixit: Quid cum insania loqueris Judex, et ex furia verba e confringis? istis sermonibus non accommodo sensum: quidquid ut rabidus canis impegeris, sumam libenter Deo fautore. Tu autem contemnens eum, qui te fecit ex nihilo, Deum, et dæmones adorans, substantiam tibi perditionis acquiris.

equuleo torquetur

3 Cumbricius dixit: Equuleo eum applicate, et membra ejus pœnis subjicite. Leucius dixit: Qui regnas in æternum Deus, ostende huic insensato, qui cæcus per tenebras offendit, dum his, qui sunt irrationabiles, sacrificat. Cumbricius dixit: Fortius eum torquete, ut vanitatem verborum pœna compescat; et aliquid dicat sapore conditum. Leucius dixit: Verba mea ita sunt saporata, ut tuam mentem præcedant insulsam. Tu autem, ut sal infatuatum, post modicum regno privatus mitteris foras, ut conculceris ab hominibus.

4 Idem dixit: Fessos jam reddidit labor tuus carnifices, Judex; applica alteros, quia vides istos ex defectu vanas per membra trahere manus. Cumbricius furens dat sententiam, dicens, Leucium, qui magis ultroneum se obtulit gladio, dum sacrificare noluerit diis immortalibus, per quos mundus ipse, etsi jam fessus, utcumque tamen sustentatur, jubeo decollari. Leucius dixit: Deus gratias ago tibi, quia devicto in terris diabolo, hodie viderunt oculi mei salutare suum. Illi autem eculeo eum deposuerunt, et duxerunt extra civitatem ad stadium unum, et ibi eum decollaverunt. Et cum Præses audisset ju[illegible]nonis suæ obtemperantem populum, duobus diebus ibidem in Cæsariensi civitate moratus est, sacrificans falsis Diis.

5 Exeunte autem Cumbricio ad portam, quæ dicitur Hellespontiaca, magnus athleta Thyrsus, et continuo Martyr futurus, tenuit eum, dicens: Ave carissime Præses, et patienter audi, quæ a me tibi dicenda sunt. Cumbricius dixit: Ave et tu amice Deorum, et totius doctor voluptatis, alacri animo te audiam. Thyrsus dixit: Unus et verus Deus excelsus præcepit per paginam veteris instrumenti, dicens: Dominum Deum tuum adorabis et illi soli servies. Si ergo sibi soli jussit serviri, quid istas vacuas et odibiles dæmonum culturas præcipitis excoli, et a vero, qui Deus est, mentes nostras cupitis retorquere? Cumbricius dixit: Quid ergo tibi videtur Thyrse, in vanum currere cœlestia [illegible], aut seducti [illegible] esse Deorum inservire culturis? Ideo dixit: Noli blasphemare Deos. Thyrsus dixit: Noli blandiendo [illegible] animum perturbare, ne incidas in mortem. Istos autem, quos colis, [illegible] male facere possunt nec bene. Cumbricius dixit: In multa audacia videtur prosilire, quæ in te, [illegible] defende, [illegible]. Sed [illegible]. De jugo descendit Judicii [illegible], dum fronte [illegible] nesciat versus tribunal. Thyrsus dixit: Sic Judices [illegible] versus tribunal, et omnes ad [illegible] ad palatium [illegible] Regis æterni, [illegible] nis fungor officio. Sed nec præsentia me modo valde terret tua. Illud satago multum, si vox mea inveniat aures tuas. Cumbricius dixit: Multiloquium didicisti, et blasphemare. Audi autem me, et sacrifica cum sis paganus, et non incipias male mori. Thyrsus dixit: Ego, Cumbrici, non multum loquor, neque sacrifico; sed timeo unum Deum qui est in cœlis, qui dixit: Dii qui cœlum non fecerunt neque terram, dispereant a terra. Si ergo eos disperdere jubet creator cœli et terræ, quomodo ergo cum sis cæcus alios cogis ad mortem? Ergo scias me non multum loqui, sed permanere in veritate. Age quod vis; paratus sum enim pro veritate mori.

a *Hæc Acta videntur ex Præsidalibus contexta, aut maxima ex parte descripta.* b *MS. S. Max.* Dominorum.

c *Metaphrastes paucis hæc perstringit:* Venit ex Nicomedia per Nicæam ad eam quæ ipsos alunt civitatem, quæ dicta est Cæsarea, a quodam ex veteribus Cæsaribus. *Verum Nicomedia Apameam, hinc Cæsaream profectum esse, superiora etiam Acta indicant, et ipsa itineris ratio, nisi forte quapiam ex caussa et circumeundum fuerit. Urbes sunt Bithyniæ ad Propontidem, quas exhibet Ptolemæus lib. 5, cap. 1, et tabula 1, Asiæ.*

d *MS. Thosan.* culpa. e *Membr.* constringis.

CAPUT II.

Varia S. Thyrsi tormenta sub Præside Cumbricio.

a Cæditur plumbatis

Cumbricius dixit: Plumbatis eum a cædite, et membrorum ejus divaricate juncturas. Thyrsus dixit: Omnis perfidiæ magister, et tenebrarum ductor, non me terrent pœnæ tuæ, temporales enim sunt: timeo autem Deum, qui æternas dat eis pœnas, qui irritant eum; quas nec tu effugies, nec pater tuus, qui dicitur Sathanas.

crura ejus confringi jubentur

7 Cumbricius dixit: Crura ejus confringite, ut uno detentus loco nullum pedibus imperet gressum. Thyrsus dixit: Invidiose et cooperte tenebris, quomodo per imprudentiam tuam non cognoscis, quia ministri tui defecti sunt et sine viribus? Cumbricius dixit: Impudoratus athleta usque in finem pertinax ostenditur, qui cum projectus fuerit foras agonem, ab omnibus exsufflatur; sic et tu quousque videas corpus tuum dissipatum, et a canibus tractum, ut ab omnibus videaris superatus, nullatenus credis. Thyrsus dixit: Bene inutilis canis, consuetus mentiri, modo verum dicis. Fortis enim sum athleta. Habeo solum Dominum, qui me armat adversum te, et magistrum tuum diabolum, ut in defectione te videam et eradicatum te faciat omnipotens.

pollicibus pedum et manuum funibus constrictus suspenditur

8 Cumbricius dixit: Ligentur ei pollices manuum et pedum loris gracilioribus, ut in pœnis validis ossa ejus emedullentur. Thyrsus dixit: Festina nequissime, in majoribus pœnis, in quibus tu ipse torquendus eris in igne perpetuo: ego autem confido in nomine Domini, et in agone beatissimorum virorum, quoniam cum conculcatæ fuerint temporales pœnæ tuæ, quæ a te mihi irrogantur, vincam principem militiæ tuæ Sathanam, cujus substantia innectus cæcus cursu tuo injusto offendis.

b palpebræ ei præciduntur

9 Cumbricius dixit: Afferte uncinos acutos, et b palpebras ejus ab oculis desecate, quo turpata primitus facies ludibriosum offerat intuentibus visum; et cum pupilla suos oculos tutare quærit nec valet, nudos in aera ac pervigiles sine somno defigens aspectus ipsa in se oculorum acies evanescat. Thyrsus dixit: O malarum artium magister, et quidquid diabolus reperit ante, procurans, cum te mihi putas contusionem inducere, præclarum me constituisti: [illegible] ignobile erat corporis mei, clarissimum fecisti [illegible] et induxisti præclaram: quanto enim exterior homo corporis mei corrumpitur, tanto interior renovatur in agnitione veritatis, [illegible] Deus est in interioribus visceribus. Cumbricius dixit: Per [illegible], quia festinas in multis manifestum te fecere, quoniam cum non sis Christianus, et fictionibus

bus et magicis artibus multos seducas, vis te ostendere, quia propter Deum pateris. Thyrsus subridens dixit : Gaudeo nequissime, quia a te testimonium infertur mihi, quod non solum Christianis auxiliator est Deus; sed et eos, qui ex gentibus credunt, probatos ad suam scientiam ostendit omnipotens. Tu autem, Cumbrici, verum me constitue per pœnas tuas martyrem ad Dominum.

c
10 Cumbricius dixit : c Æneos afferte obeliscos, quos fortes Capitolini Gigantes manu pro hasta constringunt, et ei lacertos ac brachia minutatim confringite, ut pendulæ ac debiles manus nec faucibus ingerant cibos, nec sint in corpore pro utile membro, sed magis impedimento esse dignoscantur. Thyrsus dixit : Putabam, Præses, quod aliquid novum ministro suo diabolus inspirasset : solet quippe multa medicus vester de occulto armamentario suo exquisita proferre genera tormentorum. Sed aut tu invenisti ista, et penitus nulla sunt; aut diabolus reperit, et jam victus est : de utroque lætus exulto. Omnes dii gentium dæmonia; Dominus autem cœlos fecit. Cumbricius dixit : Sacrifica Diis Thyrse, et vanitates verborum prudenti sensu compesce. Thyrsus dixit : Surde et mute spiritus non audis, quia Dominus dæmones dicat? et quomodo tu iis me cogis his sacrificare? Cumbricius dixit : Quomodo dicis, quia Dominus est, cum ut homo et visus et locutus est? Thyrsus dixit : Diffidis de Deo, quia locutus est ut homo? Cumbricius dixit : Diffido; nec enim fas est, ut Dei natura linguæ nostræ fabulis misceatur.

brachia minutatim et confringi jubentur

Psal. 95, 5.

11 Thyrsus dixit : Quæ ab Imperatore tuo per te geruntur vera sunt, an non? respondeas volo. Cumbricius dixit : Ita vera sunt, et nisi jussa facta sequantur, gladius animam petat, et vita mortalis diem claudat extremum. Thyrsus dixit : Si ergo de homine coæquali tibi, ea quæ jubentur tibi, vera esse dicis, quæ hodie ædificantur, et cras destruuntur; quomodo quæ a Deo dicta sunt verba æterna, et opus permanens per hominem Deum, dicis esse mendacia? An forte quia dimittit ut corrigat, ultor Augustus melior judicatur quam tolerans Deus? Cumbricius dixit : Similem judicasti Augustum Imperatorem, qui habet potestatem omnium, totiusque mundi limites tenet, illi qui sub prætextu Deitatis locutus est mendacium? Thyrsus dixit : Augustus iste quibus dominatur, scire desidero, quamvis videns cæcum interrogem. Cumbricius dixit : His quæ sub cœlo sunt dominatur. Thyrsus dixit : Imperet mari, ut suas metas excedat, et rediens iterum sui portus custodiat locum. Cumbricius dixit : Non de marinis fluctibus agitur tecum. Thyrsus dixit : Certe vel naturam terræ prohibeat temporibus certis aureos per campos spargere flores. Cumbricius dixit : Iterum repetens eadem dicis, sed dixi tibi quia omnibus hominibus dominatur. Thyrsus dixit : Interim victa est vanitas tua quæ dixit, quia omnibus quæ sub cœlo sunt dominatur : et quamvis hominibus imperet, absit ut Sanctos sub vestra teneat ditione, ingerens illis idolorum culturam, ut eos compellat dæmones adorare; cum Dominus præcipiat, dicens : Sacrificans diis eradicabitur nisi Domino soli. Cumbricius dixit : Sacrifica diis, et imperio sulgare augustali, si non vis male et scelerate mori. Thyrsus dixit : Habeo Regem Deum, (et non dæmones deos) qui et Reges creat, et dæmones eradicat.

Similem judicat Imperatorem ... omnium rerum

a Al. contundite. Al. fundite.

b Ms. ... dia et oculos jubet ferro confodi.

c Idem ... Jubet glandibus æneis ejus verberatas maxillas, una cum dentibus excuti Martyri, at de brachiis confractis ... non meminit. per inde ut nec alii de maxillis et dentibus.

CAPUT III.

Illæsus manet in variis tormentis.

a
Cumbricius dixit : Multa loquens, in insaniam incidisti, unum restat ut pœnis a confusus pro documento sis ceteris, qui de hac lege impia scelerate sibi blandiuntur. Thyrsus dixit : Erras Præses, et nescis, non ludibriosus apud Christianos ero, sed superans tuæ artis patronum, b pœnas pro Christo Domino meo portabo. Cumbricius dixit : Nolo credas, Thyrse, quia per insaniam sermonum tuorum caput tibi semel abscidam; sed partibus te exterminabo, ne credas te Cumbricium superasse. Thyrsus dixit : Miser, time Deum qui in cœlis est, et licet me honorificare debueras per ampliores pœnas et arctiores, quas mihi intulisti; tamen et nunc quidquid inimicus imperat, agere festina; quia gloria mihi est permanere in confessione Dei ut vitam hæreditem æternam. Cumbricius dixit : Æneum cacabum afferte, et plumbum in eo sub ingenti igne collocate, ut aquæ similis c in liquore putetur; Thyrsum autem per quatuor nervos extensum super ferreum sternite lectum, catenis per membra ligatum; torrensque ab igne rapite vas et super dorsum ejus perfundite, ut et ipse cum metallo liquefactus, nullum in eo vel quid aspiciatur remaneat membrorum. Thyrsus dixit : Hæ sunt pœnæ tantæ, quæ sub ingenti ira a te excogitatæ putabantur; et in istis juvat me Christus : hoc enim supplicium, quod mihi minaris, evisceratis carnificum membris frigidius aqua reperiam; quia diligentibus Deum omnia procedunt in bonum. Carnifices autem Thyrso dicebant : Miser vides, quæ tibi præparantur tormenta? recede a stultitia, et sacrifica Diis. Thyrsus dixit : O omnium malarum artium et cenosa vasa ministrorum, non persuadebatis mihi, neque vos neque pater vester, qui dicitur Sathanas, qui vos missurus est in ignem gehennæ; quia sic insanitis in servum Dei.

Ex MS.

b

c
Jubetur plumbo liquefacto perfundi.

13 Cumbricius dixit : Insanit multum, vas, quod paratum est, Thyrsus per membra suscipiat. Thyrsus autem suspiciens in cœlum dixit : Deus cœli, cui adstat chorus Angelorum, qui exilio dedisti per tuam claritatem perditionis Principem, noli derelinquere animam confitentem tibi, ut dominetur ei nequissimus Præses, quem confudisti in desiderio suo. Te invoco d illuminatorem vitæ meæ, libera me ab insania pestilentiosi lupus, et disperge pœnam mihi paratam in adversarios meos; ut videant gentes gloriam tuam et cognoscant quoniam nomen tibi est Deus. Sic ait : et ministros debita subsecuta est ultio; namque ut vas supra membra Martyris extensa fuderunt, ebulliens per aera metallum scintillis petentibus eorum ministros qui prope adstabant ita conflavit, ut liquescentibus membris ante vita carerent, quam pœna eorum membra e depasceret. Omnes autem, qui circumstabant, voce magna dixerunt : Magnus est Deus Christianorum. Thyrsus autem attonitus ad voces populi, quasi a somno evigilans, Ubi est, inquit, Cumbrici, pœna quam mihi tu promittebas? Jam illam in somnio vidi, certius perpeti volo. Et cum advertisset beatissimus Martyr eam et sibi illatam et ministros igne conflatos, sic ait : Repletum est gaudio os meum, et lingua mea exultatione. Et iterum dixit : Verum dic, Cumbrici, adhuc sine sensu es, et non intelligis quia regnat in cœlo Deus, qui conspectu vestro hodie fecit mirabilia? Sed quomodo implebuntur eloquia Prophetarum? Justus ex insidiis eripitur semper, pro illo autem traditi sunt impii.

d

ipso illæso ministri ... dantur

e

Psal. 125, 2.

Prover. 11, 8.

14 Cumbricius dixit : Putas Thyrse, quia per artem magicam poteris prævalere, ut vincas nos, aut Asclepium? Thyrsus dixit : Injuriam ei facis dicendo Deum, dum nominas Asclepium. Cumbricius dixit : Videris tibi sub deliramento f garrire. Per salutem Deorum, qui per te propitiabuntur mundo, dum sanguinem tuum sibi viderint immolari. Thyrsus dixit : Sic pro Christo effundetur hodie sanguis meus, maledicte, propter regnum cœlorum, quomodo prius pro nobis ipsius sanguis effusus est, in remissionem peccatorum.

f

Ex MSS. Jubetur in partes concidi

peccatorum. Te autem et Asclepium, quem dicis, æternus suscipiet ignis; sed et omnes qui vobis consentiunt. Cumbricius dixit : *g* Afferte gladium, et per membra ejus ventrem secate; non tamen letales simul inducite plagas; sed in frusta membra ejus concidite, ut et terra putridas ejus suscipiat carnes, et non auferatur citius e vivis. Thyrsus dixit : In hoc certo pro Christo, et confidens in Domino agonizor, ut corpus meum, quod male peccavit, diversa accipiat tormenta. Sed tu Domine Deus meus respice me, et aufer a me, vel magis exue me ab hoc corruptibili corpore, et ab æternis pœnis; et sapientem me fac ad manifestandam gloriam tuam, et ostende mihi filium tuum Dominum meum, propter quem hæc patior, ut in illa die securus dicam : Sicut audivimus, ita vidimus in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus. Hæc Thyrso orante cœlum resplenduit inenarrabili luce; et vox increpuit de nube : Confide Thyrse. Ego sum, propter quem pateris : nolo deficias : esto fortis athleta; auxiliatus sum, et auxiliabor tibi. Tunc immutatus est subito beatissimi vultus Thyrsi. Cumbricius dixit : Audio, Thyrse, Deos loquentes tecum. Unum restat, sacrifica illis, ut evadas tormenta tibi parata. Thyrsus dixit : Numquam tibi bene sit, nec illis, per quos mundus illuditur, ut ipsi tales habeant voces. Deus autem et Dominus noster de tuba verbi sui armat semper in certamine suos athletas.

cœlesti voce confirmatur

facto terræmotu, conjicitur in carcerem.

15 Repente terræ motus factus est magnus et locus motus est, in quo Judex sedebat. Cumbricius dixit : Prævaluerunt artes magicæ Thyrsi; sed donec resideat cœlum a fragore, recipiatur æneis vinculis in custodiam, et sit armata militum manus obsidens fores carceris; proxima autem sessione offeratur mihi in *h* Nicomediam civitatem. Recipitur in carcerem sub diligenti custodia, pervenerat autem dies in vesperum.

a MSS. Candossus. b *Ita Mombr. at MSS.* coronam. c *Mombr.* in liquido repuletur. d *MS. S. Max.* liberatorem. e *Mombr.* desiccaret. f *MS. S. Max.* gaudio. g *Metaphrastes solum generaliter ait* acerbioribus eum affecit suppliciis.

h *Acta superiora et Metaphrastes hic hoc Nicomediæ omittunt, et quæ isthic contigere Larissæ gesta narrant.*

CAPUT IV.

Baptismus S. Thyrsi. Statua Apollinis dejecta.

a

Præficitur provinciæ Silvanus Persa

In alio autem loco carceris, haud procul erat beatissimus Papa *a* Phileas, Silvanus præterea quidam Comes ex Perside, civis pestilentiosus in moribus, petivit ab Imperatore universam terram sub ditione tenere. Hoc autem diabolus ministravit, ut posset, qui superarant in mundo, perdere Christianos. Illico præstitit quod rogabatur Imperator, et Silvanum constituit Præfectum. Silvanus itaque accepta potestate ut interimeret Christianos, circuibat rugiens quasi leo in eremo, aut sicuti draco sibilans in occulto, pietatis cupiens perdere sectatores. Sed nec Thyrsum imparem invenit, qui conculcaret leonem et draconem. Silvanus interea catervatim confodiens aggeres Martyrum, ingressus est *b* Nicomediam civitatem: et ex officio dictum est, esse illic *c* relictum a Cumbricio Thyrsum quemdam, qui pro fide nescio cujus Crucifixi paratus esset occidi. Silvanus dixit : Ut moris est, primum propitios nobis faciamus Deos immortales. Confestim igitur sacrificavit Silvano et Apollini, dæmonibus sibi similibus.

b

c

Nicomediæ idolis sacrificat

d

Thyrsus ab Angelis deducitur ad Phileam Episcopum

17 Unum autem Martyri restabat, ut ex aqua renasceretur et Spiritu sancto. Thyrsus autem in alium diem dilatus est audiendus, erat autem in carcere inclusus laudans et benedicens Deum. Media autem nocte, cum jam custodes quieti membra dedissent, et diu vigiliis *d* confractos in soporem oculos premeret somnus; dum non dormiret neque dormitaret, qui custodit Israel; multitudo irruens Angelorum aperuit ostia carceris, et lumen refulsit in habitaculo, et onera catenarum a Thyrso soluta sunt. Et exiens de carcere, ductoribus Angelis, venit in illum locum ubi Episcopus erat inclusus : et pulsans ad ostium, Episcopum sic inclamabat : Alienus sum ab omni arte inimici; baptismum Christi cupio consequi, ut conditus trina confessione martyrium, quod cœpi, valeam explicare. Turbatus Episcopus, nec suam cogitans fugam, præcipiti gradu digitis per tenebras præcedentibus gressum, aperuit ostium : sed nec Thyrsum beatum lux pedissequa deseruit. Thyrsus ad Episcopum sic ait : In hujus seculi stadio, o Venerabilis Papa, fortius curro, sed palmam adhuc *e* in manu agonistæ dereliqui. Notam fac mihi viam per quam ambulem, ut videam metam vitæ, ad quam festino venire, ne alius præcedat, et mihi de manu auferat palmam. Hoc autem tantum est, ut per te baptismum consequar, et ad certaminis arenam illico revertar. Phileas Episcopus Thyrso Martyri dixit : Deus noster creator et custos et auxiliator omnipotens, Christus, qui rationabili virtute omnia constituit, et cum Deitate Patris omnia perfecit; ipse illuminet animi tui intellectum, et perficiat certaminis gressum, ut fias utile vas sanctificationis cruore repletum ad omne opus bonum paratum, ut suscipiens per has visibiles manus baptismum sanctificationis, per hoc visibile corpus operetur in te per invisibile verbum, quod placet in oculis ejus, ut in illo die in gremio Abrahæ nostri inter catervas Martyrum merear te videre. Thyrsus ad ista respondit, Amen. Et tinctus ab Episcopo, Regi seculorum gratias egit.

e

ab eo baptizatur

18 His ergo expletis, beatissimus Martyr exiens a suo Patre spirituali, comitantibus Angelis, redditus est carceri, a lavacro fontis ad cruorem passionis, immolandus Christo in baptismo secundo, gloriam referebat Deo. Tremor subito possedit custodes, et quem non viderant exeuntem sensere regressum. Arma movent, et gladiis micantibus carcerem petunt; sed mox, ut integrum quem infixerunt repererunt sigillum, gladios condunt vaginis, et ad Martyris cameram, quam psalmi reddiderant, vocem sopor, qui erat timore fugatus, membrorum continuo possedit artus.

redit ad carcerem

territis custodibus

19 Redditur terris dies : Silvanus Comes simul cum Cumbricio ad forum processit : conscenderunt paratum sedile. Silvanus dixit : Qui hesterno die ab officio designatus est, nostris aspectibus præsentetur. Ex officio dictum est : Adstat. Silvanus dixit : Quis vocaris? Respondit : Thyrsus. Silvanus dixit : Cujus religionis es? Thyrsus dixit : Christianus sum, sicut et Præses, qui tibi assidet, Cumbricius non ignorat. Silvanus dixit : Desperate et omnis serenitatis Deorum inimice, quare non sacrificas diis, per quos omnia facta sunt? Thyrsus dixit : Quibus diis, clarissime Silvane? Silvanus dixit : Silvano et Apollini. Thyrsus dixit : Te Silvanum hominem video, non Deum. Apollinem autem, quem dicis penitus nescio. Silvanus Officio dixit : Cervices frangite illi, ut nos non irrideat. Illico ministri diaboli dicta factis exequuntur. Thyrsus dixit : Patienter me audi; et dicam tibi veritatem. Silvanus dixit : Si pro salute tua, dic. Thyrsus dixit : Ante istud paucissimum tempus eram et ipse paganus dæmones adorans, sicut nunc facitis vos. Iram cæcus per tenebras seculi, et vox delectabat popularis quæ erranti dicebat : Euge, Euge. Sed ubi hæc vana pervidi esse, *f* oblatas a me hominum laudes abjeci, volvens prudenti consilio mecum, non esse verum sacrificare dæmonibus. Sculptilia enim sunt ex metallo fabrefacta, quæ artifex cum ei placuerit fingit, et si displicuerint, frangit. Silvanus dixit : Ista superflua sunt et vana, audi autem me : Ingredere et sacrifica diis. Thyrsus dixit : Deo adjuvante me, et non dæmone, faciam modo, quod ipse videbis.

sistitur Silvano et Cumbricio

colaphis cæditur

f

20 Ingressus templum Apollinis cum Silvano Comite, et omnibus cum eo comitantibus, sic ait : Videte

dete nunc adstantes auxilium veri Dei; et sacrificium, quod ego sacrifico Regi cœlorum. Et intuens cœlum oculis, dixit : Tu omnipotens refugium meum, tu gloria mea, Ingenite, ne deseras me, quia tu illuminasti tenebrosa mea, et per memorabilem viam salutaris tui Christi, revelasti mihi immaculatum et verum Deum, qui est et permanet in seculum. Te deprecor lumen veritatis, propter quem patimur ut sanemur. Veni mihi in adjutorium, ut cognoscant hi, quoniam tu es Deus omnipotens, si tamen velint, ut convertas eorum cor iterum. Et his dictis, terra dissiliens repente aperta est, tristemque locum solum abscedens reliquit *g*; ceciditque Apollo de liminari suo et comminutus est, sicut arena. Tremor tenuit præsentes; et tristem visum in sculpile confractum oculi defigebant. Muta denique lingua siccis hæserat faucibus, et membrum præ graudi pavore, vix sua tenebat compago. Thyrsus beatus, sic attonitis dixit : Videte vestrum mendax, et nominatum idolum; et colligentes ossa testarum ejus, cognoscite, quoniam nihil sunt vanæ vestræ insaniæ.

Oratione deji-cit et commi-nuit Apolli-nis statuam — *g*

a *Mombr.* Sileas. *Metaphrastes hunc Cæsariensium Ecclesiæ Episcopum scribit fuisse. Nec ipse, neque superiora Acta, carceri inclusum fuisse Phileam tradunt, sed persecutionis metu delituisse.*
b *Metaph. Nicæam, sed et plura confundit loca.*
c *Mombr.* relegatum. d *Idem* fessus.
e *MS. S. Max.* inimicos agonis. f *Al.* otiosas. g *Metaphr.* Cum sonitu repente erupisset, in terram cecidit statua Apollinis.

CAPUT V.

Varia tormenta a Silvano Martyri inflicta.

Silvanus dixit : Ferreas catenas afferte; non quas imposturæ præcedens artificium fabrefecit, sed qualibus in publicis mœnibus æneæ *a* constrictæ sunt trabes. His per quatuor nervos membrorum extensis, carnes ejus partibus minutatim et ab invicem conscindantur. Thyrsus dixit : Verum et in hoc victus recedes inimice. Ultra manus artificum fortiores diabolus præparat ligaturas. Arctantur delicatæ manus, et molles digiti pedum *b* in ansulis catenarum : sed Dei non defuit gratia. Nam cum esset quatuor nervis extensus, talem Domino psalmum dicebat : Disrupisti vincula mea; tibi sacrificabo hostiam laudis. Necdum verba complevit, et diruptæ sunt ab eo catenæ, tanquam stipula, si odoraverit ignem. Exultat gaudio continuo Martyr, et rivulis faciem onerat lacrymarum : chartam conscriptam Deo puram ingerit conscientiam, de gemitu et lacrymis conficit atramentum, et oculis petentibus cœlum, tales hilaris personat laudes : *c* Muscipulæ contritæ sunt, et nos liberati sumus. Adjutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cœlum et terram. Fulget præterea inter agmina togatorum in medio carcere beatissimus Martyr; et indutus candida veste laudes cum Thyrso chorus resonat Angelorum : Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui.

a *Arcte constri-ctus, virtute divina solvi-tur.* — *b* — Psal. 115. 16. — *c* Psal. 123. 7. — *In carcere ab Angelis visi-tatur.* — Psal. 47. 10.

22 Silvanus dixit : Applicetur [illegible] Thyrsus. Rapitur de carcere, plantis vix tangentibus terram. Ex officio dictum est : Adstat Thyrsus. Silvanus dixit : Lucifer [illegible], [illegible] et hoc [illegible] contemnis tribunal nostrum, et Deos nostros [illegible] arte malefica [illegible] contra [illegible] Thyrsus dixit : Erras, Judex, et nescis, nullus Deus [illegible] tangitur ab homine. Si autem vis veritatem audire, [illegible] tempore [illegible] terram [illegible] præposituis, sed [illegible] Deus, cum [illegible] in profundo [illegible], tanquam in sepulchro mortifero, [illegible] Deus [illegible] mihi. Thyrsus [illegible], et [illegible] fœtens [illegible] paganis [illegible] et [illegible] qui a [illegible] et lignis [illegible], et [illegible] Domino dixit : [illegible] omnes [illegible] sculptilia, et qui gloriantur in [illegible] suis. Silvanus dixit : [illegible] afferte, et aqua [illegible] Thyrsum autem [illegible]

pite deorsum in eodem arctate, et reliqua, quæ sunt super, membra conscindite flagris, ut et viscerum interna, quousque valent, sustineant pœnam et dolorem, sine voce animam sub aquis pellat e corpore. Constipatur Martyris caput, et cervicetenus sub aquis arctatur; ac reliquum, quod pœnis membrum patebat, fustibus dedolatis secatur. Mox liberam Martyr sub aquis de vase reddidit vocem : O turbulente et super omne lutum cœnose, porcorum sequens ruinam, in pleno sequeris sententias Sathanæ; qui enim similes tibi sunt dæmones porcorum grege possessi, et in abyssum cursu præcipites veloci ante profundum viderunt, quam vitam amitterent. Ut autem animi tui virtutem ostendam, ... Thyrsus clara voce dicebat : Salvum me fac Deus, quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam..... Thyrsus dixit : Usquequo vivo, nunquam a te vincor inimice. Fortis factus per Dominum, a quo semel lotus opus non habui vase pelvis intingui. Silvanus dixit : Teipsum crucias miser per magicas artes ut deficias in pœnis. Crede mihi, sacrifica diis : non effugies manus meas. Thyrsus dixit : Manus quidem tuas effugiam vel mortuus, tu autem manum Dei nec vivus nec mortuus effugere poteris.

Ex vas. capite aquis immerso fla-gellatur — *loquitur ex aqua.*

23 Silvanus dixit : In collo ejus onera congerite catenarum; et recipiatur in carcerem cum diligenti custodia : a me autem ei alia, in quantum tempus ministrat, paratur pœna. Illico novam adversus Martyrem diabolus reperit artem. Silvanus dixit : *d* In modum muri sub quadro angulari construite turrem, cujus caput in sublime porrectum petat altius cœlum; hujus in ædificio turris infixi manu fabrili emineant dextra lævaque acuti per omnia gladii; ad turris autem ipsius pedem omne genus ferramentorum duntaxat acutum terra suscipiat : Thyrsum autem manibus post tergum positis de fastigio mittite muri, ut quamlibet membrorum ejus partem telorum arma tetigerint, in frusta *e* discindat, ut avibus, singuli quod abstulerint gladii, offerant pastus. Renuntiat architectus paratum esse quod jussum est. Post quartam diem sub aurora crepusculi Silvanus ad campum processit, septus agmine militari, sequente Thyrso catenis onusto. Mox placuit ministro Sathanæ, quod diabolus fabrefecit. Silvanus Thyrso dixit : Vides quæ tibi parata sunt mala? Accede, et sacrifica, ne postmodum te pœniteat. Thyrsus continuo elevans vocem : Ascendit, inquit, Dominus super Cherubim, et volavit super pennas ventorum. Et cum hæc dixisset, raptus est ab Angelis ex oculis intuentium, et positus est super fastigium muri, laudans Dominum, et super enses deambulans quasi super marmora, clara voce canebat : In Domino confido; quomodo dicitis animæ meæ, Transmigra in montem sicut passer? Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectum corde. Audiens hæc Silvanus, et videns, quamvis cæcus, mirabilia Dei, [illegible] Cumbricio dixit : Omnes [illegible] Thyrsus [illegible] pœnas, ut appareat, [illegible] victor [illegible] Cumbricius dixit : Interim ne victorem [illegible] Thyrsum, [illegible] deputa [illegible]. Thyrso revelata sunt [illegible] repente, qui [illegible] Sentio [illegible] Deus [illegible], quod [illegible] Insurrexerunt in me testes iniqui, et [illegible] sibi.

d — *e* — *jussus dejici in gladios mu-ros,* — *ponitur ab Angelis illæ-sus super pa-ratam ma-chinam,* — *certa fodi-ctum dum [illegible] in [illegible]* — Psal. 26. 12.

24 Silvanus dixit : [illegible] Thyrso de turre [illegible] dixit : Si [illegible] Silvanus dixit : Tu vide [illegible] placet. [illegible] Thyrsus [illegible] dixit : Convertantur peccatores in infernum et maxime gentiles, qui oblivioscuntur Deum. Necdum Martyr verba compleverat,

Ex MSS. Vitalius in gladios delapsus,

rat, et pœna mox suos ultores quærebat. Vitalius namque retrorsum cadens de muro, dum singuli sibi prominentes gladii cadentis vindicant membra, nihil quod terra susciperet potuit inveniri. Corruit Judex, simulque omnes qui prope adstabant, defixa crudeliter venabulis membra, horridis aspectibus ingerebant. Thyrso canente : Muscipulam paraverunt pedibus meis, et incurvaverunt animam meam. Foderunt autem faciem meam foveam; et ipsi inciderunt in eam. Illico Angeli Martyrem deposuerunt, qui eum levaverunt in murum, nec enim poterat manibus impuris descendere, qui per sanctas ascenderat.

deponitur ab Angelis.

25 Silvanus dixit : Non cessas seductionibus tuis obnubilans maleficia tua? Thyrsus dixit : Procacitas nefanda, miror quod intantum duraveris frontem, ut non erubescas, quia Deus meus Angelis suis mandavit de me, ut tollerent me in manibus ne offenderem inter gladios pedes meos. Ego erubesco, Silvane, quia tibi non imperat Asclepius confusionem. Silvanus dixit : Per deos, quia me non vinces maledicte. Et adjecit : Recipiatur in carcerem membris omnibus oneratus catenis, quamvis, o feriendi et detestabiles ex officio qui mihi paretis, et vos non dissimiles sustinebitis pœnas; qui sub prætextu beneficii medicos et incantatores ad eum permittitis introire, ut ejus vulnerum cicatrices excipiant, ut se jactet Thyrsus quod ei cœlestis medicus ingerat sanitatem. Officium suggessit : Per magnificentiam tuam, quia nullus eum vidit, sed nec aliquis curavit; proba si verum est, potestatem habes, membra portamus.

carceri in cluditur.

a MSS. contracte. b Mombr. morsibus.
c Hinc incipiunt priora Acta ex MS. Veteri.
d Acta ex MS. Veteri : supra summum murum ambulans. Acta secunda : Supra murum Metaphrastes hanc machinam omisit.
e MS. S. Maxim. continuum.

CAPUT VI.
Interitus Silvani et Combricii.

In itinere Apamiam, ut decimo quasi milliario applicatur.

Interrogatio secunda facta est pergentibus ad Apamiam civitatem, post primam Nicomediæ civitatis audientiam. Vix unum tetigerat Silvanus a civitate vel duo millium passuum, idem dixit : Applicetur Thyrsus. Ex officio dictum est : Abstat. Silvanus et Combricius dixerunt : Cogitasti apud te, ut sacrifices diis, aut perseveras mori paratus? Crede nobis : expedit ut facias. Honor sequetur, si immolatio præcesserit. Thyrsus dixit : Per Christum qui sufferentiam tribuit mihi, ut tanta patiar propter nomen ipsius, quia non sacrifico. Honorem vestrum vobis servate, quem vultis mihi dare, et a gehennæ præstate. Unum autem dico vobis, quod probabit effectus. Eris hac hora, Silvane, membris omnibus dissolutus, et fœtidæ jacebunt carnes tuæ per triduum : quarta autem die, cum Apamiam ingredi cœperis, dissolvetur a compagibus corpus tuum, et vermibus scatens effluescet anima tua. Sed et Combricium debita sequetur ultio, qui magna et ampliora mirabilia vidit, et nec sic credidit. Ejus autem pœnæ hoc erit signum : Subitanea eum febris comprehendet, comburens eum ut in igne liquefactus putetur. Et sic vos deserente vita mortis supplicia tenebunt. Silvanus dixit : Ducatur Thyrsus, et quod nobis ipse minitatur promittit, an se sentiat a nobis expleadum.

a

prædicit interitum Silvani et Combricii.

... pœnas ... pendunt.

27 Moxque quasi sextum tetigerant Apamiam miliarium, dissolutio genuum eorum comprehendit Silvanum : sed nec Combricius a debito sibi extraneus fuit supplicio, sed coquente ossa ejus et artus intolerabili febri graviter solvebatur. Viator interea nomine, qui Comitibus assidebat, sic fessis Judicibus ait : O Principes nostri, ut videtis præsens est pœna; præstet Apollo medicinam. Credet illico Thyrsus, si Combricium sanaverit magnus Asclepius. Quid, rogo, moratur Deus, qui sic colitur? Aut *b* maledictum perimat Thyrsum, aut Combricium curet Silvanus.

b

Viatore Assessore eos et deos irridente.

Hæc ille pro suo risu jactabat. Impendens autem ultio divina graviter Judices cruciabat : Festinat mulio occursu veloci sub ingentibus flagris præcipites urgere mulas. Mox ut portas civitatis ingressi sunt, confractis undique membris de curru descendere non valuerunt. Occurrit totius civitatis candidata undique roga : Judices, quos internus dolor urebat, lætum sibi simulant populo vultum : proruunt catervatim agmina populorum, cum palmis et facibus : tremit vicus ingenti clamore, et alta stupent mœnia vocibus jactatis in cœlum. Obcelabat autem gemitus Judicum fragor populorum.

magnifice excipiuntur ab Apamiensibus.

28 Ingressi sunt ex more velata Prætoria, quos jam pœna sustinebat parata. Mox ut corpora Judicum suscepere laqueata recta, Silvanus repente per membra divisus est, catervatimque proruunt e corpore agmina vermium, et pretiosa obruere lithostrota. Combricium autem, quem ingens tenebat locus Prætorii; et ob quietis caussam palatii fores obseratas obsederat armatura; æstimantibus cunctis quieti illum membra dedisse, vocem subito miles jubes de intestino audit prætorii concrepare : Ut quid vos, o nostri commilitones, desertum dimittitis Ducem? Quid vobis ipse, cum regnum vigeret, non præstitit? *c* An delubra ascenditis? quid mortem videtis impendere nobis? Ignoras, o delectabilis miles, quod materia pavoris sit raritas in his spatiosis? Relinquitis Judices solos, quos præter accedentes morbos simul ipsa silentia terrent? Quid ergo Silvanus agit ad me, cum et ipse similes perpetitur pœnas? Cur nos aut medicina non sequitur, aut sepultura negatur? Hæc singuli rogabant cum ingenti ululatu. Putares ambos uno agi dolore pœnarum, cum diversis quaterentur tormentis. Quarta jam illuxerat dies, quod semineces pœna tenebat : duodecim ab illis ferales transactæ sunt horæ; et tempus jam diem cogebat in vesperem : tenebris subito auferentibus visum, inferis amborum animæ spiritum tradiderunt.

c

horrende ejulant præ dolore et metu spectrorum.

moriuntur.

29 Condiunt ex more membra ministri, celabant ex parte fœtores corporum adoramenta unguentorum. Traduntur humo magna metu comitante caterva. Subito locus ipse sepulcri, igne e terra scatente, sulphuratos in cœlum pulveres jactat, et cum ingenti fragore mox corpora sibi tradita revomit. Totus per circuitum locus scintillis per aera vibrantibus sulphurabat, et quid ministri agerent ignorabant : quaquaversus humare corpora vellent, similis pœna patebat. Quem salvum ab incendio putaverant locum, mox ut fossorum tetigerat manus, ignibus crepitabat.

condiuntur unguentis corpora.

terra ea rejicit sæpius, flammasque eructat.

30 Invenitur mortuis salubre remedium. Thyrsus venire rogatur, et quidquid forte injuriarum in corpore susceperat, petitur indulgere. Rogant Martyrem agmina civitatis, et vestem Beati onerant fontibus lacrymarum : Ne quæsumus ignaros absorbeat terra, vel natos prospice nostros. Cur rogamus nescios subsequitur pœna, cum Judicibus maneat ultio divina? Per Christum oramus te, quem colis, ut cœlum sedetur ab ingenti fragore : et quoquo modo nobis illæsis, corpora Regum terra suscipiat. Thyrsus Deo oblatione libata, sibi poposcit dari bidentem, concavis duabus ex numero fossis, manibus humat corpora damnatorum, et in hoc illis beneficia profuere divina, uti haberent ex more sepulcrum, quos terra suscipere recusabat. His peractis Martyrem qui reddiderat carcer recepit.

S. Th... ... ...

a MS. T... ... gehennas. b MS. S. Maxim. maleficum.
c M... an de tuero ascendit?

CAPUT VII.
Sub Præside Baudo in mare projectus, liberatur.

Post circulum dierum mensis unius Combricio et Silvano successor venit, nomine Baudus. Mox debitum

Baudus Silvano et Combricio succedit

tum Officium præstat obsequium. Plaudunt manu corpora civitatis, et linteis niveis, quos flexa libraverat dextera, obnubilant subito cœlum. Mox ut ingressus est Prætorium, suggessit Officium : Est vir quidam derelictus a prædecessoribus vestri culminis, nomine Thyrsus: hunc hodie carceres tenent. Quid de eo præceperit vestra clementia, spiculator observat. Baudus dixit : Quod primum est, sacrificemus ex more diis immortalibus. Mox, ut Capitolium ingressus est, dæmonibus thura jactabat. Reversum ad Prætorium thermæ suscipiunt, et regales de more paratus.

diis sacrificat.

32 Alia die sedens pro tribunali Baudus, dixit : Offeratur ditioni meæ, de quo suggessit Officium. Dictum est : Adstat. Baudus dixit. Qui vocaris? respondit : Thyrsus vocor : sed ex quo milito Christo Regi, Christianus appellor. Baudus dixit : Audi me. Usque ad istam horam sufficiant primitus a te maleficiorum opposita figmenta; sufficiant irrisiones, per quas tot, ut dicitur, Judices pertransisti. Audi me, et sacrifica diis, quos et ipsi Principes colunt, et magnum tibi de compendio afferes lucrum. Sin alias vitam tibi nullatenus speres. Thyrsus dixit : Instructam reddiderunt, ut conjicio, præstantiam tuam, Judex, tot tibi qui relicti sunt de nomine meo fasces; sed spiritus meus vivus est præsens. Nihil aliud dico, quam prædecessoribus tuis dixi : Christianus sum, et pro nomine Christi usque ad gladium paratus sum pervenire. Baudus dixit : Tu es qui Apollinem Deum in sua sede libratum ausus es comminuere, et de Asclepio odiosa verba jactare? Thyrsus dixit : Nullum Deum, si Deus est, comminui : nec enim fas est, ut ab homine Deus frangatur. Asclepium autem non Deum, sed dæmonem, et maledixi et maledico. Non autem ipsum solum, sed et qui confidunt in eum.

Thyrsus ei sistitur,

deos vilet

33 Baudus dixit : Vanitas verborum tuorum non me perturbat, nec trabalis ista, de qua multum præsumis, juventus, totum quod in homine fortius est, fortioribus indiget pœnis; et, ut ipse jam expertus es, ante membra quam pœnæ deficient. Thyrsus dixit : Absit a te maledicte, ut totum quod in homine fortius est possit a te dilaniari; corpus tantum tuis rabidis dentibus ingero conficiendum. (siquidem Baudus latratus est canis; sed membra mea tuis feriens ingero morsibus) animam meam commendo Creatori suo, qui potens est de alta sede prospicere, et judicare judicium meum. Baudus dixit : Et canis a te similis factus sum, detestabilis, qui adhuc te tolerabiliter patior? Thyrsus dixit : Non a me canis æstimatus es, Præses; sed si irascendum est, in parentibus vindicetur qui canum nomina suis liberis adfixerunt. Baudus dixit : Sub specie multum insanis. Aut sacrifica Asclepio magno, aut omnibus te membris laceratum cum duro pondere catenarum, marini suscipient fluctus. Thyrsus dixit : Illud rogo, ne furia intescat, et sub prætextu misericordiæ mea gloria minuatur, mancipes solo effectibus verba : mendax enim judicatur, cujus verba præcedunt, nec facta sequuntur. Baudus dixit : Putas forte quia præstigiis tuis illusuros es nautas, ut te apportantes littori, late in mari nuntient fuisse dimersum? Thyrsus dixit : O provida lingua diaboli, nescio quid in me futurum modo portendis, sed suscipio pœnam, quamcumque præceps inusseris. Rogo tantum, ut perficiat per ministrum suum, quod mihi diabolus promittit.

minas contemnit

34 Baudus dixit : In quatuor illum primum nervis extendite, et membra in eo fustibus confringite. Inde ferreis per quatuor artus membrorum colligate catenis, ita ut *a* curvata deorsum cervicalis spina imo mentis genua premat, et oculis suis prospiciant pedes, et ut lingua calcaneis adhærens plantas lambere credatur : ipsius autem palmis nodis se confringite transtris, ut confractæ post tergum manus facilius serviant ligaturis, et in modum glomeris denso illum consuite sacco sub ingenti pressura, quatenus etiam auræ flatus naribus auferatur; ut dum suspiria procedunt nec redeunt, majora sibi inferant membra supplicia, quam aliqua potuere prævalere tormenta. Ipsius autem *b* peronis fortioribus ligaturis constringite fauces, et super in plumbo liquescenti, quia cera non valet spumosos undarum perpeti sales, sigillatum defigite eum. Inde nautis tradite sub diligenti custodia, vestrorum nonnullis comitantibus; et ubi triginta in altum visa fuerint stadia prominere, præcipitem in mare jactate saccum, ut et membra quæ susceperint scopuli configant, et quod saxa respuerint, beluarum proficiat pastibus. Thyrsus dixit : Exaudi Deus. Ad unius Martyris corpus plura parantur supplicia quam sint membra.

... cædi... fustibus

a

... sacco... arcte sacco, sigillo plumbeo munito,

Fas...

b

35 Compellit ad littus navigium turba nautarum, et triremem marinis fluctibus applicant *c* barcam. Suscipiunt de littore saccum, Regis annulo obseratum, scapham ex officio simul conscendunt, qui credulitate media fidem servarent. Complentur vento vela nautarum et sub ingenti clamore altum pelagus petunt. Ubi statutus in profundo repertus est limes, milites *d* pleno mari dixerunt : En adest, qui caussæ apertus est locus, præcipitem mari jactate saccum confestim. Jam paratis, ut lacerum corpus fluctibus darent, et cautes in ima defixi membra sibi exspectarent Martyris propinari; illico luce præmissa ultra solitum resplenduit cœlum, et navim illustrant agmina Angelorum, qui ut adfixos puppi epibatas reddiderunt, arreptumque de medio minutatim voce præmissa scindunt peronem.... Egredere Thyrse, te exspectamus : veni nobiscum. Illi, quem colis, in ministerio sumus. Et sublato Thyrso parem gressum per æquora petunt. Cum medias simul tetigissent arenas, vox læta turbarum hymnum cum Martyre cantat, et nautas, quos exsangues et pavidos interior sentina tenebat, ex delectabili cantu trepidus suspendebat auditus.

c

in mari jactatur

d

ab Angelis ereptus innoxius littori...

36 Redeunt ad littora celeri cursu, et si quos offenderent sudes pavore nesciebant. Qui ut factum Judici per ordinem retulerunt, Baudus dixit : Procedat officium, sed non sine telo, et quis quemque repererit per membra discindat. Processit ad littus septus agmine militari; et videns de longe confertos ordines Angelorum, celerem gressum imperat pedibus. Sed quid agitur? quid inaniter currit, quem iniquitas præcedit? Mox ut medias littoris tetigit arenas, saccum inspicit cum integro suo sigillo, et Thyrsum, quem intus miserat colligatum, sed videre cœli militiam non meruit, quia non fuit dignus. Baudus reserato perone, Thyrso dixit : Ubi putas refugit continuo desertorum, quam conspeximus, turma? Thyrsus dixit : Si meos haberes oculos maledicte, quod ego merui, posses et tu videre. Baudus dixit : Quo putas præmio nautas primitus honorasti, ut non te mari præcipitem darent? sed et modo immoladiis quia si *e* plaga te maris respuit, ferarum suscipient fauces. Thyrsus dixit : Fac quod vis, omnium ferarum atrocitatem, meum autem scio, quia sicut Deo fuit possibile me de abysso liberare, quomodo et Prophetam de visceribus belluæ.

decus... Baudus... tur, Angelos... ...

e

Jonæ 2. 11

a MS S. Max. [illegible] b MSS. peronis ad peronis est pero [illegible] ... *c* Barca navis ... est Isidorus ... cap. 1. Barca est, quæ cuncta navis commercia ad littus portat. Hanc navis in pelago propter nimias undas suo suscipit gremio. S. Paulinus poem. 13 ad Cytherium

Cymba salubri hunc a perfugio ferat,

Puppi superstes deferat.

d Ita MS. ... et S. Max. Plerumque ... 11 pe... gius

Pero

Barca

CAPUT VIII.

Feris objectus, illæsus.

B[illegible]dus dixit : Thyrsum carcer ... [illegible] omni ... et nocte intempesta Baudum *a* Cæsarea ... [illegible]

E. MSS.

Duratur Cæsareæ

suscepit. Illico vix primum pullus dederat cantum, Baudus dixit : Offeratur mihi iniquissimus Thyrsus. Ex officio dictum est : Adstat. Baudus dixit : Laborem nobis facimus, o nostri commilitones, si pestiferum istum suasione præmissa interrogare velimus.

cæditur taureis flagris :

Taureis interim flagellis dorsum ejus et ventrem aperire, si vel pœna extorqueat veritatem. Sed cum diutius vapulare putaretur, jam manus fessa carnificum, et quos diuturna tormenta fecerant laborare, pedibus devoluti sunt Judicis : Succurrat, Domine, clementia vestra, rogamus, nobis : dum Thyrsum putabamus cædere, nobis ingessimus pœnam. Prospice Præses nostra conscissa usque ad interanea

qui secardunt carnifices, manibus per Angelos retortis :

ossa; dum Thyrsum cædere putabamus, Angelos feroces vidimus nostras in nos manus cum taureis retorsisse.

38 Baudus dixit : Ante meus peremptus es Thyrse, quam tu ipse pereas? Non est ita. Idem dixit : Quantos civitas habet, meis aspectibus ferarum ingerantur venatores, quibus in mandatis hoc detur, ut *b* decipulis impleant silvas, et quas minus

b

impegerint feras de abditis capiant, ut nec minima

in turri extra urbem constructa,

vulpes sibi suas foveas gaudeat profuisse. Turrim autem in campo aperto sub velocitate manus urgeat artificis, in modum amphiteatri, quia quam civitas habet perbrevis est, ut multos possit prospectantes suscipere. In hujus circuitu turris in medium *c* sudarium configite tabulas, ibique omnes passim feras

c

relaxate, cibis a pridie eos arcentibus; ut quæcumque fera Thyrsum conspexerit, unum de eo fame acta conficiat morsum. Triginta et sex expleti sunt dies, et renuntiant ministri jussa completa. Mox Judex cum turba descendit : clamor immensus ortus est fe-

objicitur feris

rarum : tremebant omnia ingenti rugitu, putares belluas numquam posse sedari, nisi Martyr veniret. Mox ut Thyrsum venatores in arenam projiciunt, ita silentium a bestiis factum est, ut nullam præsentem putares. Illico ad Martyris pedes catervatim proruere leones, et ovibus similes lacerum vulnus lingua lambebant. Ursos videres per Martyris corpus

quæ ei blandiuntur

molles deducere manus, et sicubi vulnus conspexerant sordibus lingua protersis, digitis confricabant. Pardi et lupi, quia membrorum, quod lamberent præcedentibus, ubi fortioribus non habebant, caudis per arenam adulantibus, hilares vultu ad Martyrem oculos figunt.

populo applaudente,

39 Fragore magno concrepat turris : Tolle virum justum scelerate Judex, quia male judicasti. Thyrsus Martyr bestiis dixit : Exhibuistis, quæ vobis Deus imperavit, obsequia ministrorum; præstet et ipse vobis ne vos inermes videar reliquisse. In nomine

feræ remittuntur ad silvas

Domini Jesu Christi, propter quem ista patior, confractis parietibus tabularum, silvæ vos recipiant, quæ ui erunt, et laudes dicentes Deo, et sine cujus quam læsione, cubilia vestra vos suscipiant. Statim cum præcipiti cursu et grandi rugitu confractis omnibus valvis silvas petunt. Item clamor populi attollitur : Magnus est Deus Christianorum. Beati omnes qui confidunt in eum. Tristis ad Prætorium reversus est Præses, plus insaniens, quia multi de populo crediderunt in Deum; inter quos erat et Galenicus quidam sacerdos idolorum.

Silvani idolum ruere confringit

40 Baudus Thyrso dixit : Petimus te, præsta nobis, immola diis, et habebimus te nominatum. Thyrsus dixit : O venenum obtectum melle, rogas, ut decipias, preces fundis, et perimere quæris. Et mox [illegible] sus in templum Silvani [illegible] dixit : Usquequo ista patior Silvane? Per Christum præcipio qui dæmones eradicat, ut non prædes miseris [illegible] Confestim Silvani membra confracta pavimentum suscepit. Baudus dixit : Virgis eum consecindite,

[illegible] fra [illegible] ce[illegible]tur,

ut medullis ejus plagæ denudent, et prominentibus [illegible] de lateribus, flagra [illegible] tarum vulneribus indigne et cum plagæ [illegible], ter [illegible] quam effugiat. Thyrsus dixit : Etsi minutatim me concidas, Angelus iste mecum est, quem non vides, et curat omnes languores meos. Angelus interea, quem solus Thyrsus a latere videbat, sic Martyri dicebat : Thyrse frater, præsto sum; nolo verearis. Jam modicum restat, et transimus hinc simul. Quarta te adhuc interrogatio comitatur; neque enim aliter tres solos Evangelistas poteris apud Patrem videre.

animante eum Angelo.

a Hujus itineris non alibi mentio. b MS. S. Max. muscipulis. c Idem MS. sudatus. Neutrum vocem intelligimus, nisi velit sudium instar in terra defigi has tabulas, ut validius sit septum.

CAPUT IX.

Quarta de eo quæstio Appolloniæ. Callinici conversio et martyrium. Obitus S. Thyrsi.

Quarta, quam Angelus prædixerat, interrogatio facta est in Apollonia civitate. Mox Baudum tribunal accepit. Idem dixit : Offeratur mihi maleficus Thyrsus. Ex officio dictum est : Astat. Baudus dixit : Civitas quæ me hodie continet, Thyrse, non unum, sed quatuor habet deos : seposita arte maleficii, sacrifica illis, et per Augustorum salutem, quia illibatum te dimitto. Thyrsus dixit : Ut conjicio, Præses, per me delectat omnia idola de Græcia finire. Utile potest esse, ut vobis reservetis vel unum, ne vacui cultores sine Deo remaneatis. Tamen, si libet, Deo fautore inspiciamus et ipsos. Et cum singulorum templat conspiceret, voce ad cœlum delata, dixit : Deus meus gratias tibi ago, quia jubes per me, sublatis dæmoniis, nomen tuum invocare. Sed utinam, quomodo invocato nomine tuo istos confringo, ita et eorum cultores ad te convertere valerem! His dictis Herculis, Silvani, Apollinis et Veneris simulachra de suis luminaribus veluti vertigine acta, ita confracta sunt omnia, ut nec pulvis apparuisse credatur. Populus pavore turbatus in duas secatur altrinsecus turmas, una dulci personat laude : Magnus est Deus Christianorum, quem colit Thyrsus; replet alia murmure cælum. Tolle Judex, quem fas vivere non est, maleficum virum. Reddunt hebetem dextra lævaque perstrepentes sibili populorum.

Cidola Apolloniæ penitus evertit oratione :

42 Galenicus autem, qui cum Cumbricio et Silvano Præsidibus assidebat, nec non et sub Baudo præsenti omnes, quas perpessus est Martyr, invenerat pœnas, qui amictus veste sacerdotali officia impendebat culturis dæmoniorum, ad Judicem dixit : Credas volo mihi, Præses, non maleficii arte Thyrsum persentimus, qui hodieque perdurat, sed, ut capio pro mei tenuitate sensus, virtus in illo Dei est, quæ dicitur magna. Baudus dixit : Discedas a me volo paullulum, ita vivens tædio ex mœrore conficior. Galenicus dixit : Credamus in Deum, si videtur, quem colit Thyrsus, et omnia nos tædia derelinquent, namque lex cantat ipsorum : Jacta in Domino curam tuam, et ipse te enutriet. Baudus oculis furia sagmatis, et toto, quod in homine rectum est, diaboli arte mutato, trementibus membris, et dentibus stridore sonantibus, sic Galenico dixit : Et te, pudende, maleficus Thyrsus decepit, ut talia mihi velis vana vendere verba! Galenicus dixit : Noli furia saginari; sustine modicum, Præses, et bibes meum sanguinem, et desines commoveri. Baudus dixit : Vides damnate, quia nec dii nostri te propitiatum, aut palatium ipsum fidelem, sed ut hypocritam tenuit sacerdotem? Quod ita claret, quia te hodie Thyrsus decepit. Galenicus dixit : Non me Thyrsus decepit, sed Christus, quem invocat Thyrsus, mihi hodie inspiravit, ut relictis vanitatibus vestris, Deo meo mundem corde perfecto.

Callinicus sacerdos idolorum convertitur

conatur Baudo persuadere judicem

Psal. 54. 23.

43 Baudum diabolus [illegible] armat, et septem de [illegible] cubilus [illegible] versat. [illegible] Omnia genera [illegible] quæ [illegible] reperit [illegible], Galenicus per [illegible] sus [illegible] et si vel vos vultis vitæ

jubetur dare [illegible]

vitæ superesse, nullum in eo sanum remaneat membrum, nisi quod carnificis fugerit oculum. Si tormenta extorserint vitam, tulimus palmam. Si membra duraverint? ipsa sustineant pœnam. Educitur statim, et vix membris sequentibus gressum, omnia genera mutant tormentorum. Hilarem reddunt quam debilem plagæ. Per templum illud transitus erat, *a* centum quod in sublimi porrectum erat columnis, ibique Asclepius considebat. Galenicus tortoribus dixit : Cadat, rogo, ante oculos vestros misericordia, et estote mitiores Judice vestro, et sustinete pauxillum. Videtis igneum solem per aera vibrare, quem caveo magis quam tormentum quod manus vestra repererit. Est locus circa templum, qui ex arte fornicea delectabiles offerat umbras, si paullisper forte resumam spirituum meum. Præstant immites misericordiam. Mox ut Galenicum umbra templi suscepit, voce magna Asclepio dixit : Da honorem Deo, scio ego, quia dæmon es, et non Deus. Tu solus vero in ista civitate latuisti beatissimum Thyrsum, sed mihi hodie delegavit, ut ego eradicem quod ipse dimisit : signum enim tale dedit per Christum qui judicaturus est vivos et mortuos, ut mox cum Galenicus transierit cadas de solio tuo. Nec mora, dum adhuc stupidi tortores defixos premunt in Martyrem vultus, et liquescentia in illis membra tabescunt : Asclepius vero cadens de solio suo minutatim confractus est, simulque locus et dominium amisit et templum.

oratione Æsculapii idolum et templum evertit

44 Mox itaque carnifices per aera rapiunt Sanctum : Quid nobis, aiunt, o scelerate, fecisti? Et cujus jam vita venit in dubium? non sufficiebat tua mors solius, nisi et nostrum tibi velis adjungere sanguinem? Et lacrymis cum ingenti gemitu sibi altrinsecus cantant : Quid faciemus, o nostri commilitones? Quique vestrum alienus a pietate est, nostrum interimat membrum. Mox ut Baudum viderimus, vivos terra suscipiet; si fugam gressibus demus, gladio vindice nostros persequetur lares. O si sine jussu liceret, ut morsibus te singuli laniaremus. Mox ut renuntiata sunt ista tyranno, et non sine detrimento carnificum, Galenico jussit caput præcidi, qui mugiens sub mucrone voce delicata dixit : Præmisisti me Beatissime Thyrse, sequere cito, ut ambos recipiant uno die regna Angelorum.

plectitur capite

Ex vobis

45 Thyrsum vero jussit Baudus in cochlea constringi, et per duas partes ferra medium dividi. *b* Vitalio et Sabino sectoribus novem exemptæ sunt horæ; et nec capillum quidem Martyris serra divisit. Thyrsus enim in cœlum defigens oculos, Evangelium in me, ait, Pater, video fuisse completum, quia de capite meo sine tua voluntate capillus non esset casurus. Jam fessos jejunium et labor sectores reddiderat; Vitalius Sabino dicebat : Duc serram Sabine, Exemptus est dies, et in cassum exercemus laborem. Sabinus Vitalio respondebat : Si me non debilem redderet labor sine fructu, non ostenderem tibi brachia mea. Interea Baudum debita subsequitur pœna : namque cum ingenti ululatu flagris per membra divisus, et omnia quæ in Martyrem intulerat perpessus est genera tormentorum, tales conclamans voces : Succurrat mihi clementia tua Deus, si Martyrem cognoscerem olim suspenderem manus; si reddar Superis, faciam satis; aut si nec hoc meritum exigit, tamen citius a terra suscipiar, ne ludibriosus habear vivis. Inter has lacrymosas voces ante vita caruit, quam peste.

b S. Thyrsus serra dissecari jussus, Luc. 21, 18, non læditur 9 horarum spatio.

Punitur Baudus

46 Continuo miscetur murmure cœlum; et vox de nube facta est dicens : Intra Thyrse in gaudium tui Domini : fortem athletam palma sequitur victoriæ, de diabolo triumphato ; mecum eris hodie in paradiso. Continuo Martyr exutus terrena corporis veste, illibatum Domino tradidit spiritum. Mox sanctum corpus luminaribus præeuntibus, et omnibus solenniter in deductione Martyris celebratis, adveniente Cæsario Episcopo, et Laudorio Presbytero feretrum comitantibus, sepulcrum accepit : ubi magnæ fiunt virtutes, et omnium curantur ægritudines cujus cineres apud Græciam latent et ubique beneficia patent. Illum tantum sanitas non sequitur, cujus fides nulla præcesserit; cujus autem in pleno reperta fuerit fides, reportat præmium cum laude eumdem Dominum benedicens, cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen.

Voce divina evocatus moritur S. Thyrsus

sepelitur

miracula claret.

a MS. S. Max. centum soliditate columnis. b Baudur. Vitalio

DE S. CHARITE MARTYRE.

XXVIII Jan.

Exhibuere varictam hanc Heroida Græcorum Menæa, Latinorum ignoratam Fastis. Unum hoc de ea prædicatur : Eodem die S. Charis pedibus amputatis finitur.

Charis amputatis pedibus ad Deum currit.
Simul amputati non enim animæ sunt pedes.

Memoratur et Maximo Cythereo.

DE S. LEONIDE MARTYRE IN THEBAIDE.

Sub Dioclet. XXVIII Jan.

SS. Leonides et Ascla

Excitata in Thebaide, Diocletiano imperante, persecutio, complures martyrii palma decoravit, ut alibi memoratum. In his principes Asclas et Leonides a Metaphraste censentur in Actis SS. Philemonis, Apollonii, Arriani et aliorum, quæ una cum Leucii, Thyrsi, Callinici certaminibus sub Decio exanthlatis conjuncta, a Gentiano Herveto Latine reddita, XIV Decembris apud Lipomanum ac Surium leguntur. Hic de Leonide et Ascla : Diocletianus tyrannice Romanum invadit imperium : edictum autem rursus mittitur in omnes partes, ut vel omnes sint cum eo participes impietatis, aut pœnam mortis subeant. Arrianus ergo, qui tunc erat Præses Thebaidis, nihil cunctatus, cum mox Asclam et Leonidem accepisset, qui [illegible] et tuebantur pietatem, eos multis et magnis subjecit tormentis : deinde etiam acerbissime eos a vita liberat.

sub Arriano Præside

varia tormenta patiuntur

2 *Quæ ea tormenta fuerint, ex Asclæ perspicere Acta licet, quæ XXIII Januarii ex pluribus MSS. dedimus. Nulla quidem illic Leonidis mentio, at socium Asclæ fuisse auctor idem est Metaphrastes, apud quem Arrianus ita Philemonem alloquitur :* Non vidisti paullo ante, qualia et quam multa perpessi supplicia Asclas et Leonides, deinde etiam morte fuere condemnati? Hoc ipsum, *respondet Philemon,* fuit mihi occasio, quæ me impulit ad martyrium, quod Asclas et Leonides sic paullo ante decertarunt propter Christum et maximæ tolerantiæ hinc percepi doctrinam, et argumentum fortitudinis. Et alioqui miraculum, quod in navi illa tibi illi nuper ostenderunt, quam cum per medium fluminis alveum stiterunt, quos non induxerit ut se parent ad suscipiendum certamen pro pietate?

Asclas in medio flumine prædicat stetunt

3 *Hoc miraculum ab Ascla in ejus Actis patratum narratur, cum fœde laniatus super oram fluminis, propter recentes plagas stare non valens, nudus jacebat in terra. At post lampadibus crustus lapidi alligatus,* in flumen projectus est. *Verum delatus, Deo volente, ad ripam, a Christianis cum lapide sepultus est in pace. An eodem supplicii genere occubuerit S. Leonides haudquaquam nobis compertum. Eadem certe sepultura utrisque impensa. Nam ut idem scribit Metaphrastes,* cum reliquiæ SS. Philemonis et Apollonii fuissent, ut par erat, a piis habitæ in honore, et cum Ascla et Leonida divinis Christi Martyribus depositæ, Ar-

occidunt

sepeliuntur

rian

rianus *Præses sublato pulvere inungit oculum exæcatum.* In nomine tuo Jesu Christe, dicens propter quem isti mortem sua sponte elegerunt, impono pulverem meo oculo, et si rursus adspexero, ipse quoque dicam non esse alium Deum præter te. Hæc cum dixisset, statim duplicem invenit curationem, nempe et oculi et animæ..... Deinde cum pretiosas accepisset sindones, cum multis aromatibus, cum multis aliis et duobus Episcopis rursus venit ad thecas Sanctorum, et horum venerandas reliquias fideliter simul et piè terra tegit. *Qui ideo comprehensus, nummis emit octingentis, ut parvo tempore sibi liceret accedere ad reliquias* Martyrum. *Cum ergo data facultate accessisset, rogabat, pronus cadebat, supplicabat, pulverem amplectebatur, et precabatur, ut ei opem ferrent in certamine : quum expertus est, et deni cum quatuor Protectoribus in mare projectus, martyrii gloriam adeptus. Eorum corpora a delphino ad littus delata, voce divina jussi sunt ejus famuli* cum Ascla et Leonida honorifice deponere : *quod cum fecissent,* uberes fructus miraculorum quotidie collegerunt.

4 *Coluntur* SS. Philemon, Apollonius, Arrianus, Theotychus *et alii tres Protectores, VIII Martii a Latinis, a Græcis vero cum SS.* Leucio, Thyrso et Callinico XIV *Decembris. Admirum est ab his nusquam referri SS.* Asclam et Leoniden *neque in Menæis, neque in Anthologio aut Menologio aut Horologio, nec denique apud Maximum Cythereum, aut in aliis fastis ritualibus. Baronius in Notationibus ad hunc diem ait hâc die agere Græcos de S.* Leonide *et sociis, et adnumerare inter eos* Asclam *Martyrem, sed quibus in libris id Græci tradant non exprimit. Inscripsit tamen Martyrologio Romano etiam hoc die :* In Thebaide sanctorum Martyrum Leonidis et sociorum, qui tempore Diocletiani palmam martyrii sunt assecuti. *Agit iterum de* Leonide *tom. 3, an. Ch. 310, num. 24, quasi in persecutione* Maximini *occubuerit, cum Acta prædictorum sociorum, unanimi consensu sub Diocletiano coronatum martyrio asserant.*

5 *Alii Leoniden Kalendis Martii celebrant, quo die Martyrologia MSS. Leodiense S. Lamberti et Bruxgense S. Donatiani, excusa Coloniense et Germanicum :* Apud urbem Antinoum passio B. Leonidis Martyris. *Sequitur Molanus, qui in secunda editione Additionum ad Usuardum citat in margine* Acta S. Thyrsi. *Refert eos isthic quoque Maurolycus, Ado, MS. cœnobii S. Laurentii Leodii, MS. Societatis Jesu Antverpiæ, Bedæ præferens nomen, MS. Florarium :* Apud urbem Antinoum passio B. Leonidis, qui ab eodem judice, quo S. Asclas, variis suppliciis interemptus est. *In Martyrologio Germanico subjungitur alter* Leonides *Martyr Alexandrinus, parens Origenis : est uterque hic confusus in Martyrologio MS. Bruxellensi : de illo agemus XXII Aprilis.*

6 *Hactenus de* Leonide, *at socii qui? Solus in Actis* Asclas *nominatur, qui XXIII Januarii editur. In Martyrologio Gallico Leodii edito ista habentur hoc XXVIII Januarii :* In Thebaide, SS. Asclas, Leonides, Philemon, Apollonius, et illorum socii. Sub Diocletiano Imperatore martyrium subierunt. *Ast in eodem Martyrologio* Antinoi passi *referuntur* Asclas *XXIII Januarii,* Philemon *et* Apollonius *VIII Martii, qui socios non habuere martyrii, sed vinculorum duntaxat. Ita Metaphrastes relata nece SS. Asclæ et Leonidæ :* Postquam vero peractum fuit ab illis martyrium jubet etiam omnes comprehendi Christianos, qui erant in civitate, et maxime qui erant aliis pietate magis insignes, et ante ipsum quidem poni instrumenta suppliciorum, deinde ipsos quoque sisti ante illius faciem. Quæ cum celerrime facta essent, ipse superbo quidem vultu, superbiore autem spiritu, Hoc est, inquit in manu vestra, et hanc rem vestræ potestati permittimus, ut vel sacrificantes secure vivatis et libere; aut, si non pareatis, variis dedamini suppliciis, et deinde etiam morti. Hæc cum dixisset Præses, et continuo eis tormenta fuissent ostensa, viri numero triginta et septem, viri et sententiis invicti et animis, ea quæ dicebantur, irridentes, quæ cernebantur omnia despicientes, et sibi invicem animum addentes, (cum hoc solum dixissent : Non solum quam impie vivere, sed etiam quam recte in pietate vitam degere; pro ipsa mori esse satius) in media prosiliunt pericula et tempus omnino arripiunt. *Ex iis solus* Apollonius *martyrii palmam adeptus est; reliquis triginta sex carceri inclusis, quos et* vinculis relaxasse *infra dicitur* Arrianus *Præses ad fidem Christi conversus.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS TREBIATIBUS

ÆMILIANO EPISCOPO, HILARIANO MONACHO, HERMIPPO ET DIONYSIO.

Trebia *urbs est Umbriæ, quæ nunc vulgo* Trevi, *inter* Spoletium *ac* Fulginium, *in edito colle sita, haud procul ab amne* Clitumno. *Hæc* S. Æmilianum *Episcopum et Martyrem,* uti Patronum et Episcopum suum præcipue veneratur, *quemadmodum Ferrarius scribit in Notat. ad generalem Catalogum SS. testaturque se Acta ejus Spoletii legisse, ubi etiam colitur, putaturque perperam a nonnullis Episcopus Spoletinus fuisse,* quod Actis repugnat, *inquit. Eorum ipse compendium recitat in Catalogo SS. Italiæ, ubi et socios addit* Hilarianum *monachum,* et Hermippum *ac* Dionysium *nobiles adolescentes, de* quibus, *inquit,* Trebiæ agi intelleximus. *Ast in novo, sive generali, Catalogo eos quoque omittit, solumque* Æmilianum *Episcopum et Martyrem commemorat, citatis Ecclesiæ Trebiatis tabulis, in quibus fortassis, ut solet, de solo primario Patrono officium fit.*

2 *Monuit nos vir Umbriæ vir eruditus vitam S.* Æmiliani *a Ludovico Jacobilli alicubi in lucem esse conscriptam, quam nobis nondum videre licuit, eumdemque existimari, cujus in Martyrologio Romano VIII Februarii his verbis consignata memoria :* Apud Harmeniam minorem SS. Dionysii, Æmiliani, et Sebastiani Martyrum, *atque hos illius fuisse discipulos et martyrii socios. At si ita est, cur Æmiliano Episcopi titulus non tribuitur, qui vix uspiam omittitur? cur in omnibus Martyrologiis Armeniæ minori? et non Umbriæ adscribuntur? qui fit ut S. Hieronymo, Usuardo, Bedæ, Adoni, Notkero, Bellino, Maurolyco, Galesinio, aliisque, notior extiterit, quæ eos mundo tulit regio, quam quæ martyrii laurea donatos ad cælos misit?*

ACTA EX PH. FERRARIO.

Æmilianus, natione Armenus, Christianis et honestis parentibus ortus, prædicandi et patiendi pro Christo cupidus, Diocletiano et Maximiano imperantibus venit in Italiam, ac primum Spoleti Umbriæ Metropoli constitit. Ubi cum aliquamdiu orationibus, vigiliis, et prædicationibus vacasset, a Romano Pontifice Episcopus Trebiæ creatur. Quo cum Hilariano monacho, qui ei in sacris litteris Præceptor fuerat, et cum Hermippo et Dionysio nobilibus adolescentibus nuper ad Christum conversis, venit, ac multos Christo lucrifacere prædicando cœpit.

2 Verum ab idololatris sacerdotibus accusatus comprehenditur

prehenditur, et cum coram Præside non sine illius et adstantium admiratione de Christiana fide disseruisset, seque illam opere comprobaturum pollicitus esset, venitur ad miraculum. Nam paralyticus in medio fori constitutus, quem idolorum sacerdotes diis invocatis sanare non potuerant, statim ab Æmiliano, Christi nomine invocato, sanatus est.

paralyticum sanat

3 Sed Præses, forte Imperatorum decreta veritus, dira Æmiliano supplicia minatur, nisi diis immolaret: ac id facere recusantem, in equuleo suspensum, ardentibusque facibus ad ejus corpus admotis cruciari jubet. Igne autem divinitus extincto, manibusque tortorum deficientibus, Judex iratus, id magicis artibus tribuens, sanctum Episcopum in sartaginem plumbo liquefacto plenam mitti, deinde saxo ad collum alligato in a Clitumnum flumen demergi, ac demum feris objici imperat. Ex quibus omnibus Martyr divinitus ereptus, populo magnum et verum esse Deum Christianorum clamante, ingens rota, quæ illum dilaceraret, jubente Præside paratur. Quæ divina virtute confracta ad quingentos ex gentilibus occidit.

varie torquetur

et post supplicia sospes

Ex variis.

4 Interim Hilarianus, Dionysius, et Hermippus, cum diis sacra facere nollent, et ad eorum preces simulacra deorum concidissent, gladio, jussu Præsidis, feriuntur. Post quos Æmilianus frustra blanditiis tentatus, ac novis suppliciis ei propositis imperterritus, extra urbem ductus capitalem sententiam excepit. Ex cujus corpore, lac pro sanguine fluxisse, arboresque flores et fructus emisisse ferunt.

Socii ejus plectuntur capite,

et ipse, non sine miraculis.

a Excusum erat Ditumnum, manifesto errore. Notus Umbriæ fluvius Clitumnus, cujus fontes inter Trebiam et Spoletium, loco qui in Itinerario Hierosolymitano Ad Sacraria dicitur, ubi numinum olim Fanum Jovis Clitumni.

DE S. FLAVIANO URBIS PRÆFECTO, MARTYRE.

Sub Diocl. et XXVIII Jan.

Non est hic Flavianus sanctarum Virginum Demetriæ et Bibianæ parens, maritus S. Dafrosæ, qui XXII Decemb. colitur, de quo IV Januarii in Actis S. Dafrosæ egimus; licet is quoque a Ferrario in Catalogo Sanctorum Italiæ referatur hoc die. Sed alius est, Urbis tamen et ipse Vicaria Præfectura illustris quem anno Christi CCCIII passum scribit Baronius to. 2, ad annum 303, nu. 115 De eo Martyrologium Romanum XXVIII Januarii: Ibidem (Romæ) S. Flaviani Martyris, qui sub Diocletiano passus est. Galesinius: Romæ S. Flaviani Martyris, cujus in persecutione Diocletiana certamen pro Christo susceptum nobile extitit. Plurimi XXX Januarii eum referunt. Usuardus, Bellinus, Martyrologium Germanicum, MS. Florarium et plurima antiqua MSS. Martyrologia: Ipso die S. Flaviani Martyris. Editio Parisiensis Usuardi anni 1536, eodem XXX Flavium vocat. Maurolycus eodem die illum refert. Qua occasione conversus sit Flavianus et qua ratione martyrium consummarit, dicemus XXIX Januarii cum de S. Serena Virgine, Maximo et Secunda ejus parentibus, Marco et Calendio fratribus, agemus.

S. Flaviani memoria in sacris fastis 28 Jan.

et 30.

DE S. VALERIO EP. CÆSARAUGUSTANO IN HISPANIA.

CAPUT I.

S. Valerii ortus, natalis, Acta.

Initio Seculi IV XXVIII Jan.

Cæsaraugusta, Tarraconensis Hispaniæ nobilissima civitas, regnique Arragoniæ caput, ab Aurelio Prudentio Consule Romano, cive suo, prædicatur lib. περὶ στεφάνων, hymno 4 studiosa Christi, sola in occursum numerosiores Martyrum turmas Domino parasse. In his Vincentius fuit, etsi alibi ortus, cujus martyrii, Valentiæ consummati, Acta XXII Januarii dedimus Comprehensus cum eo S. Valerius, (cujus ipse Archidiaconus erat) atque in exilium relegatus. Utrumque eodem hymno laudat Prudentius.

S. Valerii patria.

> Inde, inquit, Vincenti tua palma nata est,
> Clerus hinc tantum peperit triumphum
> Hinc Sacerdotum domus infulata
> Valeriorum

Quibus ex verbis haud vanam ducunt nonnulli conjecturam, illustrem extitisse Cæsaraugustæ Valeriorum familiam, Romano tamen sanguine propagatam. At nonnulli Græcum fuisse Valerium nostrum, a Sixto II Romano Pontifice Cæsaraugustam adductum, atque Antistitem civibus datum, tradiderunt, absque veterum testimonio.

2 Verum undecumque ortus fuerit, Diocletiano imperante eam Ecclesiam regebat, eximia præditus vitæ innocentia et sanctitate, singulari eruditione, morum suavitate et mansuetudine carus omnibus et venerabilis. Pietas illius et eruditio commendantur in vetustis S. Vincentii Actis, quæ in monasterio Ritensi extare testatur Martinus Carillus, unde ista recitat: Hispanus noster Vincentius, Christi Martyr invictissimus, tam sancti Præsulis pia doctrina, doctaque pietate allectus, tanti Doctoris extitit discipulus, non solum moribus incorruptis, sed etiam vitæ sanctimonia atque divini verbi præfulgentia, qua tunc pr[illegible] inter orbis terrarum provincias fulgebat civitas Cæsaraugustana.

[illegible]

[illegible]

3 Plures tamen fuerunt Cæsaraugustani Episcopi Valerii. At non id persuadet vulgatum Dextri nomine Chronicon, in quo ad annum 300 Christi ista habentur Ureniæ patitur S. Valerius Episcopus Cæsaraugustanus, x die mensis Januarii, relinquens posteris constantiæ exemplum; item ad an. 423: Vincentio Episcopo Cæsaraugustano Valerius subrogatur. Nec M. Maximus, qui in Auctario ad Dextrum an. 497 scribit: Petro Cæsaraugustano, qui successit Valerio tertio hujus nominis, subrogatur Simplicius etiam Episcopus. Utrumque refutat Carillus, et Chronicon illud, Dextro adscriptum, merito explodit. At duos saltem extitisse Valerios constat. Nam cum Hosio Cordubensi, Eliberitano Concilio Valerius Cæsaraugustanus interfuit. De tempore ejus concilii non convenit inter auctores: plerique sub Constantino habitum asserunt, quidam sub Diocletiano circiter annum 300. De loco etiam concilii disceptant, dum quidam habitum volunt Illiberi, quæ nunc Colibre dicitur, in Ruscinonensi ditione sita, quam Plinius lib. 3, cap. 4, scribit sua ætate magnæ quondam urbis tenue vestigium extitisse; alii Elliberi: (si tamen in voce ipsa differentia est, cum Ptolemæo hæc Ἰλλιβερις, illa Ἰλίβερις dicatur) fuit hæc Turdulorum urbs in colle, qui nunc Elvire dicitur Granatæ urbi vicinus: hic potius celebratam synodum illam existimant, quod qui interfuere Episcopi, plerique ex interiore illo Hispaniæ tractu fuere, Hispalensis, Toletanus, Malacitanus, Bastitanus, Cordubensis, Emeritensis, Accitanus, etc. non e Gallia Narbonensi, ad quam Illiberis altera pertinebat, Volcarum Tectosagum urbs, ut ex Ptolemæo patet. Huic qui interfuit Valerius, cum plerique nostrum hunc, S. Vincentii magistrum, fateantur fuisse, licet qui post Nicænum concilium hanc synodum volunt, ideo Valerium alterum illius successorem statuant. Alter indubie fuit Valerius Cæsaraugustanus, qui concilio Cæsaraugustano subscripsit, sub annum Christi 380, ut conjicit Loaysa, et patet ex collegarum qui isthic adfuerunt ætate.

Concilio Eliberitano interfuerit.

alius Valerius Cæsaraugustanus.

4 Agitur primi illius Valerii natalis XXVIII Januarii, quo die Martyrologium Romanum: Cæsaraugustæ S. Valerii Episcopi. Quamvis alius quoque diebus in aliorum fastis memoretur. Nam XIX Janu. ista habentur in MS. Florario: Item S. Valerii Episcopi

S. Valerii memoria in Martyrologiis pluribus diebus.

Ex variis

scopi et Martyris. Hic B. Vincentium Levitam ad omne opus bonum aptavit, cum quo apud Cæsaraugustanam civitatem martyrium tolerat anno salutis 305, *ad XXII Januarii, vetustissimum MS. Martyrologium S. Hieronymi*: Spania civitate Valentia S. Valeri Episcopi, et Vincenti Diaconi. *MS. Martyrolog. monasterii S. Maximini Treviris*: In Hispaniis civitate Valentia passio S. Valerii Episcopi, et Vincentii Diaconi et Martyris, qui passi sunt sub Daciano Præside; *refertur et in MS. Dungalensi; quod mirum eo die S. Vincentius ejus Diaconus colatur. XXIII Januarii Galesinius ita scribit*: Cæsaraugustæ in Hispania S. Valerii Episcopi, qui Datiani Præsidis jussu, ab episcopatu in exilium pulsus, pro fide multa perpessus, miraculorum laude clarus, quievit in Domino. *In notat. testatur se MS. codicem sequi. Denique XXIX Januarii agit de eo Marietta et alii, atque etiam Breviarium Toletanum, (ut scribit Baronius in Notationibus) vetus fortassis, nam in novo fit eo die de octava S. Ildefonsi, ac Valerii nulla mentio est.*

S. Vincentio discipulo suo imponit munus prædicandi.

5 *Pauca de S. Valerii rebus omnino comperta et veterum testimonio probata sunt. Solum ex Actis* S. Vincentii, *quæ XXII Januarii dedimus, ista habentur: eumdem beatissimum Martyrem* geminæ scientiæ sub B. Valerio Cæsaraugustanæ civitatis Antistite efficacissime claruisse, *et ab eo* diaconii arcem suscepisse. Et quoniam idem Episcopus impeditioris linguæ fuisse dignoscitur, tradito doctrinæ ministerio venerabili Vincentio, ipse orationi et divinæ contemplationi sedulo insistebat. *Sæviente deinde adversus Christianos Datiano*, protinus Valerius Episcopus et Vincentius Archidiaconus, fidei soliditate et spe fruendi victoriæ subnixi, in confessionem Deitatis alacriter concurrerunt, tanto feliciores se futuros esse credentes, quanto acriora tyranni supplicia pia longanimitate certassent evincere. Unde certaminis ac pœnarum dilatio, remunerationis eis videbatur diminutio.

cum eo properat ad martyrium

Valentiam vinctus trahitur.

6 At Datianus Judex Sanctos Dei primo Valentiam sub carcerali custodia, et famis miseria, ac catenarum stridore pertrahi præcepit, ut eos vexatione itineris frangeret, et facilius subigeret injuria, quos videbat non posse de pœna superari. Qui cum manibus et cervicibus immensa ferri pondera sustinerent, et per omnes artus jam tunc mortis supplicia paterentur, cumque jam defecisse eos crederet pagi injuria, et tandiu a publica conversatione seclusos nec corpore prævalere, nec spiritu, timens ne sævitiæ suæ damna pateretur, produci jussit e carcere, nolens eos ante tormenta vitam finire, quibus proponebat quod nec mortuis parceret, si deorum suorum cultui in suis opere remisissent. Hinc pavefactus ad conspectum eorum, quod integro corpore et viribus essent, et inter supplicia fortiores, ait suis: Ut quid istis largiori pastu indulsistis et potu? Mirabatur enim furore cæcus, robustiores esse quos Deus paverat.

carcere maceratur

post viribus integer

interrogatur a Datiano

7 Et mox conversus ad Episcopum: Quid agis, inquit, tu, Valeri? quid sub nomine religionis contra Principes facis? Nescis quia qui regalia decreta spernunt, de vita periclitantur? Jusserunt Domini orbis et Principes, ut diis libamina persolvatis, nolentes dignitatem veteris culturæ novis et inauditis legibus profanari. Unde quod monemus, diligenter attende, quatenus tuo exemplo inferior [illegible] [illegible] quod te, qui vel gradus hujus [illegible] Episcopus, viderint non sprevisse. Sed et tu Vincenti [illegible] [illegible] salubriter obaudi, quem et nobilitas generis, et decor commendat gratissimæ juventutis. Ita nobis vestræ definitionis sententiam et communi edicite, ut aut consentientes honoribus amplificemini, aut contemnentes, tormentorum suppliciis [illegible].

8 Cumque reticeret Episcopus, erat [illegible] [illegible] simplicitatis et innocentiæ eruditus scientia, [illegible], ut præmisimus, impeditioris linguæ; ait Vincentius: Si jubes, Pater, responsis Judicem aggrediar. Et B. Valerius, Dudum, inquit, fili carissime, divini verbi tibi curam commiseram; sed et nunc pro fide pro qua adstamus responsa committo. *Sequitur præclara Vincentii ad tyrannum oratio, qua irritatus*, jamque præ ira pene extra se positus Datianus Præses, dixit: Amovete hinc Episcopum istum. Justum est enim subire eum exilium, quoniam Imperiale contempsit edictum.

munus respondendi imponit Vincentio

mittitur in exilium.

9 *Hæc fere sunt quæ de* S. Valerio *habemus explorata; nisi quod Hispanicarum Ecclesiarum traditione nonnulla præterea utcumque firmata dicantur. Alioquin nemo sacram Hispaniæ historiam tractat, ac vix etiam profanum, qui non* S. Valerii *meminerit. Nostri otii non est singula consectari. Unus Martinus Carillius Canonicus Cæsaraugustanus, Abbas Montis-Aragonii integro libro* S. Valerii *historiam complexus: ex eo nos carptim nonnulla legemus.*

de eo scripta

CAPUT II.

S. Valerii exilium, mors.

R*elegatum a Datiano Præside* S. Valerium *constat; quo ductus sit non constat. Volunt nonnulli, ut cap.* 11, *tradit Carillius, in Cantabriam ablegatum, mortuumque in territorio urbis* Mondragon, *quæ tunc* Arrasate *dicta perhibetur, in loco cui* Zaraa *nomen. Nec desunt loco indicia. Nam et templum religiose ædificatum visitur, et parvæ circum casæ, quasique eremitarum tuguria. Constat vetus loco nomen* Zaraa, *cui rupes imminet altissima, quam* Udalaiechan *vocant. Extat isthic a majoribus ducta religio. Nam cum ea loca, in quibus S. Valerius habitasse memoratur, chalybem ac ferrum gignant, qui in iis eruendis metallis locant operam, ab opere feriantur omni hebdomada quinta feria ad Adscensionis Dominicæ Sanctique Valerii venerandam memoriam. Nec defuere miracula. Hinc erecta sodalitas sub S. Valerii patrocinio, in ipsiusmet sacra æde, stabilita Joannis de Ortega Calaguritani Præsulis auctoritate: cui cum hæc a nescio quo exarata legisset, pietate ductus Lucronio Mondragonium venit sub annum* 1500, *religiose visitaturus locum, qui tam nobilem hospitem excepisset. Cœpit quoque ipsemet terram effodere, ratus fore ut sancti Antistitis corpus erueret: sed nihil reperit. Aiunt sacrum in eadem stare basilica, cui Latinis litteris* S. Valerii *inscriptum sit nomen. Alia id genus quædam religiosæ antiquitatis isthic cerni monumenta testatur Stephanus Garibaius, quæ vulgus pietatis studio exosculetur.*

dicitur Cantabriæ exsulasse

ubi publica erga eum pietas.

et sodalitas ejus nomine

11 *Petrus Franciscus Chiffletius noster hæc e veteri Burgundico codice nobis communicavit, quæ cum Marchettensi MS. contulimus.* Cum Dacianus Præses præcepisset B. Valerium deportari in exilium, sicut in passione S. Vincentii scriptum est, B. Valerius vehementer flere cœpit, quod separabatur a S. Vincentio. Præsul ergo venerabilis in exilium mittitur, et reverendus Archidiaconus ad equuleum ducitur. Longe separantur in mundo, sed proxime sociantur in cœlo. Beatus, inquam, Levita ad equuleum ducitur, et beatus Antistes Domini in insulis marinis, in terram quæ lingua Arabica dicitur Mondaluf mittitur, ubi nihil de terrenis cogitans, cœlestia desiderabat, jejuniis et vigiliis assidue intentus, dissolvi et esse cum Christo cupiebat. [illegible] [illegible] reversus Cæsaraugustam [illegible] ingressus est Maximianus [illegible] Datianus ingressum ejus audito, Romam [illegible] [illegible] cum Imperatoribus Diocletiano et Maximiano [illegible], ut [illegible] Romanos cum [illegible], et diversis tormentis perimerent.

vel in ... [illegible]

unde domum rediens

Romam ... [illegible]

12 Protinus eum [illegible] plumbatis, et baculis duris [illegible] verberari fecerunt, et in exilium cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] Principe [illegible] [illegible] inter Valentiam [illegible] et urbem et Viennam, super Rhodanum missus sit. Qui ibi

multa pa[illegible]

[illegible] ... epatus in Galliam,

ibi trium annorum spatio moram fecit, et omnes pene per viam illam transeuntes, cunctosque patriotas ad Christi fidem convertit sua prædicatione : imo quatuor millia hominum sanctæ regenerationis lavacro baptizavit. Quod eum Princeps vidisset, cunctos scilicet pene per regionem illam idola relinquere, et ecclesias fabricare, nimio furore repletus, facto magno paganorum concilio, in quadam arbore valde excelsa illum in crucis modum suspendit, et post dies septem illum Christi nomen sine metu prædicantem, vivum in eodem loco sepelivit; in quo postea Christiana religione crescente, plebs fidelis basilicam miro opere lapideo, in Christi nomine sub beati Præsulis honore fecit, in qua creberrime divina fiunt miracula. Nemini tamen usque ad nostrum tempus ejus gleba sanctissima revelata est. Passus est autem B. Valerius IV Calendas Februarii.

ibique pro fide occisus.

Eneti exulavit.

13 *Verum constare ait Carillius eum* Eneti, *sive* Aneti *obiisse. Est* Enetum *nunc vicus exiguus, leuca una distans Barbastro Rotam versus, ad Cingam flumen. Carillio suffragatur, quod in schedis Andreæ Scotti nostri reperimus, ex Breviario Cæsaraugustano, anno* 1572, *edito, transscriptum, in hæc verba* : Et pietate et doctrina insignis Valerius, ex Consulari Valeriorum turba, teste Prudentio, Cæsaraugustæ ortus est : talemque se in episcopatu gessit, qualem nec optare quidem populus potuisset. Miro quippe affectu oves sibi traditas pavit et magno zelo Dei honorem ac fidei integritatem tutatus est. Ea igitur tempestate cum Dacianus impius in Christianum nomen virus suæ feritatis effundens, Valerium et Vincentium vinctos Valentiam adduci jussisset, sic verbis Vincentii ira Præsidis accensa est, ut quidquid in eo furoris erat in Vincentium subito converteret; magis itaque se lædi ac sperni ob ejus loquendi licentiam existimans, naturali ejus feritate vehementior accessit impetus : et eo truculentior effectus est, quo ille constantior in contemnendis tormentorum minis videbatur. Valerium itaque velut longævum ac imbecillem relinquens, solo damnavit exilio; senectutem illi graviorem tormento futuram, et sibi nullum ejus morte triumphum acquirendum credens. Ceterum Valerius Anetum oppidum sibi ad habitandum deligens, sic in supernæ illius ac melioris vitæ amorem exarsit, ut solis jejuniis, vigiliis, orationibus, et sacris meditationibus intenderet. Ubi et feliciter migravit ad Dominum anno Domini cccxv. Insigne vero nunc monumentum, ejus reliquias continens ac nomen referens, in cœnobio Roda vulgo nuncupato conspicitur.

14 *Quo sit Aneti in profectus sanctus Antistes, quære et in itinere evenerint, commemorat Carillius cap.* 8, *in hunc modum : Proscriptus a Daciano Valerius, jussus est nec ullo commorari pago frequentiori quam* [illegible] 20. *Egressus igitur Valentia, dies aliquot substitit in suburbanis hortis, qui Maurorum temporibus* [illegible] *dicti sunt* [illegible] *ubi et a Christianis constructa et* [illegible] *basilica* [illegible] [illegible]

[illegible]

15 [illegible]

rium *quoque reversum esse Cæsaraugustam, ibique in pace quievisse, occupata vero a Mauris Hispania reliquias ejus ad castellum, quod Strada appellatur, deportatas, ibique aliquamdiu asservatas, Rotam tandem devenisse. At refragatur vulgata opinio, atque omnium qui* S. Valerii *res gestas scripserunt, auctoritas, præter lectiones supra citatas. Nam etsi repressa a Constantino persecutio est, non tamen ipso imperii principio ubique sublata, adhuc sævientibus proprio quodam furore Præfectis nonnullis. De morte ejus ista recitat e codice Rodensi Carillius* : Cum tandem Christi Confessor ibi lateret, sperans se non alibi, sed ibi spiritum Deo redditurum, prius tamen Deum precatus est, ut posset ædificare ecclesiam in honorem S. Vincentii, cujus victoriam et passionem gloriosissimam audierat

Ex sanis reversus Cæsaraugustam

templum S. Vincentio ædificat.

CAPUT III.

Reliquiæ, earum translatio.

E*neti igitur cum migrasset e vivis* Valerius, *in propinquo Stradæ castello conditæ sunt illius exuviæ. Illud vero cum a Mauris, ut primum rerum in Hispania potiti sunt, esset excisum, quod Ambrosius Morales testatur; simul sacrosancti depositi obliterata memoria est. Tandem, divino monitu, repertæ reliquiæ sancti Antistitis sunt ab Arnulpho Rotensi Episcopo, indeque, religiose sublatæ, intra castellum Rotense, in æde S. Vincentii conditæ sunt.*

S. Valerii reliquiæ Stradæ conditæ

repertæ, et Rotam translatæ

17 *Partem earum aliquam in Italiam translatam existimat Philippus Ferrarius, quo tempore, non indicat. Ita autem scribit in generali catalogo SS. XXIX Januarii* : Alexandriæ Statiellorum S. Valerii Episcopi et Martyris, urbis Patroni. *In Notationibus significat, sed non omnino persuadet, hunc nostrum esse* Valerium. *Ita enim scribit* : Ex tabulis Ecclesiæ Alexandrinæ, ac ex tabulis Ecclesiæ Cæsaraugustanæ, cujus Episcopus fuisse traditur. De quo die præcedenti in Martyrologio Romano, in quo hac die de S. Valerio Episcopo Trevirensi Confessore agitur. Corpus Alexandriæ, quæ illum uti Protectorem suum colit, licet corpus Ludi oppido Montis Ferrati asservari feratur, ac Lucæ in Hetruria illud etiam haberi ex tabulis Ecclesiæ Lucensis, quæ et illum veneratur hac die, apparet. *Hæc Ferrarius, qui in animadversione tacite revocat, quæ ante scripserat in catalogo SS. Italiæ,* Valerium, *qui Lucæ colitur, Lucæ natum, atque a S. Paulino S. Petri Apostoli discipulo ad fidem conversum, et subrogatum in illius Ecclesiæ regimine, eam mirifice auxisse. Et sane in Actis S. Paulini Episcopi et Martyris XII Julii, quæ Italice scripsit ex monumentis Ecclesiæ Lucensis Silvanus Razzius libro de SS. Etruscis, mentio fit B.* Valerii, *qui cum aliquot aliis sanctorum Martyrum Paulini et sociorum corpora sepelivit.*

aliquæ Alexandriæ

an Lucæ?

18 *Utut ea se habeant, si Cæsaraugustani Valerii, vel Lucæ vel Alexandriæ vel alio quopiam in oppido, exuviæ sunt, non corpus integrum, sed partem solum illius* [illegible] *fatendum est,* [illegible] *Et minor est, cum brachium* [illegible] *anno* 1121, *et capitis* 1170, *translat*[illegible] [illegible] 1178 [illegible]

alt et Lucæ

an partem alteram?

19 [illegible]

aliquæ [illegible]

altitum,

Ex variis.

allatum, modo mirabili : nam, ut ex majorum traditione memoratur, cum Rotam illius vici inquilini iissent, aliquas sancti Antistitis reliquias, si possent, allaturi, arca reclusa ultro in manum insiliit ejus qui asportaturus venerat. Magna ei in æde Castelnovana, ejusdem S. Va*lerii honori dicata, habetur veneratio, multaque isthic Sancti patrocinio eduntur miracula, ut infra dicemus.*

aliquæ Cæsaraugustam translatæ;

20 *Jam de Rotensibus et Cæsaraugustanis reliquiis dicamus. Repertis ab Arnulpho Antistite sacris exuviis et in Rotensi æde repositis; expugnata postea est ab Alfonso I, Imperatore dicto, Cæsaraugusta sub annum Christi* 1118, *et quædam* S. Valerii *reliquiæ ad Cathedralem Cæsaraugustanam basilicam delatæ sunt : omnesque ab Alfonso Arragoniæ Reges, singulari* S. Va*lerium pietate sunt prosecuti.*

translatio ossis brachii an. 1121, 20 Octob.

21 *Fuit inter eas reliquias brachium S. Valerii, de quo ista fere tradit Carillus : Quidam viri graves ex capitulo Cæsaraugustano, precibus ab Raimondo Rotensi Episcopo* S. Valerii *brachium impetrarunt. Est id magna populi lætitia et celebritate Cæsaraugustam illatum, quasi ipse ab exilio redux* Valerius *suorum civium humeris in patriam reduceretur. Quæ in ea brachii translatione edita divinitus miracula sint, mox dicemus. Contigit autem hæc brachii translatio anno* 1121, *ut ex veteribus monumentis Ecclesiæ Cæsaraugustanæ liquet, in quibus orta tum inter Guilielmum Pampelonensem, et Petrum Cæsaraugustanum Antistites controversia, de Ecclesiis quibusdam, ad utrius pertinerent diœcesim, opera Raimondi Rotensis Episcopi composita dicitur. In publici de hac re confecti instrumenti extrema pagina ista leguntur :* Facta est charta ista, anno ab incarnatione Domini MCXXI, Kalend. Decembris, signum A † Raymundi Roten. Episcopi signum a P. † Cæsaraugustanen. Episcopi, signum Guilielmi † Pampelonen. Episcopi. IV Idus Octobris, Dedicatio hujus Ecclesiæ. XIII Kalend. Novem. Translatio S. Valerii Episcopi de Roda ad Cæsaraugustam propriam Sedem.

postea caput an. 1170, 27 Dec.

22 *Caput vero S. Valerii temporibus Alphonsi II, anno* 1170, *est translatum, 27 Decembris; licet, quod is dies celebritati S. Joannis Evangelistæ dicatus sit, solemnitas in 20 Octobris rejecta sit, qua jam ante prioris translationis celebrabatur memoria. De capitis illa translatione hæc habet Hieronymus Zurita lib.* 1, *in Alphonso II, an. Christi* 1170, *Æra* 1208. Rex statim Kal. Janu. religionem Rotensi cœnobio pro cultu suscepit : solemnique incipienti anno D. Vincentii sacello sacris precationibus celebrat. Ab Guilhelmo Peresio Ilerdensi, et Rotensi Episcopo, Sacerdotumque collegio impetrat, ut D. Valerii caput, qui Diocletiani Imperatoris sævientefurore, verus Christianæ fidei Antistes et propugnator invictus mortem pro Christo sæpe appetivit, Cæsaraugustam, cujus Ecclesiæ divinus Pastor et Pontifex præfuerat, deveheretur : sacraque ea in æde ejus præsens numen atque auxilium cives venerarentur, atque supplices implorarent. Ejus voti religione Rex obstrictus Rotense cœnobium Monterogo oppido donat.

opidum a Rotensibus Alfonsus II

23 *Regium diploma, quo hoc oppidum aliaque ad munificandam piam Episcopi liberalitatem Rotensibus donatum recitat Carillus, in hæc verba :* In Dei nomine. Sit manifestum omnibus hominibus præsentibus atque futuris, quod Nos Ildephonsus Dei gratia Rex Aragonum, Comes Barcinonen. Marchio Provinciæ, venimus ad Ecclesiam S. Vincentii de Roda, et fuerunt ibi nobiscum venerabiles Guillermus Barcinonensis Episcopus, et Petrus Cæsaraugustanus Episcopus, atque Arnaldus Mironis Comes Pallearensis, et filius ejus Raymundus Pallearensis, et Berengarius de Antença, et Raymundus de Erol, et Guillermus de Mecarraz, et Raymundus de Artussella, Michael Sanz de Cæsaraugusta, et Bodo de Alcala, et Petrus de S. Vincentio, et Raymundus de Munelt, et Guillermus de Benaduit, et Bernardus de Meatat, pluresque alii nobiles viri, et ibi festum Nativitatis Domini celebravimus. Et quæsivimus a G. Petri Episcopo Ilerdensi ejusdem loci, et a Fratribus suis Canonicis, caput beatissimi Valerii, ut illud ad honorem Dei et Ecclesiæ Cæsaraugustanæ, quæ caput totius nostri regni est; et cui pastoraliter, et corporaliter olim præfuit, spiritualiter quoque præesset. Quod nobis profusis lacrymis, spontanea tamen et non coacta voluntate, magna quoque nostra precum instantia, tradiderunt. Quod nos propriis manibus per manus ipsorum suscipientes, ad Ecclesiam Cæsaraugustanam, per Petrum ejusdem civitatis Episcopum, transmisimus. Postulavimus quoque a prædicto Ilerdensi Episcopo, et Fratribus suis translationem beati corporis Raymundi, Episcopi olim ejusdem loci, in præsentia nostra fieri. Quod nostris precibus, prædictorumque Magnatorum Curiæ nostræ et aliorum multorum qui nobiscum aderant, factum est, die S. Joannis Apostoli et Evangelistæ. Ob prædictas igitur causas, de divina misericordia confidentes, pro remedio animæ nostræ omniumque parentum nostrorum, puro cordis affectu et sincera in Domino voluntate, damus atque concedimus in perpetuum Domino Deo et S. Vincentio Rotensi, castrum et villam de Monte-Rubeo, quod est inter Bervegal, et Forneles cum Ecclesiis suis ex integro, et cum omnibus terminis communibus suis eremis et populatis, cum introitibus, et exitibus suis *etc*................. *alia plura largitur, et vetat alienari, et prius donata confirmat.* Facta charta mense Decembris intus in Rota VI Kal. Januarii, die Dominica, festivitate S. Joannis Apostoli et Evangelistæ, Æra MCCVIII, anno Incarnationis Domini MCLXX, *sequuntur Episcoporum, Procerum, aliorumque subscriptiones.*

et translationem B. Raymundi Episcopi :

et varia Rotensi Ecclesiæ donat,

24 *Ex iis quæ hactenus dicta sunt refellas, quod in citato superius Cæsaraugustano Breviario, dicitur, brachii translationem posterius quam capitis esse factam. Ita enim habet :* Post B. Vincentii Ecclesiæ Cæsaraugustanæ Archidiaconi martyrium, quod circa salutis annum trecentesimum sextum fuisse colligitur, S. Valerius Ecclesiæ ipsius Episcopus paucos annos cum fuisset superstes (nam Eliberino Concilio interfuisse constat) tandem ad Pyrenæi montis radicem ab hoc exilio ad vitam migravit beatiorem. Cujus sanctissimæ reliquiæ in Ecclesia Rotensi, sub invocatione S. Vincentii constructa, religiose servabantur. Ubi cum Ildefonsus II, Aragoniæ Rex, festum Nativitatis Domini, cum longa Principum serie tam Ecclesiasticorum quam secularium, celebraret, a Guilberto Petri Ilerdensi Episcopo, sub quo Rotensis erat Ecclesia, ejusque Fratribus caput obtinuit beatissimi Valerii, ut ad honorem Dei et Ecclesiæ Cæsaraugustanæ, quæ caput (inquit) totius Regni nostri est, et cui pastoraliter et corporaliter præfuit, spiritualiter quoque præesset. Quod ipse Rex propriis manibus per manum ipsorum susceptum, ad Ecclesiam Cæsaraugustanam per Petrum ejusdem civitatis Episcopum transmisit. Cujus sanctitatem miraculorum editione Dominus, cui servierat, comprobavit. Atque hoc tantum donum Rex non reliquit irremuneratum. Nam præterquam quod ipse Ecclesiæ Rotensi perpetuo jure donavit oppidum Montem-rubeum nuncupatum, aliaque multa, voluit etiam et mandavit ut in perpetuum Rotenses ipsi sibi constituerent Priores. E quibus quidam nomine Raimundus successu temporis brachium ipsius sanctissimi Antistitis Valerii eidem Ecclesiæ Cæsaraugustanæ donavit. Contigit autem prior illa capitis beatissimi translatio anno salutis MCLXX. *Donatum est brachium* S. Valerii *a* S. Raimundo *Rotensi et Barbastrensi Episcopo, cujus vitam ab Elia Canonico, post etiam Episcopo, ad Gaufridum Episcopum scriptam, dabimus 21 Junii, quo obiit, anno Christi* 1126, *cujusque corpus, ut jam dictum, transferri curavit Alfonsus II, annis post obitum* 45.

S. Valerii caput Cæsaraugustam missum

25 *Post translationem illam sacri capitis, constitutam*

inter

Societas inter Rotenses et Cæsaraugustanos Canonicos

inter Cæsaraugustanam sancti Salvatoris et Rotensem S. Vincentii Ecclesias societatem scribit Carillus fuisse, ut esset suffragiorum participatio; atque venientes Cæsaraugustum Prior aut Canonici Rotenses locum et portionem canonicalem perciperent, et vicissim Cæsaraugustani Rotæ. Inita est hæc societas Æra 1209, *sive Christi anno* 1171, *ex cujus tabulis ista recitat Carillus :* Hoc amicitiæ signum proponimus Canonicis Rotensibus, propter ingentem dilectionem, quam nobis exhibuerunt, cum capite B. Valerii, cujus jam habebamus brachium.

Rex Alphonsus in Canonicum Cæsaraugustæ admissus

26 *Ipsum quoque Regem Alphonsum, tanti sibi collati a Rotensibus beneficii auctorem, Cæsaraugustani in numerum Canonicorum retulerunt, et consortem fecerunt omnium sacrificiorum et precationum. Extat hujus rei publicum instrumentum, quod recitat Carillus :* De receptione Domini Alfonsi II, Regis in Canonicum et Fratrem. In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Ego R. Cæsaraugustanus Episcopus, et totus Cæsaraugustanæ Ecclesiæ conventus, devota mente recepimus Vos Dominum Ildefonsum Regem, Comitem Barchinonensem, et Marchionem Provinciæ, in omnibus orationibus, jejuniis, vigiliis, ac beneficiis nostris spiritualibus atque temporalibus, quæ in Ecclesia nostra et ejusdem membris quotidie fiunt, et deinceps fient, Canonicum, Fratrem, atque participem omnium prædictorum bonorum, tamquam unum de Fratribus nostris. Insuper etiam hoc addentes statuimus, ut singuli nostrum singulis diebus omnipotenti et Salvatori nostro Domino Jesu Christo, ac beatissimo Valerio, specialem pro vobis orationem offeramus, et in Missa generali Capituli nostri per singulos dies propria pro vobis oratio in perpetuum sine intermissione dicatur. Cum vero Dominus omnipotens ex hac misera vita vos eduxerit, in die obitus vestri, necnon et in anniversario vestro, nos et omnes Fratres nostri, nobilitate et caritate conjuncti, idem officium pro vobis, quod pro Pontificibus nostris defunctis per singulos annos celebrabimus. Hujus vero canonicationis, fraternitatis, ac spiritualis donationis, sunt testes ego R. Cæsaraugustanus Episcopus, P. Prior, Rodericus Archidiaconus, Guillermus Archidiaconus, I. Præpositus, P. Sacrista, Bernardus Præcentor, et totus Conventus, facta charta in mense Februario Æra MCCXXV. *Contulit deinde Alphonsus Ecclesiæ Cæsaraugustanæ (cui jam antea plurima donarat) oppidum Marceam, ea lege ut perpetuo ante aram majorem cereus arderet. Dictus est deinceps cereus iste Marcea.*

propter preces.

CAPUT IV.

Miracula ad reliquias.

In secunda brachii Translatione.

Cum S. Valerii *brachium Cæsaraugustam deportaretur, effusa est obviam civitas universa incredibili gestiens animorum alacritate, ad cujus rei spectaculum, ut habent lectiones antiquæ, multi ex Saracenis egressi, Christianam deridebant simplicitatem, mirabantur Christicolas, quia hominem mortuum tanto prosequerentur honore. Cum ad pontem Iberi fluminis sacra pignora pervenissent, energumenus quidam ingenti furore humi se ante sacrum feretrum abjecit, neque abigi potuit, etsi Antistes ipse pede eum propelleret, qui tamen ubi didicit eum ab impuro genio exagitari, isthic eum sivit hærere, si fortassis Deus S. Valerii intercessione ea illum liberare calamitate dignaretur. Cum deinde sacris eadem die adesset, omnino sibi redditus, stygio hospite ejecto, qui eum multis diebus dire cruciaverat, modo voce erepta, modo [illegible] horrifice didnctis, ut timorem incuteret etiam spectantibus; alias fede eum contorquebat, allidebat humi, in ignem conjiciebat, aut aquam, qui tandem, ut habent sæpius citatæ lectiones, per B. Valerium a tanta persecutione liberatus, Deo et Confessori sanctissimo in conspectu totius populi gratias referebat, et omnis populus cœpit glorificare et laudare Deum, qui per* B. Valerium *dignatus fuerat operari miraculum.*

sanatus energumenus.

Ex vultus alius, in capitis Translat.

28 *Cum allatum est S. Valerii caput, alius energumenus in ædem sacram ingressus, ante aram se prostravit, pro qua stans Episcopus sacras reliquias manu tenebat : moxque abscessit improbus dæmon; sed tanto relicto fœtore, ut coacti sint omnes e templo egredi, eo semianimi tantisper relicto. Est id in basi ipsius aræ sculptum miraculum.*

Quædam spectris liberata, ope S. Valerii.

29 *Idem vetus Breviarium sæpe a Carillo citatum, (quod utinam consequi possemus, atque inde ad verbum cuncta promere) in lectionibus Octavæ festi hujus translationis, aliud refert portentum. Feminam illustrem infestabat nequam spiritus, modo in tecto ædium illius consistens, atque isthic horribiles edens clamores, modo forma imitatus hujus matronæ multis ante annis mortuam. Cum hoc sæpius contigisset, tanto est mulier illa metu perculsa, ut vix sui compos esset. Nocte quadam cum vestibus sese, thalamum subitura, exueret, objicit se dæmon illi enormi et horrifica specie. Illa perterrefacta exilit nuda, ut erat, sola vestita interula, atque ad basilicam accurrit. Sacristæ, quibus januarum erat credita custodia, aditu eam arcebant; at illa impetu quodam inani fores reserat, ad aram S.* Valerii *advolat, humi prostrata opem ejus implorat, impetrat. Nam ab eo momento nullo ejusmodi spectro est exagitata, id scilicet arcente B. Valerio.*

Juramenta [illegible] S. Valerii reliquias.

30 *Recuperata Cæsaraugusta, deportatisque eo (ut jam narratum) S. Valerii reliquiis, ita ejus ibi cultus invaluit, ob plurima quæ edebantur miracula, ut etiam solenne jusjurandum ad ejus aram fieri soleret, hoc fere ritu : Ara magnifice exornata, accensis in ea luminibus, ac collocatis S.* Valerii *reliquiis, adstantibus Canonicis ceterisque Ecclesiæ ministris, eo habitu et cultu, quo in maximis uti solemnitatibus mos est; coram iis et Antistite ante sacras reliquias jurabat is, qui id poscebatur. Confirmat id exemplis Carillus.*

Sodalitas S. [illegible]

31 *Erecta quoque isthic S.* Valerii *Sodalitas, cujus tamen, ut et alterius Sodalitatis, quæ S.* Mariæ Majoris, *vulgo* del Pilar, *dicitur, ignota origo. Utraque, aut mox post exactos Mauros instituta, aut inde a Gothorum temporibus ducta, aut etiam a primitivæ Ecclesiæ orta pietate. Constat ea Sodalitas viris ac mulieribus. Multis indulgentiis ac prærogativis dotata est, ac nuperrime Clemens VIII, Pontifex Maximus indulgentiam plenariam concessit Sodalibus, ædem S.* Valerii *visitantibus a primis vesperis solemnitatis illius ad occasum solis diei insequentis, diebus quoque* SS. Vincentii, Hermingildi, Transfigurationis Domini, Translationis S. Valerii, *septem annorum indulgentiam. Alias deinde largitus est iis, qui divino sacrificio assisterent, qui sanctissimum Sacramentum religiose prosequerentur, aliaque misericordiæ et Christianæ pietatis opera obirent : suntque hæ indulgentiæ perpetuæ, ut patet ex Bulla Pontificis data anno Dominicæ Incarnationis* 1599, *pridie Idus Augusti. Recitat Carillus amplissimum decretum Petri Lopez de Luna primi Archiepiscopi Cæsaraugustani in Concilio provinciali anno* 1319, *VIII Kal. Aprilis latum, quo Sodalitati S. Valerii multa illustria conceduntur beneficia.*

Alia [illegible] portenta.

32 *Zaroæ quoque, ubi alia est S.* Valerii *nomine erecta sodalitas, multa evenire solitus portenta, multa Rotæ, ut ex vetusta quadam S. Valerii historia refertur, ex qua hæc recitat Carillus :* Hic Deus magnificavit Sanctum suum Valerium, quem quotidie in te[illegible] [illegible] sanctitatis [illegible] fecit tot miracula, [illegible] qui ante nos fuerunt, sed [illegible] videmus [illegible] *Subdit Carillus ex vetere Breviario hunc de S. Valerio [illegible] miraculorum [illegible]*

Christi [illegible] fidei non tardus [illegible],
Haud expavit Datiani Præsidis [illegible],
Christum Deum in ipsius confitens [illegible],
Unde potens et [illegible] in cœlo [illegible],
Ab [illegible] corporibus ejecit dæmones.

Pontificem

[illegible]

Pontificem revelavit sepultum ad ostia,
Quam plurimis captivatis præbuit auxilia
Languentibus et ægrotis contulit remedia.
Ipsum ergo deprecemur, ut sua clementia
Nos commendet Deo, ejus redundante gratia.

33 *Magna etiamnum habetur et veneratio in æde Castelnavana: totque isthic ejus invocatione miracula patrantur, ut de iis quæ tenti Carillio sancte affirmarit ejus loci Rector Dominicus Turrianus, decem annis plures trecentis esse illius ope curatos, prius omnes peccatorum confessione sacræque Eucharistiæ perceptione ad cœleste beneficium comparatos. S. Valerii festo die innumera eo hominum multitudo confluit. Plurima isthic anathemata votivæque tabulæ cernuntur, obtentæ incolumitatis indicia. Plusquam ter mille isthic edita miracula, quæ referri in commentarios possent, idem Rector testatur; atque illud una admirabile prodigium, quoties vehementior aliqua tempestas ingruat ter sonitum exaudiri ex sacrario, in quo sancta recondita sunt pignora, nec aliter ad pedem altaris perrigi, quam extra ipsam ædem; et si prolatæ tempori reliquiæ sint, disperqi nubes, neque damni quidquam afferre fulmina. Alia isthic facta miracula aliquot recenset.*

Multa Castelnovi

Tempestates depulsæ

[illegible] duo sanati

34 *Gallus quidam Antonius ita erat viribus defectus, ut movere se non posset: vovit Sancto novendialem supplicationem, et quarto die incolumis extitit, 30 Augusti 1605. Gallus alter, domo Tolosas, cum de priore [illegible], multis lanis eo vectus est, et sanus novena [illegible] abscessit 8 Maii 1611.*

35 *Mosè Petra Aguilar, Curioni Izarensi, Medicorum judicio præcidi brachium oportebat; novenam peragendam suscepit, eaque necdum peracta Missam obtulit incolumis in gratiarum actionem, 29 Maii 1606. Doctor Petrus Paulaza, Abbas nunc S. Victoriani, gravi detentus infirmitate, eo liberatus est statim ac in ea æde sacrificium obtulerat Deo: dicavit in gratiarum actionem caput auratum, suæ le argenteo, quod in Cæsaraugustana basilica visitur.*

36 *P. F. Francisco Colomæ contracti nervi digitorum, attacta reliquiarum restituit. Maria, Joannis Arbanar de Calaceyte conjux, contractam tibiam, sanctarum reliquiarum adoratione curavit, 28 Septemb. 1610, et pedes domum reversa est. Eodem contractionis vitio liberatus est, novena necdum peracta, 10 Novemb. 1614, Petrus Merle Andorra.*

Anathemata [illegible]

37 *Vetera Sancti in familiam suam beneficia testari potest Martinus Baptista de la Naza, cum publica ab eodem familia erecta sunt gratitudinis et pietatis erga Sanctum monumenta. Extat hæc epigraphe urnæ laminis aureis ab ejus matre adornatæ inscripta:* Cat[illegible] la Naza Isarensis, beatissimi Valerii patrocinio prosperam valetudinem consecuta, urnam hanc [illegible] Divi reliquiis observantem, sempiternum beneficii monimentum [illegible] voluit, anno 1577. *Ipse Martinus in pauperum sustentationem, cultusque divini amplificationem, census munificus, (quod munificentia illud in basilica B. Mariæ del Pilar sacellum testatur) aliam argenteam thecam argenteam jussit, intra quam alteram illam a matre donatam concluderet, cum hoc elogio:* D. Valerio, Martinus Baptista de la Naza, Justitia Aragonum, Catharina matris caussa [illegible] vota persolvens, pyxidem hanc [illegible] pignoribus [illegible] excipiendis, obtulit, dicavitque anno 1609.

38 *Multa eadem Ecclesia [illegible] Joannes Franciscus Fernandez, [illegible] Franciscus Fender [illegible] [illegible]*

[illegible] *Aliud ab Joanne Ballesio colono Calaceytæ, positum 21 Septemb. 1613. Aliud eodem anno a Custodio del Puryo, colono Turrecomitano, 23 Septemb. 1613. Susanna Josa adolescentula a parentibus eo perducta incolumis evasit; et Maria Barcelona Calaceytana, 29 Augusti 1615. Joannes quoque Monreal Calaceytanus 16 Sept. 1615.*

39 *Alia innumera obtenta isthic Divi patrocinio beneficia, quorum testes extant tabellæ isthic positæ, licet exigui pretii ob accolarum tenuitatem. In commentariis Ægidii Alamini, et Damiani Alamini Notariorum de Samper de Calanda multa reperiuntur Castellonovi patrata a S. Valerio miracula, publicis testimoniis confirmata. Plura isthic præstitit Sanctus beneficia, quod populus ille medicis aliisque auxiliis destitutus sit, et magna isthic vigeat eo confluentium pietas.*

Cur tot isthic facta miracula.

CAPUT V.

Reliquiæ Cæsaraugustæ, et Rotæ.

Aragoniorum Regum majorum suorum pietatem in venerando S. Valerio secutus nostra ætate Philippus II Hispaniarum monarcha: nam cum Hieronymum Xaverium Cæsaraugustanum (qui Ordinis S. Dominici Generalis, Regiis confessionibus, ac deinde S. R. E. Cardinalis ob singularem doctrinam et prudentiam electus anno 1607, 10 Decembris, obiit anno sequenti 8 Septembris) cum eum ergo Philippus ad Abbatias domosque religiosas, quæ in regno Aragoniæ jure patronatus ad Regem pertinent, visitandas mitteret, id illi peculiari quodam studio præscripsit ut de S. Valerii reliquiis diligenter inquireret. Auspicatus a Rotensi cœnobio visitationem, hæc postmodum Regi scripsit.

Philippus II de Actis et reliquiis S. Valerii inquiri jubet

41 Cum Jaccam venissem litteras a V. M. 10 Maii anni superioris datas accepi, quibus me jubebat, cum ad cœnobium Rotense venissem, de S. Valerii I, Episcopi Cæsaraugustani rebus gestis inquirere, et cur eo deportatæ ejus reliquiæ sint, an recte custodiantur et decenter: ac de omnibus M. V. sedulo edocere. Omnia quæ in ejus monasterii archivis extant monumenta evolvi, num quid de sancto illo Antistite eruere possem; sciscitatus de iisdem studiose ex senioribus, reperi lectiones in membrana, eleganti stylo exaratas, [illegible] quæ sunt a Villegas aliisque historicis de S. Valerio tradita, confirmant, et aliqua narrant [illegible] prætermissa [illegible] quorum hic quædam [illegible].

Hieron. Xaverii de iis epistola.

42 Diocletiani [illegible] excitata adversus Christianos persecutione, S. Valerium Antistitem Cæsaraugustanum, ejusque Diaconum Vincentium, vinculis onustos inde rapi Valentiam præcepit. Proscriptus post ab eo Valerius Enetum venit, ut lectiones et qui Sancti [illegible] testantur. Est Enetum vicus exiguus, domorum circiter viginti, milliari uno distans [illegible] Barbastro versus Rotam, cis flumen Cingam. Hic degit Valerius singulari vitæ sanctitate annis quatuordecim: atque intellecta S. Vincentii morte, basilicam isthic ejus honori erexit, mortuusque est ex Villegæ sententia anno 310, ut vero tradunt lectiones [illegible] 315, uti [illegible] habetur. Corpus a Christianis [illegible] deportatum est Stradam, locum situm in [illegible] Castrensi ultra flumen Cingam, modico ab Eneto intervallo. Sepultum porro est corpus in templo [illegible] Stradæ [illegible].

Enetum quid sit

Isthic mortuus S. Valerius, Stradæ sepultus.

43 [illegible] 20 [illegible] S[illegible] Valerii [illegible] Stradam [illegible] S. Vincentii Rotensis [illegible]

[illegible]

divinæ revelationis facit eximia Arnulphi sanctimonia; quæ et publico officio diutissime celebrata, intermisso tum primum cum receptum Romanum est Breviarium. Vixit Arnulphus ab ea translatione annos sex et viginti, ut ex Zurita lib. 1, Annal. patet.

44 Episcopatum Ripacurtiæ deinceps Raimundus Dalmatius, tum Pontius tenuere, ut ex monumentis cœnobii Rotensis, et donationum tabulis patet. His S. Raimundus successit, qui brachium S. Valerii Cæsaraugustanis donavit, quod Villegas aliique testantur. Cujus rei etsi nullum extet in eo archivo monumentum, minime tamen ambiguum facit et incolarum, et Cæsaraugustanæ Ecclesiæ traditio, ex MS. codice Rotensi constat, anno 1120, Rotæ et Barbastri Episcopum fuisse S. Raimundum, anno 1106 electum, mortuum 1126, donato Ecclesiæ Rotensi quadrante decimarum loci Eferradnii appellati, extant donationis tabulæ. Illi suffectus eodem anno Stephanus, huic anno 1130, Petrus, Petro Ramirus, qui inde ad regnum Aragoniæ evectus, ut scribit Zurita. Ergo Rotensem Episcopatum anno 1143, capessivit Guilelmus Perezius; qui cum anno 1149 recuperata a Christianis esset Ilerda, eo transtulit Sedem, Episcopusque deinceps Ilerdensis et Rotensis est dictus, quæ appellatio aliquot successoribus placuit. Secum Archidiaconos Rota abduxit; tresque etiamnum Ilerdæ Archidiaconi hinc et titulum et censum habent, Ripacurtiæ, Autonæ, Benascæ, quæ ditiones ad hunc pertinent Comitatum.

Brachium a S. Raimundo Cæsaraugustanis donatum.

Omittit hic Xaverius Gaufridum, et Eliam, de quibus supra nu. 26

45 Anno 1170, cum in Rotensi S. Vincentii cœnobio Natalitias Christi ferias celebraret Alphonsus II Rex, eique cum aliis adesset Ilerdensis et Rotensis Episcopus Guilielmus Perezius, ab eo sibi donari S. Valerii caput postulavit Alphonsus, idque ab eo traditum propriis manibus excepit, et commisit Petro Cæsaraugustano Præsuli ad suam Sedem deportandum, ut in ea deinceps urbe coleretur, in qua natus, et pontificio functus munere, singulari eruditionis et sanctitatis opinione olim fuerat. Mutuam deinde Ilerdensi Episcopo et Capitulo gratiam rependit Alphonsus, Monterogo iis transscripto, quod duobus Barbastro miliaribus distat, diciturque nunc Pardina. Cum mensa Prioris a Capitulari sejuncta est, hæc Priori portio obtigit, unde percipit quotannis quingentos aureos. Extant harum rerum testes tabulæ, quarum exemplar, et lectionum ad M. V. mitto.

Caput S. Valerii Cæsaraugustam allatum.

46 Ex iisdem tabulis constat, eodem tempore translatum S. Raimundi Episcopi Rotensis et Barbastrensis corpus ex priore, in quo quadraginta quatuor annis jacuerat, tumulo, in lapideum monumentum, in quo etiamnum quiescit. Aliud extat instrumentum, quod Canonici ædis majoris Cæsaraugustanæ Gussentis vici possessionem cedunt Rotensibus, quam modo non tenent: aliud perpetuæ sanctæ inter Cæsaraugustanos Canonicos et Rotenses amicitiæ, et societatis.

S. Raimundi corpus translatum.

47 Conscripsi catalogum reliquiarum Rotensis Ecclesiæ: ac S. Valerii quidem non nisi septem istic partes superfunt, videlicet ossa duo femorum, quæ a coxendicibus ad genua tenduntur, suntque hæc admodum dura, longa duos palmos, unum digitum singula. os aliud octo digitos longum, palmum latum, quod medici clavicnlam vocant, quo superna ossa femoris connectuntur: Os aliud, quod tibiæ videtur, palmum et septem digitos longum: Aliud brachii a cubito ad manum, ut videtur; palmum ac duos fere digitos longum. Aliud palmum latum: Aliud, quod tibiæ superior pars videtur. Ceteras Sancti reliquias dicunt se variis Ecclesiis donasse. Alias vero complures habent plurimorum Sanctorum, præcipuæ sunt, partes duæ, capitum gloriosissimorum Martyrum Laurentii et Vincentii, singulæ palmum longæ ac latæ. Sunt hæ reliquiæ serico panno involutæ, isque linteo circumdatus. Hæc vero et cetera sacra pignora antiquæ arcæ perafflabre factæ ex Mauritano orichalco inaurato, interius fultæ albo linteo, clavicnlis auratis affixo, inclusa sunt. Arca vero isthæc intra aliam ligneam inclusa, ternis clavibus obseratam, quam singulas tres habent archivi custodes. Post majus altare exigua duo conclavia sunt, unum inferne, superne alterum, in quo hæc recondita est arca illa reliquiarum.

Reliquiæ S. Valerii quæ Rotæ nunc sunt,

Ea vero

ubi et quomodo asserventur.

48 Edixi sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ne ullas deinceps cuiquam impertiantur reliquias; quod hactenus, nullo facto eorum qui illas peterent discrimine, liberaliter eas distraxere. Deus M. V. incolumem tueatur. Rota 2 Febr. 1598. *Hactenus Hieronymi Xabierre epistola.*

Lata excommunicatio [illegible]

49 *At quod Cæsaraugustæ asservatur S. Valerii brachium, sive os quod a cubito ad manum ducitur, longum fere duos palmos, totum argento obductum, nisi qua parte publicæ venerationi patet: est vero integrum et viridi coloris, veluti si nuper vita caruisset. Aliud isthic brachium est argenteum inauratum et magni pretii gemmis exornatum: in hoc sacræ reliquiæ inclusæ in supplicationibus, quæ Litaniarum diebus fiunt aut pro publica necessitate, circumferuntur.*

Brachium S. Valerii [illegible]

50 *Caput quoque sancti Antistitis intra aliud caput et dimidiatum fere ex argento fabrefactum corpus, egregie auro et gemmis exornatum, munus Benedicti XIII dicti, sive Petri de Luna, qui invitus, ut ait Carillus, ad pontificatum evectus, sed mox postea, nam schismaticus declaratus, multis excogitatus est artibus. Cum hoc S. Valerii capite, Sanctorum quoque Vincentii et Laurentii, eodem opere et materia conspicua Acroniæ Cæsaraugustam misit, quæ etiamnum cernuntur, et S. Engratiæ ad propriam ejus basilicam, quæ ipsæ quoque in publicis circumferuntur supplicationibus. Pectori statuæ illius* S. Valerii *hæc insculpta epigraphe est:* Hic est caput B. Valerii Confessoris et Episcopi hujus Ecclesiæ Cæsaraugustanæ *retro isthæc ipsa ille pontifex:* Dominus Benedictus Papa XIII, prius vocatus Petrus de Luna, S. Mariæ in Cosmedin Diaconus Cardinalis, dedit hoc Reliquiarium B. Valerii huic Ecclesiæ Cæsaraugustanæ, anno Domini MCCCXCVII, pontificatus sui anno tertio, adhibendo sub pœna excommunicationis, quam contra facientes ipso facto incurrant, ne quovis modo alienetur [illegible] tiæ absolutionem Sedi Apostolicæ reservavit. *Nunquam vero ex priori illo argenteo capite S. Valerii reliquiæ eximuntur, nec id unquam reseratur.*

Benedicti XIII donum [illegible]

DE SS. MARTYRIBUS ALEXANDRINIS.

An. Chr. CCCLVI XXVIII Jan. Cædes horum SS. triduo post scripta.

Q*uæ ab Arianis adversus S. Athanasium, ejusque fautores, crudeliter sæpius sunt designata, plerumque ipsemet commemorat Athanasius, aliique illius ævi scriptores Ecclesiastici, et nos ex iis suo loco. Hic vero summa perfidia et immanitate a Syriano Duce perpetratam Alexandriæ innocentium cædem proferimus, prout ab ipsa Alexandrina Ecclesia, triduo post mortem facta est litteris, quæ extant in Athanasii post Epistolam ad Solitariam vitam agentes, in qua et ex his litteris illa refert. De*signatur crudelitas in Ecclesiam, quam [illegible] et facile didicerit lector testimonium populorum, quod in fine subjecimus. *Eadem ex interpretatione Petri Nannii referuntur a Baronio tom. 3, an. 356, num. 3 et sequentibus quæ a nobis ad Græca collata fidem emendata.*

2 *Ea porro cædes Catholicæ plebis perpetrata est post Consulatum Arbitionis et Mavortii Lolliani, anno Christi 356, quo creati sunt Consules Constantius Augustus VIII et Julianus Cæsar, quod a hoc in Ægypto ignorari tum videtur forsan cum [illegible] sunt litteræ,*

pars 356,

litteræ, vel quia serius denuntiati Consules erant, vel quia tunc, ut summa hieme, minus idoneum erat ad navigandum mare. Diem cædis aliter Græci scripsere, aliter expressere Latini interpretes : Ἐπιφωσκούσης γὰρ τῆς πρὸ πέντε Εἰδῶν Φεβρουαρίων, τουτέστι τῆς ιδʹ τοῦ Μεχὶρ μηνός; Illucescente enim die V Idus Februarias, hoc est, XIV mensis Mechir : *Beda lib. de temporum ratione cap. 9, Mechir inchoat a XXVI Januarii; Bedæ consentit Kalendarium Copticum, quod ex antiquo Codice MS. bibliothecæ Collegii Maronitarum Romæ nobis descripsit Athanasius Kircherus noster. Secundum hunc calculum tabulam mensium Ægyptiorum cum Latinis collatam accurate exhibet Rosweydus noster in Onomastico ad Vitas Patrum. Est ergo illis XIV dies Mechir, qui nobis IX Februarii, sive V Idus Febr. litteræ autem scriptæ consignantur :* Μεχὶρ ιζʹ τῇ πρὸ μιᾶς Εἰδῶν Φεβρουαρίων. XVII mensis Mechir, hoc est, pridie Idus Februarii. *Petrus Nannius priorem locum vertit :* Illucescente enim V Calend. Febru. hoc est, decimo quarto mensis ejus, qui Mechir dicitur. *Posteriorem vero :* Septimo decimo die mensis Mechir, quae est pridie Kalend. Febru.

9 Februarii,

3 *Additur in Græcis :* Σύναξις γὰρ ἤμελλε τῇ παρασκευῇ γίνεσθαι : eo quod synaxis Parasceves die celebranda esset, *ut vertit etiam Nannius. Et contigit ea cædes feria sexta : nam eo anno cum littera Dominicalis esset in Januario et Februario G, XXVIII dies Januarii in ipsam Dominicam incidit, IX Februarii seu V Idus in feriam sextam. Nannii tamen versionem secutus Baronius, Martyres hos tabulis Ecclesiæ Romanæ adscripsit V Kal. Februarii cum hoc elogio :* Alexandriæ plurimorum Sanctorum Martyrum, qui hac ipsa die, factione Syriani Ducis Ariani, dum in Ecclesia synaxim agerent, diverso mortis genere sunt interempti.

feria 6

tamen 28 Jan. acceptus Baronio (margin, partly illegible)

EPISTOLA ALEXANDRINORUM,

de cæde sanctorum Martyrum.

Populus Alexandrinus Catholicæ Ecclesiæ, quæ est sub Athanasio reverendissimo Episcopo.

a PAullo ante protestati sumus de nocturna, quam passi sumus, tam nos quam ipsum *b* templum, invasione; tametsi in iis testimonio opus non fuit, quæ universa civitas cognita habuit et habet. Occisorum etiam corpora reperta, et in publico exposita fuere; arma item et arcus in templo, scelera quæ facta sunt quasi vociferantur. Sed tamen quia post testimonia nostra, *c* Clarissimus Dux Syrianus vi nos omnes compellit, ut nullum tumultum factum fuisse, neque quemquam occisum esse, testimoniis nostris sibi adstipulemur; (quod ipsum non leve argumentum est, ea non ex sententia humanissimi Imperatoris Constantii acta esse : non enim de factis suis metum concepisset, si ex mandato ea fecisset) qui quidem nos homines Christianos precibus ipsum convenientes, ne vi grassari, aut facta inficiari vellet, fustibus concidi jussit : quare aliunde declaravit, belli nocturni in ecclesia se auctorem fuisse, propter ista omnia quae recensuimus, nunc denuo eadem pro hoc testimonio dicimus. Deinde cum quidam ad pientissimum Augustum iter haberent, per Deum omnipotentem super salutem pientissimi Cæsaris Constantii adjuravimus, Ægypti Præfectum *d* Maximum, et *e* Curiosos; ut omnia pientissimo Augusto et Clarissimis Præfectis, in potestate constitutis enarrarent. Adjuravimus quoque naucleros omnes, ut omnia ista ubique divulgarent, et ad aures religiosissimi Augusti, ceterosque Præfectos, et quotquot singulis locis Judices præsunt deferrent; ut bellum contra Ecclesiam gestum ubique innotesceret; et quod temporibus Augusti Constantii, Syrianus Virgines, aliosque meri Martyres fecerit

c [illegible] *cogit a se* [illegible] *Syriano,* (margin, partly illegible)

d e

d, e divulgant eam Catholici. (margin, partly illegible)

2 Illucescente enim quinto Idus Februarias die, hoc est decimo quarto mensis ejus qui Mechir dicitur, vigilantibus nobis in templo, et orationi vacantibus, eo quod synaxis Parasceves die celebranda esset; derepente per intempestam noctem Clarissimus Dux Syrianus, cum multis *f* legionibus militum, sagittas, strictosque enses, aliaque id genus tela gestantium, non sine galeis ceterisque armis, supervenit. Illic nobis plane precibus intentis, in ipsis recitationibus sacrarum lectionum januas fregit : foribusque vi multitudinis patefactis, statim ex illius edicto alii sagittas mittere, alii bellicum clamare occœperunt : magnus interea fragor armorum audiri, ensesque ad lucem candelarum micare : Virgines multæ calcibus elidi, et in sese mutuo formidine irruentium militum impingere : viri sagittis perfossi concidere ; aliqui militum ad prælium versi Virgines denudare, quibus formido vel minimi tactus ipsa morte gravior erat. *g* Episcopus per id tempus sedebat in throno, omnes ad preces cohortans. Dux autem militum acies disponebat, comitem secum trahens *h* Hilarium Scribam, qui illi hanc mentem addabat, quod ipse rerum exitus declaravit.

f

Cum armatis irruperat in templum;

quod multis occisis,

g

h

3 Episcopus autem, cum hinc illinc *i* raperetur, pæne discerptus fuit : qui gravi animi deliquio stupescens, cum velut mortuus raperetur, et eorum opera jam nusquam compareat, *k* nescimus, quid de illo factum sit : certe illi necem omnibus modis moliti sunt. Deinde cum viderent tot occisorum hominum corpora, jusserunt milites ea in occultis abdere. Sanctissimas autem Virgines interfectas, ibidemque relictas, in monumentis sepelierunt, quibus laus martyrii temporibus religiosissimi Constantii obvenit. Diaconi porro in ipso templo plagis concidebantur, et vinculis constringebantur. Neque hic clades stetit; sed post tanta facinora, quisque pro libidine sua, fractis ostiis, irrumpebat, scrutabatur abdita rapiebatque ea loca penetrans, in quæ non omnibus Christianis fas est intrare.

i

S. Athanasio crudeliter rapto

k

direptum etiam sacrarium.

4 Dux autem civitatis Gorgonius ista, quia præsens erat, suis oculis conspexit. Nec pro levi argumento istius hostilis incursionis arma, sagittæ et gladii haberi debent, quæ in templo, ab illis qui irruperant, relicta fuere, quæ etiamnum in ecclesia pendent, adeo ut scelera sua inficiari nequeant. Sæpe autem ille misit *l* ordinum militarium Præfectum et ductorem, ut ea tolleret. Verum id illi hactenus a nobis, ut res omnibus innotesceret, negatum fuit. Quod si edictum Principis est, ut persecutio in nos fieret, parati sumus omnes ad martyrium subeundum : sin minus, oramus Ægypti Præfectum Maximum, ceterosque Magistratus, ut a Principe postulent, ne talia in posterum committantur : obsecramusque, ut nostræ istæ preces ad eum perveniant, ut obtineamus, ne illis liberum fiat, alium Episcopum introducere. Quod ne fieret, usque ad mortem restitimus; Athanasium reverendissimum desiderantes, quem Deus ab initio nobis dedit, secundum successionem Patrum nostrorum; quem ipse Constantius religiosissimus Augustus cum litteris juramentisque huc misit. Confidimus enim, si ejus pietas ista resciverit, eum rem ipsam indigne laturum, et nihil contra jusjurandum facturum esse; sed jussurum, ut Episcopus Athanasius nobiscum maneat. Illustrissimis Consulibus post Consulatum Arbetionis et *m* Lolliani designatis, septimo decimo die mensis Mechir, qui est pridie Idus Februarii.

Arma ab iis relicta, palam suspensa.

l

Catholici alium pro Athanasio Episcopum nolunt.

m

a Petrus Nannius [illegible] *Græce* [illegible] *quod hic jam nunc, seu paullo ante vertendum est. Nam cæde decima quarta mensis Mechir patrata, eadem aut sequenti die prima protestatio facta est* [illegible] *huic ab Athanasio titulus præfigitur* [illegible], *protestatio secunda : inter quam et priorem, nimirum 15 et 16 Mechir, coactos fuisse a Syriano Duce, negare cædem ullam factam esse : contra quam cum hanc epistolam scripserunt 17 ejusdem mensis.*

b [illegible], *templum Christi cultui dicatum* [illegible] *ut an-* [illegible]

liqui

Κυριακόν, Dominicum.

ligm, ut diximus ad vitam S. Antonii num. 92, ubi Evagrius hanc vocem interpretatur Dominicum, cujus forte tum usus apud Latinos erat. Nannius templum Dominicum, atque infra solum Dominicum vertit. Germanis ac Belgis hinc Kirche et Kercke templum dici existimatur, ut supra observatum.

c In Syrianum culpa omnis conjicitur, ut litteræ ad Imperatorem perferri possint: licet ejus arbitrio et jussu pleraque peracta esse constet ex ejus ad Alexandrinos litteris, quas recitat Athanasius in sua ad Imperatorem apologia. Et in epistola ad solitariam vitam agentes de eo ita scribit: Cum ille quicquid libuit in Ecclesias tum Italicas tum alibi sitas designasset, aliis in exilium ejectis, aliis vi in sicam sententiam pertractis, ubique per omnia ipsius terrore diffuso, in Alexandriam furorem suum velut pestem evertit, etc.

Constantii in Catholicos furor.

d Athanasius in apologia ad Imperatorem Constantium, scribit se postulasse, ut saltem vel ipse Syrianus, vel Præfectus Ægypti Maximus, suo scripto injungeret, quod a se fieri vellent. Et inter omnes populos cum Presbyteris a Syriano, quo tempore ibi etiam aderat Maximus Ægypti Præfectus, postulasse, ut vel scripto vel verbo ederent, quid vellent; aut ne Ecclesias interea turbarent, dum ipsi populi legatos ea de re ad te mitterent.

Curiosus.

e Curiosus, qui Palatinus alias a palatio, a cura dictus, ut ab aula Aulicus. Ita apud Athanasium apologia 2, Palladius Imperatoris Curiosus, τοῦ Αὐγούστου κουριῶσος dicitur.

f S. Athanasius in apologia pro fuga sua: Dux exercitus Syrianus ingessit se pluribus quam quinque millibus, quorum alii arma, alii strictos enses gestabant, alii arcus, jacula, fustes; et ecclesiam militibus prope inter se consertis manibus, ne quisquam inde exiret aut elaberetur, cinxit.

Ex variis.

g Athanasius supra de se ita testatur: Ego, cum in tanta tribulatione populos deserere absurdum putarem, et rectius esse ut pro aliis pericula susciperem, manebam sedens in cathedra mea, Diacono jusso ut Psalmum recitaret: Quoniam in seculum misericordia ejus; et post recitationem, quisque domum abiret.

h Meminit hujus Hilarii Athanasius in apologia ad Constantium, et epistola ad vitam solitariam agentes.

i Athanasius de fuga sua: Digressis plerisque, ceterisque eos persequentibus, monachi mei et nonnulli ex Clericis inter alicundum me secum abstraxerunt: atque ita testor veritatem, per milites, quorum alii sacrarium cingebant, alii per templum oberrabant, inoffense transivimus, Domino duce et protectore, etc.

k Ita S. Athanasius cum scriberet apologiam ad Constantium et de fuga sua, videtur etiam ignorasse eodem tantam suorum factam esse, at post de omnibus certior factus, in epistola ad solitariam vitam agentes meminit hujus, ut diximus, protestationis, et hac scelera Virginumque contumeliam memorat. Scripsit hos tractatus omnes tum in eremo: quo se fugisse, ad Imperatorem scribit: Ac jam inde in solitudine versor: sed non sine fiducia mei primum apud Deum, deinde apud te excusandi, etc. Nec tamen tum contendit, quod a Metaphraste in ejus vita scriptum.

l [illegible] Nannius Ordinum militarium cancellarium, una cum Duce.

m Editio Graeca habet [illegible], mendose.

DE S. PALLADIO ANACHORETA IN SYRIA.

Sub finem IV secul. XXVIII Jan.

Theodoretus lib. 4, histor. Eccles. cap. 26, varios monachos, qui sub Valente in Syria floruerunt, recenset; atque inter cetera ita scribit: In solitudine etiam Antiochena erant hoc tempore vitæ monasticæ disciplina valde celebres, Marianus, Eusebius, Ammianus, Palladius, Simeones, Abraames, et alii quoque: qui imaginem Dei, ad cujus similitudinem conditi erant, integram conservarunt; quorum vitam scriptis prodidimus, in historia nimirum quam Philotheon ipse capite præcedenti appellat. Eadem hinc descripsit Nicephor. lib. 11 cap. 41. Colitur S. Eusebius 24 Januarii, ubi in ejus Vita de Mariano (in Gentiana versione perperam Marciano dicto) et Ammiano etiam actum, ex cap. 4, Philothei; ex cap. 6, dedimus Vitam S. Simeonis Prisci 26 Januarii. Hic Vitam damus S. Palladii ex cap. 7, in quo et de Abraame agitur.

S. Palladii anachoretæ

2 In Menæis Græcorum, et a Maximo Cytheræo refertur epitome vitæ Palladii ex Philotheo cum hoc disticho. Eodem die XXVIII Januarii S. P. N. Palladii.

Superior cum evaserit carnalibus tripudiis,
Exultat in ipso cœlo Palladius.

addit in fine: In pace ad Deum migravit, relictis Ecclesiæ dignis ingenii monumentis in utilitatem præsentium conscriptis. Sed mirum est, id a Theodoreto non indicari. An auctor Menæorum eum cum altero Palladio historiæ Lausiacæ scriptore confudit? Forte a Socrate lib. 4, cap. 18, deceptus, qui hunc monachum appellat nulla facta Episcopatus mentione, quem dignitatis titulum etiam reticuit S. Joannes Damascenus lib. De iis qui in fide dormierunt, et Nicephorus lib. 11, cap. 44, ubi ejus libri meminerunt. Cum tamen ipse Palladius in Præfatione ad Lausum fateatur eam historiam a se conscriptam esse vigesimo anno sui Episcopatus, circa annum Ch. 420, ut pluribus dicetur ad Vitam S. Joannis Chrysostomi.

An fuerit scriptis clarus. non est an clertamen. [illegible]

VITA EX THEODORETO cap. 7.

Qui in illorum sermone celebratus est Palladius, et tempore a Simeoni Prisco fuit æqualis, et moribus similis, notusque et familiaris. Ad se enim, ut aiunt, invicem ventitantes, ex se invicem capiebant utilitatem, se mutuo provocantes et ad zelum Dei incitantes. Inclusus autem erat in quadam domuncula, quæ erat prope quemdam vicum maximum, et populo longe frequentissimo: est autem ei nomen b Imma. Ac de maxima quidem viri a cibis abstinentia, [illegible] jejuniis, et mediis, vigiliisque, et oratione perpetua, dicere existimo esse supervacaneum. In his enim idem traxit jugum quod B. Simeon. Miraculum a-

a S. Palladii cum S. Simeone familiaritas.

b [illegible]

tem quod in hodiernum usque diem decantatur, ab illius autem voce et manu factum est, existimavi si narrarem facturum me operæ pretium.

2 In prædicto vico fit celeberrimus conventus, qui undique attrahit mercatores, et majorem multitudinem quam quæ possit numerari. In eo quidam mercator, iis quæ attulerat venditis, et auro coacto, noctu volebat recedere. Quidam autem homicida, qui aurum illic collectum aspexerat, œstro quodam et furore percitus, somnum quidem a ciliis depulit, observabat autem quando vir ille esset profecturus. Post galli autem cantum, ille quidem abibat securus: hic autem præveniens, cum quemdam locum aptum insidiis occupasset, repente adortus, eum et percussit et cædem fecit. Execrando autem facinori impium quoque aliud factum adjecit; nam cum aurum cepisset, mortuum illud corpus projecit ad ostium Palladii. Cum autem dies venisset, et fama pervasisset, et totus hominum conventus de eo quod factum erat passim loqueretur, concurrerunt omnes, et effracto ostio, cædis factæ pœnam exigere volebant a divino Palladio: unus autem ex iis qui hoc faciebant, erat is qui sua manu cædem fecerat. Cum ergo vir divinus circumsideretur a tanta multitudine, cœlum intuens, et mente cœlum superans, supplicavit Domino, ut calumniæ mendacium refelleret, et veritatem quæ latebat ostenderet. Cum sic orasset, et jacentis manum prehendisset, Dic, inquit, o adolescens, quis hanc tibi plagam intulerit: ostende quis hoc execrandum facinus admiserit, et libera innocentem ab hac improba calumnia. Sermonem autem sermo quidem est consecutus. Dextera autem homo etiam sedens, circumspiciebat quidem eos qui accedebant, digito autem ostendebat homicidam. Clamor sublatus est ab omnibus, et miraculum stupentibus, et ea[illegible] quæ fuerat intentata [illegible] tibi. Cum autem illum [illegible] exuissent, et gladium invenerunt adhuc cruentum sanguine, et aurum illud quod cædis causam dederat. Divinus autem Palladius cum [illegible] et [illegible] admirabilis, hinc merito evasit longe admirabilior. Sufficiebat enim miraculum ad viri ostendendam apud Deum fiduciam.

Homicidii crimen sibi impactum depellit.

Occiso proci [illegible]

et homicida per eum declarato

3 Ex eodem autem ordine fuit etiam Abraames admirabilis, qui ædificavit quidem id quod vocatur [illegible], virtutis autem splendores in omnem partem emisit. Quam clara autem fuerit ejus vita, testantur quæ post ejus mortem fiunt miracula. Ex ejus sepulcro enim in hodiernum usque diem [illegible] omnis generis morborum curationes. Hujus autem sunt [illegible] testes, qui [illegible] aliunde illinc per fidem [illegible]. Mihi autem quoque datur eorum quæ [illegible] auxilium, qui eorum mentionem hic [illegible].

Item et S. Abraames.

[illegible]

Ex Theodoreto, Immas vicus.

a *De quo 26 Januarii.*

b *Jornandes de regnorum successione in Aureliano* Immas vicum Antiochiæ vocat. *Chronicon Eusebii an. 2 Aureliani* Immas non procul ab Antiochia; *ubi in editione Scaligeri* Tumas *legitur.* *S. Hieronymus in Vita S. Hilarionis* Pervenit ad eremum Chalcidos, quæ inter Immam et Beroæam, magis ad Austrum sita est, *apud Gentianum* Imme *dicitur* [illegible] *Menæa* : Nec hoc solum Sanctus egit, sed pluribus aliis editis prodigiis inclaruit.

DE S. IRMUNDO MUNDÆ IN AGRO JULIACENSI.

XXVIII Jan.

Juliacum *oppidum est et castrum munitissimum, inter Trajectum-Mosæ et Coloniam Agrippinam, Antonino et Tabulæ itinerariæ memoratum, a* Julia Agrippina, *matre Neronis, in Ubiis nata,* (*In Julia.*) *conditum fortassis, ut quidam viri eruditi censent : Romanam certe originem nomen indicat. Id castrum qui tenuere Dynastæ, post Zuentebaldi Regis necem, sensim opibus ac potentia aucti, ut alii complures e Ripuariis, Comites, dein Marchiones, post Duces appellati, ac late diffusam inter Mosam ac Rhenum provinciam sibi, non uno tempore modoque, subjectam, Juliacensem, sive Juliam dixere.*

Munda vico, 2 *In hac provincia, haud Juliaco procul, inter Rurum et Ervatem, sive Ervetum, amnes,* Munda *est, non ignobilis vicus : ubi S.* Irmundus *cultu colitur XXVIII Januarii, frequenti populorum, vota solventium, accursu. Vixisse eum tradunt S. Severini Coloniensis Episcopi ætate, sub initium nempe seculi Christiani quinti, quando tractus ille Belgii, qui Germania secunda dicebatur, sub Agrippinensium, Tungrorumque, Antistitibus, egregie religionis nostræ mysteriis excolebatur, priusquam sese transrhenana barbaries in eas oras ac reliquam deinde Galliam effunderet. Verum ætatis S.* Irmundi *præter vulgi traditionem aliud nullum suppetit argumentum. Nisi quis sanctitatem, cujus infra mentio fit, eamdem esse ei tunc, ad quam accendam a Burdegalensi urbe S. Severini Episcopi translata Coloniam pignora sunt; quod quanta post obitum illius tempore contigerit, disquiremus 23 Octob. ad illius vitam.* (*S. Irmundi natalis, ætas haud est certa,*)

Acta ejus ab hæreticis dissipata. 3 *Ignotæ fere S.* Irmundi *res gestæ, quod milites Batavi (ut fere amicos ac hostes nullo habent discrimine, ubi rapinæ oblata occasio est) sub annum* 1602, *dum per Luxemburgensem ditionem grassati, istac domum reverterentur, Mundensis templi ornatum omnem diripuerint, litteras omnes ceteraque monumenta ipsasque Divorum statuas flammis absumpserint. Publica tamen Mundensium Sacerdotum ac Magistratuum auctoritate testata, ut alia et benevolentia Theodori Ray nostra, quæ reperiri de S. Irmundo potuere, [illegible] [illegible].*

[illegible] salutaris 4 *Idem in litteris ad nos Colonia III Kal. Decemb. anno MDCXXXIX datis ita scribit : Cum celebri* [illegible] fontem ejus [illegible] inviserem, octo circiter [illegible] [illegible] [illegible] aquam [illegible] advertit : [illegible], [illegible] fontem istum allatum [illegible] [illegible] [illegible] hominibus pecudibusque propinatam, sanitatem conservare, aut curare. Placet mihi simplicium de simplici ac innocente pastore [illegible] testimonium. Aquam ejus fontis duodecim tredecimve mensibus ad pecudum curationem [illegible], variis in partibus ita limpidam ac integram reperi, ut colore, sapore, odore nihil a recentissima differret.

LITTERÆ MUNDENTIUM
de S. Irmundi cultu et miraculis.

Nos [illegible] [illegible] Pastore [illegible] [illegible] Bronen, [illegible] [illegible], [illegible] Wardt, [illegible] [illegible] Mundt, Satrapiæ Juliacensis, [illegible], [illegible] [illegible], publice [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Superiorum [illegible] [illegible] [illegible] Severini [illegible] Coloniensis [illegible] Reverendi [illegible] [illegible] Domino PP. Theodorum Ray, Henricum [illegible], et M. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ut in vitam, mores, gesta, miracula [illegible] Patroni nostri Irmundi studiose [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nostri documentum flagitantes; tam sanctæ eorum petitioni volentes lubentes annuimus : eumque in finem præcipuos hujusce Communitatis seniores citari coram nobis fecimus, qui medio juramento retulerunt, se majorum antiquissima relatione didicisse, eremum seu silvulam, cujus pars nostra memoria intra Mundt Beckeradt, Keskerb, et Kirchberde adhuc videtur, præfatum S. Irmundum, vita innocenti, ac pecudum publica cura clarissimum, (*S. Irmundus pecudum custos,*) incoluisse; eumdemque, æstate quadam siccissima prorsusque arida, cum homines simul pecudesque non sine interitus periculo, aqua extremaque siti laborarent, firma in Deum fide, pulsata pastoritio pedo terra, fontem copiosissimum elicuisse; qui et hac nostra memoria ejus nomen retinens, S. Irmundi-putz, vulgo Sanct Irmentz-putz dicitur. (*fontem divina virtute elicit*)

Ejus reliquiæ. 2 Ab eo non longe visuntur vestigia templi ac cœmeterium Der alte Kirchoff zum Mundt : quod in prædicti Sancti memoriam laudatissimi nostri majores exstruxisse, ac propter commodiores incolarum usus pietatemque angustam hanc in Mundt transtulisse arbitramur, quo ejus sacra lipsana, ut etiamnum fit, debita veneratione asserventur.

fontis aqua contra morbos salutaris, 3 Præfatus fons istius hodiedum, Dei munere, est efficaciæ ac virtutis, ut præmisso debito sanctissimorum [illegible] reliquiarum cultu ac veneratione hausta ex eo aqua, ægris seu hominibus seu jumentis propinata, incolumes quamtocius reddat. Ob quæ plurimaque alia miracula, S. Irmundi statua solenni processione loco suo ab altari, in quo publicæ hominum undequaque affluentium venerationi exposita fuit, (*statua circumlata,*) dimoveri solebat, et per parochiam sacra pompa circumferri. Anno autem a partu virgineo millesimo sexcentesimo secundo, cum Batavus miles, vastato Luxemburgensi Ducatu, per Juliam ad suos rediret, (*ab hæreticis Hollandis exusta.*) inter alia sacrilegia, etiam templum Mundanum [illegible] furore diruit, imagines altaribus impositas dejecit, sacris [illegible] Sacerdotum vestibus induit, funerali [illegible] campanarum sono signum dedit, et [illegible], [illegible] S. [illegible] [illegible], funeris ritu circumlatis, [illegible] medio in templo (vestigia etiamnum remanent [illegible]) flammis absumpserunt : quas inter statua S. Irmundi, ejusque [illegible], in [illegible] [illegible] ignibus [illegible] est : tamen Dei virtute ejus omnia ossa ab igne, sicut et byssus ipsa, qua tegebantur, medii in flammis integra intactaque mansere. (*[illegible] ossa, illæsis reliquiis,*)

4 Atque hæc medio et interposito juramento confirmant ac deponunt oculares testes, Boddardus pro eo tempore Mundani templi Æditus, Joannes Knoblen, Joannes Wollbeek, honesti ac integerrimi nominis viri, qui etiam postquam sacrilegorum rabiem ac furorem tristes aliquamdiu observassent, sacro zelo accensi reliquias, absumptis jamdudum et statua et [illegible], e flammis et cineribus mirabili Dei beneficio integras extraxerunt. (*[illegible] [illegible]*)

5 His insuper accessit, relatu dignissimum, puellam quamdam (Catharinæ ei nomen erat) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Coloniæ [illegible], nunc vero [illegible] [illegible] S. [illegible] [illegible] [illegible] Senatorum [illegible] [illegible], [illegible] reliquiis [illegible] particulam [illegible] [illegible], et [illegible] Dei [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] interdiu [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed eas, quæ e flammis superfuerant, reliquias reponeret.

6 S. Irmundi [illegible] statuæ (quæ e supra flammis [illegible] [illegible]) haud absimilem imaginem in vitrea templi

templi nostri fenestra hodie ostendit. faciem splendor circumdat, instructa manus pedo pastorali, rosarium bene magnum ostentat, vestis Eremitarum est propria, canem loro circumducit; equorum pulli, vaccæ, porcelli, asini circumstant plurimi.

7 In quorum omnium fidem nos Parochi (qui supradicta certo contigisse scimus ipsi, vel sincera ac fideli majorum nostrorum relatione evenisse cognoscimus) has litteras rogati subscripsimus, et syngrapha nostra communivimus. Nos quoque supramemorati Scabini in horum omnium fidem consueto Judicii nostri sigillo de certa scientia roborari ac communiri fecimus. Actum Maudt 10 Novembris, anno millesimo sexcentesimo trigesimo nono. Ex variis

Wernerus Busch Pastor loci, manu propria attestor.

Joannes Kobens B. Mariæ V. ac S. Irmundi altaris pro tempore Vicarius.

DE S. CYRILLO PATRIAR. ALEXANDRINO.

§ I. S. Cyrilli natalis, ætas, reliquiæ.

An. Chr. CDXLIV XXVIII Jan. Multum Ecclesia Catholica S. Cyrillo *Alexandrino debet, ejus singulari eruditione animique constantia adversus hæreticos fidelissime feliciterque propugnata : ideoque ὁ τῆς ὀρθῆς καὶ ἀμωμήτου πίστεως Συνήγορος*, rectæ et immaculatæ fidei Advocatus *appellatur in Concilio Œcumenico Chalcedonensi act. 3, in libello Theodori Diaconi, Ecclesiasticis Concilii monumentis inserta. Imo tamquam Sedis Apostolicæ Vicarius, æquali cum S. Leone Pontifice Romano honore dignatus est in Concilio Constantinopolitano an. Chr. 536, sub Menna Patriarcha habito. Ita Actione* 1. Quoniam Chalcedonensis Synodus non solum Leonis sanctæ memoriæ, verum etiam et Cyrilli Alexandrinorum a Deo grati Pastoris, memoriam in orthodoxa fide fecit, et Cyrillus quidem Alexandrinus in diptychis prædicatur, Leo autem sanctæ memoriæ non prædicatur; justum putamus, ut quod deest suppleatur : et quia æqualiter ab hac sancta Synodo pro statu orthodoxæ fidei honorati sunt, similiter et in sacris diptychis pro utilitate et pace Ecclesiæ prædicentur. S. Cyrilli viri celeberrimi,

2 *Græci agunt S. Cyrilli IX Junii festivitatem, quo die Menologium :* Natalis S. Cyrilli, viri eruditissimi, Catholicæ fidei propugnatoris egregii : quem summus Pontifex Cœlestinus idoneum judicavit, cui suas vices in Ephesino Concilio delegaret. *In Menæis :* Sancti Patris nostri Cyrilli, Papæ Alexandrini. [illegible]

Κύριλλον ὑμνῶ τοῦ Κυρίου τὸν φίλον,
Καὶ Κυρίου [illegible]
Cyrillum celebro Domini mei amicum,
Et Dominæ semper Virginis propugnatorem.

3 *Variis ejusdem virtutes odis, hymnis, et antiphonis celebrantur in eisdem Menæis, tum hoc die, tum XVIII Januarii, quo denuo cum alio [illegible], nimirum S. Athanasio, recoluntur, et hoc titulo atque ornant encomio :* SS. Athanasius et Cyrillus Patriarchæ Alexandrini. Ex his [illegible] S. Athanasius [illegible] imperante Constantino Magno, et in primo Concilio Niceno, nondum [illegible] verum [illegible] sapientiæ plenus Arium confutavit et [illegible]. Post mortem vero Alexandri Archiepiscopi Alexandrini [illegible] tus, a Constantio variis exilüs exercitus, per duos [illegible] Theophilus Archiepiscopus [illegible] Sede [illegible] Domino [illegible] [illegible] 18 [illegible]

4 [illegible]

claudentibus; naso justo, cujus diaphragma, seu intervallum narium, contractius erat; genis extentis, labiis tumentibus, ore diducto, fronte angustiore, sed recalvus, densa ac promissa barba venerabilis, crispo utrimque capillo et flavescente ac semicano. Quorum dies festus agitur in sanctissimæ Sophiæ templo.

5 *Latini Cyrillum hoc XXVIII Januarii referunt. Antiquum S. Martini Treviris Martyrologium :* In Alexandria, Cyrilli Episcopi et Confessoris. *Usuardus, Beda, Ado, Notkerus, Bellinus :* Alexandriæ B. Cyrilli Episcopi, qui Catholicæ fidei præclarissimus extitit propugnator. *Eadem habent MSS. plurima, additur in Romano :* doctrina et sanctitate illustris quievit in pace. *Galesinius mutata paullum phrasi :* Alexandriæ, S. Cyrilli Episcopi, æternæ recordationis, magnæ fidei Catholicæ defensoris. *Florarium MS. et Martyrol. Colon. Alexandriam in Græcia collocant, communi menda, nisi Græciam generaliter accipiamus, qua late tunc per Orientem Græci sermonis usus extitit. XXIX Januarii refert eum Felicius, utroque Maurolycus, a quibus, ubi etiam hoc die in Martyrologio Germanico, dicitur Theodosio seniore imperante quievisse.* natalis apud Latinos

6 *Hos forte secutus Allegrans in Paradiso Carmelitici decoris, statu 2, ætate 6, cap. 12, ita scripsit :* Tandem sapientia, eloquentia, acumine et sanctitate insignis, gloriosus sub Theodosio Magno et Cœlestino Papa I, claruerat, annis ab obitu [illegible] 444, *ast ista quam distant, imperium Theodosii Magni, et Cœlestini pontificatus! Mortuus est Theodosius Magnus, senior, an. Ch. 395. Erectus est ad Romanæ Ecclesiæ pontificatum Cœlestinus an. Christi 423,* Mariniano et Asclepiodoto Coss. *Theophilus Episcopus Alexandrinus, Cyrilli decessor et patruus, obiit XV Octobr. anno* 412, *quo Coss. erant* Honorio Aug. IX, *et* Theodosius Junior Aug. V, *at tertio post Theophili obitum die Episcopatu potitus est Cyrillus* [illegible] [illegible] annos [illegible] Sequitur [illegible] cap. 10, Nicephor. lib. 14, [illegible] 47. [illegible] Chr. 444, [illegible] XXVIII [illegible] [illegible]

7 [illegible]

JANUARII.

§ II. *Patria, studia, monachatus.*

Alexandrinusne fuerit,

Religiosissimus *Carmelitarum Ordo* S. Cyrilli *natalem officio duplicis solennitate celebrat XXVIII Januarii, quo die Lectione quarta ad secundum Nocturnum hæc in Matutinis recitantur :* Cyrillus Episcopus Alexandrinus claris parentibus ortus, Theophili item Episcopi Alexandrini ex fratre nepos, a quo adolescens Athenas studiorum caussa missus, cum plurimum profecisset, ad Joannem Episcopum Hierosolymitanum, ut Christianæ vitæ perfectione imbueretur, se contulit. Cujus consuetudine in Carmelum montem secedens, ibi cum aliquot piis viris illic degentibus cælestem vitam in terra aliquamdiu egit. *Hæc ibi : Andreas Scottus noster in Cyrilli elogio, quod ejus sermonibus Paschalibus a se Latine versis præfixit, hæc de ejus ante Episcopatum gestis scribit :* Alexandriæ Ægypti civitate natum Cyrillum apparet, parentibus honestis; et litteris ibidem imbutum, ubi disciplinæ tum maxime in illa vigerent Academia. Parentum nomina nondum comperi. Patruum habuit Theophilum, *etc.*

an Græcus, imo Constantinopolitanus?

9 *Hæc de patria sufficerent, nisi Alegreus contra pugnaret in Paradiso Carmelitico :* S. Cyrillus, *inquit,* Episcopus Alexandrinus, natione Græcus, patria Constantinopolitanus. *Tritthemius quoque lib. de scriptoribus Ecclesiasticis in editione Coloniensi Petri Quentelii an. 1546, et Francofurtensi Wecheliana an. 1601, natione Græcum statuit; non tamen ex Constantinopoli oriundum, quod apud Thomam Saracenum veluti ex Tritthemio in Cyrillum elogio legitur. Verum esto : scripserit hoc Tritthemius : unde id hausit? quo argumento probat?*

10 *Theodorus Diaconus in suo libello act. 3, Concil. Chalcedonensis, agens contra Dioscorum Cyrilli successorem, hæc de Cyrilli amicis habet :* In principio Episcopatus sui *Dioscorus* statim me clericatu privavit, comminans et a magna illa civitate *Alexandria* fugare, propter nihil aliud, nisi ob id quod familiaritatem, et benevolentiam sanctæ memoriæ Cyrilli merebar. Intentio enim ejus talis est, non solum parentes ejus (*Græce* τοὺς ἀπὸ γένους αὐτοῦ, propinquos ejus) ex illa civitate exagitare, seu vita privare; verum etiam et familiares ejus. *Athanasius Presbyter in suo libello eadem pluribus exaggerat :* Sanctæ, *inquit,* et beatæ memoriæ Cyrillus, magnæ Alexandrinæ civitatis triginta et duobus annis Archiepiscopus irreprehensibiliter et cum recta fide vivens, mihi quidem Athanasio, et clarissimæ memoriæ Paulo fratri meo, avunculus fuerat, meæ vero matris Isidoræ germanus, *et paullo post.* In principio Episcopatus *Dioscorus* mihi et fratri meo, adhuc tunc superstiti, mortem minitans, a nominatissima Alexandria exclusit. . frater clarissimæ memoriæ Paulus, non sustinens cruciatus et injurias, humanis rebus excessit. Ego autem Athanasius, et nostræ materteræ, et uxor et filii fratris mei, malo nostro in humanis rebus permansimus . . nostras domos præparavit ecclesias fieri, et meam Athanasii, quarto tecto superjacentem, et quæ pro sui positione fieri non posset ecclesia, simul occupat cum prædictis domibus, alias etiam vicinas domos et aditus tenens...... Post has autem pecunias, a nostris materteris, sororibus vero sanctæ et beatæ memoriæ Cyrilli, angustians usque ad ipsam animam, et obsidens, comminatus ipsam quoque mortem, exegit auri pondo octoginta quinque, nihilominus et a filiis clarissimæ memoriæ mei fratris orbitate infelicibus, et ejus uxore mortem mariti sui plangente, auri pondo quadraginta *etc. Quæ S. Cyrillum et genere et ortu Alexandrinum fuisse non obscure indicant.*

Ejus sorores aliique consanguinei Alexandrini.

Carmelitanum fuisse,

11 *Quo in loco, Athenis an Alexandriæ, studiis litterarum excultus sit, apud antiquos non reperimus. De ejus monachatu grandis Baronium inter et Carmelitas Patres controversia est. Baronium acriter incessunt præ ceteris Thomas Saracenus in Menologio Carmelitarum, et Alegreus in Apologia pro Joanne Hierosolymitano, discursu 2, cap. 11. Historiam citant ex quodam Gallico Chronico sumptam, ac mordicus eam tuentur. Alegrei verbis eam referemus :* Etenim historia illa Latina, *inquit,* de qua supra agebamus, Latine et Gallice exarata (quæ habebatur apud Galliæ Regem, ut tradunt Coria lib. 9, cap. 18, Dilucidarii Carmel. Emanuel Romanus sacræ antiq. Carmel. de viris illustribus, in Cyrillo Alexandrino, et alii) quam immerito Baronius fastidire et facessere voluit, cum a gravissimis antiquitatum Carmelitanarum scriptoribus, tamquam fide dignissima, vel ambabus manibus suscipiatur; S. Cyrilli in Carmelo monachismum attestatur aperte, verbis ejusdem Legati aut Ambasciatoris pro Galliæ Rege in Ephesino Concilio residentis, qui ab illo redux ad Regem suum alloquutus est, in exemplari primo suo, quod nos vidimus et legimus in antiqua bibliotheca religiosissimi Cisterciensis cœnobii de la Oliva, Gallico suo idiomate prorumpit sic : Au Concile d'Ephese, qui se celebra par deux cens Evesques, l'an du Seigneur 418, au lieu du Pape Celestin y presidoit le bien-heureux S. Cyrille moine du Mont Carmel; lequel pour sa saincte vie, admirable science et doctrine, disputant contre Nestor Patriarche de Constantinople, qui mit tache en l'honneur de la Vierge Marie, et en celle de Jesus-Christ son fils, emporta la victoire sur luy. Quæ nunc sic jam traducta Latino verba tenemus : In Concilio Ephesino, quod fuit celebratum per cc Episcopos, ann. Domini ccccxviii, præsidebat, loco Papæ Cœlestini I, B. Cyrillus monachus Montis Carmeli, qui ob sanctitatem vitæ, admirabili scientia et doctrina disputans contra Nestorium Patriarcham Constantinopolitanum, qui maculam posuit in B. Virgine Maria, et in ejus filio Christo Jesu, eum superavit.

male probatur ex quodam scripto Gallico,

12 *Verum merito hæc improbata sunt Baronio. Quis eo tempore Rex Galliæ fuit Christianus, qui Legatos ad concilium mittere potuerit? Chlodoveus regnum circa an. Ch. 482, auspicatus, anno primum 496, Christianam religionem amplexus est. An etiam Regem Legatus Francico moderno idiomate (ut videtur Alegreus asserere) allocutus? at Reges primi illi Francorum Sicambrice locuti, et modernum Francorum idioma diu post e Latino conformatum, aut potius depravatum. Ut omittamus, Concilium Ephesinum anno Christi 431, non 418, esse habitum. Miramur viros eruditos rationes tam frivolas afferre in medium.*

nullius fidei,

13 *Baronius acriter profecto in eam narrationem invehitur to. 6, Annal. an. 444, num. 17.* Sane quidem respuimus, *inquit,* atque exsufflamus figmentum illud, incerto auctore proditum, Chronico nimirum, quod extasse fingunt apud quemdam * Franciæ Regem, quo tradunt eumdem S. Cyrillum Alexandrinum Episcopum monachum fuisse montis Carmeli : cui quidem assertioni Tritthemius leviter nimis fidem præstitit. Unde hæc, quæso, incerto auctori, si, qui certi atque probati sunt auctores, ejusdem Cyrilli æquales, ejusdemque res gestas quam diligenter prosecuti, hæc nescientes obruta silentio reliquerunt? Vel quæ apud hujus temporis scriptores mentio de cultu Carmelo a vitæ monasticæ professoribus? Etenim cum apud S. Hieronymum, Palladium, Evagrium, Cassianum, Theodoretum, Cyrillum monachum, et alios seculi hujus scriptores frequens mentio fit de monachis in Palæstina degentibus, nusquam penitus apud eos de monachis Carmelitis. Facessat igitur ejusmodi de monachismo Cyrilli in Carmelo fabella, sicut illa huic haud impar, qua traditur et Joannes Hierosolymorum Episcopus Origenista, fuisse etiam monachus Carmelita; sicut enim hæc leviter effinguntur, ita et facile refelluntur. Flagrans quidem cupido nobilitatis avitæ cogit interdum homines delirare. *Hæc Baronius.*

ideoque explosa a Baronio.

* Ludovicum XI

14 *De Joanne Hierosolymitano aliter sentiunt plu-*

rim

Joannes Hierosol. Episcopus antea monachus.

rimi viri doctrina et sapientia illustres, qui ejus (quod huc facit) monachicam vitam adstruunt. Ipse S. Hieronymus (qui ab Alegreo inter Carmelitas quoque censetur, ut fere cuncti illius ætatis insignes monachi) epist. 62, ad Theophilum Episcopum Alexandrinum de Joanne agens, ita exclamat : Monachus (prohdolor!) monachis et minatur, et impetrat exilium, et hoc monachus Apostolicam cathedram habere se jactans. Sed utrum in monte Carmelo monachus, aut etiam Abbas fuerit, quæritur. S. Hieronymus in Vita S. Hilarionis testatur priusquam Hilarion ex Ægypto rediret, necdum tunc monasteria fuisse in Palæstina; et deinde : nec quisquam monachum ante S. Hilarionem in Syria noverat : ut mirum sit Thomam Saracenum scribere, absque ullius auctoris testimonio, antea fuisse Carmelitarum in Palæstina monasteria, quæ Hilarion deinde visitabat et instruebat. Verum exemplo ejus, inquit Hieronymus, per totam Palæstinam innumerabilia monasteria esse cœperunt. Quidni tunc aliqui, veteri sanctissimorum Prophetarum exemplo Eliæ et Elisæi incitati, montem Carmelum inhabitare potuerint? S. Jacobus Eremita, de quo infra agemus, prope oppidum Prophyreonem in solitarium locum secessit, non procul a Carmelo monte : cujus vita ita celebrabatur ut e viginti aut triginta monasteriis monachi et Clerici ad eum venirent, ut ejus benedictionem acciperent, et ab eo confirmari possent. Horum monasteriorum aliquod in Carmelo, aut ad ejus radices, fuisse, admodum probabile. Et cur isthic minus, aut cur non isthic potius, quam in reliqua Palæstinæ maris ora? An vero ibi ante Episcopatum susceptum monachus Joannes fuerit, aut etiam Abbas, et sub eo vixerit monachus S. Cyrillus, apud antiquos non legimus, a Tritthemio Cyrillus montis Carmeli quondam decus et cultor insignis appellatur. Tritthemium sequuntur plurimi recentiores, quos proferunt Alegreus et Saracenus. Sed mirari quis possit, cur in Palæstina potissimum monasticam vitam complecti voluerit, cum in Ægypto primum ea vivendi ratio inventa cultaque fuerit, atque eo tempore præcipue floruerit.

an in Carmelo, et Cyrilli magister, non constat

15 Alterum quæri potest, an saltem monachum fuisse Cyrillum, quocumque in loco sive Palæstinæ sive Ægypti, ex antiquis constet. Saracenus id ex eo clarum arbitratur, quia Græcorum axioma sit, Neminem temporibus B. Cyrilli, et supra, per Orientalium oras, ad Episcopatus dignitatem assumere, nisi de monachorum monasteriis delectum, licuisse : idque ex Græcorum quoque Menologio nullo negotio comprobari posse asserit. At nobis quotidie Menologium illud et Menæa volventibus probatu id difficile; adeoque contrarium tum ex iisdem Menæis, tum præsertim ex illius temporis scriptoribus, perspicuum videtur. Cum Athanasio, ut supra vidimus, colunt Cyrillum Græci, de utriusque monachatu silent; licet Alegreus Athanasium quoque scribat non pauco tempore monachum egisse, et fuisse ministrum magni illius Abbatis Antonii in solitudine Ægypti, quia ipse id palam affirmat in Vita S. Antonii. Hanc accurate illustratam dedimus XVII Januarii, nec ullum monachatus S. Athanasii vestigium reperimus. Consuli prolegomenorum § 8 potest.

Non omnes Episcopi ex monachis assumpti

16 Isidorus Pelusiota uti frequentes S. Cyrillo jam Episcopo scripsit epistolas, ita et nondum Episcopo, inter monachos degenti in solitudine, videtur vicesimam quintam libri primi scripsisse, quæ ita habet : Quid tibi utilitatis affert Joannis in locum desertum secessio, quam olim studiose imitatus es, cum nunc eum nequaquam imiteris, verum ad privatas curas te referas, atque in solitudine tumultueris, et ab hominum cœtu remotus perturberis? Etenim externo habitu ac specie quiescere, mentis autem mutationibus ac perturbationibus inquinari, tum sensum caligine perfundit, tum susceptos jam labores extinguit, atque perturbationibus animi pronam ac facilem victoriam reddit, efficitque ut miles abjecto scuto fugiat. Porro nemo militans implicat se negotiis secularibus, ut ei placeat, a quo in militiam ascitus est : verum arma omni ex parte gestat, ad id certamen, quod Tribuno militari placuerit, se comparans. Hæc de monachatu : ad certiora properamus.

Videtur tamen monachus fuisse

Ex variis

§ III. Episcopatus, proscripti Novatiani, dæmonia effugata.

Socrates lib. 7, cap. 7, (sed, quod Cyrillus continuo ad suam Ecclesiam a Novatianorum hæresi repurgandam animum adjecit, subinfensus, secta ipse Novatianus) ita scribit : Theophilus Alexandriæ Episcopus in veternum delapsus abiit e vita, ad nonum consulatum Honorii, Theodosii autem quintum, 15 Oct. Ibi tum de Episcopo deligendo orta est controversia. Alii enim Timotheum Archidiaconum, alii Cyrillum, filium fratris Theophili, ad Episcopatus illius Sedem efferre laborarunt. Qua de re cum a populo certatum esset, quamquam * Abudacius præsidiariorum militum Præfectus partibus Timothei subsidio fuit, tamen triduo post mortem Theophili Cyrillus in Sede episcopali collocatus episcopatu potitus est : majoremque principatum, quam unquam Theophilus habuisset, pariter sibi assumpsit. Etenim ex illo tempore Episcopus Alexandrinus, præter sacri Cleri dominatum, rerum præterea secularium principatum acquisivit. Quapropter Cyrillus statim cum Novatianorum ecclesias, quæ erant Alexandriæ, occlusisset, non modo omnem sacrum thesaurum, qui in illis fuit, penitus abstulit; verum etiam Theopemptum illorum Episcopum omnibus suis fortunis privavit. Hæc Socrates, sed ob suæ sectæ patrocinium sæpius alibi quoque malæ fidei suspectus, ut recte monet Baronius an. Ch. 412, num. 15, et in Notis ad Martyrologium Romanum. Imo eamdem inurere notam S. Cælestino Pontifici Romano, quod Novatianis, qui erant Romæ, ecclesias abstulisset, conatur idem Socrates lib. 7, cap. 11. Episcopatus, inquit, Romanus, non aliter atque Alexandrinus, quasi extra sacerdotii fines egressus, ad secularem principatum erat jam ante delapsus.

Fit Episcopus competitore Timotheo

* al. Abundantius

hæreticorum ecclesias claudit

magna potestate præditus

18 Cum hæreticos, dæmonum socios atque adjutores, expulisset Cyrillus, ipsos quoque dein aggressus dæmones e suis sedibus effugavit. Aberat Alexandria, ut testantur Acta SS. Cyri et Joannis in fine, decem stadiis Canopus : hinc vero distabat quidam vicus spatio duorum stadiorum, nomine Manuthe. Hic autem vicus erat dæmonum habitatio, et versabantur in eo maligni spiritus. Theophilus vero hic, Præsul, ut prius diximus, Alexandrinus, cum voluisset reddere locum purum a dæmonibus, Christique Evangelistarum et Apostolorum characteribus et figuris, ut ad eum conservandum idoneis, occupare, id quod statuerat non perduxit ad effectum. Interim enim mors adveniens, quæ est hominibus res inexorabilis, abducit eum a vita præsenti. Deinde autem Cyrillo quoque, qui post ipsum Sedi successit, non parum erat curæ liberare locum a dæmonum injuria. Cum vero de ea re sæpe Deum rogasset, Angelus ei apparens in visione, jubet ut magni illius Cyri et Marci Evangelistæ reliquiæ in hoc vico reponerentur. Sic enim fore ut a dæmonum nocumento liberetur. Cur autem non Joannis quoque dixerit, satis quidem ostensum est a Cyrillo : est autem omnibus quoque per se manifestum, quod nomine Cyri, omnino Joannis quoque nomen simul ostenditur. Sicut enim mores fuerunt eis communes, et quæ propter Christum facta est confessio et consummatio; ita etiam simplex est omnino vocatio, et extra ullum discrimen. Hinc in Manuthe martyricæ eorum reliquiæ, vicesimo et octavo mensis Junii, præclare simul et sacrosancte transferuntur, vici custodia, dæmonum fuga, a morbis liberatio, et nunc locus est Deo consecratus,

locum dæmonibus infestum,

dæmones inde expurgat, translatis eo Sanctorum reliquiis

Ex MSS. secratus, illiusque Martyribus et administris, gratia et clementia Domini nostri Jesu Christi. *Baronius hæc acta refert ad an. Ch. 414, num. 20, ubi templum hoc Canopi, non Menuthæ, ait extitisse, non satis Actis his perpensis, quæ illustrabimus ad XXXI Januarii.*

§ IV. *Judæi Alexandria pulsi.*

S*ocrates lib. 7, cap. 13, eodem tempore pulsos Alexandria a Cyrillo Judæos scribit, quo* Chrysanthus *Episcopus Novatianorum suæ sectæ Ecclesiam Constantinopoli administrabat, de quo cap. 12, egerat. Creatus is erat an. Chr. 412, mortuus* Monaxio et Plinta *Coss. an. Ch.* 419. Eodem *ergo tempore, inquit Socrates,* Judæorum gens a Cyrillo Episcopo Alexandria hanc ob caussam ejecta est. Populus Alexandrinus præter ceteros seditionibus delectatur: in quibus, si quando sit oblata illarum conflandarum occasio, scelera eduntur prorsus intolerabilia: quippe sine sanguine nunquam populi impetus sedatur. Id temporis tumultus, non de caussa aliqua necessaria, sed de studio saltatores spectandi (quod malum per omnes civitates serpit) in populi multitudine forte ciebatur. Nam die Sabbati cum ingens turba ad quemdam saltatorem spectandum confluxit. Et quoniam Judæi, qui illo die feriantur, non Legi audiendæ, sed spectaculis et ludis scenicis contemplandis toto sese dedebant, exinde populi factionibus inter se mutuo dimicandi caussa exstitit. Ac quamquam populi discordia a Præfecto Alexandriæ utcumque tum sedata fuit, nihilominus tamen Judæi alteri populi factioni adversarii esse non desierunt. Atque tametsi Judæi Christianis erant semper infesti, tum tamen propter saltatores multo in eos infensiores facti sunt.

20 Itaque cum Orestes Præfectus Alexandriæ πολιτείαν (sic enim publica Præfecti edicta appellant Alexandrini) in theatro proponendam curaret, aderant etiam Cyrilli Episcopi necessarii, ut edicta a Præfecto publicata considerarent, inter quos erat vir quidam Hierax, humilioris litteraturæ magister, qui attentissimus auditor Episcopi Cyrilli fuit, et in concionibus ejus plausum diligentissime excitare consuevit. Hunc igitur Hieracem ut primum Judæorum multitudo in theatro conspicata est, extemplo vociferari cœpit, eum ob nullam aliam causam ad theatrum accessisse, quam ut populum ad seditionem concitaret. Orestes autem, et jam ante Episcoporum potestati odio propterea fuerat, quod per eos nonnihil de auctoritate eorum, qui ab Imperatore ad magistratum gerendum designati erant, nonnihil detractum fuit, tunc tum vel maxime, quod Cyrillus videretur in ejus edicta curiose inquirere, proinde Hieracem palam in theatro comprehensum quæstionibus vexavit suppliciis.

21 Qua re intellecta Cyrillus Judæorum primores accersit: illis, si non contra Christianos tumultus ciere desisterent, debitas pœnas se irrogaturum minatur. At multitudo Judæorum, cognitis Episcopi minis, multo majore iracundia æstu exardescere, machinamque ad Christianorum perniciem excogitare cœpit: quas quidem præcipuam causam Judæis Alexandria exturbandi præbuere, partes tenuerunt. Judæi enim tesseram ipsi sibi dedissent, annulum ut quisque suum ex cortice palmæ confectum gestaret, nocturnam conjugnam contra Christianos instituunt. Itaque nocte quadam per universas urbis regiones aliquibus inclamandum curant, totam ecclesiam Alexandri nomine nuncupatam igne conflagrare. Quo audito Christiani, alius aliunde, concurrunt, ut ecclesiam ab incendio liberent. Tum Judæi protinus impetu in Christianos facto, eos trucidant. Atque ut a suis, annulis demonstratis, manus abstinebant, sic Christianos, qui ipsis forte obviam facti erant, omnes occidebant.

22 Ubi autem illuxit dies, sceleris auctores minime obscuri et incogniti fuerunt. Qua de re Cyrillus graviter commotus, cum ingenti manu ad Judæorum synagogas (sic enim eorum templa vocantur) recta pergit: et ex Judæis nonnullos neci dat: alios expellit e civitate, eorumque fortunas a multitudine diripi permittit. Itaque Judæi, qui usque ab Alexandri Macedonis temporibus illam urbem incoluerant, tum universi inde ejecti alii in alia loca dispersi vixerunt. Adamantius ex numero Judæorum, qui medicinam docebat, Constantinopolim profectus, ad Atticum Episcopum se contulit. Qui posteaquam Christianam religionem professus erat, Alexandriæ denuo habitavit. urbe pelluntur aliqui post conversi.

23 Orestes illius urbis Præfectus, illud Cyrilli factum valde iniquo animo tulit: magnumque cepit dolorem, tam præclaram civitatem tanta hominum multitudine prorsus orbatam esse. Quamobrem ad Imperatorem de rebus ibi gestis refert. Cyrillus etiam Imperatori Judæorum scelera per litteras significat: et nihilominus tamen de amicitia conciliandi (ad illud namque faciendum populus Alexandrinus illum impulerat) cum Oreste agit. Verum ubi Orestes de amicitia ne audire quidem voluit, Cyrillus librum Evangeliorum (hinc eum in illum reveriturum putavit) ei manu porrexit. At cum Orestis animus ne hoc modo quidem deliniri posset, sed inter eum et Cyrillum capitales inimicitiæ semper intercederent, hæc clades, quam deinceps commemorabo, inde consecuta est. *Hæc Socrates. Eadem narrat Nicephorus lib. 14, cap. 14, apud quem tamen nulla cædis Judæorum mentio est, nec credibile eam Episcopi auctoritate designatam. Agnoscere vero in Oreste licet politicorum nostri quoque temporis indolem, qui quacumque possunt ratione moliuntur Pontificum conantur aliorumque Ecclesiasticorum hominum bona invadere, jura violare, convellere auctoritatem, veluti Regum emolumentis noxiam; cum nullis Regibus felicius cuncta cesserint, quam qui Ecclesiæ plurimum detulerunt, contra vero plurimis calamitatibus eas vardet provincias videmus, quarum gubernaculis ejusmodi homines admoti sunt.* Præfectus Judæorum expulsione offensus Cyrillo

§ V. *Turbæ Alexandrinæ. Errantes correcti.*

T*antique, quæ narravimus, his unam Imperatori et Orestes Præfectus et Cyrillus significarunt. Utinam litteræ Cyrilli exstarent! majus eæ pondus, quam fortassis illius Orestis, apud recte sentientes obtinerent. Hujus tamen relationem potius arripuit Socrates, Cyrilli* [illegible] *lib. 7, cap. 14 et 15.* Nonnulli ex monachis, *inquit*, qui in Nitriæ montibus [illegible] habitant, ingenio fervido [illegible] præditi, sicut jam pridem [illegible] tempore [illegible] [illegible], exemplo Theophili temporibus, quando [illegible] contra Dioscorum et ejus fratres sanguine armati, [illegible] tempori [illegible] ardore inflammati [illegible] animo pro Cyrillo dimicare constituerunt. Itaque viri ad quingentos numero ex monasteriis egressi, urbem Alexandriam contendere. Præfectum rheda circumvectum observare, eum sacrificum, Gentilem, et aliis compluribus contumeliosis nominibus appellare cœperunt. [illegible]

25 Ille [illegible] suspicatus sibi a Cyrillo insidias collocatas esse, exclamare se Christianum esse, et ab Attico Episcopo Constantinopoli baptizatum. Verum, ubi monachi ejus verba videbantur contemnere, unus forte ex iis, nomine Ammonius, caput Præfecti lapide percutere. Præfectus ille vulnere inflicto, totus sanguine madere. Quapropter Præfecti apparitores, exceptis paucis, omnes se clam in multitudine abdiderunt, alius alio in multitudinem abdere, præcaventes ne lapidum jactu interimantur. Interim populus Alexandrinus frequens concurrere, monachos Præfecti causa animo prompto ulcisci; quos omnes, præter Ammonium, in fugam vertunt: illum ad Præfectum deducere. [illegible]

cere. Præfectus palam, uti leges postulant, de eo quæstionem exercere, tormentis tantisper afflictare, dum extremum spiritum edit.

26 Quæ res non diu post ad Imperatorum aures perlata est. Quin etiam Cyrillus eamdem rem illis, sed secus expositam omnino per litteras significavit. Corpus quoque Ammonii capit, inque ecclesia quadam recondit, at non Ammonii sed Thaumasii nomine nuncupavit. Et cum in ecclesia magnitudinem animi illius, utpote grave certamen pro pietate perpessi, laude et prædicatione extulisset, jussit Martyrem appellari. Verum qui modestiores erant, etiam ex ipsis Christianis, Cyrilli studium erga Ammonium minime approbarunt. Nam exploratum habebant Ammonium, non in tormentis interiisse, ne Christum denegare cogeretur; sed temeritatis suæ pœnas dedisse. Quocirca Cyrillus ipse illud ipsius facinus silentio in oblivionem pedetentim venire passus est. At ne adhuc quidem acerba illa inter Cyrillum et Orestem suscepta contentio sedata est: quippe alia clades huic non dissimilis, quam sum jam narraturus, eam renovavit.

honorifice a S. Cyrillo sepultus.

27 Mulier quædam erat Alexandriæ, Hypatia vocata, filia Theonis Philosophi. Hæc tantos in litteris fecit progressus, ut omnes Philosophos sui temporis longe superaret; ac non modo in scholam Platonicam, a Plotino deductam, succederet, verum etiam omnes Philosophorum omnium præceptiones et disciplinas omnibus, qui eam audire volebant, explicaret. Quapropter quotquot philosophiæ studio incendebantur, undique ad illam confluebant. Quinetiam propter gravem animi fidentiam, quam ex doctrinæ fontibus hauserat, etiam in conspectum Principum summa cum modestia venire non dubitavit. Neque illam pudebat in medium hominum frequentiam prodire. Omnes enim eam, ob singularem animi moderationem, cum reverentia quadam et venerabantur et suscipiebant. Itaque invidiæ flamma tum contra eam incensa est. Etenim cum crebrius cum Oreste in colloquium veniret, populus Ecclesiæ illam cœpit insimulare quod Episcopo ad amicitiam Orestis reconciliandam aditum penitus intercludebat. Proinde certi homines, qui erant natura paullo ferventiores, quibus Petrus Lector in illa ecclesia ducem se præbuit, uno consensu, mulierem domum aliunde redeuntem observant; de curru, quo vehebatur, deturbant: ad ecclesiam, quæ Cæsareum dicitur, rapiunt: exutamque vestibus, testis acutis ad necem usque dilacerant, ejus membra discerpunt, discerptaque ad locum, qui Cinaron dicitur, comportant, atque igni comburunt. Hoc facinus cum Cyrillo, tum Ecclesiæ Alexandrinæ, non exiguam labem aspersit infamiæ. Nam qui religionem Christianam profitentur, a cæde, pugnis, et id genus aliis omnino alieni esse debent. Hæc res gestæ sunt quarto anno episcopatus Cyrilli, ad decimum Consulatum Honorii, et Theodosii septimum, mense Martio, cum observabantur jejunia.

Hypatia philosophiæ magistra,

existimata Præfectum alienare a Cyrillo,

trucidatur inique a ...

anno 416.

28 *Hypatiæ plures epistolas scripsit Synesius. De ea pluribus agit Baronius, et potius Alexandrinorum furore ac tumultu, quam Cleri conspiratione, occisam esse existimat. Hæc* quarto anno episcopatus Cyrilli *contigisse etiam Nicephorus scribit. Cœpit is quartus annus* 18 *Octob. anni* 415, *adeoque hic* mensis Martius *necessarie est anni sequentis* 416, *consulatu* Imper. Theodosii VII, *ut hic asseritur, et* Palladii, *non* Honorii X. *Apud Nicephorum fœdius mendum cum antea Cyrillum scripsisset electum anno quinto* Theodosii Imper. *hic tamen Hypatiam ait anno* quarto episcopatus Cyrilli, sexto imperii Theodosii, *cum hujus octavus fere expiraret. Petro Lectori, (et fortassis qui hujus cædis auctor habetur) scripsit S. Isidorus Pelusiota epistolas* 177 *et* 305, *lib.* 3, *et epist.* 255, *lib.* 5. *Qui alii id facinus perpetrarunt, vocabantur fortassis* Parabolani, *vel* Parabolarii, *seu* Parabolii, *qui ægrotantium curam suscipiebant, et peste quoque infectis subveniebant, qui cum*

... ob ... Parabolani ...

Episcopo subessent, eidem favebant, et negotium facessebant Præfectis; quare de his anno hoc 416 *rescripsit Theodosius ad Monaxium Præfectum Prætorio L.* 42, *de Episc. et Cleric. Cod. Theod. prohibens ne collegium illud excederet numerum quingentorum; eosdemque jubens non ex divitibus sed pauperibus legi; nec ullum adire publicum spectaculum, aut ad curiam accedere, nisi singulos, et urgente necessitate. Rescripsit tamen postea L.* 43, *ibidem, ut eorum cœtus ad sexcentos posset amplificari, quibus in omnibus præesset Episcopus Alexandrinus; nam et* Clericos *appellat: sed* minoris ordinis *interpretatur Baronius an. Chr.* 416, *in fine. Hac videtur respexisse Isidorus Pelusiota lib.* 5, *epist.* 268, *ad* S. Cyrillum, *et epist.* 278, *ad* Petrum *disputans,* an regia potestas Clerum in ordinem redigere possit.

Eremita ac simplicitate in fide ... monetur.

29 *Subjicimus quæ in revocando anachoreta quodam, viro sancto, sed ad hæresim prolabente, prudenter a Cyrillo gesta referuntur lib.* 5, *de Vitis Patrum, libello* 18, *num.* 4. Abbas Daniel narravit de alio sene magno, qui habitabat in inferiores partes Ægypti, quia diceret per simplicitatem, quod Melchisedech ipse est filius Dei. Hoc autem indicatum est sanctæ memoriæ Cyrillo Archiepiscopo Alexandrino, et misit ad eum. Sciens autem quia signifer esset ille senex, et quicquid peteret ad Deo revelabatur ei, et quia simpliciter diceret hoc verbum, usus est hujusmodi ratione, dicens: Abba, rogo te, quia in cogitatione mea est, quod Melchisedech ipse sit filius Dei: et rursus alia cogitatio mea dicit, quia non sit, sed homo sit, et Sacerdos summus fuerit Dei. Quoniam ergo hæsito de hoc, ideireo misi ad te, ut deprecareris Deum, quatenus revelare tibi dignetur de hoc, quid veritas habeat. Senex autem de conversatione sua præsumens, cum fiducia dixit: Da mihi per tres dies inducias, et ego deprecor Deum de hac re, et renuntio tibi, quod mihi fuerit revelatum de hoc. Intrans ergo in cellam suam deprecabatur Deum de verbo hoc: et veniens post tres dies dixit sanctæ memoriæ Cyrillo: Homo est Melchisedech. Archiepiscopus autem respondit ei: Quomodo constat apud te, Abba? Et ille dixit ei: Deus ostendit mihi omnes Patriarchas, ita ut singuli eorum coram me transirent ab Adam usque ad Melchisedech, et Angelus assistens mihi dixit: Ecce iste est Melchisedech, et ideo Archiepiscope, certus esto, quia sic est. Abiens autem senex, per semetipsum prædicabat, quia homo esset Melchisedech. Et gavisus est magnifice sanctæ memoriæ Cyrillus.

re ... dubitat

dexterum ... regit Cyrillus.

§ VI. *Nomen S. Chrysostomi diptychis inscriptum.*

[illegible]

Controversiam hanc omnis, diuturnis agitata studiis, tandemque Romani Pontificis insigni constantia, feliciter tandem ex sacrorum legum reverentia terminata, plene est a nobis ad Vitam S. Attici Episcopi Constantinop. etiam VIII Januarii discussa, et singulis suis temporibus apte restituta. Hic ea solum quæ ad Cyrillum pertinent proferemus. Nicetas Philosophus, Baronio tomo 10, an. Chr. 848, num. 34, fidelissimus scriptor habitus (de quo XXIII Octob. ad Vitam S. Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani, ab eo scriptam, plura dicemus) hic ergo Nicetas, quibus progressibus res tanto tempore pertractata optatum consecuta sit finem, historiæ suæ inseruit, adductis litteris Attici atque Cyrilli hac de re ultro citroque datis, quas omnis fere consensu probantes recitat Baronius num. 46, et sequ. anno 412, non ea existimavit nomen Chrysostomi diptychis inscriptum, quod non nisi ultimis annis Attici factum ad ejus Vitam probavimus. Obiit ille X Octob. anni 425. Et convertit Alexandriæ Episcopus Antiochenus, de quo nos, ad annum usque tempus unum illius sedis, post cujus obitum Atticus nomen Chrysostomi diptychis Constantinopolitanis inscripsit, atque ut idem perficeret Alexandriæ, litteris suadere cœpit Cyrillum.

31 *Ex*

Ex variis.

31 *Ex Niceta Philosopho, rem totam ita describit Nicephorus lib. 14, cap. 25 et sequentibus* : Alexander itaque et vita et doctrina optimus, zelo ingenti Joannis caussam fovens, primus illius nomen in Ecclesiasticum retulit album, atque ad Imperatorem omnesque ubique Episcopos, ut idem et ipsi facerent, et ea re pacem certam et constantem Ecclesiæ conciliarent, scripsit. Ceterum cum Atticus quoque Episcopus propter Joannitas Ecclesiam esse scissam videret, de Principum sententia, ipse quoque mentionem illius fieri in precationibus jussit; quemadmodum id et in aliis Episcopis, qui vita excessissent, fieri solitum erat. Atque ex eo tempore pax extitit, donec postea quoque reliquiæ ejus urbi imperanti illatæ sunt. Atticus invidiam, in quam propter divinum Joannem deciderat, hoc modo magnifice abolevit. Nec ille modo id fecit; sed aliis quoque Joannis memoriam precibus inserere recusantibus, et Cyrillo maxime Alexandriæ Præsuli, qui hostiliter Joannem oderat, quod ille a Theophilo patruo suo dissensisset, persuasit.

inscribit S. Atticus sero licet :

idem S. Cyrillo suadet.

32 *Attici epistolam didimus VIII Januarii : Cyrilli responsum hic ne detur, nimium alienatus illius a Joanne animus et offensus vetat. Oblitterentur sane, si quæ non solum male gesta a Sanctis, sed pejus etiam defensa sunt, ut non tam cicatrice decore obducta, quam fœde etiamnum hians et sanie fluens vulnus videri possint. Eas litteras ubi cap. 27, recitavit Nicephorus, ita cap. 28, scribit* : Hæc quidem Cyrillus de sacro Chrysostomo et scripsit et sensit, præsumptæ opinioni inserviens, quam dudum, patruum suum Theophilum secutus, conceperat. Quoniam vero dissidium hoc quidem ex æmulatione, quamvis non secundum scientiam, non autem ex invidia, neque diabolica contentione, manavit, non oportere virum et doctrina et virtute præstantem, hac una in re claudicare, quo minus ad summam perfectionem perveniret, Deo visum est. Homines enim illi erant, et humanis affectionibus obnoxii. Quapropter aliquanto post, Cyrillus cum magno illo viro, etiam post ejus mortem, in gratiam rediit, erroremque suum cum multis aliis concitantibus, tum maxime Isidoro Pelusiota nunc reprehensione nunc admonitione cum cohortante, divina etiam et arcaniore quadam revelatione accedente, correxit. Videre namque visus est, seipsum sacris ædibus expulsum esse a Joanne, comitatu et divino, quod circa eum erat, satellitio maxime freto, et matrem Domini pro ipso deprecantem Joannem, atque cum multa etiam alia, tum illud præcipue quod pro ipsius gloria plurimum ille decertarit, sicut dicitur, referentem, ut in sacra templa reciperetur, orare. Hanc visionem cum B. Cyrillus cogitabundus in animo secum volveret, seipsum, quod in sanctum virum invectus esset, damnavit: et deinde ipse quoque re cognita, Ecclesiæ Chrysostomi addictus, virum eum admiratus est, valdeque eum, quod contra illum imprudens prorsus irritatus fuerit, pœnituit. Proinde diversum omnino a priore consilio faciens, synodum provincialem coegit, et Joannis nomen simul et ipse et reliqui magnarum Sedium Antistites in sacro albo proposuerant.

Ille tandem monitu S. Isidori,

et apparitione B. Virg. motus,

demum ei credit.

33 Illi vero minus vere dicere videntur, qui Cyrillum libros alios magni Patris abolevisse, perhibent. Nam si qua scripta ejus abolenda erant, hæc quæ ad hue extant, quod consilium in titulumque ejus in eis maxime expressum est, abdita operuisset, nisi Deus utilitatis hominum curam gerens, ea conservasset. Hoc cum in arcana Nicetæ Philosophi, qui et David dictus est, historia, et apud alios item invenerim, operi huic me inserendum esse quoque duxi: ne cui ambigere in mentem veniat, quomodo tanta luminaria, inimicitias mutuas exercentia, ambo ad summam sanctitatem pervenerint, et Ecclesiæ columnæ extiterint, inimicitiis hujusmodi nullam illorum gloriæ detrimentum afferentibus.

Non abolita ab eo Chrysostomi scripta.

§ VII. *Hæresis Nestoriana detecta.*

Attico vita functo, successit Sisinnius; post cujus mortem, *inquit Socrates lib. 7, cap. 29*, visum est Imperatori, propter homines inanium rerum appetentes, neminem ex illa Ecclesia (licet multi Philippum, complures Proclum designatum cuperent) ad episcopatum illum eligere; sed advenam Antiochia accersere constituit. Erant namque illic Nestorius ex Germanica oriundus, voce cumprimis sonora, linguaque diserta: et ob eam caussam, tamquam ad docendum populum admodum accommodatus, de illorum sententia accersitur. Trimestri igitur spatio percurso, Antiochia Constantinopolim deducitur Nestorius: qui quamquam a plerisque ob temperantiam laude et prædicatione efferebatur, tamen quales præterea ejus mores fuerint, primus illius doctrinæ exorsus prudentibus viris satis demonstravit. Nam simul ac Episcopus IV Idus Aprilis ordinatus fuit, Felici et Tauro Coss. extemplo, cum orationem apud Imperatorem haberet, hanc sententiam, quæ nobis in ore est, coram universo populo protulit: Mihi, o Imperator, terram hæreticis tu purgatam tribue, et ego tibi cœlum retribuam: tu mihi in profligandis hæreticis subveni, et ego tibi in profligandis Persis subveniam.

Nestorius Episcopus Constantinop.

35 *Præclarum Nestorii initium, licet pergat pluribus sugillare Socrates, et ipse homo hæreticus, laudarunt Cœlestinus Papa et Cyrillus, litteris ad ipsum Nestorium datis : hic suarum meminit in apologetica epistola ad Theodosium Imperatorem, tomo 5 Concil. Ephesini cap. 2.* Electus est, *inquit*, Nestorius tamquam Apostolicæ Evangelicæque doctrinæ præco egregius, promovendæque pietatis artifex insignis, necnon tamquam is, qui in recta inculpataque fide præclare esset fundatus. Et ejusmodi hunc hominem esse cupiebat Vestra Majestas, universique sanctarum Ecclesiarum Præsides, et ego ipse quoque. Sane cum de illius ordinatione litteras a piissimis Episcopis ad hoc destinatis accepissem, nihil mali suspicatus, imo vero laudans et gaudens, illique tamquam fratri et comministro optima quæque per divinam liberalitatem obtingere exoptans, rescripsi.

laudabiliter se initio gerit

36 *Verum, ut mox subjungit idem Cyrillus,* electus est ut ovis, sed inventus est ut lupus, ut sincerus fidelisque famulus, sed dilexit oppositum; ut uvarum ferax vinea, sed juxta Scripturas spinas protulit, ut industrius agricola, sed insidiatus est agro; ut bonus denique pastor, sed agrestibus feris efferatior evasit. *Cyrillo consentiens Vincentius Lirinensis, horum temporum scriptor, ingemiscit ob scandalum Ecclesiæ per Nestorium illatum* : Qualem fuisse, *inquit*, nuper tentationem putamus, cum infelix ille Nestorius, subito ex ove conversus in lupum, gregem Christi lacerare cœpisset : cum hi ipsi, qui rodebantur, ex magna adhuc parte ovem crederent, ideoque morsibus ejus magis paterent. Nam quis eum facile errare arbitraretur, quem tanto Sacerdotum studio persecatum videret? qui cum magno Sanctorum amore, summo populi favore celebraretur, quotidieque palam divina tractabat eloquia, et noxios quoque Judæorum atque Gentilium confutabat errores? Quo tandem justo modo non cuivis fidem faceret se recta docere, recta prædicare, recta sentire? Qui ut uni hæresi suæ aditum patefaceret, cunctarum hæreseon blasphemias insectabatur, *etc.*

post hæreses docet.

37 *De ipsa ejus hæresi, hujusque strenuis oppugnatoribus, ita paucis Prosper in Chronico, Coss. Tauro et Felice, an. Chr. 428.* Nestorius Constantinopolitanus Episcopus novum Ecclesiis molitur errorem inducere, prædicans Christum ex Maria hominem tantum, et non Deum, natum, eique Divinitatem collatam esse pro merito. Huic impietati præcipue Cyrilli Alexandrini Episcopi industria, et Papæ Cœlestini repugnat auctoritas. *Unde hæresis illa profluxerit, ac*

curate

curate disputat Baronius ad eumdem annum num. 30 et sequentibus. Nos sceleratissimi sycophantæ fallacias a Cyrillo detectas prosequamur. Nestorius igitur, jacto Constantinopoli erroris nefarii semine haudquaquam contentus, ut eum latius spargeret, libellos occulto veneno suffusos per exteras quoque oras vulgavit, atque ad ipsos Ægypti monachos misit; nihil se nisi ex Nicæni Concilii præscripto docere, fraudulenter jactitans.

et per libellos divulgat.

38 *Horum caussa magnæ inter Ægypti monachos excitatæ sunt turbæ, ad quas sedandas Cyrillus, acerrimus orthodoxæ fidei a Deo electus propugnator, mox se accinxit, et cum schedis, quæ de ea re sub nomine Nestorii ferebantur, parum fidei haberet, prudenter ab ejus nomine abstinuit. Primam igitur epistolam scribit ad ipsos monachos, ubi inter alia :* Audio exitiales quosdam rumores inter vos proseminatos, nonnullos quoque oberrare, qui sinceram vestram fidem demoliri studeant, et inanium vocabulorum bullas apud rude vulgus eructantes, utrum θεοτόκον sacram Virginem appellare liceat, in controversiam vocare audeant, *etc., pergit validissimis rationibus, gravissimisque cum Scripturarum tum sanctorum Patrum testimoniis, Christum verum esse Deum probare, unde mox appellationem* Deiparæ *vere ac proprie Matri Virgini convenire concludit, atque ita epistola hac gravissima, eruditione et sancto fidei zelo plena, provinciæ suæ solitarios, veluti prophylactico quodam pharmaco, adversus pullulantem hæresim præmunire, et in antiqua fidei doctrina confirmare studuit. Veritus præterea, ne ferale Nestorii virus, ipsa quoque orbis capita afflaret, unde ingens Christianæ Reip. periculum formidari merito posset, de recta in Deum fide, Divinaque Verbi Incarnatione tres libros conscripsit, quos λόγους προσφωνητικούς appellavit. Horum primum nuncupavit Theodosio et Valentiniano Imperatoribus, duos posteriores Eudociæ et Pulcheriæ Reginis, tacito ubique Nestorii nomine, ne ex eo Theodosii animus offenderetur, qui Nestorium Antiochia accersitum, Episcopum deligi curarat.*

Cyrillus monachos contra eas præmunit,

aliosque libros edit

39 *Interea latius malum serpebat, et Romam non fama solum perlata ad Cælestinum Papam, sed ipsi quoque pestilentes libelli. Quorum ille blasphemiis, quibus scatebant, examinatis, Cyrillo scripsit, ut diligenter perquireret, num illa revera essent a Nestorio conscripta : neque enim credibile videbatur, Nestorium, de quo nuper tot ac tanta Orientalium Episcoporum litteris præconia accepisset, ita subito in transversum actum esse, talique furore correptum. Hæc ipse testatur Cyrillus in primis ad eumdem Nestorium litteris, ea occasione exaratis, quod intellexisset, graviter eum fuisse offensum ob scriptas a se litteras ad Ægypti monachos adversus blasphemos libellos. In his post luculentam, cur ad monachos scripserit, redditam rationem, serio illum ad resipiscentiam, elapsæque per imprudentiam vocis palinodiam hortatur : quod altera mox epistola prorsus dogmatica et gravissima iterum inculcavit.*

jubente Cælestino Papa

monet Nestorium

40 *Verum singulis suæ a Nestorio redditæ sunt litteræ, utræque arrogantia summa ac fastu, quo se supra reliquos Antistites efferebat, refertæ. Imo omni dolo Cyrillum aggressus, collegit circuitores projectos ad omne nefas ac flagitium homines, qui ad hoc vagarentur, ut ubique locorum adversus Cyrillum probra disseminarent.* Jactabant autem, *ipso teste Cyrillo epistola tertia ad Nestorium tom. 1, cap. 12, edit. Peltani,* voces insania plenas : hic quidem, quod cæcus egenusque per injuriam oppresserim, *inquit;* alius, quod ferrum in matrem strinxerim; nonnulli, quod ancillæ præsidio aurum alienum abstulerim, quidam denique, quod ejusmodi improbitatis suspicione laboraverim semper, cujusmodi ne infestissimos quidem hostes laborare optaverit quispiam. Verum istos, et si qui ejus farinæ sunt alii, non multum moror, ne supra magistrum et Dominum, vel etiam supra majores meos, tenuitatis meæ mensuram extendere videar.

Multa in Cyrillum jactant Nestorii emissarii,

41 *Quam autem propenso studio Christianæ caritatis, Cyrillus Nestorii salutem summa patientia procuraverit, testatur epistola ejusdem ad quemdam Nestorii sectatorem cap.* 9. Me igitur, *inquit,* nulla neque injuria, neque contumelia, neque convicia movent; etiamsi quamplurima, et immerenti, et a quibus id minime expectabam, hactenus sint illata. Sed isthæc omnia oblivione voluntaria conterantur : Deus enim istiusmodi nugatores olim judicaturus est. Tantum fides integra et salva sit, et carus amicus omnibus ero : neque ulli concedam, ut religiosissimum Episcopum Nestorium ardentius amet, quam ego : quem etiam (Deum testor) in Christo percupio apud omnes bene audire, notamque ob ea, quæ pridem admisit, contractam eluere; palamque facere, calumniam esse meram, non veritatem, quæ de sua perfidia a nonnullis invulgata sunt. Nam si Christi mandato ad inimicorum dilectionem urgemur, quomodo consentaneum non est, ut amicos et consacerdotes omni benevolentiæ studio complectamur? Quod si vero exoriantur qui fidem demoliri satagant, quomodo nostras ipsorum animas ultro non offeremus? Profecto licet ipsa quoque mors capiti nostro impendeat, nulla in nobis erit cunctatio : nam si pro gloria Dei veritatem prædicare formidaverimus, ne videlicet in aliquam molestiam incidamus; qua, quæso, fronte sanctorum Martyrum certamina et triumphos apud populum laudibus evehemus? quippe quos uno hoc nomine præcipue decantamus, quod hoc, quod jam dictum est, magna animi constantia præstiterunt, hoc est, ad mortem usque pro veritate dimicaverunt.

Ex variis

ejus saluti sero intendentem.

Matth. 5. 44.

et libenter omnia perferentem

42 *Composuerant eo tempore Clerici Constantinopolitani adversus impiam Nestorii doctrinam libellum, quem offerre Imperatori cogitabant. Verum ne temere quid fecisse viderentur, primum ad Cyrillum miserunt, ut illius probaretur judicio. Quibus ille summa mansuetudine et animi moderatione rescripsit, ut habetur cap.* 10, *ejusdem* 1 *tomi :* Libellum supplicem vestra opera ad me missum, quasi is citra nostram sententiam Imperatori porrigi non debuerit, accepi et legi : verum quod prolixe in eum incurrat, qui isthic agit, (sive fratris, sive alio quocumque nomine censeatur) hactenus suppressi, ne adversum nos insurgens, se per nos hæreseos apud Imperatorem delatum, cavilletur. Interea protestati sumus fore, ut inimicitiarum caussa posthac judicium illius detrectemus; præsentemque controversiam, si omnino importuni esse perrexerint, ad aliud forum transferamus. Cum itaque libellum perlegeritis, si qua necessitas poposcerit, tradite : et si eum in hisce insidiis perseverantem, et nihil non adversum nos molientem animadverteritis, diligenter perscribite. Eligam enim viros pios ac prudentes, cum Episcopos, tum monachos quoque, quos etiam primo quoque tempore ad vos mittam. Neque enim oculis meis (ut scriptum est) somnum dabo, neque palpebris meis dormitationem, neque requiem temporibus meis, donec certamine hoc, omnino salutis caussa, perfunctus fuero. Quare cum meam nunc sententiam didiceritis, viri estote. Quamprimum enim parabuntur a me litteræ, et quales oportet, et ad quos oportet : statui enim propter Christi fidem quemvis laborem subire, quævis quoque perferre tormenta, etiam ea, quæ inter supplicia censentur gravissima, donec tandem mortem hac de caussa susceptam mihi jucundam pertulero.

qui cum libellum Cleri CP. contra Nestorium tantisper suppressisset,

offerri permittit

Psal. 131. 4.

ad omnem laborem paratus

§ VIII. *Vices Sedis Apostolicæ Cyrillo delegatæ.*

C*um frustra Nestorii emendationem tentasset Cyrillus, Possidonium legavit Ecclesiæ Alexandrinæ Diaconum ad Cælestinum Pontificem, qui de omnibus eum faceret certiorem. Verum ne ad damnationem Nestorii incitasse ipsum Pontificem videretur, istud dedit Possidonio mandatum :* Si Nestorii litteras, et expositionum illius codices redditos Cælestino compereris, tu quoque

Ex variis. Cyrillus mittit Romam Legatum;

illi meas redde litteras; sin secius, non reddas. *Posidonius autem cum comperisset tam epistolas quam exegeses illius Cœlestino fuisse exhibitas, compulsus est ipse quoque quas ferebat exhibere, ut testatur relatio Petri Primicerii Notariorum, Presbyteri Alexandrini, in textu Concilii Ephesini tomo* 2, *in editione Peltani nostri. Ipsa autem epistola Cyrilli ad Cœlestinum refertur tomo* 1, *cap.* 30, *in qua inter alia ita præfatur :* Hactenus altum tacui: neque enim quicquam omnino de illo qui Constantinopolitanam Ecclesiam hoc tempore administrat, vel ad religionem tuam, vel ad ullum alium consacerdotum nostrorum scripsi; non ignorans, præcipitem celeritatem in ejusmodi rebus cum vitio plerumque conjunctam esse solere. At quia nunc ad extremum propemodum malorum devenisse videmur, operæ pretium existimavi, rupto silentio, ordine omnia quæ acciderunt exponere.

constituitur Papæ Vicarius,

44 *Cœlestinus perlectis Cyrilli et Nestorii litteris, atque aliis ultro citroque in utramque partem scriptis, evocatis Romam Episcopis Concilium habuit; in quo, omnium sententia, et blasphemia Nestorii, decem ipsi ad resipiscendum diebus concessis, damnata, et vices Cœlestini in caussa Nestorii prosequenda Cyrillo legatæ, litteris utrique scriptis* III Idus Augusti, Theodosio XIII et Valentiniano III, Aug. Coss. *anno Christi* 430. *In his Cyrilli doctrinam appellat Pontifex,* præsens remedium, quo pestifer ille morbus, velut salutari quodam antidoto, depelli possit; puri fontis scaturiginem, per quam omnis illa fæx male currentis rivuli aufertur, omnesque ad certam veramque fidem instituuntur. *Ipsum Cyrillum nominat* bonum Pastorem, qui animam suam ponat pro ovibus suis; fortissimum in fide servanda antagonistam, qui omnium sermonum Nestorii technas retexit, fidemque ad eum modum corroboravit, ut corda in Christum Deum nostrum credentia in alteram partem abduci non facile queant, *ideoque tandem his verbis concludit :* Quamobrem nostræ Sedis auctoritate adscita, nostraque vice et loco cum potestate usus, ejusmodi non absque exquisita severitate sententiam exequeris : nempe, ut, nisi decem dierum intervallo ab hujus nostræ admonitionis die numerandorum, nefariam doctrinam suam conceptis verbis anathematizet, eamque de Christi Dei nostri generatione fidem in posterum confessurum se spondeat, quam et Romana, et tuæ sanctitatis Ecclesia, et universa deinceps religio Christiana prædicat, illico sanctitas tua illi Ecclesiæ prospiciat. Is vero modis omnibus se a nostro corpore segregatum esse intelligat, ut qui omnem medentium curam aspernatus, nec non istar pestiferi morbi per universum Ecclesiæ corpus insano modo grassatus, tam seipsum, quam ceteros omnes sibi commissos, in extremum exitium præcipitare studuerit. *Hæc Cœlestinus ad Cyrillum, quæ repetit in epistola ad Nestorium, quam ita concludit :* Nostri in te judicii formulam ad S. Cyrillum transmisimus, ut noster hac in parte Vicarius efficiat, quo nostrum decretum et tibi et reliquis quoque omnibus Fratribus patefiat, *etc.*

jubeturque Nestorium damnare, ut resipiscat :

habita synodo, mittit ad Nestorium

45 *Cyrillus acceptis a Cœlestino Pontifice litteris, scribit Joanni Antiochiæ, Juvenali Hierosolymorum, et Acacio Berrœæ Episcopis, quos, ut ad vindicandam læsam Catholicam fidem arma capessant, adhortatur, ipseque exemplo suo præit, accitis Alexandriam vicinis Episcopis synodum cogit, quantoque in discrimine versetur universa Ecclesia, prolixe ostendit. Synodus Nestorium, discussis ejus epistolis et exegesibus, hæreticum pronuntiat; quatuor decernit Legatos, Theopemptum Cabasorum, Danielem Darnensium Episcopos, Potammonem et Macarium Ecclesiæ Alexandrinæ ministros, qui Constantinopolim proficiscuntur, ut illuc epistolas Cœlestini ipsi Nestorio, cum decreto damnationis, nisi intra præscriptum decem dierum spatium resipisceret. Mittitur Nestorio synodalis epistola, quæ fidei orthodoxæ* confessionem et duodecim anathematismos continebat.

46 *Nestorius accepta hac epistola, lectisque anathematismis, in Cyrillum horum auctorem insurgens, hæreseos Apollinaris eum accusavit, tum ut alii idem præstarent effecit.* Cujus exemplar epistolæ, *inquit Liberatus in Breviario de caussa Nestoriana cap.* 4, perveniens ad Joannem Antiochenum, offensus est in ipsis Cyrilli capitulis; putavit enim eum, dum immoderate occurreret Nestorio, in sectam Apollinaris incidisse. Mandavit ergo Andreæ et Theodorito Episcopis Concilii sui, ut scripto responderent contra ipsa XII capitula, tamquam Apollinaris dogma instaurantia. Cognoscens itaque Nestorius, quod Cyrillus non pateretur Ecclesiam sic esse in perturbationibus, et populos in scandalo, subripuit pio Principi Theodosio, ut Sacram ad eum dirigeret, et a sua eum persecutione compesceret. Et scripsit quidem ad eum Sacram Imperator, arguens eum tamquam inquietum et scandala sectantem, qui sine consortio Sacerdotum ageret atque scriberet.

hic in eum, ut hæreticum, Episcopos et Imperatorem commovet.

§ IX. *Concilium Ephesinum. Hæresis Nestoriana damnata.*

Theodosius *Imperator eo rem perductam ratus, ut opus esset universali Concilio, Romam misit S. Petronium (postea creatum Bononiensem Episcopum, de quo IV Octobris agemus) ad Cœlestinum Papam, ut Ephesi ejus auctoritate Concilium haberetur, maxime quod non Nestorius tantum, sed et Cyrillus hæreseos accusaretur.* Post hæc scripsit Sacram ad universos Episcopos, ut Ephesum convenirent, et conferrent de Nestorii libris et Cyrilli judicium *expenderent. Ita Liberatus cap.* 5. *Quæ gesta hic sunt, universa proferre animus non est. Ipsa Concilii Acta passim extant, eaque præclare discussa a Baronio ad hunc annum* 431, *qui num.* 37, *de Episcopis ad Synodum venientibus agens, ita Cyrillum laudat :* Inter omnes Cyrillus primæ post Romanum prærogativa Sedis, et ipsius primæ Sedis vicaria præfectura, reliquos omnes Episcopos antecellens, enituit, atque magis magisque cum morum egregia sanctitate, tum eximia divinarum rerum scientia claruit. *Certe* Magnus Euthymius, *ut in Vita ejus legitur XX Januarii num.* 55, cum ad Synodum quoque conventuri essent Episcopi Palæstinæ, jubet Petro Episcopo Saracenorum, ut accederet Cyrillo Alexandriæ et Acacio Melitenes Episcopis, ut quæ eis viderentur, se quoque illis assentiri profiteretur, *nam, ut num.* 54 *dicitur,* exposuerat ei *Synodius de* Cyrillo Alexandrino et Acacio Melitenæo, quemadmodum acrem et vehementem zelum ostenderent pro fide orthodoxa.

Evocati Ephesum Episcopi,

inter quos eminebat Cyrillus,

48 *Suas Cyrillo vices concessisse Cœlestinum misso* Phrygio, *seu mitra, indicat Theodorus Balsamon in Nomocanone Photii titulo* 8, *cap.* 1. Hujus quoque temporis Patriarcha Alexandrinus, ex præsenti edicto jus habet, ut cum Phrygio celebret. Habuit autem hanc facultatem S. Cyrillus Alexandrinus a Romano Papa Cœlestino, quando fuit Ephesina Synodus adversus Nestorium. Cum non posset Cœlestinus adesse Ephesi, et judicare Nestorium, visum est ut S. Cyrillo a Cœlestino permitteretur huic Synodo præsidere. Ut itaque eum constaret habere jus et auctoritatem Papæ, sedit cum Phrygio et condemnavit Nestorium. Ab eo ergo tempore cum eodem Phrygio sacrificant et procedunt Patriarchæ Alexandrini, et non verentur reprehendi. *Baronius an. Chr.* 430, *num.* 26, *per* Phrygium *interpretatur* pallium. *Theodorus* φακεῖν *scripsit, qua voce mitram potius significari docet Spondanus ad hunc annum, interposita docta phrygii explicatione. Isidorus lib.* 19, *etymolog. cap.* 31. Mitra est pileum Phrygium, caput protegens, *quemadmodum et Nicephorus accepit lib.* 14, *cap.* 34, *ubi ita scribit :* Cœlestinus Romæ Episcopus, propter navigationis

Papæ Vicarius constitutus, misso Phrygio,

quo ejus videntur posteri

vigationis pericula, ipse synodo adesse detrectavit : ad Cyrillum tamen, ut locum ibi suum obtineret, scripsit. Ex quo tempore fama est, mitram illum (*Græce τὸ τῆς μίτρας ἐπίθεμα*) et Papæ appellationem, atque ut orbis universi judex appellaretur, accepisse. *Ex quibus colligit Spondanus*, priscos illos Episcopos Orientales mitris uti minime consuevisse, et Papæ nomenclaturam haud iis, sicut erat Occidentalibus, fuisse communem. *Existimat Baronius nihil Cyrillo concessum a Cœlestino, quod non concedi soleat iis quibus creditur Vicaria præfectura vel legatio a latere, et negat exemplum (quod quidem ipse norit) extare potestatis ejusmodi ad posteros propagatæ, non insignibus solis, sed auctoritatis quoque usurpatione. Episcopi Orientis Mennas Constantinopolitanus, Theodorus Cæsareæ Cappadociæ, Andreas Ephesinus, aliique quamplurimi in professione prima fidei quam ad S. Euphemiæ templum Constantinopoli in quinta Synodo Œcumenica an. Ch.* 553 *fecerunt*, suscipiunt quatuor sanctas synodos, *et inter illas* Ephesinam primam ducentorum, in qua in Legatis suis atque Vicariis, id est, beatissimo Cyrillo Alexandrinæ urbis Episcopo, Arcadio et Projecto Episcopis et Philippo Presbytero, beatissimus Cœlestinus Papa senioris Romæ noscitur præsedisse.

sicque in eo et aliis Legatis, Papa synodo præsedit.

49 *Convolarat Ephesum statim post Paschales ferias Nestorius magna populi stipatus frequentia. Adfuit et Cyrillus cultu et apparatu Pontificio sub Pentecostes solemnitatem, post quam quarto die advenit Juvenalis Hierosolymorum Episcopus. Convenerunt denique cum his ducenti et eo amplius Episcopi. Solum exspectabatur Joannes Antiochenus cum Episcopis Syriæ, qui, ut Nestorio morem gereret, plusquam hebdomadas duas ultra condictum diem moratus, tandem Patribus indicavit per duos Metropolitanos suos, non esse Synodum differendam. Magno ergo Episcoporum consensu, decretum est, synodum inchoari oportere. Collecta ea est XXII Junii in ecclesia sanctissimæ Dei genitricis : præsedit Cyrillus Cœlestini Papæ Vicarius : interfuerunt Episcopi plusquam ducenti. Perlectæ Imperatoris litteræ, quibus Episcopos ad Synodum evocaverat. Nestorius tertio citatus, abnuit prodire : eo neglecto itur ad Synodicam dijudicationem : recitantur publice Nicænæ fidei Symbolum, conciones, epistolæ, libelli ac tractatus Nestorii : testes de blasphemiis ab eo in Christum ac Deiparam Virginem jactatis producuntur : Cyrilli ad Nestorium, et hujus ad illum litteræ leguntur.*

Joanne Antiocheno differente venire,

cœpta synodus

Nestorii frustra citati,

caussa discussa

50 *Quibus omnibus graviter et accurate perpensis, ab episcopatu Sacerdotumque consortio Nestorius dejicitur, constantissima totius synodi sententia, Cyrilli ceterorumque omnium Episcoporum subscriptione munita. Ea ita refertur to.* 2, *c.* 10. Sancta synodus dixit : Cum inter cetera religiosissimus Nestorius, neque nostræ citationi parere, neque sanctissimos rursum religiosissimosque Episcopos nostros ad se missos admittere voluerit, non potuimus ad eorum, quæ impie docuit, examinationem animum non adjungere. Edocti itaque partim ex litteris commentariisque illius hic publice lectis; partim rursum ex concionibus, quas in hac Ephesiorum Metropoli habuit, partim denique ex testibus fide dignis, illum impie docere et sapere, per sacros Canones, sanctissimique Romanæ Ecclesiæ Episcopi Cœlestini Patris nostri litteras, lacrymis suffusi et pene inviti ad lugubrem hanc sententiam urgemur. Igitur Dominus noster Jesus Christus, quem suis ille blasphemis vocibus impetivit, per sacram hanc Synodum, eumdem Nestorium, omni prorsus Episcopali dignitate privatum, et ab universo nihilominus Sacerdotum consortio et cœtu alienum esse decernit.

damnationis in eum sententia lata

51 *Hanc sententiam solemni statim pompa præcones tota urbe circumtulerunt, et affixis publice syngraphis promulgarunt. Populus Ephesinus incredibili gaudio perfusus collucentibus tedis domum deduxit Episcopos, præeuntibus thura et odores incendit, impiique Nestorii condemnationem plausu faustissimo excepit. Sequenti die Cyrillus ad populum Ephesinum in laudem sanctissimæ Dei genitricis concionem habuit, acerrimeque in Nestorii blasphemias invectus est. Denique ad Theodosium Imperatorem et Clerum Constantinopolitanum scripta sunt litteræ synodales.*

publicata

EX VARIIS.

§ X. *Novæ in Cyrillum calumniæ, carceres, victoria.*

Hæc dum summa orthodoxorum lætitia peraguntur, certamen instaurat hæresiarcha Nestorius. Ei favebant Comites, Candidianus ab Imperatore Theodosio ad pacem publicam curandam appositus, et Irenæus amicitiæ studio Nestorium secutus. Intercluduntur ergo ab his viæ omnes, ne qua Synodi litteræ ad Imperatorem deferantur, terra aut mari. Interim Joannes Episcopus Antiochenus aliique Orientales Episcopi, ad damnandum Nestorium popularem suum ingratius acciti, XXVII Junii adveniunt, et tumultuario coacto conciliabulo legitimæ Synodi Acta rescindunt, at Cyrillum et Memnonem Ephesi Episcopum damnant; Cyrillum quidem, quasi scriptis suis ad Nestorium Constantinopolim missis hæreses admiscuisset, Memnonem vero quod Cyrilli capitula promulgasset, Nestorioque omnes ecclesias Ephesi clausisset, et alia permulta contra canones peregisset : reliquos autem Œcumenicæ Synodi Episcopos excommunicationi subjiciunt, donec Cyrilli capitula damnarent. Chartæ denique publice affiguntur, quibus Cyrillus Episcopus Alexandrinus declaratur sectæ Apollinaris hæreticus, atque hanc ejus hæresim Imperatori denuntiatam esse.

Joannes Antiochenus Cyrillum et alios damnat :

53 *Quarum rerum indignitate commoti Patres Ephesinæ Synodi, acceptis libellis supplicibus, quos pro sua innocentia Cyrillus ac Memnon obtulerant, Joannem missis tribus Episcopis monent, ut se Synodo sistat, rationem sui facti redditurus. Abnuit ille, militum potius virtuti, quam caussæ æquitati confisus. Quare Synodus Joannem cum sociis, anathemate atque Episcopatus abdicatione multat; Cyrillum, Memnonem, ac reliquos contra jus ac fas omne damnatos fuisse pronuntiat. Cyrillus vero ostensurus, quam longe abesset, ut aliquando Apollinarem, vel aliquem hæreticorum sectatus fuerit, in eumdem Apollinarem, et alios omnes hæresiarchas intulit anathema.*

citatur ipse et damnatur a synodo

54 *Pelagianos cum Nestorio damnatos fuisse testatur Prosper in Chronico ad hunc annum :* Congregata apud Ephesum plus ducentorum Synodo Sacerdotum, Nestorius cum omni hæresi nominis sui et cum multis Pelagianis, qui cognatum sibi dogma juvabant, damnatur.

damnati iidem Pelagiani.

55 *Interea Imperator, falsa Orientalium relatione deceptus, non solum Nestorii, verum etiam Cyrilli et Memnonis exauctorationem, tamquam legitime factam, approbat : Joannem Sacrorum Comitem Constantinopoli Ephesum legat, qui pacis concordiæque caussa synodo adsit, ut dicitur tomo* 3, *cap.* 15. *Hic ubi Ephesum advenit, primo die lectis Imperatoris litteris, declarat Nestorium, Cyrillum, atque Memnonem jure depositos : quos omnes, ne dissidia majora concitarentur, carceri quemque suo includit, et Nestorium quidem custodiendum tradit Candidiano Comiti, Cyrillum vero et Memnonem Jacobo itidem Comiti, ut ipse Joannes litteris ad Theodosium missis indicat tom.* 3, *append.* 2, *cap.* 1, *quibus a usque litteris tanta improbitate cuncta retulit, ut de Cyrilli exilio consilium Constantinopoli iniretur, quasi sacra Synodus ejus exauctorationem ratam habuisset, ut ipse Cyrillus in epistola ad Clerum populumque Constantinopolitanum testatur tomo* 4, *cap.* 12, *ubi detectas Joannis Comitis fraudes postulat aliis patefieri, maxime Archimandritis, quorum omnium opem fidemque obnixe implorat, quod Synodus maximis miseriis obruatur, et cap.* 18, *ad Episcopos Constantinopoli agentes de se hoc scribit :* Nos vincti custoditique asservamur, ignari

Decepto ab adversariis Imperatore,

conjicitur in carcerem Cyrillus :

Ex variis scribit ad Clerum Constantinopolitanum;

ignari prorsus, quo tandem res hæc sit evasura. Verumtamen gratias agimus Christo, quod pro nomine illius digni habeamur, non solum vinculis constringi, sed cetera quoque omnia perpeti : neque enim ista præmiis suis carebunt... Precentur pro nobis orthodoxi omnes. Ut enim B. David ait : Ego ad flagella paratus sum. Psal. 37. 18.

56 *Quanta animi constantia, quamque indefesso studio, egerint apud Imperatorem orthodoxi Constantinopolitani, indicat libellus illi oblatus tomo 4, cap. 16, quo cum docuissent, justis Principum legibus obtemperandum, injustis vero eorumdem sanctionibus repugnandum totis viribus esse, subjungunt se quidvis malle perpeti, quam injustam damnationis sententiam nefarie ab Orientalibus in Cyrillum et Memnonem latam, ei injuste ab Imperatoribus confirmatam, recipere. Denique his verbis concludunt :* Cum itaque Nestorius propter suam impietatem juste sit exauctoratus; Cyrillus vero et Memnon sanctissimi piissimique Episcopi, ex prava suggestione, indigne et injuste pari pœna sint mulctati, æquum est, Christi amantes Reges sedulo vos curare, ne Dei Ecclesia, quæ more nutricis pietatem vestram confovet, victoriamque de hostibus, citra magnam difficultatem majestati vestræ subinde conciliat, in posterum dissipetur; neve regni vestri tempore Martyrum seculum denuo revertatur : quin in id potius incumbere vos par est, nempe ut majorum vestrorum erga Dei Ecclesias amorem ac studium in animis vestris magis magisque subinde exsuscitetis. Quemadmodum ergo singuli eorum, sanctorum Patrum Synodis Imperii sui tempore celebratis paruerunt, Patrumque sanctiones legibus suis munierunt, et quam illis deferrent, observantiam decretis suis ostenderunt, ita et vos quoque eum quem decet affectum erga Synodum sanctam, quam convenire jussistis, declarate : quo pias ipsa gratiarum actiones pro Imperii vestri incolumitate persolvat, et nos quoque pro regni vestri stabilitate devotas ad Christum Dominum preces transmittamus.

a quo acriter monitus Imperator.

57 *Imperator acerrimo illo orthodoxorum libello experrefactus, et amissi in Africa exercitus nuntio commotus, necnon S. Pulcheriæ sororis suæ precibus fatigatus, saniora tandem consilia iniit, et septem ab utraque parte Epheso Constantinopolim mitti Episcopos jussit. Orthodoxis in urbem regiam solis admissis auditisque, Acta adversus Cyrillum Memnonemque et universam Synodum penitus abolevit. Verum multiplicibus factiosorum libellis inductus, eos quoque in urbem admisit, et cum orthodoxis quinquies se coram congressos, ac post multas de duodecim Cyrilli anathematismis, aliasque ejusmodi disputationes, impietatis convictos, præcepit ad propria reverti. Atque hunc tandem finem habuerunt hæreticorum et schismaticorum seditiosæ machinationes. Et, teste S. Prospero contra Collatorem sub finem,* omnes Orientales Ecclesiæ gemina peste liberatæ sunt, quando Cyrillo Alexandrinæ urbis Antistiti, gloriosissimo fidei Catholicæ defensori, ad execrandam Nestorianam impietatem Apostolico *Cælestinus* auxiliatus est gladio, quo etiam Pelagiani, dum cognatis confœderarentur erroribus, iterum prosternerentur.

partis utriusque nonnullos evocat

Cyrilli adversarios convictos, rejicit.

Nestorii exilium, mors,

58 *Nestorius in pristinum suum monasterium S. Euprepii apud Antiochiam, si forte resipisceret, tantisper relegatus, multos contagione sui erroris afflabat. Quare in Oasim solitudinem Libyæ amandatus est, ibique postea verminante lingua miserabilem vitæ sortitus exitum; libris ejus, Theodosii edicto, igni absumptis. Illi in Sede Constantinopolitana subrogatus est Maximianus Presbyter, qui ad Cyrillum has litteras dedit tom. 4, Concil. Ephes. cap. 21.* Expletum est desiderium tuum, Deo devotissime : perfectum est, quod religionis caussa susceperas : ad finem perductum est pietatis tuæ votum : theatrum factus es Angelis et hominibus, universisque Christi Sacerdotibus : neque enim solum in Christum credidisti; sed incommoda quoque pro ipso pertulisti. Solus dignus censitus es, qui stigmata illius in corpore tuo portares. Confessus illum coram hominibus, promeritus es, ut Pater te confiteatur coram Angelis. Redimitus es coronis, quæ pro pietate certantibus debentur; potuisti omnia in Christo, qui te confirmavit; humiliasti Satanam per patientiam; contempsisti tormenta; conculcasti furorem Principum; famem pro nihilo duxisti : panem enim habebas qui de cœlo descendens, cœlestem vitam hominibus impertitur.

... successor Maximianus Cyrillo gratulatur.

59 Quia vero nos nihil horum ignoravimus; (siquidem alias vestras afflictiones, quas, dum principatibus et potestatibus, dum mundi dominis et tenebrarum seculi hujus rectoribus, dum nequitiæ spiritibus resistitis, tolerastis, auditione accepimus : alias vero certa experientiæ fide hic constituti didicimus) et quia rursum ad magnæ hujus civitatis Archiepiscopatum promoti sumus; dignare, Deo dilectissime, cum precibus nos fulcire, tum consiliis quoque dirigere, tum omni denique benevolentiæ studio prosequi; quo hac ratione illud Scripturæ dictum in nobis adimpleatur : Frater, qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma. Vere etenim spiritualis dilectio, munita civitas est; quæ neque cuniculis a diabolo suffodi, neque scalis ab eodem potest superari. Neque enim illa bellicis Satanæ machinis cedere novit, ut quæ a Christo Domino custodiatur, Christo utique illo, qui et hunc mundum devicit, et sempiterna bona tibi præparavit, et aliquando nihilominus dixit : Qui non accipit crucem suam, et sequitur me, non est me dignus. Cum itaque Christo Domino dignus evaseris, propterea quod crucem tuam sustulisti, sectatorque illius effectus sis; Christum pro nobis deprecari ne omittas, fraternæ virtutis ornamenta proprias prærogativas esse ratus. Vale in Domino, et pro me, Deo dilectissime et sanctissime Frater ac comminister, ora.

ejusque preces et consilia implorat — Prov. 18. 19 — Matth. 10. 38

60 *Non minori laude celebrat eumdem Cyrillum Cælestinus Papa epistola ad Clerum Constantinopolitanum, edita ex codice Vaticano a Baronio an. Chr. 432, ubi num. 24, hæc habentur :* Vitastis, quem a memoria digna sancta Alexandrina Ecclesia secundum B. Pauli Apostoli sententiam jam sciretis esse correctum. Legistis namque et memoriter jam tenetis Sacerdotis, hoc est, Catholici ad hunc scripta Doctoris, quibus eum ita corruptum, ut velit esse correctus, * studuit, nixus est labentem revocare collegam, porrexit dextram magisterii sui, in uno volens plurimis subvenire : percellebat animum veteris Sacerdotis, quod nutat Episcopus ruina multorum. Egit, sicut scriptum est : Benedicam opus Domini diligenter. In nullo ei officio Apostoli vir Apostolicus defuit : obsecravit, admonuit, increpavit. At ille qui in profundum blasphemiarum suarum pondere mergeretur, tanti viri doctrinam renuens, et abusus hortatu, docilis esse renuit, cum doctor esse non posset : egit injuriis, tenacem recti esse perversitatis assertor gloriatus. Hinc nec contristatus est Frater, secum reputans quod merito sibi conservo non parceret, qui suo Domino derogaret. Inventus est per diligentiam ille de Evangelio frugi filius et providus servus; nam et paternam servavit substantiam, et auxit numerum talentorum. Nec duplicasse enim, sed multiplicasse dixerim sortem, quem videbamus etiam longe positis pio fœnore subvenisse. O sanctæ prædicationis usura! quam hic gratiam ante communem Dominum fidei negotiator inveniet, qui propter animarum lucrum, negotium et illic exercuit, ubi talenta accepit? Nonne hic merito a patrefamilias auditurus est, Euge, serve bone et fidelis, intra in gaudium Domini tui! Hæc huic competunt, qui illa quoque quæ aliis sunt commissa servavit. *Hæc Cælestinus.*

Idem Cyrillus a Cælestino Papa laudatus. — 1. Cor. 5 — * hic aliquod mendum

§ XI.

§ XI. *Reconciliatio Ecclesiarum.*

Cœlestino Papæ VIII Idus Aprilis vita functo, successit Sixtus III, quocum tandem et S. Cyrillo pacem iniit Joannes Antiochenus, iis litteris (cum fidei Catholicæ sincera professione) datis, quæ referuntur tomo 5, Concil. Ephes. cap. 5 et 17. Exactam rei gestæ seriem pandit ipse Cyrillus epistola ad Dynatum Nicopolis veteris Epiri Episcopum tomo 5, cap. 16, quam hic damus: Operæ pretium duxi pietatem tuam de iis rebus certiorem facere, quæ super Ecclesiarum pace constituenda evenerunt. Venit itaque Dominus meus præclarissimus Tribunus et Notarius Aristolaus Antiochiam, litteras regias secum deferens, quibus Joanni piissimo Ecclesiæ Antiochenæ Episcopo mandabatur, ut scelerata Nestorii dogmata anathematizaret, nec non una cum sacra Synodo depositionis sententiam contra illum ferret, ea que ratione ad nostram communionem viam sibi muniret. Et hæc quidem earum litterarum summa erat.

Antiochenus et alii Orientales, (urgente eos Aristolao Tribuno,

62 Quidam autem ex Orientalibus Episcopis, qui Nestorium forte necdum condemnarunt, sed illi porro favere, rectamque fidem turbare pergunt, neque Christi omnium Servatoris nostri gloriam agnoscunt; Acacium sanctissimum piissimumque Berœensium Episcopum, ut ad me scriberet, nonnullaque absurda, quæ ipsi postulabant, proponeret, instigarunt. Urgebat etenim ut omnibus, quæ adversus Nestorium scripsimus, abolitis, et veluti inutilibus rejectis, solum Symbolum a sanctis Patribus in civitate Nicæa congregatis expositum admitteremus. Meminit sanctitas tua, eamdem hanc rem ursisse quoque cum nuper in Ephesiorum civitate adhuc aderant. Ego vero ad hæc rescripsi, rem illos postulare ejusmodi, quæ fieri plane non posset, quod quæcumque scripsissemus, recte scripsissemus; utpote rectæ inculpatæque fidei ubique suffragati, nihilque ob id eorum omnium, quæ a nobis scripta essent, damnare aut negare nos posse. Neque enim quicquam omnino temere a me dictum, aut scriptum est, ut isti dicunt, sed ea tantum a me dicta et scripta sunt, quæ cum fidei rectitudine ubique conspirant, veritatique per omnia consentanea sunt. Addidi vero, rectius ipsos facturos, si ambagibus illis dilationibusque quibus utebantur, missis, intraque recti et necessarii limites sese continentes, piissimi Deoque dilectissimi Imp. placitis, sacræque Synodi decretis acquiescerent; ac Nestorii nugas blasphemasque ejusdem contra Christum voces anathematizarent; necnon et depositionem illius justam esse agnoscerent, et ordinationi tandem sanctissimi pientissimique Episcopi Maximiani subscriberent.

Cyrillo hortante, etsi frustra ab iis de suis scriptis revocandis, interpellato.)

63 Cum itaque has ad illos litteras misissem; animadvertentes sese communione nequaquam potituros, nisi ea prius, quæ facere debebant, confecissent, miserunt Alexandriam Paulum pientissimum religiosissimumque Emisenorum Episcopum, adferentem quidem ad communionis instaurationem pertinentia, parum tamen decore et commode proposita: præseferebant enim justas quasdam querelas adversus nos se habere, eo quod quædam a sacro Concilio, neque recte dicta, neque recte quoque facta essent. Verum hujusmodi epistolas equidem non admisi, sed dixi: Cum de prioribus veniam suppliciter petere deberent, novas iterum contumelias inferre festinant. Cum autem memoratus piissimus Episcopus factum excusaret, juramentoque hoc illorum propositum non esse affirmaret, ex mera autem animi simplicitate isthuc litteris suis inseruisse, dilectionis caussa purgationem admisi.

missa ad eum Paulo Episcopo.

64 Ceterum non prius illum ad synaxim recepi, quam oblato libello, Nestorii dogmata proprio chirographo anathematizasset; sese que illum pro deposito habere, publice confessus esset, et ordinationi tandem religiosissimi Episcopi Maximiani assensisset. Petiit autem, ut libellis omnium Orientalium Episcoporum loco oblatis receptisque nihil amplius exigerem. Sed nulla ratione id fieri sum passus: sed Domino meo præclarissimo Tribuno ac Notario chartam misi, qua ei significavi: Si Joannes pientissimus Ecclesiæ Antiochenæ Episcopus illi suscripserit, tunc demum communionem illis reddite; ægre enim illorum moram ferebat clarissimus Tribunus Aristolaus. Cum igitur piissimus Joannes subscripsisset, ceterique, qui majore auctoritate apud ipsum erant, Nestorii doctrinam anathematizassent, et quod ipsum pro deposito haberent, professi essent; Maximianique religiosissimi pientissimique Episcopi ordinationem approbassent, communionem illis restituimus. Hæc enim sola cum Ephesi adhuc essent, a sacra Synodo ab ipsis exigebantur.

Ex variis subscribentes Nestorii damnationi, reconciliati sunt Ecclesiæ.

65 *Paulus re bene confecta, ad Joannem Antiochenum aliosque, a quibus ad Cyrillum missus fuerat, rediit, adferens secum ad ipsum Joannem epistolam, qua pax tranquillitasque Ecclesiæ esset reddita. Ejus epistolæ hoc est exordium cap. 6, tomi 4.* Lætentur cœli et exultet terra: solutum enim est intervallum maceriæ; quod mœrorem adferebat, conquievit; et omne tandem dissidiorum genus sublatum est; omnium quidem nostrum Salvatore Christo pacem Ecclesiis suis conciliante, religiosissimis autem, Deoque dilectissimis Imperatoribus, nos ad istud provocantibus. Qui cum avitæ religionis optimi æmulatores existant, dant operam, ut fidem rectam animis suis infixam, firmam immotamque custodiant. Quin et singularem quoque sanctis Ecclesiis curam impendunt, quo hinc nimirum et gloriam obtineant perpetuam, et regnum suum florentissimum constituant.

Gratulatur iis Cyrillus.

66 *Quæ a reditu Pauli contigerunt, ita narrat Liberatus in Breviario cap. 8 et 9.* Ascendens ergo Antiochiam Paulus, obtulit Joanni Archiepiscopo et omni Concilio ejus, epistolam Cyrilli. Qui, ut cognoverunt eum suscepisse fidem a se directam, et in ejus scripsisse confirmationem, pacem cum eo, et ejus fecerunt Concilio, damnantes Nestorium, et suscipientes Maximianum qui pro illo factus fuerat Episcopus; dubitantibus adhuc ex eis aliquibus Cyrillo communicare, putantibus eum errasse, et postea veritatem agnovisse, et culpantibus Joannem cur ab eo non expetierit capitulorum ejus damnationem. Ex altera autem parte quidam de Palatio, per Eulogium Presbyterum et apocrisarium Alexandrinæ Ecclesiæ, culpaverunt Cyrillum, cur susceperit ab Orientalibus Episcopis duarum confessionem naturarum quod Nestorius dixit et docuit. Sed et Valeriano Iconii, et Acacio Melitenensi Episcopis hoc ipsum de Cyrillo videbatur. Scripsit ergo eis Cyrillus in defensionem Orientalium Episcoporum, et pro duabus unius Christi naturis... Acacio Melitenensi Episcopo scribens inter alia hic dicit Nestorius etenim Christum seorsum nominari dicit Dei Verbum, habere autem conjunctionem ad Christum continuam. Putas ergo non duos Christos apertissime dicit? Orientales vero Christum unum et filium, et Deum et Dominum confitentur se adorare, eumdem ex Patre secundum Divinitatem, et eumdem ex sancta Virgine secundum humanitatem. Duarum namque naturarum unitionem factam dicunt; tamen unum Christum, unum filium, unum Dominum confitentur aperte factum, *etc.*

alios docet, confitendas duas in Christo naturas

67 *Pergit Liberatus.* Hæc sunt quæ Cyrillus scripsit in defensionem Orientalium Episcoporum, pro duabus unius Christi naturis. Quam quicumque tunc minime receperunt, hos esse puto auctores Acephalorum, qui neque Cyrillum habent caput, neque quem sequantur ostendunt. Tunc et Evoptius Ptolemaidis Pentapoleos regionis Episcopus accipiens exemplar litterarum Theodoriti, qui scripserat contra duodecim capitula Cyrilli, direxit illud Cyrillo, ut responderet ad ea, et sua capitula exponeret. Quod gratissime

exponit sua XII capitula,

Ex variis. gratissime suscipiens Cyrillus, fecit interpretationem capitulorum suorum, duodecim addens expositiones, quo videretur plenam pro eis reddere rationem. Itaque Cyrillo suscipiente et defendente fidem Orientalium Episcoporum, et sua capitula exponente, pax et unitas Ecclesiis reddita est. In qua pace gaudente Ecclesia, inimicus pacis, æmulus unitatis, non quievit adversus eam movere vasa sua, et superseminare zizania. *Quæ propter libros Theodori Mopsuesteni, et Diodori Tarsensis exorta sunt. Ea, quia ad S. Cyrillum vix attinent, hoc loco omittimus; præsertim quod illa Liberati Diaconi historia haud usquequaque fidem mereatur, qui et tria capitula, de scriptis Mopsuestini, Ibæ epistola, ac Theodoreti contra Cyrillum commentariis, a Romano etiam Pontifice jam damnata, pervicaciter cum aliis Africanis tuenda susceperit, atque incaute ex epistola a quopiam Nestoriano sub nomine Cyrilli ad Joannem Antiochenum conficta, quæ narrat acceperit. Quem tamen secutus est Photius in Bibliotheca tmemate* 227.

damnat Theodori Mopsuesteni scripta 68 *Quomodo enim credemus ab Cyrillo, quod scribit idem Liberatus, laudatum Theodorum, ejusque scripta probata, cum adeo adversatus fuerit Nestorio, quem suos ab ipso Theodoro hausisse errores ipsemet testatur epistola ad Joannem Episcopum Antiochenum?* Confingentes, *ait*, quæ Nestorii sunt odisse, alio iterum ea introducunt modo, quæ Theodori sunt mirantes, et certe æqualem, magis vero multo pejorem morbum impietatis habentia. Nec enim Theodorus Nestorii fuit discipulus, sed iste illius, et velut uno loquuntur ore, et unum malæ doctrinæ ex suo corde evomunt venenum. *In epistola ad Theodosium Imperatorem,* Theodorum Mopsuestenum, et Diodorum Tarsensem, *asserit* patres impietatis fuisse Nestorio, immaniter blasphemasse contra Christum omnium nostrum Salvatorem, nescientes ipsius mysterium, etc. *Hæc omnia referuntur collatione 5, Concilii 5 Œcumenici. Denique ambos ejusdem hæreseos auctores fuisse, ostendit in expositione Symboli Nicæni sub finem. Ubi et meminit epistolæ Procli ad Armenos de ea re scriptæ :* Hæc sentit nobiscum, *inquit*, amantissimus Christi sanctorum Patrum chorus, et Proclus ipse qui nunc sanctæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ thronum adornat religiosissimus et piissimus Pater et Coepiscopus. Scripsit enim et ipse ad Orientales piissimos Episcopos in hæc verba : Et incarnatus quidem est, etc. *Extat ea epistola in bibliotheca Patrum Latine versa a Dionysio Exiguo, occasione ejusdem controversiæ rursum tempore suo suscitatæ propter tria capitula Concilii Chalcedonensis, quæ tandem Ecclesia rescidit, quorum unum erat de ejusdem Theodori scriptis. Successerat porro Maximiano defuncto S. Proclus, Aspare et Areobindo Coss. an. Ch. 434, ad cujus vitam XXIV Octobr. plura de hac controversia dicentur.*

resistit Episcopo Hierosolymitano. 69 *Apostolica auctoritate Cyrillum restitisse Juvenali Episcopo Hierosolymitano primatum Palæstinæ affectanti (qui et tandem illi Sedi collatus) scribit S. Leo Papa epist. 62, ad Maximum Episcopum Antiochenum :* In Ephesina synodo, *inquit*, Juvenalis Episcopus ab obtinendum Palæstinæ provinciæ principatum se credidit posse sufficere, et insolentes ausus per commentitia scripta firmare : quod sanctæ memoriæ Cyrillus Alexandrinus merito perhorrescens, scriptis suis mihi, quod prædicta cupiditas ausa sit, indicavit; et sollicita prece multum poposcit, ut nullus illicitis conatibus præbeatur assensus.

Cyrilli scripta, 70 *Libri a S. Cyrillo scripti, quotquot reperiri potuerunt, post varias editiones prodierunt Parisiis Græco-latine anno* 1638 *septem tomis distincti. Qui illius censendi sint genuini fœtus, Bellarminus lib. de scriptoribus Ecclesiasticis et alii tulere judicium. De stylo operum et forma dicendi propria agit Photius in bibliotheca tmemate* 49, 136 *et* 169. *Non est hujus Cyrilli liber qui inscribitur* Apologi morales, *quem anno* 1631, *e vetusto codice Bibliothecæ Matthiæ Corvini Balthasar Corderius noster vulgavit,* ἀνέκδοτον *ratus : licet Aubertus Miræus in Bibliotheca nuper edita, notat. ad cap.* 57 *Gennadii, jam olim a Joanne Parvo, titulo* Speculi sapientiæ *publicatum scribat. De illius libelli auctore Cyrillo agemus IX Martii. Ceterum Alexandrini hujus nostri Cyrilli doctrina a sanctis Patribus reverenter suscepta ac laudata est. Magnus Euthymius, ut XX Januarii in ejus Vita dicitur num.* 75 *calumnias contra Synodum Chalcedonensem aversabatur, hac inter alias adducta ratione :* Cyrillum Alexandriæ Episcopum doctrina passim a SS PP. laudata. *Synodus* sibi adjungit, tamquam qui sit ejusdem sententiæ; et rectæ sententiæ fatetur esse Magistrum : Deiparam sanctam Virginem libera lingua nominat, et unigenitum Dei filium ex ea natum asserit. *Habentur ea Act.* 1 *Concilii Chalcedonensis, ubi cum* legeretur epistola sanctæ memoriæ Cyrilli, reverendissimi Episcopi *Illyriciani* clamaverunt : Sic credimus, sicut et Cyrillus. Cyrilli æterna memoria. *Et paullo post :* omnes reverendissimi Episcopi clamaverunt : Nos sicut Cyrillus credimus, sic credimus, sic credimus : anathema ei, qui sic non credit; *quibus similia frequentissime in eodem tractatu, et a singulis in favorem Flaviani, qui Proclo in Episcopatum Constantinopolitanum successerat, et Eutychetis errorem damnarat, mutata tantum phrasi repetuntur. Unius sententiam Sabbæ Episcopi Paltæ sumimus :* Didicimus, *inquit*, sanctos Patres sequi. Etenim Patres nostri qui in Nicæa convenerunt, non a semetipsis locuti sunt, sed quod Spiritus sanctus dictavit. Similiter et sanctissimus et Dei amicissimus B. Cyrillus ex Spiritu sancto, quæ sunt sanctorum Patrum, locutus est et docuit. *Denique ejus doctrina in Concilio V Œcumenico, accurato centum sexaginta quinque Episcoporum examine discussa, præclarissimis encomiis celebrata est. De obitu et solemni ejus in Orientali et Occidentali Ecclesia cultu supra* § 1, *actum est.*

DE S. JOANNE AB. REOMAENSI IN GALLIA.

§ I. S. *Joannis Reomaensis natalis.*

Circiter an. DXLV. XXVIII Jan. Reomaus *monasterium est pervetustum, in Lingonensi diœcesi, intra jurisdictionem olim Tornodorensis oppidi, vel castri, a quo alioquin distat XXX millibus passuum, Valentiniani III. ævo conditum a S. Joanne, in paterno fundo, ut in Lingonensium Episcoporum catalogo ex veteribus monumentis probat Claudius Robertus. Vulgo nunc* Monasterium

Reomaus monasterium. S. Joannis *appellatur, olim* Reomaus, Reomagus, Reomus. *Ejus cœnobii historiam collegit et illustravit Petrus Roverius noster, qui de nomine ipso ita disserit :* Id nomen formam habet eam posteriori ævo non insolentem, cum et Stabulaus et Gemblaus et ejusmodi alia tunc ac postea sint usurpata. Sed an inde inflectendum sit Reomaense, ut Stabulense, an Reomaeense, ut Gemblaense; an Reomacense, ut alias Gemblacense, ambiguum ferere libri scripti et editi, aliud alias repræsentantes. Ego ut distinguam a Reomensi in Arvernia, Reomaense fere appellabo. Fuisse vero hoc nomen rivulo, qui monasterium præterfluit, rati sunt quidam, sed multo est similius vero locum ipsum et agrum, cui inædificatum est monasterium, hoc olim nomen accepisse. *Hæc ille. Plane agri nomen fuit* Reomaus, *sed a vero terminatio, qualis vocis* Stabulaus, *eo ævo usurpata, sed aliunde ducta. Nam, ut alibi dictum, et Fulcuinus Abbas, qui circiter* 990 *Christi annum vixit, in Chronico Lobiensium Abbatum testatur,* Lo, *sive* Loo, vocant Teutones obumbrationem; *olim fortassis aut certe alibi varia dialecto,*

dialecto, Lav : *unde* Lobacum *et* Laubacum, *dictum quod vulgo nunc Lobiense cœnobium : et in* Laus, *Latino more deflexa terminatio : Sic ex* Staveloo, Stabulaus ; *sic* Calloo, *leucis duabus ab hac urbe situs locus et olim nobilis, et nupera Batavorum hæreticorum clade celebris, a Baudemundo in Vita S. Amandi ante* 1000 *fere annos scripta* Chaulaus *vocatur. At* Reomaus, *ab* aw, *quod terram flumine circumfluam vel irriguam significat, et rivo* Romeo *ductum videtur, et* Reomaw, *sive* Reomau *primitus appellatum, ut* Haynau, Mosau, *sive* Mosaw, *ditio quæ Hayna amne, aut* Mosa *alluitur; aliaque ejus generis innumera. Fuit fortassis istic rivi ejusdem olim trajectus, unde* Reomagus *dictus.* Magus *enim aut* maghen *in Gallicorum locorum nominibus, fere indicat ea ad amnes sita, et quidem ubi ii transmitti solerent, licet etymon nondum eruerimus. Hæc de loco ac nomine.*

unde dictum

S. Joannis Abbatis natalis.

2 *Qui id cœnobium condidit* Joannes *Abbas sacris fastis adscriptus est V Kalendas Februarii. Martyrologiorum veterum ac recentium dabimus verba, ut quia mendis nuper nonnulla eorum aspersa, certius situs ac genuina loci constet nomenclatura. Usuardus* : In monasterio Reomensi depositio Joannis Presbyteri, viri Dei. *Idem habet Ado, nisi quod monasterium* Reomanense *vocet, uti et Molanus in prima Usuardi editione, Notkerus (in quo pro* Joanne Hicanes *dicitur) Canisius, Beda MS. nam vulgatus* Leomaneense *appellat. Fortassis primitus* Reomauense, *aut* Reomawense *scriptum. MS. Martyrol. monasterii S. Martini Tornaci* : Et in Burgundia S. Joannis Abbatis. *MS. Centulense* : In territorio Lingonensi, monasterio Reomensi, S. Joannis Abbatis, magnifici viri qui basilicam oratione extinxit. *MS. Florarium* : In monasterio Reomensi, depositio S. Joannis Presbyteri et Abbatis. Hic basilicam sua oratione extinxit, et puteum, in quo latitabat, monachorum usibus dereliquit. *MS. Domus professæ Societatis Jesu Antverpiæ, Bedæ nomine prætitulatum* : In territorio Lingonicæ civitatis, castro Tarnodoro, monasterio Robonicensi, natale S. Joannis Presbyteri et Abbatis : qui primus habitator ipsius loci ac diversorum Pater monachorum extitit; ac longo confectus senio clarus virtutibus requievit. Sepultus est non longe a monasterio.

Male ei Remis tribuitur.

3 *Mendum a librariis irrepsit in Martyrologium Romanum, ita enim scriptum* : In monasterio Rhemensi depositio S. Joannis Presbyteri, viri Dei. *Eadem ratione Bellinus in editione Parisiensi anni* 1521 *vetustior editio Veneta* Reomense *monasterium appellat.* Remense *in duobus MSS. Usuardi dicitur : in monastico quodam,* Remanense. *Maurolycus* : In agro Remensi, castro Tornodoro, S. Joannis Presbyteri viri Dei, *Galesinius* : Tornodori in Rhemorum finibus, S. Joannis Presbyteri, viri Dei. *Pugnat ipse secum Ferrarius in Topographia Martyrologii; nam ad vocem* Remi *scribit* : 28 Jan. Joannes Presbyter in monasterio Tornodorensi; *at voce* Tornodorum, *aliquanto melius* : Oppidum est : *inquit*, Galliæ Celticæ in Burgundiæ et Briæ confinio, in diœcesi Lingonensi, Comitatus Tornodorensis caput, ubi monasterium Reomacense, non longe, inter Antisiodorum civitatem, et Castellionem oppidum ad Sequanam, ab Antisiodoro in ortus ad x millia passuum Gall. dissitum. 22 Septemb. Joannes Abbas Reomacensis. *Sed diversos existimarit* Joannem Abbatem Reomacensem, *et* Joannem *illum Presbyterum, Remis temere adscriptum, etiam a Constantio Felicio. Ast idem Ferrarius in novo et generali Catalogo SS.* 22 *Septembris in Notis* : Non procul *Tornodoro* cœnobium visitur Rheomense, sive, ut alii scribunt, Rheomacense, vel etiam Rheomontense; *qui alii* Rheomontense *vocant? ac deinde?* At in Rom. Martyrol. die 22 (*imo* 28) Januarii, ubi Rhemense pro Rheomensi, seu Rheomontensi, scriptum videtur. *Propius abest ab* Autisiodoro Tornodorum, *quam a* Reomao, *quod inter* Serum *et* Armantionem *amnes situm, haud longe ab* Avalone *et* Sinemuro *oppidis.*

Ex variis

An Canonicus fuerit

4 *Constantinus Ghinius inter Canonicos censet* S. Joannem; *quando ille aut ubi Canonicum professus, qui* 100 *annis monasticam, ut quidem μοναστικωτάτην illam, Ægyptiorum ascetarum legibus adstrictam, vitam egit? Rectius eum Benedictinis adnumerant Wion, Dorganius, Menardus : non quod Benedictinum fuisse existimemus, qui cum Benedictinus ordo trans Alpes primum est per S. Maurum propagatus, jam CXV annos erat natus; sed quod Reomaense monasterium post S. Benedicti ordini traditum sit, ut plura veterum illorum varii instituti monachorum domicilia ac possessiones, ut florentes ipsi religiosæ vigore disciplinæ, collapsam in iis sanctimoniam restaurarent. Dorganius ergo de S. Joanne ita scribit :* S. Joannis viri Dei. *Menardus* : Tornodori, monasterio Reomensi, S. Joannis Presbyteri, viri Dei, ejusdem monasterii Abbatis. *Wion* : Tornoduri in Rhemorum finibus, in monasterio Reomensi, depositio S. Joannis Presbyteri, viri Dei, ejusdem cœnobii monachi. *Abest longe* Reomaus *a finibus Remorum. Idem in Notationibus ad* 22 *Septembris, dicit Joannem fuisse primum monachum Lirinensem, deinde Abbatem Reomensem in castro Tornodorensi. Fuit quidem monachus Lirinensis, sed cum jam antea Abbas Reomai fuisset, nec in castro Tornodorensi est illud cœnobium, sed in pago, sive ditione quæ illi olim castro parebat.*

an Benedictinus.

§ II. *Vita S. Joannis.*

Vita S. Joannis

Vitam S. Joannis *scripsit monachus Reomaensis, ipsius sanctissimi Abbatis discipulus, libris duobus, in quorum altero* Lætum *Diaconum secum de Joannis rebus gestis et virtutibus colloquentem inducit. Petrus Roverius noster, atque ex eo Autbertus Miræus, Jonam Abbatem scribunt hujus vitæ auctorem fuisse, propterea quod, ut ex ipsius prænotatione infra patebit, per monasterium S. Joannis, quod vocatur Reomaus, prætereuntem,* paucis diebus inibi pro labore itineris quievisse *se, scribat, et* ductum precibus Domini Hunnæ Abbatis Fratrumque ipsius cœnobii, ut quæ per discipulos memorati Confessoris Christi, vel posteros eorum veraciter comperta erant, conscriberet. *Verum recensuisse solum eam vitam atque interpolasse Jonam multa sunt quæ persuadent.*

recensita a Jona Abbate

6 *Nam in Prologo, nu. 3, ita de se auctor loquitur* : Quod ipse aggrediar, nullius me invidia refellente; ut virum singularem, multorum, qui illum sæpe viderunt, vivorum ac præsentium memoria teste commendem. *Legit Roverius* vivum ac præsentem : *sed neque ita apta sententia est; et quæritur, quid sit multorum memoria teste commendare aliquem, sive præsentem, sive absentem? annne prædicare, quem multi a se visum meminerunt? Et fatetur quidem Lætum Diaconum Joanni convixisse, et cum Jona deinde collocutum post Joannis mortem annis* 118; *adhuc vegetum integraque memoria, cum ageret annum ætatis minimum centesimum quadragesimum, quippe qui tempore Theodeberti Regis, circiter annum Christi* 540, *adierit ad Joannem, fratri suo Falamodo eulogias, petiturus quas et sibi ipse salutares antea erat expertus, unde fas sit conjicere eum tunc saltem fere viginti fuisse annorum; quibus si* 123 *adjeceris, quod fluxerunt usque ad Jonæ ad Reomaenses adventum, efficies* 143. *Si constitit Læto tam longævo sua memoria, eaque ætas fuit, cur nusquam id indicat, ut senes solent? cur in Joanne, tanto juniore, id ipse ut mirum prædicat? cur de peste* 120 *annis antea grassata, veluti nupera et nota omnibus loquitur? at nec unus ille Macrobius, sed multi alii, quorum memoria* teste *Joannem commendat auctor.*

scripta a coætaneo,

7 *Idem Reomaensem se monachum profitetur lib.* 1, *cap.* 1, *nu.* 8. Qua Pontifex noster Gregorius, *inquit,* relatione

monacho Reomaensi

Ex variis

relatione comperta, qui tunc temporis Lingonicæ Ecclesiæ gubernacula retinebat *etc. At sive Robensis Abbas erat Jonas, sive Luxoviensis, non potuit Lingonicum Antistitem* Pontificem nostrum *appellare. Idem cap.* 2, *nu.* 10, *S. Joannem* proprium Patronum *vocat; quo titulo? an propter paucorum dierum hospitium? Et potuit quidem, quem fortassis sedulo deinceps venerari constituerat,* Patronum *appellare; at cur* proprium? *Capite* 3, *nu.* 15. Ne quis hoc fabulosum putet esse, quod dicimus, referente viro venerabili Agrippino Diacono ipsius Agrestii filio cognovimus. *Ut fidem faciat, citat virum vulgo tunc notum; ut filium ejus qui Joanni tanto ante mortuo familiaris extiterat. Fuerit tamen is quoque e Macrobiorum gente.*

ipsius S. Joannis discipulo :

8 *Secundi libri titulus nonne perspicue, quod diximus, probat? ita habet :* Dialogus discipulorum ejus. *Interloquuntur vitæ scriptor et* Lætus Diaconus : *ergo non hic solum, sed ille quoque, Joannis discipulus fuit. Roverius dialogismum hunc inter Jonam et Lætum habitum scribit. Ast Auctor ait :* Revolventi iterum mihi ac sæpius prioris libelli corpusculum, supervenit karissimus noster Lætus Diaconus *cur* Karissimus, *et* noster? *unde illa Læto cum homine Italo, aut certe (ut quidam, licet perperam, scripsere) Hiberno vel Scoto, familiaritas? Pergit :* Tum percunctari a me cœpit, quasi ignarus, quidnam a me operis in cellula ageretur. *Demus in cellula collocatum, inter ceteros ejus cœnobii monachos, alterius instituti Abbatem hospitem :* Cum te, *inquit,* legentem dudum, Frater; audissem, *vocet sane* Fratrem *Abbatem natu grandem, et non potius* Patrem, *monachus Diaconus; sit illud privilegium portentosi ejus senii : sed quomodo* dudum audivit, *qui solum paucis diebus isthic fuerat? Deinde num.* 4 Germanus meus Fulaniolus, quem tu, Frater, optime nosti; *an omnis illa tam longæva progenies?*

unde hic edita

9 *Duos hos de vita* S. Joannis *libros, e vetustis membranis Acrincti, et Montis S. Mariæ, cœnobiorum ordinis Cisterciensis in diœcesi Vesontionensi descripsit ac nobiscum communicavit Petrus Franciscus Chiffletius noster; nos cum ea quam ex MSS. Reomaensibus edidit Roverius, eamque MS. monasterii Boni-fontis contulimus. Edidit eamdem, sed multo breviorem, Surius XXII Septembris, ut* stylum opportunis locis mutavit, *ut ipse fatetur. Eamdem ad verbum e Surio edidit in Chronologia Larinensi Vincentius Barralis Salernus; addit tamen;* ut habetur in pervetusto MS. codice : *verum cum ipse codicem non viderat.*

§ III. *Ætas S. Joannis.*

S. Joannes sub quibus Principibus et certis

Ætatem S. Joannis ita expressit Auctor, cum ait : a tempore Valentiniani Cæsaris atque Marciani Imperatoris, qui post Theodosium juniorem monarchiæ dignitatem obtinuit, usque ad tempora Justiniani Augusti permansisse : Quo etiam tempore Franci cum Clodoveo Rege, postposita Republica, militari manu terminos Romanorum irrumpentes, Galliam invasere. Sicque usque in tempora Theodorici Regis, qui filius extitit præfati Clodovei, et filii ejus Theodoberti perduravit. *Testatur deinde lib.* 2, *cap. ultimo obiisse eum annos natum* 120. *Hos Chronologicos characteres egregie discutit Roverius.*

quando et quamdiu singuli imperarint

11 Valentinianus III, Theodosii *senioris ex Placidia filia nepos, anno* 425, 23 *Octobris, Imperium adhuc puer suscepit, tenuitque inter varias clades usque ad annum* 455, 17 *Martii.* Marcianus, Theodosio *juniore Kal. Augusti anno* 450 *mortuo, Imperator, agente* S. Pulcheria, *factus est; mortuus anno* 457 *sub finem Januarii.* Justinianus *imperavit a* 1 *April.* 527 *usque ad annum* 565. Clodoveus Childerico *patri in regnum Francorum successit anno* 482, *fidem Christi complexus est an.* 496, *obiit an.* 511. *Successerunt filii quatuor, tres S.* Clothildæ. Theodoricus *concubina natus, qui Metis sedem regni fixit. Huic anno* 534 *vita functo* Theodebertus *filius successit, ei anno* 548 Theodebaldus.

12 *Ex his conficitur primum, non ante annum Christi* 425 *natum esse* Joannem, *nec post* 548 *mortuum. Certum annum mortis ac nativitatis ita eruit Roverius : In MSS. Reomensibus, ut infra adnotabimus, dicitur obiisse* anno Domini quingentesimo duodecimo, juxta quod in cyclo B. Victurii Episcopi numeratur. *Cyclum annorum* 532 *fecit Victorius, eumque incepit a* duobus Geminis Coss. *quo anno, ut plures alii veterum, putavit passum esse Christum, cum solum biennio post sit passus : quare ad certum annum Christi constituendum, alii annis cycli* Victoriani *adjiciunt annos* 30, *alii pauciores, alii* 33 *nec plures. Annis* 512 *cycli illius si* 30 *adjeceris, efficies annum æræ vulgatæ* 542, *a quo numero si dempseris annos Joannis* 120, *residui erunt* 422; *at certum est ex ante dictis, ante imperium Valentiniani III sive Octobrem anni* 425 *non esse natum. Ergo ut certi quid constituatur, oportet ad illos annos Victorii* 512 *adjicere* 33 *ut conficiantur anni* 545, *a quibus si detrahuntur* 120, *efficietur annus nativitatis* 425 *vel summum* 426.

natus an. 425, *mortuus an.* 545.

§ IV. *Miracula ex S. Gregorio Turon.*

Operæ pretium est S. Gregorii Turonensis caput 87, *de gloria Confessorum hic proferre, præsertim quia visus est Baronius dubitare an ad hunc* S. Joannem *spectaret, quippe qui apud Remos eum vixisse existimabat; ita ergo scribit in Notat. ad Martyrol.* Scribit S. Gregorius Turonen. libro de gloria Confess. cap. 23, res gestas cujusdam Joannis Presbyteri, non Rhemis (ut hic habetur) sed Turoni sepulti; qua ratione alius ille esse videtur ab hoc de quo agimus. De alio Joanne idem Gregorius Turon. de gloria Confess. cap. 87. *De priore illo Turonensi Presbytero* Joanne *agemus* 27 *Junii. De Reomaensi ista habet S. Gregorius :*

Alius S. Joannes Presbyter 27 *Jun*

14 Fuit in Tornodorensi pago, in parochia Lingonicensi, vir sanctitate præcipuus Joannes Abbas, juxta sui nominis etymologiam divina gratia præventus. Denique fertur quia cum monasterium ædificare vellet, quod Reomaus nuncupatur; et Fratres nimiam aquæ penuriam paterentur, reperit puteum immani profunditate altum, ubi pessimus serpens basiliscus habitabat. Hic itaque divina invocatione perempto serpente, ac mundato puteo, puteum potabilem Fratribus reddidit : de qua aqua et nos cum Lugdunum pergeremus, a Fratribus illius monasterii benigne suscepti, caussa miraculi hausimus, cujus etiam haustu plurimi frigoritici curantur.

Putei Reomaensis aqua febres curantur.

15 Fertur et de præfato viro tale miraculum. Quidam fratricida pro enormitate criminis ferreis circulis alligatus, præceptum habuit ut septem annis loca Sanctorum peragrando circuiret. Hic cum Romam venisset, revelatione divina comperit, non aliter se posse absolvi, nisi ad sancti corporis reliquias Joannis Reomaensis Abbatis perveniret. Hic ergo passim lustrando loca, tandem devenit ad basilicam, ubi haud longe a monasterio sacratissimum corpus ejus locatum est, ibique orationibus ac vigiliis incubans, vinculis omnibus absolutus est. Vixit hic vir justus et religiosus, sicut legislator Moyses, centum viginti annis, cujus nec oculus caligavit, nec dens motus est; fuit autem institutor viri memorabilis, de quo in suo loco narrabimus; *S. Sequani nimirum, de quo agit sequenti capite.*

Vincula pœnitenti soluta, ejus intercessione.

VITA E VETERIBUS MSS.

AUCTORE MONACHO REOMAENSI COÆTANEO.

A Jona Abbate recognita et interpolata.

PRÆNOTATIO JONÆ ABB.

Anno tertio regni Domini a Clotarii Regis, ex a

jussu

jussu ipsius Principis, vel genitricis suæ præcelsæ Dominæ Baltichildis Reginæ, cum ad urbem Cabilonensem mitteretur noni mensis secunda hebdomada Jonas Abbas, disciplinis B. Columbani eruditus, atque per monasterium S. Joannis, quod vocatur Reomaus, præteriens, paucis diebus inibi pro labore itineris quievisset, ductus precibus Domini *b* Hunnæ Abbatis Fratrumque ipsius cœnobii, ut quæ per discipulos memorati Confessoris Christi, vel posteros eorum veraciter comperta erant, conscriberet, tandem articulum scribendi ita convertit.

a *Successit Clodoveo II, Clotarius III, anno* 660. S Baltichildis, *mater ejus, vitam dedimus* 26 *Jan.*

b *Septimus hic est in catalogo Reomaensium Abbatum.*

LIBER I.

PROLOGUS AUCTORIS.

Scribenda Acta SS.

Præcellentissima Sanctorum exempla prosequentes, qui luce clarius orbem, tam sermone docendo, quam exemplo monstrando, illuminavere, prorsus declarare atque omnibus patefacere, omni studio omnique conatu, quæ comperta fuerint, debemus: ut scilicet tam hominum cœlesti desiderio innexorum, quam etiam simplicium animos ad vitam prævocemus æternam. Et dum præcedentium Præsulum atque Patrum monachorum labores et studia contritionum, mortificationumque exempla, trutinando, mentis intentione pensamus, in eorum imitationem tam nostra corda, quam aliorum mentes erigamus; quatenus et doctrinæ solamina, et laborum supplementa, Christo favente, studeamus subire. Nec immerito eorum virtutes ac gesta religiosa Christiana laude fulciuntur, qui uno spiritu, diversitate virtutum florentes, diversis quoque donorum muneribus adornantur, juxta illud Isaiæ dictum: Qui sunt isti, qui ut nubes volant, et quasi columbæ ad fenestras suas? Nulli quippe dubium est, juxta quod Vas electionis supplementi donorum spiritualium, Spiritus sancti tuba canente ac demonstrante, formam patefecit; quin dum singuli in singulis, ex conditoris largitate, pro meritis dona capiendo, famulatum divini nominis exercent, cumulum postea recipiant meritorum.

Isa. 60. 8

1 Cor. 12. 4

2 Igitur venerandi viri, cultuque religionis imitandi, B. Joannis monachi atque Abbatis vitam memoriæ commendandam stylo patefacere nitimur, quæ scilicet et quanta studuerit subire certamina sui laboris, et nostri egregia exempla monstrare, memoriam dimittere seclis. Ut non solum ille sui laboris fructum reciperet, verum etiam quosque ad imitationem sui certaminis postmodum traheret, qui jure ejus gloriosos triumphos venerantes et imitantes, et peccatorum medicinam et vitæ æternæ caperent supplementa. Unde his et talibus virtutibus sublimatus, præventus gratia et misericordia Dei, et in præceptis ejus inoffenso calle gradiens, non solum in cœlesti regione promeruit triumphum, sed et in præsenti ob ædificationem multorum longævo mansit tempore: Adeo ut a tempore Valentiniani Cæsaris atque Martiani Imperatoris, qui post Theodosium Juniorem Monarchiæ dignitatem obtinuit, usque ad tempora Justiniani Augusti permaneret. Quo etiam tempore Franci cum Clodoveo Rege, postposita Republica, militari manu terminos Romanorum irrumpentes, Galliam invasere. Sicque usque in tempora Theoderici Regis, qui filius extitit præfati Clodovei, et filii ejus Theodoberti, perduravit. His itaque omissis, ad ea quæ cœpimus revertamur. Utile namque et gratum fore credimus, si illuc articulum scribendi convertamus, unde digressi sumus.

Quando vixerit S. Joannes.

3 *a* Igitur vitam S. Joannis scribere exordiar, qui qualiter se ab ipsis infantiæ rudimentis Deo carum exhibuit, silentio præterire nefandum esse censemus. *b* Triplex tamen impeditaque nobis inest ratio *c* cavenda. Primum quod ego tam iners tamque elinguis, hujuscemodi materiæ molem, syllabarum annotationibus, *d* ac memoriæ tradere præsumam. Secundo ne, quod fore arbitror, meus sermo incultior, et forsitan vitiosus, legentium aures inerti quodammodo mucrone confodiat. Tertio, quod angor undique, dum et cuncta Christi amore compulsus evolvere animus cupit; et rursum vereor, ne paginæ prolixitas, et congestarum copia rerum in incredulorum corde fastidium faciat generari. Sed, ut opinor, præmium habebit a Domino præparatum, non quicumque legerit, sed quicumque crediderit. Licet a quibusdam non immerito præsumptuosus judicer, quod audeam aggredi opus, quod, ut dignum est, ferre non valeo; ac tam præcelsas virtutes imperito præsumam stylo disserere. Sed cum ego primitus ad scribendum animum adjecissem, apud me ipse decrevi, ut non solœcismos, neve erubescerem abjectionem verborum, tantum ut laudem ejus, ac virtutes, quas per eum Christus operatus est, jam prope senescentes, ab oblivione hominum atque silentio vindicarem. Et idcirco eas sine ambitione *e* propatuli censeo dilatari, qui me quemquam non vereor refellere, quicquam scriptitasse mendosum. *f* Nam si aliquatenus hæc absque nostro labore potuissent esse posteris nota, minime hoc mihi fortasse putassem elaborandum. Denique deberi hoc a me tantis hominum ingeniis putavi; ut cum etiam illius vivam nunc memoriam teneamus, hanc immortalem redderem, si possem. Quod *g* ipse aggrediar nullius me invalia refellente, ut virum singularem multorum, qui illum sæpe viderunt, *h* vivorum ac præsentium memoria teste commendem.

Auctoris anonymi, ex MSS d excusatio inelegantiæ styli et prolixitatis.

a *Ita incipit vita in nostris MSS. Priora e Rosweydo nostro supplevimus.* b *MSS* duplex tripartitaque. *Rosweydi lectionem prætulimus.* c *Ros.* cavenda. d *Deest conjunctio* ac *apud Rosweydum.* e *Idem* propatulo. f *Addit Rosw.* Christum testor, me vera esse dicturum, et ea de quibus, ut confido, nemo ambigit locuturum. g *Idem* ecce. h *Ros.* vivum ac præsentem.

CAPUT I.

S. Joannis institutio, vita monastica, latendi studium.

S. Joannis patria, genus, parentes,

Vir per cuncta prædicandus Joannes, nullique suo tempore secundus, ortus *a* sub territorio Lingonicæ urbis, nobilitatem generis nobilitate adornavit mentis; eadem humo editus, eadem moriendo sepultus. Qui etiam generosissimis parentibus est procreatus. Pater ejus Hilarius nomine, mater vero Quieta vocitata est. Quorum animos cultus religiosis catenatos atque sub omni devotione *b* Christiani timoris innexos tenebat. Quique etiam inter ipsa primordii rudimenta, tam in pueritia, quam in adolescentia sub Christiani cultu vigoris atque religionis, a parentibus alitus atque nutritus est. Qui cum adhuc in domo parentum indolæ ætatis frueretur, non lasciviam sectabatur, sed Sanctorum vestigia sequebatur: non se cibis delicatioribus aut quibusque delectamentis passus est resolvi, ut illa ætas solet. Meditabatur autem adhuc in ætate puerili, quod postea cum in robur virile migrasset, devotus implevit. Litteris namque adprime eruditus est. Sed quam fuerit memoriæ singularis capax, quave erga condiscipulos suos benevolentia usus sit, non est nostræ facultatis evolvere.

educatio,

sanctitas pueritiæ, mores,

studia,

5 Igitur cum fuisset annorum circiter viginti, et ad secretiora cum loca nullatenus parentum tam affectus amoris, quam gravitas senectutis penetrare permitteret, ipse tandem abruptis omnibus retinaculis, ad Christum se contulit. Sic igitur in remoto villæ propriis manibus sibi cellam summo labore ædificavit, oratoriumque construxit, adque illic adhibitis secum duobus tantum pueris soli Deo vacabat. Sub eodem namque tempore Gallias sub Imperii jure Joannes *c* Consul regebat. Transacto itaque aliquo temporis spatio, cum ad perfectiora Christi miles animum

[illegible]

Auctore anonymo, ex MSS.

Ibi in remotiorem locum,

mum tenderet, et huc atque illuc ad Sanctorum exempla imitanda spiritu ferventi suæ religionis frena laxaret, in deserto, quod sub axe Linconico jacet, et a castro, cui *d* Thornodoro nomen est, triginta fere millibus distat, prædictis secum pueris comitantibus, novus se *e* contulit hospes. Ubi primum in parvo quidem tugurio cœpit habitare.

ubi monasterium condit,

6 Hinc paullo post, confluentibus e diversis partibus hominum turbis, dux ipse cœlestis militiæ collocatur. Jam vero monasterio inibi fidei firmitate constructo, regulæ instituta, Patrumque exempla, quorum ipse exstabat imitator, rudi et novello adhuc monasterio deesse non patitur. Deinde studio perfectionis accensus, laborem itineris subit intrepidus,

regulæ præscriptæ.

et animo ferventi monasteria *f* circumquaque ire disponens, nec longo terrarum spatio, nec *g* præsentium immanitate periculorum, qui erat fidei igneus torris, aliquatenus potuit deterreri. Itaque monasteriis *h* Galliæ visitatis, degustataque luminis veritate, spiritualia condere cupiens mella, velut apis prudentissima, divinæ gratiæ flosculos decerpebat, et intra pectoris sui conclavim recondens, ad summæ sanctitatis dulcedinem, atque perfectionis culmen enitebatur.

7 Hinc iterum in insulam marinam, quæ *i* Lirinum nuncupatur, monasterium petiit; ubi tunc temporis, et nunc usque districtio regularis, et Patrum sanctorum instituta inviolata perdurant. Caussa autem hujus itineris laborem subeundi hæc fuit. Cre-

fuga in Lirinum latendi studio,

scente in suo cœnobio monachorum caterva; cœpit anxio corde pensare quid melius foret, quique salubrius mercedis cumulo obveniret, si plebi dominando præesset, aut subjectus aliis obediendo sub obtentu religionis proficeret. Fuit tandem consilii, melius esse sub vinculo mortificationis se subdere, quam aliis imperando dominari. Denique hujus religionis gratia capessendæ, quibus secum comitantibus Fratribus, densissimas noctis tenebras captans, aufugit. Ubi cum fuisset exceptus, humilitatis caussa, sui reticuit propositi dignitatem.

8 Cumque ibidem anno et sex fere mensibus delitescens, per universam patriam quæreretur; a quodam tandem visus est, qui de Galliæ partibus commearat, a quo tamen vix potuit pro sui habitus

ibi agnitus,

humilitate cognosci. Cumque eum intuens super agnitione ejus diutissima fuisset hæsitatione detentus, propius tandem accedens, et non solum vultum, sed etiam vocis sonum diligenter explorans, et ad pedes ejus concitus corruens: Nonne, inquit, hic est venerabilis Joannes, qui prælationem honorum fugiens ad hæc loca pervenit? Primum quidem super hoc stuporem videntibus summum incussit: post vero miraculo sunt majore perculsi, cum ejus nomen, quod apud eos magna fuerat opinione compertum, protinus prodidisset. A quo universi Fratres prioris ignorantiæ veniam postulant, quod videlicet eum inter juniores tanto tempore deputassent. Deinde jam, ut decebat, in honore maximo cœpit haberi,

Matth. 5, 14.

quia verax est ille, qui dixit, Civitatem supra montem statutam non posse abscondi. Regressus itaque

ad suos revocatur.

agnitor, ineffabile gaudium de inventione Joannis patriæ reportavit. Qua Pontifex noster *k* Gregorius relatione comperta, qui tunc temporis Lingonicæ Ecclesiæ gubernacula retinebat; electis duobus Fratribus duo paria epistolarum scripsit. Unam ad Pa-

l

trem ejusdem monasterii, *l* nomine Honoratum: alteram quoque ejus proprio nomini editam transmisit, deprecans, ut rediret: quod si differret, sciret se ante tribunal Christi, et pro desolatione loci prædicti, et pro Fratrum dispersione secum caussas esse dicturum. Quarum exemplaria litterarum dignum fuerat huic libello inseri, si possent aliquatenus reperiri.

9 Igitur invitum eum ac flentem, quod non meruerit vitam suam in illa, quam arripuerat, subjectione finire; ad solum patrium reduxere: regres-

collapsam disciplinam restituit.

susque patriam ac cives omnes adventus sui gratia reddidit lætiores. Ingressus itaque monasterium, comperit distictionem regulæ, quam docuerat, minime servari. Tum vero quasi rudis et adhuc novelli monasterii instituta denuo reformans, tandem aliquando ad statum pristinum rei ordinem revocavit. Nam quantum definitionis nostræ judicium penetrat, non inferior judicandus est Ægyptiaco illo, de quo quidam scriptor eximius Cassianus in eisdem libellis, quos de hominum vitiis, naturisque eorum, atque remediis disseruit, *m* Pinufium quemdam refert Pre- *m*

sbyterum et Abbatem; qui cum in illis locis omnino præcipuus haberetur; et ob hoc humilitatis virtutem minime posset excolere, clam, subjectionis desiderio, fugiens de monasterio, quod ipse fundaverat, ac seculari veste assumpta Tabennensyotarum monasterium fertur petisse, quod sciebat cunctis esse districtius: et multis lacrymis ac precibus petens, tandem ut susciperetur obtinuit: cumque a suis per diversa discipulis quæreretur, a quodam, simili modo eum visum refert, qui de Ægypti partibus venerat: qui et hic pro humilitate officii, quod gerebat, atque habitus sui vilitate agnosci vix potuit: et ipsum operis laborem, quod gerebat, commemorat; nam sarculo, inquit, incurvus deorsum, laxabat oleribus terram, stercus propriis humeris advectans, eorum radicibus ingerebat. Denique Pinuphius a quo visus fuerat Fratre, invitus ad suum cœnobium revocatus est.

a *Divione ortum, a Senatoribus Romanis ducta nobilitate, probat Rovverius ex iis quæ S. Gregorius Turon. scribit de gloria Confessorum cap. 42. de S. Joannis parentibus* Hilario et Quieta, *quos in Chronico S. Benigni testatur Sanctos vocari, et inscripsit Martyrologio Gallicano Saussayus 28 Novemb.*

SS. Hilarius et Quieta parentes S. Joannis.

b *Rov.* Christianus timor.

c Præsidem Provinciæ primæ Lugdunensis *interpretatur Rovverius, ornamentis Consularibus donatum ab Imperatore: quamvis nullus ante vigesimum annum S. Joannis,* Joannes Consul *reperiatur, nisi fortassis suffectus aliquis, cujus ideo in Fastis vulgatis nomen non extet, in quibus anno* [illegible] 456 Joannes et Varranes *Coss. leguntur, et* 467, Pusæus et Joannes, *et alii post.*

Joannes Consul.

d *Isthic etiamnum sedes est unius ex Archidiaconis Lingonensibus in præcepto Clodovei, de quo post, vocatur pagus, sive regio,* Tornotriinsis, *alibi* Tornodrisus, Ternodorensis, Trenodorensis, *vulgatius* Tornodorensis. *De ipsius situ oppidi, seu castri, diximus 27 Jan. ad vitam* S. Theodorici *Episcopi.*

Tornodorum.

e *Rover.* condidit. f *Idem,* circuire.

g *Rover.* præsentibus immanitatum periculis.

h *Enumerat aliquot Galliarum vetustissima monasteria Rovverius, at non attingit quæ a S. Victricio Rotomagensi Episcopo in Belgio nostro condita testatur S. Paulinus epist. 28. ad ipsum Victricium, ubi hæc inter cetera:* Et nunc in terra Morinorum situ orbis extrema, quam barbaris fluctibus fremens tundit Oceanus, gentium populi remotarum, qui sedebant in latebris, via maris arenosa extra Jordanem, adeo jam pinguescerent fines deserti in ea, nota sibi per tuam sanctitatem a Domino hæc gaudentes, corda aspera Christo intrante posuerant. Ubi quondam deserta silvarum, ac littorum pariter intuta advenæ barbari aut latrones incolæ frequentabant, nunc venerabiles et Angelici Sanctorum chori urbes, oppida, insulas, silvas ecclesiis et monasteriis plebe numerosis, pace consona celebrant. *Unum ex his monasteriis diximus 16 Jan. illud fuisse, in quo non procul Tarvanna vixit* S. Treverius. i *De hac insula, et religiosissimo in ea cœnobio, egimus 16 Janu. ad vitam* S. Honorati, *a quo nunc nomen habet.*

Monasteria in Belgio seculo 4.

k *Is hic est* S. Gregorius, *cujus vitam dedimus 4 Jan. (nec alius in catalogo Lingonensium Antistitum circa ea tempora* Gregorius *reperitur) plane jam grandem natu fuisse* Joannem *necesse est, cum Gregorius, qui, ut in ejus epitaphio Venantius Fortunatus scribit,*

Triginta et geminos duxit ovile per annos,

Lingonensis Episcopus, Lingonensem [illegible] *S. Gregorius Turon. ... subscripserit an. 538, ac proinde non ante 506, [illegible] ordinatus Episcopus, atque tum octogenarius jam erat Joannes. Certus quidem senex fuit, vix tamen id ut credibile. Quid quod mater ei testatur hic dict superstes, etiam tum fuisse, cum is rediit? an forte Gregorii nomen pro* Paventii *scriptum? an lapsus memoriæ scriptor? an denique antequam episcopatum susciperet,* Gregorius *... nam in Comitatu Augustodunensis civitatis positus regionem illam per 40 annos justitia condimente rexit, ut in ejus vita dicitur.*

S. Gregorius Epis. Lingon.

l *Honorati hic nomen abesse, licet fateatur in nonnullis MSS. haberi, habebantur in nostris. Non erat tamen hujus Honorati memoria, nisi sit Maximus, de quo Gennadius capite ultimo. ... Gelasius Papa, ante annum Christi 500 mortuus, et quod consequens est, ante S. Gregorii Lingonici episcopatum, neque inter Lirinenses Abbates censetur. Primus fuit* S. Honoratus, *de quo supra, factus Episcopus Arelaten. circ. anno* 426; II S. Maximus, *factus Regensis Episcopus an.* 433; III S. Faustus, *qui et Maximo in Episcopatu successit;* IV Porcarius qui

Abbates Lirinenses.

qui S. Cæsarium admisit an. 491, et consensit consecrationi ejus in Presbyterum an. 501, et in Episcopum an. 504; V Marinus, *de quo in vita* S. Eugendi I *Januar. Fatendum est vel excidisse e tabulis hujus nomen* Honorati, *qui fortassis non diu illud rexit cœnobium: aut a sciolo fortassis quopiam huc illud intrusum nomen, existimante* S. Honorati *primi disciplina eruditum Joannem.*

S. Pinuphius. m *Refertur hoc* Pinuphii *exemplum ex lib. 4. Instit. cap. 30. Joannis Cassiani, lib. 4. de vitis PP. cap. 30. Simile pene factum S. Macarii Alexandrini retulimus* 2 *Janu. ex Palladii Lausiaca cap. 20. Colitur a Græcis* Pinuphius 27 *Novemb.*

CAPUT II.

S. Joannis virtutes, miracula.

Sed redeundum est nobis ad ordinem cœpti operis, quia rectius judicamus proprio sermone, prout sufficit tenuitas ingenii nostri, proprii *a* Patroni disserere laudem, quam de aliorum virtutibus, aliorumque scriptis texere volumen operis nostri; quia quamlibet simus idiotæ, omnique ex parte scientiæ paupertate constricti, ut tam ardua, et in fastigium sublime porrecta, pro rerum magnitudine assequi nequeamus, verum ea ita nos aliquatenus posse explicare confidimus, si intercessionibus ipsius ad nos quoque ille, qui per Isaiam prolatus est sermo Domini dirigatur: Ego ante te ibo, et potentes terræ humiliabo, et portas æreas conteram, et vectes ferreos confringam, et aperiam tibi thesauros absconditos, et arcana secretorum: ut nos quoque verbum Domini præcedens, primum potentes terræ humiliet, id est, noxias passiones, dominationem sibi tyrannicam ac sævissimam in nostro mortali corpore vendicantes; easque faciat indagini, expositionique nostræ succumbere, et ita nobis ignorantiæ portas effringens, ac vitiorum vectes, excludentes nos a vera scientia, conterens, ad secretorum arcana perducat.

a — *Ejus opem implorat scriptor.* — Isa. 45. 2 et 3.

11 Igitur cum, ut diximus, se primitus in deserto Thornodorensi condidisset, paucis adhuc secum commorantibus nimiam aquæ penuriam patiebatur. Sed inquirentibus Fratribus, nuntiatur puteus in eodem loco esse antiquitus immani profunditate constructus: quem incuria vulgaris, et temporum prolixitas, lapidum obrui permiserat densitate: ubi etiam pessimus serpens *b* basiliscus *c* habitabat. Quod cum beato viro fuisset compertum, non tam suæ necessitatis obtentu, quam Fratrum, quos ibidem congregare cupiebat, cura sollicitus, fidei arma concutiens, ad locum pergit, psallentibus cunctis, et nihil aliud, quam solum beati viri mortem expectantibus. Interea Joannes descendens in puteum, oratione completa, assumtoque rastro, primus terræ fossor accessit. Hinc hortatur universos; quo omnes adveniunt, et operantibus ipsis putei immanitas aperitur. Ibi itaque invenitur serpens prædictus divini nominis invocatione peremptus. Vicerunt suffragia orantium, letalia venena serpentis. Tum ejecto serpente, ac puteo mundato, ibi usque in hodiernum diem copia aquæ cognoscitur emanare.

antiquum puteum emundat occiso basilisco. — *b c*

12 Regressus ergo, ut superius diximus, ad præfatum locum, studuit denuo salubria monita sub regulari tenore, quem *d* B. Macarius Ægyptiorum indidit monachis, ministrare, atque educatam in melius plebem ad cœlestia gaudia provocare, *e* annuente sibi monacho, Filomero nomine, omni sanctitati, et religioni dedito: cujus fultus auxilio, cœleste præconium tam monachis, quam populo annuens, absque dilatione conferebat. Per *f* idem tempus mater ejus comperiens desiderabilem adventum venerabilis filii, ad eum venire properat, ut tam diu aspectum ejus a se segregatum, tandem ovans cerneret, suisque votis satisfaceret. Arrepto itaque itinere ad eum, eo in loco quo vir Dei positus erat, advenit, ac ministrorum deposcit affectum, ut agerent, qualiter desideratam diu prolem suis obtutibus contemplari meruisset. Hoc ille audit, abnuit, matrisque affectui favere recusavit, reminiscens illud: Qui non reliquerit patrem, aut matrem, non est me dignus. Sed tamen ne fidem matris, quam in Christi amore et timore fixam noverat, temere contemnendo perturbaret, transiens ante eam, parumper obtutibus ejus apparuit, ut et desiderium matris satiaret, et vigorem religionis ob blandimenta matris non molliret. Hortatur namque eam per ministros aciem animæ medicinali mandatorum Dei observatione polire, ut se possent in visione intueri pacis: quia deinceps nunquam se visuram eum in præsenti vita sciret.

Christum prædicat. — *f* — *matri loqui recusat,* — Matth. 10. 36. — AUCTORE ANONYMO, EX MSS. — *obiter ei se videndum præbet: per suos eam solatur*

13 Alio quoque tempore, cum monachi sanctorum Patrum Ægyptiorum instituta sequi cupientes, quæ sanciunt, monachum jugi manuum operatione, et contritione non modo corporis sed etiam cordis adhibita, perfectæ castimoniæ puritate exerceri; hoc monachi mandatum, quasi cœlitus delatum servabant. Itaque loci usus, et necessitas exigebat, ut silvam, quæ illi monasterio adjacet, infesta stirpatione purgare deberent. Quod laboris opus summo conamine et maxima cum intentione agentes, quadam die, ignoro quinam, contigit casus, ut ad monasterium regressi, secures suas omnes in operis cœpti loco relinquerent. Veniens interea quidam ex loci ipsius incolis, absentibus Fratribus, omnium secures furti scelere deportavit. Fratres autem regressi damni deceptionem Patri nuntiant. Tum ille: Orationi, inquit, lectionique vacate, donec ego Domino juvante damnum commune ubicumque requiram. Egressus autem ad locum pergit. Tum oratione illo suo more completa, dum in animo volveret cur hoc Deus famulis suis fieri permisisset, vidit eminus rapidissimo cursu hominem ad se venientem, qui hoc scelus admiserat: dumque hic accelerat, ille paullulum remoratur. Brevi adjunctus continuo ad pedes ejus advolvitur, et crimen quod commiserat, confitetur; et nullam se arripere potuisse retulit copiam evadendi, nisi damnum servorum Dei omnimodis reformaret: pariter veniam precabatur sceleris admissi. Tum B. Joannes miseratione commotus non solum veniam, verum etiam *g* eulogias cum benedictione largitus est.

suos labore manuum exercet — *secures sublatas recuperat, fure divinitus detento* — *g*

14 Absurdum namque est illarum insignia præterire virtutum, quarum, ut confido, gratia decoratus, hanc gloriam consecutus sit. Quæ, inquantum interrogari potuit, non tam fuco jactantiæ quam ædificationis studio, proprio sermone narravit. Ad castrum cui *h* Sine-muro nomen est, casu advenerat, ibi eadem nocte mansurus: dumque de ecclesia reverteretur, ubi fuerat orationis studio profectus, die jam digresso, nocte, ut ita dixerim, jam ingressa, quædam in eum irruit mulier, et *i* internis sensibus et pudoris ornamento captiva, imo decepta; suadens atque ambiens, ut secum secretius ruris abdita penetraret, quo facilius eum illecebris sceleribusque suis diabolus et mulier inclinaret. Qua vir Deo plenus diaboli arte comperta, respuens atque renitens, cursim aufugisse refertur. Tum illa conscientiæ pudorisque reatu confusa, et tempestate conscientiæ suæ furoreque sedato, tandem aliquando in se reversa ad diversorium redit. Quærebat autem Joannes, quatenus occultare posset dimicationis suæ victoriam. Sed quæ per famulos suos Christus operatur, quamquam ea summo nisu celare contendant, velint nolint, cuncta produntur.

h — *impudicæ mulieris illecebras declinat* — *i*

a *Hinc patet auctorem monachum Reomaensem fuisse*

b *Multa de basilisco et curiosa disputat Rovertus Notat.* 19.

c *MS. Bonti-fontis,* habebator.

d *Egimus de regula* S. Macarii 15 *Janu. ad ejusdem sancti Abbatis vitam.*

e *Hoc* annuente

f *Quam hæc grandæva, si octogenarius erat filius?*

g *De eulogiis sæpe alibi egimus, pulchre de iis disserit Rovertus Notat.* 23, *cujusmodi ea fuerint patet ex cap.* 1. *lib.* 2. *num.* 4. *ubi dicitur* eulogiarum munus sane laudissimum, unum paximatium, et quinque pomula, Fidamolo per Lætum misisse. — Eulogiæ

h *Hujus castri infra in miraculis iterum mentio fiet*

i *Ita Rovertus, MSS.* mendis.

CAPUT III.

Auctore anonymo, ex MSS.

CAPUT III.

Alia ejus miracula.

Agrestius quidam Magnimontensium partium civis, vir bonis moribus, cum ad monasterium S. Joannis, flagitandæ benedictionis obtentu, die Dominico advenisset, expectans atque ambiens, ut ab ore Joannis corpus consecratum Christi mereretur accipere; et ille, ut sibi moris erat, secretius Missarum voluisset solemnia celebrare: Egredere, inquit Joannes, Agresti foras: dum modo secretius, ut monasterii utilitas poscit, secreta *a* mysteria peragamus. Illo rogante ne respueretur, quippe qui hujus rei gratia maxime advenisset: Non ideo, inquit Joannes, hæc facimus, quod execrari velimus tuæ caritatis præsentiam; sed ne videamur sanctorum Patrum irrita præcepta facere, neve præsumamus regularem laxare censuram. Tandem egressus est, victus vel ratione vel precibus. Tunc indignatione commotus, blasphemare ausus est, cur ei non licuerit interesse, dum a sancto viro sunt sancta mysteria celebrata. Insecuta igitur nocte cum se sopori dedisset, ante lectum strati conspicit per visum stare Joannem læta facie, vultu sereno, et gemmam Eucharistiæ dextra ferentem: Cerne, inquit Joannes, Agresti, quia si hesterno die blasphemare distulisses, licet corporaliter non accepisses, tibi tamen spiritualiter largiretur, at vero nunc, quia blasphemare præsumpsisti, spiritualiter tibi denegabitur. Et visio ab oculis ejus elapsa est. Evigilans autem, culpam reatus sui cognoscit: cumque mundo fuisset redditus dies, regressus corde compuncto, consternatusque divino metu veniam precabatur. Ne quis hoc fabulosum putet esse, quod dicimus, referente viro venerabili Agrippino Diacono, ipsius Agrestii filio, cognovimus.

Apparet Agrestio, et de blasphemia arguit, damnum ejus indicato.

16 Alio quoque tempore Clari cujusdam servus ad monasterium S. Joannis culpa compellente confugit; (quam culpam minime nobis justum videtur evolvere, ne tragœdiam magis, quam historiam texere videamur) ibique paucis diebus delitescens, deprecabatur, ut ad Clarum Sanctus epistolam Joannes transmitteret rogatoriam, quatenus donata culpa ad domini servitium reverteretur servus excusatus. Tum vero B. Joannes misericordiæ, et pietatis intuitu epistolam scripsit. Quæ cum fuisset ad Clarum delata, rei ordinem, ob quam fuerat missa, a portitore requirit. Agnoscit ob hoc esse transmissam, ne servus suus a dominicæ servitutis officio diutius esse videretur exceptus. Quam epistolam manibus comprehensam non solum eam relegere dedignatur; verum etiam de sicco gutture exsecrationes sine ulla phlegmatis interpolatione protractæ, supra ipsius epistolæ signacula jaciuntur. Hujus ergo temeritatis ausum ultio divina subsequitur; nam ex eo die quo hæc sunt acta, annis integris novem in os ejus non solum aliquid panis, sed nec ipsius quidem Eucharistiæ usquam potuit sanctificatio intromitti; vixque, ut ita dicam, aliquid tenuissimi liquoris potuit degustari.

Qui pro servo fugitivo intercessionem contemnens, divinitus punitur.

17 Igitur affectat animus enarrare, quanta in Joanne usque ad obitum ejus effugandorum dæmonum gratia perduravit, si a nobis aliquatenus exequi complectique queant. Clarissimus etiam tunc erat Nicasius, vir *b* ferocis ingenii, cui etiam *c* Avalensis oppidi regendæ Reipublicæ fuerat cura commissa. Hujus Nicasii servus cum a dæmone obsessus dolendo cruciaretur exitu, ad monasterium S. Joannis caput catenatusque adducitur, spe recuperandæ salutis. Qui cum fuisset S. Joannis obtutibus præsentatus, deprecantibus cunctis, ut solitam erga insanum purgationis curam impenderet, sævire miser ac *d* frenere dentibus cœpit, ac ridiculos insonare sermones: flammarum quoque invisibilium undique membra tibus globis exurebatur, et huc illucque rotari miserum cerneres, et cum ingenti vociferatione clamare, se diutius non posse tolerare, si Joannes propius accessisset. Interea dæmoniacum ad se secretius jubet exhiberi, et celeri purgatione sanatum, secum paucis post diebus jussit habitare. Quo facto et obsessus recipit sanitatem, et servus domino reformatur.

Energumenum liberat.

18 Nec dissimile huic fuit illud quod dicturus sum. Quidam de rusticioribus personis parvulum secum filium exhibens rogaturus advenit, ut per orationem S. Joannis parvulo sanitas redderetur, cui linguæ usus, labiorumque officia negabantur: ita ut etiam amentem eum diabolus effecisset. Tunc Joannes renuti cœpit, dicens, suæ non esse virtutis, per quem Deus signum sanitatis ostenderet. Interea flens et ejulans pater tandem ut susciperetur emeruit. Transacto itaque aliquo temporis spatio, divino purgatur auxilio. Tum puerulus quasi beneficium prosperitatis suæ retribuere cupiens, provolutus pedibus S. Joannis, ut sanctorum Fratrum aggregaretur numero, ipsis supplicantibus impetravit: ibi quoque Domino cupiens deservire, ubi non modo corporis salutem, sed etiam animæ incolumitatem fuerat consecutus.

Item alium, quem monachum fecit.

19 Nam in Joanne illud mirabile fuit, quod numquam obitu cujusquam afflictus est, nec funere lætatus. Nihil in eo malevolæ voluntatis fuit, nec bene posse defuit. Tranquilla potestas, mens modulo contenta suo, nec unquam turpi dedita lucro. Illecebras vicit corporeas, jocos, obscœnaque dicta vitavit: invidus cuiquam fuit numquam: non ignarus, sed multis experimentis edoctus, quod hi sibi mores perpetuam spondent venturam in secula vitam.

Ejus summa in omnibus animi moderatio.

20 Sed de plurimis pauca dixisse sufficiat, quia cui pauca non sufficiunt ad credendum, plura non proderunt audiendo. Igitur libelli nostri paginula dum veretur, ne a quibusdam sua prolixitate fastidiose suscipiatur, finem jam postulat. Sane in hujus volumine libelli tam prioris, quam subsequentis præmonitum volumus esse lectorem, ut res potius, quam verba perpendat, et quamlibet sit sensus styli solœcismorum *e* disparsione variatus, ne nobis in aliquo succenseatur exposco.

Epilogus.

a MSS. Acemeti et Montis S. Mariæ, ministeria.

b Patet ex vita S. Germani Parisiensis, quem pro captivis deprecantem audire obstinato admodum spiritu noluit: cumque divina virtute ad ejus preces solum consisteret Parisios, cum de hoc re interpellaturus, contendit: sed subito casu humi prostratus, quodcumque sanctissimi Episcopi oratione curatus, casu proprio didicit, inquit Fortunatus, ærumnis succurrere alienis, the vero appellatur castelli Avallonis Comes. c Ita MS. Bonifontis, alia MSS. Avalensis. Hoc Avallensis, est Avalo, sive Abalo, ut scribit Philib. Monetus noster, vulgo Avalon, oppidum Eduorum Mandubiorum, inter Alesiensium, du pays d'Aussois, antiquo et valido arce munitum, ut tradit du Chesne in Antiquitat. Gall.

d MS. Bonifont. frendere. e Idem dispartitione, Boni discrepatione.

LIBER II.

Dialogus *a* discipulorum ejus.

CAPUT I.

Miraculosæ curationes.

Revolventi iterum mihi ac sæpius prioris libelli *b* corpusculum, supervenit Karissimus noster Lætus Diaconus: ad cujus ingressum valde gavisus, consalutatisque nobis officiosissime paullulum consedimus. Tum percunctari a me cœpit quasi ignarus, quidnam a me operis in cellula ageretur. At ubi ex responsione nostra hoc nobis reperit laboris, quod superius dixi, multo lætior redditus, atque exosculans mihi caput: Cum te, inquit, legentem dudum, Frater, audissem, sensum ad conscientiam meam tacitis cogitationibus meis recurrebam, utrumnam, quæ de Joannis virtutibus noveram, in præsenti volumine teneres inserta. Sed quia tibi forsitan minime nota sunt, me quæso, explicante conscribas. In hunc sermonem uterque paullulum conticuimus. Me tamen poscente, tandem ita exorsus est.

Ita ex Læto Auctor cognovit.

2 Quadam die extitit caussa, qua ad Secundinum Patricium

S. Joannis epistolam contemnens, a Deo punitur.

Patricium epistolam S. Joannis pro quodam pauperculo deferebam. Quam epistolam Secundinus Patricius manibus comprehensam, ut cognovit cujus caussa obtentu delata fuerat, pedibus conculcandam projecit; mihique minas conabatur intentare, ac tumenti cervice rabidos intonare sermones, scabellum pede ferire, palmaque collidere femur. Vere tibi fateor, quia vidi hominem insanire. At ego nec in totum Evangelici immemor præcepti, excusso pulvere de pedibus meis, abscessi. Continuoque pavore nimio ac tremore Secundinus concutitur, ac tenebrosa quodammodo noctis caligine circumdatur: et velut undique præacutis esset sudibus circumactus, ita totum in diversis modis, partibusque corpus illius cerneres contorqueri. Obstupesco rei miraculum. Quam cito commutati artus in usum alium transierunt! Ita ut qui dudum nimio jactantiæ furore succensus, scabellum pede feriebat, femurque palma illiserat, jam, ut credo confidoque, Angelo ingruente exterritus, imo nimio tremore contortus, intellexit se ob S. Joannis epistolæ contemptum ista perferre. Itaque per internuntios fidos veniam precabatur, omnimodis se S. Joannis jussionibus præbiturum asserens famulatum: universa quoque quæ jusserat, statim decrevit esse complenda, tantum ut pro se Dominum precaretur. Quo facto et ille recepit sospitatem, et hic quod rogaverat impetravit.

Marc. 6. 11

ejus precibus sanatur.

c

3 At ego, inquam, *c* Læte, licet a te ista audiam, libenterque suscipiam; illius tamen virtutis magnitudinem ut referas quæso, quam ipse, ut asserunt, persensisti. Ita, inquit Lætus, plane faciam. *d* Lue illa, quam utinam nescieretis, nostros irato Deo populos, patriamque vastante, dum de Parisius, ubi tunc temporis dominabatur, reverterer; hujus me morbi sensi contagione comprehensum. At cum ulceris ipsius gravamine oppressus vix ad domum propriam pervenissem; ibique prævalescente incommodo pene jacerem exanimis, ac tristi mœrentis familiæ frequentarer officio, materque mea propriis sibi unguibus faciem genasque decerperet, miseram se clamans; nullam sibi post obitum meum spem vitæ dicebat remansuram esse, vel exiguam portionem. At ego cupiens eam consolari, evasurum me esse dicebam; tantum si mihi de puteo monasterii S. Joannis aqua fuisset bibituro exhibita. Cumque advecta fuisset aqua, quæ erat S. Joannis benedictione condita, ubi ebibi, tamquam si in me celerrima sanitas fuisset ingressa, ita, quod mihi antea raro contingebat, in somno quievi. Cumque evigilassem, ulcus illud, cujus tabo diuturno gravamine laborabam, crepuisse persensi. Ita sensim paullatimque cum officiis suis cœperunt membra vivescere; donec confirmatis gressibus tam orationibus B. Joannis, quam Domino auxiliante surrexi.

d

Peste laborans, aqua ab eo benedicta potu sanatur.

4 Nec dissimile huic fuit illud, quod sum referre paratus. Nam tempore, quo Franci postposita Republica, sublatoque Imperii jure, propria dominabantur potestate: Theodebertus filius Theoderici, Clodovei quondam filii, Italiæ claustris disruptis, bellum Ausoniis intulit. *e* Qui celerrime reversus, dimisso Duce, cui summam bellorum commiserat, nomine Bucelleno; alium etiam nomine Mumulenum, in auxilium ei direxit, et sic ad propria repedavit. Latere neminem suspicor, qualis quantusque pestifer morbus illis diebus late longeque populos patriamve depopulatus sit. Hujus morbi infestatione germanus meus Fidamiolus, quem tu, Frater, optime nosti, longo jam tempore quartano tabescebat incommodo. At cum mihi compertum esset, eum absque ulla spe vitæ jacere præmortuum, continuo ad notum recurrens præsidium, non aliter Joannem, quam ad cœlestia præsidia, pro re peritura jam jamque festinavi devotus: statimque Eulogiarum munus acceptum, sane lautissimum, unum paximatium, et quinque pomula noctu transcurrens languido deportabam. Dumque adhuc procul abessem non tam meum, quam sanitatis suæ adventum sensit ægrotus, ac percunctari a circumstantibus cœpit, ubi essem: meoque me nomine vocans, paximatium illud, quod deferebam, quasi præsentem aspiceret, deposcebat. Paullopost ego veniens, plangentis sum turbæ exceptus officio. Atque ita ingressus domum, in qua æger jacebat, ut et vidi germanum meum jam jamque præcipitanter rapi in mortem; in apertos singultus, lacrymasque prorumpens, munus illud, quod exhibueram, protuli. Igitur tres particulas benedicti panis, vini infusione madefactas, in os illius ipse inserui: statimque corroboratis artubus, in stratum resedit, ac respiravit. Deinde paullatim hujus edulii perceptione corroborari, atque ad usum suum cœperunt membra reverti; donec incolumitati pristinæ redditus, turba omni inspectante surrexit.

e

alius quartana liberatur, pane ab eo benedicto.

Auctori [illegible] ex MSS.

5 Nam nec hoc prætereundum videtur, quod amico suo, imo parenti, valetudine periclitanti hujus morbi, cujus se noverat ægritudine laborasse, partem illius muneris, per quod sanus effectus fuerat; similem sibi efficere cupiens, detulit. Quo et ipse accepto, prosperitati nuper amissæ restituitur. Nam et harum eulogiarum munuscula, S. Joannis benedictione sanctificata, crebras super infirmantes egere sanitates.

item alius.

a *Ita MSS. Unde patet alterum interlocutorem non esse Jonam, ut existimavit Boverius.* b *Al.* quosculum c *Ita Bover. alii,* Iætus.

d *Testatur S. Gregorius Turon. lib. 4. cap. 5, octavo anno ante mortem S. Galli Arvernorum Episcopi (qui colitur 1 Julii) luem inguinariam* per diversas regiones desevisse. *Cum vero ex eodem Turonensi constet, S. Gallum sub initium Theodebaldi Regis, octavo post illam pestilentiam anno decessisse, qui anno Christi 548 Theodeberto patri successit, consequens est 540 aut sequenti eam grassatam esse luem, superstite adhuc S. Joanne. Ex sequentibus tamen patet prius etiam fortassis hoc contigisse miraculum alia sæviente mortalitate.*

e *Idem Turon. lib. 3, cap. 32, exercitu febribus laborante rediisse in Gallias* Theodebertum *scribit.* Bucellinum *vero sæpius Imperatoris Ducibus,* Belisario *et* Narsete, *totam Italiam pervagatum. Morit in Italiam Theodebertus an. 539.*

CAPUT II.

Pauperum, et suorum cura.

Cumque solito per saltum, more athletarum antiquorum, oratione et jejuniis exerceretur, reperit quemdam pauperem seminudum necessaria alimenta, fructusque, quos saltus gignere solet, omni studio investigare, ut carnis famem potuisset cibo superare. Illo inquirente, quid quæreret, illatam miseriam oris confessione deprompsit. At ille: Utinam te, inquit, sola carnis fames urgeret, et non fames, vel sitis animæ, quæ omni sine dape manet, cruciaret! Aut certe si ea te pauperies, de qua Dominus præcinens dixit: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum, et, beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur, possideret, nulla dapum copia indigeres. Sed dabo quocumque potero modo consilium, ut spem non perdas. Multi enim ex insperato temporis usu evaserunt. Pone in Domino spem tuam, et ipse te enutriet: et arripe laboris studium, juxta Apostolum, quod bonum est, ut habeas, unde tuo usui, et egeno præbeas necessaria: factoque in pectore ejus crucis signo, ire ad propria imperat. Ille imperio viri Dei obtemperans, tantam copiam laboris suscepit, ut nequaquam deinceps, quæ et necessaria erant defuissent.

mendicum ex merito quærit

e copiosum reddit signo crucis

Matth. 5. 3 et 6

Ephes. 4. 28

7 Quodam etiam tempore loca circumadjacentia valida fames torquebat, ita vehemens, ut nec spes vivendi plerisque foret. Cum ergo ad virum Dei ob alimonias quærendas properarent, ille prophetici præconii dictum ante oculos ferens, quo ait: Frange esurienti panem tuum, et omni petenti te tribue, quoscumque advenire cerneret, necessaria ministrabat. Et cum jam undique egentium plebs crebrius adveniret, illeque assuetum opus impenderet, omnibus ministrans; unus ministrorum ad eum accedens, ait

se

pauperibus large subvenit.

Is. 58. 7

Luc. 6. 30.

se tantam farris copiam non habere, quantam egentium cohortes poscebant. Ille gemens poposcit vas segregari ad sublevandam petentium pauperum indigentiam: moxque ad imperium pii Patris vas farcitur, capiens plus fere modios quinquies quinos; ut cetera vero ad usus Fratrum proficerent. Cum ergo turba egentium per aliquod temporis spatium ex eo vase aleretur; evenit, ut quidam juxta morem sibi dari necessaria posceret: ille mensuram consuetam dari jubet egenti. Tum minister: Nequaquam, inquit, vel parum in vase remansit, sed totum imperiis tuis pauperibus est erogatum. Quo audito oculos ad cœlum attollit, genuque flexo largitorem omnium Deum implorat: peractaque oratione ministro jubet: Vade, inquit, cum fidei adminiculo, defer alimenta egeno. Pergens minister reperit vas plenum: sumptaque mensura, pauperi tribuit: deinde Patri nuntianda credit: sed ille silentium esse imperat, ne elationis macula cumulum gratiæ tollat.

multiplicato mirabiliter frumento

8 Vir quidam nobili intentione præventus, *a* Sequanus nomine, comperta fama famuli Dei Joannis in observatione priorum Patrum, quam et ipse flagranti sitiebat amore, quadam nocte a partibus Magnimontensium inter densa tenebrarum adveniens, basilicam latenter introiit, communem Dominum orationibus pulsans. Quod divinitus viro Dei revelatum est: citoque ministro imperat, ut concito gradu pergat, *b* tactoque signo sodales excitet, quia Frater communis Sequanus absconditæ fores ecclesiæ penetrans, Dominum orationibus pulsat. Quod ita esse citissima est inventione compertum, et venerando famulo Dei perplurimum ardentissima Fratrum caritas officium debitum hospitalitatis persolvit.

a Sequanum hospitio et disciplina admit-

9 Quanta quamque sublimia miraculorum Domini in Sanctis suis redoleant exempla; *c* fluibus Ecclesiæ in orbe terrarum diffusæ personuit, atque elucubrata luce veritatis fidelibus notum est. Cum eo in tempore segetes, annua maturitate confectæ, ad præcidendum in supradicto cœnobio fuissent paratæ, concio Fratrum ad segetem præcidendam catervatim properavit. opusque per totius diei metas peractum, adventus terræ noctis prohibuit. Cumque omnes ad cœnobium remeassent, imperio seniorum, unus e Fratribus, Claudius nomine, ad frugem custodiendam remansit. Qui cum somnum caperet, atque intempesta nocte evigilans, mentis ardorem ad cœlum tolleret, juxta illud, Ego enim dormio, et cor meum vigilat; cœpit cogitare, ne fessi artus sodalium nimio indulgerent sopori; neglectoque orationis usu, in auroræ adventum consuetum officii usum differrent. Cumque hoc anxio animo volveret, vidit subito cœlos apertos, et micantem globum totum lustrare mundum: moxque dum miraculi facti mens pavefacta pulsaretur eventu, alger gallus solitam vocem attollens, mundo venturam lucem nuntiavit: signoque tacto omnis concio Fratrum ad orationem, cantusque peragendos, ecclesiam penetravit. Ovans ille *d* postquam lux debita mundo fuit, Patri de industria quid viderit nuntiavit. Ille ne forte stimulo elationis Frater corruptus mentem polluerit; increpans ait: Nequaquam talia te corde tumido vidisse præsumas narrare. Quid enim? Num fas est, ut homo sub fragilitate positus, et contagione peccatorum maculatus, audeat, de contemplatione cœlesti gloriari?

[illegible]

Cant. 5, 2

[illegible]

a S. Sequani vitam dabimus 19 Septembr. [illegible] hæc habentur. Erat autem in diebus illis in Tornodorensi monasterio, cognominato Reomaus, Abba Joannes vocabulo, cujus singularis sanctitas universas provincias peragrabat. Ad eum illius opinionis comperta fama Sequanus sanctissimus declinat. Quem cum summa lætitia suscepisset, puro mentis affectu regulari solertia ita brevi tempore imbuit, et in ejus cordis intimo lumen veritatis infudit, ut speculum esset bene viventibus, qui ad eum tota mentis intentione tetendit Sequanus vir venerabilis.

Sequanus 19 Septembris.

b Ita hoc recus MSS. tactoque signo.

c MSS fluibus

d Rec. priusquam

CAPUT III.

Virtutis studium, obitus.

Quanto jam honore ac veneratione Regum Francorum, atque nobilium fulciretur virorum, ambigit nemo, qui beneficia a prædictis Regibus præstita, per *a* præcepta chartarum, quæ usque nunc in publicis archivis prædicti condita sunt monasterii relegere cupit. Inerat in eo, *b* ut opinor, et vere dicam, omnium virtutum fragrantia, corporis castigatio: jejunia et orationes, æque ut juvenili ætate tulerat, eo modo et senili portabat; exemplo subditos edocens, ut gastrimargiæ, id est, *c* gulæ, philargyriæ, id est, avaritiæ, cenodoxiæ, id est, superbiæ, vitia maxima, per quæ comperrerat Adam in Paradiso deceptum, omnimodis caverent; ne simili modo, sicut Adam his tribus vitiis delapsus, atque a gaudiis Paradisi segregatus et dejectus est, simili modo imitatores ejus dum ventris ingluviei gulæ obediendo succumbunt, dum elationis stimulo imbecillitate animi perturbantur, dum superbiæ malo animæ Deo dicatæ vulnerantur; a consortio justorum abscissæ, et omni gaudio perpetuæ lucis privatæ æterno cruciatu damnarentur. Ipse vero jejuniis et vigiliis vacans, omnibus illecebris elisis, pullulantibus virtutibus favebat; animique vigore corporis voluptates prohibuit; utpote ignitus illius ignis amore, de quo Dominus ait: Ignem veni mittere in terram; et quid volo, nisi ut ardeat? Ut omnium virtutum fructus attraheret, hoc verbum semper corde et ore proferebat: Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore. Et iterum: Ideo dilexi mandata tua super aurum, et topazion. Et Fratres cohortans, vultu hilari, læta facie monebat, dicens: Venite, exultemus Domino: jubilemus Deo salutari nostro: præoccupemus faciem ejus in confessione, et in psalmis jubilemus ei. Venite, adoremus, et procidamus ante Dominum, et ploremus ante Deum, qui fecit nos, quia ipse est Dominus Deus noster. Opere piissimo corde et corpore Deo vacans, memor erat S. Paulum præcepisse, ut si quis non laborasset, nec manducaret. Et requirens instituta sanctorum Patrum, inter multas collationes præcipue S. Isaac Abbatis Scythæ doctrinam meditabatur, pro Christi dilectione se coarctans, et crucem Domini nostri Jesu Christi non erubescens, sed portans, semperque habens, hic Beatus profundæ humilitatis inconcussa fundamina ab omni lubricæ impulsionis incursu animum inhibuit; et ita paullatim ex contemplatione divina ac spirituali intuitu meruit sublimari.

Multa ei donant Reges.

Cavet ne sui gulæ, avaritiæ, superbiæ vacent

Luc. 12, 49.

Psal. 118, 20 et 127.

Psal. 94

2 Thess. 3, 10

11 Sollicitudinem rerum carnalium præter certas necessitates generaliter abscidit, et nullius negotii caussæ se non solum curam, sed nec memoriam quidem penitus admisit. Detractiones, vaniloquia, seu multiloquia, et scurrilitates, pariter amputavit: summoque conamine satagebat, ut his imbuerentur disciplinis, in quibus ipse ab ineunte ætate exercitatus, ad culmen perfectionis evaserat. Nec vero quamquam fatiscentibus artubus, a prædicationis cessabat officio: quin ea quibus discipuli erudirentur infatigabiliter, ac salubriter prædicaret.

ab omni cura sæculi abhorrens

etiam decrepitus prædicationi vacat

12 Obiit ergo circiter centum viginti annorum, quinto Kalendas Februarii; plenus ætate corporis, et decore religionis: non oculis caligavit, non damna dentium sensit, memoriæ vigorem tenaciter retinens. Et ut in plerisque fieri solet, nequaquam ætas decrepita, omisso largitatis usu, avaritiæ unquam succubuit, sed omnibus rebus bonis, quibus ætas juvenilis succubuerat, æque et senectus pollebat. Sepultusque est haud procul a cœnobio infra terminos monasterii, loco, quem ipse prædixerat. *d* Ubi ad ostensionem præcellentissimi meriti sui, corporalibus, ac spiritualibus quotidie coruscat miraculis, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat cum Patre, et Spiritu sancto per infinita secula seculorum, Amen. *e*

moritur 120 annos natus integris oculis, dentibus, memoria

sepelitur

claret miraculis

a Et. ita

a *Recita Roverius Præceptum Clodovei I, pro immunitate monasterii Reomaensis, deque eo multa erudite disputat.*

b *MS Boni-font.* ut opinor, veridica omnium virtutum fragrantia *Rover.* ut opinor, jure dicam, omnium, *etc.*

c *Rov. omissa phylargyria* cenodoxiæ, id est, elationis; arrogantiæ, id est, superbiæ.

d *Sequentia desunt apud Roverium, proque iis hæc habentur* anno Domini quingentesimo duodecimo, juxta quod in cyclo B. Victurii Episcopi numeratur; *quæ supra discussa sunt.*

S. Silvestre Abbas.

e *In MSS. sequebatur epitome vitæ* S. Silvestri, *quam dabimus 15 April. quo S. Silvester secundus Abbas Reomaensis colitur.*

DE S. JOANNIS REOMAENSIS

TRANSLATIONIBUS ET MIRACULIS.

XXII Sept. XI Mar. XXVIII Aug. *S. Joannis Translationis triplicis*

Triplex S. Joannis *reliquiarum facta Translatio : prima* Leopardini *Abbatis studio curata, sub finem sexti seculi, aut initio septimi : secunda decursis post annis, sub Carolo Magno : tertia post annum CM Christi. Harum Translationum, multorumque ad reliquias editorum miraculorum narrationem, vulgavit e MS. cœnobii Reomaensis Petrus Roverius noster libris duobus, quos in suo Reomao quartum et quintum statuit de* S. Joannis *rebus gestis.*

historia a duobus scripta.

2 *Unum eumdemque utriusque libri auctorem fuisse, videtur existimasse Roverius. Et fortassis id præfatio secundo libro præfixa persuadeat, his verbis :* Etsi necdum ad calcem pervenitur propalandi, *quasi jam saltem propalare cœperit quippiam. Nobis videtur, Non liquere; imo vel ex Præfatione libro secundo apposita, non primo, licere probabiliter suspicari a diversis singulos esse scriptos auctoribus. Capitum titulos ac numeros addidimus : in plura, sed breviora, utrumque opusculum distribuerat capita Roverius : sed cum non est ab ipsis primis scriptoribus ejusmodi facta partitio, licere nobis arbitramur, ut alibi fecimus, aliter atque aliter secare ac dividere.*

3 *Sive ergo unus, seu duo fuerint horum libellorum auctores; fuerunt certe Reomaensis monasterii alumni. Prior de se significat, cum caput 2, numer. 4 ait :* Illud certe oblivione obsolescere profanissimum judicatur, quod ad Patris nostri singulare meritum declarandum, mirabili Divinitatis efficacia ipsi vidimus perpetrari. *Et videntur quidem ante incursionem Normannorum, tertiamque translationem, ea facta scriptaque miracula. Secundi quoque libelli auctor se Reomaensem profitetur nu.* 1. Etenim beati Patris nostri opera Joannis, *et nu.* 2. Sane cum nobis jugiter præsens adsit. *Dein alia se præsente gesta testatur : ac demum ætatem ipse suam indicat, cum et vastitatem provinciæ Lugdunensi a Normannis illatam memorat, et de miraculis Sinemuri patratis scribit nu.* 7, contemplati sumus.

monachis Reomaensibus

Translatio prima a quo, et quando curata.

4 *Prima Translatio a Leopardino curata; non ante annum Christi* 580, *nam eo fere tempore* Mummolo *ad episcopatum Lingonicum evecto, Abbas factus est* Leopardinus. *Quam rationem temporis ita colligit Roverius : S. Gregorius Lingonum Episcopus an.* 538, *quarto post consulatum Paulini Junioris, subscripsit concilio Aurelianensi III, mense Maio; atque anno sequenti, aut certe non multo post migravit e vita, 4 Januarii. Successit S.* Tetricus *ejus filius, atque, ut testatur Fortunatus,* 33 *annis eam rexit Ecclesiam, ut 18 Martii dicemus. Sedit deinde* Pappulus *annis 8, ut S. Gregorius Turonensis scribit lib. 5, cap. 5. Qui anni ad calculum revocati, efficiunt annos* 580, *præterquam quod inter S.* Tetrici *mortem et* Pappuli *subrogationem aliquid videatur fluxisse temporis.* Pappulo *suffectus* Mummolus, *tertius a S. Joanne Abbas Reomaensis, quem S. Gregorius Turonensis testatur* Bonum *cognominatum. Ei igitur in monasterii præfectura Leopardinus subrogatus est, a quo S. Joannis translatum est corpus.*

unde

5 *Unde vero et quo translatum sit, quia diserte auctor non tradidit, merito quærendum judicat Roverius. Testatur S. Gregorius, in basilica* haud longe a monasterio sacratissimum corpus ejus locatum fuisse. *Quæ ea fuerit basilica, indicat Martyrologium Reomaense, in quo ad X Kal. Julii ista leguntur :* In Reomai monasterii vico, dedicatio ecclesiæ S. Mauritii Martyris, in qua S. Joannes Confessor corpore quiescit. *Extat ea nunc ecclesia in vico, cui nomen est* Corporis-sancti. *Transtulit id Leopardinus intra cœnobium, ut ex cap. 2, nu. 7, colligi potest, ubi* religioso sancitum consilio *dicitur,* atrium cœnobii a frequentia feminarum perpetuo coercere, *ad ecclesiam scilicet cœnobii ipsius ob venerandas Sancti reliquias confluentium.*

Ex vario ... quo

anniversaria ejus memor. 22 Sept.

6 *Consignata est in sacris fastis hujus Translationis memoria, XXII Septembris quo contigit. Vetus MS. Centulense :* Eodem die Translatio S. Joannis Rehomensis. *Alii eo die S.* Joannem *referunt, nulla assignata ejus festivitatis ab illa quæ XXVIII Januarii agitur, differentia. Carthusiani Colon. et Molanus in addit. ad Usuardum, Martyrologia Colon. et Germanicum, MS. Florarium :* In pago Tornodorensi B. Joannis Abbatis. *Ferrarius :* Tornodori S. Joannis Abbatis Reomacensis. *Wion.* In pago Tornodorensi, S. Joannis Abbatis, qui vixit 120 annos ætatis, cujus oculi toto eo tempore non caligaverunt, nec dentes damna pertulerunt, neque ejus memoria lapsa est. *Eadem habet Benedictus Dorganius. Atque eo die vitam* S. Joannis *retulit Surius, aliique.*

Translatio secunda

7 *Altera Translatio Caroli Magni Imperatoris tempore facta est, etsi auctor solum annis aliquot post priorem scribat contigisse :* Post annos aliquot, *inquit,* ab Episcopo urbis Lingonicæ, cui Becco nomen erat, præfatum venerandi Joannis sepulchrum ab eo loco in alium cognoscitur esse translatum. *Hunc Becconem scribit Claudius Robertus anno 23 Caroli Magni, Christi nimirum* 791, *monasterio S. Stephani Divionensi aliquas ecclesias donasse; eumque ab aliis* Bettonem, Bertonem, Bietonem *appellari. Censet Roverius a Beccone absidi altaris in cœnobiali ecclesia impositum.* Quam absidem, *inquit,* qui hodie subeunt energumeni, et capite parum sani, præsentissimam plerumque opem experiuntur.

tertia

8 *Postmodum Reomao Sinemurum deportatæ sunt sacræ reliquiæ metu Barbarorum, a Francia in Gallias, ut lib. 2, nu. 5, dicitur, tendentium, id est, in Lugdunenses provincias, quod sub annum* 888, *contigisse Roverius probat; quo nimirum anno Besuense cœnobium, in agro quoque Lingonico situm, a Normannis vastatum est. Sæpius autem in eas oras penetrantibus iisdem Barbaris, videtur satis diuturno tempore relictum sacrum illud pignus in castro Sinemuro, natura et arte munito. Testatur eam temporis moram, et Sancti quodammodo exilium, Auctor num. 5.* Igitur exhibita sunt illic per diversa annorum tempora, donec ibidem peregrinatus est, in multis miracula. *Erat tunc ejus castri Dominus Adalgarius Æduorum Episcopus, quem ante annum* 894, *decessisse probat Roverius, qui et S. Joannis relatas Reomaum exuvias censet non ante annum* 911.

Utriusque anniversaria memoria.

9 *Quo die secunda et tertia Translatio contigerit, nusquam Auctor prodit. Alterutra videtur XI Martii facta : quo die Adonis MS. Martyrologium monasterii S. Laurentii Leodii :* Et translatio corporis S. Joannis Reomagensis. *MS. S. Lamberti ibidem :* Et Translatio corporis S. Joannis Remensis. *Altera videtur XXVIII Augusti facta, quo die MS. Florarium :* Apud Lingones Joannis Abbatis et Confessoris. *Referunt illo quoque die Carthusiani Colonienses in addit. ad Usuardum.*

TRANSLATIO I ET II ET MIRACULA,

AUCTORE MONACHO REOMAENSI ANONYMO,

ex MSS. edita a Petro Roverio Soc. Jesu.

CAPUT I.

S. Joannis prima et secunda Translatio.

Post primariam Joannis beatissimi sepulturam, sacrum

AUCTORE MONACHO REOMAENSI ANONYMO EX P. ROVERIO

sacrum corpus ejus a Leopardino, qui quartus post ipsum Abbas loci ejus suffectus est, venerabiliter noscitur transmutatum. Ubi quid divinæ evidentiæ fuerit demonstratum, ad auctoris laudem fideli putatur relatione condignum. Nam cum sepulchrum illud a loco in quo positum erat avellere ac commutare voluissent; et suffossa humo undique, nequaquam tamen sarcophagum movere possent, triduani jejunii subire laborem consilium fuit. Cumque jam tertius dies jejunii illuxisset (erat enim decimus Kalendas Octobris, quo die veneranda festivitas B. Mauritii Martyris, cum sociis suis mundo clara nitescit) et fessa jam jejunio membra post matutinorum cantus rursum in sopore quiescerent; quidam senex ecclesiam introiens, cernit beatos senes, ut sibi videbatur, Joannem et *a* Silvestrum, qui ei in regimine loci successerat, ante sepulchrum stare, atque his, qui cum eis erant albis vestiti stolis, imperare, ut sepulchrum moventes in locum perducerent destinatum. Cumque ille audaci animo cerneret quid ageretur, a Joanne, ut ipse arbitrabatur, increpatus est. Cur, inquit, ausus es ecclesiam introire? Sed quia simplici corde tuum cognovi introitum; vade, inquit, et concito gradu tam Leopardinum quam sodales excitato, ut cœptum opus peragant. Festinus ille Frater ad Leopardinum Abbatem cucurrit, ac rei gestæ caussam deprompsit. Ille cum suis ovans surrexit, et agnita voluntate sancti viri, atque permissu propriæ devotionis, surgentes et sepulcrum amoventes, in locum destinatum illud commoverunt. Ubi et sanctum altarium cum consilio Episcoporum struxerant, quo Christi hostiæ litantur, atque orationum officia persolvuntur, ubi et remedia ægris, et quorumcumque votis solamina beneficiorum attribuuntur.

Post triduanum jejunium,

22 sept.

a cœlesti monitu,

transfertur corpus S. Joannis

2 Post annos aliquot ab Episcopo urbis Lingonicæ, cui Berno nomen erat, præfatum venerandi Joannis sepulcrum ab eo loco in alium cognoscitur esse translatum, non absque divinitatis in loco manifestata præsentia. Nam quidam Archidiaconus, nomine Gerardus, cum juxta illud sepulcrum videndi caussa incautius forte accederet, genuque flexo manum super ora sarcophagi irreverenter teneret, cooperculum sarcophagi se paullulum erigens, quia pronum in terra jacebat, validissime corruit, digitosque ipsius maxima confractione contrivit, ita ut omnia ossa digitorum ejus minutatim confringeret. Qui gravissima fracturæ ipsius cœpit molestia fatigari, ita ut nec ad os quidem adducere, non solum digitos, verum etiam brachium, dolore arcente, valeret. Qui cum tota die ad sepulcrum S. Joannis mœstus et anxius resideret, subito virtute omnipotentis Dei sanus effectus est, atque in propriam naturam manu reparata reversus ad vesperam, sedentibus Fratribus jam ad mensam subito cœpit ministrare, et cunctis poculum vini porrigere. Gavisi omnes qui aderant, ita sanum brachium digitosque repererunt, ac si nihil umquam tanti languoris habuisset.

iterum transfertur

quidam irreverenter adstans, punitur

Sancti ope sanatur

a De S. Silvestro agimus 15 April.

CAPUT II.

Varia ad ejus reliquias miracula.

Ad sancti memoriam Confessoris innumera patrata miracula præcipuum beati corporis meritum attestantur, operante Deo mira per mortuum, qui potestatis suæ dederat documenta per vivum. E plurimis pauca perstringimus, ut miraculorum multitudini electa paucitas attestetur. Leproso cuidam ex territorio Turonico in somnis revelatum est, ut si sospitatis recuperandæ teneretur desiderio, famosissimi Confessoris Joannis sepulcrum instanter exquireret. Quo ille, multis licet difficultatibus, nisu quo potuit, post temporis aliquantum pervenit. Receptus hospitalitatis ritu, humanitatisque recreatus officio, in partem ecclesiæ remotius collocatur, deformitati suæ remedium uti fuerat præmonitus obnoxiis excubiis precaturus. Et ne divini beneficii diu dilatione torqueretur, id tantum morarum fuit dum Fratres ad vespertinæ officium laudis peragendum ex more confluerent. Quod dum solenniter impleretur, misera membra usquequaque sudore collapsa cœperunt divinam, quæ jam e vestigio instabat, prætendere medicinam. Universi gaudio stupefacti, elatis in excelsum vocibus, cœptum in infelicis curatione miraculum a divinitate instantius fieri postulabant. Adhibitis primo balneis, squallidissimæ cutis sordes (horrendum visu!) totam aquæ superficiem infecerunt. Secundo lymphis immersus, omni squalore deposito, ita toto corpore immaculatus apparuit, ut cunctis esset evidentissimum hoc supra humanam diligentiam per venerandi Joannis merita superna fuisse virtute curatum. Is ipse postmodum loco aliquamdiu remoratur, deinde ad solum proprium decorem receptæ secum retulit sospitatis.

Leprosus divino monitu S. Joannis sepulchrum adit

sanatur

4 Illud certe oblivione obsolescere profanissimum indicatur, quod a Patris nostri singulare meritum declarandum mirabili divinitatis efficacia ipsi vidimus perpetrari. Pastorales quidem pueri, alendis pecoribus occupati, diu latentem pecuniam in abditis terræ partibus repererunt; veritique proditionem uni e collegis, Theuberto nomine, pariter crudeles pari conniventia linguam fero impiissimo, dictante avaritia, absciderunt. Is quod esset ætate puerulus, negotium posse prodere putabatur. Erat sane Magnimontensium partibus oriundus, et gravi calamitate confectus, dum quæritandæ stipis gratia loca singula peragraret, ad cœnobium se tandem venerandi contulit Confessoris. Ibi victitandi facultate captata, aliquamdiu moras duxit. Accidit autem vigilia festivitatis ejusdem sanctissimi Confessoris, dum signa vespertini conventus prænuntia a sacrorum custodibus more Ecclesiastico quaterentur, ipsum quoque interesse, atque unius somum suæ manus officio temperare. Id dum sedule ageretur, vidit, ut ipse postmodum referebat, igniculum quemdam instar ardentis stellæ, tamquam a sepulcro beati Patris Joannis prodeuntem, claustrum sui oris ictu validissimo perculisse. Qua re immodice affectus, jamque exanimi simillimus in terram collapsus est. Adstantes monasterio, caducæ passionis accessu eum elisum argumentati, elatum manibus lecto componunt. Ille per noctem quiete soporifera reparatus, ita post gallicinium loquelæ resumpsit officium ut universos nocturnæ stationis vigilias expetentes, quod est mirabile, acutissime affaretur. Denique intimas oris partes diligentius explorantes linguæ calamum integerrime repererunt reformatum, magnificantes divinam in S. Joanne potentiam; cujus præcellentissimis meritis et elinguem constat necessario officio redditum, et populum cœlestia opera intuentem in fidei robore solidatum.

Puero excisa lingua,

micante ex Sancti ossibus igniculo,

restituitur

5 Pro meriti perfectione jugiter prædicanda de multis pauca quædam subjicimus, ne posteris profutura subtrahere videamur. Quemdam Aquitanicum genere, ita a puero membrorum detrimenta damnaverant, ut poplites genibus et calcanei natibus cohærentes, melioribus privatum officiis, et invalidum efficerent et deformem. Is dum obtentu postulandæ alimoniæ usuali vehiculo circumquaque ferretur, ad reverendissimi Joannis cœnobium forte devectus, miseratione religiosorum Fratrum, per tempus non modicum, destinato sibi quotidiani victus diario alebatur. Erat illis spei sanctæ non improbanda fiducia, quod sæpe experti erant præcellentissimum Dei Confessorem ex animo flagitatum e vestigio curationis talibus conferre remedium. Factum est in una festivitatum ejus, dum Fratres vigiliis sacris ex more insisterent, cœperunt infelicis nervi eatenus, ut diximus,

Contractus ex parte sanatur

mus, imbecilles magna resolvi violentia, atque diu negatam gradiendi copiam quibus erat possibile nisibus moliri. Magnus diu adstantium clamor insonuit, Christi laudes et B. Joannis merita, paribus animis, iisdem vocibus conclamantium. Sed quia plenam fidem cumulata semper remuneratio comitatur, (nam ex fide justum vivere, et absque ea quemque mortuum esse verissimum est) colligimus hunc non integræ fuisse fidei, qui medicinis initiatus cœlestibus parte revaluit, iners parte remansit. Id vigoris solummodo consecutus est, ut qui arte tantum eatenus externa vehebatur, hinc proprii nisu corporis debilis adhuc licet abscederet.

Cuidam ferreum brachiorum vinculum repente solvitur

6 Ob admissum facinus *a* quidam ferri pondere utrisque brachiis acerrime coarctatus, dum diversa Sanctorum perlustrat domicilia, unius vinculo promeruit relevari. Cumque alterius acri diutissime dolore torqueretur, jamque infelicis ærumnam pietas divina miserari decerneret, somno monitus est, id quod restabat levaminis ad venerandi Joannis sacrosanctum corpus esse perquirendum, ejus meritis plenitudinem hujus reservatam esse salutis. Eo comperto ad Sancti cœnobium anxius tetendit, quo cum perventum esset, orationem lacrymæ, lacrymas remedia mox prosecuta sunt. Ita namque nexus vinculorum eatenus insolubiles ab hominis corpore quam celerrime reciderunt, ut divinum id fuisse opus nemini dubitare licuerit. Eumque ut nexibus exemptum corporeis, perinde quoque beati viri obtentu noxiis animi reatibus absolutum, palam fuit advertere, superna utrumque operante providentia, cui familiarissimum est cum corporum, tum animarum quoque propensius curare salutem.

7 Ferebatur interea per populos opinio virtutum ejus rumore percelebri, quod ad sacri lectum corporis fide digna se nemo contulerat, qui non votorum summam se fuerit reportasse gavisus. Fiebat languentium magnus ad templum viri Dei concursus. Itaque ob remeantes sanos, et ægrotantium multitudinem confluentem, ampla viarum capacitas interdum arctissima cernebatur. Factum est, ut irruentibus multis, mulier quoque luminibus ex longo tempore privata pariter introiret. Nam quia translatio pretiosi corporis nuper celebrata fuerat, ipsa rei novitate sexus uterque promiscue ingredi permittebatur ecclesiam. Ingressa mulier, totaque strage corporis in terram prostrata, mox ut orationem explevit Dominicam, depulsis cæcitatis tenebris clarissimum luminis recepit diem; oculorum munus in reliquum vitæ suæ tempus B. Joannis gratia perfunctura.

Cæca visum recepit.

Processu temporis ejus loci Fratres religioso sancivere consilio, atrium cœnobii a frequentia feminarum perpetuo coercere, regulari professioni non integrum fore arbitrantes, muliebri frequenter vel aspectui insuescere, vel alloquio implicari.

Mulieres atrio cœnobii exclusæ

8 Quædam itaque ejusdem pagi mulier, et ipsa oculorum officiis destituta, cum per dies quamplures limina venerandi Joannis inexplebiliter optaret contingere, idque esse possibile a multis interdiceretur, moras non ferens ulterius, ductore usa puerulo ire ad monasterium obnixe contendit. Cumque silvam cœnobio circumjacentem peragrans eo usque progressa fuisset, unde in totum locum intuenti facilis prospectus patet, mirum in modum mox excedentibus tenebris lumen adepta splendidissimum, plenum suæ fidei commercium læta revexit, experta Joannem beatissimum absentum quoque vota, si rata fuerint, beneficiorum impensa placidissime prosequi.

Alia cæca curatur

9 Pervasum quemdam a dæmone, ferreis toto corpore arctatum loris parentes cum amicis ad Sancti memoriam perduxerunt. Ibi per triduum non sine violentia vix retentus, diros a spiritu maligno compellebatur clamores effundere, qui se beati viri meritis domicilii sui potestate e vestigio privari ferebat ægerrime. Triduo expleto, dum Fratres ex more publicis Sacramentorum functionibus interessent, extemplo ita divina virtute curatur, curatusque in reliquum perseverat, ac si numquam aut hostis antiqui violentia impetitus, aut sensus intimi fuerit detrimenta perpessus. Reparationis suæ sane gaudia in templo sublimissimi Confessoris per dies multos votivis frequentans excubiis, deinceps cum gratiarum actione validus corpore, et animo integer, ad propria remeavit. Ineffabile est certe apud Dominum præcellentissimi Patris nostri B. Joannis meritum, cui inter reliquas virtutum dotes id privilegii specialius cernitur esse collatum, ut numquam quisquam dæmoniaca obsessus peste, ad eum se conferens redierit incuratus.

Energumenus liberatus

Auctore Monacho Reomaensi anonymo, ex P. Roverio.

a *Gravissimis sceleribus Episcopi aut Presbyteri pœnitentiarii id pœnitentiæ imponebant ea ætate et post, ut nuda membra circulis ferreis arctissime revincirent: quæ si ad Sanctorum monumenta ultro solverentur, ita accipiebant, quasi animi sceleribus una absoluti essent. Caroli Magni tempore constitutum, ut potius uno loco laborantes et servientes pœnitentiam agerent, quam sic nudi vagarentur, cum perpetua oculorum offensione, nimis etiam fortassis vulgariter divina miracula exposcentes. Non continuo tamen ea cessavit consuetudo, ut posterioribus exemplis probat Roverius Notat. 71.*

Circuli ferrei in pœnitentiam impositi.

ALIA MIRACULA ET TRANSLATIO III,

AUCTORE MONACHO REOMAENSI ANONYMO,

ex MSS. edita a Petro Roverio Soc. Jesu.

CAPUT I.

Varii S. Joannis ope adjuti.

Prologus

Quia universum cernimus ad proclive tendere mundum, nec semper quod videtur divinum relatui cedere posse, fas est, dum vivitur ejus laudem appetere, quem omnium nostrorum interventui absque dilatione apud Dominum credimus adesse. Et si necdum ad calcem pervenitur propalandi, saltem in affectu permaneat, ut quæ restant divino secundentur auxilio. Etenim beati Patris nostri opera Joannis ab oratoribus ingenue prætermissa, miseratione ipsius, qui nobis adhuc rudibus concedere dignatur quæ credimus fieri posse, cunctarum verbo linguarum non decerneremus indigna.

2 Sane cum nobis jugiter præsens adsit, quodam tempore cum se Fratres sacrarum vigiliarum dedissent solemniis, quatenus sanctam Dei genitricem cœlis assumptam celebrare gauderent annuatim, et ex more ille clarissimus exordiretur hymnus, quo Deum digne laudamus et Dominum devote confitemur; repente quidam claudus, nomine Guandelbertus, post chorum psallentium stans voces cœpit emittere, et manibus genua contundere, seseque pavimento supersternere, atque huc illucque volutare. Quo conspecto omnis Fratrum frequentia gaudio compunctionis perculsi sunt, eumque loco quo erat amoventes, ante sancti corporis præsentiam sustulerunt. Interea dum matutina complerentur officia, cuncta ejus membra vibrantia videres et nexibus soluta *a* arctatim complodere. Eximitur paullisper virium ab eo fortitudo, ut ne quidem ad statum sufficeret, et valentius iterum pristina recipitur salus, ut omnibus patesceret intemeratam Dei genitricem suo hæc Sacerdoti obtinuisse magnalia. Et quanquam in solemnitate præfata hoc actum noverimus, præcipue tamen illius hoc extitisse meritis credimus, cujus miracula quondam in ipso eodemque homine patrata cognoscimus. Quem enim immunem ceperat, et per omnia deformem, et parum officiosum, et reddiderat commendabilem, nunc super eo proprios consolatur servos, ut illum integerrime vigentem veri illius sermonis in exemplum traderet, qui non inchoationem, sed boni operis executionem consecuturam fore laudem prædixerat.

Claudo restitutus incessus, ope S. Joannis

3 Quemdam etiam fratricidam vidimus, ob hujusmodi

Auctore monacho Reomaensi anonymo, ex P. Roverio.

modi flagitii immanitatem, in colli et brachiorum, pectoris quoque et lumborum circuitu, in pœnitentiæ munere *b* circulos habentem ferreos. Qui cum ideo multa Sanctorum peragrasset loca, duo qui erant adhærentes circuli collo et pectori ejus, meritis eorum ceciderant. Tandem Romam cum pervenisset, divinamque super hoc diu præstolaretur clementiam, nihil hæsitans cœlesti meruit consolari responso, quærere Confessoris Christi Joannis locum sibi præcipiente, et sub quo territorio eum reperire quivisset innotescente, liberationemque ab eo promereri spondente a tanti ponderis pœnitentiæ enormitate, cui et ille nimis resistebat. Pervenit ergo illuc, et dum adesset super hac re gratulabundus, interventu ipsius, residui qui erant in brachiis et lumbis circuli, subito diruti apparuerunt. Quamobrem non est ambigendum eum ipsorum cœtui aggregatum, quibus ligandi atque solvendi indita est potestas.

b Fratricidæ resoluta vincula, qui eo cœlesti monitu venerat.

Energumeni plures liberati.

4 Quod in dæmoniacis denique nostro in tempore perfulserit signis, inexplicabile est. Id enim ut solito teneret usu, obtinuit. Erat namque plurimos virorum seu mulierum ipsius hostis dominio subjugatos, erutos videre, circumpositis eorum collis ejusdem venerandis catenarum loris, quibus serpentem ignitum a puteo exemerat, populumque super eo vicina morte pallentem salutis gratia donaverat.

a *Mallet Roverius* artuatim *vel* articulatim.

b *Visum est hic eruditum Roverii Notat.* 75, *integrum ipsismet ejus verbis dare.* Multiplex, *inquit*, jam olim fuit circulorum ferreorum usus pœnitentiæ: nam et palam gestati ab aliquibus, et ab aliquibus occulte sub veste; et sponte suscepti ab aliquibus, et ab aliquibus ex Sacerdotum imperio. Ac illi quidem qui nudo corpori impositos palam gestabant, si sponte id facerent vanitatis vulgo nota sunt inusti. Apollo Anachoreta apud Palladium Lausiacæ histor. cap. 52. * eo causæ coarguebat [illegible], eos qui ferrum gestarent, et qui comas promitterent. Sed licet non sponte id fieret, tamen ob indecentiam, Caroli Magni lege id fuit interdictum. At vero qui occulte et sponte circulis ejusmodi ferreis carnem domarent, si non tantum reprehensionem effugere, sed admirationem etiam sapientum hominum meruerunt. Incredibile vero est, quam fuerint in pœnas suas ingeniosi hoc in genere viri sancti ac mulieres. Theodosius Anachoreta, ut scribit Theodoretus in Historia Patrum cap. 10, gravissimos circulos imposuerat [illegible], collo, lumbis, et ambabus manibus. Auxit pœnam Jacobus posterior c. 20, nam præter brachiorum, colli, et lumborum circulos, [illegible]. Catenæ a circulo colli geminæ ante, et geminæ retro in inferiorem circulum transversim demissæ, ac figuram litteræ X conficientes, duos illos circulos ante et retro colligabant. De Eusebio Anachoreta eadem fere scribuntur ibidem cap. 4. Ad Latinos paullo serius manarunt hæc exempla pœnitentiæ, sed tamen Hospitium apud Niceam Massiliensium, catenis ferreis succinctum vixisse, scribit Paulus Diaconus Historiæ Longobard. lib. 9, cap. 21. Idem de S. Gallo habet Walfridus Strabo lib. 1, cap. 31. Sed hoc ipsum propè ferreorum circulorum supplicium revocarunt in Latinorum visum S. Petri Damiani comites. Sic enim ipse scribit de Rodulpho Eugubino Episcopo cap. 3. Ferreo juxta pectus circulo jugiter angebatur, et cap. 9, de Dominico Loricato: A triduo, inquit, circiter annorum lustris lorica ferrea vestitur ad carnem, duobus autem ferreis circulis in corpore cingitur, duobus item per brachiorum armos arctatur. Hæc virorum fuit in seipsos severitas. Sed quod magis mirere, hanc quoque pœnitentiæ palmam sibi defringere mulieres voluerunt. Theodoretus olim inter Græcas, Maranam et Cyram [illegible] describebat, eo usque, ut Cyra, quæ corpore erat debilior, perpetuo incurva ambularet, quod eo autem circulos sibi imposuissent [illegible], collo quidem collare, lumbis vero zonam, manibus et pedibus, quæ ipsis congruunt. E Latinis mulieribus unam S. Radegundem dixisse est satis, de qua sic Fortunatus: Quodam, inquit, vice dum sibi transitus tres circulos ferreos diebus Quadragesimæ collo vel brachiis innexuisset, et tres catenas inserens circa suum corpus alligasset strictius, dum ferrum inclusit caro tenera superexcrescens. Hæc isti sponte tormenta subiere, sed fratricida hic noster, non sponte. Sic enim Gregorius Turonensis de eo scribit libro de Gloria Confessorum capite 87. Quidam, inquit, fratricida, pro enormitate criminis, ferreis circulis alligatus, præceptum habuit, ut septem annis loca sancta peragrando circuiret. Consentit cum eo auctor ejus libri, qui fratricidam istum asserit nunc resiliisse hujus pœnitentiæ enormitati.

Circuli ferrei ultro suscepti, clam, ob vestem.

25 Junii. 20.

a Sanctis

etiam fœminæ

Qui hic a Roverio recensentur sanctitate miraque austeritate vitæ illustres, ii recentioribus Fastis Ecclesiasticis adscripti. Theodosius 11 *Jan.* Jacobus 26 *Novemb.* Hospitius 21 *Maii.* Gallus 16 *Oct.* Rodulphus *Ep. Eugubinus* 26 *Jun.* Dominicus Loricatus 14 *Octob.* Marana et Cyra 3 *Aug.* Radegundis 13 *Aug.* *Il nous accolam Roverio scribenti de eodem fratricida agere S. Gregorium Turonensem. Horum scriptor miraculorum, ut infra patet, eo vixit tempore, quo pervagabantur vastabantque Gallias Normanni, sub finem seculi noni, annis trecentis post S. Gregorium: hic tamen scribit. Quemdam etiam fratricidam vidimus; ne quis forte illud e S. Gregorio transscriptum putet.*

CAPUT II.

Infirmi complures sanati.

Amentes restituti

Amentium denique plures ejus obtentu ad proprium mentis statum revocari conspeximus. Quos nimirum non solum vicinorum locorum, imo incolas aliarum partium longe remotarum, cognovimus. Denique cum, ob nostrorum scelerum immensitatem, divina disposuisset ultio Normannicam feritatem a Francia, in qua longe lateque absque ulla repugnantia sæviebat, in Gallias devenire; et insatiabili cæde huc illucque debacchari, ac per hoc universos oportuisset tuta festinare ad loca, expedivit ipsam sancti corporis glebam ad castrum *a* Sinemurum a suis deferri, quod dum adviveret solitus fuerat ad orationum munus perlustrare, sicut in vita ejusdem propalatum est. Quo cum necessitate cogente in tentoriis, sub duro hiemis rigore, locatus adesset, tandem cum nimia laboris difficultate locellum obtinuit tugurarium. Igitur exhibita sunt illic per diversa annorum tempora, donec ibidem peregrinatus est, in multis miracula, quorum perpauca tamen visa tangimus.

a

Sinemurum delato sancti corpore

6 Cum denique idem oppidulum a quodam viro, nomine Gozberto, Antistite tunc temporis Adalgario illius dominante, regeretur, immensitate febris adeo contritus est, ut omnia ejus penitus membra dissolverentur, et omni prorsus virtute effecta redderentur. Esus nulla sumptio et potus, totum eum invalidum effecerat et deformem. Cujus vita cum in ancipiti penderet, defertur prædicti Patris pietati. Sed languore incalescente, quasi desperatus et amens, in redeundo domum ternum subduxit tempus, semper ipsius basilicam repetens. Hoc autem triduo peracto, postremo ante eum quasi exanimis factus est. Quod cum ita crederetur ab omnibus, repente ejus quod petierat gloriosissimum præsensit munus. Sicque revertitur ad propria sanus et incolumis, laudans et benedicens eum, cujus dono tam evidens percepit corporis emolumentum.

quidam infirmus sanatus

7 Nec disparem proprium fratrem ejus, nomine Letaldum, incurrisse ægrimoniam contemplati sumus, ita ut ante ipsum peregrinis omnino deferretur pedibus, ubi diutissime tabescens nil diarii prorsus sumebat. Vicina ergo pallescit morte, ut nemini daretur spes ad vitam eum reducendi. Tunc expletes ministri id quod divinæ erat servitutis, peractis more solito horarum officiis, prandere eos e re fuit. At ille quærens, quid acturi essent, se velle cum eis pergere fatetur. Delatus autem cum magna vi ad eos, cœpit percontari quid essent comesturi. Verum illi stupore repleti, in vertiginem eum cecidisse dolebant. Respondentibus autem, pro ratione loci, quid (etenim pro ejusdem congruitate leguminum lebeta ad ignem posita erat) petiit inde sibi dari. Hunc continuo cœpit epulari, ut nequaquam illi fas esset ex alio edere cibo, qui ante infirmitatis tempus hunc usum minime habuerat. Lætique omnes hac caussa facti, permoti Domino sunt gratulati, qui per beatum Patrem tanta impertiebat suis. Recessit itaque ad sua, ceu tunc temporis nil languoris habuisset.

item alius.

8 Alia denuo tempestate prædicti paullo ante viri commilito quidam, nomine Adalardus, eadem impulsione coactus, qua omnibus pateficret ipsum cunctarum virium esse expertem, et pene in ultimo jam versantem, ad eumdem devolutus est locum. Ibique cum acerrime torqueretur, suique, sexu utroque, illi indifferenter famularentur, affuit quidam adstantium monachorum, inter cetera levaminis verba illi innotescens, qualiter sanctus vir in præsenti vita mulierum

Æger, dimissa turba famulantium, etiam feminarum

rum horruisset speciem, ut genitricem propriam valde eum invisere inhiantem, nec saltem in transeundo recta acie oculorum contueri vellet. Qua gratia, nec se utilissimum judicare addit, hanc feminarum servitutem illo in loco ei fieri, nedum canum latratus, et diversorum animalium inquietudinem, quæ propter domicilium beati viri disponebantur. Super quo hic perterritus se domum referri præcepit. Tunc ingruente magna corporis valetudine, quasi præ oculis obitum tenens, ad Patris auxilium revertitur portitoribus tantum famulantibus, ceteris vero absentibus. Redditur interea sanitati pristinæ, seseque aliquantulum convalescere præsentiens, archiatrum accelerat adesse, *b* phlebotomandi necessitudine. Non bene autem venæ incisione secuta ægritudinis rursus fremescit molestia. Ast in se reversus vocibus intentis ingemuit, quare cœlesti medicinæ medicamen aliud prætulisset proterva mente. Quamobrem cum plures dies id inferendo toleraret, nihilque esse recuperationis ex eo certum erga alios haberetur, optatam sibi gavisus est recepisse salutem, et ad sua Domino reddens gratias regressus. Hujus militis armiger, nomine Berengarius, ejusque nepos Aldricus, defectu prædicto correpti, ad sanctum Patrem perducuntur, et ejus celeri interventu sanitate citissima fruuntur.

b omissa humana medicina, sanatur

Idem alii duo.

a Sinemurum, *aut* Sine-muro, *Monetio nostro* Semurium, *vulgo* Semur clarum et vetus oppidum, *ad Armantionem flumen situm, in Ducatu Burgundiæ, in meditullio Alexinnorum. Olim, ut hinc patet, Augustodunensi Episcopo paruit post Burgundiæ Duces tenuere, nunc Franci.*

Sinemurum opp.

b φλεβοτομεῖν, venam secare, sanguinem mittere.

CAPUT III.
Energumeni liberati.

Silere non est, B. Joannem locupletissima circa obsessos exhibere munia, præsertim cum hoc antiqua testentur Scripturarum *a* obsequia. Quemdam igitur rusticum Clementem, Avallensis oppidi indigenam, alius mercede conductum, cum maturiori pulli cantu ob boum custodiam *b* a zeta propria prosilire contingeret, earumque pascua solertius perlustrare, conspicit nigerrimum extemplo monstrum validissimo ictu percutere armentum. Arripitur itaque ab eodem nefandissimo, et cæco carpitur efferatus animo. Jamque clauditur noctis umbra diei vibrante aurora. Porro illo sole digna proscissione transacto, revertitur non modo ipse paterfamilias ad propria, sed et ille spurcissimæ sodalitatis monstruosus. Cum inter omnium denique cœnam, et ipse præfatus *c* pernix cœnare deberet, repente incœnatus assurgit, flagellum excussorium rapit, passimque interdicto noctis spatio excutere, velut in area cœpit. Mox cum soror ejus contigua retinere eum, ceu amentem, vellet, omisso flagro quod tenebat, subito in eam insanivit, et nisi protinus erueretur, acerbiter dentibus ab eo discerperetur. Vinctis itaque post tergum manibus adducitur S. Joanni, cum semper in aliis cladibus, tum crebrius in hac omnibus exsecratissima medenti. Cujus ingrediens basilicam, voces inauditas, et corporis informia emittere cogitur. Unde cum collo ejus statim hærerent, pro more, exclusores dæmonum ferri præfati Patris, ita agitatur, ut exenteratim eum disrumpi et penitus dissolvi cerneres. His tam diris vexatur vulneribus, quoad veniret postridie toti orbi veneranda omnium Sanctorum festivitas. Tunc miserante Deo, et ipsorum patrocinio succurrente, et ab heri ac nudiustertius paullatim, et vehementius ipsorum nocte, ita ab eo dæmonum legio dispungitur, ut omnibus pateret ad istius ægerrimi auxilium, illum omnes Sanctorum cœtus advocasse, cujus misericordiam novimus primum eumdem infelicem quæsisse.

a

b

Energumenus liberatur

10 Quamdam etiam conspeximus feminam, nomine Bertrudem, a Borbonensium partibus prodeuntem, non modica dæmonum vexatione jam fere mensibus quinque incredibiliter atque irremediabiliter tortam. Porro invasionis diabolicæ illius seminarium fuit, quod tribus quondam potita fratribus, cum esset soboles licito procreata connubio, quadam audiret die quodam accedente casu unum ex ipsis tribus fratribus interemptum. Quo non tam celerrima adiit, quam festina super eum incubuit. Nimioque ex eo confecta dolore, ut mœstitiam cordis ex fratre leniret, osculari corpus cœpit. In cujus amplexu *d* mox pervasa est a plenitudine dæmonum, pluribus in hujuscemodi amentia diebus persistens, ut opinaretur id alterius esse infirmitatis, quo evidentissimum fieret dæmonem eam decipere istiusmodi astu velle.

Auctore monacho Reomaensi anonymo, ex P. Rovario

Fratrem occisum impotenter complexa, possidetur a dæmonibus

d

11 Hac autem re cognita relinquitur a marito, omnibusque propinquis, et uni fratrum suorum ad deducendum committitur. Sacra interea circumeunt loca, usque dum ad beatissimum Germanum perveniunt Antissiodorensem Episcopum, ejus super hoc benignissimum præstolantes auxilium. Ubi cum diutissime fatigaretur, et acerrima laniatione torreretur, gloriosissimis præfati Germani Pontificis meritis malignorum spirituum pars ab ea eximitur, pars occulto Dei judicio inibi omittitur. Aliquamdiu post ibidem remorata cum quadam rursus die prædicti Antistitis basilicam vellet ingredi, sicut ipsa postmodum sæpe retulit, a quodam sene *e* pulcherrimo virgam manu ferente, ne ei domum penetrare liceret est prohibita, locumque S. Joannis Confessoris Tornottensis exquirere est admonita. Hujus ergo iterum opus illis fuit laborem itineris subire, quamquam longas adhibuerint moras ignari viarum, diversa Sanctorum domicilia peragrantes. Quo dum pervenissent, qui gestus corporis, quæve antiqui hostis voces ab ea prosilierint, ineffabile est. Nullum itaque intra ambitum ipsorum ecclesiæ remedium, nullumque vitæ desiderium eidem miseræ fuit, sed sola mortis proclamatio. Beatissimo denique Confessori Joanni sistitur, probatissimis ipsius ferri catenulis arctatur, in quibus se nefandissimus hostis ardere cum magno cruciatu profitetur. Et cum per horarum signa laudis Christi præconia fierent, hæc amplius mira et stupenda ore et corpore confingebat. Interea cum quarto adventus sui lustraretur sole, omnisque fraternitas cum non modico turbarum comitatu sacratissimum ageret solenne, pro more Christiano in ramorum et palmarum officiis Osanna omnibus personantibus, hæc ineffabilibus agitabatur malis. Tandem ergo dum vespertina a Fratribus persolverentur suffragia, ipsaque ad S. Michaelis Archangeli fuisset oraculum illata, dæmon cœpit clamare, ab eodem Archangelo se concatenari et valentius ignibus cremari. Sputa quoque mixta pariter cum sanguine ab ea efferuntur, ut ipsam introrsus gravissime discerpi crederes, et pene mortuam agnosceres. Ex quo gratia Domini levius habere visa est, donec mirabili præfati Confessoris Joannis munere integræ saluti restituta est. Sicque remeans ad propria, vota se obligat Domino, qui salvat omnes sperantes in se.

a S. Germano ex parte curatur.

e

cælesti monitu ad S. Joannem venit

omnino liberatur.

12 Et parvo temporis interstitio, rursus ab eisdem partibus quædam cum viro suo femina, nomine Dodila, insanissimo occupata spiritu, prædicti S. Joannis locellum, quamvis cæca, visitavit. Quæ cum Sanctorum multa peragrasset loca, partimque ex eis Domino miserante erata fuisset, etiam in omnium Principum aspectu, quorum primatu regnum Burgundiæ tunc temporis roborabatur, id laudis semper professa erat, ut numquam mereretur mederi, donec B. Joannis subventu potiretur. Quo dum pervenisset, rapidissimo perflata dæmone, cum a pluribus arctaretur, et nefandissima verba effaretur, beatissimo Patri oblata est. Inter quæ illud perloquuta est mirandum, quod ab octonis diebus beata Dei genitrix et præfatus Confessor egregius pro se Dominum indefesse interpellarent. Quorum precibus non amplius posse

Alia alio ex parte.

Auctore monacho Reomaensi anonymo, ex P. Roverio, apud S. Joannem integre eruta.

posse se illic demorari, quia jam Nativitatem ejusdem Dei genitricis noverat adpropinquare. Factum est id dum Fratres vespertina persolverent prædictæ festivitatis munia, sicut ipse immundus prædixerat spiritus. Cum magnis enim exiit clamoribus, superficiemque pavimenti ex parte replevit eadem mulier sputis sanguineis. In quo cernimus dæmones, quamquam coactos, nonnumquam veritatem prosequi, velut in multis sanctarum locis Scripturarum reperimus.

a *Id est, monumenta obsignata.* b *De zeta vel zæta alibi dictum. Roverius hic mavult a cœta legi, id est, a lectulo,* ἀπὸ κοίτης.

c *Laboriosum, negotiosum interpretatur Roverius.*

d *Immoderatus dolor; atque in cædis auctorem furor, aditum præbuere dæmoni, ut pervaderet miseræ mulieris corpus.*

e *Talem S. Germani Autissiodorensis formam fuisse ostendemus 31 Julii, quo colitur: etsi aliquam cœlites alia dignitate vultus, quam vixerint inter mortales, apparere nil mirum sit.*

CAPUT IV.

S. Joannis tertia translatio.

Nec illud est prætereundum, quod omnibus est patefactum. Cum enim paganorum plurima ferocitas Francorum regna peragraret, eorumque vastationi adeo insisteret, ut cruentissima cæde omnia deleret et pene ad nihilum redigeret, tandem eorum partibus transitis, Gallarum fines invasit, Antissiodorensium usque finitima perlustrans. Quo cum nefandissima depopulatione crebesceret, et diuturnis calamitatibus Christianorum vitam infestaret; contigit præfatum Christi Confessorem Joannem propria deserere, et aliena cum suis petere. Nam locum quem fundaverat relinquens, castrum cui Sinemuro nomen est, invisit, et sua visitatione illustravit.

Grassantibus Normannis,

Sinemurum translatæ feruntur Sancti reliquiæ

14 Ubi dum ab universis frequentaretur, omnesque ejus protectione gauderent, misertus Dominus, populum coire fecit Christianum circa barbariem paganorum, eorumque sævitiam, si fieri posse, impediendo pernoctare. Quibus dum famis et sitis nimietas valida incubuisset, et lugubris sub divo vis algoris inhorruisset, paganorum astutia in fugam vertitur, quousque noto sibi præsidio tueretur. Quo peracto prædictus Pater, cujus natalitium e vestigio celebrandum erat; a prænominato castello, cum suis et non modica populorum turba, ad propria regredi dignatur. Interea pro itineris fatigatione, cum jam ejus desiderabilis instaret exceptio, paullisper repausandum fuit. Dumque si præcessissent, ut Ecclesiastico more ornati tanto Seniori celeberrime obviarent, repente quædam Lemovicensis femina, nomine Avalendis, jam fere sex ab annis dæmoniaco redacta spiritu, dum multorum loca Sanctorum peragrasset, ante sacrum ejus corpus adducitur, ut ejus interventu glorioso potiretur. Adest siquidem innumerositas turbarum, dum illa infelicissime torqueretur. Præstolantur cuncti ejus misericordiam. Quorum, ut credimus, precibus piissimus Pater motus, ut locum suum mirabili illustratione clarescere faceret, et suos clarissima visitatione roboraret, subito adstrictæ miserrimæ obtinuit libertatem vitæ. Ergo cum magnis omnium laudibus loco suo restituitur, ubi Domino favente multimodis quotidie coruscat miraculis, et divinis obsecundatur officiis ei qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Iis pulsis referuntur

energumena liberatur

DE S. JACOBO EREMITA IN PALÆSTINA.

Sæculo VI. XXVIII Jan.

Sancti Eremitæ in Syria, Jacobi,

juxta Dozan,

Plures in Syria vixere sanctimonia illustres *Eremitæ, Jacobi appellati. Horum unus is fuit de quo Theodoretus cap. 25. Philothei, seu lib. 9 de Vitis Patrum, scribit, qui tugurio inclusus degebat* juxta vicum Dozan in Syria, *perque modicam* fossam *responsa reddebat, neque igne usus unquam, neque lumine lucernæ. Nonagenario major adhuc in vivis erat, cum librum illum Theodoretus seculo quinto conscriberet.*

Magnus,

2 *Alius ab eodem Theodoreto cap. 21, memoratur* Jacobus, *cui ipse* Magni, *Theodorus Lector lib. 1, Collectan.* Syri, *Evagrius lib. 2, cap. 9.* Syrii *Rosiegdus* Hypæthrii, *quod sub dio viveret, cognomen tribuere. Hujus meminit Baronius tom. 5, an. Ch. 404, num. 108, et an. 414, num. 15, et tom. 6, an. 458, num. 15, ubi jure Nicephorum corrigit, qui eum cum* Jacobo Nisibeno *confudit. Colitur* Nisibenus *XV Julii; at* Jacobus Magnus, *sive* Syrus, *XXVI Novemb. licet loca ex Annalibus Baronii jam citata a nobis, adscripta margini sint in postrema Martyrologii Romani editione ad Notationes I Augusti, quo die colitur alius* Jacobus Eremita Amidæ in Mesopotamia ad Tigrim fluvium *miraculis clarus, duobus illis multo junior, quippe qui post Amidam a Rege Persarum captam adhuc vivebat. Capta vero est Amida, teste Marcellino in Chronico,* Consulibus Avieno Juniore et Probo *(pro quo alii* Ruffinum *scribunt) an. Ch.* 502, *quo Baronius num. 40, de hoc* S. Jacobo *agit ex Procopii lib.* 1, *de Bello Persico.*

Amidenus,

3 *Philippus Ferrarius* in *Topographia Martyrologii Romani, verbo* Palæstina, *scribit hunc* Jacobum Eremitam, qui Amidæ ponitur sub die VI Augusti, eumdem videri, cum eo qui hoc XXVIII Januarii colitur. *In quo videtur falli, et quidem vehementer. Ille enim, teste Procopio,* in vico ab Amida unius diei itinere distante, in brevi spatio cancellis interseratis inclusus erat, *hic prope* oppidum Porphyreonem, *ab anno ætatis circiter vigesimo* in spelunca quadam quindecim annos habitavit.

4 Est *autem Stephano lib. de urbibus* Πορφυρεὼν πόλις Φοινίκης, urbs Phœniciæ, *admodum antiqua, cujus meminit Polybius lib. 5, de bello agens Antiochi Magni. Episcopalis fuit sub Metropoli Cæsareæ Palæstinæ, ut habetur lib. 2, Notitiæ Episcopatuum Miræi, ubi tamen* Porphyron *scripta. Wilhelmo Tyrio lib. 9, belli sacri cap. 14, et lib. 10, cap. 6 et 10, et alibi* Caiphas *appellatur. Tyrium sequuntur Adrichomius in tribu Issachar cap. 17, Quaresmius, et alii; qui tamen falluntur dum a Caipha Pontifice exstructam scribunt: restaurata ab eo est fortassis. Juxta mare, ad Carmeli montis radices, parte aquilonari sitam tradunt.*

juxta Porphyreonem et Carmelum.

5 *Ut merito mirari quis possit, Sanctum hunc a* M. *Antonio Alegre Carmelita non insertum esse Paradiso Carmelitici decoris; cum suo ordini adscribat, quotquot non solum in Syria, Palæstina et Ægypto, verum et reliquum per orbem monasticam vitam primis seculis egerant, aut aliquo modo adumbrarunt. At sive institutum illud vivendi inde a priscis illis temporibus, assidua serie huc usque est propagatum; probabilius est ibi viguisse, ubi prima dicuntur a Prophetis posita ejusmodi disciplinæ cunabula; sive vero solum post subactam a Francis Syriam erecta ea Sanctorum hominum societas est, quæ* Fratrum S. Mariæ de Monte Carmelo *appellata, (ut multi de recentioribus existimant, qui undecim seculis integris negant usquam Carmelitarum vel nomen proditum ab ullo eorum temporum Scriptore, ut contra, constare, ante S. Hilarionem nec auditum quidem in Palæstina et Syria nomen monachorum, Hieronymi testimonio firmant) Si igitur cœpit quidem ante quinque solum secula, ut illi volunt, ea congregatio; et quo magis inflammaret in suorum animis studium virtutum, eorum voluit exempla proponere in iisdem usurpata locis, et convictus similitudinem, licet ne pietatis similitudine asserere, non oportuit tamen veteres potius illos ante Christum Prophetas, aut alibi terrarum monasticen professos producere statuereque imitandos, quam qui tanto propius ante nostra tempora ad ipsius habitarunt Carmeli confinia. Atque ad hanc classem pertinet non solus* Jacobus, *sed et sancta illa mulier, quæ autem ad ejus labefactandam pudicitiam allegata, sed mox illius in profligandis voluptatum illecebris fortitudinis*

ideo Carmelitis merito accenendus.

titudinis miraculo perculsa, dedit fidei manus, baptismoque abluta, in Virginum deinde monasterio reliquum vitæ ita exegit, et cara Deo esset, et adversus dæmones gratiam acciperet. *Illud ergo ceteraque monasteria certiori ratiocinatione, suo possunt ordini vendicare religiosissimi Patres Carmelitæ, circa ipsum sita Carmelum; sed ad Jacobum redeamus.*

Fugit honorem. 6 *A Porphyreonis urbis incolis* cum se honorari videret, *ut num.* 10 *dicitur*, fugiens abiit quadraginta milliaribus et ad ripam fluvii triginta annos habitavit. *Hunc fluvium* Cisonem *arbitramur, qui ex mari Galilææ, seu Tiberiadis, in mare Mediterraneum defluit, cui ad leucas aliquot mons* Hermon, *sive* Hermonium, *adjacet;* apud *cujus* petras in spelunca *videtur vixisse, ex qua cum fœdum illud flagitium perpetrasset, discessit, atque annos decem in alia spelunca, seu vetere sepulchro, in eadem regione exegit. At si flumen hoc quispiam Jordanem esse contendat, haud equidem pugnaciter obsistemus, si quod attulerit probabile argumentum, atque uspiam repererit non plus* 30 *millibus passuum fluere a Porphyreone Jordanem.*

Lapsus pœnitentiam agit.

Publice cultus post mortem. 7 *Jacobo mox ab obitu, ob miraculorum frequentiam, sacra extructa est ædes, in quam ejus translatæ sunt reliquiæ, et memoria quotannis cum solenni festivitate celebrata. Syros Græci secuti, qui eumdem referunt hoc die in Menæis, et apud Maximum Cythereum, ex quibus vitæ epitomen subjungemus. Ex Latinis ita Molanus in addit. ad Usuardum :* Apud Porphyreonem, apud Metaphrasten, S. Jacobi Eremitæ. *Martyrologium Romanum.* In Palæstina S. Jacobi Eremitæ, qui post lapsum diu in sepulchro pœnitentiæ caussa latuit, et clarus miraculis migravit ad Dominum. *Eadem habentur in Martyrologio Gallobelgico, sed die sequenti, nempe XXIX Janu.*

Ejus Vita, a quo scripta, et edita. 8 *Vita S. Jacobi scripta videtur a vetusto auctore, haud diu post ejus mortem, ut hæc verba innuunt :* Cum religiosissimus Episcopus obitum cognovisset, ad eum locum cum toto Clero et probis laicis accessit, qui cum aromatibus pretiosis eum condissent, Deum ipsum et ejus gloriam celebrantes, venerandas ejus reliquias in illo ipso monumento deposuerunt. Postea sanctus Dei Sacerdos sacram ædem ad speluncam ædificavit, ejusque reliquias illuc transtulit. Quo in loco usque in hodiernum diem multi curantur ac tota civitas, et finitima regio, ejus memoriam singulis annis celebrans diem magnum festum agit, *etc. Quæ postrema de ætate Metaphrastæ (qui hanc vitam suo de gestis Sanctorum operi inseruit, recognitam a se fortassis, ac de more interpolatam) minus commode accipi videntur posse, cum de omnia loca Saraceni Metaphrastæ ævo tenerent. Eam porro vitam Latine a Gentiano Herveto versam, ediderunt Lipomanus et Surius : contractam Georgius Gunnefeltiaslib. , de Vitis Eremitarum num. 7.*

VITÆ EPITOME

ex Menæis Græcorum.

Eodem die S. P. N. Jacobi Exercitatoris.

E carne excessit, velut e quopiam laqueo,
Jacobus, carnis non captus laqueis.

S. Jacobus in antro habitat, Sanctus hic omnibus mundi curis abjectis, in quodam antro habitavit annis quindecim, haud procul oppido quod Porphyreone dicitur, omnique in genere *meretricem convertit,* vitæ religiosæ se exercuit. Submissa ad illum est ab impuris quibusdam nebulonibus lasciva muliercula, quæ illum petulanter aggressa ad libidinem provocabat : ipse eam futurorum apud inferos suppliciorum commemoratione, per pœnitentiam Christo adjunxit.

energumenam precibus liberat, 2 Quoniam vero improbi hostis insidias eludere omnes nemo potest, accidit, ut et iste in immane flagitium horrendo casu prolaberetur, ut omnibus lapsis exemplum esset, et dux ad pœnitentiam. Vir quidam illustris filiolam a malo genio insessam ad sanctum virum adduxit, illius ope curandam : qui Deum pro obsessa deprecatus, statim illam impuro insessore liberavit. Sed pater veritus, ne expulsus a puella dæmon eamdem denuo invaderet, eam cum fratre admodum adolescente apud monachum in spelunca reliquit. Hic miser impuris desideriis victus (o casum nefandum!) virgunculam corrumpit. Quid vero deinde? Ne turpe scelus, quod commiserat, in publicum emanaret, occidit et puellam et fratrem ejus; et utriusque cadaver projicit in præterlabentem fluvium. *Ex variis. cum deinde opprimit, et cum fratre necat :*

3 Cum deinde salutis spem omnem desperatus abjecisset, ad seculum reverti statuit. Verum iter ingresso occurrit religiosus quidam piusque monachus, cujus piis adhortationibus permotus, seipsum in monumento quodam conclusit, vitamque durissimam instituit. *pœnitentiam agit*

4 Cum vero regionem illam olim ingens siccitas et æstus vexaret, Deus illius loci Episcopum monet, ut se ad hunc Jacobum in sepulchro latentem conferat, ejusque preces exposcat; alioqui æstum et siccitatem numquam cessaturam. Ergo mox Episcopus cum universo populo supplicabundus ad Sanctum venit precesque ejus enixe postulavit, et vix tandem persuasit : qui ubi cœpit Deum pro illis deprecari, statim largissimus imber e cœlo missus terram irrigavit. Inde Sanctus novas spes de salute sua concepit, quod amplissimum haberet veniæ, imbres largiter cadentes, pignus atque argumentum. Itaque adhuc severiorem vitæ rationem iniit; et pœnitentiam pœnitentiæ, lacrymas lacrymis addidit : atque hoc modo in sancta conversatione spiritum Deo reddidit. *pluviam precibus impetrat sancte moritur*

VITA

AUCTORE INCERTO APUD METAPHRASTEN

PRÆFATIO AUCTORIS.

Multa bona, et animæ salutaria beneficia iis viris qui Dei amantes sunt, et Salvatoris Christi præceptis congruentem vitam ingrediuntur, pulcherrimæ humilitatis possessio conciliat : quam qui amplecti studuerit, et perfecte obierit, is numquam illud timere poterit, ne aliquo modo cadat, aut ullo affectu capiatur, vel suæ fiduciæ superbia efferatur. Quod enim multum damni, et insanabilem jacturam, maximumque periculum hæc iis afferat, qui non cautiores fuerint, licet e multis aliis argumentis hoc intelligere, præcipue vero ex hac historia, quæ nobis scribenda est : ut qui cælestem vitam sibi proposuerint, ex ipsa narratione proficiant, quo tutiores sint. In hac enim et institutionem optimam inveniemus, et exercitationem perfectam, extremamque denique cursum ex pigritia proficiscentem, et pœnitentiæ virtutem ; quæ tantum valet apud benignissimum Deum, ut non solum ex ipsis inferorum portis, et gehennæ doloribus hominem eripiat, sed etiam talem reddat, ut priori virtute majus aliquid possideat, et adjuvante divina gratia, emendationem vitæ superiore statu meliorem recuperet. *Utilitas hujus historiæ*

CAPUT I.

S. Jacobi exercitatio, castitatis servandæ cura.

Fuit quidam vir, qui solitarium in locum secessit prope oppidum Porphyreonem. Erat viro illi nomen Jacobus. Hic cum brevis hujus vitæ vanitati renuntiasset, in spelunca quadam quindecim annos habitavit. Tantos autem in virtutis exercitatione progressus fecit, tamque insignis et Deo gratus extitit, ut et gratia contra dæmones dignus effectus fuerit, multasque alias curationes, Salvatoris nostri Jesu Christi nomine, hominibus attulerit. Cum omnes igitur ejus *Degit 15 annos in spelunca clarus miraculis :*

Ex Metaphraste. multos Samaritanos convertit

ejus hominis vitam admirarentur, ad eum concurrebant; quorum plerique erant ex impiorum *a* Samaritarum superstitione. Illos cum ad se venientes divinus ille vir animadverteret, ex divinarum litterarum lectione ipsos multum erudiendo, ad veram fidem convertebat.

ab aliis ei eum conspirantibus

3 Sed qui humano generi inde usque a principio adversari cœpit diabolus, et iis præcipue qui Christo serviunt, cum ex multa illius hominis virtute ac perfecta vita se fugari videret; aggressus est eum persequi, et ex iis locis, quæ supra diximus, expellere. Cum enim in unum quempiam Samaritam ingressus fuisset ex eorum numero, qui ab initio veritatem ipsam aversabantur, fecit ut ille universos ad se pertinentes amicos, consanguineos ac servos, ad insidias sancto illi viro struendas, in unum colligeret; quo eum ita irretitum posset e regionibus illis propulsare. Omnes igitur cum ad sacerdotis sui diversorium convenissent, et multa essent machinati; una omnium sententia hæc fuit, ut impudentem atque inhonestam mulierculam ad se accerserent, cui viginti aureos nummos darent, totidemque alios se illi daturos promitterent, si ipsa Dei servum Jacobum illecebris suis corrumpere posset, ut ansam aliquam arripientes, eum virum cum dedecore e sua regione fugarent.

subornatam meretricem,

4 His promissis mulier illa inducta, multam noctem observans, ad ipsum adiit, ac januam pulsans eum rogabat, ut ipsam intromitteret. Cumque ille moraretur, et diutius id se facturum recusaret, illa nihilominus impudenter januam pulsare pergebat, et multis precibus eum obsecrare, ut ipsam admitteret. Cum igitur ille januam patefecisset, et eam vidisset, spectrum aliquod cernere sibi visus est; seque crucis signo muniens, januam ipsam cum impetu clausit, atque in cellam reversus, ad orientem solem se convertit, et Deum attente precatus est. Non multo autem tempore postea, cum media nox præteriisset, non desinebat mulier illa pulsare januam; quin etiam magna voce, Miserere inquit, mei tu, qui Dei servus es: aperi mihi januam, ne ante cellam tuam ferarum cibus efficiar.

ante cellam diu multumque noctu lamentantem

5 Cum justus ille vir hæc consideraret, et ferarum multitudinem, quæ erat in illis locis, animadverteret januam ipsam invitus (ut ita dicam) patefecit, eique dixit: Unde huc venisti? Quem quæris? Et unde es? Cui mulier: E monasterio, inquit hoc propinquo ego sum, meque monasterii Præses ad ferendas *b* benedictiones in hoc castellum misit, ac dum reverterer in monasterium, hoc in loco nox me oppressit. Rogo igitur te, divine vir, ut miserearis mei, et apud te accipiar, ne ferarum præda efficiar. His igitur verbis ille commotus, eam ad se introduxit, panemque et aquam illi apposuit: et interiorem cellam ingressus seipsum illic inclusit, muliere in exteriore cella derelicta.

monacham arbitratus

b

in exteriorem cellam admittit

6 Illa vero cum cibum sumpsisset, voluit paullisper quiescere. Postea cœpit vociferari, et cum lamentis ad januam se dejicere, virumque sanctum implorare. Ille vero fenestra prospiciens, eamque videns angustiis et multo dolore compressam, dubitabat quidnam ei diceret aut faceret. Tunc illa, Precor te, inquit, ut me respicias, et signo Crucis munias, quoniam dolore cordis opprimor. His ille auditis exiit, et statim igne multo accenso, prope eam mulierem sedit, ac sinistra manu igni admota, dextera sacrum oleum sumpsit, et eam calefacere cœpit propriæ manus calore, neque desinebat ejus pectus Crucis signo munire. Illa igitur impudentiæ stimulis impulsa, cum irretire eum vellet, et in turpem libidinem concitare: Rogo, inquit, te diutius cor meum ungas, ut dolor, qui me comprimit, jam desinat. Ille, quæ ejus erat simplicitas, mulieri credens, quæque ad eam curandam pertinebant, attendens, simulque fraudem pravi dæmonis sciens ac metuens, ne forte ex multa in eam commiseratione sempiternam infirmitatem sibi afferret, duabus vel tribus horis constanter sinistram manum in ignem injectam detinuit, ita ut digitorum compages combustæ deciderint. Hoc ille faciebat contra diabolicas machinas militans, ut propter intolerabilem illum dolorem ex ignis flamma proficiscentem, nulla pessima cogitatio in ejus animum irreperet.

dolores cordis fingentem dextra manu inungit, et cruce signat

sinistram igne adurit contra tentationes.

7 Quod cum admirabiliter ab eo fieri mulier videret, et ipsa resipisceret (totam enim sancti viri manum fere igne consumptam videbat) lacrymans atque ingemiscens ad sancti viri pedes se dejecit, et suis manibus proprium pectus pulsans, clamabat: Hei mihi miseræ et excæcatæ! hei mihi, quod diaboli domicilium facta sum! Hæc cum sanctus vir audiret atque obstupesceret, surge, inquit, mulier. Hoc dixit, et admodum festinanter et solo illam erexit, et attentas preces ad Deum mittens, Nuntia, inquit, mulier, quid hoc sit. Vixque ad se reversa, quo pacto res se habebat, singulatim exposuit, aperiens quas pravi Samaritæ, vel diabolus potius adversus justum virum insidias machinatus fuerat. Qua re audita, Dei servus magnopere ingemuit: cumque Dei gloriam celebrasset, et lacrymas multas emittens, Deo gratias egisset; illam catechismo instruxit, eique benedictiones impartitus, misit ad sanctissimum Alexandrum Episcopum. Mulier vero cum ad ecclesiam venisset, unamquamque rem ordine Deo ipsi primum, deinde et sanctissimo viro confessa est: qui et ipse cum plurimum eam instruxisset, eorumque malorum, quæ commiserat, valde pœnitentem videret, immortalitatis lavacrum ei dedit, et mulierem quidem ipsam ad Virginum monasterium misit; omnem vero populum religiosum, et Christi amatorem Clerum cum congregasset, ex urbe et regione illa omnes Samaritas expulit, ac postea Dei servum Jacobum adiit, eumque ut bonus Pater multum confirmavit. Ita vero et mulier supradicta per pœnitentiam Christo seipsam obtulit, ut et cara Deo esset, et adversus dæmones gratiam acciperet.

quo viso meretrix, convertitur

baptizatur

fit religiosa et sancta

Samaritæ

a Samaritæ infestarunt Christianos præcipue seculo quinto et sexto, sub Imperatoribus Zenone, Anastasio, Justino, ac Justiniano: sed ab hoc Julianus quidam eorum Rex bello superatus et perremptus est. Agunt de eis Procopius de ædificiis Justiniani Imperatoris lib. 5, Cyrillus monachus in Vita S. Sabæ Abbatis 5 Decemb. et alii. Hinc de S. Jacobi ætate statui utcumque potest.

Benedictio, eulogia

b Id duplici modo accipi potest, vel ut missam se dicat, ut inde benedictionem ad monasterium deportaret, id est, eleemosynam. Simili phrasi utitur Cyrillus in vita S. Sabæ, ubi supra 20 Janu. ad vitam S. Euthymii diximus num. 9, in Proleg. Verum ubi ea erat benedictio? Vel intelligi potest, ut se tulisse eo benedictionem dicat, sive eulogias, id est, panes vel alias, vel a Sacerdotibus benedictas solitis Ecclesiæ precationibus, vel quod a sanctarum Virginum manibus venirent, benigne tamen suscipi atque etiam adversus morbos vim habere solitas: vel certe in testimonium solum benevolentiæ aliquos præcoces aut rariores fructus, vel quidpiam simile, quod esse secularibus, sed piis, hominibus acceptum sciebant: mittere sanctimoniales illæ Virgines solebant. Sic 26 Jan. in vita S. Bathildis cap. 3, num. 12 ut et Regem et Reginam et Proceres condigno honore cum eulogiis semper visitarent, etc.

CAPUT II.

Donum curationum. Secessus longinquior.

Facto autem intervallo quodam temporis, filia cujusdam viri, qui principem locum in Senatu obtinebat, impuro spiritu agitata, nominatim sanctum illum virum invocabat. Cum igitur ejus parentes ad Dei servum eam duxissent, ipsum rogabant, ut puellæ juventutem misericordia prosequeretur, et impurum spiritum ab ipsa expelleret. Cumque sanctus vir pro ea Deum precatus esset, et manus super illam imposuisset, statim divina ope dæmonem expulit, et puellam curavit. Ejus igitur parentes cum et Deo et ipsi gratias egissent, trecentos aureos nummos ei miserunt, quos non solum justus ille vir arripere ausus non est, sed ne videre quidem eos passus fuit, dicens, eisque persuadens, non decere divinarum rerum mercaturam facere, sed pauperibus illos potius

Jacobus dæmoniacam curat

oblatam pecuniam respuit

tius dare. Ego enim, inquit, eos non accipio; nam in solitudine degens istis non indigeo. Itaque gratias Deo agentes homines illos in eorum domos remisit.

sanat paralyticum et multos ægros

9 Aliquando vero cum adolescens quidam a dæmone tentatus fuisset, utroque pede dissolutus fuit: quem ejus consanguinei bajulantes, ad sanctum virum tulerunt, eum rogantes, ut pro ipso Deum precaretur. Ille autem cum tres dies jejunasset, et divinis precibus operam dedisset, paralyticum hominem sanum restituit, cui et benedixit, jussitque propriis pedibus in suam domum reverti. Multi alii ad eumdem veniebant, qui cum diversis morbis laborarent, omnes divina ope per ipsius preces curati, ad suas domos revertebantur.

honorem fugit

10 Cum autem ille Dei servus se ab omnibus multum honorari videret; et casum, qui ex honore ipso multis evenire solet, valde metueret, locum illum reliquit, et fugiens abiit procul ab urbe illa quadraginta milliaribus: cumque apud petras, quæ sunt ad ripam fluvii, speluncam magnam invenisset, triginta annos illic habitavit, in precibus et hymnis totos dies ac noctes insumendo. Nutrimenta vero ipsa multo tempore ex herbis, quæ prope fluvium nascebantur, sibi conficiebat: postea parvum quemdam hortum ad ripam fluminis eleganter construxit, atque in eo aliquod horis diei opus faciens ex eo ipso cibum sibi comparabat. Ita vero ejus vita celebrabatur, ut e viginti et triginta monasteriis monachi et Clerici ad eum venirent, multique alii ex iis, qui mundi rebus occupantur, ad eum se conferrent, ut ejus benedictionem acciperent, et ab eo confirmari possent.

30 annos habitat in spelunca.

CAPUT III.

Lapsus in fornicationem et homicidium.

Energumena S. Jacobum inclamat

Sed talis ac tantus vir, tantaque gratia dignus effectus, fortasse elatione vel superbia captus, in lapsum, eumque omnium gravissimum, incidere permissus fuit. Nam scelestissimus humani generis inimicus, qui contra homines rectam et Deo gratam vitam degentes, propriam invidiam exercet, in puellam quamdam ingressus, cujusdam divitis filiam, cœpit clamare, et S. Jacobum nominatim appellare; ita ut parentes puellæ circumirent, et ubique divinum illum hominem investigarent, neque monasterium, neque desertum aliquem locum relinquentes. Quem cum invenire non possent, postea solitarium quemdam hominem in eo loco, quem supradiximus, esse cognoverunt. Pater igitur servos suos secum habens, et puellam jubens una cum matre in jumento sedere et eum sequi, venit in eum locum, de quo audierat, ubi et ille vir sanctus vitam degebat. Quem cum vidisset, et ad ejus pedes se abjecisset: Miserere, inquit, filiæ meæ, quoniam graviter ab impuro spiritu cruciatur: nam viginti dies sunt, quibus neque cibum, neque potum sumpsit, sed clamat seipsam lacerans, et nomen tuum appellans.

ad eum adducitur

ejus oratione sanatur

12 Tunc jussit puellam illuc duci: cumque se diutius precibus dedisset, sic ardenter pro ipsa precatus est, ut et locus, in quo stabant, contremuerit. Finitis vero precibus, insufflavit in illum impurum spiritum, et ait: In nomine Domini nostri Jesu Christi exi ab ista puella. Statimque dæmon ipse, tamquam igne aliquo impulsus, e puella discessit. Illa vero cum in solum cecidisset, multis horis jacuit sine voce: sed Sanctus ille Deum precatus, eam, manu apprehensa, erexit, et parentibus suis reddidit. Qui cum miraculum illud vidissent, divinam gloriam collaudarunt. Sed metuentes, ne impurus ille dæmon reversus, in eam ingrederetur, ipsum rogarunt ut puella apud eum duos dies remaneret, quoad omnino a dæmone liberaretur. Puella igitur apud eum relicta, parentes in domum suam reversi sunt.

sola apud eum remanet

13 Decet autem, sicut initio diximus, ad multorum cautionem et cœlestem hanc vitam exercentium ædificationem, non solum perfectorum hominum recte facta narrantes, bona tantum colligere; sed ne malarum artium et laqueorum scelestissimi illius hostis imperiti sint, qui Deo serviunt; quemadmodum maximas et veras hujus hominis virtutes enumeravimus; ita, inquam, convenit, et fluctuationem in eum illatam, et inde maximum ejus lapsum, enarrare. Dicemus autem deinceps, ut decet, et ea miracula magna atque ingentia, quæ post perfectam ipsius pœnitentiam et generosam confessionem per eumdem edita sunt. Quo enim nobiliorem exercitationem ac vitam antea egerat, eo major postea ipsius fuit lapsus. Quanto autem gravior fuit lapsus, eo major postea ipsius fuit et emendatio.

Ex Metaphraste.

(Sanctorum lapsus narrandi ad ædificationem)

14 Ille enim pessimus et impius Dei servorum inimicus, cum puellam, quæ curata fuerat, illic solam cum solo relictam vidisset, et velut ansam quamdam adversus justum hominem arripuisset, libidinosum spiritum in eum immisit: qui tantopere ipsum adortus est, ut qui exercitationis initio, a quo tempore impiorum Samaritarum laquei per mulierem, quam supradiximus, parati fuerant, generoso et forti animo restiterat; quique ut diabolum superaret, per quem mulier adversus ipsum impulsa fuerat, sinistræ manus jacturam perferre maluerat; is, inquam, vir libidinis stimulo percitus, divini timoris et tantæ sanationum gratiæ ac tam diuturnæ exercitationis, totque laborum oblitus fuerit; et quamvis ad multam senectutem venisset, victus tamen dæmoni succubuerit: et in eum locum, qui ante cellam erat, egressus puellam ipsam vitiaverit, et impietatis cœno seipsum commacularit.

a

ab ea violatur

15 Deinde vero, tamquam primordiis quibusdam dæmoni oblatis, coactus est superiori malo et alterum addere. Cum enim corruptor ille serpens vereretur, ne Jacobus ipse resipiscens ad emendationem veniret, quæ per pœnitentiam his præbetur, qui eam sincero animo inquirunt, ei viro, quem, ut sibi videbatur, captivum ducebat, suggessit, ut superiore peccato majus quiddam patraret: quasdam enim timiditatis, cogitationes cum in ejus mentem injecisset, auctor illi fuit ut puellam a se vitiatam interficeret. Et eo igitur peccato superatus, ejus quoque cædem patravit, sperans scilicet ea re fieri posse, ut ejus puellæ parentum molestiam vitaret.

occiditur,

16 Sed neque eo scelere contentus fuit verus ille malorum auctor diabolus, sed aliud etiam addidit, ut non solum interfectæ puellæ reliquias sepulturæ non mandaret, sed eas etiam in aquas fluvii sine misericordia aliqua projiceret. Talis est superbiæ et arrogantiæ fructus. Nisi enim ejusmodi peccato monachus ille se subjecisset, pravus hostis, tamquam in breve aliquod navigium vim magnam ac ventorum æstum effundens, eum senem nequaquam dedecorasset, a quo adhuc juvene victus fuerat; quem postea et ipse vicit, eo quod nimis elatum sensit.

in flumen subjicitur.

a An tum hæc scita esse desierat? Certe Procopius scribit sub Justiniano Samaritanos ut plurimum Christianos effectos, itemque Justinianum iis vetustum in monte Garizin propugnaculum obeunctum reliquisse

CAPUT IV.

Motus desperationis.

Jacobus Dei benignitate revocatus ad salutem

Sed tamen egregia Christi summorum honorum largitoris in homines benevolentia, qui omnes homines mavult salvos esse, quam perire, ei qui lapsus fuerat atque humi jacebat, manum porrexit, et pœnitentiæ remediis insanabilia et graveolentia proprii figmenti, hoc est, ejus viri vulnera curavit, iisdemque ac majoribus gratiis post pœnitentiam eum decoravit. Hæc autem in medium proferre coacti sumus, ut sicut superiorem ejus vitam cognoscentes, Deum laudavimus, et quomodo lapsus fuerit audientes in

tristitiam

Ex Metaphraste.

tristitiam incidimus; ita et sinceram ipsius pœnitentiam ediscentes, non nobisipsis confidamus, sed in benignissimo Deo, ex quo gratiæ omnes proficiscuntur, spem collocemus; qui et nobis stantibus dat patientiam, ut perfecte stare possimus; et pigritia cadentes sua manu sustentat, hoc est, opem nobis porrigit, ac pœnitentes pro sua in humanum genus caritate amplectitur.

18 Etenim qui tot et talia mala patravit, quorum unumquodque gehennæ obnoxium eum faciebat, Davidis exemplum imitandum sibi proposuit, quo a lapsu erigi posset. Nam et David post adulterium rerum ordinem pervertit, et pro eo quod adulterii sui pœnas dare debuisset, cædem etiam addit ejus viri, cui prius injuriam fecerat. Ille igitur cum animadverteret, quemadmodum Deus ipse ac benignus Dominus Davidis oratione placatus, statim peccata ei condonavit, ad pœnitentiæ portum confugit, sola spe ad animæ ipsius emendationem gubernatrice usus. Cum enim ad se rediisset, et e somno, ut aliquis diceret, excitatus esset, in cellam suam ingressus est, seque in terram cum abjecisset intolerabiles gemitus emittebat, pectus suum valde percutiens, et lacrymarum rivulos emittens.

2 Reg. 11. 15. exemplo Davidis meditatur pœnitentiam,

19 Sed neque sic ab eo discessit impurus et scelestissimus diabolus. Nam cum ejus viri propositum ac voluntatem ferre non posset, cœpit desperationis cogitationes in ejus animum injicere, cum hujusmodi pessima initia adversus humanum genus ex Judæ ipsius desperatione inferre conatus esset. Ille igitur ad seculi consuetudinem redire decrevit. Sed benigni Christi voluntate factum est ut iter faciens, in monasterium quoddam veniret. Ad eos igitur monachos, qui illic erant, ingressus, ipsos salutavit : qui cum ejus pedes lavissent, et panem ei apposuissent, rogabant ut cibum sumeret. Ille vero cum neque eos fere audire pateretur, gravem gemitum emittens : Hei mihi, inquit, misero, quomodo potero in cœlum oculos erigere? Quomodo ipsius Christi Domini nomen audebo invocare, quem reprobavi ac dereliqui? Quomodo audebo aliquid ex ipsius bonis attingere, qui anima et corpore adulter contra ipsum fui, et intemperantiæ libidinibus meipsum commiscui? Cumque cœpisset narrare, quo pacto res se habuerat, illis omnia confessus est : qui multa tristitia ob eam rem affecti, et his, quæ diversis modis passus fuerat, commoti, pro viribus eum consolati sunt. Cumque benedictiones ei dedissent, et multas atque attentas preces pro eo ad Deum misissent, a se dimiserunt.

ex desperatione rediturus ad seculum, divertit ad monasterium,

narrat monachis suum lapsum

20 Cum autem iter faceret, Frater quidam ei occurrit, vere Christum in seipso habens : qui cum eum salutasset, coegit in suam cellam divertere : cumque ejus pedes lavisset, et omnia caritatis officia illi præstitisset, panem apposuit, ipsumque adhortatus est, ut particeps fieret earum benedictionum, quas Deus misisset. Ille vero cum peccatorum suorum sibi conscius esset, pectus suum pulsans, diu recusabat cibum sumere. At Dei servus, apud quem ille diverterat, ad ipsius pedes se abjecit; eum consolans, et jurejurando affirmans, se non prius e terra surrecturum, quam promisisset, se illorum quæ apposita fuerant participem futurum. Id cum ille promisisset, Dei servus e terra surrexit, ut cibum sumeret. Postea vero quam ambo panem gustaverunt, et Deo gratias egerunt, rursus una sedebant.

ab anachoreta ducitur ad cellam,

coactus cibum sumit,

21 Tunc is, a quo Jacobus hospitio acceptus fuerat, ipsum affatus : Instrue, inquit, Pater, me in Christo filium tuum, et cor meum confirma, quoniam multis et variis cogitationibus valde sollicitor. Tunc ululans S. Jacobus, et cum lacrymis, gemitibus et lamentis suum pectus verberans : Sine, inquit, Frater, me flere, et gravia peccata mea, quæque impie adversus Deum ausus sum, lamentari : quoniam in hac mea vana et turpi canitie, tanquam puer, a diabolo supplantatus, in interitum omnino immersus sum. Malis enim, quæ juvenis toleranter vici, nunc in senectute inhoneste me gerens succubui, cum in graveolentis stupri cœnum meipsum conjecerim, et alia his graviora peccata commiserim. Hæc cum ille audivisset, mœrore multo affectus est, eumque rogavit, ut singulatim fraudem diaboli narraret; hæc duo ex ea re procurans, primum, quod sperabat peccati confessione ad pœnitentiam illum virum provocandum; deinde, quod ex Fratris lapsu cautionem sibi in posterum parare cupiebat. Ille igitur sic narrare cœpit.

rogatus aliquid dicere ad ejus instructionem, lapsum deflet,

et narrat,

22 Cum exercitatione accurata et valde laboriosa usus fuissem, et Deo ipsi quinquaginta annos innocenter servivissem; postquam multam a benigno Deo gratiam accepi, multaque miracula per me scelestum perfecta sunt; postremo Satanas in puellam quamdam ingressus fuit : cujus parentes cum audivissent Christi gratiam mihi adesse, illam ad me duxerunt ut curari posset. Cumque me rogassent, ut pro illa Deum orarem, id feci : et divina ope factum est, ut impurus spiritus ab illa discederet. Illi cum omnino eam curari cuperent, duos dies apud me puellam reliquerunt, ipsique in domum suam reversi sunt. Mente vero excæcatus ego, ad illam exii, et libidinis stimulo superatus, neque Deum hora illa in mente habens, neque quod tam diuturnæ exercitationis labores perderem cogitans, sed omnia (ut summatim dicam) oblitus, et gehennam contemnens, ad stupri perniciosam ruinam cecidi. Cumque puellam vitiassem, malo malum curare volui, quinimo minori malo majus addidi. Nam dedecoris illius auctor dæmon me invadens, ejusdem puellæ cædem in mentem suggessit. Itaque post stuprum quod intuleram, illam ipsam interfeci, ejusque corpus in fluvium projeci. De mea igitur salute desperans, discessi, et nunc in mundum revertor. Quomodo enim in cœli altitudinem oculos erigere potero? Nam si Christum ipsum nominare ausus fuero, nunc ignis de cœlo descendens statim me consumet.

de venia desperat.

CAPUT V.

Pœnitentia in sepulchro peracta.

Hæc et talia cum illi multis lacrymis et gemitibus maximis enarraret; alter Dei servus hæc audiens, divina gratia compunctus, in ejus collum cecidit, cumque osculans : Quæso, inquit, Frater, ne animo decidas, neque de salute tua desperes : sed credens pœnitentiæ locum esse, lacrymas fundens benigno Deo confitere. Multum enim misericors est Dominus, et multa est misericordia, qua nos semper prosequitur. Quoad tempus habemus, pœnitentiam agamus. Nam si pœnitentia non esset, quomodo David post prophetiæ donum, post regnum, post Domini testimonium, in adulterii et cædis barathrum lapsus, verbis et re pœnitentiam ostendens, talium peccatorum remissionem assequi potuisset? Si pœnitentiæ locus non est, quomodo B. Petrus Apostolorum princeps, primusque discipulus, qui claves cœli a Deo accepit, cum Dominum Christum non semel, non bis, sed ter negasset, et post hæc amare flevisset, non solum ejus peccati remissionem impetravit, sed majore etiam honore dignus fuit habitus, rationalium Christi ovium pastor effectus? Nisi pœnitentia esset, quomodo eum, qui apud Corinthios fornicatus fuerat, assumi Apostolus mandasset, Ne, inquiens, circumveniatur a Satana?

Erigitur in spem misericordiæ Dei

2 Reg. 12. 13

Matth. 16. 19

Matth. 26. 75

Joan. 21. 17

2 Corint. 2. 11.

24 His et talibus verbis cum ejus animum valde confirmasset verus et misericors Frater, eum rogavit, ut secum una manere vellet : cumque ille nollet; ad ejus pedes Dei servus se abjecit, eosque osculatus, illum orabat, ne ab eo separaretur, cogitans ac metuens, ne aliquo modo in desperationem incideret, et animam suam omnino perderet. Cum vero vehementer

in cella anachoretæ detineri nequit

menter eum admonens, rogans atque obsecrans, illi persuadere non posset, sanctus vir angustiis compressus et spiritu ingemiscens, atque pro eo magnopere Deum precatus, illum dimisit, cum benedictiones etiam dedisset, quibus in via uteretur. Cumque una cum illo usque ad quindecim milliaria ivisset, non desinebat ipsum hortari, longam de pœnitentia orationem habens. Eum deinde amplexus, et cum lacrymis osculatus, ac pro ipso Deum precatus, in cellulam suam reversus est.

25 Jacobus autem cum viæ, quæ in mundum ducebat, se dedisset, in itinere erat. Cumque partem quamdam viæ transegisset, et paullum declinasset, vetus quodam sepulcrum invenit, ad figuram speluncæ factum, in quo plurima mortuorum ossa reposita erant, quæ temporis vetustate fere ut pulvis evaserant. Quo ingressus, cum ossa illa in unum collegisset, in quodam monumenti angulo ea reposuit; cumque veterem speluncæ januam occlusisset, et genua in terra posuisset, pectus verberans, magno cum ejulatu ac lamentatione ita Deo confitebatur: Quomodo at te, Deus, oculos erigam? Quale confessionis meæ initium faciam? Quo animo, quave conscientia fretus, impiam linguam et labia sordibus plena movere aggrediar? Primum cujusnam peccati remissionem petere audebo? Da veniam, benignissime Domine. Esto propitius mihi indigno, bone Domine, neque perdas me cum turpissimis factis meis: non enim parvæ sunt impietates meæ. Stuprum commisi, cædem feci, sanguinem innocentem effudi. Ad hæc omnia miserum corpus aquis, feris ac volucribus escam dedi. Et nunc, Domine, tibi scienti omnia confiteor, harum rerum veniam a te postulans. Ne me despicias Domine, sed pro tua misericordia et in homines caritate, miserere mei hominis impii atque indigni, et mihi copiosam misericordiam tuam impertias, omnemque iniquitatem meam remitte, ne in peccati profundam voraginem demersum obruat me vastatoris immiti procella, ne draco abyssi me devoret.

in veteri sepulchro implorat Dei misericordiam

26 Hæc constanti pœnitentia et confessione usus, decem annos in spelunca transegit, vel in sepulcro potius duram vitam tolerans, e loco illo non exiit, neque cum aliquo versatus est, neque quemquam allocutus: sed amaris lacrymis, gemitibus et lamentis intolerabilibus multaque compunctione omne tempus transegit, bis in hebdomada januam speluncæ aperiens, et olera, quæ erant prope ostium sepulcri, ubi ipse manebat, colligens, ex quibus tantum comedebat, quantum sibi satis esse putabat; atque in speluncam revertebatur, multas Deo gratias agens, omnique tempore precibus, vigiliis et confessionis perseverantiæ dans operam. Quamobrem benignus Deus qui non vult mortem peccatoris, sed conversionem et vitam, tantum et tam multum laborem non inanem neque inutilem esse passus est. Ejus enim puram et diligentissimam pœnitentiam attendens, tantorum et talium peccatorum veniam ei dedit.

10 annis ibidem agit pœnitentiam.

Ezech. 18, 32

CAPUT VI.

Pluvia impetrata. Alia miracula; sanctus obitus.

Cumque et sancto illi homini, et omnibus aliis pœnitentiæ vim manifestam Deus ipse facere vellet, permisit, ut vehementissimus squallor et pluviæ penuria totam illam regionem detineret. Itaque post multa jejunia, preces, et supplicationes, revelatum fuit civitatis illius religiosissimo Episcopo, viro sancto et Deum metuenti, esse quemdam hominem, ea in regione in sepulcro habitantem, habitu quidem humilem, sed spiritu et animo sanctum; qui si ab ipsis persuasus, Deum precatus fuisset, omnia mala, quæ illi regioni imminerent, averteret. Sanctissimus igitur Episcopus cum toto Clero jussit omnes congregari ad visionem illam audiendam, quam eis narraturus erat, ut cum supplicationibus ad speluncam sibi revelatam, ad eum divinum hominem adirent. Cum id factum fuisset, et ad eum locum venissent, justum illum hominem invenerunt, multisque precibus ab eo petierunt, ut eorum regionis misereretur, et Deum precari vellet, ab eoque impetrare ut populo suo reconciliaretur, et præsentem squallorem depellens, pluviam in eorum terram demitteret.

Episcopus divino monitu pro pluvia ejus preces implorat

Ex Metaphraste.

28 Ille nihil omnino eis respondens, suum pectus verberabat, neque in cœlum oculos erigere audens, id tantum dicebat: Propitius esto, Christe, multis meis impietatibus. Episcopus vero cum in supplicationibus atque hortationibus perseveraret, neque responsum aliquod ab eo reciperet illo relicto, qui eo venerant, lamentantes reversi sunt. Cumque ac ecclesiam venissent, illic rursus lacrymantes et supplices a benigno Deo malorum liberationem quærebant. Cum vero multis diebus lamentantes ac jejunantes Deum implorarent, ut eis subvenire vellet; iterum eidem Episcopo revelatum est, et clara vox audita fuit, quæ ita dixit: Abi ad servum meum Jacobum, quem tibi jam revelavi, eique persuadens, ut de his rebus me orare velit: eo enim orante, iis malis quæ regioni impendent, liberi eritis.

responso frustratus,

iterum jubetur eum adire:

29 Reversus igitur cum toto Clero et populo sanctus Dei Sacerdos, pergebat divino homini supplicationes afferre. Tunc ille invitus (ut brevi dicam) et multis supplicationibus adductus, et ab illo sancto Episcopo persuasus, quod divina revelatione ad eum missus venisset, erectis in cœlum oculis, multo tempore attentas preces habuit: cumque adhuc in ejus ore preces essent, bonus et misericors Deus, qui omnia se metuentibus abunde et facile largitur, re ipsa illud divinarum litterarum dictum implens: Adhuc te loquente, dicam, Ecce adsum; pluviam multam in terram dimisit.

ejus precibus pluvia impetratur

Isa. 58, 9.

30 Quam majorem in modum admirati, hymnum pro gratiis agendis misericordi Deo et ejus magnificentiæ cecinerunt, ac reversi sunt: divinam vero gloriam celebrantes, ejus servos beatos prædicabant, qui per virtutis exercitationem, tali ac tanto honore et gratia digni efficerentur. Eo igitur maximo beneficio a benigno Deo adjuti, et divina illi plaga liberati, quæ per Dei servum Jacobum repulsa est, ad hodiernum usque diem per singulos annos illius diei memoriam celebrant, quo ariditate illa aerea liberati sunt: et hymnos, supplicationes et gratias assiduas Christo agunt.

cujus beneficii annua memoria.

31 Multi vero diversis morbis detenti e populo ipso, una cum Episcopo, consolationis et curationis causa ad Dei servum Jacobum confugiebant: quos ille oleo sancto unctos, et Christi nomine benedictos, ita sanabat, ut domum reversi gloriam Dei collaudarent, qui per servum suum curationem ipsis attulerat. Omnes igitur, qui civitatem ac finitimam regionem habitabant, ægrotos suos ad eum ferebant, vel rogabant, ut, ipsis absentibus, pro eorum salute ipse Deum oraret: ac statim divina ope curationem assequebantur: tanta enim gratia illi collata est, ut vel solo sermone statim impuros spiritus fugaret.

Multum claret miraculis.

32 Eodem autem ipso anno, quo acerbissima illa squalloris plaga repulsa est, Dei servus Jacobus accersivit sanctissimum Episcopum, eumque rogavit, ut speluncam, hoc est, sepulchrum curaret, in quo jamdiu ipse domicilium habuerat, et ab eo petivit, ut mortuus illic sepeliretur. Id cum ille se facturum promisisset, et in urbem reversus esset, post paucos dies B. Jacobus in senectute bona obiit, quintum et septuagesimum annum agens. Quod cum religiosissimus Episcopus cognovisset, ad eum locum cum toto Clero et probis laicis accessit: qui cum aromatibus pretiosis eum condiissent, Deum ipsum et ejus gloriam celebrantes, venerandas ejus reliquias in illo ipso monumento deposuerunt.

moritur

sepelitur

Ex variis ædificatur ibi ecclesia, festum celebratur.

33 Postea sanctus Dei Sacerdos sacram ædem ad speluncam ædificavit, ejusque reliquias illuc transtulit. Quo in loco usque ad hodiernum diem multi curantur, ac tota civitas et finitima regio ejus memoriam singulis annis celebrans, diem magnum festum agit, in gloriam benigni Dei, qui sic illum honoravit: quem et nos consueto more et gloriose celebremus, benedicentes Patri, Filio, et Spiritui sancto, cui gloria est et imperium in secula seculorum, Amen.

DE S. CAROLO MAGNO ROMAN. IMPERAT. REGE FRANCOR.

§ I. *S. Caroli publica veneratio.*

An. DCCCXIV XXVIII Jan.

Colitur consuetis Divorum honoribus sacrisque anniversariis Carolus Magnus *Francorum Rex, primusque revocata quarto demum seculo in Occidentem imperii dignitate, Romanorum Imperator. Relatum in sacras tabulas illius est nomen a* Guidone *Cremensi,* Paschale III, *dicto: qui licet,* Alexandro III, *Ecclesiam Catholicam legitime administrante, schismaticorum factione,* Frederico Ænobarbo *Cæsari adhærente, præter ejus fasque Papa appellatus sit;* Carolus *tamen, propter illustria benefacta, et antea fortassis, et post saltem, conniventibus Romanis Pontificibus, Divus habitus est, templa illi dicata, Officii Ecclesiastici impensa celebritas.*

S. Caroli Magni publica veneratio

elogium ex Henrico Spondano,

2 *Quod ita Henricus Spondanus Apamiarum Episcopus in Epitome Annalium Baronii, anno* 814, *nu.* 5, *declarat:* Si quæ de ipso scripta sunt spectes, dignum virtutum exemplar intueberis, religionisque omnibus absolutum numeris simulachrum, cui nec (mea sententia) qui præcesserunt, vel postea successerunt Imperatores, æquari penitus valeant. Sed nec in moribus haberet æqualem, nisi conjugalem castitatem concubinarum introductione fœdasset. Verum posterior maculas istas pœnitentia abstersit, dum senilem carnem suam cilicino super nudum corpus inhærente jugiter indumento attrivit. Cujus quidem egregiarum virtutum merito, Ecclesia Gallicana ejusdem natalem diem celebrat: eumdemque sub Frederico Imperatore, Paschalis Papa dictus in numerum Sanctorum adscripsit. Sed quod is haud legitimus fuit Pontifex, ejusmodi canonizatio non est recepta ab Ecclesia Romana. Quod tamen non reperiantur legitimi Pontifices eam impugnasse, res sic tacita permissione, sive tolerantia, perseveravit, ut in propria Ecclesia, ubi sepultus fuit, coleretur. Ita enim Canonum præcipui interpretes declararunt. Propagatus autem postea noscitur ejus cultus in alias Ecclesias Galliæ, Belgii, atque Germaniæ, in quibus idem Carolus sanctitatis titulo colitur, faventque scripta plurimorum rerum Francicarum historicorum. *Hæc Spondanus.*

Ecclesiastici cum de eo officium

3 *Vidimus certe complurium Ecclesiarum Breviaria, in quibus XXVIII Januarii colitur* S. Carolus *Imperator, vel IX Lectionum officio vel trium. Et in Ecclesia quidem Monachiensi hæc recitatur publica eo die precatio:* Deus qui superabundanti fœcunditate bonitatis tuæ B. Karolum Magnum Imperatorem et Confessorem tuum, deposito carnis velamine beatæ immortalitatis gloria sublimasti, concede propitius, ut quem ad laudem et gloriam nominis tui honore imperii exaltasti in terris, pium ac propitium intercessorem semper habere mereamur in cœlis, per Dominum. *Par et in antiquo Parisiensi Breviario, Remensi, Rotomagensi, Osnabrugensi, Tornacensi, aliisque honos habetur. In Rotomagensi hæc legitur Oratio, quæ et de* S. Ludovico *Rege:* Deus, qui B. Carolum Confessorem tuum de terreno regno ad cœlestis regni gloriam transtulisti, ejus quæsumus meritis et intercessione, Regis Regum Jesu Christi filii tui facias nos esse consortes. Per eumdem Dominum.

nomen in Martyrologiis.

4 *Extat et in plurimis Martyrologiis consignatum Caroli nomen. Antiquissimum est quod a Rabano sub Lothario Caroli nepote compositum creditur: in quo solum id habetur:* Obiit Carolus. *Brugense MS.* Ipso die depositio Domni Caroli Magni Imperatoris. *MS. S. Lamberti Leodii:* Eodem die Caroli Magni Imperatoris. *In MS. imperialis monasterii S. Maximini Treviris, quod alioquin fere Rabani Martyrologio, ab Henrico Canisio publicato, in omnibus respondet, Caroli nulla mentio est. Verum in Necrologio atque in Anniversariorum catalogo ista habentur:* Karolus Magnus Imperator, qui dedit huic Ecclesiæ tres curtes, id est, Stenfele, Luniciacum, Winariskirca. *Wandelbertus hoc die:*

Lux, decus, orbis amor, patriæ cultusque dolorque,
Excelso imperii caput exaltatus honore,
Tum Carolus migrans Hludovico sceptra relinquit.

Martyrologium Usuardi Parisiis excusum anno 1536. Item S. Karoli Imperatoris. *Ferrarius:* Aquisgrani S. Karoli Magni. *Varia MSS. Belgica tum Latina tum Teutonica lingua:* Apud Aquisgrani, depositio S. Karoli Regis Francorum et Imperatoris Romanorum.

5 *MS. Florarium:* Aquisgrani depositio B. Karoli Imperatoris Romanorum, Regis Francorum, et Ducis Brabantinorum, qui pro magnitudine operum cognominatus est Magnus. Ab hoc denominatur inclyta stirps Karolidarum, qua generosior et religiosior, excepta genealogia Christi, non prodiit ulla sub cœlo. Obiit anno salutis 814, ætatis suæ 71. *Ex hac immodica Carolidarum, sive Karlingorum, laudatione, et Ducis Brabantinorum appellatione, conjicere licet auctorem illius Florarii Brabantinum fuisse. At neque peculiari quopiam jure aut titulo, provinciam, quæ Belgicarum dignitate princeps,* Brabantia *appellatur, possedisse rexisseve, antequam patri in regnum succederet, legitur* Carolus; *neque tunc ea* Brabantia *dicebatur: quam nomenclationem multo post usurpavere Comites Lovanienses, qui quod ejus ditionis, quæ* Bracbantum *antiquus erat dicta, partem possiderent, cetera sui juris loca* Brabantiam, *et se inferioris Lotharingiæ et Brabantiæ Duces vocavere, oriundi ipsi a Comitibus Hannoniensibus, ab illis vero ceteri propagati Brabantiæ Duces longe celeberrimi, quibus Burgundi, his Austriaci successere. Habuere tamen et* Pipinus *et* Carolus *et ceteri illius familiæ, privatus in Belgio toto, ac præsertim eo tractu qui Brabantia nunc dicitur, possessiones, sive allodialia, ut vocant, bona.*

An dicendus Dux Brabantiæ?

6 Caroli *natalem ita varia MSS. Usuardi nomine insignita, sed in aliis quoque passim ampliata, celebrant:* Apud Aquisgrani depositio S. Karoli Regis Francorum et Imperatoris Romanorum, qui regno et imperio suo pacato et dilatato, statu quoque sanctæ Ecclesiæ religiose ordinato, et fide studiosissime ampliata, anno Domini octingentesimo quartodecimo, ætatis suæ septuagesimo primo, regni autem quadragesimo septimo, et imperii quartodecimo transivit ad Dominum. Hic pro magnitudine operum cognominatus est Magnus. *Eadem fere habent Carthusiani Colonien. in addit. ad Usuardum. Aquisgranense Martyrologium citatum a Molano in Natalibus SS. Belgii et addit. ad Usuardum:* Eodem die Aquisgrani basilica, natale S. Karoli Confessoris primi de stirpe Francorum, ordinatione divina, Romanorum Augusti: qui ab ineunte ætate sua seculi pompam despiciens, imperialis potentiæ gladio, et sanctæ prædicationis verbo, vitæque salutaris exemplo convertit Guasconiam,* Germaniam, atque Galliam. Convertit quoque ad Dominum Frisiam, Alemanniam, atque triplici tropheo Saxoniam. Ædificavit quoque propriis sumptibus ad laudem et honorem sanctæ et individuæ Trinitatis viginti septem Ecclesias, quarum excellentiæ typhum obtinet Aquensis, præsentibus suffragiis gloriosa.

Elogia plura in variis Martyrologiis.

** 2 alii Hispaniam atque Galliciam*

Galesinius

Galesinius : Aquisgrani in Germania S. Caroli Regis, Confessoris. Is multis ædificatis augustissimis templis et nationibus ad Christianam religiónem a se conversis, aliisque summo pietatis studio præclare gestis, Magni cognomen adeptus, tum demum in Domino quievit, in Sanctorumque numerum ab Paschali Pontifice relatus est; *imo Pseudopontifice.*

sed quædam apocrypha

7 *Alii quoque* Carolum *in Divorum Fastis honorifice referunt, Ghinius, Miræus, Canisius, Felicius, Maurolycus, et omnium fusissimo elogio Saussaius, quod infra dabimus. Quidam nonnulla de eo prædicant, quæ correctione egent, ex auctoribus non probatæ fidei accepta. Ita Maurolycus :* Huc spectat memoria Caroli, cognomento Magni, Imperatoris, cujus præclara pro Christo gesta magnopere celebrantur a Turpino Remensi Episcopo. Nam ex expeditione Hierosolymitana rediens, ex Byzantio partem Crucis et clavum et spineam coronam asportavit in Galliam. Quatuor et viginti monasteria construxit. Quatuor Præsules, Treverensem, Coloniensem, Maguntinum, et Salzeburgensem magnis opibus et honoribus dotavit. Et anno salutis 814, anno ætatis 71, regni 47, imperii 14, obiit Aquisgrani in Lotaringia. *Eadem fere habet Felicius; plura Martyrol. Germanicum, sed illud vitiose, quod terram sanctam vindicasse eum a Saracenorum servitute tradit : at plura longe peccat auctor libri qui* Viola Sanctorum *inscribitur.*

§ II. *S. Caroli historia.*

Vita S. Caroli a multis scripta

R*es a Carolo præclare gestas ita multi mandarunt litteris, ut si quis omnes colligere voluerit, plures tomos confecturus sit. Nobis haudquaquam constitutum est, omnia quæ ab aliis memoriæ commendata sunt, sigillatim consectari, nedum quod alibi studiose facimus, ipsosmet in medium afferre genuinos auctorum et integros fetus : tum quia pleraque in manibus sunt, quædam olim a Pithæo, Frehero, aliis edita, pleraque omnes nuper accurate ab Andrea du Chesne, tum quia, ut jam sumus præfati, moles quædam immensa existeret.*

fidelissime ab Einardo,

9 *Unum dabimus* Eginhardum, *sive* Eginartum, *aut* Einardum, *qui, ut ipsemet fatetur, a Carolo regia in Aula enutritus est, et licet corpore pusillus esset, animo tamen, et rerum usu magnus fuit, imo a Walafrido Strabone* Magni *cognomento honoratus : ab aliis*

viro sapiente et pio

Sapiens, Vir undequaque doctissimus, Virorum sui temporis prudentissimus, *est appellatus. Uxorem is habuit* Immam, *natalibus et virtute clarissimam : sed mutuo consensu thori deinde consuetudine rejecta, Eginhardus Salighenstadiense monasterium in suo ipse fundo condidit, atque ejus etiam primus Abbas fuit. Fontanellense quoque a Ludovico Pio, Fossatense a Carolo Calvo administranda suscepisse monasteria traditur. In Chronico etiam monasterii S. Bavonis Gandavi, de eo ista habentur :* Anno DCCCXXVI, Eynardus, Capellanus Ludovici piissimi Imperatoris, factus est Abbas Gandensis cœnobii : qui gesta inclyta et acta Caroli Magni Imperatoris descripsit. Anno DCCCXLIII, Eynardus XV Abbas Gandensis obiit VIII Kal. Augusti : cui Henricus, alias Eynkericus de Dacnam successit. *Is ergo cum alios libros scripsit, tum Annales Francorum ab anno DCCXLI ad DCCCXXIX, (nam hos Adelmo, sive Ademaro monacho olim adscriptos, du Chesne aliique Eynardo vindicant) atque insignem libellum de Caroli vita et conversatione. Hunc nos libellum post varias editiones, cum duobus vetustis MSS.*

eu hic edita, unde.

codicibus collatum, uno monasterii Gladbacensis in provincia Juliacensi, altero collegii Paderbornensis Societatis Jesu in Westphalia, cumque Andreæ du Chesne editione ad quinque aliorum optimæ notæ MSS. fidem diligentissime accurata, dabimus.

Quæ nomine Turpini edita, fabulosa est,

10 *Extat in variis MSS. et aliquoties editus liber de gestis Caroli Magni sub nomine* Turpini *Remensis Archiepiscopi, infamibus et flagitiosis commentis fartus, ab homine quopiam non modo otioso, sed imperito ac stolido scriptus; quod mirum est Trithemium non perspexisse. Sane neque Hincmarus, neque Flodoardus Remensis historiæ scriptor accuratus, neque Sigebertus, nec alii vetustiores, usquam istius commentarii meminerunt. Fuit* Tilpinus, *sive* Turpinus, *ex monacho Dionysiano juxta Parisios Remensis Archiepiscopus, legiturque anno 769, Concilio Romano sub* Stephano *Papa cum aliis aliquot e Gallia Episcopis interfuisse, ab* Hadriano *Papa anno 773, pallium accepisse. Obiit 2 septembris, cum sedisset annis circiter 42 vel 47, ut Flodoardus scribit, a morte fortassis S. Abel ratenlum*

Ex variis.

ineus. Putatur anno 811 decessisse, cum eo anno Wlfarius *ejus successor reperiatur Testamento* Caroli Magni *subscripsisse. Unde fabulosi auctoris, se* Turpinum *scribentis, perspici impostura potest, qui mortem quoque* Caroli *narret, cum triennio ante* Carolum *obierit* Tilpinus.

temere aliis credita

11 *Amplexi tamen quidam, cetera litterarum amantes viri, has sunt pro veris historiis fabulas : etiam is quem quidam Luitprandum existimant, Hispaniensis Chronici auctor, qui venisse eum Toletum scribit sub annum Christi* 809, *et* Gallianam *duxisse* Galafrii *Regis filiam; quam alii* Ludovici Pii *matrem fuisse scribunt, cum eo anno ipse* Ludovicus, *tunc Aquitaniæ Rex, infesto exercitu Hispaniam ingressus Dertosam obsederit. Alii, perspecto fortassis fœdissimo hoc errore, venisse eum in Hispaniam scribunt anno 761, quo nimirum anno patrem in Aquitaniam adversus Waifarium secutus, multa expugnavit loca ætate admodum etiam tum juvenis, et Lemovicas usque venit; at procul aberat tum adhuc a Toleto urbe. Luitprandum sane existimamus sapientiorem fuisse, quam ut talia crederet scriberetve : quanquam alia sunt Pseudoturpini deliramenta, quæ non sunt in illud Chronicon omnia transscripta.*

Alia tempore Frederici Ænobarbi scripta,

12 *Vidimus in MS. codice monasterii Corsendoncani Canonicorum regularium, Vitam S. Caroli tempore* Frederici Ænobarbi *Imperatoris, post annum* 1165, *scriptam ab auctore anonymo, partitamque in tres distinctiones. Ætatem suam auctor indicat his verbis :* Intendimus igitur succincte quædam insignia virtutum, et celebrem gloriosamque miraculorum seriem in laudem Dei et præfati piissimi Imperatoris contexere; quatenus verus ille Christi cultor Fredericus Romanorum Imperator vere Augustus, certior de sanctitate morum et vitæ beatissimi Caroli Magni, inamplius et perfectius gaudeat, se solem illum trecentis annis et quinquaginta imo occultatum in lucem gentium, divina cooperante gratia, perduxisse. *Quibus ex verbis conjicere licet, ipsum quoque auctorem schismaticum fuisse. De S. Caroli canonizatione (si sic fas est appellare, cum nil æque pugnare cum sacris canonibus possit, atque Paschalis illius* III *dicti electio) sed tamen de inchoata per schismaticos* Caroli *in sacris veneratione ac Translatione infra agemus. Auctor ille multa de Carolo vere prædi-*

vera falsa permiscet

cat ex vetustis Annalibus, quos Caroli æquales scripsere, nonnulla e turpi illo Turpino *depromit. Totum dare commentarium illum, etsi nondum quod sciamus, publicatum, visum non est; Prologum dabimus, et capitum titulos, ita ergo habet :*

13 Incipit Prologus in vitam S. Karoli Magni gloriosi Imperatoris.

ejus prologus.

Etsi passim et vario odoris pigmentarii veneranda orthodoxi Karoli Magni celebretur memoria, ejusque sparsim per diversa terrarum spatia mirifice et magnifice scripta vulgentur, placuit tamen de tanto horto deliciarum, in quo consita sunt tot genera florum, carptim et breviter quædam odoramenta virtutum deligere ; quæ sitibundis animis Christi fidelium in odorem suavitatis valeamus exhibere. Quia vero arguendæ temeritatis est, nostræ ariditatis canalem tanti fluminis torrentem sibi præsumere, sperantes tamen

Fannius. tamen in eum qui ex ore infantium et lactentium sibi laudem perficit, rosas quasdam et lilia de late patenti viridario excerpsimus, quæ præsenti opusculo pro loco et tempore inserimus. Intendimus igitur succincte quædam insignia virtutum, et celebrem gloriosamque miraculorum seriem, in laudem Dei et præfati piissimi Imperatoris contexere : quatenus verus ille Christi cultor Fredericus, Romanorum Imperator vere Augustus, certior de sanctitate morum, et vitæ beatissimi Caroli Magni inamplius et perfectius gaudeat se solem illum, trecentis annis et quinquaginta uno occultatum, in lucem gentium, divina cooperante gratia, perduxisse. Vere etenim speramus, eum hujus canonizationis auctorem a Deo ad id prædectum, quem a primo illo justissimo Carolo Magno alterum Carolum Magnum mundo credimus illuxisse. Egregia vero ipsius B. Caroli gesta, et triumphalem bellorum ejus historiam, aliis relinquimus, qui in Catalogo virorum fortium et in Chronicis ejusdem multifariam repetitur, et nos officiosa sedulitate alias Micrologum conscripsimus. Implorata igitur sancti Spiritus gratia quæ tarda nescit molimina, ad ampliandam laudem propaginis, attingamus radicem hujus ipsius plantationis; quam vere plantavit et rigavit Pater cœlestis. Ad evidentiam tamen subsequentium capitulatim totius summam operis prædistinguimus.

CAPITULA PRIMI LIBRI,

SIVE PRIMÆ DISTINCTIONIS.

Capita. Genealogiæ series B. Caroli. Visio Stephani Papæ.

II. De vita et meritis beatissimi Caroli.

III. Quanto affectu omnium Imperator factus sit.

IV. De clavibus sepulchri Domini Imperatori transmissis.

V. De primitiis sui imperii Deo consecratis.

VI. De doctrina et eloquentia imperiali.

VII. De cura ipsius in jure poli.

VIII. De vigilantia ipsius in justitia fori.

IX. Qualiter filium suum Ludovicum hæredem paternæ sanctitatis et regni Aquisgrani instituerit. Qualiter Karolus Rex instruxit Ludovicum filium suum.

X. De condemnatione hæresiarcharum Felicis et Elipandi.

XI. De auctoritate Romanæ Sedis adhibita.

XII. De abdicatione* septimæ Synodi.

XIII. De pio affectu ipsius in ecclesiis ædificandis.

XIV. Nomina XXIII monasteriorum, secundum ordinem litterarum.

XV. De excellentia sanctæ Aquensis Ecclesiæ.

XVI. De virtute hospitalitatis imperatoriæ.

XVII. De liberali munificentia eleemosynæ imperialis.

** Imperfecte id factum Francofurti anno 794 ob ignoris.*

CAPITULA SECUNDI LIBRI,

SIVE SECUNDÆ DISTINCTIONIS.

De peregrinatione beatissimi Caroli Magni in laudem Dei facta, et qualiter a Constantinopoli apud Aquilæ capellam, clavum et coronam Domini attulerit.

XIX. De expulsione Hierosolymitani Patriarchæ.

XX. De legatione ad Imperatorem directa.

XXI. Exemplar epistolæ Joannis Patriarchæ.

XXII. Exemplar epistolæ Constantinopolitani Imperatoris.

XXIII. Visio Constantini Imperatoris.

XXIV. Qualiter Legati Parisius ad Regem pervenerunt.

XXV. De oraculo alitis voce quasi humana Francorum Regem vocantis, et iter præmonstrantis.

XXVI. De restitutione Sedis Hierosolymitanæ.

XXVII. De munificentissima liberalitate Constantini.

XXVIII. De discretissima deliberatione consilii B. Caroli.

XXIX. Amicabilis altercatio duorum Imperatorum.

XXX. Devota petitio pœnarum Christi.

XXXI. De theca spineæ coronæ reserata.

XXXII. Qualiter corona floruerit in odore suavitatis, et splendore lucis inæstimabilis.

XXXIII. De susceptione florum in gwanto imperiali.

XXXIV. De gwanto imperiali in aere suspenso.

XXXV. Vox in laudem Christi psallentium.

XXXVI. De curatione trecentorum et unius.

XXXVII. De quodam puero sanitati restituto.

XXXVIII. De repositione reliquiarum in tergore bubalino.

XXXIX. De resuscitatione cujusdam pueri, et XLIX aliorum salute apud castrum Ligmedon.

XL. Quæ et quanta Dei fuerunt miracula apud Aquisgrani.

XLI. De convocatione Principum et totius populi.

CAPITULA TERTII LIBRI,

SIVE TERTIÆ DISTINCTIONIS.

Epistola Tulpini Remensis Archiepiscopi Leobrando Aquisgranensi Decano transmissa, sanctitatis B. Karoli Magni assertiva.

XLIII. De beata visione stellaris viæ.

XLIV. Qualiter S. Jacobus B. Karolo Magno apparuit.

XLV. De subita ruina murorum Pampilonæ.

XLVI. De subversione idolorum Hispaniæ, et de idolo Mahumet.

XLVII. Imperialis largitio Ecclesiæ B. Jacobi et aliis venerabilibus locis collata.

XLVIII. De ultione cujusdam infidelis divinitus facta in exercitu Cæsareano.

XLIX. De hastis nocte in terra fixis et mane facto corticibus et fronde vestitis.

L. De productione fontis a concavo torrentis.

LI. De duobus scutis sanguinei coloris apud Heresburg visis.

LII. Qualiter duo juvenes in albis vestibus apud Fritdislar visi sint divinitus. Miraculum in consecratione Amanensis archisterii revelatum.

LIII. De venerabili apostolatu cari Deo Caroli Magni.

LIV. De cœlestibus præsagiis Augustalis transitus.

LV. Exemplar beatæ memoriæ.

LVI. De salutari distributione testamentari æmiserationis.

LVII. Nomina XXI Metropoleon illius temporis.

LVIII. De glorioso, sed lacrymoso, transitu imperiali.

LIX. Diligite justitiam, qui judicatis terram.

LX. De beata visione Translationis Imperatoriæ.

§ III. *Elogium S. Caroli ex Martyrol. Gallicano Andreæ Saussaii V. CL.*

Eodem die S. Caroli Francorum Regis Christianissimi, et primi ex hac gente Imperatoris, cognomento Magni, ac re vera maximi, qui ab ineunte ætate corporis et animi heroicis dotibus ornatus, divinis obsequiis toto corde deditus, regalis potentiæ gladio, Evangelicæ propagationis studio, vitæque religiosæ exemplis, gentes barbaras plerasque, et in his maxime Saxones, Bohemos, Sclavones, *a* Boios, Hunnos, *b* Danosque ab idolorum nefandis ritibus ad Christi veri Dei cultum salutarem convertit. Romanam Ecclesiam omnium matrem a multiplici pressura

S. Caroli pietas.

ejus animarum.

a

b

Romanæ Sedis reverentia

sura vindicavit, ab hostibus liberavit, pristinum in decus et honorem restitutam immensis beneficiis cumulavit. Hæreses vero per orbem Occidentalem exitiose grassantes plerasque extinxit, disciplinam resarciri Ecclesiasticam collapsam curavit: quæque pridem marcescebat, egregie reflorere fecit pietatem; quam et sollicite excultam, longe lateque toto orbe provexit. *pæ peregrinationes,* Romam, voti caussa, quater adiit, et religiosa cœlitus vestigia summa cum veneratione exosculatus, toti posteritati singulare devotionis exemplum reliquit. S. Jacobi Apostoli sepulchrum, nefandis *c* idolorum spurcitiis offusum hodierno honori restituit, ejusque celebrem religione ædem a se vindicatam, pietatis affectu lustrans, vestem setis horrentem, majorem viæ partem, gestavit. *Sanctorum honos procuratus,* Beatorum res gestas per Paulum Diaconum conscribi, easque publice statis diebus legi præcepit. Fastos Martyrum, conciones Patrum colligi, omniumque quibus imperabat gentium res memoratu dignas ad religionis cultum in litteris mitti curavit.

16 *studium rerum sacrarum,* Rem divinam in æde sacra assidue obivit, neque statas preces et canonicas, seu diurnas, seu nocturnas, cum valuit, unquam neglexit. Sacris operantes magna religione attendit. Mysticam supellectilem, vestem, vasa, omnemque templorum ornatum tam copiosum instruxit, uti neque sacræ januæ tutelam gerentes voluerit profano cultu munus suum obire. *Ecclesiastici ornatus.* Ecclesiastici cantus harmoniam, ipse artem canendi psallendique apprime callens, ac praxis sacræ peritus, ad usum, qui exoleverat, revocavit. *d* Sex Apostolorum corpora, nempe Simonis et Judæ, Philippi, utriusque Jacobi, et Barnabæ, *SS. reliquiæ translatæ.* cum S. Bartholomæi capite, innumerisque sanctorum Martyrum lipsanis, ex pia præda collectis, Tolosam advexit, atque in S. Saturnini basilica sibi dilectissima, perpeti honore prosequenda collocavit.

17 Spolia hostium, præsertim Hunnorum, ad B. Petri ædem ornandam Romam dono misit. Regibus Francorum tutelam Apostolicæ Sedis, Romanorumque Pontificum commisit. *Romanæ Ecclesiæ defensio* Ipse Pontificem Leonem a suis male multatum, punitis zelo Dei noxiis, dignitati restituit; ad se venientem summa cum veneratione excepit. Concilia varia, summæ Sedis permissu ad eliminanda falsa dogmata, et sententiam Catholicæ Ecclesiæ Romanæ (quam in omnibus a prima infantia ad ultimum vitæ punctum, constantissime retinuit, observavitque) asserendam coëgit. Legibus æquissimis ac religiosissimis regnum ac imperium munivit: ad augmentum Christianæ religionis novem Sedes Episcopales in Germania excitavit, duas in Metropoles evexit. *ædificia sacra.* Basilicam Aquisgranensem sanctissimæ Deiparæ magnificentissima structura ædificavit. Viginti septem Ecclesias principales construxit, alias innumeras fere vetustate collapsas instauravit.

18 *ejus modestia,* In veste et victu modestiam plane Christianam et temperantiam exhibuit. In mensa lectionem sacram, præsertim ex libris S. Augustini, semper adhibuit; clementia in victos hostes incomparabili usus est: neminem enim illorum extra aciem unquam occidit: in conjuratione deprehensos levi mulcta castigavit. *clementia,* Saxoni toties rebellanti, toties perduelli, victoque aliam ferre legem non tulit, quam ut Christum serio, ejurata idolorum impietate, coleret. Tot rebus denique pie ac præclare gestis obsequentissimus Ecclesiæ filius, magnanimus religionis defensor, vere Christianissimus Rex, ter maximus Imperator, *alia ejus decora,* fide studiosissime ampliata, statu Ecclesiæ religiose ordinato, egregie exornato; regno etiam suo magnifice dilatato, ac undique pacato Christiano orbe, *obitus,* anno Domini octingentesimo decimoquarto, regni sui quadragesimo octavo, imperii decimoquarto, ætatis vero suæ septuagesimo, decenni pœnitentia expleta opibus in præcipuas Occidentis Ecclesias ad divini cultus augmentum, Mystarumque fomentum religiosa regali que munificentia dispertitis, rebus sacris munitus, *Ex variis.* ex laborioso mortalique imperio ad tranquillum regnum immortalemque triumphum feliciter emigravit. Obque fidei et operum magnitudinem, uti Sanctorum *canonizatio,* consortio adsciscí in cœlis promeruit, ita eodem honore, ob immensa ejus in orbem Christianum beneficia, consuevit a fidelibus, haud renuente Ecclesia, celebrari. Quem eo demum fore honore dignum, divinæ gratiæ et virtutis testimonia, dum adhuc in carne degeret, præsignarunt.

19 Nam præterquam cœlites illi non semel, ut conscripto jam supernæ Sion municipe, apparuerunt, (maxime *e* S. Salvius Martyr, cujus sacros artus condigno cultu convestivit; et *f* S. Swibertus, quem *familiaritas SS.* in Beatorum album a Leone Pontifice referri curavit; imo Christus ipse Dominus, cum ipse die Paschæ sacram synaxim perciperet, *g* in pueri elegantissimi ac amantissimi forma, sese ei dedit:) præter hæc, inquam, grata Deo mentis insignia, favores etiam divini non obscura indicia in pium certe Principem sæpe sæpius patuerunt. *alia miracula,* Quorum illud illustre fuit, quod cum primo tumultu Saxonico Eresburgum Saxonum arcem expugnasset, indeque ad *h* Eimensredam idolum evertendum properasset, in maxima terræ siccitate, et aquationis inopia, ipso (ceu altero Mose) orante, repente largissimum flumen uberrimis undis exiliit, quo totus exercitus jam triduum siti anhelans, recreatus vires recepit. Quin et absente eodem, cum Saxo occasionem aucupatus ad oppidum *i* Fristoriam castra posuisset, et B. Bonifacii ædem summam conaretur flammis diruere; nulla id ope exequi potuit, cum duo Cœlites fulgenti cultu parentes, terrorem hostibus ita incussissent, ut omnes fugam certatim capesserent.

20 *pœnitentia* Ejusmodi significationibus, tutela Numinis sæpius, quam sibi Caroli conatus virtusque complacerent, declaravit: quem certe hic cursus et exitus (abstersa egregie labe, quam in stadio tam longo vix potuit tot implexus rebus ex humana sorte non contrahere) æterno dignum triumpho et corona gloriæ, affatim propalarunt. Corpus ejus pridem ab Episcopis Germaniæ solenniter elevatum, Aquisgrani Cœlitibus delato ex more cultu observatur. *reliquiæ* Caput vero Osnaburgi in provincia Coloniensi, cum reliquiis aliquot sanctorum Martyrum *k* Crispini et Crispiniani, honoratur.

a *Christiani fuere dudum ante* Caroli *ortum* Boii, *nec in Barbaris tunc censendi.* b *Vicit quidem, aut repulit a suis littoribus, Danos piratas Carolus: quid tamen ad gentis totius conversionem perrexerit aut etiam tentarit, nondum legimus. Sub Ludovico Pio facta auspicia religionis per S. Ansgarium. Interfuit tamen de Hunnorum Sclavorumque curanda conversione, consilium parens.*

c *Hæc ab iis, quos superiore § refutavimus, scriptoribus inconsulte descripsit vir cetera doctissimus. Quæ spurcitiæ idolorum? nulla idola venerantur Mahometani: nec alii erant in Hispania pagani. Quid quod nunquam fortassis in Maurorum fuit potestate locus ille, quem Campum stellæ, ac dein Compostellam dictum volunt? Ecclesia certe, quam repararet Carolus, nulla fuit extruendam, sed extemporaneam et rudem, formaceis parietibus compactam, Alfonsus Castus, invento Apostoli corpore, curavit. Neque in interiora Gallæciæ videtur Carolus penetrasse, sed capta Pampelona, Iberum versus et Cæsaraugustam flexisse. Contigit hæc expeditio anno 778, neque constat deinceps venisse in Hispaniam Carolum, ut etiam observavit Hartmus Carillus vir eruditissimus in Annalibus Chronologicis.* d *De his agemus ad singulorum natalem diem.* e *S. Salvii Engolismensis Episcopi vitam in qua hæc narratur edemus, dabimus 26 Junii.* f *Vitam S. Swiberti dabimus 1 Martii.* g *De hac apparitione egimus 7 Januarii ad vitam S. Witekindi.* h *Imo Ermensul. Contigit hæc barbarici fani idolique subversio anno 772.* i *Imo Frislariam, sive Fritislar, aut Fridislar. Id factum anno 774. Vitam S. Bonifacii dabimus 5 Junii.* k *De his agemus 25 Octob.*

In S. Carolus Compostellæ fuerit

VITA AUCTORE EGINARDO.

ex duobus MSS. et variis editionibus.

PROLOGUS AUCTORIS.

Vitam et conversationem, et ex parte non modica res *Vitam Caroli Magni*

Victore Loisandro, ex mss.

res gestas Domini et nutritoris mei Karoli, excellentissimi et merito famosissimi Regis, postquam scribere animus tulit, quanta potui brevitate complexus sum, operam impendens, ut de iis, quæ ad meam notitiam pervenire potuerunt, nihil omitterem, neque prolixitate narrandi nova quæque fastidientium animos offenderem : si tamen hoc ullo modo vitari potest, ut nova scriptone non offendantur, qui vetera et a viris doctissimis atque dissertissimis confecta monumenta fastidiunt. Et quamvis plures esse non ambigam, qui otio ac litteris dediti, statum ævi præsentis non arbitrentur ita negligendum, ut omnia penitus, quæ nunc fiunt, velut nulla memoria digna, silentio atque oblivioni tradantur: potiusque velint, amore diuturnitatis inlecti, aliorum præclara facta qualibuscumque scriptis inserere, quam sui nominis famam posteritatis memoriæ nihil scribendo subtrahere; tamen ab hujuscemodi descriptione non existimavi temperandum, quando mihi conscius eram, nullum ea veracius quam me scribere posse, quibus ipse interfui, quæque præsens oculata, ut dicunt, fide cognovi; et utrum ab alio scriberentur nec ne, liquido scire non potui : satiusque judicavi eadem cum aliis velut communiter litteris mandata memoriæ posterorum tradere, quam Regis excellentissimi, et omnium sua ætate maximi, clarissimam vitam, et egregios atque moderni temporis hominibus vix imitabiles actus, pati oblivionis tenebris aboleri.

breviter,

sed fiducianue

2 Suberat et alia non irrationabilis, ut opinor, caussa, quæ vel sola sufficere posset, ut me ad hæc scribenda compelleret; nutrimentum videlicet in me impensum, et perpetua, postquam in aula ejus conversari cœpi, cum ipso ac liberis ejus amicitia : qua me ita sibi devinxit debitoremque tam vivo quam mortuo constituit; ut merito ingratus videri et judicari possem, si tot beneficiorum in me collatorum immemor, clarissima et illustrissima hominis optime de me meriti gesta silentio præterirem : pateremque vitam ejus, quasi qui numquam vixerit, sine litteris ac debita laude manere ; cui scribendæ atque explicandæ non meum ingeniolum, quod exile et parvum, imo nullum pene est, sed Tullianam par erat desudare facundiam. En tibi librum præclarissimi et maximi viri memoriam continentem, in quo præter illius facta, non est quod admireris, nisi forte quod homo barbarus et in Romana locutione perparum exercitatus, aliquid me decenter aut commode Latine scribere posse putaverim, atque in tantam impudentiam proruperim, ut illud Ciceronis putarem contemnendum, quod in primo Tusculanarum libro, cum de Latinis scriptoribus loqueretur, ita dixisse legitur : Mandare quemquam, inquit, litteris cogitationes suas, qui eas nec disponere nec illustrare possit, nec delectatione aliqua allicere lectorem, hominis est intemperanter abutentis et otio et litteris. Poterat quidem hæc oratoris egregii sententia me a scribendo deterrere, nisi animo præmeditatum haberem, hominum judicia potius experiri, et in scribendo ingenioli mei periculum facere, quam tanti viri memoriam, mihi parcendo, præterire.

ejus domesticum

sed hic Ep-sertus,

CAPUT I.

S. Caroli avus, pater, germanus.

Gens *a* Merovingorum, de qua Franci Reges sibi creare soliti erant, usque in *b* Hildericum Regem, qui jussu *c* Stephani Romani Pontificis depositus ac detonsus, atque in monasterium *d* trusus est, durasse putatur : quæ licet in illo finita possit videri, tamen *e* jamdudum nullius vigoris erat, nec quicquam in se clarum, præter inane Regis vocabulum præferebat. Nam et opes et potentia regni penes Palatii Præfectos, qui Majores Domus dicebantur, et ad quos summa imperii pertinebat, tenebantur : neque Regi aliud relinquebatur, quam ut regio tantum nomine contentus, crine profuso, barba submissa, solio resideret, ac speciem dominantis effingeret; legatos undecumque venientes audiret, eisque abeuntibus responsa, quæ erat edoctus, vel etiam jussus, ex sua velut potestate redderet : cum præter inutile Regis nomen, et precarium vitæ stipendium, quod ei Præfectus Aulæ, prout videbatur, exhibebat; nihil aliud proprii possideret, quam unam et eam per parvi reditus villam, in qua domum, et ex qua famulos sibi necessaria ministrantes atque obsequium exhibentes, pauca numerositatis habebat. Quocumque eundum erat, carpento ibat: quod bubus *f* junctis, et bubulco, rustico more, agente trahebatur : sic ad palatium, sic ad publicum populi sui conventum, qui annuatim ob regni utilitatem celebrabatur, ire, sic domum redire solebat. At regni administrationem, et omnia quæ vel domi vel foris agenda ac disponenda erant, Præfectus Aulæ procurabat.

Exoleta Francorum Regum auctoritate, omnia regunt Majores Domus,

4 Quo officio tum, cum Hildericus deponebatur, Pipinus pater Karoli Regis, jam velut hereditario *g*, fungebatur. Nam pater ejus Karolus *h*, qui tyrannos per totam Franciam dominatum sibi vendicantes oppressit, et Saracenos Galliam occupare tentantes, duobus magnis præliis, *i* uno in Aquitania apud Pictavium civitatem, altero juxta Narbonam apud *k* Byrram fluvium, ita devicit, ut in Hispaniam eos redire compelleret; eumdem magistratum a patre *l* Pipino sibi dimissum egregie administravit. Qui honor non aliis a populo dari consueverat, quam iis, qui et claritate generis, et opum amplitudine ceteris eminebant.

Martellus victoriosus,

5 Hunc cum Pipinus pater Karoli Regis ab avo et *m* patre sibi et fratri Karolomanno relictum, summa cum eo concordia divisum, aliquot annis velut sub Rege memorato tenuisset; frater ejus Karolomannus, incertum quibus de caussis, tamen videtur quod amore conversationis contemplativæ succensus, operosa temporalis regni administratione relicta, *n* Romam se in otium contulit, ibique habito permutato, monachus factus, in monte *o* Soracte apud ecclesiam B. Silvestri constructo monasterio, cum Fratribus secum ad hoc venientibus, per aliquot annos optata quiete perfruitur. Sed cum ex Francia multi Nobilium ob vota solvenda Romam solenniter commearent, et cum velut dominum quondam suum præterire nollent, otium, quo maxime delectabatur, crebra salutatione interrumpentes, locum mutare compellunt. Nam cum hujuscemodi frequentiam suo proposito officere vidisset, relicto monte, in Samnium provinciam ad monasterium S. Benedicti, situm in *p* castro Cassino secessit : et ibi quod reliquum *q* erat temporalis vitæ, religiose conversando complevit.

post Pipinus et Carolomannus,

hic monachus fit,

amans quietis

6 Pipinus autem per auctoritatem Romani Pontificis ex Præfecto Palatii Rex constitutus, cum per XV annos aut eo amplius Francis solus imperaret; finito Aquitanico bello, quod contra *r* Waifarium Ducem Aquitaniæ ab eo susceptum per continuos *s* IX annos gerebatur, apud Parisios morbo aquæ intercutis diem *t* obiit, superstitibus liberis Karolo, et Karolomanno, ad quos successio regni divino nutu pervenerat. Franci siquidem facto solenniter generali conventu, ambos sibi Reges constituunt, ea conditione præmissa ut totum regni corpus ex æquo partirentur *v*; et Karolus eam partem, quam pater eorum Pipinus tenuerat, Karolomannus vero eam cui patruus eorum Karolomannus præerat, regendi gratia susciperet. Susceptæ sunt utrimque conditiones, et pars regni divisi, juxta modum sibi propositum, ab utroque recepta est : mansitque ista quamvis summa cum difficultate concordia, multis ex parte Karolomanni societatem separare molientibus, adeo ut quidam etiam eos bello committere sint meditati. Sed in hoc plus suspicionis quam periculi fuisse

Pipinus eligitur Rex

succedit Carolus et Carolomannus,

fuisse ipse rerum exitus approbavit; cum defuncto Karolomanno uxor ejus cum filiis, et quibusdam, qui ex optimatum ejus numero primores erant, Italiam fuga petiit, et nullis existentibus caussis, spreto mariti fratre, sub Desiderii Regis Longobardorum patrocinium se cum liberis suis contulit. Et Karolomannus quidem post administratum communiter biennio regnum, morbo decessit.

hic brevi moritur

a Merovingi, *a* Meroveo Childerici *patre*, Clodovei *Magni avo dicti*. b *Alii* Childericum, *alii* Hildricum *vocant, ab an.* 742, *ad* 750 *imaginem, quæ hic describitur, regni gessit.* c *Imo primitus id* Zacharias *Papa ut fieret annuit, rogatus a* Burchardo *Wirzeburgensi Episcopo*, et Fulrado *Capellano, Francorum Legatis, anno* 749. *Unctusque est an.* 750, *a* S. Bonifacio *in urbe Suessionum. Confirmavit* Stephanus III, *qui* Stephano II (Zachariæ *successori, tertio die sui pontificatus mortuo*) *successit* 27 *Martii* 752, *idemque anno* 754, ipsum sacra unctione, *ut in Annalib. Eginardus scribit*, ad regiæ dignitatis honorem consecravit, et cum eo duos filios ejus Karolum et Karolomannum. d *Addit MS. Paderbor.* Sithiu, *sive* S. Bertini, *quod in urbe Audomaropoli est.* e *A temporibus* Clodovei II, *cui tamen fortassis propter uxoris* Bathildis *sanctitatem, relictosque a patre* Dagoberto *sapientes consiliarios, satis feliciter cuncta cessere. Præcipue regum potestatem labefactavit et oppressit* Ebroinus, *ac deinde* Pipinus Herstallus: *Documentum in ingens quam periculose Reges sua regna, ad quæ regenda a Deo vocati ipsi idoneoque afflati coelitus spiritu sunt, aliis administranda committant, ipsi otio vacent.*

Majorum-Domus perniciosa Regibus potentia

f *Quis hæc credat? Calliditas hæc fuit Præfectorum Aulæ, ut minori invidia tam abjectos opprimerent Reges.* g *Addit du Chesne et alii editi*, jure. h Martellos *nempe.* Pipini Herstalli *filius nothus, is* Danielem *Clericum in regnum a* Reginfredo, *Aulæ præfecturam affectante intrusum, ipsumque* Raginfredum *oppressit an.* 717, *XII kal. April. die Dominico, atque* Eudonem *Vasconum Regulum, ad quem is confugerat, fregit : idem Saxones, Alemannos, Boios, Aquitanos vicit.* i *Annales Francorum a Frehero editi* : Anno 732, Karlus pugnavit contra Sarcinos die sabbato ad Pectavis. Anno 737, Karlus pugnavit contra Sarcinos, in Dominico die. *Eadem alii habent, et primum prælium mense Octobri contigisse. Alii anno* 726, *fusos a* Carolo *Saracenos in agris Turonicis scribunt, cæsis eorum* 275 *millibus, Francis duntaxat* 1500 *desideratis. Anastasius Bibliothecarius in Gregorio II, victoriam illam* Eudoni *tribuit, nulla facta* Caroli *mentione.* k *Alii* Birra, *quibusdam* Birsa *dicitur, vulgo* Bere. *Prælium illud Catellus tribus leucis ultra Narbonam commissum scribit ad* Birram, *qui in stagnum Olivarium dictum influit, inter Leucatum et Narbonem.* l *Obiit* Pipinus Herstallus *an.* 714, *mense Decemb.*

Birra fl.

m *Obiit* Marcellus *an.* 741, 15 *Octob. successerunt* Pipinus et Carolomannus, *sive* Karlomannus. n *Id an.* 746 *contigisse scribit idem Eginardus in Annal. alii anno* 747. o *Is nunc mons* S. Silvestri *dicitur, ad dextram Tiberis ripam situs, in Faliscis.*

Soractes.

p *Du Chesne aliique editi*, arce Cassino. Cassinum *oppidum Volscis ereptum tenuerunt aliquando Samnites, ideo Samnio tribuit Eginardus. De monte* Cassino, *vel* Casino, *sitoque in ejus latere quondam oppido, et religiosissimo S. Benedicti cœnobio, scripsimus alibi agendum.* q *Imo in Galliam venit an.* 753 jussu Abbatis sui, *inquit idem in Annalib. Eginardus* ut apud fratrem precibus Romani Pontificis obsisteret. Invitus tamen hoc fecisse putatur, quia nec ille Abbatis sui jussa contemnere, nec Abbas illius præceptis Regis Langobardorum, qui ei hoc imperaverat, audebat resistere. *Retentus in Gallia a fratre* Carolomannus, *obiit Viennæ an.* 755, *remissumque ejus corpus ad S. Benedicti monasterium. Ejus memoria exstat in Martyrologiis monasticis et aliis* 17 *Aug.*

Casinum

r *Alii* Gaiferum *vocant.* s *Anno* 760 *inchoatum Aquitanicum bellum, confectum* 768, *occiso* Waifario, *sed post recrudu it.*

t *VIII kal. Octob.* v Karolus in Noviomago civitate, Karolomannus in Suessiona, insignia regni susceperunt. *Eginardus in Annalibus. Obiit Carolomannus anno* 771, 4 *Decemb.*

CAPUT II.

Bellum Aquitanicum, Langobardicum, Saxonicum.

Karolus mortuo fratre solus regnat a

Karolus autem fratre defuncto, consensu omnium Francorum Rex constituitur. De cujus nativitate atque infantia, vel etiam pueritia, *a* quia neque scriptis usquam aliquid declaratum est, nec quisquam modo superesse invenitur, qui horum se dicat habere notitiam, scribere ineptum judicans; ad actus et mores ceterasque vitæ illius partes explicandas ac demonstrandas, omissis incognitis, transire disposui: ita tamen ut primo res gestas et domi et foris, deinde mores et studia ejus, tum de regni administratione et fine narrando, nihil de iis quæ cognitu vel digna vel necessaria sunt, prætermittam.

8 Omnium bellorum, quæ gessit, primo Aquitanicum a patre inchoatum, sed nondum finitum, quia *b* cito peragi posse videbatur, fratre adhuc vivo et auxilium ferre rogato, suscepit: et licet eum frater promisso *c* frustrasset auxilio, susceptam tamen expeditionem strenuissime executus, non prius excepto desistere, aut semel suscepto labori cedere voluit, quam hoc, quod efficere moliebatur, perseverantia quadam ac jugitate, perfecto fine concluderet. Nam et *d* Hunoldum, qui post Waifarii mortem Aquitaniam occupare, bellumque jam pene peractum reparare tentaverat, Aquitaniam relinquere, et Vasconiam petere coegit. Quem tamen ibi consistere non sustinens, transmisso amne Garumna, Lupo Vasconum Duci per Legatos mandat, ut perfugam reddat: quod ni festinato faciat, bello eum se expostulaturum. Sed Lupus saniori usus consilio, non solum Hunoldum reddidit; sed etiam seipsum cum provincia, cui præerat, ejus potestati submisit.

b

Auctore Eginardo ex MSS. c

d Hunoldus victus.

Vasco ultro se subdit.

9 Compositis in Aquitania rebus, eoque bello finito, *e* regni quoque socio jam rebus humanis exempto, rogatu et precibus Adriani Romanæ Urbis Episcopi exoratus, bellum contra Langobardos suscepit: quod prius quidem et a patre ejus, Stephano Papa supplicante, cum magna difficultate susceptum est: quia quidam ex primoribus Francorum, cum quibus consultare solebat, adeo voluntati ejus renisi sunt, ut se Regem deserturos, domumque redituros libera voce proclamarent. *f* Susceptum tamen bellum est tunc contra Haistulfum Regem, et celerrime completum. *g* Sed licet sibi et patri belli suscipiendi similis, ac potius eadem caussa subesse videretur; haud simili tamen et labore certatum, et fine constat esse completum. Pipinus siquidem Haistulfum Regem, paucorum dierum obsidione apud Ticinum compulit, et *h* obsides dare, et erepta Romanis oppida atque castella restituere, atque ut reddita non repeterentur, sacramento fidem dare. Karolus vero post inchoatum a se bellum non prius destitit, quam et Desiderium Regem, quem longa *i* obsidione fatigaverat, in deditionem susciperet: et filium ejus *k* Adalgisum, in quem spes omnium inclinatæ videbantur, non solum regno, sed etiam Italia excedere compelleret, omnia Romanis erepta restitueret: *l* Ruodgausum Forojuliani Ducatus Præfectum res novas molientem opprimeret, totamque Italiam suæ ditioni subjugaret, subactæque filium Pipinum Regem imponeret. Italiam intranti, quam difficilis Alpium transitus fuerit, quantoque Francorum labore invia montium juga, et eminentes in cœlum scopuli, atque asperæ cautes superatæ sint, hoc loco describerem, nisi vitæ illius modum potius, quam bellorum quæ gessit, eventus memoriæ mandare præsenti opere animo esset propositum. Finis tamen hujus belli fuit subacta Italia, et Rex Desiderius perpetuo exilio deportatus, et filius ejus Adalgisus Italia pulsus, et res a Langobardorum Regibus ereptæ, Hadriano Romanæ Ecclesiæ rectori restitutæ.

e

f Haistulfus a Pipino victus g

h a Carolo Desiderius

i

k et Rotgaudus

l

Italia subacta

10 Post cujus finem Saxonicum, *m* quod quasi intermissum videbatur, repetitum est, quo nullum neque prolixius neque atrocius, Francorumque populo laboriosius, susceptum est. Quia Saxones, sicut omnes fere Germaniam incolentes nationes, et natura feroces et cultui dæmonum dediti, nostræque religioni contrarii, neque divina neque humana jura vel polluere vel transgredi, inhonestum arbitrabantur. Suberant et caussæ, quæ quotidie pacem conturbare poterant, termini videlicet *n* nostri et illorum pene ubique in plano contigui, præter pauca loca, in quibus vel silvæ majores, vel montium juga interjecta, utrorumque agros certo limite disterminant: in quibus cædes et rapinæ et incendia vicissim fieri non cessabant. Quibus adeo Franci sunt irritati, ut non jam vicissitudinem reddere, sed apertum contra eos bellum suscipere dignum judicarent. Susceptum igitur adversus eos bellum, quod magna utrimque animositate, tamen majore Saxonum quam Francorum damno, per continuos triginta tres *o* annos gerebatur.

m

Saxones ob idololatriam

n

prædas agunt.

11 Poterat

AUCTORE EGINARDO, EX MSS.

inconstantes 11 Poterat siquidem citius finiri, si Saxonum hoc perfidia pateretur. Difficile dictu est, quoties superati, ac supplices Regi se dediderint, imperata facturos polliciti sint; obsides, qui imperabantur, absque dilatione dederint; Legatos qui mittebantur susceperint: aliquoties ita domiti et emolliti, ut etiam cultum dæmonum dimittere, et Christianæ religioni se subdere velle promitterent. Sed sicut ad hæc facienda aliquoties proni, sic ad eadem pervertenda semper fuere præcipites. Ut satis non sit æstimare, ad utrum horum faciliores verius dici possint: quippe cum post inchoatum cum eis bellum, vix annus unus exactus sit, quo non ab eis hujuscemodi facta sit permutatio. Sed magnanimitas Regis, ac perpetua tam in adversis quam prosperis mentis constantia, nulla eorum mutabilitate vel vinci poterat, vel ab iis quæ agere cœperat defatigari. Nam numquam eos hujuscemodi aliquid perpetrantes impune ferre passus est, quin aut ipse per se ducto, aut per Comites suos misso exercitu, perfidiam ulcisceretur, et dignam ab eis pœnam exigeret: usque dum omnibus qui resistere solebant profligatis, et in suam potestatem redactis, decem hominum millia ex iis qui utrasque ripas Albis fluminis incolebant, cum uxoribus et parvulis sublatos transtulit, et huc atque illuc per Galliam et Germaniam multimoda divisione distribuit. *translati in Franciam,* Eaque conditione a Rege proposita, et ab illis suscepta, tractum per tot annos bellum constat esse finitum, ut abjecto dæmonum cultu, et relictis patriis cæremoniis, Christianæ fidei atque religionis sacramenta susciperent; et Francis adunati, unus cum eis populus efficerentur. *Christiani facti*

12 Hoc bellum licet per multum temporis spatium traheretur, ipse non amplius cum hoste quam bis acie conflixit: *p* semel juxta montem qui *q* Osneggi dicitur, in loco Theotmelli nominato; et iterum apud Hasam fluvium; et hoc uno mense, paucis quoque interpositis diebus. His duobus prœliis hostes adeo profligati ac devicti sunt, ut ulterius Regem neque provocare, neque venienti resistere, nisi aliqua loci munitione defensi, auderent. Plures tamen eo bello tam ex nobilitate Francorum, quam Saxonum, et functi summis honoribus viri, consumpti sunt: tandemque anno tricesimo tertio finitum est: cum interim tot ac tanta in diversis terrarum partibus bella contra Francos et exorta sint, et solertia Regis administrata, ut merito intuentibus in dubium venire possit, utrum in eo aut laborum patientiam, aut felicitatem potius mirari conveniat. Nam biennio ante Italicum hoc bellum sumpsit exordium; et cum sine intermissione gereretur, nihil tamen ex iis quæ alicubi erant gerenda dimissum, aut ulla in parte ab æque operoso certamine cessatum est. *p q*

a Id constat, adhuc adolescentem a Stephano Regem unctum anno 754, cum patre et fratre. b Addunt MSS. non.

c Qui, ut Eginardus in Annal. Francorum suorum pravo consilio, ne id faceret impediebatur, colloquio tandem cum eo habito in loco qui Duasdives vocatur.

d Alii Hunaldum, alii Hudoldum, alii Hunoldum vocant.

e Prima ætate anni 769, nam cum Pascha apud S. Remigium patronum suum, Rotomagensem Episcopum, (de quo 19 Junii) celebrasset, in Aquitaniam movit, belloque confecto natalem Domini in villa Duria celebravit.

f Adrianus an. 772, 9 Febr. Papa factus, mortuo 1 Febr. Stephano. Misit anno sequenti Petrum Legatum ad Carolum rogaturum auxilium. Eo anno bellum susceptum, sequenti peractum, capto Desiderio. g Id gestum anno 775. h Quadraginta ut Eginardus tradit. i In obsidio totam hiemem anni 774 tenuit qua tempore Rex orandi gratia Romam profectus est. k Adalgisus Constantinopolim se contulit, ubi in Patriciatus honore consenuit. l Hrodgaudus, sive Ruodgaudus, aut Hruodgaudum, gente Langobardus, Forojulien. Dux datus a Carolo, ex novis molitus capit anno 775, dum Carolus bello Saxonico distinetur: ab eo anno sequenti summa celeritate oppressus periitque est.

m Fere ab an. 772, anniversarium Carolo cum Saxonibus bellum fuit. Id hic repetitum dicitur, quia anno 775 victi, cum in Italiam esset adversus Hrodgaudum profectus, rebellarunt. n Al. Francorum. o Nam anno 805 ut idem Eginardus in Annalib. Imperator in Saxoniam ducto exercitu, omnes qui trans Albim et in Wihmuodi habitabant Saxones, cum mulieribus et infantibus transtulit in Franciam, atque is ultimum belli finis fuit.

p Id anno 783 contigit. q Al. Osnich, al. Neggi, forte Uswick, ut alibi Brunswick, etc. Significari videtur ea pars Westphaliæ, ubi urbs et diœcesis Osnabrugensis. Et fuisse isthic locum, quem Eginardus hic Theotmelli, alii Thietmelle, Thiotmelli, Teotmala, Theotmallin, Theotmaldi, Teotmalli, vocant, inde licet conjicere, quod eodem tractu sit Melle oppidum, item Gersmel ad Elsam amnem qui mox Hasæ miscetur: et alibi Dymelle fluvius, cui ad Warburgum oppidum Tuisco, sive Tiotus, Tuitsche, miscetur. Eo commisso prælio, ut ex Annalibus Eginardi patet, recepit se Carolus Paderbornam: atque iterum eodem mense cum iisdem Saxonibus conflixit ad amnem Hasam, qui supra Osnabrugum ortus, ad Meppenam in Amasiam influit.

CAPUT III.

Bellum Hispaniense, Britannicum, Beneventanum, Baioaricum, Slavicum.

Nam Rex omnium, qui sua ætate gentibus dominabantur, et prudentia maximus, et animi magnitudine præstantissimus, nihil in iis, quæ vel suscipienda erant vel exequenda, aut propter laborem detrectavit, aut propter periculum exhorruit. Verum unumquodque secundum suam qualitatem et subire et ferre doctus, nec in adversis cedere, nec in prosperis falso blandienti fortunæ assentire solebat. Cum enim assiduo ac pene continuo cum Saxonibus bello certaretur, dispositis per congrua confiniorum loca præsidiis, Hispaniam quam maximo poterat belli apparatu aggreditur: saltuque Pyrenæi superato, omnibus, quæ adierat, *a* oppidis atque castellis in deditionem acceptis, salvo atque incolumi exercitu revertitur: præter quod in ipso Pyrenæi jugo Vasconum perfidiam paramper in redeundo contigit experiri. Nam cum agmine longo, ut loci et angustiarum situs permittebat, porrectus iret exercitus, Vascones in summi montis vertice positis insidiis (est enim locus ex opacitate silvarum, quarum maxima est ibi copia, insidiis ponendis opportunus) *b* extremam impedimentorum partem, et eos, qui novissimi agminis incedentes, subsidio præcedentes tuebantur, desuper incursantes, in subjectam vallem dejiciunt: consertoque cum eis prælio, usque ad unum omnes interficiunt: ac direptis impedimentis, noctis beneficio, quæ jam instabat, protecti, summa cum celeritate in diversa disperguntur. Adjuvabat in hoc facto Vascones et levitas armorum, et loci, in quo res gerebatur, situs. E contra Francos et armorum gravitas, et loci iniquitas, per omnia Vasconibus reddidit impares. In quo prælio *c* Eghardus regiæ mensæ Præpositus, Anshelmus Comes Palatii, et *d* Rurlandus Britannici limitis Præfectus, cum aliis compluribus interficiuntur. Neque hoc factum ad præsens vindicari poterat: Quia hostis re perpetrata ita dispersus est, ut ne fama quidem remaneret, ubinam gentium quæri potuisset. *Carolus prudens et magnanimus,* *in Hispaniam movet* *a* *cladem aliquam a Vasconibus accipit:* *b* *c* *d*

14 Domuit et Brittones, *e* qui ad Occidentem in extrema quadam parte Galliæ super littus Oceani residentes, dicto audientes non erant; missa in eos expeditione, qua et obsides dare, et quæ imperarentur se facturos polliceri coacti sunt. Ipse postea Rex cum exercitu Italiam *f* ingressus, ac per Romam iter agens, Capuam Campaniæ urbem accessit: atque ibi positis castris, bellum Beneventanis, ni sese dederent, comminatus est. Prævenit hoc Dux gentis Aragisus filios suos *g* Rumoldum et *h* Grimoaldum cum magna pecunia obviam Regi mittens, rogat ut filios obsides suscipiat, seque cum gente imperata facturum pollicetur: præter hoc solum, si non ipse ad conspectum venire cogeretur. Rex utilitate gentis magis, quam animi ejus obstinatione considerata, et obsides sibi oblatos suscepit, eique ut ad conspectum venire non cogeretur, pro magno munere concessit: unoque ex filiis, qui minor erat, obsidatus gratia retento, majorem patri remisit: Legatisque ob sacramenta fidelitatis a Beneventanis exigenda atque suscipienda cum Aragiso dimissis, Romam rediit: consumptisque ibi in sanctorum veneratione locorum aliquot diebus, in Galliam revertitur. *e* *Brittones domat* *f* *g h* *dein Ducem Beneventanum*

15 Baioaricum

15 Baioaricum deinde bellum et repente ortum, et celeri fine completum est: quod superbia simul ac socordia *i* Tassilonis Ducis excitavit: qui hortatu uxoris, *k* quæ filia Desiderii Regis erat, ac patris exilium per maritum ulcisci posse putabat, juncto fœdere cum Hunis, qui Baioariis sunt ab Oriente contermini, non solum imperata non facere, sed bello Regem provocare tentabat. Cujus contumaciam, quia nimia videbatur, animositas Regis ferre nequiverat, ac proinde copiis undique contractis, Baioariam petiturus ipse ad Lechum amnem cum maximo venit exercitu. Is fluvius Baioarios ab Alemannis dividit: cujus in ripa castris *l* collocatis, prius quam provinciam intraret, animum Ducis per Legatos statuit experiri. Sed ille pertinaciter agere nec sibi nec genti utile ratus, supplex se Regi subjecit: *m* obsides qui imperabantur dedit, inter quos et filium suum Theodonem: data insuper fide cum juramento, quod ab illius potestate ac defensione nemini defectionem suadenti assentiri deberet. Sicque bello, quod quasi maximum futurum videbatur, celerrimus est finis impositus. Tassilo tamen postmodum ad Regem evocatus, *n* neque redire permissus, neque provincia, quam tenebat, ulterius Duci, sed Comitibus ad regendum commissa est.

i k tum Tassilonem Bavariæ Ducem, l m n et rebellem Ducatu exuit:

16 His motibus ita compositis, Sclavis, qui nostra consuetudine *o* Wilsi, proprie vero, hoc est sua lingua, Welatabi dicuntur, illatum est bellum: in quo et Saxones velut auxiliares inter ceteras nationes, quæ Regis signa jussæ sequebantur, quamquam ficta et minus devota obedientia, militabant. Caussa belli erat, quod *p* Abodritos, qui cum Francis olim fœderati fuerant, assidua incursione lacessebant, nec jussionibus coerceri poterant. Sinus quidam ab Occidentali Oceano Orientem versus porrigitur, longitudinis quidem incompertæ *q*, latitudinis vero, quæ nusquam centum millia passuum excedat, cum in multis locis contractior inveniatur. Hunc multæ circumsident nationes, Dani siquidem et Sueones, quos *r* Nordmannos vocamus, et Septemtrionale littus, et omnes in eo insulas tenent. At littus Australe *s* Sclavi et *t* Aisti, et aliæ diversæ incolunt nationes: inter quos vel præcipui sunt, quibus tunc a Rege bellum inferebatur, Welatabi: quos ille una tantum, et quam per se gesserat, expeditione ita contudit ac domuit, ut ulterius imperata facere minime renuendum judicarent.

o p Wilsos Sclavos subjugat q r s t

a *Ea expeditio anno 778, ipsorum Maurorum rogatu suscepta. Capta Pampelona, et in reditu destructa, aut muralibus nudata. Osca, Barcino, Cæsaraugusta, Gerunda, aut certe earum Præfecti Mauri, obsides dedere. De Pampelonensi obsidione multa fabulosus Turpinus, itaque muris Hierichuntino fere miraculo collapsis.*

b *Frae hyperbolice Mariana lib. 7, cap. 11.* In Pyrenæi angustus, Vasconum armis, impedimentis exutus, thesaurisque direptis omnibus deformatus in Germaniam rediit.

c *Al.* Egbartus, Agihardus, Eggihardus.

Rolandus et socii.

d *Al.* Rotlandus, *al.* Hruodlandus, *vulgo* Rolandus. *Hunc alii fabulantur in Roncisvalle cum omni fere exercitu cæsum. Quidam hunc Martyribus accensent, inter quos numerat Saussaius 3 Junii his verbis:* Eodem die in Vasconia Rolandus Comes Cenomanensis, aliique primæ nobilitatis Galliæ Equites, subjugata Navarra, Cæsaraugustaque ab Saracenorum jugo liberata, cum victores ad Carolum Magnum redirent, cum exercitu in saltibus Pyrenæis intercepti, pro Christo adversus impios pugnantes, glorioso agone occubuerunt. *Hæc ille. An ob fidei, an potius prædandi libidine eos Vascones trucidarint, haud quærimus. Erant Christiani Vascones, sed an non aliqui Mauri cum deliciis terrebit, difficile est statuere. Ipsi Saraceni et nominatim Pampelonenses loquuntur, etiam postquam erant a Carolo debellati, ad Saracenos defecisse, sed rursus anno 806 in fidem a Carolo recepti. Fallitur Saussaius cum Cæsaraugustam scribit per Carolum a Saracenorum jugo liberatam: imo Saracenum ei Regem imponunt.*

e *Hunc* Audulfu, *quem alii* Senescallum, *alii regiæ mensæ* Præpositum *vocant. Gestum id anno 786, statim post Pascha.*

f *Exeunte anno 786 nam Florentiæ natalem Domini celebravit.*

g *Alii* Romoldum, *alii* Romaldum. *Ipse Eginardus in Annalibus* Rumoaldum *vocat. Is Romam ad Carolum venit.*

h *Alii* Grimoldum. *Missus est cum jam Capuam venisset Carolus, atque relicto Benevento Salernum recepisset* Aragisus. *Redemptus est, cum aliis xi obsidibus, a Carolo. Interea tamen perfidus parens, ut ex Adriani ep. 88 constat, Constantinopolitanum Imperatorem auxilium contra Carolum rogavit, et se subjecturus quod Gregorius Presbyter Capuanus Adriano indicavit, hic Carolo.*

i Tassilo *tildilonis Ducis Baioariorum filius ex Hiltrude filia Caroli Martelli, a Grifone avunculo, Pipini fratre an. 748 Ducatu exutus, a Pipino restitutus, eidem et filiis Carolo et Carolomanno an. 757, fidelitatem super corpus S. Dionysii juravit, teste Eginardo.* k Luitburgæ, *Francis inimicissimæ.* l *Consedit Rex in suburbano Augustæ, alius exercitus Italicus a Pipino filio in vallem Tridentinam adductus, alius ex Orientalibus Francis et Saxonibus ad Danubium.* m *Duodecim, ut habet Eginardus in Annal. Hæc anno 787 gesta.* n *Convictus novæ perduellionis, Baioariis accusantibus, in Ingelheim an. 788 Caroli clementia servatus, in monasterium Laurishamense missus est:* ubi tam religiose vixit, *inquit Eginardus,* quam libens intravit. *Ejus certe nomen in pluribus Martyrologiis celebratur 13 Decemb.*

o *Helmoldus lib. 1, c. 2, scribit* Odoram fluvium dividere Wilsos a Pomeranis, *et* contra Wilsos positam insulam Ruganorum. *Wilsi ergo Pomeraniam Cis-Oderanam et veterem Brandenburgiam incoluere. Plures erant ejus gentis numerosissimæ Reguli, quibus* nobilitate generis et auctoritate senectutis præeminebat Wiltzan, *qui in civitate* Dragawiti *morabatur, primusque se Carolo subdidit, an. 789, Eginard. in Annal. Alii Sclavorum Reguli ad Carolum venerant* Dragitus, *et* Drago. p Obotriti, *sive* Abotriti, *vel* Abodriti *Mechelenburgicam ditionem et Wagriam tenebant. De iis actum in S. Canuti Lawardi, ipsorum Regis, vita 7 Januar. Carolus iis an. 804. Saxonum pagos Transalbianos dedit, Saxonibus in Franciam translatis.* q *Mirum id scribi a diligenti alioquin scriptore. Et comperta, etiam antiquioribus, longitudo, et latitudo alicubi CC millium passuum.* r *Id* Septemtrionales viros *significat.* s *Generale id nomen fuit, et non unius gentis. Erant enim* Sclavi Behemani, Sclavi Lini, Sclavi Sorabi, Sclavi Wilti, Sclavi Suburbi, *etc.* t *Alias* Æstii, Hæstii, Estones *dicti, nomen etiamnum retinet pars gentis aliqua. Latius olim coluere quæ ultra Vistulam Prussia nunc et Livonia contineri videntur.*

Auctore Eginardo, ex MSS. Tassilo Dux Bavariæ. Wilsi. Abotriti. Sclavi. Æstii.

CAPUT IV.

Bellum Avaricum, Bohemicum, Danicum. Fines imperii Caroli.

Maximum omnium, quæ ab illo gesta sunt, bellorum, præter Saxonicum, huic bello successit, illud videlicet, quod contra *a* Avares, sive Hunos, susceptum est: quod ille et animosius quam cetera, et longe majori apparatu administravit. Unam tamen *b* per se in Pannoniam *c*, nam hanc provinciam ea gens tunc incolebat, expeditionem fecit: ceteras filio suo Pipino ac Præfectis Provinciarum, Comitibus etiam atque Legatis perficiendas commisit. Quod cum ab iis strenuissime fuisset administratum, octavo tandem anno completum est. Quot prælia in eo gesta, quantum sanguinis effusum sit, testatur vacua omni habitatore Pannonia, et locus, in quo regia *d* Cagani erat, ita desertus, ut ne vestigium quidem in eo humanæ habitationis appareat. Tota in hoc bello Hunorum nobilitas periit, tota gloria decidit: omnis pecunia, et congesti ex longo tempore thesauri direpti sunt. Neque ullum bellum contra Francos exortum humana potest memoria recordari, quo illi magis ditati et opibus aucti sint: quippe cum usque in id temporis pene pauperes viderentur, tantum auri et argenti in regia repertum, tot spolia pretiosa in præliis sublata; ut merito credi possit, hoc Francos Hunis juste eripuisse, quod Huni prius aliis gentibus injuste eripuerunt. Duo tantum ex Proceribus Francorum eo bello perierant, *e* Ericus Dux Forojulii, in Liburnia juxta Tarsaticam maritimam civitatem insidiis oppidanorum interceptus; et *f* Geroldus Baioariæ Præfectus in Pannonia, cum contra Hunos præliaturus aciem instrueret, incertum a quo, cum duobus tantum, qui eum obequitantem ac singulos hortantem comitabantur, interfectus est. Ceterum incruentum pene Francis hoc bellum fuit, et prosperrimum exitum habuit, tametsi diutius *g* sui magnitudine traheretur. Post quod et Saxonicum suæ prolixitati convenientem finem accepit.

a Hunos debellat, b c pene vacua reddita provincia. d sua ditatis. e f g

18 *h* Bohemanicum quoque, et *i* Hilinonicum, quæ postea exorta sunt, diu durare non potuerunt: quorum utrumque ductu Karoli junioris, celeri fine completum est. Ultimum quoque contra *k* Nordmannos, qui Dani vocantur, primo piraticam exercentes, deinde majori classe littora Galliæ atque Germaniæ vastantes, bellum susceptum est. Quorum Rex Godefridus adeo vana spe inflatus erat, ut totius sibi Germaniæ promitteret potestatem. *l* Frisiam quoque et Saxoniam haud aliter atque suas provincias æstimabat

h i Bohemos vincit, item Hilinones. k l

AUCTORE EGINARDO, EX MSS.

Godefridum Danum, magna spirantem mors opprimit.

Jam Abodritos vicinos suos in suam ditionem redegerat, jam eos sibi vectigales fecerat: jactabat etiam se brevi Aquasgrani, ubi Regis Comitatus erat, cum maximis copiis adventurum. Nec dictis ejus quamvis vanissimis omnino fides abnuebatur, quin putaretur tale aliquid inchoaturus, nisi festinata fuisset morte præventus. Nam a proprio satellite interfectus, *m* et suæ vitæ et belli a se inchoati finem acceleravit.

Carolus Francicum imperium late amplificat.

19 Hæc sunt bella quæ Rex potentissimus per annos XLVII (tot enim annis regnaverat) in diversis terrarum partibus, summa prudentia atque felicitate gessit. Quibus regnum Francorum, quod post patrem Pipinum magnum quidem et forte susceperat, ita nobiliter ampliavit, ut pene duplum illi adjecerit. Nam cum prius non amplius, quam ea pars Galliæ, quæ intra Rhenum et Ligerim, Oceanumque et mare Balearicum jacet; et pars Germaniæ quæ intra Saxoniam et Danubium, Rhenumque ac Salam fluvium, qui Turingos et *n* Sorabos dividit, posita, a Francis Orientales dicuntur, incolitur; et præter hæc Alemanni atque Baioarii ad regni Francorum potestatem pertinerent; *o* ipse per bella memorata primo Aquitaniam et Vasconiam, totumque Pyrenæi montis jugum, et usque ad Iberum amnem, qui apud Navarros ortus, et fertilissimos Hispaniæ agros secans, sub Dertusæ civitatis mœnia Balearico mari miscetur; deinde Italiam totam, quæ ab Augusta Prætoria usque in Calabriam inferiorem, in qua Græcorum ac Beneventanorum constat esse confinia, decies centum et eo amplius passuum millibus longitudine porrigitur: tum Saxoniam, quæ quidem Germaniæ pars non modica est, et ad eam, quæ a Francis incolitur, duplum in lato habere putatur, cum longitudine possit esse consimilis. Post quam utramque Pannoniam, et *p* oppositam in altera Danubii ripa Daciam, Istriam quoque, et Liburniam, atque Dalmatiam, exceptis maritimis civitatibus, quas ob amicitiam et junctum cum eo fœdus, Constantinopolitanum Imperatorem habere permisit: deinde omnes barbaras ac feras nationes, quæ inter Rhenum ac Vistulam fluvios, Oceanumque ac Danubium positæ, lingua quidem pene similes, moribus vero atque habitu valde dissimiles, Germaniam incolunt, ita perdomuit, ut eas tributarias efficeret: inter quas fere præcipui sunt Welatabi, Sorabi, Abodriti, Boemanni; cum eis namque bello conflixit: ceteras quarum multo major est numerus, in deditionem suscepit.

Hunnorum fines.

a *Suscitaverat hoc bellum Tassilo, antequam in monasterium retruderetur. Ergo an.* 788 *uno exercitu Marchiam Forojuliensem aggressi, altero Bavariam, utrobique victi: iterum Bavariam repetentes, rursum profligati sunt.* b *An.* 791. c *Eginardus in Annal.* Prima castra super Anesum posita sunt: nam is fluvius inter Bajoariorum atque Hunorum terminos medius currens, certus duorum regnorum limes habebatur. *Ergo potissimam Austriæ modernæ partem Hunni tenuere.* d *Cagani regia, ut Eginardus in Annalib.* Ringus, a Langobardis Campus *dicebatur, in Annal. Fuldens.* Hringus: *hic a Pipino Rege, et Erico Duce eversa an.* 796. *Erat anno* 805 *Caganus, sive Princeps Hunnorum, Christianus,* nomine Theodorus. e Hericus *monacho Engolismensi et* Heiricus *dicitur; in Annalib. Fuldens.* Ehericus, *in MSS.* Henricus, *occisus est an.* 799. f *Frater Hildegardis Reginæ. Extat de ejus nece Walafridi Strabonis poema. Occubuit Kal. Septemb. an.* 779, *quo die festum celebratur Ferrucio, et Baderatoni* [illegible]

Hilinones.

g *Al.* sum. h *Carolus junior an.* 805, *Sclavos, qui Behemanni vocantur, vicit,* Lechone *eorum Duce occiso.* i *Eginardus in Annalib. ad an.* 808, *cum Danico bello, de quo mox* Wiltzorum *conjunctus cum suum Abodritorum regnum Rex Danicus invasisset,* Karolus Imperatoris filius Albiam ponte junxit, et exercitum cui præerat in Hilinones et Smeldingos, qui et ipsi ad Godefridum defecerant, celeriter transposuit, populatisque circumquaque eorum agris, transitoque iterum flumine in Saxoniam se recepit. *Et an.* 811, Rex exercitum unum misit trans Albiam in Hilinones, qui et ipsos vastavit et castellum Hohbuoki superiore anno a Wiltzis destructum in ripa Albis fluminis restauravit. *Eadem et in aliis Annalibus Francorum habentur, ubi tamen* Linones, et Smeldingi *appellantur, castellum vero illud* Hohsioki, Hoobuoki, et Heobuoki, *quod Albertus Stadensis* Hamburgum *esse asserit. De iisdem populis Poeta Saxo lib.* 3.

Sunt Sclavi quidam Lini cognomine dicti.

Nortmanni

k *Helmoldus lib.* 1 *Chronic. Slavor. cap.* 3. Dani, et qui trans Daniam sunt, ab Historicis Francorum Northmanni vocantur.

l *Pars Hollandiæ Geltriaque in Frisia tunc censebatur, atque etiamnum Septentrionalis Hollandiæ Frisia appellatur, et oppida Frisiæ insignibus decorantur.* m *Contigit id anno* 820. n *De his alii Annales Francorum an.* 807. Karolum filium suum in terram Slavorum, qui dicuntur Sorabi, qui sedent super Albim fluvium, cum exercitu misit..... duoque castella ab exercitu ædificata, unum super ripam fluminis Salæ, alterum juxta fluvium Albim. *Unde patet* Sorabos *modernæ Saxoniæ, Misniæ, Anhaldini Comitatus, Hallensis et Magdeburgensis diœceson, partem tenuisse.* o *Ample dilatatos a Carolo Francici imperii terminos, clare designat Eginardus; ut hinc statuere liceat, quo loco habenda sit quæ vulgo extat, a viro alioquin doctissimo adornata, geographica Carolini imperii descriptio, qua universam Hispaniam, Siciliam, aliaque regna complexus est, quæ numquam possedit Carolus.* p *Al.* appositam.

Sorabi.

CAPUT V.

Fœdera cum exteris, publica opera.

a Carolus fœderatus Regi Gallæciæ, b Regibus Scotorum, Regi Persarum.

Auxit etiam gloriam regni sui, quibusdam Regibus ac gentibus per amicitiam sibi conciliatis: adeo namque *a* Adelfonsum Gallæciæ atque Asturicæ Regem sibi societate devinxit, ut is cum ad eum vel litteras vel Legatos mitteret, non aliter se apud illum quam Proprium suum appellari juberet. *b* Scotorum quoque Reges sic habuit ad suam voluntatem per suam munificentiam inclinatos, ut eum numquam aliter quam Dominum, seque subditos ac servos ejus appellarent. Exstant epistolæ ab eis ad illum missæ, quibus hujusmodi affectus eorum erga illum indicatur. Cum Aaron Rege Persarum, qui, excepta India, totum pene tenebat Orientem, talem habuit in amicitia concordiam, ut is gratiam ejus omnium, qui in toto orbe terrarum erant, Regum ac Principum amicitiæ præponeret; solumque illum honore ac munificentia sibi colendum judicaret: ac proinde, cum Legati ejus, quos cum donariis ad sacratissimum Domini ac Salvatoris nostri sepulchrum locumque Resurrectionis miserat, ad eum venissent, et ei Domini sui voluntatem indicassent; non solum quæ petebantur fieri permisit, sed etiam sacrum illum et salutarem locum, ut illius potestati asscriberetur, concessit: et revertentibus Legatis suos adjungens, inter vestes et aromata, et ceteras orientalium terrarum opes, ingentia illi *c* dona transmisit; cum ei paucos ante annos *d* eum quem tunc solum habebat roganti mitteret elephantem. Imperatores etiam Constantinopolitani *e* Nicephorus, *f* Michael, et *g* Leo, ultro amicitiam et societatem ejus expetentes, complures ad eum misere Legatos: cum quibus tamen, propter susceptum a se Imperatoris nomen, et ob hoc ei, quasi qui imperium eis eripere vellet, valde suspectum, fœdus firmissimum statuit, ut nulla inter partes cujuslibet scandali remaneret occasio. Erat enim semper Romanis et Græcis Francorum suspecta potentia. Unde et illud Græcum extat proverbium: *h* Τὸν Φράγκον φίλον ἔχῃς, γείτονα οὐκ ἔχῃς.

c d, e, f g Imperatoribus Byzantinis, h

Ædificat templum Aquense.

21 Qui cum tantus in ampliando regno et subigendis exteris nationibus existeret, et in hujusmodi occupationibus assidue versaretur, opera tamen plurima, ad regni decorem et commoditatem pertinentia, diversis in locis inchoavit, quædam etiam consummavit. Inter quæ præcipua non immerito videri possunt, basilica sanctæ Dei genitricis Aquisgrani, opere mirabili constructa; et pons apud Moguntiacum in Rheno quingentorum passuum longitudinis (nam tanta est ibi fluminis latitudo) qui tamen uno ante quam decederet anno, incendio conflagravit; nec refici potuit propter festinatum ejus decessum: quamquam in ea meditatione esset, ut pro ligneo lapideum restitueret. Inchoavit et palatia operis egregii, unum haud longe Moguntiaco civitate juxta villam cui nomen est Ingelheim: alterum Noviomagi super Wahalem fluvium, qui Batavorum insulam a parte meridiana præterfluit. Præcipue tamen ædes sacras ubicumque in toto regno suo vetustate collapsas comperit, Pontificibus et Patribus, ad quorum curam pertinebant, ut restaurarentur, imperavit, adhibens curam, ut imperata perficerent.

i pontem Moguntiæ. palatia.

22 Molitus

classes instruit *k*

22 Molitus est et *k* classem contra Nordmannos, ædificatis ad hoc navibus juxta flumina, quæ et de Gallia et de Germania Septemtrionalem influunt Oceanum : et quia Nordmanni Gallicum littus atque Germanicum assidua infestatione vastabant; per omnes portus et ostia fluminum, qua naves recipi posse videbantur, stationibus et excubiis dispositis, ne qua hostis exire posset, tali munitione prohibuit. Fecit idem a parte meridiana in littore provinciæ Narbonensis ac Septimaniæ, toto etiam Italiæ littore usque Romam, contra Mauros nuper piraticam exercere aggressos : ac per hoc nullo gravi damno vel a Mauris Italia, vel Gallia atque Germania a Nordmannis diebus suis affecta est : præter quod Centumcellæ civitas Hetruriæ per proditionem a Mauris capta atque vastata est *l* : et in Frisia quædam insulæ Germanico littori contiguæ, a Nordmannis deprædatæ sunt. Talem eum in tuendo et ampliando simulque ornando regno fuisse constat. Cujus animi dotes, et summam in qualicumque, et prospero et adverso, eventu constantiam, ceteraque ad interiorem atque domesticam vitam pertinentia, hinc dicere exordiar.

Alfonsus Castus Caroli amicus.

a *Est hic* Alfonsus II, *cognomento Castus, qui anno* 791 *regnum suscepit, et feliciter administravit* 52 *annos. In vita Ludovici Pii an.* 796. Adefonsi Galleciarum Principis Missos, quos pro amicitia firmanda miserat cum donis, suscepit, et pacifice remisit. *Eginardus an.* 797, *eam legationem refert : monachus Ecolismensis* 798. Venit, *inquit*, ad eum Legatus Adefonsi Regis Galliciæ et Asturiæ, nomine Froia, præsentans papilionem miræ pulchritudinis, *ast Eginardus an.* 798, *ita scribit :* Venere de Hispania Legati Adelfonsi Regis Basiliscus et Froia, munera deferentes, quæ ille de manubiis, quas victor ad Olisipponam civitatem a se expugnatam ceperat, Regi mittere curavit : Mauros videlicet septem, cum totidem mulis atque loricis, *etc.*

Scoti in Hibernia.

b *Erant tunc Scoti in Britannia ac Hibernia : quod qui negant, parum se patriæ historiæ peritos ostendunt. Annales Francici ex MS Loiselii, an.* 812. Classis etiam Nortmannorum Hiberniam Scotorum insulam adgressa, commissoque cum Scotis prælio, parte non modica Nortmannorum interfecta, turpiter fugiendo domum reversa est. *Idem habent alii Annales ex MS Thuani, et monachus Egolismensis, et Eginardus. Est id a Beda quoque certo traditum. Plures quoque eorum erant Reges. Joannes Leslæus rer. Scotic. lib.* 5, *scribit Achaium Scotorum in Britannia Regem fœdus cum Carolo (id ultro ambiente, ad coercendos Anglos piraticam exercentes) percussisse. Leges fœderis aliaque ignota veteribus, nec probabilia, subnectit.* c *Ea dona, sane rara, anno* 807 *missa, enumerat Eginardus in Annal. et monachus Sangallensis.*

d *An.* 802. e *Imperium invasit an.* 802. 803 *appulere Legati.*

f *Impio Nicephoro a Bulgaris occiso, suffectus est Michael Curopalates, religiosissimus Princeps, an.* 811. g *Leo Armenus an.* 813, *occupavit imperium, Michaele in monasterium ultro secedente.* h *Id est,* Francum amicum habeas, vicinum ne habeas.

Classis Bononiæ, et Gandæ structa.

i *De ejus constructione mira quædam, et forte haud satis credibilia, narrat Sangallensis monachus. Multa de augusta illa basilica habet Petrus Beka in suo Aquisgrano.* k *De hac classe Eginardus an.* 811. Propter classem, quam superiore anno fieri imperaverat, videndam, ad Bononiam Galliæ, civitatem maritimam, ubi eædem naves congregatæ erant, accessit : pharumque ibi ad navigantium cursus dirigendos antiquitus constitutam restauravit, et in summitate ejus nocturnum ignem accendit. Inde ad Scaldim fluvium veniens, in loco qui Ganda vocatur, naves ad eamdem classem ædificatas adspexit. *Extat Pharus illa Bononiensis etiamnum.*

l *Imo etiam Niceæ Provinciam vastaverunt eodem anno* 813, *ut ipse Eginardus in Annalib. tradit.*

CAPUT VI.

Caroli uxores ac liberi.

a b
Caroli uxores tres.
c
d e
f g h
i
ex iis multiplex proles.
k

Post mortem patris, cum fratre regnum partitus, tanta patientia simultates et invidiam ejus tulit, ut omnibus mirum videretur, quod ne ad iracundiam quidem ab eo provocari potuisset. Deinde cum matris hortatu filiam Desiderii Regis Langobardorum duxisset uxorem, incertum qua de caussa post annum eam *a* repudiavit, et *b* Hildegardim, de gente Suevorum præcipuæ nobilitatis feminam, in matrimonium accepit : de qua tres filios, Karolum videlicet, Pipinum et Ludovicum, totidemque filias, *c* Rotdrudim, *d* Bertam et *e* Gislam genuit. Habuit et alias tres filias, *f* Theoderadam, *g* Hildrudim et *h* Rothaidem; duas de *i* Fastrada uxore, quæ de orientalium Francorum, Germanorum videlicet, gente erat, tertiam de concubina quadam, cujus nomen modo memoriæ non occurrit. Defuncta Fastrada, *k* Luidgardim Alemannam duxit : de qua nihil liberorum tulit. Post cujus mortem quatuor habuit concubinas, *l* Madhalgardim scilicet, quæ peperit ei filiam nomine Rothildim; *m* Gersvindam Saxonici generis, de qua ei filia nomine *n* Adeltrudis nata est; et Reginam, quæ ei *o* Drogonem et *p* Hugonem genuit; et *q* Adelhaidam, ex qua Thedericum procreavit. Mater vero ejus *r* Bertrada in magno apud eum honore consenuit. Colebat enim eam cum summa reverentia, ita ut nulla unquam invicem sit exorta discordia, præter in divortio filiæ Desiderii Regis, quam illa suadente acceperat. Decessitque tandem post mortem Hildegardis, cum jam tres nepotes suos, totidemque neptes in filii domo vidisset : quam ille in eadem basilica, qua pater situs est apud S. Dionysium, magno fecit honore humari. Erat ei unica soror, nomine *s* Gisla, a puellaribus annis religiosæ conversationi mancipata, quam similiter ut matrem magna coluit pietate : quæ etiam paucis ante obitum illius annis in eo quo conversata est monasterio decessit.

Auctore Eginardo, ex mss
Concubinæ, l m earum liberi, n o p q r
matrem honorat.
s et Gislam sororem.

24 Liberos suos ita censuit *t* instituendos, ut tam filii quam filiæ primo liberalibus studiis, quibus et ipse operam dabat, erudirentur. Tum filios, quam primum ætas patiebatur, more Francorum, equitare, armis ac venationibus exerceri fecit : filias vero lanificio assuescere, coloque ac fuso, ne per otium torperent, operam impendere, atque ad omnem honestatem erudiri jussit. Ex iis omnibus duos tantum filios et unam filiam, prius quam moreretur, amisit, *v* Karolum, qui major natu erat, et Pipinum, quem Regem Italiæ præfecerat, et Rotdrudim, quæ filiarum ejus primogenita, et Constantino Græcorum Imperatori desponsata erat. Quorum Pipinus unum filium suum Bernardum, filias autem quinque, Adelhaidem, Atalam, Gundradam, Bertaidem, ac Theoderadam superstites reliquit. In quibus Rex pietatis suæ præcipuum documentum ostendit, cum filio defuncto nepotem patri succedere *x*, et neptes inter filias suas educari fecisset. Mortes filiorum ac filiæ pro magnanimitate, qua excellebat, minus patienter tulit; pietate videlicet, qua non minus insignis erat, compulsus ad lacrymas. Nuntiato etiam sibi *y* Adriani Pontificis obitu, quem *z* amicum præcipuum habebat, sic flevit, ac si fratrem aut carissimum filium amisisset. Erat enim in amicitiis optime temperatus, ut eas et facile admitteret, et constantissime retineret : colebatque sanctissime, quoscumque hac affinitate sibi conjunxerat.

t Liberos ut instituerit.
v
munificus in nepotes ac neptes
x mortem suorum illacrymat, et Adriani Papæ, y z
amicitiarum tenax

25 Filiorum et filiarum tantam in educando curam habuit, ut numquam domi positus sine ipsis cœnaret, numquam iter sine illis faceret : adequitabant ei filii, filiæ vero pone sequebantur : quarum agmen extremum ex satellitum numero ad hoc ordinati tuebantur. Quæ cum pulcherrimæ essent, et ab eo plurimum diligerentur, mirum dictu, quod *aa* nullam earum cuiquam aut suorum aut exterorum nuptum dare voluit : sed omnes secum usque ad obitum suum in domo sua retinuit, dicens se earum contubernio carere non posse : ac propter hoc, licet alias felix, *bb* adversæ fortunæ malignitatem expertus est : quod tamen ita dissimulavit, ac si de eis numquam alicujus probri suspicio exorta, vel fama dispersa fuisset.

Liberos secum retinet,
filias haud nuptui dat. aa
bb

a *Baronius, Spondanus, aliique caussas excogitant ob quas hoc repudium legitimum fuisse videatur. Certum est quosdam eo offensos, inter quos S. Adelardus ejus patruelis, qui ideo ab Aula discessit, et monasticam vitam complexus est, ut 2 Januar. in ejus vita dictum est.* b *MS Paderb.* Hildigardam, *Theganus* Hiltegardam. *Hæc matrem habuit Immam, proneptem Godefridi Ducis Alamannorum, ut Theganus scribit, fratrem B. Geroldum Avarici limitis Præfectum. Ea obiit* 30 *April.* 783. c *MS Pad.* Ruodtrudis, *vocatur, alibi* Hruodtrudis, Rotrud, Rotdrudis, *hæc desponsata fuit Constantino Imperatori an.* 781, *non tamen nupta, obiit an.* 810, 6 *Junii.* d *Hæc S. Angilberto Primicerio Palatii nupta, et Nithardi historici mater fuit : deinde viro monasticam habitum induente in cœnobio S. Richarii suscipiente, ab eo intra idem cœnobium, loco convenienti inclusa, precibus, vigiliis, jejuniis deinceps vacavit.* e Gisla, *sive* Gisala, *Mediolani a Thoma Archiepiscopo baptizata an.* 781. f *Al.* Thedradam, *et* Theodradam.

Hildegardis Caroli uxor,
pia,
patruelis,
herla,
Gisla,
alia,

Uxores aliæ. Concubinæ ex his filii, Drogo Ep.

g *Al.* Hiltrudem. h *Hæc poetæ Saxoni* Rhodhaid *dicitur, alibi* Hruothaidis, *et* Reothaidis, *habuit et sororem* Rothaidem *Carolus.*

i *Nupta est Carolo* Fastrada, *sive* Fastradane *an.* 783, *obiit an.* 794. k *Al.* Luitgardim, Liutgardim, Leotbgardam, Liutgardam. *Obiit an.* 800, *in Turonum urbe.* l *Al.* Madelgarda. m *Al.* Gersuindem. n *Al.* Adaltrudh. o *Theganus* Drogonem *vocat. Nithardus adhuc ætate tenera fuisse testatur cum* Carolus *obiit, et cum Hugone ac Theoderico, in Palatio Ludovici Pii enutritum, ejus mensæ participem. Factus est postea an.* 823 *Episcopus Metensis, et Ludovico fidelissime adhæsit,* S. Anscharium *Episcopum consecravit, ut testatur Adamus.* p Hugo *a Frodoino Abbate Novaliciensi institutus, et ipse post eum Abbas fuit, sanctitate et miraculis post mortem clarus, ut* 13 *Junii dicemus.* q *Al.* Adalhaidam, Alyndem, Adaltiudem. r *Alibi* Bertam, Bertrane, Bertane *appellatur, obiit an.* 783. *Hanc eamdem esse quæ* Iusberga *nuncupatur, coliturque* 21 *Maii, censent viri quidam eruditi.*

et Hugo Abb. Berta mater, Gisla soror.

t *Du Chesne et alii,* Nepotes, *secuti sumus MSS.* v Carolus *junior* 4 *Decemb.* 811 *obiit,* Pipinus *Rex Italiæ* 8 *Jul.* 810.

Filii Regis.

x *Addito ei tantisper* Wala *fortissimo Comite, quod timeretur ne Saraceni Italiam invaderent. At Bernardus contra patruum suum* Ludovicum Pium, *anno* 817, *rebellavit, atque ob eo deinde orbatus luminibus est.* y *Obiit* Adrianus *an.* 795, 26 *Dec. cum sedisset annos fere* 24. z *Al.* In amicis. aa *Al* Bertam *diu jam ante Caroli obitum S. Angilberto nuptam volunt.* bb *Quid illud fuerit, indicat auctor vitæ Ludovici Pii, licet obscure.* Moverat ejus animum jamdudum, *inquit,* quamquam natura mitissimum, illud quod a sororibus illius in contubernio exercebatur paterno: quo solo domus paterna inurebatur nævo. Cui incommodo mederi volens, simul et cavens ne quod per Odilonem et Hiltrudem olim acciderat, reviviscceret scandalum, *etc. Quod hoc fuerit scandalum ex Fredegarii chronico patet.* Chiltrudis, *inquit,* filia ejus (*Caroli Martelli*), favente consilio nefario novercæ suæ, fraudulenter per manus sodalium suorum Rhenum transiit, et ad Odilonem Ducem Bagoariæ pervenit. Ille vero eam ad conjugium copulavit contra voluntatem vel consilium fratrum suorum. *Sed jure miratur, ac tacite reprehendit, hic Eginardus consilium* Caroli, *qui filias suas nuptum non tradiderit: quod utinam non alii imitarentur Principes, qui filios, fratres, filias, sorores, vel cogunt invitos Ecclesiasticum statum complecti, vel cœlibes permanere cum plurimorum flagitiorum periculo, et scandalo, dum metuunt, ne eos parte aliqua paternæ hæreditatis cogantur aspergere: ita quod ipse Christus solum suadet vitæ genus, castitati ac sanctimoniæ devotum, id ipsi contra fas nunc præscribere audent.*

Bernardus nepos. Non sunt liberi ad cœlibatum cogendi.

CAPUT VII.

Caroli virtutes morales, victus ratio.

Erat ei filius nomine Pipinus, ex concubina editus, cujus inter ceteros mentionem, facere distuli, facie quidem pulcher, sed gibbo deformis: is cum pater bello contra Hunos suscepto in Baioaria hiemaret, ægritudine simulata, cum quibusdam e primoribus Francorum, qui eum vana promissione regni illexerant, adversus patrem conjuravit: quem post fraudem detectam et damnationem conjuratorum, detonsum in cœnobio Prumia religiosæ vitæ jamque volentem vacare permisit. Facta est et alia prius contra eum in Germania valida conjuratio: cujus auctores partim luminibus orbati, partim membris incolumes, omnes tamen in exilium acti sunt: neque ullus ex eis interfectus est, nisi tres tantum, qui cum se ne comprehenderentur strictis gladiis defenderent, aliquos etiam occidissent, quia aliter coerceri non poterant, interempti sunt. Harum tamen conjurationem Fastradæ Reginæ crudelitas caussa et origo extitisse creditur. Et idcirco in ambabus contra Regem conspiratum est, quia uxoris crudelitati consentiens, a suæ naturæ benignitate ac solita mansuetudine immaniter exorbitasse videbatur. Ceterum per omne vitæ suæ tempus ita cum summo omnium amore atque favore et domi et foris conversatus est, ut numquam ei vel minima injustæ severitatis nota a quoquam fuisset objecta. Amabat peregrinos, et eorum suscipiendorum magnam habebat curam: adeo, ut eorum multitudo non solum palatio, verum etiam regno non immerito videretur onerosa. ipse tamen, pro magnitudine animi, hujuscemodi pondere minime gravabatur: cum etiam ingentia incommoda laude liberalitatis, ac bonæ famæ mercede compensaret.

Pœna in filium rebellem. in alios conspirantes clementia. benignitas in peregrinos.

27 Corpore fuit amplo atque robusto, statura eminenti, quæ tamen justum non excederet modum: nam septem suorum pedum proceritatem ejus constat habuisse mensuram: apice capitis rotundo, oculis prægrandibus ac vegetis, naso paullulum mediocritatem excedente, canicie pulchra, facie læta et hilari: unde formæ auctoritas ac dignitas tam stanti quam sedenti plurima acquirebatur. Quamquam cervix obesa et brevior, venterque projectior videretur; tamen hæc ceterorum membrorum celabat æqualitas: incessu firmo, totaque corporis habitudine virili: voce clara quidem, sed quæ minus corporis formæ conveniret: valetudine prospera, præter quod, antequam decederet, per quatuor annos crebro febribus corripiebatur; ad extremum uno etiam pede claudicaret: et tunc quidem plura arbitratu suo quam medicorum consilio faciebat: quos pene exosos habebat, quod ei in cibis assa, quibus assuetus erat, dimittere, et elixis assuescere suadebant.

ejus statura et forma:

28 Exercebatur assidue equitando ac venando, quod illi gentilitium erat, quia vix ulla in terris natio invenitur, quæ in hac arte Francis possit æquari. Delectabatur etiam vaporibus aquarum naturaliter calentium, frequenti natatu corpus exercens: cujus adeo peritus fuit, ut nullus ei juste potuerit præferri: ob hoc etiam Aquisgrani regiam extruxit, ibique extremis vitæ annis usque ad obitum perpetim habitavit: et non solum filios ad balneum, verum optimates et amicos, aliquando etiam satellitum et custodum turbam invitavit: ita ut nonnunquam centum vel eo amplius homines una lavarentur. Vestitu patrio, hoc est, Francico utebatur: ad corpus camisiam lineam, et feminalibus lineis induebatur: deinde tunicam, quæ limbo serico ambiebatur, et tibialia: tum fasciolis crura, et pedes calceamentis constringebat: et ex pellibus lutrinis thorace confecto, humeros ac pectus hieme muniebat; sago Veneto amictus, et gladio semper accinctus, cujus capulus ac baltheus aut aureus, aut argenteus erat: aliquoties et gemmato ense utebatur: quod tamen non nisi in præcipuis festivitatibus, vel si quando exterarum gentium Legati venissent, faciebat. Peregrina vero indumenta, quamvis pulcherrima, respuebat, nec umquam eis indui patiebatur: excepto quod Romæ semel Adriano Pontifice petente, et iterum Leone successore ejus supplicante, longa tunica et chlamyde amictus, et calceis Romano more formatis, induebatur. In solemnitatibus veste auro texta, et calceamentis gemmatis, et fibula aurea sagum astringente; diademate quoque ex auro et gemmis ornatus, incedebat: aliis autem diebus habitus ejus parum a communi ac plebeio abhorrebat.

studium venationis, natatus, balneorum vestitus

29 In potu et cibo temperans, sed in potu temperantior: quippe qui ebrietatem in qualicumque homine, nedum in se ac suis, plurimum abominabatur: cibo enim non adeo abstinere poterat, ut sæpe quereretur noxia esse suo corpori jejunia. Convivabatur rarissime, et hoc præcipuis tantum festivitatibus: et tunc tamen cum magno hominum numero. Cœna quotidiana quaternis tantum ferculis præbebatur, præter assum, quod venatores veribus inferre solebant, quo ille libentius quam ullo alio cibo vescebatur. Inter cœnandum aut aliquod acroama, aut lectorem audiebat. Legebantur ei historiæ, et antiquorum Regum gesta. Delectabatur et libris S. Augustini, et præcipue iis qui de civitate Dei prætitulati sunt. Vini et omnis potus adeo parcus in bibendo erat, ut super cœnam raro plus ter biberet. Æstate post cibum meridianum pomorum aliquid sumens ac semel bibens, depositis vestibus ac calceamentis, velut noctu solitus erat, duabus aut tribus horis quiescebat. Noctibus sic dormiebat, ut somnum quater aut quinquies, non solum expergiscendo, sed etiam surgendo interrumperet. Cum calcearetur et amiciretur non tantum amicos admittebat, verum etiam si Comes Palatii litem aliquam esse diceret, quæ sine ejus jussu definiri non posset, statim litigantes introducere jubebat, et velut pro tribunali sederet, lite cognita sententiam dicebat. Nec hoc tantum eo tempore, verum etiam quicquid

sobrietas, cibi, lectio mensæ tempore, somnus meridianus, nocturnus

quicquid ea die cujuslibet officii agendum, aut cuiquam ministrorum injungendum erat, expediebat.

eloquentia 30 Erat eloquentia copiosus et exuberans, poteratque quicquid vellet apertissime exprimere. Nec patrio tantum sermone contentus, etiam peregrinis linguis ediscendis operam impendit: in quibus Latinam ita didicit, ut æque illa ac patria lingua orare sit solitus; Græcam vero melius intelligere quam pronuntiare poterat: adeo certe facundus erat, ut etiam didascalus appareret. Artes liberales studiosissime coluit, earumque doctores plurimum veneratus, magnis afficiebat honoribus. In discenda Grammatica Petrum *d* Pisanum Diaconum senem audivit; (*d Magistri.*) in ceteris disciplinis Albinum, cognomento Alcuinum, item Diaconum, de Britannia, Saxonici generis hominem, virum undecumque doctissimum, præceptorem habuit: apud quem et Rhetoricæ et Dialecticæ, præcipue tamen Astronomiæ, ediscendæ plurimum et temporis et laboris impertivit. Discebat et artem computandi, et intentione sagaci siderum cursum curiosissime rimabatur. Tentabat et scribere, tabulasque et codicillos ac hoc in lectulo sub cervicalibus circumferre solebat, ut cum vacuum tempus esset, manum effigiandis litteris assuefaceret. Sed parum prospere successit labor præposterus, ac sero inchoatus.

a *Ex* Himiltrude nobili puella, ante legale connubium, *susceptus erat, quæ alibi* Himiltrudis *dicitur.* b *Ita MSS. ast alii:* qui sibi nova promissione regni illuserant. *Contigit ea conspiratio Reginoburgi anno* 792. *Per Clericum detectam narrat Sangallensis monachus, Eginardus per Ardulphum Langobardum.*

c *Sangallensis monachus immanissime cæsum et ad Cellam S. Galli missum scribit, postea ad aliud nobilissimum monasterium, Prumiam nempe, in Arduenna Galliæ Belgicæ provincia situm.* d *MS. Gladbac.* Pisarum *vocat.* e *De hoc agemus* 19 *Maii.*

CAPUT VIII.

Studium religionis. Statuta.

Religionem Christianam, qua ab infantia fuerat imbutus, sanctissime et cum summa pietate ac veneratione coluit, ac propter hoc plurimæ pulchritudinis basilicam Aquisgrani extruxit, auroque et argento et luminaribus, atque ex ære solido cancellis et januis adornavit. (*basilica Aquensis opus illustre*) Ad cujus structuram cum columnas et marmora aliunde habere non posset, a Roma atque Ravenna devehenda curavit. Ecclesiam mane et vesperi, nocturnis item horis, et sacrificii tempore, quoad eum valetudo permiserat, impigre frequentabat: curabatque magnopere ut omnia quæ in ea gerebantur, cum maxima fierent honestate, ædituos creberrimo commonens, ne quid indecens aut sordidum aut inferri aut in ea remanere permitterent. (*sacra vasa et vestes curatæ*) Sacrorum vasorum ex argento et auro, vestimentorumque sacerdotalium, tantam in eo copiam procuravit, ut in sacrificiis celebrandis ne janitoribus quidem, qui ultimi Ecclesiastici ordinis sunt, privato habitu ministrare necesse fuisset. Legendi atque psallendi disciplinam diligentissime emendavit: erat enim utriusque admodum eruditus: quamquam ipse nec publice legeret, nec nisi submissim et in commune cantaret.

pauperes etiam exteri adjuti 32 Circa pauperes sustentandos et gratuitam liberalitatem, quam Græci eleemosynam vocant, devotissimus, ut qui non in patria sua solum et in suo regno eam facere curaverit, verum trans maria in Syriam et Ægyptum atque Africam, Jerosolymis, Alexandriæ atque Carthagini, ubi Christianos in paupertate vivere compererat, penuriæ eorum compatiens, pecuniam mittere solebat: ob hoc maxime transmarinorum Regum amicitias expetens, *a* ut Christianis sub eorum dominatu degentibus, refrigerium aliquod ac relevatio proveniret. (*fœdera cum impiis cur inita* a)

33 Colebat præ ceteris sacris et venerabilibus locis apud Romam Ecclesiam B. Petri Apostoli, in cujus donaria magna vis pecuniæ tam in auro quam in argento, nec non et gemmis ab illo congesta est: multa et innumera Pontificibus munera missa. Nec ille toto regni sui tempore quicquam duxit antiquius quam ut Urbs Roma sua opera suoque labore veteri *b* polleret auctoritate: et Ecclesia S. Petri non solum per illum tuta ac defensa, sed etiam suis opibus præ omnibus Ecclesiis esset ornata atque ditata. (*Auctor. Eginardo, ex MSS.* b *Romana Ecclesia defensa peregrinationes.*) Quam cum tanti penderet, tamen intra XLVII annorum quibus regnaverat spatium, quater tantum illo votorum solvendorum ac supplicandi caussa profectus est. Ultimi adventus sui non solum hæ fuere caussa, verum etiam quod Romani Leonem Papam multis affectum injuriis, *c* erutis videlicet oculis, linguaque amputata, fidem Regis implorare compulerunt. (c *Imperium invita oblatum*) Idcirco Romam veniens propter reparandum, qui nimis conturbatus erat, Ecclesiæ statum, ibi totum hiemis tempus protraxit. Quo tempore Imperatoris et Augusti nomen accepit: quod primo intantum aversatus est, ut affirmaret se eo die quamvis præcipua festivitas esset, ecclesiam non intraturum fuisse, si Pontificis consilium præscire potuisset. Constantinopolitanis tamen Imperatoribus super hoc indignantibus, magna tulit patientia, vicitque eorum *d* invidiam magnanimitate, qua eis procul dubio longe præstantior erat, mittendo ad eos crebras legationes, et in epistolis fratres eos appellando. (d)

34 Post susceptum Imperiale nomen cum adverteret multa legibus populi sui deesse (nam Franci duas habent leges, plurimis in locis valde diversas) cogitavit quæ deerant addere, et discrepantia unire, prava quoque ac perperam prolata corrigere. Sed in iis nihil aliud ab eo factum est, quam quod pauca capitula et ea imperfecta legibus addidit. Omnium tamen nationum quæ sub ejus dominatu erant, jura, quæ scripta non erant, describere, ac litteris mandari fecit. (*leges correctæ*) Item barbara et antiquissima carmina, quibus veterum Regum actus et bella canebantur, scripsit memoriæque mandavit. Inchoavit et Grammaticam *e* patrii sermonis. (*scripta,* e) Mensibus etiam juxta patriam linguam nomina imposuit: cum ante id tempus apud Francos partim Latinis, partim barbaris nominibus appellarentur. Item ventos duodecim nominibus propriis insignit; cum prius non amplius quam vix quatuor ventorum vocabula inveniri possent. (*mensibus et ventis facta nomina.*) Et de mensibus quidem *f* Januarium Wintermanot, Februarium Hornung, Martium Lentzinmanot, Aprilem Ostermanot, Maium Winnemanot, Junium Brachmanot, Julium Heumanot, Augustum Arnmanot, Septembrem Herbstmanot, Octobrem Wynmanot, Novembrem Wyndtmanot, Decembrem Heiligmanot appellavit. (f) Ventis vero hoc modo nomina imposuit, ut Subsolanum vocaret *g* Ostrowint, Eurum Ostsundroni, Euroaustrum Sundostroni, Austrum Sundroni, Austro-africum Sundwestroni, Africum Westsundroni; Zephyrum Westroni, Corum Westnordroni, Circium Nordwestroni, Septemtrionem Nordroni, Aquilonem Nordostroni, Vulturnum Ostnordroni. (g)

a *Laudabilis fœderum caussa. Nihil erat hic, quale in Josaphat, pio alioquin Rege, Jehu Propheta reprehendit, Paralip. lib.* 2 *cap.* 19. Impio præbes auxilium, et his qui oderunt Dominum amicitia jungeris, et idcirco iram quidem Domini merebaris. *Non alia caussa fœdera cum barbaris illis nostræ religionis hostibus percutiebat Imperator religiosissimus, quam ut Christianis sub eorum imperio degentibus, cum aliter non posset, vel sic succurreret.* b *Idcirco diuturna illi, et tam constans felicitas omnibus in rebus.* c *Id an.* 799, *anno* 4 Leonis III *contigit. De eo pluribus agemus* 12 *Junii.* d *Al.* contumeliam. e *Id est, Teutonici, ut ex nominibus mensium patet, unde colligere est, Reges Francorum eloquutum Teutonica, sive Scandrica idiomate usos.* (*Lingua veterum Francorum*)

f *Hæc mensium nomina in MS. Paderbornensi voce* monath *terminantur, in aliis* monet, *in plerisque editis* monat. *Belgæ nunc mensem* maend, *vel* maent, *Germani* monat *dicunt, utrique a luna, quæ nostratibus* maene, *Germanis* mon, *Anglis* moone, *varia linguæ Teutonicæ Dialecto, dicitur. Sic Græci a μήνη,* Luna, *μῆνας,* menses *deflectunt. Menses porro ita Belgæ nunc appellamus:* Lauwmaent, Sprockel, Meert, April, Wedemaent, Hoymaent, Oogstmaent, Herstmaent, Wynmaent, Slachtmaent, Wintermaent. *Germani plerique, ut ex Canisii Martyrologio patet:* Jenner, Hornung, Mertz, Aprill, May, Brachmonat, Heumonat, Augstmonat, Herbstmonat, Weinmonat, Wintermonat, Christmonat. (*Mensium nomina apud Belgas, et Germanos.*)

g *Et hæc quoque ventorum nomina, Teutonica, a* 4 *mundi partibus ducta,* Noord, *sive* North, *Septentrione,* Suyd, *Meridie,* Oost, *Oriente,* West, *Occidente.*

CAPUT IX.

AUCTORE EGINARDO EX MSS.

CAPUT IX.

Ægritudo, mors, sepultura.

Extremo vitæ tempore cum jam et morbo et senectute premeretur, evocatum ad se Ludovicum filium Aquitaniæ Regem, qui solus filiorum Hildegardis supererat, congregatis solemniter de toto regno Francorum primoribus, cunctorum consilio, consortem sibi totius regni, et Imperialis nominis hæredem constituit : impositoque capiti ejus diademate, Imperatorem et Augustum jussit appellari. Susceptum est hoc ejus consilium ab omnibus, qui aderant, magno cum favore : nam divinitus ei propter regni utilitatem videbatur inspiratum. Auxitque majestatem ejus hoc factum, et exteris nationibus non minimum terroris incussit.

Filium Imperatorem creat.

36 Dimisso deinde in Aquitaniam filio, ipse more solito, quamquam senectute confectus, non longe a regia Aquensi venatum proficiscitur : exactoque in hujuscemodi negotio quod reliquum erat Autumni, circa Kal. Novemb. Aquasgrani revertitur. Cumque ibi hiemaret, mense Januario, febre valida correptus, decubuit. Qui statim, ut in febribus solebat, cibi sibi abstinentiam indixit, arbitratus hac continentia morbum posse depelli, vel certe mitigari. Sed accedente ad febrem lateris dolore, quem Græci *b* pleuresim vocant, illoque adhuc inediam retinente, neque corpus aliter quam rarissimo potu sustentante, septimo postquam decubuit die, sacra communione percepta, decessit, anno ætatis suæ LXXII et ex quo regnare cœperat XLVII, V Kal. Feb. hora diei tertia. Corpus more solemni lotum et curatum, et maximo totius populi luctu ecclesiæ illatum atque humatum est. Dubitatum est primo ubi reponi deberet, eo quod ipse vivus de hoc nihil præcepisset : tandem omnium animis sedit nusquam eum honestius tumulari posse, quam in ea basilica, quam ipse propter amorem Dei Domini nostri Jesu Christi, et ob honorem sanctæ et æternæ Virginis genitricis ejus, proprio sumptu in eodem vico construxit. In hac sepultus est eadem qua defunctus die : arcusque super tumulum deauratus cum imagine et titulo extructus, et titulus ille hoc modo descriptus est : SUB HOC CONDITORIO SITUM EST CORPUS CAROLI, MAGNI ATQUE ORTHODOXI IMPERATORIS, QUI REGNUM FRANCORUM NOBILITER AMPLIAVIT, ET PER ANNOS XLVII FELICITER REXIT. DECESSIT SEPTUAGENARIUS, ANNO AB INCARNATIONE DOMINI DCCCXIV, INDICTIONE VII, V CALEND. FEBRUARIAS.

Febri laborat, et pleuritide b communicat moritur

Sepelitur Aquisgrani

Ejus epitaphium.

37 Appropinquantis finis complura fuere *c* præsagia, ut non solum alii, sed et ipse hoc minitari sentiret. Per tres continuos vitæque termino proximos annos et solis et lunæ creberrima defectio, ac in sole macula quædam atri coloris septem dierum spatio visa. Porticus, quam inter basilicam et regiam operosa mole construxerat, die Ascensionis Domini, subita ruina usque ad fundamenta collapsa. Item pons Rheni apud Moguntiacum, quem ipse per decem annos ingenti labore, et opere mirabili e ligno ita construxit, ut perenniter durare posse videretur, ita tribus horis fortuito incendio conflagravit, ut præter quod aqua tegebatur, ne una quidem hastula ex eo remaneret. Ipse quoque cum ultimam in Saxoniam expeditionem contra Godefridum Regem Danorum *d* ageret, quadam die cum ante exortum solis castro egressus iter agere cœpisset, vidit repente delapsam cœlitus cum ingenti lumine facem a dextra in sinistram per serenum aera *e* transcurrere ; cunctisque hoc signum quid portenderet admirantibus, subito equus cui insidebat capite deorsum merso decidit, eumque tam graviter ad terram elisit, ut fibula sagi rupta, balthoque gladii dissipato, a festinantibus qui aderant ministris exarmatus sine adminiculo levaretur. Jaculum etiam, quod tunc forte manu tenebat, ita elapsum est, ut viginti vel eo amplius pedum spatio procul jaceret. Accessit ad hoc creber Aquensis palatii tremor, et in domibus ubi conversabatur assiduus laqueariorum crepitus. Tacta etiam de cœlo, in qua postea sepultus est, basilica, malumque aureum, quo tecti culmen erat ornatum, ictu fulminis dissipatum, et supra domum Pontificis, quæ basilicæ contigua erat, projectum est. Erat in eadem basilica in margine coronæ, quæ inter superiores et inferiores arcus interiorem ædis partem ambiebat, epigramma *f* sinopide scriptum, continens quis auctor esset ejusdem templi, cujus in extremo versu legebatur KAROLUS PRINCEPS : notatum a quibusdam eodem, quo decessit, anno paucis ante mortem mensibus, eas quæ PRINCEPS exprimebant litteras ita esse deletas, ut penitus non apparerent. Sed superiora omnia sic aut dissimulavit aut sprevit, ac si nihil horum ad res suas quolibet modo pertineret.

c Præsagia mortis, eclipses, porticus lapsa, pons crematus, d fax cœlestis, e equi lapsus, tremor palatii. f nomen deletum.

a Id Aquisgrani anno 813 factum. b Imo πλευρῖτις Græce dicitur πλευρά, latus c MSS. prodigia d an. 810 e Al. incurrere f Sinopis rubrica est, a Sinope Ponti urbe, ubi præstans et copiosa.

CAPUT X.

Caroli Magni Testamentum.

a Testamenta facere instituit, quibus filias, et ex concubinis liberos ex aliqua parte sibi heredes faceret : sed tarde inchoata perfici non poterant. Divisionem tamen thesaurorum et pecuniæ ac vestium, aliæque supellectilis coram amicis et ministris suis, annis tribus antequam decederet, fecit, contestatus eos, ut post obitum suum a se facta distributio per illorum suffragium rata permaneret : quidque ex iis, quæ diviserat, fieri vellet, breviario comprehendit, cujus ratio ac textus talis est :

Testamentum condit.

39 *a* In nomine Domini Dei omnipotentis Patris, Filii, et Spiritus sancti. Incipit descriptio atque divisio, quæ facta est a gloriosissimo atque piissimo Domino Karolo Imperatore Augusto, anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi DCCCXI, anno vero regni ejus in Francia XLIII et in Italia XXXVI, Imperii autem XI, Indictione IV, quam pia et prudenti consideratione facere decrevit, et Domino annuente perfecit, de thesauris suis atque pecunia, quæ in alia die camera ejus inventa est : in qua illud præcipue præcavere voluit, et non solum eleemosynarum largitio, quæ solemniter apud Christianos de possessionibus eorum agitur, pro se quoque de sua pecunia ordine atque ratione perficeretur; sed etiam ut heredes sui omni ambiguitate remota, quid ad se pertinere deberet liquido cognoscerent, et sine lite atque contentione sua inter se competenti partitione dividere possent.

a cujus hoc exemplar.

40 Hac igitur intentione atque proposito omnem supellectilem atque substantiam suam tam in auro quam in argento gemmisque et ornatu regio, quæ, ut dictum est, illa die in camera ejus inveniri poterat, primo quidem trina divisione partitus est : deinde easdem partes subdividendo, de duabus partibus XXI partes fecit, et tertiam integram reservavit. Et duarum quidem partium in XXI partes facta divisio tali ratione consistit, ut quia in regno illius Metropolitanæ civitates XXI esse noscuntur, unaquæque illarum partium ad unamquamque Metropolim per manus heredum et amicorum suorum eleemosynæ nomine perveniat : et Archiepiscopus, qui tunc illius Ecclesiæ rector extiterit, partem quæ ad suam Ecclesiam data est suscipiens, cum suis Suffraganeis partiatur : eo scilicet modo, ut pars tertia suæ Ecclesiæ sit, duæ vero partes inter Suffraganeos dividantur. Harum divisionum, quæ ex duabus primis partibus factæ sunt, et juxta Metropoliticarum civitatum numerum XXI esse noscuntur, unaquæque ab altera sequestrata, semotim in suo repositorio cum superscriptione civitatis ad quam perferenda est, recondita

Duas tertias privati thesauri legat Ecclesiis

condita jacet. Nomina vero Metropoliticarum civitatum, ad quas eadem eleemosyna vel largitio data est, hæc sunt, Roma, Ravenna, Mediolanum, Forumjulii, Gradus, Colonia, Moguntiacum, Juvanum quæ et Saltzburg, Rotomagus, Treveris, Senones, Vesontium, Lugdunum, Remi, Arelas, Vienna, Tarantasia, Ebrodunum, Burdigala, Turones, Bituriges.

41 Unius autem partis, quam integram reservari voluit, talis est ratio, ut illis duabus in supradictas divisiones distributis et sub sigillo reconditis, hæc tertia in usu quotidiano versaretur, velut res, quam nulla voti obligatione a dominio possidentis alienatam esse constaret : et hoc tam diu, quoad usque vel ipse superstes esset, vel usum ejus sibi necessarium judicaret : post obitum vero suum, aut *b* voluntariam secularium rerum abdicationem, eadem pars quatuor subdivisionibus secaretur : et una quidem earum supra dictis XXI partibus adderetur, altera a filiis ac filiabus, nepotibusque ac neptibus suis assumpta, et justa ac rationabili inter eos partitione divideretur : tertia vero consueto Christianitatis more, in usum pauperum erogaretur : quarta simili modo nomine eleemosynæ in servorum et ancillarum, usibus palatii famulantium, sustentationem distributa veniret. Ad hanc tertiam totius summæ portionem, quæ similiter ut ceteræ ex auro et argento constat, adjungi voluit omnia ex ære et ferro, aliisque metallis, vasa atque utensilia, cum armis et vestibus, aliaque pretiosa aut vili ad varios usus facta supellectile, ut sunt cortinæ, stragula, tapetia, *c* filtra, coria, sagmata, et quicquid in camera atque vestiario ejus eo die fuisset inventum, ut ex hoc majores illius partis divisiones fierent, et erogatio eleemosynæ ad plures pervenire posset.

b

filiis,

pauperibus, famulis providet

c

Capellæ supellectilem distrahi vetat,

42 Capellam, id est, Ecclesiasticum ministerium, tam id quod ipse fecit atque congregavit, quam quod ad eum ex paterna hereditate pervenit, ut integrum esset, neque ulla divisione scinderetur, ordinavit. Si qua autem invenirentur aut vasa aut libri, aut alia ornamenta, quæ liquido constaret eidem capellæ collata ab eo non fuisse, hæc qui habere vellet, dato justæ æstimationis pretio, emeret et haberet. Similiter et de libris, quorum magnam in bibliotheca sua copiam congregavit, statuit ut ab iis qui eos habere vellent, justo pretio fuissent redempti, pretiumque in pauperes erogaretur.

bibliothecam vendi sinit

43 Inter ceteros thesauros atque pecuniam tres mensas argenteas, et auream unam præcipuæ magnitudinis et ponderis esse constat : de quibus statuit atque decrevit, ut una ex iis quæ forma quadrangula, descriptionem urbis Constantinopolitanæ continet, inter cetera donaria, quæ ad hoc deputata sunt, Romam ad basilicam B. Petri Apostoli deferatur : et altera quæ forma rotunda, Romanæ urbis effigie insignita est, Episcopo Ravennatis Ecclesiæ conferatur : tertiam, quæ ceteris et operis pulchritudine et ponderis gravitate multum excellit, quæ ex tribus orbibus connexa, totius mundi descriptionem subtili ac minuta figuratione complectitur, et auream illam, quæ quarta esse dicta est, in tertiæ illius et inter heredes suos atque in eleemosynam dividendæ partis augmentum esse constituit.

mensam argenteam mittit Romam,

aliam Ravennam

aliam, et unam auream dat pauperibus.

Qui subscripsere

44 Hanc constitutionem atque ordinationem coram Episcopis, Abbatibus, Comitibusque, qui tunc præsentes esse potuerunt, quorum hic nomina scripta sunt, fecit atque constituit. Episcopi : *d* Hildebaldus, *e* Richulfus, *f* Arn, *g* Wolfarius, *h* Bernoinus, *i* Laidradus, *k* Joannes, *l* Theodulfus, *m* Jesse, *n* Hetto, *o* Waltgaudus. Abbates : *p* Fridogisus, *q* Adalungus, *r* Engilbertus, Irmino. Comites : *s* Walach, Meginherius, *t* Othulphus, Stephanus, *u* Unrochus, *x* Burchardus, Meginhardus, Hatto, *y* Richwinus, Eddo, Erchangarius, *z* Gerholtus, Bero, *aa* Hildegernus, *bb* Rheculfus. Hæc omnia filius ejus Ludovicus, qui divina ei jussione successit, inspecto eodem breviario, quam celerrime poterat post ejus obitum summa devotione adimplere curavit.

d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z aa bb

Archiep. Eginhard. ex MS.

a *Hoc testamentum usquam in Westphalia Græce extare, de Gamansio nostro didicimus. Latine indubie scriptum fuit, et forte etiam Teutonice.* b *Ergo meditabatur quod 740 annis post, ejus successorum gloriosissimus,* Carolus V *Austriacus, perfecit.*

c *Ita MSS. alii* fulcra. d *Al.* Hildeboldus *Archiepiscopus sacri Palatii et Coloniensis an. 794 factus præfuit Concilio Moguntino an.* 813. e *Al.* Richolfus *et* Riculfus, *fuit Moguntinus Episcopus, interfuit eidem concilio.* f *Al.* Arnulphus. Arno *dicitur in eodem concilio, alibi* Arnus, *fuit Salisburgensis Episcopus obiit an.* 821. 24 *Janu.* g Wolfarius *sive* Wlfarius, *fuit Archiepiscopus Remensis, celebravitque concilium Remense an.* 813 *et Noviomense* 814, *postea Ludovici Pii Cancellarius fuit.* h *Al.* Bernarius, *et* Bernuinus, *fuit Vesontionensis Archiepiscopus : recensetur inter Missos Dominicos Ludovici Pii in Capitulari 2, num. 23, an.* 823.

i Leidradus *Archiep. Lugdunensis fuit.* k Joannes *Archiepisc. Arelatensis. præfuit concilio Arelatensi ann.* 813. l Theodulphus *Ep. Aurelianensis, olimque a Ludovico missus Stephano V, Papæ anno* 816. m Jesse *Ep. Ambian. Romam a Carolo Legatus an.* 809, *interfuit Concilio Noviomensi an.* 814. n Hetto, *al.* Hatto *et* Hayto, *Episcopus Basileensis, Legatus a Carolo missus ad Nicephorum Imp. anno* 811. *Hettonem qui hic Caroli Testamento subscripsit, censet Cl. Robertus in Gallia Christiana, et Sirmondus in Indice tom. 2, conciliorum Galliæ, Archiepiscopum Trevirensem fuisse. Sed tum Archiepiscopus Trevirensis erat Amalarius, cui alter Hetto ex Abbate Ephternacensi diu post successit.*

o Walcandus *Ep. Leodiensis creatus an.* 809. *Corpus S. Huberti ann.* 824, *transtulit, teste Sigeberto, de qua translatione nos ad S. Huberti vitam 3 Novemb.* p *MS. Paderbor.* Fridegisus, *fuit Abbas Sithiensis, sive S. Bertini.* q *Hic erat Abbas S. Vedasti apud Atrebates.* r *Hunc* S. Angilbertum *esse, Caroli generum, censet Paulus Petavius in Syntagmate ad Nithardi historiam, et alii. De eo agemus 18 Febru.* s Wala, *sive* Walah, *Comes, filius Bernardi fratris Pipini Regis, dein Abbas Corbeiensis post S.* Adelardum *germanum suum, ut in hujus vita 2 Janu. diximus.*

t *Al.* Odulfus, Othulfus, Oudlfus. u *Al.* Wrnocus, *et* Varuclius. x Burchardus *Comes Stabuli an.* 807, *Corsicam contra Mauros defendit, eosque satis idonea clade affecit.* y *Al.* Richwingus, *a Ludovico an.* 814, *ad Leonem Armenum missus.* z *Al.* Geroldus *et* Geraldus, *alius est ab illo, de quo supra, Avarici limitis Præfecto.* aa *Al.* Hildigarius. bb *Du Chesne,* Riculfus.

DE TRANSLATIONE

S. CAROLI IMPERATORIS.

An. Con. MCLXV. XXVIII Jul. XXIX Dec. S. Caroli translatio.

C*elebris est in Martyrologiis VI Kal. Aug. S. Caroli memoria, quo die ejus elevatæ translatæque reliquiæ. Martyrol. Coloniense :* Eodem die Translatio B. Karoli Magni Imperatoris et Confessoris apud Aquisgranum. *Meminerunt et Carthus. Colon. ac Molanus in Addit. ad Usuardum, Canisius, Saussaius. Tempus exprimit MS. Florarium :* Aquisgrani Translatio S. Karoli Magni Imperatoris, facta sub Frederico Imperatore hujus nominis primo, et Alexandro Papa hujus nominis tertio, anno salutis 1163; *at nondum eo anno successerat Octaviano Antipapæ Guido Cremensis, dictus Paschalis, cujus auctoritate facta dicitur illa Translatio, an.* 1165.

De ea diploma Frederici I,

2 *Extat de ea Translatione et canonizatione Diploma* Frederici I, *dicti Ænobarbi, sive* Barbarossæ, *quod ex Petri Bekæ Aquisgrano, et Auberti Miræi Fastis Belgicis damus. Huic miracula subjicimus ex vita, quam supra diximus eo ipso tempore scriptam, et in tres distinctiones, capita XL partitam. Porro cum* Paschalis *Antipapæ auctoritate elevatum* S. Caroli *corpus testetur Fredericus, mirum est apud Joannem Chapeauvillum to. 2, de Episc. Leodien. veluti ex magno Chronico Belgico (quod in hoc non reperimus) id factum dici de* voluntate et mandato Alexandri Papæ : *nisi fortassis Alexander id dein, recepto in gratiam Frederico ann.* 1177, *ratum habuit. Ita ergo habet :* Præsulatus hujus Alexandri (*Episcopi Leodiensis*) anno secundo, scilicet anno Domini 1166, de voluntate et mandato Alexandri Papæ et omnium Cardinalium, quarto Calendas Januarii, præsente Frederico Imperatore, et multis Prælatis, Aquisgrani ossa Caroli Magni Imperatoris, a loco ubi quieverat annis 352, cum magna reverentia sunt elevata, et honorifice collocata in feretro argenteo per Raynaldum Archiepiscopum Coloniensem, et Alexandrum Leodiensem Episcopum, cum multis oblationibus, quas Imperator et Imperatrix

Auctore Eginardo, ex MSS caput S. Caroli Osnabrugi.

Imperatrix et alii obtulerunt : ubi et canonizatus Carolus et sanctus Confessor dictus est.

3 *Translatum est Osnabrugum S. Caroli caput, ut supra ex Saussaio dictum. De eo Wernerus Rolevinck lib. de moribus Westphal. par.* 3, *cap.* 8. Post hunc, *inquit*, gloriosus Imperator S. Carolus Apostolus noster, qui terram hanc plene convertit ad fidem. Ejus caput in Osnaburgis honorabiliter veneratur, cum SS. Crispino et Crispiniano et aliis reliquiis pluribus.

DIPLOMA FREDERICI I, IMP.

De elevatione et canonizatione S. Caroli.

§ I. *S. Caroli corpus elevatum.*

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. Fridericus, divina favente clementia, Romanorum Imperator semper Augustus. Ex quo primitus, Divina ordinante clementia, Imperii Romani fastigia gubernanda suscepimus, voluntatis nostræ atque propositi summum desiderium fuit, ut Reges et Imperatores, qui nos præcesserunt, præcipue maximum et gloriosum Imperatorem Carolum, quasi formam vivendi atque subditos regendi *a* sequeremur, et sequendo præ oculis semper haberemus : ad cujus imitationem, jus Ecclesiarum, statum Reipublicæ incolumem, et legum integritatem, per totum Imperium nostrum servaremus.

Imitandæ Regibus.

a

2 Ipse enim tota cordis intentione ad æternæ vitæ præmia anhelans, ad dilatandam gloriam Christiani nominis, et cultum divinæ religionis propagandum, quot Episcopatus constituerit, quot abbatias, quot ecclesias a fundamento erexerit, quantis prædiis ac beneficiis illas ditaverit, quantarum largitate eleemosynarum non solum in cismarinis sed etiam in transmarinis partibus resplenduerit, ipsa ejus opera et gestorum volumina, quæ plurima et maxima sunt, fide oculata, plenius declarant. In fide quoque Christi dilatanda, et in conversione gentis barbaricæ fortis athleta fuit, et verus Apostolus : sicut Saxonia, et Fresonia, atque Westphalia, *b* Hispani quoque testantur, et Wandali, quos ad fidem Catholicam verbo convertit et gladio. Licet etiam ipsius animam non pertransierit gladius, diversarum tamen passionum tribulatio, et periculosa certamina, et voluntas moriendi quotidianam pro convertendis incredulis, eum Martyrem fecit. Nunc vero electum et sanctissimum Confessorem eum fatemur et veneramur in terris, quem in sancta conversatione vixisse, et pura confessione et vera pœnitentia ad Dominum migrasse, et inter sanctos Confessores, sanctum et verum Confessorem credimus coronatum in cælis.

Caroli Magni egregiæ virtutes.

b

præcipue zelus animarum

3 Inde est quod nos gloriosis factis et meritis sanctissimi Imperatoris Caroli confidenter animati, et sedula petitione carissimi amici nostri *c* Henrici Regis Angliæ inducti, assensu et auctoritate Domini Paschalis, et ex consilio universorum Principum tam secularium quam Ecclesiasticorum, pro elevatione et exaltatione sanctissimi corporis ejus atque canonizatione, solemnem curiam in natale Domini apud Aquisgranum celebravimus : ubi corpus ejus sanctissimum, præ timore hostis exteri, vel inimici familiaris, caute reconditum, sed Divina revelatione manifestatum ad laudem et gloriam nominis Christi, et ad corroborationem Romani Imperii, et salutem dilectæ consortis nostræ *d* Beatricis Imperatricis et filiorum nostrorum Friderici et Henrici, cum magna frequentia Principum, et copiosa multitudine Cleri et populi, in hymnis et canticis spiritualibus cum timore et reverentia elevavimus et exaltavimus *e* IV Kalendas Jan.

c

corpus ejus elevatum sub Friderico I

d

e

4 His autem omnibus gloriose peractis, cum in prædicto loco, cujus ipse fundator extiterat, de ipsius loci libertate, institutis legum et pacis atque justitiæ, quibus totum orbem rexerat, diligenter inquireremus, ecce Fratres ejusdem Ecclesiæ privilegium S. Caroli de fundatione et dedicatione ipsius nobilissimæ Ecclesiæ, et de institutionibus legum humanarum, et civilis juris ejusdem civitatis, nobis in medium protulerunt, quod ne vetustas aboleret, vel ne per oblivionem deperiret, nostra Imperiali auctoritate renovavimus. Ejusdem vero privilegii tenor et institutio talis est.

a quo privilegium S. Caroli de Ecclesia Aquensi renovatum.

a *Id si fecisset, non tot annis impugnasset, quam* Carolus *fidelissime semper fovit; Romanam Ecclesiam.* b *Hallucinatur schismaticus Cæsar : non convertit Hispanos* Carolus, *at solum nonnullas eorum urbes e manibus Saracenorum eripuit.*

c *Henricus II, Angliæ Rex, sub quo S. Thomas Cantuariensis interfectus est, inauguratus est XIV Kal. Janu Dominica ante Nativitatem Christi, anno MCLIV, obiit pridie Non Jul. MCLXXXIX.*

d *Hæc Reinaldo Matisconensi Comite nata, Frederico nupsit anno* 1156, *eique peperit Henricum VI, Fredericum Sueviæ Ducem, et alios.* e *Ast in MSS. Corsendoncano et Paderbor. hæc habentur* Translatus est autem et canonizatus B. Carolus Magnus Imperator anno Domini MCLXV, VI Kalend. Augusti, sub primo Frederico Imperatore Romanorum. *Fortassis hoc die repertum ejus est corpus, canonizatio aut translatio altero facta V Kal. Aug. celebrari solet illa Translatio Treviris.*

§ II. *S. Caroli Privilegium Ecclesiæ et Urbi Aquisgranensi datum.*

a Ego Carolus, qui Deo favente curam regni gero, et Romanorum Imperator existo, consilio Principum regni nostri, Episcoporum, Ducum, Marchionum ac Comitum, rogatu vero tam liberorum quam servorum, in plurimo generali conventu in diversis locis regni nostri habito, discussi, prout justius et melius cunctis videbatur, primum de lege sanctarum Ecclesiarum, de reddendis justitiis Episcoporum, de vita et jure Presbyterorum ac Clericorum, et hæc omnia judicio et assensu nostro, secundum instituta patrum meorum corroboravi, firmavi, et auxi, nihil de his minuens, quæ Catholici viri, recte atque legitime vivere volentes, ad observandum spirituali ac seculari decreto bonum et utile contulerint. Deinde prout cunctis placuit prudentioribus regni nostri, legem Saxonum, Noricorum, Suevorum, Francorum, Ripuariorum, Salicorum, sicut mos et potestas Imperatorum est, et omnium antecessorum meorum semper fuit, distinxi, distinctam sub auctoritate regia et imperatoria stabilivi, non ex mea adinventione aut corde prolatam, sed communi consilio et generali conventu totius Galliæ, a me renovatam, et in melius auctam, sicut patres et prædecessores mei fecisse perhibentur. Scitis enim et neminem latet, quia quidquid ab Imperatoribus et Regibus præceptum et decretum est, semper ratum et pro lege tenendum est : ne quod ab universis sensatis et justa satis discretione vivere volentibus imperatum et actum est, et nostra imperatoria et regia majestate confirmatum et solidatum, violetur.

a

Privilegia Ecclesiarum confirmat Carolus.

variorum populorum leges recognoscit

6 Nunc Patres, fratres, et amici, fautores et coadjutores gloriæ regni nostri, de omnibus statutis patris mei Pipini, quæ ad utilitatem et honorem sanctæ Ecclesiæ firmari ac renovari petistis, quæ ad defensionem secularium rerum et legum stabiliri quæsistis, nihil minui nec abnui, sed in melius ampliavi, omnium sanis consiliis acquievi, et fui in medio vestrum quasi unus de quærentibus et petentibus æquitatem legis, nulli contradicens aut renitens dignæ et rectæ petitioni. Ergo vestri decreti et petitionis voluntarius exstiti, vos quali Patres et fratres audivi : nunc quæso ut meæ petitionis et intentionis non solum auditores, sed et benevoli factores fieri velitis. Nec quod indecens aut intolerabile sit, quæro, sed quod tota Gallia, et universi Principes potius concedere, quam negare debent. Nostis qualiter ad locum, qui Aquis, ab aquarum calidarum aptatione traxit vocabulum, solito more, venandi caussa, ingressus, sed perplexione silvarum, errore quoque viarum, a sociis

Thermæ Granæ a Carolo repertæ, renovatæ.

b c sociis sequestratus, veni, thermas calidorum fontium et palatia *b* inibi reperi, quæ quondam *c* Granus, unus de Romanis Principibus, frater Neronis et Agrippæ, a principio construxerat. Quæ longa vetustate deserta ac demolita, frutetis quoque ac vepribus occupata, nunc renovavi pede equi nostri, in quo sedi, inter saltus, rivis aquarum calidarum perceptis et repertis: sed et ibidem monasterium S. Mariæ matri Domini nostri Jesu Christi, omni labore ac sumptu, quo potui, ædificavi, lapidibus ex marmore pretioso adornavi, quod Domino adjuvante et cooperante, sic formam suscepit, ut nullum ipsi queat æquiparari. *basilica ibidem ædificata,*

et reliquiis ornata, 7 Itaque tam egregio opere hujus basilicæ non solum pro voto meo et desiderio, verum ex Divina gratia ad unguem peracto, pignora Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, a diversis terris et regnis, et præcipue Græcorum, collegi, quæ huic sancto intuli loco, ut eorum suffragiis regnum firmetur, et peccatorum indulgentia condonetur. Præterea *a Leone III consecrata* a Domno Leone Romano Pontifice, hujus templi consecrationem et dedicationem fieri impetravi, præ nimia devotione, quam erga idem opus habui, et Sanctorum pignora, quæ ibi recondita meo studio et elaboratu habentur. Decebat enim ut idem templum, quod cunctis monasticis ædificiis in regno nostro forma et structura præesse videtur, in honorem sanctæ Dei Genitricis a nobis regali studio fundatum, dignitate consecrationis præcelleret; sicut ipsa Virgo super omnes choros Sanctorum præcelleus exaltata est: et ideo Dominum Apostolicum, qui omnes præcellit Ecclesiasticos gradus, ad consecrandum et dedicandum, ex sola cordis mei consideratione, elegi ac *d* accivi. Accivi etiam cum illo Romanos Cardinales, Episcopos Italiæ quoque quamplures et Galliæ, simulque Abbates et cujusque ordinis Clerum multum, qui huic sacræ dedicationi interessent. Acciti sunt etiam multi Romani Principes, præfectura et qualicumque dignitate promoti, ad id solenne, Duces, Marchiones, Comites, Principes regni nostri tam Italiæ, quam Saxoniæ, tam Bavariæ quam Alemaniæ, et utriusque Franciæ, tam Orientalis quam Occidentalis, in omnibus voto meo et desiderio obsequentes. *d*

8 Illic vero Domno Apostolico, et omnibus prædictis nobilibus et egregiis personis congregatis, merui ab omnibus obtinere, præ nimia devotione, quam erga ipsum locum et matrem Domini nostri Jesu Christi habebam, ut in templo eodem sedes *e* regia locaretur, et locus regalis, et caput Galliæ trans Alpes haberetur, ac in ipsa sede Reges successores et hæredes regni initiarentur, et sic initiati jure dehinc Imperatoriam majestatem Romæ, sine ulla contradictione, planius assequerentur. Confirmatum et sancitum est hoc a Domno Leone Romano Pontifice, et a me Carolo Romanorum Imperatore Augusto, et primo auctore hujus templi et loci, quatenus ratum et inconvulsum hoc statutum et decretum nostrum maneat, et hic sedes regni trans Alpes habeatur, sitque caput omnium civitatum et provinciarum Galliæ. Decrevimus etiam, ex assensu et benevolentia omnium Principum regni, qui ad hoc festum dedicationis convenerant, ut locum et sedem regiam, pro murali præsidio contra omnes turbines, Episcopi, Duces, Marchiones, Comites, omnes Principes Galliæ, fideles regni tueantur, semper locum hunc venerantes. Decrevimus etiam, si quæ injuria aut versutia contra leges, quas statuimus, surrexerit, libero aut servo nocere tentaverit; Aquis, ad hanc regiam sedem, quam fecimus caput Galliæ, veniat; veniant Judices et defensores loci, et cum æquitate legis, caussæ decernantur, status legis resurgat, injuria condemnetur, et justitia reformetur. *e* *Sedes istic imperii Franciæ.*

9 Nunc ergo, quia locum hunc majestate regiæ sedis, Domni Apostolici decreto, et nostra imperiali potentia, nostroque assensu exaltavimus, honestate vero hujus templi et plurimorum Sanctorum veneratione magnificavimus; decet nec incongruum videtur (cum ad hoc nimium figitur noster animus) ut petitio mea, cujus vos non solum auditores, sed benevolos factores fieri exoravi, apud vos obtineat, quatenus non solum Clerici et laici loci hujus indigenæ, sed et omnes incolæ et advenæ, hic inhabitare volentes, præsentes et futuri, sub tuta et libera lege, sine omni servili conditione vitam agant, ac omnes pariter ex avis et atavis ad hanc sedem pertinentes, licet alibi moram facientes, ab hac lege quam dictavero in præsentiarum a nullo successore nostro, vel ab aliquo machinatore, legum subversore, infringantur, numquam de manu Regis alicui personæ nobili vel ignobili in beneficio tradantur. *Ex Diplomate Frederici I* *Libertas urbi toti indulta,*

10 Acquieverunt universi Domini et magni Imperatoris Caroli petitioni et voluntati, qui ad hoc solemne dedicationis, ex diversis regnis confluxerant, ac bonum acceptum coram Deo et hominibus, Domni Apostolici et Imperatoris decretum adstruxerunt, et omnium graduum, Episcoporum, Abbatum quoque banno corroborari et confirmari hanc Imperatoris petitionem, universi magni et parvi acclamaverunt. *probantibus Principibus,*

a *Hoc Diploma quam obtinere auctoritatem debeat, alii judicent, complura in eo miramur, nam suspectare aperte, quod alter Imperator recitat, et traditio Aquensis Ecclesiæ tuetur, vix audemus.* b *Palatia vocat palatii aut thermarum ruinas. Sangalensis monachus lib.* 2, *cap.* 24, *a Pipino Caroli patre repertos hos fontes scribit.* c *Hujus* Grani *nusquam alibi nomen exstat.* Granii *fuere, Tiberii Cæsaris avo, qui an Neronibus aut Agrippis juncti affinitate fuerint, haud legimus, a* Grano *Apolline ductum nomen existimat Gamansius noster.* d *Venit ad* Carolum Leo III, *exeunte anno* 804 *sed non legitur accitus ab eo fuisse: perductus tamen ab eo est Carisiaco Aquisgranum.* e *Hinc fortassis removere licebit, quod scribit Nithardus initio libri* 4: Aquis Palatium, quod tunc sedes prima Franciæ erat, *etc.* *Aquæ-Grani unde dictæ.*

§ III. *Privilegia Aquisgranensibus confirmata.*

Lætetur igitur et exultet ineffabili gaudio Aquisgranum, caput civitatum, venerabilis Clerus cum devotissimo populo, quod in diademate regni, aliis Principibus et gloriosis locis speciosissimo ornamento distinctis, in capite coronæ positum, quasi perlucidarum gemmarum splendore coruscat, et illo singulari et corporali gaudet patrono, qui Christianæ fidei illustratione, et legis, qua unusquisque vivere debeat, Romanum decorat Imperium. Hæc enim mutatio est dexteræ Excelsi quod pro Grano, fratre Neronis, fundatorem habet sanctissimum Carolum; pro pagano et scelesto, Imperatorem Catholicum. Cujus nos, quantum propitia Divinitas concesserit, pietatis vestigiis inhærentes, venerabilem Clerum Aquensem, cum Ecclesia sanctissimæ Dei Genitricis Mariæ, excellentissimo opere constructa, et omnibus prædiis ejus, nec non et ipsam civitatem Aquisgranum, quæ caput et sedes regni Teutonici est, una cum omnibus civibus ejus, tam minoribus quam majoribus, sub nostram imperialem tuitionem suscipimus, et omnem libertatem et justitiam, quam sanctissimus Carolus, ejusque successores eis dederunt, eis confirmamus, statuentes, et lege perpetuo valitura confirmantes, ut omnes cives nostri Aquenses per omne Romanum Imperium negotiationes suas ab omni telonii, pedagii, curadiæ, vectigalis exactione liberi, absque omni impedimento, libere exerceant; et sicut sanctissimus Carolus Imperator instituit, indigenas hujus civitatis sacræ et liberæ nemo de servili conditione impetat; nemo libertate privare præsumat. Insuper omnes ad hanc sedem pertinentes, nullus Regum vel Imperatorum, ubicumque morentur, alicui personæ in feudum concedendi potestatem habeat. Ceterum, ut omnes sanctissimæ constitutiones beatissimi Caroli totius perennitatis robur obtineant, præsentem inde paginam conscribi, et aurea bulla, signique nostri charactere signari jussimus. *Aquisgranum caput et Sedes regni Teutonici,* *privilegiis ornatur a Frederico I*

Ex diplomat. Frederici I

12 Signum Domini Frederici Romanorum Imperatoris. Ego Henricus sacri palatii Protonotarius, vice *a* Christiani Archicancellarii et Moguntinæ Sedis Electi, recognovi. Datum Aquisgrani anno Dominicæ incarnationis millesimo centesimo sexagesimo sexto, Indictione decima quarta, sexto Idus Januarii, regnante Domno Friderico Romanorum Imperatore, anno regni ejus *b* decimo quarto, Imperii vero undecimo. Actum in Christo feliciter, Amen

a Christianus I, *Moguntinus Episcopus LXXI, Conrado, quod Alexandro III, faveret, ejecto, quamquam et ante eum electus fuerat, verum anno* 1165, *suffectus ab Ænobarbo. Papa tamquam decessit an.* 1180, *restitutusque est Conradus, Cardinalis Sabinensis jam ante creatus. Vide Moguntiaca Serrarii.* b *Conrado Regi, patruo suo, an.* 1152. 15 *Feb. mortuo successit* Fredericus. *Imperator coronatus est ab Adriano IV Papa an.* 1155, 17 *Junii.*

MIRACULA S. CAROLI

ex MS. Corsendoncano Canonic. Regular.

Suntque vitæ ejusdem S. CAROLI, ab auctore anonymo, tempore Frederici I Imperat. scriptæ, capita 58, 59, 60.

Præfatio

Fidelis igitur sermo et omni acceptione dignus de vita et moribus signisque cœlestibus sanctissimi Imperatoris Karoli Magni, pro minima gestorum ejus parte, inopia librorum nos angustante, productus ad nostri temporis digne memorabiles eventus usque defluxit. Quos etsi opportunitas, congruo naturæ dicendi ordine oblata, evolvere zelo caritatis impellit. Audivimus namque, et celebri sermone diu multumque apud nos vulgatum, idoneorum et fidelium virorum relatione didicimus nostris temporibus Aquisgrani gloriosum contigisse miraculum, quod ad laudem Dei et beatissimam memoriam orthodoxi Karoli Magni, sub silentio premere nullatenus præsumpsimus, ne judicio Dominicæ pecuniæ in terram defossæ merito arguamur.

Lascivus Clericus, in sacrario irreverenter dormiens

2 Fuit igitur in præfata regia civitate adolescens quidam, juvenis quidem ætate, Clericus professione, Subdiaconus ordine, Guibertus nomine, cujus vita plerumque nimis fuerat dedita inconsultæ et intemperanti lasciviæ. Accidit autem forte quadam die præfatum Clericum sanctam Aquensem, non orationis caussa, sed ex consuetudine sola, intrare ecclesiam; qui etiam ausu temerario, nocturni admissi excessu neglecto, sacrarium contra reverendam loci ejus et Clericorum consuetudinem irrumpere præsumpsit, et ante venerandam effigiem venerabilis Karoli reclinato capite, propter noctis præcedentis vigilias, somno dormitionis irreverenter et infrunite, id est, imprudenter oppressus somnum mortis adinvenit. Repente enim manus quædam, ut viderunt, qui hoc nobis retulerunt, præfatum juvenem, super quoddam scrinium in præfato venerabili oratorio reclinatum, tanta virtute repulit, et longe a loco incircumscriptæ reclinationis repent in opposito adversæ partis. Subito igitur ibidem gravi ægritudine oppressus, sui excessus humiliter errorem confessus; pauco dierum numero interposito, divinæ ultionis judicio condemnatus, viam universæ carnis est ingressus: ceteris exemplum debitæ relinquens reverentiæ. Præfatam vero justæ ultionis manum scholares quidam tunc forte præsentes viderunt, et pavidi trepidique ac profugi, quod viderant vulgaverunt. Quidam etiam divinitus visione tali admoniti, secularis vitæ habitum mutaverunt.

divinitus morte punitur

quidam injuste spoliatus

3 Brevi autem temporis successu, accidit quemdam virum, facie venustum, morum honestate et urbanitate affabilitatis verendum, Aquisgrani venire: qui generis quidem schemate clarus merito argui poterat, et possessione rerum fuisse non modicus. Erat vero Theutonicus, ut ipse asserebat, de Theutonica Burgundia oriundus, Miles officio, Thiethmarus nomine. Hic igitur, cujusdam præpotentis Comitis terræ sinistra violenta invasione, possessionibus suis injuste exhæredatus, omnibus rebus suis immisericorditer spoliatus; cum spiritualis aut materialis gladii nusquam imploraret clementiam, ut condignam de damno et injuria sua reciperet justitiam, votivo affectu, spe firma, fide non ficta, ad justissimi Karoli, divina revelatione admonitus, apud Aquisgrani tandem convolavit suffragia. Positis igitur, ex abundantia magis cordis quam rerum, ante venerandam effigiem præfati Imperatoris scriptuosis breviaribus, in multa ac devotissima Missarum et orationum continuatione, item jejuniorum irrequieta afflictione, Eleemosynarum quoque (prout possibile exuli erat) largitione, aliquot ibidem expletis diebus, nocturnæ visionis consolatorio admonitus oraculo; forte cernuus in multa lacrymarum profusione inter luminaria dormiret medius ampliori spe et meliori fide roboratus repatriavit. Eodem autem referente, post anni circulum ad beati Karoli gloriosam memoriam reverso, certissime comperimus, quod precibus et meritis justissimi Imperatoris ampliorem justitiæ satisfactionem consecutus fuerit, quam vel sperare vel orare præsumpserit. Non solum enim sua plene et integre cum omnimoda satisfactione gloriabatur se recepisse, sed etiam suæ possessionis suarumque rerum violentum invasorem, dignas dignæ ultionis meritæ violentiæ pœnas, sub publico populi testimonio, miserrima morte protestabatur expendisse. Insuper etiam brevi successu temporis nullum hæredum sui injuriatoris usquam in terra illa asseruit comparere. Annuatim namque quotquot demum vixit annis diem memoriæ beatissimi Karoli devotissimus obibat. Insuper etiam ad laudem et gloriam tanti sui ultoris liberali munificentia copiosam in pavimento ecclesiæ plerumque nummorum Basiliensium sparsit pecuniam.

S. Caroli opem implorat:

omnia recuperat

quotannis Aquisgranum venit.

4 Inter tanta namque præclara Dei magnalia, quibus in suo fideli athleta Divina usquequaque resplenduit clementia, læto et pene immortali tripudiamus gaudio, exultantes in Domino, qui beatissimi sui Karoli beatam vere translationem, sua mirabili virtute, mirabilis ipse mirabiliter canonizare dignum judicavit. Cum igitur tam celebrem, tam gloriosam divinæ majestatis operationem ad posteros usque transmittere, quantum in nobis, et scripto æternare, affectu caritatis intendimus; quatenus ubique et semper admiranda Dei potentia constantius et devotius prædicetur. Gloriose etenim quamplura præfatæ canonizationis insignia sub silentio prementes, aliquid in luce proferendum et late longeque in fines orbis personandum, Divinæ nutu providentiæ evenisse sub fideli testimonio perscripsimus. Tertia namque nocte post exaltationem carissimi Deo Karoli Magni, tres candelæ divinitus accensæ super pinnaculum templi, mirabili fulgore mirifice fulgurantes, a multis gentibus et populis visæ sunt in gaudio exultationis. Eadem vero tria cœlestis splendoris luminaria quasi extincta, trina revolutione crucem turris ejusdem ecclesiæ in gyrum ambierunt: et loca longe lateque distantia, nova novi luminis claritate, in novum novæ translationis gaudium stupescente noctis caligine, illustraverunt. O admiranda, o veneranda sanctæ Trinitatis trina apparitio! O vere beata canonizationis exultatio, divino cœlitus comprobata testimonio; quæ trino trium luminum ambitu nocte tertia gloriose est revelata, et cœlitus sanctæ Trinitatis in omnibus oraculo roborata!

S. Caroli exaltatio triplici luce cœlitus approbata.

5 Vere igitur exultandum et gaudendum sibi constare noverit in Domino, ille verus Christi cultor Romanorum Imperator Augustus, qui ejusdem translationis in Spiritu sancto fuit auctor, cujus summæ Trinitatis Deus tam manifestis indiciis prædicatur assertor. Eadem igitur tanta tamque beata revelatione idem Imperator merito exhilaratus et inæstimabili

repletus

Fredericii I. in Aquensem Ecclesiam munificentia.

repletus gaudio, præter cetera suæ imperialis munificentiæ ampla et larga munera, annuatim decem marcas ad usus refectorii tam Canonicis quam hospitibus Clericis obtulit : et hanc suam largitionem firmam et perennem in remedium animæ suæ suorumque instituit.

6 Sed qui jam continua series operis in nostri temporis eventus usque defluxit, finem præsenti negotio imponentes, veniam non cujusquam prolixitatis, sed circumcisæ et intercisæ brevitatis imploramus, eo quod de innumera sanctitatis beatissimi Karoli Magni multitudine perpauca attigimus. Vix enim sanctitatis imperatoriæ, et laudabilium ipsius morum, et cœlestium signorum in ejus gloriam conscriptorum, summa degustavimus. Qua in re id nobis solatium relinquimus, quod Christi fideles in laudem et honorem ejusdem Principis constantius et devotius animatos esse in Domino confidimus, et exemplo nostro lectores et scriptores ad hæc et iis similia excitavimus, quibus sine invidia in iis hiantia supplere intervalla annuimus. Consulto vero humanæ imperfectionis defectu non in aciem nostræ orationis, sed ardentem affectum nostræ intentionis pii judices advertant et approbent, et qui sperant idem in similibus nostrum sudorem degustent et suppleant. Sunt enim et alia quamplurima, quæ præterea in gestis Francorum, et ante nostra tempora, nostris quoque diebus divinis laudibus plena audivimus et cognovimus, passim et varie in odorem suavitatis, meritis ejusdem justissimi Imperatoris, mirifice et magnifice obtigisse : quibus omnibus et singulis gloriosus et mirabilis in Sancto suo Deus apparuit, et quotidie suæ benignitatis fœcunda revelatione apparere non desinit : cui decus, honor, et imperium per infinita secula seculorum. Amen.

Auctore anonymo, ex mss.

Alia miracula ob brevitatem omissa.

DE S. SPEO CONFESSORE.

XXVIII Jan. S. Spei reliquiæ.

Carolo Magno Speum (Spem *fortassis rectius dici existimet quispiam) subjungimus; non quia nobis hujus explorata sit ætas, conditio, res gestæ, natalis dies aut Translationis, sed quia Aquisgrani,* *Aquisgrani* *ubi præcipua in veneratione Carolus est, quieverit aliquandiu; ideo et Molanus in Natalibus SS. Belgii, et nos, XXVIII Januarii cum Carolo eum damus. Testatur tamen idem Molanus, Aquisgrani nullam ejus extare memoriam, nisi quod in indiculo reliquiarum ita scriptum reperiatur :* Pulveres reliquiarum S. Spei Episcopi et Martyris.

2 Confessorem, *non* Martyrem *nec* Episcopum, *eum appellat Lambertus Scafnaburgensis qui suo tempore, anno videlicet* 1072, *Hartesburgum asportatas ab* *Hartesburgum* *Henrico IV testatur, et biennio post Hartesburgo exciso a vicino quopiam Abbate ad suum cœnobium delatas* S. Spei *reliquias. Est* Hartesburgum, *sive* Hartzburgum, *quibusdam* Hercinoburgum, *oppidum Goslaria duobus milliaribus distans, ad ipsos fere Hildesheimensis diœcesis limites. Id ab Henrico post mortem Henrici III extructum munitumve, uti et alia complura quæ idem Auctor recenset, ad opprimendos magis quam continendos in fide Saxones, aliosque finitimos populos. De eo Otto Frisingen. de gestis Frederici Imper. lib.* 1, *cap.* 4. Castrum quoddam, Harzburg dictum, ad ejusdem gentis oppugnationem, ab Imperatore in ingressu provinciæ in loco munitissimo fundatum.

allatæ an. 1072

3 *Huc ergo S. Spei reliquiæ allatæ an.* 1072, *ita Lambertus :* Rex Aquasgrani profectus, S. Speum Confessorem, et brachium justi Simeonis, cujus mentio est in Evangelio, et caput Anastasii monachi et Martyris, aliorumque Sanctorum reliquias ibi accepit, atque in Hartesburg transtulit. *De* Simeone Justo *egimus VIII Octobris, egimus XXII Januarii de* S. Anastasio *Martyre. Horum pignora videntur a Carolo Magno Aquisgranum allata; qui ingentem planeque admirabilem sacrarum reliquiarum thesaurum isthuc congessit : extant ibi etiamnum, et septimo quoque anno publice ostenduntur, celebri populorum concursu, præclaræ Cœlitum exuviæ : sed multæ alio avectæ a Regibus et Cæsaribus, ut hoc aliisque exemplis docet Beka cap.* 9.

4 S. Speum, *quia nihil de eo aliunde exploratum, inter eos censeri posse existimamus, quorum reliquias Carolus Aquasgrani ex Italia attulit. Et erit fortassis qui suspicetur* Speum *esse, sive* Spem, *Episcopum Spoletinum, cujus natalis in XXIII Novembris incidit, licet solemnitas in XXIX reperiatur, Ferrario teste; vel certe Abbatem illum Nursinum, de quo S. Gregorius lib.* 4, *Dial. cap.* 10 *et Martyrologia XXVIII Martii.*

5 *Qua occasione asportatæ sint Hartesburgo reliquiæ illæ, narrat idem Schafnaburgensis an.* 1073. Ea tempestate, *inquit*, hi qui in Hartesburg erant, multa et præclara militaris audaciæ facinora fecerant. Nam sæpenumero erumpentes, prædas in vicinis regionibus, et strages hominum non modicas agebant, et priusquam Saxones ad vim arcendam frequentes confluere possent, se in castellum receperant. Maxime autem Goslariensibus propter viciniam exitiales erant. Plurimos enim eorum peremerunt, et bona eorum, quæ extra villam reperta fuissent, crebra incursione populabantur, et mercatores exterarum gentium, ne consuetas merces eo conferrent, metu vitæ amittendæ inhibebant.

Ob insolentiam præsidii.

6 *Hac ergo militari insolentia factum est, ut licet reconciliati cum Imperatore Saxones essent, nova tamen rusticanæ fere plebis conjuratione an.* 1074, *excisum sit castellum, quod ita idem auctor commemorat :* Porro vulgus Saxoniæ, id potissimum quod contiguas castello Hartesburg villulas incolebat, vehementer offenderat, quod in Hartesburg ullæ servatæ essent reliquiæ : nec quicquam tantis laboribus actum putabant, stante atque incolumi castello, quod omnium cladium, quas acceperant, caput principiumque extitisset; et quod circumjacentis regionis opulentissimas quondam villas, nunc in horrorem vastamque solitudinem redegisset : non detulisse Regem cultui divino, sed sub prætextu religionis, crudelitatis suæ patrocinium quæsisse; ut scilicet, instaurato post modicum bello, cum hæc ira Saxonibus deferbuisset, locum habeat, ubi milites suos rursus ad eversionem Saxoniæ tuto recipiat, et tunc tanto vicus incumbat infestior, quanto nunc discedat Saxonum lætis successibus efferatior. Hæc vicissim intemperatis clamoribus serendo, in magnam se ferocitatem inflammarunt. Igitur tertio die postquam Rex abscesserat, inscitis inconsultisque Principibus, facto grege, in Hartesburg irruunt, quod residuum erat murorum a fundamento dejiciunt, lapides longe lateque dispergunt, ceteris ædificiis, quæ indulgentia Principum integra servaverat, idem faciunt; ecclesiam, quæ accelerandi operis studio interim lignis elegantissime constructa fuerat, incendunt, thesauros diripiunt, altaria confringunt. Postremo, ne qua Regi instaurandi castelli occasio reliqua esset, filium ejus et fratrem, quos ille, ad gratificandum popularibus locum, ibi tumulaverant, effodiunt : agunturque omnia quantum possunt, ne administrando bello deinceps, mons complanatus, ullam præstare possit opportunitatem. Reliquias Sanctorum, quæ effractis altaribus erutæ fuerant, et effossa defunctorum corpora, Abbas ex vicino cœnobio opportune superveniens, ferenti vulgo eripuit, atque in suum monasterium cum honore transvexit.

a vicinis Saxonibus

Hartesburgo exciso,

alio translatæ.

DE

Ex variis.

DE B. RICHOARDO SIVE RICHARDO,

ABBATE VALCELLENSI IN BELGIO.

Sec. XII. XXVIII Jan. *B. Richoardi natalis.*

Valcellæ, *sive* Vallis-cellæ, *instituti Cisterciensis in agro Cameracensi ad Scaldim fluvium, prope Crevecœurium oppidum, visitur illustre cœnobium. Primi ejus Abbates* Radulfus, Richoardus, Nicolaus, *vitæ sanctitate conspicui : ex quibus* Radulfus *XXX et XXXI Decembris* Nicolaus *XXX Maii et VI Decembris, Menologio Cisterciensi aliisque inscripti leguntur.* Richoardi, *qui et* Richardus, *et* Riquardus *dicitur*, natalis *hoc XXVIII Januarii, ejus et duorum aliorum translatio XXX Maii refertur; licet pridie, seu XXIX Maii, contigerit ut infra dicetur.*

2 *Est inter libros nostræ Domus professæ Antverpianæ Chronicon MS. Eusebii, Prosperi, Sigeberti et aliorum, quod olim fuit Abrahami Ortelii, antea vero abbatiæ Vallisccllensis, aut certe ab aliquo monacho Valcellensi auctum. In hoc illius cœnobii ita memorantur exordia ad an. Christi* 1131. Hoc anno inceptum est cœnobium S. Mariæ Valcellensis Ecclesiæ; *ad sequentem vero* 1132. Hoc anno venit conventus monachorum cum Abbate suo, nomine Radulfo, a Claravalle ad hunc locum, qui vocatur Valcellæ, sub die prima Kal. Augustarum, qua die celebratur festivitas S. Petri ad vincula. Hic Radulfus primus Abbas hujus cœnobii, de Anglia oriundus, vita, moribus et fervore religionis omnibus exemplo fuit. Hos adduxit beatæ memoriæ S. Bernardus primus Abbas Claræ-vallensis cœnobii. *Extat ejusdem Bernardi epistola* 186, *qua* Simonem filium Castellani Cameracensis *rogat, ut* Lagecurtis *a patre in opus hujus monasterii concessæ donationem confirmet.*

Valcellensis monasterii fundatio an. 1131,

3 *Ad annum* 1149, *in eodem Chronico hæc referuntur :* Hoc anno consecrata est ecclesia S. Mariæ Valcellensis cœnobii a Samsone Remorum Archiepiscopo, VII Kal. Junii, V feria hebdomadæ Pentecostes. *Inciderat eo anno Pascha in III Aprilis, Pentecoste in XXII Maii, littera Dominicali B. Quare perperam scribit Claudius Robertus in Gallia Christiana a Samsone ecclesiam hanc Valcellensem dedicatam fuisse anno* 1151, *quo anno VII Kalend. Junii Sabbatum erat. Est autem templum, quod istic modo extat, longe pulcherrimum, atque inter cetera hujus ordinis apud Belgas amplissimum; ac templum quoque cathedrale Cameracense longitudine superat, ut scribit oculatus testis Aubertus Miræus in Chronico Cisterciensi.*

ecclesiæ dedicatio an. 1149.

4 *Ad annum* 1151, *ita prosequitur MS. Chronicon :* Domnus Radulfus primus Abbas hujus cœnobii, post peractos XIX annos, ex quo ad hunc locum venerat, et menses quinque, III Kal. Januarii nexibus terrenæ corruptionis absolutus migravit e mundo : cui successit vir venerandus Riquardus nomine, et ipse de Claravalle sumptus, moribus maturus, discretione præcipuus, hilaris vultu, affabilis in colloquiis, statura decorus, temperatus in omnibus. *Additur huic elogio a Reverendo Domino Nicolao Daussy Priore Valcellensi, in litteris ea de re ad nos datis, ex antiquo Codice MS. quod Raissius Chronicon MS. appellat :* et per omnia laudabilis. *Henriquez lib. 2. Fasciculi Sanctorum Ord. Cisterc. hæc fusius amplificat more suo :* Mira, *inquit*, animi moderatione, pietate, et observantia regulari probatissimus ab omnibus habebatur, *et mox*. Cum igitur propter eximias virtutes, et singularem pietatem, omnibus carus esset, mirabilemque sanctitatis opinionem consequeretur, congregationis suæ nomen per circumjacentes regiones dilatavit. Ipse autem plenus bonis operibus ex hac vita decessit. *Hæc Henriquez citatis Miræi Chronico Cisterciensi et Appendice ad Sigebertum, quibus locis ex Chronico nostro MS. nonnulla profert. Ex Henriquez eadem descripsit Raissius.*

B. Richoardus fit Abbas an. 1151,

5 *In Nicolai Daussy MS. codice, cujus auctor Radulfo se testatur annis XXVII, convixisse, hæc de Abbatum primorum successione monasteriique incrementis habentur :* Reliquit *Radulfus* centum et septem monachos professos, et tres Novitios, Conversos vero centum et triginta, quos sub suo regimine habuit. Hinc Pater noster S. Bernardus cum post obitum illius, successorem ejus Richardum, suavis memoriæ virum, adduxisset, et vidisset tam præclarum monachorum et Conversorum conventum, mente exhilaratus in hanc vocem erupit dicens : Benedictus Deus! dudum quidem in initio parvum hominum numerum ad hunc locum adduxi, nunc autem ex illo grege pusillo in tantam vos conspiciens multitudinem excrevisse, gaudeo et exulto, et omnipotenti Deo gratias ago, *etc. Infra vero*, cujus nationis fuerit, *ait idem auctor* se non reperisse. *Raissius, et Henriquez in Menologio* Anglum *scribunt fuisse, sed quo auctore?*

a S. Bernardo admirante cœnobii incrementa.

6 *In Chronico MS. hæc ad finem adjiciuntur extra Chronici ordinem :* Anno Incarnati Verbi MCLXXIX, tempore Alexandri Papæ, regnante Frederico Imperatore, mense Maio, IV. Kal. Junii, feria III, levata sunt ossa Abbatum hujus loci de Capitulo, in quo a principio positi fuerant, videlicet Domni Radulfi primi Abbatis hujus cœnobii, et Domni Riquardi secundi, et Domni Nicolai, qui loco tertio successerat, sed præ nimia corporis infirmitate ipsam abbatiam dimiserat : et posita sunt a Domno Alelmo, qui officium regiminis quinto loco susceperat, condigno honore infra maceriam novæ ecclesiæ, quæ est inter ostium ipsius ecclesiæ et armarium, ad Septentrionalem plagam, in locis honorifice præparatis, cunctis ministris albis indutis adstante etiam copioso conventu tam Conversorum, quam monachorum, et multitudine secularium plurimorum, regnante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat in secula seculorum, Amen. *Et alia manu :* Ista etenim jam dicta Abbatum translatio facta est post Concilium, quod ipso anno sub Alexandro Papa III Romæ celebratum est, et secundo anno, quo pax Ecclesiæ reddita est, quæ viginti annis sub jam dicto Papa malorum infestationibus in schismate valde vexata est.

Ejus et aliorum 2 Abbatum reliquiæ honorifice translatæ

7 *Hæc in illo MS. quæ contracta editaque a Miræo in Chronico Cisterciensi, duplici asperso errore, primo quod factam dicat translationem* III Kalend. Junias, *cum expresse IV Kal. legatur, quæ eo anno incidit in* feriam III *cum esset littera Dominicalis G. Idem mendum a Miræo descripserunt Henriquez in Fasciculo et Menologio, Raissius, Menardus, XXX Maii, quo die eam illi referunt. Alter error Miræi est, quod* factam *legerit* translationem per Concilium, *cum* post Concilium *scriptum sit. Habitum fuit id Concilium V Martii anni MCLXXIX; ut testantur* Willelmus *Tyrius lib.* 21, *de bello sacro, cap.* 26, *Rogerius et alii. Pax autem Ecclesiæ reddita fuit anno MCLXXVII; cœpta erat discordia inter Fredericum Imperatorem et Adrianum IV Papam anno MCLVII. Hæc de Chronici hujus sincera lectione. Henriquez citato Miræo ita hæc interpretatur in Fasciculo :* Post cujus obitum, tot sanctitatis signis cœpit clarere, ut facta hac de re diligenti inquisitione Concilium Lateranense, sub Alexandro Papa III Romæ celebratum, corpus ipsius elevari præciperet, ac populo colendum ac venerandum proponi. Quod quidem anno Domini MCLXXIX. III Kal. Junii solenniter factum est. *Similia habet idem Henriquez hoc XXVIII Januar. et XXX Maii. Eumdem priore die sequitur Raissius, et posteriore Menardus; a quibus omnibus* Beati *titulo decoratur.*

an. 1179, 29 Maii, non 30.

8 *De hac translatione isthæc nobis scripsit ante citatus Nicolaus Prior :* Certum est illorum corpora fuisse translata ex veteri monasterio in novum, et honorifice

honorifice recondita in majori claustro juxta gradus templi : qui certe locus jam adhuc extat et apparet : in quo loco fuit quondam appensa quædam tabella testis, eorum translationis, quæ quidem tabella, Episcopos, Abbates, Nobiles et populum huic solennitati præsentes numerabat. Sed quando Philippus Rex Hisp. secundus, S. Quintinum invasurus, per nos transiit, inter ceteras ruinas et miserias, tabella hæc deperiit. Hoc nihilominus nobis residuum est adhuc, quod transeuntibus Religiosis vel toto conventu simul per locum, in quo eorum asservantur reliquiæ, humiliter et devote se inclinent, quæ sane reverentia ex Patribus nostris ad nos usque defluxit : *Et videtur sane talis translatio ad aliquam venerationem instituta, neque, ut erat ejus temporis disciplina, temere absque Romani Pontificis auctoritate suscepta.*

Ex variis locis, ubi conditæ, adhuc est in veneratione.

DE S. JULIANO EPISCOPO CONCHENSI, IN HISPANIA.

Ann. MCCVII. XXVIII Jan. Conchensis Episc. 2 S. Julianus,

Concha *urbs Castellæ novæ*, Cuenca *vulgo Hispanis dicta, ad fines Celtiberorum, inter* Sucronem, *qui nunc* Xucar, *et* Guecarem *amnes, in arduo et prærupto colle sita, eoque loci natura prævalida, a Mauris, ut creditur, condita; verum iis ab* Alfonso IX *fortissimo et religiosissimo Castellæ Rege, S. Ludovici IX Galliæ Regis avo materno, erepta anno MCLXXVII, XXI Septembris, feria IV. Qui olim* Valeriæ *(vicina urbe, Romana colonia, nunc tenui oppido,* Valera *vetusto fere nomine appellato) fuerat Episcopatus, is* Conchæ *ab* Alfonso, *Romani Pontificis* Alexandri III *auctoritate, constitutus est, primusque creatus Antistes* Joannes Joannesius, *vir pius : atque ei anno MCLXXIX vita functo subrogatus est* Julianus, *Toletanæ Ecclesiæ, ut quidam tradunt, Archidiaconus, qui anno demum MCCVII, XXVIII Januarii decessit.*

colitur 28 Jan.

2 *Colitur hic eodem ipso die ab Ecclesia Conchensi, ritu duplici primæ classis, publica solemnitate, omni etiam forensi silente strepitu. Divinum Officium ejus festi, quod octo dierum stata religione peragitur, probavit* Clemens VIII, *Pontifex Maximus anno* 1594, 18 *Octobris. Eo die hæc de Juliano prædicat Martyrologium Romanum :* Conchæ in Hispania natalis S. Juliani Episcopi, qui erogans in pauperes bona Ecclesiæ, opere manuum more Apostolico sibi victum quærens, clarus miraculis quievit in pace. *Additum erat in prioribus Martyrologii editionibus, quod in postrema omissum est :* cujus celebrior solennitas agitur V Septembris. *Dederat enim* Julius III *Pontifex Maximus anno* 1551, *die* 5 *Junii, diploma, quo potestatem faciebat Ecclesiæ Conchensi transferendi a XXVIII Januarii in Nonas Septembris eam solennitatem, quo peragi illa splendidius, eleemosynæ munificentius conferri, aliaque pia opera commodius fieri, publica urbis illius religione, possent; ut auctor est Petrus Ribadeneira noster in Flore SS. Atque in Martyrologio Romano ad dum diem denuo isthæc legebantur:* Conchæ in Hispania S. Juliani Episcopi et Confessoris. *Licet addubitet Philippus Ferrarius in generali SS. Catalogo eo die, (sed perperam) nam alius fortasse sit ille* Julianus *ab eo qui XXVIII Jan. coli consuevit. Verum et hæc omissa sunt in nupera editione Romani Martyrologii, et in* Ordine divini officii celebrandi *in Ecclesia Conchensi, nulla* S. Juliani *mense Septembri mentio habetur.*

olim etiam 5 Sept.

Translatio 11 April.

3 *Sublatum e priore tumulo ac honorifice reconditum an. MDXVIII Dominica in albis, XI Aprilis,* S. Juliani *corpus fuit, ideoque eo die ita scribit Ferrarius :* Conchæ in Hispania Translatio S. Juliani ejusdem urbis Episcopi. *Citat in notis* Tabulas Ecclesiæ Conchensis, *quas? in* Ordine *certe* Divini officii, *antea a nobis citato, nulla* S. Juliani *eo die fit mentio.*

Vita a Fran. Scuderio scripta,

4 Franciscus Scuderius, *Societatis Jesu*, natione Hispanus, patria ex oppido de la Parra, diœcesis Conchensis, vir pietate et animarum zelo laudabilis, *teste Petro Ribadeneira in Catalogo scriptorum ejusdem Societatis*, scripsit Hispanice Vitam S. Juliani Conchensis Episcopi. *Eam* Joannes Fernandius Vadillius *anno* 1589, *regii Concilii auctoritate probavit, fassus a se collatum cum Actis in quæ ejusdem Sancti miracula juridice relata ab* Alfonso Carillio *Episcopo* Vestano, Paulli III *mandato. Hanc Vitam a Scuderio editam nondum vidimus.*

et aliis.

5 *Ex illa contractam edidit in Flore Sanctorum* Ribadeneira *noster, et* Joannes Marietta *Ord. Prædicatorum lib. 5, historia SS. Hispaniæ cap. 69, et quinque sequentibus. Hujus narrationem ex Hispanico damus, quia miracula accuratius commemorat, quæ obiter perstringit Ribadeneira, licet vitæ historiam elegantius graviusque describat. Agunt præterea de S. Juliano* Stephanus Garibaius *in Compendio historiæ Hispan. lib. 12, cap. 21 et 31.* Thomas de Trugillo *to. 1 Thesauri Concionum.* Alfonsus Villegas *in Flore SS.* Julianus del Castillo *historiæ Regum Gothorum lib. 4, discurs. 6. Joannes Mariana noster rer. Hispan. lib. 11, cap. 15.*

Etas,

6 *Juliani ætatem non eadem ratione omnes statuunt. Consentiunt plerique anno Christi* 1179 *Episcopum esse factum : egisse tum annum XLI vult Garibaius, Ribadeneira LXVI. Hic obiisse scribit uti et Marietta, an. MCCVIII, Garibaius MCCVI; at Trugillo, Villegas, Baronius in Notat. ad Martyrol. MCCVII, et congruit expressus a Ribadeneira character; ait enim XXVIII Januarii, die Dominico obiisse : at XXVIII Januarii an. MCCVIII in feriam II incidit, MCCVII in Dominicam. Juxta Ribadeneiræ calculum natus diceretur anno Christi MCXIII mortuus cum esset annorum XCV. Garibaius, qui anno ætatis XLI Episcopum scribit ordinatum, debet natalem ejus statuere anno MCXXXVIII vitæ annos tribuere LXVIII; at si anno MCXXVIII natus est, et MCCVII decessit, pervenit ad annum LXXX vel LXXIX ætatis.*

VITA
EX HISPANICO JOANNIS MARIETTÆ.
CAPUT I.
S. Juliani ortus, vita privata.

Natus *a* est Julianus Burgis *b*, Hispaniæ urbe, sub annum Christi *c* MCVIII. Quo die mundandus erat piacularibus lymphis auditæ Angelorum in aere psallentium voces : Puer natus est hodie, cui gratia similis non est. Cum vero in templum sancti lavacri gratia esset illatus, visus est supra baptisterium adstare, non tamen id contingere, puer magnitudine ac forma corporis eximius, capite tiaram, pedum Pontificale manu gerens, illudque effari : Julianus est nomen ejus.

a b c

S. Juliani ortus; præsagia futuræ sanctitatis;

2 Priusquam ederetur in lucem, visus est sibi parens nocte quadam in somnis videre cubile immenso quodam lumine collucere, quasique conflagrare tum vero vespertiliones plurimos, aliaque fœda aspectu animalia in idem irrumpere conclave, ac tetrum stridorem edere; unde ingens illum horror incessit. Simul a conjuge sua prodire catulum cernebat longe candidiorem nive *d*, cujus latratu territa effugataque illico obscœna illa animantia sunt. Ipsa vero illius conjux eadem nocte mirifice subsilire in utero suo infantem sensit.

etiam antequam nasceretur.

d

3 Hæc patrandorum a Juliano operum præsagia fuere *e*. Crevit in eo cum ætate sanctitas, modestia, caritas, doctrina *f* inediæ et severioris vitæ studium. Litterarum *g* scientia abunde institutus, initiatus est sacerdotio.

e

variæ virtutes.

f

g

Ex Hispanico Jo. Mariettæ.

h sacerdotio, dumque *i* prædicandi aliis verbi divini munus gerit, ipse omnigena effloruit virtute.

a Ribadeneira scribit, parentes diu steriles eum filium divinitus impetrasse: matrem gravidam Deo vovisse, ad divinum obsequium instituturam se, quam paritura esse prolem. Trugillo et Villegas scribunt visam sibi in somnis catulum album, qui flammas ore spiraret, parere: quod ex paterna visione sumptum.

b Consentiunt de patria ceteri, præter Jac. Cantianum Ribadeneiræ interpretem, qui Bravo oppido ortum scribit. c Videtur Marietta scripsisse XXVIII. d Addit Ribad. ore et oculis ignis scintillas spirantem, et tetris illis volucribus dissipatis, et unde venerat rediisse. e Aliud addit Ribadeneira, puerum, simul in lucem prodiit, sublata manu crucis signum efformasse, quasi adstantibus benedicentem, ut Episcopi solent. f Ribad. ter quavis hebdomadis jejunasse adhuc puerum scribit. g Idem Theologiam alii publice docuisse. h Idem scribit cum mortuis parentibus quidam ei nuptias suaderent, eorum non acquievisse consilio, sed virginitatem servasse: solis minoribus Ecclesiasticis Ordinibus longo tempore contentum, sacerdotium suscipere noluisse, quod sibi morum maturitate et scientia ad illud minus aptus videtur. Sacerdotem factum, quotidie sacrificium offerre solitum in monasterio S. Augustini ad altare sancti Crucifixi. Idem tradit Stephanus Garibaius, qui et plura addit de admirabili illo Crucifixo. Addit Ribadeneira quotidie antemeridianas horas omnes tribuisse illum precationi: casam incoluisse propinquam illi monasterio, eoque loco ubi aliquando solitariam vixisse S. Dominicum de Silos aiunt, de quo nos 20 Decemb. agemus. i Omnem a se secularium negotiorum sollicitudinem abdicasse tradit Ribadeneira, et Burgis ac per totam Castellam ad Mauros juxta ac Christianos de divinis rebus concionari solitum, ac tandem Toletanæ Ecclesiæ Archidiaconum creatum, hoc postremum ex monumentis Ecclesiæ Toletanæ confirmat Julianus del Castillo.

CAPUT II.

Episcopatus, miracula.

Cum de Mauris Concham urbem cepisset Alfonsus *a* IX die S. Matthæi Apostoli, XXI Septembris, feria *b* IV, anno Christi MCLXXVII, Episcopalem isthic thronum erexit, primo Antistite delecto Joanne Jeannesio, cui paullo post vita functo Julianum subrogavit *c*, sanctitatis fama late celebrem. Obluctatus est quidem vir sanctus: sed, quia obstinata et pervicax non est vera animi modestia, sed ad omnem Dei voluntatem accommodata, cessit tandem et cervices oneri subjecit *d*. Annis decem *e* cathedram tenuit, qui innocentis vitæ exemplo doctrinæque salutaris efficacia, decem millium instar habuere. Nec solum spirituali pabulo gregem suum bonus pastor nutriebat, sed et temporarias illius necessitates sublevabat, atque in has *f* omnes sui Episcopatus proventus *g* expendebat: victum sibi proprio opere parabat, texendis videlicet sportis, veterum anachoretarum exemplo. Diœcesim ipse suam lustrabat *h*, adscitis in consilium sanctique laboris consortium doctis et religiosis viris.

5 Immani sæviente pestilentia, jejuniis assiduisque precationibus placare suis Numen instituit. Et palam audita vox, non a mortali missa auctore, quæ Episcopi precibus cohiberi divinæ ultionis flagellum denuntiaret; ceterum abstinerent se deinceps homines a flagitiis. Idem quoque compluribus sanctis hominibus cælitus indicatum est, Juliani intercessione sedatam eam *i* mortalitatem.

6 Plures quotidie pauperes alebat, mensamque ipse suis manibus sternebat, ac cibos inferebat. Conspicatus in turba egenorum quemdam laceris quidem vestibus, ceterum vultu perquam liberali, et hominem ratus nobili loco natum, opibus quapropter adversa fortuna exutum, seorsim illum evocat, et quis sit iterum iterumque sciscitatur. Cum ecce toto mendici illius vultu emicare ingens splendor cœpit, ipseque ita Antistitem compellavit: Amice mi Juliane, gratias tibi ago, qui tanto studio, et caritate pauperes meos sustentes: præmium tibi hujus caritatis vitam æternam promitto. Quæ effatus, videri desiit. Intellexit Julianus Christum fuisse sub mendici persona, ac plurimas ei gratias egit, qui eo se solatio esset dignatus.

Frumentum divinitus impetrat,

7 Confluebat ad poscendam stipem magna inopum turba. Antistes Elesmum famulum jubet quibusdam frumentum elargiri. Negat ille vel granum superesse. Ductus egentium commiseratione Episcopus, rursum famulo præcipit ut granarium revisat, et vel solum verrat ut tantillum colligat. Famulus qui domini sui sanctitatem norat, mandata exequitur, et granaria ingressus reperit tritico referta, unde et præsenti indigentiæ et aliis necessitatibus occursum est. Conflictabatur alias pari frumenti inopia urbs Conchensis. Ad fontem misericordiæ supplicabundus accidit Julianus. Continuo longus ordo jumentorum frumento onustorum, in urbem ingreditur ducente nemine, et recta ad ædes Episcopi properat. Is demi jumentis jubet onera. Quæsitum diu sed frustra, quis eam annonam submisisset. Erat nimirum cœlitus suppeditata: et Deo soli acceptam ferebat Julianus *k*. His prodigiis fidelem famulum, gnavumque gregis custodem Deus cohonestabat.

iterumque alias.

a Alii octavum vocant: quidam Sanctum appellant. Certum est, teste Juliano Castillo, de ejus nomine in Cælitum tabulas referendo actum non ita pridem. Pater fuit Blancæ Gallorum Reginæ. b Eo anno littera Dominicalis erat B. c Quo id anno tum Christi tum ætatis Juliani factum sit, ante disputatum est. d Scribit Ribadeneira peditem in urbem cum paucis intrasse, cum voluisset ne sui excipiendi gratia quidquam publici apparatus aut pompæ fieret. e Manifestum mendum, ut supra demonstratum, circiter 28 annos sedit. f Præcipue in redemptionem captivorum, ut scribit Ribad. g Nihil ab iis exigens qui ipsi egerent, etsi alias debitum, ut opulentiores libenter ultro solverent, comitate sua et benignitate efficiens. Ribaden. Dicuntur illius Episcopatus proventus hac ætate esse amplissimi. h Quotannis, inquit Ribad. severus adversus improbos, erga bonos perquam benignus. Ordines sacros non conferebat nisi viris probatæ virtutis et eruditionis. Ad Saracenos, qui adhuc frequentes in urbe et diœcesi Conchensi commorabantur, singulis fere hebdomadis de fidei nostræ mysteriis verba faciebat, vicatim etiam circuiens. i Addit Ribad. quæcumque facta ab eo canistra religiose tetigissent, eos etsi peste correptos, incolumes evadere solitos: ac multis a morte illius annis id solenne fuisse adversus quamcumque ægritudinem remedium. k Scribit Ribadeneira, Trugillo, Villegas id omne frumentum a Lesme, sive Elesmo Episcopi famulo, ipso jubente, distributum, eo studio ut solo labore fractus obierit, sepultus, ubi ut Sanctus colitur: nisi fortassis confuderit eum cum altero Elesmo, sive Adelelmo, de quo agemus XXX Janu.

Honorem vitat. *Prædicat infidelibus.* *Pestem ejus reliquiæ pellunt.* *S. Lesmes.*

CAPUT III.

Diaboli tentationes superatæ.

Validæ sunt machinæ, quas adversus pios homines adhibet dæmon, ut eos ab amicitia Dei abstractos, in suam redigat potestatem: quod vel unum sibi subjiciat, terras ac maria ipsumque infernum commovet. At non sunt eæ illius vires, ut quibusvis assultibus superare quemquam valeat, nisi ignavum et imbecillem, quique ultro det manus. Et Julianum ille quidem suis irretire cassibus tentavit: verum is technas illius omnes machinationesque elusit. Evenit ut post longam inediam modico pane et aqua refovere vires cogitans, divitem paratam reperiret mensam, in eaque *a* tructam appositam. Quærit quis mensam apposuerit et instruxerit: scire se famuli negant. Accedit Sanctus, ut eam evertat, fercula que abjiciat: et subito ab illius subtracta est aspectu. Sensit cacodæmonis fraudem, animumque suum certius in Deo stabilivit.

Tentatur a dæmone gula

9 Frustratus spe sua teterrimus hostis alios rursus molitur *b* assultus. Ad eum precibus vacantem aliquando, accedit quidam loculos pecunia refertos portans: ratus, ut non satis mentem adverterat, œconomum suum esse, quid afferat quærit. Respondit ille, nummos esse ex annuis ejus proventibus. Existimavit Antistes, cum nihil ex iis reditibus deberi sibi intelligeret, suppeditatam alicunde, divino munere, in pauperum subsidium, esse pecuniam. Verum ut manum ad eam porrexit, et ipsa et qui eam attulerat, evanuere, fœdo relicto odore ac fumo.

avaritia.

10 Neque hic stetit adversarii malitia. Speciosæ puellæ personam indutus, oranti adstitit, et, Juliane serve Dei, inquit, me nosti? Arbitratus puellam esse, quam de Mauris *c* nuper redemerat, et honesto adolescenti nuptum tradiderat, quærit quid velit. Illa, O Domine, inquit, quam ego tibi obstricta sum, qui me

vana gloria,

me a molestissima servitute liberaris, et liberaliter collocaris! Cupio ego nunc testari gratitudinem meam, et vitam reliquam tuo obsequio impendere. Tui sane me miseret, qui humi recubes, nemine tui curam suscipiente; qui ita te abjicias cum tantus sis. Intendit in eam oculos Antistes, et quærit ubi pater ejus ac maritus sint. Burgis, inquit illa; at non eos solum, sed et agnatos omnes lubens deseram tua causa. Quæ cum diceret, atque ad eum propius accederet, et turpia quædam intermisceret verba: sensit sese injecta humeris, quam non cerneret, manu, ab ea longius abstrahi: cumque impulsu vocem audit: Quid agis Juliane? Non ea est, quam existimas, sed cacodæmon, qui tibi insidias struit, illa vero jam mortua est. Perculsus est haud leviter sanctus Antistes, et circum undique ferens oculus, neminem vidit *d*.

luxuria.

a *Addit Ribad. trillbrem fuisse. Jac. Canisius* percam *vertit.*
b *Usitatus callidi hosti ordo tentationum.* c Granatensibus, *inquit Ribad. additque genere nobilem, patri Burgensem fuisse.*
d *Addit Ribad. gravi commotum animi dolore, propterea quod segnis sibi in repellendis hostilibus illecebris fuisse videretur, ac de se acre sumpsisse supplicium.*

CAPUT IV.

Mors, sepultura, miracula.

Pie compa-rato animo,

Aditum ei tandem æternitatis patefactura febris, eaque vehemens incessit. Extrema sacramenta magna cum pietate percepit, cilicina interula indutus, supraque eam omni pontificio cultu: duro dein lecto, nudo videlicet solo, recubans *a*, lapide capiti cervicalis vice subjecto; in extrema jam lucta constitutus, venire ad se eximiæ pulcritudinis matronam conspicit, candidis amictam vestibus, splendenti facie, serto e rosis odoratissimis contexto redimitam, frequenti comitatam Angelorum ac Virginum choro, ista accinentium: Ecce Sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit Deo. Ea audita symphonia, assurgit in genua, Deoque gratias agit. Astitit propius Deipara, (hæc enim erat illa matrona): Accipe, inquit, serve Dei, palmam hanc, virginitatis ac puritatis quam perpetuo illibatam servasti, argumentum. Quæ elocuta ex ejus se oculis subduxit: at conclavi toto mira diffusa cœlestis cujusdam odoris fragrantia.

a Deipara in-visitatus,

12 Commota sunt ea visione sancto Pontifici viscera, cœpitque profusis lacrymis sua lugere peccata, ac dicere: Supplex majestatem tuam obtestor, ut mei miserearis, meaque condones delicta. Has aliasque dum mittat ad Deum preces, simul sanctissimam animam emisit, anno MCCVIII, die XXVIII Januarii *b*, qua die ab Ecclesia Conchensi divini officii solennitate celebratur. Nec defuere cœlestia prodigia. Simul atque expiravit, videre qui circumstabant egredi ab illius ore egregium palmæ ramum, ac sursum ferri, usque dum patentes cœlos subiret. Sonuisse quoque campanæ feruntur *c*, ab Angelis absque humana opera impulsæ.

moritur,

non sine mi-raculis

13 Diebus novem persolutæ ei exequiæ, multis cœlitus illustratæ miraculis, claudorum, mutorum, surdorum, aliorumque infirmorum insolitis curationibus. Ipsa Henrici VI, Imperatoris conjux *d* Constantia, vicesimum jam annum incurabili conflictata ægritudine, cum Juliani adhuc superstitis virtutes fama didicisset, ingenti sensu commota pietatis, Deum obsecrabat ut se illius meritis aut diutino morbo liberaret, aut ab omni labe sceleris prius mundatam ab hac calamitosa vita eriperet. Ei se nocte quadam Julianus jam vita functus, videndum obtulit, Pontificio cultu ornatus, spopónditque fore eamdem deinceps omnis invaletudinis expertem, si Concham certos homines allegasset, qui alteram duarum sportularum, quæ ab eo contextæ in majori ecclesia servarentur, ad eam afferrent, manuque contingendam præberent. Sciscitatur Augusta, quis sit, qui hæc jubeat. Julianus, inquit, cujus tu opem implorasti. Exaudiit preces tuas Deus, et me tibi jussit restituere sanitatem. Conatur ipsa assurgere, ut vestem illius venerabunda exosculetur: sed momento aspectabilis esse desiit. Continuo Concham misit, sportulam obtinuit, ejusque attactu sanata est.

infirmæ ap-paret

Ex Hispanico Jo. Marietæ.
eamque reliquiarum sua-rum attactu sanat.

a *Cinere substrato, ut ait Ribad.* b *Die Dominico, inquit idem. Et fuit XXVIII Januar. ann. MCCVII Dominicus. Mendum est in versione Jac. Canisii ubi mortuus dicitur anno MCCXXVIII.*
c *Omittit hoc miraculum Ribad. proque eo auditum Angelorum concentum narrat.* d *Hoc miraculum omittit Ribadeneira: nec de diuturna ægritudine hujus Constantiæ Augustæ, filiæ, posthumæ Rogerii Regis Siciliæ, alibi legimus.*

Angelorum cantus eo mo-riente.

CAPUT V.

Translatio S. Juliani.

Sepultum annis trecentis *a* et ultra, sacrum Juliani corpus delituerat: cum anno MDXVIII, Carolo V, imperium, Leone X, Romanam Ecclesiam, Raphaele Cardinale S. Georgii Conchensem administrante, repertum *b* sublatumque est. Suavissimus quidam, aperto tumulo, tota basilica odor diffusus. Convocatus Concham totius diœcesis Clerus, ut translationis solennitati adesset: quæ varia cantionum tripudiorumque lætitia celebrata est. Conditum corpus est capsa e Sabinæ arboris ligno odorato, atque in editiore loco, ubi etiamnum visitur, positum. Avulsus a reliquo corpore est cum annulo digitus in ægrorum remedium, quibus osculandus præbetur, ac sæpenumero morbos pellit. Facta est ea Translatio Dominica Quasi modo, quæ eo anno erat XI Aprilis. Trecenti et supra sanati tunc *c*, sancti Antistitis ope, infirmi.

Ejus corpus elevatum 11 Apr. 1518,

non sine mi-raculis

15 Anno MDLXXXVIII, *d* Joannes Vayllius Episcopus Conchensis, cum Francisco Arganda Inquisitore, aliisque Ecclesiastica dignitate præditis, capsam reclusit, ac reliquias inspexit, a quibus gratissimus expiravit odor. Res publicis tabulis legitime consignata, perenne, qua in cœlis Julianus fruitur, gloriæ apud mortales testimonium. Agitur ejus festivitas ab omni retro memoria, officio Ecclesiastico XXVIII Januarii: sed quoniam ob hiberna frigora neque concursu tanto populorum, neque tanto supplicationum splendore ac frequentia peragi res potest; annuit Julius III, Pontifex Maximus diplomate anno MDLI, V Junii dato, ut rursus V Septembris colatur, velut instaurata celebritate.

iterum visita-tum 1588.

a 300 *aut* 311, *ut alii.* b *Omnino incorruptum, inquit Ribadeneira, juxta palmæ ramus recens ac viridis, velut primum ab arbore recisus: ad hæc vestimenta integra, mitra e candida bysso auro intertexta, pedum, calix et urceoli argentei, et crux sacro corpori superposita.*
c *Et die quidem natali, quatuordecim facta miracula, ut ex Actis patet, quæ Eustochio Mujo ...., Canonico Conchensi Cognitore Antistitis ex auctoritate condita sunt, ut testatur Ribadeneira.*
d *Joannem Fernandum Vadillum vocat Ribadeneira.*

Incorruptum repertum.

Miracula multa eo die

CAPUT VI.

Varia post mortem miracula.

Etsi patrata a viventibus miracula, non semper sunt sanctitatis ipsorum argumentum, quia Dei non ipsorum fiunt virtute; consuevit tamen Deus, ubi e vita excesserunt, eorum sanctimoniam veluti testimoniis quibusdam, ita miraculis confirmare, quibus ansa præbeatur summis Ecclesiæ Præsidibus eis publicos sacrorum honores decernendi. Fuere hujusmodi plurima *a* S. Juliani meritis edita miracula: eorum quædam narratum imus.

Multa per S. Julianum facta mira-cula

17 Civem quemdam Conchensem gravis affligebat hernia, ut operis nihil agere valeret. Ejus uxor sepulchrum adit S. Juliani, candelas aliquot venerationis gratia accendit: maritus nihil deinceps sensit molestiæ.

curata her-nia,

18 Balthasari Willasanuæ, ex oppido Talavera, scrofulæ collum omne ita exederant, ut jam vita in discrimen esset adducta: Concham venit, turpesque scrofulas digito S. Juliani admoto depulit.

scrofulæ,

19 Gaspar Lopez Daroca oriundus, hernia jam annos triginta laborabat, intestinis fœdo cruciatu defluentibus;

hernia

Ex Hispanico Jo. Mariettæ.

muti 4. defluentibus; is cum alio item eadem conflictato infirmitate, Concham venit, et sanitatem ambo adepti sunt. Muti quatuor, duo in ipso Concham versus itinere, duo epota, cui S. Juliani digitus erat intinctus, aqua, loquendi facultatem consecuti sunt.

debilitas. 20 Adolescens quidam tibiarum ac brachiorum usu captus, postquam tibiæ fuere linteo, quod Juliani digitum tetigerat, involutæ, gradiendi vim recepit; adstantibus miraculo attonitis, ac Deo deinde laudem accinentibus.

cancer. 21 Isabellam Henriciam civem Conchensem dirus cancer exedebat, quem jam medici nullo curari remedio posse pronuntiarant: illa linteum admoveri S. Juliani reliquiis poposcit, eoque plagæ adhibito sanata est. *ægritudo desperata.* Joanni de Moya Conchensi civi filius erat bimulus, quem ægritudine correptum, atque ad extrema deductum mater ad S. Juliani ædem defert, et tantisper tapete quo ejus velatus erat tumulus operit, dum ipsa pie Deum precatur: atque incolumem domum reportat. Duo tum quoque muti curati.

diu infirmitas inveterata. 22 Agnes Barricentia, viro nobili Ludovico Carillio, Colmenaris Orejæ, ejusque territorii domino nupta, cum de sua sentiret valetudine conclamatum a medicis; S. Juliani opem imploravit, visitque tumulum, ac sana revertit.

hernia. 23 Lupus Ordasius Ecclesiæ Conchensis Rationarius dum iter ageret herniam incurrit, ut nec progredi jam posset: calamitatem suam deflenti venit in mentem præsentissimum S. Juliani patrocinium. Votum nuncupat, novem dierum, simul ac domum redierit, assidua stataque devotione ad ejus honorem peragendorum, addito certo sacrificiorum numero: et momento sanatus est.

mania. 24 Franciscum Ylannesium Yeclæ in diœcesi Carthaginiensi incolam vehemens corripuerat mania. Jamque eum sui ad publicum morotropheῖον deducebant: cum in ipsa via S. Juliani recordantur, atque ad illius sepulchrum eum sistunt, concipiunt preces. Nec mora: usu rationis recepto cum iis domum lætus revertit.

hydrops. 25 D. Joannes de Salamanca, civis Salmanticensis, exitiali hydrope laborabat. S. Julianum deprecaturus, Concham proficiscitur: cum ad collem quemdam pervenisset, unde primum prospici ab adventantibus urbs potest, omnino noxio humore liberatus est.

dæmon pulsus. 26 Mulierem quamdam, Lagartera oppido Episcopatus Abulensis ortam, jam septem annos pessimus dæmon possederat. Concham a matre deducta, neque toto itinere neque deinceps unquam molestiæ quidquam sensit, effugato nimirum, ope sancti Præsulis, teterrimo hospite.

curata debilitas. 27 Petrus Ximenius, oppido S. Clementis dicto in diœcesi Conchensi natus, quod humeri osse quopiam confracto aut luxato ita essent enervati corpusque omne debilitatum, non nisi fulcris nixus valebat incedere: cum famam miraculorum S. Juliani inaudisset, Conchensem basilicam petiit, oleum lampadis, quæ ante Divi tumulum ardet, affectis membris allevit, pristinoque redonatus vigori est.

pleuritis. 28 Adolescentem Albacetanum, cui Petro nomen, acerba pleuritis invasit, præsenti mortis periculo. Eum parens suus in conclavi depositum, S. Juliano commendat; voto addito visendi illius cum filio sepulchri, et largiendæ ad oleum comparandum, quo lumen ante illud alatur, eleemosynæ: ac detersus omnis adolescenti continuo est dolor.

parturiens liberata. 29 Conchensis quædam mulier in difficili et periculoso puerperio præsens S. Juliani experta est auxilium. *depulsa infirmitas.* Mulieri cuidam e Civitate-regali, quam vocant, filius erat omnino viribus captus; quem ipsa ad S. Juliani ædem attulit, et fusa prece incolumem reduxit.

brachii languor. 30 Franciscus Pevalver Tortolanus Concham venit, brachium aridum ac debile capsæ sanctarum D. Juliani reliquiarum admovit: idque mox incaluit ac pristino vigori redditum est. Fernando Calvo Caravaca oppido in diœcesi Carthaginiensi oriundo a biennio intumuerat ac dein exulcerata erat tibia, nec ulla chirurgorum arte curari poterat: ad S. Julianum confugit, eumque propitium sensit.

mania. 31 Antonio Lopez, e diœcesi Conchensi, febris violentia turbata ratio erat. Imploratur S. Juliani patrocinium, admotis collo reliquiis, et continuo sanitas menti rediit. *morbi varii.* Joanna Lopez Conchensis variis morbis conflictabatur: statuit anno integro recitare in dies ad S. Juliani honorem quinquies orationem Dominicam et salutationem Angelicam: quod dum facit, curantur morbi. Ubi autem sensit sibi melius esse, ei sensim oblivio subrepit, recrudescit ægritudo. Ad se redit, resumit institutam pietatem, atque integram consequitur sanitatem.

rabiei periculum. 32 Incola quidam oppidi, quod Colmenar de Oreja vocant, rabidi canis morsu saucius pœne in desperationem agebatur: audiit de S. Juliani miraculis, Concham venit, opem Divi depoposcit, ea passione omnino immunis extitit. *dolor varius.* Franciscus de la Roca Gallus, in oppido degens quod Alcazar de Consuegra appellatur, ingentem toto corpore ac præsertim in tibiis dolorem perpetiebatur: audita fama miraculorum S. Juliani, ei se commendat, et ab eo sanitatem impetrat, ac deinde ejus tumulum visit.

sacrilegium punitum. 33 Petrus Valdesius dum pietatis studio osculari se S. Juliani digitum simulat, particulam ejus dentibus præmorsam avellit. Redeunti rixa cum nescio quo alio incidit, a quo manus illi cultro vulnerata, ipsiusque digiti alterum tantum detruncatum est, quantum Sancto abstulerat. Sensit Divinam esse ultionem, et ossiculum illud digiti retulit, et cum ceteris Sancti reliquiis reponendum curavit.

Multa per Juliani reliquias miracula. a *Babadeneira scribit plurima miracula esse facta per ipsius sacri corporis reliquias, vestes quoque, abstersum a tumulo pulverem, plumas quibus ejus fartum cervical fuerat, palmæ ramum in tumba repertum, oleum lampadis ad tumulum accensæ, imo quosdam sibi ipsis visos in somnis a S. Juliano curari, vere esse curatos.*

DE B. MARGARITA HUNGARICA VIRG., ORD. PRÆDICATORUM.

§ 1. *B. Margaritæ genus illustre.*

Ann. MCCLXXI XXVIII Jan.

Dominicanarum in Hungaria cœnobia. M*agnos olim in Hungaria promovendæ pietatis gratia labores suscepit, ac luculentos retulit fructus religiosissimus Ordo Prædicatorum, isthuc primum a sanctissimis viris introductus Paulo Hungaro et Sadocho, quorum hic Sendomiriæ, ille alibi martyrii, deinde coronam adepti sunt. Fuere vero illius instituti plurima isthic condita monasteria, de quibus agit S. Antoninus par. 3, tit. 23, cap. 13, § 2, et § 3, quæ in variis Europæ provinciis suo tempore extabant ejusdem Ordinis sanctimonialium cœnobia recenset, ac, quod hic facit.* In Ungaria, *inquit*, monasteria quatuor. Inter quæ præcipuum est apud Insulam fundatum a Rege Ungariæ.

disciplinam primævam alibi solutam. 2 *Verum de illis sanctimonialium sui Ordinis (nam et ipse ejusdem sanctissimæ D. Dominici familiæ alumnus fuit) cœnobiis universim ita pronuntiat:* Arbitror quod omnia hæc monasteria ab initio institutionis eorum, cum magno fervore et devotione Domino serviebant in sanctitate puritatis, et justitia religionis observantiæ. Sed in processu perpendentes Patres Ordinis per hæc posse facile naufragari, quæsierunt in Curia Romana se absolvere ab eorum cura, sed non valuerunt. Providit tamen in posterum, ut non ita facile assumeretur cura, vel nova construerentur sine magna consideratione. Quoniam autem temporibus his abundavit iniquitas, et caritas refriguit, sic ut conventus ipsi Fratrum Prædicatorum quasi exinaniti

naniti sint usque ad fundamentum vitæ regularis; ita et monastica monialium relaxata sunt, et facta in laqueum Fratrum, et scandalum populorum, propter ea quæ quotidie contingunt minus honesta et satis notoria : exceptis paucis conventibus reformatis ad observantiam regularem, et paucissimis monasteriis monialium Domino fideliter reddentium vota sua. *Hæc et alia plura S. Antoninus.*

3 *Fuit inter illa paucissima, Vesprimiense: in quo primum ad pietatem instituta est Margarita, ut ex Petri* *diu retinent,* *Ranzani testimonio constat, qui, ut infra dicemus, S. Antonini æqualis, aut etiam aliquanto recentior, et diu in Hungaria versatus, ita scribit:* Est in oppido cui nomen est Vesprinium, monasterium fama bene beateque viventium præclarum. *Verum olim hæc fuerunt : vix nunc vestigia supersunt priscæ illius pietatis, postquam florentissima illa quondam viris virtutibusque Hungaria partim in Turcarum redacta est potestatem, partim hæreticorum furore late deformata. Citat Joannes Michael Pius lib. 2, de progenie S. Dominici cap. 63, litteras Vincentii Justiniani ejusdem Ordinis Magistri Generalis, præfixas Actis Conventus ipsorum generalis Avenione* *nunc fere omnia eversa.* *habiti anno* 1561, *in quibus ista testatur :* In amplissimo regno Ungariæ vix unum et alterum cœnobiolum nobis remansit.

4 *Magnum vero isthic jam olim sancto Ordini nomen peperit* Margarita, *magnum Regis ac Procerum favorem conciliavit, multos et illustres habuit suarum virtutum ex omni sexu et ætate imitatores, luculentam et diuturnam accendit in suorum gentilium animis flammam pie-* *B. Margaritæ majores, et agnati Sancti;* *tatis assidua miraculorum luce. Quam porro sapientissimi Ordinis disciplina mirifice excoluit divinæ sanctimoniam Virginis, cum ipsa haustum divinitus, progenitorum tamen agnatorumque formavit exemplis, nec dispar aut radicis aut reliquæ arboris esse ramus debuit. Ut enim illos antiquiores omittamus,* S. Stephanum *Regem et suæ gentis Apostolum, qui XX Augusti solennibus sacris celebratur; ut ejus filium* S. Emericum, *qui IV Novembris; ut* S. Ladislaum *Regem, qui XXVII Junii; parens certe Virginis* Bela IV, *et avus* Andreas II, *piissimi Regis extitere.* Gertrudæ *aviæ soror fuit* S. Hedwigis *majoris Poloniæ Duci* Henrico Barbato *nupta, cujus vitam dabimus XV Octobris.* Belæ *soror,* Margaritæ *amita fuit* S. Elisabetha *Landgravia Thuringiæ, quæ XIX Novembris colitur, cujus quoque mariti Ludovici* festum *scribit Joannes Thurocius Chronic. Hung. p.* 1, *cap.* 73, Hierosolymis devote celebrari; *at patruo* B. Margaritæ Colomanno *nupta fuit* B. Salomea *Haliciæ in Russia Regina, quæ cum eo pari consensu virginitatem servavit, uti et* B. Cunegundis, *sive* Kinga, Margaritæ *soror cum* Boleslao Pudico *Poloniæ Rege, ejusdem Salomeæ fratre :* Cunegundis *vitam dabimus XXIV Julii,* Salomeæ *XVII Novembris.*

5 *Reliquæ B. Margaritæ sorores fuere* Anna, Constantia, Jolenta, Elisabetha. Nupsit Anna natu major Croatiæ Duci, *ut scribit Joannes Longinus, sive* *sorores quinque.* *Duglossus, in vita B. Cunegundis;* Constantia Leoni Russiæ Duci, quæ et ipsa apud Leopoliensem civitatem sepulta, singulari sanctitate pro operum merito refulgens, miraculis coruscare asseritur. Elisabeth Ottoni Bavariæ Duci. Jolentam natu minorem Boleslaus vocatus Pius majoris Poloniæ Dux desponsans, unicam filiam Hedwigim ex illa sustulit, quæ dierum processu Vladislao vocato Loktek, Cujaviensi Duci, in Poloniæ Regem sublimato, nubens, Casimirum Poloniæ Regem virum et Principem raræ probitatis, et excellentiæ immensæ, et cujus nomen propter egregia in Poloniæ regnum edita opera (primus enim illud ad legitimas leges et insignem politiam, quibus in hanc diem regulatur, reduxit; et lateritium, quod ligneum offenderat, reliquit) percelebre et sonorum est, generavit. Hæc quoque Jolenta viduata marito Ordinem S. Claræ apud monasterium Sandecense professa, beato fine illic sepulta diem obiit. *Hæc Duglos-*

sus Cromerus Jolentam, Bellenam *quoque appellatam scribit.* Ex variis.

6 *Duas alias Belæ filias, Margaritæ sorores, refert Joannes Tomcus Marnavitius,* Catharinam *ac* Margaritam, *quas eo tempore, quo populantibus Hungariam Tartaris ipse in Dalmatia exulabat,* in proxima arce Clissii amissas, supra portam majorem nobilissimi *item aliæ duæ.* templi, olim a Diocletiano Principe, impuro Jovi dicati, jam vero Christiana pietate Salonitanæ Metropolitanæque Ecclesiæ decori, in Spalatensi urbe hucusque, sepelivit, ejusmodi carmine, pro eorum more temporum, addito :

Catharina fulgens et inclyta Margari } ta.
In hoc arcto tumulo jacent absque vi }
Belæ Quarti filiæ Regis Ungaro } rum.
Ac Mariæ Lascari Regiæ Græco }
A perfidis Tartaris erant tunc fuga } tæ.
Mortuæ in Clissio, ac Spalatum transla }
Sub annis Domini mille cum ducen } tis.
Quadraginta duo insuper præbens legen }

7 *Hæ* Margaritæ *sorores fuere : fratres duo,* Bela *fratres duo.* *Dux, sepultus cum patre et matre Strigonii* in ecclesia Fratrum minorum, constructa ad honorem Virginis gloriosæ, quam ipse Dominus Rex Bela adhuc vivens sumptuoso opere et pulcro fecerat inchoari, *ut scribit Joannes Thurocius Chr. Hungar. cap.* 76, *alter frater fuit* Stephanus V, *qui* Belæ *patri in regno successit.*

8 *Mater* Margaritæ Maria, *quæ fuerit, quæri potest.* *mater cujus.* *Thurocius* filiam Imperatoris Græcorum *vocat. Si epitaphium illud filiarum certo constaret ipso quo sepultæ sunt tempore fuisse conditum facilius assentiremur eidem Tomco scribenti* Theodori Lascaris Græcorum in Asia Regis filiam *fuisse. Joannes Pistorius Niddanus in Genealogia Regum Hungariæ tradit* filiam *fuisse* Græci Imperatoris, *aut, ut alii volunt,* Micislai Haliciensis. *Et memoratur sane a Cromero lib. 7, et aliis rerum Polonicarum scriptoribus,* Mescislaus, *cui a Casimiro Poloniæ Rege avunculo suo Dominatus Haliciensis armis assertus. Is dein veneno sublatus narratur, suffectusque* Voladimirus, *huic an.* 1197, *mortuo* Romanus, Romano Colomannus Belæ *frater : hunc cepisse* Mescislaus, Mescislai *senioris filius, annoque integro cum* Salomea *uxore in custodia detinuisse dicitur : an tunc Bela Colomanni frater Mecislai filiam duxit, sicque pax sancita? At plures Græcorum Imperatoris filiam vocant, nec pauci Theodori Lascaris, (senioris nimirum, qui Nicææ imperii sedem habuit, obiitque an.* 1222, *successore designato Joanne Duca genero) Longinus* Alexii Græcorum Cæsaris *filiam facit,* qui, *inquit,* apud Constantinopolim annis pluribus imperavit. *At neque* Alexii Angeli Comneni, *qui anno* 1203, *imperio exutus est, neque* Lascaris *filia ulla a Græcis scriptoribus Niceta Choniata aut Nicephoro Gregora memoratur Hungaro nupta. Sed si fuit eorum altero genita* Maria, *generi certe suo multum deinde dissimilis extitit, cum ex filiabus de matris pietate ac moribus fieri judicium possit.*

§ II. *B. Margaritæ sanctitas publice testata.*

Externa isthæc Margaritæ decora fuerunt, a parentum nobilitate suorum agnatorumque sanctitate petita; nec omnino tamen vana : nam et in margaritis quæritur, an Indicus eas Oceanus miserit, an sinus Persicus, an Taprobane aliave ultimarum insularum: quæ roris hausti qualitas; an cælo minante conceptæ, an claritate matutina; atque alia expenduntur quæ Plinius lib. 9, cap. 35, exequitur. Hujus quoque Margaritæ nostræ principium culmenque pretii, a Divini Spiritus aura genitali, et vir- *Pro B. Margaritæ canonizatione* *tute constat qui præcipue Superis probatur vigor. Et fuit sane virtutis in ea splendor, qui omnium in se adverteret oculos animosque, ac post mortem innumeris prodigiis radiaret. Quare interpellata continuo est Apostolica Sedes, (cui tunc* Gregorius X *præerat) ut cælestes ei honores decerneret in terris, quam in cætum receptam esse*

 Beatorum

Ex variis *Beatorum in cœlis tot tamque inusitata testarentur prodigia.*

facti processus; 10 *Jussit* Innocentius V, Gregorii *successor, ipsiusque dein* Innocentii Joannes XX, *in vitam ejus et miracula legitime inquiri, ut infra ex ipsorum litteris Pontificum, et Quæsitorum Actis constabit. Intercessit piæ voluntatique Virginis sacro triumpho, præpropera mors* Innocentii *ac* Joannis. *Dein ad* Clementem V, *Legatus anno* 1306, *missus est a Rege Hungariæ (aut aliquo e tribus regni candidatis) Andreas Ungarus ex ordine Prædicatorum, qui cum rogaret, ut tandem de* Margaritæ *testata sanctimonia sententiam pronuntiaret,* *iterum Pontifici supplicatum:* *sineretque eam publica coli sacrorum celebritate. Andream Pontifex Antibarensem Archiepiscopum renuntiavit; negotium illud expetitæ apotheoseos, publicis Ecclesiæ rebus varie perturbatis, expedire non potuit. Scribit id Fernandus de Castillo histor. Prædict. lib. 3, cap. 6, et 2 par. cap. 11.*

11 *Quidquamne deinceps ad eam rem promovendam tentatum sit, nos latet. Lucas Castellinus libro de certitudine gloriæ SS. canonizatorum, ita scribit:* S. Margarita, filia Andreæ Regis Ungariæ, monialis Ordinis *nondum tamen videtur canonizata,* S. Dominici, quam ILLUSTRISSIMAM VIRGINEM appellant Martyrologium Romanum, Surius, Hernandus de Castilia, S. Antoninus, Petrus Ribadeneira et alii. De ea non est compertum quod fuerit canonizata, sed tantum, quod ad hunc effectum extiterint processus formati de ipsius sanctæ Virginis admirabili sanctitate, et miraculis, quibus Deus ipsam Virginem dignatus est illustrare, meritis ipsius cæcos illuminando, et alios infirmos curando, mortuosque suscitando. Auctores de quibus supra, in Vita ipsius. *At σφάλμα μνημονικὸν corrige in Castellino; non Andreæ filia fuit* Margarita, *sed* Belæ: *nec in Martyrologio* *licet Sancta appelletur.* *Romano hujus* Margaritæ *mentio est. Ribadeneira* Vitam Illustrissimæ Virginis S. Margaritæ *scribit. Surius* Illustrissimam Virginem *appellat, sed in Indice Vitarum Januarii ita habet:* De S. Margarita Virgine, Regis Hungarici filia, Ordinis Prædicatorii. *Franciscus Haræus simpliciter* Sanctam *vocat, uti et ante annos* 300, *Vitæ auctor Garinus.*

Ejus nomen Martyrologiis inscriptum 12 *Extat illius nomen Martyrologiis quibusdam inscriptum. Nam Carthusiani Colonienses in Addit. ad Usuardum ista habent:* Margaretæ Virginis de Hungaria, beatæ memoriæ. *Molanus:* Eodem die obitus Illustrissimæ Margaretæ Virginis, filiæ Regis Hungarorum Ordinis Prædicatorum. *Martyrologium Germanicum:* In Hungaria illustris et sanctæ Virginis Margaretæ Ordinis Prædicatorum: quæ Regina Hungariæ nata, orationi, humilitati, et religiosæ vitæ totam se dedidit. *Philippus Ferrarius in generali SS. Catalogo:* Vesprinii in Pannonia S. Margaretæ Virginis et Reginæ Hungariæ. *Idem Ferrarius XIII Julii:* Posonii in Pannonia B. Margaritæ Virginis, filiæ Belæ Regis Ungariæ, Ord. Prædicatorum. *Citat in Notis* Tabulas Ecclesiæ Strigoniensis, seu Tirnaviensis, *inquit,* ubi Archiepiscopus Strigoniensis, post amissum Strigonium, sua munera exercet; *addit de* Margarita, *quam videtur diversam ab ea, quam mense Januario dederat, existimare:* Corpus Posonii, ubi obiit anno ætatis 28, in cœnobio S. Mariæ Magdalenæ, in quo vixit, condita. *At neque Posonii vixit, neque mortua isthic est, aut Vesprimi; sed Vesprimi sacro habitu induta, tirocinium posuit vitæ religiosæ; inde ad Insulam Leporum, quæ tunc* S. Mariæ *Bela jubente appellata, post* S. Margaritæ, *ad novum cœnobium, ejus gratia conditum, deducta, ibique sancte mortua.*

corpus olim in insula S. Margaritæ, 13 *De illius corpore ita scribit S. Antoninus par. 3, tit. 23, cap. 13, § 3.* Ubi (*in monasterio apud Insulam*) quiescit Soror Margarita monialis dicti monasterii, filia Regis Ungariæ, sanctitate præcipua, quæ miraculis in vita et post mortem claruit. *Illud monasterium Joannes Longinus in Vita B. Cunegundis Budæ videtur collocare, quia non longe Buda distat, ita enim scribit:* Margareta seculum et omnes pompas ejus perosa, Ordinem Prædicatorum in monasterio sanctimonialium Budæ professa, dum annum decimum octavum ageret, morte immatura sed salutari assumpta est. *Verisimilius est quod tradunt alii 28 anno ætatis obiisse. Joannes Tomcus Marnavitius de Margaritæ corpore ita scribit:* Sacrum Virginis corpusculum, post varias illius per Ungariam translationes, hodie in Posoniensi amplissima urbe translatum requiescit: *nunc Posonii,* sed, argumento ejus Angelicæ puritatis, ita integrum, ut non a quatuor seculis, sed a paucis annis videatur depositum. Quod adeo longævum miraculum, et virginalis ejus excellentiæ mirabile trophæum... hic immortali gloriæ veræ Margaritæ cœlestis restitutum volui. *adhuc integrum.*

§ III. *B. Margaritæ Vita.*

Vitam B. Margaritæ *ex prolixioribus Actis, in quæ testimonia de illius vita et miraculis ab Apostolicis Quæsitoribus relata sunt, in compendium redegit anno MCCCXL F. Garinus Ordinis Prædicatorum sacræ Theologiæ Doctor.* *Vita a Garino scripta an. 1340,* *Mendose ætatem Garini expressit Tomcus Marnavitius, dum in libro, qui Regiæ sanctitatis Illyricanæ fecunditas inscribitur,* ante centum nonaginta annos *eum ait vitam exarasse: voluit* ante ducentos nonaginta *scribere; nam suum ipse librum anno MDCXXX Romæ vulgavit.*

15 *Hanc vitam edidit Laurentius Surius, sed stylo* in Lectoris gratiam, *ut fatetur,* passim mutato; *et, quod vel non observavit, vel Lectorem celavit, mutilam, absque miraculis. Nos primigenia phrasi edimus, ex fide digno codice MS. collegii Paderbornensis Societatis Jesu; ex quo et Pontificum Innocentii V et Joannis XXI litteras de vita illius ac miraculis examinandis publicamus.* *unde hic edita:*

16 *Alteram vitam damus ex Petri Ranzani Epitome rerum Hungaricarum: qui triennio apud Matthiam Corvinum Huniaden Hungariæ Regem legatione functus, (cujus Principis aut Reip. nomine, nondum comperimus) non modo rerum Hungaricarum commentarios omnes evolvit, sed integra adhuc vetustæ pietatis monumenta lustravit, vir apprime curiosus, ut ex iis quæ Indice primo scribit, licet perspicere:* Fateor me non ea vel cura vel diligentia totas peragrasse Pannonias, ut ea de re quam hoc loco scripturum me polliceor (*ut explicet nimirum nomina, ut immediate ante scripsit, novorum tum populorum tum civitatum*) nimis exactam possim dare notitiam. Mihi tamen ita ipse consului, ut ex Hungaris hominibus aliquot mihi adhiberem, qui essent locorum periti, a quibus acciperem ac perdiscerem nomina situmque locorum, de quibus institui meminisse. *Distribuit Ranzanus omnem suam historiam, sive epitomen, in XXXVI Indices: Joannes Sambucus, qui eam vulgavit, Appendicem subtexuit. Quando vero historiam illam scripserit Ranzanus (et si sæpe Matthiæ ut viventis meminerit) clarius tamen indicat Indice XXVI ubi ista habet:* Ceterum ubi tandem animadvertisset (*Matthias Rex*) sibi dari (*a Frederico III Imp.*) verba, Nihil ulterius protelandum ratus, sumptis armis Austriam, quæ regno est Ungariæ contermina, invasit belloque diuturno perdomuit, et hodie nomine reluctante tranquillissime possidet. *Cepit Viennam Matthias Kalendis Junii* 1485, *a* 17 *Martii obsessam: recepit eam Maximilianus I,* 22 *Augusti* 1490, *cum eo anno,* 5 *Aprilis obiisset Matthias.* *alia a Petro Ranzano* *ante an. 1490 scripta*

17 *Vitam* B. Margaritæ *post Surium varii edidere: Haræus aliique Latino sermone, peregrino Petrus Ribadeneira et Heribertus Rosweydus nostri, Jacobus Doubletus, Silvanus Razzius, Renatus Benedictus, Guilielmus Gazæus. Joannes Tomcus Marnavitius libro ante citato de regiæ sanctitatis Illyricanæ fecunditate Vitam habet ejusdem sanctissimæ Virginis, testaturque aliam a se* Illyrico sermone, typis Veneticis excusam, *aliæ ab aliis editæ.*

et

et germanæ suæ sorori Dominicæ, tunc temporis in urbe Traguriensi monasterii monialium fundatrici et primæ Abbatissæ, tanquam exemplar novellæ familiæ instituendæ, dicatam.

PROCESSUS CANONIZATIONIS

B. MARGARITÆ VIRGINIS.

Litteræ, quas Inquisitores vitæ, et miraculorum recolendæ memoriæ Margaretæ Virginis, ordinis Prædicatorum, Regis Ungariæ filiæ, miserunt Domino Papæ Joanni XXI, cujus festum est V Kalendas Februarii.

a Sanctissimo Patri ac Domino *a* Joanni Dei gratia sacrosanctæ Ecclesiæ summo Pontifici, Ubertus Blancus ejus devotissimus Capellanus, licet indignus, et Magister de la Corra Decretorum Doctor, sanctorum Apostolorum Veronensis Canonicus, pedum oscula beatorum. Noverit Sanctitas Vestra, nos a felicis memoriæ prædecessore Vestro litteras recepisse, in hac forma : *b* Innocentius Episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Magistro Uberto Blanco Capellano nostro Placentino, et de la Corre Doctori Decretorum, sanctorum Apostolorum Veronensium Ecclesiarum Canonicis salutem et Apostolicam benedictionem. Dudum ex parte claræ memoriæ Regis Ungariæ, felicis recordationis *c* Gregoriæ Papæ, prædecessori nostro, fuit humiliter supplicatum, ut cum Omnipotens, qui salutis nostræ caussam misericorditer in Sanctis suis operans, quos coronat in cœlo frequenter etiam honorat in mundo, et ad eorum memoriam signa facit atque prodigia, per quæ pravitas hæreticorum confunditur, et fides Catholica roboratur; meritis recolendæ memoriæ Margaretæ Virginis, Sororis, seu sanctimonialis monasterii Virginis gloriosæ de *d* Insula Danubii, Ordinis Prædicatorum, *e* Vesprimiensis diœcesis, cujus corpus in eodem monasterio requiescit, tot et tanta miracula operatur, quod ipsius inter ceteros non invocare suffragia sit indignum, ipsam aggregare Sanctorum catalogo dignaretur.

Gregorii X Papæ mandato.

2 Verum licet quos honorat Divina dignatio, humana devotio prompto affectu debeat honorare; quia tamen providentia præduce prædecessorem festinum incertum et lentum invenire decebat in dubiis, ut procederet tramite tutiori, bonæ memoriæ Archiepiscopo *f* Strigoniensi, et venerabili fratri nostro Episcopo *g* Vacianensi, ac dilecto filio Abbati de Dacon ordinis Cisterciensis prædictæ diœcesis, suis sub certa forma dedit litteris in mandatis, ut de veritate morum et virtute signorum, operibus videlicet ipsius et miraculis, secundum datam eis a Deo prudentiam, et interrogatoria quæ ipsis sub bulla sua dictus prædecessor interclusa transmisit, diligentius inquirentes, sibi quæ invenerent per suas litteras Apostolicarum litterarum seriem continentes fideliter intimarent. Deinde autem, dicto Archiepiscopo, re ad hæc integra permanente, naturæ debitum persolvente, memoratus prædecessor venerabilem fratrem nostrum *h* Baradiensem Episcopum in hujusmodi negotio subrogavit. Iidem vero Episcopi, et Abbas ad inquirendum super iis processum habentes, inquisitionem quam super hoc fecerunt, eidem prædecessori remittere suis interclusam litteris curaverunt.

in vitam et miracula S. Margaritæ inquisitum.

3 Sed quia per inquisitionem ipsam de promissis plena instructio non poterat pervenire; nos in omni et præsertim in tam solenni negotio nube omnino propulsa dubii, et soliditate certitudinis, et claritatis plenitudine, procedere cupientes, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus juxta interrogatoria, quæ vobis sub bulla nostra mittimus interclusa, sub præmissis iterato diligenter inquirere studeatis, illam adhibituri diligentiam in prædictis, quod depositiones testium, quos super hoc recipere, ac alia, quæ in eorum elucidatione vos reperire contigerit, illa prout et verba singulorum testium, per quæ deposita fuerint seriose, diffuse, ac explicite, eo ordine quo illa protulerint conscripturi, tam lucide tamque clare nobis per vestras litteras tenorem continentes præsentium, cum eisdem interrogatoriis nuntietis, quod ex eis nullo dubio consurgente, in hujusmodi negotio, auctore Domino, secura conscientia procedere valeamus. Datum Laterani pridie Idus Maii, Pontificatus nostri anno primo.

iterum mandato Innocentii V. — *Ex MSS.*

4 Innocentius Episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Uberto Blanco Capellano nostro Placentino, et de la Corre Decretorum Doctori, sanctorum Apostolorum Veronensium Ecclesiarum Canonicis salutatem et Apostolicam benedictionem. Testes legitimos quos super vita et conversatione et miraculis recolendæ memoriæ Margaritæ Virginis, sanctimonialis monasterii Virginis gloriosæ de Insula Danubii, Ordinis Prædicatorum, Vesprimensis diœcesis, debetis recipere, prius præstito juramento diligenter examinare curetis, et de omnibus quæ dixerint interrogetis eosdem : Quomodo sciunt? quo tempore? quo mense? quo die? quibus præsentibus? quo loco? ad cujus invocationem? et quibus verbis interpositis? et de nominibus illorum circa quos miracula facta dicuntur. Et si eos ante cognoscebant? et quod diebus ante eos viderint infirmos? et quanto tempore fuerint infirmi? et quanto tempore visi sunt sani? et de quo loco sunt oriundi? Et interrogentur de omnibus circumstantiis diligenter, et circa singula capitula fiant, ut expedit, et fit, series testimonii : et verba testium, prout seriose ac diffuse prolata fuerint, fideliter redigantur in scriptis. Datum Laterani VIII Kalendas Junii, Pontificatus nostri anno primo.

misso interrogatorio.

5 Cupientes igitur prædictum mandatum reverenter exequi, ut tenemur, ad dictum monasterium personaliter accedentes, cum omni diligentia inquisitionem fecimus super vita, conversatione et miraculis recolendæ memoriæ prædictæ Virginis Margaretæ, sanctimonialis antedictæ, prout inferius continetur : depositiones testium, quos super hæc et alia, quæ in eorum elucidatione recepimus seriose, diffuse ac explicite, eo ordine quo illa fuerunt deposita coram nobis, per manum publicam Hertoldi de Bosant Notarii, fideliter in scriptis redactis sub sigillis nostris, Vestræ sanctitati duximus intimandum. Copiam nihilominus omnium eorum, quæ Vestræ Sanctitati transmittimus, de verbo ad verbum, nihil addentes vel diminuentes, sub sigillis prædictis, una cum litteris felicis memoriæ Innocentii V, prædecessoris vestri nobis missis.

juxta quod facta inquisitio

a Joannes XXI *Ulyssiponensis*, Petrus Juliani *antea dictus, electus anno* 1276, 15 *Septembris*, 20 *consecratus, obiit* 17 *Maii* 1277. *Hinc patet quando datæ sint hæ litteræ.* — *Joannes 21.*

b Petrus a Tarantasia, *primus ex ordine Prædicatorum Pontifex Maximus creatus* 21 *Janu. an.* 1276, *mortuus* 22 *Junii ejusdem anni. Hæ litteræ, ut infra dicitur, datæ sunt* 14 *Maii, aliæ, quæ interrogatorium continent,* 25 *Maii.* — *Innocentius 5.*

c Gregorius X, *antea* Theobaldus *dictus, ex Archidiacono Leodiensi Pontifex creatus* 1 *Septemb. an.* 1271, *absens, sequenti anno tempore Quadragesimæ consecratus, mortuus* 10 *Janu.* 1276. — *Gregorius 10*

d *De hoc insula et cœnobio infra ex Bonfinio.*

e Vesprimium, *vel* Vesprinium, *quibusdam* Vespertinum, *urbs Episcopalis Hungariæ, sub Archiepiscopo Strigoniensi.*

f Strigonium, *vulgo* Gran, *ad Danubium sita urbs, an.* 1543, *venit in Turcarum potestatem.*

g Vacia, *vel* Vasia, *aut* Vaccia, *urbs Hungariæ.*

h *Videtur* Varadiensis *in Hungaria Transdanubiana Episcopus intelligi.*

VITA

Ex MSS

VITA
AUCTORE F. GARINO ORD. PRÆDIC.

Legenda subscripta de vita et miraculis B. Margaretæ Virginis Ordinis Prædicatorum, filiæ regis Ungariæ, de rotulis seu diffusis dictis testium juratorum coram prædictis Inquisitoribus a Sede Apostolica super hoc datis, compendiose et quasi per puncta extracta est, anno Domini MCCCXL, in Curia Romana Avinionis per Fratrem Garinum Ordinis prædic. Magistrum in Theologia, de mandato Fratris *a* Hugonis Magistri sextidecimi ejusdem Ordinis. Benedictus Deus, Amen.

a

CAPUT I.
B. Margaritæ ortus, pietas.

Margarita Deo devota, antequam nata,

Beata Margareta (Soror in monasterio Insulæ B. Virginis, infra Danubium, Vesprimiensis diœcesis, Ordinis S. Dominici primi fundatoris Ordinis Prædicatorum) nobilis genere, sed nobilior moribus, filia fuit illustris Regis Ungariæ Belæ, ac Reginæ Mariæ. Cum enim Rex prædictus ac Regina timerent invasionem regni sui futuram per *b* Tartaros in propinquo, voverunt Deo, quod si liberaret regnum a Tartaris, et filiam eis daret, offerrent eam Deo, et Sororibus S. Dominici ei perpetuo servituram. Tartari recesserunt: Regina concepit, et peperit filiam, quam vocavit Margaretam.

quadrima fit Religiosa, cum nutrice,

2 Cum autem esset annorum trium et sex mensium, obtulerunt eam parentes monasterio Vesprimiensi, et amore illius Domina Olympiadis Comitissa, quæ fuerat nutrix ejus, monasterium intravit, ac habitum Sororum suscepit, ut Deo serviret, et puellam nobilem custodiret. Margareta vero statim devotioni se dedit, et horas Beatæ Virginis infra dimidium annum a suo ingressu perfecte didicit, ac cum aliis dicere cœpit. In infantili ætate pueriles ludos fugiebat, et ceteris ludentibus orationi vacabat, ac ludere volentes ad orandum trahebat, dicens: Intremus ecclesiam: salutemus Deum, et beatam Virginem: iste sit ludus noster. Si Magistra *c* vellet eam ab oratione trahere, ne corpusculum gravaretur, tam diu flebat donec Magistra victa lacrymis eam libere in orationibus dimitteret.

gravis,

orationi pia, *c*

humillima,

3 Erat summe humilis, nec Regis filia vocari volebat, sed conquerebatur cum lacrymis, quod dictum sibi fuisset vituperium, eo quod Regis filia vocaretur. Ob hoc raro cum parentibus loqui volebat, ne ex eorum colloquio gloriosior putaretur. Dixit aliquando, utinam Deus fecisset mihi istam gratiam, quod non fuissem filia Regis, sed rustici; non nobilis, sed pauper ancilla! quia tunc liberius Deo servire possem. Cum autem haberet decem annos ætatis vel circiter, translata est cum multis aliis ad monasterium in Insula Danubii, a parentibus ejus amore Dei fundatum.

sanctæ Crucis veneratione a prima ætate addicta,

4 Cum esset adhuc quatuor annorum, videns crucem quamdam interrogavit Sorores, quid esset. Responderunt hoc esse signum crucis, in qua Deus Dei filius pro nostra redemptione sanguinem suum fudit. Quo audito statim crucem amplexari et osculari cœpit, et coram illa se prostravit, et adorans Crucifixum alta voce dixit: Domine me tibi committo. Ex tunc autem tantam devotionem ad crucem habuit, quod ubicumque crucem videbat, quocumque detineretur impedimento, se prosternebat et adorabat. Quam etiam crucem parvulam, de ligno sanctæ crucis habentem, semper secum portabat, et die ac nocte pluries osculabatur devote. Aliis euntibus ad locum refectionis, semper ipsa orabat ante imaginem Christi Crucifixi, quæ erat in Capitulo, et aliquando tam diu manebat in oratione, quod usque ad secundam mensam non comedebat. Orabat quasi communiter ante altare sanctæ Crucis, vel ante imaginem Crucifixi.

5 Tantam quoque devotionem habebat ad nomen Jesu, *d* quod quasi semper ipsa in ore illud haberet. Nec aliquid illi sapidum videbatur, nisi sonaret ibi nomen Jesu. Corpus vero Christi in Sacramento altaris devotissime reverebatur, et in hora elevationis ipsius in Missa flebat uberrime, et frequenter ab hora elevationis usque post sacram communionem, sic præ devotione manebat a sensibus abstracta corporis, ut quasi mortua videretur.

d *et sacri nominis Jesu, et Eucharistiæ*

6 Quando vero sacram *e* communionem debebat recipere, jejunabat die præcedenti in pane et aqua, et tota nocte in orationibus permanebat. Sumebat autem ipsum Sacramentum cum magna devotione, et effusione lacrymarum: et sic aliquando rapiebatur, ut tunc quasi mortua videretur: et visa est pluries inter cœlum et terram plusquam per unum cubitum elevata, nullis corporis sensibus utens. Post communionem vero sumptam tenebat ab una parte mappulam ante facies ad communionem accedentium, hoc fine, ut videret iterum atque iterum corpus Christi. Die quoque qua communionem sumpsisset, stabat continuo in orationibus usque ad noctem, et tunc cibo valde modico utebatur.

e *ad communionem singulari studio se parat:*

elevatur a terra:

7 Beatam quoque Virginem Dei matrem præcipuo venerabatur affectu, et ubicumque ejus videbat imaginem, flexis genibus salutationem Angelicam proferebat. In vigiliis Nativitatis Christi, et quatuor *f* solemnitatum Beatæ Virginis, dum in Capitulo pronuntiabatur diei sequentis solennitas, devotionem mirabilem ostendebat, se prosternens, et cum lacrymis orans, gratias agens Deo: et in præfatis vigiliis omni tempore jejunabat in pane et aqua. In singulis quoque festivitatibus Beatæ Virginis, ac infra Octavas, offerebat Beatæ Virgini mille salutationes Angelicas, et ad singulas earum prostrationes singulas faciebat.

D. Virginem pie colit, *f*

a *Leander Albertus lib. 1, de viris illustrib. Ord. Prædicat. scribit an. 1333 electum, præfuisse annis novem, obiisse in Curia circa annum 1341, gente Gallum fuisse.* b *Joannes Thurosius scribit Tartaros an. 1241 Hungariam invasisse 500000, exercitu ab iis victum prælio Belam, ad mare usque refugisse, Mongalis, sive Tartaris insequentibus: at triennio post recessere barbari fame compulsi. Tomeus Marnavitius scribit apud Traguriam Dalmatiæ oppidum triennio integro, circa insulam adhuc regium nomen retinentem, hæsisse Belam cum conjuge. Proceribus, gaza ut qua gaza, si verum est quod Dubravius scribit Historiæ Bohemicæ lib. 16, eum a Frederico Austriaco omni pecunia, insuperque aureis et argenteis vasis, quæ Regina secum extulerat, spoliatum? Fernandus de Castillo lib. 3, hist. S. Dominici scribit an. 1237, contigisse Tartarorum irruptionem, sed fallitur.* c *B. Helena, ut infra ex Ranzano dicemus.* d *Addit Bzovius, et Mariæ, fuit certe Deiparæ Virginis cultui mire dedita.* e *An verisimile quod Bzovius scribit?* Sacramentorum, *inquit,* ei usus quotidianus. f *Nimirum* Nativitatis, Annuntiationis, Purificationis, Assumptionis. *Festum* Conceptionis *nondum tunc ubique invaluerat.* Visitationis *integro post seculo institutum est.*

Tartarorum prima irruptio in Hungariam.

CAPUT II.
Vestitus vilitas, durities, flagra.

Sectatur viliores vestes.

Humilitatem et paupertatis amorem in vestibus præcipue prætendebat. Pannus, quo induebatur, rudior erat, asperior et vilior vestibus aliarum. Portabat vestes laceratas et repeciatas: nec vestem novam portare volebat, nisi prius in ea pecie suerentur. Accipiebat chlamydes veteres, et de duabus unam faciebat. Quando parentes mittebant ei pretiosum pannum, de licentia Priorissæ, dabat illum pauperibus Sororibus, vel servitialibus; et vestes earum viliores accipiens induebatur eis. Vestes tam diu portabat, donec lacerarentur. Unde vestes ejus præ nimia vetustate quasi semper erant circa cubitos et genua laceratæ. Velum capitis numquam de subtili tela, sed de grossa portabat: et si dabatur ei subtile velum, tradebat illud aliis rude habentibus, et accipiebat ab eis rude et grossum.

et duras,

9 Numquam

nec mundari sinit.

9 Numquam lineis utebatur, nec in capite, nec in corpore, nec in lecto. Per totam Quadragesimam non mutabat vestes, et aliis temporibus raro valde. Vestes ejus rarissime lavabantur, et ideo propter vetustatem et deportationem, contrahebant sordes, et vermes multos habebant : et propter hoc multæ vitabant juxta eam sedere, ne inficerentur vermibus ejus. Quando hortabantur eam Sorores ut vestes faceret mundari, et a vermibus purgari, dicebat eis : Permittatis corpus meum amore Jesu Christi Domini nostri ab istis vermibus lacerari. Non curetis : ego sola porto, et sentio.

mollia vitat

10 Raro balneis, rarissime unguentis, raro capitis lotione utebatur. In Quadragesima vero numquam a quinto anno ætatis camisiam deposuit, et tunc numquam lineis ad carnem utebatur, in sanitate, vel in infirmitate. Circa septimum annum cilicium grossum ad carnem portare cœpit, et ex tunc per totam vitam suam in Adventu Domini et Quadragesima, jejuniis quatuor temporum, vigiliis Christi, et Beatæ Virginis, Apostolorum, et præcipuorum Sanctorum; aliis vero temporibus a die Jovis usque ad Completorium Sabbati sequentis.

cilicium gestat, perquam asperum

11 A duodecimo vero anno, in quo professionem expressam fecit, Confessor ejus occulte providebat et tradebat ei cilicium grossum, asperrimum, de crinibus equorum, et pilis porcorum, cum multis nodis, factum in modum retis. Occultabat Virgo quantum poterat cilicium suum, et ut a nullo videretur, manicas de panno veteri consuebat cilicio a cubito et infra. Hortabatur socias secretas portare cilicium ad carnem. Præter hoc habebat sub cilicio circulum ferreum, quo caro ejus nuda fortiter stringebatur, et pro cingulo ad jacendum de nocte habebat cingulum de pellibus ericii, cum spinis ejus. Faciebat frequenter ligari brachia sua nuda cum funibus canabinis, et in tantum stringi, ut funes carnem intrarent, et eam rumperent ac lacerarent. Habebat etiam infra calceos suos parvos clavellos de ferro cum acutis cuspidibus, sic dispositos, quod quandocumque ambulabat vel stabat cuspides clavorum plantam pedis pungebant, et usque ad sanguinem lacerabant.

alias adhibet corporis afflictationes, clavos acutos in calceis

flagra suscipit quotidie,

12 Corpus quoque suum multis percussionibus flagellabat nocte qualibet. Post disciplinam verberum cum aliis receptam in communi, secedentibus ceteris, faciebat aliam disciplinam cum virgis sibi dari. Omni nocte verberabat carnem suam cum virgis, vel virgultis spinosis, vel cum virgulis circumpositis pellibus et spinis ericinis. Faciebat se per alias verberari usque ad sanguinis effusionem : quæ quamvis hoc horrerent, tamen contradicere non audentes obediebant invite, et percutiendo flebant. Ducebat eas ad loca secreta, ut sic secreto verberaretur, quod ab aliis non videretur. Tantum fatigabantur aliquæ in verberando eam, quod vix poterant respirare. Et quamvis talia verbera reciperet omni die, specialiter tamen in die sancto Cœnæ per triduum ante Pascha singulis horis diurnis et nocturnis tantis utebatur verberibus et flagellis, quod sanguis ex corpore ejus in magna copia fundebatur.

triduo ante Pascha singulis horis

cubiculum ejus divinitus collustratur

13 Quadam namque nocte, dum essent tenebræ magnæ valde, duxit quamdam Sororem ad cameram quamdam bene secretam, ut ibi de manibus ejus verberaretur secrete. Ubi cum se spoliasset et carnem nudam opposuisset, lux copiosa de cœlo super eam descendit, et totam domum illuminavit, et tam diu duravit donec completa verberatione vestes resumpsit; quibus resumptis lux evanuit : et duæ Sorores, quæ hoc viderunt, accurrerunt, et se precibus ejus commendaverunt.

aliis solem facit lucere in tenebris,

14 Quadam quoque die, cum adhuc esset decem annorum, inveniens juvenculas ludentes in infirmitorio, et propter obscuritatem tenebrosi temporis parum aut nihil videntes, dixit eis : Vultis quod faciam vobis apparere solem? Illis desiderantibus, sed impossibile reputantibus, signavit locum quemdam cum digito satis prope, et dixit eis : Ibo usque ad locum illum, et revertar ad vos, et antequam revertar videbitis solem clare lucentem. Ivit, et oravit : et statim sol apparens, et clare lucens totam domum illuminavit. Quodam quoque tempore, dum circa mediam noctem esset in deambulatorio, quod est ante dormitorium Sororum, et de cœlestibus cogitaret, apparuerunt ei sol et luna lucentes in medio cœli.

Auctore Garino, ex mss.

sibi media nocte.

CAPUT III.

Jejunia; abjecta in cœnobio ministeria.

Jejuniis se macerat

Carnem quoque suam abstinentiis et jejuniis assiduis macerabat. Frequenter dum sedebat ad mensam cum aliis, per majorem partem temporis, quo ceteræ vescebantur, velabat faciem suam, et silenter orabat. Si cibus delicatior, vel vinum melius præpararetur, irascebatur, et accipere recusabat, non nisi cibo et potu communi uti volens. Ab Exaltatione sanctæ Crucis usque ad Pascha omni tempore jejunabat : et si Priorissa eam vellet uti dispensationibus, tam diu flebat, quod Priorissam vincebat lacrymis, ut eam permitteret ad suum beneplacitum jejunare. Non solum autem in vigiliis Nativitatis Christi, et Beatæ Virginis, verum etiam Pentecostes, et Apostolorum, et quorumlibet solennium Sanctorum vigiliis, et per totam Quadragesimam, ac omni quarta et sexta feria, communiter jejunabat in pane et aqua : et illis diebus de licentia speciali comedebat in occulto ne ab illis videretur. A carnibus semper abstinuit toto tempore vitæ suæ, nisi gravi et evidenti infirmitate teneretur.

morbos dissimulat

16 Suas infirmitates celabat, quantum poterat, ne propter eas in infirmaria jacere, et carnes comedere cogeretur. Semel gravem fluxum sanguinis passa fuit quadraginta diebus, et continue comedit cum aliis in refectorio, jacuit in dormitorio, et fecit officia monasterii, quasi sana, hoc solum sciente in secreto quadam Sorore, cui inhibuerat ne aliis revelaret.

hebdomadam sanctam pie transigit

17 A quarto anno ætatis semper in die Parasceves jejunavit : toto vero triduo ante Pascha singulis annis non intrabat lectum, nec dormiebat, nec comedebat, vel bibebat; sed continuo vel stans erecta, oculis elevatis in cœlum, vel ante altare sanctæ Crucis jacens prostrata, nisi quando divinum officium cantabatur, orabat, legebat psalterium, flebat, et corpus durius solito usque ad largam effusionem sanguinis verberabat. Corpus ejus propter abstinentiam, vigilias, et afflictiones alias, sic macilentum erat et pallidum, quod intuentibus admirationem præbebat.

humilia ministeria ultro et sedulo obit

18 Exhibebat se Sororibus in omnibus obsequiis humillimam servitricem. Scopebat ecclesiam, claustrum, dormitorium, refectorium, et alias officinas. Lavabat in coquina scutellas, et ollas, exsquamabat pisces propriis manibus, et ex hoc frequenter in hieme cutis manuum rumpebatur, et fluebat sanguis. Sæpe serviebat in refectorio, et postquam cibum coram Sororibus posuerat, currebat latenter ad ecclesiam, et orabat donec comedissent, et tunc iterum rediens serviebat.

infirmis eximia caritate famulatur

19 Nec solum sanis, verum etiam infirmis libentius et devotius serviebat. Prima sciebat infirmitates earum, et statim se ad serviendum offerebat : parabat cibum pro infirmis in coquina, accendebat ignem, carnes pro eis in proprio portabat capitegio, vel ad collum : aptabat lectos, scopebat infirmariam ac subter lectos, et immunditias scopaturæ propriis manibus et humeris asportabat : parabat balnea, aquam hauriebat de puteo, ipsam ac ligna propriis humeris portabat : debiles portabat ad ecclesiam, et reportabat, collocabat super cellam secretam, ponebat in

lectis,

Auctore Garino, ex mss.

lectis, vertebat, et revertebat. Dum semel assaret carnes in veru pro quadam infirma, rogavit eam quædam Soror, ut desisteret, et ipsa veru volveret loco ejus. Cui illa respondit : Non sic erit, Soror carissima, quia tu tibi humilitatis acquireres meritum, et ego privarer.

etiam in rebus vilioribus, et horrorem ac nauseam provocantibus,

20 Nullius ægrotantis horrebat immunditiam, vel fugiebat fœtorem. Capita puellarum scabiosa sanie et vermibus scaturientia, propriis manibus radebat, ac ungebat : et quandoque septem uno die rasit et unxit. Quamdam servitialem scabiosam, cujus carnes quasi leprosæ rubebant et defluebant, rasit et unxit, et in aliis ei servivit. Si infirmæ vomitum emitterent, et vas ad recipiendum non occurreret in promptu, recipiebat in manibus suis, vel in tunica, et foris portabat. Egestiones etiam, et urinas ægrotantium ad loca secreta portabat. Cuidam Sorori emplastrum ordinatum per medicos de egestione bovis, cunctis abominantibus, et manum apponere nolentibus, ipsa tractavit, apposuit, et ligavit. Pro quadam infirma desiderante bondellos, seu intestina porci, procuravit eos sibi apparari : et cum fuissent allati cum immunditia, sicut de porco extracti fuerant, evacuavit sordes illas, et sparsa fuit immunditia illa super vestes ejus, nec curavit, aut tunicam reposuit, sed pro infirma cibum illum paravit, et ei ministravit.

quas alia odeo detrectabant :

21 Quædam decem et octo annis decumbens, tandem ex fluxu ventris et vomitu ad tantam debilitatem venit, quod se movere non poterat; et sic fœtebat, quod nulla ei servire volebat. Margareta petivit a Priorissa, ut sibi commendaretur : concessit, sed quod sociam haberet imposuit : sed socia fœtorem ferre non potuit. Margareta rogavit, ut secederet, ne gravaretur; et ipsa sola ægrotanti de omnibus servivit, et pluries concham cum immunditiis portavit ad aquam, et lavit.

sordes monasterii mundat

22 Discurrebat per loca monasterii, ut inveniret cui servire posset : propter servitia currens per pluvias, nives, luta, habebat vestes deturpatas. Frequenter brodia infirmorum, quibus ministrabat, faciebat. Fœtebant *a* vestes ejus, et cum talibus de die ibat, et de nocte jacebat. Latrinam monasterii frequenter purgavit, et cum purgantibus, vellent, nollent, intravit, ut eos juvaret, et quandoque in illo cœno usque ad genua mergebatur, et exiens apud alias abominabilis habebatur : et non curabat, sed ex hoc gaudebat.

a *Qua ergo fide Bzovius?* Vestes et licet non sordentes, tamen villissimæ *Surius pleraque hæc sancta humilitatis exercitia prætermisit.*

CAPUT IV.

Obedientia; benignitas.

Promptissime obedit :

Observantias regulares perfectius cunctis aliis in tota vita servavit. Erat summe ab obediendum parata. Et si Priorissa aliquam obedientiam Sororibus imponeret indistincte, semper erat ad exequendum prima, et omnes ad prompte obediendum suo provocabat exemplo. Nolebat quod parceretur sibi a pœnis in consororibus taxatis. Unde semel rogavit Priorem Provincialem, ut sibi, sicut aliis, imponeret pœnam pro fractione silentii debitam : et sic factum fuit : nam cum aliis in terra sedit, et panem et aquam comedit.

petit sibi pœnitentias injungi pro culpis, ut cæteris

benigna erga omnes et mitis.

24 Erat quoque mitissima, compatiens, et benigna : injuriantes supportabat. Si qua soror ei injuriaretur, prostrata ad pedes ejus petebat ab ea veniam, et promittebat emendam : discordantes et turbatas reducebat ad pacem. Si qua soror per aliquot dies ei locuta non fuisset, quærebat eam, prostrataque petebat veniam, timens ne aliquid haberet adversus eam.

Virginitatem summo studio custodit

25 Virginitatem cordis et corporis semper servavit, et præcipue dilexit. Unde matrimonium *a* Ducis Poloniæ, et *b* Regis Bohemiæ, ac tandem *c* Karoli Regis Siciliæ, recusavit. Et cum diceretur ei, quod Papa dispensaret *d* in voto solenni continentiæ, quod jam emiserat, respondit, quod prius præcideret sibi nasum ac labia, et oculos erueret, quam cujuscumque matrimonio consentiret. Ut autem tales insultus evaderet, benedictionem virginalem ab Archiepiscopo Strigonensi suscepit. Cum autem diceretur, quod Tartari venirent in Ungariam, et inter cetera mala etiam virgines violarent, ait Margareta : Ego scio, quid faciam : labia mea detruncabo, et cum inde viderint me deturpatam, dimittent intactam.

erga pauperes misericors,

26 Erat valde misericors, et compatiebatur miseris. Quando parentes mittebant ei aurum, vel argentum, aut jocalia, nihil prius tangebat manibus, sed per manum Priorissæ procurabat distribui pauperibus monasterii, Ecclesiis, et Sacerdotibus, ac aliis indigentibus. Quando mittebatur ei pannus pretiosus pro veste, dabat illum pauperibus Sororibus, et earum pauperes ac viles vestes sumebat. Si per fenestram Chori videbat pauperem, currebat ad Priorissam, et rogabat ut faceret eleemosynam juxta suæ indigentiæ qualitatem. Semel quoque videns pauperem nudum in forti hieme frigescentem, meliorem tunicam, quam habuit, deposuit, et de licentia Priorissæ pauperi nudo dedit. Vestes et linteamina mittebat servitialibus quando infirmabantur. Fercula sibi apposita in mensa, et xenia, quæ a parentibus mittebantur, frequenter dispergebat infirmis, sic quod multoties jejuna de mensa surrexit.

etiam vestes dat mendico :

misericordiæ affectum suadet Sororibus

27 Hortabatur Sorores, ut quia eleemosynas corporales facere non poterant, saltem videntes pauperes pro eis orarent. Omnibus igitur indigentibus compatiebatur, desolatas consolabatur. Si qua soror propter mortem, ægritudinem, vel infortunium amicorum lugeret, lugebat cum ea, et eam confortabat. Quando videbat cæcos, claudos, aridos, et alios deformatos, lugebat, et gratias agebat Deo, dicens : Gratias ago Deo, quia me talibus defectibus subjectam fecisset, si sibi placuisset.

afflictus solatur.

a *Forte* Boleslao Pio *majoris Poloniæ Duci, cui nupta Jolenta ejus soror minima natu. Boleslao Pudico Margaritæ soror* Cunegundis *nupta jam ante erat.* b Georgium *hunc vocat Bonfinius, Sed quis ille Georgius? an Ottocarus repudiata* Margareta *Austriaca uxorem petiit Hungariæ Regis filiam aliquam? Castillo lib. 3, cap. 8, scribit post multa cruenta prælia inter Belam Margaritæ patrem et hos tres Principes commissa, actum esse de his nuptiis quod de Bohemo probabile est, de aliis duobus omnino falsum.*

c S. Ludovici *Regis Galliæ frater hic fuit, regnum Siciliæ Pontificis munere adeptus, morte Conradini Suevi ratus se stabilivisse, paullo post amisit, per vesperas illas Siculas, proverbio deinde celebratas, exactus. Videtur is mortua Beatrice Raimundi Provinciæ Comitis filia, prima uxore sua, Belæ filiam expetivisse.*

d *Ergo fallitur Bzovius, qui antequam voto solenni se obligaret, in matrimonium a Regibus Bohemiæ, Poloniæ, Siciliæ expetitam scribit Margaritam.*

CAPUT V.

Orationis studium; ecstases.

Assidue orat die et nocte

Orabat assidue, et a septimo anno ætatis ubicumque videbat Sorores orantes, accurrebat, et orabat cum eis. Omni tempore surgebat ad matutinas, nec unquam in vita sua de matutinis, Missa, et horis canonicis remansit, nisi gravis infirmitas eam impediret. Præveniebat omnes ad ecclesiam : diu antequam pulsaretur pro matutinis, orabat ante lectum, et audita pulsatione ponebat se in lecto, ne Sorores surgentes eam ante lectum invenirent orantem. Antequam de lecto surgeret, muniens se signo Crucis, accipiebat Crucem, et osculabatur, et oculis imprimebat, et portans eam secum ibat ante altare sanctæ vel imaginem Crucifixi, et ibi orabat cum lacrymis, donec Sorores Chorum intrarent. Post matutinas usque ad auroram vel prope, manebat in orationibus, et sic fere tota nocte vigilabat et orabat. Ab aurora vero usque ad prandium Missis et orationibus vacabat,

bat, tam arctum tenens silentium, quod nulli loqui volebat, nec etiam parentibus, fratri aut sorori, aut eorum nuntiis, nisi per Priorissam cogeretur. Semel dum soror ejus veniret ad eam, asser cecidit super caput orantis, nec propter casum asseris, nec propter adventum sororis, orationem dimisit. Quærebat loca secreta ad orandum. Antequam iret ad prandium semper orabat prius ante imaginem Crucifixi de domo Capituli.

nec facile avocatur

29 Post prandium continue vel operabatur manibus, vel serviebat infirmis, aut sanis, vel orabat. Numquam accediabatur orare. Post Completorium manebat orans in ecclesia, donec janua clauderetur, et frequenter rogabat Sacristam ut tardius januam clauderet, quatenus diutius orare posset. Clausis vero januis orabat in Capitulo ante imaginem Crucifixi. Post hoc clausis omnibus ostiis orabat ante lectum usque ad gallicantum, et tunc excitabat quamdam sociam, et ducebat ad locum secretum, in quo recipiebat ex ejus manibus disciplinam. Antequam somno se daret, ambulabat silenter per dormitorium, scrutando si qua Soror fleret, gemeret, vel aliquo indigeret : si indigebat, providebat; et sic ibat ad lectum. Vix tamen sciri poterat si lectum intrabat, sed expanso corio ante lectum, et lapide capiti supposito dormiebat. Intrabat autem lectum dum aliæ debebant surgere, ut per totam noctem in lecto jacuisse crederetur.

otium vitat

nocte vacat orationi :

vix lectum subit :

30 In vigilia Nativitatis Christi millesies Pater noster; et in vigilia Pentecostes millesies Veni sancte Spiritus; et in quatuor vigiliis Beatæ Mariæ Virginis millesies Ave Maria, cum totidem prostrationibus, dicebat. In dictis quoque vigiliis per totam noctem intra ecclesiam vigilabat et orabat. In orationibus semper flebat. Habebat genas adustas fluxu lacrymarum, et multa sudariola consumebat per detersionem earum. Velum capitis quandoque sic erat lacrymis madidatum, ac si fuisset in fonte balneatum. Propter assiduam prostrationem subter cubitos et genua habebat vestes ruptas. Pellis quoque rupta fuit in genibus, et tandem creverunt ibi calli, quasi testa ovi indurata.

solenniora festa pie transigit.

assidue lacrymatur inter orandum :

31 Per totam quindenam ante Pascha occupabatur in memoria Dominicæ Passionis, et historiam passionis sibi legi vulgariter faciebat, et exponi : audiebat cum gemitibus et lacrymis : et diebus illis semper erat erecta, vel prostrata, numquam sedens. Quandoque in ramis Palmarum, dum Passio in ecclesia legebatur, sic tanta fuit corde, ut omnes crederent eam subito morituram. In die Parasceves, hora qua crux nudabatur, prostrata emittebat magnos planctus, si quod foris audiebatur.

Passionem Christi studiose recolit :

32 In vigiliis quoque Martyrum faciebat sibi legi et exponi passiones eorum, et imitari desiderans dixit pluries : Utinam fuissem illo tempore quo erant persecutiones Martyrum, et cum eis martyrizata fuissem! Utinam esse tempus alicujus persecutionis, ut martyrium pro Christo possem pati! Vellem enim amore ejus detruncari, et comburi, et, ut dolor duraret diutius, per membra singula laniari, et omni genere tormentorum alligi. Laudabat signanter Virgines, quæ pro Christo sustinuerunt martyrium, et earum in martyriis optabat, si esset possibile, se fuisse consortem. Dum rumor curreret quod Tartari venirent in Hungariam, ait Virgo martyrii desiderio : Orabo ne veniant, ut non noceant populo Christiano : sed quantum pro me est, vellem quod jam venissent, ut per manus eorum martyrium sustinerem.

martyrium optat

33 Et quia mens ejus ad cœlum per desiderium ferebatur, corpus etiam sequebatur. Unde pluries in die sancto Parasceves, et omnium Sanctorum, ac Assumptionis Beatæ Virginis, vigiliis et solennitatibus, visum est corpus ejus inter cœlum et terram plusquam unum cubitum elevatum : et sic diu manebat nullis sensibus utens corporeis, et quasi mortua videbatur.

ecstases sæpe patitur,

Auctore Garino, ex mss

34 Quadam vice in vigilia Omnium Sanctorum dum orabat subito quasi mortua cecidit, et sic quasi mortua mansit, donec Soror eam associans totum psalterium tractim dixit : et tum reputans eam mortuam, strepitum et voces fecit; sed nihil proficiens alias vocavit, mortuam esse nuntiavit. Venerunt, et in tali statu eam viderunt : tandem rediit, et quid sic parum mansisset eis dixit. Semel quoque dum oraret, vocata septem vicibus nihil audivit; in octava autem vocatione, quam primam reputavit, respondit. De oratione autem rediens apparebat frequenter in facie tam pulchra, quod Sorores eam aspicere non audebant.

etiam diuturnas :

pulchrior redit ab oratione

35 Quadam vice in Adventu Domini, dum oraret de nocte, subito rapta fuit, et globus ac flamma ignis apparuit super caput ejus. Soror ei assistens vocavit eam pluries, et cum non responderet cucurrit ad Chorum, ubi multas Sorores orantes invenit. Venerunt, ac viderunt, et diu ibi steterunt : multa signa fecerunt, sed illa rapta in spiritu non advertit. Tandem quasi excitata rediit. Dixerunt ergo ei quod ignis super caput ejus esset; at illa cum manu excussit, et rogavit, ut nemini dicerent, quid vidissent. Post quam autem flamma disparuit, odor suavissimus in loco illo remansit. Denique ollam ardentem, et tripodem ferreum candentem de medio ignis nuda manu sine læsione manus extraxit.

flamma super orantem apparet :

non læditur ab igne.

CAPUT XI.

Varia miracula, dum adhuc viveret.

Quadam vice cum ipsa cum quadam alia Sorore portaret super tabulam panes fermentatos ad clibanum, mappula coopertos, et Soror alia timeret ventum validum, qui jam suo impetu coperturam domus Capituli transportaverat in pomerium. Et steterunt in platea, oravit, et statim ventus cessavit.

Precibus ventum sedat;

37 Cum Frater quidam suis precibus nollet acquiescere ut maneret, et in crastino prædicaret; orationibus ejus, nullo tangente fractus est currus Fratris, et sic coactus est remanere. Facta vero prædicatione rogavit Virginem, ut currum sibi restitueret : oravit cum lacrymis, et statim currus, nullo tangente, sed multis videntibus fuit divinitus reparatus. Simile quoque contigit alias cuidam Fratri, qui manere renuens cum usque ad finem villæ processisset, oratione Virginis fractus est currus, et ejus prædicatione facta reparatus.

currum frangit, et reparat

itemque alium

38 Cum autem quidam alius Frater ad preces ejus manere noluisset ut prædicaret, eo recedente cum tempus esset serenum valde, Virgo, sicut ei consueta fuerat, oravit Deum ut bene plueret, sic quod manere cogeretur; et statim tanta pluvia fuit, quod redire, quo venerat, non potuit, sed manere coactus fuit.

pluviam excitat

39 Quodam tempore dum Danubius inundans curiam Sororum per tres dies ingrederetur, et Prior Provincialis Margaretæ hoc narranti non crederet, erubescens illa quod mendax putaretur, oravit Deum ut ostenderet quod verum dixisset, et statim inundans Danubius intravit claustrum, et officinas Sororum, et Sorores fugerunt in solarium : Priorque Provincialis posuit se super murum claustri, et duravit inundatio usque ad vesperas. Tunc Margareta rogata a Sororibus oravit ut aqua recederet, statim recessit, et infra horam matutinarum omnia loca adeo sunt desiccata, quod nullum aquæ vel luti vestigium ibi mansit.

Danubii inundationem ciet, arcetque.

40 Puella quædam missa per eam in nocte Paschæ ad quærendum ejus tunicam, cum esset nox obscura, et pluvia magna, cecidit in puteum profundum. Diu quæsita non inveniebatur, donec orante sancta Virgine,

Puellam a morte liberat.

Auctore Garino, ex mss.

gine, in superficie aquæ apparuit, et cum labore sursum tracta est, habens omnia membra corporis confracta, et conquassata, carens sensu et motu, et mortua videbatur. Improperabant Virgini, quod fuisset caussa mortis ejus. Sed oravit Virgo beata cum lacrymis, et statim puella viva et sana, nullam habens læsionem, surrexit, ambulavit, prostrata ad ejus pedes gratias egit, et postea pluribus annis vixit.

Contra se murmurantem, et mox punitam sanat :

41 Cum Sorores semel medicamenta apponerent ossi spatulæ ejus dilatato, et quædam Soror de hoc murmuraret, statim in spatula sua os similiter dilatatum habuit, donec ad Virginem veniens culpam dixit, et veniam postulans ad verbum illius statim curata est.

alterius digitum curat

42 Soror quædam patiens gravem dolorem in digito, rogavit eam, ut si gemmam contra talem dolorem haberet ei concederet, tenuit et strinxit digitum ejus, et statim dolor cessavit. Prior Provincialis rogavit eam, ut curaret socium suum Conversum a quartana, quam habuerat a festo B. Dominici usque ad Purificationem Beatæ Virginis. Oravit pro eo, et statim plene curatus est.

alium laborantem quartana

CAPUT VII.

Prophetia, mors, exequiæ.

Prædicit victoriam patri- a

Claruit etiam spiritu prophetiæ. Nam dum Rex Bela pater ejus ivisset ad bellum contra Ducem Austriæ, dixit Reginæ matri suæ, quod Rex *a* Ducem occideret, et victoriam haberet : quod et factum est. Novitiæ cuidam cogitanti de pulchritudine vestium secularium ornamentorum, et ob hoc cogitanti redire ad seculum, quid cogitaverat, dixit; et sic eam in amore Ordinis confirmavit.

aliarum tentationes cognoscit, et pellit

44 Quamdam Sororem corde pœnitentem quod seculum reliquerat, reduxit ad amorem Ordinis, totum ordinem suæ cogitationis exponens eidem. Aliam tentatam de ira placavit, ejus cogitationes quas de hoc habuerat plene ei dicens. Aliam patientem motum iræ, nec seipsam placare valentem, sedavit, dicens ei caussam quare in talem passionem inciderat, et quid cogitaverat passione durante.

mortem suam prædicit : b

45 Obitum quoque proprium per unum annum ante prævidit, et prædixit : et tandem *b* nona die Januarii sana corpore existens, multis præsentibus dixit, quod die decima in festo S. Priscæ moreretur, de loco suo sepultura Sorores requirens, eisque prædicens, quod de suo corpore post mortem nullus fœtor exiret.

moritur 18 Jan.

46 Tertia vero die postquam ista prædixerat, febre decubuit, quæ usque ad diem S. Priscæ continua fuit; et interim semper orans, et de Deo cogitans, receptis devotissime Ecclesiasticis Sacramentis, ad extremam horam veniens incepit psalmum illum, In te Domine speravi. Et cum dixisset : in manus tuas commendo spiritum meum; felicem animam transmisit ad cœlum. Obiit autem anno Domini MCCLXX, anno ætatis suæ XXVIII, et in ordine vitam sanctam duxerat annis XXIII, vel circiter.

Psal. 30

pulchrior a morte

47 Post transitum B. Margaretæ, facies ejus nimio decore resplenduit. Subter oculos color aureus, et nunquam tam pulchra visa fuerat dum vivebat, intantum, ut Archiepiscopus Strigoniensis diceret Sororibus, quod non deberent eam flere quasi mortuam, quia erat vere beata, et cum Christo in gloria, ac in ejus corpore resurrectionis insignia apparebant. Ex ejus quoque corpore processit odor suavissimus aromata superans universa, et sensibiliter a cunctis advenientibus percipiebatur, et duravit multis diebus. Quartadecima quoque die cum lapis rudis fuit super ipsam appositus; et post tres menses quando fuit tumba marmorea coopertum, exalavit dictus odor.

odor suavis ab ejus corpore

d

48 Nocte qua transivit, Frater Petrus Lector *d* Lauriensis post matutinas dormiens, audivit in somnis vocem dicentem : Agna mortua est. Mane hoc dixit Fratribus, et omnes interpretati sunt de transitu Margaretæ, statimque ad monasterium venit, et eam illa nocte migrasse invenit.

mors ejus absenti revelatur.

49 Idem Frater gravem dolorem dentium, et tumorem in facie, per quatuor dies et noctes passus est. In noctis principio oravit S. Margaretam, quod eum liberaret, promittens quod diebus singulis ad honorem ejus genua flecteret si liberaretur : et mane fuit totaliter liberatus.

ea invocata levatur quidam dolore dentium,

50 Soror Katherina Priorissa ad exequias Virginis venire non valens, propter gravem dolorem capitis continuatim sex diebus, oravit ut meritis ejus sanaretur, statimque curata est, et exequiis interfuit. Quædam patiens dolorem capitis per decem horas vel circiter, caput suum posuit in loco quo Virgo orare consueverat : ibi oravit, et statim sanata est.

duæ capitis dolore.

a *Id omnes scriptores tradunt contigisse paullo postquam in regnum reversus est Bela, cum admodum adhuc adolescens esset Margarita. Occisus est Dux ad Novam civitatem, ut testatur Thurocius.* b *Surius censet legendum* decimanona, *cum Martyrologia ejus natalem celebrent 28 Januarii. Sed diserte hic dicitur obiisse festo* S. Priscæ, *quod 18 Januarii agitur. Cur autem Margaritæ memoria ad. 28, diem rejecta sit, nos latet.* c *Id est,* 1271, *veteri more annum a Paschate auspicandi, et sic Ranzanus expressit.* d *Ita MS. et meminit Michael Pius,* Leuriensis *cœnobii Prædicatorum Hungariæ suspicabamur* Jauriensis *legendum. Celebre est* Taurinum, *vulgo* Raab.

CAPUT VIII.

Plurima post mortem miracula.

a

Filia Regis *a* Stephani multis diebus febrem acutam habuit, ex qua credebatur moritura : scapulare ac velum Virginis super eam posuerunt et de lavatura capillorum ejus ad bibendum orantes dederunt, statimque sanata est. Quædam triduo patiens, invocavit S. Margaretam : apparuit ei in somnis, amplexans eam, et signans signo Crucis : evigilans statim sudavit, et curata est.

Ejus meritis liberatur quædam febri, alia alio languore,

52 Quædam occultans se, ne de vita et miraculis Virginis testimonium diceret, acutissimam febrem sex diebus habuit : credens sibi hoc propter illam negligentiam evenisse, pœnituit, et promisit, quod si curaretur mox testimonium perhiberet, et eadem die qua vovit curata fuit. Comes quidam passus febrem acutam quinque diebus, quadam nocte dum lavaturam capillorum ejus bibit, et mane totus sanus surrexit.

alia febri, alius,

53 Rex *b* Ladislaus cum pluribus diebus acutam continue passus fuisset, et jam privatus esset sensu et motu, et quadam die dixissent medici eum eadem die moriturum; fricaverunt caput ejus, et faciem, et pectus cum velo S. Margaretæ, ejus auxilium invocantes . et statim sanus et fortis fuit.

b Rex Ladislaus febri,

54 Soror quædam moriens ex febre continua, privata jam usu sensuum et loquela, post receptum extremæ unctionis Sacramentum, cum infusum fuisset in os ejus de lavatura capillorum Virginis, et oraretur pro ea; eadem die curata fuit, et omnia opera vitæ suæ libere exercuit.

alia a febri lethali,

55 Soror quædam octo diebus laborans acuta, de cujus vita medici desperabant, quodam mane dormiens vidit a parte Orientis tres portas apertas in cœlo, per quas tres societates Sanctorum cum magna claritate exeuntes venerunt ad locum ejus, inter quos agnovit SS. *c* Bartholomæum, *d* Demetrium, Laurentium. Interrogati per eam, ad quid venissent, dixerunt, ad dicendum Archiepiscopo Strigoniensi, quod inquirat de sanctitate et miraculis S. Margaretæ Virginis, et volumus testimonium pro ea perhibere. Evigilans Sororibus visionem dixit. Responderunt quod ipsa hora ad hoc Archiepiscopus monasterium intraverat : statim sanata surrexit, ivitque ad Archiepiscopum, visionem ei exponens.

item alia, visis SS. suffragaturis ejus canonizationi,

c d

56 A quartanis etiam et aliis febribus multi meritis ejus curati sunt. Nam in die S. Priscæ, qua pro ea exequiæ

alia a quartana febri,

exequiæ parabantur, Elisabet filia Regis Ladislai, quæ fere per sex menses ante quartanam habuerat, oravit Virginem quod sanaretur, ut exequiis interesse posset: statim sanata fuit, et veniens ad feretrum, scapulare quod erat immundum a corpore abstraxit, et sibi retinuit. *item alia,* Quædam alia per tres menses nunc quartanam nunc tertianam patiens, bibens de lavatura capillorum ejus cum oratione, sanata est. *alia:* Quædam undecim mensibus quartanam patiens vovit in manibus Priorissæ, quod si Margareta eam curaret, secundis nuntiis fidele testimonium de sanctitate ipsius et miraculis perbiberet, quod prius facere non curaverat: et statim curata est.

alia a febri continua,
57 Filia Regis Stephani quindecim diebus vexata febribus, ita ut se crederet morituram, cilicium, velum, scapulare, et alia vestimenta Virginis osculans, et orans corde, cum propter debilitatem corporis non *alii a tertiana, et aliis morbis.* posset ore, et statim sudavit, et sanata fuit. Quædam pauper matrona de pane juxta sepulchrum Virginis invento quibusdam ægris ad gustandum dedit, et qui gustaverunt curati sunt. De illo gustavit puer quidam patiens tertianam, et postea passus non fuit. Vir quidam tribus septimanis tertianam habuerat: de pane illo comedit, et promisit, quod si sanaretur, visitaret sepulchrum: et statim sanatus est.

Curatur ejus invocatione dæmoniacus,
58 Quidam per annum et amplius vexatus a dæmone, ligatus ductus est ad sepulchrum, et exivit ab eo dæmonium: sed debilitas corporis remansit. Ivit secundo per se ipsum, et fuit plenissime liberatus: et pater ejus in publica prædicatione totum ordinem rei gestæ narravit.

epileptica,
59 Quædam morbum caducum patiens diebus singulis, per tres annos; et ex hoc sic in toto corpore confracta est, quod non poterat ambulare: ad sepulchrum ducta, subito fuit de utroque curata. *alius,* Puer decem annorum passus morbum caducum, et ex hoc alienatus mente, et impotens corpore, ad sepulchrum portatus fuit inter brachia patris orantis, et subito totaliter curatus est.

cæca,
60 Puella quindecim annorum, cæca a nativitate, tribus vicibus ad sepulchrum ducta fuit: vice tertia promisit pater ejus pro ea, quod si illuminaretur jejunaret omni sabbato usque ad mortem; statim videre cœpit: et veniens domum postea clarissime semper vidit. *alia,* Mulier decem annis cæca, juxta sepulchrum fuit perfectissime illuminata. Quidam juvenis qui cæcus fuerat tribus annis, perfecte fuit illuminatus. *alia vovens ingressum religionis,* Quædam cæca per duos annos, promisit S. Margaretæ, quod si illuminaretur, voveret castitatem, et in habitu Sororum viveret. Mater ejus oravit, ut si deberet fieri Religiosa, visum ei redderet; si in seculo manere, non redderet. Postquam ad sepulchrum septem diebus stetit, visum recepit, et seculo renuntians votum implevit.

cæcus vovens obsequium monasterio,
61 Quidam cæcus et graves in corpore dolores patiens, oravit Deum, et Beatam Virginem, ut sibi ostenderet locum, quo sanari posset, promittens quod illi loco perpetuo serviret. Revelatum est ei quod iret *cæcutiens,* ad sepulchrum S. Margaritæ. Ivit illuc, oravit, statim illuminatus est, et sanus fuit, et votum implens postea monasterio servivit. Quidam caliginem oculorum patiens tres menses, et quasi nihil videns, promisit quod ad honorem S. Margaretæ jejunaret omnibus quartis feriis usque ad annum: et statim curatus *Equo oculus restitutus,* est. Tunianus gentilis audiens miracula Virginis, promisit quod fieret Christianus, si oculum equo suo monoculo redderet: statim reddidit, et ipse cum tota familia sua baptismum suscepit.

62 Quædam Nobilis surda, ac in pedibus et cruribus contracta, sancta Virgine sibi apparente in somnis, et dante ei pedes de cera, ad sepulchrum cum pedibus cereis portata, statim fuit de utroque curata. *item mutus, et paralyticus.* Quidam per biennium mutus, et in media parte corporis, dextera scilicet, percussus paralysi, impotens ambulare, ad sepulchrum recuperavit loquelam, et curatus a paralysi, excepta contractione manus et brachii, de qua curatus est postea ad sepulchrum e S. Ladislai Regis.

Auctore Garino, ex mss.

a *Hic* Stephanus V. *B. Margaritæ frater fuit, Belæ patris in regno successor, victoriis clarus, etsi tertio regni anno obierit.*

b Ladislaus IV. *Stephani V filius fuit et successor.* c Andreas II, *Rex, Margaritæ avus, ab expeditione Hierosolymitana redux, varias secum attulit SS. reliquias, caput nimirum Protomartyris Stephani, caput S. Margaritæ Virginis et Martyris, dexteram S. Thomæ Apostoli, et S.* Bartholomæi *partem virgæ Aaronis, unam de sex hydriis Canæ Galilææ, etc. ut testatur Thurocius cap.* 73. d *Hujus celebrem apud Hungaros cultum fuisse, argumento est* S. Demetrii oppidum *ad Savum amnem, cujus meminit Bonfinius decad.* 5, *lib.* 5, *sub finem.* S. Demetrii *Acta dabimus* 8 *Octob.* e *Colitur* S. Ladislaus, *sive* Vladislaus, 27 *Junii.*

Reliquiæ ab Andrea II in Hungariam allatæ.

CAPUT IX.

Alia miracula.

Curatur dolens oculo,
Quædam habens faciem inflatam super dextrum oculum, timens ne oculum perderet, de vestibus et capillis Virginis superposuit, oravit, et statim curata fuit. *corpore inflatus,* Pro quodam puero toto corpore inflato promiserunt parentes, quod, si curaretur, ducerent eum ad sepulchrum: statim curatus fuit, et cum parentibus ad sepulchrum venit.

dolens gutture,
64 Soror Elisabeth filia Regis Stephani patiens malum in gutture, sic quod nec comedere poterat nec cantare; in vigilia Assumptionis Beatæ Virginis, guttur super sepulchrum Virginis posuit, post Completorium: et in matutinas plenissime liberata, devote cantavit. *item alia,* Similiter Soror Katherina cantrix, propter malum gutturis officium cantoriæ facere non valens, feria quarta ante Cœnam Domini post Completorium oravit Virginem, et in Matutinis libere cantavit.

debilis,
65 Post Virginis transitum quædam Soror certificari cupiens de sanctitate ejus, rogavit eam ut aliquod miraculum ei ostenderet: statim mulier tota corpore confracta, et impotens, ecclesiam reptando intravit; tangens sepulchrum statim sanata fuit. *paralyticus,* Quidam paralyticus toto corpore confractus, sæpe sepulchrum visitans, tandem die quadam, infra Missam, hora offertorii, manum mittens ad bursam, ut denarium acciperet, quem offerret, subito se sensit liberatum. *manca et clauda,* Puella octo annis ab utero matris manu ac pede contracta, sepulchrum osculans, et manu contracta posita super illud, statim sanata fuit.

paralyticus,
66 Nobilis quidam decem annis paralyticus, et multis languens ægritudinibus per decem menses continuos vires amisit, manens immobilis, et sic debilis, quod amici rogati per eum non fuerunt ausi portare ipsum ad sepulchrum Virginis, ne in eorum manibus moreretur. Ob hoc dolens, et auxilium Virginis invocans: dormienti visum fuit, quod juxta sepulchrum oraret, et Virgo genua ejus palparet, ad cujus tactum sanabatur. Evigilans petivit ubi esset, et si fuisset alicubi deportatus: et sentiens se alleviatum, ad sepulchrum deportari petiit: differentibus amicis illa die, nocte iterum Virgo ei apparuit, iterum tangens, et dicens bis: Surge miser, vade ad sepulchrum, et sanaberis. Mane portatus est, et quam cito sepulchrum tetigit, totaliter sanatus fuit, et in publica prædicatione quod acciderat enarravit.

contractus,
67 Alius quidam habens brachium contractum, et manum aridam, utrumque posuit super sepulchrum, et statim sanatus est. *alia,* Domina quædam nobilis contracta, et impotens, per tres dies ibi mansit, et die tertia sanata est. *paralyticus,* Quidam paralyticus septem annis, ut sepulchrum visitaret portatus est usque ad portam civitatis, ibi considerans quod vires non sufficerent ad procedendum, oravit Virginem ut daret ei *contractus,* vires ad eundum, statimque sanatus est, et propriis pedibus illuc ivit. Quidam contractus in genibus, illuc portatus, triduo mansit: tertio die sanatus est.

alius.
68 Puer quidam xvii septimanas contractus, et languidus fuit. Mater misit sororem et quasdam alias

Auctore Garino, ex ms.

ad sepulchrum, ut orarent quod sanaretur, vel moreretur : iverunt, oraverunt, obtulerunt candelam ad longitudinem pueri : soror matris vovit, quod, si sanaretur, diceret pro eo singulis diebus ter PATER NOSTER, et totidem AVE MARIA, donec puer ad ætatem veniret, in qua per se dicere posset; et quod si Beata Virgo canonizaretur ejus vigiliam semper jejunaret, et diem festivaret. Redeuntes invenerunt eum cum matre perfecte sanatum. *manum aridam habens,* Quidam habens manum aridam præsente Rege Stephano, et Philippo Archiepiscopo Strigoniensi, manum super sepulchrum posuit, et statim sanam extendit.

alia contracta et paralytica, 69 Quædam in utroque genu contracta, et in tibiis percussa paralysi, portata ad sepulchrum, primo stans in domo Pauli ad horam Missæ usque ad vesperas orans, alleviata est : portata ad sepulchrum amplexans illud, et unam Missam celebrari faciens, vovit quod, si curaretur, deinceps semper in quarta feria jejunaret : et statim sanata est. *item alius,* Pro quodam puero decem annorum filio Comitis contracto invocaverunt amici S. Margaretam, et statim curatus, ambulavit.

alius, 70 Quidam puer annorum sedecim ab utero matris contractus, et pedem reversatum habens, secunda vice portatus ad sepulchrum, rediit sanus. *alius.* Quidam XIV annis contractus, habens genua ventri cohærentia, et replicatas tibias versus nates, immobilis et quasi semimortuus, portatus ad sepulchrum, stetit ibi per totam Quadragesimam, nec fuit curatus. Iterum post festum S. Georgii portatus fuit infra Missam : tradidit mulieri, ut pro se offerret Sacerdoti : dixit illa ut surgeret ac portaret. Traxit se ad sepulchrum, statim ut ligna circumstantia tetigit, surrexit, et se liberatum libere ambulando monstravit.

Alia multa Margaritæ invocatione facta miracula. 71 Multi testati sunt, quod in omnibus adversitatibus eis succurrerat, et ab omni periculo liberarat. Multa quoque alia miracula fecit, et facit continue ad honorem sponsæ suæ sponsus Virginum Dominus Jesus Christus, cui cum Patre et Spiritu sancto est honor, virtus, potestas, et imperium, per infinita secula seculorum. Amen.

ALIA VITA

ex Petri Ranzani Epitome rer. Hung.

CAPUT I

Religiosæ vitæ tirocinium.

Belæ IV, Hungariæ Regis filia fuit beata illa Christi Virgo Margarita : cujus sanctitatis nomen apud Ordinis Prædicatorum Fratres magna ubique veneratione celebratur. De qua non pigebit (hoc enim hortatur hic locus) quædam mentione digna referre. Bello illo, quo modo dictum est a Tartaris infestatam vastatamque fuisse Hungariam, gravida erat Regis uxor, quæ et ipsa fuit miti ingenio, et non minus suo viro multis, quæ decuerant Reginam Christianam, virtutibus inclyta. *B. Margarita Deo devota nascitur,* Dum igitur Tartari barbarica ubique grassantur sævitia, Deo pollicetur uterque conjux, nasciturum prolem Divino se dicaturos servitio, si detur divinitus, ut barbara Deoque inimica gens, ipsis incolumibus ex Hungaria abeat. Exaudita sunt piorum Principum preces. Haud enim multo post, barbari relicta Hungaria eo unde venerant rediere. Post quorum abitum, edita ex Regina infantula, Margarita nominata est, regali postea cultu in regia nutritur.

triennis religionem ingressa 2 At vero ubi complevit tertium ætatis annum, visa est ea esse indole, qua Dei potius esset mancipanda famulatui, quam deliciis addicenda secularibus. Est in oppido cui nomen est Vesprimium, monasterium, fama bene beateque viventium præclarum, in quo per id tempus erat multitudo feminarum Virginum Deo caste sancteque servientium, sub regula et institutis atque habitu Fratrum Prædicatorum. Is locus est visus præcipue idoneus, ubi regia puella Jesu Christi sacris initiaretur. Ejus itaque parentes, Deo factæ promissionis non immemores, eam illuc honesto comitatu perductam, religioni B. Dominici devoverunt.

3 Suscepto deinde in tam tenera ætate Virginum habitu, adhibita ei fuit quædam ex illarum contubernio, quæ circa omnes seipsam bonorum operum præbebat exemplum. Ab ea voluit monasterii Antistes, quam vocitant Priorissam, educari puellam, ita ut ab ipsa disceret spiritualia cantica, et cetera, quibus Deo constitutis horis ac temporibus psalleret, ut dignis Deo dicatæ Virgini moribus informaretur. Helenæ illi nomen fuit : quæ adeo sancte omnem suam egit vitam, ut dum viveret non solum multis claruerit miraculis, sed moriens etiam, ac post mortem; ut in hanc etiam diem sanctitatis ostendere signa nequaquam desierit : unde et a Vesprimiensibus hodie quoque a B. HELENA nuncupatur. *B. Helenam magistram suam* a

imitatur, 4 Tali itaque sancta puella usa magistra, vitæ illius integritatem imitari, quantum pueriles pati poterant anni, adnitebatur. Matrem illam appellabat. Quicquid autem ei ab illa faciendum constituebatur, sive jejunandum, sive per noctem vigilandum, orandumque Deum, sive dandam operam vili alicui servitio, ut fit in Virginum monasteriis; absque ulla mora exequi humiliter et alacriter obedienterque studebat. *ei sedulo paret,* Quintum agens annum, oblatum ei ab b educatrice cinctorium cilicinum non horruit, sed haud cunctanter lumbos tenerrimos suos ad nudam carnem præcinxit. b *cingulo cilicino utitur* Fecit id prudens Magistra, non quod ipsam non misereret imbecillis ætatis ac sexus; sed ut sancta puella inciperet assuefieri uti rebus, quibus traduntur permulti Dei utriusque sexus servi suam carnem, contra perniciosas concupiscentias domuisse. Voluit igitur ut eo cinctorii genere, non continuatis uteretur diebus, sed quoties ei utendum illo videretur.

ad novum cœnobium, a patre conditum, 5 Crescente postea ætate adeo et ipsa proficiebat de virtute in virtutem, ut non modo Virgines contubernales sancta ejus opera mirarentur; sed fama etiam sanctitatis ejus per omnem Hungariam longe lateque diffunderetur. Inter hæc cum parentes ejus non mediocri afficerentur gaudio ac lætitia, animadvertentes videlicet se obtulisse hostiam laudis, reddendo Altissimo, quod voverant, votum autem illi fuisse acceptissimum; decreverunt condere domum, quam eorum filia, dum viveret, inhabitaret. In quadam itaque insula, quæ mille ferme passibus abest ab urbe Buda, erigunt ædem in B. Mariæ Dei genitricis honorem : conjunctumque illi constituunt cœnobium, ubi cum aliquot aliis Deo dicatis Virginibus, vitam ageret, uti cœperat, cœlibem.

6 Absoluto igitur opere, accersunt in Hungariam c Umbertum Theologum doctissimum, ac religione præstantem virum, qui per illud tempus erat Generalis Ordinis Prædicatorum Magister. Huic Rex et Regina a se constitutum tradunt monasterium, petuntque ut ab illo eorum filia a Vesprimiensi ad hoc in insula, quam dixi, structum cœnobium transferretur, adhiberenturque ei, ex omni numero selectæ, quot viderentur esse necessariæ atque utiles, Virgines, cum quibus Deo Beatæque Mariæ in S. Dominici Religione famularetur. c *a B. Umberto transfertur,* A templo autem in honorem beatæ Virginis condito, indidit Rex loco nomen, ut diceretur Insula S. Mariæ, quæ antea vetusto vocabulo Insula Leporum cognominabatur : quanquam eam hodie d vulgus B. Margaritæ Insulam vocitant. d Umbertum, ut talem tantumque depositum thesaurum diligenter fideliterque servaret, illi monasterio præfecerunt Antistitem, qui regiam sanctamque puellam, ac ceteras Christo dicatas Virgines, regeret : ita ut illæ non quæ sunt mortalis hujus vitæ, sed quæ essent cœlestia ac futura Beatis parata *et ab eo in virtute instituitur*

rata bona, assidue et quantum pateretur humana imbecillitas meditarentur. Quod et illæ mirum in modum exequi studuerunt. Et quamquam inter se bene sancteque vivendo plurimum certarent, quænam ex ipsis esset, quæ Deo serviret ferventius; comperit tandem prudens earum Antistes B. Margaritam in cunctis, quæ essent puritatis sanctitatisque atque integritatis vitæ, ceteris antecellere.

a *Silvanus Razzius hujus Helenæ vitam habet* 18 *Augusti, quo die S. Helena Augusta colitur.* b *Castillo scribit ab Olympiade, sive Olimpia, ejus nutrice id cilicium illi obnixe petenti datum; sed mox ereptum, ne valetudinem læderet.* c *Umbertus, vel Humbertus, mortuo ann.* 1241. 4 *Novemb B. Joanne Teutonico, in* 33 *conventu Ordinis Budæ celebrato anno sequenti, quintus Magister Generalis creatus est : verum postea in conventu generali* 42 *Londini habito, ætate et laboribus fractus præfectura se abdicavit, obiit an.* 1276, 13 *Junii.* d *Fallitur ergo Castillo, qui etiamnum* Insulam S. Mariæ *vocari scribit.*

CAPUT II.
Religiosæ virtutes.

In Hungaria vero tantus vir, rogante suadenteque Rege, tamdiu demoratus est, donec sancta puella pervenit *a* ad duodecimum annum ætatis : quo idonea esset, ut, decreto *b* sanctorum Romanæ Ecclesiæ Patrum, de more profiteretur religionem, in qua fuisse eam a tenerrimis initiatam annis, ante ostendimus. Ibi cœpit se omni studio exercere in iis, per quæ posset ad consummatæ virtutis cumulum pervenire. Nihil cogitabat, nihilque vel dicebat, vel faciebat, nisi quod esset caritatis et Christianæ perfectionis. Erat paucis contenta verbis, ideoque laudabilem taciturnitatem mire amabat : subridere quidem aliquando, sed in cachinnum numquam laxari visa est. Laudari se permoleste patiebatur, jactantiæ vel minimum verbum ex ejus ore nemo unquam audivit. In oratione adeo fervens erat et assidua, ut non solum diei, sed maximam quoque noctis partem vigilando Deoque supplicando, transigeret. Orabat plurimum ante Domini nostri Jesu Christi crucifixi imaginem, perfectaque oratione quinque plagarum loca, profusis lacrymis, osculabatur. Cum per noctem oraret, a Virginibus, quæ sanctam ejus vitam admirabantur, frequenter audita est, in multa ex imo pectore tracta suspiria, et, quasi extra se esset posita, in voces divina quædam sonantes erumpere.

a *b* — *Studet perfectioni, silentio, orationi etiam noctu*

8 Contenta erat escis et potu, qui pro ceteris Virginibus parabantur. Post corporis refectionem operabatur manibus, ne vitam ageret otiosam. Ea vero laborabat præcipue, quæ essent vel ad altarium vel ad reliquiarum sanctarum ornatum. Ferebat perquam moleste, si quando ipsam oporteret aut cœpta opera aut solitas orationes interrumpere, propter vel parentum vel cognatorum adventum, qui visendæ ejus gratia ad monasterium se aliquando conferebant. Jejunia et quæcumque alia juxta regulam, et sanctæ religionis, quam profitebatur, instituta ei proposita fuerant, per omnem vitam ita servavit ad unguem, ut ob laborem adversam nonnumquam contraxerit valetudinem. In Parasceve nihil omnino cibi potusque capiebat, neminemque alloquebatur : sed totum illum diem passionem Salvatoris generis humani meditando consumebat, gemebatque non sine magna effusione lacrymarum. In vigiliis solennitatum B. Mariæ Virginis pane tantum, cum aquæ potu, vescebatur.

otium vitat — *abstinentiam sectatur :*

9 Verbi Dei prædicatores et avide et mira audiebat attentione. Vacabat plurimum lectioni operis Joannis Cassiani, quod inscribitur Collationes Patrum : legebat et assidue Vitas Sanctorum, et ea quæ traduntur de miraculis B. Mariæ Virginis. Ipsi autem B. Virgini mira et incredibili veneratione ita se ab ineunte ætate devovit, ut quoties sanctum ejus nomen vel ipsa proferret, vel ab aliis proferri audiret, caput in profundum reverentissime flecteret. Nec alio ipsam inter loquendum appellabat nomine, quam Beatam spem, vel Spem mundi, vel Matrem Dei. Imaginem autem cum illius tum Salvatoris numquam nisi flexis genibus præteribat. Decem et octo annos corporis abstinuit lavacro. Permittebat quidem sibi lavari pedes aliquando, ceteram autem supra ipsos carnem a sua pudicitia semper duxit alienum.

B. Virginem impense colit — *Ex Pet. Ranzano.* — *balneis abstinet.*

10 Virtute humilitatis adeo enituit, ut ab adolescentia gavisa sit occupari se semper vilioribus exercitiis. Nam quo magis generis nobilitate, sanctitateque vitæ præstabat ceteris, eo magis studebat illas humilitatis operibus vincere. Hanc sibi saluberrimam regulam, ad sui conservandam integritatem, in memoria habere sibi proposuit, quam a sancto quodam Ordinis sui Patre didicit *c* : Deum ante omnia et præ cunctis rebus, post eum proximum, diligere : seipsum despicere : contemnere ac judicare neminem. Quæ adeo diligenter obnixeque servavit, ut talium virtutum operibus summam bene Christianeque vivendi sit adepta perfectionem. In oculis hominum erant quidem ei vestes nec nimium viles et abjectæ, nec nimium pretiosæ; sub ipsis autem utebatur plerumque cilicio, quod partim laneis filis partim equinis crinibus sibi ipsa texuerat. Illud tamen servavit per annos ante suum obitum sex, quod a die prima Quadragesimæ ad sabbathum usque sanctum cilicinam ad carnem vestem numquam omisit.

vilia sectatur — *c* — *tria salutaria monita observat :* — *cilicio se macerat.*

11 Legebat quam sæpissime Vitas majorum suorum, non plane singulorum, sed illorum quorum fuerat vita Christiana pietate insignis : qualis fuit Vita B. Stephani, beati filii sui *d* Emerici, B. Ladislai, B. Elisabethæ Andreæ II, Hungarorum Regis, avi sui, filiæ, quorum omnium supra suis in locis mentionem habuimus. Secum igitur B. Margarita horum Sanctorum vitam et merita corde volutabat : gaudebatque et maxime lætabatur, tales se habuisse gentiles, quos sancte vivendo posset imitari : admiransque virtutum opera, quibus unusquisque eorum Deo fuerat acceptissimus, seipsa hortabatur et aptabat, ut quemadmodum illi, ita et ipsa Deo pie sancteque famularetur, illorumque ad id a Deo impetrandum efflagitabat auxilia.

d — *SS. gesta legit*

12 Ægrotantibus contubernalibus suis Virginibus, animi sedulitate et intentissima cura, serviebat. Faciebat autem id adeo humiliter ut vilissima quæque in ipsas officia suis manibus faceret : licet ipsa nonnumquam propter crebra jejunia, assiduasque vigilias, ac cetera ad domandam carnem a se excogitata virtutum opera, imbecillibus esset imbecillior : sæpeque dicebat, se in eis pietatis exercitiis niti, ut S. Elisabetham parentis sui sororem (de qua supra facta est mentio) imitaretur. E fenestra illa chori, e qua solent sacræ Deo dicatæ Virgines conspicere Eucharistiæ Sacramentum, quoties conspiciebatur pauperes mendicos, claudosque, et cæcos, atque alios ex aliis morborum generibus laborantes, vehementer ingemebat, et uberrim lacrymabatur. Quærentibus autem aliquando ex ea Sororibus, quænam esset caussa lacrymarum, his respondebat verbis : Miseret me egenorum, quos video, et vehementi afficior dolore quod opem illis ferre non possum : ceterum ago, habeboque dum vivam, conditori meo gratias, quod absque ullo membri corporis mei defectu me et fecit, et in hunc diem pro sua benignitate servavit; quo fit, ut multo magis, quam hi quos cernimus, sim ego suæ in me caritati obnoxia. Quicquid pecuniarum ceterarumque rerum, quæ essent usui vitæ necessaria, ei mittebantur a parentibus et cognatis, sui ordinis Priori Provinciali tradebat, ut ea Christi pauperibus in eleemosynas, prout cuique opus esset, distribueret.

ægris servit : — *pauperibus compatitur,* — *et subvenit*

13 Suadentibus ei persæpe nonnullis e monasterii Virginibus ut omisso nimio domandæ carnis rigore, secum ageret mitius, ne non tam Deo servire, quam sese tradere morti videretur; quippe quæ vivendo diutius, multo plus meriti apud Deum sibi compararet,

Ex Pet. Ranzano.

ad cœlestia anhelat; ideo indefessa.

ret, his respondere solebat verbis : Quicumque se sperant victuros in hac lacrymarum valle diutius, illi sibi bona facienda opera servent in futuros dies : ego ex numero malo esse eorum, quæ nescio quanto tempore sim in hac mortali vita mansura. Illud autem nosse nos omnes oportet, vanum esse nobis claudi monasterii septis, et moribundi corporis quietem, ac seculi hujus affectare delicias. Sunt enim monasteriorum claustra habitacula eorum, qui non præsentia hæc bona, quæ fluxa sunt et labilia, sed sempiterna amant, desiderant, contemplantur. Quibus ab ea dictis, audientes erubescebant, et ejus exemplo ad serviendum Deo ferventius incitabantur.

a *Castillo ipso ann.* 1254, *Margaritam scribit solemnia vota nuncupasse. Et sane quæ tempore belli Tartarici concepta fuit, annum duodecimum ætatis anno* 1254, *aut saltem sequenti debet explevisse.* b *At nunc Concilii Tridentini decreto sess.* 25, *de Regularibus cap.* 15, *in quacumque Religione tam virorum quam mulierum professio ante expletum decimum sextum annum ætatis facta, nulla esse jubetur.* c *Id ita narrat Castillo* : Colloquebatur cum ea de rebus ad religiosæ virtutis perfectionem pertinentibus Prædicator quidam, vir admodum pius, qui inter cetera dixit, diu se Deo supplicasse, ut qua via modoque antiqui Patres tantam ejus gratiam totque cœlestia dona impetrassent, doceretur : dormienti ergo nocte quadam appositum coram fuisse librum aureis litteris exaratum : simul vocem missam, qua experrectus sit, eaque jussus surrexerit et legerit pauca hæc verba, sed plane divina : Ista veterum Patrum perfectio fuit, Amare Deum, despicere seipsum, neminem contemnere aut judicare.

d *Castillo* Henricum *vocat.*

CAPUT III.

Nuptiæ repudiatæ.

Patrem et amicos piis monitis instruit

Parentem suum ac fratres et cognatos, quotiens ad eam visendam se conferebant, ad hoc potissimum cohortari solebat, ut regnum legitime, non per tyrannidem administrarent; nec paterentur, ut voluntati militum, quorum animus prædæ plurimum inhiat, exponeretur. Orabat præterea illos, ut si quid apud ipsos valerent ejus preces, curarent ante omnia colere justitiam, cujus virtutis munus maxime Deo placeret. Nec minus precabatur, ut nulla eos caperet oblivio pauperum, orphanorum, viduarum, et quorumcumque egenorum. Habita autem ratione sanctæ ejus vitæ, in cunctis pene, quæ petiit, ei parentes, non contracta fronte annuerunt.

a Rege Bohemiæ in conjugem expetitur

15 Hujus Virginis sanctitati malignus invidens spiritus, suggessit Georgio Bohemorum Regi, ut una cum Rege ac Regina Hungariæ se conferret ad Insulam S. Mariæ, ubi situm supra ostendimus fuisse monasterium, in quo eorum filiam Dei servitio devoverant. Cupiebat enim ille magnopere videre Virginem, de cujus sanctitate multa mira circumferebantur. At vero ut primum Bohemus ipsam intuitus est, ob eximiam formam, qua Virgo erat insignis, amore ejus rapitur. Petit igitur eam sibi matrimonio jungi, dicitque nihil se dotis a parentibus habere, sed regnum suum, et quicquid ei esset, Virgini se dono daturum : modo efficiant ejus parentes, ut quod petit assequatur. Respondit pater fieri non facile posse, quod petitur, propterea quod a tenerrimis annis, Virgo esset divino mancipata servitio, adeoque esset in sancto confirmata proposito, ut putet filiam suam malle mori, quam ullis parentum vel suasionibus vel consiliis acquiescere.

patri nuptias suadenti

16 Ceterum post multa ultro citroque dicta, quibus.... Bela Rex considerans, quantum boni ex eo conjugio posset ei evenire, filiam adit. Adiens quoque matrem, rem illi proponit, redditque caussam, qua ipsam assentiri parenti oporteret : se præterea daturum operam, ut mittat ad Romanum Pontificem, cujus potestate possit illa talis matrimonii gratia, sine ulla Dei offensione, ad seculi transire delicias,

fortissime resistit,

Deinque adoptionis filios gignere. Cui illa : Pater, inquit, desine, rogo, carnalia mihi conjugia proponere. Tu namque a primis meæ ætatis annis, me Jesu Christo desponsasti ; nunc autem Deo factæ promissionis oblitus, ita mutasti sententiam, ut horteris me, abdicato cœlesti sponso, violataque mentis et corporis puritate, nubam homini peccatori? Religionem, quam professa sum, numquam deseram : corporis mentisque munditiam, quam Regum Regi dedicavi, numquam maculabo. Memoria teneo, cum tu a gentem septimum ætatis annum Polonorum Regi sponsam me destinare tentasti : credo equidem te meminisse quid tunc tibi responderim. Dixi enim, illi me, dum vivam, velle servire, cui me sponsam ab ineunte ætate devovisti. Quod si tuæ voluntati, quæ adversabatur justitiæ, nequaquam gessi morem, assentiamne tibi nunc, cum ætate sim grandior, atque ideo sum facta cum prudentior, tum præcipue gratiæ divinæ capacior? Desine igitur pater, me a proposito religionis avertere. Nam regno et opibus, ac ceteris, quæ pollicetur Bohemus cœleste regnum, Christique omnis suavitatis delicias antepono. Malo igitur mori, quam tuis mortiferis parere consiliis.

uti et antea;

negans in ea re patrem ac dominum esse.

17 Talia dicenti Virgini cum ille dixisset parentem se esse, atque idcirco divino præcepto sibi a filia oportere obtemperari; his verbis et patri, et matri quæ aderat, respondit : Quoties mihi jusseritis, quæ Deo placent, vobis, ut meis parentibus ac dominis, obediam ; sin jusseritis quidpiam a me fieri, quod divinæ adversetur jussioni, neque parentes, neque dominos meos vos, nec unquam fuisse, nec esse cognoscam. Ita illi constantiam filiæ animadvertentes, ab incepto destiterunt : Virgo autem Christi reliquum vitæ tempus, omni cum sanctitate consumpsit.

CAPUT IV.

Mors, miracula.

Mortis horam prædicit :

Aliquot post annis incidens in gravem corporis morbum, accersitis ad se Sororibus, quæ erant ceteris natu grandiores, prædixit illis diem et horam, qua esset vita excessura. Susceptis deinde Christianis de more Sacramentis, momento, quod illa pronuntiaverat, pie extincta est, anno ætatis suæ octavo et vicesimo, XV Kalendas Februarii, quo die celebrare solet Romana Ecclesia B. Priscæ Virginis et Martyris solemnitatem, anno ab ortu Salvatoris LXXI supra millesimum et ducentesimum. Verba ejus novissima hæc fuerunt : Domine mi Jesu Christe, in manus tuas commendo spiritum meum. Qua corpore egressa, ex illius facie claritas quædam admirabilis, quam omnes Virgines quæ aderant manifeste viderunt, effulsit. Atque ita visa est fuisse a dolore mortis extranea, sicut ea corruptione carnis extiterat aliena.

pie moritur,

splendente facie.

Mors ejus absenti indicata.

19 Ipso autem momento quo migravit e vita, ostensus est divinitus transitus e corpore mulieri cuidam Deo acceptæ, cujus mansio distabat a monasterio centum ferme millibus passuum. Visionem vero suam viro illa patefecit, Scias, inquiens, hac nocte B. Margaritam *a* Regis nostri filiam diem suum obiisse : vidi equidem ipsam gloriosa amictam stola transferri ab Angelis in cœlum. Ille cupiens scire, verumne esset, quod ei nuntiaverat uxor, ad Insulam profectus est, et Christi Virginem eo tempore, quod uxor ei dixerat, fuisse defunctam invenit. Conjugis autem suæ visionem Fratribus ordinis Prædicatorum, qui in Insula tunc erant, narravit.

a

b

alteri prænuntiata,

20 Ostensa quoque est felix ejus ad alteram vitam migratio, Religiosæ *b* cuidam mulieri, quæ in eadem insula circa S. Michaelis monasterium degens, agensque suorum peccatorum pœnitentiam, se jejuniis et orationibus, aliisque multis bonorum operum generibus, affligebat. Nec perpaucis ante mortem B. Margaritæ diebus vidit in somnis sanctam Dei genitricem, stipante eam magna Virginum caterva, e cœlo descendentem, introeuntemque locum, ubi illa ægrotans jacebat : tenero autem suis manibus videbatur coronam miro candore coruscam, mireque variis gemmis

visione coronantis eam Deiparæ

gemmis ac margaritis ornatam. Ut autem introgressa est, eam coronam capiti ejus imposuit, erectamque illam inter Virgines magna cum omnium lætitia coronavit. Mox loco illo egredi visa est, atque in cœlum, unde venerat, per gradus quosdam, cum ingenti comitantium eam Virginum applausu conscendere. Eam visionem illa ad monasterium se conferens jurejurando vulgavit. Qua ex re judicatum est ab omnibus, qui vulgari visionem audiverunt, beatam Christi sponsam Margaritam haud multo post morituram : et pro meritis ejus inter felices animas collocandam. *c* Claruit et vivens, et post pium ejus obitum *d*, in hanc usque diem, multis variis miraculis, quibus ipsam innocenter et religiose sancteque vixisse manifeste demonstratum est.

Ex Pet. Ranzano. Miracula ad 220 annos.

a *Ait Castillo, quæsisse illam ait ex marito, num quam nosset* Sororem Margaritam; *atque ex eo didicisse quæ illa esset, ac professam sibi a Sancta promissum, si tumulum ejus adiret, impetraturam quæ peteret : et mox cum marito isthuc esse profectam.* b *Addit Castillo Ordinis Præmonstratensis.* c *Addit Castillo, Elisabetham sanctimonialem in cœnobio S. Antonii, vidisse ægrotante Margarita, ex ejus cœnobio ascendentem cœlosque subeuntem stellam rutilantibus radiis, atque ex Angelo sciscitatam didicisse ea* Margaritam *significari.* d *Narrat idem auctor, biduo post decessum sanctæ Virginis, pium quemdam virum F. Romanum paucis diebus ante mortuum, apparuisse Priori cœnobii Grauniensis, ejusque implorasse preces, quibus e purgatorii ergastulo erueretur : eumdem quærenti de* Margarita *Priori dixisse, eam recta in cœlum evolasse vestitu aurato decoram.*

DE B. MANFREDO EREMITA IN GALLIA CISALPINA.

Ex Italico Fran. Balarini 3 par. Chron. Com.

Ann. MCCCCXXX. XXVIII Jan. B. Manfredus Sacerdos b in solitudine c austere vivit, multos instituit

Mediolani natus est B. Manfredus, familia Septala antiqua et nobili. Sacerdotio initiatus Eremitarum vestem induit, ac terrestrem deseruit *b* patriam, ut ad cœlestem perveniret, secessitque in montes, qui Ripæ S. Vitalis imminent : oppidum est diœcesis Comensis ad oram lacus *c* Lugani. Hic in speluncam se abdidit, ac severam annis pluribus vitam egit, partim herbis vescens, eorum ritu qui solitudines incolunt, partim stipe, quam ultro pii quidam homines largiebantur, cum virtutum ejus fama exciti ad eam specum ventitarent; quos ille spiritualibus monitis institutos, sancto quodam permulcebat solatio.

moritur

2 Tandem ad vitam beatam et immortalem evocatus est a Deo : corpus (ut fert etiamnum fama) quo vicinorum oppidorum certatim illud sibi deposcentium, contentio sopiretur, plaustro novo impositum, quod duo indomiti boves trahebant : atque ab iis divino nutu Ripam devectum *d* ad collegiatam S. Vitalis ecclesiam, ac supra majus altare collocatum, ubi etiamnum magna ei habetur veneratio. Gesta hæc sunt sub annum *e* 1430, 27 Januarii. Multa illius implorato patrocinio, vivi ac mortui, patrata divinitus prodigia *f* sunt, quæ legitime omnia in publicas relata tabulas sunt, eæque eodem quo corpus inclusæ feretro : sed situ et rubigine ita exesæ, cum reclusum est feretrum, inventæ sunt, ut legi omnino non potuerint. Quæ caussa fuit, cur illius res gestas fusius prosequi non potuerim, cum sola fere supersit fama sanctitatis ac miraculorum.

miraculose fignum devehitur d e f miraculis claret. Acta obscura.

a *Licet non sit adhuc Sanctorum Catalogo adscriptus, magna tamen populi frequentia celebratur illius dies festus V Kal. Februarii, teste Ferrario in Catal. SS. Italiæ*

b Cum sua pauperibus erogasset, *ut idem scribit*

c *Qui olim* Ceresius, *dictus putatur, nunc* Luganus, *vel* Lucanus, *ab oppido* Lugano *inter* Larium *ac* Verbanum *lacus amplior es situs* Ripa, *vulgo* Riva *ad sinum jacet, qui versus* Comum *protenditur*

d Mirabiliter per crepidines montis, *inquit Ferrarius.*

e *Negat idem quo tempore is vixerit se potuisse reperire.*

f *Campanas proximi pagi scribit idem Ferrarius nullo pulsante sonuisse.*

DE VENERABILI VIDUA GENTILE RAVENNATE.

Ann. MDXXX. XXVIII Jan.

Admirabilis *Virginis* Margaritæ *Ravennatis XXIII Januarii duplicem vitam dedimus, alteram a Seraphino Accio Firmano, Canonico Lateranensi, Italice scriptam; alteram ex historia Ravennate Hieronymi Rubei. Ejus discipula fuit* Gentilis *matrona sanctissima. Hujus quoque vitam idem scripsit Seraphinus, quæ ab aliis Hispanice Gallicceque, at Latine a Philippo Zoutæo Antverpiensi Societatis Jesu Sacerdote, versa est. Huic aliam ex Hieronymi Rubei libro* 9, *subjicimus : estque hæc in secunda et tertia Surii editione cum hoc titulo vulgata :* Vita Gentilis, sanctissimæ mulieris Ravennatis, ex Hieronymi Rubei viri doctissimi de gestis Ravennatum libro nono : quæ utrum a Paulo III catalogo Sanctorum sit adscripta, compertum non habeo.

Gentilis vita duplex.

An Beatis adscripta.

2 *Institutum certe in illius vitam ac miracula examen, Firmanus Rubeusque testantur. In indice postremæ Surianæ editionis ista habentur :* S. Gentilis mulieris Ravennatis vita ex Hieronymi Rubei historia. *Silvanus Razzius tom.* 1, *de feminis sanctitate illustribus* Beatam *appellat. Ferrarius quoque in generali SS. catalogo Urbano VIII dicato ita scribit hoc die :* Apud Ravennam B. Gentilis matronæ.

VITA

ITALICE SCRIPTA A SERAPHINO FIRMANO,

Latine versa a Philippo Zoutæo Soc. Jesu.

CAPUT I.

Gentilis conjugium; multa in eo acerba.

In animo mihi est de altera quoque beata femina, quam Gentilem vocarunt, ea conscribere, quæ mihi coram retulit Hieronymus integerrimæ vitæ Sacerdos; cujus laudes, quoniam multis notus etiamnum vivit, consulto prætereo. Hic quamquam hactenus veruerit quidquam de his conscribi, (veritus nimirum ne ea simul in sui commendationem redundarent) tamen adductus iniquissimis calumniis, quibus Dei famulæ appetitæ sunt, aliqua modo sivit in testimonium illarum sanctimoniæ me in lucem proferre; ut ita cognita tandem veritate, qui ex ignorantia peccarunt, aliquando resipiscant. Atque hic Pater, qui Beatam hanc, cognomento Gentilem, per duos et viginti annos probe novit, atque ab undeviginti illi peccata confitenti identidem dedit operam, sancte testatur ea quæ hic refero, omnia se suis oculis conspexisse.

Unde acceperit Seraphinus, quæ scribit.

2 Hæc igitur admodum adolescens quam maxime studuit magistræ suæ Margaritæ vestigiis insistere; cui etiam adeo se dedidit, ut et verbis ejus magnam fidem haberet, et ea perinde acciperet ac si divinitus ad eam essent profecta. Hinc si quid illa forte utcumque a recta ratione alienum protulisse videretur, eo accipiebat animi studio, ac si rationi maxime consentaneum esset; sueta vulgo dicere, ea se esse erga illam reverentia et fide, ut si diem tenebras, et noctem appellasset lucem, aut serenum cœlum, pluvium, oculis ipsa suis potius, quam ejus verbis, fidem abrogaret. Atque hoc dignum mihi admiratione videtur, quod arctissima consuetudo vitæ et familiaritas, quæ in aliis contemptum parere solet ac minuere reverentiam, ea auxerit in hac matrona debitam Magistræ observantiam : adeo ut quantum cresceret familiaritas, tantum etiam incrementi reverentia caperet.

Margaritæ piæ Virginis monitis usque obtemperat Gentilis.

Ex Italico Seraphini Firmani.

singulari reverentia :

peret. Quare hæc fides brevi tempore eam adeo virtutibus omnibus absolvit, ut ejus caussa plurima miracula Deus patrarit. Nimirum ea abnegatio voluntatis, qua anima fidum vitæ ducem sequitur, certissimum est perfectionis obtinendæ compendium.

nupta, duorum filiorum mater,

3 Nupta hæc est haud grandis natu, non sine divino instinctu, nimirum ut in exemplar status conjugalis æque omnibus proponeretur, ac Magistra ejus Virginibus erat proposita. Duos omnino filios suscepit, quorum alter septennis obiit, alter vero (qui, uti diximus, sanitatem corporis B. Margaritæ secundum Deum debuit) biennio ante matrem discessit. Cujus desiderium, cum vidua esset, ea moderatione tulit, ut facile ostenderet se divinitus dono fortitudinis esse confirmatam.

dat se penitus

4 Verum, ut ad propositam redeamus, simul atque hausit beatæ illius Virginis documenta, adeo se totam rerum cœlestium contemplationi addixit, adeoque se immersit in divinæ caritatis abyssum, ut non tantum mariti rerumque omnium terrenarum, verum etiam ipsa sui oblivisceretur; animumque in solo Deo defigens, haudquaquam terrigenarum esse in cœtu videretur. Quæ res tantopere mariti animum ab ea alienavit, ut ne ejus conspectum quidem ullo modo ferre posset; arbitratus videlicet, vel se ab ea contemni, vel, quod esse insigni formæ venustate eam alienis amoribus captam teneri. Quare ditissimis eam modis exercuit, versoque plane in martyrium matrimonio, maximam noctis partem pannis consuendis ab ea voluit impendi, modo injuriosis verbis eam lacessens, modo etiam verberibus furibunde ac immaniter sæviens.

ideo marito exosa,

id fert patientissime,

5 Quæ omnia in exercitium virtutis a Deo sibi infligi rata, non tantum æquo, sed et læto alacrique animo sustinebat. Unde nec Deum oravit unquam, ut hisce eam liberaret molestiis, imo vero rogata subinde a Margarita, quæ divinitus de ejus injuriis erat certior facta, satin belle omnia succederent, hilari quo erat semper vultu respondit, multo sane bellius sibi succedere quam mereretur. Hinc B. Margaritæ a Deo revelatum illius discipulam vere Martyrem esse. Hæc autem quamquam adeo conditione sua indigna pateretur, nihilo tamen minus mariti voluntati in omnibus studiosissime obsequi conata est. Verum is nullo placabilis obsequio, tanto in eam immanius insaniebat, quanto sollicitius in ea cernebat studium patiendi : quod profecto diabolicis technis adscribendum puto, uti vel ex hoc facile perspicietur. Nam cum eam aliquando solito diutius orationi vacare advertisset, tanto repente in eam furore accensus est, tantamque ab ea periculi sibi credidit ad morum religionisque corruptionem imminere, ut eam palam veluti sagam traducendo, atque etiam coram Episcopi Vicario accusando, id egerit, ut hic una cum Clero, ingentique numero hominum in illius ædes tandem se inferret : qui diligenti præmisso examine, eam tanta vitæ integritate atque innocentia reperit esse, ut ipse non levi rubore suffusus se incusaret vehementius nimiæ in credendo facilitatis. Quod maritus exasperatus præ desperatione Patavium migravit, ea illic in summis rei familiaris angustiis derelicta.

velut martyrium

ab eo magæ accusata,

et relicta,

a Deo juvatur

6 At desertæ illi Dei cura non defuit, qui innocentibus suique amoris caussa patientibus singulariter opitulatur. Eo ergo ejus illustrior emicuit providentia, quo illa, ab omnibus deserta, præsentius auxilium experta. Etenim sæpenumero extrema laborans necessitate, cum etiam panis ei deesset, (mirum dictu) eum subito sibi allatum vidit, cum, unde is allatus esset, intelligere nulla ratione posset : quare etiam eo se diligentius diu noctuque Dei obsequio impendit, quo se majori ei curæ esse cognovit. Tandem pluribus jam elapsis annis maritus domum revertit, et perspecta erga Gentilem Dei providentia, opinionem muta-

marito plane mortuo obtinet,

vit, meliorique sensu præditus ex hac vita decessit. Quod uxoris precibus ei divinitus impertitum existimo, quæ continenter ejus caussa Deum deprecabatur.

CAPUT II.

Adversa multa tolerata.

Multis et gravibus morbis exercetur,

Cum igitur sermonem de ejus patientia, instituere sim aggressus, æquum est, ut ostendam, quemadmodum hac ratione eam Deus, instar aurifabri aurum igne examinantis, probare voluerit. Sed fidem fortasse excedat morborum, quibus afflicta est, varietas et multitudo : tot enim ii fuere ac tanti, ut in omni ejus corpore ne membrum quidem sanum ac doloris expers fuerit. Modo capite, modo oculis, modo aliis corporis partibus dire cruciabatur, adeo ut ad mortem usque succedentibus perpetuo hujusmodi calamitatibus affligeretur. Ex his autem morbis unum aliquem eumque gravissimum per quatuordecim annos sustinuit, ut cum Magistræ suæ similis esset, tum maxime virtutum ejus hæres existeret ac dolorum. Et si forte aliquis minus miretur, mortale aliquod corpus tantis malis simul ferendis potuisse sufficere, stupeat certe eam in tantis tamque diuturnis tormentis constanti semper serenoque animo perdurasse. Enimvero quid in S. Paulo præ summa ejus tolerantia admiramur? de quo Christus ait fore ut ostenderet ei, quantum oporteret eum pro nomine suo pati. Job item nihil præstitit in magis dignum, quod Deus ipse laudandum duceret, quam cum undique adversis oppressus, ulcere etiam pessimo affligeretur, numquam tamen a constantia mentis ac fortitudine desciverit. Porro quam similis hisce Sanctis extiterit Gentilis, ex hoc satis apparet, quod cum videret Magistram suam, cui longe erat carissima, suis apud Deum precibus obtinere quamplurimis corporis sanitatem, numquam tamen eam aut valetudinem aut aliud quodvis commodum ut postularet rogarit, contenta scilicet sua cruce, imo cum Christo eam sibi gloriæ ducens. Longior sum hac in re, eo quod hæc in ferendo fortitudo habita sit semper ab omnibus Evangelicæ perfectionis peritis tamquam efficacissimum sanctitatis testimonium : atque in hac adeo singulari virtute tantum illa est a Deo consecuta privilegiorum, ut si litteris mandare possem omnia, quæ et ab hominibus et a dæmonibus, æque in corpore atque anima, fortissime pertulit, de ejus admirabili sanctitate nullo modo posset dubitari.

summa semper patientia

8 At nec ejus præterire velim erga proximum caritatem, qua tamquam certo signo D. Gregorius veram justitiam a falsa dignosci censet posse : altera enim ad indignationem, altera ad commiserationem impellit. Hac igitur pientissima ejus viscera occupante, aliorum calamitates et miserias ut suas plangebat : et, quod majore dignum admiratione, erga eos majori videbatur commoveri sensu pietatis, qui erga eam præ ceteris erant crudeliores. Id argumento sit : Grassante dirum in modum pestilentia, cum mulier quædam ei familiaris in ipsius ædibus obiisset, absque ullo tamen contagionis indicio, complures eam furibundi plane aggressi sunt, jubentes quamprimum e civitate excedere : quos illa demississime contra rogabat, de veritate ante inquirere dignarentur, quam tantum negotii facesserent. At illis preces ejus spernentibus, addidit, saltem liceret sibi ædibus suis inclusam teneri, ne quæ sano corpore esset, mortis præsenti periculo exponeretur. Quod cum nequidquam precibus obtestationibusque postulasset, truculento more urbe pulsa, iisque tradita est, qui peste exstinctos sepeliunt, ejus supellectile in feralem currum abjecta.

injuste urbe exturbata,

9 Ibi illa bimensis spatium in continenti oratione consumpsit ac multa tunc divinitus percepit, quibus,

cum peste afflatis degere coacta,

bus, perinde ut tres olim pueri in fornace, incolumis conservata est. Grave interim ab irato numine malum iis imminebat, qui injuriæ auctores extiterant. Id illa una cum Margarita suis precibus ab eorum cervicibus propulsare nitebatur, itaque Deum precabatur : Domine Jesu boc aliaque iis crimina condona. Per amorem te obtestor, quo peccatorum caussa crucem ultro amplexus es, sua iis scelera omnia, sed hoc præsertim, condones, ne mea caussa quisquam a te punitus videatur. Si nullius culpæ reus, tamquam mitissimus Agnus, non defenderis te, sed pro crucifigentibus deprecans, tam gravia tormenta toleraveris; quidni et ego peccatis cooperta tolerabo? Si autem justitia tua a peccatoribus pœnas reposcit, a me incipiat, obsecro, quæ omnium in te peccantium ingratitudinem supero : sin movet te aliqua commiseratio et pietas erga peccatores, mei, quæso, et persecutorum meorum miserere.

pro persecutoribus orat

alienis miseriis illacrymatur.

10 Tandem ex hoc lue contactorum ergastulo in ædes suas regressa, pauperes plurimos in publico fame pereuntes deprehendit : insignis enim erat ille annus annonæ caritate et frugum inopia. Quo spectaculo commota, cum tantæ calamitati, ipsa etiam redacta in summas angustias, subvenire non posset; certe quod potuit, eis impertiit. Lacrymis ergo perfusa, Cum omnibus, inquit, vobis præ inopia succurrere non possim, at certe lacrymas fundere non desinam : quare cum panem dare nequeo, lacrymas omnibus dabo. Atque inde in fletum effusa, ita eos omnes planxit, ut mater unigeniti filii mortem solet, adeo ut omnem respuens consolationem subinde quasi exanimis jaceret.

CAPUT III.

Aliorum salus curata.

Multis varia impetrat,

Multi ad eam confugiebant, alii valetudinis, alii consilii caussa, aliqui etiam ut in tentationibus adversisque adjuvarentur : quibus modo consolationi esse posset, nihil non suave ei accidebat. Sæpissime libenterque corporis curam cibumque negligebat, (uti et Tobias ille quondam) et orationem, qua maxime delectabatur, abrumpebat, alienam salutem suis ducens commodis potiorem. Tantum autem gratiæ ad miserorum consolationem divinitus obtinuerat, ut ab ea nemo tristis afflictusve discederet. Magis tamen eam commovebant animorum mala quam corporum, quod, quia spirituales ærumnas plerique vulgo negligunt, cum paucis sane illi fuit commune.

præsertim donum castitatis,

12 Cum tanta igitur esset in hujusmodi homines pietate, tum maxime movebatur erga eos, qui a diabolo molestis carnalium voluptatum cogitationibus vexabantur : quibus non aliter opem ferebat, atque in cœnum prolapsis consuevimus. Vivunt etiamnum multi, qui diu cum hoc hoste luctati, adhibitis plurimis in cassum adminiculis, ejus meritis modo obtinent petitam sæpius gratiam castitatis, inter quos (quoniam gloriosum est Dei dona confiteri) vel ego me primum numerari cupio. Cum enim omnibus frustra tentatis, hujus domestici prælii caussa dies noctesque nullam quietis partem caperem, commendavi me ejus precibus. Quæ suscepto mei patrocinio ad tantam repente confidentiam adduxit, ut paullo post resumpto spiritu reviviscere dein cœperim; et quotidie fidei meæ per Dei miserationem facto incremento, eas vires consecutus sim, ut alius ab eo qui tum eram mihi modo esse videar : imo etiam mihi persuadeam, quod miraculum D. Petrus olim submergendus Christi manu expertus est, id Sanctorum auxilio in me instauratum. Adeo multa in hanc rem mihi occurrunt, ut si omnia velim complecti, librum possim conficere; at brevitatis caussa ea omittam. Hoc tantum ad consolationem eorum, quos varie tentat humani generis hostis, referendum puto, quod illa semper solita sit

etiam ipsi Auctori :

omnes ad spem animat :

dicere, numquam in hoc certamine spem esse abjiciendam : imo si (quæ est humana infirmitas) subinde lapsi simus, e vestigio esse surgendum. Quoniam si pro viribus id sincere semper conemur, fore tandem ut Dei auxilio simus a relapsu conservandi.

Ex Italico Seraphini Firmani.

multos convertit,

13 At pluribus aliis fructibus, qualis hæc arbor esset, Deus ostendit. Hinc difficile dictu est, quot ejus opera mores vitamque sceleratam mutarint; quot accesserint ad Sacramenta percipienda, qui ea ante negligebant; quot oblitteratis injuriis inimicos ut fratres germanos dilexerint : quæ signa profecto divinam hanc esse arborem declarant, aut Dei consitam manu. Sed non prætereibo quod venerabilis sacerdos D. Hieronymus, ipse expertus, de se mihi retulit, eo quod eorum testimonium, qui quæ experti sunt testantur, plurimum semper valuerit. Asserit itaque aliquando se adeo a cultu numinis alienum fuisse, ut quadriennio toto ne semel quidem animi sordes per lavacrum sacræ Pœnitentiæ elueret : postea vero fama sanctæ hujus feminæ percrebrescente, sed ad eam visendam accitum, deinde ejus documentis ita institutum permotumque, ut non tantum peccata confessus sit omnia, verum nova spe erectus, rerum terrenarum deposito desiderio totum se Dei cultui devoverit : et accidisse cum de habitu Clericali assumendo cogitaret, ut nescio qua caussa gravi cordis dolore afficeretur, qui eo gravius paullatim intendebatur, quo propius ad initiationis sacræ tempore abesset. Huic ergo ignoto malo cum medicinam facere non posset, coactum se ad eam confugisse. Remedium illa unum dolori, etiam corporis, præscripsit, quemadmodum in posterum vitam suam ille institueret. Vix se e tradita norma victurum spoponderat, cum dolor, nec sine sensu, minui primum cœpit, mox penitus evanuit.

in iis Hieronymum Marsellum,

quem tradita bene vivendi norma, dolore liberat

eidem fraudes dæmonum aperit,

14 Tantam is deinceps verbis ejus fidem habuit, ut a Deo ipso ad se ea deferri arbitraretur. Ergo cum aliquando membris omnibus quodammodo fractus contususque langueret, illa vero id diaboli illusioni adscriberet, verbis ejus potius, quam suæ credidit experientiæ : neque eum fides fefellit : etenim ipso temporis puncto pristinum vigorem recuperavit. Hac ejus fide velut instrumento sæpe Deus usus est ad salutem animarum, uti e quodam, qui Arimini a diabolo ad violandam filiam nefarie tentabatur, cognovimus, quem ipse, hujus beatæ mulieris instinctu, ad se remedii caussa missum, post amicam increpationem eo adduxit, ut facinus hoc suum rite confessus, a tam importuna et execrabili tentatione prorsus liberaretur. Alias cum mulier quædam quo tempore sacra hostia offerri solet, sublimis a terra ad unum cubitum erigeretur, rata id sancti Spiritus operatione contingere, hic idem Sacerdos, cognitis detectisque per eam diaboli fraudibus, miseram mulierem ejus jussu ab hac illusione liberavit. Quæ res sine dubio ejus precibus adscribenda, e quibus et illa tantum luminis hausit, ut ejusmodi fraudes laqueosque diaboli facile nosset ac solveret : quod toties eveniebat, quoties ab ea Pater hic ad animæ aut corporis morbos curandos mitteretur.

per eum alios ab eorum illusionibus liberat

CAPUT IV.

Prophetiæ spiritus.

Unde ejus orta humilitas.

Tam humiliter abjectæque hæc mulier de seipsa sentiebat, ut diceret, nullo modo se posse sibi persuadere, aliquid in se laude dignum esse, licet idipsum et homines omnes et Angeli assererent. Hanc autem vilitatis suæ cognitionem adeo claram ex eo consequebatur quod omnes suas cogitationes haberet semper in Deo fixas, cum quo comparata in nihilum redigitur omnis creata magnitudo : uti contra alii se magnos suspiciunt, eo quod abjecta et vilia tantum

meditentur

Ex Vita a Seraphino Firmani

meditentur. Hæc ergo quo se majore dignam contemptu credebat, eo erat coram Deo major, amplioribusque ab eo donis ornabatur. Hinc multa, quæ humanum captum superant, divinitus ei manifestata sunt.

Revelationes non magni facit

16 Enimvero hoc illustre indicium est animi ejus excelsi et generosi, quod cum quotidie majoribus semper revelationibus abundaret, omnes parvi fecerit, vehementer metuens, ne sibi accideret, quod multis, qui nimium ejusmodi dona expetunt, ut datoris aliquando oblivisceretur. Ne autem quispiam ingratum Deo putet, si quis ejusmodi dona contemnat, cum laudati etiam sint, qui iis fidem habuere; primum dico, cum id Magistra sua Virgo sanctissima præscripserit, fas omnino ei fuisse jussa capessere, ni divino Spiritui, qui in Margarita loquebatur, repugnare vellet. Censeo deinde, fieri non posse, ut revelationes ea, qua illas respuebat, demissione animi impediantur, sed potius superbia, qua eas creatura secure accipiat, tacite iis se dignam reputando. Quamquam ita omnia Deo accepta referebat, ut quam alii adhibere possent, fidem iis non haberet, tamen hac ratione nec suæ, nec proximi saluti deesset: uti cum, tribus annis antequam diriperetur Ravenna, ejus excidium Dei revelatione cognovisset; etsi numquam id futurum rata, non desiit tamen assiduis precibus Deum obtestari, ut ultionem suam ab ea civitate averteret, donec tandem aliquando ea desævit: qua una cum reliquis omnibus, quantum habebat opum, quod sane erat exiguum, perdidit. Neque vero digna laude fuisset, si fuga evasisset communis flagelli periculum, reliquis se meliorem ducendo. Ergo quemadmodum Jeremias captivitatem, quam multo ante denuntiaverat, sustinere voluit, ita hæc communes ferre patriæ calamitates.

nec in eo vituperanda

prævidet Ravennam diripiendam an. 1512.

nec periculum declinat

alterius tentationes cognoscit, et profligat

17 Itaque, ut ad rem redeamus, qua nimirum ratione illa absentia ac futura cognoverit, aio etiamnum esse in vivis quemdam e filiis ejus spiritualibus, qui asserit se, cum quadam nocte adeo vehementer inhonestis cogitationibus oppugnaretur, ut de victoria desperaret, rediisse in memoriam solitæ suæ erga eam pietatis, ac cogitasse fore, ut momento temporis omnes hæ obscenarum rerum imagines evanescerent. qua occasione se altera die ad eam accessisse; hanc autem simul atque in conspectum venit, ultro sibi hæc dixisse: Fili mi, nisi hac nocte pro te depugnassem, et Dei auxilio, diabolum vicissem, ægre admodum illius impetum sustinuisses. Ex quo nonne id colligi perspicue potest, certamini illi præsentem illam, animo saltem et cogitatione, adfuisse?

absentibus miro modo adest

18 Idem accidit Sacerdoti ejus domestico, qui ut ipsemet testatur, cum longe ab ea abesset, clare ejus vocem audivit, qua dominam accersebatur: cui obsequens cum ad eam rediret, per viam cognovit, eam animo semper sibi præsentem quodammodo adfuisse, neque solum quæ egisset, sed et cogitasset, omnia intime perspexisse. Quare eam absentem æque ac præsentem venerabatur, cum absentia ut præsentia, interna ut externa, cognosci ab ea animadverteret.

peccati fœtorem percipit

19 Ejusmodi autem erga illam erat benigni Numinis providentia, ut omnibus in rebus, quantumvis minimis, singulari quadam ratione illam gubernaret. Ea caussa divinitus prohibitam eam aliquando didicimus, ultro oblato pane vesci, aliamve stipem admittere, propterea quod maximum ab eorum, qui ea dabant, peccatis exspirari fœtorem sentiebat. Sæpenumero cum se dedisset in preces ut vita functis amicis quibusdam Deum propitiaret, prohiberi se vi tanta sensit: ut Hieremiæ quondam novimus evenisse, cui cælitus denuntiatum, Noli orare pro populo hoc, quoniam non exaudiam. Tanti sunt apud Deum electorum suorum preces, ut eas frustra concipi nolit.

Hier. 7. 16

CAPUT V.

Christianæ virtutes.

Egregie moderatur cibo,

Supervacaneum existimo de illius temperantia disserere. Licet morbis exhausta assiduaque divinarum rerum contemplatione (quæ duæ res maxime corporis vires dejiciunt) perinde quidem ad cibum sumendum accedebat, ac si amarum quodpiam illi exhauriendum pharmacum esset: satius tamen ducebat, quotidie paullum comedere, quam post tridui inediam exponere se ingluviei periculo, quod multi sæpe imprudentes incurrunt. Eadem illi somni, vestitus, rerum ceterarum moderatio; eadem prudentiæ amussis. Solet quidem vulgus ea præcipue admirari quæ modum excedunt, et extrema vocantur: at sapientes et difficilius et tutius arbitrantur in medio consistere. Manifestum id in linguæ moderatione ac debita refrænatione, quam neque ii assequuntur qui se in otiosa et mutilia verba effundunt neque qui necessaria omittunt: adeo ut pauci admodum intra limites se mediocritatis contineant. Hæc autem ita in illa eluxit, ut nec otiosa proferret, nec necessariis abstineret.

somno, rebus ceteris:

Sacerdotes et res Ecclesiæ reveretur:

21 Jam vero tanta erat reverentia et religione erga sacros ritus, Ecclesiæque sanctiones, ut etiamsi Angelus quispiam ei contrarium suasisset, nullo modo fidem ei fuerit habitura: quæ tanta fidei constantia quam frequens sit hisce temporibus, alii statuent. Præterea proferri nihil omnino patiebatur a quoquam, quo Episcoporum Sacerdotumve lædi bonos, etiam levissime, videretur. Quod tunc perspectum, cum Roma vi expugnata ac militari furore direpta est: nam cum quidam ea re lætari viderentur, ipsa Deum dies noctesque deprecans lacrymabatur, secum perpendens, pro sua inflammata erga omnes caritate, captivorum ærumnas, detestanda victorum crimina, injuriam Pontifici Maximo et aliis Ecclesiæ Antistibus irrogatam, profanationem templorum locorumque sacrorum. Quæ omnia cum intelligeret in Christianæ reip. perniciem redundare, tanto plangebat uberius, quanto majore amore in Christum ferebatur. Solenne ei erat octavo quoque die peccata confiteri, et divinis epulis accumbere: quibus dum frueretur, tantum in se ardorem excitabat ut sæpe, quantumvis ægra et pallida, roseo igneoque vultu coruscaret, non sine ingenti Sacerdotis, ut ipse de se fatetur, admiratione ac stupore. Confessionem numquam sine lacrymis multisque suspiriis instituebat, quam quidem generalem semper fuisse existimem, cum singulis momentis in amore Dei, quo instar fornacis maxime ardebat, progrederetur, atque ita peccatum in se hærere non pateretur.

Roma expugnata an. 1527 luget

sæpe confitetur ac communicat.

CAPUT VI.

Miracula. Obitus.

Quæ quamquam hujusmodi sint, ut merito concludere possimus eam cœlo dignam fuisse, siquidem potissimum signum sanctimoniæ est, devictis peccatis, Dei mandata observare; tamen eo quod vulgo majori admirationi soleant esse, ea quæ exterioribus sensibus subjiciuntur miracula, quam interior justitia quæ sub sensus non cadit, nec hæc præteribo, quæ ei perinde ut aliis Sanctis Deus liberaliter concessit. Solebat ergo hæc pietatis caussa ægros invisere, ac pro iis preces aliquas fundere, quarum vi miraculose illico sanitati restituebantur: at cum hac de re nonnihil ambigeret, Religiosum quemdam, apud quem subinde peccata sua per sacramentum Pœnitentiæ deponebat, consuluit, qui, quandoquidem hoc opus misericordiæ esset, eam porro in ejus exercitio progredi licite posse affirmavit. Postea vero idem exposuit Petro de Luca, viro doctrinæ et sanctitatis fama celebrato, qui cum officium hoc caritatis, ex quo miracula

Ægros precibus sanat

postea ad cautius

racula consequerentur, non admodum laudaret, illa etiam in posterum ab eo penitus abstinuit.

ipsa ægrotans a Christo invisitur

23 Paullo autem post in gravissimum morbum incidit, quo cum quinque annos integros decumberet, etiamsi sæpe eam Dominus familiariter visens et alloquens rogaret, numquid eo tempore sibi jucundæ acciderent visitationes et officia caritatis quæ intermisisset, tamen in eodem perseverans consilio, eas morborum molestias tolerare maluit, quam viri adeo sancti documentum negligere. Etenim consuevit demissus animus, ut quam remotissimus sit ab omni propriæ æstimationis periculo, alieno consilio malle regi, quam propria revelatione, nimirum quando alieni consilii copia non negatur.

exulceratum pedem tactu sanat,

24 Accidit alias ut singulari quadam commiseratione pauperis cujusdam pedem tangeret, adeo quidem purulentum et corruptum, ut altera ei die præcidendus esset: quo tactu miser ille statim cœpit se melius habere, ut brevi perfectam sanitatem obtinuerit. *et lepram* Alias etiam puellam quamdam tetigit lepra plane coopertam, quam deinde ejus auxilio sanam ac denique junctam matrimonio vidimus.

25 Rustica quædam infantem genuerat adeo monstruose membris inter se contractis et distortis, ut erinaceus videretur: caput enim ejus pedibus erat implicitum; neque, quandoquidem jam decem menses ita se haberet, spes ulla restituendi in decentiorem formam corporis erat. *fœde contortum puerum curat* Ut brevis sim, infans ad eam deportatus est ultimi remedii caussa; quare hæc accersito ad se Sacerdote suo, atque coram inspectante, membra pueri dissolvit, suoque loco singula aptans tamquam massam conformavit, ac biennio post adeo hunc puerum integrum beneque constitutum, cum ad se adductus esset, vidit, ut nullum prorsus superioris calamitatis vestigium in eo appareret.

26 Nec hoc prætereundum quod non ita pridem intellexi. Quidam ei notus uxorem duxerat certo gradu consanguinitatis sibi devinctam. Quod factum cum ei merito displiceret, persuadendo evicit, ut se in Jesuatorum ordinem reciperet. Contra autem omni contentione nitebantur consanguinei eum inde extrahere, ut contracto matrimonio uteretur. Hoc ergo cum agerent, die certo piscatum abiere, piscatores enim erant: at rete jactum, quo victum quæritabant, repente ex eorum oculis sublatum est. Quod cum diu multumque frustra quæsiissent, omni denique ejus recuperandi spe abjecta, quandoquidem admodum magnum cum esset, nullibi tamen sui indicium faceret, ad beatam hanc mulierem confugere: *rete in peccati pœnam amissum, ut recuperetur impetrat* quæ negavit se Deum pro iis deprecaturam, nisi prius promitterent fore ut fratrem suum in cœpto vitæ genere pergere sinerent. Quo promisso, eos ad mare jussit reverti, ubi eo loco rete aquis supernatans invenere, quo ante conjectum tanto labore frustra investigarant. Porro frater eorum in religioso statu cum pergeret, ad tantam a diabolo adactus est desperationem, ut sibi mortem consciscere meditatus in eum finem sub lecti sui cervicali cultrum abderet. *conjugum prava consilia dissipat, sanat* Quod hæc divinitus edocta, Sacerdotem suum ad eum misit: qui inter alia eum rogaret suis verbis, quorsum ille culter, et quid illo designaret, quem eo loco abdidisset? Qui facinus suum ei clare perspectum cernens, pœnitudine ductus, cum insigni laude in eadem religione vixit, et obiit.

obitum suum præscit

27 Sed quoniam prolixior instituenda esset narratio, quæ cuncta hæc complecteretur, ad mortem ejus venio, quæ anteactæ vitæ fuit quam simillima, quam et multo ante divina inspiratione cognovit, cum visa ei esset fax ardens in caput incidere. Quare omnia sua in eum finem composuit, domo Sacerdoti suo relicta, ut eam in templum consecraret, docens simul *e sua domo jubet ecclesiam fieri* quo loco altaria collocanda essent. Quod deinde ita confectum. Sacerdos enim ex ejus voluntate templum ædificaturus cum nummorum penuria moliri vix quidquam posset, tanta undique eleemosyna subito collata est, ut ad operarum mercedem, et ad ea quæ ædificii absolutio requireret, abunde suppeteret. *Ex Italico Seraphini Firmani*

28 Ut ergo eo, unde abii, revertar; quantum morbus ejus augebatur, tantum videbatur crescere et augere internum animi illius lumen, et desiderium *anhelat ad mortem* conjungendi se cum eo, quem semper tantopere dilexerat: similis erat hæc in re lapidi, qui eo velocius movetur, quo propius abest a centro suo, ut conquiescat. *assidue orat* Innumeris gravissimisque doloribus obruebatur, numquam tamen a mentali oratione abstinebat, adeo ut vere illud Christi Domini expleret: Oportet semper orare et non deficere. *Luc. 18, 1.* Hinc vita, illam potius, quam oratio defecit. Ultimis suspiriis nil nisi Dei misericordiam ingeminabat, quo verbo dicto ad eum abiit, qui est pater misericordiarum. *moritur,* Eluxit enimvero a morte in ejus vultu expressa Dei misericordia, qui singulari sane gratia adeo candidus ac hilaris est visus, ut plurimi non crederent eam tanto tempore tamque graviter ægrotasse. *pulchrior a morte* Discessit ex hac vita an. 1530, 28 Januarii.

Epilogus.

29 Atque hæc sunt, quæ de sanctis hisce mulieribus balbutiendo effutire potius, quam diserte eloqui potui. Neque vero ausus fuissem hoc munus suscipere, nisi quorumdam calumniatorum iniquitas me adegisset: ita enim ipse mecum ratiocinabar; haud æquum esse, ut calumniatoribus potius licere videatur ea quæ ignorent insectari, quam spectatoribus, quæ experientia certa cognoverint, deprædicare: quamquam sciam non minimam quidem partem laudum eis debitarum me esse assecutum. Sed fiet aliquando ut magnus ille Deus, cui utraque fideliter famulata est, quemadmodum alios Sanctos suo tempore et loco semper exaltavit, ita utriusque hujus gloriam mundo reddat manifestam. Quod brevi futurum freti, et multorum in eas pietate, et disquisitione de iis recens instituta, merito confidimus. Quare nostrum est, Deum precibus obtestari, ut brevi promissa expleat, ad majorem nominis sui gloriam, Sanctorum exaltationem, et plurimorum salutem.

ALIA VITA

ex Hieronymi Rubei historia Ravenn.

Gentilis Margaritæ discipula,

Sub id tempus, quo ab Clemente VII Cæsar insigni pompa coronam Bononiæ accepit Augustalem, Ravennæ Gentilis decessit, Thomæ Justi aurificis Veronensis filia, Ravennæ et Ravennati muliere nata: quæ cum admodum familiariter et frequenter Margaritæ, de qua supra docuimus, consuetudine fuisset usa, maximam sanctitatis opinionem contraxerat, aucta in dies vita innocenter sancteque agenda. Maritum habuit Jacobum Pianellam Venetum, sutorem: ex quo genuit filios aliquot, Leonemque præsertim, *multa a marito patitur,* qui Sacerdos fuit. Eo autem per sanctum genere vivendi, mariti odium ita vehemens sibi conflavit; ut ab illo non modo verbis asperis, contumeliæque plenissimis, sed factis acerbis, publicisque calumniis, ac verberibus multis, sæpissime in ingentes calamitates præcipitaretur: quas tamen ea animi moderatione, itaque tranquille semper tulit, ut Margaritæ magistræ, omnia divinitus cognoscenti, atque quo modo se haberet sciscitanti, responderet, habere se multo melius, quam mereretur. Quo factum est, ut assiduis a Deo precibus tandem aliquando mariti in melius commutatos mores impetraverit.

benigna in omnes

2 Tanta fuit in eos, qui illam injuriis ignominiisque afficientes, multi semper fuere, bonitate et beneficentia, ut prima illos ad iram odiumque deponendum, conciliandamque inter se concordiam, blandis verbis invitaret. Egentes maxima semper misericordia prosequens, cum postulantibus præbere non posset, (paupertatem enim amabat et sectabatur) il-

Ex Hier. Rubeo. miraculis claret :

lacrymans mirifico simul afficiebatur dolore. Plurimis sanitatem corporis, admirabili eventu, precibus a Deo impetravit : animique curas et molestias sermone levavit. Cogitationes, intimosque animi sensus, Deo indicante, cognoscebat : uti locupletissimi testes accessere Antonius Monuetulus, et Zacharias Pedercinus; dum jussu Pauli III Pontificis, anno sesquimillesimo trigesimo septimo, mense Maio, Joannes Franciscus Petittus, Ravennæ Moderator, de hujus et Margaritæ vita miraculisque (uti supra memoravimus) quæstionem habuit : in qua Paulus Vegius Ravennas, Episcopus Casensis, se Margaritæ et Gentilis precibus, cum jam ad cœlestis vitæ præmia vocatæ essent, animi tranquillitatem, corporisque sanitatem, ex gravissimis morbis sæpius obtinuisse, scribit. Plures etiam ex Canonicis Regularibus Lateranensibus, ut Seraphinus Acetus Firmanus, (qui de harum sanctissimarum mulierum vita libellum, typis excusum, edidit) Michael Foro-Cornelianus, et Marcus Antonius Venetus, Gentilis rogatu ac precibus, summas a Deo virtutes, ipsamque præsertim castitatem, se fuisse adeptos testantur : adduntque multos se novisse Venetiis, Ferrariæ, Lucæ, aliisque civitatibus atque oppidis; quibus, cum Margaritæ et Gentilis suffragium flagitassent, Munera Deo mirabilia acciderint.

castitatem aliaque quibusdam impetrat,

alienas tentationes absens cognoscit :

3 Scribit Monuetulus, vir doctissimus ac gravissimus, juratusque in hac quæstione testis; cum nocte quadam acriter a dæmone illius oppugnaretur castitas, se protinus e lecto surgentem, ad Deique opem confugientem, fuisse liberatum : postridieque mane, cum ad Gentilem adiisset, illam universam oppugnationem narrasse, affirmasseque, precatam se fuisse Deum, ut illi victoriam præberet. Sæpius item, cum multi adessent, cujuslibet peccata divinitus ab eadem cognita et castigata sunt : quod ipse sæpius sensit Monuetulus.

futura multa prædicit :

4 Multa insuper vaticinata est, tametsi id ægre admodum faceret, nec affirmanter : neque enim visis quæ sibi frequenter divinitus objiciebantur, facile credebat. Ut autem multa quæ prædixit, omittam, illud non involuerim silentio, quod Ravennate prælium, urbisque direptionem sigillatim prænovit, asserens, e remotis locis multos ad diripiendam Ravennam accedentes, se intueri. Cum vero Hieronymus Malusellus eam hortaretur, ut saluti fuga consuleret, id ipsa renuens, si erant adversa ob peccata ferenda, se quoque multa peccasse, et in dies peccare, affirmabat. Pridie vero quam ob factiones magna cædes Ravennæ committeretur, sibi e D. Joannis Evangelistæ redeunti, vas plenum sanguinis ostensum cœlitus est, audiitque vocem, quæ illud acetarium futurum asseruit. Cum etiam Borbonius per Æmiliam vagaretur, Romam contendens, ipsa in cubiculo nonnullis comitata, cum esset statim pallida facta et tanquam territa, passis crinibus mulieres sibi ostensas, hominum neces, cruoris magnam effusionem, atque hujusmodi multa, quæ in urbium direptionibus solent contingere affirmavit : quod diu post verum fecit ipsa Romæ miserabilis clades.

quemdam convertit,

5 Hoc loco Hieronymi Maluselli testificationem libenter posuerim, viri sanctissimi atque illius contubernalis, quique illi a confessione ad expianda peccata, quam quotidie fere faciebat, adfuit. Hic igitur cum admodum adolescens multa de Gentilis sanctitate acciperet, et, ut juvenes solent, sperneret, hortante sorore ac pene impellente, ad Gentilem se, non absque ingenti metu, contulit : jam enim quartum annum abstinuerat confessione de peccatis. Domum ingressus, statim maximum percipit odorem, ad eamque accedens, brevi ita ejus præceptis et admonitionibus justitiam et pietatem est edoctus, acteque mentis illustratus, ut aliam statim vitæ conditionem, alios mores ingressus fuerit. Tres interim effluxere anni, quibus frequenter ad eam venire consueverat, audiebatque illam Deum precantem, ut sibi Sacerdotem concederet, quocum arcana cordis communicaret : nec diu post Hieronymus in animum induxit, Sacerdotem fieri : sed quo magis ad eum sacrosanctum ordinem accedebat, eo cordis dolore quodam pene intolerabili magis afficiebatur : quo tamen Gentili patefacto, statim exhilaratus est animus, et inanis timor ac sollicitudo pulsa.

eum animi anxietate liberat,

et ad se mirabiliter advocat :

6 Sacerdos jam factus, cum Cæsenæ in cubiculo solus mysteriorum arcana verba recitaret, et cubito supra sacrum librum innixus, manu ad genam admota ea consideraret, statim ex sublimi in faciem adeo vehementer ictus est, ut sui vix esset compos, nullum tamen dolorem sensit : confestimque erectis oculis, juxta se mulierem nigris indutam vestibus conspexit : quam Gentilem, aut Margaritam suspicans, Ravennam, inquit, proficisci animus est : aut enim Jacobus Gentilis maritus est mortuus, aut supremam agit animam. Itaque Ravennam cum venisset, postridie ejus diei Jacobus vita decessit : ipseque Hieronymus, haud ita multo post, Gentilis, Leonis, et mulieris cognatæ, quartus accessit contubernalis, ubi decem et novem annos, vita sancte degenda, perpetuo vixit. Gentili assidue multos dolores, eosdemque magnos, patienter atque hilari semper vultu, ferente : cum tamen corpus etiam castigans, diebus Mercurii, Veneris, et Saturni, semel tantum, sacræ inediæ caussa comederet, omnibusque Dominicis diebus festis Hieronymus illi divinam ac sacrosanctam corporis Christi Dei hostiam communicaret.

sæpe jejunat :

mortem suam prædicit :

7 Antequam diem obiret suum, illum sæpe Hieronymo Malusello prædixerat. Tandem vero hærede illo facto ex asse, (erat enim Leo filius præmortuus) jussit, ut domum suam in templum erigeret, jaceret fundamenta; reliqua Deo committeret; futurum enim, uti non Ravennates, sed exteri opus juvarent. Itaque ad V Kal. Februarias nocte insequenti, ad extremum sacro oleo uncta, morte minime dissimili ab ea, quam innocenter egerat, vita, nono et quinquagesimo ætatis anno, diem supremum clausit.

pie moritur.

Ecclesia ex ejus domo construitur,

8 Quoniam vero nimis longa sumeretur oratio, si quæ post mortem admirabilia munera sunt, ejus apud Deum rogatu, impetrata, narraverim; hæc omittens, ad Hieronymum Malusellum venio, qui cum neque aureos nummos decem haberet, verbis tamen Gentilis magistræ impulsus, fundamenta templi jacit : et, quod mirum est dictu, plurimi accurrentes ita juvere, ut brevi fuerit templum extructum, in quod quingenti amplius nummi aurei impensi sunt : quorum trecentos Carolus in Neapolitano Regulus, quem nos virum novimus, fuimusque superioribus annis allocuti, donavit. Is enim cum in Gallia, quo se amisso imperio receperat, de quodam Sacerdote accepisset, Ravennæ Sacerdotem plane sancte vivere, et templum exædificare, divino spiritu impulsus, Ravennam e Gallia venit, Divæ Mariæ Lauretanæ templum toto orbe ingentibus miraculis celeberrimum invisurus; inventoque Hieronymo, aureum tradidit torquem, ut, quod jam angustum ædificarat templum, amplificaret, et sacellis additis exornaret : quod et factum est..... Quibus peractis, aliquot sacratis viris probis ac religiosis, in quibus Simon Crespolus Ravennas maxime enituit, secum junctis, collegium instituit, titulo Boni Jesu, ac Divæ Margaretæ adjecto, anno a partu virginis trigesimo secundo supra millesimum quingentesimum : quod postea Paulus III, Pontifex Maximus insequentibus approbavit. Julia etiam Sfondrata, nobilis ac religiosa mulier, vidua Mediolanensis, quæ Mantuæ ex Piccinardata familia maritum habuerat, annuam certam pensionem pecuniæ illi consociationi cum tribuisset, multum rem ipsam juvit, magnificasque ædes proximas templo, et nonnullos etiam fundos comparavit.

multis juvantibus.

XXIX

XXIX JANUARII.

SANCTI QUI IV KAL. FEBR. COLUNTUR.

S. Valerius, Ep. Trevirensis in Gallia Belgica.
S. Valerius, Episcopus Martyr, Lucæ in Etruria.
S. Sarbelius, S. Bebæa, vel Barbæa, Martyres, Edessæ in Mesopotamia.
S. Constantius, Ep. Perusinus in Etruria, Mart.
S. Sabinianus, Martyr, S. Sabina, Virgo, alii plures Sancti Martyres, Trecis in Gallia.
S. Severa, Virgo, S. Maximus, S. Secunda, ejus parentes, S. Marcus, S. Calendinus, fratres, circiter mille Milites, Martyres, in Italia.
S. Sensius, alii LXXX, Martyres, Tuderti in Umbria.
S. Papias, S. Maurus, Martyres, Romæ.
S. Philotheus, S. Hyperechius, S. Abibas, S. Julianus, S. Romanus, S. Jacobus, S. Panegorius, Martyres, Samosatæ in Comagene provincia.
S. Paulus, S. Victor, S. Honoratus, Martyres.
S. Baculus, Episcopus Surrentinus in Campania.
S. Gildas, sive Gildasius, Abbas in Britannia Armorica.
S. Sulpitius Severus, Episcopus Bituricensis in Gallia.
S. Potamion, Episcopus Agrigentinus in Sicilia.
S. Aquilinus, Presbyter Martyr Mediolani.
S. Arnulphus, Martyr Cisonii in Belgio.
S. Julianus, Hospitator.
B. Redigundus, sive Wedigundis, Virgo Ordinis Præmonstratensis, in Hispania.
Carolus, Abbas Villariensis, Ordinis Cisterciensis in Belgio.
S. Petrus Nolascus, fundator ordinis B. Mariæ de Mercede redemptionis captivorum, in Hispania.
S. Petrus Thomasius, Patriarcha Constantinopolitanus, Ordinis Carmelitarum.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

B. Vitalis Abbas, *MS. Florar. Carthusiani Colon. in Addit. ad Usuardum. Is esse videtur de quo egimus* VII *Januar.*

S. Paulus I, Eremita. *Martyrologium sacri Ordinis Prædicatorum, Breviarium Eborense et Romanum antiquum. De eo egimus* X *Januar.*

S. Paulæ Romanæ viduæ *natalis celebratur hoc die officio duplici in ordine S. Hieronymi apud Hispanos, in antiquo Parisiensi Breviario et Corisopitensi officio* 3, *Lectionum. Vitam dedimus* XXVI *Januar.*

S. Valerius Episcopus Cæsaraugustanus et Martyr. *Ferrarius, Marietta, aliique. Colitur quibusdam locis hoc die. De eo egimus* XXVII *Januar.*

S. Cyrillus Episcopus Alexandrinus. *Petrus de Natal. lib.* 3, *cap.* 45 *et Maurolycus, qui iterum de eo agit, cum Martyrologio Romano, ubi et nos* XXVIII *Jan.*

S. Jacobus Eremita in Palæstina. *Martyrologium Gallobelgicum. Egimus de eo* XXVIII *Januar.*

Sulpitius Severus S. Martini discipulus *ante annos fere* 50, *Romani Martyrologii tabulis adscriptus est : at correctæ illæ nunc sunt,* URBANI VIII, *Pontificis Maximi auctoritate, ejusque expunctum nomen, quod erat pro* Sulpitii Severi Episcopi Bituricensis, *qui Guntheramni Regis Sanctique Gregorii Turonensis temporibus vixit, nomine expressum. At infra, cum de hoc agemus, de illo quoque discipulo S. Martini, toties S. Paulini epistolis laudato, disseremus, quando et is quoque a nonnullis inter Sanctos censetur.*

S. Makwoloeus, *sive* Woloeus, Voloeus, Maknoloeus, Episcopus in Scotia, *refertur a Ferrario, Camerario, Regia : nobis ignotus est.*

Gelasius II, Pontifex Maximus, *Cluniaci in Gallia hoc die obiit anno* 1119, *refertur hic et* Sanctus *appellatur a Ferrario,* Wione, *Dorganio; Pius accensetur a Saussaio.*

Hymana, *sive* Himmana, Abbatissa Salsiniensis. *Chrysostomus Henriquez in Menologio Cisterciensi, ubi* Beatam *appellat. Refertur et in Catalogo Sanctorum Comitatus Namurcensis, sed sine* Sanctæ *aut* Beatæ *titulo, qui tamen in eo catalogo plerisque publico aliquo cultu celebribus tribuitur. Ejus mentio fiet in vita* B. Julianæ Montis Corneliensis V *Aprilis.*

Irmendrudis monachi. *MS. Martyrol. monasterii S. Martini Treviris. Verum quis ille fuerit* Irmendrud monachus, *nos latet, quære* Irmentrudis monacha; *nam fere fœminea sunt nomina quæ in* trud *aut* drud *desinunt, ac fidelitatem amabilitatemve adsignificant.*

Tituli sanctæ Crucis *pars an.* 1492, *hac die, quæ erat Dominica, reperta est Romæ in ecclesia sanctæ Crucis in Hierusalem. Quare* Alexander VI, *qui eo anno* Innocentio VIII *successit, plenarium indulgentiam concessit eam ecclesiam pie et religiose quotannis adeuntibus, ut testatur Jacobus Gretserus noster to.* 1, *de sancta Cruce lib.* 1, *cap.* 94, *ubi et* Alexandri *diploma recitat.*

S. Barsimæus Episcopus Edessæ Mart. *Menæa. Nos* XXX *Januar.*

S. Ignatii Deiferi, Episcopi Antiocheni, reliquiarum translatio prima, Roma in Syriam, *celebrari a Græcis hoc die solet, ut ex eorum Menæis patet. De ea agemus ad illius natalem* I *Febru.*

S. Cyriacus, S. Apronianus, Martyres Romæ, socii SS. Papiæ et Mauri. *Galesin. et Martyrologium Gallobelgicum. Sed nos cum Martyrologio Romano de* Aproniano II *Februar.* de Cyriaco XVI *Martii. et* VIII *Augusti.*

S. Silvanus Episcopus, S. Lucas Diaconus, S. Mucius Lector, Martyres Emesæ. *Menæa. Nos cum Martyrologio Romano* VI *Februar.*

S. Apolloniæ Virginis et Martyris Translatio. *MS. Florarium. Ejus natalis agitur* IX *Februar.*

S. Cyrillus, Episcopus Hierosolymitanus *Maurolycus, Petrus de Natalibus lib.* 3, *cap.* 44. *Nos* XVIII *Martii.*

S. Aphraates. *Menæa. Nos cum Martyrol. Romano* VII *April.*

S. Erconwaldus Episcopus Londinensis. *MS. Kalendarium SS. Ord. S. Benedicti. Nos cum Martyrol. Romano* XXX *April.*

S. Germanus Confessor *refertur hoc die a Saussaio in Supplement.*

Supplemento Martyrologii, quem scribit cum S. Philiberto Apostolico spiritu ferventem, mari trajecto, Occidentalibus populis verbum Domini erogasse, partaque copiosa messe divinæ sementis manipulis onustum susceptæ gratiæ æternam pervenisse ad requiem. *Hujus atque* S. Philiberti *in vita* S. Gildæ *infra mentio fit. Sed de hoc et* Philiberto *et* Germano *nihil certi possumus pronuntiare. Alius* Philibertus *colitur* 20 *Aug.*

S. Orthilia, *sive* Odilia, Virgo et Martyr, Hui in Belgio, ex sodalibus S. Ursulæ *Ferrar. Galesin. Saussaius. Celebratur Hui apud Cruciferos ejus translatio* xviii *Julii. At de S. Ursulæ sodalibus universim agemus* xxi *Octob.*

S. Juliæ Virginis Trecensis et Martyris translatio ad Jotrum monasterium, *refertur hoc die ab Andrea Saussaio. De ea agemus* xxi *Julii.*

S. Christophorus Martyr *colitur in Ecclesia Atrebatensi hoc die officio duplici, ut patet ex Breviario illius Ecclesiæ. De eo agemus* xxv *Julii.*

S. Hippolytus Episcopus, et socii sub Claudio in mare mersi. *Galesin. et Ferrarius, Martyrol. S. Hieronymi* : Hippolyti Episcopi. *Carthusiani Colon. in Addit. ad Usuardum cum* Paulo, Honorato, Victore *conjungunt. Omnino videtur Portuensis esse* Hippolytus, *de quo agemus cum Martyrologio Romano* xxii *Augusti.*

S. Lucia Virgo *refertur hoc die in vetustissimo Kalendario adjecto ad MS. Martyrologium S. Hieronymi his verbis* : Trever. nat. Valerii Episcopi et Luciæ Virg. *Si celebris illa* Lucia *Sicula est, ea colitur* xiii *Decemb.*

S. Dagobertus Rex. *Ferrarius, qui in Notis innuit eum esse de quo Molanus agit, et nos agemus ad* xxiii *Decemb.*

DE S. VALERIO

EPISCOPO TREVIRORUM IN GALLIA BELGICA.

Seculo primo. Colitur XXIX Jan.

Cum in diversa terrarum, qui gentes Christiana religione imbuerent, multos divina inflammatos caritate, Princeps Apostolorum, constituta jam in Urbe terrarum domina regalis sacerdotii sede, legaret; Galliæ nobilissimas provincias nequaquam sibi negligendas esse duxit : adeoque in nostratem Belgicam, et situ ipsa et cultu humanitatis longissime a populo Quiritum distantem, Eucharium, Valerium, Maternum *misit. Erat tunc Trevirorum urbs, Belgicarum (si non omnium Gallicanarum) facile princeps. Isthic Episcopatus erectus, quem primus gessit* Eucharius, *dein* Valerius, *tum* Maternus. *Celebratur* S. Eucharii *natalis VIII Decembris,* Materni *XIV Septembris,* Valerii *hoc XXIX Januarii. Et de illis quidem suo tempore agemus.*

S. Valerius in Belgicam missus

2 S. Valerii *nomen plerisque, etiam vetustissimis inscriptum Martyrologiis est. MS. S. Hieronymi, Rabanus, MS. S. Maximini* : Treveris depositio Valerii Episcopi, *Usuardus, Beda vulgatus, Ado, Notkerus, Martyrol. Romanum variaque MSS.* Eodem die Treviris depositio B. Valerii Episcopi discipuli S. Petri Apostoli. *Eadem habet Constantius Felicius, et Maurolycus. Galesinius* : Treviris S. Valerii Episcopi. Hic unus e lxxii discipulis, B. Petri Apostolorum principis auditor, in Galliam missus, ingenti sollicitudine ad Evangelii propagationem attentus, mortuo Euchario, in ejus locum creatus Episcopus, cum annos xv. Trevirensi Ecclesiæ præfuisset; vitæ innocentia, pietatis Episcopaliumque virtutum laude florens, obdormivit in Domino. *Fuisse e numero LXXII discipulorum dicitur quoque in Martyrologio Germanico, et Gulielmi Eysengrenii Centenario I, quod de* S. Euchario *Albertus Abbas Stadensis, et plures alii tradidere. MS. Martyrologium Ecclesiæ S. Gudilæ Bruxellis*. Treviris depositio B. Valerii Episcopi, discipuli S. Petri Apostoli : qui cum BB. Euchario et Materno Treverim veniens, post obitum Eucharii ibidem per annos quindecim episcopatus fungebatur honore. Cujus prædicationis tanta fuit instantia, ut eo adhuc vivente per Galliam et Germaniam Christiani paganos numero simul et religione superarent.

Ejus natalis

not. 22

3 *Res gestas SS.* Eucharii, Valerii, Materni *scripsit Goldscherus Treviris in cœnobio S. Matthiæ monachus,* ex majorum, *ut sub initium profitetur,* certissima relatione; *ast in Epilogo scribit se* hæc de gestis sanctorum Patrum post excidium Trevericæ urbis relictos cineres diligentius perscrutantem, sparsim in chartulis scripta invenisse, quæ in unum redacta utilitati legentium tam præsentium quam futurorum fideliter commendarit. *Qua ætate vixerit non reperimus : antiquissimum esse ex eo patet, quod Herigerus Abbas Lobiensis, qui anno* 990, *Fulcuino successit,* 31 *Octobris an.* 1007 (*non* 1107, *ut Valerius Andreas et Miræus scribunt*) *obiit, multa hinc fere ad verbum describat in gestis Episcoporum Tungrensium, ubi de* SS. Euchario, Valerio, *atque* Materno *agit per XVI capita. Hanc vitam damus integram (quoniam trium illorum plane connexa sunt acta) ex vetustis MSS. monasteriorum S. Martini Treviris, S. Laurentii Leodii, Marchianensis, Rubeæ-vallis in Sonia silva, Accincti in Burgundia. Partem ad hunc diem edidit Surius, quæ* S. Valerii *præcipue gesta complectitur. At si quid erit* SS. Euchario Maternoque *proprium, præter ea quæ Goldscherus scripsit, propriis locis dicemus.*

Vita a Goldschero scripta

unde hæc edita :

not. 23.

4 *Meminerunt* S. Valerii *tum alii in Notationibus citandi, tum Marianus Scotus ætate* 6, *lib.* 2, *ad an.* 14 *Neronis, et ad* 1 *Vespasiani, et* 3 *Domitiani. Albertus Abbas Stadensis ad an. Chr.* 47 *Christophorus Brawerus lib.* 2, *Annal. Treviren. Joannes Nauclerus vol.* 2, *Chronographiæ, generat.* 2, *ad an. Chr.* 46. *Otto Frisingensis lib.* 3, *cap.* 15; *Gulielmus Eysengrenius Centen.* 1, *par.* 1, *dist.* 2, *qui et alios citat, nobis nondum lectos. Petrus Merssæus Cratepolius in Annal. Episcopor. Trevir. Andreas Saussaius in Martyrol. Gallicano. Aubertus Miræus in Fastis Belgicis. Joannes Chapeavillus in Annotat. ad Herigeri historiam. Petrus de Natal. lib.* 11, *cap.* 130, *nu.* 41. *Constantinus Ghinius in Natal. Canonicorum. Auctor vitæ* S. Deicoli *Abbatis XVIII Janu. cap.* 1, *nu.* 5. *Claudius Robertus in Gallia Christiana. Demochares de Missæ sacrificio cap.* 33, *qui tamen perperam illi* Maternum *præponit. Michael Monachus in Sanctuario Capuano ad* 30 *Januarii.*

qui alii de eo scripserint.

5 *Asservantur nunc, teste Eysengrenio,* S. Valerii *reliquiæ in subterranea crypta monasterii S. Matthiæ Treviris. Aliquæ Ulyssipponem in Lusitaniam translatæ, atque in ecclesia Societatis Jesu locatæ, ut XXV Januarii diximus. Aliquas reperimus alias illius Translationes, verum quando eæ contigerint, quove et unde pignora ejus deportata sint, nos latet. MS. Florarium XV Julii ita habet* : Treveris translatio sanctorum Episcoporum Eucharii et Valerii. *Et quoddam aliud MS. VIII Augusti* : Treveris B. Valerii Episcopi et Confessoris Translatio.

Ejus reliquiæ

not. 24

Translatio

VITA

VITA

SS. *Eucharii, Valerii, Materni.*

AUCTORE GOLDSCHERO MONACHO TREVIRENSI,

Ex variis veteribus MSS. codicibus.

CAPUT I.

SS. Eucharius, Valerius, Maternus in Belgicam missi. Maternus a morte suscitatus.

a Præfatio.

Quamvis beata *a* vita Sanctorum apud omnipotentem Deum æternaliter maneat, et eorum nomina liber vitæ sine oblivione contineat; nihil tamen veræ religioni obsistere credimus, si eorum merita sæpius mente revolvamus, actusque illorum verbis et scriptis commemoremus. Unde et ea quæ de gestis sanctorum Patrum Trevericæ urbis certissima majorum relatione agnovimus, silentio segniter præterire non debemus; quia justum est hos piis commendare memoriis, quorum quotidie instruimur exemplis et documentis.

S. Petrus Romam venit b

2 Igitur postquam beatissimus Petrus Apostolus Antiochenam Ecclesiam *b* prima confessione Christiani nominis super solidissimam petram fundaverat; et Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam, ac Bithyniam verbo prædicationis illustraverat; in exordio *c* regni Claudii Cæsaris, superna provisione ordinante, Romam ingressus, salutarem cunctis credentibus fidem constantissima assertione prædicavit, eamdemque potentissimis signis atque virtutibus comprobavit; et ejusdem Urbis Pontificatum viginti quinque annis strenuissime rexit. Ubi dum firmiter veræ fidei fundamenta collocasset, et per totam Italiam fama doctrinæ ejus longe lateque percrebuisset; tandem a Spiritu sancto præmonitus, Galliæ quoque ac Germaniæ verbum salutis inferre ordinavit: atque ad hoc opus tres probatissimos viros ex suis discipulis elegit, Eucharium videlicet *d*, Valerium et Maternum: quorum statim Eucharium ad Episcopalem dignitatem sublimavit, Valerium ad gradum Diaconatus promovit, Maternum Subdiaconum consecravit.

Eucharium, Valerium, Maternum in Gallias mittit d

a multos convertunt

3 Qui satis idonee a magistro instructi, injunctum sibi mandatum alacri mente susceperunt, et accepta benedictione ad supradictas regiones ire cœperunt: pergentes per viam incessanter sanam doctrinam cunctis evangelizabant, et multos ad soliditatem sacræ fidei signis et virtutibus provocabant. Cumque in quoddam Galliæ castellum, nomine *e* Elegia pervenissent, ibique aliquantulum temporis commemorantes, omnes ad credulitatem constanter incitarent, unus illorum, Maternus scilicet, febre correptus graviter ægrotare cœpit, atque crescente eadem infirmitatis molestia, non post multos dies vitam finivit.

e

S. Maternus moritur

alii duo Romam redeunt

4 Qua orbitate B. Eucharius nimium contristatus, faciem ubertim lacrymis perfudit, simulque ingemiscens ait: O inimica et odiosa mors, quæ invidia diaboli in orbem terrarum introisti, quare contra nos tam crudeliter exarsisti? Cur, quod superna pietas ad depellendam mortem infidelitatis destinavit, tu violenter abstulisti? Scio te, impiissima, in pretiosissima Christi morte occubuisse: et unde te iterum adversum servos ejus erexisti? Sed confido in Dominum meum Jesum Christum, quia quod per nos fieri disposuit, hoc auctor tuus impedire non poterit: et quod ipse ad salutem credentium *f* præordinavit, hoc inventor tuus diabolus pervertere non valebit. Hæc dicens lacrymas repressit, et corpus discipuli terræ commendans, assumpto Valerio cum celeritate Romam rediit: et cuncta quæ sibi in via accidissent flebiliter magistro per ordinem narravit, *g* dicens: Non possumus iterum remeare per viam, qua misisti nos, et gentes *h* prædictas docere, nisi Maternum discipulum tuum sanctis precibus tuis resuscites a mortuis, ut virtus Domini nostri Jesu Christi gentibus illis manifestetur.

f

g

Auctore Goldschero ex MSS.

h

consolatur eos S. Petrus,

5 Quem ille clementer consolabatur, dicens: Noli lugere, carissime, nec tristis esse; quia quem nunc mortuum doles, ipsum per gratiam Redemptoris nostri citius resurgere videbis, et tui itineris fidelem et incolumem socium habebis: mortem enim, quam ille ad tempus corporaliter pertulit, hanc omnipotens Deus ad salutem plurimorum providit. Sed jam nunc accipe *i* baculum meum, et cœptum iter perage, et cum illuc perveneris, ipsum baculum super corpus defuncti pone, dicens: *k* Præcipit tibi Petrus Apostolus in nomine Jesu Christi filii Dei vivi, ut a morte resurgas, et commissum ministerium nobiscum *l* perficias. Sanctus vero Eucharius cum fratre Valerio imperium Magistri gratanter suscipiens, ad prædictum castellum veloci gressu pervenit: atque ad sepulchrum fratris accedens, dilectissimumque thesaurum effodiens, baculum funeri superposuit: et dum Apostoli verba, quæ mandaverat, retulisset, statim Maternus resumpto spiritu resedit, dataque manu Pontifici vivus et incolumis coram populi multitudine de tumulo surrexit. *m* In hoc ostenditur Prophetam dixisse: Mirabilis Deus in Sanctis suis, etc. et in alio loco: Omnia possibilia sunt apud Deum. Tunc omnes, qui aderant, laudes in cœlum extulerunt, et multi ex paganis baptismi gratiam consequentes unitati fidei se conjunxerunt: sicque impleta est præmissa Apostoli sententia, quod mortis illius occasio multorum fieret ad salutem resurrectio. In quo loco postea *n* ecclesiam Christiani construxerunt, eique ex eo quod ibi acciderat nomen Resurrectionis imposuerunt.

i

eisque remisso dato baculo.

k

l

quo admoto resurgit Maternus

m

Psal. 67, 36. Luc. 18, 27

multi convertuntur.

n

a *Al.* memoria. b *Al.* pia. c *Anno Claudii* 2, *Christi* 42, *venit Romam S. Petrus, non* 4, *ut quidam scripsere: nam cum anno* 13, *Neronis, Christi* 67, *occisus sit, non possunt ab anno* 44 *ad* 67, *anni* 25, *quibus Romanum pontificatum gessit, confici.*

d *Addunt quidam MSS.* Qui interpretatur Gratia, magnarum vir existens virtutum, et implevit opere quod designabatur in nomine. e Pervetus hic Tribocorum vicus, hodieque monstratur in Elli, seu Illæ fluminis ripa, et Romana antiquitate et religione Christiana visendus; *inquit Browerus Annal. Trevir. lib.* 2. *In MS. S. Laurentii* Legiacum *vocatur, in aliis MSS.* Alegia. *Albertus Stadensis:* Venerunt usque in Gelenheim Alsatiæ, et ibi Maternus obiit.

Elegia vicus Elsatiæ.

f *Al.* ordinaverit; *al.* præordinaverat.

g *Sequentia, usque ad,* Quem ille clementer, *etc. desunt in MSS. S. Laurentii et Aquicincti.* h *Al.* prædicatione.

i *Ottoni Frisingensi* virga pastoralis *dicitur, aliis* cambuta, *apud Harigerum vocat S. Petrus baculum hunc, sui* Petalum pontificii; *quod de proprio Apostolorum insigni, quod capitis fuit, ad usum communem translatum censet Browerus. Nam* πέταλον, *inquit,* quod bracteam, sive laminam, et mithram alii verterunt, insigne extitit capitis sacerdotalis coronæ instar, cujusmodi antiqui scriptores Joanni et Jacobo Alphæi Apostolis attribuerunt. *Materni per sacrum hunc baculum suscitati meminere Petrus Cluniacensis lib.* 1, *ep.* 2. *contra Petrobrusianos, Honorius Augustodunensis serm. de Petro et Paulo, Theofridus Epternacensis Abbas, qui an.* 1100 *vixit, lib.* 3. *cap.* 3. *Florum Epitaph. SS. Atque ex MSS. Actis synodalibus ostendit Browerus morem fuisse* in Synodis provincialibus, præter auctoritatem scripto testatam Ecclesiastica decreta Baculo S. Petri, ceu sacrosancto, confirmare, addito baculi elogio: Cum quo P. Maternus a mortuis suscitatus extitisset. *Sancterus de hoc baculo ex Ottone Frising.* Ostenditur ea hodie adhuc virga in argumentum rei Treveri ac Agrippinæ. Itaque superiorem ejus partem Colonienses, inferiorem Treverenses habent. *Sanctus quoque* Austriclinianus S. *Petri baculo admoto ad vitam revocatus memoratur in Actis* S. Martialis 30 *Junii. Suspicatur Browerus pro* Materni, Martialis *nomen scribi facile potuisse. Et sane eam conjecturam firmat, quod Surius et varia MSS. dicunt id contigisse* in loco qui Else dicitur. *Nam S. Materni suscitatio contigit ad* Illum, *sive* Ellum, *vulgo* Ils, *aut* Els, *flumen, a quo* Elsgaugium, *sive* Alsatia *nomen accepisse traditur. In vita* S. Frontonis 25 *Octobris idem miraculum contigisse dicitur in suscitatione* S. Georgii *primi Episcopi Velaunorum, de quo* 9 *Novemb. sed in comitatu ejusdem* S. Eucharii, *cum non nisi tridui itinere Roma abesset, ad lacum Vulsinum in Thuscia.*

Baculo S. Petri

suscitatus S. Maternus

an et S. Austriclinianus?

an S. Georgius Epis.?

k *Al.* præcepit. l *Al.* perferas, *al.* peragas. m *Deest hoc testimonium Scripturæ in MSS. quibusdam.* n Cujus ad præsentem memoriam, *inquit Browerus,* in Alsatiis sacra supersunt vestigia, convenarum religione et votiva peregrinatione celebrata. *Alia ibidem monumenta recenset religionis Christianæ primum a* S. Materno *in Alsatia plantatæ, de quibus* 14 *Septemb. cum de* S. Materno *agemus.*

S. Maternus Alsatiæ Apostolus.

CAPUT II.

AUCTORE GOLDSCHERO, EX MSS.

CAPUT II.

Treviri fidei mysteriis imbuti.

Treviros veniunt.

Illi vero postquam ibidem multos ad fidem imbuerunt, et jam ad alia loca tempus transmigrandi adesse viderunt, valedicentes fratribus, per Galliam semina vitæ serendo profecti sunt, tandemque perfecto itinere Treviros pervenerunt : ubi tantus gentilitatis error inerat, ut exceptis singulorum penatibus, in *a* uno loco civitatis centum statuta idola a populo generaliter colerentur, et per ea miseri responsis dæmonum ac præstigiis deluderentur. Nec tamen bonis actibus insistentes recepti sunt a populo Trevirorum, quia quanto civitas potentior dignitate, tanto fuit in prima prædicatione superbior. Cumque S. Eucharius per singulos dies populum admoneret, ut idola vana colere cessarent, et ad Deum verum, creatorem cœli ac terræ se converterent, illique nullo modo verbis ejus acquievissent, quodam die cum sociis urbem ingressus est eumdem ad populum sermonem habiturus : quapropter, Pontifices *b* Capitolii invidia succensi, maximam partem populi contra eos concitaverunt, et expellentes illos extra civitatem lapidibus obruere voluerunt.

a *non recipiuntur*

b

Ethnici volentes eos lapidare,

7 Quod videns B. Eucharius, ad arma orationis se cum suis convertit, obsecrans cum lacrymis omnipotentis Dei clementiam, ut et sibi contra incredulos piam præberet auxilium, et insanis infidelium turbis ad agnoscendam fidei veritatem capabilem aperiret sensum. Inter hæc omnis illa sævientium turba mirum in modum ita cœlitus obligata est, ut alii ex eis incassum jactui innitentes, brachiis extentis inflexibiles starent, alii pro colligendis lapidibus deorsum inclinati, terræ pronis cervicibus inhærerent, et omnes secundum uniuscujusque corporis motum immobiles et obstinati perdurarent. Dumque hoc fere per unius horæ spatium ageretur, et cuncti per varios modos nexibus superni numinis adstricti tenerentur; cœperunt omnes nimio jam dolore fatigati absolutionem suorum membrorum humiliter petere, seque credituros, si absolverentur, clamare. Tunc S. Eucharius iterum orationem ad Dominum fundens, omnem illam rebellantium multitudinem a vinculo doloris absolvit, et ad priorem statum reddita sanitate restauravit. *c* Bene autem scribitur de electis Dei in psalmo : Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum, et iterum Apostolus : si Deus pro nobis, quis contra nos? et Moyses : Deus pugnat pro nobis.

manent in vario gestu immobiles :

SS. precibus solvuntur :

c

Psal. 26. 3

Rom. 8. 31.

8 Hoc igitur viso miraculo omnes pariter se ad pedes Sanctorum provolventes, rogabant ut eis viam salutis ostendere non differrent; sed quid illis pro sua recuperatione agendum, quidve vitandum esset citius insinuarent. Post hæc facto silentio B. Eucharius ait : Necessarium vobis est, dilectissimi, ut errorem, in quo hactenus conversati estis, penitus relinquatis, et ad verum atque omnipotentem Deum toto corde vos convertatis : error enim est maximus et diabolica fraude hominibus persuasus, lapides et ligna et manufacta idola surda et muta ac sensu carentia colere, et creatorem omnium nec agnoscere nec adorare. Hujus quippe vanitatis diabolus est primus auctor, quia omnium scelerum atque errorum ipse est inventor : hæcque idcirco hominibus studet persuadere, ut quia ipse a veritate, contra conditorem suum se extollendo, aberraverat, omnes sibi consentientes in eumdem errorem perniciose introducat.

S. Eucharius eos docet mysteria fidei,

ruinam Angelorum,

9 Ab initio namque contra hominem per invidiam exarsit, eique adversus præcepta Dei sui agere callide persuasit. Primus etenim parens noster innocens et immortalis est creatus, et totius corruptionis ignarus, in paradisum quoque gratissimæ amœnitatis est positus; ubi assueverat verba Dei audire, beatis Angelis munditia cordis et celsitudine visionis interesse, ligna perpetuæ viriditatis aspicere, et eorum fructus uno tantummodo interdicto delectabiliter percipere, inter lilia et rosas ceterosque immarcescibiles flores deambulare, et ex his suavissimum odorem naribus attrahere, lucem videre perpetuam, noctem habere incognitam, semper de beneficiis creatoris sui gaudere, et omnem molestiam et tristitiam ignaram habere. Hanc itaque dignitatem diabolus non ferens, egit arte nequissima, ut homo in tanta sublimitate positus, mandata Dei sui negligenter postponeret, et de ligni vetiti fructi inobedienter comederet : cui ille (proh dolor!) consentiens, statim immortalitatis veste privatus, a celsitudine prioris dignitatis cecidit; et a paradisi gaudiis merito suæ prævaricationis projectus, in hujus exilii atque cæcitatis ærumnam devenit : ex cujus carne omne genus hominum propagatum processit, et ab illo sicut originem nascendi, ita etiam ab ipso initium peccandi sumpsit.

primorum hominum innocentiam

et lapsum;

peccatum originale,

10 Post hæc diabolus se victorem esse conspiciens, super præda sua, quam fraudulenter invaserat, sicut leo rugiens, sæviebat : et qui antea in paradiso homini velut minor ac subjectus suggerebat, postea jam sibi per consensum prostrato, atque a paradiso exigentibus meritis expulso, sicut dominus, imperabat. Quapropter ad tantam insaniam homines perduxit, ut nec dignitatem quidem suæ conditionis intelligerent, nec Deum creatorem suum vel in agnitione, vel saltem in mente haberent, sed potius dicerent ligno : Deus noster es; et lapidi, vel cuicumque metallo, Adjuva nos, quia potens es.

tyrannidem diaboli, et idololatriam,

11 Cum ergo diabolus per varia deceptionum genera in mundo grassaretur, et eum subjectum sibi esse gloriaretur; tandem omnipotens Deus, condolens humanæ miseriæ, filium suum in Deitate sibi coæternum et consubstantialem misit in mundum, ut his miseriis tandem finem imponeret, et captivum hominem de crudelissima diaboli potestate misericorditer liberaret. Hic vero Altissimi Filius, per quem omnia creata sunt, et sine quo factum est nihil, quia in sua majestate videri ab hominibus non potuit, visibilem se, ex castissima Virgine carnem assumendo, exhibuit, particeps quidem factus nostræ naturæ, sed alienus ac remotissimus a consortio totius culpæ. Hunc ergo cum vidisset diabolus sanam doctrinam populis prædicantem, peccata relaxantem, regna cœlorum credentibus promittentem, cæcos illuminantem, leprosos mundantem, paralyticos curantem, mortuos suscitantem, surdis auditum reddentem, et omnem languorem et infirmitatem sanantem; expavit quidem in eo et puritatis innocentiam et divinorum operum excellentiam; sed quia cum similem mortalibus vidit hunc Deum esse dubitavit : unde et adversus eum crudelissimos persecutores excitavit, qui ejus doctrinæ resisterent, et contumeliis affectum probrosa morte occiderent. Verum quia ad hoc in mundum venerat, ut non solum contumelias, sed et ipsam mortem pro nobis subiret; non recusavit vincula, flagella, sputa, convicia sustinere, ut nos ab æternis opprobriis eriperet : deinde quasi agnus mansuetissimus ad victimam est ductus, crucifixus, et velut mundissima hostia pro salute mundi Deo Patri est oblatus, consummataque passione in sepulchro est positus.

Christi Incarnationem,

Passionem,

12 Qui tertia die non solum a mortuis resurrexit, verum etiam ipsum auctorem mortis diabolum igneis catenis ligatum in æternam damnationem retrusit. Post hæc discipulis suis per dies XL in multis argumentis apparuit, colloquens cum eis et convescens; atque ipso die, quo ascensurus erat in cœlum, illis ita præcepit : Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Et hæc dicens videntibus discipulis illis penetravit cœlos,

Resurrectionem,

Ascensionem; missionem Spiritus sancti. cœlos, et sedet ad dexteram Patris. Exinde decimo die post ascensionem ejus, illis in uno loco consistentibus atque orantibus, Spiritum sanctum in igneis linguis super eos misit, et scientiam omnium linguarum eis dedit: quo repleti et confortati cœperunt mox magnalia Dei prædicare, et per orbem divisi veram salutem cunctis gentibus annuntiare. Ex quibus nunc B. Petrus Princeps Apostolorum ejus, in urbe Roma hanc fidem constanter prædicat, et eam hactenus in errorum tenebris manentem radio sanctissimæ doctrinæ illustrat: qui etiam nos ad istas regiones misit, ut vobis eamdem fidem annuntiemus, et viam salutis, per quam ad cœlestem patriam pergitur, fideliter demonstremus.

Capitolium Trevirense.

a *Al.* imo. b *Pluribus in Urbibus Capitolia fuere, Romani imitatione. Treviris* cis ripam Mosellæ, antiquiores apud Mariæ Martyrum, recentiores ob loci situm B. Simeonis in æde nobilis operosissimæ collocatum volunt. *Ita Browerus, qui plura de Capitoliis disputat.* c *Aberant hæc Scripturæ testimonia a MSS. S. Laurentii et S. Martini.*

CAPUT III.

Miraculis fides confirmata.

Hæc prædicante S. Euchario compuncti sunt corde, ac se numquam talia audiisse vel comperisse testati sunt. Adfuit etiam huic salutiferæ admonitioni divinæ virtutis confirmatio, et eam mox subsecuta est stupendi miraculi attestatio. Nam fuit in eodem spectaculo quædam vidua *a* nomine Albana, genere præclara rebus opulentissima, quæ a famulis illuc cum festinatione concurrentibus triste accepit nuntium, videlicet unicum filium suum, quem domi reliquerat infirmum, redeunte ad vitalia dolore, esse mortuum. Quod illa audiens misit se statim ad pedes S. Eucharii cum lacrymis dicens: Obsecro te, renovator nostræ urbis et illuminator totius gentis, ut mei miseræ jam bis orbatæ miserearis, ut viscera pietatis super me infelicissimam habere digneris, nuper enim marito sum viduata, et (heu!) hodie miserabiliter unici filii morte sum destituta. Quod si eum resuscitaveris, scias me certissime post hæc præceptis tuis libentissime obedire, et cum ipso filio meo ac tota familia in Christum tuum credere. His gemitibus motus B. Eucharius, una cum Valerio atque Materno, ibat cum illa, et pro tanti miraculi novitate cum eis turba copiosa. Cum vero illuc pervenisset, domum introierunt, populo extra fores eventum rei exspectante: et prius quidem genua flectentes in orationem se dederunt, ac deinde ab oratione surgentes ad corpus exanime accesserunt, tenensque B. Eucharius manum defuncti cum fiducia dixit: Dico tibi, juvenis, ut in nomine Jesu Christi, qui unicum filium viduæ sua virtute resuscitavit, tu quoque ad præsentem lucem redeas, et deinceps relicto dæmonum errore creatorem tuum recta fide recognoscas. Qui redeunte anima statim surrexit, et nondum per fidem imbutus Deo gratias agere cœpit: quem assumens S. Eucharius secum extra domum duxit, et coram omni populo vivum et totius infirmitatis expertem matri reddidit. Tunc omnes qui aderant magnis vocibus cœperunt clamare dicentes: Vere magnus et potentissimus Deus Christianorum esse probatur; qui talia signa et mirabilia per famulos suos operatur. Eadem die baptizata est Albana cum filio ac tota familia, et de populo turba non modica: domus vero ejus non post multos dies a S. Euchario *b* ecclesia est consecrata.

Albanæ matronæ filium mortuum precibus resuscitat S. Eucharius, eamque cum suis baptizat, et domum ejus consecrat.

14 Post hæc quidam nobilis ejusdem urbis Senator, vidit somnium, ad salutem multorum profuturum: quadam namque nocte aspexit per somnium quemdam virum *c* coram se stantem, vultu elegantem, *d* splendidissimis vestibus coruscantem, crucemque miræ æstimationis in manu ferentem *e*, ac sibi dicentem: Isti viri, qui huc venerunt, servi sunt Dei excelsi, et propter vestram salutem huc destinati: et ideo si mortem evadere perpetuam, et ad vitam æternam vultis pervenire, omnia quæcumque vobis dixerint facite, et præceptis illorum cum omni devotione obedite. Et hæc dicens ab oculis ejus sublatus est. Facto autem mane, convocatis civibus, narravit per ordinem quæ per somnium viderat, quæque audierat. Qua *f* relatione freti cœperunt certatim ad Sanctos Dei currere, et sacri baptismatis undam sitienter expetere: tantaque fuit per tres dies ad illos populi concursio, ut in flumine, quod per mediam civitatem currit, eos baptizarent, nec aliter eorum oppressionem ferre sufficerent. Unde et accidisse creditur, ut ex eo tempore ipse rivulus, ob infusionem sacri olei, derivative *g* Olevia nuncupetur. Interim civitas a pollutione idolorum mundatur, error superstitiosus abjicitur, destruuntur dæmonum aræ, fabricantur per loca Christi ecclesiæ: personat late per urbem tuba salutaris, omnesque invitat ac pulsat ad gratiam credulitatis: armis fidei contra spiritalium hostium insidias undique munitur civitas, hymnusque novus in ea publice canitur: et quæ antea creatorem suum non cognoscendo erat adultera, ipsa se per fidem convertendo facta est Christi sacratissima sponsa.

Auctore Goldschero, ex MSS.

divinitus monito Senatore ut Sanctus audiat, multi convertuntur et baptizantur in rivo Olevia.

15 *h* Accidit autem die quadam, ut dum Deo dilectus Pontifex, ut semper solitus, adhortationis gratia per medium civitatis transiret, obvium haberet miserabili facie quemdam paralyticum: qui eum sui misereri, ut egens, supplex postulasset, vir Dei misericordiæ visceribus plenus nil cunctatus, elevata manu signum benedictionis indigenti porrexit. Sed quid omnipotens Deus per famulum suum ostendere dignatus sit intexere dignum duximus. Nam circumstipante eum populi caterva, in medio plateæ jacebat corpus cujusdam exanime; quod tamen venerabilem Eucharium latuit, sed cujus meriti sanctus vir fuerit, omnino latere non potuit. Cum ergo, ut prædiximus, signum sanctæ crucis manu elevata contra paralyticum erigeret; umbra sanctificationis cadaver attigit. Mira res: et juxta promissum Dominicum fidelibus in se credentibus pollicentis: Qui credit in me, opera quæ ego facio et ipse faciet, et majora horum faciet, in servo suo dignatus est adimplere, quod promisit. Defunctus igitur totius populi præsentia illico reviviscens, in hora erigitur: et secum quid ageretur ignorans, ad pedes sancti viri gratias agens provolvitur. Sicque factum est, ut dum unus se curari a sancto viro poposcit, et ipse salutem promereretur; et defunctus, nullo pro se interveniente, reviviscereret. Quo in facto hunc sanctum Antistitem nequaquam magistro inferiorem credimus, cujus umbra depulsis ægritudinum morbis, mox ut superinfulsit, sanitati restituit. Tunc omnes qui aderant ad spectaculum illius miraculi, Christo gratias agendo, laudes in cœlum extulerunt.

Sanctus Eucharius signo Crucis paralyticum sanat, et mortuum resuscitat.

Joan. 14. 12.

a Orbata marito Senatorii ordinis viro, *inquit Browerus. Hujus filium fuisse* S. Symetrium *Romanum Presbyterum et Martyrem, a S. Materno susceptum, postea sub Antonino passum, fabulantur quidam: quod merito explodit Browerus. De* S. Symetrio *agemus 26 Maii. Ast Albanæ filium Canisius, Carthusiani Colon. in Addit. ad Usuard. et Martyrol. Colon. 26 Julii inter Sanctos numerant,* et Valerium *appellant.* b *Extrema civitatis parte versus Meridiem sita fuit, Browero teste.* c *Al.* contra. d *Brow.* igne plurimo, ceu veste circumfusum. e *Addunt quidam MSS.* sibique porrigentem. f *MS. S. Laur.* revelatione. g *Al.* Oliva, Olivia, Olivisa. *Tunc is rivus in urbem* illat ductu, eumque jam influit alveo, *Browero teste.* h *Deerant quæ hoc §. narrantur, in quibusdam MSS. memorantur a Browero.*

Olevia rivus.

CAPUT IV.

S. Eucharii obitus.

Interea per universas circumquaque regiones verbum vitæ prædicabant, et tam sermone quam virtutibus longe lateque pollebant: nam cæcos illuminabant, debiles restaurabant, mortuos suscitabant, dæ-

Tres Sancti miraculis clarent.

mones

Auctore Goldschero, ex MSS.

Eucharius de obitu instante ab Angelo monitus,

mones fugabant, et omnes languores curabant. Cumque B. Eucharius per viginti et tres annos Pontificatum Trevericæ urbis tenuisset, et Ecclesiasticas res bene firmatas atque fundatas haberet, ipseque jam provectæ ætatis esset; quadam nocte astitit ei Angelus Domini dicens : Euchari fideliter in mandatis Domini laborasti, viriliter in agone præsentis vitæ certasti; veni jam in requiem tibi promissam, et accipe certaminis tui incorruptibilem coronam. His per visionem compertis S. Eucharius valde gaudebat, et tempus dissolutionis suæ intrepidus expectabat. Cum autem sui exitus diem sibi instare prænosceret, convocatis ad se discipulis, ait : Scio me, carissimi, de hoc seculo citius migraturum, atque debitum humanæ conditionis expleturum; et ideo vos rogo, ut fidem firmam, spem inconcussam, caritatem veram inter vos habeatis; et nequaquam deinceps diabolicis erroribus consentiatis. Quod de me terrenum est, terræ commendate; et quod spiritale, spiritalibus quoque exequiis procurate.

suos instruit

Valerium successorem designat :

17 Ad Beatum vero Valerium [dixit : Commendo tibi, carissime frater, sponsam Christi, Ecclesiam videlicet ejus, quam in istis regionibus ipsius virtute adquisivi; ut illam caste custodias, et nullis eam errorum deceptionibus in diebus tuis pollui sinas : mensuram Evangelici tritici, sicut fidelis servus et prudens Dominicæ familiæ, largiter eroga : commissa tibi talenta in eis fideliter multiplica, ut dum Judex rationem ponere cum servis suis venerit, non ut servus nequam et desidiosus pro infossis talentis puniaris, sed potius pro duplicatis thesauris ad gaudium Domini tui feliciter introducaris. Hæc dicente S. Euchario, subito cunctis, qui aderant, cernentibus, lux clara velut fulgur emicuit, ac pene per unius horæ spatium totam ejus cellulam circumfulsit. At ille valedicens fratribus, repressisque reverenter oculis, reliquit hoc triste seculum, et cum ipsa luce *a* VI Id. Decembris lætus migravit ad Christum. Tunc discipuli pro ejus exitu sacras exequias celebraverunt, et corpus ejus in ecclesia *b*, quæ est extra mœnia civitatis ad meridianam plagam sita, cum hymnis et piis lacrymis sepulturæ tradiderunt.

luce cælesti collustrato cubiculo,

a moritur.

b

a *Hartgerus et MSS. quædam* V Id. *et Brawerus :* Obiit sexto Idus Decembris; quam diem anniversaria ac sempiterna B. Eucharii memoria Trevirensis Ecclesia consecratam habet. b *Idem :* Corpus ejus anno Christi LXXIII, æde, quæ antiquitus B. Joanni Evangelistæ, inde vero ipsius nomini sacra dicataque fuit, humatum est; ubi et septemdecim ordine deinceps succedentium Antistitum sepulchra, magna olim veneratione et præcipue religione colebantur.

CAPUT V.

S. Valerii episcopatus.

a

S. Valerius multos convertit,

Post cujus venerabilem obitum B. Valerius in ministerium Sacerdotale successit, illudque per *a* XV annos, sancte vivendo et verbum vitæ prædicando, probatissime rexit : in quo videlicet temporis spatio multos ad Dominum populos, signa magna et stupenda prodigia exercendo, convertit, et ad agnitionem Catholicæ fidei saluberrima instigatione perduxit : qui etiam tam studiosissime verbo prædicationis instabat, ut jam tunc per totam pene Galliam ac Germaniam Christiani paganos et numero superarent et religione. Erant namque doctrina ejus singulis congrua, cunctisque audientibus dulcis et gratissima : unde ob mellifluam sermonum ejus facundiam, undique ad eum populi confluebant, et saltim aliquod verbum ex ore ejus audire cupiebant.

vir sanctissimus

19 Quantum vero ad proprios mores pertinuit, ut breviter narrem, fuit cogitatione mundissimus, verbo utilis et discretus, operatione nihilominus irreprehensibilis et præcipuus : ac sic per activam vitam singulis compassione extitit proximus, ut tamen præ cæteris contemplatione esset suspensus, et nec in contemplatione positus deserebat fraternam condescensionem vitæ actualis, nec etiam in actione submissus recedebat a sublimitate contemplationis : quique salutaria magistri sui monita recto tramite sequens, Evangelicum triticum Dominicæ familiæ fideliter dispensavit, et credita sibi talenta spiritalibus augmentis quotidie multiplicavit.

20 Cum vero his profectum gradibus usque ad venerabiles canos pervenisset, et jam consummatio sui cursus adpropinquaret; nocte quadam apparuit ei B. Eucharius per visionem dicens : Tempus jam instat, frater Valeri, resolutionis tuæ, et parata sunt tibi gaudia retributionis æternæ. Patet enim tibi janua regni cœlestis, quam post hanc horam quinto die gratulabundus ingredieris, et de concessis Domini tui beneficiis sine fine lætaberis. Quapropter Maternum agonis nostri cooperatorem tui officii successorem constitue, illumque de visitatione nostra ante diem exitus sui certissimum redde : et hæc dicens recessit. Evigilans autem S. Valerius mox visum somnium B. Materno, ceterisque fratribus qui præsto erant, narravit, et eisdem diem obitus sui lætissimo vultu instare prædixit. Sequenti vero die venerabilem Maternum ad Sacerdotalem gradum provexit, et cum de studio commissi ministerii diligenter instruxit.

S. Euchario sibi apparente diem mortis suæ intelligit·

Maternum consecrat Episcopum

21 Cumque per prædictum spatium, ob famam depositionis ejus, advenientes fideles verbo salutiferæ admonitionis, de exercitio sanctæ conversationis instanter instrueret, et eos ad salutem animarum suarum dulciflua exhortatione paternisque visceribus incitaret; illucescente jam quinto die oratorium ingressus, viaticum quod ipse consecraverat accepit : et post hæc extentis inter discipulorum manus sacris membris, IV Calendas Februarii spiritum cœlo reddidit. Cujus corpus colligentes discipuli sacratissimo corpori S. Eucharii coaptaverunt, et in eodem sarcophago cum divinis laudibus condiderunt : quod superna dispositione actum esse credimus, ut, quorum una mens semper in Domino fuerat, eorum quoque corpora nec sepulchrum ab invicem separaret.

sumpto viatico moritur 29 Janu.

sepelitur cum S. Euchario.

a *Alii MSS.* XII.

CAPUT VI.

S. Materni episcopatus.

S. Maternus miraculis clarus,

multos convertit,

Post decessum S. Valerii B. Maternus Pontificalem suscipiens apicem, cœpit per civitates et regiones veram fidem, quæ est in Christo, constanter prædicare, cunctos ad viam salutis assidua admonitione provocare, magnis virtutibus quotidie crescere, signis et miraculis longe lateque clarescere : et quanto quotidianis incrementis fidelium multitudinem plus augeri conspexerat, tanto diligentius injunctum ministerium regulariter ordinare studebat. Hic etenim, quamvis esset magnæ vir auctoritatis et prudentiæ, nihil tamen ex proprio imperio, quasi libera utens potestate, exercuit; sed omnia humiliter atque simpliciter egit, communemque se subditis studio sanctæ dilectionis exhibuit; in omnibus etiam quæ probabiliter gerebat, non suam sed Christi gloriam quærebat : quique inter cetera sanctarum virtutum exercitia, mitissimus existens, consolabatur afflictos, pavit ex his quæ habebat egenos, vestivit nudos, redemit captivos, suscepit peregrinos, errantibus viam salutis misericorditer ostendit, desperatis spem veniæ consequendæ clementer promisit, currentes viam mandatorum Dei semper ad anteriora impulit; in eadem remorantes verbo exhortationis instigavit; et modo docendo, modo exhortando, modo sustinendo, modo in periculis se objiciendo, omnibus indesinenter pio solamine occurrit.

mansuetudine, et aliis virtutibus ornatus·

40 annis præest·

23 His ergo atque aliis hujusmodi bonorum operum studiis fultus, ad sanctam ac laudabilem senectutem pervenit; et sicut quadraginta diebus jacuit in sepulchro, ita etiam totidem annos mansit in sacerdotali

cerdotali ministerio. Is itaque solitus erat per nocturnam quietem locum, ubi corpora Sanctorum requiescunt, silenter frequentare, et ibidem diutius in

nocturnanti

oratione solus persistere : unde dum quadam nocte juxta morem eamdem ecclesiam intraret, ibique prolixius divinas laudes celebraret, circa mediam noctem cœpit somno gravari, et ab instantia precum offendente sæpius lingua retardari; at ille in subsellio, quod ibi erat, considens, infixis ad genua cubitis inter utrasque manus sanctum caput reclinavit, et paullulum somno cedens celeriter obdormivit : statimque apparuerunt ei per visionem S. Eucharius et

apparent SS. Eucharius et Valerius,

B. Valerius, clarissimis vultibus splendentes, sacerdotalibus infulis coruscantes, coronas singulas rosis et liliis ac ceteris odoriferis floribus mirabili arte intextas in capitibus gestantes, consimile sertum demonstrantes, et dicentes : Ecce Materne, sicut olim tibi promisimus, ita ante diem dormitionis tuæ visitandi gratia ad te venimus. Nunc ergo gaude et lætare,

ad gloriam invitant

quia die tertia ex hoc seculo migrabis, et ad inenarrabilia Domini tui gaudia introibis. En cerne præmii tui incorruptibilem coronam, quæ a paradiso perpetuæ amœnitatis est sumpta, et tibi a Christo per nos famulos suos destinata; cujus flos numquam marcescit, cujus odor numquam a suavitate deficit, cujus perseverantia finem non novit; quam post corruptionem præsentis vitæ incorruptibiliter possidebis, et in conspectu Regis Regum cum ea laureatus æternaliter perseverabis.

æger suos instruit

24 His dictis mox disparuerunt : ille autem a tenuissimo somno evigilans, valde quidem lætus de ostensa sibi visione extitit, sed tamen statim adesse corporis molestiam sensit, accersitoque ministro cum ejus juvamine ad cellam rediit, et seorsum familiaribus discipulis hoc quod sibi ostensum fuerat retulit. Die autem crastina, convocata ad se fratrum caterva, cœpit eos studiose de fidei integritate admonere, et animos eorum ad cœleste desiderium delectabilibus verbis accendere : ac per totum diem salutaria monita eis dare non cessans, usque ad octavam horam subsequentis noctis sermonem exhortatorium protraxit; et quod reliquum noctis supererat in psalmis et hymnis cum fratribus transegit. Post

Auctore Gotoscalco, ex MSS.

voce cælesti evocatus, suis valedicit,

pullorum vero cantum, instante jam die, venit desuper clara vox, cunctis qui in ipsa cellula erant audientibus, dicens : Materne dilecte Dei veni. Qui mox quasi assuetam vocem audiens, conversus ad circumstantes fratres, ait : Valete filioli mei et viscera mea; ego enim jam migrabo, et in præsenti seculo amplius vobiscum non ero. Et hæc dicens com-

et sumpto viatico moritur.

munionem Dominici sacramenti accepit, statimque sanctam animam exhalavit. Tunc qui præsentes erant fideles condignas exequias expleverunt, et ejus corpus non longe a reliquiis SS. Eucharii et Valerii honorabiliter posuerunt, die XVIII Kal. Octob.

Epilogus Auctoris.

25 Hæc de gestis Sanctorum Patrum, post excidium Trevericæ urbis relictos cineres diligentius perscrutantes, sparsim in chartulis scripta invenimus : quæ in unum redacta utilitati legentium tam præsentium quam futurorum fideliter commendamus : et quamvis in præsenti libello pauca de eorum sanctissimis actis propter casum superius memoratum contineantur, credendum sine dubio est multas virtutes, dum adhuc in corpore viverent, per eos Dominum exercuisse, quando nunc usque ad reliquias ipsorum hoc idem non cessat agere. Nam in eodem

Sanctorum virtus miraculis illustrata.

loco cæci frequenter illuminantur, ægroti sanantur, dæmones ab obsessis corporibus fugantur, variæque infirmitates tam corporis quam animæ curantur : et quicumque illuc pio desiderio ac fideli devotione venerit, ibique Dominum per merita ipsorum de quacumque necessitate exoraverit, non solum ea, quæ postulaverit, consequitur, verum etiam et his potiora se percepisse lætatur, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per infinita secula seculorum. Amen.

a *Hic Epilogus desideratur in quibusdam MSS.* 26

DE S. VALERIO EPISC. MART. LUCÆ IN ETRURIA.

Ex Italico Cæsaris Franciotti.

Sub finem I sec. XXIX Jan.

Celebrat Ecclesia Lucensis, ut aliorum multorum Cœlitum ferias, Sancti quoque Valerii Episcopi et Martyris natalem. Verum omni adhibita diligentia, nihil de ejus vita, rebus gestis, cæde potuit reperiri, præter hæc pauca, fama

S. Valerii acta obscura.

fere accepta. Credibile est variis bellorum incendiorumve casibus, et alia monumenta, et præsertim quæ de illius cognomine, genere, vitæ ratione, ac mortis modo, uti et aliorum complurium Sanctorum (quorum asservantur isthic corpora) extabant, fuisse dissipata. Fando igitur istæc fere audivimus : *a* Civem

a

Fuit discipulus S. Paulini Ep.

eum Lucensem fuisse, atque ab idolorum cultu, uti et alios complures, a *b* S. Paulino isthic Evangelium prædicante, ad Christiana sacra esse traductum.

b

ab eo designatus successor

2 Cum porro præsagiret Paulinus haud sibi diuturnum superesse vitæ spatium, dispicere cœpit, num quis e discipulis suis idoneus esset, cui ceterorum Christo initiatorum cura credi posset. Valerius præcipue ea dignus præfectura est visus : hunc *c*, si quid

c

sibi humanitus fieret, subrogari sibi censuit oportere.

et legitime post electus,

Vix ergo martyrium subierat Paulinus cum Valerius una omnium voce successor est designatus, re ad Linum Romanum Pontificem, universalis Ecclesiæ Pastorem, legitime relata. Eadem quæ Paulino, et plerisque ea ætate Ecclesiarum Præfectis, fortuna

martyrio coronatus.

Valerio obtigit, adepta martyrii laurea XXIX Januarii, sub annum Christi XC, Dominitiano Principe.

3 Perfectum ab eo tradunt Oratorium, sive sacellum, Deiparæ Virgini dedicatum, cujus S. Paulinus fundamenta fecerat; duoque alia ædificata ab eo sacella, alterum sancti Petri nomini sacrum, S. Pauli alterum, cum essent ambo haud multo ante religionis

Templa ab eo constructa.

caussa interfecti : alterum stetisse ferunt ad veterem urbis portam, quæ nomen fertur retinuisse, ut inde Porta S. Petri diceretur; alterum haud longe abfuisse ab SS. Martini et *d* Reguli æde, atque urbis muris,

d

ex vetustis Actis ante annos 1060, conditis manifestum est.

Diversus est a S. Valerio Cæsaraugustano,

4 Atque ex his liquet hunc nequaquam illum esse Valerium, quod quidam existimarunt, qui cum impeditioris esset linguæ, munus prædicandi injunxit Diacono suo Vincentio Hispano, qui dein nobilissimum martyrium fecit. Etenim *e* Valerius ille Cæsa-

e

raugustanus Antistes fuit, neque martyrio occubuit : nam licet a Daciano, Hispaniis a Diocletiano et Maximiano Cæsaribus præfecto conjectus in custodiam, varieque cum suo Diacono anno 303, Valentiæ cruciatus sit; tamen cum custodia detineretur, ubi imperium adeptus est Constantius Constantini Magni parens, ut erat benigno in Christianos animo, dimissus e vinculis ad suam Ecclesiam postliminio revertit, et fato tandem suo decessit. Discrepant igitur hi tempore, loco, mortis genere.

5 Alii hunc eumdem esse Valerium arbitrati sunt cujus extat XXIX Januarii in Martyrologio Romano memoria : Luca nimirum ob fidem pulsum, Treviros

et Trevirensi,

petiisse, ibi vita functum : sed corpus postmodum obtinuisse a Treviris Lucenses. Id propterea in animum induxerunt, quod Valerii ambo, ambo S. Petri discipuli (ut de Trevirensi auctor est Petrus Cluniacensis lib. 1, epistolarum, et Marianus Scotus lib. 2, ætatis 6) ambo denique uno die coluntur : verum

Ex variis. qui in Martyrologio Romano memoratur, Trevirensis Episcopus fuit, non Lucensis; ad illius Ecclesiæ gubernacula admotus sub annum LXXV, neque martyrio coronatus, quod Lucensi obvenit.

Ejus reliquiæ, natalis. 6 Cum igitur post S. Paulinum, nullum Valerio vetustiorem Lucensis Ecclesiæ Pontificem reperiamus, jure merito habetur secundus Lucensium Episcoporum. Asservatur ejus corpus in basilica f S. Paulini. Agitur ejus celebritas XXIX Januarii.

a *Quæ hic de S. Valerio Franciottus, eadem fere narrat Ferrarius in Catal. SS. Italiæ, ex MS. Ecclesiæ Lucensis : negat tamen in Tabulis illius Ecclesiæ, Episcopum Lucensem nominari. Addit deinde :* Hac die etiam Valerius Cæsaraugustanus, (cujus corpus Alexandriæ quiescit) et Valerius Episcopus Trevirensis (cujus corpus Treviris est) colitur, ex quo hunc ab illis diversum esse apparet. *Ast in generali catalogo SS. de S. Valerio Cæsaraugustano scribit :* Corpus Alexandriæ, quæ illum uti Protectorem suum colit, licet corpus Ludi oppido proximo Montis-ferrati asservari feratur; ac Lucæ in Hetruria illud etiam haberi, ex Tabulis Ecclesiæ Lucensis, quæ et illum veneratur hac die, appareat. *In quodam MS. Kalendis Februarii isthæc reperimus :* In Luca civitate sanctorum Martyrum Marciani, Valerii et Ymiliæ *Et fuit eo die* S. Æmilii Ducis *Lucæ inventum an. 1200 corpus, ut isthic dicemus. Ast in Vita* S. Paulini *apud eumdem Franciottum et apud Silvanum Razzium, inter eos qui S. Paulini corpus sepelierunt memoratur* Valerius. b *De* S. Paulino *Episc. Lucensi et Martyre agemus* 12 *Julii.* c *Ferrarius Sacerdotem ordinatum a Paulino scribit, et multos ab eo quoque conversos.* d *Colitur* S. Regulus 1 *Septemb.* e *De* S. Valerio Cæsaraugustano *egimus* 28 *Janu. et* 22, *in Actis* S. Vincentii. f *Eo postea translatum, ut scribit Ferrarius.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS EDESSENIS

SARBELIO ET BARBEA.

Sub Trajano. XXIX Jan. Horum Martyrum natalis. nomina. Edessa *Mesopotamiæ urbs vetusta, versus Armeniæ fines, multis Sanctorum tropæis nobilitata. E quibus* Sarbelius *est cum* Barbea *sorore. Horum celebrata variis diebus in Ecclesiasticis fastis memoria est, XXIX Januarii, XV Octobris, (non XV Kalendas Octobris, ut hic in Notationibus ad Martyrol. scripsit Baronius) et fortassis IV et V Septembris. Nec ipsa eorum nomina semper eadem ratione scripta :* Sarbelius, *alibi* Sarbilus, Sarbelus, Σάρβηλος, *et apud Galesinium in Notis* Sabellus, *apud Ferrarium* Sarbedus *dicitur. Quæ Baronio* Barbea, *ea Græcis ubique* Bebæa *est, quasi* Constantem, *sive* Constantiam *dixeris.*

Acta e Martyrologiis 29 Jan. 2 *Horum Acta e solis Martyrologiis accepimus. Romanum XXIX Januarii ita habet :* Edessæ in Syria sanctorum Martyrum Sarbelii et Barbeæ sororis ejus, qui a B. Barsimæo Episcopo baptizati, in persecutione Trajani sub Lysia Præside martyrio coronati sunt. *Plenius Galesinius, e Græcis ut fatetur :* Edessæ sanctorum Martyrum Sarbelii et Barbeæ sororis. Is idolorum sacerdos a Barsimæo illius urbis Episcopo impietatis vehementer reprehensus, adjutrice Dei gratia, illius dictis audiens, Christiana religione imbuitur, unaque cum sorore baptizatur. Quod cum Lysias Præses rescisset, comprehensum Sarbelium, primo virgis cædi, scalpro laniari, igne torreri; post binis lignis inclusum secari : ac demum una cum sorore, gravissime et varie ante cruciata, Trajano Cæsare, capite plecti imperavit.

e Menæis eodem die. 3 *At Menæa Græcorum :* Eodem die (*XXIX Januarii*) commemoratio sanctorum Martyrum Sarbeli et Bebææ sororis ejus, qui Edessæ passi sunt. Vixerunt hi Trajano imperante. S. Sarbelus diabolici erroris et impurarum victimarum sacrificulus, cum festa quadam dæmonum celebritate, impia sacra de more exercuisset, reprehensus a Barsimæo Episcopo esset, acriusque objurgatus, ut qui multis esset exitii caussa, Christi gratia compunctus est, atque Episcopi verbis inductus, fidem Divinam una cum Bebæa germana sorore sua complexus est, atque ab eodem Episcopo salutaribus undis expiatus. Inde ad quæstionem Lysiæ Præsidi exhibitus Sarbelus primum virgis cæditur, dein cultris conscinditur, mox ei facies raditur, ac manibus post tergum revinctis venter illi contunditur, tum una manu suspensus rursus laniatur, postremo varia illi corporis membra admotis facibus ustulantur : ac tandem martyrii coronam repertat, cum in machinam quamdam compactus contususque et discissus a capite esset, et postremo securi percussus. Decollata quoque est et soror ejus Bebæa, ejusdem Ducis mandato.

et iisdem 15 Octob. 4 *At XV Octobris isthæc aliquanto distinctius memorant eadem Menæa :* Eodem die sanctorum Martyrum Sarbili et Bebææ ejus sororis. Trajani temporibus S. Sarbilus idolorum sacerdos, a sancto Episcopo mysteria fidei edoctus baptizatusque est, cum Bebæa sorore sua. Delatus autem ut Christianus apud Præfectum urbis Edessenorum, ipsius tribunali exhibitus est, qui eum primo virgis cædi jussit. Sed cum Sanctus multa in eum, ejusque idola, et Imperatorem jocaretur, in rabiem actus Præses non semel, aut bis, verum septies mutatis vicibus, in orbem nervis eum bubulis cecidit, uncis laniavit, facibus ambussit. Quæ cum fierent, et Sanctus in Deum defixus oraret, mitigavit dolores illius Dominus virtutum. Generosum illius in sustinendis cruciatibus animum contemplatus tyrannus, rursum exhiberi eum imperat, et clavos capiti illius infigi, dein serra disscindi. Sed cum ex utroque tormento Sanctus Divina virtute illæsus evasisset, obstupuere adstantes. Hæc cum cerneret soror ejus Bebæa, ipsa se palam Christianam professa est coram Judice. Hic vero dire flagris laniatam, claudit carcere. Sanctum vero ex una manu suspensum, et pelle corporis revulsa, cum adhuc spirantem videret, utrumque plecti capite imperat. At fideles quidam clam sublata eorum corpora terræ mandarunt, laudantes et benedicentes Deum. Amen.

5 *Menologium ab Henrico Canisio editum :* Eodem die commemoratio sanctorum Martyrum Sarbili et Bebææ sororis sub Trajano Imperatore. *At Baronius Menologium citat, in quo ipsorum martyrium ita describitur :* Sarbelius idolorum sacerdos una cum sorore Barbea conversus est ad fidem Christi per Barsimæum Edessæ Episcopum, et ambo tenti ; post gravissima tormenta Sarbelius inter duo ligna ligatus, sectus est; soror autem ejus capite truncata. *e Menologio.* *Hæc si in MS. illo Sirleti, quo usum se alibi profitetur Baronius, ita habentur, manifestum est illud multum differre ab Ingolstadiensi, quod Canisius vulgavit. Galesinius eodem die :* Edessæ sanctorum Martyrum Sarbilii et Barbææ sororis; qui, Trajano Imperatore, Christianæ religionis accusati, ad illius urbis Præfectum in judicium ducti, graviter primo cruciati, demum præclara fidei confessione nobiles, abscissis cervicibus, palmam martyrii tulerunt. *Ferrarius illos quoque eo die refert.* *et Galesinio.*

6 *Iidem videntur esse, certe paria passi, qui cum* Thathuele 4 *Septembris in iisdem Græcorum Menæis celebrantur, ita enim habent :* *iis idem 4 Septemb. in Menæis.*

Τμηθέντες ἄμφω Θαθουὴλ καὶ Βεβαία
Σοφὴν βεβαίαν εὗρον ἀντ' ἐψευσμένης.
Βέβηλον ὁ Ζάρβηλος οὐ σέβων σέβας,
Ἀνδρῶν βεβήλων χερσὶ βάλλεται λίθοις.
Cæsi ambo Thatuel et Bebæa
Vitam constantem invenerunt pro fallace.
Impura Zarbelus non venerans sacra,
Virorum impurorum manibus lapidatur.

Vixerunt hi Adriano imperante. Erat Thatuel diabolici erroris sacerdos : sed a quodam Episcopo objurgatus, dedit fidei manus. Eam ob rem ab Augaro toparcha facies illi virgis cæsa, manibus post tergum revinctis ustulatus est, venter converberatus. Manu una

una vinctis suspenditur, raditur, igne subjecto aduritur. Dein in fabrilem compactus machinam, serra a capite disscinditur, et gladio tandem certamen consummat.

et Menologio?

7 *Pro* Thathuele Thameleim *habet Martyrologium Romanum a Baronio auctum.* Eodem die, *inquit*, SS. Thamelis, antea idolorum sacerdotis, et sociorum Martyrum sub Hadriano Imperatore. *Baronius in Notis* Thamuelem *vocat*, *Menologium citans in quo* Thatuel *dicitur. Ita enim habet :* Eodem die Natalis sanctorum Martyrum Petronii, Charitinæ, Zarbeli, Thatuelis, et Bevææ, qui sub Adriano Imperatore pro Christo sanguinem fuderunt. Ex quibus Thatuel cum esset dæmoniacæ fallaciæ sacerdos ab Episcopo quodam Christiano ad Christi fidem conversus est. Quamobrem ab Augaro regionis illius Duce, virgis cæditur, oculis comburitur, et manibus post terga ligatis in ventre verberatur, ex altera manu suspensus laniatur; postea tectonico instrumento a capitis vertice sectus cum Bevæa sorore gladio consummatur.

8 *Quis non eamdem* Bebæam, *eumdem* Sarbelum *suspicetur et* Thathuelem Sarbeli *fratrem, aut ipsummet binominem* Sarbelum Thathuelem, *aut voce unica* Sarbelthathuel? *Nam quod hi sub Adriano, sub Trajano illi passi ferantur; capti forte sub Trajano, sub Adriano interfecti sunt ; aut a Trajano initio persecutio, cædes post ab Adriano patrata, ejusve Præfectis. Utrique sane concussæ bello ad ortum solis nationes sunt. Edessenos fuisse posteriores hos* Sarbelum, Bebæam, Thatuelem, *sive iidem seu diversi a prioribus sunt, ex* Augari, *sive* Abgari, *Ducis conjicimus nomine : id Regulis Osroenorum, quorum caput Edessa, fuit familiare. Hinc* Augarus *Osroenus Romanis fœdere junctus sub Pompeio, dein Parthis favens Crasso cladis auctor exstitit, ut Dio memorat lib. 40. Alius circiter octoginta quinque annis post celeberrimus* Abgarus *fuit, Edessæ Dynasta, qui ad Christum Salvatorem nuntius misit, ab eoque imaginem non manufactam, cujus in Ecclesiasticis scri-*

Abgari sive Augari, Edessæ Reges.

ptoribus frequens mentio est, accepit. Tunc hic Augarus *Trajani Hadrianive temporibus, religioni nostræ, quam Edessam S. Thaddæus invexerat, superiore sumpto et baptizato* Abgaro, *fortassis in Romanorum gratiam, adversatus.* Lysias *ejus an Cæsaris nomine præfecturam urbis gesserit, incertum est. Is ipse fortassis est* Abgarus, *de quo Julius Capitolinus in Antonino Pio :* Abgarum Regem ex Orientis partibus sola auctoritate deduxit. *Fuit et* Abgarus Persarum Rex *a Severo subactus, ut testatur Spartianus. Demum Xiphilinus Dionis Epitomator in Antonino Caracallo :* Cum ad ipsum, tamquam ad amicum Augarus Rex Osroenorum venisset, ei fidem fregit comprehensumque conjecit in vincula, et Osroenen Rege destitutam cepit.

Ex variis.

9 *Porro quos Menæa et Menologium IV Septembris celebrant* Thathuelem *et* Bebæam, *eos Galesinius postridie refert, his verbis :* In Græcia beatorum Martyrum Thathuelis et Bebeæ sororis. Hæc Hadriano Imperatore, fidei ardore inflammata, plurimos cohortationibus ab falso cultu avocavit. Itaque in custodiam conjecta primo acerbe cæditur; tum usque ad ossa scalpris laniata, demum lancea in gutture transverberatur. Ille vero summa dicendi libertate Christi Redemptoris fidem perpetuo professus, non ullo cruciatu, quo varie horribiliterque affectus est, a proposito dimotus, tandem in lignum sublatus, serra ferrea medius dissectus, nobilis martyrii palmam tulit. *Quæ Galesinius e* Græco libro *convertisse se scribit. Qui in Menologio his Martyribus 4 Septembris jungitur* Petronius, *is S. Pauli Apostoli discipulus fuisse traditur in Menæis, et* S. Hermiones *Virginis, Philippi Diaconi filiæ, post S. Joannis decessum Pater spiritualis et pietatis magister, nec ad Osroenos spectat.* Charitina *(nisi ea sit quæ V Octobris colitur, aut quæ XII Junii, aut forte* Charis, *quam etsi obscuram dedimus XXVIII Januarii) nobis ignota est. De* Barsimæo, *qui Sarbelium et Barbeam baptizavit, agemus XXX Januarii.*

Acta e Galesinio 8 Sept.

nov. 27

DE S. CONSTANTIO EPISCOPO ET MART.

PERUSIÆ IN ETRURIA.

Sub M. Aurel. XXIX Jan. S. Constantii Episcopi Perusini

Perusia, *olim e XII principibus Etruriæ urbibus, habita, caputque adeo populorum, Livio teste, cum* Cortona *et* Arretio; *etsi ab Octaviano Cæsare dura obsidione, atque, ut Florus ait,* turpi et nihil non experta fame, *tum promiscuis cædibus exhausta, dein tetro incendio deformata; brevi tamen ita restaurata habitataque, ut Episcopum sub ipsa Ecclesiæ cunabula meruerit, fueritque Justiniani ævo, ut Procopius auctor est,* princeps Tusciæ urbs. *Fuit inter primos illius Antistites* S. Constantius, *cujus XXIX Januarii agitur natalis. De eo Martyrologium Romanum :* Perusiæ S. Constantii Episcopi et Martyris, qui una cum sociis sub Marco Aurelio Imperatore ob fidei defensionem martyrii coronam accepit. *Ejusdem meminere Carthusiani Colonienses et Molanus in addit. ad Usuard. Constantius Felicius, Constantinus Ghinius, Philippus Ferrarius in Catal. SS. Italiæ, ademque et vetustissimum Martyrologium MS. S. Hieronymi, in quo isthæc habentur :* Perusio in Tuscia Constantini, *alii quoque nonnulli* Constantinum *vocant.*

natalis,

2 *Martyrologium Germanicum in secunda editione ita habet .* Item Perusiæ sancti Episcopi et Martyris Constantii, qui S. Herculani Episcopi discipulus fuit, et ob fidem cum sex aliis Germanis occisus. *Galesinius :* Perusiæ S. Constantii Episcopi et Martyris, qui B. Herculani Episcopi discipulus, post illius obitum creatus Episcopus, a Gothis fidei caussa interfectus est una cum sex aliis, qui secum et Germania ad eam urbem peregrinati sunt. *De* S. Herculano I, *agemus VII Novembris.* S. Herculanus II, *colitur I Martii isque a Gothis interfectus Justiniani temporibus. De prioris* Herculani *ætate ac Sociis suo loco quæretur. Galesinio errandi ansam Volaterranus præbuit lib.* 14, *ubi tres recenset* Constantios, *quorum* tertius, *inquit,* Martyr una cum sex fratribus, inter quos Bivignatus et Reinaldus fuere, qui Perusiam a Germania peregrinationis gratia profecti, in eadem urbe capta a Gothis interfecti sunt. *In Constantii ætate fœde erratum, quod Herculani duo, quorum priori fortassis successit, in unum conflati.*

ætas perperam assignata,

3 *At qui socii S.* Constantii? *Memorantur in Actis* Crescentius, Anastasius, Carpophorus; *ad cædis eorum nulla mentio nisi fortassis* Carpophorus *is sit, quem Hispellates sibi vendicant, quemque alii sociuin* Herculano *seniori jungunt.* SS. Pontianus, *et* Concordius, *qui Constantio juncti amicitia fuere, ad alios dies pertinent. An socios addidit* Constantio *Baronius ex Galesinii Volaterranique auctoritate?* Bevignatem *monachum et Confessorem, non Martyrem, colunt Perusini XIV Maii.* Reinaldi *nusquam memoria. In recentiore quodam MS. XIV Octobris ista habentur .* In Perusia S. Constantii cum septem sociis, *ut qui illi fuere? Non magnam sane illi MS. fidem habendam experientia didicimus : neque vero antiquum est, neque nisi additamenta continet ad Auctarium Coloniense Usuardi adjecta, absque ulla auctorum citatione.*

socii,

4 *Triplicem S.* Constantii *vitam damus priores duas ab Ecclesia Perusina acceperat Cardinalis Baronius, ex hujus bibliotheca eas cum Heriberto Rosweydo communicarat Cæsar Spada V. CL. Prima in Lectiones erat distributa, quarum numerum ad marginem expressimus.*

Vita

Ex MSS.

simus. Secundam cum alio codice Perusino collatam, cum MS. monasterii S. Galli, multo correctiore, contulimus. Tertiam jam ante ediderat Surius a Joanne Andrea Palatio, ex vetustissimis exemplaribus, quæ Perusiæ, partim in ecclesia cathedrali, partim in ædibus S. Petri asservantur, concinnatam. Scripsit et Zacharias Lippelous S. Constantii vitam, Italice Gabriel Flamma, et Silvanus Razzius. Meminit illius martyrii Baronius to. 2, Annal. ad an. 175, nu. 7.

VITA

ex MS. Cæsaris Baronii Card.

CAPUT I.

S. Constantii miracula, multorum conversio.

Lectio I.

Conditor et formator omnium rerum omnipotens Deus, condolens de interitu humani generis, de sede Patris veniens Verbum vitæ, et ex Virgine beata Maria almificam assumpsit carnem. Quia vero nostram dignatus est portare imaginem, ideo magis necesse est ei augere servitium. Enimvero multa nobis impartitus est beneficia, multa ei exhibeamus servitia. Plane in exordio mundi nos condidit ad imaginem et similitudinem suam, sicut ipse dixit : Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram. Sed qui primus ad ima ruit antiquus hostis, cernens se undique convictum, cœpit diversis argumentis nostrum circumvenire parentem; quem per gustum ligni vetiti, ac suasu conjugis misere decepit. Ideo Deus providens hunc irrecuperabilem sine sua incarnatione, propter hoc descendit de cœlis, et incarnatus est ex Spiritu sancto, et Maria Virgine : semetipsum exinanivit formam servi accipiens. Propterea accepit servilem, ut formam redimeret peccatricem : qui quibus modis deceptus est primus noster parens, eisdem redempti sumus Domini pietate : per gustum primi hominis ecce in malis lapsi sumus casibus; per Virginem matrem, unicumque ejus filium recuperati sumus misericorditer. Etenim diversis ordinibus recuperavit suis legibus : nam ante ejus adventum fuerunt Prophetæ, sancti Doctores, qui annuntiaverunt nasci nostrum Redemptorem.

Gen. 1, 28. Verbum Dei incarnatum ob nostram reparationem.

S. Constantius Perusinus

2 Iterum post ejus nativitatem duodenos elegit Apostolos, qui per salutiferam doctrinam sibi acceptabilem aggregarent populum. Per Dei namque et istorum scientiam, ut lucifer, B. Constantius, cujus patria Perusia fuit, ab incunabulis cœpit militare Domino bidnanis ac tridnanis jejuniis suam affligebat carnem quotidie : quia dives erat, de suis facultatibus multos alebat jugiter pauperes. *a* Astasia quædam mulier plurimis diebus visum amiserat, quæ mox ut accepit famam Dei famuli Constantii, de virtutibus atque miraculis ejus, quemdam rogavit ut eam ad ejus duceret vestigia. Quæ adducta ante pedes ejus cœpit nimis plorare. At ille ut vidit eam plorantem, atque ante ejus vestigia jacentem, ait ei : Surge mulier. Tunc illa cum surrexisset non cessabat cum lacrymosis vocibus clamare : Vir Dei Constanti, per Deum tuum te oro, redde mihi ut videam, et cognoscam quod magnus est Deus Christianorum. Cui S. Constantius ait : Si vis credere Christo, ipse tibi lumen restituet. Quæ ait : Fac Domine, ut videam, jam credo Deum tuum, Deum esse verum. Hic demum vir sanctus flexis genibus oravit ad Dominum, dicens : Domine Deus, qui aperuisti oculos cæci nati, Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, aperi oculos hujus mulieris, ut vere cognoscat quia tu es Deus, qui facis mirabilia solus, et permanes in secula seculorum. Cumque omnes Christiani respondissent, Amen; statim clarissimum lumen recepit, et credidit, et baptizata est; et multi Christiani effecti sunt per eam. Tunc plebs Christianorum crescebat, et multiplicabatur cum Domino, in signis et prodigiis, quæ Dominus per Constantium operabatur.

a

cæcam illuminat

multos convertit.

Lect. II.

3 Crescentius quidam nomine per multos annos pedes cruribus complicatos habebat, ita ut iter agere minime posset. Ut audivit, quia infirmi a B. Constantio curarentur, in plaustro se ad eum deferri præcepit, et flebilibus precibus aiebat : O S. Constanti, redde mihi gressum. Quem ut vidit S. Constantius, confidens in virtute Domini nostri Jesu Christi, oravit, et dixit : Domine Jesu Christe, qui omnia vivificas, et universa restauras, huic homini redde gressum, ut cognoscat, et credat, quod præter te non est Deus, qui cum volueris nova facis signa atque mirabilia. Ad hanc vocem velut radiis solis, splendor super eum cecidit, et quasi dimidia hora super eum mansit. Tunc ille tremefactus, et magnis vocibus proclamans ait : Domine miserere, Domine miserere. Continuo erexit se, atque consolidata sunt crura et pedes ejus; et statim cucurrit ad aquam, et deportavit ante B. Constantium. At ipse baptizavit eum in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Et per miracula illa baptizati sunt in die illa fere centum viginti de paganis. Tunc facta est magna lætitia inter Christianos, et glorificabant dicentes : Benedictus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suæ.

claudo gressum impetrat :

120 Gentiles convertit.

a *Alii* Artasiam *et* Attasiam *vocant.*

CAPUT II.

Quæstio prima. Custodum conversio, fuga.

In persecutione M. Aurelii.

Tunc relatum est Charisio primo civitatis, quod cultus deorum suorum evacuaretur, atque religio Christianorum multiplicaretur : qui iratus est valde et perquiri jussit Christianos, ut ubicumque inventi essent, ligati ducerentur ante eum. Erat enim illo tempore Romæ impiissimus Imperator Antoninus, qui suos per totum orbem miserat milites, ut Christianorum sectam destruerent, atque culturam deorum suorum magnificarent. Tunc Perusiam directus est *a* Lucius de magnis Consulibus Romanorum. Venit autem Lucius prædictus ad Charisium, et ait ei : Charisi, dirige tuos milites per civitates, atque per circumquaque vicinas provincias, ut si Christiani forte in eisdem provinciis inventi fuerint, ligatis manibus post tergum atque catenati perducantur ante conspectum nostrum. Tunc spiculatores impleverunt jussa, venerunt ad domum Crescentii, quem nuper B. Constantius curaverat, et fractis foribus sunt ingressi. Tunc comprehenderunt eos, et duxerunt ante conspectum Lucii et Charisii.

a

cum Crescentio comprehenditur :

Nov. 28. Lect. III

5 Quos cum vidisset Lucius Consularis, ait ei : Cujus conditionis estis ? servi, an ingenui ? B. Constantius respondit : Servi sumus Domini nostri Jesu Christi, qui semetipsum exinanivit, paullo minus minoratus est ab Angelis, et formam accepit servilem, ut erueret nos a servitute diaboli; et ideo summa libertas est Domini servitium explere, qui nos condidit, et pro nobis dignatus est mori, ut nos de morte liberaret. Tunc cum magno furore respondentes dixerunt : Nescitis quod Princeps Romanorum Antoninus ob hoc direxit nos, ut omnes Christicolas de regno suo expellamus; at magnificos Deos nostros, Jovem, Mercurium, Saturnumque, et alios plurimos per quos regnum Romanorum pollet, statuamque Solis, et Lunæ præ omnibus adorari faciamus. Ideo admoneo vos, ut colatis Deos nostros, ac ponatis thura Deo Soli, et offeratis ei dignum sacrificium. Tunc B. Constantius subridens ait : Elementa mundi hujus quæ Dominus ad nostrum condidit servitium, non adoro, nec eis sacrificium offero; sed solum factorem omnium nostrum omnipotentem Deum, cum unico Filio ejus Domino nostro Jesu Christo, et Spiritu Sancto in Trinitate adoro et colo, et sacrificium immaculatum offero.

Christum confitetur :

deos ridet

6 Lucius

pugnis et fustibus cæditur

6 Lucius et Charisius irati jusserunt eum pugnis cædi, et dorsum ejus fustibus cædi. At ille psallebat dicens : Confitebor Domino nimis in ore meo, et in medio multorum laudabo eum; qui astitit a dextris pauperis ut salvam faceret a persequentibus animam meam. Videntes autem Lucius et Charisius quod non proficerent, sed magis ac magis magnificaret ipse et alii Christiani Dominum, qui salvos facit sperantes in se et pia corda non deserit; tunc jusserunt Thermam ante palatium *b* Maximiani septuplum calefacere quam solebat, et intromiserunt Constantium cum ceteris Christianis, qui cum eo aderant; et ipsi psallentes dicebant : Igne nos examinasti, et non est inventa in nobis iniquitas, et iterum : Eripe me Domine ab homine malo, a viro iniquo, eripe me Domine, et rursum : Confirma cor meum Deus in testimonia tua, et non in avaritiam.

thermis includitur. *b*

LECT IV

7 Tunc signo crucis facto Christiani intraverunt Thermam : sed multus calor cum inesset, nullus illorum de calore timebat; et cuncti Christiani prostraverunt se in pavimento, atque orabant, dicentes : Benedictus Dominus Deus, quia fecit mirabilia magna solus : et benedictum nomen majestatis ejus in æternum, et in seculum seculi. Hæc dum psallunt sancti viri, tanto lumine circumfulsit eos Deus, ut nullus cogitaret quod nox esset, sed quasi totus splendor solis in balneo fulgeret. At ubi milites, qui balneum custodiebant, viderunt tam clarificum lumen, introgressi sunt, et projecerunt se ad pedes B. Constantii, veniam implorantes, dicentes : Domine S. Constanti, vir Dei, libera nos a terrenis desideriis, et ablue sacro baptismate, ut mereamur æternæ vitæ esse participes. Tunc S. Constantius imbuit eos omni divino mysterio, et baptizavit eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen. Et reversi sunt unusquisque in domum suam, et tulerunt pecuniam multam, et filios, et filias, et uxores, et duxerunt ante conspectum beatissimi Constantii Pontificis; et baptizati sunt omnes promiscui sexus circiter quinquaginta; et dixerunt beatissimo Constantio : Egredere foras de balneo, et eamus in silvam, quæ dicitur Collis, et ibi invocemus Dominum Deum nostrum. Mox S. Constantius egressus est de balneo, et abiit cum paucis Christianis, et cum custodibus balnei, qui per ejus prædicationem effecti fuerant Christiani; et venerunt ad locum, qui dicitur Monticellus, et ibidem morati sunt multis diebus cum Anastasio Dei famulo, et cum collecta sanctorum multorum, psallentes et dicentes : Ecce quam bonum, et quam jucundum habitare fratres in unum.

quibus divinitus illuminatis,

custodes convertit :

cum iis urbe exit.

a *Plures fuere* Lucii *Consules sub* Marco Aurelio *anno ejus tertio, Christi* 163, L. Papirius Ælianus; *an* 4 L. Cornelius Celsus 5, L. Arrius Pudens, 6, L. Fulsinius Pollio, 8, L. Vettius Paullus; 11, L. Septimius Severus; *præter* L. Ælium Verum, et L. Aurelium Commodum *Cæsares*.

b *Sive locum, ubi id deinde conditum* Maximiani *palatium*.

CAPUT III.

Quæstio secunda. Aliorum custodum conversio, fuga.

Eo tempore Lucius Consul Romanorum per præceptum Antonini Imperatoris, jussit Charisio Præfecto civitatis Perusinæ, ut inquisitionem faceret de B. Constantio, et de ceteris Christianis, qui cum eo erant. At Charisius cupiens implere jussa Lucii Consulis, misit ad perquirendos custodes balnei, neque Sanctum Dei reperientes festinanter reversi sunt ad Charisium Præfectum nuntiantes ei : quia custodes balnei tui effecti sunt Christiani cum omnibus famulis illorum, et abierunt foras de civitate; et nescimus in qua parte. Tunc Charisius impiissimus Præfectus dolo et ira repletus, jussit multos milites ire post eos, qui cum abiissent longe lateque perquirentes, tandem invenerunt unum pestiferum paganum, qui dixit eis : In silva, in loco qui dicitur Monticellus, ibi congregati faciunt sua conventicula. Quod si certe vultis, ego vos illuc ducam. Tunc unanimiter rogaverunt eum, ut illos duceret illuc, ubi S. Constantius erat cum multis Christianis, psallentes et benedicentes Dominum.

Perquiruntur

Ex MSS.

LECT V

9 Qui mox ut venerunt at Sanctos Dei, aiunt eis : O Constanti, quare decepisti homines istos, ut non colerent Deos suos ,et jussa imperatoris implerent ? Unde nunc venite ad Præfectum Charisium, et ipse docebit vos quomodo obedire debeatis diis invictissimis, et frustra non credatis Christo Deo vestro, qui pro suis sceleribus a Judæis comprehensus est; et verberibus afflictum tradiderunt Pontio Pilato, et ipse jussit eum suspendi in patibulo; et vulneratus clavisque confixus, tandem mortuus est in cruce; cui cum diceret unus de latronibus, qui crucifixi erant cum eo : Salva temetipsum et omnes, nec se salvum fecit, neque alios salvos facere potuit. Ad hanc vocem S. Constantius, et B. Anastasius, et qui cum eis erant, Christiani, una voce dixerunt : O inimici Dei et veritatis, cur talia ausi estis loqui de tanto Domino? qui cum sua sponte ad patibulum crucis duceretur, et Judæi cæci circumvenerunt eum cum gladiis et fustibus, et ait Dominus : Quid quæritis? Illi autem dixerunt : Christum Nazarenum; ad hanc beatam vocem ceciderunt in terram, et facti velut mortui. Et Judæ nocte illa, qua traditurus erat eum, ait ei : Quod facis fac citius. Modo miseri discite quanta sit providentia Dei, qui traditorem suum manifestavit, et omnia quæ de eo prophetata erant. Quando voluit tentatus, quando voluit crucifixus est, quando voluit mortuus est, quando voluit infernum expoliavit, quando voluit resurrexit, et quando voluit cœlos ascendit; unde venturus est in die ultimo judicare vivos et mortuos.

blasphemos corripiunt :

Joan 18

Joan 13

10 Tunc milites Charisii irati et furore repleti, irruerunt in Sanctos Dei, et comprehendentes S. Constantium Pontificem, virum elegantissimum, et Anastasium virum clarissimum, *a* Carpophorum verum Dei famulum, et multos alios Christianos, et ligaverunt eos, et vinctos duxerunt eos ad Charisium Præfectum; qui cum vidisset eos a longe, ait eis : O Constanti deceptus fallacia Christianorum, cur non cogitasti in balneo de salute tua? et sacrificium offerens Diis immortalibus, et pulcherrimam tuam juventutem non amitteres pro reverentia Sacerdotis, et secta Nazarenorum? Cui B. Constantius iratus dixit : Miser diu est, quod insana verba tua patienter sustinui, nunc et tu, si vis, patienter mea sana verba audi : Unus est Deus omnipotens, qui creavit omnia ex nihilo, cœlum et terram fecit, et fundavit maria, sicut David Propheta cecinit dicens : Tu creasti omnes terminos terræ, æstatem et ver tu plasmasti ea. Nunc, scelerate, crede conditori tuo; et redde illi quod dedit tibi, scilicet sensum cum intellectu, ut notitiam haberes noscendi bona vel mala, et inhonesta respueres et commoda perficeres. Et insuper audi prædictum Prophetam, qui decantans ait : Ipse fecit nos; et non dii tui, quos male adoras, fecerunt nos. Convertere ad Dominum Deum tuum qui fecit te, ut non male adorans hic, in futuro pereas. Ad hæc iratus Charisius zelo diaboli, nudis pedibus jussit eum ducere per ignitos carbones, et de ipsis prunis super nudum corpus ejus effundere. Christiani autem videntes hoc clamabant ad Dominum dicentes : Domine non erubescant in nos, qui te expectant, Domine Deus virtutum, et non revereantur super nos qui quærunt te Deus Israel.

comprehensi sistuntur Præsidi *a*

S. Constantius liberè fidem profitetur

Psal 73 17

Psal 99 3

ambulat per carbones accensos.

LECT. VI

11 Et S. Constantius magna voce dicebat : Propter te, Domine, portabo improperium, libera me de sanguinibus Deus Deus salutis meæ. Et Charisius aperiens os suum, dixit : Miser non vides quomodo pœnæ undique te coarctant? Desine, et resipisce jam ab insania tua, et aufer a te titulum Christianitatis, ne

florem

Ex mss. florem tuæ juventutis ante tempus perdas, et cum dicas habere æternam vitam, relinquas temporalem, et quam speras non invenias unquam. Respondit *imperterritus in tormentis,* S. Constantius, et dixit : Seductor malorum, et veritatis inimice, jam dixi tibi, et iterum dico; pœnæ tuæ non me terrent, quia habeo Dominum meum Jesum Christum Salvatorem, qui liberabit me de omni *conjicitur in carcerem :* tuo furore. Tunc Charisius Præfectus jussit eum recludi in carcere, et dixit ei : Constanti cogita tecum his senis diebus de salute tua, ne forte moriaris turpissima morte, et quem laudas Christum, non te eripiet. Dum autem carnifices ducerent eum ad carcerem, ibat psallendo dicens : Domine Deus meus in te speravi, libera me ab omnibus persequentibus me, et eripe me : illumina faciem tuam super servum tuum, et salvum me fac in tua misericordia : Domine non confundar, quoniam invocavi te.

ægros precibus curat 12 Interea S. Constantius in carcerem mittitur, et nox efficitur; nocte autem illa multi Christiani ad fenestram venerunt, secum ferentes leprosos; aridos, et cæcos, et claudos, et diversis languoribus interemptos, quos vir clarissimus S. Constantius suis sanctissimis orationibus curavit. Tunc carcerarii tres *3 custodes conversi ab eo dimittitur.* videntes miracula, quæ per eum Deus fecit, crediderunt in eum, et baptizati sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi, et traxerunt eum de carcere, et venerunt cum eo ad portam civitatis, et per viam quæ ducit ad Campaniam, et transierunt per fluvium, qui vocatur Tiberis, et per viam, quæ vocatur Salaria.

a *De SS.* Carpophoro et Abundio *agemus* 10 *Decembris, et num Hispelli, an Hispelli, an utrobique sed diversi, occisi sint, disputabimus.* b *Haud assequimur qui pertigerit* Salaria *ad confinia agri Perusini, quæ* Roma Cretum *ducebat, inde* Reate, Cutylias, Interocream, Falacrinum, Viennam Bolles, Ad centesimum; *quæ postrema in Piceno sunt. Videtur Auctor* Flaminiam *scribere voluisse, hæc enim ducebat* Narniam, Interamnam, Spoletium, Forum Flaminii, Helvillum, *sive* Sullium, *aut* Sigillum, *juxta quod oppidum ex Apennino prorumpit* Clasius *rivus, cujus infra mentio est. Eadem tamen ratione loquitur Auctor vitæ S. Concordii* 1 *Januar.* Et abiit ad S. Eutychen, qui tunc morabatur in prædiolo suo via Salaria, juxta civitatem Trebulam, *sive* Trebulam, *quæ est* Trebia, *ut alibi diximus, sita inter* Fulginium *et* Spoletium. *Campania vero hic videtur posita pro Umbriæ campis.*

CAPUT IV.

Quæstio tertia. Cæleste solatium.

Et ecce viri impiissimi ab Imperatore missi, ut hujus religionis viros delerent per omnem provinciam. Quos cum vidisset S. Constantius salutavit eos, dicens : Gaudium sit vobis, fratres. Cui illi respondentes, dixerunt : Unde es tu? Qua de provincia venis? Ille autem ait eis : Perusia discessi, dirigo autem *a b* gressus alio, ut fratres meos *a* Concordium et *b* Pon- *iterum capitur* tianum videam, et de cœlestibus simul loquamur. Cui illi : Ut cernimus, Christianus es. Ipse respondens ait : Utique Christum colo, et ejus vestigia sequi cupio, ut de regno ejus merear esse particeps. Tunc furore repleti comprehenderunt eum, et manibus post tergum ligatis duxerunt ad domum Turtii, et interrogare cœperunt de titulo Christianitatis, aientes ei : Quæ possibilitas est Christianis? Quibus ille ait : Nostra possibilitas ex Deo est, et quantum nobis ipse largitur, tantum nos prodesse valemus ad ejus servitium; servitium autem Domini dico non nimis spontaneum, *Luc. 9. 23.* quia non vult coacta servitia. Sed tamen legitur in Evangelio : Qui vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam et sequatur me.

verberatur 13 Tunc illi cum magno furore respondentes dixerunt : Aufer vana verba a te, quæ loqueris. Et hæc dicentes simul percusserunt eum cum alapis et colaphis, dicentes ita : Cogitabamus te terreri variis pœnis, et verberibus, et revocare animum tuum ad culturam Deorum nostrorum, et neque per pœnas, neque *§ Lect. VII* per verbera nequimus te emendere. Modo enim aliud nihil superest, nisi ut suspendaris in eculeo, et diversis pœnis affligaris, et insuper his vulneremus spiculis corpus tuum, ut vel sic recedas ab insania tua; propter hoc enim ab Imperatore missi sumus, ut viros hujus religionis perdamus. Nunc vero elige tibi *necem videt :* quod vis, aut sacrifica Diis nostris, aut diversis pœnis affligeris. Quibus ille ait : Notum vobis facio, quod neque Deos vestros colo, neque Christi servitium renuo, sed magis pro eo mori eligo. Tunc milites dixerunt ei : Et melius tibi mori, quam cum magica arte tua multos homines perdas. Quibus B. Constantius ait : Ego magus non sum, sed Deum meum ex toto corde et ore confiteor. Quod si vos facere vultis, adhuc vitam potestis recuperare æternam; sin autem, cum Diis vestris peribitis.

15 Tunc unus ex eis percutiens eum, dixit : Nos te perdere putamus cum tua religione, et tu vis permanere in tuo errore. Non enim propter hoc Imperator huc nos direxit, ut Christum a Judæis male tractatum adoremus, sed de vobis quemcumque invenerimus nobis jussum est, ut interficiamus, ne forte magicis artibus Christiani evacuent culturam Deorum nostrorum, per quam mundus totus sustentatur, et ne res nostra pereat male indignatis diis nostris. Tunc B. Constantius dixit eis : Maledicti sunt omnes, qui confidunt in idolis, quæ manus habent, et non palpabunt, pedes habent et non ambulabunt, oculos habent et non videbunt, aures habent et non audient, non clamabunt in gutture suo. Illi autem valde irati comprehenderunt eum iterum, et ligantes manus ei dixerunt : Revertamur retro, et ducamus, eum nobiscum, et absque sua voluntate faciamus eum relinquere Christum. Et reversi sunt ad fluvium, qui dicitur c Clasius, et extendentes eum, *c* cum fustibus percusserunt dorsum ejus. At ille ora- *fustibus cæditur* bat dicens : Domine exaudi me in tribulatione : paratus sum mori, ut in regno tuo me suscipias ; non derelinquas sperantes in te : miserere mei, et exaudi me : tibi dixit cor meum, quæsivi vultum tuum, vultum tuum Domine requiram, ne avertas faciem tuam a me, et ne declines in ira a servo tuo, adjutor meus esto, ne derelinquas me; sed fac mecum Domine signum in bonum, ut videant qui oderunt me, et con- *Psal. 26.* fundantur, quia tu es justus, fortis, et misericors.

16 Post hæc autem venit Angelus Domini confor- *curatur, animaturque ab Angelo.* tans eum, et dicens : Noli timere; a Domino enim de cœlo missus sum, ut curem te a vulneribus tuis. Ecce enim prope est ut Dominus retribuat tibi pro magno labore mercedem, et cum sanctis Angelis et Apostolis, nec non et cum omnibus electis ejus lucidissimas mansiones suscipias. Audiens autem hæc B. Constantius alacriter effectus aiebat : Gratias tibi ago, Domine, quod misisti Angelum tuum ad me, ut cognoscerem quod non derelinquis sperantes in te. Tunc Angelus Domini : Noli timere, sed surge, et ambula in locum, ubi spiritum reddas Creatori tuo ; ego non te derelinquam, quousque suscipiam spiritum tuum, et deferam illum ante conspectum Domini, ut maneat cum eo usque in sempiternum.

a S. Concordii *vitam dedimus* 1 *Janu. ex qua apparet eum diu captivum detentum, concessa interea facultate divertendi ad* S. Anthymum *Episcopum. Sed nulla ibi S. Constantii mentio est.*
b S. Pontiani *Acta dedimus* 14 *Janu. et in Prolegomenis nu.* 8. *de S. Constantio egimus, cujus aliquatenus Acta non meminerunt.*
c *Hic ex Apennino apud* Helvillum *oppidum exortus, ut ad caput præcedens diximus, infra Mevaniam Topino jungitur, vulgo* Chiagio *dictus.*

CAPUT V.

Martyrium. Sepultura. Miracula.

Post hæc spiculatores inter se dixerunt : Venite *Lect. VIII.* interficiamus eum, ne sua magica arte perdat nos, et auferat a nobis vinctos Christianos, quos nobiscum *Plectitur capite* ducimus. At illi dixerunt : Ita faciamus. Venerunt itaque in a trivio Fulgineate, non longe a civitate *a* ipsa, et dixerunt : Ecce tempus est ut interficiamus eum, et amputemus caput ejus gladio. Et decollaverunt eum, et dereliquerunt corpus ejus in ipso loco. *Splendet corpus.* Statim autem affuit splendor mirabilis, qui non dereliquit

reliquit eum, usquequo multi de paganis crederent Domino pro illo lumine.

b

18 Erat namque vir venerabilis in prædicta civitate *b* Levianus nomine, quem vocavit Angelus Domini in somnis, et dixit ei : Surge diluculo, et vade in trivio Fulgineato, et tolle corpus S. Constantii, et porta tecum, et in optimo loco cum aromatibus studе sepelire. Tunc Levianus mane expergefactus, surrexit, et abiit in locum, quem ei Dominus ostenderat in visione, ubi corpus S. Constantii jacebat, et cecidit in faciem orans et dicens : Domine Jesu Christe ostende virtutem tuam magnam, et da mihi solatium ad corpus sancti viri portandum. Tunc Levianus surgens ab oratione, levavit corpus S. Constantii, et cum eo velociter ambulabat.

et divino monitu inde tollitur.

19 Cumque eum portaret, obviaverunt ei duo homines inter se litigantes, et dixerunt ad eum : Unde adducis istud corpus? forsitan Christianus fuit. At ille dixit : Utique Christianus est, et Dei famulus. Et dixerunt inter se irridendo : Jura mihi ad istud corpus, et dimitto tibi talenta mea, quæ mihi rapuisti. Ille autem gavisus est valde, existimans non esse juramentum, quod ei imperavit collega ejus. Tunc juravit dicens : Per istud corpus, quod Levianus portat, et per Deum illius, qui a Judæis est crucifixus, et ego non sum talis qualis iste mortuus est, quod non habeo talenta tua. Cumque hæc verba finisset, statim oculis obscurati ambo. Levianus autem corpus B. Constantii iterum levavit, et psallendo eum ferebat. Cæci vero illi, qui irridendo Sancti corpus cæci facti fuerant, clamabant dicentes post Levianum : Leviane vir fidelissime, depone sanctum corpus sancti hominis, et intercede pro nobis ad Deum, cui in vita servivit ut recipiamus lumina, quæ nostra culpa perdidimus, et quæcumque jusseris, faciemus. Tunc Levianus deposuit corpus, et eosdem cæcos ad eum perduxit, qui promiserunt se credere in Dominum Jesum Christum, et per merita B. Constantii meruerunt visum recipere.

Irridentes duo ad videntes visum amittunt

et recipiunt.

20 Leviano autem corpus Sancti cum magna reverentia portanti obviaverunt et alii duo cæci . (de corpore autem omnino exhalabat odor suavissimus) qui statim ut senserunt fragrantiam mirifici odoris, ceciderunt in terram, et adoraverunt, et dixerunt : Sanctus vir Dei est iste; et rogaverunt Levianum, ut deponeret corpus in terra. Quod cum deposuisset, proni adoraverunt, dicentes : Domine illumina oculos nostros, ut credamus tibi. At vero splendor de cælo factus est super eos, et statim illuminati sunt ambo. *c* Qui magnificantes Dominum, una cum Leviano levaverunt corpus S. Constantii Perusiam cum hymnis, et psalmis, et sepelierunt eum cum multis Christianis, non longe ab urbe, in loco qui dicitur Areola, ubi exuberant beneficia usque in præsentem diem, ad honorem Domini nostri Jesu Christi, cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen.

alii cæci duo.

c

Sepelitur.

claret miraculis

a *Describit hunc locum Ludovicus Jacobillus libro de S. Fulginatibus pag.* 345, *traditque agrum ea nunc vocari etiamnum* la Contrada di S. Constanzo. b *Hunc Jacobillus* Beatum *appellat, ejusque natalem 18 Octobris consignat.* c *Hos Jacobillus* Eusebium, Joannem, Nicolaum, Michaelem *nominat, traditque eodem conditos tumulo fuisse quo et* B. Levianus, *et antea* S. Constantius

ALIA VITA

ex MSS. S. Galli, Perusino, Baronii.

PRÆFATIO.

Beatissimi Constantii, Fratres, cujus hodie natalitia celebramus, audiat dilectio vestra memoranda opera, quæ sub brevi eloquio recolentes constringimus. Qui, cum esset venerabilis Confessor beatorum Martyrum, tamen ad occisionem violentis hominibus corpus suum tradens, palmam promeruit. Sanctorum Patrum, Fratres carissimi, gloriosissima facta commemorantes pernotare possumus, quoniam quantum nobis prosunt ad æternæ beatitudinis salutem, si ea volentes imitati fuerimus; tantum obsunt, si obtrectantes abjecerimus. Ipsi quidem jubentis Domini præcepta sequentes, novi ac veteris Testamenti seriem conferentes ad cumulum, ad illam beatam patriam feliciter pervenerunt, cui non narratio temporum, non mortis occasus, non sollicitudo anxiæ trepidationis succedit; sed, semper vita, semper gloria, semper felicitas beati gaudii illic abundat.

Ex MSS. Sanctorum gesta legenda, et imitanda.

2 Unde Sancti quidem animadvertentes, quod Dominus per Moysen præceperat, constanter fecerunt. Levit. 14. Jusserat enim, ut, si quis a lepra sua mundatus, septimo die egrederetur *a* a carcere, duos passeres in *a*
templo Sacerdoti deberet offerre, quorum alterum in sanguine alterius ablutum vivum dimitteret evolare in agrum. Quid enim per duos passeres, sacra Scriptura sæpius attestante, nisi animam et corpus intelligere debemus? Quorum alterum in sanguine alterius, id est, anima per corporis passionem vivificata, ad æternam patriam remeare debet. Cui ipsius veritatis sententia consona respondens dicit : Qui vult Matth. 16. 24
venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. Ipse enim bene Dominum imitatur suam crucem deferens, et, ut ipse ambulavit, ambulare satagit, qui animam suam in ejus amorem, ut ipse pro nobis fecit, ponere procurat. Qui autem aliter quam Christianæ professionis vita censetur, cursum suæ vitæ decurrens, Christum imitari non studet, tantum se credat divino judicio strictius judicandum, quantum revocatus per gratiam, suæ iniquitatis conscius peccat. Sed ne ab incepti operis tramite longius discedamus, quid B. Constantius fecerit, attentius audiamus.

Patientiæ fructus.

a *Ita MSS. videtur* a castris *legendum*

CAPUT I.

S. Constantii genus, mores, episcopatus.

Qui cum esset Perusinæ civitatis ex ingenuæ procreationis prosapia oriundus, a primo ætatis suæ cadeulo, ad tantæ sollicitudinis exercitium in Christi videbatur famulatu devolutus, ut fere omnis populus miraretur super prudentiam, et famositatem sanctitatis ejus. Cum sicut majoris ætatis provectu celebs inolesceret, et jam circiter triginta annorum spatium temporalis vitæ cursu frueretur, divino judicio ejusdem civitatis Præsul obiit. Illico omnis Clerus, et utrinsque sexus populi, cælesti spiramine commotus, una voce proclamant, Constantium Episcopum *a*, *a*
quem eligunt relictæ Sedis Pontificem. Quoniam ille solus idoneus illo tempore ad tanti culminis honorem suscipiendum habebatur.

S. Constantius genere et moribus clarus,

fit Perusinus Episcopus.

4 Erat quidem alta progenie concretus, ejus miræ claritatis aspectus, et in finitimis regionibus ubique locorum famositate vulgatus; jejuniis confectus, diu noctuque orationibus confidenter insistens, constans et severus in omni opere Deitatis, ut merito et nomine Constantius vocaretur; castissimus quoque ab omni petulantia carnis ita alienatus, ut a cunabulis cœperat infantulus castitatis exordium Ecclesiasticæ institutionis moribus obtentus, mitis, pacificus, puritate mansuetudinis simplex. Sic etiam omnibus operibus, omnibus modis, omnibus in rebus morigeratus, ut nec etiam in famine linguæ quispiam eum audierit peccasse. Pastor quoque egregius adeo super gregem suum vigilans, ut neminem illorum, quos sibi Deus commiserat, hostili incursu deviatum haberet.

Ejus virtutes :

castitas

moderatio linguæ

cura ovium.

5 Quid plura? ut de pluribus quæ fecerat reticeamus; sic temporalibus bonis utebatur, quasi de hoc mundo non fuisset, nec penitus de ejus rebus aliquid sibi pertineret. Suadebat, aliena non appetebat, secundum illud Apostolicum : Tamquam nihil habentes 2 Cor. 6. 10.
et omnia possidentes. Ipsi vero nihil habent et omnia possident

contemptus mundi

Ex uis possident relicto mundo, quibus Deus inhabitat, et fortes facit ad dimicandum incursum diabolicæ fraudis; de quibus sub typo sanctæ Ecclesiæ per Salomonem loquitur, dicens: Mulierem fortem quis inveniet? *Proverb. 31 10.* procul et de ultimis finibus pretium ejus. Procul et de ultimis finibus pretium nostræ redemptionis venit, quia a summo cœlo egressio ejus fuit, qui nos pretio *Cant. 1. 1.* sui sanguinis redimere venit. Unde in Canticis Canticorum: Osculetur me osculo oris sui. Hoc sancta Ecclesia dicit de Christo, id est, qui toties mihi per Prophetam suum adventum promiserat, jam veniat, et per semetipsum loquatur. Hujus igitur pretii fortitudinem B. Constantius, constans et fortis, non in se, sed in Deo gloriabatur.

a *Addit MS. Baronii* de nobili prosapia Barziorum.

CAPUT II.

Comprehensio, Verbera.

In M. Aurelii Antonini persecutione Qui cum tribus annis exactis Deo et omni populo venerabilis pastor placeret; exiit edictum et promulgata sententia impietatis ab impiissimo Imperatore Antonino, ut ubicumque Christianus, aut qui Christi nomen invocaret, inveniretur, variis tormentis et diversis pœnis afflictus in aspectum ejus præsentiæ ligatus duceretur. Cumque hoc impius Rex juberet, diabolus semper inimicus humano generi, et humanæ salutis insidiator, cujus instinctu hoc fecerat, impiger per omnium regionum provincias illius tyranni impii milites et *a* speculatores ad exitium Christianorum docens cucurrit.

7 Audiens autem B. Constantius istam persecutionem contra Christianos in civitate Assisinatum exarsisse, ubi S. Concordius et Pontianus jam ab illorum militum vinculis tenebantur impediti, gratulanter *offert se Deo ad mortem,* præparat se ad palmam martyrii, quod devota mente expectans suscipere volebat: et prostratus cum lacrymis Deum diutius flagitans orabat, dicens: Domine Deus omnipotens, qui unicum tuum tibi dilectum creatorem creaturæ ostendisti, et invisibilem tractabilem ad immolandum pro salute hominum misisti; dignare me peccatorem in beatissimorum tuorum Martyrum numero connumerare.

abit Perusia Assisium: 8 Et his dictis surgens ab oratione quasi in occultis, ne precibus subditorum rogatus detineretur, solus egreditur urbe (ibat enim psallens) gratianter: obviat militibus, quatenus palmam sui martyrii mereretur accipere. Eadem vero hora, Dei dispositione contigit, ut milites ab Assisinatum urbe eum quærentes *b* discederent. Sic factum est, ut milites Constantio, et Constantius militibus, quasi ex improviso *occurrit militibus,* in loco, qui dicitur Danalus, occursaret. Sanctus enim Constantius ne forte posset præterire quos quærebat, si forsan eum quærerent, ut quærebant, ibat *eos ultro salutat* intentis oculis circumquaque lumina conferens. Prior vidit carnifices: quos cum vidisset arbitratus est eos esse quos volebat, et protinus intulit verba *c* salutationis, dicens: Gaudium sit vobis, fratres; quos bene advenisse gratulamur.

agnitus confitetur se Christianum 9 Ipsi quidem intuentes in eum mirabantur pulchritudinem et confidentiam salutationis, cujus ab ore verba sapienter pollebant. Unde animadverterunt eum hunc esse quem quærebant: quoniam quæ de illo ante audiverant, ab his quæ tunc viderant et audiverant in præsentiarum, minime cognoverant discrepare. In præsentiarum sagaciter subdola fraude fallacis arbitrii blandientes interrogant: Quis es? quo vadis? cujus rationis caussa prudentiæ tantæ vir solus ingrederis? Quibus B. Constantius, qui se jam recepisse volebat quod illi simulate fovebant, aperto ore declarans ait: Licet peccator, Perusinæ civitatis Præsul, Constantius vocor, qui servos Domini mei Jesu Christi *d* consocios meos Concordium et Pontianum requiro, cum quibus sum solitus divinis operibus gaudere.

10 Hoc audito ei milites dixerunt: Et tu hodie *comprehenditur:* habebis gaudium quod ipsi habent, qui in carcere constricti, capitalem sententiam subire debent. Nescis forsitan nos a Rege habere potestatem; ut quemcumque illud nomen, quod confiteris, invocantem invenerimus, diversis tormentis afflictum, in ejus præsentiam ducamus? Et cum hoc dixissent irruentes in *cæditur* eum ligant, deprehensum extrahunt, obiter cædunt. Qui conscius imminentis exitus quasi ad epulas invitatus spontaneus ibat.

11 Cum vero remeantes traherent eum extra flumen, quod vocatur *e* Clasius, inspexerunt in faciem *e* ejus, videntes quod quanto magis cæderetur, eo amplius oraret, et alacer incederet, aiunt: Nonne diximus tibi, quod qui istud nomen invocasset, nostris manibus non invaderet impunitus? Tu quoque in tua pertinacia perseveras acrior, et robustior, temerario ore eum proclamans et invocans. Veraciter, dixerunt, si ista invocatio poterit te eripere a nostris manibus, tu videbis. *raptatus et cæsus orat:*

12 Confestim prosternentes *f* inatta fluminis, usque *f* adeo fustibus et sudibus dilaniantes affligunt, quo *fustibus dire verberatur:* exanime corpus, exhalante spiritu, putarent. Sic positus B. Constantius acrius orationibus insistens, protulit palmas et oculos ad cœlum, dicens: Domine Jesu Christe, quem laudo, quem confiteor, et bene- *iterum Deum orat* dico, quem credo ideo venisse ad patibulum, ut credentes per te salvi fierent, miserere mei servi tui, *Ezech. 33. 11.* quoniam omnes qui te expectant non confundentur. Tu enim dixisti: Nolo mortem peccatoris, sed ut magis convertatur et vivat. Ego quidem a te conversus, auxilium tuæ misericordiæ in exitum expecto. Esto mecum, ne pestifer princeps tenebrarum mihi occurrere valeat; quia tu es Deus fortis et potens, ultra quem non est Deus.

13 Et cum hoc dixisset, aspiciens vidit Angelum *ab Angelo confirmatur.* Dei de cœlo, qui astitit super caput ejus dicens: Constanti noli timere, scito quoniam oratio tua prodiit in conspectu Altissimi, hodie amicus Dei effectus omnipotentis, in cœlestibus habitaculis permanens cum electis ejus; sicut ipse ait pro suis sequacibus ad Patrem: Volo, Pater, ut ubi ego sum, illic sit et *Joan. 12. 26 et c. 17. 24.* minister meus. Ego quidem Angelus ejus ad custodiendam animam tuam missus, cœlitus descendi. Quam quocumque ieris, non dimittam, donec ad æternam patriam reduxero in Conditoris aspectum. Beatus vero Constantius Angelico sermone et fidei constan- *gratias Deo agit:* tia subnixus, cum lacrymis ait: Domine Deus, virtus et fortitudo credentium, per quem facta sunt omnia; sine quo nihil stabile, nihil probum, nihil beatum; qui me ad tuam misericordiam revocasti, quem redemisti pretio Dominici sanguinis; gratias ago tibi, quia per Angelum tuum me dignatus es visitare in angustiis meis.

14 At milites infensi audientes eum Angelicis sermonibus perfrui, quem videre non poterant, alter ad alterum invicem stipulabant, quis ei loqueretur. Et intuentes circumcirca, præter solum Constantium, *curantur ejus vulnera* quem tenebant, neminem videre poterant. Vulnerum quoque cicatrices, quas ei paullo ante innumerabiles fecerant intuentes, invenerunt nullam maculam læsuræ per continuam corporis integritatem; inquiunt: Iste, qui magicis artibus secum quasi ad alium loqui- *milites eo relicto fugiunt.* tur, salutem corporis unde recepit? Hinc perterriti, et veriti, quæ commiserunt in alios, ne torquerentur in eos, amoventes Constantium, urbem Assisinatam requirunt.

a MSS. S. Galli, speculatores
b Al. descenderent.
c MS. S. Galli, Salvatoris.
d MS. Perus. conscios.
e MS. S. Galli, Elusius, mendose.
f Forte in acta.

CAPUT III.

CAPUT III.

SS Concordius et Pontianus socii carceris. Martyrium S. Constantii.

SS. Concordium et Pontianum ad constantiam hortatur,

Ingrediens igitur S. Constantius ad Concordium et Pontianum, qui illic dudum tenebantur in vinculis et carcere, talibus colloquiis confortans suadebat eis constantiæ perseverantiam. Fratres mei dilectissimi, in nomine Domini nostri Jesu Christi confortamini, et accipite fortitudinem. Venit dies salutis, et acceptabile tempus, quod amissum difficile recuperabitur. Nulla trepidatio pœnalis exitii perterreat; nulla oblectatio temporalis vitæ blandiatur, quam etiam et qui fugientes abhorrent, et qui conantur amplecti, æqualiter amittunt. Si quæ sunt diuturniora momentaneis et fugitivis elegantiora creditis, nulla comparatio *1 Joan. 4* mortalis vitæ æternæ beatitudini conferatur. Qui vero timet, testante Apostolo, non est perfectus in caritate. Caritas quidem, quæ omnibus virtutibus præstat, foras mittit timorem: profecto non moritur, quem obeuntem ingressus perpetuæ vitæ cominus insequitur.

ad moriendum alacres

16 Ad hæc Concordius et Pontianus, qui igne sancti Spiritus fuerant succensi, dixerunt. Si alterius et melioris vitæ remedia non forent, istius quamvis miserrima et fallacia gaudia necessario, si possent, propaganda teneri deberent. Sed nos, qui viam veritatis cognoscimus, et qui ad illam patriam tendimus divina subveniente misericordia, unde ad istam oriundi fuimus, antequam in exilium vitæ istius veniremus, potius timere debemus, ne cursus iste miseriæ protendatur, quam si corporis passio appropinquet. Qui enim in cœlo vitam habere desiderat, mori in terris minime pertimescat. Nam si quotidie illam vitam expectantes proclamamus: Adveniat regnum tuum, infinita miseria est hic diutius velle consistere, *Eccli. 2. 14.* ut aliud ore, aliud corde profiteamur. Unde dicitur: Maledictus qui ingreditur duabus viis.

educuntur simul e carcere,

17 Milites vero, a quibus retinebantur, cum audirent Sanctos talibus eloquiis invicem sese confortantes, dixerunt: Quæ est istius insaniæ pertinacia Christianorum, ut quanto magis afflicti fuerint, eo amplius in laude sui Dei convalescentes, austeritate perdurent? Igitur ducamus eos in Imperatoris præsentiam, ubi Diis immortalibus, a quibus recesserunt, coram omnibus sacrificent; quod si forte renuerint, prout Imperialis majestas decreverit, vita eorum incurrat periculum. Et eduxerunt eos de carcere, et abire cœperunt.

Hispellum veniunt.

18 Sancti vero laudantes ac benedicentes Deum, glorianter cum tortoribus abire non desistunt. Sic tandem pervenerunt in urbem, quæ dicitur Spellum, ubi S. Constantius positis genibus oravit in cœlum. *Angelus custos Constantio instantem mortem prædicit.* Et ecce Angelus Domini custos ejus, qui ei in itinere jam fuerat locutus, cum nimio fulgore claritatis apparuit; ibique Angelica voce resonuit: Surge Constanti, ac glorianter incede, Dominus enim Jesus Christus tecum ambulat, qui numquam derelinquit sperantes in se: et eo usque gaudenter pervenies, donec ad illum locum accesseris, ubi animam tuam, quam in conspectu Altissimi repræsentare debeo, redditurus expires. Tunc omnes, qui aderant, lucem, quæ emicuit, contemplantes, ac Angelici sermonis audientes *Adstantes Deum laudant* verba, una voce proclamant, dicentes: Vere unus est Deus Christianorum potens in cœlo, quem Constantius prædicat.

milites magicis artibus adscribunt.

19 Sed milites obcæcati mente, placere cupientes impiissimo tyranno de morte Sanctorum, qui eos miserat ad perdendum animas istorum, cœperunt dicere, magicis artibus a S. Constantio fuisse peracta *Ducitur ad mortem S. Constantius.* quæ videbant. Iisdem impellentibus assurgens ab oratione quam fecerat, ut mitissimus agnus glorianter properabat ad jugulum. Qui non longe a civitate properantes, Angelico sermone, quem audierant, perterriti, consilium inierunt, ut eum occiderent, antequam ad Regem, ad quem eum ducebant, pervenirent. *Ex mss.* Unus quorum ad ceteros inquiens ait: Ne iste magus, quem trahimus, suis non artibus interficiat, interimatur; loquitur enim secum quasi duo homines loquentes audiantur; lucem quoque suis orationibus elucere dissimulat. Ergo caput ejus auferentes, miracula quæ fecisse videbatur, quid ei proficient videbimus. Illico vibrato gladio abstulerunt caput ejus; *plectitur capite.* corpore vero dimisso in tramite, qui dicitur Fulgineato. Abeuntes autem Concordium et Pontianum in urbem Spoletanam ad crudelissimum Antoninum remeantes duxerunt. *Concordius et Pontianus Spoletum ducuntur.*

CAPUT IV.

Corporis inventio. Miracula.

Ab Angelo Levianus monetur, ut eum sepeliat;

Erat autem in urbe Fulgineata quidam vir magnificus, nomine Levianus: quem Angelus custos B. Constantii, eadem nocte alloquitur, dicens: Credas Leviane advenisse tempus, quo Deus ex operibus bonis, quæ semper egisti, mercedem restituat. Surge et vade in via, quæ dicitur Fulgineata; invenies ibidem corpus cujusdam beati hominis divina dispositione ad sepeliendum tibi commissum, per quod commoda utriusque vitæ feliciter prosequeris: hoc exultationis gaudium tibi ministrabit: hoc etiam vitæ æternæ dabit tibi præmium. His auditis Levianus expergefactus inter spem et metum exurgens anxius, sed *dubitans secundo monetur, et eo ducitur:* perterritus, ne illusione phantastica illuderetur, reposuit se in thalamo; cui Angelus niveo aspectu præclarus secundo apparuit: quem probris et blanditiis instigans, compulit perniciter assurgere, ac ad locum, ubi corpus B. Constantii jacebat, viator antelucanum præduxit.

videt animam ejus in cœlum ab Angelis deferri

21 Qui antequam intra jactum lapidis appropinquaret, aspiciens Angelicos cœtus fulminea luce præclaros, ad corpus sancti hominis euntes ac redeuntes prospexit: cujus animam, obsequia peragentes, cœlestibus mysteriis gaudentes et exultantes, ad cœlos reducere satagebant. Quod cum vidisset, nimio terrore concussus, judicans se indignum tantæ claritatis altitudine, pedem retro quasi in occultis retulisse voluit. Cujus in auribus Angelorum vox proclamans multiplicata resonuit: Leviane vir fidelissime, noli expavescere; Deus enim tibi corpus, quod vides, ad sepeliendum commisit: accede fiducialiter, quoniam recordatus est Dominus tui, miseransque tuæ egestatis onera, per hoc quod vides tuæ felicitatis cumulum exaggerat. Unde corpus quod cernis exanime, eodem gaudio quantocyus convenit arripere, quo nos animam suscepisse conspicis.

22 Tunc Levianus videns quoniam misericordia Dei fuerat cum illo, omni formidine deposita, lætus ac exultans nimii gaudii immensitate repletus, cum tanta felicitate velox cucurrit, ut nec terram pedibus tetigisse videretur. Angeli vero animam B. Constan- *tollit corpus:* tii deferentes, gaudentes ac exultantes cœlestibus laudibus remeantes abierunt in cœlum. Et suscepto corpore in faciem suam Levianus orabat, dicens: Domine Deus Rex omnipotens, qui thesaurum cœlestis sapientiæ nobilibus ac sapientibus occultum, parvulis ac humilibus revelasti, si iste tuus famulus, cujus hoc sacrum corpus mihi per Angelos tuos ostendisti, complacuit, per tui nominis gloriam ostende potentiam Deitatis, ostende levamen tuæ clementiæ ad deportandum hujus oneris fascem, quod secundum Angelicæ jussionis imperium sepulturæ tradendum recepi. Et cum hoc dixisset, sustulit eum, sese subjiciens oneri, prout vires suppeterent, pergens ambulare visus est velociter.

23 Cui protinus duo homines pro numismatum deposito munere altercantes ac contendentes apparuerunt in obviam, dicentes: Quid Leviane geris?

Ex mss videtur a duobus sibi occurrentibus.

niti sub fasce videris. Quis sub obscurum noctis jussit te inhumatum ferre cadaver? Levianus ad illorum dicta competenter respondens dixit : Iste fuit vir Christianissimus, qui in nomine Domini nostri Jesu Christi ab adolescentia sua fideliter ambulavit, quem Angelica fide didici, Christianum fuisse, cujus corpus in ejus nomine quem coluit, ad sepeliendum deporto, quoniam a viatoribus carnificibus occisum ac inhumatum inveni. Quod non injussus terræ committere satago. Qui cum audissent, objurgantes ad ridiculum Christianæ religionis professionisque Leviano insultant.

qui ridicule per Sanctum jurantes

24 Fœnerator quidem, qui depositum fecerat, ad debitorem suum ironice ac ridiculose loquitur dicens: Jura mihi per hoc Christianum corpus, et per eum quem coluit, quod mihi nihil debeas, et securus habeto talenta quæ abnegas, nec ego amplius, si evaseris impunitus, ea tibi requiram. Ille demens, qui nondum fuerat expertus, nec penitus cognoverat, quanta sit gloria Christianorum, quem jam cumulus suæ iniquitatis ad noxam illiciti sacramenti impulit, prorupit in vocem nefariam, subridens ait : Per istud quod Levianus portat, et deferens commemorat fuisse Christianum, et per nomen ejus quem adoravit, quem coluit Christianus ille, nihil tibi debeo. Et cum hoc dixisset, ultio divinæ vindictæ percutit ambos, quorum oculi subito sunt obscurati. Uterque enim temeraria præsumptione contra Christianum fecere ridiculum. Unde pariter, sicut fuerant privati lumine cordis, sic cæci remanserunt lumine frontis.

cæci fiunt

25 Cumque cæci remansissent, scientes propterea lumina perdidisse, quia peccaverant in Sanctum Dei Levianum, cui ante insultaverant, palpitantes requirunt, quem inclamabant, dicentes: Leviane, Leviane, cui Deus amplum thesaurum beati corporis revelavit, miserere, precamur, per idipsum quod portas, et per nomen ejus cui in vita servivit, rogamus : siste gradum, depone corpus beati hominis, qui cæci remansimus, insultantes tibi qui eum portabas. Intercede pro nobis per eum apud illum cui credidit, ut nobis luminaria restituat, quæ nostra culpa perdidimus, et quicquid nobis jusseris, ultro faciemus. Levianus autem aperiens os suum dixit : Si vultis cognoscere gloriam Dei, ut per eum in nomine ejus, quem ipse coluit, credatis; confido in Deum, qui est mirabilis in Sanctis, quoniam et oculorum et mentis, quod est satius, lumine videbitis. Illi vero cui necesse fuerat protestantes unum Deum esse, quem coluissent Christiani, ad cujus misericordiæ notitiam, per intercessionem B. Constantii profitebantur se venire voluisse. Levianus autem audiens hæc, manibus illos pertrahens, ut attactu corporis visum reciperent; per quod, sicut prius insultantes Christianis ridiculum fecerant, sic et nunc spondentes se velle credere in Dominum Jesum promiserunt. Et meruerunt a Domino illa hora visum recipere.

Leviani opem et preces implorant.

attactu corporis S. Constantii visum recipiunt, convertuntur

CAPUT V.

Alia miracula. Corporis sepultura.

Duo alii cæci occurrunt

percipiunt suavem odorem

Dum isti a Domino visum recipere mererentur, ecce duo alii, qui a cunabulis lumen non viderant, venientes per eamdem viam, tantæ suavitatis odorem a B. Constantii corpore perceperunt, quasi omnia aromata, et pretiosa balsama ibi exhalassent; inquiunt : Veraciter aut Deus est in loco isto, aut aliquid magni pretii, unde ista odoramenta exhalant, qualia numquam sensimus. Levianus vero collocutionem cæcorum audiens, affatur eos dicens : A corpore cujusdam beati hominis, quod ego in nomine Domini mei Jesu Christi defero, istorum adoramentorum, quam dicitis, suavitas egreditur.

27 Cæci vero illi, qui jam visum viderant, reticere non poterant, aiunt : Et vos si feceritis ea, quæ vobis B. Levianus suaserit, a Domino Jesu Christo, sicuti nos fecimus, qui cæci fuimus, viam veritatis cognoscentes, lumen mentis et corporis hodie, subveniente Dei misericordia, habebitis. Cæci quidem mirabile et inopinatum audientes, tamen sperantes et intendentes ea, quæ sibi audiebant promitti, interrogant : Et qui estis, qui nobis talia promittitis, si Leviani jussa fecerimus, ut visum recipere mereamur? Certe si fieri posset, quod vestræ pollicitationis verba nobis promittunt, nedum Leviani, verum etiam vestra monita ultronei prosequeremur. Illi autem contra enarrantes eis omnia, quæ gesta fuerant, et revolventes a principio quæ eis Dominus fecerat, fideli corde se lumen vidisse per gratiam patefaciunt. Cæci illi, qui lumen oculorum expectabant, jam lumine cordis clarescente, ad puerum, qui eis comitatum præstabat, dixerunt : Age perduc nos ad corpus, unde suavitas odoramentorum egreditur, et nostrorum oculorum lumen promittitur. Cumque pervenissent ad corpus, attrectantes eum manibus, quem adhuc oculis videre non poterant, dixerunt : O justissime vir, quem numquam vidimus, numquam audivimus, cujus corpus nostris manibus tetigisse meruimus, intercede pro nobis ad Dominum Deum tuum peccatoribus, ut lumen suæ misericordiæ super nos infundere dignetur, sicut audivimus multis aliis sic fecisse. Promittimus tibi quoniam quæcumque Levianus nobis jusserit faciemus, et sepulchrum tuum construentes cum pompa Christianorum te sepeliemus. Et hoc dicentes osculabantur vestigia ejus, volutantes ante pedes B. Constantii hærebant. Statim autem terræ motus adeo magnus factus est in eodem loco, ut omnis tellus funditus abrupta, et radicitus convulsa, quasi deorsum videretur abire. Inter istius concussionis tremorem, ab oculis cæcorum tamquam squamæ ceciderunt, et credentes in Dominum Jesum Christum, lucem, quam a puerili ætate non viderant, fulgidam perceperunt.

a prioribus ad spem excitati,

tangunt sacrum corpus.

et facto terræ motu,

visum recipiunt.

28 Receptis luminibus illico ceciderunt in faciem, Deo gratias agentes, aiunt : Domine Jesu Christe, gloria Christianorum, quem numquam vidimus, numquam adoravimus, numquam amplius cognovimus, gratias agimus tibi, qui nos per B. Constantium illuminare dignatus es. Quærimus tibi, Pater desiderabilis, ut sicut nostris oculis et mentibus, lumen tuæ misericordiæ ostendisti, ita nobis ostendere digneris, ubi beatissimum corpus, per quod nobis misericordiam fecisti, sepeliendum sit. Nos quidem tuæ clementiæ lumen quærentes, sumus polliciti eum deportantes sepulturæ committere, sed nisi, eadem misericordia suggerente qua nostram salutem cognovimus, nobis ostendatur quo eum deferre debeamus, penitus ignoramus. Et cum hoc dixissent, idem Angelus, qui ei custos fuerat etiam dum viveret, apparuit illis, dicens : Exquirite ejus nativitatis locum, unde fuit Præsul et custos dum viveret, ut ejusdem populi sit tutor, et defensor, et intercessor apud Dominum Jesum Christum, qui eum divino consilio pastorem sibi elegerunt. Illic enim sedes et requies huic corpori, antequam mundus fieret, a Domino præparata est.

Deo gratias agunt.

solliciti de loco sepulturæ

ab Angelo jubentur Perusiæ sepelire.

29 Angelico sermone audito, quanto tripudio et exultationis gaudio corpus elevaverunt ad portandum, nemo dicere valet. Horum autem qui ejus interventu illuminati fuerant, duo præcedentes, et duo subsequentes, corpus deportabant. Levianus vero præcedens recto tramite, nullis terrenis indiciis indigens, sic ambulabat. Sic psallentes et gloriantes pervenerunt ad destinatum locum Perusinæ Diœcesis, unde primitus dum viveret pastor venerabilis fuerat, ubi in pace reconditus est. Levianus vero, et qui cum illo venerant, usque ad obitum in Dei servitio ibi vitam suam gloriose duxerunt. Actum est quarto Kalendas Februarii, regnante Domino nostro Jesu Christo,

Deferunt Perusiam, ibique sepeliunt.

Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in secula seculorum. Amen.

ALIA VITA,

AUCTORE JOANNE ANDREA PALATIO.

PRÆFATIO AUCTORIS.

S. Constantius genere et virtute nobilis,

Sanctus Constantius Perusinus civis simul et Episcopus, et nobilissima Barciorum familia ortum duxit. Vir autem fuit tanta animi constantia, fide, ac pietate præditus, ut ejus sanctitas quasi quædam gemma inter ceteros homines eluceret : amabat humilitatem, fugiebat gloriam, respuebat honores, Christum Jesum, ejusque Crucem cunctis visceribus amplexabatur, nec quicquam habebat antiquius, quam ut Deo placeret, proximumque juvaret. Quamobrem multas pecunias erogabat in pauperes, et semetipsum per singulos dies immolabat hostiam viventem : nam et carnem ipse perassidue coercebat, et pro fide Christi, prædicationeque veritatis multas injurias non solum patienti, sed etiam gaudenti animo sustinebat, cupiens pro nomine Dei sui mortem quoque oppetere, et martyrio consummari : quod et factum est. Siquidem, divino numine ipsius votis annuente, in persecutione, quam in Christianos Marcus exercuit Imperator, post verbera et carceres, post ignes, variosque cruciatus, quos pro fide libenter excipiens superaverat, capite a cervicibus abscisso, in cœlum evolavit.

ad imitandum proponitur.

2 Hujus beati viri actiones, multiplices pœnas, et ipsum denique martyrium, quantum feret ingenii mei imbecillitas, scribere institui, quo facilius religiosus populus in tanta solemnitate sui Antistitis inveniat, quibus opportune laudibus possit eum celebrare : nec tamen universa tanti Patris decora, virtutes, ac miracula, totiusque vitæ sanctitatem stylo nostro persequemur; sed quædam duntaxat percurremus, quæcumque posse putabimus pii lectoris tum animum ad ipsius virtutes imitandas impellere, tum ingenium ad conjecturam de ceteris ejus præclaris facinoribus faciendam excitare.

CAPUT I.

S. Constantii genus. Episcopatus. Virtutes.

Ex Barziorum genere oriundus,

Imperante igitur Antonino, cui Pio cognomen erat, florebat Perusiæ Barziorum familia, et opibus affluens, et generis nobilitate admodum clara, sed multo eo quidem insignior, quod erat Christi nobilitata insignibus. Ex ac B. Constantius, veluti odorifera cedrus e regali viridario, nascitur. Natum autem infantem parentes ejus curant omni studio ac diligentia educandum, ad idque potissimum incumbunt, ut eum sana Christi fide imbuant, et assuefaciant humilem esse, patientem, misericordem, castum in omni timore Domini, ab omni gentilium puerorum, quorum quidem plena erat civitas, consuetudine ipsum revocantes, ne diabolica gentilium zizania triticum pietatis et fidei in agro Dominico satum, pueri videlicet sacro pectore, suffocarent. Litteris posthæc, tum humanis tum vero sacris, erudiendum doctissimis præceptoribus tradunt.

virtute et litteris imbuitur

claret abstinentia,

4 Sed cum jam adolevisset, et parentes ejus ex hac vita excessissent, cœpit, ut erat bene institutus, militare Domino optimam militiam, affligebat nimirum et domabat carnem suam quotidianis jejuniis, longis vigiliis et omnibus veræ pietatis officiis. Non illi frequentia pocula, non lauti apponebantur cibi, et delicati : sed vix post longa tandem jejunia cum pauperibus frugalissimæ mensæ, vilissimum cibum sumpturus, assidebat. Fidem sanctam, quam totis visceribus hauserat puer sanctus, piis ac religiosis operibus et perfectæ caritatis muneribus excitabat quotidie, et augebat. Divitiarum a parentibus sibi per manus traditarum, maluit dispensationem quam possessionem suscipere : siquidem eas Christi pauperibus prompte largiebatur esurientes pascendo, nudos vestiendo, et cuilibet indigenti adjumentum præstando. Crescebat itaque in dies vir beatus, sicut ætate, ita magis ac magis constantia animi et virtute. Castus erat tum corpore, tum mente, dulcis in sermone, mitis, atque humilis corde, amabilibus moribus ac suavissimis exornatus, et jam tum boni pastoris bonam indolem præ se ferens, et perfecti Christiani specimen exhibens, suspiciebatur ab omnibus, singularique studio a cunctis fidelibus colebatur.

Auctore Joanne Andr. Palatio.

liberalitate in pauperes,

castitate, mansuetudine.

Episcopus renuntiatur,

5 Ecce autem moritur interim patriæ suæ Episcopus : et cum non deessent alii fortasse digni, quibus munus illud committeretur; populus tamen et Clerus universus unum spectant Constantium, cuncti uno ore Constantium conclamant Episcopum : nemo enim non videbat ejus generis fore B. Constantium, qualem describit Apostolus oportere Episcopum esse, sine crimine videlicet, sicut Dei dispensatorem, non superbum, non iracundum, non percussorem, non turpis lucri cupidum : sed hospitalem, benignum, prudentem, sobrium, justum, sanctum, continentem, amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut potens sit exhortari doctrina sana, et eos, qui contradicunt, arguere. His itaque et hujusmodi divinis donis insignitus B. Constantius Perusinæ civitatis eligitur et consecratur Episcopus, annos natus circiter triginta, ut videlicet eo suæ ætatis anno auspicaretur muneris Episcopalis functionem, quo et divinus Propheta Ezechiel auspicatus est prophetiam, et Christus ipse Jesus cœpit docere ac prædicare, ut in ipso annorum quoque numero, qui tribus denariis constat, innueretur fore, ut vir sanctus præceptorum Dei simul et individuæ Trinitatis prædicator existeret et cultor eximius.

Tit. 1, 7.

annos 30 natus

Episcopali munere egregie fungitur.

6 Ad id autem munus peragendum aggreditur homo Dei, non veluti arrogans quidam atque insolens, sed quasi mansuetissimus agnus. Omnibus exhibebat eam veræ humilitatis speciem, eamque morum mansuetudinem, quam et privatus præ se ferre consueverat : vigilantior omnino in precando erat, jejuniis, ac ceteris rebus, quæ carni frenandæ expediunt, majori assiduitate vacabat, pascebat gregem suum trino illo ferculo, de quo Pastoribus Ecclesiarum præcipit Jesus in Apostolo Petro, cum dicit illi semel, iterum, ac tertio, Pasce oves meas, cibo videlicet corporali, prædicatione verbi Dei, et saluberrimo vitæ, omni prorsus culpa carentis, exemplo.

Joan. 21.

pascit suos liberalitate,

7 Erat enim primo in dandis eleemosynis profusior, quam ante Episcopatum adeptum, usque adeo ut domus ejus refugium esset pauperum, ac veluti penu quoddam inopum videretur. Deinde fidelissimus Pastor, cum optime cognosceret, non in solo pane vivere Christianum hominem, sed in auditione potius doctrinæ cœlestis, et in omni verbo quod procedit de ore Dei, instituebat populum suum in his omnibus, quæ ad Evangelicam spectant pietatem, docens illos salutaria Ecclesiæ sacramenta frequentare, beneficia Dei crebro meditari, æmulari caritatem, possidere pacem, atque illud inprimis monens cum Apostolo, ut omnis amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor, et blasphemia tolleretur ab eis cum omni malitia : essent autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem.

adhortatione,

Ephes. 4, 31.

bono exemplo :

multos convertit

8 Tertium denique illud ferculum, quo suum pascebat populum S. Constantius, bonus erat odor suæ vitæ, quæ quasi speculum quoddam perfectionis elucebat omnibus. Præditus siquidem erat Sacerdos sanctus tanta integritate, fide, et sanctimonia, ut admirabilis vita illius, quam ante Episcopatum agebat, flos fuerit lectissimus; hæc vero posterior, fructus extiterit uberrimus. Ad hæc autem vir beatus, tanto mentis fervore, tantaque vi et scientia verbum fidei prædicabat

Auctore Joanne Andr. Palatio.

prædicabat Gentilibus, quorum civitas plena erat, ut multi ejus opera ad Christi fidem sese converterent, ac salutari abluti baptismatis unda, relictis idolis, vivum et verum Deum colerent.

CAPUT II.
Miracula. Gentilium conversio.

Dum autem populum sibi commissum, multo consilio, multaque sapientia gubernat, et ipse quotidie virtute crescit et gratia apud Deum et homines, nomen ejus in omnes finitimas regiones perfertur ac celebratur: mirari omnes doctrinam hominis, suspicere virtutes, obstupescere miracula, quæ per beatum Pontificem fiebant quotidie: quæ cum multa sint et præclara, decrevi tamen, ne longior sim, unum tantum et alterum attingere, ex quibus possis, quæ et quanta fuerint reliqua, facile conjicere. Erat id temporis mulier quædam, Attasia nomine; hæc cum multos jam annos carissimo oculorum sensu careret, audita S. Constantii et vitæ integritate et miraculorum edendorum virtute plane divina, non dubitavit, ardenti fide ac spe impulsa, ad eum accedere. Adit, ad pedes hominis sanctissimi sese projicit, verbum sane nullum, sed lacrymarum vim magnam cum singultu profundens. Hanc intuitus Episcopus, qua erat benignitate, jubet statim assurgere, fletum comprimere, et animi sui sensum fidenter aperire. Unde illa recreata, cum se collegisset, Calamitatis meæ, inquit, Domine, miserere, nam mulier infelicissima ego sum: plures jam annos usum oculorum amisi, nec possum ullam partem hujus suavissimæ lucis aspicere, neque vero queo ullum tanto malo remedium invenire: non carmina, non medicorum solertia, non ipsi denique dii, deæque omnes, quibus sæpe vota feci, opitulati sunt. Te autem nunc adii, spei meæ extremum solatium, ut per te merear tandem aliquando reportare salutem. Rogo te primum per illa admirabilia rerum signa, quæ passim efficis, quibus et ipsa confisa huc ad te veni; rogo deinde per Dominum Deum tuum et obtestor, ut velis me tuarum virtutum participem facere, ne graveris et in me miraculum promere, lumen oculorum cæcæ restituens.

Cæcæ ejus opem imploranti,

10 Tum S. Constantius, qui cerneret, mulierem non solum oculorum, sed etiam mentis lumine esse privatam, quippe quæ gentilis esset et idololatra, cupiens utrique malo uno et eodem tempore mederi, sic eam affatus est: O mulier, si, spretis idolis, quorum vis ac virtus (quod in te ipsa experiris) nulla plane est, inducas animum, credere in Dominum meum Jesum Christum, is tibi vere possit, pulsis tenebris, simul et corporis et mentis oculos aperire, aditumque ad vitam æternam patefacere. Illa vero, Fac, inquit, Domine, ut videam: jam credo Deum tuum, Deum esse verum. Hic demum vir sanctus flexis genibus hunc in modum non sine lacrymis precatus est: O fons omnis lucis, Domine Jesu Christe, lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, aperi, obsecro, hujus mulieris oculos tum mentis tum corporis, ut dum viderit creaturas, te magis ac magis celebret creatorem, simul et sentiat redemptorem. Peracta hujusmodi precatione, confestim restituta est mulieri lux optatissima. Quod illa exultans, prostrata ad pedes viri Dei, hæc dicitur verba protulisse: Benedictus Deus tuus, o Constanti, qui mihi desideratum lumen reddidit. Benedictus et tu dignus ipsius minister, per quem tantum mihi boni contigit. Valeant jam dii gentium, opera manuum hominum. Unum jam ego quidem Deum vivum ac verum agnosco, hunc humiliter adoro, huic me totam trado atque addico: licet jam me, vir Dei, hujus militiæ adscribas, salutifero obsignans signo. Tum vero B. Constantius nullam moram interponendam putavit, quin eam baptizaret itaque duplici morbo liberatam dimisit.

visum impetrat,

eamque convertit,

et baptizat:

11 Sed jamjam tempus est, ut ad alterum non minus insigne miraculum explicandum aggrediamur. Fuit per idem tempus Perusiæ vir, cui nomen erat Crescentius, hic erat utroque pede ita contractus, ut ad poplitem sursum utraque planta retorta verteretur: quam ob rem non modo ambulare, sed ne baculo quidem innixus stare poterat. Quod si quando vellet domo egredi, et usquam discedere, grabato ei aut lectica utendum erat. Is igitur cum accepisset fama, S. Constantium varios morbos, nullis carminibus, nullisve adhibitis medicinis, protinus curare, sperans posse eum, si vellet, sibi quoque opem ferre, curat se ad illum deportandum. Quo perductus, hominem Dei multa cum prece, multis cum lacrymis precatur, ne gravetur, ut alios quamplurimos sanarat, item sibi suorum pedum rectitudinem ac firmitatem restituere. Hujus calamitatis misertus vir benignus et sanctus, oculos pariter ac manus in cœlum cum sustulisset, hunc in modum precatus est: Domine Jesu Christe, qui vivificas omnia, et universa restauras, confracta alligans, et infirma consolidans; redde, quæso, huic tuæ creaturæ rectum membrorum situm atque usum, ut cognoscat, te solum Deum esse verum, qui mirabilia facis. Vix erat Pater sanctus talia fatus, cum ecce super infirmum lux magna e cœlo delabitur: qua ille perterritus, contremuit, et quam potest maxima voce clamat: Constanti, Constanti, succurre misero. Cui ille: Res bene habet, frater: ne timeas, bono animo esto. Denique abeunte luce, apparuit utrumque hominis pedem suum in locum reductum esse, et robur obtinuisse firmissimum: quo factum est, ut nullo jam usus adminiculo Crescentius continuo exiliret e lectica, et ad pedes B. Constantii summa religione prostratus, aquam afferendam curaret, baptismum magna pietate flagitans. Hic vir sanctus præ nimia cordis lætitia lacrymas continere non potuit, nec ullam interposuit moram, quin hominem ex ritu Ecclesiæ baptizaret. Hoc sane admirabili facto commoti Gentiles, ad Christi fidem passim confluebant, ut eo ipso die ad centum viginti baptismatis sacramentum a B. Constantio acceperint.

claudo gressum obtinet,

cum et 120 alios baptizat.

CAPUT III.
Prima comprehensio. Custodum conversio, egressio e carcere.

Quo rumore magna fortasse ex parte concitatus Marcus Antoninus, qui Antonino itidem, sed Pio impius, successerat, statuit Christianos acerrime persequi. Cum igitur alios alio, tum vero etiam Perusiam Lucium Consulem cum hoc mandato mittit, ut quoscumque intelligat Christi fidem profiteri, hos rogat gentium deos colere; qui id facere recusent, eos omni supplicio excruciatos necet. Lucius ergo illuc profectus, Cæsaris edictum cum Carisio, qui erat illius civitatis Præses, statim communicat. Is vero cupiens Imperatoris voluntati obsequi, suos jubet milites per urbem et per agrum totum discurrere, et quoscumque Christianæ sectæ homines invenirent, hos vinctos ad se et ad Consulem quamprimum adducere. Hæc generatim; separatim vero contra B. Constantium, cujus opera ac virtute sciret multos quotidie Christianos fieri, præcipue exardescens, mandat eisdem ut inprimis Episcopum ipsum diligenter perquirant, et vinculis constrictum ad se pertrahant. Illi igitur mali Præsidis pessimi ministri, cum ceteros, tum potissimum S. Constantium omni studio investigant: demum cum audissent, solere eum apud Crescentium, quem sanitate donarat, frequenter esse, domum illius adeunt, fores perfringunt, invadunt, atque ibi sanctissimum virum una cum Crescentio,

In M. Aurelii persecutione.

capitur:

Crescentio, pias effundentem preces, inveniunt, comprehendunt, vinciunt, vinctos ad Consulem et Carisium statim perducunt.

13 Quos cum vidisset Lucius Consul, Bonorum, ait, civium officium est, suorum Principum mandatis parere, cum ceteris in rebus, tum præsertim in his quæ ad deorum cultum pertinent. Cum igitur Romani Imperatoris pietas, et Senatus integritas jampridem decreverit, ut ab omnibus, quicumque sui sint imperii, honos debitus diis immortalibus habeatur, satis mirari non possumus, cur vos, ut audimus, spretis gentilium diis, Judæum nescio quem colatis, quem nemo ignorat obscurum fuisse hominem, et quod divinum sibi nomen arrogaret, a suis crucifixum esse, itaque vitam cum morte non sine ignominia commutasse. Cupimus igitur a vobis ipsis, quænam sit vitæ vestræ conditio, audire, et an parati sitis ex Imperatoris decreto crucifixi cultum deserere, et his, qui vere sunt dii, offerre libamina. Huic B. Constantius audacter, Deo confisus, hunc in modum respondit: Vitæ nostræ conditio, o Consul, hæc est, ut omni tempore serviamus ei, cui servire regnare est, Domino nostro Jesu Christo. Imperatoris autem decretis hac quidem in re obtemperare nec possumus, nec volumus: neque enim rationi consentaneum est, ut posthabito Creatore nostro ac Redemptore, Deo vivo et vero, sequamur eos, qui non sunt dii, sed vere dæmonia. Tunc Lucius Consul iratus: Ergo vos, ait, adeo impudentes estis ac dementes, ut nec præsentiam nostram, nec deos ipsos vereamini? Ite jam, diis nostris sine mora sacrificia facite. Nos vero, Beatus respondit Constantius, elementa hujus mundi, quæ hominum caussa condidit Deus, non adoramus, nec illis unquam in animum induxerimus immolare: sed certum est nobis ac deliberatum, omnem cultum et honorem ei tribuere, qui et elementa, et cœlum terramque, et omnia quæ in eis sunt, inexplicabili sua sapientia creavit e nihilo.

intrepide Consuli respondet

14 His illi auditis, iracundia magis magisque accensi, jubent sanctissimi viri corpus, videntibus cunctis, qui aderant, Christianis, loris cædi. At ille in mediis flagellis non desistebat glorificare Dominum, et una cum divino Vate psallere: Confitebor Domino nimis in ore meo, et in medio multorum laudabo eum, qui astitit a dextris pauperis, ut salvam faciat a cædentibus et flagellantibus animam meam. Hic eum interpellans Lucius, Missa isthæc facito miser, ait, abnega Christum, et magicas artes deponens, sacrifica diis. Cui vir sanctus, Artes magicas ego quidem ignoro, inquit, nec illas ullo modo probo: meum vero Christum, cum sit verus Deus, non negabo in æternum. At Consul simulacrum Jovis afferendum curat, et ad Episcopum conversus: Respice jam, inquit, et sacrifica magno deo Jovi. Beatus vero Constantius subridens, O Luci, ait, cum te prudentem virum et eruditum celebrent plerique, tamen non erubescis divinitatem tribuere ligno, quod certe formam hanc non haberet, nisi manus eam effecissent artificis, qui et scamnum, si libuisset, ex eodem facere potuisset.

Psal. 108. 30. flagellatur

deos ridet.

15 Hic visus est Consul pudore quodam perfundi: quod cernens Carisius, simul et intelligens, Episcopum nec minis posse nec verberibus flecti, jubet hominem abduci, et una cum Crescentio ceterisque Christianis in thermas, multo quam mos esset ardentius calefactas, includi. At illi signo Crucis cum se munissent, nulla sunt penitus molestia caloris affecti, sed læti gaudentesque Deum glorificabant concinentes: Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia solus; qui sicut olim tribus pueris mitigavit flammas ignium, ita nobis hodie famulis suis balnei hujus fervorem mitem reddidit.

cum aliis in thermis inclusus non læditur.

16 Dum autem illic asservantur, ecce quadam nocte splendor magnus totum locum illuminans, in eos e cœlo effunditur: quem cum milites loci custodes viderent, stupentes dicebant inter se: Certe fides, quam tenent homines isti, vera est, et verus Deus Christus, quem prædicant: ac statim intus ruentes, ad pedes B. Constantii sese projiciunt, et sanctum ab eo baptismum postulant: quo impetrato, domum quisque suam profectus, id, quod factum erat, suis significant. Denique uxores et filios eodem deducunt, numero fere quinquaginta: quos omnes pius Episcopus rite baptizatos, suo restituit Creatori ac Redemptori.

Auctore Joanne Andr. Palatio

Dan. 3. loco cælitus collustrato, custodes cum suis convertuntur:

17 His peractis, milites B. Constantium rogant, ut velit una cum suis e thermis egredi, et commodiorem aliquem in locum se conferre; quo melius possit ipsos, in fide adhuc rudes, Christianis institutis imbuere. At ille: Pugnam, aiebat, quam jam diu desideratam, nunc tandem nactus sum, subterfugiam? Non equidem id faciam: hic statui pro fide, et pro Deo mori. Milites contra, idem ab eo etiam atque etiam cum lacrymis expostulabant, dicentes, posse eum de seipso securo animo esse, quippe cui certa reposita sit corona justitiæ, debere autem ipsis tamquam novis Christi militibus omni ratione consulere, ne fidei semina, quæ nuper in ipsorum corda sparsisset, perirent. His demum, et hujusmodi precibus permotus Episcopus, e balneis, atque etiam ex urbe cum aliis omnibus egressus, venit Monticellum, ibique aliquot dies apud Anastasium virum sane humanum ac pium commoratus, quos baptismatis insignibus ornarat, eosdem omnia, quæcumque ad veram Christi militiam pertinent, diligenter edocuit.

e carcere omnes deducuntur.

venit Monticellum.

CAPUT IV.

Secunda comprehensio. Verbera. Liberatio.

Interea Lucius et Carisius omnium, quæ acciderant, certiores facti, alios milites, quos fideliores putant, huc illuc dimittunt, hoc jussu, ut Episcopum civitatis et omnes ejus sectatores investigent, et ad se quacumque possint ratione perducant. Illi duce quodam usi a fide Christi alieno, ad Anastasii ædes cum pervenissent, facto impetu, primo quidem Episcopum, tum reliquos comprehendunt: in his ipsum hospitem Anastasium, et Carpophorum clarissimum virum, comprehensos ligant, et ad Carisium statim perducunt: qui, ut erat impius et crudelis, animum et linguam adversus S. Constantium exacuens, O sacrilege, ait, ut meritas effugeres pœnas, non es veritus, tuis pessimis artibus meos subvertere milites, et fugam cum illis arripere? Quanto melius saluti consuluisses tuæ, si in animum induxisses, a Christo desciscere, et ad verum deorum cultum transire!

iterum captus Præsidi sistitur

19 His B. Constantius pro sua mansuetudine sic respondit: Milites ego tuos, o Præses, non subverti, sed illos ad se convertit Christus: saluti vero meæ, ut aliis quibuscumque in locis, ita et in balneo, optime consului, Salus enim mea Christus est: huic me totum devovi, hunc veneror, huic statui perpetuo inservire. Tum Carisius furore incitatus, jubet prunas afferri, cogitque sanctissimum virum nudis pedibus super eas inambulare: quin etiam toti ipsius corpori nudato mandat candentes carbones admoveri. Ille vero divini amoris fervore ignis ardorem facile superans, psallebat: Probasti cor meum, Domine, et visitasti nocte, igne me examinasti, et non est inventa in me iniquitas.

ambulat super candentes carbones

20 Tunc Carisius videns, Episcopum nullis terroribus aut cruciatibus posse a sententia abduci, jussit illum in carcerem contrudi, cupiens eum Consuli ante tribunal statuto die sistere. Beatus interim Constantius non cessabat orare, perseverans in vigiliis, psalmis, et hymnis spiritualibus, et licet corpus in custodia teneretur, virtus tamen illius alligata non erat. Nam cum multi ex fidelibus, atque etiam ex paganis noctu venirent ad carcerem, portantes ægros variis

carceri inclusus multos ægros sanat:

AUCTORE JOANNE ANDR. PALATIO.

Custodes ca-rceris eum invitum e carcere educunt

variis morbis, hos omnes sanctissimi hujus hominis precatione curatos, recipiebant incolumes. Cujus rei fama adducti non pauci, quotidie relictis idolis, ad veri Dei cultum transibant, atque etiam ipsi carceris custodes crebra spectantes B. Constantii miracula, Christi fidem amplectuntur, et in ipso carcere baptismum suscipiunt. Nec multo post indignum judicantes tantam virtutem vilissimo in carcere jacere, re inter se deliberata, Episcopum licet invitum educunt e custodia, atque etiam e civitate, cupientes illum tutiore aliquo in loco collocare.

CAPUT V.

Tertia comprehensio. Cruciatus. Martyrium.

Assisium, visitaturus SS. Concordium et Pontianum

Sed cum ad flumen Tiberim pervenissent, ibique B. Constantius cognovisset Concordium et Pontianum Sanctissimos viros, quibuscum maxima ei intercedebat necessitudo, Assisii in vinculis teneri, incredibili accensus est desiderio eos invisendi, et martyrii coronam, si Deo placeret, una cum ipsis reportandi. Hac igitur impulsus cupiditate, furtim se a comitatu subtrahens, Assisium pergit : et cum ad locum quemdam, quem Danaltum dicunt, pervenisset, hic ei obviam fit manus militum, qui ab ipso Imperatore, Spoleti tunc degente, ad Christianos persequendos missi

occurrit militibus

fuerant. Hos vir sanctissimus atque humanissimus cum vidisset, benigne salutavit. At illi id quod erat suspicati, eum videlicet e Christianorum numero esse, subsistunt et quærunt ab eo, quis sit, unde veniat, et quo sic abeat solitarius. Quibus vir sanctus et simplex, nihil dissimulans, in hunc modum respondit : Ego sum Constantius, indignus Perusinæ civitatis Episcopus, Perusia venio, Assisium contendo, non solus, ut vos putatis, sed bene comitatus, gratia videlicet Domini mei Jesu Christi. Caussa vero hujus meæ profectionis est, ut visam duos humillimos servos Dei, Concordium et Pontianum; qui quidem ibi pro nomine Jesu vinculis atque omni supplicio excruciantur.

libere quis sit aperit

22 Tum illi subridentes : Nos ipsi, inquiunt, curabimus, ut hodie sis una cum illis in carcere, ubi gravioribus etiam, quam ipsi, tormentis excruciteris, nisi saniori consilio usus, animum inducas, Christum tuum abnegare. Atque inde vinctum domum cujusdam Duritii deducunt, nec quicquam prætermittunt, quod putent posse ejus mentem ac sensum permovere : sed cum nihil proficerent, demum ad Clasinum flumen perveniunt, atque ibi etiam blanditiis primum, deinde minis et terroribus, student hominem a proposito deducere. Sed cum ille adeo constans, ut vere a constantia nomen invenisse videretur, firmo in semel proposito susceptoque consilio permaneret, iracundia milites magis ac magis exardescentes, tot tantisque cruciatibus sanctissimum virum affecerunt, ut semivivum redderent. Cum igitur B. Constantium vires jam deficerent, ad Deum toto corde conversus, Suscipe jam, orabat, spiritum meum, Domine, requiescat in te, qui pro te, te ipso juvante, omni tempore laboravit.

[illegible]tur ad [illegible]ctra :

23 Vixdum pias hasce voces emiserat, cum ecce præsto est ei Angelus Domini, athletam his verbis confortans : Noli timere, Constanti, ego sum Angelus Dei : misit me Christus, ut plagis tuis curationem adhibeam, ac deinceps tibi adsum in omnibus viis tuis : et illico omnis plaga curata est. Tunc ille Angelico solatio recreatus, Gratias tibi ago, ait, Domine Jesu Christe, qui per Angelum tuum, me in angustiis positum confortasti, et curasti vulnera mea. nunc vero scio, te quidem numquam deserere sperantes in te. Milites vero audientes eum cum altero loquentem, et neminem tamen videntes, atque etiam plagas, quas castissimo ejus corpori inflixerant, cicatrices repente obduxisse conspicientes, timore per-

ab Angelo sanatur

territi, Assisium eum festinanter abducunt, et includunt in carcere, in quo cum alii permulti asservabantur Christiani, tum duo illi præcipui, quos supra diximus, Concordius et Pontianus. Hi vero, ut alter alterum conspexit, statim in mutuos complexus, mutuaque oscula certatim ruunt, immortales Deo gratias agentes, cujus munere simul essent, ut sperabant, gloriosum pro Christo certamen subituri; ad quod etiam alios pie incitabant; Magna Deo, dicentes, gratia habenda est, fratres, quod digni habiti sumus pro nomine Jesu contumeliam pati et cruciatus.

includitur carceri cum SS. Concordio et Pontiano : Act. 5.

24 Atqui milites, exoptantes, quoscumque ceperant Christianos, ipsi Imperatori quasi optatissimam aliquam prædam deferre, B. Constantium et reliquos e carcere extractos, Hispellum adducunt, atque ibi usque ad alteram diem statuentes consistere, nocte tota Christianos, vinculis adstrictos, sub dio tenent. Hic vero Angelus Domini S. Constantio, magno circumfusus splendore, iterum apparuit, prædicens ei, instare jam tempus, quo consummata pugna, martyrii coronam acciperet. Splendorem autem illum multi ex Hispellanis intuiti, accurrunt ad locum, atque ibi audientes etiam vocem Angeli, conclamare cœperunt : Unus est profecto, et verus Deus, quem hic homo adorat, potens in cœlo et in terra. Hanc vir sanctus occasionem minime dimisit, sed aperiens os suum, et incipiens a Scriptura, evangelizavit illis Jesum, nec paucos ad veram fidem convertit.

ducitur Hispellum

ab Angelo de instante martyrio edocetur Actor. 8.

25 Hæc ægre admodum cum ferrent milites, quærebant, arti magicæ omnia tribuentes, populum ab eo avertere : sed cum parum proficerent, S. Constantium una cum sociis Hispello eductum, Fulgineum versus vinctum trahunt, atque inter eundum cogitantes fore ut, si diutius vir sanctus viveret, magnam Gentilium multitudinem, non sine ipsorum discrimine, ad se alliceret, consilium capiunt hominis quamprimum occidendi, nisi velit suorum deorum cultum ac religionem amplecti. Cum igitur ad trivium quoddam Fulgineatum quod vocant, non procul ab ipsa urbe Fulgineo positum, noctu pervenissent, quibuscumque rationibus possunt, contendunt B. Constantium a vera Christi fide ad falsas atque inanes deorum fabulas traducere. Sed cum ille nihilo minus, quam antea, constanter id facere recusaret, affirmans vitam suam ipsum esse Christum, hunc solum amplecti, in hoc uno omnes suas spes repositas habere, milites furore inflammati, strictis gladiis in hominis jugulum invadunt. Ille vero magno animo et erecto : Susceptor meus, canebat, et refugium meum Domine, suscipe spiritum meum, et ne permittas me unquam separari a te, vita mea, lumen meum, salus mea, te amavi, te concupisco, te inveniam, Domine Jesu Christe. Inter has pias, sanctasque voces sævi milites a cervicibus caput abscindunt, ac statim abeunt.

multos convertit

plectitur capite

CAPUT VI.

Corporis translatio. Quatuor cæcis visus redditus.

Levianus ab Angelo jubetur corpus ejus sepelire :

Erat autem Fulginei Levianus quidam, vir inter ceteros Christianos fide et bonis operibus præstans. Huic visus est in quiete Angelus ita dicere : Non rejecit, Leviane, Dominus opera bona, quæ facis, quin occasionem tibi offert hodie meritorum tuorum cumulandorum. Jacet in trivio, quod Fulgineatum dicunt, sanctissimi viri corpus, qui ob Christi nomen martyrium passus est : hujus sepeliendi munus a Deo tibi præcipue committitur. Experrectus Levianus, surrexit e lectulo. Sed cum, verane illa fuisset visio, videretur addubitare, ecce Angelus eximia specie rursus apparet, ac jubet abjecta omni cunctatione, Dei mandatum diligenter curare.

27 Tum vero ille, nulla interposita mora, ad præmonstratum

monstratum locum accurrit: quo cum jam appropinquaret, insolitum sibi visus est videre splendorem, ac propius accedens, sanctum ibidem B. Constantii corpus aspicit, simul et magnum circa illud tripudiantium cœlestium spirituum chorum. His admirabilibus visis deterritus Levianus, nec tantum sibi tribuens, ut satis digne possi Angelicis sese immiscere spiritibus, et sanctum corpus attingere, cui cerneret ipsos Angelos ministrare, cœpit pedem referre. At Angeli conclamantes: Siste gradum, aiunt, Leviane, nihil est, quod timeas: tua hæc est sepulturæ curatio: nobis id est mandatum, ut hujus sanctissimi viri corpore usque ad adventum tuum custodito, tum demum beatissimam ejus animam deduceremus in cœlum, quod et statim summa cum gratulatione, lætitiaque præstiterunt. O vere felix anima, quæ et dum fuit in his corporis compagibus inclusa, meruit pro sua eximia pietate ac puritate, Angelorum ministerio frui, et jam soluta ac libera digna habita est, quæ, Angelicis stipata choris, ad æternam requiem perduceretur.

Animam ejus videt in cælum deferri:

28 Levianus igitur ad sanctissimum corpus propius se cum admovisset, genibus flexis, in hunc modum oravit: Domine Deus omnipotens, qui hunc pretiosum thesaurum non divitibus seculi, sed mihi humili servo tuo indicasti, suppedita, obsecro, vires ad illum deportandum, et ostende locum, ubi sint tantæ reliquiæ recondendæ. Tum corpus ea qua decebat religione complexus et osculatus, de terra tollit, sanctissimo oneri collum subjiciens.

corpus humeris tollit

29 At ei jam iter ingresso obviam fiunt viri duo, pecuniarum caussa inter se altercantes. Hi Levianum agnoscentes, videntesque eum cadaver humeris ferre, quid hoc rei esset, interrogant. Quibus vir probus rem, ut erat, fideliter narrat. At illi increduli, cœperunt hominem deludere, simul et Christi Martyrem irridere, atque adeo maledictis insectari. Quod non tulerunt impune; nam Deus volens servi sui injurias contumeliasque ulcisci, simul et miraculo ejus gloriam clariorem reddere, utrumque oculorum sensu illico privavit. Sed tamen et ipsis ira Dei misericordia efficitur, mox enim pœna omnis oculorum ad clarissimum mentis lumen conversa est: siquidem illi divina manu tacti, quem antea irridebant, hujus jam opem misericordiam supplices implorant, confitentes merito se quidem pro sua temeritate atque impietate plecti, quod Sanctum Dei illusissent, atque etiam a Leviano venia petita, rogant hominem, ut velit sanctum corpus deponere, auxiliumque ipsis quamprimum ferre.

duo Gentiles irridentes hoc opus, excæcantur,

resipiscunt,

30 Tum ille, ut erat pius ac mitis: Si volueritis, inquit, credere in Dominum nostrum Jesum Christum, confido fore, ut hoc ejus Martyre deprecatore, augustum ipsius corpus qua decet religione tangentes, lucem quam amisistis omnino recuperetis. Quid ni credamus, responderunt, in eum, cujus tantam in nobisipsis experti sumus potentiam? Aperte jam fatemur, quem vos colitis, hunc unum Deum esse verum. Hic eos Levianus manu prehendens, duxit ad corpus sanctissimi Martyris, quod quidem illi summa religione venerantes atque osculantes, S. Constanti, orabant, quamvis eorum nostrum nullum mereatur veniam, tuæ tamen erit gloriæ, opem nobis jam resipiscentibus, misericordiamque benigne præstare: lumen, quod nostra culpa te contempto perdidimus, tua, quæsumus, benignitate, te intercedente recipiamus. Hæc ex animo precati, in pristinum statum confestim sunt restituti.

S. Constantium invocant, et visum recipiunt

31 Jam vero illucescente die, alterum huic non dissimile consecutum est miraculum. Duo quippe juvenes jam inde ab infantia cæci, pueri ductum subsequentes, eadem via iter faciebant: et cum jam loco appropinquarent, miram quamdam odoris suavitatem sentientes, O quam divinus est, dicebant inter se, odor is, qui ad nares fertur meas: certe aut Deus aliquis hic est, aut quidpiam plane divinum. Horum verba cum audisset Levianus: Odor is, inquit, quem percipitis, fratres carissimi, afflatur e corpore B. Constantii Perusini Episcopi, qui ob Christi fidem hac nocte hoc ipso in loco morte affectus est. Hujus ego corpus humandi gratia, a Deo secundum quietem monitus, huc accessi. Tum illi: O nos beati, inquiunt, si cujus præsentiam ex odore percipimus, hujus et aspectu frui contingeret. Vos vero, dixerunt hi, quibus fuerat paullo ante oculorum sensus restitutus, haud difficulter poteritis id quod optatis impetrare, modo animum inducatis, hujus, qui vos allocutus est, monitis parere: siquidem et nos idem sumus hoc puncto temporis, Deo juvante, consecuti.

Alii cæci percipiunt suavem odorem,

Auctore Joanne Andr. Palatio

a prioribus ad spem erecti,

32 Id illi audientes, in spem veniunt et ipsi oculorum sensus, omnium gratissimi, eadem ratione recuperandi, et pollicentur omnino, se quicquid eis fuerit a Leviano mandatum, prompte executuros. A quo cum fuissent sanctissimo corpori admoti, terræ motus fit adeo horribilis, ut cæci magno concuterentur terrore. Hos vero confirmans Levianus: Nolite, ait, fratres, timere: bono animo estote, signum hoc favoris est, non furoris: credite in Jesum, debitumque huic glorioso ipsius Martyri honorem præstate, et videbitis mirabilia hodie. Tum illi: Credimus, inquiunt, unum esse verum Deum Jesum Christum, ac debitum nos glorioso huic ipsius Martyri honorem præstaturos, plane profitemur: ac protinus humi prostrati, S. Constantii corpus religiose osculantur, summis precibus contendentes, ut liceat eis jamdiu desiderata hujus suavissimæ lucis usura, ipso intercedente, frui, quod et statim obtinent. O vere venerandum corpus, cujus contactu quatuor viri, paucarum horarum spatio, tum oculorum tum mentis cæcitate sunt liberati.

ad S. Constantii corpus illuminantur

CAPUT VII.

Sepultura. Cultus.

Hujus illi beneficii ut memores se et gratos ex aliqua parte præstarent, petunt a Leviano, ut corporis ad sepulturam deferendi munus sibi concedat, ipse tantum viæ ducem se præbeat. Hic ille precari Deum, orare, obtestari, ut, quemadmodum adjutores sibi ad portandum corpus modo plane divino suppeditasset, sic velit locum, in quo sit condendum, demonstrare. Hæc precatus subito exaudivit vocem e cœlo, ita præcipientem: Perusiæ patriæ suæ beati viri corpus reddite, ut quem habuit in hac vita Pastorem et parentem, eumdem post mortem Patronum et defensorem obtineat. Quod quidem illi Dei mandatum exhaurire cupientes, quæ primum sese obtulerunt arbores, ex his ligna incidunt, in eaque, in feretri formam constructa, corporis primo truncum imponunt, deinde huic caput sanctissimum quam maxime possunt accommodate annectunt.

Corpus Perusiæ reddi, divina voce præcipitur

34 His ita constitutis, quatuor illi, quibus fuerat oculorum simul et mentis sanitas restituta, feretrum ferentes præeunt. Levianus in hymnis et psalmis Deum benedicens, subsequitur. Interim nonnulli, qui et ipsi per eamdem viam Perusiam petebant, acerbum de Episcopo nuntium suis civibus cum detulissent, complures eorum, non modo ex sua, frequenti illa quidem, Barziorum gente, verum etiam ex reliquis, quæ Christi fidem profitebantur, obviam ei usque ad Tiberim processerunt. Hos cum procul vidisset Levianus, id quod erat suspicatus, accurrit ad illos, et cum se turbæ adjunxisset, cum alia quæ acciderant, breviter exponit, tum præcipue miracula, quæ fuerant per B. Constantium etiam post mortem edita, explicat diligenter. Hæc illo referente, attingunt ripam fluminis: quo cum nec multo post pervenissent hi, qui feretrum portabant, rogati deposuerunt.

Perusini obviam procedunt:

sacrum pignus veneratur

AUCTORE JOANNE ANDR. PALATIO.

erunt. Vidisses tum omnes certatim ad sanctissimum corpus venerandum atque osculandum currere, flere, angi, lamentari, eumdem parentem, pastorem, vitæ magistrum, sapientiæ doctorem appellare.

35 Huic pietatis officio cum satisfecissent, jubet eos Levianus a feretro recedere, ut iter reliquum conficere pergat. Tum vero certat quisque humeros sanctissimo oneri supponere, quod tamen hi, qui usque ad eum locum detulerant, ne viderentur munus humanum assignatum a Deo defugisse, minime permiserunt: sed rursus sanctissimum sustulerunt corpus, e quo quidem tanta odoris suavitas continenter afflabatur, ut omnes qui circum erant colles cum

repetitur

summa hominum admiratione repleret. Cum igitur cuncti simul mœnibus urbis appropinquassent, urbem ipsam, Deo ita inspirante, non sunt ingressi, sed locum sepulturæ extra portam S. Petri delegerunt eum, quem etiam nunc Areolæ dicunt, ibique funus religiosissimo martyri satis amplum faciendum curarunt. His peractis, quicumque aderant Christiani, genua ad sepulchrum flectentes suppliciter sese et patriam universam S. Constantio commendarunt, precati ut cujus fuisset in terra Pastor bonus et pater optimus, ejusdem in cœlo patronus et intercessor benignus existeret.

undique visitur ob frequentia miracula.

36 Postremo tumulum pie osculati, domum quisque suam rediit, excepto Leviano et quatuor illis, quibus fuerat modo, B. Constantio intercedente, lux restituta: hi enim parvo ibi extructo tugurio, perseverantes in orationibus, jejuniis, et aliis bonis operibus, totum reliquæ vitæ tempus apud sancti Martyris monumentum traduxerunt: cujus quidem fama et gloria ob multa et maxima miracula, quæ ibi quotidie fiebant, adeo in dies magis magisque crevit, ut magna piorum hominum multitudo ad ejus sepulchrum visendum ac venerandum ex diversis locis confluxeret.

Festum et templum Perusiæ ei dicatum.

Neque vero non etiam hodie magno in honore est et veneratione gloriosus Christi Martyr, tum alibi, tum maxime Perusiæ, ubi quidem ejus nomine festus dies anniversarius in templo, ibidem ei cum magnis opibus jampridem dicato, summa religionis pompa celebratur, IV Kalend. Februarii. Tulit autem S. Constantius martyrii palmam, Marco Antonino, ut initio diximus, Imperatore, qui quidem imperare cœpit CLXIII anno ab ortu Christi Domini nostri, cui honor, gloria, et imperium, in sempiterna secula, Amen.

DE S. SABINIANO MART. S. SABINA VIRG.

ET MULTIS ALIIS MARTYRIBUS TRECIS IN GALLIA.

§ I. *Horum SS. publica veneratio.*

SUB AURELIANO. XXIX JAN.

Rilliacum *Campaniæ Gallicæ oppidulum ad Sequanam flumen, quatuor a* Tricassina *urbe leucis, martyrio* S. Sabiniani *nobilitatum, ab ipso dein* S. SAVINIANUS *appellatum, nunc* S. SYBLE *vocabulo nuncupatur, uti auctor est Nicolaus Camuzatus in Promptuario sacrarum antiquitatum Tricassinæ diœcesis, Notis ad Vitam* S. Saviniani. *Hujus soror* Sabina *divino oraculo admonita, ut ad fratrem suum proficisceretur, non inde procul, in conspectu urbis Tricassinæ, sancte obdormivit, cum fratre quoque Cælitum honoribus dignata. In pervetusta MS. Martyrologio monasterii S. Martini Tornaci ita XXIV Januarii utriusque memoria conjungitur*. Eodem die Trecas passio S. Saviniani Martyris, et depositio S. Sabinæ Virginis, sororis ejusdem. *MS. Lætiense itidem perantiquum*: Eodem die Trecas passio S. Saviniani, et depositio S. Savinæ, sororis ejus, Virginis. *Festivitatem* S. Saviniani *eo die per totam diœcesim Tricassinam celebrari testatur Nicolaus Des-Guerrois in Historia SS. Trecensium, quo die illius meminerunt Carthusiani Colonienses in auctario ad Usuardum, his verbis*: In territorio Tricassino Saviniani, alias Savini, Martyris, quem jussit Aurelianus Imperator ligatum ad vectes ferreos cædi, et in capite ejus cassidem igneam immitti; in ignem deinde positum, sed in nullo læsum, jussit decollari. *Eadem fere habet Canisius. At Martyrologium Coloniense*: Trecas B. Saviniani Martyris, qui post lectum ferreum, post ignem et alia tormenta diversi generis, decollatus est, per quem etiam gentilium plusquam novem millia Christum confitentia, martyria passi sunt similia. *Paria tradunt Maurolycus et Felicius. Fuso admodum elogio gesta ejus percenset Saussaius in Martyrologio Gallicano hoc eodem die, IX Kalend. Februarii quo infra in utrisque Actis passus dicitur; ut mendum typographicum suspicemur irrepsisse apud Camuzatum, ubi dicitur XXVII Januarii obiisse, quo die ejus nomen in nullis Martyrologiis reperimus.*

SS. Sabiniani et Sabinæ natalis in sacris fastis 24 Januarii.

et solius Saviniani eo die,

2 *Postridie obitus, seu XXV Januarii*, S. Saviniani *nomen ita inscriptum SS. Florario*: In territorio Tricassino natale S. Saviani, alias Saviniani, Martyris, qui jubente Aureliano Imperatore, post innumera tormenta, decollatur. Sanctus vero surgens, caput suum quadraginta novem pedibus portat, ubi nunc quiescit. Passus anno salutis CCLXXVII. *In Viola Sanctorum majore encomio, e Vita desumpto, celebratur, et* Sanianus *vitiose (ut plura in eo libro) scribitur. In antiquo MS. Domus Professæ Societatis Jesu Antverpiæ, quod Bedæ præfert nomen*: Pictavis S. Saviniani Martyris. *Id an de hoc nostro intelligendum, et* Trecis *pro* Pictavis *legendum (cum infra in eodem MS. iterum* S. Savina *referatur) an vero* Sabinus *sit, sive* Savinus, *qui cum S. Cypriano Pictavis colitur XI Julii, nos latet.*

et 25 Jan.

3 *In aliis Martyrologiis refertur hoc XXIX Januarii quo die occubuisse dicitur in Actis a Mombritio, et Vincentio Bellovacensi relatis; eo die ita habet Martyrologium Bedæ MS. monasterii S. Richarii*: In territorio Tricassino S. Sabiniani Martyris, *addunt Usuardus, Bellinus, Martyrol. Romanum*: Qui jubente Aureliano Imperatore, pro fide Christi decollatus est. *et 29.*

4 *In nonnullis MSS. Usuardi exemplaribus*, Savinianus, Sabianus, *et* Fabianus *dicitur. Hinc duos arbitratus Petrus de Natalibus ita scribit lib. 3, Catalog. cap. 42.* Sabianus Martyr passus est in territorio Trecassino sub Aureliano Imperatore; qui dum in partibus Hispaniæ et Galliæ resideret, et ad Trecas civitatem devenisset, Sabianum detentum, et Christum prædicantem, decollari fecit, ibique sepultus est IV Kal. Februar. *atque iterum lib. 7, cap. 134.* S. Saviniani Martyris, et Savinæ Virginis; *vitam pluribus narrat. Galesinius hoc die*: In agro Trecassino S. Fabiani Martyris, Aureliano Imperatore pro Christi fide necati. Eodem loco hoc ipso die S. Saviani Martyris, illo etiam imperante, in summa confessionis constantia, gladio percussi. *Citat in Notat. pro* Fabiano *MS. codicem et Petrum de Natalibus, (apud quem* Sabianus *in nostris exemplaribus legitur) pro* Saviano *Usuardum, Vincentium Bellovacensem, aliosque Maurolycus et Felicius, qui ante XXIV Januar. retulerant* S. Savinianum, *ita hoc die scribunt*: In agro Trechassino S. Fabiani, jubente Aurelio Imperatore decollati, et ibidem Savinæ Virginis, sororis S. Saviniani Martyris. *Ferrarius in catalogo generali Sanctorum*: Apud Trecas in Gallia sanctorum Martyrum Fabiani, et Savinæ Virginis, sororis S. Sabiniani Martyris, sub Aureliano. *Addit in Notationibus de his agi in* Passione S. Sabiniani. *Verum cum falli infra ex Actis patebit. Saussaius 24 Januar. cum de S. Saviniano egisset, ita addit*: Ipso die Trecis S. Fabiani Martyris, ejusdem S. Saviniani asseclæ atque palmæ socii,

nec alius ab eo est Fabianus.

socii, quem idem Aurelianus gladio ibidem interemit.

S. Sabinæ natalis 29 Jan. 5 *Solius* Sabinæ *mentio est hoc die in antiquo Martyrologio MS. monasterii Cellensis juxta Trecas* : In territorio Trecassino, in loco qui dicitur Insula-Germanica, S. Savinæ Virginis, quæ pro Christi amore laboriosissima peregrinatione suscepta, etiam virtutibus et miraculis gloriosa, quievit in pace. *Et in Martyrol. MS. Societatis Jesu Antverpiæ* : Ipso die natale S. Savinæ Virginis, *et hoc eam die obiisse patebit infra in Vita. Testantur Camuzatus, et Des-Guerrois ad vitam* S. Savinæ, *festum ejus diem* in Trecassina diœcesi hoc XXIX Januarii publica ubique solennitate celebrari.

S. Sabiniani commemoratio 2 Jun. 6 *De* S. Saviniano *iterum VIII Junii scribit Saussaius* : Augustæ Trecarum, solemnitas S. Saviniani Martyris, sub Aureliano coronati, qui triumphum suum glorioso agone peregit IX Kalend. Februarii. *Quæ hujus iteratæ solennitatis origo fuerit, non indicat, an simul coli cœpit, aut ejus cultus conjungi cum* S. Syriæ *celebritate? Nam hæc eo die innumerabili peregrinorum concursu honoratur, ut isthic dicetur; de qua cum egisset Saussaius, iteratum* S. Saviniani *addit elogium* : Item Trecis celebritas iterata sancti ipsius Martyris Saviniani, cujus passio gloriosa novum cœlo tropæum invexit IX Kal. Februarii qua die suum peregit agonem. *An Saussaius de* S. Saviniano *accepit, quæ Camuzatus ad ejus Vitam de festivitate* S. Syriæ *scribit?*

7 *XXIX Augusti refertur* S. Savinianus *a Ferrario* : Trecis in Gallia S. Sabiniani Martyris sub Aureliano. *Citantur in Notis Petrus in Catalogo lib. 7, cap. 134 et Maurolycus, qui eum una cum sorore cele-*
utriusque 29 Aug. *brant. Verba Maurolyci sunt* : Civitate Trecensi, sub Aureliano Sabiniani Martyris, ejusque sororis Sabinæ, quæ pro Christi amore laboriosissima peregrinatione suscepta, virtutibus et miraculis gloriosa quievit in pace. *Maurolyco assentitur Felicius. Solam* Savinam *referunt eo die plura Martyrologia. Usuardus*: In pago Tricassino S. Sabinæ (*aliquibus MSS.* Savinæ) Virginis, quæ pro Christi amore laboriosissima peregrinatione suscepta, etiam virtutibus et miraculis gloriosa quievit in pace. *Eadem leguntur in Florario, Martyrologiis MSS. Bruxellensi, Ultrajectino, et aliis. Bellinus an. Ch. 1536, Parisiis editus* : In pago Trecassino S. Sabinæ Virginis: *Galesinius*: In pago Threcassino S. Sabinæ Virginis. Hæc Christi sponsi amore flagrans, pie religioseque peregrinata, vitæ castissimæ, ac miraculorum gloria florens obdormivit in Domino. *Martyrolog. Romanum* : In pago Tricassino S. Sabinæ Virginis, virtutibus et miraculis gloriosæ. *Longiori encomio celebratur in Martyrologio Germanico : ut mirum sit de ea nusquam agi in Gallicano Saussaii, maxime cum in Supplemento XXIX Augusti* S. Sabinam Virginem et Martyrem Romanam *celebret, cui hanc* Sabinam *conjunxisse videntur auctores, ignari eam hoc XXIX Januarii obiisse.*

et 5 Sept. 8 *Denique V Septembris utrumque referunt Carthusiani Colonienses in auctario ad Usuardum* : Trecas civitate commemoratio SS. Savinæ Virginis, et Saviniani Martyris fratris ejus. *Eadem habentur in Martyrologio Germanico.*

9 *Nunc de S. Sabiniani sociis quærendum. In prioribus Actis num.* 2, *dicuntur* cum B. Saviniano cre-
Qui S. Sabiniani socii. didisse mille decem et octo, et animæ centum et novem baptizatæ de manu ipsius Sancti, *in alteris Actis ex Camuzato num. 4, feruntur* conversi ad Dominum numero mille nonaginta virorum. *Consentiunt Viellius et Des-Guerrois. At Petrus de Natalibus ait* MCVIII *viros in Domino credidisse. De his videtur agi in Martyrol. Coloniensi supra* : Gentilium plusquam novem millia Christum confitentia, martyria passi sunt similia. *Maurolycus etiam et Felicius* : Per quem (*Savinianum*) Gentilium novem millia et plures, Christum confitentes, iisdem suppliciis affecti sunt. *Nec aliud legimus de tot Martyribus. Infra in Actis*

num. 5, *dicuntur* milites quadraginta octo a S. Saviniano conversi, pro fide Christi capite plexi martyrium complevisse. *Consentiunt Acta apud Mombritium tom. 2 et Vincentium lib. 11, cap. 105. In posterioribus e Camuzato Actis et apud Des-Guerrois tantum* duodecim *referuntur.* Tres *præterea* viri, *sævitiam Tyranni arguentes, in utrisque Actis* decollati *dicuntur, atque ita* propter gratiam Saviniano datam conscendisse regna cœlorum. Ex variis.

§ II. *Acta. Reliquiæ tempus obitus.*

D*uplicem* S. Saviniani *Vitam damus : priorem et* Vita S. Sabiniani duplex,
vetustiorem ex pervetusto codice monasterii S. Maximini Treviris; (quam cum MS. exemplari, Rotomago nobis a Frederico Floreto nostro submisso, contulimus) alteram ex antiquitatibus Tricassinis Nicolai Camuzati aliquanto prolixiorem, et magnam partem ex priore elegantius expolitam. Tertiam uberiorem et ampliorem Actorum S. Saviniani historiam, sed paraphrastice tantum conscriptam *habuisse se Camuzatus testatur, sed con-*
sulto omisisse S. Sabinæ *vitam ex eodem Trevirensi* et S. Sabinæ
S. Maximini codice accepimus : cui par fere, aliquanto etiam elegantior ac brevior, a Camuzato refertur ex Breviario Tricassino. Utriusque vitam in compendium contractam exhibent Mombritius tomo 2 et Vincentius lib. 11, cap. 105, 106 *et* 107, *Petrus de Natalibus lib. 7, cap.* 134, *in quo multa censura digna reperiri ait Baronius in Notis ad 29 Augusti. Secundam illam Sabinianam fere expresserunt Viellius et Des-Guerrois, et nonnulla fortassis ex tertia illa a Camuzato citata, adjecere.*

11 *Savinianum sub Aureliano Imperatore passum* Ætas S. Sabiniani,
Acta omnia et Martyrologia testantur. Baronius tom. 2, Annal. an. Ch. 275, num. 6, ita scribit : In Galliis vero inter alios plures Martyres, sub eodem Aureliano Imperatore passi habentur Trecis XII Kal. Augusti, Claudius, Justus, Jocundinus, et quinque socii : ibidem alia rursus die, nempe XII Kalend. Febru. S. Patroclus. In Gallias enim hoc anno profectum esse Aurelianum, ut barbaros irruentes reprimeret, Augustamque Vindelicorum ab eis obsessam liberaret, Flavius Vopiscus *in Aureliano* tradit. *Et paullo post* : Passus etiam reperitur in territorio Tricasino Sabinianus Martyr, cujus natalis dies Martyrum catalogo adscribitur IV Kal. Februarii. *Secuti Baronium, eidem ann. 275, ejus martyrium adscribunt Camuzatus, Des-Guerrois et alii. In Florario MS. supra passus dicitur an. 277. Verum jam tum obierat Aurelianus. Huc faciunt quæ supra a nobis dicta ad Vitam* S. Patrocli 21 *Januarii.*

12 *De ætate* S. Savinæ *ita statuit Camuzatus* : Cum S. Sabinæ
Romæ sacro baptismi lavacro dicatur tincta ab Eusebio Pont. Max. qui anno 310 in Apostolica cathedra constitutus, toti Ecclesiæ præsidebat; Trecas ipsa S. Savina devenire potuit circiter annum 313 et 38 post necem S. Saviniani. *Des-Guerrois obitum ejus statuit* anno Christi 310.

13 Augustæ S. Saviniani, *teste Camuzato*, reli- Reliquiæ S. Sabiniani.
quiæ Rilliaci diutissime asservatæ sunt : tandem in primariam Tricassium ædem transmissæ ubi ea, qua par est, reverentia coluntur, in tecam insertæ, quæ partim argento contexta est, pluribusque imagunculis, etiam argenteis inauratis, convestita, quæ omnia subtili admodum artificio elaborata sunt.

14 *Verum, ut idem tradit,* in suburbiis Occidentali- S. Sabinæ reliquiæ.
bus Tricassinæ urbis stat delubrum S. Savinæ memoriæ et nomini consecratum : corpus vero ipsius in cœnobio Cellensi, non procul a præfato fano dissidente, custoditur in majori ara ad latus Meridionale positum; S. Frodoberti vero, ad latus alterum, *ut scribit Des-Guerrois. Templi hujus origo ita refertur in Vita S. Frodoberti Abbatis Cellensis 8 Januarii num.* 1. Ragnegisilus natione Aquitanus, septimus

Ex varus. et templum.

decimus jam dictæ civitatis (*Trecassinæ*) Episcopus: de quo fertur inter cetera quod basilicam S. Savinæ Virginis in fundo sui juris construxerit, Ecclesiam, cui præsidebat hæredem instituens, in quaque honorifice sepultus jacet. *Testatur Camuzatus arcam lapideam, in qua a mille fere annis conditus est, adhuc extare. Addit Des-Guerrois hæc suburbia, cum ecclesia parochiali* S. Savinæ, *a* Comite Campaniæ Theobaldo *donata fuisse monasterio Cellensi Bernardi Abbatis rogatu; donationem* 15 *Augusti, anno* 1071 *a Philippo Francorum Rege confirmatam.*

ACTA S. SABINIANI

ex duobus veteribus MSS.

CAPUT I.

S. Sabiniani baptismus, prædicatio, carcer XLVIII militum martyrium.

S. Sabinianus Christum prædicat necdum baptizatus

Tempore illo, cum esset S. Savinianus in *a* Samon civitate, in oratione sollicitus, in jejuniis promptus, in eleemosynis largus, liberque enarraret gloriam Dei, exiit sonus ejus in universam terram, et nuntiatum est Imperatori, quod B. Savinianus in Angelica revelatione stabat, et gloriosissimis vocibus prædicabat Deum, qui habitat in cœlis. Tunc loquitur Imperator Crispino Præsidi in ira sua, ut exeat currens in furore suo, et milites principales in toto orbe *b* eructuent Christianos, et destruant eos, dicens: Ubicumque inveneritis eos, si non sacrificaverint diis nostris, in has pœnas constituite eos, quæ sunt rotæ æreæ, et uncini ferrei, capita a cervicibus amputantes. Cum hanc relationem audissent multi, qui se ante paullulum dicebant esse Christianos, Deum negare cœperunt.

e patria discedit

2 Sanctus autem Savinianus non desperabat patrocinium Dei, sed jejunabat et orabat jugiter, et dabat escam esurientibus. Exiit homo parvulus, nomine Julianus, et dixit: Sacratissime Saviniane, num quid ad bellum præparare vis animam tuam? aut non audisti quod est Christianis præparatum? desore *c* os inimicorum nostrorum, aut in laude Sanctorum laus tua loquatur. Tunc B. Savinianus humili corde, et absoluto animo pedibus cupiditate calcata, visitavit regiones multas, ut inveniret sibi locum, ubi coronam accipere mereretur. Post paucum tempus orando et jejunando in honore provocatus venit quondam Trecas civitatem, et circuivit eam; cumque descendisset subterius super fluvium Sequanæ, invenit locum sibi præparatum pretiosissimum, et gratias egit Deo, et prostravit se in faciem terræ, et orationem posuit, dicens: Domine Jesu Christe, qui multa animalium genera posuisti in arca Noe, et constituisti eos in *d* laqueos aquarum; da mihi servo tuo baptismum ut laventur peccata mea. Cum hæc orasset, ecce nubilum de cœlo descendens illuxit super eum, et vox de cœlo dicens ad eum: Saviniane serve electe Dei, invenisti gratiam Domini tui; dilige quod voluisti *e* invenire, quia baptizatus es in nomine Domini Jesu Christi, et multi per te baptizandi erunt in Sancta Trinitate. S. Savinianus dixit: Gloria tibi Christe, qui convertis ignorantes, et ad viam veritatis adducis. Et cum baptizatus fuisset, apprehendens arundinem in manu sua, fixit eam in terram, et oravit ad Dominum, et dixit: Domine Deus meus, fac virgam meam florere, et ramos bonos habere et folia formosa producere, ut credat populus iste in nomine Domini nostri Jesu Christi. Multi autem videntes *f* virgam illam florere, crediderunt cum B. Saviniano *g* mille decem et octo; et animæ centum et novem baptizatæ sunt de manu ipsius Sancti.

venit in ditionem Tricassinam

baptizatur

miraculo baculi florescentis multos convertit.

Militibus non ausis manum ei injicere,

3 Audiens hæc Imperator, quod multa pars populi per S. Savinianum credebat, jussit Crispinum Præsidem cum nonaginta militibus ad illum venire, ut eum vinctum ad se exhiberent. Ubi ad Sanctum Dei venerunt, invenerunt ipsum orantem, et timuerunt appropinquare ad eum. Audiens hæc Imperator, quod nihil prævaluerunt nocere famulo Dei, iterum misit alios *h* centum nonaginta ad eum, et invenerunt simili modo orationem complentem, ipsi quoque orare cœperunt cum eo. Complens autem orationem suam S. Savinianus surrexit, et locutus est Præses ad eum: Saviniane, numquid ejectus es de patria tua, aut quid in hoc loco versaris? Respondit ei S. Savinianus: Non sum ejectus de patria mea; sed Deum quæsivi, cujus virtutem agnovi, et gratiam inveni. Milites autem dicebant ad eum: Saviniane, Dominus noster Imperator desiderat te videre. Respondit eis S. Savinianus: Si voluntas est mea, venio; si non, non venio: tamen vobiscum vado. Commendavit autem Domino petitionem suam, et ad Imperatorem perrexit.

ultro adit Imperatorem:

4 Cumque venisset *i* Viennam civitatem, ingressi sunt in palatium. At ubi vidit eum Imperator quod magnus et Christianus esset, timuit, et statim cucurrit ad consistorium suum, ubi sedebant septuaginta duo *k* dæmones, ad quorum consilia recurrebat. Post paullulum rediit, sedens pro tribunali, et interrogavit eum, dicens: Quis es tu? aut unde es? aut quod nomen tibi est? Respondit ei S. Savinianus: Ego sum de Samon civitate, et ex nativitate mea Savinianus vocor. Ait autem Imperator ad eum: Fera mala, facies turpis, non sacrificas diis meis? aut quibus in locis versaris? Respondit ei S. Savinianus: Vere bene locutus fuisti Aureliane, quia tu es pars mortis et consimilis patris tui diaboli: dii autem tui, quibus sacrificare dicis, vani sunt; nec ipsos qui adorant adjuvare possunt: tu autem tamquam stultus adoras eos. Utinam audires me, et adorares Deum meum, qui fecit cœlum et terram, qui potestatem habet liberare te de igne, et dimittere omnia peccata tua. Ipse autem tamquam stultus cogitabat intra se, dicens: Quomodo possum illud facere, quia tu inter feras nutritus fuisti? *l* hunc non possum superare, nisi per exquisita tormenta.

generose illi respondet

48 milites ab eo conversi occiduntur.

5 Tunc jussit S. Savinianum in carcerem mitti, quadraginta et octo milites venerunt eum custodire: et ubi viderunt S. Savinianum, conversi fuerunt et deposuerunt arma sua in terra, dicentes: et nos credimus in Dominum Saviniani *m*, et adoramus eum. Ait autem Imperator ad eos: Numquid et vos maledicti estis, quod ipsum vultis sequi? venite et adorate deos meos, et dabo vobis aurum et argentum, et in honore maximo constituam vos. Milites autem dicebant ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditionem, nos simul baptizati sumus, et credimus in sanctam Trinitatem. Iratus autem Imperator jussit eos decollari. Ipsi vero propter gratiam S. Saviniano concessam impleverunt martyrium.

Samos SS. Sabiniani et Sabinæ patria ubi sita.

a *Haud una cantata veteribus* Samos: *celeberrima, insula est Ionica, urbsque ejusdem nominis, haud procul Epheso, sacris Junonis, ortu Pythagoræ, ac vasis fictilibus nobilis, altera littori Thraciæ, ac fere Hebri fluminis ostio, objecta, vulgo* Samothrace, *urbs et insula.* Cephaleniam *quoque maris Jonii insulam* Samum *antea dictam, et in ea urbem* Samum *extitisse, auctor est Strabo. Alii vicum Messeniæ, atque urbem Elidis, utramque in Peloponneso,* Samon *prædicant. Martyrologia* 25 *Julii Lyciæ urbem* Samon *statuunt, in qua coronam martyrii adeptus sit S. Christophorus. Quam ex his omnibus SS. Sabiniani et Sabinæ patriam dicemus fuisse? Haud sane in promptu est quid pronuntiemus. An Samosata oriundi fuere, ad Euphratem sita urbe? an fortassis juxta locus aliquis* Samon *dictus? Certe et* Darius *quidam infra nominatur, familiari Persis aut Mesopotamiis vocabulo, et* Abgarus, *quo nomine usos Osroenæ, vicinæ provinciæ, Reges supra diximus. At qua ille e tam longinquis regionibus in Galliam venit? Quasi non ex toto orbe Romam commeare fas fuerit. Quid quod a Trajano* iter *conditum* per feras gentes, *scribit Aurelius victor,* quo facile ab usque Pontico mari in Galliam permearetur? *Verum cum* Crispini *præsidis mentio fiat et Saviniano in Samo existente, et in Trecassibus commorante, conjiciet contra quispiam, haud longe ab invicem dissita fuisse loca hæc. Nisi dicas eumdem* Crispinum *bellante contra Persas Aureliano, Samosatæ sæviisse in Christianos; et Persis deletis, dum e Gallia Germani demoventur, istic quoque crudelitatem exercuisse.* b *MS. Noemon.* evertant c *Idem,* hos inimicos nostros, ut in laudem Sanctorum d *Idem MS.* lacus. e *MS. S. Max.* emimere. f *Addit Des-guerrois*

rois ex antiqua Trecensium traditione, cellulam ab ipso S. Saviniano *erectam eo loco, ubi floruerat baculus, quo fere loco ædificatum deinde est* Fidiacum *monasterium, quod vulgo* Foyci *dicitur, quasi* Foy-tey, *a fide isthic recepta. Ipse tamen potius suspicatur, eum isthic florescente baculo agnitum a* S. Patroclo (*de quo* 21 *Januar. egimus*) *acceptumque hospitio, gratias egisse Deo, quod isthic fidem jam ante susceptam invenisset, unde post loco nomen.* g *Altera vita habet* 1090. h *Vincent.* 120. i *MS. Norman* Vigennam. *Camuzatus hic mendum suspicatur, quod sequentes* cruciatus Trecis sustinuerit *Sabinianus*, furente et bacchante ibidem in Christianos Aureliano Imperatore, qui in ejus urbis agro S. Patroclum, S. Juliam ejusque socios, securi pariter perculi jussit. *De* S. Julia *egimus* 21 *Julii, cujus hoc die Translationem consignavit Saussaius.* k *Altera vita* Senatores sui consilii *vocat.* Dæmones *hic dicuntur propter immane odium virtutis. Quid si tamen dæmonum statuæ fuerint, unde oracula petere consuerit Tyrannus?* l *MS. Norman.* aut quomodo potero separare te? m *MS. S. Max.* in Deum et S. Savinianum.

Foyci monasterium.

CAPUT II.

Irrogata Sabiniano tormenta. Martyrium III virorum.

S. Sabinianus exditur:

Iratus vero Imperator dicebat in corde suo: Si non perdidero maledictum istum cum maleficiis suis, totum populum ad se tracturus est. Tunc jussit Imperator S. Savinianum ad se venire, et ait ad eum: *a* Fera mala, facies turpis, usquequo in hac fide perseveras? Quamdiu potero te custodire, *b* ut sacrifices diis meis? Ad hæc respondit S. Savinianus: Ego te vellem perduci in fidem bonam, ut derelinquas diabolos, et adores Christum meum, qui in potestate babet vitam et mortem tuam. Ait autem Imperator: Adhuc in hac stultitia stas? et respondens S. Savinianus dixit: Ego non sum stultus, sed servus Domini nostri Jesu Christi; tu autem tamquam stultus et insipiens es, qui non confiteris Dominum meum, sed confiteris Satanam patrem tuum. Iratus Imperator jussit ligari manus ejus et pedes, et cædi *c* ac vectes ferreos, et mitti in capite ejus cassidem igneam. Tunc dixerunt tres viri: Beatus fueras, Aureliane, si natus numquam fuisses, qui talia tormenta jussisti fieri famulo Dei. Iratus vero Imperator jussit eos decollari: ipsi autem propter gratiam S. Saviniano datam, conscenderunt regna cœlorum.

casside ignita torquetur

3 viris tyrannum arguentibus, ideo occisis

7 Tunc dixit S. Savinianus ad eum: Si amplius mihi tormenta potueris facere, fac; quia mihi vita sunt, et dulciora super mel et favum. Tunc jussit Imperator fieri scamnum et caminum ferreum secundum staturam ejus, hoc est cubitos duodecim, et factum est secundum jussum Imperatoris, et posuerunt ea in media civitate, et jussit S. Savinianum alligari, et ligna multa supponi et ignem, et ipsum comburere: et præcepit exhibere quadraginta *d* orcas olei, et mitti super flammam ignis. S. Savinianus misit se in mediam flammam, dicens: Per hæc tormenta, quæ mihi infers, in tua turpitudine et in tuis diis consummanda erunt. Ego tibi dixi, quia non timeo tormenta, nec iram tuam. Cum hæc dixisset, de multitudine ignis scamnum factum est sicut cera. Veniens autem Imperator, vidit S. Savinianum in media flamma stantem et orantem; eratque facies ejus tamquam rosa et lilium de cœlo descendens: at ubi vidit eum Imperator, cecidit in faciem suam a timore magno, ab hora prima usque in horam nonam. Et postquam surrexit, dixit ad eum: Fera mala, non tibi sufficiunt peccata animarum, quas errare fecisti, et non permisisti sacrificare diis meis magnis, sed omnem populum traxisti ad te? Respondens S. Savinianus dixit: Adhuc multæ animæ habent credere in Deum per me, et tu ipse. Et blasphemavit tamquam stultus Imperator, et dixit ad eum: Numquid et me vis in tuis maleficiis perducere? Sic mihi faciant dii mei, et sic mihi reddant, si in crastino ista hora non perdidero animam tuam, et ad exemplum omnium faciam te pervenire.

in ignito scamno collocatur

manet illæsus,

territo Imperatore

8 Alia autem die jussit S. Savinianum venire. Cumque adductus fuisset in conspectu ejus, dicit ad eum: Jam sacrifica diis meis, aut intellige verba mea, ut non tibi tormenta addantur. S. Savinianus dixit: Ego tibi dixi, quia non timeo tormenta, nec iram tuam; quia fidem meam habeo, quam per baptismi gratiam consecutus sum. Tunc jussit Imperator lignum magnum exhiberi secundum staturam ejus, et poni ante palatium, et vocati sunt milites et venerunt in ordine, et ternas sagittas injecerunt in eum, ut citius interficeretur. Et putabat imperator, quod omnes sagittæ in corpore ejus infigerentur: sagittæ autem suspendebantur a vento a dextris et a sinistris ejus, et ne una quidem corpus ejus tetigit. Post solis occasum jussit eum a militibus custodiri, ne subito Christiani veniant, et nocte absolvatur.

Ex MSS. nequit sagittis configi:

9 Alia vero die multus populus observabat, ut viderent virtutem Dei. Tunc ait Imperator: Eamus et videamus illum maledictum, quæ est actio sua, venit autem Imperator, et dixit ad eum: Ubi est Deus tuus? veniat et libere te de manibus meis, aut de sagittis his. Et exiliens una de sagittis ipsis, ingressa est in oculum Imperatoris, et excæcavit eum. Tunc dixit S. Savinianus: Tibi dico, stulte, si credis in Deum meum, videbis lucem Dei. Iratus autem Imperator jussit militibus nonaginta, ut in carcerem eum mitterent, et in catenis ferreis diligentius custodirent, et in crastino caput ejus auferrent ab eo. Dum S. Savinianus ad carcerem duceretur, istam orationem imposuit, dicens: Domine Jesu Christi, qui eduxisti populum tuum de mari rubro, et liberasti eum de diis Pharaonis, libera me famulum tuum de compedibus istis, et in hunc locum me jube transferri, ubi baptismi gratiam consequi merui. Cum hæc horasset, excæcati sunt milites, et confractæ sunt catenæ ferreæ, et S. Savinianus velociter iter carpens pervenit ad locum, ubi baptismum perceperat.

una in oculum Imperatoris resiliente,

jubetur conjici in carcerem

vi divina eripitur.

a *MS. Norman.* Fax. b *Idem MS. addit*, custodiam, si non sacrificaveris. c *Petr. de Nat.* virgis ferreis. *Viola SS.* nervibus ferreis. d Orca *bellua est marina; hic, et sæpe alibi, vasis genus.* Orca

CAPUT III.

S. Sabiniani cædes, sepultura, miracula.

Audiens hæc Imperator, jussit milites, ut eum perquirere deberent, dicens: Ubi inveneritis magum illum, decollate. Euntes autem milites obviam habuerunt inopem senem, sed non Christianum. Tunc loquitur ad eos: Alio die quarta hora visus est Christianus contra solem surgentem pedibus deferri, sicut ventus a facie terræ. Milites autem persecuti sunt eum. S. Savinianus prius venit super ripam Sequanæ, et gavisus erat super fluvium magnum transire, et respexit retrorsum. Inimici autem multi insurgebant in eum. S. Savinianus ibi in oratione prosternitur, dicens: Domine Jesu Christe, quia *a* odivi congregationes malignorum, et enarravi virtutem tuam, Domine, præsta famulo tuo secreta revelatione in hunc locum introire, ubi baptismum percepi. Cum hæc horasset, facta est aqua tamquam petra, et pedibus ipse Sanctus ad locum sibi demonstratum abiit. Videntes milites pelagum magnum, conturbati fuerunt. S. Savinianus iterum postravit se in faciem terræ, et magnam orationem faciebat coram Domino: Domine Jesu Christe, qui me ab adolescentia mea gubernare dignatus es, ostende virtutem tuam in me, et celerius jube me corona, qua jusseris, coronari, et concede mihi servo tuo, ut quicumque in hoc loco orationem fuderit, quo mihi coronam tradideris, et invocaverit nomen meum propter nomen tuum, in suis orationibus exaudiatur, et salvus esse mereatur.

Perquiritur a militibus

super aquas ambulat

orat Martyr fiat

11 Hæc cum horasset, levavit oculos suos, et vidit quosdam milites, qui extracto gladio velocius currebant decollare eum: milites vero timebant appropinquare ad eum. Ad hæc S. Savinianus locutus est ad eos: Venite, et convertite, et colligite de sanguine meo, et ligate in linteo, et portate Aureliano Imperatori, ut videat virtutem Dei. Cumque percussus

milites trepidantes ipse animat

esset,

Auctore anonymo, ex Camuzato.

plectitur capite, idque manibus portat. *Convertuntur milites.*

esset, gutta sanguinis cecidit super caput carnificis, et ipsi conversi fuerunt, et clamaverunt voce magna, dicentes : Domine parce peccatis nostris, quia de sanguine tuo sancto baptizati sumus. S. Savinianus apprehendens caput suum, portavit illud pedes quadraginta novem. Milites autem collegerunt de sanguine suo, et ligaverunt in linteo, et portaverunt Aureliano Imperatori. Cum venisset in conspectu ejus, absoluto linteo sanguis ille factus est velut rosa et *Sanguine ejus restituitur visus Imperatori.* lilium, et in ipsa hora aperti sunt oculi Imperatoris, ubi sagitta fuerat fixa, et vidit lucem Dei, et exclamavit voce magna dicens : Quam bonus et gloriosus es Deus Christianorum, qui facis voluntatem timentium te!

12 Audiens hæc quædam mulier, nomine Syria, quæ *b* quadraginta annos ab oculis cæca sedebat, ait parentibus suis : Ducite me ad amabile gaudium, ubi sacratissimus Savinianus cœlestem gloriam conquisivit. *S. Syria ad ejus tumulum visum recepit.* Parentes autem illius dereliquerunt eam, et noluerunt cum ipsa pergere. Exiit parvulus de germine eorum, et introiit ad eam, et comprehendens eam manibus in viis ejus ambulaverunt, et nescierunt ubi *c* prædicarent passionem sanctam. Venientes autem ubi S. Savinianus requiescebat, affixi sunt pedes eorum, et non potuerunt amplius iter pergere, quia in locum sanctum advenerant. Illa humili corde flectere genua sua in terram cœpit et orare confidenter, dicens : Deus Christianorum, et S. Saviniane, qui tibi impetrasti coronam pretiosam, lapidibus pretiosis ornatam, ostende virtutem tuam in me. Cum hæc orasset, in ea hora aperti sunt oculi ejus, et vidit lumen diei, et sepulchrum S. Saviniani. Multus autem populus festinabat videre virtutem *cellam ædificat.* Dei. Tunc loquitur ad eos Syria : Diligamus sepulturam, et faciamus cellam magnam, ubi S. Savinianus vitam non deposuit, sed mutavit. Acta sunt hæc sub Aureliano quondam Imperatore IX Kalendas Februarii, regnante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et gloria et potestas et nunc et in secula seculorum, Amen.

a *MS. Norman.* audivit. b *Consentit Pet. de Natal. sed MS. S. Max.* 70. c *MS. Norman.* requirerent passionem Sancti.

ALIA ACTA

AUCTORE ANONYMO,

Ex Antiquit. Tricassinis Nic. Camuzati.

CAPUT I.

S. Sabiniani conversio, peregrinatio, prædicatio. Martyrium XII militum.

S. Savinianus litteris studet

Beatus Savinianus Christi Martyr venerandus, in Samo civitate Græciæ, ex gentili patre, Savino nomine, ortus fuit : qui eum studiis liberalium artium instrui fecit. Et B. Savinianus jam philosophus, cum cognovisset deos patris sui nihil esse, Deumque unum conditorem omnium recte sentiret; totis viribus hunc desiderabat ac inquirebat. *Scripturam legit,* Unde factum est ut psalterium legendo, hunc versum, Asperges me Domine hyssopo etc. legeret, *Psal. 50. 9.* sæpe sæpiusque retractans, *ejus sensum ab Angelo docetur* ut piscis hamo, sic beatus puer per Spiritum sanctum retinetur. Dominus autem videns lacrymas, desideriumque, et preces sui futuri famuli, misit ei Angelum suum, qui ipsum versiculum exposuit, dicens : Tu mundaberis sicut optas, et nive candidior efficieris, dum sacro fonte baptismatis lotus fueris : quibus dictis Angelus evanuit.

Christum prædicat.

2 Savinianus vero ex tunc, assumpto vigore fidei, nondum baptizatus prædicabat populo Evangelicam doctrinam. Quo audito pater ejus ira succenditur, ac dissimulata ira illum advocans quærit caussam, et invenit veritatem. Invenit enim filium suum Christum confitentem, unde mente consternatur, infert minas, minatur supplicia; denique blanditur verbis, attrahit promissis, accumulat opes, multiplicat honores. Sed beatus ille juvenis, nec minis concutitur, nec promissis seducitur; *varie tentatur a patre* tamen formidat ne victus legibus naturæ succumbat. Consulit Christum per suum Evangelium, dimittit patrem ac patriam, et nudus Christum sequitur. *fugit e patria* Vadit itaque peregrinus, non tamen solus, quia semper cum eo erat Deus.

3 Lustratis autem locis pluribus, divino nutu usque Trecas dirigitur, ubi messis plurima, sed rarus agricola; ubi ager fertilis, sed pauca semina verbi : *venit in agrum Trecassinum :* ibique per revelationem Spiritus sancti mansionem suam elegit, et habitaculum supra amnem Sequanæ construxit, non multum ab urbe remotum, nec etiam urbi multum contiguum. Et licet, ut credimus, jam Spiritu sancto fuisset baptizatus, cupiens aqua et Spiritu sancto regenerari, genu flexo oravit ut gratiam baptismatis a Domino consequi mereretur : *mirabiliter baptizatur* quo facto mox nubes super eum descendit, et de nube vox ad eum : Quod postulas Saviniane, hoc consequeris. Et mox qui de nube loquebatur, baptizavit eum. Regeneratus autem, jejuniis, vigiliis, et orationibus vacabat. Tunc ejus mirabilis sanctitas undique cœpit coruscare, quia non potest civitas abscondi super montem posita. *Matth. 5. 14.*

4 Sed quoniam citius ad fidem populus convertitur, si miraculum prædicationem consequitur; *baculo frondescente,* Sanctus virgam, quam manu gestabat, humo fixit, et facta oratione frondes et folia coegit producere. Illi vero qui aderant videntes miraculum, conversi sunt ad Dominum, numero mille nonaginta virorum. *multos convertit.*

5 At vero seminator omnium malorum, videns exercitum suorum nimis decrescere, circuit officinas sævientium, atque conflans iras, acuit odia in sanctum virum. Aurelianum etenim Imperatorem incessanter sollicitat, et ad necem sancti viri graviter instimulat. Agitur itaque in palatio tumultus magnus de Saviniano, quoniam blasphemat culturam deorum, dicens deos non esse, sed opera manuum. His igitur *Mittitur Crispinus ut eum comprehendat,* et aliis talibus Cæsar iratus, antiquo serpente inspirante, venenosum accipit consilium, ut videlicet Sanctus Dei teneatur, et ad eum, qui tunc apud Viennam civitatem erat, adducatur. Mittitur siquidem Præses Crispinus cum quibusdam armatis Trecas, ut Sanctum Dei adducerent. Veniens igitur Trecas videt quod dolet, et audit quod tædet. Videt, inquam, delubra diruta, aras subversas, et simulacra conculcata. Audit quoque populum esse Christianum, abjecta cultura deorum. Hinc conturbatur, inde inflammatur. Ut ergo leo quærens quem devoret, sic Crispinus, ubi Savinianus habitet.

6 Collecto igitur agmine suorum, in spiritu magni *vi divina repelluntur milites :* furoris tetendit ad habitaculum viri Dei. Prostratum eum in oratione invenerunt, et cupientes eum apprehendere non valuerunt, quia quiddam divinum senserunt, et retrorsum ceciderunt. Unde qui venerant sævientes, abire festinaverunt formidantes. Cum venisset Præses ad Aurelianum, et narrasset mirabile factum, Cæsar irascitur, accusat Præsidem, quod aufugerit; increpat commilitones, quod timuerint; arguit omnes, quod non adduxerint. Unde plures *alii cum eo orant,* priorum iterum misit : qui cum ad Sanctum Dei venissent, et eum orantem inspicerent, etiam ipsi se in orationem dederunt. Hæc sunt opera tua Domine. Advenerunt enim persecutores, et cum orante facti sunt orantes.

7 Oratione autem finita, Saviniane, inquit Præses, cum sis peregrinus et advena, cur hæc advenisti loca? An tu pro culpa patria expulsus, novum quiddam prædicas gentibus? Nulla, inquit Savinianus, de patria expulit me violentia; sed Dei potius me sibi attraxit caritas, cui ex fide serviens in agro gentium suum semino semen. Milites autem, qui venerant *et eum rogant ut ad Cæsarem veniat.* cum Præside, illum hortabantur plurima prece, ne gravaretur cum ipsis ad Cæsarem usque venire. Hæc autem audiens S. Savinianus, exultans in spiritu, dixit

dixit militibus : Miles nil bene meretur a Domino, qui trepidat dare pectora bello; nec dignus est palmæ, qui pavidus est ad vulnera pugnæ. Quapropter accelero vobiscum viam, quia scio me propediem vitæ æternæ accipere coronam. Viennam itaque cum illis aggreditur Savinianus, ubi affuit Imperator Aurelianus. Qui cum eum fuisset intuitus, forma quidem egregium, statura procerum, recolens etiam quod audierat eum sanctitate famosum, habita ei reverentia divertit in palatium; ubi residens pro tribunali, congregatis Senatoribus sui Concilii, intuens B. Savinianum, dixit : Quod tibi nomen est, cujusve regionis, ac religionis? Ad quem Savinianus respondens, ait : Ex nomine Savinianus dicor, apud Samum oriundus, et sum Christianus. Amodo, inquit Aurelianus, ratio nobis habenda est de religione, in qua plus omnibus te constat aberrare. Deos enim, quorum sapientia mundus regitur, tempora disponuntur, genus humanum gubernatur, audes malesane contemnere, et præsumis blasphemare. Consule ergo antiqua secula, et docebunt quid credere debeas : insuper et domina gentium Roma sapientibus et philosophis plena, attende quod faciat, ne reprobes quod probat; ne deos vituperes, quos ipsa veneratur et amat. Accipe itaque consilium et sequere mundum.

Sistitur Aureliano Imperatori :

8 Ad quem Savinianus : Hactenus, Aureliane, plurima dixisti; sed prorsus super arenam seminasti : obtulisti mihi consilium, sed penitus pestiferum. Accipe tu consilium quod tibi do, et recuperabis salutem a Domino. Nefas est, Aureliane, dicere, et magis plus credere, deos deasque esse, quos te profiteris adorare. In divinitate nullus est sexus, qui ob hoc est in rebus, ut mortalia, quæ deficiunt moriendo, reparentur ex semine suo. In Deitate nihil moritur, nihil ex semine reparatur, nihil ex contagiis carnis reperitur. At numina tua, Jupiter, Venus, et alia monstra amplexu polluuntur, coitu commiscentur, quædam impraegnantur, quædam generantur, quare nefas est ut dii etiam esse credantur. Horum autem simulacra ut quædam numina veneramini : thura ac libamina eis offertis : et truncum, quem sibi artifex domi compavit, vos supplices adoratis. Hoc facientes, nonne his qui insaniunt estis insaniores? Quare accipe salubre consilium, et relictis idolis, sequere Dominum Jesum Christum.

deos irridet :

9 Hæc autem audiens Aurelianus, intelligens nil sua verba promovisse, censuit supplicia adhibenda esse : ut quod verba minus operabantur exterius, hoc acrius supplicia exequerentur interius. Dum igitur tractatur de suppliciis, Savinianus traditur in ima carceris; cui traduntur custodes duodecim milites : quibus B. Savinianus prædicavit verbum vitæ, annuntians remissionem fieri in baptismate, credentibus illis et renuntiantibus diaboli pompis, eos baptizavit in fide salutis. Quo audito Aurelianus, nimio furore succensus, jussit ut sibi præsentarentur; quibus dixit : Grave est mihi audire, vos adhæsisse illi sacrilego Saviniano, mutata fide. Quænam est, inquit, vestra insania, quæ adeo vestros animos immutavit, ut certa incertis, antiqua novis, deos etiam cuidam homini postponatis? Judicetur ex æquo judicio. Quis magis colendus est, Deus an homo? Nonne Christus fuit Judæus, a Judæis crucifixus? Illi autem milites respondentes dixerunt : Tua nobis, optime Imperator, maxime placet sententia : et utinam fiat, quod tibi ipsi placeat! Nihil est enim verius, quam quæ tu asseris : non est alius quam Deus colendus. Christus itaque si est homo, ut æstimas, purus, verum est quod dicis, quia non est adorandus. Sed cum sit Deus et homo in una persona, certum est quod adorandus sit ab omni creatura. Tua vero numina, dii non sunt sed dæmonia. Scriptum est enim : Omnes dii gentium dæmonia; ergo non sunt a te adoranda, sed execranda. Aurelianus hæc audiens ut cito faceret finem, jussit eos subire capitalem sententiam.

conjectus in carcerem. 12 custodes convertit

Psal. 95, 5.

hi plectuntur capite.

Auctore anonymo. ex mss.

CAPUT II.

Tormenta Sabiniano inflicta. Martyrium III virorum.

His itaque glorificatis, ex præcepto Cæsaris, vir Domini extrahitur ab imo carceris; quem intuens Aurelianus ait : O Saviniane ecce tibi sunt sub oculis mors et vita, elige quod placeat. Equidem si immolaveris, vita vives, et non morieris; sin autem, prius deficiet tibi vita, quam nobis desint immania supplicia. Cui Savinianus : Carnem quidem poteris vincere occidendo, animam autem detrahere non poteris consentiendo. Aurelianus autem redundans maligno spiritu, jubet ut vir Dei fustibus cædatur. Hinc inde tortores accurrunt, membra flagellis percurrunt singula, ut nihil sit in corpore quod illæsum remaneat : aer resonat ictibus, sed ex patiente Martyre nullus auditur gemitus.

Savinianus flagellis et fustibus cæditur :

11 Ait Aurelianus : Hæc sunt tibi, Saviniane, dolorum principia, esto pertinax in errore, et ego multo pertinacior in tui persecutione. Ad quem Dei Martyr : Terra fructifera quanto magis excolitur, tanto amplioribus abundat fructibus : esto igitur durus agricola, sulca terram corporis mei altius verberum aratura; excoque illam igne totius tribulationis, ut resudet si quid in ipsa est rubiginis. Tunc impius Aurelianus fecit galeam æneam succendi, et ejus capiti sic apponi, ut vel mors inde sequeretur, aut in eo sensus omnes periclitarentur. Sed pius Dominus non defuit Martyri suo, qui eum sanum liberavit ab ipso periculo. Tunc tres qui aderant viri, de cœlo illustrati, dixerunt Imperatori : Æternam perditionem meretur, quicumque ob justitiam aliquem persequitur : te mortis æternæ debita præstolantur incendia, qui virum Dei pro veritate, quam prædicat, ita mortificas. His verbis Aurelianus illum jubet accelerari : mox illos ibi præcepit decollari.

galea candente torquetur

3 viri tyranni sævitiam arguentes trucidantur.

12 Videns autem B. Savinianus tyrannum in suis desævisse, Christi vero milites cœlos conscendisse, exultans et gaudens benedixit Deum, qui suis quondam dixerat : Confidite, quia ego vici mundum. Ipse autem jam cupiens suum cursum consummare, suspirans ad repositam coronam justitiæ, ut bonus miles resumptis viribus promptus ad bellum progreditur. Quid agis, inquit, Aureliane? ubi est ferocitas tua? ubi insania? ubi dementia? videsne miser, quanta sit Christi militum fortitudo, et quam nullus in eos sævientium furor? Aurelianus his verbis inflammatus, tormentum molitur omni tormento gravius. Quid enim gravius igne? Igne æterno apud inferos torquentur animæ, quia nullum genus tormentorum immanius est hoc genere. Acceleratur itaque lectus ferreus, super quem Martyr Dei venerandus extensus est, ut igne supposito exuratur. At vero ut ignis arderet ad votum, sufficienter infunditur oleum, cujus quidem ardoris immanitate, lectus ferreus incepit liquescere. Rex autem impius furore plenus, ira succensus, arguit tortores, instigat carnifices, ut suscitent flammas, agitent incendia, quatenus ille rebellis et contumax vel modo victus requiescat. Sed quid? Dominus virtutum profecto affuit suo militi in tanto periculo incendii, ut quondam tribus pueris in camino ignis ardentis. Et cum in medio ignis non æstuaretur, quam in Sanctis suis mirabilis Deus sit, notum fecit omnibus. Aurelianus autem existimans de Martyre, totum esse concrematum, gaudens intuetur inter globos flammarum, et quem putabat redactum esse in cinerem, videt lætum et incolumem, Deum benedicentem. O tyranne infelix, cur in hoc Nabuchodonosor non imitaris? ille etenim eos viros, quos in fornacem miserat, cum vidisset illæsos, dedit gloriam Deo,

Joan. 16, 33

extenditur in lecto ferreo, igne subjecto.

non læditur :

Auctore anonymo, ex mss.

Deo, et benedixit viventem in secula seculorum.

hortatur Aurelianum, ut fidem complectatur :

13 Iterum autem Aurelianus Sanctum Dei alloquitur, dicens : Ut quid Saviniane non misereris tui? Quare vitam perdis? Noli consistere in maleficiis, quæ cedent suppliciis : sufficiat tibi jam multos consimiles dedisse morti. Ad hæc Sanctus ait : Utinam Aureliane intelligeres, quod tuum vivere mors est, eorum autem mori vita est : habet enim nostra religio, ut etiam inimicos diligamus in Deo: et licet mihi mineris mortem, tibi tamen opto vitam et salutem sempiternam. Crede mihi, et baptizare; et felici commercio mutabis terrestre in imperium cœleste. Noli, ait Cæsar, Saviniane me velle seducere, noli mihi fraudes contexere. Jam cesseut frivola tua, et loquantur supplicia nostra.

jubetur sagittis configi.

Præcepit itaque Aurelianus, ut trabes magna humo infigeretur, cui alligatus Savinianus undique sagittis transforaretur. Factum est autem sine mora dictum : non sponte tamen moratur martyrium.

tangi non potest.

Nullæ etenim earum quæ mittebantur sagittæ virum Dei poterant attingere : quippe quem Deus sub tegumento manus suæ protegebat undique. Quædam autem sagitta immissa arcu valido, resiliens divino judicio, impium Aurelianum perstrinxit in oculo :

una resiliens lædit oculum tyranni.

Aurelianus siquidem si vulneratus non intendit miraculum, sed potius sanctum jussit Savinianum recludi in horrendum ergastulum.

14 Sanctus igitur Savinianus in formidoloso carcere vinculatus, ad Dominum preces et lacrymas fundit, et precatur ut det ei requiem : non tamen nisi per martyrii sanguineam palmam, quam optat recipere, non tamen alibi nisi ubi adeptus est gratiam baptismi : ac etiam ut filiis suis patronus existat præsens corpore, quos vivens Christo adoptaverat sancta regeneratione.

Savinianus, discedit e carcere.

Affuit itaque virtus divina, catenas confringens, et custodes cæcitate percutiens. Sentiens itaque vir sanctus se esse solutum, a carcere exiens nullum invenit impedimentum. Recessit itaque vir ille sanctus, non ut hostes fugiens, nec mortem declinans, quam sibi sperabat esse futuram ad gloriam; sed ne videlicet filii sui lugerent mortuum absentem, quem multum dilexerant vivum præsentem.

CAPUT III.

Sabiniani cædes, sepultura, miracula.

Perquiritur

Hæc audiens Rex nefandus, et ipsius non minus ardens sancti viri martyrium, quam multum esuriens copiosum prandium; nec minus cupiens ejus mortem, quam summo sitiens in maximo æstu sibi fontem; congregat milites electos, omni crudelitate repletos, eosque mittit ut virum sanctum festinanter persequantur; non ut eum teneant et reducant, sed ut comprehendant et occidant. Illi autem tam ex præcepto Regis, quam ex sua malitia instigati, Dei famulum ut hostem insequuntur, transcurrunt pervia, scrutantur devia.

super aquas graditur

Tandem venerunt ad Sequanam, cujus alveus nimium pluviis hiemalibus redundans, non erat cuiquam pedestri facilis transitus per eumdem. Sed fides sancta sanctum virum ingredientem sustulit super undas ad terras alterius littoris nihilo periclitantem. O veneranda atque prædicanda virtus Dei, quæ admirante natura undas calcabiles reddit!

16 Hac autem virtute vir Dei ad locum baptismatis, quem desiderabat, venit, precatus ut ad palmam martyrii perveniret, et ad quod aspirabat votum præparabat effectum. Nam vir sanctus elevatis oculis ad alterum littus Sequanæ turbam eum persequentium ibi consistere intuetur, quibus transeundi magna erat voluntas, sed nulla possibilitas.

persecutoribus flumen vadabilem reddit suis precibus :

Orante autem viro Dei, factus est transitus quam facilis, nam Sequana facta est eis vadum ex merito viri Dei, et non qualitate temporis. Iis autem advenientibus, non tamen eum interpellantibus, sic eos alloquitur B. Savinianus : Quid agis miles velox usque modo, nunc autem piger? Ecce me quem quæris : exequere ad quod venisti. Nos certe obedientes nostris Imperatoribus digni eorum laude efficiemur; tu quidem me persequendo, ego vero moriendo. Et unumquemque nostrum manent sua præmia meritorum;

ultro iis se offert :

me quidem vita æterna, te vero manet mors perpetua : et me perennis beatitudo, te vero sempiterna confusio. Verumtamen tua culpa scelus est alterius : et tuum commissum perenne est Regis tui exitium. Ne ergo moreris gaudia mea, neve diutius differas præmia mea. Exere ensem, et effunde sanguinem, meique cruoris guttas aliquot suscipiens veste, deferes Aureliano ex nostra benedictione; ut inde tacta pupilla, luceque recepta, confiteatur vel modo Christi mirabilia.

plectitur capite.

Unus autem eorum qui venerant ex præcepto Regis, calefactus admonitione viri Dei, viriliterque semel percutiens, beatum decollavit Martyrem. Ex cujus effusione sanguinis, ut vir sanctus prædixerat, vestis est cruentata gladiatoris.

id suis manibus portat ·

17 At B. Savinianus in se ostentans Dominicum illud : Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit vivet, abscissum retinet caput, viventis officium exequitur. Illud etenim suis gestans manibus coram ipsis persequutoribus, usque ad locum habilem sepulturæ deportavit longius, ibique illo deposito pariterque corpore suo, beatus ille spiritus cœlos conscendit laureatus, accipiens coronam justitiæ, quam ei reposuerat Rex æternæ gloriæ. Audiens autem hoc populus acquisitionis, universa scilicet Ecclesia Trecensis, tum mœrore nimio concutitur, tum lætitia maxima sustollitur. Dolet quippe tantum patronûm se amisisse, gaudet quoque in tantis pressuris beatum Martyrem triumphasse : hinc itaque dolor, hinc lætitia, accumulant sibi invicem fletus et gaudia.

sepelitur a Trecensibus.

Currit igitur omnis sexus et diversus populus, tumulantes sanctum corpus cum honore et reverentia, ubi ipse locum sepulturæ elegerat. Ibi etiam ejus meritis intervenientibus plurima beneficia præstantur supplicibus a Domino Jesu Christo, qui est benedictus in secula seculorum, Amen. Passus est autem venerandus Martyr IX Kalendas Februarii; de cujus passione gaudent cives cœlici et collaudant filium Dei.

Ejus meritis visus restituitur Aureliano;

18 Persequutores autem redeuntes ad Cæsarem, vesteque cruentata tangentes ejus pupillam, luce recepta eruperunt omnes in laudem. Visa enim tanti miraculi virtute, Rex et alii adstantes Deo nostro gloriam dedere. Pluribus autem annis latuit corpus beati Martyris, ob nimiam Christianorum persecutionem, ejus sepulturæ locus soli Deo erat cognitus.

alia fiunt miracula

Igitur campus ille fit miraculis floridus, et redolens virtutibus : propter quod excitantur remoti odore, vicini attrahuntur dulcedine : conveniunt ægroti recepta exultantes sospitate.

19 Fama ergo volitante, quædam mulier, Syria nomine, oculos habens carentes lumine, toto corde quærens beati Martyris thesaurum occultum, et ipsum flagitat ut recuperet visum. Quærens ergo quem corde desiderabat, Christum planctibus invocat, ac sanctum Martyrem precibus exorat. Ad locum venit, et nondum oratio complebatur, et ecce jam mulier exauditur :

S. Syria visum recipit

oculi etenim reparantur ad usum, et depulsa caligine reformantur ad visum. O quantas laudes et gratiarum actiones illa Deo et beato Martyri refert!

20 Igitur miraculo divulgato, accurritur a civibus, acceleratur ab omnibus, lætanter communiter omnes, ac Deo resonant vocibus laudes, quia ipse tam præclaro miraculo, dignatus est revelare Martyrem suum populo suo.

ædificatur ecclesia.

Ergo ex communi sententia, hortante plurimum B. Syria, decenter construitur sancta ecclesia. Qua diligenter ædificata, non immemor beneficii accepti, B. Syria devovit se Deo servire et beato Martyri : ibi se affligens multis jejuniis, orationibus vacans et vigiliis, se vivam hostiam Domino immolavit. Ac sic juste et sancte vivendo per immensum vitæ

ubi Syria sancte vivit.

vitæ martyrium, ac per magnæ devotionis famulatum meruit adipisci sancti Martyris in cœlo consortium, adjuvante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

VITA S. SABINÆ

Ex veteri MS. Trevirensi.

CAPUT I.

SS. Sabiniani et Sabinæ patria, educatio, fuga e patria.

Nobilibus parentibus oriundi Sabinianus et Sabina

Savinus nobilis et dives in oppido Samon, ex amisso patre et matre, nutriebatur in domo familiæ; et quidquid adolescebat, cum esset paganus, erat homo justus in operibus suis. Cum venisset ad legitimam ætatem accepit conjugem..... parentibus procreatam: et ipsa valde nobilis, et habuit nomen ejus secundum nomen suum Saviniana. Et amissa conjuge accepit sibi aliam uxorem de *a* Pelopia civitate, ex genere Chaldæorum, et ipsa valde locuples, et habuit *b* exinde filium, et vocavit nomen suum vel filiæ suæ Savinianus et Savina; ambo tamen nutriebantur in domo paterna in studiis.

instituuntur litteris.

Sabinianus bonis operibus deditus. Psal 50 9.

2 Deinceps S. Savinus indutus bonis operibus, jejunabat, et orabat jugiter, et quidquid de domo paterna eripere potuisset, pauperibus erogabat. Cum legisset in psalmo Davidico: Asperges me, Domine, hyssopo, et mundabor; lavabis me, et super nivem dealbabor; quærebat apud semetipsum, et non poterat invenire assertionem verborum. Una quidem die ingressus est in cubiculum, seramque posuit, et induit se cinere et cilicio, et prostravit se super faciem terræ, et ait: Facilior est mors, quam vita, si non potuero invenire assertionem verborum. Eadem nocte Angelus Domini ingressus est in cubiculum, tenens in dextera manu candelabrum aureum, et illuxit cubiculum illud, et repletum est odore suavitatis, et ait ad eum: Saviniane, noli affligere te usque ad mortem; invenisti enim gratiam apud Dominum, et ego dicam tibi assertionem verborum. Asperges me hyssopo et mundabor: cum aspersum fuerit chrisma super caput tuum, mundaberis a delicto maximo: cum lavatus fueris ex aqua viva, in nomine Domini nostri Jesu Christi, candidior eris quam nix, quod est baptismus, secunda regeneratio per lavacrum fontis.

ab Angelo instruitur:

3 Angelus Domini recessit ab eo; et erexit se, et ostendit se hilari vultu. Ingressusque in domum paternam, salutavit patrem et matrem secundum consuetudinem: *c* et objurgavit eum pater suus, et ait: Numquid ad hoc venisti mihi, fili, ut disperdas nos, et domos nostras? Facilius est te solum disperdam, quam disperdas nos totos. At ille objurgatus recessit, et alias ignotas sibi adiit vias. Quærebat eum pater suus, et cum non potuisset invenire, non erat ausus objurgare filiam suam; sed blandimentis convocat eam, ut ostenderet ei aurum Arabiæ, et lapides pretiosos, sed non singula accipere, sed nec respicere volebat. Erat enim afflicta præ dolore, et desiderio fratris.

c profugit a domo paterna

Sabina idem mæstu,

4 Et per singulos dies accipiebat ampullam olei, et incensum, et accedebat ad idola paterna; et flebat ibi graviter, et non sumebat cibum, nisi in vesperum. Una autem die accessit ad idolum secundum consuetudinem, et flevit ibi graviter: deinde posuit caput suum super lapidem, et oppressa est a sopore, præ Angelica potestate. et Angelus Domini stetit ante eam, et ait B. Savinæ: Noli flere, quia exaudivit Dominus vocem fletus tui, sed oportet te, ut eripiaris ab istis hominibus iniquis vana colentibus, et invenies fratrem tuum in maximo honore constitutum; quia hæc dicit Dominus: Qui dereliquerit patrem aut matrem propter me, erit me dignus: et qui dereliquerit domum, aurum, argentum, et possessiones multas, quod vanitas est hujus mundi: ego dabo ei thesaurum in cœlo, quem ærugo non comedit, neque tinea demolitur. Angelus Domini recessit ab ea.

immolat frustra idolis

Monetur ab Angelo ut inde fugiat Luc. 18. 29. Matth. 6. 19

Ex MSS.

visionem et consilium suum aperit Maximinolæ ancillæ

5 Quæ erexit se, et dixit ad collactaneum suam: Dilectissima mihi Maximinola, non sensisti aliquid? At illa dixit: Sensi Domina; vidi hominem mihi incognitum stantem ante me alba veste vestitum, et vestimentum ejus ventus non agitabat, et sic loquebatur tecum, labia promovebat, sed nescio quid tibi loquebatur; et repleta est anima mea odore suavitatis. Tunc B. Savina ait ad eam: Dilectissima mihi Maximinola, vis mihi consentire aut quod tibi quæsita fuero non hoc palam manifestabis, ut veniat ad aures genitoribus meis? At illa respondit: Absit Domina, ut secretum tuum debeam manifestare; tantummodo non consentiam ut te mortifices, quia video te afflictam. In reliquo quæcumque admiseris, fiat mihi.

fugit cum ea.

6 Crastina vero die ambulavit ad idola secundum consuetudinem, et non permisit alias famulas secum ambulare, nisi tantummodo Maximinolam collactaneam suam silentissime. Hora diei tertia altas et ignotas, duras et asperas sibi tradidit vias: et deserebat pes ejus terram tamquam veniens, et confortabatur in via sua. Psallentium Angelorum voces audiebat ante se a longe, et ipsa psallebat.

perquiritur

7 Quærebat eam pater et mater, parentes, amici et famuli, per montes et valles et universas indagines. Cum non potuissent invenire, tunc Savinus expandit manus suas ad cœlos, et ait: Si tu es Deus, qui habes potestatem in cœlo et in terra, et alius Deus non est præter te; si tu habes potestatem nos salvandi, mitte deorsum, et percute idolum quod usque nunc adoravi, quod mihi non fecit salvos natos meos: vel si eos perdidissem, accessissem ad monumenta eorum, et refrigerasset anima mea; quia nescio qua caussa faciente mihi ablati sunt. Tunc Dominus de cœlo intonuit, et percussit idola et comminuit ea a summo usque a fundamentum, et imagines ejus aureas, quæ ibidem adorabant, comminuit, tamquam pulverem. *d* Tunc fuit quæstio per pestilentiam in tota regione illa usque in diem ab Abgaro Rege: et multi per hoc in Deum credere cœperunt.

Patre idola execrante, ea cœlitus depereunt

a *Ita Vincentius et Mombritius, sic* Peloponesum *appelat Eustathius, ista regio est, non civitas. Plinius Lydiæ oppidum* Pelopiam *habet, quæ aliis* Thyatira *dicitur. In MS. hic pro* Pelopia, Philosophia *erat.* b *Vincentius et Mombritius:* Ex prima uxore habuit hunc ipsum Savinianum filium; ex secunda Savinam filiam.
c *Idem:* Surgens ergo Savinianus, et volens convertere patrem suum, objurgatus est propter metum Darii principis *etc. Quis hic* Darius? d *Hæc de pestilentia et* Abgaro Rege, *non habentur apud Vincentium et Mombritium. Diximus supra, cum de SS. Sarbelio et Barbea ageremus, familiare id fuisse Edessenorum Regibus nomen.*

CAPUT II.

S. Sabinæ iter Romam, Ravennam, et in Galliam.

S. Savina venit Romam

Deinde post multa tempora cursu transacto B. Savina venit Romam, et vidit beatam sepulturam S. Petri, et ait ad famulam suam: Oportet nos hic orare, et baptismum percipere in nomine Domini. Adhæsit ad aliquam ancillam Dei, nomine Justinam; quæ pariter vacabant in oratione, ut non eis præteriret cursus diurnus, neque nocturnus. Adoptabat eam sibi in filiam, et ei baptismum velociter præparavit, et baptizata est a viro sancto ac venerabili Papa *a* Eusebio: et dum in albis esset, eas virtutes est operata.

baptizatur

signo Crucis cæcos et claudos sanat

9 Duo autem cæci, et duo debiles, et unus cæcus claudus et debilis (deferebat eum pater super collum suum tamquam imaginem) una voce loquentes, B. Savina miserere nobis. Illa vero levabat oculos suos ad cœlum, dicens: Potens est Deus miserator, et multum misericors. Deinde prostravit se super faciem terræ et oravit: Domine Deus meus, qui eripuisti animam meam a morte, et pedes meos a lapsu, quia

tu

Ex MSS

tu es lux vera, præsta per manum ancillæ tuæ peccatricis propter astantes reddi sanitatem compeditorum. Completa oratione erexit se, et signum Crucis fecit in frontes eorum, et qui non viderant, lucem diei dedit; et qui non ambulabant, ambulare fecit; et ille qui neque videbat, neque loquebatur, neque ambulabat, stetit supra pedes suos, et ait : Beatissima Savina inter reliquas virgines. Videntes circumstantes ceciderunt ad pedes ejus magnificantes Deum; unusquisque largiebatur ei de bono suo, illa erogabat pauperibus. Fuit ibi quasi lustrum unum.

Monita ab Angelo, ut ad fratrem proficiscatur.

10 Una die festa post vigilias matutinas, cum se posuisset in grabatum suum, Angelus Domini stetit ante eam, et ait ei : B. Savina quid hoc fecisti? despexisti patrem et matrem et domos paternas, et modo hic cum deliciis epularis, et non perseveras in peregrinatione tua? Surge, vade Trecas civitatem in Campania; ibidem invenies germanum tuum, quem desiderat anima tua, corona indutum lapidibus pretiosis. Angelus Domini recessit ab ea; erexitque se, et contremuit tota, et timuit valde usque ad mortem. Deinde confortata in oratione ait ad famulam suam : Dilectissima mihi, non nos oportet hic habitare. Maximinola vero ait : Domina quid vis agere? Si te in itinere contingit mori peregrinam, et non sit qui corpus tuum tradat sepulturæ? Et valde cives isti gaudebant propter te. Tunc B. Savina dixit ad famulam suam : Dominus providebit omnia sperantibus in se : noli esse incredula, sed sapе. Accipe duos panes nitidos, forsitan inveniemus esurientem; et unum hordeaceum ad usum nostrum. Fecit sicut dixerat Domina ejus, consuetudinarium carpens iter. Quærebant eam cives lugentes, et vir sanctus ac venerabilis quæstionem faciebat, quis eam exasperasset; sed neminem quispiam invenit.

discedit Roma cum Maximinola.

venit Ravennam

11 Post transacto tempore venit in urbem Ravennensem : alicujus hominis locupletis filiam unicam paratam ad mortem invenit. Cum venisset Sancta ac beatissima ante domum, ecce uni famulæ egredienti de domo ait : Revertere in domo, et dic domino domus, quia hic peregrina postulat mansionem. Puella ait : Domina, quomodo potes hic habere mansionem, quia filia dominorum parata est ad mortem, et ibidem sunt lamentationes super eam. B. Savina ait ad eam: Revertere, dic ad eos; non propter me morietur. Reversa puella ait ad dominam suam : Domina, hic peregrina postulat mansionem. Gavisa est mater, currens ei obviam, et ait : Domina veni, et vide quali impietate filia nostra est parata ad mortem, et non possumus miserationem apud Deum obtinere, ut nos moriamur, et illa vivat. Apprehensa manu ejus, duxit eam infra tecta parietum. Salutavit illa domum; deinde accedens ad lectulum innocentis, prostravit se super faciem terræ, et sic oravit : Deus meus, qui habes potestatem mortificandi et vivificandi, cujus mysteria non possum enarrare; qui Lazarum de monumento post tertiam diem jam fœtidum resuscitasti; præsta per manum ancillæ tuæ peccatricis, reddi innocentem parentibus. Erexit se, et apprehensa manu ejus erexit puellam; et quæ jam tertio, aut quarto die non loquebatur, ait : Propterea advenisti ancilla Dei, ut me educeres de inferno, et lætificares meos genitores : sed da mihi manducare et bibere de manu tua, ut non esuriam, neque sitiam in æternum : et tollens vestimentum tuum velabis caput meum, oportet enim me tecum esse in vita mea. B. Savina ait : Præ specie pulchritudinis tuæ non potes mecum ambulare, sed si perseveraveris in finem, semper mecum eris in gloria Dei. Pulsabant eam ut ibidem deberet consistere, deducentes eam, lamentantes præ gaudio, usque in aliam civitatem.

puellam moribundam precibus sanat

non sinit eam secum peregrinari

a S. Eusebius *Papa circiter* 35 *annis post Aureliani mortem Pontifex creatus est. Fortasse tamen ante pontificatum* Sabinam *baptizavit : colitur* 26 *septemb.*

CAPUT III.

S. Sabinæ obitus, sepultura, miracula.

Venit in conspectum urbis Trecensis

Cum didicisset per alias civitates, quia jam prope esset Trecas civitas, velocius festinabat appropinquare. Cum jam venisset prope civitatem, videns muros constructos (nam erant inter montes) ait ad quemdam pastorem : Dic mihi, quid est istud quod apparet coram nobis? At ille : Quis enim qui nesciat, quia hæc est civitas Trecas? Levavit oculos suos, et ait : Domine tibi gratias ago, quia non fraudasti desiderium animæ meæ, et fecisti perdurare gressus meos. Cum venisset milliarium de civitate, ait ad famulam suam : Dilectissima mihi Maximinola, sedeamus hic modicum : forsitan aliquis egredietur de civitate, qui nos lætificet, et faciat certiores. Illa vero sedente juxta ortum stratæ in pavimento, ecce vir venerabilis *a* Lucerius egrediens de civitate ait ad eam : Unde es? B. Savina respondit : Domine, *b* hinc sum de alia civitate. Venerabilis Lucerius ait : Quare mentita es mihi, quia habitus, et loquela tua mihi indicat peregrinam? At illa : Domine, tu dixisti, quia peregrina sum, et fratrem meum Savinianum quæro, qui de domo paterna pergens coram nobis nusquam comparuit; et mihi fuit indicatum, quod hic esset in ista civitate. Vir venerabilis Lucerius ait : Hominem quem quæris fuit hic, sed non est : ante *c* paullulum decollatus est a persecutoribus pro bonis operibus, jussu Aureliani Imperatoris, et *d* Valeriani Præsidis, sed sanguinem suum Dominus vindicet. Si vis certius scire ubi positus est, vade in duodecimo milliario de civitate super fluvium Sequanum : ibidem aliqua femina super eodem cellulam ædificavit, et positus est; cum ingressa fueris cellulam partibus Orientis, ibi est lapis ubi positus est, qui cellulam ipsam ædificavit. In dextera vero manu, ibi sunt duo lapides magni : in lapide illo candidiore, qui est juxta parietem, ibidem positus est quem dicis tibi fratrem esse. Vade illuc et revertere ad nos, nobiscum habitabis in vita tua, et bene tibi erit.

ex Lucerio intelligit mortem et sepulchrum fratris.

13 Illo prætereunte, B. Savina *e* prostravit se super faciem terræ, et oravit : Domine Deus meus, qui me ab adolescentia mea gubernare dignatus fuisti, si tamen scis quod intacta ad te venio, et mandata tua non præterivi, jube recipere quem mihi commendasti; ne permittas me amplius fatigari in duris itineribus, et jube indignum corpus meum tradere sepulturæ; et non permittas me hinc promoveri; et famulam meam tibi commendo, quæ propter me tanta sustinuit, et fratrem meum, quem in hunc mundum videre non potui, vel in regno tuo cum videre merear. Completa oratione emisit spiritum, et recepta est ab Angelis in cœlum. Sedens famula ad pedes ejus flevit graviter, dicens : Domina, quare me non audisti, ubi est aqua unde corpus tuum lavem? ubi est lapis ubi corpus tuum recondere debeam? quia nulla est mihi fodiendi facultas, vel cui me commendasti miseram? ubi peto vitæ auxilium?

pie moritur

14 Illa vero flente, ecce venerabili Lucerio remeante ad civitatem, quam ante paullulum videbat esse vivam, videns esse defunctam, ait ad famulam : Noli flere, quia ego celerius vadam, et revertar ad eam sepeliendam. Velociter perrexit ad civitatem, et ingressus domum suam apertis scriniis vestibulorum suorum, electas vestes præparavit, et lapidem magnum ad sepeliendam eam. Deinde præconem misit clamare per civitatem : Sacerdotes, famuli, et peregrini venite ad sepeliendam peregrinam, quæ extra civitatem defuncta est. Mox fuit mœror ingens in tota civitate, ut non ibidem resedisset nec vir, nec femina, qui pedibus ambulare potuisset; sed festinabant ad eam sepeliendam et pulsabant ut eam ad civitatem perducerent; sed non potuerunt beatum corpus promovere.

honorifice sepelitur

non potest corpus in civitatem inferri.

15 Et

Cæca tactu ejus vestimento visum recuperat

15 Et ecce aliqua femina, nomine Eleutheria, cæca, et manus arefactas habere videbatur, non poterat ad eam accedere præ multitudine turbæ, et ait : Obsecro vos itaque, ut permittatis mihi ad beatum corpus accedere, quia non sum digna contingere vel vestimentum quo induta est. Et cum accessisset ad beatum corpus, et tetigisset vestimentum ejus, statim aperti sunt oculi ejus, et arefacta manus redierat indecorem.

16 Cognoscentes ergo virtutem Dei in loco ipso sepelierunt eam. Tantum ibidem vir venerabilis Lucerius de bonis suis præparavit, ut omnes saturati unusquisque ad domum suam fuissent reversi. Et cum esset vir venerabilis Lucerius incommodis prægravatus, advertit oculos suos ad parietem, et oravit confidenter : Domine Deus, tu scis qualiter ambulavi in via veritatis, præsta refrigerium animæ meæ, et permitte mihi super eam cellulam ædificare. Tunc vox Domini locuta est ad eum, dicens : Luceri tu migraturus es, et merces tua tecum est, postea veniet vir rector Ecclesiæ, qui super eam ædificabit : tunc apparebit claritas tua in cœlis, quod in terra operibus præparasti. Quæ ancilla Dei vixit annos XLVIII, obiit in pace sub die IV Kalend Februarii, regnante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor, et gloria, virtus, et imperium in secula seculorum, Amen.

Lucerius voce cœlesti evocatus moritur.

a Licerium *vocant alii.* b *Camuzat.* Ego de civitate ista sum. c *Imo longe ante, si quidem ipsa ab Eusebio, jam Pontifice, est baptizata.* d Crispinus *appellatur in Actis S. Sabiniani* e *Pet. de Nat.* Ipsa vero ante tumulum fratris prostrata oravit ad Dominum, ut susciperet in pace spiritum ejus, et continuo in Christo obdormivit

DE SANCTIS MARTYRIBUS
SEVERA VIRGINE, MAXIMO, ET SECUNDA
EJUS PARENTIBUS, MARCO ET CALENDINO
EORUM FILIIS, SEVERÆ FRATRIBUS, ET ALIIS CIRCITER MILLE MILITIBUS.

Initio IV Sec. XXIX Januarii.

S. Severæ oppidum :

Pyrgi *in Tusco littore, inter Cæretanum flumen ac Centumcellas, vetustum oppidum aut castellum fuit, cum navali, plerisque Romanarum rerum scriptoribus memoratum. Ejus conspiciuntur haud leves ruinæ juxta oppidum quod* S. Severæ *dicitur, estque istic portus exiguus 4 aut 5 triremium capax. De eo Leander Albertus* : Cœnobium D. Severæ est in littore, instar arcis. *Nomen ei a* S. Severa *nobilissima Virgine Romana, cujus olim et martyrio nobilitatum, et præsidio nunc defenditur.*

ejus et sociorum natalis.

2 *Hujus natalem consignavit Philippus Ferrarius in generali catalogo SS. XXIX Januarii his verbis* : Romæ (*id est, ut scribit in Notis*, in territorio Romano apud Centumcellas) S. Severæ Virginis et Martyris sub Diocletiano. *Ejusdem ac parentum fratrumque meminit idem Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ. At Maurolycus XXX Januarii retulit* : Romæ SS. Flaviani, Maximi, Secundæ, Calendini, Marci, et Severæ Mart. ex quibus Maximus cum CXX militibus a se conversis decollatus est jussu Maximiani Imperatoris, et a Marcello Papa sepultus. Ceteri sub Claudio passi, hoc modo : Secunda Maximi uxor inter comprehensorum manus expiravit. Flavianus cum familia conversus apud Centumcellas capite cæsus. Tandem Calendinus, Marcus, ac Severa Maximi filii, plumbatis interempti sunt. *Hæc ille, quæ in Actis expendemus.* S. Flaviani *Præfecti Urbis agitur XXVIII Januarii natalis. MS. Florarium hoc XXIX die ita habet* : Et Serenæ Virginis et Martyris, *quæ an de hac* S. Severa, *an potius de* S. Serena *Virgine et Martyre, de qua XXX Januarii agemus, accipienda sint, haud constat.*

Acta

3 *Horum Martyrum Acta breviter descripsit Petrus de Natalibus lib. 3, cap. 41, sed correctionis subinde egentia, ut ex Notis patebit. Eadem recenset ex Petro Baronius tom. 2, ad an. 298, nu. 14, mendis expunctis. Eadem habet Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ, Silvanus Razzius in Appendice ad to. 6 de vitis feminarum sanctitate illustrium, Antonius Gallonius lib. de Romanis Virginibus, Guilielmus Gazæus, alibique.*

ACTA EX PETRO DE NATAL.

Flavianus, Maximus, Secunda, Calendinus, Marcus, et Severa, cum aliis multis Martyribus, passi sunt sub Maximiano et Claudio Imperatoribus, a Constantino Imperatore Magno jam a militibus apud Galliam in imperium sublimato. Quorum primo Maximus, Qui comes millenarius erat, ab infantia sua Christianus, ex parentibus Christianis exortus, centum et viginti ex suis militibus conversos a S. Marcello Papa baptizari fecit.

a

S. Maximus milites convertit.

2 Quod audiens Maximianus eumdem Maximum comprehensum, una cum dictis centum et viginti militibus, damnavit ad arenam fodiendam. Et post menses IX, dum Marcus Tribunus comperisset, quod Maximus Comes ceteros suos milites, qui ex millenario residui fuerant, qui ad eum visitandum accesserant, convertisset, fecit Maximum in carcerem mitti, deinde eductum fustibus cædi jussit; et dum cæderetur Tribunus excæcatus est. Quod Maximianus Imperator audiens, et moleste ferens, Maximum Comitem cum centum et viginti militibus ad arenam damnatis fecit decollari. Reliquos vero ex mille militibus conversos in arenario missos, flammis jussit incendi. Quorum corpora S. *b* Marcellus Papa, cum *c* Joanne Presbytero, sepelivit in loco *d* Cucumeris, secundo milliario ab Urbe.

cum iis damnatur ad arenarum,

cæditur fustibus.

decollatur

b

c d

3 Post duos menses Maximianus *e* moritur : et Claudius Romæ in imperium exaltatur; qui audiens Secundam, uxorem quondam Maximi Comitis, cum filiis esse Christianam, fecit eam teneri, et filios ejus *f* Calendinum, et Marcum, ac filiam ejus Severam. Qui dum sibi præsentati essent, Secunda *g* inter manus eam tenentium emisit spiritum; Flavianus autem Vicarius Imperatoris, qui ei assistebat, cum vidisset Angelos, *h* qui supra capita filiorum Secundæ orantium manus tenebant, et ipse conversus est, et a Theodoro Presbytero baptizatus cum omni familia sua. Quod audiens Imperator *i* Claudius Flavianum cum omni domo sua detentum Centumcellis adduci mandavit, et ibidem omnes pariter capite cædi. Beatos vero Calendinum, Marcum atque Severam, olim Maximi filios, milliario XXXV, ab Urbe juxta mare deferri, ibique tam diu plumbatis cædi donec spiritum exhalarunt. Quorum omnium corpora in loco, qui dicitur Pignus, sepulta sunt a Christianis. Horum omnium Martyrum passio colitur IV Kalendas Februarii.

e

f

S. Secunda moritur.

g

h

S. Flavianus convertitur, occiditur.

i

S. Severa cum fratribus necatur.

a *Anno Christi* 306, 25 *Julii, mortuus est Eboraci in Britannia* Constantius Chlorus *Augustus. Imperium pro eo capessivit* Constantinus *filius, Cæsaris nomine contentus, donec anno* 307, *a* Maximiano Herculeo *Ex-Augusto appellationem Augusti suscepit, Faustamque ejus filiam in uxorem. Licet hic magnam in Petro incuriam ac chronologiæ imperitiam notare. Nam* Maximianus Herculeus *an. Christi* 305, *cum* Diocletiano *imperium posuit.* Galerius Maximianus Armentarius *in Illyrico resedit,* Severo *Cæsari commissa Italia,* Galerio Maximino *sororis filio Oriente, postea anno* 306, Maxentius Herculei *filius a militibus Prætorianis Imperator est appellatus, at Claudius a* 24 *Martii* 268, *usque ad annum* 270, *imperium multo ante tenuit. Baronius hæc gesta scribit cum ex*

Ex variis. *Africa, ubi nationes Quinquegentanas domuerat, Romam revertit Herculeus, Thermasque Diocletianas condidit. Cœpta tunc fortassis, at quæ de Severæ et fratrum cæde dicuntur, ea vel sub* Armentario, *vel potius sub* Maxentio *gesta.*

b Marcellinus *legit Baronius: quasi non ejusmodi pia opera etiam ante pontificatum exercere* Marcellus *potuerit.* c *Hujus similia opera supra commemorata in vita S. Marcelli* 16 *Janu. Agitur ejus natalis* 18 *Augusti.* d Clivus Cucumeris *dictum fuit vetus cœmeterium, via Salaria, secundo ab Urbe milliari, de quo* Baronius *in Notis* 17 *Junii.* e Herculeus *anno* 310. *Massiliæ occisus,* Armentarius *anno sequente fœdo morbo extinctus, fusi Christiani sanguinis pœnas dederunt. At quis* Claudius *in Imperium exaltatus? Quæ deinceps narrantur, sub* Maxentio *gesta arbitramur.* f *Baronius et Ferrarius* Calendium *scribunt.*

g *Baronius:* coram Judice in quæstionibus reddidit Deo spiritum. h *Idem* viso super capita puerorum cœlestis nuntii apparentis splendore. i *Hic* Claudius *Præfectus fortassis fuit sub* Maxentio *Imperatore.*

DE SS. MARTYRIBUS TUDERTINIS

SEUSTIO ET ALIIS LXXX.

Sub Dioclet. XXIX Januar.

Tuderte, *sive, ut recentiores fere scribunt,* Tuderti, *Umbriæ oppido, vulgo* Todi, *haud procul Tiberis ripa sito, coluntur hoc die* S. Seustius et alii LXXX Martyres, *qui Diocletiani temporibus glorioso certamine defuncti memorantur ita Ferrarius in generali Catalogo SS.* Tuderti in Umbria sanctorum LXXX Martyrum sub Diocletiano et Maximiano. *At* S. Seustium *Joannes Baptista Possevinus in historia SS. Tudertinorum, atque ipse Ferrarius, X Februarii refert, licet hic in Notis fateatur XXIX Januarii coli; quod et nos aliunde didicimus.*

SS. Seustii et sociorum natalis.

2 *Possevinus res gestas* S. Cassiani *Episcopi et Martyris, a vetusto auctore,* venerabilis Patris Bassiani *hortatu, Latino sermone conscriptas, Italico stylo exequitur; quas et nos XIII Augusti dabimus. In iis* Seustii *et aliorum LXXX, quos Ablavius* S. Seustii *patruus,* S. Cassiani *parens, fidei Christianæ caussa interemit. Quæ ad LXXX, illos et Seustium proprie spectant, exhibet Ferrarius in catalogo SS. Italiæ hoc die, ex Lectionibus Ecclesiæ Tudertinæ a sacra Rituum congregatione approbatis.*

Acta

3 *Scribit Possevinus, cum rerum in Tuscia potirentur Franci, corpus* S. Seustii *in Gallias avexisse ad urbem Nannetensem, ubi etiamnum plurima mortalibus beneficia, ejus patrocinio, largiatur Deus. Verum neque in propriis officiis Ecclesiæ Nannetensis, quæ habemus, neque in Martyrologio Gallicano Andreæ Saussaii, neque in vitis SS. Britanniæ Armoricæ (inter cujus regionis populos* Nannetes *sunt) ab Alberto Magno de Morlaix vulgatis,* S. Seustii *ulla mentio est. At cum ut Tudertes tradunt, verisimile est quæpiam belli alteriusve cladis occasione, aut deperditas, aut a Nannetibus avectas, aut occultatas, oblitterata simul memoria.*

Reliquiæ S. Seustii,

4 *At reliquarum LXXX Martyrum reliquias in ecclesia eorum dicata nomini conditas esse apud Tudertes, accepimus. Possevinus scribit omnes securi percussos, ac dein cremata corpora, eo loco ubi nunc* S. Fortunati *stat basilica, quam olim* S. Cassiani *appellatam fuisse scribit ad ejusdem* S. Fortunati *vitam, quam XIV Octobris dabimus, idem Possevinus.*

aliorumque

ACTA EX PHIL. FERRARIO.

a Ablavius in Etruria Proconsul, Diocletiano et Maximiano Imperatoribus, Tudertum veniens multos ex Christianis affecit martyrio, in quibus octuaginta fuere, quos S. *b* Cassianus Episcopus Tudertinus ad Christum converterat. Hos Ablavius, dum immobiles in fidei susceptæ proposito permanerent, absque ulla judicii forma, pœna capitali damnavit. Quorum corpora in ignem conjecta sunt in regione Apentina (quo loco apud urbem a D. *c* Fortunato Episcopo Martyribus templum augustum extructum fuit) circa annum salutis *d* CCCIII. Quos Martyres proxime S. Cassianus effuso sanguine secutus est.

a
b
80 Martyres Tuderti occisi.
c
d

2 Erat *e* in horum Martyrum numero Seustius, ejusdem Ablavii ex fratre nepos, quem Proconsul facile liberasset; sed civitate reclamante, ut idem in Seustium, quod contra alios, exequeretur, veritus Imperatorum edicta, nepotem blanditiis et promissis a sententia revocare conatur: illumque matri, ut a proposito removeret, tradit. Sed cum illa Christiana fuisset deprehensa, (nam occulte filium ad *f* Pontianum Episcopum in cisterna latitantem adduxit, ab eoque una cum filio ad martyrium fortiter subeundum vehementer inflammata est) Ablavius iratus illam ad se cum filio redeuntem, ac in idola sibi oblata, ut illa coleret, expuentem, diu cruciari jussit, et Seustium diversimode tortum et fustibus cæsum propriis manibus pugione jugulavit. Quo tempore ingens terræ motus Apentinam regionem, quæ veteri civitati *g* imminebat, multo hiatu absorbuit.

e
S. Seustius traditur matri pervertendus
ab ea animatur:
f
a patruo jugulatur:
g

3 Corpus Seustii capsa lignea inclusum duobus juvencis indomitis raptandum, jussu Proconsulis, jungitur: ad *h* Thrasymenum lacum, in loco, qui dicitur Confinis, constitere, ubi *i* Aretina nobilis matrona corpus illius sepelivit, ecclesia ibi extructa.

h
sepelitur.
i

a *Huic nuptam* Chromatii *Præfecti Urbis filiam habent acta S. Cassiani; illius, ut videtur* Chromatii, *cujus conversio in Actis S. Sebastiani* 20 *Janu. commemorata, natalis agitur uti et filii ejus Tiburtii,* 11 *Augusti.* b Pontianus *legendum videtur: nam* Cassianus *post eorum cædem ab ipso* Pontiano *jam captivo baptizatus primum est.* c *Vixit is Justini senioris et Justiniani temporibus.* d *Imo aliquanto prius, ut licet ex Actis S. Cassiani conjicere, quæ tamen ipsa, ut suo loco dicemus, vitiata sunt, et cum* S. Cassiani *Foro-Corneliensis, qui eodem die colitur, Actis confusa.* e *Ita quidem loquitur et Possevinus in Actis S. Cassiani: alibi tamen absque* Seustio *octoginta statuit, negatque ullius ex eo omni numero sciri nomen. Consentit in Notis Ferrarius.*

f *Colitur* S. Pontianus, *Episcopus Tudertinus et Martyr* 9 *Julii.*

g *Altius muris Tudertinis fuisse jugum illud collis, cubitis XXX, scribit Possevinus.* h *Is nunc vulgo* Lacus Perusinus *dicitur. Olim victoria Hannibalis celeberrimus.* i Artinam *appelat Possevinus.*

DE SS. MARTYRIBUS ROMANIS

PAPIA ET MAURO.

§ I. *SS. Papiæ et Mauri natalis. Acta.*

Sub Dioclet. XXIX Januar.

Romæ via Numentana, *XXIX Januarii,* natalis SS. Papiæ et Mauri militum, quorum ora jussit Laudicius Urbis Præfectus, ad primam confessionem Christi, lapidibus contundi, et sic eos in carcerem retrudi, ac postea fustibus cædi, atque in ultimo plumbatis, donec exspirarent. *Ita Usuardus et Bellinus, consentiente Martyrologio Romano Maurolycoet MSS. plerisque. Ado, Rabanus, Notkerus, Beda vulgatus, Canisius, aliique, paullo prolixiori elogio totum eorum certamen complexi sunt.*

SS. Papiæ et Mauri natalis.

2 *Id plenius narratum XVI Januarii in Actis S. Marcelli cap. 2, nu. 7, his verbis:* Tunc videntes duo milites Papias et Maurus, (tripodam æream delatam ut *SS. Saturninus et Sisinnius* thurificarent majestatibus, *quod erat ante dictum, iis orantibus* continuo solutam velut lutum: *licet Ado solum scribat,* videntes constantiam

conversio

constantiam Martyrum) *eo ergo animadverso miraculo*, cœperunt clamare et dicere : Vere Deus est Dominus Jesus Christus, quem colunt Sisinnius et Saturninus.

3 Iratus itaque Laodicius Præfectus jussit eos in eculeo levari. Et cum traherentur, nervis, fustibus et scorpionibus cæsi sunt. Illi autem clamabant dicentes : Gloria tibi Domine Jesu Christe, quia meruimus socii fieri servorum tuorum. Tunc Papias, et Maurus clamabant, dicentes : Ut quid vos sic coarctat diabolus in servos Dei ista exercere? Iratus Laodicius jussit, ut cum lapidibus os eorum contunderetur, et retrudi fecit in carcerem : Saturnino autem et Sisinnio flammas ad latera poni. Illi autem in eculeo pendentes, vultu alacri gratias Deo agebant. Eadem vero die, dedit eis capitalem subire sententiam. Et depositi de eculeo, ducti sunt via Numentana, milliario secundo, et ibi capite sunt truncati. Eorum autem corpora collegit Thrason cum Joanne Presbytero, et sepelivit in prædio suo via Salaria, sub die quarto Calendarum Decembr.

tormenta.

4 Post dies duodecim, jussit Laodicius Præfectus Papiam et Maurum milites, qui baptizati fuerant a B. Marcello Episcopo, sibi præsentari in Circo Flaminio. Quos cum vidisset, dixit ad eos : Nunc cognovi, quod et vos Christiani sitis. Papias dixit : Vere Christiani. Dicit ad eos Laodicius : Deponite et absolvite vanam fallaciam, et adorate deos, quos Principes adorant. Respondit Maurus et dixit : Adorent eos, qui desperaverunt de animabus suis, ut in æternum pereant. Laodicius Præfectus dixit : Modo vos desperabitis de animabus vestris, si non sacrificaveritis diis immortalibus. Audite et facite quæ dico, et vivite. Respondit Papias : Sacrifica tu, et vives in tormentis æternalibus. Tunc jussit eos sterni in terram, et fustibus cædi. Et cum diu cæderentur, nulla vox ex eis audita est nisi tantum : Christe adjuva nos servos tuos. Tunc jussit eos levari de terra, et plumbatis cædi. Et cum diu cæderentur emiserunt spiritum. Quorum corpora collegit noctu Joannes Presbyter, et sepelivit in via Numentana, sub die quarto Calendarum Februariarum, ad Nymphas B. Petri, ubi baptizabat.

baptismus.

cædes,

5 *Hæc in Actis* S. Marcelli. *Neque enim assentimur Baronio ita scribenti in Notis* : De his hac die Beda, Usuardus, et uberius Ado ex Actis S. Marcelli, seu potius Marcellini Papæ, in quibus eorum certamina intexta habentur. *Sunt quidem plurima, quæ iis Actis continentur gesta cum in vivis adhuc esset* S. Marcellinus, *quippe qui vix semestri antequam imperium Diocletianus deponeret, martyrio coronatus est, sed posteriora tamen ad solum* Marcellum *pertinent, qui et hos baptizasse, et alia, quæ isthic ei tribuuntur, egisse potuit antequam pontificatum adiret. Ursio Abbas cap.* 2, *num.* 11, *mendose scribit, cum baptizati essent a S. Marcello Papias et Maurus, tum demum* post baptismum comprehensos. *Fuerunt enim in ipsa prima confessione, ante baptismum, lapidibus illis ora contusa, dein retrusi in carcerem, baptizati, et post dies duodecim Præfecto ad Circum Flaminium præsentati, cæsi fustibus, tandemque plumbatis mactati sunt. Galesinius non fustibus, sed* virgis *ac plumbatis cæsos scribit. At de fustuario, militari pœna, quamquam et sæpe Christianis, etiam non militantibus, irrogata, erudite commentatur hic Baronius.*

a quo baptizati.

§ II. *Eorum reliquiæ in Urbem, et in Germaniam translatæ.*

[illegible] reliquiæ ad titulum Equitii.

S*epulta fuere sanctorum Christi militum corpora in cœmiterio* ad Nymphas, *septimo ab Urbe milliari, via Nomentana, quæ ad Eretum Sabinorum oppidum in Salariam incidebat; cujus cœmiterii alibi quoque mentio fit. Dein vero* ipsorum corpora, *ut scribit hic in Notis Baronius*, primum a Sergio Juniori Rom. Pontif. in titulum Equitii translata, (ut docet vetus inscriptio in marmore sculpta, eodem in loco posita) inde a Gregorio Nono in S. Hadriani diaconiam, demum vero opera Illustrissimi Augustini Cusani Cardinalis, Sixto V, concedente, in nostram ecclesiam S. Mariæ et S. Gregorii in Vallicella translata fuere III Idus Februarii MDXC. *Ex mss.*

7 *Est* Equitii titulus *ita dictus ab Equitio Presbytero, qui vel regioni illi Urbis præerat, vel fortassis in thermas Trajanas, locumve vicinum jus aliquod patrimonii sibi vindicabat, aut ad templi illius constructionem ædes suas Thermis vicinas largitus fuerat. Appellatur ea ecclesia* SS. Martini et Silvestri in Montibus : *eamque scribit Octavius Pancirolus reg.* 2, *eccl.* 41, *ab ipso Silvestro fundatam et titulo Equitii consecratam. Id si verum est, destructam eam dein fuisse oportet, aut ævo labefactatam; nam in* S. Symmachi *vita, qui a* 22 *Novemb.* 498, *usque ad* 19 *Julii* 514 *sedit, ista habentur apud Anastasium* : Intra civitatem Romanam basilicam SS. Silvestri et Martini a fundamento construxit juxta Thermas Trajanas. *Consentit Alexander Donatus noster lib.* 4, *de urbe Roma cap.* 3. Symmachus, *inquit*, S. Sylvestri et Martini ad Thermas Trajanas in Esquiliis, S. Agathæ et Pancratii basilicas via Aurelia ædificavit, S. Agnetis ac Felicitatis restituit.

sive ecclesiam SS. Silvestri et Martini,

a Symmacho ædificatam,

8 *Idem Donatus lib.* 4, *cap.* 5. Sergius.... orphanotrophium refecit, ædemque SS. Silvestri et Martini in Montibus : novum ibi cœnobium psallentibus monachis constituit. *Sedit* Sergius II, *a* 10 *Febr.* 844, *usque ad* 12 *April.* 847, *in cujus vita ita scribit Anastasius Bibliothecarius :* Igitur summopere consummatus ipse a Deo protectus et beatissimus Papa pia devotione sollicitus pro desiderabili dilectione SS. Silvestri et Martini ecclesiam, quæ sancto eorum fuerat nomine consecrata, quam ab exordio sacerdotii sui, usque quo ad pontificatus culmen deductus est, strenue gubernavit, et per olitana tempora defecta vetustate marcuerat, ruinisque contracta, diu antiquitus lacerata manebat, Dei annuente clementia, in meliorem pulchrioremque statum a fundamentis perfecit. Absidam quoque ipsius aureis musivo perfuso coloribus ingenti amore depinxit.

a Sergio II restauratam,

9 *Subjicit deinde de translatis ab eodem sanctissimo Pontifice Diversorum reliquiis, tum aliorum, tum* Cyriaci et Mauri, Largi et Smaragdi, *etc. Fuerant* SS. Papiæ et Mauri *reliquiæ aliquæ ante* Sergii *pontificatum, nimirum anno* 835, *a Deusdona Diacono Romano et Theodoro ejus fratre, in Germaniam ad Rabanum, Abbatem tunc Fuldensem, allatæ. Testatur id, qui adfuit, Rodolphus Presbyter in Rabani vita, quam* 4 *Februarii dabimus. Is alias recensens Sanctorum reliquias, illud addit :* De ossibus SS. Pamphili Presbyteri et Martyris, Papiæ, Mauri, atque Victoris, *etc. ac paullo post ubi narravit, quo honore idem Abbas ossa* SS. Fabiani, Alexandri, Felicissimi, Agapiti, *IV Kal. Augusti*, cum auctoritate Otgarii Archiepiscopi Magontiacensis Ecclesiæ, per Reginbaldum Chorepiscopum ejus, *in ecclesia B. Mariæ Deiparæ collocarat, ista subdit :* Reliquorum vero Sanctorum ossa, qui supra nominati sunt, in arca, quam ad instar arcæ fœderis Dei ex ligno fabricatam atque deauratam, cum Cherubin ac vestibus suis, in basilica B. Bonifacii Martyris in absida Orientali posuerat, condidit, donec venerationi eorum locum congruum pararet. Quod et postea cum Dei adjutorio, quam celerrime potuit, devotus implevit. Hæc autem gesta sunt anno ab incarnatione Domini DCCCXXXV Indict. XIII.

translatæ,

aliæque in Germaniam,

et in Fuldensi cœnobio honorifice positæ

§ III. *Ad ecclesiam Oratorii translatæ.*

P*orro ad ecclesiam S. Adriani, corpora SS. Papiæ et Mauri, cum aliorum Sanctorum reliquiis, de quibus egimus XIX Januarii ad Vitam SS. Marii et Marthæ* § 1, *num.* 6, *et seqq. esse circa tempora* Gregorii IX *sub annum Christi MCCXXVIII translata scribit Baronius.*

Ex variis

Postea ad S. Adriani ecclesiam translatæ

ronius tom. 2. *Annal. an.* 270, *num.* 10 *his verbis :* Idemque plane accidit de SS. Papiæ et Mauri Romanorum militum venerandis corporibus, quæ diximus in iisdem Notationibus posita esse in Titulo Equitii, quod, quæ postea facta sunt, nobis essent penitus incomperta : revera autem ibidem (ut dictum est) inventa, et ab ipso etiam Gregorio Pontifice Maximo seorsum ab aliis in lapidea capsula fuerunt sub eadem Confessione recondita, translata ex eodem Titulo Equitii, ubi sub Sergio Papa Juniore, una cum aliis sanctis Martyribus fuerant collocata.

postea, parte ibi relicta,

11 Verumtamen aliquam partem dictorum Martyrum ibi esse relictam, satis ex eo potest intelligi, quod inventa modo eadem corpora, non sunt prorsus integra; licet maxima ipsorum pars dici possit, existentibus ibi eorumdem quoque capitibus, prout res ipsa cunctis patens perspicuo docuit experimento. Sed præter alia antiquitatis monumenta, in dicto Martyrum loculo tabella lapidea, lateruli instar, inventa est, hac inscriptione nota : In hoc loco requiescunt corpora sanctorum Martyrum Papiæ et Mauri. Quæ eodem in loco posita, una cum reliquiis asservantur.

in ecclesiam PP. Oratorii

12 Placuit autem Sanctissimo D. N. Sixto Quinto Pontifici Maximo, id agente, singulari amoris studio quo res nostras semper est prosecutus, ipso Illustrissimo ac Reverendissimo D. Augustino Cusano, ejusdem Ecclesiæ Diacono Cardinali, de nostra Congregatione jugiter benemerente, ut eorumdem sanctorum Martyrum Papiæ et Mauri sacra corpora ex Diaconia S. Hadriani in nostram ecclesiam, S. Mariæ et S. Gregorii in Vallicella dictam, et in regione Parionis positam, transferrentur. Quod religioso officio et munificentia ejusdem Illustrissimi ac Reverendissimi curatum est, cuncta quæ ad rem tantam opus essent, liberaliter exhibentis.

recens ædificatam,

13 Accidit prope divino miraculo, ut, cum multis annis summa impensa ædificaretur, et jam perduceretur ad finem, quæ in honorem Dei Genitricis et S. Gregorii Papæ eadem inchoata esset ecclesia; inter alia insignia illustraretur more majorum Martyrum quoque sepulcro: iidemque Martyres his ipsis diebus opportuno, Dei plane consilio, denuo apparerent; ut in ampliori ecclesia collocatos, majori illos Urbs (ut par est) prosequeretur honore; ipsi vero auctiora præstarent beneficia supplicantibus. Vidimus ea, pariterque tetigimus, ac licet indigni, iterum atque iterum exosculati sumus, eorumdemque sacro feretro, una cum collegis Fratribus, humeros in eorum Translatione læti subjecimus, III Idus Februarii, anno Domini MDXC. Dulce admodum atque jucundum fuit, post recensita tot certamina Martyrum, ultima hac ipsa die a tam insignibus Romanis Martyribus visitari. Suscepimus hilare tantos hospites, apud nos perpetuo permansuros, eosdemque patronos nostros ampliori cultu veneraturi, majoribusque in dies obsequiis, studiis, et officiis divina gratia adjuvante, sedulo frequentaturi.

Baronio cum aliis eas gestante,

præsentibus variis Cardinalibus,

14 Qui autem allata celebri pompa sanctorum Martyrum corpora religiosissimo obsequio exceperunt, ad infimos usque ecclesiæ gradus obviam prodeuntes, fuerunt Illustrissimi ac Reverendissimi S. R. E. Cardinales : Alphonsus Gesualdus Neapolitanus, Cardinalis Episcopus Portuensis. Gabriel Paleottus Bononiensis, Cardinalis Episcopus Albanensis. Nicolaus Sfondratus Mediolanensis, TT. S. Cæciliæ Presbyter Cardinalis Cremonensis. Dominicus Genuensis, TT. S. Laurentii in Pane et perna Presbyter Card. Pinellus. Hippolytus TT. S. Pancratii Presbyter Card. Aldobrandinus, major Pœnitentiarius. Hieronymus Taurinensis, TT. S. Petri ad Vincula Presbyter Card. de Ruvere. Scipio Mantuanus, TT. S. Mariæ de populo Presbyter Card. Gonzaga. Marianus Perbenedictus, TT. SS. Marcellini et Petri Presbyter Card. Camerinensis. Federicus Mediolanensis, TT. S. Agathæ Diaconus Card. Borromæus. Augustinus Mediolanensis, S. Hadriani Diaconus Cardinalis Cusanus, qui corpora Sanctorum jussu Sanctissimi conceptis verbis tradidit R. D. Philippo Nerio Florentino, Præposito Congregationis Oratorii. Guido Bononiensis SS. Cosmæ et Damiani Diaconus Cardinalis Pepulus.

excipiente eas S. Philippo Nerio.

§ IV. *Aliquæ reliquiæ in Flandriam translatæ.*

Aliquæ Cortracensi collegio Soc. Jesu

Cortracum (*quod S. Audoenus in vita S. Eligii, quam* I *Decembris dabimus,* Corturiacense municipium *appellat*) *oppidum est Flandriæ in Belgica secunda peramtiquum, ad* Lisam, *sive* Lætiam *amnem, in diœcesi Tornacensi. Hic Societati Jesu collegium Senatus populique liberalitate erectum, cum eleganti basilica, quæ ipsa tum aliorum Cœlitum, tum* SS. Papiæ *et* Mauri *reliquiis est nobilitata. Eas reliquias Cardinalis Cusanus Joanni Vendevillio Tornacensi Episcopo, eo ipso, quo corpora eorum translata erant, anno donavit : hic quinto episcopatus sui anno, Christi MDXCII, XV Octobris, moriens, Cortracensi collegio legavit. Subjicimus tum ipsius Cardinalis, tum Nicolai Zoesii, qui Vendevillio a secretis, dein ejus Officialis et Canonicus Tornacensis, post regius in concilio Mechliniensi Senator, ac demum quartus Silvæducensium Episcopus fuit, testimonia : quamquam extat quoque in ejusdem collegii archivo Michaelis d'Esne Episcopi Tornacensis diploma, anno MDXCVIII, II Julii datum, quo easdem reliquias primo Episcopatus sui anno approbavit. Illustrissimi Cardinalis Cusani testimonium sic habet :*

donatæ a Jo. Vendevillio Ep.

cui Cardinalis Cusanus eas donarat.

16 Augustinus miseratione divina S. Hadriani S. R. E. Diaconus Cardinalis, Cusanus nuncupatus, universis et singulis præsentes nostras inspecturis, notum facimus et attestamur, quod cum Revmus D. Joannes Episcopus Tornacensis, devotionis fervore incensus, magno studio a nobis postulaverit, ut ex reliquiis beatorum Martyrum, quorum sacra corpora in eadem nostra ecclesia nuper patefact sunt, aliquid ei impertiri vellemus; nos ejus pio desiderio satisfacere cupientes, visa facultate a S. D. N. Sixto V, Pontifice Maximo super reliquiis ab alma Urbe extrahendis eidem concessa, hodierna die reliquias infra scriptas, de quibus antiquis ejusdem Ecclesiæ monumentis constat, manibus nostris reverenter accepimus, et quatuor involucris separatim involvimus, prout distinctis locis inventæ fuerunt, licet simul conjunctæ, et permixtæ binæ aut ternæ, ad eum modum, quem infra singillatim exprimimus : non dubitantes apud ejusdem Dm Rmum magno honore et reverentia futuras, ut eorumdem Sanctorum meritis a Deo bonis omnibus cumuletur, quemadmodum ex animo precamur. Sunt autem reliquiæ Sanctorum trium Puerorum.

Sanctorum Martyrum Nerei, Achillei, et Domitillæ Virginis :

Sanctorum Martyrum Marii et Marthæ conjugum:

SS. Papiæ et Mauri Martyrum.

In quorum fidem easdem præsentes subscripsimus, et a Secretario nostro subscribi, nostroque magno sigillo obsignari jussimus. Datum Romæ die XX mensis Martii MDXL.

Augustinus Cardinalis Cusanus. Hieronymus Badesius Secretarius.

17 *Nicolai Zoesii testimonium ita habet :* Domini Executores testamenti Rmi D. Joannis Vendevillii Episcopi Tornacensis, præfatas sanctas reliquias Collegio Societatis Jesu in oppido Cortracensi dono dederunt, anno Domini MDXCIII, mensis Januarii die XII, quod testor ego infra scriptus Apostolica auctoritate Notarius admissus in Concilio Privato Regis Catholici.

N. Zoes Not.

DE

DE SANCTIS MARTYRIBUS SAMOSATENIS PHILOTHEO, HYPERECHIO, ABIBA, JULIANO, ROMANO, JACOBO, PAREGORIO.

Ex Menæis Græcorum.

XXIX Januar. *a*

Eodem die memoria sanctorum septem Martyrum *a* Samosati finitorum, Philothei, Hyperechii, Abibæ, Juliani, Romani, Jacobi et Paregorii.

SS. natalis.

Pro affixo cruci Verbo
Septem affiguntur clavis athletarum capita.

tormenta

His Christo auctoratis militibus, errores explodentibus, brachia ac femora fustibus contunduntur, dein immaniter laniantur, tum gravibus collo catenis injectis, custodiæ traduntur. Rursum educti cæduntur: ac demum suspensorum capita clavis configuntur; sicque Deo animas reddiderunt.

a *De Samosata urbe, quæ hic Samosatum dicitur, alibi Samosata plurali numero, consule dicta 7 Januar. ad vitam S. Luciani Presbyteri et Martyris. De his Martyribus nihil alibi legimus.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRICANIS PAULO, VICTORE, HONORATO.

XXIX Januar.

Ignoti hi nobis. Duo eos MSS. codices exhibent, et Carthusianorum Coloniensium appendix ad Usuardum. Vetus MS. S. Hieronymi: In Gadava civitate S. Pauli; in Africa Perusio Victoris Honorati; in Tuscia Constantini. *Ita videtur legendum:* In Gadava civitate S. Pauli; in Africa Victoris, Honorati. Perusio in Tuscia Constantini. *Confusiora etiam omnia in MS. Hibernico conventus Dungalensis:* Pauli Episcopi. Hippolyti Episcopi et Episcoporum trium Constantini Victoris Honorati Constantiæ Virg. Perosiæ Treviris. *Nec mendo caruisse codex videtur, quo usi Carthusiani; ita enim habent:* Item SS. Pauli, Victoris, Hippolyti, Honorati, Petrosiæ. *Ubi sita* Gadava *civitas sit, non legimus, nisi* Gadara *sit.*

DE S. BACULO.

EPISCOPO SURRENTINO IN CAMPANIA.

XXIX Januar.

S. Baculi natalis,

Tertius hic est e Surrentinæ urbis Protectoribus. S. Valerium XVI Januarii, S. Athanasium XXVI dedimus. Hujus nec ætas certa, nec res gestæ satis illustratæ. Natalem hoc die generali catalogo SS. inscripsit Ferrarius, his verbis: Surrenti in Picentibus S. Baculi Episcopi. *Ptolemæus quidem, quem secutus videtur Ferrarius, Picentinis Surrentum tribuit; at plerique refragantur, ac nominatim Plinius, qui a Surrento ad Silarum amnem Picentinorum agrum statuit.*

Vita.

2 *Vitam S. Baculi descripsit in libello de quinque urbis Surrentinæ Protectoribus David Romæus Philocasius, styli eleganti satis inepte affectatu, ut censebit lector. Consententia tradunt Ferrarius in catalogo SS. Italiæ, et Paulus Regius Vico-æquensis Episcopus 2 parte de SS. regni Neapolitani vitæ S. Antonini Abbatis cap. 11.*

VITA

AUCTORE DAVIDE ROMÆO PHILOCASIO.

a

b

S. Baculus egregie institutus

Baculus (addubito *a* an hoc sit nomen) Pontifex Surrentinus, ex veteri et illustri familia Neapoli, loco celebri, natus, (cujus *b* ætas in quorum Regum vel Pontificum Max. tempora incidit, non legimus) liberaliter institutus educatione doctrinaque puerili, ac in artium studiis liberalissimis est doctrinisque versatus, et justitiam, et pietatem fundamentum omnium virtutum colens, celeriter omnibus ingenii gloria, humanitate, sapientia, et integritate antecellere contigit: idque a puero; ut cives honesta, bona et gravi opinione, quam de ejus moribus habebant, eum diligerent et colerent: ejus laus excelso et illustri loco sita, in omnium civium et plurimarum civitatum conspectu, ad Surrentinos nec obscuro nec vario sermone, sed et clarissima et una omnium voce, perferebatur. Mortuo eorum Pontifice, habitis Comitiis calatis, Baculus sine repulsa factus est Pontifex. Homines nobiles allegantur, et cum mandatis et litteris mittuntur, qui hoc dicerent, eum Pontificem renuntiatum, ac peterent, ut ad se adiret: nihil ægrius majoreque suo labore fecerunt, quam ut eum ad suam sententiam, Surrentumque perducerent, ubi summa pietate desiderabatur. Sic ejus adventus celebrabatur, ut famam ingenii integritatis expectatio, hominis expectationem ipsius adventus, admiratioque superaret.

fit Surrentinus Episc.

2 Ejus virtus hominum opinioni respondit; et quam ipse sui expectationem concitarat, eam non modo sustinuit, sed facillime vicit. Factus Superior ordine, non fuit inferior prudentia, vitæque integritate. Pergebat porro ut fecerat, ita ut nec Deo, nec hominibus unquam stomachum moverit, ut adversas res, sic secundas placate atque moderate ferebat, bene sentiebat, recteque faciebat: optimorum consiliorum, recte factorum, rectæ voluntatis, suique officii conscientia se sustentabat, a qua in omni vita sua transversum unguem non discessit: quod debuit semper præstitit: ab omni culpa plurimum abfuit: omnes consilio, omni studio, re juvabat. Cum senex concinnatus a Deo vocatus est IV Kal. Februarii, ex cujus interitu magna fuit acerbitas, Surrentini desiderio sui Baculi angebantur, præcipueque in eo dolebant quod acciderat universis, et eo fructu privabantur: vix poterant sustentare mœrorem suum, doloremque ejus decessionis, qui eo animo fuerat quo is fuerat; quo magis divina virtus, eo majore dolore ab eo divellebantur. Nec vero si sibi eripiebatur, illi irascebantur, a quo tantum volnus accipiebant. Nam Deum sibi eum eripere, videbant: hæc una eos consolatio sustentabat, quod nullum ab eo amoris, nullum studii, nullum pietatis officium civitati deerit: sed Deo supplicem se pro ea abjiciet, omni amore enitetur, efficiet, ut eam cura sua et prudentia juvet.

sancte vivit

moritur

3 Quare Surrentini in ejus corpore sibi spem ponentes,

Victori. Davide Romulo. In templum idolorum,

nentes, quæ sola in miseriis homines consolatur, illud in urbis muro sepelierunt, ut duo præsidia et propugnacula hostibus opposita et objecta haberent, quibus contra omnes illorum impetus uterentur; iisque satis firmis præsidiis urbem firmarent. Hodie ejus sepulchrum in media urbe est. Cur autem longo intervallo ex eo loco transferrent illuc, caussa hæc fuisse dicitur. Erat ad mediam urbem templum diis Barbarorum consecratum (qui nostram religionem non colunt, sed repudiant, eos Barbaros appellamus) imaginibus, simulachris, quæ idola vocamus, refertum. Illinc omnes præstigiæ, omnes fallaciæ, omnes doli, omnes machinæ, omnes captiones nascebantur: qui ea via iter faciebat, suo periculo id faciebat, nec impune id ferebat; videbat enim formas deorum manium, quas et larvas et lemures vocant, ac miros magicosque terrores afferebat: propter eam caussam redibat mente captus, lymphatus, qui et larvatus, et ceritus dicitur.

propinquum mum spectris sæpe tantum.

4 Deus vero, quem tam eorum miseret, qui ejus misericordiam non requirunt, quam qui illam non efflagitant, Surrentinos captivos ab orci satellitibus redimere, et illam quoque divinationem, nec veram sed opinabilem, pariter cum ceteris, quæ maxime fraudi omnibus semper fuit, e repub. Christiana explodi, et superstitione sagarum, quæ omnium fere Surrentinorum animos oppresserat, civitatem solvere ac liberare; et quia aliqua erroris humani culpa tenebantur, eos a scelere liberari, servile jugum ab eorum cervicibus dejici, et suam religionem propagari volebat, perfecit, ut præter omnium opinionem divinitus res acciderit miranda, gratissima, jucundissima, et vix credenda, nisi hominum ornatissimorum, qui hac in re interfuerunt, præsentesque viderunt, testimonio comprobata fuisset. Itaque Surrentinorum Dominus, qui *c* Dux dicebatur, prope jam occidente sole, equo huc et illuc concursans, pervenit eo, et præter opinionem improviso in larvarum coronam, in muliebrem figuram habitumque conversarum incidit: quæ armatæ eum adeuntem sepserunt, et vi impetuque facto sunt imparatum adortæ; agitabant, insectabantur, sauciare et vulnerare conabantur. Ille cum a tergo, a fronte, a lateribus teneretur, vim vi illatam, vitam suam ab inimicis defendens, ex equo pugnans, suis se armis tegebat, gladioque stricto eas insequens uni illarum lacertum amputavit, et exanimatus e manibus effugit, ex insidiis evasit, profugit, evolavit illinc; ne spirare quidem sine metu poterat.

una earum mutilata,

5 Postero die mane qui eo accesserunt, unum simulachrum projectum, humi stratum, mancum, et lacertum brachio abscissum viderunt. Tum Deus per eum, qui publicis sacris præerat, Surrentinis persuasit, homines a consuetudine subito converti, ad diversas vitæ rationes traduci, et statuas, imagines, simulachra in eo fano venerata deturbare, affligere, comminuere, dissipare, ac in mare *d* abjicere. Hoc nimirum est illud, quod dicitur Surrentinus sinus antea sua natura tranquillus fuisse, ventorum vi agitari atque turbari non solere, ut ceteri sinus, nullaque ibi naufragia fieri : sed maxima hieme certo cursu tuto transiri posse; nullaque periculi tempestas nautas de eorum cursu metu dimovere. Ex eo autem tempore illi dii manes adhibere sævitiam in navigantes, crudelitatem exercere in omnibus, vexare, rapere, omni crudelitate eos lacerare, et navigia evertere conantur. Persæpe accidit, ut optimi gubernatores, qui vim tempestatis superare non possunt, fluctibus obruantur, naufragia miserrima faciant; mare omni æstu effervescat, perfidæ existant tempestates, procellæ, naufragia.

re in mare abjecta *d*

6 Secuta est illorum execratorum altarium eversio, et expiatam ab illis nefariis sceleris vestigiis ædem, sublatisque omnibus, et nominis deorum memoria cum vestigio illarum rerum, non modo ex ædibus, verum etiam ex litteris deleta; ex profana sacram factam D. Felici Nolano Pontifici dedicaverunt, cujus dies festus atque solennis celebratur Nolæ quotannis XVII Kalend. Decembr. In hanc D. Felicis ædem corpus postea D. Baculi exportaverunt, excepto lacerto, ut eo abscisso maximum fanum ornaretur, ibique sepultura affecerunt.

transfertur S. Baculi corpus.

7 Multis post annis Sergius quidem Sacerdos, hujus templi custos, ædem reficiens ac reconcinnans, quatuor columnas marmoreas circa altare, ubi D. Baculus humatus est, collocabat, quæ sustinerent cameram, testudinem, quæ statueretur super aram. Perfosso pavimento, summæ et acerrimæ odorum suavitates ex foraminibus efflabantur, et ad superiora ferebantur, ut non modo qui in templo, verum etiam qui circum templum erant, illius odorationis voluptate caperentur, veluti thure et odoribus incensis. Cumque Sergius columnam humero sustinere vellet, nec id pie faceret, illico se lateris dolore consumi dixit : tum etiam dimidia parte corporis debilitatus, mancus et membris illis captus, debilis est factus. Sed videns nullam gravem subesse caussam, et quid ejus animum offendisset, intelligens, lacrymas profundens, prostravit se, et D. Baculo pro se supplicare non desistens, sanatus est, ac sanctius D. Baculum colens, bene honesteque vivens, post aliquanto *e* Stabianorum Pontifex factus est. Ad hæc aliud in Vita *f* D. Antonini scribemus.

Ejus altare ornatum non sine miraculo. *e* *f*

Jam habetis, Surrentini, quo hastili, quo Baculo nitamini.

a *Cur non tam hic* Baculus, *quam alii* Scipiones, *proprio nomine appellari potuit?* b *Antiquum esse, inde conjicit Ferrarius, quod ejus corpus in delubrum dæmoniorum statuis recens repurgatum, translatum dicatur. Mansere quibusdam in urbibus Italiæ ad multa secula idololatriæ vestigia, et fana deorum, nondum Christianorum ritibus consecrata, etsi occlusa.* c *Regius unum e primoribus illius urbis fuisse scribit.* d *Juxta locum qui* Meta *dicitur, ut scribit Regius.* e *De Stabiis egimus ad* S. Catelli *vitam 19 Janu.* f *14 Feb. ubi sæpius cum aliis Surrenti Patronis apparuisse, ac victoriam suis civibus contra Barbaros obtinuisse scribitur.*

DE S. GILDA SAPIENTE,

ABBATE IN BRITANNIA ARMORICA.

§ I. *S. Gildæ Sapientis ætas.*

Sæculo VI XXIX Jan.

S. Gildas Sapiens

Plures memorantur a *Scriptoribus* Gildæ, *aliqua celebres laude. Nos de Sanctis quærimus. Angli duos e gente sua proferunt, Armorici Britanni duos, præter* S. Tremonium, *qui et ipse* Gildas *est dictus. Non omnem submovere caliginem speramus : tutiora tamen certe sectabimur. Ergo de Scriptore primum agemus, cujus gemini in Bibliotheca Patrum extant libelli; si non unicus fuit, in duos dein a librariis divulsus : prior Britannicæ nobilitatis ac plebis, alter Cleri acrem objurgationem continet.*

non sæculo 5 floruit.

2 *Albertus Magnus de Morlaix in historia SS. Britanniæ Armoricæ, ita duos statuit* Gildas, *ut priorem velit anno 405, Grallonis Regis exequiis interfuisse; eumdem tamen illum librum adversus Britannicæ nobilitatis scelera, sive de Britanniæ excidio, scripsisse, cum ipse se longe recentiorem auctor profiteatur, ut mox dicemus. Bellarminus lib. de scriptor. Eccl. et Jacobus Gualterius in Tab. Chronograph. Scriptorem illum ad annum Christi 495 statuunt. At bimulus tunc erat.*

3 *Ipse*

sed natus anno Christi 493.

3 *Ipse ætatem suam, certumque annum nativitatis indicat.* Ex eo tempore, *inquit in libello de excidio Britanniæ*, nunc cives, nunc hostes vincebant, ut in ista gente experiretur Dominus solito more præsentem Israelem, utrum diligat, an non; usque annum obsessionis Badonici montis, novissimæque ferme de furciferis non minimæ stragis : quique quadragesimus quartus, ut novi, orditur annus, mense jam uno emenso, qui et meæ nativitatis est. *Advenere Britanniam Saxones anno* 449, *ut Beda scribit lib.* 1, *cap.* 16, *atque quadragesimo quarto post, Christi nimirum* 493, *urbem recentioribus* Bathoniam *dictam, modernis Anglis* Bathe, *ipsis tum* Bathancester, *Britannis*, Caer Badon, *Ptolemæo* Ὕδατα Θερμά, *Antonino* Aquas Solis, *obsederunt : sed cum Aurelius magnanimus Rex supervenisset*, montem Badonicum *occuparunt, et maximo numero cæsi sunt. Is mons, ut auctor est Cambdenus*, Bannesdowne *nunc dicitur, et* Bathstone *viculo, Bathoniæ urbi propinquo, impendet, ostenditque etiamnum aggeres ac vallum. Testatur idem verba illa* Gildæ *ita legi in MS. Cantabrigiensi :* usque ad annum obsessionis montis Badonici, qui non procul ab ostio Sabrinæ habetur. *Recte, nam non procul Bathonia* Avona, *cui adjacet, in* Sabrinæ *æstuarium sese exonerat. De ea Saxonum clade, quam alibi quidam volunt contigisse, ita scribit Ranulphus Cestrensis lib.* 5, *cap.* 4, *ad an.* 493. Hoc quoque anno facta est magna strages Saxonum in obsidione Badonici montis, per Ducem Britonum Aurelium Ambrosium, videlicet XLIV anno ab adventu Anglorum. *Ast Huntintoniensis Arturo hanc victoriam tribuit; cui non subscribimus.*

quo cæsi Saxones

4 *Habemus ergo* Gildæ *annum natalem. Quo anno librum illum scripserit, ipse quoque significat, ita scribens :* Cujus tam nefandi piaculi non ignarus est immundæ leænæ Danmoniæ tyrannicus catulus Constantinus, qui hoc anno, post horribile juramenti sacramentum, quo se devinxit, nequaquam dolos civibus, Deo primum jureque jurando, Sanctorum demum choris et Genitrice comitantibus, facturum, in duarum venerandis matrum sinibus, ecclesiæque carnalis, sub sancto Abbate Amphibalo, latera regiorum tenerrima puerorum, vel præcordia crudeliter duum totidemque nutritorum, inter ipsa, ut dixi, sacrosancta altaria, nefario ense hastaque pro dentibus laceravit. *Hæc Gildas : quæ Westmonasteriensis anno post mortem Arturi gesta scribit :* Anno gratiæ 543, *inquit*, duo filii Mordredi (*quem Saxonibus fœderatum Arturus prælio victum occiderat*) insurrexerunt in Regem Britonum Constantinum, volentes patrem vindicare; qui Saxonibus confœderati prælia plurima commiserunt : quos tandem Constantinus in fugam pulsos persequens, unum Wintoniæ, in ecclesia S. Amphibali, ante altare trucidavit : alterum vero Londoniæ, in quorumdam Fratrum cœnobio absconditum, crudeli morte damnavit, *an tum Londonium adhuc Britanni tenuerint, alii disquirant. Quod in Gilda habetur* sub sancto Abbate Amphibalo, *Cambdenus legit :* sub Abbatis amphibalo, *id est, ut interpretatur*, sacra veste utrimque villosa. *Colitur quidem* S. Amphibalus *XXV Junii, sed Abbas non fuit, neque alium Abbatem* Amphibalum *novimus; licet, hujus dumtaxat loci auctoritate, Balæus Amphibalum Wintoniensem Abbatem confingat*, virum spectatæ eruditionis ac vitæ approbatæ *dicatque ad Gildam dedisse de illa regiorum juvenum cæde epistolam, ac sub Maglocuno an.* 560 *claruisse. Qui volet, id credat, Balæo auctore : quem nimis temere secutus Pitseus.*

scripsit anno 543

5 *Scripsit ergo Gildas eum libellum altero ab Arturi morte anno*, post decem annos, *ut habet infra vitæ illius auctor cap.* 3, *num.* 21, ex quo e *Britanniis* recesserat, *aut potius* post decem et octo, *aut* viginti, annos : *recessisse enim dicitur cum* 30 *esset annorum, sub annum* 523, *aut* 524. *In eo libro, inquit idem auctor*, quinque Reges ipsius insulæ redarguit, diversis sceleribus atque criminibus irretitos : *et acriter sane redarguit;* Constantinum, *de quo jam egimus;* Aurelium Conanum, Vortiporium, Cuneglasum, Maglocunum; *singulis gravissima scelera exprobrans. Unde fas scit conjicere cum tunc in Britannia insula non fuisse; neque enim crudeles illi et tot parricidiis infames tyranni, tantam monachi unius in sua ditione degentis, libertatem tulissent. Et præter vitæ scriptorem, ipse id videtur Gildas indicare, qui quæ prolaturus sit in medium, hausisse se profitetur*, non tam ex scriptis patriæ, Scriptorumque monumentis, (quippe quæ vel si qua fuerint aut ignibus hostium exusta, aut civium exulum classe longius deportata non compareant) quam transmarina relatione, *et infra :* Quid celabunt cives, quod non solum norunt, sed exprobrant jam in circuitu nationes?

Ex variis in Gallia, invectivam in Reges Britanniæ in sulæ,

6 *Hos porro Reges, quos Gildas reprehendit, plerique Britannicarum rerum scriptores volunt universæ rei Britannicæ, eadem qua antea* Aurelium Ambrosium *potestate, successive præfuisse, atque ita scribit Ranulphus lib.* 5, *cap.* 6. Arturus moriens concessit diadema regni sui Constantino cognato suo, qui fuit filius Cadoris Ducis Cornubiæ; qui pluries cum filiis Mordredi conflixit, ac tandem eos extinxit; sicque post decem regiminis sui annos obiit. Post quem Aurelius Conanus tribus annis regnum tenuit. Post quem Vortiperius decem annis. Post quem Malgo Pulcher, strenuus et dapsilis, sed Sodomitica peste infectus, aliquot annos regnavit. *Quæ si vera sunt, oportet* Gildam, *qui prius in libello suo solum objurgaverat* Constantinum, *dein labentibus annis, ut successorum ejus flagitia audiebat, eorum quoque inseruisse reprehensionem. Et potuit id sane, qui, ut Pitseus tradit, nonagenarius, ut alii, saltem grandævus decessit.*

non successive regnantes.

7 *Sed cur non potius vir acri et expedito stylo, novam scribebat ad singulos, aut certe adversus eos edebat, invectivam? an ita fœtum illum suum ferebat in oculis, ut eum putaret identidem a gentilibus suis relegi, si vel aliquot solum adjectæ periodi essent? Probabilius igitur censent recentiores, eodem omnes hos Regulos tempore, in variis Walliæ provinciis, regium sibi nomen auctoritatemque vindicasse, itaque quod reliquum erat Britannicæ virtutis bellis civilibus penitus attrivisse; cum possent, si non et offensum Numen, et ipsorum læva mens obstitisset, et Dux iis Aurelio Arturove similis contigisset, Saxones fortassis e tota insula pellere. Meminit bellorum civilium ipse Gildas, et Reges hos non toti Britannicæ genti, sed singulis dumtaxat provinciis, imperasse innuit, dum Constantinum* leænæ Danmoniæ tyrannicum catulum *nominat, Vortiporium* Dimetarum tyrannum. *Tenuerunt olim* Danmonii *provinciam Britanniæ maxime in Occidentem porrectam, quæ* Cornwallia *et* Cornubia *a recentioribus appellatur. Huic provinciæ sub Arturo* Cador Dux *præfuerat : regium titulum usurparat* Constantinus. Dimetæ *vero, sive* Demetæ, *a Ptolemæo in ea Britanniæ parte collocantur, quæ nunc* West-wales, *id est*, occidentalis Wallia *dicitur, complectiturque agrum* Maridunensem, Penbrochiensem, Ceretícum. *Hic Vortiporius imperitavit. Hæc de Gildæ ætate ex ipsiusmet fere scriptis eruta sunto.*

sed simul in diversis provinciis.

§ II. *An Gildæ plures? eorum scripta.*

duo Gildæ a Britannis excogitati, Albanius et Badonicus :

N*ondum vitam* Gildæ, *nec incuriose tamen scriptam, proferimus. Quid Angli recentiores, et qua fide, de* Gilda *ejusque scriptis prodiderint, prius operæ pretium fuerit proponere. Joannes Balæus et Joannes Pitseus bene longos scriptorum Britanniæ catalogos ediderunt; uterque se Joannis Lelandi commentarios (quos non vidimus) sequi profitetur : et facit id fortasse Pitseus fide meliori ut Orthodoxus, majori certe modestia : Balæus, qui cum cuculla pudorem exuerat, stolidissimis maledictis scripta sua omnia commaculavit. Ambo duos statuunt* Gildas,

priorem

EX VARIIS.

priorem Albanium *cognomento, alterum* Badonicum, *et hunc libri illius de Britanniæ excidio faciunt auctorem. Pitsei dabimus verba. Ita is de Badonico scribit :*

Badonici elogium ex Joan. Pitseo,

9 Gildas Badonicus, qui et cognominatus est Sapiens, natione Britannus, S. Iltuti Morganensis discipulus, post peragratam discendi studio totam Britanniam, transfretavit in Hiberniam, ubi et discens humiliter a majoribus, et diligenter minores docens, in utroque genere multum tum sibi tum aliis profuit. Inde reversus in patriam, Cadoco, viro per id tempus sanctitatis et doctrinæ fama celeberrimo, se apud cœnobium Lancarvanan in disciplinam tradidit. Deinde in famosissimo Banchorensi monasterio monachum induit. Ubi nactus otium, humaniores litteras et Philosophicas scientias denuo breviter repetiit. Quibus studiis deinceps vale dixit; et, ut populum melius docere posset, se totum sacrarum litterarum lectioni et meditationi dedidit. Cum autem in concionibus singularem haberet gratiam, in eo munere peragendo bonum Ecclesiæ valde promovit. Erat in dictis verax, in factis sincerus, in vita et moribus integer, in vitiis reprehendendis acer, in virtutibus laudandis profusus; utramque maxime circa sui temporis Clerum et facultatem exercuit, et libertatem. Nec ipsis etiam in seculari statu Regibus aut Principibus pepercit. Imo eos de suis excessibus nominatim taxavit, acriter redarguit, et suis coloribus illorum quemque graphice depinxit. Constantium Cadorum, Aurelium Conanum, Vortiporium, Cuneglasum, Malgocunum, et alios, ut in epistola ejus de excidio Britanniæ videre est, severe increpavit. Magno cum dolore multa mala evenire vidit, quæ Gildas Albanius ingenti cum terrore eventura prædixerat.

Lib. 1 cap. 22

Hunc venerabilis Beda quasi per antonomasiam notanter Britonum Historicum vocavit. Et est sane auctor antiquus, et scriptor non vulgaris. Nam ex ejus scriptis colligitur illum natum anno quadragesimo quarto, quam Saxones in auxilium Britonum vocati venerunt in Britanniam, qui fuit annus humanæ salutis reparatæ 493. Scripsit de immortalitate animæ librum unum, de excidio Britanniæ epistolam. In sui temporis Clerum librum unum. Historiam quamdam, librum unum. De gestis Britonum historiam. Tandem gloriosus Christi Confessor nonagenarius in Banchorensi monasterio sanctissime diem suum obiit, et sepulturam accepit IV Kalendas Februarii circa annum Messiæ 583, dum adhuc rudentis imperii Britannici clavum teneret Malgocunus. Vita ejus (quo auctore nescio) haberi dicitur MS. Cantabrigiæ in collegio S. Benedicti. Joannes etiam a Bosco in libro quem collegit ex veteribus membranis bibliothecæ Floriacensis non contemnenda habet vitæ illius fragmenta. Vide nostrum de Apostolicis Britanniæ viris catalogum.

...taminatum

10 *Hæc Pitsæus. Non sunt sane contemnenda, ut recte confitetur Pitseus, quæ de Gildæ vita habet Joannes Boscius, sed multum ea discrepant ab his quæ ipse tradit. Quis credat universam Britanniam peragrasse Gildam, quæ tota bellis tunc ardebat, et magna ex parte jam occupata erat a Barbaris?* S. Cadoco in *Lancarvanensi cœnobio dedisse operam, monasticam in Banchorensi vitam complexum, litteris humanioribus isthic incubuisse, neque refellere animus est, neque antiqui scriptoris, quo id firmemus, testimonium occurrit. Fuit* Banchor, *sive* Bangor, *aut* Bongor, *celeberrimum amplissimumque monasterium ad* Devam *flumen, in Flintensi Comitatu, ad Cestriæ fines, ipso loco ubi quondam* Bonium *urbs. Nunc de altero Gilda quid Pitseus scribat, videamus :*

Albanii elogium ex eodem Pitseo,

11 S. Gildas Albanius (historicum cognominat Matthæus Westmonasteriensis ad annum 186,) regio Britannorum sanguine in Britannia natus, S. Patricii aliquando discipulus. Postquam humaniores litteras in patria perfecte didicisset, et artes liberales degustare cœpisset, adhuc adolescens studiorum caussa transfretavit in Galliam, partim ut tumultus bellicos declinaret, partim etiam quoniam adhuc in Britannia suspecta fuit nonnullorum doctrina propter hæresis Pelagianæ contagionem. In Galliis itaque ad aliquot annos vivens et linguam, et philosophiam, omnesque scientias tum sacras tum profanas, accurate didicit. Rediensque in patriam, una cum multiplici doctrina copiosam retulit librorum supellectilem; et ut liberius Deo divinarumque rerum contemplationi vacare posset, in solitudinem exivit, ubi se jejuniis, orationibus, vigiliis, ciliciis quotidie macerabat. Multi autem fama virtutum ejus moti undique ad eum confluebant, ut ab eo morum gravitatem et religionis sinceritatem, simul cum bonis litteris addiscerent. Omnes enim optima quæque et verbo docebat et facto. Spiritu etiam prophetico multas prædixit clades quæ post evenerunt. Varia pererudite scripsit, ex quibus aliqua ferunt haberi MSS. Cantabrigiæ in publica Academiæ bibliotheca. Composuit autem, teste Matthæo Westmonasteriensi et aliis, Concordantias in quatuor Evangelia, libros quatuor; Acta SS. Germani et Lupi, librum unum; De primis insulæ incolis, librum unum; Regum Britannorum historiam, librum unum; De victoria Aurelii Ambrosii, librum unum; Versus vaticiniorum, librum unum; De sexto cognoscendo, librum unum; Super eodem sexto librum unum; et alia multa. Sanctissime diem suum obiisse dicitur in insula quadam non longe a Sabrina flumine, IV Calendas Februarii, anno Domini 512 regnante, vel potius cum Anglo-saxonibus de regno dimicante, Uthero Pendracone. Corpus ejus postea translatum dicitur in cœnobium Glasconiense, et ibidem honorifice sepultum est. Vide nostrum de viris Apostolicis Catalogum.

12 *Eadem fere habet Balæus. Verum qua auctoritate probant S. Patricii fuisse discipulum? In Gallia tumultus bellicos qui potuit devitare, quæ ipsa barbararum gentium incursionibus tunc maxime infestata est? Capgravius quidem circa ostia* Sabrinæ *in insula quadam habitasse scribit, sed cum infestaretur a piratis Glastoniam se recepisse, atque non procul ab illo antiquissimo monasterio et domicilio Sanctorum, ecclesiam ædificasse, ibique vitam eremiticam egisse ac tandem IV Kalendas Februarii decessisse, et Glastoniæ sepultum. Sed alia habet Capgravius, seu quisquis auctor est illius vitæ, haud satis vel testata vel etiam credibilia; idemque videtur* S. Cadoci, *quam XXIV Januarii dedimus, vitam scripsisse, paradoxam et nobis nequaquam probatam.* *discussum.*

13 *Ceterum unus idemque nobis* Gildas *ille et* Badonicus, *et* Albanius *videtur, non* S. Patricii *auditor, sed* S. Iltuti *alioruinve, et fortassis* S. Patricii *discipulorum, qui patre Albaniæ Rege natus, inde* Albanius *dictus a recentioribus, et* Badonicus, *quod prælii ad Badonicum montem commissi meminerit. Ita censent tum alii viri eruditi, tum nuperrime Aubertus Miræus in sua Bibliotheca, et Gerardus Joannes Vossius lib. 2, de Historicis Latinis cap. 21, qui tamen unde acceperint eum Banchorensem Abbatem fuisse, non produnt. Unicum fuisse* Gildam, *clarius patebit, si qui utrique tribuuntur libri, discutiantur.* *Unicus S. Gildas, Albanius et Badonicus dictus.*

14 Gildam Badonicum *tradit Balæus scripsisse,* De excidio Britanniæ lib. 1. In sui temporis Clerum lib. 1. Conciones mordentes. Historiam quamdam, quæ incipit : Alboinus Longobardorum Rex ab. De immortalitate animæ lib. 1. *Addit Pitseus* De gestis Britonum historiam, *quæ dicitur MS. extare. Verum ex his sex libris primi duo extra controversiam sunt. Liber* de gestis Britonum, *idem nobis videtur, qui et de excidio Britanniæ.* Conciones mordentes *fortassis excerpta quædam sunt ex duobus illis prioribus epistolicis tractatibus. Historiam illam quæ incipit,* Alboinus Longobardorum Rex, *quis a Gilda scriptam credat, qui quo anno in Italiam venit Alboinus, Christi nimirum* *Libri Badonico tributi,*

rum 568, jam septuagesimum quintum annum agebat ætatis? Legit eam historiam fortasse quispiam in eodem scriptam codice, in quo et Gildæ erat liber, et ejusdem fœtum utrumque credidit. Idem fas de libro altero animæ immortalitatem asserente suspicari. Non quod non ipsi plura scripsisse acerrimi ingenii virum existimemus; sed tribuere illi incerta, non visa, nullius antiquioris scriptoris fide testato opera temere volumus.

et Albanio

15 Gildæ Albanio *hæc tribuit Balæus* : De primis habitatoribus insulæ lib. 1. Regum Britannorum historiam lib. 1. De victoria Aurelii Ambrosii lib. 1. Versus vaticiniorum lib. 1. Acta Germani et Lupi lib. 1. De sexto cognoscendo lib. 1. Super eodem cognoscendo lib. 1. Commentarios Evangeliorum lib. 4. *Sed tres priores libros non esse alios a libro* Gildæ Badonici de excidio Britanniæ, *legenti patet.* De primis insulæ habitatoribus *citatum uspiam Gildam legerant : librum alium a vulgo notis, et auctorem alium commenti sunt. Unus idemque est, et de primis insulæ habitatoribus scribit* : Hæc erecta cervice et mente, ex quo inhabitata est, nunc Deo, interdum civibus, nonnunquam etiam transmarinis Regibus ingrata consurgit, etc., *quem locum citans Polydorus Virgilius lib. 1, ista subjungit :* Hic Gildas innuit primos insulæ habitatores cognitionem habuisse Dei, etc. *Eadem prorsus ratione victoriæ Aurelii Ambrosii, et veterum Regum Britanniæ, facta uspiam mentio est, Gilda citato; et qui Gildæ librum de excidio Britanniæ non legerant, alium librum, alium auctorem excogitarunt.* De Actis SS. Germani et Lupi, *nihil habemus quod pronuntiemus : quæ in manibus sunt, ab aliis composita auctoribus sunt : proferantur illa, aut certe veterum de iis testimonia. Idem de Commentariis illis in Evangelia judicium esto. Nam de sexto cognoscendo quid scriptum sit, aut a quo, aut quid sibi id velit, haud divinamus.*

hujus vaticinia ab impostore conficta.

16 *Libellum vaticiniorum audimus extare, ipsi non vidimus : explodunt eum Polydorus, Vossius, Miræus, alii. Polydori hæc verba sunt :* Extat item alter libellus (ut tempestive Lectorem nefariæ fraudis admoneamus) qui falsissime inscribitur Gildæ commentarium, haud dubie a quopiam circulatore compositum, ad corroborandum cujusdam novi hominis commentum. Sane is nebulo longe post homines natos impudentissimus, summatim illud ex ejusmodi novi auctoris farina dealbavit, crebro facta Bruti mentione, id quod Gildas numquam somniavit : et ut callidius legentes falleret, quædam ex suo addidit, quo vel duos fuisse Gildas, vel hunc libellum Gildæ prioris opusculi epitomen crederes. Quorum tamen utrumque tantum abest ut a doctis recipiatur, ut etiam unusquisque mediocriter eruditus, id doli facile deprehendat, ac pro fallacia habeat. *Hæc Polydorus. Eadem ex Polydoro recitat et probat Vossius, omninoque duos fuisse Gildas negat, et Buchananum in Gildæ ætate multipliciter hallucinatum merito reprehendit.*

Alius Gildas fabulosus scriptor.

17 *Alius præterea* Gildas *citatur, genere Britannus, patre Hiberniensi, qui ineptissima quædam scripta edidit, anilibus fabulis referta, quæ neque nos vidimus, nec legere otium foret aut mens. Satis est a viris eruditis explodi otiosi impostoris vanitatem. Meminit ejus Vossius lib. 2, de historicis Latinis cap. 36. Nicolaus Harpsfeldius lib. 1, cap. 23, ubi de Albanio illo Gilda ejusque vaticiniis ambigue loquitur. Illius tertii Gildæ scripta ambitiose recensent Balæus et Pitseus : et hic quidem eruditionem hominis laudat, mentiendi libidinem reprehendit. Alium idem* Gildam *laudant, scriptis clarum, et Romæ quidem a temporibus Augusti versatum ad Juvenalis, Martialis, ac Valerii Flacci ætatem, imperium videlicet Domitiani, satis diuturno quidem tempore ut potuerit quispiam veterum ejus meminisse. At satis Gildarum est. Unicum agnoscimus ac veneramur.*

§ III. *Gildas unicus in Gallia, isque Britannus.*

Ex variis.

I*n Galliam cum nostro Gilda navigemus; sed meliori quam ei quidam tribuunt, navigio, ac remigibus, Occiduam Galliæ inter Aquitanos ac Belgas oram* Armorici *colunt, qui nunc* Britanni, *sive* Britones *nuncupantur, vel quia e Britannia insula oriunda, vel quia ab ipsis, ut volunt, et suffragatur Beda, primum in insulam ductæ coloniæ. Horum Gallicanorum Britonum populi plures, jam olim celebres et re nautica et belli studiis. In his ad Australem plagam, Oceano proximi, unde* Armoricum *nomen,* Nannetes, Veneti, Curiosolites. *Curiosolitum regionem* Cornugalliam, *urbem* Corisopitum *vocavere medii ævi scriptores, quæ ipsis* Kemper, *et* Kempercorentin *dicitur, a S. Corentino Patrono. Nannetum urbs vulgo* Nantes *appellatur, ad Ligerim amnem sita. Medii inter Nanetes et Curiosolites* Veneti *sunt. Apud hos ad lævam* Blaveti *fluminis ripam* S. Gildæ *monasterium est, quod vulgo* S. Gildas de Ruys *nuncupatur, aliis* Riveuse, Ripeuse, Ruyeuse, Ruitiense, Reum-visii.

Rhuytiense S. Gildæ monasterium

19 *Id a* S. Gilda, *sive* Gildasio, *conditum in confesso est. Sed duos quidam* Gildasios *faciunt, quorum prior id construxerit, alter restaurarit. Albertus Magnus de Morlaix, priorem illum gente Hibernum, Grallonis I Britonum Armoricorum Regis Cancellarium ait fuisse, ac sibi donatum Rhuytiense castrum in cœnobium convertisse; ejusdem Grallonis exequiis anno Christi* 405 *interfuisse jam tum Abbatem Rhuytiensem, una cum S. Winnaloeo, de quo III Martii agemus; idque ex veteribus monumentis constare : sed grandem natu decessisse hunc* Gildam, *cum librum de excidio Britanniæ sub Vortigerno scripserit. Quanta monumentis illis, quæ et alibi citat, habenda sit fides, alii examinent : id certum est, auctorem libri illius de excidio Britanniæ diu post Vortigerni mortem natum, sub annum demum* 543 *illum commentarium composuisse, ut supra probatum est. Nec ipse satis sibi auctor hic constat, dum et alteri Gildæ librum illum tribuit.*

non sub annum 400 conditum,

20 *Dicitur quidem in Breviario Ecclesiæ Nannetensis,* Grallon, qui toti provinciæ *Armoricæ* imperabat, *Gildæ* sanctitatis et meritorum fama permotus, monasterium in insula Ruiensi ipsi et suis extruxisse, multisque redditibus ditasse. *Sed si nullus ab anno* 405, *ad* 800. *Britonum Rex Duxve* Grallo *fuit, ut contendit idem Morlaix, dicemus in* Grallonis *nomine isthic mendum esse, cum ibidem addantur Gildæ in litterarum studiis socii* SS. Sampson *et* Paulus, *quos nemo ante Theodosii senioris ætatem natos scribit, sed integro seculo juniores cuncti fatentur; quo nimirum tempore, et ille vixit* Gildas, *quem vult Morlaix monasterium illud reparasse, tempore Wroci Venetensium Comitis : quem monachus Ruiensis, qui ante* 600 *fere annos, ut mox dicemus, S. Gildæ vitam scripsit, non restauratorem illius cœnobii, sed primum ejus auctorem scribit.* Veniens itaque ad quoddam castrum, *inquit,* in monte Reumvisii, in prospectu maris situm, ibi potioris fabricæ construxit monasterium, atque in eo claustra cœnobitali ritu perfecit. *Nec usquam indicat antea isthic cœnobium extitisse.*

sed sexto seculo.

21 *Duos quoque Gildas agnovit Andreas Saussaius in Martyrologio Gallicano hoc die; sed ab horum utroque diversum, saltem alterum; ac de priori quidem ita scribit :* In minori Britannia, territorio Venetensi, S. Gildæ, seu Gildasii Abbatis et Confessoris, qui regio Britannorum sanguine in majori Britannia progenitus, a parentibus nobilissimis B. Hilduto eremitæ, S. Germani Parisiensis Episcopi alumno, pietate et litteratura traditus imbuendus, jam a tenera ætate fide magnus, et religione præcellens enituit : nec minus subinde scientiæ decore clarus, sic orationi et vitæ austeritati sese dedit, ut religiosissimo magistro ac condiscipulis, ob intensum divini cultus fervorem, magnum sui amorem, ac admirationem incusserit.

Elogium S. Gildæ ex And. Saussaio.

Ex variis.

incusserit. Deinde adhuc adolescens, ut tumultus bellicos, quibus patria quatiebatur, atque contagionem Pelagianismi adhuc his in locis pullulantis declinaret, divinæque sapientiæ limpidiores imbiberet latices, in Galliæ partem, quæ Armorica dicitur, transfretavit, ubi plene delibata Christianæ philosophiæ theoria eam ad sanctimoniæ et doctrinæ gloriam evasit, ut multiplicis gratiæ, qua divinitus insignitus pollebat, magnum circumquaque exhibuerit splendorem. Inde jam sacerdotio decoratus, patriæ ut laboranti diversa lue opem ferret, redux in majorem Britanniam, hæreses atque ethnicam superstitionem haud adhuc illic stirpitus excisam, quæ verbo, qua sanctis actibus et miraculis oppugnare aggressus. Hibernos maxime ab impietatis errorisque non modo laqueis, sed et vitiorum turpiter illic grassantium exitiosis nexibus, fortiter emancipatos, feliciter in veritatis et pietatis tramitem perduxit. His partis Domino pretiosis animarum mercibus, ut liberius divino cultui cœlestique contemplationi vacaret, in solitudinem perrexit; ubi constituto tuguriolo, jejuniis, orationibus, vigiliis sese macerans, Angelicæ potius quam humanæ conversationis specimen exhibuit. Multi vero fama virtutum ejus moti, undique cum ad eum confluerent, ut ab eo religionis sinceritatem una cum bonis litteris addiscerent; pertæsus frequentis adeo concursus, rursus in Galliam trajecit : ubi tranquilla fixa statione, in agro Ruyensi, purum Deo famulatum, ad extremam usque mortalis stadii metam, rependit. Demumque justitiæ manipulis locupletatus, spiritu prophetiæ insignis, ac divinæ sapientiæ editis plerisque monimentis illustris, molem mortalitatis exuens, an desideratæ immortalitatis gaudia pertransivit. Cujus venerandæ memoriæ, extructum itidem in acervum testimonii cœnobium, hactenus nomine et pignoribus ejus conspicuum, sacrati cultus ibidem perennavit celebritatem. Quæ et in majori ecclesia Venetensi, quæ præsidiis etiam ejus nititur, et meritis gloriatur, hoc ipso die plurimum est solennis.

expensum

22 *Hæc Saussaius. At prior illa in Galliam profectio, reditus, vita eremitica in patria instituta, haud sat nobis probata. Quod* S. Iltutum S. Germani Parisiensis *discipulum facit, vel memoria lapsus est, vel Gildæ Iltutique ætatem vix obiter expendit. Decessit* S. Germanus *sub annum Christi* 577 *fere octogenarius, cum Gildas, si adhuc erat in vivis, octogesimum quartum annum ageret ætatis.*

An fuerit S. Gildas junior S. Philiberti discipulus?

23 *Idem Saussaius in Supplemento Martyrologii hoc ipso die* : In Britannia minori S. Gildæ Abbatis, S. Philiberti Cœnobiarchæ Carnotensis discipuli, a quo Christo progenitus, pristinos deserens mores, mundo crucifixus, in ipso juventutis flore formam perfectæ senectutis induit; obedientiaque, humilitate, castimonia, vitæque austeritate præclarus ad beatæ immortalitatis gaudia profectus est. Ipso die S. Germani Confessoris, qui cum S. Philiberto Apostolico spiritu fervens, mare trajecto, Occidentalibus populis verbum Domini erogavit, partaque copiosa messe divinæ sementis manipulis onustus susceptæ gratiæ, æternam pervenit ad requiem. *Hujus Philiberti solum in topographico Martyrologii Indice meminit Saussaius, his verbis :* Philibertus Carnutensis Abbas, in Supplemento 29 Januarii; *ubi nimirum de eo egerat in elogio* Gildæ *et* Germani, *quod jam dedimus. Nulla* Philiberti *hujus mentio, ejusve apud Carnutes monasterii, in Sebastiani Rovillardi historia Carnutensi, Gallia Christiana Claudii Roberti, Breviario Carnutensi, Catalogo beneficiorum Galliæ. In vita* S. Gildæ *MS. ex qua, ut § sequenti dicemus, veteris Corisopitensis Breviarii sumptæ Lectiones videntur, memoratur* B. Philibertus Tornodorensium Abbas in Oya insula. *Saussaius videtur* Carnutum *pro* Tornodorensium *legisse.*

24 *Quærere lubet (si tamen laboris pretium erit, vel caussas nosse errorum) quid vitæ illius scriptori in mentem venerit* Gildam *cum* Philiberto *conjungere. Infra in S. Gildæ vita, per monachum Ruyensem scripta, dicitur* B. Gulstanus *in Ossa insula eremiticam egisse vitam, ac dein monachus in Ruyensi cœnobio factus; postea negotii caussa missus ad castrum Bellumvidere, ibidem in domo monachorum S. Petri Maleacensium sancto fine quievisse; cujus corpus miraculis cœlitus illustratum monachi S. Philiberti ad suam ecclesiam deportarunt. Quod illud S. Philiberti monasterium? Nam Maleacense quidem, quod deinde a Joanne XXII, in Sedem Episcopalem erectum, a Guilhelmo IV Pictavensi Comite fundatum in Pictonibus, haud multis a Rupella leucis, ex fragmento quodam historiæ Aquitanicæ testatur Baronius ad an.* 1024, *nu.* 3. *Inter Maleacum et Nannetes* Stagnum Grandis-loci *observamus a Geographis locatum, juxtaque* vicum S. Philiberti de Grandiloco. *At vita MS.* S. Philibertum *in insula quapiam Oceani constituit, neque ejus monasterium longe a castro (quod nunc oppidum est) Bello-videre, vulgo* Beauvoir, *dissitum est. Illud igitur omnino videtur, quod* S. Philibertus Abbas Gemmeticensis, *ut in ejus vita* 20 *Augusti dicitur,* et Ansoaldus Episcopus Pictavensis, largiente Domino, Herio maris in insula locaverunt, Ansoaldus opere et eleemosynæ largitate; Philibertus religione, doctrina, operæ misericordiæ, et monachorum congerie : in quem locum de gemmato favo Gemmetici divina mella perrexerunt cum animarum examine : quem Apostolicus vir Ansoaldus de rebus propriis ditavit muneribus magnis, acta quoque commutatione villarum cum Ecclesia Pictavensi. *De hoc monasterio ita scribit Papirius Massonus lib. de fluminibus Galliæ :* Herus etiam insula dependens a Tornachio ad Ararim monasterio oppiduloque. Nerum nunc, non Heram, vulgo Ner; id quoque monasterium nautæ album vocant, quod procul videatur silva populea, cujus frondes una ex parte albæ sunt, ex altera vero virides : inque ea insula est oppidulum octingentarum casarum.

Qua occasione confictus?

S. Philiberti monasterium in Hero insula,

25 *Hoc monasterium cum seculo nono vastassent Normanni, Carolus Calvus, XIV Kal. April. anno regni sui XXXV Geiloni Abbati* castrum Trenorchium (*quod alii* Tornusium *vocant*) et abbatiam S. Valeriani Martyris, in pago Cabilonensi super fluvium Sagonam, *sive Ararim, donavit; ut ex ipsius Caroli liquet diplomate, quod Petrus de S. Juliano recitat in Antiquitatibus Tornusianis; traditque, Prioratum in Hero insula relictum, dictum* Narmoustier, *vel* Nermontier, *id est,* Nigrum monasterium, *Tornusiano cœnobio subjectum. Hinc ergo occasio vitæ illius MS. auctori, vel ex quapiam aniIi relatione, vel qua alia ratione, fingendi ad S. Philibertum, qui sub finem seculi septimi vivebat, tyrannice dominante in Francos Ebroino, venisse Gildam adolescentulum, qui annis centum, et quod excurrit, senior erat Philiberto. Sed* Tornodorum *pro* Tornusio *potuit;* Oyam *insulam pro* Hero : *nam* Oya Australior *est, adjacetque* Reaco, *sive* Reæ *insulæ.*

Tornusiano subjectum.

26 *Cum ergo neque antiquior ille* Gildas, *quem Morlaix Theodosio seniori ejusque liberis æqualem facit, neque recentior S. Philiberti discipulus, cujusquam vetusti scriptoris auctoritate stabiliatur; unicum in Gallia* (*præter* S. Tremonium, *Weroci Comitis nepotem,* Gildam *quoque appellatum, ipsius Gildæ Sapientis, non Philiberti discipulum*) Gildam *statuemus, quem et Britannia insula veneratur, apud se genitum, litterisque ac pietate imbutum. Et mirum sane esset tot* Gildas, *quot alii commenti sunt, omnes eodem die IV Kalend. Februarias diem obiisse.*

S. Gildas unicus fuit.

27 *Natus est porro Gildas noster, ut infra in vita dicetur,* patre Cauno nobilissimo viro. *Capgravius* Can Regis Albaniæ *filium facit, et fratrem ejus* Howelum *ab Arturo Rege occisum tradit : quæ fortassis Gildæ et in Hiberniam et deinde in Galliam migrandi occasio fuit, ne quid ab Arturo rerum potiente incommodi pateretur;*

Ejus patria Arcluta,

retur; neu quid ille (ut semper suspiciosa ambitio est) motum iri a Gilda metuens, ejus unius caussa ceteris monachis negotium facesseret; quamquam divinum accessit, quo in Galliam proficisci juberetur, oraculum. Quam Capgravius generali nomine Albaniam *dixit Gildæ patriam, eam monachus Ruytiensis vitæ scriptor* Areclutam *vocat. Est* Arcluta, *vulgo* Arcluid, *sive* Alcluid, *in vita S. Columbæ* Petra Cloithæ, *aliis* Petra Cluid, *Britannorum arx munitissimo; et minoris alicujus regni sedes. Nam in vita S. Columbæ regnasse isthic dicitur* Rodericus filius Tothail, *qui Scottus an Britannus fuerit, nobis adhuc incompertum; Scottum potius remur, quod in vita S. Kentigerni 13 Janu. cap. 6, nu. 31, de eo istæc dicantur:* Suscitavit tandem Dominus Regem, nomine Rederech, a discipulis S. Patricii in Hibernia baptizatum. *Dicitur nunc Arcluid* Dunbritton, *id est, oppidum Britannorum, et metathesi quadam* Dunbarton, *estque etiamnum validum Scotiæ propugnaculum, ad Levini et Cluidæ amnium confluentes, infra Glascuam urbem Episcopalem. Fuit hæc regio veteris Albaniæ pars, neque a moderna Albania Scotiæ provincia procul semota est.* Albaniam *nunc bellicosi cumprimis homines incolunt, veterum Scottorum genuina soboles, qui, teste Cambdeno, se* Albinnich, *Scotiam* Albin *vocant.*

quæ nunc in Scotia.

Scottusne an Brito fuerit.

28 Caunus *vero S. Gildæ parens* Britannus *fuerit an Scottus, haud quærimus : Scottum fuisse liceat suspicari quod filius ejus* Coellus, *sive* Cuillus, *aut* Howelus *ab Arturo Britonum Rege occisus dicatur. Et sane prima ad Arclutam Scottorum sedes fuit, Beda teste :* Est autem, *inquit lib.* 1, *cap.* 1, sinus maris permaximus, qui antiquitus gentem Britonum a Pictis secernebat; qui ab Occidente in terras longo spatio erumpit, ubi est civitas Britonum munitissima usque hodie, quæ vocatur Alcluith. Ad cujus videlicet sinus partem Septemtrionalem Scotti (quos diximus) advenientes sibi locum patriæ fecerunt. *Mirum sane a Davide Camerario, tanto ambitu etiam aliarum gentium Sanctos quosdam patriæ suæ vendicante, Gildam inter Scottos non numerari. Verum, quod* Arcluith, *etiam Bedæ ætate, Britonum erat; quod Gildas in Cumbriam disciplinæ gratia missus a parentibus dicitur; Britannum fuisse probabilius nobis videtur. Sed perperam in Cornwallia natum quidam scribunt, quæ ab Arcluta immense spatio distat.*

§ IV. *Vita S. Gildæ a quo scripta.*

Vita S. Gildæ scripta a Caradoco

Caradocum Lancarvanensem, *Galfridi Monumetensis æqualem, circiter annum Christi* 1150, *eruditionis laude floruisse tradunt Pitseus, Balæus, Vossius, et cum alia reliquisse ingenii sui monumenta, tum* Gildæ Albanii *vitam consignasse litteris, cujus initium sit :* Navus fuit Rex Pictorum nobilis. *Eam vitam necdum vidimus, nec possumus an majorem quam Galfridi historia fidem mereatur pronuntiare.*

alia (quæ hic editur) ab anonymo,

monacho Ruyensi.

30 *Scripserat aliquanto ante S. Gildæ vitam monachus quidam Ruytiensis, sive e S. Gildæ monasterio, quam ex vetustissimis membranis Floriacensibus edidit in Bibliotheca Floriacensi Joannes Buscius Cælestinus : e quo eam hic damus. Ipse, ubi et quando vixerit, auctor indicat. Nam cap.* 7, *nu.* 43, *ita scribit :* Nec prætereundum silentio est, quas eodem tempore priores nostri, qualesque humani generis inimici in hoc sacro cœnobio pertulerint molestias, *et num.* 42 : Socii vero ipsius ægri cum ad sanctum venissent locum, rogaverunt me ut caballum, quo eum deferrent, transmitterem : quod et feci. Adductus itaque est, sed quia stare non poterat, in domo hospitum collocatus est.

seculo undecimo.

31 *Ætatem suam ita declarat : cap.* 6, *nu.* 35, *narrat missum* Felicem *monachum anno* 1008, *a Goslino Abbate Floriacensi, ad Gaufredum Comitem, ad restauranda Britanniæ monasteria, deinde nu.* 38 *scribit sedecim annis post, nimirum* 1024 *ad Floriacense cœnobium esse reversum; sed rursus remissum, cœpisse demum monasterium S. Gildæ restaurare : et addit cap.* 7, *num.* 40. Erat autem in eodem loco, ipso tempore (*quo nimirum Felix monasterium reparabat*) quidam Dei servus, solitariam vitam ducens, nomine Ehoarn, *etc.*, *hujus interfectorem* Leopardum *narrat a dæmone arreptum, ac deinde subjicit :* Vidimus namque eum per viginti annos nullo tegi indumento, *etc.*

Ex variis.

fide digna.

32 *Scripta est ergo hæc vita a* 600 *fere annis, a fide digno et gravi auctore, qui vetera litterarum monumenta sedulo excussit, et quæ sua ætate acciderant breviter percensuit, et plura fortassis quam edita sint a Boscio, nam mutilæ erant membranæ Floriacenses; et fortassis ut* Gingurian*i et* Gulstani, *ita et aliorum illustrium ejus cœnobii monachorum gesta prosecutus est auctor. Legisse se aut saltem quoque modo indagasse, quæ de* S. Gilda *extabant, cap.* 5, *ostendit ita scribens :* Quadam enim nocte cum esset, ut antiqui affirmant, in amabili sua insula Horata, *etc.*

citata a Papirio Massono.

33 *Papirius Massonus lib. de fluminibus Galliæ ostendit se aliud habuisse ejus vitæ exemplar, et plenius fortassis; ita enim scribit :* Et in vita S. Gildæ cap. 13, hæc de eodem flumine (*Blavita*) reperio : Super ripam fluminis Blaveti, Pontivium Humbantumque oppida intersecans, nec usquam vadosus amnis in ipsa Venetia labitur in Oceanum. *Quæ ita efferuntur in editione Boscii cap. itidem* 13, *hic infra (nam capitum distinctionem, nisi certo constet ab auctore factam, ut opportunum est, mutamus, quod sæpenumero varient MSS. codices) cap.* 3, *num.* 17. Tunc deinde construxit parvum oratorium super ripam fluminis Blaveti, sub quadam eminenti rupe, *etc. Quæ Papirius addit, fortassis a librario quopiam adjecta sunt; non ab ipso auctore, qui ante oculos posita, veluti nota omnibus, non ita enucleate videtur exposuisse.*

Alia exstat MS.

34 *Præter hanc, aliam accepimus Rotomago a Frederico Floreto nostro, e veteri codice descriptam S. Gildæ vitam, cujus nobis et auctor ignotus et suspecta fides, tum propter ea quæ superiore § de SS.* Philiberto *et* Germano *dicta, tum quia alia commemorat insolita et portentosa prodigia, de quibus mox. Eam tamen vitam Lectiones veteris Breviarii Corisopitensis expressere, et cum monachi Ruyensis narratione permiscuit Morlaix, nec Saussaius repudiavit. Visum est initium ejus vitæ hic dare, reliquæ narrationis capita cursim perstringere. Ita ergo habet :*

Ejus exordium.

35 Dominici institutione præcepti, summa devotione feliciter erudita innumerabilia Sanctorum agmina, cuncta perlustrant terrarum spatia : Verbum enim Domini perlucidum cunctum replevit orbem terrarum : quo pullulant omnes Sancti velut rosæ et lilia in horto exorta graminei campi; purificati lavacro salutari, redempti pretiosissimo cruore lateris Christi. E quorum numero Beatus extitit Gildasius, et prosapia Britannicæ regionis clara oriundus; qui nobiliori genere ortus citius effloruit, atque a venerandis parentibus B. Philiberto Tornodorensium Abbati in Oyam insulam delatus est, sacri baptismatis unda purificandus. Qui prædictus Abbas una cum B. Germano transnataverat mare, ut gentibus Occidentalis plagæ verba divini eloquii erogaret. Qui suspiciens puerum sanctum, videlicet Gildasium, sancti baptismatis unda studuit purificare, et sacris litteris fecit erudiendum tradere. Et videns eum elegantis formæ decore pollentem, ac liberalium litterarum studiis amantissimum intentum, ferventi adamavit desiderio, suoque permisit perfrui sancto ac roborari consortio. Beatus igitur Gildasius sub disciplina magistrali in scholis divini servitii constitutus, pariterque solertiæ humanæ et conditionis conspiciens utriusque lineam discretionis maluit imitari speciem divinæ contemplationis, deserens omnino famam humanæ opinionis, quam insequi nobilitatem hujus caducæ ingenuitatis. Nam ut athleta Christi strenuissimusque

de S. Gilda institutione,

vita monastica,

Ex variis. simusque miles in cœnobio degens, obedientiæ suscepit arma fortissima, pristinos deserens mores, et ætatem floridæ juventutis in formam transferens senectutis.

36 *Deinceps de virtutibus, et studio lucrandorum Christo mortalium, eadem prope commemorat, quæ monachus Ruyensis; dein reliquum vitæ cursum, hac fere serie. S. Brigida Virgine mnemosynon aliquod postulante, nolam a se fusam in undas abjicit, quæ recta ad Brigidam in littore stantem defertur : agnoscit illa munus, ostentatque suæ curæ commissis Virginibus.* *peregrinatione,* *Inde Romam proficiscitur Gildas, Apostolorum visit basilicas, hydropicum verbo curat : draconem, cujus exitialis Urbi halitus erat, ad montem Tarpeium ut tellus deglutiat,* *miraculis,* *cœlitus impetrat. Cæco ac muto Ravennæ visum præstat loquendique facultatem. Latrones exitium ei machinantes divina vi constricti non prius tollere humo valent vestigia, quam ipse ex eorum manibus elapsus annuisset. Tornotensi in urbe S. Philibertum convenit. Reversus in patriam* in insula Rivensi solitariam *agit* vitam : *multa patrat miracula.* Tunc deinceps construxit sibi parvissimum oratorium super littus maris cujusdam alvei, nomine Blaveti, in quadam rupe eminentiori : et in inferiori parte molendinum fecit, cui semel tri- *molendino,* ticum immisit, quod multis superabundavit annis; cunctisque ad se venientibus abundanter alimoniam præbebat, et omnes infirmos eorum sanabat.

37 *Deinceps constructo cœnobio,* de petra vitrum optimum fecit : *aquam in vinum convertit, a quatuor dæmonibus habitu monachico indutis invitatur ad S. Philiberti exequias : navim ab iis paratam conscendit : versus Oyam ipsis celerrime remigantibus navigat : ast dum sacras preces flexis genibus recitat, et navis et remiges sublata tolluntur ex oculis; ipse super pallium in Oyam* *navigatione,* *appellit, capsella cum libro Evangeliorum undis hausta : S. Philibertum prospere valentem reperit : domum reversurus, adverso vento in Hibernicum littus ejicitur,* *reperto libro Evangeliorum amisso.* *isthic paralyticum sanat : capsellam sibi nuper elapsam, a piscatoribus regiis in ingenti quodam pisce repertam, in ara cum Divorum pignoribus collocatam agnoscit, factaque fide suam esse, recipit et coram aperit : multos dein convertit in Hibernia, Anglia, et alibi. Spondet pro tyranno uxoricida : illius domo, cum datam fidem violasset, terræ hiatu absorpta, conjugem necatam suscitat, ex natum Gildam juniorem baptizat, litterisque et pietate instituit.*

Miracula illa non plane incredibilia, 38 *Hæc iste de Gilda nostro. Miracula quædam a Ruyensi monacho fortassis consulto prætermissa, quod etsi a majoribus accepta, fide caritura existimaret, aut sunt certe ab aliis conficta. Non sunt quidem ejusmodi, quin paria ab aliis Sanctis, præsertim Britannis, Scotis, Hibernis, patrata legantur, sive quod ingenti quadam divinæ opis fiducia, insolitum ac prope incredibilem Numinis favorem primi illi religionis præcones meruerint, seu quia populorum ingenua simplicitas maxime idonea erat, ut quæ sapientibus, nihil admodum ultra status naturæ vires et ordinarium cœlestis providentiæ cursum poscere ausis, numquam evenissent, ipsis indulgerentur : licet plurima ab imperitis hominibus, ex vetulæ cujuspiam narratione, tradita litteris, aut fortassis quandoque immani flagitio conficta sint. Tamen ut vitam hanc universim repudiaremus, illa de* S. Philiberto, *modo Tor-* *nobis tamen non probata,* *nodorensi, modo Tornotensi in Oya insula Abbate, intexta narratio effecit. Nam Philibertum aliquem ceteris ignotum scriptoribus, (etsi in Oya insula cœnobium extitisse ex S. Amandi vita 6 Februarii constet) propterea* *et quare.* *non existimamus, quod, ut § præcedenti dictum est, S. Philibertus Gemmeticensis in Hero insula, in eodem Aquitanico Oceano, non longe ab Oya, aliquamdiu vitam egerit, verum integro post Gildam seculo. Cur Philiberto Germanum comitem addiderit, et quis ille sit, ut ante scriptum, haud divinamus. Plures eo nomine sanctissimi viri in Gallia extitere. Quem alii* Golvenum *appellant, Saussaius in Appendice Martyrologii* Germanum *scribit. Leonensem in Armorica Episcopum. Hunc, ut* 1 *Julii dicemus, tradunt* S. Philiberti *Gemmeticensis ævo vixisse, an fortassis vitæ illius MS. auctori hinc occasio hallucinandi? Iter S. Gildæ in Urbem (sed procul ablegato draconis illius pestilente flatu) facile nobiscum credet, qui Britonum, Scottorum, Hiberniensium, antiquissimam peregrinandi consuetudinem meminerit, in plerisque Divorum historiis assertam.*

39 *Aliam* S. Gildæ *vitam, sed perbrevem, habet* *Alia Vita in Capgravio, rejecta.* *Capgravius; quæ ab eodem videtur auctore scripta, a quo vita S. Cadoci* 24 *Januarii, aut nihilo certe peritiore; qui et eadem vitam citat, et nolam* Alexandro Papæ, *qui ea ætate nullus fuit, missam scribit; et prolatum de S. Davidis Meneviensis sanctitate vaticinium, cum in medio concione obmutuisset matre ejus, etiamtum gravida, præsente : cum alii velint condiscipulos fuisse Davidem et Gildam. Utrumque ad Davidis vitam* 1 *Martii discutiemus.*

40 *Denique* S. Gildæ *vitam Gallice, ut et aliorum* *Alia Gallica.* *Britanniæ Armoricæ Sanctorum, edidit Albertus Magnus de Morlaix ordinis Prædicatorum.*

§ V. *S. Gildæ memoria in sacris Fastis, et alibi.*

V*etustissimo MS. Martyrologio, quod a Laurentio* *S. Gildæ nomen in Martyrologiis,* *monacho Epternacensi exaratum,* S. Hieronymi *nomine, quo prætitulatum est, fere citatur a nobis, adjunctum est itidem pervetustum Kalendarium, in quo ista habentur hoc die :* Treveris natalis Valerii Episcopi, et Luciæ Virginis, et Gildæ Sapientis. *Carthusiani Colonien. in Addit. ad Usuard.* In Britannia Gildæ Abbatis. *Molanus in Addit. ad eumdem Usuard.* In Britannia Gildæ Abbatis et Confessoris. *MS. Florarium :* In Anglia B. Gildi Confessoris. *Canisius :* Item in Anglia S. Gildæ Abbatis.

42 *Refertur et a Joanne Wilsono in Martyrologio* *etiam Anglicano, non sine mendis* *Anglicano hoc die, et in prima quidem editione dicitur Abbas Bangorensis in Septemtrionali Wallia fuisse, multos edidisse libros, inde severam in Cornubiæ montibus vitam eremitico more vixisse, ac decessisse sub annum* 581 *apud Cornubienses, qui, ut supra dictum, veteribus* Damnonii *fuere, aliis* Corini, *eximia in veneratione esse, præcipueque illius scripta commendari, ac multa illic ei dicata templa et altaria. In secunda editione (citatis ad marginem Floribus SS. ordin. S. Benedicti; Harpsfeldio, et Capgravii Legenda) scribit,* 7 *annos impendisse studiis litterarum in Gallia; Romam inde profectum; post in Britanniam reversum, strenue adversus Pelagianos decertasse : tandem anachoreticam vitam aggressum, in exiguo oratorio juxta Glastoniam, reliquum ætatis in summa abstinentia peregisse assiduis precationibus et cœlestium rerum contemplationi intentum : demum e vita migrasse sub annum* 512 *et Glastoniæ tumulatum. Quæ sunt pleraque a nobis superius refutata.*

43 *Mirabiliter de* Gilda, *vel* Gildis, *philosophatur* *Ferrarius correctus circa S. Gildæ monasterium,* *Philippus Ferrarius in Generali Catalogo* SS. Corisopiti, *inquit,* in Britannia minore S. Gildæ Abbatis. *Addit in Notis :* Vixit circa annum 860 extat cœnobium S. Gildæ apud Corisopitam in pago Neobrigiensi. *Citat Molanum et Martyrol. Anglic. ac monasticum. Molani verba dedimus : silet is de ætate, Anglicanum Martyrol. diversam assignat.* S. Gildæ *monasterium ante scripsimus in Venetis esse, quos a Curiosolitibus Blavetus amnis dividit. Curiosolitum urbs* Corisopitum *nunc, regio* Cornugallia, *sive* Cornwallia *dicitur : hinc Ferrario errandi occasio : in* Cornwalliæ *Anglicanæ, sive Damnoniorum, provincia extremum vitæ duxisse* Gildam *Wilsonus in prima editione Martyrologii scribit :* Cornwalliam *Armoricam interpretatus est Ferrarius. At quis etiam in hac pagus* Neobrigiensis*? Citaverat Wilsonus ad marginem* Guilielmum Neubrigiensem, *a Neobrigensi sive Neubrigensi in diœcesi*

diœcesi Eboracensi cœnobio, ubi institutus fuit, ita appellatum. Hinc ille pagum Neubrigiensem in Armorica juxta Corisopitum locavit. Nisi pagum Ruyensem *scribere voluit : et prope quidem ille distat a Curiosolitum finibus, ast ab urbe Corisopito minimum 40 millibus passuum.*

44 *Quod Martyrologium monasticum citat Ferrarius; Menardus quidem, citata ad marginem Bibliotheca Floriacensi, hoc die ita scribit :* In Britannia minori S. Gildæ Abbatis et Confessoris. *Sed Menardi Martyrologium anno Christi* 1629 *editum non viderat Ferrarius, qui Catalogum suum anno* 1625 *publicavit. Wion in Martyrologio et appendice Gildæ non meminit, (licet eum Morlaix citet) sed lib.* 2, *cap.* 68, *ita scribit :* F. Gildas quartus Britannus, monachus Benedictinus congregationis Benchorensis, qui floruit anno 860, alius a Gilda cognomento Sapiente, scripsit Breviarium historiarum et alia historica. *Hic est ille* Gildas, *sive quis alius auctor nomen Gildæ usurpans, cujus supra diximus fidem nutare. Hinc ergo ætatem didicit Ferrarius : sed quo argumento hunc Sanctum haberi probat?*

et ætatem.

S. Gildas an Benedictinus fuerit?

45 *Addit idem Ferrarius in Notis :* Fuit alius Gildas et ipse Abbas, S. Eltuti discipulus circa annum 660, de quo Trithemius lib. 3, cap. 47, et alius cognomento Sapiens in Anglia, qui excidium Britanniæ libro integro deplorat. *Non* 660, *sed* 600, *claruisse* S. Gildam *scribit Trithemius lib.* 2, *de viris illust. Ord. S. Benedicti. Ad annum tamen* 600, *certum est non pervenisse, nedum* 660. *An instituta Benedictina in Gallia complexus sit nos latet. Certum est* S. Iltuti *monasterium non fuisse Ordinis Benedictini, cum in eo eruditus ad pietatem est Gildas initio sexti seculi, cum nondum conditus is Ordo esset, nec ante annum* 540, *in Galliam, nedum in Cambriam propagatus.*

46 *Præter jam citatos auctores, Gildæ meminerunt alii complures : Gulielmus Neubrigiensis Proœmio in historiam suam :* Habuit gens Britonum ante nostrum Bedam proprium historiographum Gildam, quod et Beda testatur, quædam ejus verba suis litteris inserens, sicut ipse probavi, cum ante annos aliquot in ejusdem Gildæ librum legendum incidissem. Cum enim sermone sit admodum impolitus atque insipidus, paucis eum vel transscribere vel habere curantibus, raro invenitur. Integritatis tamen ejus non leve documentum est, quia in veritate promenda propriæ genti non parcit, et cum admodum parce bona de suis loquatur, multa in eis mala deplorat, nec veretur, ut verum non taceat, Brito de Britonibus scribere, quod nec in bello fortes fuerint, nec in pace fideles. *Mentio fit monasterii* S. Gildasii *in vita S. Genulphi XVII Januarii, lib.* 2, *cap.* 16. *In vita S. Pauli Leonensis XII Martii de Gilda dicitur :* cujus sagacitas ingenii et industria animi refertur fuisse admirabilis. *Agitur quoque de* S. Gilda *VIII Novembris in vita S. Tremorii, cujus hic infra mentio fit. Agit et Antonius Yepes de eo Chronic. Benedict. centur.* 1, *ad an.* 562, *cap.* 2. *Bertrandus Argentræus histor. Britannicæ lib.* 1, *cap.* 28. *Benedictus Gononus lib.* 1, *de vitis PP. Occidentis, et alii a Morlaix citati.*

laudatus a Neubrigiensi

VITA

AUCTORE RUYENSI MONACHO ANONYMO,

ex Bibliotheca Floriac. Joan. Boscii.

CAPUT I.

S. Gildæ genus, institutio, miracula.

a

S. Gildas oriundus ex Britannia,

Beatus Gildas, Arecluta fertilissima regione oriundus, patre *a* Cauno nobilissimo et Catholico viro genitus; ab ipso puerili ævo, toto mentis affectu Christum studuit sequi. Arecluta autem regio cum sit Britanniæ pars, vocabulum sumpsit a quodam flumine, quod Clut nuncupatur, a quo plerumque illa irrigatur. Inter cetera vero quæ ipse S. Gildas scripsit de miseriis, et prævaricationibus et excidio Britanniæ, hoc etiam de illa præmisit : Britannia, inquit, *b* bis denis bisque quaternis fulget civitatibus, ac nonnullis castellis decoratur. Murorum quoque ac turrium, seratarum portarum, domorum etiam, quarum culmina minaci proceritate porrecta in editum forti compage cernuntur, non improbabiliter est adornata instructis munitionibus. Campis quoque fulget late pansis, collibusque amœno situ locatis, præpollenti culturæ aptis; montibus etiam alternandis animalium pastibus optime convenientibus; qui diversorum colorum floribus grati redduntur humanis visibus, veluti electa sponsa diversis ornata monilibus. Fontibus lucidis crebrisque gaudet, ex quibus rivuli leni murmure serpentes, suave pignus soporis tribuunt viatoribus fessis. Duorum etiam ostiis nobilium fluminum, Tamesis videlicet ac Sabrinæ, veluti brachiis meliorata, per quæ eidem Britanniæ olim transmarinæ deliciæ ratibus vehebantur, aliorumque fluminum minorum infusione irrigatur. Ostenso ergo situ et opportunitatibus loci, necnon regionis, unde præfatus vir venerabilis et sanctus oriundus fuit, ejus denique vita, Domino adjuvante, subscribatur.

Ex variis

b

ejus verbis hic descripta.

2 Caunus itaque ejus genitor, et alios *c* quatuor fertur habuisse filios, Cuillum videlicet valde strenuum in armis virum, qui post mortem patris, ei in regno successit : *d* Mailocum quoque, qui a patre sacris litteris traditus, et in eis bene edoctus, relicto patre, atque rebus paternis abrenuntians, venit *e* Lyuhes in pago Elmail, ibique monasterium ædificans, in quo in hymnis et orationibus, jejuniis et vigiliis instanter serviens Deo, clarus virtutibus et miraculis, in pace quievit. Egreas vero cum Allæco frater et Peteona sorore, Deo sacrata Virgine, similiter et ipsi relictis rebus paternis, et secularibus abrenuntiantes pompis, in extrema parte regionis illius secedentes, non longe a se invicem distantia singuli sua construxere oratoria; medium statuentes sororem, cum qua alternatim suo die horas diurnas alter cum Missa celebrabat : et post vesperas cum ea sumens cibum, et gratias agens Deo, ante solis occasum, revertebantur ad oratorium suum. Unusquisque enim eorum, separatim in suo oratorio vigilias celebrabat. Isti igitur, quos prædiximus, beati et sancti viri, Mailocus videlicet, Allæcus atque Egreas cum beata sorore, cunctis mundi, ut præmissum est, spretis opibus et deliciis, toto nisu mentis ad supernam tendentes patriam, in jejuniis et orationibus suam commendantes vitam, tandem a Deo vocati, receperunt mercedem laborum suorum, et in suis quæ ædificaverant oratoriis conditi servantur, clarificati et celebres assiduis miraculis, et in gloria resurrecturi.

c

d

fratres habuit ac sororem

e

sanctitate et miraculis illustres :

3 Beatus autem Gildas, qui et Gildasius, honor et decus gentis suæ futurus, et ipse a suis parentibus B. *f* Hilduto traditur imbuendus. Qui suscipiens sanctum puerulum, sacris litteris cœpit instruere illum. Et videns eum formæ specie fulgentem, ac liberalibus studiis instantissime intentum, benigno amore dilexit, et attento studio docere curavit. Beatus igitur Gildas, sub disciplina magistrali in schola divinæ Scripturæ et liberalium artium constitutus, conspiciens utriusque doctrinam elocutionis, divinis curavit magis erudiri doctrinis; imitari cupiens speciem divinæ contemplationis, deserens omnino famam humanæ opinionis : sed neque sequi voluit ingenuitatem suæ nobilitatis. Tunc athleta Christi et strenuissimus miles in cœnobio degens, obedientiæ suscepit arma fortissima; puerilesque deserens mores, ætatem floridæ juventutis, in formam transtulit senectutis. Namque cum esset primævus, in tirocinio æterni Regis constitutus, moribus derelictis juvenilibus, plurima

f

a S. Illtuto instituitur sacra doctrina :

in cœnobio,

AUCTORE MONACHO RUYENSI, EX BOSCIO.

plurima documenta præbuit æternæ salutis tam senibus quam juvenibus, utrinsque componens mores ætatis. Erat namque sapientia præclarus, sanctæ lectioni assiduus, vigiliis et orationibus semper deditus, ineffabili caritate devotus, in actione jocundus, decora facie et toto corpore venustus, qui mundo erat crucifixus, et ei mundus. In schola igitur supradicti Doctoris Hilduti erudiebantur plurimi Nobilium filii; inter quos præclariores erant, tam generis nobilitate, quam morum probitate, *g* Samson videlicet atque *h* Paulus *i*, sed hos quoque mira ingenii sagacitate superabat Gildas beatus. Ex quibus Samson sanctissimus postea Britannorum extitit Archiepiscopus: Paulus vero Oxismorum Ecclesiæ præfuit Episcopus.

cum SS. Sampsone et Paulo. *g* *h i*

4 Habitabat autem præfatus Hildutus cum discipulis suis, in quadam arcta et angusta insula atque arenti solo squallida. Ad quem die quadam accedens beatus puer *k* Gildas, eum alloquitur dicens: Domne Doctor, audivi te nuper ex Evangelio verba nostri Salvatoris prædicantem, in quibus discipulos admonebat, ut cum fide a Deo, ea quæ sibi erant utilia, peterent, et quia fideliter petita accepturi essent, dicens: Amen dico vobis, quicquid orantes petieritis, credite quia accipietis, et fiet vobis. Nunc ergo, optime Doctor, cur non rogas ipsum Dominum nostrum Jesum Christum, qui potens est præstare cuncta quæ fideliter ab eo petuntur, ut dilatet terminos, atque fructiferam reddat hujus insulæ glebam? Cum hæc igitur audisset B. Hildutus, admiratus fidem ipsius, convocatis in unum discipulis, oratorium cum eis ingreditur: et flexis in terram genibus, extensisque manibus in cœlum, cum lacrymis oravit, dicens: Domine Jesu Christe fili Dei omnipotentis, qui cum Patre et Spiritu sancto, cœlum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt, cum non essent, condidisti; quique tuis fidelibus præcepisti, ut Deum Patrem in tuo nomine peterent quicquid sibi opus esset, et eorum petitio ad effectum procederet; tuo equidem in nomine, omnipotentis Domini imploramus clementiam, ut dilatari per te jubeat terminos insulæ hujus, atque fertilitatem inferat glebæ ejus; ut nobis servis tuis atque successoribus nostris, tua largiente gratia, abundanter cibaria administret: ut satiati de tuis donis, gratias referamus nomini tuo, qui cum Patre et Spiritu sancto, vivis et regnas per infinita secula seculorum. Cumque respondissent omnes, Amen; egressi ab oratorio, vident dilatatam esse undique insulam, atque vernantem in circuitu diversis olerum floribus. Tunc iterum revertitur ad oratorium senior, et præ gaudio effusus in lacrymis una cum venerando discipulorum grege, clara voce hymnos summasque laudes, rerum omnium creatori Domino decantat, qui prope adest omnibus invocantibus se in veritate.

instinctu S. Gildæ *k* *Marc. 11. 24* *orant omnes, et impetrant insulæ dilatationem et fertilitatem*

5 Igitur admirabili virtute dilatatam sibi insulam cœpit excolere senior, atque fecundandis jugeribus frumenti semina tradere. Cumque cœpissent læta frugum germina pullulare, aggregatæ aves marinæ ea cœperunt devastare. Quod cum videret P Hildutus, præcepit discipulis suis cum terrore eas effugare, atque unumquemque eorum die suo segetem custodire. Et cum dies advenisset, in qua segetem servaturus erat B. Paulus; plus solito advenit avium multitudo, quæ passim messem devastabat tondendo. At contra miræ indolis puer Paulus huc illucque discurrens, cum ingenti clamore eas expellere nitebatur, nec prævalebat. Tandem ergo jam lassus, advocat socios, beatæ memoriæ videlicet Gildam atque Sampsonem venerandum, hujusmodi eos adhortans sermonibus: Succurrite fratres, succurrite carissimi, et damna mecum nostri vindicate magistri. Ecce etenim hostium multitudo nostri consumit et depascitur segetes Doctoris. Sentiat ergo incessabilis prædo debitas pœnas, qui nostri magistri vastavit aristas. Ad cujus vocem advolant socii, et invocato nomine Christi multitudinem indomitarum avium congregantes ante se, Dei virtute repleti, minant pueri sanctissimi, tamquam inertium ovium greges. At ubi ventum est ad senis habitaculum, captivæ et indomitæ aves cum recluderentur, in cœlum dant voces. Quarum strepitum atque clangorem audiens senex, egressus ab oratorio, videt Dei virtutem, admiratusque non minimum tantam in puerorum cordibus fidem, ait illis: Sinite filii, sinite aves abire liberas: jam sufficiat quod sic castigastis illas: abeant liberæ, et amplius in nomine Domini nostras segetes non præsumant lædere. Igitur jussionem senis non audentes spernere, aves dimissæ longe recesserunt, et ulterius in eadem insula vastare segetes non præsumpserunt: quæ insula usque in hodiernum diem, *l* Lanna Hilduti vocatur.

silvestres aves segetem devastantes *pueri miraculose capiunt.* *dimittunt non redituras.* *l*

a *Auctor vitæ quæ apud Capgravium extat,* Regem Albaniæ *facit,* Can *nomine, an idem ille* Can *gigas, qui 24 Janu. a S. Cadoco suscitatus dicitur, a morte fortassis peccati, vel certe studio mundanæ vanitatis? Morlaix in Cornubia natum scribit, perperam.* b *Beda lib.* 1, *histor. Angl. cap.* 1. Erat et viginti et octo civitatibus quondam nobilissimis insignita, præter castella innumera, quæ et ipsa muris, turribus, portis ac seris erant instructa firmissimis, *quæ, ut et alia quædam, e Gilda accepit.* c *Capgravius viginti quatuor filios Cauno tribuit.* d *Hunc ac sequentes inter Sanctos numerat Benedictus Gononus de vitis PP. Occidentis lib.* 1, *ibi scribens:* Vita SS. Eremitarum Gildæ cognomento Sapientis, necnon Mailoci, Egreæ, Allæci fratrum, et Peteonæ sororis. e *Morlaix* Lhuythen. f *Vulgatius* Iltutus *appellatur, ab Alberto magno de Morlaix* Hydultus. *Sed cum hic dicatur sub Arturo Rege consobrino militasse, is vero in regnum anno* 516, *evectus, qui potuit* Gildam *adhuc* puerulum, *qui anno* 493, *natus erat, instituisse jam Abbas? Sed plura sunt in illis Britannicorum Sanctorum rebus gestis obscura, nec idonea chronologia connexa, et fidem supra. Colitur S* Iltutus 6 *Novembris. In vita S. Sampsonis dicitur* Iltutus *S Germani fuisse discipulus, et ab eo Presbyter ordinatus.* g S. Sampsonis *Dolensis in Britannia Armorica Episcopi vitam dabimus* 28 *Julii.* h S. Paulus *Leonensis in Britannia Armorica Episcopus colitur* 12 *Martii.* i *In vita* S. Sampsonis, *et* S. Illuti *jungitur his tribus Illuti discipulis S David Episcopus, hujus vitam dabimus* 1 *Martii, in qua dicitur a* Paulino *S. Germani discipulo institutus, in monasterio* Withlandi, *quod in eadem quidem Maridunensi provincia situm, ad* Tall *amnis ripam, sed haud paucis a monasterio S. Illuti milliaribus.* Paulinus *ille apud Capgravium* Paulens *dicitur.* k *In vita S. Illuti, Sampsoni hoc tribuitur.* l *Situm erat id monasterium in Maridunensi provincia, ad Glamorganiæ fines, vulgo* Llanelthye.

S. Iltutus *S. Sampson* *S. Paulus, S David*

CAPUT II.

Mores in juventute. Sacerdotium zelus animarum.

Sanctus igitur Gildas, cum per aliquos annos in doctrina B. Hilduti commoratus fuisset; et tam secularibus, prout res suppetebat, quam divinis scripturis ab eo optime, quicquid sibi a divina bonitate creditum fuerat, edoctus esset; valedicens pio magistro venerandisque condiscipulis *a* Ireu perrexit, ut et aliorum Doctorum sententias in philosophicis atque in divinis litteris, investigator curiosus exquireret. Igitur cum plurimorum Doctorum scholas peragrasset, et tamquam apis prudentissima, diversorum florum succos collegisset; in alveario matris Ecclesiæ recondidit: ut in tempore opportuno melliflua Evangelii verba, in populos ad superna gaudia revocandos effunderet, et ut servus bonus, talentum sibi creditum, suo Domino cum lucro reportaret.

S. Gildas alibi studia perficit, *a*

7 Secutus itaque Apostolicam sententiam, ne dum aliis prædicaret ipse reprobus inveniretur, castigabat corpus suum in jejuniis et in vigiliis, noctes ducens in orationibus, stans sine aliquo sustentaculi adminiculo. A quinto decimo ætatis suæ anno, per totum vitæ præsentis spatium, quo in hoc vixit mundo, usque ad extremum diem vocationis suæ a Domino, ter, ut veraci relatione didicimus, in hebdomada parcissimum sumpsit corporis cibum *b*. Potest vero quilibet discretus de eo indubitanter affirmare, quia licet ei defuerit gladius persecutoris, martyrii tamen palmam non amisit. Nam dum corpus crebris jejuniis et protensis vigiliis affligeret; dum nocte dieque vitiis resisteret, et orationibus insistens, dum contra diaboli

abstinentiæ mire deditus, *b*

Auctore monacho Ruyensi, ex Boscio.

voluntario martyrio se macerans.

boli tentationes reluctaretur, et adversum corporis sui delectationes oppugnans se ipsum excruciaret; quid aliud de eo dici potest, nisi longum illum traxisse martyrium? Nam et ipse sibi persecutor fuit, et persecutiones sibi illatas, pro Christo patienter sustinuit.

Sacerdos ordinatus

8 Igitur cum ad sacros ordines promotus esset, et Presbyteri fungeretur officio; audiens quod gentes, quæ *c* Aquilonalem plagam Britanniæ insulæ incolebant adhuc gentili errore detinerentur; et quod hi etiam, qui videbantur inter eas Christiani, non Catholici essent, sed diversis hæreticorum fraudibus irretirentur; accipiens juxta Apostoli præceptum armaturam Dei, ut posset resistere in die malo, et in omnibus perfectus stare, de Christi adjutorio confidens, cœpit illuc pergere. Stans autem succinctus lumbos mentis, inter paganos atque hæreticos, indutus lorica justitiæ, et calceatus pedes in præparationem Evangelii pacis; in omnibus periculis sumebat scutum fidei, in quo posset omnia tela nequissimorum dæmoniorum extinguere; galeamque salutis et gladium spiritus, quod est verbum Dei. His itaque armis munitus Gildas Christi miles præclarus, prædicabat nomen Christi gentilibus; multis ex divina lege approbationibus ostendens, nihil esse quod ab eis excolebatur. Hæreticos autem, verbum salutis opponens, ad viam veritatis adduxit, a cunctis eos quoque revocans erroribus. Namque ei tantam dederat Dominus noster Jesus Christus gratiam etiam sanitatum; ut ejus orationibus cæci inluminarentur, surdis auditus redderetur, et claudis debilibusque gressus, dæmoniaci curarentur, leprosi mundarentur, et infirmi quique sanarentur. Pergebat igitur Gildas beatissimus Evangelium Christi prædicando, docens veram fidem per universas provincias, gentemque suam ad veram catholicamque fidem convertebat.

Ephes. 6. 13.

Gentiles et hæreticos convertit:

varios ægros sanat.

9 Hæc et his similia agente B. Gilda, omnis gens Aquilonalis plagæ ad ejus prædicationis doctrinam cœpit undique confluere, quatenus derelicto gentili errore, et percepta ejus admonitione sanctæ Trinitatis fide, in gremio collocaretur sanctæ matris Ecclesiæ, ut vocaretur Christi sponsa et probaretur esse. Destruebantur itaque idola ab eis qui ea fabricaverant cum templis suis, et ecclesiæ ædificabantur per congrua loca. Baptizabantur viri nobiles, cum uxoribus et filiis atque familiis. Cum autem videret B. Gildas fecundam prolem Christianitatis et sanctæ religionis ubique pullulare, inenarrabili gaudio repletus, sic ait Domino: Gratias tibi ago, Domine Jesu Christe, qui populum hunc diutim errantem, sancti tui nominis gratia misericorditer illuminare dignatus es, et ad cognitionem tuam pervenire fecisti; et qui hactenus infelices et hebetes erravimus in regione umbræ mortis, tandem lux tuæ justitiæ illuxit nobis, et pax perpetua jam regnat in nobis.

idola destruit.

10 Audiens autem B. *d* Brigida, quæ ipso tempore insignis erat in Hibernensi manens insula, et monasterio *e* Virginum præerat Abbatissa, virgo preclara, famam B. Gildæ; misit ad eum nuntium, cum verbis deprecatoriis, dicens: Gaude Pater sancte, ac semper in Domino polle. Obsecro te, ut aliquod indicium tuæ sanctitatis mihi transmittere digneris, ut semper apud nos tua vigeat perenniter memoria. Tunc S. Gildas percepta sanctæ Virginis legatione, propriis manibus formulam fecit fusili opere, et tintinnabulum composuit secundum petitionem ipsius; et per nuntium quem miserat ei transmisit. Quod illa gaudens suscepit, ac velut cœleste munus ab eo sibi transmissum, libenter accepit.

S. Brigidæ nolam mittit:

11 Eo tempore regnabat Ammericus Rex per totam Hiberniam, qui et ipse misit ad B. Gildam, rogans ut ad se veniret, promittens se ipsius doctrinis in omnibus obediturum, si veniens Ecclesiasticum ordinem in suo regno restauraret: quia pene Catholicam fidem in ipsa insula, omnes reliquerant. Cum hæcitaque audisset Gildas Christi miles beatissimus, munitus armis cœlestibus, petivit Hiberniam, Christum prædicaturus.

evocatur ab Ammerico Rege

12 Contigit autem quadam die, dum pergeret ad Regis palatium, occurrere sibi quemdam paralyticum, quem parentes sui circumquaque trahebant, quærentes alimoniam ab incolis terræ. Quem videns B. Gildas, misertus illius, genua flexit, ac pro eo Domino orationem fudit; et ad vehiculum miseri accedens, dixit: In nomine Domini nostri Jesu Christi, sta rectus super pedes tuos, et a Domino pristinam recipe sanitatem. Qui mox receptis viribus corporis, sanus efficitur: atque exclamans voce magna, cœpit magnificare nomen Domini, et sancto viro magnificas laudes referre, dicens se ire cum illo, ubicumque voluisset. Quod Sanctus non ferens, ait illi: Vide ne mecum venias, sed revertere domum; et non desistas Domini misericordiam collaudare, qui te sanitati restituit. At ille magis magisque in laudem ejus prorumpebat, et cunctis, quos obvios habebat, indicabat, dicens: Venientes venite omnes, et videte virum sanctum Dei, qui mihi sanitatem corporis et animæ reddidit. Tunc S. Gildas nolens tantum favorem et plausum plebis sustinere, discessit protinus ab eis, et abiit latenter ne agnosceretur et absconditse.

paralyticum sanat:

13 Post paucos vero dies, inventus a quibusdam nobilibus viris quondam sibi notis, Regi Ammerico est præsentatus. Quem cum vidisset, multis precibus eum rogabat, plurimaque offerens dona postulabat; ut apud se maneret, et sicut ei prius mandaverat, Ecclesiasticum restauraret ordinem in regione eadem; quia penitus *f* Catholicam fidem, a maximo usque ad minimum, omnes amiserant. Tunc S. Gildas munitus clypeo fortitudinis, et galea salutis, omnes fines Hibernensium circuivit, et ecclesias restauravit, Clerum universum in fide Catholica ut sanctam Trinitatem colerent instruxit: populos graviter morsibus hæreticorum sauciatos curavit: fraudes hæreticas cum auctoribus suis ab eis longe repulit. Jamjamque pullulante in gremio sanctæ matris Ecclesiæ segete multitudinis credentium, et avulsis hæreticorum spinis, terra diu sterilis, fœcundata rore cœlestis gratiæ; gratiores profert fructus ad agnitionem supernæ vocationis. Fide namque crescente Catholica, regio gavisa est tantum se promeruisse patronum.

f

fidem et disciplinam Ecclesiasticam restituit:

14 Multa deinceps vir beatus monasteria construxit in eadem insula, non paucos in eis nobilium filios erudiens, et norma regularis disciplinæ informans. Et, ut plures Domino offerre posset alumnos, jam factus monachus, collegit monachos secum, tam ex nobilibus quam ex pauperibus, pupillis et orphanis: necnon et captivos tyrannica servitute paganorum irretitos misericorditer liberavit: utque pastor bonus; talenta sibi a Domino credita fideliter duplicata, ipsi ovans reportare curavit. Omnem denique regionem Hibernensium et Anglorum, necnon et exterarum nationum suo instruxit exemplo et erudivit sermone. Quarum gentes et nationes actus et virtutes ejus usque in hodiernum diem honorifice venerantur ubique.

monasteria extruit.

a Hibernia *intelligi videtur, quæ aliis* Ierne, *et* Iris *dicta, nostratibus etiamnum* Ierlandt *dicitur. Florebat ea tunc sub S. Patricii discipulis sanctitatis et eruditionis laude. Ipsi quoque Angli, fide Christi suscepta, frequentes in Hiberniam doctrinæ gratia proficiscebantur.* b *Addit Morlaix* Aquarii *illi datum cognomen, quod non nisi aquam potaret, ast alii S. Davidi Menevensi id tribuunt.* c *Morlaix Australibus Cornubiæ populis scribit prædicasse.* d *Colitur* S. Brigida *Virgo* I *Februarii, decessit sub Justini senioris initia, cum necdum XXX annorum esset Gildas.* e *In oppido Kildariensi, provincia Lagenia.* f *Erat quidem gens ferox, bellis, cædibus, latrociniis assueta, ut facile potuerit provincia aliqua a Catholicæ fidei norma, et Ecclesiastica regula, deficere, præsertim impotente cujuspiam tyranni pressa dominatu. At totam insulam defecisse, omnino credibile non est, cum plurimi adhuc viverent S. Patricii discipuli. neque* Ammericus, *sive* Ainmirus *monarchiam Hiberniæ (inquantum ii monarchæ dici poterant, qui auctoritate inter ceteros illius insulæ Reges præcellebant, ipsi alicujus peculiaris provinciæ proprio jure domini) nisi post*

AUCTORE MONACHO RUYENSI, EX BOSCIO

post annum 560, cum jam grandævus esset Gildas, enm potestatem adeptus est, tenuitque exiguo tempore. Peculiare fortassis ejus regnum intelligitur, quod Auctor haud satis gnarus plures simul apud eam gentem regnare solitos, totam Hiberniam internam interpretatus est. Murchertachus *extrema S. Brigidæ ætate rerum potiebatur, huic successit* Tuathalius, Diermitius, Donaldus et Fergusius, Eochadius, Ainmirus, *etc.*

CAPUT III.

Adventus in Britanniam Armoricam. Virtutes. Monasterium extructum.

a Latrones oratione sistit immobiles.

Dimissa igitur post hæc Hibernia atque Britannia, et relictus, *a* .... pulchritudinis, alii conabantur eum capere, alii interficere. Quos ut vidit sibi appropinquare, invocato Christi nomine, continuo nutu Dei fecit pedes eorum adhærere terræ, ipsosque velut lapides obrigescere: recedensque ab eis, cœptam tenebat viam. Cum autem longe ab eis recessisset, conversus retrorsum, elevavit manum, et solvit eos: qui soluti, in fugam versi sunt, et neminem postea in illis locis læserunt.

In Britannia Armorica solitarius degit, b c d e

16 Deinde cum disponeret in suam redire patriam non permisit Deus, qui suam nobiscum volebat magnificare misericordiam. Nam cum Dei jussu pervenisset in *b* Armoricam quondam Galliæ regionem; tunc autem a Britannis, a quibus possidebatur, *c* Letavia dicebatur; ab eis honorifice et cum gaudio magno susceptus est. Ipse autem seculares fugitivosque devitans honores, theoricam magis desiderabat ducere vitam. Erat autem tunc temporis parva res Regum regnique Francorum. *d* Childericus enim eo tempore, Merovei filius, gentilium errori deditus, imperabat Francis: quod ex gestis veterum prudens lector cognoscere potest. Sanctus igitur Gildas triginta habens annos, venit ad quamdam *e* insulam, quæ in Reum. Visii pagi prospectu sita est, ibique aliquamdiu solitariam duxit vitam. Sed non post longum tempus, cum jam non posset accensa lucerna sub modio manere, sed super candelabrum, ut vicini quique ac noti ejus, tam prope quam longe, claritatis illius lumine fruerentur; cœperunt hinc et inde venire ad eum, et ejus magisterio et doctrinæ commendare filios suos erudiendos. Quos omnes libenter suscipiens, spirituali eos eruditione erudiebat. Veniens itaque ad quoddam castrum in monte Reuusysii, in prospectu maris situm, ibi potioris fabricæ construxit monasterium, atque in eo claustra cœnobitali ritu perfecit. Ubi tantum ejus emicuit vita, ut plurimi infirmi ac debiles et leprosi, qui circumquaque erant, ad eum venientes, sanitati, ejus orationibus et meritis, reddebantur. Quod usque in præsens tempus facere non desinit in eodem loco, ejus meritis, omnipotens Deus.

cœnobium extruit.

pro oratorio vitrum prodigiose obtinet

17 Tunc deinde construxit parvum oratorium super ripam fluminis Blaveti, sub quadam eminenti rupe, ab Occidente in Orientem ipsam concavans rupem, et ad latus ejus dextrum, erigens parietem, congruum fecit oratorium, sub quo de rupe emanare fecit fontem perlucidum. Cum vero fenestram Orientalem ejusdem oratorii claudere vellet B. Gildas, et vitrum ei deesset, prostratus in terra Dominum deprecatur: surgens autem ab oratione, abiit ad quamdam rupem, et ex ipsa Domino largiente optimum tulit vitrum.

molam erigit miraculis celebrem.

Molam quoque ibi fecit, cui triticum immisit ac manu vertit, quæ usque in præsens tempus in eodem loco servatur: et a fidelibus infirmis, operantibus cum Christo sancti viri meritis, languores ad eam expelluntur.

hospitibus aquam in vinum vertit.

18 Nec est silentio prætereundum et illud, quod per eum fecit Dominus, miraculum. Nam, cum in cella quadam die cum Fratribus moraretur, venerunt ad eum hospites: quos libenter suscipiens, duxit ad orationem, ac deinde omnem eis adhibuit humanitatem: et lavans pedes eorum ac manus, quod habuit cum caritate dedit eis. Sed, cum non haberet vinum quod eis triburet, oratione facta, jussit implere vasa vinaria aqua, dataque super eam benedictioné, jussione divina in optimum vinum est conversa. Quam virtutem admirantes cuncti qui aderant, omnipotenti Deo gratias retulerunt, qui in Evangelio suis fidelibus promiserat dicens: Opera quæ ego facio, et ipsi facient, et majora horum facient. Joan. 14. 12.

Ejus humilitas.

19 Quamvis autem talis ac tantus esset, ut per eum Deus tot miracula faceret, nulli tamen se præferebat: sed humilior omnibus esse videbatur. Licet vero Abbatis locum teneret, tamen ut sibi subditis exemplum humilitatis ostenderet, secundum divinum præceptum quod ait: Qui major est vestrum, erit minister; et ipse omnibus servire curabat. Et ne Domini Jesu surdus esset auditor, dicentis: Discite a me quia mitis sum et humilis corde; satagebat etiam ipse et in hoc Domini Salvatoris obedire præceptis. Nam sicut de Moyse scriptum est, erat et ille mitissimus omnium illius temporis hominum. Sapiens quoque tam in doctrina quam in actione erat, verax in collocutione, in orationibus assiduus, pernox in vigiliis, jejuniis corpus macerans, in injuriis patiens, in colloquio affabilis, in eleemosynis largus, in omni bonitate conspicuus.

Matth. 23. 11
Matth. 11. 29.
Num. 12. 3.

virtutes variæ,

conciones,

20 Docebat quoque, hæreticos post primam et secundam correptionem devitandos esse. Eleemosynis autem peccata redimere prædicabat, esurientes satiare, sitientes potare, nudos vestire, infirmos et in carceribus positos visitare, mortuos sepelire, nulli malum pro malo reddere, jejunium amare, vigiliis et orationibus semper insistere. Sic Clericos, sic monachos, sic etiam laicos Doctor egregius instruebat: nihilque aliis quam quod ipse faceret præcipiebat. Itaque omnibus omnia factus, cum lugentibus lugens, cum gaudentibus erat gaudens. Erat itaque pater pauperum atque orphanorum, lugentium consolator, litigantes ad concordiam revocabat. Homicidas autem, adulteros, sacrilegos, fures, raptores, cujuscumque conditionis essent, arguebat, nullius personam verens. Et primitus, quidem ex Evangelicis dictis atque Apostolicis et Propheticis eos terrens, deinde ad pœnitentiam revocans, Dei misericordiam confidenter promittebat eos promereri, si tamen digne pœniterent.

modus convertendi peccatores.

epistola de Excidio Britanniæ.

21 Denuo sanctus vir a fratribus rogatus religiosis, qui ad eum e Britaniis venerant, post decem annos, ex quo inde recesserat, scripsit Epistolarem libellum, in quo quinque Reges ipsius insulæ redarguit, diversis sceleribus atque criminibus irretitos. Quam eleganter itaque et succincte eorum ignaviam commemoraverit, et nominatim unumquemque de suis nequitiis reprehenderit, huic paginæ addere placuit: Enimvero, inquit, celabunt cives, quod non solum norunt, sed exprobrant jam in circuitu nationes? Habet etenim Britannia Reges, sed tyrannos; Judices habet, sed impios, sæpe prædantes et concutientes, sed innocentes; vindicantes et patrocinantes, sed reos et latrones; quam plurimas conjuges habentes, sed scorta et adulteras; crebro jurantes, et perjurantes; voventes, et continuo propemodum mentientes; belligerantes, sed civili et injusta bella agentes; per regionem quidem fures magnopere insectantes, eos autem qui ad mensam sedent latrones, non solum amantes, sed etiam remunerantes; eleemosynas largiter dantes, sed e regione immensum montem scelerum exaggerantes; in sede arbitrum sedentes, sed raro recti judicii regulam quærentes; innoxios humilesque despicientes, sanguinarios, superbos, parricidas, adulteros, Dei inimicos; si sors, ut dicitur, tulerit, hos qui cum ipso nomine delendi erant, ad sidera prout possunt efferentes; vinctos plures in carceribus habentes, quos dolose potius quam merito protervit, catenis onerantes; inter altaria intrando demorantes, et hæc eadem paullo post ac si lutulenta

lenta saxa despicientes. Et quæ sequuntur in dicta Epistola.

a *Hic fortassis aliqua desiderantur eorum quæ ex MS. Vita, nobis non probata, breviter supra perstrinximus* § 4 *nu.* 36, *de peregrinatione Romana etc. ubi et hoc repressorum vi divina latronum prodigium narratur.* b *De hac voce dictum alibi.* Ar *super,* mor *mare, Britannis etiamnum significat, teste Argentræo histor. Britan. lib.* 1, *cap.* 11. *Inde probabilius nostrates* Morinos *dictos, quod alii a paludibus* moeren *deducunt.* c Letania *excusum erat a Boscio:* Letavia *scribendum.* Llydaw *Britannice dicitur, id est,* littoralis. d *Fallitur in Chronologia hic auctor. Obiit* Childericus *undecim annis ante quam natus est Gildas, anno nimirum* 482, *succedente Clodoveo filio.* e *Infra num* 29. Horata *dicitur, quod nomen adhuc retinet. De* Reumvisio *et* Blaveto *actum in prolegom.*

Ar-mor.

Letavia

CAPUT IV.

Resuscitatio mulieris dudum mortuæ. Alia miracula.

Nunc igitur, Domino adjuvante, ad id unde digressi fueramus redeamus. Erat ergo in illis diebus quidam tyrannus, nomine *a* Conomerus, in superioribus partibus illius regionis, perversa crudelitate et diabolica fraude seductus, qui hanc babebat consuetudinem, ut quotiescumque suam cognovisset conjugem concepisse in utero, statim jugulabat eam. Et cum jam multas interemisset mulieres nobili prosapia exortas, cœperunt parentes earum multum super hoc contristari et longius se ab eo submovere. Nullus itaque alicujus discretionis homo, neque colloquendo, neque ulius negotii caussa in qualicumque re illi adhærebat, neque mandata ei dirigebat, ut non particeps fieret malitiæ illius. Videns itaque se despici ab omnibus, S. Gildæ mandat, ut verborum ipsius petitionem perciperet. Verum sanctus vir calliditatem malitiæ ejus perspiciens, nullo modo assensum ei præbuit, sed longe promotus ab eo est: ne quolibet modo per interlocutionem ejus Nobiles et Principes regionis, illius penitus deciperentur. At ipse præfatus tyrannus, non valens pertingere ad hoc quod petebat, misit ad quemdam Principem, ut multi testes sunt fideles, nomine *b* Werocum, mandans, quatenus ei daret in conjugium filiam suam. Quod cum Werocus Venetentium Comes audisset, statim ad internuntium ejus retulit, dicens: Quomodo possum dare filiam meam, mucrone Domini vestri nefando interficiendam? Numquid non audivi stragem quam fecit de mulieribus, quæ sibi fuerant copulatæ? Nequaquam id faciam: filia enim mea mortem non incurret, dum ab ea potero eam propellere.

a Tyranno uxores gravidas solita jugulare

b ut Princeps filiam diu negatam despondeat,

23 Regressi itaque nuntii ad prædictum maleficum, retulerunt quæ eis Werocus dixerat. Ille autem non desistens ab hoc quod inceperat, iterum atque iterum Weroco mandat, dicens: Quoscumque volueris obsides, vel fidejussores tibi dabo, tantum fac quod posco. Cui Werocus: Vana est petitio tua, et frustra rogitando laboras. Nisi enim beatum virum Gildam fidejussorem dederis, minime quod quæris impetrabis. Quia nisi per manum ipsius, eam nulli tradam. At ille mox nuntios misit ad B. Gildam, postulans ab eo, ut quantocyus veniret, et puellam fide sua de manu patris reciperet, et sibi conjugem legitimo traderet matrimonio. Sanctus itaque vir eorum verba renuens, respondit, dicens: Nostis, quia Dominus vester callidissimus est, et tyrannica feritate perversus: si consensero ei, et me fidejussorem posuerit, et post puellam occiderit, gravi lapsus sum peccato apud Dominum, et parentes ejus vehementi orbatione prolis seduxi, atque intolerabili dolore tradidi congemiscendos. Sed tamen vobiscum proficiscar, et utrorumque voluntates discutiam, parentum scilicet et ejus qui vos ad me direxit. Tunc veniens simul cum eis, reperit ipsos Principes ob hujusmodi caussam in unum convenisse. Et dum de hac re loquerentur inter se, ait pater puellæ B. Gildæ: Si manu tua susceperis filiam meam, tibi credam, tibi eam tradam. Quod si illam suscipere nolueris, hic numquam habebit. Cui B. Gildas dixit: Mihi eam trade, et ego protectus Dei virtute, eam sanam restituam. Præfatus itaque tyrannus de manu S. Gildæ recepit eam in conjugio sibi copulandam. Beatus vero Gildas revertitur ad monasterium suum, pollens claris virtutibus.

fidejubet S. Gildas

AUCTORE MONACHO RUYENSI EX BOSCIO

24 Peractis igitur nuptiis, cœpit tyrannus sponsam fovere dilectam. Et ut cognovit eam concepisse in utero, cogitavit eam occidere solito more: sed pertimescens jusjurandum, quod pactus fuerat cum B. Gilda, dicit apud se, non posse se fallere sanctum virum. Timebat enim iram Dei incurrere, si mulierem, quam de manu sancti viri Gildæ susceperat, nefando ense interemisse conaretur. At diabolus occasiones sibi ministrat, asserens non oportere eum intantum sanctitatem B. Gildæ timere, ut quod facere decreverat, velut timidus et nullius audaciæ, propter quemdam monachum ad effectum ducere dimitteret. Interea mulier pluribus indiciis percipiens animum ejus furibundum adversum se, eo quod gravida esset, timore perterrita, in fugam latenter elapsa est. Quod ut cognovit vir ejus maleficus, majore jam ira succensus, insecutus est eam. Quam cum invenisset juxta viam, latentem sub frondibus, (erat enim ex itinere fatigata) exempto mucrone amputavit caput ejus, et sic demum ad domum suam reversus est. Pater igitur illius audiens quod accidisset filiæ suæ, magno concussus dolore, sub magna festinatione mox misit ad B. Gildam, dicens: Redde mihi filiam meam, quia propter tuam intercessionem perdidi illam. Cognosce enim, quia, qui in conjugio eam de manu tua accepit, proprio gladio eam jugulavit. Super hoc igitur sanctus vir valde commotus, concitus venit ad quamdam munitiunculam, ubi præfatus tyrannus habitabat, volens ab eo audire, utrum ipse conjugem suam, sicut rumor ferebat, interemisset. Verum tyrannus ubi sensit S. Gildam appropinquare, præcepit ostiario domus, ne ullo modo sanctum virum ad se permitteret ingredi. Sciebat enim se in Deum et in B. Gildam deliquisse, per hoc quod uxorem suam occiderat. Sed quamvis hoc non ignoraret, orare tamen sanctum virum dedignabatur, ut suis precibus obtineret apud Deum, quatenus daret ei cor contritum et humiliatum, ad agendam pœnitentiam de malo quod egerat. Cum ergo S. Gildas diu pulsasset ad portam tyranni, et nullus ei aperiret; sed potius ab his qui erant intus derideretur; oravit Deum, si ejus vita in melius non esset mutanda, ut dignaretur malitiæ ejus finem imponere. Completa itaque oratione, circuiens totam munitionem, in qua pessimus tyrannus manebat, accepit plenum pugillum terræ, et projecit super illam habitationem, quæ statim, Deo volente, tota corruit.

quam a tyranno occisam dolet,

dejicit suis precibus illius domum,

25 Deinde abiit usque ad locum, ubi exanime jacebat cadaver mulieris interfectæ, prolem in utero habentis, et hoc modo oravit: Domine Deus, qui hominem ex limo terræ formasti, et propter illum liberandum de potestate diaboli, in cujus se dominium injecerat, propriæ libertatis arbitrio, dum tuum transgressus est præceptum, Filium tuum, quem ante secula ex æternitate genueras, mori voluisti; te invoco, ut me exaudias. Exaudi, inquam, Domine, quia te in nomine unigeniti tui Domini nostri Jesu Christi peto. Tuus enim Filius magister noster Christus Jesus, promittere dignatus est in se credentibus, si quid te peterent in nomine suo, quod aurem tuæ clementiæ non averteres ab illorum prece. Et facta oratione accepit caput, et adhæsit corpori trunco, dicens: In nomine Domini nostri Jesu Christi Trifina, tibi dico, surge, et sta super pedes tuos, et indica mihi quid videris. At illa continuo surrexit sana, et illæsa ab omni corruptione. Et respondens, sancto viro dixit: Mox ut interfecta sum, Angelico sustentabar vehiculo, quasi ferenda et jungenda choro Martyrum:

hanc a morte resuscitat,

Joan. 16, 26

AUCTORE MONACHO RUYENSI EX BOSCIO. *reddit parenti*

Martyrum : sed tua vocatione reversa sum ad te. Tunc B. Gildas duxit eam ad patrem suum, et accepta manu ejus dextera, reddidit ei, dicens : Ecce depositum quod mihi tradidisti. Custodi eam ut filiam, et prolem, quam gestat in utero, diligenter fac enutrire cum natus fuerit, donec ad intelligibilem ætatem perveniat. At illa sub jurejurando aiebat : Quia numquam te deseram, Pater. Cui B. Gildas respondit : Non decet mulierem subsequi monachum quolibet modo : sed mane interim in domo patris tui, donec parias, et cum pepereris, inducemus te in c monasterium Virginum, ut cum ceteris Virginibus vitam castimoniæ ducere possis.

a partu monasterio includit. filium instituit

26 Tunc placuit ei viri Dei sermo, et remansit in domo patris sui paucis diebus. Non multo post peracto tempore, cum mulier filium peperisset, nuntiatum est ad B. Gildam. Qui jussit puerulum baptizari, nomenque suum ei imponere fecit. Et ablactatum, liberalibus litterarum studiis erudiendum tradidit : matremque ejus in monasterio Virginum una cum ceteris ancillis Dei permanere fecit. Quæ postea in castitate Deo serviens, in jejuniis et orationibus vitam ducens, tandem a Domino vocata, beato fine quievit. Filius vero ejus et ipse clarus virtutibus et miraculis, beatam quam duxerat vitam, beato fine complevit. Hunc ergo Britanni, ob discretionem alterius B. Gildæ, non Gildam eum, sed d Trechmorum vocant.

ambo sancte moriuntur.

Latrunculorum locum precibus occludit

27 Et quia per miracula Sanctorum, quæ in aure fidelium recitantur, omnium rerum Creator laudatur ac veneratur, qui in Sanctis suis manens, mira per illos operatur; dignum duximus scribere etiam virtutem, quam Dominus dignatus est operari per servum suum Gildam in e plebe S. Demetrii. Erat enim in præfata plebe stagnum, in cujus portu residebant latrunculi, qui nudos ac verberatos, sæpe etiam semivivos, permittebant abire illuc advenientes. De quorum igitur nequitia homines circumquaque ibi habitantes vehementer commoti, cum per se illos illinc non valerent expellere, præsidium Sancti exposcunt. Qui perveniens usque ad os stagni, exorat Dominum ut concludat illius stagni aditum. Completa itaque oratione, ex arena erectus est tumulus magnus, ubi prius malignorum ad insidiandum erat locus. Quod miraculum cernentes qui cum sancto viro illuc advenerant, Deum glorificaverunt, ac S. Gildam deinceps in magna veneratione habuerunt.

28 In eadem quoque regione est oratorium, quod incolæ vocant Mons Corrlahem, quod sonat interpretatum, Monasterium f nemoris. Cumque homines, qui se faciebant illius terræ heredes, servus Dei ibi contemplativam vitam ducentibus, sæpe injurias inferrent; asserentes illos de terra excolere, quæ circum oratorium S. Gildæ adjacebat, plusquam eis ostenderat; vir vero Dei volens omnes quietam agere vitam, accessit ad littus maris, et cum Sanctis sibi adhærentibus, fixis genibus, misericordem Dominum, qui fecit in cœlo et in terra omnia quæ vult, orat devotius : surgensque ab oratione sanctissimus homo, baculum quem manu ferebat terræ impressit, et sic atrium sui oratorii circuivit. Quam bonus es Deus Israel, his qui tibi recto sunt corde! Lucidissimus enim fons ad nutum Dei de loco ubi Sanctus oraverat surrexit, et ad ostendendam certissimam metam atrii, secutus est vestigia Sancti. Quod miraculum audientes fideles, etiam quidam usque in hodiernum diem hoc cernentes, omnipotenti Domino, qui mira per Sanctos suos operatur, non minimas referunt laudes.

Psal. 72. 1. *fontem impetrat, et rivum ducit.*

Conomerus Comes.

a *Morlaix* Comorrum *appellat, et* Comitem Cornavalliæ, *seu* Corisopitensis ditionis. *Argentræus ex Gregorio Turonensi scribit, circa an. Ch.* 560, Comorrum *fuisse Comitem* Leonensem. *Acta S. Leonorii, qui etiam S. Illuti discipulus fertur fuisse, referunt* Commorum nefandissimum invasisse Ducatum Britonum, qui violenter duxit viduam Riguoldi Ducis. *Acta ea dabimus* 1 *Julii, fragmentum eorumdem extat apud Du Chesne to.* 1, *rerum Francicarum.* b *Idem hic esse videtur, qui bella cum Regibus Francorum Childeberto, Childerico, et Guntramno gessit* Warocus Macliavi Comitis filius, *Gregorio Turonensi, qui de eo agit in histor. Franc. libro* 5, *cap.* 9 *et* 10, *uti et Fredegarius in historia Francorum epitomata. Pluribus bella ejus prosequitur Argentræus in Alano I, qui ab eo territorium Venetense in hoc usque tempus* Broerech *(quod terram* Ereci, *seu* Guereci, *interpretatur) dicit appellari : at infra nu.* 34, Broguerec a Guereco *dicitur.*

Werocus Comes.

c *Morlaix ait a Trifina extructum monasterium Virginum in suburbiis Venetensibus, in quo et ipsa velum sacrum ab Episcopo Venetensi acceperit, et sancte obierit. Quod addit, eo tempore S. Gildam, suadente Weroco, ob terrorem tyranni Conomori deseruisse monasterium Blavetum, et migrasse in pagum Ruyensem, ibidemque restaurasse monasterium collapsum, ante ab antiquiore Gilda extructum, miramur ab homine Britanno scribi, cum ipsum Ruyense monasterium* Blavetum *illud sit, seu* Blavetense, *ad ostium Blaveti fluminis situm, ut clarum est e num.* 16 *et* 17. *Seniorem illum Gildam supra diximus non videri unquam extitisse.* d *Aliis* Tremorus *est, Britonnis vulgo* S. Trever *dici testatur Morlaix, ipse* Tremore, *aut* Tremeur, *vocat : colitur* 8 *Novemb.* e *Morlaix parochiam diœcesis Venetensis statuit, at forte magis remotam sequens exigit locus* in eadem regione.

S. Tremorus.

f *Celebre adhuc est* monasterium S. Gildasii in nemore, *in diœcesi Nannetensi perperam Morlaix vicinum monasterio Rhuyensi Prioratum intelligit.*

CAPUT V.

Obitus. Reliquiarum submersio, et inventio.

Cum vero disponeret misericors Deus, et B. Gildam a laboribus mundi et ærumnis educere, et ad gaudia æterna, quæ diligentibus se promisit, perducere; per visionem Angelicam ei dignatus est denuntiare. Quadam enim nocte cum esset, ut antiqui affirmant, in amabili sua insula Horata, ubi olim eremiticam duxerat vitam, apparuit ei in somnis Angelus Domini dicens : Audi et intellige Domini Jesu Christi amice, quoniam exaudivit Deus orationes tuas, et vidit lacrymas tuas. Et ecce octava ab hodierna die, solutus sarcina carnis, videbunt spiritales oculi tui quod semper ab infantia desiderasti. Videbis etenim in majestate sua desideratam faciem Domini Dei tui. Confirma ergo discipulos tuos in Dei timore et amore, et instrue eos solito more ut ejus præceptis obediant, atque operibus studeant ea implere; ut ad gaudia æterna, quæ promisit, possint pervenire.

Ab Angelo diem obitus sui intelligit

30 Facto igitur mane, convocatis in unum discipulis, dixit eis : Quoniam ego, filii carissimi, viam ingredior universæ terræ, dissolvi mihi expedit, ut Deum possim videre. Vos igitur estote imitatores Christi, sicut filii carissimi, et ambulate in dilectione Dei, et estote semper memores verborum ipsius. Nolite autem diligere mundum, nec ea quæ in mundo sunt : mundus enim transibit et concupiscentia ejus. Dominum vero Jesum Christum et ejus sermones toto corde diligite, quoniam ipse dixit : Si quis diligit me, sermones meos servabit : et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum. Videre itaque carissimi, quam magnum præmium, et quam optandum lucrum promittit nobis ipsa veritas, quæ est Christus. Ipse enim, ut dixit, est via, veritas, et vita : se ipsum itaque nobis daturus est. Non ergo negligamus ipsum habere, ipsum possidere. Habete autem et in vobis continuam caritatem, quia Deus caritas est : Et qui manet in caritate in Deo manet, et Deus in eo. Humilitatem etiam studete habere et esse mites : quoniam Dominus in Evangelio dicit : Discite a me, quia mitis sum et humilis corde. Patientiam quoque semper habere mementote, nam in Evangelio idem ipse loquitur : In patientia vestra possidebitis animas vestras. Obedientes etiam estote, sicut et Christus obediens fuit, usque ad mortem. Estote vero misericordes, sicut Pater vester misericors est. Superbiam autem execrate, Quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Avaritiam vero declinate, quæ ab Apostolo idololatria nominatur. Luxuriam quoque et ebrietatem, fornicationemque fugite, quoniam sicut Apostolus ait; Neque ebriosi, neque fornicatores regnum Dei possidebunt. Omnia ergo vitia, quæ homines a regno Dei separant, omnimodis sunt fugienda vobis. Estote quoque sobrii et vigilantes in orationibus

adhortatus ad virtutem discipulos

Joan. 14. 23. Joan. 14. 6. 1. Joan. 4. 8. Matth. 11. 29. Luc. 21. 19. Colos. 3. 30. 1. Cor. 6. 10.

orationibus semper, quia adversarius vester diabolus, tamquam leo, circuit quærens quem devoret. Cui resistite fortes in fide. Odium etiam et invidiam tristitiamque de cordibus eradicare vestris satagite, et pro his longanimitatem, bonitatem, benignitatem habere mementote. Quatuor vero virtutes, sine quibus nemo sapiens esse potest, id est, prudentiam, justitiam, fortitudinem, atque temperantiam super habere curate.

sumit sacrum viaticum,

31 His et similibus verbis per septem continuos dies, quamvis invalescente morbo jam jamque vir sanctus deficere videretur, discipulos tamen confirmare non cessabat suos. Octava vero die, jussit se in oratorium duci, ibique oratione facta, viaticum Dominici corporis suscepit. Deinde discipulos protestatus est dicens: Per Christum vos filios meos moneo, ne contendatis pro corporis mei cadavere: sed mox ut spiritum exhalavero, tollite me, et in navim deponentes, supponite humeris meis lapidem illum, super quem recumbere solitus eram. Nemo autem ex vobis, in navi mecum remaneat: sed impellentes eam in mare, permittite ire quo Deus voluerit. Providebit autem Dominus sepulturæ mihi locum, ubi fuerit ei placitum. Confido quoque in Domino, quod in die resurrectionis resurgere me faciet cum ceteris. Deus autem pacis et dilectionis sit semper cum omnibus vobis, et cum respondissent omnes, Amen; reddidit spiritum IV Kalendas Februarii, senex et plenus dierum.

præscribit corporis in navim depositionem,

moritur.

32 Discipuli vero illius, tollentes corpus ejus, fecerunt sicut præceperat eis. Sed hi, qui de *a* Cornugallia venerant, qui plures erant, conabantur eum tollere, et in patriam suam transferre. Dum ergo inter se colloquerentur, et facere disponerent; nutu Dei, navis cum sancto corpore demersa est in profundum maris. Illi vero per multos dies illud huc illucque requirentes, cum nullo modo invenire possent, ad propria sunt reversi.

corpus in mare demergitur.

33 Discipuli quoque ejus, qui ex cœnobio erant, per tres menses cum non possent et ipsi invenire eum, tandem consilio accepto, triduanum statuerunt ducere jejunium. Quo peracto cuidam ex eis revelatum est, quando et ubi inveniendus esset. Igitur cum dies *b* Rogationum essent, et ipsi orationis gratia ad quoddam oratoriolum, quod ipse in honore sanctæ Crucis construxerat, venissent; invenerunt navem in æstuario, quod vocatur Eroest, id est, Domus sanctæ Crucis, cum sancto corpore integro et illæso, sicut ab ipsis collocatum fuerat in navi. Videntes autem, gaudio magno gavisi sunt: et lapidem quidem super altare ejus loci in testimonium posuerunt; corpus vero sancti viri cum hymnis et laudibus, ad suum monasterium deferentes, maxima multitudine populorum prosequente cum gaudio et lætitia magna, quoniam patronum et advocatum magnum patriæ suæ, et apud Dominum intercessorem invenerant. Dies autem illa quæ est *c* quinto Idus Maii, ab illo tempore usque ad præsens tempus, celeberrima colitur et servatur apud provinciales Venetenses. Plurimas etiam in illa die solitus est Dominus facere virtutes ad ejus sepulchrum, sicut et ipsi oculis nostris vidimus. Positum est autem corpus sancti viri in ecclesia, quam ipse in antiquo castro Revysii construxerat, eadem qua præfati sumus die. Ubi per multa annorum curricula servabatur, et ab universa Brittonum gente venerabiliter colebatur, quoniam innumerabiles ibi fiebant virtutes.

revelatione divina

invenitur

c 11 Maii

deponitur in ecclesia castri Ruyensis

a *Videtur* Cornugallia *Armorica, veterum Curiosolitum regio, intelligi. Mira hic narrat Morlaix mortem S. Gildæ revelatam Religiosis monasterii S. Iltuti in Cornuwallia transmarina, natali ejus solo, cujus Abbas aliquid in insulam Horatam habuerit jurisdictionis; ideoque missos ab eo quosdam voluisse illius cadaver asportare. Hæc ille. Natum S. Gildam in Arclud, sive Albania, regione modernæ Scotiæ, supra ostensum, monasterium S. Iltuti non fuit in Cornuwallia, sed ultra Sabrinam fluvium in Cambria.*

b *De antiquo usu supplicationum et Litaniarum, diebus Rogationum, alibi inquiremus. Illum in Gallia a S. Mamerto Episcopo Viennensi, de quo 11 Maii, restitutum fuisse tradit Baronius tom. 6. ad an. Chr. 473. num. 11 et 12, et Serrarius noster in Litaneutici et alii.*

c *Morlaix XX Idus Maii, mendo nimis enormi; sed, ut reor, librarii.*

AUCTORE MONACHO RUYENSI, EX BOSCIO.

CAPUT VI.

Monasterium S. Gildæ vastatum, restitutum. Reliquiæ translatæ.

Interfecto crudeliter ab impiis religioso Rege *a* Salomone, et dissidentibus inter se ipsos Britannis, bellaque intestina gerentibus: a foris autem piratis *b* Danorum universam Britanniam longe lateque depopulantibus; (nam eo tempore, gens ipsa Galliarum quoque partes vastabat maritimas, et quasi quadam grandinis intolerabili tempestate, conterebat) itaque Britannia, quæ olim Letavia dicta fuit, sicut diximus, eo tempore tam a suis quam ab extraneis, crudeli modo vastabatur: civitates, castella, ecclesiæ, domus, monasteria virorum atque sanctimonialium, igni tradebantur, donec in solitudinem et vastam eremum omnino regio tota, Dei judicio, redigeretur. Eo tempore *c* Alanus atque Pasquetanus frater ejus Veneticam provinciam regebant, quæ a Guereco Brogueret dicitur, eo quod occiso Belpoleno Duce cum exercitu suo, effugato etiam alio Francorum Duce Ebracario, regionem ipsam viriliter defendebant. Sed capto a *d* Nortmannis Pasquetheno atque redempto, ac postea a quodam per insidias occiso, solus cum filiis, prout poterat, *e* Alanus ipsam provinciam regebat. Ea tempestate duo monasteria virorum, Lochmenech, id est, Locus monachorum; et locus S. Gildæ, effugatis habitatoribus deserta sunt atque destructa. Quorum habitatores conjuncti simul, compulsi sunt alienas petere regiones, atque in Bituricensi regione novas ponere sedes, secum deferentes *f* Sanctorum corpora Sanctarumque patrocinia, quæ tunc temporis apud Britannos festa devotione nimioque venerabantur affectu.

Danis Britanniam vastantibus,

monasterium S. Gildæ destruitur,

reliquiæ in Bituriges transferuntur

35 Cum autem omnipotenti Domino complacuisset, ut et ecclesiæ Sanctorum in Britannia restaurarentur, et gens Brittonum, quæ in alienis regionibus misero modo exulabat, ad proprias rediret sedes, resumunt vires iterum Britanni; et qui intra regionem remanserant, et qui dispersi fuerant per regiones collecti in unum, sumunt arma: expugnant viriliter hostes suos, terra marique effugant, et a cunctis finibus suis expellunt. Eo tempore erat Comes in Redonensi civitate Juchael, qui et *g* Berengarius dicebatur. Hic habuit filium nomine Conanum illustrem et bellicosum virum, ex quo ortus est *h* Gaufredus, vir et ipse in armis strenuus, qui totius Britanniæ monarchiam tenuit. Hic ergo rogavit *i* Goslinum Floriacensis tunc monasterii Abbatem, qui etiam postea Bituricensi Ecclesiæ *k* præfuit Archiepiscopus, ut transmitteret sibi Felicem monachum, ad restauranda monasteria, quæ erant in sua regione solotenus destructa. Anno igitur Dominicæ Incarnationis millesimo octavo, missus est *l* Felix a supradicto Abbate ad Gaufredum Comitem: qui honorifice ab eo susceptus est, atque prædicta cœnobia ei donavit cum omnibus appendiciis suis, rogans et multum deprecans, ut omni studio reædificaret ea; promisitque plurima se ei largiturum dona, cum de itinere rediisset, quo festinabat ire. Properabat enim eo tempore idem Dux Romam ire, gratia orationis. Ivit itaque, sed non rediit: quia in ipso itinere mortuus fuit. Commendaverat autem ipse Dux supradictum Felicem dum proficisceretur conjugi Nobilibusque suis, fratri etiam suo *m* Judicaeli Episcopo Venetensi, in cujus diœcesi ipsa monasteria erant.

In Britanniam suis incolis restitutam

mittitur Floriaco Felix monachus,

36 Sed libet nunc retro redire, et B. Pauli *n* Episcopi in ipso factum referre miraculum. Cum esset idem Felix in supradicto Floriacensi cœnobio, tempore *o* Abbonis Abbatis, et languore gravi deprimeretur, et desperatus a medicis nullo modo vivere crederetur,

a S. Paulo Episcopo

AUCTORE MONACHO RUYENSI. EX BOSCIO.

a letali morbo curatus

crederetur; apparuit ei vigilanti et oranti B. Paulus Episcopus, assistens ante lectum ipsius cum magno lumine, eique dixit : Quomodo te habes, Frater, vel ubi te tenet hoc malum? At ille : Quis es Domine? Ego, inquit, sum Paulus Episcopus, quem quærebas. Domine, ecce, ait, in hoc latere me diu tenet malum : et ostendit ei locum. At ille appropinquans, digito leviter de latere ejus putrefactam abstulit costam : et ei ad lumen lampadis ostendit, dicens : Hæc amplius non te nocebit. Et hoc dicens projecit eam, et ab admirantis oculis cum lumine suo disparuit; odor vero suavissimus permansit tota nocte in eadem domo. Sanus itaque cum esset factus, nemo prævenit eum ad vigilias nocturnas. Mirantur omnes, quem sperabant jam mortuum, vivere, et interrogant quomodo sanatus fuerit. Ille a B. Paulo se visitatum, et quid sibi dixerit, qualiter etiam de latere suo fractam putrefactamque abstraxerit costam. Et en illam, inquit. Et elevans a terra, omnibus ostendit eam. Mirantur cuncti factum, simulque laudes Domino cum sonitu reddiderunt cymbalorum. Sed ad narrationis ordinem redeamus.

erepta e latere costa putrefacta

37 Post mortem autem Gaufredi Ducis, cum redire voluisset Felix ad suum monasterium, *p* Hadegogis Comitissa non permisit illum ire, sed multis precibus rogavit ut maneret, et perficeret ea, quæ vir suus in restaurandis cœnobiis inchoaverat facere. Retentus igitur a Comitissa et Consiliariis ejus, maximeque ab Episcopo Venetensi Judicaele, qui eum unice diligebat; primo quidem parva erexit habitacula in supradictis locis. Erant vero ibidem ecclesiæ sine tectis et ex parte dirutæ, et inter ipsos parietes annosæ arbores creverant, sed et ostia ipsa quædam concluserant. Nulla ibi tunc habitationis domus erat, nulla hominis conversatio, sed erant in ipsis etiam ecclesiis cubilia ferarum. Videbatur ergo omnibus laboriosum valde et difficile aggredi tam immensum opus : sed ille habens fiduciam in Domino, non dubitavit invadere illud, nec fuit spe sua frustratus. Nam infra paucos dies, convenerunt ad eum *q* optimi et religiosi viri : quorum adjutorio, et ecclesias restauravit, et domos ædificavit, vineas plantavit, atque pomaria : ab his etiam pueri enutriti in Dei servitio fuere.

p

monasteria erigit,

q religiosos adsciscit,

38 Per idem tempus Britanni iterum in seditionem versi, bella commoverunt. Nam rustici insurgentes contra dominos suos congregantur. At Nobiles juncto secum Comite Alano, agmina rusticorum invadunt, trucidant, dispergunt, persequuntur : quoniam sine duce et sine consilio venerant in prælium. Deinde quidam Nobilium insurrexerunt contra Comitem, sed non prævaluerunt; quoniam ipse vir ignavus et sine scientia non erat. Inter hos tumultus Felix, quoniam non poterat quiete et pacifice vivere, statuit ad monasterium suum redire, nam sedecimum annum agebat, ex quo ab Abbate suo ibidem transmissus fuerat. Conatum vero ipsius prævenit Hadegogis Comitissa. Misit namque per quemdam virum, qui cum eo pergebat, nomine Filim, epistolam ad Abbatem illius, rogans ne ullo modo eum retineret : sed Abbatis et benedictionem daret, et ad se illum iterum transmitteret. Quoniam filii ejus Alanus *r* et Eudo jam adulti, parati erant perficere omnia, quæ pater eorum ei promiserat.

redit Floriacum,

r

39 Cum igitur legisset Gauzlinus Abbas epistolam, vocat Felicem monachum, interrogatque ad quid venerit, vel cur dimiserit loco ipsa, et congregationem, quam ei commiserat? Ille : Quoniam, inquit, nec pacifice, neque cum quiete possum ibi Deo servire. Cui Abbas : Tu autem in tua putas habere patria, quod Christus non habuit in sua? Si igitur ad Christum vis pervenire, debes sicut et ille ambulavit et tu ambulare. Per multas enim tribulationes, sicut dicit Apostolus, oportet nos intrare in regnum Dei. Ergo patienter, carissime, fer molestias ubicumque fueris, et esto nobis obediens, sicut in tua professione Deo vovisti : et suscipe curam Abbatis atque benedictionem, ut cum ipsis, quibus te præesse voluimus, pervenire valeas ad æternam vitam. Sed cum ille se excusaret, et nullo modo hoc facere se posse diceret, Abbas, qui erat, sicut diximus, Episcopus, arreptum eum invitum, ad altare duxit, atque ad Abbatis officium promovit quarto Nonas Julii. Accepta itaque Felix jam Abbas, tam Abbatis sui quam cunctæ congregationis benedictione, revertitur : commendatitias secum deferens litteras Principibus Britanniæ, et Episcopo Venetensi. Cum autem dubitaret, quem potiorem locum de duobus statueret sedem Abbatiæ habere; Ducem Alanum, Episcopumque Venetensem super hac re consuluit. Illi convocatis nobilibus viris, aliquibus etiam Episcopis, statuerunt locum S. Gildæ, qui erat antiquior, et terræ fertilitate, frumenti etiam et vini arborumque pomiferarum abundantior, diversorum quoque magnorum piscium generibus, suis temporibus affluentior.

Act. 14. 21.

Abbas ordinatus remittitur

monasterium S. Gildæ regit.

a *Rhegino Abbas Prumiensis* : Anno Dominicæ Incarnationis 874, Salomon Rex Britonum a Pasquitano et Wrfando Ducibus suis interficitur : post cujus mortem cum hi duo regnum ejus inter se dividere vellent, sed in divisione dissentirent, eo quod maxima pars Pasquitani partibus faveret, bellum ab utrisque summis viribus instauratur. *De his Argentræus lib.* 2, *c.* 31. b *De Danorum, sive* Nortmannorum, *irruptione in Britanniam agunt scriptores rerum Normannicarum a Du Chesne editi, Argentræus, et alii.* c *Hos fratres appellat Rhegino anno citato. Argentræus lib.* 3, *cap.* 4 Alanum *Comitem Venetorum, ut* Pasquetanum *cap.* 2, *Comitem Leonensem scribit.* d *Normannos in auxilium contra* Wrfandum *evocarat. Rhegino supra.* e Alanus I, *Dux Britanniæ*, Rebras, *id est*, Magnus *cognominatus*, *dicitur ab anno* 894 *ad ann.* 907 *rexisse : filii ejus erant* Juhael *et* Colledocus. f *De plurimorum Sanctorum reliquiis tunc e Britannia alio translatis agit Argentræus lib.* 3, *cap.* 1. g *Hic pacem fecit cum* Willelmo I, *Duce Normannorum; cum* Richardo II *ejus filio renovavit, ut tradunt Dudo Decanus S. Quintini, Willelmus Gemmeticensis, et alii, successit* Richardus *patri Willelmo an. Ch.* 943, *interfecto. Argentræus lib.* 3 *cap.* 15. Berengarium *patrem* Juchaelis *constituit, a quo prognatus sit* Conanus. h *Aliis* Goiffredus, *et* Geoffredus. i *Ad hunc scribit Aimoinus librum de miraculis S. Benedicti. Est autem* Floriacum *in diœcesi Aurelianensi ad Ligerim.* k *Ab an. Chr.* 1013, *ad* 1030. l *Colitur* 9 *Martii quo die contendit Morlaix cum ann.* 1000, *non* 1008, *ut hic dicitur, venisse in Britanniam. Verum tunc necdum* Goslinus *Abbas erat, vivente adhuc S. Abbone.* m *Obiit* 7 *Julii* 1037.

n *Morlaix ait, et probabile est, fuisse Leonensem Episcopum, de quo supra actum.* o *Colitur* 13 *Novemb. occisus an.* 1003, *ut ad Sigeberti Chronicon adscriptum.* p *Willelmo Gemmeticensi lib.* 5, *hist. Norm. cap.* 5. Haduis *dicitur, filia Richardi II Ducis Normannorum.* q *Varios nominat Morlaix in vita S. Felicis.* r *Utriusque meminit Gemmeticensis supra.*

CAPUT VII.

Miracula ævo Scriptoris facta.

Erat autem in eodem loco ipso tempore quidam Dei servus, solitariam vitam ducens, nomine *a* Ehoarn, super quem nocte irruentes latrunculi, eum ex adhærenti ecclesiæ domo extraxerunt. Quidam vero ex ipsis, Leopardus cognomine, arripiens securim, super limen ecclesiæ cerebrum illius excussit. Qui mox correptus a dæmonio, in terram corruit, atque cum surrexisset, cultellum arripiens, seipsum in pectore vulneravit; et nisi cito a sociis suis fuisset defensus, semetipsum interfecisset. Ligatus igitur ab ipsis, domum reversus est, sed numquam postea sensum recepit. Vidimus namque eum per viginti annos nullo tegi indumento, non tunica, non camisia, non calceamento, sed miro modo æstate et hieme nudum incedere. Huic si quis pro misericordia aliquod indumentum porrexisset, ille si forte sub arbore sedisset, vel in quolibet loco, non discedebat, donec ipsum indumentum omnino discidisset. Et si quidem laneum vel lineum fuisset, in ipso loco diffilabat eum; si vero pelliceum, et ipsum ad nihilum redigebat. Itaque et æstatis immensos calores, atque intolerabilia hiemis frigora, sicut diximus, per multos annos nudus incedens, domi forisque pertulit. O ineffabilis Christi clementia! o bonitatis et misericordiæ ipsius immensitas! o B. Gildæ gloriosa merita, quæ sic in uno eodemque homine et puniunt crimina,

a

Occiso anachoreta

latro obsidetur a dæmone.

insanus

20 annos nudus oberrat

crimina, et impios castigant, ne similia facere præsumant, ne similiter puniantur! Credimus autem, virum illum, per hoc quod Deus non vindicat bis in idipsum, salvum pro Dei misericordia fuisse.

Æger delatus ad sepulchrum S. Gildæ,

41 Festivitas beatissimi Gildæ, qua de mari translatum est corpus ejus, appropinquabat; et populus undique confluens, ad diem festum occurrere festinabat. Tunc quidam, qui diu in lecto jacuerat gravi detentus infirmitate, cum videret vicinos et amicos suos properare ad diem festum, clamabat ut se ad sanctum locum ducerent. Dicebat enim, quod si sancti viri sepulchrum contingere meruisset, mox sanitati redderetur : hoc se credere, hanc fidem se habere testabatur. Adductus itaque ab amicis est, et ante sepulchrum B. Gildæ positus. Cum vero vigiliæ solemniter celebrarentur, et ille ante sanctum jaceret sepulchrum; subito se extendens, in mortui modum diriguit, plangere cessavit, ejus oculi eversi *expirasse creditus,* erant, pedes, manus, pectus frigescebant, et toto corpore mortuus esse videbatur. Populi multitudo, quæ circumdederat, conclamabat : Quoniam mortuus est, educite eum foras. Igitur vociferantibus illis, et circa eum magis magisque sese comprimentibus, cum nemo neque manum ponere, neque ad eum præ *baculo ejus signatus,* multitudine accedere per tres fere horas posset; tandem ascendens quidam ex monachis, Junior nomine, et accipiens baculum Sancti in manu sua, eum tertio signavit cum baculo signo sanctæ Crucis. Illico mirantibus cunctis erexit se atque dixit : Numquid non vidistis B. Gildam stantem super istum lapidem, *resurgit,* et sua me manu erigentem? Tunc in conspectu omnium, sanus atque gaudens surrexit, et manu sua deferens candelam, super altare posuit. Et qui aliorum manibus ad sanctum deductus fuerat sepulchrum languens, suis pedibus domum sanus revertitur gaudens. Hanc ergo virtutem cum postea narrarem nobilibus quibusdam, ante ecclesiam Plomorcat, ille affuit, et jurejurando affirmabat ita fuisse, sicut dicebam.

42 Notissima res est, et per cunctas partes Britanniæ vulgata; ut si in parochia, vel etiam in aliqua regione mortalitas incubuerit, illius habitatores ad hujus sanctissimum confugere locum, atque a Deo ibidem sine dubio præstolari remedium. Veniebat pro eadem caussa de Ilfintinc multitudo plebis : sed unus ex ipsis, nomine Dongual, subita eadem clade percussus cecidit, et ante ecclesiam Sarthau remansit. *peste correptus* Socii vero ipsius cum ad sanctum venissent locum, rogaverunt me, ut caballum, quo eum deferrent, transmitterem : quod et feci. Adductus itaque est : sed quia stare non poterat, in domo hospitum collocatus est. Erat autem ad videndum horribilis, et sanguinem vomens. Nemo eum usque in crastinum vivere sperabat, sed jam jamque mori expectabatur. *liberatur* Hunc visitatura cuncta congregatio venit, oratque pro eo Dominum, et oleo sancto perungit. Hic itaque ab illa hora, paullatim ad se rediit, et vires recepit : et post aliquos dies, ex integro sanitati est redditus. Socii ejus ad propria redeuntes, uxori ejus mortuum eum fuisse, et apud S. Gildam sepultum dixerunt. Venit illa, eleemosynas pro anima viri sui factura, sed quem sperabat mortuum, invenit non solum viventem, verum etiam sanissimum. Sic sic operaris Deus noster in Sanctis tuis, atque mirabilia magna solus facis. Revertitur itaque vir ille cum uxore sua gaudens atque sanus, qui venerat mœstus et moribundus. Hunc ego nuper vidi sanum, et gratias referentem Deo, et B. Gildæ virtutes magnificantem, qui etiam ea de se recordatur, quæ enarravimus.

43 Nec prætereundum silentio est, quas eodem tempore priores nostri, qualesque humani generis inimici in hoc sacro cœnobio pertulerint molestias. Videns namque ille antiquus hostis, quod servi Dei locum desertum incolere cœpissent; atque se ab eo, quem diu possederat, loco diu deserto expellere deberent; ad suas antiquas revertitur artes, et quos Dei virtute videbat munitos, phantasmatibus et nocturnis terroribus eos effugare, omnibus modis conabatur. *dæmones monachos juniores terrentes,* Nam nocte quadam, dum pueriles monachi ad mensam sederent et psalmos firmarent; adversarius adfuit, alludens lumini candelæ apparuit, extendensque frequenter manum inter duos puerulos, hanc denuo retrahens, et iterum extendens atque iterum retrahens, et hoc donec candelæ deficeret lumen, indesinenter faciens. Species vero brachii atque manus, quæ solummodo videbatur, erat nigra et horrida pilis. Pueri timore exterriti, ac perturbati erant. Alter puerorum Ratfredus, alter vero Mangisus vocabatur : tertius vero adolescentulus, qui eos docebat, Rannulfus dicebatur. Senex igitur, qui eos servabat, nomine Jovethen, videns quæ fiebant, et timore pueros perterritos, dicebat eis : Signate vos pueri, signate vos signo sanctæ Crucis, et psalmos Davidicos decantate. Improbus vero dæmon consumptam extinxit candelam, et se in risum movens, per acervum lapideum, qui juxta erat, proruens, terrorem immensum ex sonitu lapidum concussit. Deinde scutulas, quæ in refectorio erant positæ, tota nocte movens atque removens, inquietam habitatoribus noctem reddidit. Vasculum vero, quod juxta erat positum *aqua benedicta fugantur.* vino repletum, dum minister requisisset, vacuum invenit : neque ullum vestigium, ubi in terram defluxerit, repertum est. Felix abierat, qui cum venisset, et a Fratribus quæ præterita nocte pertulissent phantasmata audisset, acceptam aquam cum sale benedixit, et in circuitu et intus aspersit : atque ab illo die, per Dei gratiam, quieta habitatio permansit.

a Refertur a Menardo et Saussaio 11 Februarii.

CAPUT VIII.

Conversatio et obitus SS. Ginguriani et Gulstani laicorum monasterii S. Gildæ.

Fuit tempore illo inter priores hujus sacri cœnobii monachus quidam, nomine Gingurianus, laicus quidem, sed Spiritu sancto omnibusque virtutibus plenus. *S. Gingurianus laicus* Hic cum aliquamdiu innocentem et simplicem vitam agens in monasterio Deo deservisset, et ejus patientiam per molestiam corporis comprobare aliisque in exemplum ostendere Dominus decrevisset, per Spiritum sanctum ei revelare dignatus est finem vitæ suæ. *prædicit morbum.* Venit itaque quadam die ante Abbatem Felicem atque omnem congregationem, humiliter satisfaciens, et petens ab omnibus sibi veniam dari. Dum igitur in circuitu tamquam innocenti et simplici viro respondissent : Dimittat tibi Dominus ignorantias tuas, atque ab omnibus peccatis tuis te absolvat : Scitote ergo, inquit ille, carissimi Fratres, quia ab hodierna die, neque ambulare inter vos, neque manere potero. Rogo Caritatem vestram, ut vestris orationibus me commendetis Deo, et oleo sancto ungatis. Mirantur omnes, quod quem sanum videbant, ungi se rogaret. Ille autem rogabat, instabat, ut quamdiu loqui poterat, ungeretur. Post Capitulum autem, de- *defert Abbati utensilia sibi commissa,* tulit omnia utensilia atque ferramenta sua, et posuit ante pedes Abbatis, dicens : Domne, ecce obedientiam, quam mihi servare præcepisti : commenda eam alicui ex Fratribus. Fuerat enim ipse beatus vir custos alvearii ab initio conversionis suæ, habens sub cura sua plurima apum vasa.

communicat. 45 Deinde cum Missa celebraretur, post pacem ad sanctum accedens altare, Communionem sanctam de manu sacerdotis accepit. Ac post ambas manus ad pectus adducens, juxta gradum altaris se extendens *paralysi affligitur, inungitur,* recubuit, atque inter manus eductus est in domum infirmorum, ubi statim sicut postulaverat a Fratribus, oleo sancto unctus est : atque ab illo die, sicut prædixerat, per totum annum paralysi solutus, in

lecto

AUCTORE MONACHO RUVENSI, EX BOSCIO.

tempus obitus a S. Michaele intelligit.

lecto jacens, neque in latere altero se vertere, neque manum ad os ducere potuit. Per annum vero unum ei manifeste Dominus per Angelum suum dignatus est obitus sui diem denuntiare. Qui mane Riaulum monachum ad se vocavit, eique dixit: Dic, rogo, Frater omni Congregationi nostræ, ut gratias Deo semper agant, et in Domino jugiter gaudeant. Et noverint pro certo, quoniam ad nocturnas vigilias S. Michaelem Archangelum secum hac nocte habuerint, qui antequam omnino vigiliæ sonarentur, in specie pulcherrimi infantis mihi cum maximo lumine apparuit, et quis esset dixit, et adjecit: Ne timeas, inquit, sed præpara te, quia cum luce hujus diei de corpore tuo exibis ad meliorem vitam: ac deinde per fenestram Orientalem, cum suo lumine ecclesiam intravit: et quamdiu vigiliæ celebrabantur, præclarum illud lumen ab ecclesia non recessit. Nunc ergo, carissime Frater, nuntia Fratribus nostris quæ tibi dixi: et quod gratias caritati eorum refero, quia obsequium mihi per totum istum annum exhibuerunt. Obsecro autem, ut Communionem sanctam mihi deferas, atque ab hora vespertina obitum meum observes. Igitur post Vesperas vocavit servitorem suum, eique dixit: Voca Fratres meos ad me, quia jam de hac vita exeo. Omni itaque Congregatione ad eum coadunata, de hac vita eadem quæ prædixerat hora migravit ad Dominum *a* quarto Kalend. Octobris.

moritur.

46 Vir quoque vitæ venerabilis, et memoria dignus, eisdem temporibus in hoc sacro cœnobio refulsit Gulstanus. Hic etiam laicus erat, sed psalmos et orationes, quas memoriter didicerat, nocte dieque ante Deum decantare non cessabat, pernox in vigiliis; ita ut etiam decrepita ætate vix eum vidisses tribus horis æstate aut hieme in lecto jacere. Hic vero in adolescentia sua a piraticis prædonibus est separatus per Felicem, qui eo tempore in *b* Ossa insula eremiticam necdum monachus ducebat vitam: ipsam quoque, quam eo tempore ab eo didicerat, semper dilexit usque ad finem vitæ suæ ducere vitam; parcus in cibis et in potu, in vigiliis et oratione assiduus. Hujus itaque viri merita Dominus declarare dignatus est, etiam in vita sua. Nam longe lateque laudes et præconia ipsius, in ore omnium navigatorum hujus regionis resonabant. Plurimas namque per eum Dominus dignabatur operari virtutes et miracula, ita ut enarrare vel dinumerare ea vix aliquis posset. Defunctus autem est *c* V Kalend. Decembris, apud Bellum videre castrum, ubi pro utilitate monasterii sui venerat, in domo monachorum S. Petri Maliacensium. Sed ubi voce præconis fuit auditum, quod B. Gulstanus de hac vita migrasset (media enim nocte transierat) continuo de lectulis dissilientes viri nobiles, simul cum matronis, et cunctis qui audiebant, certatim festinabant ire cum cereis et lampadibus, ut obsequium ferrent vero Dei, ita ut vix posset ipsa domus continere multitudinem.

B. Gulstanus omnia virtutum genera exercet

etiam vivus a nautis invocatur:

mortuus invisitur magno concursu.

47 Videntes itaque monachi S. Philiberti, multa ornamenta, pecuniam quoque copiosam et cereorum diversum multitudinem circa corpus viri Dei aggregari; persuaserunt omnibus qui convenerant, ut ad ecclesiam suam sanctum corpus deferrent. Sed resistentibus monachis, in quorum hospitio defunctus fuerat, famulis etiam contradicentibus, ne ab illa domo moveretur, donec illud possent ad suum reducere monasterium; illi e contrario, concitata multitudine, rapientes illum de domo illa cum omni apparatu suo et luminibus, ad ecclesiam suam deportaverunt, et immensam, quæ offerebatur per triduum, pecuniam colligentes, post tertium diem sepelierunt eum. Igitur cum ad monasterium ejus hæc nuntiata fuissent, Vitalis Abbas illuc perrexit, et ut corpus monachi sui sibi redderetur, humiliter rogavit. Sed illi, non sancti viri dilectione, sed potius amore pecuniarum, quæ quotidie ad ejus undique deferebantur sepulchrum, nullum reddiderunt responsum. Ille ad Episcopum Pictavensem *d* Isembardum abiit, clamorem ferens de injuria ablati sibi corporis monachi sui. Episcopus, quia inobedientes præceptis suis ipsi monachi fuerant, præcepit eos cum suo Abbate ad synodum suam venire. Abbatem etiam Vitalem præcepit adesse. Cum ergo venissent, et in synodo utrique eorum caussam dixissent; Episcopus præcepit Abbatibus atque Canonicis nobilibus qui aderant, ut *e*.....

ob corpus a diversis monachis certatum:

Synodus pictavis congregata.

a Refertur eo die a Ferrario, Menardo, Saussaio. b An Oya insula? de qua in prolegom. ubi et de aliis quibusdam locis quæ hic memorantur. c At VI Kal. Decemb. refertur a Menardo et Saussaio. d Duo successive fuisse dicuntur Isamberti undecimo seculo Episcopi Pictavenses, alter prioris nepos. e Reliqua desunt.

DE S. SULPITIO SEVERO ARCHIEPISCOPO BITURICENSI.

§ I. S. Sulpitii Severi res gestæ.

AN. CHR. DXCI XXIX JAN.

Duos Bituricensi Ecclesiæ præfuisse Sulpitios, *XVII Januarii diximus, priorem cognomento* Severum, Pium *alterum, cujus isthic dedimus vitam: licet a compluribus scriptoribus eorum res gestæ confusæ reperiantur, quod cum duos duntaxat reperirent in sacris tabulis* Sulpitios *Bituricenses Antistites, eorum vero alterum omnino existimarent S. Martini discipulum fuisse, alterum censuerint, cognomento* Pium, *Gunthramni Regis temporibus vixisse. Verum de antiquiore illo* Sulpitio *S. Martini discipulo mox agemus: præter eum duo apud Bituriges floruere pietatis laude* Sulpitii, *prior sub finem sexti seculi, Gunthramno regnante, alter aliquanto post sub Clotario II et Dagoberto: prior hoc XXIX Januarii; secundus,* Pius *appellatus, XVII colitur. Pluribus verbis ad* Sulpitii Pii *vitam § 1, variorum de utroque errores relati confutatique sunt. Hic solum quæ priori illi* Sulpitio *propria sunt, (quoniam disputationem illam denuo pertractare nihil attinet) colligemus: nam acta ejus, quod adhuc quidem compererimus, tradita litteris non sunt.*

SS. Sulpitii duo, Pius 17 Jan. Severus 29

2 Severi *cognomen qui hunc* Sulpitio *tribuerit, antiquorum legimus neminem: a posterioris ævi scriptoribus, S. Martini discipulum ratis, ortum id videtur. Nam quod Joannes Chenu Biturix scribit, S. Martini discipulum proprio nomine* Severum, *cognomento* Sulpitium dictum esse; *hunc* proprio nomine Sulpitium, cognomine Severum; *parvi est momenti: demus etenim* Severum *illum*, cognomento Sulpitium *appellatum fuisse, quod Gennadius cap.* 19, *scribit, plausibili argumentatione vel refutat vel aliter exponit Victor Giselinus in Sulpitii Severi vita; ast unde* Sulpitio *Episcopo* Severi *cognomen astruet? Id nos tamen ut a* Pio *secernatur, et quia inolevit, retinuimus.*

hujus cognomen.

3 *Nomen ejus Martyrologio Romano ad IV Kalendas Februarias ita inscriptum est:* Apud Bituricas S. Sulpitii Severi Episcopi, virtutibus et eruditione conspicui. *Vetus Coloniense Martyrologium:* Bituricas S. Severi Episcopi et Confessoris, discipuli S. Martini Episcopi. *Idem expressere Carthusiani Colonien. et Molanus in addit. ad Usuardum, Felicius, Canisius, MS. Florarium. Constantinus Ghinius et S. Martini discipulum ait fuisse, et XXVII Biturigum Antistitem, et Matisconensi secundo concilio interfuisse, cum concilium illud Matisconense, cui* Sulpitius *Episcopus subscripsit, constet Gunthramni Regis jussu anno* 585 *esse celebratum; et vulgati Episcoporum Galliæ catalogi, S. Leonem, qui S. Leonis Papæ temporibus sedit, interfuitque compluribus conciliis, non nisi duodecimum illius Sedis Antistitem faciunt; qui ergo potuit* Severus, *si ante eum sedit, vigesimus septimus fuisse? At XXVII in iisdem catalogis ponitur is, de quo hic agimus, S. Gregorii Turonensis æqualis* Sulpitius.

natalis.

Saussaius

4 *Saussaius non natalem hoc die* Sulpitii *consignat, sed translationem; ita enim scribit :* Ipso die Bituricis translatio S. Sulpitii cognomento Severi, ejusdem civitatis Episcopi et Confessoris, cujus natalis illuxit percolendus die decimaseptima hujus mensis. *At XVII die non illum, sed* Pium *retulit. De translatione autem* Severi *mox dicemus.*

electio ad episcopatum repulsis competitoribus Simoniacis.

5 *Quis fuerit hic* Sulpitius, *quare ratione ad episcopatum evectus commemorat S. Gregorius Turonensis lib.* 6, *histor. Francorum cap.* 39. Remigius, *inquit,* Biturigum Episcopus obiit : cujus post transitum gravi incendio pars maxima civitatis cremata est; ibique illa quæ hostilitati resederant, perierunt. Post hæc Sulpitius in ipsa urbe ad sacerdotium, Guntchramno Rege favente, præeligitur. Nam cum multi munera offerrent, hæc Rex Episcopatum quærentibus respondisse fertur : Non est principatus nostri consuetudo sacerdotium venumdare sub pretio : sed nec vestrum, illud præmiis comparare : ne et nos turpis lucri infamia notemur, et vos Mago Simoni comparemini. Sed juxta Dei præscientiam Sulpitius vobis erit Episcopus. Et sic ad Clericatum deductus, Episcopatum Ecclesiæ supradictæ suscepit. Est enim vir valde nobilis, et de primis Senatoribus Galliarum, in litteris bene eruditus rhetoricis, in metricis vero artibus nulli secundus.

Non fuerat ante monachus.

6 *Ex his patet falli vehementer Wionem, qui cum XVII Januarii duos* Sulpitios Pios *constituat, quorum alter S. Austregisili successor colatur XVI Januarii, alter aliquanto senior XVII (qui senior, ut ibidem diximus, alius* Severus, *ipsi* Pius *dictus, hoc XXIX die colitur, alter XVII) seniorem tamen scribit in monasterio S. Nicetii Lugduni monachum, deinde Abbatem fuisse. At S. Gregorius Turonensis ait fuisse* de primis Senatoribus Galliarum, *ac tunc primum ad clericatum deductum. Fatetur Hugo Menardus, adhuc Senatorem fuisse cum ad Episcopatum electus est.*

Ea electio an. 584 facta.

7 *Baronius anno* 587 *contigisse eam electionem existimat. Verum ex tempore concilii Matisconensis secundi, cui subscripsit jam Episcopus, manifestum est, post annum* 585 *eam factam non esse. Et tempus ipse indicat Gregorius Turonensis, qui cum lib.* 6, *cap.* 39, *quæ nunc retulimus de* Sulpitii *electione scripsisset, cap.* 40 *subdit :* Legatus vero Oppila nomine de Hispaniis advenit, multa munera Chilperico Regi deferens. Timebat enim Rex Hispanorum, ne Childebertus ad ulciscendam sororis suæ injuriam commoveret, quia Leuvichildus apprehensum filium suum Herminichildum, qui sororem Childeberti Regis acceperat, retruserat in custodiam. *Atqui et Chilpericus anno* 584 *occisus est, quem sibi contra Childebertum conciliare Leovigildus nitebatur : et Hermingildus anno* 584 *a perfido patre conjectus in carcerem, ipsa nocte Paschatis anni* 585 *martyrio coronatus est : quo anno parens quoque extinctus est. Accedit, quod Matisconensi concilio interfuerit et subscripserit* Sulpitius Episcopus Ecclesiæ Bituricæ *anno Guntramni Regis* 24, *Christi* 585. *Sed ipse Baronius eodem anno* Sulpitii *electionem et Chilperici Regis mortem refert : at hæc* 584 *contigit, non* 587.

8 *Qua sollicitudine episcopatum administrarit* Sulpitius, *indicat idem Gregorius Turonensis, qui ipsum alloquens in Præfatione historiæ VII. Dormientium apud Turones quiescentium, quam IV Novembris dabimus, ita scribit, vir sanctissimus, nulli solitus unquam aut Episcopo aut Regi assentari :* Beatissimo Patri Sulpitio, Dei gratia Bituricensi Archiepiscopo, Gregorius Turonorum indignus Sacerdos, in Deo salutari nostro salutem perpetuam. Apud Poetam sub figura apum Sanctorum virtus et prudentia laudatur, cum dicitur :

Quo magis exhaustæ fuerint, hoc acrius omnes
Incumbunt generis lapsi sarcire ruinas.

Egregie salutem suorum curat.

Hoc, Pater beatissime, in fronte epistolæ præmisisse licuerit, consideranti quanta prudentia, quanta sollicitudine, titubantis Ecclesiæ statum firmare, ejus ruinas resarcire contenditis. Hoc vitæ propriæ exemplis lucentibus, hoc mellifluis exhortationum sermonibus, hoc denique gestis præcedentium Sanctorum in medio prolatis, agere non cessatis. Hinc est enim quod inter cetera parvitati meæ Vestra Sublimitas imperavit (urgens enim imperium est amici admonitio) quatenus vii, Dormientium, qui apud Majus-monasterium dicuntur requiescere, quorumque fama percelebris longe lateque diffunditur, actus vitæ vel finem, si uspiam possem reperire, scripto mandarem. *Ex variis.*

Synodum cogit pro pace Ecclesiarum.

9 *Idem quo gliscentes inter* Innocentium *Rutenorum et* Ursicinum *Cadurcorum Episcopos simultates sopiret, ut synodus Arvernis ejus rei gratia indiceretur effecit. Testatur hoc idem Gregorius lib.* 6, *cap.* 39. Hic synodum illam, *inquit,* cujus supra meminimus, pro parochiis Cadurcinis fieri commonuit. *At cap.* 38 *ista scripserat :* Theodosius Rutenorum Episcopus, qui S. Dalmatio successerat, diem obiit. In qua Ecclesia in tantum pro Episcopatu intentiones et scandala orta convaluerunt, ut pene sacris ministeriorum vasis et omni facultate meliori nudaretur. Veruntamen * Transobadus Presbyter rejicitur; et Innocentius Gabalitanorum Comes eligitur ad Episcopatum, opitulante Brunichilde Regina. Sed adsumpto Episcopatu, confestim Ursicinum Cadurcinæ urbis Episcopum lacessere cœpit, dicens quia diœceses Rutenæ Ecclesiæ debitas retineret. Unde factum est, ut diuturna intentione gliscente, post aliquot annos conjunctus Metropolitanus cum suis provincialibus apud urbem Arvernam residens judicium emanaret, scilicet ut parochias, quas nunquam Rutena Ecclesia tenuisse recolebatur, reciperet : quod ita factum est. *Ita Gregorius. Subsunt Metropolitano Bituricensi Cadurcensis et Rutenensis Episcopi. Habitum id concilium censet Sirmondus sub annum Christi* 588.

* *al.* Trasibaldus.

moritur

10 *Tandem anno Guntramni* 30, *Childeberti* 16, *Clotarii II septimo, Christi* 591, *decessit* Sulpitius. *Idem Gregorius lib.* 10, *cap.* 26. Obiit et Sulpitius Bituricæ urbis Pontifex, cathedramque ejus Eustasius Augustidunensis Diaconus est sortitus. *Sepultum fuisse in* S. Juliani *basilica, sed ad* S. Ursini *translatum testatur Claudius Robertus, ibique ejus festum solenniter celebrari IV Kal. Februarii, at per totam diœcesim officio X Lectionum.* *translatus*

§ II. *Sulpitius Severus S. Martini discipulus an Sanctus?*

Sulpitius S. Martini discipulus non fuit Episcopus.

Magnus *vir fuit* Sulpitius Severus, *genere, eruditione, Christiana humilitate; eximiis laudibus a S. Paulino Nolano Episcopo, viro Laudatissimo, ornatus. Triplex de eo institui controversia potest : an Biturigum Episcopus fuerit, an aliquando de fide non recte senserit, an in Sanctos ab Ecclesia relatus. Verum postremum hoc de publico, qui Cœlitibus impendi solet, honore, ni constiterit, reliqua duo ad nostrum institutum non magnopere faciunt. Quamquam illud jam fere inter eruditos convenit, Presbyterum dumtaxat, non Episcopum fuisse; Millenariorum errori, quem in Dialogis videtur secutus, non obstinate adhæsisse; et, quod Gennadius Massiliensis scribit cap.* 19 *de Scriptorib. cum* in senectute sua a Pelagianis *esset* deceptus, agnoscentem loquacitatis culpam, silentium usque ad mortem tenuisse, ut peccatum, quod loquendo contraxerat, tacendo penitus emendaret.

nec in hæresi mortuus

12 *Inscriptum fuit illius nomen Martyrologiis quibusdam, ut superiore § dictum est, atque a quinquaginta circiter annis in Romanum, cujuspiam negligentia, irrepsit. Verum nuper Urbani VIII, Pontif. Max. auctoritate expunctum est. Saussaius tamen in Martyrol. Gallicano hæc de eo scribit :* Eodem die in Aquitania, pago Primuliaco, S. Severi Sulpitii Presbyteri et Confessoris, doctrinæ et sanctimoniæ laude perillustris, qui S. Martini res gestas nitido stylo conscripsit, *inter Sanctos adscriptus.*

Ex variis. scripsit, atque non minus actibus expressit quam calamo; paupertatis cultor egregius, ac humilitatis persincerus amator, cujus præconia ob claras sapientiæ dotes et sublime vitæ institutum S. Paulinus Nolæ Episcopus efferens magnifice prosecutus est. *Annumerat quoque eum* Sanctis *Petrus de Natalibus lib. 3, cap. 67, cujus capitis hic est titulus :* De S. Severo Presbytero et Confessore.

Apologia pro eo Guiberti Abbatis. 13 *Fertur* Guibertus Martinus *Abbas Gemblacensis (non* S. Guibertus *ejusdem monasterii fundator, ut existimavit Baronius) apologiam scripsisse pro* Severo, *quæ Gemblaci extet et Lovanii in monasterio S. Martini. Eam non vidimus, si quidem alia est ab eo Severi elogio quod a Guiberto conscriptum, ex veteri MS. codice cum Rosweydo nostro olim communicavit R. D. Martinus a S. Trudone in eodem S. Martini monasterio Canonicus regularis, quod quia perantiquum est (nam fertur anno* 1208 *obiisse Guibertus) visum est hic dare, ita ergo habet :*

14 Sulpitius Severus primum B. Martini discipulus, post Bituricensis Archiepiscopus, juxta Gennadium in libro quem de viris scripsit illustribus, imo *scribentis monachum fuisse,* sicut ex gestis ejus patet quæ in Majori-monasterio positus legis, ex Aquitaniæ partibus oriundus fuit, et tam disciplinis liberalium artium quam generis nobilitate clarus enituit. Itaque gemina simul et prosapiæ et sapientiæ ac scientiæ præpollens gloria, quodque inter hujusmodi homines caput est, mediocritatis virtute conspicuus, cum ad viriles mediæ ætatis excrevisset annos; ut vir prudens, mundum in maligno positum esse perpendens, et secundum carnem vivere vel sapere mortem et stultitiam deputans, relicta domo et cognatione rebusque propriis in usum pauperum expensis, ad B. Martinum se contulit; a quo officiose et grate susceptus, ejus se discipulatui incunctanter subdidit; et cum eo in prædicto Majori-monasterio, donec carne exueretur, vir sanctus familiarissime conversatus est.

inde Episcopum, 15 Recepto denique inter cœli secreta beatissimo Martino, Sulpitius iste Severus, qui ejus discipulatui totus semper inhæserat, cellam Patris per quinquennium, hæreditate videlicet, præclare pius hæres et habitator obtinuit. Quem scilicet Sulpitium, quamvis admodum renitentem, Bituricensis Clerus inde extrahens, sanctitate et scientia viri, pariterque amore ductus B. Martini magistri ejus, Archiepiscopum sibi sublimavit.

vel non lapsum in hæresim, 16 Quod a Pelagianis seductus in aliquo a regula orthodoxæ fidei exorbitaverit, nusquam omnino nisi in solo legi Gennadio, qui nescio utrum hoc alicubi et ipse legerit, an ex sola fama, quæ facta et infecta loquitur, didicerit. Illud tamen fideliter credo, hunc ejus errorem apud pium Judicem Christum, qui pœnitentibus clementer ignoscit, ipsius merita non minorasse, sicut in Ecclesia videmus gloriam sanctitatis ejus non obscurasse; cum auctor idem qui refert deceptum, testetur et correctum, dicens illum pœnitentiam sibi ipsi imposuisse, ut scilicet silentium usque ad mortem teneret, quatenus tacendo penitus *vel pœnitentiam egisse,* emendaret, quod incaute loquendo deliquisset. Et hoc eo magis sit mirum necesse est, quod cum esset clarus genere, sublimis dignitate, Episcopus officio, ac per hoc pluribus se debens, publicum desereret, secretum peteret, atque carcerali latebra se prædamnans, simulque vigiliis, fame, et frigoribus carnem macerans, in spiritu humilitatis et animo contrito Deo satisfaceret. Proinde quis nisi de Christi pietate diffidens, non dico de ejus salute, sed de maxima ejus sanctitate dubitare jam audeat? Fidelis sermo et omni acceptione dignus. Et quidni illa taciturnitate solitaria ad diligendum Deum intra se concalesceret cor ejus? Quid ni in meditatione ejus exardesceret ignis compunctionis? Quid ni, dum non nisi ad hoc vacat, revocaretur dolor offensionis suæ? Quo scilicet igne in camino diutinæ probationis examinatus, et fonte lacrymarum, quibus per singulas *et sancte obiisse,* noctes, id est, recordationes ejusdem offensionis, stratum conscientiæ rigabat, cum hysopo purgatoria humiliationis aspersus, profecto mundatus est a delicto maximo, et super nivem dealbatus. Itaque quodammodo transiens per ignem et aquam, optimo tempore eductus est in refrigerium. Proinde lignum istud fructiferum, etsi aliquando, subripiente vento fallaciæ, ad Aquilonem transiit, non ibi cecidit, nec ibi remansit; sed rursus flante Deo regyratum ad Austrum, ibi in fine cecidit, ibique sine fine permanebit.

17 Si autem assertioni mei solius super his non *et cultum ut Sanctum,* creditur, credatur toti sanctæ majoris monasterii multitudini, quæ sacræ depositionis ejus solennia festivo quotannis concelebrat officio : cujus celebritati ipse quoque apud eos degens et semel et iterum interfui, et hanc cum ceteris Fratribus, cum nonnulla devotione, IV Cal. Februarii, ut agitur, percolui. Habeatur ergo, ut dignum est, pro auctoritate tantæ fides ecclesiæ, et contrahat et oppilet os suum iniquitas, quæ confessionem et pulchritudinem, quam dedit Dominus Sancto suo, et excelso in verbo gloriæ, procaciter illi nititur abrogare. Gratias tibi ago, doctrix viarum Dei omnipotens sapientia, quæ in eo vicisti malitiam, delapsumque in foveam et in vinculis peccati positum non dereliquisti; sed in fraude circumvenientium illi assistens, a peccatoribus gratiæ tuæ adversariis liberasti eum, tantaque sublimasti gloria, ut inter filios ejusdem gratiæ computetur, et inter Sanctos sors illius sit.

18 Ceterum ne quis de ignorantia fallatur, et me *diversum esse a Sulpitio Pio.* quoque deceptum sanctitatem alterius alteri arrogasse caussetur; noverit hunc alium, et alium illum esse Sulpitium, cujus festivitas XVI Cal. præscripti mensis Februarii, in nonnullis Ecclesiis celebratur; ambos tamen unius ejusdemque civitatis Bituricensis fuisse Archiepiscopos; et hunc quidem ob distinctionem alterius Sulpitium Severum; illum vero Sulpitium Pium, appellari. Inveniet autem et diligens annorum supputator hunc illo multum superiorem tempore, cum iste B. Martini, qui tertius Turonicæ præsedit Ecclesiæ, ille diebus S. Gregorii, qui nonus decimus eadem rexit Ecclesiam, extiterit, Sulpitius igitur noster iste insignis et elegans studiorum et operum beatissimi Martini conscriptor, non reprehensionis elogio, sed summo laudis dignus præconio censeatur, qui splendidissimam gemmam aureo luculenti sermonis circumdans eloquio, tam præclarum tamque politum in medio Ecclesiæ speculare portabat, ut omnes boni æmulatores, qui sui sollicite curam gerentes in veritate salvari cupiunt, in illo quid vitandum, quid appetendum, et unde placendum sit Deo, limpidissime perspiciant.

19 *Hinc manifestum est, jam a* 400 *annis eam inse-* *Videtur cum altero Sulpitio Severo confusus.* *disse multorum animis opinionem,* Sulpitium *illum, qui XXIX Januarii colitur, S. Martini discipulum fuisse. Licebit fortassis suspicari, et hunc et Bituricensem illum Antistitem Guntramni Regis æqualem, eodem die coli ob Ecclesia solitos, cum Episcopi gesta ignorarentur, unum existimatos, qui et S. Martini discipulus et Episcopus extiterit. Vel potius cum didicissent monachi Majoris-monasterii, præter* Sulpitium Pium, *alium coli Bituricensem Episcopum* Sulpitium *XXIX Januarii, cujus in obscuro essent res gestæ, arbitratos suum illum antiquum collegam esse, sub eo nomine illius cœpisse venerari memoriam.*

20 *Hæc de* Sulpitio Severo *perstringere libuit, ne* *Ejus vita.* *ei vel cœlestes honores, si uspiam legitime habiti sunt, detraxisse videamur, vel detulisse immerenti. Testatur Baronius se illius vitam legisse in Vaticana Bibliotheca pluteo* 4, *nu.* 234. *Eam nos e codice Vaticano Nicolai V tempore exarato, nu.* 1188 *descriptam, missamque ad Rosweydum nostrum legimus. Præter elogium*

e

e Gennadio, et quædam exspuria S. Augustini epistola, quæ in appendice tomi 2 operum ejus extat, vix quidquam continet. Si constaret Sanctum *fuisse, alia ex S. Paulino et aliis de eo possemus in medium afferre.*

Ex variis.

DE S. POTAMIONE EPISCOPO AGRIGENTINO IN SICILIA.

XXIX Jan.

S. Potamionis natalis

Agrigentum *urbs est Siciliæ maritima, ad* Acragantem *flumen, unde et nomen ductum. Hic Episcopus fuit, sub finem vel sexti vel septimi seculi,* S. Gregorius, *cujus vitam a Metaphraste editam XXIII Novembris dabimus. Hunc admodum adolescentem in Clerum allegit* S. Potamion *Episcopus, qui et ipse in Sanctorum album relatus. Ita Octavius Cajetanus noster in Idea operis de SS. Siciliæ, ad XXIX Januarii :* Agrigenti S. Potamionis Episcopi et Confessoris. *Citat in margine Kalendarium Agrigentinum, et Leontium in Gregorii Agrigentini Vita. Eadem scribit Ferrarius.*

S. Gregorium Agrigentinum a baptismo suscipit,

2 *Porro de S. Potamione hæc in Gregorii vita narrantur :* Hunc (*Gregorium*) a sacro baptismate, vir virtute clarus Potamion, qui tum sacris ac religioni Agrigenti civitatis præerat, suscipit. Postea vero quam puer octavum ætatis annum attigit, hunc ad Divum Potamionem parentes adducunt, ut puero ille prospera omnia precaretur, et præterea ipsum Præceptori traderet erudiendum. Qui cum pro pueri salute Dominum, ut par erat, orasset, Grammatici cujusdam, cui Damiano nomen erat, fidei illum commisit, disciplinisque accurate ac sedulo incumbere præcepit....

instituí curat.

Clericum ordinat

3 Ubi vero duodecimum annum prætergressus est, Episcopum rursus ac ceteros Ecclesiæ ministros parentes adeunt, multisque hunc ipsum in eorum collegium cooptari precibus orant. Cumque ille æquo animo sermonem audisset (jam enim interiori mentis oculo cernebat, quam splendidam ac lucidum oculum regendæ Ecclesiæ esset admorturus) in sacrum cœtum adscivit : et illum organum selectissimum fore, ac quidquid in posterum futurus esset, præfatus est.

futura prædicit

4 *Cum duodecimum annum ætatis ageret Gregorius, Hierosolymam cum Marco, Serapione et Leontio, Romanis monachis profectus est, ac benigne a Macario Episcopo susceptus. Marcus eo Hierosolymis relicto, Tripolim primo, inde navi conscensa in Siciliam cum sociis advectus est :* monasterium vero, quod *Agrigento urbi* proximum est, adeuntes, apud Præsidem diversantur : quem quidem Marcus futurorum præscius, cum numquam vidisset, proprio nomine Paulum appellans, in stuporem conjecit, ac de prædicto S. Potamione, quem numquam antea illi cognitum esse existimarat, percontatus nihilo minorem admirationem injecit. Itaque cum mensa illis esset apposita, ac panis et aquæ (uti illis moris est) mutuo participem fecissent, viros Episcopo manifestat, et ut Marcus hominem, quem non viderat, nominatim appellarit. Quo ille nuntio mirifice gavisus est, idque inexpectato lucro apponens, ad ipsum confestim properat. Porro cum illos obvios habuisset, complexatus; et per illos, quidnam apud eos ageretur, quinam essent quove hac peregrinatione contenderent, cognoscens, et rursus cujus rei caussa navigationem facerent, cum illis brevi commoratus, ac divina quædam commentatus; ad ecclesiam, mysticum sacrificium celebraturus, proficiscitur; is enim Petri et Pauli summorum Apostolorum dies festus erat.

benigne peregrinos suscepit

5 Postera autem die post matutinas laudes, cum Episcopus illis adesset, deque rebus divinis ac salutaribus cum illis familiariter loqueretur; statim Gregorii parentes in urbem ingressi sunt. *Deinceps commemorat vitæ scriptor ut, quid Gregorio factum esset, Episcopo et parentibus Marcus exposuerit, et Romam reverterit : ac demum tradit* Potamioni Theodorum, *huic Gregorium in Episcopatum successisse.*

de divinis colloquitur

6 *Quando vixerit* S. Potamion, *ex S. Gregorii Episcopi peti ætate debet, quam suo loco discutiemus : nam duos constat Gregorios isti Ecclesiæ præsedisse, unum Mauritii Imperatoris et S. Gregorii Papæ temporibus, alterum Constantini Pogonati et S. Agathonis Papæ. Baronius priorem esse existimat qui XXIII Novembris colitur, probatque quod a Macario Hierosolymitano dicatur benigne exceptus ac Diaconus ordinatus, qui Macarius anno* 548, *ab ea Sede ejectus est, cum eam biennio rexisset : nec videtur temporibus Pogonati ita libere adiri a monachis Romanis Carthago potuisse, iterque inde Hierosolymam versus institui. At Græci in Menæis diserte asserunt imperante Justiniano Rhinotmeto floruisse.*

An seculo sexto vixerit :

7 *Eadem Menæa habent Gregorium annos natum octodecim a* S. Potamione, *coma prius rite detonsa, in Clericorum classem esse relatum, et Lectoris munus insigni vocis jucunditate ac claritate obivisse : dein cœlesti monitu Carthaginem, inde Antiochiam, post Hierosolymam peregrinatum, Constantinopolim demum petiisse, et sextæ synodo Œcumenicæ interfuisse, atque acri disputatione Monothelitas convicisse.*

an septimo,

8 *Alium utraque antiquiorem Gregorium celebrant Menæa XIX Decembris, quem et tradunt a* Proterio *Patriarcha Alexandrino ad* S. Eleshaan *Regem Æthiopum missum, multas in Arabia ecclesias consecrasse, multos Judæorum adjunxisse Christo. Si* S. Potamion, *ut vult Baronius, sexto seculo vixit, ejus decessorem fuisse Gregorium illum verisimile est.*

DE S. AQUILINO PRESBYTERO MART. MEDIOLANI.

XXIX Jan.

S. Aquilini Martyris

I*nter alia quæ Mediolani augusta visuntur Divorum templa, celebre est S. Laurentii, vetustissimum, atque collegio Canonicorum, olim regularium,* et incolatu S. Aquilini Coloniensis Canonici et Martyris, et tandem illius reliquiis decoratum, *ut scribit Gabriel Pennottus historiæ Canonic. regul. lib.* 2, *cap.* 26, *qui et cap.* 39, *num.* 3, *ejus meminit.*

natalis

2 *Colitur* S. Aquilinus *XXIX Januarii, ab Ecclesia Mediolanensi officio trium Lectionum, a Canonicis Lateranensibus ritu duplici. De eo Martyrologium Romanum :* Mediolani S. Aquilini Presbyteri, qui ab Arianis gladio in gutture transverberatus, martyrio coronatur. *Galesinius :* Mediolani S. Aquilini Presbyteri et Martyris, is fidei Catholicæ tuendæ studio inflammatus, Germaniam, Galliam, et Italiam peragravit, contra Arianorum perfidiam dimicatione suscepta : demum Mediolanum profectus, ab illis ob fidei Catholicæ defensionem teterrime necatus, ad præmium migravit in cœlum. *Eadem habet Martyrologium Germanicum, nisi quod revertisse Mediolanum scribit, quasi antea inde esset profectus.*

3 *Testatur Galesinius se* ex Breviario, Calendario, ceterisque priscis monumentis Ecclesiæ Ambrosianæ, illius vitam exscripsisse, et ad Breviarii itidem Ambrosiani usum accommodasse. *Hanc nondum vidimus, nisi ea sit quæ Lectione tertia Breviarii Mediolanensis continetur, cui consentanea narrant Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ, et Constantinus Ghinius. Dabimus hic lectiones ex Officio Canonicorum regularium cuso Venetiis an.* 1634, *cum Notationibus Gabrielis Pennotti, qui testatur* Vitam S. Aquilini *Italico idiomate descriptam a Josepho Milano editamque an.* 1606. *Mediolani, viginti capitibus digestam.*

Vita.

4 *De* S. Aquilini *ætate ita scribit Ferrarius in Notat.* Conjectura est illum sub Theodorico Rege Arianorum patrono passum est. *Venit in Italiam*

ætas,

Ex variis.

Theodoricus anno Christi 489, obiit an. 526. At Josephus Milanus, teste Pennotto, natum ait anno 584. Id merito improbat Pennottus, cum vix centum annis post fide Christiana imbuti sint Francones, quorum caput Herbipolis. Illuxerant fortassis antea aliquæ Evangelii scintillæ cum et Rheno proxima, et Noricum Rhætiasque Romani tenerent: Sed restinxerat omnem illum cælestem splendorem immanis circum colentium gentium barbaries. Pennottus potius 784, legendum censet.

5 *Idem de S. Aquilini effigie et reliquiis ista subdit:* Extat hodieque Mediolani in æde vetustissima Laurentio Martyri ac Levitæ sacra sacellum paris vetustatis, eidem S. Aquilino nuncupatum, in quo primum ejus cadaver positum usque ad nostra tempora servatum est: nam ante paucos annos elevatum, honorificentiori loco, ubi nunc visitur, repositum est. *reliquiæ elevatæ,* In fornice ejusdem sacelli sunt imagines, seu icones, circiter XXIV depictæ, totam Beati ipsius Aquilini vitam, martyrium, sepulturam, et miracula ad ejus tumulum patrata referentes. Nec dubitari potest, ipsas imagines esse vetustissimas, ante annos plus minus sexcentos, quod imagines Christi et Apostolorum in superiori absida musivo, seu tessellato opere depictæ ostendunt. *imago,* Hæ imagines tum ipsum Aquilinum, tum Canonicos Colonienses, tum Canonicos S. Laurentii, apud quos Mediolani vivus et mortuus est commoratus, omnes cum eodem habitu regulari et usuali referunt, quem hodieque Canonici regulares Lateranenses in Italia, Victorini in Galliis, Novesienses seu Windesimenses Coloniæ et per inferiorem et superiorem Germaniam, deferunt; cum eadem prorsus tonsura clericali, et rasura in superiori et inferiori parte capitis, ad modum coronæ, quam Regulares communiter ferre solent; hoc uno excepto, quod pro tunica alba, quam nos Lateranenses et nostri Windesimenses deferimus, illi griseam ferebant; quod etiam in Galliis, et aliis locis in Italia, ut in monasterio S. Andreæ Vercellarum, S. Bernardi in monte Jovis, S. Jacobi Cellevolanæ diœcesis Comaclensis, fieri consueverat.

VITA

Ex officiis Canonic. Regular. Lateran.

S. Aquilinus puer hæreticos arguit,

Aquilinus Herbipoli in *a* Franconia claris parentibus genitus, cum adhuc puer quosdam ex condiscipulis, Optimatum filios, hæretica pravitate infectos reperisset, Christum ex Maria virili semine propagatum asserentes, graviter adeo id accepit, ut contra illum errorem invehi non timeret. Unde factum est, ut re postea ab Episcopo comperta, eo satagente omnes fere illo errore infecti redirent ad Catholicam veritatem. Cum autem adolevisset, Creatori toto corde inservire constituit. Quamobrem a parentibus caussa studiorum Coloniam Agrippinam missus, Coloniensi Episcopo adhærens, in numerum Canonicorum illius Ecclesiæ, *b* tunc regulariter, cum eodem Episcopo viventium, meruit cooptari. *fit Coloniæ Canonicus,*

2 Qui post aliquot annos in patriam reversus, cum parentes ex hac vita migrasse invenisset, hæreditate paterna mox divendita, et illius pretio pauperibus erogato, ad Coloniensem Ecclesiam reversus, ob vitæ inculpabilis splendorem in Præpositum eligitur. *dein præpositus* Mortuo deinde Episcopo, in ejus locum communi omnium consensu *c* substitutus, ne cogeretur Episcopalem dignitatem assumere, fugiens Lutetiam Parisiorum ivit: *fugit Episcopatum* quam gravi peste laborantem cum invenisset, multis laboribus, vigiliis, et assiduis præsertim orationibus, brevi tempore meruit a morbo liberare. *Parisios peste liberat* Ubi defuncto Episcopo, in ejus locum pariter subrogatus, fuga denuo arrepta, Ticinum in Italiam devenit: *iterum honores fugit* ubi sacrarum litterarum studiis incumbens, Italicum vulgare idioma didicit.

3 Mediolanum deinde profectus, ut B. Ambrosii, quem peculiari devotione prosequebatur, reliquias veneraretur, cum Canonicis S. Laurentii, tunc pariter regularibus, commoratus, contra hæresim Arianam, quæ in ea civitate paullatim vires resumebat, *Mediolani hæreticos arguit* vehementer adeo cœpit declamationibus atque disputationibus insurgere, ut eo satagente non pauci ab illo errore ad fidem Catholicam revocarentur. Quod graviter ferentes Ariani, Aquilinum ad Ambrosianam ecclesiam summo mane caussa orationis de more accedentem aggrediuntur, et multis verberibus affectum semivivum relinquunt. Et cum ab insectandis eorum erroribus eum nullatenus avertere potuissent, altera vice gladio ejus gutturi defixo, Deo gratissimam hostiam immolaverunt. *ab iis occiditur* Sanctum autem illius corpus, ne tantum scelus divulgaretur, abscondere conati, superveniente nebula densissima impediuntur. Quare accedentes fideles, corpus in suo sanguine volutatum invenientes, cum hymnis et canticis ad ecclesiam S. Laurentii deportantes, in sacello postea illius nomini dicato honorifice sepelierunt, ubi miraculis claret. *honorifice sepelitur.*

a *Chinius,* in Bavaria, *nimis incuriose.* b *Id multis firmare rationibus conatur Pennotus. non est nostri instituti id fusius hic pertractare. Corrigendum in Pennotti disputatione quod* S. Lambertum *Coloniensium Episcopum scribit fuisse, qui solum Trajectensis fuit.* c *Extat quidem in Catalogo Coloniensium Episcoporum* S. Aquilinus *vel* Solinus; *sed inter primos, et, ut reor, alius ab hoc.*

DE S. ARNULPHO MARTYRE IN BELGIO.

Seculo viii. XXIX Jan.

Cysonium, *olim fiscus regius* in pago Tornacensi; *nunc intra limites agri Insulensis censetur, vicus insignis et magnus, qui et Baroniæ obtinet decus, numeraturque inter quatuor præcipuas Baronias Flandriæ, quibus vexilla gestantes ursos appingunt.* *Cysonium.* *Plura de loci antiquitate, muniæ, ornamentis scribit Joannes Buzelinus noster Galloflandriæ lib.* 1, *cap.* 19. *Hic monasterium, quod nunc Canonicorum regularium est, ante annos fere octingentos condidit* S. Everardus, *Ludovici Pii gener, Dux Forojuliensis, de quo et* Gisla *conjuge, atque* Alardo *filio agemus XVI Decembris.*

S. Arnulphi natalis,

2 *Hic* S. Arnulphi *Martyris asservatum diu corpus fuit, cujus XXIX Januarii in Martyrologio Belgico consignatur Natalis, licet, ut habet Molanus in Natal. SS. Belgii, a Cysoniensibus non celebretur. Eum XXVIII Januarii refert Galesinius his verbis:* Cisonii in Belgio S. Arnulphi Martyris. *Et Ferrarius:* Cisonii in Belgio S. Arnulphi Militis et Martyris. *Quamquam ab aliquo Belga, patriæ suæ parum gnaro, deceptus videtur Ferrarius, dum in Natis dubitat num pro Cysonio, Flandriæ pago, vulgo* Cisoing, (*non, ut ipse scribit,* Cigyn,) Kesnoy, *sive* Quercetum *Hannoniæ oppidum reponendum sit. Sanssaius quoque:* Eodem die (*XXVIII*) Cisonii in Tornacensi Præsulatu S. Arnulphi Militis et Martyris, qui pro pietate et justitia coronatus occubuit. *Et præbuit his auctoribus eum diem illi dicandi occasionem Molanus in Indiculo SS. Belgii ita scribens:* Arnulphus miles et Martyr Cisoniensis, in defensione Domini ac Magistri sui innocens laqueo peremptus fuit..... Natalem notatum vidi V Kal. Februarii, quem tamen puto a Cisoniensibus non celebrari, sed III Id. Julii faciunt commemorationem Sanctorum suæ Ecclesiæ. Eorumque elevatio facta est pridie Id. Decembris.

3 *Vitam S. Arnulphi scripsit rhythmo dimetro catalectico, strophis tricolis constante, Canonicus quispiam Cisoniensis, ut ex his versibus patet:* *Vita*

Sanctum nocte sustulit,
Et in caput transtulit,
Præsentis Ecclesiæ.

Hujus

Hujus rhythmi strophas aliquot recitat Molanus in Indiculo et Natalibus SS. Belgii, et Buzelinus loco citato, qui et lib. 3. Annal. Galloflandriæ ex fide historiam S. Arnulphi *exequitur. Eum porro rhythmum nobis, ex MS. cœnobii Marquettensis juxta Insulas, communicavit Ægidius Bucherius noster. Meminit quoque* Arnulphi *Ferreolus Locrius in Chronico Belgico, et Guilielmus Gazæus in Historia Ecclesiast. Belgii, qui tradit ejus opem adversus febres præcipue implorari; sed fallitur dum* Gislam, *quæ ibidem tumulata, ejus conjugem fuisse* Alardum *filium scribit.*

filius Episcopus Cameracensis, 4 Gaufridum, *sive* Guntfridum, *aut* Godefridum, *Atrebatium et Cameracensium Antistitem,* S. Arnulphi Martyris filium *fuisse scribunt Demochares, Claudius Robertus, Gazæus. Georgius Colvenerius in Notis ad lib. 1, Chronici Baldrici Noviomensis Episcopi cap.* 36, *ita scribit :* Quis sit iste Arnulphus Martyr, non facile dixerim. In Martyrologiis duos invenio Arnulphos Martyres, unum die 18 Julii, qui scribitur fuisse Episcopus Turonensis, contemporalis et discipulus S. Remigii; et proinde non est iste de quo quæritur: alterum die 3 Octobris in addit. Molani ad Usuardum his verbis : Mosonii festivitas B. Arnulphi Martyris. Ubi tamen pro Mosonii verisimiliter legendum est Mosomii..... An iste sit, non mihi constat. *Locrius et Ferreolus potius nostri hujus* Arnulphi *filium existimont fuisse. De* Arnulphi *autem ætate statui ex eo potest, quod filium volunt circiter annum* 752. Trawardo, *vel* Traguardo, *vita functo subrogatum, decessisse* 770, *aut non multo post. Et satis fit verisimile ex iis quæ lib.* 1, *cap.* 36, *et sequenti Baldricus narrat.*

reliquiæ 5 Sacris Arnulphi ossibus admodum diu, *inquit Buzelinus,* Cysoniensis cœnobii templum, et plerisque ad ea mirabilis curationibus floruit. *Gazæus innuit adhuc isthic extare ita enim scribit :* Quiescit in ecclesia Cysoniensi, ad latus altaris, cum Gisla conjuge et Alardo filio : et 29 Januarii celebratur. *De* Gisla *supra monuimus Ludovici Pii filiam, S. Everardi conjugem fuisse;* Alardum *eorum filium. Et ipse alibi licet iterum* S. Alardum S. Arnulphi filium *scribat, postea tamen* S. Gislam S. Everardi conjugem *vocat, traditque cum eo coli XVI Decembris.* Arnulphi *vero ossa per* *ab hæreticis dispersæ,* *Iconomachos dispersa esse scribunt Molanus in Indiculo et Natalibus, ac Locrius.* Multus *antea, ut tradit Buzelinus,* ad eam ædem fiebat concursus hominum. Quibus collum dolore torquebatur, eam ipsi restim huic circumdabant, quæ fauces ejus Martyris eliserat; *miracula* statimque sentiebant ægritudinem comprimi. Iis etiam sæpenumero ad preces malignus corporis ardor extinguebatur, qui febribus æstuabant graviter : et multi pro accepto munere, frequenter offerebant argentea fila in laquei modum contorta.

VITA METRICA

AUCTORE CANONICO CYSONIENSI ANONYMO,

ex MS. monasterii Marquettensis.

Arnulphus vir sanctissimus, ARNULPHI Deiferi,
Fidelis armigeri,
Talis est historia.
Hujus ætas florida,
Deum mente fervida
Sequens duce gratia,
Irreprehensibilis,
Et cunctis amabilis,
Apparere studuit.
Non curans de crastino,
Egenos pro Domino
Vestivit et aluit.
Quem matura gravitas
Insignit et castitas,
Regit temperantia.
Mundo vivens mortuus,
Sanctitate strenuus,
Conditus prudentia.
Custos conscientiæ,
Divinæ præsentiæ
Complacere studuit.
Cujus innocentia
Nil de sapientia
Stulti mundi sapuit.
Orans cum jejunio,
Quod metat cum gaudio
Seminat in lacrymis.
Omnino sollicitus,
Ne nimis implicitus
Esset rebus infimis.
Quid de eo dignius,
Quid dicatur plenius,
Cum res modum superet?
Quis misericordiam,
Quis virtutum copiam,
Quis actus enumeret?
2 Hic cujusdam Militis *fit viro nobili cognato suo armiger*
Potentis et divitis,
Erat fidus armiger.
Nam procerus corpore,
Vivo vigens robore,
Fuit armis impiger.
Ipsum consanguinitas,
Sed et morum probitas,
Carum fecit Militi
Sed quod esset gratior,
Et cunctis præstantior,
Invidebant subditi.
Hic furto clandestino *subtrahit ei quod det pauperibus*
Subtrahebat Domino
Non parvam substantiam.
Plane salutiferum
Furtum, quia pauperum
Supplebat inopiam.
3 Dum sub veste propria *duplici miraculo defenditur ejus innocentia*
Deferret edulia,
Tentus a familia;
Accusatur, trahitur,
Damnatur, diripitur,
Vestis Sancti scinditur.
Sinus plenus assulis
Pater coram famulis
Ad Arnulfi gloriam.
Sic Dominus miraculo
Factam suo famulo
Decorat injuriam.
Dum stupet familia,
Non tardat de venia,
Sed indulget protinus.
Sopita suspicio :
Dat ejus dominio
Domus curam dominus.
Ipse sibi conscius
Recedens quantocyus
Secum defert assulas.
Quas dum distribueret,
Videt quod resumeret
Primas esca formulas.
Inde non extollitur,
Sed cœpti persequitur
Opus beneficii.
Nulli damnum inferens,
Secum diem conferens
Extremi judicii.
4 Hic præceptum Militis *damna subditis inferre recusat*
De prædandis subditis
Quandoque suscipiens,
Parcebat extraneis,
Ex ejusdem horreis
Ipsi satisfaciens.

Quod

AUCTORE CYSONIENSI CANONICO, EX MSS.

Quod cum sæpe faceret,
Et tanta decresceret
Paullatim substantia;
Est delatum domino,
Quod vix die crastino
Suppetunt stipendia.
Convenitur igitur,
Et pœnis addicitur,
Quasi reus sceleris.
Adest in propatulo
Deus suo famulo,
Attestator operis.
domum her era repleri divinitus impetrat :
Nam cum damnum reparat,
Ipsius exhilarat
Dominum dupliciter.
Arnulfum sanctissimum,
Et Deo carissimum
Commendant communiter.
Ex hoc quasi proprium
Assumens in filium,
Miles hunc amplectitur.
Jam non dicit proprium
Quod habet, sed omnium,
Nec clam distribuitur.
æstuat martyrii desiderio
5 Sic Arnulfi sanctitas
Et probata caritas
Longe late claruit.
Et quod per martyrium
Ad Sanctorum gaudium
Pervenire meruit.
Licet esset laicus,
Hunc sermo Dominicus
Perfecte docuerat;
Ut sicut pro omnibus
Christus, sic pro fratribus
Quisque mortem perferat.
Nam Martyr ut fieret,
Et jussum perficeret
Constanter Dominicum;
Hic et Miles pariter
Egressi, feliciter
Iter carpunt publicum.
Hostes ejus dominus
Habebat, quos eminus
Venire conspiciens.
Dum non est effugium,
Iste dat consilium,
Dominum conveniens.
Equus vester debilis,
Meus velox et agilis;
In ipsum conscendite.
se morti offert pro domino
Sic ad villam proximam,
Vestram tantum animam
Ut salvetis, fugite.
Mihi non sunt metui,
Nihil eos nocui,
Cur eos pavescerem?
Et si vitam termino,
Mori pro te domino
Libet, ut te liberem.
suspenditur :
6 Miles fugit ocyus :
Hostes hunc atrocius
Tractant, mactant, lacerant;
Quod ejus suffragio
Quem habebant odio
Fugisset, improperant.
Ejus collum fortiter
Loro stringunt pariter,
Ut sic vitam finiat.
Longo vivens tempore,
Sic pendet in arbore,
Ut nil mali sentiat.
Lorum nihil nocuit,
Sed magis sustinuit,
Quem tortor exanimat.
Deum laudat :
Nomen ineffabile,
Divinum, terribile
Ter Beatus nominat.
Hostes torquet rabies,
Quod tanta sit requies
Pendentis in arbore.
Iram furor concipit,
In pausam se proripit
De cujusque pectore.
Quod nihil proficiant,
Nisi cœptum finiant,
Colloquuntur mutuo :
Hinc si discesserimus,
vi strangulatur.
Nullum reportabimus
Triumphum de mortuo.
Dum sic quisque loquitur,
Ab ipsis conscenditur
Arbor unanimiter.
Sancti super humeros
Ponunt pedes efferos,
Innitentes acriter.
Innocentem jugulant,
Quod probant quæ pullulant
Ibidem miracula,
Quæ silenda credimus,
Non visa dum scribimus,
Ne putetur fabula.
7 Sed supersunt plurimi,
Qui viri sanctissimi
Noverunt historiam;
Quorum testimonium
Arbor cœlesti fulgore lucet.
Prolatum in medium
Multam confert gratiam.
Nam sunt longo tempore
In eadem arbore
Visa luminaria;
Ut ibidem civium
Credatur cœlestium
Adesse præsentia.
Tanto moles arboris
Per successum temporis
Non comparet penitus :
Totum a fidelibus
Pro magnis pignoribus
Est raptum radicitus.
8 Lorum quod supplicio
Fuit, est remedio,
Si quis collum doleat;
Hoc si circumtulerit,
Et non hæsitaverit,
Quod mox dolor abeat :
a Nam si quis cum febribus
a Alia Sancti miracula.
Huc venit et precibus
Sentit beneficia.
Concurrente populo,
Multa Dei famulo
Dabantur donaria.
Huc sæpe recurrere
Se non sine munere
Vovet plebis copia.
Quosdam, ut monuimus,
Huc venire vidimus
Cum filis argenteis,
Quæ collo circumferunt,
Et Sancto sic offerunt
Factis quasi laqueis.
Donaria et oblata.
9 Unum hoc non sileo,
Penes me quod habeo,
Insigne miraculum.
Nam cum esset nimia
Plebis insolentia
Circa Sancti tumulum;
Hic suæ præsentiæ

Illatam

Illatam quotidie
Non ferens injuriam,
(Nam lateret posteros
Quantam apud Superos
Obtineret Gloriam)
Orabat in angulo
Coram Sancti tumulo
Quædam senex vidua,
Vacans eleemosynis,
Orare cum lacrymis
Hæc erat assidua.
Sanctus visibiliter
Apparens, hanc leniter
Vocat et alloquitur :
Queritur de contemptu sui sepulchri.
Regna tenens cœlica
Sic a plebe laica
Cur Arnulfus spernitur?
Ipsi dorsos ingerunt,
Se præsente conferunt
Verba nugatoria.
Ipse ne se vindicet,
Decet ut hoc indicet
Tua præscientia.
Ad quæ fortis femina :
Te, si placet, nomina,
Nec me reddas dubiam :
Ut quanto sum certior,
Tanto sim constantior,
Ut quod jubes faciam.
Arnulfum se nominat;
Quod jubet ingeminat
Inconstanter fieri.
10 Statim die crastina
Visum refert femina
In aures Presbyteri. *Ex mss*
Qui, quasi divinitus
Tunc esset admonitus,
Processit ad populum.
Sancto quisque deferat
Jubet, monet, iterat,
Et narrat miraculum.
Transferuntur reliquiæ ejus Cisonium.
Tamen timens tumulo,
Rudi rursum populo
Ne foret incuriæ,
Sanctum nocte sustulit,
Et in caput transtulit
Præsentis ecclesiæ.
Ibi nunc repositus
Jacet Martyr inclytus
In altaris margine.
b Ibi Gilla posita b
Est, et ejus inclyta
Proles, Alars nomine.
Horum trium meritis,
Et Evrardi Militis,
Præsta pater omnium,
Sic ad præsens vivere,
Horum ut in æthere
Consequamur gaudium.
Amen.

a *Ante hanc stropham habebatur in exemplari quo usus Molanus, istæ :*
Omnis plebs Cisonii
Martyris egregii
Gaudet de præsentia.

b *Hos versus ita expressit Buzelinus :*
Ubi Gisla posita est,
Et ejus inclyta proles,
Adalardus nomine.
Gislam *quoque habet Molanus, et plerique qui de ea scribunt.*

DE S. JULIANO HOSPITATORE.

XXIX Januar.

S. Juliani natalis.

M*ulta a Majoribus nostris, laudabili pietate, ædificata fundataque xenodochia, peregrinis hospitio excipiendis. Pleraque in Belgio* S. Julianum *patronum venerantur, uti nosocomia* S. Elisabetham *Landgraviam, quæ XIX Novembris colitur.* S. Juliani *natalem quidam XII Februarii consignant, ut Petrus de Natalibus lib.* 3, *cap.* 116. *Maurolycus. Ferrarius in gener. Catalogo SS. Hic tamen in Catalogo SS. Italiæ, et in gen. catal. in Notis testatur celebrari in diœcesi Aquileiensi hoc die. Cujas fuerit, ubi et quando vixerit ait ignorari; addit tamen :* Fieri potest, ut in Carnis, in quibus flumina intumescentibus aquis non sine manifesto discrimine transvadari solent, vixerit. *De natali ejus solo, ætate, pariendi aut pœnitentiæ loco, nihil nobis vel conjectare fas ducimus, cum in nullam partem argumenta occurrant. Nam illud de periculoso amnium apud Carnos trajectu, frivolum est : ubi non terrarum ejusmodi loca in fluminibus aliqua; quæ vel aquarum in gyrum revolutis vorticibus, vel citato fluctuum impulsu, vel incerto vado hærentibus saxis, vel, quod frequentissimum tremur, dæmonum humanæ incolumitati et saluti invidentium malitia, transmitti absque periculo nequeant?*

patria et ætas ignota

veneratio in Hispania

2 *Antonius Vincentius Domeneccus in Historia SS. Catalaniæ, scribit S. Julianum Hospitatorem pauperum in multis ejus provinciæ locis magnam obtinere venerationem, ac præsertim vico Barcinonensis diœcesis qui* Del Fou *dicitur, ubi ejus agitur celebritas XXVIII Augusti.*

Vita

3 *Vita ejus extat in Legenda Aurea Jacobi de Voragine ad 27 Janu. post* S. Juliani *Cenomanensis vitam. Eamdem recitat Vincentius Bellovacensis lib.* 9, *cap.* 115. *Petrus de Natal. lib.* 3, *cap.* 116. *S. Antoninus par.* 1, *tit.* 6, *cap.* 25, § 4, *Domeneccus loco citato, Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ et alii.*

4 *Venatoris habitu apud Siculos pingi solere auctor est Maurolycus, qui 12 Februarii ita scribit :* Item Juliani Hospitatoris, qui parentibus inopino casu peremptis, una cum uxore in fluvii transitu viatores hospitio et officio suscipiens veniam meruit, et caritatis operibus plenus, una cum ea quievit. Hic venator fuisse perhibetur, qualem picturæ repræsentant. *Ast hic in Belgio ut miles, aut Nobilis, pingi fere consuevit, manu naviculam sustinens; adpicto subinde ad latus cervo.* *imago*

VITA EX S. ANTONINO.

Cum Julianus quadam die venationi insisteret, ut juvenis et nobilis, et quemdam cervum repertum insequeretur, subito cervus vertens se ad eum dixit ei : Tu me sequeris, qui patris et matris tuæ occisor eris? Quod ille audiens obstupuit. Et ne hoc ei accideret, quod cervus ei dixerat, relictis omnibus discessit ad regionem valde remotam pergens, et cuidam Principi ibi adhæsit, et tam strenue et in bello et in palatio se gessit, quod Princeps ille a Militem eum fecit, et quamdam Castellanam nobilem viduam ei conjugem tradidit, castellum pro dote tribuens.

Julianus in parentes occidat, abit peregre

a

2 Interea parentes Juliani pro amore filii nimium dolentes, vagabundi ubique pergebant eum requirentes sollicite. Tandem ad castrum, cui Julianus præerat, pervenerunt. Tunc autem casu Julianus aberat. Uxor autem ejus eos videns, interrogavit quinam essent. Cumque illi omnia enarrassent, quæ filio accidissent, ipsumque ad quærendum discurrerent, intelligens illa hos esse parentes Juliani, utpote quia a viro suo hoc frequenter audiverat, honorifice eos recepit, eisque proprium cubiculum ad quiescendum tradidit, aliud sibi lectulum parans. Mane autem facto Castellana ad ecclesiam pergit, parentes Juliani ut fessos in lecto suo quiescentes dimittens. Revertitur interea Julianus domum; thalamum autem ingrediens excitaturus uxorem invenit parentes ibi

eos benigne ab uxore exceptos

interficit occidit

Ex MSS.

ibi dormientes. Sed ignorans parentes esse, suspicatus est uxorem suam cum adultero ibi jacere, unde silenter extracto gladio ambos occidit.

3 Egressus autem domum, obviavit uxori ab ecclesia revertenti. Qui interrogavit eam quinam essent, quos in lectulo suo reperisset. Indicavit illa eos esse parentes suos, quos dulcissime eum quærentes honoranter susceperat, et in suo thalamo collocaverat. Quod audiens quasi exanimis effectus amarissime flere cœpit dicens : Hei mihi, quia dulcissimos parentes meos occidi! Quid faciam? Ecce impletum est verbum cervi, et quod evitare curavi de domo et patria recedens, in hoc impegi. Jam nunc vale soror mea dulcissima, quia de cetero non quiescam, quousque sciam Deum pœnitentiam meam suscepisse. Cui illa, Absit a me dulcissime frater ut te deseram, sed quæ particeps fui tecum gaudii, ero et doloris et pœnitentiæ simul. Ergo inde recedentes, juxta quoddam magnum flumen, ubi multi periclitabantur, *b* hospitale magnum construxerunt, ut pœnitentiam suam ibi agerent, et transire volentes fluvium transveherent, ac pauperes hospitio reciperent.

peregre pœnitentiam agit,

navigio transvehens viatores

b

4 Post multum temporis cum quadam nocte Julianus fessus quiesceret, et gelu intensum esset, audivit vocem lacrymabiliter lamentantem, Julianumque vocitantem ut eum transveheret. Quod ille audiens, concitus surrexit, et jam eum frigore deficientem inveniens, in domum suam portavit, ipsumque igne accenso calefacere studuit; postea in lectulum suum duxit, eum pannis operiens. Post paullulum qui sic infirmus et quasi leprosus apparuerat, splendidus factus scandit ad æthera hospitique suo dixit : Juliane, Dominus me misit ad te, ad insinuandum quod tuam pœnitentiam acceptavit; (erat enim Angelus Domini) et ambo post modicum in Domino quiescetis, sicque disparuit. Illi autem pleni eleemosynis et bonis operibus, non multo post animas suas Domino reddiderunt. *c* Ad honorem igitur ejus dicitur Pater noster, vel alia oratio, ab aliquibus, ut scilicet detur eis bonum hospitium, et defendat a periculis.

Angelum speciе pauperis excipit.

ex eo intelligit peccatum sibi condonatum.

moritur.

c

a *Vel* Principem militiæ. b *MS. Ultr.* tugurium. c *Petrus de Natal.* Et quia fuit pauperum peregrinorumque susceptor, inde a viatoribus pro bono invocatus hospitio, dicitur Julianus cognomine Hospitator. *Titulus illius historiæ apud Bellovacensem est :* De alio Juliano, pro quo dicitur Oratio Dominica.

DE B. REDIGUNDE SIVE WEDIGUNDE,

VIRGINE ORD. PRÆMONSTRAT. IN HISPANIA.

Anno MCLIII XXIX Jan.

Villa-Major monasterium diœcesis Burgensis, *inquit Aubertus Miræus in Chronico Præmonstraten. ad an.* 1177, nomen habet a pago vicino, cui nomen Villæ-Majoris. Abest milliaribus septem a Burgensi urbe. *Memoratur et a Joanne Pagio Biblioth. Præmonstrat. lib.* 1, *in Circaria Hispaniæ, et a Servatio Lairveltz, qui in Palentina diœcesi locat. Patronum veneratur hoc cœnobium* S. Michaelem *Archangelum, unde et* S. Michaelis de Trevinno *appellatur, ut ab alio secernatur ejusdem ordinis cœnobio* S. Michaelis de Gros, *in diœcesi Zamorensi, oppido Tauro, ad Durium flumen sito, cujus idem meminerit.*

B. Redigundis Virginis

2 *Asservatur hic* S. Paulinæ *Virginis et Martyris corpus, ex Italia cum aliis Divorum lipsanis allatum ab Antonio de Padilla e Societate Jesu, et religiosissimis his Patribus anno* 1612, 23 *Aprilis donatum. De ea agemus VI Junii. Extat hic quoque corpus* B. Redigundis, *quam alii* Wedigundem, *quidam* Radigundem *vocant. Ejus vitam damus ex Hagiologio Præmonstratensi, quod R^mus D. Chrysostomus vander Sterre antiquissimi in urbe Antverpiensi S. Michaelis monasterii Abbas, dudum prælo paratum, et a piis omnibus expetitum, dum variis et sui Ordinis et Reip. negotiis distinetur, differt in publicum producere, nobis interea hæc humanissime communicavit.*

Vita,

3 *Idem in Natalibus SS. Ord. Præmonstrat. IV Kal. Febru. ita de Redigunde scribit :* In cœnobio S. Michaelis de Trevinno juxta Villam-Majorem diœcesis Burgensis, B. Redigundis Virginis Hispanæ Ordinis Præmonstratensis. Quæ mundo crucifixa cum concupiscentiis ejus, dum rigorosis austeritatibus carnem subigit, velut inter spinas lilium germinavit, et mundo corde ac casto corpore cœlesti sponso mirifice placuit. *Recenset eam quoque in Martyrologio Gallicano, sed inter Pios, Andreas Saussaius his verbis :* Ipso die transiit ad Dominum B. Redigundis Virgo sanctimonialis cœnobii de Trevinno Ord. Præmonstratensis in Burgensi diœcesi, austeritatis rigore, puritatis decore, et divini cultus studio plurimum insignis. *Haud assequimur tamen quo nomine eam conetur Galliæ vindicare. In Ordine recitandi officii divini excuso Matriti anno* 1635, *in festis Canonicorum regularium Ord. Præmonstratensis habetur* 26 (*forte* 29, *charactere qui novem significat perperam sursum erecto, ut solum sex conficiat*) *Januarii :* Redigundis Virginis semiduplex.

natalis,

veneratio,

4 *Meminit* Redigundis *idem Chrysostomus Abbas in vita S. Norberti lib.* 3, *cap.* 6, § 12. *Atque in libro qui* Echo S. Norberti triumphantis *inscribitur pag.* 64, *ista habet :* Sed et nuper, procurante Rev^do admodum Patre Michaele Maldonato Congregationis Hispanicæ Procuratore generale costam unam sacram obtinuimus B. Redigundis Virginis Hispanæ ejusdem Ordinis nostri, quæ in cœnobio S. Michaelis de Trevinno, in altari ibidem S. Michaelis, in urna egregie adornata venerabiliter quiescit, eamdem nobis liberaliter donante Amplissimo ac Rev^do Patre M. Philippo de Quintanilla Congregationis Hispanicæ ejusdem Ordinis nostri Visitatore generali longe dignissimo.

reliquiæ.

VITA

Ex R^mi D. Chrysostomi vander Sterre Abbatis,

HAGIOLOGIO PRÆMONST. NECDUM EDITO.

Fuit beata Virgo Redigundis candidum Ordinem professa in cœnobio quodam S. Pauli dicto, haud procul ab ecclesia S. Michaelis olim dissito, quod jam desiit. Illam autem S. Pauli ecclesiam quondam Præmonstratensium Virginum parthenonem fuisse juverit forte melius ex iis quæ ex Hispania mecum communicata sunt intelligere.

B. Redigundis Religiosa ord Præmonstrat.

2 Cœnobio S. Michaelis de Trevinno juxta Villam-Majorem quasi ducentis passibus antiquitus solet ecclesia quædam, S. Pauli dicta, adhærere, eratque olim monialium Ordinis Præmonstratensis : verum propter paupertatem desiit, attributis ejus reditibus Religiosorum cœnobio, quod etiamnum eos possidet. Et alibi : In cœnobio S. Michaelis de Trevinno juxta Villam-Majorem diœcesis Burgensis Ordinis Præmonstratensis, et in omnibus circumjacentibus locis viget traditio antiquissima, publica et notoria, transmissa a majoribus ad majores, a parentibus ad filios, quod ecclesia S. Pauli, quæ in conspectu dicti cœnobii sita est, ab eodem adjuncta quasi ducentis passibus, fuerit olim cœnobium Virginum dicti ordinis, quod propter paupertatem desiit, reditibus, quos habebat, Religiosorum cœnobio applicatis, qui etiamnum iis gaudent.

in cœnobio S. Pauli,

3 Hujus cœnobii ultima Religiosa fuit B. Redigundis, quæ post visitata Romæ Sanctorum limina, ex Superiorum suorum licentia, cum peregrinatione sua perfuncta

Romam peregrinatur,

perfuncta esset, et pretioso Reliquiarum sacrarum thesauro ditata, reliquum vitæ suæ hic Deo piissime transscripsit. Ex Italia redux beata Virgo cellæ cuidam se inclusit, exstructæ juxta portam ecclesiæ S. Michaelis, ex qua per fenestellam quamdam altare majus prospicere poterat: seque ab omni mundano commercio abscindens, abscondebat se in abscondito faciei Domini, vitamque instituebat extreme rigidam et austeram, sciens tum demum liliis tutum esse ne a bestiis silvestribus depascantur, si spinis probe et tribulis cincta et circumsepta fuerint; quomodo etiam in Canticis sponsam suam sponsus collaudat, dum eam deprædicat esse lilium inter spinas. Cum enim Virginibus curæ erit carnis afflictationibus et mortificationibus gnaviter incumbere, tum virginitatis suæ florem diu illibatum a mundo et diabolo poterunt conservare. Atque ideo hæc prudentissima Virgo, quo posset et corpore et spiritu sancta esse, et cogitare semper quæ sunt Domini, carnem suam operibus pœnosis mirum in modum affligebat: menteque in Deum collecta, terrena omnia ac transitoria supergrediens, cœlestem in terris vitam agebat: donec tandem ad felicem laborum suorum metam perveniret, et beata morte in Domino obdormiret, anno (ut ad me perscripsit P. Michael Maldonatus) ab Incarnatione Verbi 1152, qui fuit a fundatione Ordinis candidi 33, R. P. Emelini secundi Abbatis S. Michaelis 15.

reclusa aspere vivit

Ex variis moritur

4 Obiit autem cum opinione eximiæ sanctitatis, et pro tali, sepulturæ mandata est. Verum intercurrentibus aliquot annis elevata est ac translata, omniaque ipsius facta ossa ac reliquiæ arcæ cuidam inclusa sunt, una cum pulvillo in quo operari solebat, cum vase ex quo bibebat, salino ejus, et aliis aliquot ejus reculis, quæ, eo quod spectassent ad Sanctam, magna in veneratione habitæ fuerunt. Suntque hæc omnia posita in altari quodam et capella dicti cœnobii, quod ad distinctionem summi altaris vocatur altare vetus S. Michaelis. Est autem ab omni retro memoria (ut in citato rescripto testatur PP. Hispani) in magna habita veneratione. Atque adeo septem pagi, suo quisque et stato die, supplicabundi publico ritu ad ejus aram conveniunt, et cum alias concipiunt solennes preces, tum antiphonam et orationem de Virgine recitant.

transferuntur ejus reliquiæ,

et publice honorantur.

DE CAROLO VIII, VILLARIENSI ABBATE IN BRABANTIA.

Sub initium sec. XIII. XXIX Jan. In cœnobio Villariensi

Villarium, *sive* Villaria, *aut* Villare, *cœnobium est Ordinis Cisterciensis in Brabantia, haud procul a Gemblaco oppido, juxta Diliæ amnis scaturigines, ipsius S. Bernardi auspiciis conditum: cujus præclara encomia Heribertus Rosweydus noster præfatione ad S. Eucherii Episcopi Lugdunensis libellum de laude eremi a se editum, dicatumque Henrico Vander Heyden Abbati Villariensi, prosequitur.* Habuit autem Villaria, *ut scribit in Natalibus SS. Molanus ad 30 Junii, cum de* B. Arnulpho *agit*, multos sanctos viros, quorum omnium fere corpora decenter in tumbis aliquot simul requiescunt. Celebriores autem agnoscunt dictum B. Arnulphum, sive Arnoldum, Carolum Octavum Abbatem fratrem Comitis de Seine, et Conradum nonum, filium Eginonis Comitis de Seine, qui postea fuit Abbas Clarævallensis, deinde Cisterciensis, demque per Honorium III, Cardinalis Portuensis, et Apostolicus Legatus in Alemania, ubi etiam synodum celebravit anno MCCXXV, contra quasdam morum corruptelas. Ceterum horum reliquiæ nunc admodum negligenter conservantur, et in loco minus decenti quam olim. *Hæc Molanus. Ast Arnoldus Raissius in Hierogazophylacio Belgico.* Nonnullorum, *inquit*, prædictorum Beatorum et aliorum ossa Robertus Henrion Abbas XLVIII e veteri tumulo in marmoreum monumentum, in sacello magnifice ad hoc adornato, anno Domini MDXCIX, transferenda curavit.

multi viri sancti:

2 *Non sunt tamen in sacro illo thesauro,* Caroli *quoque et* Conradi *corpora; nam hic Cistercii, ille in S. Agathæ cœnobio sepulti sunt. Numerantur tamen isthic a Raissio inter eos qui eremum illum præcipue suis virtutibus illustrarunt, uti et a Rosweydo nostro in epistola qua eidem Henrico Abbati dedicat S. Eucherii epistolam de contemptu mundi, ac de* Carolo *quidem (nam de* Conrardo *agemus XXX Septembris) ista scribit:* Nonne Carolus Abbas VIII, apud vos sanctitate viguit, qui cum illustri inter suos loco natus esset, Comitis Seynensis frater, relicto militari baltheo, D. Bernardi se zona cinxit? qui cum invitus ad præfecturæ dignitatem raperetur non ante pacato animo fuit, quam rursus pristinæ paci quietique redderetur. Hujus sacrum illud apophthegma celebratur. Cum enim a quodam viro nobili rogaretur, qui ipse in seculo opiparis conviviis assuetus, nunc tenui fabarum pisorumque cibo, eoque male condito vitam toleraret: Ego, inquit, triana grana piperis cibis nostris misceo quibus eos saporatos reddo: primum est, Labor manuum, alterum, longæ vigiliæ; tertium, quod saporatiores cibi apud nos alii expectandi non sint.

inter eos Carolus Abbas 8 vir laudatissimus

3 *Videtur* Carolus, *ut ex cap. 4, Vitæ num. 25, licet colligere, non multo ante Dominicam Palmarum decessisse; ejus tamen natalem hoc XXXIX Januarii die consignavit Chrysostomus Henriquez in Menologio Cisterciensi, cum illustri elogio e Chronicis Villariensibus deprompto, et* Beatum *appellat. Refert eum quoque hoc die Arnoldus Raissius in Auctario ad Natales SS. Molani, at Kalendarium SS. et BB. Divionæ editum, XXVIII, uti et Saussaius, qui Piis accenset Hugo Menardus XXX Martii.* In Brabantia B. Caroli Abbatis Villariensis.

ejus natalis,

4 Caroli *Vitam scripsit monachus* Villariensis, *qui ejusdem cœnobii Chronica deduxit usque ad an. Christi MCCCXXXIII, in quibus ejus, ut ceterorum, res gestas executus, librum deinde peculiarem composuit de viris illustribus illius cœnobii, ubi et de* Carolo. *Esse se illorum Chronicorum auctorem ipse in secundi hujus libelli Prologo ostendit, ita scribens*. Expedita utcumque narratione de quibusdam gestis Venerabilium Abbatum Villariensium, priusquam descendamus ad describenda illustria facta virorum fortium et virtuosorum, monachorum videlicet atque Conversorum ejusdem cœnobii, in primis Lectorem nosse volumus, quod interrogavimus aliquoties Patres nostros, quanta olim fuerit religio in Villari, et annuntiaverunt nobis *etc. et infra:* Et primo quidem Vitam Reverendissimi Domini Caroli octavi Villariensis Abbatis diffusius, quam suo loco descripta est, explicabimus; pro eo quod de alia domo assumptis, et in nostra electus, ipsam suis virtutibus non modice decoravit. *Hanc fusiorem Vitam damus e MS. Rubeæ-vallis.*

vita a monacho Villariensi scripta,

5 *In Chronicis scribit fratrem fuisse Comitis de Seyne;* ei commissam esse Paternitatem in Camera B. Mariæ juxta Bruxellam; (*de quo monasterio agemus XIX Februarii ad Vitam S. Bonifacii Lausanensis, et alibi*) *electum esse Abbatem Villariensem anno* 1197, *præfuisse annis* 12, *anno* 1209, *suffectum ei Conrardum filium Comitis de Seyne, qui* cum esset unus de majoribus Canonicis Ecclesiæ S. Lamberti, arctioris vitæ desiderio tactus, valefaciens seculo, habitum religionis in monasterio Villariensi suscepit sub venerando Patre Domino Karolo, *sub quo deinde* elapso probationis suæ tempore factus Prior officium sibi injunctum discrete administravit.

genus,

tempus regiminis.

6 Caroli *meminit Goswinus in vita* Arnulphi, *quam 30 Junii dabimus. Cæsarius quoque lib. 1, cap. 35.* Tempore quodam Dominus Carolus Abbas Villarien-

sis,

Ex mss.

sis, qui fuerat Prior noster, veniens ad nos duxit secum virum venerabilem *Godefridum Sacristam, cujus vitam dabimus* 3 *Octob. Et cap.* 41. Honesta quædam matrona de Colonia, divitiis pollens, et ætate florens, cum post mariti mortem Christo nubere vellet, timore amicorum, a quibus ejus desiderium impediebatur, habito consilio Domini Caroli Abbatis Villariensis, cappam Conversi induit, sicque per illum de civitate educta, in monte S. Walburgis monialis est effecta. *Et lib.* 3, *cap.* 13. Hæc quæ dicturus sum post conversionem meam facta sunt, et a Domino Carolo mihi relata, aliquando Priore nostro, tunc Abbate Villariense. *Et lib.* 3, *cap.* 41, *narrat quod infra in Vita nu.* 14, *de ingesta illi a nobili matrona tentatione. De eo iterum agit lib.* 6, *cap.* 18.

olim de eo scripta.

7 *Meminit* Caroli *Arnoldus Raissius in Auctario ad Molani natales, et in Hierogazophylacio Belgico. Hugo Menardus lib.* 2, *Observationum ad Martyrol. Benedictinum. Aubertus Miræus in Chronico Cisterciensi ad an.* 1147, *ubi de fundatione Villarii agit*, Inter Abbates, *inquit*, præ ceteris enituerunt isti : Carolus Abbas VIII, *etc.*

VITA

AUCT. MONACHO VILLARIENSI ANONYMO, ex MS. Rubræ-Vallis.

CAPUT I.

Caroli a seculi militia conversio.

Carolus strenuus miles

Dominus Karolus *a* VIII Abbas Villariensis, quondam miles famosus et strenuus in seculo, a Scotis ad militiam acceptus est : in qua in tantum profecerat, ut Regibus et Principibus carus esset et acceptus : ita quod Dominus *b* Philippus Coloniensis Archiepiscopus, cum in Curia Magontina, in qua *c* Rex Fredericus filios promovit in Milites, vitæ suæ timeret, eum in specialem custodem suum elegit.

cum altero, [illegible] amœni prati mundum fastidit

2 Dum itaque cum Domino Gerardo Wascardo Milite, de quodam *d* torneamento a Wormacia Maguntiam descenderet, inciderunt in quoddam pratum amœnissimum, floribus cujuslibet coloris, rivis, et fontibus refertum; quod ita transierunt, quod neuter est allocutus alium. In transitu itaque prati compromiserunt inter se, quod cogitationes suas alter alteri revelaret, et unus ait : Cogitavi et attente consideravi miras et multimodas amœnitates loci hujus, et in exitu præostensum est mihi, quod vanum est et ad modicum parens quidquid viret in seculo. Et alter infit : Eadem fuit cogitatio mea. Et dicunt sibi invicem : Pariant nobis hæc aliquid utilitatis, et transeamus mare. Sed occurrent nobis ibidem quæ hic reliquimus, videlicet nobilitas equorum, speciositas mulierum, ac instrumenta armorum; et vulnerabunt corda, et forte lædetur pudicitia. Quid ergo? Transeamus ad lupinas vestes de *e* Hemmenrode, et quæramus inducias quinque annorum torneamenta visitandi.

votum [illegible] torneamenta [illegible]

3 Iverunt itaque solo contenti armigero, voverunt conditionaliter, reversique sunt Coloniam : et turbante eos dæmone, tota Colonia improperavit eis votum. Venerunt post hæc *f* Nuciam, ubi Ulricus Miles, cognomento Flasco, qui voluerat ultra mare ipsos trahere, vovit et religionis habitum postmodum cum eis accepit. Ibi Dominus Gerardus Wascardus partem manus amisit, qui dixit potius velle hoc sibi id contigisse, quam Domino Karolo, quem sciebat Clericum, et per Dei gratiam promovendum, minimum membrum læsum esset.

[illegible]

4 Evoluto proinde modico tempore, Dominus Karolus relictis parentibus et divitiis hujus seculi, una cum sociis pluribus in Claustro, quod Hemmenrode dicitur, arma assumit sacræ militiæ, et ejus exemplo atque hortatu Nobiles et Proceres tam de sancta Coloniensi civitate, quam etiam de remotioribus terræ, scilicet Ulricus Flasco, Gerardus Wascardus, *g* Walterus de Birbaco, et quamplures alii strenui in militia seculari, neque minus conversatione spirituali. Adjunctus est eis Hermannus Bunnensis Canonicus, Clericus nobilis et litteratus, postmodum primus Abbas in *h* Valle S. Petri, ac deinde in Hemmenrode assumptus. Hic cum ad excitandos Conversos circuiret Chorum, et Te Deum cantaretur, Frater *i* Henricus probatæ conversationis Conversus vidit columbam nivei candoris super caput ejus descendentem, et manentem super eum, quamdiu Chorum circuiret; quam cito autem exivit Chorum, columba ascendit crucem Conversorum, manens super eum usque ad Evangelium : Abbate insuper ascendente ad *k* analogium columba ascendit super analogium, usque ad Te decet laus : et postea ad Crucem prædictam est reversa, et ibi paullulum sedens non est visa ulterius.

inter quos Hermannus Canonicus, deinde Abbas

5 Quantum autem domus de Hemmenrode profecerit adjutorio Domini Karoli, et Ulrici Flasconis, evidenter apparet per hoc quod sequitur. Cum enim Fredericus Imperator *l* Leodium descendisset, et multa copia Nobilium ei ibi occurrisset, advenientibus ibi præfatis Karolo et Ulrico, *m* Philippus Comes Flandriæ cum multitudine Nobilium eis occurrit; ita quod Imperator quasi segregatus ab omnibus solus fere remansit : sicut enim gratiam Imperatoris in seculo habuerant, ita in religione ipsos dilexit et honoravit; unde illius adjutorio et filii sui Imperatoris Henrici, curiam de Spirea adepti sunt. Dedit etiam Henricus *n* Imperator Domino Karolo Crucem pretiosam, et illam lapidibus ac gemmis ornavit.

honoratur a Principibus

et Imperatore, et cœlesti ostento

6 Servivit itaque Dominus Karolus Domino Deo suo humiliter et devote, regularis disciplinæ studiosus observator. Frater Henricus Conversus in Hemmenrode, vir antiquæ et probatæ religionis, vidit, cum benediceretur in Novitium Dominus Karolus, columbam miræ pulchritudinis desuper venientem et descendentem super eum, hoc, ut creditur, præfigurantem Spiritum sanctum, quod Spiritus sanctus in illa hora super eum descenderit, replens eum gratia sua, idem monstrans in aliis fieri in ipsa benedictionis et sacri habitus susceptione, in quo Christi Crux est præfigurata.

a *Prædecessores enumerat Jongelinus lib.* 9. b Philippus Hensbergius *inter Colonienses Antistites XLIV, numeratur.* c *Otto de S. Blasio cap.* 26. *Appendicis ad Frisingensem* : Anno Dominicæ Incarnationis 1184 Fridericus Imp. sedatis in Germania cunctis bellorum turbinibus, generalem curiam cunctis regni Optimatibus in Pentecoste apud Maguntiam edixit : ibique filios suos, Henricum scilicet Regem, et Fridericum Suevorum Ducem, gladio accingi armisque insigniri disposuit. *Et paullo post* : Feria 2, celebratis mane Missarum solemniis, filii Imperatoris Henricus Rex et Fridericus Dux armis præcincti, nobilitatique palæstra alacriter exercitati, militiæ cingulum sumpserunt. d *De torneamentis egimus* 23 *Janu. ad cap.* 1, *vitæ* B. Walteri, *litt. E pag.* 448.

e Hemmenrode, *alio nomine* Claustrum, *cœnobium est Ord. Cisterciensis, in Trevirensi diœcesi, ob situs temperiem, sed præcipue monachorum sanctitatem, multis auctoribus laudatum. Agit de eo Jongelinus lib.* 2.

f *Quæ hic* Nucia, *usitatius* Novesium, *vulgo* Nuys, *oppidum est diœcesis Coloniensis, cis Rhenum.* g *Hujus vitam dedimus* 23 *Janu.* h Vallis S. Petri, *vulgo* Heisterbach, *cœnobium ord. Cisterc. diœcesis Coloniensis, in Ducatu Montensi. Hujus* Hermanni *natalis consignatur in Menologio Cisterciensi* 31 *Maii, verum absque titulo Abbatis, cum primus Heisterbachii, quartus Hemmenrodii, primus Loci S. Mariæ, sive Mariensiadensis, fuerit.*

Hemmenrodii.

Heisterbach

i *Inscriptus est Menologio* 4 *Novemb.*

k Analogium *ambonem significat, vel pulpitum, ubi legitur vel annuntiatur verbum Dei.*

l *Huc spectant quæ scribit Ægidius Aureæ-vallis in gestis Epp. Leod. cap.* 54 *ubi narrata præcedenti cap. basilicæ S. Lamberti Leodiensis concrematione facta anno* 1185, *subdit* : Sub idem tempus domus quædam claustrales ipsius ecclesiæ, decreto cujusdam Imperatoris, qui tunc temporis, casu accidente, Leodium venerat, dirutæ sunt.

m Philippus *Theodorico Alsatio patri anno* 1168, *vita functo successit et* 1191 *in obsidione urbis Acconensis obiit.*

n *Coronatus est* Henricus VI, *an.* 1191, *feria* 2, *Paschæ Romæ a Cælestino III, cum anno præcedente* 10 *Junii Fredericus parens exstinctus esset. Obiit* Henricus *an.* 1197, 28 *Septemb.*

CAPUT II.

CAPUT II.

Multi per Carolum conversi.

Anno Domini MCLXXXVIII, in mense Aprili, Conventus de Hemmenrode cum Abbate suo Hermanno venerat super montem *a* Stroobercb, ubi Frater *b* Godeschalcus de Wolmunsteyn Canonicus in Ecclesia Majori Coloniæ antea, et miro modo mundo deditus, (nam ante conversionem satis lubricus extitit, sed bene morigeratus) una cum Alberto Cellerario et Canonico sanctæ Coloniensis Ecclesiæ se contulit in manus Abbatis de Strooberch, nulli hominum votum suum indicando. Accidit autem quod Everardus quidam, S. Gereonis Canonicus et Godescalci frater uterinus, in Westphaliam pergeret, et in via ad quamdam reclusam diverteret, quæ in rupe latebat: quam illa cum magna alacritate suscepit, post ædificationum colloquia dicens ei: Domine, dicatis fratri vestro Domino Godescalco, quod lumen ejus accensum est coram Domino, et clare rutilat. Ille vero ad verba obstupuit, dicens ei: Soror vide quid dicas. Non est fratri meo similis in luxu seculari in tota Colonia; nec tendit ad aliud quam ut suæ satisfaciat curiositati, et ideo in hujusmodi vide quid dicas. Extorsit insuper ab ea multis precibus, quid intenderet dicere. Et illa: Sic et sic operatus est Deus, sed lumen unius nondum est accensum. Audiens hoc ille de fratre suo, vehementer contristatus est, utpote homo seculo deditus, et reversus Coloniam quod audierat invenit in veritate.

Godescalci mirabilis conversio Reclusæ cuidam revelatur

8 Idem Godescalcus Dominum Albertum titubantem reliquit in seculo adhuc seculo deditum et ipse valedicens seculo Strooberch intravit, sanctam inter sanctos ibi congregatos ducens vitam. Modica'ei scientia litterarum inerat, sed spiritus patientiæ et pietatis ad magnam vitæ perfectionem illum provexerat, qui promotus in Sacerdotem quanti ferveris et devotionis extiterit, ex hoc probari potest, quod cum quandoque celebraret et ipsum qui eum fecerat inter manus haberet, apparuit ei in specie pueri gratiam suam ei exhibentis, prout recitat Cæsarius in dialogo suo, distinctione nona, capitulo secundo. Quid autem ei dulcedinis et solatii hora illa contulerit, non vivit homo cujus lingua narrare sufficiat. Vixit postmodum aliquantis annis monachus fervens et devotus; tandem ad majora gaudia post felicem expectationem a Domino vocatus. Dominus autem Albertus post aliquot annos probandus Strooberch accessit, sed in probatione vitam finivit, consolatus de felici ejus consortio, cujus adjutorio gratiam omnipotentis sibi affuturam sperabat.

apparet ei Christus in hostia, specie pueri.

9 Igitur ad petitionem Philippi Archiepiscopi is, de quo loquimur, cum conventu monachorum montem Strooberch ascendit, de omni substantia seculi nihil secum arripiens ex domo de Hemmenrode, præter libros regulares, equum monoculum, et quatuor solidos Coloniensium. Tenues itaque fuerunt in angustia paupertatis, sed latissimi in amplitudine caritatis. Unde accidit quod viri magni et nobiles relictis omnibus, quibus abundabant in seculo, eorum paupertati aggregati sunt. Erat enim Dominus Carolus tam dulcis et affabilis in conversatione, ut multos hujusmodi Nobilium secum attraheret ad religionem non solum in Hemmenrode et in Strooberch monte, sed etiam postmodum in Villari.

Carolus multos ad religionem convertit

10 Unde quidam Miles honestus supra modum admiratus, quomodo tam ipse quam alii æque nobiles et deliciosi ac delicati nuper in seculo, possent se conformare cibis ordinis rudibus et grossis, utpote fabæ, lenti ac pisæ; responsum accepit ad ipsius Abbate: Ego tria grana piperis immisceo pulmentis nostris, quibus ea sapida reddo, licet de se sint insipida. Primum granum est Labor manuum; secundum, Continuatio vigiliarum; tertium, Desperatio ferculi lautioris.

mystice tria insipidi cibi condiuntur *Ex mss*

11 Denique conversus est cum eo Major Decanus Coloniensis Ecclesiæ Odo cum Canonicis suis; Præpositus S. Gereonis; Decani Bunnenses, Dominus Christianus vir magnæ auctoritatis, et quidam alius cum Canonicis; Petrus Decanus Treverensis, et Imperialis aulæ Protonotarius; Henricus Decanus Monasteriensis, Abbas Prumiensis; Cæsarius et Petrus Abbates Confluentiæ, Comes Wendensis, et alii quamplures Trajectensis, Trevirensis, Coloniensis, et Leodiensis diœcesis: ex quibus Dominus Carolus electus est Abbas in monasterio Villariensi, non solum illi domui, sed etiam terris adjacentibus utilis; Petrus assumptus est in *c* Novo Castro, *d* Daniel in *e* Schonavia, *f* Henricus in Valle S. Petri, *g* Hermannus in Hemmenrode, *h* Gerardus quoque in Valle S. Petri Item *i* Gerardus nuper Canonicus Coloniensis, et vanitatibus seculi miro modo deditus, cum in præcipua festivitate cum aliis esset in ecclesia sua, in qua omnia collegia Coloniensis civitatis erant tunc congregata, visus est a Domino Everardo Curato S. Jacobi, viro valde sancto, in habitu et tonsura monachi, cum ceteri omnes in vario et grisco apparerent, prout habetur diffusius in Dialogo Cæsarii distinctione 1, cap. 7.

Multi per eum aut cum eo conversi viri illustres.

a Stromberch vocat Jongelinus lib. 2, traditque, quod ecclesia, quam antea isthic Regulares erexerant, dedicata esset S. Petro, vocari nunc Montem S. Petri: isthic habitasse cum sociis Hermannum annis 4, sed anno 1191, quod omnium rerum penuria laborarent, in vallem descendisse, Heisterbach dictam, et monasterium isthic conditum a monte S. Petri, Vallem S. Petri appellasse. b Inscriptus est Menologio Cisterciensi 7 Martii. c Novum-Castrum, vulgo Nuwenburg, circa Hanganoam situm, ut scribit Jongelinus. d Memoratur in Menologio Cisterc. 27 Junii. *Heisterbach.*

e Schonaugia, vulgo Schonaw, id est, Pulchra Insula, sita est in diœcesi Wormatiensi, duobus ab Heidelberga milliaribus. *Schonaw.*

f Inscriptus Menologio 11 Novembris, fuerat Canonicus Bonnensis, dein tertius Abbas Heisterbacensis. g Hic alius est ab eo, de quo ante, primo Heisterbacensi Abbate, quarto Hemmenrodensi. Hic nonus fuit, antea Decanus sanctorum Apostolorum Coloniæ, Jongel. h Hic antea Canonicus Majoris Ecclesiæ Coloniensi postea quartus Heisterbacensis Abbas fuit, Jongel. i Gevardum vocat Cæsarius loco hic citato. Canonicus fuerat ad Gradus S. Mariæ Coloniæ, inde monachus Hemmenrodensis, post secundus Abbas Heisterbacensis. Cæsarius, et Jongelinus.

CAPUT III.

Villarii præfectura feliciter gesta.

Dominus Carolus audiens se electum in Villari, non se obtulit requisitus, sed diffugit timens ex hac promotione animæ suæ periculum imminere, asserens quod non ad libertates accipiendas ad ordinem venerat, sed potius ad deflendum quod tantas in seculo habuerit. Aufugit igitur et latuit quamdiu potuit, quousque post Capitulum generale per sententiam onus oblatum compulsus est suscipere. Venit itaque in Villare, non solum Villariensibus, sed etiam toti terræ acceptus, et secundum datam sibi sententiam profectui domus sibi commissæ intendit in temporalibus et spiritualibus. Non invenit nisi domunculas stramineas, et quasi tuguria pastorum, et in brevi ædificavit duo dormitoria lapidea monachis et Conversis, et quasdam alias officinas: auxit insuper Conventum monachis et Conversis, grangias ædificiis et terris.

Creatur Abbas Villariensis invitus. *monasterium amplificat et ornat.*

13 Scivit se coaptare omnibus et conformare, et per hoc nobiles et ignobiles de vana seculi conversatione extraxit, et per Dei gratiam in claustrum Villariense induxit, scilicet *a* Conradum, postea Episcopum Portuensem, et alios quamplures. Hic cum adhuc Novitius esset in Villari, contigit *b* F. Simonem Conversum de Alna habentem veraciter spiritum prophetiæ, una cum Nonno *c* Waltero, tunc simplici monacho, postea Abbate Villariensi, et aliis quibusdam monachis atque Conversis Ordinis Cisterciensis, in quadam ecclesia seculari Missam audire, infra canonem vero præfatæ Missæ vidit idem Simon spiritum

Illustres sub eo monachi; *inter eos Conradus, post Cardinalis.*

Ex MSS

cujus cogitationes B. Simon divinitus cognoscit, et prædicit ei eventura.

spiritum jam, dicti Conrardi, satis a se corpore remoti, coram se stare, et coronam auream in capite gestare, vidit et cogitationes ejus quas versabat in corde, atque orationes quibus tunc intendebat in Villari : qui finita Missa secrete locutus est Domino Waltero prænominato, dicens : Cum videritis Nonnum Conrardum Novitium Villariensem, dicite ei ut caveat sibi, quia hujusmodi tentationes patietur hoc anno : tales enim cogitationes, talesque orationes jam habuit in Missa, et sciatis quia magna persona erit in ordine. Postmodum cum idem Walterus vidisset Conrardum Novitium, cœpit per ambages illum interrogare, quid infra Missas soleret orare, quidve cogitare? Respondente illo, Sic et sic consuevi orare; adjecit Walterus : Rogo te quoque, ut dicas mihi quæ fuit oratio qualisve cogitatio tua in die illa Dominica infra Missam. Cui cum diceret Novitius : Cur tam diligenter interrogatis de cogitationibus meis? Ille respondit : Dic mihi, obsecro, quod quæro, et ego tibi postea caussam exponam. Tunc recitavit ei Novitius per ordinem, quid oraverit, vel quid cogitaverit infra Missam illam, et in magnum vertit stuporem, quia nec in uno verbo discrepavit a verbis Fratris Simonis. Moxque de illo ei insinuans, quid de ipso viderit, simul et modum tentationis, monuit ut cautus esset, ne forte sub specie boni deciperetur a diabolo. Mira res : cum satis idem Novitius admonitus, satis præmunitus esset, non tamen evadere potuit tentationem prædictam, quin satis ab illa eodem anno vexaretur. Quam vero sublimis persona factus postea sit non solum in ordine, sed in Ecclesia, novimus omnes. Primo namque Prior factus est in Villari, dehinc ibidem electus in Abbatem, postea in Abbatem Clarævallis, deinde promotus in Abbatem Cisterciensem. Nec in illo gradu stare potuit, sed a Domino Honorio Papa vocatus est in Cardinalem et Episcopum Portuensem.

Carolus cupit se officio Abbatis abdicare

14 Cum itaque Dominus Carolus, juxta sui nominis interpretationem, carus et acceptus haberetur ab omnibus, sibi soli in officio suo displicuit, cum omni instantia, quotiens se obtulit grata occasio, a Domino Clarævallis petens absolvi, timens pro gravi onere suis humeris imposito : asserebat enim se redditurum rationem in horrendo Dei judicio pro grege sibi commisso, inde dolens et gemens quod desiderio suo non satisfaciebat. Interea tempore sui regiminis quædam matrona nobilis cum eo sub typo confessionis de secretis conscientiæ suæ loquens, dixit, se in ejus amore graviter succensam : at ille, sicut Sacerdos justus ac timens Deum, cor suum signavit, ac male ad se conversam verbis, quibus potuit, avertit, dicens se monachum esse pannosum, senem, neglectum; erat enim, sicut ipse postmodum recitavit cuidam monacho, femina illa tam clara et nobilis ac potens, ut si, inquit, essem in seculo, sicut aliquando fui, numquam illi de tali re nec minimo verbo facere auderem mentionem : Cernis, ait, quomodo nobis jam mortuis seculo, diabolus insidietur?

cujusdam feminæ illecebris generose resistit

15 Venit quandoque *d* Andanam cum Henrico Cellerario suo et Wigero monacho : ubi occurrit ei puer tunc satis simplex, et hoc erat in caristia temporis. Rogabat itaque Abbatem, ut caussa pietatis visitaret matrem suam, cujus maritus transfretaverat. Accessit ad eam, et tamquam Angelus Domini susceptus est ab ea. Quid plura? Exposuit ei suæ paupertatis nimis amara incommoda, rogans eum cum fletu ut duos medios siliginis accommodet; et ipse ait ad illam jocundis verbis : Domina, ex mutuo accepto proveniunt sæpius inimicitiæ; ego igitur concedam, ut hoc sit in promisso, quod nec vino consumatis, nec piscibus. Et illa : Domine mi, inquit, utinam tantum panis haberem, quod vel calicem aquæ desiderarem.

cuidam indigenti prudenter subvenit :

16 Recessit ille, et cum de monte prope naviculam descenderet, recognovit Cellerarius quemdam Nobilem a remotis cum veste humili eis occurrentem. Abbas autem, quam cito audivit Nobilem, statim de equo descendit : et venienti pedes obviam ivit humiliter eum salutans, et miscens verbis verba consolatoria. Et ille tandem, Domine, inquit, pedes itis, nec decet honestatem vestram, accipite *e* palefridum, quem hic habemus, gramina abundant, et de levi terra teneri poterit, et videte si alias vobis subvenire poterimus, et faciemus. Nobilis autem ille confortatus verbis amicabilibus Abbatis, quidquid in mundo possidebat et hæreditarie sibi provenerat, in manus Domini Caroli statim resignavit, et Ecclesiam Villariensem heredem omnium bonorum suorum ordinavit. Unde usque hodie grangiæ de Grant-prè, et de Werde, in allodiis suis sunt locatæ. Grangiam de Querceto nobile membrum et Ecclesiæ de novo ædificavit, bona de Louringe, adjutorio Dei, et multa alia non solum circa grangias, sed et in locis sparsis, nobis suo labore acquisivit.

locupletat monasterium Villariense

17 Numquam in diebus suis bonarium terræ, numquam plaustrum ligni vendi permisit, sacrilegium judicans si quod Ecclesiæ datum erat, ab Ecclesia removeretur. Adjuvante eum gratia Dei, domum sine gravi debito tenuit, et aliis Ecclesiis fere ad decem marchas in diebus suis concessit. Ex multa gratia, quam apud Nobiles habuit, vineæ circa Rhenum et Mosellam nobis gratis sunt traditæ; piscatura in *f* Sambria in opus divinii officii, et solatium infirmorum, redditus quoque in Dordraco.

honoratur a Rege Franciæ, et aliis

18 Ipse Rex *g* Philippus audiens eum esse in castro Autwilre, descendit de castro Drewels, et ad hospitium suum divertit, et amicabili colloquio collegit, et Marescallo suo curam ejus commisit. Insuper dedit ei in arrham puræ dilectionis manu propria *h* samittium pretiosum. Hoc autem mirandum in eo, quod cum tam incomparabilis gratiæ apud omnes esset, tenacissimus tamen conservator rerum domus fuit, semper de acquirendo sollicitus, numquam de erogandis militibus, histrionibus, sive trutannis, ad quos manus semper contractas habebat, qui pauperibus et desolatis larga semper manu subveniebat, in hujusmodi pius et discretus.

largus in pauperes, ad alia parcus.

19 Unde contigit quod cum haberet sororem in Duvewerch, quam tenere diligebat, quæ pro Bohemis cum convento suo intra Coloniam confugerat, et egebat; monachus suus tandem sex denarios ei dedit : quod per confessionem sciens, sacrilegii illum arguit, pœnitentiam ei gravem indixit. Eadem cum esset nubilis et quæreretur a pluribus ad conjugium; *i* Beata virgo ei apparuit, imponens coronam florigeram capiti ipsius : quæ advocavit Abbatem Veteris Montis, et de nocte imposuit eam palefrido proprio, et sic in claustro Dunewarch eam locavit.

Soror ejus a B. Virgine vocatur ad religionem

a *De hoc Conrardo agit Menologium Cisterciense* 30 *Sept. Cæsarius, Ciacconius, Ughellus. Creatus est Cardinalis an.* 1216, *ab Honorio III, obiit* 1227. b *De* B. Simone Alnensi *agemus* 24 *Februarii.* c *Hic quoque inscriptus est Menologio Cisterc.* 13 *Nov.*

d Andana, *sive* Andenna, *vel* Ad septem ecclesias *vicus est ad Mosam flumen inter Namurcum et Huum, ubi Canonicarum collegium seculo septimo a S. Begga institutum, ut ad ejus vitam dicemus* 17 *Decemb.* e Palfredus palefredus, palefridos, *dicitur equus. De vocis ejus etymo disputat Joannes Nicolius.* f Sabis *fluvius vulgo* Sambre *appellatur.* g Philippus Augustus *Rex Franciæ Ludovico VI patri mense Septembri* 1180, *successit, obiit* 14 *Julii* 1223. h *Videtur genus panni intelligi, Gallis* Samy *dictum.* i Vetus-mons, *vulgo* Aldenberg, *celebre cœnobium est ord. Cisterciensis, in Ducatu Montensi, ad Dunum fluvium, de quo fuse Jongelinus lib.* 2

Andenna. *Palfridus.*

CAPUT IV.

Abbatiæ abdicatio, obitus.

Cum multa dici possent de Domino Karolo, unum est quo specialius commendari potest, quod numquam, ex quo intravit ordinem, sol occidit super iracundiam ejus : sed cogitans quod voto monastico obligatus erat, omnes excessus in se commissos benigna facilitate

litate remisit, puritati conscientiæ, et cordis tranquillitati intendens. Cum quodam tempore guerra gravissima immineret terræ Ducis ex una parte, et Episcopi Leodiensis ex altera, congregatisque ex utraque parte periculum immineret destructionis terrarum utrobique simul et hominum, post auxilium divinum non habebant ad quem respicerent, nisi solum ad Dominum Carolum Abbatem Villariensem. Quotidie expectabatur congressus corporum, et cum desolatione miserorum grave periculum animarum. Opposuit se tantis malis Dominus Karolus, noctes continuas ducens insomnes, et ab una nocte usque ad aliam solatium impetrans treugarum, cum difficultate gravissima. Si quid potuit habere requiei, hoc per aliquantulum diei spatium sibi quodammodo furabatur, membraque fessa modico sopore refocillabat. Tandem adjuvante se Christo, quod desiderabat, cum gaudio, et exultatione totius terræ obtinuit, et redditur pupillo pater sanus et incolumis, et ei, quæ se futuram putabat viduam, maritus sospes. Referuntur Deo gratiarum actiones atque Dominus Carolus benedicitur, et ei pacis ordinatio imponitur a Principibus.

Pacem componit inter Ducem Brabantiæ et Episcopum Leodiensem.

21 Post aliquantum tempus *a* dum Dux eumdem Episcopatum devastaret, et ipsa die Ascensionis Leodium cum manu valida intraret, ac homines civitatis illius caperet, et bona eorum absque misericordia asportaret: et Dominus Karolus quietioris vitæ desiderio Villarienses reliquisset; acclamatum est ab hominibus utriusque partis: O si vir ille devotus et hominibus acceptus Dominus Karolus Villariensis adhuc præesset! Numquam tanta mala et hactenus inaudita in terra prævaluissent; sed ejus industria et auxilio pax terris et quies nobis omnibus esset reddita cito. Singularem autem gratiam Dominus ei dederat quod a magnis et parvis, a Principibus terræ ac eis assistentibus, singulari et speciali amplexaretur affectu, et in magnis eorum consiliis et acceptissimus erat; cum numquam eis interesse vellet, ubi contra Deum et sacræ religionis honestatem ageretur.

a Leodium anno 1212, captum et direptum,

22 Post multos tandem labores et sudores, quos in Villari feliciter pertulerat, a Domino Clarævallensi cum multa instantia obtinuit *b* absolutionem officii sui, quod semper gravamen esse judicabat; et in quo numquam sola die sine timore fuit maximo, timens sibi pro reddenda ratione animarum sibi commissarum in novissima horrenda discussione. Quod quidem Abbas Clarævallis concessit invitus, utpote quem sibi in summis negotiis suis maxime necessarium probaverat, unde dixit: Homo iste a summis Principibus honoratur, terræ in qua habitat acceptus est et dilectus, conventuique suo carus et necessarius; domus sua sub eo profecit plurimum in ædificiis construendis et possessionibus acquirendis; et, quod est amplius, vigor religionis sub eo non defecit, sed et magnas ac honoratas personas per Dei gratiam suo conventui aggregavit: attamen devicto me, nec diutius in Abbatis officio ipsum possum detinere.

b cum Carolus jam ante regimine abdicato

Ex mss

23 Absolutus itaque rediit Hemmenrode ad jocundos Rachelis amplexus, ibi latere volens, et id quod supererat vitæ suæ in Dei servitio expendere, et disciplina claustrali. Sed contra propositum suum ventum est, nec ibi latere potuit, qui in tantum mundo necessarius exstiterat, vocantibus eum ad sua negotia Regibus et Principibus terræ: et tandem *c* Abbatia S. Agathæ, cui imminebat excidium, sub ipso refloruit, a debitis absoluta, a necessariis competenter abundans.

Hemmenrodam rediisset.

c Præficitur abbatiæ S. Agathæ

24 Ab illa postremo a Domino vocatur, ut peracto cursu vitæ suæ felicis militiæ accipiat bravium, Sanctorum consortio aggregandus. Audivimus, eum adhuc superviveret, a felicis memoriæ Domino Waltero Priore Alnensi, in cujus beato transitu visi sunt Angeli, quod verissime sciebat, quod Dominus Karolus esset homo a Deo electus.

ejus debita dissolvit

moritur

25 Cum post ejus obitum conventus sanctimonialium in die Palmarum ad processionem incederet, ac solito more cantaret; matrona quædam aderat, quæ tenerrime ipsum diligebat, quæ conversa ad quamdam, quæ et ipsa spiritu Dei plena, eum tenerrimo amplexabatur affectu, responsum accepit: Nolite sollicita esse Domina, et non conturbemini de absentia dulcis amici, quia Dominus Karolus feliciter assumptus est ad choros Martyrum, ubi hodie festiva gaudia ducit: nec jam de eo dolendum, sed exultandum, qui exultans cum Angelis unus factus de cœli civibus, gaudium possidet ac lætitiam sine fine, ubi feliciter vos exspectat in gloria, per Dei gratiam futuras suæ felicitatis consortes, et ad hoc fuit orationibus vos juvabit felicissimus noster amicus. Amen

Revelatur piæ Religiosæ ejus gloria

a *Dux Brabantiæ* Henricus I, *frater S.* Alberti *Martyris, insigni perfidia et crudelitate Leodium anno* 1212, 3 *Maii, die Ascensionis, nondum muris cinctum, invasit ac diripuit. Alibi de sacrilegiis tunc perpetratis, et vindicta cœlitus de eo sumpta agemus. Erat tunc Leodiensis Episcopus* Hugo de petra ponte. b *In Chronico Villariensi dicitur id contigisse anno* 1209. c *Idem Chronicon* In Abbatia S. Agathæ monialium ordinis nostri diem clausit extremum.

DE S. PETRO NOLASCO

FUNDATORE ORDINIS S. MARIÆ DE MERCEDE REDEMPTIONIS CAPTIVORUM, IN HISPANIA.

Circiter an. MCCL.
XXIX Januar.

Quo tempore, Christianum genus male flagitiorum fatiscens qui sustinerent sacra eruditione vitæque innocentia meritis, oblati vindictam internecinam minitanti Christo a sanctissima Matre-Virgine sunt Dominicus et Franciscus, et quod illa spoponderat, ejus adjuti perpetuo patrocinio, cum ingenti uterque commilitonum turma, exequi indefesso studio laborabant; alius, ejusdem Deiparæ auspiciis, adeoque monitu, institutus est cœtus, qui in id incumberet, ut corrogata undique stipe Christianos, qui apud Mauros in Hispania et Africa acerbissimam serviebant servitutem, redimeret. Ipsa Virgo hujus divini consilii administros legit, mystico seorsim quemque somnio eodem tempore admonitum, Jacobum Regem Aragoniæ, Balearium Valentiæque expugnatorem, Raymundum a Pennaforti ex Ordine Prædicatorum, Petrum Nolascum.

Ordinis S. Mariæ de Mercede

2 *Publica cæremonia, Barcinone in cathedrali basilica, X Augusti, anno MCCXXIII, novi illius agminis Dux lectus est* Petrus, *tunica, cucullo, scapulari candidi coloris indutus, alba cruce in parmula rubra, ac subter eam quaternis puniceis vaccrris in solo aurei metalli, (publica Regum Aragonensium tessera) ante pectus ad dextram partem vesti assutis.*

institutio.

insignia.

3 *Anno demum MCCXXXV, duodecimo a prima illius institutione, legitime a Gregorio IX, approbatus est ordo, XVII Januarii, pontificatus illius anno VIII, ut e Laertii Cherubini Bullario patet: unde plerosque Annalium ejus ordinis scriptores corrigas, qui initia ejus ad annum MCCXVIII, confirmationem ad annum MCCXXX, referunt; cum neque anno MCCXVIII, in S. Dominici familiam adhuc cooptatus esset Raimundus, nec nisi anno MCCXXVII, XX Martii ad pontificatum evectus sit Gregorius cum Honorius III, triduo ante decessisset; ut proinde annus Christi MCCXXX, non potuerit esse ejus pontificatus octavus, quo Perusii XVI Kal. Februarii data est bulla. Alii Pontifices variis ordinem illum deinceps privilegiis ornavere, quæ in eodem Bullario legere est.*

approbatio.

4 *Principio*

Ex mss. 4 *Principio* Fratres domus S. Eulaliæ, *propterea quod quam primum incoluere ad suos usus aptatum domum, ea prius xenodochium fuerat titulo S. Eulaliæ; non quia constet in iis olim ædibus S. Eulaliam habitasse, necdum quia in cathedrali basilica, Eulaliæ reliquiis nobilitata, primum inaugurata illa, sacro habitu insignibusque traditis, congregatio est : nimis illa longi petita esset nomenclatio. Porro quod primum illud* *primum cœnobium* *extitisse cœnobium diximus, de religioso convictu a secularium hominum sejuncta habitatione accipi debet. Nam palatii iis pars erat a Rege assignata, ac regii sacelli cura : et fuit deinceps, estque, etiamnum, Barcinone regius ex eo ordine Sacellanus. Verum non poterant munia vitæ religiosæ qua par erat quiete et tranquillitate in illo Aulæ peragi tumultu : ut alias suis ædes, proprias et sacris functionibus mysticoque otio accommodatas, conquirere necessarium duxerit Nolascus.*

5 *Quod dum molitur, ingentes illi difficultates objectæ sunt. Christianum illud est onere felicitatis. Quo mali dæmonis livor, hominumque improbitas acrius pia sanctorum hominum consilia impugnat, eo his jucundior victoriæ sensus est, illis certior revalescendi desperatio, ceteris sequendi favendive incitamentum, et amplioris quamprimum a Deo emerendi auxilii spes, cujus et munere ipsa suscepta initia sunt. Cuncta hæc expertus est Nolascus, quin et ipsa adversa in subsidium vertere. Fundo atque ædibus ad monasterii ædificium destinatis, propinquum planeque utilem domum Barcinonensis quidam civis vendiderat. Reclamante filio, magnasque et multiplices turbas excitante, contractum rescindere coactus est, magna* Nolasci *et sociorum molestia. Cessere* *divina ope fundatum.* *etsi legitime empta domo, divinæ opis fiducia nixi. Quibus horis pii alicujus auctoris in sacello aut triclinio institui lectio solebat, prælegi S. Joannis Climaci libros jusserat : evenit eo tempore ut ista ex eo recitaret anagnostes :* Cor diligens labores; contumelias, et dolores, porta aperta est, qua in tempore exitus pascua inveniet. *Hæc ut auribus hausit Nolascus, aliquamdiu amota a sensibus mente constitit, deinbrevi experimento probaturos vaticinii fidem socios, edixit. Ipsodie filius ille familias, Paulus nomine, qui paternæ domus venditioni intercesserat, adhibito amicorum patrocinio admitti in ordinem petiit, ac dierum aliquot spatio explorata constantia admissus, sancte vitam instituit.*

propagatio, 6 *Late deinceps Ordo propagatus per ceteras quoque Hispanicas provincias : multi suscepti ab ejus professoribus pro animarum salute labores, multa et gravia adita pericula : innumeri prope martyrium pertulerunt, dum ut captivos redimant, inimitiam Maurorum terras adeunt, ac se iis obsides tradunt, dum ceterorum lytrum repræsentetur : eo vero, ut fit, subinde serius allato, alias quod* *Martyres multi.* *impuram Mahometi sectam damnarent, alias quoquam alio facta Barbarorum irritata feritate, plurimi trucidati sunt. Longum esset vel nomina recensere eorum, qui vel martyrii laurea, vel ceteroquin eximiæ virtutis laude conspicui, in eorum annalibus celebrantur. Duos publicis sacris colunt* Petrum Nolascum, *et* Raimundum Nonnatum.

S. Petri Nolasci natalis, 7 *At plurimorum, qui ceteroquin* Beatorum *ac* Sanctorum *titulis ornantur, in iisdem Annalibus non exprimatur natalis* S. Raimundi *XXX Augusti*, S. Nolasci *XXIX Januarii peragi celebritatem, ex* Ordine recitandi officii divini *in Hispania excuso didicimus.* Nolascum *Andreas Saussaius etsi* Sanctum *appellet, tamen inter Pios solum numerat, cum coli publice a suo ordine sanxerit Urbanus VIII, Pontifex Maximus. Ita de eo X Augusti scribit Saussaius :* Hoc ipso die sanctus Petrus de Nolasco, natione Gallus, fundavit ordinem B. Mariæ de mercede redemptionis captivorum, anno Domini 1228. Ipse vero beatus pridie Kal. Januarii anno 1249, superna ad tabernacula translatus, misericordiæ et copiosæ apud Deum redemptionis munera promerita recepit. *Eo anno obiisse alii quoque scribunt; sed cum eum velint* 31 *annos ordini præfuisse, qui anno demum* 1223, *institutus est, fatendum esset non ante* 1254, *decessisse, si illud de præfecturæ intervallo constaret.*

8 *Vitam ejus damus a Francisco Zumel ejusdem Ordinis, tunc quidem in Castellæ et Lusitaniæ regnis Provinciali, sed post Generali Magistro, scriptam in libello de Vitis Patrum et Magistrorum Generalium. Prolixius res ab eo gestas in Annalibus Ordinis Hispanice descripsit Alfonsus Remon, qui ejusdem Ordinis historias citat a Melchiore Rodericio, Bernardino de Vargas, Natale Gabore, Philippo de Guimeran, scriptas. Agit de ordine ejusque sanctissimo parente Silvester Maurolycus in Oceano religionum, Raphael Volaterranus lib.* 21, *Joannes Mariana rer. Hispan. lib.* 12, *cap.* 8. *Clemens VIII, Pont. Max. in Bulla canonizationis S. Raymundi de Pennaforti, quam 7 Jan. dedimus, Franciscus Diagus in historia Valentina, Gaspar Escolanus in historia Valentina, qui lib.* 5, *cap.* 7, *tradit ejus corpus Valentiæ asservari. Quotquot denique vel S. Raymundi, vel Jacobi Regis Aragonum, cognomento Debellatoris, gesta scribunt, Sancti quoque* Petri Nolasci, *meminerunt.* *Vita.*

VITA

AUCTORE FRANCISCO ZUMEL.

PRÆFATIO.

Vigilantissimo Pastori Magistro Generali F. Francisco a Salazar, in sacra Theologia Doctori, suus F. Franciscus Zumel Provincialis Castellæ et Lusitaniæ, hæc dicat consecratque.

Quæ mercatoribus, mundi pelagus et longinqua maria, majoris lucri gratia, peragrantibus et trajicientibus, solent accidere, dum cum invictis fluctibus atque undis, quæ tum inter se tum cum furentibus ventis decertant, ipsi luctantur; et tenebris obruti, ac procella jactati, prope desperata salute naufragium expectant; si parvus stellæ salutaris splendor periclitantibus ipsis affulserit, ejus luce perspecta respirant, animumque attollunt, et rectorem navis ad gubernacula sedentem hortantur, ut alacrius munere fungatur suo : ille vero sublevatis oculis splendorem intuetur, eoque tamquam duce procellæ impetum vitat et arcet, et ad rectum cursum navem dirigit; eadem fere in hoc vitæ pelago navigantibus, et ad tutum futuri seculi portum studiose tendentibus, evenire consueverunt. *Sanctorum gesta mortales dirigunt.* Incredibili namque tentationum æstu laborantibus, et dæmonum impetu atque insidiis, veluti densissimis tenebris, circumfusis, res ab egregiis et sanctis viris gestæ, oculis eorum propositæ, splendore suo tenebras discutiunt, divinaque doctrina perturbationum impetum prosternentes, jucundissimam afferunt tranquillitatem, et pretiosis mercibus onustos atque lætantes ad optatam facillime provehunt hæreditatem. Alios igitur aliis ornatos virtutibus reperies : hic abstinentiæ præstat integritate : ille misericordia, pietate, defensione fidei, et interdum temperantia splendet, et quo pacto intemperantiæ supercilium superetur, ostendit : alius vitam hanc docet esse calcandam : alius mundi gloriam negligendam declarat.

2 Quod si Patrum et majorum nostrorum, qui antiquo seculo nos præcesserunt, et piissimi etiam ac sanctissimi Petri a Nolasco Generalis Magistri, res gestas consideraveris, tamquam in florentissimo horto, virtutum omnium flores et semina ac exempla videbis. *Cur hæc Auctor scribat* Has ego ut historia et laudatione debita prosequerer, multorum precibus adductus, et Dei auxilio fretus, alacri animo provinciam suscepi : non ut viro pene divino et admirando Petro Nolasco, et antiquioribus nostri ordinis Patribus gloriam conciliarem : (quæ enim illis gloria ex oratione mea, quæ eorum virtutibus longe est inferior, acquiri potest?) sed e contra

contra potius, ut rebus a nonnullis eorum gestis commemorandis, et historiam meam exornarem, et eas imitari studentibus adjumentum afferrem. Quamquam in ipso statim principio antequam in ipsum laudationis et historiæ stadium ingrediar, tanto me oneri imparem sentio. Quocirca ego inter hos vortices judex constitutus, quid faciam? Tantisper igitur in virtutibus quorumdam Fratrum majorum immorabor ut ostendam quidnam potissime sanctus vir Petrus Nolasco, et majores nostri Patres, Creatoris amore inflammati contempserint, et pro nihilo duxerint. Deinde vero me totum ad eorum vitas, et præcipue Magistrorum Generalium successionem perpendendam convertam.

CAPUT I.

S. Petri Nolasci ortus, pietas, opum abdicatio.

Petrus Nolascus in Gallia natus, loco honesto,

Tulit virum hunc admirabilem, primum Ordinis Redemptorum B. Mariæ de Mercede vigilantissimum Magistrum, illa patria, quæ, quasi imperii et nobilitatis dignitate decorata, plerisque aliis tantum antecellit, quantum Reginam subditis præstare par est: de qua me multa dicere volentem impedit, tum quod nulla possunt facili et brevi oratione explicari, tum quod omnibus, quascumque sol irradiat, terræ partibus habitantibus sunt cognita. Petrus ergo a Nolasco, vir sanctissimus, ex provincia Galliæ originem duxit, *a* sed non longe ab urbe Barchinonæ, ubi fere *b* ab infantia vixit. Et ob id Barchinonensis civitas, suæ habitationis domicilium et educationis, potius eum tulit. Quibus parentibus, *c* aperte non produnt scriptores; sed fama tulit a viro honestissimo Nolasco pariter vocato, ipsiusque uxore eum fuisse genitum: et ob id Petrum pariter a Nolasco fuisse appellatum, ita ut a patre sibi cognomentum adscripserit, vocarique voluerit. Parentibus quidem ortus est tali patria dignis, qui et divitiarum copiis, et militari gloria, et virtutibus omnibus affluebant.

a puero deditus eleemosynis,

4 Et his amplissimæ hæreditatis natus est hæres Petrus Nolasco, vir egregius et præclarus, cujus vita nobis in præsentia laudanda est. Qui cum ex utero matris in lucem editus esset, prodigiose quidem infantulus existens, quæ habebat pauperibus facile condonabat: quod a pueritiæ statu, et conditione alienum esse solet. Eximia corporis pulchritudine, similem animi candorem atque præstantiam indicabat. Neque enim mortalis hominis, sed magis Dei filius esse videbatur, totum prorsus ab infantia se Deo tradens, et jam inde ab ipso ortu ad extremum usque vitæ finem virtutibus omnibus illustris et excellens. *modestiæ,* Constat namque ipsius vitam in pueritiæ præludiis, antequam religionis togam indueret, mitem, sanctissimam, atque justissimam eum egisse, et in liberalibus disciplinis consumpsisse, et hujusmodi consuetudinis fuisse in pueritia, ut egeno primo occurrenti cum illucesceret largissime donaret, etiam non petenti. *pietati:* Consueverat rursus etiam in medio noctis silentio in ecclesiam convenire, atque ibidem sacra Dei eloquia et matutinas audire.

patre mortuo

5 At pater ipsius cum exiguo temporis spatio post hæc in hoc mundo vixisset, puerum et juvenem filium carissimum Petrum Nolasco reliquit, cum tantum decimum quintum annum ageret ætatis suæ. Qui sane cum sub maternæ benedictionis regimine permaneret, matri subditus et obediens, ut par est, supra modum erat: divitiarum copia affluens et paternæ hæreditatis divitiis ditatus satis, non perturbabatur, ut a mundi illecebris raperetur, aut a sancto proposito desisteret. Quocirca *d* cœlibem vitam apud se agere statuit. *sollicitatus ad conjugium,* Jam enim eo suæ ætatis tempore a plerisque invitabatur civibus, ut sponsam deligeret, cum qua quietam vitam consummaret, et inde sobolem desiderabilem expectaret. Ipse autem hæc secum perpendens, illius mens divinis rebus intenta, et altiori loco reposita vacans, animi propositum et cœlibatum cupiens explere, minime his suasionibus obtundebatur.

AUCTO FRANCISCO ZUMEL.

6 Nocte autem quadam cum expergefactus ut oraret in lectulo consideret, et toto animo res divinas agitaret, cum matris et suorum crebras evolveret persuasiones de ineundis nuptiis, sic secum solus alloqui aggressus est: Vitæ curriculum, ut liquet, exiguum est et incertum. *considerata rerum humanarum vanitate,* Nemo enim mortalium novit quando mors sit accessura, nosque hinc ad futurum illud judicium, quod omnibus est commune, dimissura: in quo rerum gestarum ratio severis quæstionibus reddenda erit, ubi non respondebit unum pro mille, ut Job sanctissimus dixit; (Job 9. 3.) cum imparati nonnumquam, et magis peccatorum cumulis onerati, illuc homines rapiantur: et rerum procreatarum pulchritudine spoliati, omnium cruciatuum acerbitate, atque igne conficientur sempiterno: et cum bona quædam exigua, si tamen dicenda sunt bona, quæ specie tantum et opinione sunt ejusmodi, possederint, innumerabilibus torqueantur calamitatibus, quæ morte sunt ipsa longe graviores. Omitto quam brevia hæc sint, quæ possidentur atque instabilia. Divitiæ nisi recte illis utaris, vitiorum magis quam virtutum ministræ sunt, et multorum insidiis obnoxiæ, et antequam partæ sint dilabuntur. Quid ipsa uxoris aut sponsæ pulchritudo, quæ constant ex quadam coloris suavitate atque apta figura membrorum, nonne vel tempore extinguitur, vel morbo deflorescit? Jam humana gloria quid inanius? præsertim si cum æterna illa, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, comparetur. Quamobrem nihil est cur numeretur in bonis. Et cum hæc ita sint, carnis et naturæ legibus renuntio, cœlestia spectare volo, et solus ut Angeli Dei permanere, et quæ perpetuo non permanent prompto animo rejicere et spernere.

7 Hæc atque alia multa ille religiosissimus Petrus a Nolasco, corpore juvenis sed prudentia senex, apud se loquebatur; et veluti Christi columba, et turtur solitudinis, castitatis ardens amator, Christi amore succensus, et muliebrem superans infirmitatem, ac sese in omnibus quæ honesta essent, Deo castitatem vovens, vitam se promisit cœlibem acturum in perpetuum. *statuit virginitatem servare,* Sic enim aiebat: Multo præstantius est castitatis pulchritudinem semper integram conservare et virginitatis coronam, quam eam ex parte corrumpere. Nonne satius est, ut inani spe, etiam liberorum, repudiata, quæ certa sunt complectar? Longe laudabilius est, ut suave et leve Christi jugum ab adolescentia suscipiam, quam ut rebus istis inanibus et caducis omni studio incumbens, in amore Dei tepidus evadam. *(Deo propositum miraculo firmante)* Hæc animo revolvens et similia, e lectulo, ubi considebat, surrexit, et cum seipsum divina vulneratum motione sensisset, humi prostratus gratias egit Creatori. Et cum pernoctaret in oratione Dei, et noctem sic transegisset, totum ipsius sacellum boni odoris fragrantia repletum est, et id quidem divinæ præsentiæ signum fuit.

8 Tanto igitur divini amoris æstu flagrans, cum concionatorem egregium verbi divini sermocinantem audiret, verba Christi Salvatoris nostri recitantem, Quia dives difficile intraret in regnum cœlorum, (Matth. 19. 23.) ad integrum mundi fallentis sprevit divitias, considerans prima illa mundi lumina, videlicet Apostolos, omnia reliquisse, cum sequuti sunt Christum: solerter intuens, non solum Christi discipulos et amicos omnia reliquisse, sed etiam Dominum sequutos fuisse. *et sua dare pauperibus* Quia stultum profecto est, juxta Platonem et Diogenem et quosdam alios Philosophos, vitæ quidem hujus divitias calcare, et hæc non pro æterna adipiscenda vita, sed pro inani agere mortalium laude captanda, absque spe futuræ quietis et pacis. Et Christus pariter adolescenti perfectionem postulanti, Matthæi 19, (Matth. 19. 21) dixit: Si vis perfectus esse, vade et vende omnia quæ habes,

AUCTORE FRANCISCO ZUMEL.

habes, et da pauperibus, sequere me. Hæc Petrus Nolasco mente contemplans, sibi adolescenti dicta esse videbantur a Christo. Quocirca parentis divitias, quas possidebat, pauperibus erogare, animo decrevit, ne earum sarcina onustus, a sancto desisteret proposito.

S. Petri Nolasci patria.

a *Gulielmus Catellus lib. 2, historiæ Occitan. scribit natum tradi S. Petrum in oppido, quod vulgo* Le Mas sanctes Puelles *dicitur, olim* Recaudum, *cujus nuper ob rebellionem destructa mœnia. De eo oppido agemus, cum de sanctis illis puellis, quæ S. Saturninum sepeliverunt, erit sermo, 17 Octobr. et ad vitam S. Saturnini 29 Novembris. Distat oppidum illud* Sanctarum puellarum *leuca a* Castello-novo-Arrii, *vulgo* Castelnau d'arri, *quod a Gregorio Turonen. lib. 8, cap. 30 Caput Arietis appellari probabiliter censet Catellus. Est Castellum-novum-Arrii nunc Lauracensis ditionis caput, in diœcesi S. Papuli, inter Tolosam et Carcassonam.* b *Alfonsus Remon lib. 2, cap. 1, scribit anno ætatis 24, venisse Barcinonem, donatum civitate et privilegiis Nobilium, habitasse in parœcia S. Pauli.* c *Idem multa habet de Nolasco rum antiquissima familia, cujus originem a Franco Hectoris filio revocat, temere fabulas sectatus, gravis in ceteris auctor.* d *Remon Petrum Antonium Beuterum refutat, scribentem Petrum Nolascum aliquando conjugatum fuisse, sed mortua uxore ad pietatis studium, et redemptionem captivorum adjecisse animum.*

CAPUT II.
Captivorum procurata redemptio.

Et eo tempore Mauri et Saraceni impio dominio a majorem et feliciorem Hispaniæ partem possidebant. Undique namque nos septi eramus, et a Barbaris et a Mauris oppressi, plerique captivi Christiani apud eos misere vitam transigebant; plerisque eorum vinculis crudeliter ligatis, aliis vero eorumdem captivorum Christianorum trucidatis, veluti moribus Maurorum ac paganorum contrariis et inimicis. Sæviebant tunc vehementer in Christianos b Turcæ et Saraceni, et fidem Christi exterminare studebant. Interim etiam non solum in Hispaniæ urbibus Christiani captivi ligati detinebantur, verum captivitatis ingens multitudo Africanum attingebat littus. Mos rursus Mauris est et Barbaris, plerumque inter captivos, maritos ab uxoribus, liberos a parentibus separare. Et summa pauperies captivorum profecto est. Captivus enim est obnoxius et subjectus omni contumeliæ, pœnisque ac suppliciis, vel invitus submittitur, utpote quod sit in ejus domini potestate quam velit ferre sententiam. Idcirco cum lamentabilem et summam paupertatem sanctissimus juvenis Petrus Nolasco hanc esse cerneret atque vidisset, captivis pauperibus eas quas adhuc retinebat divitias tribuere decrevit, ut a captivitate liberarentur immanissima, et donare illis promisit. Sicque Deo opitulante ab eo factum est: nam ex Valentiæ urbe a Mauris possessa, cunctis quæ habebat expensis, plusquam trecentos captivos Christianos eripuit ac redemit, datis pecuniis et pigneribus. Quocirca in regno Aragoniæ magnam sibi conciliavit auctoritatem, et valde ab omnibus diligebatur, quod inventus fuerit homo qui captivos Christianos a potestate Barbarorum eriperet.

Multos a dira Maurorum servitute redimit.

cum S. Laurentio eos veros thesauros ratus.

10 Et in ea re animum pulsat meum dulcis recordatio sanctissimi Laurentii Martyris, qui ex beatissimi Sixti Pontificis imperio Ecclesiæ thesauros pauperibus distribuit et donavit. Qui cum a c Valeriano Præfecto comprehenderetur, in carcerem missus, non solum ut diis sacrificaret spreto Christo, verum ut ostenderet thesauros Ecclesiæ, vinculis ligatus detinebatur. Et mirabile fuit, quod cum thesauros iterum repeteret ab eo impius et scelestissimus Valerianus, sanctissimus Levita Christi Laurentius, ut eos ostenderet inducias petens, deinceps pauperes collegit, et ad Valerianum adduxit, dicens: Ecce hi sunt thesauri æterni, qui numquam deficiunt. Dulcis, inquam, hæc recordatio est. Nam et piissimus Petrus Nolasco in infantia positus, paternam hæreditatem et ingentes divitias, quas juvenes eo tempore demulcere solent, pauperibus et captivis impertitus est. Hos censebat æternos thesauros, numquam perituros. Sic enim aiebat cum D. Laurentio, cum miseros cerneret captivos Christi redemptoris nostri filios: Ecce thesauri æterni, qui numquam deficiunt.

11 Cum ergo multorum adhuc apud infideles detentorum et captivorum calamitatem cernere cogeretur, miseratione commotus, cum lacrymis rogabat Deum, ut illi opitularetur. Unde nocte quadam, sicut de more consueverat, post primam noctis quietem in templum se conferens, in oratione attento animo pernoctabat, et post nocturnas absolutas preces, inde orora emergente, in domum suam se paullulum dormitans recepit, ibique scamno jacens, ejusmodi somno fuit commotus. Oliva speciosæ magnitudinis fixa cernebatur in ingenti atrio, seque ipse putabat sub ea arbore versari, et interdum sedere. Quosdam vero graves honestosque homines ad ipsum accessisse, qui se dicerent a Rege magno missos, ut illi opitularentur, ne arbor, sub qua requiescebat, a quoquam effoderetur: alios rursus occurrisse viros, qui securibus et fodiendi instrumentis allatis, arborem speciosam summa cum festinatione evellendam et effodiendam contendebant. Sed interim dum id ab eis peragebatur, quo amplius conabantur speciosam olivam eradicare, eo densiores tenacioresque radices defigebantur. Imo vero mox, ex relictis illis radicibus innumera, eaque speciosa, emerge virgulta, totumque implere atrium. Profecto sapiens quisque id perspicue percipere poterit, si accurate rem hanc animadvertat, olivam speciosam Christi significare fideles, baptismi pulchritudine et fide decoratos; sanctissimumque Petrum Nolasco in ea arbore et sub ea requiescere; missosque fuisse quosdam ad ipsum, gravissimos et honestos viros, ab inclyto Jacobo Maurorum debellatore, Aragonum Rege, qui ei opitularentur, ne in defensionem speciosissimæ arboris adversarii sævirent. In qua re si accurate (ut dixi) rem hanc quis animadvertat, intelliget facile, visionem hanc indicasse novæ religionis instituendæ principium. Etenim cum nequissimi Mauri Christi fideles funditus perire contenderent, et quasi securi omnes excidere; Deus misericordia commotus, potentissimum Jacobum ex altera parte mittere decrevit, ut Christi fidem ipsiusque filios ab adversariorum sævitia et gladio vindicaret. Et quo magis Crucis Christi inimici et perfidi Saraceni, Christianam religionem amputare conabantur, eo firmioribus olivæ radicibus a novæ natis nova emergebant virgulta. Quotidie e bello triumphator et victor potentissimus debellator Jacobus evadens, et Maurorum acies profligans, urbes et Maurorum mœnia deturbans, Christique vexilla in altum defigens. Ex altera vero sanctissimum virum Petrum a Nolasco, qui in eruendis miseris, et Christianis captivis, feliciter esset intentus, et in ingenti religiosis atrio diu perseverans solatium esset, non solum ipse, verum et ipsius Fratres et filii carissimi captivis Christianis: dum cernerent et audirent novum ordinem, novosque viros surrexisse, dotatosque esse a Deo, qui ministerio redemptionis assisterent, ut eos a durissima Maurorum servitute eruerent ac liberare contenderent.

mystico ostento olivæ in somnis animatur.

a *Idem scribit Silvester Maurolycus. At qui mediocriter rerum Hispanicarum peritus est, facile intelligit multo majorem Hispaniæ partem jam antea Mauris ereptam, licet aliquot adhuc regna occuparent.* b *Armis quidem inclyti etiam ante id tempus Turcæ, sed nec Africa nec Hispania potiti, utrobique Arabes et Mauri dominati.* c *Quæ hic narrantur, sub Valeriano, non Præfecto, sed Augusto gesta, discutientur omnia 10 Augusti ad S. Laurentii acta.*

CAPUT III.
Ordo Mercedis institutus.

Jam eo tempore insignis vir Petrus Nolasco, socios fidelissimos quosdam sibi copulavit, ut ministerii hujus forent participes; eos sane, qui cum sanctissimo Petro Nolasco, primum in oratione Dei perseverantes, deinde vero in provincia Cathalonia et in regno

socios sibi adjungit.

regno Aragoniæ, in colligendis piorum fidelium eleemosynis pro sanctissimo redemptionis opere explendo, quotidie instanter versarentur. Et ita sane id factum est, ut singulis annis a sanctissimo viro ejusque sociis, non parvæ fierent deinceps fidelium et Christianorum liberationes et redemptiones.

13 Jugiter cum carissimis sibi sociis in exercitio sanctæ redemptionis præoccupatus versabantur, et assidue valde in ministerio gravissimi operis sic proficiebat in favorem fidei, ut ne forte ex Christianis fidelibus captivis quisquam succumberet eorum, et Christiana religio apud barbaros Saracenos nove contemneretur, omnibus quidem fuerit in admiratione. Captivos fideles viriliter confortabat, et ad fidei confessionem, et firmam perseverantiam cohortabatur: eo quod cerneret, periculosam cum paganis conversationem. Hæc anno *a* tertio post millesimum ducentesimum ita evenerunt. Quocirca ordo B. Mariæ de Mercede Redemptionis captivorum, quantum ad sui exordium, cœpit ab eo tempore, quo sanctissimus vir Petrus Nolasco cum sociis suis Redemptionem fidelium Christi ardenter peragebat. Et cum cerneret summam captivorum calamitatem, indefessum laborem, ingentia pericula, gravissimaque incommoda fidelium vitam apud Mauros agentium; crebro lacrymas effundebat, et orationibus sollicite Deum exorabat, sanctæ Redemptionis exercitium confirmari in regno Aragonum, et in toto orbe: foreque deinceps in perpetuum viros eidem muneri consecratos.

a cum iis strenue pro captivorum redemptione laborat

14 Quocirca in ea re exauditus a Deo fuit. Nam anno Domini *b* 1218, regnante Jacobo Aragonum Rege, eoque orante et petente effectu ardentissimo Christianorum libertatem, et ab Hispaniæ finibus Maurorum expulsionem, splendore et lumine divino circumceptus, Divam Virginem eidem Regi Jacobo apparuisse testantur historiæ. Ex cujus ore divinum suscepit oraculum de fundatione novi ordinis, pro redemptione Christianorum captivorum peragenda in perpetuum, ut fusius de fundatione ordinis nostri *c* scribentes diximus. Et quidem post solitas noctis vigilias et preces, sanctissimus vir Petrus Nolasco videre sibi visus fuit, in atrio quodam ingentissimo miram hominum multitudinem ad se confluentem, et in mediis turbis accessisse ad illum matronam quamdam eximiam atque venerabilem, vultu et habitu admirandam, cui adjunctus erat pulcherrimus Virginum cœtus, quam plane novit esse beatissimam Virginem Mariam. Quæ cum ad piissimum virum Petrum Nolasco sermonem dirigeret et institueret, lumine cœlesti interius permotum, hæc fuisse loquutam legimus; nempe, quod novus ordo stabiliendus esset, ex cujus societate et familia professi Fratres, exemplo filii sui ipsiusque Christi Jesu vestigiis sic inhærerent, ut captivos fideles Christi in potestate Maurorum et Turcarum detentos redimerent et liberarent: sic adeo, ut si ad præclarissimum redemptionis opus explendum expediret, seipsos in excambium et pignus donarent, pro captivorum libertate. Quocirca sanctissimus vir circumfusus splendore cœli, a Virgine Deipara plane audivit, redemptionis opus, quod ipse pertractabat, filio suo Salvatori nostro carissimum et gratissimum esse: indicavitque se velle religionem institui sub titulo Redemptionis captivorum B. Mariæ de Mercede, eumque debere esse primum nostri ordinis Fratrem: cui in vetustioribus codicibus legimus Divam Virginem præcepisse, ut primus esset Frater ordinis novi instituendi, et quod primus togam ordinis Redemptorum indueret, et hanc Dei omnipotentis et filii sui voluntatem esse aperuit. Et idcirco Virgo sanctissima, non solum apparuit eidem Petro Nolasco, sed etiam Serenissimo Regi Jacobo, et B. Raymundo de Penaforti Confessario suo.

b a B. Virgine, sibi, Regi, et S. Raymundo apparente, jubetur Ordinem de Mercede instituere

15 Fundatus ergo fuit ex divina revelatione ordo Redemptorum D. Mariæ de Mercede die decima mensis Augusti, in festo sanctissimi Laurentii Martyris, anno 1218, in civitate Barchinonæ, maxima totius populi et provinciæ illius acclamatione, et primum ordinis habitum prædictus sanctissimus vir Petrus Nolasco suscepit, coram Serenissimo Rege Jacobo, ut in fundatione ordinis luculenter est dictum. Ut ergo insignis Petrus Nolasco in præludiis futuræ militiæ Christi se exerceret, cum sibi sociis cœpit ferventissime agere, piissimasque Christianorum eleemosynas colligere, ut gravius et excellentius Deo in opere redemptionis inserviret: ita sane, ut crebro ad infideles et Mauros accederet, et captivos Christi fideles sæpius redimeret, et a Barbarorum potestate liberaret. Et profecto magnam non solum in regno Aragoniæ apud Christi fideles, verum apud *d* paganos et Barbaros sibi conciliavit auctoritatem. Ridebant genæ ejus, etiam cum animus mæstitudine calamitatis captivorum torpuisset: nitida simul labia illius commendabant dupliciter mella sermonum ejus, cum captivos confortaret in fide, spemque ipsorum erigebat ad facilem et brevem futuram omnium redemptionem et liberationem a Mauris et Barbaris, inter quos versabantur, sperandam. Quocumque ille vertisset oculos, serenitatem mentis nuntiabat aspectus ejus, et in eo erat sermo ad doctrinam et solamen captivorum fabricatus et congruus. Sæpe rursus sese obtulit martyrio apud Infideles et Barbaros, cum adeo sollicite et ardenter Christi fidem extolleret, et captivorum Christianorum redemptionem curaret.

Auctore Francisco Zumel. Ordine fundato.

captivos redimit;

d alios solatur,

16 Genas rursus lacrymis plenas ostentabat, cum turbam ingentem Christianorum cerneret sævissima servitute inter Barbaros infideles detineri, sicque defluebant lacrymæ currentes. Et cum iterum tot filiis Dei populum carere conspiceret, urbesque Christianorum ab inimicis fidei possessas contemplaretur, et quo pacto altaria et sacrificia in Maurorum urbibus conculcabantur, veluti alter Hieremias Propheta desolationem religionis cernens, et Christianorum urbem diruptam, aiebat: Quomodo sedet sola civitas plena populo? Quomodo facta est sub tributo? Populus Dei in Babyloniam captivus ducebatur; sed et Hieremias Propheta deplorabat. Sic ergo primus ordinis Magister Petrus Nolasco, cum oculos levans captivum Dei populum aspiceret, lacrymis offundebatur, dicens sæpius: Quomodo facta est sub tributo princeps provinciarum, domina gentium?

illorum compatiens miseriis, et de periculis animarum sollicitus.

a *Remon sub annum* 1217 *venisse Barcinonem scribit. Et sane cum tradatur Jacobum Regem Carcassonæ a Simone Comite Montfortio detentum sæpius visitasse Nolascum, priusquam Barcinonem commigraret, manifestum est non ante annum* 1213, *e patria discedere potuisse, ac nec aliquanto quidem post, cum eo anno,* 14 *Septemb. a Simone occisus sit Petrus Rex Jacobi pater, dum Raimundo Comiti Tolosano Albigensium Defensori adesset, ut ad cap.* 2, *vitæ S. Raimundi de Pennaforti, lib. II. est dictum. Datus erat Simoni obses a patre Jacobus, cum is in Occitaniam ad pacem inter eumdem Simonem et Raymundum Comites sanciendam venit. Simon deinde eum veluti captivum retinuit, cogitans ei filiam suam conjugem dare. Et fortassis reverso ad suos Rege, consilium Nolasco incidit in ejus ditiones migrandi, vel illo invitante, vel ut ab hæresis contagione, qua illius Tolosanum erat infectum, longius abesset, ut scribit Remon.* b *Imo* 1223, *ut ante dictum.*

c *Præfixus est commentarius ille* Regulis et Constitutionibus Fratrum sacri ordinis B. Mariæ de Mercede redemptionis captivorum, *quas idem Auctor scholiis a se illustratas, una cum instructione officiorum ejusdem Ordinis, et historia Magistrorum Generalium, excudi Salmanticæ curavit anno* 1588, *typis Cornelii Bonardi: adjecit alia quædam cum ipse jam Magister Generalis esset.* d *Narrat Remon lib.* 2. *cap.* 13. *Maurum quemdam regio ortum sanguine, et sapientia præstantem, tam illustri caritatis exemplo commotum, Christi sacra, ac dein ipsius quoque ordinis instituta, complexum.*

Quando venerit in Hispaniam S. Petrus Nolascus.

CAPUT IV.

Capta Valentia. Podiense cœnobium.

Amalech Duces atque milites ipsius percusserunt gladio Siceleg civitatem, et succenderunt eam igne, captivasque

AUCTORE FRANCISCO ZUMEL

captivasque duxerunt mulieres et infantes a minimo usque ad magnum. Verum cum venisset David et viri ejus in civitatem, et vidissent urbem igne succensam et uxores filiosque et filias suas ductas fuisse captivas, contristatus est David valde : et cum plangeret populus, confortatus est David in Domino Deo suo, consuluitque Dominum. Et abiit David et persecutus est Amalech cum sexcentis viris, et cum pervenisset ad locum, quo Amalech et sui discumbebant comedentes et bibentes, et quasi festum celebrantes, pro præda et spoliis quæ ceperant de terra Juda, percussit eos David a vespere usque ad vesperam alterius diei, et eruit David omnia, quæ tulerant Amalechitæ, uxores et filios, cunctosque liberavit captivos, et in suam patriam reduxit. Nonne recordamur quid simile peregisse virum clarissimum Petrum Nolasco? Qui cum plerosque viros, filios, infantes; et uxores cerneret captivos quotidie ab Amalechitis, a Mauris et infidelibus rapi, et a Dei populo vi et armis educi, contristatus valde, consuluit Dominum, preces effundebat jugiter, et cum clamore valido lacrymabatur : petebat a Domino Maurorum expulsionem, et potissime urbem Valentiæ fidelibus restitui, et ab Agarenorum manibus liberari; ut eo loci Ecclesiæ sanctæ vexilla levarentur, et populus Dei, qui magna ex parte ibi captivus detinebatur e durissima servitute educeretur.

Orat pro captivorum liberatione,

et Valentiæ urbis expugnatione,

18 Sane exauditus est a Deo vir sanctissimus. Nam eo tempore a Serenissimo Rege Jacobo capta fuit Valentia anno regni sui *a* 25, a fundatione ordinis *b* 20. Quo etiam tempore prædictus Petrus Nolasco ordinem feliciter regebat. Imo vero præsens ille adfuit cum Rege Jacobo, die illo quo debellata fuit illa civitas, et a Christianis militibus jure occupata. Fuit enim obsessa Valentia a Rege Jacobo debellatore potentissimo, qui exercitum et militum turbas castrorumque acies omnes ordinavit, atque tentoria fixit in oppido *c* del Puch, prope civitatem Valentiæ. Quo in loco statim fundavit Rex Jacobus monasterium ordinis Redemptorum B. Mariæ, in honorem Virginis sanctissimæ, et in victoriæ signum, eumque donavit viro religiosissimo, et sibi caro Petro Nolasco et in ipso urbis ingressu pariter ædiculam Mahumeticam, quæ communi vocabulo vocatur La Mezquita de los Moros, ordini et prædicto Magistro Generali clarissimo Petro Nolasco dedit et concessit. Eo die inter Christianos captivos hilaritate perfusos, inventus est in medio eorum sæpe sanctissimus Magister Generalis, eosdem ad Dei laudes exhortans, et ad debitas persolvendas gratias, pro singulari beneficio quod acceperant monens. Incredibile est quantum Petrus Nolasco vir sanctissimus a captivis illis diligebatur, et quo pacto ab eis comitatus incedebat. Omnes eum Patrem vocabant, et eorum liberatorem dicebant. Unde fundatum et erectum fuit Valentiæ *d* monasterium ordinis B. Mariæ de Mercede illi consecratum in eadem ædicula Mahumetica, ubi hodierna die Deus ipse religionis cultu honoratur. Et in cœnobio illo oppidi del Puch, quod D. Virgo inhabitat, extant et fiunt hodierna die pene infinita miracula, quibus gloriose coruscat.

quæ a Jacobo Rege obsessa captaque,

præsente S. Petro Nolasco;

erectumque ibi Mercedariorum cœnobium

19 Ingens profecto et incredibilis est amor divinus, summaque illius cura ac providentia erga nos. Eo namque seculo, eoque tempore, quo invictissimus Jacobus Rex vi et armis, auxilioque divino, Valentiæ urbem expugnavit, ejus victoriæ vaticinium a Deo suscepit. Et cum sanctissimi Petri a Nolasco lacrymæ, et suspiria clamarent de terra, Deum permoverunt. Quocirca cum militum turbæ, exercitusque belli, castrorum acies, atque tentoria, debito ordine composita et fixa a potentissimo Jacobo debellatore forent, juxta arcem oppidi del Puche, a quo loco obsidionem parabat Agarenis et barbaris Valentiæ consistentibus, visæ sunt septem stellæ micantes plerisque diebus a cœlo ad terram descendere. Quæ res exercitum omnem, et militis belli, populumque Christianum, potissimeque sanctissimum Petrum a Nolasco et *e* D. Guillermum Dentença Ducem exercitus Christianorum, rapuit in admirationem : et ad invicem conferebant divinum portentum, et sciscitabantur, quid in ea re Deus ostendere voluisset. Res enim erat omnibus mirabilis, sed non intellecta. Quapropter ex consilio clarissimi viri Petri a Nolasco, et de imperio excellentissimi Ducis Guillermi Dentença, is locus, in quem septem illæ stellæ et micantia lumina descendebant, inquisitus est. Quodque cum in superiori parte ac superficie terræ nihil prorsus esset repertum, occultum aliquid mirabilius et majus excogitantes, terram effodere et aperire fecerunt : statimque in ipso primo effossionis initio, divinum nectaris et ambrosiæ odorem terra spirabat, et ingenti fragrantia odoris totius agri campus fœcundabatur. Nam eo loci inventa fuit subtus terram, sanctissimæ Virginis Mariæ mirabilis et devotissima imago, quæ hodierna die feliciter colitur in monasterio celeberrimo ejusdem Virginis Mariæ oppidi del Puche, prope Valentiæ urbem. Quæ sane subtus terram, sub ingenti tintinnabulo, seu æneo cymbalo, erat inclusa. Et hoc profecto non parvum fuit militibus cunctis solatium, et quasi initium futuræ victoriæ. Nam id universorum animos recreabat, et spem alacriter promittebat, quod gladio, armis, et precibus ad Deum fusis pellendi essent a civitate Valentiæ Christi Domini et suæ Matris perfidi inimici Mauri et Saraceni. Equidem hujus clarissimæ imaginis extant hisce diebus pleraque divina miracula, et gloriosissimo cultu religiose valde a cunctis illius provinciæ habitatoribus colitur et adoratur. Eodem loco prorsus reposita a Fratribus, quo inventa fuit ab exercitu Christianorum, in prædicto cœnobio, cujus etiam titulus est S. MARIÆ DE MERCEDE DEL PUCHE. Imo vero cum a devotissimis Fratribus, ab eo loco atque situ, in quo modo cernitur et apparet, dimoveretur, ut in majori altari ipsius ecclesiæ sanctæ constitueretur et reponeretur, non semel, sed bis, atque iterum, Deipara ipsa sese contulit in eum locum, in quo et inventa fuit, et a nobis cernitur hodierna die.

Ostento cœlesti

reperta imago D. Virginis in oppido Podio dato ordini Redemptorum,

multis inde miraculis clara.

a *Capta est Valentia 28 Septemb. anno Christi* 1238, *cum regnasset Jacobus a morte patris annos* 25, *dies* 14. *Fuse totam hanc obsidionem describit Gaspar Escolanus in historia Valentina.*

b *Imo* 16, *ut ante dictum.* c *Multa de hoc oppido, et prodigiosa Deiparæ Virginis imagine, scribit Escolanus lib.* 7, *historiæ Valentinæ cap.* 6 *et* 7, *atque hic olim extitisse memoratum Ptolemæo lib.* 2, *cap.* 6. Ἀφροδίσιον ἱερὸν, Templum Veneris *existimat.* d *Hujus cœnobii situm indicat Escolanus lib.* 5, *cap.* 7.

e *Hunc Bemon et alii Bernardum Gulielmum de Entença vocant, dicuntque Jacobi Regis avunculum fuisse, eique S. Nolascum mortem prædixisse, et salutaria monita opportune inculcasse, quibus ad eam illius animus præpararetur.*

CAPUT V.

Primum Redemptionis cœnobium, instituti vetus exemplum.

Catholicus Rex Jacobus ab ipso primo fundationis exordio Fratrem Petrum Nolasco, ut inhabitaret aulam regiam domiciliumque regale, secum duxit, et ibi gravissimo sanctitatis exemplo, aliquamdiu habitavit. Sed cum crevisset Religiosorum et sociorum ejus numerus in novo ordine sic instituto, voluit a regio palatio et domicilio divertere. Quocirca eleemosynis cujusdam civis Barchinonensis, Raimundi a Plicamanibus, qui notus erat et amicus devotione insignis ejusdem Petri a Nolasco, emit agrum juxta littora maris Barchinonensis, *a* et ibi primum cœnobium, seu monasterium Ordinis fundatum ab eo fuit, et erectum, et in ipsum sese contulit et recepit cum sociis suis carissimis prædictus Petrus Nolasco, ut monasticam et religiosam vitam felicius ageret. Fundavit rursus monasterium Valentiæ, simulque et alterum cœnobium in oppido del Puche, et pleraque alia

Prima ordinis habitatio in palatio

aliud mox conditum cœnobium

Auctore Francisco Zumel.

alia in regno Cathaloniæ, et Valentiæ, de quibus suis locis dicemus.

21 Rexit et gubernavit ordinem ab anno Domini millesimo ducentesimo decimo octavo usque ad annum millesimum ducentesimum quadragesimum nonum, per triginta et unum annos, et quidem feliciter et sancte, magna cum caritate et pace. Et suo tempore prædictus Ordo Redemptorum B. Mariæ de Mercede, ipsoque vivente et gubernante Ordinem, fuit confirmatus et approbatus a Sancta Sede Apostolica per Gregorium IX, summum Pontificem in die S. Antonii, mensis Januarii, anno Domini *b* millesimo ducentesimo trigesimo. Et in confirmatione ordinis, postquam ejus institutum approbavit, plerisque gratiis, indulgentiis, et privilegiis ordinem insignivit ad petitionem invictissimi et potentissimi Regis Jacobi, qui primus fundator et institutor fuit sacri ordinis B. Mariæ de Mercede redemptionis captivorum. Qui quidem orationibus et precibus Fratrum sui ordinis, et zelo Christianæ religionis, quo erat armatus, regnum *c* Majoricarum debellavit, et ad Christianum imperium perduxit, anno Domini 1229, et pariter cepit urbem Valentiæ cum regno *d* Murciæ, Christianoque imperio reduxit et subjecit, *e* die S. Dionysii anno Domini 1238 a creatione autem ordinis Redemptorum B. Mariæ anno 20. Equidem in ipso exordio religionis, antequam confirmaretur a Gregorio IX, prædictus Petrus Nolasco appellabatur Generalis Procurator redemptionis captivorum. Ceterum a die quo confirmatus fuit ordo noster, et tamquam religiosus et canonicus in Ecclesia Dei factus, vocatus est Generalis Magister ordinis Redemptorum B. Mariæ de Mercede.

Confirmatio Ordinis. — *b* — *c* — *d* — *e* — *Magister generalis Nolascus.*

22 Hoc institutum sanctæ Redemptionis, quod in favorem fidei a cœlo datum extitisse credimus, plerique laudabiliter sunt sequuti; præsertim *f* B. Leonardus, qui in Gallia natus, parentes habuit claros, et magnæ apud Clodoveum Regem dignitatis, et auctoritatis, cum tamen Clodoveus primo paganus fuerit. De quo Leonardo beatissimo legimus, cum ipse speciali Dei munere captivorum redemptioni consecratus esset, quod cum illustres atque nobiles quidam viri regionis suæ inter se contenderent, quidam eorum e pago Nobiliaco, sanctissimo Leonardo devotus, a quodam nequissimo tyranno captus est. Is veritus ac timens, ut postea ille recensuit, ne B. Leonardus opitularetur homini illi captivo, ita apud se loquebatur: Si hunc hominem ferro constrinxero, prorsus timeo, ne illum amittam: ut enim apud ignem cera, sic ad B. Leonardi nutum colliquescit ferrum. Si cippo pedes ejus inclusero, aut in custodiam eum detrusero; nihilo certior ero: eadem enim illic quoque Leonardo vis est. Plane anxius sum, quid agam hoc homine ita capto, a quo ego mille solidos, si redimi vult, extorquere constitui. Sed jam scio quid faciam. Jubebo foveam profundissimam in intima turri mea fieri, in eamque illum compedibus manicisque ferreis colligatum demergam: necdum enim S. Leonardus sub terram se demisit: et quamvis fortassis catenas ferreas dissolvet, hominem tamen e specu subterraneo educere nequibit. Porro etiam ad os speluncæ arcam ligneam admovebo, et in ea milites jubebo excubare noctes atque dies qui eum custodiant. Fecit igitur hæc omnia crudelis homo: sed tamen efficere non potuit, ut, licet in tenebris et magnis catenarum angustiis esset, spem et fiduciam vinctus abjiceret, seque a beatissimo Leonardo ereptum iri dubitaret, quem etiam custodibus audientibus crebro invocabat, simul orans Dominum, ut per clarissimum et devotissimum Leonardum se liberaret. Ecce autem quadam nocte, præ lassitudine illo obdormiente, B. Leonardus cum magno splendore ac luce adfuit, evertit arcam in qua milites jacebant, descenditque in foveam, et alta voce vocat hominem captivum et vinculis ligatum, et ait: Dormisne, an vigilas? En adsum ego Leonardus, quem expetiisti. Expergefactus homo ille captivus visaque luce immensa, ait ad eum: Domine adjuva me. Confestim diruptis atque solutis catenis, et instar luti dissipatis, propriis manibus et ulnis e turri eum extraxit, et secum asportavit et cum eo proficiscens et ambulans familiaria miscebat colloquia, ut solent amici inter se facere. Tandem in patriam suam perduxit, et ad Nobiliacum pagum transmittit, in quo extra periculum positus fuit. Sole orto, vicinis et amicis, quæ passus fuerit a tyranno et crudelissimo illius hoste sub captivitate detentus, exposuit et quid rursus beneficii a sanctissimo Leonardo accepisset. De qua re omnes mirantur, et incredibili gaudio atque lætitia afficiuntur.

f — *Institutum redimendi captivos antiquum,* — *illustre in eo genere S. Leonardi miraculum.*

a *In libello de initio fundationibus redemptorum dicitur id contigisse anno* 1232 *agit de hoc cœnobio Remon lib.* 2 *cap.* 1 *et nos supra.* b *Imo* 1235, *ut ante scripsimus.* c *Escolanus lib.* 3, *cap.* 4, *scribit, mense Septembri an.* 1229, *appulsam esse ad majorem Balearium insulam Jacobi classem, Majoricam urbem expugnatam Decembri exeunte. De ea expeditione egimus ad Vitam S. Raymundi* 7 *Janu. cap.* 3. *litt. d.* d *Murciam cepit Jacobus diu post Valentiam, anno nimirum* 1266, *ut auctor est Mariana lib.* 13. *cap.* 15. e *Remon postridie S. Dionysii in majori basilica S. Andreæ honori consecrata, primum Deo oblatum Missæ sacrificium tradit, cum* 28 *Septembris urbs dedita esset, Zaeno Mauro excedente.* f *S. Leonardi Vitam, in qua hoc ipsum miraculum refertur, dabimus* 6 *Novembris. Sed turpe mendum apud Remon lib.* 3 *cap.* 22, *reperies, ubi ex hac Zumelis narratione male intellecta, S. Leonardum S. Petri Nolasci discipulum facit.*

CAPUT VI.

Viri sancti ex Ordine Mercedis.

Post hunc sanctissimum virum, idem institutum Redemptionis B. Mariæ de Mercede, et redemptionis captivorum mirabile opus sequutus est *a* B. Raymundus Nonnat, ex provincia Cataloniæ oriundus et ibi ortus. Hic antequam religionis B. Mariæ de Mercede togam indueret, infans in præludiis honorum operum seipsum strenue exercens, epulis carnis explosis, et devictis appetitionibus, quae infantes solent a primis incunabulis incitare, non semel aut bis, sed pluries in hebdomada jejunabat, et noctu atque diu cum Deo loquebatur, precibus et orationibus ad eum fusis. Hic antequam nasceretur ex communi naturæ lege, ut solent alii ex materno utero et muliebri procedere et nasci, emortua ipsius matre, cum ipse adhuc in utero matris jam mortuæ permaneret et latitaret inclusus, dissecto matris ventre atque utero, foras egressus est, et in hanc lucem prodiit. Quocirca Nonnatus vocatus fuit et appellatus, cum vere non eo naturæ partu prodierit ex utero sicut alii, naturæ, inquam, legibus solutis. Et idcirco semper a pueritia id cognomen accepit, ut vocaretur Raymundus Nonnatus. Claruit hic sanctissimus Raymundus Nonnatus, vita et gestis, ita ut in admiratione fuerit in provincia Cataloniæ: cujus rei testimonium extat hodierna die, nam et ipsius corpus et sepulchrum magna veneratione colitur, et ad eum confluit ingens hominum turba et fidelium, et miraculis coruscat. Et hunc habuit alumnum vigilantissimus ille primus ordinis Frater et Magister Petrus Nolasco. Cujus etiam in loquendo sermones, praesertim cum barbaris et infidelibus, adeo efficaces erant, et ex Dei beneficio divini, ut plerosque interdum eorum ad fidem pertraxerit. Et idcirco legimus Mauros et Saracenos sæpius voluisse eum morti tradere, unde inconstratura linguæ ligatus fuit ab impiis fidei Christi inimicis, ne ipsius sermonibus ex iisdem infidelibus plures alios ad fidem Christi invitaret. Et hic sane B. Raymundus Nonnatus socius fuit sanctissimi Serapionis Martyris.

a — *Viri sancti ex hoc ordine.* — *S. Raymundus Nonnatus.*

24 Fuit ergo *b* B. Serapio inclytus et religiosissimus Frater nostri ordinis eximiæque sanctitatis, et virtutis exemplum, qui parcissimo utebatur cibo, et vehementissimus erat in oratione Dei, et redemptioni

b — *B. Serapion.*

captivorum

Auctore Francisco Zumel.

captivorum incumbebat ardentissime. Et tandem crudeliter et acriter flagellatus fuit a Rege Angliæ.

alius Raymundus Martyr,

25 Sanctus etiam Raymundus, qui intra initia ordinis strenuus erat in colligendis piorum fidelium eleemosynis, cum apud hæreticos de quorumdam fidelium oppressione indebita tractaret, alloquens eos, et deprecans, ne id agere contenderent, crudelius in eos animadvertere decreverunt. Quocirca acriter rursus vir Dei et lamentabiliter agens, sæpius ad immanissimos illos hæreticos et barbaros se convertebat, et constanti animo, ac intrepide aiebat : Quod etsi servitute illa detinerentur ab eis, sed nihilo secius tamen esse ad Dei similitudinem et imaginem creatos, illorumque in natura socios, et hanc vitam cito esse finiendam. Lamentabatur igitur vir Dei captivorum servitutem acerbam, et dicebat, vocem in aera tollens : O insepultam et miserabilem sepulturam! Sed quando non fuit manus barbarica inserviens iræ, quæ semper humanum sitit sanguinem? Quando non fuit prompta ad occidendum? Quæ verba cum a crudelissimis hæreticis et barbaris audirentur, ipse pariter ab eis crudeliter occisus est. Unde in antiquis codicibus legi eum sanctissimum Raymundum Martyrem fuisse pro redemptione captivorum. Hic socium habuit vigilantissimum, qui sui Raymundi vestigia sequens omnibus in admiratione fuit. Quanta animi puritate, et quanto vitæ candore, diu vixerit, post Patris sanctissimi Raymundi martyrium, mirabile sane est : qui pariter socius illius fuit et in vita et in morte, et inter sanctissimos nostri ordinis viros enumeratur, et proprio nomine fuit vocatus c Frater Jacobus a Soto, et in quibusdam codicibus eum reperi nomine S. Jacobi a Soto inscriptum. Ceterum prædictus B. Raymundus, qui modo a me fuit recensitus, non ille est Raymundus Nonnatus, de quo paullo antea superius nonnulla scripsimus.

Jacobus Soto Martyr, c

Petrus Armengol.

26 Sequutus est rursus institutum redemptionis B. Mariæ beatus et insignis ille Frater Petrus Armengol, qui pro redemptione tuenda gloriose occubuit. Cum enim e potestate Maurorum ille plerosque fideles liberasset et redimeret, quosdam videns pueros et juvenes, ob tormentorum sævitiam et crudelitatem, periclitari in fide, eosque cum ipse commoneret, ne fidem desererent aut conculcarent, sese ipsum in excambium dedit, et in Saracenorum potestate in pignus eorum, ut liberarentur, manere voluit, donec etiam ipse datis pecuniis, et pretio pariter ab eis evasisset. Cum ergo redimeret certum quemdam fidelium numerum, ob præfatam caussam in favorem fidei, et ob mille aureos, pro quibus persolvendis, seipsum obsidem, et quasi pacis pignus, tradit iisdem infidelibus et barbaris, cum deputato singraphæ tempore et die nummi non adfuissent, quibus persolvere debuerat statutum pretium cum Saracenis initum ob liberationem et redemptionem, quam fecerat pro captivis prædictis, eumdem B. Petrum Armengol, tanquam irrisorem suæ sectæ et infidelem, crucis patibulo eum interficere voluerunt. Quocirca ingens Barbarorum turba simul condunata, cum pecuniæ rursus non comparuissent, eum exploratorem fuisse, et vehementem Mahumetici instituti inimicum et hostem proclamabat : et idcirco communi consensu, caussantes pecuniam non comparuisse, destinato chirographi tempore, suspensus est patibulo, et in furca pendens fuit : cujus morte videbantur illi placati fuisse.

qui pro captivis obses relictus,

a Mauris suspensus,

27 At hoc fuit divinum consilium. Nam paucis ab hinc diebus, cum Religio nostra pecunias transmisisset, ut Fratrem Petrum Armengol liberaret, et a Barbaris illis eriperet, ne pro pignore detentus male tractaretur, cum littus apprehenissent pecuniarum delatores, rem crudelissimam paucis ante diebus factam erga servum Dei Fratrem Petrum Armengol audiverunt. Quo stupendo facto et scelere conturbati sunt, et commoti omnes inter se, et ad locum, ubi laqueo suspensus a Saracenis fuerat eorum socius et Frater, pervenire voluerunt. Quem cum vidissent sancto habitu Religionis suspensum, lacrymabantur acriter, neque poterant se continere. Et cum lamentabiliter ejularentur gementes, commotum est corpus B. Petri Armengol. Quod cum cernerent redemptores Fratres, statim aliquid majus excogitantes, vociferabantur ad invicem. Quibus alta voce loquutus est in patibulo suspensus beatus Frater Petrus Armengol, dicens : Fratres carissimi, non contristemini, lacrymas deponite, non enim mortuus sum, nam tres adhuc dies sunt, quod matrona quædam Virginum choris circumdata, quæ procul dubio est beatissima Virgo Maria, semper mihi adfuit, meque a morte liberavit, ut in eo facto Barbari, et Saraceni potius confusione pereant, quam quod gloriosum putent de Christiano nomine reportare triumphum : cognoscent enim inimici Christi Crucis, quam parum prosunt illis technæ, eorumque sævitia et malitia adversus Christi asseclas. Stupefacti autem erant omnes, et præ gaudio fere loqui non poterant, accurruntque statim, et eum e patibulo suspensum deposuerunt, quo stupendo facto universi etiam Mauri conturbati sunt. Verum

triduo a B. Virgine sustentatus ne suffocaretur,

vivus ereptus est

Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu :

et idcirco inter impios infideles alii dicebant id arte dæmonis factum fuisse, alii non credebant eum esse hominem illum quem suspenderant. Nam deinceps beatus Frater Petrus Armengol, semper inclinato capite incessit omnibus diebus vitæ suæ, et quasi faciei colore mutato. Hic tandem omnibus diebus ejus vitæ religiosissimam vitam duxit, et herbis et leguminibus contentus, spiritum ab oratione et jejunio minime relaxabat, donec in cœlestem illam beatitudinem a sanctis Angelis deportatus est.

[illegible]

28 Alterum etiam reperio virum nostri ordinis Fratrem et Generalem Magistrum, qui plerosque sustinuit labores pro redemptione Christianorum, et pro defensione fidei Catholicæ, qui vocatur d beatus Frater Laurentius Company, vigesimus Magister Generalis ordinis, de quo suô loco dicemus.

d Laurentius Company

a *Colitur* S. Raymundus Nonnatus *Cardinalis* 30 *Augusti, ut supra diximus.* b *Seraphicum hunc* Sanctum *appellat Remon lib* 4, *cap.* 5, 6, 7, *ubi ejus martyrium describit* c *Agit idem Remon de* Jacobo Soto, *ejusque martyrio lib.* 3, *cap* 20

d *Prolixe de hujus* Laurentii Company *(sic enim scribit) rebus gestis agit Remon lib* 11, *dicitque an* 1479, *obiisse Agit et Zumel de eo in libro de Vitis Magistrorum Generalium.*

CAPUT VII.

Alii viri ac feminæ sanctitate illustres. S. Petri Nolasci obitus.

Fuit etiam ejusdem instituti ferventissimus zelator B. Petrus Malasang, et sanctissimus Guillielmus, et piissimus Petrus commendator domus de Perpinnan, et clarissimus F. Joannes Granatensis Provincialis Castellæ, qui a Mauris martyrium sustinuerunt. Rursus plures alii redemptores nostri Ordinis a piratis Saracenis et Turcis capti sunt in medio mari, et interdum spoliati sunt a bonis, interdum vero in captivitatem deducti ; quoniam barbari et infideles sæpius fidem non servant, neque salvum conductum suorum Principum, seu fidem publicam Regum suorum. Et idcirco contumelias, et opprobria, et insignes injurias a Mauris et Saracenis quotidie patiuntur. Interdum autem ab ipsis verticibus maris deglutiuntur, vel ingentissime periclitantur.

Alii multi passi

30 Sane in sanctissimo hoc nostri ordinis instituto semper perseverat ordo noster, et perseveravit usque in hodiernum diem. Extant enim hodie plerique ex redemptoribus nostris, qui infinitos pene labores pertulerunt pro Christo et religione in redimendis captivis. Nam inter alios honoris caussa recenseo optimum

AUCTORE FRANCISCO ZUMEL

optimum et prudentissimum virum redemptorem Magistrum *a* Fratrem Rodericum de Arce, Provincialem Castellæ, qui tres integras redemptiones peregit et complevit, et postquam innumeras calamitates perpessus est, tandem explorator judicabatur a truculentissimis tyrannis, et eo colore eum sociumque illius interficere voluerunt, caussantes limina Africana egressos fuisse, eo quod extra portam urbis de Argel ad littora Africani maris, ut spectaculum quoddam cernerent, gressum direxissent. Et sane nisi a Christianis captivis ibi fuissent commoniti, procul dubio occubuissent; sed gloriose quidem. Cum autem secunda vice is redemptionem captivorum perficeret, cumque esset inter Africanos barbaros, præsertim ex civitate Tunicensi, et ex Fessa regali, ingentem captivorum multitudinem ab impiis Saracenis liberavit. Et incredibile est, quam fœdifragi et violatores rerum, verborum, et contractuum fuerunt impii Saraceni et barbari. Et cum tanta esset captivorum fidelium turba apud eosdem Crucis Christi inimicos, (periclitabantur enim plerique in fide) idcirco necesse fuit socium ejus fratrem Ludovicum Matienco in excambium et in pignus tradi, ad multorum fidelium redemptionem et liberationem, ne fides contemneretur a Barbaris, et conculcaretur Crucis Christi vexillum. Quapropter apud eosdem Saracenos et Barbaros quasi in signum et pignus pacis relictus est tribus annis prædictus Frater Ludovicus Matienco, jam senex, qui ob duodecim millia sentorum aureorum apud eosdem detentus mansit, quasi in excambium traditus. Et cum tam ingens pecuniarum copia et aureorum numerus non comparuisset, male tractabatur a perfidis Saracenis, interdum sputo in faciem ejus conspuebant, interdum alapis ipsum cædebant, interdum falsa crimina imponentes in ergastulum eum detrudebant, donec datis pretio et permiis evasit.

a Rodericus de Arce.

Ludovicus Matienco

31 Recolo etiam insignem et clarissimum Fratrem Georgium del Olivar nostri instituti Fratrem et alumnum Cæsaraugustanum, qui cum Africum Maurorum littus appulisset, post ingentem sui jacturam, ex urbe a Mauris impiis possessa de Argel ingentem etiam captivorum numerum redemit, et a potestate Barbarorum liberavit. Quorum numerus et virorum et mulierum et infantium alibi recensendus est. Hic flagrans caritatis fidelium ardore, succensusque benevolentia erga Christi fideles, miserosque captivos, cum ipsius compar et socius Magister Frater Georgius Ongay in Hispaniam, cum ingenti illa captivorum multitudine, rediisset, tamen insignis Frater Georgius del Olivar, in pignus pacis se ipsum Mauris et Saracenis dedit, apud quos manens sanguinis et vitæ pericula sustinuit. Nam apud quosdam infideles, eo quod Mahumeticam sectam appellabat, carpebatur et tanquam irrisor suæ religionis et Mahumetici instituti, eum accusabant. Propter quam caussam coram Rege et Judicibus vocatus est, ut recantaret palinodiam, et iterum honorificis verbis Mahumeticam institutionem decoraret. Quod sane ille audiens, constanter renuit; et ob id dignus morte judicatus est, et statuerunt suis decretis eum interficere, ut sibi ipsis satisfacerent. Quod cum ipse Frater Georgius del Olivar persensisset, alacri animo statuit sese ipsum morti offerre, pro Christi fide tuenda. Unde omnia bona, quæ apud se habebat, statim divisit inter pauperes captivos. Et cum hæc ita facta fuissent, nescio quo spiritu Maurorum Rex actus fuit, nam vocatis consiliariis dixit: Si rem hanc perpetraverimus, nulla nobis securitas superest, cum nobis ad Christianos aditus patet, si apud eos versemur: nam si fide effracta occidimus eos, cur non eadem fide effracta occidemur ab eis? Igitur non occidatur, parum enim nobis proderit mors illius, et magna incommoda afferre poterit. Unde ipse illæsus evasit, et modo vivit optima religione institutus, et præditus.

Georgius del Olivar.

capite periclitatus.

32 Reperio tandem nostri instituti sanctissimas mulieres, quæ sanctæ religionis habitum induerunt, potissime *b* S. Mariam Socos, purissimam et innocentiæ vitæ mirabilem, cujus corpus integrum post ducentos et eo plures annos hodierna die perseverat in Barchinonensi nostri ordinis cœnobio, simul cum illæso et incorrupto vestimentorum nostri ordinis habitu. Reperio etiam ejusdem instituti insignem Virginem *c* S. Collagiam. De quibus omnibus, suis locis fusius pleraque dicturi sumus si Deus dederit.

b S. Maria Socos.

c S. Collagia.

33 Hos igitur omnes et plerosque alios filios et alumnos habet sanctissimus ille frater Petrus Nolasco, primus frater, et primus ordinis Magister, Rector, et gubernator; qui postquam vitam sanctitate clarissimam peregisset, videns sui corporis dissolutionem imminere, persentiensque se morti proximum, socios suos, et carissimos sodales, et Fratres vocavit, ut religionem eis commendaret, et sanctissimum redemptionis exercitium, ut in eo firmarentur. Quocirca circumdatus Fratribus suis antequam spiritum exhalaret, præsentibus ibi Fratre Guillermo Basensi ejus successore in magisterio ordinis, et Fratre Berengario Cassano, et Fratre Dominico Doso, et Fratre Raymundo de Ulstreto Fratre Bernardo Corbariensi, cui ipse primitus habitum imposuerat ordinis, et Fratre Guillermo de S. Juliano, Fratre Joanne de Lercio, et Fratre Bernardo de Cassolis, et Fratre Raymundo Cassano, et Fratre Petro de Solanes, Fratre Arnaldo de Patris, Fratre Petro de Calidis, et Fratre Pontio de Solanes, Fratre Bernardo Shona, et Fratre Ferrario Gerundensi, Fratre Raymundo de Monteolivo, Fratre Petro de Castellioldo, et Fratre Petro de Osca, sermonem dulcissimum habuit ad eos, et veluti cygnus postremo suo cantu mirifice ordinis institutionem exposuit, et ad præclarissimum redemptionis opus invitavit, ordinemque commendavit, manibusque in cœlum levatis, et animam Deo commendans et tradens, contemplabatur redemptionem Christi Servatoris nostri, et animo perpendebat Christum e cœlo ad terram descendisse, ut liberaret nos a captivitate dæmonis, dolebat vehementer de peccatis suis, et profusis lacrymis, quasi torrens lacrymarum profluebat ex oculis ejus, et cum protulisset illa verba: Redemptionem misit Dominus populo suo, mandavit in æternum testamentum suum, a calamitoso hoc seculo migravit ad Dominum, in conventu Barchinonensi, quem ipse primo fundaverat anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo nono, postquam per triginta et unum annos ordinem gubernaverat.

S. Nolascus suis pie instructis moritur.

a *De Roderico de Arce et Ludovico Matienzo agit Remon lib.* 10, *cap.* 28. b *Remon Mariam de Socorro, vel Socors appellat, hisque illi nomen datum scribit quod omnibus indigentibus succurreret, ac multa de illius virtutibus et miraculis narrat lib.* 4, *cap.* 20, 21, 22. c *De Colagia Mariæ de Socorro discipula agit idem Remon lib.* 4, *cap.* 23.

ANALECTA DE S. NOLASCO

EX ALFONSI REMON HISTORIA.

§ I. *Adversa fortiter tolerata.*

Solenne virtutis tirocinium, adversorum tolerantia est; vel mali dæmonis invidia, ne quod Deo ipsisve mortalibus decus proveniat; vel ipsius providentia Numinis, probantis quam fidus ac strenuus deinceps futurus sit humanus animus, simulque ad majora eum solidantis. Exercitus quoque hoc rudimento est Nolascus. Paucula de multis, quæ fusius Alfonsus Remon executus est, perstringemus. Cum Barcinonem primum e Gallia commigrans, vel sanctum, quod postea peregit, jam animo meditans opus, vel qui saltem virtutis eximiæ multa jam dedisset documenta, dæmonum petitus insidiis

Ex Actis Remon.

Dæmonis sibi structas insidias eludit

diis est. Mauresam diverterat ex itinere : hospitium iniit, quod maxime quietum ac strepitu confluentis turbæ vacuum rebatur. Iucrum quidam ultro veluti officii gratia admonent, earum ædium dominum non ita pridem vita functum esse haud omnino secunda fama; hinc nocturnis spectris infestari ædes; quare, ne quid ei eveniret incommodi, aliud quodvis hospitium capesceret; se in vicinio habitare, et peregrini hominis ductos commiseratione. Respondit, gratias quidem se iis agere; ceterum solitudinis amantem, posse, quo alii hospites contenti essent, diversorio uti; ac Jesu nomine, et Mariæ Angelorum Reginæ tutela, Petrique Apostoli patrocinio fretum confidere, ab omni immunem injuria nocte unica sese servatum iri. Simul ac Jesu Mariæque protulit nomina, fumi instar evanuere inofficiosi illi monitores, intolerabili relicto fœtore : eorumque audita eminus horrifica hæc vox : Vah Petre! cur te ab hoc dimovere itinere non potui! quanta mihi olim consciscos mala!

Puerum a religionis ingressu differentem ... ingressum religionis.

2 *Hinc ille deinceps non modo fortiter superare, sed et perspicere sagaciter, fraudes diaboli didicit. Adolescens quidam Italus, Guilielmus, Parmæ, ut aiebat, oriundus, cooptari se in sanctum illum ordinem obnixe poscebat. Explorata, ut par erat, illius constantia, dictus etiam dies, quo admittendus in religiosam domum esset. Ipse postridie illius diei venit, et se in sequentem lucem præsto futurum spopondit; ac sæpius diem diem protulit. Evenit iis forte diebus ut Petrum adversa valetudo in suo conclavi detineret : audita illa Guilielmi procrastinatione, simulque statuisse monachos, ea offensos, si deinceps veniret, fores illi aditumque omnino præcludere; hoc fieri vetuit, sed ad se, si redisset, adduci eum jussit. Cum venisset ergo, quærit ex eo, qui sit, unde domo? Parma, inquit, oriundus sum, e Fliscorum non ignobili apud Ligures familia, ipsi quoque Pontifici Innocentio IV, sanguine junctus. Hujus sanctissimi viri odio furens Fredericus Imperator, cum Parmam venisset, quotquot ei aliqua necessitudine obstrictos reperit, peremit proscripsitve, domos eorum et palatia demolitus. Parens uterque extorris obiit : pupillus per varia terrarum his annis vagatus, perspecta demum mortalium bonorum vanitate, cum in Monte-Serrato ante celebrem Deiparæ statuam concepissem preces, aliquo cœlesti instinctu afflatus Barcinonem venire, atque Angelicum hunc habitum induere constitui. Cur ergo, inquit Sanctus, id differs? Ille perturbata aliquantulum, ut apparebat, mente, sæpenumero, ait, capessunt improvidi mortales ea quorum deinde illos sero pœnitet : quare maturiore mihi ad rem tantam suscipiendam deliberatione opus esse existimo. Omitte ista, inquit Sanctus, sentio cujus consilio retarderis, atque adeo quis in te loquatur. Quæ de genere tuo et exilii caussa retulisti verissima sunt : cetera non a te prolata, sed a mendacii et improbitatis parente diabolo. Mihi et aliis verba dare, et ab eo suggesta, cogitabas.*

diaboli fraudem detegit intelligit,

3 *Tum ad suos, qui adstabant, conversus, monuit multas esse diaboli technas, et quod jam commemoratum est sibi Mauresæ contigisse retulit. Dein Guilielmum denuo compellans : Quis te, inquit, moratur, ne quod toties optasti, totum te religioni dedas? In Jesu Christi nomine præcipio, ut quod res est fateare. Corruit humi semianimis Guilielmus; ut vero sibi redditus est, ingentem trahens imo ex corde gemitum, Pater, ait, adstitit mihi hactenus quidam feroci aspectu vir minas identidem intentans, et severe monens non convenire mihi religiosum institutum; aliud se mihi vitæ genus oblaturum, in quo quieto et tranquillo animo possem Deo servire. Verum cum quod tibi Mauresæ contigerat enarrare cœpisti, videri ille desiit, ut existimem planeque intelligam eumdem esse, qui tibi istic illudere voluit, et mihi hactenus misere illusit. Atque ejus conspectu nunc liber, alius omnino mihi esse videor, insolito inflammatus sensu pietatis, et desiderio in hac sanctissima congregatione moriendi. Quæ cum dixisset, ad sancti viri genua accidens, ingentem vim profudit lacrymarum, ea assidue ducens suspiria, ut adstantibus sui commiserationem injiceret. Eum vir sanctus in laicorum Equitum ejus ordinis numerum cooptavit, vaticinatus fore ut magna opinione sanctitatis vitam duceret, quæ tamen ei diuturna non obtigit, nam septimo mense piissime decessit, magno sui desiderio relicto. Simul suos monuit Nolascus, ut tironum spiritum prudenter explorarent : sæpe enim, et sub effreni ardore, et sub languidiore studio, latere dæmonis fraudes.*

... atque ... ut fateatur efficit,

sanctum ejus finem prædicit.

4 *Ita ex iis quæ passus ipse erat, didicit aliorum curare ægritudines, et pericula depellere. Aliud eum sub ipsa initia pulsavit tentationis genus. Nam cum se, ætate florentem, in medio æstu rerum humanarum versari assidue, omne hominum genus, vel postulandæ stipis vel auxilii ferendi accipiendive gratia, ipsosque Barbaros ad omne flagitium projectos, adire debere cerneret; satisque intelligeret id sine periculo aliquo salutis propriæ fieri vix posse; in securam illam et quietam Patrum veterum vitam conjecit oculos, vehementerque angebatur animo, an non expediret, ut in aliquem se Montis-Serrati scopulum reciperet; ubi procul aspectu curisque humanis, uni rerum cœlestium studio vacaret, et gustaret quam suavis sit Dominus. Aperuit hoc suum consilium S. Raymundo, quo inconsulto nihil aggredi quod esset alicujus momenti consueverat. Non dubitavit vir sapientissimus pronuntiare hanc esse dæmonis fallaciam : ut enim sanctum illud sit contemplativæ vitæ otium, cum ductu Numinis suscipitur, multo tamen quod jam erat auspicatus vitæ genus, et ad Dei amplificandam gloriam, et ad salutem procurandam animarum, et ad comparandam sibi Christianæ virtutis absolutionem, accommodatius videri. Acquievit illius monitis Nolascus, summamque adeptus continuo est mentis serenitatem.*

tentatus ut quietam vitam amplectatur,

a S. Raymundo confirmatur in proposito

5 *Nec solus eum dæmon, tum externis terriculamentis, tum interna animi inquiete, perturbare conatus; alios sibi ejus rei ministros et adjutores legit, homines nimirum improbos. Hi cum Regis Jacobi summam in eum benevolentiam perspicerent, quam multis officiis egregiaque humanitate meritus erat, cum detentum a Montfortio Comite admodum adolescentem assidue viseret et consolaretur, omnem moverunt lapidem ut Regis ab eo animum averterent. Querebantur externum hominem civibus præferre, qui illud unum spectaret, ut egenis et vilibus hominibus subveniret, ad maximarum rerum tractationem adhiberi : quorsum id spectare, nisi ut subditorum alienarentur ab ipso Rege animi? Non latebat Regem quo ex fonte ista manarent : quare nihil unquam de suo in Petrum amore remisit. Petrus tamen, perspecta Aulicorum nequitia, rarius ventitare ad palatium, ut invidiam vel placaret vel certe non irritaret. Jussit eum S. Raymundus non cedere improborum hominum machinationibus, sed adire ad Regem ut antea, eadem sinceritate et fiducia.*

patitur invidiam Aulicorum,

6 *Nova mox a nobilibus viris procella concitata est, quorum filii asseclari Nolasci vestigia cœperant, et stipem pro captivis corrogare. Prodigos evadere illius institutione filios suos querebantur, alienis facultatibus inhiare ut eas ipsas effunderent, assidue sibi molestos esse dum eleemosynam suadent. Additæ etiam minæ. Ast ille renidenti vultu modeste respondit, neminem a se sollicitari, aut ut suis molestiam creet, instrui. Deum esse qui illorum corda moveat, ut velint Christianis captivis opem ferre. Et se gratias agere, qui adolescentum ad sanctum hoc munus opera uteretur, cum majores ultro dæmonis obsequium curare quam Dei mallent.*

aliorum obloquia,

7 *Demum palam de eo Xenodochiorum ac nosocomiorum curatores et præfecti expostularunt, quod ab eleemosynis in se conferri solitis piorum hominum mentes averteret : quasi contracta esset Dei manus, nec posset et illis, ut antea, prospicere, et captivis subvenire. Hic Petrus singulari quadam pietate Deiparæ Virginis opem implorare, assiduis lacrymis, jejuniis, corporis verberatione, ut ea sibi filium conciliet contendere. Et sane velut secundo quodam astro omnis illa sedata est tempestas :*

querelas præfectorum nosocomiis,

ope D. Virginis omnia superat,

pestas : et qui adhuc præcipue fuerant illius conatibus adversati, ultro auxilio consilioque juvare eum cœperunt. Deinceps illud crebro dictitabat vir sanctus : Timeamus et laudemus Deum, qui novit corda hominum immutare.

§ II. *Cœlitus impertita solatia.*

S. Petrus Nolascus Angelos videt Matutinum canentes.

At non fuere periculis ac molestiis, quibus exagitatus est Nolascus, minora solatia, quibus est perfusus, e cœlo præsertim : nam inter mortales unus fuit S. Raymundus, qui illum piis monitis reficeret ac foveret. Divina autem ubertim illius animo impluere solatia. Sæpenumero Angelorum est aspectu recreatus. Evenerat, forte in cœnobio Barcinonensi, ut sopore altiore oppressus Frater, cujus tunc munus erat, signo dato reliquos ad matutinas preces excitare. Vigilabat in sua cella Nolascus, ac precibus vacabat. Ut sensit præcipitare jam noctem, ratus se ab excitatore præteritum, proripit se e conclavi, ad templum properat : hic Angelorum cœtum reperit matutinas preces decantantem. Documento id fuit, quam Angelis acceptæ sint religiosorum hominum preces, quibus adesse statis temporibus solent. Sæpe alias, præsertim sub initia illius ordinis, visos, ab aliis etiam, Angelos ferunt, Deo ac Deiparæ laudes accinentes, quandoque ipso ordinis habitu conspicuos.

amplificationem Ordinis precibus impetrat :

9 Quadam nocte ingenti animi contentione Deum precatus, ut suæ Matris familiam amplificaret; qui cum in ceteros mortales ita munificus sit, videri erga Matrem pene avarum esse : pauca adhuc esse ordinis nomine illius insigniti cœnobia, paucos qui ordinem ipsum complectantur : id si suis peccatis et ingratitudine eveniat, alium ordini præficiat, id sibi unice in votis esse, ut gradu motus obtemperet ipse potius quam imperet. Hæc cum Deum orasset, subito velut avocata a sensibus mente conticuit, assidue tamen manante ab oculis copioso lacrymarum imbre. Interim audita vox est, non a mortali missa auctore : Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum. Consurrexit ab ea precatione Nolascus læto ac hilari vultu, ut ipsa oris specie cœlitus infusam animo fiduciam ostenderet. Nec multi menses abiere, cum et fundata complura cœnobia sunt, et numerosa præstantium virorum turba sanctum illud institutum capessivit, divini promissi eventum probante Nolasco.

ejus cœnobium tuetur noctu Deipara.

10 Sæpenumero conspectam aiunt non ab eo tantum, sed ab aliis sanctis viris ex eodem ordine, cœlorum Reginam sub noctem monasterii Barcinonensis circumeuntem conclavia, ut quæ sibi dicatos homines etiam dormientes tueretur.

11 Apostolorum Principem Petrum singulari venerabatur pietate, in cujus clientelam ab ipso baptismo traditum se esse ipso nomine admonebatur. Et quæcumque incidisset necessitas, ad eum ab ipsa pueritia refugere erat solitus, ejus implorare inflammata precatione et lacrymis opem. Constituerat etiam, priusquam e Gallia

Propositum eundi Romam dolet se exequi non posse.

Narbonensi in Hispaniam migraret, Romam ad illius visendum tumulum venerandasque reliquias, nudis pedibus proficisci. Verum id tunc exequi non potuit : multo etiam minus cum ordinis jam constituti exordia sua sollicitudine et præsentia sustentare cogebatur : nec spes affulgebat fore ut aliquando plus otii ac facultatis ad eam rem nancisceretur, cum plura ac majora in dies negotia se offerrent, quæ illum sibi totum vendicarent. Ea caussa mœstus aliquando, etsi nulla teneretur voti religione, tamen antiqui propositi pietatem ac fructum intercipi tot aliis curis, et labente sensim ætate, dolebat. Ergo post publicas preces sub noctem in aliquem abditus templi angulum, hoc queri et lamentari cœpit, et mox spirituali

Ex Alfons. Remon.

cœlitus confirmatur,

quodam somno vel ecstasi correptus est : sed deinde sibi redditus est, aut potius excitatus voce istiusmodi : Petre, etsi me non viseris, ego te nunc viso. Aperit oculos, eoque convertit unde vox missa videbatur; at nihil omnino vidit. Totam tamen noctem in precibus transegit, Deum exorans ut quid sibi illa vox vellet, indicaret.

conspecto post varias preces S. Petro.

12 Postridie eodem tempore eadem omnia illi evenere : exacta rursus in precibus nocte, cum Patroni sui Petri Apostoli hanc esse vocem existimaret, inertiæ suæ languorique imputaret quod ejus assequi mysteria nequiret; tertia nocte, communi precatione peracta, in sacellum secessit Deiparæ Virginis sacratum doloribus, ubi quandoque somni paullum refovendæ naturæ imbecillitati libare solebat : hic ante Virginis aram prostratus, sensum se illius vocis edoceri postulat. Cumque sustulit ad Virginis effigiem oculos, videre sibi visus est altare aliud ante Marianum, inque eo crucem ab hominibus quibusdam peregrini cultus erectam, eique affixum capite deorsum verso virum, qui his eum compellabat verbis : Petre, non omne desiderium eorum qui Deo famulantur, in hac mortali vita expletur; fiet id plenius et felicius in

humilitatem suadente.

altera, beata et immortali. Acquiesce Dei voluntati. Et quia me tantopere videre concupisti, contemplare me nunc, et disce humilitatem vel hac figura crucifixionis meæ, et Christi exemplo, qui pridie mortis discipulorum pedes lavit. Hac virtute conspicuos esse oportet eos omnes, qui ceteris præfecti sunt. Simul sublata ab ejus conspectu visio est. Ipse incredibili affluens animi voluptate, nunc Virgini Deiparæ, nunc Apostolo gratias agere.

13 Alia plura commemorat Alfonsus Remon divini erga Nolascum favoris argumenta, multa quoque præclara virtutum exempla, adita captivorum liberandorum caussa certissima mortis pericula, miracula quædam inusitata; trajectum chlamyde, ceu navigio, Balearicum mare; opem sæpius laboranti Jacobo Regi adversus Mauros hostes, ac perduelles subditos, vel latam prudentissimo consilio, vel certe impetratam divinitus. Sed cuncta

Alia multa de eo scripta.

persequi, quæ ille Hispanico sermone, sive ex Neotericis scriptoribus, sive ex veteribus ordinis monumentis, quæ tamen parcius citat, sive narrando accepta a majoribus, prolixe deducit, nec otii est nostri nec facultatis, cum singula expendere, non satis nobis perspecta, non liceat. Optandum esset, ut viri sanctissimi Vita seorsim a totius historia Ordinis, solide et graviter scriberetur : et scripta est fortassis, sed nobis ignota, uti ordo ipse solo auditu cognitus Belgis nostratibus est, cum nullum sit illius in his provinciis monasterium.

Panegyrica in canonizatione.

14 Non est postremo illud prætermittendum, legisse nos sermonem, Limæ anno 1632 excusum, quem in ea urbe habuit Nicolaus Mastrilius Duran Societatis Jesu in Peruano regno Præpositus Provincialis, cum Ordo B. Mariæ de Mercede, sanctissimo suo parenti Petro Nolasco Divis adscripto, solennes honores impenderet. Hunc nobis sermonem Neapoli misit Antonius Beatillus noster.

DE S. PETRO THOMASIO

PATRIARCHA CONSTANTINOPOLIS ORDINIS CARMELITARUM FAMAUGUSTÆ IN CYPRO.

§ I. *Legatio multiplex a Sede Apostolica S. Petro imposita.*

An. Chr. MCCCLXVI. XXIX Januar.

Eximium Carmelitici ordinis lumen S. Petrus Thomasius fuit : cujus tum alia exstitere decora, tum maxime illustres, quas Pontificis Maximi nomine obivit legationes; plane ut expressam Legati absolutissimam effigiem in ejus Vita contemplari videamur. Quam enim ille multa ac varia pro sedandis Italiæ motibus, Christiana religione propaganda, Saracenorum Turcarumque reprimenda tyrannide, munera gessit? quot adivit provincias? quanta suscepit pericula? Variæ extant Bullæ Pontificum In-

Variæ obitæ a Petro legationes.

nocentii VI et Urbani V, in eam rem datæ. Unde triginta collegit,

Ex scriptis *collegit, et cum S. Petri Vita publicavit Lucas Waddingus Ordinis Minorum Chronographus.*

anno 1353, ad Genuenses et Mediolanen. 2 *Primum ab* Innocentio Avenione *missus est*, Nonis Octobris, anno Pontificatus *illius* primo *Christi* 1353, ad civitatem Januensem (*ita Genuam medii ævi Scriptores appellavere*) et Mediolanensem pro quibusdam commissis negotiis, *ut Bulla prima indicat, inscripta* Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, Decanis, Præpositis, Archidiaconis, Rectoribus, et aliis Ecclesiarum et monasteriorum Prælatis *etc. ut eidem iter facienti velint adesse. Ceterum quæ ei commissa tunc negotia fuerint cum Genuensibus et Mediolanensibus pertractanda, neque litteræ illæ significant, neque infra Philippus Mazzerius in Vita meminit.* Implacabili odio, *inquit Waddingus in Vita, num.* 14, dissidebant Genuenses et Veneti, cruentisque bellis in alternam ruebant perniciem. Hi in adjutorium convocarunt Petrum Aragoniæ Regem, et Imperatorem Constantinopolitanum Cantacuzenum; illi Joannem Vicecomitem Antistitem et Regulum Mediolanensem..... Ut viam inirent concordiæ, Innocentius misit ad Venetos Fortanerium Vassallum Patriarcham Gradensem, atque ad Genuenses ac Mediolanenses Petrum legavit. *Hæc Waddingus, qui tomo* 4 *Annal. Minorum* Fortanerium *hunc a* Clemente VI, *Pontificatus sui anno* 2, *Christi* 1352, *Idibus Julii ad Venetos, et* Guilielmum de Lanzuillia, *III idus Julii, ad Genuenses ablegatos scribit, num.* 9, 10 *et* 13, *productis litteris Apostolicis. Verum, quod hoc anno* 1353 *Genuenses, accepta in Sardoo mari* 29 *Augusti clade, se Mediolanensibus subjecerint, potuit Petrus Nonis Octob. ad utrosque legari. Potuit etiam alia de caussa fuisse missus, tyrannis in Italia passim occupantibus Ecclesiæ bona, quibus vindicandis Albornatium Cardinalem, de quo infra in Vita num.* 66, *legarat Innocentius hoc anno* 1353 *pridie Kalend. Junii, ut indicant illius litteræ tomo* 1, *Bullarii.*

Apuliam 3 *An eodem hoc itinere missus ad Regem et Reginam Apuliæ sit, ideoque prior illa legatio a Mazzerio, accuratissimo aliquin scriptore, omissa, dubitari potest. Hujus verba, quæ tum primo ordinatum Nuntium volunt, cum est in Apuliam missus, sunt hæc num.* 16. Dominus Papa ordinavit Fratrem Petrum Apostolicæ Sedis Nuntium, ad eundum in Apuliam, ad Regem Apuliæ Ludovicum, et ad Reginam Joannam ejus consortem, propter aliqua magna negotia, Ecclesiam Dei et regnum Apuliæ tangentia. *Deinde hanc ejus primam legationem appellat. Waddingus paullo post priorem ad Genuenses legationem, hanc in Apuliam ei injunctam scribit.*

4. ad Reges Russiæ 4 *Secundo ab eodem Innocentio ad Regem Rassiæ, Bulgariæ, Serviæ, cum Guilhelmo Episcopo Traguriensi in Dalmatia, ann. Ch.* 1354, *mense Decembri, missus est Petrus, ante ordinatus Episcopus Pactensis. Extat sexta Pontificis Bulla, hisce Nuntiis* Sedis Apostolicæ *inscripta, qui mittuntur* ad regnum Rassiæ, Sclavoniæ, et Albaniæ, aliasque circumadjacentes partes, *de quibus locis infra num.* 17 *et* 18, *Bulla* 3 *et* 4, *continentur ejusdem Innocentii litteræ, missæ ad* Stephanum Regem Rassiæ, Helenam Reginam, Orosium filium, *iisdem pene verbis conceptæ; aliæ Bulla* 5 *inscribuntur* Joannichi Patriarchæ Serviæ, *eæque in Annalibus Minorum an. Ch.* 1354, *num.* 3, *in eumdem ferme modum dicuntur scriptæ* Decano Savascottatori Serviæ, Gayeo magno Logothetæ, Oliverio Despoto Serviæ, Praebulo Cæsari Serviæ, Guilbe de Catara Comiti Camerario Serviæ, Palmanio Teutonico Capitaneo gentis armigeræ, et universis Principibus, Comitibus, et Baronibus Serviæ *etc., quos omnes hortatur Pontifex, ut fidem Catholicam promovendam suscipiant, et hos Sedis Apostolicæ Nuntios, quos a doctrina, morum sanctitate, religiosa conversatione, commendat, benigne suscipiant. Datæ eæ litteræ in Annalibus Minorum dicuntur, ultimæ quidem* IX Idus Januarii, *mendose, ut patet; reliquæ* IX Kalend. Januar. *quæ dici nota illis quoque apponenda videtur. Primæ ipsis inscriptæ Nuntiis* VI Kalend. Januar. *datæ dicuntur anno* III, *Pontificatus Innocentii a XV Kalend. Januarii inchoato, licet II. annus adscriptus, perperam fortassis a quopiam correctus, qui ad annos Julianos illam epocham voluit accommodare. Regnum Rassiæ, seu Bulgariæ, subjectum fuisse eo tempore coronæ Hungaricæ scribit Joannes Thurocius par.* 3, *Chron. Hungar. cap.* 33, *ideoque primo Rex Hungariæ* Ludovicus *adiri debuit, ut ex vita patet. Illac tamen Rassiam ingredi consultum non fuit, eaque per Venetos, mare Adriaticum, et Albaniam, num.* 18 *et* 19, *regressus dicitur. Hac occasione bullam* 7, Ludovico Regi Hungariæ, *et* 8, Duci Venetiarum *scripsit* Innocentius X Kalend. Januar. *non* Septembr. *ut perperam in illis legitur; cum non nisi XVI Kalend. Dec. fuerit* Petrus *creatus* Episcopus Pactensis. *Quod autem eo tempore* Carolus IV Imperator *in Italiam venisset, ut ad num.* 17, *dicitur,* consilio ventilato in consistorio, Papa de consilio Fratrum Cardinalium ordinavit Fratrem Petrum Nuntium Apostolicum ad Imperatorem Romanum, et Regem Rassiæ. *Illius ergo in Italiam adventus certam præfatis Bullis Pontificis lucem chronologicam affert. Annus Ch.* 1355, *hac Rassiana legatione exactus est.*

5 *Alegræus in Paradiso Carmelitici decoris statu* 4, *ætate* 15, *cap.* 123, *asserit tunc* Rhetiæ regnum, quod grandis Europæ provincia Grissonum vulgo vocata est, lucratum; et superbissimum Regem illius ad fidem adscitum. *Verum qui in historiis vel tenuissime versatus sit, nullum eo tempore Rhætiæ, aut Grisonum in Alpibus regnum aut Regem extitisse novit.* Regnum Rassiæ, *seu* Bulgariæ, *debuit scribere; cujus tamen Rex a schismate ad veram et orthodoxam fidem converti a Petro non potuit, ut infra in Vita nu.* 20 *et seqq. et mox e bullis pontificiis dicetur.* non Rhætiæ;

6 *Tertio cum* Stephano electo Episcopo Zagrabiensi *ab eodem* Innocentio *missus est ad* Ludovicum Hungariæ Regem, *et* Venetorum Ducem Joannem Gradonicum. *De hac legatione agunt Bullæ* 9, 10, 11, 12 *et* 13, *scriptæ* XVI Kalend. Augusti, *aut* III, *seu* IV Idus Augusti, *anno Pontificatus ejus* 4, *Christi* 1356. *Caussa legationis duplex fuit, tum ut reconciliaret horum Principum animos, belloque sopito pacem inter eos sanciret; tum ut Regem Ludovicum constitueret Ducem exercitus Christiani adversus Rassenses schismaticos, et* Franciscum de Ordelassis, *ac* Joannem *et* Guilielmum de Manfredis *Ecclesiæ in Italia rebelles; in eumque finem et Ducem Venetum induceret, ut a fœdere cum Rassensibus ineundo abstineret, et Patriarchis Aquileiensi ac Gradensi et Archiepiscopo Salseburgensi suaderet, ut ipsi, ne quis schismaticis aut hæreticis favorem aut auxilium contra Regem Ludovicum præstaret, intentata excommunicationis sententia, prohiberent. Procuratæ hac legatione induciæ quinque mensium ab Octobri anni* 1356, *ad Martium anni* 1357, *dein recrudescente bello ad Pontificem regressus est Petrus.* 1356, Venetias, et in Hungariam;

7 *Quarto, cum Guilielmo Episcopo Chrysopolitano, ab eodem Innocentio missus est ad Imperatorem Constantinopolitanum Joannem Palæologum, scriptis illi litteris Apostolicis* XII Kalend. Augusti, *aliisque Patriarchæ Græcorum, et tertiis Francisco Gruttelusio Domino Insulæ Metellini* XV Kalend. Septemb. (*nisi idem ubique mensis restituendus*) *anno Christi* 1357, *Pontificatus ipsius Innocentii* 5, *licet perperam* 4, *in ipsis Bullis* 14, 15 *et* 16, *legatur. Nam infra num.* 27, *e priore legatione* ad Curiam Romanam rediisse *dicitur, et num.* 28, intervallis aliquibus temporis, *paucorum videlicet mensium, designatus est Nuntius Apostolicus Constantinopolim mittendus. Deinde Imperatorem in exercitu convenit, quo tempore is Michaelem filium Joannis Cantacuzeni cepit; eumdemque Palæologum Constantinopolim reducem comitatus est, atque ad Ecclesiæ* 1357, Constantinopolim.

clesiæ Romanæ concordiam, quæ legationis erat caussa, *ubi Imperatorem convertit;* reduxit. Rescripsit Imperator Pontifici 7 Novemb. Indict. 11, anno mundi 6866, *consueta a Græcis eo tempore numerandi ratione, qua adduntur ad æram Christi Latinam anni* 5508, *adeoque hic annus mundi* 6866, *est Christi* 1358, *quo erat Indictio XI. Quod tamen annum ejusque Indictionem Græci auspicarentur a Septembri, hic dies* VII Novembris *Latino calculo est annumerandus anno Christi* 1357. *Denique si totum hoc caput V, de legatione Constantinopolitana conferatur cum Joannis Cantacuzeni historia lib. 4, cap.* 42, 43 *et* 44, *facile erit perspicere, huic se imperio abdicanti successisse Joannem Palæologum sub finem anni Christi* 1356, *cum sequentem jam annum et Indictionem iniissent Græci. Qua de caussa hanc imperii mutationem referunt ad annum Christi* 1357, *melioris notæ Chronologi Onufrius, Spondanus, Petavius, aliique. Verum hiemem intercessisse inter abdicationem imperii Joannis Cantacuzeni, et filii captivitatem, ex ipso certum est. Quod etiam confirmant a Palæologo cum missis Apocrisariis litteræ ad Pontificem scriptæ XV Decemb. quas ex archivo molis Adriani descriptas recitat Bzovius tom.* 14, *an. Ch.* 1355, *num.* 39. *Waddingus tomo* 4. *Annal. Minorum ann. Ch.* 1356, *aliter de hac legatione sentit; ubi primo hanc Constantinopolitanam recenset num.* 1, 2, 3, 4 *et mox Hungaricam, de qua supra actum, subjungit, num.* 5 *et sequentibus. Ast in Vita S. Petri num.* 18, *cum ante de legatione Hungarica egisset, addit :* Non plene hic *cum Venetis et Hungaris* absolvit Petrus, quando longiori et molestiori adjudicatus est eodem anno legationi *Constantinopolitanæ* adeundæ. *At plene absolvisse, et* ad Curiam Romanam redivisse, *melius docet Mazzerius; et res diversæ in locis admodum dissitis eisdem mensibus tractatæ diversum annum requirunt. Hac ergo legatione anno* 1357, *peracta, in Cyprum et Palæstinam an.* 1358, *profectus est, inde ad Curiam Romanam reversus.*

8 *Quinto ab eodem* Innocentio *missus est V Idus Maii, anno Pontificatus initi* 7, *Christi* 1359. Legatus Apostolicus universalis. *In Bulla* 18, *instituit Pontifex Legatum* in Patriarchatu Constantinopolitano, et regno Cypri, et in Creten. Smyrnarum, Patracen. *1359, in Orientem.* Athenien. Theban. Corinthien. Colocen. Nixien. Corphien. Duracien. Neopacen. et Neopatriæ Archiepiscopatibus, et eorum dictique Patriarchatus provinciis, pro subsidio fidelium et partium earumdem. *Ac mox subdit Pontifex* . Omnem alium Legatum per nos in partibus illis deputatum revocantes, plenæ legationis officium auctoritate Apostolica committimus, *etc. At Bulla* 19, *scribit eidem Petro et dictis Patriarchæ et Archiepiscopis, ut exercitum cruce signatorum contra Turcas conscribant, et Bulla* 20, *monet Ursum Archiepiscopum Cretensem, ut cedat B. Petro legationem et regimen Smyrnæ civitatis. Demum Bulla* 21, *instituitur Petrus generalis Inquisitor hæreticæ pravitatis in partibus suæ legationis : qua legatione præclare quatuor fere annis administrata, rediit cum Rege Cypri in Italiam sub initium anni* 1363.

1363, Mediolanum. 9 *Sexto cum bellum cruentum inter Romanum Pontificem et Vicecomites Mediolanenses ob Bononiensis ditionis dominium gereretur, missus est ab Urbano V, ann.* 1363. *Mediolanum pacis conciliator, cum Legatis Joannis Regis Franciæ, quibus re desperata digressis, remansit cum Mazzerio Cancellario, et pacem mense Februario anni* 1364, *feliciter confecit, atque aliquamdiu urbem Bononiensem cum castris gubernavit.*

1364, iterum in Orientem. 10 *Septimo decreta expeditione Cruce-signatorum contra Turcas aliosque impios Mahumetis sectatores, Generalis Legatus in locum Cardinalis Talayrandi mortui constitutus est ab eodem Urbano, anno Pontificatus illius* 2, *Christi* 1364, VI Idus Julii, *imo* VI Kalend. *legendum, nam in sequente Bulla ad Regem Cypri pridie Kalend. Julii, mentio fit jam datæ illi legationis; nisi istic potius* Idus *sint restituendæ. Bulla* 22, *Pontifex ita eum inter cetera confirmat :* Deliberatione *Ex variis* præhabita diligenti, tibi in Patriarchatu Constantinopolitano (*quem ei ante contulerat*) ac regno Cypri et in Cretensi, Smirnensi, Patracensi, Atheniensi, Thebano, Corinthiensi, Colossensi dicto Rhodo, ac Nixiensi, Carphiensi, Duracensi, Neopacensi, et Neopatrensi, Archiepiscopatibus et eorum dictique Patriarchatus provinciis, et aliis ultramarinis partibus, ad quas per nos est indictum passagium.... plenæ legationis officium auctoritate Apostolica committimus, *etc.*

11 *Sedes illæ Archiepiscopales eo tempore fere Ecclesiam Romanam sequebantur, et Patriarcham Latinum habebant, ut § sequenti dicetur. Sunt autem in Morea,* *ad varios Episcopatus* *seu Peloponneso,* Patræ antiquæ *et* Corinthus, *in Achaia magna* Athenæ, Thebæ, Naupactus *quæ etiam* Neopactus; *ac non procul inde* Neopatris, *seu* Patræ novæ, *quæ urbs Thebano Archiepiscopatui conjungitur in vetere Notitia Episcopatuum Auberti Miræi. Ejus Metropolita numero LXII, recensetur in expositione Andronici Palæologi senioris.* Dyrrachium *urbs Albaniæ, seu Macedoniæ, celebris, et proprii Principis eo seculo sedes.* Corcyra, *vulgo* Corfu, *maris Ionii; quæ una cum* Creta *adhuc subest Reip. Venetæ.* Smyrna *in Asia minore.* Rhodus, *cujus Metropolita* Colossensis, *et* Naxos, *insulæ sunt, illa in mari Lycio, hæc una Cycladum, etiam* Naxia, *seu* Paranaxia *dicta, cujus Metropolita XCIV, in expositione Andronici numeratur. Ad hasce regiones ab utroque Pontifice missus est, jam insuper Legatus sacræ expeditionis ordinatus, uti idem etiam Pontifex indicarat litteris Apostolicis Regi Cypri scriptis pridie Kalend. Julii.*

12 *Octavo, dum expeditio sacra Cruce-signatorum adornatur, timor belli novi Genuenses inter et Cyprios exortus est, cui avertendo ab eodem Urbano, X Kalend. Martii, anno Pontificatus sui* 3, *Christi* 1365, *missus est Pacificator, quem idem Pontifex binis aliis litteris, IV Nonas Martii, et VII Kalend. Aprilis incitavit, ut fœdera pacis acceleraret. Nec destitit adhortari, tum Adornum Ducem et Remp. Genuensem, tum ipsum Cypri Regem, ad pacem sequestro B. Petro ineundam. Extant Bullæ apud Waddingum* 24 *et quatuor sequentes.* *1365, ad Genuenses.*

§ II. S. *Petri Episcopatus, Archiepiscopatus, Patriarchatus.*

M*azzerius infra num.* 17. Quia ambassiata, *inquit,* *Fuit S. Petrus Episcopus* sive legatio ponderosa, periculosa, authentica, imperialis, et regalis erat, ideo oportebat Nuntium authenticum et in gradu alto esse. *Ideo ergo Episcopus creatus est. Cujus urbis, quove anno, supervacanea, ut in re clara, a nonnullis controversia instituitur. Saracenus in Menologio Carmelitarum, num.* 8, *in Vita S. Petri :* An Pactensis, *inquit,* an Pacensis Episcopus fuerit, et MSS. et typis traditi codices non uniformes. *Quinam illi non exprimit, nec de MSS. dicimus. Alegræus in Paradiso Carmelitico, in S. Thomæ elogio ita scribit, secutus Didacum Coriam :* Thomas, *non Pacensis in Hispania* cum in Hispaniam adventasset (ad quam a Magistro Generali ordinis cum Philippo Ferrariensi fuit missus, ut in provinciis illius, maxime Vandaliæ, Lusitaniæ, et Castellæ, quæ essent bona nutriret, et pietatis et sapientiæ et regiminis studio custodiret et augeret nutrita, ut recte colligit Coria noster) ex Carmelita Pacensis primum, ad instantiam Alphonsi Regis XI, factus est Episcopus, ut testantur Theatrum Ecclesiarum Hispaniæ, et Tritthemius. *Hæc Alegræus ex Coria. At Pactensem Episcopum, non Pacensem, appellat Tritthemius de Scriptoribus Ecclesiasticis, quod illud* Theatrum, *et cujus fidei sit, non latet.* Alphonsus *Rex obiit anno Chr.* 1350, *quo necdum Episcopus erat Petrus. De ejus in Hispaniam itinere silet Mazzerius; imo ex illius accurata descriptione,*

eum

Ex variis.

eum in Hispania numquam fuisse contra Coriam satis manifeste videtur colligi posse. Waddingus in Notis ad Vitam num. 10. Multi corrupto, inquit, legunt, pro Pactensi Pacensem; isque Episcopatus est in Hispania vulgo Badajoz, Latinis Pax Julia, et propterea Cauriensis lib. 1, cap. 10, lapsus est in Provincialatu Bætico (de quo infra ad Vitam num. 4.) ut facilius ad vicinæ provinciæ Extremæ-Duriæ Ecclesiam transferret, timet tamen lib. 11, cap. 11, ne vitium irrepserit impressionis, et pro Pactensi scriptum sit Pacensis. Rodericius de Osma Pacensis in discursibus patriis in eumdem incidit errorem. Silvester Marulus in Mari Oceano Religionum, titulo de ordine Carmelitarum amplius aberrans inscribit Precatensem. Hæc Waddingus.

sed Pactensis in Sicilia, et Liparensis,

14 Ceterum has similesve scriptorum errores pluribus indagare animus non est. Mazzerius infra scribit commissam illi esse Ecclesiam Pactensem in Sicilia. Sunt autem Pactæ urbs Siciliæ Episcopalis, sub Archiepiscopo Messanensi, vulgo Patri, ad oram maris, e regione insularum Æoliarum, seu Vulcaniarum, quarum præcipua Lipara Sede quoque Episcopali clara, sed Episcopatui Pactensi unita. Hinc in bulla Apostolica apud Waddingum 2, nominatur Episcopus Pactensis et Lippariensis. An pro Liparensi Episcopatum ei Melitensem perperam adscripserit Joannes Balæus centuria 5, de Scriptoribus Anglis, operæ pretium non est in illo auctore discutere, cui res deserti a se ordinis ignorasse non turpius est, quam omnem Ecclesiæ sanctitatem maledictis vanissimis proscindere.

creatus ab Innocentio VI, anno 1354

15 Hæc de loco primi Episcopatus. De tempore, quo Episcopatum adeptus, variant recentiores. Saracenus a Clemente VI, creatum scribit Antistitem. Sedit is a 7 Maii an. 1342, ad 6 Decemb. an. 1352. Huic consentire Coriam et Alegræum necesse est, cum Alphonsi XI, anno 1350, mortui, rogatu creatum velint. Auctor Appendicis ad Vitam num. 4, magis confundit omnia: Per Dominum Papam, inquit, Innocentium VI, primo assumptus fuit in Episcopatum Pactensem in regno Siciliæ, circa annum Domini MCCCXXXXVIII. Suffectus est Clementi VI, Innocentius VI, 16 Decemb. an. 1352 Hujus demum anno 2, Christi 1354, XVI Kalend. Decemb. renuntiatus est Petrus Episcopus Pactensis et Lippariensis, ita Bulla Pontificis. Decessor fuit alter item Petrus dictus Teutonicus, ex Ordine Minorum assumptus a Clemente VI, XV Kalend. Martii, anno Pontificatus 4, Christi 1346. Electionis Diploma Pontificium profert ad eum annum Waddingus tomo 3, Annal. Minorum bulla 107. Hinc festinus et incurius hallucinandi præbita occasio videtur.

16 Ab hoc Pactensi et Liparensi Episcopatu ascendisse ad Patriarchatum Constantinopolitanum scribunt Saracenus num. 9, Silvester Marulus supra, Joannes Paleonydorus lib. 3, de antiquitate Montis Carmeli cap. 12. Fasciculus temporum sub Urbano. Ab Pactensi ad Archiepiscopatum Cretensem erectum, inde ad Patriarchatum Constantinopolitanum tradunt Coria lib. 11, cap. 11. Alegræus supra, Guilielmus Eysengrenius in Catalogo testium veritatis an. 1348 Thomas a Jesu lib. 1, antiquitatis Carmelitanæ cap. 6, Trithemius, Petrus Lucius, Posserinus, Gesnerus, infra citandi, nulla facta mentione Episcopatus Coronensis, ad quem ab Ecclesia Pactensi ab eodem Innocentio VI, translatus est, VI Idus Maii, anno Pontificatus Innocentii 7, Christi 1359, data bulla, quæ apud Waddingum extat 17, in qua ita eum Pontifex alloquitur: Te a vinculo, quo tenebaris præfatæ Pactensis Ecclesiæ, cui tunc præeras, de Fratrum prædictorum consilio, et Apostolicæ potestatis plenitudine, absolventes, ad præfatam Ecclesiam Coronensem transferimus, teque illi præficimus in Episcopum et Pastorem, etc. Mazzerius infra num. 39, ait Papam in augmentationem status Ecclesiam Coronensem dedisse, quando Legatum Apostolicum in Orientem destinavit. Est autem

1359, Coronensis in Peloponneso,

Κορώνη, Ptolemæo lib. 3, Geographiæ cap. 16, urbs maritima Peloponnesi, in sinu Messeniaco Episcopatu insignis, sub Archiepiscopo Patrensi, subjecta eo tempore Venetis. Suffectus est Petrus Ludovico Turriano Mediolanensi, ad Patriarchatum Aquileiensem evocato. Urbis Coronæ situs, arcisque a Venetis extructæ, pluribus describitur in Sabellici supplemento lib. 16. Factus Patriarcha Constantinopolitanus habuit infra num. 80 Ecclesiam Coronensem in commendam ad vitam suam, et Ecclesiam Nigropontensem; adeoque hæc quasi alius ejus Episcopatus censeri potest. Est autem Nigroponte insula prope Achaiam, antiquis Eubœa, cujus Episcopus suberat Archiepiscopo Atheniensi. Insulam hanc integro post seculo Venetis eripuere Turcæ, quam expugnationem, et insulæ descriptionem exhibent Petrus Justinianus lib. 8, histor. Venetæ, et Sabellicus decade 3, lib. 8, sub finem.

et Nigropontensis;

17 Postea Archiepiscopatu Cretensi donatus est ab Urbano V, anno Pontificatus illius 1, Christi 1363, atque Urso successit, cui Innocentius scripserat anno Ch. 1359, ut ipsi Petro tum Episcopo Coronensi cederet legationem et regimen Smyrnæ civitatis. Est Archiepiscopalis Sedes in urbe Candia, Cretæ insulæ: non enim fuit Cretensis in Cypro Archiepiscopus, ut censuit Alegræus; cum hujus insulæ Archiepiscopalis Sedes sit Nicosiæ urbe primaria et regia. Petrus Galesinius in Martyrologio suo in Notationibus ad VIII Januarii facit eumdem in Cypro insula Episcopum Famagustæ, perperam, loco obitus et sepulturæ deceptus.

1363, Archiepiscopus Cretæ, non Cypri;

18 Demum ad Patriarchatum Constantinopolitanum ab eodem Urbano V, electus est, anno Pontificatus illius 2, Christi 1364, cum eum designaturus erat Legatum expeditionis sacræ quod fecit VI Idus (aut Kalend.) Julii, illius anni. Successit Guilielmo Latinorum tertio Constantinopolitano Patriarchæ, qui, teste Genebrardo, Callisto et Philotheo, Græcis Patriarchis et schismaticis, annos 10, adversariam, sed legitimam, tenuit cathedram. Commemorato Callisti obitu, ac Philothei restitutione, historiam suam concludit Cantacuzenus. Cum Philotheo ergo sedit B. Petrus. Quinam tunc illi Archiepiscopi subjecti fuerint, supra dictum est. Alegræus et Saracenus iterum admodum falluntur, dum Patriarcham factum asserant ab Innocentio VI, anno 1352, quo anno ipsemet Innocentius 16 Decemb. creatus Pontifex est. Ab hoc Guilielmus constitutus Patriarcha, non Petrus noster.

1364, Patriarcha Constantinopolitanus,

19 Saracenus labores in Constantinopoli ab anno Ch. 1370, ad 1376, toleratos ita describit num. 16. Quanta in illa urbe (Constantinopolitana) S. Petrus Thomas pro animarum salute tulerit, alserit; quantum fecerit, ab anno 1370, usque ad annum 1376, dicant sancti viri, quam cœpti sanctitate et admiratione virtutis illius, excitati ab orco peccatorum, et ab infidelitatis caligine consurrexerant; cum in ipsa Urbe Constantinopolitana ex politia Ecclesiastica adhuc multi degant homines Christiani Latini ritus, quos Caffalucos vocant, ex oppido Caffa per Maomettem Turcarum Regem eo translati, qui Christi fidem D. Petri Thomæ ope sunt amplexati. Testatur cœnobium in urbe Pera a Carmelitis inhabitatum. Verum qua ratione hæc consistunt? Nam Petrus anno Christi 1366, decessit, ut mox dicetur. Constantinopoli, qua tempore illius urbis Episcopatum tenuit, omnino non fuit. Christiani tunc illius imperio, non Turcæ potiebantur. Deinde Caffa urbs Tauricæ Chersonesi, antiquis Theodosia dicta, Genuensibus erepta an. Ch. 1474, ab obitu B. Petri 108, post expugnatam ab eodem Mahomete Constantinopolim 21, quo tempore omnes Latini nominis incolæ, quos Caffalucos vocat, navigiis in urbem Peram jussi sunt vehi, ut fuse narrat Ubertus Folieta lib. 9, histor. Genuensis.

in qua tamen urbe non fuit

20 Hæc de Patriarchatu Constantinopolitano, pro quo Alexandrinus ei tribuitur a Joanne Grosso Generali Carmelitarum in Viridario ordinis Carmelitarum, et ab

non Alexandrinus.

ab auctore Speculi ordinis Carmelitarum apud Waddin-*gum in elogiis B. Petri. Sed hinc natus error, quod Patriarcha Constantinopolitanus cum esset interfuerit expugnationi Alexandriæ.*

§ III. *Tempus et genus mortis, cultus sacer.*

Martyrio coronatus scribitur a quibusdam, perperam

S*aracenus num. 17, ita Petri mortem describit :* Nunc divina ope mea insurgat oratio. Siquidem cum pro Terræ sanctæ visitatione pius Pater vela ventis daret, Alexandriam appulit, ubi pietatis et Catholicæ officia fidei maximo cum sensu exercere cœpit : inerat enim ei tantus animi et corporis candor, eloquentiæ fervor, et spiritus calor, ut Alexandrinos cives benevolos ad se attraheret, conciliaret. At dum religionis Catholicæ propagandæ et contra Saracenos defendendæ studio flagraret acerrimo, infidelium turbæ turmatim in eum irruentes, ut erant feroci singularique crudelitate, universam rabiem illius infidelitatis in ipsum converterunt, et post ludibria multa, multaque mala pro Christi fide tuenda passus, innumeris tandem exantlatis laboribus, plenus dierum et bonorum operum, ad palum alligatus, telis infidelium vulneribus mille affectus, VIII Idus Januarii, hora a Deo assignata, obdormivit in Domino anno Dominicæ Incarnationis 1376, fidelibus collacrymatis, ad cœlum cantantibus Angelicis choris animaeve cta est e manibus infidelium. Sauciatum sancti Martyris corpus ereptum ad insulam Cypri defertur, et in Famagustano conventu nostri ordinis honorifice sepelitur. *Hæc Saracenus e suo sensu, ex alterius hæc addit :* Verum dum hæc Bononiæ meditarer, Reverendus Provincialis Turoniæ retulit mihi, in MS. Cancellarii regni Cypri extare, D. Petrum Thomam sagittis quidem confossum, sed vulneratum diu supervixisse. Deus, in cujus honore martyrium subiit, suo quoque tempore revelare non dedignabitur. *Eadem, phrasi solum mutata, scribit Saussaius in Supplem. Martyrol. Gallic. 6 Jann. Alegræus quoque :* Post Constantinopolitanum Imperatorem, *inquit*, Christi suavi jugo submissum (*quod contigit an. Ch.* 1357) validissime pro Deo fideque dimicans sua, telis sive lanceis ab inimicis in ipso bello confossus, semivivus Famagustam Cypri in navicula impositus adducitur, Boersio et Leone a S. Joanne dicentibus : Spiritum agere Martyr inclytus Christi, quem reddidit illico Salvatori suo anno 1366 *Joannes Palæonydorus :* Factus Legatus in Alexandriam, vulneratus infidelium telis, in Famagusta Cypri in die Epiphaniæ migravit ad Christum, civitate Alexandria capta anno Domini 1366 *Franciscus Marulus :* Factus est Legatus in Alexandria, et in Famagusta Cypri fuit vulneratus ab infidelibus, obiitque in die Epiphaniæ anno 1376. *Similia scribit Coria lib. 11, cap. 11 et nuper editum Breviarium Carmelitanum, a quibus* vulneribus multis inflictis et telis confossus *dicitur* Alexandriæ decessisse, et corpus Famagustam delatum. *Prævit Stephanus Lusignanus Cyprius Ordinis Prædicatorum, qui an. Ch. 1577 vulgavit idiomate Italico librum de Coronis, in quo Corona 5 ita scribit :* Petrus Thomas Ordinis B. Mariæ Virginis de Monte Carmelo, Patriarcha Constantinopolitanus, vir sanctissimæ vitæ, obiit Martyr. Sepultus est Famagustæ et ab omnibus reputatur Beatus.

Unde ea opinio,

22 W*addingus num. 2, in Notis suspicatur hanc martyrii opinionem invaluisse, quod* exemplar quoddam Gallicum Vitæ aliquis corruperit, ponens ad marginem in bello Alexandrino fuisse infidelium telis plurimis confossum, et postea Famagustæ vulneribus adhuc recentibus obiisse. *Verum potius suspicamur, quod Vita ab oculato teste et socio expeditionis Alexandrinæ descripta vulgo non extaret, hæc ex Epilogo verba desumpta num. 133 et seorsim lecta, id nonnullis potuisse persuadere. Ibi eum* Patriarcham, Prophetam, Apostolum, Confessorem, Doctorem, Martyrem, *ob susceptos nimirum labores gravissimos et pericula posse appellari, sed per catachresim quamdam significat :* Martyr Dei, *inquit*, si fas est dicere. Quoties proprium corpus martyrio exposuit, superius clare ostenditur. In conflictu igitur et captione civitatis Alexandrinæ vulneratus inimicorum telis obiit, *id est, obire potuit, quod ita se periculis ingerebat.* Martyr igitur et voluntate et facto fuit, *ob periculum re ipsâ aditum.* *Ex vitiis*

Vitæ repugnans.

23 *Si quis cap. 16 et 17 expenderit, facile perspiciet, Alexandriam ineunte Octobri an. Ch. 1365 expugnatam, Petrum nec unquam Saracenis allocutum, nedum ab iis captum, pauloque alligatum, et telis lanceisve confossum, sed illæsum cum classe in Cyprum rediisse, designatum a Rege Legatum ad Pontificem, ipsis Natalitiis festis in febrim incidisse, et VI Januarii anni* 1366. *Famagustæ naturali ægritudine expirasse. Atque ita* semper sensisse universum Carmelitarum institutum *scribit Waddingus :* quippe in libris vetustis ritualibus, *inquit*, ejus festum exponebatur sub nomine Confessoris. Missale impressum anno 1509, alterum anno 1544, tertium anno 1551. Kalendarium editum ex præcepto generalis Capituli ad S. Martinum in Montibus in Urbe celebrati an. 1564, ita habet : S. Petri Thomæ Episcopi et Confessoris.

Quo anno obierit

24 *In anno quoque obitus corrigendi Saracenus et Marulus supra, qui ad annum* 1376 *volunt superfuisse; Marcus Guazzo in Chronica, qui ad an.* 1375 *et Thomas a Jesu lib. 1, antiquitatis Carmelitanæ cap. 6, qui mortuum dicit* Famagustæ sub Carolo IV Imperatore et Clemente VI, anno 1350, *quæ ex Trithemio male intellecto desumpta sunt, cum eo tempore dicat illum* claruisse; *quo, si quid ab eo librorum editum est, quod mox inquiremus, tum id necesse est scriptum fuisse, cum needum Episcopus ullis gravioribus legationibus impediretur.*

natalis 6 Januarii,

25 *Natalis ejus celebratur VI Januarii in Florario Sanctorum MS. his verbis :* Apud Famagustam civitatem Cypri B. Petri Thomæ, Patriarchæ Constantinopolitani, et Doctoris percelebris, Carmelitici Ordinis Professoris. Hic post plures conscriptos libros, ac patrata miracula, die et hora a se præsignatis, feliciter obdormivit anno salutis 1366. *Carthusiani Colonienses in addit. ad Usuardum, et Canisius in Martyrologio Germanico :* Apud Famagustam civitatem Cypri B. Petri Thomasii Patriarchæ Constantinopolitani Ordinis Carmelitarum, qui vita, doctrina, miraculisque clarus, tempore Caroli IV hora a se prædicta, quievit in pace. *Paria habent Molanus in auctario ad Usuardum, (pro quo auctario ipsum Usuardum quinque seculis ante S. Petrum defunctum allegat Saracenus) Galesinius in Natationibus ad Martyrologium, Philippus Ferrarius in Catalogo Sanctorum, Octavius Cajetanus in Idea Sanctorum Siculorum, quorum verba Vitæ a se editæ præfixit Waddingus.*

sed 29 celebratur.

26 *Verum quod sextus Januarii dies festivitate Epiphaniæ Domini impediatur, ex indulto apostolico Pauli V, officio duplici ab universo Ordine Carmelitarum celebratur hoc XXIX Januarii, non XXIII, ut mendose legitur apud Alegræum. Stephanus Lusignanus in Chorographia et brevi historia insulæ Cypri ita de eo scribit :* B. Petrus Thomas Patriarcha Constantinopolitanus Carmelita sepultus apud Carmelitas Famagustæ cum multis miraculis. *Addit Marulus* in illo regno plurimum invocari tempore epidimiæ. *Eum implorari* pro morbo epidimiæ et pestilentiæ *observarunt quoque Palæonydorus, et ex Breviario antiquo Ordinis Saracenus, qui in titulo ad vitam S. Andreæ Fesulani, de quo nos XXX Januarii, ait hunc* mortuum esse eodem anno, mense, et die, quo S. Petrus Thomas translatus, *quem deinde num. 20 asserit decessisse* anno ab Incarnato Verbo 1373, VIII Idus Januarii. *Verum cum sæpius ante mortem S. Petri ad annum* 1376 *revocarit, ex variis auctoribus, non satis sui memor, hæc collegit.*

Contra pestem invocatur.

Ex variis. *collegit. Deinde quæ hæc translatio? num Alexandria in Cyprum? sed vivum et illæsum rediisse constat.*

§ IV. S. *Petri Vita, scripta.*

Vita S. Petri a Philippo Mazzerio, ejus familiari, scripta,

S*ocius itinerum et laborum* S. Petri *ultimis annis fuit* Philippus Mazzerius, *aliis* Macerius, *aut de* Manseriis, regni Cypri Cancellarius *infra num.* 104, *in epistola S. Petri ad Urbanum V Papam, et Carolum IV Imperatorem,* vir doctus, et in consilio Philosophus, *nec non in bello* miles verus et strenuus. *Hic* S. Petrum *tunc* Coronensem Episcopum *et Apostolicæ Sedis in Oriente Legatum in Cypro sæpius vidit admirabilia edentem prodigia, illius accurate contemplatus est sanctitatem, cum Regis Referendarius odiit, et tanta caritate complexus est, ut in Patrem spiritualem eum adoptarit, et vicissim in filium singulari amore fuerit ab eo adoptatus. Hinc uterque Regem Cypri in Europam comitatus, ad expeditionem sacram in Palæstinam Pontificem et Principes Christianos incitarit: uterque multis exantlatis laboribus pacem Bononiensem Vicecomites inter et Romanum Pontificem confecit: uterque belli subsidium a Venetis impetravit, et in classe adornanda plurimum laboravit; uterque in periculosa expeditione et fortem animum habuit, et aliis infudit: uterque Alexandriam captam retineri posse ac debere contendit: uterque ea relicta maximum mærorem sensit: nec mori aliter, nisi altero præsente visus est voluisse. Inciderat in febrim Petrus: mox evocatus adfuit Philippus, cum ille jam manibus, brachiis, tibiis emortuis, nisi Philippus adesset, se negaret, e vita posse decedere: et ut postremo mandavit verba, animam Deo tradidit. Philippus testamentum ejus atque ultimam voluntatem ex fide executus, amorem etiam vita functo præstitit. Hic igitur vir talis ac tantus, qui Petro nostro semper erat usus familiarissime, omniaque illius arcana perspecta habebat, res ab eo gestas, quas vel ab ipso didicerat, vel ipse oculis suis conspexerat, vel ab hominibus fide dignis acceperat, gravi, etsi uti tum erant tempora impolita, narratione complexus est.*

unde hic edita.

28 *Hanc necdum typis vulgatam, licet a pluribus expetitam, publicæ luci damus, ex Chronico universali MS. circa annum Christi* 1480, *compilato a Theodorico Pauli Gorcomiensi Presbytero et Vicedecano Ecclesiæ SS. Martini et Vincentii in Gorcomio oppido. Hic in prœmio Chronici, in catalogo Patriarcharum Constantinopolitanorum ita scribit:* Petrus Thomæ Carmelita præfuit Patriarcha anno Domini MCCCLXVI. *Deinde cum in eodem suo miscellaneo opere descripsisset originem constructionis civitatis Constantinopolitanæ, et elogia Imperatorum et Patriarcharum præmisisset, subjungit Vitam S. Petri cum hoc titulo:* Originalis Legenda B. Petri Thomæ Patriarchæ Constantinopolitani, Ordinis Dei genitricis Mariæ de monte Carmeli, compilata a Domino Thoma (*corrige Philippo*) de Manseriis, cum miraculis ejus. *Post epilogum auctoris, subnectuntur quædam ex Joanne de Faventia, de quo mox, et Joanne Hildeshemiensi ac registro Academiæ Bononiensis collecta, in quibus nonnulla emendanda, ut infra annotabimus. Interponebantur tituli, seu summaria rerum, at sæpe imperfecta, et subinde ipsi narrationi contraria, ita num.* 129 *adscribebatur:* Miraculum quare campanæ Angelico ministerio pulsabantur, *cum nihil ejusmodi isthic dicatur. Quare hujusmodi titulis omissis, qui vel ab ipso Theodorico vel alio Amanuensi, non a Mazzerio adjecti videntur; Vitam more nostro in capita et numeros distinximus, ac Notationes adjecimus.*

quando scripta

29 *Joannes Grossus Generalis Carmelitarum electus ann.* 1389, *ab obitu S. Petri* 23 *in Viridario Ordinis Carmelitarum apud Waddingum in elogiis hæc affert:* Vita istius Sancti habetur in multis partibus mundi, et præsertim in Anglia; cujus regni duo Milites, Dominus Joannes de Grey et Dominus de Stapylton, qui secum in captione prædictæ civitatis Alexandriæ fuerunt personaliter, ejus vitam gloriosam descriptam, sub inquisitione veridica tam secularium quam Religiosorum, ad partes Angliæ deportarunt. *Ex quibus constat Vitam a Mazzerio mox ab obitu S. Petri descriptam fuisse, priusquam a Gregorium XI Pontificem recens creatum a Rege suo Orator missus est. Successit Urbano V, Gregorius* 30 *Decemb. anni* 1370. *Petrus autem Rex a fratribus suis trucidatus est anno* 1372, *ut refert Bizarus lib. 7 historiæ Genuensis. Mortem illi a Jacobo Lusignano fratre, quem Imperator Turcarum ad id flagitium conduxerat, illatam pluribus describit Theodoricus Pauli post Vitam S. Petri, atque iterum in fine libri* Bellorum Dei, *ubi eum* propugnatorem fidei Jesu Christi *appellat,* et martyrizatum *scribit.*

An altera Joanne Faventino scripta?

30 *Dicitur in Athenis Franciscanorum Henrici Willotii, et in apparatu sacro Possevini,* Joannes de Faventia, Guardianus Parchiensis (*imo* Paphiensis) in regno et insula Cypri claruisse anno Domini 1370, et scripsisse vitam B. Thomæ Patriarchæ Constantinopolitani Carmelitæ libro uno. *Alii apud Waddingum in Notis nu.* 18 *tradunt eum vitam ex Mazzerio scripsisse. At posterius scripsisse Mazzerium contendit Waddingus, quod hic in Vita a se concinnata Faventinum scripsisse eamdem commemoret. Verum fallitur Waddingus: non meminit Faventini Mazzerius; ejus in appendice mentio fit, non tamen Vitæ ab eodem conscriptæ, sed anginæ meritis S. Petri depulsæ: ob quod beneficium Vitam ex Mazzerio potuit descripsisse, addito fortassis hoc miraculo. Waddingus ait in Præfatione* se hujus opellæ fragmenta aliquot diligenter perquisita accepisse, *quæ nec ipse profert, nec nos alibi vidimus. Saracenus in titulo citat* MS. Philippi Mazzerii, atque Joannis Faventini, et Cancellarii Cypri, *quasi* Cancellarius *aut* Faventinus *fuisset, aut certe ab utroque distinctus. Franciscus Gonzaga 2 par. Originis Seraphicæ religionis monast.* 11 *Provinciæ Bononiæ, ait Regii Lepidi in monasterio Clarissarum* asservari ossa B. P. Joannis Faventini, *quem XVII Decemb. refert Monstier in Martyrologio Franciscano. Is an ab hoc, de quo sermo est, diversus sit, ignoramus.*

Vita a Luca Waddingo ex Mazzerio

31 *Waddingus novam S. Petri Vitam conscripsit, quod (uti post alias rationes præfatur ad lectorem)* Mazzerius vitam scripserit humilem et valde diminutam, prout illa ætas ferebat. Ego, *inquit,* sordibus dilutis, et exuta senecta, feci noviorem auctioremque, additis duntaxat, quæ ex probatissimis monumentis accepi. Notas deinde uberiores addidi, in quibus procul feci plerosque errores auctorum, qui potius comminiscuntur quæ scribunt, quam referant, quæ gesta sunt. Graviter hoc vitio laborant aliqui, qui affectui succumbentes, quo volunt, et quomodo volunt, historiam deducunt, et incautum lectorem circumducunt. *Hæc Waddingus. En nempe ratio est, cur nos tanto labore antiqua et primæva auctorum monumenta colligere, discutere, et primogenio stylo in lucem edere, conemur.*

Ejus testimonium de S. Petri erga Deiparam pietate.

32 *Quæ Waddingus profert, ea fere apud Mazzerium aut in Appendice continentur, præter hoc de illius erga Virginem Deiparam pietate num.* 6. His aliisque acceptis beneficiis sanctissimæ Virgini devinctus, incredibili erga eam exarsit devotionis affectu, proposuitque nullum prætermittere obsequium, quod in tantæ benefactricis cederet honorem. Scripto peculiari libello ejus ab originali peccato indemnitatem constanter asseruit, et reliqua Virginis privilegia dictis celebravit encomiis. Quotiescumque orabat, laudes miscebat Mariæ; quæcumque obvia Mariæ simulacra reverenter salutabat; locuturus, nomen præmittebat Mariæ; antequam mensæ accumberet Mariana promebat elogia, et cibum putabat insipidum, si sacræ Virginis non condiretur memoria. In laboribus, in angustiis ad sacram hanc aram convolabat, insidiisque inimici hac arte occurrebat, ut singulis ictibus clypeum opponeret nominis Mariæ, cujus præsens semper sentiebat auxilium. Ingens hic pietatis ardor ita transmutavit affectum, mentemque possedit,

ut

ut nihil aliud sapere, nihil affari, nihilque videretur audire. Ex abundantia cordis os loquebatur: visum quippe est ejus cordi insculptum sacratissimum nomen Mariæ, non aliter quam Martyris Ignatii præcordiis divina Jesu vox apparuit impressa. *Hæc ille. De S. Ignatio agemus 1 Februarii, ubi discutiemus, quamobrem illius cordi nomen* Jesu *insculptum a recentioribus pingatur.*

S. Petri scripta. 33 *Inter acerrimos* immaculatæ conceptionis beatæ Virginis *defensores referunt* Petrum Thomam. *Bernardinus de Busto Minorita in suo Mariali, sermone 4 de Conceptione par. 3 et Ferdinandus Quirinus de Salazar noster de Immaculata Conceptione cap. 42, seculo 15, quo eum an. Ch. 1468, martyrio coronatum scripserat.* Multos alios libros Catholice et ingeniose ab eo conscriptos *testatur Baptista Mantuanus in Apologia pro Carmelitis. Tritthemius hos profert:* Super Sententias lib. 4. Sermones varios lib. 1 et quædam similia *Tritthemium sequuntur Petrus Lucius Belga in Bibliotheca Carmelitarum, Antonius Posservinus in Apparatu Sacro, Conradus Gesnerus in Bibliotheca, et alii. Quorum nihil nobis adhuc videre licuit, ut dum de iis ferre judicium*

VITA

AUCTORE PHILIPPO MAZZERIO, *Cancellario regni Cypri, ex MSS.*

PROLOGUS AUCTORIS.

Ab ortu solis usque ad occasum laudabile nomen Domini: quia mirabilis Deus in Sanctis suis, et sanctus in omnibus operibus suis. Novissimo vero mundo advesperascente et in maligno posito, mirabilis et vere benignus ipse Dominus Deus in Fratre Petro Thomæ ordinis B. Mariæ de Monte Carmeli, Reverendissimo Patriarcha Constantinopolitano, ac sanctæ Sedis Apostolicæ Legato pro sancto passagio: per quem Deus voluit illuminare Ecclesiam suam militantem, maxime Orientalem, in virtute luminis intemeratæ fidei Catholicæ, et exaltatione sanctæ Crucis. Et, ne tantum lumen temporibus nostris exortum, in istis partibus Orientalibus in regno Cypri sub modio abscondatur, ad excitationem devotionis fidelium Catholicorum, in laudem Dei, ejusque genitricis gloriosæ Virginis, et honorem sanctæ Crucis, cujus mysterium idem gloriosus Patriarcha *Auctor S. Petro nunc carus.* triumphanter prædicavit, ego Cancellarius Cypri quamvis indignus, et heu magnus peccator, qui sanctam ejusdem beati Legati vitam clare cognovi, in Domino Jesu et inter omnes homines hujus mundi, et, si fas est mihi dicere, super omnes ab ipso specialiter magis dilectus; omni carnali affectu postposito zelo, ejus sanctitatis accensus, ac pie coactus, de gratia Domini mei Jesu Christi, Virgine gloriosa inspirante, et beato Patriarcha Patre meo reverendissimo et amantissimo, cujus amore langueo, adjuvante, felicem cursum tanti Legati Apostolici ad bravium, quod nunc obtinet, ner ambigo, et aliqua mirabilia et miracula Dei de multis per ipsum in luce radiantia, plana narratione inferius describens declarabo. Cujus laudabilis vitæ tanti Patris veritatem partim ab ipso secretius habui, partim a personis *unde habuerit quæ scribit* authenticis et fide dignis. Et quod audivimus et vidimus, oculis nostris quoque perspeximus, et manus nostræ contrectaverunt de verbo hoc, et vita ejusdem Patris manifesta, quam vidimus, testamur et annuntiamus vobis fidelibus Christianis, ut gaudeatis, et gaudium vestrum in odorem tanti Legati plenum sit in Christo Jesu Domino nostro.

CAPUT I.

S. Petri patria, institutio, vita monastica, doctrina.

a Pater vero meus amantissimus de *a* Lingua-Occitana, Ducatu Aquitaniæ, *b* Petragorensi provincia, villa quæ dicitur *c* Salimosa de *d* Thomas, diœcesis *e* Sarlatensis, erat oriundus, et de parentela inferiore. Pater suus *f* massarius et terrarum non suarum cultor, animaliumque nutritor in gradu suo pauperrimus, duos filios videlicet Petrum Thomæ et unum alium, atque unam filiam habebat. Mortuo autem uno filio, remanente Petro Thomæ cum sorore sua, in anxietate paupertatis remanserunt. Sed videns juvenculus Petrus paupertatem patris et domus propriæ, a Deo inspiratus patrem reliquit, matrem, et sororem; et ivit in unum castrum vocatum *g* Mainpesier, ibi quærendo panem pro Deo et sustentationem vitæ, semper eundo ad scholas: et in brevi tempore taliter studuit, quod satis cito effectus fuit doctor puerorum. Aliquibus vero temporibus revolutis, venit in civitatem *h* Agennensem, ibique multis annis studuit in Grammatica, Logica, et Dialectica, semper nutritus de eleemosynis et labore proprio. Legebat enim scholaribus provinciæ Grammaticam, et postea Logicam usque ad vicesimum annum ætatis suæ, a Deo semper provisus de vita, nec in tota vita sua a patre vel domo propria unquam habuit valorem viginti florenorum.

Auctore Philippo Mazzerio, ex mss.

b S. Petrus in Aquitania

c d e

f parentibus pauperibus ortus, mendicando studet:

g docet pueros elementa,

h Grammaticam, et Logicam.

3 Prior autem Conventus cum Lectore B. Mariæ de Carmelo videns dictum puerum Petrum habilem, duxit eum in Lectoria, et stetit ibi per annum docens pueros in Grammatica et Logica. Quo facto Prior *k* Condomii ejusdem religionis videns ipsum, et admirans ejus subtilitatem et sanctam conversationem, duxit eum ad conventum Condomii, et induit eum habitu Fratrum ordinis B. Mariæ de Carmelo, ibique faciens professionem docuit Fratres juvenes per duos annos. Tunc ordo videns sufficientiam suam et devotionem, ordinavit quod legeret in civitate Agennensi Logicalia, ibique audivit Philosophiam, et stetit ibi per tres annos, et factus est *l* Sacerdos, mundus carne ab omni spurcitia juvenili, ac fervens in ardore devotionis intemeratæ Virginis Mariæ, agonem suum sine intermissione ei recommendans.

i

k Fit Carmelita.

Sacerdos l

B. Virginem pie colit:

4 Aliquo tempore transacto pervenit ad tantam *m* paupertatem, quod vix poterat habere vestes, candelas, aut oleum, aut alia parva necessaria; nihilominus tantam devotionem a pueritia in gloriosam Virginem habebat, et ei ita devote serviebat, ut factum est quod fraudari a desiderio non poterat. Tandem ipso semel existente post matutinas in dormitorio, et cogitans ad paupertatem suam, orando beatam Virginem Mariam pro adjutorio, fortiter timens ne studium propter paupertatem perderet, eadem hora Virgo Maria visibiliter sibi vigilanti et per dormitorium ambulanti apparuit, ipsum accipiens per cappam, et ducens per dormitorium, sibique dixit: Fili mi, ne dubites de paupertate, quia te non deseram; fortiter studeas, et servias filio meo et mihi. Quo dicto beata Virgo Maria ab oculis ejus evanuit. Adveniente summo mane Frater Petrus celebravit Missam de Virgine Maria, gratias sibi referendo de promissione. Missa vero dicta adduit unus *n* Miles de Patria illa, cujus nomen dedi oblivioni; qui Miles dixit Fratri Petro: Volo vobis confiteri. Confessione autem facta miles dedit sibi quindecim regales auri. Et ab illa die in posterum nunquam habuit paupertatem. Quod miraculum secreti sine ac devotissime in laudem Virginis mihi peccatori indigno per caritatem revelavit, et aliqua alia magnalia de ipsa Virgine, quæ propter levitatem meam, teporem, frigiditatem, imo iniquitatem de memoria mea (heu) evolaverunt. Utinam misereatur mei ipsa Domina mea!

m

ab ea recreatur promissa tolerandæ paupertatis subsidio.

n quod postridie accipit

5 Ordo vero suus ordinavit, quod in conventu Burdegalis legeret Logicam novam, quod et fecit per unum annum. Tunc ordo suus iterum posuit eum in *o* Albia, et legit naturalem philosophiam, et hoc per annum.

docet variis locis philosophiam

o

Auctore Philippo Mazzerio, ex MS.

annum. Et iterum legit Agenno per annum Physicam. Tunc ordinavit ordo quod iret Parisius. Et postquam intravit Religionem numquam dormivit sine tunica et scapulari, nec super plumam. Ipse autem stans Parisius mirabiliter profecit, et stetit Parisius per tres annos, et reversus est in provinciam suam, est factus Lector *p* Cathurcii, est mirabiliter incepit prædicare.

tempore siccitatis,

6 Ipso autem existente in Cathurcio, accidit quod quadam æstate tanta siccitas fuit in Cathurcio, quod omnes fructus peribant, fiebatque quotidie processio ab omni clero et populo ad impetrandam pluviam. Tunc ordinatum fuit, quod Frater Petrus Thomæ prædicaret statuto die. Die vero ordinata Frater Petrus totum Clerum et populum duxit extra civitatem per mediam leucam processionem faciendo, et ibi incepit sermonem suum; primo populum devotissime confortando, omnibus secure promittens pluviam, et quod in gloriosa Virgine tantam spem sponerent, et haberent illo die pluviam. Ipso autem prædicante, nulla nebula apparente in cœlo, nec aliquo signo pluviæ, sed Deo cooperante, et Virgine gloriosa intercedente, antequam sermo finiretur incepit pluere paullatim; et tantum pluit quod vix potuit populus reverti ad civitatem, propter abundantiam pluviæ. Illo miraculo viso illi de civitate et provincia reputabant ipsum Fratrem Petrum sanctum, et etiam propter vitam et conversationem suam mirabilem. Tunc ipse ab illa hora quæsivit occasionem recedendi ab illa provincia propter honorem, quem sibi faciebant, omnem gloriam humanam abominando. In Cathurcio autem stitit legendo, prædicando, et mirabilia faciendo per tres annos, et reversus est Parisius, ibique studuit per quatuor annos, et factus est Bacellarius in Theologia.

in concione promittit pluviam, opemque Virginis, et impetrat: habetur sanctus: fugit honorem: fit Baccalaureus Theologiæ.

a Lingua Occitana, et Lingua Occitania in antiquis actis et diplomatis ævo S. Petri dictis appellatur, quæ vulgo Languedoc, quod hi populi affirment vocula Teutonica ock, sive oc, ut ceteri Franci sua idiomate oui; ideoque reliqua Gallia vice versa Languedoui illis dicitur. Verum ut Languedocia proprio Galliam Narbonensem primam tantum complectitur, nullo modo Petragoricos includit. b Petrocorii Cæsari, Petrogorii Plinio, urbs Petrogoricum Ptolomæo, aliis Petrocorium, Comitatus titulo tum insignitum, in Ducatu Aquitaniæ: a Ptolemæo Vesunna appellata creditur.

c Waddingo vicus Salluceum, forte Sales est, quem Joannes Tarde Canonicus Ecclesiæ Sarlatensis, in delineatione diœcesis Sarlatensis, inter oppida Montpazerium et Belveram collocat, et parent sequentia. Perperam Saracenus et lectiones officii Carmelitani, Condomii natum referunt, ubi religioso instituto initiatus, et quasi renatus est. d An vicus Sales de Thomas appellatus, et ab eo etiam Thomæ illi cognomen? Waddingus opinatur a patre dici cognominatum. e Sarlatensis diœcesis avulsa a Petrocoriensi per Joannem XXII, anno Ch. 1317 circa adjacet, qua Dordoniæ ad Inanum oppidum miscetur. f Id est villicus, ut ex tomo 2, Codices antiquarum legum docet Josephus Laurentius in Amalthea onomastica, missa villa Bulengero de Imperio et Imperatore.

g Waddingo Montis pensieri castrum, oppidum hoc tempore Montpazerium Joanni Tarde, est ad fontem fluvii Drot e, in eadem diœcesi versus Aginnum. h Agennum, sive Aginnum, adjacet Garumnæ, medio itinere Tolosam inter et Burdigalam, urbs ipsa celebris, et Sede Episcopali olim ornata. Saracenus Michaelum studii causa scribit missum, an mendo typographico? i Lectura, vel Lactora, vel Lactoratum urbs, antiquitate, Episcopatu, pluribusque monumentis nobilissima, ut scribit Papirius Massonus, Egircio, flumine sublatior, in edita sita loco, vulgo Lectour, vel Lectoure, infra Auscorum metropolim. k Condomium, Waddingo Condomum, Saraceno Condumum, Sedes Episcopalis, ab Aginnensi et ipsa per Joannem XXII, avulsa, ad fluvium Bolsam sita, nec procul Lactora, Scipionis du Pleix Francicarum rerum scriptoris patria. l Tunicam sacerdotio admotum scribit Waddingus. m Saracenus narrat hoc miraculum patratum ad relevandam, non propriam, sed monasterii cujusdam paupertatem, cum Provincialis in solemni visitatione de illius paupertate sublevanda valde anxius esset, ad quamnam cum forsan provinciam probat? Eadem in Breviario ordinis leguntur. Italianus Cauricensis scribit in Hispania Provinciali accidisse provincia Betica. Sed quo auctore? numquam Hispaniam vidisse verius esse supra diximus. n Saracenus: Angelus Domini, mercatoris forma indutus, statim illi præsto fuit, et tantas illi aureas pecunias dedit, quanta necessitate urgebatur, eumdemque illud, quo facto Angelicus ille mercator evanuit. Unde hæc habuit Saracenus? Mazzerio ipse Petrus contrarium narravit. o Albia, Albia, et Albiga, Sedes Episcopalis ad Tarnim fluvium, 40 milliaribus Tholosa distat, de ea sæpe alibi. p De Cadurcorum metropoli, quæ vulgo Cahors, actum alibi.

Languedoc. Massonus. Agennum. Lactora. Condomum. Albia.

CAPUT II.

Laurea Doctoralis. Conversatio in Curia Pontificia.

Reversus autem ad provinciam suam, factus est Procurator ordinis sui, et venit in Curiam Romanam Tunc Generalis ordinis sui, existens in Curia, et videns ipsum Fratrem Petrum parvum corpore, et modicæ apparentiæ, et quod illi de provincia sua ordinaverunt ipsum Procuratorem ordinis, despexit eum in corde suo, et nolebat ipsum ducere præ verecundia in præsentia Cardinalium. Tandem motu Dei et B. Mariæ, Dominus *a* Taliarandre Cardinalis Petragoricensis audiens sufficientiam suam, et quod erat de provincia sua, voluit ipsum videre, et eum habere in prandio. Post prandium vero fuit mota quædam quæstio secundum usum Cardinalium: ibique fuit Frater Petrus cognitus et divulgatus mirabiliter, et cognita sua magna scientia et subtilitate, postea in Curia cœpit prædicare et disputare, taliter quod omnes mirabantur de ipso.

Constituitur Procurator ordinis: despicitur a Generali suo: a innotescit in Curia Pontificia:

8 Tandem ad promotionem Reverendissimi Patris Domini Cardinalis Petragorensis per generale Capitulum ordinis B. Mariæ de Carmelo ordinatum fuit, quod Frater Petrus iret Parisius, et cursum suum perficeret, ut posset doctorari in sacra pagina. Ipse autem ivit Parisius, ibique legit in conventu suo sacram Scripturam, et secundum constitutiones faciendi Parisius Magistros in Theologia, Frater Petrus non poterat licentiari nisi compleret cursum suum, videlicet quod legeret adhuc per quinque annos vel circa. Accidit autem nutu Dei, Virgine gloriosa disponente, quod Virgo ipsum suum devotum sublimare volebat, quod circa annum tertium ipsius F. Petri legentis fuerunt Parisius circa quatuordecim Bacellarii in Theologia, Religiosi et seculares, anhelantes et expectantes magisterium quilibet recipere illo anno, secundum ordinem Universitatis: adeo accidit, quod quædam erat orta inter Cancellarium Universitatis, et prædictos expectantes magisterium *b*..... ita quod debebat eligi Religiosus unus ultra numerum prædictum, propter discordiam prædictam, et ipsum doctorari cum aliis illius anni doctorandis. Tunc nutu Dei Magistri in Theologia fere triginta duo, inter omnes Religiosos Parisienses considerantes ipsius F. Petri sufficientiam, unanimiter vocem suam dederunt sibi, et ipsum elegerunt, et maxime Cancellarius, non obstante quod cursum suum non compleverat secundum ordinem Parisiensem. Factus est itaque Doctor in Theologia Frater Petrus de consensu omnium et contra constitutiones Parisienses, in laudem Dei et admirationem omnium.

Mittitur Parisios, b fit Doctor ante tempus.

Doctoratu ornandus

9 Et statim reversus est ad Curiam Romanam, videlicet in Avenione, cum honore non modico et laudibus infinitis. Tunc incepit mirabiliter prædicare coram Papa, et factus est in Theologia Regens in Curia. Visitabat Cardinales, prædicabat coram eis, disputabat, et solvebat quæstiones: prædicabat aliquando populo, et pluries faciendo duos vel tres sermones Clero et populo in uno die, collationibus Cardinalium post prandium exceptis. Et beatus erat Cardinalis vel Prælatus, qui Fratrem Petrum Thomæ in amicum domesticum et in mensa habere poterat.

redit Avenionem: concionatur coram Curia: gratiosus Cardinalibus.

10 Istum modum magisterii sui Parisius in substantia habui ab ore suo proprio. Insuper ipse confessus est, quod ipse existente Parisius et legente numquam in tempore suo propter lectionem ipse perdiderat unam Missam, quin semper celebraret ante lectionem, nec Matutinas. Et secrete mihi confitebatur, quod celebrando Missam suam quasi in aurora diei, et post Missam ascendebat cathedram ad legendum; Deus in Missis suis magis infundebat in cor ejus scientiam, intelligentiam, et veram expositionem sacræ Scripturæ, quam ante habuerat in studendo

Assiduus in officio Ecclesiastico, etiam inter docendum. scientiam divinitus hauriebat in Missa

dendo lectionem : et quod ipso legente in cathedra post Missam suam, talia sibi occurrebant, quæ numquam studuerat, et de quibus ipsemet mirabatur, Deo semper gratias referendo et B. Mariæ.

fugit partentalitates :

11 Ipso autem in tanto et alto gradu conscenso non obstante in Curia, semper subditus erat Priori et Conventui suo, semperque surgens ad Matutinas; et numquam in vita sua, quousque fuit Episcopus, et Sedis Apostolicæ Legatus, in conventu suo comedit extra refectorium, nec alium cibum volebat comedere quam pauperes Fratres. Propter conversationem suam sanctam, et mirabilem prædicationem, præ omnibus in Curia mirabiliter diligebatur et reverebatur, et specialiter a burgensibus, mercatoribus et mulieribus, quibus fecit dimittere per suam prædicationem superfluum cultum margaritarum capitis earum et ornamenta superflua.

feminas movet ut vanum ornatum dimittant

pro monasterio stipem amplam corrogat

12 Quod autem hoc sit verum, quod ipsum diligebant, confessus est mihi, quod semel propter penuriam non modicam Conventus sui Avenionis, ipse pietate Fratrum suorum motus, fecit semel unam quæstam in civitate sola Avenionensi. Et in sero reversus est ad conventum suum apportando mille florenos de quæsta unius diei : ita diligebatur propter virtutem suam, quod nemo ei petita negabat : et sic alebat et nutriebat Fratres ordinis sui ubicumque erat. Gloriose in tota vita sua impleta est promissio B. Mariæ prius sibi facta.

in concione nulli parcit,

13 In prædicatione sua utique parcebat nulli, nec Domino Papæ, nec cuicumque. In medio vero sermonis communiter homines ridere faciebat, aliqua pulchra moralia narrando; modo flere, modo ridere faciebat; et in fine sermonis sui omnis homo a facie ejus ædificatus et consolatus recedebat : quia Spiritus sanctus, sicut pie credo, a juventute sua per os ejus loquebatur, nec in sermonibus suis visus est spernere. Et in tempore suo non erat talis prædicator in Ecclesia Dei, verbis cujus opera præibant et sequebantur : et certe vita sua poterat dici non humana, sed divina; quia nihil terrenum affectabat, nisi solum augmentationem fidei Catholicæ, Fratrum suorum et omnium cum quibus loquebatur...... Verba autem sua ardentia erant in caritate non ficta.

risum et fletum movet, omnes ædificat,

in audiendis confessionibus prudens

14 In confessionibus qualis! quomodo reducebat peccatores ad viam Dei et ad pœnitentiam, et quomodo laicis declarabat dubia, et Clericis subtilia! Certe audeo dicere, quod pro uno peccatore ad ipsum recurrente, et ab ipso alias numquam viso, si oportuisset, corpus suum lætanter ad martyrium posuisset. Igitur pro domesticis quid fecisset? Caritatem ejus et virtutes difficile esset describere.

15 Ipso autem coram Deo sic clarescente, sic regente in Curia, Dominus Papa Clemens VI debitum universæ carnis c solvit : et debitis exequiis solenniter completis, funus ejus, in quodam d monasterio, e provisione Dei, portatum fuit : ab Avinione usque ad prædictum locum fuerunt duodecim dietæ. Ipse autem B. Petrus ab omni parentela Papæ et Collegio electus fuit ad prædicandum in itinere, et fecit duodecim sermones in itinere, quolibet die unum, mirabiles et ultra quam mirabiles. Beata ergo Maria Virgo, quæ tantum sublimaverat devotum Fratrem suum Petrum, iterum voluit ipsum honorare. Nam funere Papæ existente in ecclesia B. Mariæ de f Pugio Frater Petrus ascendit cathedram, ut prædicaret more solito : et propter labores itineris, et prædicationes præcedentes, invenit se ita raucum, quod loqui minime poterat, nec audiri. Ipse autem scandalum non posse habere prædicandi, timens incipere, vertit se ad imaginem B. Mariæ Virginis, orationem suam devote fundens. Qua finita, Virgine adjuvante, et populo audiente, incepit alta voce thema suum : et prædicavit, et ita clare sicut alios sermones umquam fecerat. Quam gratiam a beata Virgine Maria sibi factam ipse Frater Petrus, sicut mihi dixit, ipse B. Mariæ, et meritis beatæ memoriæ Papæ Clementis attribuit. Mira res et laudabilis : intemerata Virgo in famulo suo Fratre Petro dulcedinem suam mirabiliter ostendit.

c d e

in transvectione corporis Clementis VI,

in viæ 12 diebus concionatur,

f

ope B. Virginis, raucitate pulsa.

AUCTORE PHILIPPO MAZZERIO, EX MS.

a Talerandus *aliis, filius Comitis Petragoricensis, ex Episcopo Autissiodorensi creatus Presbyter Cardinalis S. Petri ad Vincula titulo Eudoxiæ a Joanne XXII, an. Ch.* 1331 *factus Episcopus Albanensis a Clemente VI.* b *Deest* controversia, *vel quid simile.* c 6 *Decemb*, 1352. d Casa-Dei *in Arvernis, ubi quondam monachus et Abbas fuerat.* e *Ita supremis tabulis mandarat ipse Pontifex.* f *Aliis de* Podio, *vulgo* le Puys. *Oppidum est Velaunorum*, Anicium. *De ejus æde cathedrali Deipara sacra, et frequentibus miraculis celebri, copiose scripsit Odo Gissæus Societatis nostræ.* Podium.

CAPUT III.

Episcopatus. Nuntiatura ad Imperatorem, Reges Apuliæ et Rassiæ.

a Aliquo tempore transacto Papa Innocentius VI creatus fuit; in cujus conspectu Frater Petrus gratiam invenit. Qui Dominus Papa mirabiliter in sermonibus Fratris Petri delectabatur, et videns sufficientiam et sanctam conversationem ejus, Fratris Petri Thomæ, et quod erat utilis, imo necessarius Ecclesiæ Romanæ, ad portandum nomen Dei et honorem Ecclesiæ coram Regibus et Principibus et filiis Christianorum; ipse Dominus Papa ordinavit Fratrem Petrum Apostolicæ Sedis Nuntium ad eundum in Apuliam ad Regem *b* Apuliæ c Ludovicum, et ad Reginam *d* Joannam, ejus consortem, propter aliqua magna negotia Ecclesiam Dei et regnum Apuliæ tangentia. Quod et fecit, et præceptum a Sede Apostolica sibi injunctum ad honorem Dei et Ecclesiæ laudabiliter fecit et complevit. Et hæc fuit prima legatio sua.

a

Mittitur Nuntius Apostolicus ad Regem Apuliæ.

b c

d

17 Et reversus est ad Curiam tempore intervallo. Et ipso Fratre Petro semper prædicante et populum Avinionensem reformante, nova in Curia venerunt, videlicet quod *e* Rex *f* Raciæ, qui modo se vocaverit *g* Bulgariæ Imperator, schismaticus ad gremium Ecclesiæ Romanæ pie venire volebat. Illo vero tempore Cæsar Augustus Karolus IV, in *h* Italia venit et *i* Romam. Consilio autem ventilato in Consistorio, Papa de consilio Fratrum ordinavit Fratrem Petrum Nuntium Apostolicum ad Imperatorem, et ad Regem Raciæ. Et quia ambassiata, sive legatio, ponderosa, periculosa, authentica, imperialis et regalis erat, ideo oportebat Nuntium authenticum, et in gradu alto esse. Dominus autem Papa dedit tunc *k* Fratri Petro Thomæ Ecclesiam Pactensem in Sicilia; et *l* factus est Episcopus. Ipse arripiens iter suum primo ad Imperatorem Romanum venit, cui summus Pontifex per Fratrem Petrum Sedis Apostolicæ Nuntium multa bona offerens, sibi misit pro parte ipsius Domini Papæ et Ecclesiæ, etiam tractaturus inter Ecclesiam et ipsum Imperatorem magnæ laudis et utilitatis Ecclesiæ, Reipublicæ et honoris Christianitatis. Quod et fecit quantum in eo erat : et Imperatorem in amorem Ecclesiæ per verba miræ prædicationis et devotionis, semper ad honorem Ecclesiæ, solidavit, roboravit, et confortavit.

e f

g

h

i

k

l

et ante ordinatus Episcopus Pactensis in Sicilia, ad Carolum IV Imperatorem

18 Recedente autem Domino Fratre Petro ab Imperatore, et versus Raciam iter arripiente, per Italiam, *m* Hungariam, et Sclavoniam transivit cum tantis periculis, quod familia sua pluries de die in diem mortem corporalem expectabat. Ipse vero firmus, constans et stabilis, nec labores appretiabat, nec mortem timebat, nec proprio corpori parcebat; sed confortatus in Domino, unionem Ecclesiæ et salvationem animarum cordialiter desiderans, omnia pericula itineris et laboris quasi ludum puerorum reputabat. Inter omnia autem pericula quæ pertransivit, aliqua miranda inferius narrabo. Nam Frater Petrus, requirente socio ipsius Domini Fratris Petri, a Domino *n* Archiepiscopo Nicosiensi interrogatus coram

tendit in Rasciam per multa pericula

m

n

Auctore Philippo Mazzerio, ex MSS.

coram pluribus, dixit quod ipso existente in societate ipsius Domini Fratris Petri Domini sui in via eundo in Raciam, accidit quod ipse Nuntius Papalis non potuit habere unam galeam, sed intravit in quodam ligno satis parvo cum familia sua. Et navigante de Venetiis eundo versus Raciam circa fines Sclavoniæ et *a* Achaiæ, Domino Fratre Petro in mari navigante, cuidam ligno magno Turcorum sibi occurrenti et appropinquanti, nullo ingenio humano evadere poterat. Tunc marinarii omnes et alii de vita eorum desperantes Nuntium Apostolicum exoraverunt ut ad Deum preces funderet pro liberatione ipsorum. Tunc Fratre Petro in oratione prostrato, et appropinquante Turcorum ligno, miraculose adeo cœlo claro, sole fervente, et nulla nebula apparente, subito quædam nubes condensa et spissa lignum ipsius Domini Fratris Petri circumfulsit, taliter quod lignum Turcorum valde prope remigando appropinquantis ipsius Nuntii Papalis ligni visionem perdidit; lignum ipsius Domini Fratris Petri versus terram navigando libere a Deo nebula mediante Turcos evasit. Miranda res, et miraculum obstupendum, ab ipso gloriosissimo Creatore clare suo servienti demonstratum.

orta ad ejus preces nebula, evadit navim Turcorum:

19 Retulit insuper idem Frater Petrus, requirente Domino prædicto Archiepiscopo Nicosiensi, quod eadem via semel tantam fortunam maris lignum supradictum Domini sui invasit quod desperati marinarii sine regimine aliquo inter fluctus maris lignum ubi volebant ducebant. Accidit autem miraculose, quod ligno appropinquante terram, et omnibus expectantibus mortem vicinam, Nuntio Apostolico in ferventiori existente devotione, subito quædam unda vel fluctuatio maris lignum prædictum in quodam lacu mari vicino et marinariis ignoto projecit integrum et salvum. Quæ res non modicum est miranda: nam fortuna pacificata inventum est lignum in lacu supradicto, remote valde a mari, et oportuit lignum desuper terram trahere ad mare. Sic enim a Deo per orationes ipsius Domini Fratris Petri salvati fuerunt, immensas gratias Deo referentes.

in periculo naufragii orans, extra mare cum navi transfertur.

20 Multis vero laboribus et periculis transactis, Deo adjuvante, famulus Dei in Raciam applicuit, et diebus aliquibus elapsis, ad præsentiam Regis Raciæ pervenit. Qui quidem Rex inter omnes homines mundi suo tempore major erat corpore, et terribilis facie. Consuetudo autem illius regni et magnificentiæ regalis est, quod quicumque ad præsentiam Regis venit, ante salutationem pedem ipsius osculatur, et alias reverentias non modicum superfluas facit. De quibus Dominus Frater Petrus Nuntius Apostolicus multoties ante præmonitus fuerat a pluribus, sibi dicendo, quod si in hoc deficeret, periculo mortis subiturus esset. Stante vero Apostolico Nuntio in præsentia Regis sine inclinatione aut aliqua reverentia, ne videlicet honores Ecclesiæ derogaret, quia Nuntius Papalis, omni tempore, postposito timore, a Deo confisus, authentice et gratiose Regem, prout decebat, salutabat. Rex autem militia et Baronibus circumdatus superbem Nuntium Papalem recepit, et multa verba magnifica et jactabunda secum habuit. Die autem constituto exponendi legationem, adveniente Fratre Petro, clare, et strenue in quodam sermone, legationem suam Apostolicam Regi exposuit. Sed in responsionibus superbiam, cautelas, et mendacia ipsius Regis Nuntius Papalis clare cognovit. Illi tunc omnes de familia Domini Fratris Petri reputabant ipsum Nuntium Apostolicum et ipsos mortuos, videntes crudelitatem et malitiam ipsius Regis.

Raciæ Regem non indigna demissione, venerantes, ... salutatione honestate, multaque alia tractatur

21 Transactis aliquibus diebus, et multis tractatibus in honorem Ecclesiæ Romanæ concordatis, et iterum malitiose ruptis; ipse Frater Dominus Petrus semper et quotidie officium divinum coram se authentice celebrari faciebat, sive in campis, sive in civitatibus et castris. Tandem Rege tyranno indurato, malitiam non modicam contra Ecclesiam Romanam ostendit, fecit præconizari, quod nullus Christianus Ecclesiæ Romanæ sub privatione oculorum Missæ ipsius Domini Fratris Petri Nuntii Papalis interesset. Erant multi ibi Nobiles Teutonici et alii stipendiarii ipsius Regis. Quo audito timor et tremor omnes fideles Ecclesiæ Romanæ apprehendit. Ipse vero fidelis Nuntius intrepidus pie et strenue eos confortans, et periculum, in quo ipse et fideles Ecclesiæ erant, bene cognoscens, omni timore mortis postposito, imo pro augmentatione fidei Catholicæ mortem desiderans, eis cum vultu sereno dixit, quod in crastina die, hora consueta, Missam solemnem personaliter gratia Dei celebraret, edicto Regis non obstante; et qui nostrorum fidelium interesse vellet, bene sibi placeret, et qui non, etiam contentus esset. Mane autem facto Dominus Frater Petrus hora consueta mortem pie expectans, loco authentico se præparavit ad Missam solemnem celebrandum. Et ecce fideles Ecclesiæ quasi ad martyrium cum gaudio currentes, alio alium non expectante, edictum Regis parvipendendo, omnes ad Missam ipsius Legati venerunt, et ipsam devotissime audierunt. Fuerunt autem ad Missam trecenti Teutonici, aliis Christianorum nationibus exceptis.

illius edictum, ne quis sacrum suum audiret, contemnit, et celebrat coram Teutonibus, idem edictum viriliter spernentibus.

22 Missa vero cum magna devotione completa; et Rege audiente, furore repletus, edicto Regali fracto pro omnibus Teutonicis mandavit. Advenientibus autem eis, Rex, facie turbata, zelo repletus eis dixit: Cur non timuistis edictum meum frangere? Nesciebatis quod ego præconizari feceram omnes oculos vestros eruere si Missam inimici nostri audiretis? Teutonicorum vero quidam miles et strenuus omnium aliorum Capitaneus, cujus nomen oblivioni dedi, a Spiritu sancto inspiratus, et a Patre meo animatus, pro omnibus aliis Regi respondit: Domine bene verum est, quod edictum vestrum audivimus, sed magis timemus Deum quam vos. Et quomodo talem Patrem solum celebrantem sine nobis dimisissemus? Bene scitis, quod nos omnes Catholici et fideles Ecclesiæ Romanæ sumus, et ex quo oculos nostros velletis eruere, non solum oculos, sed nos omnes mori pro fide Catholica defendenda parati sumus. Audiens autem Rex talia verba adeo mitigatus, incepit ridere et admirari de tanta constantia ipsius Nuntii Apostolici et Teutonicorum. Ex illa hora tantum honorem et reverentiam Dominus Frater Petrus recepit ab ipso Rege aliquibus temporibus, quod scribere non valerem. Tempore intervallo Rege obstinato, et *p* in perfidia remanente, Dominus Frater Petrus multas Ecclesias Metropolitanas, et alias illius regni ad unionem Ecclesiæ Romanæ reformavit, quæ prius schismaticæ erant. Et multis et infinitis periculis et insidiis a Rege cautelose ordinatis, cum difficultate, Deo adjuvante, a regno Raciæ ipse Nuntius Papalis Dominus Frater Petrus recessit sanus, et in Curiam reversus est.

quorum aliquo generose Regi respondente, ejus favorem meretur.

p multas Ecclesias reconciliat.

a 12 *diebus, nam 6 Decemb. obiit Clemens VI et 18 ejusdem Innocentius VI, electus est.* b Reges Apuliæ, et regnum Apuliæ, *ab Albertino Mussato, Cortusiis fratribus Joanne Villaneo, aliisque hujus evi scriptoribus, appellantur Reges regnumque Neapolitanum, alioquin Apulia propria tam* Daunia *quam* Peucetia, *inter Ferentinos et Salentinos, ad mare superum, sive Adriaticum jacet, vulgo* Puglia Piana, *et* Terra di Bari. c Ludovicus, *filius Philippi Principis Tarentini, nepos Roberti Regis Apuliæ, duxit* Joannam *Reginam, Caroli filiam, neptem Roberti Regis avi sui, cum Andreas frater Ludovici Regis Hungariæ a Roberto Rege Joannæ, quod fratris sui Caroli Martelli Regis Hungariæ nepos esset, cum regno maritus datus fuisset mense Septembri, an. Ch.* 1343, *mortuus est Ludovicus an. Ch.* 1353. d *Supervixit quartum nupta ad annum Christi* 1376. e *Rex cum litteris, hanc per electus causam, ad Pontificem miserat* Bassidarium Judicem Generalem, Nestegium Cephaliam Geren. ac Damianum de Cathara Apocrisarios et Procuratores, *ut ex litteris Apostolicis ad Regem postea datis constat.* f *Al.* Racha, Rascia *et* Rassia *dicitur. De ea Bonfinius in Epitome rerum Hungaricarum indice 2. in descriptione Danubii hæc refert: Ubi se* Savus Danubio miscet, superior Mœsia a Pannonia dirimitur. Dicitur autem vulgo ea Mœsia Servia, cujus primam occurrentem ex his locis partem hodie appelant Rasciam. Hujus vero primum contraque Pannoniam positum

Apuliæ regnum.

Rascia

situm oppidum est Belgradum... Inde ad M. P. ferme distat Smedris, hoc est, S. Andreæ nobile Rascianorum oppidum.... Inde ad locum, unde est Mœsiæ inferioris, utpote regionis Bulgarorum, principium, est oppidum Bllognum nomine, *etc. Hoc alias* Bodon, *et* Budonium, *dicitur; eratque Regum Rasciæ sedes, ut scribit Thurocius cap.* 33. g *Bulgariæ magnam partem tenebat. Thurocius* regnum Bulgariæ *appelat, et Principem ait sibi* Imperatoris Bulgariæ *titulum vendicare.* h *Utinum venit* 14 *Octob.* 1354, *Bassanum* 1 *Novembris, Patavium* 3, *Mantuam* 8, *ast* 4 *Januarii* 1355 *Mediolanum, ubi* 6 *Januar. corona ferrea coronatus est.*

i *Romæ corona aurea coronatus est* 5 *Aprilis festo Resurrectionis Christi ejusdem anni* 1355, *ut accurate describunt Cortusii lib* 11 *cap.* 1, 2 4, 6. k *In Bulla Innocentii dicuntur* de ejus religionis zelo, vitæ ac morum probitate, spiritualium providentia, et temporalium circumspectione, aliisque virtutum meritis laudabilia testimonia perhibita. l *Jussu Pontificis consecratus est a* Guidone *Episcopo Portuensi.* m *Innocentius Regi Hungariæ scribit, se, quæ coram et dicta vellet, Nuntiis Petro et Bartholomæo præscripsisse.* n *In insula Cypro,* Raimundo, *de quo infra num.* 116 *et* 130 o *An potius* Albaniæ *legendum? Ita Nuntii a Pontifice missi dicuntur in Bulla Apostolica ad* regnum Rassiæ, Sclavoniæ, et Albaniæ, *deinde regio Illyricorum occidentalis* Dalmatia *Venetis propinquior, orientalis* Albania *vocatur, cui contigua est* Rassia, *ob linguam Sclavorum etiam* Sclavonia *dicta. Ast Achaiæ littora potius Turcæ eo tempore infestabant.*

p *Addit Waddingus in Vita,* dolose egisse cum Pontifice Regem, *et* Apocrisarios, non tam Romanæ religionis affectu, quam declinando bello Hungarico, amandasse. *Verum* luisse postea justas pœnas suæ fraudis, a Ludovico *Rege Hungariæ contritum et humiliatum. Bonfinius Indice* 19, *ait* Bulgares, *qui a Ludovico defecerant,* expugnatos *fuisse. Thurocius cap.* 33. *et Bonfinius Decade* 2, *lib.* 10, *addunt regiam* Bodonem expugnatam, *et* Regem in Hungariam transmissum fuisse, *quem* Strachimerum, *sive* Strasimirum *appellant, an hic alius, qui in Bullis Apostolicis Stephanus? Basilius Joannes Heroldus in tabula Genealogica ad Nicetam Gregoram, et Chalcocondylam vult Reges Rassiæ generali vocabulo* Stephanos *dici, ut alibi* Ptolemæi, Cæsares, Abgari, Pharaones *dicti.*

CAPUT IV.

Legatio ad Venetos et Regem Hungariæ.

Legatus mittitur pro pace inter Hungaros et Venetos,

Temporibus aliquibus transactis Papa Innocentius, fidei inimicorum Orientalium destructionem, et Terræ sanctæ liberationem desiderans, tamquam pius Pater, mirabiles victorias, strenuitatem, sapientiam, magnificentiam, potestatem, et devotionem Ludovici Regis Ungariæ, cujus fama per universum orbem non immerito diffundebatur..... Illo tunc audivit, quod Rex contra Venetos illis diebus magnam *a* guarram faciebat. Papa vero unitatem pacemque Christianorum, et liberationem prædictam ad bonum finem deducere affectans; Legatum autem, Nuntium, aut Ambasiatorem non solum, sed et Ecclesiæ Dei cursorem promptum et fidelem, nulla pericula timentem, videlicet Dominum Fratrem Petrum Episcopum Pactensem, ad pacem Venetorum et Ungarorum reformandam misit Dominus Apostolicus; et Regi Ungariæ prædicto vexillum sanctæ Crucis et Ecclesiæ eidem Regi tamquam vexillatori inclyto, et quod passagium sanctum inchoaret, cum multis *b* temporalibus et spiritualibus gratiis Dominus Papa per eumdem Dominum Fratrem Petrum transmisit.

et ut Regem ad bellum sacrum excitet b

24 Ipse autem Dominus Frater Petrus bullis Papalibus præmunitus, et Apostolica benedictione recepta, iter suum arripuit, et transiens montes et Lombardiam, applicuit Venetiis. Ibique a Duce et Nobilibus magnifice et cum gaudio receptus, Ambasiatum suum Papalem Domino *c* Duci et consilio suo mirabiliter in quodam sermone declaravit; multis demonstrationibus et argumentis insolubilibus eos ad pacem admonendo et pie exhortando concludebat. Responsione vero Venetorum habita, transivit per castra, et incurrit tanta pericula mortis in itinere, quod scribere tædium esset. Nam stipendiarii utriusque partis, avaritia moti, pedes evangelizantium pacem turbabant. Sæpe enim et quasi quotidie aut continue insidias sibi ponebant, ipsum deridebant, et aliqui pacem in dolo secum faciebant. Ipse vero nihil terrenum dubitans, adeo constans et confortatus omnia pericula tam hominum quam fluminum etc. transivit, et in Ungariam applicuit, et a Rege mansueto et Catholico devote et Catholice magnificeque ad Ecclesiæ honorem est receptus. Tanta guarra tunc temporis inter Ungaros et Venetos fervebat, quod transitus ipsius Domini Fratris Petri per castra utriusque partis transeuntis magis potuit dici miraculosus et divinus quam humanus. Elapsis aliquibus diebus ipse Pactentis Episcopus Dominus Frater Petrus legationem suam Papalem authentice, reverenter, et gloriose Regi Ungariæ exposuit, Regem sublimando, ipsum pro parte Ecclesiæ honorando, multa bona temporalia et spiritualia offerendo, in timore Dei in amorem Ecclesiæ pie Regem confortando. Ipse autem Rex devotus et Catholicus Episcopo et Nuntio Papali benigne, clare, et dulciter ad omnia respondit, Deum invocando, Domino Papæ et sanctæ Ecclesiæ regratiando, multa bona offerendo, verum et devotum filium Ecclesiæ se monstravit.

venit Venetias, inde per multa pericula in Hungariam:

Auctore Philippo Mazzerio ex MSS.

benigne et honorifice a Rege excipitur

25 Ab illa hora Rex Episcopum multum honorabat, laudabiliter et honorifice sibi necessaria ministrare faciebat, ipsum libenter videbat, dicta sua et prædicationes suas dulciter audiebat, et de tanta sapientia et eloquentia Rex multum mirabatur. Tandem Dominus Frater Petrus multis demonstrationibus et exhortationibus præcedentibus et verbis divinis mediantibus Regem, tamquam leonem rugientem, et destructionem Venetorum proponentem, ad pacem pie convertit. Et non ad pacem Venetorum solum Christianorumque, sed ad destructionem inimicorum fidei et liberationem Jerusalem, ipse Dominus Frater Petrus Regem adeo induxit, tam humiliter et devote, ut Rex ab ipso Domino Fratre Petro ex parte Papæ venerabile signum et vexillum Crucis et Ecclesiæ recepit; et in manibus ipsius Nuntii Apostolici Rex solemniter juravit, personaliter infra decem annos proximos secuturos sanctum passagium manu forti facere, et iter versus terram sanctam arripere. Omnibus autem prædictis adeo laudabiliter approbatis et confirmatis, Dominus Frater Petrus cum magno honore suo et Ecclesiæ Dei, et benevolentia Regis, ab ipso Rege recessit; et transiens per castra inimicorum, et Ungaros et Teutonicos, qui ante velut leopardi prædam Venetorum sagittando accipiebant, jam mitigatos invenit: audierant enim voluntatem Regis ad *d* pacem esse conversam; et maximum honorem eidem Domino Fratri Petro fecerunt.

persuadet ei pacem, et sacram expeditionem.

26 Tandem multis periculis evasis Venetias, Deo auxiliante, pervenit, et ab aliquibus bene receptus et ab aliquibus minus, palatium Ducale ascendit; ibique coram Duce et concilio pacem tractatam, potestatem Ungarorum, et erga eos benevolentiam rebellem denuntiavit. Pax vero per famulum Dei tractata talis fuit, ut Rex Ungarorum totam Dalmatiam et Zadram Venetis dimittebat, omnes injurias remittebat, et amicus Venetorum efficiebatur; et ut pax et amicitia perfecta et æterna esset, Veneti caussa amicitiæ tantum quolibet anno unum equum album Regi præsentare debebant. Audientibus autem Venetis a Domino Fratre Petro pacem prædicatam in concilio, tumultus non modicus surrexit; et in concilio tractatu pacis ventilato, pacem minus bene consulti recusarunt. Episcopus autem Dominus Frater Petrus ingemiscens, multa bona introducens proponendo, et prophetice pacem honestam recusantibus malum inde venire clare eis prædicebat. Sed nihil profuit.

Venetis proponit conditiones pacis, explodituru

27 Et quia opera pacem diligentibus manifestare debemus, ut turbatores pacis judicia Dei cognoscant; accidit quod Domino Fratre Petro pacem prædictam annuntiante Venetis, qui ad guarram obstinari, de potentia humana et multitudine divitiarum confisi, quidam nobilis Venetorum existens in quadam curia Nobilium, et audiens relationem Nobilium de Domino Fratre Petro, quantum poterat pacem prædictam evadebat, et in verbis iniquitatis coram omnibus prorupit, et Domino Fratri Petro et Ecclesiæ Dei detrahendo blasphemavit. Et sic a multis Nobilibus bonum propositum pacis revocavit. Non attendens verbum propheticum

Auctore Philippo Mazerio, ex mss.

Præcipuus belli auctor, subita morte perit.

reliqui ab Hungaris vincuntur.

propheticum dicentis, Beati pedes etc. Sed Deus auctor pacis et amator veritatis, non in longum justitiam suam in blasphematorem dissimulavit. Nam Nobilis prædictus illo die proprie ad guerram properans atque alios confortans, subitanea morte periit: quæ res non modicum est miranda. Dominus autem Frater Petrus, videns quod non proficiebat, et quod in eo erat fecerat, cum dolore et lacrymis de Venetiis recessit, et ad Curiam Romanam rediit. Postea vero Venetorum et Ungarorum guerra fervente, et sanguinem effundente, adveniente prophetia Domini Fratris Petri, Veneti perdiderunt, et e Dalmatiam totam amiserunt.

a An. Ch. 1356, mense Junio cœpit Tarvisium obsidere, quod Zadra, seu Zara, antiquis Jadera, urbs maritima Dalmatiæ, a Venetis deficeret. Cortusii lib. 11, cap. 8, Thuroctius cap. 25 et 26.

b Waddingus in Vita nu. 17. In suppetias belli decimas trium annorum aliaque subsidia temporalia et spiritualia obtulit.

c Monuit Innocentius Joannem Gradonicum Ducem Venetorum inter alia, ut ea quæ venerabilis Petrus Episcopus Pactensis Apostolicæ Sedis Nuntius lator præsentium retulerit, credat indubie, illaque ad effectum votivæ consummationis adducat. Obiit Dux 28 Augusti hoc anno 1356. Electus Joannes Delphinus, intra Tarvisium obsessus. d Cortusii hæc ita confirmant: Mense Octobris inter Regem et Venetos treguæ (seu induciæ) statuuntur per quinque menses. His finitis, de pace magna fuerunt colloquia, sed sine fructu. e Hungari Zadram expugnarunt 17 Septembris an. 1357, partem exercitus ceciderunt an. 1358, mense Januario, quo anno pacem hac conditione conclusam referunt Cortusii cap. 11, quod Dominus Dux et commune Venetiarum omnes civitates et castra sita in Crovatia et Dalmatia libere debeant relaxare, et quod in suis litteris de cetero Dominos Dalmatiæ et Crovatiæ se non debeant nominare. Ipse vero Rex contra obtulit quod tenebat in Episcopatu Tarvisii. Hanc pacem, magis necessariam quam utilem, Dominus Dux et omnes cives laudaverunt. Hac de pace hæc Cortusii, et simul historiam sui temporis concludunt.

CAPUT V.

Legatio Constantinopolitana. Ecclesia Orientalis Romanæ reconciliata.

Intervallis autem aliquibus temporibus nova in Curiam Romanam venerunt, videlicet quod a Imperator Constantinopolitanus ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ venire volebat. Quod valde difficile erat credere, quia ab antiquo Græci separati sunt ab Ecclesia, et multoties in tractatibus Ecclesiam Romanam illuserunt. Nihilominus Papa Innocentius unionem Ecclesiarum desiderans, et filiorum peccata non recordans, sicut pius Pater advertens, considerans, et concludens, quod si per doctrinam et prædicationem alicujus Prælati Ecclesiæ Romanæ Imperator prædictus, et ejus populus Græcus ad veram obedientiam Ecclesiæ, Deo inspirante, venirent, per Dominum Fratrem Petrum. In talibus adeo consuetus, et onera sanctæ Ecclesiæ desperata super humeros suos assumens, de Deo confisus, auctoritate Apostolica fulcitus, de Curia versus Constantinopolim recessit Nuntius Apostolicus. Tandem post multos labores et pericula infinita Constantinopolim venit. Postea in quodam exercitu, ubi Imperator erat, venit, ibique ab Imperatore et suis Baronibus cum magnis laudibus et honoribus receptus fuit: et legatione sua subtiliter, demonstrative, et devote Imperatori exposita, cum Imperatore remansit, et responsionem non habuit; quia Imperator illo tunc factis armorum impeditus erat. Sed verba ipsius Domini Fratris Petri in cor Imperatoris intraverant, et ipsum mollificaverant, necnon et aliorum quamplurimorum Baronum Græcorum, in honorem et benevolentiam Ecclesiæ Romanæ ipsum Dominum Fratrem Petrum multum honoraverunt, et laute ei procuraverunt necessaria.

Mittitur Legatus Apostolicus Constantinopolim

adit Imperatorem.

benigne ab eo excipitur

29 Tandem aliquo tempore intervallo, et Domino Fratre Petro semper de fide Catholica cum Græcis disputante, dubiaque et cæcitatem ipsorum a Spiritu sancto per demonstrationem clare solvente, devotas orationes ad Deum faciebat, et corpus suum afflictionibus et jejuniis macerabat, ut ad verum lumen Ecclesiæ Romanæ cæcitatem Græcorum reducere valeret. Quid plura? Quidam male loquebantur, et alii bene. Sed Imperatore civitatem Constantinopolim adveniente, et Domino Fratre Petro continue sibi prædicante et docente, ipse Imperator factus est verus Catholicus, et obediens Ecclesiæ Romanæ, articulos fidei sigillatim confitendo, et sanctam Ecclesiam Romanam esse matrem suam asserendo; et hoc in manibus ipsius Domini Fratris Petri, tactis manibus ad sancta Dei Evangelia. Juravit etiam promittere servare, et facere observari pro posse, quæ ad sanctam Ecclesiam Romanam pertinent: necnon Patriarcham Græcum perfidum, et unitatis Ecclesiæ inimicum promisit deponi, et unum alium Catholicum eligi debere. Et ne ea quæ Imperator confitebatur et observari promittebat, irrita haberentur, admonitionibus piis et divinis ipsius Domini Fratris Petri mediantibus, Imperator tamquam fidelis Catholicus et devotus de manu ipsius Domini Fratris Petri Apostolici Nuntii corpus Dominicum suscepit devotissime. Longum enim esset scribere ea quæ Deus per manum servi sui Domini Fratris Petri ibi fecit ad laudem Dei, et Ecclesiæ suæ unitatem, et ideo caussa brevitatis dimittam. Sed ut appareat substantia prædictorum, quoddam instrumentum Imperiale ex prædictis Summo Pontifici missum inferius referabo, ad laudem Dei, qui per eumdem Dominum Fratrem Petrum tanta bona in Ecclesia Dei fecit. Forma autem instrumenti talis est:

cum reconciliat Ecclesiæ Romanæ:

sacram ei communionem tribuit.

30 Sanctissimo in Christo Patri et Domino Innocentio, Dei gratia sacrosanctæ Romanæ ac Catholicæ Ecclesiæ summo Pontifici dignissimo, Joannes in Christo Deo fidelis Imperator et moderator Romanorum, reverentiam quæ est debita et devota. Sanctissime Pater, in exercitu nostro, qui erat contra inimicos, venit Reverendissimus Pater et Frater Dominus Petrus Pactensis Episcopus, cum alio Fratre b Guilhelmo Episcopo c Cysopolitanensi. Et dictus Dominus Frater Petrus Vestræ Sanctitatis Nuntius C. S. litteras obtulit, in quarum lectione lætatum est Imperium nostrum et exultavit. Etenim invenimus in illis, quod Vestra Sanctitas scribit; quod nos juravimus et diximus, quod sumus fideles, obedientes, et devoti, ac reverentes cum multis Baronibus nostris, vobis et successoribus vestris, ac sanctæ Romanæ ac Catholicæ Ecclesiæ. Et asserebatis in ipsis litteris vestris, quod vos et Domini Cardinales et Episcopi vestri multum lætati estis, et hortabamini nos, ut quod incepimus opere perficeremus. Et vos vestros Prælatos et Barones in nostrum adjutorium provocaretis contra Turcos et alios fidei inimicos. Et quod dictus Dominus Frater Petrus nobis referret vestram voluntatem. Qui prudenter a nobis quæsivit nostram intentionem, si confiteremur quæ sancta Romana ac Catholica Ecclesia prædicat et docet. Et cum tunc non potuerimus respondere, voluimus Constantinopolim accedere, et ibi respondere: tardavimus propter aliqua quæ contigerunt nobis. Post hoc Constantinopolim venientes dedimus operam, ut plenarie responderemus.

Litteras Imperatoris ad Pontificem mittit,

b c

31 Scitote ergo, Sanctissime Pater, quod cum omni sollicitudine, qua possumus, laboravimus; et laboramus, ut Ecclesia nostra Sanctæ Romanæ Ecclesiæ uniatur, et cum consilio et deliberatione Baronum nostrorum dicto Domino Fratri Petro respondimus, quod sicut promisimus, ita volumus, et sumus obedientes et fideles ac devoti Romanæ Ecclesiæ: imo et promittimus, et juramus, et firmiter ego promitto et teneo omnia integre, quæ sancta Romana Ecclesia tenet, et ipsa fide volo vivere et mori, et nullo tempore ab ipsa discedam. Et sic promisi dicto Domino Fratri Petro, et in manibus suis juravi, præsentibus Episcopis multis, et servabo amodo fidem et fidelitatem summo Pontifici, quam servant alii Principes Romanæ Ecclesiæ. Nunc autem hoc facere non possum, quod totus populus obediat, quia non

quibus profitetur fidem Catholicam

non omnes sunt mihi fideles, nec obediunt, et multi insidiantur, ut habeant occasionem contra me. Sed omnino complebo et firmabo vobis, si adjutorium mittitis quod quæsivi, et nullus erit qui contradicat. Scio enim quod si venerit Legatus vester cum galeis et adjutorio quod quæro, omnes subjicientur, et erunt fideles vobis. Et nunc, Sanctissime Pater, ne contemnatis me filium vestrum: omne enim genus meum a *d* principio voluit obedire Romanæ et Ecclesiæ, et fidele fuit et subjectum, et etiam *e* proavus meus usque in finem vitæ suæ: et in obedientia, fidelitate, et devotione prædictis decessit. Et sic faciam ego omnino Deo auxiliante. Igitur ne contemnatis me filium vestrum, nec spernatis civitatem et terram meam, cum exiguo ei adjutorio, et omnia vobis subjicientur. Multa bona fecit nobis Deus postquam accepimus per dictum Dominum Petrum benedictionem vestram. Statim enim accepimus vivum magnum Principem Turcorum, et subjecerunt se nobis multa castra. Necnon, *f* qui se fecerat Imperatorem, habemus in carceribus nostris, cum uxore et pueris suis: et credimus quod totum est factum propter benedictionem vestram, de qua multum speramus. Omnia quæ scripsimus volumus adimplere.

et implorant auxilium contra Turcas.

benedictione Legati victoriam adeptus

32 Voluimus autem et *g* filium nostrum *h* Despoten Sanctitati Vestræ destinare, sed Dominus Legatus non judicavit ad præsens id fieri. Spero autem quod in brevi veniet ad Vestram Sanctitatem: et utinam ego ipse possem venire ad exhibendum reverentiam, quam debeo. Quæ autem scribere propter multiloquia obmisimus, dicto Domino Legato commisimus Vestræ Sanctitati referenda. Propter *i* Patriarcham vero non dubitetis: deponam enim eum et ponam alium, quem scio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ esse fidelem. Gratias autem ago vobis, quia misistis sic nobis sapientem virum et prudentem, de quo Imperium nostrum multum est consolatum, et omnes Romæi et Latini: propter doctrinam enim suam in meliorem vitam sunt mutati et confirmati. Recommendo me ipsum et meum Imperium Vestræ Sanctitati. Ad securitatem prædictorum et manifestam adimpletionem præsens insertum jussit fieri Imperium nostrum, quod *k* rubeis litteris manu propria more consueto signavit, et *l* aurea bulla est appensa. Scriptum est enim Constantinopoli in nostro a Deo custodito palatio Blachernarum, anno a constitutione mundi *m* sexto millesimo octingentesimo sexagesimo sexto, mensis Novembris septimo die, Indictione undecima.

constituit filium ad Pontificem mittere,

schismaticum Patriarcham deponere.

33 His omnibus laudabiliter peractis non solum Græci ad veram fidem reformati, et in meliorem vitam mutati; sed etiam Latini et Januenses et aliæ nationes Christianorum illic commorantium per sanctam prædicationem et doctrinam, necnon et devotam conversationem ipsius Domini Fratris Petri, adhifeabantur in devotione et unitate Ecclesiæ Romanæ, et lætantes animabantur contra Turcos ad sustinendum bella Dei in pace Ecclesiæ.

Latinos Constantinopoli degentes confirmat S. Petrus

a Joannes Palæologus, *dictus* Calojoannes, *filius Junioris Andronici, accepto a tutore* Joanne Cantacuzeno, *imperio (de quo ipse Cantacuzenus lib. 4, historiæ cap. 41 et 42) misit ad Pontificem* Apocrisarios Paulum Archiepiscopum Smyrnensem, et nobilem virum Nicolaum Sigeros. b *Waddingus in vita et Annalibus Minorum scribit* Minoritam *fuisse.* c *An* Chrysopolis *urbs Episcopalis, sub Archiepiscopo Philippensi, in Achia? In Bullis Apostolicis, et Annalibus Minorum dicitur* Sisopolitanus, *an aliqua* Sisopolis, *seu* Cysopolis *fuerit urbs Episcopalis, necdum reperimus.* d *Primus Palæologorum fuit* Michael, *qui Constantinopolim Latinis Imperatoribus eripuit anno* 1261. *Legatos misit ad Lugdunense Concilium an.* 1274 *et conditum in eo decretum fidei ratum habuit. Obiit, teste Nicephoro Gregora, anno Græcorum* 6791, *Christi* 1283, *et, quod se cum Romano Pontifice conjunxisset, ab* Andronico *filio, ne plebeio quidem ritu est sepultus; haud procul, castris, in quibus tunc erat, humo obrutus.* e *Proavus* Andronicus *senior, Schismaticorum summus fautor ideoque a Clemente V, III Nonas Junii, anno Pontificatus ejus* 2, *Christi* 1307, *excommunicatus. An hunc a nepote Andronico Juniore in monasterium detrusum vult resipuisse? Certe gravissimo morbo liberatum esse per aquam fontis* B. Mariæ, *et moriturum petiisse habitum monasticum, scribit Cantacuzenus lib.* 2, *cap.* 16 *et* 17. *Videtur potius hic proavus pro abavo positus. De abavo* Calojoannis Michaele *Catholico jam dictum.* f Matthæus *is erat filius Cantacuzeni, de cujus, uxoris, duorum filiorum, et totidem filiarum captivitate, agit Cantacuzenus lib.* 4, *cap.* 45. g Manuelem, *ut in priore epistola apud Bzovium an.* 1355, *num.* 39, *scribit. Hic postea imperium administravit. Princeps pius, prudens et eruditus.* h Δεσπότης Dominus. *Hanc appellationem, Imperatori, filiis ejus, et generis potissimum tributam, docet Pontanus noster ad Cantacuzenum.* i *Hic Callistus erat de quo passim Cantacuzenus; de ejus legatione ad Triballos et obitu cap. ultimo, libri* 4. k *Nicetas lib.* 1, *vocat* γράμμα ἐρυθροειήματον σφραγῖδί τε χρυσίᾳ καὶ σηρικῷ νήματι ἔμπεδον, κόγχης ἀναδευμένῳ ἅιματι, litteras rubrica notatas, sigilloque aureo, et serico filo munitas, quod conchæ sanguine tinctum erat. l *Zonaræ tom.* 3, γραφὴ χρυσόβουλλος, *et* χρυσοσήμαντος, epistola aureæ bullæ, *et aurei sigilli dicitur.* m *Is annus Christi est* 1358, *sed inchoatus a Septembri anni Latinorum* 1357, *ut in prolegomenis dictum.*

Chrysopolis

Michael Palæologus Imp. Catholicus,

Andronicus pl. schismaticus

Auctore Philippo Mazzerio, ex mss.

Despotæ titulus

CAPUT VI.

Iter in Cyprum et Palæstinam.

Tempore autem ordinato Dominus Frater Petrus Imperatori cum lacrymis valefaciens, versus regnum Cypri navigavit. Et applicante eo ad civitatem Famagustam Rex *a* Hugo bonæ memoriæ Jerusalem et Cypri præclarissimus et Catholicus inter omnes Reges Christianorum, adventum ipsius Domini Fratris Petri in regnum suum audiens, obviam sibi personaliter ivit eum tantis honoribus et solemnitatibus, quod majori Prælato Ecclesiæ Dei suffecisset, et Episcopum in civitatem suam *b* Nicosensem duxit. Dominus Frater Petrus videns sibi honores ultra modum per Regem impensos, ipsos quantum poterat recusabat, Regi benigne dicens: Non sum Nuntius, sive Legatus Papæ, sed quidam Frater peregrinus pauper, desiderans sepulchrum Domini visitare: et ideo placeat Regali Majestati mihi istos honores non facere, quia non sum dignus tantis honoribus. E contra Rex dicebat: Domine Episcope, bene cognoscimus vos, et quæ per manus vestras Dominus facere voluit: etsi non essetis Nuntius Papæ, neque Episcopus, nihilominus quia Magister in Theologia estis, et propter virtutes vestras, honorare vos vellemus. E contra Dominus Frater Petrus se humiliando, et sacram Scripturam pie allegando, respondebat, et sic pia lis inter ipsum et Regem oriebatur. Tandem Dominus Frater Petrus coram Rege prædicans, Rex multum ipsum laudabat, et amplius honorabat, et omnia signa amicitiæ familiariter sibi ostendebat.

a Ab Hugone Rege Cypri magnifice exceptus

b honorem declinat

35 Deo vero permittente Dominus Frater Petrus quamdam infirmitatem magnam habuit in Cypro; de qua ipse Rex et omnes sui in immensum dolebant, quod bene ostenderunt. Nam omni die infirmitatis ipsius Fratris Petri *c* Regina Jerusalem et Cypri manibus propriis cibum ipsius præparabat, nec de cibo comedebat. Quæ res non modicum est miranda. Pluribus enim diebus infirmitas ejus duravit, sed Deo favente, et Regina ministrante, consolavit et sanatus est.

morbo correptus,

c Reginæ manibus paratum cibum quandoque accipit

36 Vale ergo Regi et Reginæ faciens, ipsis regratiando de beneficiis, ad viam Jerusalem se disposuit: et contra consilium Regis, qui periculum ipsius Domini Fratris Petri, et malitiam Saracenorum bene cognoscebat, et quod via sua Saracenis manifestaretur pro falsis Christianis mercatoribus intimavit. Ipse vero admonitionibus Regis non acquiescens, de Deo confisus, mare transfretavit, et Jerusalem pervenit. Quomodo autem a fidelibus Christianis receptus fuit, longum esset scribere. Visitavitque sepulchrum Domini, et alia loca sancta, cum tanta devotione et lacrymarum effusione, quod omnes fideles provocavit ad lacrymas. Quomodo autem super sepulchrum Domini celebrabat devotissime; quomodo pro Fratribus Christianis Deum devote exorabat; quomodo Christianos in Jerusalem et terram sanctam inhabitantes pie confortabat, etiam usque ad mortem pro Christo sustinendam; quomodo martyrium affecta-

d Hierosolymam

invisit loca sacra

Auctore Philippo Mazzerio, ex MSS.

bat, non valerem verbis exprimere. Quid plura? Multi ac multi sibi dicebant: Pater non potestis evadere corporalem mortem; nam agnitus estis Papalis Nuntius esse. Ipse vero confortatus in Domino Jesu talia verba, parvipendens toto corde martyrium desiderans, si a Deo esset, velut alter Franciscus. Nam omnes Christianos cujuscumque nationis, quos habere potuit, congregavit in montem Sion *d* circa horam tertiam, coram omnibus Saracenis advenientibus omni tempore, postposito timore, gloriose et authentice prædicavit. Illo tunc Saraceni murmuraverunt, et timor invasit omnes Christianos. Quidam autem Saraceni et falsi Christiani dicebant, Quia bonus est; alii vero, Malus est.

publice concionatur

37 Ipse vero peregrinatione sua peracta, gratias Deo agens, per medium illorum ibat, et nemo in eum manum posuit, et reversus est Cyprum sine aliquo impedimento. Rex autem ipsum videns, et quæ fecerat inter Saracenos audiens, dulciter ipsum recepit admirando, et plusquam admirando, et Deo regratiando, quod a Saracenis vivus evaserat. Ipse quidem suæ præparationis impediente caussa aliquibus temporibus in Famagusta *e* remeante, Creatori suo Virginique gloriosæ sic totis viribus humiliter serviebat, quod omni media nocte vel circa in camera sua prostratus in terram tam devote et tam fervide, et sic tam intente in orationes prorupit, ut quasi raptus nihil mundani sentiret. Unde quidam suus Capellanus una vice, dum per suam cameram extincta luce pergeret, super ipsum Dominum Fratrem Petrum transivit, nec ab eodem sentitus fuit, ut narrabat. Et eisdem horis, quibus sic in orationibus prostratus erat, ignis de cœlo super cameram ipsius per Armenos et alios ibi vicinos et confines visus est quampluries descendere. Quod miraculum non solum per præfatos Armenos et Græcos, verum etiam per schismaticos et fidei Catholicæ alienos, et qui hoc, ut dictum est, viderant, est indubitanter approbatum. Ob cujus reverentiam et perpetuam memoriam Fratres Carmelitæ ipsius domus in Famagusta in aurora diei cujuslibet Missam constituerunt celebrari.

redit in Cyprum:

ferventer noctu orat,

igne super cubiculum ejus apparente

38 Omni autem intentione sua completa, Rege et populo ejus per prædicationem et sanctam conversationem ipsius Domini Fratris Petri ædificatis, ipse valefaciens Regi reversus est ad Curiam Romanam, et a Papa Innocentio et omnibus Cardinalibus gloriose visus est. Post aliqua tempora præclarissimus Hugo Rex Jerusalem et Cypri prædictus, Papæ Innocentio misit epistolas, in quibus continebatur quod Soldanus audiens adventum ipsius Domini Fratris Petri Papalis Nuntii in Jerusalem, ejus prædicationem, et recessum de terra sua, timuit et doluit, et pro *f* Admirato Jerusalem statim misit, et ipsum decollari fecit, eo quod ipsum Dominum Fratrem Petrum de terra sua permisisset exire.

redit Avenionem.

a Hugo Lusignanus, *infra num. 48*, de Lesignano, *cujus majores a Pictonibus Galliæ* (ubi Lusignacum castrum, *crebris bellis a Duce Monpenserio ann. Ch. 1575, eversum) oriundi, in Palæstina militarunt: ex quibus* Guigo Lusignanus *ultimus Hierosolymorum Rex, urbe a Saladino Ægypti Calypha an. Ch. 1187, expugnata, regnum Cypri ab Henrico II Rege Anglorum emit, summa, pro qua Templariis erat oppignoratum, repræsentata, itaque eo regno Lusignanorum familia potita est ad annum usque Ch. 1470, quo, extincto* Jacobo *puero, devenit in potestatem Venetorum.* b Nicossia *legebatur in MS. Est* Nicosia *sedes regia et Archiepiscopalis.*

c Leonora *Waddingo, filia Petri Principis Aragoniæ, Comitis Ripacurtiæ, et Montanorum, Jacobo II, Rege Aragonum progniti, quem Surita tomo 2, hist. Aragoniæ lib. 6, cap. 72 Comitem Ripacurtiæ, et Empuriarum vocat.* d *Waddingus*, in æde Fratrum Minorum. e *Idem* in cœnobio Carmelitarum. f *Sic infra num.* 4. Admiratus Hospitalis militiæ. *Apud Bulengerum lib. 8, de Rom. Imper. cap. 83,* Amiraeus *dicitur* Princeps Senatus Saracenorum.

[illegible] *Admiratus.*

CAPUT VII.

Legatio Apostolica universalis in Oriente. Creta ab hæresi purgata.

Papa Innocentius *a* informatus de diligentia, sapientia, et virtutibus ipsius Domini Fratris Petri; et quomodo Dominus per manum ejus in omnibus viis ejus et legationibus operabatur, Ecclesiam suam sanctam multiplicando et sublimando; informatus etiam per epistolas Regis Jerusalem et Cypri ac ipsius Imperatoris Constantinopolitani de virtutibus ejus; ipse Papa, de consilio Cardinalium, determinavit ipsum Dominum Fratrem Petrum Pactensem Episcopum ad partes *b* Romaniæ et Cypri mittere, non Nuntium Papalem singularem tantum, sed Legatum Sedis Apostolicæ specialem et universalem, ut in partibus prædictis *c* ædificare, plantare, evellere, contra inimicos fidei bellare, schismaticos ad unionem Ecclesiæ reducere, et ad omnia alia, quæ ad officium plenæ legationis Apostolicæ pertinere deberent. Et Papa dedit ei in augmentationem status sui Ecclesiam Coronensem. Ipse autem Legatus privilegiis Apostolicis munitus, benedictione Apostolica accepta, ad partes sibi injunctas pervenit. Et officio suæ legationis fungens, galeras Venetorum, Hospitalis et aliorum fidelium congregavit. Et *d* civitatem Smyrnarum sibi commissam, et alia loca suæ legationis Christianorum, pie et strenue visitans, Constantinopolim pervenit. Et Imperatorem contra Turcum guarram facientem, et adjutorio indigentem, ipse Legatus plurimarum *e* galearum comitatu associatus visitavit, et eum, sicut prius promiserat, confortavit. Et omnes suæ legationis Christianos in guarram Turcorum pie animavit: multa bona *f* spiritualia et temporalia offerens et promittens ibidem Imperatori prædicto et omnibus Magnatibus, et populo suæ legationis prædicando, sancte conversando, et corporaliter bellando ædificabat: multa opprobria invidorum et detractorum et falsorum Christianorum sustinebat, et multos labores corporales et pericula infinita pro multiplicatione fidei incurrebat: et plures victorias magnas intrinsecus et extrinsecus contra Turcos sibi dabat Deus.

Legatus Apostolicus universalis in Orientem mittitur,

ante creatus Episcopus Coronensis

juvat Imperatorem contra Turcas

40 Nam inter alias ipsemet cum galeis prædictis et galeis Imperatoris consilio ventilato ad quoddam castrum Turcorum, nomine *g* Lapzaco vocatum, a mari satis remotum ivit: Ipse quidem et sui manu forti castrum fortiter expugnaverunt, et tandem adjutorio Dei, et admonitionibus ferventibus ipsius Legati, post multos labores et pericula, castrum fortiter obtinuerunt: et gratias Deo agentes, castrum expoliaverunt et combusserunt, et consilio determinato posuerunt se ad viam galearum. His peractis Turci flammam habitationis eorum videntes, et dolentes, in magnis turmis congregati inter mare et castrum in insidiis latitabant, vindicare se de Christianis cupientes. Dominus autem Legatus de vita et morte in Domino confortatus, quinquaginta militum Hospitaliorum, plurimorum Venetorum, Jannensium, Anglicorum, Græcorum, et aliorum Christianorum turma associatus, agmine suo ordinato versus galeas ordinate tendebat. Et ecce Turci in diversis turmis de insidiis exeuntes, ululantes et vociferantes unanimiter in nostros Christianos fortissimum impetum fecerunt. Et statim alio alium non expectato omnes marinarii Christiani, et alii quamplures, vexilla sua relinquentes, viliter et in opprobrium fidei Christianæ ad galeas fugerunt. Dominus autem Legatus intestinis dolens cum militibus Hospitalaribus et nonnullis aliis occidentalibus paucis, Turcis restitit, et faciem non mutavit. Illo tunc bellum aggravatum est, quia Christiani nostri paucissimi, et Turci infiniti erant; semper defendendo et invadendo Turcos nostri Christiani versus galeas se trahebant. Tandem strenuitate militum Hospitaliorum, necnon et aliorum paucorum, et strenuitate et benedictione ipsius Domini Legati, Turcis devictis et retroactis, Deo operante galeas ascenderunt. In bello quoque prædicto septem de familia Domini Legati viriliter defendendo occisi sunt,

castrum Lapsacum expugnat

Turcis ex insidiis erumpentibus

[illegible] cum parva suorum manu restitit:

et

et quamplures alii Christiani fugientes. De Turcis vero trecenti mortui sunt et Capitaneus eorum. Et sic voluit Deus Legato suo victoriam dare in captione castri; et in bello quoque virtutem ejus et constantiam ostendere, et in fine belli de inimicis ejus vindictam accipere.

41 Talibus autem operibus, videlicet prædicando, docendo, bellando, infideles baptizando, schismaticos reducendo, et Ecclesiam Dei multiplicando, Dominus Legatus continue militabat, modo in Smyrnis, modo in Rhodum, modo in Constantinopolim, modo in Cyprum, modo in insulam Cretæ, modo in Turciam, modo cum multis galeis, modo cum paucis; et aliquando soli proprio corpori non parcebat navigando et guarram faciendo, opportune quoque et importune, in hieme sicut in æstate, in periculis maris, in periculis bellorum, in periculis hominum, et continuo in falsis fratribus, lætanter omnia sustinebat. Et tantum laboravit Deo auxiliante, quod tempore legationis suæ durante communiter Turci perdiderunt. Nam unus de majoribus Principibus Turcorum, videlicet Dominus de *h* Hatelogo, tributum reddidit, quod numquam antea alicui Legato vel Christiano fecerat, et Christianos abinceps in terram suam semper honoravit.

quemdam Turcam Ecclesiæ tributarium facit *h*

42 Postea autem Dominus Legatus in legatione sua sic proficiens, ab insula Crete nova audivit, quæ cor ejus non modicum conturbarunt, videlicet quod quædam hæresis abominabilis in insulam prædictam pullulabat, et specialiter inter Nobiles et majores illius insulæ. Dominus autem Legatus extinguere desiderans *i* hæresim antequam fortificaretur, omnia alia negotia suæ legationis postponens, in Candiam cum sola galiota applicuit; et hoc contra consilium omnium amicorum suorum, duabus de caussis. Nam galeas Venetorum plures ipse Legatus retinuerat, per verba suæ miræ prædicationis, in servitium Dei contra Turcos, per aliqua tempora ultra terminum galeis datum per Dominationem ipsorum. Et amici Legati dubitabant, quod, si veniret in Cretam, Dux Cretarum a Legato de facto repeteret propter stipendia galearum prædictarum, quod impossibile erat Legato solvere. Alia caussa erat, quod non iret Cretam, quia principalis illius hæresis erat cognatus germanus uxoris Ducis Cretarum; et ideo amici ejus timebant. Ipse autem Legatus Deum magis timens, quam homines, et mortem proprii corporis et amicorum parvipendens, de Deo confisus, et officio suo strenue fungens, omni timore postposito civitatem Candiæ ascendit, ibique a Duce non tamquam Legatus vel amicus, sed quasi inimicus receptus est. Et ideo supradicta dubia amicorum Legati et ultra evenerunt. Nam Dux prædictus, viam Dei nesciens, stipendia galearum prædictarum a Legato importune, superbe, et cum minis repetiit. Legatus autem verba ejus sapienter dissimulans, de hæresi subtiliter inquirebat, et tempus transibat.

quamdam hæresim oppressurus Cretam petit, *i*

contemptis propositis periculis

43 Inventa autem hæresi, hæreticos in civitatem Candiæ commorantes Legatus coram se vocari fecit, inter quos cognatus uxoris Ducis unus illorum et major erat. Jam hæretici hæresim suam firmaverant, insulam et fideles multos corruperant. Hæretici vero collatione facta, ad præsentiam Legati cum superbia, arrogantia, et indignatione venerunt. Legatus autem dulciter et pie eos in quodam sermone ipsos de fide examinavit. Ipsi autem verba bona et dulcia Legati parvipendentes, arroganter et non ad propositum responderunt. Tunc Legatus ipsos dividere voluit, et sigillatim unumquemque examinare, petens pro parte Ecclesiæ Romanæ adjutorium a *k* brachio seculari, videlicet a Duce. Dux vero ista audiens, furibundus et male dispositus, et ab uxore agitatus, ad Legatum venit, et multa opprobria sibi dixit, adjutorium sibi negando et ipsum minando. Quo facto quoddam mur-

...tat hære-...cos *k*

mur, ad promotionem amicorum hæreticorum, in civitatem et insulam, et in mortem ejus et suorum Latinorum Ecclesiæ Romanæ surrexit. Et tunc omnes familiares ipsius Legati reputabant se mortuos, et Domini sui horam mortis expectantes. Legatus autem talia videns, in Domino confortatus, nihilque timens, omnes suos Latinos Ecclesiæ suæ Romanæ pie confortabat, et usque ad mortem pro eis sustinendam pro fide Catholica, si expediret, laboravit.

AUCTORE PHILIPPO MAZZERIO, EX MSS.

opprobriis lacessitur

44 In crastino autem Legatus virtutem Dei et Ecclesiæ suæ ostendens, Ducem et totam civitatem pulsatis campanis *l* interdixit et excommunicavit, officium divinum suspendit, et ostia omnium ecclesiarum Latinorum claudi fecit, et Duci talia verba dixit, quod omnes mirabantur, dicendo, quod Ecclesia Romana fidelibus regna dabat, et ab infidelibus regna levabat; et in casu quod inobedientes et hæresim sustinerent, Dominus Papa a Venetis Dominationes Cretarum levaret, et alteri daret.

l *Ducem excommunicat, et civitati sacra interdicit, aliis additis minis*

45 Dux vero audiens magnalia Dei, et opera quæ a Deo faciebat, consilio habito, timor Dei percussit cor ejus, et incepit timere Papam et Dominationem suam Venetorum. Tunc mollificatus a Deo, personaliter ad Legatum venit, veniam sibi petens de præmissis. Legatum humiliter eum recepit, et per verba sancta ab omni malitia ipsum et alios revocavit. Et taliter quod Dux et consilium suum in examinatione hæreticorum fuerunt, et a Legato in præsentia Ducis condemnati fuerunt in mortem ignis. Hæretici juste condemnati, hæresim suam coram omnibus confessi sunt, quam coram Legato et omnibus revocaverunt, et devote veniam petierunt. Cognatus autem uxoris Ducis in hæresim perseveravit, et per Ducem proprium, brachium seculare, combustus fuit. Miranda res, et plusquam miranda fuit. Nam Cretenses tunc fautores hæreticorum, qui ante dentibus in Legatum fremebant, modo ipsum quasi adorant et venerantur, et a Duce et Nobilibus insulæ mirabiliter honoratus, quidquid petebat adimplebatur.

resipiscentes in gratiam recipit:

hæresiarcham pertinacem comburi curat,

46 Ipse autem Legatus hæresi extirpata et eradicata, Ecclesia sancta Romana triumphante, et Legato lumine sanctæ fidei insulam Cretarum illuminante, cum benevolentia et laudibus de Candia recessit, et in itinere suo in quadam civitate Cretarum applicans, *m* Canea vocata, ossa cujusdam hæretici hæresis prædictæ effodi fecit et comburi. Et transiens per legationem, et versus civitatem Smyrnarum, venit ad custodiam, cujus Legatus ipse labores et pericula ultra quam dici possit sustinuit, modo stipendiarios Smyrnarum propria pecunia et sudore solvendo, modo eos dulciter admonendo et prædicando, et pluribus vicibus cum eis contra Turcos personaliter certando. Et breviter omnes pecunias, sive de stipendiis suis propriis, sive de prædicatione et quomodocumque habere poterat, in custodiam Smyrnarum et guarram Turcorum, lætanter ponebat, parce vivendo. Et quidquid habere poterat de Cypro, de Rhodo, et communitatibus Januensibus et Venetis, in tali usu se gloriabatur ponere.

m *item ossa hæretici hominis refodi et comburi*

omnia sua in bellum sacrum confert.

a *In Bulla, qua instituitur Legatus Apostolicus, dicitur* Prædicator vir timoratus, et providus, et in lege Domini ipsaque fide Catholica admodum eruditus, in frequenter in arduis, et præsertim in illis partibus *Orientis* comprobatus, clarus scientia, plenusque multis virtutibus. b *Id est Constantinopolim* novam Romam, *quæ Romania appellata est* Romania. c *In Bulla*: Ut ibidem auctore Domino recta regens, et dirigens indirecta, et aspera convertens in plana, sicut diligens cultor evellas et destruas, dissipes et disperdas, ædifices et plantes *etc. nulla hic de crapula est.* d *In Bullis Apostolicis* Nicolaus Benedicti, Præceptor Domus Venustiæ Hospitalis S. Joannis Hierosolymitani, *dicitur una cum Petro*, et Smyrnarum civitatis Vicarius et Capitaneus. *Ipse autem Petrus ad urbis hujus tutelam, et defensionem Orientis præfuit exercitui Crucesignatorum.* e Certas galeas, *id est, triremes*, sub Romanæ Ecclesiæ nomine et vexillo tenendas destinavit Petro Innocentius, *in litteris Apostolicis.* f *Idem indulgentias plenarias concessit euntibus ad hoc bellum, subsidium in Orientibus etc.* g *In historia Musulmannica Turcorum Leunclavii lib.* 13 *Lepseke dicitur quod antiquis* Lampsacum, *Asiæ ad Hellespontum oppidum, istha haud multo ante se primum infuderant in Græciam Turcæ.*

h

Auctore Philippo Mazzerio, ex MS.

h *Waddingus* Dynasta Alti loci. i *Innocentius peculiari diplomate statuerat* Petrum *generalem Inquisitorem hæretica pravitatis in partibus suæ legationis.* k Facultatem concesserat *Innocentius* invocandi ad hoc, cum opus fuerit, auxilii brachii secularis. l *Et hæc et facultas concessa*, contradictores, rebelles, et impedientes quoslibet per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendi. m *Urbs Episcopalis in Creta Occidentali, et post* Candiam *totius insulæ præcipua. Bellonius veterem* Cydoniam, *seu* Cydonem, *existimat esse, commodissimus hic portus Waddingus perperam* Candæ urbem *legit.*

CAPUT VIII.

Inauguratio Petri Regis Cypri. Schismaticorum reductio.

a Tempore intervallo et bonæ memoriæ *a* Hugone Jerusalem et Cypri Rege viam universæ carnis soluto, Petrus ejusdem primogenitus ad sceptrum regale veridico et hæreditarie pervenit. Et quia Legatus talis et tantæ famæ erat, opera sua manifestabant; b inclytus atque devotus Princeps *b* coronam Jerusalem et sacram unctionem regalem desiderans, pro Legato misit, ut ab ipso sacraretur et coronaretur. c Legatus vero in *c* Rodura erat, et præ laboribus præcedentibus fortissime febribus infirmabatur. Nam ad festa circa Natalem Domini in loco jacuit usque circa festum Paschæ proxime subsecutum. Quo festo appropinquante, et termino coronationis Regis imminente, Legatus infirmitatem propriam parvipendens, et honorem Ecclesiæ, videlicet coronationem prædictam, desiderans, ipsum in pedibus sustinere non valens, in galeam portari se fecit. Et ipso navigante versus Cyprum, de infirmitate sua valde aggravabatur taliter quod sui desperabant ipsum non posse vivum applicare Cyprum. Sed Deus, qui sanctum propositum Legati cognoscebat, qui cor et renes scrutatur, in Legatum miraculum evidentissimum ostendit. Nam galea applicante in portu Paphensi, Legato in lecto quasi mortuo apparente, Dominus Berengarius Gregorensis Nicosiensis Decanus, ejus socius, de galea per porticulam pauperis exivit, ipsam post eum clausit, in civitatemque ivit hospitium præparari, in quo corpusculum Legati requiescere posset. Et hospitio præparato, Dominus Berengarius ad galeam reversus est infra quasi horam a recessu ejus a galea. Et ecce opera Dei et mirabilia ejus! Nam eadem hora qua recessit Dominus Berengarius Gregorensis, ad plenum sanus sine aliqua febre vel aliqua infirmitate de lecto surrexit, et super puppim galeæ ascendit lætus et hilaris, Deo regratians in immensum. Dominus vero Berengarius ipsum videns stantem supra puppim, cum admiratione non modica Legatum interrogavit, quomodo stabat; respondit, Valde bene. Et quomodo statis? Ipse dixit : B. Gregorius me sanavit.

Vocatus ad coronandum Regem Cypri, æger eo properat

subito sanatur ope S. Gregorii

48 Descendit autem de galea, et venit ad civitatem et hospitium sibi præparatum, et abinceps nullam infirmitatem habuit. Miranda res et clarissimum miraculum est omnibus a Domino patefactum : de quo ab ipso Domino Berengario socio cum devotione non modica mihi referente, sibi amicabiliter consolanti. Legatus autem tunc ad Regem veniens, si a patre honores et amicitias receperat suo tempore, a filio vero non minus. Rex Petrus cum laudibus et magnificentiis contra eum ivit, et eum devote et humiliter recepit, honores decentes sibi exhibendo. Et a Regina matre ejus, et *d* Regina consorte ipsius, et ab d omnibus Nobilibus, Dominis et Dominabus, cum gaudio et honore susceptus est. Tempore autem statuto et determinato ipsius Regis coronationis, et multis prædicationibus et divinis admonitionibus ipsius Legati præcedentibus, Rex, Regina, Legatus, omnis exercitus, et populus utriusque sexus, in Famagusta, cum magna solemnitate, venerunt : et aliquibus peractis solemnitatibus ad talem actum pertinentibus, ad requisitionem omnium Baronum nobilium regni, necnon et totius populi, una voce clamantium, Legatus Pontificalibus indutus, cum omni Clero solemniter associatis suffragiis, cæremoniis ad hoc pertinentibus laudabiliter et devote peractis, cum omni gaudio et laude Dei, in ecclesia Cathedrali Famagustana, coram omnibus, ad honorem Dei et Ecclesiæ suæ sanctæ, et multitudinem fidei, et destructionem inimicorum Crucis, Petrum de Lezignico jam coronatum corona Cypri, oleo sancto inunxit et sacravit, et coronam Jerusalem hæreditarie sibi legitime pertinentem super caput ejus posuit, et ipsum solemniter coronavit : et factum est gaudium universale ab omnibus Christianis Orientalibus, et maxime accipientibus. Et duravit solemnitas post coronationem multis et multis diebus in Famagusta, et postea Nicosiensi; Legato semper prædicante, docente, et in viam Dei et inimicorum fidei destructionem, Reges et alios confortando.

magnifice excipitur

Regem coronat et inungit

49 Multis autem diebus transactis ad aures ipsius Legati pervenit, quomodo Episcopi et Sacerdotes Græci, et omnis populus Græcus Cypriensis, schismatici erant, nec Ecclesiæ Romanæ reverebantur : imo fideles nostros ad ritum ipsorum, quantum poterant, inducebant. Legatus autem ista audiens, et clare videns Ecclesiæ Catholicæ perditionem, suspirando condoluit et ingemuit. Ipse autem unionem Ecclesiarum et cæcos ad verum lumen Ecclesiæ reducere desiderans, informatione facta, et a Rege petita licentia, Episcopum majorem Græcorum, et omnes Sacerdotes ejus quos habere poterat, in ecclesia majori Nicosiensi ad se convocari fecit. Ibique Legatus Clericorum et sapientum Latinorum turma associatus, ecclesiæ januis omnibus clausis, ne tumultus Græcorum fieret, sedens coram altari majori, Episcopum Græcorum et omnes Sacerdotes ejus coram se vocari fecit. Ibique dulciter et demonstrative sacram Scripturam eis exponens, et errorem eorum clare demonstrans, ipsos ad veram fidem et Ecclesiæ Romanæ veram obedientiam benigne informabat. Et jam multi et multi confessi sunt errorem eorum, et reformati sunt.

Schismaticos in templum convocat, errorum arguit, et quosdam convertit

50 Sed diabolus de tanta utilitate Ecclesiæ invidens, cor cujusdam Sacerdotis obstinati et perfidi alios inflammavit, et in verba iniqua et involuntaria alios in ecclesia existentes commovit, et contra Legatum alta voce prorupit. Populus vero congregatus ad fores ecclesiæ, audiens rumorem verborum prædictorum in ecclesia, incepit murmurare et clamare contra Legatum. Et factus est subito concursus totius populi Nicoliensis ad ecclesiam cum rumore, dicendo : Moriatur Legatus. Sacerdotes autem mali Græci in ecclesia strepitum populi furentis audientes, januas ecclesiæ aperuerunt. Et ecce totus populus furibundus cum clamore valido ecclesiam intravit. Legatus autem hoc videns, multis Latinis fugientibus, et se abscondentibus, illis Latinis qui secum remanserant dixit : Confortamini in Domino, afferte Crucem coram me, et lætanter moriamini pro fide Catholica. Nec motus, ab eo loco ubi sederat surrexit in pedibus coram altari majori, et facie non mutata versus inimicos suos firmus stabat, et dulciter mortem expectabat. Populo autem congregante, statim ad palatium nova venerunt. Et ecce subito, Rege præcipiente, Princeps Antiochiæ frater Regis se armavit, et plures milites cum eo, et equos statim ascenderunt, et ad ecclesiam cucurrerunt. Princeps autem verus Catholicus et devotus cum baculo in manu populum percutiens subito de ecclesia ejecit : et sic gratia Dei Legatum pium a morte liberavit. Tunc omnes fideles Christiani Deo gratias reddiderunt, et Legatum Martyrem voluntarium reputaverunt.

tumultu contra se excitato, intrepide ad mortem se offert

submissis militibus, e manibus furentis populi eripitur :

51 Ipse autem Legatus a Spiritu sancto confortatus nullum timorem habuit, nec habere ostendit, et contra consilium amicorum ab inceptis non cessavit. Nam postea Græcis prædicando, ipsos instruendo, modo

Episcopos aliosque Græcos convertit:

modo cum minis, modo cum bonis verbis, officio legationis suæ strenue fungens, et Rege Catholico et devotissimo consentiente et favorem dante, Legatus opportune et importune Episcopum majorem Græcorum, et alios Episcopos, fere omnes Sacerdotes Græcos insulæ regni Cypri, ad obedientiam Ecclesiæ Romanæ, Deo operante, confirmavit. Quod autem per Legatum, aut Prælatum numquam factum fuerat, et usque hodie per manus Archiepiscopi Nicosiensis confirmati sunt, et Papæ et Romanæ Ecclesiæ obediunt. Mira res et miranda, et quanta pericula mortis magna pro Ecclesia sustinuit: et quanta bona in Ecclesia fecit: et quantas animas perditas ad cælum Deus per eum revocavit. Ecclesia Catholica in Cypro sic multiplicata et decorata, et Ecclesiis et Sacerdotibus Latinis, Græcis, Armenis, Nothorinis, et aliis lege divina a Legato data; ipse valefaciens Regi et Reginæ et omnibus aliis, multisque documentis eis datis, a Rege qui multos honores et amicitias, in principio, in medio, et in fine eidem contulerat, cum lacrymis pietatis recessit, et versus Rhodum et Turquiam gressus suos, sicut consueverat direxit.

a abit in Rhodum.

a *Obiit* Hugo *an.* 1362 *in itinere, cum in Europam proficisceretur, imploraturus Regum Christianorum auxilium contra Saracenos pro recuperanda Terra sancta.* b *Nam ante discessum patris ex insula, Rex Cypri coronatus erat.* c *Seu* Rhodo

d *Echiva, filia Rupini Montfortii, quam sibi sanguine junctam ut duceret, potestatem olim fecerat Clemens VI. IV kal. Junii, anno Pontificatus I, Christi* 1342, *ut ad eum annum refert Bzovius num.* 23

CAPUT IX.

Visitatio Episcopatus Coronensis, reditus in Cyprum.

a

Ipse autem affectabat Ecclesiam suam propriam Coronensem et Achaiam visitare, sed amici sui unum dubium sibi posuerunt, dicentes, quomodo *a* Principissa Achaiæ, quæ quondam fuerat uxor primogeniti fratris Regis Petri Jerusalem et Cypri, de quo fratre Dominum Hugonem de Lizinaco habebat, et ipsa Domina ab aliquibus male informata ad sceptrum regni Cypri filii sui Domini Hugonis tendebat contra rationem. Et amici Legati sibi dicebant, quod coronaverat Regem Petrum, dubitabant de indignatione ipsius Dominæ Principissæ contra Dominum Legatum caussa filii sui, cum ipsa etiam tenebat certa castra fortia Ecclesiæ Coronensis vicina: et ideo non consulebant ipsum Legatum personaliter ire in Episcopatu suo, nec in potentia ipsius Principissæ, caussa prædicta. Legatus autem de talibus dubiis parum curans, gregem sibi commissum visitare desiderans, de Deo confisus ad viam se posuit, et navigando Coronium applicuit. Ibique a suis dulciter receptus est et ab omnibus Baronibus et Nobilibus Achaiæ cum gaudio visus, et in immensum honoratus. Legatus vero officio suo cum diligentia fungens, sicut consueverat, in provincia Achaiæ incepit prædicare, docere, schismaticos Græcos ad obedientiam Ecclesiæ pie reducere, Ecclesias Latinas et Rectores ipsarum reformare, Principes confortare, et populum verbo Dei nutrire, et multa bona et divina ibidem facere. Videntes autem Nobiles illius provinciæ sanctam conversationem, et verba divina ipsius Legati audientes, in vitam meliorem et devotiorem conversi sunt.

Visit Coronensem Ecclesiam contemptis periculis:

studiose illic prædicat:

53 Et quia in omnibus provinciis, ubi Legatus officium exercebat, in omnibus legationibus suis, Deus inter omnia bona communia, quæ per ipsum faciebat, aliquod singulare miraculum ostendere voluit misericorditer pro suo servo Legato, sicut superius apparet, id idem in Achaia ostendere voluit. Nam in Achaia erat quidam Baro de majoribus provinciæ illius, qui Dominus de *b* Arcadia vocabatur, et ad hunc ivit. Dominus vero de Arcadia uxorem habens bonam et devotam, plures filias etiam habebat, sed aliquem filium a Deo habere non poterat in multis annis. Ipse autem et uxor ejus, sanctitatem ipsius Legati considerantes adeo, cogitaverunt quod si Dominus Legatus ipsam Dominam benediceret, hoc ipsum impetraret. Tunc Dominus de Arcadia Dominum Legatum ad domum propriam invitavit, ibique ipsum magnifice honoravit, quia potens et dives ultra modum erat; et postea caussam invitationis coram omnibus sibi manifestavit. Legatus autem audiens devotionem hospitis sui et hospitissæ, ipsos dulciter in Dominum confortavit. Et recordans verbi Salvatoris, dicentis: Quidquid petieritis Patrem in nomine meo, fiet vobis; in recessu suo, et convivio facto Legatus Dominum et omnes ejus ad se vocavit, et quamdam benedictionem devotissimam et longam, sacram Scripturam multipliciter allegando, pro filio habendo divinum adjutorium invocando flexis genibus, Legatus devotissime compilavit. Et benedictione completa, de Deo confisus, Dominæ hospitissæ suæ filium a Deo habiturum firmiter promisit: et valefaciens ad Ecclesiam suam Coronensem remeavit. Et ecce aliquibus diebus transactis, Deo operante, et Domino de Arcadia et uxore ejus de promissione Legati præparantibus, Domina concepit et peperit filium, et non sunt fraudati a desiderio suo. Quæ res non modicum est miranda.

b a Domino de Arcadia benigne excipitur,

Auctore Philippo Mazzerio ex MS.

Joan. 16. 23

precibus suis, prolem masculam ei promittit et impetrat:

54 Alio quidem tempore Legatus semel de Rhodo in Cyprum venire volebat, et ascendit super navim magnam Franciæ, quæ a casu ibi applicuerat versus Cyprum tendens. Navigante autem nave, tanta fortuna ipsam arripuit, quod non expectabant aliud quam naufragium. Sed Deo volente, et fortuna intumescente, navis partes Paphenses in Cypro non in portu, sed in loco periculosissimo applicuit. Marinarii autem mortem vicinam expectantes, sancta collatione facta, adjutorio humano deficiente, et in cælum adjutorium clamantes, decem et sex anchoras fortissimas in mari projecerunt, sed fortuna invalescente nihil profuit. Tunc omnes ad Legatum recurrebant pro auxilio divino habendo. Legatus vero in oratione prostratus, et a Deo exauditus subito surrexit, et quamdam crucem suam devote cum fune navi periclitante in mare projecit. Et ecce subito adeo data est tranquillitas maris, sicut umquam ante fuerat. Omnes autem stupefacti et velut amentes, de liberatione eorum Deo gratias non modicas egerunt: et postea Legato similiter gratias reddiderunt. Miranda res a Deo nostro, qui salvos facit sperantes in se.

demissa Cruce in mare tempestatem sedat:

55 Legatus autem in officio sibi commisso sic continue proficiens, ut supra, legationem suam circuibat. Et ecce Petrus Jerusalem et Cypri Rex, quod a juventute sua desiderabat, videlicet destructionem inimicorum fidei, in lucem produxit. Nam cum exercitu valido, manu forti, expensis propriis, civitatem invictissimam *c* Sathaliam personaliter adiit, et eam fortissime *d* expugnando adeo gloriose triumphavit: et civitate ordinata et munita, cum triumpho non modico in regnum suum Cypri reversus est. Legatus vero talem victoriam inauditam cum gaudio audiens, Sathaliam venit, ecclesiam consecravit, Sacerdotes et Religiosos ad divinum officium celebrandum instituit, et Christianos pro parte Regis civitatem custodientes in Domino animavit et confortavit, et multa privilegia spiritualia ibidem pie reliquit. Et postea venit in Cyprum, et manus Regis pie confortans, necem inimicorum fidei Deo laudabiliter regratiari fecit, processiones et Missas solemnes pro victoria Sathaliæ instituit, et Regem et Nobiles populumque Cyprium in destructionem inimicorum fidei mirabiliter in Deum animavit.

d Sathalia a Rege Cypri expugnata

processiones et Missas in gratiarum actionem instituit.

a *De Achaiæ et Moreæ Principibus nonnulla inserunt Sammarthani lib.* 19 *historiæ Genealogicæ Regum Francorum cap.* 8.

b *Arcadia provincia Peloponnesi, nunc Moreæ.* c *Civitas maritima et Archiepiscopalis Caramaniæ occidentalis, seu antiquæ Pamphyliæ, Ptolemæo lib.* 5, *cap.* 5, *aliisque antiquis Attalia, medio fere inter Rhodum et Cyprum itinere. Meminit Sathaliæ a Petro expugnatæ cum nonnullis castris et locis Urbanus V. Bulla* 22 *apud Waddingum.* d *Froissardus lib.* 1 *hist. Franciæ cap.*

Sathalia urbs

AUCTORE PHILIPPO MAZZERIO, EX MSS.

cap. 216, scribit omnes in urbe repertos fuisse occisos, quod de Turcis solum intelligi forte debet.

CAPUT X.
Pestilentia a Cypro miraculose aversa.

Peste circumquaque grassante,

Legato autem sic regnum Cypri in amorem Dei reformante, et Rege de victoria Sathaliæ a Deo gloriante; ecce flagellum Domini in circuitu regni Cypri. Nam mortalitas et pestilentia quasi ubique erat, Cypro excepta, et specialiter jam fortiter urgebat Rhodum, et Turquiam, atque Syriam. Audiens autem Legatus virgam Dei Cypro appropinquantem, ad Regem statim ivit, et ut de solio regali descenderet postulabat, populumque adunaret, pœnitentiam ageret, in cœlum clamaret, videre si Deus iram suam placaret et populo parceret. Rex autem devotus, Catholicus, et Deum timens, Legatum pie audivit, et quidquid Legato placuit adimplevit. Tunc Legatus iram Dei placare desiderans, et ne mortalitas in Cypro veniret, manum ad pœnitentiam posuit, Clerum et cœtum congregavit, et processionem fecit, Missas placabiles instituit, et multa bona incepit.

hortatur ad opera pœnitentiæ Regem, Clerum et populum;

57 Deus autem, cujus judicia abscondita sunt, scrutans corda hominum, ut Cyprienses probaret et gloriam suam in Legatum suum manifestaret, usque ad Famagustam mortalitatem pervenire permisit. Itaque statim homines ex epidemia tacti post duos aut tres dies dissolvebantur. Nova quoque per regnum divulgata usque ad Regem et Legatum pervenerunt. Et ecce timor et tremor mortis omnes apprehenderunt, et gaudium nostrum versum est in luctum. Legatus autem dolore intrinseco tactus, de Deo confisus, Regem, Reginam, Nobiles et populum congregavit, et prædicare incepit, ad pœnitentiam omnes inducendo et ad lacrymas provocando, semper affirmando, quod, si vellent cum Deo bene stare et vitam in melius emendare, pestilentia a regno recederet. Tunc Legatus devotionem Regis et aliorum percipiens, ad diem statutum processionem generalem instituit, omnesque nudis pedibus incederent, atque jejunarent in pane et aqua. Mortalitas autem in Famagusta paulatim crescebat. Adveniente autem die processionis ecce Rex cum omni progenie sua, Nobilibus, burgensibus, et populo, una Reginis et mulieribus de palatio Regis, in pane et aqua omnibus jejunantibus, et nudis pedibus cum magna humilitate et devotione incedentibus, simplicibus vestimentis indutis, per turmas ordinate in orationibus ad magnam Cathedralem ecclesiam pervenerunt. Et ecce Legatus Pontificalibus indutus, cum omni Clero et diversis nationibus Christianorum associatis, nudis pedibus cum processione in ecclesiam obviam Regi ivit. Et congregati insimul coram Crucifixo omnibus genibus flexis, Legatus cum lacrymis alta voce, sicut poterat, Clero respondente, et populo lacrymante in cœlum clamare cœperunt et cantare : Sancte Deus, Sancte fortis, Sancte et immortalis etc. Qui cum vidisset lacrymas effundere, in cœlum clamare, et in diversis linguis a Deo misericordiam petere, a lacrymis etiam se abstinere non potuit. Et Deus misericordia motus eos pie liberavit ab illa mortalitate.

Et jam Cypro eodem malo infecta,

instituit jejunium in pane et aqua

supplicationem nudis pedibus, et vilibus vestibus peragi,

Clerum dem... ...ecat...,

58 Cum ad meam memoriam reduco devotionem mirabilem beati Patris mei Legati, necnon et devotionem Regis et totius populi, a lacrymis abstinere non possum. Legatus autem processione et multitudine transeundo per Nicosiam ad cœmiterium ivit, et cathedram ad prædicandum ascendit. Omnibus autem sedentibus et silentio facto, Legatus os ejus aperuit et prædicare incepit mirabilia et ultra quam hominibus miranda, teste Deo, Rege et omnibus intelligentibus declaravit breviter in sermone suo, gratia Spiritus sancti eum confortando : omnes ad lacrymas provocavit, de pestilentia omnes confortavit, et in gaudium spirituale corda audientium convertit. Quid plura de sermone verba multiplicare : Nam si fas est dicere, Augustinus vel aliquis sanctorum Doctorum eumdem sermonem licet fecissent satis fuisset. Sermone vero finito, et timore mortis populo a Deo soluto; Legatus, Rex, et omnis multitudo ad ecclesiam majorem reversi sunt, ibique a Legato Missa solemnis celebrata fuit, et omnes Deum invocaverunt, ipsi regratiando de doctrina Legati et misericordia Dei, et de peccatis veniam petendo, et pestilentiam evadendo. Missa completa Rex et omnis multitudo ad domum propriam reversi sunt. Legatus autem jejuniis fatigatus, labore diei percussus, vestimentis sacris exutus, sustinere se quasi non valens, fere spiritum Deo reddidit. Sed refectione panis et aquæ accepta vires in Deum resumpsit.

pathetice concionatur.

59 Et sic Nicosia in Deum confortata, et ad pœnitentiam pie revocata, et in misericordiam Dei relicta. Legatus pestilentiam parum timens, et salutem populi sibi commissi desiderans, in fornace pestilentiæ et mortalitatis, videlicet in Famagusta personaliter ivit. Et jam pestilentia prævalebat et crescebat de die in diem, ita quod quadraginta vel triginta qualibet die moriebantur. Legatus autem dolore perditionis fratrum suorum tactus, videns perditiones Christianorum et periculum perditionis fidei Catholicæ in Cyprum, mentem lacrymosam ad Deum levavit, devote misericordiam Dei implorando. Congregavit enim populum a seniore usque ad lactentem, ipsumque in Deum confortando, pœnitentiam proclamando, et pro misericordia habenda in cœlum clamando : et sicut in Nicosia fecerat, processionem generalem ad diem statutum in Famagusta indixit. Adveniente vero die processionis, et ecce nationes Christianorum quælibet in turmis suis et ordine, in lingua materna cum hymnis, canticis et lamentationibus, versus ecclesiam tendebant. Sed aliquis interrogaret, quæ erant istæ nationes Christianorum? Certe ibi erant Græci, Armeni, Northorini, Jacobini, Georgiani, Nubiani, Indiani, Æthiopiani, et alii multi Christiani : quorum quilibet ritum diversum, et linguam diversam habebant; necnon et Latini et Judæi. Legatus vero omnes istas generationes misericordiam Dei invocantes, omnes jejunantes in pane et aqua, et nudis pedibus ambulantes, luminaria infinita accendentes, in ecclesiam Dei humiliter recollegit, et cum omni multitudine per civitatem Famagustam gradatim processionem devotissimam incepit, et breviter ad tantam devotionem populum provocavit, quod nutu Dei infideles Saraceni, Turci, et Judæi illic existentes in lacrymas prorumpebant, et nudis pedibus ad processionem Christianorum devotissime ambulabant. Tandem processione finita, et omni populo in maxima contritione et devotione existente, Legatus sermonem suum incepit et tantum fructum in sermone fecit, quod non solum Latinos Ecclesiæ Romanæ fideles ipsum intelligentes, et alias nationes eum non intelligentes, etiam infideles, ad lacrymas provocabat. Quid plura? tota illa dies Lacrymarum, jejunii, et afflictionis fuit. Et Deus misericors, patiens, et placabilis, qui non vult mortem peccatorum, sed magis ut convertantur et vivant, clamorem Legati, et lacrymas populi audivit, et misericordiam suam mirabilem meritis ipsius Legati, sicut pie credo, populo suo ostendit. Nam illa die in civitate Famagusta tacti ex epidemia, et mortem sine termino expectantes in lectis fere ducenti jacebant, et quidem luna et revolutione erat, quod secundum medicos pauci evadere possunt. Sed Jesus Christus noster summus medicus, ad revolutionem lunæ, id est, ad peccata populi, non respiciens, omnes infirmos sanavit, nec unus quidem mortuus est, et diebus præcedentibus moriebantur ultra triginta vel quadraginta. Et ab illa die miserationis in Famagusta et in omnibus regnis Cypri mortalitas, Deo miserante, et Legato orante,

Famagustæ etiam supplicationem indicit,

quæ nudis pedibus suscepta a variis nationibus,

etiam infidelibus.

... ...optato

a Mazzario, tunc ibi præsente,

orante, recessit. Mira res et ultra quam miranda.

60 Legato autem in Cypro a Deo sic divina opera mirabiliter operante, ego cancellarius regni Cypri indignus, prædicta mirabilia per manum Legati sui videns et audiens, et sanctitatem ejus considerans, aliquando et communiter referendarius mei Domini Regis ad Legatum, et Legati ad meum Dominum in secretis et altis negotiis ipsorum indignus eram. Legato autem statum meum et intentionem meam declaravi, et tantam caritatem in dulcissima paternitate ejus de facto inveni, quod si scribere vellem, nec tempus quidem haberem, nec mentem meam ad plenum calamo explicare valerem, et ideo opera Dei per ipsum facta transibo. Unum scribam, et teste Deo verum dicam, quod ab ipso tempore citra, ipsum in Patrem meum singularissimum gratia Dei elegi, et ipse in filium quamvis indignum: et utinam gratiam Dei in ipso ad plenum cognovissem, et in eo debitum meum plene persolvissem, sicut caritas sua ardentissima in me persolvit et adimplevit; quod in transitu suo de hoc mundo clare apparebat.

in Patrem eligitur.

CAPUT XI.

Iter S. Petri et Regis Cypri ad Papam et Principes Christianos, sacra expeditio in Palæstinam decreta.

Petrus autem Jesusalem et Cypri Rex, a juventute sua desideria desiderabat liberationem hæreditatis suæ paternæ: regni Jerusalem, necnon liberationem civitatis sanctæ et mundationem ejus in corde suo proponens, quod si a Deo sceptrum regni Cypri sibi eveniret, in acquisitione terræ sanctæ personam, bona, et regnum exponeret. Ipse autem a Deo per manum Legati coronatus, de Victoria Sathaliæ a Deo animatus, morte, ut dictum est prius, a regno suo Cypri remanente amplius continere se non potuit, quin desiderium suum sanctum a juventute in lucem ostenderet. Nam semper confortatus in Domino per Legatum de sancta et devota intentione, ipse Rex sapienter et discrete considerans, quod de se nec de regno proprio sufficientem quantitatem gentium et armorum ad acquirendam terram sanctam non habebat; et ideo pro succursu et adjutorio habendo ad Reges et Imperatorem Occidentales ire Deo inspirante proposuit. Quod et fecit. Et regno suo Cypri sapienter disposito, civitate Sathalia munita et confortata, Rex de suo regno versus plagam Occidentalem, caussa prædicta, viam arripuit. Legatus ad idem desiderans, quod et Rex, videns de facto devotum propositum ipsius Regis, Deo cum lacrymis regratiatus est, et omni honore et utilitate suæ legationis postpositis, Petrus Legatus Petro Regi adhæsit, et ipsum totis viribus adjuvare promisit.

Petrum Cypri Regem ad recuperandam Palæstinam

auxilia petiturum in Occidentem comitatur.

62 Rex vero omni magnificentia regali et delectatione nativitatis propriæ postpositis, sanctum passagium et Crucis mysterium, et adjutorium pro acquisitione sanctæ Crucis quærens, Legato Papali associatus mare transfretavit, et Venetias applicuit: ibique honorifice et magnifice a Duce et Venetis receptus. Sed prius transiens per Rhodum, admonitionibus divinis ipsius Legati, et requisitione Regis, consensum passagii Magistri Hospitalis et conventus Rex in scriptis authenticis habuit. Transeuntes autem Rex et Legatus de Venetis per Lombardiam versus Curiam Romanam, circumeuntes Communitates, Dominos, et Tyrannos in via honores insuetos et mirabiles et similiter non visos, quos Nuntius justi belli Dei Rex recepit; et specialiter Venetiis; ibique fundamentum passagii pro navigiis habendis invenit, et consensum navigiorum Veneti pro passagiis magnifice et devote velut Catholico Regi obtulerunt. Sed quis mortalium scribere, quæ et quanta Legatus in Regis adjutorium et passagii ministerium operabatur; quomodo communitatibus Venetorum et Januensium, Dominis, Tyrannis, et populis, demonstrationibus claris aptitudinem, possibilitatem, et necessitatem passagii clare ostendebat, vituperium negligentiæ Christianorum ostendendo, et ipsorum obligationes ad passagium demonstrative probando quomodo verbum regis gloriose et devote supradictis declaravit, eorumque responsionibus pie respondit, et dubia passagii clare solvebat? Breviter Rege auxilium petente, et Spiritu sancto per os Legati instruente, admonente, at operante, communitates prædicti dominii, Mediolanensis, et alii Tyranni et Domini scriptis eorum authenticis mediantibus omnes adjutorium magnum pro passagio Regi obtulerunt.

in Ve... deque honorifice excipitur

AUCTORE PHILIPPO MAZZERIO, EX MSS.

fortiter pro auxiliis obtinendis agit

63 Rex autem viam suam a Deo prosperari considerans, collatione facta cum Legato Januam pro aliquibus negotiis propriis remansit, et Legatum ad Curiam Romanam tamquam præcursorem præmisit. Legatus vero in Curia veniens, Papam Urbanum V, *a* noviter creatum invenit, eique sui adventus et Regis caussam indicavit Regem magnificando, et devotionem ejus, et sanctum propositum Papæ demonstrando, et pro caritate et passagii affectione Regem sanctificando. Et sicut Paulus nomen Christi coram Regibus et Principibus portavit, ita Legatus nomen Regis coram Papa at Cardinalibus Principibusque magfinicavit, et passagium annuntiavit. Papa vero Legati sufficientiam et conversationem ejus a studio cognoscens, et tunc ipsum audiens, de laboribus ejus et his quæ adeo fecerat in legationibus suis pro exaltatione fidei Catholicæ, informatus, ipsum cum gaudio non modico vidit, et in verbis ejus exultavit spiritus ejus in Deo et sancto passagio, Regem Cypri videre desiderans, et ipsum de bono proposito commendans. Quomodo vero Legatus a Dominis Cardinalibus et aliis amicis in Curia cum gaudio et caritate vitus et receptus est, et etiam a detractoribus, scribere nequirem. Papa autem juste et digne sanctam conversationem, et expensas ipsius Legati in legatione sua factas considerans, et quod fideliter laborantibus, et fideliter adeo operantibus pie retribuendum est: Legato nesciente (vivit Dominus) nec procurante, papa zelo caritatis adstrictus, Archiepiscopatum Creteusem sibi merito dedit in sui status augmentatione.

præcurrit Avenionem, ubique cum Urbano V,

creatur Archiepiscopus Cretensis.

64 *b* Eo tempore excellentissimus Princeps Joannes Rex Franciæ in Curia Romana erat, et Petrum Jerusalem et Cypri Regem, consanguineum suum ibi pie expectabat, ipsum videre desiderans passagium suum affectans. Quid plura? Omnibus in Curia ad plenum de intentione bona Regis Cypri et voluntate passagii a Legato informatis, reprobis detractoribus maledicentibus, et electis Dei benedicentibus, videre Regem et suum passagium desiderantibus; ecce Rex litteris Legati visis, ad viam se posuit, et ad Curiam die *c* Mercurii passionis Christi cum gaudio applicuit. Ibique a Papa, Rege Franciæ, Cardinalibus, pie et caritative receptus est. Et breviter intentione Regis Cypri sub brevibus exposita Papæ; et Papæ, Regis Franciæ et Regis Cypri, et Cardinalium collatione facta in brevi tempore, Legato semper stimulante et admonente, negotium Dei et passagium tantum crevit, quod omnes audientes mirati sunt. Nam die Veneris sancta, tertia die adventus Regis Cypri, Papa authentice et honorifice *d* Missam personaliter celebrante, Regi Franciæ, Regi Cypri et *e* Baronibus nobilibus infinitis venerabile signum *f* Crucis propriis manibus dedit. Et post dies non multos Papa in quodam sermone publice coram Rege et aliis passagium generale indixit, terminum præfixum nominavit, *g* Regem, Franciæ Capitaneum generalem, Cardinalem Petragorisensem Legatum, et Regem Cypri præcursorem, generalem passagii, velut athletam fidelem Christianos Orientis dispensaturum, ad infideles invadendos

b

Ejus litteris moultus Rex Cypri

c venit Avenionem,

d

e

f

Sacra expeditio indicitur a Pontifice,

g Rege Franciæ constituto Generali.

Auctore Philippo Mazzerio, ex ms.

vadendos, ordinavit. Qui tunc fidelium bona Jerusalem desiderantium, Patrem meum Cretensem Archiepiscopum gaudentem et exultantem et gratias Deo agentem vidisset; certe in gaudium ejus spiritualiter exultasset, necnon et gaudium Regis Cypri. Nam quod in anno integro vel plus, videlicet passagium procurando, a Papa habuisset in triebus diebus, tantum negotium modico labore obtinuerunt, et non sunt fraudati a desiderio suo.

65 Et quia affectus passagii jam indicti non solum ad Regem Franciæ et Regem Cypri, sed etiam ad Imperatorem Romanorum et alios Reges Christianorum pertinere videbatur, quia bellum Dei et universæ Christianitatis erat; nec ipse Imperator et alii Reges ad inhærendum passagium jam indictum vocati fuerunt; ideo Rex Cypri divinitus inspiratus, bonum finem passagii desiderans, h Regem Angliæ, et i Imperatorem Romanorum, k Regem Poloniæ, et Regem Ungariæ, l personaliter visitavit, et ipsos ad convivium sancti passagii jam indicti devote visitavit, semper proponens ad terminum suum ordinatum Venetias posse venire, et velut præcursor passagii, sicut ordinaverat, posse transfretare.

h i / k / l — Imperatorem et alios Reges adit Rex Cypri.

a Consecratus est Urbanus V, an. 1362, die Dominica, 6 Novembr. b Froissardus tomo 1, hist. Franciæ, cap. 217, scribit circa festum Purificationis Regem Franciæ fuisse Avenione: sed male subjungit, eodem tempore venisse Regem Cypri, forte cum Legato Petro confudit. c Ergo 29 Martii quod etiam ex variis scripsit Bzovius hoc anno num. 7. Pascha tunc inciderat in 2 Aprilis. d Id est, officium sacrum, quod eo die celebratur nam proprie Missa non dicitur, cum non sit sacrificium: est tamen sacrificii hesterni repetita libatio. Froissardus vult crucem a Pontifice habitam. e Bzovius addit crucesignatum Valdemarum Danum, qui ad 26 Januarii Avenionem venerat. Froissardus aliquot alios nominat. f Rutili coloris, quod vestibus usurpabatur. Froissardus. g Acceptatum a Rege Franciæ, primo quod pater Philippus Valesius olim tali se voto obstrinxisset. Secundo, ut confœderati milites, qui pace jam inter Angliam et Franciam sancita Gallias vastabant, ex ea educerentur. Froissardus. h Eduardum III, sub quo ab ejus filio Eduardo Walliæ Principe Joannes Rex Franciæ in Pictonibus, 18 Septemb. an. Ch. 1356, acie commissa superatus, captus, et in Angliam abductus fuerat. Apud hunc Londini egit cum David Rege Scotiæ. Froissardus cap. 218. i Prope tribus hebdomadibus permansit apud Imperatorem. Froissardus cap. 217, ac quibus de caussis expeditionem illam recusarit, tradit Dubravius hist. Bohemicæ cap. 22. k Casimirum Magnum, Ladislai Loctici filium, cui an. 1370, defuncto successit Ludovicus, qui hoc tempore Hungariæ Rex erat. l Accessit etiam Regem Navarræ, Duces Juliacensem et Brabantiæ, ac Comitem Flandriæ, apud quem reperit Regem Daciæ, ita Froissardus.

CAPUT XII.

Pax Bononiensis procurata.

Ut autem ad Patrem meum dulcissimum, et opera ejus mirabilia in utilitate passagii ad honorem Dei et laudem ejus, revertar; accidit, quod Deo permittente, et diabolo instigante, illis temporibus tantum flagitium a guarræ, et effusio sanguinis inter Ecclesiam Romanam ex una parte et Dominum Barnabovem de Vicecomitibus Mediolanensibus ex altera, caussa civitatis Bononiæ, vigebat; quod passagium indictum omnino illa guarra durante impediebatur, nec ad finem optatum venire poterat. Rex autem Cypri in transitu suo Mediolanum cum Domino Barnaboo prædicto de pace tractaverat, et etiam in Curia cum Papa. Et auditis Regis verbis pro passagio necessario, conclusum fuit in Curia, quod de consensu Papæ Rex Franciæ Ambasiatores suos solemnes, et etiam Rex Cypri, Mediolanum ad Dominum Barnabovem tractandi pacem committeret. Rex vero b Franciæ, unum magnum Comitem et unum Episcopum ejusdem Cardinalis fratrem mittere destinavit. Et Rex Cypri Patri meo Archiepiscopo et mihi Cancellario indigno negotium prædictum imposuit. Rege autem Cypri de Curia recedente, et versus Principes tendente supradictos, Ambasiatores prædicti Regis Franciæ, Pater meus et ego visuri versus Mediolanum iter arripuimus. Et transactis mensibus diebusque completis insimul Mediolanum applicuimus, et a Domino Barnaboo honorifice suscepti, caussa nostri adventus sufficienter exposita Domino Barnabao, et responsione habita caussa brevitatis versus c Cardinalem Hispanum, Sedis Apostolicæ in Italia Legatum, guarram Ecclesiam militantem et gubernantem, et in Romandiolam commorantem ivimus: ibique cum eo pro parte in favorem passagii de pace tractavimus: et responsione habita insimul Mediolanum revenimus, et quod tractatum erat Domino Barnabao retulimus.

a — In bello inter Papam et Ducem Mediolanensem ob Bononiam,

b — mittitur cum Cancellario Cypri et Legatis Franciæ ad Ducem Mediolanensem acturus de pace

c

67 Nunc autem opera Dei in Patrem meum, et quomodo Deus ipsum magnificare voluit, quia humiliter in omnibus procedebat, magnificare cogor, et quæ vidi narrabo, non detractori, sed in laudem condignam Patris mei, et honorem Dei, qui deposuit potentes de sede et exaltavit humilem; quia reprobat consilia Principum, et vocem peccatorum non exaudit. Nam Ambasiatores Regis Franciæ de regali majestate Franciæ præsumentes, et Regem Cypri passagii et Dei nuntium parvipendentes, in tractatis supradictis Patrem meum sapientissimum, a Deo illuminatum, qui tanta bona in Ecclesia Dei fecerat, non habendo respectum quod ipse Archiepiscopus et Doctor in Theologia egregius erat, parvipenderunt, et pacem per eos quasi jam factam gloriam inde sperantes, et fructum ejus Regi Franciæ impendentes, de Patre meo parum curaverunt, ipsum quasi despiciendo. De me vero non loquor, nisi de injuria Patris mei; quia non eram dignus esse socius tanti Patris in legatione, sed neque minister ejus. Deus autem cogitationes hominum cognoscens, et dissipans eorum consilia, totum tractatum destruxit et annihilavit. Nam Legatum Hispanum durum, amaricatum, ad guarram inflammatum faciendum, et contra Dominum Barnabaum indignatum, nec in pactis fiendis sibi credendum invenimus; Dominum Barnabaum furibundum, et contra Ecclesiam multa mala machinantem, ipsamque minantem, et velut leonem rugientem et pacem dispicientem invenibus. Tunc Deo permittente acres in principio, in fine facti.... sunt: non in fine, sed quasi in principio. Nam Ambasiatores Regis Franciæ inter ac collatione facta, de labore suo et conclusione desperati inanes et vacui et de Domino Barnabao male contenti, a Mediolano versus Franciam recesserunt.

ab his superbe contemnitur.

quibus re infecta et desperata discedentibus,

68 Sed Pater meus de Deo confisus, cautelas diaboli satis recognoscens, et quod magnum et arduum opus, specialiter Dei, in pauco tempore adimpleri non potest, sapienter considerans; ad orationes toto corde confugit, determinando nos in Mediolano aliquibus diebus iram Domini Barnabao a Deo placaturam expectare. Sed subito quale miraculum Deus ostendere voluit et ostendit! Nam Deus per Regem Cypri prædicatorem suum crucem exaltari disponens, lacrymas et orationes Patris mei exaudivit, et cor Domini Barnabao subito convertit. Nam infra duos dies a recessu Ambasiatorum Regis Franciæ, Dominus Barnabao Patrem meum et me ad se vocari præcepit, et in loco secreto inter Patrem meum et me sedens, (hic leo factus Deo est agnus) cum vultu sereno Patri meo et mihi dixit: Nunc audacter mecum de pace loquamini, et quidquid vobis videtur dicatis. Tunc tuba Angelica non verbis humanis, sed per os sancti Spiritus, velut quidam Angelus Dei, sanctis et divinis admonitionibus Pater meus voce pia resonando Dominum Barnabovem mitem et audientem ad pacem dulciter convertebat. Sed quis sum ego, ut dicta facta, admonitiones inauditas ipsius Patris mei ad Dominum Barnabovem commendare velim? Non certe dignus et frustra laborarem. Quomodo in verbis suis monstra placavit, quomodo honorem Ecclesiæ custodiebat, potentiam ejus spiritualem demonstrando, quomodo Ducem Barnabovem de guarra facta sine metri, pericula ostendens, corrigebat, quomodo in conversione ejus et pacis ipsum magnificabat, et multa promittendo exaltabat; quomodo bona pacis, mala

permanet cum Cancellario,

et Duci pacem suadet,

mala guarræ, passagii in guarram et utilitatem ejus in pace, mirabiliter sacram Scripturam multipliciter allegando, declarabat, honorem Regis Cypri procurando et ipsum exaltando, scribere non valerem, nec scirem.

re tota ab illo suo arbitrio permissa,

69 Finitis autem verbis Dominus Barnabao a Deo tactus, et Patre meo dulciter instructus, aliquantulum cogitavit, et postea cum magno suspirio dixit : Libenter vos audivi, et pacem omnino cum Ecclesia, subditus et fidelis deinceps sibi esse volo. Eatis ad Cardinalem statim, et pacem tractetis, guarram meam et pacem meam in manibus vestris pono. Mira res, et stupenda, et quasi hominibus incredibilis, Deo operante et virtute Patris mei laborante! Nam qui antea dentibus in Ecclesiam fremebat, hæreditatem ejus destruebat, sanguinem ejus bibebat, fidem Catholicam adnihilabat, errorem inter Christianos seminabat, nec hominem reverebatur, nec Deum timebat, precibus Imperatoris, Regis Franciæ, Regis Ungariæ, *d* Regis Apuliæ, et nonnullorum Magnatum et Comitum non acquiescendo, et minas ipsorum parvipendendo; ad vocem unius Patris mei factus est Ecclesiæ obediens, et de peccatis perpetratis pœnitens, tantum Patre meo laborante, et Deo confirmante. Modo ad Cardinalem, modo ad Dominum Barnaboum revertebatur : inde ad Curiam Romanam ad pacem confirmandam. Postea ad Bononiam venimus cum infinitis laboribus, expensis, et periculis infinitis ad utilitatem Ecclesiæ. Remanente Bononia in manu Ecclesiæ, infra *e* annum pax completa et confirmata fuit, quæ usque ad diem præsentem adeo laudabiliter durat. Et non reducitur ad memoriam alicujus viventis, pacem in Lombardiam tantum unquam durasse, sicut præsens pax a Rege Cypri desiderata, et a Patre meo nomine ipsius tractata, et me præsente confirmata.

...concludit.

a *Bononienses experti variorum Dominorum regimen, subjecerant se an. Ch.* 1351, *Joanni Vicecomiti Archiepiscopo Mediolanensi, cui an. Ch.* 1354, *Octobris* 5, *defuncto successerunt ex fratre nepotes,* Maphæus Galeatius *et* Barnabous, *seu* Barnabaus; *pro quibus Vicegerens in Bononia* Joannes Vicecomes de Valezio, *sibi dominium usurpavit, et Dominis Mediolani factus rebellis an.* 1355 *mense Aprili, ac deinde bello a Vicecomitibus appetitus, Bononiam Ecclesiæ dedit, ut tradunt Cortusii lib.* 10, *cap.* 6 *et* 11, *Hinc bella inter Pontifices et Vicecomites.* b Joannes, *non* Carolus V, *(quod putavit Bzovius an.* 1364, *nu.* 10) *ante cujus regnum pax hæc firmata est* c Ægidium Garziæ Alvari Carrillum Albornotium *Conchensem, ex Archiepiscopo Toletano Presbyterum Cardinalem.* d Jacobo Arragonio, *Infanti Majoricæ, post obitum* Ludovici *Tarentini,* Joanna *Regina Apuliæ tertiis tedis nupsit,*

e *An. Ch.* 1364, *mense Februario, pacem hanc conclusam refert Bernardus Corius* 3. *part*

CAPUT XIII.

Pericula Bononiæ contempta, superata.

Malevolos bellum optantes,

Sed inter pericula continuando, quæ tractando pacem incurrebamus, aliqua in laudem Dei et ipsius Patris mei referam. Nam multi tyranni et Castellani et stipendiarii, longitudinem guarræ affectantes, et inde viventes, impeditores et turbatores pacis, mortem nostram continue affectabant et quærebant. Nam semel de uno castro ad aliud transeundo, coram quodam castro pacifice transivimus : et ecce fere triginta Ungari et alii stipendarii de pace dolentes, et de nobis se vindicare proponentes, subito calcaribus urgentibus, et gladiis extractis, nobis inopinantibus, super nos quasi inimicos venerunt. Ego vero mortem vicinam incurrere timens non videbam remedium. Sed Pater meus a Deo confortatus, nihil dubitans, firmiter stetit, et faciem versus inimicos alta voce dixit : Quid vultis? Illi vero vocem audientes, velut a Deo percussi gladios suos in vaginis reposuerunt, et statim retrocederunt, et sic evasimus manus eorum. Pluribus et pluribus vicibus accidit, quod guarra fervente, et nobis pacem tractantibus, et in medio castrorum nobis absque armis equitantibus, in via coram nobis, et retro homines ab inimicis continue expoliabantur et occidebantur; nos autem per medium illorum transeuntes, virtute Patris mei, sicut pie credo, liberi et sine perditione omnia pericula transibamus.

...ateque in se irruentes sola voce reprimit.

...æpe pericula evadit.

AUCTORE PHILIPPO MAZZERIO, EX MSS.

71 Aliud periculum magnum digne scribendum incurrimus. Nam pace confirmata, et Bononia præcepto Papæ in nostris manibus vice Regis Cypri posita, secundum ordinem tractatus pacis; Rectore vero præcedente Bononiæ recedente, et a nobis civitatem et castra ei pertinentia regentibus et gubernantibus, diabolus de tanta pace insueta, videns plures Nobiles et cives civitatis Bononiæ, qui de guarra vivebant, et magnas provisiones tempore guarræ a Cardinali Hispano recipiebant, inflavit, et ipsos ad mortem nostram incitavit. Ipsa vero collatione mortis nostræ facta, in civitatem eundo de vico in vicum, de arte in artem, quamdam falsam vocem seminaverunt civibus in aure dicere : Insidiæ, insidiæ. Nam Archiepiscopus et Cancellarius pro certo istam civitatem Domino Barnaboo intendunt tradere. Et sic populum falsa suggestione in mortem nostram incitabant. Et ecce subito in civitate Bononiæ tumultus et rumor populi, instigante diabolo, non modicus insurrexit : campana pulsatur, populus congregatur, major pars dicebat : Moriantur proditores. Alii dicebant : Non. A Deo autem fuit quod illa die ad quoddam castrum pacificandum, quod castrum aliqualem guarram contra Bononienses faciebat, intravimus. Nam si illa die in Bononia fuissemus, secundum dicta civium sine dubio in periculo mortis fuissemus.

Bononiensibus in ejus mortem conspirantibus,

72 Mane autem facto, nobis de hoc aliquid nescientibus, cum gaudio castro pacificato, ad civitatem venimus. Consuetudo vero erat in Bononia, quod quotiescumque ad civitatem veniebamus magna quantitas Nobilium et civium contra nos veniebat extra civitatem, Patrem meum recipiendo et honorando. Sed illo die extra civitatem nullum vidimus, et modicum mirati sumus. Nobis vero appropinquantibus ad civitatem, auditis talibus novis, vivit Deus, non modicum timui, quoniam aliqui amici forenses obviam nobis venerunt, et periculum nostrum et quod evenerat dolentes nobis retulerunt, consulentes nos non intrare civitatem. Quibus tamen non obstantibus, collatione facta inter Patrem meum et me, Pater meus dixit innocenter : Teste Deo sumus ab omni proditione innoxii, diabolus iterum pacem turbare nititur, timorem nobis incutiens : sed Deo auxiliante non prævalebit. In nomine Domini eamus. Intravimus enim civitatem non associati, ut solebamus. Et Nobiles et cives nos ab utraque parte in dolo recipientes nec salutantes, sed murmurantes, sic ad hospitium nostrum venimus. Ibique cum timore non modico stando, de hora in horam a civitate per amicos nostros mala nova nobis veniebant. Crescente malevolentia et murmuratione civium contra nos, tunc Pater meus de adjutorio humano desperans, videns periculum appropinquare, ad orationes divinas confugit. Ego vero nullum remedium evasionis videbam, auribus apertis continue expectabam illam vocem dicentem : Moriantur : Sed Dominus Jesus, qui liberat pauperem et innocentem de furore populi, et sperantes in se non despexit, timorem meum et orationes Patris mei pio respexit.

periculo contempto Bononiam venit

73 Nam Pater meus devotissime Missa celebrata, in camera sua me vocavit, et quid a Deo cogitaverat dixit mihi. Et statim omni timore postposito ad palatium misit, et inopinate magnam campanam congregationis totius populi fortissime pulsare præcepit, dicens quod coram omni populo palam in palatio loqui vellet. Campana autem pulsante et populo murmurante, et versus palatium eunte; Pater meus et ego cum paucis et quasi ad judicium euntes ad palatium venimus, ibique tantum populum congregatum invenimus, quod vix ad sedem assuetam ascendere potuimus.

pulsata campana populum convocat,

Auctore Philippo Mazzerio, ex mss.

mus. Et illi Nobiles, qui totum rumorem excitaverant, in sedibus juxta nos ab utraque parte sedebant, et transversa facie modo nos, modo populum respiciebant in dolo. Silentio autem facto, Pater meus clare et strenue incipiebat quemdam collationem facere, et tanta mirabilia inaudita, et sacram Scripturam continuo allegando, dicere, quod aures audientium tinniebant: et specialiter declarando rumorem insipientium, quomodo iniquitas facta non in nobis, sed in personam Papæ et Regis Cypri convertebatur; quomodo populum pulchre in verbis suis corripiendo reprehendebat, et postea ipsum excusando justificabat et laudabat; quomodo auctores tanti sceleris et veneni seminati, loquendo generaliter acriter reprehendebat, ipsos condemnabat, et post ad pœnitentiam et Ecclesiæ obedientiam ipse pie revocabat; quomodo opus diaboli hoc fuisse probabat clarum, innocentiam nostram adeo demonstrando, et ad pacem factam servandam, et ad Ecclesiæ veram obedientiam omnes inducebat. Quid plura? Verba sua divina et ardentia, corda audientium in caritatem veram, cognitionem, et contritionem sceleris perpetrati inflammaverunt. Et qui antea inimici erant nostri, amici facti sunt.

et concione habita eum componit.

a Quidam Legum Doctor publice ob eo, nomine populi, veniam petit.

74 Et ecce quidam *a* Doctor legum de primatibus civitatis in medio populi surrexit, et prout poterat et sciebat in genere substantiam verborum Patris mei gratiose replicavit, et Patrem meum laudando, commendando, et fidelitatem et laborem ejus approbando, pro parte totius sibi et mihi innocentibus veniam petiit, populum excusando, Patrem meum glorificando, et Ecclesiæ veram et cordialem obedientiam demonstrando. Et ab illa hora tanta tranquillitas et obedientia in civitate fuit, quod ad vocem Patris mei unanimiter omnes obediebant cordialiter. Nam illa die custodiam liberalem, claves civitatis, castri ejus, et claves centum viginti castrorum in manu mea vice Patris mei libere tenebam et regebam. Ego autem tanta mirabilia, tantum periculum, tantam securitatem in uno die integro videns, de liberatione nostra Deo altissimo regratiavi, sibique et meritis Patris mei totum attribui.

b Legatus Cluniacensis Bononiam Papæ nomine gubernat.

75 Aliquo vero tempore transacto et Patre meo sapienter in pace et sine murmuratione civitatem et castra in honorem Ecclesiæ, gubernante, *b* Legatus Cluniacensis, Bononiam et terras Ecclesiæ pro parte Papæ recturus et gubernaturus, Bononiam venit: et præcepto Patris mei claves civitatis et castrorum cum magna lætitia et honore Regis Cypri, et commendatione Patris mei, sibi dedi. Mira res: nam tanta virtus exibat de verbis Patris mei, quod nemo verbis ejus resistere poterat. Et merito sibi dici poterat verbum Petri ad Dominum: Ad quem ibimus? verba vitæ doces. Quanta pericula alia digna relatu, quantos labores, quantas insidias corporales et spirituales, quantas contumelias et opprobria, quærendo unitatem et pacem Ecclesiæ, et effectum sancti passagii, caussa brevitatis omitto scribere, quod non valerem.

Joan. 6, 69.

a *Academia illa Juris studio jam dudum celebris fuerat: istic enim Joannes Andreas, aliique floruere, quos recenset Valentinus Forsterus in historia juris civilis lib.* 3. *b* Androinus de Rocca, *ex Abbate monasterii S. Petri Cluniacensis, Presbyter Cardinalis creatus ab Innocentio VI, an. Chr.* 1361. *Hic ante Barnabonem et socios anathemate absolvit, et sacra urbi Mediolanensi aliisque illius et sociorum oppidis restituit.*

CAPUT XIV.

Belli tenue subsidium a Venetis concessum, a reliquis Principibus negatum.

Sed quia superius dixi, quod nemo verbis Patris mei resistere poterat, ut clarius hoc ostendam, et affectionem divinam, quam ad passagium habebat, pace a Deo per ipsum facta et confirmata, via sancti passagii omnibus aperta, in Bononia nobis existentibus, metuendissimus atque dilectissimus meus Dominus Jerusalem et Cypri Rex in partibus Occidentis Reges antedicti circumeundo, ut dictum est, prius quasdam litteras manu propria scriptas misit mihi, et ut personaliter Venetias me transferrem ad navigia præparanda pro transitu et suo passagio et nonnullorum Principum et armatorum, ad terminum ordinatum præparandum. Rex vero Cypri illo tunc Patri meo de hoc non scripsit, quia ipsum aggravari laboribus dubitabat. Tempus enim mihi impositum præparandi navigia ita breve erat, quod vix spatium duorum mensium habebam, quod mihi omnino impossibile erat. Ego autem non modicum contristatus de inobedientia a meo Domino reprehendi dubitans, et passagium suum, (novit Deus) ad Patrem meum amantissimum refugi, et negotium sibi indicavi. Ipse vero caritate inflammatus inducias non quæsivit, ipsum me rogantem non expectavit, sed dulciter me confortans viam statim versus Venetias arripuit.

Abit cum Cancellario Venetias, reperit remoram expeditioni injectam,

77 Nobis autem advenientibus Venetiis, et Duci et Concilio caussa nostri adventus exposita et responsione debili habita, magnum contrarium nostræ petitionis, et passagii invenimus, et multum turbati fuimus. Primum contrarium fuit, quia tempus termini et adventus Domini mei Regis erat nimis breve, ut dictum est prius. Secundum erat, quod *a* Rex Franciæ, qui erat Capitaneus generalis passagii, viam universæ carnis solverat; et inde Veneti omnimode desperati de passagio, movere guarram contra Soldanum sive esse caussa ipsius guarræ recusabant, de mercimoniis ipsorum dubitantes. Tertium erat, quia non videbant nec viderant aliquos factores Dominorum Occidentalium præparationem sive provisionem pro passagio faciendo. Quartum et majus impedimentum: nam Deo permittente insula Crete iis diebus contra Dominationem Venetorum omnino *b* rebellaverat. Et Veneti, spreto passagio et quocumque alio negotio, quamdam armatam armatorum *c* equitum faciebant militiam pro recuperatione insulæ suæ Cretæ. Et sic adeo impediti, quasi voce omnium Venetorum, nec passagio generali nec passagio particulari vacare poterant, nec navigia dare, nec pro pecunia mutuare dispositi erant.

ob temporis angustias,

a mortem Regis Franciæ,

suppetias a Principibus non submissas,

b et Cretam contra Venetos rebellantem.

c

d

78 Tunc Pater meus Archiepiscopus *d* Cretensis in talibus non discipulus sed magister erat, de responsione debili Ducis et contrariis supradictis non desperatus, sed in Deo confisus, ad aratrum, sicut consueverat, manum apposuit; paullatim Duci, nobilibus, et mercatoribus contrarium opinionum eorum argumentis demonstrabilibus clare demonstravit. Ipsi vero in contrarium replicantes, ut sciebant et poterant, conclusionibus ejus nullo modo contradicere valebant, me audiente. Tunc Dominatio supradicta, consilio habito, quatuor Nobiles antiquos sapientiores et magis expertos totius civitatis elegit, duos litteratos et duos laicos. Et ut petitio nostra annihilaretur et Patrem disputando vincerent, sicut concepit, ordinavit, quod difficile erat. Nam fere per quadraginta dies qualibet die semel in die vel bis cum Patre meo in certamine deputationis prædicti quatuor sapientes conveniebant, me præsente. Sed qui argumenta divina et moralia utriusque patris memoriæ commendare posset, certe difficile est, et mihi impossibile est. Tandem in fine, Deo, cujus opus erat, operante illud, quod Venetis omnibus impossibile iis diebus videbatur, ipsi velut Catholici et devoti Patri meo vice Regis ad terminum suum obtulerunt. Quæ oblatio certe in laudem Venetorum et Patris mei supra sensum humanum procurantis scripturæ commendari debet. Nam Veneti morte Regis Franciæ et insulæ suæ Cretensis proditione, necnon et aliis multiplicibus impedimentis non obstantibus, in honorem sancti passagii, et reverentiam et amicitiam Regis Cypri navigia ad terminum ordinatum pro duobus millibus militibus cum eorum equis, armis, familiaribus

tractu negotii cum quatuor a Rep. deputatis,

impetrat a Venetis navigia

ribus et victualibus pro tribus mensibus in terram Soldani vel cujuscumque fidei inimici transfretanda secundum voluntatem ipsius Domini Regis obtulerunt. Ita tamen quod Veneti medietatem navigiorum prædictorum propriis expensis solvebant, et alia medietas per Regem, et transfretantes solvi debebat.

79 Ecce pulchrum principium passagii, cum difficultate et mirabili admonitione Patris mei, Dei virtute, procuratum. Desiderium suum sanctum passagii mirabiliter ostendebat, et quod in eo erat ad plenum faciebat, viam passagii omnibus in effectu aperuit. Et, ut vere credo, ministerium primi passagii coram Deo obtinuit. Quibus laudabiliter peractis, statim bullas authenticas oblationis prædictæ Dominationis Venetorum ad Regem meum Dominum in Occidentalibus partibus transmisi, et mirabilia Dei, quæ Pater meus ad honorem suum et passagii laudem fecerat, cum gaudio Regi manifestavi. Tunc Pater meus in Domino gaudens, et continue peroptime... adimpletis omnibus negotiis sibi commissis, et plus ad referendum merito supradicta Papæ, et passagium sustinendum, corporaliter me dimittendo, et non mentaliter, versus Curiam iter arripuit. Adveniente autem ipso ad Curiam et quæ adicto facta erant Papæ referente, et passagium confirmante; Papa ipsum dulciter vidit, labores ejus et opera laudavit, commendavit, et approbavit: et a Cardinalibus et amicis sicut Angelus Dei receptus fuit. Nam omnes opera per ipsum facta audientes non solum mirabantur, sed in stuporem convertebantur.

hæc Regi Papæ nuntiat:

80 Aliquibus vero temporibus ante adventum ejus in Curia, sicut Deo placuit, Cardinalis Petragoricensis Legatus Passagii, Capitaneum, videlicet Regem Franciæ, e secutus est, debitum humanæ conditionis solvens. Sed Deus omnipotens, qui unicuique secundum opera sua retribuit, et exaltantes fidem Catholicam et mysterium Crucis, non solum in patria glorificat, sed etiam in hoc seculo honorat et exaltat; ipsum Patrem meum ad altiorem gradum ascendere voluit. Nam Papa sufficientiam et Dei virtutem in Patre meo fulgere cognoscens, de consilio Cardinalium, Patri meo amantissimo majorem dignitatem in Ecclesia Romana militante post Papam dedit solemniter, videlicet f Patriarchatum Constantinopolitanum, insuper Ecclesiam Coronensem in commendam ad vitam suam, et Ecclesiam Nigropontensem; et loco Cardinalis Petragoricensis Papa ipsum Patrem meum Apostolicæ Sedis Legatum pro passagio g ordinavit, et decem florenos quotidianos in expensarum augmentatione suarum præordinavit. O quam bonum est sperare in Domino, mandata ejus servare, et in Deo ponere spem suam! veraciter Pater meus viam suam Deo revelavit, totam spem in eo posuit, quæ Dei erant ardenter quæsivit, mysterium Crucis et passagium annuntiavit et prædicavit, et quantum erat in eo veraciter adimplevit: et ideo Deus eum sic exaltavit et magnificavit.

e Cardinale Petragoricensi, Legato sacræ expeditionis mortuo

creatus Patriarcha Constantinopolitanus, et Legatus expeditionis

f

g

81 Ipse autem Pater meus Constantinopolitanus Patriarcha et passagii Legatus, gratiis et privilegiis Apostolicis munitus non modicum, benedictione Apostolica recepta, versus Venetias ad prosequendum fidelium et Regis Cypri passagium iter arripuit. Et in via sua fideles commonens, et super humeros eorum venerabile signum Crucis imponens, ad passagium Regis Cypri omnes invitando, et mysterium Crucis prosequendo, Venetias applicuit. Et a Venetis gratiose cum honore non modico et Ecclesiæ reverentia receptus fuit. Venetiam venerant ad terminum Regi Cypri, aliqui Principes et Nobiles Occidentis caussa passagii, in satis bona quantitate; qui Patrem meum Legatum libentissime viderunt, et ab eo confortati fuerunt. Veneti vero in promissis parati de oblatione Patri meo facta vice Regis ad terminum ordinatum numquam retrocesserunt.

cedit Venetias:

multos crucesignat ad bellum sacrum

82 Sed (heu! heu!) quis mortalium dolorem intimum Patris mei et meam amaritudinem ad plenum narrare valeret? Spes nostra versa est in nihilum: Pater meus cum tantis laboribus et periculis vineam plantaverat, sed inde vinum dulcius melle h bibiturum factum est acetosum et felle mixtum. Nam vipera illa antiqua venenosa, (cujus caput Virgo contrivit) quæ decipit genus humanum, tanti boni futuri voto invidens, salvationem animarum ferre non sustinens, intoxicavit vinum nostrum, destruendo passagium. Nam Dominus meus Rex ad Principes Occidentales auxilium pro passagio quærens, propter peccata lamentanda illorum, ad quos negotium passagii rationabiliter magis pertinebat, impeditus fuit: et ad terminum suum Venetias venire non potuit, proh dolor! Termino vero elapso et Patre meo Venetiis exspectante et lacrymante, prædicti Nobiles Venetiis caussa passagii expectantes, de adventu Regis dubitantes, desperati recesserunt, passagium relinquendo. O dolor in anima! Jam termino transacto Veneti de oblatione sua antedicta absoluti fuerunt, et milites recesserunt cum dolore, vultu tristi, de passagio desperati. Tunc mercatores reprobi gavisi sunt, et de passagio trufaverunt. Ille tunc Pater meus tristis desolatus, opera diaboli bene cognoscens, de Deo non desperatus, electos paucos pro passagio, quos invenire poterat, in Domino confortans, ad lacrymas et orationes se posuit, Venetiis Regem expectando et pro ipso Deum orando. Consuetudo adeo sua erat, quod in omnibus agendis suis humano sensu deficientibus ad Deum et ejus Matrem Virginem recurrebat. Et quicquid implorabat communiter impetrabat. Pluries fui hoc expertus, et numquam fui deceptus, et etiam in arduis negotiis et quasi impossibilibus.

Auctore Philippo Mazzerio, ex mss

h

ad moram Regis

multis discedentibus,

ad Deum recurrit:

83 Rex autem Cypri Imperatorem Romanorum et alios Reges et Principes Occidentales, cum magnis periculis, laboribus, et expensis fere per annum cum dimidio visitabat, quotidie adjutorium pro passagio petendo. Sed heu peccatis mundi imminentibus, et invidia Principum regnante, non invenit qui laudem daret Deo, nec qui de passagio curaret, nisi in verbo jactante et effectu carente. Non fuit qui terræ sanctæ misereretur, nec de opprobrio suo compateretur. Proh dolor! omnes se Regi Cypri excusaverunt, et ipsum i vacuum et lacrymantem remiserunt. Tunc Rex de Principibus Christianorum desperatus, termino suo multo tempore elapso et sine adjutorio de Deo confisus, cum expensis omnibus de passagio desperatus Venetias est reversus, et a Venetis magnifice receptus. Sed ille qui in rebus desperatis fortior erat, et ipsas res ad finem bonum Deo operante perducebat, videlicet Pater meus Legatus, obviam Regi ivit, et ipsum lacrymantem et de labore suo et termino perditis lamentantem invenit. Legatus vero Regi compatiens, a Spiritu sancto instructus, ipsum dulciter et multis argumentis confortavit, et ut in Deum totam spem suam poneret, retro non respiceret, ad aratrum manum fortem poneret, et Deus ipsum adjuvaret, ipsum pie admonuit. Rex vero a Deo et verbis Legati confortatus, magnalia in honorem Dei cogitans, vires resumpsit, et in expensis propriis aliquos fideles non multos secum adunavit, mare caussa transfretandi et passagium non relinquendi. Sed Legatus quid faciebat? Regem incessanter confortabat, omnes in ministerium crucis animabat, demonstrando victoriam Dei non esse in multitudine populi, sed de cælo fortitudinem demonstrando, quod paucos in passagio Deus adjuvaret, et ita Regem animabat, et ipsum pie admonebat.

a Principibus Occidentalibus auxiliis negatis,

i

Regem Venetias venientem

consolatur.

a *Obiit in Anglia 8 Aprilis anni 1364, cui successit filius Carolus V.* b *Ob tributum insulanis impositum, carcere incluso Leonardo Dandulo Duce, et negotiatoribus navibus interceptis. Sabellicus Ennead. 9, lib. 8.* c *Mille, et peditum duplo majore numero, præter copias navales sub Duce* Luchino Vernio.

d *Papa VII Idus Decemb. an. 1363, præceperat Duci Venetorum, ut* Petro *Archiepiscopo Cretensi et Sedis Apostolicæ legato,* in

AUCTORE PHILIPPO MAZERIO, EX MSS.

in his quæ ad pacem Cretensium attinerent, obtemperaret. Bzovius, num. 11. c *Ergo non obiit XVII Kal. Febr. ut tradit Ciaconius in Joanne XXII. Hic est ille* Talayrandus, *de quo supra, cujus rogatu vir nobilis Wilhelmus de Baldenselle hodæporicum terræ sanctæ conscripsit, quod manu exaratum penes nos est, cum alio tractatu de Terra sancta F. Joannis de Oosterwyck Presbyteri tertii ordinis S. Francisci, qui Thenis oriundus anno 1356 et 1357, terram sanctam visitavit.* f *Bzovius an. Chr. 1365, num. 5, post expeditionem Alexandrinam creatum Patriarcham Constantinopolitanum, perperam scribit.* g *In bulla testatur Pontifex, eum esse virum secundum cor suum* honestate conspicuum, religione probatum, præclarum scientia, humilitate sublimem, mansuetudine generosum, multa providentia circumspectum, et in lege Domini ipsaque fide Catholica admodum eruditum etc. h *Forte* bibendum. i *Bosius lib. 3, hist. Rhodianæ citatus a Bzovio an. Ch. 1364, n. 9, ait* Imperatorem subsidia pecuniaria tanta in sacrum bellum obtulisse, quanta Urbanus Pontifex numerari juberet, *quam hæc fidem mereantur, hinc patet.*

Wilh. Baldensel, Joan. Oosterwyck.

CAPUT XV.

Timor belli Genuensis sublatus. Classis ad expeditionem emissa.

Rege autem parato cum exercitu suo parvo ad transfretandum, et personam suam in magno periculo ponendo, sed pro servitio Dei terminando, Legato ardenter negotium Dei prosequente, et ecce generis humani antiquus hostis, pater mendacii, et crucis inimicus, de passagii generalis supradicti impeditione adhuc non contentus, sanctis operibus Patris mei, necnon et bonæ intentioni Regis, invidens, nostrum parvum et singulare passagium et cum difficultate impedivit, et quoddam os ad rodendum in ore Regis projecit. Nam illi qui regni Cypri custodes fideles esse videbantur, et magnum *a* adjutorium Regi obtulerunt, videlicet Januenses, pro quadam controversia in Cypro facta inter Regis officiales et ipsos Januenses, a regno recesserunt male contenti. Et in Janua collatione facta ad guarram regni Cypri parati, in destructionem passagii. Rex vero ista audiens, de proposito impeditus, non modicum conturbatur. Sed ne opus Dei impediretur per nuntios Januensibus multa bona verba pacis misit, et quæ fienda erant per eum promisit. Ipsi vero verbis Regis non acquieverunt, imo galeras plures præparaverunt ad guarram Regi faciendam, et contumeliam Crucis versandam. Tunc qui leonem in agnum mutaverat, et pacem Ecclesiæ Deo operante fecerat, videlicet Pater meus Legatus, de Deo confisus, in talibus assuetus, Januam pro pace reformanda personaliter ivit: et a Januensibus, qui semper ejus amici antea fuerant, diabolo instigante, cum opprobrio receptus fuit. Nam Januenses indignati contra Cyprienses præconizari fecerunt quod nullus Januensium obviam Legato Regis nuntio iret, nec ei hospitium præberet, in magnam crudelitatem et inauditam. Intrante autem Legato Januam quasi lapidatus fuit, nec ubi caput reclinaret invenit in civitate; murmurantes et lapides in familiam Legati jactantes, una voce guarram Cypriam clamantes. Familia vero Legati de vita eorum et Domini Legati desperabat, et mortem expectabat, videns populi rumorem et ejus malam voluntatem. Tandem Pater meus nihil timens in spiritu tanquam Papæ Legatus in quadam ecclesia hospitalis cum difficultate receptus fuit, et vix refectionem habuit.

a Genuenses bellum contra Cyprum molientes

adit Petrus

contumeliose recipitur:

85 Furia autem Januensium aliqualiter transacta, Legatus ad palatium ivit, et *b* Duci et concilio adventus sui caussa primo cum humilitate aperuit. Et in responsione corda amaricata cognovit: Papa enim ne Regis passagium impediretur pie admonendo, eis de pace affectualiter scripsit, et nonnulli alii Principes et Comites. Sed Januenses nihil inde curaverunt, et superbe respondebant, regnum Cypri minando, et de timore Dei parum curando. Legatus autem qui numquam aliquem tractatum inceperat, quin quantum in eo erat perficeret, sicut in præcedentibus clare patet, modo cum minis, modo cum argumentis insolubilibus, modo cum verbis mellifluis, doloribus humanis, patientia inaudita, et laboribus infinitis præcedentibus, non in modico tempore corda Januensium mollificavit, et ad pacem convertit *c*. Et Venetias facta pace reversus est ad Regem, non modico gaudio, antiquo serpente adeo devicto.

b

... ma volu- ... in eos de- ...

c redit Venetias:

86 Tunc Rex de pace propter passagium gavisus, fideles quosquos habere poterat congregavit, in expensis propriis, et sine adjutorio alicujus Principis vel communitatis Christianorum. Legatus vero exercitum Regis in ministerium Crucis et Dominicæ passionis pie confortabat, omnibus transferendis venerabile signum crucis dabat, peccatores absolvebat, et orationibus continuis, et divino officio mediantibus, institutiones divinas transferendis pie et devote declarabat. Rex vero pietate et devotione motus, et verbis Legati continue admonitus et consolatus, de Deo confidens, publice votum emisit, videlicet se numquam in regnum suum intrare, nisi prius cum exercitu suo in terram inimicorum fidei personaliter intraret, etiamsi mori deberet. Tunc detractores passagii videntes Regis apparatum, et Legati firmum propositum, confusi sunt, et aliqualiter tacuerunt. Nova tunc ad Principes Christianorum volaverunt, ipsos ad bellum Dei excitando, sed ipsi tamquam crapulati a vino dormientes, de passagio parum curantes, nullum adjutorium dederunt, nec solum pedem inde moverunt veniendo ad passagium Regis, inchoatum, et per summum Pontificem publice jam indictum.

animat ad expeditionem paratos

Rex vovet non rediturum se in regnum, nisi prius in hostes movisset,

etiam auxilio aliorum Principum destitutus.

87 Rex autem Deo operante et Legato consulente, pluribus navibus armatorum, et fere quingentorum equorum oneratis in Rhodum ante præmissis, in *d* tertio anno a recessu regni sui cum duabus galeis solis de Venetiis versus plagam Orientalem recessit, et omnia navigia sui exercitus sexcenti ferme armati et marinarii omnes et equi prædicti in expensis et stipendiis Regis erant omnes, una sola galea accepta a Dominatione Venetorum Regi a communi notata. Rex vero Legato associatus, vento prosperante, in satis brevi tempore Rhodum applicuit, et a Magistro Hospitalitatis magnifice receptus fuit. Rex vero pluribus mensibus ante Principi Antiochiæ fratri suo, regenti Cypri regnum, in mandatis scripserat, ut exercitus regni sui Cypri, regno in bona custodia permanente, obviam sibi Rhodum veniret. Quod et factum est. Nam Rege in Rhodum aliquo tempore expectante, venit exercitus Cypri, videlicet sexaginta navigia, inter galeas, huysperia, et alia navigia multum armatorum, sagittarum, balistarum in bona quantitate onerata. Qui tunc Patrem meum gaudentem, exercitum benedicentem et Deum glorificantem vidisset, in devotionem et inimicorum fidei destructionem conversus fuisset. Illo tunc Magister Hospitalis in servitio Dei et adjutorio Regis centum milites ordinis sui elegit, et navigia sua armari præcepit et fecit.

d

Classis in Rhodum appellit

accedunt copiæ Cypriæ,

et Rhodiorum

88 Et Rex et omnis exercitus in Domino lætatus, et de bello confortatus, inimicos fidei invadere desiderabant. Legatus autem ad artem suam divinam cum lætitia manum fortem posuit, legem dando, prædicando, cruces nostris peregrinis et etiam schismaticis dando, confessiones audiendo, peccatores absolvendo et reconciliando, modo in consilio Regis, modo inter marinarios et pauperes, modo inter Barones et milites, modo ad Magistrum Rhodi et suos milites in humilitate et divina admonitione laborabat; nunc infirmos visitando, nunc rumores pacificando, nunc inter Anglicos, Cyprienses, Gallicos, et Teutonicos conversabatur; semper unitatem, caritatem, et bellum Dei hortabatur. Quid plura? Tantam gratiam effudit Deus in Patre meo Legato, quod omnes in exercitu quasi ipsum adorabant, et qui manum suam in die osculari poterat, vel etiam benedictionem receperat, securus de omni casu periculi se reputabat. Quales processiones devotas et solemnes Missas personaliter

B. Petrus omnium animos ad bellum præparat

e

exercitie pia instituit.

personaliter celebrando, quales prædicationes de Cruce faciebat! Nam in prædicationibus suis omnes ad lacrymas provocabat, mentes omnium elevabat, et usque ad mortem sustinendam pro Christo omnes animabat et præparabat. Tantum laboravit, et ita ardens erat, quod vix comedebat, et parum quasi nihil dormiebat, exaltationem Crucis et fidei Catholicæ desiderando et exercitum informando et illuminando.

Rex ceterique omnes milites confitentur et communicant.

89 Et breviter laboribus in verbis suis sanctis mediantibus, et sancta sua conversatione coram omnibus lucente, tantum fecit quod paucis diebus ante recessum Regis a Rhodo, Rex et omnes Barones et Nobiles de manu Legati devotissime et Catholice sacratissimum corpus Dominicum receperunt. Et in exercitu non remansit fidelis Catholicus, qui ante recessum corpus Dominicum non reciperet, sed etiam infideles Christiani servientes in magnam devotionem conversi sunt, pœnitentiam agentes. Quot et quanti erant illi homines armorum qui antea confessi non fuerant in decem vel viginti annis plus aut minus! Quanti etiam illi, qui devotionis caussa ad passagium non venerant, sed caussa vanitatis et avaritiæ et beneficii Regis! certe major pars exercitus. Veraciter Deo misericorditer inspirante et Legato informante, in exercitu omnis vallis impleta est, et omnis mons humiliatus est.

Principes Turcorum tributum Regi solvunt.

90 Sed quid fecit Deus in exercitu suo parvo? Nam Regis potentia inter Turcos volante, Deus tantum timorem et terrorem in cordibus Turcorum incussit, quod majores Principes Turcorum, videlicet Dominus de Altologo, et ille de Palatio, Ambassiatores suos solemnes in Rhodum miserunt Regi, et castra sua, homines, et victualia et amicitiam Regi præsentaverunt per nuntios, et sibi servire sub tributo obtulerunt. Quod et factum est. Magna est potentia et Dei bonitas, qui servum suum Regem sic honoravit, et corda inimicorum ejus ad pacem convertit.

91 Adveniente autem termino recessus, Rex de loco inimicorum fidei invasuro secrete in concilio ventilato, Deo auxiliante, Legato benedicente, proposuit Soldanum Babyloniæ, sanctam civitatem Jerusalem et ejus hæreditatem occupantem, non ad caudam sed ad caput invadere, et versus Alexandriam suum et Dei exercitum dirigere. Et valefaciens Magistro Hospitalis, galeam ascendit. Legatus vero et omnis exercitus galeas et navigia ascenderunt, et in portis Rhodi juxta galeam Regis mutuo se congregaverunt. Mira res a Deo mirabilis, et narrandi magna est gloria Domini, et mira, qui ponentes manum ad aratrum in fidei Catholicæ multitudine retro non respicientes fortificat, augmentat, et roborat.

solvit classis ex Rhodo.

Nam Rex Cypri a Principibus et Christianis Occidentalibus derelictus et despectus, nunc a Deo fortificatus, et a Legato divinitus instructus, contra opinionem quasi omnium passagium prosecuturus, adeo potentem se invenit. Nam inter galeas, huisseria, ligna, naves, et alia navigia fere centum secum habuit in expensis propriis, quatuor huisseris et aliis paucis navigiis. Erant circa mille Nobiles armati, balistarii, et sagittarii, et marinarii erant omnes ad bellum parati. Totus autem exercitus Regis fuit circa decem millia bellatorum, et circa mille et quadringenti equi. Sed ii quid erant contra Soldanum et tantos Saracenos? Certe satis, quia Dominus Jesus nobiscum erat, Cruce præcedente, viam nostram in omnibus præparabat.

92 Legatus autem, personis Ecclesiasticis totius exercitus associatus, in galeam Regis ascendit pro benedictione generali exercitus Dei fienda. Et ascenso in eminentiori loco galeæ, ut ab omni exercitu videri posset, Rege prope ipsum stante, et omnibus stantibus et Legatum respicientibus, omnibus signis et vexillis galearum et aliorum navigiorum depositis Legatus quamdam largam et inauditam atque pulcherrimam benedictionem a Spiritu sancto incepit, antiquum testamentum et novum in benedictione allegando, modo navigia, modo arma, modo personas, modo mare, modo totum exercitum benedicendo in honore Crucis, et Saracenorum destructionem, auxilium Dei invocando. Rex vero et omnis exercitus Legato devotissime ad omnes benedictiones capitibus inclinatis respondebant, et in magna devotione erant. Finita autem benedictione, signum regale, videlicet quemdam leonem rubeum magnum, in galea Regis subito levaverunt, et tubis omnis exercitus insonantibus, et vexillis infinitis levatis una voce terribili in cœlum clamaverunt, Deo regratiando, clamantes et dicentes: Vivat, vivat Petrus Jerusalem et Cypri Rex, contra Saracenos infideles. Tunc Legatus Regi valefaciens et ipsum benedicens reversus est ad galeam suam, me semper in omnibus associante.

AUCTORE PHILIPPO MAZZERIO, EX MSS.

B. Petrus classi solenniter benedicit.

acclamante toto exercitu.

a *Regem ann. 1363, antequam Avenionem abiret, Princeps Simon Bucanigra, ceterique Ordines summis et quæsitissimis honoribus exceperant, omni genere magnificentiæ prosecuti; ut tradunt Petrus Bizarrus et Ubertus Folietta lib. 7, hist. Genuensis.*
b Gabrieli Adorno. c *Waddingus in Vita num. 32, hæc addit:* Magnis deinde itineribus contendendum fuit Avenionem, confestim Genuam redeundum, hinc Venetias ad Regem abeundum, iterum Genuam regrediendum, *quæ itinera brevitas temporis difficulter admittit, maxime quod* non modico *tempore Genuæ manserit* d *Anno Christi 1365 Pontifex VI Kal. Maii Regem hortatus est, ut quamprimum transfretaret, bulla 29, et ultima apud Waddingum.*

CAPUT XVI.

Alexandria intercepta: derelicta.

Adhuc nesciebat exercitus, ubi Rex ire volebat, vel in Turquiam vel in Syriam, vel in Ægyptum. Legatus vero et concilium secretum Regis, ejus voluntatem et propositum sciebant. Rex autem a portu Rhodi recedendo, sapienter surgendo, totum exercitum versus Turquiam duxit, et in Turquia aqua dulci quantum volebant nostri levata, Rex versus altum pelagum viam fecit. Elongato ab omni terra omnibus navigiis, voluntatem suam omnibus manifestari fecit, videlicet quod versus Alexandriam Deo permittente tendebat, et quod omnes galeas suas signa ordinata servando sequerentur, hoc in mandatis dabat. Tunc omnes gavisi Alexandriam clamantes vociferabant, quasi esset quoddam castrum parvum, vel oppidum ipsum captum reputabant. Sed quid fecit Deus mirabile in oculis nostris, ne manus nostra hæc, et ne opus humanum videretur? Eundo et Regem præcedendo in via navigia separata ab invicem, ut pluribus diebus non visa, ventum prosperum omnibus habentibus, et velis in altum quasi nobis ludentibus, Deus mirabiliter in quarto die a recessu terræ bene mane totum exercitum in portu Alexandriæ congregavit. Mira res a Deo: nam marinarii de via Ægypti consueti, velut admirantes facti numquam talia viderunt, et remedius valde esse credebant. Saraceni vero exercitum Christianorum in portu ipsorum respicientes, non modicum admirati et turbati fuerunt. Exeuntes autem Saraceni de civitate Alexandriæ cum multitudine infiniti populi, ut portum nobis defenderent, in campo phalangas suas coram nobis ordinaverunt.

significat Rex Alexandriam peti

intra quo redauta eo appellit.

Saraceni aciem instruunt

94 Erat autem dies Jovis, et hora quasi sexta. Sed Rex, ut distincte et ordinate inimicos Crucis invaderet, signa sua daret et modum bellandi, et quæ pertinebant ad militiam ordinaret, consilio ventilato, illo die Jovis requievit, et in terram non descendit. Videntes autem Saraceni quod exercitus Christianorum ad terram non descendebat, animati ad terrorem nobis reputaverunt. Sed Deus nobiscum existens hoc manifeste fecit ad majorem victoriam et gloriam sui nominis habendam. Stantibus nobis sic, strenuitatem Patris mei Legati et martyrii ejus ardentem voluntatem

qui ... aut Christiani.

Auctore Philippo Mazzerio ex MSS

B. Petrus Cancellarium ad pugnam hortatur

voluntatem tacere non possem. Nam Saraceni in turmis suis multiplicatis sapienter et strenue in litore portus ordinati vociferantes, nos ad terram descendere expectantes; Legatus adhuc caussam nesciens nostræ retardationis inimicos invadendi, mihi cum magno fervore desiderii clamando dixit : O frater mi dulcissime Cancellarie, in memoriam passionis Domini eamus cum galea nostra, eamus ad terram, tantum vituperium sustinere non possum : invadamus Saracenos Cruce præcedente, et sequantur Crucem omnes galeæ nostræ. Ego autem audaciam ejus, et voluntatem ipsius pro Christo moriendi considerans et non modicum admirans, ridendo sibi respondi. Pater mi, adhuc non est hora mortis nostræ, non est hora ad terram descendendi : cum reverentia hoc non faciam. Ipse vero tantum tristabatur, quod scribere non valerem. Ego enim Regi meo, Patris mei habebam galeæ et ordinationibus regularibus obtemperare, cui omnes obedire babebamus. Tunc Saraceni tota die ac nocte civitatem fortificantes et sine numero exercitum suum in littore multiplicantes, de exercitu nostro parum curare videbantur, et cum buccinis, vexillis erectis, et luminaribus infinitis, in littore portus tota nocte super nos vigilaverunt, civitate circumvallata super muros custodibus et infinitis luminaribus.

Saraceni urbem muniunt.

95 Rex autem et omnis exercitus Christianorum ad tractum balistæ fere cum dimidio juxta Saracenos in portu stabant, et in Dominum quiescebant, diem futurum cum gaudio expectantes, et victoriam a Deo sperantes. Mane autem facto, et sole in clypeis, armis, galeis Christianorum, in terrorem Crucis inimicorum resplendente, diffinitum fuit per Regem et concilium, Deo auxiliante, hora tertiarum in terram descendere debere, et bellum Dei incipere. Qui tunc vidisset Patrem meum interius et exterius nobiliter armatum, super eminentiorem locum galeæ nostræ stantem, Crucem cum ligno Domini in manibus tenentem, et exercitum a dextris et a sinistris benedicentem! alta voce omnibus dicendo clamabat : O milites Dei electi in Domino et sancta Cruce ejus confortamini, inimicos ejus non formidantes, victoriam a Deo sperantes, bellum Dei viriliter agite, quia hodie paradisi portæ sunt apertæ. Tantum benedixit et clamavit, quod omnium audientium corda confortavit. Sed bello adveniente, et sagittis pluentibus timuit ne? Certe, Non. Novit Deus; faciem ejus mutatam, nec aliquod signum timoris unquam nec in mari nec in terra vidi in eo, et tantum ardorem descendendi in terram habebat, quod a sagittis infinite volantibus cooperire se cum clypeo, me pluries admonente, nolebat. Pulsante vero Regis buccina, gradatim et paullatim secundum ordinem datum, galeæ et alia navigia versus terram remigare inceperunt. Et appropinquantibus terram, Saracenis ultra quam credi possit viriliter portum defendentibus, navigia nostra sagittis cooperuerunt. Tanta enim multitudo sagittarum super Christianos tunc cadebant, sicut pluvia super terram. Sed contra consuetudinem humanam, Deo defendente, paucos et quasi nullos lædebant, Psalmista dicente : Cadent a latere tuo mille, etc.

Descensum parantes Ægyptum animat B. Petrus,

nec clypeo se contra sagittas vult tegere

Psal. 90. 7

96 Galeis autem terram appropinquantibus, scalas, ut in terram descenderent, in mari juxta littus vi armorum projecerunt. Sed Saraceni balistas nostras non timentes, in mari usque ad pectus intrabant, clypeis eorum coopertis exitum nostrum viriliter defendebant. Tandem bello quasi hora durante, et Deo benedicente, Legati modici de nostris in terram descenderunt, et forti bello terram acquirendo victoriam habere inceperunt. Tunc Christiani nostri qui citius poterant in terram descendebant, et Saraceni versus civitatem fugientes terga verterunt. Nostri vero persequentes et ipsos occidentes usque ad portam civitatis ipsos persequebantur. Saraceni vero cum difficultate portas civitatis contra nos clauserunt, et tunc pro defensione super muros ascenderunt. Magna est gloria Domini, et misericordia, et victoria ejus usque in æternum. Certe hic unus ex nostris persequebatur mille, et duo fugabant decem millia. Quid plura? Dominus noster Jesus Christus propter nomen suum nobis ostendit majora et inaudita. Nam Rege armatorum fidelium circumvallato, muro civitatis appropinquante, civitate sine ingenio et ordine aliqualiter debellata ad portas ferreas igne modico posito, infra horam Saraceni a Deo percussi *a* muros et turres reliquerunt; et animis deficientibus civitate relicta versus *b* Babylonem fugerunt.

Descendunt Christiani

Saraceni fugiunt in urbem :

mox ea deserta, versus Babylonem.

a

b

97 Tunc nostri Christiani cum vexillis muros libere ascenderunt, et portis adeo combustis sine impedimento cum parvo damno et quasi cum nullo, Rex, Legatus, et omnis multitudo Christianorum, Cruce præcedente, civitatem intraverunt. Et capta est civitas magna Alexandriæ a Christianis, Deo operante, quasi hora nona die Veneris, Octobris mense, anno sexagesimo quinto, *c* quarta die. Quis loquetur potentias Domini? tinnierant aures infidelium. Notas facite in populis potentias ejus et mirabilia quæ operatus est in Ægypto coram nobis, ut enarretis in progenie altera. Recedant vetera de ore vestro, quia Dominus Jesus nostris temporibus populum suum Christianum exaltavit, et odientes eum in fugam convertit.

Capitur a Christianis Alexandria an. 1365

c

98 Sed væ væ væ! quomodo dolorem Patris mei et meum, necnon vituperium Christianorum narrare incipiam; scribere nescio : arida est manus nostra, quia vires mihi deficiunt. Gaudium et honor Christianorum versa sunt in vituperium. Exaltatio sanctæ Crucis in ignominiam lacrymarum et mœroris. Paradisi porta per misericordiam Dei et mysterium sanctæ Crucis omnibus aperta; et per avaritiam, vanam gloriam, et modicam fidem, iterum clausa. Pro tali dolore quid clamabo? quid plorabo, et lamentabor? Percussit Moyses lapides et fluxerunt aquæ, et Deum non sanctificavit, et ideo terram sanctam a Deo sibi ostensam intrare non meruit. Sed heu! heu! non aquam, sed omnia bona mundi a Deo Christianis tradita, et via Paradisi patefacta, Dominium Ægypti Christiani possederant; sed Deum non glorificaverunt : et ideo meruerunt tantum bonum perdere, et civitatem Alexandriæ viliter relinquere. Nam civitate capta victoriosissimus Rex pro custodia civitatis tenuit consilium generale; sed adjutores et Dei servitores paucos aut nullos invenit. Rex vero cum lacrymis milites magnos, parvos et mediocres, ut secum remanerent pie implorabat. Sed ipsi de hoc Regi excusantes, et Crucem sanctam relinquentes, de recessu promptos inveniebat. Qui tunc Patrem meum Legatum dolentem, lacrymantem, et quasi desperatum in cœlum clamantem, et ut remanerent milites admonentem vidisset, et ipsos renuentes audisset; certe de scandalo fidei Catholicæ doluisset. Quomodo honorem Dei, utilitatem Christianorum, et civitatem Jerusalem jam acquisitam in retentione Alexandriæ, clare ostendebat. Et Damnum et vituperium Christianis inde secuturum ipsam relinquendo infinitis argumentis demonstrabat. Aliqui vero de exercitu nostro remanere cum Rege et Legato prompte offerebant, sed diabolo instigante majores ipsorum impediebant. Quid plura? Corda indurata et iniquitate percussa fuerunt, et Regem dolentem et Legatum præ dolore quasi morientem reprobi vicerunt, de recessu concludendo, de Deo desperando, et de potentia ejus non confisi, et victorias ejus inauditas prorsus fuerunt obliti. Damnum enim Christianorum et nostrum vituperium scribere non valerem, et meam tristitiam renovarem, sed in quadam epistola authentica, manu Patris mei Legati scripta Papæ et

Recusant milites Alexandriæ remanere

Ad id eos hortatur B. Petrus, frustra

Imperatori

Imperatori dirigenda, cujus tenor infra sequitur, ut clarius potest intueri.

Rex dolens cogitur a suis Alexandriam relinquere.

99 Rex vero in concilio suo victus, Deo permittente, Alexandriam relinquens, nemine inimicorum persequente in galeam quiete ascendit, et noster exercitus in navigiis se collegit, versus Cyprum tendentes, Paradisum relinquentes, in pelagum navigaverunt. Sed quid fecit Deus nobis? Tantam fortunam in mari misit, quia omnia navigia nostra divisit, fortunam fugiendo et quasi periclitando. Sed qui antea timore percussi sine caussa Alexandriam reliquerunt, tantum timorem in mari habuerunt, quod respirare quasi non poterunt. Tantum mare timebant, remansisse in Alexandria affectantes, et peccatum cognoscentes. Pater meus mihi quotidie dicebat : Ista fortuna est Dei vindicta, quia relicta est Alexandria. Majora enim videbitis in tempore, non dubitetis. Mira res, uam fortuna intumescente, et nemine se posse juvare, Pater meus tactus dolore, epistolam prædictam manu propria scripsit et ad finem usque perduxit, et mihi ostendit, cujus tenor sequitur in hæc verba.

Ingenti tempestate jactatur classis.

a *Thomas Walsingham de rebus Anglicis, in Eduardo III, ita scribit, sed perperam.* Non ceperunt nisi unam partem urbis, ex una parte fluvii, quia brachium quoddam marinum urbem secat : reliquam partem tenuere pagani. b *Urbem Soldani regiam.*

c *Imo tertia die Octobris, littera Dominicali E, et patet ex num 123, ubi anno sequenti mortuus dicitur, die Martis festo Epiphaniæ, 6 Januarii.*

CAPUT XVII.

Epistola S. Petri ad Papam et Imperatorem, de successu expeditionis.

Licet communis dolor planctu dignoscatur communi; verum quod plus tangit, plus communicat mœrore, et viscera compunctionis inducit. Et quia ego usque in senectam et senium laboravi, et clamans raucus factus sum, frequenter lingua percutiens, cum armis non valerem, ut Christo fideles milites, pugiles Jesu Christi arma sumerent, scuto protecti fidei procederent, et Jerusalem matrem nostram diu sub Agarenorum ritibus, imo potius fæcibus, detentam, magna Christianorum negligentia et desidia pertinaci. Cum nunc in novissima hora et in fines seculorum, ac in termino temporis, Illustrissimo Principe Petro Rege Jerusalem et Cypri, discursu laborioso et impensis gravissimis cum sanctissimo Domino Urbano Papa V passagium procurante, cujus indignus legationis functus fui officio, cum multitudine copiosa venissemus, armato Rege Prædicto Capitaneo præsidente, cum devotionis affectu, velis inflatis, mari quieto, et vento prospero quem Deus de thesauris suis produxerat; et non per mare ire viderentur, sed potius et manu Dei portari sine impedimento, diversa navigia, nocte ac die divisa et ab invicem non visa, una die in portu Alexandriæ inclusa, nutu potius illius qui Petrum fecit ambulare in mare, quam regimine humano.

Classis feliciter appellit in portum Alexandrinum.

101 Quiete indicta a meridie usque ad tertiam alterius sequentis diei, ante maris egressum, multitudine infidelium pro egressu resistente, ut probaret Dominus vires nostras, qui sua virtute paucos de nostris deduxit in littore. Quibus terga vertunt infideles, quibus fuga fuit remedium et inclusio intra muros. Et ex tunc satis cito secuta sunt vaticinia Ezechielis Prophetæ, ut fierent judicia in Alexandria, judicia, inquam, Dei, hominibus ignota, Deo cognita, ut non possent aggravati armis pergere, muros ascendere, lapides projicere, nec sagittas balistis trahere, quibus inimici ubique tam in muris quam in turribus, quam in hospitiis inventi sunt ultra modum. Sed non fuit pugna nostra, sed Domini, qui omnibus mirabilibus hic mirabilior extitit, narrabitur in æternum. Pugnavit populus Israeliticus contra Amalech, qui non tuebatur muro; Moyses fatigabatur, et moriebatur populus, cum manus deponebat. Et hic lassari non potuit nec Sacerdos nec populus, quia vix unius extitit horæ pugna, nec in bellando aliquis de nostris extitit mortuus, cum essent inexpugnabiles; ...... homines ascenderunt primum, nec quæ vana quærunt, jactant se primum in bellis prælium quærentes, quia non fuerunt primi in acquirendo, licet in relinquendo pro tali dolore. Pugnante Josue franguntur muri, et intrat populus. Sed hic (o Deus) relinquuntur turres ut castra, muri ut castra relinquuntur, vacua intrant promiscua. Quis Scripturarum discursus? nullus fuit hic fidelium occursus. Ferreæ comburuntur portæ, gentes traduntur *a* in morte, quas non servavit Deus fugæ sorte. Et sic capitur civitas, ut Parisius habitata, ut Venetiæ grata, ut Janua rata, plena divitiis, jocunda deliciis, fecunda fructibus, irrigata fluminibus paradisi, frequentata mercatoribus : quæ erat Ægypti Regina, baculus infidelium, et porta fidelium si tenuissent.

Clades inflicta militibus.

Ezech. 30, 14.

Auctore Philippo Mazzerio, ex MSS nemine Christianorum occiso capitur Alexandria,

a urbs celeberrima

102 Sed nostrum gaudium versum est in luctum: unde et conturbatus est venter meus, a voce contremuerunt labia mea. Patior, patior vehemens, et non est qui compatiatur afflicto. Diu laboravi, laboravi in gemitu meo. Sed nunc materiam deduco, gemitus in publicum profero, ideo verba mea dolore sunt plena. Exitus aquarum deducent oculi mei, et torrentes effluent lacrymarum. Sagittæ enim Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum. Sed torrentes iniquitatis alienæ conturbaverunt me. Utinam aperiantur cataractæ miseri capitis mei, et totus in lacrymis fluvius. Multis enim solatio sunt lacrymæ. Dolor siquidem speciem ignis gerit, quia dum plus tegitur plus reviviscit. Si me Dominus in amissione rerum temporalium, aut amicorum morte, aut in afflictione proprii corporis flagellasset, æquanimiter sustinerem. Sed plagam sentio, quæ ad interiora mea penetrat. Nec minus crucior, quam si quis viscera mea a me violenter avellat. Et quid mirum? imo miror, si non morior : quia vidi illata vulnera, ablata fœdera, prolata scelera. O illata vulnera! vulnus et livor et plaga tumens : vulnus in facie, livor infamiæ, plaga tumens cum insanies. O vulnus in facie! vulnerati enim fuerunt principales, consilium facientes in unum milites, qui videbantur potiores, summi, fortiores, ut facies in corpore. Qui autem ut Petrus Regi Christo dicebant : Si oportuerit nos mori tecum, non te dimittemus. Sed timore percussi, non ancillæ voce, quia non astitit, nec adversariorum posse, quia nullus potuit nocere. Reliquerunt enim eam, de Deo non confisi, in nullo provisi, sed ex toto diffisi, ac si Deus, quos jam introduxerat, fortis non esset pro custodia; non attendentes, quod super muros ejus posuit custodes. O livor infamiæ! Nonne dicent gentes : Ubi est Deus eorum? quæ ante dicebant, ut vero percepi relatu Deus pugnavit pro eis, noster Machometus victus est. Deus Christianorum magnus et fortis est; deridens qui apparebat gloriosus in militibus suis. Et reddebant testimonium, qui non noverunt, nec exquisiverunt nomen tuum. Gloria nostra versa est in ignominiam. Dies festi conversi sunt in luctum, sabbatum in opprobrium, homines ejus in nihilum. Secundum gloriam ejus multiplicata est ignominia ejus, sublimitas ejus conversa est in luctum. Et ego vidi, heu! et ut quid est mihi vivere, cum sit tantus livor infamiæ, plaga tumens cum insanie?

describit, ingenti dolore S. Petrus,

Matth. 26, 35. ob perfidiam pusillanimitatem eorum qui Regem reverti coegerunt,

cum magna ignominia nominis Christiani.

103 O plaga Ecclesiæ cum insanie, quæ sanari non potest medicamine! Heu quis medebitur incantatori a serpente percusso? Qui debebant modo incantatores, serpentinos homines, membra serpentis qui nostros decepit parentes, obmutescere facere, veneno percussi, dicatis in animo : Non potuerunt stare, quibus maledixit Dominus. O genti peccatrici, filiis

Auctore Philippo Mazzerio, ex mss.

Principes exercitus præcipue tumultuantur.

filiis sceleratis, semini Procerum, populo gravi iniquitate! Dereliquerunt te, alienati sunt retrorsum. Et fit magnus planctus in Ecclesia, quia vidit vulnera; nec minor, quia attendit ablata fœdera. Heu dolor intolerabilis! Numquam auditus similis. Quos Deus conjunxerat, ut caperetur civitas, divisit iniquitas. Unus recedit ab alio, et facta est divisio contentio inter Principes. Et recesserunt *b* Anglici, qui videbantur fortiores, facta conjuratione cum Principe, cujus ex parentela et dolosa sequela nomen tácere debeo. Sed doleo, quia super eo est querela; semper carebit medela, quia narratur et vulgatur, quod ipse facit talia, ut sit relicta Alexandria. Ei maledicunt Catholici multi, credatis, et Gallici, et quamplures Teutonici, et omnes Italici, clamantes: Væ homini illi, per quem scandalum venit. Melius erat si natus non fuisset homo ille. Quia cum voluisset caput, Rex, resumere vires, velut probus miles, noluerunt hi resistere; sed cum suis Anglicis, qui nolentes in civitate in crastinum pernoctare devicta; *c* potestis peccatis notare se ostendit absentare, et omnino segregare a Regis consortio.

b Angli quemdam Principem secuti discedunt.

Cancellarius generose turris custodiam suscipit

104 O dolor! in medio cum cancellatis manibus, una cum Cancellario, milite vero, strenuo, docto, in consilio philosopho, de Manseriis, dolente pro miseriis Christianorum atque suspiriis, qui se prompte offerebat pro turris custodia, quæ erat magis dubia, cum brachiis quinquaginta, cum sociis quadraginta in expensis propriis instantissime, et cum fletu, ut staremus sine metu inducendo, cum exemplis, et hoc multis argumentis, quod poterat custodiri locus noster et murus. Et instabant apud Regem custodiendi dando legem. De nostris verbis non fuit cura, sed sequuntur nimis dura: nulla confidentia de Dei potentia, imo inceperunt contra fari Admirati, et murmurari. Sed non fuit murmur contra me, de quo tristor maxime, sed contra Dominum; de quo, credo, est iratus Deus ipse et turbatus, et sentiet Admiratus Hospitalis militiæ, qui pejus nec sententius, neque verbis aliis hic induci potuit quod remanere pro custodiæ ordine, nisi in Regis agmine; et concedendo negaret, et sic fugam impetraret. Et quia solus ille plures habebat quam mille, turbavit non immerito plures a proposito. Et sic totius exercitus ejus verbis agitatus recessit quasi fugatus. Ipsis enim timorem incutiens, prædixit multoties quod veniret Soldanus sine mora, quasi captans horam. Et tamen licet stantes verecunde ante muros, non jocunde, die *d* sexta recessimus; nec venisse quemquam percepimus: imo nec intrare muros audebant: tantum nostros ii timebant. Sed quia scribitur, Fugit impius nemine persequente, verum dixisse novimus, et in nostris percepimus. Vidimus sic rupta fœdera, et monstrata scelera. In egressu vidimus vanitatem: sed percussit eos Deus. Et marinarii præcedebant in hymnis in illo egressu tripudiantes: sed percussit eos Deus, ut quasi cæci palpantes parietem, pretiosa non invenerunt, et quæ erant sua reliquerunt, alienis in egressu in infidelitate, quia non cognoverunt Deum; et ideo conqueritur ipse Deus.

Hospitalariorum Dux variis aliis timorem incussit.

d

Prov. 28. 1

Deseritur Alexandria.

Isa. 1. 2

105 Audite cœli et auribus percipe terra, quia os Domini locutum est: filios exaltavi et enutrivi; ipsi autem spreverunt me. Cognovit bos possessorem suum et asinus præsepe Domini sui; Israel autem me non cognovit, videns Deum Israel, scilicet populus Christianorum, qui viderat mirabilia in mari sine periculo, in exitu devicto populo, in captione civitatis quasi sine obstaculo. Audite cœli et auribus percipe terra, id est, Præsidentes Prælati in Ecclesia, et terra, id est, Principes terreni; quanta fecit nobis Dominus, et præcedito tu Summe Pontifex populum exhortando, indulgentias concedendo, thesaurum Ecclesiæ exponendo, quia tibi quasi imponitur plaga præsens. Quia si venisset populus in sufficientia, et providisset de aliquo Ecclesia, nulla excusatio fuisset de tanti loci custodia. Vide Domine opprobrium nostrum in loco relicto, et attende Dei virtutem; quia cum paucis, et quasi cum nullis, inimicorum comparatione, tradidit tibi Deus civitatem muris circumdatam, turribus ornatam: ubi Ægypti divitiæ, ubi Ægypti deliciæ, ubi timor est inconcussus Agarenorum, qui numquam erit discussus. Insta opportune et importune, quia non restat aliquid aliud nisi ut oculos nostros ad te levemus, ut subvenias et subito cum gente Agarenorum confligas; quia timor debilitat eos, et Deus nos adjuvat.

Hortatur Petrus Pontificem, ut ad novam expeditionem omnes incitet,

106 Et tu invictissime Imperator, ad quem respiciunt oculi totius Israel, ut incipias tu Rex Regum et Dominus Dominantium; cui Deus plus Salomone sapientiam, plus Pharaone potentiam, et, ut fama habet, satis pecuniam concessit: cui præbebunt Reges auxilium, Veneti et Januenses et maritimi sufficiens navigium, Dominus Papa indulgentiarum suffragium; et vacabit populus affectus devotione, Clerus jejuniis et oratione, totus mundus in collatione. Ostende Domine potentiam tuam, et veni, et libera nos, libera sanctam civitatem Jerusalem, quæ tanto tempore fuit ancilla. Ad te clamavit, et clamor ejus usque ad aures pervenit Domini Sabaoth; quia si non exaudieris et audieris, timeo, et non ego solus, sed multi mecum, ut irascatur Dominus contra te, et pereas ante tempus. Insignivit enim te Dominus tot insigniis, dotavit te tot privilegiis, ultra et supra omnes prædecessores, ut merito et ex debito recognoscere debeas, et in illo quod est sibi magis gratum, ut recuperes locum suum de Jerusalem, et ibi fiat sacrificium illibatum et vespertinum Quod tibi concedatur per Deum vivum et trinum, Amen.

et Imperatorem, ut eam ipse suscipiat,

alioquin minatur divinam ultionem.

a *Walsinghamus* : perempta illic non modica multitudine paganorum. b *Idem* : Interfuerunt plures Anglici et Aquitanici, referentes in Angliam et Aquitaniam pannos aureos et holosericos, splendoresque gemmarum exoticos, in testimonium tantæ victoriæ illic factæ. c *Hæc non cohærent.* d *Idem Walsinghamus* : quarto die captionis ejus vel quinto, recedentes illæsi civitatem deprædatam incredulis reliquerunt.

CAPUT XVIII.

Reditus in Cyprum, S. Petri ægritudo.

In Cyprum reversus,

Tandem cum infinito periculo exercitu nostro diviso, et ad invicem non viso, Cyprum Rex applicuit, et una cum Legato Nicosiæ ascendit. Tunc Legatus post pusillum artem suam recepit, et ad gratiarum actiones Deo fiendas Regem et omnes admonuit; processionem universalem ordinando, et ibi prædicando de victoria Alexandriæ Deo regratiando, regnum Cyprium de guarra incepta cum Soldano et passagio inchoato pie confortavit. Tunc Rex determinato consilio, quod ad summum Pontificem iret, et quæ facta erant referret, et adjutorium peteret, Legatum dulciter rogavit. Qui libenter annuens, et semper pro fide laborare desiderans, Ambasiata a Rege plene accepta, et Regi valefaciens navigavit.

supplicationes indicit in gratiarum actionem,

destinatur ad Pontificem Legatus

108 Tunc falsi et avari mercatores Alexandriam ire volebant, et pacem singularem cum Soldano facere proponebant. Legatus vero ista audiens, aggravatus et fortiter dolens generaliter omnes mercimonia facientes in terra Soldani *a* excommunicavit. Sed vide magnum miraculum inde cito secuturum. Nam quidam Venetus, parvipendens sententiam Legati, cum una galea versus Alexandriam viam arripuit, sed tantam fortunam a Deo habuit, quod reversus est in Cyprum et ibi periclitavit naufragium faciens, galeam, et quidquid habebat perdidit, et vix evasit. Et usque hodie sententia prædicta operante plura et plura navigia undique venientia Alexandriam caussa mercimonii iverunt, et quasi omnes periclitaverunt, et illorum qui vivus evasit a Saracenis captus fuit.

Negotiantes in terris Soldani excommunicat:

a

contemnentes divinitus puniuntur.

109 Aliud miraculum mirabile. Nam Pater meus in fortuna magna mihi dixerat, quod majora viderem de

Variæ pericula ... qui caussa fuerant relictæ Alexandriæ

de illis qui fuerunt caussa quod relicta fuit Alexandria. Nam illi a regno Cypri versus Pontum redeuntes, fere per mille milliaria navigaverunt, et adeo fortuna percussi et ipsa ducente coram Alexandria iterum iverunt, et Cyprum pro salute reversi sunt. Et post ter quater de Cypro recesserunt, sed fortuna invalescente, et Deo mare tribulante, et furorem suum prædictis ostendente iterum Cypri reversi sunt. Tantum timorem et tanta pericula adeo transierunt, quod prius Alexandriæ remanere, sicut credo, septem annis in cordibus suis elegissent. Et vix in quatuor mensibus a regno Cypri omnino recedere potuerunt: nec lætitiam cordialem credendum est conscientia remordente unquam habebunt. Ista memoriæ duxi scribendum, ut opera Dei manifestentur, et quærentes Deum et crucis mysterium toto et puro corde, sicut Pater meus Legatus suo tempore fecit, exaltentur et in Deum glorificentur.

110 Tempus enim prope est, ut ad tristitiam meam revertar, dolorem meum renovando, et cum lacrymis scribendo. O fortuna tua tota amaritudine repleta! Cor meum et viscera mea nunc amaricando penetravit, sicut in Alexandria Domino meo fecit. Non tu fortuna, sed Dominus Jesus Christus omnipotens, misericors et metuendus, qui animas suorum fidelium vincentes hunc mundum pollutum a corpusculo segregat, et in cœlum glorificat. Deus enim laborem Patris mei Legati pie respexit, et quomodo velut alter Paulus nomen suum coram Regibus et Principibus strenue portavit, Crucem sanctam, et Ecclesiam suam multiplicando exaltavit. Nam peccatis nostris imminentibus, et gratias Dei non cognoscentibus, Patrem nostrum a nobis levavit, et me filium suum desolatum dimisit. Sed ut finem suum gloriosum, temporibus nostris inauditum, in omnibus fidelibus manifestetur, inferius declarabo, ad laudem et honorem ipsius Domini mei Jesu Christi, et memoriam ipsius Legati, et instructionem proximi.

B. Petrus assidue luget post relictam Alexandriam

Pater vero meus relicta Alexandria usque ad finem suum gloriosum numquam, sicut consueverat, lætus fuit, tantam amaritudinem in corde suo portavit, quod mortem, si a Deo esset, affectabat. Ipse vero in Famagusta ad viam Curiæ Romanæ se præparabat, et galeam suam expediendam expectabat. Ego autem a Domino meo Rege cum ipso ire ordinatus eram, cum Rege stans literas Patris mei fieri faciebam.

111 Adveniente vero die Nativitatis Salvatoris, Pater meus semper magna officia divina personaliter celebrans, in vigilia Nativitatis Domini Famagustæ

Officium Ecclesiasticum in Nativitate Christi sollenniter celebrat,

de ecclesia Carmelitarum, ubi hospitabatur, ad ecclesiam majorem pedes in magno luto pro matutinis solemniter celebrandis ivit. Et indutus Pontificalibus, mitra semper in capite, matutinas celebravit, ac tres Missas solemnes cum nota festive, et eundo, celebrando, redeundo, frigore percussus fuit. Nam ipse jejuniis, vigiliis et dolore totus maceratus erat. Et nec alia vestimenta contra frigus quam æstate portare volebat. Tunc frigore tactus, aliqualiter se alteratum sensit, et de hoc non curavit.

in magno frigore

Sed quid fecit? Omnibus festis Natale sequentibus Missas in Pontificalibus celebrabat, et totus ardens in cultu divino personæ suæ jam tactæ non parcens, die sabbati Natale Domini *b* sequentis de ecclesia Carmelitarum nudis pedibus in magno luto extra civitatem ad ecclesiam beatæ Mariæ de *c* Cena ivit. Ibique in Pontificalibus et nudis pedibus super lapidem stans, Missam solemnem celebravit.

nudis pedibus incedit morbum contrahit

Et quando sæpe a suis reprehendebatur, eis respondebat dicens: Quomodo antiqui Patres in eremo nudis pedibus continue erant ambulantes? Adveniente vero die Dominico et die Lunæ, aggravatus Missam quotidie celebrabat et infirmitatem suam quasi occultare suis videbatur.

112 Die autem Martis febris eum fortiter arripuit, et facie mutata familia sua de ipso dubitavit, et statim miserunt pro me. Ego vero cum gaudio modico citius quo potui Famagustam die Mercurii sequenti veni, et medicum regium mecum duxi. Pater meus tunc satis bene stabat, et non inveni eum ita aggravatum, sicut mihi dictum fuerat. Et cum eo steti usque ad diem *d* sabbati, et medico regio curam ipsius imposui.

AUCTORE PHILIPPO MAZZERIO, EX MSS. Visitatur a Cancellario cum medico regio:

d

Die autem sabbati ipse me compulit ad Regem reverti, et negotia sua et mea pro itinere et litteras expedire, dicens mihi, quod bene stabat, et quod cito recederemus. Ego vero invitus ab eo recessi, et parcat mihi Deus, quia male feci; sed voluntatem ejus, sicut novit Deus, semper adimplere desiderabam. Ante recessum meum ab eo, solum me vocavit, et cum quadam caritate ferventi, qua me indignum et non plene cognoscentem amabat, vitam et peccata sua cum mirabili contritione familiariter mihi narrabat. Quæ peccata sua judicio meo non reputabam, nec reputo attentis circumstantiis.

illi vitam suam narrat.

Ego vero quod mihi inspirabat Deus sibi consolando dicebam. Tunc familiariter mihi dixit: Frater mi, ego sum peccator magnus, sed habeo bonum Judicem, pium et misericordem Deum meum, ad quem recurro, et de venia non despero. Istis auditis verbis de eo multum timui; sed quia mihi dicebat, quod bene stabat, de dispositione domus suæ ei loqui non præsumebam. Ipse autem tunc mihi prophetice dixit: Eatis, ut cito possitis redire, quia omni ista septimana adveniente intendo recedere, sicut Deo jubente fecit.

a *Walsinghamus*: omnia genera specierum transmarinarum (*id est aromatum*) diu posthac et rariora et cariora fuere.
b 27 *Decembris, festo S. Joannis Evangelistæ, non postridie Nativitatis, ut interpretatur Waddingus num. 38, cum festum Nativitatis inciderit in diem Jovis.* c *Waddingus*, Cana. d 3 *Januarii an.* 1366

CAPUT XIX.

Præparatio ad mortem. Testamentum.

Illo die sabbati, me ab eo recedente, ipse incepit aggravari, et Spiritu sancto revelante clare mortem suam cognovit.

Mortem suam divinitus præscit:

Ab illa hora non fuit aliquis, qui in eo solum unum signum terroris mortis in verbis suis cognosceret; imo tantam sapientiam, discretionem, et securitatem in eo vigere et crescere tunc ostendit, quod numquam in vita sua tantum ostenderet. Illo tunc civitatis Magnates ipsum visitaverunt, inter quos Dominus Petrus Marcelli Regis Cypri Camerarius affuit; cui Pater meus prophetice clare dixit: Domine Petre faciatis præparare galeam, quia die Mercurii omnino recedam. Adveniente autem die Dominica circa horam tertiam, Fratrem Arnoldum *a* de Solino ordinis sui, Confessorem suum vocavit: et cum magna diligentia, contritione mirabili, et lacrymarum effusione, longam generalem et particularem confessionem fecit.

a generalem confessionem facit

Postea ab ipso suo Confessore Missam devotissime audivit et totam familiam suam coram eo communicari fecit, eisque quamdam admirabilem prædicationem fecit, et quod bene cum Deo starent dulciter admonuit. Sed quis verba sua divina scribere valeret? Certe impossibile foret.

ultimo suos exhortatur

114 Sermone vero ad familiam omnibus flentibus completo, jussit apportari unum saccum vilem et abominabilem, et cum clara voce dixit: Ista est vestis candida et jocunda, cum qua Christiani sepeliri debent, saccum quasi jocale super caput ejus ponens. Tanta mirabilia devotionis et contritionis dicendo, quod omnes inundatione lacrymarum fluerent. Et tunc ipse pietate humana coactus fortissime flevit. Deinde coram omnibus fecit afferri unam chordam, et eam posuit ad collum suum, ligando et stringendo chordam per os ejus cum magna contritione dicendo: Non sufficit ista chorda tali peccatori, sicut ego sum: parva est enim ad castigandum talem peccatorem.

funem sibi ad collum ligat:

O quotiens, ait, cum lingua mea falsa offendi Deum meum! Tunc jussit seipsum deponi in terram, et in terra jacens familiæ suæ alium fecit sermonem mira-

deponitur humi

AUCTORE PHILIPPO MAZZERIO, EX MSS.

biliter semper concludendo, quod cum Deo bene essent; et quod si hoc facerent, Deus eos bene provideret, dulciter eis promittebat. Tunc ad lignum Crucis se convertit adorando, osculando, et mirabilia dicendo, et manibus junctis veniam devotissime petiit omnibus familiaribus suis, omnes ad lacrymas provocando, et dicendo : O fratres mei et amici, quantos labores et pericula in servitio meo sustinuistis, famem, sitim et frigus, fortunas, et tribulationes. Non honoravi vos, nec tractavi, nec procuravi, sicut debuissem; dulciter me et mores meos sustinuistis. O quotiens in periculo mortis posui vos! Quomodo possem vobis retribuere? parcatis mihi, parcatis. Familia vero præ abundantia lacrymarum ei respondere non poterat.

petit veniam a suis :

115 Tunc jussit sibi afferri sacratissimum corpus Domini, quod erat super altare coram ipso, per Confessorem suum, et manibus junctis coram Sacramento istam orationem legit : Deus propitius esto mihi peccatori. Et devotissime dixit postea articulos fidei sigillatim, mature, et cum quadam magna reverentia alte confessus est cum contritione ardenti et flenti, dicendo quod si in aliquibus dogmatizasset vel aliquam quæstionem sive dicta aliqua contra fidem Catholicam, præcepta sanctæ Ecclesiæ disputando, loquendo, conferendo, vel alio quocumque modo caussa vanitatis, simplicitatis, coram Deo suo toto corde revocabat. Quibus dictis ait : Domine non sum dignus etc. Ave salus etc. quæ omnia cum magna devotione dixit; et reverenter et devotissime, in fide non ficta communicavit. Quo facto satis cito ipsum super lectum suum sedendo reposuerunt. Confessor vero suus, et nobilis vir Hugnectus de Maymmon Patris mei magister hospitii, ipsum Patrem meum Legatum consolantes, chordam sive funem de collo suo levare voluerunt. Quibus dixit : Absit, absit, non levetis eam. Ista non est condigna retributio peccatis meis. Si non timerem Deum meum, bene facerem aliud cadaveri meo, quod tantum peccavit contra Deum suum : jussitque familiæ, ut ipsum aliquantulum requiescere dimitteret et quod optime stabat. Quod et factum est.

curat ad se deferri corpus Christi : facit professionem fidei : communicat :

116 Ab illa hora semper tenebat oculos suos sursum contemplando, dixitque : Heu, quare recessit Cancellarius? Tunc venerunt ad eum duo Sacerdotes devoti, caussa visitandi, Dominus scilicet Barnardus Grossarius Papæ, et Dominus Petrus ejus socius. Quibus Pater meus dixit : Bene sto, sed oretis Deum pro me, et quod sibi placeat me liberari ab istis latrunculis; id est, dæmonibus. Hos videbat in acie adversus pedes lecti. Rursus dixit : Beata Virgo Maria ipsos *b* timuit, orate pro me. Jussit igitur accipere Crucem suam, quæ portabatur coram eo, ad caput lecti existentem, et fecit eam poni ad parietem ad pedes lecti, ubi videbat latrunculos, et statim recesserunt ab oculis ejus.

videt turbam dæmonum b quæ a D. Virgine, et cruce fugantur.

117 Illo tunc familia convocata, omnibus januis apertis, coram omnibus per Notarium authenticum distincte, mature, et sapientissime ordinationem suam et ultimam voluntatem, mente sanus et intellectu vigente, fecit et ordinavit. Sicut mirabiliter apparet in testamento suo, in quo memoria ejus, sapientia, devotio, et Spiritus sancti gratia manifeste declarantur. Et vere secundum opinionem Archiepiscopi Nicosensis dicentis, quod ipse Legatus in plena sanitate sua de dispositione bonorum suorum non ordinasset ita complete, sicut fecit. Confessor vero suus sibi petiit, quem vel quos Commissarios habere volebat. Ipse vero respondit cum quodam magno et cordiali suspirio, dicens : Alias feci et constitui pugilem meum Cancellarium, sibique bona a Deo sibi commissa corpus et animam recommendavi, et iterum ipsum volo. O Pater mi amantissime, quomodo possem ista scribere sine lacrymarum inundatione, caritatem mihi impensam commemorans! Certe non. Tunc ad admonitionem sanctam Confessoris sui Dominum Archiepiscopum Nicosensem, et Dominum Berengarium Gregorensem Nicosiensem Decanum et Papæ Collectorem, Commissarios suos constituit, necnon et me dolentem et miserum filium suum.

Condit testamentum sapientissime. Cancellarium constituit testamenti sui executorem,

118 Quid enim ordinavit de sepultura sua? Humiles audite. Ille vero qui ab omnibus Christianis Orientalibus velut Papa, si fas est dicere, quia locum ejus tenens, propter sanctam suam conversationem reputabatur, et quasi adorabatur, humilis semper in vita, humilitatem non modicam in fine ostendit; pomposam sepulturam abominando, dicens : Sepelite me in introitu chori, ut omnes homines cadaver meum calcare possint et debeant, et etiam, si possibile est, capreæ et canes. O quanta humilitas! Ordinatis vero per ipsum sapienter omnibus, quæ ad illum diem Dominicum pertinebant, Pater meus illa nocte quievit, et familia ad quiescendum ivit. Die vero Lunæ in mane Hugnectus prædictus magister hospitii ad ipsum venit. Cui Pater meus, ipsum per manus tenens, motus pietate humana, quia ipsum diligebat, dixit : Factum est de me secundum voluntatem Dei mei, amplius non ibimus simul. Mandetis, mandetis pro fratre meo Cancellario. Illo die toto aggravabatur febri tertiana duplici, et visitabatur illa die a multis, qui ipsum valde aggravabant, quia omnibus respondebat. Inter quos Constantino Chiquoli cum Venetis et amico suo fallacias seculi agnoscens, dixit : Amodo et deinceps in hoc mundo non bene sto : tempus est recedendi. Notandum est, quod in infirmitate sua usque in finem numquam exivit de ore suo quod moreretur, sed semper dicebat : Recedam, recedere intendo, recedere debeo.

jubet se in introitu chori sepeliri, ut ab omnibus calcetur. numquam dicit se moriturum, sed recessurum.

119 O quotiens Deo verbum B. Martini dixerat : Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem! O quotiens cum multis consolantibus, a Spiritu sancto confortatus, et mortem corporalem parvipendens, dicebat : Eadem est mihi mors et vita. Si enim Deo necessarius sum pro passagio, et laborare debeo, contentus sum vivere; et si non sum necessarius, de morte contentor. Mihi idem est, fiat voluntas Dei mei Jesu Christi. Illo die ter incepit horas suas dicere, et infirmitate invalescente, intellectu claro semper remanente, complere non potuit, dixitque Confessori suo, quod horas suas pro ipso et coram ipso diceret, quod et fecit. Et cum quodam dolore palam confessus est, quod a die professionis suæ in ordine suo B. Mariæ Dei Genitricis de Monte Carmeli, numquam horas suas prætermisit, nec pro infirmitate, nec in terra, nec in mari, nec pro aliquo imminenti periculo.

egregie ad mortem resignatus, conatur horas legere, quas numquam omiserat

120 Transacto illo die, sequenti nocte circa horam quintam duas candelas albas benedictas coram eo accendi fecit. Hora vero sexta noctis misit Confessorem suum pro Episcopo Laudunensi Vicario in Famagusta, ut cum omni Clero Ecclesiæ majoris ad eum veniret, et sacrum oleum indutus Pontificalibus secum aportaret. Interim vero omnem familiam suam coram se vocari fecit, et præcepit omnia ostia domus et cameræ aperiri. Illo tunc jussit sibi afferri Pontificale, et quasi infirmitatem nesciens, cum manu propria officium unctionis quæsivit et invenit. Fecitque totum officium unctionis distincte legere, antequam Episcopus Vicarius veniret, et fecit se deponi in terra cum sacco prædicto super caput, in pace expectans Episcopum. Cum autem adventum Episcopi audiret, præcepit omnia luminaria domus accendi, et fecit sibi afferri aquam benedictam juxta se et crucem. Adveniente autem Episcopo cum omni Clero, sicut præceperat, et in camera intrantibus, Episcopus genibus flexis Dominum Legatum salutavit. Pater meus vero non respondit. Incepit quasi alta voce totus sanus dicere : Domine ne in furrore tuo arguas me etc. et solus aliis respondentibus usque ad medium

petit extremam unctionem, omnia ipsemet disponit ipsemet 7 psalmos legit, cum litanus

dium septem psalmorum dixit, et intellectu animi clarescente et vigente, sed potentia humana aliqualiter deficiente, fecit signum manu sua Domino Episcopo, ut secum diceret. Quod et fecit. Et sic cum multis lacrymis et devotione inaudita complevit omnes septem psalmos cum letania, omnibus gementibus et lamentantibus. Tunc Episcopus solenniter et complete ipsum inunxit, Domino Legato respondente sibi, et illam tunicam vilem et immundum scapulare, quibus indutus erat ad carnem, ne homines viderent pro posse suo cooperiebat et abscondebat. Officio vero unctionis completo, Pater meus devotissime dixit Confiteor: et Episcopus fecit sibi absolutionem.

tunica vili et scapulari ad carnem indutus inungitur.

121 Episcopo, Clero, et familiæ, et omnibus tunc humiliter veniam petiit, dicens: Si aliquando vos aggravavi, vel displicui, officium mihi commissum exercendo; parcatis, parcatis, parcatis, et omnibus existentibus in Cypro et alibi secundum quod vobis occurret, nomine meo veniam petatis. Quibus auditis Confessor suus et omnes astantes sanctum Patrem audientes, lacrymis fluentes unanimiter clamare cœperunt, dicentes: Pater, Pater, da nobis benedictionem tuam. Ipse vero Episcopo et omnibus astantibus in terram genibus flexis sanctam benedictionem dedit; dicens: Benedictio Dei Patris omnipotentis et Filii et Spiritus sancti descendat super vos et maneat semper, et aqua benedicta manu propria aspersit. Tunc Episcopus cum lacrymis non modicis Patrem meum exhortatus est, ut supra lectum portari se juberet. Qui respondit alta voce, et quasi cantando, dicens: Non decet hominem Christianum mori nisi in cinere et cilicio: et hoc bis dixit. Postea dixit Episcopo: Recedatis, quia consolatus sum et bene sto, levavitque oculos suos sursum, et signum cum manu fecit, et dixit: O vos alii maledicti, modo non habetis potestatem mecum, quia nunc bene sto cum Creatore meo Jesu Christo. Quo dicto recesserunt Episcopus, et omnis Clerus pie flentes et lamentantes tantum Patrem, et repositus est super lectum.

petit ab omnibus veniam

dat omnibus benedictionem.

a *Waldingus*, de Solinis. b *Id est*, timore perculit.

CAPUT XX.

S. Petri obitus.

Tunc præcepit quod legerentur passiones coram eo, et pluries sane corrigebat et emendabat legentem Sacerdotem, cum tanta discretione et maturitate, quod omnes videntes et audientes velut amentes facti sunt. Tunc familia ab ipso recessit, et ipsum requiescentem dimisit. Ante diem vero illius noctis Pater meus verbum Sapientis commemorans, Non erit merces servi tui usque ad vesperam apud te; convocari fecit coram se totam familiam, et fecit sibi afferri unam cassetam, in qua erant mille floreni minus quinque vel sex, quam pecuniam propria manu divisit omnibus familiaribus suis secundum quod ordinaverat unicuique in testamento suo, sive in ultima voluntate. Et hoc cum tanta discretione et pietate et maturitate, quod omnes mirabantur, et iterum eos remisit a se, et requievit semper aggravando. Mirabantur autem omnes in eo de duobus; primo de tanta sapientia et discretione in homine moriente. Secundo quod illa anima benedicta in illo corpusculo vacuo humanæ potentiæ tam diu remanebat: non erat illi nisi cutis, nervi, et ossa. Sed quare voluit hoc Deus facere, et tamdiu animam in corpusculo retinere? Certe pie credo, ut propheta suus fidelis inveniretur; prophetaverat enim diem recessus sui ad Dominum: ut etiam speciali misericordia Dei meruerim videre, quem tantum amabam, ante obitum suum gloriosum, sicut ante prophetaverat: et in transitu suo mirabili ego peccator et indignus filius suus ædificarer, et omnes videntes et audientes transitum ejus ab hoc mundo.

Jubet sibi passiones legi

Deut. 24. 14

distribuit suis famulis 1000 florenos

Auctore Philippo Mazzerio, ex MSS.

123 Die autem Martis, quæ erat dies Epiphaniæ, adveniente, venerunt medici Regii confortantes eum et consolantes, sed non fecit mentionem de eis, quasi dicendo, Medicis temporalibus non indigeo: habeo enim medicum meum mecum spiritualem Jesum Christum, qui me jam sanavit; ipsum appeto, et cum ipso bene sto. Vere relatu omni mortem temporalem tantum ipse timebat, sicut ille qui vadit ad convivium. Nam invitatus erat a Christo, sicut cito patebit. Medici vero recesserunt.

Medicos dimittit: mori non timet:

124 Tunc venerunt omnes Magnates civitatis Famagustæ ad visitandum eum tota die, et quasi omnibus nominatim respondebat, dicendo cum quadam caritate intima: Bene veneritis, bene sto, valde bene sto; et omnibus singillatim benedictionem suam dabat. Quidam veniebant, et alii recedebant: et tanta admiratio et dolor in civitate inter fideles Ecclesiæ Romanæ de recessu tanti Patris erat, quod lacrymosum esset scribere. Hora vero vespertina Hugnectus magister hospitii sui cameram intravit, et Pater meus ipsum vocans sedere fecit juxta se, atque ei dixit: Nonne adhuc venit frater meus Cancellarius? Hugnectus respondit: Domine mi statim veniet. Nuntius enim venit, qui dixit, quod statim erit apud nos. Tunc dixit Pater meus cum dolore, et quasi lamentando de me miserrimo et infelice peccatore, qui negligentia mea nimis expectavi, (parcat mihi Deus, et ipse Pater meus) dicendo: Ego diu expectavi ipsum. Et prophetice dixit: Adhuc expectabo eum per duas horas. Tantum enim in Deum meum me indignum diligebat, sicut animam suam. Et sicut pie æstimo a Deo impetraverat, se non recessurum nisi prius me vidisset, et voluntatem suam revelasset. Quibus peractis venit magnificus Dominus Jacobus de Rubeis ejus dilectus, stetitque coram eo. Pater vero meus ipsum Dominum Jacobum tristem caussa sui respiciens, dixit sibi: O fili bene sto, ne doleas. Multi sunt vocati, pauci vero electi. Ego vero sum vocatus, et de electis; Christus vocat me: ego vado ad Christum. Ne doleas fili mi, ne doleas, deditque sibi suam benedictionem et recessit.

singulis se visitantibus nominatim respondet:

prædicit quamdiu expectaturus sit adventum Cancellarii

125 Tunc interrogavit Pater meus Domino Gaufredo Capellano suo, qui tenebat crucem coram eo: Dicas, non adhuc venit frater meus Cancellarius? Capellanus vero respondit: Pater statim veniet. Dixit Legatus: Modo dimittas me aliquantulum requiescere, quia non expectabo aliud nisi ipsum Cancellarium. Dixit et Capellanus: Pater placebit vobis, quod legantur coram vobis Passiones? Respondit: Adhuc non est hora. Quibus transactis bajulus Regis cum multitudine Magnatum cameram intravit, et dulciter Dominum Legatum confortans et consolans, ut aliquid acciperet eum admonuit. Pater vero meus de directo non respondit, manum ad crucem ponens respondit: Ego vero accipio de isto fructu vitæ, qui regit et sustinet me, in quo confido; ipsum volo, et nolo aliud. Tunc traxit crucem inter brachia sua, amplexando ante faciem suam meliori modo quo poterat. Et non poterat ipsum crucem regere sine adjutorio. Aggravatus autem amplius non loquebatur.

Crucem pie amplexatur

126 Erat tunc quasi media hora ante solis occasum. Et illa hora, jubente Deo et mihi gratiam concedente, de Nicossis veniens Famagustam, intravi, ad hospitium Patris mei non sine dolore veni. Familia autem Patris mei mihi dicebat: Festinate, festinate, Pater meus in extremis laborat; vos expectat, loquelam perdidit, mori non potest. Ego autem festinanter cameram intravi, et veni coram eo. Cui dixit Capellanus: Pater ecce Cancellarius. Ipse vero in extremis laborans, et jam manibus, brachiis et tibiis mortificatis, me respiciens statim manum suam dextram de lecto extraxit, et manum meam accipiens mihi sane et diu locutus est non pauca verba, imo omnem ordinationem sub brevi compendio mihi declaravit, quasi

redeunti a Rege Cancellario

dat manum, et varia dicit.

Auctore Philippo Mazzerio, e mss.

quasi non esset infirmus. Ego vero dubitans ne tantum mecum loqui sibi noceret, dixique ei sicut scivi: Pater mi, modo est tempus, ut contemplemini illam excellentem divinitatem, quam tantum in vita vestra prædicastis. Ipse vero respondit mihi : Frater, ita facio. Eatis, eatis, expediatis negotia mea, et familiam meam, et non revertaris amplius ad me. Hoc dicebat propter dolorem, quem sciebat me habere de labore suo et transitu. Mira res a Deo, et magnam clementiam mihi ostendit peccatori Deus, quomodo Pater meus, qui ab omnibus quasi mortuus reputabatur, membra sua frigida, et non loquens, dum me indignum respexit, vires a Deo resumpsit, manum siccam et aridam mihi porrexit et cor ejus mihi aperuit. Quid de eo amplius dicam, nisi quod Deo meo inde gratias referam, et Spiritus sancti gratia ædificabor in caritate sua, transitu suo et vita? Et merito : plantabitur enim in corde meo et memoria mea. Tunc recessi ab eo juxta præceptum suum, et vocavi familiam et Notarium, vidique in scriptis in substantia omnia, quæ mihi dixerat, gloriose ordinata.

127 Et subito ad Patrem meum reversus sum, ut ipsum consolarer; dixique : Pater, ordinationem vestram complete factam vidi, ipsumque spiritualiter consolatus sum sicut scivi. Quia ipse jam quasi totus frigidus, et in proximo recessurus, continue in extremis laborans ad admonitionem meam spiritualem quiete respondit : Bene, bene. Et heu amplius non locutus est, nec mihi, nec alteri. Stetitque sic intrinsecus laborans corpusculo suo non movente, nec aliquod signum mortis nisi pium ostendente usque quasi ad secundam horam noctis. Et camera hominum et mulierum ululantium et lamentantium repleta, me coram eo astante tradidit spiritum ad Deum qui fecit illum, anno nativitatis ejusdem Domini millesimo trecentesimo sexagesimo sexto mensis Januarii die sexta. Vivit enim Deus et anima ejus, quod non fuit homo vel mulier ipsum intuens qui percipere potuit aliquo signo, quando anima beata exivit a corpore : imo multi adstantium, ipsum intuentes post magnum spatium animæ ejus recessus, credebant ipsum adhuc viventem, nec oculos ejus claudere præsumebant. Quidam dixerunt : Recessit; quidam vero : Non. Et tamen veraciter jam anima diu ante recesserat. Cum autem cognovissemus transitum ejus gloriosum, omnes adstantes ad lacrymas refugium habuerunt. Et factus est clamor tantus et ululatus in camera de recessu Patris mei, et pia lamentatio; quod durum et lapideum cor habuisset, qui nos vidisset, et compassionem non habuisset. Finitis vero lacrymis, quæ finem non habebunt, et corpusculo Patris mei habitu suæ religionis, videlicet cappam albam, induto, sicut præceperat, chirothecis Pontificalibus in manibus, et sandaliis in pedibus, facie discooperta, et mitra sub pedibus ejus posita, ad ecclesiam cum multis lacrymis et lamentationibus deportatus est, quasi simplex Frater juxta ordinationem suam humillimam.

moritur placidissime et imperceptibiliter,

ingenti omnium comploratione.

CAPUT XXI.

Miracula. Sepultura.

Corpusculo autem beati Legati in medio chori collocato, ad secreta lacrymarum pastore percusso secessimus. Nobis vero recedentibus, quamplurimæ devotæ mulieres ut vigilarent circa Patrem meum remanserunt. Sed Dominus Jesus, cujus fidem intemeratam ac crucis sanctæ claritatem ipse verus Pontifex et Legatus prædicaverat, non multum tardavit ipsius beati Patriarchæ claritatem, vitæ et corporis puritatem, mundo patefacere, ut sicut tota vita sua quoddam lumen in Ecclesia Dei extiterat, ita post mortem a lumine cœlesti miracula inciperet, ac ejus sanctitatem ostenderet. Circa namque quartam vigiliam noctis illius, præ tristitia et dolore mulieribus circa servum Dei dormientibus, illarum quædam monialis, imo sanctimonialis ejus devotissima, prostrata in oratione a casu faciem suam versus Patrem levando direxit. Et subito quemdam radium splendidum et luminosum a summitate ecclesiæ usque ad corpus beati Patris mei firmiter stare conspexit. Quæ non modicum admirans, lumine percussa et in stuporem versa, alias mulieres excitavit, et visionem narrando, claritas illa cœlica disparuit subito. Mulieribus vero in unum accedentibus ad Patrem meum, clarum et inauditum signum prælibati luminis invenerunt. Et prope respicientes faciem sancti Patris ac totum corpus suum madidatum et recentem, quasi hominem de balneis venientem, non sine admiratione viderunt. Accipientes autem mulieres prudentes bombacem in quantitate bona, cum quo faciem ejus et pectus totum deterserunt. Cum quo certe bombace postea, meritis et interventionibus ejusdem. Legati, multa miracula quampluribus utriusque sexus Deus mirabiliter ostendit.

Conspicitur supra corpus ejus splendor quidam cœlestis :

corpus ejus madidum, quasi recens a balneo

eo humore multa facta miracula :

129 Et quia de nocte transitus ejus ex hoc mundo ad Patrem fuerat, per civitatem Famagustam pius ejus recessus communiter ignorabatur. Mirabilia quippe Dei narrabo. Nam facto mane campanis pulsantibus, quasi singuli *a* Angeli Dei singulis domibus civitatis mortem Legati divinitus nuntiassent, subito et in continenti tota civitas commota est a minimo usque ad majorem, et omni onere et tarditate postpositis per turmas, alium alio non expectato, ad ecclesiam Carmelitarum currentes pervenerent. Et repleta est ecclesia utriusque sexus hominum tam Catholicorum, quam schismaticorum, quam infidelium. Corpus Legati tamquam sanctum unanimiter et devotissime colendo venerati sunt. O mirabilis res! Nam nationes schismaticæ Christianorum, scilicet Græci, Armeni, Georgiani, Jacobitæ, Copti, Maroni, et alii divisi ab Ecclesia Catholica, maxime Græci et Calogeri, eorum qui vivente Legato sanguinem ejus in sacrificium oblationis libenter bibissent, quia errores eorum claris demonstrationibus confundebat, ipsosque ad gremium sanctæ Romanæ Ecclesiæ debere venire monuerat; nunc omnium injuriarum obliti, sed et quasi ab erroribus suis conversi, aut ejus Legati filii devotissimi, capitibus discoopertis contra consuetudinem ipsorum, cum profunda reverentia, altero non expectato, pedes et manus Legati sancti deosculantur. Et beatus ille qui aliquam particulam minimam vestimentorum suorum pro reliquiis habere poterat. Nec mirum. Quia ipso vivente propter asperam pœnitentiam, et viles panniculos, quos ad carnem quotidie portabat me teste, corpus ejus fœtorem reddebat : sed ipso mortuo, clara facie et clariori sine comparatione quam vivente, nullus malus odor, imo potius bonus exibat : et quod plus mirabile et raro auditum, membra et articuli, supra naturam et morem hominis defuncti et mortui, ductibilia et tractabilia palpantibus se præbebant, nulla penitus rigiditate apparente, sicut quando vivebat.

a

Tota civitas ad ejus corpus confluit,

etiam schismatici venerabundi adeunt,

clara facie apparet a morte

et suavem odorem expirat.

130 Adveniente autem Reverendissimo Domino Patre Raymundo Archiepiscopo Nicosensium cum aliis Prælatis, officium solemnissimum mortuorum, prout decebat, celebrabatur. Tantus vero concursus hominum ac mulierum in ecclesia advenerat, ac tanta pressura, quod vix officium divinum compleri potuit. Et beatus ille vel illa, qui ad osculandum sanctum corpus pervenire poterat. Ac etiam illi Catholici non pauci et potentes, qui male informati Legatum in vita peccatorem reputabant, eique detrahebant, sanctum corpus venerantur, publice detractionis suum peccatum confitentes.

Exequiæ celebrantur

131 Aliud quoque signum ejus sanctitatis non tacendum adveniat. Nam prædicando pro funere, prout moris est, per Dominum Archiepiscopum Nicosiensem Fratri

b Memoria in oratione funebri

Fratri Joanni *b* Carmerssoni, Magistro solemnissimo in sacra pagina, Ministro Fratrum Minorum terræ sanctæ, de regno Aragoniæ, in sero officium prælibatum præcedente commissum fuit. Qui Minister quamvis modicum tempus haberet, verisimiliter meritis Legati, a Spiritu sancto plene edoctus, mirabilem sermonem fecit in stuporem omnium audientium, sanctitatem ipsius Patriarchæ ac Legati Apostolici multis ac verissimis argumentis et demonstrationibus clarissimis monstrando, contra morem Ecclesiæ victus in sermone ipsum Sanctum continue nominando.

Sanctum appellat,

Nemo enim in Ecclesia Romana et Catholica Sanctus prædicatur, nisi ab ipsa Ecclesia canonizatus sit. Sanctus autem aliquis pie reputari potest ante canonizationem, sed non prædicari. Officio vero completo, in præsentia Archiepiscopi ac omnium adstantium dictus Magister Joannes Minister examinando interrogatus fuit me præsente, quare Dominum Legatum in sermone suo ita publice Sanctum nominaverat? cum sacramento, reverentia, ac devotione respondit, quod coactus hoc fecerat, et prout credebat a Spiritu sancto ac meritis ejusdem Legati abstinere se non

ad id interius coactus

poterat, quin ipsum Sanctum nominaret. Et veraciter confitebatur, quod in studio sermonis proposuerat ipsum Sanctum non appellare. Nunc autem pie credebat ipsum sanctum esse. Et sic mirabilis Deus in Sanctis suis, vivificæ Crucis ac fidei prædicatoris sui sanctitatem multis argumentis Ecclesiæ Orientali ostendere voluit, ut exemplo tanti luminis Catholici in Domino exultarent, schismatici ad matrem propriam reverterentur, infideles ad fidem invitarentur.

manet 6 diebus insepultus

132 Remansit autem Pater meus amantissimus in ecclesia per sex dies inhumatus existens, omnibus membris ejus, ut supra, ductilibus, et factus est continuus discursus de nocte et die ipsum venerantium, sicut Sanctum. Et ex tunc cœpit coruscare miraculis. Cupiebant autem omnes habere de suis reliquiis, et ubi non poterant, habere per corpus et membra ejus circumducebant bombacem et devotione maxima servabant.

coruscat miraculis

Qui postea de diversis infirmitatibus pluribus contulit sanitatem, mirificante Deo Sanctum suum, qui ejus beneficia postulabant, quibus effectum præbuit salutarem, et exaudivit clamantes ad se.

a *Interpolator titulorum adscripserat* Miraculum, quare campanæ Angelico ministerio pulsabantur. b *Al. adduagus*, Lamerson.

CAPUT XXII.

Epilogus scriptoris. Encomia B. Petri.

2. Paral. 35, 25

Sed, o carissimi, si Jeremias, cujus omnes cantores et cantatrices usque in præsentem diem lamentationes super Josiam replicant, et quasi lex obtinuit in Israel; nonne ego velut alter Jeremias replicare debeo super recessum amantissimi Patris mei? Orphanus et orbatus sum, sine patre remaneo : et planctus et lacrymæ revertentur in sinu meo. Audite ergo universi Catholici, et videte dolorem meum, et damnum Ecclesiæ. Vere lucerna Orientalium Christianorum extincta est, et in cordibus quamplurimorum in fide laborantium tenebræ factæ sunt. Deleat Deus impietatem, et consoletur terram sanctam Jerusalem. Si enim petatur, Quis est iste qui evanuit a nobis, de quo tanta scribo? non dico tanta, sed potius pauca. Respondeo, quod magnus et laudabilis Præsul et maximus Patriarcha a nobis recessit.

S. Petrus fuit Patriarcha,

Nonne hic erat Pater omnium Christianorum Orientalium, qui in infinito numero generavit sibi filios in Evangelio Dei et ministerio sanctæ Crucis? Sed quid plus?

Propheta,

Certe magnus Dei Propheta erat. O quotiens et quotiens auribus meis ipsum prophetare audivi; et vera evenisse quæ dicebat! Nonne, ut superius patet, diem et horam obitus sui prophetavit? Nonne in ultimis laboribus suis clare prophetavit, me expectaturum, et non ab hoc mundo recessurum per duas horas; quod et factum est? Sed quid plus? Vere Apostolus Dei, id est, missus.

Vocatus Philippo Mazzerio ex mss. Apostolus,

Nonne hic missus erat a Deo per summum Pontificem evangelizare sanctum passagium, et fidem Catholicam plantare, evellere, ligare, dissolvere velut Apostoli? Quod et pie Deo operante fecit, ut superius clare patet. Sed quid plus? Martyr Dei, si fas est dicere. Quoties proprium corpus martyrio exposuit, superius clare ostenditur. In conflictu igitur et captione civitatis Alexandriæ vulneratus inimicorum telis obiit.

Martyr.

Martyr igitur et voluntate et facto fuit. Sed quid plus? Confessor fuit. Nonne hic per duodecim annos Nuntius et Legatus Apostolicus nobilissimus, velut alter Paulus coram Regibus et Principibus, hæreticis, schismaticis populis et infidelibus nomen Nomini' nostri Jesu Christi strenue confessus est usque in finem vitæ suæ?

Confessor.

Doctor.

Doctor etiam fuit sacræ paginæ, errores extirpans, et dubia clare solvens, prædicator crucis et veritatis inauditus et mirabilis.

134 Dolorem meum quis enarrabit? Quomodo calamo amaritudinem meam explicare queam? Sustinete hic Orientales Christiani, panem lacrymarum comedite, et poculum vestrum cum fletu miscete. Quid dicam? Cui conquerar? Unde in hoc veniet mihi auxilium, ut consoler? Doleo, et doleo quod tantum incurrit damnum Ecclesia eo abeunte. O Deus utinam eum redderes et tuum Regem stabiliret, et defenderet Ecclesiam.

Luget Cancellarius ob ejus discessum,

Quid deinceps facient filii Orientalis Ecclesiæ, esurientes et circumeuntes famelici civitatem, ut canes, non habentes qui eis panem vitæ frangrat, et velut oves errantes sive pastore, et discipuli sine doctore, cæci sine ductore? Heu Pater pie, Patriarcha, et Legate, baculus meæ sustentationis, ubi es? Quid faciet filius sine te, dulcis Pater, meus amator? ubi cubas? indica mihi. Cur terræ nunc es socius; qui in te nullum voluisti terrenum? Famagusta, Jerusalem, civitas regia, quæ non minorem de Principibus Ecclesiæ detines, quid fecisti? Redde mihi Patrem meum Famagusta, famam Patris mei, virtutum gesta. Sed quæ mortalium lingua explicare posset, quanta utilitas Ecclesiæ et sancto passagio erat vita sua, quantaque hæreticorum destructio et desperatio? Hic certe omnibus Christicolis Orientalibus amabilis et dilectus erat in vita sua, et ideo ejus recessum singulis flere licet.

gaudet ob æternam ei collatam gloriam,

135 Ne igitur verba mea nimis protrahantur, cesset omnis dolor, abeat tristitia, quibus tamen attingere non possumus, quæ vellemus; quæ non solum nullum adhibent remedium, sed augent. Si enim Patrem nostrum diligimus, ejus lætitia gaudeamus. Non enim diligit, qui sua tantum utilitate diligit. Idcirco etsi pro ea, quæ nobis evenit inutilitas, dolemus, et pro eis quæ recepit gaudia, sicut pie credo, collætemur. Adsit ergo nobis hodie caussa magnæ lætitiæ. Cantemus Domino canticum novum, sonorum jubilet vocibus mater Ecclesia. Hodie, sicut credo pie, obtinuit pius Patriarcha et Legatus, quod tanto æstuabat desiderio. Hodie devictis hostibus et latrunculis, obtinuit triumphum. Jam non esuriet neque sitiet amplius, neque cadet super eum sol, neque ullus æstus : ablata est ab oculis ejus lacryma : et mercedem, pro qua toto vitæ suæ tempore laboravit, obtinet. Consolemur ergo, demus magnificentiam Deo nostro, quoniam Dei perfecta sunt opera, et omnes viæ ejus judicia. Digni enim non eramus frui Patre tanto diutius, quia peccata nostra inter ipsum et nos diviserunt. Confiteamur Domino et collaudemus Deum Salvatorem nostrum, qui non dereliquit sanctum Patriarcham in tribulationibus, quæ in agone hujus vitæ miserrimæ circumdederunt illum. Sed Deus adjutor suus factus, liberavit corpus suum a perditione, a laqueo linguæ iniquæ, et a labiis operantibus iniquitatem, et eum sublimiter collocavit in viam pacis et patriæ, ubi omne gaudium, omnis suavitas, omne quod desiderari potest; ubi felix et glo-

riosa

A FORT. PHILIPPO MAZZERIO EL MSS.

riosa est refectio animarum post labores et ærumnas; ubi caritas omnium supernorum civium. Nemo enim ibi de suo defraudatur desiderio, et mors procul ibi distat. Quis autem Angelorum vel hominum, quanta sit....... gaudiorum et gloriæ quæ ibi sunt, esset sufficiens enarrare? Quis esset intellectus ad intelligendum idoneus, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit? Certe si hæc quanta sint gaudia considerentur, terrenis meliora, omnia stercore apparebunt viliora. Omnis mundi lætitia fallax et vana post amarissimum et gravis sarcina. Hanc quippe sarcinam deponens sanctissimus Patriarcha, optimam illam partem elegit, quæ ab eo nullo tempore auferetur.

Invitat alios ad congaudendum.

136 Igitur Catholici Orientales, et specialiter Cyprienses, gaudete et exultate, et psallite, quia Pater noster Legatus jam bravium obtinet, pro quo in agone hujus seculi ab omnibus fere illicitis abstinendo cucurrit. Jam denarium recepit, pro quo tanto labore in vinea sanctæ Ecclesiæ laboravit. Jam talentum Domino reddidit duplicatum, pro cujus mercede, gaudium Domini meruit introire. Propter hæc gaudens gaudebo, et cantabo dilecto Patri meo canticum novum, ut sit laus ejus in Ecclesia Sanctorum. Ecce cypressus, in Cypro plantatus, in cœli altitudine se ostendit; ad insulas et partes Occidentales longe divulgetur nomen suum, ut sit in æternum memoria ejus in benedictione. Erubescant fallaces hæretici, detractores et inimici sancti passagii. Certe non est mortuus, ut æstimant sui hostes, sed vere victor regnat in terra viventium. Hodie undique facta sit in populo Christiano lætitia. Exultet præcipue sancta mater Ecclesia, cujus hodie gloriosus filius et cultor et propugnator de agro fidei Catholicæ, et doctrinis sanctissimis et præfulgidis signis et prodigiis ut sol relucet inter agmina Beatorum. Vale igitur amantissime mi Pater, nostri semper faciens apud Deum memoriam, ut tua valeamus piissima interventione, et in præsenti ab omnibus protegi nocivis, et in futuro gaudia, quæ jam tu possides, adipisci. Amen.

APPENDIX AD VITAM S. PETRI

incerto Auctore.

Quidam ejus meritis a angina liberatur

Frater quidam Ordinis Minorum, Joannes nomine, de Favancia, Gardianus, Conventus Paphi, dum adhuc corpus beati Patris nostri inhumatum staret, tentus subito gravi dolore squinanciæ multum gravatus in gutture, et inde non valens quiescere, confidens de meritis Patris nostri venit ad corpus, et manum dexteram beati viri ad guttur suum applicuit, et sanitatem per Dei gratiam statim adquisivit.

alius a scabie inveterata sanatur

2 Frater Stephanus, Provincialis terræ sanctæ Ordinis beatæ Dei Genetricis Mariæ de Carmelo, scabiem radicatam habens et antiquam in membris secretis, veniens ad locum sepulchri Patris nostri, manum suam posuit super terram, ubi tanti viri corpus humatum erat; deinde locum infirmitatis tangens, sanatus est. Multa et magna quæ non sunt hic contenta, fecit Deus et ostendit hominibus diversa beneficia per merita beati Patris nostri. Unde sit benedictus trinus Deus et unus, Amen.

Facultatem Theologicam Bononiæ instituit

3 Iste *a* B. Petrus *b* Universitatem Bononiensem, cum aliis *c* ibidem registratis fundavit primitus in Facultate sua, scilicet in sacra pagina sive Theologia. Qua civitate dum quadam nocte post matutina *d* vigilaret, et Virginem Mariam attente exoraret, ut ordinem suum ejusdem titulo insignitum stabiliret personis idoneis, foveret, et ne extirpare permitteret, quia quidam Religiosi hoc procurare apud summum Pontificem conabantur. Cui Virgo Maria Dei Genitrix apparuit, consolans et prædicens ne de hoc timeret, quia statutum est apud Deum, quod ordo suus manebit usque in finem seculi. Nam et Helias primus Pater Carmelitarum, cum esset in monte Thabor cum filio meo Jesu Christo, petiit quod ordo suus, quem in monte Carmeli inchoavit, permaneret usque adventum suum contra Antichristum: quod et eidem promissum est. Hæc dicens Virgo Maria, continuo disparuit. Audivit hoc Frater Ordinis servitor suus, summo mane venit ad eum, provolutus ad genua, petens sibi revelari quæ audierat. Qui dixit ei omnia, petens ut nemini diceret quamdiu viveret. Et S. Petrus regratians Deo et Virgini Mariæ Missam de ea, et secunda die de Transfiguratione Domini, eo quod ordinis sui memoria tunc facta fuisset.

D. Virgo ei promittit Ordinem Carmelitarum semper permansurum.

4 Hic propter maximam suam sanctitatem per Dominum Papam Innocentium VI, primo assumptus fuit in Episcopum Pactensem in regno Siciliæ circa annum Domini *e* millesimum trecentesimum quadragesimum octavum; postea in Coronensem Episcopum; deinde vero in Archiepiscopum Cretensem; demum in Constantinopolitanum Patriarcham; postea autem et ultimo in Legatum Apostolicum pro passagio terræ sanctæ.

a *Abstinuit ubique Mazzerius a tali titulo.*

b *Innocentius VI, XI kalendas Julii, anno Pontificatus sui 8, Christi* 1360, *diplomate Apostolico (quod extat tom.* 1 *Bullarii, studium generale Theologicæ Facultatis instituit : quo tempore aberat* B. Petrus *in Orientali legatione, nec rediit nisi biennio post, Innocentio jam defuncto, eique substituto Urbano V, sub quo Bononiam an.* 1363. *pacis arbiter missus, potuit pace jam constituta an.* 1364, *plurimum promovere studium Theologicum.*

An S. Petrus studium Theologiæ Bononiæ instituerit.

c *Hinc patet, postea hæc scripta, et forte in Italia.* Ex tabulis et vetustis libris Universitatis *hæc proferunt Saracenus nu.* 12 *et* 13, *et Waddingus in Notis num.* 14. In libro Collegii Theologorum post præmissam ipsam fundationem subjungitur : Hujus rei fama per universum volante, tempore Reverendiss. in Christo Patris et D. D. Androyni Cardinalis Cluniacensis, Bononiæ, et in civitatibus Ecclesiæ in Italia constituti Apostolicæ Sedis Legati, atque venerabilis in Christo Patris et D. D. Aymerici Bononiensis Episcopi, nostræ sacræ Theologiæ Facultatis dignissimi Cancellarii, adfundandum et inchoandum Bononiense studium Theologicæ Facultatis ex diversis mundi partibus huc accesserunt viri sacræ lectioni dediti, et in lege Domini eruditi, Doctores utique Theologi scientia, moribus, et virtutibus insigniti, quorum Magistrorum nomina digna memoria sunt ista. 1. Mag. Petrus Thomas, natione Aquitanus, tunc Dei gratia Patriarcha Constantinopolitanus, Ordinis S. Mariæ de monte Carmelo. 2. Mag. Ugolinus de Urbe veteri, Doctor acutissimi ingenii, Ordinis Erem. S. Augustini........ Hi omnes, veluti novem Musarum imitatores, almam Theologorum facultatem et universitatem instituerunt *etc. Verum* B. Petrus tunc Dei gratia *erat* Archiepiscopus Cretensis, *non* Patriarcha Constantinopolitanus.

d *De hac visione ita Waddingus in Notis num.* 7. Variant auctores in narranda hac sponsione : quidam vigilanti, alii dormienti factam scribunt, quidam multa demunt, alii plura subtexunt. Primus author Joannes Hildensheimensis B. Petri socius scripsisse fertur, ita post multas preces se ab ipso accepisse : In tristitia mentis et ferventibus desideriis obdormivi, desiderans a beata Virgine religionis meæ patrocinium et conservationem, ipsa mihi respondit : Petre non timeas, quia durabit in finem Carmeli religio, nam et pro ea supplicavit etiam filio meo primus Ordinis institutor Elias in Transfiguratione et impetravit. Facile hic hærebit lector, et si fidem omnino non deneget, procuidubio suspendet. Præterquam enim, quod non adeo approbetur Eliam instituisse ordinem Carmelitarum, idque boni rejiciant auctores, quod tamen alii constanter astruunt, mirandum et inauditum illud videtur, quod de intercedente Propheta, pro Carmelitarum sodalitio, inter ipsa Transfigurationis arcana refertur. Lucas Evangelista recenset sermones, quos miscebant : Dicebant, inquit, excessum, quem completurus erat in Jerusalem. De Incarnationis mysterio, et mortis Jerosolymis obeundæ dispensatione loquebantur, idque brevissimo temporis intervallo. In eo triumviratus consessu, et Christi excessus festina ratiocinatione, quis adeo facile credet commendatitios hos misceri sermones? aut Eliam arrepta avide illa occasione, importune hæc supplicasse, quasi aliud negotiandi sibi non suppeteret tempus, neque in felicissimo, quo versatur, statu, potuisset Deum aut Christum pro simili interpellare beneficio? ut omnibus obviæ huic difficultati occurreret Cameracensis, egregie commentus est, hæc corroborati Origenis manifesto testimonio in librum Numerorum : Scribit, inquit, Moysen pro suo populo Israelitico, etsi rebelli et perfido Christum in Transfiguratione rogasse : ut quid non potiori jure Elias pro religione Carmelitarum, cujus erat institutor, oraret? et subdit : Hæc Origenes. Miror sane quam facile hæc spargantur in vulgus, et non tam pro veritate quam pro affectu scribantur. Neque apud Origenem, neque apud priscos illos Patres, quidquam habetur de sacro hoc instituto Carmelitano. Recentior est apud auctores sub hoc nomine, sodalitii notitia, quidquid sit de origine, seu de prima fundatione, de qua nihil definio. *Hæc Waddingus quæ haud facile omnibus probaverit.*

Waddingi judicium de promissa perennitate Ordinis Carmelitici, et ejus origine

e *Imo* Innocentius *tantum est Pontifex factus* 18 *Decemb. anni* 1352, *cujus anno* 2, *Christi* 1354 *XVI kalend. Decemb. Petrus Episcopus est creatus*

XXX JANUARII.

SANCTI QUI III KAL. FEBR. COLUNTUR.

S. Matthias, Episcopus Hierosolymitanus.
S. Barsimæus, Episcopus Edessenus.
S. Hippolytus, Martyr in Æmilia.
S. Felicianus, S. Philappianus et socii cxxiv, Martyres, in Africa.
S. Alexander, Martyr.
S. Hippolytus, Presbyter Martyr Antiochiæ.
S. Serena, Martyr, Metis in Gallia Belgica.
S. Savina, vidua, Mediolani.
S. Peregrinus, Confessor in Sicilia.
S. Barses, Episcopus Edessenus.
S. Felix IV, Papa.
B. Haberilla, sive Habrilia, Virgo in Germania.
S. Aldegondis, Virgo, Malbodii in Belgio.
S. Armentarius, Episcopus, Ticinensis in Italia.
B. Amnichadus, Reclusus, Fuldæ in Germania. Nov. 29.
S. Adelelmus, sive Elesmes, Burgis in Hispania.
S. Andreas Corsinus, Ord. Carmelitarum, Episcopus Fesulanus in Italia.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

S. Martina, Virgo Romana, Martyr, *celebratur hoc die officio semiduplici, Urbani VIII, Pontificis Maximi decreto. Ejus Acta dedimus die ejus natali* i *Janu.*

S. Hygini Papæ et Martyris *in hunc diem aliquando rejecta celebritas fuit, ut patet ex Cardinalis Quignonii Romano Breviario. Nunc ejus fit commemoratio* xi *Janu.*

S. Potitus Martyr. *Neapoli in cœnobio sanctimonialium illius nomini dicato, colitur hoc die, ut ad illius Acta diximus* xiii *Janu.*

SS. Marius, et Martha, ac liberi eorum, *hoc die in quibusdam Ecclesiis celebrantur; ut patet ex veteri Breviario Ecclesiæ S. Corentini apud Curiosolitos in Britannia Armorica. Eorum martyrii Acta dedimus* xix *Janu.*

S. Vincentius, S. Orontius, S. Victor, S. Aquilina, Martyres, *Gerundæ in Hispania coluntur hoc die, teste Antonio Vincentio Domenecco, et Ferrario. Eorum Acta dedimus* xxii *Janu.*

S. Bathildis Regina Galliæ *hoc die refertur ab Usuardo, Canisio, Petro de Natal. et aliis. Ejus vitam dedimus* xxvi *Janu.*

S. Thyrsius Martyr, Lemovicis. *Ferrar. qui Kalendarium et monumenta Ecclesiæ Lemovicensis citat; Saussaius in Supplemento Martyrol. Gallicani, qui Afrum facit.* Thyrsus *est, de quo egimus* xxviii *Janu.*

S. Lucius et socii Martyres. *Carth. Colonien. in addit. ad Usuard. et quædam MSS.* Leucius *est, de quo actum* xxviii *Janu.*

S. Flavianus Martyr. *Usuardus, Bellinus, Maurolycus, Canisius, MS. Florarium. De eo egimus* xxviii *Janu.*

S. Valerius, Episcopus Trevirensis et Confessor *hoc die inscriptus Kalendario Capuano, in Sanctuario Michaelis Monachi. De eo egimus* xxix *Janu.*

S. Maximus Tribunus, S. Secunda, S. Calendinus, S. Marcus, S. Severa Virgo, cxx milites, Martyres Romæ. *Maurolycus. De iis egimus* xxix *Janu.*

Makglastianus Episcopus, *in Adami Regii Scotico Kalendario hoc die refertur, diciturque sub Achaio Rege, ætate nimirum Caroli Magni, vixisse. Hic est* Glacianus, *sive* Glascianus, *quem Leslæus lib.* 5, *in Achaio tradit* eruditionis laude floruisse. *Hector Boetius lib.* 10, *vocat* egregium, non sine sanctitatis opinione, Doctorem. *Georgius Conæus Kennetho II, Regi, Achaii nepoti, scribit cum Gervadio saluberrimarum legum edendarum auctorem fuisse,* non pietate modo, sed rerum quoque scientia probatum. *Ast hi tres absolute* Sanctum *non indigitant. Indigitat Camerarius* 1 *Septembris, uti et* Gervadium 21 *Janu.*

Marianus Scotus Chronographus *hoc die refertur, et* Sanctus *appellatur a Davide Camerario. Vir fuit tum eruditione tum Christiana pietate conspicuus, uti alter ejusdem nominis, qui ex eadem oriundus Hibernia eodem tempore Ratisbonæ vixisse traditur a Radero nostro tom.* 2, *Bavariæ Sanctæ, cujus vitam* 9 *Februarii dabimus. Quo die Chronographus obierit, et an Sanctorum albo adscriptus, nos latet.*

S. Elesmes, *sive* Lesmes, *diversus ab* Adelelmo, *cujus vitam infra ex Marietta dabimus, refertur hic a quibusdam, qui* S. Juliani Conchensis *famulus, vel Œconomus, fuerit. Nihil certi quod pronuntiemus occurrit.*

Ægidius Amicus, monachus in eremo Baudeloensi, Ord. Cisterciensis, *a Chrysostomo Henriquez in Menologio Cisterciensi* Beatus *appellatur, citato Harduino et Antonio Sandero : hic in priori editione Hagiologii Flandriæ tradit ab Harduyno (citato illius MS. Divorum Flandriæ indiculo)* sanctitatis nomine commendari; *in posteriori editione eum omittit.*

Alanus Doctor, deinde Conversus in cœnobio Cisterciensi, *refertur hoc die in Kalendario SS. et BB. ord. Cisterc. Divione edito, atque a Chrysostomo Henriquez, qui* Beatum *appellat, in Menologio Cisterc. Memoratur et Hugoni Menardo in catalogo SS et BB. ejusdem ordinis ex Missali edito an.* 1526, *nullo die adscripto. Saussaius hoc die inter* Pios *eum recenset, sed quod* Alanum Insulensem *vocat, haud assentientur Belgæ nostri, qui hunc fuisse volunt non Cistercii Conversum, sed in Claravalle monachum, dein Ripatorii Abbatem, ac tandem Episcopum Autisiodorensem; et natalem ejus referunt ad* 14 *Octobris. Num vero vel Conversus ille, vel Episcopus, Sanctis vel Beatis legitime adscriptus sit, nobis compertum non est.*

Guido, ord. S. Francisci in conventu Setonensi juxta Clusium, *memoratur hoc die et* Beatus *appellatur ab Arturo Monsterio, qui testatur ossa illius e priori tumulo sublata, ligneæ thecæ inclusa, super altare honorifice condita an.* 1506, *et magna populi frequentia coli. Marcus quoque Ulyssipponensis par.* 2, *Chron. lib.* 6, *cap.* 30, § 4, *tradit in magna esse apud vicinos populos veneratione. De eo agit quoque* Waddingus *lib.* 2, *an.* 1270, § 27.

S. Metranus, Martyr Alexandriæ, *MS. Martyrol. monasterii S. Richarii. Nos inferius* xxxi *Janu.*

S. Triphæne, Martyr Cyzici. *Menolog. Nos* xxxi *Janu.*

S. Cyrus, S. Joannes, S. Theodota, S. Eudoxia, S. Athanasia, Martyres. *Menologium Græcorum Nos* xxxi *Januar.*

S. Geminianus, Episcopus Mutinæ. *Petrus de Nat lib.* 3, *cap.* 57 *et Galesinius. De eo agemus* xxxi *Jan.*

B. Antonius Peregrinus, Patavii. *Molanus in Addit ad Usuard. Canisius, Ferrarius, Seurdeomus. De eo agemus* i *Febr.*

S. Anatolii reliquiarum apud Lingonas susceptio, *adnotata est ab Andrea Saussaio hoc die. Colitur Salinis in Burgundia* iii *Febr.*

S. Victorinus,

Ex variis

S. Victorinus,
S. Victor,
S. Nichephorus,
S. Claudianus,
S. Diodorus,
S. Serapion,
S. Papias,
Martyres Corinthi. *Menolog. Græcorum. Martyrologium Romanum* xxv *Febru.*

S. Felix III, Papa, atavus S. Gregorii Magni. *Ferrar. in catalogo Sanctor. Italiæ, Constantin. Ghinius. Nos cum Baronio* xxv *Febru.*

S. Faustiniani, Episcopi Bononiensis secundi, *memoriam agi scribit Sigonius* 30 *Januarii, Cherubinus Girardaccus* 29 *ejusdem, at Martyrologium Romanum, quod cum Ferraria sequemur,* xxvi *Febru.*

S. Basilii Magni,
S. Gregorii Theologi,
S. Joannis Chrysostomi.
Episcoporum, *agi inde ab Alexii Comneni temporibus Constantinopoli celebritas solet, ob contentionem isthic tunc de iis contentionem. Quis sanctitate et eruditione aliis præstitisset; quam sedarunt ipsimet Sancti, apparentes Joanni Euchaitarum Episcopo, monentesque ut ab inutili disputatione desisterent: unum se esse apud Deum, nec invicem pugnare, aut dissidere. Inde cœpta agi una omnium celebritas* 30 *Januarii. Nos de S. Chrysostomo, ut* 27 *Januarii diximus, agemus alibi;*
De S. Gregorio Nazianzeno ix *Maii.*
De S. Basilio xiv *Junii.*

B. Machtildis Comitissa. *MS. Florarium. Existimabat Rosweydus noster hanc esse nobilissimam illam* Mechtildem Principis Berchtoldi filiam, *sive* Machtildem, *Diessensis in Boica cœnobii Antistitam, quam Raderus tom.* 1, *Bavariæ sanctæ scribit* IV *Kalend. Martii obiisse, at nos certo didicimus illius recoli memoriam* xxxi *Maii.*

S. Theophilus Martyr. *Menæa, at Martyrol. Roman.* xxii *Julii.*

S. Annæ reliquiarum translatio *festo duplici hoc die celebrari consuevit in Ecclesia Rotomagensi, ut ex veteri illius Ecclesiæ Breviario patet. De ea agemus* xxvi *Julii.*

S. Hippolytus, Episcopus Martyr Romæ. *Menæa. Nos cum Romano Martyrologio* xxii *Augusti.*

S. Aurea, *sive* Chryse, Virgo Martyr Romæ. *Menæa. Nos* xxiv *Augusti.*

S. Censorinus,
S. Felix,
S. Maximus,
S. Herculinus,
S. Venerius,
S. Styracinus,
S. Cenas,
S. Commodus,
S. Hermes,
S. Maurus,
S. Eusebius,
S. Rusticus,
S. Monagreus,
S. Amandinus,
S. Olympius,
S. Cyprius,
S. Theodorus Tribunus,
S. Maximus Presbyter,
S. Archelans Diaconus,
S. Cyrinus Episcopus,
S. Sabainus,
Martyres Romæ. *Menæa. Hi sunt socii* S. Hippolyti *et* S. Aureæ, *licet non omnino correcte expressa eorum sint nomina. De iis agemus* xxii, xxiii, xxiv *Augusti.*

S. Luciæ Virginis Martyris costula Syracusas translata *hoc die memoratur ab Octavio Cajetano nostro. De ea agemus* xiii *Decemb.*

DE S. MATTHIA EP. HIEROSOLYM. VIII.

Istius II sæculi. XXX Januar.

S. Matthiæ Ep. Hieros. natales.

Octavus *Hierosolymitanæ Ecclesiæ post Jacobum fratrem Domini Episcopus fuit* Matthias, *cujus ad III Kalend. Februarii in omnibus fere Latinorum Martyrologiis consignatus est natalis, quo die Usuardus :* Hierosolymis sanctissimi Matthiæ Episcopi, de quo mira et plena fide gesta narrant, quia multa pro Christo passus, ultimo in pace vitam finivit. *Eadem fere de illo prædicat Martyrolog. Romanum, Ado, Beda vulgatus, Notkerus, Bellinus, Maurolycus, Canisius, Galesinius, et MSS. plurima, in quorum nonnullis, uti et apud Petrum de Natal. lib.* 3, *cap.* 58, Matthæus *appellatur. MS. Florarium* XVII *Februarii eum refert. In Menæis Græcorum illius nomen non reperitur.*

2 *Illa ejus gesta* mira et plena fide, *quæ Usuardus et alii citant, neque nos vidimus, neque olim Eusebius viderat, ut mox ex ipsius verbis patebit. Theodoricus Pauli Gorcomiensis in Chronico universali, in catalogo Episcoporum Hierosolymorum de* Matthia *isto scribit* : Matthias sanctus octava successione sequens, et patriarchatui Hierosolymitanæ Ecclesiæ præsidens, vir erat strenuus in opere verbi Dei. Denium postquam aliquanto tempore felicissime præfuisset, obdormivit in Domino. De isto S. Matthia mira et plena fide gesta narrantur : qui multa pro Christo perpessus, ultimo in pace vitam finivit. Ipsius festum celebratur III Kal. Februarii. *Dicitur in pace vitam finivisse, non quod Ecclesiæ tunc quies aliqua aut tranquillitas obtigerit; sed quod non ferro peremptus, at proprio fato decesserit, multis alioquin fractus ærumnis ac laboribus.*

gesta,

3 Hierosolymitanam Ecclesiam dira tunc fuisse persecutione vexatam, *hac conjectura optime colligit Baronius to.* 2, *an.* 113, *nu.* 1, *quod complures Episcopi exiguo tempore consumpti memorentur. Nam, ut scribit Eusebius in Chronico, anno Trajani* 10, *qui erat Christi* 107, Trajano adversum Christianos persecutionem movente, Simon (*vel* Simeon) filius Cleophæ, qui in Hierosolymis episcopatum tenebat, crucifigitur, cui succedit Justus, *anno deinde* 14, *Christi* 111, post Justum Ecclesiæ Hierosolymitanæ episcopatum quartus suscipit Zachæus; post quem V Tobias, cui succedit VI Benjamin, ac deinde VII Joannes, VIII Matthias; in cujus locum IX constituitur Philippus. *Anno deinde Hadriani* 8, *Christi* 124, Hierosolymis X, post Philippum Episcopus constituitur Seneca, post quem XI Justus; cui succedit XII Levi, post quem XIII Ephres, XIV Joses, XV Judas. Hi omnes, usque ad eversionem, quam ab Adriano perpessa est Hierusalem, ex circumcisione Episcopi præfuerunt. *Quibus ex locis colligit Baronius in Notat. ad Martyrol. sedisse Matthiam* temporibus Hadriani Imp. et non Trajani, ut quidam voluerunt. *Nobis non liquet.* *...rius,*

4 *Eosdem Episcopos recenset idem Eusebius lib.* 4, *hist. Eccles. cap.* 5, *ubi hæc de illis scribit :* Episcoporum tempora, qui Ecclesiam Hierosolymitanam rexerunt, quoniam, ut fertur, vitam ad breve admodum temporis spatium propagabant, nusquam scriptorum monumentis servata reperio. Tantum tamen ex quorumdam scriptis animadverto, Episcopos numero quindecim, ad obsidionem Adriano regnante contra Judæos factitatam, gradatim succedendo, illic fuisse : quos universos antiqua Hebræorum stirpe (totam namque eorum Ecclesiam ex Hebræis fidelibus coaluisse constat) satos memorant, atque adeo Christi cognitionem ingenue vereque amplexatos, ita ut ab illis qui jam tum de rebus ejusmodi recte judicium ferre poterant, revera officio et ministerio Episcopali digni judicarentur : qui quidem Apostolorum tempore ad eam tum obsidionem, in qua Judæi iterum a Romanorum imperio desciscentes fuere non exiguis præliis afflictati, serie successionis continuata eam Ecclesiam rexerunt.

DE

DE S. BARSIMÆO

EPISCOPO EDESSENO IN MESOPOTAMIA.

Initio II seculi. XXX Januar.

Edessam Mesopotamiæ urbem plurium nobilitatam tropæis Sanctorum diximus XXIX Januarii, cum de SS. Sarbelio *et* Barbæa, *sive* Bebæa *ageremus. Hos Christi sacris imbuerat* Barsimæus *ejus urbis Episcopus, qui a Latinis XXX Januarii, a Græcis XXIX et XXX ejusdem mensis colitur, priori fortassis die communem cum duobus illis, postero peculiarem adeptus sacrorum celebritatem XXIX de eo istæc habentur in Græcorum Menæis :*

S. Barsimæi natalis.

2 Eodem die commemoratio Hieromartyris Barsimæi Episcopi Edessæ.

Elogium ex Menæis 29 Jan.

Dans gravem carnem humo Barsimæus
Interest portantibus diei pondus.

Paronomasia est in voce βαρεῖα gravis, βάρος pondus, *et* Βαρσιμαῖος. *Hæc tamen indubie Syriaca vox est, pergunt Menæa :*

Hic, ut ante scriptum, (*in Sarbelii elogio*) animæ salutem Sarbelo peperit : cumque eum baptismo initiasset, raptus ipse ad Lysiam Ducem, ac Christum confessus, dire cæsus est. Cum deinde Imperatorio edicto repressa persecutio esset, e custodia dimissus est, ac suæ redditus Ecclesiæ, actis Deo gratiis, ad eum migravit.

et 30

3 *At XXX Januarii eadem Menæa :* Eodem die certamen sancti Martyris Barsimæi Episcopi.

Barsimæus citra sanguinem Martyr
Factus Christi, et fidus sacrorum Princeps.

Hic Edessenæ Ecclesiæ, ut supra dictum, Antistes fuit, docebat, et Gentiles ab errore ad veritatem convertebat, ac baptismo tingebat; atque inter hos Sarbelum idolorum sacrificulum induxit, ut iis relictis Christo crederet, una cum Bebæa sorore; qui ambo martyrium pro Christo subierunt. Comprehensus deinde ipse quoque Episcopus, Lysiæ Duci oblatus est, ac dire cæsus, in carcerem retrusus est. Cum deinde exiguo tempore cessaret persecutio, dimissus suæque restitutus Ecclesiæ, actis Numini gratiis, in pace quievit.

4 *Martyrologium Roman.* Martyrem *vocat, uti Felicem 14 Janu. atque alios complures, qui etsi tormenta plura toleraverant, iis tamen non sunt immortui, ita ergo habet Martyrologium :* Edessæ in Syria S. Barsimæi Episcopi, qui cum Gentiles plurimos convertisset ad fidem et præmisisset ad coronam, eos secutus est sub Trajano cum palma martyrii. *Consentit Galesinius :* Edessæ in Syria S. Barsimæi Episcopi et Martyris; qui Sarbelium, ut supra narravimus, ab idolorum cultu revocatum cum baptizasset, Trajano Imperatore, a Lysia ob eam caussam comprehensus, gravissime cæsus, omni virtutum laude, obiit in Domino. *Baronius to. 2, an. Ch.* 107, *nu.* 2, *Barsimæi meminit, aitque* martyrii gloriam promeruisse. *An Martyr?*

DE S. HIPPOLYTO MARTYRE APPULO, IN ÆMILIA.

Sub Antonino. XXX Januar.

Apud Placentiam in Æmilia S. Hippolyti Martyris, passi sub Antonino in Appulia, *celebrari hoc die natalem scribit Ferrarius in generali Catalogo SS.* Corpus in Vico Marchionum in agro Placentino asservari. *De eo agi in* Officiis ejusdem Ecclesiæ Romæ approbatis sub Paulo V. Pont. Max. *Ejus meminit idem Ferrarius in indice Catalogi SS. Italiæ.*

DE SS. MARTYRIBUS AFRICANIS

FELICIANO, PHILAPPIANO,

ET ALIIS CXXIV.

XXX Januar.

Horum pugilum palmæ XXX Januarii celebrantur, nomina varie expressa in Martyrologiis. Romanum ita habet : In Africa passio sanctorum Martyrum Feliciani, Philappiani, et aliorum cxxiv. *Carthus. Col. in addit. ad Usuard.* In Africa Pelliciani, Clerilíciani, (*forte* Cleri, Liciani, *vel* Feliciani) Philippiani et aliorum cxxiv. *MS. Martyrol. S. Hieronymi :* In Africa Pelliani, Deri, (*forte* Cleri) Feliciani, et aliorum cxxiv. *MSS. Ultrajectinum Eccles. S. Mariæ, et Treverense monasterii S. Martini :* In Africa cxxiv Martyrum. *MS. S. Martini Tornaci :* In Africa natalis sanctorum Martyrum Cleri, Pelliani, Philippiani, et aliorum cxxiii. *Refertur a Galesinio XXXI Janu.* Pelianus *quidam cum* Tharsicio *et* Thyrso *passus sub Decio Alexandriæ, ab hoc, ut remur, sive* Pelliciano, *sive* Peliano, *sive* Feliciano *diversus; nisi ex cujuspiam codicis fide, ab hoc die avulsum, temere cum illis conjunxit Galesinius.*

Horum SS. nomina in sacris tabulis.

DE S. ALEXANDRO MARTYRE.

Sub Decio. XXX Januar.

Insertus hic est Martyrol. Romano a Baronio, cum hoc elogio : Item B. Alexandri, qui in persecutione Decii comprehensus, longævæ ætatis veneranda canitie et confessione iterata resplendens, inter carnificum tormenta reddidit spiritum. *Unde hæc hauserit indicat in Notis.* De quo, *inquit,* hac die Beda pluribus agit, ac etiam Ado, consentiuntque vetera MSS. Longe alius autem est Alexander hic ab illo Jerosolymitano Episcopo, de quo iidem 18 Martii. *Adonis et Bedæ vulgati verba sunt :* Item B. Alexandri. Hic Deciana persecutione pro confessione fidei judiciis sistitur, et vinculis carceris traditur. Qui cum longævæ ætatis veneranda canitie præfulgeret, postquam frequenter passionibus suis et cruciatibus glorificaverat Dominum, cum de vinculis ad tribunalia, et a tribunalibus revocaretur ad vincula, inter ipsa vicissim sibi succedentia tormenta bono fine quievit.

S. Alexandri Mart. natalis.

2 *Eadem habet Canisius; eadem Carthusiani Colon. in addit. ad Usuardum; sed monent, eumdem sibi videri qui 18 Martii colitur.* Ipso die *secundum Adonem, inquiunt,* B. Alexandri. Hic Deciana *etc. ac deinde :* Videtur iste ille esse, quem Usuardus ponit XV Kalend. Aprilis. *Ea fortassis caussa cum eum hoc die in priori editione retulisset Molanus, omisit in posterioribus. Diserte eumdem faciunt MSS. Usuardi nomine prætitulata, sed hinc inde ampliata, Martyrologia, Societatis Jesu Antverpiæ, monasterii Albergensis, domus S. Pauli Ultrajecti :* Item Hierosolymis B. Alexandri Episcopi : qui sub Deciana persecutione judici pro confessione fidei sistitur, vinculisque traditus, dum longævæ ætatis veneranda fulgeret canitie, postquam frequenter Dominum suis glorificaverat passionibus, nunc de tribunalibus ad vincula, nunc de vinculis ad tribunalia pertractus, inter ipsa vicissim sibi succedentia tormenta beato fine quievit. *Eadem habet*

An idem ac qui 18 Martii colitur?

Ex variis

Martyrologium Coloniense; eadem, sed brevius aliquanto, MS. Martyrol. Ecclesiæ Bruxellensis. Maurolycus quoque : Hierosolymis Alexandri senis Episcopi et Martyris sub Decio. *Florarium MS.* Jerosolymis natale, alias translatio, B. Alexandri Episcopi et Martyris sub Deciana persecutione.

3 *Plane in eam nos quoque propendemus sententiam ut eumdem esse existimemus; sed nolumus absque manifesta ratione a Baronii, viri maximi, judicio dissentire; præsertim cum non desint etiam MSS. quæ simpliciter* Martyrem *nuncupent, non* Episcopum *MS. S. Lamberti Leodii* : Item B. Alexandri Martyris. *MS. Domus professæ Societ. Jesu Antverpiæ, et MS. Centulense :* Eodem die passio B. Alexandri Martyris. *MS. S. Mariæ Ultrajecti :* Item B. Alexandri Martyris, qui passus est tempore Decii. *Galesinius quoque :* Eodem die S. Alexandri. Is Decio Imperatore, ob fidem in vincula detrusus, inde cum ad tribunal ultro citroque duceretur, in ipsis tormentis Deo gloriam tribuens, senex admodum quievit in Domino. *Alioquin paria sunt quæ de S. Alexandri Hierosolymitani Episcopi confessione narrat Eusebius lib. 6 hist. Eccles. cap. 32 et nos ex eo 18 Martii.*

certe eadem passus.

DE S. HIPPOLYTO PRESB. ANTIOCHENO MARTYRE.

Seculo III. XXX Januar.

S. Hippolyti natalis,

Illustris est S. Hippolyti *Presbyteri et Martyris memoria in omnibus Latinorum Martyrologiis. Usuardus, Beda Vulgatus, Ado, Notherus, Bellinus :* Apud Antiochiam passio B. Hippolyti Martyris, qui Novati schismate aliquantulum deceptus, operante gratia Christi correctus, ad caritatem Ecclesiæ rediit, pro qua et in qua postea illustre martyrium consummavit. *Consentiunt recentiores, Maurolycus, Galesinius, Canisius. Brevius vetus Roman. et MSS. S. Hieronymi aliique :* Antiochiæ passio S. Hippolyti. *Wandelbertus :*

Tertiaque Hippolytum Antiochenæ personat urbi.

Plenius Martyrol. Romanum : Antiochiæ passio B. Hippolyti Presbyteri, qui Novati schismate aliquantulum deceptus, sed operante gratia Christi correctus ad unitatem Ecclesiæ rediit, pro qua et in qua postea illustre martyrium consummavit. Hic rogatus a suis, quænam secta verior esset; execratus dogma novati, eam fidem dicens esse servandam, quam Petri cathedra custodiret, jugulum præbuit. *Petrus de Natal. lib. 3, cap. 60, Galesinius, Ferrarius, XXVIII Januarii eum referunt.*

2 *Egregie S. Hippolyti palinodiam describit Prudentius περὶ στεφάνων Hymno 11.*

Invenio Hippolytum, qui quondam schisma Novati
Presbyter attigerat, nostra sequenda negans,
Usque ad martyrii provectum insigne, tulisse
Lucida sanguinei præmia supplicii.
Nec mirere senem, perversi dogmatis olim,
Munere ditatum Catholicæ fidei.
Cum jam vesano victor raperetur ab hoste,
Exsultante anima, carnis ad exitium,
Plebis amore suæ multis comitantibus ibat,
Consultus quænam secta foret melior,
Respondit : Fugite, o miseri, execranda Novati
Schismata : Catholicis reddite vos populis.
Una fides vigeat, prisco quæ condita templo est,
Quam Paulus retinet, quamque cathedra Petri.
Quæ docui, docuisse piget : venerabile Martyr
Cerno, quod a cultu rebar abesse Dei.
His ubi detorsit lævo de tramite plebem,
Monstravitque sequi, qua via dextra vocat,
Seque ducem recti spretis anfractibus idem
Præbuit, erroris qui prius auctor erat etc.

conversio a schismate

Recitat eadem ex Prudentio Baronius to. 2, an. 255. nu. 34, ubi recte animadvertit, a Prudentio tres Hippolytos Martyres in unum conflari, hunc Presbyterum Antiochenum, Militem Romanum, qui 13 Aug. colitur, atque Episcopum Portuensem, qui 22 Augusti.

DE S. SERENA MARTYRE

METIS IN GALLIA BELGICA.

§ 1. *S. Serenæ natalis, gesta.*

Sub Dioclet. XXX Januar.

S. Serenæ natalis,

Metis in *sanctimonialium S. Mariæ cœnobio, III Kal. Januarii, solemnis* S. Serenæ *Martyris celebratur memoria. Corpus aliunde isthuc allatum, religiose asservatur. Spoletinam alii, alii Cordubensem faciunt. Andreas Saussaius in Martyrol. Gallicano ita scribit :* Metis translatio pretiosi corporis S. Serenæ Virginis et Martyris, quæ Cordubæ in Hispania Martyribus dum varia exhiberet solatia, hoc nomine ad impium Judicem delata, sub Diocletiani persecutione, post varios pro constanti fidei asseveratione perpessos cruciatus, illustri dimicatione absoluta, cum victoriæ palma immarcescibili æternæ gloriæ emeritam reportavit lauream. *At Cordubensium Sanctorum gesta summa diligentia descripsit Martinus de Roa noster, nec in iis ullam* Serenam *recenset.*

Vita.

2 *Extat in opere Renati Benedicti Gallico de vitis Sanctorum, vita* S. Serenæ, *quam anno* 1571 *Gallice vertisse dicitur, rogatu Blancæ Hassonvillanæ Abbatissæ supra dicti cœnobii, Toussanus Rousselius tunc Metensis Canonicus, dein Societatis Jesu Presbyter. Diu multumque ut Latinum autographum nancisceremur, allaboravimus : nihil nec in illo cœnobio, nec alibi repertum. Suspicamur e Lectionibus fortasse quibusdam diffusius descriptam eam historiam esse : aut certe si interpretatus est solam, non est tamen illa admodum antiqua, in qua et Vincentii Bellovacensis citetur Speculum, et mentio fiat S. Claræ, Sanctæque Elizabethæ Landgraviæ. Quare nec Latino sermone integram reddere operæ pretium duximus. Excerpsimus breviter quæ ad historiam proprie pertinent.*

3 *Eam esse* Serenam *contendit Rousselius, cujus mentio fit in Actis* S. Sabini* *Asisinatis Episcopi et Martyris; atque corpus ejus Spoletio a Theodorico Mediomatricum Episcopo in Galliam allatum, et dicto S. Mariæ cœnobio donatum. Isthæc de ea habentur in Actis citatis :* Post dies vero sex audiens hæc quædam matrona, nomine Serena, de civitate Spoletina, quæ erat vidua annis xxxiii, Christianissima et timens Dominum, orationibus et jejuniis et eleemosynis vacans, veniebat noctu ad S. Sabinum Episcopum, et curam ejus faciens, pedes ejus amplexabatur, et osculabatur eos, et colligens manus S. Sabini Episcopi in domum suam, collocavit eas in doliolo vitreo, et cum aromatitibus condivit, quas diu noctuque tangens super oculos suos ponebat.

Captivos Martyres visit

4 Ipso autem tempore duxit ad S. Sabinum Episcopum Serena cæcum nepotem suum Priscianum, quem unice diligebat, in quo medici omnem artem medicinæ exercuerant, et non potuerant eum curare. Præsentatoque S. Sabino Episcopo, dixit ad eum Serena : Domine meus, per Christum te conjuro, in quem credis tu et ego, ut in ejus virtute ponas ulnas tuas super hunc famulum tuum, et ores Deum cœli et terræ creatorem omnium, et credo quia illuminabitur. Tunc S. Sabinus Episcopus posuit truncos suos

nepoti cæco visum impetrat, precibus et attactu S. Sabini Episcopi.

super

super oculos cæci, et cœpit cum lacrymis dicere : Domine Deus, omnium rerum creator et misericors, fac voluntatem bonam sperantibus in te, et genu flexo cum fletu dicebat : Domine Deus propitius esto mihi peccatori te invocanti; qui lumen es verum, illumina sperantes in te, quia nos non sumus digni, qui relicti sumus in peccatis nostris, in te sperant servi tui : illumina tenebras nostras, quia tu es lumen veritatis et vitæ, et tu dixisti Domine : Quæcumque petieritis in nomine meo, accipietis. Per Dominum nostrum Jesum Christum, et Spiritum sanctum, qui tecum vivit et regnat in secula seculorum. Et cum respondissent omnes, Amen; posuit S. Sabinus truncos suos super oculos cæci dicens : Aperiat tibi oculos, qui aperuit mare, et induxit Israel per medium ejus; ipse introducat lumen in oculos tuos, ut cognoscant omnes gentes, quia ipse est creator omnium visibilium et invisibilium, et quia ipse est qui cæco nato oculos aperuit. Tunc aperti sunt oculi Prisciani nepotis Serenæ; et viderunt omnes qui erant in custodia mirabilia Dei, quæ per S. Sabinum Episcopum Dominus Jesus Christus fecit, etc.

5 *Ac paullo post narrata Venustiani V. CL. Præsidis Tusciæ conversione et martyrio, ista subduntur :* Eodem vero tempore tenuit *Lucius Tribunus*, S. Sabinum Episcopum et adduxit eum in civitatem Spoletinam, et sine auditione tamdiu præcepit cædi, quousque deficeret; qui cum diu cæderetur, emisit spiritum. Cujus corpus collegit quædam matrona Serena, quæ manus ejus jam ante collegerat, et junxit eas cum corpore, et sepelivit eum milliario a civitate Spoletina plus minus secundo, sub die septimo Idus Decembris.

S. Sabinum sepelit

6 *Hæc de* Serena *memorant quicumque S. Sabini acta scribunt, quæ* 31 *Decembris dabimus. Alia quædam tradit Rousselius :* Serenam *ab ineunte ætate a S. Sabino Episcopo religionis Christianæ mysteriis, et veræ pietatis ceterarumque virtutum præceptionibus institutam : virginitatem illibatam etiam in conjugio servasse, ut ante a S. Cæcilia atque aliæ : in cœnobium, quod in agro Spoletino a S. Sabini matre conditum erat, secessisse : hic sanctissime vitam instituisse, divinitus sæpenumero res arcanas didicisse : inde magno hominum concursu omnis ordinis, etiam noctu frequentatam, omnibus solitam opportuna solatia et consilia impertiri : ignem qui cœnobii illius domicilia incendio populabatur, precibus objectaque cruce restinxisse. Quæ quia aliunde testata non sunt, et nonnulla videri possunt haud satis illis Ecclesiæ difficillimis temporibus accommodata, nec firmare lubet, nec omnino tamen respuere fas est : nam fuere et tunc et antea conventicula piarum feminarum, etiam in ipsa urbe Roma, simul pietatis studio assidue vacantium, ut in Umbria rure aliquis ejusmodi cœtus coalescere potuerit. Si virgo fuit, id fortassis vulgo ignoratum est, ut decuit, ideoque* matrona *solum appellata. Si prima ætate a Sabino instructa, præsertim jam Episcopo, grandem natu hunc fuisse necesse cum martyrium fecit. Amplam Evangelii jactam, etiam multo ante, apud Spoletinos vicinosque populos sementem, ex iis patet quæ in S. Feliciani Episcopi Fulginatis actis relata sunt 24 Januarii.*

Virgo vidua fuit

miraculis clara.

7 *Tradit idem Rousselius, videri Serenam martyrio finitam, idque dæmonis in Christi gregem odio, tyrannorum, qui tunc rerum potiebantur, immanitati, ipsius pietati Serenæ, qua captivos adibat alebatque, ac sepeliebat interfectos, consentaneum esse. Licet Theodericus Episcopus, qui corpus Metas attulit, nihil de illius rebus gestis, præter ea quæ ex Actis S. Sabini retulimus, potuerit, magno etiam adhibito studio, invenire. Coli certe eam officio quo Virgines et Martyres solent, et in veteribus Martyrologiis (illius cœnobii, aut fortassis Ecclesiæ Metensis) Virginem appellari ac Martyrem.*

martyrio coronata.

§ II. *Translatio, miracula.*

Ex variis

Theodoricus Metensium Episcopus (*ut ex Sigeberti Chronico 24 Janu. cum de S. Feliciano ageremus, dictum est*) Imperatori *Ottoni I*, sanguine, dilectione, ac familiaritate ceteris devinctior, dum in Italica expeditione per triennium sub eo militaret, multa corpora et pignora Sanctorum de diversis Italiæ locis, quocumque modo potuit, collegit : primum a Marsia S. Elpidium Confessorem..... a Spoleto Serenam Martyrem cum Gregorio Spoletano Martyre... Hæc omnia cum parte catenæ S. Petri Apostoli, cum capillis ejusdem, et sanguine S. Stephani Protomartyris, et parte craticulæ S. Laurentii Martyris a Papa Joanne sibi donata, cum aliis multis Sanctorum pignoribus, Præsul Deodericus in Galliam hoc anno (970) transtulit, et in ecclesia S. Vincentii Martyris, a se in insula urbis constructa, locavit. *Eadem habet Vincentius Bellovac. lib 24, cap. 88, ubi et* Serenæ *meminit, cujus in suo exemplari nomen Rousselius desiderabat, quia fortassis, ut in Veneta editione anni* 1591 *et Duacensi an.* 1624 Serenum, *non* Serenam *legerat.*

S. Serenæ corpus Metas allatum.

9 *Porro laudatissimi Antistitis Theoderici vitam scripsisse se testatur Sigebertus Gemblacensis, quam non vidimus. Ex ea sequentia accepisse se Rousselius profitetur : Quiescebat juxta Spoletium S. Serenæ Virginis corpus, in cœnobio et templo S. Sabini Martyris extra urbis illius muros, ubi plurimis coruscabat miraculis, confluente isthuc quotidie ingenti hominum multitudine, et noctes ipsas sæpenumero cum tædis, cereis, lampadibus transigente. Misit isthuc Theodericus Rothardum Diaconum atque alios e suis maxime fidos, ossaque omnia S. Serenæ impetravit. Inviti quidem tantum thesaurum dimiserunt Spoletini, qui ejus præcipue præsidio sese tutos ducerent; verum Imperatoris auctoritati, tantæque gratiæ Præsulis cedendum fuit. Itaque Metas allatum est sacratissimum pignus.*

Spoletio avectum.

10 *Multos naufragii periculo, S. Serenæ ope, ereptos memorant : urbem ipsam Spoletinam gravi attritam obsidione, hostibus, qui jam muros scalis superare nitebantur, subito rigore constrictis, dein conciliatis, liberatam; et vigere etiamnum tantæ rei perennem memoriam. Cum deveheretur Metas sanctum Martyris corpus, evenit ut navigio trajici flumen oporteret : hic vero coorta subito tempestate eversa est scapha, capsa reliquiarum in aquas mersa, et sub ea Sacerdos, cujus fidei creditæ erant reliquiæ. At quæ Numinis Martyrem suam honorantis benignitas fuit, et hic capsam humeris sustinens, arcana quadam vi in littus una cum ea ejectus est salvus : ac mox propinquorum oppidorum et vicorum campanæ ultro, vi divina impulsæ, sonuerunt : excitus prodigii novitate affuit Clerus populusque universus; ægris plurimis salus reddita.*

Miracula antea facta

et in translatione

11 *Metas appropinquanti sanctæ sarcinæ obviam processit sacer ordo ac profanus, estque insigni splendore in urbem porta Campana introducta : sed constitit deinde immobilis medio fere inter urbis muros et cœnobium S. Mariæ intervallo, ut nulla vi promoveri ulterius valuerit, velut indicium dante sancta Martyre, isthic locari se velle, eam sibi sedem probatam. Neque vero religiosos homines, qui eam translationem curabant, quid sibi illud vellet portentum latuit. Ergo collato consilio, eam in S. Mariæ basilicam invehunt, nullo negotio, velut ultro jam propellentem se. Hic collocatum cœleste pignus læti venerantur.*

Sanctimonialibus Virginibus traditum corpus.

12 *Neque isthic vel Numinis vel Martyris favor stetit, plurimis dein miraculis testatus. Mulierem febris annos omnino septemdecim lenta tabe exhauserat : opem S. Serenæ imploravit, ac mox convaluit.*

Hic curatæ febres,

13 *Anno* 1437 *quidam, Albertus nomine, anno integro febri afflictus, in eam ædem se contulit, ac prece concepta, leni correptus est sopore. Interea ad Vesperas sacræ Virgines conveniunt : ille experrectus exclamat : Deum*

iterum

Ex variis. *Deum ac Salvatorem propitium collaudemus; morbo diuturno levatus sum, sanctæ hujus Martyris patrocinio. Neque dein in omnem vitam incommoda usus valetudine est.*

sanum consilia impetrata, 14 *Adeo crebra extitere et certa invocatæ Martyris beneficia, ut certatim ad ejus tumulum concurreretur, vel consilii in dubiis rebus captandi gratia. Ipsi Proceres Mediomatricum priusquam vel ad comitia, vel alium publicum provinciæ aut imperii conventum se conferrent, noctem unam in S. Mariæ basilica pervigilem in precibus agebant, rati hinc animos sibi, hæc opportuna suggestum iri consilia.*

aliaque beneficia. 15 *Aeris quoque salubrem temperiem impetrari, nimios, eoque exitiales, nimbos averti, propulsari tempestates, si populus rite votis Serenam vocarit, plurium seculorum experimento compertum est. Propterea olim consueverant Metenses solemni ritu efferre S. Mariæ templo Serenæ corpus, idque insigni pompa et pietate per compita gestare, usque ad S. Sulpitii basilicam. Nec unquam fere irrita cadebant religiosæ plebis vota. Hæc de S. Serena paullo fusius prosequitur Rousselius noster.*

DE S. SABINA SIVE SAVINA,

VIDUA LAUDENSI, MEDIOLANI.

Initio in Seculi. XXX Januar. Laus Pompeia (*qua de urbe, ejusque excidio et situ opportuniore facta restauratione, XIX Januarii ad S. Bassiani vitam egimus*) *cum alios tulit complures Cælitum numero additos, tum* Sabinam, *sive, ut vulgo scribunt*, Savinam, *lectissimam matronam.*

S. Savinæ natalis, *Cujus ad III Kal. Februarii in Martyrol. Romano ita consecrata memoria est :* Mediolani S. Savinæ feminæ religiosissimæ, quæ ad sepulchra SS. Naboris et Felicis orans obdormivit in Domino. *Galesinius quoque, atque ex eo Canisius :* Mediolani S. Savinæ matronæ, cujus pietate corpora beatorum Martyrum Naboris et Felicis ad illam urbem translata sunt.

festum Mediolani, 2 *Colitur ab Ecclesia Mediolanensi officio Ecclesiastico, in quo tertia hæc Lectio recitatur :* Savina matrona Laudensis, in maxima persecutionum tempestate, quam Maximianus Imperator excitavit, pietatis officia mirabiliter coluit. In urbe igitur Laude Pompeia Naboris et Felicis, qui pro Christi Domini gloria fortiter pugnarunt, Martyrum corpora noctu sepelivit : nec impiorum minis perculsa pie agere unquam destitit. Sed in bonis operibus longius progressa fortis matrona, beatorum illorum Martyrum corpora vehiculo cum pie solerterque imposuisset, Mediolanum ad Philippi basilicam transtulit : ubi ad eorum sepulchrum orans obdormivit in Domino.

3 *Eadem fere scribit Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ, illudque universim de religiosissimæ feminæ pietate*

pia opera, *et misericordia pronuntiat :* Multa erga Christianos in carceribus detentos officia pietatis exhibebat, Martyrumque corpora perquirens, ea honorifice, ut poterat, sepelienda curabat. *De solis Nabore et Felice id scriptum reperimus. Vix tamen dubitari potest, quin idem quoque in aliis ab ea fuerit factitatum. Imo Franciscus Rugerius, mox ex Gaspare Trissino citandus, eam scribit* qua Laudæ qua Mediolani contumulasse Martyres.

Vita a Gasp. Trissino scripta, 4 *In annotatione scribit Ferrarius idem* ex nobili, ut aiunt Laudenses, Tressenorum familia *Laude Pompeia ortam. Gaspar Trissinus Somaschensis Congregationis Theologus, Acta S. Savinæ, Naboris, et Felicis Martyrum eleganter descripsit, quæ Venetiis anno 1627, typis Jacobi Sarcinæ vulgata sunt. Ea tamen huc integra transscribere visum non est, quod et prolixiori aliquanto stylo deducta sunt, et magna ex parte ad duos illos Martyres proprie spectant, ac præter ea quæ in illorum Actis de Savina memorantur, vix aliquid de ea vetusti scriptoris testimonio firmatum recitat. Proferemus tamen ex eo quæ præcipue ad Savinæ illustrandam memoriam, utcumque ea a majoribus accepta sint, refert.*

patria 5 *Ac primum quidem,* Fortunate, *inquit,* cecidit, quod familiæ genus ac patria exploratissima nobis sint : e Trissinorum etenim stemmate splendorem natalium Savinam traxisse, tum vetustissima et constantissima Ecclesiæ Laudensis traditio ad hæc usque tempora conservata testatur, tum historicorum et veterum et recentium, qui de Savina scribunt,

familia. auctoritas compertissimam fidem facit. *Citat cap. 13 Chronica urbis Laudensis a Joanne Musto conscripta, ubi* Savina mulier sanctissima, nobili generosaque ex Trixinorum familia nata *dicitur. Sic Josephus Ripamontius in historia Ecclesiæ Mediolanensis :* Patria illi (*Savinæ*) Laus-Pompeia, Trissina gens, et multa decora fuere, quæ peperit ipsa, quæve a majoribus accepit. *Franciscus Rugerius :* Savinam civem Vicentinam et Laudensem, dum suos censet gentiles, habet Trissinea familia, quam referat in tesseram primo loco nobilitatis. *Synodus Laudensis an. 1619, celebrata a Michaele Angelo Seghitio Episcopo, in catalogo SS. Laudensium :* S. Savina, ex familia nobili de Tressinis, cujus memoriam colimus die 30 Januarii. *Originem autem familiæ* Trissinæ, *vel* Tressinæ *a* Træzeniis *Chersonesi populis revocat Gaspar Trissinus. Cur non potius a* Troezene *Peloponnesi urbe, Italiæ propinquiore?*

6 *Sed quibuscumque orta majoribus fuerit Savina, virtute profecto quidem, quæ demum vera est nobilitas, illustris fuit. Ita MSS. Acta SS. Felicis et Naboris quæ 12 Julii dabimus :* Tunc iratus Maximianus jussit eos fustibus cædi et capitalem subire sententiam. Qui decollati sunt juxta portam civitatis, circa fluvium [a] Sceleram. Quorum corpora noctu sepelivit quædam matrona, nomine Savina, cum aromatibus et facultatibus suis. Hos pia et religiosa femina vere materfamilias e Laudensium urbe furtim sublatos, et imponens suo vehiculo deduxit eos Mediolanum, pleno religionis affectu.

[a] Hodie Sileram

SS. Nabor et Felix ab ea sepulti, vecti Mediolanum.

7 *Plenius id in vetusto codice, qui in tabulario majoris Valetudinarii Laude asservatur, ita narrari testatur Gaspar Trissinus :* Erant duo milites S. Nabor et Felix, qui plurima in civitate Laudensi passi sunt tormenta : postquam vero ligati Laudæ ducuntur, carceribus traduntur. B. Savina eos die visitabat; qui valde dilaniati, capitalem subierunt sententiam. Nocte sequenti prædicta B. Savina sanctorum Martyrum corpora cum aromatibus sepelivit in domo propria. Tenebrosam aliam noctem, claritate maxima illuminare dignatus est Dominus, ostendens ipsorum corpora optimiori loco recondenda fuisse : apparuit illico stella ceteris fulgentior, quam intuens B. Savina cunctorum artificem laudare cœpit, intelligens prædicta corpora non ibi bene permanere : quæ, Spiritus sancti gratia irradiante, sanctorum Martyrum corpora in vehiculo posito, currui superposita, oratione profusa, versus Mediolanum cœpit iter. Cum autem pervenisset Legnanum, requiritur : Quid habes in vehiculo mulier? Quæ respondit : Mel. Non confidentes de muliere, hauserunt, et mel exivit de vehiculo. Quod factum miraculum præcernens, confessa quod in vehiculo erant corpora sanctorum Martyrum Naboris et Felicis : extractoque ostiolo vehiculi, ibi prædicta corpora invenerunt. Ad quod miraculum conversi, in Domino crediderunt, et tunc imposuerunt terræ prædictæ nomen Melegnanum. S. Savina ultro properans cum corporibus, Mediolanum adiit, et in hortum Philippi recondidit.

cælesti monitu

melle e feretro fluente delusi milites.

conversi

8 *Eadem*

8 *Eadem alii memorant a Trissino citati : sed* Meleguanum, *sive* Melignanum, *Paulus Morigia antea* Gnanum *scribit appellatum, Franciscus Rugerius* Lignanum. *Locum ita ipse describit Trissinus cap.* 6 Vetus Laus-Pompeia supra decimum milliare Mediolano distabat. Haud longe passibus septenis millibus recta tendentibus oppidum occurrit Lambro flumine irriguum : Lignanum tunc illi nomen; post felicem vero, Savina ductrice, horum Martyrum trajectum, eo mellis miraculo... nobilitatum, ab incolis et accolis Melignanum dici incepit : quod nomen nunc etiam culti Latinæ linguæ scriptores usurpant; quamquam vernaculus Insubrum sermo, perversione litteræ ut multa alia, retento Ligurum more, qui litteram L in R suis in dictionibus vernaculis prolatione commutant, in Merignanum corruperit. Paret oppidum Mediceæ familiæ Dynastis, Marchionatus titulo, Imperatorum diplomate, decoratum. *De hoc oppido, ejusque nomenclatione, non occurrit quod pronuntiemus, nisi omnino illud videri quod in Itinerario Hierosolymitano* Ad nonum *dicitur* : Mediolanum, Ad Nonum VII, Laude VII.

an unde Melegnani nomen?

9 *Peragi solere hujus translationis memoriam XVIII Maii eruit Trissinus ex vetustissimo Martyrologio MS. quod in Bibliotheca FF. Minorum Mediolani extat, in quo ista leguntur* : Mediolani cccx anno, die xiix Maii, Translatio sanctorum Martyrum Naboris et Felicis, et fiet festum duplex majus.

Translationis memoria.

10 Hortus Philippi, *in quo recondita Martyrum corpora narrantur, a* Philippo *viro illustri dictus, quem vel S. Barnabas, vel, ut verius sentit Tristanus Calchus, S. Caius sacra aqua lustratum Christo peperit. Is enim hortum usui religionis exin dicavit, alibi* Polyandron Philippi *dictum, cui imminens domus a S. Castritiano Episcopo in templum sacrata; ac mox aliæ duæ propinquæ* Fausta, *sive* Fausti, *et* Portiana, *a Fausto et Portio Philippi filiis : verum hæc* S. Martini ad corpus, *illa* S. Vitalis *postea dicta, eodem teste Calcho. Deinceps, a S. Simpliciano Magni Ambrosii successore, ut existimat Trissinus, templum SS. Nabori et Felici positum, parœciæ nomine insignitum : id Minoribus in urbem adscitis concessum,* Oldrado Grosso, Dresena vetere Laudensium familia orto, *Mediolanensem Præturam gerente, ut lib.* 13 *Calchus scribit. Id anno* 1255, *Alexandri IV, auctoritate factum scribit Lucas Waddingus in Annal. Minorum to.* 1 *an.* 1212, *nu.* 55, *cui non assentimur tamen, cum concessum jam antea iisdem Minoribus scribit* hortum Philippi Dei servi, in quo SS. Gervasium, Protasium, Naborem, Felicem, et alios Christi Martyres sepelivit. *Qui potuit Philippus, si Neronis ac Domitiani vixit ætate, ut omnes tradunt, SS. Naborem et Felicem sub Maximiano interfectos sepelivisse?*

Ecclesia ubi sepulti Martyres.

11 *Ipsa quoque tandem* Sabina, *dum jejuniis, vigiliis, precibus assidue ad sanctorum Martyrum conditorium vacat, eodem ipso loco pie ad ipsos emigrat, atque in eadem æde tumulata est. Id sub annum Christi CCCXI, qui Constantini Magni quintus erat, contigisse censet Trissinus. Corpus ejus a S. Carolo Borromæo anno MDLXXI, postridie Nonas Septembris, repertum testatur Carolus a Basilica-Petri in S. Caroli vita lib.* 3, *cap.* 6. *Eam inventionem ita describit Trissinus* : His rite Carolus Antistes peractis, sacellum a Morigia gente post tot urbis Mediolanensis excidia restitutum, adiit, ibique repetitis de more precibus, marmoreum mausoleum, in quo S. Savinæ corpus contegebatur, aperiri jussit. Ecce vero venerationi par admiratio sancto injecta est Pontifici; cum matronæ præclarissimæ verendum cadaver, tot annis sepulchro repositum, tot ruinis et direptionibus, incolume non solum, sed integrum plane ac incorruptum, et gratissimum afflans odorem, habuit in conspectum; quin dum sacras contrectaret reliquias, ipsa crepidarum subera, linea laneaque operimenta, nulla carie aut vetustate exesa reperit. Excivit rei tum fama, Mediolanensem ad venerabile sepulchrum civem universum : frequens exinde fit concursus : veneratio omnibus maxima par miraculo incutitur : nullus expleri satis exanimis illius corporis aspectu, et dormientis potius quam demortuæ faciem intueri arbitrabatur. Hinc admirari, et omnipotentiam Dei, confluentes nullo ordine cives, laudare non cessabant, qui et omnia Sanctorum ossa custodit, et capillum de capite eorum perire non sinit.

S. Savinæ corpus inventum integrum.

Ex variis.

12 Ubi satis magnis catervis accurrentium civium devotioni est concessum, S. Carolus dentem e mandibula evellit, quem argentea theca locatum cymelii loco tenuit, et collo dum vixit, circumtulit; marmoreoque sarcophago denuo Divæ corpus integrum, ut invenerat, recondit. Beatam vero animam inter Sanctos suos tutelares præcipuam adscivit; cujus pervigilium festivitatis, cilicio et jejunio celebrabat; festo vero ejusdem die, non alibi quam in Savinæ sacello sacris operam dabat; post divinam litationem, arca quotannis aperiri jussa, pie sacras reliquias orans colebat : multas hinc effusum Carolum erat videre in lacrymas colliquescere, tenerrimis suspiriis identidem e pectore exhalantibus, totum divinæ contemplationi dare animum. Et nisi post multas horas inde discedere noverat. Ceterum pius Antistes veritus, ne effrænis alicujus petulantia suffurari sacrum pignus attentaret, vel aliquid surripere, vectibus ferreis, qualem nunc conspicimus, siliceam arcam occlusit, ut eam jam reserare fas imposterum sit nemini.

dens a S. Carolo Borromæo exemptus,

festum pie celebratum,

obseratum denuo feretrum

13 Ne vero tam insigne omnique ævo celebrandum miraculum exanimati cadaveris post tot annorum centurias integri reperti, et odorem suavissimum ad nostra usque tempora expirantis e memoria hominum excideret, jussit S. Carolus tabulas testibus firmatas, et Notariorum Apostolicorum Hieronymi Castillionæi, Bernardini Cattanei, Jacobi Regretti, Baptistæ Corii, ipsiusque Archiepiscopatus Cancellarii Bartholomæi Panpolionis manu exaratas, in pluteis suæ Curiæ asservari. Eademque Carolus a Basilica-Petri, et Paulus Moriggia, qui tunc temporis scribebant, suis in historiis contestati sunt; aliique nostræ ætatis viri eloquentissimi, inter quos Franciscus Rugerius, qui Savinæ corporis incorrupti reperti prodigiosum eventum, patriæ suæ superstiti gloriæ consulens, Attica prope facundia descripsit.

res publicis tabul testata

14 *Hactenus Trissinus; qui cap.* 12 *testatur Mediolani a matronis eximia religione coli Savinam, ac præcipue ut menstruorum immoderatiore profluvio præstet immunes : eoque annis superioribus de instituendo ad ejus cultum propagandum sodalitio consilia agitasse; qualem olim in S. Euphemiæ æde Mediolani extitisse conjicit idem Auctor ex Martyrologio MS. Bibliothecæ Franciscanæ, in quo hæc leguntur* : III Kal. Februarii, Mediolani celebratio S. Savinæ, quæ fuit matrona Laudensis : hæc duxit corpora SS. Naboris et Felicis ad civitatem Mediolani : hæc jacet in ecclesia S. Naboris : hæc valde honoratur ad S. Euphemiam. *Demum recenset idem scriptor, recens eidem Divæ, præsertim a Trissina gente, habitos honores, erectas statuas, aras positas, imagines illustri loco constitutas. Agit de ea quoque Silvanus Razzius to.* 1, *de feminis sanctitate illustribus.*

Colitur a matronis S. Savina, et quare.

DE S. PEREGRINO CONFESSORE CALATABELLOTTÆ IN SICILIA.

XXX Januar.

Calatabellotta, *sive* Caltabellotta, *oppidum est Siciliæ peramplum in plaga meridionali, ad excelsi et ardui montis verticem, maris prospectu jucundissimum, Saracenici nominis operisque,* *(S. Peregrini festum duplex Caltabellottæ)* *ut Thomas Fazellus Decade* 1, *lib.* 10, *testatur, mille circiter passibus a* Trinalorum, *sive* Triocali, *aut* Tricali, *vetustæ urbis ruinis: unde* Isburus, *qui prope manat amnis, vulgo nunc* Fiume di Caltabellotta *accolis appellatur. Hic* S. Peregrinus *Confessor geminam obtinet celebritatem; priorem eamque præcipuam, indicta publice operum servilium feriatione, sacrorum vero religione ad octavum diem prorogata,* 30 *Januarii; alteram* 18 *Augusti. Ad illum diem ista habet Octavius Cajetanus noster in Idea operis de SS. Siciliæ et Ferrarius in generali SS. Catalogo:* In Calatabillotta S. Peregrini Confessoris. *(Not. 30.)* *Citat uterque vitam MS. quam adipisci non potuimus. At XVIII Augusti uterque* S. Peregrini *agi commemorationem scribit. Translatio videtur aliqua ea die facta, aguntur que tum isthic octiduo solennes nundinæ, non exiguo advenarum concursu.*

2 *Neque proprium Sancti hujus officium extat, et quæ aliquando in manibus fuit Vita MS. ea nunc uspiam in alicujus scriniis delitescit; nostro certe rogatu his annis diligenter perquisita, reperiri non potuit. Illud solum accepimus, memoriæ acceptum a majoribus, Peregrinum natione Græcum fuisse, ac Romam,* tempore renascentis Ecclesiæ, *a Pontifice Maximo accersitum, cum passim ejus celebraretur eruditio ac virtus, missum in Siciliam cælestis doctrinæ disseminandæ gratia. Hic cum Triocalinos et accolas reperisset ab immani dracone dire infestari (qualia tunc crebro monstra, ferali dæmonis odio in miseros excita mortales, aut e tartareo grege emissa, adscito illo portentosæ molis ad majorem stragem terriculamento, in multis Divorum Actis legimus) cum igitur draconem hic reperisset, cujus nisi humana carne satiari non posset ingluvies, eam sustulit pestem. Triticeum dein panem in lapidem convertit, ut feminæ cujusdam ulcisceretur perjurium, qui lapis etiamnum asservatur. Pari miraculo castigatum alterius mulierculæ perjurium, IV Januarii in S. Pharaildis Vita retulimus.* *(miracula.)*

3 *Custoditur Caltabellottæ pignus egregium* S. Peregrini, *os videlicet humeri, ac solenni religione a supplicantibus circumfertur duobus illis ipsi dicatis diebus. Alias sui Patroni* Peregrini *reliquias Lucæ in Tuscia extare, existimant Siculi. Et commemoratur quidam a Cæsare Franciotto in historia Sanctorum Lucensium* S. Peregrinus, *sed longe ab hoc diversus, gente Scotus. Demum cum aliis infirmis, tum præsertim hernia laborantibus, salutem afferre,* S. Peregrinus *fertur.* *(reliquiæ.)*

DE S. BARSE SIVE BARSO, EPISCOPO EDESSENO CONFESSORE.

(Sub Valente XXX Januar.)

Aliquot jam Edessenæ in Mesopotamia Ecclesiæ sidera dedimus, hoc ipso die S. Barsimæum Episcopum. Hujus Cathedram ducentis septuaginta post annis S. Barses *tenuit, sive* Barsas, *(S. Barse sive Barsi,)* *aut* Barsus. Βάρσην *vocat Theodoretus in quarto casu, Baronius in recto* Barsen *dictum existimavit, itaque Martyrologio inscripsit. Titulus capitis* 15, *lib.* 4, *hist. Ecclesiast. Theodoreti est* περὶ τοῦ Βάρσου τοῦ ἐπισκόπου *etc.* De S. Barse Episcopo. *Et cap.* 16. Βάρσου τοῦ μεγάλου μεταστάντος *etc.* Barsus *appellatur in Menologio Henr. Canisii,* Barsam *et* Barsem *in Topographia Ferrarii, sed vitiose, nam Theodoretum citat, apud quem* Barsen *in quarto casu scriptum legerat.*

(natalis 30 Jan.) 2 *Memoratur* S. Barses *in Romano Martyrologio XXX Januarii, his verbis:* Ibidem (*Edessæ*) S. Barsen Episcopi, gratia curationum illustris; qui a Valente Imperatore Ariano in extremas illius regionis oras, *(et 15 Oct.)* ob fidem Catholicam relegatus vitam finivit. *Græci XV Octobris eum celebrant, qua die Menologium:* Eodem die commemoratio S. P. N. et Confessoris Barsi Episcopi urbis Edessæ, qui fuit sub Valentiniano Imperatore. Hic multis editis miraculis migravit ad Dominum. *Fusius etiam Menæa; in eo quoque corrigenda, quod a* Valentiniano *relegatum tradunt, cum orthodoxus et religiosus Imperator fuerit Valentinianus. At* Valens *ejus frater, qui ab eo in consortium imperii anno* 364, 29 *Martii adscitus, Orientem tenuit usque ad* 9 *Aug.* 378 *in eoque Catholicos, cum ipse Arianus esset, dire exagitavit, Barsen quoque proscripsit.*

(an et 28 Febr.) 3 *Idemne hic sit* Barsas, *aut* Barsus, *qui* 28 *Februarii in Menæis refertur, haud scimus.* Damasci *isthic dicitur Episcopus fuisse; mendose forte pro* Edessæ *ita scriptum; nobis certe Damascenus ille* Barsus *ignotus est, idque solum de eo habent Menæa:* Eodem die S. Barsas Episcopus Damasci in pace finitur.

Ludos fluentis relinquens vitæ,
Interest Barsus Angelorum festis.

Edesseni Barsæ gesta ita breviter describit Theodoretus loco citato, atque ex eo Baronius ad an. 371, *nu.* 109.

4 Barsen prætorea, cujus etiam hoc tempore celebre est nomen, non Edessæ solum quam gubernabat, et vicinis civitatibus, verum et in Phœnice, Ægypto, Thebaide (per has namque nationes universas fama ejus propter virtutis splendorem permanaverat) primum Valens Aradum insulam incolere mandavit. *(Acta ex Theodoreto.)* Ast ubi intellexit infinitam hominum multitudinem ad eum confluere (etenim Apostolica repletus gratia morbos verbo pellebat) Oxyrynchum, *(miracula.)* quod est oppidum Ægypti, eum relegavit. At cum etiam isthuc ejus gloria frequentes undique mortales pertraheret, ad castellum quoddam in extremis locatum finibus, ac juxta colentibus Barbaris oppositum, cujus nomen Philo est, senem illum, idoneum jam sane regno cælorum incolam, deportandum curavit. Ferunt ejus lectum in Arado insula ad hodiernum diem remanere, multo sane honore decoratum; nam multi morbis vexati, ubi in eo decubuerint, integræ sanitati per fidem restituuntur. *(reliquiæ.)*

5 *Hæc Theodoretus, qui rursus cap. seq. illius meminit cum de* S. Eulogio, *ejus tum Presbytero ac dein successore, agit, qui a Modesto Præsule interpellatus, ut cum iis communicaret, quibuscum et Imperator, hæretico nimirum Episcopo, quem in eam Sedem Barse pulso intruserat Valens, respondit,* se et Pastorem habere (*Barsen scilicet*) et ejus nutum sequi. *(successor sanctus.)* *Quamobrem cum Protogene, qui deinde Carrarum Episcopus fuit, Antinoum Thebaidis urbem relegatus est, ubi plurimos Christo adjunxerunt. Sedata deinde tempestate persecutionis, in patriam redire, et* Divinus Eulogius, Barse illo magno translato ad beatam et molestiæ omnis expertem vitam, Ecclesiæ quam ille rexerat præfectus est. *De Eulogio pluribus agemus 5 Maii, deque Protogene postridie.*

6 *Loca exilii* S. Barsæ *tria fuerunt:* Aradus *Phœniciæ insula;* Oxyrynchus *urbs Ægypti, in qua se Ruffinus lib.* 2, *de Vitis PP. cap.* 5, *reperisse viginti millia Virginum sanctimonialium, decem millia monachorum scribit, haud longe post hæc tempora, et caritatem adversus peregrinos admirabilem. Demum Oxyryncho deportatus est* εἰς φρούριον ἔσχατον τοῖς ἐκεῖ γειτονεύουσι βαρβάροις. *(exilii loca.)*

βαρβάροις, Φιλὼ δὲ τούτῳ ὄνομα. ad castellum, *sive præsidium*, ultimum adversus propinquos isthic Barbaros, cui Philo nomen. *Baronius in Martyrologio Romano supra videtur castellum illud in Mesopotamia, aut certe in Syria, collocare, cum ait* in extremas illius regionis oras relegatum. *Theodoretus videtur potius innuere ad Thebaidis Libyæve fines fuisse, cum scribit* τοῖς ἐκεῖ γειτονεύουσι βαρβάροις, vicinis isthic Barbaris; *vel, ut alia lectio habet,* τοῖς ἐκεῖ βαρβάροις γειτονεῦον, Barbaris, qui isthic sunt, propinquum. ἐκεῖ isthic, *ad Oxyrynchum Ægypti urbem referendum, de qua immediate fuerat sermo. Et erat Ægyptus undique barbaris et ab urbano convictu alienis gentibus cincta, Saracenis, Scenitis Arabibus, Troglodytis, et Libyæ exterioris incolis. Ac memoratur quidem Ptolemæo lib. 4, cap. 4.* Φίλωνος κώμη, Philonis vicus, *inter mediterranea Cyrenaicæ regionis loca; atque alius item* Philonis vicus *in Libya, aliquanto Ægypto propinquior. Nicephorus Callistus lib.* 11, *cap.* 22, *ubi eadem hæc ex Theodoreto memorat ita scribit :* εἴς τινα ἐσχατιὰν οὐ πόῤῥω τῶν γειτονούντων βαρβάρων μετατίθει, Φιλὼ ἦν ὄνομα τῷ χώρῳ. in extremitatem quamdam non longe ab accolentibus Barbaris eum transfert; Philo nomen erat loco. Ex variis

DE S. FELICE IV PAPA.

An. Chr. DXXX XXX Januar. Atavum suum testatur *S. Gregorius hom.* 38, *in Evang. et lib. 4, dial. cap.* 16, *fuisse* Felicem Romanæ Ecclesiæ Antistitem, *ut 5 Januarii diximus, cum de ejusdem Gregorii amita* Æmiliana *Virgine esset sermo. Hunc* Felicem *Joannes Diaconus ratio Vitæ S. Gregorii quartum ejus nominis fuisse existimat; ita enim scribit :* Iste Senatoria stirpe progenitus, tam nobilissimam quam etiam religiosissimam genealogiam duxit, ita ut quartus Felix Apostolicæ Sedis Pontifex, vir magnæ in Christi Ecclesia reverentiæ, qui basilicam SS. Cosmæ et Damiani Martyrum via Sacra juxta templum Romuli, sicut hactenus cernitur, venustissime fabricavit, ejus atavus fuerit. *At Baronius in Notis ad Martyrol. XXV Februarii, non quartum, sed tertium fuisse S. Gregorii atavum contendit; quod hic, uti et Gregorius, Romanus fuerit, ille e Samnio oriundus, non e Sanio, ut indicat Platina; quodque temporum ratio omnino id postulare videatur, cum a Felicis obitu ad Gregorii pontificatum non nisi* 60 *anni intercesserint. Sed de hac re proprius*

S. Felicis IV natalis. *erit agendi locus cum de* Felice III *erit sermo XXV Februarii.* Felix IV *colitur XXX Januarii, ita enim legitur in Romani Martyrologii tabulis Urbani VIII Pont. Max. auctoritate recognitis 25 Februarii :* Romæ natalis S. Felicis Papæ III qui S. Gregorii, Magni atavus fuit *etc. antea legebatur :* Romæ natalis S. Felicis Papæ IV, qui S. Gregorii Papæ atavus fuit. *At 30 Januar. olim habebatur :* Romæ S. Felicis Papæ Tertii qui pro fide Catholica plurimum laboravit. *Nunc illud* Tertii *omissum est. Memoratur in multis Martyrologiis 30 Decembris* S. Felix Romanus Episcopus; *sed quædam diserte* Tertium *vocant. At 28 Maii refertur hic Quartus in MS. Florario his verbis :* Romæ natale S. Felicis Papæ IV qui instituit dedicationem Ecclesiæ singulis annis celebrari. *Pauca hæc de Quarto prodita sunt litteris ab Anastasio Bibliothecario in lib. de Romanis Pontificibus :*

2 Felix natione Samnius, ex patre Castorio, sedit Vita ex Anastasio. annos quatuor, menses duos, dies quatuordecim. Fuit autem temporibus Theodorici Regis, et Justini Augusti, a consulatu Mamortini usque ad consulatum Lampadii et Orestis, a die IV Idus Jul. usque in IV Idus Octobris. Hic fecit basilicam SS. Cosmæ et Damiani in urbe Roma, in loco qui appellatur Via sacra, juxta templum urbis Romæ. Hujus temporibus consumpta est incendio basilica sancti Martyris Saturnini, via Salaria, quam a solo refecit. Qui etiam ordinatus est cum quiete, et vixit usque ad tempora Athalarici Regis. Hic fecit ordinationes duas in urbe Roma per menses Februarii et Martii, Presbyteros quinquaginta quinque, Diaconos quatuor, Episcopos per diversa loca numero triginta novem. Qui etiam sepultus est in basilica B. Petri Apostoli IV Idus Octobris, et cessavit Episcopatus mensem 1, dies 15.

3 *Hæc Anastasius e quibus nonnulla breviter elucidanda, præsertim electio ejus, ac publica opera. Electionis annus, dies, modus indicandus.* Rex Theodoricus hæreticus, *ut idem scribit Anastasius,* cum grandi dolo et odio suscepit Papam Joannem et Senatores (*Theodorum, Importunum, Agapitum Exconsules, qui Constantinopolim missi fuerant*) quos etiam gladio voluit interficere; sed metuebat indignationem Justini Augusti : quos tamen in custodiam omnes afflictos cruciavit, ita ut beatissimus Joannes Episcopus primæ Sedis Papa in custodia afflictus deficiens moreretur. Qui defunctus est Ravennæ in custodia XV Kal. Junii Martyr..... Cujus corpus translatum est de Ravenna, et sepultum est in basilica B. Petri Apostoli sub die VI Kal. Jun. Olybrio Consule, et cessavit Episcopatus dies 58. *Electus est Felix, ut jam ex Anastasio dictum est,* die IV Idus Julii, *atque ita a XV Kal. Jun. sive* 18 *Maii, usque ad XII Julii, dies sunt omnino* Obit 12 Julii. 56 *Baronius ad an.* 526, *vult VI Kal. Junias, mortuum Joannem, VI Kal. Julias sepultum; electum Felicem* 24 *Julii : putatque mendosum esse codicem, in quo sepultus dicitur Joannes VI Kal. Junias : sed nobis non persuadet, ut ab Anastasio recedamus, nisi certius testimonium aut irrefragabilem rationem proferat.*

4 *Gesta autem hæc sunt* Olybrio Consule, *anno Christi* 526. *Dicitur tamen sedisse* a Consulatu Ma- an. 526. mortini, *aut potius* Mavortii, *quia annus ejus primus maxima ex parte cum Mavortii consulatu concurrit. Alioquin cum Joannem Olybrio Consule mortuum constet; cumque 98 die post ejus mortem interiisse Theodoricum scribat idem Anastasius, id est, ut nos computamus,* 23 *Augusti; tamen* Felix *ab eodem tyranno Romanis obtrusus est, dignus ille quidem eo gradu, per summam tamen tyrannidem, nemini priorum Imperato-* jubente Theodorico electus. *rum præterquam Constantio itidem hæretico in Felice II usurpatam : ut perspiciant quos sequantur, qui illius Ecclesiæ derogant sacrosanctæ libertati; et sciant eorum sibi quoque funestos exitus esse pertimescendos. Hæc vero omnia,* Felicis *noto vulgo integritas, Romanorum in alium conspirantia voto, electio tyranni arbitrio facta, sed Romano deinde Clero et Senatui probata, hæc, inquam, omnia ex Athalarici Regis ad Senatum Romanum epistola perspici possunt, quæ est apud Cassiodorum libri* 8, *Variar.* 15, *atque ita habet :*

5 Senatui urbis Romæ Athalaricus Rex. Gratissimum nostro profitemur animo, quod gloriosi Domini avi nostri respondistis in Episcopatus electione judicio. Oportebat enim arbitrio boni Principis obe- et bonæ diri; qui sapienti deliberatione pertractans, quamvis in aliena religione, talem visus est Pontificem delegisse, ut nulli merito debeat displicere; ut agnoscatis illum hoc optasse præcipue, quatenus bonis Sacerdotibus Ecclesiarum omnium religio pullularet. Recepistis itaque virum et divina gratia probabiliter institutum, et regali examinatione laudatum. Nullus adhuc pristina contentione teneatur. Pudorem non habet victi, cujus votum contigit a Principe superari. Ille quin imo suum efficit, qui eum sub puritate dilexerit. Nam quæ sit caussa doloris, quando hoc et in isto reperit, quod alteri in partem ductus optaverit? Civica sunt ista certamina, pugna sine ferro, rixa sine odio : clamoribus, non doloribus, res ista peragitur. Nam etsi persona summota sit, nihil tamen a fidelibus amittitur, cum optatum sacerdotium possidetur,

Ex variis

detur. Quapropter redeunte Legato vestro illustri viro Publiano, rationabile duximus ad cœtum vestrum salutationis apices destinare. Magna enim jucunditate perfruimur, quoties cum nostris Proceribus verba miscemus; et hoc quoque suavissimum vobis minime dubitamus, si quod illius fecistis imperio nobis etiam cognoscitis esse gratiosum.

obiit 530, 12 Oct. vel 25 Sept.

6 *Hæc de electione* Felicis, *qui sedisse dicitur annos* 4, *menses* 2, *dies* 14, *unde sequeretur juxta calculum jam positum obiisse* 26 *Septembris, sive* VI Kal. Octob. *cum tamen dicatur decessisse* IV Id. Octobris: *atqui a* 12 *Julii, ad* 12 *Octobr. tres sunt solidi menses. In nullo præterquam Germanico Canisii Martyrologio* Felicis *memoriam* 12 *Octobris consignatam reperimus. Obiit, ut ante scriptum,* Lampadio et Oreste Coss. *anno Christi* 530, *Athalarici Regis* 5, *jam inchoato. Cur* 30 *Januarii colatur nos latet.*

ecclesiam SS. Cosmæ et Damiani construxit,

7 Fecit *Felix* basilicam SS. Cosmæ et Damiani in urbe Roma, in loco qui appellatur via Sacra, juxta templum urbis Romæ. *At Joannes Diaconus supra citatus* juxta templum Romuli *fabricatam hanc Divorum basilicam scribit: atque Alexandro Donato nostro lib.* 3, *de urbe Roma cap.* 5, *magis probatur, quod Claudianus lib.* 2, *in Stiliconem scribat,*

Elusæ, Dominæ pergunt ad limina Romæ,
Conveniunt ad tecta Deæ, quæ candida lucent
Monte Palatino,

unde colligit fuisse templum Urbis Romæ in colle Palatino, qua devexus est in Sacram viam prope arcum Titi; *censetque ubi est SS. Cosmæ et Damiani ædes fuisse templum Romuli: nisi juxta templum Urbis Romæ eam collocet Anastasius, quod non longe abest, interjacente dumtaxat Foro vaccino. Idem cap.* 4, *ejusdem libri scribit* templum *Romuli* situm in Sacra via, a Felice Papa IV, SS. Cosmæ et Damiano fuisse dicatum. *Et lib.* 4, *cap.* 3, Felix IV, Theodato Italiæ Rege SS. Cosmæ et Damiani basilicam, mutata veteri æde Romuli, in Sacra via consecravit. *Sed memoria lapsus videtur vir eruditissimus, nam anno Athalarici* 5, *mortuus est Felix, Theodatus non nisi quadriennio post ad regnum ab Amalasuntha erectus est. Ejusdem ædis SS. Cosmæ et Damiani idem meminit lib.* 2, *cap.* 12, *et lib.* 4, *cap.* 12, *scribit eam ab Urbano VIII,* præclare exornatam. *Agit fuse de hac basilica Octavius Pancirolus in Thesauris absconditis almæ Urbis, reg.* 1, *eccles.* 17. *Recitat Andreas du Chesne veterem hanc inscriptionem, quæ in ea olim visebatur:*

Aula Dei claris radiat speciosa metallis,
In qua plus fidei lux pretiosa micat.
Martyribus medicis populo spes certa salutis
Venit, et ex sacro crevit honore locus.
Obtulit hoc Domino Felix Antistite dignum
Munus, ut æthereа vivat in arce poli.

Hoc esse videtur citatum a Platina carmen vermiculato opere notatum.

S. Saturnini restaurat,

8 *Alterum Felicis quarti publicum opus fuit sancti Martyris* Saturnini *basilica via Salaria a solo refecta, cum incendio esset consumpta, cujus etiam meminit Donatus noster lib.* 4, *cap.* 3. *Cum eam non recenseat Octavius Pancirolus, suspicamur aut nunc non extare, aut nomen mutasse. Basilicam quoque* S. Stephani, *quam Joannes ejus decessor inchoarat, perfecisse Felicem, ostendit idem Du Chesne ex duabus vetustis inscriptionibus; quarum prior ita habet:*

S. Stephani perficit

Opus quod basilicæ beati Martyris Stephani
Defuit a Joanne Episcopo marmoribus inchoatum,
Juvante Domino Felix Papa addito musivo
Splendore sanctæ plebi Dei perfecit.

altera vero:

Aspicis auratum cœlesti culmine tectum,
Astriferumque micans præclare lumine fultum?
Domino juvante Felix Episcopus Dei famulus
Forum basilicæ beati Martyris
Stephani musivo et marmoribus decoravit.

9 *Præclaram Athalarici constitutionem, quæ extat apud Cassiodorum lib.* 8, *Variar.* 24, *qua decernitur, quod qui quacumque ex caussa jure convenire quempiam e Romano Clero volet,* ad beatissimi Papæ judicium prius conveniat audiendus; ut aut ipse inter utrosque more suæ sanctitatis cognoscat, aut caussam deleget æquitatis studio terminandam; *eam, inquam, quidam non improbabiliter conjiciunt* S. Felicis *postulatione latam. Quæ hominis hæretici sanctio merito incutere ruborem modernis politicis queat, cum quam ille constare Ecclesiæ cupit longæ* consuetudinis, *omninoque consentaneam, potestatem, eam ipsi detrahere omni arte doloque contendant. Simul illud Ecclesiasticorum hominum animis alte oportet insidere, quod idem inculcat:* Professio vestra vita cœlestis est. Nolite ad mortalium vota humilia et errores descendere. Mundani coerceantur humano jure, vos sanctis moribus obedite.

consuluit Ecclesiæ libertati.

10 *Extant in tomis Conciliorum* Felicis IV, *nomine tres epistolæ: prima, data* Kalendis Martii, Lampadio et Oreste Coss. *vetat Missas celebrari nisi in locis Deo dicatis, nisi magna compulerit necessitas. Secunda parænetica est ad Sabinam nobilem matronam, data* XII Kal. Nov. Lampadio et Oreste Coss. *sed vel in diei nota error, vel in Pontificis nomine. Tertia ad Cæsarium Arelatensem data* III Non. Febr. P. C. Mavortii V. C. *id est, anno Christi* 528. *Unde constat prius duabus aliis esse datam. Perperam vulgo data scribitur* P. C. M. Sever. Boetii V. C. *quæ subscriptio multo torsit, cum ad Felicis IV, pontificatum referri Boetii consulatus non posset, nec Felicis III, tempore sederit Cæsarius. Restituit veram Lectionem Sirmondus noster ex codice Arelatensi.*

Ejus epistolæ,

11 *Sepultus est S. Felix* in basilica B. Petri Apostoli, *ut scribit Anastasius. Hoc ejus epitaphium ex Appendice Antiquarum inscriptionum recitat Du Chesne:*

epitaphium,

Certa fides justis cœlestia regna patere,
Antistes Felix quæ modo lætus habet,
Prælatus multis, humili pietate superbus,
Promeruit celsum simplicitate locum.
Pauperibus largus, miseris solatia præstans,
Sedis Apostolicæ crescere fecit opes.

Octavius Pancirolus lib. cit. reg. 11, *eccles.* 7, *tradit in ecclesia S Thomæ extare aliquas* S. Felicis Papæ *reliquias, et conjicit eas esse* Quarti: *aliquas item in ecclesia S. Sixti* 23, *regionis* 9.

reliquiæ.

12 *Scribit Platina, cumque temere secutus Ciaconius:* Felix rei divinæ interim curam gerens et Patriarcham Constantinopolitanum declinantem a fide anathemate notavit. *Regebat eo tempore Constantinopolitanam Ecclesiam* Epiphanius *egregie Catholicus Antistes et Romanæ Sedis observantissimus. Cui tamen successit hæreticus* Anthimus, *sed aliquot annis post* F. Felicis *obitum, cujus caussa miræ excitatæ sunt turbæ, ut videre est apud Baronium. Idem fere quod Platina scripsit Petrus de Natalib. qui lib.* 6, *cap.* 135, *ita scribit:* Hic patriarcham Constantinopolitanum Ariana hæresi maculatum excommunicavit, et hæresiarcham damnavit.

Non excommunicavit Ep. Constantinopolitanum.

DE B. HABERILLA SIVE HABRILIA.

VIRGINE, AD LACUM BRIGANTINUM.

Seculo VII. XXX Januarii

Venetus *est lacus, qui et* Constantiensis, Brigantinus, Podanicus, *sive* Bodanicus, *et Walafrido Strabo in Vita S. Galli* Potamicus *dicitur, vulgo* der Bodense, *in Suevia, longus XL millia passuum, VI latus. Ad eum plura sita oppida sunt: perantiquum est* Brigantium, *a quo non longe* Brigantius *amnis in eumdem influit lacum, ad ipsum fere amnis ostium visitur ordinis Benedictini cœnobium*

In Augia Brigantina

longe

longe amœnissimum, vulgo Alba Augia Brigantina *et* Major Augia, *Germanice* de Mereraw *dictum, quod* majorem insulam *sonat. Fuit ut, si Gaspari Bruschio, Martinoque Crusio fas est credere, duplex olim, monachorum unum, alterum sanctimonialium; sed his abolitis, monachi soli deinceps coluere. Imo solæ isthic principio habitasse videntur monachæ, quibus tamen qui sacra curarent adfuere fortassis aliqui e S. Galli nobili cœnobio monachi. Et monstratur, eodem teste Bruschio,* S. Galli adhuc non procul inde oratorium, sacellum videlicet omnino humile et exiguum, in montanis supra Bregantum situm.... ubi visuntur nostra adhuc ætate cavernæ scopulis incisæ, in quibus cubasse venerandus senex dicitur. *Ita ille.*

colitur B. Haberilla;

2 *Venerantur Augienses ascetæ, velut peculiarem Patronam* S. Haberillam, *sive* Habriliam, *non quidem sacrorum solennitate, officiove Ecclesiastico, sed publica tamen pietate; recoluntque ejus natalem XXX Januarii. De ea Chronicon Constantiense:* S. Haberilla Virgo eremita a S. Gallo ordinis S. Benedicti Cellæ Brigantinæ (unde successu temporis modernum monasterium Brigantinum pullulavit) Abbatissa ordinata, cujus quamplures sanctimoniales erant. *Quæ de ea hic subnectemus, communicavit ea nobiscum, et de aliis Sanctis complura, Daniel Feldnerus noster, qui cum Theologiam Friburgi Brisgoiæ et Ingolstadii aliquot annis docuisset, Constantiæ* 21 *Februarii anni* 1641 *decessit, annos cum vixisset duos et quinquaginta, hectica febri exhaustus, relictis præclaræ pietatis, modestiæ, patientiæ exemplis. Ipse vero quæ de S. Haberilla suggessit, a Reverendissimo Augiæ Brigantinæ Abbate Placido, nostri ordinis fautore eximio, et religiosissimo Priore Francisco Ranspergero acceperat.*

quæ isthic sancte vixit.

3 *Vixit igitur* B. Haberilla *S. Galli Abbatis temporibus, ejusque provocata exemplo (fortassis et monitis antea erudita ad pietatem) vitam agere instituit ab hominum convictu remotam, juxta Lacum Brigantinum, cella erecta: in hac ita degit, ut perpetuo in Christum Crucifixum defixos corporis mentisque oculos haberet; precibus dies noctesque intenta, vehementi quadam et assidua Dei flagrans caritate. Victus illi omnino tenuis, ceteraque exercitatio ejusmodi, ut virginitatem, quam illibatam semper servavit, adversus omnes carnis dæmonisque insidias egregie communiret.*

4 *Manavit, ut fit, ex humili et abdita cella, odor sanctitatis ejus, ac multas ad eam attraxit Virgines, quæ eamdem arripuere virtutis exercitationem. Quod ubi didicit S. Gallus, gratiis Numini actis,* Haberillam *Antistitam ordinavit Virginum istarum collegio præfectam. Has illa cum exemplo ac verbis ad omnem sanctimoniam instituisset, tandem virtutum meritis cumulata in cælum migravit: quo anno, non constat. S. Gallus, ut ad ejus vitam 16 Oct. dicemus, ad Dagoberti Regis tempora pervenit.*

Ex variis sanctimonialibus præfecta

5 *Visitur nunc* Haberillæ *sepulchrum in majori basilica Augiæ Brigantinæ sanctis Apostolis Petro et Paulo dicata, ad dextram altaris S. Catharinæ Virginis et Martyris. Coopertum id lapide sex nixo columellis. In vicino pariete descriptam paucis illius vitam fuisse memorant; vetustate ita oblitterata est scriptura, ut legi modo non possit. Sententiam ejus fuisse hanc retulerunt, qui legerant:* B. Haberilla eremita, de post ordinis S. Benedicti Abbatissa Cellæ suæ cum multis sacris Virginibus Deo servivit. Habitum e S. Galli manibus, qui tunc temporis cum aliis discipulis et sociis Brigantii morabatur, suscepit; et hic sepulta multis claret miraculis. *Eadem in aliis Augiensis cœnobii monumentis de ea narrantur.*

Ad ejus sepulchrum

6 *Ad ejus tumulum multi, etiam e remotis locis confluunt, ac plurima et facta olim et in dies fiunt miracula; febris, cephalalgia, ophtalmia, vertigo, ulcera, vulnera, colica, paralysis, aliique morbi frequentissime curati. Præcipue ægris infantibus opem sancta Virgo impendit, qui frequentes a parentibus, potissimum quaque feria sexta, isthuc deferuntur, terque ad honorem sanctissimæ Trinitatis subter sepulchralem lapidem transvehuntur, conceptis ad Divam precibus, mirabili modo ab omnibus prope morbis, quibus ætas illa obnoxia esse consuevit, liberantur. Imo terram e sepulchro erutam, linteoque involutam solent peregrinantes secum asportare, et languidis infantulis supponere, aut certe membris affectis admovere: quam deinde, ubi sanitas subsecuta est, in pristinum locum referunt, veluti curationis testem. Provectiores quoque ter subter lapidem sepulchralem reptare, et terram dolentibus membris inspergere solent, et plurimi se ipso loco omni dolore liberatos profitentur. Testatus nobis est idem Feldnerus, bis se gloriosæ Virginis tumulum visisse, et quæ Deus mirabilia ejus patrocinio operatur didicisse.*

morbi curantur

præcipue infantium,

et pulvere inde sublato.

DE S. ALDEGUNDE

VIRGINE, MALBODII IN BELGIO.

Circiter an. DCLXXXIII

XXX Januar.

Malbodii S. Aldegundis natalis 30 Jan.

Malbodium, *sive* Melbodium, *vulgo* Maubeuge, *oppidum est Hannoniæ in Belgio, ad Sabim flumen. Hic pervetustum nobilium Canonicarum collegium est, quarum Antistita Domina est oppidi. Condidit illud in fundo paterno ditionis* S. Aldegondis *nobilissima Virgo: cevit sensim adenarum confluxu in oppidum, ut in Belgio complura, S. Gisleni, S. Amandi, S. Trudonis, Nivella, aliaque. Colitur* S. Aldegondis *officio duplici primæ classis, ut vocant, XXX Januarii, protrahiturque in octavum diem sacrorum celebritas. Extat illius plerisque Martyrologiis inscriptum nomen. Plurima MSS. nomine Usuardi insignita, etiam antiquissimum Domus professæ Societatis Jesu Antverpiæ, quod olim fuit Augustini Hunnæi:* Malbodio monasterio S. Aldegondis Virginis; *quædam* Aldegondam *vocant. Romanum:* In Malbodio Hannoniæ monasterio S. Aldegondis Virginis, tempore Dagoberti Regis. *Beda vulgatus, Rabanus, Notkerus, Molanus in auctario ad Usuardum:* Malbodio monasterio natale Aldegundæ Virginis, quæ tempore Dagoberti Regis Francorum, ex nobili genere progenita, virginitatis propositum elegit, in quo et permansit; sæpiusque illi Angelica visio revelata fuit, exhortans eam ut in proposito permaneret: novissime vero cum magna claritate cœlestis luminis ad vitam migravit æternam. *Paria de illa prædicant Galesinius, Canisius, Saussaius, Wion, Menardus, Ghinius, alii.*

2 *Wandelbertus, ut supra diximus, XXVII Januarii eam retulit.* alibi 27 Jan.

Punica terra suum sexto veneratur Avitum,

Sulpitius, Bathildis, et Aldegund quoque vernant.

At vetustissimum Usuardi exemplar, quod Parisiis in monasterio S. Germani de Pratis asservatur, aliaque permulta excusa et MSS. Martyrologia XIII Novembris ita habent: Malbodio monasterio S. Aldegundis Virginis; *at illo, an hoc die decesserit, ambiguum sit. Nam licet eo die nunc recentior aliqua ante 200 annos facta Translatio recolatur, tamen multo ante eam translationem exarata sunt pleraque istorum Martyrologiorum; nec eo die Translatio illa contigit, ut infra dicemus. Surius quoque ad 13 diem Novembris S. Aldegundis vitam primum publicavit.* et 13 Nov.

3 *Vitam S. Aldegondis tradidit litteris quidam ejus æqualis, ita Vita quam hic damus num.* 5. Nunc veniendum est ad visiones, quæ sibi apparuerant, dum adhuc conversaretur in laribus paternis, quas ipsa descripserat, et tradiderat cuidam religioso Abbati, nomine Subino, de monasterio Nivellensi, et alteri Fratri, cujus nomen ignoramus; quique scripsit visiones ejus et vitam: ne quis dicat nostro mendacio compositas

vita ab ejus æquali scripta

Ex variis. tam mirabiles et pene inauditas visiones. *Ea Vita an usquam extet, post tot Belgicis provinciis illatas a Nortmannis aliisque Barbaris clades, post tot Malbodii et vicinorum oppidorum bellis Gallicis direptiones, haud scimus : reperire certe diu pervestigatam non potuimus.*

4 *Tres alias hic sanctæ Virginis Vitas damus. Priorem accepimus e veteri MS. Ecclesiæ S. Audomari,* alia ab anonymo, *contulimusque cum veteri item codice monasterii S. Maximini Treviris et aliquanto recentioribus monasteriorum Corsendoncani et Rubeæ-vallis Canonicorum regularium, et secunda parte Legendæ Lovanii ante annos fere* 150 *excusa, in qua tamen mutila erat. Qui hanc vitam scripsit fatetur se veteri illa et aliis usum monumentis; sic nu.* 2 *scribit :* ut in vetustis paginulis ac plurimorum relatu comperimus. *Et nu.* 27, ut in titulo chartarum comperimus, *ac subinde ipsa reddere verba vetusti scriptoris videtur : ita nu.* 20. Sacerdos quidam boni testimonii ea tempestate degens in monasterio a puritia usque ad perfectam ætatem, sine reprehensione conversabatur. Is nobis narrare solitus erat, qui cum esset *etc. Et nu.* 25. Igitur ante tertiam noctem sublationis suæ a corpore, gratia devotionis e diversis proculque remotis convenimus locis. Mane denique novo soror ejusdem famulæ Dei retulit nobis. *Denique interpolasse se priorem Vitam innuit sub finem ita scribens :* quam precamur, ut pro nobis, qui ista supplevimus, dignetur intercedere.

alia ab Hucbaldo monacho Amandino, 5 Hucbaldus, *sive* Hubaldus, *aut* Hugbaldus, *S. Amandi Elnone monachus, quem Sigebertus lib. de Scriptorib. cap.* 107, peritia liberalium artium insignem prædicat, *alteram S. Aldegundis Vitam scripsit, ut ex Chronico Elnonensi tradunt Valerius Andreas, Aubertus Miræus, et alii; ipseque, licet sileri nomen suum velit, certe Amandinum se, aut saltem S. Amandi studiosum indicat, ut cum sæpius illius in hac Vita meminit, et quandoque cum amplo encomio, ut nu.* 13. Tunc B. Amandus, jam pene toti notus orbi fama celeberrima virtutum, qui tamquam in messe Dei strenuus operator, multas per circuitum nationes ad fidem perduxerat Catholicam, multa cœnobia virorum ancillarumque Dei construxerat *etc., paria nu.* 20 *et* 25 *prædicat. Idem subinde vel priorem illam, quam damus, vel alteram, quam querimur aut deperditam aut latere, Vitam citat. Ut cum nu.* 6 *ita scribit :* Si quis autem istiusmodi visiones plenius nosse desiderat, Vitam ipsius revolvat, de qua nos pauca decerpentes notitiam tantummodo rerum indicare summatim conamur scire cupientibus quanti meriti sit hæc Virgo, quæ toties Angelicis recreabatur consolationibus. *Hanc e veteri MS. Lætiensi et duobus Malbodiensibus descripsimus, contulimusque cum ea quam Surius, etsi mutilam, antea ediderat.*

alia a monacho Gisleniano 6 *Tertiam exhibuit nobis vetustus codex Cellæ S. Gisleni in Hannonia. Videtur ea a quopiam ejus loci Abbate vel monacho scripta; ab aliquo certe qui non longe a Sabi flumine habitarit, de quo ita scribit nu.* 7. Cujus elationes et fluctus non modo natantibus, verum navigantibus ita sunt mortiferi, ut cujusdam piscatoris, nostri quoque familiaris, filium noviter desponsata conjuge maritatum, scimus nostro tempore submersum. *Is quoque priorem Vitam citat aliquoties, et planissime nu.* 18. Hactenus nostra, non ut decuit, sed ut potuit, balbutivit oratio, et de sanctæ Virginis ortu, institutis, et actibus, quamvis inepte, quam veraciter, quam convenienter recitavit. Ea quæ sequuntur, sicut in antiquo gestorum ipsius codice reperta sunt, ponimus, ne sanctam historiam potius decurtasse, quam ordinasse judicemur. Cum igitur adhuc esset in domo parentum suorum, annis membrisque tenella *etc. Consentiunt reliqua etiam verbis cum priore Vita, quæ proinde omisimus.*

Alia de ea scripta, 7 *Meminit S.* Aldegondis *Philippus Harrengus ab Eleemosyna Abbas Bonæ-spei in vita S. Amandi, quam 6 Februarii dabimus, Hubertus in vita S. Gudilæ 8 Januarii, Baldricus in Chronico lib.* 2, *cap.* 36, *Aubertus Miræus in Fastis Belgicis, aliisque innumeri. Gallice Vitam ejus edidit quidam ex sacro Capuccinorum Ordine qui nomen suum non expressit; F. Basilium Athensem appellari didicimus : is multa curiose collegit ac discussit. Ceteri fere omnes Belgæ scriptores sacrarum antiquitatum,* Aldegondis *vel honorifice meminerunt, vel plenius etiam gesta narrant. Omnium studiosissime Andreas Triquetius noster, qui et propagare honorem Divæ, patriæ suæ tutelaris, et in aliis illustrium ejus virtutum æmulationem excitare, insigni zelo adlaborat, et varia nobis de ea suggessit.*

8 *Quo anno obierit* S. Aldegondis *statui debet ex iis quæ de S. Amandi obitus tempore* 6 *Februarii disputabimus; quem cum vulgo statuant anno* 662 *decessisse, ostendemus probabilius videri ad Theodorici Regis tempora pervenisse, atque anno* 673, *die Dominica, e vita omnino grandem natu migrasse. Haud diu superstitem fuisse Aldegundem ex Vita constat. Nam quod vitæ Gallicæ scriptor tradit, extare Fulberti epistolam ad Ebalum Remensem Archiepiscopum, in qua hæc leguntur :* Quanta vero fuerit dotatus facundia Autbertus Episcopus, hoc unum inter cetera habe exemplum. Sepulturæ mandavit corpus B. Aldegundis Virginis, in cujus honorem hæc dolenter dixit *etc., id haudquaquam nobis probatur; nam in recentioribus et correctioribus Fulberti epistolarum editionibus extat quidem ad Ebalum data epistola* 53 *et* 54 *verum in neutra isthæc leguntur : atque omnino ante Aldegundem decessisse Autbertus videtur, ut ad illius vitam* 13 *Decembris dicemus. Quod in priore vita dicitur S. Aldegondis corpus e Curte-Solra Malbodium translatum præsente* Sigeberto *Rege, id, ut infra adnotabimus, aberat a MS. S. Gisleni, et est prorsus incredibile, cum anno* 654 *obierit S. Sigebertus Rex.* Quando obierit?

9 *In majore Malbodiensi basilica S. Aldegondis nomini dicata, ejus sanctissima ossa asservantur arcæ argenteæ inclusa, magnæ et perquam affabre factæ : separatim in alia magni pretii capsa conditum illius est caput. Quæ divina pignora aliquoties coram venerati sumus. Visitur isthic quoque velum, quod columbæ specie apparentem Spiritum sanctum, aut Angelum, illius capiti imposuisse vitæ auctores commemorant. Ostenditur et pedum illius, marsupia tria, culter, solea crepidæ, quæ cum Eudonem procum fugeret in Sabis amnis ripæ limo inhæsit, et rosarium quoddam, non omnino ei absimile, quod S. Dominicus vel instituisse, vel præcipue utendum hominibus suasisse traditur.* Ejus reliquiæ,

10 *Extat Malbodii juxta majorem basilicam vetus alia ædes et minor, quæ vulgo* Vetus-monasterium, *aut* templum, Vieulx monstier *appellatur : in ea S. Aldegondis conditum corpus fuisse existimatur in sacello, quod eidem sacrum est, subque ara veluti excavatum sepulchrum visitur, quod venerabundi subeunt quidam, Divæ adversus morbos præsidium implorantes. Quæ vero præcipue illius patrocinio pellantur mala, sunt cancer, mamillarum apostemata et exulcerationes, dolor capitis, scabies, angina, febres, quæ aqua fontis Malbodio vicini crebro curantur. Energumenis denique sæpenumero opem attulit.* vetus sepulchrum, Quibus morbis medeatur?

11 *Præter summum ædem, ejus honori dicata sunt in eodem oppido, templum Capuccinorum, sacellum unum in templo Societatis Jesu, sacellum domesticum Oratorii, aliaque isthic publica et privata sacella; alibi quoque toto Belgio templa plurima. Embricæ in Clivia parochiam esse S. Aldegondis testatur Molanus in Natalib. SS. Belgii* 14 *Julii cum de S. Dentlino agit.* Templa illi sacra.

VITA

VITA
AUCTORE ANONYMO, E VETERIBUS MSS.

CAPUT I.
S. Aldegondis ortus, pia educatio.

Cum omnia divinarum eloquia scripturarum cunctis nominanda sint Catholicis, ut in eis experiatur quid agendum, quidve sit cavendum; tum quoque memoria et vita sanctorum Patrum non mediocriter cordi sunt adhibenda: ubi certamen Martyrum, constantia Sacerdotum, fides Confessorum, continentia viduarum, et cælibatus depingitur Virginum; ut per eorum suffragia Christum mereamur habere propitium, quem offendendo præcipites extitimus ad mortis laqueum. Imploremus itaque nobis orationem Virginis Aldegundis: quæ studuit jugiter adhærendo placere filio Virginis Mariæ.

Acta Sanctorum legenda

2 Postquam omnipotentis Dei clementia unicum sibi et consubstantialem atque coæternum Filium misit in mundum, crucisque trophæo diabolum triumphans, mystica sacrosancti corporis et sanguinis ejus Sacramenta *a* beatificavit, ac Spiritum Paraclitum ante ascensionem et post suis misit discipulis, ut in omnem terram per ipsos Evangelica fides intonaret, et gratia baptismatis totus renasceretur orbis; dignatus est et genti Francorum dexteram suæ pietatis porrigere, ut sicut Principi Apostolorum, ne fluctibus absorberetur marinis, manum præbuerat misericordiæ, ita et nobis apostaticæ diu servituti addictis, lumen suæ claritatis, expulsis tenebrarum vitiis, gratuito largiretur. Cum igitur ubique nomen Christianitatis per regnum vulgaretur Francorum, atque universi ad spem supernæ patriæ anhelarent, ea tempestate qua gloriosus Rex Francorum *b* Dagobertus monarchiam regiæ potestatis administrabat; oritur puella quædam ex regali prosapia, nomine Aldegundis. Cujus pater, ut in vetustissimis paginulis ac plurimorum relatu comperimus, *c* Walbertus, mater vero Bertilia nuncupati sunt. Qui quamvis superbi fastu sanguinis ditati, Christianitatis nomine ac titulo præmuniti, sobolem suam Aldegundem ita educaverunt, ut cœlesti sponso in ipsis puellaribus annis digna haberetur. Duo quoque avunculi ejus extiterunt, quorum unus *d* Gundelandus Majoris *e* Domatus dignitatem administrans exercuit; alter *f* Landricus vir strenuissimus et in bellicis rebus valde doctus fuisse perhibetur.

S. Aldegundis illustri genere orta

præclare nutrita.

3 Cum itaque hujusmodi fultam natalibus puellam parentes nuptui tradere vellent, et secundum suam generositatem matrimonio copulare; Virgo prudentissima, contemnens cum suo Principe mundum, totam se ad Christum contulit. Hunc esuriens sitiebat, et sitiens esuriebat. Erat namque moribus honesta, eloquio suavis: in pauperibus misericors, in lectione *g* velox, in responsis citissima, mitis omnibus, inter nobiles humilis, *h* junioribus quasi æqualis, in parcitate cibi et potus ita dedita abstinentiæ ut nulla sodalium sibi æquipararetur. Igitur cum parentes æstimarent tempus jam instare nubile Virgini, convocat mater filiam, verbisque dulcibus hortatur, ne sibi abscondat nata quid corde gerat. Tum deinde profert genitrix suum velle: monstrat familiæ numerositatem, prædiorum infinitam copiam, fundos repletos, gazasque refertas: blanditur *i* filiam assentire matri, ut copuletur marito: sese paratam asserit ad persuadendum patri, una cum amicis, quo volente nuptiæ celebrentur, et conjungatur nobilissimo, ditissimo, ac pulcherrimo juveni. His perceptis Virgo Dei Aldegundis, quod multo ante corde conceperat, occasione accepta divinoque afflata, quod magis est, Spiritu illico respondit: Quid Domina genitrix, mater dulcissima, tot suasoriis verbis oneras animum meum? Non *k* immemor quod cogito aperiam: quod desidero, patefaciam. Hujusmodi sponsum concupisco, cujus prædia sunt cœlum et terra et mare, cujus fundi in æternum non deficient, cujus quotidie divitiæ crescunt, et non minuuntur unquam. Si potes, mater, talem mihi accipe sponsum, non hominem peccatorem, petulantem, et moriturum. Hoc audiens mater, licet non posset mentem Virginis a sui constantia removere, affectu tamen femineo sæpe tentabat illam de nuptiarum conditione.

matri nuptias suadenti

aperit propositum servandæ virginitatis.

4 Dum ista geruntur et refutantur, Christus qui per Prophetam suis fidelibus pollicetur dicens, In die tribulationis tuæ eripiam te, et glorificabis me; itemque, Et antequam me invocetis dicam, Ecce adsum; dedit solatium suæ Virgini, quo facilius ad suum votum pervolare posset. Erat namque eidem famulæ Dei Aldegundi germana nomine *l* Waldetrudis, quæ fuerat conjuncta viro illustri Madelgario, cognomento *m* Vincentio: qui ambo divini amoris igne succensi, postponentes secularia, secuti sunt Christum. Quorum Madelgarius, qui et Vincentius, expetens monasterium quod dicitur *n* Altus-mons, religiosam fertur duxisse vitam. At conjux eodem spiritu fervens, sacrum velamen de manu B. Autberti Atrebatensis et Cameracensis Ecclesiæ Pontificis suscipiens, sese in monasterio dedit, quod ipsa ædificaverat in loco qui vocatur *o* Castrorum-locus, ut comperimus ita vocatus, quia inibi quondam Romanus exercitus castra locaverit. Postquam igitur venerabilis Waldetrudis, cunctis quæ mundi sunt abdicatis, se contemplativæ vitæ commiserat, misit litteras Bertiliæ matri, obsecrans ut sibi destinaretur soror Aldegundis consolationis gratia, et quantocyus rediret. Quod audiens mater actutum præbuit assensum, dirigens filiam ad consolandum sororem. Nam et ejusdem Waldetrudis votum erat, ut germana Aldegundis sacrum suscipiens velamen, curam adhiberet Sororum inibi inhabitantium: nulli dubium quin operante id Spiritu sancto, ut quibus inerat una mens placendi Christo, esset et communis habitatio in hoc mundo. Et sicut scriptum est, ferrum ferro acuitur, et homo exacuit faciem amici sui: geminæ splendentes lampades ducatum ceteris præbentes Sororibus, ad æternam lucem Dominum nostrum Jesum Christum una cum eis pervenire mererentur.

Psal. 9. 16
Isaiæ 32. 6.

a sorore S. Waldetrude

in proposito confirmatur.

Proverb. 27. 17

a *Al.* beavit. b Dagobertus *in Austrasia regnare cœpit, patre* Clotario II, *annuente, ann.* 622, *eo mortuo, etiam in Westria, sive Neustria, anno* 628, *Chariberto fratri parte Aquitaniæ concessa. Obiit anno* 644. c *MS. S. Max.* Gualbertus. *MS. S. Audom.* Waldebertus. *Legenda Lor.* Wabertus. *Hic est fortassis* Waldebertus Clotarii Domesticus *et* Dux, *cujus sæpius meminit Fredegarius Scholasticus. De ejus ac B. Bertiliæ uxoris reliquiis, publica veneratione, miraculis alibi agemus.* d *Hic videtur esse, de quo Erchanbertus in fragmento apud Du Chesne.* Major-domus tunc Gundolandus vir egregius erat, *sub Clotario Rege. Et gesta Francorum a Frebero edita.* Erat eo tempore post Landericum Gundoaldus (*alias* Gundolaldus *et* Godolandus, *ut Du Chesne in margine adnotat*) nobilis, Major-domus in Aula Regis. *Ibidem ei vita functo suffectus Erchonaldus dicitur.* e *Ita legendum. MSS. habebant* Majoris domatus. *De Majorum domus nimia potestate, ipsis Regibus tandem exitiosa, alibi dictum.* f *An hic sit* Landericus, *qui Chilpericum Regem interfecit, ambiguum est. Dicitur in Gestis Francorum citatis cap.* 35 vir efficax atque strenuus. *Sed hic S. Aldegondis avunculus non vocatur* Major-domus, *et aliquanto junior fuisse videtur.* g *MS. Aud.* verax. h *MS. Rub. val.* minoribus. i *MS. Aud.* illia. k *MS. Rub. val.* immemor.

l S. Waldetrudis *vitam dabimus* 9 *April.* m *Colitur S.* Vincentius Madelgarius 14 *Jul.* n *De Alti-Montis vetusto et illustri cœnobio actum* 16 *Janua. ad vitam S. Marcelli Papæ.*

o *MS. Rub. val.* Castrilocus. *Montibus urbe nunc amplissima, primaque Hannoniæ provinciæ,* Castrum *illud vetus etiamnum spectatur. Nicolaus Guisius potius a Francis, quam Romanis, primo communitum scribit.*

CAPUT II.
Visiones cœlestes illi oblatæ.

Nunc veniendum est ad visiones quæ sibi apparuerant, dum adhuc conversaretur in laribus paternis; quas ipsa descripserat, et tradiderat cuidam religioso Abbati, nomine Sobino, *a* de monasterio Nivellensi, et alteri Fratri, cujus nomen ignoramus; quique scripsit

Visionibus instruitur

Auctore anonymo, ex mss.

scripsit visiones ejus et vitam, ne quis dicat nostro mendacio compositas tam mirabiles et pene inauditas visiones. Quadam itaque nocte audit sibi per visionem promitti inæstimabiles *b* divitias. Has Virgo Christi primo æstimat sibi terrenas polliceri: sed illico in spiritu cognoscit cœlestes sibi deberi. Intuetur quoque in visione, quasi in sublime raperetur, et hortaretur ab aliquo caduca postponere, ut nullo impediente seculi timore, facilius posset cœlestia adipisci. Deinde audit vocem sibi dicentem: Non tibi alium quæras sponsum, quam filium Dei. Cernit insuper in visu Christum in specie pueri speciosissimi afferentem sibi stolam candidam, palmamque victoriæ dedisse. Audivit quoque futuram se sociam Sanctorum. Adspicit interea diabolum de sua tristem *c* electione. Angelus quoque Domini hortatur illam perseverare in virginitate: et se longe facere a seculo. Talibus fulta præsidiis et fisa consolationibus, quod corpore nondum valebat, animo perficere satagebat: abdicat seculum inimicum, volens illum habere amicum qui fecit mundum.

sibi opes cœlestes promitti audit

excitatur ad studium virginitatis:

6 Tum deinde quo profectior perstat in fide, ac perseverat in caritate, eo cœpit *d* majora in specie contemplari. Apparet siquidem ei puella veniens de itinere, et dicit ad illam: Soror mea Aldegundis, Dei genitrix S. Maria misit me ad te, ut postules quod vis. At illa sine mora cum magna alacritate animi respondit se id desiderare quod Dominus vellet, Christique voluntatem in se fieri præoptat. Nihilominus videt B. Petrum Apostolum admonere se de regno Dei. Conspicit etiam *e* Christum in specie Solis et Lunæ in figura regni Dei, quod nemo potest accipere nisi immaculata anima et corpore. Aliquando rapitur inter choros cœlestium, ibique *f* ad illam adducuntur duo viri, quorum unus, ut ipsi fassi sunt, jam acceperat coronam, alter autem non. Audit præterea pro meritorum qualitate singulos sua recipere præmia. Alloquitur illam Angelus in visu hortans ut se præpararet exire obviam Christo, tempusque instare exeundi denuntiat. Sed Christi Virgo Aldegundis in cunctis hujusmodi visionibus indignam se fatetur et humilem prædicat, ac peccatricem proclamat, nec se tanto sponso fore dignam. Identidem manifestum se præbet Angelus eadem repetens, ipsaque inculcans, tantum familiare exhibens Virgini colloquium, ut, sicut legitur de Manue ac uxore ipsius, parentibus Sampsonis fortissimi, cum omni fiducia sciscitaretur Angelum, quo nomine censeretur. Et hoc responsum audivit, gloriosum esse nomen suum, sicut et illi. Cur, inquit, quæris nomen meum quod est mirabile? Felix Virginis Christi conscientia quotidie propius fiebat regno Dei, et sponsi cœlestis adhærebat *g* privilegio.

varie recreatur, et animatur

monetur de morte imminente

in visionibus se humiliat.

Judic. 13. 17

quærit Angeli nomen

7 Postquam ergo mater ejus Bertilia hac vita decesserat, apparuit filiæ ipsius Aldegundi quidam nuntians sibi ab Angelo dictum, quod ipsa beata Virgo Christum sit habitura sponsum. Nec multo post intuetur Dominum Jesum, quem toto affectu et mentis ardore diligebat, quasi Regem diadema capite gestantem vestitum vestibus aureis: et, ut ipsa fassa est, et Deum adhibuit testem se non mentiri, in spiritu vidit gloriam qua perfruuntur Sancti in cœlesti curia.

conspicit gloriam cœlestem

8 Audierat aliquando famula Dei de se prolatum detractionis verbum, ut est consuetudinis perversis et otio vacantibus. Cumque de hac re diutius cruciaretur ejus animus, affuit Angelus solito more consolans eam pollicensque cœlestem sedem, detractoribus vero invidis et otiosis, nisi resipiscant, comminatus est æternum supplicium, et pœnas infernales. Illo in tempore erat inibi in proximo B. Amandus Episcopus, multis fulgens virtutibus; qui plurimas per circuitum nationes prædicationis verbo et vitæ meritis ad Christianitatis perduxerat titulum: multaque monachorum cœnobia, et Canonicorum collegia, puellarumque congregationes, ad summus provexerat honores. Ostensum siquidem est Aldegundi quasi *h* S. Amandus transiret ad Dominum; et multitudo populi, quæ per illum crediderat Christo, sequeretur illum: ipsa quoque Virgo Christi in eodem habere comitatu. Beatus itaque Amandus percipiebat a Domino Jesu coronam numerositatis virorum, quos Christo lucratus fuerat: benignissima vero Aldegundis bravium multitudinis puellarum a suo meruerat sponso. Inter alia quæ viderat et audierat, demonstratus est dæmon in visione, qui fidelibus semper insidians, et a recto itinere evertens, ad lubrica suæ perversitatis præcipitare non cessat. Vidit namque illum valde tristem; et percunctans Virgo Christi sollicite requisivit, quare tanta esset ejus pervicacia contra genus humanum; et quid sibi quæstus eventurum putaret, dum tot hominum millia secum demergit ad inferos. Cui respondit malignus, magnam se ferre invidiam in filios Adæ, qui subrogati sunt in regnum, unde ipse miser et apostata cum suis complicibus ejectus est.

docetur maledicta contemnere

videt S. Amandum in cœlum euntem;

et dæmonem tristem

9 Quadam die sabbati videt Angelum Dei sibi astantem, et de regno Dei monentem. Illa autem, ut semper, indignam se vociferabatur gratia Dei sui: insuper mirabatur, quod toties eam visitare dignaretur. Et dum vellet adorare Angelum, ut quondam ille dilectus Discipulus, ipse evanuit ab oculis ejus. Iterum atque iterum apparuit illi Angelus Domini, admonens illam de regno Dei. Nunc ipsa videt sponsum suum diversis fultum apparatibus, nunc in splendore quasi totum illuminantem orbem, aliquando etiam ostendentem illi divitias et gloriam cœlestis Jerusalem. Frequenter quoque æstimabat sibi loqui Spiritum sanctum. Insuper et de quibusdam suis propinquis intimatum erat Virgini Christi, qualiter unus et qualiter alter haberet: quem pœna constringebat, et quem gloria decorabat. Nec non de viris Ecclesiasticis multa detulerat sibi Angelus. Adest post paucos dies nuntius Domini, mansionem sibi dicens in cœlo paratam, hocque tantum distare ut parata esset, quatenus mereretur fieri *i* collecta in cœtu Angelorum. Ostensum est etiam eidem virgini, qualis futura esset anima illius, postquam non fuerit gravata ab hac mortali conditione. Cumque præmonuisset Angelus, instare tempus resolutionis suæ, et statuto die nulla corporis molestia fatigaretur; cœpit *k* queri cum Angelo cur differretur a regno sibi præparato. Idque responsi ab eo accepit, dicente, ab Angelis hoc impetratum, ut spatium haberet vitæ ad perfectionem virtutum.

semper ei hortantem apparente Angelo:

Apocal. 22. 8

multa occulta ab eo intelligit

vitam longiorem sibi impetratam

10 Aliquando nihilominus tertianæ febris molestia laborabat: cumque jam hebdomada transiret, circa mediam noctem tantus illam sitis ardor invasit, quod nisi mox biberet, crederetur expiratum ire. Cumque toto conamine contra luctaretur, et vim febris putaret esse quod patiebatur; non vitium dæmonis, a quo insidiabatur; solita quæsivit arma, et confugit ad orationem. Et ecce ante lucem cernit sibi adstantem antiquum hostem, qui coactus est confiteri a se immissam impetiginem. Cumque tetro vultu et horrida facie ista fateretur, erupit in blasphemiam dicens Beatissimæ Virgini: Adhuc tibi restat dura et arcta via, incertumque est utrum habeas perseverare in Dei servitio. Cui mox respondit Virgo Christi: Dominus mihi adjutor est; non timebo, *l* quid faciat mihi homo. Protinus dæmon confusus fugit, et siti ab ea recessit. Post tentationem illam diabolicam, affuit illi consolatio divina: vidit namque in visu ante cornu altaris quemdam in habitu sacerdotali; et cum intellexisset Deum cœli, procedens adoravit eum, et dixit: Domine Deus meus, concede mihi peccatrici, ut in amore tuo permaneam usque in finem. Et Dominus annuens, pollicitus est ei. Post non multos dies cernit in visione virum præfulgidum. Cumque interrogaret

siti torquetur a dæmone

impetrat a Deo perseverantiam

interrogaret circumstantes, quis esset, cœlesti illuminata jubare ad semetipsam responsum accepit: S. Petrus Apostolus Domini est. Accepitque de manu illius, ut sibi visum est, panem candidum, in quo exultabat vehementer in Domino.

panem accepit a S. Petro: Christo desponsatur:

11 Soror quoque ipsius jam dicta sæpiusque fatenda, sanctissima scilicet Waldetrudis, cum se quadam die sopori dedisset, in ecstasi rapta intuetur quemdam quasi de cœlo venientem. Quem cum sollicite interrogaret, utrumne Dominus respexisset ad pœnitentiam ejus, annuit ipse. Cum autem percunctaretur super germanæ suæ Aldegundis statum, audivit: Soror tua Christum sibi promeruit sponsum. Deinde audivit Regem David venturum pro dotis libello. Super his autem omnibus venit quidam religiosus vir, qui ignorans ista quæ supra scripta sunt, conscripta esse, dixit ad eam: Revelatum est mihi per spiritum, quod Christus missos destinaverit. Et cum requirerem tantæ legationis caussam, responsum est mihi: Ut accipiat sibi sponsam Aldegundem Virginem: quæ dignum habitaculum in corpore suo, et thorum inmaculatum Christo præparavit in anima. Audiens autem hæc beatissima Virgo non se extulit in superbiam tanti honore præmii, sed patienter cum humilitate expectavit adventum Domini Salvatoris.

adventum ... Spiritus sancti intelligit

12 Conspicit se quoque stare in platea, et circumstantem a dexteris et sinistris virorum multitudinem: cui subito apparet globus quasi igneus de cœlo veniens, nimio splendore plenus. Cumque sciscitaretur circumstantes, quid hoc esset; dixit vir qui stabat a dexteris: Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Et illico evanuit visio ab oculis ejus. Deinde die quarto post hæc circa medium Dominicæ noctis surrexit beata Virgo, ut iret ad matutinas vigilias: et cum ingrederetur ecclesiam, una ex Sororibus egressa, videt plateam, in qua prior visio apparuit, nimia luce splendentem. cumque attonita miraretur, unde tantum inibi lumen haberetur, cum tenebræ totam terram occuparent; intellexit cœlitus id fieri. Cumque mane facto id Sororibus narraret, et quærerent tanti caussam splendoris; cunctis mansit incognitum, excepta B. Aldegunde cui prior apparuit visio. Ipsa autem glorificabat Deum, qui non despicit sperantes in se.

videt David Regem

13 Post anni circulum iterum apparet illi David Rex, annuntians gloriam Sanctorum, quietem fidelium, et societatem in perpetuum viventium. Cumque Virgo prudentissima hujusmodi visiones mente tractaret, et coronam perpetuitatis sitibunda desideraret, accessit quidam ad eam, et dixit: Domina, venerandum mihi apparuit visum: Dominus scilicet Jesus veniens cum exercitu Angelorum loquebatur tibi ante cornu altaris. Cumque intuereris illum, dicebas: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Cumque requireret beata Virgo, qua hora hujusmodi visio homini apparuit; ex cognitione temporis cognovit ipsam fuisse qua sibi ostensus fuerat. Quarto deinde die obtulerunt ei parvulum, de cujus vita desperabatur a suis. Jussitque B. Aldegundis, ut projiceretur ante cornu altaris: quod ut factum est, actutum redditus est incolumis. Cumque renuntiaretur Virgini Christi de subita sanitate infantis, recordata est hoc ideo accidisse, quia illum tetigerat locum, quo viderat ante paucos dies transisse Dominum. Et gratias egit Christo Domino, qui facit mirabilia in cœlo et in terra.

Christum ante altare. quo loco æger deinde convaluit.

a *De Nivellensi, sive Nivialensi, monasterio et oppido plenius agemus ad vitam S. Gertrudis* 17 *Martii.* b *MS. Ultr.* delicias c *MS Corsend.* dilectione. d *Al.* majora in spe *al.* majorem spem e *MS. Corsend.* Spiritum. f *Idem MS. et Rub. val.* illam alloquendur. g *Al.* patrocinium. h *Plenius hæc ad Vitam S. Amandi* 6 *Feb.* i *MS. S. Mar.* collega. k *MS S. Aud* agere cum Sugelo *MS. Rub. val. et Corsend.* quærere ab. l *MSS. Rub. val. et Corsend.* minas tuas

CAPUT III.

Præclaræ ejus virtutes, et miracula.

Auctoris ...

Quoniam in superioribus quæ scire potuimus donante Christo de conversatione Virginis Christi beatæ ac laudabilis Aldegundis mentionem fecimus; et qualiter ad divinum amorem gratia Spiritus sancti succensa, generositatem superbi sanguinis, humilitate Christi calcaverit, stylo mediocritatis nostræ perstrinximus; necnon etiam visiones dictu mirabiles, quas Dominus ad honorem et gloriam nominis sui patefacere suis voluit fidelibus, humili charactere depinximus; nunc vertendus est calamus ad signa, quæ Dominus Jesus operari dignatus est per intercessionem suæ Virginis, qualiterque transierit, devictis hujus cœnosi mundi voluptatibus pravis, ad thalamum cœlestis et æterni gloriosique sponsi sui Domini nostri Jesu Christi, qui est Rex Regum, coronaque eorum. Cum igitur beata Virgo adhuc in domo parentum suorum annis membrisque tenella, sed moribus matura, moraretur; quidquid sui juris erat pauperibus largiter erogabat: panem esurienti porrigebat: et prout possibile sibi erat, secundum morem Beati Job, ostium ejus viatori quotidie patebat; et si quando deerat pecunia danda pauperi, tamen voluntas dandi numquam aberat Virgini; sicut post discessum parentum de hoc mundo rei probavit eventus.

S. Aldegundis semper liberalis in pauperes. Job. 31. 32

15 Itaque uti mos est humanæ fragilitatis et timoris, qui malunt servi pecuniarum et custodes fieri Mammonæ, quam suo Creatori reddere, a quo centuplicata recipiant cum usura perpetuæ vitæ; jam dicta mater Virginis Bertilia congregaverat non minimam pecuniarum partem; sed Virginem Christi latere non potuit, ut gratia Dei donante, quod illa male condiderat in sæculo, filia bene largiretur in publico. Et licet nolente matre cognoverit locum thesauri, nihil tamen inde tulit ante mortem illius. Facta vero superstes parentum, illico dispersit thesauros matris in pauperes Christi.

thesaurum maternum dispertit.

16 Procedente namque tempore cum jam fieret materfamilias, et in dies cresceret in corde ejus Christianæ religionis semen, pauperum Christi non immemor, dedit argentum ministro ad comparandas in opus servorum Dei et pauperum Christi vestes, et quod supererat pecuniæ sibi ferret. Quid plura? Implevit servus doctus, ut erat institutus: emit vestes sibi imperatas, et quod superfuit pecuniæ retulit dominæ. Mirum in modum, qui in adventu Eliæ farinam et oleum multiplicandum centuplicavit, sponsæ suæ Aldegundi argentum, quod in usum vestium servus distribuerat, in sinu dominæ reddidit. Quod cernentes B. Aldegundis et soror ejus Waldetrudis, grates immensas Domino retulerunt. a O Felix minimumque beata pecunia tua Virgo, quæ non solum hominum ore laudatur in terris, verum etiam secreta scandens polorum, vocibus attollitur Angelorum!

in ... pecuniam dispensatam ... ...

17 Nostis quoque dilectissimi, quibus Evangelica lectio cordi est, Apostolos post passionem atque resurrectionem Domini nostri Jesu Christi in piscando laborasse sub præsentia Salvatoris, et copiam piscium ad præceptum Magistri adeptos. Ipse vero, qui tunc discipulis affuit, fidei non defuit beatæ Virginis. Cui cum quadam die suus piscator magnum et adhuc vivum afferret piscem, præcepit nutritum iri in fonte qui aderat, ut haberet piscium numerositatem in opus servorum Dei, qui in monasterio numquam desunt. Quadam siquidem die cum vagabundus in aere piscis saltum dedisset, devenit in siccum. Cumque b nequiret saltando redire unde exierat, moribundus cœpit palpitare in arida. Et ecce visu citius corvi de vicino, quasi præsagi prædæ, quantocyus advolaverunt, cavo gutture crocitantes: super piscem, nunc unguibus impetentes, nunc rostris laniantes, pisce Virginis abutebantur ut suo. Sed juxta pascebatur agnus, qui testimo-

Joan. 21. ... agnus piscem contra corvos defendit

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

festinus accurrens objecit se defensorem contra corvos gulosos : et qui natura sui in omnes mansuetissimus, contra naturam fortior in corvos extitit. Sorores autem monasterii cernentes nova bella geri, bidentem scilicet cornibus pedibusque ac toto corporis nisu prælia gestientem; illico cucurrerunt, piscemque incolumem invenerunt : quem famulæ Dei non sine grandi admiratione Aldegundi reportaverunt. Sed idem agnus, qui piscem de faucibus prædonum rapuerat, tam diu secutus est Sorores Aldegundi Abbatissæ piscem ferentes, quoad pervenerunt in præsentiam Virginis Christi.

18 Vere laudandus in Angelis et prædicandus est in Archangelis, qui suis semper adest, nec ad momentum derelinquit de se præsumentes. Cum igitur quadam nocte Dei famula Aldegundis, et ejus germana Waldetrudis de amore Christi, et conversatione regulari, ac salute Sororum a Christo sibi creditarum, sollicite meditarentur, candela coram eis posita subito cadens extinguitur. Cumque præstolarentur, ut aliquis veniens reaccenderet eam, Dominus Jesus Christus, qui per semetipsum suis dixit discipulis, Ego sum lux mundi, non est passus famulas in suo congregatas nomine vel momentaneas perpeti tenebras. Porrigens siquidem manum Virgo beata accepit lucernam, quæ mox cœlitus accensa est. Quod videntes famulæ Dei, immensas Jesu gratias retulerunt, qui dat lucem seipsum in tenebris, et tenebræ eam non comprehenderunt. Nec multo post tempore, dum ambæ sorores curam sibi commissi gregis gererent, incedentes per cœnobium negotii quid acturæ, venerunt basilicam S. Petri Apostolorum Principis, ad horam orationis sextam : pulsantesque ostium, cum non adesset custos, qui templi valvas reseraret; ne famulæ Domini orationis gratia fraudarentur, et animus earum velut arcus in servitium Dei extentus in aliquo *d* frustraretur, qui Petro portam civitatis aperuit ferream, famulabus suis fores ecclesiæ ligneas reseravit. Tunc devote solitas Christo referentes gratias intraverunt, ac debitum persolventes censum, alacri animo domum reversæ sunt.

Joan. 8. 12

candelam extinctam miraculose reaccendit;

januæ ecclesiæ ei patescunt

Act. 12. 10.

Matth. 19. 21.

19 Inclyta sponsa Christi mente retinens quæ legerat, dicente Domino, Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cœlo, et veni, sequere me; quod prius fecerat in pluribus, postmodum devota complevit in omnibus, ut nihil sibi retineret in terris, quæ desiderabat totum possidere in cœlis. Notitias de omnibus thesauris suis fecit : aurum et argentum ac lapides pretiosos, necnon ornamenta quæ habebat regalia, ecclesiarum decori tradidit : prædia vero, possessionesque infinitas ad opus inibi Christo militantium *e* donatione publica tribuit : cetera universa in usus pauperum delegavit, nihil sibi præter vile retinens indumentum monialium, atque victum quotidianum, quo in commune vivebat. Sed Jesus vere memor suorum fidelium promissorum, Petite et dabitur vobis, quærite et invenietis, pulsate et aperietur vobis, illi quæ sua reliquerat pro nomine ipsius, ipsum concessit habere propitium. Contigit namque in sequenti nocte, cum aquam de fonte ministri ad potandum deferrent, qui in Cana Galilææ sex hydrias aquarum vertit in vinum, ipse laticem fontis in mirabilis vini mutavit saporem. Hoc videntes omnes famulæ Christi, pro nihilo duxerunt possidere terrenas opes, ob amorem illius qui præsto habetur universis sua relinquentibus. Accidit insuper ut una famularum urceolum aqua impleret qua virgo Dei manus habebat lavare : cumque fusura esset aquam in manus ejus, reperit vas vacuum : cum itaque tremebunda verteret se huc illucque, et vellet recurrere ad fontem, urceum reperit plenum aqua. Cumque hoc signum percrebuisset in aures famularum Dei, miratæ sunt omnes, pro certo dicentes fidei merito B. Aldegundis id actum.

omnia sua dat Ecclesiæ et pauperibus.

Luc. 11. 9.

aqua illi in vinum vertitur

vas aqua cœlitus repletur ad ejus nutum.

a *Desunt hæc in MSS. S. Aud. et S. Max.* b *Al.* requireret volendo c *Addit MS. S. Max.* ut ille innocens, qui sese dedit morti, ut nos peccatores a morte liberaret. d *MS. S. Aud.* fuscaretur e *Extat S. Aldegondis testamentum, sed quod nobis nulla ratione probatur, cum factum dicatur* an. 20 regni Dagoberti, *(id est, Christi 642, si de regno Austrasiæ agatur; sin de Westrasia, vigesimum annum non attigit) et tamen testetur se assensu* Domini Hildrici inclyti Imperatoris, *de rebus suis statuere. Quis iste* Hildricus? *an Clodovæi II filius? ast is non nisi aliquot a morte Dagoberti annis natus. Deinde* S. Audoenus Episcopus *subscribit, et* Gertrudis Abbatissa, Aldetrudis Abbatissa, Madelberta Abbatissa : *Ista quis capiat? Si postea hæc addita contendas, at* Gundlandus *saltem dudum decesserat, qui tamen subscriptus legitur.*

Testamentum S. Aldegondis.

CAPUT IV.

Alia miracula, obitus.

Sacerdos quidam boni testimonii ea tempestate degens in monasterio a pueritia usque ad perfectam ætatem, sine reprehensione conversabatur. Is nobis narrare solitus erat, quia cum esset ante fores suæ domunculæ, vidit prima noctis hora globum igneum de cœlo descendentem sedisse super habitaculum in quo famula Christi Aldegundis *a* ægrotabat. Post nocturnas vero laudes matutinarum, cum una de magnis Sororibus se paullulum post laborem vigiliarum quieti dedisset, vidit in visione B. Aldegundem ante altare in loco Sacerdotis adstitisse, ac corpus Domini in calicem fregisse, conversamque ad Sororem quæ hæc videbat dixisse : Vade eia, et dic Sacerdoti, ut in hoc calice conficiat mysteria Christi, ut quia heri præ invalitudine corporis communicare non potui, hodie particeps fiam corporis et sanguinis Domini. Facta die processit Sacerdos Missam cantare : atque inter agendum cernit calicem in aera suspensum, et illico in suo resedisse loco. Tunc puella de visione certa, et Sacerdos de calice suspenso, ad famulam Christi utrique detulerunt, certi facti de resolutione corporis ejus, quam imminere sciebant in proximo.

S. Aldegondis mors ante revelata Sacerdoti et moniali.

21 Quadam nihilominus die cum Sorores cœnobii ignem struerent, ut aqua calefacta lavarent vestimenta, cum una ex illis prope prunas adstaret, antiquus hostis invidens ancillarum Christi obedientiæ, propius adstantem conjecit in ignem. Ænea quoque vasa cum aqua fervente supra ignem suspensa fuerant. Cum itaque adversarius noster tripliciter putaret insultare Virgini Christi, scilicet præcipiti casu, et aqua bulliente, necnon vestium adustione quibus induebatur, invocata Trinitate, multipliciter delusus est. Nam tunica, quam tunc habebat indutam, fuerat B. Aldegundis. Hac itaque de caussa magno tumultu feminæ perstrepentes accurrerunt, et quam timebant membratim resolutam ac violentia flammæ diriguisse, orationibus Virginis suffragantibus incolumem repererunt. *b* Quis Christianorum dubitare præsumit hanc famulam ejus gratia liberatam, qui tres pueros de camino, et Danielem de lacu leonum eripuit? ipse illi in auxilium fuit, Evangelica auctoritate attestante : Non potest civitas abscondi supra montem posita, nec lucerna sub modio etc. dicente Domino : Ad quem respiciam, nisi ad humilem et trementem sermones meos? Et item : Luceat lux vestra coram hominibus : ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est.

Puella in ignem lapsa, ejus meritis servatur illæsa;

Matth. 5. 14

Isai. 66. 2

Matth. 5. 16

22 Christi denique secuta vestigia beata et venerabilis Virgo Aldegundis, inter ceteras quas diabolo subtrahens Christo lucrata fuerat, filiam quoque sororis suæ Waldetrudis, nomine *c* Aldetrudem, ab ipsis cunabulis in monasterio regulariter educaverat. Quæ quotidie excubans secus pedes amitæ suæ, ut altera Maria, ad ejus vitam et mores instituebatur. Erat quippe summæ humilitatis et obedientiæ : quod ut omnipotens Deus mortalibus patefaceret, jussit materfamilias B. Aldegundis eidem adolescentulæ, ut fragmenta ceræ coacervaret in unum, et igni superposita cogerentur in massam. Illico dicto citius paruit, ignem accendit, *d* vasculum, id est, pelvim,

S. Aldetrudis ab ea sancte instituta.

cera

cera plenum superimposuit. Cum ecce rogo victore subjectæ materiæ; strue lignorum decidente, concha fervens in partem se vertens, animositatem igni subministravit. Quod cernens virguncula bonæ indolis Aldetrudis, vehementer tanto indoluit damno, festinansque nudis manibus, ac brachiis exertis, vas de incendio caloris cum cera liquefacta ab igne liberans, in pavimentum posuit. Intercedentibus siquidem orationibus beatæ Virginis, et obedientia illius suffragante, nil læsionis in carne et cute ipsius repertum est, Veritate attestante, quæ suis fidelibus pollicetur dicens : Qui vos audit, me audit : et, Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum.

ne ab igne lædatur, ejus meritis servata.

Matth. 18. 20.

23 Homo quidam aut suis culpis exigentibus, aut ut fides Virginis manifestaretur, mente captus, pene ad extrema perductus est. Cumque de ipsius vita desperarent parentes ejus, duxerunt ad monasterium sanctimonialium, cum magno fletu intimantes Virgini qualia patiebatur. At illa vespertino tempore adducto ante se, oravit pro eo : et facto Crucis signo super eum, domum redire jussit : qui mox convalescens redditus est sanitati.

Qui fuit mente captus sibi restitutus.

24 Quinto vero die ante obitum B. Aldegundis, hujusmodi visio apparuit sorori suæ S. Waldetrudi : Beatam Mariam semper Virginem, et Principes Apostolorum Petrum et Paulum vidit venire cum Sanctorum agminibus, et germanam suam ad cœlestia ducere regna : ut quorum exemplo et vitæ merito in hoc vixerat mundo, horum in supernis perfrueretur consortio. Tunc in monasterio Nivialla, ubi S. Gertrudis corpore quiescit, facta est revelatio, quæ obitum sacræ Virginis patefecit. Quædam inibi Soror seculo abrenuntians, sacrum velamen ante triennium susceperat : erat enim nimiæ simplicitatis et obedientiæ; quæ sexta feria ante diem sabbati et dormitionis famulæ Christi Aldegundis, cum se fessa lecto dedisset : circa medium noctis vidit ingentem lucis splendorem intrasse ecclesiam B. Petri, ubi jam dicta B. Gertrudis tumulata habetur : ita ut a pavimento usque ad trabes universa meridianus sol illustraret. Cumque attonita ad tantam claritatem timore solveretur, audit choros psallentium; et ut ipsa fassa est, discretionem virorum et mulierum, puerorum, et puellarum suis distinxit auribus. Cumque toto mentis nisu et auditu intenta traheretur illo, e inter auscultandum, et visio subtracta et auditus sublatus est.

Aldegundis obitus ante ostensus S. Waldetrudi, et cuidam religiosæ

25 Igitur ante tertiam noctem sublationis suæ a corpore, gratia devotionis et diversis proculque remotis convenimus locis. Mane denique novo soror ejusdem famulæ Dei retulit nobis quamdam Sororum orantem stetisse ante fores domus, ea hora qua luna noctis secans iter tantum perfecerat sui cursus quantum adhuc restiterat currendum : et ecce fulgur ingens nimia claritate refulgens, apparuit super domum in qua Virgo Christi sponsa Agni Domini sui præstolabatur intrepida adventum. Cumque tremebunda Soror stupore arrepta, nimia teneretur formidine, interque metum dubia et spem, quid esset futurum, et quem rei finem haberet effectus; sancta illa anima, quæ lucem Christi semper amavit, et præsentiam Salvatoris sitibunda anhelavit, carne soluta mortali, ævi præsentis cœnosa nil deferens secum opera, cum ipsa luce ad Deum immortalem læta perrexit, sine fine victura. O quam felix quamque laudabilis anima Virginis Christi, cui fuerunt obviam Angeli, duces Apostoli, Martyrum comites chori, Confessores socii, Sacerdotes testes magnifici, cœtus Virginum velut lilia candens, animam suo Creatori filio Virginis obtulerunt!

Domus cœlitus collustrata, pie moritur.

26 Gaude et exulta cœnobium Malbodiense, tantæ Matris fultum præsidiis, si ejus vestigiis inhærere volueris. Lætare in Domino habens beatam Virginem Aldegundem Deo dilectissimam oratricem pro tuis criminibus, et reconciliatricem pro tuis sceleribus. Merito nunc gratulatur in cœlesti curia cum Angelorum choris : jocundatur inter Archangelorum agmina, quæ studuit corpore manens in terris habere in cœlis conversationem. Testor namque Jesum, spemque communem, si ipsam invenisset Neroniana grassatio furibunda, ac Diocletiana crudelis persecutio, necnon Juliani apostatæ deceptoria persuasio, qui multo plures munerum pretio corrupit quam tormentorum vexatione peremit; omnibus infestationibus resisteret Mater sancta et venerabilis Aldegundis. Ipsa namque Spiritu sancto obumbrata, diabolica devicit tentamenta, sexus feminei domuit blandimenta, secularia viriliter superavit oblectamenta, nihil sibi visibilium retinens in præsenti delectationum, ne transeundo ad Dominum, ad lapidem offenderet pedem suum.

AUCTORE ANONYMO. EX MSS.

Ejus animi fortitudo.

27 Sepulta est ergo amantissima Christi Virgo, sponsa Domini, habitaculum Spiritus sancti, in villa suæ quondam ditionis, ubi animam reddidit Creatori suo, vocabulo f Curtissolra : ubi uterque suus parens tumulati esse dicuntur. Post hæc a Rege inclyto g Sigeberto atque beatissima Virgine Aldetrude Abbatissa translatum est corpus ejus in municipium Malbodium, quod ipsa, ut in titulo h chartularum comperimus, a fundamento construxerat : ubi vernat ejus memoria, ac miraculis coruscat magnis, et prodigiis floret eximiis. Estque ipse locus grege puellarum farcitus, aliorumque Deo servientium numerositate repletus : ubi frequens curatio infirmorum, illuminatio cæcorum, saltatio claudorum, restauratio debilium membrorum, et remissio fidelium deprecantium pro peccatis suis, per intercessionem beatissimæ excellentissimæque Virginis : quam precamur, ut pro nobis, qui ista supplevimus, dignetur intercedere apud Dominum nostrum Jesum Christum sponsum suum : cui est cum patre et Spiritu sancto honor immortalis, majestas æqualis, gloria æterna, potestas incomparabilis, laus ineffabilis, nunc et in omnia secula seculorum, Amen.

Sepelitur in Curtesolra : f g transfertur Malbodium : h

claret miraculis.

a *MS. Gisleni,* annectit. b *Desunt hæc usque ad num.* 22 *in MSS. Aud. et Max.* c *Colitur* S. Aldetrudis 25 *Febru.* d *MS. Aud.* vascellum. e *MS. S. Aud.* inter auscultandum et videndum moras. f *Al.* Solra, *Al.* Sodra. *MSS. Rub. vel. et Corsend.* Cresoria, Courtsore *vulgo dicitur. Pagus est inter Malbodium et Laubacense cœnobium, ubi etiamnum parentum* S. Aldegundis *reliquiæ asservantur.* g *Forsan indubie hic mendum. Diu ante S. Aldegundem obiit S. Sigebertus Rex. Si Rex adfuit aliquis,* Theodericum Chlodovei II *filium, aliquemve ex ejus liberis fuisse necesse est.*
h *Al.* chartulari codicelli.

ALIA VITA.

AUCT. HUCBALDO MONACHO ELNONENSI,

ex veteribus MSS. et Surio.

DEDICATORIA AUCTORIS.

Non immemor vestri, non ingratus tam admirabilibus erga me vestræ sedulitatis officiis, parvi voluntati vestræ : si tardius, quam voluistis, si minus apte, quam oportuit; non animo meo, quasi non curanti, sed rei difficultati potius adscribatis. Cruda massa non facile modico potest igne purgari. Si quis inconcinnam subsannaverit orationem, vobis imputate. Malui certe derideri a quibusdam, quam vobis non parere. Si cui tamen ideo displicuero, quod purpureos late splendentes non solum non assuerim, sed etiam demerim pannos : sciat me noluisse more puellarum aptare puppas absque lineamentis membrorum, aut inanimatas in parietibus effigies colorare : sed feminæ solidum pectus, imo virilem animum, virtutibus plenum, tamquam lucernam divinitus accensam, cunctis ad imitandum simpliciter demonstrare. Si placet transscribere, diligenter (obsecro) distinctiones Capitulorum conservate. Præfationem vero, quæ quidem generaliter agit de Sanctorum gestis, et ad eos imitandum exhortari cunctos intendit, et

et ignaviam præcipue negligentium arguens, nec de ignorantia quemquam excusari posse demonstrans, operantem Dominum in Sanctis amandum et glorificandum ostendit, sicut est præfixa, *a* Capitulis anteponere curate. Quod si vobis etiam non placuerit, aut doctioribus, ad quorum audientiam forte retuleritis; moriatur inter manus vestras odiosa et inepta membrana, aut deleatur, aut igni tradatur. Quodcumque acciderit, per amicitiam rogo, ne nostrum nomen in hoc opere sentiatur.

a Hunc Capitulorum indiculum Vitæ præfixum nusquam reperimus, neque capitulorum divisionem eamdem ubique; ultro ea more nostro, ut visum fuit, divisimus.

PROLOGUS EJUSDEM.

Miseratio divinæ bonitatis, humanæ saluti multipliciter omni tempore consuluit, et post hominis lapsum tam per dicta quam per exempla justorum, errantes ad viam veritatis reduxit, et ante Legem et sub Lege et sub gratia, formam virtutis imitandam rudibus in utroque sexu misericorditer exhibuit. Plena est utriusque testamenti scriptura, tamquam cœlum resplendens, non solum magnis luminaribus, sole videlicet ac luna, sed etiam minoribus stellis; hoc est, non tantum claritate veræ lucis, quæ rationalem creaturam illuminat, et universalis Ecclesiæ pulchritudine, quæ totum clarificat mundum; sed etiam singulorum splendore Sanctorum, qui nos in hujus seculi nocte veluti fulgentes stellæ consolantur. Qui ergo, donante Deo, sanos habet oculos, ambulet ad lumen solis, vestigia sequatur Domini Salvatoris. Qui vero tantum fulgorem infirmantibus oculis minus valet intueri, convertat adspectum ad montes, jam veri solis lumine candentes, sanctos scilicet Apostolos, eorumque successores, doctrina pariter et exemplis totum orbem illuminantes : sequatur fidei duces, velut arietes, gregem ad pascua vitæ præeuntes. Quod si tardior aliquis Evangelicam et Apostolicam doctrinam fastidit, quod nimis periculosum est; si fortia gesta magnorum Patrum, aut documenta propter imbecillitatem fidei suæ negligenter attendit, quod male languentis animæ indicium est; saltem vitas Sanctorum, qui proximis extitere temporibus, legens vel audiens, gratiam conditoris in Sanctis semper operantem agnoscat; agnoscens, in amorem ipsius incalescat. Si quis etiam delicatus præ teneritudine carnis viros imitari trepidat, feminas et puellas teneras, quæ sui redemptoris amore seculum vicerunt, considerans erubescat. Ignorantia neminem, qui legere vel audire potuerit legentem, excusabit. Ubi jam Scripturæ verba non resonant? In ecclesiis a Lectoribus quotidie recitantur, a cantoribus delectabiliter cantantur, a prædicatoribus utiliter exponuntur. Quæ patria, quæ civitas, qui pagus, quem non decoravit alicujus Sancti patrocinio speciali providentia Creatoris? Ubique per membra sua Salvator coruscat. Oleum effusum nomen ejus; ubique tonat, ubique semper pluit per Evangelium, per Apostolos, per Doctores, per exempla Sanctorum. Et ut ex multis ad unum veniamus, quis alius in vita beatæ Virginis Aldegundis amandus, sequendus, amplectendus, nisi Christus innuitur, quem adolescentula Virgo diligens, merito castitatis Agnum sequitur quocumque ierit? In ejus itaque laude, qui cum sit idem in omnibus, operatur magna et minima et diversa non diversus, ac dissimilia non dissimilis, de vita hujus Virginis si loquamur aliquid, sermonem impolitum nullus abhorreat, sed quod effari nitimur, attendat.

Sanctorum stellæ consolantur nos in nocte seculi hujus.

CAPUT I.

S. Aldegundis ortus, institutio, visiones.

Anno Dominicæ Incarnationis circiter evoluto sexcentesimo tricesimo; circa hæc tempora non longe multum Romanæ Sedi Apostolicæ præsidentibus per successiones Pontificibus, *a* Honorio, Severino, Joanne, Theodoro, Martino, imperante apud Constantinopolim *b* Heraclio, in Francia regnante Dagoberto filio Clotharii, qui quartus erat a Clodoveo, quem S. Remigius baptizavit; orta est in pago *c* Hainoensi Virgo Aldegundis ex regali prosapia, patre Walberto, matre Bertilia. Cujus soror Waldetrudis major natu, cuidam satis illustri viro Maldegario, cognomento Vincentio, legitime fuerat copulata : qui postea divinitus inspiratus, et exhortatione religiosorum virorum animatus, sprevit mundum, secutus est toto corde Salvatorem Jesum Christum. Eo tempore multi religiosi viri, Dominicæ vineæ studiosissimi cultores, Amandus Trajectensium Episcopus, velut imbrifera nubes circumquaque pluendo discurreus; *d* Arnulphus Metensium, Autbertus Cameracensium Pontifices, Eligius Noviomensis, Audoenus Rhotomagensis, Gislenus ab Athenis peregrinus adveniens in Galliam, et alii plures in Ecclesia tamquam in cœlo clara luminaria, partes orbis occidentales irradiabant, et multos tam prædicatione, quam exemplo vitæ, in viam salutis deducebant.

S. Aldegundis nobili loco nata. *a* *b* *c* *d*

4 Puella vero Aldegondis, parentum cura diligenter enutrita, divina gratia procurante, sacris litteris est imbuta; quarum scientia valde proficiens, ac dogmata Christianæ religionis animo complectens, amore cœlestis sponsi jam in ipsis puellaribus annis vehementer flagrare cœpit. Parentes enim illius, quamquam superbi fastu sanguinis essent *e* elati, Christiani tamen nominis memores quod gerebant, filiam suam ita secundum Dei timorem educarunt, ut in ipsa jam tenera ætate Domino Christo magis quam seculo placere desideraret.

pie instituitur : *e*

5 Interea dum adhuc esset in domo parentum, cœlesti frequenter suspensa contemplatione, modo vigilans, modo per somnium, divina sibi gratia revelante, cœpit multa visionum genera percipere : quas ipsa describens, *f* Abbati cuidam religioso, nomine Sobino, de monasterio Nivialensi, commisit. Quas etsi quidam, minus digne pensantes quæ legunt vel audiunt, superfluas aut non credendas esse putant, nulli tamen sapienti mirum aut incredibile videtur, si puella Deo toto deserviens affectu, frequentibus sanctorum Angelorum visionibus, seu vigilans, seu dormiens, pascebatur : cum e contra quælibet anima spurcitiis luxuriæ negligenter dedita, dæmonicis nonnumquam illusionibus deludatur. Igitur ut breviter ea visa comprehendamus, audivit quadam nocte sibi promitti per visionem inæstimabiles divitias : quas primo terrenas æstimans, statim in spiritu sibi promitti cœlestes agnovit. Deinde per visum in sublime rapta, monentem audit aliquem, ut caduca postponens, facilius adipiscatur cœlestia : modo denique vocem audit, Non alium tibi quæras sponsum, quam Dei filium : modo Christum in specie pueri speciosissimi cernit afferentem sibi stolam candidam, palmamque victoriæ : nunc etiam erigitur in spem cœlestium, dum audit per visum se futuram in societate Sanctorum. Inter has visiones adspicit diabolum, invidiæ facibus ardentem, de sua tristem electione : tum Angelum Dei sese cohortantem, ut perseveret in virginitate, et longe se faciat a seculi vanitate. Hujusmodi visionibus non mediocriter recreata, de die in diem in amore virtutum proficiebat, et ut perseverando magis proficeret, quotidie majora videbat. Siquidem apparet ei puella, quasi de itinere veniens, et a Dei genitrice se missam affirmans, ut quod vellet postularet. At illa mox alacriter respondit, id se desiderare, quod Dominus vellet, Christique voluntatem in se fieri præoptare. Vidit frequenter Angelos exhortantes se : vidit B. Petrum, admonentem se de regno Dei. Conspicit etiam Dominum Christum, in specie solis et lunæ, in figura regni Dei sibi apparentem. In cunctis

divinis visionibus *f* *animatur ad mundi contemptum.* *virginitatem* *amorem cœlestium*

cunctis hujusmodi revelationibus Virgo prudens magis magisque se humiliabat, regno Dei propior fiebat, sponso cœlesti adhærere ferventius inhiabat.

6 Si quis autem istiusmodi visiones plenius nosse desiderat, Vitam ipsius revolvat, de qua nos pauca decerpentes, notitiam tantummodo rerum indicare summatim conamur scire cupientibus quanti meriti sit hæc Virgo, quæ toties Angelicis recreabatur consolationibus, secundum ordinatissimam Creatoris dispensationem, qui novit unicuique congruentem adhibere dulcedinis suæ moderationem. Et ut harum seriem manifestationum jam terminemus, beata Virgo Aldegundis de virtute in virtutem progrediens, in tantam sanctitatis celsitudinem a Domino meruit sublimari, ut non solum in somnis, aut per ecstasim frequenter, sed etiam vigilanti manifeste Angelus appareret, familiare *g* colloquium de proposito conservandæ virginitatis exhiberet, virgo sancta nomen ejus fiducialiter interrogaret, et ab eo gloriosum et mirabile suum esse nomen audiret.

familiariter cum Angelo agit

g

a Honorius *Bonifacio V, 25 Oct. an. 625. mortuo successit; ei ceteri hic memorati ex ordine* S. Martinus *an.* 655, *exul mortuus est.* b Heraclius *ab an.* 610, *ad* 11 *Martii* 641. *imperavit. De* Dagoberto *ad priorem vitam dictum.* c *MS. Malbod.* Hainonensi, *ab* Haina *fluvio, qui juxta Montes fluit, atque ad Condatum Scaldi miscetur, pagus, sive ditio* Hainoensis *dicta, quæ late deinde ampliata, vulgo nunc* Hannonia *appellatur.* d *Coluntur hi Sancti,* Arnulphus 18 *Jul.* Eligius, 1 *Dec* Audoenus 24 *Aug.* Gilsenus 9 *Oct. De ceteris supra actum.* e *MS. Lætiense, et unum Malbod.* elevati. f *MS. Malbod.* viro. g *MS. Malbod.* obsequium.

CAPUT II.

Propositum servandæ virginitatis, a matre oppugnatum.

Cum vero parentes Virginis jam eam tradere marito disponerent, advocat mater filiam, prædulcibus hortatur alloquiis, ne sibi voluntatem suam abscondat. Patris ac suum indicat desiderium, uti secundum sui generis dignitatem, generosum non recuset accipere sponsum. Monstrat familiæ numerositatem, prædiorum amplitudinem, fundos, rerum abundantiam, gazas divitiarum copia refertas, cujusdam juvenis divitias, nobilitatem, pulchritudinem ei blandiendo prætendit. Hujuscemodi blanditiis instat mater, animum filiæ ad suam voluntatem conatur inflectere. Igitur Aldegundis, honesta moribus, eloquio suavis, frequens in divina lectione, ac sedula in sanctæ Scripturæ meditatione, quem sponsum eligeret, quem cordis amore gestaret, Dominum videlicet Christum, quem legendo cognoverat, cui se totam jam devoverat, tali sumpta occasione jam amplius occultare nequibat. Quid, inquit, o domina genitrix, mater dulcissima, quid mihi blandiris? Quid tot suasoriis verbis oneras animum meum? Non amplius tibi celabo voluntatem meam, desiderium meum jam ante diu in corde meo conceptum patefaciam. Tu mihi nescio quem pauperem memoras sponsum, sed ego talem ac tam divitem sponsum concupisco, cujus prædia sunt cœlum, et terra et mare, cujus fundi numquam deficient, cujus divitiæ semper crescunt et numquam minuuntur. Si potes, mater, talem mihi *a* accipe sponsum; non hominem peccatorem, petulantem, ac cito moriturum. Hoc audiens mater, licet non posset mentem virginis a sua constantia dimovere, feminea tamen importunitate sæpe repetebat, admonens filiam de nuptiarum conditione. Sed quid? incassum verba fundebat: puellæ mentem in Christo fundatam, quasi turrim non casuram, frustra pulsabat: Dominum Christum, speciosum forma præ filiis hominum, hunc adamaverat, hunc esuriens sitiebat, hunc sitiens esuriebat. Misericordem in pauperes animum gerebat, divinis lectionibus mentem assidue pascebat: in respondendo cautissima, mitis omnibus, inter nobiles humilis, *b* minoribus velut æqualis: in parcitate cibi et potus intantum abstinentiæ dedita, ut sibi nulla sodalium æquiparari valeret.

Matris nuptias suadentis, blanditias respuit,

Christum sponsum optat

a

virtutibus floret

b

8 Sed dum animus teneræ Virginis assidue maternis fatigaretur blandimentis, ut de suscipiendo sponso voluntati parentum satisfaceret; quibus quidem non obedire videbatur incongruum, obediendo vero plus eos amare quam Dominum Christum, æstimabat perniciosissimum; providentia divinæ miserationis, taliter eam liberavit ab hujusmodi periculo tentationis. Soror ipsius, memorata superius, B. Waldetrudis, ob amorem sanctæ religionis, a viro suo pari consensu jam sejuncta fuerat: illoque religiose in monasterio, quod dicitur Altus-mons, conversante; ipsa monasterium sanctimonialium, consilio venerabilis viri Gisleni, in monte, qui vocabatur Castrorum-locus, ædificaverat: ibique cum aliis Dei ancillis superna contemplatione dulciter animum pascebat. Susceperat autem sacrum velamen, habitum scilicet religionis, de manu B. Autberti Atrebatensis et Cameracensis Ecclesiæ Pontificis, qui tunc inter alios Dei Sacerdotes eo tempore florentes ovili Dominico non segniter invigilabat. Igitur ex inspiratione divina famula Dei Waldetrudis, memor suæ carissimæ sororis Aldegundis, et valde metuens ne vinculo *c* carnalis alligaretur amoris, et exoptans toto desiderio secum illam habere sociam in habitu sanctæ conversationis, et curam adhibere Sororibus illius congregationis, misit litteras matri, postulans cum obsecratione sororem sibi destinari, secum aliquamdiu illam dicens velle demorari: non parum consolationis ex illius præsentia videri sibi conferri: quando matri placeret, statim eam *d* se remissuram. Annuit mater, filiam dirigit: et quibus erat una mens Domino serviendi, fit etiam una domus opportune simul habitandi. Quis digne posset effari, quantum ædificationis ex mutua collocutione acquisierunt? quantum exemplum operationis bonæ ceteris Sororibus ex sua conversatione præbuerint? Cerneres illas ex Evangelio sorores Martham et Mariam Domino Salvatori certatim ministrantes: sed non facile discerneres, quæ magis harum eligeret ad pedes illius sedere, cum id utraque satageret, et curis exterioribus invita deserviret.

Auctore Hucbaldo monacho, ex MSS.

a S. Waldetrude Montes invitatur,

c

d

et ad virtutem ejus colloquiis provocatur Luc. 10.

9 Non multum elapsum est temporis, et ecce mater illarum, feminea suspecta sollicitudine, ne filiæ suæ virginis animum soror ejus alienaret a seculo, sacrumque velamen illam suscipere persuaderet, mittit ad monasterium, revocat ad se filiam virginem. B. Waldetrudis invita quidem remittit sororem, ne matrem offendat; sed obnixe deprecando exhortatur eam, ut a seculo faciat se prorsus alienam, immortali se præpararet sponso: quam citius valeret, ad cœnobium revertatur. Illa mœsta valefaciens sorori, revertitur ad matrem, quæ tunc morabatur in prædio suo, quod nuncupatur Curtissolra. Non autem immemor juxta Scripturam honorandos esse parentes, bonæ indolis puella condecentem reverentiam exhibet matri, humiliat se ad pedes ejus, deprecatur cum lacrymis, ut in habitaculo, quod erat juxta ecclesiam, sibi daret licentiam habitandi; dicens, non sibi congruum inter viros ac mulieres seculares conversari. Memorat etiam genitrici suæ, quam sancte, quam religiose soror sua Waldetrudis in monasterio se haberet, qualiter ancillas Christi de seculo conversas instruendo moneret, quam sublimia quotidie de regno cœlorum admonens edoceret. Dum talia matri Virgo referret, et ea matri grata satis æstimaret, illa non modo sibi non placita, sed etiam multum onerosa demonstrans, irata comminata est ei plagas, si de talibus ultra sibi facere sermonem auderet. Virgo sapiens non solum illius minas patienter sustinuit, sed etiam verbera sustinere parata, prudenter siluit. Mater autem optima linteamina proferens, filiæ tradidit, et ut inde sponsalia sibi vestimenta præpararet, imperavit; disponens eam in proximo nobili cuidam juveni lege nuptiarum copulari. Virgo linteamina suscipit, domunculam secus oratorium, quam a matre impetraverat,

revocata redit ad matrem

separatim juxta templum habitat.

AUCTORE HUCBALDO MONACHO, EX MSS.

Differuntur dvenio nuptiæ ejus nuptiæ.

traverat, ingreditur, vestes ad usus baptizatorum in nomine sanctæ Trinitatis, pia fraude componit, corpusque suum vehementer affligens, die noctuque Dominum cum lacrymis deprecatur, ne a societate sanctarum Virginum alienaretur, nec alii sponso, quam Domino Christo, sociaretur. Exandiuntur preces Virginis : nuptiæ, quas intra quindecim dies mater filiæ parabat, differuntur : juvenis, cui despondere parabat, ne veniret per multos dies præpeditur.

a *Al.* quære b *MSS Lxt. et Rubeo.* ni moribus. c *Al.* carnis illigaretur amans et exoptans. d *Al.* remitti.

CAPUT III.

Ejus propositum parentibus tandem probatum.

a *a* Interea beatissima Virgo, cujus jam inhæserat menti cœlestium spes, omnisque rerum cum mundo ruiturarum abjectio, non immemor quia bonis moribus aliquando corruptelam confert malorum colloeutio, matris ad horam se subtrahere furtim deliberavit

b collegio; illius quem sibi sponsum, *b* patremque delegerat ductu confisa et sodalitio. O felix multumque laudanda matris filiæque ab invicem separatio! in qua Christi tirunenla cujus apud Deum esset meriti

Fugit a matre : demonstratur, et fidelibus suis numquam Salvatoris abesse præsentiam, sicut ipse promiserat, comprobatur. Fugiens igitur Virgo Christi ad cujusdam fluminis, quod Sambra dicitur, ripam devenit, nusquamque navigium, quo ultra flumen transvehi posset, adesse conspiciens, in supremo fluvii margine constitit. Quid ageret? quo se verteret? Nusquam sibi ad fluminis transfretationem aliquod patere videbat consilium, præter illius, quo numquam fidelium cassatur petitio, indeficiens Salvatoris refugium. Non

Joan. 14. 12. Mat. 14. 29. 2 Cor. 11. 25. *super aquas incedit, ab Angelis utrimque sustentata :* immemor igitur Dominum fidelibus suis spopondisse, credentes in se quæ fecit majoraque horum facturos esse, mareque sub pedibus Principis Apostolorum se calcabile præbuisse; Paulumque Apostolum nocte, dieque fluctibus æquoreis immersum, nullum vitæ detrimentum pertulisse; perfectæque fidei nulla impossibilia esse; Crucis Dominicæ signo corpus suum undique munivit, sicque pie de Domino præsumens, undas fluminis ut iter solidum conscendit. Graditur super aquas, dextram lævamque Angelicis spiritibus sustentantibus, extremis vestium fimbriis nec inundationem fluminis contingentibus. Non autem a Catholicæ religionis regula videatur alienum, Angelos sanctos obsequium impendisse Virgini, cum scriptum sit, cœlestes spiritus in ministerium Sanctorum mis-

Ps. 90. 11. Malac. 3. 1. Matth. 11. 10. sos Angelos esse Dei, sanctosque viros vitam imitando Angelicam Angelos vocari; unde (quo major inter natos mulierum non surrexit) Joannes Baptista, Angelus esse meruit, et vocari. Postquam igitur sacra Virgo, in ulteriori fluminis ripa constitit, Domino gratiarum actiones reddidit, cujus gratia quod naturæ repugnat, et potuit, et fecit.

11 Deinde Dominum humiliter exorans, ut suum in bono dirigeret propositum, in quemdam locum

in silva habitat, multimodis arbustorum generibus incultum, quem fortis hæreditariæ jure parentes ejus contra sanctissimam Gertrudem, suam videlicet neptem, possederant, devenit : in quo brevissimam ecclesiolam (eradicata veprium non minima quantitate) construxit. Continuo res gesta totam undique complet regionem, tantæ scilicet dignitatis Virginem, relicta domo rebusque patris, eremi solitudinem adisse, Dominumque, crucem ipsius bajulando, secutam fuisse.

Percepit inde pater rem gestam, claraque mater,
Atque simul natam deplorat uterque beatam
Se contempsisse, sic ad deserta petisse :
Turbaque cunctorum deplorat idem famulorum.

patre ei animo assentiente, Sed Pater pius in animo reputans hanc esse in filia dexteræ Excelsi mutationem, divina id operante gratia, non minimam doloris percepit revelationem, Domino commendans propositi filiæ principium et finem.

12 Mater vero filiam ac si mortuam lugens tanto dolore afficiebatur, ut usque ad divisionem corporis et animæ periclitaretur. Videns autem supernæ bonita- *dein et matri, quæ eam invisit,* tis clementia benignam matrem absentiam filiæ ultra modum graviter ferre, ipsius immisit pectori desiderium videndi filiam, cujus non leviter pati poterat absentiam. Assumptis igitur comitibus nonnullis, properat filiam invisere, cujus adventu filia quanto exultavit gaudio, non est nostræ possibilitatis evolvere. Suscipiens itaque matrem filia, post salutatio- *et ab ea ad terrenorum contemptum excitatur;* nes et oscula cum dilectione caritatis exhibita, monet, hortaturque piam matrem ut penitus spernat terrestria, appetat cœlestia, amicosque sibi faciat ex Luc. 16 iniquitatis mammona, a quibus in æterna recipi possit tabernacula, sic subjungens inter alia :

Non brevis est laudis, si Christo mater obaudis,
Noxia spernendo mundi, Dominumque sequendo :
Nam peritura sequi non est, velut arbitror, æqui.

Videns igitur felix mater meliorem sibi viam elegisse filiam, quæ jure hæreditario ipsi debita proposuerat ad virginitatis corruptelam conferre, ad incorruptionis gloriam properat concedere, a Christo *uxdlimque et tradit bona.* centuplum receptura, vitamque æternam insuper in æterna beatitudine. Igitur utriusque sexus familiæ a pia *c* matre filiæ fit absque mora traditio; prædiorum silvarumque traditur non minima possessio : cujus rei testamento fit coram omnibus confirmatio. Gaudet filia matrem sua Domino tradidisse : lætatur mater, filiam in maritali copula non sibi paruisse. Sic utrimque lætatur mater de filia, et filia de matre.

a *Hoc caput deerat Surio, suppletum est ex MS.* b *Al.* Patronumque. c *MS Lætien.* matrefamilias.

CAPUT IV.

Velum susceptum, monasterium institutum.

Cumque mater ejus ægrotaret, et jam de vita de- *Matre mortua,* speraret, vocat Virginem filiam suam, dat ei aurum et argentum, vestimenta pretiosa, prædia, villas, servos et ancillas, et omnia, quæ habebat, præter illa, quæ pauperibus in præsenti pro remedio animæ suæ distribuit, et quæ in usus servorum et ancillarum Dei, in cœnobiis Domino famulantium, delegavit. Defuncta vero matre, atque in prædicta villa Curtissolra, et in ecclesia sanctæ Dei genitricis, a Dei Sacerdotibus et altis Ecclesiasticæ dignitatis ordinibus, juxta virum suum sepulta; audiens Eudo juvenis, cui præfata mater filiam suam in conjugem dari disposuerat, obitum ejus, nihilominus instat, ut Virgi- *Aldegundis procul fugit* nem uxorem accipiat, imperatque fidelibus suis apparatum præparare nuptiarum. Quod cum audisset Virgo valde timuit : fugiensque noctu in locum nemorosum, qui vocatur Melbodius, aliquot diebus ibi latuit. Sed cum audisset advenisse S. Amandum atque venerabilem Authertum Episcopos in monasterium Altimontis; cum magna cordis humilitate, nudis pedibus illuc properavit, ad vestigia eorum sese prostravit, desiderium sui cordis aperuit, contrarias tentationum passiones sibi per insidias diabolicas irruentes indicavit. Tunc B. Amandus, jam pene toti notus orbi fama celeberrima virtutum, qui tamquam in messe Dei strenuus operator, multas per circuitum nationes ad fidem perduxerat Catholicam, multa cœnobia virorum ancillarumque Dei construxerat, aperiens os suum doctrinæ cœlestis imbre fecundum, ita puellæ fatigatum roboravit animum, ut non solum ipsum respueret mundum, verum etiam parata fieret *consecratur sanctimonialis;* pro Salvatore Christo, si foret occasio, subire martyrium. Quid plura? Deducta est a sanctis Episcopis in oratorium quoddam ejusdem cœnobii, in honore et memoria *a* S. Vedasti dedicatum, ubi benedi- a ctione sacerdotali ab ipsis digne consecrata, sponsoque

que suo Domino Jesu Christo desponsata, sacræ religionis velamen suscepit et habitum.

b 14 *b* Incboata igitur a Christi sacerdotibus ad id operis competenti benedictione, supernæ pietati, se non abesse ubi aliqua justorum ejus nomine fit congregatio, placuit ostendere. Spiritus namque sanctus in columbæ specie sanctis Pontificibus in Virginis consecratione hymnos debitos canentibus apparuit, paullatimque se submittens, velum quod consecrabatur elevatum pedibus et ore sustulit. Ne autem aliqua fieret ambiguitas tanti super ostensione miraculi, videntibus cunctis qui aderant, velum in altum a terra levatum, beatissimæ Virginis imposuit capiti. Quo patrato, columba cœlitus missa ob oculis videntium continuo disparuit. Virgo vero sacra non suis quod evenerat, sed beatorum Christi Sacerdotum adscribens meritis, Deo, cujus se tantis immeritam prædicabat beneficiis, gratiarum actiones innumeras reddidit.

Spiritu sancto et velum impo nente

15 Beata igitur Aldegundis de Altomonte reversa in locum, ubi prius latuerat, quem ipsa Melbodium nominaverat, qui locus adhuc desertus erat, cœpit sagacissime locum excolere, vepribus et arbustis radicitus extirpatis, habitacula construere, servos et ancillas Dei ibidem congregare. Denique post hæc ædificavit ibi ecclesiam in honore et memoria sanctæ Dei genitricis Mariæ, in qua laudes divinas et orationum vota quotidie persolvebat. Tunc seculi hujus divitias pro nihilo reputans, prædia sua et facultates et omnia ornamenta, quæ sibi parentes reliquerant, ad loca Sanctorum legaliter distribuit et pauperibus erogavit : ut illam perfectionem attingeret, unde Dominus dicit : Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, et da pauperibus, et veni, sequere me. Locum vero, ubi mater et pater ejus sepulti fuerant, in melius reparavit, et ibidem duodecim sanctimoniales ad serviendum Christo Domino constituit. In supradicto vero loco Melbodio, consilio beati Præsulis Amandi, et auxilio Dagoberti Regis, cum duabus sororis suæ B. Waldetrudis filiabus semetipsam contradidit, atque multis aliis ibi secum in sanctæ religionis habitu congregatis, in sancta conversatione permansit, cunctisque se videntibus exemplum bonorum operum dignum imitatione reliquit. Erat enim famula Dei fideliter sponso suo deserviens in humilitate, in obedientia, in patientia, corpus jejuniis attenuans, pernoctans in vigiliis et orationibus, longanimis in spe, domesticis suis mansueta, modesta colloquendo, seu res Ecclesiæ conservando, benigna distribuendo.

Melbodii cœnobium extruit

Matth. 18, 21

in eo sancte vivit

16 Duas autem neptes, filias sororis suæ cum magna diligentia regulariter in monasterio erudiebat, et ut Dominum Christum sibi sponsum eligerent, ab ipsis infantiæ rudimentis diligenter edocebat. Harum una *c* Madelberta, altera vocabatur Aldetrudis. Quæ videlicet Aldetrudis, puella bonæ indolis, materteræ suæ mores et viam satagebat imitari, secusque pedes illius indesinenter accumbens, doctrina vitæ sitiebat informari. Quæ cum multis floreret virtutibus, humilitati præcipue et obedientiæ dedita erat. Huic aliquando beata Virgo Aldegundis præceperat, ut fragmenta ceræ coacervaret in unum, sollicita ne vel minima rerum monasterii deperirent. Illa dicto citius paruit, dispersa ceræ fragmenta collegit, ignem accendit, vas æneum, id est, pelvim, cera plenum superimponit. Sed cum dominante flamma strues lignorum jam combusta decideret, atque sarrago fervens, ignis ardore circumcincta, in partem alteram declinaret, ac magis inde focus exæstuaret, timens virguncula, ne quid damni contingeret, armata fide, manibus nudis extentisque brachiis de medio flammarum *d* luterem bullientem festina sustulit, nihilque penitus in cute suæ carnis perpessa læsionis, in pavimentum deposuit. Tantum apud Deum et meritum jubentis, et virtus *e* obedientis sine dubitatione promeruit.

Duas neptes suas per instituit

c

alterius obedientia miraculo illustrata

d

Narratio Hucbaldo monacho, ex MSS.

e

a S. Vedasti *vitam dabimus* 6 *Febru.* b *Hæc usque ad* num. 15, *desunt Surio.* c *Colitur* S. Madelberta 7 *Sept.* Aldetrudis 25 *Feb.* d Luter *vasis genus est, aut pelvis.* e *Aliud MS.* obedientiæ.

CAPUT V.

Aldegondis virtutes, miracula.

Beata vero Aldegundis a proposito suo non deficiebat, sed de virtute proficiens in virtutem, sicut a pueritia cœperat, in sanctis operibus quotidie perseveranter abundabat. Cum enim adhuc esset in domo parentum, ætate quidem tenella, sed corde matura, quicquid sui juris erat, pauperibus misericorditer erogabat. Si Virgini pecunia nonnumquam deerat, voluntas tamen largiendi sibi numquam decrescebat. Mater autem ejus Bertilia, non modicum pecuniæ thesaurum congregaverat : qui licet filiam non lateret, occultante matre locum, nihil tamen inde tulit ante mortem illius. Facta vero superstes parentum, illico pauperibus cœpit matris thesaurum erogare. Procedente autem tempore, cum jam fieret materfamilias cum sorore sua, vocat fidelem ministrum, profert argentum ad comparandas vestes in opus servorum et pauperum Christi, jubens, ut si quid de pecunia superesset, sibi referre deberet. Implet servus dominæ suæ præceptum : emit copiam vestium : quod remansit pecuniæ, refert : argenti quantitas integra reperitur, ac si nihil expensum fuisset. Stupefactæ super immensa largitate Creatoris, quis explicare valet, quantas Deo gratias egerint?

S. Aldegondis a pueritia benigna erga pauperes.

pecuniam expensam integram recipit

18 Quadam etiam nocte dum ambæ Christo Domino devotæ sorores, de dilectione sponsi cœlestis, et conversatione regulari, et salute Sororum a summo pastore sibi creditarum, sollicite pervigiles meditarentur, candela coram posita subito cadens extinguitur. Cumque præstolarentur, ut ab aliquo superveniente reaccenderetur, et aliqua fieret mora, Virgo lucis amatrix porrexit manum, lucernam accepit; in cujus manu continuo lucerna divinitus lumen recepit. Quo miraculo Dominus noster Jesus Christus, qui est lux vera, se præsentem esse ancillis suis manifestavit, quas in suo nomine congregatas nec ad momentum perpeti tenebras permisit.

candelam miraculose reaccendit

19 Non multo post tempore, dum eadem cœlesti sponso dilectæ germanæ, sibi commissi gregis curam gererent, incedentes per cœnobium, negotii quid acturæ, venerunt ad basilicam beati Apostolorum Principis Petri ad horam orationis sextam. Pulsaverunt ostium : aderat janitor templi, sed non aderat cœli janitor, qui statim famulabus suis fores ecclesiæ clausas reseravit, ne gratia fraudarentur orationis, et animus earum, velut arcus in servitium divinum extentus, relaxaretur ab intentione supernæ contemplationis. Tunc intrantes domum orationis, solito devotius et majori compunctione debitum persolventes officium, cum alacritate mentis ad sua reversæ sunt.

templi fores precibus aperit.

20 Sed ut parum superiora memoremus, postquam Virgo sapiens Aldegundis a secularibus pompis alienata, sanctimonialibus vestimentis est induta, rursus Angelicis admonitionibus roborata, visione mirabili, qua Dominum Jesum tamquam solem splendentem circumstantibus Angelis videre meruit, lætificata, memor etiam sermonis Amandi viri Dei, de omnimodo contemptu temporalium, et culmine perfectionis, quod prius jam complere cœperat in parte, modo deliberat omnibus quæ possidebat, ex toto renuntiare, nihil in terra possidens, in cœlo cupiens thesaurizare. Fecit ergo describi sui summam thesauri, et totius pecuniæ, quam habebat in auro et argento, gemmisque et ornamentis regalibus, quæ sibi collata fuerant a Rege et Regina, Principibus et cognatis et parentibus suis, post velationem capitis sui ac post largas donationes, quas pauperibus Christi consilio BB. Amandi atque Autberti Episcoporum distribuerat,

a Christo ad temporalium abdicationem excitata,

AUCTORE HUCBALDO MONACHO, EX MSS.

rat; et hæc omnia Virgo prudentissima, domus Dei decorem etiam exterioris diligens, ad decus ecclesiarum, devota mente donavit. Prædia vero possessionesque infinitas, ad usus inibi Regi Christo famulantium publica donatione concessit: cetera universa in sumptus pauperum delegavit, nihil sibi præter vile reservans indumentum, sanctæ religioni congruum, atque victum quotidianum, quo cum reliquis ancillis Dei communiter vivebat. Sed Domini Salvatoris benignitas, ut in fide corroboraret animos famularum suarum, non distulit ostendere quam sibi gratus esset pro sui nominis amore transeuntium contemptus rerum. Eo namque die, quo famula Dei tam gloriosum opus largitionis suæ compleverat, advesperascente, dum ipsa jubente ministri sibi deferrent ad potandum aquam de fonte, qui nuptiarum celebrantibus in Cana Galilææ vinum ex aqua largitus est, ipse fontis aquam sponsæ suæ refocillandæ mutavit in mirabilis vini saporem. Quod factum cum omnibus ancillis Dei in monasterio innotuisset, tantus amor Domini Christi mentes earum inflammavit, ut intuitu dilectionis illius, nulla deinceps aliquid terrenum possidere curaret.

omnia sua dat ecclesiis et pauperibus,

aqua ei in vinum mutatur

21 Accidit aliquando, ut una famularum urceolum aqua repleret, qua sancta Virgo manus suas abluere deberet. Intercurrente ergo mora, vacuatus est urceus ad alios usus, illa nesciente quæ vas impleverat. Cumque fusura esset aquam in manibus ejus, et vacuum reperisset urceum, tremebunda recurrere volens ad fontem, subito sensit urceum aqua repletum. Hoc signo cunctis in cœnobio manifestato, meritum Virginis admirantur, laudes ab omnibus Domino Jesu referuntur.

urceus aqua divinitus repletur

22 Quadam die beatæ Virgini piscem adhuc viventem piscator ipsius detulit: quem studio caritatis ad servorum Dei supervenientium usus magis quam ad suos reservans, in fontem proximum jactari præcepit. Qui dum aliquando prope ripam nataret, saltum in aera dedit, et in siccum deveniens, in arida palpitare cœpit.

piscem contra corvos agnus defendit

Advolitant corvi de vicino crocitantes,
Unguibus et rostris piscem laniare volentes.

Mirabile dictu, et inauditum visu: Juxta pascebat agnus, qui minor ceteris pecoribus, celeriter accurrit, piscem a devorantibus arripuit, cornibus et pedibus ac totius corporis nisu contra pugnans, corvos abegit. Quo Sorores de monasterio nova bella prospicientes, festinanter advenerunt, piscem incolumem invenerunt, non sine grandi admiratione, famulæ Dei Aldegundi reportaverunt. Sed idem agnus defensor piscis, tam diu ferentes prosecutus est, donec in præsentiam Virginis Abbatissæ piscis oblatus est.

... ab ... et aqua fervente non læditur

23 Quodam vero tempore Sorores monasterii focum accenderant, et, ut sibi moris erat, ad abluenda indumenta caldariam cum aqua super focum suspenderant. Una autem ex illis tunicam beatæ Virginis Aldegundis habens indutam, juxta prunas adstabat; olla jam æstuante flamma bulliebat, cum ecce serpens antiquus, invadens humili famularum Christi officio, propius adstantem igni, conjecit in focum, et aquam ferventem super ipsam effudit. At illa cum caderet, sanctæ Trinitatis nomen invocavit. Ancillæ Dei festinantes accurrerunt de medio flammarum eam abstrahunt, et quam timebant ignis ardore membratim resolutam, orationibus et meritis beatæ Virginis suffragantibus, illæsam reperiunt.

CAPUT VI.

Visiones, prophetia, ægritudo.

Ab Angelo de cetur detractores non curare:

Inter alia divinæ consolationis beneficia, quæ gratia Domini Salvatoris huic Virgini conferebat, illud non mediocriter admirandum est, quod eam Angelica visitatione sæpe familiariter confortans, aliqua mœstitia affici diutius non permittebat. Quod etiam ex parvis facile conjectari potest. Audierat enim aliquando de se prolatum detractionis verbum a quibusdam perversis et otio vacantibus, quibus est pessima consuetudo semper derogare melioribus. Cumque Virginis animus, ut est humanæ fragilitatis, aliquantulum inde cruciaretur, adest Angelus solito consolans eam, verbisque dulcibus permulcens: Quid, inquit, o dulcissima Virgo, sponsa Domini Jesu Christi, quid in verbis otiosorum et invidorum contristaris, cum tibi sedes parata sit regni cœlestis; illis autem, nisi resipiscant, æternum supplicium et pœna servetur infernalis? Talibus Virgo recreata sermonibus, obloquentium vanitates non curavit ulterius.

videt S. Amandum euntem gloriose in cœlum:

25 Post hæc autem, ut in vita B. Gisleni plenius invenitur, dum B. Amandus Dominica nocte plenus dierum, tanquam frumentum maturum in horreum cœleste condendum, palea carnis deposita migraret; in ipsa vero hora, B. Aldegundis vigiliis et hymnis in ecclesia cœnobii Melbodiensis, coram altari gloriosæ genitricis Domini nostri Jesu Christi Mariæ, incumbebat suppliciter. Et quoniam illum in hac vita multum dilexerat, utpote cujus doctrina culmina virtutum educta conscenderat, Domini Salvatoris gratia revelavit ei, et cujus esset meriti, quem exhortantem susceperat; et quod illa sequeretur in proximo, quo dux ille præcedebat. Orans enim, in ecstasi mentis elevata, contemplabatur senem virum, cano vertice reverendum, Sacerdotalibus et præclaris vestibus indutum, baculum manu tenentem, ad superna transire, turbamque copiosam albatorum ante et post eum iter habere: seipsam quoque Virgo sancta lætabatur in eodem comitatu simul properare. Cumque requisita, quis esset dux ille tam gloriosæ multitudinis, respondisset se nescire, sic Angelus inquit: Amabilis Deo Amandus a seculo migravit, et quoniam in vita sua sine macula seipsum gratia Dei servare curavit, atque sibi commissa talenta dispensando fideliter duplicavit, modo cum sanctis animabus, quas verbo et exemplo Domino acquisivit, ad gaudia sui Domini tam gloriosus ascendit. Hanc visionem prudentissima Virgo nulli secum habitantium eo die revelans, B. Gisleno mandavit, ut cum sorore sua beata Waldetrude gratia visionis ad se dignaretur venire: quibus venientibus in locum, qui dicitur *a* Mervius, festinavit obviam ire. Cumque visionem suam inter alia salutis colloquia B. Gisleno manifestasset, intelligens vir Dei, quid illa visio præsignaret, alte suspirans: O carissima soror, inquit, amabilis et devota sponsa Regis æterni Domini nostri Jesu Christi, gratias age sine intermissione divinæ dignationi, quæ tibi dulcissimi pastoris et jam factum ad cœlestia transitum, et tuum in proximo futurum, præmonstravit. Unde quia cœlestis jam dulcedinem patriæ saporemque, Domino revelante, prægustasti, necessarium est, ut omni instantia in ejus obsequio perseveres, donec ea, quæ se diligentibus repromisit, merearis adipisci.

a

discit inde S. Gisleno exponente, se brevi secuturam

videt dæmonem tristem

26 Vidit etiam aliquando B. Aldegundis in visu, demonstrante Domino, valde tristem humani generis inimicum: ac percontans illum sollicite, requisivit quæ tanta contra genus humanum esset ejus pervicacia? quid emolumenti sibi futurum speraret, dum tot millia hominum ad infernum impellere non cessaret? Cui malignus respondit, invidiæ non modicæ se dolore torqueri contra filios Adæ: qui quotidie illuc ascenderent, unde miser ipse cum suis exularet.

cum S. Humberto precibus fontem excitat

b

27 Studiosissima divinæ legis, indesinenter esuriens verbo cœlesti satiari, virorumque sanctorum ac religiosorum vitam cupiens imitari, *b* B. Humbertum apud Maricolas habitantem, virum in sanctitate magnificum, illustratum scientia divinæ scripturæ, signum Crucis ab Angelo impressum gestantem in vertice,

vertice, Virgo prudens visitaverat : pabulo divini verbi per aliquot dies affluentia oris ejus epulata, cum illo circa vicina monasterii quadam vice deambulabat : sed æstuante fervore diei, cum pene siti deficeret, orante viro Dei cum ipsa Virgine, fons illico dulcis e terra novus emanavit : Virgo reficitur, fons usque in præsens non deficit. Beatus autem Humbertus depositionis suæ diem præunoscens, lineas vestes ad usus exequiarum suarum ab ipsa Virgine postulavit : propter quas dum mitteret deferendas, missus alter a Virgine præsaga futuri, legato beati viri in medio itinere cum vestibus postulatis occurrit.

præscit ejus obitum.

28 Beata igitur Aldegondis, quæ sibi Dominum Salvatorem elegerat sponsum, frequentibus Angelorum confortata visionibus, qui sæpius illam multis modis, utpote conservam et concivem recognoscentes, familiariter alloquebantur, præsciens ex revelatione Spiritus sancti dormitionis suæ diem appropinquare, deprecata est Dominum, ut qui sanctos sanctificat adhuc, et justos justificat adhuc, et qui flagellat omnem filium quem recipit, dignaretur ancillam suam in præsenti, sic flagellando carnem, purgare, quatenus anima post hanc vitam in requiem Domini sui sine miracula valeret introire. Sciebat enim neminem in hac vita tam perfectum esse, qui posset omnis peccati contaminatione prorsus carere. Non distulit divina bonitas præstare misericorditer, quod illa petivit humiliter. Nam in dextera mamilla, non post multum tempus morbus, qui vocatur cancer, subortus est, qui carnem illius excrucians, usque ad ultimum diem vitæ depastus est. Virgo vero prudens, exemplo B. Job aliorumque Sanctorum, patienter sustinebat, et tamquam accepto divinitus dono congaudens, supernæ dignationi sapienter gratias agebat.

petit a Deo in hac vita puniri: cancro laborat:

29 Cum autem adesse tempus resolutionis ejus Angelus præmonuisset, prædictoque die nulla molestia corporis eam fatigaret, apparente sibi rursus Angelo, cœpit queri cum eo, cur differretur a regno sibi parato. Cui ille, Scias, inquit, sanctos Angelos hoc tibi a Domino impetrasse, ut ad perfectionem virtutum adhuc habeas spatium temporalis vitæ. Sed cum aliquando tertiana febre laboraret, hebdomada transacta, circa mediam noctem immittente diabolo tantus illam sitis ardor invasit, ut nisi mox biberet videretur exanimari. Cumque viriliter reluctans, a potu vellet abstinere, vimque febris, non hostis tentationem reputaret, confugit ad orationem. Et ecce ante lucem videt antiquum hostem, tetra et horrenda facie sibi adstantem, qui fateri coactus est, quod tantum illi sitis immisisset ardorem : addiditque blasphemus, dicens beatæ Virgini, restare adhuc illi duram atque arctam viam, incertumque esse utrum in Dei servitio perseveraret. Cui Virgo constanter, Dominus, inquit, mihi adjutor est, non curo minas tuas. Continuo sathanas aufugit confusus, et sitis ab ea recessit. Post tentationem vero diabolicam, adest multipliciter consolatio divina. Videt enim in visu tanquam a Domino se postulantem in ejus amore perseverantiam, ac velut apparentem sibi Sacerdotem ipsum Dominum, quod petebat, clementer annuentem. Videt etiam B. Petrum Apostolum, sibi panem candidum deferentem, seque de manu illius illum cum ingenti lætitia suscepisse. Soror quoque ejus audivit cœlitus per soporem, et suam a Domino acceptam pœnitentiam, et sororem suam Virginem Aldegundem sponsum promeruisse Christum.

diem mortis ab Angelo intelligit

a In vita S. Gisleni auctore Reinero monacho, quam 9 Octob. dabimus, hic locus vocatur Meurisus. b Vitam S. Humberti, quam ex vetustis codicibus nobilissimi Maricolensis cœnobii nobis Simon Bosquierus ejusdem loci Abbas ante annos complures describi curavit, dabimus 25 Martii, quod ejus natalis agitur, aut 6 Septembris, quo translatio.

CAPUT VII.

Obitus, et in eo miracula.

Auctore Hucbaldo monacho, ex mss.

Apparet illi Christus,

Interea dum Virginis animus hujuscemodi visionibus assidue pasceretur et ad cœlestia contemplanda sublimaretur, affertur ei parvulus, cujus jam a suis vita desperabatur : quem ipsa protinus ante cornu altaris projici jussit. Quod ut factum est, confestim redditus est sanitati. Cumque renuntiaretur Virgini de subita sanitate infantis, recordata est visionis suæ, et animadvertit hoc ideo contigisse, quod illum contigerit locum, quo viderat ante paucos dies transisse Dominum. Quid nisi Deo gratias ageret? Viderat enim non multo ante, quasi staret in platea, ac velut igneus globus de cœlo super se veniret. Quarto vero die post hæc, media nocte Dominica, cum ad vigilias ingrederetur ecclesiam, una de Sororibus egressa, cernit plateam, in qua visio prius apparuerat, nimia luce splendentem, cum eadem hora tenebræ totam occuparent terram. Mane facto, colloquentibus inde Sororibus et mirantibus, intellexit beata Virgo causam tanti splendoris, nulli tamen earum tunc manifestavit. Non post multum accessit et alius testis harum visionem, affirmans illi, se vidisse Dominum nostrum Jesum Christum cum exercitu Angelorum, ante cornu altaris ipsi Virgini colloquentem. Requirens autem ab homine visionis horam, recognovit, ipsam fuisse, qua viderat Dominum in visione. Quarto die post hæc sanatus est puer, ut supra dictum est.

31 Sacerdos quidam boni testimonii, sine reprehensione conversabatur eo tempore in monasterio a pueritia usque ad perfectam ætatem : qui referre solebat, noctu se vidisse globum igneum descendisse de cœlo super habitaculum, in quo famula Christi ægrotabat. Post hymnos autem nocturnos, una de maturioribus ancillis Dei, modicum soporis degustans, videt B. Aldegondem ante altare in loco Sacerdotis adstantem, corpus Domini in calice fregisse, sibique dixisse : Vade eia, dic Sacerdoti, ut in hoc calice mysteria Domini Christi conficiat : et quoniam heri præ valetudine corporis communicare non potui, hodie particeps fiam corporis et sanguinis Domini. Facta die, processit Sacerdos, Missam celebravit, et inter agendum cernit calicem in aera sublevatum, illico in suo resedisse loco. Tunc prædicta famula Dei visionem, quam viderat, et Sacerdos de calice in aere suspenso, ad Christi sponsam utramque detulere, certitudinem habentes, has visiones obitum illius præsignare.

32 Inter alia signa virtutum, quæ potentia Salvatoris per ancillam sibi dilectam operabatur, homo quidam mente captus, aut suis exigentibus culpis, aut ut fides Virginis manifestaretur, per insaniam capitis pene usque ad extrema perductus est. Cumque parentes ejus de vita ipsius desperarent, adduxerunt illum ad monasterium sanctimonialium, intimantes beatæ Virgini cum gemitu, qualia ille miser pateretur. At illa visceribus pietatis condolens misello, fecit eum ad se vespertino tempore perduci. Oravit pro eo, et facto signo Crucis super eum, domum redire jussit. Qui mox convalescens, restitutus est sanitati. Quinto vero die ante beatæ Virginis obitum, soror ipsius famula Domini nostri Jesu Christi Waldetrudis, contemplatione cœlestium sublevata, videt in visione gloriosam Domini nostri Jesu Christi genitricem, cum Sanctorum agminibus venientem, atque germanam suam Virginem Aldegundem, secum ad sublimia deducentem.

33 In monasterio quoque Nivellæ, ubi S. Gertrudis corpore requiescit, sanctimonialis quædam nimiæ simplicitatis et obedientiæ, ab amore mundi ante tribunal ad amorem Domini nostri Jesu Christi perfecte conversa, sexta feria ante diem sabbati et dormitionis famulæ Dei Aldegondis, circa medium noctis, vidit

Auctore Hucbaldo monacho, ex MSS.

vidit in visu splendorem lucis ingentem intrasse ecclesiam B. Petri, ubi jam dicta B. Gertrudis tumulata est, ita ut a pavimento usque ad trabes universam ædem, quasi meridianus sol illustraret. Dum vero attonita visione tantæ claritatis, timore solveretur; audit choros psallentium, ita ut voces discernere posset virorum ac mulierum, puellarum et puerorum, invicem alternando concinentium.

luce supra ædes splendente, moritur :

34 Jam vero tertia nocte ante egressionem ejus a corpore, gratia visitationis multis convenientibus religiosis, atque sorore ejusdem Virginis B. Waldetrude, ecce fulgor ingens nimia claritate refulgens apparuit supra domum, in qua Virgo sponsa Domini Christi operiebatur intrepida ejus adventum. Cumque præsentes insolitam mirarentur visionem, ac B. Waldetrudis inter spem metumque dubia, quidnam præsignaret, tremebunda rei finem expectaret, sancta illa anima, quæ veram lucem Dominum Christum amavit, et præsentiam ejus sitibunda desideravit, carne soluta, cum ipsa luce de hoc seculo migravit. Sepulta est autem in villa suæ quondam ditionis, vocabulo *a* Solra : ubi suus uterque parens, ac soror postea *b* Waldetrudis, sepulti sunt. In quo multo jacuit tempore, quoad Christo donante corpus ejus translatum est in municipium Melbodium, quod ipsa a fundamento construxerat, ubi ejus nunc memoria fulget, ac meritis suffragantibus, plurima poscentibus beneficia divina clementia largiri dignatur.

a

b

sepultus translatio Melbodium

Epilogus parceneticus ad imitationem

35 Ecce inter alia Sanctorum gesta, quicumque pie legis vel audis, etiam hic habes quod imiteris. Adhuc ætate puellari terrena despexit, cœlestia concupivit. Concupiscentiam carnis, virginitatis amore edomuit. Concupiscentiam oculorum, id est, curiositatem, divinæ lectionis meditatione refrenavit. Ambitionem vitæ, hoc est, superbiam, humilitate calcavit. Contempsit mortalem sponsum, immortalem elegit. Divitias cum haberet, non speravit in pecuniæ thesauris : sed prudenter indigentibus cuncta distribuens, amplexa est paupertatem. Invenit in agro thesaurum, *c* abscondit, et præ gaudio illius omnia vendens, comparavit illum. Quæsivit bonas margaritas pia negotiatrix, invenit unam pretiosam, emit, possedit. Tenebras exhorruit, lucem amavit, cum luce migravit, lumen vitæ perennis habebit. Igitur imitare, quod legis : vive, sicut vixit : incede, qua incessit : ac sine dubitatione pervenies, quo pervenit; adjuvante gratia conditoris, qui misericorditer operatur in Sanctis suis, qui dat virtutem et fortitudinem plebi suæ, benedictus Deus in secula, Amen.

c

a Curtis-Solra *dicitur, forte ut a* Castro-Solra *distinguatur, quod oppidum est tribus leucis Malbodio distans, Lætias versus.*

b *Translatum est postea Montes* S. Waldetrudis *corpus.*

c *H.* abscondidum

ALIA VITA

AUCTORE ANONYMO, EX MS. GISLENIANO.

CAPUT I.

S. Aldegundis ortus, præclari mores.

Postquam mediator Dei et hominum Christus Jesus, proculcato Rege mortis, ascendit super occasum, sedensque ad dexteram Patris, gratiæ septiformis charismata suis contulit participibus; quia in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum. Nomen quippe Dei nostri, quod apud se clausum servabat synagoga, dulce super mel et favum, in plenitudine fidei suscepit Ecclesia. Ab Hierosolymis usque ad Illyricum, voce cucurrit Apostolica, transiliensque sinus Adriaticos Italiam pervenit. In cujus adventu regnorum caput expalluit Roma, ut postmodum credens diceret : Anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab. Montes quoque Israel ramos suos expandentes, et fructum facientes plantaverunt vineam justorum super rivos aquarum, id est, corda credentium populorum, irrigatam purpureo cruore Martyrum, glorificatam integritate Virginum, fundatam confessione Sacerdotum. Sicque dum esset Rex in accubitu suo, et sanctæ matris Ecclesiæ nardus dedit odorem suum. Hoc odore fumus nidoris idololatriæ paullatim liquefactus evanuit, et sibilans sapientia mundi superba colla submisit. Stultam quippe fecit Deus sapientiam hujus mundi, ut per stultitiam prædicationis salvos faceret credentes.

Rom. 10, 18. Ecclesia variis Sanctorum virtutibus ornatur

Cant. 6. 11.

2 Huic negotio septuagesimus tertius post Petrum Sanctus præerat Severinus : qui testante *a* Catalogo Sanctorum Apostolicorum, fuit sanctus, benignus super omnes homines, amator pauperum, largus, mitissimus. Romanæ vero arcis solium *b* Heracleonas cum matre Martina brachio sustentabat virili. Trans Alpes igitur apud nos gloriosus Rex Francorum Dagobertus regiæ potestatis monarchiam administrabat; Francorum Primoribus secundum Christianæ religionis cultum vitæ jura dabat. Nec deerat consilio regali vigoris Ecclesiastici procuratio, Pontificum videlicet sanctorum frequens sollicitudo : inter quos S. Authertus Cameracensis Sedis Episcopus pollebat, vir egregius, excellens super omnes, velut Lucifer stellas inter minores. Huic tanto collegio non deerat militaris frequentia, cultui quidem Christiano satis admodum subjecta : quam decorabat *c* Major-domus Princeps præcipuus, miles egregius, nomine Walbertus. Hunc venerabantur Palatini Proceres ut Principem, Principes ut Majorem, regia majestas ut fidelem. Erat quippe Christianæ religionis cultor, pauperum Christi largus amator, omnium mœrentium pius consolator : affluebat divitiis et honoribus, videlicet cui suppeditabat multimoda et pene inedicibilis hæreditas parentibus. His ita præpollens regali stemmate claram accipit uxorem, nomine Bertiliam.

a

b Florente apud Gallos religione Christiana,

c oritur S. Aldegundis illustribus parentibus

3 Tali namque connubio, Deo, ut credimus, benedicente, nascitur pusiola, Aldegundis nomine post sacri fontis baptisma. Quæ transscensis metis infantiæ dum contingeret annos pueritiæ, paullatim cœpit clarescere forinsecus, qualis futura foret interius. Decorabat pulchritudinem faciei, modesta gravitas animi, ut nec notari posset extollentia, nec culpari simplex et jocosa pueritia. Præter ceteram sobolem dulcius adamatur a parentibus, et a cunctis qui eam nosse vel videre poterant collaudatur. Traditur omnigenis magistrorum studiis imbuenda; veluti decebat Virginem generosis natalibus ortam. Et, ut quo semel est infusa recens servaret odorem testa diu, maternis moribus informatur, ne, quod sæpe contingit, studiis inflaretur. Nullam quippe mater præteribat scientiam, qua non vel per se, seu docentium studiis instrueret puerperam.

a pueritia gravis,

litteris imbuitur,

Multiplici forma, cum multiplici quoque norma
Grammata monstrantur; quæ clausa tegunt referantur.
Inde puellaris mens ut sit spiritualis,
Ne bona cuncta putet, sed noxia quæque refutet.

His aliisque studiis quam pluribus abundanter, ut decet regiam virginem, informata, post sui Redemptoris gradiens vestigia proficiebat sapientia et ætate apud Deum et homines.

4 Igitur dum docilis puella juveniles evasisset in annos, ad bivium Pythagoricæ perveniens litteræ, noluit egredi ad sinistram ut pasceret hœdos; sed innixa super dilectum suum, ponensque eum ut signaculum super cor suum, elegit in dextera partem optimam, quæ non auferetur ab ea. Fit per omnes aulicos nomen ejus celebre : hinc potens, hinc impotens, alternatim replicant sibi quisque de Virginis Aldegundis forma, pulchritudine, moribus, et honestate. Adeo quippe ornabat modestia mentis pulchritudinem corporis, ut de ea recte dicatur ; Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia Principis! Sed Virgo prudentissima

nobilis celebratur aulicorum sermonibus.

Cant. 7. 1.

Christo adhæret, ac virtutem colit.

prudentissima contemnens cum suo Principe mundum, totam se contulit ad Christum. Hunc esuriens sitiebat, et sitiens esuriebat. Erat moribus honesta, eloquio suavis, in pauperibus misericors, in lectione velox, in responsis prudens, mitis omnibus, inter nobiles humilis, junioribus æqualis, in parcitate cibi et potus ita assueta abstinentiæ, ut nulla sodalium sibi æquipararetur.

a *Habentur hæc in Anastasio Bibliothecario. Obiit* Honorius *an.* 638. 12 *Octob. successit* Severinus, *sed antequam ordinaretur multa passus ipse et Romanus Clerus ab Heraclii Præfectis : obiit anno sequenti* Severinus 2 *Aug.* b *Quo tempore* Severinus *sedit, imperabat* Heraclius, *qui an.* 641. 11 *Martii obiit, successit* Constantinus *filius, Catholicus, hunc* Martina *noverca veneno sustulit, et cum* Heracleona *filio imperavit* 6 *mensibus. His ejectis* Constans *Constantini filius hæreticus imperare cœpit sub finem ejusdem anni, regnante* Heracleona *Ecclesiæ præfuit* Joannes IV. c *Nondum alibi legimus Majorem-Domus regiæ fuisse* B. Walbertum

CAPUT II.

Spretum conjugium, secessus.

Matri nuptias suadenti,

Igitur cum parentes æstimarent tempus nubile jam instare Virgini; convocat mater filiam, verbisque prædulcibus hortatur, ne sibi abscondat nata quid corde gerat. Blanditur filiæ, assentire matri ut copuletur marito : sese paratam asserit persuadere patri, ut eo volente una cum amicis suis nuptiæ celebrentur, et conjungatur nobilissimo Regi Anglorum Eudoni, satis pulcherrimo juveni. His aliisque hujusmodi perceptis, Virgo Dei Aldegundis occasione accepta, divinoque quod magis credendum est afflata Spiritu, quod multo ante corde conceperat illico respondit :

indicat propositum servandæ virginitatis :

> Quid mihi corde geram, mea quæ sententia, dicam.
> Hic mihi sponsus erit, qui me, non prædia, quærit;
> Qui nil vult a te, qui gaudet virginitate,
> Qui superis regnat, cunctos ditione gubernat.
> Virgine matre satum mihi, mater, quære maritum;
> Non corruptorem, non culpæ commonitorem.

linteа, ad vestes faciendas a matre data, confert in sacros usus :

6 Hoc audiens mater ipsius venerabilis Bertilia, licet non posset animum Virginis a sui constantia removere, tamen præcepit, ut quasi futuri mariti mutatoria consueret, scire volens qualiter inde sese haberet. Sed Virgo Dei Aldegundis mente et corpore casta, divino amore accensa, chrismalia vestimenta, quibus infantes post baptisma vestirentur, consuit, et in scrinio recondidit. Quæ res non latuit matrem, sed nimis exasperata cum verbis gravibus verberum minas intentare cœpit. Quod cum susurrantibus inter se pedissequis percepisset Christi tirunculа, occasione nacta faciendi quod proposuerat, fuga labitur. Gloriosus Deus in Sanctis suis, mirabilis in majestate sua. Vere mirabilis, qui operatur magna in minimis. Sed quid de omnipotente præsumimus, ut eum in minimis operari dicamus? Num quid cœlum, terra, mare, minima? Numquid sol, luna, astra mundi minima? Primo homini condito subjecit Deus omnia : et qui prælatus fuerat a Deo toti creaturæ, factus est omnium minimus culpa inobedientiæ. Sed Dei sapientia reconformatur et præfertur Angelis, qui sua stultitia fuerat inclinatus dæmoniis. Itaque Deus operatur magna in minimis. Hieremias miratur, et clamat : O Israel, quam magna domus Dei et ingens locus possessionis ejus! Magnus est, et non habet consummationem, magnus et excelsus : magnus sapientia, excelsus fortitudine; sapientia, qua attingit a fine usque ad finem; fortitudine, qua disponit omnia fortiter et suaviter. Attingens ergo disponensque mentem Virginis, monuit ut fugeret, non verbera, sed verba matris. Corrumpunt bonos mores colloquia mala. O felicem fugam, per quam declaratur et Virginis meritum, et conditoris opus mirificum!

Baruch 3. 24. divino instinctu fugit

7 Fugiens Virgo sancta venit ad flumen, quod dicitur *b* Sambra, ripis patentibus horrificum, atque profundis gurgitibus mortiferum. Cujus elationes et fluctus non modo natantibus, verum navigantibus ita sunt mortiferi, ut cujusdam piscatoris, nostri quoque familiaris, filium noviter desponsata conjuge maritatum, sciamus nostro tempore submersum. Ad hujus fluminis ripas perveniens, non timuit intrare fluctus aquaticos, quæ in suo corpore superaverat fide turbines Babylonicos. Signo sanctæ Crucis undique munita graditur super undas nihil verita. Videres Angelicos spiritus dextra lævaque sustentantes Virginem; ut nec extremas vestimentorum fimbrias inundans attingeret flumen. Neque Catholicæ religioni videatur incredibile, quod Angelos dicimus obsecundasse Virgini; cum scriptum sit dicente Apostolo: Angeli sunt administratorii spiritus in ministerium missi, propter eos qui hæreditatem capiunt æternæ salutis. Et in Apocalypsi Discipulo se volenti adorare, Angelus contradicit : Vide ne feceris, conservus enim tuus sum. Talibus nautis et navibus Virgo Christi Sambræ flumen transvecta, tandem pervenit in siccum lætabunda. Inde perveniens ad locum quemdam nemorosum, quem pater ejus ac mater jure hæreditario contra S. Gertrudem neptem suam sorte diviserant, subsistit : ibique eradicatis vepribus parvam ecclesiolam in honore S. Petri Apostolorum Principis construxit.

Auctore anonymo. Ex mss.

super aquas incedit, ministerio Angelorum :

Heb. 1. 14.

Apoc. 22. 9. ecclesiolam in nemore ædificat :

8 Fama rei factæ percellit proxima quæque.

> Bertiliæ natam per cuncta sonant eremitam.
> Audiit ipse pater, sensit Bertilia mater
> Esse fuga lapsam sobolem, Dominumque secutam.
> Sed pater ipse quidem sic crediderat fore pridem,
> Dum prospectaret præsaga mente puellam,
> Castos sermones, oculos, vestigia, mores;
> Et pertractabat, quod nunc erat, esse futuram.

invisitur a matre.

At mater Bertilia nulla poterat consolatione relevari: sed protinus ut ad aures ejus venit nuntius, rumore sinistro corpore diriguit : pia vox in faucibus hæsit. Ut vero sese recepit et reddita vox est, it cœlo clamor, et femineus ululatus. Plorat mater filiam, pedissequæ dominam, parentes propinquam. Tamen prospiciens de excelso sancto suo Dominus, qui respicit terram et facit eam tremere, concussit mentem Bertiliæ. Assumptis comitibus vadit visere filiam, ut quod ei collatura fuerat ad perditionis noxam conferret ad immortalitatis gloriam.

> Scribitur epilogus : famuli, famulæ titulantur;
> Plus fuerant mille. Traduntur prædia, silvæ.
> Filia fit mater : sed quæ fuerat modo mater,
> Mox e diverso fit filia jure beato.

Salve festa dies et celeberrima, qua filiam Aldegundem revidit mater Bertilia.

a *Hujus in historiis Anglicanis nulla mentio. Fuit fortassis regii generis adolescens, sive Anglus, sive Britannus, seu Scotus, qui militarit in Gallia.* b *Sabis est, memoratus quoque Cæsari, profundus quidem amnis, sed neutiquam æquiparandus aliis Belgii fluminibus, Rheno, Mosæ, Scaldi, et aliis.*

CAPUT III.

Cœnobium Malbodii institutum.

a S. Waldetrude relictum nuptiis,

Erat itaque eidem Virgini Christi Aldegundi germana, nomine Waldetrudis : quæ fuerat conjuncta viro illustri Madelgario, cognomento Vincentio, qui divini amoris æstu succensus una cum conjuge postponens secularia, secutus est Christum. B. Vincentius expetens monasterium, quod dicitur Altus-mons, religiosam fertur inibi duxisse vitam. At conjunx eodem spiritu fervens, sacrum velamen de manu S. Autberti Cameracensis, seu Autrebatensis Ecclesiæ Pontificis suscipiens, in monasterio sese dedit, quod ædificaverat in loco qui vocatur Castri-locus : qui ideo ita vocitatur, quia ibi quondam Romanus exercitus castra locaverat. Postquam igitur B. Waldetrudis se contemplativæ vitæ commisit, mandat per litteras Bertiliæ matri, obsecrans ut sibi destinaretur soror Aldegundis; consolatum iri, et quantocyus rediret. Quod audiens actutum præbuit assensum, dirigens filiam ad consolandam sororem. Nulli dubium quin operante Spiritu sancto id actum sit, ut quibus

Auctore anonymo ex mss.

quibus inerat una mens placendi Deo, esset et communis devotio. Scriptum quippe est : ferrum ferro acuitur, et homo exacuit faciem amici sui. Ita ambæ sorores, virtutum splendentes lampade, ducatum præbebant cunctis se contuentibus, ut ad æternam lucem Dominum nostrum Jesum Christum una cum eis pervenire mererentur. Nam et ejusdem B. Waldetrudis votum erat, ut germana ejus Virgo Christi Aldegundis sacrum susciperet velamen, curam habitura Sororum secum conversantium.

Prov. 27, 17 evocat ea

cœnobium Malbodiense ædificat

10 Quod intelligens Virgo Dei mente pertractat, quoniam qui plus laborat, plus mercedis accipiet; et cui plus committitur, plus ab eo exigitur; a Deo sibi præelectum repetit locum. Ubi deinceps ut in cultu divino ampliaret exercitum, in honore sanctæ Dei genitricis et perpetuæ Virginis Mariæ, omniumque sanctorum Apostolorum satis venerabile monasterium construxit, seseque ibidem Deo famulaturam in perpetuum destinavit. Quod quoniam sua auctoritate compleri non poterat, Præsulem Sedis Cameracensis expetiit, Sanctum videlicet Authertum : cui tam pie, quam devote suum propositum studuit intimare. Qui beatus Pontifex tunc temporis in prælibato Montis Alti monasterio degens, *b* S. Ansberti Rothomagensis Archiepiscopi, qui ibidem jussu Pipini Francorum Principis relegatus in exilio erat, carceres et vincula misericorditer fovebat, sciens scriptum : Si compatimur, et conregnabimus. Audiens sanctus Pontifex Virginis propositum, gaudio repletur inedicibili, quoniam de sui sudore laboris jam congregabat manipulos retributionis. Ingreditur semen verbi Dei sapienter in bonam terram spargere, quæ procubdubio fructum centesimum suo referat in tempore. Ita Virgo venerabilis a beato Pontifice ne seculi phantasmatibus illuderetur præmonita, sacrum velamen in ipso Altimontis monasterio suscepit, sed in Melbodiensi divino sese cultui contradidit.

2 Tim. 2, 12 Sanctimonialis a S. Autberto ordinatur.

columba velum benedictum capiti ejus imponente

11 Nec prætereundum silentio, quam placens et acceptabilis Deo fuerit sanctæ Virginis devotio, vel quid in ejus sacratione pietas misericordis Dei voluerit declarare. Sicut enim in gestis et dictis veterum reperitur, dum sanctum velamen a Pontifice benediceretur, columba cælitus volans constitit in aere; dehinc paullatim se submittens, levavit a terra pedibus et ore. Ne vero dubium fieret de miraculo, cunctis videntibus, capitis sanctæ Virginis imposuit, sicque recessit. O Virginem gloriosam, cunctis sapientibus prædicandam, cunctis Deum timentibus venerandam. Transit fluminis alveum sine navigio, suscipit sanctæ religionis habitum ministrante Spiritu sancto. Quæ dum conversaretur in laribus paternis, quadam nocte audit sibi per visionem promitti inæstimabiles divitias. At Virgo Christi primo æstimat sibi terrena polliceri, sed mox in spiritu cognoscit cælestia sibi deberi. Percepta igitur a Pontifice, sibi quam quæsiverat, benedictione, gaudens ad pristinum ingreditur locum, operi quod inceperat positura finem. Ædificato monasterio claustrisque monasticæ religioni convenientibus decenter ordinatis, ex consilio viri Dei plura donaria ad subsidia inibi famulantium contulit.

Monasterium Malbodiense ab Episcopis dedicatur.

12 Quibus beatæ Virginis studiis congaudens sanctus Pontifex, monasterium in honore sanctæ Dei genitricis et perpetuæ Virginis Mariæ sanctorumque Apostolorum dedicavit, adhibitis secum sanctis Confessoribus Christi et Episcopis Amando, *c* Audoeno Rothomagense, necnon *d* Ursmaro, *e* Ermino, Humberto, *f* Ethone, *g* Eloquio; his omnibus, aliisque quam pluribus, sibi associatis, et sancti ministerii munus explentibus, vir sanctus locum illum cum suis appendiciis Catholica auctoritate et Apostolica firmavit. Cujus auctoritatis et firmitatis præceptum ne lectori fastidium generet præterimus. Sed quoniam Malbodiense monasterium descripsimus; qualiter insignitum sit sanctæ memoriæ *h* Ableberti Cameracensis Episcopi corpore, sicut in gestis Pontificum reperitur, dicamus. Scriptum quippe est ita : Post Bertoaldum successit B. Ablebertus : qui ita in catalogo Episcoporum nominatus, ab incolis et vicinis Emebertus. Hic superveniente die suæ vocationis, in villa quam loci habitatores Ham dicunt, defunctus migravit a mundo : illucque sepultus est. Deinde ad Martinas deportatus, postea vero ad Malbodium translatus, ibique nunc quiescens beatæ resurrectionis expectat diem. Si quis autem nosse desiderat hujus sancti viri vitam, genus, et patriam, recurrat ad eum de quo hæc sumpsimus librum; nos vero ad propositum redeamus.

a *Hæc ante fugam Aldegondis e domo paterna videntur accidisse, et hic præpostero ordine relata.* b *Corrigendus hic parachronismus. Cum mortua est* S. Aldegondis, *Episcopus Rotomagi erat* S. Audoenus; *cui* S. Ansbertus *successit, a Sede deinde sua a Pipino Crasso Majore-Domus, non Rege sed Regibus ipsis imperante, dejectus, in Alto-monte exulavit, ut ad ejus vitam 9 Febru. dicemus.* c *Qui Potuisset* S. Audoenus *adesse, si jam ante ejus successor in Alto-monte exul fuisset?* d *Vitam* S. Ursmari *dabimus 18 Aprilis, in qua dicitur neptem suam parvulam commendasse* S. Aldegundi; *et alia de Malbodiensi cœnobio narratur.*

e *Haud satis credibile est adfuisse hic* S. Erminum, *etiam puerum, qui minimum 77 post annis, anno nimirum 737 obiit, ut ad ejus vitam a coævo scriptam dicemus 25 Aprilis.* f *Vitam* S. Ettonis *dabimus 10 Jul.* g S. Eloquii 3 *Decembr.* h *De* S. Ableberto, *sive* Emeberto, *egimus supra 15 Janu. ubi et hunc Baldrici Episcopi locum ex lib. 1, Chronic. cap. 16, retulimus, et quid* Martinæ *sint exposuimus.*

CAPUT IV.

Miracula, visiones, ægritudo.

Dicato denique et consecrato sancto loco, singuli redierunt ad sua; beata Virgo remansit in propria. Et vere in propria ibi cum Propheta deplorabat! Hæc requies mea in seculum seculi : hic habitabo, quoniam elegi eam. Ut vero sanctæ Trinitatis se venerari monstraret, trina persona indivisibilem substantiam, tertiam quoque adjecit construere parochialem ecclesiam quam in honore et commemoratione S. *a* Quintini Martyris consecrari fecit, *b* vigesimo anno Regis Francorum Dagoberti. Nanciscens igitur undecumque sanctitatis sibi assumere normam, necnon religiosæ habitationis formam, invisebat servorum Dei habitacula circumquaque posita. Adit itaque egregium virum Humbertum, qui in sua commanebat vicinia, quoniam rumor sanctitatis ejus ad ipsam usque pervenerat. Quadam denique die ad eumdem virum Dei profecta, videntes se invicem et mutua salutatione honorantes, requieverunt paruniper. Post multa denique vitæ salutaris colloquia, Christi Virgo dixit B. Humberto : Vellem, pater sanctissime, locum istum lustrare, qualiterve conveniat religioni videre. Cumque circumeuntes explorarent locum, ait sanctissima Virgo : Pereo siti, Pater sanctissime. At ille ait : Sustine modicum : hac in parte decurrit fluvius, qua modo perventuri sumus. Nequaquam, mi Domine, quoniam fatigata sum itineris longitudine, quapropter nimis exæstuo sitis gravedine. Cumque circumspectantes nullum viderent adesse solatium, Dei, qui semper præsto est sperantibus in se, requirunt subsidium. Videres Petrum cum Paulo, licet differentia fuerit sexus, alterum caput terræ defigere, alterum oculos ad cœlum levare. Sacerdos sanctus caput terræ deflexit, Virgo venerabilis manus virgineas, oculos columbinos, mentem sine disceptatione, ad cœlum levavit; manus largas eleemosynis, mentem devotam sanctis meritis. Completa oratione vident ab imo terræ venam fontis scaturire, qua non solum sitim refocillaret Virgo, sed quæ circummanenti sufficeret populo. Hac igitur interim magnificata sublimitate, percepta benedictione Sacerdotis, regreditur ad monasterium, fugiens tantæ virtutis *c* indiculum.

Psal. 131, 14

a

b

Invisit S. Humbertum Marcoliensem

cum eo fontem precibus elicit

c

multas ad se confluentes

14 Interea dum B. Aldegundis tota anima, tota mente, totis viribus desideraret gaudia patriæ cœlestis, ibique degens læta sibi cantaret, Introduxit me Rex

Rex in cubiculum suum; nobiles et potentes, virgines et viduæ confluebant undecumque, desiderantes ejus magisterium. Itaque percipientes ab ea præcepta salutis, gaudentes succinebant : Exultabimus et lætabimur in te, memores uberum tuorum : recti diligunt te. Habebatur illic magisterium vitæ, disciplina justitiæ, institutio veritatis, professio castitatis. Erat pia contentio præoccupantium sese obsequio veræ humilitatis, necnon offerentium se ipsas Deo hostiam vivam, sanctam benedictionem in odorem suavitatis. Instituebantur pusiolæ disciplinabiliter temere dominas, juvenes revereri magistras, seniores juniores diligere, altera alterius onera portare. Materfamilias, *unde insti-tuat* Sancta, scilicet Aldegundis, læta super hic dicebat : Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni. Ibi redolebat flos uvæ, quia magna erat virtus prædicantium, quæ debriabat mentes audientium. Ibi vernabat flos rosæ quia mira erat fragantia, quæ rutilabat ex sanctarum lacrymarum, vigiliarum, jejuniorum passione. Ibi flos violæ, quia magna erat virtus humilium, qua ex desiderio loca ultima tenentes se per humilitatem a terra in altum non sublevabant; sed pronis menti- *Psal. 118, 25* bus et corporibus cum Propheta dicebant : Adhæsit pavimento anima mea Domine : vivifica me secundum verbum tuum. Ibi splendebat flos olivæ, quia suave erat opus misericordiæ, quod more olei fovebat, et lucebat rei necessariæ. Ibi quippe candebat flos lilii, quia candida erat vita carnis de incorruptione virginitatis. Sed quia easdem virtutes de se habere non poterant, adjungebat, Cui benedixit Dominus. Et convertens cor suum ad Deum cantabat : Descendat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum.

videt S. Amandum euntem in cælum

15 Illo in tempore B. Amandus multis fulgens virtutibus, plurimas nationes verbo prædicationis et vitæ meritis ad Christianitatis perduxerat titulum, multasque monachorum, Canonicorum, puellarumque congregationes ad summos produxerat honores. Cumque beato labori Deus finem vellet imponere, ostensum est beatæ Virgini Aldegundi, quia B. Amandus transiret ad Dominum, et multitudo populi, quæ per eum crediderat, sequeretur illum. Hanc igitur visionis formam misericordis Dei pietas, idcirco suæ sanctæ Virgini voluit demonstrare; ut cognosceret quia pretiosa est in conspectu Domini mors Sanctorum ejus, ac per hoc magis ac magis inhiaret cœlestibus.

16 Igitur ne mens sacratæ Virginis qualibet aura favoris humani ventilaretur, sollicita tractabat apud *1 Cor. 9, 27* se illud Apostolicum : Castigo corpus meum et in servitutem redigo : ne forte cum aliis prædicavero, ipsa reprehensibilis inveniar. Cumque legeret sanctam Virginem *d* Petronillam, Petri Apostoli filiam, clinicam factam, ne a Flacco Urbis Comite propter nimiam carnis speciositatem duceretur in uxorem; cœpit et ipsa desiderare corporis infirmitatem. Corroborabat animum Virginis Apostoli sententia, di- *2. Cor. 12, 10.* centis : Quando autem infirmor tunc fortior sum et *petit a Deo morbis exerceri :* potens, et, Ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus sathanæ *Ibid. v. 7* qui me colaphizet. His atque aliis sanctæ Scripturæ testimoniis, ut diximus, roborata, tribulari desiderabat in corpore, ut glorificaretur in anima : et quæ sanctarum Virginum multiformes legerat passiones, multiplicesque triumphos; quoniam gentilis lictor deerat, a suo Creatore tormenta petebat, et certabant Virginis oratio et Creatoris miseratio, pensantis puellæ viscera et humanæ fragilitatis discrimina. *incredibili cancro laborat* Vicit Virgo, cum ex patientia S. Job diceret : Oratio mea munda est : est ideo peto : Detur locus voci meæ in cœlum. Et quia humiliter petiit, misericorditer impetravit, quod patientissime supportavit. Accepit ergo cancri vulnus in mamilla corporis : cujus animæ ubera sicut duo hinnuli capreæ gemelli qui pascuntur in liliis. Cœpit gravissimis premi doloribus, quæ plurimis recuperabat sanitatem suis sanctis orationibus. *AUCTORE ANONYMO, EX MSS.* Cumque a circonstantibus nimio dolori compatientibus tanti vulneris caussa requireretur, dicebat: Nolite me considerare quia fusca sim, quia decoloravit me sol. Sed hæc apud exteros : ad Deum vero et intra se suis illis familiarissimis singultibus et lacrymis replicabat sæpius : Proba me Domine, et tanta me : ure renes meos et cor meum : quoniam misericordia tua ante oculos meos est, et complacui in veritate tua. Sic perseverabat Christi Virgo in humilitate et patientia, petens fieri vulnus incurabile quod susceperat amantissime.

17 Ne ergo tam inremedicabilis et incurabilis dolor, ab his qui de corde in corde loquuntur vanitatem, *moribundum infantem sanat,* imputaretur meritis et impotentiæ, Christus hoc modo voluit declarare. Quodam die obtulerunt ei parvulum, cujus vita desperabatur a suis : jussitque B. Aldegundis, ut projiceretur ante cornu altaris. Quod ut factum est, actutum redditus est incolumis. Cumque renuntiaretur Virgini Christi de subita sanitate infantis, gratias egit Christo Domino qui facit mirabilia in cœlo et in terra per infinita secula seculorum, Amen.

18 Hactenus nostra, non ut decuit sed ut potuit, balbutivit oratio, et de sanctæ Virginis ortu, institutis, et actibus, quamvis inepte, quam veraciter, quam convenienter recitavit. Ea quæ sequuntur, sicut in antiquo gestorum ipsius codice reperta sunt, ponimus, ne sanctam historiam potius decurtasse, quam ordinasse judicemur. Cum igitur adhuc esset in domo parentum suorum annis membrisque tenella, sed moribus matura; quidquid sui juris erat, pauperibus misericorditer erogabat, *etc. Cetera ad verbum cum priori Vita nu.* 14 *et seqq. consentiunt.*

a *Colitur etiamnum* S. Quintinus *Malbodii festo semiduplici* 31 *Octob.* b *Id verum esse non potest si prius ædificatæ ecclesiæ et monasterii dedicationi adfuit* S. Audoenus Episcopus, *qui non nisi tertio anno a Dagoberti morte Episcopus est factus. De annis regni Dagoberti superius dictum.* c *Forte* judicium *scripserat auctor* d *Colitur* S. Petronilla 31 *Maii.*

DE S. ALDEGUNDIS TRANSLATIONIBUS.

Tres S. Aldegondis *reliquiarum translationes reperimus; prima a S. Aldetrude procurata, altera anno* 1161, *a Fressende Abbatissa, tertia anno* 1439. *Priorem arbitramur XIII Novembris contigisse; quo die Usuardi exemplaria MSS. duo, quæ in monasterio S. Germani Parisiis, ubi monachus fuit Usuardus, asservantur, alterum a* 400 *aut circiter annis exaratum, alterum multo antiquius; itemque MS. Ecclesiæ Bruxellensis, vetus MS. Domus professæ Societatis Jesu Antverpiæ, Bedæ insignitum nomine, Brugense quoque, Ultrajectense S. Mariæ a* 500 *fere annis, ut conjicere licet, conscriptum, et alia, ita habent :* Malbodio monasterio S. Aldegondis Virginis. *Idem habent, sed loco non adscripto, Carthusiani Colonienses in addit. ad Usuardum, vetus MS. monasterii S. Maximini Treviris, S. Richarii Centulense, S. Lamberti Leodii. Si quis existimet hoc die potius decessisse sanctam Virginem, 30 Januarii translatam, haud sane repugnabimus; si tabulas, aut testimonium fide digni scriptoris, monumentumve aliud protulerit. Translationem eo die inscripsit Martyrologio Gallicano Saussaius; 30 Januarii, ut alii plures, natalem : atque ita quidem nunc peragitur Malbodii, ut ex Officiis propriis ejus Ecclesiæ patet. Verum non illa hoc tempore antiquissima translatio celebratur eo die, sed ea quæ a* 200 *annis, alio tamen die est facta, jussuque annue recoli, ut mox dicemus. MS. Florarium hoc die habet* S. Aldegondem filiam S. Basini *Regis et Martyris, hujus nostræ æqualem, sed quæ* 20 *Junii Trunchinii juxta Gandavum colitur.* *Tres S. Aldegundis translationes.*

2 *Prima illa S.* Aldegundis *translatio sub finem septimi seculi contigit. Ita refertur in priore vita :* Sepulta est ergo amantissima Christi Virgo, sponsa Domini, habitaculum Spiritus sancti, in villa sua quondam *prima.*

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

ditionis, ubi animam reddidit Creatori suo, vocabulo Curtis-Solra ubi uterque suus parens, tumulati esse dicuntur. Post hæc a Rege inclyto Sigeberto, atque beatissima Virgine Aldetrude Abbatissa translatum est corpus ejus in municipium Malbodium. *Vitiose additum hic* Sigeberti *Regis nomen, ut supra monuimus: nam cum is anno Christi 654 obierit, viginti fere annis prius ipsa Aldegonde, non potuit sane translationi illius interesse. An vir alius illustris adfuerit, Sigebertus nomine, quem posteriores non satis exacte habita ratione temporis, Regem fuisse scripserint; an potius interfuerit vel Francorum Rex Theodoricus, aut aliquis filiorum ejus, vel Pipinus Herstallus Major-Domus, qui quandoque Rex dictus reperitur quia Regibus imperabat; haud possumus certo statuere. Erat Aldetrudis a* S. Aldegonde *ut ante scriptum, ad pietatem erudita, sororis ejus* Waldetrudis *filia quæ omnino videtur, ut suo loco dicemus, ante annum* 700 *decessisse, cum ei Madelberta soror suffecta sit, quæ ab eadem Aldegunde erat religiosis moribus instituta.*

non præsente Sigeberto Rege facta:

secunda 6 Jun. 1161.

3 *Altera translatio, aut potius reliquiarum in aliam capsam repositio, contigit anno Christi* 1161, *indict.* 9, 6 *Junii, quo die Molanus in addit. ad Usuardum atque ex eo Wion*: Malbodii, ostensio corporis B. Aldegundis Virginis. *Est ea celebritas duplex secundæ classis, ut ex officiis propriis Malbodiensis Ecclesiæ patet. De ea Saussaius eo die*: Malbodii in Hannonia ostensio corporis S. Aldegundis Virginis et Abbatissæ, S. Gudulæ sororis: quæ sacræ depositionis jure celebris est penultima Januarii. *Memoria lapsus est vir eruditissimus; non soror S. Gudilæ fuit, sed cognata, ut ex hujus vita patet 8 Janu. ubi Hubertus cap.* 1, *num.* 3, *ita scribit.* Efferebatur quoque SS. Aldegundis ac Waldetrudis cognatione, quarum prior, Deo dicata sua virginitate, se sub regulari cohibuit districtione, atque in eodem cælibatu curriculum peragens vitæ, nunc immaculati sponsi comitur diademate. *Descripsit illam ostensionem, sive Translationem Adrianus S. Gaugerici Cameraci Decanus, Malbodiensis Ecclesiæ Præpositus et Cancellarius*, quam ego vidi, *inquit num.* 1 *et num.* 3, cujus *odoris* suavitate sumus omnes astantes mirabiliter refecti, ita ut innueretur nobis, Ecce odor filiæ meæ.... Ergo admirantes contulimus omnes: Quæ est ista *etc.*

descripta ab Adriano

tertia 26 Maii 1439,

4 *Tertia translatio facta est anno* 1439, *Indict.* 2, *feria* 3, *Pentecostes*, 26 *Maii; statutumque est* hujusmodi translationis solemnia celebrari in memoriale perenne feria tertia in festis Pentecostes, quocumque tempore evenerit, *ut infra dicitur: licet nunc* 13 *Novembris officio duplici secundæ classis Malbodii celebretur, nulla facta primæ Translationis memoria. Descripsit eam quoque translationem qui interfuit, ut ipse testatur num.* 11. Qui vidit et omnibus interfuit, scripsit hæc, perhibens de his testimonium.

ab interfuit teste descripta

alia 18 Oct.

5 *Præter has translationes*, 18 *Octobris, quo S. Lucas Evangelista officio duplici secundæ classis colitur, fit commemoratio* S. Aldegundis, *de qua in Lectione IX ista habentur*: Fit autem hæc B. Aldegundis commemoratio ob elevationem aliquam vel translationem, quæ hodierna die facta creditur. *An fortassis eo tempore, quo Nortmanni Galliæ Belgicæ Provincias infestabant, alio asportatum est sanctæ Virginis corpus, ac deinde relatum eo die? Eodem spectare videri potest, quod in MS. Martyrologio monasterii S. Maximini X Junii habetur*: Eodem die remotio Aldegundæ Virginis.

et 10 Jun.

HISTORIA II TRANSLATIONIS

Auctore Adriano Præposito Malbodien.

ANONYMI XI JUNII. *Auctor a se spectata narrat.*

Omnibus tam futuris quam præsentibus in Christo fidelibus in perpetuum. Certum est quod res gestæ præsentium a memoria hominum dilabantur per successionem temporum. Igitur necessarium et honestum duxi scribere, et per scriptum universæ posteritati memorialiter commendare, gloriosam ostensionem sacri corporis sanctæ Virginis Aldegundis, quam ego vidi, etsi minus digne, tamen devote et humiliter, et ordinem rei gestæ diligenter denotavi, semper adstans operi sancto præsentialiter.

Multis viris illustribus præsentibus

2 In nomine Domini VIII Idus Junii dies hujus sanctæ celebritatis est constituta, longeque lateque divulgata. Advenit *a* Nicolaus Cameracensis Episcopus vir nobilis, et cum eo Archidiaconi, et quam plurimi S. Mariæ, et S. Gaugerici Canonici, viri honesti: advenit et *b* Balduinus Comes Montensis reverendus, et *c* Alis uxor ejus, mulier nobilissima et devota; et cum eis Nobiles et potentes. Advenerunt et Abbates multi, viri religiosi, confluxit et populus innumerabilis: allata sunt et corpora *d* Sanctorum, S. Gisleni et S. Waldetrudis, cum magno comitatu virorum ac mulierum. Insuper et Magister *e* Galterus Laudunensis Episcopus venerabilis, vir religiosus et prudentissimus, advenit gratia dilectionis Ecclesiæ nostræ ductus, et a Domino Episcopo Cameracensi socialiter vocatus. Sic sanctæ Virginis Aldegundis curia solemnis est induta decore plenitudinis et gloria ineffabili.

celebrata Missa,

3 Mane facto intraverunt ecclesiam supradicti venerandi Episcopi, Abbates religiosi, chorus Canonicorum, Conventus Dominarum ibidem famulantium, Comes et Comitissa, et cum eis qui fuerunt honestiores et sanioris consilii de curia, omnibus aliis exclusis, januis clausis, seris firmatis. Celebravit Missam Cameracensis Episcopus, intromissis astantibus, et devote supplicantibus. Post hæc Episcopus Cameracensis et Laudunensis et Abbates officiosissime parati ante mensam Domini prostrati sunt, et alterutrum confitentes, psalmos pœnitentiales Domino decantaverunt, et sanctam Sanctorum Litaniam devote compleverunt. His ita gestis diu et devotissime orantibus incedentes ad vetus feretrum accesserunt, et cum tremore nimio et reverentia *f* dessillari jusserunt. Quo facto sanctum vasculum, in quo corpus sanctæ Virginis quiescebat, invenerunt. Quo aperto, statim exit odor suavissimus, cujus suavitate sumus omnes astantes mirabiliter refecti, ita ut innueretur nobis, Ecce odor filiæ meæ, in qua mihi bene complacui; odor, inquam, sicut odor agri pleni cui Dominus benedixit. Ergo admirantes contulimus omnes: Quæ est ista quæ ascendit sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ et thuris et universi pulveris pigmentarii?

religiose aperta capsa

odor suavis exspirat

4 Accessit propius Cameracensis Episcopus, manu tractans, et unum de pedibus corio imputrescibili et ungulis sicut viventes incorruptibiliter vestitum, a corpore segregavit, et sustulit, et omnibus astantibus ostendit, et facta benedictione omnibus se humiliter inclinantibus, in loco a quo sustulerat reposuit reverenter. Similiter et caput sanctum ex maxima parte cute incorruptibili coopertum, et capillulis quibusdam adhuc vestitum, sustulit et ostendit inclinantibus se flebiliter; et post corpori sancto rejunxit.

pes Sanctæ non putrefactus ostensus populo

item caput

5 Hac sancta visione omnes astantes jocundati, et nimio desiderio accensi, accesserunt ut viderent propius, et oppresserunt Episcopos et Abbates vehementius et irreverentius. Quod impatienter ferentes Episcopi, consuluerunt vasculum sanctum cum sacro corpore in sacrarium interius deferri, ut possent ministrare expeditius et secretius. Quo facto, ostio cum paucis intromissis clauso, sanctum vasculum deposuerunt, et sic unus ad caput, alius ad pedem humiliter accubitando se inclinaverunt, et tegulam vasculi de parte unius lateris disjungentes dejecerunt, et subtili lineo panno subjecto, et subtracto alio panno serico pretioso, corpus sanctum tenaciter obligatum cum linteaminibus, quibus erat involutum, extraxerunt, et super apparatos suscipientes involverunt, cum lacrymis orantes: Quam pulchra

in sacrario insuper corpus panno serico

et

et quam suavis Virgo Aldegundis, sponsa Christi, intercede pro nobis, et pro omnibus aliis supplicantibus tibi. Et quia Episcopi minus erant docti in opere consuendi, vocata est Alis Comitissa reverenda, et Fressendis ejusdem Ecclesiæ Abbatissa honestissima, et Abbatissa de *g* Gyllenghien, quæ ad diem festum venerat, mulier devota : quæ accesserunt, et rejectis palliis, et manibus expeditis, circa corpus sanctum pie et lacrymabiliter ministraverunt cum Episcopis. Et videres fideles mulieres opus agentes, tamquam Martham et Mariam Domino ministrantes cum Apostolis.

Ardore agente, Comitissis videndum et osculandum proponitur

6 Inter agendum ad mentem rediit, quod sæpe audieram a sanctis Virginibus sanctæ Virgini famulantibus in retroacto tempore, cum de hoc negotio tractaretur, ita consequentibus : O si me inveniat illa solemnitas! o quanta cunctis erit tunc hanc visuris jocunditas! o putas videbo! In hoc ostenditur quanto fuerunt accensæ videndi desiderio. Quod recolens, ad Episcopum flexo genu accessi, cujus benignitatem captando, dixi : Pater reverende, vir nobilissime, tu scis quia nobilitas oritur de fonte pietatis, cujus gratia propitiare nobilibus ancillis sanctæ Virginis, ut videant corpus specialius, cui die ac nocte serviunt, et quam præ aliis diligunt ardentius. Quo concesso, ostio aperto omnes me suffragante intraverunt, et sanctum corpus humiliter venerantes cum effusione sanguinis cordis, id est, cum lacrymis, deosculatæ sunt : et exeuntes dicebant ad invicem : Virgo sancta, decus virgineum, decorans cœlos cœlorum, speciosa ad videndum, gloriosa inter choros Sanctorum, quid retribuemus tibi? quas sancta visione tua munerasti? Quæsumus propitiare nobis ancillis tuis ut digne serviamus tibi.

In nova theca reponitur,

7 His expletis, Episcopi sanctum corpus in vasculo novo aromatibus condito posuerunt, et extra ecclesiam ad stationem publicam cum summa veneratione detulerunt, ibique facto sermone ad populum, et facta venia peccaminum, et data absolutione pœnitentibus per gratiam Episcoporum, Dominus Cameracensis caput sanctum sanctæ Virginis iterum denudavit, et omni populo spectanti denudatum ostendit, et facta benedictione in loco suo cum corpore reposuit. Post hæc, totum sanctum corpus serico panno opertum super opertorium vasculi positum, Episcopi et Abbates religiosi circumstantes simul sustulerunt, et circumquaque deductum omnibus astantibus diligentissime ostenderunt. Tunc omnis populus quasi vir unus una Deum laudantes, una devotione pectora percutientes et capita inclinantes, devotissime venerati sunt. In illa hora quanta fuerit aeris serenitas, quanta omnium gaudia, quanta pietas, quam miserabilia virorum ac mulierum suspiria, quantæ effusiones lacrymarum, solius Dei est cognoscere, et nostræ possibilitati vel indignitati non est præsumendum exponere. Denique corpus sacratissimum cervino corio involutum, et firmiter consutum, in vasculo repositum tamquam sepelientes, cum oratione tegula coopertoria superposita clauserunt : et post vasculum tanta dignitate munitum in feretro novo, auro et argento, sicut patet omnibus, pretiosissime et artificialiter composito, depositum indissolubiliter sigillari jusserunt.

pan[no] involutum

8 His tam venerabiliter peractis ad sanctum feretrum omnes accesserunt, et multis muneribus et oblationibus sanctam Virginem cum devotione honoraverunt : et ad propria revertentes laudabant Deum, qui gloriosus est in Sanctis suis et mirabilis, qui sanctam Virginem mirabiliter conservatam, et honoratam in terris mirabilibus glorificavit in cœlis. Nec prætereundum est cum silentio, quod cum celebrata sit hæc ostensio ante januas templi in loco, sicut videtur, nimis arcto, (res miranda!) astiterunt tamen simul ibi fere XL millia virorum ac mulierum, sicut a pluribus qui viderunt est contestatum; et omnes sancta visione sunt lætati, et nulli de gravamine oppressionis sunt conquesti. Credimus autem quod locus tam astrictus tot millibus minime sufficeisset, nisi largitas omnipotentis Dei pro merito et gratia sanctæ Virginis sic ordinasset. Ipsi gloria, decus, et imperium viventi in secula seculorum, Amen.

9 Actum Malbodio, anno Incarnati Verbi MCLXI, Indictione IX, Epacta XXII, concurrente VI, anno decennovalis cycli III, regnante Frederico Imperatore Romanorum Augusto, altercantibus de Sede Apostolica *h* Rolando et Octaviano, Remis præsidenti *i* Sampsone venerando Metropolitano, præsulatus Nicolai Episcopi Cameracensis anno XXV monarchiam Haynonii gubernante Balduino Comite reverendo, *k* Iolendis nobilissimæ filio, Alis Comitissa Namurcensis Comitis nobilissimi filia. Ego A. S. Gaugerici Decanus, Malbodiensis Ecclesiæ Præpositus et Cancellarius scripsi et recensui. An. 1161

a *Nicolaus claret Episc. Cameracensis obiisse traditur apud Claud. Robertum an.* 1167, *sexto nimirum post hanc translationem.*
b *Hic est* Balduinus III *cognomento* Ædificator, *Hannoniæ Comes qui anno* 1171 *obiit, Montibus in S. Waldetrudis æde sepultus.* c *Hæc alibi* Alida *dicitur, et* Aleidis, *et de matris nomine* Ermensindis; Godefridi *Comitis Namurcensis filia.* d *Hic olim mos fuit ut ad Sanctorum translationes, publica pacta, pacificationes etc. ex variis locis Divorum pignora adferrentur.* e *Hic Cl. Roberto dicitur* Galtherus de Mauritania, *consecratus Romæ an.* 1155 *mortuus an.* 1173. f Siller *et* dessiller *voces sunt Gallicæ, quæ* consuere, *sive* penitus claudere; *et* dissuere, *sive* dissolvere *et aperire significant. Hinc* desillari *Auctor deflexit.*
g Gillenghienum *monasterium est Virginum ord. S. Benedicti in Hannonia, conditum sub an.* 1126, *ab Ida de Cerevia nobili femina, et Ida matre Nicolai Episcopi Cameracensis, ut scribit Gazæus in hist. Eccles. Belgica.* h Rolandus *Cardinalis post mortem* Adriani IV, *initio Septembris, anno* 1159, *Pontifex electus, dictusque* Alexander III. *A duobus solum Cardinalibus electus est Antipapa* Octavianus, Victor *nuncupatus: huic Fredericus Imperator adhæsit. Videtur hic scriptor ignorasse, utrius legitima esset electio, cum hæc scripsit.* i *Hunc Cl. Robertum corrigas, qui* 11 *Augusti* 1160, *mortuum scribit hunc* Sampsonem de Prains *Archiepiscopum Remensem. Hujus mentio fit* 20 *Aug. in Vita S. Bernardi lib.* 4, *cap.* 5, *ubi dicitur* vir magnificus et devotissimus ejus (*Bernardi*) amator. k Iolendis, *sive* Iolenta, *ex Comitibus Pontium orta, uxor fuit* Balduini II, *Hannoniæ Comitis, mater* Balduini III.

HISTORIA III TRANSLATIONIS,

AUCTORE ANONYMO, TESTE OCULATO.

CAPUT I.

Translatio S. Aldegundis decreta.

Solet vetustas delere de memoria hominum opera etiam magnifica, nisi historiis vel annalibus annotentur. Igitur ut quæ gesta sunt his diebus de Translatione corporis beatæ Virginis Aldegundis, et reservatione pretiosi capitis ejus extra novam capsam, sint omnibus præsentibus et futuris fidelibus in generationes seculorum, nec de eorum cordibus unquam deleat oblivio, scriptis præsentibus duximus committendum. An. MCCLXXXIX. XXVI Maii.

2 Gratias agamus universi divinæ pietati, quæ in mediis angustiis hujus terrestris habitationis nequam, multis nos solatur remediis, sicut ante nos Propheta commemoraverat, cum inquit; Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificaverunt animam meam. Fideles quippe Deus in promissis seipsum negare non potest, qui pollicitus est esse cum servis suis in tribulatione, et eripere et glorificare eos. Dudum, scilicet anno Verbi incarnati millesimo centesimo sexagesimo primo, placuit omnium bonorum largitori mirificare sanctam suam electam Aldegundem, et transferri corpus ejus de locello veteri in novum pretiosum satis; eo tempore, quo Petri navicula, id est, Ecclesia militans, magnis agitabatur fluctibus, et quo inconsutilem tunicam Christi, quam Judæorum impietas disrumpere non præsumpsit, duo de Papatu contendentes, quantum in se est lacerabant. Quo in tempore misertus Ecclesiæ Malbodiensium Deus gaudia de translatione illa Psal. 93, 19

I.2 translatio calamitoso tempore facta,

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

ad solatium piorum,

illa conferens, sub tanto calamitatum pondere respirare concessit. Sic semper immensæ clementiæ placuit adversis componere prospera, bona malis, jocundaque tristibus. Plena sunt hujus veritatis utriusque Testamenti divina volumina : quod videre est in populo Dei, quem sæpe liberavit de manibus inimicorum suorum, et in Apostolis et Martyribus atque electis Christi, quos de periculis, de angustiis et mortibus et tyrannis, ne absorberentur, clementer eripuit. Revera hoc habet omnis qui colit Deum, quod vita ejus, si in probatione fuerit, coronabitur; si in tribulatione, liberabitur; si in correptione fuerit, ad misericordiam licebit pervenire. Corripiebat nempe diebus istis Deus habitatores hujus regionis, sicut propinquas et exteras nationes, nunc fame, nunc peste, aliquando gladio, malaque sua multiplicabat in eis; inter quæ hoc unum fuit gravissimum, quod inter *a* Concilium generale Basileæ legitime congregatum, et summum Pontificem de auctoritate Conciliorum generalium erat non parva dissensio : quibus in fluctuationibus consolatus est Ecclesiam Cameracensem Dominus in partibus Hannoniæ, specialiter in regione Malbodiensium, et ostendit eidem misericordiam, ad quam gratia sua datum est ei pervenire, quando thesaurum pretiosum corporis beatæ Virginis Aldegundis diu in locello veteri reconditum, in vas nobile subtili artificio nimiaque ambitione et auro et argento fabricatum transferri disposuit.

ita et tertia

a

diu expetita,

3 Ante siquidem lapsis multis annorum curriculis cœptum fuerat hoc insigne vasculum; sed malitia temporum præpediente, jam primo consummatum est. Cumque Dominæ Abbatissæ et toti collegio Domicellarum Virgini memoratæ devote famulantium præsentaretur aspectibus, quarum sumptibus pro magna parte fuerat constructum, laudavere pariter omnes immensam Dei sapientiam, quæ tam industrios suæ famulæ præparavit artifices. Ad Reverendum in Christo Patrem Dominum *b* Joannem Præsulem Cameracensis Ecclesiæ nuntios mittunt pro translatione sacri corporis de veteri in hoc novum mausoleum fienda : quarum precibus pius Pater præbet assensum. Tamen variis intervenientibus curis pastoralis officii, morte præventus, concessa implere non potuit. Ne tamen tam sanctum propositum præfatarum B. Aldegundis ancillarum et totius patriæ iret in vacuum; ad Capitulum prædictæ Cameracensis Ecclesiæ viri probati destinantur, pro ipsa translatione caussam acturi : quos grate suscepit, et læta mente remittit exauditos, disponens Reverendum in Christo Patrem Dominum Hugonem Dagnensem Episcopum, Vicarium in Pontificalibus Sedis vacantis, et venerabiles viros, Paulum Beye Archidiaconum majorem in Ecclesia Cameracensi, et Ægidium Carlerii Sacræ Theologiæ Professorem Decanum ejusdem Ecclesiæ Vicarios in spiritualibus et temporalibus ipsius Sedis, omnia quæ ad hoc sacrum mysterium spectant opportuno tempore facturos.

b

ab Episcopo promissa,

Sede vacante facta.

a Basileense *concilium a Martino V indictum legitime anno* 1431 *Eugenius Martini successor solvi jussit. Qui coierant adeo non obtemperarunt, ut etiam alium Pontificem elegerint* Amedeum *Sabaudum, quem* Felicem V *dixerunt. ab hac Synodo constituta sanctio synodica a Carolo VII, Galliæ Rege et Parisiensi Senatu recepta est anno* 1438 *nec nisi Francisco Rege sublata. Inde fortassis hic Auctor, qui an.* 1439, *quo synodus Florentina ab Eugenio IV indicta, aut certe non multo post scripsit, concilium istud Basileense ait legitime congregatum; præsertim cum Philippus Burgundus Belgii Princeps iisdem Basileæ congregatis adhæreret, a quibus Petri Luxemburgii canonizationem petiit.* Amedeus *postea sponte se abdicavit, et a* Nicolao V, Eugenii *successore in Cardinalium cœtum cooptatus est. Duravit Basileense concilium a 7 Dec.* 1431 *ad 16 Maii* 1448. b *Hic fuit* Joannes de Gavre, *Petri Aliacensis successor, mortuus an.* 1438

CAPUT II.

Translatio solenniter peracta.

Cumque statutum tempus advenisset, præfati venerabiles viri jussa complentes, Malbodium adeunt, cum honore et gaudio ab Abbatissa et toto Domicellarum Capitulo suscepti. Ex qua hora lætitia ingens in toto oppido monstrata est : tympana jubilare plausibiliter nocte tota non cessaverunt. Et dum orto sole læta dies, quam fecit Dominus, accessisset, ingredientibus templum Domini, Reverendo Patre Episcopo, et venerabilibus Archidiacono et Decano memoratis; adsunt ad hoc grande spectaculum venerabiles Patres Abbates *a* S. Gisleni, *b* d'Aumont, *c* S. Dionysii in Brocqueroya, *d* de Liessies, de *e* Maricolis, *f* Bonæ-spei, et de Tenellis : Decanus et Canonici S. Quintini in Ecclesia S. Aldegundis Malbodiensis, Decanus Christianitatis ejusdem loci; Decani Ecclesiarum Sonegiensis, S. Germani Montensis, et de Binchio : Abbatissa cum toto collegio Domicellarum S. Aldegundis Malbodiensis : nonnullæ etiam Domicellæ Ecclesiæ S. Waldetrudis Montensis; Rector Parochialis Ecclesiæ S. Germani Montensis, vir famosus, ac multi Ecclesiastici spectabiles; quorum nomina nobis incognita, sed Deo cognita, precamur scripta sint in libro vitæ.

Magno concursu populi

a b c

d e f

præsentibus Prælatis

5 Adsunt his rebus agendis nobiles et inclyti Domini, *g* D. Joannes Dominus de Jeumont et de Castello in Ardenna; Joannes primogenitus Domini de Linge; D. Michael de Linge, Dominus de Barbançon, D. Joannes Dominus de Bossut et de Gaumerage, Ægidius Dominus de Barlaimont, et de Pierewiers, Pincerna Hannoniæ; D. Simon de Lalaing; D. Sanso de Lalaing frater ejus; Anselmus Dominus de Trasegnies et de Silli; D. Adrianus Dominus de Trelon; D. Eurardus Dominus de Haja et de Ghoy; D. Pinchardus de Ghaure, Dominus de Fresin; Gerardus Dominus de Ville; D. Gerardus Dominus de Bossut et de Serfontaines; Jacobus Dominus de Harchies, Præpositus Malbodiensis; Ægidius de Harchies, frater ejus, Præpositus Villemontensis; Joannes dictus Broyant de Sars, pater; Joannes dictus Broyant de Sars, filius, Scutiferi; et plures nobiles Dominæ, scilicet Domina Abbatissa de le Thure, D. Maria de Melun, Domina de Hourdaing, Domina de Barbençon, Domina de Linge, Domina de Lens, Domicella uxor dicti Domini de Berlaimont.

g

aliis nobilibus viris,

et feminis

6 Quibus, et innumerosæ multitudini quam capere potuit ecclesia, factus est per præfatum Decanum sermo in eadem ad gloriam Dei, ad laudem beatæ Virginis Aldegundis, et salutem circumstantis populi. Quamvis enim erectum fuisset foris tabernaculum prominens, vulgo *h* Hourt nominatum, eidem ecclesiæ contiguum, ut ibi sermo fieret, et cetera mysteria; temporis tamen dispositio non sinebat populum esse sub dio ipsa hora sermonis; post quem, ad solatium incredibilis multitudinis, Deo volente, imbres pelluntur, et aura satis grata redditur. Tunc venerabilis Episcopus, cum Archidiacono et Decano, Prælatis et Ecclesiasticis viris, et mulieribus, in spiritu humilitatis et animo contrito de templo ad tabernaculum progrediuntur, ut spectare valeat cunctus populus translationem optatam, in ipso jam delatis feretris novo et veteri. Sed dum incedit processio, a collegio Domicellarum Psalmi pœnitentiales decantantur flebiliter. Existentibus autem in tabernaculo Reverendo Episcopo, Archidiacono, et Diacono, cum Prælatis Ecclesiasticis, et Nobilibus, ante corpus sanctum in veteri mausoleo, orationes cum lacrymis, flexis genibus, manibus junctis, fiunt a singulis : dehinc Letaniarum officia cum aptis orationibus subsequuntur.

h

post concionem

et publicas preces

7 Post hæc Episcopus surgens ab oratione, illud vas nobile mirificumque feretrum, mox futurum sepulchrum corporis sacri, consecrat reverenter. Quo officiose peracto, ad vetus accedit trepidus, Archidiacono et Decano ei famulantibus studiose : qui jubet illud discooperiri, et per industrios viros reserari signacula. Quibus solutis priusquam loculus, in quo jacet sanctum, de capsa trahatur, Præsul venerabilis cum

aperitur feretrum

cum suis Archidiacono et Diacono collegis, in oratione prosternuntur : similiter ceteri Prælati Ecclesiastici et Nobiles astantes, culpas et indignitates proprias confitentes; fiducia tamen de Dei misericordia, et clementia Virginis sanctæ, cujus mysteria geruntur, accepta, accedit propius, sepulchrum seu loculum ipsum de capsa illa veteri deponit. Quod cum esset firmiter clausum, jubet firmacula resolvi, et elevans superiorem tabulam, notas facit Dominus latentes in illo virtutes. Nam ut dignissimum corpus cœpit videri, suavissimus odor omnes replevit astantes mirabiliter : prodeunt gaudia foris : et jam se continere non valentes, in voces prorumpunt exultationis et laudis : manus devotas tollunt in cœlum, glorificantes Dei potentiam, quæ famulam suam beatam Aldegundem tantis cumulat honoribus, ut non modo anima a potestatibus Angelicis in cœlis, sed et corpus tam reverenter veneretur a mortalibus in terris. Nobilium et totius populi miro modo exultat spiritus, et clamor magnus in Rama, id est, in excelso auditus est. quidam suspiria ab imo trahunt præ gaudio, alii tundunt pectora, decorem corporis sanctissimi videntes, et suam infirmitatem scientes: reliqui in cœlum manus extendunt famulam Dei mirantes, et omnes ipsam advocatam post Matrem Dei et patronam adorantes. Non fuit de memoria hominum tam læta dies, tam gratia plena, dum tam raro visa patriæ patrona cernitur, tam diu desiderata videri conspicitur. Elevat enim ipsum corpus dignissimum de sepulchro, et omnibus ostendit Præsul venerabilis, adjuvantibus illum Archidiacono et Decano præfatis. Illud autem obvolutum erat corio cervino foris, firma clausum ligatura, prout posuerunt Patres nostri, tempore prioris translationis in monumento. Verum adeo erant tam firma omnia, ac si recenter posita fuissent, ita ut labor esset ista solvere cultro. Aperitur itaque, licet difficulter, a parte capitis, et ipsum inde extrahunt, ut separatim in reliquiario condentes veneretur. Hoc autem factum est communi Reverendi Antistitis, Archidiaconi, Decani, Abbatissæ collegii Domicellarum, Decani et Canonicorum ejusdem loci consensu, ut multiplicatis honoribus cumulatius Virgo colatur, dum corpus in mirabilis pulchritudinis feretro, et caput in reliquiario præparando a supplicibus et devotis adorabitur.

suavis odor exspirat,

populo exultante :

corpus a capite separatur

a De S. Gisleni *monasterio et oppido actum alibi, et plenius 9 Octob. ad vitam S. Gisleni.* b *De* Alti-montis *cœnobio, Gallice* Hault-mont, *supra in hac vita, et in S. Marcelli 16 Janu. actum.* c S. Dionysii in Broqueroya *monasterium Ordinis Benedictini, juxta Montes Hannoniæ, a Richilde Comitissa fundatum anno* 1082 *ut patet ex Miræi Notitia Ecclesiarum Belgii.* d *De Lætiensi monasterio actum est 7 Janu. ad vitam Venerab. Ludovici Blosii. Præerat tunc cœnobio huic Joannes Abbas, qui 27 Julii eodem anno obiisse traditur in Chronico Lætiensi.* e *De Maricolensi cœnobio actum est supra, et plenius ad vitam S.* Humberti *fundatoris.* f Bonæ-Spei *monasterium Ord. Præmonstratensis prope Binchium oppidum in Hannonia, cujus secundus Abbas fuit* Philippus Harvengius, ab Eleemosyna *dictus, scriptis celebris, S. Bernardo familiaris.* g *Extant pleræque nobilium familiarum, e quibus hi Principes erant, sed illustrioribus jam ornatæ titulis.* h *Id est* theatrum.

CAPUT III.

Reliquiæ venerabiliter reconditæ.

Quibus sic peractis, Præsul ipse venerabilis caput sacratissimum Virginis manibus gestans, spectanti multitudini nudum ostendit : cui reverenter omnes adgeniculantes, cum lacrymis, exultatione spiritus, manibusque junctis, misericordiam Dei per intercessionem Virginis efflagitant. Stupent autem ad miraculum, dum cernunt in illo cutem et capillos satis multos adesse, et aliquot dentes, cum migravit ad Christum evolutis circiter octingentis novem annis : nec aliud aut parum sit immutatum a tempore prioris translationis, quo circiter ducenti septuaginta octo anni fluxisse creduntur. Sed hoc est, quod dictum est a Domino, qui Sanctos suos ita glorificat : Capillus de capite vestro non peribit. Profecto jam arrha incorruptibilitatis sponsæ suæ Dominus corpus ornat, cum ipsum a resolutione tanto nobis tempore servat, insinuans, quam magna est gloria domus ipsius, et habitantium in ea, quanta suavitas, quanta claritas, dum humilis Virginis Aldegundis corpori tantos largitur honores. Ipsa hora, ut creditur, omnium calamitatum, pressurarum, angustiarum omnes immemores, tantum venerationi pretiosi capitis intendebant, meliora in futurum ex visione hujusmodi sperantes.

Caput populo ostenditur, adhuc cute et capillis tectum.

AUCTORE ANONYMO EX MSS.

Luc. 21. 18

9 Cumque per tabernaculi longitudinem venerabilis Præsul, ipsum honorabile caput ostendendo, morose gyrasset, ad locum veteris sepulchri reversus, et ipso pretiosis lintea minibus involuto ac seorsum reposito, translationi corporis intendit devotissime. Assumptoque illo, ac de locello in quo tam diu jacuerat elevato, auxiliantibus venerabilibus Archidiacono et Decano sæpius memoratis, omni spectanti populo patenter ostendit. In mediis lacrymis gaudia prodeunt, modulatam consonantiam procul emittunt. Aliquamdiu igitur corpore Virginis sublevato, in novum sepulchrum novo feretro aptatum, chrismate et aliis sanctificationibus consecratum, Præsul reponit. Jubet istud clavis firmari, et suo annulo multis signat in locis. Sicque compositum, ad feretrum mirificum, chrismate multisque cæremonialibus ritibus sanctificatum, ipsi, Præsul, Archidiaconus et Decanus deferunt, et intus submittunt; venerabilibus Patribus Abbatibus, Domina Abbatissa, et collegio ancillarum Christi, et Virginis Aldegundis, Nobilibus et toto populo cuncta cernentibus. Feretrum ipsum habens in se nobilem thesaurum corporis sancti, capite foris servato, clauditur firmissime, seratur repagulis, clavis, aliisque ferri armamentis.

Corpus ostenditur,

in novo feretro obseratur

10 His omnibus ita gestis, adsunt quatuor vel sex majores natu in Nobilibus, qui cum nonnullis viris Ecclesiasticis ipsum nobile feretrum, hoc pretiosum manna corporis Virginis B. Aldegundis habens, assumunt in humeros, ad ecclesiam de tabernaculo delaturi. Præcedit chorus collegii Domicellarum, et Canonicorum, altisone canentium hymnum Angelicum, Te Deum laudamus : cum quibus astat venerabilis Archidiaconus, manibus tenens pretiosum Virginis caput reverenter, quem feretrum deferentes sequuntur : quos Prælati, ad ultimum Reverendus Episcopus, et juxta eum Decanus, omnibus concinentibus devote et gaudenter hymnum memoratum. Cum ad medium ecclesiæ ventum est, feretrum sistitur, luminaribus et pannis sericis omni parte circumpositis. Completo autem hymno, Antistes præfatus has laudes versiculo et oratione concludens, versus altare majus progreditur, præcedentibus Prælatis, Archidiacono caput ipsum deferente, et Decano, et dum Pontifex sacris vestibus induitur ad celebranda divina, venerabilis Archidiaconus humiliter reverenterque caput beatæ Virginis super altare reclinat, in quo manet quamdiu Missa celebratur. Interim populus catervatim ad feretrum fert munera, unusquisque secundum suam facultatem. Interim resonant organa laudis, chorus Canonicorum jubilat, Domicellarum collegium psallit Domino, mente psallit et spiritu. Præsul devotus gratias agendo et orando sacrificia complet. His ad finem usque deductis, quidam, quorum Deus tetigit corda, dona offerunt ad pretiosum caput in altari, ut reliquiario fabricando decenter claudatur. Quibus venerabilis Archidiaconus sæpe memoratus viam parat, et primus largiter tribuit. Post hæc rediens de sanctuario Episcopus, refert in illud, collocansque inter reliquias pannis mundissimis circumvoluit; et ne quispiam præsumat ad nudum illud contingere, aut aliquid mali perpetrare, diligenter ipse suo signo, et præfati Archidiaconus et Decanus sigillo Sedis Cameracensis vacantis communiunt.

referuntur ad templum.

corpus in medio templi

caput in altari collocatur.

post Missam

et varia dona oblata,

reponuntur in reliquiario.

Auctore anonymo ex MSS. communiunt. Et sic omnes Deum glorificantes redeunt ad propria.

Quomodo hæc pacta. 11 Qui vidit et omnibus interfuit, scripsit hæc, perhibens de his testimonium, et scimus quia verum est testimonium ejus. Acta fuerunt hæc anno Incarnationis Dominicæ MCCCCXXXIX. Indictione secunda, feria tertia, in festis Pentecostes, quæ tunc fuit XXVI mensis Maii : præsidente in Ecclesia Domino Eugenio Papa IV, Alberto Rege Romanorum et Duce Austriæ, Karolo VII Christianissimo Rege Francorum, Philippo Duce Burgundiæ illustri, Domino Hannoniæ; Sede ipsa Cameracensi vacante, a qua statutum est hujusmodi translationis solemnia celebrari in memoriale perenne, feria tertia in festis Pentecostes, quocumque tempore evenerit; præsentibus Reverendo Episcopo, Archidiacono, Decano, Abbatibus, Dominabus, Domicellis, Ecclesiasticis et Nobilibus supra memoratis, cum incredibili multitudine populorum.

DE S. ARMENTARIO EPISC. TICINENSI IN ITALIA.

Post An. Chr. DCCXXX. XXX Januarii. S. Armentarii natalis. *Licet S. Armentarii, et aliquod aliorum Ticinensium Antistitum, gesta, ob crebras ejus urbis vastationes interciderint; ejus tamen corpus ibidem in sacrario majoris Ecclesiæ religiose asservatur, agiturque ejus natalis XXX Januarii; quo die Martyrologium Romanum :* Papiæ S. Armentarii Episcopi et Confessoris. *Galesinius :* Papiæ S. Armentarii Episcopi et Confessoris : cujus corpus ubi reconditum est, divino munere multis miraculis eluxit. *Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ de ejus vita hæc scribit :*

Acta ex Ferrario. 2 Armentarius Ecclesiæ Ticinensi post S. Damianum circa annum a Christo nato 720 Episcopus præfuit. Is orationibus maxime addictus erat, dicereque solebat, justa juste petita non exaudiri impossibile esse; et orationem ad impetrandum quod petimus efficacissimam esse, imperioque sublimiorem : vis enim orationis aiebat vim ignis extinxit, ora leonum conclusit, bella dissolvit, dæmones expulit, tempestates et morbos fugat, mortisque vincula disrumpit, iram Dei malaque omnia a nobis avertit. Cum vir sanctus Ecclesiam Ticinensem aliquot annos sancte administrasset, tertio Kal. Febr. qua die ejus natalis ab Ecclesia Papiensi recolitur, ad præmium evolavit in cœlum. *In Notis addit :* Fertur in episcopatu annos 12 vixisse, obiisseque Gregorio III Pontifice, et Leone Isaurico Imp. Iconoclasta. *Sedit Gregorius III a 16 Februarii, an. Chr. 731. Leonis Imp. 15 usque ad 28 Novemb. an. Chr. 741. Copronymi Imp. 1.*

3 *Agit de S. Armentario Stephanus Breventanus lib. 2 hist. Ticin. cap. 20, qui cap. 11, S. Damianum Armentarii successorem, de quo agemus 12 Aprilis, ait anno 690 Episcopum esse creatum, sedisse annis 30. Hunc Ferrarius, ut isthic dicemus, ostendit ante annum 690 Episcopum esse factum. Eadem fere, quæ Ferrarius ac Breventanus, de* Armentario *scribit Joannes Maria Spelta in Catalogo Episcoporum Ticinensium.* vius.

DE B. AMNICHADO MONACHO INCLUSO FULDÆ.

Ann. MXLIII. XXX Januarii. *Inter Franconiam ac Hassiam, notas Germaniæ provincias,* Buchonia *jacet silva, a fago arbore, quæ plurima isthic nascitur, et* buche *vel* buchbaum *Germanis dicitur, nomen sortita. In ea ad* Fuldam *amnem conditum a S. Bonifacio Episcopo monasterium, et ipsum* Fuldæ *nomine appellatum; cujus antiquitates libris quatuor complexus est Christophorus Browerus noster. Eo in cœnobio cum alii vixere sancti viri, tum seculo XI* Amnichadus *Scottus, qui annos complures cellæ inclusus sanctissime exegit, obiitque, hoc XXX die Januarii, quo die Wion ita scribit :* In Buchonia, Fuldensi monasterio, depositio S. Amnichadi Scoti, monachi reclusi; in cujus morte, ad ejus declaranda merita, visiones cœlestium luminum apparuere, et psalmodia ad ejus sepulchrum divinitus emissa audita est. *Paria habet Hugo Menardus, Benedictus Dorganius, Joannes Wilsonus in Martyrol. Anglicano, David Camerarius lib. 3 de Scotorum pietate, qui omnes absolute* Sanctum *scribunt, uti et MS. quoddam kalendarium SS. Ord. S. Benedicti, et Ferrarius in generali Cat. SS. In nomine variant : plerique* Amnichadum *vocant, Camerarius etiam* Amichadum; *MS. citatum,* Annuechadum, *Marianus,* Annichadum, *Florentius Wigorniensis* Amnichadum, *Ferrarius hic* Annicardum, *at Kalendis Februarii* Annachardum, *forte diversum ratus; Georgius Conæus* Amnichadum, *Browerus* Amichadum.

Fuldæ B. Amnichadi natalis.

Varie ... pleno nomen.

2 *Obiit anno* 1043, *ad quem annum ita scribit Marianus Scotus :* Annichadus Scotus et inclusus obiit III Kalend. Februarii, in monasterio Fuldensi : super cujus sepulchrum visa sunt lumina, et psalmodia audita. Super quem ego Marianus Scotus 10 annis inclusus super pedes ejus stans quotidie cantavi Missas. *Ita Marianus vulgatus, sed quem a librariis mutilatum constat ex Florentio Wigorniensi, qui anno 1119 a Mariani morte 31 decessit; hic enim ad annum* 1043 *ita scribit :* Animchadus Scotus monachus et inclusus in Fulda obiit, super cujus sepulchrum Marianus hujus Chronicæ auctor, decem annis ad pedes ejus stans inclusus Missam cantavit; qui etiam hæc de supradicto Animchado retulit. Ipse, inquit, cum in Hibernia esset insula, quæ Keltra dicitur, quadam die Fratribus quibusdam advenientibus, cum licentia senioris sui, nomine Kortram, caritatem eis fecit. Cumque quidam post cibum essent egressi; illi qui remanserant, ad ignem se calfacientes consederunt, atque bibere ab eo petierunt, quo nolente sine licentia coegerunt illum. Tandem consensit; prius tamen ex eo potu seniori suo quasi benedictionem misit. Crastino autem ab eo interrogatus, unde sibi illum potum misisset, omnia quæ gesta erant retulit ; moxque propter hanc tantum culpam eum senior de Hibernia exire jussit. Quod ille humiliter adimplevit, sicque Fuldam veniens sancte vivendo inclusus, ut prædixi, obiit. Hoc autem mihi retulit Tigernah senior meus, cum quamdam culpam parvam coram eo fecissem.

Is Scotus ex Hibernia monachus.

ob levem culpam, jussu Abbatis exulat.

3 Me quoque audiente in Fuldam incluso, quidam religiosissimus ejusdem cœnobii monachus, nomine Gulielmus, supradictum Animchadum, jam sepultum, rogavit ut se benediceret , atque, sicut postea mihi confirmavit, eadem nocte per visum videre Animchadum ... in sepulchro suo stantem, nimio fulgore nitentem, et extenta manu se benedicentem, totamque ipsam noctem etiam ego mellifluo plenam odore duxi. Hæc ait Marianus.

mortuus monacho benedicit.

4 *Ita Florentius.* Tigernah *hic Mariani Magister alius longe est ab eo quem Carthusiani Colonienses 4 April. referunt; nam is S. Brigidæ æqualis fuit, ut ex ejus vita patet. Georgius Conæus lib. 1 de statu religionis apud Scotos, scribit Amnichadum* non ignobili in Scotia loco natum. *Idem habet Wilsonus in Martyrologio. Recenset eum Trithemius inter viros illustres ordinis S. Benedicti, et Sanctum appellat, lib 3, cap. 244. Ejus quoque meminit in Chronico Hirsaugiensi. Christophorus Browerus noster lib. 1, Antiquit. Fulden. cap. 20, de eo ita scribit, agens de Richardo Abbate :* Iniit ipse munus suum post Henrici Imperatoris exordia;

a variis laudatur.

cur Fuldam evocatus?

dia; cumque advenas trans mare monachos S. Benedicti nosset, insigni perfectioris vitæ studio ac severitate disciplinæ ex Scotia venisse in Germaniam, dedit operam ut at excutiendum suorum torporem, et accendendum exemplo virtutem, complures Scoticæ gentis monachos Fuldam accerseret; horumque accuratis vitæ doctrinæque studiis, veterem pietatem ac eruditionem apud suos excitaret. Id quod Marianus Scotus non siluit, qui et Amichadum monachum Scotum in Fuldensi monasterio vitæ sanctimonia clarum celebrat ad annum Christi MXLIII, quo et obiit. Quippe is priscos ritu isthic arctius inclusus ea sanctitatis opinione vixit, ut super ejus sepulchrum et cœlestia visa lumina, haustæque voces Angelicæ psalmodiæ. *miraculis claret*

DE S. ADELELMO SIVE ELESME,

ABBATE, BURGIS IN HISPANIA.

CIRCITER AN. MC. XXX JANUAR.

Burgis, *Castellæ veteris clarissima urbe, celebris est* S. Adelelmi *veneratio, qui vulgo* Elesmes, *sive* Lesmes *appellatur. Nam licet alterum alii* Lesmem, *sive* Elesmem, *aut* Elesmum *statuant, utroque tamen nomine priorem etiam appellant. Posterior traditur S. Juliani Episcopi Conchensis famulus fuisse, ut ad hujus vitam 28 Janu. diximus cap. 2, nu. 7, lit. k. Antonius Yepes Chronic. Benedictin. to. 6, centur. 7, ad an.* 1091, *cap.* 2 *scribit eum, dum egentibus triticum Antistitis sui jussu metitur, vi laboris ruptoomento herniam contraxisse perquam molestam, quæ illi in reliquam deinceps vitam magnos dolores attulerit, quos ille insigni patientia toleravit, atque Antistite vita functo Burgos reversus sanctissimo fine vitam conclusit; ac vulgo* Beatus *habetur et nuncupatur, egregio conditus tumulo, qui etiamnum in Burgensi ecclesia visitur. Confunduntur hi quandoque,* Elesmi *vel* Elesmes; *et posterior, qui altero annis* 100 *junior, atque de illius fortassis appellatus nomine, gente Hispanus fuit,* Sanctus *simpliciter nominatur. Ita Ferrarius hoc die postquam S. Adelelmum retulisset, subjungit* : Ibidem (*Burgis*) S. Elesmis Presbyteri. *Alii Presbyterum non vocant, ac potius laicum fuisse, aut sane inferioris ordinis Clericum innuunt; ita inter ceteros Trugillo* 28 *Janu. in vita S. Juliani* : Ex mandato viri sancti quidam ejus famulus distribuit frumentum istud pauperibus ; vocabatur autem famulus ille Lesmes, qui ex ingenti labore, quem sumpsit in tritico distribuendo, mortuus est, non minimam sanctitatis suæ opinionem apud cives relinquens. *Quis credat neminem e familia Episcopi fuisse qui id laboris susciperet præter domesticum Presbyterum, qui haud satis apte* famulus *diceretur Episcopi? Idem Ferrarius* 28 *Januarii* : Apud Burgos in Hispania S. Elesmis Presbyteri et Confessoris. *Quæ cum de posteriori hoc* Elesme *accipere patet ex Annotationibus* : Apud alios, *inquit*, die 30 hujus. In tabulis Ecclesiæ Burgensis, neque alia die annotatur. *Quod idem hoc* 30 *die repetit. Hoc ergo omisso Elesme, de seniore hic agemus.*

Adelelmi, sive Elesmes duo

posterior etiam Beatus habitus:

2 *Colitur* S. Adelelmus *Abbas ab Ecclesia Burgensi, ut Patronus, officio duplici. De eo idem Ferrarius hoc die* : Burgis in Hispania S. Adelelmi Confessoris. *Benedictus Dorganius* : S. Adelelmi Abbatis. *Hugo Menardus* : Burgis in Hispania S. Adelelmi Abbatis, discipuli S. Roberti Abbatis Casæ-Dei. *Andreas Saussaius* : Depositio S. Adelelmi, qui natione Gallus, patria Lodunensis in Pictaviæ et Andegaviæ confiniis, in ipso adolescentiæ decore mundi fucos et illecebras respuens, Christo servire sub regulari disciplina constituit. Factus igitur B. Roberti primi Abbatis Casæ-Dei in Arvenis discipulus, sanctæ monastices theoremata ita didicit, ut Evangelicæ perfectionis nitidum speculum sua conversatione existeret. Unde non solum ad monasterii regimen tertius ordine provectus est, sed cum radios admirandæ sanctitatis longe lateque diffunderet, a Constantia Regina in Hispaniam crebris flagitationibus evocatus; ibi sanctissimæ vitæ propalato tramite, petente et adjuvante præfata Regina monasterium in honorem S. Joannis Baptistæ extruxit, ascitisque plerisque ascetis, quos præcepta disciplinæ salutaris edocuit, sancto fine consummatus in Christo beate obdormivit, honorificoque sepulchro donatus, gloriæ qua fruitur ex meritis præclara edidit testimonia.

precnis indu-to

3 *Testatur Yepes extare in Burgensi S. Joannis Baptistæ monasterio MS. historiam rerum a S. Adelelmo gestarum, compositam a* Rudolpho *monacho cœnobii Casæ-Dei, quem* Almericus, *vel potius* Aimericus, *sextus Casæ-Dei Abbas eo miserat, haud diu post Adelelmi obitum, cum ipse Aimericus tempore Ludovici Crassi, qui an.* 1137 *regni sui* 30 *obiit, Episcopus Arvernensis fuerit. Hanc Rudolphi monachi historiam sæpius allegat Yepes, et cap.* 3 *hæc ipsius recitat verba*: Tunc vir Dei Adelelmus ad sibi datam cellulam venit, ubi per eum innumerabilia completa sunt miracula : super nudum solum tamdiu orabat, donec cogente natura vim somnus inferret; ibique cum paullulum obdormisceret, statim evigilans ab oratione non cessabat. In cella sua, quam ei dederat Rex, quotidie post Matutinos Missas celebrabat; quibus peractis, cum panum cophinis, quos poterat, ad ostium cellulæ, ubi pauperum transitus erat, quotidie sedens, quæcumque habebat, necessitatem patientibus largiebatur.

Vita a Rudolpho monacho scripta

4 Alfonsum Venerum *testatur idem Yepes* S. Adelelmi *Vitam scripsisse. Hanc non vidimus; vidimus quam edidit Joannes Maldonatus, Thomas Trugillo in Thesauro concionator, Alfonsus Villegas, Benedictus Gonunus lib.* 3 *de votis PP. Occidental. Lucius Marinæus lib.* 5 *de reb. Hispaniæ. Damus hic quam Joannes Marietta Ord. Prædic. lib.* 1 *histor. Ecclesiast. Hispan. cap.* 4 *et quinque sequentibus, Hispanice scripsit; etsi non omni mendo, præsertim Chronologico, carentem, ut infra adnotabimus. Accuratior est Yepesii narratio, sed miracula a se consulto prætermissa, vitandæ prolixitatis gratia, fatetur; quæ an Marietta cuncta persecutus sit, nescimus. Meminit quoque* S. Adelelmi *Martinus Carillius in Annal. ad an.* 1093. *et ab aliis.*

5 *Ætatem* S. Adelelmi *tum iidem expressere Scriptores, tum ex S. Roberti Casæ-Dei fundatoris Vita, quam* 24 *Aprilis dabimus, colligere licet, cui convixisse Adelelmum constat. In ea ita scribit Marbodus* : Eo tempore Francis imperabat Hainricus, Sedem Apostolicam Leo IX tenebat; Papam itaque supradictus Episcopus (*Rencon*) adiit, vir sanctus Regem Francorum, utrique super loci novi stabilitate, auctoritatis robur, et congrua privilegia petituri etc. *Regnavit* Henricus I, *ab anno* 1033 *usque ad* 1060. *Sedit* Leo IX, *ab an.* 1049 *ad* 16 *April* 1054. *Obiisse* Adelelmum *scribit Marietta infra, a circiter annum* 1070. *Accuratius Yepes decessisse scribit, cum Ecclesiam regeret* Urbanus II, *qui anno* 1088 *consecratus* 12 *Martii die Dominica, obiit* 29 *Julii* 1099. *Superstitem fuisse anno* 1091 Adelelmum *probat Yepes ex gemino* Alfonsi VI, *Castellæ Regis diplomate, utroque data Æra* 1129, *id est, anno Christi* 1091, *III Non. Novemb. feria* 2. *In priori dicit Rex* : Hæc omnia concedo S. Roberto et Domno Adelelmo. *In secunda vero* : Igitur in Dei nomine ego Aldephonsus Imperator una cum consensu conjugis meæ Reginæ Constantiæ, evenit mihi charo animo et propria voluntate, ut facerem chartulam donationis, et facio, propter remedium animæ meæ et parentum meorum, Domno Deo, et S. Roberto de Casa-Dei, et vobis Domno Adelelmo de illa mea capella etc.

quando vixerit

obiit post an. 1091

6 *Vivebat*

Ex Hispanico Jo. Marietæ ante 1103.

6 *Vivebat ergo, ut jam ostendimus,* S. Adelelmus *an.* 1091, 3 *Novembris; ast anno* 1102 *vel saltem* 1103, 11 *Octobris jam monasterio S. Joannis pro eo præerat* Constantinus; *ergo is jam decesserat. Extat apud eumdem Yepes diploma Alfonsi* VI, *in quo istæc habentur :* Ego Aldephonsus Imperator una cum consensu conjugis meæ Reginæ Elisabeth, evenit mihi caro animo et propria voluntate ut facerem chartulam donationis vobis Domino Constantino Priori et monachis monasterii S. Joannis Burgensis, quod est de S. Roberto de Casa-Dei, in Domino nostro Christo, Amen. *Ne quis suspicetur* Constantinum *quidem Priorem fuisse, sed* Adelelmum *Abbatem, recitat idem Yepes Bullam Sixti IV, Papæ datam* 13 *Aug. anno* 1478, *pontificatus illius an.* 8, *in qua hæc habentur :* Sane pro parte dilectorum filiorum Prioris et Conventus monasterii S. Joannis prope et extra muros Burgenses, per Priorem soliti gubernari, ordinis S. Benedicti, nobis nuper exhibita petitio continebat, *etc. De ejus monasterii origine, progressu, moderno statu, plura legere est apud eumdem Yepes. Porro diploma illud Alfonsi Regis jam citatum quando latum sit, ita exprimitur :* Facta charta testamenti noto die quinto Idus Octobris, Æra mcxii. *Sed manifestum in Æræ numero mendum; nam cum ex Pelagio Ovetensi, citando infra ad cap.* 1, *Vitæ litt. e, constet* Elisabeth *fuisse quartam Alfonsi conjugem, non potuit ea fuisse Regina Æra* 1112, *id est, anno Christi* 1074, *cum Constantia, quæ secunda fuit, adhuc vixerit anno* 1091. *Ergo Æræ numerus ita corrigendus videtur, ut pro MCXII, restituatur MCXL vel MCXLI, qui est annus Christi* 1102, *vel* 1103. *Non potest Æra poni MCL vel MCLI, qui esset annus* 1112 *vel* 1113, *quia anno* 1109, 1 *Julii obiit Alfonsus. Omnino videtur scriptum fuisse MCXLI, atque L in I mutatum.*

Ejus translatio, ecclesia, sepulchrum

7 *Scribit Yepes sepultum fuisse* S. Adelelmum *in sacello S. Joannis Evangelistæ, haud longe a cœnobio quod nunc est sanctimonialium Augustinianarum intra urbis muros : verum sub annum* 1480, *insignem S. Adelelmi ecclesiam parochialem, quæ nunc extat extra urbis muros, civium eleemosynis ædificatum, eoque illius translatum corpus; sepulchrum vero summo splendore et magnificentia ornatum ante annos fere* 50

VITA

HISPANICE SCRIPTA A JOANNE MARIETTA.

CAPUT I.

S. Adelelmi institutio, militia, conversio.

Floruit S. Adelelmus, magnificæ urbis Burgensis accola ac patronus, *a* Henrico Henrici filio, Romanorum Imperatore, qui anno Christi millesimo quinquagesimo septimo capessivit imperium, ac tenuit annos octo et quadraginta, *b* Alexandro II, Gregorio VII, Urbano II, Hierosolymitanæ expeditionis auctore, aliisque summum Pontificatum ex ordine gerentibus : regnabat tunc in Hispaniis *c* Alphonsus VI, *d* Toleti a Maurorum servitute asserti laude illustris, qui Constantiam Galliæ Regis *e* Ludovici filiam, secundis sibi tædis junxerat, regnum vero anno 1063, susceptum ad annum 1116, administravit.

S. Adelelmus quando vixerit :

litteris institutus, fit miles :

2 Natus erat Adelelmus *f* Lugduni Galliæ nobili urbe, quam Rhodanus et Arar celeberrima flumina alluunt, parentibus genere, opibus, virtute illustribus : disciplinis liberalibus in prima ætate institutus, suorum deinde voluntate coactus militiæ nomen dedit; neque tamen id tempus solitis aliarum vitiis ac ludis trivit. Mortuis deinde parentibus luculentam largiri pauperibus stipem, atque eos suam liberaliter hæreditatem erogare. Post Evangelico admonitus oraculo *g*, Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, et da pauperibus et habebis thesaurum, et veni sequere me; omnibus sese abdicare, eaque in egentes effundere, ac Christum sequi constituit. Tum vero consanguinei invehi in eum ac monere ut cognatos potius hæredes scribat, quam alienos. Ille, Nulli, inquit, mortali facultates meas lego : sed cum exiguæ illæ sint, ut iis sustentari commode non possim, iis venditis alias mercari possessiones amplissimas cupio, quæ omni bonorum copia affluentem vitam et sempiternam largiantur. Reprehendit eum quidam, ac pene cum convicio, quod cum litteris esset a parentibus eruditus, ut Ecclesiastico muneri aptus aliquando redderetur, eorum ipse non obtemperaret voluntati.

Matth. 19. 21 sua dat pauperibus,

frustra obsistentibus amicis :

3 Statuit tandem omnino nuntium mundo remittere, suaque relinquere, atque a patria abire, et Deo sese committere. Clam igitur omnibus, unico famulo in comitem adscito, e patria discedit. Cum partem itineris confecisset, sodalem a se dimittit, omnia ei primum quæ penes se habebat elargitus, ac veste quoque cum eo mutata : tum Romam proficiscitur, Apostolorum Petri ac Pauli aliorumque Sanctorum monumenta religiose visitaturus. Credibile est non sine lacrymis ab invicem divulsos, ac salutaribus mandatis institutum ab Adelelmo famulum, ut animæ curam gereret, ut ne Deum aliquo graviori piaculo offenderet, intelligeret denique, plerosque amicorum ac propinquorum caritate a salutis studio revocari; hanc sibi spontanei exilii caussam esse.

clam e patria discedit

4 Tum iter solus prosequi, mendicato victitare, gaudere necessariarum rerum indigentia, qua Christo similis efficeretur. Iter illi *h* Icciodoro fuit ubi tunc *i* Robertum reperit Abbatem Casæ-Dei, qui multis vivus ac mortuus cœlestibus prodigiis clarus extitit. Vehementer Roberto sanctum ejus sequendorum Christi vestigiorum probatum propositum est : multis igitur eum precibus hortari, ut omissa peregrinatione, secum in monasterio Casæ-Dei commoraretur. Nuncuparat Adelelmus votum sacra Apostolorum limina adeundi. Nefas igitur fuit Roberti acquiescere consilio : pollicitus est tamen se reducem ejus monitis obtemperaturum, sanctumque D. Benedicti habitum suscepturum. Salute ergo data, ab eo tantisper separatur, cum quo animo conjunctissimus permanebat.

invitatus a S. Roberto, spondet se Casæ-Dei monachum futurum

3 Ferunt hoc iter peregisse Adelelmum nudis pedibus: servasse assiduum, exceptis Dominicis ac festivis diebus, jejunium, precationibus perpetuo intentum. Nihil secum aut pecuniæ aut cibi detulit, ut sanctius obediret Christo præcipienti suis : Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam. Fuit cum stipem oranti vir quidam probus pecunias eleemosynæ nomine offerret; quas ille recusavit, negans sibi aut omnino quærentibus regnum Dei necessarias esse : bonam ejus voluntatem jam Deo acceptam : gratias se agere, quas relaturum Numen confidat.

Romam peregrinatur mendicans Luc. 9. 3

pecunias oblatas recusat

6 Romam appulsus Sanctorum reliquias pie veneratur, sacrisque locis *k* obeundis duos annos exigit, insigni cum vitæ austeritate, inedia, corporis sui diverberatione, lacrymis, orationibus, stipem cum ceteris mendicis magna animi alacritate et solatio corrogans sibi. Tandem in Galliam redit ut datam Roberto Abbati fidem exsolvat. Ita eum vitæ asperitas deformarat, ut illum jam non agnosceret Robertus. Sed cum quis esset, verbis aperuisset, ruit in ejus amplexum et oscula venerabilis Abbas, ac mutuis perfusi lacrymis Deo laudes cecinere, qui eorum votis annuisset, ut mutuo et aspectu fruerentur, et hortatu ac exemplo ad ardentiorem Dei caritatem excitarentur, atque ad decurrendam viam mandatorum Dei alacriores redderentur. Continuo sanctis Adelelmum vestibus induit Robertus, ac Benedictinæ militiæ insignibus militem Christi auctoravit.

obit loca sacra

ad S. Robertum reversus fit monachus

a *Henrico II, qui Regum ejus nominis tertius fuit anno* 1056, 5 *Oct. mortuo, successit filius quinquennis Henricus, regnavitque magno rei Christianæ damno annos* 50 *obiit Leodii anno* 1106, 7 *Aug. Unde hic Mariettæ chronologiam emendes.* b *Sedere qui a memorato Henrico imperante Pontifices,* Alexander II, *a fine Octob*

Octob. 1061, *usque ad* 22 *April* 1073 Gregorius VII, *qui eodem die suffectus est, usque ad* 25 *Maii* 1085, *huic successit die Pentecostes anni sequentis* Victor III, *obiit* 15 *Septemb.* 1087, *successit* Urbanus II, *obiitque* 29 *Jul.* 1099. c *Obiit* Ferdinandus I, *Rex an.* 1065. 27 *Decembris, filiis regna partitus,* Sancho *Castellam,* Alfonso *Legionem*, Garciæ *Gallæciam. Sanctius an.* 1073, *Zamorram obsidens interfectus est, successit ei* Alfonsus *frater, qui an* 1109. 1 *Julii, feria* 5, *obiit natus annos* 69. d *Cepit* Alfonsus VI, *deditione Toletum an* 1085. 25 *Maii, die Dominico.* e *Cujus* Ludovici *filia fuit Constantia?* Ludovicus V, *ultimus Regum Carolidarum obiit ann.* 987, Ludovicus VI, *cognomento* Crassus, *regnare cœpit an* 1108, *annos summum* 30 *natus, ut non verisimile sit annis* 17 *ante, citatis supra donationibus assentiri et subscribere potuisse ejus filiam jam Reginam, cum ipse non nisi* 13 *esset annorum. Yepes Francam fuisse Constantiam scribit, eoque in Casæ-Dei monachos propensiorem. Alii Hispanam faciunt. Pelagius Ovetensis genus patriamque ejus non exprimit; ita enim scribit in Adefonso VI.* Hic habuit 5 uxores legitimas; primam Agnetem : secundam Constantiam Reginam, ex qua genuit Urracam Reginam, uxorem Comitis Raymundi, de qua ipse genuit Sanctiam et Adefonsum Regem : tertiam Bertam, Tusia oriundam ; quartam Elisabeth, ex qua genuit Sanctiam conjugem Comitis Roderici, et Gloriam, quam duxit Rogerius Dux Siciliæ : quintam Beatricem, quæ mortuo eo repedavit in patriam suam. *De his alii pluribus.* f *Idem scribit Yepes. Loduni in terminis Pictaviensis et Andegavensis diœceseon natum scribit Hugo Menardus.* g *Quod legi in ecclesia audierat, ut olim Antonius, inquit Yepes ex Rudolpho monacho.* h *De* Icciodurensi, *vel* Issiodorensi *in Arvernis oppido, vulgo* Issoire, *actum est in* 2 *Vita S. Præjecti Episc.* 25 *Janu. cap.* 1, *nu.* 3. i *Nulla in vita S. Roberti, quam* 24 *Aprilis dabimus, S. Adelelmi fit mentio.* k *Ait Yepes quotidie omnes Stationes Urbis circumivisse.*

Alfonsi VI, regis Castellæ uxores.

CAPUT II.

Virtutes Adelelmi ac miracula ante sacerdotium.

Sancte vivit

Incredibilem hic Adelelmus in virtutibus progressum fecit, assidua inedia et flagellis macerans carnem humilitatis et obedientiæ studiosissimus, semper intentus orationi; hinc et silentii, nisi loqui aut necessitas aut Majorum imperia cogerent, tenacissimus, quippe qui cum Rege gloriæ assidue animo colloqueretur. Pacis erat et concordiæ amantissimus : S. P. Benedicti aliorumque ejusdem instituti Heroum insistebat quam diligentissime poterat vestigiis. Sanctorum vita exemplar ei erat, ad quod vitam conformabat suam.

SS. vitas legit, et imitatur :

8 Tironibus deinde instruendis præficitur : quod munus in religiosis congregationibus non nisi viris probatæ virtutis committi solet. Id vero ita gessit, ut qua precibus ad Deum fundendis, qua præclaris exemplis multos ad egregiam vitæ sanctitatem effixerit. Sacratissimum Jesu nomen magna prosequebatur pietate, ut quoties id proferret, aut oculos in terram demitteret, aut moleste inflecteret caput, idque veneraretur nomen per quod generi humano allata est salus. Hæc illi devotio patrandorum miraculorum virtutem a propitio Deo obtinuit. Ab juvene quodam remedium rogatus adversus molestam febrim ex diarrhœa difficili natam; sublata manu ei benedixit, omnique eum ægritudine illico solvit.

fit Magister Novitiorum

nomen Jesu veneratur

febrem benedictione pellit

9 Ut cœpit divino nutu celebrari Adelelmus, ad vitæ sanctioris exemplum atque animorum corporumque remedium, missus ab Abbate Buterlionem est : ejusdem congregationis domicilium erat. Hic vero magnus ei ob illustria isthic patrata miracula honor accessit. Viro nobili coquus famulabatur e *a* Monte-Gasconis oriundus : hic fœda infectus lepra non modo ab ea functione, sed omnino ab ceterorum convictu mortalium submotus est; quod legibus de ejusmodi contagione cautum est. Ergo reliquum vitæ peregre agere statuit : ac primum sanctum monachum Adelelmum visit : morbum illi suum cum lacrymis aperit, atque eo primum cœperit conflictari. Spem eum in Christo Jesu Salvatore nostro reponere Sanctus jubet : non dubiam ab eo opem offerri. Septem diebus panem ei a se benedictum præbet, eique faciem lustrali aqua aspergit, et sic a se benigne dimittit. Hic propter ingens flumen gradiens, cernensque implexo ad medium alveum vortice aquas devolvi, de recuperenda valetudine desperans, magnoque affectus vitæ tædio in eum se locum immittit miserabili exitu ærumnosam vitam abrupturus. Cum jam aquæ impetu in eum verticem ageretur, subiit S. Adelelmi memoria, eumque his cœpit verbis compellare : Dei famule Adelelme, si is es quem te omnes prædicant, ades mihi in hoc vitæ discrimine. Mirabile dictu : duos supra aquam ipsam viros conspicit, quorum alter Adelelmus erat, qui manu prehensum eum in littus collocat, et mox ejus se conspectibus subducit. Post iterum mali genii instinctu in aquam insilit, quo loco paratissimam sibi mortem reperturus videbatur, simulque tot calamitatibus et opprobriis finem. Jam pereunti subiit rursus B. Adelelmi recordatio : iterum illius opem in hoc animæ et corporis periculo implorat. Mirabilis Deus in Sanctis suis. Denuo pæne jam agenti animam adest Adelelmus, atque ex aqua in littus educit. Hoc miraculum suis deinde sodalibus retulit, quos consulto præcesserat ut male se perderet; ac tandem divina virtute ab lepra omnino curatus est.

a

leprosum benedictione curat

Ex Hispanico Jo. Marietæ

eumque bis ex aquis eripit

10 Hinc magni fieri undique ad sanctum virum concursus infirmorum, quos omnes corpore sanos dimittebat, pro animarum quoque incolumitate Deum precatus. Rustico in prato dormienti in os penetrarat anguis, ab amicis ad Adelelmum perductus, aquam ab eo benedictam, sibique Jesu nomine invocato præbitam potat; et continuo anguem sanguine involutum evomuit. Prorupere qui adstabant in Dei laudem.

aqua benedicta anguem ejicit :

11 Mulieri cuidam infantulum educanti ita intumuere ubera, ut tandem purulentus humor fistulam aperuerit. Magnam illa facultatum partem in medicos frustra expendit, omni auxilio frustrata : tum fama miraculorum Adelelmi mota, ad eum adit, obtestatur ut pro se peragat preces. Commota sunt Sancto viscera pietatis, flectit genua, consuetas tali in re ac tempore preces facit, vini paullum aqua a se benedicta diluti in abscessum illum uberum infundit. Illico ita pristina restituta est integritas, ut ne cicatrix quidem apostematis cerneretur.

apostema uberum curat :

12 Arvernis quidam ab incunabulis mutus, a parentibus ad Adelelmum adducitur, ut imposita ei manu loquendi divinitus impetraret facultatem. Eorum perspecta fide, tres panis buccęas in aquam benedictam intingit, ac muto annuit ut eas edat. Unam deglutierat, cum Sanctus sperans suas a Deo exauditas preces : Dic, inquit, Benedictus Deus in cœlo et in terra. Mira res : puer expedite eadem verba pronuntiat. Cumque ceteras edisset buccęas, jubetur a viro sancto eadem dicere. Paret illico, nec deinceps vitii illius vestigium in eo hæsit. Inanis tamen vitandæ gloriæ caussa præcepit ne cui id aperirent. Christum imitatus, qui eum mutum curasset vetuit id vulgari. Sed cum ab eo abscessissent, non potuere tanta Dei mirabilia reticere.

muto vocem impetrat.

jubet ut sileri.

a *Sic in Vita S. Roberti* Milliem de Monte Gasconis, cui Bernardus nomen erat etc

CAPUT III.

Sacerdotium, alia miracula.

Coactus est deinde Adelelmus sacerdotio initiari. Sed cum intellexisset *a* Episcopo, qui se consecrarat, a Romano Pontifice sacris interdictum, quod simoniæ crimine esset obstrictus; fungi suscepti ordinis munere noluit. Cum vero huic Episcopo alius esset subrogatus, ad eum profectus est, ut de more sacerdotium obeundi potestatem postularet. Sed cum innumeri assidue ad eum confluerent, coactus est noctu aggredi iter. Erat tunc, ut hiberna tempestate, ventus maximus, et frigus peracre. Cumque nox esset obscura, lumine opus erat ad viam reperiendam. Jubet ergo socium candelam ardentem manu gestare, dum ad civitatem pertingerent. Res insolita[1] ventus validior insurgebat, nec tamen candela, nulla inclusa laterna, manu tantum prælata, extincta est;

a

Prælata ei candela, minime ventis extinguitur

sed

Ex Hispanico Jo. Marietta. magni ad eum concursus :

sed nocte tota sancto viro lumen præbuit. Percrebuit Arvernos venisse Adelelmum : nemo facile assequi dicendo potest, quam innumerabilis concurrerit multitudo hominum, qui aut animæ solatium, aut corporis remedium sperabant.

eum ridens podagra punitur,

14 Verum ut numquam virtutem non sequitur invidia, fuit in eo cœtu Sacerdos, qui ludibrii potius quam pietatis caussa ceteris se junxerat : hic ridere accedentes ad S. Adelelmum cœpit. At quæ sceleratos aut hic aut post mortem plectit divina severitas, ut esset Adelelmi virtus illustrior, Sacerdotem illum podagra percutit, tam gravi ac molesta, ut exiguo tempore tristem in modum deformatus vix agnosceretur a suis. Sensit miser divinitus inflictum sibi vulnus, ad ulciscendam quam Sancto consciverat injuriam; ante eum ergo abjicit sese cum multis lacrymis, suum confitendo scelus, veniamque Deum ac Sanctum flagitando. Vir sanctus ut qui a Magistro suo Christo clementiam didicerat, non modo injuriam illi condonavit, sed post brevem ad monitionem donum remisit incolumem. *ab eo sanatur*

15 Abbate Casæ-Dei *b* Adurano ad Episcopalem dignitatem assumpto, electus est *c* Abbas a monachis Adelelmus : quod munus quantumvis diu multumque deprecatus, tandem suscipere coactus est; gessit vero ita dextre, ut Deo esset acceptus ac hominibus, quod raro evenire solet : adeo arduum est in omni bonitate ac religione, timore et amore Dei, sibi creditos conservare. Longe ille aberat *d* ab hujus ætatis moribus, cum plerique Prælati subditorum cura omni posita, seipsos tantum saginant. Ergo et consuetudinis retinens suæ, et exemplo suis prælucendi cupidus, corpus multa macerabat abstinentia ac flagris : pro sibi commissis Deum precabatur, eorum saluti invigilabat, non ignorans quam durum iis qui præsunt futurum judicium sit, quamque ab iis severa exigenda ratio et sui et crediti sibi gregis.

Adelelmus creatus Abbas : sanctissime vivit,

16 Ita humilitatem sectabatur, ut etsi curam sollicitudinemque gereret, honorem tamen Abbatibus deferri solitum, nollet sibi haberi. Virum nobilem nescio quid rogavit : quod ille non tantum non tribuit, ut etiam contumeliam intulerit. Patientissime id toleravit Adelelmus, Deumque rogavit ut ei gratiam largiretur, qua culpam posset suam agnoscere. Insequenti nocte magni et intolerabiles eum dolores incessere : coactus igitur ad virum Dei accedit, veniam orat, mali remedium poscit. Deo supplicat Adelelmus, et viro recuperat sanitatem, qui mox quod rogabatur lubens concessit.

humillimus.

Ei quidpiam negans, a Deo punitur

17 Magni meriti res est præesse, sed multum distrahit animum, avocatque ab interiore cultu. Propositam igitur sibi præfecturæ bene gestæ coronam cernens Adelelmus, sed quietam et tranquillam ac divinarum rerum contemplationi vacantem vitam ceteris arbitratus præstare, statuit eo se munere abdicare : neque nisi ea re perfecta conquievit, omni neglecto honore et dignitate. Nam etsi nihil ejus innocentiæ efficerent, sed cumulum potius ad ejus merita adjicerent; maluit tamen iis carere, ac sibi quam ceteris vacare. Monachis ergo invitis officio cedit, facitque eis quem vellent eligendi Abbatis facultatem, quando se eo munere censeret indignum.

abdicat se officio Abbatis :

18 Angliæ *e* Reginam ferunt lethargo obnoxiam, alia frustra remedia expertam, ad eum misisse Legatos, utque Deum sibi propitium redderet postulasse. Negat ille tantum se apud Deum gratia valere, ut rem consequi tantum precando valeat : tandem tamen et Reginæ explorata fide, et Legatorum pene importuna in petendo constantia, panem benedicit, mittitque ad Reginam in medelam ægritudinis. Frustum ex eo pane comederat Regina, cum est sanitati reddita; et quotquot ex eo *f* ægri comedere. Voluit Regina extare accepti beneficii memoriam, suæque testimonium gratitudinis. Cum ergo sciret eum aurum, argentum, atque omnem prorsus pecuniam aversari; vestes, quibus in sacrificio offerendo usus est, ad eum misit. Accepit sacrum munus Adelelmus, pietate id magis quam pretio æstimans.

pane benedicto morbos curat.

a Ranconis, sive Renconis *Episcopi Arvernensis honorifica fit mentio in vita S. Roberti Abb. Casæ-Dei. Ejus successor fuisse hic Simoniacus Episcopus videtur.* Stephanus *inter Renconem et Durandum collocatur a Savarone et Cl. Roberto.* b Durantum *vocat Savaro, Cl. Robertus* Durandum, *et* Duranum. *Obiit* 20 *Nov.* 1095.

c *Abbatem fuisse Adelelmum scribunt quoque Yepes, Gonnnus, Maldonatus. Abest a catalogo Abbatum Casæ-Dei apud Robertum, habetur in Notis ad Litanias Pictonicas Henr. Lud. Castonæi.*

d *Plurimos virtute et eruditione præstantes Abbates et ipsi novimus in Belgio nostro, et in aliis provinciis existere didicimus : quos hic perstringat Marietta haud scimus.* e *Hæc videtur vel* Edgita *fuisse, vidua S. Eduardi Confessoris, (quam* 5 *April.* 1075, *obiisse scribit* Westmonasteriensis, Wigorniensis *mense Decembri an.* 1074,) *vel* Mathildis, *uxor Guilielmi I, quæ* 1083, *decessit.*

f *Scribit Yepes tunc plures in Anglia lethargo laborasse.*

CAPUT IV.

Patrata in Hispania miracula.

Invitatur in Hispaniam :

Non poterat Galliarum finibus aut Britanniæ sanctitatis ejus fama contineri; in Hispanias quoque penetravit. Constantia Alphonsi VI, Regis secunda uxor (a cujus filia Urraca, Raimondo *a* Tolosati, patri Alphonsi qui imperator appellatus est, nupta, Hispanorum regia stirps ducitur) cognita ejus sanctitate, viri sui auctoritate invitari eum ad Hispaniam sua eruditione et miraculis illustrandam jussit. Opinari enim se, ejus adventu amplificatum iri Dei gloriam, fructumque ex ejus præsentia ad omnia Hispaniarum regna reduntaturum. Non potuit Sanctus reginæ votis obniti, cognito quali fide peteret, et quanta in Hispanicis provinciis recens a Maurorum jugo vindicatis religiosorum virorum inopia esset, aut certe arcano quodam divinæ voluntatis motu instinctus. Ingenti gestiere gaudio Rex et Regina, ubi eum in suo regno conspexere : ac præsertim cum vulgatam de eo famam viderunt rerum isthic quoque gestarum et virtutum splendore aut confirmari aut superari. Porro spe ducti divinum sibi affore præsidium obillius præsentiam, eum apud se esse voluerunt. *detinetur aliquamdiu in aula*

20 Rati deinde haud satis decere, ut tanti vir nominis et sanctimoniæ, Aulam perpetuo sequeretur, secedere id rogantem permiserunt, transscripta illi ad habitationem capella aut domo S. Joannis Evangelistæ, quam ad muros urbis Burgensis Rex construxerat suscipiendis juvandisque eleemosyna peregrinis, Compostellam ad S. Jacobi sepulchrum tendentibus. Cum eo in itinere transmittendus Tagus fluvius esset, qui aquis pluviis eo tempore late inundaverat, ac periculum metueretur, quod pontes nulli erant; præcipit Rex validos legi equos, qui impetum fluminis frangerent, ut qui imbecillioribus vehebantur jumentis tutius trajicerent. Jam Rex fluvium prætervectus de Adelelmo quærit : negant adhuc ad flumen pervenisse. Equum præstantem ad eum mittit, quod strigoso et infirmo jumento sedebat, ne se in discrimen aliquod conjiceret. Ille inhabitantis in se numinis auxilio fretus, cum frontem ac deinde aquas efformata cruce consignasset, illa Psalmistæ verba proferens : Hi in curribus et hi in equis, nos autem in nomine Domine Dei nostri speravimus; intrepide flumen transmittit, aqua vix ad asini suffragines pertingente. Rex miraculo attonitus ad ejus sese abjicit pedes, eosque ac manus exosculatur, salutem ei animæ suæ ac corporis regnique incolumitatem commendat. *flumen miraculose trajicit* *Psal. 19, 8*

21 Multas deinde illi possessiones tribuit, inter duo flumina sitas *b* Arlangonem et Bayvillum; in quorum medio illa S. Joannis capella visitur, ac S. Adelelmi sepulchrum. Ut traditam sibi habitationem Adelelmus adiit, Deo isthic cœpit religiosissime famulari, peregrinis sedulo ministrare, tecto recipere, cibo recreare, morbis liberare. Multa enim ab eo *peregrinos excipit :*

lunaticam curat

eo istbic edita miracula sunt. Perducta est ad eum lunatica, ore fœdum in modum distorto, inconditos edens gestus ex violentia insidentis dæmonii. Sanctus facta ex more oratione, ita dæmonem increpat: Præcipio tibi spiritus nequam in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, ut ab hac Dei famula excedas, eoque abeas ubi nulli deinceps nocere mortali queas. Dum hæc loqueretur, cœpit miseranda mulier vomere et ruere in terram exanimis. Bene illi precato Adelelmo, continuo surgit, cibum eo largiente sumit, ac pristinæ restituta sanitati, et coram quamplurimis pannum purpureum evomuit, qui, nemine eum contingere auso, ex omnium conspectu mox evanuit.

aliam, quæ serpentem deglutierat, sanat,

22 Alteri feminæ aperto ore dormienti, in stomachum anguis subiit, nihil illi medicinæ artis conatus omnes profuere. Ad S. Adelelmum perducta benedictam ab eo aquam bibit, serpentem instar anguillæ exspuit, ac divina virtute dolore omni ac molestia caruit. Alteri quoque feminæ idem remedium saluti fuit.

item aliam :

23 Sacerdos multum quartana febri recidiva conflictatus, cum nullo medicinæ auxilio levaretur, ad S. Adelelmum accessit, et gutta unica aquæ benedictæ, qua ille ad se accedentes aspergebat, perfusus, continuo omni febris molestia liberatus est. Multa alia de doctrina et vita sancti hujus Confessoris tradita sunt litteris : sed ne fastidium creem lectori, iis nunc narrandis supersedeo.

febres curat.

a *Imo, ut ex* gravissimis auctoribus *tradit Mariana lib.* 9, *cap.* 20. Comitis Burgundi fratri, atque Guidonis Archiepiscopi Viennensis primum, deinde Romani Pontificis, cui Callisto II, nomen fuit. *Burgundum quoque scribit fuisse Raimundum Urracæ primum conjugem Rodericus Mendez Silva.* b *In diplomate donationis factæ ab Alfonso et Constantia*, S. Roberto et Domino Adelelmo, *Æra* 1129, 3 *Non. Novemb. feria* 2, *id est anno Christi* 1091, *ista habentur* : et totos illos hortos, qui sunt inter rivulo de Arlançon et rivulo de Vena. *In alio diplomate, recitato ab Antonio Yepes in appendice tom.* 6, *eodem anno et die signato, dicitur* : Et omnes illas hæreditates, quæ sunt inter duas aquas, quarum una vocatur Riovena, et altera vocatur Arlançon.

CAPUT V.

Ejus obitus, facta post miracula.

Æger exsultat

Cum tempus immineret, quo mortalem vitam et ærumnosam cum beata et immortali mutaturus, atque a Deo mercedem suorum laborum percepturus erat Adelelmus, cœpit corporis viribus destitui, et crescente indies infirmitate, quo magis corpus debilitabatur, hoc majori exultabat animi alacritate, ad desideratum Dei sui conspectum amplexumque anhelans. Prolixa deinde oratione suos ad labores spirituales, quibus æterna requies comparatur adhortatus est. Quis lacrymas memoret et suspiria famulorum Dei? quis civitatis universæ mœrorem, cum sentirent se brevi orbandos optimo parente, a quo tot ac tanta corporum animorumque emolumenta percipiebant? Erat tum Burgis Petrus Pampelonensis Episcopus, a quo Adelelmus, facta ei prius peccatorum suorum omnium exomologesi, cetera impendi solita morientibus sacrosancta Christianæ religionis Sacramenta suscepit, magna animi pietate ingentem profundens vim lacrymarum.

extremis Sacramentis munitur,

25 Facta deinde pro omnibus qui ei se commendarant precatione, ad oratorium se S. Joannis Evangelistæ deportari jussit, in cujus ingressu illa Psalmistæ verba pronuntiavit : Deus in nomine tuo salvum me fac, et in virtute tua judica me. Crucemque religiose veneratus : In manus tuas, inquit, Domine commendo spiritum meum . et animam reddidit Salvatori suo Jesu, qui ei sedem jam et mansionem in cœlo præpararat. Confluxit mox omnis civitas ac Clerus universus, ut illius precum patrocinium imploraret, et exequias celebraret. Quibus triduo solemniter peractis, traditum est corpus sepulturæ ad dextram cellæ ejus, trigesimo Januarii, circiter annum Christi 1070.

Psal. 53. 1

pie moritur

Ex Hispanico Jo. Marietæ

26 Miraculis a morte quoque confirmata cœlitus ejus sanctitas est. In cella ejus adolescens quidam erat informi corpore, qui tamen ab eo sanitatem se consecuturum sperabat : ad sacellum, in quo sanctum corpus necdum terra conditum jacebat, deductus, ut illud tetigit feretro impositum, illico divina virtute integritati et valetudini restitutus est : quod prodigium multi conspexere utriusque ordinis homines.

Æger attactu corporis ejus sanatur

27 Mulier quædam mariti et filiorum funeribus immoderate illacrymans, oculos ita debilitarat suos, ut visu omnino careret. Decrevit ad sanctorum Apostolorum Petri et Pauli visenda sepulchra Romam peregrinari, sodali sibi et duce conducta. Ut Burgos venere, cæca illa senem eximiæ auctoritatis conspicere sibi in somnis visa est, cui et sui caussam itineris sciscitanti exposuit : jussa dein in Dei misericordia spem collocare, atque ad S. Joannis Evangelistæ ædiculam juxta urbis muros adire : sepultum isthic esse Adelelmum quemdam, a quo posset suæ remedium cæcitatis obtinere, si id sincera pietate flagitaret. Non distulit illa quod jubebatur exequi ; ædiculam petit, S. Adelelmum cum lacrymis invocat. Nec longe illi aut Sancti favor, aut Dei benignitas fuit. Visum recepit, cœptam peregrinationem nihil ducis egens peragit.

cæca ad sepulchrum visum recipit,

28 Vir quidam cortortis tristem in modum membris omnibus, dum ad S. Adelelmi sepulchrum excubat, remediumque orat, eum coram aspectabilem intuetur, auditque dicentem : Si salutem corporis consequi Deique misericordiam voles, vitam corrige, atque ex animo illatas tibi injurias condona. Utque ea se præstiturum recepit, manu eum Sanctus prehendit, et, In nomine Domini surge, inquit, et abi, nec a Christi prædicandis laudibus cessa. Subito coram omnibus incolumis extitit, et amplas laudes cecinit Deo admirabili in Sanctis suis.

alius contortus sanatur,

29 Bartholomæus quidam Burgos venerat, res nescio quas mercaturus : ut reverti domum voluit, ingenti correptus est dolore, adeo ut linguæ et membrorum omnium officio privaretur. Deportatus ad S. Adelelmi sepulchrum, peractis in ea æde excubiis, S. Adelelmi ope haud frustra implorata, incolumis abscessit.

alius gravi afflatus dolore,

30 Pelagius adolescens acerbis renum doloribus torquebatur, ut neque niti pedibus, nec sedere præ doloris vehementia posset. Perducto ad S. Adelelmi sepulchrum, divina bonitas sancti sui Confessoris meritis perfectam contulit sanitatem.

alius renum dolore liberatur :

31 Agebantur Burgis sancti Papæ Gregorii feriæ : ferrarius quidam faber tantum non eas celebravit, ut etiam religiosiores alios rideret. Nec diu dilata Dei ultio est. Intremuere illi manus, ut non modo opificium exercere suum non posset, sed ne cibum quidem ad os admovere. Sensit sacrilegio suo inflictam a Deo pœnam : crimen confitetur, ad S. Adelelmi sepulchrum confugit, extentisque supra illud manibus cum lacrymis et peccati veniam et salutem corporis orat. Non aversatur Sanctus missas ex animo preces : ergo exauditi sunt viri gemitus, tremore absolutus est, pie deinceps veneratus S. Gregorium ac S. Adelelmum, qui cum ceteris Dei electis æterna requie perfruuntur. Celebrat Adelelmum Ecclesia Burgensis 30 Januarii, quo die excessit e vita.

Festa violans manuum tremore punitur,

ope S. Adelelmi liberatur.

DE S. ANDREA CORSINO,

EPISCOPO FÆSULANO, ORDINIS CARMELITARUM.

ANN. MCCCLXXIII. XXX JANUAR.

§ I. *Tempus Sedis et obitus S. Andreæ. Acta.*

Fæsularum urbis.

F*æsulæ urbs inter principes olim Hetruriæ habita, infestis quingentorum annorum simultatibus Florentiæ, ad tria passuum millia distanti, collisa, tandemque ab hujus civibus nocturna irruptione funditus excisa; templo solum atque Episcopi ædibus parcitum, cives Florentiam traducti: vix tenues nunc amplæ urbis cernuntur reliquiæ: permanet tamen Sedes Episcopalis, quam erexisse isthic* S. Romulum *Apostolorum discipulum tradunt, de quo VI Julii agemus.*

Episcopus S. Andreas Corsinus,

2 *Fuit inter hujus successores* S. Andreas Corsinus *ex ordine S. Mariæ de monte Carmelo, qui anno* 1373 6 *Januarii sancto fine defunctus est, anno ætatis, ut in priore vita (nam geminas damus) nu.* 28 *dicitur,* 72 *aut potius* 71, *ut in posteriore nu.* 19 *et* 21. *Unde liquet anno* 1301 *aut* 1302, 30 *die Novembris, ut infra asseritur, in lucem esse editum. Totus vitæ illius cursus ita colligi potest. In priore vita nu.* 4, cum fere quindecim esset annorum, *matris objurgatione motus, a licentiori vita resilit, et num.* 5, in crastinum, *ecclesiam adit Carmelitarum, ac rite conceptis precibus, cooptari se in eum ordinem flagitat: fit voti compos, nu.* 7, in conventum ducitur, per tres menses probatur, *etc. Consentit altera Vita, in qua num.* 3, illum ætatis suæ annum decimum quintum agentem *admonuit mater nu.* 4 *adlectus in religiosum contubernium dicitur* anno 1316, *fortassis rectius* 1317 *dicas; ut sub Guidone Perpiniano, de quo in Notationibus agemus, professionem ediderit. Dominicus a Jesu in Notis ad priorem Vitam a se editam asserit* ordinem Carmelitarum ingressum esse anno ætatis 18, *propterea quod nu.* 28 *dicitur obiisse* ab ingressu ordinis anno LV. *At nos mendum aliquod a librariis isthic admissum suspicamur, scriptumque ab auctore fuisse LVI vel LVII.*

natus an. 1302 30 Nov.

anno ætatis 15, Religionem ingressus,

3 *Difficilius est, quoto ætatis anno Episcopatum adierit, definire. In priori Vita nu.* 19, *statuitur* annus Christi MCCCLXII, tempore Urbani Papæ. *Quæ verba absunt a posteriore Vita, et sane videntur, ut alia complura, de quibus in Notationibus, a quopiam interpolatore adjecta. Nam Pontifex factus est* Urbanus V, *anno* 1362, 27 *Septembris. Fuerit igitur eo quoque anno ad Episcopatum evectus Andreas: ineatur calculus: ad* 6 *Januarii* 1373, *non nisi anni decem, et menses aliquot conficientur; cum tamen nu.* 28, *dicatur obiisse* Episcopatus anno 12, *quem annorum numerum Surius quoque expressit. In posteriore Vita ex MS. Rubeæ-vallis omnia validiore catena connectuntur: nam nu.* 14, *legitur* factus Episcopus anno nativitatis suæ LVIII, *nu.* 21, mortuus anno Episcopatus sui XIII ætatis vero, *ut supra dictum,* anno LXXI, Christi MCCCLXXIII. *Ex quibus necessario consequitur, natum eum esse anno Ch.* 1302, *Episcopum factum an.* 1360, *obiisse* 1373.

factus Episcopus an. 1360

4 *Hæc breviter de Sancti ætate. Recentiores quid sentiant, sigillatim percensere et expendere, nil attinet. Thomas Saracenus in Menologio Carmelitico vult Episcopum ordinatum anno Christi* 1362, *sub* Urbano V, *ætatis suæ anno* 58, *obiisse tamen anno Episcopatus* 12, *ætatis* 72, *Christi* 1373, *quæ non cohærent. Abrahamus Bzovius tom.* 14, *Annal. an. Christi* 1373, *num.* 7, *allegat diploma* Clementis VI, (*cujus exordium sit*: Inter cetera, quæ suprema dispositione) *datum anno pontificatus sui octavo ad Andream jam Ecclesiæ Fæsulanæ præfectum. Electus est* Clemens 7 *Maii an.* 1342, *obiit sub finem anni* 1352. *Annus igitur illius octavus fuit a Nonis Maii anni* 1350, *ad Nonas ejusdem anni* 1351, *sicque consequens esset, Andream annis minimum* 22 *Episcopum extitisse.*

Errores alicubi quorumdam correcti.

5 *Postquam translatum Florentiam est ad ædem Carmelitanam corpus S. Andreæ, multa ad illud patrata esse miracula probatur in priore Vita nu.* 28 *ex epitaphio, quod illi* Collucius salutatus tunc temporis Cancellarius Florentinus *posuit. Hic est* Collucius Pierus *Florentinus, qui a secretis fuit* Urbano V *et* Gregorio XI, *ipsius proinde Andreæ æqualis; cujus auditor, Possevino teste, fuit Leonardus Aretinus, qui lib.* 1, *epistolar. ad Nicolaum scribit eum obiisse an.* 1406, *ut idem ait, qui et de aliis libris ab eodem* Collucio *soluta strictaque oratione compositis agit in Apparatu sacro. Hoc porro S. Andreæ epitaphium a Collucio concinnatum ita exhibebat MS. codex Rubeæ-vallis:* Hujus epitaphium a Collucio poeta laureato editum, et marmoreo ejus monumento insculptum, est tale:

Epitaphium S. Andreæ a Collucio scriptum.

Montis Carmeli de religione vetusta
   Raptus ad Ecclesiam, Fesuleamque mitram.
Progenie celeber, virtute celebrior omni,
   Hoc de Corsinis marmore sub tegitur.
Andreas Christi famulus de jure vocatus,
   Numinis æterni totus in obsequio;
Virtutum cultor, pater auxiliator egenis,
   Exemplo vitæ mirus et eloquio.
Qui qualis fuerit, miracula multa fatentur,
   Quæ Deus ostendit corporis ad tumulum.
Luce obiit sexta Jani, labentibus annis
Septuaginta tribus Domini cum mille trecentis

Quæ autem illa miracula fuerint, quæ hic memorat Collucius, nusquam legimus.

6 *Non dubium quin eo quoque tempore vita S. Andreæ fuerit conscripta: non quis credat annis demum ab obitu* 80 *aut circiter, illius gesta mandata esse litteris, quæ omnium celebrarentur sermonibus? Est ea fortassis, quam damus, scripta tunc Vita, sed postea a quopiam interpolata, et varie aucta. Coævum fere auctorem illa indicant, quæ num.* 25 *habentur:* Super lumbos suos portabat ferrum in modum catenarum retortum, videlicet illarum quæ tenentur ad ignem, quod apud me est, et ipsum habui a quadam devotissima muliere Fesulana, quæ ipsum rapuit post ejus mortem, et ipsa portavit usque ad mortem.

Vita olim scripta.

7 *Ceterum priorem earum Vitarum, quas hic damus, edidit e codice MS. Vaticanæ bibliothecæ et Notis illustravit Dominicus a Jesu Carmelita Excalceatus, in libello, quem de Actis Canonizationis S. Andreæ collegit.* Continet, *inquit in Notis,* hic codex MS. vitam trium Heroum Ordinis B. V. Mariæ de monte Carmelo, nempe B. Angeli Hierosolymitæ et Martyris, Alberti Siculi et Confessoris, et B. Andreæ Corsini, ut scriptor illius testatur his versibus, quos in limine codicis affixit:

Quæ hic editur,

Lector amice, trium brevis hic tenet acta libellus
Heroum, a celso quorum stirps inclyta monte
Principium sumpsit. Carmeli a vertice sancti
Montis, sancta oritur soboles, laudata propago,
Angelus a Solymis, Siculis qui natus in oris
Albertus, pius Andreas Corsinica proles.

Auctorem Vitæ hujus ait idem Dominicus esse Petrum Andream de Castaneis ejusdem ordinis, sacræ Theologiæ Professorem; *eumque de se ipso verba illa protulisse nu.* 33. Cum quidam Frater Petrus Andreæ, pro tunc Baccalaureus, populo prædicare deberet, et ipsam vitam et miracula enarrare, dubitabat et timebat, in facie Ecclesiæ ipsum Sanctum aut Beatum nominare *etc. ubi innuit se, qui pro tunc, ut est anno* 1440, Baccalaureus *erat, ad altiorem dein magisterii in Theologia gradum ascendisse. Et sane non paucis post victoriam illam, quam anno* 1440, *Florentini consecuti sunt, annis descriptam esse illam vitam, aut miracula saltem, ipse indicare auctor videtur, ut cum cap.* 7, *nu.* 31, *scribit:* Inter quos (*Magistratus*) erant isti, ut sum memor, D. Angelus Jacobi *etc. et num.* 42.

a Petr. Andr. de Castaneis

Ex

scripta post an. 1440,

Ex cujus breviaturis authenticis ego scriptor extraxi; *eodemque modo loquitur nu. 44. Ante annum tamen 1466 hæc consignata esse litteris, hinc conjici potest, quod num. 34 dicatur Senatusconsulto decreta supplicatio præcipuorum Magistratuum ad Carmelitarum basilicam cum cereis (quæ cæremonia, ut § sequenti dicemus, postmodum intermissa, ac deinde mutata est) adhuc tunc viguisse; ita enim habetur :* Et sic fit, et factum est, ac sancitum de voluntate Ecclesiastica Domini nostri Papæ.

vel certe addita miracula.

8 *At si quis illa inter se conferat, quod vitæ auctor accepisse se a pia matrona Fesulana ferrum fateatur, quo cingere se S. Andreas solebat, quod ipsa post ejus mortem rapuerat, et deinde post annum 1440, ac fortassis circiter 1460, miracula se exorasse indicet; existimabit fortassis vitam sive a Cultucio seu quo alio scriptam esse, a Petro Andrea de Castaneis addita solum esse miracula. Quid si miracula, quæ a nu. 37 ad finem usque narrantur, ab alio etiam adjecta sunt?*

Alia vita ex MSS. et Surio.

9 *Breviorem aliam vitam damus ex MS. codice monasterii Rubeæ-Vallis Canonicorum regularium in Sonia silva juxta Bruxellam : cujus auctor aliquanto quam prioris recentior videtur, propterea potissimum quod nu. 27 dicitur :* Novissime in nostra memoria Matthæus Corsinus *etc. Non multo tamen recentior esse potest, cum Joannes Gilemannus, qui Vitas illas, quæ in Rubea valle asservantur, collegit, et sua manu descripsit, anno 1487 obierit. Edidit eam Vitam, sed mutilam, Surius VI Januarii.*

Alia de S. Andrea a variis scripta.

10 *Ex duobus istis fontibus rivulos duxerunt, quotquot de S. Andrea scripserunt; Abrahamus Bzovius to. 14 Annal. an. 1373, Franciscus Haræus, Zacharias Lippeloous, Gabriel Flamma, Silvanus Razzius de Sanctis Etruriæ, Petrus Joannes Massæus noster de Vita XVII Confessorum, Franciscus Cataneus Dacettus Episcopus Fæsulanus in gestis Pontificum Fæsulanorum, Didacus Coria lib. 11, Chronici Carmelitarum, cap. 10, Thomas Sarracenus in Menologio Carmelitarum, Marcus Antonius Alegræus in Paradiso Carmelitici decoris statu 4, ætate 15, cap. 139. Inde quoque hausta quæ super canonizatione et sanctitate S. Andreæ scripta extant; Relatio ad Paulum V, facta a tribus sacræ Rotæ Romanæ auditoribus, Francisco Sacrato, Joanne Bapt. Coccino, et Alphonso Manzanedo. Relatio ad Urbanum VIII, facta ab Eminentissimo Cardinale Joanne Baptista Deto Episcopo Portuensi : Oratio Conatis Antonii Montecatini Advocati Consistorialis, habita coram Urbano VIII. Responsio Joannis Campoli Secretarii domestici ejusdem Pontificis : Instrumentum Canonizationis scriptum a Constantino de Rarerc Referendario Pontificio. Quæ omnia sæpius typis seorsim singula vulgata, nonnulla Annalibus Bzovii inserta, tandem in unum opusculum per Dominicum a Jesu collecta sunt, et Parisiis anno Christi 1638 excusa.*

§ II. *B. Andreæ antiqua veneratio, ac Beatificatio.*

S. Andreas statim post obitum cultus.

V*ixerat* B. Andreas *magna cum opinione sanctitatis. Ea in obitu plurimum aucta, et miraculis inde confirmata. Hinc de sacris illius exuviis obtinendis concertatum a Canonicis Fæsulanis, et Carmelitis Florentinis. Eas illi in tumba lapidea maximo cum honore sepelivere. In quod in ipsorum æde sibi tumulum elegisset, clam nocte sustulerunt, atque marmoreo postea sepulchro condiderunt. Factus ad illud populi concursus, beneficia divina ejus intercessione collata. Sane mirum est, inquit Cardinalis Detus in Relatione Canonizationis,* quanta omnium veneratione ab ipso statim obitu beati viri sepulchrum frequentatum, reliquiæ cultæ, nomen imploratum sit.

12 *Anno Christi 1439, cum Œcumenicum Florentiæ Concilium celebraretur, nova corporis translatio apparatur, miracula multiplicantur, et quod huc, aut etiam ad præcedentia tempora, referri debet,* cultus publicus, et non nisi Sanctis debitus ei *delatus est.* Siquidem (*ut Relatio Canonizationis ad Paulum V continet*) dies ejus obitus tamquam festus cum Missa et officio proprio ante annum 1440, usque in præsens fuit semper celebratus in ecclesia B. Mariæ de Monte Carmelo Florentiæ, in tota diœcesi Fæsulana, ut probatur ex dicto officio relato in libro asservato in sacrario Ecclesiæ Fæsulanæ, et inde extracto in dicto processu Actorum. *Sed his haud suffragatur, quod an. 1440, post victoriam Florentinam infra num.* 32 solemnis Missa *cantata* de Trinitate, et de voluntate Domini Eugenii Papæ... ostensum est corpus... cum luminaribus *et* thurificationibus, *et ex consilio* Cardinalis Albergati *a concionatore* Sanctus *et* Beatus *appellatus. Quæ innuunt ante de eo sacrum aut officium Ecclesiasticum non fuisse celebratum : et in superiori loco mendum aliquod in numeris annorum irrepsisse.*

Ex Vaticano officio Ecclesiastico?

Non videtur.

Beatificatus ab Eugenio IV.

13 Dixerunt Cardinales, *loco citato,* quod secundum intentionem B. Andreas erat canonizatus. *Quod ita interpretatur Cardinalis Detus in sua Relatione :* Cum Cardinales, qui tunc Florentiæ aderant, viderent Nobilium plebisque studia in beati Antistitis cultu pie concertantium, simulque consensum Pontificis Eugenii, populorum votis ac precibus perbenigne annuentis, non dubitarunt affirmare honores illos speciem habere canonizationis, ac suo quidem judicio Andream Corsinum eo die relatum inter Cælites videri posse. *Montecatinus in Oratione ad Urbanum VIII Beatificationem appellat :* Eugenius ipse Pontifex, *inquit,* ob hoc tam insigne miraculum, (*victoriæ Florentinæ*) tot aliis additum, eum in Beatorum numerum adscripsit. *Et hæc caussa est, cur multi recentiorum putarint S. Andream ab Eugenio IV canonizatum fuisse.*

publicis et solemnibus donariis honoratus a Florentinis

14 *Ex hoc ergo tempore cultus publicus augeri cœptus, potissimum XXIX Junii, quo victoria Florentina contigerat : eo enim die corpus quotannis ex permissione Eugenii ostendebatur, et torticea cerea a Senatu Florentino offerebantur, ut num. 34 refertur. Verum ea solemnis oblatio in secundam Dominicam Junii translata, atque aliqua dein ratione mutata est. Ita 4 par. Relationis ad Paulum V.* Non contenta *prima solemnitate* Respublica *Florentina*, ordinavit quod singulis annis in secunda Dominica Junii DD. Priores liberati, Vexillifer justitiæ, et alii Magistratus, deberent accedere ad ecclesiam B. Mariæ de Carmine, et ibi cum cereis accensis offerre donarium in honorem B. Andreæ. Cumque de anno 1466, per aliquot paucos annos dicta oblatio fuisset intermissa, fuerunt in concilio narrata historia revelationis, et effectus victoriæ, ac dicta decreta tunc in memoriam beneficii in concilio facta; et fuit decretum, ne memoria dictæ revelationis omitteretur, quod loco dictæ oblationis vestirentur 10 Novitii dicti monasterii B. Mariæ de Carmine, qui processionaliter ire deberent ad ecclesiam S. Petri Majoris, et inde ad dictam ecclesiam de Carmine, quod usque ad præsens servatur. *et par.* 5, § 3. *dicitur...* decretum Reip. factum an. 1446 (*legendum forte ut supra* 1466) per quod fuit ordinatum Magistratibus, quod in memoriam accepti beneficii a servo Dei Corsino singulis annis impensis communitatis viginti pauperes vestirentur; quod paullo post fuit etiam ordinatum, ut decem Novitii Professi conventus S. Mariæ de Carmine, ubi servatur corpus istius Beati, vestirentur, et quædam alia præstarentur.

Expetita canonizatio

15 *Addit in sua Relatione Cardinalis Detus :* Florentinus populus non contentus iis honoribus, quos ab Eugenio magnos licet atque amplos impetraverat, a Paulo II, ut illum in Sanctorum numerum adscribere dignaretur, enixe postulavit. Nec Paulus abnuebat, negotiumque Rotomagensi, Theanensi, ac Papiensi Cardinalibus dedit. Sed temporum ac personarum mutatione, usque ad Clementem VIII producta est. *Capessivit Pontificatum* Clemens VIII. 30 *Januarii*

an

Ex variis. *an.* 1592. Paulus II *sedit a* 30 *Augusti* 1464 *ad* 25 *Julii* 1471. *Tempore intermedio festus dies cum Missa et officio proprio celebrari cœptus apud Carmelitas Florentiæ et in diœcesi Fæsulana, ut in Relatione Canonizationis ad Paulum V, narratur 4 par.* § 1, *ubi additur* : Quin hoc idem observatum fuit in toto ordine Carmelitano, ut habetur in ejus Missali et Breviario impresso usque de anno 1557, et cum Episcopus Fæsulanus anno 1583 (nescitur de qua caussa) consuluerit fel. rec. Gregorium XIII, super celebratione hujus festi; Cardinalis Sirletus per suas litteras respondit Papam annuisse, ut posset celebrari Missa et officium proprium juxta Missale et Breviarium Carmelitanum. *Meminerunt hujus declarationis Franciscus Catanens Dacettus Episcopus Fæsulanus, Philippus Ferrarius de SS. Italiæ* 14 *Januarii in annotatione ad Vitam S. Andreæ, Lucas Castellinus de certitudine gloriæ Sanctorum Canonizatorum cap.* 9, *num.* 42 *et Dominicus a Jesu in Notis ad Vitam S. Andreæ, qui* tum S. Andream inter Beatos *vult* recensitum, et sancitum de eo tamquam de uno Confessore officium Ecclesiasticum in toto ordine Carmelitano et Ecclesia Fæsulana celebrari posse

Ecclesiasticum officium illi impensum

non 6 Jan. qui ejus natalis, 16 *At quo die tum celebratum hoc officium? VI Januarii, quo obiit, refertur in plerisque Martyrologiis. MS. Florarium* : Civitate Florentina B. Andreæ Corsini, Episcopi et Confessoris, qui floruit circa annum salutis 1373. *Carthusiani Colonienses in auctario Usuardi edito* 1515 *et* 1521. Civitate Florentia B. Andreæ Carmelitæ, Episcopi Fæsulani. *Vetus Kalendarium ordinis Carmelitani apud Dominicum a Jesu* Florentiæ B. Andreæ Carmelitæ, Præsulis Fæsulani, odore virtutifero longe lateque fulgurante splendescentis. *Eadem de eo prædicant Molanus in additionibus, et Canisius in Martyrologio Germanico. Galesinius in Notationibus ad VI Januarii* : Florentiæ B. Andreæ Fæsulani, cujus vita pie exarata extat apud Surium. *Constantius Felicius* : Andreæ Corsini, Episcopi Fæsulani, Ordinis Carmelitarum, qui natus est ultimo die Novembris, ordinem ingressus anno 1317, et postea anno ætatis suæ 58, invitus electus et consecratus Episcopus; denique cum ob miracula facta celebre jam consecutus esset nomen, obiit anno 1373, vitæ suæ 71, quem Florentini ex concessione Eugenii IV venerantur.

sed 14 Jan. 17 *Hæc VI Januarii, quo tamen die ob solemnitatem Epiphaniæ officium de B. Andrea dici non potuit, ideoque XIV Januarii, exacta Epiphaniæ octava, refertur in aliquibus Breviariis, quo die ex tabulis Ecclesiæ Fæsulanæ Ferrarius in Catalogo generali Sanctorum* : Fæsulis in Thuscia B. Andreæ Episcopi, Ordinis Carmelitarum, *annotatque ex* Gregorii XIII, Pont. Max. concessione officio coli Ecclesiastico hac die, licet in die Epiphaniæ obierit. *Refertur eodem die in catalogo Sanctorum Italiæ, et in nova Topographia ejusdem Ferrarii. Dissentit Dominicus a Jesu in Notis*

non 30 *ad Vitam S. Andreæ, atque Ferrarium* a vero aberrare : Constat, *inquit,* inter nostros ascetas numquam eodem die celebratam fuisse festivitatem S. Andreæ. Nam cum obierit in die Epiphaniæ Domini VI Januarii, rejecta est ejus celebritas in XXX Januarii e vetusta consuetudine Ordinis. *Additque a Ferrario citari ad suam sententiam adstruendam Franciscum* Maurolycum, *cum ipse ea verba Ferrarii ob distinctionem omissam perperam de S. Andrea intellexerit.* Maurolycus hac die, *inquit Ferrarius,* post S. Pontianum Martyrem, Cleri Diaconi et Martyris meminit *Ita habet Maurolycus* . Apud Spoletum Pontiani Martyris. Item Cleri Diaconi in mare mersi.

§ III. *Canonizatio S. Andreæ.*

Hæc *de veteri erga B. Andream religione decretisque illi honoribus. Quæ gesta deinceps, donec solemnis peracta canonizatio, explicat Cardinalis Detus in Relatione ad Urbanum VIII.* Clemens VIII. Pontifex Christianissimorum Franciæ Regum, et Ferdinandi Etruriæ magni Ducis, et venerabilis Carmelitarum Ordinis, et nobilis Corsinæ familiæ, precibus permotus, per Apostolicas litteras, Dominis sacrorum Rituum Cardinalibus mandavit, ut Processum informativum auctoritate ordinaria jam compositum, continentem centum octuaginta et unum testes, expenderent referrentque. Expenderunt illi, retuleruntque Pontifici, caussam eo in statu esse, ut sacræ Rotæ auditoribus committi posset. Igitur petentibus, quos dixi, Principibus ac Generali Carmelitanæ familiæ cum ordine universo, nec non Bartholomæo Corsino, Florentino Senatore, tam suo quam totius Corsinæ gentis nomine : demandata est ab eodem Pontifice cognitio caussæ tribus sacræ Rotæ auditoribus Francisco Peniæ Decano, Joan. Garsiæ Millino, et Alexandro Justo.

Caussa canonizationis acta sub Clemente VIII,

19 At Clemente e vivis sublato, Paulus Quintus, repetitis eorumdem Procerum aliorumque precibus annuens, iisdem Rotæ auditoribus caussam rite cognoscendam confirmavit. Quam illi caussam novo studio complexi, litteras remissoriales ac compulsoriales relaxarunt, dixeruntque Alexandro Martio Medices Archiepiscopo Florentino, Lucæ Alemanno Volaterrano, et Bartholomæo Lanfredino Fæsulano, Episcopis, a quibus omni adhibita cura, uti injungebatur, examinatis centum et quatuordecim testibus, extractisque juribus et antiquis monumentis, formatus legitime processus super vita, sanctitate, ac miraculis beati Antistitis, Romam ad eosdem Rotæ Auditores transmissus est. Verum ex iis Auditoribus, uno absente, duobus vita functis, assumptoque ad Cardinalatus gradum, qui subrogatus fuerat, Horatio Lancellotto: substituti demum sunt hujus caussæ Judices ex eadem Romana Rota, Franciscus Sacratus, Joannes Baptista Coccinus, et Alphonsus Manzanedus : qui sæpe convenientes ad extremum et processum rite fabricatum declararunt, et expensis sigillatim omnibus constare de sanctitate et excellentia vitæ atque miraculis censuerunt, censuramque suam eidem Pontifici retulerunt.

et Paulo V.

20 Hic erat caussæ status, Beatissime Pater, cum Paulo Quinto, ejusque successore Gregorio quintodecimo morte sublatis, Dei beneficio factum est, ut Sanctitas Vestra meritorum suffragio ad supremum istud sacerdotii culmen eveheretur. Tunc instare denuo cœpere, præter laudatos jam Proceres, Octavius Archiepiscopus Tarsensis, ac Philippus ejus frater, et Nerei fratris jam defuncti filii, ex illustri Corsinorum familia, necnon et Fr. Gregorius Canalius Venetus Carmelitani ordinis Generalis, ut Sanctitas Vestra caussæ jam toties agitatæ, atque ad exitum propemodum adductæ, supremam manum ponere, pro ea qua potest polletque auctoritate, dignaretur. Placuit Sanctitati Vestræ tam æquis iteratisque multorum precibus assentiri, factamque Paulo V, relationem nostræ sacrorum Rituum Congregationi discutiendam benigne transmittere.]

Ea sub Urbano VIII. *rursus discussa*

21 Nos vero, Beatissime Pater, illam pluribus sessionibus accurate discussimus, ac tandem unanimi voto consensuque censuimus, omnia in processu Florentiæ fabricato fuisse valida, testes rite ac recte examinatos, probationes, quæ illo processu continentur super sanctitate, excellentia fidei, ac præclaris miraculis servi Dei Andreæ Corsini, legitimas, ac sufficientes. Hæc sunt, Beatissime Pater, quæ ex legitimis Actis hujus caussæ dicenda fuerunt de vita et virtutibus B. Andreæ Corsini, deque miraculis illius beneficio patratis. Quibus copiosius in multis Congregationibus perpensis atque discussis, Cardinales Congregationis sacrorum Rituum in eam sententiam unanimes venerunt posse Sanctitatem Vestram (si ei

et probata totiam Congregationi.

ei placuerit) ad ulteriora procedere, et Canonizationem B. Andreæ Corsini, juxta sacros Romanæ Ecclesiæ Canones, perficere et solenni ritu celebrare. *Hæc Cardinalis Detus.*

22 *Cetera prosequitur Constantinus de Rurere in Instrumento Canonizationis:* Summus Pontifex secretum Consistorium die XIV Martii 1629, pro more convocari jussit, in quo Illustriss. et Reverendiss. D. Andreas Episcopus Cardinalis Perettus, pro Illustriss. et Reverendiss. D. Joan. Baptista Episcopo Cardinali Deto, suo et totius Congregationis nomine retulit scripturas, processus, omniaque hujusmodi caussæ Acta legitime confecta esse, ac maximæ auctoritatis, probatæque veritatis vim obtinere : deinde servi Dei Andreæ vita, gestis, virtutibus, et miraculis enarratis, se ceterosque dictæ Congregationis sacræ Rituum Cardinales censuisse dixit, Andream (si ita Suæ Sanctitati videretur) posse Sanctorum Catalogo aggregari. Die vero 20 mensis Martii 1629, ex antiquo instituto Romanorum Pontificum publicum Consistorium S. D. N. convocavit, in quo præter Illustrissimos S. R. E. Cardinales, etiam Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Protonotarii, ac alii Prælati, necnon Suæ Sanctitatis familiares convenerunt; in illoque Comes Antonius Montecatinus, consistorialis Aulæ Advocatus, eximiam servi Dei Andreæ caritatem, vitæ sanctitatem, et miracula ornatissima sua oratione demonstravit, ac demum supradictorum, Regis Francorum, Ducum, Principum, ac totius Ordinis Carmelitani, necnon nobilissimæ Corsinorum familiæ nomine suppliciter flagitavit, ut Andream Sanctorum numero vellet adscribere. Quibus auditis idem Pontifex respondit, excipere se libenter Regum et Principum vota, solennes Sanctorum titulos Andreæ Corsino ab Apostolica auctoritate petentium, ejusdemque Andreæ merita ac miracula disertis verbis exposita, ac sapientum Judicum quæstionibus rite cognita, illustria esse cœlestis beatitudinis argumenta : sed quia non audet Apostolica auctoritas librum illum æternæ vitæ, in quo scripta sunt Dei Electorum nomina, nisi Spiritu sancto aperiente, perscrutari, idcirco in re adeo gravi maturius adhuc cum eisdem Fratribus S. R. E. Cardinalibus, et Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, deliberandum esse. Et interim eadem Sanctitas Sua censuit, et propterea omnes in Domino hortatus est, ut una cum sanctis orationibus, jejuniis, atque eleemosynis divinæ sapientiæ arbitrium explorarent, ut Sua Sanctitas deinde eorum sententiis auditis, tandem Spiritu sancto docente, in hac gravissima caussa rectum e Christianæ veritatis cathedra pronuntiare posset.

relata Pontifici :

in omnes hortatus ad preces,

23 Demum die 2 Aprilis ejusdem anni 1629. Consistorio (quod semipublicum dicitur) ex S. R. E. Cardinalibus ac Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, congregato; in quo etiam Apostolicæ Sedis Protonotarii, et sacri palatii Apostolici caussarum Auditores vocati interfuere; idem Pontifex postquam elegantissima oratione processum, sanctitatem, miracula, et merita dicti servi Dei retulisset, eorumdem Fratrum Cardinalium, Patriarcharum, Archiepiscoporum, et Episcoporum sententias requisivit : cumque primo Cardinales, mox Patriarchæ, Archiepiscopi, et Episcopi omnes ex ordine, consensu respondissent unanimi, ex iis quæ in universo processu comprobata fuerunt, merito servi Dei Andreæ Sanctorum consortium Apostolica auctoritate posse declarari; prædicta Sua Sanctitas primum gratias egit per Jesum Christum, quod tanta esset omnium in Spiritus sancti nomine convocatorum ea de re quasi cordis unius et animæ unius consensio : deinde præscripto die Canonizationis dicti servi Dei Andreæ Corsini, videlicet 22 mensis Aprilis præsentis anni 1629, omnes in Domino monuit, ut interim iteratis precibus, jejuniis, et eleemosynis, illius qui illuminat sensus et corda hominum, gratiam et auxilium in re hac gravissima simul cum Sua Sanctitate implorarent.

dicm canonizationis constituit

Ex variis.

24 Omnibus itaque juxta sanctorum Patrum traditiones, sacrorumque canonum instituta, ac S. R. E. ritum, et antiquam consuetudinem rite et recte peractis, præfata die 22 Aprilis ad sacrosanctam Petri Principis Apostolorum basilicam sumptuosissimo apparatu, varioque ornamentorum genere instructam, cereisque facibus innumerabilibus relucentem, idem S. D. N. Urbanus Pontifex, Pontificiis maximeque pretiosis vestibus amictus, atque tiara gemmis refulgente redimitus, una cum eisdem Illustrissimis S. R. E. Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiscopis, et Episcopis, sacris vestibus indutis, ac Cæsareo, Christianissimoque et aliorum Principum Oratoribus, necnon Romanæ Curiæ Prælatis et Officialibus familiaribusque Suæ Sanctitatis, præcedentibus universo regulari cujusque ordinis et seculari Clero, Collegiatarumque et ceterarum Urbis basilicarum et Ecclesiarum Canonicis, cottis et rochettis pro cujusque more indutis, accensosque cereos deferentibus, cantorum cœtu hymnum, AVE MARIS STELLA, a Sua Sanctitate inchoatum, decantante, solenni ceremonia processit : ibique post iteratas primo, secundo, et tertio per Illustriss. et Excellentiss. D. Philippum de Bethunes Comitem de Selles, a consiliis Christianissimi Regis, apud S. D. N. Oratorem, etc. et supradictorum Regis, Ducum, et Principum, atque Carmelitanæ religionis, necnon nobilissimæ Corsinæ familiæ, nominibus supplices petitiones, ut Andream Corsinum inter Sanctos Sua Sanctitas adscriberet, et post trina responsa ejusdem Suæ Sanctitatis, quibus congruo temporis intervallo, Litanias, hymnos, precesque adjecit; denique absolutis omnibus, quæ in similibus Romani Pontifices servanda instituerunt, et adimplere consueverunt, ac implorata communibus precibus Spiritus sancti opera, infrascriptum Decretum pronuntiavit.

22 April. 1629 cum summa solennitate,

25 Ad honorem sanctæ et individuæ Trinitatis, et exaltationem fidei Catholicæ, et Christianæ religionis augmentum, auctoritate ejusdem Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus sancti, beatorum Apostolorum Petri et Pauli, et nostra, de Fratrum nostrorum consilio decernimus, et definimus, bonæ memoriæ Andream Corsinum Florentinum, Ordinis Carmelitarum, et Episcopum Fæsulanum, Sanctum esse, ac Sanctorum catalogo adscribendum, ipsumque catalogo hujusmodi adscribimus; statuentes ut ab universali Ecclesia anno quolibet in die obitus dicti Andreæ festum, et officium ipsius, sicut pro uno Confessore Pontifice devote et solenniter celebretur. Insuper eadem auctoritate omnibus vere pœnitentibus et confessis, qui annis singulis eodem die festo ad sepulturam devote accesserint, unum annum et quadraginta dies; accedentibus vero annis singulis in Octava dictæ festivitatis ad sepulturam, quadraginta de injunctis pœnitentiis misericorditer relaxamus.

eum publice in Sanctorum numerum adscribit

largitur indulgentias :

26 Peractis tandem rite omnibus ad dicti S. Andreæ Corsini canonizationem pertinentibus, et decantato solenniter hymno TE DEUM LAUDAMUS, atque divina ope S. Andreæ meritis, per peculiarem ad id orationem, quam prædicta Sua Sanctitas pie recitavit, implorata, sacrosanctum et incruentum Missæ sacrificium solenni pompa et ritu, ad altare Principis Apostolorum, idem Pontifex celebravit, ac omnibus Christi fidelibus interessentibus, confessis et contritis, plenariam omnium peccatorum veniam et indulgentiam, ad Dei laudem, et gloriam S. Andreæ impartitus fuit. *Hæc ille.*

Missam celebrat

27 *Martyrologio Romano, jussu Urbani VIII, an. Ch. 1630, aucto et recognito, adscriptus est S. Andreas VI Januarii his verbis :* Florentiæ S. Andreæ Corsini,

nomen ejus Martyrologio inscribit.

Auctore Petro Andr. de Castaneis.

sini, Florentini, Carmelitæ, Episcopi Fæsulani, quem miraculis clarum Urbanus VIII, in sanctorum numerum retulit, *ut XXX Januarii quo colitur in Kalendario Carmelitarum Excalceatorum apud Dominicum a Jesu :* Florentiæ S. Andreæ Episcopi Fæsulani et Confessoris, ordinis Carmelitarum, *in vita et morte* miraculis clari.

VITA

AUCTORE PETRO ANDREA DE CASTANEIS.

ex MS. codice bibliothecæ Vaticanæ edita per Dominicum a Jesu Carmelitam Excalceatum.

CAPUT I.

S. Andreæ ortus, educatio, vita in seculo.

Andreas ex nobilibus parentibus ortus Florentinis, videlicet de *a* Corsinis, cujus pater *b* Nicholus, mater vero *c* Pellegrina vocata est : qui in sancto matrimonio viventes, et in timore atque servitio Dei vitam ducentes, die noctuque præmeditabantur, et anhelabant ad Dei laudem, et augmentum sanctæ matris Ecclesiæ, ex se filios procreare. Cum igitur semel, ut debitum est a Christicolis, die *d* Dominico sermonem in ecclesia Cathedrali Florentina audirent, et per eos Spiritus sancti intelligerent, quod in Exodo scriptum est, ut sermocinator allegavit : Decimas et primitias Deo offerre non tardabis, et quod in ' Canticis scribitur, primi et purissimi fructus ejus, de ipsis hoc dictum esse arbitrati sunt, et quod primus fructus ex ipsis generandus, esset Dei. Ex quo sancte per se quilibet proposuit, Deo atque Matri suæ Virgini dare primum ex eis fructum nasciturum. Et quoniam illo tempore, videlicet anno Domini MCCC, in ecclesia sacri ordinis Carmelitarum, matris Dei icona seu tabula erat, quæ a vulgo nuncupabatur nostra Domina de populo, ad quam populus ex devotione pro gratiis impetrandis confluebat, permaxime mulieres concipere non valentes; ambo venirunt, et devotissime Deo ac Virgini voverunt, quilibet de per se, primitias filiorum in servitium suæ sanctæ religionis tradere.

a b — c — Parentes S. Andreæ — d — Exod. 22. 29 — ... Proverb. 3. 14 — primum ex se nasciturum filium Deo devoverent

2 Emisso voto dum simul essent in mensa, dixit Pellegrina Nicholo viro suo : Dic mihi adjuro te, vir dulcissime, quid enim petebas, cum isto mane ante imaginem gloriosæ Virginis sic attente manebas? Cui Nicholus mellifluc respondens ait : Hæc veritas est, amantissima uxor : Heri sermonem audiens in majori ecclesia, cum intelligerem primos fructus et purissimos Deo offerri deberi, sic facere cordialiter proposui. Cui uxor : Non ultra prosequaris, jam te intelligo : ego idem audiens, ejusdem voluntatis atque propositi fui, et isto mane ventris mei primogenitum vovi Deo et Virgini gloriosæ largiri. Sic et ego, ait vir, dum me ante iconam vidisti Dominæ nostræ astantem. Quapropter non parum de pari voluntate admirati, dicebant : A Domino factum est. Et sic mutuo quod de per se voverant, positis in terra genibus, ambo Deo promiserunt. Transactis igitur non multis hebdomadis Pellegrina Nicholi uxor ex divina largitione se ex legitimo sanctoque matrimonio concepisse sentiens, Deo ambo gratias referentes assidue orabant, atque Dominum postulabant, ut eorum fructus talis esset, quod Deo acceptus esset. Dum ergo tempus pariendi appropinquaret, nocte antea dum ipsa Pellegrina oraret, abdormivit, et in somnis videbatur sibi lupum parere, de quo in visione nimium tristabatur, et de Maria Virgine lamentabiliter conquerebatur, et sic dolendo videbat lupum ecclesiam intrare, et quod statim agnus candidus efficiebatur. Excitata vero cogitabat quæ caussa somnii esset, non fuit ausa revelare alicui, sed rem tacite considerabat

dum sibi ... communicant, — confir... ant. — Mater concepit — ... sibi est parere lupum, dein in agnum conversum.

3 In futura igitur nocte, videlicet S. Andreæ Apostoli peperit puerum pulcherrimum, ita ut omnes tam de domo quam extranei mirati sint,' quoniam non unius diei, sed trium mensium esse videbatur. Lætitia maxima et festum in domo erat, quia sterilis peperierat; sed ipsa magis ac magis caussam somnii in corde conferebat. Baptizatur puer et in sacro fonte baptismatis Andreæ nomen ei imponitur, in quo præsagium ejus contemplationis futurum demonstrabatur. Crescit puer et ablactatur, litterisque secularibus edocetur. Dum autem esset duodecim annorum, quia pulcher filius et astutus erat, nimium a parentibus diligebatur, quamvis post ipsum plures alios filios habuissent; efficiebatur valde inobediens, dabatur ludis, et de parentum obedientia parum curabat; sed semper contrarium ipsorum voluntati faciebat, omni die lites et contentiones domi ducebat; dilectabatur in armis, in venationibus : et de Ecclesia, aut de iis quæ Dei sunt minime curabat.

Nascitur S. Andreas, — baptizatur, — instruitur litteris, — dissolute vivit

4 De malo ejus fine quam plurimum dolentes parentes timebant, et quid agerent ignorabant. Una dierum cum jam fere quindecim annorum esset Andreas, et in malis cresceret moribus, a genitoribus vocatur; sed ipse caput elevando ad eos ire noluit, sed verba ignominiæ valde plena dixit. Ex qua re mater, alta voce ait : Vere, vere Andrea fili mi, tu es lupus quem somniavi. Audiens Andreas illa verba venit ad matrem, et ait : Quid dicitis mater? quomodo sum ego lupus? Tunc ait : Scias fili, qualiter pater tuus et ego eramus steriles, et votum fecimus gloriosæ Virgini primum filium illi dare, et tu es ille, et scias qualiter somniavi lupum parere, sed de lupo ecclesiam intrando agnus efficiebatur. Itaque, fili mi, tu non es noster, nisi quantum ad generationem, tu es Virginis Mariæ; ideo te rogo, ut tantæ Virgini servire non dedigneris. Quæ verba fuerunt Dei sagitta cor ejus vulnerans, et per totam noctem illam ad Virginem oculos direxit, dicens : Ex quo tuus sum, Virgo Maria, animo tibi die noctuque serviam sed ora tuum piissimum filium, ut delicta juventutis et adolescentiæ meæ mihi parcere dignetur : quantum sibi et tibi displicui male vivendo, tantum omnibus viribus vobis complacere, vitam meam mutando, conabor.

inobediens parentibus. — a matre monetur, indicato somnio et voto — resipiscit

a *Familia de* Corsinis *ab an. Chr.* 1282, *frequenter supremos Florentiæ Magistratus gessit, in gravissimis bellis egregios illi Reip. Duces dedit, et Legatos ad maximos quosque Principes; teste Montecatino. Ex eadem familia Episcopi Florentini extitere* Petrus, *dein Cardinalis, de quo infra nu.* 16, *et* Aymericus, *qui a Martino V, an. Chr.* 1420, *primus ejusdem urbis Archiepiscopus constitutus est.* b *Al.* Nicolaus. c *Al.* Peregrina. d *Recentiores festo Purificationis id putant contigisse, propter Exodi verba, quæ diei mysterio quadrant. Sed cum supra ostenderimus natum S. Andream anno* 1301, *vel* 1302, *iis annis Purificatio in Dominicam non incidit, sed anno* 1298 *et* 1304

Corsini

CAPUT II.

Ingressus in Ordinem Carmelitarum. Tirocinii exercitatio. Professio.

In crastinum igitur venit ad ecclesiam Carmelitarum, et humiliter posuit se genibus flexis ante iconam Dominæ nostræ de populo, ad quam votum per parentes factum erat. Ecce gloriosa Virgo, inquit, lupus vorax, et omni iniquitate plenus ante imaginem tuam stat, humiliter obsecrans quod sicut tu agnum immaculatum peperisti Jesum Christum filium Dei, qui nos ab omni peccato redemit, lavit, et purgavit sanguine suo pretioso; sic me purgando et lavando, meam lupinam et crudelem mutet naturam; ita quod tibi amore tui filii jugiter serviendo, agnus mansuetus, et ad laudis sacrificium acceptus, in tuo sacratissimo ordine efficiat. In qua quidem oratione stetit usque ad horam nonam lacrymis totam faciem irrigando, et surgens venit ad fratrem Hieronymum de Melioratis, qui tunc Provincialis Tusciæ erat, et ad terram se projiciendo ingressum quæsivit religionis. Cui Pater Provincialis respondens ait : Fili, dicas unde voluntas

Fusis precibus coram imagine B. Virginis — petit admitti in ordinem Carmelitarum

luntas ista venit, cum sis de nobili progenie ortus, et nihil tibi desit? Respondit Andreas : A Domino factum est, et a genitoribus meis, qui me voverunt in hunc locum dedicandum ad honorem Virginis in perpetuum moraturum. Tunc ait Provincialis : Expecta modicum, et in brevi tibi responsum tradam.

obtento parentum consensu,

6 Congregat Patres conventus, et ad domum Andreæ parentum nuntium mittit. Parentes vero, qui ipsum quærebant, gavisi sunt, et ad conventum venerunt, et intrantes ecclesiam filium ante iconam prædictam genuflexum invenerunt. Cum enim mater filium vidit : Ecce, ait, filius meus, qui ex lupo agnus factus est. Venit autem Provincialis simul cum Patribus conventus in ecclesiam, ubi erat Nicholus et Pellegrina Andreæ genitores, et eos interrogat, utrum ex voluntate sit ipsorum, ut Andreas habitum accipiat religionis. Qui ambo manus ad cœlum levaverunt dicentes : Nihil aliud optamus, nec desideramus, quoniam talem Deo et Virgini gloriosæ fecimus promissionem. Vocatur autem Andreas, et interrogatur quid peteret : qui ad terram se projiciens ait humili ac columbina voce : Ego peto introitum hujus sacræ religionis, ut valeam de peccatis meis pœnitentiam agere, et statim se vertit ad parentes cum lacrymis infinitis, et terram osculando, rogavit quod sibi parcerent, et benedictionem traderent. Qui cum osculis et amplexu ac lacrymis, manus super eum ponentes dixerunt : Benedicat te Deus, Deus noster, benedicat te Deus, et anima tua tali benedictione repleatur quæ sit ad tuam salutem. Et statim oculos ad Virginem vertentes, dixerunt : Ecce, gloriosa Virgo, promissum nostrum; ecce donum de visceribus nostris : ipsum tibi donamus, et in manibus tuis recommittimus. Sis, gloriosa Virgo, tutrix, gubernatrix, adjuvatrix filii nostri. O quam pium erat tunc lacrymas effundere! imo quis ipsas continere potuisset, talia verba audire melliflua, tantam humilitatem, lupum videre in agnum conversum?

et benedictione,

admittitur,

7 Post igitur parentum benedictionem, Andreas in conventum ducitur, et per tres menses probatur, in quibus ei officia humillima dantur : efficitur namque janitor, ac domus mundator, coadjutor coci, servitor Fratrum in mensa, quæ omnia ad gloriam sibi reputabat : efficitur magni silentii cultor, assiduus in oratione, necnon patientissimus. Dum enim a consanguineis deridebatur, et ab iis qui socii sui esse solebant, silentio ipsos vincebat et patientia. Sæpenumero, dum portam conventus custodiret Fratribus comedentibus, est inventus in oratione ita intentus ante imaginem, quæ adhuc est super portam, qua de ecclesia intratur in claustrum, quod quamvis Fratres post refectionem transirent, cantando MISERERE MEI etc. videlicet nec ipsos videbat, nec audiebat.

in officiis humilibus exercetur,

orationi addictus

8 Fratribus comedentibus una dierum venit quidam cum magna instantia pulsans januam. Andreas vero veniens ad parvam fenestram portæ, et videns ipsum bene indutum, et cum famulis interrogavit, quid vellet. Respondit cum voce superba : Aperi cito, quoniam ego sum de consanguineis tuis, et nullo modo intendo te istic cum istis nebulonibus et mendicis manere : et hoc est de voluntate parentum tuorum, quia jam te promiserunt uni pulcherrimæ puellæ nubendum. Cui Andreas respondit : Ego non intendo aperire, quoniam sub obedientia præceptum est mihi, ut nulli aperiam sine licentia : non credo vos esse de consanguineis meis, quoniam nunquam amplius vos vidi : et si servio Fratribus istis humilibus, etiam Christus factus est homo, ut serviret nobis, et nullatenus credo de voluntate parentum meorum esse, de hoc loco me exire, quoniam me Deo et Virgini voverunt, in quo servitio summe gaudeo, et jam pro sponsa mea obedientiam accepi et humilitatem : credo autem vos esse de consanguineis diaboli. Tunc ait iterum : Andrea, rogo te, ut debeas mihi modicum aperire, ut valeam tecum aliqua conferre, nam Prior non te videbit. Cui Andreas : Etsi Prior non videbit, stat Deus desuper, qui est scrutator cordium, et nullus ab ipso potest abscondi; amore cujus hic ad januam maneo ut custos, ut ipse sit Deus custos et adjutor meus. Et hæc dicens, muniens se signo Crucis, ipse pulsator, qui erat diabolus, tamquam fulgur fœtidus ipse recessit. Andreas igitur Deo gratias referens de victoria contra diabolum habita, efficitur fortior atque perfectior.

diabolum ad seculum revocantem

generose repellit :

AUCTORE PETRO ANDR. DE CASTANEIS.

9 Præmissus igitur annus probationi, venit tempus professionis. In crastinum Epiphaniæ congregantur Fratres in Capitulo, similiter omnes de ipsius parentela; adest Notarius : in quorum præsentia ducitur Andreas, ut moris est, sine habitu, et ante Provincialem positus interrogatur, quid quæreret. Et ipse cum multis lacrymis ait : Ego peto misericordiam Dei, Virginisque Mariæ, ac societatem Fratrum Carmelitarum, cum habitu religionis, et postulo ut me digne-mini ad professionem recipere. Tunc Pater Provincialis post exhortationem et habitus benedictionem, induit ipsum, et statim Frater Andreas manibus cancellatis in manibus Provincialis cum profundissima humilitate cantare cœpit : Ego Frater Andreas facio professionem, et promitto obedientiam Deo, et B. Mariæ Virgini de monte Carmeli, et Fratri a Joanni Balisterii dignissimo Generali, usque ad mortem : quæ verba ter replicavit. Erant autem nonnulli de consanguineis suis ipsum exhortantes, ut professionem non faceret, ei promittentes aliqui pecunias, aliqui possessiones, aliqui vestes, et aliqui jocalia. Ipse autem dicebat eis : discedite a me omnes qui operamini iniquitatem, quoniam exaudivit Dominus hodie vocem fletus ac desiderii mei. Post se vertebat ad parentes et alios de domo, supplicando pro benedictione recipienda, et dicebat : Sitis Domini et amici mei contenti de meo introitu hujus religionis sacræ Virginis Mariæ; quoniam hæc est voluntas Dei, et ego pro peccatis vestris rogabo. Ex quibus verbis omnes tam Fratres quam seculares inducebat ad lacrymas.

facit professionem.

a *Mendum est. Nam* Joannes Balisterius *Generalis electus est in Capitulo Burdigalæ habito 8 Septemb. an. 1358, obiit 24 Sept. 1374 ut habent Annales ordinis a variis editi. Sub hoc ergo* S. Andreas *obiit, non professionem fecit. Substituendus forte* Guido Perpinianus, *qui an. Ch. 1318, electus, postea Majoricensis Episcopus fuit : ac forte inde confusionis nata occasio, quæ et in antiquo Chronico MS. Ordinis Carmelitani apud Dominicum a Jesu reperitur.*

CAPUT III.

Eximiæ ejus virtutes, sacerdotium.

Accepto igitur habitu, et professione facta, cum benedictione et osculo Fratrum, et omnium consanguineorum, perseverabat in omnibus virtutibus, et maxime in humilitate. Erat namque, sicut prædiximus, in humilibus domus operibus sollicitus, quotidie manibus propriis volebat pauperibus eleemosynas ministrare, domum mundare, infirmis conventus cum magna devotione servire, tenens in pectore suo scriptum : Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Matth. 25. 40. Numquam divinas horas dimittebat, sed die noctuque primus in Choro videbatur. Numquam præcepto majorum repugnabat, sed tanto gaudebat et lætabatur, quanto magis aliquid sibi præcipiebatur; et ne tempus perderet assiduus erat in sacrarum litterarum studio.

Accurate instituta monastica observat :

11 Una dierum instantissime Patrem Provincialem Andreas rogavit pro maxima gratia, quod semper sexta feria dimitteret eum ad crucem ire. Provincialis autem arbitrabatur ipsum velle disciplinam facere, et ait : Contentor fili, sed discrete et moderate; ne a diabolo decipiaris. Ipse autem Andreas statim post Missam sumens disciplinam cum psalmo, Deus misereatur nostri etc. Ad te levavi etc. De profundis etc. cum orationibus consuetis in ordine Psal. 66. 122. 129.

corpus acriter diverberat

disciplinam usque ad sanguinem faciebat : et post sportam in collo suo capiebat Christi amore, et inter nobiles et consanguineos in via quæ nuncupatur, Via major, ibat, panem et eleemosynam petendo. Consanguinei autem ad ipsorum verecundiam id fieri reputabant, et valde indignabantur, et ordinabant quod ab omnibus derideretur, et sibi verba dicerent ignominiosa. Tunc libentius et gaudens ibat, et infra se ipsum dicebat : Dominus meus Jesus Christus cum malediceretur non maledicebat, et cum pateretur non comminabatur. Hæc est professio mea, quoniam de Ordine Mendicantium sum; nam corona mea et ars mea est mendicare, et sic omnes vincebat.

ab omnibus irridetur :

12 De ore autem ejus numquam stultum, sive juvenile aliquid auditum est; sed, ut prædiximus, magni silentii erat : cantus mulieres fugiebat, verbaque lasciva : hortus solatium ejus erat, et solitudo cameræ : paradisus deliciarum erat ecclesia, lignum vitæ Crucifixus, terra autem sancta sibi erat Virgo gloriosa. Erat namque maximæ abstinentiæ et vitæ asperitatis; jejunabat ultra jejunia ab Ecclesia præcepta et in Ordine observata, semper feria secunda, quarta, et sexta, necnon et diebus Sabbatinis amore matris Dei, in quibus jejuniis tantum panem et aquam degustabat; carnes suas asperrimo cilicio domabat, et cum ipso semper super stramina dormiebat.

jejunio et cilicio se macerat.

13 Dum autem pro eleemosyna sexta feria, ut prædiximus, iret, erat unus de consanguineis suis, qui ab infirmitate lupæ vexabatur, ex qua omnes tibiæ carnes corrodebantur, ex dolore cujus diu noctuque ululabat, et ut dolori aliquod refrigerium daret et ejus pœnæ, ludis vacabat, et de domo ejus lusorum locum fecerat, ad quam lusores omnes confluebant. Andreas autem hæc videns, sibi compatiens, et plus animæ quam corpori condolens, venit ad eum, et ait : Joannes mi patrue, vultis sanari? Respondit Joannes : Vade, vade mendice, tu credis me deridere. Cui Andreas : Non turbemini, consanguinee mi; sed si vultis sanari, meis consiliis acquiescite. Joannes vero statim resolutus est, et humiliatus ait : Faciam quicquid vis, si possibilia sunt. Dixit Andreas : Si vultis sanari, ego volo, quod septem diebus a ludis abstineatis, et sex diebus jejunetis, et septem diebus dicatis devote et attente septem Pater noster cum Ave Maria, et post dictis Salve Regina; et promitto vobis, quod gloriosa Virgo pro vestra sanitate gratiam Filio suo impetrabit. Joannes autem, quamvis esset homo indevotus, istum audiens agnum, suamque videns simplicitatem, acquievit seipsum vincendo, et ita promisit facere, et fecit, dimittendo ludos, orando et jejunando. Die autem Sabbati, videlicet septima ab inceptione, Andreas ivit ad eum visitandum : quem interrogavit qualiter se haberet. Qui respondit : Vere tu es Dei amicus, nihil amplius doleo, et ita ambulare possum, sicut si essem juvenis et sanus, ubi prius semper jacebam. Cui Andreas : Vadamus simul ad conventum, et venerunt ante iconem et imaginem Virginis, et simul oraverunt flexis genibus. Post vero orationem dixit Andreas : Mi patrue, solvite tibiam vestram, quoniam sanata est ex integro; et sic factum est et ubi erant prius carnes corrosæ usque ad os, factæ sunt sicut carnes pueri parvi. Joannes autem totus devotus, et timens Deum factus est, Deo et Virgini gratias referens.

ægrum a lusu revocat

eique facto Virgini voto, sanitatem impetrat.

14 Dum autem Frater Andreas in sanctitate perseveraret, ita ut in magna jam esset perfectione, ac etiam populi devotione ad sacros Ordines promoveretur, qui non renuit, sed humiliter acceptavit, arbitrans magis in ipsis Deo et Virgini gloriosæ se posse servire. Cum autem esset Sacerdos ordinatus, volebant ejus consanguinei quod Missam cantaret cum magno apparatu. Ipse autem, a Provinciali licentia accepta, ad a conventum ivit Silvarum, et ibi cum maxima cordis devotione suam primam Missam cantavit, in qua statim post communionem Virgo gloriosa sibi apparens ait : Servus meus es tu, quia elegi te, et in te gloriabor. Non tamen propter hujusmodi revelationem extollitur, nec etiam propter promotionem ad sacros ordines, sed magis ac magis humiliatur, pedes Fratrum lavando, cappas mundando, animalia, quando erant, gubernando, laudes hominum fugiendo, et semper quæ legebat in corde suo conferendo et conservando.

vitat pompam in primitiis,

in quibus B. Virg. ei apparet

a Florentia 7 milliaribus distat, et a silvis nomen habet.

CAPUT IV.

Varia miracula. Præfectura conventus Florentini.

Erat autem quidam nobilis, et præpotens in divitiis, qui unam filiam decem annorum habebat, quæ hecticam infirmitatem patiebatur; pro cujus sanitate recuperanda omnia quæ possibilia erant fecerat secundum consilium Medicorum; et quoniam orbatus erat filiis, valde timebat ista unica filia privari. Una dierum cum multis lacrymis ivit ad filiam suam, et dixit : Heu, heu mihi, filia mea! quid amplius faciam pro te et pro tua sanitate recuperanda? Tu es cor meum et anima mea, et in hac vita nullam aliam spem habebam nisi te, et de te timeo privari. Rogo ut mihi dicas, si aliquid velis aut desideres, si credis per aliquod sanari remedium : scis enim me divitem esse et nullum alium hæredem nisi te habeo : itaque omnia mea tua sunt. Dicas ergo secure, filia mea dulcissima, pete quicquid vis : nam pecuniæ non deficient. Puella autem in fletu et lacrymis ait : Eia, pater mi, nullam spem habeo sanandi, nisi in auxiliis Dei et gloriosæ Virginis Mariæ, pro quo auxilio impetrando rogo, ut mittatis pro servo Dei Fratre Andrea de Corsinis, ut ipse manibus suis sanctissimis præparet mihi cibum, quod libenter faciet; et sic spero me ab hac hectica febre liberari. Hoc audiens pater, non mittit famulos, sed propriis gressibus ad conventum currit Carmelitarum; ecclesiam intrat, invenitque Fratrem Andream ante Crucifixum orantem : qui projicit se ad pedes ejus, et cum maximo ulutatu et dolorosis lacrymis ait : Rogo te ac supplico, vir Dei, ut domum meam venias, et filiam meam, quæ te in infirmitate clamat, visitare digneris, et pro ejus sanitate divinum auxilium placeat invocare. Cui F. Andreas respondit : Heu, heu, frater mi, noscas me vilissimum esse peccatorem : sed Deus qui sanat omnes contritos corde, tuæ filiæ sanitatem animæ præstet et corpori. Spera ergo in Domino Jesu, in sua Matre sanctissima, et vade, quia statim post te veniam, et habita a Priore licentia ivit, intravitque cameram, ubi jacebat puella, ubi erant parentes et multi de parentela, et intrando cameram ait : Deus qui salvandos facit sperantes in se, ipse te ab hac ægritudine sanet, ut valeas Deo et gloriosæ Virgini servire. Tunc ait puella : Rogo te, Pater Andrea, ut manibus tuis cibum præpares, ex quo pectus meum mundetur. Tunc Andreas accepit panem, et posuit in vino, et orando dixit : Domine Deus omnipotens et Christe Jesu Salvator, qui, ut memoriale tuæ sanctissimæ passionis in mente semper haberemus, sub specie panis et vini corpus tuum in cibum et sanguinem in potum fidelibus tradidisti; benedic et sanctifica panem istum cum vino mixtum, ut sit ad sanitatem tam animæ quam corporis istius puellæ, in te et in auxilio tuo sperantis, qui vivis in secula benedictus, Amen. Et propriis manibus puellæ tradidit panem et vinum : quæ statim postquam comedit et bibit aliqualiter, obdormivit; quæ paullo post excitata cœpit clamare : Pater mi, pater mi et mater mea, currite, et detis mihi vestimenta mea, quoniam F. Andreas me vocat. Quæ induta, propriis passibus sine alicujus auxilio, ivit ad ecclesiam sana et libera, ad gratiarum actiones Deo referendas, cunctisque mirantibus laudes Deo

Puellam hectica febri afflictam,

et auxilium suum implorantem

invisit

et cibum parat, benedicit,

tradit

eamque sanam efficit, et sanctimonialem consecrat

Deo canendo, quam Pater Andreas inter moniales S. Annæ clausit, et consecravit.

studet triennio Parisiis.

16 Eo igitur tempore in capitulo in conventu Pisano celebrato promovetur F. Andreas Parisios ad studium : qui animo libenti ivit, et ut Majorum mandatis obtemperet, et ut hominum fugiat laudes, et caussa proficiendi in divinis lectionibus. In quo quidem studio tribus annis *a* tantum mansit, in quibus maxime profecit. Revocatur a provincia, et regrediendo *b* Avenionem applicavit, ubi retentus a Reverendissimo Domino D. *c* Petro de Corsinis Cardinali, cum quo aliquibus diebus mansit, in quibus ecclesias et devota loca visitavit. Una dierum visitando *d* ecclesiam S. Mariæ de Donis hora meridiei, cæcus quidam erat ante ostium ecclesiæ petens sibi eleemosynam. Andreas autem interrogavit, qualiter cæcus fuisset. Qui respondit : Vir optime, ego habeo uxorem et filios, et ars mea erat purgare aurum et argentum. Itaque semper stabam prope ignem, et ad ignem oculis fixus, et ut darem expensas filiis meis et uxori, indiscrete laborabam; itaque ex nimio calore cæcus factus sum, de quo valde doleo, non propter me, sed propter filios meos, qui adhuc parvi sunt, et nesciunt panem acquirere. Rogo igitur te, Pater, ut Deum pro me ores. Non valuit Andreas lacrymas continere, et ait : Deus, qui est vera lux, qui omnem hominem in hunc mundum venientem illuminat, te illuminare dignetur, ut valeas ad sui laudem filios tuos enutrire : et intravit ecclesiam, et ante altare majus se posuit projectum, et ad terram extensum in modum crucis, et ita fere per horam stetit. Et surgens venit ad hominem cæcum, et aspergens illum aqua benedicta, ait : Deus et Dominus noster Jesus Christus, qui cæcum a nativitate illuminavit, et lumen cæco in via reddidit, sua virtute et potentia lumen tibi reddat. O mira res et stupenda! statim aperti sunt oculi ejus, et clare vidit, et gratias Deo reddens, divulgat hoc per universam civitatem.

Avenione cæco visum impetrat

fit Prior conventus Florentini

17 Dimittitque Avenionem, et ad propria venit, videlicet ad civitatem Florentiæ, in qua Capitulum celebratur provinciale, et F. Andreas effectus est Prior conventus Florentini. Qui cum conventum rexisset et Fratres in maxima honestate et religiositate, Fratrem Venturam de Pisis sanavit de hydropisis infirmitate, digitum ponendo in ipsius ore in nomine Jesu, qui ejecit de ore ejus unum *e* barile aquæ, et sanatus est.

hydropicum sanat

in baptismo susceptt quemdam,

18 Requisitus fuit vir Dei a quodam nobili cive in compatrem, cui filius masculus natus erat; qui acceptavit. Dum autem puer esset in brachiis suis ut baptizaretur, cœpit flere, qui post baptismum interrogatur, cur ita, dum puer baptizaretur, flevisset, cum sit lætitiæ opus. Respondit B. Andreas : Mi compater, ego non potui lacrymas retinere, cum puer iste natus sit ad tantas miserias, et calamitates hujus mundi sustinendas : et nuntio vobis, quod si puer iste non moriatur in pueritia, aut Religiosus efficiatur, erit caussa suæ destructionis ac totius suæ progeniei. Pater autem imprudens cœpit ridere, et ait : Potius volo quod stipendiarius efficiatur et latro, quam Religiosus. Quid accidit, audite. Nutritur voluptuose puer, ita quod adhuc non erat ætate viginti annorum, quando se associavit cum aliquibus rebellibus, et a civitate expulsis, cum quibus unum castrum rebellare ordinabat, et ipsum vi tenere, in contemptu civitatis, et omnes transeuntes deprædari. Qua de caussa omnes de pessima illa societate capti fuerunt, ac etiam suspensi, omnes de ipsorum parentela officiis et dignitate privati fuerunt : itaque sicut nuntiavit, ita sibi evenit.

cujus calamitatem prædicit.

a Ad magisterii gradum pervenisse *docent Ferrarius in catalogo SS. Italiæ, et Emanuel Romanus elucidat* 27. *citati a Dominico a Jesu in Notis. Sed unde id hauserunt? Ex Vita S. Petri Thomæ* 29 *Januar. num.* 8. *longiorem in studiis moram illic tunc requisitam fuisse constat.* *b* *Altera vita et Alegræus* Divionem *habent, ubi Legatum Apostolicum egerit ille Cardinalis perperam, ut ex sequentibus patet.* *c* *Erat tunc temporis* Petrus Corsinus *non Cardinalis, sed Episcopus Volaterranus, et Generalis sacri palatii Auditor. Successit dein in Episcopatu Florentino Philippo Antelo an. Ch.* 1361 *Creatus demum Cardinalis tit. SS. Laurentii et Damasi ab Urbano V, anno Pontificatus ejus* 8, *Christi* 1369. *VII Idus Julii. Obiit Avenione anno Cardinalatus sui* 36, *Christi* 1405. *Ita fere Ciacconius et Victorellus in Urbano V.* *d* *Est hæc Avenione Cathedralis, in qua Pontifices inaugurati Innocentius VI, Urbanus V, Gregorius XI.* *e* Barile, *vox Italica,* cadum *significat.*

AUCTORE PETRO ANDR. DE CASTANEIS

Barile

CAPUT V.

Episcopatus Fæsulanus. Virtutes sancti Confessoris expressæ.

Eligitur Episcopus

Anno igitur Domini *a* MCCCLXII, tempore Urbani Papæ V, qui capita ornavit *b* Apostolorum, civitas Fesulana ex naturali morte Præsule carente, universus Clerus de unanimi assensu in Pastorem et Episcopum F. Andream de Corsinis, elegerunt. Qui audiens secreto fugit ad Carthusienses, et absconse stetit orando, et gloriosæ Virgini supplicando, ut ab illa dignitate periculosa liberaretur. Canonici, Sacerdotes, ac etiam laici, eum quærebant, mittendo per provinciam, et inter notos; et non inveniendo, quid agerent nesciebant : quapropter decreverant mutare electionem. Congregati igitur Clerici, et populus in majori ecclesia, ut super hoc consilium haberent, quorum aliqui dicebant : Expectemus adhuc per aliquot dies; alii autem, Minime, dicebant; sed electionem mutemus. O mira res et admirabilis! Puer fere trium annorum, qui vix panem petere sciebat, violenter in Congregationem intravit, et alta voce dixit : Elegit Deus Andream in Sacerdotem sibi, non in contrarium electionem mutetis : sed ad Carthusienses mittatis, et eum invenietis orantem. Et dum etiam super hoc Andreas oraret, puer candidus sibi apparuit, dicens : Ne timeas Andrea, quoniam ego tuus custos ero, et Maria in omnibus erit tua adjutrix; secure Episcopatum assume. Læti clerici et populus de revelatione, et non parum mirantes, miserunt ad Carthusiam, ubi Andream orantem invenerunt, ut puer prædixit. Et sic electus fuit in Episcopali dignitate, ac ab Urbano etiam quinto confirmatus.

delitescit

electione divinitus confirmata,

acquiescit

20 In quo Episcopatu verissime meruit, quod de ipso recte cantari potest :

Hic pius, prudens, humilis, pudicus;
Sobrius, castus fuit, et quietus,
Vita dum præsens vegetavit ejus
Corporis artus.

Ad sacrum cujus tumulum frequenter, etc.

pius erga egenos et afflictos.

ubi sunt octo partes in commendationem suæ sanctissimæ vitæ, quarum prima est : Hic Andreas pius. Quantæ pietatis et misericordiæ erga pauperes et afflictos, et incarceratos, parturientes, miserabiles, pupillos, orphanos, viduas, Osanna vox turbarum resonat. Tantæ pietatis erat, quod quando miseros pauperes videbat, aut quando audiebat alicujus calamitatem et miseriam, jugiter in lacrymis prorumpebat, ex pietate totum Episcopatum, et ecclesiæ chorum, et tectum fecit fieri, et recuperavit, cum omnia essent quodammodo in ruina et destructa. Et pietate primam trabem novam ecclesiæ Carmelitarum Florentiæ fieri fecit, in qua expendit florenorum 200 Ex pietate omni die pauperibus manibus propriis panem et vinum porrigebat : ex pietate librum tenebat, in quo scripti erant omnes miserabiles, et pauperculæ personæ, non se juvare valentes, quibus absconse et clam subveniebat. Dum autem eo tempore magna esset penuria, sive caritas, in omni die propriis manibus dabat quinque sextaria panis. Et dum pauperes multiplicarentur, et tantum quindecim panes dispensator suus pro prandio custodisset, dixit dispensatori prædicto : Vade et fer mihi adhuc panem : nonne vides pauperes multiplicari? qui respondit : Domine

totum

Auctore Petro Andr. de Castaneis.

panibus divinitus multiplicatis;

totum dedit Paternitas Vestra; tantum quindecim remanserunt pro prandio nostrorum. Tunc ait Andreas : Vade, et vide bene si est, ne isti scandalizentur. Ipse autem asserebat non amplius esse. Ait autem Episcopus : Ex quo non vis ire, venias mecum : venerunt autem ad arcam, et invenerunt ipsam pane recenti et calido plenam. Tunc dispensator projecit se ad terram, dicens : Domine, unde evenerit panis iste nescio; unum scio, quod nullus potest hic intrare sine me, cum non habeat claves : sed scio certe, quod virtute et potentia Dei, et meritis vestris, hoc factum est, et gaudens tradidit pauperibus.

prudens in componenda pace

21 Secunda, Hic prudens : non dico de prudentia ejus in consideratione præteritorum et futurorum; cum ipse recogitasset omnes annos suos in amaritudine et dolore intrinseco, et de qualibet minima re magnam faciebat conscientiam: ac divinum judicium semper timebat : magnam autem prudentiam habebat in pacificando et concordando cives Florentinos, ac etiam populares, multum vacans ad hoc ut ipsorum partialitates destruendo, et ad osculum pacis reducendo uniti essent. Dum semel prædicaret super plateam Fesulanam, et interesset magna pars Florentinorum, fortiter clamavit : Surgite et levate capita vestra, et videatis unde vestræ rixæ, et partialitates procedunt : et viderunt super civitatem innumerabilem multitudinem corvorum, et milvorum ad se invicem præliantium, qui vere erant dæmones in eadem specie, Florentinos promoventes ad bella. Ex qua re pacificati sunt, omnes injurias remittendo.

a dæmonibus turbata,

humilis in lavandis pedibus

22 Tertia, Hic humilis. Quamvis multa disseruerimus de ejus profunda humilitate cum esset inter Fratres, et cum manibus propriis pauperibus eleemosynas ministraret; adhuc unum pandam, ut videatur fructus humilitatis suæ : nam semper quintis feriis, in memoriam quod Jesus Christus magister noster pedes lavit discipulorum, et ipse pedes pauperum lavabat, et ipsos cibabat, eis personaliter serviendo; et inter alia accidit, ut dum lavasset pedes aliquibus, unus erat qui nullo pacto volebat lavari. Cui Andreas : Dicas, mi Frater, cur non vis ut pedes tuos lavem, sicut aliis feci? Respondit : Domine habeo tibias totaliter putrefactas, quapropter absurdum esset Paternitatem Vestram scandalizare. Cui Episcopus : Veni Frater mi, et confide de potentia et misericordia divina, quoniam ipse sanabit omnes infirmitates tuas : misit autem pedes et tibias suas totaliter putrefactas in pelvim, et Episcopus humiliter lavit, tersit, et osculatus est. O res mirabilis! Dum ipse pedes osculatus est cum lacrymis infirmitati compatiendo, lacrymæ fuerunt unguentum sanitatis istius, et sanus factus est, statim gratias Deo referens et Episcopo.

sanitate osculo reddita

pudicus in sensuum custodia,

23 De pudicitia sua et verecundia, quanta fuerit, vel hinc ostenditur quod hic pudicus in sua juventute ita verecundabatur loqui cum propria matre, et sororibus suis, tanquam si extraneæ essent; consortia fugiebat atque colloquia mulierum, et si ex necessitate loquebatur, semper oculos fixos tenebat ad terram. Tanta fuit ejus pudicitia, ut dum Parisius erat in studio, quod ab aliis studentibus vocabatur Andreas cæcus, surdus, et mutus; et hoc quia omnes sensus ab impudicitiis refrenabat.

sobrius in cibo et potu,

24 Quinta est, hic sobrius. Sic etiam diximus de ejus sobrietate, et jejunio, quoniam ex quo factus est de lupo agnus, ex quo habitum religionis recepit, multis jejuniis et abstinentiis vacavit. Potus ejus erat aqua modicum tincta vino; et quamvis esset multis infirmitatibus gravatus, non tamen carnes comedere volebat : cum fame semper a mensa surgebat, panem autem cum pondere accipiebat, et nec etiam aquam quantum erat necessaria sumebat, omnia cum mensura et ordine sumebat.

25 Sexta, hic castus. De qua castitate nihil dicam, cum vere virgo et incorruptus fuerit, nec aliquo modo expertus est carnis corruptionem, sicut cuidam Sacerdoti post mortem ipsius revelavit, qui erat Canonicus et socius commensalis suus : cui apparens totus albus et decorus cum manipulo in manibus rosarum et liliorum : a quo interrogatus, quia lilia portaret et rosas, cum non esset decens Episcopo talia ferre; respondit, quod talia portabat in testimonium suæ puritatis et virginitatis, ideo cum Virginibus Agnum sequi.

castus virginitatis aureola ab obitu donatus;

26 Septima est, hic quietus. Quietus erat non alte loquendo, nec superbe, nec multum, sed parum et utile, et hoc humiliter et submisse : ita ex ejus verbis numquam scandalum ortum est, sed potius pax. Item quietus in sua patientia, in suis infirmitatibus, qui quamvis vexaretur, tamen numquam aut parum condolebat, et, ut prædiximus, ad pacem et ad quietem omnes quos poterat promovebat.

quietus in eloquendo et moribus.

1. Cor. 9. 27

corporis artus domans pœnitentia

27 Octava, Corporis artus, nam strictura corporis ostensa est ex jejunio. Vere cantare poterat cum Apostolo : Castigo corpus meum, et in servitutem redigo. Nam ultra cilicium asperrimum, super lumbos suos portabat ferrum in modum catenarum retortum, videlicet illarum quæ tenentur ad ignem, quod apud me est, et ipsum habui a quadam devotissima muliere Fesulana, quæ ipsum rapuit post ejus mortem et ipsa portavit usque ad mortem. Disciplinabat se cum Litaniis omni die post psalmos pœnitentiales usque ad sanguinem. Dormitio ejus erat quasi incredibilis; nam lectum fecerat de sarmentis vitis, et desuper c sclavina, manipulum de sarmentis autem sub capite, et ne ista viderentur desuper tenebat pannum pictum, quasi in ornamentum.

c

28 Unum superaddo : quadam nocte Clericum suum vocavit, et psalmodiando visitatum iverunt in ecclesiam Abbatiæ, et post visitationem revertendo venerunt usque ad locum illum, ubi est tabernaculum, quod vocatur LA VERGINE MARIA, quod invenerunt clausum cum maximo pariete; cui tunc socius ait : Eia Pater, quid est hoc? quis postquam transivimus tam cito murum ædificavit? quia nunc quando venimus non erat. Andreas autem incepit quasi ridere, et appropriaus se muniens signo crucis, dixit : Cantemus, Frater, quoniam hæc diaboli illusio est, et inceperunt cantare : Deus in adjutorium meum etc. et Domini est terra etc. quo finito illusio recessit, et libere transierunt.

illusionem diabolicam signo Crucis tollit.

a *Discussus hic in Prolegom. locus mendumque indicatum*

b *Petri et Pauli. Hoc de ornatu plura ad eorum natalem 29 Junii*

c *Meursii Glossarium* : Σκλαβινα, Italicum, Sclavina Teges, corona pretiosa, stragulum *Amalthea Laurentiana* Sclabina, cento. Sclavina

CAPUT VI.

Obitus, sepultura, Translatio.

Cum autem in Episcopatu vixisset annis duodecim, et appropinquaret tempus suæ mortis, postquam septuagenarius esset, et multa miracula fecisset, cum in nocte Nativitatis Domini, antequam primam Missam cantaret, oraret in ecclesia S. Mariæ Pumeranæ, apparuit ei gloriosa Virgo, dicens : Ecce fili mi, appropinquat tempus, in quo de hoc ergastulo ærumnoso debes egredi : itaque in nocte Apparitionis, quando Magi Filio meo et mihi obtulerunt aurum, thus, et myrrham, et tu dedisti animam tuam, corpus, cor, et omnia bona, amore ipsius et mei, ideo ipsa nocte pro anima tua veniam, et ipsam cum Angelis in regno cœlorum sociabo. Andreas autem ex ista revelatione summe gavisus est, et cum maxima jucunditate tres Missas cantavit, et erat tantæ jucunditatis, quod facies ejus rosea videbatur atque Cherubica, cum antea esset ex austeritate pœnitentiæ pallidus atque nullius vivi coloris. In crastinum igitur febre gravatus Canonicum Guidonem, quem fidelissimum suum habuit, accersivit, et ei intimavit, qualiter

A Deipara tempus obitus prædiscit

in febrim incidit.

qualiter migraturus erat in nocte Epiphaniæ, et quod Deo pro ipso preces porrigeret. Qui Guido hoc audiens fortiter flere incepit, atque clamare : Væ nobis! Vere cecidit corona capitis nostri : peccata nostra talem virum non merentur. Interim visitatur a civibus et a Clericis, quos omnes ad pacem, et ad unionem confortabat, dicendo : Filii ne detis locum diabolo.

30 In nocte igitur Apparitionis Domini recumbens super asperrimum lectum suum, fecit portare psalterium, et cum adjutorio Clericorum incepit valde attente Symbolum Athanasii, Qui vult salvus esse etc. et Credo Apostolorum, et Credo Patrum; et dictis istis Symbolis camera facta fuit ita luminosa, sicut esset sol in meridie, ita quod astantes non parum fuerunt admirati. Post autem spatium unius horæ, cum erant omnes Canonici et Clerici ante ipsum, S. Andreas in aurora incepit dicere : Nunc dimittis servum tuum Domine, secundum verbum tuum, in pace. Quo finito anima ipsius a mortali corpore divisa est, et libere ad gloriam evolavit, die supra dicta, sexta videlicet Januarii, *a* anno salutiferæ Incarnationis MCCCLXXIII, ætatis suæ LXXII, ab ingressu quidem ordinis LV, Episcopatus vero anno duodecimo : corpus autem ejus super stramina remansit, sed redolens, ita quod ex illo odore multi ex diversis infirmitatibus liberati sunt. Veniebant multi infirmi, qui ipsum tangendo sanabantur. Hæc quidem attestatur Collucius, salutatus tunc temporis Cancellarius Florentinus, in Epitaphio, quod sculptum est in sepulchro, quod incipit :

cubiculo noctu illuminato,
sancte moritur,
a
claret miraculis

Montis Carmeli de religione vetusta,

et in fine :

Qui qualis fuerit, miracula multa fatentur,
Quæ Deus ostendit corporis ad tumulum.

31 Erat quædem mulier B. Andreæ valde devota, quæ habebat quamdam filiam pulcherrimam corpore, sed pulchriorem fide et honestate. Ipsa autem matrona omnibus diebus Dominicis montem ascendebat Fesulanum, caussa audiendi B. Andreæ prædicationem. In die vero Circumcisionis audiens ipsius infirmitatem, tanta fuit ejus importunitas, quod ad ipsum intravit; quæ stabat et ante ipsum lamentabatur, quæ post multa verba dixit : O Pater, rogo ut me non dimittatis, sed in morte vestra pro me veniatis. Cui Pater Andreas : Ego te dimittam, filia, quoniam tempus tuum nondum venit, expedit enim ut magis merearis, sed pro filia tua verissime veniam, ut me ad patriam associet : itaque recede, et ad ipsam vade, quam invenies infirmam. Cum autem hæc domina domum rediisset, filiam invenit gravi morbo laborantem, ut Pater Andreas prædixit, nihil autem puellæ dixit, sed ipsam Sacramentis ornavit, et post ait : Scias, filia mea, quod Pater noster et Episcopus Andreas graviter infirmatur. Cui puella ait : O utinam pro me in obitu suo veniret, nec hic me dimitteret! Aggravatur puella ita quod in nocte Epiphaniæ erant ipsam custodientes nonnulli et de parentela et de vicinatu, quia ipsa in extremis laborabat. In aurora vero audita est vox quasi Angelica, dicens : Veni filia, quoniam te exspecto, ut simul æternam patriam ingrediamur, qua voce audita statim puella oculos aperuit, ac ridere cœpit, et sic manus ad cœlum levando exspiravit. Observata hora intellexerunt omnes qualiter B. Andreas de mundo hoc transierat. Post autem pium luctum mater puellæ, semota turba astantium, obdormivit, et optima matrona dormiendo vidit viam plenam rosis, et liliis aliisque floribus ornatam, quæ usque ad cœlum dirigebatur; per quam vidit B. Andream in Pontificalibus indutum, et filiam suam a parte sinistra, quam B. Andreas per manum tenebat. Ante vero et post multitudo erat juvenum cum diversis instrumentis musicorum sonantes et psallentes cum maxima jucunditate : Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati etc. Ex qua quidem visione tristitia mortis filiæ conversa est in lætitiam, et omnibus astantibus revelavit, summo Tonanti et Laudes et gratias referendo.

puellam,
cujus obitum prædixerat,
o
coronat e vita,
et in cælum deducit
Auctore Petro Andr. de Castaneis

32 Deponitur ac sepelitur corpus B. Andreæ maximo cum honore in tumba lapidea, et quoniam sepeliri indicaverat Florentiæ in ecclesia Carmelitarum, et nec Canonici nec populus volebant Fratribus sacrum corpus dare; quare Fratres observato tempore post diem quindecimam furtive de nocte venientes corpus abstulerunt; quod quidem corpus ita erat integrum et odoriferum, sicut prima die mortis, posueruntque ipsum in capella S. Ursulæ in cathedra una ad sedendum, sicut si esset vivum; et tali modo ipsum tenuerunt, usquequo factum fuit ejus sepulchrum honorificum. Interim confluebant populi pro gratiis impetrandis, qui cum gaudio ad propria revertebantur, Deo laudes et gratias B. Andreæ referentes.

sepelitur
transfertur Florentiam.

a Hæc supra expensa sunt.

CAPUT VII.

Victoria Florentinorum. Veneratio reliquiarum S. Andreæ.

Stetit autem sic intumulatum usque ad annum MCCCCXL in quo quidem anno *a* Eugenius Papa quartus cum Curia sua valde notabili *b* Florentiæ personaliter erat. *c* Ecclesia quidem, nec non et Florentini, a *d* Philippo Maria Duce Mediolanensi crudeliter vexabatur, et a Nicolao Picinnino dicti Ducis militiæ Principe. Ita et taliter, quod major pars castrorum, videlicet illorum quæ sunt a civitate Florentina ad Aretinam et Senarum territorium, perdita erant; veneruntque gentes Domini Capitanei usque ad planitiem civitatis Florentiæ, deprædando bona et homines, et comburendo ac infinita mala faciendo: ita ut nobiles, cives, et artistæ civitatis, sicut et curiales, erant quasi cæci, et quid agere nesciebant: *e* timebant enim capere bellum, et acies producere contra Dominum Capitaneum, cum esset valde astutus, et copiam maximam hominum fortium haberet, nec non armorum et equorum. Deus autem, qui est mirabilis in Sanctis suis, et non despicit neque derelinquit homines in se sperantes, sed adjuvat, defendit et protegit, cum primo anno jam infinita miracula per B. Andream, particulariter curando a diversis infirmitatibus, ostendisset, et concursus populorum ad visitandum ejus reliquias veniebat, vota sua portantium et offerentium; revelavit per B. Andream cuidam juveni, qualiter in die S. Petri Apostoli, qui caput est Ecclesiæ, quod festum infra octo dies appropinquabat, bellum et campus caperetur contra prædonem Ecclesiæ inimicum et Florentinorum, contra quem maxima victoria consequeretur; itaque tota civitas staret in canticis, tripudiis, focis, luminaribus, et processionibus : talis vero juvenis in præceptum habuit talia intimare decem Officialibus Baliæ, sive guerræ civitatis, inter quos erant isti, ut sum memor, Dominus *f* Angelus Jacobi de Acciarolis Miles, Cosmas Joannis de Medicis, Nerius Gini de Caponibus, Joannes Petri Bartholomæi etc. qui quidem juvenis intrepidus et virilis absque aliquo metu intravit in prædictorum congregationem, quos invenit tristes plenosque dolore, quibus ait hilari ac jucunda facie : Domini mei Decem, quid tristamini, cum Deus per Sanctos suos, et hujus civitatis advocatos contra vestros inimicos sit dispositus, ita et taliter pugnare, ut ejus ope talem victoriam obtineatis, qualem in memoria hominum non sit retroacto tempore hanc civitatem habuisse? Itaque confortamini et viriliter agite, quoniam B. Andreas de Corsinis, civis vester, Episcopus Fesulanus, de ordine

a
b
c
d
Florentinos a Duce Mediolanensi bello lacessitos
e
per quemdam juvenem annuntiat ad prælium,
f
victoriam addicit

AUCTORE PETRO ANDR. DE CASTANEIS

ordine Carmelitarum, et in domo ipsorum sepultus, qui noviter tanta miracula ostendit, ita hæc mihi voluit revelare ac præcipere, ut vobis Dominis meis intimarem.

34 Qui quidem Domini et Officiales admodum animati, et confortati, omni deposito timore, sicut veri fideles, et securi de tali revelatione, operam dederunt cum ipsorum Capitaneo et Capitaneo Ecclesiæ bellum ac pugnam contra inimicos eorum capere ipso festo die *g* S. Petri Apostoli. O mira res, et quasi inaudita! in paucis horis talis est habita victoria, quod vix unus de inimicis remansit. Nam nonnullæ personæ devotæ, commorantes ubi actum est bellum, sive prope, retulerunt vidisse in aere quemdam Episcopum de albo indutum, super equum cum baculo in manibus ante se promoventem infinitam aciem armorum contra dictos nostros inimicos, et ita ex divina gratia et meritis beatorum Sanctorum civitatis Florentiæ advocatorum, et præsertim B. Andreæ de Corsinis, recepta est victoria prædicta, et liberata est civitas a tyrannis, et per consequens Ecclesia, videlicet Eugenius Papa cum toto Clero suo. Ex qua victoria ordinatum est maximum festum, videlicet solennis processio omnium Religiosorum, omniumque Florentinorum civium; quibus præceptum est, ut venirent ad ecclesiam Carmelitarum, et ibi solemnis Missa cantaretur de Trinitate, et de voluntate Domini nostri Papæ Eugenii, cui supplicarunt reverendissimi Cardinales sequentes, nempe *h* Dominus de Capranica, *i* Dominus de Columna, *k* Dominus Andegavensis, *l* Dominus Placentinus, et *m* Dominus S. Mariæ novæ ad requisitionem totius populi Florentini, in tali processione omnibus ostensum est corpus ipsius B. Andreæ, quod ita est integrum ac si hodie mortuus esset. Ex qua quidem largitione facta et concessa per prædictum Papam Eugenium cum luminaribus et thurificationibus, dixerunt prædicti Domini Cardinales quod secundum intentionem B. Andreas erat canonizatus, quoniam Canonizatio nihil est aliud, nisi approbatio sanctitatis per Ecclesiam et Cardinales, et quod reliquiæ ipsius fuissent venerandæ.

g visus ipse prælio interesse

h *i k* *l m* In supplicatione ob victoriam indictam, reliquiæ ejus venerationi exponuntur

35 Ipsoque die cum quidam Frater Petrus Andreæ, pro tunc Baccalaureus, populo prædicare deberet, et ipsius vitam et miracula enarrare; dubitabat et timebat in facie Ecclesiæ ipsum SANCTUM aut BEATUM nominare. Ivit itaque ad *n* Dominum Cardinalem sanctæ Crucis *o* summum Pœnitentiarium, petendo consilium quid ageret, qui respondit: Vade fili, et nomina ipsum Sanctum et Beatum, quoniam Ecclesia Dei nunquam vexatur, quod aliquis Sanctorum invocetur. Nam nobis non est novum ipsum esse Sanctum. Cum ego eram Episcopus Bononiensis legi qualiter a Domino Papa Urbano V, iste B. Andreas fuit missus Bononiam ad ipsos *p* pacificandum, et data fuit illi auctoritas et legatio excommunicandi et aggravandi, ac etiam pœnas temporales dandi contra nolentes in pace vivere, qui humiliter ivit, et moram traxit in conventu S. Martini de Lanisa, et mittebat per partiales, ipsosque ad pacem exhortabatur et concordiam, et quod arma deponerent; quorum una pars ejus voluntati consensit, alia autem pars, quæ nolebat pacem, nec arma deponere, per B. Andream fuit excommunicata; ipsique filii diaboli B. Andream incarceraverunt, et in compedibus posuerunt, ac omnia sibi abstulerunt, famulos suos ac socios expellentes. Deus autem, qui vindicat de inimicis Sanctorum suorum quando vult, omnes principales istius diabolicæ partis percussit infirmitate doloris renum et brachiorum ita graviter, quod ululare atque clamare non cessabant, supplicando Deo et S. Andreæ, ut de tali parceret iniquitate, et nullus ipsorum potuit liberari nisi per B. Andreæ corporalem visitationem. Extrahitur ipse de carceribus, et altera die omnes humiliter visitat, absolvit, benedicit, ac humiliter amplexabatur, et sic liberati sunt omnes a tali dolore et arma deposuerunt, et pacificati sunt ad invicem, et postea maximum honorem sibi fecerunt, multaque illi largita sunt; sed ipse ultra suum victum, omnia pauperibus dispensabat. Post vero aliquos dies nobiliores civitatis usque Fesulas eum sociarunt semper veniam petendo, obsecrandoque ut pro pace ipsorum oraret.

n *o* ejus thau[…] miraculose pacem olim conciliarat

p

36 Revertendo igitur ad prædictum propositum, prædictus Baccalaureus omnia fere quæ supradicta sunt publice prædicavit, ubi erant nonnulli Domini Cardinales, Episcopi, et Abbates ac etiam totus Clerus Florentinorum, Religiosorum, nec non Magistri Domini cum eorum *q* Gonfaloniero, et decem *r* baliæ Capitanei partis *s* Guelforum, octo custodiæ officiales, montis Consules, maris Regulares, sex mercantiæ, cum artium viginti quinque Præfectis, innumerabilisque multitudo hominum et mulierum. Et statim post sermonem ostensum est omnibus corpus ejus beatissimum, cum luminaribus, Canticis, et hymnis, sonituque organorum, tubarum, et omnium instrumentorum civitatis, ubi totus populus clamabat: S. Andrea intercede pro nobis. Et post unam processionem devotissimam, postea per consilia opportuna civitatis in memoria tanti beneficii ordinatum, sancitum, et statutum fuit, quod quolibet anno in perpetuum vigesimo nono Junii Magistri Domini civitatis, et sex mercantiæ, cum Præfectis artium, teneantur et debeant honorifice ac solenniter ad ecclesiam Carmelitarum accedere, et quilibet torticium cereum ad honorem Dei et B. Andreæ offerre, sicut mos est civitatis, et tali hora prædictis Dominis officialibus, et populo corpus ejus solenniter ostendi debet: et sic fit, et factum est, ac sancitum de voluntate Ecclesiastica Domini nostri Papæ. Dimittam de festo temporali, propter victoriam habitam ex intercessione B. Andreæ, quoniam longum esset, enarrare quæ facta sunt hastiludia, tripudia, et per omnes vias ignes, et per omnia castra et civitates Florentinis subditas, et multa alia, quæ propter brevitatem dimitto; sed aliqua miracula intendo enarrare, ut videatur ejus sanctitas.

q r *s* Magna solennitate reliquiæ ejus tunc,

et deinceps quot annis ostensæ

a *Sedit a 3 Martii an. Ch.* 1431, *ad* 23 *Febru.* 1447. b *Transtulit Concilium Œcumenicum Ferraria Florentiam VI Idus Januarii an.* 1438, *(deinde Florentia Romam VI Kal. Maii* 1442) *atque eo tempore Florentiæ fuit, ut Acta Concilii ac Horatius Justinianus edita fidem faciunt.* c *De hoc bello agunt Flavius Blondus Decade* 3 *lib.* 1, *Leonardus Aretinus de rebus Florentinis, S. Antoninus* 3 *part. tit.* 22 *cap.* 11, § 10, 11, 12, 13 *Tarcagnota tomo* 4, *historiæ mundi lib.* 59, *aliique.* d *Elogium et Iconem hujus Ducis, ac Piccinini elogium, exhibet Paulus Jovius lib.* 2, *Elogiorum.* e *D. Antoninus* § 11, magnum timorem civibus *Florentinis* incussit, ac Pontifici *Eugenio*, cui et Philippi *Mariæ Ducis Mediolanensis, et* Nicolai *Piccinini* calliditates notæ erant, eosque hostes semper et infidos esset expertus. f *Angelo Acciaiolo Equiti Florentino inscripsit eo tempore Leonardus Aretinus commentarium rerum Græcarum, ut habet Gerardus Vossius de Scriptoribus Latinis.* g *D. Antoninus* § 13, *describit prælium commissum* III Kalend. Julii, ea die qua Petri et Pauli Apostoli celebritas est anno 1440, *additque:* Afferunt plurimi magis Dei Virtute, quam viribus vel industria humana, habitam fuisse victoriam. h Dominicus Capranica *Romanus Cardinalis S. Mariæ in Via lata a Martino V, creatus, ab Eugenio IV, publicatus, postea Presbyter Cardinalis sanctæ Crucis in Hierusalem: e Concilio Basileensi Florentiam evocatus venerat.* i Prosper Columna *Romanus, Cardinalis S. Georgii ad Velabrum creatus ab eodem Martino.*

k Guillelmus Estoutevilla, *ex Priore monasterii S. Martini de Campis Parisiis, Episcopus primo Mauriensis, tunc Andegavensis, creatus Florentiæ in Concilio generali XV Kal. Junii* 1439 *ab Eugenio Cardinalis SS. Silvestri et Martini in montibus.* l *An* Joannes Caravajal *Episcopus Placentinus? sed is secundum Ciaconium factus demum Cardinalis ab Eugenio Romæ XVII Kalend. Janu. an.* 1446. m Petrus Barbus *Venetus, Episcopus primo Vicetinus, tum Patavinus, Florentiæ in Concilio creatus Cardinalis S. Mariæ Novæ.* n Nicolaus Albergatus *Ordinis Carthusianorum, Episcopus Bononiensis, creatus a Martino V, an.* 1426 *Cardinalis sanctæ Crucis in Hierusalem. Edita est vita ejus a Garinfellio.* o *Successerat in hoc officio* Jordano Ursino *Cardinali, IV Kal. Junii* 1439, *mortuo.* p *De bellis, seditionibus, et pace Bononiæ sub Urbano V, agitatis, egimus* 29 *Januar. ad vitam S. Petri Thomasii cap.* 12 *et* 13. *Horum aliquæ seditiones videntur post ejus decessum recruduisse.* q *Vox Italica* Gonfaloniere, Gonfalonerius Vexilliferum *significat* Gonfalone, vexillum; *et* Gonfalonato, vexillationem. *Florentinos libertate an. Ch.* 1287, *ab Imperatore Rudolpho*

dolpho empta, Magistratum, quem Priores artium vocant, addito vexillifero justitiæ, creasse *asserit Platina in Honorio IV, Leander in Thuscia ait hunc Magistratum bimestrem tantum fuisse, et Vexilliferum* Confalonerium *appelat. Mille enim milites suo vexillo et imperio subjectos habuisse, addit Tarcagnota par. 4. historiæ mundi lib. 55. Catalogum* Confaloneriorum *per familias exhibet Jacobus Nardus in historia Florentina.* r Balia *quoque Italica vox auctoritatem, seu potestatem significat, at* Balia, *seu* Balivia*tus in codice legum antiquarum pro provincia, seu certi loci districtu, sumitur.* s *De Guelforum ac Gibellinorum factionibus, quorum hi Cæsaris, illi Pontificis partes sequebantur, agunt passim Italicarum rerum scriptores, ac nominatim de Guelforum Florentiæ dominatu Aretinus.*

Balia.

CAPUT VIII.

Varia miracula.

Parochus a suis subditis vexatus.

Plebanus quidam plebis cujusdam Parochus mirabiliter a populo et a suis parochianis vexabatur, ita quod in beneficio suo nullo modo residere poterat, et ab ipsis injuria de multis accusatur, requiritur, litigat cum ipsis pluribus mensibus, et nullo modo ab ipsis poterat liberari, nec suam plebem retrahere. Vertit oculos suos itaque ad B. Andream, rogando et supplicando pro sua liberatione, et votum fecit, quod si ab ipsis liberaretur, et pacifice suum beneficium haberet, sibi dabit torticium cereum, sicut ipse erat longus, et ante corpus illud poni faceret. Hoc votum fecit die Sabbati; die autem Dominico ivit ad beneficium, dixitque intra se devote : O Sancte ac Beate Andrea, sub umbra alarum tuarum vado ad ecclesiam meam; spero in auxilio et protectione tua. Venit autem Plebanus in introitu plateæ plebis, ubi totus populus erat congregatus cum lanceis in manibus, et quilibet minabatur dicens : Si iste veniet, nos interficiemus eum; nolumus illum ullo modo in Plebanum, nec in Sacerdotem nostrum, et erant omnes ad invicem adjurati et attoniti. O res mirabilis : statim dum Plebanum viderunt, quilibet arma projecit, et obviam sibi iverunt dicentes omnes : Benedictus qui venit in nomine Domini, et intrantes ecclesiam cum ipso, sibi restituerunt omnes claves domus, et omnia bona, omnes cum lacrymis veniam petentes, et in terra genuflectentes. Plebanus autem de his admiratus valde, ait eis : Patres et fratres mei, rogo vos amore Dei, ut dicatis mihi, unde ista mutatio. Heri omnes me interficere volebatis, et hodie me tanto cum amore recipitis : placeat intimare. Major autem ipsorum et principalis surrexit, et dixit : Domine Plebane, non tantum heri, sed et jam sunt octo menses, quibus fuimus in voluntate vos interficiendi, et per totam noctem, et nihil aliud hoc mane diximus super plateam velle facere, nisi quod cum prius videremus vos in populo nostro, quilibet obligaretur vos interficere : unde autem hoc processerit, ignoramus, quoniam statim quod vos vidimus apparere, arma projecimus, et cor nostrum mutatum fuit; non nisi a Deo credimus, qui omnes tenebras a cordibus nostris expulit. Tum Plebanus ait : Sciat unusquisque vestrum, amici mei, quod heri votum feci B. Andreæ, quod si pacifice intrarem, et residentiam facerem in hac plebe, cereum torticium ante corpus ejus ponerem, me sibi recommissum faciendo, et sub umbra alarum suæ protectionis me ponendo. Itaque ipse ex divina gratia vestras malas voluntates mutavit in bonas. Et gratanter me placuit illi recipere. Ex qua re primo Deo, secundo B. Andreæ, tertio gratias vobis refero, et veniam misericorditer posco, et sic sunt pacificati.

voto S. Andreæ nuncupato

tranquille ab iis recipitur.

38 Reverendus Theologus Magister Frater *a* Nicolaus Kenton Provincialis Angliæ ordinis Carmelitarum, maxima febre gravatus est, ita quod ex dolore capitis die noctuque clamans, quodammodo in maxima angustia constitutus mortem cupiebat. Accidit autem, quod cum campanæ multum pulsarentur ex concursu populi, ut interrogaret dictus Provincialis, cur tantum campanæ pulsantur, dicitur ei quia novus Sanctus inventus est, et Deus per ipsum multa miracula operatur, qui est ordinis vestri, et fuit Episcopus Fesulanus. Tunc prædictus Provincialis ait : Cito adjuvetis me, quia ire volo ad ecclesiam; forte me non despiciet, sed mihi etiam auxiliabitur, ne moriar exasperatus. Intrando ecclesiam venit ante ejus imaginem, et videbat homines ac mulieres ejus imaginem tangentes, et postea facies proprias fricantes, et ait : Quid faciunt illi? Cui respondetur : Patiuntur capitis dolorem, et ex illa devotione multi sanantur. Cum autem talia Provincialis audisset, imagini sive iconi appropinquavit, in qua picta est imago B. Andreæ, et ait : Oro B. Andrea, oro te ac supplico, ut me non despicias; sed adjuva, qui de tuo ordine sum : vide dolorem meum, et capitis mei vexationem, et libera me, quoniam exasperatus sum; et sic dicens tetigit prædictam imaginem maxima cum fide, devotione, et spe, ac fricavit deinde caput et ejus faciem, qui verissime statim ab omni dolore, et febre liberatus est. Cum autem ad propria rediret, solenniter B. Andreæ imaginem cum aliquibus miraculis pingi fecit.

a

Alius in maximis S. Andreæ curatu morbis,

AUCTORE PETRO ANDR. DE CASTANEIS.

capitis dolor,

febris.

39 *b* Miracula ostensa circa tempus suæ translationis, videlicet anno Domini MCCCCXXXIX.

b

Quædam mulier Florentina, nomine Bilia, uxor Francisci Martini calceorum artificis de populo *c* S. Fridiani, existens in lecto, quadam infirmitate valde gravata, ita quod nullo modo pedester ire poterat, et quasi attracta erat, reduxit se in memoria B. Andream in ecclesia Carmelitarum sepultum, et existens cum mente ad eumdem elevata, incepit dormire vel somniferare de eo cogitando : et cum esset in lecto, sibi in visione apparuerunt duo Fratres ordinis S. Mariæ de monte Carmeli, chlamydem albam induti, dicentes sibi : Surge, et vade ad B. Andream Episcopum sepultum in ecclesia Carmelitarum, et sanabit te, quæ audiens præ devotione cœpit flere, et Deo votum fecit. Quo facto sana et libera de lecto exivit, et maxima cum reverentia pedester ad eamdem ecclesiam ivit, et ante sepulturam genu flexa, votum quod fecerat, adimplevit.

c

pedum contractio,

40 Antonius Alexii Nochy, sericorum textor, quem ego scriptor cognosco, habens filiam infantem, nomine Dorotheam, infirmitate vermium valde vexatam, et ad extremum vitæ reductam, audiens sanctitatem B. Andreæ, et miracula quæ quotidie faciebat, illi vovit, ut, eam si sanaret, ad suam sepulturam portaret imaginem ceream, quæ subito liberata est, et sepulturam cum imagine visitavit.

vermes

41 Philippus Domini Andreæ, textor etiam sericorum, de populo S. Fridiani, patiens maximam infirmitatem in tibia, ita quod per decem dies stans in lecto ipsam sine alterius auxilio movere non poterat; audiens miracula per B. Andream quotidie ostensa, maxima cum devotione suam sepulturam promisit visitare : et statim liberatus fuit, et pedester sine alieno auxilio sic fecit, gratias Deo et B. Andreæ reddens.

tibiæ dolor

42 Nicolaus Augustini Nicolai ejusdem popul. existens in sacristia dictæ ecclesiæ Carmelitarum, ubi quidam Frater dicti ordinis reverenter ostendebat mitram et calceos *d*, et alias reliquias B. Andreæ quam pluribus civibus Florentinis, qui cum maxima reverentia eas videre desiderabant flexis genibus, eos sic devotos deridebat : qui in illa derisione perseverans statim in terram cecidit, et lumen oculorum amisit, et de terra surgere non poterat, nec aliquid videre. Et in terra existens peccatum suum recognovit; quo confesso veniam petens, et humiliter auxilium B. Andreæ implorans, lumen oculorum impetravit.

cæcitas, autho inflicta irridenti venerationem reliquiarum ejus.

d

43 Leonarda uxor olim Bartholomæi Jacobi Banoti, fornarii ejusdem populi, magnum dolorem patiebatur in brachio, ita quod omnem virtutem, et robur ipsius brachii cum spathula amiserat, et nullo modo

dolor brachii,

Auctore Petro Andr. de Castaneis.

modo vacare poterat negotiis et exercitiis suæ domus, audiens sanctitatem B. Andreæ, et miracula quæ per ipsum Deus continuo faciebat, se ipsi vovit, ut si eam de illo dolore liberaret ei offerret ceream imaginem : facta autem deliberatione, illico liberata fuit, et pristinam sanitatem recuperavit : quapropter ad suam sepulturam maxima cum devotione ceream obtulit imaginem, gratias innumeras ei reddens.

Annorum 10 tibiæ cruciatus,

44 Marcus Antonius Cini, de populo S. Stephani de Ognano prope Florentiam, per decem annos et amplius passus fuit infirmitatem, seu dolorem in tibia, quæ ipsum valde cruciabat, ita quod sine auxilio alieno ire non poterat, neque ullum excercitium agere, et ad recuperandam sanitatem nullum unquam invenit remedium : audiens miracula quæ Deus per B. Andream quotidie faciebat, et quod apud sepulturam suam multæ erant oblatæ imagines cereæ, se ipsum vovit, quod si sanitatem recuperaret, illi ceream imaginem offerret : quare infirmus ductus fuit ad suam sepulturam, qua cum manibus tacta, eas super tibiam devotissime fricabat, et immediate ab infirmitate et dolore ita liberatus fuit, ut completo voto sine alicujus auxilio per eamdem ecclesiam ambulabat et currebat, ostendendo miraculum omnibus qui in ecclesia erant. Quod etiam testificatus est in præsentia Reverendissimi Patris et Domini D. Benottii de Federigis Episcopi Fesulani, et venerabilium virorum Domini Joannis Nicolai de Spinellinis, et Domini Salutati et Domini Cosmii de Salutatis Canonicorum S. Reparatæ de Florentia, et Dominici Amidei Francisci Notarii de Florentia, qui de hoc miraculo et de aliis suprascriptis ostensis in anno MCCCCXXXIX, rogatus fuit more Notariorum, ex cujus breviaturis authenticis ego scriptor extraxi. Liberatus itaque dictus Marcus, pedester absque alio auxilio ad propria remeavit, non sine maxima omnium admiratione, gratias innumeras Deo et B. Andreæ humiliter et devote referendo.

e dolor brachii et surditas,

45 Cum anno MCCCCXXXX venissent multæ processiones ex diversis locis Florentiam, ad visitandum corpus B. Andreæ; in processione de Castro-prati venit quædam mulier, nomine Domina e Betta, uxor olim Philippi Joannis Clenti de Porta Gualdimari de prato : quæ cum paullo ante esset in ecclesia plebis S. Mariæ de Prato, audiendo prædicationem Magistri Petri Francisci de Prato ordinis Carmelitarum, et audiens miracula quæ per eum prædicabantur de B. Andrea, maxima cum devotione et fide ad crucifixum humiliter genuflexa, vulgariter dixit. O B. Andrea, precor te ut intercedas pro me ad Dominum cœli et terræ, ut me incolumem reddat, et sanam de meo sinistro brachio, quod elevare non possum, et auditum de sinistra aure : quod si fecerit, offeram cereum caput ad suum et tuum honorem ante tuam sepulturam. Quod ut dixit, aliquantulum dormivit; postea expergefacta, retulit sensisse humeros ex capite descendere, et brachio, et a se recedere, et ita brachium elevavit, et auditum recepit et totaliter libera, et sana remansit : quæ postea cum dicta processione Florentiam venit, et caput cereum obtulit.

[amentia,]

46 Angela filia Chechi de Capella, et uxor Andreæ Antonii de Quarachi, dum esset sana et boni intellectus, et iret ad virum pro matrimonio consummando, et esset in domo sui viri, stulta et fatua facta fuit, et multas stultitias fecit per multum tempus. Audiens itaque Domina Chechа ejus mater miracula quæ Deus per B. Andream faciebat, maxima cum devotione et fide vovit dictam Angelam suam filiam, ut si Deus per ejus intercessionem eam ab illa infirmitate liberaret, cum ipsa corpus ejus ter cum devotione visitaret, ut duos cereos offerret. Quo facto ipsam super asinam ligatam Florentiam conduxit ad ecclesiam Carmelitarum ibique cum magna devotione super ejus caput cervical et mitram B. Andreæ apponi fecit; quæ quamvis circa annos sexaginta septem in sepultura cum corpore stetissent, nova videntur, et absque macula. Quibus appositis mater ejus ipsam ad altare duxit B. Andreæ, et accensis duobus cereis, genu flexa humiliter filiam sibi recommendavit, et pro salute sua supplicavit : facta oratione ab ecclesia recesserunt, et ad propria remearunt. Post vero viginti dies, ut Deo placuit, per intercessionem ejusdem B. Andreæ, dicta Angela fatua reddita est pristinæ sanitati, et perfecte liberata est. Venerunt postea mater et filia bis ad visitandum ejus corpus, et ad sepulchrum ejus unum cereum obtulerunt, gratias Deo, et B. Andreæ referentes. Hæc duo ultima miracula facta fuerant præsentibus Fratre Philippo Thomasii de Florentia ordinis Carmelitarum, Benedicto Jacobi, Benedicto Tempi, Zenobio Jacobi Benintendis, et quampluribus aliis, et Paulo Laurentii Pauli Notario Florentino, qui de his fuit rogatus, ex cujus breviaturis ego scriptor hæc extraxi ad laudem et gloriam Dei, et B. Andreæ scripta.

a *Egregia hic et sanctimoniæ et doctrinæ laude floruit, ut testantur Joannes Pitseus, Sixtus Senensis, Possevinus noster, aliique. Obiit Londini 4 Sept. 1468. Inter reliqua dicitur scripsisse vitam S. Cyrilli Græci, imo et gesta Sanctorum et Antiquorum et recentium, præsertim sui ordinis. Est penes nos vita MS. S. Cyrilli Hierosolymitani, cui annectitur tractatus de Sanctis antiquis et recentioribus ordinis Carmelitici. Num hujus genuinus fœtus sit an potius operis majoris compendium, inquiretur ad vitam S. Cyrilli 6 Martii.* b *quinque sequentia.* c S. Frediani, *seu* Frigdiani, *aut* Frigdiaoi, *Episcopi Lucensis, natalis agitur* 18 *Martii; Translatio, quæ præcipua ejus festivitas,* 18 *Novemb.* d *In Actis Canoniz. ad Paulum V, mentio etiam fit* baculi pastoralis *et* catenæ ferreæ, *quæ in veneratione fuerint.* e *In citatis Actis ibidem* Berta *dicitur.*

Nicolaus Kenton.

ALIA VITA INCERTO AUCTORE

ex MS. Rubeæ-vallis, cum Surio collata.

PROLOGUS.

a Sancti a Deo in exemplum proponuntur.

a Cum mundus a principio suæ creationis cursum suum custodiens et usque ad nostra secula labens, tempora novissima occuparet, et homines sese a peccatis minime sequestrarent; Dominus noster Jesus Christus, qui neminem vult perire, sed omnes homines cupit salvos fieri; suscitavit nobis germen justum in salutem peccatorum diebus istis novissimis, Beatum videlicet Andream Corsinum, exemplar omnium virtutum. Hic in Ecclesia Dei, sicut lilium, germinavit germen justitiæ, quia eam devote ac sollicite et utiliter gubernavit, atque perinde fructum multiplicem propagavit. Idcirco vitam ejus nobis propositam noverimus, quatenus eam veluti quoddam speculum perlucidum inspiciamus : et secundum illam conversationem nostram, auxiliante Deo, in viam justitiæ dirigamus.

a *Hic Prologus deest Surio. An ab auctore compositus, an a Joanne Gilemano adjectus, nescimus.*

CAPUT I.

S. Andreæ ortus, educatio, tirocinium monasticum.

S. Andreæ parentes voto facto filium impetrant

Beatus Andreas Corsinus, Florentiæ ex Corsinorum nobili familia natus fuit, patre Nicolao, matre vero Peregrina. His, postquam in unum matrimonium convenerunt, nihil fuit antiquius, quam ut religionis præcepta in omnibus observarent. Itaque libidine terrenorum posthabita, iis quæ Dei erant studentes, sæpius domum Domini visitabant. Cum vero, quod in Exodo legitur, audirent, primitias videlicet Deo offerendas esse; ut Deo ejusque genitrici gratam oblationem facerent, admodum cupiebant ex se filios procreare, voventes primogenitum suum Mariæ Virginis religioni tradere. Quorum precibus B. Virgo annuens, divinitus eorum votum adimplevit. Post paucos enim dies concepit Peregrina mater futura prolis Andreæ : cumque jam tempus pariendi imminere

Exod. 22

mater et creatura cælitus edocetur

immineret, in somnis sibi visum est lupum peperisse pro homine; qui cum ecclesiam intraret, atque illic perstitisset, paullatim immutatus, in agnum se vertit. Quam rem expergefacta et tacita considerans, nec viro quidem, quid in somnis viderit, est ausa narrare. Proxima vero nocte, id est, pridie Calendas Decemb. puer nascitur : qui cum lustraretur Baptismatis sacramento, Andreas nomen accepit, quod eo die natus sit, quo Christiana religio B. Andreæ Apostoli solemnia celebraret.

eum dissolute viventem,

3 Puer educatus ingenue crescit, et studiis litterarum traditur. Cum autem admodum scitus puer esset et forma præstante, utrique parenti plurimum carus erat. Postremo factus adolescens, canes alere, equos mercari, sodalitates parare, tractare arma, lites gerere cœpit, et ad hæc omnia divina atque humana promiscua habere, parentibus non solum inobediens erat, sed nec eos se castigantes perferre poterat. Parentes vero ubi intellexerunt, quantum periculum adolescenti imminebat, timentes ne ob ejus facinora per dedecus vitam amitteret, a tam pessimis moribus illum jam ætatis suæ quintumdecimum annum agentem revocare statuerunt. Igitur nacti opportunitatem, Andream ad se accersiri jubent. Qui cum jussa parentum negligeret, contumeliosa verba respondens, ab eorum aspectu improbe discedebat. Quod mater inique ferens, animo concitato illum alloquitur, Tu profecto, inquit, lupus es, quem in somnis mihi visa sum peperisse. Quibus verbis perterritus adolescens, retro ferens pedem, matrem oravit, ut quid sibi vellent ea verba significaret. Tunc mater inquit : Audi fili mi verba mea, neque matris tuæ dicta contemnas. Ego una cum genitore tuo sterilis annos plurimos vixi, tantusque sobolis amor fuit, ut etiam pro habendis filiis vota susceperim. Itaque primitias uteri mei Deo Mariæque matri ejus offerendas constantissime vovi : hoc idem Nicolaus pater tuus communi voto promisit : factumque est, ut Mariæ precibus conciperem : et jam pariendi tempus aderat, atque in somnis visa sum lupum parere, qui cum ingressus esset ecclesiam, lupi formam deserens, agnus effectus est : postridie vero te peperi. Qualis superiori ætate vixeris, non te latet : non enim ut homo ratione utens, sed quasi rapacissimus lupus; nunc jam tempus exposcit, ut in agnum te vertas, et quæ pro te vota suscepimus, velis pia mente perficere : nam non nobis, sed B. Mariæ Virgini natus es. Expergiscere igitur, fili, nec velis longius per socordiam atque malos mores vitam inficere.

monet, narratque visum de eo somnium

Andreas ad cor redit.

4 Postquam mater loquendi finem fecit, Andreas hujusmodi oratione perculsus, et superiorem sui vitam tacitus considerans, pœnitentia motus, multis lacrymis Virginem precabatur, ut pro se ad filium suum preces fundere dignaretur, ne juventutis suæ delicta cognosceret. Postridie vero mane ad Carmelitarum ecclesiam profectus est, ibique orando diu ante aram Virginis gloriosæ, lacrymis faciem irrigavit, rogitans ut se lupum in agnum converteret. Tandem ab oratione surgens, Hieronymum Melioratum Carmelitam, qui erat ea tempestate, videlicet anno ab Incarnatione Domini millesimo, trecentesimo decimo sexto, provinciæ Tusciæ curam gerens, prostratus oravit, ut eum intra suam religionem acciperet. Quod cum audiret vir præstans, miratus ingenuum adolescentem, summo loco natum, multisque educatum deliciis, cupere sacris initiari, servitutemque religionis subire, misit ad ejus parentes, qui referant Andream filium suum habitum religionis expetere. Parentes ubi cognoverunt per nuntios, in filio suo Spiritum sanctum tam cito et mirabiliter operatum, stupore gaudioque perculsi, eo, ubi Andreas erat, propere concesserunt; atque unanimes filium, quem orantem inveniunt, sicut voverant beatæ Virgini offerentes, suscepti voti officia perfecerunt.

In Carmelita

Auctore anonymo, ex ms.

Ita Andreas in agnum conversus, ad religionis observantiam admittitur. Huic, ut ejus animi firmitatem experirentur, cujusque vilissimæ conditionis servitia demandabant; ædes verrere, ostii curam gerere, interdum etiam patinas purgare jubebant. Quæ omnia ita libenti animo perferebat, ut mirum sit ejus et obedientiam, et humilitatem referre.

diabolum ad sæculum revocantem repellit.

5 Accidit ut prandentibus ceteris Andreæ januæ custodia mandaretur, qui neminem, quoad usque Fratres cœnavissent, intrare permitteret. Diabolus vero tantæ humilitati invidens, adolescentem subvertere conatus est, et prædivitis viri formam accepit, atque ingenti cum comitatu ante monasterii portam assistens, sibi fores reserari jubet. Andreas hominis importunitatem miratus, quid sibi vellet interrogavit. Cui ille inquit : Nonne me nosti? ex cognatione enim tua natus sum : qui cum audirem te religionem intrasse, iniquo animo ferens huc accessi, ut ex tam turpi vitæ conditione ad pristinas delicias revocarem. Itaque jam cito aperi, ut mecum domum pariter revertaris. Jam tibi virginem ex nobilitate ingenti dote desponsavit pater. Cui Andreas : Nec vos agnosco, nec nostro quidem sanguine natus estis, qui me quæritis a tam salubri officio revocare. Parentes enim mei, antequam natus essem, huc me genuerunt, ubi humilitatem amplexus, obedientiam sponsam accepi. Ita hostis ille janua pulsus, atque constantia puerili devictus, tantum facinus frustra suscepit.

CAPUT II.

Professio monastica. Sacerdotium, monasterii præfectura, virtutes, miracula.

Facit professionem.

Postquam Carmelitis Andreæ humilitas et obedientia satis exploratæ sunt, de more professus est; et in verba Provincialis, religionis solennia vota suscepit. His exactis, animus adolescentis in dies magis ac magis in divino amore atque virtute flagrabat, jejuniis et abstinentia, atque corporis flagellatione terrenorum cupiditates superabat : tantique silentii factus est, ut non nisi ubi maxime opus esset loqueretur. Diebus tribus in hebdomada jejunabat, in quibus nihil cibi, præter panem et aquam, sumere consuevit. Obedientiam adeo observabat, quod nihil magis cupere videretur, quam ut sibi aliquis imperaret, non secus ac intrasset religionem ob id solum ut serviret. Orationibus atque sacris litteris incumbens, nullum tempus conterebat incassum. Corpus suum assiduis flagellationibus macerans, in servitutem redigebat, domabat jejunio, cilicio castigabat. Appetens solitudinis delicias, fugiens a jocis, ludos plurimum declinabat.

religiosis virtutibus excellit.

7 Obturabat aures suas, ne audiret verba detrahentium sibi. Nam, ut moris est mendicantium, *a* sabbato pro accipiendis eleemosynis civium domos adire, Andreas ob humilitatem officium hujusmodi plurimum exercebat, et cum a suis, qui in via maximas ædes habebant, eleemosynam peteret, multis injuriis ab eorum domibus pellebatur. Namque illis invitis Andreas habitum religionis acceperat. Irridebatur a notis, a sodalibus spernebatur, et tanto tamque salutifero labori inertiæ nomen imponebant. Hæc omnia et hujusmodi Andreas ingenti patientia tolerabat, ac si religionis perfectio in tolerandis injuriis haberetur.

a

mendicans irridetur ab amicis et repellitur.

8 Ea tempestate Joannes quidam Corsinus ex cognatione sua, lupum morbum patiebatur in crure, quæ ægrotatio die nocteque hominem cruciabat plurimum. Et ut hujusmodi angores atque cruciatus mitigaret, quocumque genere ludorum utebatur, ita ut ejus domum, lusorum porticum appellarent. Andreas ubi advertit Joannem, dum cruris dolorem lenire quærit, in animæ jacturam incidere, ejus rebus statuit consulendum, ipsumque his verbis alloquitur :

 Joannes,

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

aegrum curat, et a lusu revocat

Joannes, si meis consiliis acquiescas, pristinæ te sanitati restituam, et ab hostium tuorum insidiis divino munimine liberabo. Ille vix credens Andream in conspectu Dei talem gratiam meruisse ac invenisse, ut abigeret morbos, tamen recuperandæ sanitatis desiderio pollicitus est se facturum, quicquid optimus adolescens imperaret. Cui Andreas, Est, inquit, opus inprimis, ut omnes has lusorum consuetudines abjicias : post hæc, ut vacando jejuniis, Virginem Mariam summis precibus per dies octo flectere nitaris. Joannes simplicitate verborum motus, statim vota suscipiens, quicquid sibi ab Andrea jussum fuerat, mira devotione perfecit, et meritis ejus est solitam valetudinem consecutus.

primitias celebrat procul a suis

9 Ita Andreas ardens in virtutibus, et in dies magis sanctitate pullulans, ad sacros ordinis admittitur. Corsini omnes adunati statuunt, ut Andreas de more patriæ Missæ oblationem magnis apparatibus ingentique pompa celebraret. Sed ille, ubi hoc audivit, habita prius licentia a Provinciali, secessit septimo milliario ab urbe in Conventum Silvarum; ibique sibi, devotissime sacerdotii sui primitias offerenti, B. Maria Virgo cum comitatu Angelorum apparuit, dicens *apparet ei in illis B. Virgo:* ei : Servus meus es tu : quia ego elegi te, et in te gloriabor. Et hæc dicens, paullatim in auras evanuit. Andreas vero stupore perculsus, non visione extollitur, sed magis per humilitatem se nitebatur dignum servum efficere, humanas laudes fugiens, studio bonarum artium sibi immortalitatem parabat.

aegram sanat

10 Erat ea tempestate vir nobilis, cujus filia, quam unicam habebat, morbo hecticæ febris languens, nulla poterat medicorum scientia liberari. Hæc cum prodigia, quæ ab Andrea Corsino in dies fiebant, perciperet, sperabat procuidubio valetudinem recipere, si manibus suis vir Dei sibi pabulum ministraret. Quod pater intelligens, a B. Andrea summis precibus impetravit, ut filiam suam ægrotantem domi viseret, quæ in se uno omnem spem salutis suæ locaverat. Andreas ubi puellæ fidem cognovit, cum prius multum orasset, eam visens, cibumque ministrans, pristinæ sanitati restituit.

Parisiis studet

11 Post paucos annos Pisis Capitulum celebratur, Andreas quoque mittitur in Galliam, ad urbem videlicet Parisius, ut litteris sacris incumberet : inde post tres annos in provinciam revocatur. Dum itaque in patriam remearet, per *b* Divionem iter faciens, patruum qui Cardinalis ibi eo tempore legationis officio fungebatur, visitavit. Dum ibidem apud Cardinalem aliquot dies esset, cæcum quemdam, qui ad portam templi sedens, a prætereuntibus eleemosynam petebat, offendit : a quo cum cæcus stipem peteret, Andreas pro quadrante, divina miseratione sibi visum restituit.

b cæco visum restituit.

Fit Prior

12 Post paucos dies Florentiam rediit, ubi tunc Capitulum Provinciale fiebat, in quo Andreas conventui Florentino præficitur. In qua administratione tanta vitæ sanctimonia fuit, ut narratu difficile foret. Venturam, Carmelitam Pisanum quemdam ab hydropis morbo ea tempestate curavit. Rogatus a quodam familiari, cui puer natus erat, ut eumdem puerum baptizaret, non recusavit. Sed dum infans lustraretur aqua et chrismate, ut moris est, Andreas, cui Deus futura revelaverat, miro modo lacrymis rigabatur. A quo cum infantis parens lacrymarum caussam quæreret, Andreas inquit : Hic puer sibi et familiæ suæ excidio natus est. Pater vero præsagium hujusmodi parvi faciens, viri Dei verba contempsit. Puer autem crescens, non secus quam Andreas prædixerat, flagitiis atque facinoribus coopertus, cum multis contra Rempublicam conjuravit. Qui ad judicium vocatus, tanti sceleris pœnas solvit, omnesque cognati ejus ab omni administratione Reipublicæ fuerunt abdicati, ne consimilem infidelitatem in posterum moliri conarentur in eam.

hydropicum sanat

futura prædicit

a In priore Vita num. 11 et 13. Sexta feria pro eleemosyna ibat. b Imo Avenionem, ubi Petrus erat generalis sacri palatii Auditor, necdum Cardinalis.

CAPUT III.

Episcopatus, Legatio Apostolica. Eximiæ virtutes.

Eligitur Episcopus Fesulanus

Non longo tempore post, ubi Deo obedientia servi sui satis probata fuit, illum ad majorem curam voluit accersiri. Nam factum est, ut Fesulanus Antistes extremum diem suum clauderet. Postquam illi Pontificio more magnifice fecerant obsequia, Canonici ceterique, apud quos jus erat, convenerunt in unum, ut inter se de Episcopo eligendo disceptarent: a quorum consilio una omnium voce Andreas Corsinus Carmelita Episcopus designatur. Ea cum Andreæ nuntiarentur, timens ne pondere tanto deficeret, tertio milliario ab urbe apud Carthusienses latitavit. Canonici vero illum per omnem provinciam quæri jubent : sed ubi eum nequeunt invenire, iterum de revocanda *latet :* electione decernitur: et dum illorum vacillantia corda in ambiguo versarentur, Spiritus sanctus per os infantis locutus est, dicens : Elegit Deus Andream in Sacerdotem sibi : ecce enim apud Carthusienses orat, illicque invenietis eum. Quibus verbis omnes stupore repleti, quicquid actum prius fuerat, confirmant. Igitur decretum fit, ut ad Carthusienses legati mittantur, qui latentem Episcopum invenirent, eumque ad episcopatus curam hortarentur. Dum hæc Fesulis gerebantur, Andreæ oranti puer in veste candida apparuit, nuntians ei hoc divino numine factum, ut Episcopus crearetur, neque laborem subterfugeret. Nam datus erat ei custos Angelus, qui ejus vestigia in Dei voluntate perficiat. Andreas itaque Angeli visione perterritus, et ab oratione surgens, Fesulanos se quærentes offendit. Qui Episcopo obviantes, et eum pacifice salutantes, hortabantur ut gregem suum, et oves pascuæ suæ ne contemneret. Andreas Deo gratias agens, onus, quod paullo ante excutere nitebatur, constanti mente suscepit.

electione miraculose confirmata, divinitus monetur ut acquiescat :

sanctissime in Episcopatu vivit

14 Igitur factus Episcopus anno nativitatis suæ LVIII incredibile memoratu est, quanta vitæ sanctimonia floruerit. Omnes terrenorum cupiditates subjecit pedibus; tantæ fortitudinis factus, ut cunctas animi perturbationes facile superaret. Mulierum consortia et colloquia, tamquam semina vitiorum, magno studio fugiebat : temperantiam amplexus, nulla carnis concupiscentia premebatur. Macerabat corpus, deducendo cibum, subter tunicam super nudo corpore catena ferrea cingebatur. Sarmenta vitium membris suis requiem nocturnam præstabant. Pacifici seminis maximus seminator, bella intestina, seditiones civium et discordias plurium extirpabat. Divinis contemplationibus intentus, nihil humanum, aut quod ad scurrilitatem pertineret, loquebatur. Quanto enim dignitate sublimior, tanto humilitate depressior videbatur. In ædificiis sacris plurimum intentus, Cathedralem ecclesiam Fesularum, quæ ruinam undique minabatur, sumptibus suis muniri jussit.

liberalis in pauperes,

15 Quid de ejus commiseratione erga pauperes, quid de pietate ejus in populum suum referam? Non modo affectum egestate videre, sed nec audire quidem sine lacrymis poterat. Tantæ enim liberalitatis fuit in pauperes, et omnes egenos, qui tunc Fesulis essent, ut eos litteris demandaret, quibus clanculum præbebat alimoniam. Nemo unquam ab eo sine eleemosyna discedebat. Quin etiam cum annonæ magna penuria esset, et pro eleemosyna ad eum conflueret magna multitudo egenorum, ipse quotquot panes domi erant pauperibus erogaverat : cum enim tantæ multitudini non sufficerent, jussit sibi ultra panes afferri. Ministri vero, qui sciebant; nec panem quidem sese in arcula dimisisse, defecisse panes Episcopo nuntiaverunt. Qui jussit, ut in arca attentius quærerent.

panibus divinitus multiplicatis

rent. Illi autem, ne viderentur Episcopi jussa negligere, in penum revertentes, panes in magno numero repererunt. Quam rem mirati, detulerunt ad Episcopum. Ille vero panes accipiens, pauperibus erogavit, ut in omnibus Salvatoris vestigia imitaretur.

lavat pedes pauperum :

16 Consueverat vir Dei qualibet quinta feria, in memoriam Dominicæ humilitatis pauperibus pedes lavare. Accidit, ut quidam ex mendicis illis Episcopo resisteret, ne pedes ejus ablueret. A quo cum caussam Andreas peteret, inquit ille : Crura mea morbo in putredinem versa, timeo ne excellentiæ tuæ stomachationem inferrent. Cui ait Episcopus : Confide fili in Dominum Jesum Christum, et infusa aqua in pelvim, ejusdem pauperis crura lavare cœpit. O rem mirandam! Ille crura lotus, statim morbo solutus est.

quemdam lavando sanat

dæmonis phantasmata precibus dissipat

17 Consueverat noctu post matutinale officium, uno tantum ministro comitatus, visitare ædem sive ecclesiam, quæ a vulgaribus Abbatia nuncupatur, non longe a metropolitana ecclesia. Factum est dum redirent, parietem ex transverso in via ædificatum invenerunt. Qua re perterritus minister, dixit : Pater Antistes, quis hic tam cito parietem construxit? Cui inquit Andreas : Oremus, ne intremus in tentationem. Et prostrati in terram, cantaverunt Psalmos, Deus in adjutorium; et Domini est terra, etc. Et oratione facta, paries evanuit.

Psal. 69. Psal. 29

a

Bononienses dissidentes reconciliat.

18 Cum Bononiæ discordia civilis orta esset, adeo ut tumultus ille nulla viri posset auctoritate sedari, Urbanus Papa V, Pontifex Maximus, *a* audita Fesulani Episcopi probitate, eum Legatum Bononiam mittit, ut dissidentia pectora mitigaret, flecteretque feroces animos civium. Andreas Pontificis jussa perfecit, Bononiamque profectus est. Cives ubi Præsulis auctoritatem, ac verborum perceperunt suavitatem, mox depositis armis reconciliantur : pauci vero, qui huic rei adversabantur, atroci morbo percussi sunt. Qui tandem meritis B. Andreæ liberati, deposita animi ferocitate pacificantur. Ita Andreas confecto negotio, una omnium commendatione Fesulas remeavit illico. His artibus atque studiis ad maturam ætatem pervenerat.

refractoriis miraculose ad tempus punitis.

a *Addebatur apud Surium*. Qui etiam ob vitæ merita signis claruit

CAPUT IV.
Obitus, sepultura, translatio.

Tempus obitus a B. Virg. docetur

Anno igitur ætatis suæ septuagesimo primo, in nocte nativitatis Domini, in ecclesia cathedrali dum solenni pompa rem divinam faceret, eidem Virgo gloriosa apparuit, nuntians ei obitum suum in proximum mensem, videlicet VIII Id. Januarii : quo die Epiphania sive Apparitio Domini celebratur. Qua quidem revelatione tanto gaudio atque lætitia repletus est, ut, qui prius ob victus auctoritatem macilentus atque squalore perfusus erat, Seraphico pene colore perornatus sit. Non secus, ut Beata Virgo prædixerat, morbo correptus beatus ac divinus Antistes, eo die naturæ concessit. In cujus transitu multa divinitus prodigia facta, illum ad Superos evolasse testantur.

moritur

corpus ejus gloria revelatur

20 Ea denique nocte, qua hic vir e vita decessit, multæ Virgines visiones viderunt. Namque, ut refertur, puella decem annorum in somnis vidit reseratum cœlum, atque scalam, quæ ad cœli altitudinem pertingebat, per quam Episcopus Pontificali indutus veste ascenderet. Hunc alii duo Episcopi a dextris et a sinistris comitabantur. Quam rem cum matri indicaret, Andreas Corsinus, ait illa, conscendit ad Superos. Et comparato tempore cognovit Andream eadem hora decessisse, qua Virgo ad cœlos ascendisse Episcopos in somnis viderat. Ea nocte Virgo alia nobilis, cui Andreas, dum adhuc viveret, diem mortis prædixerat, moriens, alta voce clamavit : Eia Christi Præsul, expecta me, ut una cœlestem patriam ingrediamur. His dictis, ad cœlum supplices manus tendens, ab hac luce migravit. Sed quid ego narrem, quæ circa hujus beati viri obitum gesta sint; quæ verba, quæ præcepta vitæ, quas traditiones religionis dederit, quæ lux circumfulserit morientem, quantæ suavitatis odor a defuncti corpore spiraverit? Multi ex diversis languoribus atque morbis, tactu corporis ejus mirabiliter liberati sunt.

AUCTORE ANONYMO EX MSS

miraculis claret

sepelitur Fesulis

a

21 Mortuus est igitur Divus Andreas anno nativitatis suæ LXXI, Pontificatus quoque sui *a* anno XIII, anno vero ab Incarnatione Domini MCCCLXXIII, VIII Id. Janu. cujus anima cum beatissimis spiritibus superni Regis faciem contemplatur. Corpus ejus de more funebri pompa Fesulis in ecclesia cathedrali lapideo busto conditur, licet testamento reliquerit, corpus suum apud Carmelitas Florentiæ sepultum iri. Oppidani vero, ob miram viri sanctitatem, corpus Florentiam deferri non permiserunt : namque in eo protectionis plurimum fieri sperabant. Carmelitæ vero nacti temporis opportunitatem, noctu elam et furtive corpus sublatum, Florentiam deferunt, ubi eo tempore multis miraculis claruit.

furtive transfertur Florentiam.

a *Surius et prior vita* anno XII.

CAPUT V.
Victoria Florentina. Andreæ solennis cultus.

Florentini a Duce Mediolanensi bello lacessuntur

Post multum vero temporis, anno videlicet Incarnationis Dominicæ MCCCCXL, Eugenio IV, Pontifice Maximo, Philippus Maria, Mediolanensium Dux, Ecclesiæ Florentinisque ultro bellum intulit, ac per Nicolaum Piccininum, Præfectum militiæ suæ, Florentinorum oppida multa cepit, multaque vastavit. Itaque exercitus hostium jam loca urbi propinqua occupaverat : Florentinos, Cardinales quoque, qui tum Florentiæ cum Eugenio Pontifice Maximo erant, metus invadit : res omnes turbulentæ asperæque videbantur. His rebus permota civitas trepidare cœpit, armis diffidere, suo quisque metu pericula metiri. Decretum fit, uti Decemviri belli gerendi crearentur, qui darent operam, ne quid mali Resp. caperet, quibus legiones parare, bellum gerere, socios cohortari atque cives permittitur. In quibus fuit Cosmas Medices, Nerius Caponius, Angelus Acciarolus Eques, Joannes Scodellarius. Hi in unum congregati de tuenda Republica disceptabant, tanti belli discrimine, ipsorum animi in ambiguo versabantur.

animantur cœlitus a B. Andrea, prædicta victoria

23 Dum hæc sic agebantur, Divus Andreas Corsinus multis miraculis coruscabat. Cum vero ex maxima religione universa fere civitas confluxeret ad ecclesiam Carmelitarum, ubi hujus Antistitis corpus requiescit, adolescens quidam ex nimia religionis pietate, una cum ceteris properabat. Apparuit autem ei beatus Antistes, dicens : Adolescens, mature propera ad Decemviros belli gerendi, meaque ipsis hæc verba refer : Deus qui Israel de manu Pharaonis eripuit, ipse confringet adversarios eorum ; ne timeant cum adversariis congredi : nam Deus omnes vires illorum dissipabit. Itaque audacter cum hoste jam arma gerant pugnaturi. Quinto die a proximo festo Divi Joannis Baptistæ, quod hinc ad dies octo celebrabitur, de hostibus victoriam reportabunt. Adolescens etsi visione numinis perterritus est, tamen Xviros adivit, eisque quod Andreas Corsinus dixit, nuntiavit. Ea cum nuntiata essent, Magistratus hujusmodi verbis fidem miram adhibens, atque instaurans religione vires, animum recepit, rati quod populi hujus immortali Deo cura esset. Exercitum itaque parant, IV Kalend. Julii exercitus concurrunt : sed ubi multum ab utrisque pugnatum est, hostium copiæ fusæ sunt. Quod quidem non sine numine divino factum creditur, quod ingens multitudo manu parva pulsa sit, adeo ut pauci per fugam evaderent. Piccininus postquam suos deficere, resque suas attritas videt,

cædunt Mediolanenses

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

videt, rebus suis diffidens, in *a* Burgum sancti sepulchri cum paucis aufugit.

a

24 Postquam de hujusmodi victoria Florentiæ nuntiatum est, civitas immutata ex summa tristitia, repente lætitia summoque gaudio agitabatur: indictæ feriæ, ludi instituti, atque alia hujusmodi, ut in tali re fieri consuevit. Et ne in religionem viderentur immemores, decretum fit, ut omnis Clerus, atque Magistratus omnis una cum populo in Cathedrali ecclesia convenirent: ex quo loco cum solenni processione, ut moris est, ad ecclesiam Carmelitarum incederent, ubi divi Antistitis corpus venerabile jacet, ibidemque, in honorem sanctissimæ Trinitatis Missam solenni celebratione de more canerent, corpusque B. Andreæ Corsini universo populo cum funalibus atque thure multo ostenderetur. Ac ubi hæc, quæ ad cultum hujus sancti viri pertinerent, non possent fieri, quin prius consulerent Apostolicam Sedem, supplicatum est Eugenio Pontifici Maximo per Reverendissimos Dominos Cardinales, Columnensem, Andegavensem, Trapanicum, Placentinum, sanctæ Crucis, et sanctæ Mariæ novæ, quod huic corpori quotannis legitime hujusmodi honores adhiberi possent. Eugenius tametsi multa prius intellexerat de sanctitate viri, tamen rumoribus novis permotus, atque tantorum virorum supplicatione, legitime concessit, quod a Florentino populo petebatur. Hæc ubi impetrata sunt, munus religionis, uti decretum erat, mira populorum devotione perficitur. Item lege cautum fuit, ut omnes Magistratus urbis Florentiæ de more solenniter visitarent Carmelitarum ecclesiam; eo videlicet die, quo ipsi Carmelitæ annua hujus beati viri solennia celebrarent. Quod quidem usque in hanc ætatem nostram religione maxima observatur.

S. Andreæ referunt gratias:

eum solenniter colunt ex indulto Pontificis.

a Urbs Umbriæ in Apennino monte, ab Eugenio IV, 12 millibus aureorum oppignorata Florentinis, a quibus etiamnum detinetur.

CAPUT VI.

Varia miracula.

S. Andreæ ope sedatur tumultus plebis,

Ea tempestate Sacerdos quidam cum suis parochianis dissidens, de beneficio ejus pulsus est; atque ob multa mala et facinora coram Archiepiscopo delatus: nec aliquo pacto illos flectere nec reconciliare poterat. Qui cum in hac re multum pecuniæ contrivisset, nec posset beneficium recuperare; ad B. Andream multis precibus se convertit, vovens quod instar sui ante corpus ejus imaginem ceream collocaret, si a popularibus suis pacifice susciperetur: mox voto suscepto ad ecclesiam profectus, omnes immutatos invenit: et qui paullo ante ipsum trucidare conjuraverant, amicum recipiunt.

quidam dolore capitis liberatur,

26 Nec post multos dies Carmelita quidam, qui Angliæ provinciæ præerat, Florentiæ dolore capitis graviter premebatur: nec ulla medicorum arte poterat liberari. Ubi audivit quæ fiebant per B. Andream, qui ea tempestate plurimis miraculis coruscabat, multis lacrymis ejus patrocinium implorabat: et voto suscepto capitis cruciatu liberatus, et gratias Deo agens, qui per Sanctos suos tam mirabiliter operatur, ad propria remeavit.

a

alius usum rationis recuperat;

27 *a* Novissime in nostra memoria Matthæus Corsinus quidam ruri ex alto loco præceps in caput suum cecidit, quo casu graviter vulneratus, per dies quindecim verbum nullum recte locutus est: quin etiam res omnes mutatis nominibus appellabat, ut qui ob cerebri læsionem rerum omnium esset oblitus. Medici de ipsius salute desperati curam ejus penitus neglexerant. Quintadecima die mane Thitam uxorem suam nomine proprio vocans, indicavit ei, Andream Corsinum Carmelitano babitu, uno ministro cum funali accenso comitatum, in somnis secum diu locutum fuisse: qui sibi salutis recuperandæ spem certam dederat. Uxor ubi hoc audivit non parum mirata insperatam sermonis mutationem, inquit: Confide vir, te tali posse patrocinio liberari: nam idem Andreas eodem habitu indutus, atque eadem verba locutus, a me, paullo antequam me vocares, discesserat. Matthæus in dies convalescens in brevi est pristinam valetudinem consecutus.

quidam periculose lapsu non læditur.

28 Petrus Victorius ingenuus adolescens, cum avunculum, qui Prati, quod oppidum decimo milliario est ab urbe Florentia, Prætor erat, visitaret: una cum sodalibus suis oppidi mœnia conscendens, ex alta turri incautus cecidit. Qui cum rueret se B. Andreæ Corsino commendans, ex tanto vitæ periculo illæsus evasit.

Fecit et alia permulta *b* miracula, quæ brevitatis studio prætermimus. *b*

a Sequentia desunt in priore Vita.

b Illa scilicet quæ a num. 39, ad finem prioris Vitæ referuntur.

RECENTIORA MIRACULA

ex a Relat. Cardinal. Deti ad Urbanum VIII. *a*

b Junipera Riccii Florentina, contracta a partu gravi morbo, mox et ad insaniam redacta, adhibitis frustra medicamentis, tandem admotis B. Andreæ reliquiis, pristinæ corporis sanitati restituta, et (quod raro contingit) compos mentis effecta est. *b*

Ope S. Andreæ curata contractio et amentia

2 *c* Bonaventura Cassandræ filius duorum annorum, cum dies septemdecim in cunis æger jacuisset, atque omni cibo ac potu *d* abstinens pro mortuo haberetur a medico; admota ad pueri pectus beati Episcopi catena et ejusdem annulo in pueri digitum inserto, statim cibum petiit, vestes induit, domo egressus, cum pueris collusit. *c* *d*

febris,

3 Triginta annos lepra coopertas manus habuerat Angelica de Castro ex Romandiola: ac frustra ope medicamentorum adhibita, ad B. Andreæ auxilium confugit; ac votivas ad ejus sepulchrum manus pollicita, subito mundari cœpta est, atque intra octiduum ne vestigium quidem lepræ manibus apparuit.

lepra,

4 Elisabetha Petri de *e* Cavarella Florentina, febri assidua et comitiali morbo misere vexata spatio triginta mensium, destituta ob paupertatem medicorum ac medicamentorum subsidio, præsentiorem medicinam reperit in beati Antistitis ope; cujus catenam summa fiducia ac religione contingens, ex utroque morbo repente convaluit. *e*

febris et epilepsia

5 Ad terram cum cecidisset, fregissetque sinistrum brachium *f* Flammetta Jacobi, nihil proficientibus artis humanæ remediis, ad B. Andream confugit, atque in templo Carmelitarum, imposito super ejus altari brachio, sanitatem recuperavit. *f*

brachii fractura:

6 In eodem templo dum in die Ascensionis corpus B. Andreæ ostenderetur, Catharina uxor Julii de Garbo Florentina, auditu omnino capta, coronam Beatæ Virginis porrexit, ut Beati corpus tangeret eamque cum recepisset ac magna spe deosculata esset, admoto ad aurem uno ejus grano, statim perfecteque audire cœpit.

auditus recuperatus

a Continentur eadem miracula in relatione Canonizationis ad Paulum V, par. 8, § 3, in qua testes proferuntur, et annus, quo contigerunt in nonnullis additur. b An. 1596, *sancta dicitur, et Ginevra appellatur.* c *An.* 1607. d tribus diebus e Canonello. f *An.* 1603.

XXXI JANUARII.

SANCTI QUI PRIDIE KAL. FEBR. COLUNTUR.

S. Metranus, sive Metras, Martyr Alexandriæ.

S. Saturninus,
S. Thyrsus,
S. Victor,
S. Tharsicius,
S. Zoticus,
S. Ammonius,
S. Cyriacus,
S. Geminus,
S. Gelasius,
S. Hippolytus,
S. Ursinus,
S. Pelianus et alii,
[brace: S. Victor – S. Pelianus et alii] Martyres Alexandriæ, et alibi.

S. Victor,
S. Publius,
S. Saturninus,
S. Polycarpus,
[brace] Martyres in Africa.

S. Tryphæna, Martyr Cyzici.

S. Cyrus, medicus, dein monachus,
S. Joannes,
S. Athanasia,
S. Theodosia,
S. Theoctiste,
S. Eudoxia,
[brace: S. Theodosia – S. Eudoxia] Virgines,
[brace: S. Cyrus – S. Eudoxia] Martyres in Ægypto.

S. Geminianus, Episc. Mutinensis in Italia.

S. Julius Presbyter,
S. Julianus Diaconus,
[brace] fratres, Novariæ in Italia.

S. Marcella, vidua Romæ.

S. Patroclus, Episcopus Martyr, in Gallia.

S. Gaudus, Episcopus Ebroicensis in Gallia.

S. Aidanus, sive Mœdocus, Episcopus Fernensis in Hibernia.

S. Adamnanus Coludius, Presbyter in Scotia.

S. Ulphia, Virgo Ambiani in Gallia Belgica.

S. Bobinus, Episcopus Trecensis in Gallia.

S. Athanasius, Ep. Methonensis in Peloponneso.

B. Eusebius, monach. S. Galli, Mart. in Helvetia.

S. Martinus, Sauriensis Presbyter in Lusitania.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

S. Hilarii Episcopi Pictavensis *usque hunc diem differri olim celebritas consuevit, ut ex Breviario Romano Cardinalis Quignonii, et Eborensi patet, agitur nunc XIV Januarii. Vitam dedimus* XIII *Januarii.*

S. Antonius monachus in monasterio S. Andreæ Romæ. *MS. Kalendar. SS. Ordin. S. Benedicti. De eo supra egimus* XVII *Januar.*

S. Julianus Episcopus Cenomanensis *colitur officio* 3 *lectionum hoc die a sacro ordine Prædicatorum, ut ex Martyrol. an.* 1616. *Romæ excuso patet. De eo egimus* XXVII *Januar.*

XV Sancti Martyres, *qui antea idolorum sacerdotes fuerant et a S. Callinico conversi sunt, et cum eo coronam adepti, hic referuntur in MS. Martyrol. S. Martini Treviris, et S. Mariæ Ultrajecti : ast in MS. S. Martini Tornaci iis* S. Callinicus *jungitur; in MS. S. Hieronymi* SS. Thyrsus et Callinicus. *Notkerus quoque* Callinicum et Thyrsum *refert una cum* Gelasio. *Agemus infra de* Gelasio *et alio* Thyrso. *Celebris illius* Thyrsi *et* Callinici, *ac XV sacerdotum Acta dedimus* XXVIII *Januar.*

S. Fabianus Martyr Tricassinus *refertur hoc die in Calendario Ecclesiastico Joannis Horolani (quem putamus Molanum esse) edito typis Plantini an.* 1569. *Ast alium a* S. Saviniano *nullum extitisse Trecis* Fabianum Martyrem *ostendimus* § 1. *Prolegom. ad illius Acta, nu.* 4 *supra* XXIX *Januar.*

S. Gildas, *sive* Gildasius, *solet hoc die coli in Ecclesia S. Corentini Corisopiti in Britannia Armorica, ut ex veteri ejus Ecclesiæ Breviario patet. Vitam dedimus* XXIX *Januar.*

B. Principia Virgo *inter Sanctas Virgines Romanas recensetur ab Antonio Gallonio, et* gloriosa ac beata Virgo Christi *appellatur; a Silvano Razzio, qui hoc die cum S. Marcella eam refert,* Beata. *Nusquam in Martyrologiis ejus nomen reperimus. De ea agemus ad vitam S. Marcellæ, cujus fuit discipula.*

Vigilius Papa *Kalendario, quod præfixum est Ordinario Ecclesiæ Treverensis, ante annos* 80 *excuso, hoc die adscriptus in catalogo Sanctorum; alibi Martyrem appellari eum legimus. Multa ille et gessit et tulit pro Dei gloria, etsi infami ambitu Cathedram primum invaserat, superstite adhuc* S. Silverio. *Verum an illi honores Cælitum decreti sint, nescimus, meritum non dubitamus. Neque quo die decesserit, certo adhuc compertum habemus.*

S. Julium Confessorem, *alium a Presbytero fratre S. Juliani, referunt Carthusiani Colonienses in Addit. ad Usuardum, quorum verba infra dabimus cum de Martyribus Alexandrinis agemus. Omnino tamen eumdem suspicamur esse, sed ex variis codicibus isti auctario ad Usuardum, velut si alius esset, adscriptum.*

Ado frater S. Audoeni, Sanctus *appellatur, et hoc die refertur, in MS. Kalendario Sanctorum ordin. S. Benedicti. Vix dubium nobis est, quin* Sanctus *ab antiquo habitus sit, ut vere fuit sanctissimus; alibi tamen ejus nomen in Martyrologiis non reperimus.*

Petrus Conversus in Villariensi Ord. Cistercien. cœnobio in Brabantia *refertur hoc die a Chrysostomo Henriquez, et* Beatus *appellatur, a Rayssio XVIII Januarii. Vir fuit eximiæ sanctitatis, ut patet ex libro de viris illustribus illius monasterii : non tamen aut* Beatus *publice habetur, aut ejus, velut aliorum sunt, honorifice reconditæ reliquiæ dicuntur.*

Ludovica de Albertonibus, *in quodam, quod penes nos est, MS. dicitur hoc die obiisse Romæ anno* 1533 *et sepulta ad D. Francisci trans Tiberim, ibique miraculis claruisse, et magna populi veneratione culta. Non arbitramur publicum hunc cultum Sanctæ Sedis auctoritate fuisse probatum. Scripsimus de ea sæpius Romam. Negant vulgo notam. Consulendi erunt illorum PP. cum edentur, Annales.*

Maria sanctimonialis ordinis Cisterciensis in oppido Jeppensi ac deinde fundatrix cœnobii Novi in villa Pinto juxta Madritum, Beata *appellatur a Chrysostomo Henriquez in Menolog. Cisterciensi, diciturque miraculis viva ac mortua claruisse : non tamen significat an publica aliqua veneratione celebretur, quod vix arbitramur.*

S. Ignatius Episcopus et Martyr *refertur hoc die in MS. Martyrologio monasterii S. Martini Treviris, Breviario Brugensi, et aliis quibusdam Belgicis, quæ quia postridie* S. Brigidam *venerandam proponunt,* S. Ignatii *natalem præoccupant. Colitur hic ab Ecclesia Romana* I *Februar.*

S. Torcacus Episcopus et Confessor *a Carthus. Colonien. memoratur hoc die. Suspicamur* Torquatum *esse, quem Augustæ Tricassinorum Antistitem (licet alias*

abest a catalogo Cl. Roberti) Saussaius in Supplem. Martyrol. prædicat I Februar.

S. Brigida Virgo solet in quibusdam Ecclesiis coli hoc die, ut ex veteri Tornacensi Missali patet; in plerisque I Februar.

Stephanus III Papa refertur hoc die, et Sanctus appellatur, a Ferrario, Benedicto Dorganio, Hugone Menardo. An Sanctus palam habeatur, nobis non constat. Octavius Cajetanus aliique ejus natalem consignant I Februar.

S. Victorinus, S. Victor, S. Nicephorus, S. Claudius, S. Diodorus, S. Serapion, S. Papias, Martyres, Corinthi. Menæa. De his agit Martyrologium Romanum XXV Febr.

S. Keneswitha Abbatissa in Anglia. Carthus. Colonien. in addit. ad Usuar. et MS. Florar. Hanc Joannes Capgravius et Martyrologium Anglicanum referunt VI Martii.

S. Veroni Inventio et Translatio hoc die sacris tabulis inscripta, a Ferrario, Molano, Canisio. Florario, Saussaio. Ejus historiam ab Olberto Gemblacensi Abbate descriptam, dabimus ad illius vitam XXX Martii.

S. Caradocus Eremita in Anglia, refertur hoc die ab Hugone Menardo. Vitam ex Joanne Capgravio dabimus, qui in octavis Paschæ an. 1124 obiit, XIII Aprilis.

S. Marci Evangelistæ Translatio, hoc die adscripta Romano aliisque Martyrologiis. De ea agemus ad ejusdem natalem XXV April.

S. Berta, Abbatissa Martyr. MS. Kalendar. SS. ord. S. Benedicti. Nos de ea I Maii.

S. Aurelianus Martyr, refertur a Carth. Colonien Nobis ignotus, nisi is sit quem Ferrarius tradit Papiæ coli XXII Maii.

S. Ponticus, S. Blandina, Martyres. Carthus. Colonien. in Addit. ad Usuard. Nos II Junii.

S. Vigilius, Episcopus Tridentinus Martyr, vetus Martyrologium Romanum, Beda vulgatus, Ado, Notkerus, Maurolycus, Molanus, Galesinius, aliique. At Roman. Martyrologium XXVI Junii.

S. Udalrici Episcopi Augustani canonizatio hoc die consignatur ab Hugone Menardo. De ea agemus ad illius vitam IV Julii.

S. Chagnoaldus Archiepiscopus Lugdunensis, frater SS. Pharonis et Pharæ, MS. Kalendarium SS. ordinis S. Benedicti. Imo Lauduni, sive Lugduni Clavati Episcopus fuit. De eo agemus VI Septemb.

SS. Dominicus Saracenus, et XVIII cives Septimancenses, Cordubæ circiter annum 875, martyrio coronati, referuntur hoc die a Joan. Marietta lib 2, hist. Eccles. Hisp. cap. 90, Martinus de Roa noster lib. de SS. Cordubensibus scribit multo probabilius videri mense Decembri esse interemptos, quo eos rejicimus.

S. Potamius Confessor in territorio Trecassino. Ferrar. Maurolyc. Sed Pontanius appellatur in MS. Florar. auctario Carthus. Colon. ad Usuardum, Martyrol. Coloniensi, Polamius a Felicio. Ignotus est Camuzæo, et Des-Guerrois rerum Tricassinarum scriptoribus, nisi sit S. Potentianus, de quo XXXI Dec.

S. Melania junior hoc die refertur a Surio in secunda editione, Silvano Razzio, Felicio, et aliis. De ea agemus XXXI Dec.

DE S. METRA SIVE METRANO,

MARTYRE ALEXANDRIÆ.

Ann. ... XXXI Januar. S. Metrani natalis 31 Jan.

Colitur ab Ecclesia Romana pridie Kal. Februarii, Græcorum fastis (quod mirum est) ignotus, S. Metranus, sive Metras, Eusebio Μετρᾶς. De eo Usuardus: Apud Alexandriam natalis B. Metrani Martyris; quo nolente impia verba proferre ad jussionem Paganorum, omne corpus ejus fustibus colliserunt, vultumque et oculos acutis calamis terebrantes, extra urbem cum cruciatibus expulerunt, ibique spiritum, qui in eo supererat, lapidibus ejecerunt. Eadem habent Beda vulgatus, Ado, Notkerus, Bellinus; paria Martyrologium Romanum, Galesinius, Canisius; meminerunt quoque ejus Maurolycus, vetus Romanum Martyrol. Felicius, Florarium aliaque MSS.

alii alio die commemorant.

2 XXX Januarii eum refert MS. S. Richarii his verbis: Alexandriæ S. Metrani Martyris. At Maurolycus XIX Februarii: Alexandriæ SS. Juliani, Euni, Macarii, Epimachi, Alexandri, Metrani, Apolloniæ, Ammonariæ, Cointæ, cum aliis X Martyribus sub Decio. Ast hi omnes ad alios dies pertinent. Iidem XX Februarii habentur in Martyrologio Coloniensi, MSS. S. Maximini et S. Richarii, ac Florario; atque in quodam recentiore MS. XXVII Februarii, occasione SS. Juliani et Euni, quorum eo die agitur natalis.

annus martyrii.

3 Occisus est S. Metras persecutione Decii, nondum quidem illius edictis concitata, cum nec ipse adhuc sumpsisset imperium, sed proprio quodam turbine dæmonum jam mota Alexandriæ, ut mox ex Eusebio patebit, cum adhuc viverent Philippi piissimi Imperatores, quos imperio et vita spoliavit Decius, anno V. C. 1001, vel, si ad Kalendas Januarias anni principium, non ad Palilia revoces, 1002, Christi 249, quo eodem anno, si quidem XXXI Januarii, contigisse S. Metræ martyrium videtur. Id lib. 6, histor. Ecclesiast. cap. 34, ita commemorat Eusebius:

4 Dionysius (Episcopus Alexandrinus, qui XVII Novemb. colitur) in epistola ad Fabium Antiochenum Episcopum, certamina eorum, qui sub Decio martyrium Alexandriæ consummarunt, in hunc modum describit: Non regio aliquo edicto mota persecutio est, sed anno integro illud prævertit. Nam cum isthuc venisset, malorum, quæ deinde urbi illi acciderunt, vates quidam atque architectus (quicumque demum ille fuerit) Gentilium in nos multitudinem concitavit, cum eos ad patrias tuendas superstitiones vehementius impulisset. Hoc illi auctore ac hortatore omnem licentiam ad quodvis designandum scelus arripiunt, solam eam pietatem et verum dæmonum cultum arbitrati, si in nostrorum hominum cæde ac sanguine grassarentur. Primum igitur senem quemdam, Metran nomine, arreptum jubent impia proferre verba. Quod cum ille abnueret, corpus ejus cædunt fustibus, præacutis arundinibus vultum atque oculos pungunt; ac tandem in suburbia perductum, lapidibus obruunt. tormenta.
Hæc Eusebius, quibus consentaneæ sunt, quæ scribit Nicephorus Callistus lib. 5, cap. 30, qui admirabilem senem appellat, traditque non tantum dire converberatum illi fustibus corpus, conscissam acutis calamis faciem, confossos oculos; sed et interiora quoque corporis divulsa laniataque. Habebat Alexandriæ dicatam suo nomini ecclesiam, ut patet ex vita S. Joannis Eleemosynarii 23 Janu. cap. 11, nu. 68

DE

DE SANCTIS MARTYRIBUS

SATURNINO, THYRSO, VICTORE, THARSICIO, ZOTICO, AMMONIO, CYRIACO, GEMINO, GELASIO, HYPPOLYTO, URSINO, PELIANO

ET ALIIS, ALEXANDRIÆ ET ALIBI.

XXXI Januar.

In sacris fastis memorati SS.

D*ifficile est, cum Acta desunt, sanctorum Martyrum fide certa natales stabilire; loco, in quo palmam adepti, sæpenumero a librariis vel omisso vel mendose expresso, aut pluribus ad unum temere revocatis; sociis nunc omissis, nunc neglecta interpunctione aliunde adscitis, aut ex nominum similitudine iisdem perperam repetitis. Quæ omnia cum hic animis nostris obversarentur, ne quidem quod conjectaremus satis erat expeditum. Verba proferemus Martyrologiorum, ut si quis certius quidpiam eruerit, commonefaciat.*

Saturninus, Thyrsus, Victor,

2 *Soli* Saturninus, Thyrsus, Victor *in plurimis MSS. et excussis memorantur. Ita Usuardi plurima manu exarata exemplaria, et typis vulgata, itemque Bellinus de Padua, Canisius in priori editione, Constantius Felicius, Maurolycus, MS. Florarium :* Item Alexandriæ sanctorum Martyrum Saturnini, Thyrsi, et Victoris. *Addunt plurima MSS. Usuardi et Bedæ nomine prætitulata, itemque Martyrolog. Coloniense :* quorum gesta habentur. *Utinam haberemus! Ado, Beda vulgatus, et quædam MSS. locum omittunt :* Item SS. Saturnini, Thyrsi, et Victoris. *Ita et Wandelbertus :*

Saturnine tuum egregium Thyrsique tropæum,
Victorisque simul, Jani determinat orbem.

Habet hos eosdem Martyrol. Romanum.

Tharsicius, Zoticus, Ammonius,

3 Tharsicium, Zoticum, Ammonium *addunt alii. Beda vulgatus :* Et natale SS. Tarsi (*in excusis est* Rarsi) Zotici, Ammonini, et Publii, *de* Publio *mox separatim. MS. S. Mariæ Ultrajecti :* Eodem die Tarsici, Ammonii et Zotici. *Carthus. Colonien.* Tarcisi, Zotici et Amminoni. *Locum alii exprimunt. Rabanus :* In Alexandria Tarsici, Zotici et Ammonini. *Idem habet MS. S. Maximini, nisi quod pro* Tarsico Tarseum *expressit. MSS. S. Martini Tornaci et Lætiense :* In Alexandria Thyrsici, Zotici, Ammonii.

Cyriacus,

4 Cyriacum *his jungit, aliosque innominatos socios Martyrologium Romanum :* In eadem civitate (*Alexandrina*) sanctorum Martyrum Tharsicii, Zotici, Cyriaci, et sociorum; *quos fatetur Baronius restitutos a se ex retustissimo Martyrologio monasterii S. Cyriaci in Thermis. Eumdem, et reliquos, præter* Pelianum, *exhibuit nobis retustissimum MS. Martyrologium S. Hieronymi, sed alteri quasdam loco tribuens :* In Alexandria natalis Tarsuci, Zotici, Ammonici; et alibi Commoni, Cyriaci, Gemini, Gelasi, Eppoliti, Ursini. *Quid* Commoni *sibi velit, nobis non omnino liquet. An fortassis* Eppolitus *hic est* Hippolitus, *de quo ex eodem Martyrologio et aliis egimus XXX Januarii?* Gelasium *habet quoque Martyrol. Ecclesiæ Bruxellensis, his verbis* Et Gelasii Episcopi. *At Carthusiani Colon. in addit. ad Usuardum :* Item Publii, Gelasii, Hippolyti, et Julii Confessorum. *In quodam exempla additionum Carthusiæ Colon. ad Usuardum reperimus a quopiam in margine adscriptum :* et Ursinæ ac aliorum. *Hic* Ursinus *est fortassis, in MS. S. Hieronymi memoratus.*

Geminus, Gelasius, Hippolytus, Ursinus,

Pelianus

5 Pelianum *addit Galesinius, eumque secuti Canisius in 2 editione, et Ghinius :* Hoc ipso die eadem in urbe (*Alexandria*) sanctorum Martyrum Saturnini, Thursici, Gelasii, Thyrsi, et Peliani : qui Clericalis ordinis homines, in Deciana persecutione varie graviterque cruciati, confirmatis mirandum in modum animis in fidei confessione, corona cœlesti donati sunt. *In Notis fatetur se horum nomina partim e MSS. monumentis, partim e Beda, atque Usuardo accepisse. An ex iisdem monumentis tempus martyrii, sacrique ministerii professionem didicerit; an quæpiam ratiocinatione divinarit, haud scimus.* Pellianum *quemdam, sive* Pellicanum, *ab aliis XXX Januarii referri, sed in Africa passum, ab hoc, ut remur, diversum, isthic diximus, cum de* SS. Feligiano, Philippiano *et sociis ageremus.*

DE SS. MARTYRIBUS AFRICANIS

VICTORE, PUBLIO, SATURNINO, POLYCARPO.

XXXI Januar.

Obscura horum SS. memoria

H*ic etiam tenebræ, quas nec explicare verbis satis est, ne ad singula dubitare videamur. Quid si enim* Victor *et* Saturninus *Alexandrini sunt? Tharsicio, Zotico, Ammonio sociatus apud Bedam* Publius; *atqui illi Alexandriæ passi, ergone et hic? an potius, ut fit, nulla in MSS. expressa distinctione, temere conjuncti sunt?* Polycarpus *denique, sed magnus ille Smyrnæ Episcopus, I Februarii in MS. S. Hieronymi memoratur : an ex simili aliquo exemplari in hunc diem transscriptus?*

Nomina ex MSS.

2 *Dabimus Martyrologiorum verba, et eruditum Lectorem rogabimus, ut si quid certius repererit, nobiscum communicet. Rabanus et MS. S. Maximini :* In Africa Victoris, Publii, Saturnini. *MS. S. Martini Tornaci.* In Africa natalis SS. Victoris, Publii. *Addit MS. Lætiense,* et Polycarpi. *MS. S. Hieronymi :* In Africa Victoris, Pupli, Saturnini, Polycarpi. *Idem habet Notkerus.* Publium, *nullo adscripto loco, referunt Carthusiani Colonienses supra citati.*

DE TRYPHÆNA MARTYRE CYZICI IN HELLESPONTO.

XXXI Januar. S. Tryphænæ natalis.

Cyzici, celebri quondam urbe, nobiles et gratos Cælitibus ludos exhibuit Tryphæna, *feris objecta. Ejus natalem refert Menologium Græcorum ab Henrico Canisio editum, nisi error est in numero, XXX Januarii his verbis :* Eodem die Sanctorum Martyrum Triphenæ ex Cyzico Hellesponti urbe. *Quid sibi illa volunt,* sanctorum Martyrum? *an plures fuere socii certaminis, sed omissi? Menæa unam* Tryphænam, *sed XXXI die, memorant. De ea quoque XXXI Jan. Martyrol. Roman.* Cyzici in Hellesponto S. Tryphenis Martyris, quæ plurimis tormentis superatis, a tauro demum necata, martyrii palmam promeruit. *Tormenta illa* Triphenis (*sic enim scribit, cum* Τρύφαινα *sit Græcis*) *narrat Galesinius, atque ex eo Canisius, sed plenius Menæa, quæ damus.*

ACTA EX MENÆIS.

a

Taurus, *a* Tryphæna, delicate tuis vescitur carnibus,
Et ad delicias te puras transmittit.

1 *b* Hæc Cyzico oriunda, ad Hellespontum sita urbe, patre Anastasio Senatore, matre Socratia Christiana; ad martyrium pervenit, non ab aliis ducta, verum ultro se ipsa certamini obtulit. Nam cum turpia Gentilium sacra, quibus Deos suos stolidi venerari solent, *c* irrideret, hortareturque ut a vanissima superstitione desisterent, ac pro eorum conversione Deum precaretur; jubente Cæsario Præfecto in ardentem caminum injecta est : verum hinc admirabili modo erepta, sublimis suspenditur, et mox dejecta clavis humi fixis excipitur ac confoditur : dein feris objicitur; quibus eam minime contingentibus, taurus demum eam aggressus, cornibus eam lacerat ac prosternit.

b patria, parentes, c martyrium.

2 Fertur, quo loco ejus fusus est sanguis, fons erupisse aquæ limpidissimæ, qua vel pota vel aspersa et mulieribus et bestiis, cum pepererint, lactis, quo forte defecta, copia redundent ubera.

fons.

a *Paronomasia est in vocibus* Τρυφᾷν, *delicate vivere, genio indulgere,* Τρυφαὶ *deliciæ; et* Τρύφαινα. b *Eadem memorat Maximus Cythereus, et brevius Galesinius.* c *Galesinius id factum scribit,* cum socer dæmoni dies celebraretur.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ÆGYPTIIS CYRO, JOANNE, ATHANASIA, THEODOSIA, THEOCTISTE, EUDOXIA.

§ I. SS. *Cyri et Joannis natalis, Acta.*

Sub Dioclet. XXXI Januar. SS. Cyri et Joannis apud Græcos,

Celeberrima sunt SS. Cyri *et* Joannis *Martyrum nomina, ob innumera ægris mortalibus collata ad eorum reliquias beneficia. Coluntur a Græcis ac Latinis XXXI Januarii; quamquam Græcorum Menologium ab Henrico Canisio editum, XXX Januarii retulit, nisi id negligentia librarii contigit, qua et* S. Theoctistæ *omissum est nomen. Ita vero habet :* Natalis sanctorum Martyrum Cyri et Joannis, ibidem et trium sanctarum Virginum Theodotæ et Eudoxiæ, et matris Athanasiæ, sub Diocletiano Imperatore. *Ast in Græco Menologio, ejusque epitome per Christophorum Proconsulem Mitylenæum, Menæis quoque et Anthologio, referuntur XXXI die. In Coptico Kalendario sexta die mensis Mechir memorantur* Abacher et Joannes, cum Theodora, Theopista, et Theodokia, sub Diocletiano, *ut nobis significavit Athanasius Kircherus noster. Michael Monachus V. Cl. in Sanctuario Capuano duo profert vetera Kalendaria, unum Sanctimonialium S. Joannis, alterum majoris Ecclesiæ Capuanæ, in quibus hoc die ita habetur :* S. Abaciri et Joannis.

Coptis,

Latinis

2 *Consentiunt Latina Martyrologia; et plurima quidem MSS. nomen præferentia Usuardi, sed aucta, ita habent :* Natale beatorum Martyrum Cyri et Joannis, quorum primus ex Alexandria metropoli Ægypti, secundus de civitate Edessena extitit oriundus. Qui temporibus Diocletiani et Maximiani primum tenti et in carcerem trusi, deinde virgis cæsi, et facibus ignitis adusti, aceto saleque superfusi, ac cilicio confricati, piceque fervente perfusi, ad ultimum decollati martyrium compleverunt. *Eadem fere habent Carthus. Colon. in Addit. ad Usuardum, Martyrol. Colon. MS. Florarium, Viola SS. Hagenoæ edita, Maurolycus.*

3 *At Martyrol. Romanum :* Romæ via Portuensi, sanctorum Martyrum Cyri et Joannis, qui post multa tormenta pro confessione Christi capite truncati sunt. *Quæ non ita accipienda esse, quasi Romæ passi sint, monet Baronius;* sed quoniam prædictorum Martyrum corpora Alexandria Romam translata, illic sunt posita. *Quod non animadvertit Galesinius, ita scribens :* Romæ sanctorum Martyrum Cyri et Joannis : hic Edessæ, ille Alexandriæ natus, uterque Romæ, Diocletiano Imperatore, in carcerem conjectus, verberibus cæsus, accensis facibus adustus, ferventi pice delibutus, tandem præcisis cervicibus coronatur. *Ac quibusdam interjectis, veluti de aliis, ita scribit :* Alexandriæ præterea, Sanctorum, Cyri etiam, Joannis, Aspasiæ matris, et trium filiarum Virginum, quorum omnium martyrii, Diocletiano et Maximiano fortiter suscepti, consecrata in litteris memoria, in cœlis ipsi gloria perfruuntur sempiterna. *In Notis priorum festivitatem celebrari hodie a Græcis scribit, vitam a Sophronio scriptam, citatam a S. Damasceno et synodo Nicæna; quæ constat ad Alexandrinos Martyres pertinere. Posteriorum martyrium citat ab Hilarione Monacho relatum; et* Athanasiæ, *quæ ipsi* Aspasia *est, filias vocat* Theotidem, Theodotum *et* Eudoxiam; *quæ nomina etiam Ferrarius retinuit in Catalogo SS. Italiæ.*

Non sunt Romæ passi, ut putavit Galesinius.

4 *Petrus de Natalibus quoque Romæ interfectos existimavit. Ita enim scribit lib. 3, cap. 63.* Cyrus et Joannes Romæ martyrium passi sunt. Quo tamen tempore, aut sub quo Judice, seu quibus tormentis afflicti fuerint aut exanimati, in Martyrologio non exprimitur; nec alibi scriptum inveni : nisi quod Ecclesia Romana eorum festum II Calend. Febru. recolit, et in Calendariis asscribit.

et Petrus de Natal.

5 *De Actis horum sanctorum Martyrum ita scribit Baronius in Notis ad Martyrologium :* Acta ipsorum tam Græcis quam Latinis fuere notissima : habemus et nos ea in quinto, septimo, ac decimo tomo antiquorum codicum MSS. qui aliquibus ecclesiis Romæ usui erant, ubi secundum ordinem mensium scriptæ habentur Sanctorum Vitæ : in his ergo Acta prædictorum Martyrum nacti sumus, auctore Petro quodam, qui ea exscripsit poscente Gregorio Joannis Consularis filio : rursus eadem invenimus in manuscripto codice S. Mariæ ad Martyres : in quibus omnibus habetur expressum, hos passos esse Alexandriæ anno IX persecutionis Diocletiani Imperatoris, tumque etiam martyrium subiisse tres sanctas Virgines Theodoram, Theotistam, et Eudoxiam cum matre Athanasia. Eadem omnia habentur Græce edita penes Metaphrasten hac die 31 Januar. quæ Latine reddita

Acta MSS. edita,

reddita habet Lipomanus tom. 5 et Surius tom. 1 in quibus desideratur tempus martyrii; habent tamen quædam superaddita miracula, quæ apud dictos Latinos codices non invenimus. Habuit Sophronius Episcopus Hierosolymitanus præclaram orationem de iisdem Martyribus, quæ citatur in Concilio Nicæno secundo, act. 4 et a S. Joanne Damasceno oratione 3 de imaginibus.

Vita e Græco, cum miraculis

6 *Hæc Baronius. Vitam eam, quæ, minus integra, a Lipomano inter Metaphrastæ opera edita est, e veteri Græco codice, unaque eorumdem Martyrum miracula, Latine vertit Otho Zylius noster, cujus extat perelegans Historia miraculorum B. Mariæ Silvaducensis, superioribus annis vulgata; et XXVI Januarii Vita S. Xenophontis Latinitate donata. Eane a Petro illo, cujus meminit Baronius, scripta sit, an a Sophronio Hierosolymitano, cujus in hos eosdem Martyres laudatio citatur*

a quo scripta?

a Nicæna II synodo, ut § seq. dicemus, an fortassis ab altero Sophronio Joannis Moschi socio, de quo 23 Jan. ad Vitam S. Joannis Eleemosynarii actum est, nescimus. Illud videmur posse pronuntiare, vixisse (quisquis demum fuerit) ipsius S. Joannis temporibus auctorem illum : nam S. Eulogii meminit, cui Theodorus Scribon, huic biennio post S. Joannes successit, nec tamen diu post vixit, qui cum ab Apollinare constructum gerontocomium memorat, illud addit, ut audivi, *vel ab iis qui spectarant, vel certe fama etiamtum recente ac celebri. Obiit* Apollinaris *anno Christi* 570 *cum sedisset annos octodecim.*

§ II. SS. *Cyri et Joannis miracula.*

Miracula horum SS.

A*deo multa patrata sunt* SS. Cyri *et* Joannis *patrocinio cælestia portenta, ut a Græcis in Menologio, Menæis, Anthologio* οἱ ἅγιοι καὶ θαυματουργοὶ ἀνάργυροι, sancti et mirabilium effectores, gratis infirmos curantes *appellentur. Conscripta jam olim fuisse eorum miracula patet ex septima œcumenica Synodo, quæ est secunda Nicæna, ubi quædam ex commentario de iis conscripta recitantur. Aliqua eorum hic damus e Græco MS. ab antiquo auctore, eoque ipso, ut reor, qui vitam conscripsit, tradita litteris. Testatur cum in Vita*

ab eodem scripta a quo vita

unum. 1 se litterarum monumentis commendare res ab iis mirifice gestas, clarissimumque eorumdem pro Deo Christo certamen, et miraculorum seu curationum paucas de multis quas, nos ipsi, *inquit,* licet publicanis omnibus longe sequiores, et oculis hisce vidimus, et divino etiam munere per eosdem partim ad salutem nostram experti sumus. *Cum ergo libro illo priore, qui vitam eorum complectitur, nulla ipsorum commemorentur miracula, sequitur illud de secundo libro esse accipiendum.*

alia a Sophronio,

8 *Plura tamen, quam hic extent, olim et facta et in litteras relata, patet ex citata Nicæna II Synodo, art.* 4 *ubi cum* ex S. Sophronii Archiepiscopi Hierosolymorum encomio in SS. Cyrum et Joannem *recitatum*

citata a 2 Nicæna synodo.

esset testimonium, quo probaretur Sanctos honorari, tum excelsorum templorum molitione, tum marmorum variorum ornatu, tum picturæ artificio, tum donariorum elegantia; aliud subjicitur, ἐκ τῆς αὐτῆς συγγραφῆς τοῦ αὐτοῦ πατρὸς τῶν ἁγίων θαῦμα τ΄ οὗ ἡ ἀρχή. Ex eodem volumine ejusdem Patris, eorumdem Sanctorum miraculum, cujus initium : Alexandriam Ægypti et Libyæ etc. *In latina editione Conciliorum habetur :* Ex eodem commentario de iisdem Sanctis miraculum trecentesimum sextum, *in editione Græcolatina videtur omissum* τϛ΄, *id est,* 306. *Illud vero miraculum neque in iis habetur quæ hic damus, et non integre tamen in synodo recitatur. Ita autem habet :*

9 Alexandriam Ægypti et Libyæ audio metropolim. Et post alia : Venientes ergo ad templum quoddam perfectum, specie quidem terribile et præclarum, altitudine vero ad cælum ipsum pertingens, quod intrantes,* maximam imaginem et admirabilem videbamus; in medio quidem Dominum Christum pictum coloribus habentem, Christi autem Matrem et Dominam nostram Dei genitricem et semper Virginem Mariam sinistrorsum, et dextrorsum Joannem Baptistam et præcursorem ejusdem Salvatoris, qui ex utero eum exultationibus prænuntiavit, (nam et loquens intus cum esset, non audiebatur) et quosdam ex Apostolorum et Prophetarum glorioso choro, et Martyrum cœtu : cum quibus et aderant ipsi Cyrus et Joannes Martyres : qui ante imaginem stantes Domino procidebant, genua incurvantes, et capita in pavimentum ferentes, et pro juvenis medela intercedentes. Et post alia. Et ad imaginem tertio venientes, præmissis modis utebantur et verbis. Et cum hora multa deprecarentur, et deorsum jacentes, Jube Domine, tantum clamabant : Christus miseratus, ut revera misericors, annuit; et, Date ei, per imaginem fatus est. Et de humo exurgentes Martyres, primo quidem gratias agebant Christo Deo nostro, qui eorumdem deprecationem exaudierat : deinde gaudentes et tripudiantes : Ecce, aiunt, nobis donavit gratiam Deus. Ingredere itaque in Alexandriam, et in magno Tetrapylo jejunus dormi, et modico olei de candela, quæ sursum ante imaginem Salvatoris ardet, accepto in ampulla parva, rursus jejunus ad ista perveniens, etiam hoc pedibus unctis donum sanitatis habebis. Et post alia. Ipse autem surgens post extinctionem candelæ sumit oleum, et ad Sanctorum pervenit templum : ubi sicut jussus fuerat, manus et pedes unxit : et continuo languorem deposuit, et incolumitatem recepit. Tarasius sanctissimus Patriarcha dixit : Omnia recipienda esse fatetur, et pictorum et reliquarum artium monumenta ad decorem sacrarum domorum. Thomas reverendissimus monachus Presbyter, ac Vicarius Orientalium a dixit : Hæc imago, honorabiles Patres, Alexandriæ in Tetrapylo stat usque nunc, et diversas infirmitates curat. Sancta Synodus dixit : Gloria Deo, qui etiam per sacras imagines miracula perficit.

Ex variis.
** addit altera editio, Singula perlustrantes*
Sancti Christo in imagine supplicant,
eoque annuente
ægrum jubent oleo lampadis sacræ se ungere,
quo facto convaluit.
a Additur in Latina, summorum Sacerdotum, quæ desunt in Græca.

10 *S. Joannes Damascenus Orat.* 3, *de imaginib. idem ipsum miraculum narrat, aliquanto distinctius, ita scribens :* S. Sophronii ex miraculis sanctorum Martyrum Cyri et Joannis, in Theodorum Subdiaconum podagra laborantem. Deinceps autem curationem etiam corporis breviter persequamur. Diebus his paucis transactis, cum dormiret, rursus astantes Martyres videt, ut secum iret imperantes. Ipse vero prompte secutus est. Sciebat enim non posse non utile esse Sanctos sequi. Græcorum igitur templum, specie quidem angustum et splendidissimum, altitudine autem cælos ipsos attingens, adeuntes, atque in illud ingressi, maximam et admirandam imaginem cernebamus, quæ medio quidem Dominum Christum coloribus depictum continebat, sinistrorsum autem Dominam Dei genitricem, dextrorsum vero Joannem Baptistam, qui ipsum ex utero exultatione indicaverat, quoniam nec loquens, intus cum esset, audiri poterat, et quosdam e glorioso Apostolorum et Prophetarum choro, et Martyrum cœtu, inter quos erant Cyrus et Joannes Martyres. Qui ante imaginem stantes, genibus flexis, et humi capita inclinantes, ante Dominum prociderunt, pro adolescentis valetudine supplicantes. His autem verbis supplicabant: Benigne Domine, jubes ut huic quoque sanitatem tribuamus? Verum cum sæpe et humi procidissent, et supplicibus verbis orassent, nec Dominus Christus annueret, precari destiterunt; tristesque atque animo dejecto ad me reversi sunt, qui haud ita procul ab imagine constiteram. Cum igitur ad me propius accessissent, Vides, inquiunt, quomodo sanitatem tibi Dominus negat! Verum ne despondeas animum : omnino enim erga te quoque, ut erga omnes, se benignum præbebit. Et semihoræ spatio interjecto surgentes redierunt atque iterum supplicabant. Sed

Podagricus videt in somnis SS. pro se Christo supplicantes
cunct
et secundo frustra

Ex variis rursum, inquit, re infecta reverterunt, tristes animoque dejecto, quemadmodum prius, quod Dominus Christus non imperaret. Et hæc mihi rursum redeuntes narrant. Sed tertio profecti, Bono, inquiunt, sis animo : nunc enim plane gratiam impetrabimus. *tertia vice exaudiri* Verum tu quoque, quemadmodum vides nos supplicantes, nobiscum profectus, Dominum supplex deprecare. Et tertio ad imaginem accedentes, ante dicta ratione ac modo, iisdemque verbis usi sunt. Cumque diu precati essent, humique prostrati, hoc solum, Jube Domine, clamarent; tunc Christus clementia miseratione que commotus, Date etiam ipsi, ex imagine ait : et ex humo surgentes Martyres, primum quidem Christo gratias egerunt, quod preces suas exaudisset.

11 *Hactenus S. Joannes Damascenus : versionem Francisci Zini a Billio editam, cum Græco contulimus. Adhuc lucem, quod quidem sciamus, ille S. Sophronii commentarius non vidit, uti et alia quædam hujus, vel alterius fortassis Sophronii* λειψανογράφου *opera, huic attributa.*

§ III. *Sanctorum reliquiæ, templa iis dicata.*

SS. Cyri et Joannis corpora ubi sepulta? Canopum urbem *Ægypti, stadiis duodecim, aut, ut editio Lipomani habet, decem distantem Alexandria, martyrio suo nobilitarunt* Cyrus ac Joannes. *Eorum reliquiæ in S. Marci templo a Christianis religiose conditæ, sub Theophilo Patriarcha repertæ, atque a S. Cyrillo Theophili successore Manuthen, vicum Canopo propinquum translatæ. Ubi illud exstiterit S. Marci templum, Alexandriæ an Canopi, non exprimitur. Caruisse omnino templo Canopum, aut loco idoneo ad suos celebrandos conventus, et Sanctorum tumulanda corpora, verisimile non est : id cui potius dicatum fuisse existimabimus, quam S. Marco, suo et Alexandrinorum Apostolo?*

Inventa, et translata 13 *At sive Canopi, sive Alexandriæ; sub Theophilo Antistite, imperante Arcadio repertæ sunt, et Manuthen translatæ; cujus inventionis et translationis solennis agitur apud Græcos memoria XXVIII Junii, ut mox dicemus. Baronius non Manuthen, sed Canopum a Cyrillo translatas scribit to. 5, an.* 414, *nu.* 20. Hoc item anno, *inquit*, qui Cyrilli Episcopi Alexandrini Sedis *non Canopum* primus numeratur, die vigesima octava Julii, ab eodem facta est translatio partis reliquiarum sanctorum Martyrum, nempe S. Marci Evangelistæ, Cyri atque Joannis, in Canopum, ubi jam sedes vigebat idololatriæ. Licet enim destructum fuisset, quod illic famosissimum erat idoli fanum, et a Theophilo ecclesia superererecta; dæmones tamen adhuc ibidem permansisse, infestatio ipsorum satis significabat. Cessavit autem penitusque extinctus est eorum conatus, et vis evanuit, ubi eædem sunt translatæ reliquiæ; quibus illi victi, sedes antiquas prorsus relinquere coacti sunt. Hæc habentur satis aperta ex Actis eorumdem sanctorum Martyrum Cyri atque Joannis. *Hæc Baronius. At neque primus is erat annus Cyrilli, sed secundus, qui, ut supra 28 Janu. in ejus Vita* § 1, *nu.* 6, *diximus*, Honorio Aug. IX et Theodosio Juniore Aug. V Coss. *triduo post Theophili patrui sui mortem, quæ XV Octobris contigit, in ejus cathedram erectus est; neque XXVIII Julii, sed Junii translatæ hæ reliquiæ; sed Manuthen.* *neque Canopum, sed Canopo vel Alexandria Manuthen, ut ex Actis liquido constat.*

Inventionis anniversaria memoria 14 *Consignata est sacris tabulis illius Translationis memoria XXVIII Junii, qua die Molanus in Addit. ad Usuardum :* Die XXVIII reportatio reliquiarum SS. Cyri et Joannis, qui miraculis claruerunt. *In Menologio Græco habetur :* ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων τῶν ἁγίων καὶ θαυματουργῶν ἀναργύρων Κύρου καὶ Ἰωάννου. Reditus, *vel* recuperatio, *aut* translatio, reliquiarum sanctorum et miraculorum patratione illustrium, gratis curantium Cyri et Joannis. *Galesinius et Ferrarius :* Alexandriæ translatio sanctorum Martyrum Joannis et Cyri. *At Menologium a Canisio editum :* Inventio pretiosarum reliquiarum sanctorum Martyrum Cyri et Joannis. Fuit autem Cyrus ex urbe Alexandria, Joannes vero ex Edessa, uterque pro Christi fide omnium generum tormentis fortiter superatis, migravit in cœlum. Inventæ sunt autem reliquiæ sub Alexandrino Patriarcha Theophilo et Arcadio Imperatore, quorum Martyrum panegyrim hodie celebramus.

15 *Solius quoque inventionis, et non ad vicum Manuthen translationis, meminerunt Menæa, quæ eo die ista habent :* Eodem mense, die XXVIII inventio pretiosarum reliquiarum sanctorum Martyrum Cyri et Joannis.

Ossa reperta Martyrum sine argento curantium,
Scatebras aperiunt miraculorum sine argento.
Vigesima octava Cyrus repertus est et ejus commilito.

Vixerunt hi sancti Christi Martyres et Thaumaturgi sub Diocletiano Imperatore : et Cyrus quidem Alexandria, Joannes Edessa erat oriundus. Ambo propter morum similitudinem societatem inierunt; et circumeuntes ac medicinam exercentes, omnem ægritudinem et languorem curabant; ac multos ad martyrium, veluti ad palæstricam luctam athletas, ungebant ac confirmabant. Innotuere tandem loci illius Præfecto, qui comprehensos omnis generis tormenta subire coegit, atque ita securi jussit obtruncari. Eorum reliquiæ quo par erat studio curatæ a fidelibus, et propter grassantem tunc impietatem absconditæ sunt. Postea vero Arcadio imperium, Ecclesiam Alexandrinam administrante Theophilo, reperta sunt sancta et venerabilia pignora, quorum panegyrim, sive festivam celebritatem hoc ipso die religiose peragimus; quo et sacrosancti hi thesauri e terra eruti, *in ea facta miracula* et turba innumerabilis ad eos confluxit, variis morbis afflicta, atque curationem incolumitatemque adepta est; alii ab inquilino dæmone liberati, alii ægritudine corporis : cæcis visus restitutus, gressus claudis; denique nullus non depulsus ab ægris mortalibus morbus. Neque vero eo solum tempore ista evenerunt, sed usque in hodiernum diem cum fide accedentibus, Sanctorum in promptu est medela, ad laudem et gloriam Christi Dei nostri, qui tanta eos gloria illustrat.

16 *Translata deinde sunt Romam sacra corpora. Qua de re Baronius in Notis ad Martyrologium,* Est, *inquit*, *Eorum reliquiæ Romam allatæ* via Portuensi e regione basilicæ S. Pauli trans Tiberim vetus ecclesia, vulgo dicta SANCTA PASSARA, sed in antiquis codicibus S. Praxedis nomine appellata reperitur, in qua de prædictis SS. Cyri et Joannis corporibus incisa in marmore hæc leguntur carmina.

Corpora sancta Cyri renitent hic atque Joannis,
Quos quondam Romæ dedit Alexandria magna.

Eadem tradit Octavius Pancirolus in Thesauris absconditis Almæ Urbis reg. 8, eccl. 7, qui tamen dum Joannem ait a Cyro esse ad Christi fidem conversum, Actis repugnat. Hanc esse ecclesiam censet Baronius, quæ in Vita S. Gregorii Papæ lib. 4, cap. 91, a Joanne Diacono basilica SS. Cyri et Joannis *appellatur. Verba illius sunt :* monasterio se tandem proripuit, et ad domum Episcopi non longe a flumine Tiberi, regione videlicet, juxta basilicam SS. Cyri et Joannis positam, somnium nuntiaturus accessit. *Verisimile est* *quo tempore* *eorum nomine appellatam postquam eo illorum reliquiæ allatæ sunt : quando vero id contigerit nos latet. Quæ isthic Joannes Diaconus commemorat, gesta sunt sub* Benedicto III *Pontifice, qui* Leoni IV *cujus paullo ante meminerat, successit 24 Julii an.* 855, *obiit* 16 *Febru.* 858. *Unde conjectare licet jam antea Romam fuisse allatas, eo fortassis tempore quo Ægyptum Saraceni subjugarunt. Scribit Baronius in Notis ad Martyrol.* Translationis historiam *dici* extare in codice pervetusto Diaconiæ S. Mariæ in Via Lata. *Ex ea erui tempus posset.*

17 *Pars earum reliquiarum nostra memoria Monachium regiam Boiorum urbem allata est, ut Matthæus Raderus noster in Notis MSS. ad Menæa Græcorum testatur his verbis :* Illorum reliquiæ Romam, Roma Monachium translatæ, et hic in æde S. Michaelis apud collegium Societatis Jesu depositæ religiosissime coluntur. Habemus ejus rei litteras Pontificias testes amplissimas, quibus ceu in diplomate publico Clementis VIII ad Gulielmum V, Bavariæ Ducem, nuper religiosissime defunctum, una cum reliquiis transmisso, de his Sanctorum corporibus, et sacris pignoribus fides asseritur.

Jam Monachium. — *7 Feb. 1626.*

18 *Celebris fuit ad SS. Cyri et Joannis templum, tum Ægyptiorum, tum exterorum quoque, peregrinatio: id tamen an Canopi, an solum in Manuthe vico, de quo supra actum, extiterit, non constat; extra urbem saltem Alexandrinam fuit, ut infra patebit. In vita S. Joannis Eleemosynarii XXIII Januar. ita de se loquitur Leontius Neapoleos Cypri Episcopus cap. 1, nu. 3.* Cum pervenissem Alexandriam ego indignus ad amplectendos sanctos et victores Martyres Cyrum et Joannem. *Et cap. 10, num. 59.* Pergente aliquando Sancto (*Joanne*) ad templum sanctorum victoriosorum Martyrum Cyri et Joannis, in gloriosa eorum memoria, orationis gratia; exeunte portam civitatis, suscepit eum mulier procidens, et dicens *etc. Id Metaphrastes cap. 9, nu. 57, ita expressit :* Cum iret aliquando ad divinos Martyres Cyrum et Joannem precaturus, accessit ad eum quædam paupercula. *In eadem vita per Leontium cap. 8, nu. 47, ita loquitur sanctus monachus temere S. Joannis jussu verberatus :* Gazæ eram ante paucos dies hos : et exeunte me de civitate, ut venirem et salutarem sanctum Abbatem Cyrum. *Et post pauca :* Igitur venientibus nobis, sanctissime Pater, et orationem perficientibus, baptizavi eam ad sanctum Abbatem Cyrum. *Disertius Metaphrastes cap. 8, nu. 47.* Non multis ante diebus cum essem Gazæ, et illinc festinarem ad adorandum SS. Cyrum et Joannem. *Notat Rosweydus noster :* Erat horum celebris Alexandriæ memoria, et templum quoque iis dicatum. *At non erat Alexandriæ templum illud, cum ad illud visitandum extra urbe Patriarcham oportuerit.*

Eorum olim in Ægypto celebre templum, et ad id peregrinatio

19 *Extabat quoque Constantinopoli horum Martyrum templum, (de Romano ante diximus) quod Menæa indicant,* τελεῖται δὲ, *inquiunt,* ἡ αὐτῶν σύναξις ἐν τῷ μαρτυρίῳ αὐτῶν, τῷ ὄντι ἐν τοῖς φωρακίου. Peragitur eorum synaxis, *sive publica veneratio,* in ipsorum martyrio, *aut templo,* quod est in regione urbis quæ a Phoracio nomen habet, *ut exponit Raderus.*

Aliud Constantinopoli.

20 *Testatur Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ,* SS. Cyrum et Joannem in Vico Equensi, *urbe Episcopali haud longe a Surrento et Minervæ promontorio in Campania,* uti Patronos ejus urbis præcipuo honore haberi.

Uti urbis Patroni

VITA

AB ANTIQUO AUCT., SED INCERTO, SCRIPTA, *e veteri MS. Græco Latine reddita* AB OTHONE ZYLIO SOCIET. JESU.

PRÆFATIO INTERPRETIS.

Amplissimo viro D. Marco Emmanueli Bourgeois Toparchæ, et Regio in Brabantiæ Curia Senatori.

Tametsi mihi Tecum non et multæ et justæ caussæ amicitiæ privatim essent, quæ quidquid in fundo meo nascitur tuum facerent; ad Te tamen exiguus hic meus fœtus properabat sponte sua, et me secum, non repugnantem, trahebat. Ut enim SS. Cyri et Joannis reliquiæ cum B. Marci, cognominis tui atque patroni, reliquiis, jussu Angeli, in eumdem olim locum delatæ sunt, atque conjunctæ; ita libellus, eorum vitam atque miracula complexus, a me Latine novaque veste indutus, ad Te ire debuit; qui non minus magni Marci Evangelistæ appellatione lætaris, quam Beatus ipse Marcus gratissimo sibi sanctissimorum sodalium consortio. Fruere tam bonis hospitibus, quorum consuetudine non modo lætior sed etiam melior, sanctiorque, id est, Te ipso vere major evades. Nam quotiescumque magnitudine animi seculi nostri angustias egredi voles, altaque cogitatione in heroicam horum Cælitum ætatem transscendere, toties videbis Cyrum vacare Deo ac sibi, saluti hominum consulere, tranquillæ solitudinis fructus carpere, periclitantibus animos addere, unaque cum Joanne, quem sanctimoniæ odore ceperat, naturam hominis non tantum vivendo vincere, sed etiam, mortem pro Christo oppetendo, excedere. Quarum rerum contemplatione futurum est, ut in B. Marci non nomen tantum adopteris, sed in ipsa bona : quæ perpetua cupio.

Ex variis

CAPUT I.

S. Cyri ortus, professio.

a Divinum illud Verbum, ipsaque Veritas Christus Deus Evangelii præconio nos docet, Omnia possibilia esse credenti. Sed et Paulus Apostolicæ dignitatis orator, Christo sermonem ipsi suppeditante, admiranda nobis voce testatur, spem non confundere. His ego fretus hortatoribus sensi me tum virtute Servatoris nostri ac Dei Jesu Christi, (qui et mortales amore summo prosequitur, et semetipse pro nobis in mortem dedit) tum accedente Sanctorum ope, ad conatum viribus majorem incitari : ut (quod pridem magno quodam studio cupiebam) res a BB. Cyro et Joanne mirifice gestas, clarissimumque eorumdem pro Deo Christo certamen, et miraculorum seu curationum paucas de multis, quas nos ipsi, licet publicanis omnibus longe sequiores, et oculis hisce vidimus, et divino etiam munere per eosdem partim ad salutem nostram experti sumus; ut hæc, inquam, eorum gesta ad lectorum utilitatem profectumque pro virili parte mea litterarum monumentis commendarem.

a Præfatio Auctoris. Marc. 9, 2. Rom. 5, 5.

2 Cyrus itaque ille fama inclytus civitatis maximæ ab Alexandro conditæ civis fuit, æque virtute ac claritate conspicuus. Ut autem quibus sit parentibus quove sanguine ortus, nos latet, ita constat, b diviniore origine patrem quidem habere Deum, qui eum per aquam et sanguinem regeneravit, matrem vero orthodoxam Patris Ecclesiam. Atque arte quidem c medicus fuit, ejusque officina in hanc usque diem publice nota, et in templum, Sanctis Tribus d Pueris sacrum, commutata, eorumdem beneficio, curationibus in ægros profusis mire scatet. Qua autem ratione hæc ejus officina in sanctorum Juvenum ædem sit conversa, consentaneum erit velut per transennam indicare : præsertim cum hoc in eorum, qui hæc sint audituri, utilitatem cessurum minime dubitem.

S. Cyri patria — *b* — *professio* — *officina in templum conversa* — *c* — *d*

a Deest hæc Præfatio Metaphrastæ apud Lipomanum et Surium.
b In Metaphraste dicitur religione fidelis a parentibus fuisse.
c Hinc ambo Patroni medicorum habentur, atque a Molano in Indiculo Ecclesiastico medicorum referuntur.
d Coluntur sancti tres Pueri, Ananias, Azarias, Misael, a Latinis 16 Dec., a Græcis postridie.

CAPUT II.

SS. Ananiæ, Azariæ, Misaelis reliquiæ Alexandriam translatæ. Templum iis dicatum, ubi officina S. Cyri extiterat.

Apollinaris fuit eximius veritatis amator, non ille, qui se falso a Laodicensium Antistitem, occupata per nefarium

a

Ex MS. Græco, interprete Gentiano Hervetio.

b

Apollinaris ex divina revelatione Episcopus Alexandrinus.

nefarium scelus dignitate jactavit (hic enim rectæ fidei piæque doctrinæ bellum indixerat) sed longe ab hoc diversus, sinceræ patronus fidei, Christiani gregis defensor, Evangelicorum dogmatum pervigil custos, ac *b* divino calculo ad magnæ Alexandrinorum civitatis pontificatum evectus. Veriore enim fama percrebuit, ei ex divini cujusdam hominis vaticinatione sacerdotalem Sedem obtigisse. Nam cum ante pontificatum in solitariæ vitæ curriculo procederet, seque seniori cuidam, futurorum præscio, et ipsi solitarii ordinis professori, profectus caussa adjunxisset, non vana ejus prædictione cognovit, sacrum sibi Alexandrinæ Ecclesiæ gubernaculum aliquando creditum iri.

c

nepotem pie instituit,

4 Itaque pontificatum adeptus, cum ex fratre *c* nepotem haberet, eum a teneris pietate imbuit, omnique excultum doctrina etiam moribus Deo acceptis exornavit. Ille autem virilem, procedentibus paullatim annis, ætatem ingressus, corpore valens vigensque, quo inclinabat natura, rogare patrum cœpit, ut de legitima sibi conjuge provideret. At vir Dei cum multis ei frustra castimoniam vitæ persuadere conatus esset, sapienter hac cum consolatione demulsit; Constitutum sibi esse Tribus Sanctis Pueris ædem sacram exstruere, cui operi tam sancto ipsum vellet præficere, eoque absoluto voti mox compotem facere. Erat Apollinari *d* domicilium quo senes alebantur, juxta locum quem *e* Doryzin appellant. Coempto igitur proximo huic Domui stabulo, in cujus impluvio officina Cyri sita erat, stabulum, quidem destruit, ac solo in ecclesiæ formam descripto, ubi hactenus officina steterat, ibi admirabilem templi concham molitur. Quod Antistitis consilium quanta sit consecuta utilitas, haudquaquam silentio prætereundum videtur. Juvene enim ædificatione intento, ac præsertim promovente Deo, tam bonos progressus opus habuit, ut templum mirum in modum simul strui, simul perfici visum fuerit. Nam diligentibus Deum omnia in bonum cooperari, sapientissimo teste Paulo didicimus.

ut a nuptiarum desiderio traducat,

d

e

templo struendo præficit:

Rom. 8. 28.

5 Hac itaque ratione cum Pontifex tam senibus, quam ægris hospitium construxisset, insignem quemdam, uti audivi, ex eorum qui præsunt numero virum, Deique amicitia clarum advocat, traditisque ei ad Sanctos Tres Pueros litteris, Babylonem proficisci jubet. Eæ litteræ supplices erant, atque ad templum, quod ipsis Alexandriæ non mediocri sumptu ac labore struxisset, partem aliquam e sacris ipsorum reliquiis mitti petebant. Tantus enim erat Apollinaris in eos affectus, tamque ardens ac viva fides, ut jam tot seculis defunctos, tamquam viventes, epistolam suam intellecturos, atque aliquam membrorum suorum partem communicaturos, sibi persuasum haberet. Porro magnus ille tantæ rei administer, itinere impigre confecto, brevi Babylonem pervenit. Ubi postquam ad venerandas reliquias accessit, epistolamque manu proferens, obsecrare Sanctos cœpit, ut et epistolam dignarentur accipere, et Pontifici optata concedere; is qui medio jacebat loco, velut excitatus e somno (o divinam providentiam! o narrationem non sine terrore audiendam!) paullatim attollit manum, epistolam accipit, ac rursum, nihil adjiciens, pristino situ recumbit. At qui litteras tulerat, eo spectaculo attonitus, nihilque eorum, propter quæ advenerat, adeptus, vehementer indoluit; et cum per septem dies in templo constanter precatus esset, nullo operæ pretio facto, plenus mœrore revertitur, atque Apollinari pro reliquiis lacrymas refert

trium SS. Puerorum reliquias petit, scripta ad eos epistola,

quam manu unus eorum prehendit

6 Verum Apollinaris ne sic quidem desistendum ratus, aut a proposito sibi fine recedendum, (tanta est enim desiderii vis, ut plerumque animum ac spem tam a difficilibus, quam ab iis quæ ne fieri quidem possunt, nolit abducere) Abi, inquit, vir optime, ac denuo majore etiam precandi contentione mihi Sanctos propitia. Si enim nostri misserti fuerint, precesque admiserint, voti compotes erimus: sin autem, epistola saltem recepta reverteris, quæ mihi reliquiarum loco futura est, neque sanctitatis expers; cum et benigne a Sancto accepta, et satis longo jam tempore beatorum membrorum contactu consecrata sit. His auditis haud gravate paruit vir ad obsequium omne promptissimus, (nam desiderio tanto parem animi observantiam subservire æquum erat) ac denuo Babylonem profectus, Sanctisque supplex factus, ardenter orare, rogare, obtestari instituit, et plus lacrymarum quam verborum effundere, ne secundam hanc Patriarchæ supplicationem respuerent, neque secundum suum repetitæ profectionis laborem aspernarentur: quinimo quod ille templum eorum honori struxisset, id vicissim aliqua membrorum suorum portione condecorarent.

post iteratam precationem,

7 Hæc ille precatus est, irrito plane successu. Itaque deposita reliquiarum spe, (advertite diligenter animos, rem enim et auditu jucundissimam, et ad mentem percellendum plane divinam intelligetis) deposita, inquam, reliquiarum spe, recuperare saltem, ut in mandatis habebat, epistolam studuit, ardenti postulantis fidei reliquiarum vice futuram. Manum igitur suam manui Martyris admovet, apprehensisque litteris eas quoque pertrahit ad sese, una cum pulchra illa Martyris manu, litteras subsequente. Quam cum a reliquo corpore separatam vidisset, manibus quidem desiderio ac pavore trepidantibus amplectitur, et thesaurum tam præstantem pretiosissimo involucro recondens, summaque alacritate exultans Alexandriam redit. Quam ob caussam quis unquam aut Patriarchæ exultationem, atque lætitiam, aut celebritatem atque concursum populi oratione explicare poterit?

retractam a Legato epistolam manus sequitur:

8 Quanam autem prudentia promissionem fratris filio factam Apollinaris impleverit, jucundum erit cognoscere. Proxima enim luce, convocato, quem regebat, omni Clero, Martyris manum, et in ea, quam gerebat, epistolam pari cum religione ac celebritate deponit, ad peractis in templo perquam magnifice ceteris omnibus, illud Christiano etiam ritu consecrat. Tum adductum fratris filium sacerdotio rite initiat, eique alterius uxoris loco Ecclesiam hisce verbis despondet. Ecce uxor tua, cujus pro eo ac debes curam geres. His dictis ita juvenem afficit, ejusque sic permovit animum, ut, mutata penitus voluntate, majore deinceps virginitatis, quam ante nuptiarum amore flagrare cœperit. Sed de his modo satis.

ea honorifice recepta,

ecclesiam illis consecrat Episcopus, et nepoti velut uxorem despondet

a *De Apollinaris hæresi agit Baronius tom.* 3. *an.* 349, *nu.* 22 *et seqq. et fusissime to.* 4, *pluribus locis. Damnatus est a S. Damaso Papa in conc. Roman. an.* 373. *Eum* Laodicenum Syriæ Episcopum *vocat S. Hieronymus lib. de scriptorib. cap.* 104

b *Visus est tamen per scelus in Alexandrinam Cathedram intrusus* Apollinaris, *cum Zoilum* Vigilio *Papæ inhærentem, ideo in ordinem nefarie redegisset Justinianus Imperator, ut videre est apud Baronium to.* 7. *an.* 551, *nu.* 3 *postea tamen mortuo Zoilo, receptus est a Vigilio, cui orthodoxæ suæ fidei professionem obtulerat. Consule Baronium an.* 553, *nu.* 14 *quamdiu sederit, alibi diximus. In vitis PP. a Joanne Moscho cap.* 193, *appellatur* sanctus Abbas Apollinaris Alexandrinus Patriarcha, *et simpliciter* S. Apollinaris, *atque admirabile caritatis illius exemplum prædicatur.* c ἀδελφιδοῦν, *Gentianus Hervetus vertit* sororis filium, *utrumque significat, fratris aut sororis filium.* d *Græce est* γηροκομεῖον, *Gentianus habet* gerontocomion. *Ejusmodi piorum in urbe Alexandrina locorum ubi senes, aut ægri alebantur, mentio fit in vita S. Joannis Eleemosynarii.* e *Metaph. habet* Doryzim *Græce est* κατὰ τὸ δορυζῖν.

CAPUT III.

Cyri et Joannis piæ exercitationes.

Cyrus medicus

Nunc ad Cyrum, et res ab eo gestas, quas inde ab initio commemorandas suscepimus, revertatur oratio. Hic igitur cum medicinæ peritia præstaret ceteris, virtute quoque nulli secundus erat, hominibusque perutilis: et arte quidem corpora, at moribus suis animas sanitati restituebat. Artis enim adjumento persuadebat

bat ceteris magnam morum curam, ac docebat non solum animorum ægritudines morbis corporum graviores esse, sed hos etiam plerumque ab illis progigni: supremo nimirum omnium Domino ac medico hoc agente, ut infirmitas corporis expellat animi pravitatem; quæ morbis est omnibus tum ob periculi magnitudinem, tum ob medendi difficultatem longe deterior. Cum enim ad ægros accederet, velut Galeni, Hippocratis, aliorumque ejusmodi, quos secundo dumtaxat loco haberet, præcepta oblitus, e nostris hauriebat fontibus, Prophetarum, Apostolorum, Patrumque, quas accinebat, sententias, et mox gratia quoque divina ipsis conciliata, non tam corporibus ipsorum quam animis medicinam faciebat. Ad hæc cum exigua postularent, et ipsa largiebatur, et multo illis majora, cognitionem Numinis, purgamenta pravitatis, animorum salutem. Quibus rebus fiebat, ut multorum, quibus pietas cordi erat, animos in veritatis amore confirmaret, et infidelium non paucis Græcorum errores eriperet, Diocletiano utique regnante longe lateque dominantes. Hic enim Imperator non tantum diademate, quantum superstitione excelluit, illo plurimis, hac paucis admodum comparandus.

multos convertit.

accusatus apud Præsidem,

10 Interim hæc Cyri in Mortales beneficia neque malignum latere, neque publicata jam et cognita, ab ipso perferri potuere. Cumque perversitas et sit impudens et contineri minime possit, illico omnia ad urbis Præfectum, et ipsum vehementi in Christianos furore inflammatum, delata sunt. Itaque mox comprehensum Cyrum duci imperat. Verum ille cognito mandato, e civitate egreditur, et se in proximam Ægypto Arabiam confert. Neque tamen idcirco aut imbecillitatis, aut angustioris animi coargui a quoquam debet; cum neque Præfecti crudelissimi, neque tormentorum pro Christo subeundorum metu, neque ab alia animi mollitie civitatem reliquerit; sed partim ut huic Domini præcepto obsequeretur, Cum persecuti vos fuerint, ex hac civitate fugite in aliam: partim, ut majore cum otio semetipse consideraret, animumque communiret, atque ante robur colligeret, quam in pericula Christi caussa exanthlanda descenderet. Fortassis altiore etiam quadam providentia in Arabiam, tum propter infideles, quos ibi Christo adjuncturus erat, tum propter fideles quorum constantiam sustentaret, evocatus fuit. His ergo de caussis Arabiam ingressus, statim habitum, vivendique rationem, ac institutum mutat, detonsoque ad cutem vertice *a* monachum induit, et ad subliniorem vitæ modum extollitur. Sed et medendi rationem commutat. Deinceps enim neque medicus habebatur Cyrus, nec erat; sed mirabilium potius effector: neque medicamentis aut herbis, sed precibus tantum ac doctrina utebatur, et hac quidem animas, illis autem corpora sanitati reddebat.

in Arabiam fugit

Matth. 10.23

fit monachus

a

miraculis claret

11 Jamque nomen ejus ac virtutes per Arabiam omnem fama vulgaverat; quæ Joannem patria quidem et genere *b* Edessenum, moribus autem verum cœli civem, sed et militari dignitate pollentem, non præteriit. Ea igitur cognita fama, Diocletiano tum sæviente, generosus hic miles mutato statu, desertaque humana militia, magnis animis militiæ Christi nomen dedit; præclarius utique contra ejus hostes, quam contra hominum inimicos rem gesturus. Hinc et nuntio mox opibus, prosperitati, gloriæ, ac dignitatibus remisso, *c* Hierosolymam profectus est, atque inde in Ægyptum, desiderio Cyri isthuc citra laborem pertrahente, totoque, ut aiunt, pede ad ejusdem fidei consortem incitante; ut ejus tam philosophiæ, tum exercitationis particeps fieret. Jamque Cyri contubernio fruens, heroicorum ejus certaminum et miraculorum spectator erat, ac velut novacula cotem nacta, in eum continuo intendebat oculos, ejusque virtutum vestigiis non jam uti discipulus, sed tamquam similitudinis æmulus studiosissime inhærebat.

b

Joannes Edessenus miles

c

et se adjungit

Ex Ms. Græco interprete [illegible]

a Jam et Thebaidos deserta, et Arabiæ, tam quæ cis quam quæ trans Rubrum mare jacet, incoli a monachis cœperant, ante Diocletiani imperium, ut ex vita S. Pauli 10 Janu. S. Antonii 17 Sinaitarum Martyrum 14, patet. b Scribit Michael Monachus in officio Eccles. Capuanæ Lect. 3, dici Joannem civitate Messana ortum, vitiose. c Anthologion Græcorum et Menæa referunt Joannem, cum Hierosolymam venisset, isthic de Cyri miraculis inaudisse, tum Alexandriam petiisse, atque intellecto ubi is degeret, ad eum abiisse. Idem tradit Maximus Cytheræus.

CAPUT IV.

Cyri, Joannis, Athanasiæ et trium hujus filiarum martyrium.

Interea persecutione, uti diximus, ingravescente, una cum matre Virgines tres comprehensæ sunt, Christiana sacra colentes, inque urbem Canopum deductæ, Cassiano impurum falsorum Deorum sacerdotium exercente, et Syriano urbis Præfecto. Id quod non Virginibus tantummodo, matrique earum, sed etiam Cyro et Joanni martyrii præludium fuit, coronæque jam texi incipientis principium. Veritus enim Cyrus, ne imbecillis Virginum animus cruciatuum terrori succumberet, cum tenella adhuc essent ætate, (nam Theoctiste *a* ceteris provectior decimumquintum, eique proxima Theodota decimum tertium, postrema autem Eudoxia undecimum annum attigerat) hæc igitur veritus Cyrus, præterquam quod adolescentia, præsertim in feminis, vel tormentorum metu frangi, vel blanditiis corrumpi facile possit, omnino faciendum existimavit, ut et civitatem adiret, et illas pro virili ad subeundam fortiter dimicationem animaret. Etenim ne matrem quidem earum Athanasiam a periculo abesse credebat, cum et ipsa mulier esset, et mater filiarum ea florentium ætate, quæ tum maternos oculos maxime exhilarare soleret, tum facile posset efficere, ut ad advertendos a filiabus cruciatus inconsulto quidpiam, alioquin haud cogitandum, ab ea committeretur. Hæc utique timore Cyri pectus impleverant, plane solliciti ne et mater filiarum juventute frangeretur, et intimis visceribus commota, naturæ manus daret, aut verbo vel nutu ipsis aliquam mollioris animi occasionem præberet. Hæc igitur caussæ Cyrum, uti diximus, tot curis anxium in civitatem adduxere. Neque alius præclari Joannis sensus fuit. Atque ita certaminum illis aliptæ adfuere pulcherrimaque martyrii forma, qua non tam eas martyrio initiarent, quam suam metipsorum professionem quoque proderent: uno vero utriusque invicem gratia, ut et ipsi propter Virgines religionem suam libere proferrent, et illas Christo victimas opera ac ministerio exhiberent.

Athanasia et tres filiæ, pro fide captivæ, ut comprehendunt,

a

[illegible]

13 Quo tempore cum demum haud segnes malitiæ suæ ministros reperisset humani generis inimicus, facile eos adduxit, ut hunc in modum apud Præsidem Martyres criminarentur: Apparuisse novos quosdam ac ignotos homines, alterum *b* monastico, alterum militari habitu, qui captas modo Virgines inducerent, partim ad Deorum contemptum, partim ad cultus iis debiti execrationem, partim ad Cæsareorum jussorum despectionem. Hos præterea unum quemdam Jesum celebrare, ei divinos honores tribuere, et ad ostendendam qua in ipsum sint voluntate, etiam mortem illius caussa levem ducere. Quibus auditis vehementer commotus Syrianus, adesse jussis præclaris illis, Vosne, inquit, infortunati et cœlestium Numinum hostes? vos qui Virgines coanimi pervertere, et Christianorum sacra amplificare, totis viribus injuriam Cæsari machinantes? Quod si hactenus insanivistis, nunc saltem, vanissima superstitione deserta, precationibus et hostiis propitiate Deorum Numina, ut non pœnis tantum liberemini, sed etiam honoribus digni sitis. Sin minus, sentietis non Syrianum modo, neque Diocletianum Cæsarem, verum ipsosmet adversos Deos, quos furiose lacessitis; sentietis, in quam

b

ad Præsidem delati,

[illegible]

Ex MSS. Græco, interprete Othone Zylio

quam, Deos, licet perbenigni sint, gravissimos injuriarum sibi factarum ultores.

generose respondent

14 Ad hæc Cyrus et Joannes, Nobis, inquiunt, multis de rebus pauca dicere mos est. Sic igitur habeto, nos neque honores istos inglorios unquam admissuros, neque Christianismum, quidcumque tandem evenerit, abjecturos. Tum Syrianus vehementiore correptus ira, quasi dentem instar apri exacuisset, Oportebat, inquit, vos, tales cum sitis, et Judicis complecti benignitatem, et, siquid sapitis, errore damnato minas nostras effugere. Verum cum nihil sit penes vos aliud, quam superbia, fastus, et vanissimus tumor, non multis erit verbis opus, sed ad ipsam nobis experientiam est transeundum. Sic enim fiet, ut vos tum desiderato præmio potiamini, tum vel inviti Cæsaris jusso obtemperetis. Hæc elocutus, productis ad spectandum Virginibus, omni tormentorum genere torquere athletas cœpit: cædebat flagris, contundebat fustibus, urebat facibus, adusta membra aceto ac sale perfusa, deinde pannis e seta contextis perfricari jubebat, demum pedes bulliente pice inungebat: neque quidquam prætermittebat eorum quibus humana corpora torqueri possent, simul quidem ut eorum constantiam ulcisceretur, simul etiam ut Virginum animos ante conflictum labefactaret.

dire torquentur spectantibus Virginibus

quæ et ipsæ cum matre prius cruciatæ, obtruncantur,

15 At postquam spectatores potius, quam Martyres excarnificare visus est, (illos enim vel solus tam immanium suppliciorum conspectus torquebat, his autem omnia propter spem remunerationis jucunda erant) tum laxari eos jubet, ac Virgines una cum matre cruciari. Sed facto periculo, cum ne feminarum quidem victor evaderet, majore longe pudore confusus fuit. Namque manifestum erat, eas Martyribus solam sexus prærogativam concedere; ceterum animos neque ac viri masculos gerere, atque exacta ipsorum imitatione perfectas esse. Quo animadverso injustus judex eas morte condemnat, et amputari capita vita dignissimarum præcipit. Virgines ergo cum matre lictores arripiunt, gladiisque obtruncant; quæ nihil effeminatum, nihil molle in ipsa cæde præseferentes, quod accepere restituunt; nunc iis exemplum fortitudinis effectæ, a quibus ante virilis roboris formam acceperant.

tum Cyrus et Joannes

16 Tum demum a judice ad luctam revocantur Cyrus et Joannes. Quid autem impius ille non est conatus, ut eos in sententiam suam pertraheret? Prolixam texebat orationem, tamquam de eorum salute sollicitus, minabatur extrema cedere nolentibus, ostentabat munera, admovebat tormenta, superaddebat majora non modo supplicia, sed etiam præmia; perinde quasi priora magnitudine animi, aut desiderii sublimitate ab iis contempta arbitraretur. At postquam tentatis frustra omnibus inanem se laborem sumpsisse vidit, etiam in illos hanc sententiam pronuntiat: Cyrum Galilæorum Præsulem, et Joannem religione illi similem, quod Cæsarum decretis repugnent, et sacrificare Diis maximis nolint, capitibus multandos esse, ex legibus Imperatorum decernimus. Lata in hunc modum a Syriano sententia, etiam bis quamprimum mortali manu aufertur, caput, sed immortali e cœlis corona demittitur, trigesima prima Januarii mensis die.

omnes honorifice sepeliuntur

17 Neque pios homines atrocitas temporum deterruit, quominus tam præstantium reliquiarum curam susciperent: verum adhibita illico sedula manu, summa cum reverentia ac religione sublatas obvolverunt, ac B. Marci Apostoli templo honorifice, sed diversis singulas capsis, condiderunt. Alio enim loculo Virginum ac matris, alio Cyri ac Joannis corpora reposita sunt. Progressu autem temporis gentibus tyrannide liberatis, ac Theodosio imperium obtinente, et pie Christianos pietate deditos gubernante, reliquiæ Beatorum mutatæ loco, atque alio translatæ fuere. Quod si, uti gestum est, exposuerimus, haud dubie piis hominibus jucundum accidet.

a Metaphrastes, *aut certe ejus interpres* Gentianus: natu maxima decimum quintum annum nondum attigerat; Theodota autem, quæ eam sequebatur, agebat annum quartum decimum; Eudoxia vero omnium minima agebat annum undecimum.

b *Ipsum quoque* S. Antonium *monastico habitu Alexandriam, sæviente Maximiani persecutione venisse, commemorat S. Athanasius in ejus vita 17 Janu.*

CAPUT V.

SS. reliquiæ inventæ, translatæ.

a Theodosio, uti jam dicebamus, imperium suscipiente, bellum magnitudine ac periculo metuendum in Occidente motum est. Diversæ enim gentes coitione repente facta, pactisque invicem fœderibus, atrocem in Romanum imperium irruptionem minabantur. Perculsus hoc terrore magnus Imperator Theodosius, non cogendæ pecuniæ operam dedit, neque potentes in belli societatem suppetias contraxit, sed ut ille quondam, a sola divinæ manus ope, sic et ipse ab eadem dependere voluit. Nec eum fefellit opinio. Cognito enim apud Scetin (quod nomen est solitudinis *b* Ægypto proximæ) virum quemdam Ægyptium, maximorum miraculorum effectorem, cœlesti sapientiæ vacare, confestim Theophilo Alexandrinorum Episcopo per litteras imperat, ut admirandum illum virum ad adeundam quam celerrime Constantinopolim inducat, quam autem ejus præsentia opus esset, litteræ præterea docebant. Episcopus intellecto mandato mox *c* in viam se dat, traditisque litteris tam Cæsaris postulata, quam festinandi necessitatem exponit. Tum de suo quoque, quæ in rem erant, adjicit, vehementerque orat, et obtestatur, ut neque Imperatoris preces respuat, neque suos labores despiciat; verum sine mora ad urbem advolet, et incumbens illi bellum, fusis ad Deum precationibus avertat, eamque tanto periculo ac pavore liberet; cum in manu ejus sit, civitatis interitus aut conservatio.

Bello ingruente,

b Senuphius sanctus anachoreta a Theodosio evocatur:

19 Admirandus autem Senuphius (hoc viro nomen) primum quidem, uti par erat, ne rogaret, prohibuit, non suarum virtutum ratione habita, sed humilitatis qua pollebat ductum sequens. Quamquam enim, inquit, summa est mea in civitatem benevolentia, ejusque salutem ita diligam, ut nemo magis: non tanta tamen est mihi ad Deum fiducia, ut voluntati pares fore meas vires existimem. Ad hæc Alexandrinum rogat, ne tantum sibi tribuat, aut se vulgo reliquo præstare arbitretur. At cum ille precandi finem nullum faceret, neque videret quo se verteret magnus Senuphius, profectionem quidem modeste differt, atque opem sic præbet, ut ea majore cum admiratione conjuncta fuerit. Namque vultu ad Orientem converso, *d* chlamyde ac baculo in cœlum sublatis, Domine Deus, inquit, Deus virtutum, huic, obsecro, chlamydi ac baculo meo vim tantam imperti, quantam mihi, si istic præsens essem, tribueres. Ita Deum precatus, ac statim, quæ manibus tenebat, Antistiti tradens, Hæc, inquit, accipe, et quam primum ad Imperatorem destina, ut chlamydem imponat capiti, baculum manu ferat: quando autem cum hostibus congrediendi idoneam occasionem spes dabit, tum primam aciem Dux ipse præcedat, et fiduciæ plenus in hostem ducat. Si quid enim ego apud Deum possum, eum confido non terrori modo barbaris fore, sed gloriosam quoque sine sanguine victoriam reportaturum.

d his misso ad eum baculo et chlamyde, victoriam pollicetur

20 His ad Cæsarem summa ferentis alacritate perlatis, caput quidem humerali, quavis galea firmiore, communit; dexteram vero baculo, hasta omni validius, armat, tanta erectus fiducia, ut se majori terrori crederet hostibus fore, quam si, ut olim Hercules, clavam vibraret. Accedentibus autem deinde hostibus, solus ipse exercitum sequentem ducens prodiit. Adspirantibus quoque Senuphii precibus, nullam eventus moram habuit, brevi fine conclusus. Nam simul

cujus dextera hostes obtruncat

atque

atque in conspectum barbarorum Theodosius venit, derepente tamquam aliquo Cœlitum viso conterriti, laudata pedum celeritate, se effuderunt in fugam, cujus tanta fuit fœditas, ut solutis temere ordinibus, non tamquam militaris roboris memores, sed velut amentes ac lymphati, alius alio dissipati ferrentur, et percutere volentibus terga patentia, venationem paratam, securam persecutionem, omnisque periculi expertem præberent: confuso ruentium impetu inter ipsosmet plagas, vulnera, mortes permiscente. Ita solus Imperator victoriam non solum sine sanguine, sed etiam sine labore reportavit. Ac merito quidem diem, quo hæc gesta sunt, festum esse voluit; qui et *e* nunc tanto intervallo, apud Alexandrinos magna cum celebritate et magnificentia servatur, et *f* leoninum ab ipsis nomen accepit. Namque et statuam Imperatori fecere, eodem, quo tunc, modo armatam, cui caput chlamyde indutum est, dextera baculum gestat.

anniversaria fuit Alexandriæ memoria. *e* *f*

21 Cum porro hac ratione Gentiles jam defloruissent, Alexandrinæ Antistes Ecclesiæ cœpit non tantum cultum Deorum abolere, sed etiam civitatem templis, ædibusque sacris ac donariis exornare. Sed et Canopi Apostolis basilicam struxit, magnitudine ornatuque eximiam, *g* duodecim non amplius stadiis ab urbe dissitam. Quem locum etiam apud Gentiles clarum, magnique nominis habitum fuisse, via istuc ferens indicio est; utpote tota tabulis saxisque bellè quadrantibus constrata, et frequentibus suburbiis balneisque distincta: quæ quatuor et viginti hodieque ostendi, fama tenet. Foro insuper, rerumque venalium abundat copia. Ab urbe autem Canopo duobus stadiis vicus distat, cui Manuthe nomen, dæmonum olim domicilium, et malignorum spirituum habitatio. At Theophilus Alexandrinorum, uti dicebamus, Præsul, cum locum purgare dæmonum sordibus, et Christi Apostolorumque et Evangelistarum figuris atque insignibus, tanquam amuletis, occupare atque munire statuisset, destinata perficere non valuit, interventu mortis, eum ad indeclinabilis debiti solutionem ex hac vita rapientis, præoccupatus. Ceterum Cyrillo ejus successori deinceps curæ non minimæ fuit, locum ab injuria dæmonum vindicare.

Templum Canopi ædificatum. *g* *Manuthen, vicum dæmonibus infestum,* *a S. Cyrillo,*

22 Huic itaque, cum frequentes super hac re ad Deum preces fudisset, Angelus in visione apparens, tum magni hujus Cyri, tum Evangelistæ Marci reliquias in hoc vico velut thesaurum recondi oportere denuntiat; ut sic ab infesta dæmonum noxa liberetur. Cur autem nullam Joannis quoque mentionem fecerit, id Cyrillo haud obscure declaratum fuit: cum inter omnes constet, cum Cyri nomine etiam Joannis plane conjungi. Ut enim una fuit eorum vitæ ratio, una, Christo opitulante, confessio, unus exitus; ita una quoque fuit eademque appellatio. Hinc vero octava atque vigesima *h* Junii mensis die reliquiæ Martyrum splendore ac religione pari in Manuthe translatæ sunt, ad vici tutelam, ad dæmonum fugam, ad morborum remedium. Sed et modo locus Deo consecratus est, ejusque Martyribus et ministris; favore et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui debetur omnis gloria, honor, adoratio, nunc, et semper, et in secula seculorum. Amen.

Angeli monitu, *translatæ SS. reliquiæ.* *h*

a *Hanc historiam ex Metaphraste narrat Baronius to.* 4, *an.* 388, *nu.* 53, *et breviter Michael Glycas parte* 4 *Annal. Mirum est hujus Senuphii nusquam nec in Vitis PP. nec in Martyrologiis mentionem fieri, nisi alio nomine appelletur.* b *Metaphrastes.* Est hæc autem solitudo in Ægypto quidem sita, sic vero nominata *Magis proprie noster auctor. Nam Scetis, sive Scithi, Scithium, Scithiaca regio, ut ad vitam S. Antonii in Prolegomenis* § 1, *nu.* 3, *dicitur, ad Ægyptum quidem late sumptam pertinet, sed proprie in Libya est, Phermæ et Nitriæ montibus, ac paludibus Mœride et Mareotide ab Ægypto discreta. Sic lib.* 3, *de Vitis PP. num.* 22, *Isaac ne Presbyter* monachus habitantibus in eremo Scithi *ordinaretur,* fugit in Ægyptum. *Et num* 33. Erat quidam senex in Ægypto... cum autem Abbas Pœmen de Scithi illuc subiisset *etc. Et lib.* 5, *libel.* 5, *nu.* 21, *senex quidam* descendit in Scithi, et habebat filium adhuc sugentem lac... aliquando ergo ascendit cum patre suo in Ægyptum, *num.* 22, ut alter Frater descendens de Ægypto applicaret in Scithi, *et num.* 38, senex quidam erat in Scithi qui cum incurrisset in ægritudine magna, serviebant ei Fratres. Et videns senex quia laborabant, dixit: Vado in Ægyptum, et non solvam Fratres istos.... surgens ergo abiit in Ægyptum. *Aliaque id genus passim toto illo opere occurrunt.* c *Consentit Metaphrastes. Baronius tamen ad an.* 388, *num.* 53, quem per Theophilum, *inquit*, Alexandrinum Episcopum accersivit; qui prætextu quodam, quasi ipsa civitas in magno discrimine esset, eum ad se vocavit. *Verum, ut hinc patet, ad eum venerabilis Patriarcha in solitudinem profectus est.* d *Græce est* τὴν ἐπωμίδα *Gentianus vertit* superhumerale, *quasi* ἐπὶ τοὺς ὤμους, super humeros. *Eadem videtur, quæ alibi* melote, cuculla, ependytes *appellatur, ut fuse dictum in Prolegomenis ad vitam S. Antonii* § 15, *num.* 67 *et* 68. e *Vel hinc quoque manifestum est, scriptam esse hanc vitam, cum Ægyptus adhuc sub Christianis esset. Nam quæ potuit ætate Metaphrastæ, licet hæc quoque transcripserit, magna celebritas et magnificentia servari, rerum potientibus Saracenis?* f ἀπὸ τῆς εἰκόνος, *ab imagine, sive statua, ut hic dicitur.* g *Metaphr. decem.* h *Metaphrastes, aut certe Gentianus interpres, quem secuti Surius et Baronius,* Julii. *Mendum patet ex Menæis ceterisque Martyrologiis.*

Scetis solitudo in Libya *Chlamys monastica*

MIRACULA

eodem Interprete, nunc primum edita.

I. De Ammonio strumis laborante.

Ex MS. Græco interprete Gentiano Herveto.

Narrationem miraculorum aggressurus, recte me facturum existimavi, si primo loco ea traderem, quæ illi civitati, in qua Martyres et admirandum certamen ediderunt, et venerandam ædem obtinent, maxime domestica ac propria visa sunt: idque tum ne Alexandrinis, alios ipsis in sua ipsorum ditione præferens; mœrorem adferam, tum ne civitatem magnitudine, et pulchritudine præstantem, adeoque amari et præponi dignissimam, honore suo defraudare voluisse videar. Ex quo et illud consequetur, ut quæ principem locum obtinebunt miracula, tam illustris populi tantæque civitatis testimonio comprobata, secuturis deinceps miraculis facilius fidem concilient. Exordium igitur miraculorum ducamus ab Ammonio, qui inter Principes civitatis tum ob divitiarum splendorem, tum ob boni parentis claritatem censendus est. Pater sane annis plurimis Alexandrinam civitatem gubernavit, *b* Eulogio, eximio illo, thronum tenente: *c* filius vero vectigal, quod jus octavæ dicitur, secundum octonarium, sive octavam partem, disposuit, cumque injuste colligi soleret, recte pieque administrari a Præfectis vectigalium curavit. Hic igitur Ammonius, ætate tum juvenis, ac forma corporis æqualium cœtus exornans, difficilem in collo morbum alebat, quem idcirco scrofulas medici vocant, quod et *d* horum animalium similitudinem referat, et mi serorum cervices velut quasdam haras efficiat. Ceterum hæc longa serie circum adolescentis cervicem disposita, quasi materno in utero nutritæ, ac sensim increscentes, cum cervicem ejus multum tenderent, et crescendo inflarent, ægrum illa cutis distentione coarctatum, ac pene suffocatum, permagno sane malo exercebant. Interim pater medicis, qui maxime sibi fidebant, adhibitis, et filii morbum declarabat, et subsidium perenni deposcebat, et mercedem curationi parem, etiam ante curationem offerebat. At illi cum Julianum (id patri nomen) majorem in modum honorarent, atque cum filii sui incredibili amore teneri cernerent, facile præmiorum pondere inescati, non solum curationem opus esse jurabant, sed eamdem quoque partim reverentia parentis, partim filii desiderio atque amore, præbituros sese denuntiabant. Verum cum quidquid ars suggereret adhibuissent, imo artem ipsam, si fas est dicere, superassent, profecerunt omnino nihil; salute adolescentis Martyribus quodammodo relicta. Nam pater eum ab hisce medicis abductum, ad veros medicos, Cyrum et Joannem, transtulit; quorum venerandum loculum lacrymis irrigans, supplex rogat, ut filio adjutores esse velint, eumque tanta tempestate jactatum non aspernari. At illi exaudito sene, lacrymosisque ejus precibus, simul juvenem sanarunt, simul circumfusas carni strumas luculenter excusserunt.

Ammonius Alexandrinus *b* *c* *d* *strumis laborans* *nihil proficientibus medicis,* *patre intercedente* *a SS. Cyro et Joanne,*

2 Verum

Ex MSS. Græcis interprete Sirmone Zalio. primus jussus ad humiliationem sordes publice everrere.

2 Verum hoc loco sine Martyrum injuria meliorem hujus curationis partem præterire non possum. Cum enim superciliosum juvenem, et opum splendore ad arrogantiam inflatum vidissent, non ante eum morbo corpus inflante solverunt, quam animæ tumorem depulissent. Quippe longe magis animæ sanitas, quam corporis curatio ipsis cordi fuit. Quamobrem Ammonium tum animo, tum corpore ægrum videntes, et utroque vehementer inflatum, hac eum curandi ratione dignati sunt. Ante omnia eum sordes pro æde sua jubent everrere, docentes eum non altius sapere quam sapiendum est; ut ex terræ infimorumque intuitu, unde sumptus, et quo brevi reversurus esset, abunde cognosceret; idque juxta vocem Dei ad principem generis humani Adamum, cum ait, In sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec revertaris in terram de qua sumptus es; quia terra es atque in terram reverteris. Sed et in camdem sententiam divinus ille David Deum alloquitur, Auferes spiritum eorum et deficient, et in pulverem suum revertentur. Ita, excusso ex juvenis anima tumore, suæque vilitatis cognitione immissa, remedium quoddam contra strumas, quo morbo corporalis ejus cervix vexabatur, dedere. Id nimirum fuit potentissimum ipsorum ceratum emplastrum, quod cum pane mixtum collo ejus circumdari jusserant, quo ex præscripto Sanctorum admoto adolescens morbo exemptus est. Neque enim multis diebus scrofulæ valuerunt huic emplastro resistere. Nam simul atque hoc subsidii admotum fuit, perinde atque flagellis ejectæ fugerunt, perruptaque cervicis membrana, ante Martyrum monumentum conciderunt. Ac numero quidem fuere septem ac sexaginta; quemadmodum qui numerarunt, testati sunt; quas et ii qui Ammonio in æde sacra ministrarunt, diebus multis propter Martyrum sepulcrum viderunt, virtutis eorumdem indices, quæ gratissimas Deo laudes in omnium animis excitabant.

Gen. 3, 19.

Psal. 103, 29.

impositione ceratis emplastro curatur.

3 Ceterum Ammonius, duplicis morbi duplicem curationem adeptus, sanitatem recuperavit, verum non multo post rursum animo inflatus, ac prioris doctrinæ immemor, denuo corporis infirmitate pœnaque a Martyribus inflicta, meliora sapere doctus fuit. Quippe graviter ex stomacho laborans periclitari cœpit. Medicis, animadversa cruciatuum differentia, hic morbus, magis colicus, quam stomachi affectio visa est, multoque immanior, quam quæ stomachum infestare solet. Nihil enim sumebat, quod non ore mox effunderet: venter, quidquid stomachus demitteret, respuebat; cum et torminibus premeretur, et acerrimis doloribus subjaceret. Quiescere itaque cibum non sinebat, atque in os regestum, intercluso nimirum intestinorum exitu, confestim evomebat. Et quamquam medicorum nonnulli, vel pallio insignes, vel intelligendi acumine præditi, (non pauci enim concurrerant) affectum manifeste viderent, non valuerunt tamen aut morbi indolem comprehendere, aut curationem præstare. Frustra ergo fuit omnis eorum investigatio, vana remunerationis aviditas; qua et magnificæ mercedis pecuniam, et majorem commendationum gloriam se consecuturos crediderant. Quare damnata horum omnium ope, quam irritam sensisset, Ammonius, hoc solum didicit, nullas ipsorum contra morbum suum fuisse vires, eosque verbis potentes, curationibus impotentes esse.

iterum morbo laborat,

medicorum ope superante

4 Itaque postliminio ad Cyrum atque Joannem, quos solos suos secundum Deum medicos crederet, reversus est. Neque dilata ejus sanitas fuit, et jucundum ei fidei suæ fructum mature reddidit. Nam stomachus ejus oleo ac cerato medicamento, ex candela, qua Divorum cineres illustrantur, confecto, purgatus est: verum inanem animi ejus gloriolam congrua quoque medicina circumdedere. Noctu enim ad Ammonium accedentes, jubent eum amictu molli fluxoque deposito, asperiorem cultum sumere e stupa contextum, quem saccum nominant; quod saccos eos, quibus ob vilitatem pretii ac tenuitatem, mendici induuntur, asperitate maxime referat. Hac igitur delicatæ ac sumptuosæ vestis loco sumere jussa, præcipiunt insuper, ut suis ipse humeris ad infirmos fratres aquam potandam deferat, non uno aliquo vase fictili, sed geminis in humeros utrimque sublatis. Non ante sanitatis compotem fore, quam huic mandato paruisset. Haud segniter Divorum jussa explevit Ammonius, præscriptoque indutus amiculo bona utique fide aquas hausit, eoque facto promissam sanitatem consecutus est. Sic etiam hac infirmitate fugata, ac tum hujus, tum superioris curatores deprædicans, recessit Ammonius. Sed et nos eorumdem laude concelebrata (nam post Deum prædictorum morborum medici vere fuerunt) ad alias ab iis profectas curationes, omnium admiratione dignissimas, transeamus.

iterum sanato

sacco indutus et palam aquam pauperibus bajulans,

sanatur.

a *Titulus in Græco MS. hic erat*: μερικὴ διήγησις ἐκ τῶν θαυμάτων τοῦ ἁγίου Χριστοῦ μάρτυρος Ἀββᾶ Κύρου καὶ Ἰωάννου. Particularis narratio ex miraculis sancti Christi Martyris Abbatis Cyri et Joannis. *Divisiones et titulos capitum, sive miraculorum, ex ipso Græco codice retinuimus.* b *Colitur* S. Eulogius 13 *Septembris, æqualis et familiaris S. Gregorii Magni*: *videtur an.* 603, *obiisse, ut ad vitam S. Joannis Eleemosynarii dictum* 23 *Janu. in Prolegom* § 3, *nn.* 14. c *Locus obscurus. Græca habent*: ὁ δὲ τὴν τῆς ὀκταβῆς ἀρχήν, τέλος τοῦτο, κατ' ὀγδοάδα καθίστησιν, ἀδίκως μὲν συναγόμενον, εὐσεβῶς δὲ διοικούμενον, ὁ υἱὸς προτέρους διήνυσεν. *Aptissima hæc visa interpretatio, cui lucem afferet L.* Ex præstatione 7 *et L.* A Legatis 8, C. de vectigalibus, *ubi de* octavis, *et earum exactoribus* Octavariis *dictis, sic Suetonius in Caligula cap.* 40. Ex gerulorum diurnis quæstibus pars octava; *scilicet exigebatur.* d *Strumæ et Latinis* scrofulæ *dicuntur, et Græcis* χοιράδες, *quæ ambæ voces porcas significant.*

II. De Theodoro qui utriusque oculi albugine laboravit.

Ammonio Theodorus succedit, patria quidem et ipse Alexandrinus, verum ob modicas opes, vitamque curarum expertem, quod est longe optimum, sua sorte contentus. At morbus illi erat oculorum internus. His enim graviter laborans, nec idoneam nactus opem, utriusque aciem, albo crassoque humore perstrictam, pene amiserat. Postquam autem intellexit medicorum de sanitate oculorum suorum desperationem, se ad ædem Martyrum vertit, una sibi minimeque fallaci spe præfixa, fide nimirum in eos firmissima, quam et Martyres non dubia credentium tutela remunerari solent. Itaque venerandum eorum fanum ingressus, egregium sane fidei toto corde conceptæ fructum tulit. Vix enim ibi moratus, fructum illico a Sanctis retulit, qui eum ad fontem suum egredi jubent, ejusque liquorem ad oculorum aciem recuperandam assumere. Ad hæc ille promptissimus, alienis manibus ad fluentum perductus accedit, ablutosque in eo oculos fasciola abstergens, mox visum recipit, oculorum omni albugine una cum aquarum humore abjecta. Leucomata quoque divina virtute e luminibus expulsa, atque fasciolæ inhærentia, cunctis qui in templo erant occurrens exhibuit, sese quidem ut fidei quoddam exemplum ostentans, atque utilitatis ex eadem exortæ magnitudinem suo præconio extollens.

Oculis offusa albugo,

Sanctorum monitu,

ipsorum fontis aqua detersa.

III. De Calo, qui pedem fregerat.

Quidam merito Calus, seu Pulcher, dictus, quod et mentem hoc nomine dignam gereret, et opera nomini mentique congrua. Hic illius studio, qui non minus virtuti infestus est, quam bonis operibus, cum forte e scala descenderet, pedibus impeditis offendit implicatus enim grave periculum subiit, tibia in partes mille diffracta. Cumque medicorum opem frustra esse animadverteret, quod ejectis ac defluentibus sensim particulis, ossa pedem destituerent, et scaturiente tabo caro deficeret, ad SS. Cyri et Joannis confugit auxilium; se ipse plurimum increpans, quod Sanctos medicis hactenus posthabuisset. Quamobrem et

Tibia confracta eorum ope solidatur.

et veniam supplex rogat, eique petitioni desiderium curationis adjungit, quam et precibus cum firmissima fide consociatis recipit, oleo lucernæ ex ipsorum jussu semet inungens, eoque deficientium ossium jacturam instaurans. Atque hæc est miraculi ad Calum pertinentis narratio, perpetuumque monumentum.

IV. De Isidoro, qui pulmonis vitio affligebatur.

Nunc Isidori tam morbum, quam admirandam morbi curationem, exequar. Majumetes hic erat, non ex Gazensium *a* Majuma prodiens, sed ex *b* illa Alexandrinorum, quam Pharus, quondam insula, complectitur, quæque nunc Alexandriæ, cum insulana civitate conjunctæ, pars habetur, vetere nomine adhuc retento. Hic itaque Isidorus graviter pulmone, plane hominem conficiente, neque nisi in sola morte remedium habituro, laborabat. Etenim pulmonem putrefactum atque in cruorem et pituitam versum jam pene expuerat, non alium finem, quam qui hujusmodi malum sequi consuevit, expectans. Ita se constitutum considerans, nulla reliqua salutis per homines recuperandæ spe, excitata erga Martyres fide (quæ et montes in mare transfert, et mortuos e tumulis excitat, vitamque restituit, quibus beneficiis Salvator suorum in se amorem benigne remunerat) hujusmodi, inquam, fide instructus Isidorus, ad hosce medicos omnipotentes e civitate egreditur. Cujus fidem admirati Martyres, non dormienti, sed vigilanti sese exhibent, et non hoc aut illud jubent facere, sed oblatam citrii mali partem haud segniter edere. Ille vero Martyres, ex eorum mortalium numero, qui forte in templo versabantur, aliquos esse existimans, tum munus libenter accepit, tum acceptum cum voluptate comedit. Ceterum cum absumpti jam mali extrema manderet, ad vomitionem provocatur: quam dum patitur, una cum cibo vermem, qui pulmonem depastus fuerat, egerit. Quo ejecto simul morbum ejecit, simul repentinam sanitatem nanciscitur.

a b Pulmonis vitio laborans,

Sanctorum ope vermem expuit, et sanatur.

a *De* Majuma *Gazæorum portu, quæ S. Hieronymo in Vita S. Hilarionis* 21 *Octob.* Gazæ emporium *dicitur, agemus ad Vitam S. Porphyrii* 26 *Februar.* b *Hæc pars* Pentapoleos *videtur, cujus in Vita S. Joannis Eleemosynarii* 23 *Jan. auctore Leontio mentio fit num.* 16, *Metaphrastes* Decapolim *vocat.*

V. De Mena Philopono obstructionem passo.

Post Isidorum, atque mirandam de eo narrationem, Menas quoque Philoponus in medium producendus est; qui Philoponio præfuit, circa D. Andreæ in Perona sito. Hunc gravis invasit morbus, vehemens utique febris: quæ cum et valde et ardenter ipsum incesseret, omnemque propemodum alvi ejus humiditatem exsiccaret, obstructionem illi nimia ariditate conflavit. Et medicorum quidem filii, febri, ceu minus periculose, tantisper neglecta, hanc obstructionem crebris qua infusionibus, qua clysteribus dissolvere conati sunt; et remedia quidem solventia per os immittebant, ac cibos stomacho noxios ingerebant. Quæ omnia frustra experti, tandem desinunt, non solum nullo ei tot datis medicamentis allato levamine, sed gravi etiam noxa illata. Cum enim quæ in alvum trajecerant, cuncta intus manerent, exitumque postularent, etiam majus viro periculum creabatur, qui ventre, brevissimo tempore plurimum tumescente, inflatus, nullum omnino angustiarum ac suffocationis levamentum inveniebat.

Febri et obstructione lethali laborans,

9 In hoc igitur periculo bis septem dies constitutus, nec ultra perferre valens, ad Cyrum et Joannem Martyres se confert, ipsisque vitam, ipsis mortem suam committit. Accessit autem non pedibus usus, non jumentis vectus, non phorio seu feretro residens (id sellæ genus est, quo infirmi a curatoribus portantur) neque enim sedere poterat, qui intestinis ita turgentibus, novo omnibus spectaculo erat; verum in grabato decumbens, virorum sedecim in vices gestantium opera deportabatur. At Martyres advenientem miserati, illa ipsa nocte benignissima sedulitate eum invisunt, et caricam unam porrectam, ut quæ illum hoc morbo, ipsaque adeo morte liberare valeat, jubent comedere. Menas vero expergefactus (nam in somnis illi visio oblata fuerat) cum caricam se habere crederet, nullamque reperiret, ut vitæ spe frustratus, indoluit; vocatæque mox uxori et visum narrat, et caricam sibi adferri imperat. Quibus illa auditis, cum oculos in viri stratum intenderet, conspectam inibi jacentem caricam repente arripit, loquentique adhuc marito, ac visionem narranti ostendit. Qui ea accepta, eamdem prorsus esse, quæ sibi secundum quietem data esset, affirmat, pristinamque mox voluptatem recuperat. Comesa porro ficu, quam ad salutem ipsi Martyres dederant, salute quoque potitus est. Inter vescendum enim obstructio omnis finem accepit, ac soluto velut alvi vinculo, cum ad secretiorem locum se Menas reciperet, materiam ibi omnem, pridem intus conclusam atque collectam, ejecit. Tum demum pristinæ gracilitati, quæ ante obturamentum adfuerat, redditus fuit, perfectamque jam sanitatem nactus accepti a Sanctis beneficii minime malus præco extitit. Grabato enim sublato in humeros, Alexandriam cucurrit, ipso opere jacentem in probatica piscina ægrotum, quem Christus post annos octo ac triginta sanatum lectum tollere jusserat, imitatus, apud universos proclamavit inexplicabilem Sanctorum potentiam ac virtutem in sese tam mirandum in modum profusam.

Ex mss. Græcis, interprete Othone Zylio.

a Martyribus remedium accipit,

et statim sanatur.

Joan. 5

VI. De Geddæo classiario milite ex fistula ægro.

Ab hoc spectaculo nos ad sui considerationem classiarius miles invitat. Huic Geddæo nomen fuit, morbus fistula; quam in inguine gerens, sic ea frangebatur, ut dici vix posset: cum, et continenter affligeretur, et collectus in fistulam toto ex corpore humor perpetua scaturigine promanaret. Geddæus ergo cum hoc flagello liberari vehementer cuperet, terebat medicorum limina, eos maxime admirans et frequentius adiens, qui præstare ceteris credebantur. Verum ubi cunctos expertus nihil profecit, rebusque omnibus in sumptum effusis, fistula tamen liberari non valuit; ad Sanctorum ædem abit, cum ei neque medicus, cui se ad medicamenta accipienda committeret, neque pecunia quam retribueret, superesset. At Martyres medicos esse, præmiis non indigentes, ac nutritios egentium recte credidit. Posteaquam vero eum tutela sua dignati sunt, in somnis fistulæ suæ remedium didicit. Id fuit ex sesamo et melle compositum quoddam, biscocto pani contrito permixtum, atque ex utrisque constans cataplasma, quo partim ad eradicandam fistulam, partim ad replendum vulnus uti jussus est. Tum Geddæus excusso somno imperata exsequitur, atque dum usurpat remedium, medelam velut fructum cepit. Accedente enim potentiore auxilio mox et fistula abiit, præscripto Sanctorum obtemperans; et fistulæ sinus repletus est, velut admonentes Martyres sentiens.

Miles fistula laborans,

a Sanctis remedium accipit.

VII. De Mena loripede.

Jam divinorum istorum medicorum peritiam admirantes, ac divinitus ipsis concessam potentiam concinentes, ad Menam loripedem progrediamur, eumque cantici in laudem Divorum decantandi, argumentum novum faciamus. Celer pedibus erat Menas, instar agrestis damæ, uti divinus sermo loquitur, Asaeli illi, quem Scriptura quoque sacra miratur, quemque currendi celeritas commendat, pedum velocitate persimilis. Ac morbo quidem diuturno vix tandem expeditus est, morbi autem fœtu non liberatus. In lecto 2. Reg. 2. 18

Ex mss. Græco, interprete Othone Zylio.

Pedum debilitas ex morbo relicta, Martyrum ope curata

enim hæsit immobilis, etiam postquam jam morbus abscesserat. Cum porro medici adversus longiorem infirmitatem haud segniter quidem, sed frustra tamen depugnassent et relictam ab ea debilitatem velut penitus incurabilem reliquissent; tunc Martyrum benignitas Menæ in mentem venit, assumptaque pro viatico fide, atque alienis pedibus supportatus, eorumdem templum subiit. Ibi cum salutares sibi preces Martyribus obtulisset, imperatum est ei, ut oleo quod nocturnam in lucem ad illustrandos Martyrum cineres accendebatur, pedes inungeret. In quo spem reponens Menas, cum imperata fecisset, excusso pedum torpore, et gratulationibus in Martyrum honorem decantatis, iter Alexandriam versus suis pedibus emensus est.

VIII. De Gennadio, cujus caput muscis plenum erat.

Quis Gennadii morbum non admiretur, et insolentem ejusdem morbi curationem? Utrumque sane prorsus novum fuit, et tam ab humanis passionibus alienum, quam a Galenianis medicamentis abhorrens. Discamus igitur et admiremur æque morbi curatores ac morbum. Dolore capitis cruciabatur Gennadius, non quem laborantes pati solent, sed quali nullus mortalium conflictatus est. Etenim cum fremitu quodam ac sonoro motu magnus eum cruciatus torquebat: id quod tum medicis omnibus, tum auditoribus prorsus novum videbatur. Quare ceteri quidem, considerata morbi vi, stupebant attoniti; medici vero adhibitis nunc multis unctionibus, nunc diversis abstersionibus, nunc venæ sectionibus, alias quoque purgantibus aut alterius generis adjumentis, nihil tamen levamenti attulerunt Gennadio. Adeo ferox ac peregrinum erat malum; quod an supervacuæ medentium diligentiæ, an alteri alicui naturæ affectui adscribendum fuerit, compertum non habeo; qui hæc dere, præter morbum et curationis modum, nihil discere potui.

Dolore capitis gravissimo laborans

et immedicabili,

13 Post hæc ergo ægrotus accedens ad Martyres, expeditam apud eos liberationem invenit, quæque tum copiosam eorumdem beneficentiam, tum humanissimam demissionem satis ostenderet. Atque hoc quidem modo res accidit, haudquaquam silentio aut obscuritate involvenda; neque vero audientium utilitati, cum sit tam præstans, subtrahenda. Id enim si facerem, merito aut ignaviæ aut invidiæ damnari possem: sed absit a nostra mediocritate, absit ab omni Christiano ac religioso invidia: ignavia vero (quæ juxta proverbiale Salomonis admonitum, et ipsa pauper est, et amicos pauperes facit) semper quidem alias a nostra humilitate, nunc autem imprimis, quando Cyri et Joannis, addictissima illis mente studioque, beneficentissima conscribimus miracula, quam longissime depellatur. Ceterum dormiebat Gennadius, sed vigilabant divini Martyres, ac sopiti medelam expendebant, curationemque ordinabant. Hinc ad eum progressi, iisdem eum verbis, quibus Dominus parentem propter piscinam probaticam allocutus fuerat, compellant, et, Vis, inquiunt, sanus fieri? Ille autem, Volo, respondit. Quid enim non dicturus erat tam vehementi morbo vexatus? Rursum itaque Sancti, Si vis, inquiunt, sanus fieri, primo mane e lectulo consurgens, templo egredere, ac tres camelos cum eorum agitatore invenies. Postremum autem ex his camelum assecutus, non ante abire sines, quam se evacuaverit: quod excrementum, aquis confestim madefactum, infirmitatis tuæ remedium futurum est, teque tanto capitis malo liberaturum.

in somno de salute edocetur a Martyribus.

Joan. 5. 6.

14 His dictis abiere Martyres; æger autem e strato consurgit, atque, uti præceptum erat, ad implenda jussa egreditur, repertisque tribus, uti audierat, camelis, apprehenso postremi capistro, etiam reliquos coegit subsistere. Atque curator quidem eorum verbis primum conatur ægro persuadere, ut jumenta dimitteret: quod cum non obtineret, sublato scipione, quo camelos stimulabat, capitis ejus affectam partem percutit, conclusisque in ea muscis desideratam aperit viam; quæ patefacto fugæ et volatui ostio, cohiberi ultra non potuerunt. Mox igitur data evolant via, septoque; disrupto sese proripiunt, et effracto carcere fuga evadunt. Ita ex novo hoc latibulo emissæ, relicto doloris et irrequietæ illius noxæ jam experte Gennadio, universum proximum locum implent et insolitum intuentibus spectaculum præbent. Hunc in modum Gennadius a muscis vindicatus est, manu Martyrum, atque agitatoris baculo liberationem adeptus.

plaga capiti ejus inflicta erumpunt muscæ.

15 Ceterum cum vulnus adhuc muscis scateret, ac terribili earumdem volitatione coarctaretur, tum camelus ille tertius, velut interna quadam vi instinctus, excrementa dimisit, quæ circumstantes e vestigio arrepta, et aquis celeriter madefacta, vulneri isti, muscarum tam fertili, emplastri modo imposuerunt; ingressu sic iisdem præcluso, ut deinceps forte reversæ aditum non reperirent, neque septem illos nequissimos spiritus repræsentarent, aut novissima prioribus deteriora efficerentur. Posteaquam autem vulneri hoc ex fimo medicamentum impositum fuit, sic plagam omnem repente abolevit, ut omnibus pene dixerim, hoc muscarum cubile inspicere volentibus, ignotum extiterit. Solas enim egressionis cicatrices retinuit, sive Cyri et Joannis clementiæ indices, sive insitæ Martyribus potentiæ testes. At nos etiam nunc, uti in ceteris fecimus miraculis, Sanctorum præconia decantabimus, participe ac duce modulationis nostræ Gennadio tam stupendum in modum persanato. Atque ita sermonem ad alterius miraculi expositionem componemus.

remedio SS. commonstrato sanatur.

IX. De Theodora, quæ ranam deglutierat.

Quædam Theodoræ nomen a parentibus adepta, cum aquæ haustu parvam ranam absorbuit; quæ in ejus ventre tamquam in palude quadam victitans, principio quidem, ut mole adhuc exigua, lemore eam cruciatu exercuit, minora tormina, virium suarum tenuitati respondentia, concitans. Hos dolores ad alias caussas referebat mulier, trajectæ per os ranæ prorsus ignara. Postquam vero nutrita in ventriculo rana major effecta est, informis ille embryo sic gravidæ mulieris dolores intendit, ut eorum plane impatiens, nullam remissionis, nullam quietis partem agnosceret, abjectoque humi corpore per pavimentum sese volveret; manifestam vel agitantis eam dæmonis, vel morbi sævissimi corpus occupantis suspicionem præbens.

Mulier graviter cruciata a rana quam deglutiverat

17 Atque hæc erat præcipuorum quoque medicorum sententia, de vi mali prorsus ambigentium, cujus cognitio omnes fugeret. Nihil igitur superesse visum est, nisi uti ad sanctos Martyres, tamquam a dæmonio possessa, duceretur. Ad quorum venerandam ædem ubi pervenit, illico se prodidit tum morbi indoles, tum inscitia atque hallucinatio medicorum. Martyres enim in somnis adstantes mulieri, ut ante sumptionem cibi aquam bibat, præcipiunt: eo potu morbum fugatum iri. Illa vero nihil cunctata, post salutiferum illum soporem, mox uti præscriptum erat, aquæ haustum omni cibo ac nutrimento præmisit, eoque epoto ad vomitum provocata molestissimam illam ranam, quam inscia hauserat, sic ejecit ut mortis periculum, quod illi aquæ creaverant, aquis depelleretur. Hunc enim hamum beneficì Martyres ad mortiferæ illius ranæ capturam, et inexplicabilem feminæ sanationem cuderunt: quamvis eodem ad Theodoræ perniciem insensissimus mortalium hostis dæmon usus sit. Atque illa quidem præter spem ab interitu vindicata, ac Martyribus, qui bestiam vivam ceperant,

in somnis a Martyribus monita evomit.

ceperant, grates pro adepta salute persolvens, ab eorum templo domum abiit: nos vero lætis vocibus eorumdem laudem concinentes, alterius melodiæ argumentum, subjecto miraculo altero, auspicemur.

X. De Theodoro, qui a Sanctis *a* scolopendram edere jussus fuit.

Perbelle miraculorum series Theodorum, præcedenti feminæ cognominem, post illam in medium profert, et omnibus, qui Sanctorum facta in deliciis habent, velut epulum admiratione dignum proponit: idque non solum ob commune illis nomen, verum etiam ob similitudinem, quæ ex parte in ejus infirmitate, et morbi curatione, quæ omnem eloquentiæ facultatem superat, satis elucet: quamquam non exiguum utriusque discrimen narrationis progressus cuivis ostendat. Laborabat visceribus Theodorus, non a rana quidem in eum illapsa, et intimas partes innatando confundente ac perturbante, gravesque cruciatus inurente; verum ab ingenti molestia, quam ut oblato per homines improbos noxio cibo contraxerat, ita summo cum dolore perferebat. Eo enim miseriarum mortales devenimus, ut non solum verberibus, gladiis, aliisque adhibitis instrumentis, aut injurias ab ejusdem generis hominibus illatas vindicemus, aut invidiam, fraternæ caritatis hostem, etiam in immeritos exerceamus; sed et veneficiis eosdem conficimus, et præstigiis frequenter appetimus, omni, quem natura indiderat, proximorum amore furenter ejecto, tantum autem abest, ut nos aut Legis ille scriptor fraternæque caritatis suasor ac doctor Moyses commoveat, Omne animal sui simile, hominem autem proximos amare præcipiens; ut ne excusatione quidem nos munire velimus, etiamsi Paulus ille Legis discipulus, virtutumque opifex ac præco doceat, quod Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum. Quæ quidem quemadmodum dicuntur atque creduntur, ita prorsus evenient, quantumvis nos perversa conscientia saucii refragemur.

Viscerum dolore cruciatus ex veneficio.

2 Cor. 5. 10.

19 Ceterum Theodorus afflictus gravissime, quippe visceribus adurentis veneni esu incensis, medicorum concilia circuibat. Verum inde digressus postliminio revertebatur, nunc abiens, nunc rediens, eorum desperatione jam perspecta. Animadverso igitur, medentium conatus morbo cedere, salutisque per eos recuperandæ spe damnata, ad Joannem ac Cyrum Martyres, veros potentissimosque adjutores, contendit, atque in eorum sacra æde prostratus, subsidium expectat. Qui sine mora ad eum conversi, quod intolerabilem mali vim cernerent, dormienti sese spectandos exhibent, atque ut aspidem comedat injungunt; eo quippe cibo tam acerbum periculum sublevandum. At ille evigilans, signum crucis fronti imprimit, ac visum dæmonis illusioni adscribens, imperata non curat. Sed rursum supplici ac lacrymanti secundum quietem adsunt Cælites, mandata repetentes. Quæ cum ille denuo negligeret, nihil eorum quæ præscripta fuerant executus, præcepta Martyrum ab insidiis maligni dæmonis, salutem suam in perniciem ac discrimen vocantis, profecta existimat.

a Sanctis jubetur aspidem comedere:

Iterum et tertio monitus,

20 Postquam vero etiam tertium sese Theodoro offerentes Martyres ad obsequendum voluntati suæ perpellere non potuerunt; tum denique quartum accedentes, et incredibili quadam clementia ac cælesti miseratione permoti, Cum inquiunt, jam toties nobis dicto audiens non fueris, primo diluculo surgens ad fontem nostrum egredere, et quod ibidem edule repereris haud cunctanter sumito: id non dubium erit sanitatis præsidium. Ubi diluxit, ad fontem ex præscripto progressus æger, repertum post fores exiguum cucumerem comedit avide, cujus cum pene extremum sumeret, ejusque plane dulcedine caperetur, repente aspidis reliquum esse animadvertit. Eo igitur mox in terram abjecto, velut præsentis jam mortis pavore perculsus exhorruit. Sed nullum mortis periculum adfuit. Etenim fugata morte, et salus illi et vita conceditur, quam sine lethifero illo cibo haudquaquam servasset. Nam confestim simul metu, simul molesta ad vomitum incitatus, quidquid ex aspide comederat una cum pristino veneno prorsus ejecit; Sanctis non jam contraria contrariis, ut mortales medici solent, sed similia similium usu curantibus. Neque enim medicorum legibus adstricti, suorum supplicum morbos levant, verum cælesti decreto pollentes, curationem adhibent miram planeque divinam. Theodorus itaque morbo liber, ac plenas vires adeptus, cum gratiarum actione discessit: nos vero narrationem de eo susceptam precatione læta concludentes, alterius rei bene ominatæ seriem aggrediamur.

tandem cucumerem esse visus, aspidem comedit,

Ex MS. Græco. Interprete Othone Zylio

eamque et prius venenum evomit,

ac sanatur.

a De scolopendra, ejusque speciebus multa disputat Robertus Constantinus Medicus in Lexico. Quam hic σκολόπενδραν, paullo post ἀσπίδα vocat auctor noster.

XI. De Mena puero, cui lingua ex ore dependens prominebat.

Hoc miraculum miraculorum maximum, præstantiorem quoque linguam, non mole carnis, sed eloquentiæ et sermonis amplitudine (qua nos non mediocriter indigere, quæ præmisimus, indicant) omnino flagitare videbatur. Verumtamen cum et hoc a nobis Martyres describi velint, narrationem eorum desiderio consentaneam instituemus. Nuper mulier quædam, Maria nomine, e Babylone Ægypti oriunda, quæ filio, octo circiter annorum puero, ad Martyris honorem Menæ nomen indiderat, ad ædem Sanctorum sese contulit. Hic igitur Menas linguam ex ore exertam gerebat, tum specie, tum magnitudine ab humana lingua plurimum abhorrentem. Ea quippe extra labra ad magni palmi longitudinem suspensa, mentique ac gutturis spatium promissæ barbæ instar tegens, deperdito colore rubicundo fœda quadam nigritie purpurabat. Peregrinum sane visuque injucundum spectaculum, quodque intuentibus nauseam, vomitumque gravissimum, et commiserationem facile pareret. Nam semper guttatim salivam ciens, spumasque continenter effundens, pectus vestemque irrigabat, inditoque colore suo atramentum, illis, sibi proprium, communicabat.

Puero linguam ex ore fœde prominente,

22 Quamobrem etiam multi ne intueri quidem puerum sustinebant, verum si forte occurreret, vel operiebant oculos, vel faciem avertebant, ne Mena præter opinionem conspecto, inverso quoque præter opinionem stomacho ad vomitum provocarentur. Alii animadversa mali magnitudine, cum ne ad breve quidem tempus aspectum pueri pati possent, quam Servator de proditore vocem usurpaverat, eam ad hunc transferebant, Bonum esset ei si non fuisset natus homo iste. Quibus nonnulli illam Apostolorum de cæco nato interrogationem addebant: Quis peccavit, hic an parentes ejus, ut talis nasceretur? Quamquam neque puer cæcus erat, neque hujusmodi malo affectus in lucem prodierat; verum illius noctu dormientis linguam apprehensam oberrans quidam dæmon, inque mortalium perniciem intentissimus, e sede sua evellerat, eamque multis plagis verberatam, tundendo longiorem effecerat, sic ut foras prominens, ore contineri non posset. Non solum enim puero deformitas aderat, verum etiam magna vivendi difficultas. Nullum enim solidum nutrimentum valebat transmittere; quod comminuendi cibi officium dentes, uti quondam, ob enormem linguæ extuberantiam, non exercerent. Liquidum vero aut fluidum cibum non alium fere libabat, quam qui a matre, linguam identidem instrumento quodam coercente, in os

ad horrorem intuentium,

Matth. 26. 24.

per fraudem dæmonis

Ex MSS. Græco, interprete [illegible] Zyllio, — os ita deductum immitteretur. Atque hujusmodi erat Menæ morbus; quo nullus mortalium aut laboraverat, aut alium viderat laborantem : quantumvis sapiens ille Ecclesiastes, maxima ex parte nihil sub sole novum aut recens esse, pronuntiaverit. *Eccle. 1, 10* Multi autem hunc spectarunt medicorum filii, etiam inter ceteros eminentes, verum morbi specie continuo perculsi, oculosque suos ferientes, fugiebant, neque quid facerent se reperire, neque unquam tale quidpiam accepisse, vel audiendo, vel antiquorum medicorum commentarios evolvendo, etiam jurati affirmabant.

23 Verum Cyrus ac Joannes Martyres, divinitus sibi concessi curationibus inclyti, conspecta hac tanta infirmitate nihil tale fecerunt : non solo mali intuitu obstupuerunt, non ut curatu arduum repudiarunt, aut apud Deum hujus morbi descriptum extare remedium negaverunt : certa enim fide tenebant, tum quod omnia quæcumque voluit Dominus fecit in cœlo, et in terra, et in mari, et in omnibus abyssis; tum quod ea quæ hominibus impossibilia sunt, Deo sint possibilia; tum quod Jobo teste omnium miseretur qui potest omnia; tum denique, quod, uti dulcissime cantor *Psal. 144, 9* David modulatur, miserationes ejus super omnia ejus opera copiosissime effunduntur : his, inquam, cum Sancti crederent, infirmum complexi, primum quidem *matri cum Sanctis confidat,* eum benevolentia sua dignati sunt; ac deinde matri ejus, admiranda ipsorum opera contemplanti, animos ac fiduciam addiderunt. Exiguum autem tempus interposuerunt, non tam ad medelam explorandam, quam ne obscurata inter paucos miraculi celebritas, publica omnium luce et cognitione fraudaretur. Id quod ipse curationis modus satis prodidit; non visione aliqua, ut sæpe alias, ab ipsis exhibitus, adjecto hujus illiusve rei peragendæ mandato; sed puero recte valere jusso, quemadmodum manifestus sanationis *qui cum puella post sanatur* eventus ostendit. Cum enim Menas ipso meridie inter æquales propter Martyrum monumentum luderet, atque, ut in puerorum lusu, nunc ipse alios ad terram prosterneret, nunc vicissim ab aliis prosterneretur, et jam collapsus facie marmor attingeret, tum lingua ejus marmori applicata, in locum, cui ipsa olim assueverat, velut ab aliquo retroacta fugiensque concessit, et pristino, quem ante morbum tenuerat, modo reddita est. Sed et coloris nitor rediit, informi illa cute specieque et magnitudine, ob tantam obesitatem nimium propendente, prorsus abjecta. Lingua quoque jam gravate extra prodiens, repente mutata consuetudine, vix sponte foras emicabat. Quippe intra labia velut in domestico cœnaculo residens, priore ornatu recepto, et naturales sibi functiones recte exercens, pene jam ignotum iis, qui ante cognoverant, puerum reddidit.

24 Ubi enim miraculum patratum fuit, vehemens a puerorum turba clamor est editus, omnes in templo præsentes ad spectaculum convocans. Qui, comperto jam miraculo, in stuporem versi, partim Sanctos collaudarunt, partim illam in Evangeliis de *Luc. 5, 26* Servatore celebratam vocem ingenti admurmuratione ediderunt : Vidimus mirabilia hodie. Sed et ipsi Christo per Martyres miracula operanti gratulabantur, magnaque spe perfusi sunt, non defuturam suis quoque morbis, cum opus esset, sanationem. Nos vero hodierni tam admirabilium rerum auditores earum auctoribus debitam laudem tribuentes, aliorum deinceps miraculorum præconia contexamus.

a *Colitur S. Menas 11 Novemb. eratque dies ejus Alexandriæ celebris, ut in vita S. Joannis Eleemosynarii cap. 15, num. 17, scribit Leontius. Habebatque istic templum, ut patet ex Joanne Moscho cap. 109, aliud in Libya celebre, ut infra notat.* 14

XII. De Eugenio geometra hydropico.

Ex agro nobis prodit geometra Eugenius, omnem quidem dimensus terram, suum tamen ventrem metiri non valens; qui ex humida materia in ipsum confluente distendebatur, et non tam molem aliquam terream, mensurari facilem, referebat, quam inaccessam montis altitudinem, inusitata corpulentia ac tumore inflatus. Verum precibus mensura quadam circumscriptis usus est, ut Sanctorum miraculo sui corporis proportionem pristinam recuperaret. Quod gratiæ munus cum maximi faceret, illud etiam votis omnibus promereri optavit. In quo et peritiam suam ostendit, cum sextum *a* sese in Ægyptiorum ac Libyorum narrationes intulit, ad eum numerum, cujus perfectionem admiraretur, studiose aspirans. Unde et nos tum desiderium ejusdem, tum doctrinam admirantes, dissertationem aggrediemur. Geometra igitur, uti diximus, Eugenius fuit, Ægyptius genere, qui ob ferventis cœli molestiam frequentiore aquæ potu usus, in gravissimum morbum incidit : qui vehe- *Hydrope laborans* mentia sua multum auctus, ex levi malo in aquam intercutem sane periculosam versus est. Cumque ne morbi quidem vi ab aqua identidem potanda arceretur, brevi sic ejus venter intumuit, ut immotus decumbere cogeretur. Itaque magno alicui ceto aut draconi similis, quos sic gravat corporum vastitas, ut ne progredi quidem valeant, velut motu destitutus jacebat, ac nec tum demum ab interdicto sibi humore temperabat. Cum autem incrementi omnis principium, ut horum periti tradunt, a motu sit, augebatur quidem Eugenius, sed motionis omnis expers : ac non modo naturam, verum Doctorum responsa eludebat.

26 Quod vero omnibus satis perspecta fuerit medicorum in hocce morbo superando impotentia, non videtur operæ pretium in ea declaranda diutius immorari : tam enim manifesta ea fuit, ut vel silentibus nobis se satis prodiderit. Ea igitur silentio transmissa, Joannis ac Cyri, verorum utique medicorum, virtutem narrabimus. Quantum enim illorum imbecillitas silentii meretur, tantum præconii in clarissimam horum potentiam ubique confertur : cum et illos Eugenius post experimenta plurima, ut infirmos, rejecerit; hos vero, ut præpotentes, ex auditione sola sibi adjutores delegerit. Ubi namque ad illam sanita- *ad Sanctos accedit* tis officinam, omnis molestiæ, omniumque passionum expultricem devenit, etiam experimento didicit, quod ante morbum audiendo didicerat, Davidicum illud identidem clara voce usurpans : Sicut audivi- *Psal. 47, 9* mus, sic vidimus. Ipsa enim nocte, quæ adventum ejus proxime secuta fuit, somno captus hos ipsos Martyres ad se accedentes conspicit, his eum verbis compellantes : Exsurge hinc, Eugeni, ac domum propera. Ecce enim per nos te sanavit Christus, ac morbum, cujus gratia ad nos te contulisti, depulit. Experrectus igitur, confestim ad sellam te confer, omnemque constipatam in te materiam egere. His *iis alvum ejus leviter prementibus* dictis, tacta languentis alvo, illam quidem pressisse tantum leviter visi sunt, verum reipsa morbum fugarunt, via aquis patefacta.

27 Quod cum Sancti facerent (asserente Eugenio ipsos ut post somnum ita post morbum sic locutos fuisse, cum morbus non longior somno fuerit) a tergo Martyrum mulieres tres vociferatæ, Quid caussæ est, o Sancti, cur nos jampridem hic desidentes, vulneribusque cruciatæ (inter ceteras enim ibi jacentes Eugenius somno solutus eas agnovit) cur, inquiunt, morbis nondum levamur? Hic autem, hesternus advena, ac tam gravi malo vexatus, hodierno die sanitatem consequitur, ac domum reverti jubetur. Ad quas Martyres conversi benignissime responderunt : Non nobis, o feminæ, adscribenda est sanandi poten- *et cur quidam serius curentur indicante[s]* tia, sed Christo ejus auctori ac dispensatori. Ceterum multi huc accedunt longioris disciplinæ indigi : aliorum contra est maturanda curatio. At nos pro omnibus quidem ex æquo preces fundimus; verum quem Deus ac Servator noster Christus Jesus curari præ

præ ceteris jusserit, eum confestim liberamus. Hunc igitur Dominum et vos nobiscum obsecrare, ut sanitatem impertiat. Quod si misertus vestri fuerit, et vel signo imperium nobis suum declarare dignatus fuerit, nos e vestigio divina ejus jussa implebimus, sine cujus nutu neque vires, neque levamen ad nos accedentibus præstare valemus. Atque his quidem verbis divini Martyres feminas allocuti sunt.

28 Eugenius autem e somno stratoque exiliens, ad locum præscriptum festinat (cum venter Martyrum imperio coactus cessare non sineret) ibique repente omnem tanto tempore coacervatam materiam temporis puncto evacuat. Ita factum est, ut qui ceteris ægrotis multo crassior accesserat, is ex eodem loco multis tenuior prodiret, atque exinde geometra mensuræ conveniens appareret. Præter ventris enim tumorem, et curationis tempus, nihil immensum habuerat: cum tempus tarditate, tumor autem magnitudine sua modum excederet. Hac itaque ratione Eugenius fugata morbi pernicie, et compendio sanitatem adeptus, lætitiis exultans e templo discessit, simulque et Martyribus, et Christo inprimis auctori, gratias numerosa cantus modulatione rependit. At nos tamquam curationis hujusce participes, tamque grata narratione recreati, Christum Sanctosque hymnis celebrantes, ad alia pariter auditu jucunda properemus.

Aquam omnem egerit, et sanus abscedit

a *Locus obscurus. An forte cum sit duodecimum miraculum, hoc innuit Auctor, fuisse hactenus sex Ægyptios totidemque Libyes, quorum commemorata sit curatio? an pro* ὥσπερ ἑαυτὸν ἐν ταῖς αἰγυπτίων καὶ λιβύων ἤγαγε διηγήσεσι, *legendum est* μέσον medium sese inter Ægyptiorum et Lybicorum narrationes intulit? *nam Ægyptiorum præcesserunt curationes, sequuntur Libycorum Sed quo tum illa referetur numeri perfectio?*

XIII. De Cobiota, camelorum ductore, surdo.

Ex Ægypto transeamus rursum in Libyam; atque in a Mareote, oriundum inde Cobiotam surdum quæritemus; inventum præcedentibus adjungamus: auditoribusque res ad ipsum spectantes, et a Martyribus profectas, prorsusque scriptione dignas, nuntiemus. Cobiota surdus fuit, non quidem nativitate; verum repentino audiendi sensum amisit, cum aliquando ad camelos accederet. Hæc enim jumenta tum ante, tum post amissum, gravissimo sane incommodo, aurium usum, semper curavit. Ergo nihil prorsus auditu percipiebat, etsi maximus etiam fragor, qualis aut vociferantis turbæ, aut resonantis fremitu maris, aut stridentium ventorum sibilus esse solet, excitaretur. Hinc quicumque hominem cernebant, surditatem tantam non corporis morbo vel symptomati, sed operæ dæmonis adscribebant. Neque sane vana eorum conjectura videbatur, tum quod morbus ita subito ortus esset, tum quod nulla medicorum ope levari posset: cum enim et multos adiisset, et multorum præscripta servasset, persistebat tamen mali vis, nulla mutatione inventa. Nuntio igitur medicis remisso, ad camelos curandos se denuo vertit, nullam imposterum morbi levationem expectans.

Quadam subita surditate percussus.

30 Et forte ad mortem usque in hoc statu perseverasset, nisi in ejusdem opificii socios incurrens, multa ab illis (quod surdo facile evenit) violente passus esset. Horum enim molestas vexationes non amplius ferens, deserta domo, camelis, ceterisque, quæ haberet, omnibus, nemine prorsus conscio, sed partim justa ira, partim divino Martyrum (qui hanc illi mentem indiderant) amore incensus, sese citato cursu ad locum eorum reliquiis venerabilem contulit, hac voce sodales affatus: Vivit Christus Deus! ad SS. Cyrum et Joannem abibo; hosque vexationis meæ depulsores adsciscam. His dictis, abjecta veste, nudus ad Martyres avolat, cum admirandum aliquid, et seu Divorum benignitate, seu maximo ipsius fervore dignissimum, accidit. Vix enim ea urbis porta, quæ Solaris appellatur, pedem extulerat, cum subito aures ejus aperiri cœptæ sunt, humanæque ab eo voces exaudiri. Sed et cum exactæ viæ spatio crescebat audiendi facultas. Quo Sanctorum beneficio ad viæ compendium usus, ubi pedem eorum templo intulit, perfectum audiendi sensum obtinuit, ne signo quidem aut vestigio pristinæ surditatis relicto. Ac per viam quidem sanitatem adeptus, jam non ut æger, sed ut valens ad Sanctos accessit; effusisque confestim gratiarum actionibus, sospitatores suos canticis venerans qua venerat via regressus est, et ne considere quidem apud Martyrum ædem sustinuit. Ceterum nos hac narratione absoluta, redditisque pro ea gratiis, alterius miraculi expositionem proponamus.

eoque a sociis vexatus

adit ad Martyres.

Ex MSS Græcis, interprete Othone Zylio.

auditum in via recipit.

a Mareotis, *sive* Maria, *lacus est ingens inter Libyam et Ægyptum, de quo Palladius in Lausiaca cap.* 7. Inter Nitriæ montem et Alexandriam positus est lacus qui dicitur Maria, is autem continet ad millia septuaginta. *Eumdem esse* Mariam *et* Mareotidem *patet ex eadem Lausiaca historia cap.* 40, quando in palude Mareotide, ubi charta nascitur, abjecti sumus in quamdam parvam insulam desertam, *quod Ruffinus in Epilogo lib.* 2, *de vitis PP. ita effert*: In stagno quod Mariæ vocabulo appellatur, vento sæviente in insulam quamdam ejecti sumus. *Est et* Nomus Mareotes, *in quo lacus Maria, urbsque Mareotis. Stephanus*: Μαρεία πόλις καὶ λίμνη, τῇ Ἀλεξανδρείᾳ παρακειμένη, ἣ καὶ Μαρεῶτις λέγεται, ἀφ' ἧς καὶ Μαρεώτης οἶνος. Maria urbs et lacus, haud procul Alexandria, quæ et Mareotis dicitur, unde et Mareoticum vinum; *cujus meminit Horatius lib.* 1, *ode* 37, *ubi Cleopatræ* mentem lymphatam Mareotico *canit* in veros timores *a Cæsare* redactam. *Ptolemæo lib.* 4, *cap.* 5, *non* Mareotæ Nomi, *sed* Libyæ *urbs est* Mareotis. *Hic vero* Nomus Mareotes *intelligi videtur, non urbs, atque ipse quoque Nomus in Libya, latius accepta, reponi, ita enim habent Græca*: ἀπ' αἰγύπτου πάλιν εἰς λιβύην μετέλθωμεν, καὶ τῷ μαρεώτῃ γενόμενοι etc. *et deinde*, τοῦ μαρεώτου γὰρ οὗτος ἐτύγχανε. *sic et Mirac.* 14: δι' αὐτοῦ γὰρ ὅτι μαρεώτης καὶ ἡ λιβύη πᾶσα μέχρι τῆς τήμερον ἕστηκε, per illam enim (*possessionem, vel certe per S. Menam Martyrem*) in hodiernum usque diem tum Mareotes, tum Libya omnis confirmata subsistit.

Mareotis lacus, et urbs.

Mareotes Nomus

XIV. De Tribuno et monacho cæcis.

Martyris Menæ basilica, quæque ante eam est ædicula, universæ Libyæ maximam gloriam parit. Nam Libyæ Sanctus ille tam ante, quam post toleratum pro Christo martyrium, et habitator et custos, ubique inclaruit. Et sane digna est majore celebratione gloriaque possessio. Per illam enim in hodiernum usque diem tum Mareotes, tum Libya omnis confirmata subsistit; quodque præcipuum est, magna illa atque illustris Alexandria, tam Christo addicta. Quicumque igitur Martyris locum cognoscitis, etiam hanc illi proximam possessionem omnino cognoscite, e qua, ut e natali solo, in narrationem hic Tribunus procedit, inibi genitus, alitusque, atque ad virilem ætatem perductus. Qui cum gravissime laboraret ex oculis, neque medicum morbo parem nancisceretur, in tantam incidit cæcitatem, ut neque noctis absentiam, neque diei præsentiam, sine indice aliquo, satis discerneret. Namque oculi ejus ita clausi erant, obstructique, ut palpebras ab iis non separaret; perinde quasi glutine cohærerent. Hac pressus infirmitate Tribunus de Cyri tamen et Joannis favore non desperavit, verum pie justeque credidit si in eorum clientelam se dedisset, visum denique recuperaturum. Quod etiam reipsa evenit. Plerumque enim quisquis fide perfectus est, atque inconcusso ejus fundamento nititur, is vera grataque operum ipsorum perfectione non frustratur: cum neminem credentem deserat Deus, sed fiat illi sicut credidit, et in fidei præmium summam votorum obtineat. Cum ergo in Martyrum templo Tribunus esset, pari, atque ille a nativitate cæcus, fide instructus, ibidem obdormiens salutarem sibi Martyris vocem audiit, Abi, lavare in Siloe, ac visum recipito. Martyres enim, ut Salvatoris imitatores, ejus verbis usi sunt: atque in omnibus plane curationibus, unde virtutem tantam haurirent, ostendere satagunt. At infirmus audito Martyrum jusso, mox ad sanctam Christi Dei nostri civitatem se contulit, aditaque Siloe, ejus aquis ablutus, repente pristinum videndi sensum recepit. Inde vero redditis jam oculis discedens, considerata doni tanti magnitudine, ad Sanctos denuo recurrit, ibique, quod reliquum

Tribunus cæcus

Jubetur a SS. ire Hierosolymam, et oculos in Siloe lavare,

quo facto, visum recipit.

Ex MSS. GRÆCO, INTERPRETE OTHONE ZALIO

reliquum fuit vitæ, transegit, donec mortis somno conquievit : præclaro nobis relicto debitæ benefactoribus benevolentiæ exemplo.

32 Hunc Tribunus quidem fidei suæ fructum retulit, curatione jam dicta sanatus : ceterum alius quidam a *a* Tabenna monachus (perfectionis magistrum ac Patrem habens Pachomium, eumdemque vitæ ducem, et velut scalam, a terra suos in cælum attollentem) eodem quo Tribunus, morbo contractus, ad Martyres quoque accessit, idemque ab illis præceptum accepit : Abi, lavare in Siloe, ac visum recipito. Quibus hunc in modum non sine lepore respondit : Cæcus ille, o Beati, cum hoc præceptum ab omnium Domino acciperet, Hierosolymis erat, Siloeque vicinus, et quantumvis inops esset, nullo tamen sumptu ad implenda tam salubria jussa opus habuit : ego vero, qui et semper ante pauper fui, et nunc etiam multo pauperior (omnibus quippe, quæ habui etiam ante oculorum cæcitatem, in medicos effusis) adhæc tanto a Siloe intervallo disjunctus, quibusnam vultis ut opibus sublevatus jussionem vestram perfecte exequar? Verum Sancti festivis ejus responsionibus decenter arridentes, etiam sumptuum illi necessariorum donatores optimi effecti sunt : Ito, enim, inquiunt, ad Frontonis, quæ dicitur, Apostasin (sic reconditorium appellant in regionibus, locisque et urbibus aliis) ibique Thomam Cuminæ Ægeotæ *b* fidelem inquirito, eoque reperto, Abbas Cyrus, inquies, ac Joannes Martyres me ad te mittunt, jubentque unicum abs te mihi aureum dari, unde sumptum habeam in iter, mihi ab illis ad sanctam civitatem injunctum. His dictis Sancti abiere : ille vero a somno urbem ingressus, Apostasi atque homine designato inventis, ei Divorum mandatum exponit, acceptoque mox nummo (libens enim Thomas Martyribus paruit) ad sancta Christi loca se confert. Ibi celeriter Siloen ingressus, ejus aquis oculos abluit, qua ablutione peracta, oculos laticis illius aspergine abstergit, eorumque simul caliginem omnem dispellit. Aqua enim et mandatum, et Sanctos qui illum miserant, ut Christi (qui et olim cæcum eo miserat) servos et cultores agnovit. Quocirca tam cito illis obsecuta, cum Tribuno et hunc videntem remisit, quem admodum olim cæcum Domino eorum remiserat. Nos porro narrata duorum cæcorum curatione contenti, etiam nunc Sanctos faustis acclamationibus prosecuti, aliud miraculum commemorabimus.

a Monachus cæcus eodem ab illis mittitur Joan. 9

b procurato etiam viatico

visum recipit

a *De* Tabenna *insula, in extremis superioris Thebaidos finibus sita, deque* Tabennesiotis, *sive* Tabennensibus *monachis, actum est ad vitam* S. Palæmonis 11 *Janu. cap.* 3, *nu.* 11. *et plenius* 14 *Maii ad vitam* S. Pachomii. *b* *Græce* κατ' αὐτὸν Θωμᾶν τὸν τοῦ Κυμινᾶ τοῦ Αἰγεώτου πιστικὸν ἐπιζήτησον. *Quid sit* πιστικὸς *haud scimus, vertimus* fidelem, *quasi* πιστικὸν, *cujus fidei credita Apostasis.*

XV De Stephano Aphrodisiensi, qui e capite scolopendram ejecit.

Quidni et Stephanum ex Asia adducimus, ac Martyrum cultoribus, quæ de ipso produntur, exponimus? Plurimum enim valebit eorum cognitio, tum ad exhibendam omnium oculis virtutem Martyrum, tum ad affectum erga eosdem propagandum. Stephanus Aphrodisiate, Asiæ urbe, oriundus fuit. Hic rogantibus quibusdam mutuo aurum dederat, secundum Servatoris præceptum, soli accipientium fidei pecuniam committens, etiam non adhibita, qua creditum aliquando repeteret, cautione. Curit enim ingenui essent, qui pecuniam acceperant, non existimabat quidquam eorum sibi opus esse, quibus ingrati ad confessionem debitorum cogi solent. At illi spreta Stephani simplicitate, quidquid datum erat velut insperatum lucrum summa aviditate facientes, pessimaque illi pro optimis retribuentes, etiam venenum viro parant; idcirco eum de medio quamprimum tollere cupientes, ut, occultata ejus cæde, facile et justitiam fallentes effugerent, neque mutuum reddere cogerentur. Hunc sane sibi scopum præfixerant. Fortassis etiam miserrimi ita secum reputabant, si hominum scientiam fugissent, se insomnem quoque Dei oculum posse fallere.

Creditor a debitore veneno appetitus

34 Veneno igitur, uti diximus, infectus est Stephanus : cumque mortem ejus sibi proposuisset veneficus, eam Dei tutela ac voluntate sic ille effugit, ut a toxici tamen offensione haudquaquam immunis, profluvio deinde sanguinis maneret obnoxius. In dies itaque singulos sua illi ante oculos mors erat, tum alvo, tum ore sanguinis eluvionem emittenti. Intuentium sane oculis stuporem incutiebat fluxus ille tam vehemens, adeo ut eum ante quam sanguis sisti posset, moriturum vociferarentur. Ita omni temporis puncto in tantum periculum adductus Stephanus, atque ex eruptione cruoris pene mortem præsentiens, medicoque lethi præsentis depulsore destitutus, ad Cyrum Martyrem ejusque sodalem Joannem se contulit. Hos enim solos secundum Deum morbum suum depellere, ac præsenti se necessitate eripere posse, ex sexcentis testibus jam didicerat.

sanguinis fluxu periculoso laborat

35 Quamobrem eum ad eos abjisset, precationesque illis suas obtulisset non auditus modo, verum etiam periculo exemptus est. Nam Sancti sese illi in somnis spectandos præbuere, et porris, ab ignis aquæve contactu immunibus, vesci jussere. Atque his quidem, uti jussus erat, sumptis, profluvium sanguinis substitit; sed perfecta nondum illi sanitas obtigit. Nox erat, cum Sanctorum monumento adsisteret, ac tum genibus humi positis, tum vultu in terram abjecto, salutem ab iisdem supplex posceret. Quod dum facit, nunc surgens, nunc rursum inclinatus, ex medio capitis vertice repente aperto, scolopendra aspidi parvæ similis exiliens decidit; quæ celerrima fuga elapsa, Stephanum stupore attonitum reliquit. Ille vero eam capitis partem, unde scolopendra prodierat, tactu explorans, non vulnus ibi aut sanguinis fluxum, sed humiditatem quamdam ac mollitiem ossium deprehendit. Hac ratione Stephanus sanitati redditus, audientium animos ad ingentem stuporem, voces vero ad concelebrandam secum Martyrum admirandam potentiam excitavit. Nos porro honorem tribuamus optimo, benefico, ac misericordi Numini, miracula tanta per servos suos patranti, cui gloria in secula seculorum. Amen. *a*

a SS. sanatur

a

a *Adversus dæmones quoque valuisse S. Cyri patrocinium, patet ex miraculis S. Anastasii Persæ* 22 *Janu. mirac.* 17

DE S. GEMINIANO EPISCOPO MUTINENSI IN ITALIA.

XXXI Januar.

S. Geminiani Ep. Mutinensis natalis;

Mutina urbs *Galliæ Cisalpinæ ad viam Æmiliam, et clara olim, et nuper Ducatus titulo ornata, Patronum e numero Cœlitum præcipua religione* Geminianum *Antistitem veneratur, pridie Kalendas Januarii, quo die Bellinus de Padua in Martyrol. Molanus in addit. ad Usuardum, MS. Ecclesiæ S. Lamberti Leodii, MS. Florarium, ista habent :* Item Mutinæ S. Geminiani Confessoris. *Martyrol. Romanum :* Mutinæ S. Geminiani Episcopi, miraculorum gloria illustris. *Carthusiani Colon. in addit. ad Usuard.* Geminiani Mutinensis Episcopi et Confessoris, cujus exequiis S. Severus Ravennensis, intra Missarum solemnia raptus in spiritu, se interfuisse dicebat. *Maurolycus :* Item Mutinæ S. Geminiani Episcopi, tempore Joviani Imperatoris. *Referunt eum quoque hoc die Ghinius, Canisius, Ferrarius in Catal. SS. Italiæ. At Galesinius præcedenti die, videlicet XXX Januarii :* Mutinæ S. Geminiani Episcopi et Confessoris; ad cujus sepulchrum multa Dei munere edita miracula narrantur.

commemoratio victoriæ.

2 *Agitur alia, ut Ferrarius in gener. Catal. SS. auctor est, ejusdem Sancti celebritas XXVI Januarii, etiam plebi palam Ecclesiastico edicto imperata, quæ vulgo* Victoria S. Geminiani *appellatur, in perennem ejus beneficii memoriam, quod urbs illa divinitus est consecuta, cum ejusdem religiosissimi Antistitis sui meritis ab Attilæ furore est excidioque liberata. Aliam ejus commemorationem celebrari XVIII Februarii testatur idem Ferrarius his verbis :* Mutinæ commemoratio S. Geminiani Episcopi, ob miraculum ab eo hac die perpetratum. *Citat in Notis Tabulas Ecclesiæ Mutinensis, et Vitam typis excusam, in qua hoc miraculum aït fusissime describi : in Catal. SS. Ital. scribit hoc esse miraculum constipatarum circum ejus templum aquarum, de quo infra num 17. Idem denique ex ejusdem Ecclesiæ tabulis XXX Aprilis* translationem S. Geminiani *refert; de qua nihil nobis compertum.*

miraculi;

translatio,

vita

3 *Scribit Galesinius in Notis, S. Geminiani* vitam sanctitatis laude actam litteris mandasse Theodorum *ejus successorem,* S. Ambrosii Mediolanensis discipulum : Hilarium item monachum, Mombritium, et Equilinum, brevi res illius exposuisse. *Has vero censet Baronius in Notis ad Martyrol.* esse ejusmodi, ut emendatione vehementer indigeant : quod nuper, *inquit,* præstitisse videtur Joannes Varesanius, qui adjecit nonnulla miracula ejusdem Sancti virtute patrata. *Varesanium et Hilarium non vidimus : damus eam vitam quæ a Mombritio est edita, scripta ab incerto auctore post tempora Luitprandi Regis, qui initio octavi seculi Christiani Langobardis in Italia imperitavit, nam hunc tradit ex Blondo Leander Albertus nocturna proditione* Classem *oppidum cepisse ac diripuisse, atque inde eam sensim interiisse. Post illa autem tempora Vitam se hanc scripsisse auctor declarat, cum nu. 15, ait :* Sed væ tibi Ravenna misera, vicina destructæ Classi. *Brevius aliquanto* S. Geminiani *gesta perstrinxit Petrus de Natal. lib. 3, cap. 57, et Ferrarius in Catal. SS. Italiæ.*

sort. 32.

Duo videntur fuisse Geminiani,

4 *Si vera sunt quæ ea vita continentur, quibus sane haud levem astruit fidem illa ab Ecclesia Mutinensi peragi solita ejus celebritas; duos omnino constituere Geminianos necesse est, quorum deinde res gestæ, ut in aliis sæpe evenit, ob similitudinem nominis in unum congestæ, ac conflatæ sint; priorem, qui sanctorum Antistitum Severi Ravennatis et Ambrosii Mediolanensis, ac Joviani Augusti, æqualis extiterit, et Theodorum successorem habuerit, posteriorem, qui Attilæ temporibus, integro post seculo, vixerit. Primus is esse videtur,*

primus tempore S. Ambrosii,

qui Ambrosii Episcopi Mediolanensis, Bassiani Laudensis, et ceterorum Episcoporum Mediolani in synodo congregatorum, adversus Jovinianum, sectatoresque hæreticos ad Siricium Papam, epistolæ *(quæ septima est libri 1, Epistolarum S. Ambrosii) ita subscripsisse per Presbyterum reperitur :* Ex jussu Domini Episcopi Geminiani, ipso præsente Aper Presbyter subscripsi. *Atque hujus funeri interfuisse S. Severus Ravennas potest, quod et hic et in ipsius Severi vita 1 Februarii Refertur. Quod Hieronymus Rubeus lib. 2, historiæ Ravenn. ad an. 347,* omnino de illo Geminiano falsum putat, de quo omnes id asserunt, quique Attilæ adventum atque impetum ingenti miraculo elusit. *Recte quidem ille de* Geminiano *illo censet, non fuisse* S. Severi *qui concilio Sardicensi interfuit æqualem, licet de ipsius ætate Severi et episcopatus auspiciis quæ scribit, haud probemus, ut suo loco dicemus.*

secundus tempore S. Leonis

5 *Alter Geminianus, qui Attilæ coercenisse furorem memoratur, is esse videtur, cujus meminit S. Leo Papa epistola 100, ad Gennadium Episcopum Constantinopolitanum, data* XV Kal. Julias, Magno et Apollonio Coss. *qui erat Christi 460 licet non exprimat cujus ille Sedis fuerit Episcopus; ita enim scribit :* Dilectioni tuæ litteris, et fratrum coepiscoporumque nostrorum Domitiani et Geminiani sermone cognovi. *Unde colligere est, eos Constantinopolim ad Leonem Augustum et Gennadium Patriarcham missos fuisse Legatos in caussa Timothei Æluri, qui occiso S. Proterio Sedem Alexandrinam per summum scelus invaserat.*

an S. Peregrinum eo utrum alter horum reperit?

6 *Mentio fit Geminiani Mutinensis Episcopi apud Ferrarium in Catal. SS. Ital. 1 Augusti in vita* S. Peregrini *qui inter Mutinam et Lucam vixisse dicitur, atque eo die decessisse.* Quem cum Petrus Medicus Mutinensis in somnis admonitus reperisset, remque Geminiano Episcopo Mutinensi, et Severo Episcopo Ravennatum narrasset, illi cum Episcopis xxvii, in quibus Alexius Episcopus Pisanus, cum suis Tusciæ Episcopis, *etc. Citat Ferrarius Vitam Mutinæ typis excusam; atque ista annotat :* Etsi tempus, quo S. Peregrinus decessit, in ejus vita minime exprimitur, indicari tamen videtur, ut tempore SS. Severi Ravennatis et Geminiani Mutinensis obierit. *Et sane in catalogo Episcoporum Ravennatum apud Rubeum nullus præter Sanctum illum de quo ante facta est mentio,* Severus *reperitur : Mutinensium Antistitum tabulas non vidimus. Verum neque ad S. Severi, neque ad S. Geminiani, etiam junioris, ætatem ille referri Peregrinus potest, qui a Saracenis in Ægypto ad fanum Mahumetanum pertractus, coramque Soldano adversus illius superstitionis mystas traditur disputasse. Unde confici potest vel ab imperito scriptore, vel ab inepto aliquo librario Geminiani et Severi nomina esse illi narrationi inserta*

Oppidum S. Geminiani in Etruria

7 *In veneratione apud Langobardorum gentem fuisse* S. Geminianum *hinc conjicere fas est, quod oppidum a se in Tuscia conditum Desiderius eorum Rex,* S. Geminiani *appellavit, ut auctor est Leander, ita scribens :* Elsæ *fluminis* dextra, ad Sanminiatum versus, perhonestum est oppidum D. Geminiani, Senensium ditionis olim, at nunc Florentinorum, a Desiderio Longobardorum Rege conditum, uti alabastretica tabula Viterbi, Longobardicis inscripta litteris, docet. Vinum hic etiam, quod vocant Tribanum, ex Italiæ totius nobilissimis, gignitur. Ornavere locum ortu Joannes et Vincentius ex Ordine Prædicatorum doctissimi viri, quorum prior de rerum similitudine librum scripsit, alter sodalitatis suæ procurationem in aula Romana gerens, vitam D. Antonii, aliaque opera composuit. Scriptor elegans fuit, fatoque concessit anno post Christum natum MDXXVII, Romæ cum ab Imp. Caroli V, legionibus Urbs capta direptaque est. Illustravit etiam hoc suum natale solum Dominicus, qui de jure Pontificio non pauca scripsit.

VITA

Ex Mombritio

VITA

AUCTORE ANONYMO, EX MOMBRITIO.

CAPUT I.

S. Geminiani virtutes, episcopatus.

Post gloriosos Apostolorum et Martyrum insuperabiles triumphos præcelsa refulgent Confessorum merita: inter quos inclytus Confessor Christi Geminianus, sacris intonuit oraculis, et divinis effloruit miraculis. Is vero Mutinensis [a] territorii extitit oriundus, secundum seculi dignitatem clarissimis natalibus exortus: a quibus etiam elegantissime nutritus, liberaliumque peritia litterarum non mediocriter edoctus, templum corporis sui, adhuc in infantia positus, Christi omnimodis subdidit famulatibus, post ab illo sublimandus Pontificali solio. Nam Clericale adeptus officium, adeo totum se Dei subegit servitio, ut pene omni relicto patrimonio eligeret abjectus esse in Dei domo, magis quam habitare in peccatorum consortio.

Geminianus pie institutus, fit Clericus:

2 Ecclesiasticis sane institutionibus imbutus, et Christi gratia educatus, cum jam maturioris ætatis iter arriperet, zona fidei cinctus, et spiritualis parcimoniæ dono ditatus, omnium cordibus gratus, cunctorum mentibus lætissimus ejus erat [b] affectus: ac per hoc omnes incolas cunctosque suburbanos, caritatis sibi honore devinxerat, ut eum paternali amplecterentur amore, ejus præsentia lætarentur, ejus absentia non modice turbarentur. Certe pater erat pauperum et consolator orphanorum: nudis vestimenta præbens, peregrinis hospitia largiens, omnibusque Deo placitis operibus assidue inserviens. Quas denique cruces, supplicia corporis sui pro Christi amore libens susceperit, non est nostræ facultatis evolvere. His, ut prædiximus, virtutibus illustratus, gradatim usque in diaconatus officium perlatus, mensæ Christi participationem recipiens, gloriosissimo [c] Antonino, tunc temporis Mutrinensi Episcopo, quasi unicus patri filius adhærens, tamquam alteri Xysto spiritualem Eucharistiam alter subministrabat Laurentius. O quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, in quibus S. Geminianus de virtute in virtutem progressus, te Deum Deorum jugiter contemplari promeruit!

carus omnibus, in omnes beneficus, fit Diaconus,

3 Igitur instante tempore quo Dominus seculi vinculis absolutum venerabilem jam dictum Antoninum Præsulem cœlis hæredem fecit, inito consilio gloriosum Levitam Geminianum Præsulem affore decrevit; attestans omnibus modis nullum penitus reperiri adeo dignum, qui eo omisso destitutæ Ecclesiæ recipere valeret principatum. Illo itaque pro viribus reluctante, et ad hujusmodi officium se per omnia indignum acclamante, humilitatis gratia, noctis tenebras captans aufugit, eremique vasta solus aliquantulum circuit: nequaquam inibi diutius conversaturus. Repertus namque a quodam, compulsus est invitus et gemens urbem repetere: ad quam regressus cives omnes adventus sui gratia reddidit lætiores. Cumque eum unanimiter peterent, ut sacerdotalia insignia non abdicaret; ipsumque omnium reum acclamarent, si se superstite quemlibet mercenarium, ovimque Christi devoratorem subintroire permitteret; tandem annuit; non sacerdotii præsumens petalum, sed de re vera civium præcavens damnum, si dominio subderentur extraneorum.

eligitur Episcopus, invitus, ideoque latitans inventus tandem consentit electioni:

4 Cujus consensu comperto, cives statim legationem dirigunt ad Summum Pontificem, postulantes Geminianum sibi omnino dari Episcopum, quorum petition libentissime præbens assensum, epistolas suo signatas annulo dirigit Ravennati Archiepiscopo; quibus monuit, Geminianum virum Deo dignum, a populo Mutinensi petitum, eidem Ecclesiæ concedi Episcopum. Istiusmodi itaque relatione comperta, præcellentissimus Primas Ravennatium Geminianum populo acclamante dignum tali honore Mutinensi Ecclesiæ præfecit Episcopum, admonens sollicitius gregem sibi a Deo commissum cura pastorali disponere, atque ab invisibilium luporum incursibus solerti custodia protegere. Omnibus itaque rite perfectis, ac negotiis Ecclesiasticis ei juxta morem commissis, cives Mutinenses redeunt suam in urbem cum dato Præsule, maxima lætitia exultantes. Quo cum venitur, omnis civitas gaudio coronatur: cuncti in vocibus et laudibus prorumpunt: juvenes et virgines, senes cum junioribus laudant nomen Domini; cujus munere eum, quem diu optaverant, stola gloriæ indutum recipiunt.

assentiente Rom. Pontifice, inauguratur magna omnium lætitia,

5 Cumque sedens in Pontificali cathedra fulgeret conversatione Angelica, agebat Deo gratias plebs devota, quod talem Sacerdotem recepisset Mutinensis Ecclesia, quæ paullo ante fuerat morte sui Antistitis destituta. Pernoctans denique in orationibus et assiduis vigiliis, sanctorum locorum oratoria circuibat, malens silentio noctis secretis deprecationibus incumbere, quam inspicientibus cunctis in agendis sacris populorum stipari catervis. Ecclesiam siquidem B. Petri Apostolorum Principis, quæ nunc usque monstratur, frequentius invisebat: ubi dum nocte quadam more solito psalmodiæ vaticinium singulariter exprimeret, necessitate corporis compulsus foras egreditur: quem statim diabolus tentationis suæ jaculo appetere nixus est. Vir autem Domini Spiritu sancto edoctus, salutaria ei arma opposuit, muniens se signo crucis, ac dicens: Discede a servis Christi diabole, et ne moliaris infligere tuæ tentamenta vesaniæ. Quo dicto, dæmon territus et confusus abscessit, nihil in eo suum reperiens; ascendensque in sublimioribus, dicebat beato viro: Cur me confundis Geminiane? Equidem inveniam, unde tibi molestiam ingeram. Cui respondit fretus ope divina: Dominus mecum est, non timeo minas tuas: quoniam Dominus noster dedit servis suis potestatem calcandi supra omnem virtutem inimici: tibi autem cum satellitibus tuis catena paratur æterna, atque inextinguibilis flamma.

nocte in templo orat: dæmonem fugat: contemnit ejus minas.

a Petrus et Ferrarius, Mutinæ nobilibus parentibus ortum scribunt. b An potius aspectus? juxta illud Psal. 118, 74. Qui timent te videbunt me, et lætabuntur.
c Petr. et Ferrar. Antonio.

NOT. 33

CAPUT II.

Victus ac fugatus dæmon.

Per idem etiam tempus monarchiam Romani orbis [a] Jovianus regebat Augustus. Ut ergo veridica dæmonis monstraretur assertio, qua se promiserat sanctum virum aliquo modo molestare; non verba, non præsentiam tanti ferens Præsulis, a Mutinensi fugit territorio, et transmarina appetens, tandem se contulit in præfati Principis palatium. Erat autem Augusto unica filia puella admodum pulcherrima, patri et matri supra modum carissima, omnibusque Proceribus gloriosissima: quam dæmon arripiens gravissime vexare cœpit, omnibus eam vesanam et horridam manifestans. Ex cujus miserrimo cruciatu Imperator non modice contristatus, Reginam quoque cum omnibus Optimatibus cunctisque Palatii Proceribus, secum admodum turbari cernebat. Cumque ab omnibus ardentissimo studio, si fieri posset, aliquod remedium requireretur; dæmon per os puellæ clamare cœpit: Quamcumque artem mihi opponitis, casso opere laboratis. Non enim a corpore isto egrediar, nisi præsente Dei Episcopo Geminiano. Istiusmodi vocem crebro repetendo pene hoc omnibus innotescebat. Fit admiratio et terror in populo: quis esset Geminianus inquiritur. Unde factum est, ut Imperator comperta per dæmonem viri Dei fama, facta indagatione in omnibus regni sui partibus mitteret

a Imperatoris filia possessa a dæmone, ab eo nominatus Geminianus, undique perquiritur

feret ad perquirendum præfatum Dei famulum. Cumque quorumdam militum caterva mare Hadriacum istiusmodi negotio transnavigasset, sollicite Antistitem requirens; haud procul a littore a quibusdam de sancti viri virtutibus didicit, et quod non longe abesset agnovit: Mutinense, inquiunt, quod vocatur, oppidum est; quo incolæ venerantur S. Geminianum, si hunc quæritis, illic eum reperietis, virum sanctitate præditum, Angelici vultus hominem, cœlesti sapientia insignem, virtutibus coruscantem. Tali notitia milites comperta adeo exhilarantur, ac si jam in ejus præsentiam apparerent; sperantes vere alterum nullum tanti meriti fore Geminianum, quam istum, tam devote sibi ab incolis prædicatum.

7 Milites itaque, ut diximus, de significato sibi Sacerdote gaudentes, cœpto itinere in partes urbis Mutinæ proficiscuntur. Cumque sibi obviantes de præsentia viri Dei percontarentur; audiunt haud longe ab urbe eum secrete orationis gratia delitescere. Quo e vestigio dum veniunt, reperiunt diu quæsitum Pastorem et Episcopum: propiusque accedentes humiliter requirunt, si nosset Dei Episcopum Geminianum. At ipse blando sermone respondit, dicens: Plures sunt a Deo consecrati, qui hoc nomine censentur et dicuntur Episcopi. Ego omnium servorum Dei extremus, Geminianus vocor. Si placet, a quo missi estis, narrate. Tunc milites gaudio exhilarati, pedibusque ejus provolui cupientes, ditissime ab eo erecti, dicunt ad alterutrum: Indicemus viro Dei legationis nostræ officium. Ex Officio dictum est: Rogat te Dominus sacratissimus Imperator Augustus, ut ad eum quantocyus venias, ad transmarinas partes: quia unica ejus filia gravissime a dæmonio vexatur; profiteturque se nullatenus exire, nisi tua præsentia imperante. Istiusmodi legationis relatu, vir Dei intellexit, ipsum eumdem fore hostem virulentum, qui sui infligere notaverat damnum; totumque se Christi signo muniens militibus ita respondit: Ob longi difficultatem itineris aliquantulum, fratres, requiescite: et postea, volente Deo, quocumque Dominus vocat, eamus intrepidi.

reperitur prope Mutinam

vocatur ut Imperatorem adeat

8 Econtra nuntii nullatenus moras agentes, Sanctum Dei cohortantur ad eundum. Sacerdos autem dicit militibus: Quoniam ita necessitas incumbit; ite, et præcedite me: et in nomine Domini ego concite quoque subsequar vos. Accepta itaque benedictione Pastoris alacres revertuntur, statuto in loco Episcopum præstolantes. Veniens denique ad urbem Mutinam, ut oves sibi commissas spiritualis Pastor exhortaretur, ne ejus absentia turbarentur; promittenteque se Dei auxilio reversurum, omnis tunc populus in fletus prosilit, omnis ætas per plateas ejulando discurrit, timentes nutritorem suum marinis in fluctibus submergi, aut certe difficultate itineris periclitari. Quibus omnibus beatissimus Pater Geminianus affectuosissime consolatis, et spiritualium exhortationum pabulo recreatis, omnibus Ecclesiis compositis et stabilitis; post orationem dans omnibus pacem, assumptisque secum quibusdam religiosis Clericis et laicis, cœpit usque ad mare proficisci.

militibus tantisper præmissis,

valedicit suis

9 Igitur repertis supra mare militibus venerabilem Dei famulum præstolantibus, Christi invocata potentia navem conscendunt, altoque pelago remigia committunt. Et ecce jam longe a littore in medio mari apparuit vis dæmonum navim evertere cupientium; validaque tempestas turbidum mare procellosis exagitabat undis. At Pater sanctus gravi depressus sopore dormiebat. Concurrunt milites, excitantes Præsulem; siquidem ferebatur navigium oratione, non viribus. Sed Præsul insignis periculi immanitate motus, statim invocat Christum, increpat pelagus; adest divinitas: fugantur inimici, tranquillitas serena subsequitur, optatis littoris portus jubente Christo contingitur.

tempestatem precibus sedat.

Ex Mombritio

10 Egresso autem de navi Sacerdote, brevi interstitio pervenitur ad Palatium, in quo Imperatoris filia a dæmonio vexabatur. Quem Imperator honorifice suscipiens, benigne salutatum cum uxore et Proceribus, humiliter postulantes ut dignaretur furenti filiæ manum imponere. Ingresso autem eo Palatii interiorem aditum, ubi efferata decubabat puella, cœpit dæmon clamare et dicere: Cur nos in remotis terræ partibus Geminiane persequeris? Sufficiat tibi, quod de Italia nos exclusisti. Quiesce, ut nos quieti esse possimus. Itaque solo prorumbens, invocata Trinitate, puellæ manum tenuit; rigat lacrymis solum, invocat planctibus Christum. Quid multa? Christi auxilio dæmonum repulit catervam, et celebri miraculo sanam et incolumem filiam patri Imperatori restituit. Clamor interea popularis attollitur, luctus in gaudium convertitur. Imperator cum Augusta de filia erepta exultant, tota aula lætitia coronatur. Sacerdote Dei in oratione cum dæmone reluctante, clamabat denique miserabili voce: Quia hinc me confusum expulisti, veniam iterum ad tuam urbem Mutinam, quoniam ibi vasa mea reliqui in quæ iterum ingrediar, ut sine metu permaneam.

not. 34.

dæmonem fenestram quærentem et ejulantem e puella expellit;

11 Frequentabant itaque populi sanctum virum multo concursu, quos diversa incommoda laniabant; qui invocato auctore cunctis manus imponens divinæ recreationis uberrimam obtinebat largitatem. Imperator vero accedens ad Præsulem humiliter inquit: Pastor sanctissime, cœlestis medice, pro incolumitate unicæ filiæ nihil dignum valeo compensare: sed si libet parva, quæ offero, ne despicias. Defertur ergo ante Præsulem Evangeliorum textus, nobiliter exornatus; calix quoque cum catena aurea, gemmis multiplicibus adornatus; pallium quoque pergrande et optimum; reliqua etiam munera Ecclesiastico cultui apta. Privilegium etenim contulit Sacerdoti ipsi de regalibus fiscis, cum omnibus sibi pertinentiis atque adjacentiis (quorum alter *b* Gavellum, alter nuncupatur Solaria) lato cespite fructiferis vineisque repletis. Multi autem, qui adhuc gentili implicabantur errore, ad ejus prædicationem crediderunt Christo, respuentes vanam idolorum culturam.

alios ægros sanat

sacris muneribus ornatur ab Imperatore,

b

multos Gentiles convertit

12 Post hæc sanctissimus Præsul veniam redeundi petit ab Imperatore. Ille autem de ejus abscessione contristatus, Reginam cum filia liberata et quibusdam Proceribus ad eum dirigit, ut si fieri possit, aliquantulum moraretur: qui humiliter renuit, asserens pro filiis sibi creditis magnum sibi discrimen fore, si se absente aliquam hostium paterentur fraudem: Hujusmodi apologetico Imperator accepto, tandem annuit: navem communitam omnibus necessariis parari præcipiens, eum percepta salubri benedictione in pace dimittens. Quo navim ingresso, annuente Christo, prosperis ventis venit ad littus, ac postmodum intra breve spatium Mutinam attingit. Occurrit autem ei fidelium turba populorum, super reddito Pastore ineffabiliter gratulantium. Ingressus autem cum illis præfatam urbem, verbum Domini omnibus propinabat, fidelibus et infidelibus monita pandens salutaria, fana, si qua adhuc inveniebantur, dejiciens, et Christi nomine ecclesiam construens.

Mutinam redit.

templa idolorum evertit

a Hæc non exiguam habent difficultatem. Cum Julianus Apostata divina ultione sublatus esset a medio VI Kal. Julii, anno Christi 363, *postridie Imperator electus est Jovianus, qui pace cum Persis facta, dum Constantinopolim tendit, ad pervium montane Dadastanam inter Galatiam et Bithyniam, extinctus est XIII Kal. Martii.* Cumque Nicæam Bithyniæ venisset exercitus, Valentinianum ordinavit Imperatorem V Kal. Martii, *ut habet Historia miscella. Et tamen diserte apud Petrum et Ferrarium* Constantinopolim *evocatus Geminianus dicitur, sed Ferrarius nomen Joviani omisit. Missos sane ab hoc milites in Italiam ex Ammiano constat ad Reip. statum firmandum, et rediisse nonnullos priusquam extingueretur. Denique an hæc alterius Augusti, aut viri illustris, filiæ acciderint, an Joviani ipsius, sed non Constantinopoli, et absente uxore, an post ejus mortem, Constantinopoli: non liquet.*

b *Fortassis a Gabello amne, qui nunc Secia, inter quem et Scultennam jacet Mutina.*

not. 35.

Ex Mombritio.

CAPUT III.

Mutina mirabiliter defensa.

Interea, permittente divino judicio, execrabilis *a* Hunnorum gens, quæ quondam, ut in Annalibus revolvitur gestis ab Alexandro Macedone Magno, inter Caucasos montes fuerat inclusa, erupit a Pannonia cum Rege suo impiissimo Attila : et vastata pene omni Gallia et Germania, tandem pervenit in Italiam. Cumque omnia, ut ei a Domino pro peccatis populorum erat permissum, vastasset, snæque tyrannidi subjugasset, omnesque urbes cunctaque *Attila Mutinam obsidens,* everteret, destrueret, et captivaret; post necem multorum, inauditas cædes miserorum, tandem ad urbem devenit Mutinensium : ubi cives, ut diximus, venerabantur Præsulem Geminianum. Cumque solita perfidiæ suæ atrocitate, omnia argumenta ad urbem perdendam præpararet; beatus Confessor Christi sollicitus cura pastorali muros obambulans, ut pius Pater filios hortari cœpit, ac de Christi defensione fiducialiter confortare. Impius autem Attila eminus ut accessit, reverendæ senectutis hominem intuens, percunctari cœpit, quis esset, quodve officium gereret. Pater sanctus, servum Dei se esse professus est. *et se flagellum Dei ad castigandos malos servos profitenti,* Cui foris Attila respondens, Si tu es, inquit, servus Dei; ego sum Attila flagellum Dei : servi autem inobedientes, et sui Domini jussa contemnentes, merito verberantur et flagellantur. Hoc audito Dei famulus humiliter Regi respondit : Omnis potestas in manu Dei est : et ideo quia te Dei flagellum commemoras, non resisto, nec contradico ipsius flagello, cujus me *portas aperit, not. 36,* servum esse cognosco. Securus itaque de Christi martyrio iterum Regi dixit : Pandantur tibi portæ civitatis; ingredere, et quodcumque tibi Dominus in nostram perniciem permiserit agere, humiliter parati sumus recipere; non immemor illius Psalmographi dicentis : Si exurgat adversum me prælium, *Psal. 26. 3.* in hoc ego sperabo. Miro itaque modo, Dei providentia, actum est; ut portis apertis exercitus cum *qui innoxie per urbem transit cum exercitu* suo Rege per mediam civitatem transiret, huc illucque sævientes, et quasi cæci palpitantes sine alicujus læsione, vacui et confusi urbe egressi sunt. Hæc illius sunt opera, qui inimicos Elisei Prophetæ potenti stravit virtute : ipsos quoque tanta percuulit cæcitate, ut ne quaquam ejus parietem domus valerent attingere.

a De Hunnis eorumque origine alibi. a cum Rege suo Attila Italiam anno 451, invaserunt, et aliquot vastatis oppidis anno 452 in Pannoniam redierunt.

CAPUT IV.

Geminiani mors, miracula.

not. 37 *Multi ad Geminianum conveniunt* Plurimis interea signis miraculorum effulgens jam candidatus et senior mirabili virtute pollebat. Quare ejus cellulam innumera populorum caterva, assidua beati viri admonitione recreata, alii animas curare cupientes, alii corpora, omnes enim benedictionem flagitantes, tactum requirunt : cunctique singulari antidoto deliniti, spirituali collyrio illustrati, pestifera virulenti serpentis venena projiciunt, et salutifera Christi vexilla suscipiunt. *optans mori,* Quadam nocte dum dictus vir beatissimus operam daret excubiis, et inter sacrosancta orationum mysteria Dominum precaretur, ut ejus a corpore animam eriperet, et ad suæ quietis misericordiam perduceret; cumque hoc crebro repetens itidem precaretur, dicente Christo audire meruit : Veni ad me, serve bone et fidelis; quia hactenus laborasti et oneratus fuisti, et ego te faciam *et moritur.* intrare in gaudium Domini tui. Nec post multos dies beata illa anima carne soluta inter choros Angelicos cœlestia pervenit ad regna, obtinens cum Sanctis æternæ gloriæ palmam : in cujus transitu tristantur populi, lætantur Archangeli, civitas turbatur, cœlum exhilaratur.

15 In ejus sancti obsequio funeris non solummodo Mutinensium turba, sed et vicinarum urbium tota simul irruit caterva : atque hymnis et cantibus usque *Ejus exequiis interest S. Severus Episcopus Ravennas,* ad locum sepulcbri, lamentabilis populorum frequentia lectica circumsepta defertur. Inter quos etiam visus est Beatissimus Severus *a* undecimus sanctæ Ravennatis Ecclesiæ Episcopus, cujus sacerdotium ab omnipotente Deo ita prædestinatum fuit, ut in illius electione Spiritus sanctus mitteretur in speciem columbæ, quem omnis populus corporalibus oculis vidit, et super caput ejus requievit; unde de eo proverbium usque hodie dicitur a singulis gentibus : Beata terra illa, ubi in electione Pontificis Spiritus sanctus descendit in columbæ similitudinem, et ordinatur super cujus caput requiescit. Sed væ tibi Ravenna misera, vicina destructæ *b* Classis, quia nunc cum nimia altercatione et controversia Pontifex in te ordinatur. In *c* Sardicensi Concilio cum Legatis sanctæ Romanæ Ecclesiæ vir sanctus interfuit hic Severus. Beatus iste nominatus Severus, dum Missa celebraretur, cum ipsius Diaconus in pulpitum ascendisset, et B. Pauli Apostoli Epistolam legeret, ut populorum conventus spiritualibus verbis reficeret; subito vir sanctus in ecstasi factus est, veluti sopore detineretur, nec plene dormiens aut vigilans. Existimantes enim sui quod a somno arreptus fuisset, cœperunt latera ejus pulsare : ille autem quasi *in ecstasin raptus tempore Missæ.* de gravi somno erigit se sursum, et tristi animo dixit illis : Quid fecistis? Quare inquietastis me? Quamvis a vobis hic viderer, in alio loco eram. At illi perseverabant interrogantes eum : Dic nobis, ubi fuisti Pater? Quibus ille ait : Indulgeat vobis omnipotens Deus dilectissimi pro eo quod expergefactum fecistis me :..... *d* et ibidem confratris et Coepiscopi viri Geminiani ipsius Antistitis Ecclesiæ omnipotenti *not. 38* Domino animam commendavi : et ibidem steti quousque prædictum sanctum corpus in sepulchro poneretur. Propter hanc igitur caussam, ut veritas probaretur, cives Ravennates et Classenses equites miserunt ad superius jam dictam urbem Mutinam, ut sancti viri eloquia comprobarent : a quibus dum requisitus fuisset dies vel hora, qua anima sancta B. Geminiani migrasset ad Dominum, dixerunt : Nonne Dominus Severus Pontifex vester ejus animam commendavit, et tamdiu hic stetit, quamdiu corpus ejus in sepulchro clauderetur? Quo clauso ab oculis nostris repente evanuit. Illi autem reversi nuntiaverunt per ordinem civibus suis, ut eis narratum fuerat. Ex illo jam die cœperunt sanctitatem ejus amplius venerari.

16 In loco ergo ubi B. Geminianus sepultus est, *S. Geminiani sepulchrum miraculis illustratur* corpus ejus quotidianis virtutibus, favente Christo, veneratur et colitur, atque fidelibus assidue frequentatur. Siquidem ab ejus mausoleo

Liquor exundat olei :
Sanantur ibi languidi
A quocumque discrimine :
Vota præstantur congrua,
Reorum cadunt vincula,
Effugantur dæmonia,
Declarantur judicia.
Ejus orationibus
Protege nos in omnibus,
Qui es excelsus Dominus,
Æterni Patris filius.

Ad cujus sancti Patris nostri pretiosissimum corpus, innumera, ut diximus, patrantur miraculorum signa. Ex quibus aliqua in laudem tanti Præsulis et ad futurorum memoriam, hunc opusculo inserere dignum duximus. Nam legimus Dominum fidelibus discipulis promittentem et dicentem : Qui crediderit in me, opera quæ ego facio et ipse faciet. *Joan. 14. 12.* Quod non est ita intelligendum, ut aliquod signum virtutis Sancti sine ejus voluntate patrare valeant; cum idem Dominus dicat :

Joan 15. 5. dicat : Sine me nihil potestis facere; sed quæcumque virtutum opera per Sanctos Dei aguntur, in laudem Creatoris assignari debent. Quidquid enim in præsenti vita pro Christo laboraverunt, bonorum laborum fructum Deo detulerunt, a quo æternæ beatitudinis commercia ineffabiliter protulerunt. Ceterum ne prolixa audientes tardet oratio; quæ promisimus, opitulante Christo monstrabimus.

17 Post sancti et sæpe nominati Pastoris Geminiani venerabilem transitum, B. e Theodorus Mutinensis Ecclesiæ, Domino volente, Sedem obtinuit. Hic sanctissimi et pene scientiæ singularis Ambrosii Mediolanensis urbis Episcopi discipulus extitit, a quo etiam totius bonitatis munere ditatus effulsit. Denique in Mutinensi, ut diximus, suscepta cathedra, super sacrosanctum nominandi Patris Geminiani tumulum, faventibus civibus, honorificam a fundamentis construxit basilicam : cujus consecratione ex more celebrata; omni devotione ad ejus sepulchrum plebs urbana et rustica, quotidianis miraculis oblectata, ardentissime confluebat. Interea revolvente anni orbita die sancti ejus funeris anniversaria, infinita populorum ad ecclesiam convenit caterva. Quo dum a Clero nocturni officii concentus evolvitur, languentium grex expertus est sanitatem. Cumque populi in laudibus prosilientes Missarum diurna solemnia ab ore præfati Præsulis præstolarentur; f fluvius haud procul defluens adeo excrevit insolite, ut etiam usque ad jam dictæ ecclesiæ fenestras porrectus, atque; in ipsis foribus in modum parietis erectus, exeundi omnibus negaret facultatem; miroque modo et pene inaudito in circuitu basilicæ aqua usque ad superiora protenta sancto corpori ita famulabatur, ut nec aliquantula interius gutta decurreret. Tanti miraculi novitate cives cum suo Præsule stupefacti, invocant lugubri voce Dominum, sanctumque ejus deposcunt famulum Geminianum. Haud mora : intercessio sancti Confessoris affuit : atque aqua recedens ab ecclesia leniter in proprium alveum defluxit, aridumque iter populo præbuit : et quis quantusve esset Geminianus, apparuit facile. Hoc ille sui famuli precibus contulit, qui Israeliticam turbam in sicco transitu rubrum mare transvexit. Celebratur autem ejus venerabilis et memoranda festivitas pridie Kalendas Februarias, in honorem ejus, cui est honor et gloria per infinita seculorum secula.

e templum ibi structum

f

Ex Mombritio. aqua undique circumdatus, non ingreditur.

et mox ad suum alveum redit.

a *Hæc eadem narrantur in Vita S. Severi* 1 *Februarii, qui non undecimus, sed duodecimus est Ravenna Antistes apud Rubeum.* b *Portus hic fuit, ubi classis Romana ad tutelam Adriatici maris excubabat, hinc loco nomen Classis : oppidum dein factum solum nunc nomen manet et monasterium cum illustri templo S. Apollinaris : distat Ravenna versus Ariminum tribus millibus passuum.* c *Habitum id est anno* 347. Rufino et Eusebio Coss. *Mombritius habebat in* Saucensi *concilio.* d *Hic aliquid deest.* e Theodolum *vocat Petrus.* f *Scultenna, qui nunc Panarus dicitur, circiter III passuum millibus ab urbe Mutina fluit, parsque ejus in illam derivata* NOT. 39.

DE SANCTIS FRATRIBUS
JULIO PRESBYTERO, ET JULIANO DIACONO,
IN DIOECESI NOVARIENSI IN ITALIA.

INITIO V SECULI. XXXI JANUAR.

Novaria urbs est *Galliæ Cisalpinæ inter Ticinum ac Sessitem fluvios, jam olim Episcopali Sede ornata, ut* 22 *Januarii ad S.* Gaudentii *Episcopi vitam diximus. Diœcesis versus Alpes longe protenditur, intra eosdem ferre conclusa fluvios, lacumque Verbanum; in plures partita Vicariatus : in quibus sunt Insula S. Julii cum Riparia, ac Gaudianum : hoc S. Julianum, illa S. Julium Patronum venerantur.* Gaudiani collegium est Canonicorum undecim et Præpositi, in ecclesia satis ampla S. Juliani, ubi ejus corpus sub altari positum est; *ut scribit Carolus Episcopus Novariensis lib.* 1, *de Ecclesia Novariensi. Sex et Vicariatui parochiæ subsunt. Lacus S. Julii haud longe a Gaudiano distans, mille passus aut non multo amplius habet latitudinis, longitudinis novem versus Aquilonem. In eo insula est* scopuli similis, circuitu ad quingentos passus, saxo media parte elato : in cujus vertice dicitur S. Julius primam ædem ædificasse, nunc in turrim carceremque conversam; ubi etiam sunt ædes Castellani, castri nomine appellatæ. Nunc est satis ampla ecclesia pro situ in inferiore parte : in qua præter corpus S. Julii, alia quoque sunt. *Subsunt ei Ecclesiæ parochiæ quindecim ad utramque lacus ripam, unde regioni nomen* Riparia; *quamquam largiori vocabulo omnis Episcopi Novariensis ditio quandoque* Riparia *appellatur; et pars lacus superior pagis cingitur ad plebem S. Julii minime pertinentibus.*

In diœcesi, Novariensi, oppido Gaudiano, colitur S. Julianus.

S. Julius in insula

2 *Appellatur vero et insula et lacus* S. Julii *nomine, fuitque in illa olim munitio et Ducis, vicinæ regioni imperitantis, sedes. Patet ex Paulo Diacono lib.* 4, *cap.* 3. His diebus, *inquit,* Agilulfus Rex occidit Mimulfum Ducem de insula S. Julii, eo quod se superiori tempore Francorum Ducibus tradidisset. *Debellatis a Carolo Magno Langobardis, in Episcopi Novariensis ditionem venit, vel forte rediit. Cui rursus a Berengario II, Rege ademptam, Otto I restituit, ut ex diplomate patet, quod Carolus Episcopus Novariensis ex archivis Ecclesiæ S. Julii recitat. Meminit insulæ, a Willa Berengarii conjuge occupatæ, Reginonis continuator, qui tamen perperam illam in lacu majori constituit, licet ab hoc olim avulsus hic minor lacus videatur, ut disputat Carolus Episcopus. De Willa ita scribit ille auctor ad annum* 962. Willa in lacu majori, id quadam insula, quæ dicitur ad S. Julium, se inclusit..... tunc Willa in primis hostiliter aditur, et adempto omni de lacu exitu, quotidianis fundibulariorum et sagittariorum, aliorumque belli instrumentorum impugnationibus fatigatur, et non plenis duobus mensibus obsessa capitur.

ab eo jam olim appellata

3 *Hic ergo, et Novariæ, ac Mediolani quoque, ut ex Breviario patet, colitur XXXI Januarii* S. Julius *Confessor, de quo Belinus de Padua, Molanus in addit. ad Usuard. MSS. S. Mariæ Ultrajecti, et S. Martini Treviris, Maurolycus, Felicius* : Eodem die S. Julii Confessoris. *Martyrol. Roman.* Mediolani S. Julii Presbyteri et Confessoris, tempore Imperatoris Theodosii. *Galesinius quoque Mediolano eum tribuit; quod nimirum Mediolani hoc die officio trium Lectionum colitur. Fatetur tamen Baronius in Notis ad Martyrol.* etiam Novarienses eumdem sibi Julium vindicare, qui etiam hoc die de ipso agunt, ac ejus socio Juliano, habentque de his privatum officium Ecclesiasticum, publice recitari solitum.

S. Julii natalis,

4 Julium et Julianum fratres, *hodie memorant Carthusiani Colonienses in addit. ad Usuardum; et fusius Canisius* : Item sanctorum fratrum Julii et Juliani, qui a Theodosio Imp. facultatem postulavere, fana idolorum ubique evertendi, et Christo templa struendi. *Testatur Ghinius utrumque ab Ecclesia Novariensi veluti Patronum celebrari. At Ferrarius in Catal. SS. Italiæ et generali, S. Juliani natalem VII Januarii adscribit, licet fateatur propter octavam Epiphaniæ officium transferri. Meminit* S. Juliani *Maurolycus XXVII Januarii* : Fuit et alter Julianus, *inquit,* frater B. Julii, qui tempore Theodosii Imperatoris idola subvertentes, Christo litabant.

et Juliani.

5 *Vitam horum sanctorum fratrum damus a Joanne Gamansio*

Ex variis Vita unde hic edita?

Gamansio nostro descriptam e codice Carthusiæ Coloniensis, cujus titulus : Antiquitates selectæ de vitis SS. ex MSS. Carthusiæ Gamnicensis in Thuringia, opera F. Jacobi Bilagii Erfordiensis Carthusiani 1627, *qui initio ista præfatur :* Quidam codices MSS. tot oppleti sunt mendis, ut nisi quis secundum vel tertium exemplar habuerit, vix integrum aut perfectum sensum quandoque inde haurire queat. Ob hanc caussam lacunas et defectus in omnibus complere non potui. Proinde ubi tantum unicum habui exemplar, fideliter descripsi, prout inveni, sensum imperfectum, mutilum, et obscurum; ne scripta venerandæ antiquitatis pro privato meo arbitrio temere correxisse vel immutasse videar. *Deinde initio Februarii :* Monemus hic obiter lectorem benevolum, extare quemdam codicem insignem in bibliotheca nostra MS. in membranis ac folio regali, continentem selectas quasdam Sanctorum historias, secundum ordinem Calendarii, ab ipsis Calendis Januarii usque ad XVI Kalend. Martii inclusive, ex quo præcedentia pro magna parte, quædam etiam subsequentia desumpsi.

alia apud Mombritium

6 *Hanc Vitam contulimus cum ea quæ extat apud Mombritium, quæ videtur ab aliquo Canonico Ecclesiæ S. Julii scripta, cum, ut ad cap. 4 adnotavimus, quæ S. Julius donasse ecclesiæ a se in insula ædificatæ sacrorum instrumenta dicitur, de iis ita scribat :* nobis pro sua benedictione reliquit. *Prætulimus tamen MS. (nec enim operæ pretium videbatur ambas dare, cum fere phrasi solum discreparent) quod et altera jam extat, et quæ de Sanctis hisce in Novaria sua narrat Carolus Episcopus Novariensis, cum hac nostra Vita omnino consentiant, non æque cum illa Mombritiana; ea vero testatur* ex veteribus libris MSS. ipsarum Ecclesiarum (*S. Julii, et Gaudianensis*) et Cathedralis, tum aliunde *se accepisse.*

eorum reliquiæ

7 *Compendium vitæ hujus extat apud Petrum de Natal. lib. 3, cap. 36, qui tamen videtur perperam S. Julianum Julio præferre, cum hic Sacerdos fuerit, ille Diaconus. Brevem quoque vitam habet Ferrarius in Catal. SS. Italiæ; se falli videtur, cum S. Julium scribit apud Novariam migrasse e vita, corpus una cum fratris in insula lacus Hortani conditum : nam in ipsa insula mortuus est ac sepultus, frater Gaudiani. VII Januarii iterum asserit corpus S. Juliani* hoc tempore in insula prædicta, quæ S. Julii nominatur, quiescere. *At Caroli Novariensis, cujus verba superius citata, certior fides. Extat in Breviario Mediolanensi Lectio, vitam S. Julii breviter complexa, cui congruit elogium quod Galesinius contexuit, quodque Constantinus Ghinius.*

8 *Quæ sit accolarum adversus sanctos hos fratres, ac Julium præsertim, religio, qui ad eos concursus, operæ pretium est ex ipsiusmet Episcopi Novariensis narratione cognoscere, quæ ita habet :* Ad ecclesiam S. Julii quotannis multi populi veniunt, sive suo, sive majorum voto; aut vero pia tantum voluntate erga S. Julium. Ordine processionis in insulam evadunt, cruce prælata, et Parocho Sacerdote comitante; pie atque amanter excipiuntur campanarum sono : Missæ sacro intersunt : pecuniam, ceram, fruges offerunt, pro sua quisque certa obligatione, seu voluntate, communi, vel singulari dono. Et quia Litanias et psalmos advenientes pie canunt, Psalmi nomine veteri usu solet unusquisque populus appellari, plerique votum hujusmodi fecerunt, ut a lupis, S. Julii intercessione, liberarentur. Solent autem navibus insulam circuire pie canentes; aliqui etiam luminibus accensis. Adhuc pium institutum tenent inferioris diœcesis populi, quod sciamus, Calpurnianum, Monium, Pombia : primus ultimo sabbato Septembris, alter secundo festo Pentecostes. Rovasium et Rovasenda ex Pedemontana regione diœcesis Vercellensis, primo sabbato Septembris. Item ex eadem regione Colobianum, secundo sabbato Septembris; et Quintum, quarto ejusdem mensis sabbato. Ex superiori diœcesi Grignasium, incerta die. Eumenia die festo S. Rochi, cum Bulca : Crusinallum quoque, Coquarna superior, et Luzonium, ac Ciretium eadem die; singuli populi separatim. Mergotium secundo festo Pentecostes; et eodem die Arnavassium. Premosellum die 16 Augusti : Voconia secundo festo Pentecostes. Populus ecclesiæ plebanæ S. Vincentii Vergontis, sexta die octavæ Resurrectionis : Bevra Dominica tertia Augusti; Traguntanum vero prima. ex Valle Vegetii populus S. Mariæ, incerta die. Ex ipsa Riparia, Orta in solenni Ascensionis die; in festo cujusque Sancti, cujus corpus hic servari diximus : et prima cujusque mensis Dominica; præcedentibus confratribus suo habitu indutis : et Missæ intererant ad altare S. Demetrii, cum manebat. Armenum in Ascensione Domini : Amenum eadem die : Milliacinum quoque, Vaciacum, et Corium cum Suatia : Pitenascum cum Crabia in vigilia Ascensionis : Nonium cum Oria in festo S Bernardini. Crassona in festo Ascensionis. Areola cum Planetia eadem die. Artoum cum Centenaria in die festo S. Philiberti. Pella cum Altio in festo S. Crucis. Podonium cum Barzonio et Petrario eadem die, et Alania, item Sorisium, incerta die. Alii quoque populi, ut puto. Nos etiam instituimus, ut die festo S. Julii omnes populi ipsius ditionis, qui Parochum habent, læta admodum celebritate cum Parocho suo veniant, et offerant ecclesiæ quod libuerit; ut ex eo quoque pietatis erga beatissimum patronum officio, ad salutem ac prosperitatem juventur : ita enim omnino decere judicavimus : et quanti sit incolis omnibus cœlestis ejusmodi tutela, videmur clare non semel experti, dum de eis solliciti supplicationes decerneremus. Privatim præterea plurimi ad ecclesiam sacrumque hoc sepulcrum veniunt, licet non ita frequenter, ut antiquitus, quod dolemus. In his Transalpini homines multi, præsertim Sedunensis diœcesis, quorum mira pietas in beatum virum apparet : ita ut altare cum sepulchro genuflexi adeant, imo etiam illud pluries circumeant, genibus itidem humi positis reptantes. Quin etiam sunt qui ipsos gradus, quibus ad ecclesiam ascenditur, eodem modo scandant, frequentes etiam adducuntur energumeni, et plerique pio Sacerdotum exorcizantium officio accedente, liberi abeunt.

Invocatur S. Julius contra lupos.

Vicinorum pagorum, et aliorum, publici ad eum concursus;

9 Ecclesiam S. Juliani aliqui ex iisdem populis adeunt eodem modo. Calpurnianum, Monium, Pombia, ac memorati qui sunt ex diœcesi Vercellensi. Præterea parochiæ vicinæ Soricii, Ozati, Bugnati, Bolesani, et Brigæ, in die festo Ascensionis. *et ad S. Julianum*

VITA AUCTORE ANONYMO,

ex codice MS. Carthusiæ Coloniensis *descripta a Joanne Gamansio Soc. Jesu.*

PRÆFATIO AUCTORIS.

Divinæ Majestatis clementia cum inenarrabiliter vigeat, suæ virtutis potentiam quotidiana testantur miracula. Suis etiam servis, qui fidei fructu meritisque probati justi inventi sunt, eodem nutu contigit pollere miraculis, his qui eum toto virtutis ingenio pioque amore sectati sunt, cupientes in mandatis ejus; ut eorum semen in terra potens esset, et justitia eorum maneret in seculum seculi. De cujus famulorum Beatissimi Julii et Juliani fratrum vitæ labore, quibus fidei zelus ad æthera scandere dedit, stylo narrante scrutemur. B. Julius mundana mundo reliquens, fultus divinis et spiritualibus armis, omnia mundi decidentia caduca et frivola toto intentionis ingenio sprevit, anhelo animo tendens ad æternæ præparatam sibi patriæ mansionem. In hoc quoque certamine normam rectitudinis reliquit prorsus luctantibus,

Sancti in exemplum propositi mortalibus.

ctantibus, atque firmissimum ostendit exemplum. Quantas per eum mundus se suscepisse virtutes lætatur; cum per tot temporum spatia ad laudem sui nominis, beatitudinis ejus acta ad memoriam revocantur; cum tot suis salutiferis monitis, verboque sanctæ prædicationis gremio sanctitatis inclusit? A primævo quippe ætatis suæ tempore in *a* insulis degens, soli Deo placere studens, ejus casta eloquia igne examinata saluberrimo pectore connexa tenebat. Reddebat enim se talem in omnibus virum, ut in actione monstraret et diceret : Mihi vivere Christus est : et mori lucrum; et, Mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. Factus est errantibus via, cæcis visus, titubantibus firma credulitas; ideoque quod dudum sevit in lacrymis, nunc metit in gaudiis. Nobis quidem tantarum signa virtutum noscentibus, non incongruum fore perspeximus, ut aliqua de ejus vita et miraculis, ac fratris ejus, scriptis edisseramus, quia opera Dei revelare honorificum est : unde neminem oportet ambigere, per eos tot extitisse miracula, cum potiora atque majora omnipotens Deus per Sanctos suos potens sit operari, eo quod nihil sit impossibile apud Deum.

Philip. 1. 21. Gal. 6. 14.

a *Auctor vitæ quæ extat apud Mombritium videtur* in infulis *legisse: ita enim scribit* inter mundanas degens infulas, *insulares fuisse mox patebit cap.* 1

CAPUT I.

SS. Julii et Juliani prædicatio, fanorum eversio.

Julius et Julianus litteris eruditi,

Igitur S. Julius cum fratre suo Juliano *a* Myrmidonia orti *b* dicuntur. A cunabulis namque baptismatis unda perfusi, gratiæ Spiritus sancti oleo sunt firmati. Deinde vero gradatim potiora petentes, liberalibus eruditi disciplinis, ac sacris imbuti dogmatibus, sese cum summa solertia ad sacerdotium Christo Domino præparabant. Sed divina opitulante dispensatione, B. Julio presbyterii, B. Juliano diaconatus est honor exhibitus. Hæc duo candelabra proculdubio lumen gestantia, et cunctos illuminantia qui in domo morantur. Sunt etiam hi montes, super quos civitas posita non latet, ad quos oportet oculos meditatione levare, ut nobis auxilium veniat a Domino qui fecit cœlum et terram. Hi missi sunt indissolubili vinculo caritatis annexi, ut varias populorum clades lethales pestiferasque infirmitates auferrent.

sacrisque initiati,

3 Eodem tempore hæreticorum zizania inter triticeam orthodoxæ fidei messem succreverant. Sed B. Julius una cum Juliano divina dispensatione salum navigare disponit : navigantibus autem eis lacertoso certamine, atque pellentibus flatibus *c* Istrum cœlitus navigarunt. Deinde vero ignota carpentes itinera, Domino duce ad gloriosum Imperatorem Theodosium usque perveniunt. quos intuens gloriosus Imperator, nimirum esse Christianos ratus est, eosque persecutionis caussa peregre exulantes devenisse putavit, eosque allocutus est dicens : Scio quod servi Dei omnipotentis estis, et persecutionem existimo vos fugere; sed si cordi est, caussam necessitatis indicare, adminiculi gratia exhibendi promptus animus auxilium ministrat; existimans eos auri atque argenti, et ejusmodi postulare auxilium. Ad quem sancti viri Julius et Julianus dixerunt : Sacrarum Vestræ Clementiæ litterarum auxilio indigemus, atque de his nobis ad Vos est postulatio, ut earum auctoritate liceat nobis omnia tui regni *d* profana divellere simulachra, et lucos succidere, et aras eorumque delubra igni exurenda committere; ut eis exterminatis atque divulsis, Christo Domino sacras domus erigamus, et altaria dedicemus, in quibus populos rore doctrinæ rigatos, unda sacri tingamus baptismatis, ut gratia sancti Spiritus spirituales natos Christo Domino præparemus, et plebem

a Theodosio imp. facultatem petunt

idolorumque fana idolorum destruendi.

perfectam, ut tu Imperator secundum tuæ intentionis propositum mercedem accipias. Unusquisque enim propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. Ideoque quia tuum est posse, quod petimus, juxta tuæ magnitudinis modum hoc exhibe : et pari collegio laboremus juxta talentorum quantitatem, quæ Dominus ad multiplicandum fidelibus servis commisit. In hujusmodi enim certamine fidei puritas quæritur, et sancta desideria requiruntur. Unde vidua illa quæ pura devotione duo minuta in gazophylacium misit, plus omnibus misit. At illam enim viduam pura mentis intentione oportet attendere, si dignam cupimus suscipere remunerationem.

Ad toto ANONYMO, EX MSS. ædificandis ecclesiis.

Marc. 12

4 Hæc et his similia prædicantibus Sanctis, Imperator repletus gaudio ait ad eos: Sacras secundum vestram suggestionem litteras do, ita ut omnes Patricii, Magistri militum, Tribuni, centuriones, omnesque in potestate constituti meo jussu vestris obediant dictis, dignaque apparitione, secundum, ut vestra dispositio censet, vulgus labores manuum inferant, ac Præpositi sint vestri fautores, ut vestri studio sancta multiplicetur et Catholica crescat Ecclesia. Et quicumque nostrum contemnens imperium declinaverit ab his quæ juste præcipimus, capitali subjacebit sententiæ. Hujusmodi enim epistolam Imperator scribi *e* jussit, ac beatissimis viris exhibuit. Suscepta itaque epistola, venerunt in partibus *f* Romæ, ad locum qui dicitur Aqua Salvia, *g* quinque milliaribus ab urbe, ibique aliquandiu morati sunt in opere miraculorum atque virtutibus, effugando dæmones, et varios languores infirmitatesque pellentes, pristinam sanitatem prout cuique opus erat restituebant. Inde vero proficiscentes in *h* Latium devenerunt, construendo basilicas, erigendo atque dedicando altaria, populos sacri baptismatis unda tingendo, et Christo Domino rudes natos parentes rore doctrinæ eorum corda rigare nequaquam cessabant, quatenus Deum et Dominum nostrum Jesum Christum cum Patre et Spiritu sancto regnantem agnoscerent, et hunc judicaturum vivos et mortuos præstolarentur et esse testem vivorum et mortuorum non dubitarent. Hæc et his similia prædicantibus Sanctis, non minimæ populorum cohortes credentes in Dominum Jesum Christum sunt unda baptismatis renatæ. Nam in totius mundi orbem longe lateque hinc atque illuc pio favoris studio centum basilicas dedicaverunt, quas omnes ob sanctam Ecclesiam uni viro indissolubili vinculo Christo Domino spoponderunt : et quocumque labore domus Domino fundabatur per eos, et Dominus insignes operabatur virtutes, quæ si velim per singula percurrere, scriptoris apparebit prolixa enarratio. Et si mens nequeat ad ea quæ gesta sunt, cuncta recurrere, aliqua tamen disserere non incongruum esse videbitur, quæ ad amorem corda audientium inflamment, juxta illud quod dicitur : Narrabo omnia mirabilia tua.

eo obtento

Romam veniunt,

in Latium

et in Latio prædicant, miraculis fulgent

Psal. 9. 2

a *Stephanus* · Μυρμιδονία χώρα τῶν μυρμιδόνων οὕτω γὰρ ἡ Αἴγινα ἐκλήθη. Myrmidonia regio Myrmidonum ita enim Ægina appellata est. *Est Ægina insula in Saronico sinu inter Peloponnesum et Achaiam, hinc fortassis a primævo ætatis suæ tempore in insulis degisse dicuntur. Alioquin et* Myrmidones *appellati Thessali De his Sanctis solum habet Carolus Episcopus* erant autem Myrmydones. *Breviarium Mediolan.* universalitus homines Græcos vocat b *Mombrit.* ut legimus. *Antiquiorem ergo vitam, aut hanc ipsam quam damus, legerat auctor* c *Quod hoc iter? Mombritius solum* pontivaga freta transmearunt. d *Alia consimilis exempla in Actis Sanctorum illius ævi occurrunt.* e *Mombr.* Et manu sua ipse scripsit. Ita jubemus. f *Hinc alia petenda illis auctoritas erat, reliquæ sui exercendi facultas, a Pontifice Maximo.*

Myrmidonia

g *Addit Mombrit.* via Ostiensi. *De eo loco egimus 22 Janu. ad vitam S. Anastasii Persæ, in Prolegomenis, § 3, num 10, et rursum pluribus ad vitam S. Gordiani 10 Maii, et S. Pauli Apostoli 29 Junii* h *Mombr.* Deinde longo ductu itineris Italiam attigerunt, *quomodo Italiam attigerunt, qui jam ante vita Ostiensi ad Aquas Salvias prædicarant?* Latium *hic quoque habet Carolus Episcopus Novariensis; Breviarium Mediolan.* Liguriam.

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

CAPUT II.

Varia miracula, structa templa.

Interea dum B. Julius atque Julianus pervenissent in locum qui dicitur *a* Gaudianum, ut ibi fundarent ecclesiam, contigit ut in eorum juvamine plurima phalanx laborando persisteret: sed interea transeundo evenit, ut aliquanti homines cum plaustro appropinquarent, et iter per eamdem haberent viam, sed cum tantorum labores virorum ad construendam ecclesiam cernerent, dixit alter ad alterum. Putasne detinebimur tantorum coacti petitionibus hominum, ut in adjuvando eos subsistamus? Sed ut facile excusati transgredi possimus, unum ex nobis resupinatum in plaustro instar funeris collocemus, et nos ultimas dicamus habere exuvias: hujusmodi enim excusatione cito transgrediemur, ut non in tanto teneamur labore. Quinimo non aliter credimus nos excusari. Tunc unus illorum juxta hujusmodi consilium jacens in plaustro se mortuum simulabat, opertusque, ut ritus funereus dictat, linteamine, ut nequaquam detenti, citius properarent: reliqui vero agitantes, stimulantesque boves, coeptum conantur iter perficere. Sed dum venissent ad locum, in quo Dominicum instanter opus fiebat, viri Domini Julius et Julianus aiunt ad illos: Filioli, cur non parumper figitis gradum, et statis modicum, ut in nostro nos adjuvetis labore? Qui respondentes dixerunt: Nequaquam diu facere valemus moram, quia defunctum in plaustro socium vehimus, cujus exequias explere debemus. Ad quos Beatissimus Julius ait, *b* Cavete, inquit, ut non falso quod fingatis ore, contingat in veritate. Qui denuo inquiunt: Nequaquam Domine, nequaquam mentimur; et coeptum tentant iter perficere. Cumque ab eodem loco longiuscule properassent, coeperunt eumdem, quem mortuum simulare coegerunt, requirere, eumque ex nomine vocare, addentes: Quid tamdiu dissimulas, aut quid deliras? Surge, inquiunt, surge, nobiscum pariter properare festina. Sed hi qui se viros Domini illusisse putabant, quod simulando finxerant, contigit in veritate, quod non sperabant. Et quem vivum credebant, hunc nimirum defunctum repererunt. Hoc nimirum audientibus cunctis, ita venerari eos videbant, ut in uno neque vellent eos fallere verbo.

a Eos in struenda ecclesia ne juvet

mortuum se fingens

b vere mortuus reperitur.

6 Aliud quoque miraculum in loco, qui dicitur *c* Beblas, contigit. Dum labori insisterent, *d* unus virorum incaute manum prævidens ferramento, quod vulgus dextrale appellat, pollicem amputavit, *e* unde tantus emanans profluxit cruor, *f* ut vir ille deciderit in dementiam. Quod idem ejusdem plebis socii S. Julio studuerunt indicare. Sanctus autem Julius ad eum illico veniens, eumdem inquisivit pollicem, dicens: Afferte digitum huc ad me, qui cum allatus fuisset, accipiens eum in locum posuit, et facto Crucis signo, restituta est, sicut antea fuerat, integra manus. Accipiensque vir Dei ferramentum dedit in manus ejus, dicens, Labora et confortare in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.

c d S. Julius digitum amputatum signo Crucis restituit

e f

7 Exinde autem progressi veniunt ad insulam modicam, quæ est in lacu *g* qui subjacet civitati quæ nuncupatur Stationa. Dixitque sanctus vir Julianus ad Beatissimum Julium: Ecce adest insula parva, in qua si vis faciamus structuras, et basilicam ædificemus, in qua nobis construamus sepulchra, in quibus dormitionis tempore jaceamus. Cui S. Julius, Sine, inquit, sine modo; *h* ecce dies veniunt, cum sibi lupus et vulpes accipiant suem gallumque in prædam. Surgamus, et hinc transeamus; (jam enim vir Domini prophetiæ spiritu, quid in eadem insula debuerat evenire in futurum, in præsenti cognoverat, et intuens spiritalibus oculis contemplabatur;) eamque insulam statim reliquerunt *i*. Tunc vero deinde veniunt ad locum, qui nuncupatur Gaudianum, ibique cœperunt domum Dei consueto labore construere, et Domino plebem parare perfectam. Dixitque sanctus vir Julius ad S. Julianum Diaconum, sibi germanum: Siste frater, et labora in ædificando hanc domum, quia hæc nonagesima nona construitur; ego autem ibo investigare, ubinam construatur centesima.

g hoc vult in Verbano lacu dormirent.

h

i

Julianus ecclesiam Gaudiani ædificat

a *An non ὕστερον πρότερον in hac narratione, cum mox num. 7 dicatur*: Tunc vero deinde veniunt ad locum qui nuncupatur Gaudianum *etc? Sed hæc ita expressa apud Mombritium*: Tunc reversi sunt ad locum qui dicitur Gaudianum. *Ast Episcopus Novariensis hoc miraculum narrat contigisse, postquam a Verbano lacu recesserunt.* b *Mombr.* Et ut quid vobis ita mentiomini, filioli? Et illi dixerunt: Non mentimur Domine vir Dei. Tunc S. Julius dixit eis: Secundum veritatem dicti vestri vobis ita contingat. *Petrus de Natal. hæc S. Juliano tribuit, uti et Ferrarius 7 Junii.* c *Mombrit.* Grebla. *Carolus Ep.* Brebia, qui vicus est, *inquit*, diœcesis Mediolanensis. d Lignarius, *inquit Mombritius.*

e *Addit idem*: collectum itaque pollicem subterraverunt.

f *Idem*: ut caderet. *Carolus Ep.*: copiaque sanguinis sensibus esset destitutus. *Ferrarius scribit hunc* digitum ad S. Julium perlatum, factoque ab eo signo Crucis, ad eum, cujus erat, relatum, manui unde excisus fuerit admotum, sic hæsisse. g *Hunc esse lacum* Verbanum, *qui nunc vulgo* Major *dicitur; censet Carolus Episcopus, urbem vero* Stationam *esse* Angeram, *sive* Angleriam, *quæ ad lævam lacus ripam, e regione fere Aronæ sita. De Angleriæ origine et etymo nulla memorat Leander, quædam Carolus: et censet hic* Stationam, *seu* Stazonam *aliquando, appellatam a statione militari Romanorum, vel a statione et conventu juridico, vel statione navium.* h *Mombrit.* Adhuc venient dies, quando hic intus lupus capiet sibi suillam in prædam, et vulpes rapiet sibi hinc gallum in escam. i *Addit Mombrit.* Hic jam aliquot lapides ibi in gyro in maceria posuerant.

Angleria urbs.

CAPUT III.

Insula serpentibus purgata, mors S. Juliani.

Tum inde progressus venit ad locum qui appellatur *a* Mucorus, duobus procul millibus a loco, quem paullo superius distantem diximus, prospiciensque vidit a longe insulam non adeo magnam, in qua nullus hominum inhabitans erat; ac diutius morans mente vertebat, quomodo aditus in eam ingrediendi daretur. Sed vir Domini ad consuetum se convertens consilium, genibus in terram defixis orationem fudit ad Dominum, dicens: Domine Deus omnipotens Jesu Christe, in tuæ magnitudinis virtute tribue hoc operimento meo mihi hodie ad usum naviculæ uti, ut tua protectus dextera, merear super undas salvari, atque ingredi in insulam me permittas; ut ad laudem duodecim Apostolorum tuorum in ea possim fundare basilicam, quoniam in hoc littore nusquam navem reperio. Tunc vir Domini Julius exuit se veste, quam *b* cappam nominamus, eamque super aquam extendit, et facto signo Crucis super aquam ascendit; arreptoque *c* baculo, quo solebat sustentari, mirum in modum, quasi in navis soliditate confixus, et usque ad insulam, ille qui Petri calcabile plantis præbuit mare, super latices hunc deduxit incolumem.

a

Julius abit ad lacum alium,

inque ejus insulam supra cappam navigat

b

c

9 Erat autem eadem insula ita plena serpentibus, ut nec quisquam appropinquare *d* ad ripæ accessum præ nimia multitudine serpentum posset. Saxum quoque in insula cespitibus et vepribus circumseptum ibi invenit, quod potius serpentibus quam hominibus præbebat hospitium. Sed vir Domini S. Julius signo sanctæ Crucis armatus, in eamdem insulam securus ingreditur, ac petræ appetit summitatem. At ubi rursus in petræ ascendit cacumen, accipiens rubusculum, faciensque ex eo signum crucis in petræ fissuram defixit; advocatisque ad se serpentibus, ita eos allocutus est, dicens: Jam adeo longum est tempus, quod istum acervum lapidum possedistis, nunc autem in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti præcipio vobis ut exeatis ex hoc loco, detisque mihi locum servo Christi ad habitandum, et in nomine Domini, duodecim Apostolorum ecclesiam construendam. Qui audientes hujusmodi verba, absque ulla dilatione vel mora, *e* eumdem locum secundum sancti viri præceptum deseruerunt, et ad montem qui *f* Camuncinus dicitur progressi sunt. Tunc beatissimus vir Julius cœpit in eadem insula in duodecim Apostolorum honore basilicam dedicare.

d

serpentibus inde fugatis verbo et signo Crucis,

e

f

ecclesiam construit:

10 Julianus

fratri, commune sepulchrum parenti

10 Julianus vero insistebat labori in eadem quam pridem in Gaudiano construere cœperant, laborantes ambo pariter in zelo sancti certaminis. Sed vir Domini Julianus Diaconus suæ expleto opere fabricæ tumulum sanctissimo fratri Julio præparare curavit. Interea contigit ut S. *h* Julius ab insula remeans opera fratris visitaret. Itaque S. Julianus totam fabricam templi cunctamque consummatam ostendit structuram, dicens : Domine frater vides quod consummata sunt omnia. Sepulchrum tantum construitur, in quo dormitionis tempore requiescas. Cui vir Domini Julius, Fac, inquit, fac celeriter, quod cœpisti, quoniam tu in eodem es collocandus. Hoc nimirum vir Domini per contemplationem prophetiæ spiritus est intuitus, quod fratri disservit, quod postmodum debuit fieri, jam pridem cognovit. Postquam autem consummata sunt omnia, quæ in eadem structura fuerant inchoata, S. Julianus migravit ad Dominum. Cui vir Domini Julius meritas exhibens exsequias, posuit eum in eodem monumento. Reversus autem ad cœptum opus Beatissimus Julius, illud digno labore ad perfectionem perduxit, ac nobili decoravit honore.

h

mortem prædixit :

a *Mombr.* Mugurum. *Carolus locum hunc non expressit.*

b *Mombrit.* coriolum. *Carolus* pallium *vocat.*

c *Consentit Carolus Episc. at Mombrit* bapterium *scribit.*

d *Mombrit.* ut amplius quam ad sagittæ jactum, præ multitudine serpentium, nullus cum navi propinquare auderet.

e *Mombr.* inclinato capite discesserunt. f *Mombr.* Cumicinum *Episcopus Novarien.* Confestim sese in lacu mergentes, in montem qui Occidentem versus lacui imminet, et Camocinus dicitur, emerserunt. g *Idem Episcopus scribit illam ecclesiam fuisse in summo insulæ saxo a S. Julio ædificatam.* h *Mombritius scribit ipsum Julianum ad Julium venisse, atque ab eo monitum, ut celeriter sibi ipsi perficeret, quod fratri se fabricari sepulchrum retulerat.*

CAPUT IV.

Obitus S. Julii et B. Audentii.

a

b

invisitur a B. Audentio,

Eodem tempore vir quidam Senator *a* Audentius nomine, dives et nobilis atque magnificus, eratque constitutus ab Imperatore *b* in populo validam habens potestatem; qui audiens Beatissimi Julii famam, ait ad sibi domesticos : Ascendamus in navim, et ingrediamur insulam, sciscitantes et investigantes, quidnam in ea vir Domini Julius fecerit. Qui profectus ascendit in navim, et ad insulam ubi vir Domini morabatur advenit, et omnia quæ in eadem vir sanctus gesserat diligenter prævidere curavit. Jam enim omnis domus constructio perfecte fuerat consummata, sepulchrum etiam in eodem templo sibi præparatum habebat. Præfatus vero Audentius cernens omne opus quod a viro Dei fuerat peractum, eidem nihilominus placuit, templumque ingressus oravit. Virum autem Dei Julium interea dulciloquio commemorans allocutus est, dicens : Domine Pater, si est aliquid, quod ex nostro velitis opportunitatis gratia suscipere adjutorio, imperare ne pigeat; quia cupio secundum vires quod jubetis implere. Hæc et his similia humanitatis ab eodem vir beatissimus audiens, cum gratiarum actione eum amplexus est, dicens : Fili, faciamus tibi hic sepulchrum juxta me, in quo post obitum requiescas. Cui Audentius, Tu, inquit, Pater hic habeas sepulchrum, ego jam Mediolani habeo præparatum. Ad quem vir Domini Julius, Crede, inquit, mihi, quia sic placet mihi, ut juxta corpus meum, tuum in sepulchro ponatur. Audentius autem licentiam postulans *c* Mediolanum venit. Sanctus itaque Julius cupiens jam dissolvi et esse cum Christo, *d* postmodum non multo percurso spatio felix migravit ad Dominum, depositusque in sepulchro quod quidem in ecclesia sanctorum Apostolorum sibimet præparaverat, et cum omni veneratione ac merito reclinatus est, pridie Kalend. Februarii.

cui prædicit, juxta se sepultum iri

c

Auctore anonymo ex mss.

d

moritur ipse

12 Post ejus vero venerandum excessum, *e* Elias ejus extitit successor, quia etiam ipsius presbyterii fungebatur honore. Igitur Audentius, de quo paullo ante mentionem fecimus, non longa mora interposita Mediolani defunctus est. Nam ut viri Dei voluntas extiterat, hanc ejus post obitum Dominus dignatus est adimplere. Cum ejusdem viri corpus a nulla permitteretur sepultura recipi, videntes domestici recordati sunt verbi, quod vivens in corpore Sanctus dixerat, Volo ut corpus tuum prope meum in sepulchro ponatur, cognoverunt quod juxta beati viri corpus oporteret humari. Tollentes itaque eum inde, deduxerunt ad ecclesiam, in qua beatissimus vir erat sepultus. Elias autem suscipiens eum cum crucibus et *f* candelabris, Clericorumque psalmodiis, dignasque exequias exhibens, juxta virum Dei Julium hunc tradidit sepulturæ. Et hoc ad meritum S. Julii non immerito pertinere videtur. Vixit autem B. Audentius in corpore, qui scilicet perpetualiter vivit in Christo, annis triginta duobus, depositusque est *g* VII Idus Decembris.

e

deinde B. Audentius.

qui et juxta eum sepelitur, a B. Elia.

f

g

13 Sed ut ad commemorationem fratrum nunc redeat stylus, nec illud sileam, quod contulit sanctissimus Julius sacra altaris ministeria, in quibus Domino mystica consueverat dona libare, atque Angelica aliaque hujusmodi dona, per quæ etiam insignia ostendebat miracula, *h* in eadem sanctissima Apostolorum basilica. Itaque corpus sancti Sacerdotis, quod est in eadem Apostolorum ecclesia, duobus et dimidio fere millibus distat, ubi crebro insignia operatur miracula. Nec solum in eisdem tantummodo locis, verum etiam ubicumque eorum pignus habetur, aut ab eis oratoria sunt fundata, per hos Dominus insignes operatur virtutes, qui educit Sanctos suos in magnificentia, exhibendo cæcis visum, surdis auditum, a dæmonibus obsessis sanitatem pristinam. Et inter ceteras, quas Dominus per Sanctos suos operari solet virtutes, hæc nimirum omnipotens Deus illis præbuit,... cui sacra corpora dedicantes consecraverunt. Et quia dilexerunt in terris unam matrem sanctam Ecclesiam, meruerunt adipisci unum Patrem Deum in cœlis, de quibus profecto Dominus dicit : Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo qui est in cœlis. Quamquam enim pro Christo roseum cruorem non effuderint, Passionis tamen crucem in semetipsis gestaverunt, crucifigendo se secundum Apostolum dicentem : Mihi mundus crucifixus est et ego mundo. Et in compassione proximorum. Unde idem Apostolus, Quis infirmatur et ego non infirmor? Quis scandalizatur? et ego non uror? Istuc procul dubio illa felix et desiderabilis vox intonabit : Venite benedicti Patris mei, percipite regnum etc. Horum auxilio et nos illam vocem ab eo audire digni inveniri mereamur, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat.

h

SS. Julius et Julianus clarent miraculis.

Matth. 10. 32.

Gal. 6. 14.

2. Cor. 11. 29.

Matth. 25. 34.

a *Colitur* Audentius 26 *Novemb.* b *Mombr.* super multos in circuitu populos ab imperiali ordinatione in potestate constitutus.

c *Mombrit.* abiit in villam suam, cui nomen Peltinus est; deinde ad urbem Mediolanum perrexit. d *Addit Mombrit.* patrando crebrius crebro miracula. e *Colitur hic quoque mense Aprili.*

f *Mombr.* cerostandis. g *Mombr. et Carol.* VI Kal. Decemb.

h *Mombr.* nobis pro sua benedictione reliquit.

DE S. MARCELLA VIDUA ROMANA.

§ I. S. Marcellæ viduitas, sanctitas, doctrina.

An. CDX, XXXI Januar.

Unicum viduitatis, *et* Romanæ sanctitatis exemplar *Marcellam appellat S. Hieronymus, ita proœmio in epistolam ad Ephesios, Paulæ et Eustochio inscripto;* Obsecro, *inquit*, tam vos, quæ inpræsentiarum estis, quam Marcellam unicum viduitatis exemplar, ne facile maledicis et invidis opuscula mea tradatis, neque detis sanctum canibus, et margaritas ante porcos. *De Paula et Eustochio infra. Ambæ discipulæ fuisse S. Marcellæ dicuntur infra num.* 5. *Idem præfatione in Danielem ad Pammachium et Marcellam :* Obsecro, *inquit*, vos, Pammachi φιλομαθέστατε, et Marcella unicum Romanæ sanctitatis exemplar, junctos fide et sanguine, ut conatus meos vestris orationibus adjuvetis, *etc.*

S. Marcella viduitatis exemplar.

2 *De hac sanguinis conjunctione idem epist.* 53 *ad Pammachium :* Transtuli nuper Job in linguam nostram, cujus exemplar a S. Marcella consobrina tua poteris mutuari. *Colitur* S. Pammachius 30 *Augusti. Gener fuit S. Paulæ, ducta filia ejus Paulina, ut* 26 *Januarii dicitur in illius vita num.* 3, *licet hæc a S. Hieronymo non* socrus *tantum, sed et* mater Pammachii *vocetur,* illud enim carnis nomen, hoc spiritus est, *ut proœmio in Osee ad Pammachium scribit. An S. Paulæ juncta cognatione fuerit Marcella, non reperimus, ob idem tamen vitæ institutum* soror *ejus appellatur epist.* 74 *ad Marcellam.* Duas epistolas, *inquit*, quas ad sororem tuam Paulam, ejusque pignus Eustochium miseram, huic sermunculo annexui. *Qua ratione eadem* Marcella soror *dicitur, aut ipsius* S. Hieronymi, *aut* S. Asellæ *epist.* 99. Saluta Albinam matrem, sororemque Marcellam. *De Albina matre S. Marcellæ ita epist.* 74 *citata :* Albinam communem matrem valere cupio, (de corpore loquor, ut spiritu valeat non ignorans) eamque per te salutari obsecro, et duplici pietatis officio focillari, quod in una atque eadem Christiana simul diligatur et mater.

consobrina S. Pammachii, generi S. Paulæ.

3 *Hanc Albinam discendi cupidissimam a S. Hieronymo præfat. in epistolam ad Galatas laudari, perperam arbitratus est Baronius tom.* 4, *an. Ch.* 382, *num.* 38, *cum de Marcella filia agat Hieronymus. Verba ipsa, quæ egregium hujus encomium continent, lubet subjicere :* Litteræ, *inquit*, mihi de Urbe allatæ sunt, nuntiantes et Albinam venerabilem anum præsentiæ Domini redditam, et S. Marcellam matris contubernio destitutam, magis nunc vestrum, o Paula et Eustochium, flagitare solatium. Et quia hoc interim fieri non potest propter grandia maris in medio spatia atque terrarum, repente vulnus impressum saltem Scripturarum vellem curare medicamine. Scio equidem ardorem ejus, scio fidem (quam flammam semper habebat in pectore) superare sexum, oblivisci hominis, et divinorum voluminum tympano concrepante, rubrum hujus seculi pelagus transfretare. Certe cum Romæ essem, nunquam tam festina me vidit, ut non de Scripturis aliquid interrogaret. Neque vero more Pythagorico, quidquid responderam rectum putabat; nec sine ratione præjudicata apud eam valebat auctoritas : sed examinabat omnia, et sagaci mente universa pensabat, ut me sentirem non tam discipulam habere, quam judicem. Itaque quod et illi absenti pergratum fore, et vobis quæ inpræsentiarum estis, utile existimo, aggrediar opus, *etc. Hæc Hieronymus, quem clarum est de S. Marcella ibi agere, cum Albina jam esset mortua, ut optime etiam advertit Rosweydus ad vitam S. Marcellæ anon.* 10.

discendi cupidissima.

4 *His consonant quæ ad Paulam et Eustochium scribit præfatione ad* 2 *librum Commentariorum in epist. ad Ephesios, quem Romam transmissurus erat, quod* S. Marcella idipsum fieri per epistolas flagitaret. Cujus, *inquit*, ego quotiescumque studiorum, ingenii, laboris recordor, totiens me damno inertiæ, qui in monasterii solitudine constitutus et illud præsepe contra videns, in quo vagientem parvulum festini adoravere pastores, id facere non possum, quod mulier nobilis inter strepentem familiam, et procurationem domus explet operis succisivis. *Ab hac sæpius interpellatus Hieronymus, varia eam per litteras e Palæstina missas docere consuevit : Epist.* 136, *inter alia plurima, illi decem explicuit voces, quibus apud Hebræos Dei nomen effertur. Epist.* 137, *eidem exponit dictiones* Alleluia, Amen, Maranatha; *Epist.* 138, Diapsalma *Græcam vocem, epist.* 141, *edisserit quid Psalmo* 126, doloris panis, excussorum filii *qui, epist.* 149, *tractatum mittit de blasphemia in Spiritum sanctum, epist.* 148, *alias pertractat quæstiones. Ad eamdem scripsit epist.* 15, *de laudibus S. Asellæ Virginis, quæ VI Decemb. colitur, epist.* 24, *de exitu S. Leæ viduæ, quam referemus XXII Martii, epist.* 23, *de ægrotatione S. Blæsillæ viduæ, de qua egimus XXII Januarii, epist.* 54, *ei errores retegit Montani Phrygis parentis hæreseos quæ Cataphrygas dicitur, epist.* 78, *fallacias Origenistrarum dissolvit, denique epist.* 102, *ea suggerit, quibus obtrectatorum ora obstruat. Miserat S. Marcella Hierosolymam xeniola Hieronymo, Paulæ, Eustochio, et Virginibus isthic degentibus, sellas, saccos, cereos, calices, et muscaria quibus muscæ abiguntur : Hieronymus ei epist.* 20, *omnia* ἀλληγορικῶς *sancte ac festive interpretatur.*

multa a S. Hieronym. per litteras edocta.

5 *Eamdem Marcellam Hieronymus epist.* 140, *magistram proponit Principiæ* Virgini : Habes ibi, *inquit*, in studio Scripturarum, et in sanctimonia mentis et corporis, Marcellam et Asellam, quarum altera (*Marcella*) te per prata virentia et varios divinorum voluminum flores ducat ad eum, qui dicit in Cantico : Ego flos campi et lilium convallium; altera (*Asella*) ipsa flos Domini tecum mereatur audire : Ut lilium in medio spinarum, sic proxima mea in medio filiarum. *Dicitur hæc* Principia *ibidem, et hic infra num.* 15 S. Hieronymi in Christo filia, *quæ ab ejus Roma discessu, an. Ch.* 386, *ad obitum usque adhæsit S. Marcellæ; et quod eam affectu sibi matrem experiretur, eidem se filiam spiritu exhibuit. Neque ab ea progenita est, ut Baronius tomo* 5, *an. Ch.* 410, *num.* 30 *et* 33, *videtur insinuare, et clare in indice exprimitur. Sane non debuisset num.* 13 *timere S. Marcella, in furore Gotthico ejus adolescentiæ, quæ jam septuaginta annos, juxta ipsius Baronii calculum, nata fuisset, cum velit an. Ch.* 340, *Marcellam a S. Athanasio institutionem monasticam edoctam, eam cœpisse jam viduam profiteri, ut ibidem tom.* 3, *num.* 7 *et* 8, *scribit. Certe S.* Antonio adhuc tum vivente, *ut infra num.* 5, *dicitur, ejus vivendi rationem a S. Athanasio hausit imitataque est Marcella.*

Magistra B. Principiæ non mater.
Cant. 2. 1
Ibid.

§ II. Obitus, natalis, Acta.

Multis *exercita est adversis Marcella, uti et quotquot volunt pie vivere in Christo Jesu. Extat de iis epistola tomo* 9, *operum S. Hieronymi ad ipsam data* Marcellam ut adversa toleret, *elegans quidem ea atque erudita, quæ tamen, Mariano Victorio judice, ob styli varietatem, potius Paulini Nolani, quam Hieronymi videtur. In ea Marcellam ita alloquitur auctor :* Magnam humilitati nostræ fiduciam scribendi ad venerationem tuam Christi caritas dedit, quæ te fecit humilem corde pietatis, et divitem operibus benedictionis. Talis enim de sanctis fidei tuæ divitiis fama processit, ut ad nos quoque in longinquo positos penetraverit, et audita gratia Dei tanquam oleo lætitiæ impinguaverit ossa nostra. Notum enim factum est nobis bonum tuum : quoniam illuminavit Deus vultum suum super te. Segregavit te ex utero cognationis et terræ tuæ,

Laudata a S. Paulino.

non

non regione, sed spiritu bonæ voluntatis, ut de terrenis opibus fidelem sibi constituat in cœlestibus earum participem, de quibus scriptum est : Mulieres sapientes ædificaverunt sibi domos. *Prov. 14. 1* Hæc autem audientes de tua felicitate cœlesti, effudimus coram Deo corda nostra, et in voce exultationis epulantis diximus : Dominus mortificat, Dominus vivificat, deducit ad inferos et reducit. *1 Reg. 2. 6.* Dominus divites pauperes facit, humiles exaltat : quia calix in manu Domini est. *Psal. 74. 9.* Quod etsi ad omne mysterium regni pertinere videtur, attamen et ad tuam specialiter gratiam referri potest, quæ magno Domini miserantis consilio exaltata es ut humiliareris, et humiliata ut exaltareris. Non enim ignoramus, venerabilis soror et benedicta filia, tuam præteritam in hoc seculo gloriam. Nam etiam vidimus te, in tempore illo, quo domum tuam regalis affinitas ambiebat, eminentem in his honoribus qui destruuntur : quia etsi ipsi quoque a Domino altissimo tribuuntur, quia omnis potestas a Domino Deo est, attamen caduci et fragiles sunt, qui sub hoc mundo aguntur, cujus figura ut umbra præterit. *adversis probata* Unde impensius admiramur gratiam quæ tibi data est, et magnificamus in te Dominum, qui te in laboribus hominum posuit, et salutifero paternæ pietatis verbere visitavit, ut in paucis vexatam in multis bene disponeret. *Ac post multa ita concludit* : Gaude quia facta es, sicut gloriosa Judith, inter virtutes pudicitiæ meritis viduitatis incorruptæ potens; sicut et Anna venerabilis in jejuniorum castimonia orationi instans nocte ac die.

7 *Cum in Ezechielem commentarios elucubraret Hieronymus, uno eodemque nuntio obsessam Urbem ab Alarico Rege, et captam accepit, Sanctosque Pammachium ac Marcellam e vita migrasse; ideoque isthæc præfatur* : Ad Ezechielem transire cupiebam, et extremam, ut dicitur, manum operi imponere prophetali. Et ecce subito mors mihi Pammachii atque Marcellæ, Romanæ urbis obsidio, multorumque fratrum et sororum dormitio nuntiata est. *mortua sub finem anni 410.* Atque ita consternatus obstupui, ut nihil aliud diebus ac noctibus, nisi de salute omnium cogitarem, meque in captivitate Sanctorum putarem esse captivum, nec possem prius ora reserare, nisi aliquid certius discerem, dum inter spem et desperationem sollicitus pendeo, aliorumque malis me crucio. Postquam vero clarissimum terrarum omnium lumen extinctum est, imo Romani Imperii truncatum caput, et (ut verius dicam) in una urbe totus orbis interiit, obmutui et humiliatus sum et silvi de bonis, *etc. Captam Urbem* Varane Cos. *an. Ch.* 410 *scribit Marcellinus; et* IX Kalend. Septemb. *Historia Miscella lib.* 13, *cap.* 27. *Baronius eo anno num.* 32. *translata 31 Janu.* Post expugnatam Urbem S. Marcella diem clausit extremum, cujus memoriam reddunt Ecclesiasticæ tabulæ anniversaria die, sed non qua ipsa obiit, verum qua decentiori sepultura donata, translata est, pridie Kal. Februarii; cum Pammachii, qui eodem tempore obiit, dies natalis agatur III Kalend. Septemb. Qui igitur sanguine conjuncti erant, et vitæ sanctæ instituto collegæ (ambo enim monasticam excoluerant disciplinam) iidem obierunt hoc eodem anno.

8 *Pridie Kalend. Februar. ita Marcellæ natalem refert Martyrolog. German. editum an.* 1573. *quo die sacris fastis adscripta.* Item sanctæ viduæ Marcellæ, cui S. Hieronymus scripsit. *Plura Galesinius* : Hoc etiam die S. Marcellæ viduæ, quæ contemptis opibus ac nobilitate spreta, postque viri obitum, recusatis alterius nuptiis, paupertatem, humilitatem, castitatem, sacrarum litterarum studium, precum assiduitatem, ceterasque Christianæ pietatis exercitationes ita complexa est, ut B. Hieronymi litteris commendata sit illius vita sanctissime acta. *Eadem fere habet Martyrolog. German. auctius ann.* 1599 *excusum. Martyrologium Romanum* : Romæ S. Marcellæ viduæ, cujus præclaras laudes B. Hieronymus scripsit.

9 Vitam S. Marcellæ, *sive* epitaphium, *scripsit* S. Hieronymus ad Principiam Virginem, *epistola* 16, *quæ et inter illius opera, et seorsim cum reliquis epistolis sæpius recusa, scholiis etiam Mariani Victorii Reatini, et annotationibus Henrici Gravii illustrata.* *Ex variis Ejus vita* *Quod prima Romæ non erubuerit institutionem profiteri monasticam, monasteriorum Ægypti disciplinam a S. Athanasio edocta, hæc ejus Vita in fine lib.* 1, *de Vitis Patrum a Rosweydo edita, et annotationibus explicata. Ediderunt idem ejus encomium, aut plene, aut certe aliquanto contractius, Surius, Hareus, Lippelous, Ribadeneira, Flamma, Razzius, Gazæus, et alii.*

10 *Ipsam quoque Principiam Virginem tomo* 1 *de feminis sanctitate illustribus hoc die recenset Silvanus Razzius, et* beatam Virginem Christi Principiam *appellat. Antonius quoque Gallonius lib. de Virginibus Romanis ejus vitam breviter describit, ac* gloriosam et beatam Virginem Christi *nominat, fatetur autem illius natalem ignorari.* *Principia an Sancta?*

VITA

AUCTORE S. HIERONYMO epist. 16

CAPUT I.

S. Marcellæ genus, conjugium, viduitas.

Sæpe et multum flagitas, Virgo Christi Principia, ut memoriam sanctæ feminæ Marcellæ litteris recolam, et bonum, quo diu fruiti sumus, etiam ceteris noscendum imitandumque describam. Satis doleo, quod hortaris sponte currentem, et me arbitraris indigere precibus, qui ne tibi quidem in ejus dilectione concedam; multoque plus accipiam quam tribuam beneficii, tantarum recordatione virtutum. Nam, ut huc usque reticerem, et biennium præterirem silentio, non fuit dissimulationis, ut male existimas, sed tristitiæ incredibilis, quæ ita meum oppressit animum, ut melius judicarem tacere impræsentiarum, quam nihil dignum illius laudibus dicere. *S. Marcellæ recordatio ad profectum incitamentum.* Neque vero Marcellam tuam, imo meam, et ut verius loquar, nostram omniumque Sanctorum, et proprie Romanæ urbis inclytum decus, institutis rhetorum prædicabo, ut exponam illustrem familiam, alti sanguinis decus, et stemmata per Proconsules et Præfectos Prætorio decurrentia. *genus illustre* Nihil in illa laudabo, nisi quod proprium est; et eo nobilius, quod opibus et nobilitate contempta, facta est paupertate et humilitate nobilior.

2 Orba patris morte, viro quoque post nuptias septimo mense privata est. *a maritum septimo a nuptiis mense amittit:* Cumque eam *a* Cerealis, cujus clarum inter Consules nomen est, propter ætatem et antiquitatem familiæ, et insignem, quod maxime viris placere consuevit, decorem corporis, ac morum temperantiam ambitiosius peteret, suasque longævus polliceretur divitias : et non quasi in uxorem, sed quasi in filiam vellet donationem transfundere; Albinaque mater tam clarum præsidium viduatæ domus ultro appeteret; illa respondit : Si vellem nubere, et non æternæ me cuperem pudicitiæ dedicare, utique maritum quærerem, non hereditatem. *recusat denuo nubere, etiam illustrissimo viro* Illoque mandante, posse et senes diu vivere, et juvenes cito mori, eleganter lusit : Juvenis quidem potest cito mori, sed senex diu vivere non potest. Qua sententia repudiatus, exemplo ceteris fuit, ut ejus nuptias desperarent. Legimus in Evangelio secundum Lucam : Et erat Anna prophetissa filia Phanuelis de tribu Aser : *Lucæ 2. 36* et hæc provectæ ætatis in diebus plurimis. Vixeratque cum viro suo annis septem a virginitate sua, et erat vidua annis octogintaquatuor, nec recedebat de templo, jejuniis et obsecrationibus Domino serviens die ac nocte. Nec mirum, si videre meruit Salvatorem, quem tanto labore quærebat. Conferamus *b* septem annos, septem mensibus, sperare Christum, et tenere; natum confiteri, et in crucifixum credere; *b Annæ prophetissæ comparatur.*

113 parvulum

Auctore S. Hieronymo. parvulum non negare, et virum gaudere regnantem. Non facio ullam inter sanctas feminas differentiam, quod nonnulli inter sanctos viros et Ecclesiarum Principes stulte facere consueverunt: sed illo tendit assertio, ut quarum unus est labor, unum et præmium sit.

a linguis maledicis tuta. 3 Difficile est in maledica civitate, et in urbe, in qua orbis quondam populus fuit, palmaque vitiorum, si honestis detraherent, et pura ac munda macularent, non aliquam sinistri rumoris fabulam contrahere. Unde quasi rem difficillimam, et pene impossibilem optat Propheta potius, quam præsumit, dicens: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. (Psal. 118 1) Immaculatos in via hujus seculi appellat, quos nulla obscœni rumoris aura macularit, qui opprobrium non acceperint adversus proximos suos. De quibus et Salvator in Evangelio: Esto, inquit, benevolus, sive bene sentiens de adversario tuo, dum es in via cum illo. (Matth. 5 25) Quis unquam de hac muliere, quod displiceret, audivit ut crederet? Quis credidit, ut non magis seipsum malignitatis et infamiæ condemnaret? Ab hac primum confusa gentilitas est, dum omnibus patuit, quæ esset viduitas Christiana, quam et conscientia et habitu promittebat. *viduas Gentiles confundit* Illæ enim solent purpurisso et cerussa ora depingere, sericis nitere vestibus, splendere gemmis, aurum portare cervicibus, et auribus perforatis rubri maris pretiosissima grana suspendere, fragrare c musco muris, maritos ita plangere, ut tandem dominatu eorum se caruisse lætentur, quærantque alios, non quibus juxta Dei sententiam serviant, sed quibus imperent. (I Pet. 3. 1; Gen 3 16.) Unde et pauperes eligunt, ut nomen tantum virorum habere videantur, qui patienter rivales sustineant; si mussitaverint, illico projiciendi. *vestitus modestus.* Nostra vidua talibus usa est vestibus, quibus arceret frigus, non membra nudaret: aurum usque ad annuli signaculum repudians, et magis in ventribus egenorum quam in marsupiis recondens. Nusquam sine matre. *graviorum feminarum consortio.* Nullum Clericorum aut monachorum (quod amplæ domus interdum exigebat necessitas) vidit absque arbitris. Semper in comitatu suo virgines ac viduas, et ipsas graves feminas habuit; sciens ex lascivia puellarum sæpe de dominarum moribus judicari, et qualis quæque sit, talium consortio delectari.

Cerealis procus S. Marcellæ, qui a *Hic* Neratius Cerealis *est, qui deinde* Præfectus Urbi *in honorem* Constantii Imperatoris, *extincto tyranno* Magnentio, *statuam erexit, cujus in basi inscriptum victoriæ monumentum exhibet Baronius to.* 3, *an. Ch.* 353, *num.* 9. *Hic idem consulatum gessit cum* Fl. Datio Titiano *(alias Datiano) an. Ch.* 358 *cujus nomen inscriptum basi statuæ ipsi dicatæ extat etiamnum Romæ in ædibus* Cevolis *via Julia, et refertur a Baronio an. Ch.* 375 *num.* 7. NERATIUS CEREALIS V. C. CONS. ORD. THERMARUM RESTITUTOR CENSUIT.

Reperitur et Cerealis *avunculus* Valentiniani II, *apud Ammianum lib.* 30, *cap.* 31. Valentinianus puer, *inquit*, defuncti *Valentiniani* filius vocatur in imperium compendiis. Hocque conveniente omnium sententia confirmato, Cerealis avunculus ejus ocyus missus, eumdem puerum lectica impositum duxit in castra, sextoque die post parentis obitum Imperator legitime declaratus, Augustus nuncupatur more solemni. *Hunc* Neratium Cerealem *Consularem esse de procum S. Marcellæ innuit auctor epistolæ ad Marcellam ut adversa toleret, superius citata.* Vidimus te, *inquit*, in tempore illo quo domum tuam regalis affinitas ambiebat, eminentem in his honoribus qui destruuntur *etc.* b *Epist.* 10 *ad Furiam eamdem comparationem instituit.* Sufficit tibi S. Marcella, quæ respondens generi suo, aliquid nobis de Evangelio retulit. *S. Marcella collata cum S. Anna Phanuelis.* Anna septem annis a virginitate vixerat cum marito: ista septem mensibus. Illa Christi exspectabat adventum: ista tenet, quem illa susceperat. Illa vagientem canebat: ista prædicat triumphantem. Illa loquebatur de eo omnibus qui exspectabant redemptionem Israel: hæc cum redemptis gentibus clamitat: Frater non redimit, redimet homo. (Psal. 48.) Et de alio psalmo: Homo natus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus. (Psal. 86) c *S. Hieronymus lib.* 2 *adversus Jovinianum cap.* 7. Muscus et peregrini muris pellicula quod dissolutis et amatoribus conveniat, nemo nisi dissolutus negat.

CAPUT II.

Studium sacræ Scripturæ, et pietatis. Vita monastica.

(Psal. 118. 11) Divinarum Scripturarum ardor erat incredibilis, semperque cantabat: In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi. Et illud de perfecto viro: Et in lege Domini voluntas ejus, et in lege ejus meditabitur die ac nocte. (Psal. 1. 2) *Ardet desiderio sacrarum Scripturarum;* Meditationem legis non in replicando quæ scripta sunt, ut Judæorum existimant Pharisæi, sed in opere intelligens, juxta illud Apostolicum: Sive comeditis, sive bibitis, sive quid agitis; omnia in gloriam Domini facientes. (I. Cor. 10 31) Et prophetæ verba, dicentis: A mandatis tuis intellexi: (Psal. 118 104) ut postquam mandata complesset, tunc se sciret mereri intelligentiam Scripturarum. Quod et alibi legimus, quia cœpit Jesus facere et docere. (Actor. 1 1) Erubescit enim quamvis præclara doctrina, quam propria reprehendit conscientia. Frustraque ejus lingua prædicat paupertatem, et docet eleemosynas, qui Crœsi divitiis tumet, vilique opertus pallio, pugnat contra tineas vestium sericarum. Illi erant moderata jejunia, carnium abstinentia, vini odor magis quam gustus, propter stomachum et frequentes infirmitates. *raro in publico.* Raro procedebat ad publicum, et maxime nobilium matronarum vitabat domos, ne cogeretur videre quod contempserat; *frequens in Martyrum basilicis* Apostolorum et Martyrum basilicas secretis celebrans orationibus, et quæ populorum frequentiam declinarent; matri intantum obediens, ut interdum faceret, quod nolebat. Nam cum illa suum diligeret sanguinem, et absque filiis et nepotibus vellet in fratris liberos universa conferre; ista pauperes eligebat, et tamen matri contraire non poterat: monilia, et quidquid supellectilis fuit, divitibus peritura concedens, magisque volens pecuniam perdere, quam parentis animum contristare.

5 Nulla eo tempore nobilium feminarum noverat Romæ propositum monachorum, nec audebat propter rei novitatem, ignominiosum, ut tunc putabatur, et vile in populis nomen assumere. Hæc a ab Alexandrinis prius Sacerdotibus, Papaque Athanasio, et postea b Petro, qui persecutionem Arianæ hæreseos declinantes, c quasi ad tutissimum communionis suæ portum Romam confugerant, vitam B. Antonii, adhuc tunc viventis, monasteriorumque in Thebaide d Pachumii, et Virginum ac viduarum didicit disciplinam. *monachatum prima Romæ amplectitur* Nec erubuit profiteri, quod Christo placere cognoverat. Hanc multos post annos imitata est Sophronia et aliæ, quibus rectissime illud Ennianum aptari potest: e Utinam ne in nemore Pelio. Hujus amicitiis fruita est f Paula venerabilis, in hujus cubiculo nutrita g Eustochium, virginitatis decus; ut facilis æstimatio sit, qualis magistra, ubi tales discipulæ. Rideat forsan infidelis lector, me in muliercularum laudibus immorari: qui si recordetur sanctas feminas, comites Domini Salvatoris, quæ ministrabant ei de sua substantia, (Matth 27; Joan. 19 et 20.) et tres Marias stantes ante crucem, Mariamque proprie Magdalenam; (Mar 16) quæ ob sedulitatem et ardorem fidei, h Turritæ nomen accepit, et prima ante Apostolos Christum videre meruit resurgentem; se potius superbiæ, quam nos condemnabit ineptiarum: qui virtutes non sexu, sed animo judicamus, contemptæque nobilitatis ac divitiarum majorem gloriam ducimus. Unde et Jesus Joannem Evangelistam amabat plurimum: qui propter generis nobilitatem erat notus Pontifici, et Judæorum insidias non timebat, in tantum, ut Petrum introduceret in atrium, et staret solus Apostolorum ante crucem, matremque Salvatoris in sua reciperet, ut hæreditatem Virginis Domini, virginem matrem filius virgo susciperet.

semper memor mortis 6 Annis igitur plurimis sic suam transegit ætatem, ut ante se vetulam cerneret, quam adolescentulam fuisse meminisset, laudans illud Platonicum, qui philosophiam meditationem mortis esse dixit. Unde et noster Apostolus: Quotidie, inquit, morior propter vestram salutem. (I. Cor 15 31) Et dominus juxta antiqua exemplaria: Nisi quis tulerit crucem suam quotidie, et secutus fuerit me, non potest meus esse discipulus. (Lucæ 9 23.) Multoque ante per Prophetam Spiritus sanctus: Propter te mortificamur tota die, æstimati sumus ut oves occisionis. (Psal. 43 22) Et post multas ætates illa sententia: (Eccli. 7 40.)

Memento

Memento semper diem mortis, et numquam peccabis. Disertissimique præceptum Satyrici :

Persius sat. 5. Vive memor leti : fugit hora : hoc, quod loquor, inde est.

Sic ergo, ut dicere cœperamus, ætatem duxit, et vixit, ut semper se crederet esse morituram. Sic induta est vestibus, ut meminisset sepulcri, offerens se hostiam rationabilem, vivam, placentem Deo.

i 7 Denique cum et me *i* Romam cum sanctis Pontificibus Paulino et Epiphanio, Ecclesiastica traxisset necessitas; quorum alter Antiochenam Syriæ, alter Salaminiam Cypri rexit Ecclesiam, et verecunde nobilium feminarum oculos declinarem, ita egit, secundum Apostolum, importune, opportune, ut pudorem meum sua superaret industria. Et quia alicujus tunc nominis esse existimabar super studio Scripturarum, numquam convenit, quin de Scripturis aliquid interrogaret : nec statim acquiesceret, sed moveret e contrario quæstiones, non ut contenderet, sed ut quærendo disceret earum solutiones, quas opponi posse intelligebat. Quid in illa virtutum, quid ingenii, quid sanctitatis, quid puritatis invenerim, vereor dicere, ne fidem credulitatis excedam, et tibi majorem dolorem incutiam recordanti quanto bono carueris. Hoc solum dicam, quod quidquid in nobis longo fuit studio congregatum, et meditatione diuturna quasi in naturam versum, hoc illa libavit, didicit, atque possedit : ita ut post profectionem nostram, si de aliquo testimonio Scripturarum esset oborta contentio, ad illam judicem pergeretur. Et quia valde prudens erat, et noverat illud, quod appellant Philosophi τὸ πρέπον, id est, decere quod facias, sic ad interrogata respondebat, ut etiam sua non sua diceret, sed vel mea vel cujuslibet alterius, ut in eo ipso quod docebat, se discipulam fateretur.

S. Hieronymum consulit de Scripturis, 2 Tim. 4. 2

eaque alios explicat.

1 Tim. 2. 12 Sciebat enim dictum ab Apostolo : Docere autem mulieri non permitto : ne virili sexui, et interdum Sacerdotibus, de obscuris et ambiguis sciscitantibus, facere videretur injuriam.

8 In nostrum locum statim audivimus te illius adhæsisse consortio, et numquam ab illa ne transversum quidem unguem, ut dicitur, recessisse. Eadem domo, eodem cubiculo usam, ut omnibus in urbe clarissima notum fieret, et te matrem, et illam filiam reperisse. Suburbanus ager vobis pro monasterio fuit, et rus electum pro solitudine : multoque ita vixistis tempore, ut ex imitatione vestri et conversione multarum, gauderemus Romam factam Jerosolymam. Crebra Virginum monasteria, monachorum innumerabilis multitudo, ut pro frequentia servientium Deo, quod prius ignominiæ fuerat, esset postea gloriæ. Interim absentiam nostri mutuis solabamur alloquiis, et quod carne non poteramus, spiritu reddebamus. Semper obviare epistolis, superare officiis, salutationibus prævenire. Non multum perdebat absentia, quæ jugibus sibi litteris jungebatur.

Quale sibi statuerit monasterium.

Plures eum imitantur.

a *Hunc locum fuse examinavimus ad Vitam S. Antonii supra 17 Januar. num. 33 in Prolegom. et probavimus, hinc a Baronio et Possevino perperam concludi Vitam S. Antonii adhuc viventis a S. Athanasio conscriptam, et jam in Urbem delatam fuisse : S.* Marcellam *de vita, id est, illustri genere vivendi, miraculis, ac virtutibus SS. Antonii, et Pachomii, multa ex S. Athanasii, aliorumque Ægyptiorum Sacerdotum relatione didicisse hinc solum concluseris.* b *Erat hic* Petrus *tunc Presbyter, postea in Episcopatu S. Athanasii successor.* c *Romam tamquam ad omnium Ecclesiarum metropolim in controversiis fidei omnes semper recurrisse, ostendit innumeris exemplis Baronius in Annalibus, qui S. Athanasii hic memoratum in Urbem adventum refert ad an. Chr. 340, quod ad illius vitam examinabimus 2 Maii.*

d *De* S. Pachomio *agemus 14 Maii.* e *Ennianum hoc hemistichio in Medea, ancillæ verba continentur, dicentis optandum fuisse Medeæ, ne in Colchidem umquam navigio venisset Argonautæ.*

f *Vitam* S. Paulæ *dedimus 26 Januar.* g *Colitur* Eustochium *28 Septemb.* h *Id* Magdalenæ *significat cognomen. Nam* מגדל Magdal, *sive* מִגְדָּל Migdal, *ab Hebræis* turris *dicitur : unde* Magdalenæ, *id est,* Turritæ, *nomen derivatur, quod indicat S. Hieronymus epist. 140 ad Principiam in explanatione psalmi* 144 : Magdalena, *inquit, vere* πυργῖτις, vere turris candoris et Libani, quæ prospicit faciem Damasci, sanguinem videlicet Salvatoris, ad sacci pœnitentiam provocantem. *Hæc Rosweydus, et fere ex Tomo 2 Barradii.* i *Autumno anni Chr. 382, ut dictum est 26 Januarii ad Vitam S. Paulæ, num. 8, litt. K et L, ubi et de Paulino ac Epiphanio.*

AUCTORE S. HIERONYMO.

CAPUT III.

Odium hæreseos.

In hac tranquillitate et Domini servitute, *a* hæretica in his provinciis exorta tempestas, cuncta turbavit, et in tantam rabiem concitata est, ut nec sibi, nec ulli bonorum parceret. Et quasi parum esset, hic universa movisse, *b* navem plenam blasphemiarum Romano intulit portui. Invenitque protinus patella operculum, et Romanæ fidei purissimum fontem, cœno lutosa permiscuere vestigia. Nec mirum, si in plateis et in foro rerum venalium, *c* fictus ariolus stultorum verberet nates, et obtorto fuste dentes mordentium quatiat; cum venenata spurcaque doctrina Romæ invenerit, quos induceret. Tunc *d* librorum περὶ ἀρχῶν infamis interpretatio, tunc discipulus *e* Ὄλβιος et vere nominis sui, si in talem magistrum non impegisset. Tunc nostrorum διδασκάλων contradictio, et Pharisæorum turbata est schola. Tunc S. Marcella, quæ diu se cohibuerat, ne per æmulationem quippiam facere videretur, postquam sensit fidem Apostolico ore laudatam in plerisque violari, ita ut Sacerdotes quoque et nonnullos monachorum, maximeque seculi homines in assensum sui traheret, ac simplicitati illuderet *f* Episcopi, qui de suo ingenio ceteros æstimabat, publice restitit, malens Deo placere quam hominibus.

a b Origenis errores inferuntur in Urbem: c d e auctoribus resistit Marcella. Rom. 1. f

Lucæ 16 10 Laudat Salvator in Evangelio villicum iniquitatis, quod contra Dominum quidem fraudulenter, attamen pro se prudenter fecerit. Cernentes hæretici de parva scintilla maxima incendia concitari, et suppositam dudum flammam jam ad culmina pervenisse, nec posse latere quod multos deceperat; petunt et impetrant Ecclesiasticas epistolas, ut communicantes Ecclesiæ, discessisse viderentur. Non multum tempus in medio, succedit in pontificatum vir insignis *g* Anastasius, quem diu Roma habere non meruit, ne orbis caput sub tali Episcopo truncaretur : imo idcirco raptus atque translatus est, ne semel latam sententiam precibus suis flectere conaretur, dicente Domino ad Jeremiam : Ne oraveris pro populo isto, neque deprecieris in bonum : quia si jejunaverint, non exaudiam preces eorum. Et si holocausta et victimas obtulerint, non suscipiam eas. In gladio enim et fame et pestilentia ego consumam eos. Dicas, Quid hæc ad laudem Marcellæ? Damnationis hæreticorum *h* hæc fuit principium, dum adducit testes, qui prius ab eis eruditi, et postea ab hæretico fuerant errore correpti : dum ostendit multitudinem deceptorum, dum impia περὶ ἀρχῶν ingerit volumina, quæ emendata manu scorpii monstrabantur : dum acciti frequentibus litteris hæretici, ut se defenderent, venire non sunt ausi : tantaque vis conscientiæ fuit, ut *i* absentes damnari, quam præsentes coargui maluerint. Hujus tam gloriosæ victoriæ origo Marcella est : tuque caput horum et caussa bonorum, scis me vera narrare, qui nosti vix de multis pauca dicere, ne legenti fastidium faciat odiosa replicatio, et videar apud malevolos sub occasione laudis alterius, stomachum meum digerere. Pergam ad reliqua.

Insedunt illi ex Urbe. g a S. Anastasio Rom. Pont. Jerem. 14. 11. h absentes damnantur i

11 De Occidentis partibus ad Orientem turbo transgressus, minitabatur plurimis magna naufragia. Tunc impletum est : Putas veniens Filius hominis fidem inveniet super terram? Refrigerata caritate multorum, pauci, qui amabant fidei veritatem, nostro lateri jungebantur, quorum publice petebatur caput, contra quos opes omnes parabantur, ita ut Barnabas quoque duceretur in illam simulationem, imo apertum parricidium, quod non viribus, sed voluntate commisit. Et ecce universa tempestas, Domino flante, deleta est, expletumque vaticinium propheticale : Auferes

Lucæ 18. 8. Palæstino horum seditionibus agitato, Galat. 2. 13.

AUCTORE S. HIERONYMO

Psal. 103. 29 feres spiritum eorum, et deficient, et in pulverem suum revertentur : In illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Et illud evangelicum : Stulte, hac nocte auferetur anima tua a te : quæ autem præparasti, cujus erunt?

pacem tandem nanciscitur, Psal. 145. 4. Lucæ 12. 20

a *Hæresim Origenistarum intelligit, quam Hierosolymis imbuti Ruffinus et Melania senior, eam late, in Urbe præsertim, propagare nitebantur, ut ipse auctor est Hieronymus, epist. 101 ad Pammachium.* b *Hunc Ruffini Romam appulsum, lib. 2, Apolog. ita ironice perstringit idem Hieronymus:* O triremem locupletissimam, quæ Orientalibus et Ægyptiis mercibus Romanæ urbis ditare venerat paupertatem! *Appulisse eum Romam scribit Baron. an. Ch. 397.* c *Hieron. Apolog. 1 adversus Ruffinum cap. 4:* Quotidie in plateis fictus ariolus stultorum nates verberat, et obtorto scipione dentes mordentium quatit. *Alludit ad verba Luciani de morte Peregrini. Consule Onomasticon Rosweydi.*

d *Idem in dialogo adversus Pelag.* Ruffinus non uni Urbi, sed orbi blasphemias Origenis, et περὶ ἀρχῶν libros, quantum in se fuit, intulit, ita ut Eusebii quoque primum librum defensionis Origenis sub nomine Pamphili Martyris ederet; et quasi ille parum dixisset, novum pro eo volumen evomeret, *hujus titulus erat :* De adulteratione librorum Origenis. *S. Hieronymus vero Latine vertit libros Origenis περὶ ἀρχῶν, ut ostenderet errores plurimos, quibus libri illi scatent.* e *Macarius hic est, cui Ruffinus præfationem in περὶ ἀρχῶν inscripserat,* ὄλβιος *et* Μακάριος *Græcis Synonyma sunt, ac beatum significant. Macarius hic dein puritati Catholicæ doctrinæ redditus, vitæ etiam sanctimonia clarus fuit colitur que in Italia, ut 2 Januarii diximus. Exstant memorata hic scripta, et fragmenta libri* περὶ ἀρχῶν, *tom. 9, operum S. Hieronymi, serie 2.* f *Siricii de quo ita Baronius an 397, num. 31.* Sugillat S. Hieronymus Siricii Papæ simplicitatem, non dolum. Dum enim non adduci posset, ut crederet in Christianis adeo fama conspicuis hæresis occultari venenum, ex probitate animi sui nesciens (ut alt) mala existimare de aliis, haud confestim spiritualis gladio potestatis, ut par erat, deforme monstrum exstinxit, neque citissime damnavit igni versionem illam veneno refertam περὶ ἀρχῶν Origenis. g *S. Anastasius creatus est Pontifex ann. Chr. 398, pridie Idus Martias, colitur 27 Aprilis.* Vir ditissimæ paupertatis, et Apostolicæ sollicitudinis, statim noxium percussit caput, et sibilantia hydræ ora compescuit. *Ita S. Hieronymus epist. 8 ad Demetriadem de hac hæresi. Ruffini apologia pro fide sua ad S. Anastasium, et hujus sententia de Ruffino ad Joannem Episcopum Hierosolymorum exstant tom. 9 operum S. Hieronymi, serie 2.* h *Baronius an. Chr. 397, num. 27, ita Marcellam laudat :* Plane accidit, ut sicut cum Christus Pharisæorum exagitaretur opprobriis, extollens vocem quædam mulier magnificare eum intrepide cœpit, ita Romanæ feminæ confessione fides Catholica ab Origenistarum blasphemiis vindicaretur illæsa : dum confundens sapientiam sapientum, silentibus iis, quorum muneris erat exurgere, et stare pro muro domus Israel, excitavit Dominus spiritum feminæ. Etenim exurgens tunc mulier, nova Debora, phalanges evertit Chananæorum. i *Hieronymus ep. 78, ad Pammachium et Marcellam.* Celebri sermone vulgatum est beatum Papam Anastasium eodem fervore, quia eodem spiritu est, latitantes in foveis suis hæreticos persecutum : ejusque litteræ docent, damnatum in Occidente, quod in Oriente damnatum est, cui multos imprecamur annos, ut hæreseos rediviva plantaria per illius studium longo tempore arefacta moriantur.

S. Marcella Origenistas exagitat

CAPUT VI.

Captivitas, obitus.

Dum hæc aguntur in Iebus, terribilis de Occidente rumor affertur, *a* obsideri Romam, et auro salutem civium redimi, *b* spoliatosque rursum circumdari, ut post substantiam, vitam quoque perderent. Hæret vox, et singultus intercipiunt verba dictantis. Capitur urbs, quæ totum cepit orbem : imo fame perit, antequam gladio, et vix pauci qui caperentur, inventi sunt. Ad *c* nefandos cibos erupit esurientium rabies, et sua invicem membra laniarunt, dum mater non parcit lactenti infantiæ, et suo recipit utero, quem paullo ante effuderat. Nocte Moab capta est, nocte cecidit murus ejus. Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam. Posuerunt cadavera Sanctorum tuorum escas volatilibus cœli, carnes Sanctorum tuorum bestiis terræ. Effuderunt sanguinem eorum sicut aquam in circuitu Jerusalem, et non erat qui sepeliret.

Roma a Gothis capta Isaiæ 15. 1 Psal. 78

Quis cladem illius noctis, quis funera fando Virgil. 2
Explicet, aut possit lacrymis æquare dolorem?
Urbs antiqua ruit, multos dominata per annos :
Plurima perque vias sparguntur inertia passim
Corpora, perque domos, et plurima mortis imago.

13 Cum interim, ut in tanta confusione rerum, Marcellæ quoque domum cruentus victor ingreditur. Sit mihi fas audita loqui, imo a sanctis viris visa narrare, qui interfuere præsentes, qui te dicunt in periculo quoque ei fuisse sociatam. Intrepido vultu excepisse dicitur introgressos : cumque posceretur aurum, et defossas opes vili excusaret tunica, non tamen fecit fidem voluntariæ paupertatis. Cæsam fustibus flagellisque aiunt non sensisse tormenta, sed hoc lacrymis, hoc pedibus eorum prostratam egisse, ne te a suo consortio separarent, ne sustineret adolescentia, quod senilis ætas timere non poterat. Christus dura corda mollivit, et inter cruentos gladios invenit locum pietas : cumque et illam et te ad *d* Apostoli Pauli basilicam barbari deduxissent, ut vel salutem vobis ostenderent, vel sepulchrum, in tantam lætitiam dicitur erupisse, ut gratias ageret Deo, quod te integram sibi reservasset, quod pauperem illam non fecisset captivitas, sed invenisset : quod egeret quotidiano cibo, quod saturata Christo, non sentiret esuriem, quod et voce et opere loqueretur : Nuda exivi de utero matris meæ, nuda et Job 1. 21 redeam. Sicut Domino visum est ita et factum est. Sit nomen Domini benedictum.

Marcellæ domus diripitur · *ipsa cæditur fustibus et flagellis* · *d ducitur ad S. Pauli basilicam cum Principia*

14 Post aliquot dies sano, integro, vegetoque corpusculo obdormivit in Domino, et te paupertatulæ suæ, imo per te pauperes reliquit heredes, claudens oculos in manibus tuis, reddens spiritum in tuis osculis, dum inter lacrymas tuas illa rideret, conscientia vitæ bonæ, et præmiis futurorum. *moritur.*

15 Hæc tibi Marcella venerabilis, et tibi Principia filia, una et brevi lucubratione dictavi, non eloquii venustate, sed voluntate in vos animi gratissimi, et Deo et legentibus placere desiderans. *Epilogus.*

a Alaricus *Gothorum Rex, cum populata Græcia in Epiro diu moras egisset, in Italiam penetravit : quem ut averteret* Honorius *Imperator, Gallias et Hispanias habitandas ei concessit, quod eas provincias retinere non posset. Quo cum Alaricus pergeret, Saulus Dux gentilis inconsiderate barbaros aggressus, ab illis vincitur. Successu elatus* Alaricus *copias in Italiam reducit : cum Honorio Imperatore iterum pacisci cupiens, improvide repulsus est. Extemplo igitur cum Athaulfo uxoris fratre Romam obsedit, obtinuit, diripuit.* b Alaricus *Roma expilata, Rhegium abiit, ut Siciliam et Africam peteret, sed morbo ibidem interiit. Subrogatus est* Athaulfus, *a quo Roma denuo spoliata est.* c *Sozomenus lib. 9, cap. 8, ait* famem *Romæ, sed ante obsidionem,* intantum invaluisse, ut et castaneis pro frumento uterentur, et nonnullos etiam carnes humanas gustasse suspicarentur. *At Zosimus lib. 5 tradit,* a populo fame tabescente conclamatum fuisse ad Imperatorem : Pretium pone carni humanæ. d *Scribit Orosius lib. 7, cap. 39, edictum ab Alarico latum :* Ut si qui in sancta loca, præcipueque ad sanctorum Apostolorum Petri et Pauli basilicas, confugissent, hos in primis inviolatos securosque esse sinerent. *Sozomenus lib. 9, cap. 9, ait Alaricum* asylum voluisse, ob reverentiam Apostoli, Divi Petri templum illud amplissimum, quod supra illius tumbam constructum est, et loci plurimum ambit, *et cap. 10 describit eximiam castitatem matronæ Romanæ ea abductæ.*

Roma ab Alarico capta.

DE

DE S. PATROCLO EP. MART. IN GALLIA.

XXXI Januar.

S. Patrocli natalis.

Acta S. Patrocli *Martyris Tricassini dedimus XXI Januarii. Alium hoc die* S. Patroclum *Martyrem et Episcopum Saussaius memorat in Martyrol. Gallicano his verbis :* In regali cœnobio S. Dionysii in Francia celebritas S. Patrocli Episcopi et Martyris, cujus eadem in basilica pretiosa pignora digna honorificentia conservantur.

2 *Jacobus Doubletius lib.* 1 *Antiquitat. monasterii S. Dionysii cap.* 41, *scribit in peculiari sacello hujus et* S. Hilarii *corpora asservari, uno clausa feretro. Qua vero ratione isthuc allata sint ex veteri MS. codice ita narrat :* Corpus S. Saturnini in Ecclesiam B. Dionysii Areopagitæ delatum, in ejus absentia Tolosana provincia, occulto Dei judicio, justo tamen, adeo gravi plaga percussa est, ut nec feminæ eorum parere possent, nec animalia. Unde Tolosani necessitate compulsi, cœnobium S. Dionysii humiliter adierunt, suppliciter obsecrantes, ut ad mitigandum tantæ plagæ infortunium corpus eis sui primi Pontificis restituere non retardarent, pro eo tum habita recompensatione justissima. Abbas vero et conventus moti misericordia, eorum petitionibus assensum præbuerunt. Ipsi autem accepto corpore sanctissimi sui Pontificis, ad propria cum gaudio remearunt. Quo in sua Sede restituto, Deo miserante sanata est plaga illa, et cœperunt parere mulieris eorum et animalia. Tolosani vero suæ promissionis non immemores, et vitium ingratitudinis detestantes, vice recompensationis ad præfatum cœnobium transtulisse dicuntur corpus B. Patrocli Martyris et Episcopi, S. Romani de Blavia Presbyteri et monachi, necnon et corpus sanctissimi Hilarii Gavalitanæ urbis Episcopi et Confessoris

Corpus Tolosa Parisios allatum.

3 *De* S. Hilario *Gabalitano agemus XXV Octob. De* S. Romano *XXIV Novembris, de* S. Saturnino *XXIX Novembris. Hujus allatum Parisios corpus scribit idem Doubletius tempore Dagoberti Regis, post mortem Chariberti Regis Aquitaniæ; non multo post Tolosam relatum.* Patroclum *vero hunc Gratianopolitanum Episcopum fuisse scribit. Eadem de harum translatione reliquiarum scribit Guilielmus Catellus historiæ Occitan. lib. 3, in Sisebuto Rege. Abest hic* Patroclus, *apud Cl. Robertum et Joannem Chenu, a catalogo Antistitum Ecclesiæ Gratianopolitanæ. Suspicari quis possit, hunc* Patroclum *Arelatensem esse, quem XXI Januarii diximus a Joanne Chenu, Cl. Roberto, Constantino Ghinio,* Sanctum *appellari. Videtur quidem ille in eam cathedram per vim intrusus, nefarie pulso et adhuc vivente legitimo Præsule. Ita enim scribit Prosper in Chronico,* Honorio IX et Theodosio V, Coss. *an. Christi* 412. Eodem tempore Heros vir sanctus, et S. Martini discipulus, cum Arelatensi oppido Episcopus præsideret, a populo ejusdem civitatis, insons et nulli insimulationi obnoxius pulsus est : inque ejus locum Patroclus ordinatus, amicus et familiaris Constantii Magistri militum, cujus per ipsum gratia quærebatur : quæ res inter Episcopos regionis illius magnarum discordiarum caussa fuit.

Ubi Episcopus fuerit?

[illegible] Arelatensis, male intrusus.

4 *Fuit tamen, Heroe paullo post, ut apparet, mortuo, (cujus nusquam extare in Martyrologiis nomen miramur) legitimus Antistes habitus* Patroclus. *Patet id ex epistola* 2 *Zosimi Papæ ad Episcopos Africæ, Galliæ, et Hispaniæ, data* Honorio Aug. XI et Constantio II Coss. *sive anno Christi* 417, *ubi ista :* Quid illud, quod prætermisso fratre nostro Patroclo Metropolitano Episcopo Arelatensium civitatis *etc. Ac multa idem Pontifex ep.* 3, 4, 5, 6, 7, *pro ejusdem Patrocli et Ecclesiæ Arelatensis prærogativa scribit; et diserte ep.* 6 *ad ipsummet anno* 418 *data :* Cum et in præsenti cognoveris, et frequentibus a nobis litteris ipse sis monitus, ut auctoritate Metropolitani, quam tibi Apostolicæ Sedis pronuntiatione firmavimus *etc.*

postea approbatus

5 *Gessit Episcopatum* Patroclus *non omnino secunda fama. Nam de eo scribit alter Prosper in Chronico a Pithœo edito :* Patroclus Arelatensis Episcopus in fami mercatu sacerdotia venditare ausus. *Puleram tandem mortem oppetiit Theodosio XII et Valentiniano Aug. II Coss. sive anno Christi* 426, *ut prior Prosper scribit :* Patroclus Arelatensis Episcopus a Tribuno quodam barbaro multis vulneribus laniatus occiditur quod facinus ad occultam jussionem Felicis Magistri militum referebatur; cujus impulsu creditus est etiam Titus Diaconus, vir sanctus, Romæ pecunias pauperibus distribuens, interemptus. *Relatus est* Titus *in album sanctorum Martyrum ad XV Augusti. At* Patroclum *scribit Baronius suorum scelerum pœnas dedisse. Verum neque ita manifesta sunt ejus scelera, ut excusatione omni careant; et nihil obstat, quo minus quis, singulari Dei clementia, mortem pro fide aut justitia oppetat, et una pœnas prioribus flagitiis debitas exsolvat. Sed hiccine sit* Patroclus, *quem Dionysiani ascetæ venerantur, incertum est.*

et injuste [illegible]

DE S. GAUDO EPISCOPO EBROICENSI IN GALLIA.

Circiter an. [illegible]

XXXI Januar.

Gaudi Ebroicensis Episcopi

Eburovices, *sive* Ebroici, *Galliæ Celticæ populi fuere, quorum urbs vulgo nunc* Ebroica, *et* Ebroicum. *Gallice* Eureux, *ab antiquissimis temporibus Episcopatu ornata, ut ex veteri Notitia civitatum Galliæ patet. Primus in catalogo Antistitum illius Sedis memoratur* S. Taurinus, *de quo XI Augusti agemus; secundus* S. Gaudus, *quem alii* Gaudum, *alii* Valduin *appellant. Hujus nobis gesta comperta non sunt. Agitur hoc die ejus celebritas, ut Pontificum solet, nulla peculiari sumpta ex Actis lectione.*

2 *Nomen adscriptum est variis Martyrologiis. Carthusiani Colon. in addit. ad Usuard. et Canisius ista habent :* Gaudi Eboracensis Episcopi et Confessoris. *Galesinius :* Eboraci in Britannia S. Gaudi Episcopi et Confessoris. *Sed mendum illud in Notis corrigit, in quod et Molanus in prima editione impegerat, ut Eboraco Angliæ urbi illum tribueret; ast in posteriore ita scripsit :* Civitate Ebroicensi B. Gaudi, ejusdem urbis Episcopi. Gaudum *quoque vocat Ferrarius.*

[illegible]

3 *Plenius de eo Andreas Saussaius hoc die in Martyrologio Gallicano :* Ebroicis in Normannia sub secunda Lugdunensi, S. Gaudi Episcopi illius civitatis, et Confessoris. Hic post diuturnum interpontificium S. Taurino primo Episcopo succedens, novellam hanc Ecclesiam diris persecutionum turbinibus dissipatam, divina fretus gratia, recolligens instauravit : sacrisque ædibus constructis, ac idolorum fanis dirutis, Clero ordinato, plebeque sacris religionis disciplinis egregie instituta cœlestis patriæ amore incensus, ut divinis totum se daret obsequiis, supernarumque rerum contemplationi liberius vacaret, sponte Præsulatum abdicavit. Itaque sui in locum designato Maurusio Pastore, cui ovile viscerali amore commendavit, in locum abditum agri Constantiensis non procul a mari se recepit : ubi mapale extruxit, palæstraque inita religiosæ exercitationis, corpus frugalissimo tenuissimoque victu, vitæ dumtaxat tuendæ caussa, sustentavit; chameuniis, vigiliisque, et excubiis assidue vexavit; animum vero precando meditandoque sic excoluit, ornavit, evexit, ut Superis propinquum redderet divinæ conversationis assimilatione, et haustu perenni gratiarum. Cumque annos nonnullos

Elogium ex Saussaio,

Secessus

[illegible]

nonnullos illic sanctissime exegisset, mentem purissimam e corporis vinculis demum, pro votorum plenitudine, expeditam ad Beatorum sedes et societatem feliciter transmisit : atque in declivi collis sepultus est, ubi postea monasterium in ejus venerationem extructum fuit, quod postea dirutum per Barbarorum incursus, loco tamen et tumulo tanti Cœlitis diu post perstitit memorandum.

4 Hæc Saussaius. Interfuit Maurusius, sive Maurusio, Episcopus Ecclesiæ Ebroicinæ Concilio Aurelianensi, anno Clodovæi 30, Christi 511, Felice V. C. Consule. Unde de S. Gaudi constitui ætate potest.

DE S. AIDANO, SIVE MÆDOCO,

EPISCOPO FERNENSI IN HIBERNIA.

Initio Seculi VII. XXXI Januar. Fernensis Episcopi

Slana fluvius est Hiberniæ, in Australi Lageniæ plaga, quem Ptolemæi Modonam, sive Modonum esse eruditi conjectant, urbemque Manapiam, sive Menapiam, quæ nunc Weisford, aut Wexford dicitur, ad illius ostia, a Belgicæ Menapiis conditam. Ad Slanam, decem circiter a Weisfordia leucis Ferna urbs jacet, sive Fearna, Anglis Fernes dicta, hoc tempore dignitate Episcopali, ut auctor est Camdenus, solummodo clara, quam Giraldidæ castro olim communierunt. Imo Archiepiscopalis hic Sedes fuisse traditur : nunc Dublinensi Archiepiscopo subest.

2 Primus hic Episcopus fuit S. Aidanus, sive Ædanus, Edanus, Aidus, Edus, Eda; aliis nomine Maidoc, Maedoc, Moedoc, Modoc, Maedog, Moeg : quæ nomina (ut nos vir doctissimus Joannes Colganus, ex ordine S. Francisci sacræ Theologiæ professor, qui de sacris patriæ suæ Hiberniæ antiquitatibus plura brevi editurus est, edocuit) idem valent : nam diminutivorum nominum (quod huc facit) duplex apud veteres Scotos est nota, an et oc. Si ergo nomini Aid, sive Ed, (quod fere Gallorum aut Germanorum Eudo, Udo, Otto respondet) an addideris, Aidan, sive Edan efficies. Si vero oc, præfixa littera M (quæ sic propriis nominibus addita, meum sonat, atque amorem reverentiamque indicat, quod et in Gallicis ac Teutonicis vocabulis propriis, et sæpius appellativis, observare licet) erit Maidoc, sive Maedoc, aut Modoc. Similis etymologiæ nomina, in rerum Scoticarum scriptoribus Medanus ac Modanus reperiuntur. *S. Aidani sive Mædoci.*

3 Colitur S. Aidanus Fernensis (alius a Lindisfarnensi de quo XXXI Augusti agemus) pridie Kalendas Februarii, quo die Catalogus præcipuorum SS. Hiberniæ : S. Medogus, qui etiam Edanus dicitur. Martyrologium Coloniense excusum anno 1490, Carthusiani Colonien. in addit. ad Usuardum, MS. Florarium : Ipso die S. Edani Episcopi et Confessoris. Ferrarius : In Scotia S. Medothi Episcopi et Culdei. Refertur et in Kalendario Adami Regii, de quo infra. David Camerarius de eo ita scribit : Hoc eodem die S. Modocus Episcopus et Confessor, sanctitate vitæ et miraculis clarus in ea Scotiæ parte, quæ ab eodem Kilmodok (quasi locus Modoco sacer) indigitatur. Citat deinde Breviarium Aberdonense et Selonensia Chronica. *Cultus,*

4 Ejusdem S. Medothi, ut vocat, memoriam agi ad diem XIV Martii scribit in Notis Ferrarius; quo tamen die, nec apud ipsum, nec in alio Martyrologio, illius nomen reperimus. Idem Ferrarius VII Septembris in Notis : Item hac die S. Modoci Episcopi in Scotia, qui vixit circa annum 534. *[illegible]*

5 Vitam S. Aidani, sive Mædoci, ex vetustis codicibus Kilkenniensibus in eadem Lagenia descriptam, nobiscum communicavit Hugo Wardæus monasterii S. Antonii de Padua ordinis S. Francisci Lovanii olim Guardianus, ac S. Theologiæ Lector. Hanc contulimus cum vetusto codice, quem ex collegio Hiberniensi Societatis Jesu Salmanticæ accepimus. Extat eadem, sed aliquanto contractior, in Legenda SS. Angliæ Joannis Capgravii. Eamdem ab illustri viro Philippo Osulevano accepimus. Citat vitam hanc Jacobus Waræus lib. de Præsulibus Lageniæ, traditque MS. extare in bibliotheca Jacobi Usserii Regii Archiepiscopi Armachani. Multa continet de Hiberniæ Regibus, quæ illustrari clarius possent, si descripta accuratius esset profana Hibernorum historia. *Vita.*

6 Vixisse S. Aidanum constat sexto seculo, tum ex aliorum Actis Sanctorum, quorum in hac Vita mentio fit, tum quod avocato ad superna spiritu vidisse memoretur S. Columbæ in cœlos triumphalem ingressum, qui circiter annum 565 contigit, ut ad ejus Vitam IX Junii dicemus. Unde Adami Regii Scoticum Kalendarium corrigas, in quo ad hunc diem ista habentur : Modocus Episcopus in Scotia sub Cratlinto Rege. Nisi illi de alio Modoco est sermo; uti et Hectori Boetio, qui lib. 6 cum de Crathlinto Rege Diocletiani et Maximiani suppare egisset, subdit : Inter nostrates eadem fuere tempestate, sacra doctrina pollentes, Amphibalus Antistes, Modocus priscus, Calanus, Ferranus, Ambianus, et Carnocus Dei cultores (Culdei prisca nostra vulgari lingua dicti) Christi Servatoris doctrinam, omnes per Scotorum regiones concionando multis piisque sudoribus seminantes. Ignotus est nobis, et Camerarii fastis, priscus ille Modocus : si noster hic Mœdocus est, ad Diocletiani et Constantini Magni ætatem non pertinet. Breviter S. Mœdoci, sive Ædani ætatem, complexus est Waræus : Hic cum annos, inquit, plus minus 50, Pastorali munere perfunctus esset 632, Januarii 31, (quo die memoria ejus celebratur) fundatis multis ecclesiis, et peractis maximis miraculis (sic auctor prædictus, vitæ anonymus) felicissimo obitu, ad Christum migravit. In ecclesia sua sepultus est. *Ætas.*

7 Fit S. Aidani honorifica mentio in plurium Hiberniensium Sanctorum vitis. In S. Davidis Menevensis Episcopi vita recensetur inter tres hujus fidelissimos discipulos, et tum ea narrantur miracula, quæ infra cap. 2, tum illud, hic prætermissum : Post hæc S. Aydanus ad Hiberniam rediit, constructoque ibi monasterio, in loco qui Ferna-Guarin dicitur, sanctissimam duxit vitam. Cumque ibi in nocte Paschali orationi devotius intenderet, apparuit ei Angelus Domini dicens : Nosti quod S. David Patri tuo spirituali die crastino venenum in prandio a quibusdam Fratribus apponetur? Qui respondit : Nescio. Cui Angelus : Mitte aliquem ex tuis discipulis qui ei hoc nuntiare valeat. Et S. Aydanus : Nec navis, inquit, parata est, nec ventus aptus est. Cui Angelus : Scutinus discipulus tuus ad littus maris accedat, et ego transferam. Qui cum jussa compleret Angelica, et mare usque ad genua intraret, accepit eum marina bellua, et transvexit eum per mare usque ad locum ubi vir Dei David erat. *Divino monitu cavet ne S. David veneno perimatur.*

8 In vita quoque S. Molvæ, sive Luani, de quo ita scribit S. Bernardus in vita S. Malachiæ Episcopi : Ipsum quoque locum Benchor tradidit ei Princeps, ut ædificaret ibi monasterium, vel potius reædificaret. Nempe nobilissimum extiterat ante sub primo Patre Congello, multa millia monachorum generans, multorum monasteriorum caput. Locus vere sanctus, fecundusque Sanctorum, copiosissime fructificans Deo, ita ut unus ex filiis sanctæ illius congregationis, nomine Luanus, centum solus monasteriorum fundator extitisse feratur. In illius igitur Molvæ, sive Luani, aut Lugidii vita, ista habentur : Alio autem tempore S. Aidus Abbas-ferna voluit ire trans mare ad David... ut ipse fieret amicus animæ suæ. Cum autem Aidus in mari navigasset, surrexit contra eum mare et ventus contrarius; et dixit ei Angelus : Noli ire trans mare, sed ad virum tibi propinquum, scilicet Lugidum-Coche, *S. Molvæ, sive Luani.*

Lugidum-Coche, et ipse amicus tuus fiet. Venit ergo Aidus cum septem viris secum ad Lugidum Hirfoybeleth. Et occidit eis Lugidius vitulum saginatum, et benedicens Lugidius carnem, et facti sunt octo pisces. Hoc autem sciens Aidus benedixit pisces illos; reversi sunt iterum in carnem : sed Lugidius tertium de carne fecit pisces. Tunc Aidus genua flectens coram Lugidio, tenuit eum pro amico suo, et dixit Lugidio : Veni mecum, ut locum meum tibi offeram cum populo meo. Perrexit ergo Lugidius ad civitatem Ferna; et Aidus obtulit illi locum coram populo suo : sed Brandubus Rex Lagnensium hoc non permisit, dicens : Non ero subditus subdito, callidum est clerico ut... Aidum... et omnium medius fiat. Cui Lugidius ait : Si viros totius mundi in manu propria tenuissem, propter murmurationem unius viri, si illi displicuisset, illos omnes ex manu mea dimisissem. Regis, qui hoc prohibuit, de genere non erit Rex, et omnes jugulabuntur, quod usque hodie completum est. Nec possum tamen claudere cœlum contra te propter Aidum. Ego vero et Aidus unum cor, duo corpora habemus, et simul erimus in cœlo.

9 *Hoc est quod in* S. Aidani *vita de Confessario obscurius dicitur. Idem in alia breviori, quam habemus, Luani vita, ita narratur :* B. Edus PontifexFerniensis, pro ipso pergens, ut coram omni suo conventu se suaque ei subderet, eum adduxit. Quo audito Brandubus Rex Lageniæ, qui S. Edum habuit Patronum, ait : Ego, inquit, subdito non ero subditus. Tunc B. Lugidius : Si, inquit, totius mundi regnum tenerem, displiceret, amitterem. Inter hæc, et hujus geminæ vitæ imprætermisse implebat officium.

10 *Agitur de eo et in vita* S. Lasriani, *sive* Molassii 12 *Septembris;* S. Colmanni *Episcopi Druorensis* 7 *Junii; et alterius* Colmanni, *cognomento* Elo, 26 *Septembr. Ex quibus nonnulla inferius proferentur.*

VITA

EX DUOBUS VETERIBUS MSS.

CAPUT I.

S. Aidani ortus, sancta adolescentia.

Fuit quidam vir nobilis in regionibus *a* Conachtorum, nomine Setna, et nomen uxoris ejus Ethne, de semine Aulai. Hi non habentes hæredem, rogaverunt Deum ut daret sibi filium : et fecerunt multas eleemosynas, frequentantes Sanctos manentes in monasterio *b* de Druimlethain : et illi Sancti rogaverunt divinam pietatem pro eis, ut haberent filium. Postea quadam nocte Setna dormivit cum uxore sua Ethne, et illa nocte ipse vidit somnium, scilicet stellam cadentem desuper in os uxoris suæ : et ipsa uxor vidit in somnio lunam cadentem in os suum : surgentesque de somno narraverunt invicem quod viderunt. Et illa nocte S. Ædanus, qui vulgo appellatur Maedhogh, conceptus est, qui ideo a multis Filius stellæ vocatus est. Crastina die narrantes quod viderant, viri astuti dixerunt eis : Stella duxit Magos ad Christum adorandum; et per idem signum ostensum est vobis filium nasciturum plenum Spiritu sancto. Quadam die Ethne mater S. Maedhog, habens adhuc illum in utero suo, sedebat in curru : occurrit eis in via quidam magnus, et audiens ipse sonitum currus dixit suis : Currus iste sub Rege curritur; et veniens ad currum, vidensque quod nemo esset in curru nisi uxor Setnæ cum suis comitibus, ait ad eam : Mulier filium mirabilem habes in utero tuo, qui erit plenus Dei gratia.

2 Postea sanctus infans Maedhog natus est in insula, quæ dicitur *c* Inis Breagai; et Spiritus sanctus statim in eo insignis et mirabilis apparuit : loco enim, in quo natus est, lux per multum tempus non defuit. Et diligenter beatus puer Maedhog nutritus est a parentibus suis; et *d* diligentius seipsum custodiebat ab illicitis rebus, inspirante in eo gratia Dei. Cum jam S. Maedhog parvulus esset in domo patris sui, *e* Rex Temoriæ, Anmyreus nomine, coegit terram *f* Illua Brium obsides sibi dare, inter quos S. Maedhog datus est ei obses; pater enim ejus vir nobilis et potens erat. Apparentes jam obsides ante Regem Anmyreum, apparuit gratia Dei in vultu pueri Maedhog; et ait Rex ad omnes : *g* Iste puer gratiosus est, et oportet eum in regali curia manere, et mecum esse; vel, si placet ei, liberum eum dimittam ad parentes suos. Beatus puer repletus Spiritu sancto ait Regi : Si me defendis Domine Rex, rogo te per gratiam Dei mei, cui volo servire, ut pueros, qui mecum adducti sunt, liberos dimittas. Cui Rex ait : Quod petisti fiet tibi. Tunc Rex dimisit S. Maedhog, et omnes obsides, pro quibus ipse rogavit, liberos ad patriam suam, commendans se orationibus Sancti Maedhog, perhibensque eum columnam magnam futurum in Ecclesia.

3 Quodam die ludens sanctus puer Maedhog cum pastoribus ovium foris in agro, vidit octo lupos esurientes, quasi familiares ad se venire; et respiciens in eos, ait eis : Tollite octo verveces et comedite. Ad hanc vocem lupi irruentes in gregem tulerunt octo verveces secum ad silvas, et illi verveces erant materteræ Sancti Maedhog, quæ nutrivit eum. Mittentes pastores indicaverunt hoc factum prædictæ mulieri, quæ venit foras cum ira magna ad puerum Maedhog : quam videns pius puer valde timuit eam, et ait : Domine mi Jesu Christe, adjuva me, quia in honore tuo tetendi escam esurientibus. Illico inter ipsum et nutricem suam de propinquo loco octo verveces apparuerunt, tales quales erant illi quos lupi rapuerant, et familiariter in gregem intraverunt. Nemo scit adhuc qui essent, aut unde venissent. Sed mysterium hujus rei Dominus omnipotens, qui eos misit gratia servi sui, novit. Per hoc miraculum S. Maedhog in amore Trinitatis multum ardebat. Et audientes et videntes illud propinqui et vicini in famulo Dei Dominum magnificabant.

4 Cum viderent parentes S. Maedhog tantam gratiam in eo, tradiderunt eum viris sanctis ad studium liberale. Et cœpit fama sanctitatis ejus multum ubique terrarum Hiberniæ vulgari. Alio die quidam viri boni rogaverunt Deum, ut ostenderet eis locum resurrectionis suæ, volentes ibidem Deo servire. Tunc Angelus Domini dixit eis : Ite vos ad B. Maedhog, et ostendet vobis locum resurrectionis vestræ. Venientes autem ad eum ait eis Sanctus : Audistis vocem cymbali venientes huc? Illi dixerunt : Non audivimus. Sanctis ait eis : Venite mecum, et ostendam vobis locum, in quo resurrecturi eritis. Abeuntes simul, ostendit eis Sanctus Dei locum resurrectionis eorum, et ibi manserunt in vita sua mirabiles viri illi usque ad obitum suum.

5 Quodam die manens S. Maedhog in secreto loco, legensque ibi, lassus cervus venit ad eum, sequentibus eum canibus; stetitque cervus ante servum Dei, quasi petisset defensionem, sciensque vir Dei caussam ipsius, posuit *h* ceraculum suum super cornua ipsius : et venientes canes post eum, apparuit eis cervus quasi quoddam simulacrum. Non potentes canes jam eum invenire ibi, nec inde vestigia ejus sequi, reversi sunt. *i* Et sic cervus deponens ceraculum viri Dei de cornibus suis, liber evasit.

6 Sodales ambo erant S. Maedhog et *k* S. Laserianus Damh-inisensis. Contigit eis quodam die esse in umbra duarum arborum, rogantes Deum, ut annuntiaret eis, si deberent simul esse, vel se separare. Tunc duæ arbores divino nutu, sub quibus Sancti sedebant, ceciderunt, una ad Aquilonem, et una ad Austrum. arbor sub qua erat S. Laserianus cecidit ad Aquilonem; et arbor, sub qua erat S. Maedhog, cecidit

Ex MSS.

cecidit ad Austrum. Tunc repleti divino Spiritu dixerunt: Signum separandi datum est nobis a Deo, et sic debemus ire sicuti signa nostra ceciderunt. Postea flentes osculantes se invicem, B. Lasrianus ad Aquilonalem plagam Hiberniæ se conduxit, et construxit clarissimum monasterium in stagno *l* Erni, nomine Damh-inis, quod sonat Latine Bovis-insula. Sanctus autem Maedhog ad Australem Hiberniæ plagam perrexit, in cujus honore ibi est civitas Fearna: sed non tunc statim perrexit.

ab Angelis quo vult deportatur.

7 Ambulans quodam die S. Maedhoc in monte, qui Beatha dicitur, volens ire *m* ad locum qui dicitur Ardrionnygh, dies defecit ei in itinere. Rogans Christum Dominum ut adjuvaret eum; ecce Angeli venerunt ad eum, et assumpserunt eum in manibus suis, secundum exemplum Habacuc Prophetæ; et ducentes ad prædictum locum, deposuerunt eum in medio castelli, ubi est posita Crux in signum virtutis, quæ dicitur S. Maedhog.

dudum submersos resuscitat.

8 Alio die *n* Damhairghid, filius Ethach viri potentis, cum duobus pueris mersus est in stagno Erni; et corpora eorum non sunt inventa: et mater ejus circumiens multos Sanctos, rogavit ut saltem corpora eorum, gratia Dei, per eos revelarentur. Unus jam eorum ait illi, scilicet prædictus Laserianus: Vade, et expecta juxta lacum; tunc veniet ibi beatissimus Maedhog; scio enim Dei dono, quod ipse inveniet eorum corpora, et per gratiam Dei resuscitabit eos. Postea illa cum suis comitibus properavit ad lacum, et statim venit ad eam S. Maedhog. At pia mater flens valde, narravit ei omnia prædicta. Tunc B. Maedhog confidens in misericordia Dei, per prophetiam sancti viri Molasii, qui prædixit illos resuscitandos, ingressus est aquam, ubi erant mortui: et orans ad Deum resuscitavit eos, et comitantes eum de aqua assignavit eum matri suæ cum comitibus. Jam Dux *o* Equitius videns filium suum a morte resuscitatum, ipsum filium cum semine suo et nepotibus suis, pro Dei honore S. Maedhog semper obtulit.

Conachtia · *Temoria* · *Brenny* · *Erne lacus*

a Conachtia, sive Conacia, *quarta pars Hiberniæ, inter* Sinæum *flumen*, Ernem *lacum, ac Occiduum Oceanum.* b *Id doctissimus Colganus situm fuisse ait juxta Kilmore.* c *Waræus locum hunc vocat* Inisbreaghmuig. d *MS. Salmant.* Angelica custodia sollicite ab omnibus illicitis præservatus. e *Hic totius Hiberniæ Rex fuisse dicitur, sive ceteris Regulis prærogativa aliqua antelatus.* Temoriam *in ea provincia locat Colganus, quæ nunc* Midia *dicitur.* f Breany *videtur a Camdeno appellari, ab aliis* Brenny *et* Hua-Briun, *stirpem* Brieni *significat, jacet ea circa* Sinei *amnis fontes, versus Ultoniæ fines, ubi nostra memoria possessiones fuere* Brieni O Rorck, *qui genus ad* Bothericum, *sive* Rorck *Hiberniæ monarcham referebat, sed infeliciter adversus Elisabetham Reginam bellum gessit. Sic infra quoque* Hua-Kemselagh. g *In Salmant. MS. ipsi Aidano hæc dicit Ammireus.* h *Scriptorium quodpiam instrumentum interpretabatur Colganus, Ussherus, chlamydem. Vide infra ad cap. 7, num. 4, litt. b. Capgravius*: Sanctus autem puer Aidus, qui et Aidanus a multis vocabatur, elevata voce in campis legebat. i *Clarius MS. Salmant.* Vir autem sanctus deponens oraculum de cornibus ejus, ad loca tutiora ire jussit. k *Apud Capgravium dicitur S.* Lasrianus, *sive* Molassus, *fuisse S. Aidani collactaneus. Idem dicitur in ipsius* Lasriani *vita 12 Septembris.* l *Est* Erne *in Comitatu* Fermanagh, *ubi olim* Erdini *Ptolemæo memorati habitarunt, maximus Hiberniæ lacus, insulis pluribus habitatis confertus.* m *Capgrav.* ad locum, in quo Alredus quidam sanctus habitabat. n *Capgrav.* Puer quidam juxta stagnum erat, nomine Hos: qui cum duobus pueris in profundum stagni mersus fuit, *significat* Damh-Airghid, *bovem argenteum, lingua Hibernica.* o *Hic est* Eochaidh, *sive* Ethach *MS. Salmant.* Quo viso parentes puerorum cum habitantibus in gyrum, Deo gratias agentes, sancto viro se et sua devoverunt.

CAPUT II.

Gesta in Britannia sub disciplina S. Davidis Episcopi.

morte rege in Britanniam.

Postea fama sanctitatis S. Maedhog valde divulgata, multi veniebant ad eum, et volebant esse sub magisterio ejus. Tunc B. Maedhog cœpit fugere de terra sua, nolens esse in tanto honore. Sciens hoc Ædus Albus Rex Huambriun restitit ei, quia noluit eum in terram suam dimittere. S. Maedhog ait ei: Dimitte me ire pacifice, et tibi dabitur requies in cœlo. Adhuc resistens ei Rex, Deus per virtutem suam pacifice ad fines *a* Laginensium conduxit servum suum. Et de finibus illis S. Maedog ad Britanniam navigavit, ad B. David Episcopum civitatis, quæ dicitur *b* Ceallmuininn, mansitque apud eum multo tempore.

colebatur S. Davidi Episcopo.

jussu invidentis ei Œconomi.

10 Quodam tempore legens S. Maedhog in cellula sua, venit ad eum Œconomus monasterii sancti David cum irata mente, et aspere ait ei: Vade, o male homo, post Fratres, ad portanda ligna de silva. Fratres enim illo die in diluculo in silvam exierunt, nesciente *c* viro Dei S. Maedhog. Ille jam Œconomus sine caussa Sanctum odiebat. Obediens velocissime S. Maedhog, librum apertum foris dimisit. Et jussit ei Œconomus duos indomitos boves tenere, et ponere in plaustrum, et dedit ei jugum sine loris; et hæc omnia fecit mali caussa. Sed boves mites facti sunt, divina virtute ante virum Dei, et jugum cervicibus eorum fortiter adhæsit. Et ponens boves in plaustro, secutus est Fratres, exiens unus parvulus cum eo. Erat autem magna *d* grunna inter eos et silvam, per cujus circuitum via erat. Comes Sancti Maedhog ait ei: O quam citius pervenissemus ad Fratres, si via esset per grunnam! Ait illi S. Maedhog: Signa cor tuum, et oculos tuos; et videbis potentiam Dei. Tunc S. Maedhog vertit boves cum plaustro in grunnam; et fecit Deus sua virtute planum iter per grunnam, cujus vestigium usquehac manet, et prodest multis. Postea pervenerunt ad Fratres, gratias Deo agentes.

boves indomitos plaustro jungit.

per aquas immeabiles transit cum socio.

libro ab imbre non madefacto.

11 Omnia quæ fecit eis Œconomus, vidit S. David Episcopus, et quomodo dimisit librum apertum foris. Illo siquidem die imber fortis pluit; et sciens Episcopus librum foris apertum, exivit adjuvare eum; et nulla gutta pluviæ super librum cecidit, sed apparuit siccus ante Episcopum. Vidensque Episcopus tale miraculum dimisit adhuc librum ibi, et exivit in occursum Fratrum usque ad oram maris: (civitas enim Celemuyninn prope est) et transivit per omnes ad S. Maedhog dicens ei: Cur dimisisti librum foris apertum sub pluvia? Audiens hoc S. Maedhog postravit se in terram: et non dixit ei Episcopus surgere, sed statim reversus est post Fratres. Et non surrexit inde S. Maedhog, donec pervenerunt Fratres domum. Ille puer qui erat cum plaustro S. Maedhog narrabat omnibus, quomodo per grunnam exierunt. Sanctus Episcopus Fratribus ait: Ubi est S. Maedhog? Illi dixerunt: Non vidimus eum, postquam prostravit se ante te in littore. Missis Fratribus ad mare *e* duxerunt S. Maedhog ad Episcopum magistrum suum.

objurgatur in mensa S. David, quod apertum reliquerit.

diu flectit in littore donec revocetur.

12 Tunc Episcopus narravit omnibus diversa miracula, quæ illa die facta fuerunt per S. Maedhog, et increpavit Œconomum illum acriter. Omnes scientes talia facta magnificabant Deum in mirabilibus suis. Adhuc Œconomus iniquo odio persequebatur innocentem Maedhog. Quodam autem die per invidiam cogitabat occidere eum, et misit eum in silvam cum laico; et persuasit illi Œconomus, ut occideret S. Maedhog. Cum inclinasset vir Dei se, ut lignum commoveret, vibravit homo ille securem, volens occidere Sanctum Domini: sed illico manus ejus divina potentia arefactæ sunt circa securem, et non potuit eas movere. Tunc confessus est culpam suam, rogans indulgentiam ab amico Dei. Sciens S. Maedhog hanc rem, fudit orationem ad Deum pro eo: et statim per orationem ejus manus illius solutæ sunt. Et currens vir ille ad civitatem, narravit omnibus, quæ facta fuerant.

adhuc vexatur ab Œconomo,

a quo ad necem destinatus, mirabiliter servatur.

13 Divinitus est hoc revelatum sancto Episcopo David, et surgens de lecto tenuit *f* ficonem circa unum pedem; cucurritque velocius ad silvam in occursum S. Maedhog. Videntes Fratres suum seniorem cum pede nudo, currentes secuti sunt eum. Venitque

nitque S. Maedhog de silva usque ad flumen, quod dicitur *g* Gladius; quem cum vidisset David stetit, et dixit Fratribus suis : Discedite a me paullulum. vidit enim David agmen sanctorum Angelorum circa S. Maedhog; et ideo dixit Fratribus discedere. Videns B. Maedhog David se expectantem, *h* cucurrit velociter ad suum sanctum Magistrum, ubi crux stat usque huc, et benedicentes Deum, et gratias ei agentes in mirabilibus suis, reversi sunt ad ecclesiam suam. Jam venientes domum B. David increpavit Œconomum coram omnibus. Tunc B. Maedhog ait David Magistro suo : Pater, ne increpes eum, quia Deus pro nobis increpabit eum, et cito morietur, et nemo sciet sepulchrum ejus, et ita illi invido Œconomo omnia contigerunt secundum vaticinium S. Maedhog viri Dei.

g Angeli eum comitantur

h

praedicit mortem invidi œconomi,

14 Quodam die missus est S. Maedhog, ut adduceret plaustrum *i* cum cerevisia ad monasterium. Sed cum pervenisset ad quamdam vallem, plaustrum cum bobus per casum de silice in declivio cecidit. Sed signans vir Dei signum crucis contra casum, nihil fractum est de plaustro, nihil periit de cerevisia, nec nocuit animalibus adhuc. Per hoc signum nomen Dei magnificatum est per S. Maedhog.

i plaustrum in praeceps lapsum signo crucis servat

15 Rex *k* Britanniæ habebat filium, qui erat cæcus, claudus, et surdus. Audientes parentes et nutritores illius tanta miracula per S. Maedhog facta, miserunt filium paralyticum ad eum; rogantes ut in Dei nomine curaret illum. Jussus B. Maedhog a Magistro sancto suo, rogantibus multis, accepit illum seorsum, et oravit ad Deum pro eo, et illico sanatus est ab omnibus doloribus suis; et reddidit eum S. Maedhog sanum atque incolumem suis, omnibus gratulantibus et benedicentibus Deum. Vir quidam in Britannia tabulatam habens faciem, id est, sine oculis, et naribus ex utero natus, adductus est ad S. Moedhog, caussa curandi eum, et orans S. Maedhog pro illo, dedit Dominus per orationem servi sui, illi oculos et nares, et gratias Deo et S. Moedhog agens incolumis recessit.

k caecum claudum, surdum precibus curat,

alterius deformem faciem .

16 Quodam tempore *l* Anglici congregaverunt maximum exercitum, et venerunt in Britanniam nescientibus Britannis, congregatique Britanni repente contra Anglicos miserunt ad David, ut mitteretur Maedhog ad bellum benedicendum, ant eos. Rogatus B. Maedhog venit ad locum, ubi erant Brittones eminus et Anglici, et intrantes Brittones non bene præparati ad bellum, vir Dei pro eis contra Anglicos Deum oravit : statimque Anglici in fugam versi sunt; et Brittones persecuti sunt eos duobus diebus in maxima cæde . et nemo de Brittonibus in bello illo occisus est, et non ausi sunt Anglici redire in Britanniam, quamdiu S. Maedhog ibi erat, scientes illud miraculum per orationes ejus *m*.

l victoriam impetrat Britannis

m

17 *n* Quidam potens homo volens fallere S. Moedhog, jussit servis suis ducere se ad eum, dicens se esse surdum et cæcum. Cui ait S. Moedhog : Ducatum tuæ regionis haberes nisi voluisses fallere donum divinum; bene enim vides, et bene audis, sed quia mentitus es, surdus et cæcus eris usque ab obitum tuum. Et sic factum est. Multa alia signa fecit Deus in Britannia per S. Maedhog, quæ scribere brevitatis caussa omittimus.

n caecum se fingentem ducatu privat, et poenam, inter seculum,

a Lagenia, *Britannis* Lein, *Anglis* Leinster, *incolis* Lelghnigh, *pars Hiberniæ Orientalis, Britanniæ proxima, in qua* Dublinium, *sive* Dublinia, *quæ Ptolemæo* Eblana. b *Legendum censet Colganus* Kill-mhune, *quod* cellam rubi *significat. De* Menevia, *sive* Menew, *quæ Britannis* Tuy Dewy, *id est*, Domus Davidis, *dicitur, agemus ad illius vitam* 1 *Martii, in qua eadem, quæ hic, narrantur.* c *In Capgravio* puer *appellatur, et videtur non adhuc admodum provectæ ætatis fuisse.* d *Est* grunna, *palus, unde cespes eruitur, qui siccatus foco struendo, non secus ac carbones, adhibetur, uti in ea Brabantiæ nostræ parte quæ* Peel, *et* Peellandt *dicitur.* e *Capgrav.* Tunc missi ad littus Fratres invenerunt plenum mare, et in circuitu prostrati Sancti mare sublevatum, et cum funiculo in navem traxerunt eum. f Fico *genus est calceamenti monachalis, sæpius occurrit ea vox in Vitis Sanctorum Hibernorum*

Lagenia.

Grunna

Fico

g *Flumina sunt duo in Penbrochiæ Comitatu, in quo et Menevia, urbs S. Davidis; quæ conjunctis ostiis in portum nobilissimum influunt, qui* Milford haven *Anglis, Britannis* Aberdugledhau *dicitur, id est*, duorum-gladiorum portus : *nam flumina ambo* Gledawh *Britanni vocant, id est*, Gladios. h *Capgrav.* Venit cito per fluvium et per vias asperas, ubi hominum nullis prius ambulavit. i *In vita S. Davidis id contigisse dicitur, cum ab Œconomo ad ligna e silva advehenda missus esset.* k *Plures tunc Britannorum in Wallia Reguli, simul imperitantes, ut* 29 *Jann. ad vitam* S. Gildæ *diximus.* l *Assidua Anglis cum Britannorum reliquiis bella, quæ nusquam accurate et fideliter descripta, Britannis fabulosa de Regibus suis ac præsertim Arturo, narrantibus; Anglis vel ignoratione vel carcdia inimicæ nationis reticentibus gesta, nisi si quæ recentiores ex Galfrido et aliis paris fidei Britannis hauserunt.* m *Addit Capgrav.* Quidam de Saxonibus latrunculi, ad nocendum incolis, pagum ubi servus Dei mansit intraverunt Quo cognito suis imprecationibus excæcavit eos et cum magna difficultate, neminem lædentes, regressi, per totum annum cæcitate percussi manserunt. n *Capgrav.* Rex quidam Saxonum.

Ex MSS. Gladius *fl*

S. Maedhog hostes caecitate percellit.

CAPUT III.

Reditus in Hiberniam, varia miracula.

Postea *a* jussione et benedictione S. David Episcopi Magistri sui, S. Maedhog acceptis discipulis navigavit in Hiberniam. Et cum appropinquasset ad littus Hiberniæ, *b* vidit latrones rapientes ac vulnerantes peregrinos; quibus visis dixit Sanctus Domini suis discipulis : Eamus propere ad miseros peregrinos, qui jugulantur, adjuvandos. Tunc percussit cymbalum de mari; et audiens dux latronum sonum cymbali a longe dixit : Hoc est vox cymbali hominis Dei, et ideo pulsat ne nos ageremus tale scelus; et cessaverunt rapere et vulnerare peregrinos. Ille Dux latronum vir potens et dives erat, habens opulentos milites sub se. Cumque venisset S. Maedhog ad portum, Dux ille compunctus corde misit unum militem, nomine Dymna in occursum viri Dei; et ipse miles Dymna accepit S. Maedhog in humeris suis de navi : statimque Dux ille agens pœnitentiam, agrum in oblationem Deo et S. Maedhog obtulit. Et ipse miles Dymna se ipsum et suam regionem cum suo genere S. Maedhog in æternum obtulit. Ipsa loca sunt in Australi parte Hiberniæ, quæ dicuntur Kynnselach. Et in ipsis locis vir Dei ecclesias fecit ædificari.

a redit in Hiberniam

b

latrones pulsu cymbali a maleficio revocat

Ducem, et socium convertit, qui multa ei largiuntur

19 Quodam die cum esset S. Maedhog juxta mare, dixit Fratribus suis : Pœnitet me, quod non interrogaverim Magistrum meum David, ut indicaret mihi quis in Hibernia esset Pater Confessarius meus. Et nolentes discipuli ejus ire cum eo, vel navem ei præparare, timentes multum mare, vir Dei ambulavit super mare, volens ita pertransire usque ad Britanniam ad Magistrum suum David. Tunc Angelus Domini venit ad eum, dicens : Magnam audaciam fecisti. Respondit ei S. Maedhog, dicens : Pro audacia non feci, sed pro Dei potentia et benignitate. Dixit ei Angelus : Non est tibi necesse habere Patrem alium *c* Confessarium præter Deum, ipse enim scit purissima inconfessionem tuam; sed tamen si vis habere testem conscientiæ tuæ, habeto Molvam, filium Coche, Patrem Confessarium tuum ad Deum. Tunc reversus est S. Maedhog de mari ad Hiberniam, et intravit portum in regione Hua Kennselach, in oppido quod dicitur Ardlachan. Et cum ibi sedisset in loco, qui dicitur Achell, cogitavit, quod oblitus esset *d* cymbalum suum in Britannia. Cumque necesse illi esset, ut perculeret cymbalum, ipsum trans mare veniens juxta se vidit prope in littore. Tunc vir Dei accipiens cymbalum suum, gratias Deo agit.

ambulat super aquas

c

S. Molvam Confessarium accipit

d

cymbalum per mare recipit miraculose

20 Quodam die cum S. Maedhog in littore freti, quod dividit *e* Momonienses et Lagenienses, positum scilicet inter terram Desiorum et Kinselechorum, esset, volebat transire fretum ad terram Mandesi : ipse enim equitabat cum comitibus suis; et non invenientes longæ navem, equi invite cœperunt intrare *f* fretum. Tunc ait Sanctus suis comitibus : Dimittite equos; potens est enim Deus facere undam siccam sub pedibus eorum. Postea equi transierunt fretum, et ungulæ eorum non sunt tinctæ in freto, sed divina

e

f

fretum cum sociis transit, equorum ungulis aqua tinctis

vina potentia erat secum quasi terra; et sic pervenerunt ad terram *g* Desiorum.

vitulum tradit lupis famelicis

21 Deinde constituit S. Maedhog cellam, quæ dicitur *h* Disert-Narbe: ibique habitavit aliquo tempore cum Fratribus suis; et habebant Fratres duas vaccas cum uno vitulo. Quadam die cum S. Maedhog solus in cella esset, vidit lupos venientes ad se, qui ululabant quasi postulantes cibum a Domino. Tunc vir Dei motus misericordia, tenuit vitulum et tetendit eis. Lupi rapientes vitulum de manibus Sancti, comederunt illum. Quærens Frater, qui mulgebat vaccas, vitulum; dixit ei Pater sanctus: Ne quæras vitulum, ego enim vobis absentibus tradidi eum lupis. Cui ille Frater leviter ait: Quomodo sedare et mulgere poterimus vaccas sine vitulo? Maedhog ait ei: Pone mihi caput tuum ut benedicam illud; et cum viderint vaccæ caput tuum, diligent te, et dabunt lac suum, sic jam factum est: videntes enim vaccæ caput illius Fratris lingebant illud, et mulgebantur cum omni mansuetudine. Multis vicibus S. Maedhog hoc miraculum fecit; et morientibus vitulis, benedicebat capita mulgentium, et quasi vitulos diligebant eos vaccæ.

mirabili modo efficit, ut vaccæ mulgeri se sinant

fingenti se cæcum ut stipem denuo extorqueat, pœnam denuntiat

22 Molens quodam die S. Maedhog triticum in molendino, vir quidam de gente Osargiensi, invite farinam accepit ab eo. Omnes Fratres viri Dei foris ministrabant. Item idem vir supradictus mutato habitu et cæcans unum oculum venit quasi luscus ad S. Maedhog, petens farinam ab eo. Ait ei Sanctus: Quare hoc fecisti? pro nomine Domini mei dabo tibi, sed tu luscus eris usque ad mortem tuam, et quamdiu mansurum est genus tuum, vir cæcus non deerit de eo. Et sic totum completum est.

a *MS. Salmant.* Divina et Angelica monitione, et accepta S. David benedictione. b *Itaulh ranus.* In littore latrones armati expectabant, arbitrati peregrinos navi vehi, et sibi prædæ fore.

c *Imperite hæc interpres Latine reddidit. Quis est qui non aliquando, leviter saltem, offendat, et licet non absolute egeat, frequenter tamen utatur Confessionis Sacramento? Aliud indicat vita* S. Luani *superius citata: voluit se unitum cum S. Aidano sese in omnem vitam subjicere, et monasterium a se ædificandum. Atque id Brandubus Rex fieri voluit, volens alterius gentis Episcopo, aut potius Abbati (nam Episcopus non erat* Luanus, *agebaturque non de cathedralis Ecclesiæ, sed monasterii, subjectione) obnoxium esse eum. Ita S. Bernardus in vita S. Malachiæ supra citata, Ben-chor* multorum monasteriorum caput *fuisse tradit. Apud Capgravium, et in vita S. Luani, non confessarium quo sese Aidanus dicitur,* sed amicum animæ suæ, *in minori vita, ut coram omni* suo conventu se suaque ei subderet. *Et ridiculum fuisset, cum in Hibernia multi essent sancti Episcopi et Presbyteri, Confessarium sibi in Britannia quærere, quem adire non posset nisi mare trajiceret.* d *At habebat, cum ejus anima præstantiam a se detexerat. Aliud erat, quod in Britannia reliquerat a S. David illi donatum, ut in vita S. Davidis apud Capgravium habetur, ubi et dicitur ab Angelo in Hiberniam deportatum. In omnibus veterum Hibernicorum Sanctorum vitis mentio fit sæpe tintinnabuli, ut supra aliquoties vidimus. Id S. Adamnanus in vita S. Columbæ* cloccam *vocat.* e Momonia, *Australis Hiberniæ regio, incolis* Mown, *et in orationis contextu* Wown, *Anglis* Mounster *dicta.*

Momonia

f Suirii *amnis æstuaria, infra* Waterfordiam *urbem intelligi videntur. Capgravius* more magnum *vocat.*

g *Vetulum* Lambleiense *territorium* Lismorensi *urbi adjunctum,* Desse *appellari, situm id in Comitatu* Waterfordiensi.

h *MS. Salmant.* Disert-nadbel.

CAPUT IV.

Victoria de hostibus obtenta. Vis eleemosynæ. Aidani episcopatus.

Multa monasteria per circuitum regionis Kinnselach S. Maedhog construxit, et cum esset in uno eorum, quod dicitur *a* Cluain-mhor Diodlæ Garbhir; qui Diodla cum esset sanctus Aldeis istius loci sub cura Patris Maedhog, collegit *b* Ædus filius Ainmirech Rex Hiberniæ agmen maximum ad devastandum plebem illam Kennselech, Brandubhemum filius Ethach, Rex *c* Kennselech, erat contra eum. Multi homines illius regionis cum substantiis suis fugerant ad S. Maedhog manentem in prædicto loco, sperantes defensionem per sanctitatem viri Dei. Hoc audiens Rex Temoriæ, venit tollere prædam de loco illo.

ad se confugientes tuetur,

signo hostibus opposito,

Exivit S. Maedhog foras contra exercitum, et signavit cuspide baculi sui contra eos: unus autem miles, qui erat prior ceteris, volens transire signum, ait: Non est qui me prohibere potest suo signo. Et cum hoc dixisset, cecidit et mortuus est. Ceteri jam valde timentes reversi sunt ad Regem, et corpus exanime secum tulerunt, narrantes Regi quæ gesta fuerant, et glorificantes S. Maedhog. Tunc Rex cum exercitu suo reversus est, dicens: Non jam possumus contra Deum certare.

quo quidam spernens subito moritur:

Brandubo Regi victoriam divinitus impetrat

24 Ipse enim Rex Temoriæ Ædus, filius Ainmireachi, iterum alia vice de Aquilonali parte Hiberniæ, et de regionibus Conachtorum, et Muminensium et *d* Conallensium ac Aquilonalium Laginensium multos exercitus collegit, et venit devastare eamdem regionem Kinnselensium, et expellere inde Regem eorum scilicet eumdem Branduh. Ipse vir astutissimus et valde probus in militia erat; et *e* agens astute intravit audaciter in castra inimicorum, et occidit ipsum Regem Hiberniæ Ædum filium Ainmirech, et maximam eadem nobilium virorum totius Hiberniæ cum eo fecit *f*.

cibum lupæ præbet:

25 Quodam die venit S. Maedhog ad monasterium, quod dicitur Seanbhothai, juxta radices montis qui dicitur Scotice Suighe Lagen, id est, Sessio Laginensium; et cum iter ageret, venit lupa anhelans nimis et esuriens, familiariter ad eum, vidensque vir Dei eam, ait puero, qui sibi propinquus fuerat: Habesne aliquid cibi? Respondit puer, nesciens quid vellet Sanctus: Habeo unum panem et partem piscis. Et accipiens vir Dei porrexit lupæ; erubuitque puer, dicens: Timeo Magistrum meum. Tunc ille ait ei: Fer mihi folia. Reductis foliis benedixit Sanctus; et divina virtute *g* in usum pristinum conversa tradidit puero, gratias agens Deo.

folia in panem convertit.

Branduvius eleemosynæ, et Aidani precibus a periculo damnationis liberatus,

26 Quodam die Rex supradictus Branduvius accepto regno omnium Laginensium, et non solum, sed tota etiam Hibernia usque ad Callachuari, post occisionem Ædi, filii Ainmirechi, veniebat per littus quoddam, habens magnas prædas ante se de regionibus Aquilonis: occurrit ei ibi quidam leprosus petens ab eo eleemosynam: tunc Rex *h* Indarium calvum et fulvum dedit in eleemosynam. Postea Rex in terram suam venit; et castra metatus est juxta flumen *i* Slaine, et magno dolore ibi comprehensus est, et vidit hanc visionem ibi: vidit se portari ad infernum, et omnes bestias inferni labiis apertis occurrere ei; viditque unam magnam et fortiorem ceteris in porta inferni aperto ore, quæ erat parata se devorare; cujus anhela Regem ad se traxit, et pene deglutivit eum. Tunc quidam Clericus pulcher et lætus venit ad eum, et Indarium talem, qualem dedit Rex ipsi leproso, posuit in ore bestiæ; et Rex ab ore bestiæ reversus est. Et iterum bestia traxit eum ad se, et pene deglutivit eum. Tunc Clericus baculo percussit caput bestiæ; et os ejus ignitum clausit; et sic Rex periculum inferni evasit. Et reductus est spiritus ejus ad corpus suum, et postea de ecstasi surrexit, et narravit suis familiaribus quod vidit.

non addit.

27 Deinde Rex in dolore positus ductus est in locum, qui dicitur *k* Inbher Crainchium; ibi mansit infirmus. Tunc amici ejus dixerunt ei: Est quidam vir sanctus nomine Maedhog in terra tua, qui facit magna mirabilia; mitte ergo ad eum, ut ab ipso aqua benedicta feratur tibi. Quibus Rex ait: Non ita fiet; sed ego potius ad hominem Dei vadam. Statimque ascendens Rex currum venit ad S. Maedog. Audiens B. Maedhog, quod Rex ad se veniret, exivit in occursum ejus. Cumque Rex de longe vidisset Sanctum ad se venientem, dixit: Iste Sanctus me liberavit de ore bestiæ et de omni pœna infernali; cognosco jam formam ejus. Tunc Rex se prostravit ad pedes Sancti dicens: Pœnitet me, quia multa feci mala; et quodcumque dixeris mihi pro remedio animæ meæ,

seque offert ad agendam pœnitentiam

ejus precibus morbo liberatur

meæ, in Dei nomine implebo. Et tunc orante Sancto sanatus est jam illico ab omni infirmitate sua; et ait ad virum Dei : Sanasti me ab infirmitate, et solvisti me de inferno; et narravit ei visionem suam.

multa elargitur

28 Postea iterum Rex ait Sancto Maedhog : Ecce offero me ipsum tibi, l ut sepeliar in cœmiterio tuo, et genus meum semper apud te sepelietur. Et magnas dedit Rex oblationes Sancto Maedhog, et agrum in quo vir Dei construeret monasterium, quod dicitur Ferna: in quo S. Maedhog sepultus est. Et Rex Brandub, et genus ejus post eum ibi semper sepelitur: et magna civitas in honore Sancti Maedhog ibi crevit, quæ eodem nomine vocatur, id est, Fearna.

S. Maedocus fit Fernensis Episcopus,

Deinde facta Synodo magna in terra Laginensium, decrevit Rex Brandub, et tam laici quam clerici, ut Archiepiscopatus omnium Laginensium semper esset in Sede et Cathedra Sancti Maedhog. Et tunc S. Maedhog a multis Catholicis consecratus est Archiepiscopus. Construens S. Maedhog monasterium Fearna, discipuli sui faciebant querelam ad eum, quod

fontem miraculose elicit

ibi aquam non haberent. Erat ante eum quædam arbor, et ait discipulis suis : Succidite hanc arborem, et erumpet vobis fons clarus de loco ejus. Et illico succisa arbore, fons lucidus apparuit; qui dicitur

mulieres ab eo fonte arcet

Tiobrad Maedhog; id est, fons Maedhog. Consueverant enim mulieres venire ad rivum prædicti fontis, ut vestimenta lavarent. Quidam enim vir plebeius, nomine Beccus, habebat villam prope monasterium S. Maedhog, cujus ager veniebat ad rivum fontis Sancti; et ideo veniebant mulieres ibi lavare quasi ad suam aquam : et hoc valde displicuit viro Dei; et ait illis : Exite hinc, et ne veniatis ad nos tam prope. Mulieres dixerunt ei : Non exibimus, noster enim

una terræ adhærente,

locus est, et nostra aqua. Post hoc verbum filia prædicti viri lavans vestimenta, pedibusque conculcans ea, pedes illius adhæserunt vestimentis, et vestimenta lapidibus, et lapides terræ : et erat mulier

dein ejus precibus soluta

quasi simulachrum siccans et pene occubuit. Hæc audiens Becc pater illius, venit ad S. Maedhog, rogans eum humiliter ut solveret filiam suam. Orante jam Sancto pro ea, soluta est illico femina illa, qua soluta vir ille Beccus, se et semen suum cum villa Domino et Sancto Maedhog in æternum obtulit.

a *Ea vox secessum magnum significat. Alterius* Diceallæ, *sive* Dicuili, *sed junioris, mentio fit in vita* 1, *S. Fursei* 16 *Janu. cap.* 7, *num.* 37. b *Bracaltis* Duga *dicitur, traditurque sub annum Christi* 567, *suscepisse regni gubernacula, atque ad* 594 *tenuisse. Idem mox Rex Temoriæ vocatur. Mortis ejus mentio fit num.* 26. c *Sive* Australis Lageniæ. d *Comitatus* Donegall, *sive* Tirconell, *quasi terram* Conalli *dicas, unde alias etiam* Conallea *appellatur : jacet in Septemtrionali Ultonia, tenturque multis jam seculis ab* O-Donnellorum *familia. Extat in ea regione celebratum illud S. Patricii Purgatorium.* e *Addit MS. Salmant.* a B. Maedoc confortatus et precibus adjutus. f *Addit idem MS. Ediexercitum cum maxima strage a Brandubio extra fines Lageniæ effugatum. Osullevanus Regem hanc Lageniæ vocat* Branum Nigrum, *sive* Bran Dubh, Mac Eacha. g *Capgrav.* panem de folio fecit. h *Osullevanus*, vervecem. i *Stanain sive eius decanus, Ptolemæi* Modonam *videri. Ex adicta* Ferna *est.* k *Inbher Hibernice sinum maris aut fluvii significat.* l *Addit MS. Salm.* ut per te in vita dirigar.

Tir Conell.

CAPUT V.

Vita et sanitas reddita, ejus meritis, alia egentibus allata subsidia.

Mortuam ad se evocans suscitat

Quidam armentarius prope civitatem Fearnæ fuit, cujus mater gravi dolore prope mortem torquebatur : qui armentarius ad S. Maedhog venit, ut ab ipso aquam benedictam postularet. Tunc beatissimus Episcopus humiliter ad illam infirmam perrexit, sed armentarius ante virum Dei ivit ad domum, et invenit matrem suam mortuam, qui reversus homini Dei dixit : Noli vir sancte vexari, quia mater mea mortua est. Cui dixit Sanctus: Vade, et dic matri tuæ, ut ad me salutandum veniat. Ille obediens viro Dei dixit mortuæ : Vocat te sanctus Episcopus Maedhog. Ad hanc vocem illa surrexit quasi de gravi somno, et gratias agens Deo infirma venit obviam viro Dei: *Causs*

30 Quodam tempore sanctus Episcopus Maedhog exivit visitare a S. Munna Abbatem, habitantem in suo monasterio, quod dicitur b Teach Munæ; et cum honore magno sanctus Episcopus susceptus est. Sanctus Abbas fratri suo ministranti ait : Dic sancto Pontifici, ut omnes, qui sunt in isto loco, reficiantur hac nocte in adventu ejus. Sanctus Pontifex ait : Omnes qui sunt in hoc loco reficientur hac nocte. Sanctus Munna ait iterum ministranti sibi : Dic Domino nostro Episcopo : Non possumus omnes reficere, quia multi infirmi ex nobis sunt. Audiens hoc Episcopus ait : Callide petivit Dominus Abbas sanitatem Fratribus suis; potens est enim Dominus meus in adventu meo illis omnibus tribuere sanitatem. Et cum hoc dixisset, omnes infirmi sanitatem receperunt. Et qui vix poterant antea vivere, valide cum ceteris cœnaverunt. Die autem tertio cum B. Maedhog ire voluisset, dixit ei S. Munna : Non exies donec omnes Fratres infirmi sint, qui prius fuerant eodem pondere. Cui dixit Episcopus : Donavit mihi Dominus eorum sanitatem. Et B. Munna ait : Non ita fiet; nam virtus in infirmitate perficitur. Tunc consentiente Maedhog, illi versi sunt in dolorem suum. Postea sanctus Episcopus valedicens omnibus cum benedictione, exivit.

Visens S. Munnam omnes isthic infirmos sanat, eo petente, ut rursus ægrotent, a Deo obtinet.

31 Cum esset S. Maedhog in loco, qui dicitur Ardlatrau, vidit inde sex boves in aratro conversos in vecordia properantes ad portam suæ civitatis Fearnæ. Inter illum autem locum et civitatem Fearnæ fere centum milliaria consistunt. Vir Dei divinitus hoc videns longissime, elevavit manum, et benedixit: cediditque tunc vir arator inter vomerem et cultrum, et non læsit eum, quia citissime boves facti sunt mites; et sic ille evasit de tanto periculo. Interrogantibus discipulis virum sanctum, indicavit eis hoc factum.

Longe dissita cognoscit, et periclitantes sublevat:

32 Quodam tempore beatus Antistes Maedhog exivit visitare sanctas Virgines, filias c Aidi, filii Corbri; et duxit secum aratrum ejus in eleemosynam cum bobus, ut ararent, Virginibus. Cumque statim aratores boves ad arandum jungerent, venit mulier leprosa rogans ut vir Dei Maedhog largiretur ei bovem, cui dedit Sanctus electum bovem. Aratores dixerunt viro Dei, d quod par numerus boum non est nobis. Vir sanctus ait eis : Expectate donec veniat bonus bos missus nobis a Deo. Subito (mirabile dictu!) de mari conspiciunt bovem venientem ; qui exaltans mugitum ter clamavit, suumque collum aptius in jugum alterius bovis humiliter posuit. Et e tribus vicibus veris ibi bos ipse aravit, qui in initio cujuscumque diei, quo debebat arare, de mari ad arandum veniebat; et ter vocem exaltans iterum in fine diei revertebatur in mare. Omnes audientes et videntes hoc miraculum, glorificabant Deum et famulum suum S. Maedhog.

bove pauperculæ dato, alium mirabiliter obtinet

33 Alio tempore S. David Episcopus, Magister Sancti Maedhog, misit ad eum ut ad se salutandum antequam moreretur exiret. Statimque obediens Episcopus in Britanniam perrexit, et aliquo tempore cum sancto Magistro suo David spiritualiter mansit. Quodam jam die S. Maedhog Davidi Episcopo ait : Hodie, Pater, viris bonis promisi pervenire ad Hiberniam. Sanctus senex David respondit ei : Jam hodie eris in Hibernia. Ille ait : Quomodo? Venerabilis senex ait : Familia tua pro te navigio veniet : f tu autem accipe benedictionem meam; et firmissima fraternitas in cœlo et in terra inter me et te, et inter posteros nostros semper sit. Et nunc vade ad mare, et quodcumque ignotum animal tibi venerit, super illud ascendes, et te ducet incolumem citius ad Hiberniam. Et benedicens eum senex sanctus David Episcopus, B. Maedhog venit ad littus maris, et inveniens ibi magnum animal ignotum, ascendit firma fide super eum:

visitat S. Davidem, redit in Hiberniam, marina bellua vectus

Ex MSS

eum; et ductus est vir Dei citius et breviter ad Hiberniam. Deposuit autem animal virum sanctum in loco, qui dicitur Inbher Cromchuin, reversumque est animal in mare, quasi petens benedictionem. Sanctus autem Maedhog sicut promisit venit ad suos.

jejunat 40 diebus continuis,

34 Alio tempore beatissimus Pontifex Maedhog secundum exemplum Moysis et Eliæ, imo secundum exemplum conditoris omnium, unici filii Dei, Domini nostri Jesu Christi, quadraginta diebus et quadraginta noctibus jejunavit in civitate sua Fearna, nihil manducans, neque quidquam bibens, de humano alimento. Et post jejunium quadraginta dierum, vir Dei visus est discipulis suis longior et grossior, quam antea. Consummato jejunio eorum petitiones donavit Sancto Maedhog Dominus omnipotens, quas vir sanctus ab eo postulavit: *g* prima petitio est, ut quicumque de regali genere Laginensium, et magis de semine Branduvii filii Ethach, malus sederet in sede ejus, et mortuus fuerit in ea, non sit secum in cælo. Et quicumque suus monachus negaverit eum, et fugitivus fuerit ab eo, similiter non sit secum in cælo; et quod infernus non claudetur super eos post diem judicii, qui in cœmiteriis ejus jacebant; et quod animam unam omni die inferno solvet usque ad diem judicii.

et post rubustior apparet

g quatuor sancti petitiones a Deo impetrat

a *Vitam S.* Munnu, *sive* Munnæ, *qui et* Fintanus *dicitur, dabimus* 21 *Octobr. Ejus cursus mentio fit infra cap. 8, nu.* 54

b *Id est*, Domus Munnæ. c *MS. Salmant.* Eda Maccarthi.

d *Destructio MS. Salmant.* Vir Dei, quid facietous? quia unus est nobis ita necessarius, ut sine eo orare non possimus.

e *Idem MS.* sicque per tres annos vernali tempore. *Capgrave* per tres menses. f *Idem MS.* Verumtamen ne expectes eos.

g *Mirabiles preces, sic videntur posse explicari, ut quisquis e Branduba successoribus, Lageniæ Regibus, scelerate vixerit; quicumque e suis monachis religiosum institutum abjecerit, Ecclesiastica communionis expertes sint, æternæ damnationi, nisi resipiscant, obnoxii; ut nemo in suis cœmiteriis sepeliatur, qui letifere sceleris conscientia impœnitus decesserit; ut denique e purgatorio quotidie suorum precibus anima una eripiatur.*

CAPUT VI.

Varia vaticinia, salus Regibus obtenta.

Quodam vero die S. Maedhog veniens ad vadum Ingain, dixit ei auriga suus: Dic mihi, Domine, quis in *a* Sede tua post te sedebit? Sanctus Episcopus respondit ei: Qui ante nos aperiet *b* tormovelam vadi, ipse post me erit sessor cathedræ meæ. Et statim viderunt scurriles scholasticos venientes cum scutis et hastis in manibus caussa ludendi. Cumque vidissent scholasticorum turmam, unus ex eis exiliens tormovelam eis aperuit. Videns supradictus auriga juvenem valde scurrilem aperientem tormovelam, obstupuit, et dixit alte: Numquid iste nugerulus apud nos post Patronum nostrum erit Antistes? Tunc scholasticus ille compunctus gratia Spiritus sancti, humilis venit ad S. Maedhog, et dixit ei: O Sancte Dei, volo tecum ire, et vivere sub disciplina tua. Vir sanctus ait ei: Unde es, et quo nomine vocaris? Ille ait: Mumeniensis ego sum, de habitatoribus Luachuir, et Cronanus vocor. Cui ait vir Dei: Alio nomine diceris, id est, Mochua Lothre. Et ait ei: Sequere me. Inde secutus est Mochua Lothre S. Maedhog usque ad obitum suum; qui postea effectus est sapiens et sanctus, et vir miræ abstinentiæ, qui fecit magna miracula; quem pro honestate vitæ et pro bonitate morum beatissimus Maedhog post se in Episcopum constituit.

predicit S. Cronanum tam juvenem et scurrilem, futurum suum successorem

qui mox compunctus eum sequitur

Pro captivis suis redeuns a Duce repellitur

36 Alio tempore S. Maedhog audiens quosdam de suo genere in Momoniensibus, videlicet in illa regione, quæ dicitur Hy Conaill Gabhræ, esse captivos; perrexit, ut eos de captivitate solveret. Cumque illuc vir Dei pervenisset, Dux illius terræ noluit audire eum, nec dimisit eum in suo castello manere. Ante illius castelli ostium vir Dei triduo jejunavit. Finito vero jejunio filia ipsius Ducis, quam ipse valde diligebat, subito mortua est. Sciens uxor Ducis hoc factum esse caussa miraculi, duxit corpus exanime ad S. Maedhog; et rogatus a matre ejus, et a comitibus suis famulus Dei resuscitavit illam a morte. Sed adhuc dux durus Sancto Maedhog verbis asperis resistebat. Cumque S. Maedhog Ducem maledicere cœpisset, puer quidam, qui prope stabat, dixit; Ave senior sancte, maledictio tua sit super hanc petram. et cum dixisset, Sit super hanc petram maledictio hæc, statim petra illa in duas partes divisa est. Hoc jam videns ille Dux pœnitentiam egit, et suos cognatos liberos dimisit Sancto Maedhog. Et obtulit ei locum qui dicitur Cluana Claidhlasch: et ibi construxit vir sanctus monasterium, et benedicens locum ipsum, et Ducem qui dedit illum, recessit inde.

ejus filiam mortuam,

resuscitat

petram maledictione dividit

Ducem convertit

37 Quodam die cum esset S. Maedhogh cum centum quinquaginta Fratribus in messe, venit Rex Branduvius ad messem, visitans virum Dei. Videns jam Rex dilectionem et humilitatem tot Fratrum, admiratus ait ad sanctum Episcopum: Mirabiliter illi se diligunt, et obediunt sibi invicem. Vir Dei ait: Mirabilius est, quod sunt omnes filii vitæ, nisi unus tantum. Rex ait: Quis est ille filius mortis? jam vellem jugulare eum, ne esset *c* inter oves Dei. Sanctus Episcopus respondit: Non jugulabis eum; sed tamen scies eum modo, quia hora celebrandi opus Dei advenit: omnes enim Fratres præter eum prostrabunt se ad terram ad opus Dei, sed ipse non prostrabit se. Cumque Fratres horam tertiam celebrassent; Pater sanctus, omnesque secum ad terram se inclinaverunt, excepto filio mortis. Tunc Rex interrogavit eum dicens: Quare cum ceteris non inclinasti? Ille respondit: Meus mea aliud modo cogitat. *d* Postea ille ad gentem suam in seculo perrexit, et ante hebdomadæ finem jugulatus est, et infelicissime obiit.

dicendus cognoscit et perditum omnes suos salvandos, præter unum c

eum scelesti non orantem, qui ad seculum reversus mox e perit. d

38 Quodam tempore beatissimus Maedhog volens adire civitatem Mumoniensium regalem, nomine *e* Cassel, equi currus sui immobiles steterunt secundum exemplum asinæ Balaam. Mirans hoc vir sanctus, venit ad eum Angelus Domini dicens ei: Vult Dominus, ut pergas ad aliam regionem, ad provinciam Chonactorum; quia Guarius Aidhui Rex Conaghtorum gravissimis doloribus torquetur in cella, quæ dicitur *f* Keallmic Duach, prope mortem jam torquetur: tibi enim Dominus concedit ut cures eum. Vir Dei respondit: Quodcumque dixerit mihi nuntius Domini mei, libenter faciam: igitur volo illuc ire. Angelus dixit: Quamvis nolueris tamen exibis, quia ita vult Dominus, et equi tui per aliam viam non ibunt. Tunc S. Maedhog dixit ad aurigam suum: Dimitte equos ire quocumque voluerint. Et statim equi ad Aquilonalem cursum declinaverunt: et cum venissent ad stagnum Dergdere, equi sine impedimento sub curru siccis pedibus per lacum, quasi per aridam terram, divina potentia perrexerunt.

e Equis sistente Angelo

mittitur ad Guarium Regem f

equi ultro cum viam carpentes,

stagnum transeunt sicco vestigio.

39 Postea transgresso lacu duos viros invenerunt in agro, quibus S. Maedhog ait: Indicate nobis bonam viam, qui responderunt: in his locis non est aliqua via vobis. Unus eorum dixit eis: Si boni Clerici estis, de locis asperis planum iter facietis. Tunc sanctus senior ait *g* Mochuda, benedicens viam, Dominus scit quomodo sumus; sed ipse potest planum iter nobis facere, sicuti tu dicis. Ad hanc vocem plana via per montes et silvas, et gruunas sine ullo impedimento usque ad monasterium, quod dicitur Keall Muduach, ubi erat Rex Conaghtorum Guarius Ayni infirmus, facta est. Et cum a sancto Episcopo oratio facta esset pro eo, statim sanatus est ab omni infirmitate sua. Et ait vir sanctus Regi: Regnum tuum iterum tenebis triginta annis; et in fine vitæ tuæ *h* tribus annis in dolore eris, et in illa infirmitate morieris, et regnum cœlorum possidebis propter eleemosynam et largitatem tuam. Rex enim potuit illam sententiam complere quæ dixit: Omni petenti te da. Et benedicens Regi, et facta oratione et firmitate

g

Sanctus viam asperam benedictione complanat Regem sanat 30 annos pollicitus et vitam æternam h

mitate inter se et sanctissimum virum, in cujus honore est illud monasterium primo et civitas constructum, vir beatissimus Mochuda recessit in viam suam.

a *In catalogo Episcoporum Fernensium secundus est* S. Molingus, *de quo infra cap. 9. nu. 60. Præponendus ei* S. Cronanus *videtur.*

Tormovela. b Tormovela *Hibernis significat transversariam trabem ad portas, vel in aditu viæ alicujus, qua arceri equi ac currus solent; aut certe crates mobiles, aut septa, quibus pratorum claudi ingressus solet, ne egredi aut ingredi passim queant animalia, ita doctissimus Colganus.* c *Addit MS. Salmant.* tamquam lupus. *Osullevanus ait, cum meridie cibum sumpturi orarent monachi, hunc stetisse alia cogitantem. probabilius est quod habent MSS. de hora Tertia, sive parte divini officii* d *Idem MS.* in crastino.

e *De Casselia Archiepiscopali urbe egimus 8 Janu. præfat. ad vitam* S. Erardi, *num. 7.* f *Hanc sedem nunc Episcopalem esse, nobis retulit Colganus, quæ vulgo* Duncensis *appellatur.*

g *Hic est* S. Carthagus, *de quo 14 Maii*

h *MS. Salmant.* dura infirmitate purgaberis.

CAPUT VII.

Mortuus suscitatus, alia Aidani miracula.

a — *S. Molvam diei unius spatio secum Romam transfert, et inde in patriam*

Quidam vir sanctus, nomine *a* Molva, venit ad S. Maedhog, dicens : Volo adire Romam peregrinatione. Ait ei Episcopus : Non habebis meam licentiam. S. Molva respondit : Certe si non videro Romam, cito moriar. Tunc assumpsit eum secum S. Maedhog in curru, et non apparuerunt suis usque in crastinum. Et visum est Sancto Molva, quod essent illa nocte in Roma, et solverit sua vota ibi ad limina Apostolorum. Crastina jam die orto sole Sancti venerunt ad civitatem Fearnæ; et ait sanctus senex ad B. Molva : Numquid vis modo ire Romam? Ille ait : Quare vellem? nonne persolvi ibi heri, et præterita nocte orationes meas? sed pudet me tam cito redire ad monasterium meum. Statim ille Episcopus perrexit cum eo, et dimisit eum in locum suum perhibens eum fuisse Romæ. Mysterium hujus rei Dominus scit, sed scimus quia ille Sanctus peritus erat Romæ, quasi fuisset ibi longo tempore.

raptus videt ingressum S. Columbæ in cœlum, — *b* — *splendente facie inde redit* — *c*

41 Accidit ut esset B. Maedhog cum uno puero juxta quamdam crucem, et tunc scripsit vir Dei unum psalmum illi puero : et postquam scripsit, vidit ille puer S. Maedhog ascendentem scalam auream inter cœlum et terram, portantem secum *b* ceraculum pueri. Cum jam post tempus reversus esset, non potuit puer respicere in faciem ejus propter claritatem suam. Aitque puero : Cave, ne dicas alicui in vita mea. Cui ait puer : Si mihi dixeris, quo existi, ego celabo quod vidi. Ait ei vir sanctus : Jam ivi ad lætitiam, quam fecit familia cœli in adventu *c* S. Columbæ, qui mihi fuit valde amicus. Hæc verba post obitum Sancti Maedhog ille puer cum esset vir fidelis narravit coram populo.

prædicit parum frumenti divinitus multiplicandum

42 Quodam die Œconomus S. Mochuæ Lothre venit ad S. Maedhog, dicens : Parum frumenti habemus; seminabimus illud an dabimus Fratribus? Cui Sanctus respondit : Multum seminate, et sufficienter distribuite Fratribus. Ille ait : Quomodo potest hoc fieri? Homo Dei ait : Quod modo habetis, non deficiet in seminando et comedendo, donec panis vobis veniet de terra. Et sic factum est juxta vaticinium viri Dei.

idem in alia annona factum — *d*

43 Alio die coquus suus venit ad S. Maedhog, dicens : Hodie in coquina nihil habemus, nisi modicum vas lactis, ac parum butyri, utrum hospitibus hoc tribuetur? Cui Sanctus ait : Omnibus date largiter, quasi de monte *d* haberetis. Postea illa nocte omnes sufficienter comederunt.

fraudem quorumdam mendacium detegit

44 Quidam viri callidi et fallaces sua vestimenta absconderunt in silvis, nudique ad S. Maedhog venientes, vestimenta ab eo postulaverunt, quibus Sanctus ait : Sustinete paullisper, donec vestimenta accipietis. Tunc S. Maedhog misit occulte ministrum, ubi vestimenta illorum abscondita erant, et allata sunt eis vestimenta sua. At illi sua propria vestimenta agnoscentes, confusi recesserunt vacui.

Ex MSS. — *e*

45 Quidam Comes Laginensis evertit fidem suam contra Dominum suum, et jugulavit Regem Laginensium, imo *e* totius Hiberniæ Brandubum, filium Ethach; et illico inde Rex obiit, sine confessione, et divino viatico. Hoc audiens sanctus Episcopus Maedhog, valde sibi doluit; et flens et lugens ait : Utinam illa manus, quæ defensorem Ecclesiarum, regionum, atque judicem viduarum et pauperum jugulavit, ex latere suo caderet! quod postea completum est. Deinde S. Maedhog ad locum, ubi erat Rex mortuus, perrexit; et facta oratione suscitavit eum coram omnibus. Cui ait Rex : Rogo te, Pater, si mihi promittis regnum Dei, ut nunc pergam ad cœlum; satis enim peregi cursum hujus vitæ : Dominus constituet vobis alium Regem. Hæc sententia placuit Episcopo. Et tunc accepto sacrificio, et facta confessione, et data indulgentia, Rex Brandubh ad cœlum migravit, et sepultus est honorifice in cœmiterio Sancti Maedhog, quod est in civitate sua Fearna; ubi genus ejus, Reges Laginensium semper sepeliuntur. Postea ille Comes Saranus, qui occidit Regem, tactus compunctione venit ad sepulchrum Regis; et egit ibi pœnitentiam amarissime : lugebat enim ibi in gravissimis jejuniis pene nudus, non discedens inde die ac nocte. Cum ita esset per aliquod tempus, dixit ei vox de sepulchro, quasi vox Regis : O Sarane Buite, ignoscitur tibi, quod fecisti. Et cum dixisset, manus Sarani cecidit de latere ejus, sicut prius optavit S. Maedhog. Hoc scientes viri Catholici duxerunt inde Saranum, et in reliquo vitæ suæ bene vixit.

Brandubum occisum resuscitat, confessione et viatico munit; qui volens moritur — *interfectori pœnitentiam agenti, remittitur condonatum peccatum, excidit tamen manus.*

S. Aidanus audit cantus Angelorum optat mori

46 Quadam hora audiens S. Maedhog Angelorum suavia carmina desuper canentium, rogavit Dominum, ut de hoc seculo molesto ad regnum cœlorum migraret, essetque cum Christo, exemplo S. Pauli. Sed Dominus eum diutius in carne manere, caussa multorum, volens; ait ei vox : Debes adhuc vivere caussa multorum. Et ille : Quamdiu Dominus voluerit me vivere, non renuo laborem.

f — *pauperi hordeum dat quod in aurum vertitur* — *sed illi redditum, iterum fit hordeum* — *g*

47 Quidam inops, a quo dominus suus censum magnum exigebat, venit ad S. Maedhog, quærens auxilium. Tunc S. Maedhog erat in agro, *f* et semen seminabatur in terra ante eum; et vir sanctus ei petenti dimidium modii hordei dedit. Ille ait : Quid mihi prodest hoc? Vir Dei dixit : De hoc reddes totum tuum debitum; et pro parte habebis. Homo ipse subridens; totum illud in aurum conversum est. Dixitque ei vir sanctus : Redde domino tuo Duci debitum, ut sis liber. Dux videns aurum optimum, ait ei : Quis tibi tantum auri largitus est? Ille respondit : B. Maedhog. Tunc *g* Te offero liberum in æternum. Tunc ille servus quondam, modo liber, gaudens venit ad S. Maedhog, indicans ei quid sibi fecit Dux. Et assignavit ille homo totum aurum Sancto Maedhog et orante sancto viro, despiciens aurum in hordeum conversum est totum, jubente Sancto Dei iterum in terra seminatum est.

quemdam benedicens architectum facit. — *h*

48 Quodam tempore cum B. Maedhog basilicam sibi ædificare voluisset, non potuit artificem tum invenire. Confidens in Deo, benedixit manus cujusdam inerudit, nomine Gobbanus, et statim subtilissimus artifex est factus *h*. Postea in summa arte illam basilicam ædificavit.

in aquam dejectus, nec madefactus.

49 Alio tempore sanctus senex Maedhog exivit ad lavandas manus ad rivum cum paucis Fratribus. Tunc alii viri eum videntes, dixerunt : Nullus homo potest commovere Sanctum Maedhog ad discordiam. Tunc rusticus ex eis ait : Ego jam possum; erat vir indutus pellibus. Veniens ille rusticus projecit virum sanctum in rivum. Cui Sanctus ait : Quid fecisti o homo . intacta erant vestimenta ejus aqua. Videns ille homo vestimenta viri sancti arida esse, dixit : Pœnitet me quod feci; da mihi indulgentiam. Cui Sanctus ait : Bene fecisti confitendo, et agendo pœnitentiam; quam si non peteres, terra modo te absorbuisset:

cœlum spondet pœnitenti

Ex MSS. sorbuisset : nunc autem cælos habebis *i*, et quadragesimo die morieris. Et sic jam factum est.

a S. Luani *sive* Lugidii, *aut* Molvæ *vitam dabimus* 4 *Augusti. Paradoxa est hæc peregrinatio, nisi solum in spiritu peracta. Probabilior est, quæ in vita* S. Lasriani, *sive* Molassii 12 *Septemb. refertur*. B. Lasrianus divino spiritu instinctus Sedem Apostolicam visitare proposuit. Iter igitur aggrediens, collactaneum suum, Sanctum videlicet Edanum, antequam transfretaret, visitavit. Cui S. Edanus dixit : Si mihi dimidiam partem tribuas reliquiarum, pericula viarum tuarum in humeris meis suscipiam. Illis ergo talia mutuo promittentibus, et invicem benedicentibus, S. Lasrianus prospero navigio ad portum pervenit desideratum.
b *Capgravius*, pueri libellum. *Vide supra cap.* 1, *nu.* 5, *lit. h.*
c S. Columbæ *vitam dabimus* 9 *Junii.* d *MS. Salm.* traberetis. e *Non numeratur inter Hiberniæ monarchas* Brandubus; *fuit tamen, ut ex hac* S. Aidani *vita apparet, potentissimus, et fortassis sibi titulum illum Regis Hiberniæ arrogare conatus est. In vita* S. Colmani 26 *Septemb. dicitur* Brandubus *suscitatus, postquam annum integrum fuerat sepultus, quod minus probabile. In vita S. Colmani Episcopi* 7 *Junii dicitur* subito inimicorum impetu interfectus. f *MS. Salmant.* Erat autem tunc seminans hordeum in agro. g *Idem MS.* Hoc aurum non convenit mihi habere, sed Deo et S. Maedoc; et ideo te in æternum proclamo liberum. h *Addit idem MS.* quod parem illis temporibus non haberet. i *Addit idem MS.* mea intercessione. k *Osdilevanus*, quarto die.

S. Aidanus S. Lasriano tutum iter precibus impetrat.

CAPUT VIII.

Curiositas punita, alia Aidani miracula.

Ligna ut ab Angelis ad ecclesiam struendam afferantur, impetrat;

Quadam die Cronanus S. Mochuæ Lothre venit ad sanctum senem Maedhog, dicens : Nos ecclesiam ædificamus, et ligna abscissa sunt in silva; et non habemus sufficienter viros vel boves, qui illa ad nos efferant. Cui sanctus Episcopus ait : Ite vos ad cellam vestram, et quidquid in illa nocte audieritis, nolite aspicere. In illa autem nocte sonitum magnum audiverunt de silva ad cellam; et nemo ausus est videre : sed cum quidam stultus Conversus ex eis contra præceptum Sancti Maedhog per foramen clavis prospexit, et vidit multitudinem juvenum pulcherrimarum formarum, comis aureis usque ad scapulas, ligna deferentes. Tunc audita est vox dicens Angelis : Cessate ab hoc opere, et nisi vir ille prospexisset totam ecclesiam *a* ædificarent Angeli. Postea autem Gobbanus artifex illam ecclesiam ædificavit.

cessant ob unius curiositatem

51 Alio tempore cum S. Maedhog in finibus Mumoniensium, scilicet in Hua Conaill, prope monasterium *b* S. Ithæ esset, volens visitare S. Molvam Patrem confessionis suæ audivit campanas multum sonantes; et cum interrogasset vir Dei, quid hoc esset, dictum est ei quod alumna S. Ithæ tunc mortua esset, quam famula Dei valde adamavit. Audiens ancilla Dei quod S. Maedhog prope esset, misit ad eum dicens : Veni ad nos sancte Pater, et tua magna sanctitate suscita filiam meam. Tunc Episcopus misit unum de suis discipulis cum baculo suo, dicens : Pone baculum istum supra pectus puellæ extinctæ. Confido enim de Dei mei misericordia, et beatitudine beatissimæ Ithæ, quod illa resurget. Cumque baculus Sancti supra pectus puellæ mortuæ positus esset, statim viva et sana surrexit. Omnes audientes et videntes tale miraculum glorificabant Deum et famulum suum.

mortuam suscitat allato baculo

52 Quidam fur coronam de pecoribus S. Maedhog furatus est, et comedit. Cumque fur ille coram S. Maedhog jurare cœpisset, quod animal illud non furaretur, nec comedisset, auris coronæ ex labiis ejus visa est : et omnes circumstantes deriserunt eum, glorificantes Christum in Sancto suo; et ille confusus reversus est.

furem perjurum confundit

53 Alia die quidam milites occurrerunt Sancto Maedhog habentes virum in vinculis, quem volebant tradere Regi Lageniensium quasi malefactorem : quibus motus misericordia vir Dei ait : Dimittite ministrum vinctum pro amore Christi. Illi dixerunt : Certe non dimittemus, donec sit redditus Regi. Cumque postea pergerent ad silvam, visum est eis, quod multa turba inimicorum suorum ex insidiis properarent ad eos : tunc illi huc illucque fugientes virum vinctum reliquerunt solum. Hoc videns ille vir statim reversus est ad S. Maedhog. Rex autem hoc audiens jussit illum esse liberum, magnificans gratiam Dei in S. Maedhog.

captivum liberat

54 Quodam die cum sanctus Episcopus Maedhog, et sanctus Abbas Munna essent in uno loco, Episcopus in angulo ecclesiæ erexit se in gradu alto. Tunc sanctus Abbas Munna, filius Tolchani, videns eum ita esse, dixit ei : Quid est, quod vides? revela mihi illud. Tunc beatus Pontifex signavit oculos sancti Abbatis, et ipse illico vidit cum sancto Pontifice totum mundum ab ortu solis usque ad occasum, quasi unum stadium. Et gratias Deo agentes descenderunt : narrabatque Abbas Munna Fratribus quod contigit.

videt et S. Munnæ ostendit totum mundum instar stadii

55 Alio die cum S. Maedhog iter ageret, occurrit ei in via S. Colmanus, filius Fyarrii; in illa hora equus Colmanni mortuus est : cui illico sanctus Episcopus equum suum sub curru Colmani dedit, et cum inde discessisset, alius equus hyacinthinus a Deo missus sub curru Sancti Maedhog statim mitis venit. Cumque Colmanus eadem via reversus esset, equus suus vivus surrexit in occursum ejus, et ipse hoc sanctitati beatissimi Antistitis Maedhog deputavit.

dat equum suum S. Colmano; et alius illi divinitus mittitur.

56 Quodam die ipse sanctus senex Maedhog ligna pomifera in horto plantavit: sed vir ille, qui ei semina deferebat malorum, detulit cum ceteris infructuosa ligna, id est, biutee et auli : cum jam fide sancta beatus vir communiter plantans de lignis infructuosis, fructifera cum pomis dulcibus gratia Dei fecit.

arbores infructuosas plantat, quæ fructus ferunt

57 Alio tempore Rex Temoriæ magnum exercitum ex suis finibus collegit contra Laginenses, et Rex Chonactorum, et Rex Aquilonalium partium Hiberniæ cum suis exercitibus venerunt ad Regem Temoriæ; et ipsi tres Reges cum suis Ducibus multitudo maxima innumerabilis erat. Et unanimes convenerunt ut devastarent provinciam Lagimensium in vindictam Cuasgii, filii Aidi, filii Ainmirechi Regis Hiberniæ; quem Cuasgium occiderunt Laginenses; volens ipse vindicare in eis patrem suum Æda, quem Brandubh, filius Ethach Rex Laginensium in bello magno occidit. Tunc Rex Laginensium venit ad sanctum Archiepiscopum Maedhog, querelam faciens ante eum de hac re. Cui ait vir Dei : Multi Sancti servierunt Domino in terra vestra; ite vos forti animo ad certamen, et nos ibi omnes erimus vobiscum. In illa jam nocte S. Maedhog extensis in oratione manibus stetit. Crastina vero die Rex Laginensium confidens in Dei auxilio per suum Patronum B. Maedhog commisit bellum contra nimiam multitudinem; Aquilonaresque vigenti quatuor millia fortissimorum militum, præter vulgus peditum, in fugam versi sunt. Et magna cædes facta est in eis.

Regi victoriam impetrat.

a *Addit MS. Salmant.* illa nocte. b *Vitam S. Ithæ dedimus* 15 *Januarii.*

CAPUT IX.

S. Aidani post mortem miracula.

ad reliquias ejus sanatur paralyticus

Quidam homo paralyticus erat Romæ, qui fuit potens, et per multa loca sanitatem quæsivit, et non invenit. Cui quidam viri sancti dixerunt : Est quidam Episcopus sanctus, nomine Maedhog, in Hibernia insula, et senuus, dono Dei, si pervenisses tu ad eum, ipse præstaret tibi sanitatem : et non habebis unquam sanitatem donec pervenies ad eum. Cumque ille pervenisset in Hiberniam, invenit virum Dei Maedhog mortuum in campulo : sed ipse paralyticus confidens in sanctitate famuli Dei accessit, et tetigit corpus, et illico coram omnibus sanatus est ab omnibus doloribus suis, gratias Domino et servo suo Sancto Maedhog agens, sospes et validus cum suis navigavit de Hibernia.

59 Fuit quidam homo infirmus annis triginta, in finibus Aquilonarium Laginensium, nomine Finanus; hic in visione in festivitate Sancti Maedhog, vidit currum

apparet S. Aidanus cum S. Brigida ægroto, et mortem ei prædicit.

currum mirabilem de cœlo descendentem ad civitatem Sancti Maedhog Fearna, in quo erat senex sanctus pulcherrimus facie, in clericali habitu, et clarissima Virgo palliata cum eo; et ipsi sibi invicem dabant honorem quasi servus Domino. Ille vir interrogavit eos qui essent. Respondit Clericus ei : Ista est beatissima Virgo *a* Brigida, Domina Hiberniæ : ego autem sum servus Christi Maedhog : festum jam meum crastina die celebratur, et festum hujus Virginis beatissimæ post cras colitur. Jam vero venimus, ut benedicamus loca nostra, et eos qui suis donis et oblationibus honorificant diem exitus nostri. Tu vero lætus et paratus esto, quia crastino *b* die migrabis ad cœlum. Surgens ille homo de ecstasi, ascendit currum, et exivit ad civitatem beatæ Virginis Brigidæ, nomine Kildara, positam in campo Liffe in terra Laginensium, narrans omnibus visionem suam : et sicut prædictum est ei, die tertio feliciter post victoriam infirmitatis ad cœlum *c* migravit.

S. Molingus in ejus lecto dormiens, morbo corripitur,

60 Cum teneret beatissimus Episcopus *d* Molingus cathedram Episcopalem Sancti Maedhog, aliquo eventu in lecto beati viri Sanctus ascendit, ubi nemo ante eum ausus est ingredi : cui ait Canonicus istius Ecclesiæ. Usque hodie post obitum Sancti Maedhog, Patroni nostri, nemo ascendit in hoc lecto, propter nimiam sanctitatem ejus, qui modice ibi evigilans spiritu Domino post lassitudinem corporis requiescebat. Ait ei sanctus Episcopus Molingus : Nos, qui in cathedra ejus sedemus, bene possumus hic dormire. Et cum hoc dixisset, statim dolor validus apprehendit eum. Cum jam torquebatur valde, fundens orationem petivit Dei auxilium; sed cum dolor adhuc non cessabat urgere eum, iterum se signans signo crucis cœpit invocare frequenter Sanctum Maedhog sibi in auxilium : et cum hoc fecisset, statim fervor doloris mirabiliter discessit ab ipso. Surgensque inde S. Moling sospes et sanus ait : Nemo in isto tempore dignus est in lecto nostri Patris S. Maedhog dormire. In hoc apparet quantam gratiam habet S. Maedhog apud Deum in cœlis, in cujus lectulo nemo audet in terris dormire. Multa alia signa virtutum Sanctus Maedhog in corpore, et post obitum ejus gratia Dei per eum fecit, et adhuc ad reliquias ejus non cessant ostendi. Ipse etiam Archiepiscopus Maedhog, fundatis multis Ecclesiis et peractis maximis miraculis, felicissimo obitu III Kal. Februarii ad Christum migravit. Sed Sanctus et Patronus noster Maedhog inter choros Angelorum et Apostolorum, et omnium Sanctorum epulari in cœlis in gaudio, sine mœrore, in regno sine fine, in vita sine morte, in conspectu Domini nostri Jesu Christi, cui est honor et gloria cum Deo in unitate Spiritus sancti in seculorum secula, Amen.

Ex usu eo invocato sanatur.

a *Vitam S. Brigidæ dabimus* 1 *Febru. in qua de* Kildaria *urbe et* Liffe *campo ac flumine.* b *Id est, postridie festi S. Brigidæ.* c *Colitur quoque ut* Sanctus *hic* Finanus.
d *Colitur* 17 *Junii S. Molingus Episcopus Fernensis.*

DE S. ADAMNANO,
PRESBYTERO COLDINGHAMI IN SCOTIA.

Sub finem VII Seculi. XXXI Januarii. Coludense monasterium.

Merchia *regio est maleraæ Scotiæ, cis* Forthæ *æstuarium,* Barwico *extremo Angliæ propugnaculo vicina. Hic* Coldingham *est, quæ Bedæ* Coludi urbs *dicta, et ut quidam censuit, Ptolemæo lib.* 2, *cap.* 3 Colania. *Monasterium illic Ebbæ sanctissimæ Virginis, e Northumbriæ Regibus ortæ, extitit; quod flammis absumptum, deinceps restauratum, altera altero post seculo* Ebba *rexit, quæ ut pudicitiam a Danorum piratarum libidine tueretur immunem, labra sibi ac nasum præcidit, et cum ceteris Virginibus ejus exemplum secutis martyrio coronata est, coliturque II Aprilis. Prioris vero* Ebbæ *XXV Augusti consecrata est memoria, a qua propinquum promontorium nomen accepit, vulgo* S. Abs head *appellatum.*

S. Adamnani ætate.

2 *In eo monasterio tum sacræ Virgines degebant, tum, ut sæpe ea ætate, qui sacra illis administrarent, sed domicilio, ut par erat, discreti, Presbyteri et monachi. Ex his* Adamnanus *fuit, cujus sanctitatem Beda prædicat lib.* 4, *histor. Anglic. cap.* 25, *quod hic dabimus. Ejus natalem in Catalogo SS. Hiberniæ hoc die retulit Henricus Fitz Simon noster, qui* Adomnanum *vocat; ut non recte Abbatem facit, et forte cum Huensi Abbate* Adamnano *confudit. Eumdem hoc die habet Joannes Wilsonus in priori editione Martyrologii Anglicani, qui* Adamanum *appellat. Ast in posteriori ejusdem Martyrologii editione ad XVI Martii, haud scimus qua caussa revocarit : utrobique* Præfectum *vocat Coludiensis cœnobii, non recte; nam et viris et Virginibus una præerat* S. Ebba.

Non fuit Abbas

3 *XXVII Januarii eum refert David Camerarius his verbis :* Hoc eodem die S. Adamannus Abbas Coludius, de quo vide Westmonasteriensem ad annum 701. *At neque Abbas fuit hic Adamnanus, ut jam diximus; et Westmonasteriensis de altero agit Adamnano :* Anno gratiæ 701, *inquit,* floruit vir bonus et litteratus Adamannus Presbyter et Abbas monachorum qui erant in insula Hy. *De hoc agemus XXIII Septembris. Ad quem diem in Notis Coludii Adamnani ita meminit Ferrarius in gener. catal. SS.* Fuit et Adamannus Presbyter Scotus in oppido Coludi, sanctitate quoque insignis. *XI Decembris in recenti quodam MS. Kalendario SS. ord. S. Benedicti ita celebratur :* S. Adamantii monachi et Præpositi monialium in Anglia, quod Colodi-urbs dicitur.

forte monachus.

4 *Monachum fuisse* Adamnanum *asserit præter Hugonem Menardum lib.* 2, *Observat. ad* 29 *Augusti, et Leslæus lib.* 4, *de gestis Scotorum ita scribens :* Adamannus Coludius hac tempestate viguit : quem natione Scotum, ordine monachum, acumine subtilem, sacris litteris egregium, moribus antiquis illustrem, ac orationis suavitate perinsignem, omnis Britannia unice observavit ac coluit. *Agit de eo quoque fuse Nicolaus Harpsfeldius seculo* 7, *cap.* 37. *Joannes Capgravius in vita* S. Ebbæ, *Trithemius lib.* 3, *de viris illustrib. Ord. S. Benedicti cap.* 124. Adamannus monachus et Presbyter, monasterii sanctimonialium in Anglia, quod Coludi-urbs dicitur, Præpositus, natione Scotus, vir austeræ conversationis et sanctæ vitæ, ita ut præter Dominicam et quintam feriam nihil in hebdomada penitus comederet, sæpe etiam noctes integras pervigil in oratione transigeret, magnis effulsit virtutibus. Claruit anno Domini 670

VITA
AUCTORE S. BEDA, lib. 4, hist. c. 25.

Coludi-urbs incensa

His temporibus monasterium Virginum, quod Coludi-urbem cognominant, cujus et supra *a* meminimus, per culpam incuriæ flammis absumptum est. Quod tamen a malitia inhabitantium in eo, et præcipue illorum qui majores esse videbantur, contigisse omnes, qui novere, facillime potuerunt advertere. Sed non defuit puniendis admonitio divinæ pietatis, qua correcti per jejunia, fletus, et preces, iram ad se instar Ninivitarum justi Judicis averterent.

Ibi Adamnanus mira abstinentia vivit,

2 Erat namque in eodem monasterio vir de genere Scotorum, Adamnanus vocabulo, ducens vitam in continentia et orationibus multum Deo devotam, ita ut nil unquam cibi vel potus, excepta die Dominica et quinta sabbati perciperet, sæpe autem noctes integras pervigil in oratione transigeret. Quæ

quidem

Ex ven. Beda olim in peccati vicem pœnitentiam.

quidem illi districtio vitæ arctioris primo ex necessitate emendandæ suæ pravitatis obvenerat: sed procedente tempore necessitatem in consuetudinem verterat. Siquidem in adolescentia sua sceleris aliquid commiserat, quod commissum, ubi ad cor suum rediit, gravissime exhorruit, et se pro illo puniendum a districto Judice timebat. Accedens ergo ad Sacerdotem, a quo sibi sperabat iter salutis posse demonstrari, confessus est reatum suum, petiitque, ut consilium sibi daret, quo posset fugere a ventura Dei ira. Qui audito ejus commisso dixit : Grande vulnus, grandioris curam medelæ desiderat; et ideo jejuniis, psalmis, et orationibus quantum vales insiste, quo præoccupando faciem Domini in confessione, propitium eum invenire merearis. At ille, quem nimius reæ conscientiæ tenebat dolor, et internis peccatorum vinculis quibus gravabatur ocyus desiderabat absolvi; Adolescentior sum, inquit, ætate, et vegetus corpore; quidquid mihi imposueris agendum, dummodo salvus fiam in die Domini, totum facile feram etiamsi totam noctem stando in precibus peragere, et integram septimanam jubeas abstinendo transigere. Qui dixit : Multum est, ut tota septimana absque alimento corporis perdures; sed biduanum, vel triduanum satis est observare jejunium. Hoc facito, donec post modicum tempus rediens ad te, quid facere debeas, et quamdiu pœnitentiæ insistere tibi plenius ostendam.

valentii imposita a Confessario.

3 Quibus dictis, et descripta illi mensura pœnitendi, abiit Sacerdos : et ingruente caussa subita secessit in Hiberniam, unde originem duxerat : neque ultra ad eum juxta suum condictum rediit. At ipse memor præcepti ejus simul et promissi sui, totum se lacrymis, pœnitentiæ, vigiliis sanctis, et continentiæ mancipavit; ita ut quinta solum sabbati et Dominica, sicut prædixi, reficeretur; ceteris septimanæ diebus jejunus permaneret. Cumque Sacerdotem suum in Hiberniam secessisse, ibique defunctum esse audisset, semper ex eo tempore, juxta condictum ejus, memoratum continentiæ modum observabat : et quod caussa divini timoris semel ob reatum compunctus cœperat, jam caussa divini amoris delectatus præmiis indefessus agebat.

postea voluntarie retenta

4 Quod dum multo tempore sedulus exequeretur, contigit eum die quadam de monasterio illo longius egressum, comitante secum uno de Fratribus, peracto itinere redire : qui cum monasterio propinquarent, et ædificia illius sublimiter erecta aspicerent; solutus est in lacrymas vir Dei, et tristitiam cordis vultu indice prodebat. Quod intuens comes, quare faceret, inquisivit. At ille, Cuncta, inquit, hæc quæ cernis ædificia publica vel privata in proximo est ut ignis absumens in cinerem convertat. Quod ille audiens, mox ut intraverunt monasterium Matri congregationis, vocabulo Ebbæ, curavit indicare. At illa merito turbata de tali præsagio vocavit ad se virum, et diligentius ab eo rem, vel unde hoc ipse nosset inquirebat. Qui ait : Nuper præoccupatus noctu vigiliis et psalmis, vidi adstantem mihi subito quemdam incogniti vultus, cujus præsentia cum essem exterritus, dixit mihi ne timerem : et quasi familiari me voce alloquens, Bene facis, inquit, qui tempore nocturno quietis, non somno indulgere, sed vigiliis, et orationibus insistere voluisti. At ego : Novi, inquit, multum mihi esse necesse vigiliis salutaribus insistere, et pro meis erratibus sedulo Dominum deprecari. Qui adjiciens : Verum, inquit, dicis, quia tibi et multis opus est peccata sua bonis operibus redimere, et cum cessant a laboribus rerum temporalium, tunc pro appetitu æternorum bonorum liberius laborare : sed hoc tamen paucissimi faciunt. Siquidem modo totum hoc monasterium ex ordine perlustrans, singulorum casas ac lectos inspexi, et neminem ex omnibus præter te erga sanitatem animæ suæ occupatum reperi : sed omnes prorsus et viri et feminæ aut somno torpent inerti, aut ad peccata vigilant. Nam et domunculæ, quæ ad orandum vel legendum factæ erant, nunc in comessationum, potationum, fabulationum, et ceterarum sunt illecebrarum cubilia conversæ. Virgines quoque Deo dicatæ, contempta reverentia suæ professionis, quotiescumque vacant, texendis subtilioribus indumentis operam dant, quibus aut se ipsas ad vicem sponsarum in periculum sui status adornent, aut externorum sibi virorum amicitiam comparent : unde merito loco huic et habitatoribus ejus gravis de cœlo vindicta flammis sævientibus præparata est.

prædicit monasterii deflagrationem,

quam noctu oranti sibi præsignificatam refert S. Ebbæ Abbatissæ,

5 Dixit autem Abbatissa : Et quare non citius hoc compertum mihi revelare voluisti? Qui respondit : Timui propter reverentiam tuam, ne forte nimium conturbareris : et tamen hanc consolationem habeas, quod in diebus tuis hæc plaga non superveniet. Qua divulgata visione aliquantulum loci accolæ paucis diebus timere, et se ipsos intermissis facinoribus castigare cœperunt. Verum post obitum ipsius Abbatissæ, redierunt ad pristinas sordes, imo sceleratiora fecerunt : et cum dicerent, Pax et securitas, extemplo præfatæ ultionis sunt pœna multati.

post cujus mortem contigit,

6 Quæ mihi cuncta sic esse facta reverendissimus meus conpresbyter Edgils referebat, qui tunc in illo monasterio degebat : postea autem discedentibus inde ob desolationem plurimis incolarum, in nostro b monasterio plurimo tempore conversatus, ibidemque defunctus est. Hæc ideo nostræ historiæ inserenda credidimus, ut admoneremus lectorem operum Domini, quam terribilis sit in consiliis super filios hominum, ne forte nos tempore aliquo carnis illecebris servientes, minusque Dei judicium formidantes, repentina ira ejus corripiat, et vel temporalibus damnis juste sæviens affligat, vel ad perpetuam perditionem districtius examinans tollat.

dispersis ejus incolis.

b

Timenda Dei judicia

a *Lib. 4 cap. 18, ubi de S.* Edeltreda *scribens,* Intravit, *inquit,* monasterium Ebbæ Abbatissæ, quæ erat amita Ecgfridi Regis *(cui nupta fuerat* Edeltreda, *sed virgo permanserat, ut ad ejus vitam 23 Junii dicemus)* positum in loco quem Coludi-urbem nominant. b *De S. Bedæ monasterio actum est 12 Janu ad vitam S. Benedicti Biscopi*

DE S. ULPHIA VIRG. AMBIANI IN GALLIA BELGICA.

Sec. VIII XXXI Januarii S. Ulphiæ Virg. natalis.

Ambiani *Galliæ Belgicæ populi (quorum urbs* Sona, *aut* Summa, *sive* Somona, *alluitur, unde* Samarobriga *veteribus*, Somerbrigge, *vel* Samerbrugghe *dicta, quod Teutonico sermone* Sonæ pontem *valet) XXXI Januarii* S. Vulfiam, *Virginem venerantur, quo die Carthusiani Colonienses in addit. ad Usuardum :* Ambianis Vulfæ Virginis. *MS. S. Laurentii Leodii, MS. Florarium, Molanus in addit. ad Usuardum :* In Galliis civitate Ambianensi transitus S. Vulfiæ. *Idem habet MS. S. Lamberti, sed* Vulsiam *vocat. Ferrarius quoque* Vulfiam *appellat Canisius.* Item Ambianis in Gallia elevatio sanctæ Virginis Vulfiæ. *Saussaius :* Ambianis transitus S. Vulfiæ Virginis, quæ anno ætatis suæ vigesimo octavo a Christiano illius urbis Episcopo sacro velamine amicta, in desertum secessit : ubi S. Domitii, anachoretæ monitis et exemplis, ac admirando insuper opere, in proposito confirmata, religiosis exculta officiis, post divinæ consolationis afflatum delibata fluenta, vitæ in terris Angelicæ cursum transegit : puritatisque candore deargentata in pallore auri columba, ovans in cœlum evolavit.

Vita

2 *Vita* S. Ulphiæ *ex MS. Legendario Ecclesiæ collegiatæ S. Wlfranni in oppido Abbatis-villa ad Somonam, missa olim fuit ad Heribertum Rosweydum, quam hic damus. Aliam extare, et fortassis accuratiorem, indicat*

dicat Adrianus de la Morliere lib. 2, Antiquit. Ambianens. dum S. Ulphiæ MS. vitam citat, in qua ejus tempore Christianus *Ambianorum Cathedram dicatur tenuisse, cujus hic nulla mentio. In vita quoque* S. Domitii *Canonici Ambianensis, quam XXIII Octobr. dabimus, multa de* S. Ulphia *narrantur, quæ in hac ipsismet vita desiderantur; quorum nonnulla, quia propriè ad illam pertinent, visum est huc transscribere.*

Ranarum vocibus fatigata

3 Eo tempore quo sancta Virgo Ulphia cum sancto in Christo Patre suo eremita Domitio Ambianis ad vigilias noctu ibat, et adhuc noviter ire consueverat, contigit in una noctium æstivo tempore, ut post Completorium, orationumque ferventem instantiam, illa stratu suo cilicino caput suum, sicut erat vestita, reclinaret, quatinus hora eundi ad vigilias paratiorem et vigilantiorem Sanctus per eam adveniens Domitius inveniret. Et ecce statim capite sanctæ Virginis inclinato, ranæ, quarum ibi semper erat fertilis copia, juxta modum suum non noviter consuetum, circa cellam Ulphiæ validum suo cantu facientes impetum, non solummodo tunc secundum quod consueverant, sed præ nimia tepiditate aeris multo fortius cantum suum exaltaverant, quasi festum celebrantes lætum, ita quod per sonum tumultuantium vocum forsan aliquibus possent non modicum incutere tædium atque metum. At cum noctis profunditas, et refrigescentis roris asperitas ipsarum besticularum voces paullatim, et tandem penitus repressissent, ipsisque silentium indixissent, ipsa quoque Virgo sancta per clamorem hujusmodi valde præter solitum vigilasset, et hora surgendi pergendique ad vigilias propinquasset, signo sanctæ Crucis fatigata plurimum se munivit, et sic celerius solito firmius obdormivit.

altius dormit, nec it ad Matutinas

4 Mox autem ut obdormivit Ulphia, illæ bestiolæ, quæ jam a clamore quieverant et tacebant, sibi etiam dormienti taliter obstrepere videbantur, quod ad nihil poterat aliud intendere quoquo modo. Nam illo eodemque puncto et momento S. Domitius adveniens, et baculo pulsans Ulphiæ cellulæ pessulum, ut solebat, stansque foris et auscultans, intus nihil audiebat. Quare vocem suam cum ictibus baculi fortius semel et bis iterans, aiebat : Ulphia, surge. Cum autem sanctus senex nullam responsionis vocem audiret, clamabat valentius voce qua poterat altiori : Ulphia, Ulphia, surge mea filia, nam secunda noctis jam præterit vigilia. Verum cum omnes ejus clamores casso labore deficerent, nec ejus auditum ulla de intus data responsa reficerent; æstimans Domitius quod Ulphia jam ad vigilias perrexisset, et quod ipsa recta vigiliarum hora surrexisset, arguens in semetipso propriam somnolentiam, et suam detestans socordiam, quod tenera Virgo tam ferventer ipsum ad vigilias anticipasset, et ipse detentus pigritia diutius repausasset; iter arripiens, eamque præire credens sequi festive nitebatur, verecundia magna tactus, sudore nimio defluente, toto corpore madefactus. At cum ad ecclesiam pervenisset, et primum Vigiliarum signum vix pulsatum fuisset, ipseque filiam suam Ulphiam hac et illac per ecclesiam pluries quæsivisset, et minime invenisset, clam discedens ab ecclesia sistere pedes noluit : quinimo nec si voluisset potuit, donec tristis, anxius, atque sudans ad Ulphiæ cellam venit, eamque de eadem exeuntem invenit : num tunc primum evigilaverat, et ostiolum suum aperuerat.

5 Videns autem Ulphia sanctum Patrem suum Domitium rubore ex nimia fatigatione suffusum, et sudore perfusum, ipsi compatiens, et blande leniterque alloquens, dixit : Indulgeat tibi Deus, Domine Pater, quod me hodie pergens ad vigilias non vocasti, et somnolentem nimis minime excitasti. Ad hæc senex respondit : Imo quinquies et amplius te vocavi, sed infra cellam tuam nullum responsum audiens, isse te jam ad vigilias æstimavi. Et ad terram senex residens valde lassus, omnia quæcumque sibi acciderant illa nocte ipsi Ulphiæ per ordinem narravit. Intellexit igitur protinus Virgo sancta, per ranarum strepitum et earumdem immoderatum garritum, suum fuisse tunc auditum quasi phantastice impeditum, ne se excitantem seu vocantem audiret, aut intelligeret Patrem suum. Et confestim ad terram genua sua flectens, manusque simul junctas ad cœlum extendens oravit ad Dominum, ita dicens : o Deus omnipotens et æterne, ranarum istarum garrulitatem sterne, obtura guttura sic, ut amplius in isto loco non garrulent, tumultum non faciant, amodo usque in sempiternum taceant, istæ quidem præsentes, et omnes etiam aliæ post futuræ natæ istarum, natæque natarum, et quæ nascentur ab illis, majores et mediocres cum pusillis. Et conversa ad illas dixit : Quia vos, vilissimi vermes, ista nocte graviter nos turbastis, privastisque devotionis et pacis bono vestro tumultuoso sono; ego confidens de Dei dono, perpetuum silentium vobis impono, et sic vobiscum pactum compono, quod omnes vobis consimiles hic in posterum venientes, isti interdicto suppono. O valida maledictio! o interdictum ore sanctum et virgineo ita dictum, quod hoc miraculum nullo modo constat fictum. Siquidem S. Domitio respondente, Amen, ex tunc hactenus ista sententia perduravit, et amborum merita Deus sic exaltare curavit, quod facta per nos, non solum cum pluribus, sed etiam fere cum finitimis omnibus inquisitione diligentissima, omnes voce dicunt evidentissima, se numquam ibi audiisse ranarum cantamina.

Ex variis.

ideo illis æternum silentium indicit,

quod eo loco servant

6 *La Morliere scribit strepitu coaxantium ranarum impeditam, ne S. Domitii vocem audiret, nulla somni facta mentione. Ceterum testatur in toto Paracliti, ubi Ulphia habitarat, conditi cœnobii, de quo infra, circuitu bene amplo, plurimas quidem esse ranas, quibus procreandis loci natura maxime accommodata esse videatur; sed earum omnino reprimi vetusto miraculo streperas voces. Pergit auctor vitæ S. Domitii :*

etiam hoc tempore :

7 Sanctus autem Domitius obitum suum parum ante suum decessum sentiens imminere, finem optimum imponens operi bono, hominem utrumque viatico salutari studuit sic munire. Etenim nocte tunc sequente, cum sancta filia sua veniens ad vigilias, ut consueverat, facto mane uni Sacerdotum se ad Missam celebrandam præparanti, accessit, et ab ipso petiit in ipsa Missa sibi sanctæque Virgini sacrosanctam hostiam conferri. Qua sumpta venerunt ad Ulphiæ cellulam ipsa die, residensque sanctus senex sic alloqui cœpit eam : Scisne Ulphia, filia mea, quare nos duos hodie fecerim hostia sacra munire? Ulphia dixit : Nihil super hoc, Pater sancte, respondere certum audeo, nihil inde diffinio, nisi quod conjicio te credere et sperare in proximo ad Deum ire, et recedere ab hac luce. Ad hæc Sanctus : Optime, inquit, filia, cogitasti, et sollicite prudenterque conjicere studuisti, hoc ipsum mente tractans : siquidem ante primum gallicinium noctis instantis, nisi fallor, dimittet meus spiritus glebam carnis...... Audiens autem Ulphia sanctum Patrem suum Domitium talem de decessu suo facere mentionem, ab uberrimis lacrymis se continere non valuit, et ut præsens esset ad obitum suum, ad ipsius cellam cum eodem perrexit. Ingressique oratorium horas canonicas decantaverunt.....

intelligit ex S. Domitio, ipsum brevi moriturum

8 Sanctus autem Domitius ipsi Sacerdoti, et Christi fidelibus ibidem propter obitum suum congregatis, immensas referens gratias, ipsisque sanctam in Christo filiam suam Ulphiam Virginem commendans, eisdem aperuit et lucide reseravit ordinem vitæ ipsius Virginis et adventus sui caussam ad illas partes, verum et de ipsa Virgine, sibi ostensam ab Angelo visionem, ipsam quoque S. Ulphiam miraculose ab Episcopo consecratam. Et his dictis cunctisque circumstantibus ab eodem in sancto osculo salutatis, animam virtutibus plenam efflavit, illamque mundam et

adest morienti

Ex MSS.

et puram suo reddidit conditori decimo Kalendas Novembris. Quod videns sancta Virgo Ulphia lacrymas ubertim effundens, animo consternata, magno clamore irrugiit atque dixit : Heu, misera mulier et infelix ego! Quid faciam amodo? Quo me vertere satagam? nempe meum sanctum Patrem et patronum amisi, cujus ignitis orationibus dæmones exusti, totiens ac totiens a me recesserunt confusi. Illum extinctum aspicio, cujus præsidio sublato de medio fere tota deficio, et ideo tota paveo, mihimet tædeo : in hoc tamen solo gaudeo, quod ipsum cum Deo vivere non diffido. Confido etiam per ipsius merita a sanctitudinis semita me minime in posterum recessuram; sed semper de bono in melius incessuram. Cumque diu sancta Virgo in amaritudine spiritus, et cum interrumpentibus vocem singultibus lacrymosis, complosisque manibus, hæc et alia protulisset, atque expressis gemitibus paullulum quievisset; accedens ad sanctum corpus, manus illius osculabatur flexis genibus reverenter.

mortuum lugeat:

9 *Ætatem S. Ulphiæ colligere hinc licet, quod* Christianus *Episcopus, a quo illa sacrum velum accepisse dicitur, in Episcoporum Ambianensium catalogo, inter* Dominicum *et* Rimbertum, *sive* Raimbertum *collocatur: quorum ille anno* 709, *traditur translationi* S. Lamberti *adfuisse, hic vero nominatur in epistola* 6, Zachariæ *Papæ ad diversos Episcopos Galliæ et Germaniæ an.* 744 *data.*

quando vixerit

VITA

e MS. Ecclesiæ Abbatis-villanæ.

S. Ulphia Virgo,

Olim nutu Dei fervore persecutionis contra Christianos in Gallicanis partibus quiescente, vigore Christianæ religionis non mediocriter accrescente, fuit quædam puella parentibus secundum seculum claris orta, nomine Ulphia. Erat autem ipsa Virgo speciositate corporis amabilis, venustate spectabilis, castitate inimitabilis, elegans vultu, simplex aspectu, fructuosis imbuta moribus, ac cunctis prædita gestibus gratiosis. Et cum talis esset ut in oculis omnium venerabilis haberetur, humiliter tamen de se sentiens, ecclesiam quoties se parentum visibus furari poterat frequentabat, et ibidem precibus, suspiriis, singultibus lacrymosis coram Deo devotissime se mactabat, suamque pudicitiam Jesu Christo sponso Virginum offerens, suppliciter et attente eidem, ut se mundam, castam, et illæsam ab omni inquinamento carnis et spiritus conservaret, instantissime supplicabat.

egregie morata, *pia,* *casta,*

2 Interea vero parentes Ulphiæ devotionem et intentionem suæ salutis penitus ignorantes, auri et argenti congeriem ingentem accumulant, eamque ponunt et reponunt studiosius in sequestro, ipsius nuptiis exponendam, si quis ad id idoneus se offerat, qui prædictam Virginem petat sibi thoro legitimo copulandam. Hujusmodi sermo currit ac velociter inter aures seritur populares, quod parentes Ulphiæ, ut honorificis nuptiis tradant ipsam, pecuniam congregant infinitam. Mox vero decentissime petitur a nonnullis pollentibus seculi dignitate, non tam propter pecuniæ vel supellectilis quantitatem, quam etiam propter morum suorum venerabilem probitatem. Dolet mente et corpore Virgo sancta, gemitque frequentius, apud homines se tantam gratiam invenisse, quæ solam Dei gratiam didicit affectare, et quomodo laqueos istos possit evadere sollicite secum satagit retractare.

a multis in conjugem expetita,

3 Alloquitur igitur a suis parentibus ipsa Virgo super sponsalibus fœderandis, et ut eis quoad hoc assensum præbeat spontaneum, admonitione paterna beniguiter deprecatur. Excusat se Virgo florida dulci verbo, et ut sponsum suum dulcem Jesum amare debeat, eique devote virginitate illæsa servire liceat, rogat ne de sponso carnali ipsi de cetero faciant mentionem, asserens et protestans quod virginitatem suam pridem oblatam humiliter Jesu Christo devotione fervida consecravit. Placet utrique parenti devotio tam devota, gaudentque ipsam Jesu Christo virginali copula conjunxisse. Sed displicet ipsis summe qui ad ejus carnale commercium aspirabant; instant igitur cum blanditiis, cum terroribus, atque minis. In tali colludio prætereunt anni multi : tandem vero illos diabolo instigante eam auferre etiam invitis parentibus ministrant cervicose. Quo cognito succumbit orationi ferventissime sancta Virgo, ac lacrymis quo incumbebat decurrentibus pavimento, somnoque degustato paullulum, surgit læta, eoque in illo somno quid esset actura postmodum divinitus scit educta.

precantibus parentibus virginitatem vovet: *divinitus docetur procorum insidias vitare:*

4 Deo igitur, cui se totam taliter commendarat Ulphia, cuncta secum suaviter disponente, astuta plurimum ac de animæ suæ salute sollicita, fingit mentis amentiam, cordis velamina, capitis insaniam, abiensque fugit hinc et inde, pallida jejunio facie, nudo capite, ac per humeros dissolutis sparsisque crinibus, velut amens, ut saltem hoc ludo contemptibili suam possit pulchritudinem deformare, et a se repellere ad seipsam carnaliter anhelantes. O mulier fortis! o nobilis Virgo, prædicabilisque puella! Aliæ namque puellæ seu virgines, carnis et sanguinis voluptatibus mentes suas et corpora faciliter inclinantes, summo studio se depingunt, facies suas ornant, supercilia componunt, crines tortos sertis comprimunt sericis, et restringunt, ut omnimodo placeant carnalis concupiscentiæ locatori : sed ista facie tenus toto conamine se deformat, ut soli Virginum placeat amatori; et mente sobria terrenum maritum fugiens, ubi sola maneat et cunctis ignota, Deoque facile serviat, et attente locum ad hoc idoneum ducit avide requirendum.

fingit stultitiam:

5 Igitur Ulphia sumpta veste simplici et abjecta, cum facie quamvis pulchra, tamen valde deformata, de terra et cognatione sua sapienter egrediens, occulteque deserens funditus patriam et parentes necnon et omnes mundi divitias, carnis delicias, et amicorum blanditias, arbitrans et velut stercora parvipendens, ut Christum lucretur, proficiscitur ubicumque eam fert voluntas, Spiritu (ut creditur) sancto duce. Nec sibi divina gratia figere gressum sinit, donec in pagum Ambianensem veniens, circiter quarto miliario ab eadem urbe, juxta rivum Novæ, nutu divino reperit fontem parvum, in loco pleno et denso vepribus et frutetis, atque a conversatione hominum sequestrato. Non longe tamen Sanctus Eremita Domitius habitabat, *a* cum quo affinitate spirituali juncta Ulphia antequam juxta fontem prædictum fieret sua cella, aliquantulam fecit moram, et eidem ætati decrepitæ jam vergenti loco clientis Virgo juvencula ministrabat, ipsumque senem Sanctum ex cordis intimis humillime reverebatur, semper ipsum Patrem et Dominum suum vocans. Ipsam etiam idem Sanctus versa vice habens et diligens ut filiam, pro suæ probitatis et sanctitatis excellentia affectuosissime venerabatur, et ut semper de bono in melius proficeret hortabatur.

venit in pagum Ambianensem

a servit S. Domitio eremitæ, et ab eo instruitur

6 Erat autem perfecte in his Sanctis duobus in Christo cor unum et animam unam habentibus, ut patris et filiæ cordium et corporum casta societas, intellectuum nulla varietas, affectuum quoque nulla contrarietas apparebat, utriusque conscientia nihil varietati dissonum sapiebat, nil horum scientia vanitati consonum capiebat, fervoris etiam et devotionis eorumdem violentia regnum cœlorum juxta Salvatoris vocem vim faciens avide rapiebat. Post aliquos autem dies, facta consummataque juxta fontem prædictum eremitica cella, Ulphia penitus se sequestrans a mundi turbine et procella, ut intimæ dulcedinis coligat

Matth. 11. 12

in cella juxta fontem habitat.

colligat inde mella, intrat intus Christo tonsa ut ibidem sit absconsa, quo stet sponso grata sponsa. Qualibet vero nocte S. Domitius hora qua solebat ad vigilias *b* ire, per eam veniebat, et sic euntes pariter vigiliis finitis ad cellulas suas ambo simul redibant. Ipsos autem Sanctos a vigiliis cum summo silentio quotidie revertentes videbant Christi fideles, agrorum cultores, ruris aratores, agricolæ et vinitores, bubulci et pastores; et donec ipsi Sancti ruricolas eosdem præterissent, opera sua dimittebant iidem ruricolæ reverenter stantes, eosque Sanctos transeuntes demissis aliquantulum suis capitibus inclinantes.

quotidie cum Domitio it ad vigilias, b

omnibus venerabilis:

7 Cum autem Ulphia jam esset in ætate matura præsens exilium de prope relictura, labores præteritos oblitura, Paradisique deliciis fruitura, nulla fuit ei mundialis cura, ut ab hinc recederet ejus anima pura: ideoque eo lætior a corpore exibat, quo ad Creatorem suum redibat. Igitur invalescente morbo quo S. Ulphia ultimo laboravit, quadam die post vigiliarum et laudum synaxin, in Missa diluculo celebrata viaticum salutare petiit et accepit, statimque ad suam cellam reversa in suo lectulo se projecit, de quo postea non surrexit. Pius autem Dominus Jesus Christus sanctam Virginem suam corporali morbo diu non pertulit fatigari, quam in eremo longa concertatione ab hoste generis humani tentari permiserat et probari. Siquidem invalescente ægritudine, nocte secunda sciens et prævidens Virgo sancta, quia venit hora ut transiret ad Patrem ex hac miseria, sursum elevans oculos, alta traxit suspiria, Deo pie offerens verba talia: Sanctifica me Salvator, confirma, conserva, rege, robora, et conforta; nec non et post finem dierum meorum me tecum perduc ad gaudia sempiterna. Cumque duæ Virgines quæ aderant respondissent Amen; sancta Virgo Ulphia in Domino feliciter obdormivit.

communicat

mox ægrotans decumbit,

pie moritur:

8 Diluculo vero lucescente sua sancta convirginalis Aurea veniens ad cellam S. Ulphiæ, corpus ipsius reperit exanime, ita supra pectus suum in modum crucis manibus cancellatis compositum gratiose, ut non obiisse videretur, sed obdormiisse. Contemplabantur etiam adstantes et admirabantur, ipsique frontem serenam, vultum amœnum, et quasi emittentem ex se quemdam risum omni jocunditate plenum. Infelicem vero se dicebat omnis qui non interfuerat ad funus sacræ Ulphiæ Virginis, et qui non fuerat particeps illius pigmentarii odoris, qui per totam continue diem de corpore ejus exiens astantes circumquaque se largiflue diffundebat; quo satiati, refrigerati, et refecti exultabant in laude et gloria humani generis redemptoris.

amœna facie post mortem,

suavem odorem exspirat.

9 Hic autem non sufficit apponere, proficit sufficitque hoc solum referre ad commendationem et attentionem sanctitatis odoriferæ, corporalisque munditiæ sacræ nostræ Virginis Ulphiæ, quia in majori Ecclesia civitatis Ambianensis puteus extat, fons quondam dum adhuc ipsa Virgo vivebat in corpore: in quo quidem fonte in æstivo caumate se decrevit aliquotiens balneare; ex quo etiam puteo hauritur aqua proprie ad omnes Missas in eadem Ecclesia celebrandas quotidie. Non enim dedignatur mundi Salvator laticem vasculi seu gurgitis, quo se lavit ipsa sponsa sua Virgo castissima, Sacramento sui corporis et sanguinis commisceri, quæ Sacramentum hoc in terris posita tota devotione semper studuit venerari. Non etiam sancta Sedes Ambianensis ipsum tanti penderet putei sive fontis liquorem, nisi crederet ipsius sanctæ Virginis in vita sua Deo placuisse pudorem.

Fons ejus jam puteus Ambiani

Ex mss.

10 Sepulta igitur terræque commendata sacra Virgine Ulphia, sancta sua convirginalis Aurea, omnesque aliæ Virgines, et reliquum vulgus, ad civitatem redierunt vespertinali hora, dimittentes in eremo illo sanctæ Virginis nostræ pignora, usque ad tempus illud, quo non longe post, instigante vociferanteque devoto populo, ad civitatem Ambianicam cum gaudio sunt delata, Patris et filiæ, id est, SS. Domitii et Ulphiæ corpora. Et quamvis ecclesia fabricata sit in loco, in quo Sanctus requieverat Domitius terra tectus, nulla tamen basilica fuit exstructa in loco, in quo jacuerat S. Ulphiæ virgineum corpus usque ad tempus illud, quo certa memoria vix extabat sanctorum eorumdem actuum, seu decessus, circiter per annorum curricula ducentorum: semper tamen fuit ille locus, licet ædificiis vacuus, a Christicolis sanctitate notabilis, amœnitate delectabilis, devotione venerabilis; et sperabatur de eo magnum in posterum quid futurum, atque ab ipsis fidelibus persæpe, maximeque in festo sacræ Virginis pridie scilicet Calendas Februarii visitabatur: atque ibidem ad invocationem nominis S. Ulphiæ sanitates plurimas ægrotantibus divina pietas largiebatur. Tandem vero ut mansionis locus Virginis Ulphiæ celebrior haberetur, divina providentia hoc eodem loco illud nobile cœnobium sacrarum Virginum, quod dicitur *c* Paraclitus, ædificatum extitit et fundatum, ipso præstante cujus regnum et imperium sine fine permanet in secula seculorum. Amen.

Ejus et S. Domitii corpus Ambianum transfertur:

in loco primæ sepulturæ miracula,

c monasterium construitur

a Id fusius narratur in vita S. Domitii: juxta fontem aliquamdiu commoratam, admonitam divinitus circa horam sextam, ut redeunti a vigiliis seni occurreret, ad pedes ejus prostratam, cum sibi Patrem et Magistrum vitæ spiritualis adoptasse. Domitium in diem sequentem responsum distulisse, interea de divina voluntate edoctum, postridie annuisse. b *Ambianum videlicet, ut in vita S. Domitii dicitur,* ad ecclesiam B. Mariæ, ubi S. Acheoli monasterium nunc consistit. *Omnino tamen censet La Morliere non fuisse in ea ecclesia eo tempore Canonicos, sed intra urbem, ubi nunc Cathedralis est basilica. Colitur S.* Achiolus, *sive* Acciolus, 1 *Maii.* c *Fundatum id cœnobium scribit La Morliere sub annum* 1218, *ab* Enguerrando *viro nobili ex Comitum Ambianensium familia orto, et* Ada *ejus conjuge, eorumque filias* Margaritam *Abbatissæ,* Elisabetham *Priorissæ, in eo primas munus gessisse. Eo tempore scripta est vita* S. Domitii, *ut in ea habetur:* ad fontem quemdam, ubi cœnobium Paracliti monialium Cisterciencis Ordinis modo construitur et fundatur.

Paracliti cœnobium.

DE S. BOBINO EPISCOPO TRECENSI IN GALLIA.

Circiter an. DCC. XXXI Januar.

S. Bobini Episcopi Trecensis

Tricassium Augustobona, *Campaniæ Celticæ urbs illustris, plurimos e numero Cælitum, vel cives olim suos, vel conditis isthic exuvias adscriptos inquilinis, publicis sacris veneratur: quorumdam hoc mense Acta dedimus,* Frodeberti *Abbatis die VIII* Patrocli XXI, Sabiniani *et* Sabinæ XXIX. *Hoc die* S. Bobini XXIX *illius urbis Episcopi agitur solemnis, extra tamen ipsam urbem, memoria.* Cœlestes ei honores, tamquam in Sanctorum numerum adscripto, in cœnobio Cellensi, in quo primum monachus fuerat, decerni, ibidemque ejus corporis reliquias asservari *scribit Nicolaus Camuzæus. Nicolaus Des-Guerrois testatur inter illius cœnobii Tutelares Divos censeri.*

2 *Duplex ejus celebritas memoratur, natalis* 31 *Januarii et Translationis* 22 *Aprilis. Prior ignota fuit Camuzæo, ita scribenti:* Ejus natalitius dies minime recolitur, quia ignoratur. *Quo testimonio decepti idem scripsimus supra ad cap.* 3, *vitæ S. Frodoberti nu.* 13, *litt. f. Venit postea in manus nostras liber Gallicus a Nicolao Des-Guerrois editus de SS. Trecensibus, in quo reperimus, in monasterio Belli-loci, ordinis Præmonstratensis, diœcesis Trecensis, ubi quædam ejus asservantur reliquiæ, solenni religione hoc die celebrari, atque in vetustissimo MS. Martyrologio, quod Usuardi prætitulatum est nomine, isthæc haberi:* Pridie Cal. Februarii Trecas depositio S. Bobini Episcopi et Confessoris.

natalis,

3 *At reliquiarum ejus ac* S. Melanii *Episcopi translationem in monasterio Cellensi, XXII Aprilis solenni ritu celebrari tradunt idem Camuzæus et Des-Guerrois; citataque hic ejusdem monasterii Kalendarium, in quo hæc habentur:*

translatio,

Ex variis *habentur* : Translatio SS. Melanii et Bobini Episcoporum. *De* S. Melanio, *quoniam ejus natalem adhuc ignoramus, isthic agemus. Memorat hanc utriusque translationem Saussaius in Supplemento Martyrologii Gallicani his verbis* : Augustobonæ Tricassinorum, sanctorum Episcoporum et Confessorum Melanii et Bobini, ibidem in monasterio Cellensi honoratorum, ubi amborum reliquiæ asservantur. *Ast Hugo Menardus XXI Aprilis* : Trecas depositio S. Bodini Episcopi et Confessoris. *Lib. 2, Observat. fatetur translationem agi eo die: imo sequenti agitur, ut jam dictum. Quem ipse* Bodinum, *quidam* Robinum *vocant; plerique, et recte,* Bobinum.

professio, 4 *Pauca de* S. Bobini *vita comperta sunt. Auctor Vitæ S. Frodoberti hæc scribit cap. 3, nu. 13.* Nec illud prætereundum, quod ex ejusdem loci cœnobitis, B. Frodoberti vitam institutionemque sequentibus, quamplures postmodum in urbe Tracassinm extitere Pontifices : inter quos Aldebertus vir summi ingenii et præcipuæ sanctitatis; itemque Bobinus, natione Aquitanus : quorum uterque ipsi loco ingentia commoda contulere, intra extraque quibus possibile fuit amplificando modis; sicque in plenitudine bonorum operum diem ultimum consummantes, intra septa basilicæ ejusdem monasterii nobilem sortiti sunt sepulturam.

publica opera, 5 *Des-Guerrois scribit, fama sanctissimæ disciplinæ, quæ in Cellensi cœnobio vigebat, excitum* Bobinum, *ex Aquitania Trecas venisse; cumque in Cellensi monasterio sanctissime viveret, ad Episcopale munus erectum, id singulari studio administrasse; atque inter alia præclara quæ molitus est opera, basilicam Cellensem restaurasse, ut ex metrico quodam prologo, quem non vidimus, vitæ S. Frodoberti colligere est his versibus, quos idem recitat auctor* :

Cujus opus, Bobine sacer, te præside crevit,
Antistes meritis magnificande tuis.
Per tua nunc Frodobertus ovans consulta beatus,
Continet ecclesiæ culmina celsa suæ.

Hunc ipsum monasterium Cella S. Bobini *appellatum.*

ætas, 6 *Vixisse* Bobinum *scribit Hugo Menardus circa tempora Caroli Martelli. Des-Guerrois arbitratur circiter annum Christi* 790 *floruisse. Ejus reliquiæ in eodem S. Frodoberti monasterio asservantur. Eas anno* 1154 *repertas dicitur Petrus Abbas, an ea sit quæ* 22 *Aprilis celebratur translatio, nos latet. Extat vetus membrana in Gannayensi S. Georgii Prioratu, in qua hæc leguntur* : Tria brachia, una costa, duæ coxæ S. Bobini, sive Melanii ; simul enim inveni eorum corpora ego Petrus Abbas. *Has reliquias donasse Gannayensibus Petrum Abbatem scribit Des-Guerrois, non satis memor eorum quæ ante scripserat. Philippus Episcopus in instrumento* Donationis unius præbendæ Ecclesiæ Trecensis, factæ cœnobio S. Quintini Belvacensis *dato an.* 1090, *quod recitat Camuzæus, et ipse Des-Guerrois Gallice reddit, de illa S. Gregorii ecclesia, ista habet* : quam plurimis miraculis Dominus ad laudem gloriosi Martyris dignatus est sublimare. *Hæc miracula propterea isthic facta asserit Des-Guerrois, quod isthic S. Georgii aliquæ essent reliquiæ, et aliorum, ut* S. Melanii *et* S. Bobini *Episcoporum Trecensium. At qui potuerunt ante annum* 1090, *isthic exstare et clarescere miraculis reliquiæ, quas ipsemet vult non nisi* 64 *annis post eo esse allatas? Nihil earum nunc ibi extat, præter caput* S. Claræ *Virginis et Martyris e sodalibus S. Ursulæ, quod coram lustrasse et veneratum se esse scribit.*

reliquiæ tres, Gannaye.

Belli-loc. 7 *In monasterio Belli-loci aliqua* S. Bobini *ossa extare idem auctor est, atque a Jacobo Raguerio Episcopo Trecensi,* 6 *Aprilis anno* 1490 *rogatu Abbatis; anno sequenti,* 4 *Maii, ab Huberto Abbate Præmonstratensi, visitata.*

sanctitas suavi odore testata. 8 *Non videtur prætermittendum, quod idem auctor, sive de se ipso, seu de alio quopiam Sacerdote testatur; cum XXII Aprilis, quo die translatio* SS. Bobini *et* Melanii *celebratur, ad Cellensem ecclesiam se contulisset, isthic Deo ad illorum honorem sacrificium Missæ oblaturus, a Præfatione, quam vocant, usque ad peractam communionem, incredibili quodam perfusum esse odoris suavitate : idemque secundum sacrificium quæsisse ex Æditua, an quidquam adhibuisset suffitus; eo negante, didicisse Sanctorum honori id tributum a Deo, aut suo solatio a Sanctis.*

DE S. ATHANASIO,
EPISCOPO METHONENSI IN PELOPONNESO.

Sæculo IX. XXXI Januar. S. Athanasii commemoratio, **M**ethone clarissima Messenorum in Peloponneso civitas, insignem sanctitate Episcopum seculo Christiano nono Athanasium *habuit. Is Catanæ in Sicilia natus, insula a Saracenis, Michaele Balbo imperante, circiter annum Christi* 827 *occupata, in Peloponnesum cum parentibus adolescens profugit. De eo Octavius Cajetanus noster in Idea operis de SS. Siciliæ XXIX Julii ita scribit* : Catanæ commemoratio S. Athanasii Catanensis, Methones Episcopi et Confessoris. *Cajetanum sequitur Ferrarius, nec alio die ejus meminerunt.*

natalis, *Agi Catanæ illius natalem pridie Kalend. Februarii significavit nobis Franciscus*

vita, *Blanditius noster, qui et illius vitam a Petro Siculo Argivorum Episcopo scriptam, e MSS. codicibus*

a quo scripta. *magni monasterii S. Salvatoris ordinis S. Basilii Messanæ, Latine a se versam, nobis transmisit : monuitque hunc illum videri* Petrum Siculum *esse, qui anno* 2 *Basilii Macedonis, Christi* 868 *Tibricam Armeniæ civitatem pro captivorum permutatione legatus, novemque isthic menses moratus, scripsit de Manichæorum, quos isthic didicit, erroribus librum, qui a Matthæo Radero nostro Latine versus, extat to.* 9, *Bibliotheca PP. Meminit hujus* Petri *Baronius ad an.* 870, *nu.* 62. *Hanc vitam in capita more nostro distribuimus.*

VITA
AUCTORE PETRO SICULO ARGIVOR. EPISC.
interprete Francisco Blanditio Soc. Jesu.

Petri Siculi, humillimi Argivorum Episcopi, funebris oratio in B. Athanasium Methones Episcopum. Benedic Pater.

CAPUT I.
Exordium, et Propositio.

Exordium utile esse laudare SS. **Q**ui heroicarum virtutum splendore vitam illustrarunt suam, seseque ab omni faculenta, humique repente vitiositate secreverunt, atque ad divinum cœlesteque illud fastigium sustulerunt, congruum est beatos judicare, laudumque præconiis commendare; siquid aliud eorum inferioris ordinis, quæ vulgo bona existimantur; quæ cum facillimum ad utramque partem habeant momentum, commutantur secundum utentium propensionem, eosque ad sui delectationem traducunt. Sic enim incrementum capiet virtus eorum, qui eam sectantur, quos admiratio consequitur : atque ejus luminum splendores disseminati per auditorum aures cum fausta acclamatione, ad eamdem virtutem capessendam diligentes ac vigiles animos exstimulant : vitium autem exulabit, atque omnino despectum odio habebitur, si cum virtute conferatur;

conferatur; de loco etiam, veluti nocturnæ tenebræ diurnis splendoribus, illi concedet. Hujusce rei gratia vel ipse Christus Dominus humanæ reparator naturæ, ac solertissimus moderator eos viros (ut liquido suadet Evangelium) in album refert beatorum. Quamobrem et eos, qui Christum ipsum imitari student, pro virili parte laudibus prosequi debemus, utpote digna talis capitis membra, dignasque tali prototypo imagines, quasique munusculum animo quamvis inopi offerre, atque orationem habere commendatitiam.

Propositio cum excusatione neglectæ artis rhetoricæ.

2 Sed hisce me de caussis excitans vereor, ne mihi audaciæ inuratur nota, dum laudare gestio Athanasium, *a* qui cognominem habuit immortalitatem. Tamen cum tantus ac talis sit, ejusdem bona tacere, atque utilitatem, quæ ab eo capi posset, haudquaquam decet compressis labris occultare: ne illi persimilis appaream, qui creditum sibi talentum per vanos timores celatum humo male commendavit. Atque alius quidem inter Rhetores dicendi industria expeditus, qui nolit sese intra encomiorum fines continere, ex hisce laudibus, quas subjiciam, famosissimum hunc virum poterit pro dignitate celebrare. Quare de ejus luce vitæ, splendoreque natalium, de optima corporis constitutione, de florida puraque sermonum suavitate, et præ omnibus, sapientum more brevitatem affectans, de gradibus dignitatum, et his similibus commodis eloqueretur: ut hisce enumeratis, quasi prius sparsis hujusmodi oblectamentis, sibi apud auditores benevolentiam conciliet. Nobis vero, qui, sicut pleraque alia vitæ ejus illustria, etiam hæc consulto præterimus, cum sola ac sincera veritas arrideat, cordique sint præclare facta, quæ orationi nostræ fidem faciant, quoquo modo hæc dabitur excusatio; cum probe noverimus nec illis ipsis, qui totius vitæ cursum dicendo, novaque semper audiendo exercuerunt, facile esse verbis assequi dignitatem ejus, qui nobis laudandus proponitur. Sed vero mihi contumaciæ crimen ac mulctam juxta metuenti, atque elationis humilitatem fugienti, quæ vel reipsa serpat, vel nutriri apud me existimetur, parcendum omnino si quid supra vires adgrediar: etenim non modo divites, sed egeni etiam jubemur dilargiri petentibus, quandoquidem vicissim non ingentium dignitatum ac munerum, sed promptæ voluntatis præmia a largitore Deo conferuntur. Quocirca ejus potentia fretus, qui ad primum oris hiatum facundiam subministrat, ad solidas illustris divinique viri laudes, qui me etiam invitat, oratione complectendas morem gerens accessi.

a Idem infra repetit nu. 6. Ἀθανασία immortalitas.

CAPUT II.

S. Athanasii ortus, exilium, vita monastica.

S. Athanasii patria, Catana urbs celebris,

Patria igitur hujus, qui nunc mihi laudandus est, beatri Patris Athanasii, prima quidem ac vera, illa est cœlestis, ubi una cum Sanctis ab æternitate fuerat adscriptus, et a teneris unguiculis ab electione non excidit: altera vero patria, tantum a prima distans, quantum a veritatis luce caligo tenebrarum, vanaque simulacra rerum, Catana quidem urbs præclara in Sicilia excellens in primis. Igitur in præsenti si omnia eximia vellem recensere, situm, pulchritudinem, magnitudinem, aeris temperiem, saluberrimam aquarum naturam, ingentes feracium ac sterilium arborum silvas, frequentem virorum sapientia, prudentia, fortitudine, justitiaque illustrium multitudinem, ab incepto intempestive digrederer: quemadmodum longe celeberrimam Virginem *a* Agatham Martyrem, quæ ea in urbe et nata et educata, et cruciatibus affecta est propter Christum, quæque ut sacrosanctæ sui corporis reliquiæ ibidem conquiescerent gratum acceptumque habuit: quas quidem ignei torrentes ex superimpendente Ætna defluentes præter

a præcipue S. Agathæ ortu, reliquiis, præsidio contra Ætnæ ignes.

omnium exspectationem venerabundi sunt reveriti; quin imo (sicut priscis temporibus pium illud, Deoque gratum onus, id est, parentes senio confectos humeris filiorum, *b* Amphinomi, inquam, et Anapiæ, grato animo ferentium impositos venerati) retro properare sunt jussi. De ipsa quoque Ætna ignem, et sulphureum fumum, ac nidorem eructante, piceasque flammas, et crassos nigrores de summis faucibus evomente, necnon et horrendos fragores, bombosque valde immoderatos promente (dabitur quippe his admirabile scrutinium) si orationem tenere velimus, ab instituto egredi videremur. Et quidem si is, qui nobis nunc laudatur Athanasius, alterius patriæ amoribus incensus mortalem hanc ut exilium contempsit, ideoque beatum finem, ubi prima nobis domus, ac lætantium omnium habitatio, sortitus est; qui fieri potest, ut quam despicere optimum factu censuit, ex eadem nunc deductis laudibus oblectetur?

[illegible] b

4 Itaque ex hujus patriæ ruinis, atque occasu veluti quidam Phosphorus exoriens, parentes suos æque religiosos ac Deo amicos inde a puero declaravit, cum ab iis filium Christo pie offerentibus, primumque fructum producentibus, optime per totius vitæ cursum fuerit Athanasius enutritus ad obsequium divinum. Quid autem refert singula eorum præclare facta recensere, cum ex fructu arborem admirari probe cognoscamus? Declararunt etenim celsum ac generosum animi sui robur vehementes obortæ contra eos tentationes, quasi procellosæ tempestates et grandines, sed minime illud labefactantes. Sicut enim fornax probat aurum; venti autem, et pluviæ, et grandines, et torrentes probant ædium fundamenta; ita inopinæ calamitates vel firmum ac munitum, vel imbecillum ac detritum animum detegunt. Ismaelitarum enim, atque Agarenorum barbara gens, per quam (sic nostris promerentibus peccatis) Sicilia insula devastata est, pœnas a nobis de prævaricationibus quasi carnifex exigens (siquidem Deo non ut patri obedivimus, neque facilem eidem vocanti cervicem inclinavimus) multas quidem diripuit civitates ac vastavit; earumque cives cum finitimis accolis, alios quidem amarissimo mortis genere, qua gladio, qua fame delevit, marique submersos suffocavit; hos autem gravissimis molestiis, ac vinculis damnavit, et alios procul a nutrice terra miserum in modum aufugere, et per exteras nationes coegit divagari.

Athanasium sancte instituunt parentes.

Saracenis Siciliam devastantibus,

5 Hisce tempestatibus Athanasii parentes una cum communi filio domesticis rebus valedicentes (neque enim poterant siccis oculis intueri hinc Christi ovile, gentem sanctam, et regale sacerdotium male habitum ab impiis, inde hos superbe despicientes, nostrasque calamitates deridentes, ut in injuriam rerum omnium conditoris Dei quasi percusso fœdere exterminarent perfectum populum Christianum, atque nulla ejus memoria remaneret) in antiquam Peloponnesi *c* Patrarum urbem commigrarunt: ubi olim qui primus ad Apostolatum vocatus fuerat Andreas (qui et Petrum germanum fratrem, et illius beatæ phalangis jam futurum Principem advocavit ad Christum, qui se prius advocaverat) post longum Evangelicæ prædicationis cursum, felicissimum vitæ finem actus in crucem consecutus est; ipsum quoque Dominum in morte, sicut etiam aliis in rebus omnibus, imitatus. Audiverant quippe Athanasii parentes divinum illud Abrahami Patriarchæ oraculum, patriam terram, propriam domum, et cognationem sibi relinquentibus eo loci commigrandum. Quid vero in hisce? aliquane hæsitatione, aut ingrati animi vitio fuerunt perculsi, aut adversus divina judicia murmurarunt, quod non condigne, atque eorum totius anteactæ vitæ mores promerebantur, indigna paterentur? minime vero: imo vero etiam ex iis, quæ in nostra potestate non sunt, quod solum placere Deo arbitrabantur, illud unum sequebantur.

c Patras migrant.

Gen. 12

insigni patientia.

6 Eorum

Arcturi Patris Episc.

6 Eorum vero filius, qui ab immortalitate deduxit nomen, divini amoris incendio cor habens inflammatum, pene immemor ærumnarum, quibus obsidebatur, ad præclariora facinora adgrediebatur. Etenim firmus ac stabilis animus Athanasii, et ab omni perturbationum sorde expiatus non ad jam collectum, sed ad reliquum virtutum thesaurum oculos adjiciebat. Illud etiam in seipso exsequi studebat, ut quæ retro essent ex magni Apostoli Pauli sensu oblivisceretur, et ad ea, quæ ante oculos essent sita, numquam non adspiraret : atque identidem tametsi terreno adhuc pulvere involutus, ac terrena perlustrans, ad cœlum contendebat evolare. Monastico igitur jugo collum subjungit, quod cum a mundano strepitu, et intempestivis negotiorum vorticibus emancipat, tum suos candidatos in expeditam a rebus omnibus tranquillamque vitam, velut in portum undequaque tutum, adducere consuevit. Itaque rebus omnibus caducis, ipsis quoque parentibus valere jussis, ut remotis arbitris una cum Deo communicaret, cum eoque assidue versando divini particeps amoris fieret, illi operam dando contemplationi, quod Dominus ipse est Deus, inter primos huic vitæ operam navantes plusquam secundas tulit, tametsi esset ætate adolescentulus. Etenim præter asceticas exercitationes, cum a mundanis negotiis abhorreret, simul cum iis, qui in defertis agebant, jucundissimam Deo operam dabat. Hoc enim laboriosum vitæ institutum, quasi jugum ferre a prima ætate, ac per solitudines vivere, mirum quantum exoptabat?

Philipp. 3. 13

hic Athanasius fit monachus,

ac vitam solitariam sectatur

a *De S. Agathæ patria disseremus ad illius Acta 5 Febru.*

b Amphinomus et Anapus patrem et matrem humeris per medios ignes Ætnæ portarunt, *inquit lib. 5, cap. 4. Valerius Maximus. Strabo lib. 6.* Ἀμφίνομον καὶ Ἀναπίαν *vocat. De his Solinus cap. 5.* Inter Catinam et Syracusas certamen est de illustrium fratrum memoria, quorum nomina sibi diversæ partes adoptant. Si Catinenses audimus, Anapius fuit et Amphinomus : si quod malunt Syracusæ, Emantiam putabimus et Critonem. Catinensis tamen regio caussam dedit facto, in quam se cum Ætnæ incendia protulissent, juvenes duo sublatos parentes evexerunt inter flammas illæsi ignibus. Horum memoriam ita posteritas munerata est, ut sepulchri locus nominaretur Campus piorum. *De his Seneca lib. 3 de beneficiis cap. 37.* Vicere Siculi juvenes, cum Ætna majore vi peragitata, in urbes, in agros, in magnam insulæ partem, effudisset incendium, vexerunt parentes suos : decessisse creditum est ignes, et utrimque flamma recedente limitem adapertum, per quem transcurrerent juvenes dignissimi qui magna tuto auderent. *Celebrant eos et alii, ac fere* Anapim *appellant, qui hic* Anapias *est.*

Amphinomi et Anapiæ pietas in parentes

c Patræ, Πάτραι *urbs celebris Achaiæ proprie dictæ in Peloponneso, ubi, ut hic dicitur, martyrium subiit S. Andreas Apostolus.*

Patræ urbs.

CAPUT III.

Monasterii præfectura. Episcopatus.

Datius ergo id vitæ genus callentem, atque luctam obeuntem non adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, contraque spiritualia nequitiæ, conspiciens ille, qui inibi monachorum erat Antistes, (fortiter enim ac strenue, et ex monasticæ legis instituto in arenam descendebat, et ad supernæ vocationis bravium quam celerrimo cursu, meritoque assequendum festinabat) collegio monachorum præfecit Athanasium. Cui quamvis recusanti, ut ne qua ratione sollicitudo circa illos cogitationem ejus ex altissima contemplatione avocaret, præfecturam tamen detulit. Non enim æquum erat multo tempore stabilitam spectatamque probitatem consenescere otiosam et immunificam, eamque iis, quibus opus erat, haudquaquam communicari. Etenim qui divitiarum eorum caducarum restricta tenacitate apud se retinet, neque eam in egenos diffundit, fons item aquas haurire negans sitientibus, ipsa quoque tellus suis celans arcanis adytis thesauros, non perinde sunt vituperabiles, atque is qui apud sese spiritales divitias celat, neque aliis impertitur : siquidem non tam sibi quisque, quam aliis percepit charismata gratis a Deo collata, ideoque Christus Dominus dixit : Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. *Matth. 5. 16*

Datius præficitur cœnobio

8 Ubi vero majores in Athanasio divitiarum cœlestium accessiones fieri perspexit, quæ compluribus locupletandis satis superque essent, ejusque splendorem idoneum ad illustrandos sibi adjungentes, post omnes honorum Ecclesiæ gradus rite citraque cujuspiam contentionem conscensos, eum ad summum Archiepiscopalis dignitatis apicem sustollere decrevit, ut ex editiore veluti specula plurimos dirigendo, eis veritatis viam demonstraret, et per eam dispulsis tenebris, citraque offendiculum, veluti clara luce incedentes erudiret. Neque enim fas exiguis anguli angustiis magnam occultare facem, neque perenni ingentium fluminum inundatione pomariolum hortulumve exiguum irrigare. Quamobrem Methonensis Ecclesiæ cathedram ingressus (ea vero est clarissima Messeniorum civitas in Peloponneso) multis illam, ut diligentissimus agricola, Christianæ pietatis plantis consitam reddidit fecundiorem, atque adeo ad maturos jucundosque fructus procreandos perennibus suæ doctrinæ irrigationibus, nec non ad delicias, et amores rerum omnium Domino adornavit. Non enim turpi otio ac desidia languens, ut quis alius mercede conductus, assignatum sibi pensum explevit; sed ut bonus pastor Domini sui oves existimans quasi suas peculiares, vitam periculis, exponere, cum res tempusque postularet, nihil sane verebatur. Quapropter in adversis casibus præcedebat reliquos, in periculosis propugnabat, et ægrotantibus medicus inveniebatur peritissimus, nudis item tegumentum, nutrimentum famelicis, mœstis consolatio, dolore exanimatis voluptas : atque, ut summatim complectar, spectandus erat pater orphanis, viduis patronus, nulloque habito delectu, omnibus omnia factus, ut plurimos Christo lucrifaceret. Quis autem commemoret nocturnas ac longas pervigilationes propter eos? assiduos labores ac sollicitudines, ne qua de suis ovibus ferarum præda interiret, neu qua (Evangelicæ prædicationis tuba non canente) diabolico transfigeretur telo, atque abs se tandem, cujus fidei gregem crediderat, jugulatarum ovium sanguinis rationem repeteret Deus? Neque noster Athanasius aliquis ex iis censendus erat, qui pinguia mactarent, fortiora divenderent, vellera induerent, (ut sanctus Propheta loquitur) quique dicerent, Benedictus sit Dominus, divites facti sumus; sed vero ex iis, qui infirmos corroborarent, excitarent prostratos, debiles, ac mancos colligarent, et ad currendum exstimularent, animumque et vires sufficerent.

fit Methonensis Episcopus

insignem suorum curam gerit,

Ezech. 34.

9 Agebat vero is dignitatem Episcopalem non animi gratia, sed majorum caussa certaminum ac laborum, quam superiore vita exanthlaverat, sicut multo plures in fidem suam administrationemque susceperat : ideoque non verbis solis eos, quibus opus erat, erudiebat, sed exemplo multo magis ad ea quæ fuerat cohortatus trahebat. Et quidem illustrium virtutum partes ita recte egit, itaque subsequentibus eas reliquis usus est, ut nullo modo præ exsuperantia vel defectu contra illas pugnantibus, de regia rectaque illarum via deflectere, vel præfixos terminos unquam transilire visus sit. Et primo quidem menti, ubi vis consilii inest, eos addidit prudentiæ nervos, ut omnes illius motus in Deum evehere exoptaret. Eam deinde animi partem, quæ voluptate capitur, temperantiæ frænis moderatam, facili negotio ut a terrenis ad cœlestia subvolaret condocefecit : atque illuc omne suum desiderium ita traduxit, ut quasi ad res caducas, earumque amorem, qui ab imperitis innatus censetur, non natus esse, sed potius hac ex parte mortuus Athanasius videretur. Robore quoque animi eatenus iracundiam edomuit, quoad dimicaret contra serpentis astutiam, unde ad nos mortis venenum pervasit; quoad etiam adversus

iisque exemplo virtutum prælucet

adversus malas perturbationum appetitiones, easque suggerentes cacodæmonas audacter castrametaretur, strenueque manus consereret. Tum si quid modum excederet, atque in vitæ partibus adulterinum censeretur, per justitiam resecuit, æquabilemque distributionem dividens omnibus, corpori, inquam, et animo opportuna tempestive subministrabat. Servabat vero ita firmum librile inter illud justitiæ lances interpositum jugum, ut ne tantillum quidem nutaret : atque ideo justum omnibus sententiæ suæ tulit suffragium, violentique commercii fraudes dissolvit. Itaque cadentibus fuit levatio, stantibus fulcimentum, uberrima omnibus ærumnosis liberalitas, corpore vel animo claudicantibus idem pes fuit et sustentaculum. *Job. 31. 32.* Hominibus de via, secundum divinum Johum, suæ domus fores patebant omnibus ; nudorum humeros vestimenta ab Athanasio distributa ad vitam tutandam, mirum quantum fovebant.

CAPUT IV.

Efficaces ad suos exhortationes.

Quas ob res a Deo tandem sortitus est gloriam sempiternam, communi omnium testimonio jam comprobatus unus inter omnes sine cujuspiam querimonia justus et verax. Atque eos, qui superbam cervicem in altum efferrent, suavique Christi jugo nollent subjugare, magna cum prudentia convincebat, qua exemplis, qua adhortationibus, qua etiam idoneis *Item judicii* objurgationibus, nunc terrifica oratione delineans *consideratione* horribilis judicii tribunal, severissimam in throno sedentis Judicis æquitatem, acerbissimas pœnarum dissolutiones ab omnibus pro suis cujusque meritis exigentem : ipsas quoque Angelicas mentes torvis ardentibusque oculis despicientes, neque miserantes vicem hominum æternis ignibus mancipatorum, eo quia tempus non pœnitentiæ, sed remunerationis advenisset. His igitur alloquiis complures ad bonam frugem correxit, in suaque coegit retia, itaque ad mensam Christi, cui in pretio ac deliciis est salus hominum, veluti opiparum opsonium transmisit. Sic igitur attributum sibi talentum, multo pluribus adaugens Athanasius, vir jam spectatæ fidelitatis, multarum urbium obtinuit principatum : sic in Domini sui *Luc. 19* gaudium est ingressus, cum sese, suæque curæ commissos filios intaminatos atque innocuos exhibuisset.

11 Eapropter gloriosos honores a Deo est conse- *longo cum* cutus, omnesque suppeditatam sibi bonorum affluen- *fructu,* tiam concelebrant mortales, insolitos utilitatis fructus ex una ejus memoria decerpentes. Sicut enim cogitatio et collocutio rerum sua natura vetitarum auditoribus pariter, pariterque colloquentibus, nec non etiam cogitantibus identidem nocuit; sic e contrario bonarum rerum commemoratio non mediocres concili- *Joan. 6. 45* avit utilitates. Itaque docens, et faciens (ut divinum inquit oraculum) fecit omnes dociles Dei, atque perspicaces ad discernendum bonum a malo, hone- *sicuti ex Gen-* stum a turpi. Non quemadmodum Zamolxes et Ana- *tilium legisla-* charsis olim, quorum quamvis barbarorum sapien- *tores)* tiam Græci admirantes suspexerunt : neque etiam ut apud Spartiatas legumlator Lycurgus Muesion apud Argivos, apud Pylios Nestor, cujus sermonem melle dulciorem edixit Homerus; non demum uti legum sanctores Solon et Clisthenes apud Athenienses : qui sane omnes non modo finitimis Græciæ populis ut suas reciperent leges, earumque præscripto viverent, non suaserunt; sed ne illis quidem, apud quos leges tulerant, ut ad finem usque retinerent. Nunc etenim, cum easdem illorum leges velleribus coronarint, aut unguento velut hirundines perlinierint, nequaquam eas audire patiuntur. Sed vero Christi Domini, ejusque perpessionum leges suo ferens gregi, effusa admodum cum lætitia complecti, et illæsas ad finem usque vitæ custodire persuasit noster Athanasius, vir enimvero beatus, quippe qui *Affectione* non rudem, et Deo servire adgredientium, sed per- *Patris Petro locat* fectum sibi comparaverat divinum timorem : etenim vehementi Christum amore prosequebatur. Cujus propria rei nota, nobisque fide dignum esto argumentum, diligentissima in proprios greges vigilantia ac providentia, quam unum præ multis virtutum formis, Petrum interrogans Christus Dominus, in *Joan. 21* eo præoptavit, eamque aggrediendam præ reliquis discipulo sui amantissimo, jamjam Christianæ rei imperium capessenti, proposuit.

12 Operam etiam dabat Athanasius secundum *Psal. 111. 1.* Prophetæ oraculum, ut in divinis præceptis non quod esset satis, sed vere nimium ac summum concupisceret : ideoque in cœlestium mandatorum terra permansit semen ejus, sive id extiterit sermo Præceptoris in auditorum atque intuentium cordis agro per admirabila opera disseminatus; sive etiam ii, qui ab eo quasi concepti, in lucem editi, atque educati *etiam in po-* genuinos seminantis se filios reipsa comprobarent. *steros propa-* Omnino gloria, maximæque divitiæ in domo ejus, in *gato,* Ecclesia, inquam, cum ejus item justitia in æternum perseveret . non vacuus, inquam, gloriolæ inanis tumor, et quasi inflata aquarum bulla, quæ ocyssime *quasi mysticis* evanescit ; neque etiam illæ divitiæ, quæ in cœleste *divitiis.* regnum contendentibus reluctantur, quæ suis amatoribus sexcentas calamitates conciliant, quæ in laqueos et insidias diaboli impellunt eos, qui effrenata quadam cupiditate insaturabiliter se illis volunt mancipare : non demum illæ scelerum expeditæ administræ, quæ abunde materiam illorum suggerunt incendiis : sed illa, illa quidem gloria, quæ beatis Angelorum mentibus pares honorum dignitate præstat; quæ ter sanctum Deum inter Sanctos degentem nobis quantumvis in terra vexatis, sancte tamen venerantibus, conciliat; quæ præsens est pignus cœlestis gloriæ Sanctorum; quæ nostra mortalium præcordia eo complet gaudio, ut inde lætitiæ immortalis cumulus redundet. Divitiæ demum non inanes, quas nec fures, nec latrones effodiunt.

CAPUT V.

Heroicæ virtutes, miracula.

Beatus, et re quidem vera sanctus Athanasius : *Psal. 1.* etenim is, neque in concilio impiorum unquam versatus est, neque in blaterantium obscœna, turpiave perpetrantium cathedra consedit; sed tanquam im- *Vir vere bea-* mortalis arbor sata secus irriguum Christi Salvatoris *tus,* profluentem, quem hic de ventre in se credentium emanaturum pollicitus est. Nullus in ore ejus dolus inveniebatur, sed sola Dei eloquia, in quibus sanctissimum sibi quoddam hospitium secreverat. Visus etiam est ter ille felicissimus, sicut mons Sion, qui *Psal. 124. 1.* habitat in nova Hierusalem, non enim commovebitur in æternum; oculosque ad Deum attollens non tardum inde sensit auxilium. Quapropter quæ gaudia, *anniversaria* atque hodiernæ lucis lætitiæ proponuntur, iisdem *lætitia colitur,* non ad breve tempus, sed immortaliter hic frequens auditorum numerus oblectetur : quippe quæ cum animos voluptate quadam perfundant, ad Divinitatem ex Athanasii imitatione sustollunt. Eo quia etiam is adhuc mortalitatis pulvere obductus, ad hoc virtutis fastigium, tanquam procera, comataque arbor, pervenit, ad eos respiciens, qui Deo fuerant gratiosi, atque eorum vitæ exemplis, quasi luce quadam sibi viam gradiendo constravit.

14 Quis enim Athanasii hospitalitatem, fidei quo- *cum illustri-* que immutabilem puritatem intuendo, sibi Patriar- *bus SS. com-* cham Abrahamum videre non videatur? quis con- *parandus* stantem ejus tolerantiam, atque in rebus omnibus, quas destinarat Deus, tractabilem facilitatem considerans, alterum Isaacum oculis cernere sibi non persuadeat? Quis in adversis casibus ejus animi magnitudinem

Auctore Petro Episc.

gnitudinem ac soliditatem, morum item sine fuco et fallaciis integritatem attendens, Jacob sibi jam adesse non opinetur? Quis in Athanasio Josephi temperantiam, modestiam, et injuriarum tolerantiam, a fratribus odio se prosequentibus ac divendentibus gratiam inire studentis, ante oculos habere non censeret? Quis ejus minime abjectum, sed vere generosum animum in occursantium ærumnarum repentinis molestiis patiendis perpendens, invictissimi Jobi imaginem ob oculos sibi obversari non diceret? Moysis etiam et Aaronis placabilitatem, mores circa reprehensionem mites, divinamque eorum contemplationem, mortales rapientem sublimes, imitabatur. Justam quoque Phinees indignationem æmulabatur, non ferreo pugione legum violatores confodientem, sed nunc asperis et severis mulcentem, nunc mollibus et blandis alloquiis coercentem scelerum cursus, et injuriosos in obvia quæque impetus. Verumenimvero eum se præstitit, qui nec dehiscentem terram efficeret sepulchreta eorum, qui in sacrosanctum sacerdotium audacter petulanterque per superbiam efferebantur; nec flammis addiceretur quod impius legum violator abstulerat; hujuscemodi enim prodigia id ætatis exposcebat. Sed vero hominem quemdam similia patrantem Athanasius suarum precum ut insensibilibus solum viduavit capillamentis, quæ quidem corpori ex superfluitate adnascuntur, neque cum adsunt ad humanæ essentiæ faciunt constitutionem, neque ablata nocent: sed cum piaculare nefas audaculo ac temerario solum indicent, ad pœnitendum adigunt, et ad nefarii sceleris fugam, et vitii succrescentis tonsuram.

contumacem calvitio punit.

15 Imitandam etiam suscepit Davidis malorum atque injuriarum perpessionem, et eximiam erga Deum pietatem: qua de caussa non modo in cacodæmonas occinuit, sed in eas, quæ, iisdem suggerentibus exstimulantur magisque efferantur, animi perturbationes. Atque horum facinorum testes sunt complures, quorum quidem aliquot, dum adhuc superviveret, curavit, bonæque valetudini restituit Athanasius: aliquot etiam, qui ardenti cum fide, ac desiderio accesserunt ad ejus sepulchrum, cum jam ad Christum, quem desideraverat, transmigrasset, propter quem exoptaverat corporeis vinculis exsolvi, uti liberius ac sanctius illi convivens ejusdem contemplatione frueretur. Eliæ atque Elisæi asceticam, duramque vitæ rationem, zelum quoque, sed non ignes exspirantem, est imitatus, neque etiam flammas de superiore loco deducens, impiosque cœlestibus incendiis comburens: neque injuriosis contumeliis conviciantes exhibens epulum feris sanguinariis, (nam etiam hæc antiqua illa exposcebat ætas, Deo vulneribus curandis severiora remedia adhibente) sed gravibus, quæ talem decebant doctorem, alloquiis, divinæ sapientiæ sale conditis, vitæque innoxiæ consonis, complures facinerosos ad bonam frugem corrigens: novit enim more Christi Domini pacificare eos qui sunt Spiritus filii. Fuit etiam vir, B. Danielem secutus, spiritualium desideriorum, viriliter corporeis illecebris obsistens, et sola divina deperiens, in quibus Deum manifestius inveniret. Idem quoque trium exemplo adolescentum apud Babylonem corporearum flammas voluptatum, veluti sopitas jam favillas despiciens, et subinde reviviscens incendium de solito conculcavit, ne qua ratione sibi in corde hujusmodi imagines immorarentur, ipsarumque lethifera contagiosaque idola venerari Athanasius videretur.

miracula vivus et mortuus patrat

multos suis monitis convertit,

Matth. 5. 9.
Dan. 9. 23

16 Quod si sanctissimi illius Joannis (quo nemo inter natos mulierum surrexit major, qui primum vivens apud vivos, deinde mortuus apud inferos verus Christi Prodromus præcucurrit, qui venientem Salvatorem et liberatorem edixit, et in Jordane abluit illum, qui peccatorum nostrorum labes ibidem demersit) expressam imaginem, vivamque effigiem desideres intueri; tibi ponas, quæso, ob oculos fluxarum terrenarumque rerum despicientiam, cibi sobrietatem, uberem dicendi libertatem, mentem nullis perturbationibus obnoxiam; quomodo in primates ac Dynastas invectus eos redargueret, quod sacrosanctæ Dei leges posthabitæ jam submoverentur, atque etiam conculcarentur. Attendas etiam adhortationes ad pœnitentiam, et indicantem digito Christum ab illo baptizatum, iterum venturum ad omnes judicandos, ac pro suis cujusque meritis condignas vices repensurum. Quod si Christi Discipulorum vestigium aliquod expetat quis adinvenire, pergat is, ac speculetur; spectabitque in Athanasio totius vitæ aspernationem, ut Christum lucrifaciens inveniret: intentam quoque in Evangelii prædicatione sollicitudinem, in turbulentis rerum eventibus animi magnitudinem, familiaritatem cum Christo memoriæ beneficio assiduam, ut inde nullo modo abstrahi posset, vel avocari: spectabit etiam illum Christi crucem toto vitæ tempore bajulantem, Christoque famulantem, ac vestigia frequentem, reliqua vero omnia existimantem retrimenta et quisquilias. Apostolorum igitur vitam imitatus Athanasius, adeo ex eorum architypo vivam imaginem in seipso ad amussim effinxit, ut si quis intueri vellet singulorum characteres, attentius dispiciendo, nihil fere dissimiles, sed omnino veros atque ipsissimos inveniret.

vehemens in reprehendendis vitiis,

humana omnia contemnens

CAPUT VI.

Extrema suis data monita.

Sed tandem aliquando venit ejus profectionis tempus; neque enim alio censeam nomine ejus vitæ exitum appellandum, quam reditus in patriam ab exilio. Et quidem de seipso nonnulla obtestanti aderant complures graviter affecti, ejusque sejunctionem quasi summam jacturam lamentantes: audiebant vero illum vili lectulo jacentem, neque quod ad divitiarum thesauros attinet statuentem, neque auri argentique copiam tutoribus relinquentem, quorum egestatem, sicut alii adeptionem, ille magno studio consectatus fuerat: nec terræ jugera, arborum silvas, vineas, greges, armentaque, a quibus, quoad vixit super terram, quam maxime is fuit alienus: sed ea, de quibus semper disputavit, quandoque propter morbi molestias concise recensentem: (homo enim erat, quamquam magni animi ejus celsitudo humilitatem corpusculi superabat) Operæ pretium esset, inquiens, in meipsum conversum de præsenti solum digressu ab hac vita pensitare, et formidabile atque horrendum jussum capessere, quique meam suscepturi sint animam, et quonam locorum sit mihi iter faciendum, hostes etiam infestos in insidiis semper locatos, viamque nobis tamquam latrones ac prædones præpedientes, cogitare: sed quoniam et mea, et vestra commoda, ut semper, nunc etiam vehementer desidero, hoc enim divinæ leges præscribunt, quæcumque permittit indulgentia temporis, et quod reliquum est vitæ, etiam nunc eloquar. Ego equidem, ut videtis, longam ad meos parentes ingredior viam; neque amplius in hac mortali vita me adspicietis: sed ne mea (amabo vos) admonita per oblivionem contemnatis, quæ vobis pro eo divini amoris ardore, quo vos prosequor, sum impertitus. Apud vos ero, imo vero potius ipse vobis aderit Christus cum Deo Patre, ac divino Spiritu: itaque divinum eritis domicilium, animataque illius templa, cujus thronus est cœlum, cujus scabellum est terra. Ego enim, Salvator inquit, et Pater ad eum veniemus, et mansionem faciemus apud eum, qui nimirum ejus capessit jussa. At inter divina præcepta longe præclarissimum, et quidem primum est, ex tota anima, conatu, mente, totoque pectore Deum peramare, et proximum sicut seipsum: hoc enim cetera omnia consequuntur, uno alterum complectente; et quod

Æger, non testamentum condit, quia plane pauper,

sed suos hortatur,

Joan. 14. 23

præcipue ad caritatem

quod jubet amore prosequendos inimicos, idem pro amico propriam vitam, si tempus poscat, profundendam jubet. Debita item dimittenda nostris debitoribus, sicut et nobis nostra debita Pater cœlestis dimittit. Horrendum etiam pensitandum patrisfamilias decretum erga servum, apud quem plurima beneficia collocarat, magnamque æris vim jam condonarat, hic autem propter minuta æra conservum suffocabat suum. Miserendum etiam per innatum sanctumque animi sensum necessitudinum egenorum, uti benignas aures iis applicuimus, ut quantumvis terreni ac mortales, (quoad fieri tamen potest) Deo similes efficiamur, qui ejusmodi homines in regnum introducit suum, seseque ipsum eleemosynæ ac misericordiæ indigum confitetur; at eos qui ferarum ritu insaniunt, et erga homines inhumaniter grassantur, in æternos ignes una cum nequissimo Satana, et Angelis ejus conjiciendos interminatur. Igitur Jesum Christum Dominum nostrum identidem redigemus in memoriam, judicem æque incorruptum ac severum, formidabili solio insidentem, e cujus conspectu igneum flumen erumpit, omnesque patefacta conscientia ad ejus tribunal sistendos, rationemque reddituros quæ recte, quæve secus patraverimus. Quotquot in Christo sacro fonte abluti sumus, Christum induimus: ne itaque propter propensionem ad res terrenas hujusmodi vestem rejiciamus, ne vicissim a cœlesti thalamo, Sanctorum lætitia ac tripudiis repudiemur. Turpe verbum, ut divinus inquit Apostolus, ex ore vestro nullum dimanet; sed id solum, quod virtutum exemplar effingat, vel alienæ utilitatis fructum referat: neque enim de malefactis tantum, verum de otiosis etiam verbis, atque adeo de pravis cogitationibus, rationem nos Deo reddituri sumus. Unusquisque ab omnibus gratiam inire, honestisque in rebus comes esse curet: sic enim singuli animati esse debemus, ut de aliis per emolumenta bene mereri studeamus. Nemo profecto nostrum etiamsi ignorantiæ velamentum obtendat, divinum judicium evertet: omnes enim quotidie divina Evangeliorum præcepta, Apostolorum admonita, Prophetarum adhortationes exaudimus.

et assiduam memoriam judicii.

Coloss 3. 8

18 Quid mihi nunc recenseantur, si eum legitimis hisce nostræ Philosophiæ disputationibus comparentur inveteratæ Socratis quæstiones? quarum gratia superbientes Græci supercilium attollunt, quod (ut ipsi se jactant) is Philosophus timore mortis superior extiterit. Hujusmodi enim disputationes auram vanæ captant gloriolæ, sceuæque sunt figmenta, et solum induunt philosophiæ speciem, ejusque personam præseferunt, quod in se, non in alios convertat, quidquid elaborat. Atque hoc crocitat Æsculapio immolatus gallus a Socrate, ejusque hominibus placendi studio pleni sermones, quos (discipulis suadentibus, ut ipse periculum evitaret, quod ei Anytus et Melitus accusatores suscitarant) passim ceteri dictitabant. Sed vero noster hic Athanasius, rebus omnibus id temporis posthabitis, ad illud unum incumbebat, ad gloriam, inquam, Christi, rerum omnium inspectoris ac Ephori amplificandam; perinde æque nihil sibi esset antiquius, studioque dignum, quam gregis sibi crediti salutem accurare, cujus studio mirandum in modum ipse Deus homo factus est, idemque studium, ut perspicuum symbolum, reliquit Deum amantibus. Atque ideo quamquam esset proximus occasui vitæ, jamjamque animæ et corporis discidium, quæ natura optime conglutinarat, opperiretur; tamen ea, quæ effecerat vitam agens episcopalem, tamquam advena et peregrinus, in memoriam revocavit. Itaque cum in Deum, tum in homines caritatem arctissimo virtutis vinculo colligavit Athanasius: qui non solum recte factis, sed ad extremum usque habitum etiam verbis ea nobis reliquit virtutum exempla, ad quæ oculos attolentes, tamquam ad stellas dum per caliginosam noctem in vitæ hujus pelago miserabiliter jactamur, omnes ejus decumanos fluctus, obortasque tempestates, et a communis infestique hostis insidiis excitatas procellas eludendo enavigabimus, et ad tranquillum Christi regni portum applicabimus, habentes pro Magistro Athanasium; qui quasi peritissimus gubernator clavum tenens ad puppim sedeat, nostram fiduciam excitet, et ad ea demum, unde nostra pendet salus, animos tollat.

pr eclarius quam vanus Socrates.

omnes ad extremum adhortans

AUCTORE PETRO ERISC.

CAPUT VII.

Mors, miracula.

Hanc igitur filiis suis relinquens hæreditatem sanctissimus Athanasius, protensis speciosis pedibus, et innocuis compositis manibus, oculisque graviter ac religiose ad cœlum sublatis, atque ita extremum locutus, In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum, jucundus et valde hilaris animam ab Angelis jamjam adducendam exhalavit. Homo nimirum dierum Spiritus sancti plenus, plenus item divinæ munificentiæ donis, cum cœlestem laborum remunerationem liquido perspiceret jam affuturam, effecit, ut sapientem decet, ut minime se pœniteret vitæ anteactæ, sed potius lætaretur. Maturum dixisses frumentum in cœlestibus horreis condendum, ab omni collectarum frugum vitio alienum et incorruptum: atque ideo in concilio justorum vitam vivit immortalem, ejusque merces est multa nimis apud Altissimum Deum. Floret igitur ut palma, utque cedrus augetur et amplificatur, qui nobis eum imitantibus fructus affert uberrimos, atque calore tentationum æstuantibus umbram saluberrimam exhibet. Quapropter memoriam apud nos immortalem consecutus, inextincta etiam gloria perfruitur.

Pie et lete moritur.

20 Reliquit vero nobis una cum ter beato corpore sepulchrum, quod veluti perennis fons curationum rivos omnibus cum fide accedentibus ubertim effundit. Quamobrem in eo inspicere existimemus Athanasium ipsum, quem dolore pariter, ac desiderio incomparabili ad illud accedentes complectamur, sicut Patrem venerantes, et qua par est pietate prosequentes; sicut benemerentissimo gratias agentes immortales; sicut medico cum animi ægritudines tum corporis exponentes, atque ad hujus medicamenta festinantes. Enimvero huc ad Athanasii sepulchrum invisendum veniunt etiam qui longioris peregrinationis iter instituunt, ubi prosperum item reditum beneprecati donum suam revertuntur. Mulieresquoque nunc viris, nunc filiis præsens medicamentum, et mortis prolationem precabundæ impetrant: qui rigida potentioris manus tyrannide opprimuntur, patronum invocant Athanasium: quibus per calumniam aliena facinora adscribuntur, atque injuste ad forum rapiuntur, strenuum propugnatorem sentiunt Athanasium. Denique, ut summatim dicam, omnes Athanasium, omnia factum, ejusque auxilium implorantes votorum jam compotes effecti, ac lætantes revertuntur. Hunc etenim experimur quasi alteram Siloen, omnia nobis perturbationum incendia extinguentem, omniumque animos, et corpora irrigationibus unguentorum fragrantiam spirantibus recreantem. Atque horum beneficiorum nos quoque participes fieri exoptamus; bonorum omnium auctori, et in Sanctis suis glorioso gratias agentes Deo: eum enim decet omnis gloria, honor, veneratio, Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, nunc, et semper, et in omnium sæculorum æternitatem. Amen.

Ad ejus sepulchrum curantur multi

ad quæ nunc vetur.

DE B. EUSEBIO MONACHO S. GALLI, MART.

An. DCCCLXXXIV. XXXI Januar. B. Eusebii natalis,

Nobile S. Galli in Helvetia monasterium est, et oppidum, de quo ad S. Galli vitam XVI Octobris plenius agemus. Hic memoria agitur pridie Kalend. Februarii B. Eusebii *monachi et Martyris. De quo ista in Necrologio ejusdem monasterii, a Daniele Feldnero nostro Constantia accipimus.*

patria, 2 Hodie honorifica recolitur memoria beati monachi nostri et Martyris Eusebii: qui e Scotia oriundus, *vita solitaria,* in cœnobio S. Galli religiosum institutum amplexus. Deinde solitariæ vitæ desiderio inflammatus, in montem S. Victoris secessit, ibique ad annum quinquagesimum sanctissime vixit, atque eo sanctimoniæ processit, ut prophetiæ spiritu multa prædixerit. Demum cum accolarum scelera verbis castigaret, eorum quidam caput illi falce præcidit, sub annum Christi 884. Verum ipse præsectum caput, manibus sublatum ad cellam suam in montem deportavit; ubi nunc ejus reliquiæ asservantur, et religioso piorum hominum concursu visitantur. *martyrium, reliquiæ*

DE S. MARTINO

PRESBYTERO SAURIENSI IN LUSITANIA.

An. Chr. MCXLVII XXXI Januar.

Nomen nobis vitamque S. Martini *Presbyteri Sauriensis in Lusitania primus indicavit L. Andreas Resendius, qui lib. 1 Antiquitat. Lusitaniæ ita scribit, tit. de Tapiæo monte :* Tapiæi montis nomen apud scriptorum antiquorum quempiam non legi; inveni tamen in vita S. Martini *Vita S. Martini a Resendio citata.* Sauriensis Presbyteri, scripta a Salviano alumno ejus familiari. Eam reperi in libro testamentorum venditionumque cœnobii Canonicorum sanctæ Crucis Conimbricensis, charta quadragesima sexta. Quod adnotare volui, ut memoriam sancti viri, quæ interciderat, renovarem. Quam aliquando spero me editurum iisdem quibus scripta est verbis, ut lectori majorem fidem faciam. Sed de hoc alibi. Quod ad rem facit, de qua agimus, scriptor ille, qualis qualis est, cum oppidum Saurium juxta decursum Anci fluminis in Mundam labentis pæne superflua curiositate describit, ita ait : Ab urbe Colimbrianorum decimo octavo Austrum versus distat milliario : ad Orientem sunt Tapiæi montis saxosa cacumina. Et alia, quæ sequuntur. Ex quibus patet Tapiæum montem esse, quem Ansidianum ab oppido nominamus, et inter Rapaciale, et Palumbare oppida excurrit, quique a Thomario Conimbricam euntibus saxoso nimis itinere perquam molestus est. Quod nos in carmine ad Lupum Scintillam testati ita sumus :

> Sic ereptavi clivum lapidose superbum
> Ansidiane, tuum; sic per sine sole molestos
> Anfractus Tapiæe tuos, vergente senecta
> Æger anhelavi.

Summum montis jugum supra Rapaciale oppidum adhuc, ut ab indigenis didici, Portus Tapiæus dicitur. *Idem Resendius lib. 2 agens de fluminibus Lusitaniæ,* Anci nomen, *inquit,* ex vita S. Martini Sauriensis Presbyteri, abhinc annos supra quadringentos quinquaginta scripta, accepi. De quo cum de Tapiæo monte agerem, superius memini.

S. Martinus inter Martyres recensitus 2 *Antonius Vasconcellius noster in descriptione regni Lusitaniæ, agens de Martyribus qui in Lusitania egregiam pro Christo mortem subiere, num. 22, ita* S. Martini *meminit :* Non debet involvi silentio tantis dignissimus præconiis Martinus, vir sanctissimus, Souri oppidi, quatuor a Conimbrica leucis dissiti, Archipresbyter: qui Tarasiæ Portugallensis Reginæ, primi Alphonsi matris, ætate, obscuro detentus carcere Cordubensi, quia Christum vel invitis Mahometanis fatebatur, eodem ex ergastulo in æternam cœli regiam evolavit.

Vita unde hic edita : 3 *Hujus sancti viri vitam a Resendio citatam, ex Conimbricensi illo sanctæ Crucis archivo descriptam, nobis Madrito transmisit* D. Thomas Tamayo de Vargas *Catholici Regis Historiographus. Scripta est a* Salvato, *(Resendius* Salvianum *appellat) qui ejus disciplina se puerulum institutum testatur, et* Menendo, *sive* Mendo, *ipsius* Martini *fratri dedicata.*

tempus mortis. 4 *Captus est a Saracenis* Martinus *anno ante quam* Scalabis, *sive* S. Irenes *oppidum, recuperaretur, quod auctores omnes rerum Hispanicarum scribunt anno Christi* 1147 *contigisse : ergo* 1146 *captus, et* 31 *Januarii* 1147 *mortuus. Deinde 7 Maii capta* Scalabis, *mense Octobri Ulyssippo. Sed quod in Vita cap. 4, nu.* 19 *captus dicitur* anno ab Incarnatione Domini MCXIII regni Alfonsi XVI *corrigendum est : nam et illa inter se et cum præcedentibus non consentiunt,* XXII *Januarii in Miraculis S. Vincentii a Stephana Præcentore Ulyssipponensi descriptis, dicitur facta S. Vincentii translatio* XVII Kal. Octobris, anno Domini 1173, regni autem Regis Alfonsi 45, vitæ vero ejusdem Alfonsi anno 67, filioque Regis ejusdem Sancio conregnante 19 annorum adolescente mirabilis indolis; ab urbis vero præfatæ captione 26. *Unde conficitur, ut ibidem annotavimus, natum* Alfonsum *anno* 1106 *imperare cœpisse* 1124, *Ulyssipponem expugnasse* 1147, *Sancium vero ei natum* 1154. *Quæ omnia a Vasconcellii nostri calcula discrepant. Hinc porro manifestum est, mendum esse in citato Resendii testimonio, qua vita ea scripta dicitur annis ante quadringentis quinquaginta : nam etsi anno quo decessit* 1573 *ista scripsisset Resendius, detractis ab ea Era* 450 *annis, relinquetur annus* 1123, *qua sacerdotium illud Sauriense publico diplomate donatum est Martino, qui ad annos dein* 24 *superstes fuit. Vita vero aliquot post annis, cum illud sacerdotium jam Menendus ejus frater administraret, scripta est.*

VITA

AUCTORE SALVATO EJUS DISCIPULO,

e veteri MS. Conimbric. eruta a D. Thoma Tamayo de Vargas V. CL.

PROLOGUS AUCTORIS.

Domino suo Menendo, gratia Dei, Sauriensium Presbytero, Salvatus de suis unus, sed is parvus.

Exigitis a me, pie Presbyter, ut carissimi fratris vestri, Domini mei Martini, Sauriensium innocentis Presbyteri vitam moresque vobis aliquibus litterulis edisseram. Cujus petitionis affectui, teste conscientia, obsequia non negarem, ut et status vestræ mentis, id quandoque relegendo, tanti doloris remedium consolabiliter susciperet, et imposterum quæque ipsius bene gesta in nobis oblivio non deleret; nisi tanti viri materia meæ parvitatis ingenio comprobaretur indebita. Præterea dum sub disciplina illius olim tenerer, ego ipse utpote rudis, et magis lasciviæ, quam doctrinæ deditus, de ejus actibus, a probitatisque moribus, ut puerulus paucorum reminiscor. At ne excusationis caussam mihi videar conferre arrogantiam, licet agresti calamo, divinæ pietatis tamen opitulante clementia, injuncti operis negotium tentando paullatim aggrediar.

a *Forte* probarisque.

CAPUT I.

CAPUT I.

Sauriensis oppidi descriptio.

Saurium primo describendum

Igitur vestræ narrationis assertio ab oppido Sauriensium, ubi Dominus meus religiose vixerit, sumat exordium, et ubi situm sit, quibus in finibus coarctetur, vel quid inde majorum nostrorum consentiat senectus, cujus etiam vel quo tempore Hispanorum Regis adminiculo, cum ceteris *a* Portugalensium municipiis libere sit positum, iterumque ob infidelium Ismaelitarum incursum ab incolis igne perustum, postque reædificationis dono concretum, prout possumus, evolvamus: ut istis, sicuti gesta sunt, enucleatis, ad præfati viri materiam, prout Dominus dederit, calamum, convertamus.

ubi id situm:

3 Est ergo circa decursum *b* Anei cujusdam alvei, amœne porrectum, frondosis undique adumbratum nemoribus, fertilibus piscium circumseptum gurgitibus, gramineis pulchre ditatum convallibus, longis equidem perfunctum novalibus, vineis consitum circumquaqui feracibus; (Quid moror?) partibus cunctis optatum cultoribus, ab urbe vero *c* Colimbrianorum XVIII Austrum versus distat millario: ad Orientem sunt Tapiræi montis saxosa cacumina: a Septentrionali regione vetustissimæ civitatis *d* Condisiæ, necnon et Anei portus latissima panduntur confinia: Ab Africa vero parte Columbarii castri patescunt Campestria. In hac quoque parte planities ejus profusius ostenditur; sed ob Ismaelitarum excubias incultæ ab incolis relinquuntur. Versus Occidentem subest Oceanus.

ædificatur

4 Hic itaque ab antiqua rerum congerie arcis vetustissimæ panditur ædificium: in qua priscorum monumenta ferunt, claustralium fuisse cœnobium. Ad hanc igitur arcem, et locum amœnissimum, complurimis hominum turmis ad jure vivendum concurrentibus, præurgente labore construxerunt oppidum, quod nomine suo nuncupati sunt Saurium. Cum autem divina gratia enucleante, longo tempore post urbis Colimbriensis restauratio ab infidelissimis Ismaelitarum gentibus per *e* Fernandum strenuissimum Hispaniarum Regem mirabiliter enituit; præfatum quoque Sauris castrum cum aliis municipiis sibi confinio telluris sociatis libertatem accepit. Verumenimvero post longa annorum curricula, sub *f* Adefonsi Regis imperio, per Præfectum suum Aluasid Sisnandum Abenamir, qui tunc temporis Colimbriensem urbem, Montismajoremsiumque municipium suo solerti pectore procreabat, reædificationem habere cœpit.

restauratur

ob incursionem Maurorum,

5 *g* Mortuo vero eodem Rege supra memorato Adefonso, *h* nefandissima Maurorum rabies adversus Christicolarum fidem iterum cœpit aspirare. Wentafina namque Dux Maurorum nefandissimus ingenti Agarenorum multitudine circumfusus Colinbrianorum confines crudeliter diripuit, factaque belli congressione apud municipium, quod dicitur Miranda, complures Portugalensium nobiles sceleratissimus ipse necandos devicit. Nihilominus quoque Plaustri, municipio sanctæ Eulaliæ natura munitissimo, ab eodem Rege ad solum usque interfectis hominibus redacto, ad propria rediens in oppido Sauriensium frustra venisse cognovimus. Nam Saurienses ferocem ejus adventum paventes de prætaxati oppidi ædificio diffidentes, ingenti perculsi timore, eidem imposito igni castello, in urbem Colimbriam profugose redierunt.

ab incolis incenditur, et deseritur

iterum restauratur

6 Per septem igitur annorum curricula, ferarum cubicula depopulatum existens, per nobilissimæ denuo Reginæ Tharasiæ consensum a præfatæ urbis restauratione anno *i* LXI in habitationem hominum renovari convaluit. *k* Regina namque ibidem caussa morandi confluentibus bonum, et ut ita dicam, largissimum populandi forum spontanea voluntate concessit, atque chartam inde firmitudinis manu propria roboravit; quam Sauriensium Ecclesia pro maximo munere, usque in perpetuum hæreditario jure reservat.

AUCTORE SALVATO EX MSS.

a *Portugalliæ ductum nomen volunt a* Portu *urbe ad* Durii *amnis fauces sita, et adverso oppido* Cale *vel (quod probabilius censet Vasconcellius) quod ceteris urbibus a Mauro adhuc occupatis, Durius Gallicis navibus maxime frequentabatur, inde vicina regio Portus Galliæ dicta.* b *Hunc* Soure *nunc appellari scribit Vasconcellius, olim* rio de Soure, *quasi* Flumen Sauriense *dicas.*

c *Hæc sive veterum* Conimbrica *est, quo nomine fere litterati appellant; sive ex illius cineribus excitata, nobilissima civitas est, illustri academia ornata. De ea fuse agit Nonius Hispaniæ illustratæ cap.* 37 d *Hæc est forte* Condexa vetus, *quam alii ipso loco conditam putant, ubi olim* Conimbrica e *Ferdinandus I, Castellæ Rex obiit era* 1103 *sive anno Christi* 1065, 27 *Decembris, cum regnasset annos* 29. Iste bellando cepit, *inquit Pelagius Ovetensis*, Lamego, Vesco, Conimbria. *Fuerat et antea ex impiorum manibus erepta; nam, ut scribit Sampirus Astoricensis*, Adefonsus III, *qui Ordonio patri in regnum successit.* Conimbriam ab inimicis obsessam defendit, suoque imperio subjugavit.

f *Hic est Alfonsus VI, de quo egimus* 30 *Janu. ad vitam S. Adelelmi* g *Obiit* Alfonsus, *ut ibidem diximus* 1 *Julii* 1109.

h *Merito ergo Pelagius Ovetensis de prodigio fluentis e lapide aquæ paucis diebus ante Alfonsi mortem* . Hoc signum nihil aliud prætendit, nisi luctus et tribulationes, quæ post mortem prædicti Regis evenerunt Hispaniæ: ideo ploraverunt lapides et manaverunt aquam. i *Hinc conficitur circiter annum* 1055 *captam esse a Ferdinando restauratamque Colimbriam.* k *Tharasia Alfonsi VI filia, Henrico Comiti nupta, ei Portugalliæ regnum in dotem attulit.*

CAPUT II.

S. Martini ortus, educatio, sacerdotium, Ecclesiæ Sauriensis cura.

Martinus præficitur Ecclesiæ Sauriensi

Vestrorum igitur destructionem resarcire incipientes, ejusdem oppidi cultores, ad Reverendissimum Gundisalvum Colimbriæ Venerabilis vitæ Episcopum venerunt, Paternitatem ipsius precibus exorantes, ut in eis consilii et pietatis abundare, atque eis Presbyterum, qui eos divino pabulo foveret, et in sacrosancti fontis unda liniret, dare non differret. Reverendissimus igitur Gundisalvus, prout tantæ religionis Præsul, paterno affectu Saurienses benignissime alloquens, eorumque petitionibus nihilominus consulens, in regenda Sauriensium Ecclesia Presbyterum, nomine Martinum, ordinavit, de quo vobis amodo sermo tractandus occurrit.

ex piis parentibus natus,

8 Vir itaque progenitus in vico, quod dicitur Auranca, quod, ut fertur, ab urbe Colimbriensium XXVI distat millario. Pater ejus Arias Manuelis, mater vero Argio vocabatur, qui quamvis de humili germine, erant tamen simplices et recti, et, quod rerum exitus probavit, Deum præcipue timentes. Nam post felicem matris ab hac luce discessum, pater usque ad suæ vitæ terminum eremiticam vitam peregit. Qui superstites, id est, dum in hoc mundo vixerunt, hunc præ ceteris filium, Martinum videlicet, nimio affectu nutrientes a primævo infantiæ suæ tempore, eum litterarum rudimenta docuerunt, atque diebus omnibus eum Domino serviendum promiserunt.

optime ab iis institutus,

9 Accidit autem quodam tempore, ut præfatæ urbis venerabilis vitæ Antistes, Mauritius nomine, de finibus Bracharæ Metropolitanæ urbis adveniens, per suprammemoratum vicum contigit habere transitum: quem parentes ipsius, de quo nobis est sermo, Martini, hospitio ovanter suscipientes, et ut eis possibilitas affuit, hilare obsequium affectuosissime ministraverunt, dicentes sese in litteralibus studiis cleri dictum filium habere, quem tanti Præsulis arbitrio obtemperare desiderabant. Quorum Episcopus devotionem agnoscens, in sui Episcopatus Sedem puerum deferri præcepit. Deinde prosequente divinæ spiritu pietatis, Canonicorum consensu, atque bonæ memoriæ doctissimi Martini ejusdem Sedis Prioris assensu, in numero Canonico puerulum Martinum præfatus Mauritius canonicavit. Qui in juvenilibus adhuc positus annis miræ simplicitatis existens, grammaticæ professioni operam sollicitus impendit; nec enim erat obstrepens doctrinæ.

fit Canonicus Bracharensis

consecratur Sacerdos,

10 Hinc

AUCTORE SALVATO, EX MSS.

10 Hinc cum per sacri ordinis gradus Christo duce ad presbyterium venit, bona opera atque virtutes exercendo, veterem hominem cum actibus suis a se omnino removit. Sic quippe per omnia omnibus hominibus in bono placere studebat, quoniam omnes de societate illius plurimum gaudebant, atque Deum Patrem, qui in cœlis est, glorificabant : non enim erat invidus, aut elatus, non murmurans, aut verbosus, aut vana verba, aut fabulas diligens, non servus gulæ; tanta enim in eo ciborum vigebat parcimonia, ut semper propriæ portionis panem pupillis distribueret, atque egenis : non erat negligens, aut piger, non oculis vagus, aut in incessu levis; sed per omnia gravis, maturus, et bonus. Qui Presbyter, ut diximus, ordinatus, visitationis assiduæ medicamine ægrotantium curas lenire solebat. In divinis quoque officiis plurimum erat assiduus; et, quod non parvi muneris creditur, in omnibus suis motibus signum humilitatis habebat. Sed qualiter ad Sauriensium regendam accesserit Ecclesiam, veniamus.

sanctissimis moribus præditus

11 Talibus, ut diximus, ornatus moribus, Tellonis Archidiaconi omniumque Canonicorum rogatu, D. Gundisalvo favente Episcopo, Sauriensis Ecclesiæ curam suscepit. At cum propter Agarenorum insidias, qui tunc viarum commeatus clam, nec non et publice incursabant, grave captivitatis pondus cum acerbæ mortis casibus hominibus inferentes, vir Dei D. Martinus per abrupta collium devius ire cogeretur, propriis humeris suis sui sumptus massaria deferens, asperitatem propter insolentiam admirans, tanti laboris onus fastidiens, in urbem Colimbriam, unde illuc advenerat, regressus est; timens ne propter aliquorum bacchantium stultitiam, nisi de prætaxata Ecclesia, aliquo munitus esset privilegio, unde postea elusus ipse, vel sua progenies ejiceretur. Quocirca D. Gundisalvus præfatæ diœcesis Episcopus, et D. Prior ejusdem Sedis Martinus, Telloque Archidiaconus, omniumque Canonicorum conventus, per supra memoratæ Reginæ Tharasiæ Regis Adefonsi filiæ consensum, quæ tunc Portugalensi præerat imperio, sibi, videlicet Martino Presbytero, et suæ progeniei, de Sauriensi Ecclesia chartam firmitudinis hæreditario jure in hunc modum fecerunt.

præficitur Ecclesiæ Sauriensi,

quæ ei et consanguineis confertur,

12 In nomine Domini. Cum illud castrum, quod appellatur Saurium, ob frequentem guerram Sarracenorum, raro incoleretur habitatore; placuit divinæ voluntati, per eximiam Reginam Tharasiam præficientem eidem castello Gunsalvum Gunsalvi, pro Principe manu teneri cum Dei adjutorio, ac defensari. Quod ubi ego Episcopus Colimbriensis compertum habui, utilitati nostræ Sedis providens, sollicitus fui Canonicos nostros Martinum Arias, fratremque suum Menendum ad Ecclesiam, quæ ibi jacebat destructa, reædificandam atque obtinendam dirigere. Sed quamvis multum resisterent propter pavorem Maurorum illo ire, tamen gratiâ nostri permoti flexerunt animum suum, quæ imperabantur facere, si ex testamento scripturam firmitudinis de illa supradicta Ecclesia factam a nobis sibi reciperent. Quibus nos propter utilitatem Sedis S. Mariæ acquiescentes, placuit mihi Gunsalvo Episcopo, et Martino ejusdem Sedis Priori, una cum assensu Canonicorum, Dominæ nostræ Reginæ Tharasiæ chartam donationis, et firmitudinis facere; tibi videlicet prædicto Martino, fratrique tuo Menendo de supranominata Ecclesia, tali videlicet pacto, ut firmiter illam obtineatis, et secundum vires vestras reficiatis, et in unoquoque anno, quod inde ad Sedem pertinet, fideliter reddatis. Et ab hac die in tempore, tam vos quam quisque vestrum ex propinquitate vestra professione Clericus fuerit, per successiones temporum firma stabilitate obtineatis : et numquam eam sine vestra culpa, secundum decreta Canonum, pro aliquo alio homine perdatis. Supponimus etiam, quod si peccatis exigentibus, iterum ab incursione Maurorum destructa fuerit, et præterea vos potueritis illam recuperare, licentiam habeatis semper possidendi eam quocumque tempore volueritis. Si qua igitur persona hoc nostrum factum temerario ausu disturbare tentaverit, non sit ei licitum per ullam assertionem : sed quisquis is fuerit, qui illam Ecclesiam vobis auferre præsumpserit, sit a Deo Omnipotente excommunicatus, et sacratissimo Corpore Domini nostri Jesu Christi alienatis, et cum Juda in inferno, nisi resipuerit, collocatus; et hæc charta plenam stabilitatem semper obtineat, quæ facta est VI Idus Octobris, *a* Era MCLXI. Ego Gunsalvus Episcopus; confirmo : Martinus Prior Conf. Tellus Archidiaconus Conf. Laurentius Archidiaconus Conf. Ego Tharasia Regina Conf. Gundisalvus Gundisalvi test. Anaia Vestrariz test. Donus Artaldus test. Menendus Nuniz test. Martinus Presbyter Conf. Joannes Presbyter Michael Conf. Joannes de Anaia Conf. Nicolaus Subdiaconus Conf. Petrus Presbyter notavit.

Episcopi Colimbricensis diplomate.

a

a *Hic erat annus Christi* 1124.

CAPUT III.

Curæ pastoralis administratio.

13 Post stipulati itaque testamenti confirmationem vir venerabilis Martinus Sauriensium docturus venit Ecclesiam, nec eo terreni emolumenti hic venit deductus; quoniam ut animarum mederet languoribus, ubi post necessariorum inopiam nonnullos corporum labores perpessus est. Erat namque ipsa suffocata Ecclesia, sicut manibus paganorum pridem fuerat obruta. Hanc igitur interius exteriusque purgavit, et ad divinum officium, ut res poscebat, primitus resarcivit : sed postquam rei familiaris copia domi concrevit, cum Mendo Ariæ fratre ejus, qui post discessum ipsius, videlicet Martini, ibidem est Presbyter subrogatus, præfatam Ecclesiam post tempore et loco convenientius fabricavit, altaria inferius ordinavit, libris quoque, sacerdotalibus indumentis eam pulcrius adornavit, fabricam totius domus nihilominus consummavit. Præterea vineta, oliveta, pomaria, et alia plurima arborum genera suis manibus complantavit; terras quoque et novales excolendo perrupit.

Ecclesiam dirutam reparat,

egregie ornat, et dotat

14 Sed jam ad ejus laudabiliora vitæ contemplativæ negotia stylum, licet parumper, elevare delectat, et qualiter sui gregis, et aliarum plebium curam habuerit, de multis pauca libare. Plebem igitur sibi commissam Catholicæ fidei regula sapientissime instituebat : quippe omnes de pio religionis opere commonens, nunc alios ad confessionem sanctissimæ Trinitatis conformans, nunc reliquos de promissione regni cœlestis invitans, ceteris futuri examen judicii minando proponens, non cessabat verba veritatis fructu fidei redundantia in plebe seminare. O virum nimiæ curiositatis circa omnes, ne in vitium laberentur, ac si eos omnes parturiret. Si aliquis ex his, quos pro zelo rectitudinis arguens, in contumeliam verborum deducebatur, quanto amplius ipsi efferebantur, tanto magis eorum ipse miserabatur insaniam; ita videlicet, ut ad eorum furorem sæpissime lenitatis fomenta præberet, donec sua mansuetudine iras litigantium demulceret.

omnes ad virtutem hortatur,

summa mansuetudine :

15 Si vero aliquis officium civitatum vel locorum, feminam aliquam, filiamve alicujus, vi eam opprimens ad id loci, quo ipse morabatur, deducebat, ut in hujusmodi assolet extremitatibus, vir Dei illico eis obviabat, cognitoque examinationis negotio, vel eos fœdere legitimo, si jus poscebat, conjungebat, vel nisi juxta canonum decreta suo obtemperarent imperio, eos inde proculdubio expellebat. Et si aliquis de numero Clericorum talia illicitis modis sacrilegus efficere præsumpsisset, hunc velut hostem Catholicæ fidei procul inde rejiciebat. Nec petulantium juvenum lasciviam, seu bacchantium hominum stultitiam sustinebat;

impudicitiam, maxime Clericorum, compescit

stinebat; quos omnes ad æterni Regis solium venire cupiebat.

16 Et quia, ut ait B. Gregorius, Ecclesiasticus Doctor non tam doctrina debet clarere, quam vita, ipse non solum sermone ad ætherei regni amœnitatem populum convocabat, verum omnibus bene operandi sese præferebat exemplum : omnia namque, quæ de operibus misericordiæ cunctos edocebat, hæc et plura præstantissime peragebat, non immemor Apostoli Pauli sic dicentis : Castigo corpus meum, et in servitutem redigo, ne forte aliis prædicans, ipse reprobus efficiar. Qui dum in arce virtutis altius exsisteret, hospitalitatem præcipue alacri mente omnibus hominibus exhibebat, quibus ea, quæ divina sibi dispensatio largiretur, cum gratiarum actione, et vultu hilari ministrabat. Sic enim Apostolus præcepit : Hilarem datorem diligit Dominus. Et tanto caritatis flagrabat ardore, ut non solum adventitios hospites dictis quibuslibet invitaret, imo et quandoque resistentes trahens, eos secum in domum ire compellebat. Hos frequentius quam divites, et potentes ad mensam convocabat : nec tamen aulicos mensa ejus capiebat minus : qui multoties Regium agmen cum suo Principe accuratissime suscipiebat.

prælucet aliis exemplo bonorum operum,
1. Cor 9. 27.
hospitalis erga omnes,
2 Cor 9. 7.

17 Hæc, et plurima misericordiæ opera peragens, incredibile est memoratu, quantum laudis humanæ favorem, velut pestem fugiebat; nec laude extollebatur, nec vituperatione frangebatur, non divitiis tumescebat, nec paupertate contrahebatur. Et sic miles Christi gradiendo, læta contemnebat, et tristia. Cum totius domus paterfamilias exsisteret, de suis substantiis nihil depositum in aliquo habere cupiebat, v. g. non aurum, nec argentum, in arca vel in mansupio reconditum possidebat, et omnino qui de talibus fieret, in propria domo ignorabat; quibus taliter uti maximum crimen putabat. Mira res : cum dominus domus, ut dictum est, diceretur, quoties sub suæ chlamydis tegumento panem egenis atque pauperibus deferebat! quibus descendendo veram exhibebat humanitatem, et eorum miserias compatienter tolerabat. Sic omnia sua bona in commune habebat, quatenus universis utilius, quam sibi proficeret.

magna animi moderatione præditus :
nihil proprium aut absconditum retinet :

18 Quis unquam in conciliis eum otiose sedere conspexit? Si tamen eo quandoque veniebat, aut tumorem bacchantis populi lenire satagebat, aut de exemplis sanctorum Patrum sedatis jurgiorum tumultuationibus eos plenius edocebat. Numquam otiositas, quæ inimica est animæ, eum domi torpentem invenit, quin potius in assiduis agrorum laboribus, sua sponte urgeretur, si quando mens ab oratione, et a divinorum officiorum celebratione cessabat; de quibus laboribus uberes fructus colligens, omnipotenti Deo bonorum omnium largitori gratias referebat, et cum summa animi diligentia hunc Davidicum commemorabat versum : Labores manuum tuarum manducabis : beatus es, et bene tibi erit. Cum vero ab operatione manuum cessando domum rediret, licet medius esset dies, prius tamen solito more, sacræ solemnia Missæ celebrabat : nec prius corpus alimento reficiebat quam forum et castelli plateas, si adventitius esset, circuiret, quem secum ad cibum capiendum advocaret. Cujus corpus non pulchris vestibus ornabatur, sed moribus; et præcipue pudicitiæ habitu pollebat : talesque socios semper desiderabat, quorum contubernio sancta Ecclesia non infamaretur. Rexit autem eamdem Ecclesiam bis undecim (uno dempto) annis. Complures paganorum ab illa profana Mahometis superstitione, sua prædicatione ad Christi fidem convertit.

otium fugit : terram manibus suis colit
Psal. 127. 2
multos Mahometanos convertit.

CAPUT IV.
Captivitas, mors, sepultura.

Auctore Salvato, ex mss.

Ne hujus ergo paginæ series tum styli rusticitate; tum etiam loquendi nimietate prolixius extensa vilescat, huic operi scribendi metas imponere jam volo, hoc unum tamen reducere ad memoriam cupiens, quomodo ab hujus mundi profluvio extinctus migraverit. Anno igitur ab incarnatione Domini *a* MCXIII, tempore præclari Alfonsi Portugalliæ Regis, XVI regni sui anno, cum adhuc paganorum prosella ferocius insaniret, Sauriensium fines invasit et multos mortales, homines videlicet cum pecore, alia quæ præda captivavit : et erant tunc in eodem oppido venerandæ religionis milites in templo Salomonis Jerosolymis professi; nam ob defensionem sancti sepulcbri sustentandam, prætaxata Regina totius castelli Monarchiam cum suis redditibus, præter Ecclesiastica jura, eis devotissime contulerat, quæ postea filius ejus Rex Portugalensium Ildefonsus eis manu propria confirmavit. Qui hostibus obviare satagentes, eumdem Presbyterum, de quo sermo transcurritur, sibi collegam asciverant, qui Christianorum interitum, et detrimentum Ecclesiæ condolens, tamque reverentissimis viris satisfaciens, cum eis prædictis hostibus obviavit, cum quibus fere omnibus accidente infortunio captus in congressibus belli, in Scalabi castri mœnia, quæ tunc spurcissimis paganorum turbis pollebant, perductus est. Ingressus est itaque sua sponte, nullo cogente in horribile et fœtidum ceteris ergastulum, ubi Christiani compedibus tenebantur astricti.

Cum Templariis, quibus Saurium donatum erat,
capitur a Mauris,
et Scalabi carcere clauditur

20 Tanta animi diligentia erga Christicolas et fidei consortes in eo erat, quos, ne spurcissimis Maurorum ritibus commacularentur, et sic deformis fidei periclitaretur, prædicatione Evangelii pro tempore et loco congruenter exstruxit, et eis in proximo libertatem futuram, et Christianis eamdem civitatem habituram dono Christi, exclusa multitudine Agarenorum, fiducialiter agens prædixit. Quæ omnia non longo tempore post, ut prædixerat, claruerunt. Nam in sequenti anno a prædicti Regis industria eadem civitas, est capta. Nec hoc aliquis ex desperatione graviter accipiat, quod religiosus vir tam acerbæ captivitati addictus sit. Postquam enim a patria cecidimus vipereo haustu versuti serpentis, captivi et exsules in hujus mundi exilio vivimus; nec unquam mundus diversas tormentorum clades, præcipue bonis hominibus, cessat inferre, testante Apostolo, qui ait : Sancti ludibria et verbera experti sunt, et vincula, et carceres : et quidquid eis in hoc mundo adversatur, ut sancta refert Scriptura, pro merito virtutis habetur. Deinde a Scalabi castro *b* in Eborensium deductus civitatem. Tandem Hispalensium civitas eum Cordubam misit : ibique pridie Kalend. Februarii spiritum exhalavit. Cujus corpus honorifice a Christianis sepulturæ traditum est in basilica B. Mariæ; cui sit perennis vita, juvante Domino nostro Jesu Christo.

consolatur captivos Christianos et libertatem iis prædicit.
Heb. 11. 36.
Moritur Cordubæ in carcere.

a *Hic in annorum numero error, num cum commemorata antea donatio anno* 1123 *facta dicatur, qui potuit ipse anno* 1114 *in carcerem fatalem trahi?*

b *Id oppidum nunc S. Irenes, sive Santaren dicitur, a S. Irene Virgine et Martyre, quæ S. Eiria appellatur a Ludovico dos Anjos.*

APPENDIX

APPENDIX

ADDITIONUM, RETRACTATIONUM, ANNOTATIONUM,

IN X ULTIMOS DIES JANUARII.

AD XXII JANUARII.

Not. 1. Pag. 1, col. 2, *ante* Walterum de Birbeke *adde* [S. Lufthildis Virgo in ditione Coloniensi.

DE S. VINCENTIO M.

Not. 2. Pag. 26, col, 2, nu. 2, lin. 11, *post illius asservari, adde* [*Aliquæ S. Vincentii reliquiæ Brundusii asservantur, ut ex indiculo officiis propriis illius Ecclesiæ subnexo patet.*

Not. 3. *Pag* 27, *post historiam Translationis* S. Vincentii, *adde* [

RELIQUIÆ S. VINCENTII PRAGÆ.

S. Vincentii reliquiæ Moguntiæ, *Moguntiacum quoque Germaniæ primæ metropolim allatæ olim* S. Vincentii *reliquiæ : inde in Bohemiam asportatæ, ut ex MS. Martyrologio Ecclesiæ Pragensis patet, ubi isthæc* XI *Kal. Februarii habentur* : In Hispania apud civitatem Valentiam sub Daciano Hispaniarum Præside, S. Vincentii Diaconi et Martyris, cujus passionis nobilem triumphum conspicuus versificator Prudentius luculentis versibus exequitur. Sanctus quoque Augustinus ejusdem Martyris præconium quanto sit laudis honore excipiendum, quodam sermone commendat. Hujus caput clementissimus Princeps Carolus IV, Romanorum Imperator semper Augustus et Bohemiæ Rex in monasterio S. Albani Maguntiæ obtentum, auro et argento decoratum dedit Ecclesiæ Pragensi. (inde Pragam delatæ.)

Sitne pars aliqua sacri capitis Moguntiæ relicta, haud facile est e Nicolai Serarii nostri Moguntiacis eruere; nam lib. 1, *cap.* 17, *ita scribit* : Quintum ornamentum Sanctorum reliquiæ, quæ quidem non paucæ olim fuerunt, et sunt : de quibus S. Aurei lectio 55 et 59. Sed ex iis quæ mihi visu vel auditu compertæ, sunt hæ veluti præcipuæ......... IV. S. Vincentii Levitæ et Martyris Hispani caput huc a Carolo Magno translatum. (an aliquæ relictæ?)

DE S. ANASTASIO M.

Not. 4. Pag. 38, *col.* 1, *nu.* 16, *linea antepenultima, post, regione* 2, *ecclesia* 12, *adde* [*Caput deinde ab Henrico IV, Imperatore Hartesburgum* (*quod non procul Goslaria situm castrum erat, de quo* XXVIII *Januarii cum de* S. *Speo agimus nu.* 2) *translatum, testatur Lambertus Schafnaburgensis ad an.* 1072 *ita scribens :* Rex Aquasgrani profectus, S. Speum Confessorem, et brachium justi Simeonis, cujus mentio est in Evangelio, et caput Anastasii monachi et Martyris, aliorumque Sanctorum reliquias ibi accepit, atque in Hartesburg transtulit. *At biennio post Hartesburgo a vicinis Saxonibus ob præsidii insolentiam exciso, ut idem auctor tradit, reliquias Sanctorum, quæ effractis altaribus erutæ fuerant, et effossa defunctorum corpora, Abbas ex vicino cœnobio opportune superveniens furenti vulgo eripuit, atque in suum monasterium cum honore transvexit. Brundusii quoque nonnullas* S. Anastasii monachi Martyris *reliquias asservari patet ex indiculo, qui cum officiis propriis illius Ecclesiæ*, Gregorii XIII *auctoritate probatis, anno* 1583 *Romæ excusus est.* (Reliquiæ S. Anastasii Aquis-Grani Hartsburgum delatæ, inde alio. — aliquæ Brundusii.)

DE B. LUFTHILDE VIRGINE

LUFTHELBERGÆ IN DIOECESI COLONIENSI.

Not. 5. Hæc reponenda p. 110.

XXII Januar. B. Lufthildis nomen. *Celebris est a multis retro seculis in Cisrhenana Ubiorum, ac vicina Juliacensium et Nervariorum ditione,* S. Lufthildis *memoria, et quæ nominis etymologiam exæquet sanctimoniæ claritate. Nam* Lufthildis, *sive ut alii scribunt* Luchthildis, *aerinam, sive claram et illustrem Heroinam sonat.* Loft *enim sive* Locht *aerem Teutonibus significat;* lucht *aerem aut lucem;* hild *vero Heroem.*

Habitationis locus. 2 *Quo et vixit et colitur loco, is nomen ab ea sortitus,* Luftelberg, *ut est* Lufthildis *mons appellatur; quandoque ab accolis solum* Borg, *sive mons. Ejus meminit Ægidius Gelenius* V. *CL. ad vitam S. Engelberti Notat. ad cap.* 36, *lib.* 3. *Vicus est inter Reimbachium et Meckenheimum oppida, prope ruinas* (*ut nos docuit Joannes Gamansius noster, a quo hæc de* B. Lufthilde *accepimus*) *veteris aquæductus, quem inde ex Treviris longissimo anfractu per juga montium trans valles fluviosque arcuata substructione M. Vipsanius Agrippa Coloniam usque molitus, ut ex lapide non procul Marcomago ad Ursum fluvium reperto conjectat Browerus noster in Annalium Trevir. Proparasceve.*

Templum, 3 *In hoc vico dicatum* B. Lufthildi *visitur templum egregium edito in loco, per circumfusam planitiem longe effulgens. Huc religionis ergo e longinquis etiam locis plurimi confluunt. Cui pietati atque erga sanctissimam Virginem venerationi augendæ, Ferdinandus Bavarus Coloniensis Antistes anno* MDCXXIII *ejusdem corpus exhumatum tumba elevatiore condidit : quo tempore eximia quædam inusitati odoris fragrantia tota æde diffusa adstantium nares animosque recreavit, uti illius loci Curio testatur, qui et ipse in tam sancti operis partem convenit.* (elevatio cum insolito odore,)

4 *Hujus elevationis exaltationisve memoria* 11 *Junii peragitur, non minori quam ipse Virginis natalis* XI *Kal. Februarii celebritate. Sitne ipsa solenni Ecclesiæ judicio in Cœlitum tabulas relata, non constat. Probabile est populorum erga eam studia et pietatem Summorum Pontificum, aut quos eas in oras ii ablegarant, Apostolicorum Nuntiorum auctoritate comprobata; licet monumenta litterarum vel deperdita sint, vel delitescant. Aurium præcipue et capitis dolores ejus patrocinio levantur.* (anniversaria celebritas.)

5 *Visitur in ejusdem templi ara statua e ligno abiegno, auro argentoque ornata, quæ Virginis sanctæ caput pectusque referat, ejusdem Ferdinandi Electoris munus : an sit intra eam inclusum Virginis caput, haud scimus. Vitam* S. Lufthildis *a Cornelio Curtio Ecclesiæ collegiatæ* (statua.)

Vita,

giatæ SS. Chrysanthi et Dariæ monasterii Eyffliæ Canonico, et Tulpiaci, sive Tulpeti Christianitatis Decano, sub annum MDCVIII, *conscriptam, nobiscum communicavit Hubertus Fabricius Curio Meckenhemiensis, vir humanissimus.*

ætas,

6 *Qua ætate vixerit* S. Luftbildis *non constat. Eam ante complura secula in albo Cœlitum esse habitam, infra Auctor probat hoc argumento, quod antiquissima ei dicata fuerit campana. Citabimus infra cum de Dominis Lufthelbergæ, sive Montis S. Lufthildis Annot. a dicemus, diploma datum anno* MCCLX, *ex quo patet, jam tum locum illum* Montem S. Lufthildis *fuisse appellatum. Cæsarius gravis auctor, qui, ut ipsemet lib.* 10, *cap.* 48 *testatur, anno* MCCXXII *scribebat, meminit* S. Lufthildis, *quam ipse* Luthildem *vel* Lintbildem *vocat, aræque illi in Hovenensi Nobilium Virginum instituti Cisterciensis juxta Tulpiocum cœnobio, dedicatæ, et miraculi ab ea patrati. Ita ergo scribit lib* 8, *cap.* 72, Recordor nunc Dominæ Gertrudis Abbatissæ de Hovene, quæ satis mirabiliter per visionem cujusdam sacræ Virginis, sicut ipsa mihi retulit, sanata est. Hæc cum pene per dimidium annum vehementi dolore oculorum cruciaretur, S. Luthildem Virginem, cujus memoria in eodem cœnobio celebris est, studuit invocare, meritis ejus sperans adjuvari. Quodam mane in lecto suo pene cæca jacens et vigilans, jam dictam Virginem in veste candida coram se stare conspexit; cujus oculos cum tam veste quam manu tersisset, continuo clare vidit, et omnis dolor, illa recedente, recessit. *Sequenti vero capite ita scribit :* In ejusdem sacræ Virginis, scilicet Luthildis altari, pro ornatu, imago gloriosæ Martyris, et Virginis Catharinæ lignea et sculpta decenter stare consuevit.

cultus alibi celebris, miraculum, altare,

VITA

AUCTORE CORNELIO CURTIO.

Est pagus quidam non procul a Reimbachio diœcesis Coloniensis oppido, qui adinstar montis reliqua campi planitie aliquanto editior, et templo insigni et marmoreo D. Leuchteldis, (quam Lufteldin, alii Leuftoldin vocant) famulæ et sponsæ Christi monimento celebris, Mons Lufteldis, vulgo Lufterberga, nuncupatur. In templo eodem non procul ab ipso vestibulo videre est aram cum statua D. Virginis Leuchteldis, qua coram capacissima est arca collocata, recipiendis per quoddam foramen frumentis, quæ in honorem famulæ Christi pauperibus offeruntur a confluentibus circumquaque ex omni illa regione fidelibus, qui aliquo morbo, præsertim surditatis aurium, dolore capitis, aut alio vitio corporis, laborant. Siquidem hi religionis et pietatis ergo quocumque tempore, maxime XI Kalendas Februarii, qui dies Divæ sponsæ, et Virgini Christi sacer, locum illum catervatim magno concursu et agmine frequentant.

S. Lufthildis statua in altari. Frumentum ei offertur variis morbis subvenitur.

2 Post aram, templi ferme meditullio, sepulchrum sesquipedali altitudine reliquo pavimento sublimius, superne solido lapide quasi porphyretico, vel marmoreo coloris glauci, tanti lævoris ut cum glacie certare possit, tectum, undique eleganter compactum, suis candelis et lucernis stipatum jam inde ab ipsa usque majorum memoria; vel ut ipse status rei non exiguæ cujusdam sanctitatis et venerationis illustre specimen considerantibus præbeat, omnesque in admirationem rapiat.

Ejus sepulchrum,

3 Videre est itidem juxta ejusdem ecclesiæ cœmiterium pratum amplum prospectuque amœnum, ad arcem vicinam pertinens. In eo colliculus quidam muro a cœmiterio sejunctus, in quo Divam ancillam Christi domicilium ecclesiæ propinquum, et mansionem suam habuisse perhibent, ut semper proxima ecclesiæ divinis officiis liberius vacaret et adesset. Nam ab ipso domicilio sublimis in ipsam turrim transitus fuit, inque muro ostium nunc obturatum quidem, sed oculis spectantium intra extraque turrim obvium, non levi conjectura indicat, præter rei gestæ veritatem, cum continuam atque indefessam Divæ ipsius in cultu divino et oratione assiduitatem atque perseverantiam, tum ipsam Virginem nobilem ex eadem arce, ad quam pratum spectaret, oriundam.

locus habitationis,

Ex variis genus ætasque ignota :

4 Verum quo stemmate et cognomine orta, quo item anno et tempore vixerit, vitamque cum morte commutarit, nullum extat vestigium nec in libris neque sepulchrali lapide, dolendo quidem facto, quod Diva ipsis majoribus in ceteris curæ fuit, in hoc neglecta sit; quod a nemine ejus prosapia, ætas, vita, mors discripta sit : sed tanto certius in albo viventium relata, quanto minus in terra describitur : nisi forte in sacro mausoleo vel scripta vel laminæ æreæ incisa saxo recondita teneatur, vel in arca vicina sigillatis litteris, quæ de distributione eleemosynarum, ut fertur, illic asservantur; de singulis illius gestis rebus, ætate, tempore atque obitu nonnihil ad posteros fuerit propagatum. Quod ipsum a tutoribus *a* Schallenorum Nobilium postulandum esset : quin et Divæ sepulchrum cum debita religione ac pietate reserandum auctoritate Archiepiscopali, præsentibus viris cordatis atque religiosis, et si quid forte lateret sollicite et reverenter investigandum, ut ipsi Divæ suus honos, et pietatis memoria posteris evidentius constaret.

5 Unum tamen antiquitatis vestigium diligenter et lynceis, quod aiunt, oculis singula religiosa curiositate perlustranti se obtulit, campana quædam recens, quæ vetustatis specimen præ se tulit hujusmodi. Inscriptio hæc est Campanæ :

campana ei dicata, eadem perdem

b LEVCHTEL BINN ICH GNANDT,
DER NAM VFF DER ALTER KLOCKEN
IST MIR WOLBEKANT.
SANCTA LEVCHTELDIS VIRGO
ORA PRO NOBIS.
ANNO DOMINI MILLESIMO QVINGENTESIMO
TRICESIMO OCTAVO. *b*

Ex hac inscriptione liquido patet, veterem campanam fuisse ejusdem nominis, eidemque Divæ Luchteldi nuncupatam, quæ haud dubie vetustate consumpta atque contrita fuit, antequam hæc nova funderetur. Jam vero pene triennium, quod alibi vetus quædam campana, non vetustate quidem sed petulantia hominum, corrumperetur, quæ adhuc multos valitura per annos, si petulantia cessasset. Illa fusa erat anno Domini MCCCXVI. Ast eadem fracta est ære renata suo, hoc anno Domini MDCV. His subductis, et superfluis rejectis intermediis ante retentis, emergunt anni trecenti minus undecim. Valuit ergo hæc campana trecentis propemodum annis : valuisset diutius nisi petulantia perdidisset. Illa vero Leuchteldis campana, vetustate non petulantia perdita, si totidem annis valuit, Diva Leuchteldis ante trecentos annos inter Sanctas habita fuit; (necdum enim in Apotheosin relata est, *c* quod vulgo canonizari dicitur) imo ante annos plures, quia campana plures annos durare potuit antequam vetustate corrumperetur. Neque dubitandum, eidem non statim post obitum campanam consecratam esse, sed aliquanto post tempore, accedente majore opinione sanctitatis per oracula, de quibus postea dicemus. *d* Non levi ergo sane argumento ducti conjecturam facimus, illam ante quadringentos aut quingentos annos, et vixisse fidelem ancillam Christi, atque vitam præsentem atque caducam cum æterna commutasse. *d*

6 Fuit igitur hæc Leuchteldis, uti campana docet, vel Leufteldis, aut Luftoldis, (ut eam chorus suus vocat) nobilis genere, nobiliorque fide, Virgo sancta, et fidelis famula Christi, noctu diuque et templo vicina et propinqua, et in divinis officiis assidua, ope-

ribus

Auctore Cornelio Curtio.

ribus misericordiæ admodum dedita, in pauperes benefica, mundi illicebrarum et secularium affectionum domitrix, et omnibus exemplum virtutis et pietatis singulare. Nam tabula quædam in eadem ecclesia in sublimi pariete suspensa in conspectu, et breviusculis *c* annotatiunculis, et picturis vetustate pene obliteratis, de hac sancta sponsa et famula Christi insignia quædam virtutis et pietatis exempla, nec non stupenda miracula, commemorat, quibus quod non vulgaris sponsi sui virtus et gratia eluxerunt comprobatur. Plures tamen hujusmodi tabulas de rebus ejus pie et sancte gestis fuisse, ac temporum injuria intercidisse, perhibent. Quæ vero adhuc extat hæc ferme refert.

c

Virtutum ejus monumentum.

7 Patri Virginis forte fuerunt agri cum aliis dividendi: quæ res cum multarum litium et contentionum esset seminarium, sæpiusque tentata divisio non successisset, nunc his nunc illis inæqualitatem incusantibus, ut verisimile est; tandem pater Virginem equitem secum foras eduxit. Huic postquam utraque pars negotium dividendi ruris communi consensu commisisset, illa colo fusoque, quæ otii (quod omnis mali fomes est) vitandi gratia secum rus contulisset, instructa, quocumque progrediens, filum fusumque traxisset, illico agri certis limitibus disterminabantur. Quod non semel, sed aliquoties magnis cum quibusdam miraculis, uti etiam hoc fecisse memoratur. Quemadmodum enim cum de limitibus saltus lis non parvi momenti oborta esset, colum suum ipsa traxisse fertur, quaque pedem ferret post vestigia fossam (quæ etiamnum visitur, et Fossa S. Leuchtildis dicitur) erutam prodigiose: qua contentiones sublatæ, et lis tota composita.

Miraculose agrorum controversos limites signat,

silvæ

8 Noverca hujus sanctæ Virginis famulæ Christi, ut illæ solent prioribus invidere liberis, et servitiis eos quæ nemo ambiat onerare, ita hæc privignam, cum adhuc teneriore esset ætate, silvestribus anseribus (quas grues appellare licet, nonnulli pyrargas et fulicas vocant) a paternis segetibus abigendis præfecit. Cum vero forte fortuna ingens damnum segeti fuisset, vel culpa vel sine culpa, illatum, noverca illam diris mulctavit verberibus: quam Virgo violentiam atque injuriam patienti animo pro Christiana mansuetudine tulit. Noverca quoque sui similis variis apud parentem calumniis traducit, quod ignara, quod socors et inutilis rebus agendis, quod nec agrestes nec domesticos anseres arceat custodiatque, panem suffuretur donetque mendicantibus; addens haud dubie, quod ad orandum Deum, quam ad laborem propensior. Subornat famulos ac famulas, qui anseres clam Virgini surriperent et clanculum patris satelliti redderent. Sic ingenua indoles bonorum solet esse invisa et odiosa perversis.

a noverca spernitur,

verberatur,

falso apud patrem accusatur.

9 Quid porro aliquando accidit? Illa (ut erat in pauperes munificentissima, et pia erga miseros quosque gestans viscera) oblata quadam occasione sinum suum panibus replevit, eleemosynam erogatura largiorem. Ecce austerus pater fit obvius, quidnam sinu gestet rogans. Illa perculsa metu subsistit: pater correptam, excepturus forte verberibus, sinum tandem inspicit, sed carbones pro panibus magnæ innocentiæ miraculo videt. Cum vero hac parentis importunitate perterrita, et a noverca accuratius observata, nec auderet nec posset aliquid in eleemosynam acquirere, et pientissimus ille misericordiæ affectus interim conquiescere nesciret; novercam in pistrino adiit panificio jam perfunctam, unicum tantummodo panem rogatura, protenso expansoque impetratum exceptura sinu. Illico petulans et perversus satelles prunas forte residuas ex fornace battillo suscipiens, in puellæ sinum refudit. Quæ res, etsi patrem virum durinsculum et inhumanum diu latere non potuit, tantum tamen abfuit ut filiæ tam ingenuæ atque piæ injuriam ulcisceretur, ut etiam instigante noverca, eamdem quoque acerbius increparet et objurgaret, quod subreptitium panem pauperibus impertiri non desisteret.

as pietas in pauperes,

miraculo divinitus probata,

varie vexata.

10 Postea ingravescente jam ætate Virginis, quum benignissimus ille Virginum Deo deditarum sponsus, et defensor famularum suarum, ab injusta noverca probris et injuriis amplius afflictum iri noluisset; eam in domicilio ecclesiæ propinquo, cujus paullo ante meminimus, sibi divinoque cultui mancipatam, liberam seu solitariam, nulloque quam orandi, meditandi, cœlestiaque cogitandi negotio occupatam collocavit. In quo sanctissimo vitæ genere postquam aliquot annos cum summa pietate et religione transegisset, tandem Diva puella communi cunctis mortalibus fato ex hac vita in cœlum ad sponsum suum Jesum, sempiternæque gloriæ coronam, commigravit.

Juxta templum solitaria degit:

moritur:

11 Ceterum cadaver ejus aliquamdiu inhumatum stetit super terram: coram quo, divina virtute et ope accedente, vir quidam a dæmone obsessus liberatus. Hinc magnus concursus populi virorum et mulierum, quorum non paucos a noxiis canum morsibus salvos ancilla Christi reddebat. Quo quidem facto accidit ut a pluribus hominibus cum summa veneratione coleretur. Ad ejus sepulchrum ægri deportantur. Claudi quoque, cæci, quorum multi fuerunt, sani redierunt. Claudum etiam quemdam pristinæ reparat integritati. Quibus haud dubium miraculis divinam illam Virginem et ancillam Christi tam apud majores quam posteros magnam et illustrem sanctitatis famam et existimationem consecutam esse: tametsi per apotheosin nondum relata inter Divos, tamen annua solennitate mense Januario celebratur a fidelibus. Precemur ergo ut in campana habetur, S. LEUCHTELDIS ORA PRO NOBIS, Amen.

miraculis claret.

a *Vocat Gelenius Notat. ad cap.* 36, *lib.* 3 *vitæ S. Engelberti*, nobilissimam gentem Schulliorum a Dell. *Sunt ii Domini in Flarsem et Monte S. Lufthildis. Erant et qui modo istius familiæ princeps est, et fratres ejus, admodum adolescentes et sub tutorum cura, cum hæc scripta est Vita. Ex his Joannes Adamus Societati nostræ dedit nomen, et in Orientis Indias profectus, gloriosis laboribus, quos pro animarum conversione susceperat, immortuus. Senior qui nunc rerum potitur, de B. Lufthilde interrogatus, negavit sibi, præter ea quæ hic narrantur, quidquam esse compertum. Extat in archivo S. Mariæ ad gradus Coloniæ diploma datum Bonnæ* VIII *Id. Septembr.* MCCLX, *cujus hoc est exordium:* Venerabilibus viris et discretis F. Dei gratia Præposito, Decano, totique Capitulo Ecclesiæ S. Mariæ ad Gradus in Colonia, Wilhelmus Comes et Ricarda Comitissa Juliacensis salutem et omne bonum. Cum Willielmus de Monte S. Luftheldis, Miles noster fidelis, Advocatiam de Blasene *etc. Idem Wilhelmus sequenti diplomate vocatur* Willielmus Miles de Eddinghoven.

Domini Montis S. Lufthildis.

b *Id est*, Leuchteldis vocor, nomen veteris campanæ mihi notum. c *Quod quidem nunc ex certis monumentis probari possit.*

d *Solutius fortassis ætatem Sanctæ, aut certe venerationis antiquitatem probaret excitato diplomate ante annos* 382 *dato, et Cæsario.* e *Has infra e Germanico sermone reddemus.*

VERSUS GERMANICI TABULÆ,

De qua num. VI *subscripti, hanc conficiunt sententiam.*

In 1 *parte tabulæ*: Hic equitans comitatur parentem ad fundos cum aliis dividendos.

Hic divisionem facit fundorum magno cum miraculo.

Anseres silvestres ejus parentis segetes aut siliginem depascunt, et verberibus mulctatur a noverca.

Hic noverca eam accusat apud parentem.

Servi et ancillæ ei anseres suffurantur et famulo reddunt.

In 2 *parte tabulæ*: Hic progreditur cum sinu panibus referto; qui, parente eos spectare volente, convertuntur in carbones.

Hic novercam rogat panem, at servus in sinum ejus carbones effundit.

Parens eam verbis perstringit, quod egenis panem elargiretur.

Hic moritur sancta Virgo S. Luftteldis.

Hic insepulta prostat, virum liberat a dæmone.

In

In 3 parte tabulæ : Feminas et viros obsessos sanitati restituit.
Hic invocatur a compluribus.

Ægrum ad ejus sepulchrum deportant.
Hic eam claudi et cæci invisunt.
Hic claudo sanitatem et vires reddit.

Auctore Cornelio Curtio

AD XXIII JANUARII.

DE S. ILDEFONSO EP.

NOT. 6.

Pag. 149, *col.* 1 *post num.* 4, *adde* [5 *Celebratur in Ecclesia Zamorensi* XXVI *Maii officio duplici secundæ classis* Inventio S. Ildefonsi, *ut patet ex ordine recitandi divini officii pro Ecclesiis Hispaniæ. Eodem die Philippus Ferrarius :* Zamoræ in Hispania Translatio S. Ildefonsi Episcopi Toletani. *Ejusdem celebritatis meminit Joannes Marietta lib* 5, *de SS. Hispan. cap.* 54.

AD XXIV JANUARII.

NOT. 7.

Pag. 175, *col.* 1, *inter Prætermissos, de* S. Leonilla *vidua et Martyre lin.* 2. *Hæc est mater* SS. Speusippi, Melasippi, Elasippi, *corrige* [*Hæc est avia SS. etc.*

NOT. 8. Hæc reponenda pag. 216 iis expunctis quæ isthic de S. Exuperantio habentur. XXIV Januar.

DE S. EXUPERANTIO
EPISCOPO CINGULANO IN PICENO.

S. Exuperantii Ep. Cingulani natalis.

Cingulum urbs est Piceni a Labieno Pompeianarum partium Duce exædificata, ut Cæsar scribit, in colle sita, cujus latus Miseo *amnis, qui nunc* Muson, *alluit, Leandro teste. Olim episcopatu insignis fuit, nunc Auximati Antistiti subest.* S. Exuperantium *Patronum summa celebritate veneratur; et quidem* XXIV *Januarii natalem ejus,* XXIX *Maii Translationem, ut auctor est in generali catalogo SS. Ferrarius. At Vita habet Dedicationem* IV *Kal. Junii agi, miraculi cujusdam commemorationem Dominica prima Septembris. Eam Vitam e MS. codice Cingulano ad nos Laureto misit Silvester Petrasancta noster. Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ in hac vita* plura inverisimilia et fabulis proxima contineri *scribit, quæ proinde in ejus, quam isthic dat, epitome omiserit. Ab imperito scriptore consarcinatam indicio est, quod non modo tempus quo vixerit non indicarit, sed nec Principis, a quo Romæ in vincula conjectus sit, nomen.*

Vita egens correctione.

2 *Romam venisse* Paschasio *Pontifice dicitur. Ferrarius, quia nullus Pontifex* Paschasius *fuerit,* Paschale I, *qui anno* 817, *pontificatum iniit, id censet contigisse. At quis credat ex Africa, alterum jam seculum gemente sub Maurorum Arabumque immani jugo, venisse, et ab Episcopo quidem in patria baptizatum, qui Italis prædicaret Christum? Mendum fatemur in nomine* Paschasii, *aut in Pontificia illi tributa dignitate. Vel igitur alius fuit Pontifex, cujus nomen in Cingulana plebe oblitteratum; vel alius* Paschasius, *non Pontifex, a quo exceptus* Exuperantius, *et Pontifici commendatus. Quid si* Paschasius *ille Diaconus fuit, vir sanctus, qui tamen postea temere Laurentii Antipapæ schisma secutus anno 498? Potuit sane ea tempestate vel a Theodorico Rege, vel ab Anastasii Imperatoris Legato aliquo in custodiam dari advena. Plures tunc propter Wandalorum Arianorum persecutionem in Europam ex Africa venere Episcopi, alique viri sancti, quidam sponte sua, coacti alii.*

rius.

VITA
Ex MS. Ecclesiæ Cingulanæ.

Præfatio.

Beatissimi Exuperantii Episcopi ac Confessoris narraturus historiam, divinum mihi suffragari auxilium posco; ut qui illi victoriam præstitit, dignetur mihi tribuere mirabilia, quæ per eum Dominus in hoc mundo dignatus est operari, etsi non per omnia, tamen diligenter enarrare; et qui linguas infantium facit esse disertas, et linguam asinæ fecit humana verba proferre, collata mihi suæ pietatis ope, sui sanctissimi Confessoris interventionibus, concedat ejus enarrare doctrinam.

2 Nativitas igitur S. Exuperantii, ut exactis scripturis accepimus, in Africa fuit : pater ejus Eulasius, mater vero Perpetua. Post dies vero nativitatis suæ decem et octo B. Exuperantius *a* locutus est, dicens : Gratias ago Domino meo Jesu Christo, qui me fecit nasci. Cum esset annorum trium B. Exuperantius *b* oravit ad Dominum dicens : Domine demonstra mihi, ut agnoscam rectitudinem tuam, et justificationibus hærere valeam. Annuit autem Deus orationi Exuperantii, et Spiritus sanctus adhæsit illi; et anima matris ejus exultavit propter eum. Eulasius vero pater ejus dicebat in semetipso : Hic puer poterit implere mysterium religionis meæ. Puer vero studebat diligenter in litteris; venit autem pater ejus post aliquot dies, et gavisus est super filium suum, et dixit ei : Exuperanti, tibi dabo *c* mysterium religionis meæ, et servabis illud in secula, et nominaberis filius Eulasii, gloriosus apud nostram urbem. Subridens autem B. Exuperantius dixit patri suo : Deum cœli cole, si vis omnino sapiens esse; quia nullus hominum cognovit cœlorum signa et cursum solis et lunæ et ordinem, et omnia quæ sub cœlo sunt, et quæ in terra, nisi ipse qui fecit ea priusquam fieret homo Ipse est Deus, quia fecit te patrem meum, et matrem meam. Ipse mihi ostendit, quæ stant justa in viam suam, quomodo oportet ingredi coram ipso. Si vero es tamquam Dei cultor, et curam de filio tuo habes, concede mihi accipere baptismum in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Hoc audito pater ejus cum tristitia dixit : Fili mi Exuperanti, in dignitate mea contendo, ut tu vivas in annis multis, et Deum colas meo more, et excites mihi prolem de uxore, quam ego dabo tibi cum coronis et choris et cum gaudio totius nostræ gentis; et tu dicis mihi ut baptizer? Respondit B. Exuperantius, dicens ei : Deus in castitate colitur et adoratur : nam ante Abel nullus justus fuit inter homines; hic primus per oblationem et castitatem placuit Deo.

a S. Exuperantius infans loquitur

b

c patri vana suggerenti pietatem et rectam fidem suadet

nuptias respuit

3 Dominus Deus exercituum memor factus est verbi sui, et visitavit S. Exuperantium visitatione sancta : et ille insistebat in jejunio et orationibus a mane usque ad horam nonam. Iterum ab hora nona usque ad vesperum ab oratione non cessabat; et sic quotidie in Dei laude assistebat. Cum autem B. Exuperantius complevisset annos duodecim, accessit ad suæ civitatis Antistitem, et dixit : Dona mihi signaculum Jesu Christi; et sic proficiscar de hac urbe ad aliam provinciam. Episcopus vero baptizavit eum, et confirmatum dimisit illum.

sancte vivit

baptizatur

4 Audientes autem parentes ejus, timuerunt valde, quia grandis malitia succensa erat adhuc contra Christianos.

e patria discedit

Auctore anonymo, ex Mss.

stianos. Tunc S. Exuperantius dixit parentibus suis: Date mihi bonorum vestrorum partem aliquam, et egrediar de civitate hac, ne me interficiant, et vos contribulemini. Et gavisi sunt parentes ejus, et dederunt ei septem onerata animalia de bonis suis. Et

Christum praedicat

egressus B. Exuperantius ab urbe sua gaudens, et iter agens longo tempore per singulas civitates prædicabat baptismum regni æterni in nomine sanctæ Trinitatis, faciens eleemosynas. Et cum iter ageret, pervenit in quamdam civitatem, et erat ibi mulier civitatis, quæ volutans se ad pedes S. Exuperantii, tradidit filium suum parvulum nomine Formarium,

Formarium sibi consociat

et dixit ei: Hic puer sequatur vestigia tua et baptizetur, et signavit eum, et baptizavit eum, et secum duxit.

5 Demum vero veniens cum puero B. Exuperantius ad mare, invenit ibi quemdam nauticum, et dixit ei: Exivi de civitate et de terra mea, et veni ad te; tolle naulum, et mitte me in navem tuam. Elevantes

in somnis Angelum videt:

autem nautæ B. Exuperantium in nave navigaverunt. Beatus autem Exuperantius gratias agens Deo, texit faciem suam, et obdormivit. Angelus autem Domini descendit ad S. Exuperantium, et ostendit ei testamentum Dei in mari, et suscitavit stridentem ex inferioribus abyssi, et facta est tempestas magna circa navem, et timuerunt valde nautæ, dicentes: Peccavimus coram Deo, ideoque perimus. Tunc excitantes B. Exuperantium exclamaverunt omnes una voce: Sancte vir Dei salva nos per Deum qui te salvavit et credimus tibi, et adducemus te in navem qualemcumque in portum volueris. Respondens au-

nautas convertit,

tem Exuperantius dixit eis: Credite, quia Deus meus potest liberare nos. Et dixerunt nautæ: Nos autem quando exclamavimus Dominum Deum tuum, credimus quia potens est liberare nos. Et dixit eis B. Exu-

et tempestatem sedat

perantius: Custodite vos nautæ, custodite vos a cultura dæmoniorum. Tunc S. Exuperantius cathechizavit eos in fide Christi, et navigare cœperunt, et factum est mare pacificum: et iter agens, venerunt ad ripam, et deposuerunt S. Exuperantium ad saxum magnum maris, et vale faciens recessit ab eis.

6 Sed quoniam divina providentia eum ad Præsulis dignitatem promovendum statuerat, ideo ad arcem Romani Imperii iter arripuit. Exinde invenit in via quidam fratres, Florentium, Severinum, Venantium, et alios. Qui videntes eum, susceperunt eum cum magno gaudio, et genu flexi miserunt se ad pedes S. Exuperantii, et osculati sunt inter se et dixerunt: Hic est pacis Sanctorum bonus delator, et

venit Romam,

dans pacem eis dimisit illos. Et cum iter faceret venit Romam; ubi sedebat et docebat baptismum Christi quibusdam ex Romanis adhuc juvenibus ritibus oberrantibus, et irati sunt multi Urbis contra Exuperantium, et fecerunt illum abduci in conspectu sui Principis, et ille dixit: Quis es tu, vel de cujus genere es, vel de qua civitate? B. Exuperantius respondit:

et ibi prædicans

Ego sum servus Dei Exuperantius, de civitate Metrolitana: confiteor Dominum Jesum Christum crucifixum. Responderunt Romani: Dæmonem habes. B. Experantius dixit: Dæmones non habeo, quia non colo eos, sed colo Patrem, Filium, et Spiritum

in carcerem conjicitur

sanctum. Tunc ille iniquissimus Princeps jussit eum recludi in carcere, et ait: Hic comedat panem doloris, quia perturbat civitatem nostram.

7 Dum sic in carcere teneretur B. Exuperantius, post dies vero septem ascendit super omnes cives Romanos fortis infirmitas, et fortis clades, et congre-

injuriæ auctoribus peste puniti.

gati sunt in unum, dicentes: Ut quid talis pestis super nos venit? Tunc custodes carceris, ubi tenebatur Exuperantius, quia viderant hominem non manducantem neque bibentem, dixerunt: Hæc nobis contingunt propter hominem illum qui bene prædicavit, et malum a nobis recepit. Tunc Papa Paschasius, qui tunc temporis Urbis Romæ pontificatum

jussu Pontificis e carcere educitur.

gerebat, hoc audiens quod servus Dei Exuperantius teneretur in vinculis, cito missis nuntiis fecit eum extrahi de carcere, et ante conspectum suum præsentari jussit. Quem cum Papa vidisset, gavisus est valde, et dans pacem ei dixit: Exuperanti, et amice et serve Dei, intercede ad Dominum, et ora pro peccatis nostris, ut avertat Dominus mala ista quæ nobis venerunt propter peccata nostra quæ commisimus. Tunc S. Exuperantius respondit: Salvet et custodiat vos Dominus, et misereatur omnibus peccatis vestris,

aqua benedicta pestem pellit

et auferat pestem et omnia mala a vobis, et sanctificavit aquam, et aspersit super omnes et salvi facti fuerunt, et omnes crediderunt quod B. Exuperantius liberasset eos ab omni infirmitate illa.

8 Post non multum vero temporis nuntius venit Romam, quod Theodosius Episcopus urbis Cingulanæ

creatur Episcopus Cingulanus

migrasset ex hoc seculo. Tunc Papa Paschasius dixit B. Exuperantio: Exuperanti serve Dei, accipe plebem meam S. Mariæ in Cingulo. Respondit autem D. Exuperantius, et dixit ei: Domine timeo, quia mala et perfida gens habitat in civitate illa. Papa vero Paschasius respondens dixit ei: Vade et prædica illis, quia Deus misit te ad illos, et accipe benedictionem a Domino. Et benedixit et ordinavit eum in gradu Episcopali, et misit eum in civitatem Cin-

benigne excipitur a civibus

gulanam. Veniens autem D. Exuperantius in civitatem Cingulanam, omnes exeuntes obviam ei clamabant: Benedictus qui venit in nomine Domini, et cum gaudio nimio receperunt eum, et ministrabat ibi annos quindecim.

9 Post quindecim vero annos cecidit in infirmitatem, et venerunt ad eum quatuor Fratres, et dixerunt ei: Quomodo te habes, aut quomodo lætus es?

suos instruit,

Tunc B. Exuperantius dixit eis: Audite me Presbyteri et servi Dei; ædificate domum vestram super petram vivam, ne venientes venti validi dirumpant vos, et semper orate indeficienter in Ecclesia sancta, et Scripturis sanctis obedite, et amate vosmetipsos, et dabit vobis Dominus misericordiam ante conspectum Sanctorum suorum. Bonum est vigilare in corde; bonum est psallere in Christo frequenter, bonum est fideliter orare. Sciatis autem fratres, quoniam tem-

et preces eorum implorat.

pus prope est, me vitam de hoc seculo finire. Rogo ut oretis pro me Dominum Jesum Christum, et quia multum sitis patior in corpore meo, adducite mihi aquam de fonte malorum, ut bibam. Tunc ministri ejus cito euntes detulerunt ei aquam, dicentes: Bibe Domine, et sit benedicta in corpore tuo. Addidit autem B. Exuperantius dicens ei: Rogo vos fratres, ut oretis pro me Dominum Jesum Christum, ut digne accipiat animam meam et chorum audiam magnitudinis ejus.

10 Ante diem tertium obitus ejus adduxerunt paralyticam, nomine Marinam, ante lectum ejus, et

paralyticam sanat

dixit mater ejus ad eum: Precor te sanctissime Pater, ut benedicas filiam meam, quæ graviter patitur. Et B. Exuperantius signavit illam in nomine Domini, et salva facta est. Et cum convenissent omnes Fratres ante eum, ut viderunt eum Christi gloriam intueri, dixerunt ei: Ubi sepeliemus te?

jubet se extra urbem sepeliri

Tunc S. Exuperantius dixit eis: Exite per portam Montanam, et in dexteram sepelite me, et nolite me abscondere in civitate, quia in sterquilinio positus ero. Cum hæc dixisset B. Exuperantius locutus est ad Formarium sanctissimum Presbyterum, quem ipse ordinaverat, dicens ei: Formari discipule mi, custodisti in vita mea, custodi me in transitum meum, et sepeli me: et iterum dixit: Domine Deus omnipotens Pater, amator veritatis, qui tradidisti figuram tuam mundo miserere mei, et auxiliare, et in pace suscipe

moritur

spiritum meum Christe. Et cum consummasset orationem S. Exuperantius, reddidit spiritum.

11 Tunc discipuli ejus dignas exequias celebrantes, et circa corpus ejus multas laudes ferentes, levaverunt

Ægra corporis ejus tactu sanata,

runt illum, et exierunt per portam Montanam; et veniebat obviam ei Daria infirma nimis, et clamabat dicens : S. Exuperanti adjuva me. Formari adjuva me. Tunc S. Formarius dixit ei : Daria, tange corpus S. Exuperantii. Et tetigit extremo digiti sui, et salva facta est, et sepelierunt eum juxta viam Montanam in dextero latere.

sepelitur :

12 Post annos vero duodecim cecidit fortis infirmitas in quatuor vicinis civitatibus, et multa tristitia et maximus planctus erat in illis vicinis civitatibus; et venerunt et congregaverunt se in unum dicentes : Quare mala et peccata ista super nos venerunt? Santus autem Formarius dixit eis : Jejunate et orate; forsitan miserebitur Deus peccatis vestris. Jejunaverunt igitur in cinere et cilicio, et rogaverunt B. Formarium ut intercederet pro illis. Venit autem Angelus Domini ad Formarium sanctissimum Sacerdotem in visione, et dixit ei : Nuntia per quatuor civitates vicinas, ut veniant Episcopi cum omni populo et cum omni ministerio Ecclesiastico, et subtrahant beatissimum Exuperantium de sepultura, quia tempus jam venit. Sanctissimus vero Formarius cunctis innotuit, et omnes venerunt cum omni ministerio quod Ecclesiæ pertinebat. Et cum venissent quatuor Episcopi cum omni populo rogaverunt Deum fortiter, et jejunaverunt diebus tribus, ut Deus ostenderet eis an levarent corpus B. Exuperantii. Venit autem Angelus Domini, immisit soporem grandem super omnes, et sopor oppressit eos, et obdormiti sunt sopore gravi. Sanctissimus vero Formarius vigilavit, et Angelus Domini aperuit sepulturam beatissimi Exuperantii, et apparuit Formario sanctissimo, et subtraxit eum, et misit in arca, quam redemit denariis triginta sex. Ipse vero S. Formarius, et omnis populus qui infirmati fuerant, rogaverunt S. Exuperantium ut intercederet pro illis ad Dominum, et omnes voverunt ex multa perpessa ponderis offerentes, salvi facti sunt. A via Montana venerunt in arca mensura pedes triginta sex, et ab arca usque ad petram Commineam mensuram decem et octo, et libellum rameum in arca. Dedicatio ejus quarto Kalendas Junii; et virtutem quam fecit post exitum de sepultura, Dominica prima mensis Septembris.

morbo grassante, cœlesti monitu convocatis vicinis Episcopis, transfertur ministerio Angelico

13 Deprecemur ergo, fratres, omnes unanimiter majestatem summi Numinis, et levemus omnes pariter sursum manus nostras ad Dominum de cœlo, ut ea pietate vel misericordia, qua mundo perdito dignatus est subvenire, atque humanum genus per proprium sui unigeniti mortem ac resurrectionem de diabolica potestate dignatus est eripere, dignetur nobis sanctissimi Confessoris et Episcopi sui Exuperantii reliquias, hoc est ejus venerabile corpus, suis temporibus *e* revelare; ut Cingulana plebs læta de tanto Pastore, veniens ad sepulchrum ejus, debitas laudes Christo persolvant; et ipse sanctissimus Confessor salvet, sicut nunc usque salvavit, et amplificet atque defendat præsentem catervam in suo nomine congregatam, annuente divina gratia, quæ cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in secula seculorum. Amen.

latere nunc corpus videtur e

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

ORATIO.

Propitiare nobis, quæsumus, Domine famulis tuis, per hujus S. Exuperantii Confessoris tui atque Pontificis, qui in præsenti requiescit ecclesia, merita gloriosa, ut ejus pia intercessione ab omnibus semper protegamur adversis. Per Dominum nostrum, etc.

ALIA.

Deus qui B. Exuperantium Confessorem tuum atque Pontificem in terris vita laudabili decorasti, et in cœlis æterna gloria sublimasti; ejus, quæsumus, suffragantibus meritis, vita nostra apud te commendetur. Per Dominum nostrum, etc.

a *Omisit hoc miraculum Ferrarius, fortassis inverisimile ratus. Baudemundus gravis auctor in Vita S. Amandi 6 Febru. narrat cum is S. Sigebertum 40 dies natum baptizaret, et* finita oratione, nemo ex circumstante multitudine respondisset, Amen, aperuisse Dominum os pueri, atque audientibus cunctis clara voce respondisse, Amen. *Idem et alii plures tradidere. Quid ni et in Exuperantio idem fieri potuit?* b *Et hoc quoque Ferrarius omisit. Atqui nonnullos, etiam nostra ætate, scimus nondum expleto tertio anno ætatis quæsisse quid esset amare Deum super omnia, aliaque de rebus divinis locutos.* c *An Ethnicus fuerit parens, an forte hæreticus sub* Wandalis *Arianis, haud satis perspicue indicatur.* d *Nullam hujus nominis in Africa urbem reperimus. Affinis nomenclatio civitatis* Membresitanæ, Membrositanæ, Meglapolitanæ, Mullitanæ, *in provincia Proconsulari;* Marculitanæ, Milevitanæ, *in Numidia;* Mulitanæ, Mactarisanæ, Mataritanæ, Moroteorilanæ, *in Byzacena;* Mutecitanæ *in Mauritania.* e *Verisimile est sancti hujus Episcopi reliquias in Germaniam asportatas Ottonis Magni temporibus. Atque is est fortassis* Exuperantius, *de quo infra 29 Janu. cum de* S. Constantii *Episcopi Perusini corpore Magdeburgum translato agitur, ista habentur:* Eodem die alia quinque sanctorum Martyrum corpora videlicet Herculani, Eusebii, Sabiniani, Exuperantii, Latini per prænominatum Episcopum eidem civitati sunt allata. *Nam quod Martyres dicuntur, id propterea accidit, quia ceteri Martyres.*

DE S. SOPHIA EP.

NOT. 9.

Pag. 217, *col.* 2, *post num.* 3, *adde* [*Verum, ut jam diximus, longe probabilius est* Canum *hunc, non giganteæ staturæ, sed amplæ potentiæ virum, a morte peccati suscitatum, atque ab ipsis Inferorum cruciatibus, in quos præceps ruebat, revocatum. Et fuit* Sophiæ *nostri æqualis* Canus, *sive* Caunus, *S. Gildæ Sapientis parens, Rex Arecluæ, ut* XXIX *Januarii in Gildæ Vita dicitur; qui apud Capgravium* Can *appellatur, diciturque fuisse Rex Albaniæ. Hunc igitur probabile est a* S. Sophia, *sive* Cadoco, *a morte peccati, aut studio mundanæ vanitatis, esse suscitatum.*]

AD XXV JANUARII.

DE S. ANANIA APOST.

NOT. 10

Reliquiæ S. Ananiæ Pragæ.

Pag. 227, *col.* 2, *post num.* 5, *adde* [6 S. Ananiæ *caput in Bohemiam deinde translatum. Ita MS. Martyrologium Ecclesiæ Pragensis :* VIII Kal. Febr. Conversio S. Pauli. Et eodem die S. Ananiæ apud Damascum, qui eumdem Apostolum baptizavit. Hujus B. Ananiæ caput invictissimus Princeps Carolus IV. Romanorum Imperator semper Augustus et Bohemiæ Rex, Romæ in ecclesia S. Pauli Apostoli magnis precibus obtentum, auro et argento decoravit et donavit Ecclesiæ Pragensi. *Num in ecclesia S. Pauli pars aliqua capitis retenta sit, incertum. Octavius Pancirolus in Thesauris absconditis almæ Urbis regione* 9, *eccl.* 14, *simpliciter scribit asservari isthic caput* S. Ananiæ *qui S. Paulum baptizavit : in indice vero reliquiarum scribit in ea ecclesia esse* de capite, *partem scilicet ejus aliquam; alias ejusdem reliquias in æde S. Praxedis.*

et Romæ.

DE S. LINENTIO.

NOT. 11

S. Linentius an Lupantius?

Pag. 242, *post ea quæ habentur de* S. Linentio, *adde* [*Idem Ferrarius in Notat. ad* VI *Novembris, aliique suspicantur hunc eumdem esse, qui eo die refertur in variis Martyrologiis, appellaturque* Lupantius, *et colitur in agro Turonico non procul a vico Caudatensi S. Martini Episcopi morte celebri, in loco qui ab eo* S. Lupantii, *sive* S. Lovant *nuncupatur.*

AD XXVI JANUARII.

NOT. 12. Pag. 305, col 2, post S. Bathildem, adde [S. Radegundis Virgo, Kalæ in Gallia.

NOT. 13. Ibid. col. 2, lin. 11, et aliæ VII ejus filiæ Virgines, corrige [et alii VII ejus liberi novem-gemini.

NOT. 14. Ibidem inter Prætermissos col. 1, lin. 26, a fine [Quis hic sit Tryphon, non liquet, multi hujus nominis alibi] corrige [Hic est Tryphon ille Thaumaturgus, cujus Acta ex Metaphraste 1 Februarii habet Surius; alibi celeratur 10 Novembris.

DE B. HASEKA V.

NOT. 15. Pag. 373, col. 1, num. 1, lin 2, dele [in finibus Ducatus Clivensis, non procul a Lippia flumine, inter Wesaliam et Buckholdiam] et repone [in Thuringia.]

NOT. 16. Ibid. post num. 2, adde [Sed fortassis, ut et nos primum, existimavit Rolevinck hanc Schermbekam esse, quæ in finibus Ducatus Clivensis, non procul a Lippia flumine, inter Wesalium et Bocholdiam jacet; eoque illam inter Westphalos Sanctos retulit. Fuit quidem e

B. Haseka cujas? partibus Rheni oriunda Haseka; sed an Westphala, nusquam diserte asseritur. Si quis S. Volquini, gentilis sui, fors et consanguinei, fama sanctitatis motam abiisse in Thuringiam opinetur, non equidem repugnabimus, præsertim si aliquod proferat probabile monumentum. Ille quidem certe primum in Westphalia Curio, dein Walkenredæ in Thuringia monachus, primus Abbas Sichemensis fuit, ut in ejus Vita dicemus XIII Nov.

NOT. 17. Ibid. col. 2, post num. 3, adde [Eamdem, sed pleniorem ex MS. Bodecensi nobis communicavit Joannes Gamansius noster: ex qua constat auctorem Sacerdotem

Hermannus Vitæ scriptor, fuisse, et Hermannum dictum. Videtur idem esse qui S. Volquini Vitam scripsit, aut illius certe scriptoris æqualis; ac fortassis Hermannus Abbas Sichemensis.]

NOT. 18. Pag. 374, post num. 2, sequentia expunge, et hæc ex MS. Bodecensi restitue [3 De hac venerabili matrona alia quædam audivi, quæ propter ambiguum nequaquam scribenda putavi, sed quæ cum spiritualibus et

testis oculatus. secularibus hominibus oculis meis vidi omnino notanda dignissime judicavit. Quando Soror Haseka, sicut mihi et multis aliis sæpe dixit, apud Sichem monasterium, tamquam eidem loco facta obedientia obligata, tantum inde victum et vestitum quotidianum recipiens, quia ipsum quem elegerat portans

Moritur Haseka toto conversationis suæ tempore habitum monachorum, sepulturam elegisset; sic anno gratiæ millesimo ducentesimo sexagesimo primo, VII Kalendas Februarii obdormivisset in Domino; Fratres monasterii cum vehiculo venientes tam monachi quam conversi, corpus alumnæ suæ ad sepeliendum tollere voluerunt. Quod niger quidam monachus eo tempore ibi-

frustra obsistentibus quibusdam, dem divina celebrans, nomine sui monasterii procurans, accito sibi brachio et robore rusticorum, fieri non permisit.

jussu Episcopi 4 Deinde post hoc, cum res ad notitiam Domini Woltadi diœcesani Episcopi devenisset, ipse tamquam jurisperitus præcepit virtute obedientiæ etiam per litteras, Fratribus monasterii Sichemensis dari corpus, cujus mandati cum adhuc persisterent et existerent transgressores; præfatum monachum per litteras ad suam præsentiam evocavit, et tunc demum apud eum effecit, ut extumulatum corpus fa- *translatum*
mulæ Dei, et familiaris suæ sineret Fratres mona- *Sichemium,*
sterii asportare; tribus interim hebdomadibus uno die minus, precibus hinc inde pro se agentibus, evolutis. Ceterum ad susceptionem corporis ad portam monasterii solenniter occurrentibus monachis et conversis, cum adessent seculares tam viri quam feminæ, qui convenerant e vicino, viderunt faciem ejus (mirum dictu) quæ mortua et sepulta, ut dictum fuerat, tot diebus, ita vividam et rubentem, ut quasi juvencula balneata, non vetula mortua videretur. Et qui *diu post mortem incorru-*
vidit et ceram super jacentis in tumulo corpus jecit, *pta et vivida.*
cum præsentibus et intuentibus atque stupentibus, Hermannus testimonium perhibet scripto isto, quod adeo recens fuerit vultus ejus, et quod tam omnis expers fœtoris ejus corporis gleba, ut universi qui aderant et viderunt eam in sepulchro locatam, et mox terra operiendam adeo rubicundam, quam maxime mirarentur. Dictum et scriptum est quod verum extitit de Lazaro, quod fœteret; videant et judicent, quid sentiant de tot dierum defuncta, quid Dominus his et talibus judiciis voluerit demonstrare. Sepulta vero Soror est Haseka sub lapide latiore ad introitum domus Capituli Sichemensis monasterii, ubi tubam novissimam præstolatur, tertiodecimo Kalendas Martii, *ibi sepelitur*
quæ obierat proxima nocte post diem Conversionis *17 Feb.*
S. Pauli: cujus meritis et precibus ex hoc nunc et usque in seculum nos credimus et confidimus adjuvari.

5 Notam habens ex confessione viduam venerabilem Dominam Konegondim, uxorem quondam Domini Jacobi de Schermbeke Militis jampridem viam universæ carnis ingressi; et intelligens quod esset (extra consuetudinem mulierum) labiis circumcisa, mihique aliquid quod de Sorore Haseka sciret, diceret, applicui adiens eam ipse, et non solus cum sola, sed cum veterana sub testimonio vetulæ advocatæ, de his quæ dudum fama vulgaverat sum locutus. Dixit *apparet cuidam ma-*
itaque mihi quod Soror Haseka paullo ante defuncta *tronæ*
in somnis ei apparuit dicens: Noli dubium gerere, imo firmissime crede, et nullatenus dubites, quin quicumque ad mei memoriam confugerint in suis sint necessitatibus et angariis auxilium per Dei gratiam obtenturi. Porro illa excitata a somno, et congratulans visioni, cum secundo tenuiter obdormisset, vidit iterato Sororem Hasekam eadem referentem, et constantissime repetentem, ut repetitio sermonis esse probaretur confirmatio veritatis. Nec hactenus tantum extentam credimus et confidimus manum Dei, sed magis adhuc in amplius pro sui nominis gloria extendendam. Jam enim ad tumulum defunctæ cre- *invocatur a*
bro fideles luminaria transmittere satagunt et accen- *multis*
dunt, aliquibus incommodis sublevati.

AD XXVII JANUARII.

DE S. JULIANO EP. CENOM.

NOT. 19 Pag. 376, col. 2, nu. 3, lin. 9, post Cornelii Duynii, dele sequentia usque ad num. 4 et restitue hæc: [Hanc Vitam contulimus cum ea quam parte 2, historiæ. Eccles. Gallicanæ edidit Franciscus Bosquetus, unde et Dedicatorium ad Aresgaudum accepimus. In ea Lethaldus contra suorum traditionis temporum auctoritatem, ut idem ait Bosquetus, primus omnium arma movit, Gregorii Turonensis opinionis acerrimus defensor; ut nimirum Julianum S. Dionysii socium, non a S. Clemente (nedum a S. Petro) sed a Sixto II, missum asserat: licet S. Pothinum, cum iis qui tunc una missi sunt, non debuerit annumerare.

Pag. 377, col. 2, sub finem, ante Prologum auctoris, NOT. 20
interpone [

EPISTOLA

EPISTOLA DEDICATORIA

ad Avesgaudum Episc. Cenoman.

Reverendissimo Patri Avesgaudo Frater Letaldus salutem in Domino. Cum desiderio afflatus tam spiritualis quam corporalis remedii, ad memoriam præcellentissimi Præsulis Juliani accessissem, et dulci affamine vestræ dilectionis frui licuisset; eadem vis caritatis, quæ vestræ sublimitatis animum meæ pusillanimitati conciliabat, imposuit mihi onus, si idoneus forem, amabile atque jucundum; quia impar, non tam jucundum, quam reverendum; scilicet ut ea quæ ab antiquis de actibus gloriosi ejusdem Patris inculto, ut vobis videbatur, sermone conscripta sunt, ipse planiori et luculentiori ordine texerem, et ad ædificationem audientium quadam dealbatura vestirem.

Avesgaudo hortante S. Juliani Acta scripsit Letaldus.

2 Quod opus reverendum potius quam jucundum dixerim, quia cum magnæ reverentiæ gravitate dicenda et scribenda sunt, quæ in conspectu veritatis recitari debent, ne unde Deus placari creditur, inde amplius ad iracundiam provocetur; nihil enim ei placet, nisi quod verum est. Sunt autem nonnulli, qui dum attolere Sanctorum facta appetunt, in lucem veritatis offendunt : quasi Sanctorum gloria mendacio erigi valeat, qui si mendacii sectatores fuissent, ad sanctitatis culmen nequaquam ascendere potuissent. Dicenda ergo cum veritate sunt, quæ veritas gessit : quia si aliquis Patrum aliquod dicitur fecisse miraculum, non illud homo, sed Deus operatur, qui potens est operari in quo et per quem vult hominem. Cum ergo tam mira et speciosa de actibus hujus præcellentissimi Patris recito, non de meritis ejus diffido, nec de potentia Christi ambigo : sed cum hæc eadem in aliis invenio, cui potius credendum sit, non perspicue video, nisi forte gravitas auctoritatis alicujus magnifici Doctoris me ab errore deduxerit, et quasi anchoræ pondus vacillantem animum solidarit. Multa enim in actibus supradicti Patris conscripta sunt, quæ et in *a* BB. Clementis et Dionysii Martyrum, et S. Furcæi Confessoris, eo lem sensu et pene iisdem verbis inveniuntur.

aliorum SS. Actis simulia, eoque obscura : — *a*

3 De tempore quidem quo magnus ille floruerit, ex libro Gregorii Turonensis per conjecturam sumpsi, qui in historiarum suarum lib. 1, sub *b* Decio et Grato Coss. a Xysto Romanæ Sedis Apostolico, plurimos Episcopos ordinatos asservit, et in Gallias ad prædicandum verbum Dei directos, quorum nomina, et loca quibus destinati sunt, partim posterius dicam. Porro cum B. Dionysius a S. Gregorio ex eorum numero fuisse dicatur, et in gestis gloriosi Patris Juliani cum eodem S. Dionysio ad Gallias prædicaturus venisse narretur, non dubium existimo, quin sub Decio, Valeriano, Gratoque Coss. et Xysto Romanæ Sedis Antistite fuisse monstretur, qui videlicet Xystus, et Laurentius Archidiaconus ab eodem *c* Decio tentati, et in Christi confessione permanentes, victrici potentia coronati sunt. Quod vero S. Julianus dicitur a B. Clemente destinatus, neque ratio temporum, neque veterum consensit auctoritas. Beatus enim Clemens sub Trajano Cæsare in exilium apud Chersonesum deportatus est, et inter Trajanum atque Decium sub quo B. Julianum fuisse conjicimus, plurimi Imperatores intersunt, quod in chronicis Eusebii Cæsariensis, quæ Hieronymus transtulit, facile diligens lector agnoscet.

cap. 28 — *b* — *in ætate statuenda, S. Gregorium Turon. secutus.* — *c*

4 Nos igitur ea quæ de S. Juliano conscripsimus, inquantum potuimus, auctoritate præcedentium Patrum confirmavimus, et quædam simpliciter secundum antiquam traditionem edidimus : quædam vero quæ nobis minus probabilia visa sunt, prætermisimus. Nusquam tamen de meritis tanti Patris quemquam diffidere suademus; qui dum apud suos sacros cineres Deo largiente tanta et talia operetur, multo majora et clariora, dum in hoc mundo adhuc viveret, eum operatum fuisse cunctis recte credentibus liquet. Quod si hæc nostra elinguis rusticitas vel utilitati vel devotioni aliquod emolumentum contulerit, ea etiam quæ nostra ætate apud sacrum ejus tumulum patrata sunt, Domino Christo largiente, dum nostræ accesserint notitiæ, subnectere cogitamus. Sane Responsoriorum et Antiphonarum, ut petiistis, digessimus ordinem; in quibus pro vitando fastidio de uno quoque modo singula compegimus corpora : neque omnino alienari volumus a similitudine veteris cantus, ne barbaram aut inexpertam, uti perhibetur, melodiam fingeremus. Non enim mihi placet quorumdam musicorum novitas, qui tanta dissimilitudine utuntur, ut veteres sequi omnino dedignentur auctores : nam hi qui conjugiis vacant, malunt liberos hominibus similes gignere, quam alicujus invisi monstri effigiem procreare.

quædam omisit, sibi non probata — *Responsoria et antiphonas addidit.*

a S. Clementis *Vitam dabimus* 23 *Novembris*, S. Dionysii 9 *Octobris*, S. Fursei *dedimus* 16 *Janu.* b *Is erat annus Christi* 250 *quo post S. Fabiani cædem vel vacabat Sedes, ut quidam volunt, vel certe jam S. Cornelius Ecclesiæ præerat. Potuere tamen a* Sixto *Apostolici hi viri in Gallias mitti, vel Cornelii Papæ auctoritate, vel ante illius electionem de consilio Cleri Romani, in quo Sixtus eminebat, qui quartus ab eo, exiguo post tempore, Ecclesiæ gubernaculis admotus est.* c *Imo sub Valeriano et Gallieno occisi sunt SS. Xystus II, et Laurentius, ut 6 Augusti et 10 dicetur.*

Pag. 381, *post cap.* 3, *ad num.* 20, *lin.* 4 [Arthuas] *adde* [*e Bosquetus*, Arcanas. Sol. 21

AD XXIX JANUARII.

DE S. VALERIO EP. TREV.

Sol. 22. *Pag.* 532, *col.* 1, *post num.* 2, *adde* : [*In Sanctuario Capuano Michaelis Monachi* xxx *Januar. refertur.*

Sol. 23 *Ibidem col.* 2, *lin.* 14, *post, in Burgundia, adde* : [*collatam cum editione Francisci Bosqueti, in qua subinde contracta. Brevem aliam nacti sumus ex MS. codice monasterii Bodecensis, in qua dicitur S. Martialis cum S. Valerio in Germaniam missus, in ipso itinere mortuus, sed baculo S. Petri, quem Valerius eo sepulto Romam reversus attulerat, admoto revixisse. In Vita vero S. Martialis* xxx *Junii dicitur S. Austriclinianus socius S. Martialis ita extinctus, et Apostoli baculo suscitatus, ut hic ad cap.* 1, *litt. c notarimus.*

Sol. 24 *Ibidem col.* 2, *num.* 5, *lin.* 4, *post, ut* xxv *Januarii diximus, adde* [*Et hæ ex illis esse videntur, quas Carolus IV, Imp. Pragam transtulit; de quibus MS. Martyrologium Pragense* : Treviris depositio S. Valerii Episcopi Trevirensis discipuli S. Petri Apostoli, cujus Valerii partem capitis clementissimus Princeps Carolus IV, Roman. Imp. semper Augustus, et Bohemiæ Rex in monasterio Erbach diœcesis Moguntinæ obtentam donavit Ecclesiæ Pragensi. *Est* Erbach, *sive* Eberbach, *Ordinis Cisterciensis cœnobium secundo lapide a Moguntia, in Ringavia.*

S. Valerii reliquiæ Pragæ

Pag. 533, *col.* 2, *ad cap.* 1, *num.* 5, *lin.* 1, *linea* 7, *a fine, post* [Treverenses habent, *adde* [*Sed pars illius baculi Treviris est Pragam translata. Ita enim habet ad* xxii *Februarii MS. Martyrologium Pragense* : Hujus beati Apostoli baculi partem Serenissimus Princeps Carolus IV, semper Augustus et Romanorum Rex obtinuit Treviris in Ecclesia Cathedrali, et recondito in baculo seu curvatura Archiepiscopali, impetravit a Sede Apostolica, ut in summis et in ceteris festivitatibus cum eodem baculo Archiepiscopo in sua Ecclesia celebrante, qui in divinis intersunt, habeant indulgentiam unius anni et unius quadragenæ perpetuis temporibus duraturum. *Sanctus quoque etc.* Sol. 25

dein pars baculi S. Petri

Pag. 537, *col.* 2, *ad num.* 25, *litt. a adde* : [*Bosquetus pro eo hanc habet* : Sanctorum, Fratres dilectissimi, Trevirorum Episcoporum Eucharii, Valerii, atque Materni, qui in multis miraculis fuerunt coruscantes, quosque in hac vita fuerunt conversati, ex his pauca in hoc libello scripta leguntur. Tamen invenimus post Trevirorum quod tribus vicibus devastata sit civitas atque succensa, ergo nec immerito pro suis tribus sceleribus maximis, prima superbia, et pro secunda ebrietate, tertiaque pro libidine immoderata, igitur Deus omnipotens tres plagas maximas Gentilium Sol. 26

Ex MSS. Treviri ter vastati. lium venire permisit super regnum Christianorum, et super civitatem prædictam tribus vicibus. Prima autem plaga Græcorum sub Imp. Constante filio Constantini qui Arianus effectus est, Catholicos in toto orbe persequens. Secunda quando Wandali, et Alemanni sub Imp. Arcadio et Honorio Romanis, vastaverunt. Tertia Hunnorum sub Attila Rege, et sub Imp. Theodosio minore. Contra hæc una plagia, id est, gladius Gentilium, de tribus quæ commemorantur sæpissime in Canone, id est, gladio, fame, pestilentia, quibus consuevit Deus iram suam super regna terrarum vindicare, venit super populum et civitatem Trevirorum. Nos ergo sanctam Trinitatem, et omnes Angelos, omnesque Sanctos rogamus, ut exercitum Christianorum a plagis prædictis, et similibus custodiat.

Nos quoque, o civitas Trevirorum, Pontificum nostrorum prædictorum solennia colamus, et eorum auxiliis poscamus, quæ miræ virtutis, quando fuerant in vita præsenti, per eos Dominus fecerat, quamvis pauca de multis commemorantur, ut prædiximus, propter devastationem, et incendium civitatis, cum Ecclesiasticis caussis. Hunc vero libellum postea inventum alium invenimus. Igitur tunc illos legimus mortuos suscitasse, paralyticos curasse, dæmoniosos liberasse. Sic autem, et nunc multa genera infirmitatum quotidie in templis eorum propter merita Sanctorum, sanitati restituuntur per eum, qui vivit et regnat in secula seculorum. Amen. *Quod Auctor Constantem Arianum vocat, mendum est: Catholicus fuit : at frater ejus Constantius Arianus Catholicos exagitavit.*

DE SS. SARBILIO ET BEBÆA MM.

Not. 27. **P***ag.* 539, *post nu.* 9, *adde* [*Menæa quoque* v *Septembris* Sarbilum *memorant, eumdem, ut videtur, quem et* iv *ejusdem mensis, nam ista habent :* S. Sarbilus a carnificibus lapidibus oppressus, certamen consummat.

Sarbilus impuris renuens sacri operari,
Impurorum hominum manibus lapidatur.

Menologium quoque Henrici Canisii : Item S. Sarbili a carnificibus lapidati.

DE S. CONSTANTIO EP. M.

P*ag.* 540, *col.*1, *post num.* 4, *adde :*[5 *Habemus ex MS. monasterii Bodecensis Canonicorum regularium in Westphalia breviora S. Constantii Acta, quibus isthæc subjunguntur :* Post multorum annorum curricula regnante Deo nostro et Ottone Serenissimo Imperatore Augusto in tota Italia, translatum est corpus S. Constantii Martyris de Perusina civitate, et per Reginoldum Episcopum in metropolim Saxoniæ Magdeburg pridie Kalendas Decembris est perlatum. Eodem die alia quinque sanctorum Martyrum corpora, videlicet Herculani, Eusebii, Sabiniani, Exuperantii, Latini per prænominatum Episcopum eidem civitati sunt allata, et ab Adelberto Archiepiscopo cum honore suscepta, et in ecclesia S. Stephani Protomartyris collocata. *Hic fortassis* Exuperantius *est cujus Vitam dedimus* xxiv *Januarii, licet Martyr non fuerit.* *Not. 28.* *S. Constantii reliquiæ et aliorum Magdenburgum translatæ.*

AD XXX JANUARII.

Not. 29 **P***ag.* 639, *col.* 2, *post S. Armentarium Episcopum Ticinensem, adde :* [S. Thiadildis Virgo, Freckenhorsti in Westphalia.

DE S. PEREGRINO.

Not. 30. S. Peregrini translatio, **P***ag.* 646, *col.* 1, *lin.* 15, *dele,* [*Citat uterque vitam MS. quam adipisci non potuimus*] *et sequentia usque ad num.* 3, *atque hæc repone :* [*Instituitur eo die solennis supplicatio a majori ecclesia, ad eam ecclesiam in qua duæ sunt specus, quarum alteram* S. Peregrinus *incoluit. At* xviii *Augusti ejus Translatio celebratur, sitque iterum supplicatio; et aguntur tum isthic octiduo solennes nundinæ, et cursus in stadio. Magnus ad eamdem ecclesiam est advenarum concursus, septem sextis feriis quæ proxime Pascha consequuntur, atque omnibus Maii mensis Dominicis.*

Vita. 2 *Accepimus Calatabellotta* S. Peregrini, *quam hic damus Vitam : in qua quod de dracone memoratur, cujus nisi humana carne satiari non posset ingluvies, ut probabile videatur quamplurima aliorum Divorum Acta faciunt, in quibus talia crebro monstra narrantur, ferali dæmonis odio in miseros excita mortales, aut e tartareo grege emissa, adscito illo portentosæ molis ad majorem stragem terriculamento. Oratio hæc Vitæ subjungitur,* *de eo tractio.* *in divino officio solita recitari :* Omnipotens sempiterne Deus, qui B. Peregrino Confessori tuo tantam gratiam tribuisti, ut per eum terram istam a serpentis morsibus liberares; concede propitius, ut ejus interventu dæmonum morsus possimus evadere, et pervenire ad lucem claritatis æternæ. Per Dominum nostrum, *etc.*

3 *Custoditur Caltabellottæ,*] *etc.*

VITA

AUCTORE ANONYMO, EX MS. SICULO.

Post Passionem, Resurrectionem, et Ascensionem Domini nostri Jesu Christi, mundus universus a spiritibus immundis vexabatur, et in pluribus pulsabatur sævitia draconum ac serpentium generis humani inimici. Quo tempore *a* B. Petrus cathedram Episcopalem tenebat. In Græcia vero illustrabantur nonnulli viri a Deo illuminati, inter quos erat ille vir venerabilis Peregrinus nomine. Audiens hæc Apostolus, misit ut ad se venirent. Et ut eorum sanctitatem cognovit, per mundum universum eos dispersit, ut in omnem terram sonus eorum exiret, et inimica hominum conciliaret. Oratione autem facta, ut Domino placuit, vir ille Peregrinus, qui nimia sanctitate pollebat, missus est in insulam Siciliæ, et Deo ducente *b* Caltabillottam pervenit; in qua ingens morabatur draco, et de die in diem sorte de pueris pascebatur, ne desolaretur tota terra. *S. Peregrinus Græcus a S. Petro in Siciliam missus.*

2 Die vero una cecidit sors super parvulum unicum matris suæ, quæ puro corde quotidie Deo serviebat. Quæ mater sperans in Domino, accedit et illuc pervenit prænominatus Peregrinus, eleemosynam ei petens. Illa vero pergens ad locum panis, et pane non invento, statim ad vitinam accessit, ut panem sibi præstaret; quæ præstare noluit, et se non habere juravit. Ille vero absque eleemosyna discessit. Inde vero ad modicum spatium mulier illa, quæ panem illi præstare noluit, ad locum panis accessit, et ibi invenit *c* marmoream buccellam. Quæ videns mulier perterrita cogitavit quod hoc factum esset propter jusjurandum, et pauperis petitionem; et statim ad illam pergit vicinam quæ panem præstare noluit, narrans ei quid sibi acciderat : sicque ambulabat per vicinas, narrans et demonstrans quæ gesta fuerant. Sed omnes stupentes et pauperem quærentes, et non invenientes, conservabant omnia in corde suo. *Panis in lapidem ob perjurium mutatus.*

3 Mane autem facto exiit draco ille, et ad locum venit ubi escam accepturus erat. Pervenerunt ergo, qui ministrabant quæ opus erant draconi, ut ei darent quæ consueverant; et acceperunt puerum jam dictum, et portabant draconi. Mater ut vidit filium suum ab oculis suis sublatum, cum magno clamore auxilium a Deo postulabat. Ferentes autem puerum cum nimio timore ibant. Sed gratia omnipotentis Dei, cum appropinquarent draconi, apparuit ibi senex ferens in manibus baculum, et eis dixit : Date mihi puerum. Illi vero timentes dederunt ei sicut dixit. Accepto autem parvulo senex ille ibat versus draconem. Qui draco videns eum venientem, cum magno strepitu ibat ut escam acciperet. Sed postquam appropinquavit et senem vidit, timuit, et cum magno mugitu *S. Peregrinus puerum draconi objiciendum servat :*

mugitu terram percutiebat, et non audebat ad eum venire. Beatus autem Peregrinus absque timore ad eum cum parvulo pergebat, et draconi porrigebat. Draco ad partem ibat ut parvulum acciperet. Sed B. Peregrinus fingens dare parvulum, posuit in ore ejus baculum quod manu tenebat, et tamdiu in gutture ejus tenuit, quamdiu pervenerunt ad montem, in quo draco habitabat; et ambo intraverunt in cavernam illam, in qua ipse manebat, et per foramen magnum ipsum dejecit, et ex illo die draco numquam visus fuit.

draconem fugat :

4 Populi autem hæc videntes clamare cœperunt ad Dominum, et senem Peregrinum honorare cœperunt, reddentes parvulum matri suæ, ipsam vocantes; quæ narrabat et demonstrabat palam lapidem ex pane conversum die retro ante. Videntes autem omnes magis ac magis clamabant dicentes : Benedictus Dominus Deus, qui nos liberavit a pestifera devoratione draconis per servum suum Peregrinum. Ille eos nolens derelinquere, ad cavernam illam, in qua draco manebat, usque ad consummationem vitæ mansit, et in magna sanctitate stetit: post mortem tantorum miraculorum .... illustratus fuit, ut a multis partibus infirmi veniebant, et sanabantur ab infirmitatibus suis.

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

in ejus specu degit :

a morte miraculis claret

a *Reponendus igitur esset* S. Peregrinus *ante* S. Matthiam *Hierosolymitanum, aut saltem ante* S. Hippolytum *Appulum Martyrem.* b *Id est, in eas oras, ubi deinde condita est Caltabellotta*

c *Pari miraculo castigatum alterius mulierculæ perjurium, 4 Januarii in S. Pharaildi Vita retulimus.*

NOT. 31 Hæc Vita inseri debet pag. 670, ante B. Amnichadum.

DE S. THIADILDE VIRGINE

ABBATISSA FRECKENHORSTI IN WESTPHALIA.

Commentarius Joannis Gamansii e Societate Jesu.

§ I. *Freckenhorsti situs. Thiadildis publica veneratio.*

SECULO IX. XXX JANUAR.

Oppidum est Westphaliæ, in Monasteriensi diœcesi, satrapia Sassenberga, ad Amasim flumen, Warendorpia, *sive* Vari pagus, *cui, ut et monti propinquo agroque circumjecto, vulgo* Varenbergh *et* Varenfelt, *a Quintilii Vari Romanorum legionum Ducis statione factum creditur nomen : nam et pomœrium late triplici aggere præseptum; unde et munimentum loco et splendor. Nuper etiam nova accessit celebritas. Cum enim anno* MDCXL, *nova Virginis-Matris assumptæ et coronatæ lignea statua e templi, quod ad veteris parochiæ discrimen* Novum *vocant, fornice suspenderetur; organa nemine folles inflante, nemine manubria epitoniorum movente, ultro modulate sonuerunt : cujus rei procul fama audita, et honoris Deiparæ amplificandi, et orthodoxæ religionis ea regione, quam tum hæreticorum arma, licet incolumi Warendorpia, concusserant, stabiliendæ omen fuit.*

S. Thiadildis monasterium ubi situm,

2 *Ab eo oppido Occasum versus horæ circiter itinere distat* Freckenhorstum, *sive* Vreckenhorst, *vicus, in eoque nobile et pervetustum sanctimonialium Canonicarum collegium; cui prima præfuit Antistita* S. Thiadildis *Virgo, quæ et* Theadildis, Thiadilda, Thidildis, *vulgo* S. Theitelt *appellatur. Quod nomen in Fuldensium ejusdem ævi Traditionibus a Pistorio editis (ut alia quamplurima ejusmodi compositionis,* Theothilt, Thiotolt, Thiotilt) *sæpius occurrit; et curiosis Teutonicarum originum* Divinam Heroida, *aut* Teutonicam *significat; uti de nomine oppidi* Dietmel, *sive* Dethmold, *in eadem sita Westphalia, (quod* Teutomellum, *et* Thiatmalli *alii vocant) observarunt partim Philippus Cluverius in veteri Germania, partim Cambdenus in prisca Saxonum nomenclatura.*

nomen,

3 *Orta Thiatildis apud Frisones videtur, cum ejus amitam Gevam e Frisia enuptam in vicina Westphalia viro nobili constet. Ab his, cum liberis carerent, adoptata* Thiatildis. *Christianis, ut verisimile est, prognata parentibus; nam et Christi sacra una cum Francorum imperio susceperat Frisia; nec Everwordum verisimile est juncturum sibi matrimonio fuisse non Christianam, cujus majores a S. Bonifacio acceptam Christi religionem, etiam in illis Wittikindi et Saxonum pro gentilium sacrorum libertate diuturnis certaminibus, insigni constantia retinuerunt; ut non minus ejusmodi cum Ethnica conjugio illustre suum genus, quam conscientiam, existimaturus fuerit inquinandum.*

patria,

4 *Verum utcumque se majores habuerint, ipsa certe Thiatildis præclara, amitæ suæ Gevæ institutione ita ad omnem adolevit laudem pietatis, ut et sanctimonialium præfici cœnobio meruerit, et in Divorum dein album relata sit. Ejus natalem e duobus Freckenhorstensibus Kalendariis didici, quorum alterum* Gradualis *dicitur, alterum* Psalterii; *hoc anno* 1433, *illud ante quingentos fere annos exaratum. In utroque ad* III *Kal. Februarii ista habentur :* Aldegundis Virgo, Theatildis Abbatissa. *Neu de antiqua ejus veneratione ambigatur, illud Gradualis Kalendarium, a me cum cura exscriptum, ad diem Epiphaniæ ista habet :* Hodie itur cum sancta Cruce per chorum Puellarum ad capellam Thiatildis sanctæ, et mensurabitur capella : *(id est, ut reor, intus eam, et in medio ipsius Thiatildis sepulchrum, circumeundo)* demum circuimus ambitum cum sancta Cruce. *Item Kalendis Augusti :* Nota, Dominica post Petri ad vincula dedicatio in capella S. Thiatildis; et Canonici cantabunt ibi Vesperas et Matutinas.

sanctitas publica religione culta.

5 *Abolevit tamen hic ritus, perseverat memoria sanctitatis, cum sacello ac sepulchro, quod extra interiorem templi chorum ad Australe transversæ crucis latus jacet, sub ipsarum odeo Canonicarum, perque illud sacellum patet ad earum claustrum ingressus. Ceterum haud quanta olim fortassis nunc loci religio ac decor, altari etiam, quod ante sepulchrum in muro arcuato opere paullum excavato locatum erat, nuper revulso ac violato. Appellatur tamen et altare et sacellum* S. Theatildis, *seu proprie illi positum dicatumque jam olim fuerit, seu quod (veteris Abbatissis in altero crucis latere totoque exteriore choro conditis) illius sacelli meditullio sit Divæ sepulchrum. Hoc olim reliquo pavimento æquale erat, solumque rudi saxo instratum. Verum ut Elisabetha Comes de Monte Abbatissa, templi cœnobiique restauratrix, spe sanctæ Crucis, olim deperditæ, ibi reperiendæ, anno seculi hujus nono aut decimo refodi jussit; reperit vero (haud levi alicujus olim factæ Translationis aut elevationis argumento) præter aliquem pecuniorum thesaurum, ossa non multa, quæ in alia tumba solenniter, Clero omni præsente ac concinente, recondidit; eamque muro laterítio trium fere pedum altitudine a terra educto circumdedit, cui et vetus saxum inserendum curavit. Juxta sepulchrum intra idem sacellum puteus est alto labro cinctus, cujus præstans cumprimis est aqua; an a* S. Thiadildo *salubritatem indepta, an ejus precibus elicita, an cum constructum est templum reperta scaturigo relictaque, eruere non potui, cum anno* MDCXLI, *omnia eorum accurate perlustravi, et pleraque a Decano ultisque loci inquilinis didici.*

sacellum,

sepulchrum,

reliquiæ,

puteus,

6 *Vidi tum quoque vetustum e membrana codicem, in eoque ignotam hactenus* S. Thiadildis, B. Everwordi, B. Gevæ, *ac sanctæ Crucis historiam, Latina et Teutonica lingua exaratam. Cujus describendæ, post longam tergiversationem,*

Vita

AUCTORE JOAN. GAMANS.

tergiversationem, tandem facta copia est Bernardo Rodendorpio Monasteriensi Archiatro V. CL. cui uni postliminium vetustæ claritatis suæ Diva debebit Thiadildis; at non soli, quippe qui aliorum e tenebris Acta Cælitum producturus sit, diligens sacrarum antiquitatum perscrutator. Idem aliud vetus Westphalico sermone exemplar, superiori geminum, suppeditavit. Utrumque e Latino in sanctimonialium aliorumque gratiam versum, aliqua paullo fusius explanat, alia posterius observata refert, quæ et infra adnotavi.

§ II. *De Everwordo Freckenhorsti fundatore.*

Everwordi habitatio.

Sancti hujus et illustris viri, ex nomine tenue vestigium occurrit in vicina perampli districtus censusque parochia Everswinckel, *quasi Everwordi mansionem, locum, aut possessionem dicas. Hic sane, aut Warendorpiam propius, habitasse ex Frickonis haud procul herili domo gregem pascentis historia colligitur, villicique ad eum allegati, et satellitum.*

possessiones,

8 *Cum vero ipse et uxor* plurimarum familiarum et innumerabilium possessores agrorum *dicantur fuisse; præter Freckenhorstum, silvam id temporis glandiferam, qualis et hodie cœnobio adjacet, alios fundos mansosque seorsim ac diffuse a domo sua sparsos, cum colonis, ex regionis consuetudine possedit, uti eosdem ipsius hæres Ecclesia Freckenhorstensis possidet. Unde et eo tractu dominatum fuisse conjicias, veteri more gentis, ubi, ut in Caroli Magni vita cecinit illius temporis poeta,*

Lib. 1, an. 772.

.... variis divisa modis plebs omnis habebat
Quot pagos tot pene Duces.

dignitas,

Qui igitur secundum seculi dignitatem nobilissimis ortus natalibus extitit, *non immerito in Ducum illorum numero censebitur, primo nimirum ordine nobilitatis, qui constabat* Adelingis; *sive illi Ducum, sive Comitum aut Gravionum, sive Baronum, seu quo alio uterentur titulo dignitatis, sive sola* Nobilium, *aut* Nobilium Dominorum *appellatione, quæ plurimis etiam potentibus Principibus et Imperii Electoribus post usurpata. De qua erudite auctor stemmatis illustrium Baronum de Buren in Westphalia ante annos aliquot editi :* Sic enim tum in Saxonia, *inquit*, honoris caussa appellabantur Reguli, hoc est, ii qui in cives, colonos, et Milites sive Ministeriales imperium obtinebant : quos hodie in Italia et Hispania Titulatos, in Germania Hoch und Wolgeborne, id est, Bene natos, Inclytos, Illustres, et Illustrissimos appellant. Hanc ad rem pertinent

genus illustre ex Adelingis,

quæ Nithardus Carolini sanguinis Heros scribit lib. 4, de dissensionibus filiorum Ludovici Pii : Saxonum, inquit, gens omnis in tribus ordinibus divisa consistit : sunt enim inter illos qui Edelingi, sunt qui Frilingi, sunt qui Lazzi illorum lingua dicuntur. Latina vero lingua hoc sunt : Nobiles, Ingenuiles, atque Serviles. Quos vero Hispani Cavalleros, Hildagos, aut Gentilhombres, id est, Equites aut Nobiles; Itali Gentilhuomini; Germani Edle, aut von adel, id est, Nobiles aut de nobilitate hodie dicunt; illis ante hos centum annos vix Nobilis appellatio, in Germania saltem, tribui solebat : sed Vesti modo Germanice audiebant, id est, Firmi, quasi quibus jus aliquod in colonos et servos superiori auctoritate confirmatum esset. *Hæc ille : quæ utcumque alii probent, saltem veteri illi* Adelingorum *apud Westphaliæ et Angliæ incolas Saxones receptæ nomenclaturæ, is respondere videtur titulus* Edel Herr, *sive* Nobilis Dominus, *cui Comitis nomen, ut nunc passim tribuitur, posthabetur a nonnullis.*

9 *Hoc ergo natalium et dignitatis splendore clarus Adelingus noster* Everwordus, *majorum suorum inter Westphalicos Proceres gradum obtinuit. Nam ea omni gente per Carolum Magnum subjugata, ut asserit Crantzius Saxon. lib. 2, cap. 29.* Saxonia Pontificibus distributa erat, servato tamen Nobilibus in ea suo districtu; *qui nimirum imperio parere Francorum et Christiana colere sacra non abnuerent. Atqui jam inde a S. Bonifacio eu susceperant et insigni fide tuebantur sacra Everwordi majores, nam* proavus ejus et proavia ambo gentiles fuerunt, et per S. Bonifacii prædicationem in itinere quando in Frisiam ivit, ubi et martyrizatus est, crediderunt. *Plures alios, etiam illustri loco natos, Christo in Westphalia adjunxit S. Bonifacius. Ita Cleinsorgius, gravis auctor, in MSS. Westphaliæ Annalib. lib. 2, ad an.* 736. Decedente S. Willibrordo, *inquit*, succedit S. Bonifacius......... qui Westphalorum aliquos convertit tam his quam vicinis peragratis provinciis, (ut auctor libelli de gestis Waltgeri, et Joannes de Effendia testantur) et inter ceteros Comitem ab Osten, vel Osen, cis Visurgim, qui ex opposito Hameliæ in Wengerberg, seu Engerberg habitavit, conjugemque ejus; et horum auxilio non solum Fuldæ monasterium, sed etiam Hameliæ templum S. Romano, et in Engerberg S. Dionysio erexit; quæ templa dein sub Carolo Magno a Leone Papa S. Bonifacio consecrata, ut Joannes de Essendia ex Chronico Mindensi; extantque hac de re in Ecclesia Hamelensi, quæ et Divi Bonifacii dicitur, et in dicto monte Wingenberg antiqua monumenta et vestigia. *Hæc Cleinsorgius, quæ et Letznerus commemorat, traditque Ostensem illum Comitem* Bernardum, *conjugem* Christam *fuisse appellatam; et ab his Hameliam in monasterii Fuldensis jus transscriptam.*

majores a S. Bonifacio conversi

ut et alii nobiles Westphali :

10 *Hujus exemplo Comitis stimulatus est fortassis* Everwordus, *ut et Freckenhorsti S. Bonifacio Ecclesiam locaret, et Fuldæ in S. Bonifacii cœnobio monachicum habitum susciperet. Quamquam habebat ille domesticum incitamentum, quem S. Bonifacius ejus proaviæ reliquerat baculum, qui deinde terræ infixus frondes, flores, fructusque tulerat; sed postea ab ipso Everwordo altore revulsus, ac Freckenhorstum translatus : ubi et semina ejus terræ injecta sunt, aut surculi fortassis aliis inserti arbustis; et præstantissimæ pullularunt mali; quo ex genere nullas modo aiunt exstare. Ostenditur autem etiamnum isthic S. Bonifacii baculus teres, nec pollice crassior, lamellis albicantibus obductus; superne alia ligni parte immissa cum pellucida crystallo, cui vel Sancti nomen, vel reliquiæ inclusæ videntur fuisse, quæ osculandæ venerandæque præberentur. Fortassis tamen baculus hic ad primi similitudinem olim ex aliqua dictarum pomorum refertus est, aut certe ex oblonga assula a prioris illius trunco recisa dedolatus ad hanc gracilitatem : nam ille in arborem traditur excrevisse.*

ejus baculus ab iis servatus, crevit in arborem,

idem aut similis nunc Freckenhorsti.

11 *Aliæ præter hunc S. Bonifacii baculum Freckenhorsti asservantur reliquiæ duabus majoribus, ac tribus parvis inclusæ capsis; inscriptumque* S. Bonifacii, *et* Gertrudis Abbatissæ, *cujus studio fabrefactæ sunt, nomen. Una præcipue eleganti perpolita opere, inaurato ære tecta. Insunt præter S. Bonifacii lipsana. S. Theadildis quoque aliqua, et Gevæ atque Everwordi asserventur, haud potui intelligere, quia eorum indiculus non extat. S. Bonifacii præcipua isthic viget religio, cujus et natalis solenniter peragitur et* IV Kalendas Maii, *ut habent vetusta ante Kalendaria,* in die Vitalis, Puellæ et Canonici Missam de S. Bonifacio cantant *et* II Nonas Decembris Barbaræ Virginis. Hodie ad Vesperas Adventus baculi S. Bonifacii, quem hebdomadarius tenet post Magnificat in manibus, et dicit collectam de Bonifacio cum sociis ante altare. *Nullam isthic Everwordi imaginem aut statuam vidi, nullum venerationis sacræ vestigium. At Vita Latina S. Thiadildis passim* Sanctum *et* Beatum *vocat; Teutonica* leve, *id est,* dilectum.

ubi et aliæ reliquiæ, præcipue S. Bonifacii.

§ III. *De Geva S. Thiadildis amita.*

Gevæ statua

E*rtat* B. Gevæ *justa longitudine ex albo lapide statua, vittata, implexis capillis, pallio oblongo, ut hodie Canonicæ solent, togaque induta, ejus sepulchro (quod ab humo elevatum, situm est in exteriore choro inter sacellum*

cellum S. Thiadildis et cancellos qui plebem ab eo choro secernunt) imposita; cum hac epigraphe :

Corpore defuncta tumulo jacet hoc Geva juncta,
Hujus fundatrix templi, virtutis amatrix :
Quam pia dextra Dei sanctæ jungat requiei.
Vivat ut in cælis. Hoc oret quisque fidelis.

In tumuli latere isthæc sculpta leguntur :

AI GOT. MINNE GERBODEN :
DE DIT HILETHE SCOP ALLE DELE.

Eadem Geva *ad lævam aræ maximæ, in ostio armarii, quo reliquiæ fortassis aliave recondi sacrorum solita est supellex, veteri picta penicillo est, tunica nigra talari, sed zona præcincta, pallio nigro Canonicarum ritu, defluentibus in pectus utrimque lineis tæniis ex alba linea* *imago* *vitta, capitis tegumento, cum inscriptione :* GEVA ILLUSTRIS EX FRISIA. *Quæ adscripta anno* MDCX, *quo picturæ huic novus color inductus. Ipsius hic situs est : S. Bonifacio adstanti templum offert, ejus quod nunc extat, forma expressum.*

13 *Ex hac porro Gevæ imagine, illaque sepulchrali statua, facere conjecturam licet, non monachas principio, quod quidam putant, sed Canonicas fuisse ab ipsa institutione hasce sanctimoniales, nec enim attonsæ comæ,* *Canonicam fuisse indicans,* *nec monachilis habitus vestigium uspiam est. Quid quod* Puellarum *appellatio ex Ludovici Pii formula Canonicarum fere propria, in citatis libris ritualibus, aliisque hujus cœnobii litterarum monumentis perpetuo his tribuitur? Nec quod velata legatur fuisse, continuo sequitur monacham factam; quod de SS. Aldegonde, Gertrude, Waldetrude alii observarunt.* Gevam *marito monasticen professo velari et arctioris vitæ legibus adstringi par erat. Ita trecentis fere post hæc annis in eadem Westphalia* Geva *altera, B. Godefridi Comitis Capenbergici conjux, eo Præmonstratensem ordinem complexo, in illustri sanctimonialium collegio Hervordiæ velata, atque Abbatissa creata est.*

14 *Ad dextrum ejusdem principis aræ latus assurgit pyramidis modo decenter fastigiatum tabernaculum, qualibus fere in majoribus Ecclesiis recondi venerabilis Eucharistia solet : in hoc olim clara miraculis crux as-* *recentior imago* *servabatur. In hujus tabernaculi ostiolo depicta est sanctimonialis quædam canonicali habitu, capite reliquoque corpore lineis albis amicto, interiore nigra tunica, ac pallio pellibus fulto. Quam recentiorem vestitus formam Canonicæ ut splendidiorem et decori domus Dei aptiorem, probarunt, vetustæque illi B.* Gevæ *prætulerunt.*

Templum Freckenhorsti renovatum.

15 *Porro quod eadem* Geva *cum marito templum hic construxit, id deinde vel restauratum vel dilatatum, atque anno* 1129, *ab Episcopo Monasteriensi dedicatum, testatur fonti baptismali, qui e saxo statuis antiqua arte circumexsculptis ornatus extat sub extremum me-* *dedicatum* *diani alvei, incisa inscriptio :* ✝ ANNO AB INCARNAT. DÑI MCXXVIIII. EPACT. XXVIII. CONCVRR. I. PQ. B̄. INDICT. VII. II. NON. IVN. A VENERAB. EP̄O MIMIGARDEVORDENSI EGEBERTO. ORDINAT. ANNO II. CONSECRATV Ē HOC TEMPLVM. *Est id templum sane amplum in* *ejus forma :* *tres distinctum partes : prima Chorus est, ubi divina officia peragunt Canonici; secunda Chorus exterior utrimque ad latera Crucis forma diffusus, cujus læva parte sacellum et sepulchrum est S. Thiadildis, supraque illud odeum Canonicarum; tertia denique ab hac cancellis separata, gremium est sive alveus basilicæ totius, in quo baptisterium. Ad templi ingressum alta turris visitur, utrimque minores duæ, duæ item ad angulos interioris chori Canonicorum, ubi is exteriori choro conjungitur. Ad sinistrum templi latus jacet vetus et amplum claustrum Canonicarum, ubi quarumdam sunt domicilia, aliarum, uti et Abbatissæ, circum chorum, platea inter-* *Canonicarum numerus* *jecta. Sunt autem Canonicæ præter Abbatissam* XIV *septeni Canonici una cum Decano ex adversa templi parte discretis domibus degunt; præter quos sunt et phonasci complures. Distinctis quotidie choris Virginum ac Canonicorum, horisque diversis, divina peraguntur officia.*

Auctore Joan. Gamans

vetus sacellum.

16 *Superest etiamnum templum aliud minus, sive amplum sacellum, majori illi ecclesiæ fere contiguum ad cœmeterii ingressum, et ipsum ab Evermodo constructum, a Luberto Episcopo consecratum, desertum nunc et lacerum.*

§ IV. *De sancta Cruce Freckenhorsti.*

Crux olim Freckenhorsti

Sacrosanctæ *hujus cœloque delapsæ Crucis præcipua semper fuit Freckenhorsti religio, inde in universam Westphaliam derivata. Est isthic Staurophylax, quam* Cruitziuffer, *sive* Crucis Virginem *vocant, Canonica illius custodiæ præfecta. Viget proprium sanctæ Crucis officium. Concurrit eo frequentissima multitudo preces ac* *concursu peregrinorum celebris,* *munera offerentium, idque anno toto, sed præcipue die Inventionis sanctæ Crucis* III *Maii, quæ singulari pompa celebratur, et Crux solennissime circumferri solet; uti et Festo Circumcisionis Christi, Exaltationis sanctæ Crucis, SS. Cosmæ et Damiani, S. Michaelis Archangeli, SS. Crispini et Crispiniani, Omnium Sanctorum, S. Joannis Evangelistæ, et aliis quibusdam diebus, ad quos in citatis supra Kalendariis adscriptum legitur,* Portatur sancta Crux, *in publica nimirum supplicatione. Qui tamen ritus nunc desiit, ex eo fortassis tempore, quo Batavi Calvinistæ in ditionem Monasteriensem populabundi primum incursavere, et deperdita Crux est : cujus loco nunc sanctissimi ligni Crucis Christi particula* *deperdita :* *in cultum publicum substituta.*

ejus imago :

18 *Antiquæ tamen illius, palmum latæ, laminis quadris inauratis coagmentatæ, lapillisque pretiosis a fronte distinctæ, accurata et vetus effigies picta cernitur in ostiolo tabernaculi, in quo illa olim recondi consuerat. Appensa isthic quoque ferreæ compedes octonæ, ade-* *miracula per eam facta.* *ptæ crucis veneratione Crucifixique beneficio libertatis testes : olim tot memorant pependisse, ut inde bene longam catenam situlis, quibus e puteo aqua hauriretur, colligandis temporum hominumque iniquitas conflaverit. Neque omnis Cruce deperdita simul illius virtus abscessit, aut populi pietas penitus intermissa, vitaque et miracula. Confirmant enim oculati testes sæpius voto facto oblatisque donariis infirmos sanitatem adipisci, nuper civem Warendorpianum fulcris nixum advenisse, iisque appensis ad suos sospitem esse reversum.*

quando primum sanctimonialibus oblata.

19 *Porro Crucem hanc de vulgo quidam narrant ad pedes S. Thiadildis per templi fornicem submissam; sed parum perite, ut reor, cum ut infra dicetur circa belli Livonici tempora, cui frater illius ipsius Abbatissæ, cui oranti erat cælitus oblata, interfuit, id contigerit. Nullum ejusmodi circa B. Thiadildis ætatem bellum Livonicum. Gens Saxonum, ut scribit Crantzius Saxon. lib. 7, cap. 16, et Arnoldus Chronic. Sclavorum lib. 7, cap. 9, commerciorum occasione primum Livoniæ fidem intulit post annum* 1170, *auctore sancti operis præcipuo* B. Meynardo, *aut* Meinero, *Zegebergensi Canonico, dein Episcopo Rigensi, cujus vitam dabimus* XX *Maii : dein expeditio a cruce signatis suscepta adversus rebelles, sub Bertholdo Antistite, ac tandem sub Alberto Pontifice tertio ejusdem Sedis institutus Ordo Equitum Livonicorum, quibus gemini decussati enses et nomen et insigne præbuerunt : ac fuere inter primos illos Equites Westphali et Frisones multi.*

VITA

Ex MS. Freckenhorstensi.

CAPUT I.

Monasterii Freckenhorstensis origo.

Tempore Serenissimi a Regis Lodewici Junioris *a* fuit quidam vir laicus, nomine Ewerwordus, vitæ imitabilis, qui sicut secundum seculi dignitatem no-

Auctore anonymo, ex mss.

bilissimis ortus natalibus extitit, generis non infimi, nomine Gevam, uxorem duxit admodum formosam, ingeniosam, sapientem, in pauperes clementem, et quod omnem humanam excedit laudem, ex intimo corde Deum timentem *b*. Plurimarum itaque familiarum et innumerabilium possessores agrorum ambo fuerunt, qui ex parentibus jam defunctis suo dominio cesserunt. Sed secundum Apostolum, tamquam nihil habentes et omnia possidentes, vigiliis, jejuniis, orationibus intenti, dominique non servi divitiarum, quia filios carnales non habuerunt, multos spirituales filios et filias sibi fecerunt, eisque (sicut usque hodie apparet) facultates suas, ut justitia eorum in seculum seculi permaneat, dispendentes dederunt.

b — *Everwordus cum Geva uxore sancte vivit, 2. Cor. 6. 10.*

2 Sed cum omnipotens Deus fidelis servi sui Ewerwordi servitia vellet remunerare, et adhuc quibus modis placandus esset propensius revelare, contigit quod ejus subulcus, cui nomen erat *c* Freckyo (de cujus nomine etiam hodie *d* Freckenhorst nomen impositum est loco) suos porcos, quorum innumeram habuit multitudinem, in nemore glandifero autumnali tempore pavit: eosque jam ad vesperam saturatos circa casam suam, quam in eminentiori loco in quodam colliculo construxit, ibi servandos, ne aut fures diriperent aut bestiæ devorarent, collocavit. Cumque sic devote fideliterque domini sui servitio non lassaretur intendere, Deus omnipotens, qui fidem dedit, et non solum sibi sed etiam dominis terrenis servare instituit, qui aliud quidem vas in honorem et aliud in contumeliam de eadem massa potens est facere, ut se etiam fidelitatem innotesceret diligere, per hunc tam vilem et incultum, sed tamen fidelem subulcum, magnum quoddam miraculum dignatus est primum ostendere. Nam cum quadam nocte expergefactus præ caussa gregis porcini dormire non posset, magnum quoddam lumen, quo nemus erat densissimum, et ubi nunc honestissimum constructum est monasterium, vidit: sed sicut viris simplicibus ex natura est non alta sapere, sed commisso sibi usquequaque timere, fures aut latrones gregi suo insidiari pertimuit.

c *d* — *ejus subulco Frecconi noctu cœleste lumen ostensum,*

3 Quod cum sæpius fieret, et luminis claritas magis et magis per singulas noctes continuatim splendesceret, et gregi suo prædatores accedere timeret; nec quid esset propius aggrediendo experiri auderet, nam in die cum accessit nihil præter arbores et dentissima virgulta invenit; *e* villicus domini sui quadam die ad eum venit, ac si jam porcos observasset interrogans, omnem et timoris sui vehementiam et nocturni luminis perseverantiam adhuc tremulis verbis audivit. Ac villicus, sicut mentis erat providæ, et qui dominum suum timoratum non ignoravit, (quia quisquis dominus, sive bonus sive malus sit, sibi morigeros quærit ministros) quantocyus hæc illi gaudens nuntiavit.

e — *quod a villico sibi relatum,*

4 B. Ewerwordus postquam omnia audivit, Deo immolans sacrificium laudis rem tacitus consideravit, et ipse in secretaria perdurans oratione, ut si quid divina largitas misericorditer cœpisset, suum peccatum impedire non posset, fidissimos lateris sui milites misit ad experiendum. Et multo clarius lumen quam vel subulcus villico, vel villicus nuntiarat domino, oculis intuendo nocte experti sunt, dominoque suo cum timore magno redeuntes, vere sanctum esse locum eumdem, et absque dubio multorum ibi inesse Sanctorum reliquias, affirmando contestati sunt.

is per alios exploratum,

5 At ille ad divam operationem miraculi ambas manus præ gaudio flens et ejulans expandit, nec ultra morandum ratus, cum omnibus inquilinis suis, qui tunc ad manus aderant, in prædictum colliculum deificum visum ire miraculum perrexit. Cum ergo tentorium suum extendisset, et nox tenebrosa rebus humanis faciem abstulisset, ecce jam, non ut ante in nemore solebat, sed de cœlo lumen in modum mirificæ domus per omnes circa regiones fulgebat, et per medium lumen quædam hominis imago descendens, quasi quodam funiculo fundamentum templi secundum supra visi luminis exemplar metiebatur; sicut et in sequenti die apparuit, quia omnia arbusta et arbores, quasi fulmine essent tactæ, visæ sunt *f* ambustæ: ut apertissime et tunc daretur intelligi et nunc quod Deus cœli inhabitator illum locum in gloriam et laudem suam elegisset, ac quod omnium in eodem loco sibi servientium, et nomini suo juste supplicantium, adjutor et protector esse voluisset.

ipsemet spectat, — *et in eo S. Petrum templi ichnographiam signantem* — *f*

6 Claritas autem luminis fere usque ad diem perduravit, et tam diu B. Ewerwordus in oratione, ut quod Deus incepit, perficeret, perseveravit. Sed in ipsius diei crepusculo sopor super eum irruit, ubi prostratus in oratione jacuit, et vox cœlitus delapsa ad eum sic dixit: Ego Petrus Apostolus, ut sapiens architector fundamentum posui; tu autem videas quomodo superædifices. Et ille mox expergefactus debitas Deo laudes persolvit, et absque mora *g* Lutbertum Episcopum, qui tunc temporis Mimigardefordensi præerat Sedi, adiit, eique omnia per ordinem indicavit, atque ejus auctoritativo consilio arbores præcidit, truncos omnes et radices funditus extirpavit, et nomini Domini oratorium ædificavit, quod postmodum præfatus Episcopus in honore S. Petri Apostoli dedicavit. Sed adhuc quoddam restat miraculum, quod non arbitramur silendum. Quia dum structores foderunt fundamentum, silicem, cui hominis impressum erat vestigium, in imo invenerunt, quod S. Petri esse non dubitantes, usque in hodiernum diem ob signum Apostolicæ apparitionis in eodem oratorio *h* servaverunt.

a quo in somnis monitus — *g* — *templum struit,* — *reperto in fundamento S. Petri vestigio* — *h*

7 Postquam autem Deus B. Ewerwordi in ædificato dedicatoque oratorio voluntatem adimplevit, jam majori deinceps desiderio in ejus flagrare servitio cœpit; nec ab incœpto destitit, donec in circuitu oratorii; refectorium hiemale et æstivale, hypocaustorium, cellarium, domum arearum, coquinam, granarium, et dormitorium, et omnia necessaria habitacula ædificavit; et duodecim tunc primum sanctimoniales, sua pecunia litteratas inibi Domino et S. Bonifacio perpetim serviendum aggregavit.

item monasterium sanctimonialium.

a Ludovicus hic aut Ludovici Pii filius est, qui an. 876 regni 37 decessit, aut ejus filius Ludovicus, cui Francia Orientalis, Thuringia, Saxonia, Frisia, Lotharingia parebant, decessitque an. 882. b *Addit Vita Teutonica*, ita ut tota provincia publica fama celebraretur. c *Affinia in Fuldensium Traditionibus a Pistorio editis nomina*, Fricco, Friccco, Frieconi *lib.* 2, *et lib.* 1, Fricken *etc.* d *Vocabulum* horst *proprium fere Westphalis et vicinis inferioris nostræ Germaniæ populis, quibusdam universim locum significat alicui sive homini sive pecudi familiarem, in quo plerumque versatur: ut Cornelius Kilianus et plures alii frutetum interpretantur, alii densius nemus, alii nemus rusticanum, alii locum rusticanæ alicui multitudini communem, ut pascua, silvam etc. Forestis quoque et aggeribus agrorum collimitaneorum* hurst *in Imperii juribus accenseri nonnumquam legitur.* e *Teutonice*, de voget unde de Meyer, *Prætor, Præfectus.* f *Simili modo arbores virtute divina prostratæ S. Ludgero Episcopo Monasteriensi locum Werdensis ad Ruram cœnobii extruendi designarunt. Sic Vinnenberg monasterium Virginum ordinis S. Benedicti trium horarum spatio distans Freckenhorsto visus S. Joannes Baptista cum Sancta Dei parente describere rubra fascicula serica, quæ ibidem intra Virginis ejusdem statuam asservata, Batavorum incursione deperdita est. Et trans Lupiam flumen in Marchiæ Comitatu prope Menden oppidum, post annum* 1225, *B. Henrico ex Lubecensi Canonico anachoretæ, multis Proceribus præsentibus, clara die lucida nubes crucem auream complectens, spatium ædificandi sanctimonialium ordinis Cisterciensis cœnobii designavit, de quo nos ad Henrici vitam 20 Junii. Huc spectat Nivis miraculum, quod anniversaria solemnitate 5 Aug. celebratur.* g *Alias* Hubertus *dicitur, isti quartus Monasteriensis Episcopus.* h *Teutonica Vita habet, eum lapidem adhuc in hodiernum diem asservari. Nulla Freckenhorsti superest illius memoria.*

Templi aut cœnobii ichnographiam cœlitus designata.

CAPUT II.

S. Thiadildis educatio.

Ipsis namque castis conjugibus, sicuti supra retulimus, liberi non fuerunt, sed B. Gevæ neptim ex fratre

S. Thiadildis ab Everwordo adoptata,

fratre Thiadildam in adoptivam filiam sibi assumpserunt, et eam ex paterno et materno affectu diligentes quasi suam nutrierunt. Quadam nimirum die contigit, quod B. Ewerwordus domum, in qua puellula nutriebatur, quodam casu ingressus est, et nutrice ejus ob quoddam commodum suum egressa, infantula in cunabulo jacuit, quæ tunc primitus gressus formare cœpit, *a* et pulchris malis, quæ ei ad ludendum, ne fleret, tulit. Sed ut ipsum vidit, qui prius eam ad se multiformi adulatione assuefecit, toto conamine de cunabulo ad ejus satisfactionem ridendo et ludendo prorupit. Et (heu!) quodam miserabili modo caldaria noviter de igne remota, de cujus fervefactione cerevisia erat conficienda, juxta cunabulum stetit, et interim dum ad ejus amplexum festinavit in ferventem caldariam toto corpore incidit. Ipse vero currens flendo et ejulando pro mortua extraxit, terræque pronam deposuit.

a infans in ferventem aquam lapsa,

9 Mox autem ut ad amitam infantulæ, suam videlicet conjugem *b* pervenit, rem ei miserabilem lacrymis perfusus faciem indicavit : et ambo communi consilio, parique voto, se in orationem prostraverunt, et Deo eam ancillam in eodem loco perduraturam, si vitam ei et incolumitatem redderet, devoverunt. Sed mira res, nostrisque temporibus inaudita, per misericordis Dei largitatem evenit, seu quod ipse quid de infantula postmodum esset facturus ostenderet. Quia surgentes ab oratione, antequam nutrix reveniret, quasi levi somno soporatam invenerunt; levantesque de terra sensim excitaverunt, ac laverunt, et nihil omnino læsionis, nec cicatricis quidem locum, in omni corpore invenerunt; sed ita incolumem atque jocundam, ac si nihil cujusquam infirmitatis pateretur, receperunt. Quale gaudium, qualis lætitia, qualisque esset præ gaudio fletus, quantæque Deo laudes resonarent ab omnibus qui viderunt et audierunt, nobis dicendum esset impossibile, et nunc audientibus incredibile. Et nisi tam veraces antea in omnibus prædicti conjuges experti essent, dum nihil læsionis aut nævi in corpore puellulæ invenissent, minime eis credidissent. His itaque gestis rumor de sanctitate et virtute Ewerwordi per omnes circa provincias exiit, et optimi quique filias suas Domino sanctoque Bonifacio serviendum, eumdem locum destinaverunt.

b

precibus Gevæ et Everwordi incolumis reperitur

a *Clarius in Teutonica Vita* : pulchrum pomum manu gestabat, qualia infanti, ne fleret, ferre solebat. b *Eadem Vita* : ut sit ad Gevam delatum, eique accurenti Everwordus factum exposuit.

CAPUT III.

Everwordus et conjux seculum relinquunt.

Sed ille qui præmia cœlestia et mansura desideravit, terrena et caduca reprobavit. Nec immemor Apostolici sermonis, qui se dicit Christi servum non esse, si adhuc hominibus quæreret placere, laudes humanas cœpit jam fugere, et in secretæ orationis soliditate persistere, conjugique suæ non ob amaritudinem odii, sed ut minus post discessum suum de se haberet desiderium, molestior graviorque apparere. Quod autem jam dudum per Spiritus sancti inspirationem corde concepit, diutius celare non potuit : sed die quadam se ad iter agendum præparans, accessit ad conjugem suam in secretum quemdam locum, petivitque obnixe ut quodcumque postularet, sibi nullo modo negaret. Illa vero jam non modice permota, quod tam humiliter, sicut non consuevit antea, peteret, respondit, si quid voluisset, et quid suæ possibilitatis esset, ut impetrare potuisset. Et ille, Hoc, inquit, peto a te, ut sacro velamine velata, Deoque consecrata, hic te pro peccatis meis atque tuis ad Deum intercedens, in ejus servitute sanctique Bonifacii usque ad tuæ finem vitæ velis perdurare. Hoc itaque dicens, osculo ei novissimo dato, omnem hæreditatem suam in tres partes divisit, duasque Deo et S. Bonifacio tunc servientibus et post servituris, tam jure fori quam jure cœli, sanctimonialibus tradidit : Dominicique impletor præcepti, semetipsum abnegavit, et crucem suam tulit, et Christum secutus est; Fuldamque iens, ubi S. Bonifacius corporaliter requiescit, tertiam partem pro sui susceptione, animæque suæ requie, ibidem tradidit; et omnibus quæ habebat renuntians, verus Christi discipulus monachicum habitum induit, et veraciter monachus in omni sanctitate, reverentia, castitate exemplabilis vitæ perdurans, tandem ibi vitam finivit.

Everwordus sanctus evadit

uxore consentiente.

Auctore anonymo ex mss abdicat se bonis,

et fit Fuldæ monachus.

11 Beata autem Geva postquam ad se rediit, præ subiti sui discessus dolore sopita, fecit sicut rogavit, et eumdem locum Regi Ludovico regendum commendavit, et ab Episcopo, qui tunc temporis erat, velata Deoque consecrata fuit, usque ad finem vitæ in prædicto Freckenhorst monasterio, in obedientia et in omni monasterialis vitæ exemplo perseveravit, quæ coronam æternam mereatur. Occubuit autem VI Nonas Maii.

illa sanctimonialis Freckenhorsti.

12 Dubium non est permultos mirari, cur prædictus beatus vir Ewerwordus possessionem suam Virginibus S. Bonifacio famulantibus tradidit, cum nullum aliud monasterium in his regionibus Virginum illi attitulatum. Sed si veritas ipsa requiratur, quapropter fecerit apertissime declaratur. Proavus ejus et proavia ambo gentiles fuerunt, et per *a* S. Bonifacii prædicationem in itinere quando in Frisiam ivit, ubi et martyrizatus est, crediderunt; et tam sincera caritate proaviam ejus dilexit, ut ei etiam baculum itineris sui dederit, et quasi ludens diceret : Hic baculus imbecillitates tuas sustentabit, et quando finis vitæ meæ advenerit, signum tibi quoddam ministrabit. Sic itaque factum est postea : nam ut audivit eum jam martyrizatum, et sanctissimum corpus ejus ad Maguntiacensem Sedem revectum, se protinus in orationem, ut tam sancta anima interveniret pro sua, dedit; et baculum quem pro memoria ejus semper gestare consueverat, in terram fixit; sed mox, ut ab oratione, quam flens largiter fudit, surrexit, baculus, sicut sanctus vir prædixit, signum dedit, virorem recepit, radices alte in terram misit, floruit, fructum dedit; et melioris mala generis (nam de arbore malo baculus præscissus fuit) nec temporibus illis nec postmodum nostris ab hominibus visa sunt vel gustata *b*.

a Everwordi majores a S. Bonifacio conversi :

proaviæ donatus ab eo baculus

terræ infixus frondescit in arborem

b

13 Ea namque de caussa hæreditatem suam Deo et S. Bonifacio servientibus tradidit Virginibus, quia primi Christiani parentes sui ad doctrinam ejus pervenerunt, et de tam admirabili signo, sicut prædictum est, filios suos et filias, et idem sui suos, usque dum successio generis ad eum pervenit, quem aridus ille baculus et postea virens evidenti exemplo mystice significavit..... Beatus quippe Ewerwordus virorem recepit, quia dum sterilis carnalibus desperaretur de filiis, sicut supra retulimus, multos Deo filios spirituales genuit : radices misit, quia tam forensi quam cœlesti jure firmavit, quæ pro animæ suæ memoria eis bona sua tradidit : floruit, quia in prosperis et in adversis semper eodem vultu lætus et hilaris permansit : fructum dedit, quia non solum monachos et clericos, sed etiam laicos ad bene vivendum, seculum relinquendum, Deum sequendum, suis sanctis exemplis informavit. Melioris itaque generis poma, nec hominibus ex tunc aut nunc visa sunt nec gustata, quia vita regulari, quam sanctimonialibus canonice degentibus inventam institutionem vivendum instituit, sic de temperantia, quæ inter quatuor virtutes est optima, æqua lance est moderata, ut nec fortissima sit dissolutissima, sed adhuc (Deo gratias) inter multas conversationes a vero deviantes, et inter se discordantes, ita est conservata, ut primum est data, patrono eorum S. Bonifacio precibus

ea symbolum ipsius Everwordi.

Auctore anonymo, ex mss.

precibus patrocinante, et Domino Jesu Christo Rege Regum præstante, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit, gloriatur, et cujus regnum numquam terminatur, Deus Deorum per omnia secula seculorum, Amen.

a *De Bonifacii prædicatione apud Frisones, cæde, translatione, agemus ad ejus vitam 5 Jun.* b *Addit Vita Teutonica* Ejusdem tamen generis mali sunt hodiedum in horto claustri Freckenhorstani, quæ omni anno flores fructusque reddunt. Item baculus S. Bonifacii tam prodigiose efflorescens adhuc Freckenhorsti asservatur, ornatus pretiosis lapidibus et argenteis laminis obductus. *De baculo et arboribus supra egimus.*

CAPUT IV.
S. Thiadildis virtutes, obitus.

Restat adhuc de S. Thyadilda grandis sermo et nostri ingenioli difficilis ad dicendum: sed ejus sanctitas fiduciam nostræ parvitati tribuit, ut de magnis virtutibus ejus vel modicum quid habeamus scribendum. Quis enim ullius humanæ scientiæ vel sapientiæ tam litteratus inveniri potuisset, qui vitam moresque ejus summatim scribendo perstringeret, cum nulla dies præteriret, postquam se post annos infantiæ Dei servitio subdidit, quam non illa novis virtutibus decoraret? Quod docuit, fecit; quod alias monuit, in se quasi speculo ostendit; quod præcepit in suis, prior operibus adimplevit, solaque his modernis temporibus inter homines Angelicam vitam duxit, et velut sidus eximium, omnibus post eam sanctimonialibus vita vivendi illuxit, et spectaculum Angelis et hominibus effecta, omnibus spiritalibus ornamentis decorata, quæ Christi thalamum, postquam ejus carnis debitum exsolvit, ingredi inventa perfecta est. *Thiadildis sanctissima vita.* Et fuit prima Abbatissa hujus conventus, quæ circa divina officia, et sacramenta Ecclesiastica devotissima fuit; tandem in pace quievit. *obitus.* Obiit ipso die Aldegundis Virginis. Sepulta in capella sua subtus chorum Puellarum *a*.

Vers. Aldegund hunece diem da sibi Christe quiem,
Cui precibus siste Virgo Maria pia.

15 Sed jam de inventis ejus tempore aliquid dicemus, ut legentes et audientes, siquidem humanæ impossibile fragilitati evitare culpam, peccare contigerit, minus in desperationem incidant, et peccatorum remissione confidant, si ea quæ deliquerint dignis pœnitentiæ fletibus emendare contendant.

Sanctorum hominum sepulchra ultro mota.

a *Addit Vita Teutonica, evidens argumentum, quod æterna beatitudine perfruatur, id esse quod ejus sepulchrum continuo de loco recedat. S.* Modesti *sepulchrum in Carinthia, vico Saal prope Clagenfurtum oppidum, pari modo sensim tantum a priore loco recessit, ut cum olim columnam contingeret hodie haud exiguo ab ea intervallo distet, transitumque peregrinis pandat. At* Walcandi *Episcopi Leodiensis, viri laudatissimi sepulchrum similiter commovetur, in pago qui* Serenus campus *vocatur, plebi imperitæ* Streinchamp, *quasi* Stramineum campum *dicunt; qui pagus prope Marchiam oppidum in Famenna ditionis Luxemburgensis, jacet.* Joannis Lanspergii *quoque, piissimi viri, tumulus in Carthusia Coloniensi, cujus fuit alumnus, traditur die anniversario mortis ejus tertium aliquando in altum succuti solitus.*

CAPUT V.
Revelatio sanctæ Crucis in Freckenhorst.

Antiquorum temporibus extitit quædam venerabilis Abbatissa, quæ præerat cuidam congregationi, et ita honorifice in omnibus rexit Ecclesiam suam, quod perfectio talis congregationis divulgata erat per universum mundum. Hæc itaque nobilis Abbatissa nil agere solebat præter servitium Dei, et die noctuque orationi incumbere. Cum itaque devotam se haberet in divino officio, gratia Spiritus sancti largiente tale desiderium cordi infusum est, quod sine intermissione deprecabatur divinam clementiam, quatenus dignaretur ei tales reliquias largiri, per quas Ecclesia sua munita ac ditata esset quamdiu persisteret. *Crux cœlitus missa,* Die autem quadam cum devotius orationi insisteret, repente per testudinem templi sancta crux cœlitus missa cecidit ante pedes ejus super pavimentum, quasi ceræ esset impressa, ita quod omnes lapides, qui positi erant in sancta Cruce, apparerent in pavimento. Cumque venerabilis Abbatissa hæc cerneret, gavisa est gaudio magno, et confestim vocari fecit Presbyterum, qui eamdem Crucem super altare cum summa veneratione collocaret: *Freckenhorst honoratur:* quam etiam ipsa cum universa congregatione sua in maximo honore habuit quamdiu vixit.

17 Quodam tempore contigit fratrem ipsius sanctissimæ Abbatissæ venire ad eam visitationis gratia, et cum considerent et diversa ad invicem conferrent, tandem ei conquestus est, quod propter multimodam dissensionem et diversa prælia, prædia et reditus suos amisisset. Tunc venerabilis soror ipsius indicans affectu magno apud se reliquias habere, quas si secum deferret, absque dubio hostes suos devinceret, insuper omnia bona sua reciperet. Tunc ille instanter petere cœpit, ut nullatenus sibi denegaret, quin easdem reliquias ad tempus sibi concederet; *victoriam contra hostes impetrat* posuitque fidejussores sexaginta milites, quod prælio pacato restitueret ei pignora sua. Tandem victa fratris sui precibus, eamdem crucem honorifice tulit, fratrique suo tradidit, qui lætanter suscipiens multis diebus apud se detinuit, omnesque hostes suos debellavit. Cumque considerasset quod omnia prospere sanctæ Crucis virtute succederent, inito consilio qualiter eamdem Crucem apud se perpetuo detineret, a militibus suis *a* diligenter inquisivit. *a* Qui dixerunt: Consilii nostri est, si tibi placuerit, ut votum solvas sanctamque Crucem ad locum suum deferas, constituens ad hoc milites, qui repente cum violentia rapiant, et cum eis deducant; quod et factum est. *ei erepta,* Cumque venerabilis Abbatissa cerneret quod tantis primata esset reliquiis, turbata est ultra quam credi possit; unde et lecto decubuit, et post tempus breve de hoc seculo migravit.

18 Post hoc frater ejus compunctus corde Livoniam perrexit, et sanctam Crucem secum asportavit, *in Livoniam defertur* ibique in maxima veneratione colebatur ab omnibus ibidem habitantibus. Contigit autem quodam tempore dum Sacerdos ante altare staret, Missamque celebraret, hostesque civitatem illam vallaverant; cumque tantus clamor factus esset in civitate eadem, Sacerdos territus indumenta exuit, et sanctam Crucem super altare relinquens velociter ecclesiam exivit. Erat autem in ecclesia eadem nomine Legwich, ad quem mox facta est vox cœlitus, ut quantocyus ad altare accederet, et crucem quam ibidem inveniret in peram suam reponeret, *inde divino monitu aufertur.* atque civitatem egrediens ad quoddam cœnobium, quod Freckenhorst vocatur, deferret. Ille vero cum maxima festinatione, quæ sibi injuncta fuerant, implere cupiebat. Cumque egressus civitatem fuisset, et ad quemdam pontem venisset, multitudinem virorum ibidem invenit, qui omnes transeuntes diligenter perscrutarent, quis eorum sanctam Crucem abstulisset. Prædictus vero Legwich in tanta necessitate constitutus divinam clementiam invocabat, et mox eo vidente sancta Crux in fontem prosilit. *non sine miraculis:* Ille vero qui pontem observabant, ipsum tenuerunt, et diligenter examinatum abire fecerunt. Ipse vero ulterius progrediens quasi per dimidium milliare, iterum sanctam Crucem in pera sua reperit, et cum maximo gaudio pergens in quamdam civitatem introivit.

19 Vespere autem facto, domum cujusdam viduæ intrans hospitium petiit, eique sanctam Crucem servandam commisit. Noctu autem illa prædicta vidua in loco ubi sancta Crux servabatur vidit cereos flagrantes; *in itinere ei detenta.* et Angelos audivit de cœlo canentes. Mane autem facto prædictus Legwich sanctam Crucem sibi reddi petiit, quæ nulla ratione consensit. Ille vero videns quod tam pretiosis pignoribus esset privatus, flens et ejulans viam suam ibat, et sanctam Crucem devotissimis precibus exorabat, si divinitus esset

esset prædestinatum, quod eam oporteret deferre ad prædictum locum, ut iterum sibi restitueretur; et respiciens cum magna fide et devotione in peram suam sanctam Crucem sibi redditam invenit. Tunc laudans et benedicens Deum pervenit ad quamdam villam non longe a Freckenhorst positam, ibique sanctam Crucem relinquens, cum magna festinatione usque ad cœnobium Freckenhorst locum istum properabat, et omnibus hic habitantibus de revelatione sanctæ Crucis manifestavit. At illi omni dilatione postposita cum crucibus et reliquis venerunt, et sanctam Crucem cum maxima veneratione ad cœnobium istud perduxerunt: ubi usquehodie permanens multa signa et prodigia operatur, et ab innumerabili turba quæritur et colitur; quam omnes merito veneremur et amemus, ut cum Christo in æternum gaudere mereamur, Amen. *b*

divina virtute restituitur

A. CTORE ANONYMO EX MSS. *honorifice excipitur in Freckenhorst.*

b

a *Addit Vita Teutonica, sexaginta equites fuisse.*

b *In MS. sequebatur indiculus indulgentiam, quas varii Pontifices ei loco contulerunt.*

AD XXXI JANUARII.

DE S. GEMINIANO EP.

NOT. 32. Pag. 711, *col.* 1. *num.* 3, *lin.* 17, *post* destructæ Classi, *adde* [*Contulimus Mombritii editionem cum MS. codice cœnobii Bodecensis Canonicorum regularium in Westphalia ex quo postremum caput adjecimus.*

NOT. 33. *Pag.* 712, *post cap.* 1, *ad num.* 4, *lin.* 2, ad Summum Pontificem *adde:* [*d MS. Bodecense habet, ad* Patricium.

NOT. 34. *Pag.* 713. *col.* 2, *lin.* 7, *post* exclusisti: *adde* [sufficiat, quod nos in profundo pelagi superasti.

NOT. 35. *Ibid. in fine litt. b adde* [*MS. Bodec. pro* solaria, *habet* sola.

NOT. 36. *Pag.* 714, *col.* 1, *lin.* 33, martyrio] *corrige* [adminiculo.

NOT. 37. *Ibid. num.* 14, *lin.* 3, *pro* Quare [*repone* Excubabat namque ante.]

NOT. 38 *Ibid. col.* 2, *num.* 15, *lin.* 31, post fecistis me, *adde* [Nam in sancta Mutinensi ecclesia eram.] *et expunge annot. d.*

NOT. 39 *Pag.* 715, *col.* 2. *annot. e. post, vocat Petrus, adde:* ' *et MS. Bodecense. Post illud cap. adde sequentia.*

CAPUT V.

Ex MS. Bodecensi. Mutina iterum ope S. Geminiani liberata.

Quia tanti Patris nostri, prout potuimus, vitam styli levitate transegimus; libet quoque de situ urbis, quam gubernandam susceperat, aliquid veracius enucleare. Ut enim antiquorum relatione comperimus, ipsiusque civitatis ruinæ testantur, eadem Mutina magna quodam effulsit et inclyta inter Æmiliæ urbes, locuples et fertilissima, ædificiis murorum, et turrium propugnaculis admiranda, fœcunda terris, planitie incomparabili gloriosa, montanis vicina, et per omnia fructifera, navivum etiam conventiculis undique condecorata: insuper omnis gentilitatis cærimoniis dedita, cultui Herculis et Dianæ, Apolinus quoque et Minervæ, ceterorumque numinum longo tempore subacta permansit. Sane ad Christi culturam toto mundo confluente, eadem civitas per sanctorum Apostolorum successores Domini fidem recipiens, vanam idolorum respuit fœditatem, ac sanctorum prædicatione Sacerdotum amissam diu cœli requirere cœpit hæreditatem. In quorum catalogo Confessorum beatissimum Geminianum fide Christi perfectissimum, moribus reverendum, virtutibus coruscum, in suo territorio natum et nutritum, Dei ordinatione suscepit Episcopum, temporibus Joviani Imperatoris; a quo cœlestis vitæ pabulo recreata, Sanctæque purgationis fonte purificata, superfluam idolorum servitutem reliquit, et suavi jugo Christi rigida colla subegit.

Mutina urbis præclara, idolis dedita,

ad Christum per S. Geminianum et alios conversa.

19 Si quis vero requirat, ut quid non ejusdem civitatis operosa monstrentur ædificia, spectaculo hominum condigna, Capitolia quoque, ut in aliis urbibus assolet, triumphalia; veridica ei respondetur assertione, quod in eadem urbe, dum viguit, ante multiformia lapidum insignia, innumera etiam fuere præstigia: sed hæc omnia per nimiam aquarum insolentiam enormiter occupata, excrescentibus stagnis et paludibus omnino sunt submersa. Deprecemur itaque Dominum nostrum Jesum Christum, ut per intercessionem sanctissimi Confessoris sui Geminiani, cujus inibi sanctum corpus ambitur, ab omni visibilium hostium incursu potenti dextera civitas ista defendatur, sicut in subsequente miraculo factum esse per meritum ipsius agnoscitur.

multum aquarum eluvione deformata.

20 Hungarorum sævissimam et pene omnibus metuendam gentem, quam ex horrendo Scytharum genere originem duxisse comperimus, in nostris tribulationibus crudelissimam experti sumus *a*. Hæc namque, communi plebium promerente facinore, a parte Aquilonari Italiam ingressa, Forojuliensi vastato Veronam usque transiliens, omnemque regionem inaudita feritate depopulans, cuncta firmissima urbium mœnia, et quæque murata, nullo resistente, invasit oppida. Itaque lues illa, non dico certaminis, sed insoliti funeris, quo omnis simul corruit Italia (eheu!) magnifica potita victoria, cum, permittente Domino, omne Latium obtinuisset, et incredibili depopulatione omnia circumquaque posita castella lustrasset: tandem ad Mutinense devenit Episcopium, quo sanctissimi Patris Geminiani requiescit corpusculum. Siquidem Antistes ejusdem loci cum omni plebe tam Cleri quam populi, horrifico eorum metu compulsi, fugæ præsidium quæsierant, et sacrosanctum corpus viri Dei una cum Ecclesiæ ornamento moribundi dimiserant. Sed licet fuerit ab hominibus incustoditum, Christi tamen mansit potenti dextra defensum. Sane sævientes Hungari civitatem ingressi, ipsa penitus perlustrata, nec in aliquo læsa, tandem ad ecclesiam veniunt, ibique per aliquod diei spatium commorati, cum nihil voluntatis suæ, occulta quadam virtute prohibiti, possent explere, urbem per omnia intactam ad ultimum reliquere. Et (mirum dictu) sic jam defunctus gloriosus Pater Geminianus ab Hungaris subjectam defendit plebeculam, uti quondam ab eorum Rege Attila suam liberarat Ecclesiam. Agamus ergo tibi summe Pater innumeros servitii hymnos, qui nos tanto non desinis tueri patrono, et devota mente petamus, ut ipsum apud te fidissimum interpellatorem semper habere valeamus, per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum cooperatorem tibique consubstantialem, una cum Spiritu sancto in secula seculorum, Amen.

a Hungaris Italiam vastantibus,

Episcopo et populo fugiente.

a direptione servata.

a *Hæc esse videtur Hungarorum incursio quam memorat Luitprandus hist. lib.* 2. *cap.* 4. 5. 6, *atque ex eo Bonfinius decade* 1. *lib.* 10, *sub* Berengario 1, *Italiæ Rege, sub initium seculi decimi.*

DE S. GAUDO EP.

Pag. 726, *col.* 2. *post num.* 4. *adde* [*Edidit Ebroicensium Episcoporum Catalogum I, le Jau Vicarius Episcopi Ebroicensis, in quo citat historiam MS. Inventionis* S. Gaudi, *quam consequi necdum potuimus, tradit eam initio seculi* XII *contigisse.* NOT. 40.

FINIS TERTII TOMI.

Animadversiones

ANIMADVERSIONES EXTEMPORALES

DANIELIS PAPEBROCHII, HAGIOGRAPHI,

NUNC PRIMUM EX MSS. EDITÆ.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXII JANUARII.

Pag. 1, *ad elenchum sanctorum* S. Vincentii Acta ex Breviario Capuano consideratione digna videntur. Acta et translatio impressa ex MS. S. Germani de Pratis fuerunt. Alia relatio translationis Ulissiponam ex MS. Duacensi exstat.

S. Anastasii Persæ Acta Græca, folio uno mutila, quod posset Venetiis suppleri, deinde adepti sumus. Alia Acta, auctore Pisida, Græca, solo initio descripta Florentiæ, merentur tota describi : sunt forte prima. Antiquæ versionis Auctor Gregorius. Ejus prologus ex MS. Casinensi extat in Musæo nostro; item Miracula hactenus inedita ex MS. Basilicæ S. Petri. Insuper Miracula ex Vaticano 1641, f. 175 describenda. Vita, qualis edita est a Surio latine, græce extat in codice Card. Sfortiæ Romæ, et Florentiæ.

S. Dominici Sorani Acta per Joannem, ejus socium, ex MS. Cajetani habemus; Miracula ex MS. Vallicellano. Alia Vita, auctore Jacobo Jannensi Ord. Prædicatorum, composita anno 1233, est in Musæo. Item Vita et miracula italice MSS. auct. Don. Benedicto Conti Sorano. Alia demum Vita scripta fuit a Jacobillo.

S. Amasii Acta duplicia MS., eademque cum officio proprio Romæ impressa, habemus.

S. Vincentii Episcopi Diniensis officium consulendum.

S. Lufthildis Vita ex Rythmo Germanico bis exstat in Musæo nostro.

S. Gaudentii, Episcopi Novariensis, Vita Italica in coll. num. XVIII. Poterunt etiam varia haberi ex Novaria Caroli Ep. tunc needum habita *p.* 241. Vide etiam *p.* 27 et 574.

P. 3 ann. *c.* de Grano Apollinæ displicet.

P. 16 ann. *b.* adde : *Quod magis probavero, ut non mentitus, sed obscure dumtaxat locutus videatur; pro Latino Vincentii nomine nomen Francicum Gothicumve substituens : sic enim victoriam, sigen vincere, signer victorem seu Vincentium significat.*

P. 18 ad Titulum Præfationis *Theotgero* juxta Etymolog. *Deum gerenti* nota a. *Ita multa nomina Francica et Alemannica ex Thiot, Thiet, Died composita ad græcum θεὸς insulsissime trahunt : nihil ista peregrinitatis habent. Thiot, etc., populum sonat dialecto varia. Hinc Theotgera, a geren, desiderare, idem quod Philolaus, desiderium seu delicium populi.*

P. 21. Elevatio solemnis reliquiarum S. Vincentii, *n.* 11 in fine indicata, numquid ex suo Auctore mereretur latine reddi et hic addi?

P. 28. De S. Irena satis erat egisse ad S. Sebastianum, cum nihil de ea peculiare sciatur; imo nec de cultu quidem sat constat. Solius Florarii Auctoritas non sufficit.

P. 38. De S. Anastasio Persa § 2 : Chronotaxis Heraclii reformanda ex prolegom. ad *f.* 3 Martii. Ejusdem Acta 1, edita ex veteri latina versione, saltem in 2 editione omitti debebunt.

P. 43, *col.* 1, *l.* 3. *Judex Scytopolis* vereor ne hic grave sit mendum, et solum Gregorius miles significetur.

P. 750. De Translatione S. Vincentii M. inspicienda *Historia di S. Valero.* De ejusdem brachio Bracaræ vide *Historia de Braga* parte 2, *f.* 79. Reliquiæ ejus Nizzæ, Ughell. *n.* 17, *col.* 1543. Pisciæ brachium *n.* 22, *col.* 997. Brachium Barii *n.* 20, *col.* 865 *a.* De Translatione S. Vincentii in Lusitaniam historia et miracula apud Acuña in Ep. Olisip. *f.* 60, etc., *n.* 23, item *f.* 96. Pecunia ejus nominis *f.* 108 De Translatione Metas ex Italia Cortonæ, Spicil. 5, *pag.* 143. Mentum Leodii *n.* 48, *f.* 205.

P. 752, ann. *a.* Agitur de P. Adamo Schal; hic est gloriosus ille totius Sinicæ Missionis apex, et Præses Mathematicorum; de quo vide Sinam P. Hazaert. De ejus morte anno 1670 auditum aliquid.

De cultu B. Mariæ Pisanæ Epistola Ceffinii consideranda. Vita est apud Razzium ex latino; quod ut mitteretur, institi plus semel.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXIII JANUARII.

Pag. 65, *ad elenchum sanctorum.* S. Hildefonsi vitæ Epitome ex MS. Ultrajectino, Historia Translationis et Miraculorum per Valericum de Villaquiran ex MS. Vita prolixissima, auctore P. Francisco Portocarrero, subnissa.

S. Clementis Ancyrani Acta secunda ex Metaphraste sunt petenda Venetiis ex tom. XVIII, plutei 30; aut Roma ex Card. Sforza cod. 81; ex Vatic. 1608, *fol.* 105. Hæc principio mutila sunt forte pars antiquiorum. Interim requirenda antiqua Græca, ex quibus sua vertit Scapelink; nusquam enim comparent. Acta secunda omitti debuissent. S. Clementis Ancyrani encomium esse videtur illud Leonis Imp. *ἀθλητικοῦ ἀγῶνας* apud Allatium, de Simeonibus, *p.* 81

S. Asclæ M. Acta Lipomannus habet ad 13 Martii sub nomine S. Sabini ex MS. Veneto. Requirendum Græcum pro supplemento.

S. Anastasii sociorumque in Hispania martyrium nullo idoneo auctore probatur; videturque omittendum : forte Anastasius Persa occasionem dedit.

De S. Emerentiana addi posset, Assisii in S. Francisci æde ex pluribus corporibus, Roma allatis, unum solum esse, cujus caussa officium ibi fiat, propterea quod hujus solius nomen invenerint in Martyrologio Romano, quasi continuo hæc ipsa foret. Vide Itinerarium nostrum.

S. Joannis Eleemosynarii Vita II similiter superflua prorsus est, nisi ad paucas notas, excepto I capite, quod posset præponi Vitæ primæ. Prima Vita Græca per Leontium habetur descripta ex Vatic.

P. 117, nota *f.* adde : Dicuntur autem a *μένω* maneo,

maneo, duro : ita Teutones ab *harren*, durare, *harengas* sive *harringas* nuncuparunt, Haleces. [Hæc etymologia sæculi xvii]

P. 119, nota *o*, dele hæc verba : *De eo proque ejus sanctimoniæ defensione alii plura*; nec enim ii merentur citari, quorum princeps Wastelius turpis rapsodiator, et fidei nullius.

P. 149, in Vita S. Ildephonsi omittendi tituli et divisio Tamayi. In notis resecanda varia ex Juliano, Petro ac similibus hausta, maxime lit. *kk*.

P. 155. Ad S. Maimbodum opus est aliquo commentario prævio. Vitæ auctor esse videtur aliquis Lutrensis monachus, idem forte, qui S. Deicoli Vitam scripsit : id colligo ex illa enumeratione Sanctorum *num.* 6, cui plane similis istic *cap.* 1, 18 Jan.

P. 161. De BB. Margareta et Gentili vide notata Ravennæ, et reliqua de cultu distinctius require, item bullam Pauli III, confirmatoriam Societatis ab ea institutæ, et examen de iis atque miraculis confectum. Scripsi ad Hieron. de Fabris 1669-25 Oct. Misi omnia una cum historia Translationis. Vide ipsius Memorias Ravenn. *f.* 134. Processum accepi anno 1670, mense Sept.

De capite S. Joannis Eleemosynarii in monasterio Carbon. vide Historiam monasterii per Paullum Sanctorium, *pag.* 26.

Eugenius Ep. Atinensis. Vide Chronicon *n.* 11, *col.* 497 *.

S. Urbani Ep. Lingonensis depositio. Spicil. 1, *pag.* 359 et 435, 486.

De Translatione S. Maimbodi in Epp. Bellicensibus, *n.* 39, *pag.* 16.

S. Emerentianæ reliquiæ Abulæ.

Epistola ad S. Hildephonsum de libro de virginitate B. M. Spicil. 1, *p.* 308, ejusque responsoria *p.* 312. S. Hildephonsi autographum de Virginitate S. Mariæ *f.* 394. Revelatio corporis *f.* 398.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXIV JANUARII.

Pag. 175, *ad elenchum sanctorum*. De B. Marcolino Foroliviensi Epistola ad Episcop. Castellanum MS. extat. Quædam ad calcem ex Ambrosio Faegio addenda.

S. Eusebiæ Xenæ Acta Græca exstant.

B. Paullæ Gambaræ Vita Italica exstat.

S. Timothei Martyrium sub nomine Metaphrastes Florentiæ exstat græce, plut. 9, cod. 17 et plut. 11, cod. 2. Encomium Nicolai Paphlag. de eodem, citatum ab Allatio, require. Videndum, an id, quod exstat Venetiis tom. 18, habeat initium Pasicratis, ut editum a nobis in Latino.

S. Babylæ Acta secunda videntur superflua. Altera Metaphrasti adscribit Allatius. De duobus Babylis rem maxime ancipitem facit, quod nullus duorum cultus uspiam appareat.

S. Feliciani Vita secunda ex Breviariis est etiam in Vaticana. Videndum an non plenior.

P. 178, *n.* 16, post med. *Quæ quidem verba convenire non posse Constantio Ariano ostendit Baronius* : atqui maxime ei possunt convenire : neque enim *Constantinus Magnus* potest appellari sacrilegus, uti ab Hieronymo appellatur auctor Translationis.

P. 213. Versum ex Calendario metrico mutilum supple et dele notat. *c.*

Οὐρανοῦ εἰς ξενίην Ξένη (εἰκάδι) ἦλθε τετάρτῃ

In cœli hospitium Xene venit vigesima quarta [die]; neque enim hic versus metricus ullam habet cum prioribus iambis connexionem, ut patet ex tomo 1 Martii, ubi Ephemeris istius mensis metrica proponitur.

P. 217, *n.* 3. *Cui affine aliquid in Vita S. Francisci de Paula habetur*. Agitur de pridem in peccatis mortuo resuscitato : nihil simile memini ibi me invenisse.

P. 220, in S. Benigno de Codice Beneventano hæc adde. Est is Codex nunc in Bibliotheca Vaticana signatus *n.* 5949, eumque contulimus cum Usardo Greveni. Collationem et nostrum de codice illo judicium vide in tom. 3 collectan. Martyroll.

P. 221. De variis Zosimis omittenda illa, quibus indicatur propensio quasi Mariæ Ægyptiacæ curator idem esse posset cum Zosimo S. Joannis Chusebitæ socio : apparet enim ex ætate, ad diem 2 Aprilis definita, nullam esse apparentiam, quod possint esse iidem.

P. 754, *n.* 6. Vide an conveniant tempora Sanctorum simul nominatorum.

S. Sophius Episcopus Beneventanus referendus ex Chronologia Episcoporum Marii de Vipera *p.* 20.

Quod S. Timotheus Cæsenæ prædicarit, fabulatur. Manzonii Chronologia Cæsenatensis *p.* 4.

S. Zamæ, Episcopi Bononiensis, epitaphium, etc. Vide in memoriis Ecclesiæ Bononiensis Faleonii *p.* 12. Translationem vide ibid. a *p.* 621 ad 627. Posset hic addi S. Faustinianus ob communem translationem; alias colitur 30 Jan.

S. Feliciani Fulgin. translatio Metas. Spicileg. 5, *p.* 141. Translatio Fulgin. impressa Italice an. 1673.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXV JANUARII.

Pag. 224, *ad elenchum sanctorum*. S. Ananiæ Acta Græca edenda; de quibus consule observationes P. Groothausen.

S. Ananiæ Acta per Bersaphtam, qui Martyrem sepelivit, indicantur ab Allatio in diatr. de Simeonum scriptis : Ἀνέπαυλε μετὰ τὴν ἀνάθησιν τοῦ Κ. Π. Ι. Χ. Requirendum ubi sint.

S. Præjecti Vita collata et suppleta ex MS. Reginæ Sueciæ. Videndum an Acta secunda non sint digniora primis.

De B. Henrico Susone videnda Helvetia Sacra Mureri potissimum *p.* 315 et 346.

Puteolis quære an et quis ibi cultus sit S. Artemæ pueri, Martyris; et ut suppleatur defectus Actorum.

P. 231, dele *not. d*; nihil desideratur : Καθηγητὴς enim gr. Lat. Præceptor est. Ugellus eadem Acta ex eodem MS. solum mutila habuit : nescit, quando sederit Stephanus Ep.

P. 248. *Habemus de horum tribus breve quid ad* 15 *Maii* : hæc adde ad litt. *q*, et in isto MS. vocatur *Austremonius*.

S. Popponis Vita per Everhelmum an recte tribuatur Altimontensi Abbati expendendum superest; quomodo enim ipse de se abbate constituto veluti de tertio loqueretur, et *num.* 55 se *Dominum* nuncuparet? Immo contrarium manifeste patet ex *num.* 62, ubi

ubi auctor se negat Leodii adfuisse, dum corpus exciperetur : cui deducendo Everhelmum Abbatem ante indicarat numquam abfuisse : et *num.* 63 colligitur, non fuisse Stabulai in sepultura. Sed quid ad Epilogum *n.* 70, ubi ipse nominatur auctor? res eget consideratione; nam a *n.* 55, dicitur Abbati Altimont. quod ipse Stabulaum deducturus sit corpus, et alibi contrarium supponitur de auctore Vitæ, ut vidimus. An dicemus interpolatam?

Sancti Præjecti reliquiæ Virduni *n.* 43, *p.* 118; miraculum in Hugone Flaviniac. *p.* 248.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXVI JANUARII.

Pag. 305, *ad elenchum sanctorum.* SS. Xenophantis, Mariæ et filiorum Acta græca. Alia duo initia græca ex MSS. Vaticanis integre eruenda.

S. Polycarpi Ep. Smyrn. Martyrium Græce edendum. Item latine ex Ruffino, descriptum ex cod. Reginæ Sueciæ.

De S. Theogene observatio Rosweydi postea reperta et probata.

S. Timothei Ep. Eph. Acta græca describenda ex Vatic. 866, *f.* 376.

P. 314, *n.* 20, *l. a*, videtur hic aliquod indicium extremæ unctionis inveniri. Acta secunda, etsi ex eodem fonte, non videntur hic esse superflua.

P. 323, de SS. Africanis examinandum, quod persecutioni Wandalicæ attribuantur.

P. 328, *n.* 19, lit. *c. Segor vitulum conternantem* : quid si : *viculum conterrantem*, id est conterminum? *n.* 15, lit. *a.* Sensus turbatus videtur sic posse restitui : *Revertar Hierosolymam per Thecuam, Amos (natalibus et sepulcro) rutilantem, atque montis Oliveti lucem aspiciam, de quo, etc.*

P. 329, *n.* 8, *lin.* 4, *pervenit ad Coth.* an non melius *pervenit Accon.*

P. 332, *n.* 29, *lin.* 11, forte legendum : *et illorum abundantia non sit ad vestram inopiam.*

P. 338. Odæ de S. Xenophonte, etc., quæ non recte vocantur Antiphonæ in menæis, considerandæ, an nihil dignum notatu contineant.

P. 344, *col.* 1, *n.* 3. Omittenda quæ ibi de Arcadio ex Menæis; est enim Cyprius, de quo 6 Martii.

P. 345, de S. Maro. Ipsimet Treviris anno 1668 tumbam ejus et corporis tumbam vidimus, eodem quo cæteras ibidem modo, extremitate una consistentem super Altare in Capella, quod est ad latus Epistolæ, sive alæ dexteræ : altera extremitate innixam columellis : Altari ad latus Evangelii vicina est Sancti statua in habitu Episcopali, cui adgeniculatur infirmus, forte ad memoriam miraculi, de quo hic. Tumba ex lateribus aperitur, et corpus per clathros spectandum exhibet.

P. 355, ad *n.* 7, *adde* : Quod si addas *r*, ut sit *Baltechildis* significat prole utilem, potentem, fidentem. Childe enim Saxonicum idem est quod Teutonicum *Kind* · et vero hæc magis genuina videtur nominis Saxonici et integre scripti pronuntiatio, quæ inter Francos, (quibus in terminandis feminarum nominibus familiaris erat *Hilde* heroina,) facile potuit immutari propter summam vocum vicinitatem.

P. 352, *n.* 26. Ultima linea sic mutanda : Crepa hic poni videtur, imo *crepa* debet esse pro cœnotaphio; qualia sæpe eriguntur super sepulcra, et quorum oblonga minimeque alta ac lata forma similitudinem aliquam præsepis habens (quod Belgis hodieque *Crebbe* dicitur) videtur nomen hoc apud Francos peperisse : sic labra fontium dicuntur *Conchæ*, aliaque similia.

P. 353. De cæde S. Annemundi : posset scelus ad hujus Sancti Acta rejici, ubi eadem res tractanda erit iterum propter acerbam expostulationem P. Theoph. Rainaudi.

P. 355, *n.* 6. De prava consuetudine sensus est inintelligibilis : corrigatur ex Vita secunda, et res examinetur, si possit aliunde illustrari. Annotatio *c* corrigenda juxta nostram de tribus Dagobertis Chronologiam, et audacter standum pro eo quod hæc Vita asserit, post mortem Chlodovæi ista facta. II Vita sanctæ Bathildis omnino superflua, iisdem pene ubique verbis scripta : posset caput ultimum per modum appendicis primæ Vitæ subnecti.

P. 364. Quod S. Theofredus fuerit Episcopus Albingensis, non satis probatur. Corbejenses volunt fuisse Cameracensem, sed turbant totam chronologiam S. Vindiciani.

P. 373, citatur Brito in Vita B. Alberici in fine *n.* 19. Videtur hæc Vita requirenda.

De S. Polycarpi corpore Papiæ vide Sanctuarium Ticinense Gualæ *p.* 116. Caput ejusdem Melitæ *n.* 12, *f.* 620.

Translatio SS. Alverii et Sebastiani Thebæorum Fossanum, anno 1427, hodie celebratur.

Vide Vitam Italicam S. Juvenalis in-4. *f.* 94. Ejusdem petii Acta anno 1674 et iterum 1675. Responsum, periisse. Vide Epistolam Nigri et volumen authenticum de S. Juvenali. Attestationem cultus item vide; sed videtur per errorem scriptus dies 24 pro 26.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXVII JANUARII.

Juliani Mart. Sorani Acta ex collectione Galloni habemus. An hic patronus Maceratæ. Cujus brachium ibi religiose observatur?

B. Alrunæ Vita a P. Gamans missa.

Quæcunque ad S. Joannem Chrysostomum spectant, propter tomi secundi crassitiem omissa, et vel ad diem mortis 14 Septembris, vel ad supplementum Januarii dilata. Essent autem in II editione ponenda hoc loco.

S. Juliani, Ep. Cenomanensis, translatio ex Legenda Aurea, et Vitis MSS. Pontificum Cenomanensium, post Vitam S. Aldrici. De eadem translatione agit Yvo Carnotensis Epist. 52 et 232, citatis a Bondonetto in Episcopis Cenoman. *p.* 493. Translatio *n.* 44, *f.* 130 Festum, Rotomagi *n.* 56, *f.* 460.

S. Marini Ep. Lausanensis Elogium in Helvetia Sacra Mureri habet 169 folia; colitur ut Patronus.

P. 377, post *n.* 7. Episcopus tunc Paderbornensis erat Bernardus hujus nominis IV; electus anno 1223 et mortuus anno 1254, teste Demochare, in fine *cap.* 35 de sacrificio Missæ. Epistola autem ad eum ejusque capitulum data sic habet.

S. Domitianus ex solo Felicii Kalend. non merebatur inter Sanctos poni seorsim hoc die; cum ejus omnia gesta sint relata in Vita S. Euthymii.

In Vita S. Marii omittatur *n.* 12 ineptissime insertus;

sertus; cum satis sit ejus meminisse in comment. Cætera quæ sequuntur Dynamii non videntur esse, sed styli plane alterius.

Pro S. Gilduini Actis integris et monumentis miraculorum suggestum P. Mabillonio 5 Nov. 1669, ut si pro Spicilegio ea nolit P. Dacherii, ea curet pro nobis peti Carnutibus ex monasterio S. Petri de Vallea. Accepi eadem ipsius dono 1670, 25 Julii.

S. Emerii Acta non sunt nisi mutila; et ut integra forent, considerandum an expediat integra dare quæ tam sunt fabulosa.

P. 397, *n.* 6, *l.* 23, sensus perturbatus emendetur aliqua conjectura.

P. 784, totum *n.* 3 censeo omittendum.

P. 788. De S. Theodorico videnda historia Tornodorensis Chiffletii

P. 794, *col.* 1, *l.* 9 adde : *Teroana* et *Teruenna* ab humili planitie tritici aliquando feraci nomen, quantum possumus conjectari, adepta : nam *tarle* seu *terle* triticum est, *vane* seu *venne* depressus humectusque ager. Fuit illa Episcopatus.

S. Joannes Patr. Antiochenus, in vita ac morte miraculis clarus, hoc die coli dicitur in Chronico universali Theodori Pauli.

S. Athanasius Episc. Surrentin. Vide Ughellium.

Ananias et Socii Mart. in Pseudogreg. Betico *p.* 7.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXVIII JANUARII.

Vita B. Margaretæ Hungaricæ ex Faegio, cui præmittitur B. Helenæ Hungaricæ, quæ illius magistra fuit, huc referri potest defectu propriæ diei.

De S. Æmiliani Ep. M. corpore nuper Spoleti invento Epistola. Ejus Acta huc transferenda ex tom. 2 Febr. *f.* 158. Vide MSS. ex Vaticano et ab Ugello donata.

Jacobi Eremitæ Palæstini Acta Græca petenda ex Vatic. 1660.

Thyrsi, Leucii, Callinici Acta Græca petenda ex Vallicell. B. 34, *f.* 94.

Alberti de Altissimis Vita Italica in-4. Collect. *num.* XIX.

S. Valerii Cæsaraugust. habemus Vitam Italicam per Archang. Caracciam cum Vita S. Baudoleni : videndum an sit operæ pretium hanc citare : est in-12, Alexandriæ, 1601.

De S. Juliani Cenomau. translat. dicendum ex Morello.

BB. Nicolai de Orbita et B. Jacobi satis probatur cultus; et si possit haberi plenior instructio, merentur referri in ordine Beatorum.

In commentario de S. Thyrso, etc., refutandæ ineptiæ Hispanorum *n.* 1 et 19.

P. 428, ad annot. *c* adde : Ita quidem illi, sed nescio quis hispanorum dixerit S. Jacobum *vernulum*; vehementerque suspicor debere legi : *vernula poscimus*, id est, famuli poscimus; aut *vernula*, id est, famulariter : primum autem magis placet, quia precibus ecclesiasticis magis familiare, ut famulos se vocent ii, qui supplicant sanctis Patronis aut Deo.

Prima acta mutila S. Thyrsi an habent operæ pretium? Verumtamen omitti vix possunt.

P. 433, *n.* 6, *l.* 3. Hinc patet, quod infra sæpe innuitur, Athletam Theatralem fuisse S. Thyrsum.

P. 436, *col.* 1, *n.* 25. *Dogis* etiam Teutonice *Duigen* asseres, ex quibus tinnæ constant.

P. 448. S. Æmiliani Acta adhuc desiderantur: et, amissis legendariis Spoletinis, vix invenientur.

P. 453, *n.* 29. Desiderantur miracula ex Breviario Cæsaraugustano de S. Valerio; item vetusta historia S. Valerii citata *n.* 32.

N. 43. Operæ pretium est inquirere in acta Arnulphi Ep. Ripacurtiæ, siquidem officio fuit Ecclesiastico cultus : nihil de eo Tamayus.

P. 460, *n.* 14. *Verum exemplo ejus*, etc., a *lin.* 16, ad 30 *a Trithemio*, etc. Deleantur intermedia nimis faventia conjecturæ, nulli quoad Cyrillum verosimilitudini innixæ.

P. 472, *n.* 12. Corrigenda quæ istic perperam de morte Christi ob tunc nondum probatam sententiam de Cons. duorum Geminorum. Vide ante Aprilem, et *f.* 478, litt. *d*, referenda in textum.

P. 474, *col.* 1, *n.* 8, a fine, mallem ineptum illud glossema (nomine Honoratum) deleri et expuncti caussam in notis dari.

P. 484. Omittatur totus *n.* 5, præter notitiam P. Henschenii, qui commentarium scripsit, intrusus a P. Bollando : ridiculum est autem, quod marginali ironia pro se utatur P. Bonæspei in Armamentariis, cum totus contextus contra eum sit. Sed nihil opus est eam quæstionem hic agitari; satis id factum in Aprili loco proprio.

P. 487, ad *n.* 16, nota, nihil hic haberi de occiso puellæ fratre, imo *n.* 14 expresse dicitur solum relictum cum sola. Videtur ergo gratis additum in Epitome.

P. 491, *n.* 11, *lin.* 6 a fine. Quis ille liber Micrologus? hinc posset sciri auctor istius vitæ Caroli Magni. Addatur in hoc commentario de lectionibus, pro ecclesia Sarlatensi, cujus est fundator Carolus M., a me compositis rogatu D. Armandi Gerard ibidem Canonici. Expediret earum hic habere exemplum.

P. 492, *col.* 2, § III, *l.* 4 a fine *Fastor. Martyrum*. Mirum ni Saussaius hic intelligat Usuardi Martyrologium : in quo egregie fallitur; est enim scriptum jussu Caroli Crassi, non Magni. Vide dicta in Præfat. Generali.

P. 493, post annot. *f* adde : *fabulosam hanc esse canonizationem ibi ostendemus.*

P. 498, *n.* 20, litt. *b*. Videtur locus de solis Scotis Hibernis intelligendus, etsi tunc etiam essent in Britannia aliqui, sed tunc adhuc minus nobiles.

P. 500, *col.* 1, *l.* antep. *Sago veneto*, id est, cæruleo. Nota ex tunc colorem illum Francis in habitu regis placuisse.

P. 501, *col.* 2, in nominibus Vendorum videtur *Sund* pro *Suyd* irrepsisse, et corrigi debere.

P. 502. In testamento vereor, ne intrusus sit annus Christi; quia nondum apparet sub Carolo talis in diplomatis usus.

P. 504, *col.* 1, *n.* 3. Caput Caroli Magni anno 1668 ipsimet Aquisgrani inter reliquias vidimus insigni in herma.

P. 504. Privilegium Aquisgranense plane videtur fabulosum, et omittendus totus § 2.

P. 507. Videndum, an Spes hic non sit Ep. Spolet. de quo 23 Nov. Ferrarius.

P. 507 in fine. Qui S. Spei corpus arripuit, videtur fuisse Abbas Goslariensis vel Clusæ B. V. vulgo Clausthal : de utroque monasterio vide Bucelinum in Germ. sacra. B. Richardi illius cultus non satis probatur : mallem omittere.

S. Juliani Conchensis Vita videtur fabulosa saltem in principio. Vide varios titulos *n.* 58, *f.* 455.

De B. Margarita Hung. utinam inveniatur processus inform. cujus solum prologus est Epistola illa ante Vitam data.

Concubinæ Caroli numquid dici possent fuisse uxores successive ductæ absque solemnitatibus? quomodo præscribitur, ut, quoniam duas simul habere non licet, uxorem unusquisque habeat vel concubinam? quæ tamen revera uxor sit, sed liberi inde nati non habebant jus ad regnum, etc.

Elevatio S. Caroli Magni Imp. explicatur a Beka *n.* 67, *f.* 408.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXIX JANUARII.

SS. Flaviani, Maximi, Secundi, Severi, etc. Acta antiqua exstant.

S. Constantii passio ex MS. Bodec. esset danda. In fine ejus translatio est Magdeburgum.

S. Saviniani ex MS. Reginæ Sueciæ multo amplior passio.

S. Sabinæ Cfr cum MS. Acta Bodec. pro varietate lectionum.

S. Baculi Vita per lectiones antiquas; hymni in Ugello et in collectis Ayossa.

S. Juliani Hospitatoris Vita ampla ex Codice Palatino Romæ. Vide quæ de hoc dicta ad S. Ursium 3 Maii.

S. Constantii Perusini Vita Italica per J. B. Barzi Vercellis in 4 1647.

S. Franc. Salesii elogia a Philippo Lalte edita. Ejusdem Vitæ plures. Acta canonizationis Romæ edita.

S. Petri Thomasii alia Vita per Joannem Carmezzonum seorsim cum lectionibus a nobis compositis. Seorsim quoque per Philippum Mazerium in-8. Vide quæ Ugellus tradit.

P. 533, not. *c*, corrige ex Chronol. Pontific. ante Aprilem.

P. 539, *n.* 2, corrige de duobus Herculanis ex dictis in Martio, etc.

P. 547, *n.* 3, *l.* 2, *e familia Berciorum*, nugæ meræ. Videtur autem tertia ista S. Constantii Vita prorsus omittenda, solumque in notis attingenda.

P. 554. S. Sabiniani, etc. Acta valde videntur fabulosa : videtur omnino patria ejus Gallia fuisse.

P. 555, *col.* 1, *l.* 3, *foicy* quasi *foy icy* etymologia ridicula est; constat enim ab *aqua*, *acum*, omnia ista componi : et Francis pro *acum* poni nunc *y*.

Acta secunda S. Sabiniani jam ante impressa non debuerunt hic recudi.

P. 561. Prolixior annot. *a* debuerat potius in prolegomenis poni.

P. 575, not. *d*. Brigida, de qua ibi, videtur aliqua junior fuisse. V. Chronotaxim S. Patricii.

S. Aquilini Vitam Ital. per Josephum Milano habuimus; nunc non invenitur.

S. Petri Thomasii Vita scatet mendis : fortassis plura correcta sunt in secunda editione particulari . ideo omisi errata notare; cætera multa possent ex conjectura emendari.

Adde comm. de S. Gilda ea quæ ad defensionem hic dictorum dicuntur 1 Febr. in comm. de S. Brigida § 12.

S. Sulpitii Bituricensis elogium V. in Patriarchio apud Labbe, tom. 2, *f.* 32.

Liber de Vita Mariæ de Socos Hisp. *fol.* a, *cap.* 80, ad finem agit de S. Petro Nolasco; cujus Vitam scripserit Franc. Olignanus; hanc petii 1675.

De S. Juliano Hospitatore varia Avenione submissa.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXX JANUARII.

S. Aldegondis Vita antiquior ex MS. Cisterciensi.

De S. Peregrino Siculo vide Cajet. tom 2, *fol.* 35.

De B. Guidone in Conv. Citoniensi juxta Clusium inquiratur : quia satis videtur probari cultus.

S. Alexander M. plane rejiciendus videtur in 18 Martii, quia non est tanti authoritas Baronii.

S. Serenæ Acta promissa a P. Alex. Wittheiman 1669. Missa 1670.

P. 645. Melegnani etymon fabulosum prorsus refutandum est. Posset inquiri in tabulas publicas, *n.* 13 citatas, ex archivis episc.

P. 651 De translatione coram Sigiberto R. vere facta vide Stemma Dagobertinum et inde corrige; et corrige annot. *g*, *pag.* 655 : examina etiam annot. *e* 654.

P. 656, *n.* 3, Gislenus ab Athenis, forte legendum Ægidius; nam Gislenus haud dubie Francus fuit, uti et ipsum nomen indicat.

P. 667, annot. *f*, sic corrige : Siller et désiller voces Gallicæ sunt a *sigillare* latino contractæ, et significant claudere et solvere, imposito vel ablato sigillo.

S. Adeleni historia MS. auctore Radulpho monacho petenda Burgis ex monast. S. Jo. Bapt.

P. 677, post *n.* 14. Adde decretum ex Lezana ad ann. 1220, *n.* 21, *f.* X.

P. 688. Omittenda pars ultima annot. 3, nisi inveniatur interim Vita ibi citata; et tunc lin. ult. pro 6 Martii ponendus 18 Martii : quia eligitur Patriarcha, non generalis Carmelitarum.

P. 716, adde quæ habet Carolus Ep. Navarr. *p.* 576 de sepulcro S. Julii spoliato.

S. Andreæ Corsini Vita per Zegerum Pauli prolixa consideranda.

P. 759, *n.* 2, erratur in etymo nominum a *Theod. Died.* inchoatorum, quod non significat Deum in ulla lingua Teutonicæ affini, sed *populum* in Gothica, etc.

P. 760. De ecclesiis a Leone Papa in Germania consecratis fabulam esse ostendimus ad S. Suibertum in Martio.

B. Guido colitur Citonii in Umbria. Arturus. Waddingus 1212, *n.* 4. Addit corpus esse supra altare.

B. Antonii Peregrini Vita petenda ex Silv. Razzi de Camald. Sanctis *pag.* 94. Meminit ejus Augustinus Fortunius in hist. Camald. *p.* 363.

S. Faustiniani Ep. Bonon. translat. in Memor. Celsi Falconi *p.* 621. Vide et alios de episc. Bonon.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXXI JANUARII.

S. Athanasii Methonensis Vita extat per Petrum Ep. Argivorum Græce. V. Observ. Cajetani.

SS. Cyri et Joannis acta et miracula Græce habemus. Alia vel eadem ex MSS. Sublacensi et Cassinensi.

S. Sophronii de iisdem amplissimum opus latine, etiam Græce descriptum.

Ex MS. Vaticano Joannis hujus caput esse quod Angeriaci habetur pro capite S. Joannis Baptistæ probatur in tract. Caroli du Fresne de cap. S. Jo. Bapt. *p.* 72.

S. Geminiani Acta alia bis; et alia insuper habemus per Selingardum impressa cum prologo.

S. Gaudi Vita Rotomago missa.

S. Ulphiæ Vita ampla bis est in Musæo.

B. Ludovicæ Albertoniæ monumenta Italica et Latina copiosa exstant.

B. Joannis Salerni ex Ord. Prædic. Flor. gesta leguntur in S. Mariæ Nivellæ Vita.

B. Villanæ Vita indidem accepta.

S. Molanfridi Abbatis Hiberni Vita ex MS. P. Fitzimon.

SS. Julii et Juliani fratrum Vitam Italicam vide inter sanctos Novarr.

De B. Eusebio Sangallensi ut Confessore, non ut de Martyre, agit Murerus *f.* 198. Videndus de eo Goldastus in Script. Germaniæ.

BB. Landertus et Tutilo ponendi inter prætermissos. De utroque agitur accuratius 6 Aprilis ad Vitam S. Notkeri, item de Beatis Clemente et Victore saltem inter Prætermissos. Denique de Beatis reclusis Kerhilde et Cotilinde.

P. 696. De S. Tryphæna etiam agunt Menæa 11 Aprilis, et Synaxaria MSS. 9 Maii.

De SS. Cyro et Joanne Prologus in multis corrigendus ex Martio, ubi de S. Sophronio, quem ostendimus Auctorem quoque esse Limonarii.

P. 710, litt. *b*, quid si πιστικὸς hic sit qui pecuniam dat mutuo, et credito exponit?

S. Geminiani Vitæ per Hilarium Monachum et Joannem Varesanium petendæ.

P. 714, *cap* 3 omittendum. Quid si illud sit miraculum non viventis sed post mortem apparentis? quid si ex alicujus sancti Gallici Vita acceptum, sicut totus *num.* 15 videtur acceptus ex Vita S. Ambrosii præsentis funeri S. Martini, et S. Severo perperam applicatus? Quod notandum.

P. 719, *n.* 11, illa Ecclesiæ et Domus constructio non videtur soli S. Julio adscribenda. Quod in scopulum super pallium evasit, fuit loci visendi caussa; quo probato, operarios per rates deduxerit.

P. 726. De S. Gaudo addatur de inventione an. 1664 ex Sec. Bened.

De Duplici S. Geminiano vide 30 ad Aprilis Acta S. Mercurialis litt. *l*, quomodo teneri possit esse unicus.

Agendum de B. Hieronymo Servita, cujus corpus in Ecclesia S. Angeli in Vado. V. Gianium *f.* 85.

B. Joannes Ep. Nucerinus. Vide Chron. Nucerinum *pag.* 89.

P. 730, ann. *d*, adde : Imo et S. Antonius apud Belgas semper cum tintinnabulo pingitur, ut usus ille fortassis ab Ægyptiis sit, vel certe omnibus in Belgio monachis familiaris, ad S. Antonium translatus.

P. 731, *n.* 28, anticipate usurpatur titulus Archiepiscopi serius apud Hibernos usurpatus. Vide Acta S. Patricii in Append.

S. Torquatus Tricastinus Ep. hodie colitur, ita in dd. ad 6 Febr. de S. Amantio.

P. 740, *n.* 5, *l.* 6, etc., sic corrige : *Ut ex prologo metricæ cujusdam Vitæ S. Frodoberti, quam a Franc. Chiffletio nostro habemus, colligere est.*

A D

INDEX HISTORICUS

IN VITAS SANCTORUM

X ULTIMORUM DIERUM JANUARII.

Appositæ margini litteræ A, B, C, D, E, F *monebunt lectorem, ut similes sibi, eodem intervallo, toto opere in singulis paginis fingat; licet, ne nimium ora folii compleretur, omissæ sint : exprimuntur autem in hoc Indice labori minuendo, qui perdifficilis esset, si folio indicato evolvere illud totum oporteret ad rem quampiam inveniendam : nam si illius rei gratia post paginæ numerum adderetur numerus paragraphi vel lineæ, facile confusio aliqua nasceretur ex numerorum multiplicitate.* A *ergo in quaque pagina indicata primæ columnæ partem primam (sive priores 25 lineas) significat,* B *mediam,* C *postremam. eodem modo secundam columnam partiuntur* D, E, F.

Addita est † *nota iis, quibus alibi* Sancti *aut* Beati *titulus tribuitur. Poterat* S *aut* B *præfigi; sed fors oculo quidpiam pervestiganti litterarum diversarum occursus moram injecisset. Porro si ad Januarium pertineant Sancti, indicatur etiam dies seu primi, seu* B *secundi, seu tertii tomi, et si quid de iis præterea hoc tertio tomo memoratur. Sin de illis non* E *agatur, nisi in propria ipsorum Vita, omittuntur in hoc Indice; quippe qui peculiari Indice propositi antea sint. Si ad alios menses pertineant, non attinet in hoc Indice diem quo coluntur exprimere, qui ut plurimum antea a nobis in Annotationibus expressus.*

Plerumque ad perspicuitatem vel status hominum singulorum aperitur, ut Rex, monachus, miles, Comes, Abbas, Episcopus *etc., vel Sanctorum laureola,* Virgo, Martyr *etc. Subinde in minus vulgo notis seculum quo vixerunt, vel natio e qua orti, vel regio in qua versati, indicatur. Compendiarias status vel laureolæ notas, nihil necesse fuit explicare : nam facile quivis perspiciet, R.* Rex. *M.* Martyr, *MM.* Martyres, V. Virgo *significare. Sæpius tamen S. Caroli Imperatoris nomini adscriptum est M. quod non* Martyrem, *sed* Magnum *significat, nec potuit semper integre* Magnus *scribi.*

A

Aaron Rex Persarum pag. 498 *e*
† *Abdiæ Prophetæ sepulchrum* 331 *c*
Adila Rex Cæsaraugust. 15 *e*
Abdirammes R. Cordubæ 16 *b* 19 *d* 26 *a c*
† *Abdon et Sennen Mart.* 197 *a* 198 *b* 201 202
Abgarus R. Edessæ 339 *d*
Ablavius pater S. Cassiani 562 *b c*
† *Abdebertus Ep. Camerac.* 15 *Januar. et* 755 *b*
Abodriti pop. Germ. 497 498 *c*
C † *Abraham, Isaac, Jacob sepulchrum* 339 *d*
Abraham Ep. Achrude 145 *f*
† *Abrahames Anachoreta in Syria* 458 *d*
Abrodianus Antiochenus 4 *sec.* 209 *c*
Absalon Ab. S. Amandi 419 *c*
Abudacius Præfectus Alexand. 5 *sec.* 461
† *Abundius et Irenæus MM.* 199
† *Acacii socii S. Victoris reliquiæ Ulyssipon.* 226
Acacius Ep. Berœæ 101 *a* 468
Acacius Ep. Melitinæ 469
Acephali hæretici 7 *sec.* 124
Achardus Archidiaconus Morinorum 412 *f*
Acharius Ep. Novocomi 223 *d*
† *Acheoli monasterium Ambiani* 739 *e*
† *Achilleus M. Valentiæ* 157 *c*
† *Acolythi reliquiæ in Istria* 214 *c*
Adalardus Gal. 9 *sec.* 182 *e*
† *Adalberti Ep. M. reliquiæ Ulyssip.* 226 *b*
Adalbertus Comes 11 *sec.* 259
Adalbertus miles Belga 11 *sec.* 258 *d*
Adalboldus Ep. Ultrajecti 259 *f*
Adalgarius Ep. Augustoduni 479 482
† *Adalgisus Confess.* 28
Adalgisus fil. Desiderii R. Longobard. 495 496
Adalingus Ab. S. Vedasti 503
† *Adami sepulchrum* 330
Adamantius medicus 5 *sec.* 462 *e*
† *Adamnanus Ab. Huensis* 66 *d*
Adela Comitissa Ghisnensis 419
Adelhildis filia Caroli Magni 499 *e*
Adelhais filia Pipini R. Ital. ibid. *f*
Adelhaida concubina Caroli Magni ibid. *e*
Adelphius Ab. Arvernis 224 *f*
† *Adjutus Ab. Aureliæ* 376 *e*
† *Ado Ep. Viennæ* 157 *e*
Ado frater S. Audoeni 693 *f*
Adorans Dux Genuensis 608 *a* F
Adraste Dea 188 *a*
Adrianus I Papa 35 *a* 435 *d e* 496 *c* 499 503 *a*
† *Adrianus Ab. Angl.* 9 *Januarii et* 394 *e*
Adrianus Imp. 193 194 534 640
Adrianus Dom. Treloni Belg. 15 *sec.* 668 *d*
Adrianus Ab. Casæ-Dei Ep. Arvern. 674 *a*
Adzo Comes Burgund. 9 *sec.* 156 *f*
Ædus R. Hibern. 6 *sec.* 730 731
† *Ægidius Abb.* 793 *reliquiæ Ulyssipon.* 226 *d*
Ægidius Amicus mon. Baudeloæ 639 *e*
Ægidius Dom. Barlamontii Belg. 15 *sec.* 668 *e*
Ægidius Carlerii Diac. Cameraci ibid. *b*
Ægidius de Harchies Belg. 15 *sec.* ibid. *d*
Ægidius Garziæ Albornotius Archiep. Tolet. Cardinal. 624
Ælia Placilla uxor Theodosii Magni 210 *b f*
Ælleeus frater S. Gildæ 573 *c d*
† *Æmilianus M. Armen.* 448 *b*
† *Æthelburga Virg.* 364 365
Æthelredus R. Angl. 39 *b*
Ætherius Ep. Antmiciæ 3 5 *f*
† *Afra M. reliquiæ Ulyssip.* 226 *e*
† *Agapius Ep. Novariensis* 33 34
Agapius Ab. Toleti 426 *e*

† *Agatha*

A † Agatha 67 a Catanæ 741 monast. 533 b
† Agileus M. Carthagine 225
Agilmarus Ep. Viennæ 157 e 158
† Agilus Ab. Resbac. 66 d
† Agilus mon. Miriaci 242 b c
Agnes V. M. 21 Januar. reliquiæ Ulyssipon. 226 e
Agnes Abbatissa Hierosol. 147 148
Agnes Barricentia Hisp. 512 d
Agobardus Ep. Lugdun 157 f 158 b
† Agrestius Chromatius vide Chromatius.
Agrestius Gal. 6 sec. 471 475
Agrestus Consul avus S. Vincentii 7 d
Agricola Ep. Cabilone 391 392
Agricola vir illust. Gal. 6 sec. 392 c e
Agricius Gal. 7 sec. 246 249
Agrippa Ab. in Syria Erem. 101 d e
Agrippinus Diac. Gal. 6 sec. 471 e
Agrippinus Præfectus Nicomediæ sub Maximiano 77 78 81 82 89 90 96
Aisti, seu Astii pop. 497
Alanus Comes Venetorum Gal. 579 b e f alius 580 a d
Alanus Doctor Conversus Cistercii 639
Alardus filius S. Everardi 586 591
Alaricus Rex Gothorum 722 725
B Albana vidua Treviris 1 sec. 535 b c
Albandus Ab. Formisellæ 419 e
† Albani M. reliquiæ Ulyssipon. 226 f monast. Maguntiæ 750
Albericus Cardinal. scriptor Vitæ S. Dominici Abb. 55
Albericus mon. Castri Gal 18 b
† Albertus Ord. Carm. 676 e
Albertus Ep. Rig. 762 e
Albertus Ab. Ital. 11 sec. 58 f
Albertus Cellerarius mon. 12 sec. 592 593
Albina mater S. Marcellæ 720 721
Albinus Alcuinus 501 c
Albo Presb. Gal. 106
Alce Smyrnæ 2 sec. 319 322
Alchfridus R. Northumbriæ 394 e
† Aldelmus 59
† Aldetrudis V. 422 d 604
Aldricus Gal. 9 sec. 482 f
Almanni 8 sec. 497 a
Alexander II, Papa 673 b
Alexander III, Papa 504 509
Alexander Ep. Antiochiæ 463
† Alexander Ep. Hierosol. 184 b 185 b c
Alexander Ep. Leodii 504 c
C Alexander Ep. Porphyreonis 486 c
Alexander Justus auditor sacræ Rotæ 678 c
Alexandr Martius Medices Ep. Florent. ibid. d
Alexander Præfect. Maximiani 83 96
Alexandri ecclesia Alexandriæ 462
Alexius Angelus Comnenus Imp. Græc. 514 b
Alexius Ep. Pisæ 711 e
Alfunnus Presb. Belg. 404 e
Alibohazes Phatensis 20 d
Alibus Jacob R. Hispali 19 d
Alis Comitissa Namurcensis 664 665 e
Alphonsus Imperator dictus 452 673 d
Alphonsus II, R. Aragon. 452 453 455 c
Alphonsus Castus R. Gallæciæ 498 Queti 427 c d
Alphonsus VI, R. Castellæ 423 672 e f 673 b f 674 d 747 b d 748 b uxores et liberi 672 f
Alphonsus IX, R. Hisp. 309 b 510 d Legionis et Gallæciæ 368 d
Alphonsus Henricus I, R. Lusitaniæ 19 b 20 d 21 e e 746 c d 749 d
Alphonsus de Carcamo Hisp. 426 f
Alphonsus Carillus Ep. Vestanus 509 f
Alphonsus Manzaredus Auditor Rotæ 678 d
Alphonsus Venerus Scriptor Vitæ S. Adelelmi 671 d
Alquazellus Zuleima Juseph Abenabdil R. Toleti 426 e D
Alvazil Sisnandus Abenamir 747 b
Amalaricus R. 12 b
† Amandinus socius S. Hippolyti 641 d
† Amandus Ep. Traject. 255 f 641 a 652 b 656 c 658 e 659 c 665 b 666 a
Amandus cœlitus appellatus Henricus Suso 267 a
† Amarinus Ab. Arvernis 25 Januar.
Amatus Comes Ital. 11 sec. 59 a
Amatus Presb. Ital. 11 sec, ibid.
† Ambrosius Ep. Mediolan. 30 f 33 a b 710 b c reliquiæ Ulyssipon. 226 f
Ambrosius Novidius 104 c
Amman Ismaelita mon. Syr. 102
Ammericus R. Hiberniæ 576 b c
Ammianus Ab. in Syria 99 100
Ammonæ varii illustres et Sancti 338 339
Ammonius mon. Ægypt. 5 sec. 463 a
Amnirech R. Hibern. 731 d e 735 e
Amonius Princeps Alexandriæ 703 e f 704
Ampa mater S. Dominici Abb. Sorani 56 c
† Amphibalus Ab. Britan. 567 c d
Amphinomus Siculus 741 d
Amulo Ep. Lugduni 158 a
Anacharsis Legislator Scytharum 743 c E
† Ananias, Azarias, Misael 699 700
† Ananias Presb. Mart. 305 d
† Ananias et Petrus MM. 375 d
Anapias sive Anapus Siculus 741 742
† Anastasiæ M. reliquiæ Sirmio delatæ Ulyssiponem 226 f
† Anastasius mon. M. 22 Januar. reliquiæ Hartesburgi 507 e f
† Anastasius I, Papa 723 724 f
Anastasius Bibliothec 109 d
Anastasius Ab. montis S. Antonii 131 d
Anastasius Ab. Palæst. 36 37 40 44 49 d
Anastasius Gal. 2 sec. 370 b
Anastasius pater S. Tryphænæ 695 d
Anastasius pater S. Vitaliani Papæ 394 e 395 d
Anastasius socius S. Constantii Perusini 542 543
† Anatolianus M. Arvern. 246 e 249 e reliquiæ Lingon. 640 a
† Anatolius Scotus 156 e
† Andeolus Subdiac. M. 309 d 310 b
† Andochius Presb. M. Augustoduni 156 309 310 a b
† Andreas Apost. 165 d translatio 178 179 183 a reliquiæ Ulyssipon. 226 f Eccles. Mylasæ 216 d in Scotia 218 219 e monast. Vercel. 585
Andreas Perettus Cardinal. 678 f F
Andreas Ep. 5 sec. 466 d
Andreas Ep. Ephesi 469 a
Andreas II, R. Hungar. 512 e 523
Andreas frater Ludovici R. Hungariæ 613 a
Andronius de Rocca Cluniac. Card. 625 e 626
Andronicus Senior Imp. 616 e
Andronicus Junior Imp. ibid.
Anesgaudus Ep. Cenoman. 375 f 757 a
† Angelus Hierosol. Mart. 676 e
Angelus de Acciarolis Florentinus 685 e 691
Angelus Cæsius Ep. Tudertinus 424
Angelus de Canosa Ord. Minor. 422 f
† Angilbertus Ab. Centulæ 499 502 f
† Anianus Ep. Aurelian. 404 e
† Aniani Eccl. 354 359
† Anicetus Papa 308 309
Aniciorum stirps 73 74
Anmiræus R. Themoriæ Hibern. 728 d
† Annæ matris Deiparæ V. reliquiæ Ulyssipon. 226 e Rotomagi 639 d
† Anna filia Phanuelis 721 f
Anna Ducissa Croatiæ 512 f
Anna Virgo Germ. 14 sec. 294 e f
† Annemundus Ep. Lugdun 352 353

† Ansbertus

† *Ansbertus Ep. Rotomagi* 664 *f*
† *Anscharius Ep.* 500 *b*
Anselmus Belg. 12 *sec.* 418 *d*
Anselmus de Traseguis Belg. 15 *sec.* 668 *d*
Anshelmus Com. sub Carolo Magno 496 *c*
Ansoaldus Ep. Pictavis 570 *e*
† *Anthemius Ep. Pictavis* 176 *e*
Anthymus Patr. Constantinopolit. 648
† *Anthymus Ep.* 542 *f*
† *Antidius Ep. Vesontione* 176 *d*
Antiochus mon. Palæst. 7 *sec.* 35 *f*
Antoninus Ep. Mutinæ 712
† *Antoninus Ab. Surrenti* 347 *a e* 366 *f*
Antoninus Imp. 641 *b*
Antoninus Pius Imp. 308 *a d* 382 *c* 383 *b* 346 *c*
† *Antonius Peregrinus* 640 *a*
Antonius Bizzonus Ep. Fulgin. 67 *e*
Antonius de Cremona ord. Minor. 225 *c*
Antonius Greus Bruxellensis 104
Antonius Lopez Hisp. 511
Antonius Scalmatus ord. Minor. 376 *d*
Antonius Winghius Ab. Lætiensis 144
Aper Presb. Mutinæ 711 *d*
Aper socer Numeriani Imp. 185 *e*
† *Aphraates Erem.* 210 *a* 211 *a*
Aphrodisius Præfectus Maximiani 81 *c f* 83 95 97
Aphthonius Ab. et Ep. Syriæ 4 *sec.* 237 *a*
Apollinaris Ep. Alexand. 111 221 696 *b* 700
Apollinaris Ep. Laodicen. hæreticus 120 *d* 700 *a f*
† *Apollinaris Ep. Ravennæ M.* 205 *c*
Apollinarius Diac. sub Diocletiano 386 *b*
Apollo Didymæus 194 *d*
† *Apollonia V. M.* 67 *a* 531 *reliquiæ Ulyssipon.* 125
Apollonides Ægyptius sub Diocletiano 68 *e*
† *Apollonius Diac. Mart. socius S. Philemonis* 68 *b* 237 *e* 423 *e* 425 *e* 447
† *Apollonius Senator M.* 237 *e*
† *Aproniani Commentar. martyrium* 530 *f*
Aquitanicum bellum Caroli Magni 495 *c d*
Arator Presb. Gal. 5 *b e*
Aragisus Dux Benevent. 8 *sec.* 496 497 *c*
Arcadius Ep. Legatus S. Cælestini Papæ 467 *a*
Arcadius Ep. Bituric. 761 *b*
† *Archelaus Diac. socius S. Hippolyti* 640 *d reliquiæ Cremonæ* 195 *a*
† *Archimimus M.* 376 *e*
Aretina, seu Artina, sub Diocletiano 562
Argia mater S. Martini Sauriensis 747 *c*
† *Arialdi reliquiæ Cremonæ* 195 *a*
† *Arrianus Judex M.* 69 *d* 70 *a* 205 *a* 425 *e* 447 448 *d*
Arias Mannelis, pater S. Martini Sauriensis 447
Aripertus Scriptor Vitæ S. Fortunatæ 230 *c*
Aristolaus Tribunus 5 *sec.* 468 *f* 469
† *Armata seu Armatus* 375 *c*
Arnaldus Mironis Comes Hisp. 452
Arnaldus de Patris ord. de Mercede 603 *c*
Arno, seu Arnulfus Ep. Salisburgi 602 *f*
Arnoldus de S. Severino monach. Germ. 13 *sec.* 62 *b*
Arnoldus de Solino ord. Carmelit. in Cypro 14 *sec.* 633 *a*
Arnoldus mon. Cister. in German. 13 *sec.* 61 *d*
Arnoldus de Swalma Pastor Ninoviæ 68 *f*
Arnulphus Ep. Aureliæ 405 *a*
† *Arnulphus Ep. Metis* 655 *c*
Arnulphus Ep. Rothensis 454 *b Ripacurtia* 454 *b*
† *Arnulphus Ep. Suessione* 414 *a*
† *Arnulphus Ep. Turon.* 586 *e*
Arnulphus Ab. Blandinii 419 *b*
Arnulphus Archidiac. Morin. 413 *b*
Arnulphus Comes Flandriæ 253 *c*
Arnulphus Comes Valentianis 403 *b*
† *Arnulphus M. Mosomii* 586 *e*
Arnulphus Villariensis 591 *a c*
Arrius Gal. 5 *c*
Arsates monach. Ægyptius 331 *e*
† *Artemius M.* 179 *a b c*
Artemius Ital. 4 *sec.* 98 *f*
Arturus R. Britonum 217 218 567 570
Arwaldi 2 *fratres MM.* 422 *e*
† *Asclas M.* 23 *Januar. et* 447
† *Asclepiodoti Mart. reliquiæ Metis* 202 203
† *Asella V.* 720
Assuerus Ep. Zamoræ 152
Assyria Antiochena 4 *sec.* 209 *b*
Astasia Perusina 2 *sec.* 540 548 *b*
† *Astrebodius Arvern.* 248 *c*
Astrouldus Gal. 6 *a*
Atala filia Pipini R. Ital. 499
† *Athalæ Vita* 247 *c*
† *Athanasius Episc. Alexandr.* 455 458 *c e* 460 *d* 722 *c*
† *Athanasius Ep. Neapoli* 347 *b c*
Athanasius Presb. Alexand. 5 *sec.* 459 *a d*
Athaulfus R. Gothorum 726
† *Attalus M. Catanæ* 195
† *Atticus Ep. Constantinop.* 8 *Januar. et* 461 *e* 462 *a b*
Attila R. Hunnor. 712 *b c* 713 *f* 715 758 *b*
Atulphus Præfectus Ital. 8 *sec.* 230 *f*
Avaricum bellum Caroli Magni 497 *e f*
† *Aubertus Ep. Cameraci* 176 *e* 645 *c* 641 *e* 656 657 *c* 658 *e* 659 *f* 662 *e* 663 *e f*
Aubertus Canonicus Morinensis 410 *f*
Audaldus monachus Gal. 9 *sec.* 15 *c e* 16 *a* 19 *e*
† *Audentius Senator Mediolani* 629 *b c d*
† *Audoenus Ep. Rotomagi* 354 358 *d* 656 *c* 604 *b reliquiæ Malmundarii* 252 *b*
† *Audomarus Ep. Morin.* 223
Audulfus Dux Caroli Magni 497 *e*
Avesgaudus Ep. Cenoman. 757 *a*
Augarus Toparcha 2 *sec.* 530 *a*
Augustinus Ep. Hippon. 176 *d reliq. Ulyssipon.* 226 *d*
Augustinus Cusanus Cardinal. 564 *e* 565 *c f*
† *Avitus II, Ep. Arvern.* 21 *Januar. et* 244 245 246 *a*
† *Avitus mon. Miciaci* 242 *b c*
† *Aurea Virg. M. Romæ* 640 *d*
† *Aurelia mater S. Vincentii et Orontii* 3 *b*
† *Aureliæ V. reliquiæ Ulyssipon.* 226 *e*
† *Aurelianus M.* 694 *d*
Aurelianus Imp. in Gal. 553 557
Aurelianus Princeps 2 *sec.* 310 *a*
Aurelius Ambrosius Rex Britonum 5 *sec.* 567 *c e*
Aurelius Conanus Rex Britonum 6 *sec.* ibid. *e f*
Aurelius Imp. vide Marcus Aurelius.
Aurelius R. Oveti 427 *f*
† *Aureus* 751 *d c*
† *Austremonius Ep. Arvern.* 207 378
† *Austriclinianus* 533 757
Aymericus Episc. Bononien. 637
Aymericus Ab. Casæ Dei Ep. Arvern. 671

B

† *Babylas Ep. Antioch.* 24 *Januar.*
† *Babylas et* 80 *pueri MM. Nicomediæ* 385 *a*
Bacchylus Ep. Messanen. 224 *b*
Baionarius Ep. Viennæ 157 *e*
Baioaricum bellum Caroli Magni 497
Baldivius pater S. Emerii 396
Baldramnus Gal. 9 *sec.* 363
Baldricus Ep. Tornaci 418 420 421
Balduinus Ab. Marcianis et Atrebati 262
Balduinus Præpositus Gal. 10 *sec.* 106
Balduinus I, Ferreus Com. Flandriæ 410
Balduinus IV, Barbatus Comes seu Marchio Fl. 254 256

Balduinus

A Balduinus V, Pius, seu Insulensis Marchio Flandriæ 262 c d 710 c d
Balduinus VII, Securis Com. Flandriæ 420
Balduinus III, Comes Hannoniæ 666 667
Balduinus Rufus 12 sec. 418 d
Baltfridus mon. Gal. 7 sec. 350 c
Barasur Persa 7 sec. 50 c
† Barbara V. M. 363 c reliquiæ Ulyssipon. 226
† Barlaam M. 376 e
† Barnabæ Ap. reliquiæ Ulyssipon. 226
Barnabous Vicecomes Mediolani 623 624 625
Barnardus Grossorius Presbyter in Cypro 14 sec. 633
Barsiorum familia Perusiæ 538 c
† Bartholomæi Ap. reliquiæ Ulyssipon. 226 d in Hungar. 521 a monast. 57 f 58 a f
Bartholomæus Corsinus 678 c
Bartholomæus Lamfredinus Ep. Fæsulis 678 d
Bartholomæus Provincialis ord. Prædicat. 14 sec. 267
Barzabanas Judex Persarum 42
† Busenes, Helis, Ghani sorores et Sophia mater MM. 225 e
† Basilius Magnus 66 d 539 b
Basilius Macedo Imp. 54 c e
B Bassianus Ep. Laodicensis 709 c
Bassiani jussu scripta Acta S. Cassiani 561 b
† Bathildis Regina 26 Januar.
Baulus Præses sub Decio 424 425
Beatrix soror S. Claræ 225 b
† Beatus Helvet. 423 e
Beatus Ab. Gal. 6 b
Becco Ep. Lingonen. 479 f
Becens Hibern. 6 sec. 731 b
Bela IV, R. Hungar. 513 e 514 a 516 e 519 522 524
Bela Dux f. Belæ R. Hungar. 514 c
Bellienus Brito 5 sec. 218 a
Belpolenus Dux Gal. 579 c
Benedictus III, Papa 678 f
Benedictus XIII, Antipapa 455
† Benedictus Abb. reliquiæ Ulyssipon. 226 b regula 244 b monast. Ital. 494
Benedictus Cardinalis sub Paschale II 371 372
Benedictus Ab. Soranus 11 sec. 56
Benedictus Niger ord. Minor. 225 c
Benedictus Præcentor Lusit. 22 e
Benenatus Presb. Sabaudus sub Diocletiano 386 b
Beneventum domitu a Carolo Magno 495 f
Benjamin Ep. Hierosol. 640 f
C † Benignæ V. M. reliquiæ Ulyssipon. 226 e
† Benignatus Perusiæ 539 f
† Benigni Ep. reliq. Ultrajecti 174 b
† Benignus Presb. M. Divione 150 e 309 d 310 a
Benottus de Federigis Ep. Fæsulis 687 f
Beru nobilis Hisp. 14 d
Beraldus Comes Ital. 10 sec. 57 a b
Berengarius Ep. Gerundæ 27 28
Berengarius Ep. Vesontinus 156 f
Berengarius R. Ital. 765
Berengarius Comes Redonen. 579 e
Berengarius de Anteuca Hisp. 12 sec. 452
Berengarius Cassanus ord. de Mercede 603 c
Berengarius Gal. 9 sec. 482 f
Berengarius Gregorensis Decanus Nicosiæ 619 b e 633 f
Beringerus Princeps Hercinia et Ascaniæ 348 e
† Bernardinus Senensis 716 d
Bernardus Ep. Cremonæ 495 a
† Bernardus Ab. Claræval. 508 c f reliquiæ Ulyssipon. 226 d
† Bernardus de monte Jovis 585 f
Bernardus pater S. Bernardi Viennensis 158 e
Bernardus Ab. S. Maximini 261 f D
Bernardus Ab. Trecis 11 sec. 554 a
Bernardus Ab. Watinensis 413 c
Bernardus R. Ital. 499
Bernardus Comes Ital. 10 sec. 57 b
Bernardus Comes Ostensis 761 e
Bernardus Comes de Lippia et Ep. Lihalhen. 65
Bernardus de Cassolis ord. de Mercede 663 c
Bernardus Courbariensis ord. de Mercede ibid.
Bernardus de Meyta Hisp. 12 sec. 450
Bernardus Præcentor Cæsaraugustæ 13 sec. 453 e
Bernardus Rottendorpius 761
Bernardus Shona ord. de Mercede 603 c
Bernardus Ep. Wormatiæ 160 e
Berno Ab. Castri Gal. 13 d
Bernoinus Ep. Vesontinus 503 f
Bero Comes sub Carolo M. ibid.
Beroaldus Ab. Gal. 5 f 6 b
† Bertha Ab. 694 d
Bertha famula B. Haselæ. 374 a
Bertha filia Caroli Magni 498 d
Berthais filia Pipini R. Ital. 499 f
Berthoaldus Ep. Cameraci 664 b
Bertholdus Ep. Rigensis 761 e
Bertholdus de Bosant 13 sec. 516 c
† Berthulfus Conf. in Blandinio 1 f E
† Bertilia mater S. Aldegundis 651 a 652 a 653 c 656 c 659 c 662 d 663 a c d e
† Bertilia Abbatissa Calæ 349 f 350 a 355 e 357 a 358 f 359 e 360 c e 361 a b
† Bertinus Ab. 223 monast. 413 417 f
Bertruda mater Caroli Magni 499 e
Bertrammus Ab. Stabuleti 254 258
Bertrandus Ep. Burdigal. 63 c 64 a
Bertradis Gal. 9 sec. 483 b
Bertulfus Ab. Treviris 260 a
† Bertulfi Vita 247 c
† Bettelinus Erem. 176 e
Bilichilda uxor Childerici III 249 e
Bizamon Ægyptius sub Diocletiano 69 e
Blæsilla mater S. Paulæ 328 b
† Blandini M. Gal. 694
Blandinus Ab. Gal. 14 d
† Blasii Ep. M. reliquiæ Ulyssipon. 226 a
Bodo Senator Arvern. 7 sec. 246 249
Boemanni populi Germ. 497 e Bohemicum bellum Caroli Magni 497 f
Boyoris Dux Bulgar. 55 d
Boleslaus Pius Dux Polon. 512 518
Boleslaus Pudicus R. Polon. 512 518
Bona-Gratia Generalis ord. Min. 63 e F
Bonfilius Gal. 10 sec. 106
† Bonifacius Ep. Lausanensis 217, 591
† Bonifacius Ep. Moguntiæ M. 759 b e 760 d f 761 a 762
† Bonitus Ep. Arvern. 243
Borellus Major Comes Ital. 58 a
Boruchtuarii populi Germ. 154 c
Boso Belgii 11 sec. 253 d
Boso mon. Claravallis 422 f
Brandub R. Lageniæ 728 b 730 731 732 a 733 d 734 f
† Brigida V. 576 a 695 735 a Ulyssipon. 226 a
Britones domiti a Carolo Magno 496
Britwaldus Ep. Winton. 39 c e
Brumasius Ep. Calari 224 e
Brunichildis Regina 352 583
Bruno vel Brunus ord. Cister. 377
Buccilenus 477 a
Buchinus Verinus Dux classis Venetæ 14 sec. 628 c
† Bucolus Ep. Smyrnæ 306 308 b 311 b 312 d e f 314 c 315
Burchardus Comes Stabuli 503 504

Cudor

C

A Cador Dux Cornubiæ 568
† Cæcilia V. M. 67 a reliquiæ Ulyssipon. 226 f Eccl. Albigæ 364 d
Cæcilia V. ord. Prædic. 225 c
† Cælestinus I, Papa 488 489 460 468 e
† Cæsarii regula 244 b
Cæsarius Ep. Asiæ 3 sec. 425 432 438 439 a
Cæsarius Ab. Confluentiæ 593 e
Cæsarius Consul 4 sec. 426 a f
Cæsarius Præfectus Cyzici 696 d
Cæsarius Præfectus palatii 4 sec. 210
Caius socius Irenæi Smyrnæ 307 319 322 e
† Caleb sepulchrum 330 d
† Calesius mon. Miciaci 242 b c
Calipha Syriæ 20 e
† Caliphus Conf. 1 c
Callisto femina Smyrnen. 1 sec. 311 b c e
Callistus Patriarch. Constantinop. 536 a
Calotychus Persa 7 sec. 50 b
Calus Ægyptius 705 a
Camerio Ep. Smyrnæ 313 e f
Can pater S. Gildæ 571 f 574 b Can gigas ab inferis revocatus 218 b 220 a an idem, a peccato revoca-
B tus · 755 f
† Candidi M. reliquiæ Ulyssipon. 226 d
Candidianus Comes Theodosii Junioris 469 e
† Caradocus Eremita Angl. 694 b
Caradocus Lancarvanen. 571 b
† Carolomannus ex Rege monach. 494 495 d
Carolomannus frater S. Caroli Magni 494 e f
† Carolus Boromæus 645
Carolus Ep. Novarien. 715 b
† Carolus Magnus 28 Januar. et 150 e f
Carolus fil. Caroli Magni 498 c d 499 d f
Carolus Calvus Imp. 19 b
Carolus IV, Imp. 609 a 618 f 629 c 756 758 e
Carolus R. Siciliæ 518 a
Carolus Martellus R. Hungar. 614 a
Carolus Martellus, Martulus, sive Tudis victoriosus 493 494 b
Carolus filius R. Apuliæ 614 a
† Carolus Bonus Comes Flandr. 415 c 421 d
† Carpophorus et Abundius MM. 342 b reliquiæ Mundæ 203 f
Carpophorus socius S. Constantii Perusini 541 f 549
Carthacius Persa 43 f
Carus Imp. 184 d 185 c
C † Casniræ V. reliquiæ Ulyssipon. 227 a
Casimirus R. Polon. 513 f
Casimirus Magnus R. Polon. fil. Ladislai Loctici 724 e
Casperius Princeps sub Decio 434 e
† Cassianus Ep. Tuderti 563 b e
† Cassianus M. 231 f
† Cassianus Hisp. M. 2 a 6 f
Cassianus Sacerdos idolorum Canopi 702 e
† Cassius et Victorinus MM. Arvern. 244 e 245 e
Castorius pater S. Felicis IV, Papæ 647 b
† Castricianus Ep. Mediolani 645 b
† Catharina V. M. 1146 d reliquiæ Ulyssipon. 226 f
Catharina V. Germ. ord. Cister. 225 b
Catharina soror B. Margaritæ Hungar. 513 f 514 f
Catharina Priorissa ord. Prædic. Hungar. 13 sec. 520 a
Cathugeta Puteolanus 231 232
† Catuuail, sive Cadocus 218 a
† Coventius Conf. 1 c
Cauuus Britan. 755 f pater S. Gildæ 570 f 575 b
† Cedianus Hisp. 2 a 6 f
† Cenas socius S. Hippolyti 640 d
Cenomani ad Christum conversi 378
† Censorinus socius S. Hippolyti 641 d
Cerealis Præfectus Urbis 622 c D
† Chugnoaldus Ep. Lauduni 694 e
Charibertus R. Galiæ 350 b
Charisius Præses M. Aurelii Imp. 538 539 549
† Charitina M. 529
Childebertus I, filius Clodovæi Rex Francorum 11 d 12 a 381 e 383 a
Childericus I, R. Franc. 575 f
Childericus II, R. Franc. filius Clodovei II 348 349 350 355 358 d
Childericus III, R. Franc. 243 244 b 245 c f 249 c 493 b f
Chilpericus I, R. Franc. 12 c 584 a
Chirardus Ep. Florentiæ 406 f
Chosroes R. Persarum 36 38 43 ce 48 49 d 50 c 110 b
Christa Comitissa Ostensis 760 e
Christianus Ep. Ambiani 737 738
Christianus Ep. Moguntiæ 506 c
Christianus mon Hemmenrodæ 12 sec. 593 b
† Christinæ V. M. reliquiæ Ulyssipon. 226 c
† Christophorus 532 d reliquiæ Ulyssipon. 226 c
Chrodobertus Ep. Parisien. 354 358 f 743 d
Chrodobertus Ep. Turone 245 a
Chrysanthus Ep. Novatianorum Constantinopoli 5 sec. 461 b
† Chrysanthi Ep. Basileensis reliquiæ Ulyssipon. 226 f E
† Chryse Virg. M. Romæ 640 d
Chrysostomus vander Sterre Ab. Antverp. 501
† Claræ Ursulanæ reliquiæ Trecis 741 d
Clarebaldus Ep. Silvanecti 411 b
Clarus Gal. 6 sec. 475 e
Claudia Arvern. 7 sec. 245 f
† Claudianus M. Corinthi 641 a
† Claudinus 376
† Claudius M. Corinthi 694 a
† Claudius, Justus, Jocondinus MM. 553 e
Claudius de Charmes Ab. Divione 105 a b
Claudius mon. Reomai 6 sec. 477 f
† Clemens I, Papa 376 377 758
Clemens V, Papa 63 c f 64 513 c
Clemens VI, Papa 614 676
Clemens VIII, Papa 678 d
† Clementis Ep. M. reliquiæ Ulyssipon. 226 e f
Clemens Gal. sec. 482 f
† Clementiæ reliquiæ Ulyssipon. 226 b
† Cleophas pater S. Simeonis Ep. Hierosol. 641 f
Clodoveus I, Rex Francorum 361 d 461 a 471 f 472 a 473 a 477 a 601 f
Clodoveus II, Rex Francorum 347 f 348 349 b 350 351 354 d f 357 d 358 c d F
Clotharius I, R. Franc. 11 361 e
Clotharius II, Rex Franc. 350 b
Clotharius III, R. Franc. 347 349 f 350 353 354 358 472
† Clothildis R. Franc. 361 d
Clothildus uxor Amalarici Regis 12 b
Cnuto R. Angl. 11 sec. 59 e
Cobiola Ægyptius 709 b
† Colagia ord. de Mercede 603 b
Colche pater S. Molue 729 f
† Colmannus Elo 727 b
† Colmanus Ep. Druorensis ibid.
† Colmanus filius Fyacrii 734 e
† Colmani M. reliquiæ Ulyssiponi. 226 d
Colomannus R. Haliciæ 513 514 b
Colucius Pierus Florentinus 15 sec. 676 684 f
† Columba Abbas Hibern. 153 a
Columba Ab. Viriæ 726 733 e
† Columbanus Ab. 155 ejus regula 244 d Vita 247 e
† Columbinus seu Columbanus Junior Ab. Lutræ 136 c
Combricius, seu Combrutius Præses sub Decio 424 e 425 b c 428 432 433 434 435 436 439 440 441 442 443 444

† Commodus

A † *Commodus socius S. Hippolyti* 641 *d*
Conanus Ep. Sodoren. 305 *f*
Conanus Comes Redonen. 579 *c*
† *Concordius Presb. M.* 1 *Januar. et* 382 *b* 542 *c* 543 *b* 545 *a d*
Cono Ab. Aroasiæ Card. Ep. Prænestinus 413 *e*
Cono Ab. Busendorsi 259 *f*
Conomerus Comes Leonensis 576 578 *a*
Conradus Card. Portuensis 13 *sec.* 12 *d*
† *Conradus Ep. Constantiæ* 378 *a*
Conradus II, Imp. Salicus 259 261
Conradus Ab. Villarii, Claræval. Cisterc. Cardinalis 291 *a d* 593 *c*
Consalvus Viega Lusit. 19 *e*
Constantia Alphonsi VI, R. Castellæ uxor 671 *c f* 672 *b f* 674 *d*
Constantia uxor Henrici VI, Imp. 510 *f*
Constantia uxor Roberti R. Franc. 404 *c*
Constantia Ducissa Russiæ 513 *f*
Constantinus Ep. Constantiæ Cypri 109 *e* 113 *f*
† *Constantinus Magnus* 97 *e* 125 *d* 140 *c* 178 *e* 179 *f* 758 *d*
Constantinus III, Imp. filius Heraclii 36 *e* 114
Constantinus Pogonatus Imp. 65 *e* 396
Constantinus Porphyrogeneta Imp. 499 *f*
B *Constantinus R. Britonum* 6 *sec.* 567 568
Constantinus Prior Burgis 12 *sec.* 671 *f*
Constantius Ep. Albigæ 364 *e*
Constantius Ab. Ital. 10 *sec.* 57 *a*
† *Constantius mon. Miciaci* 242 *b c e*
Constantius Imp. 32 *b* 97 *f* 178 *e f* 179 183 184
Corber Hibern. 731
† *Cordulæ V. M. reliquiæ Ulyssipon.* 226 *c f*
† *Cornelius Centurio* 429 *c*
Cornelius Curtius Canonic. Scriptor Vitæ S. Lufthildis 751
† *Cornelii M. templum Cæsareæ Palæst.* 52 *d*
† *Coronæ V. M. reliquiæ Ulyssipon.* 226 *c*
Cortac Persa 48 *f*
Cortra Ab. Hibern. 670 *c*
† *Cosmæ et Damiani reliquiæ Ulyssipon.* 226 *d Eccl.* 647 648 *a b monast. Toleti* 149
Cosmas Joannis de Medicis 684 *e* 691 *d*
Cosmas de Salutatis Canonic. Florentiæ 687 *f*
Ctesippus Alexandr. 7 *sec.* 132
Cuasgius filius R. Hibern. 734 *c*
† *Cucuphas* 4 *a*
† *Cudbertus Ep. Lindissarn.* 153 154
Cuillus frater S. Gillæ 573 *c*
Cuneglosus R. Britonum 6 *sec.* 567 *c*
C † *Cunegundæ Augustæ V. reliquiæ Ulyssip.* 226 *b*
† *Cunegundis R. Polon.* 513 *e* 519 *c*
Cutragon Dux Bulgarum 54 *c* 55 *b d*
Curicius Dux sub Maximiano 79 *a* 81 *f* 82 *f* 91 *d* 96 97
† *Cyprius socius S. Hyppolyti* 640 *d*
† *Cyriacus Diac.* 531 *f* 750 *e*
† *Cyrici reliquiæ Elnone* 256 *a b*
† *Cyrillus Ep. Alexandr.* 28 *Januar. et* 679 *b* 704 *b*
† *Cyrillus Ep. Hierosol.* 531
Cyrillus Ep. Mylasæ 214 *c*
† *Cyrillus Ep. Treviris* 354 *b*
Cyrillus Erem. in Syria 102 386
† *Cyrinus Ep. socius S. Hippolyti* 640 *d*
Cyrus Patr. Alexandr. 110 *f*
Cyxilla, seu Cyxilanes Ep. Toleti 423 *c* 424 *e vide Zixilanes.*

D

† *Dagobertus Rex* 30 *d*
Dagobertus I, R. Franc. 350 *d* 649 *c* 650 *f* 659 *a* 662 *c* 664 *d*

Dalharab Miramolin. Marochii 20 *a* D
Damhargidh Hibern. 6 *sec.* 729 *a*
† *Dalmatius Ep. Rutenis* 583 *b*
† *Damiani monast.* 190 *f*
† *Damianus Ep. Ticini* 670 *a d*
Damianus Diac. Alexandr. 7 *sec.* 35 117
Dani 496 *b* *Danicum bellum Caroli M.* 497
Daniel Ab. Ægypt. 5 *sec.* 462 *e*
Daniel Ab. Schonariæ 593 *c*
Daniel Clericus seu Chilpericus II, R. Franc. 495 *a*
Daniel Feldnerus Soc. Jesu 649 *a*
Daphnus Ep. 2 *sec.* 315 *d*
Datianus Præses Diocletiani in Hispania 6 *f* 7 8 9 20 450 451
† *David Ep. Menevensis* 573 *c* 726 *e* 729 730 732 *f* 733 *a*
David R. Scotiæ 623 *d*
Davides Ab. Syr. 101 *b*
Decius Imp. 60 *c* 183 *c* 184 185 186 195 *c* 423 *e* 425 *b* 432 *b* 641 *c* 694 *e* 757 *d*
† *Defensor Ep. Andegavi* 379 *b*
Defensor Princeps Cenoman. 2 *sec.* 378 383 *d*
† *Delphinus Ep. Lugduni* 352 353
† *Demetrius* 520 *c* 521 *a, altare in Ital.* 716 *d, parochia* 578 *f*
† *Deodatus Ep. Benevent.* 217 *a* E
† *Deodatus Clericus Antiochiæ* 482 *c*
Deodericus Ep. Metensis 13 *a, vide Theodericus.*
Desideratus Ep. Albigæ 364 *e*
Desideratus Presb. Cabilone 391 *f* 392
Desiderius Ep. Cabilone 391 *e f*
† *Desiderius Ep. Viennæ* 352 *d*
Desiderius R. Longobard. 494 *f* 495 *e* 497 *a* 499 *d*
† *Dicolla Ab. Hibern.* 711 *c*
Dida Ab. Lugduni 224 *f*
Didacus Presb. Hisp. 151 *a*
Diocletianus 2 3 4 *a* 6 *e* 28 *a* 68 *f* 69 *a* 70 *d* 72 *a e* 74 *e* 75 *c e* 76 84 *f* 205 385 447 *b e f* 448 *c* 449 *b* 505 642 696
Diodorus Ep. Tarsensis 469
† *Diodorus M. Corinthi* 641 *a* 695 *a*
† *Dionysius Papa* 205
† *Dionysius Ep. Alexandriæ* 376 *e* 694 *c*
† *Dionysius Areopagita* 178 *a*
Dionysius Ep. Corinthiorum 308 *c*
† *Dionysius Parisiorum Apost.* 378 *e* 389 *f* 739 *Eccl.* 355 *d* 359 *c monast juxta Montes* 668 669
Dionysius Ab. Ital. 10 *sec.* 56 *e*
† *Dionysius M. Armen.* 448 *b* F
Dioscorus Ep. Alexand. hær. 460 *d*
Dioscorus mon. Ægypt. 462
Ditzeingus Dux Bulgar. 58 *a*
Docimatius Ep. Maroniæ 388 *f*
Doda Comitissa Ital. 10 *sec.* 58 *f* 59 *a*
Dodila Gal. 9 *sec.* 482 *d*
Doda de Alcala Hisp. 12 *sec.* 451 *f*
Dodo monachus Ital. 11 *sec.* 55 *f*
† *Dominicus Inst. Ord. Præd.* 302 *b*
† *Dominici Conf. reliquiæ Ulyssip.* 226 *c*
† *Dominicus Saracenus et* 18, *MM. Cordubæ* 694 *e*
Dominicus Capranica Cardinal. 686 691
Dominicus Dosus ord. de Mercede 603 *c*
Dominicus a S. Geminiano 711 *f*
Dominicus Turrianus Hisp. 453 *c*
Domitianus Ep. Ital. 5 *sec.* 711 *d*
† *Domitianus Œconomus S. Euthymii* 27 *Januar*
Domitianus Imp. 177 180 182
Domitianus Vicarius Diocletiani 74 75 82 84 85 97
Domitianus Præses Maximiani 7 *a*
† *Domitius Canon. Ambianensis* 737 739 *d*
Domitius Vicarius Maximiani 79 *d* 80 81 *f* 82 *f* 91 92 98
† *Domne M. Nicomed.* 424

A † *Domuinus castrum* 424
† *Domnolus Ep. Cenomanis* 11 *b* 12 *c* 377 *b*
† *Donatus* 390
Dongual. Gal. 581 *a*
Donnosus Ab. Ital. 10 *sec.* 56 *d*
† *Dorotheæ V. M. reliquiæ Arelati* 25 *d*, *Ulyssipon.* 226
Dorothei Ab. monasterium Gazæ 221 *e*
† *Dorus Ep. Benevent.* 217 *a*
Dositheus 331 *e*
Dragitus seu Drago R. Sclavorum 8 *sec.* 497 *d*
Drogo Ep. Morin. 410 *d*
Drogo filius Caroli Magni Ep. Metis 500 *b*
Duartes Galvanus 19 *c*
† *Dubritius Ep.* 217 218
† *Ducatus mon. Miciaci* 242 *b c*
Dunstanus Ab. Scotus 422 *e*
Durandus Ep. Leodiensis 65 *f*
Durantus, seu Duranus Ab. Casæ-Dei Ep. Arvern. 674 *c*
Dymma miles Hibern. 729 *e*
Dynamius Patricius Scriptor Vitæ S. Marii Bodan. 338 *a b*
Dynatus Ep. Nicopolis Epiri 468 *l*

B

E

Eanfleda uxor Oswii R. Nordhumbriæ 394 *e*
† *Eata Abbas Melros Ep. Halgelstan.* 153 *d* 155
Ebalus Ep. Remis 651 *c*
Ebba Virgo Scota 735 *e* 736 *e*
Ebbo Ep. Remis 158 *b*
† *Ebotus Hisp.* 2 *a* 6 *f*
Ebracacius Dux Gal. 580 *c*
Ebroinus Major Domus Franc. 246 *c* 352 *f* 353 354 *f* 358 *d* 733
Echardus Germ. 14 *sec.* 271 *e* 281 *d*
Eddo Comes sub Carolo M. 503 *f*
Edgils Presb. Scotus 7 *sec.* 737 *f*
† *Eduardus R. Angl. Conf.* 11 *sec.* 5 *Jan. et* 59 *b e*
† *Eduardus R. Angl. M.* 10 *sec.* ibid. *e*
Eduardus III, R. Angl. 624 *d*
Eduardus Princ. Walliæ f. Eduardi III, R. Angl. ibid.
† *Egbertus Ab.* 154 *e f* 155 *a b*
Egfridus R. Northumbriæ 153 *c*
Egfridi capella Furnis 417 *c f*
Eghardus Præpos. mensæ Caroli Magni 496 *e*
Eginhardus Scriptor Vitæ S. Caroli Magni 491 *b*
C *Abb. Salingenstad. et Gandens. etc.* ibid.
Egino Comes de Seine 592 *a*
Egreas frater S. Gildæ 574 *c d*
Eilbertus Ab. Mardinci 254 *e* 255 *a b d*
† *Eleazari sepulchrum* 331 *e*
Elebechus Dux exercitus 4 *sec.* 210 *e*
† *Elesbaan R. Æthiopum* 586 *d*
Elesinus famulus S. Juliani Conchen 510 *f* 640 *e*
Eleutheria Gal. 4 *sec.* 561 *a*
† *Eleutherius M. Paris. reliquiæ Ulyssipon.* 226 *f*
† *Eleutherus Papa* 196 197 198
† *Elias Propheta* 331 638
Elias Ep. Barii 27 *a*
Elias Ep. Rotensis 452 *c*
† *Elias Presb.* 5 *sec.* 719 *c d*
Elias Presb. Hierosol. 40 45 46 *a*
Elias monach. Castri 18 *b*
† *Eligius Ep.* 340 341 656 *e mons Belg.* 410 411
Elipandus Ep. Toleti 426 *c e*
† *Elisabetha vidua* 513 *e* 523 *b* 580 *a*, *reliq. Ulyssip* 226 *f*
Elisabetha uxor Alphonsi VI, R. Castellæ 672 *a*
Elisabetha uxor Ottonis Ducis Bavariæ 513 *f*
Elisabeth f. Stephani R. Hungar. 521 *b*

Elisabeth f. Ludislai IV, R. Hungar. 520 *d* D
Elisabetha Staglin ord. S. Dominici 290 *b*
† *Elisæus* 331
Ellinus Ab. Lancarvan. 219 *d f* 220 *a*
Elo Com. Palatinus 259 *f*
† *Eloquius* 605 *b*
† *Elpidii reliquiæ Metis* 12 *f* 203 *a b c d*
† *Elviræ reliquiæ Ulyssipon.* 227 *a*
† *Emebertus Ep. Cameraci* 15 *Januar. et* 604 *c*
Emelinus adjutor S. Popponis 260 *e*
† *Emerammi monast. Ratisponæ* 398 *c*
† *Emericus f. Stephani R. Hungar.* 513 *e* 524 *b*
Emma uxor Manassis Com. Ghisnensis 419 *c*
Engerannus Dom. Lillarii 414 *e*
Enguerandus Gal. 13 *sec.* 739 *e*
Enola mater S. Vincentii 7 *d* 8 *b* 14 *f*
Eoglodius discipulus S. Columbæ 224
† *Epharn Erem.* 580 *d*
† *Ephrem Syrus* 423 *d*
Ephres Ep. Hierosol. 641 *f*
Epiphanius Patriarch. Constantinopolit. 648 *f*
† *Epiphanius Ep. Cypri* 119 *a* 136 *f* 328 *c* 329 *b* 723 *a*
Epiphanius Diac. S. Gregorii I. Papæ 108
† *Epictetus M.* 224 *c*
Equitius Dux Hibern. 728 *b* E
† *Erasmi reliquiæ Ulyssipon.* 226 *c*
Erasmus Ep. Signiensis 59 *d*
Erchengarius Comes sub Carolo M. 503
Erchanoaldus Major-domus in Gallia 348 *e* 354 *c* 358 *a*
† *Erconwaldus Ep. Londini* 531 *f*
Erenfredus Comes Palatinus 260 *b*
† *Ericus R. Sueciæ* 176
Ericus Dux Fori-Julii 497 *f*
Erkanradus Ep. Parisien. 363 *e*
† *Erkenwaldus Ep. Londini* 364 *c*
Erkemboldus Canonicus S. Audomari 411
† *Erlulphus Ep. Verdensis* 2 *d*
† *Erminus* 604 *b*
Ernestus mon. Stabuleti 11 *sec.* 258 *f*
† *Esaias Proph.* 225 *e*
Etgita R. Angl. 674
Ethuch Hibern. 6 *sec.* 728 *a* 730 *d* 732 *a* 733 *d* 734 *f*
Ethelwoldus Ep. Winton. 59 *e vide supra Æthel etc.*
† *Ethernanus Ep. Scotiæ* 176 *e*
Ethna mater S. Aidani 727 *c*
Evantius Archidiac. Toleti 150 *a*
† *Evasius Ep. Astensis* 250 *c* F
† *Eucharius mon. Miciac.* 242 *b c e*
† *Eucharius Ep. Treviris* 345 *d* 758 *a Acta, obitus* 532 533 534 536 537 *monast. Treviris* 260 *a*
Euda Angl. procus S. Aldegundis 662 *f*
Eudo Regulus Vasconum 8 *sec.* 495 *a*
Eudo Comes 580 *a*
Eventius Ab. Rhedonen. Ep. Doli 406 *e*
† *Everardus* 586 587
Everardus Canonic. Colon. 12 *sec.* 592 *f*
Everardus Curatus S. Jacobi Colon. 593 *e*
Everhelmus Ab. Altimont. et Blandin. Scriptor Vitæ S. Popponis 251 252 259 263 267 668 *b*
Everwordus fundator monaster. Freckenhorsti 760 *f* 761 762 763
† *Eugenius I, Papa* 394 *f*
Eugenius III, Papa 418 *d*
Eugenius IV, Papa 677 *d f* 684 *c* 691 *c*
† *Eugenius Ep. Toleti* 149 150 *c*
† *Eugenius M.* 66 *d*
Eugenius Ægyptius 708 709
† *Eulalia* 747 *c reliquiæ Ulyssipon.* 226 *f monast.* 596 *c d*
Eulasius pater S. Exuperantii 216 753 754
† *Eulogius Patr. Alexandr.* 114 704

† *Eulogius*

A † *Eulogius Ep. Edessæ* 646
Eulogius Presb. Alexand. 5 *sec.* 409 *d*
Eunice mater S. Timothei 176 181 311 *a*
Evo Ab. Brunwilarii 259 *f*
† *Evodius Arvern.* 244 *c d* 248
Evoptius Ep. Ptolemaidis Pentapoleos 469 *c*
† *Euphemiæ V. M. reliquiæ Ulyssipon.* 226 *d templum Cæsareæ Palæst.* 46 *d Constantinopoli* 466 *Mediolani* 645
Euphrosyna mater S. Clementis Ancyrani 72 *a* 73 *b f*
† *Euprepii monost. in Syria* 467 *b*
Evrardus D. de Haya et de Goye Belg. 15 *sec.* 668 *d*
† *Eusebius I, Papa* 560 *a*
† *Eusebius Ep. Vercell.* 30 *f* 31 *a* 32 *b d e*
† *Eusebius socius S. Hippolyti* 541 *d*
† *Eusebii reliquiæ Magdeburgi* 755 758
† *Euspicius monachus Miciaci* 242 *b*
† *Eustachii M. reliquiæ Ulyssipon.* 226 *d*
Eustachius Ep. Biturigum 583 *c*
Eustachius Ab. Germ. 13 *sec.* 62 *e*
Eustachius Comes Bononiæ 419
† *Eustasius Ab. Luxovii* 222 *c Vita* 247
Eustathius Advocatus Teroanæ 221 *e*
B † *Eustochium V.* 29 *a* 30 *e* 326 *b c* 327 *c d f* 336 *a* 720 722
Eustochium V. Messanæ 1 *f*
Eustochium V. ord. Prædicat. 176 *a*
Eutyches Erem. in Syria 102 *b* 386 *f*
† *Eutychetis, Maronis et Victorini reliquiæ Metis* 203 *a b c d*
Eutychius pater S. Vincentii 7 *d* 14 *f*
Eutychius Senator 385
Euthymius Diac. 8 *sec.* 35 *b*
† *Exuperius Ep. Tolosæ reliquiæ Romanis Gall.* 160 *b*
Eyukericus Ab. Gandensis 9 *sec.* 491 *b*

F

Fabius Ep. Antiochiæ 184 185 694
Falbeus Ab. Scotus 224 *f*
† *Faræ monast. in Gall.* 355 *d* 359 *c*
Fastrada uxor Caroli Magni 499 *b* 500 *e*
† *Faustinianus Ep. Bononiæ* 641 *b*
† *Faustus Hisp.* 3 *a* 6 *f*
Faustus Mediolani 3 *sec.* 646 *b*
† *Feliciani reliquiæ Romanis Gal.* 160 *b*
† *Felicianus Ep. Fulgin.* 24 *Januar. et* 67 *b e f*
C † *Felix III, Papa* 641 647 *a*
Felix Ep. Arvern. 248 *c e*
† *Felix Ep. Metis* 225 *d*
† *Felix Ep. Treviris* 345 *b reliquiæ Ulyssipon.* 226 *b*
† *Felix Ep. Tubzocensis* 176 *c*
† *Felix Ab. S. Gildæ* 579 580 581
† *Felix Augustoduni* 310 *a*
† *Felix Hisp.* 2 6
† *Felix M. Valentiæ* 156
† *Felix socius S. Hippolyti* 640 *d*
† *Felix et Narcissus* 28 *e*
† *Felix et Romanus* 87 *f* 88 *b*
† *Felicis ecclesia Bononiæ* 205 *f*
Felix magister militum Gal. 5 *sec.* 726 *e*
Felix Odulanus Ep. Ossoriensis 175 *f*
Ferdinandus I, Imp. 144 *a*
Ferdinandus I, Rex Castellæ 747
† *Ferdinandus III, R. Castellæ* 367 *d*
Ferdinandus Bavarus Ep. Coloniæ 251 *c*
Fernandus Calvus Hisp. 511 *f*
† *Ferreolus et Ferrucius* 156
Fidamiolus Gal. 6 *sec.* 470 *f* 477 *a*
† *Finanus Hibern.* 735 *a*
Firmini Abb. monast. Palæst. 221 *e* 222 *d*

Flaccus Comes Urbis 665 *b* D
† *Flavia Domitilla V.* 329 *b*
† *Flavianus Ep. Antioch.* 208 *b* 422 *c*
† *Flavianus pater SS. Bibianæ et Demetriæ* 423 *e* 448 *c*
Flavianus Præfectus sub Antonino Pio 382 383
Flavius Ep. Cabiloue 391 *c f*
† *Floriani M. reliquiæ Ulyssipon.* 226 *b*
† *Florentius mon. Miciaci* 242 *b c e*
† *Florenti Ducis reliquiæ Ulyssipon.* 226 *d*
† *Florentii Conf. Eccl. Fulginii* 194 *e*
Florentius Ital. 754 *d*
† *Foillanus* 367 *b c*
† *Forannanus Ep. Scotus* 176
Forarius Gerundensis ord. de Mercede 603 *c*
Formarius Presb. Cingulanus 755 *b*
† *Formerius* 216 *e*
Foroaldus Dux Spoleti 203 *a*
Fortonerius Vasallus Patriarcha Gradensis 606 *c*
† *Fortunatæ M. acta descripta ab Ariperto* 230 *c*
† *Fortunatus Episc. Tudertinus Eccl.* 562 *c d reliquiæ Metis* 203 *a c*
† *Fortunatus M. Valentiæ* 156 *b*
† *Frambaldus mon. Miciaci* 242 *b c e*
Franciscus Argunda Inquisitor. Hisp. 512 *b*
Franciscus Blanditius Soc. Jesu *interpres vitæ S. Athanasii Methonensis* 740 E
Franciscus Maresme Carthus. 1 *f*
Franciscus Grattelluxius Dominus insulæ Metellini 606 *c*
Franciscus de Ordelassis ibid. *b*
Franciscus Peralver Hisp. 511 *f*
Franciscus Peña Decanus sacræ Rotæ 678 *e*
Franciscus Ranspergerus Prior Augiæ 749 *a*
Franciscus de la Roca Gal. 513 *a*
Franciscus Sacratus auditor Rotæ 678 *d*
Franciscus a Salazar Generalis S. Mariæ de Mercede 596 *e*
Franciscus Schulerius Soc. Jesu *scriptor Vitæ S. Juliani Conchensis* 508 *f*
Franciscus Zumel auctor Vitæ S. Petri Nolasci 596 *b*
Franciscus Ybañesius Hisp. 512 *c*
Fredericus I, Ænobarbus, seu Barbarossa Imp. 490 *a* 491 *d* 504 *d* 592 593
Fredericus filius Frederici Barbarosæ 503
Fredericus monach. Atrebati 256 *d*
Fresones, sive Frisii 154 *b*
Fressendis Ab. Malbodii 685 686
Fridorisus Ab. S. Bertini 503 *f* 504 *a*
† *Frigidianus Ep. Lucæ* 688 *c d* 689 *c* F
† *Frodobertus Ab. Gal.* 349 *d*
† *Fronto Ep. Petragor.* 533 *a*
† *Fronto Hisp. M.* 2 *d* 6 *f*
Frontonis Ægyptii Apostasis 710 *b*
Frumoldus Belga 10 *sec.* 234 *c d*
Fulbertus Ep. Carnoti 405 *a*

G

† *Gairoaldus Ep. Arvern.* 248 *e* 249 *b*
Galeatius Vicecomes Mediol. 624 *d*
Galdinus Mag. militiæ templi 28 *a*
Galerius Maximianus Imp. 71 *c* 95 *b f*
Gallodromi 7 *sec.* 124 *f*
Galterus Ep. Lauduni 667 *c*
† *Gallus Ab.* 745 *e Eccl.* 648 649 *a d monast.* 259 *f*
Gallus Cæsar frater Juliani Imp. 192 *f* 193 *d*
Garinus Ep. Ambiani 416 *f*
Garinus ord. Prædic. scriptor Vitæ Margaritæ Hungar. 514 *a*
Gaspar Lopez Hisp. 512 *c*
† *Gatianus Ep. Turonen.* 378 *c*
Gaufredus Ep. Cenoman. 377 *c*
Gaufredus Ab. Ital. 59 *a*

A Gaufredus Dux Britan. Arm. 579 d f
Gaufredus Comes Britan. 11 sec. 572 b
Gaufredus Sacellanus S. Petri Thomasii 635 a
Gaufridus Ep. Atrebati et Cameraci 586 e
Gaufridus Ep. Carnoti 225 a
Gaufridus Ep. Rotensis 452 c
† Gaugerici Eccl. Cameraci 666 667
Gedilæus Ægyptius 705 f
Gelasius II, Papa 531 e
Geminiani duo Episcopi Mutinense 711 c d
† Genesius Ep. Arvern. 247 f
† Genesius Presb. Gal. Ep. Lugdun. 7 sec. 350 354 c 356 f 358 c 361 a
† Genesius Comes Arvern. 244 b c 248 f
Gennadius Patriar. Constantinop. 712 d
Gennadius Ægyptius 706 b c e
† Georgius M. 181 c Eccl. Monœci 386 d monast. Calæ 363 d
Georgius Patr. Alexander. 7 sec. 111 e 117 f 137
† Georgius Ep. Velaunorum 535 a
Georgius Ab. Palæst. 52 c
Georgius V. Cl. Gal. 9 sec. 18 c
Georgius Prior Montis S. Agnetis 176 d
Georgius del Olivar ord. de Mercede 602 603 a
Georgius Ungay ord. de Mercede 604 a
B Georgius R. Borniæ 519 e 525 f
Georgius Druscovitius Ep. Hungar. 144
Georgiani 638 a
Geraldus Præfectus xenodochii Hierosol. 143 a
Gerardus Ep. Cameraci 254 c
Gerardus Ep. Morinorum 412 419 c
Gerardus Ab. Hamensis 414 c
Gerardus Ab. S. Gisleni 402 f
Gerardus Ab. Ipris 412 417 418 a
Gerardus Ab. Locnsis 413 b
Gerardus Ab. Vallis S. Petri 593 c
Gerardus Archidiac. Gal. 474 f
Gerardus Canonic. Colon. 593 c
Gerardus Dom. de Bussuet de Ser-Fontayne Belg. 15 sec. 668
Gerardus Dom. de Ville Belg. 15 sec. ibid.
Gerardus Wascardus miles, monach. Cisterc. 12 sec. 591 f 592 b
† Gerceonis M. reliquiæ Ulyssipon. 226 d
Gerholtus Comes sub Carolo M. 504 f
† Germanicus M. 2 sec. 19 Januar. et 317 b 380 d
† Germanus Ep. Autissiodor. 482 c Germani et Lupi Acta 568 e 569 b Ecclesia 356 d 359 e
† Germanus Episc. Parisiensis 11 e 12 a c d 569 570 f b Eccl. Montibus 669 e
C † Germanus Conf. Gal. soc. S. Philiberti quis? 531 f 571 c 572 e
† Geroldus Præfectus sub Carolo Magno 500 a
Gerontius Ep. Tomis 335 b
Gerontius mon. Ital. 175 f
Gersuinda concubina Caroli Magni 499 e
Gertruda avia B. Margaritæ Hungar. 422 e
† Gertrudis V. Nivell. 654 f 658 a 661 e 663 e reliquiæ Ulyssipon. 226 b
Gertrudis Abbatissa de Horene 751 c
Gertrudis uxor Roberti Hierosol. Com. Flandr. 419 c
† Gervasius M. 645 c Cenomanis 376 f
† Gervæ V. M. reliquiæ Ulyssipone 226 f
Geva amita S. Thiadildis 760 761 762 763 d
† Gundleus R. Walliæ 216 217
† Ginguriannus mon. S. Gildæ 582
Girboldus Ep. Cabilone 391 e f 393 a
Giseltruda Comitissa in Italia 10 sec. 58 f
Gisla soror Caroli Magni 501 e
Gisla filia Caroli Magni 494 d
Gisla nobilis Galla 364 a
Gisla uxor S. Everardi 586 589 a
Gislana Abbatissa Belg. 367 c
Gislebertus Ab. Castrensis 15 d e D
† Gislenus 657 658 c 660 c d 666 c 668 c monast. 359 f 402 a
Giscarda mater S. Urbani Lingon. 105 e
Gladusa uxor S. Gundlei R. Walliæ 218 a
Gobbanus Hibern. 6 sec. 733 f
Gobertus mon. Villarii 363 f
Godefridus Ep. Ambiani 412 418 421 a
Godefridus R. Daniæ 498 a d 501 e
Godefridus Dux Bullonius 147 d
Godefridus Princeps 11 sec. 259 e
Godefridus Comes Hannoniæ 408 a
Godefridus filius Gothelonis Ducis Lotharin. 263 c
Godefridus frater Arnulfi Com. Flandr. 259 c
Godefridus sacrista Villarien. 292 e
Godefridus a Bockholt Decanus Susati 751
Godeschalcus de Wolmunstein 592 e f
Godestenus Ab. Lintburgi 262 a
Godo Ab. Arvern. 249 f 250 b
Godolenus ostiarius S. Præjecti 246 e
Golvenus Ep. Leonensis 572 b
Gondolenus pater S. Præjecti 247 f
Gonsalvus Egeæ seu Viega 22 e 26 a
Gordianus Imp. 198 200 c
† Gorgonii corpus Romæ 259 e reliquiæ Mindæ 204 e E
Gorgonius Dux Alexand. sub Constantio 456 f
Gosbertus Gal. 9 sec. 482 c
Goselo Dux Lotharingiæ 256 d
Goslinus Ab. Floriaci 572 576 581 a
Gosuinus scriptor Vitæ Arnulphi Villarien. 592 e
Gothelo Dux Lotharingiæ 263 c
Gozo mon. Stabuleti 11 sec. 265 c
Grallo Dux Britonum Gal. 569 e
Granus frater Neronis Imp. 505 c 506 b
Gratianus Ital. sub Diocletiano 386 b d
† Gratus Ep. Cabilone 391 b f 392 a
† Gregorius I, Papa 620 c 648 a b 676 f reliquiæ Ulyssip. 226 b c
† Gregorius VII, Papa 406 673 b
Gregorius IX, Papa 563 564 e 595 c 681 e
Gregorius X, Papa 515 e
Gregorius XI, Papa 369 e 610 d
† Gregorius Ep. Agrigenti 584 585
† Gregorius Ep. Lingonensis 4 Janu. et 470 d 473 a d 474 a 478 a
† Gregorius Nazianz. Ep. 225 d 640 b
Gregorius Ep. Myrensis 35 b
Gregorius Ep. Rhinocorar. 132 a
† Gregorii Thaumaturgi Ep. reliquiæ Ulyssipon 226 e
F Gregorius Ab. in Syria 5 sec. 237 d
Gregorius Presb. Capuæ 8 sec. 471 c
† Gregorii Spoletini reliq. Metis 204 205 c
† Gregorii M. reliquiæ Ulyssipon. 226 e
Gregorius Canalius Generalis ord. Carm. 678 e
Gregorius Clericus 35 e
Gregorius Diac. 8 sec. ibid. a
Grifo fil. Caroli Martelli 491 d
Grimoaldus fil. Ducis Benevent. 8 sec. 496 f
Grinno Gal. 7 sec. 247 b
Guandelbertus Gal. 9 sec. 481 d
Guarinus Decanus Gal. 107 b
Guarius Ardthui, sive Ayni R. Conachtorum 732 e f
† Gudila V. Belg. 8 Januar. et 605 f 606 a
Guerecus Comes Gal. 579 c
Guibertus Martinus Ab. Gemblaci scriptor 353
Guibertus Subdiac. Aquisgrani 506 e
Guido Cremonensis, Paschalis III, Antipapa 490 a
Guido Ep. Viennæ, Callistus II, Papa 676 a
Guido Ab. in Frisia 65 f
Guido Perpinianus General. ord. Carmel. Ep. Balearium 682 d
Guido Canonicus Fesulis 14 sec. 684 e
Guido ord. Minor. 637 f

Guido

A *Guido de Orbiniaco Gal.* 108 *a*
Guilhelmus Estutevilla Episc. Morin. et Andegav. Cardinalis 687 692
Guilhelmus Ep. Traguriensis 605 *f*
Guilielmus vide etiam Wilhelmus.
Guilielmus Patr. Constantinop. Latinus 608 *a*
† *Guilielmus Ep. Brioceu.* 307 *a*
Guilielmus Ep. Chrysopolitanus 606 *c*
Guilielmus Peresius, seu Petri Ep. Ilerd. et Rotensis 451 *e f* 452 454
Guilielmus Ep. Pampelonensis 432
Guilielmus V, Dux Bavariæ 698 *f*
Guilielmus pater B. Joannis Morin. 406 *f*
Guilielmus M. ord. de Mercede 603 *d*
Guilielmus de Manfredis 607 *b*
Guillermus Ep. Barcinon. 456 *f*
Guillermus Archidiac. Cæsaraugustæ 13 *sec.* 453 *e*
Guillermus de Alcarraz Hisp. 12 *sec.* 451 *f*
Guillermus de Benabent Hisp. 12 *sec.* ibid.
Guillermus Basensis ord. de Mercede 603 *c*
Guillermus Denteuca Dux exercitus 13 *sec.* 609 *e*
Guillermus de S. Juliano ord. de Mercede 603 *c*
† *Gulstanus monachus Ruyensis* 570 581 582
Gumbertus Ab. Lintburgi 232 *a*
Gundebaldus R. Burgund. 260 *d* 368 389 *b*
B *Gundeloudus Major-domus Gal.* 651 *a*
Gundilana Ab. Arvern. 244 *d*
Gundisalvus Ep. Conimbricen. 747 748
Gundrada filia Pipini R. Ital. 499 *f*
Gunduberga 1 *e*

H

Hactor Hisp. 3 *sec.* 5 *b c d*
Hadegogis Comitissa 579 580 *a*
Haganus Ab. Lintburgi 262 *a*
Haistulsus R. Longobard. 495 *d*
Hanno Ep. Mindensis 204 *a*
Hasbanicense bellum 10 *sec.* 253
Hatto Comes sub Carolo M. 503 *f*
Hau Persa 40 *a*
Hector Patricius Massiliæ 7 *sec.* 243 245 246 *a*
Hedegardis uxor Caroli Magni 498 501
† *Hedwigis Ducissa Polon.* 513 *e reliquiæ Ulyssipon.* 226 *e*
Hedwigis uxor Vladislai Loktech R. Polon. 513 *f*
Hegiluich Ab. Calæ 363 *a* 364 *d*
† *Helena Imperatrix* 166 *a reliquiæ Ulyssipon.* 226 *d*
C *Helena Regina Adiabenorum* 329 *d*
Helena Regina Russiæ 605 *f*
† *Helena Priorissa ord. Prædic. in Hungar.* 523 *b*
Helidia mater S. Præjecti 247 *f*
Helisagar Ep. Tolosæ 17 *b*
† *Henricus II, Imp.* 13 232 *a* 256 *f* 257 *f* 258 *b* 259
Henricus III, Imp. filius Conradi 261 269 270 672
Henricus IV, Imp. 573 *b*
Henricus VI, Imp. 511 *f* 592
Henricus I, R. Franc. 613 *e*
Henricus II, R. Franc. 259 *d* 504 *f*
Henricus Barbatus Dux Polon. 513 *e*
Henricus I, Dux Brabantiæ 595 *d*
Henricus Dux Burgund. 106 *d*
Henricus IV, Dux Lovanien. 61 *b*
Henricus Ab. Gandensis 9 *sec.* 490 *b*
Henricus Ab. Vallis S. Petri 593 *c*
Henricus Cellerarius Villarii 594 *b*
Henricus Conversus in Hemmenrode 592 *b*
Henricus Convers. Villarii 225 *b*
Henricus Protonotarius 12 *sec.* 506 *c*
Henricus de Weys Belga 1 *e*
Heracleonas Imp. 662 *c*
Heraclius Imp. 36 *b c* 37 *f* 41 *e* 48 *e* 110 114 120 *f* 146 *e*
Hebertus Archidic. Morin. 413 *a* 416 *d f* 419 *c* 420 *b* D
† *Herculanus Ep. Perusiæ* 599 *c f reliquiæ Magdeburgi* 755 *f* 758 *e*
† *Herculanus socius S. Hippolyti* 640 *d*
† *Herefridus Ab. Lindisfarn.* 154 *b*
Herigerus Abb. Lobien. 260 *c*
Herigerus Abb. Ultrajecti ibid *a*
Herlewinus Ep. Camerac. 403 *a*
† *Heribertus Ep. Colon.* 258 *c*
Heribertus Ab. Metis 260 *a*
Heribrandus Ab. S. Gislени 259 *f*
Herimannus Ep. Coloniæ 261 *b*
Herimannus Ab. Tornac. 420 *c*
Herimannus mon. Stabuleti 11 *sec.* 264 *f*
Hermannus Flander Ep. Wilton. 59 *f*
Hermannus Ab. in Hemmenrode 60 *c* 62 *b*
Hermannus Bunnensis Ab. in Hemmenrode 592 *b*
Hermannus Presb. Auctor Vitæ B. Hasekæ 756 *b e*
Hermannus Hemmenrode 592 *e* 593 *e*
† *Hermenegildus R. Hisp. M.* 583 *a*
Hermengardis filia Godefridi Principis 259 *e*
Hermengaudus Comes Albiæ 18 *a*
Hermes Ab. Bergis S. Winoci 419 *e*
† *Hermes socius S. Hippolyti* 640 *a*
† *Hermogenes et Mennas MM. Alexandr* 276 *e* 306 *b* E
Herneldis Gal. 108 *f*
Herodes Irenarchus Smyrnæ 307 *b*
Heros Ep. Arelati 725 *d*
Hetto Ep. Basileæ 592 *f*
Hierax Alexandrinus 5 *sec.* 462 *c*
Hiericho Ab. Treviris 258 *e*
† *Hieronymus* 326 327 *c reliquiæ Ulyssipon.* 226 *d*
† *Hieronymus Xaverius Generalis ord. S. Dominici Cardinal.* 453 *f*
Hieronymus de Melioratis Provinc. ord. Car. 680 *e* 690 *b*
Hieronymus Malasellus Presb. Ravennæ 17 *sec.* 525 *a* 527 *b* 530 *f* 531 *d*
† *Hilarion Abb.* 127 *d*
† *Hilarius Ep. Gabalitanus* 726 *b*
† *Hilarius Senator pater S. Joan. Reomaensis* 473 *c*
Hilarius fil. Dynamii Patricii 6 *sec.* 388 *b*
Hilarius mon. 711 *b*
Hilarius scriba Ægypti sub Constantio 455 *c*
Hildebertus monachus Gal. 9 *sec.* 14 *e*
Hildeboldus Ep. Coloniæ 503 *f*
Hildegernus Comes sub Carolo Magno 503 *f*
Hildeprandus monach. Ital. 11 *sec.* 56 *a*
Hildrudis f. Caroli Magni 499 *d* F
Hilduonicum bellum Caroli M 496 *f*
Hillirda mater S. Bernardi Viennensis 158 *e*
Hiltrudis f. Caroli Martelli 497, 500 *e*
Himiltrudis concubina Caroli M 501 *e*
† *Hippolytæ reliquiæ Ulyssipon.* 227 *a*
† *Hyppolitus Ep. Portuensis M.* 532 640
Hirmentrudis mon. Treviris 531 *f*
Hispanicum bellum Caroli Magni 495 *d e*
Honoratus Ep. Lingon. 105 *b*
Honoratus Grimaldi Princeps Monæci 383 *b*
Honoratus II, Ab. Lerinensis 473 *d*
Honorius I, Papa 395 *b*
Honorius III, Papa 55 *b*
Honorius Imp. 757 *b*
Horatius-Lancellottus auditor Rotæ 678 *d*
Hospitalariorum ordinis origo 147 148
Howelus frater S. Gildæ 570 *f*
Hubertus Marchio Ital. 10 *sec.* 56 *f*
Hubertus Ep. Monasteriensis 769 *f*
Hubertus Ep. Morinorum 411 412 *e*
Hucbaldus Belga, 11 *sec.* 261 *b*
Huguettus de Magimon Cypr. 14 *sec.* 634 635
Hugo Ep. Daguensis Vicarius Camerac. 609 *b*
Hugo Ep. Lugdun. 368 *c* 371 *d e*

† *Hugo*

A † *Hugo Ab. Cluniaci Gal.* 418
Hugo Ab. Radingi Ep. Rathomag. 413 *c*
Hugo R. Cypri 616 617 629 *c*
† *Hugo filius Caroli M. Ab. Novaliciensis* 500
Hugo de Liziniaco Princ. Achaiæ 620 *d*
Hugo nobilis Belg. 12 *sec.* 418 *d*
Hugo Archidiaconus Morin. 413 *a*
Hugo XVI Generalis ord. Prædic. 516 *d*
† *Humbertus* 660 664 *c d*
Humbertus Ab. Epternaci 249 *f*
Humbertus Generalis Prædic. 523 *c d*
† *Humfridus Ep. Morinorum* 427 *d*
Hunnas Ab. Reomaensis 7 *sec.* 472 *d*
Hunni, seu Hungori 154 *c* 498 *e f* 500 *d*
Hunoldus Dux Aquitaniæ 8 *sec.* 495 496
† *Hyginus Papa* 11 *Januar. et* 308 *e*
Hymana Ab. Salsinii 531 *f*
Hypatia Alexandrina 5 *sec.* 463 *b*

I

Ibas Ep. 468 *f*
† *Ignatius Ep. Antioch.* 178 306 534 610 694 *a*
† *Ignatius Patr. Constant.* 462
Ilbodus mon. Cister. 12 *sec.* 371 *d*
B *Ildephonsus seu Alfonsus II, Rex Arrag.* 450 452
Ildephonsus VIII, Rex Hispan. 151
† *Illutus Ab. Morghen.* 217 218 568 569 570 571 573 574
† *Imerii reliquiæ Cremonæ* 195 *a*
Imma uxor Egenharti 9 *sec.* 491 *b*
Imperii fines sub Carolo Magno 498 *b*
† *Indes M.* 423 *e*
Ingelmarus Gal. 495 *c*
Innocentius reliquiæ Ulyssipon. 226
Innocentius III Papa 58 *f*
Innocentius V Papa 514 *c* 515 *b*
Innocentius VI Papa 605 606 607 616 617 627
Innocentius Ep. Ratenus 583
† *Irenæus Ep. Lugduni M.* 156 180 182 307 308 309 319 322
† *Irenæus et Abundius MM.* 198
Irenæus comes 5 *sec.* 467
† *Irenes opp.* 747
† *Irmina Ab. Treviris* 66
Irmino Ab. 9 *sec.* 502
† *Isaac ab Scythia, seu Scithiota* 478
† *Isaac mon.* 6 *sec.* 107
Isabella Henricia Hisp. 512
Isembardus Ep. Pictavis 283
C *Isidora soror, S. Cyrilli* 460
† *Isidorus Ep. Hispalen.* 149 *b*
† *Isidorus Ep. Conf. in Ægypto* 2 *Jan. et* 331
Isidorus Ægyptius 704
† *Isidorus Presb.* 15 *Januar. et* 224
Ismarius R. Saracen. 19 *c*
† *Itha Hibern.* 15 *Januar.* 734
† *Itisberga V. Belg.* 500
† *Ivo P. Carnoti* 410 411 412 420
† *Ivonius Arren.* 244

J

Jacelinus Comes Vien. vide Jocelinus.
Jacobini Schismatici 623 *a*
† *Jacobus Apostolus Major reliquiæ Ulyssipon.* 226 *c*
† *Jacobus frater Domini reliquiæ Ulyssipon.* 226 *b*
† *Jacobi monast. Cellerolanæ* 585 *f*
Jacobus Rex Aragonum anno 1218, 598 599 *e f* 600 *b* 601 *b*
Jacobus Aragonius R. Apuliæ 634 *e*
Jacobus Lusignanus R. Cypri 620 *e*
Jacobi Eremitæ varii in Oriente 5 *et* 6 *sec.* 484 *b*

Jacobus Persa Erem. in Syria 101 *a* 324 *f* D
Jacobus ord. Minor. Siculus 423 *a*
Jacobus Soto ord. de Mercede 402 *f*
Jacobus Dom. de Harchies, Belg. 15 *sec.* 668 *d*
Jacobus de Rubeis Cyprius 14 *sec.* 636 *a*
Jacobus Pianella maritus Gentilis viduæ 530
Jacobus de Schermbeke 757 *f*
† *Januarius Hisp.* 1 *a* 6 *f*
Jesdim V. Ill. in Assyria 37 *c* 44 *c* 49
Jesse Ep. Ambiani. 503 *f*
Joanna R. Apuliæ 606 613
Joanna Lopez Hisp. 503 *a*
† *Joannes Bapt.* 170 *d* 762 *e patronus Hospitalariorum* 146 *d reliquiæ Ulyssipon.* 226 *d sepulchrum* 331 *c Ecclesia Alexandriæ* 128 *a Capuæ* 225 *b Gandavi* 253 *f Fulginii* 65 *f* 195 *e*
† *Joannes Evangelista* 306 *b* 308 *d exul Ephesi* 180 *c* 182 183 *d reliquiæ Ulyssipon.* 226 *Eccles. Vesontione* 156 *f monast.* 259 *Eccles. Parisiis* 309 *d*
† *Joannes I Papa* 648 *c d* 649 *c*
Joannes VIII, Papa 391 *e f*
Joannes XIII, Papa 202 *f* 203 *a b*
Joannes XX, Papa 514 *c* 516 *a*
Joannes XXI, Papa 515 *d* 516 *c*
Joannes Cardinalis sub Paschale II 371 *d* E
Joannes Bapt. Detus Cardinal. 678 *f*
† *Joannes Chrysostomus* 375 376 422 640 *b nomen Diptychis inscriptum* 462
Joannes Patr. Alexand. 113 *e*
Joannes Patr. Antiochen. 467 468 469
Joannes Patr. Hierosol. 110 *f* 136 *c* 459 *c* 460 *b* 640 *f*
Joannes Ep. Arelat. 503 *f*
Joannes Ep. Cabilone 391 *e*
Joannes de Ortega Ep. Calagurritanus 450 *b c*
Joannes de Gaure Ep. Camerac. 669 *a*
Joannes Joannesius Ep. Conchen. 510 *d*
Joannes Vayllius Ep. Conchen. 512 *b*
Joannes Bapt. Brivius Ep. Cremonen. 185 *a*
Joannes Caravajal Ep. Placent. Hisp. Cardinalis 686 *e* 691 *f*
Joannes Ep. Sistaricen. 389 *b*
Joannes Ep. Tauromenii 35 *c*
Joannes Vendevillius Ep. Tornacen. 564 *e f* 565 *d*
Joannes Ab. Atrebati 262 *d*
Joannes Abbas S. Eligii 410 *e*
Joannes Ab. S. Maximini 11 *sec.* 259 *f* 260 *d* 262 *c et Lindburgi* 259 *f* 263 *a*
† *Joannes et Crispus Presb. MM. Romæ* 561 *f* F
† *Joannes Presb. Turonen.* 472 *b*
Joannes Presb. 8 *sec.* 35 *c*
† *Joannes Silentiarius* 104 *b*
Joannes Cantacuzenus Imp. 606 615
Joannes Palæologus Imp. 607 *c d* 616 *f*
Joannes R. Franciæ 607 *c* 624 *b* 625 *e* 627 *a*
Joannes Dux Borgiæ 215 *f*
Joannes Gradinicus Dux Venetor. 607 *b*
Joannes Szalai de Cherechen Comes Possonii 165 *e*
Joannes Vicecomes Mediolan. 605 *c* 624 *d*
Joannes Consul 4 *sec.* 472 *d Præses Gal.* 474 *c*
Joannes Consularis 697 *a*
Joannes Ægidius ord. Min. Hisp. 151 *c*
Joannes Atto Ital. 11 *sec.* 59 *a*
Joannes Avolinus Lusit 20 *a*
Joannes Balisterius General. Carmelit. 681 *c d*
Joannes Bausfi Hungar. 145
Joannes Dom. de Bossut et de Gaumeraye Belg. 15 *sec.* 669 *c*
Joannes Broyant de Sars 669 *d*
Joannes Buzelinus Soc. Jesu *auctor Hist. translationis reliquiarum SS. Victoris et socii* 167
Joannes Camarzon ord. Minor. in Cypro 14 *sec.* 636 *b c*

Joannes

A Joannes Baptista Coccinus auditor Rotæ 679 d
Joannes de Colle-medio scriptor Vitæ B. Joannis Ep. Morinor. 409 b
Joannes Corsinus 682 a b 699 c f
Joannes Eremit. discip. S. Sozimi 221 d
Joannes de Essendia scriptor 760 d
Joannes de Faventia ord. Minor. 610 628
Joannes Fernandus Vadilius Hisp. 16 sec. 500 f
Joannes Franc. Petitus Gubernator Ravennæ 167 a
Joannes Fukrerius ord. Prædicat. 14 sec. 271 e f
Joannes Gamansius illustrator Vitæ S. Thiadildis 759
Joannes Garsias Millinus Auditor Rotæ 679 c
Joannes a S. Geminiano ord. Prædic. 711 f
Joannes Granatensis Provincialis ord. de Mercede 603 d
Joannes de Grei Angl. 14 sec. 610 d
Joannes Grossus Generalis Carmelitarum 608 b 609 d
Joannes Hildeshrimensis socius S. Petri Thomasii 639 a
Joannes du Jardin Conversus Villarii 225 b
Joannes Dom. de Jeumont et de Castello in Ardenna Belg. 669 c
Joannes Lanspergius Carthus. 764 b
Joannes de Lercio ord. de Mercede 604 c
B Joannes de Lewis 2 d
Joannes de Manfredis 606 b
Joannes de Linge Belg. 15 sec. 663 c
Joannes de Moya Hisp. 512 d
Joannes mon. Cisterc. 12 sec. 368 d 371
Joannes monach. Ital. 56 a 57 b 58 c
Joannes Moschus scriptor Vitæ Joannis Eleemos. 108 109 110 112 124 136
Joannes Nicolaus de Spinellinis Canonicus Florentiæ 688 f
Joannes pater S. Dominici Ab. 56 c
Joannes Sacrorum Comes 5 sec. 467 e
Joannes de Salamanca 512 e
Joannes Saluphius Palæst. 52 a
Joannes Scodelarius Ital. 15 sec. 691 d
Joannes Szalonkemenyi 145 a
Joannes Teutonicus Generalis Prædic. 523 e
Joannes de Valezio 624 c
Joannes Varisanens 711 c
Joannes de Oosterwyck Belg. scriptor 627 c
Joannucius de Valleterena ord. Minor. 225 b
Joannitæ Equites 146 a
Johonæus Ep. Doli 406 c
Jolendis uxor Balduini Com. Hannoniæ 667 c
Jolenta Ducissa Polon. 513 f 519 c
C † Jonas Propheta 376 e
Jonas Ep. Nivernen. 305 f
Jonas Ab. 7 sec. 470 c d e 471 d, Scriptor Vitæ SS. Columbani, Athalæ, Eustasii et Berthulfi 247 c
† Joseph ab Arimathia 329 c
† Josephi cum B. Virgine de sponsatio 65 e
Joses Ep. Hierosol. 640 f
† Josue sepulchrum 331 e
† Josippæ V. M. reliquiæ Ulyssipon. 226 e
Joveten mon. S. Gildæ 582 e
Jovianus Imp. 711 a c 712 f
Jovinianus Gal. 2 sec. 379 d
Judas Ep. Hierosol. 640 f
† Judæ Thadæi Apost. reliquiæ Ulyssipon. 226 e
Judæi Alexandria pulsi a S. Cyrillo 462
Juchael Comes Redonensis 579 c
Judicael Ep. Venetensis ibid. d f
Judith uxor Ludovici Pii Imp. 362 e
Jugo Ep. Londini 412 e
† Julia Trecis 533 d
† Juliana Montis-Cornelii V. Belg. 531 f
† Julianus Ep. Toletanus scriptor Vitæ S. Ildephonsi 148 e 150 d
† Julianus M. Arvern. 248 a D
† Julianus et Eunus Mart. 694 c
† Julianus Chaba, qui et Sabas 101 a 376 c 423 e
Julianus Apostata 194
† Julius I, Papa 98 c 99 d
Julius Ep. Prænestinus 195 c
† Julius Hisp. 2 f
† Justinæ V. M. reliquiæ Ulyssipon. 226 e
Justinianus Imp. 179 e f 183 471 472 473
Justinianus Rhinotmetus Imp. 65 e
Justinus Ab. Palæst. 7 sec. 35 37 46
Justinus Senior Imp. 647 c
† Justi reliquiæ Malmundarii 252 a b
Justus I, Ep. Hierosol. 640 f
Justus II, Ep. Hierosol. ibid.
† Jutta Virgo 2 d
Juvenalis Patr. Hierosol. 469 470

K

Karolus, Karolomannus vide in C.
† Keneswitha Ab. in Anglia 694 b
† Keyno V. 217 e
Konegundis de Scherenbeke 756 f

L

† Ladislaus R. Hungar. 513 c 522 a 524 b
Ladislaus VI, R. Polon. 521 c
Læta nurus S. Paulæ viduæ 336 a d
† Lætus 427 a
Lætus Diac. Gal. 6 sec. 471 c e 476 c
† Lætus mon. Miciaci 242 b c
Lambertus Ep. Atrebati 410 f 412 c 418 e 419 a 421 a
† Lambertus Ep. Traject. M. 266 d
Lambertus Bellulanus Ep. Morinor. 411 d
Lambertus Ep. Tornac. et Noviomi 420
Lambertus Ab. S. Bertini 412 417 418 e
Lambertus Ab. Walciodori 260 a
Lambertus Comes Cabilone 106 d
Lambertus Barbatus Com. Lovanii 266 d
Lambertus Trajectensis magister B. Joan. Morin. 411 b
Landricus vir bellicosus Gal. 7 sec. 651 a
Landwardus Ep. Mindensis 204 a
Lanterius Ab. Divione 104 105 d
Laodicius Præfectus Romæ sub Dioc. 563 a b c
† Lasrianus seu Laserianus Hibern. 727 728 a E
† Latini reliq. Magdenburgi 755 f 758 e
Latous Antiochenus 5 sec. 102 c
Laudicius seu Laodicius Presb. 3 sec. 426 a 432 b 439 b 447 a
† Launomarus mon. Miciaci 242 b c
† Laurentius M. 520 c 599 600 758 d reliquiæ Ulyssipon. 226 e pars capitis Romæ 455 et Cæsaraugustæ ibid. f Cenomanis 12 c craticulæ pars Metis 12 f 203 a eccl. Mediolani 584 e
† Laurentius Presb. Novar. 30 f 31 a b 32 a b 33 c
Laurentius Archidiaconus Conimbrisæ 12 sec. 748 d
Laurentius Compagni ord. de Mercede 603 e
Laurentius Surius scriptor Vitæ Henrici Susonis 267 c
Lausus Belga 10 sec. 253 d f
† Lazari sepulchrum 330 f
† Lea vidua 620 d
Legebertus Ab. Curbionis 351 c 359 b
Leidradus Ep. Lugduni 359 502 f
† Leo I, Papa 458 b
† Leo III, Papa 501 a f 505 d e 506 c
† Leo Ep. Bituric. 582 e
Leo Ep. Novariensis 30 34

Leo

A *Leo Presb. fil. Gentilis viduæ* 530 *d*
Leo Magnus Imp. 712 *d*
Leo Armenus Imp. 54 *b c* 55 498 *f*
Leo Ital. 10 *sec.* 57 *e*
† *Leocadia V.* 149 150 *c* 152 *a* 402
Leodegaria V. soror S. Urbani Lingon. 105
† *Leodegarius Episc. Augustodun.* 243 245 246 349
† *Leonardus Ab.* 601 *f* 602 *a b monast. Glisnæ* 419 *c d*
† *Leonardus monachus Miciaci* 242 *c e*
† *Leonides M.* 69 *c*
Leonora R. Cypri 617 *e*
† *Leonorius* 578 *a*
Leontius Ep. Antiochiæ scriptor Vitæ S. Babylæ 183 185 *b*
Leontius Ep. Neapoleos Cypri, auctor Vitæ S. Joannis Eleemosynarii 109 110
† *Leontii Ep. M. reliquiæ Metis* 203 *a c*
Leopardinus Ab. Reomai 6 *sec.* 478 479
Leopardus Gal. 580 *d*
Leothericus Ep. Senonen. 405 *a*
Leovigildus R. Hisp. 584 *a*
Lerinenses Abbates primi 474 *d*
Letaldus Gal. 9 *sec.* 482 *d*
Letaldus mon. Cisterc. 12 *sec.* 368 *d*
Lethaldus scriptor Vitæ S. Juliani Cenoman. 376 757
B
Leudigandus Ep. Gal. 357 361 *c*
Levi Ep. Hierosol. 640 *f*
† *Levianus* 543 545 546 550 551
Leutsinda uxor Erchenaldi 354
Leusus Ab. Cenomanis 12 *e*
† *Liborius Ep. Cenoman.* 379 *a*
Licinius Præses Palæst. 1 *sec.* 227 228 *f*
Liduinus 65 *f*
Ligerius Erem. Dunis 421 *d*
† *Linus Papa* 537 *c*
† *Liphardus mon. Miciaci* 242 *c*
Liutus Ab. Ital. 57 *c*
Lois avia S. Timothei 180 *b* 310
Longobardicum bellum Caroli Magni 495 *d*
† *Longinus M.* 246 *f reliquiæ Ulyssipon* 226 *b*
Lotharius Rex Franc. 10 *sec.* 222 *e*
† *Luanus Hibern.* 726 *f*
Lubertus Ep. Monasteriensis 768 769 *d*
† *Lucæ Evangelistæ translatio* 178 179 183 *a reliquiæ Ulyssip.* 226 *e*
Lucas Alemannus Ep. Volaterris 678 *d*
Lucas Diac. Emesæ 531
Lucerius Trecensis 4 *sec.* 560 561
C † *Lucia V. M.* 532 *reliq. Metis* 203 *a c Syracusis* 460 *b Ulyssipon.* 226 *f*
Lucianus Præses Palæst. 1 *sec.* 227 228
† *Lucina matrona* 225 *c*
Lucius Verus Imp. 307 *a*
Lucius Aurelius Imp. 304 *b*
Lucius Aurelius Commodus Imp. 308 *d*
Lucii Consules sub M. Aurelio 541 542 549 550
Lucius Flavius Præses Assisii 3 *sec.* 199 *e*
Lucius Præses Ancyræ sub Diocletiano 72 *a f* 81 *e f* 83 *a* 96 97
Lucius Ethnicus in Italia 3 *sec* 196 *f* 198 *a*
Lucretius Ep. Diensis 388 389
† *Ludgerus Ep. Monasteriensis* 763
† *Ludmillæ aviæ S. Wenceslai reliquiæ Ulyssipon.* 226 *d*
Ludovica de Albertonibus 694 *f*
Ludovicus Pius Imp. 262 *d* 263 *d* 499 *d* 502 *c*
Ludovicus Rex Germaniæ filius Ludovici Pii 762 763
Ludovicus nepos Ludovici Pii R. Franciæ Orientalis, Thuringiæ 762 *e* 763 *a*
Ludovicus V Rex Franc. 403 *a*
Ludovicus VI Rex Franc. 420 421
Ludovicus VIII Rex Franc. 13 *c*
Ludovicus Rex Apuliæ 605 612 D
Ludovicus Rex Hungariæ an. 1356 605 *a b* 614 *c* 623
Ludovicus Turrianus Patr. Aquileiæ 607 *e*
Ludovicus Carillius Hisp. 514 *d*
Ludovicus maritus S. Elisabethæ 515 *e*
Ludovicus Matienco ord. de Mercede 602 *f*
Ludowinus monachus dein Ab. Atrebati 256 *e*
† *Lugidius Hibern.* 726 727 *a*
Luidgardis uxor Caroli Magni 499 *e*
Luitburga f. Desiderii R. Longobard. 497 *d*
Luitprandus R. Longobard. 198 *e* 250
† *Lupantius an S. Lineutius* 756 *d*
Lupicianus Dux Syriæ 4 *sec.* 209 *d*
Lupus Dux Vasconum 8 *sec.* 495 *d*
Lupus Ordosius Hisp. 512 *d*
Lusigniani Reges Cypri 617 *e*
Lysias Præses Trajani 538. 539 641

M

Macarius Patr. Antioch. hær. 8 *sec.* 395 *b*
† *Macarius M.* 66 *d*
Machomad R. Cordubæ 15 16
† *Machtildis Com.* 641 *d* E
Machtildis Marchionissa Cremonen. 195
† *Madelberta Ab. Malbod.* 659 665
† *Madelgarius Vincentius* 651 663
Maglocunus R. Britonum 6 *sec.* 567 *e f*
Magnus Ep. Cemelensis et Niceæ 4 *a*
Mahomad Abenramin Judex 426 *e*
Mahometes R. Turcarum an. 1470 608 *a*
Malglastianus Ep. Scotus 639 *c*
Malcolocus Ep. Scotus 531 *e*
† *Malchus Erem. in Syria* 102 386 *e*
† *Mamas M. Lingonis* 156 *e*
Manasses Ep. Remis 412 421
Manasses Comes Ghisnensis 419 *c*
Mangisus mon. S. Gildæ 581 *b*
Manuel Imp. 616 *f*
Maphæus Vicecomes Mediol. 624 *d*
† *Marcellinus et Petrus MM. reliquiæ Cremonæ* 195
† *Marcellinus Ep. Ebredun* 5 *c d*
Marcia Papyria 327 *f*
Marciana Augusta 376 *b*
Marcianus Imp. 471 *f* 472 *a f*
Marcianus Smyrnensis 2 *sec.* 322 *e*
Marcion hær. 308 *a* 309 *a b*
† *Marcus Evang.* 136 694 *reliquiæ Ulyssip.* 226 *b Eccl.* 698, 702 F
Marcus Ep. Fulginii 195 *c*
Marcus monach. Agrigenti 584 585
Marcus Aurelius Imp. 306 307 308 539 540 544 547 551 552
Marcus Antonius Imp. 306 *b*
Marcus Tribunus Maximiani 562 *f*
Marcus Emmanuel Bourgeois 690 *c*
Marcus Smyrnæus 2 *sec.* 319 *d*
† *Margarita V. M. reliquiæ Ulyssipon.* 226 *e*
Margarita Ab. Ambiani 13 *sec.* 739 *e*
Margarita soror B. Margaritæ Hungaricæ 513 *f*
† *Mariæ V. cum S. Josepho desponsatio* 65 *Nativitas celebrata* 482 *d Eccl. Mimate a S. Martiale* 229 *c Cæsareæ Palæst.* 41 *a* 46 *d Lucensæ* 426 *d Aremone* 682 *monast. Metis* 643 644 *a f Ital.* 57 58
† *Maria Magdalena* 318 *f* 722 *f* 723 *hospitium* 330 *f e Ulyssipon.* 226 *e*
† *Mariæ Salomes reliquiæ Ulyssipon* 226 *e*
† *Maria Ægyptiaca* 775 *a reliquiæ Ulyssipon* 226 *b*
† *Mario Socas ord. de Mercede* 603 *b*
Maria fundatrix cœnobii prope Madritum 693 *f*
Maria de Melune Belg. 15 *sec.* 667 *d*
Maria uxor Belæ IV, Regis Hungar. 514 516

Marianus

A Marianus Erem. in Syria 99 100
Marianus Scotus 639
† Marinæ V. M. reliquiæ Ulyssipon. 226
† Maro Erem. Syrus 103 324 388
Marosas mon. Syrus 102 f
Marsabanas Judex Regis Persarum 7 sec 36 a 47 48 49
Martagon Dux Bulgar. 54 d e
† Martha V. hospitium 330 f reliquiæ Ulyssip. 226 c
† Martialis Apost. Lemovicum 220 378 e eccl. 381 c 377 c f
† Martialis Hisp. 2,6 f
Martina mater Heracleonæ Imp. 662, 663 c
† Martinus I. Papa 394 f
† Martinus Ep. Turon. 30, 31, 32, 381, reliquiæ Ulyssipon. 226 e Eccl. 355, 357 c monast. Parisiis 419 a
Martinus Prior Conimbricæ 747, 748
Martinus Cantor Arvern. 7 sec. 247
Martinus Carillius scriptor Hisp. 450 a
Martinus Baptista de la Nuza Hisp. 454
Martyres ord. Minorum XVII, a Turcis occisi 176 a
† Martyrum 40 Sebasteuorum reliquiæ Constantinop. 425 426 Ulyssip. 226 b
B Martyrius mon. in Lycaonia 6 sec. 108 d, 109
† Materni Ep. Treviris 758 a Acta obitus 532, 533, 534
Mathalgardis concubina Caroli Magni 499 d
† Matthæi Apost. reliquiæ Ulyssip. 626 d
Matthæus filius Joannie Cantacuzeni 616
Matthæus Corsinus 692, 693 b
† Matthiæ Apost. reliquiæ Ulyssip. 226
Matthias Corvinus R. Hungar. 515
Matthias Imp. R. Hungar. 143
Mathildis uxor Erenfredi Com. Palatini 260 c
Mathildis uxor Guilhelmi I, R. Angl. 674 c
† Matrona V. Lusit. 225
† Matutinus Hisp. 2, 6
Mauricius Ep. Bracharensis 747
† Mauritius et socii reliquiæ Ulyssipon. 226 d abbatia 257 e Eccl. Reomai 479 b c
† Maurus socius S. Hippolyti 641 d
Maurus Ep. Ravenn. 395 a
Maurusius Ep. Ebroic. 725 f
† Maxentii monast. Gal. 349 b
† Maxima Miciaci 242 b
Maximianus Ep. Constantinopol. 468 469
Maximianus Imp. 2 3 b 6 28 b 71 c 72 e 148 e 645 c
C Mariminola socia S Sabinæ 550 551 d e 561 b e
† Maximinus Ep. Treviris 258 259 260 d 261 f 263
† Maximinus senior et junior mon. Miniaci 242 b Eccl. Miciaci 404 d
Maximus Ep. Antiochiæ 224 e
† Maximus Ep. Constantinop 1 c
† Maximus Ep. Regiensis 388 c reliquiæ Ipris 416 d
† Maximus Presb. socius S. Hippolyti 630 d 640 d
Maximus Dux Maximiani 81 83 96 97
Maximus Præf. Ægypt. sub Constantio 456 457 d
Maximus Procurator Asiæ sub Nerone 180 c
† Maylocus frater S. Gildæ 373 c
Manzabanes Ep. Hierosol. 184 c
S. Medardus Ep. Noviom. reliquiæ Ulyssipon 226 e Eccl. 355 d 359 e
† Medericus Presb. 2 d
Meginhardus Comes sub Carolo Magno 503 f
Megiuherius Com. sub Carolo Magno ibid.
† Melane seu Melania Junior 695 c
† Melanius Ep. Trecensis 739 740 a reliquiæ Malmundarii 252
† Melchisedech Rex 463
Melitenses Equites 146 c
Memnon Ep. Ephesi 467 d e f
Menas Ægyptius 760 a D
Menas Philoponus Ægyptius 705 c
Menas puer Ægyptius 707 e f 708
† Mennas M. 108 130 a 708 709 monast. Gal. 406 e
† Mennas et Hermogenes MM. 176 e
Mennas Ep. Constantinop. 467
Mennas Vice-Dominus Alexandr. 7 sec. 110 e 112 a e 115 e 128 d
† Menricus Erem. 762 f
† Mercurius M. 52 e
Merovingi Reges ultimi nullius vigoris 494 b f
Mescislaus R. Haliciæ 514 b
Mesctius Pseudo R. Siciliæ 8 sec. 395 c
† Messalina V. Fulginii 197 a 202 a
† Metras, sive Metranus M. 31 Jan. ejus Ecclesia Alexandr. 155 e
† Michææ Proph. sepulchrum 331 e
† Michael Archang. 482 d 582 c monast. 524 e in Hispania 591 a in Thirascia 385
Michael Budet Ep. Lingonensis 104 105
Michael I Curopalates Imp. 54 493 f
Michael II Balbus Imp. 54 e
Michael filius Joannis Cantacuzeni 609 616
Michael de Linge D. Barbançonii 15 sec. Belg. 689 c E
Michael Maldonatus ord. Præmonstrat. 501 c f
Michael Sanz Hisp. 12 sec. 452 f
Micislaus R. Halliciensis 514 b
† Miliæ V. reliquiæ Ulyssipon. 227 a
† Milo Ep. Bevenent. 217
Milo Gal. 11 sec. 405 406 d
Mimulfus Dux Insulæ S. Julii 716 c
† Miucatis reliquiæ Metis 203 a c
† Mochua Lothre Hibern. 732 733 735
† Modesti sepulchrum in Carinthia 764 b
† Modestus Ep. Hierosol. 40 118 c
Modestus Vicarius Zachariæ Patr. Hierosol. 40 46
Molasius 528 b
Molingus Ep. Fernensis 736 b
† Molva, sive Luanus, Hib. 726 729 733
† Monagreus socius S. Hippolyti 640 d
Mordredus Rex Britonnum 5 sec. 567 e
† Moricus ord. Crucigerorum 223 e
Moyses Erem. in Syria 102 e 386 c
† Mucius Lector Emesæ M. 532 f
† Mummolinus Ep. Tornac. 223
Mummolus Ab. Reomas Ep Ligonen. 479 a
Mumulenus Dux Franc. in Italia 6 sec. 477 a
Munio Rector Ulyssip. 19 22
† Munna Ab. Hibern. 731 734 F
Muzarabes 19 21 22

N

† Nabor et Felix MM. 644 645
† Narcissus et Felix MM. 28 e
Natalis Presb. Ital. 8 sec. 250 f
Narus R. Pictorum 572 b
† Neon M. 165 c
† Nepotianus Ep. Arvern. 106
† Nerei, Achillei et Domitillæ reliquiæ Cortraci 565 a
Nereus Corsinus 678 c
Nerius Giani de Caponibus 686 692
Nero Imp. 180 182 505 506 b
Nerva Imp. 177 f 181 a 183
Nestoriana hæresis 463 464 465 466 467
† Nicanor Apost. 10 Januar. et 66 e
† Nicasii reliquiæ Malmundarii 252 b
Nicasius Gal. 5 sec. 476 a
† Nicephorus M. Corinthi 640.694 a
Nicephorus Imp. 54 498 f
Nicotas 2 sec. 318 319 321 322
Nicetas Patricius 115 116 117 128 130 133 134 121

A *Nicetas Philos. 9 sec.* 462 463
Nico, seu Nithardus, Ep. Leodien. 261 c
† *Nicodemi discipuli Christi reliquiæ Ulyssip.* 226 c
Nicholus, seu Nicolaus, pater S. Andreæ Corsini 679 b c 680 688
Nicolaus I, Papa 110 111
† *Nicolaus Episc. Myræ reliquiæ Barii* 26 27 *Ulyssipon.* 226 *monast. in Arida-Gamantia* 413
Nicolaus Albergatus Ep. Bononiæ Card. 686 691 f
Nicolaus Ep. Camerac. 676 c 677 c
Nicolaus Zoesius Ep. Silvæducis 564 565
Nicolaus Ab. Valcellen. 503 509
Nicolaus de Orbita ord. Minor. 422 f
Nicolaus Keuton Prov. Carmel. 687 b
Nicolaus Benedicti Vicarius et Capitaneus Smyrnæ 14 *sec.* 620 b
Nicolaus Picinninus Dux exercitus Mediolan. 685 c 692 d
Nimphidius Gal. 6 *sec.* 389
Noulo Ep. Parisiis 412 c
Nonnosus Ab. Ital. 10 *sec.* 56 c
Norbertus Ab. S. Galli 259 f
Norici 505 b
Nordmanni, Suones 9 *sec.* 497 b
Northorini schismatici 622 a
B *Novatus hær.* 642 b *Novatiani Alexandria proscripti a S. Cyrillo* 461
Nubuni 622 a
Numerianus Imp. 183 184 185

O

Obotriti pop. Germ. 497 d
Ocfridus Presb. 65 f
Octavianus Victor Antipapa 665 c
Octavius Corsinus Ep. Tharsis 678 e
Ofridus Ab. Watenis 413 e
† *Odiliæ V. reliquiæ Ulyssyp.* 226 f
Odilo Dux Bavariæ 500 e
Odilo Dux Bajoariæ 8 *sec.* 497
Odo Ep. Camerac. 412 417 418
Odo Decanus Colon 494 b
Odo mon. Cisterc. 12 *sec.* 368 d
Odo Dux Burgundiæ 368 d
Odoacer R. Ital. 216 220 b
Odolricus Ep. Aureliæ 405 a b
Odulricus Gal. 393 f
Odulfus Capellanus Lamberti Com. Lovan. 266 d
Œconomus quis? 114 f 115 c
C *Ogiva uxor Rogerii Castellani Insulis* 418 e
Olbertus Ab. Gemblaci 251 f
Oldradus Grossus Ep. Mediolani 13 *sec.* 645 c
Olympius socius S. Hippolyti 640 d
Onulphus scriptor Vitæ S. Popponis 251 252 266 d
Oppila Hisp. 6 *sec.* 583 a
Optatus Hisp. 2 a 6 f
Ordonius R. Hisp. 367 a e
Orestes Præfectus Alexandr. 5 *sec.* 461 c e 462 b c
Orgatius Hisp. 149
Origenistæ Romæ in Palæstina 8 *sec.* 623 624 b
Orozius filius R. Razziæ 515 f
† *Oswaldi R. Northumbriæ reliquiæ Ulyssip.* 226 c
† *Osuius R. Northumbriæ* 394 e
Otgarius Ep. Moguntinus 564 a
† *Othilia V. Ursulana M.* 532 d
Otho Zylius Soc. Jesu Interpres vitæ SS. Xenophontis et sociorum 137 *SS. Joannis et Cyri Mart.* 699
† *Othniel Dux Israelitarum* 329
Ottonis Ep. Bambergen. reliquiæ Ulyssip. 226 c
Otto Magnus Imp. 1, 644
Otto III Imp. 403 a
Otto Dux Bavariæ 512 f
Ottocarus R. Bohemiæ 518 c
Otulphus Com. sub Carolo Magno 502 f

P

† *Pachomius Ab.* 710 b 722 e D
† *Palladius Apost. Scotorum* 376 e
Palladius Galata Origenesta 336 b
† *Palmachii M. reliquiæ Ulyssipon.* 226
† *Palmatius Ep. Toleti* 423 c
† *Pammachius* 29 b 328 720 721
† *Pancratiæ Eccl. Gal.* 395 c
† *Pantaleon M.* 71 f
† *Papias scriptor* 208 c
† *Papias Ep. Conf.* 1 f
† *Papias M. Corinthi* 640 695
Pappulus Ep. Lingon. 479
Papyrius Ep. Smyrnæ 315 e
† *Paradulphi altare Arvernis* 243 b
† *Paris Ep. Theanensis* 97 98
† *Paschalis I, Papa* 546 f
Paschalis II, Papa 371 414 420 b
Paschalis III, Antipapa 499 a
Paschasius Papa 753 754 f
Paschasius Diac. Rom. 5 *sec.* 216 753 c
Pasquetonus Comes Venet. in Gallia 579 c
† *Patriarcharum XII sepulchra* 331 c
† *Patricius Apost. Hibern.* 508 570 f E
Patricius socius S. Emerii 397 398
Patroclus Ep. Arelat. 725 d e
† *Pavacius Ep. Cenoman.* 377 378
† *Paula vidua Romana* 26 *Januar. et* 29 b
Paula neptis S. Paulæ viduæ 336 a
Paulatus Ep. Toleti 423 c
† *Paulinæ reliquiæ Ulyssipon.* 226 c
† *Paulinæ Virg. Mart. reliquiæ in Hisp.* 501 a
Paulina uxor S. Pammachii 29 328 d
† *Paulinus Ep. Antiochiæ* 328 329 723
† *Paulinus Ep. Lucæ* 451 537 f
† *Paulinus Ep. Nolæ* 583 e
† *Paulinus Ep. Treviris Eccl. Treviris* 345 d
† *Paulus Apostolus* 181 *Conversio et Translatio* 225 d *reliquiæ Ulyssipon.* 276 c *Ecclesia Vesontione* 176 d *monast. Ultrajecti* 260 a
Paulus I, Papa 376 e
Paulus II, Papa 677 f
Paulus V, Papa 678 d
Paulus Patr. Alexandr. 111 b
Paulus Vegius Ep. Casæ 530 e
Paulus Ep. Emesenus 468 a
† *Paulus Ep. Leonensis* 574 575 580
† *Paulus Ep. Mylasæ* 175 212 214 215 216 d
† *Paulus Ep. Narbonæ* 378 e F
Paulus Bryx Archidiac. Cameraci 670 b
Paulus Galata Erem. 6 *sec.* 221 c
† *Paulus Hisp.* 2 6
Paulus Hungarus ord. Prædic. 512 b
Paulus Laurentii-Pauli-Notarius-Florentiæ 638 e
Paulus nepos S. Cyrilli 459 d
Paulus Præses Agrigenti 58 a
Pelagia meretrix 128
† *Pelagianus Clericus Antiochiæ* 422 c
Pelbartus de Themeswar 143 144
Pelegrina, seu Peregrina, mater S. Andreæ Corsini 579 580 581 635 c
Peregrinus Procurator Asiæ sub Nerva 180 f
Perpenna Tarquinius 4 *sec.* 246 b
Perpetua mater S. Exuperantii 753 f
Petecua soror S. Gildæ 574 e
† *Petronilla V. M.* 665 b
† *Petronius Ep. Bonon.* 465 d
† *Petrus Ap.* 34 d 376 c 534 604 606 652 f 662 b 762 d *reliquiæ Ulyssipon.* 226 c *dentes Malmundarii* 252 b *catenæ pars et capilli Metis* 12 f 203 b *Eccl. Bononiæ* 205 f *Zamoræ Hisp.* 151 *Vesontione* 156 d f *Romanis Gal.* 160 d *monast.*

A *monast. in Ital.* 57 58 *a e Gal.* 404 405 *b Cabilone c* 391 *Carnoti* 408 *e*
† *Petri Vallis monast.* 592 593 *c*
Petrus de Luna Antipapa Benedictus XIII 455
† *Petrus Ep. Alexandr.* 722
† *Petri M. ord. Prædic. reliquiæ Ulyssip.* 226 *b*
Petrus de Corsinis Cardinal. 682 690 b
Petrus Pazmany Cardinal. Strigon. 143 144 145
Petrus Siculus Ep. Argivorum scriptor Vitæ S. Athanasii Methonen. 740
Petrus Bergandus Ep. Burdigalen. 305 *f*
Petrus Ep. Cæsaraugustanus 5 *sec.* 449 *b alius* 11 *sec.* 451 452 454 *c*
Petrus Ep. Pampelonen. 675 *b*
Petrus Ep. Ripacurtiæ Hisp. 454 *c*
Petrus Pulcher Ep. Tolet. 426 *e*
Petrus Barbus Ep. Vicetinus et Patavinus, Cardinalis 686 691
Petrus Ab. Novi-castri 593 c
Petrus Ab. Confluentiæ ibid.
Petrus Paulaza Abb. Hisp. 453
Petrus Ab. S. Sabæ Romæ 33 *b*
Petrus Archipresb. 8 *sec.* ibid.
† *Petrus Ægyptius Erem. in Syria* 102 *b*
† *Petrus Cledophylax M.* 306
B † *Petrus Galata* 386
Petrus Presb. in Cypro 14 *sec.* 633 *d*
Petrus mon. Cisterc. 12 *sec.* 368 *d*
Petrus mon. Villarii 693 *f*
Petrus Andreæ ord. Carmel. 15 *sec.* 686 *a*
Petrus Andreas de Castaneis, auctor Vitæ S. Andreæ Corsini 676 677
Petrus IV, Rex Aragoniæ 605 *c*
Petrus Rex Cypri 599 610 620 621 622 623
Petrus Reinerii Comes Ital. 11 *sec.* 58 59
Petrus Armengol ord. de Mercede 602 *a b c*
Petrus de Calidis ord. de Mercede 603 *c*
Petrus de Castelliolo ord. de Mercede ibid.
Petrus Cnaphæus hær. 195 *a d*
Petrus Commendator ord. de Mercede 602 *d*
Petrus Hisp. 2 *a b f*
Petrus Joannides Lusit. 20 *a*
Petrus Lector Alexand. 5 *sec.* 562 *c*
Petrus Lector Lauriensis ord. Prædic. 520 *a*
Petrus Malasany ord. de Mercede 602 *d*
Petrus Medicus Mutinensis 4 *aut* 5 *sec.* 711 *e*
Petrus de Osca ord. de Mercede 602 *c*
Petrus Puteolanus 226 *c*
Petrus Pisanus Diac. 401 *e*
Petrus scriptor Vitæ SS. Cyri et Joannis 697 *a b*
C *Petrus Razanus* 514 *a*
Petrus de Solanes ord. de Mercede 603 *c*
Petrus Teutonicus ord. Minor. Ep. Pactensis et Liparit. 607 *d*
Petrus de Latau Belga scriptor 14 *sec.* 60 *a c*
Petrus Valdesius 512 *d*
Petrus Victorius 692 *e*
Petrus de S. Vincentio Hisp 12 *sec.* 451 *f*
Petrus Ximenius Hisp. 51 *f*
Phagala mater B. Joannis Morin. 409 *f*
Phileas Ep. Asiaticus sub Decio 435 441 *f*
† *Philemon M.* 69 *b* 423 *c* 425 *e* 447 *templ. Constantinopoli* 37
† *Philibertus Ab. Carnuti, an extiterit?* 571
† *Philibertus Ab. Gemmeticii* 355 *c* 359 *b* 570 *d* 582 *d*
† *Philibertus Ab. Tornodori, an alius a Gemmeticensi?* 570 *c* 571 *a* 572
Philippicus Dux Heraclii Imp. 36 40 *d* 45
† *Philippi Apost. reliquiæ Ulyssip.* 226 *b*
Philippus Hausbergius Ep. Colon. 391 592 593
Philippus Ep. Hierosol. 640
Philippus Presb. Legatus S. Cælestini P. 467 *a*
Philippus Ep. Strigoni. 527 *d*
Philippus Presb. 3 *sec.* 425 432 439
† *Philippus Diac. et filiæ prophetissæ* 329 *c* D
Philippus Imperator 196 200 *a*
Philippi Imperatores 695 *c*
Philippus Augustus R. Galliæ 594 *c*
Philippus II, Hisp. 426 453 *f*
Philippus Asiarcha 2 *sec.* 318 321
Philippus Princ. Tarenti 614 *a*
Philippus Maria Dux Mediolani 685 686 *c*
Philippus Bonus Dux Burgundiæ 759
Philippus Comes Flandr. 592 *c*
Philippus de Bethunes Comes de Selles 679 *c*
Philippus Comes Loonus 418 *a*
Philippus V, fL. a S. Caio Papa baptizatus 645 *b*
Philippus Burggravius Ipris 410 *a*
Philippus Constantinop. 5 *sec.* 463 *d*
Philippus Corsinus 678 *c*
Philippus Mazerius, Cancellarius Cypri, scriptor Vitæ S. Petri Thomasii 609
† *Philippus Nerius Fundat. Oratorii* 565 *c*
Philippus Thomasius de Florentia ord. Carm. 688 *f*
Philippus Trallianus 307 319 321
Philotheus Patriarcha Constantinop. 608 *a*
Phocas Imp. 36 *b*
Phorphyrius Feliciani Ep. Fulginas 67 *f*
Photis sem. in Palæstina 52 *e*
† *Photina Samaritana* 331 *c d reliquiæ Ulyssipon.* 226 *b* E
† *Photinus Ep. Lugdun.* 309 378 *c*
Photinus Ep. Rhodi sub Diocl. 77 89 *b*
Pinchardus de Gaure Dom. de Fresin Belg. 15 *sec.* 668 *d*
† *Pintianus M. Catanæ* 195 *f*
† *Pinuphius Ab. Ægypt.* 474
† *Pionius M.* 307 *a*
Pionius Scriptor Vitæ S. Polycarpi 307 319 322
Pipinus Crassus, sive Herstallus 494 495 664 *f*
Pipinus Rex Francorum 243 494 495 *d* 498 *e*
Pipinus fil. Caroli Magni nothus 500 *d*
Pipinus Rex Ital. 494 496 *e f*
Piscentius Presb. Ital. 3 *sec.* 196 *f*
Placidia filia Theodosii Senioris 472 *a*
Placidus Ab. Angiæ 649
Placidus Præf. V. Romæ 3 *sec.* 199
Placidus Senator Arvern. 7 *sec.* 246 249
† *Platonis M. templ. Constantinop.* 126
Plotinus Philosophus 462 *b*
† *Polycarpus, Epictetus, Publianus, Rammianus, MM.* 224
† *Polycarpus Ep. Senonen.* 305
Polycrates Ep. Ephesi scriptor Vitæ S. Timothei 177 180 F
† *Pontianus Presb. Spoleti M.* 14 *Januar.* 382 543 545 546 551 *a d*
† *Pontianus Ep. Tuderti* 562
† *Ponticus M. Gal.* 694 *d*
† *Pontius Paulinus Ep.* 2 3 4 5
Pontius Ep. Ripacurtiæ Hisp. 454 *b*
Pontius Ab. Cluniaci 419 *a*
Pontius de Solanes ord. de Mercede 603 *c*
Pappo Ep. Treviren. 260 *a*
Porphyria meretrix, Pelagia dicta 128 141
Portus Mediolani 12 *sec.* 635 *b*
Posthumianus, Severus et Gallus scriptores Vitæ S. Martini 247
† *Potamius Conf.* 694 *e*
Præmonstratensis ordinis Institutio 225 *a*
† *Praxedis V. reliquiæ Ulyssipon.* 226 *c*
† *Primitiva M.* 1 *c*
† *Primitivus Hisp.* 2 6 *f*
Principia Virgo 720 721 724
† *Privatus Ep. Gabalensis* 229 *b*
† *Prochorus Apost.* 66 *e*
† *Proclus Ep. Constantinop.* 125 463 469 470
† *Procopii Ab. reliquiæ Ulyssipon.* 226 *c*
Projectus Ep. Legatus S. Cælestini Papæ 467 *a*
Prosper

A Prosper Columna Cardinal. 686 691
† Proterius Patriar. Alexandr. 585 d 711 d
† Proteus et Severus MM. Romæ 224
† Proti et Hyacinthi reliquiæ Metis 203 c
Protogenes Ep. Carris Mesopot. 646 f
† Publianus M. 224 c
† Publius Hisp. 2 6
† Pulcheria Imp. 426 468
Pytirion discip. S. Antonii 337 c

Q

† Quieta mater S. Joan. Reomaensis 473 c
† Quinctus Phryx 317 d
† Quintilianus Hisp. M. 2 6
† Quintini M. Eccl. 665 d monast. 222
Quirinus Presb. 252 a

R

† Rabanus Ep. Mogunt. 563 f
† Racho, seu Rachanarius, Ep. Augustodun. et Basileæ 225 f
Radbodus Rex Frisiæ 155 b
† Radegundis R. 361 e
Radulphus Ep. Remis 420 c
B Radulphus Ab. Valcellis 508 509 a
Raginerus Longicollus Com. Hannoniæ 253 c
Raginfredus Præfectus aulæ Gal. 8 sec. 495 a
Ragnesilus Ep. Trecen. 553 f
Raimundus de Artussella Hisp. 12 sec. 451 f
Raimundus Comes Tolosanus 599 672 674
Raimundus de Erit Hisp. 12 sec. 451 f
Raimundus Paleacensis Hisp. 12 sec. ibid.
† Rainaldus Ep. Novocomen. 122 f
Rainaldus Gal. 10 sec. 161 e
Rainaldus Perusiæ 538 f
Ramirus Ep. Ripacurtiæ R. Aragon. 454 c
Randisius Comes Ital. 10 sec. 57 a b
Ranulphus mon. S. Gildæ 581 e
Raphael Ep. Conchæ Cardinal. 512 a
Rases Maurus Histor. 20 a
Raimiszus Dux Chosrois 131 f
Rathertus Saxo occisor S. Præjecti 246 249
Ratfredes mon. S. Gildæ 582 b
† Raumanus M. 229 c
† Raymundus Ep. Barbastren. et Roten. 452 454
Translat. 454 456
Raymundus Dalmatius Ep. Ripacurtiæ 455 b
Raymundus Ep. Nicosiæ 636 b
C Raymundus Cassanus ord. de Mercede 603 c
Raymundus de Manelt Hisp. 12 sec. 451 f
Raymundus de Monte olivo ord. de Mercede 604 c
† Raymundus Non-natus ord. de Mercede 596 601
† Raymundus de Pennaforti 7 Januar. et 594 604
Raymundus a Plicamanibus Hisp. 13 sec. 601
Raymundus Præfectus xenodochii Hierosol. 147 e
Raymundus de Ulstreto ord. de Mercede 694 c
Raynaldus Ep. Colon. 504 c
Raynaldus Ep. Remen. 410 419
Raynardus Ab. Senonensis 404 f
Recalphus Comes sub Carolo Magno 503 f
Regina concubina Caroli Magni 499 c
Reginherus Germ. 401 f
Reginaldus Ep. Magdeburg. 758
† Regali Eccl. 538 f
† Remaclus Ep. Traject. 251 258 261 265 266
Rembertus mon. Villarii 376 d
Remigius, sive Remedius, Ep. Bituric. 582
Remundus M. ord. de Mercede 601 e
† Renatus Ep. Surrentinus 347 a
Rhodii Equites 146 b
Riallus mon. S. Gildæ 581 e
Ricesvindus Princeps Hispan. 7 sec. 149
Richarda Comitissa Juliac. 753 a

Richarius Ab. Aroasiæ 413 a D
Richardus Ab. Wasloi 253 255 256 257 258 264
Richardus Comes Normanniæ 403 a
Richardus Vesalensis 9 sec. 105 f
† Richarii Ab. Eccl. Watenis 412 f
† Richeza Regina Poloniæ 260 c
Richulfus Ep. Mogunt. 503 f
Richwinus Comes sub Carolo Magno 503 f
Ripuarii pop. Belg. 505 b
Robertus Ep. Atrebat. 416 c
Robertus Ep. Morin. 411 b
† Robertus Ab. Casæ-Dei 671 672
Robertus Ab. Cistercii 368 369
Robertus Henrion Ab. Villar. 591 b
Robertus Archidiac. Tornac. 419 c
Robertus Decanus Ulyssip. 19 21
Robertus Rex Apuliæ 615 a
Robertus R. Franc. 13 405 a
Robertus Hierosol. Com. Flandr. 418 c f
Robertus Friso Com. Flandriæ 410 412
† Rochus reliquiæ Ulyssipon. 226 d
Rodbertus Belga 10 sec. 253 d f
Rodericus Archidiac. Cæsaraugust. 13 sec. 452 e
Rodericus Provincialis ord. de Mercede 602 f
Rodericus R. Areclaytæ 570 f
Rogatus pater S. Paulæ 328 b E
Rolandus Cardinal. Adrianus IV Papa 666 c
Rolandus Com. sub Carolo Magno 496 497 c
† Romanus Erm. 386 c
† Romanus et Felix 27 28 b
† Romanus de Blavia Presb. 725 b
Romanus R. Haliciensis 514 b
Rotardus Diac. Metis 643 e
Rotdrudis filia Caroli Magni 499 d f
Rothais filia Caroli Magni 499 d
Rothildis filia Caroli Magni 499 e
Rudulenus pater S. Gildvini 406 a b
Rudolphus mon. Casæ-Dei scriptor Vitæ S. Adelelmi 671
Ruffina filia S. Paulæ 328 d f
† Ruffini M. reliquiæ Ulyssip. 226 f
† Rufinus mon. Miciaci 242 b c e
Rufinus Præses Hisp. sub. Diocl. 2 3 4 f
Rugini populi Germ. 154 d
Rumoldus fil. Ducis Benevent. 8 sec. 496 497
Ruodgaudus Dux Forojulii 8 sec. 495 496 c
† Rusticus socius S. Hippolyti 640 d
Ruwodo Ab. Herfeld. et Ep. Paderborn. 259 260 b

S F

† Sabinus socius S. Hippolyti 640 d
Sabbas Ep. Paltæ 469 d
Sabbathius Ab. 6 sec. 224 e
† Sabiniani reliq. Magdenburgi 755 758 c
† Sabinus Ep. Asisinas 643 a b c
Sabinus Alexandr. 130 143 a
Sabinus lictor sub Decio 432 447
Sacerdon, seu Sacerdos, Dux Maximiani 81 82 84 85 86 87 88
Sadochus ord. Prædic. 513
Saes vel Saau Exarchus Persarum 36 b c d
Sain vel Sathyn, Dux Persarum 36 d 40 a
† Salomea Regina Haliciæ 513 c
Salomon R. Britan. Armor. 579 b
Salomon Comes Cerdaniensis 45 c
Salici 505
† Salvatoris eccl. Ovieti 426 monast. Ital. 57
Salvatus seu Salvianus, scriptor Vitæ S. Martini Sauriensis 747
† Salvius Ep. Albigen. 364 e
Salustius Præfect. Juliani Imp 194 b
Salutatus Canonicus Florentiæ 688 f
Samaritæ impii in Palæstina 485 486
† Sampson

A † Sampson Ep. Dolensis Gall. 574 c
Sampson Ep. Remen. 508 c 667 c d
Sampson de Lalaine Belg. 15 sec. 668 d
Sancius I, R. Lusit. 22 f
Saper R. Persarum 71 c
Saranus Comes Hiberu. 733 e
Sarbarus, seu Sarbarazas, Dux Persarum 36 d
Saraceni in Gallia 8 sec. 494
† Saturninus Ep. Tholosæ 378 e
† Saturnini martyrium Eccl. via Salaria 648 b
reliquiæ in monast. S. Dionysii 726 b
Saviniana mater SS. Sabiniani et Sabinæ 560 a
† Savinianus Ep. Senonen. 404 e d
† Savinianus M. Pictavis 225 e
† Savinus et Felix 2 d
Savinus pater SS. Sabiniani et Sabinæ 559 a
Sawil tyrannus in Wallia 218 b
Saxonicum bellum Caroli Magni 495 e f
Saytus Dux Persarum 7 sec. 110 b
Schalleni a Bell. nobiles 752 754
Sclavi varii 497 e
Scutinus socius S. Aidani 726 f
† Scuviculi reliquiæ Maimundarii 252 b
† Sebastianus M. in Armenia 448 b
Secundinus Patric. Gal. 6 sec. 474 b
B Seleucus R. Syriæ 193 c
† Semina V. 224 f
Seneca Ep. Hierosol. 689 f
Senior Ep. Cæsaraugust. 15 e
Senuphius Erem. Ægypt. 702 e f
Septala familia Mediolani 524 c
† Sequanus mon. Reomai 477 f
Serapio ord. de Mercede 601 e
† Serapion M. Corinthi 640 694 a
Serapion mon. in Ægypt. 331 f
† Serapion Sindonites 120 137
Serapis Dea 383 b
Sergius II, Papa 563 d f 564 b
† Sergii monast. in Assyria 37 44 49
Seridon Ab. 124 e monast. Gazæ 125 139
Sethun pater S. Aidani 727 c
Severianitæ hæretici 6 sec. 123 e
Severianus Ep. Gabalis in Syria 229 e
Severinus Ital. 754 d
† Severinæ reliquiæ Romanis Gal. 160 b
† Severus Presb. Ital. 107 e
† Severus et Proteus MM. Romæ 224 e
Severus Erem. in Syria 102 386
Severus Sulpitius discipulus S. Martini an Sanctus? 582 583
C Sevinus Ep. Senonen. 404 f
Sexulphus Ab. Petroburgi 428 d
Sibylla Abbatissa Ghisuis 419 d
Sigar R. Saxonum 348 f
† Sigebertus Rex Austrasiæ fil. Dagoberti f 251 a 655 e 665 f
Sigebrandus Ep. Lugdun. 353 356 360 a f
Sighardus Ab. Augustæ 28 b
Sigiuulfus Ital. 11 sec. 59 a
Sigonius pater S. Annemundi 352 f
Silo Rex Oveti et Asturiarum 423 426
Silvanus Deus 432 435 d
† Silvanus Ep. Emesenus 532
Silvanus Præses sub Decio 424 425 428 435 436 442 443 444 445
† Silvester I, Papa 246 b f ecclesia Ital. 494 d 495 b monast. 56 c
† Silvester Ep. Cabilone 391 392 a f
† Silvester Ab. Reomai 478
† Silvius Ep. Cenomanis 306 d
† Simeon Ep. Hierosol. 639 f
† Simeon Justus 750 f reliquiæ Hartesburgi 506
† Simeon Simplex 109
† Simeon Stylita 5 Januar. et 128
† Simon et Judas Apost. 225 e D
Simon Ab. S. Bertini 417 c
Simon Abbas in Belg. 10 sec. 403 b
Simon Bucca-nigra Dux Genuen. 628 a
† Simon conversus Alnæ 592 e f
Simon Comes Leicestrensis 13 c
Simon Comes Monfortii 13 sec. 599 d
Simon de Layne 15 sec. 670 c
Simon Leprosus 376 c
† Simonis Erem. reliquiæ Ulyssip. 226 e
† Simplicianus Ep. Mediolan. 30 33 646
† Simplicianus M. Catanæ 176 195
† Siricius Papa 711 725
Sisagria Gal. 6 sec. 389 c
Sisibotus Ep. Toleti 150 152 d
Sisinnius Ep. Constantinop. 465 d
Sisois Ab. Raithun 338 a
† Sixti Papæ M. reliquiæ Ulyssip. 226 b
† Sixtus II, Papa Mart. 449 a 758
† Sixtus III, Papa 468 e
Slavicum bellum Caroli Magni 497 b
Smaragda V. Messanæ 1 f
Sobinus Ab. Nivellis 649 656 c d 657 d
Socrates Corinthius scriptor Vitæ S. Polycarpi 307 319 322
Soldanus 14 sec. 627 628 631 632 E
† Sophiæ viduæ reliquiæ Mindæ 203 f
† Sophia mater Buseues, Helis, Ghani MM. 215 e
Sophia mater S. Clementis Ancyrani 72 82
Sophia nutrix S. Clementis Ancyrani pia matrona 73 f 79 83 92 96
Sophronius Ep. Hierosol. 35 697 698
Sophronius socius Joannis-Moschi 108 109 111 113 123 132 135 698 699
† Soter Papa 308 e
Spetius Christianus 3 sec. 198 e
† Spes Ep. Spoleti 508 a
† Sponsæ V. M. reliquiæ Ulyssip. 226
† Stanislai Ep. M. reliquiæ Ulyssip. 226 b
Stapyltou Angl. 14 sec. 610 d
† Stephanus Protomartyr reliquiæ Ulyssipon. 226 sanguis Metis 12 f 203 a Eccl. Romæ 648 c Mylusæ 242 c monast. in Gallæcia 366 367 b Ravenna 166 c
† Stephanus M. Catanæ 195
Stephanus III, Papa 494 495 695
Stephanus Ep. Arvern. 673 674
Stephanus Ep. Bellicen. 156 f
Stephanus Ep. Puteolis 230 e
Stephanus Ep. Ripacurtiæ Hisp. 455 F
Stephanus Ep. Surrenti 347 d
Stephanus Ep. Zagabriæ 606 b
Stephanus invasor Episcopatus Belluneu. 420 a
Stephanus Ab. Cistercii 368
Stephanus Provincialis Carmelit. in Cypro 14 sec. 638 d
† Stephanus I, Rex Hungar. 513 523
Stephanus V, Rex Hungar. 514 521 522
Stephanus Rex Rassiæ 605 614 c
Stephanus Lusignanus 608 d
Stephanus Comes sub Carolo Magno 503
Stephanus monachus Stabuleti 272 c
Stephanus Aphrodisiensis 710
Straguierus R. Rassiæ 614 c
Strateas Smyrnensis 1 sec. 311
Stauratius Imp. 54 a
† Styracinus socius S. Hippolyti 640 d
† Successus Hisp. 2 6
Sueones populi 497 b
Suevi in Gallia 505 b
Sugnarius Hisp. 6 sec. 15 e
Sulpitius Severus disc. S. Martini 532 e
† Susannæ Babylonicæ reliquiæ Tolosæ 306 a
† Symetrius Presb. Mart. 535 f
† Symphorianus

A † *Symphorianus Eccl. Arvern.* 240 *a monast. Metis* 749 *e*
† *Syria Galla* 3 *sec.* 537 538
Syrianus Dux Alexandriæ sub Constantio 456
Syrianus Præfect. Canopi sub Diocl. 701 702
Syrocus R. Persarum fil. Chosrois 36

T

Talerandus Ep. Antissiodori Card. Comes Petragor. 611 612 623 627 628 *d*
† *Tarasius Patr. Constant.* 35 *a*
Tartari irrumpunt in Hungariam 13 *sec.* 516 *e* 517 *c* 519 *a f* 522 *f*
Tassilo Dux Bajoariæ 8 *sec.* 496 497
Tatius Quadratus Proconsul 307 *b c* 322 *e*
† *Taurinus Ep. Ebroic.* 725 *f*
† *Telesphorus Papa* 5 *Januar. et* 308 *e*
Tello Archidiac. Conimbric. 745 *a d*
† *Tenellæ V. M. reliquiæ Ulyssip.* 227 *a*
Terentius Comes Gal. 2 *sec.* 310
Tetricus Ep. Lingonen. 479 *a*
Teutonici 506 *b f*
Teutechildis Abbatissa Gal. 7 *sec.* 350 *a b*
† *Thamel* 539 *a*
B † *Thamarus Ep. Benevent.* 217 *c*
Tharasia Regina Portugalliæ 746 747 *c d*
† *Thathuel et Bebea MM.* 530 *a*
† *Thecla V. M.* 214 *a templ. Constantinop.* 426 *b altare Arvernis* 243
Thedericus fil. Caroli Magni 499 *e*
Theobaldus Ab. Eberbaci 175 *f*
Theobaldus Comes Campaniæ 11 *sec.* 553 *f*
Theobaldus Comes Sancerræ 13 *e*
† *Theodotæ templ. Constantinop.* 426 *b*
Theodatus Ab. in Syria 4 *sec.* 236 *f*
Theodebertus R. Franciæ 471 472 473 477 *a*
† *Theodemirus mon. Miriaci* 242 *b*
Theodelinda Regina Longobard. 1 *e*
Theoderada filia Pipini R. Ital. 499 *f*
Theoderada filia Caroli Magni ibid. *d*
† *Theodericus* 254 *a b monast.* 218 *a e*
Theodericus I Ep. Aureliæ 404 *a*
Theodericus I Ep. Metis 11 12 13 *a* 203 644 *d e*
Theodericus II Ep. Metis 260 *a*
Theodericus Ab. Stabuleti et S. Maximini 254 *b* 263
Theodericus Ab. Villarii 280 *e*
Theodericus Præpositus in Gallia 10 *sec.* 105 *f*
Theodericus Pauli Presb. Garcamii Scriptor 609
C *Theodericus R. Franc. Metis* 471 *f* 472 *a* 473 *a* 477 *a*
Theodericus R. Franc. fil. Clodovei II 243 *f* 348 *d* 349 *b* 350 *b d* 351 *a*
Theodericus R. Ital. 648 *c e*
Theodericus Alsatius Com. Fland. 421 *d*
Theodericus nob. Belgii 10 *sec.* 253 254
Theodericus Avus S. Theoderici II Ep. Aurelian 404
Theodgerus monach. Gal. 9 *sec.* 18 *d*
Theodinus Comes Ital. 10 *sec.* 57 *a b*
Theodo fil. Tassilonis Ducis Bajoariæ 8 *sec.* 497 *a*
Theodora Ægyptia 706 *f* 708 *a*
† *Theodorus M.* 32 *reliquiæ Ulyssip.* 226 *e templ. Constantinop.* 426
Theodorus Scribon Patriarcha Alexand. 211
Theodorus Patriarcha Constant. 395 *b*
Theodorus Ep. Agrigent. 585 *a*
Theodorus Ep. Amathuntis 108 131
† *Theodorus Ep. Cantuar.* 394 *e*
Theodorus Ep. Cæsareæ Capp. 467 *a*
Theodorus Ep. Mopsuestenus 467 *f*
Theodorus Ep. Mutinensis 711 719 *a*
† *Theodori Ep. Conf. reliquiæ Mindæ* 204
Theodorus Presb. Romæ 4 *sec.* 562 *a* D
Theodorus Diac. Alexand. 5 *sec.* 469 *c*
Theodorus Conf. sub Juliano 194 *b*
Theodorus frater Heraclii Imp. 36 *e*
Theodorus Ægyptius 707
Theodorus Alexandrinus 704 *f*
Theodorus Lascaris Imp. Græc. 514 *b*
Theodorus Melitinus Erem. 6 *sec.* 221
† *Theodorus Tribunus socius S. Hippolyti* 640 *d*
Theon Philosoph. Alexand. 4 *sec.* 462 *b*
Theodosius Ep. Cingulan. 216 755 *f*
Theodosius Ep. Rutenen. 582 *b*
Theodosius Senior Imp. 460 *a* 702 *b* 703 719 *b an Sanctus?* 341
Theodosius Junior Imp. 465 472 752
Theodula mater SS. Urbani, Prælidiani et Epolonii 175 176
Theodulphus Ep. Aurelian. 503 *f*
Theogenes Ep. Hipponen. 323 *f*
Theopemptus Ep. Novatianorum Alexand. 5 *sec.* 461 *f*
Theopemptus Alexand. 7 *sec.* 124 139
Theophanes monach. Palæst. 7 *sec.* 53 *d*
† *Theophanius Comes Centumcellis* 306 *d*
Theophilus Ep. Alexand. 460 *a c* 461 *e* 472 *a f* 590 *b* 702 E
† *Theophilus M.* 641 *d*
Theotecnus Ab. in Syria 4 *sec.* 236 237 *d*
† *Theotonius Lusit.* 19 *e*
† *Theotychus et* 3 *Protectores MM.* 448 *c*
Theresiæ nomen a S. Thyrso deductum 428 *a*
Theubertus Gal. 480 *c*
Thietmarus Belga 11 *sec.* 265 *e*
Thietmarus Burgund. 506 *f*
Thita uxor Matthæi Corsini 692 *b*
† *Thomæ Apostoli brachium Barii* 27 *d reliquiæ Ulyssip.* 225 *f*
† *Thomas Aquinas* 1 *f*
Thomas Ab. Bergis S. Winoci 420 *b*
Thomas Presb. Lox 11 *sec.* 419 *b*
Thomas Ægyptius 710 *b*
Thomas Justus pater Gentilis viduæ 530 *c*
Thomas Tamayo de Vargas illustrator Vitæ S. Ildephonsi 148 149
† *Thrascas M. Smyrnæ* 314 *c*
† *Thyrsus Diac. socius S. Andochii* 156 *c* 309 310 *b*
Tichernachon. Angl. 670 *e*
† *Timon Apost.* 66 *e*
Timotheus Ep. Alexandr. scriptor Vitæ S. Apollonii 237 *c*
Timotheus Ælurus Patr. Alex. 712 *d* F
Timotheus Archidiac. Alexand. 5 *sec.* 461 *e*
Titus Diac. Arelati 725 *e*
Tizekinus pater S. Popponis 252 *f*
Tobias Ep. Hierosol. 640 *f*
Tolchanus pater S. Munnæ 734 *d*
† *Torquatus Ep. Conf.* 694 *a*
Tothail Britannus 570 *f*
† *Tatisus an Thyrsus? ejus temp. Sahaguntii* 427 *d*
Toxotius filius S. Paulæ 328 336
Traguardus Ep. Atrebat. et Cameroc. 586 *f*
Trajanus Imp. 66 *e* 177 *f* 180 *f* 184 *d* 539 641 642 753
Tranquillus Ep. Cabilone 691 *f*
Transobadus Presb. Gal. 6 *sec.* 585 *e*
† *Trechinorus, idem qui Tremorius* 579 *f*
† *Tremorius* 567 570 576 578
Troilus Ep. 7 *sec.* 122 139
† *Trophimus Ep. Arelat* 378 *e*
† *Trudonis monast.* 266 *d*
† *Tryphon Thaumaturgus* 756 *b*
† *Tryphon M.* 305 *e*
† *Turibius Ep. Cenoman.* 377 381
Turpinus Ep. Remensis 122 *e an scripserit Vitam S. Caroli*

A *S. Caroli Magni?* 490 *c*
† *Tychon Ep. Amathuntis* 108 129 130 142 143

U

Ubertus Blancus Capellanus Joan. XXI Papæ 515 *a* 515 *a*
Ubilandus Gal. 17 *b*
Udalricus Ep. Augustanus 694
Ugimer Gal. 7 *sec.* 245 *c*
Ugolinus de urbe veteri Erem. S. Aug. 637
Uladislaus Lokteck 513
Ulbodus Frisius mon. 13 *sec.* 305 *f*
Ulderius Eques Gal. 10 *sec.* 106
Ulricus Ulasco miles mon. Cisterc. 12 *sec.* 594
Ultrata Ep. Viennæ 157 *c*
Ultrogotha uxor Childeberti I, R. 11 *e* 361 *e*
Umbertus Maior Ital. 11 *sec.* 59 *a*
Unrochus com. sub. Carolo Magno 503
Unwanus Ep. Brem. 376 *b*
Uraca filia Alphonsi VI, R. Castell. uxor Raymundi com. Tolosatis. 672, 674
† *Urbanus I Papa* 104
Urbanus II Papa 410 411 673
Urbanus IV Papa 606 607 *a* 622 630 676 683 686 690
B
Urbanus VIII Papa canonizat. S. Andream Corsinum 678 679
† *Urbanus Ep. Theanensis* 99
Urbanus Ep. Tolet. 150 427
† *Urbanus Hisp.* 2 *a* 6 *f*
† *Urbicius mon. Miciaci* 242 *b c*
Ursatius hær. 32
Ursicinus Ep. Cadurcis 582
Ursio Arvern. 7 *sec.* 250 *b d*
† *Ursmarus Ep.* 604
† *Ursula et sociæ VV.* 66 422 *e*
Ursus Ep. Cretæ 607
Ursus Ep. Viennæ 157 *c*
Utho Presb. in Bavaria 398 *e* 400 *e*

V

Valdemarus R. Daniæ 623 *d*
Valens Imp. 235 646
Valens Ep. hæreticus 32 *b*
Valentinianus III, Imp. 471 472
† *Valentinus Ep. Interamnæ* 196 199
† *Valentini M. reliquiæ Ulyssip.* 226
Valentinus hær. 308 309
C *Valerianus Ep. Iconii* 469 *d*
Valerianus Imp. 71 *c* 73 *b* 83 *b* 598 *d e*
Valerianus Præses sub Aureliano 560 *e*
† *Valerius Ep. Cæsaraugustanus* 28 *Januar. et* 6 7 11 15
Valerius alius Ep. Cæsaraugustanus 4 *sec.* 450 *d*
† *Valerius Lucæ in Ital.* 29 *Januar. et* 452 *b*
† *Valeriani Mart. monast.* 570 *e*
† *Vedastus Ep.* 256 *d* 257 *d reliquiæ Ulyssip.* 226 *eccl.* 658
Venantius Ital. 754 *d*
† *Venerianus Arvern.* 249 *f*
† *Venerius socius S. Hippolyti* 644 *d*
Veranus Ep. Cabilone 391 392
† *Veronus C. Belg.* 694 *b*
† *Viator mon. Miciaci* 242 *b d e*
Viator 3 *sec.* 429 436 445 *a*
Vicarius pater SS. Vincentii et Orontii 3 *e*
† *Vietbertus Apost. Frisiæ* 155 *b*
† *Victor I, Papa* 195 196 197 198 200 *b*
† *Victor Ep. Capuæ* 308 *e*
† *Victor M. Corinthi* 640 694 *a*
† *Victor M. Massiliæ* 104 *b* 176 *d mons Helvet.* 746 *a*
† *Victor Sanctus* 104

† *Victoria M.* 67 *a* D
Victorii Ep. Cyclus 472 *a*
† *Victorinus M. Corinthi* 640 694
Victorinus Dux Numeriani Imp. 186 191
† *Victricius Ep. Rotomag.* 473 *c*
† *Victurius Ep. Cenoman.* 377
Vigilius Papa 693 *c*
† *Vigilius Ep. Tridentin.* 696 *d*
† *Vincentius M.* 22 *Januar. et* 427 *a* 449 *a b d e* 450 *a reliquiæ Rotæ* 435 *d Cæsaraugustæ* ibid. *f Eccl. Cabilone* 392 *e f*
Vincentius Ep. Cæsaraugustanus 449 *b*
† *Vincentii Ep. Mevanatis reliquiæ Metis* 202 *a c*
† *Vincentius Presb. M.* 1 *b*
† *Vincentius Madelgarius Dux* 664 *e*
† *Vincentii Vergontis Eccl.* 716 *c*
Vincentius a S. Geminiano ord. Prædic. 712 *f*
† *Virgines ord. Cisterciensis in Polonia occisæ* 305 *f*
† *Vitalis Eccl.* 524 525 *a*
Vitalis Ab. Maliaci 582 *d*
† *Vitalis mon.* 11 *Januar. et* 124 125 139 140
Vitalius satelles sub Decio 428 *d* 432 *a* 436 *a* 445 *d* 446 *f*
† *Vitonus Ep. Virdun.* 256 *b c*
Volmarus Ab. Wirtzenburch. 259 *f*
Volodimirus R. Haliciensis 294 E
Volradus Ab. S. Vedasti 11 *sec.* 256 *d*
Vortiporius Rex Britonum 6 *sec.* 667 *e f*
† *Vulferius Ep. Viennensis* 157 *b c*

W

Woifarius Dux Aquitan. 8 *sec.* 494 495 *e*
Wala Comes, post Abbas 500 502 *f*
† *Walbertus Ab. Luxonii* 355 359 *b*
Walbertus Canonicus Casleti 418 *b*
† *Walbertus pater S. Aldegundis* 651 656 662 *c*
† *Walbodo Ep. Leodiensis* 258 *c*
† *Walburgis monast.* 591 *e*
Walcandus, seu Walchandus Ep. Leodien. 503 504 764 *a*
Waldebertus Dux Clotharii II 651 *d*
† *Waldetrudis* 652 *b c* 653 *f* 654 *d f* 655 *e f* 657 *c e* 661 *e f* 664 *c* 665 *f* 666 *a c*
Walterius prior Alnensis 595 *d*
Walterius Gal. 106 *c*
Walterus Ep. Cabilone 368 373
Walterus Ab. Villarii 593 *e f*
† *Walterus de Birbaco* 22 *Januar. et* 593 *b*
Wamba R. Hispan. 428 *c*
Wammirus Ep. Trecen. 247 *b* F
† *Wandregisilus Ab.* 351 396 *c*
Warnacharii duo Majores-domus Franc. 245 *c e*
Wazo Ep. Leodiensis 251 252 254
Welatabi pop. Germ. 497 498 *e*
Wentefina Dux Maurorum 748 *b*
† *Wenceslai Ducis M. reliquiæ Ulyssisp.* 226 *d*
† *Werburga monast.* 216 *f*
Weroius comes Gal. 6 *sec.* 576 *f* 577 *a* 578 *b*
† *Wigberti Presbyteri reliquiæ Ulyssip.* 226 *e*
Wigerus monachus Villarii 594 *b*
† *Wilfridus Ep. Eborac.* 352
Wilhelmus vide etiam Guilielmus.
Wilhelmus Ep. Mimatensis 229 *c*
Wilhelmus Normannus Com. Flandriæ 416 419 421
Wilhelmus Comes Juliac. 753 *a*
Wilhelmus de monte S. Lufthildis miles de Edinghoven 754
Wilhelmus de Bandeselle scriptor 628 *c*
Wilhelmus Fliscus Parmensis 603 604 *a*
Wilhelmus Ipreasis 11 *sec.* 418 *a*
Wilhelmus de Languillia 604 *c*
Wilhelmus de Campellis Ep. Catalaun. 225 *a*
Willa uxor Berengarii Imp. 715 *c e*

† Willebrordus

A † *Willebrordus Ep. Ultrajectinus* 200 *b*
Willelmus Ab. Castrensis 13 *d*
Wilsi populi Germ. 497 *b d*
Wiltzam R. Wilsorum 8 *sec.* ibid. *d*
Winemarus de Aldendorp. miles 13 *sec.* 63 *a d*
Winlencus Salitiensis 9 *sec.* 105 *c*
† *Wlfranni Eccl. Abbatisvillæ* 737 *a*
† *Wlmari monast.* 419 *a*
† *Wolfangi Ep. Ratisbon. reliquiæ Ulyssip.* 225 *c*
Wolfarius Ep. Remens. 502 *f*
Wolocus Ep. Scotus 531 *c*
† *Wolquinus Ab. Sichimensis* 756 *b*
Wolradus Ep. Germ. 14 *sec.* ibid. *c*
Wulfoaldus Major-domus Gal. 245 246
† *Wulphus M.* 1 *c*

X

† *Xystus I Papa,* 308 *e*

Z D

† *Zacharias Papa* 494
Zacharias Patr. Hierosol. 40 *f*
Zacharias Alexand. 7 *sec.* 112 *e*
Zacharias Maurus 9 *sec.* 14 18
Zachæus Ep. Hierosol. 640 *f*
Zamolxis Legislator Scytharum 743 *c*
Zebinus Ep. Antiochen. 184 *b*
† *Zeno Erem.* 386 *c*
† *Zenobius Ep. Florent.* 306 *d*
Zixilanes Ep. Toletan. scriptor Vitæ S. Ildephonsi 148 149 *vide Cyxilla.*
Zocus Dux Bulgar. 54 55 *d*
Zoilus Patr. Alexand. 110 *e*
Zoilus Palæst. 6 *sec.* 119 120 137
Zosimi, seu Zosimæ varii in Oriente 221 222 *a*

A

INDEX TOPOGRAPHICUS

D

IN VITAS SANCTORUM

X ULTIMORUM DIERUM JANUARII.

Litteræ A B C D E F, *itidem ut in præcedenti Indice, paginam signato numero expressam paribus intervallis dividendam monebunt : ut loci cujusque nomen qua parte paginæ reperiri possit ex additis litteris dignosci queat. Si nulla addita est littera, id argumento erit sæpius ea pagina idem occurrere nomen.*

Quæ loca Sancti alicujus ortu, morte, reliquiis nobilitata sunt, iis Sancti illius adscriptum nomen; sed ea solum expressa pagina, qua de Sanctis singulis locisve agi cœptum, licet frequentior eorum mentio fiat.

Omissa sunt ea regionum et urbium nomina, quæ passim, etiam fere pueris, nota; ut Italia Hispania, Gallia, etc. Roma, Constantinopolis, Hierosolyma etc.

A

Abydos l. 53 b
B Aceldamah ager prope Hierusalem 148
Achaia 179 b c d 621 d e
Achel Hibern. 720 f
Achor vallis Palæst. 331 b
Achrida ur. Bulgar. 145 146
Acragas fl. Siciliæ 584 c
Ader turris Palæst. 330 c
Adomin Palæst. 331 a
Adrianopolis ur. Thraciæ 54 b 55 a
Adsentina civitas Ital. 196
Ægyptus. *Cyrus, Joannes, Athanasia, Theodosia, Theotiste, Eudoxia* 696
Æmilia prov. Ital, 765 b
Æmula fl. Belg. 413 e
Æsis ur. Ital. 200 201 a
Ætna mons Siciliæ 742 d
Africa *Januarius, Mucius, Saturus, Bellicus* 27 *Epictetus, Ruppus, Publianus* 204 *Dativus, Julianus,* aliique XLV 323 *Avitus et Donatus* 385 *Missurianus, Publia, Victor,* et alii XLIV *Lucius, Honoratus,* alii XXXVIII 384 *Secundus et Fortunatus* 385 *Victor, Paulus, honoratus* 566 640 *Victor, Publius, Saturninus, Polycarpus* 695
Agaliense monast. Hisp. 150 d
Agio fl. Gal. 106 f
C Agennum op. Gal. 610 611
Agrigentum ur. Siciliæ *S. Potamion Ep.* 584
Alandaluf ins. 450
Alania pagus Ital. 716 d
Albaceta Hisp. 511 f
Albania regio Scotiæ 570 571
Albania regnum in Illyrico 605 614
Albia, sive Albiga ur. Gall. 17 18 611 *S. Theofredus Ep.* 364
Allás fl. Germ. 495 a c
Alcazar de Consuegra op. Hisp. 513 d
Alcobacia monast. Lusit. 26 a
Aldenburgum op. Fland. 415 e
Alegarna Gal. 389 c
Alexandria 695 c e *S. Cyrillus Ep.* 459 *Joannes Eleemosynarius Patr.* 108 *Melvanus M.* 695 *Saturninus, Thyrsus, Victor* cum sociis 605 *Martyres in ecclesia sub Constantio occisi* 456 intercepta a Rege Cypri 14 sec. 630 631 632 a Persis capta 7 sec. 110 129 142 e
Alexandria op. Ital. 452
Almada op. Lusit. 24 25 b
Alna Monast. Belg 593 e
Altium pag. Ital. 716
Altus-mons monast. Bel. 249 f 250 b 263 a 265 e 266 b 651 c 659 e f 669 c
Amalphia, sive Amalphis ur. Ital. 147 148
Amathus ur. Cypri 108 E
Ambianum, sive Ambianorum urbs Samarobrina in Galia. *Ulphia V.* 736
Ambroniacum monast. Gal. 157 f 159 a c
Amenum Ital. 716 d
Amisus ur. Galatiæ. *Phengon et Eucarpius* 59 61
Amiternum ur. Ital. 201 203
Anagnia ur. Ital. 382 d
Anaplum Constantinopoli regio 71 f
Anchialum 54 b
Ancus fl. Lusitan. 746 747 a
Ancyra ur. Galatiæ 36 c d *Clemens Ep. Agathangelus, Christophorus, Chariton,* et alii 71 *Donatus, Castulus, Papias, Climatius* 97
Andana monast. Belg. 594 b
Anderitum Gabalorum, ur. Gal. 229 a
S. Andreæ urbs Scotiæ 219 c
Amanus mons Syriæ 324 f
Anetum vicus Hisp. 451 e f
Ansidia op. Lusit. 746 b
Antinia, vel Antintia 3 a
Antinous ur. Ægy. *Asclas M.* 68 *Leonidas M.* 438
Antintia, sive Antinia 3 5 f
Antiochia, sive Theopolis ur. Syriæ. *Babylas Ep. Urbanus, Prælidianus, Epolonius pueri* 183 *Juventinus, Maximus* 232 *Hippolytus M.* 642 F
Antiochia statua Augustæ dejecta periclitatur sub Theodosio Seniore 208 210 212
Antipatris op. Palæst. 329 c
Apamea ur. Bithyn. 428 429 432 c 436 b f 439 d 443 f 444 a
Aphrodisium ur. Asiæ 710 d
Apentina regio Ital. 562 e
Apollonia ur. Phrygiæ 423 c 424 a b e *Callinicus Mart.* 431 437 446
Apulia regnum 605 612 614
Aquæ-Grani ur. Germ. Cisrhen. 494 a 496 a 501 c 507 e f 750 *Carolus Magnus* 496 *reliquiæ S. Caroli Magni* 504
Aquæ Quintianæ l. Hisp. 385 d
Aquæ Salviæ, Romæ 36, 37, 38 517
Ara fl. Gal. 672 b
Arabia cis mare rubr. 701 b c
Aradus insula Phœniciæ 646 e
Arbatilicus pagus in Pictonibus Gal. 12 d
Arcadia 620 f
Arcia l. Gal. 106 e
Ardlahan op. Hibern. 729 f
Arecluta ur. Britan. 571 573 b

A Arelatum 725
Areola l. prope Perusiam 543 716 d
Argoneta locus Ital. 57 d
Arida Gamantia regio Belg. 412 f
Arimathia ur. Palæst. 321 c
Ariminum ur. Ital. 162 166 201
Arlançon fl. Hisp. 674 f
Armenia 49
Armenum Ital. 716 d
Armorica, sive Britannia Gallica 406 576 577 e
Arnavassium Ital. 716
Aroasia monast. Belg. 413 d 418 d
Arpion l. Ital. 59 a d
Arrasate regio Hisp. 450 b
Artinas vicus Gal. 378 d
Artenum Ital. 716 d
Arvernorum urbs Clarus-mons in Gal. *Artemius Ep.* 206 *Prajectus Ep. Amarinus, Elidius MM.* 242 *Vera et Supporina* 207
Ascania prov. Germ. 348 e
Aser monast. Ital. 56 c
Ascalon ur. Palæst. 53 b
Asper mons Comitatus in Lotharing. 367 f
Assisium ur. Ital. 200 544. 550
Assyria. *Anastasius Persa M.* 35
B Asturiæ regnum in Hisp. 424 c
Asturica ur. Hisp. 68 *Alphonsus Ep* 366
Atina ur. Ital. *Julianus M.* 383
Atinum pagus Ital. 96 c
Audenberg monast. Germ. 595 c
Augia insula et monast. Germ. *Haberilla Virg.* 748
Augusta Prætoria Salassorum 497 b
Auranca vicus Lusitan. 747 e
Aurelia ur. Gal. 408 b *Theodericus Ep.* 403
Auria ur. Gallæciæ. *Ansurius et Vimarasius Epp.* 366
Ausonia, Italia 31 b f
Autona loc. Hisp. 454 c
Autwilre castrum Belg. 594 c
Auximum ur. Ital. 200 201
Avalo op. Gal. 476 477
Avellana l. Ital. 58 e
Avenio ur. Gall. 612 682 683
Axus fl. 204 b

B

Babylon urbs Ægypt. 628 e 707 f *S. Zosimus Cilix Ep.* 221
C Babylon ur. Mesopotamiæ 700 f
Badalona ur. Hisp. 70 e f
Badonicus mons Britan. 567 b
Bajoca, sive Bajocæ, aut Bajocassium urbe, Gall. 402
Bajona ur. Gall. 402
Bala ur. Palæst. 330 e
Baluguium op. Hisp. 16 c
Balneolum monast Hisp. *Emerius Ab.* 396 *manus S. Thyrsi* 426
Balsaloe op. Assyriæ 484
Banchor, Bangor, seu Bongor monast. Angl. 568 b d
Baradia ur. Hungar. 514 f
Bararot l. Assyriæ 37 b
Barbastrum ur. Hisp. 452 454 c
Barcino ur. Hisp. 596 599
Barium ur. Ital. *reliquiæ S. Vincentii* 26
Barzonium Ital. 716 d
Bathonia ur. Angl. 567 b
Batua, sive Batavorum insula Belg. 256 257
Bavaria, prov. Germ. *Gamelbertus* 398
Baugineum villa Gal. 392 d e
Bayensis urbs 403 b
Bayvillus fl. Hisp. 674 f
Beblas Ital. 718 b
Becciacus vicus Gal. 12 d D
Bellimontense castrum Gall. 107 a
Bellovacum ur. Galliæ. 419 420 a
Bellus locus monast. ord. Præmonst. Gal. 739 f 740 e
Belvacus monast. 253 257 f
Benasca loc. Hisp. 455 c
Benchor monast. Hibern. 726 f
Beneventium ur. Ital. 395 e *Sophias, sive Cadocus Ep.* 216 *Benignus Archidiac.* 220
Berga op. Hisp. 16 d
Bergæ S. Winoci op. Flandr. 419 c
Berkingum monast. Angl. *Theoritgida V.* 364
Berœa ur. Syriæ 54 99 100
Berytus ur. Syriæ 329 338 339 340
Betagaure ur. Palæst. 227 228 b f
Bethel Palæst. 331 b
Bethleem ur. Palæst. *S. Paula vidua* 326
Bethoron 329 d
Bethsaloe op. Assyriæ 37 38 43 49 a
Bethsur Palæst. 334 d
Betulum op. Hisp. 70 71 a
Bethphage locus juxta Hierosolymam 330 f
Beura op. Ital. 716 c
Birbeka vicus Brabant. *B. Walterus* 60 a
Biturica, vel Bituricæ, urbs Biturigum in Gallia *Sulpitius Severus* 583 E
Blandinium monast. Gandav. 419 e
Blavetus fl. Gal. 570 572 577
Bodanicus lacus Germ. 648 c
Bodanum monast. Gal. *Marius Ab.* 387
Bohemia 756 758
Bolesanum Ital. 716 e
Bonæ-spei monast. Belg. 668 c
Bononia ur. Gal. 499 c
Bononia ur. Ital. 623 e 624 625 686 690 *Zama Ep.* 205
Boruchtnarii populi Germ. 154 c
Bovianum ur. Ital. 201 b
Brabantia Ducatus origo 490 e
Brachara ur. Lusit. 21 747
Brebia vicus Ital. 718 d
Brejani Hibern. 728 b
Briaria op. Gal. 405 e
Briga Ital. 716 e
Brigantinus lacus Germ. 648 c
Britannia Armorica regio Gall. *Gildas Sapiens* 568
Broburgum op. Fland. 417 419
Brocquerroya districtus in Hannonia 668 c
Brogeret l. Gal. 579 b
Brugæ ur. Fland. 415 b
Brunwillarium monast. Germ. 259 f F
Bruxella, vel Bruxellæ, urbs Belgii. *Vincentii* 13 a
Buchonia regio Germ. 670 b
Buda ur. Hungariæ 521 c *reliq. S. Joannis Eleemos.* 108 143 144
Buella vicus Germ. 365 366 d
Bugnatum pag. Ital. 716 e
Bulca op. Ital. ibid. c
Bulgaria 612 f 614 b *Manuel, Georgius,* et alii plurimi 54
Bunna, sive Bonna op Germ. 593 b
Burgi ur. Hisp. 509 b 510 e
Burgund ur. Hisp. 500 a
Busendorp monast. Lotharin. 259 260 c
Buterlio l. Gal. 674
Bytra flu. Gal. 494 d

C

Cabilo ur. Gall. *Lupus Ep.* 391
Cabilonensis Comitatus 106 a
Cacumen mons Ital. 58 a
Cæsaraugusta ur. Hisp. 6 70 71 *Valerius Ep.* 449 *reliquiæ S. Vincentii* 11 c d

Cæsarea

A Cæsarea ur. Bithyniæ. *Leucius M.* 423, 425, 429, 432, 435
Cæsarea Palæst, 35 c e 36 a e 38 a d e 41 a c 42 c 43 b 46 c 48 d 51 a c 520 c 329 c
Cæsarium locus Alexandr. 122 c templum 462 c
Cala monast. Gal. *Bathildis R.* 347 349 e *Radegundis V.* 353, 362
Calacta l. Siciliæ 232
Calatabellota op. Siciliæ *Peregrinus Conf.* 646 a 759 b
Calatheon l. Siciliæ 232 b
Calebrunnia fons Burgund. 156, 157 a
Calbachuari Hibern. 720 e
Calpasia ur. *S. Philo Ep.* 207
Calpe ur. Bithyniæ ibid.
Calpurnianum Ital. 716 c e
Camelaria l. in Arvernis 244 c
Camera monast. Brabant. 591 d
Camuncinus seu Camocinus mons Ital. 718, 719 b
Canabis Burgund. 105 f
Canan Palæst. 331 c
Candia ur. Cretæ 718, 719 a
Candidinense monast. Arvern. 248 c
Canea ur. Cretæ 719 a
Canopus prov. Ægypt. 699, 702, 703 b
B Cantoennum monast. Arvern. 248 c
Canusium ur. Ital. 26 f
Capha ur Tauricæ Chersonesi 608 b
Caphar-baricha Palæst. 330 e
Capharnaum ur. Galilææ 331 c
Capua ur. Ital. 203 a *Castula* 232
Caravaca op Hisp. 511 f
Carcassoua ur. Gal. 16 e
Cardosum pratum Ital. 57 a b
Carinnena l. Hispan. 8 c
Carmelus mons Syriæ 460, 461, 484 c
Carnotum seu Carnutum ur. Gall. 409 d 412 c f
Carseoli op. Ital. 59 d
Carsula vicus Ital. 201 a
Carthago. *Galæus* 203 *Donatus Secundus, Papias* 232
Casa-Dei monast. Gal. 671, 672, 674 a
Casale ur. Ital. *Projectus Diac.* 250
Casamari l. Ital. 55 b
Casselia ur. Hibern. 732 e
Cassinum castrum Ital. 494, 495 b
Castelnonus vicus Hisp. *reliquiæ S. Valerii Cæsaraugustani* 451, 452
Castrensis baronia Hisp. 455
Castrum ur. Gal. *caput S. Vincentii* 12, 16
C Castrum Theoderici op. Gal. 404 f
Castrum op. Ital. 57 c
Castrorum locus, sive Mons Hannoniæ, ur. Belg. 652, 663 b
Catana ur. Siciliæ 741 c
Cathurcium, sive Cadurci ur. Gal. 611 b
Ceallmvinnin ur. Brit. 728 d e
Cellense monast. Trecis 553, 739
Cemelenum ur. Ital. 3 f
Cenomanorum civitas in Gallia 11 b *Julianus Ep.* 376
Centonomius fons Cenoman. 378 c
Centumcellæ ur. Ital. 499, 561 b 562 b c
Ceratensis vicus Gal. 12 c
Cerdania l. Hisp. 17 a comitatus 15
Chalcas l. Assyriæ 37 c
Chalcedon ur. Bithyn. 45 b obsessa a Persis 7 sec. 36 b
Chalcedonia 35 f
Charcedonia 400
Chariartarbe ur. Palæst. 330 d
Chariat-cepber op. Palæst. ibid. e
Chebron ur. Palæst. ibid. d
Chersonesus 757 d
Chocquensis Abbatia Belg. 418 c d D
Chrysopolis, sive Vesontio ur. Burgundiæ 156 f
Cimera, Cemela seu Cemelenum ur. Ital. 3, 5 c
Cinaron l. Alexandriæ 403 c
Cinga fl. Hisp. 455 a
Cingulum ur. Ital. *Exuperantius* 753
Ciretium Ital. 716 c
Cison torrens Palæst. 331 d
Cistercium monast. Gall. *Albericus Ab.* 368
Civitas regalis ur. Hisp. 511 f
Clara-Vallis monast. Gall. *caput S. Vincentii* 12 d
Clarus mons, sive urbs Arvernorum, Gall *Artemius Ep.* 206 *SS. Vera et Supporina* 207
Clasius fl. Ital. 542, 544
Classis op. Ital. 711, 714, 715
Claustrum, sive Hemmenrode monast. Germ. 61 d 63 a
S. Clementis op Hisp. 511 e
Cleopatris ur. Ægypti. *Paulus, Pausirion, Theodosion* 205
Cliternum vicus Ital. 201, 202 b
Clitumnus fl. Ital. 201 a
Cluain-mhor monast. Hibern. 730 c
Cluniacum monast. Gall. 418 f
Cœrlahem mons Gal. 577
Codonium Ital. 716 d E
Coldingham monast. Scotiæ. *Adamnanus Presb.* 735
Colmeuar de Oreya op. Hisp. 511, 512
Colobianum Ital. 716 c
Colodi urbs Scotiæ, sive Coldingam 742 e f
Colonia Agrippina urb. Ger. 586 751
Colossensis Episcopatus in Rhodo insula 606 607 a
Columbarium castrum Lusit. 747 a
Columbarius l. in Arvernis 244 d
Columerius vicus Gal. 104, 105 b
Conachria regio Hibern. 727, 730, 732, 734
Conallia Hibern. 730 e
Concha ur. Hisp. *Julianus Ep.* 509
Condesia ur. Lusit. 747 a
Condomum ur. Gal. 511 f
Confinus l. Ital. 563 f
Confluentia ur. Germ. 593
Conimbrica ur. Lusit. 744, 747, 748. *Gonzalvus Osorius, Froalengus* 366
Conkitta monast. Gal. 14 b
Constantia ur. Gal. 725 f
Constantia ur. Germ. *Noitburga vidua, Hixta V. et alii 7, ejus liberi* 365
Constantinopolis 339 d *Andreæ, Lucæ et Timothei* 178, 179 *reliquiæ et templum S. Thyrsi* 425, 426 b F
Coquarna Ital. 717 c
Corbeja monast. Gal. 348, 355, 359
Corcyra insula 607
Corduba urbs Hisp. 746 f
Cordunum l. Ital. 203 a
Corsinium ur. Ital. 203 a
Corinthus urbs Archaiæ 606 e f
Corisopitum, sive Curiosolitum urbs in Britannia Armorica 569, 572
Corium Ital. 716 d
Cornubia prov. Angliæ 219, 568, 573 d
Cornu-gallia regio Gall. 570, 573, 579, 580
Corona ur. Peloponnesi 607, 617, 627
Corphya, seu Corcyra 606, 607
Corsica insula. *Devota V. Mart.* 385
Cortracum op. Belg. *Papiæ et Mauri* 564 e f
Corvorum mons Hisp. 19 d
Coryphe mons Syriæ 100
Coth ur. Syriæ 329 c
Coubrige op. Walliæ 220 d
Crabia Ital. 716 d
Crassona Ital. ibid.

Cremona

A Cremona ur. Italiæ. *Vincentii* 26 *Babylæ* 195
Creta insula 618
Crusinallum pagus Ital. 716 c
Cuculla l. Ital. 55 c
Cunetio fl. Angl. 59 f
Curaser monast. Ital. 56 e
Curbio, sive Corbio, monast. Gal. 355, 359
Curiosilitum regio Britanniæ Armoricæ 569 d
Curtissolra pagus Belg. 657, 658
Cyprus insula 128 142 c 329 b 716 f et seqq.
Cyrus ur. Syriæ 102, 103
Cysonium vicus Flandriæ. *Arnulphus M.* 586
Cyzicum ur. Hellesponti. *Thryphæna M.* 696

D

Dacia prov. Germ. 498 b
Dalmatia prov. 382, 498, 616
Damascus ur. Syriæ. *Ananias Apost.* 227
Damenonia prov. Britan. 567, 572
Damh-Inis monast. Hibern. 728
Daphne locus prope Antiochiam 194, 195
Daroangus monast. Gal. 245, 249
Daroca ur. Hisp. 512
Dastager palatium Cosrois R. Persarum 37 b
Debeltus, seu Debeldus, ur. Thraciæ 54, 55
B Decapolis prope Alexandriam 133
Deihiensis villa Hisp. 150, 152 c
Derba l. in Oriente 47 a ur. Asiæ 181
Dertusa ur. Hisp. 498 b
Desiorum terra Hibern 730 a
Dunete Britan. 567, 568, a
Dioleon ur. Ægypti 338 a
Diospolis ur. Palæst. 41 d, 46 f 52 329
Discartas palatium Chosrois Reg. Pers. 37, 43, 48
Disertnarbe Hibern. 730 a
Divio urbs Burgund. 105
Dolum ur. Britan. Armoricæ. *Gilduinus* 405
Dor ur. Palæst. 329 e
Doroangus monast. Gal 245, 249
Doryzin l. Alexandriæ 709 b
Drewels castrum Germ. 594 e
Druentia fl. Gal. 2
Druimlithain monast. Hibern 722 e
Dunbrition, sive Arecluta, op. Scotiæ 570
Dunense monast. Fland. 421 d
Dunsa, seu Deynsa, op. Flandr. 253 f
Dunmn Regis ur. Gal. *cor S. Vincentii* 13 c
Duracia, seu Dyrrachium ur. Albaniæ 606 607
Dymelle fl. Germ. 496 d

C

E

Ebora ur. Lusit. 749 f
Eboregia ur. Ital. 31 b f
Ebredunum ur. Gall. *Vincentius, Orontius*, et socii MM. 2
Ebrodunum ur. Gall 503 e
Ebroicæ ur. Gal. *Gaudus Ep.* 725
Edessa ur. Mesopot. 696 e e 701 *Barsimæus Ep.* 641 *Barses Ep.* 646 Plures Martyres 46
Eferraduinum loc. Hisp. 455
Elegia castellum Galliæ, nunc Alsatiæ 533
Eleniana locus Constantinop. 426 427
Eleutheropolis ut. Palæst. 227 228
Eliberis ur. Eliberitanum Concil Hisp. 450 e 453
Elisgaugimm, Alsatiæ prov. Germ. 257 258
Ellus fl. Alsatiæ 258 b
Elmail pag. Brit. 573 c
Elno monast. S. Amandi in Belg. 255 f
Emaus ur. Palæst. 329 d
Emesa ur. Palæst. 52 e
Emporia ur. Hisp. 28 f
Enetum vicus Hisp. 451 555 a
Engaddi locus Palæst 330 e
Engelbercb op. Germ. 760 d D
Ephesus ur. Ioniæ. *Timotheus Ap.* 176
Eporedia ur. Ital. 31 c f
Epternacum monast. et opp. Belg. 259 f
Erbach monast. Germ. 758 a
Erni stagnum Hibern. 728 a
Escol Palæst. 330 d
Eudoxii regio Constantinopoli 72 a
Eugubium ur. Ital. 200 c d
Eumenia pagus Ital. 716 c
Eversbam monast. Fland. 417 418 b
Extremadura regio Lusit. 22 24 e

F

Fagetum l. Bavariæ. 399 b
Falacrinum vicus Ital. 201 a b
Famagusta urbs Cypri. *Petrus Thomasius* 606
Fanopinum monast. Belg. 418 e
Fargat fl. Hisp. 397 e
Farne insula Britan. 153 c
Ferna ur. Hibern. *Aidanus, sive Mædocus Ep.* 726
Fessa ur. Mauritaniæ 602 e
Fesulæ ur. Ital. *Andreas Corsinus Ep.* 696
Fidiacum monast. Gal. 555 a
Flaminia via a quo facta 198 199 E
Flandria prov. Belg. 410 415
Florentia ur. Ital. 203 684 685 691 *reliquiæ S. Andreæ Corsini* 676
Fontes villa Hispan. 4 f
Fontinella monast. Gal. 355 359
Forcalcatia op. Gal. 390 d
Formosella monast. Fland. 413 f 418
Forneles l. Hisp. 453 a
Foro-julianus Ducatus 8 sec. 495 e
Foro-julium prov. 497 f 503 c 763 e
Forum Crucis l. Ital. 201 f
Forum Flaminii ur. Ital. 196 197 199 201
Forum Semprorii ur. Ital. 201
Fossæ monast. Belg. *Gobertus* 367
Franciacum castrum Gal. 105 a e
Freckenhorstum monast. Westphal. *Thiatildis V.* 758
Frisia prov. 498 a d 499 b Fresonia 504 e 762 a
Fresones 154 b
Fulda monast. et opp. Germ. *Amuchadus mon.* 671 *reliq. SS. Papiæ et Mauri* 111 f
Fulginium, seu Fuligna, ur. Ital. 56 e 543 a 545 e 550 *Messallina V. M.* 66 *Felicianus Ep. M.* 195
Fundus hospitium Sanctorum in suburbio Segorviensi in Hispan. 8 c F
Furconium vicus Ital 201 a
Furnæ opp. Flandr. 415 421

G

Gabaa Palæst. 329 331 d b
Gabala ur. Syriæ 147 148
Gabalon ur. Palæst 329 d
Gabalorum urbs Mimate in Gallia. *Severianus Ep.* 229
Gaia mons Palæst. 331 b
Galatha op. Siciliæ 232 b
Galgala 331 a
Gallia Comata 3 c
Ganda ur. Fland. 499. *Eccl. S. Joannis extructa* 253 f
Gannaium monast. Gal. 739 d
Garganus mons Ital. 41 d 46 f
Garicula villa Gal. 18 b
Garizim mons Palæst. 331 e
Garnestanum op. Fland. 409 f
Garumna fl. Gal. 494 d
Gaudianum op. Ital. 714 715
Gaumates, vallis Ital 386
Gavellum l. Ital. 712 e
Gaza ur. Palæst 121 d 126 138 e 222 a 339 d
S. Geminiani

A S. Geminiani opp. Etruriæ 711
Gemmeticum monast. Gal. 349 355 359
Germiniacum l. Gal. 404 e
Gerunda ur. Hisp. 396 b *Vincentius Victor, et socii Inventus et CCCLIX MM.* 27
Gbisna op. Belg. 417 419 c
Gillengbein monast. belg. 655 f
Gislenopolis op. Belg. *Sulpitii Ep. reliquiæ* 402
Gladius fl. Walliæ 728 a
Glaston monast. Angl. 59 b c f
Goslaria ur. Germ. 507 a
Gradus op. Ital. 502 c
Granopolis Hisp. 2 a f seu Gratianopolis 3 b d
Græcia pro Asia 423 425 430 446 a
Grignasium Ital. 716 c
Gualbi l. Ital. 200 d
Guialbes vicus Hisp. *Candida vidua* 396
Guiriacum Gal. 106 e
Gussenus vicus Hisp. 454 d
Gyruum monast. Angl. 154

H

Hagelstadt ur. Angl. 153 d f
Haialon ur. Palæst. 329 d
B Halicia regnum in Russia 512 513 b
Hama monast. Artesiæ 413 c
Hamelia op. German. 750
Hartesburgum op. Germ. 506 c f 507 a d *reliq. S. Anastasii* 749
Hasa fl. Germ. 495 b d
Hasbania regio Belg. 253 c
Hatelogum l. Turciæ 618 e
Haveskercke vicus Flandr. 417 f
Haynau, sive Hannonia, prov. Belg. 463 b
Hebdoman suburb. Constantinop. 426 b
Heisterbacb monast. Germ. 591 592 e
Heliopolis ur. Ægypt. 222 a
Hellespontus 425 696
Hellespontiaca porta Cæsareæ Bithyniæ 439 f
Helvetia prov. Alpina. *B. Eusebius monachus* 744
Henmenrode monast. 593 *B. Walterus de Birbeke* 60
Herbipolis ur. Germ. 584 f
Hercinia regio Germ. 346 e
Hermon et Hermonii montes Palæst. 331 d
Hermopolis ur. Ægypt. 69 70 237 238 a
Herosfeldia, sive Hirsfeldia, op. et monast. Germ. 259 f
Hieropolis ur. Orientis 35 f 40 43 46 a 48 f
C Hierosolyma. *Xenophon, Maria, et filii* 338 *Matthias Ep.* 629
Hierso vicus Gal. 329 701 e
Hippo ur. Africæ 323 f
Hispalis ur. Hisp. 749 f
Hispellum ur. Ital. 197 199 545 550
Hortanus lacus Ital. 715 b
Horus insula Gal. 569 d e
Hovene monast. Germ. 750 e
Hua-Brun districtus Hibern. 726 727
Hua-Kennselach regio Hibern. 728 729 d
Hy-conail Gablire regio Hibern. 731 732

I

Iberus fl. Hisp. 497 b
Icciodurum op. Gal. 671 d
Iconium ur. Asiæ 181 b d
Ilerda ur. Hisp. *Athanasius et LXXIII socii, Sergius monachus* 70
Ilfintinc l. Gal. 580 a
Iliberis ur. Hisp. 449 c
Imbher-Granchunun l. Hibern. 729 f
Imma vicus Antiochiæ 456 457 d
Ingelheim op. Germ 498 a
Inis-breagai, seu Inisbreagmuins insula Hibern. 727 c D
Insula Germanica juxta Trecas in Gal. 349
Insula leporum locus Hungariæ 512 e 513 f 514 e 522 b c d
Insulæ ur. Flandr. 410 c 419 d *Victoris et socii reliq.* 167
Interamna ur. Ital. 196 198 199
Interamna Prætutiana ur. Ital. 200 201 552 a
Interocrea vicus Ital. 201 a b
Ipra ur. Fland. 414 417 418
Iria Flavia ur. Hispan. *Servandus, Viliulphus, et Pelagius* 366
Isara fl. Bavariæ 398 c 399 b
Isauria Prov. 108
Isera fl. Gal. 157 e 159 b
Ister fl. 617
Istria regio 498 c

J

Jacca ur. Hisp. 454
Janua pro Genua 619 620 623 627
Jericho ur. Palæst. 331 a
Jesdem l. Assyriæ 37 c
Joe ur. Maurit. 68
Joppe ur. Palæst. 327
Jordanes fl. 331
Jostrum mon. Gal. 355 359
Juvanum seu Salsburg. ur. Germ. 503
Judæa, *Domitianus monach.* 387
Juliacum opp. et Julia prov. 457
Julianum op. Hisp. 3 4 5 a
Julii insula Ital. 714

K

Keial-Muduach monast. Hibern 732 f
Keltra insula Hibern. 670 c
Kildara ur Hibern. 735
Kilmodok ur. Scotiæ 725 c
Kleggovia districtus in Suevia 365 b f 366 a d
Kynnselach opp. Hibern. 729 e 730 c e

L

Lachis ur. Palæst. 331 e
Ladus fl. Arcadiæ 193 d
Lætiæ monast. Belgii 669 e *reliq. S. Joan. eremos.* 143
Lagartera op. Hisp. 512 e
Lagenia provincia Hibern. 726 a 729 b 730 e 731 a 732 a 733 d 734 c e 735 E
Lamber fl. Ital. 645 a
Lancarvanan monast. Walliæ 217 d 220 d 569 b
Lanna insula S. Iltuti 575 b e
Laodicea ur. Syriæ 323 c f æmula Antiochiæ 210 c f
Lapzacus, seu Lamsacum, ur. Asiæ 618 a 619 b
Lariacum l. Gal. 104 a 105 d
Lateranæ, Romæ 395 e 396 d
Lavica monast. Hungar. 520 a
Laus Pompeia, seu Landa. ur. Ital. *Sarbana vidua* 645
Lechus, sive Lycus, fl. Vindeliciæ 497 a
Lectoria, seu Lactora, ur. Gal 610 611 d
Leda fl. Gal. 380 a
Legia, sive Lætia, fl. Fland. 409 f
Legranum l. Ital. 645 f
Lemovicum urbs in Gal. *reliquiæ S. Thyrsi* 424 e
Leodium ur. Belg. 262 d 264 d
Leontopolis ur. Ægypt. 222 a
Lerinus insula 473 e
Letania, Britannia Armorica 575 576 f
Lethe carcer apud Persas 121 122 138
Lene pagus Cariæ 215 a d
Liburnia prov. 497 498
Libya regio 708 709

Liffe

A Liffe campus Hibern. 735
Ligæ curtis Belg. 508 c
Liguria 244
Lindisfarne insula et monast. Angl. 153 c d e 154 a
Lingonum populi Gal. urbs 473 c Eccl. 474 a *Urbanus Ep.* 103
Lingua-occitana, Languedocia 610 e 611 c
Lintburg monast. Germ. 259 260
Lipara insula Siciliæ 608 c d
Listra ur. Asiæ 180 181
Listrogaugium Flandriæ ditio 251 252 253
Lithosignium loc. Ancyræ 74
Livia op. Hisp. 16 d
Livonia regio 714 e
Loa monast. Flandr. sive Lodium 413 b 417 e 418 a b
Lochmenech monast. Gal. 580 c
Logium monast. Gal. 359 c
Londonia ur. Angl. 567 d
Longi-vicus l. Gal. 106 d
Luachuir Hibern. 632 c
Ludus op. Ital. 451 b
Luganus lacus Ital. 524 525 d
Lugdunum 773 b
Lummen Comitatus in Belg. 367 c
B Lungipressum op. Ital. 168 b
Luxovium monast. Burgund. 159 246 355 359 c
Luzonium pagus Ital. 716 c
Lycaonia regio 108 180 181 b
Lycia regio 329 b
Lydda ur. Palæst. 329 c
Lyuhes monast. Brit. 573 c

M

Magdenburgum ur. Germ. 758 e
Mageddo campi Palæst. 329 c
Magio in Hibernia 155 e
Magni-mons op. Gal. 107 465 477 480
Magundat l. Persidis 40
Maguntia, sive Maguntiacum 750 761
Majorica insula Mauris erepta 400 f
Majuma portus Palæst. 221 331 705
Majuma Alexandriæ 705 b
Malbodium op. Belg. *Aldegundis V.* 649
Maliacum ur. Gal. 582 a
Malnephetan l. Syriæ 341 c
Malmesburia monast. Angl. 59 f
Malmundarium monast. Belg. 258 259 260 a e
Manpesier, seu Montpazierium, op. Gal. 610 611 e
C Manuthe l. Ægypti 678 703
Marcenniacum locus Burgund. 105 106
Marcia l. Ital. 203 a
Marcomagum op. Germ. 750
Maresa Palæst. 331 e
Marcolæ monast. Belg. 668 c
Marilliacum monast. Belg. 255 a
Mariotis lacus et ur. Ægypti 711 c e
Martianæ, seu Marcianæ, monast. Fland. 262 263 f
Massilia ur. Gal. 245 f
Materna seu Matrona, fl. Gall. 358 f
Mediolanum ur. Ital. 623 624 e f 645 719 c b *Aquilinus Presb.* 585
Meinrivus l. Belg. 661 b
Meldæ ur. Gal. 363 d
Melegrammu l. Ital. 645 a
Melfis fl. Ital. 382 e
Melita insula *reliquiæ S. Polycarpi* 310 f
Melros monast. Scot. *Boisilus Præpositus* 153
Merchem vicus Fland. 414 417 419
Merchia regio Scotiæ 734 b
Mergotium Ital. 716 c
Messenia regio Peloponnesi 742 d
Metæ urbs Gall. *Aptadius Ep.* 750 *Serena V. M.* 642 *reliquiæ S. Vincentii* 11 b 12 f *Feliciani et aliorum SS.* 202 203 D
Metena fl. Bavariæ 398 c
Methone ur. Peloponnesi 329 b *Athanasius Ep.* 741
Metrolita urbs Africæ 754
Mevania ur. Ital. 196 200 201 203
Michelsbuch op. Bavariæ 398 400
S. Michaelis-mons monast. Normanniæ 219
Miciacum monast. Gal. *S. Linentius* 242
Miletum ur. Cariæ 194 *Thyrsus M.* 424 b 431 f 438 c
Milliacum Ital. 716 d
Mimate ur. Gal. 229 f
Mimigardevorda, sive Monasterium, ur. Westphal. 761 762
Miranda opp. Lusitan. 747 b
Molismum monast. Gal. 370 372 373
Momum pagus Ital. 716 c e
Monachium ur. Bavariæ *reliquiæ SS. Cyri et Joannis* 608 f
Mondragon ur. Hisp. 451 b
Monœcum, sive Herculis Monœci portus, urbs Ital. *Devota V. M.* 385
Monterogum op. Hisp. 452 455 c
Monticellus silva juxta Perusiam 541 c
Mons-Beligarda op. Burgund. 156 f
Mons-S. Eligii monast. Belg. 411 412 e E
Mons-Gasconis l. Gal. 673 b
Mons-major op. Lusitan. 747
Mons-S. Michaelis de pericula maris in Norman. 402 403 406
Mons-rotondus l. Ital. 197 b 203 a
Mons-Rubeus op. Hisp. 452 a b
Mons-ulmus op. Ital. *Raynaldus* 223
Morasthim 331 e
Morigia familia Mediolani 645 c
Morini populi Belg. quorum urbs Taroana. *Joan. Ep.* 409
Mormonzonæ prope Fulginium 202 a b
Mugaretum villa Gal. 355 c
Muminia, seu Mominia, aut Momonia, regnum Australe Iberniæ 729 730 732 e
Munda flu. Lusit. 146 b
Munda vicus in prov. Juliacensi. *Irmundus* 458
Murcia ur. Hisp. Mauris erepta 600 f
Mutina ur. Ital. *Germinianus Ep.* 711 763
Mylasa ur. Cariæ. *Ephræm Ep. Eusebia sive Xena V.* 123
Myrmidonia insula 717

N F

Naim ur. Palæst. 331 d
Namurcum ur. Belgii 263 c
Nannetes ur. Britanniæ Armoricæ 570 d *reliq. S. Seustu* 563
Narba fl. Assyriæ 37 b
Narnia ur. Ital. 200 a
Naumeue, seu Namurcum, ur. Belg. 262 263 c
Naupactus, ur. Græciæ 607 e f
Nazareth ur. Galilææ 331 c
Neapolis Ital. 146 f
Neapolis ur. Palæst. 331 c
Neapolis Persarum 50 d e
Neocæsareæ variæ urbes 68 b
Neocæsarea Maurit. *Severianus et Aquila* 68
Neocæsarea. *Mardonius, Musonius, Eugenius, Metellus* 204
Neopatris ur. Græciæ 605 e f
Neostadium ur. Austriæ *reliquiæ S. Joan. Eleemos.* 143 e
Netis vicus Syriæ 241 c
Nevedunum ur. ad Danubium 424 f
Nicæa urbs Bithyniæ 425 b
Nicæa Thraciæ 54 b 55 d

Nicomedia

A Nicomedia ur. Bithyniæ 77 a 89 c 426 a b 432 c 439 441 442
Nicopolis ur. Palæst. 329 d
Nicosia ur. Cypri 607 617 620 621 f
Nigro-ponte, olim Eubœa, insula Græciæ 607 f
Nitria vicus Ægypti 331 e mons 461
Nivella monast. et opp. Belg. 649 c 651 e 654 656 661
Nixia, Naxia, et Naxos insula una Cycladum 606 e f 608 a
No, Alexandria 331 e
Nobe ur. Palæst. 329 c
Nobiliacus pagus 601 a c
Noemium Gal. 404 e
Nonium Ital. 716 d
Noserias l. Ital. 196 c
Novaria ur. Ital. *Gaudentius Ep.* 30 *Julius Presb. et Julianus Diac.* 715
Noviacus l. Gal. 6 a b
Novioma ur. Gal. 222 Noviomum 420 b e Noviomagum 351 c
Noviomagum op. Belg. ad Wahalim fl. 499 a
Novum-castrum monast. Germ. 593 c
Noya rivus Gal. 737 f
Nucia, sive Novesium, op. ad Rhenum 592 a
B Numana ur. Ital. 201
Nursia ur. Ital. 196 c 200 f
ad Nymphas Romæ 563 d

O

Odryziorum regio 179
Olevia rivus Treviris 535 f
Oliverum mons Palæst. 330 f
Orbaniacus vicus Gal. 6 12 106 f
Orcades insulæ Scotiæ 155 e
Oria ur. Ital. 716 d
Oricbiensis ager Lusit. 19 c
Ortha pagus Ital. 716 c
Osca ur. Hisp. 6 c
Oskargia Hibern. 731 b
Osnabrugum ur. Westphal. *caput S. Caroli Magni* 504
Osneggi mons Germ. 496 b
Ossa insula Gal. 581 f
Ossoria ur. Hibern. 176 a
Ovetum ur. Hisp. 151 a 429 c *templum et reliq. S. Thyrsi* 426 c d
Oxyrinchus ur. Ægypti 646 e
Oya insula Gall. 570 571 572
Ozatum Ital. 717 e
C

P

Pactæ ur. Siciliæ 607 e d e
Paderborna ur. Westphal. *reliq. S. Juliani Cenoman.* 377
Palatina ædes Fulginii 66 67 b e
Palmyra ur. Syriæ 50 51
Palumbare op. Lusit. 746
Pannonia regio 497 498 b
Paphus ur. Cypri 637 d
Paraclitus monast. Ambiani 739 e
Paratomon locus Syriæ 457 d
Pardina op. Hisp. 455
Parisii Galliæ metropolis 476 f 586 *S. Polycarpi* 310 *templum S. Vincentii* 11 a f 12 b 13 e
Parius lacus et Parium ur. 97 a
Parthenope, sive Neapolis Ital. 231 f
Patalaborna, eadem quæ Paderborna, ur. Westph. 259 f
Pathmos insula 180 182 d
Patræ ur. Achaiæ 179 607 742
Patriniacum l. Gal. 105 f
Pax-Augusta ur. Hispan. 2 b
Pax Julia ur. Hisp. 608 c
Pella Ital. 716 d D
Pelopia ur. 559 b
Pelusion ur. Ægypti 331 f
Pentapolis prope Alexandriam 114 e
Perona Ægypti 705 c
Persis 35 f 36 a e 37 a
Perusia ur. Ital. 197 c 198 a 201 c 203 a *Constantius Ep.* 539
Petra-Cluyd, sive Dunbriton, op. Scotiæ 570 f
Petra-Imperatoris l. Ital. 59 a
Petragorensis prov. Gal. 610 611 c
Petrarium Ital. 716 d
Pharus Alexandriæ 705 d
Philadelphia ur. Asiæ 317 b e
Philippi ur. Maced. *Parmenas Apost.* 66
Philo castrum Ægypti 649 f
Philomelium ur. Phrygiæ 317 320 a
Philoponium l. Ægypt. 705 c
Phoracion l. Constantinopoli 699 d
Pictavi urbs Gal. *Gualterus ord. Minor. Ep.* 63 *reliquiæ S. Vincentii* 12 d
Pinna ur. Ital. 200 201
Pintum villa Hisp. 694 a
Pion locus Ephesi 180 182 f
Pitenascum Ital. 716 d
Pizi locus Ital. 57 a b E
Planetia pagus Ital. 716 d
Plataneta l. Ital. 57 d
Plestea ur. Ital. 195 f
Porobia Ital. 716 c e
Pontia insula maris Tyrrheni 329 b
Porphyreon op. Palæst. 483 c 484 e
Porphyrite 221 222
Porta Solis l. Alexandriæ 125 f 141 e
Portuensis via Romæ 696 e 698 e
Portugallia unde dicta 747 a e
Possonium ur. Hungariæ *reliquiæ S. Joan. Eleemos.* 143 144 *B. Margaritæ Hungaricæ* 513 f
Pouch op. Hisp. 600 f 601 e
Præmosellum Ital. 716 c
Praga metropolis Bohemiæ 750 c 756 a 758 a *reliq. S. Valerii Ep. Trevir.* 750 a *Vincentii* 751 c *Ananiæ* 757 a
Pratum op. Ital. 692 b
Pravia Hisp. 427 f
Probati castrum Thraciæ 54 b
Proilliacus prædium Gal. 379 f
Promontorium sacrum Lusit. 20 d *caput S. Vincentii* 21 a d
Prumia monast. Belgic. 499 593 F
Ptolemais ur. Pentapoleos 469 e
Ptolemais ur. Syriæ 320 c
Puteacum Gal. 408 b
Puteoli ur. Ital. *Artemus puer, Antimasius,* et alii 230
Pyramis mons prope Nicomediam 78 d
Pyrgi ur. Ital. 561

Q

Quierqueusona pro Carcasona 397 b
S. Quintini op. Gal. *Bertrannus* 222
Quintum op. Ital. 716 c

R

Radingum monast. Angl. 413 c
Ramesheria Angl. 59 f
Rappaciale op. Lusit. 746
Rasnuni l. Persidis 40 a Rhasnœmyi 47 a
Rassiæ Ducatus 513 f
Ravenna ur. Ital. 711 c 715 *Sodon* 238 *Margarita V.* 161 *Gentilis vidua* 526
Raythu l. Arabiæ 338 a
Razech l. Persidis 38 39 40 47 a

Razzia

A Razzia regnum 606 613 614 615
Redones ur. Britan. Arm. 580 c
Reimbachium op. Germ. 752 d
Reomaus monast. Gal. 249 f *Joannes Ab.* 470
Reumvisii mons Gal. 569 575 576 579
Rhenus fl. 252 b
Rhesion prope Constantinop. 426 b
Rhinocolura, seu Rhinocorura urbs Ægyptum inter et Syriam 131 d e
Rhoda, sive Rota ur. Hisp. 3 e 4 f 5 a *reliquiæ S. Valerii Cæsaraugust.* 450 453 454
Rhodanus fl. Galliæ 450 c 673 b
Rhodus insula 77 89 128 129 142 329 619 620 621 622 628
Ricaudum op. Gal. 598 e
Rilliacum op. Gal. 552 b 553 f
Ripa op. Gallæciæ 366 c
Ripa S. Vitalis op. Ital. *Manfredus Erem.* 525
Ripacurtia ur. Hisp. 455 e
Riparia ditio Ital. 714 715
Rivense monast. S. Gildæ 569 d
Rodinigus pagus Rutenorum Gal. 18 a
Roma a Gothis capta 724 c d
Romæ. *Vitalianus Papa* 394 *Felix IV, Papa* 647 *Irene vidua* 28 *Blæsilla vidua* 29 *Cortilia V. M.* 70
B *Bellus, Florus,* et alii 68 *Emerentiana V.* 71 *Gregoria V.* 108 *Emetrius, Maximus, Felicissimus* 204 *Severa V.* et socii 561 *Papias et Maurus* 564 *Marcella vidua* 621 *Vincentii* 26 e *Anastasii Persæ* 36 a *Polycarpi* 310 f *Cyrilli* 439 b *Cyri et Joannis* e 669
Romanus op. Gal. 157 160
Rutenensis pagus Gal. 17 f
Rovasenda Ital. 716 c
Rovasium Ital. ibid.
Rugi populi Rugini 154 d
Ruilliacus vicus Gal. 380 a
Rusium monast. Hibern. 154 c
Russia Ducatus 513 f
Russium castrum Ital. 161 162 163 164 b
Rutinagina Gal. 404 c
Ruyense, vel Rutuyeuse monast. S. Gildæ 570 d
Ruzasa l. Hisp. 450 f

S

Sabrina fl. Angl. 567 b
Sæpinum ur. Ital. 200 201 b
C Sahagunitus ur. Hisp. *temp. S. Totisi, seu Thyrsi* 427 d 38 b c
Salernum ur. Ital. 146 f
Salimosa vicus Gal. 610 e
Salon ur. Dalmatiæ 513 f
Samaria Prov. Palæst. 52 d
Sambra fl. Belg. qui et Sabis 594 663 b
Samon et Samos varia loca 554 556 c
Samosata ur. Mesop. *Philotheus, Hyperechius, et socii* 565
Sambecum monast. Hungar. 512 f
Sangrum op. Ital. 58 a e
Sareptha ur. Sidonior. 329 e
Sarlatensis diœcesis Gal. 610 611 e
Sarta fl. Gal. 377 581 e
Sathalia Turcis erepta 622 623 d
Saurium op. Lusitan. *Martinus Presb.* 746
Scalabis op. Lusit. 716 c
Scandilia op. Ital. 57 a b
Scelera fl. Ital. 641 e
Scethe, Scithi, Scheti, Schetium, regio Ægypti 702 703
Scherınbeka l. Thuringiæ 756 f
Schermbeka vic. Westphaliæ 373 756
Sconaugia monast. Germ. 593 c D
Scythopolis ur. Palæstinæ 48 d
Seanbhodhai monast. Hibern. 720 e
Sebaste ur. Palæst. 329 c
Sedula ur. Ital. nunc Casale 250 c
Segesteriorum civitas in Gallia 387 c
Segor Palæst. 330 e
Segorvia ur. Hispan. 8 c
Seguris fl. Hisp. 16 c
Seleucia ur. Syriæ 329 b
Sentenaria Ital. 716 d
Sentiliacum Gal. 404 c
Septimania prov. Gal. 498 b
Servia regio 605 614
Seyne Comitatus Germ. 591 b d
Siarsura l. Assyriæ 424 c
Sicha Palæst. 331 c
Sichem ur. Palæst. 331 c
Sichemium monast. Thurin. 373 374 756
Sicilia insula. *Babylas, Timotheus et Agapius* 206 *Fabianus et Sabinianus* 232
Sicoris fl. Hisp. 18 c
Sidon ur. Syriæ 329 c
Signia op. Ital. 395 d Comitatus 59 a
Silo Palæst. 331 b
Siloe 710 a E
Silus fl. Gallæciæ 366 367
Sina mons Arabiæ 221 b
Sinemurum opp. Gal. *reliquiæ S. Joannis Reomaensis* 479 c 482 483
Sior fl. Ægypti 331 c
Sistaricum ur. Gal. 388 390
Sithiu monast. Audomaropoli in Belg. 254 418 419 494
Slana fl. Hibern. 726 730
Slavonia regio 606 613 614
Smyrna urbs Asiæ 606 607 617 618 619 *MM.* 306
Socoth 331 e
Solaria l. Ital. 718 e
Solra pagus Belg. 661 662
Soma, seu Somona, fl. Gal. 736 c
Sora ur. Ital. 98 99 *Dominicus Abbas* 55 *Julianus M.* 382
Soractes mons Ital. 494 d
Sorisium Ital. 716 d e
Spalatum ur. Dalmatiæ 513 a
Spellum, sive Hispellum, ur. Ital 196 545
Spoletum ur. Ital. 196 c 199 a 203 a 449 b c 531 e 643 c
Stabiæ ur. Ital. 567 f
Stabulaus, seu Stabuletum, monast. Belg. *Poppo Ab.* 251 F
Stationa ur. Ital. 718 c
Strada castel. Hisp. *reliquiæ S. Valerii Ep. Cæsaraug.* 451 454
Stratesium l. Constantinop. 37
Stratonis turris, sive Cæsarea, ur. Palæst. 329 e
Strigonium ur. Hungar. 51 515 516
Stromberch monast. Germ. 61 592 593
Suatia Ital. 716 d
Sublacus monast. Ital. 59 d
Suighe-Lagen mons Hibern 720 e
Sulcensis Comitatus Germ. 365 d
Sura prov. Ital. 221 a
Surdiliacum l. Gal. 104 d 105 a
Surrentum ur. Ital. 147 *Athanasius Ep.* 347 *Baculus Ep.* 596
Susatum ur. Westphal. *reliquiæ S. Patrocli* 750
Sycminus locus Cariæ 215 f
Syria. *Eusebius Ab.* 99 *Mausymas Sacerdos* 102 *Salamanes Silentiarius* 103 *Macedonius Crithophagus* 207 *Maras Ab.* 241 *Simeon Priscus Ab.* 324 *Petrus Ægyptius* 386
Syria a Persis vastata 7 sec. 113 e 114 b 131 c

Tabenna

A

T

Tabenna insula Ægypti 710 b c
Tabennesiotæ 338 d
Taginæ ur. Ital. 200 d
Tagus fl. Lusit. 24 674 d
Talavera ur. Hisp. 512 c
Tamirensis pagus Gal. 27 a
Taphnæi campi in Ægypto 331 e
Tapiæus mons Lusit. 746 747 a
Tarantasia ur. Gall. 503 c
Tarbensis ager in Gal. 7 3 a
Taroanna urbs Morinor. in Belg. *Joannes Ep.* 407
Tarraco ur. Hispaniæ 70 f
Tarsatica ur. Liburniæ 497 f
Tarsus ur. Ciliciæ 80 81 82 83 a
Teach-mune monast. Hibern. 732 d
Teate ur. Ital. 200 201 b
Tefius fl. Scot. 153
Teleda vic. Syriæ 99 d
Temoria ur. Hiberniæ 727 730 734 e
de Tenellis monast. Belg. 664 e
Tetrapylum Cæsareæ Palæst. 51 c d e
Tetrapyrgia l. Syriæ 341 c
Tevoitus fl. Scot. 153
B Thabor mons Palæst. 331 d
Thamnatsar Palæst. ibid. b
Theanum ur. Ital. *Amasius Ep.* 97
Thebæ ur. Bœotiæ 179 606
Thebais regio Ægypti *Asclas M* 63 *Ammonus* 337 *Leonides M.* 438
Thecua op. Palæst. 330 f
Theopolis, sive Antiochia 206 b 395 d
Theotmelli l. Germ. 496 b c
Thermæ Trajanæ Romæ 564 e
Thicis fl. Hisp. 3 e
Thomarium op. Lusit. 746
Thrasymenus lacus Ital. 582 f
Tiberias Palæst. 331 e
Ticinum ur. Ital. 494 586 a *Armentarius Ep.* 671
Tigris fl. Mesopot. 43 f 48
Titulus Equitii Romæ 563 564
Toletum ur. Hisp. 672 b *Ildephonsus Ep.* 148 an patria S. Thyrsi? 423 e *templum et reliquiæ S. Thyrsi* 426 e
Tomi ur. Scythiæ. *Britannio Ep.* 235
Torciacum insula Gal. 107 a
Torna fl. Assyriæ 27 b
Tornacum ur. Belg. 520 b c d *S. Vincentii* 13 a
C Tornodorum op. Gal. 402 404 405 e 470 a 472 d 479 571
Tornusium op. Gal 570 e
Tortola Hisp. 511 f
Traguntanum Ital. 616 e
Tragurium urbs in Illyrico 515 e
Trajectum Frisiæ, vulgo Ultrajectum, ur. Belg. 259 f
Trasimenus lacus Ital 201 e
Trebia ur. Ital. 196 e 197 b 199 a *Emilianus Ep. Hilarianus, Hermippus, Dionysius* 449
Trecæ, seu Tricassium urbs in Gallia. *Balinus Ep.* 39 *Sabinianus M. Sabina V. et multi MM* 551 c
Trenorchium ur. Gal. 570 e
Tressenorum familia Laude Pompeia 644
Treviri ur. Germ. *Marus Ep.* 345 *Valerius Ep.* 531 a
Triganum Gal. 405 e
Trisaltus l. Ital. 58 a f
Tudertum urbs Ital. 203 a *Senstius et 70 Mart.* 562 *reliquiæ S. Leucii* 423 f
Tuidi fl. Scot. 153 e
Tunicensis urbs Mauritaniæ 602 e
Turones ur. Gal 63 e f
Turquia 620 621 629
Tusculanum Ital. 58 e
Twede fl. Scot. 153

Tyrus ur. Palæst. 341 c D

U

Udalahachum rupes Hisp. 451 b
Ulma ur. Germ. *Henricus Suzo* 266
Ulyssipo ur. Lusit. 746 *reliquiæ Vincentii* 19
Unda fl. Hispan. 3 c
Urfa fl. Germ 751

V

Vacia ur. Hungar. 514 516 e
Vaciacum Ital. 616 d
Vacanæ fanum 201 a b
Vahalis, sive Wahalis fl. Belg. 499 a
Valcellæ monast. Belg. *Richoardus* 508
Valentia ur. Gall. 450 d
Valentia ur. Hisp. 450 d f 598 a *Vincentius M* 6
Valentia Mauris erepta 450 451
Valentianæ ur. Belg. 403
Valeria prov. Ital. ubi? unde dicta? *Martyrius monachus* 107
Valeria via Ital. 107 c
Vallavi populi Gal. 160 f
Vallonia l. Ital. 201 a b
Varadinum ur. Hungar. 516 c E
Vasconia regio 8 sec. 495 496 d
Vegetii-Vallis Ital. 716 e
Vena fl. Hisp. 676 a
Veneti populi Gal. 570 577 580 b
Venetiæ ur. Ital. 623 624 626 627 628 *reliquiæ S. Anastasii* 38 b
Venetorum bellum cum R. Hungariæ 14 sec. 614 616
Venetus lacus Germ. 739
Venton monast. Gal 408 a
Verbanus lacus Ital. 718 d
Verona ur. Ital. 765 e
Vesolense castrum Burgund. 106 a
Vesontio ur. Burgund. *Mambodus M.* 135
Vesprinium op. Hungar. 43 e 514 e 515 e 516 e 523
Vettona op. Ital. 200 a
Vetula op. Gal. 160 f
Vetus-mons monast. Germ 59 d
Vicohabentia vicus Ital. 396 a
Vicus-Equensis op. Ital. 699 b
Vienna ur. Austriæ. *digitus S. Joan. Eleemos.* 143 e
Vienna ur. Gall. 459 d 554 *Bernardus Ep.* 137 f
Villa-major monast. Hisp. *Redigundis* 557
Villarium monast. Belg. 62 e 367 *Carolus Ab.* 591
Vincentia, quæ et Vicentia ur. Ital. 203 a F
Virdunum ur. Gall. *Adelmira* 252 b
Vistula fl. Polon. 498 e
Vitavia monast. Poloniæ 305 f
Vitulæ-albæ Insula in Hibern. 155 e
Viviflcus l. Gal. 368 a
Voconia Ital. 716 e
Volovicum l. Arvern. 250 d
Vosagus mons Lotharing 246 e 250 e
Volutus mons Gal 504 a

W

Walciodorum monast. Belg 259 f
Waldarii-cella Gal. 18 a
Wahalis fl. Belg. 499 a
Wallia 216 217 220
Warendorpia op. Westphal. 760 762
Warneston op. Flandriæ 410 d 417
Wasloi monast. 254 f 258
Watenæ, seu Watinense, monast. Fland 413 e e
Wedon monast. Angl. 217 f
Weisfordia ur. Hibern 726 a
Wengelberg op. Germ. 761 d
Wendensis Comitatus 593 b

A Wichmuodi loc. Germ. 496 e
Wilarium monast. 259 f
Wiltonia ur. Angl. *Brithwaldus Ep.* 59
Wimaranna op. Lucit. 24 e
Wintonia ur. Angl. 59 c e
Wirtzenburch, sive Herbipolis, ur. Franconiæ 260 f

X

Xena, urbs Cariæ 123 a

Y

D

Yecla l. Hisp. 512 e

Z

Zaba fl. Assyriæ 37 b
Zadra ur. Dalmatiæ 615 a c
Zagabria ur. Sclavoniæ 607 b
Zamora ur. Hisp. 151 a b
Zaraa l. Hisp. 450 b
Zeugma ur. Syriæ. *Publius Ab.* 236 237 a e
Zoara, olim Segor Palæst. 330 e

A D

INDEX ONOMASTICUS

IN X ULTIMOS DIES JANUARII,

Sive brevis collectio vocum barbararum, vel minus usitatarum, quæ in Vitis SS. iis diebus occurrunt.

Litteræ A, B, C, D, E, F, *magis etiam quam alibi necessariæ ad certum indicandum paginæ signatæ spatium, intra quod eæ reperiri voces queunt.*

Plenius postea Onomasticum, sive istiusmodi vocum Lexicon fiet. Hic succincte recensentur, addita quandoque significatione; ut cui vox aliqua occurret minus obvia, dispicere valeat num quæ hic similis existat.

A

Admiratus *Princeps* Pag. 617 c
Alipta *unctor* 481
Analogium *umbo vel pulpitum* 592 e
Apsis 150 152
Aquamanile, *aqualis* 426
B Artaba *mensura* 113

B

Bandon, *signum militare* 54
Barca *navis genus* 445 b c
Barilla, *vas, cadus* 683 a c
Benedictio eulogiæ, *cibi benedicti* 486 a d
Biberes, *scyphi* 262 263
Bullatus 43 a

C

Caballarius, *eques* 42 47
Caganus, Princeps Hunnis 496 e
Cambutta, *baculus, vel pedum pastorale* 106
Campana *statera* 113
Cancellarii Ecclesiæ Romæ 112 113
Carabus *navis genus* 438 a e
Castra *Aula Principis*. Castrensiani *aulici* 212
Casubula, *casula sacerdotis* 264 265
Catagogiorum festivitas Ephesi 180 182
Catomus *genus tormenti* 186 187
Cimelium, cimeliarchium 117 118
Clinicus *æger lecto affixus* 328 329 a
Collecta *conventus divini officii* 334
C Commerciarius *negotiator* 48
Compater 116
Consuffugare 428 f
Crepa 351 f
Critophagus *hordeo vescens* 106
Curiosus *Palatinus* 455 456

D

Defensor Ecclesiæ in Oriente 113 114
Despotæ *titulus honoris* 616
Diaconicon *sacrarium* 46
Diagrapha *descriptiones census* 395 f
Diœcesis *parochia* 248 a d
Dogi 436
Dominicum *κυριακὸν templum* 456
Duciculus *ligamen vasorum* 105

E

Eutheca *arca* 114 115
Esophorium *vestimentum* 119 120
Eulogia 245 a Eulogiæ, *cibi benedicti* 475 c d

F

Flammeum *velum* 336 a c

G

Ganfalenerius *vexillifer* 686 b e
Gladiolus, et Gladiolis, *herbæ genus* 161 b d
Gomphi 436 c
Gustrum *vas* 428 b f

H E

Hypocamisium 119 a

I

Irenarchus Asiæ 318 d f 319 f 320 b 321 b e 322

K

Κυριακὸν *Dominicum, templum* 456 a

L

Lipsanæ f. g. 256
Logotheta quis 115 e

M

Mancipium *pistrinum* 220 e
Marchisus *Marchio, Comes* limitaneus 254 e 256 d e 262
Massa *villa* Massarius *villicus* 609 d 610 e
Mechir mensis Ægypt. 456 a e 459 a
Menomenæ *pisces* 118 e
Milliarisius, et Milliarensis nummus 50 a F

N

Nonna 128

P

Palfredus, sive Palefridus *equus* 594 d
Papæ nomen Episcopis tributum 151 244 e
Parabolani, ægris et peste infectis deservientes Alexandriæ 463 a
Paracheimadion *Statio Hiberna* 53 a
Paximatium 245 e
Pero *saccus coriaceus* 445 a e
Phlebotomare *venam aperire* 482 f
Phrygium *mitra* 466 e f
Pittacium 115 a e
Polyandrum, *sepulchrum* 250 b
Praxit *pransus est* 394 e
Psiatus *matta* 119 a e

R

Rachana 122 b 123 a Rachanella *panniculus* 119 e 120 a

Rega

A Roga *stipendium* 50 114 e
Ropalon *clava, fustis* 180

S

Samittium *panni genus* 594 c e
Sellarius *ductor equitum* 42 44 47 49
Siliqua 24 *pars solidi* 112 d 113 e
Sindon *tintea vestis* 122

T

Tholus 122
Tinna *vas* 427 f 435
Torneamentum *hastiludium* 591 f D
Tremissis *tertia pars solidi* 112 113
Trutannus *histrio* 594
Typhocomium *domus in qua cæci aluntur* 52 53

W

Wanti *chirotheca* 156 d 157 a

Z

Zema 119
Zœta 483 a

A INDEX MORALIS D

IN VITAS SANCTORUM

X ULTIMORUM DIERUM JANUARII.

Non sola hic virtutum aut vitiorum nomina expressa, sed rerum omnium vocabula, quarum notitia ad virtutum vitiorumque tractationem visa est accommodata : ut sint veluti Universales loci communes. Ampliores post toto ex opere conficientur. Litteræ A, B, C, etc. margini appositæ, aut in ipso Indice rerum expressæ, quid sibi velint, supra ante Indicem Historicum indicatum est.

A

Abbates Sancti *in hoc Tomo*. Orientis : Ægypti, *Apollonius* 237, *Ammonas* 337 Syriæ, *Eusebius* 90 *Publius* 235 *Maras* 241 *Simeon Priscus* 324. Palæstinæ, Hegumeni *dicti*, *Gabriel* 346. Abbatis Sancti. Occidentis : Italiæ, *Dominicus Soræ* 55 Hispaniæ, *Emerius* 396 *Adelelmus* 672 Galliæ, *Marius Bodanensis* 388 *Joannes Reomanensis* 480 *Gildas Sapiens*
B 568 *Bertrannus* 222. Belgii, *Poppo* 251. Abbates Cistercienses *B. Albericus* 368 *Carolus Villariensis* 591. Abbates Martyres *SS. Suranus* 220 *Amarinus* 242 Abbas *invitus creatur Carolus Villariensis* 593 *abdicare se cupit* 594 *abdicat* 595 *uti et S. Adelelmus* 674 *b*. Ex Abbatibus Episcopi, *Vide inter* Episcopos.

Abnegatio sui *in Henrico Susone* 279

Abortionis *periculum pellitur potatu aqua benedicta a S. Macedonio Crithophago* 210 *a*

Absorbentur *terra diripientes cibum S. Cadoci, iterum esca intacta* 218

Abstinentia *rara monachorum Tabennensium* 336 *d e* *ob* Abstinentiam *in Bacchanalibus divina visione recreatur Henr. Suso* 273 274 294 *a*. *Vide* cibus, potus, jejunium, dormire, castitas *etc.*

Accusatus *temere et falso monachus, consulens saluti puellæ, jussu S. Joannis Eleemosynarii verberatus, monitu divino reperitur Sanctus* 121 *b c d* 138 *c e*

Aceto et sale *perfunduntur membra et facibus adusta SS. Cyri et Joannis* 702

Adolescentia sancta et pia *Gaudentii* 31 *b Clementis Ancyrani* 84 *Præjecti* 247 *Policarpi* 330 *Aidani* 728 Adolescentia dissoluta *S. Andreæ Corsini ope Deiparæ emendata* 680 688 689 *a* *Vide* puer, Juvenis.

C Advocatus *fidei S. Cyrillus* 458 *b*

Æqualis *Davides Ab. etiam accepta injuria* 101 *d e f*

Afflictionem *piis cur Deus permittat* 298 *f* Afflictionem *passis tria gaudia Deus promittit* 289 *e* Afflictiones *suas cum gratiarum actione Deo offert Henr. Suso* 288 *d* *ad idem præstandum afflictos invitat* 288 *e* Afflicto *nemine ad se veniente, stet S. Joan. Eleemos.* 113 *e* 132 *e*

Agnoscunt *se invicem, alter alium mortuum credens, SS. Joannes et Arcadius fratres* 342 Agnoscuntur *a parentibus* 344

Agnus *piscem S. Aldegundis contra corvos defendit* 653 *e* 660 *a*

Agrum *colit S. Martinus Presb. Saurien.* 749 *b* Agrorum *limites controversos filo designans fossum miraculose eruit B. Luffitldis* 751 *c* *ab* Agris *satis mures abiguntur aqua benedicta S. Urbani Lingonensis* 107 *c*

Alapis *caditur 5 facies S. Clementis, Ancyrani* 78 *a* 90 Alapa *qui percusserat S. Vitalium, eo moriente, a diabolo alapa accepta possidetur* 125 *d f* 140 *c e* Alapa *inflicta, a dæmone correptum liberat S. Poppo* 260 *e f*

Alunt *pauperes viduas præter hospites et monachos* 218 *S. Joannes Eleemos. pauperum* 7500, *quos Dominos suos vocat* 113 *a* 132 *b* Alit *primo die cujusque mensis* 300 *pauperes S. Poppo* 264. *Vide* Eleemosyna, pauperes.

Alleluia *cantato, loco campanæ convocantur ad officium Virgines in cœnobio S. Paulæ* 335 *a*

In Altare *S. Marii Bodan. lapidem projiciens, punitur contractione nervorum* 391

E Altercatus *in pauperum favorem cum Patricio Imperatoris S. Joan. Eleemos. ante solis occasum ei reconciliatur* 117 *a* 135 *c*

Amentiam *fingit S. Ulphia V. divinitus docta ut procorum insidias evitet* 738 *d*

Amentis *instar habitus S. Petrus Telonearius a Christo recreatur* 119 137 Amens *factus detrahens S. Dominico Abb. ab eo sanatur* 59 *a d* Amentes sanantur, *ope SS. Juliani Conchensis* 512 *e Andreæ Corsini apparentis* 692 *b potatu aqua frigida, benedicta a S. Macedonio Crithophago* 209 *c signo Crucis a S. Aldegunde* 654 *f* 661 *d cervicali et mitra B. Andreæ Corsini, capiti impositis* 652 *e admotis ejus reliquiis* ibid. *d*

Amissa recuperantur ; *invocato S. Vincentio, bos* 24 *e pelliculæ* 25 *e panni* 28 *pecunia* 24 *f* 25 *a b ope S. Caroli Magni bona furto ablata* 506 *f* 507 *a*. *Vide* Furtum.

Amor proximi *in S. Joanne Eleemos.* 113 *et seqq.* *Vide* Zelus. *Ab* Amore *seculi quibus modis ad Deum trahat suos Henr. Suso* 299, *ab* Amore illicito *ut sanctimonialem avocet, gibbum ei impetrat Henr. Suso* 299 *d*

Amicitiarum *tenax Carolus Magnus* 499 *f*

Anachoreta *vide* Eremita.

F Anathemate *voto S. Andreæ Corsino lepra tollitur* 692 *a* V. singulos morbos, et res quæ offeruntur.

Angeli baptizandum *S. Thyrsum ad Episcopum educunt, et post reducunt* 435 442. Angeli canunt, *in nativitate S. Juliani Conchensis* 510 *d matutinas preces, vidente S. Petro Nolasco* 604 *e laudes Mariæ Virginis cum Henr. Susone* 293 *e f cantu, tripudiis, et amplexu recreant Henr. Susonem* 270 271 282 *morbo liberant* 282 Angeli in carcere *Anastasium Persa* 42 *c recreant SS. Clementem Ancyranum et Agathangelum* 78 *b* 90 *f pascunt S. Julianum fame tortum* 382 *e invisentes S. Vincentium compedes solvunt* 9 *e liberant S. Apollonium Ab.* 238 *f et captivos fractis catenis ostioque aperto eruunt S. Juliano Cenomanensi* 381 *a* Angeli cibum *Apollonio* 238 *e Clementi Ancyrano et Agathangelo* 77 *e* 89 *d Juliano* 382 *e* Angeli comites *Christi apparentes S. Aldegundi* 655 *a S. Bathildi* 356 *d deportant die deficiente S. Aidanum* 728 *a* Angeli *contra dæmones adducunt Henrico Susoni protectionem* 294 *f monent S. Cyrillum, ut eos Sanctorum reliquiis pellat* 462 *a* Angeli debita *a B. Gualtero Brugensi pro pauperibus contracta solvunt* 63 *e* Angeli hospitio *excipiuntur habitu pauperis a S. Juliano Hospitatore* 580 *f hospitio excipi jubent SS. Vincentium et Orontium a S. Victore* 3 *e* Angeli in mare *dejectos et saccis insutos*

insultos educunt SS. Clementem Ancyranum et Agathangelum 78 e 90 c Thyrsum 429 c 437 a 445 a b sustentant S. Aldegundem super aquas incedentem, ut nuptias fugiat 659 a 664 b Angeli oranti abstulit Missam celebrant S. Clementi Ancyrano 77 e 89 c eidem ad carcerem deferunt panem et calicem ad celebrandum 76 83 f Angeli mortem instantem prædicunt Constantio Perusino 545 c diem indicant S. Gildæ 578 e monent de præparatione ad mortem S. Aldegundem 652 a d martyrium promittunt S. Cadoco 218 colloquuntur cum moriente S. Dominico Abbate 58 d deferunt in cœlum animam S. Constantii Perusini 545 591 a S. Artemæ pueri 231 e Angeli morbum Virgini cuidam datum ob augmentum gratiæ et gloriæ indicant Henr. Susoni 293 mittunt S. Aidanum ut sanitatem conferat regi 732 e triplici monitu eripiunt e ruina nocturni diversorii S. Polycarpum 315 f e servitute curant redimi 311 e Angeli peccatum parvuli condonatum indicant S. Juliano Hospitatori 590 f Angeli sensum sacræ Scripturæ docent S. Sabinianum 556 c Angeli in tormentis corroborant S. Thyrsum 446 a fovent et sudores abstergunt Theodori Conf. 194 sanant vulnera SS. Constantii Perusini 542 f 544 e Clementis Ancyrani 82 a 96 a elevant S. Thyrsum super machinam gladiis acutis instructam et illæsum deponunt 435 442 Angeli custodiunt corpus S. Vincentii occisi feris expositum 10 monent sepeliendum S. Constantium Perusinum 551 f intersunt exequiis S. Papponis 204 f convocatis Episcopis transferunt reliquias S. Exuperantii 755 Angeli virginitatem suadent S. Aldegundi 651 f Angeli vitam longiorem impetrant S. Aldegundi 552 d jubent adduci Regi Hiberniæ per S. Aidanum 732 f Angelorum lapsus 534 e d. Vide dæmon.

Angina ope S. Petri Thomasii curata 637 d

Anguis vide Serpens.

Animæ in cœlum ab Angelis delatæ SS. Arthemæ pueri cunctis videntibus 231 e Constantii Perusini vidente B. Laviano 545 546 a S. Joan. Eleemos. deduci visa a Misericordia, pauperibus cum ramis olivæ comitantibus 130 d e 143 c. V. cœlum. Animæ defunctorum apparent Henr. Susoni 181 c

Annorum XV S. Neophytus 110 Annos CXX vixit S. Joannes Reomaensis integris oculis, dentibus, memoria 476 d Anni XXX adduntur Regi Hiberniæ, sanitatem conferente S. Aidano ab Angelo eo misso 732 f Anni XX vitæ prorogantur S. Papponi ægro, alio pro eo orante 259 a Anni novi incipiendi ritus profanus Suevorum, pius Henrici Susonis 272 d e

Annulus ex cortice palmæ gestatus, tessera fuit Judæis nocturna pugna Alexandriæ Christianos aggressis 462 d Annulo S. Andreæ Corsini febris pellitur 692 d e

Antrum vide spelunca.

Apostatam e monasterio fugitivam sororem dolet, quærit, reducit Henr. Suso 283 284

Apostema curatum a B. Waltero de Birbeke 63 d. uberum, aqua benedicta a S. Adelelmo 673 d

Apostolorum discipuli SS. Parmenas Diaconus 66 Ananias M. 227 Timotheus Episcopus 176 Apostoli Galliarum primi 378 b submissi a S. Polycarpo 309 Inter Apostolos in cœlo fratris sui defuncti animam videt S. Apollonius 239 a. Vide Conversio.

Aquæ scaturiginem precibus impetrant SS. Clemens Ancyranus et Agathangelus 80 b 82 c. Aqua cœlitus repletur vas ad lotionem manuum S. Aldegundis 654 b 660 a Aqua benedicta eximuntur angues, 673 d 674 f 708 b c d rana deglutita 707 a abortionis periculum pellit S. Macedonius Crithophagus 209 f et amentiam 209, sanguinis fluxum S. Dominicus Ab. 57 f apostema uberum S. Adelelmus 673 d et febrim 675 a pestem S. Exuperantius 754 f loquelam muto reddit S. Adelelmus 624 e hominem cæcum reddit, rapit, accedit S. Emerius 397 b mures a satis abigit S. Urbanus Lingon. 107 a Aqua lotionis manuum S. Gaudentii sola attactu morbi curantur 33 d S. Papponis epota sanatur mulier furiosa 262 b S. Dominici Abb. febris 58 Aqua sacra intinctis reliquiis S. Juliani Conchensis mutos sanat 512 c Aqua epota qua ablutæ reliquiæ S. Anastasii Persæ sanat energumenos 50 e 52 a cæcum 52 a moribundum 52 alios ægros 50 b Aqua putei Reomaensis a S. Joanne purgati febres curantur 471 c Aqua fluvii exundantis, ad fenestras templi S. Geminiani ascendens, ab ingressu templi divinitus arcetur 715 b Aquam stagni transeunt sicco vestigio equi S. Aidani 730 a 733 f super Aquam ambulant SS. Sabinianus 555 f 558 c. Aidanus 729 f S. Aldegundis nuptias fugiens, ab Angelis sustentata 649 a 663 b. Vide flumen, mare, submergi. In Aquam ferventem lapsa S. Theudildis infans incolumis servatur 762 f 763 a in Aquam dejectus non malefit S. Aidanus 733 f. Vide Pluvia. Aquam in vinum vertunt S. Gildas 578 b vertitur S. Aldegundi 654 b 659 f B. Waltero de Bierbeke jejunanti in pane et aqua 64 c. V. Potus, Jejunium.

Arbor luce cœlesti fulget, de qua suspensus S. Arnulphus 588 e Arbores flores et fructus emittunt, dum capite plectitur S. Æmilianus 449 Arbores duæ separationem SS. Aidani et Lafriani indicant subito lapsu ad Aquilonem, et Austrum 727 f

Archidiaconi MM. Vincentius 6 Benignus 220

Architectus benedictione S. Aidani formatur 733 f

Arenam SS. Maximus et socii 562 f

Argentum ex stanno facit S. Joan. Eleemosynarius 115 a 133 f Argenti cudendi artifex sive malleator S. Anastasius Persa 40 a c 45 e

Arundinibus præacutis vultus et oculi S. Metrani pungnntur 694 f

Athleta S. Thyrsus 432 d 439 f

Audientiam publicam bis in hebdomadam, sedens ante Ecclesiam, oppressis concedit S. Joan. Eleemos. 113 e 132 d

Aves silvestres segetem devastantes, Christi invocato nomine capiunt, et non redituras dimittunt SS. Gildas, Sampson, et Paulus pueri 574 a

Aurum maluit in ventribus cygnorum, quam marsupiis recondere S. Marcella 723 b Aureos nummos 300 sanata energumena oblatos respuit S. Jacobus Eremita 486 e

B.

Bacchanalia sancte celebrat, cœlestibus idea visis dignatus Henr. Suso 273 274 294

Baculus S. Bonifacii in arborem crescit 762 e 764 e Baculo S. Gildas moribundum sanat 580 e f Baculo S. Sabiniani reflorescente multi convertuntur 552 e 554 e Baculum Senuphii eremitæ tenens, ejusque chlamyde indutus Theodosius Imp. victoriam obtinet 702 703

Baptizatur invitis parentibus S. Exuperantius 216 b Baptizandus S. Thyrsus ab Angelis ad Episcopum e carcere ultro aperto noctu educitur, dein reducitur 435 a b 442 a b Susceptor in Baptismo, S. Radegundis puellæ S. Bathildis 353 e Baptizando sanantur contractus hydropicus, mulier gibbosa aliique a S. Feliciano 200 moribundus a S. Mario 389 e

Beatitudo. Vide Anima et Cœlum.

Benedicit classi intercepturæ Alexandriam S. Petrus Thomasius 628 f Benedictione sua architectum format S. Aidanus 738 f victoriam impetrat S. Petrus Thomasius 618 c multos sanat S. Julianus Cenomanen. 380 a febrim pellit S. Adelelmus 672 frumentum multiplicat S. Polycarpus 315 d vinum auget Henr. Suso 271 a Vide Aqua benedicta, Vinum benedictum, Cibus benedictus, Panis benedictus, Crucis signum etc.

Benigne excipitur voto S. Andreæ Corsini facta Parochus a suis subditis, in ejus necem conjuratis 686 687 a Benignitate sua procacitatem alterius emollit Henr. Suso 287 c Benignitas B. Margaritæ Hungar. 519 a

Bibere lubat raro plus ter super cœnam S. Carolus Magnus 501 b. Vide Potus.

Bibliothecam

Bibliothecam suam vendi sinit in usum pauperum moriens S. Carolus Magnus 402 d

Biblia. Vide Scriptura Sacra.

Bigamum a Diaconatu rejicit S. Joan. Eleemos. 116 d 134 f

Blasphemus lapide in reliquias S. Urbani Lingon. jactare, peste extinguitur 106 d

Bos amissus recuperatur invocato S. Vincentio 24 e Bove pauperculæ dato alium ultro de mari venientem obtinet S. Aidanus 731 d Boves deferunt corpora SS. Vincentii, Orontii et Victoris ignoto itinere ad locum electum 5

Brachia inciduntur S. Victori Hisp. 4 a, vecto ferreo contunduntur S. Thyrso 433 d 440 e Brachii robur amissum, vota cerea imagine B. Andreæ Corsino recuperatur 683 e 687 a, fractura, ejus ope curatur 692 c

Butyrum fœtidum precibus recentissimum reddit B. Haseca 374 a

C

Cæcitate puniuntur irridentes, alter venerationem reliquiarum S. Andreæ Corsini 687 d jurans ridicule per S. Constantium Perusinum 546 illorum ope sanantur ibid. Cæca a tertio mense vitæ ad obitum usque Margarita Raven. 162 b 166 b templa obit sine duce 163 f Cæci illuminantur ope B. Margaritæ Hungar. 520 e f S. Vincentii 16 e 17 b c d 26 a S. Bernardi Viennen. 161 a Constantii Perusini 544 b c 551 Sabiniani S. Syria 555 f Adelelmi 675 d recitata oratione Dominica ad reliquias S. Joannis Reomaensis 479 f cum eo duceretur 431 a candelam tradens deferendam ad reliquias S. Vincentii 17 e attactu duo a SS. Clemente Ancyrano et Agathangelo 91 crucis signo a S. Juliano Cenoman. et S. Sabina 561 a, jussu SS. Cyri et Joannis oculis in Siloe flumine lotis 710 a, precibus S. Andreæ Corsini 687 f 691 a Cæca illuminata multos convertit S. Constantius Perusinus 541 c d 549 b c cæcum et surdum se simulans surdus et cæcus fit 729 c Cæcus, claudus, surdus filius Regis Britanniæ precibus S. Aidani curatur 729 b

Calci vivæ injecti SS. Clemens et Agathangelus non læduntur 79 92

Calceos clavis acutos gerit B. Margarita Hungar. 516 f Calceis numquam usus Amman Ismaelita 102 Calceos exuit cum veste, rogum conscensurus S. Polycarpus 319 a 321 f

Calvitio punitur contumax in S. Athanasium Methonensem 744 a

Calumniam passorum patronus S. Athanasius Methonensis 745 Calumnia fornicationis, prole obtrusa, impetitur Henr. Suso 295 296 297 sacrilegii de cera templo erepta 282 b Calumniam cum periculo vitæ patitur puteis veneficio infectis 284 Calumniam homicidii sibi impactam diluturus S. Palladius Erem. precibus occisum tam diu suscitat, dum homicidam verbis et digito ostendat 458 459

Candela sub dio in maximo vento non extinguitur prælata S. Adelelmo 673 plures ad funus S. Popponi 266 b Candela extincta miraculose reaccenditur a S. Aldegunde 653 f 659 Candelam tradens deferendam ad reliquias S. Vincentii cæcus illuminatur 7 e Candelam nequeunti accendere ante reliquias S. Anastasii Persæ succurritur 50 b Candela perpetuo ardet ante aram majorem Cæsaraugustæ ex fundatione Alphonsi II 453 Candelæ 3 post elevationem reliquiarum S. Caroli Magni visæ super pinnaculum templi 506 b

Cancer curatus linteo involucro reliquiarum S. Juliani Conchen. 512 c Cancer lethalis mamillæ sanatus ope S. Anasthasii Persæ apparentis 53 a Cancro exeditur mamilla S. Aldegundi petenti in hac vita purgari 660 665 b

Canis rabidi morsu appetito opitulatur S. Julianus Conchensis 513 a S. Dominicus Ab. 55 c

Canonici SS. Gildunus 405 Martinus Sauriensis 757 in Canonicum Cæsaraugustæ admissus Alphonsus II, Rex 452 d

In Capillorum rasura devotio Henr. Susonis 293 c Capillitium Sacerdotum Idolorum 431

Capite plectuntur SS. Valentinus, Vincentius et Orontius 4 f Victor Hisp. Aquilina et maritus 5 a f Georgius et Petrus in Bulgaria 35 d Babylas et 3 pueri 187 b c 189 f 192 d Agathangelus 81 e 96 Helladius 205 d Theodotion 205 b e Juventinus et Maximus 235 a Evasius, Projectus et CXLVI 250 f Leucius 433 440 Callinicus et XV socii 432 439 a 447 Sarbelius et Barbæa 540 Constantius Perusinus 544 a 550 XL milites a S. Sabiniano conversi 553 Maximus Comes CXX milites et tres viri 555 b 556 b f. Vide Gladius et Cervix. Capite plectitur cœlesti voce invitatus S. Julianus M. 383 Capite plexus illud portat manibus S. Sabinianus 556 a 557 e. Capite præciso in puteum dejectus, precibus S. Cadoci extractus, Caput manibus defert, et præ hac æternam vitam eligit 218 e Capitis dolor curatur ope B. Margaritæ Hungar. 521 a B. Lufthildis 752 remedio a SS. Cyro et Joanne commonstrato 706 b c e attactu imaginis S. Andreæ Corsini 687 Capiti impositis cerviculi et mitra S. Andreæ Corsini sanatur amens 652 d Caput S. Aldegundis cute et capillis tectum annis post mortem 669 b

Captivi detinentur S. Babylas arcens Imperatorem ab Ecclesiæ ingressu 185 d 187 e 190 b sævitiam tyranni reprehendentes SS. Leucius 432 c 440 et Thyrsus 433 440 dicens lictoribus Pax vobis S. Julianus 382 d arguens magos S. Anastasius 41 46 cibos captivo S. Feliciano deferens S. Messalina 67 c Captivus S. Julianus ab Angelis pascitur 582 e Captivi precibus S. Juliani Cenomanen. ab Angelis liberantur, ostio aperto, et catenis confractis 381 a Captivus foveæ profundissimæ turris inclusus, a S. Leonardo eripitur 602 a b Captivorum redemptioni Ordinem instituit S. Petrus Nolascus 598

Carceri inclusus moritur sub mauris S. Martinus Saurien. 749 in carcerem conjectus S. Cyrillus in Synodo Ephesina 487 e Carceri ob fidem inclusi Confessores, animantur et foventur ab Angelis apparentibus SS. Clemens Ancyranus et Agathangelus 78 b 90 cantu Angelorum SS. Anastasius Persa 42 f Carcer cœlitus collustratur S. Vincentio, Angelis compedes solventibus 9 e e Carcere ab Angelo liberatur S. Apollonius Ab. 238 f Carcere divinitus aperto, et catenis solutis, captivi liberantur subsistente funere S. Lupi 393 b Carcere oratione S. Clementis Ancyrani patefacto emittuntur captivi conversi 78 b 79 a

Carne abstinet S. Andreas Corsinus etiam æger 684 e Joannes Episc. Morinorum, nisi triennio ante mortem ab obedientia coactus 495 f Carnibus abstinentium S. Præjecti et aliorum irrisores, fracto pavimento lapsi intereunt 248 b ob Carnem comestam a dæmone affligitur Henr. Suso 281 a Carnis vitiis inserviens denuo claudicat, ante ope S. Lupi sanus 393 f acubus aspero constringit Henr. Suso 275 e

Castitatis excellentia in conjugio, viduitate, et virginitate 313 Castitatem aliis impetrat Gentilis vidua 527 f 530 a Caste in conjugio duobus liberis genitis vivunt SS. Xenophon et Maria 340 c Castitatem ut tueantur S. Wlphia amentiam fingit ad procorum insidias evitandas 739 d nullum virum vidit, ne Clericum quidem aut monachum absque arbitris S. Marcella 722 b Castitas SS. Joannis Reomaensis 486 a c Andreæ Corsini 684 b

Castigatio vide flagella.

Catena S. Andreæ Corsini febrim pellit 692 d e Catenis centum pondo onerantur collum et brachia S. Thyrsi 436 b Catena quibus S. Thyrsus in trochlea extendebatur ejus precibus disruptæ 435 f 443. Vide Vincula, Captivus, Carcer.

Cellæ, annona in pauperes distributa, divinitus replentur S. Polycarpo 311 c d

Cerea

A Cerea imagine *vota S. Andreæ Corsini sanitas reddita* 687 *e* 688 *a* Cereus *vide* Candela.

Cerevisia *plaustrum onustum in præceps lapsum signo crucis servat S. Aidanus* 729 *a*

Cervices *præsciduntur S. Clementi Ancyrano sacrificanti* 82 *e* 97

Cervus *fugiens ad S. Aidanum, quasi simulachrum insequentibus canibus apparet* 727 *f*

Chirothecas *gestans eoque creditus pecunias habere occiditur S. Maimbodus* 155 *d e*

Chlamyde *indutus Senuphii Erem. victoriam obtinet Theodosius* 702 *f* 703 *a* Chlamyde *tecturam se peccantem Sacerdotem aut monachum profitetur Constantinus Magnus* 125, 140

Christo *delato in Ægyptum corruunt idola* 238 *a* Christi Incarnatio, Passio et Resurrectio *explicata a S. Euchario* 535 *c* Christi Passioni *addictissima mater Henrici Susonis moritur die Veneris sancto et beata apparet* 301 *c d* Christus Crucifixus *Seraphini forma apparet Henr. Susoni* 301 *f* Christus recreat *S. Petrum Teloncarium amentis instar habitum* 119 *f* 137 *c a* Christo *in cœlum evocatur S. Geminianus* 709 *c* Christus *adfert stolam candidam et palmam S. Aldegundi* 656 *e* Christum *specie leprosi humeris gerit Martyrius mon.* 108 *a* Christum *indutum videt veste, quam* B *pauperi dederat, S. Petrus Teloncarius* 119 *d* 136 *f* 137 *a* Christum *in paupere agnoscit S. Joan. Elemos.* 114 *a. Vide* Jesu nomen.

Cibi ab Angelis *deferuntur SS. Apollonio Abb.* 238 *c. Clementi Ancyrano et Agathangelo* 77 *e* 89 *a* Cibos *suis monachis divinitus impetrat S. Apollonius Abb.* 240 *c* Cibos *deferens S. Feliciano in carcere comprehenditur S. Messalina* 67 *c* Cibo benedicto *sanat S. Poppo ex lapsu graviter collisum* 261 *b febrim pellit S. Andreas Corsinus* 682 *c d e* 690 *a* Cibis *non diminutis* 500 *monachos diu alit S. Apollonius Ab.* 240 Cibos *S. Cadoci vi diripientes terra absorbentur* 218 *a b* Ciborum *condimenta Carolo Villariensi labor manuum, continuatio vigiliarum et desperatio ferculi lautioris* 91 *b* Cibus *S. Dominici Ab. Dominicis et festis far cum sale absque pinguedine elixum, aliis diebus panis* 57 *f* Cibis delicatioribus *abstinet, oleum festis tantum diebus admittit S. Paula vidua* 332 *f, a* Cibo *animato abstinet S. Clemens Ancyranus, leguminibus contentus* 84 *d*

Cicures *effecti leones Emerio* 397 *b feræ aliæ a S. Thyrso* 430, 438, 446

Cilicio aspero indutus *SS. Maximus* 102 *b Paula vidua* 332 *e B. Margarita Hungar.* 517 *e* 522 *b* 523 *b* Cilicio induti *dormiunt S. Paula, etiam ægra* 332 *e* C *super stramina S. Andreas Corsinus* 672 *f supra stoream S. Gaudentius* 32 *f* Cilicio indutus *pœnitentiam agit S. Carolus Magnus* 87 *b*

Circuli *ferrei in pœnitentiam olim imponi soliti* 481 *b solvuntur ad reliquias Sanctorum* 480 481 *e*

Citharizatio *spiritualis ad devotionem excitandam, in qua tempestas depulsa* 62 *b*

Claudi sanantur, *Signo S. Crucis a S. Sabino* 570 *a ad reliquias S. Joannis Reomaensis* 431 *d Bernardi Ep. Vien.* 161 *b Vincentii* 16 *d Lupi* 393 *e f* 394 *a* Claudo sanato *CXX convertit S. Constantius Perusinus* 541 *c* 553 *d e*

Clavi *infiguntur capiti S. Sarbelii* 538 *e* Clavi igniti *trajiciuntur per latera et ventrem S. Theodotionis* 205 *e* Clavis *confixo capite suspensi MM. Philotheus, Hyperechius et 5 socii* 566 *e* Clavis *humi fixis e sublimi dejecta confoditur S. Tryphæna* 696 *d*

Clericus *Martyr S. Danax* 3. *Vide* Diaconus, Presbyter *etc.*

Clypeo *divino proteguntur monachi Stabulensis adversus gladios invasorum* 258 *e*

Cœlestis gloria *ostenditur B. Alberico ægro* 373 *a, a Christo adducitur S. Geminiano his verbis : Veni serve bone, etc.* 714 *c voce divina promittitur S. Theoderico* 405 *d ad* Cœlestem gloriam *invitatur a Deipara Virg. S. Julianus Conchensis moribundus* 511 *e, voce clara evocatur S. Thyrsus* 432 447 *d in* Cœlum *euntem S. Amandum, et in Sanctorum triumpho dæmonem tristem videt S. Aldegundis* 652 *b c* 660 *c e* 665 *in* Cœlesti gloria *videt matrem Henricus Suso* 271 *f inter Apostolos fratrem S. Apollonius* 239 *a. Vide* Anima. D

Cœnobium *vide* Monasterium.

Colaphis *cæditur S. Clemens Ancyranus* 75, 86

In Colloquio *cum externis 4 observata ab Henrico Susone* 275 *e* Colloquio *familiari abstinet* 10 *annis Henr. Suso* 280 *f* Colloquia *in templo prohibet S. Joan. Eleemos.* 127 *c. Vide* Silentium.

Columba *alba lumine cincta, circum caput S. Polycarpi eligendi Episcopi* 314 *a* Columba *velum capiti S. Aldegundis imponit coram Episcopis* 658 *f* 664 *a* Columba *candidissima apparet super caput B. Gualteri Brugensis celebrantis Missam* 63 *c* 64 *a* Columba *evolat ex ore S. Devotæ morientis* 386 *b, e rogo S. Polycarpi* 319 *e* 322 *b* Columba *prævolante transferuntur reliquiæ S. Devotæ* 386 *d*

Columnæ *tres lucidæ visæ in extasi S. Dominico Abbati, in quarum summitatem elevatus orbem conspexit* 57 *e*

Comestionis *modus sanctus Henrici Susonis* 272 *a d* E

Comedendum *secum, ægros omnes monasterii sanat S. Aidanus* 731 *d. Vide* Cœna, Cibus, Convivium, *etc.*

Commentariensis *S. Helladius.* 205

Communio Sacra *et* Communicare. *Vide* Eucharistia.

Compunctionem *impetrat lapide pectus contundens S. Poppo* 264 *a*

Conciones *Apostolicæ S. Feliciani* 300 Concionatores *eximii SS. Basilius* 153 *e Polycarpus* 313 *f* 314 *a* 315 *a b Petrus Thomasius* 612 *e* 613 *c d Julius et Julianus fratres* 717 Concionans *splendore faciei afflictum recreat Henr. Suso* 303 *d Joannes Reomaensis centenarius major concionator* 478 *d* Concionari *detrectans in Mariæ V. solemnitatibus reprehenditur ab Angelis Henr. Suso* 294. *Vide* Zelus.

Condemnari *alios etiam ob publica peccata prohibet S. Joan. Eleemos.* 128 141 *b*

Confiteri *peccata Henr. Susoni monetur Virgo a S. Joan. Evang.* 291 *d* Confessa *scripto S. Joanni Eleemos. peccatum grave, scriptum ab eo recipit e sepulchro prodeunte* 129 143 *peccata oblivione non confessus, a judicio Dei, intercessione S. Popponis, redit ad vitam, confitetur et mox moritur* 265 *c* Confessione *et viatico resuscitatum Regem Hiberniæ munit S. Aidanus* 732 *Confessionem generalem Virgini alta contemplatione intricatæ suadet Henr. Suso* 291 *a.* F

Confessoris *sancti virtutes expressæ in S. Andrea Corsino* 683 684

Conjuges *ambo Sancti Xenophon et Maria* 338 *conjuges ambo Martyres Castulus et Irene* 28 *Serrianus et Aquila* 68 *Maximus et Secunda* 561 *Joannes Eleemosynarius Ep.* 130 *vide* Vidua. *In* Conjugio *patienter fert mariti duritiam Gentilis vidua* 526 *e f* 530 *e conjugio relicto monasterium ingrediuntur Evervordus et Geva* 763

Conscientia *viro sancto aperta liberatur motibus desperationis Henr. Suso* 282 *c d tentatione artis magicæ indicata Ablati, liberatur S. Anastasius Persa* 40 46

Constantia *maxima omne genus tormentorum, minas, blanditias et munera Imperatorum et Judicum contemnunt, Deos irrident, Christum profitentur SS. Clemens Ancyranus et Agathangelus a pag.* 74 *ad* 96 Constantia *eximia in variis blanditiis, minis, carceribus, tormentis SS. Thyrsi* 464 466 *et seqq. Anastasii Persæ* 42 47 60 61 *Vincentii* 3 *Polycarpi* 318 *b* 319 321 *Constantii Perusini* 548 549 550 *Sabiniani* 545 556 558. *Vide* Fortitudo, Intrepidus.

Consule *avo natus S. Vincentius* 394

Contemplatione

A Contemplatione *alta intricatam Virginem ad tuitoria principia viæ purgativæ deducit Henr. Suso* 290 291

Contracti *sanantur ope SS. Gamelberti* 401 *f Margaritæ Hungar.* 522 *ad reliquias SS. Bathildis* 363 *c Marii Bodan.* 390 *f Valerii Cæsaraugustani* 452. *Vide* Nervus.

Convertuntur *ad fidem Cenomanni a S. Juliano* 278 *Treviri a SS. Euchario, Valerio, Materno* 533 *Gallia submissis viris Apostolicis a S. Polycarpo* 309 310 *millia paganorum ab exule S. Valerio* 451 *multi Mahometani a S. Martino Sauriensi* 749 *c Gentiles idolum circumferentes immobiles redditi a S. Apollonio Abbate* 239 *e Custodes carceris a S. Vincentio* 9 *e Constantio Perusino, illuminatis thermis* 542 *b* 549 *c d idolis fractis precibus S. Thyrsi, S. Callinicus idolorum Sacerdos et alii plurimi* 438 *a* 445 *f* 446 *b* XV *sacrificuli, idolo precibus S. Callinici fracto* 438 *f luce cælesti et voce Venite benedicti Patris etc., multi a S. Constantio Perusino, cæca illuminata* 641 *c claudo sanato* 640 *Cruce Christi in Persidem delata S. Anastasius* 41 Convertit *meretrices aliosque peccatores Henr. Suso* 294 295 Convertuntur *ad vitam religiosam, visione cælesti a SS. Amando et Cyrico animata B. Adeltrudis* 256 *a b in conversionis bonæ signum moritur S. Poppo die conversionis S. Pauli* 263 *f*

B Convicienti *pauperi eleemosynam dari jubet quantam desiderat S. Joan. Eleemos.* 224 *f et* Conviciatori *nepotis sui plurimum benefacit S. Joan. Eleemos.* 117 135 *e*

Convivio *excipit satellites se comprehensuros S. Polycarpus* 317 321 *a* Convivabatur *in festivitatibus cum magno hominum numero Carolus Magnus* 501 *a*

Cordis *arcana. Vide* Secreta, Conscientia.

Coronam *e floribus offerens Mariæ Virg. cælesti Musica recreatur Henr. Suso* 293 *e* Coronata *ramis olivarum apparet Eleemosyna S. Joanni Eleemosyn.* 113 132 *c*

Corpore *contorto et informi sanatur ad reliq. S. Adelelmi* 675 *d e* Corporis *vigorem ad ultimum servat S. Joannes Reomaensis* 120 *annorum* 478 *d manent incorrupta* Corpora *SS. Gaudentii diu inhumatum* 34 *a Bathildis post* 140 *annos integrum* 363 *a S. Sabinæ viduæ cum vestibus integrum repertum a S. Carolo Borromæo* 646 *c d* Corpus *S. Vincentii feris expositum custoditur ab Angelis, et corvo* 10 *b* Corpora *SS. Babylæ, Timothei et Agapii in ignem projecta manent illæsa* 206 *d* Corpus *S. Polycarpi, ne id Christiani venerentur, comburitur* 319 *d* Corpus *S. Aselæ cum lapide submersum, tertia die in ripa repertum* 70 *d* Corpus

C *S. Gildæ ex ejus præscripto vacuæ navi impositum in mare mersum, revelatione divina invenitur* 578 Corpus *S. Leocadiæ orante S. Ildephonso sponte e tumulo emergit* 149 *d* Corpus *S. Eligii mortui transferendum Calam, manet facto tridui jejunio immobile : addictum Noviomensibus facile movetur* 351 *b c d* Corpus *suum transferri jubet apparens S. Bernardus Viennensis* 161 *d. Vide* Reliquiæ.

Corvus *abigit aves et lupos a corpore S. Vincentii* 10 *e* Corvi *et multi præliantes in aere indicant pacem a dæmone turbari concionante S. Andrea Corsino* 683 *f*

Costam *putrefactam e latere S. Felicis monachi eximens, lethali morbo eum curat S. Paulus Leonensis* 579 *e*

In Craticula *tostus sale aspergitur S. Vincentius* 9 *b*

Crux *Christi in Persidem delata, occasio conversionis S. Anastasii Persæ* 41 Crucis *exaltationis sub Constantino Imp. factæ festivitas* 43 48 Cruce *muniti SS. Phengon et Eucarpius* 79 *f* 92 *b* Crux *cælitus missa Freckenhorstii honoratur, miraculis celebris* 762 Crucem *auream mittit Deipara B. Waltero de Birbeke* 61 *a* Crux *corona stellata cincta apparens in aere mortem S. Eusebiæ indicat S. Paulo Ep. Mylasensi. Eadem sequitur funus elatum* 215 Cruces *tres in veste ejus rui apparuerunt, depingit S. Urbanus Lingon. in* D *apparitionis argumentum* 106 Crux *aurea gemmis intertexta cum nomine* Jesu *splendet in corde Henrici Susonis* 270 *e* Crucem *ligneam* 30 *clavis acutis perforatam in nudo dorso* 7 *annos nocte dieque gestat Henr. Suso* 276 *b eidem præterea acus* 7 *imprimit et* 8 *annos fert* ibid. Cruce *demissa in mare tempestatem sedat S. Petrus Thomasius* 623 *a* Crucem *panibus imprimit, eminus eos signans S. Martyrius* 107 *e ingluviem dæmoniacam tollit S. Macedonius Crithophagus* 561 *f dæmones pellunt SS. Julianus Cenomanensis* 380 *d Geminianus* 712 *Serpentes fugat S. Julius Presb.* 718 *c feras cicurat et ad silvas mittit S. Thyrsus* 430 *e* 437 *b* 445 *incendium extinguit S. Lupus* 392 *plaustrum cerevisia onustum in lapsu servat S. Aidanus* 729 *a febrim tollit S. Præjectus* 245 *d* 249 *c digitum amputatum restituit S. Julius Presb.* 717 718 *b ex inerti mendico gnavum et copiosum hominem facit S. Joan. Reomaensis* 477 *b amentem sanat S. Aldegundis* 654 *cæcos illuminant SS. Julianus Cenomanen.* 378 *f Sabina* 560 *a claudum sanat S. Sabina* ibid. *mutum et claudum S. Dominicus* 58 *e* Crucis *signum labiis imprimens moritur S. Paula vidua* 336 *e*

Cultellis *puerorum configitur S. Artemas puer* 231

E Currum *precibus frangit, et reparat B. Maria Hungarica, ne concionator discedat* 520 *e* Currum *cælitus immobilem reddit avaro et monita sua respuenti, at supplici precibus solvit S. Mausimas* 102

Custos *sacrorum vasorum S. Demetrius* 250 *f*

Cymbalum *per mare recipit miraculose S. Aidanus* 729 *f* Cymbali *pulsu latrones terrentur et convertuntur a S. Aidano* 729. *Vide* Campana *et* Nola.

D

Dæmon superbiæ *instar parvi Æthiopis apprehensus et terræ infossus a S. Apollonio Abb.* 238 *b* Dæmones *instar draconis* 380 *d sub specie consanguineæ ministerio evocantes, ab Andrea Corsino generose repelluntur* 681 *e* 689 *c* Dæmon *assumpto dominuli corpore, nutapio servit, et Crucis signo ne suffocet impeditur* 407 *d e fugatur a S. Gildano* 407 *f* Dæmones *superantur aqua benedicta monachos terrentes* 382 *b crucis signo a SS. Geminiano* 712 *e Juliano Cenomanensi* 380 *d* Dæmonibus *insessum locum ab Angelo monitus expurgat S. Cyrillus, translatis eo Sanctorum reliquiis* 462 *a* Dæmonibus *infestus vicus liberatur translatis Angeli monitu reliquiis SS. Cyri et Joannis* 703 *b d*

F A Dæmone *corripitur miles recidens sicem furto ablatam in atrio S. Urbani* 106 *d* Dæmoniacus *alia negat se nisi a S. Geminiano liberandum: ab eo liberatur* 710 *f* 719 Dæmoniacos *liberant SS. Joan. Reomaensis* 476 *a b Felicianus* 190 *a Julianus Cenoman.* 380 *f Margarita Raven.* 163 166 *Dæmoniaci liberantur ad reliquias SS. Vincentii* 9 *e* 23 *d* 26 *b Messalinæ* 67 *f Bathildis* 357 *b Valerii Cæsaraugust.* 453 *Joannis Reomaensis* 481 *b f* 483 *monitu S. Petri ad reliquias S. Gaudentii* 34 *c d reliquiis S. Anastasii ad collum suspensis* 50 *f* 52 *a ab ejus colobio indutus* 49 *e per imaginem et reliquias S. Anastasii Persæ* 53 *e f* Dentium *dolor sublatus B. Margaritæ Hungar.* 520

Deridens *S. Adelelmum, podagra punitur, et ab eo sanatur* 674 *f* Deridens *B. Cadocum negato igne, comburitur* 218

Desperans *de venia S. Jacobus Eremita ob fornicationem et homicidium erigitur in spem misericordiæ Dei* 488 Desperationis *cogitationibus* 10 *annis afflictus Henr. Suso liberatur conscientia viro sancto aperta* 281 *c d*

Detrahens *famæ S. Dominici Ab. fit amens, et ab eo sanatur* 59 *a d* Detrahentes *meritis S. Popponis, puniuntur* 266 *d* Detractores *odit et excludit S. Joan. Eleemos.* 124

A *Eleemos.* 118 *a* 136 *a Delatoribus nunquam pœna constituenda* S. Joan. Eleemosyn. 117 *b* 133 *c laudat, quorum famæ audit detrahi, Henr. Suso* 286 *f sibi detrahentes optimo affectu prosequitur B. Margarita Hungar.* 162 166

Devovetur *Deo nondum nata B. Margarita Hungar.* 515 521

Dei *præsentis cogitatione impudicam mulierem pellit S. Gamelbertus* 399 *e f Dei præsentiam assidue cogitat Henr. Suso* 268 Deo gratias *ad reliquias S. Bernardi Vien. respondet muta in Vesperis ad versiculum Benedicamus Domino* 160 *f* Deorum *multorum in Ægypto caussa* 239 *c* Deorum *falsitas videtur a S. Anastasio Persa* 47 *b Diaconus monachus S. Domitianus* 387 Diaconi *Martyres Projectus* 250 *Christophorus et Chariton* 71 98 *Julianus* 714 *ex septem primis S. Parmenas* 66 *in* Diaconatu *virtutes Polycarpi* 312

Die *unico S. Melrum Romam transfert et reducit in Hiberniam S. Aidanus* 733 *b* Diebus Jovis *feriantur quidam ad honorem Adscensionis Christi et S. Valerii Cæsaraugustani* 461 *b* Diebus Jovis *pedes pauperum lavat et osculatur S. Andreas Corsinus* 684 *e* 699 Diebus Veneris *jejunat B. Walterus de Bierbeke ob reverentiam Sabbathi ad honorem Deiparæ* 618 *c* Diebus Veneris *vigilias, orationes, et synaxin celebrantes* B *Alexandrini Catholici occiduntur* 456 *c vide* Dominicus, Festa, Hebdomades, Menses, Mori, Jejunia.

Digitum *amputatum signo crucis restituit S. Julius Presb.* 718 *b* Digitorum *ossa confracta sanantur ad reliquias S. Joannis Reomaensis* 480 *d*

Diligentem *ex inerti reddit signo crucis S. Joan. Reomaensis* 477 *d*

Discentium, Condiscipulos *mysteria fidei docens S. Artemas puer graphiis puerorum configitur* 231

Disciplina Ecclesiastica *SS. Joannis Eleemos.* 127 *Joannis Morin.* 413 419 *restituta a S. Gilda* 576 *c* Disciplina domestica *S. Joan. Eleemos.* 118 135 *rudes doctrinam Christianam S. Polycarpus* 312 *pueros elementa, Grammaticam; alios Philosophiam S. Petrus Thomasius* 570 *e* 571 *a* Docti a Deo *Thyrsus quæ in tormentis loquatur* 434 Doctrinam *divinitus haurit celebranda Missas S. Petrus Thomasius* 613 *vide* Sapientia.

Dormiunt *non cubantes Ammon Isunelita* 102 *a et* Cubantes *supra stoream et cilicium S. Gaudentius* 32 *f in cilicio super humum S. Paula vidua, etiam ægra* 332 *e cubandi rationis perrima Henr. Susonis* 277 *b c* Dormientes *ægri in oratorio S. Anastasii Persæ sanantur* 50 *e* Dormiens *irreverenter ante effigiem S. Caroli* C *Magni divinitus morte punitur* 506 *e Vide* Somnus, Vigiliæ.

In Dorsi spina *vertebræ vertuntur, carne flagris evulsa in SS. Clemente Ancyrano et Agathangelo* 80 94

Draconem 45, *cubitorum persequuntur intrepidi monachi Ægypti* 241 *e* Draco *humana carne pasci solitus pellitur a S. Peregrino Siculo* 647 *d* 712 *a*

E

Ecclesiæ *libertatem defendens S. Præjectus occiditur* 242 *f* 246 249 *d* Ecclesiæ *bona ablata restitui curat B. Joan. Ep. Morin.* 419 *e* 420 Ecclesiam *Romanam defendit, et muneribus ditat S. Carolus Magnus* 581 *c* Ecclesiæ *Hierosolymitanæ a Persis destructæ magna munera mittit S. Joan. Eleemos.* 118 *b* Ecclesiæ *et sacris vacans Clericus calcearius fit ditior alio assidue operante* 128 142 *a Vide* Templum, Eleemosyna.

Eclipsis *tribus diebus ante mortem Caroli Magni* 502 *e*

Eleemosyna *sub specie Virginis pulcherrimæ ramis olivarum coronata apparet S. Joan. Eleemos.* 113 *c* 132 *c* Eleemosyna *pecuniæ male partæ mixta perit* 114 *c* 132 *f* Eleemosynam *largam accipit Henricus Suso, invocato S. Dominico* 302 Eleemosynam *dari* D *præcipit etiam auro avaritis S. Joan. Eleemos.* 113 *d* 132 *b* Eleemosynis *deditus S. Polycarpus* 311 312 Aurum *mavult in ventribus egenorum quam in marsupiis recondere S. Marcella* 722 *b* Annonam *indigenti S. Wandregisilo monitu divino suppeditat S. Bathildis* 350 Vestes, librum Evangelii, et seipsum vendens, *pretium dat pauperibus S. Serapion Sindonites* 120 *d* 137 *f* Pauperes 300 *primo die cujusque mensis alit S. Peppo* 284 *e* Clericos 100, viduas pauperes 100, *præter hospites et monachos alit quotidie S. Cadocus* 218 *b* Eleemosynas *propriis manibus distribuit pauperibus aut clam mittit S. Andreas Corsinus* 683 *e* 690 *e in* Eleemosynas *pauperum divendi jubet mensam auream, et tres argenteas donat Ecclesiis S. Carolus Magnus* 503 *e in* Eleemosynas *bonis omnibus distributis, moriens non unum nummum reliquit, aliena sindone involuta S. Paula vidua* 332 *c d in* pauperes *omnia bona et thesauros matris defunctæ distribuit S. Aldegundis, pecunia adeo divinitus aucta* 653 *c d* 654 *a* 659 *c d f in fame publica pauperibus large subvenit, frumento miraculose multiplicato, S. Joannes Reomaensis* 477 *e nummi pro numero pauperum divinitus multiplicati S. Præjecto* 248 *a* Eleemosyna *data centuplam recipit S. Joan. Eleemosynarius* 114 115 134 Pauperi *indumentum suum dans recipit* 100 *numismata S. Joan.* E *Eleemos.* 114 *f* 132 pauperibus *distribuendum divinitus impetrat frumentum S. Julianus Conchensis* 509 pauperibus *omni annona distributa, precibus cellas replet S. Polycarpus* 311 *e d* Eleemosynam *invitus dans, etiam per famulum sibi furantem, a Deo locupletatur* 126 *d* Eleemosynam *largitus inductione S. Joan. Eleemos. febri corripitur, recepta ab eo pecunia sanatur, et visione addiscit mansionem cœlestem sibi paratam S. Joanni transcriptam esse* 122 139

Energumeni *vide* diabolus.

Epileptici *sanati a S. Præjecto* 245 *a ad sepulchrum B. Margaritæ Hungar.* 521 *e*

Episcopi Sancti *in hoc tertio tomo Gaudentius* 28 *Brithwaldus* 59 *Amasius* 97 *Ildephonsus* 149 *Bernardus Viennensis* 157 *Zama* 205 *Artemius* 206 *Philo* 207 *Ephræm.* 212 *Exuperantius* 216 *Zosimus Cilix* 221 *Severianus* 229 *Marus* 345 *Athanasius Surrentinus* 347 *Theofridus* 364 *Ansurius, Vimarasius, Gonzalus Osorius, Froalenus, Servandus, Vitulfus, Pelagius, Alphonsus, Petrus* 366 *Julianus Cenoman.* 376 *Lupus* 391 *Sulpitius Bajocensis* 402 *Thedericus* 403 *Julianus Conch.* 508 *Valerius Trevir.* 531 *Baculus* 564 *Sulpitius Severus* 582 *Potamion* 584 *Matthias* 641 *Barsimeus* 642 *Barses* 647 *Armentarius* 671 *Andreas Cor-* F *sinus* 675 *Gaudus* 726 *Aidanus, sive Medocus* 726 *Robinus* 739 *Athanasius Metonensis* 740 Episcopi Martyres *SS. Manuel, Georgius, Petrus, Leo* 54 *Urbanus* 103 *Clemens Ancyranus* 71 *Babylas* 82 *Felicianus* 193 *Timotheus* 176 *Valerius Lucensis* 538 *Constantius* 539 *Patroclus* 726 *Sophius, sive Cadocus* 216 *Præjectus* 242 *Polycarpus* 306 Episcopi ob fidem exules *Britannia* 235 *Valerius Cæsaraugust.* 453 Episcopatum oblatum *recusant SS. Genesius Comes* 244 *b Peppo* 259 *d apud Papam deprecatur S. Gildianus* 406 *d electi fugiunt SS. Aquilinus* 586 *a Geminianus* 712 *e* Episcopatum invitì *suscipiunt SS. Joan. Eleemos.* 130 *Gualterus Brugensis* 63 *b* Episcopatum *imperante Papa admittunt B. Joan. Morinensis* 412 *a Bernardus Viennensis* 159 Episcopatum prædicit *S. Gaudentio S. Ambrosius* 33 *a* Episcopi eligendi *Polycarpi caput cingitur a columba alba illuminata* 313 *a* Episcopi denunciantur *voce pueri S. Bernardus Viennensis* 159 *a c voce infantis prohibitus acquiescit electus S. Andreas Corsinus* 684 690 *c* Episcopus *eligendus S. Polycarpus a variis variæ ac distincto habitu ac lumine circumfusus cernitur* 314 *a* Episcopum *suum S. Athanasium propugnantes occiduntur Martyres Alexandrini* 458 *a*

Epistolam

A Epistolam ad 3 Sanctos pueros Babylonios, pro eorum reliquiis scriptum, unus manu apprehendit, quæ retractam Epistolam sequitur et transfertur Alexandriam 701 c d e Epistolam S. Joannis Reomaensis sibi missam indignabundus conspuens, novem annis nec panem, neque sacram Eucharistiam sumere potest 475 f alius Epistolam ejus pedibus conculcans tremore et furore concutitur 476 e

Equuleo torquentur SS. Felicianus 201 e Vincentius, insultans tyranno 8 d Equuleo torquentes S. Julianum M. paralysi percutiuntur 383

Equus, quo vehatur Henr. Suso defatigatus, ultro accurrit 300 d Equo suo S. Columbo dato, alium divinitus accipit S. Aidanus 735 d f Equum ferocem ope D. Virginis mirabiliter recipit B. Walterus de Bierbeke 61 f Equus furto subduci nequit orante S. Mario Bodan. ad reliquias S. Martini 389 c orantis ad limina S. Urbani Lingon. 106 c Equi amissi voto illi facto recuperati 509 Equos monasterii Castrensi rapiens ab iis occiditur 18 c Equus S. Ambrosii immobilis sistitur, donec S. Gaudentium invisisset 33 a

Eremitæ Sancti, Macedonius Crithophagus 207 Petrus Ægyptius 386 Palladius 458 Jacobus 484 Manfredus 533 Eremita Silentiarius S. Salamanes 103

Erranti apparet S. Anastasius Persa invocatus et in

B viam reducit 52 c

Evangelium S. Joannis moriturus S. Boisilus exponit S. Cutberto discipulo 154 e Evangelii librum solum habens nudus S. Serapion Sindonites, illum dat pauperibus 121 137

In Eucharistia specie pueri apparet Christus Godeschalco mon. 594 a Eucharistiam conficit Theodoretus in manibus Diaconorum ut communicet S. Maræ Abb. 242 a d in carcere S. Clemens Ancyranus pane et calice ab Angelo acceptis, ut distribuat baptizatis 76 e 87 f Eucharistiam sumptura, pridie pane et aqua jejunat et nocte in oratione permanet B. Margarita Hungar. 516 b communicant Dominicis diebus Palæstini 53 e et quotidie monachi S. Apollonii Ab. 240 f et divino monitu Virgo pia Colonia 423 a Communionem negat iram foventi S. Joannes Eleemosynarius 126 b, a Communione orans elevatur a terra B. Margarita Hungar. 517 b Eucharistia sola diu vivunt monachi Ægyptii 240 f Eucharistia sacra percepta moritur S. Carolus Magnus 502 b Eucharistiam moribundus, humi depositus, fune collo alligato, accepit S. Petrus Thomasius 633 b c

Exemplis aliorum ad Eleemosynas incitatur S. Joan. Eleemosynar. 119 120 c d 136 137

Exequiæ Vide Sepulchrum et Sepeliri.

C Exercitia prima vitæ spiritualis 291 292 293

Exercitum hostilem tenebris involvit S. Cadocus 218 e

Exorcista S. Cornelius 68

Exules Palæstinæ a Persis capta benigne suscipit, vulneratos et infirmos fovet S. Joan. Eleemos. 113 d ter in hebdomada visitat 114 d 131 Exilium subeunt Episcopus sanctus Bretannio 235 Valerius Cæsaraugustanus 453 Exilium inter pestiferos ex urbe injuste exturbata patienter fert Gentilis vidua 527 d e

F

Facie et capite splendente in oratione conspicitur Margarita Faven. 163 d 166 e Faciei splendore concionans afflictum recreat Henr. Suso 303 d Facies B. Alberici moribundi splenduit dicentis, S. Maria ora pro nobis 373 b Facies læsa et deformata, ad reliquias S. Vincentii curatur 23 c alterius fœde distorta 23 f Faciem tabulatam habens sine oculis et naribus, precibus S. Aidani sanatur 730 b

Fame tortus in carcere ab Angelis pascitur S. Julianus Mart. 382 Vide Jejunium.

Facibus ustulantur SS. Sarbelius 540 e Felicianus 202 Facibus adusta membra SS. Cyri et Joannis aceto et sale perfunduntur, pannis e seta contextis perfricantur 702 b Facibus ardentibus corpori admotis manet illæsus S. Æmilianus 449 e D

Feminarum ob festivitatem translationis reliquiarum accessus ad templum monasterii Reomai 479 f Femina accedens ad fontem S. Aidani terræ adhærescit, ejus precibus solvitur 732 e Feminæ dolores cordis fingentis pectus dextra inungit et sinistram igne contra tentationes adurit S. Jacobus Eremita 484 486 cum sola puella a se miraculose sanata existens S. Jacobus Eremita, postquam 45 annis in spelunca habitasset miraculis et vitæ austeritate clarus, labitur in fornicationem et homicidium 487 contra menstruorum immoderatius profluvium colitur S. Sarmata vidua 645 f

Febricitantium patronus S. Dominicus Ab. 55 e 57 e Febres depelluntur a SS. Serena 644 a Margarita Hungar. 521 b c d Crucis signo a S. Præjecto 245 247 e benedictione a S. Adelelmo 673 b et aqua benedicta 675 a aqua putei a S. Joanne Reomaensi purgati 472 e epota aqua, qua lotæ manus S. Dominici Ab. 58 ficu comesa, a SS. Cyro et Joanne oblata 705 c d ad reliquias S. Vincentii 23 c laqueis ex filis argenteis collo injectis visitantium reliquias S. Arnulphi 589 d attactu imaginis S. Andreæ Corsini 688 c admota catena et annulo S. Andreæ Corsini 692 d e Febris quartana depellitur a S. Invento 28 d precibus Margaritæ Hungar. 520 e pane a S. Joanne Reomaensi benedicto 477 a b ad reliquias S. Vincentii 24 b Febris hectica pellitur benedicto cibo a S. Andrea Corsino 683 691 a E

Feris objecti non læduntur SS. Clemens Ancyranus et Agathangelus 78 c 90 a Æmilianus 449 Feris objectus precibus S. Thyrsus qui et ad silvam eas dimittit, parent illæ perfractis parietibus 431 e 437 b 445 f Feris objecta non læditur, deinde cornibus tauri lacerata obit S. Tryphæna 697 d Feris expositum corpus S. Vincentii custoditur ab Angelis 10 b Fera bellua vectus, mare transit S. Aidanus 732 f

Fertilitatem insulæ precibus impetrant SS. Iltutus, Gildas, Paulus et Sampson 572 f

Festa violantes, S. Gregorii Papæ, manuum tremore puniuntur, ope S. Adelelmi sanatur 675 f

Ficu a SS. Cyro et Joanne ablata et comesa, febris et obstructio lethalis tollitur 705 c d

in Fide 9 annis tentatus divinitus corroboratur Henr. Suso 281 b

Fiducia ea excellit S. Macedonius anachoreta 162 et passim alii.

Filium precibus impetrat alteri, et tempus nativitatis prædicit S. Marius Bodan. 389 e Vide nasci. Filii et parentes Sancti. Vide Parentes, Pater, Mater.

Fingens se monoculum ut stipem extorqueat, manet cocles 730 b F

Fistula in inguine laborans, cataplasmate a SS. Cyro et Joanne accepta sanatur 705 f

Flagellis seipsum castigat S. Poppo 264 e Flagellat se acriter cruce 30 clavis et 7, acubus horrente Henricus Suso 276 c scutica aneis et acuminatis aculeis abducta 276 e f Flagellat se virgis et spinis, singulis noctibus, et triduo ante Pascha singulis horis B. Margarita Hungar. 517 f Flagellantes S. Thyrsum restrictis, ipsi a viris veste candida apparentibus cæduntur, tum ignitis flagellis 430 tum propriis manibus per eos in seipsos retortis 446 Flagellatus sine dolore S. Thyrsus sanguinem et carnis frusta in faciem Præsidis Baudi projicit 430 f 438 f Flagris cæduntur SS. Urbanus, Prilidianus, Epolonius MM. 186 d 189 a 191 d Marcella vidua 724 e Vide Fustes, Nervi, Verbera, etc.

E Floribus sertum Deiparæ Virgini offerens Henr. Suso, cœlesti musica recreatur 293 e Flores impositi sepulchro S. Bernardi Viennensis morbos pellunt 161 b in Flores mutantur testarum fragmenta S. Vincentio 9 e

Flumen miraculose trajicit S. Adelelmus 674 e siccis pedibus S. Cadocus cum 24 sociis 219 c Danubium cohibet

A cohibet B. Margarita Hungarica 520 c in Flumine Siler lotis oculis jussu SS. Cyri et Joannis cæcus illuminatur 710 a in Flumen abjecti extinctique SS. Paulus et Pausirion 4 b c Aselas 70 b

Fœdera cum Persis aliisque impiis, ut Christianos in Asia, Ægypto et Africa sub iis juvet init S. Carolus Magnus 498 c 501 c

Fontem miraculose eliciunt SS. Aidanus 732 b Cadocus 219 c Irmundus 458 Notburga 365 c d Aldegundis et Humbertus 660 c 664 c Lupus 392 c cespite e terra tracto, humo defixo SS. Julianus Cenoman. 378 d Gildas 589 a Fons salutaris contra morbos elicitus a SS. Lupo 392 c Irmundo 458 f hujus aqua ad annum limpida servatur 458 c Fontis eliciti, quo loco sanguis fusus S. Tryphænæ, aqua pota copiam lactis procurat mulieribus et bestiis 696 d Fons S. Gildæ in rivum deductus 589 a et ob improbas incolas a S. Notburga 363 c d

Fornax Vide Ignis.

Fornicationis calumnia, prole abtrusa impetitur Henr. Suso. 295 296 297 a Fornicationis suspicione purgat se Abbas Palæstinus ignem veste ferens 128 a 131 c d in Fornicationem et homicidium labitur S. Jacobus Erem. post vitam 45 annis sancte transactam 487 Vide Adulterium, Lascivia, Meretrix, etc.

B Forti animo naufragium filiorum ferunt SS. Xenophon et Maria conjuges 342 d e f ultro adeunt Imperatorem SS. Sabinianus 354 d 357 a Thyrsus 432 a 439 b 447. Vide Constantia, Intrepidus, etc.

In Fossa profunda sub dio stetit 45 annis S. Macedonius Chrithophagus 207

Fratres sancti : Julius Presb. et Julianus Diac. 715 Arcadius et Joannes 338 Fratres Martyres SS. Marcus et Calendinus 561 Urbanus, Prilidianus, Epolonius pueri 183 Paulus, Pausirion, Theodotion 205 Barsimus, et duo fratres 206 Fratres et sorores SS. Sabinianus M. et Sabina V. 352 Fratres et sorores MM. SS. Marcus, Calendinus, Severa 109 Sarbelius et Barbea 339

Frumentum ad aram B. Luftildis offerri solitum 752 d frumentum multiplicatum divinitus S. Aidano 733 c largesubveniente pauperibus SS. Joanni Reomaensi 477 c Julianæ Conchensi 510 benedictione S. Polycarpi 315 d Frumentum non defecit S. Mausimam hospitalem 102 b Vide Panes.

Fugiens ob notos conterraneos surdo et muto auditum et loquelam impetrat S. Petrus Telonarius 120 a 138 Fugit veste viridi S. Eusebia Nenr 293 d Jacobus Eremita 486 Vide Episcopatum fugere.

C Fumo excæcati horreum S. Cadoci comburentes, ab eo sanantur 218 f

Funis vide Laqueus.

Funus vide Sepulchrum.

Furto et ut rapturi escam S. Cadoci milites, ea intacta terra absorbentur 248 a b Furatus reliquias S. Vincentii fit cæcus 22 b Furto suem ablatum occidens in otio S. Urbani, a dæmone arripitur 106 a Furto sublatas pecunias, monitu S. Vincentii coactus restituit 24 f 25 a b Furto sublati panni, invocato S. Vincentio, domi reperti 25

Fustibus cæduntur SS. Anastasius Persa 44 f 46 f Cyrus et Joannes 703 b, a Gothis Marcella vidua 724 a Thyrsus 436 b idem capite aquæ immersa 428 445 f 443 a Constantius 541 a Fustibus inflicta S. Constantio Perusino vulnera curat Angelus 542 f 543 e f 549 c Fustibus occiduntur Messalina 67 d

G

Galea ignita torquentur SS. Sabinianus 355 a 357 e Clemens Ancyranus 79 91 e

Genua flectit centies die et noctu orans S. Poppo 264 a Genuflexionibus repetitis impeditur spiritus contemplationis 62 c Genibus contractus aliquis ad reliquias S. Vincentii, in via sanatur 17 c D

Gibbum precibus impetrat Sanctimoniali, ut ab illicito amore avocet Henr. Suso 298 d Gibbosa mulier sanatur baptizata a S. Feliciano 200 d Gladio occisi SS. Leo et Joan. Tribuni, Gabriel et Stonius et CCCLXXVII in Bulgaria 53 d multi pueri Ancyræ 70 c 91 c Babylas, Timotheus et Agapius 206 d Barsimus et fratres 206 Saranus 220 f Æmilianus, Hilarianus, Hermippus et Dionysius 449 f Senstius et LXX Martyres 563 c Cyrus et Joannes 703 d Athanasia mater, Theodosia, Theoctista, Eudoxia filiæ 703 b Gladio configitur S. Polycarpus in igne 319 322 b Gladio gutturi immerso peremptus S. Aquilinus 587 d Vide capite plecti. In Gladios acutos dejici jussus S. Thyrsus, ponitur ab Angelo super paratam machinam, et illæsus deponitur, lictore in eos lapso et discerpto 429 436 a 444 d Gladiis impiorum invasorum petiti monachi Stabulenses, clypeo divino redduntur illæsi 258 c

Gloria Cœlestis vide Cœlum.

Gulæ mulierem dæmoniacam signo Crucis curat S. Macedonius Crithophagus 208 f

Gutturis dolor tollitur ope B. Margaritæ Hungar. 521 b

H E

Hæresim oppressurus, contemnit opprobria et pericula S. Petrus Thomasius 618 Hæreseos falso a suis sociis accusatur Henr. Suso 282 c Hæreticos odio prosequitur S. Marcella 726 e Joan. Eleemos. 128 congressum aversatur S. Polycarpus 309 Hæreticos Arianus arguens, gladio gutturi infixo occiditur S. Aquilinus 580 d Hæretici ossa refodi et comburi curat S. Petrus Thomasius et hæresiarcham pertinacem 619 a

Hastiludiis visus est victor B. Walterus de Bierbeke audiens Missam de B. Virgine 60 c

Hebdomadam sanctam oratione, jejunio triduano, et dura flagellatione transigit B. Margarita Hungar. 518 c

Hebraicam linguam discit S. Paula Vidua 336 a

Hepatis dolor ope S. Anastasii Persæ sublatus 52

Hernia curata ope S. Juliani Conchensis 512 c e

Homicida occiso anachoreta, obsidetur a dæmone et insanus XX annis nudus oberrat 580 d Homicidæ occisuri S. Aidanum manus subito arescunt 720 c

Homo imago Dei 240 d Homo quanti apud Deum sit expendit S. Joan. Eleemos. 124

Honoris et gloriæ metu fugit S. Jacobus Eremita 486

F Hordeo aqua madefacto solo, absque herbis aut pane, vivit S. Macedonius, ideo Crithophagus dictus 208 a Hordeum pauperi datum in aurum vertitur a S. Aidano, quod illi redditum iterum fit hordeum 733. vide Panis hordeaceus.

Horrea Domini repleri divinitus impetrat, damna subditis inferre recusans S. Arnulphus 586 c Horreum S. Cadoci comburentes fumo excæcati ab eo sanantur 218

Hospitales S. Appolonius Ab. 241 b d Victor Angeli monitu accipiens SS. Vincentium et Orontium 3 c Hospitio peregrinos gratis suscepit S. Julianus 390 c inter pauperes Christum hospitem accepit S. Julianus Conchensis 510 c Hospitio Angelum specie pauperis excipit, et parricidium sibi condonatum intelligit S. Julianus 389 f Hospitalis S. Mausimas, frumento et oleo non deficiente 102 b dat Hospitibus duces itineris S. Apollonius Abb. 241 b d ad Hospitium felix obtinendum dicitur Pater noster ad honorem S. Juliani 389 f in Hospitio a Gentilibus exceptus S. Valerius Cæsaraugustanus, vaticinatus est istic numquam victuros Gentiles 450 f ex Hospitii ruina nocturna Angeli triplici monitu eripitur S. Polycarpus 315 f

Humor vide Liquor, Unguentum, Reliquiæ.

Ex

A *Ex* Humeris *SS. Clementis Ancyr. et Agathangeli exscinduntur lora* 79 92

Humilitas *S. Bathildis e Regina sanctimonialis in vilioribus ministeriis exercendis* 356 *b* 360

Hydropicos *sanant SS. Notburga* 365, *Cyrus et Joannes* 708 709 *Precibus Margarita Raven.* 163 166 *digito in nomine* Jesu *ori imposito S. Andreas Corsinus* 684 *a voto peregrinatione S. Julianus Conchensis* 512 *e ad sepulchrum S. Popponis S. Remaclus* 265 *f*

I

Idola *corruunt Christo in Ægyptum delato* 338 *a nomine* Jesu *invocato a S. Juliano Cenoman.* 380 *d precibus S. Callinici statua Æsculapii* 432 439 447 *S. Thyrsi statuæ Appollinis* 436 443 *Bacchi* 431 437 *c Silvani, Herculis, Veneris* 431 *b* 438 *f* 447 *reliquiis S. Babylæ in Daphnen translatis, Apollinis oracula cessant* 103

Igne *cœlitus illustratur S. Macedonius Crithophagus* 209 *facies B. Margaritæ Hungar. orantis* 520 *a. Vide* Lumen. Igne *negato illudens S. Caduco comburitur* 218 Igne *extincti SS. Mardonius, Musonius, Eugenius, Metellus* 204 *e Medula cum sociis* 230 *a*

B *in* Ignem *conjecti non læduntur corpora SS. Babylæ, Timothei, Agapii* 206 *d in* ardentum fornacem *immissi non læduntur SS. Clemens Ancyranus et Agathangelus* 80 *d* 93 *Tryphæna* 617 *d in* ferventi caldaria *puer illæsus, ope S. Juliani Cenoman.* 375 *f in* Ignito scammo *collocatur illæsus S. Sabinianus* 554 *b per* Ignitos carbones *ambulat S. Constantius Perusinus* 541 *f* 549 *f* Igne *in modum fornacis circumdatur, nec ustulatur S. Polycarpus* 319 *c* 322 *a* Ignis *extinguitur sanguine S. Polycarpi confessi* 319 *c* 322 *b* Igne *in horreum S. Caduci injecto, fumus auctores excæcat, qui precibus ejus illuminantur* 218 *f* Igne *adurit sinistram manum contra tentationes S. Jacobus Eremita, dum dextra inungit et cruce signat pectus mulieris dolores cordis fingentis, eamque convertit* 485 486 *ab* Igne *et aqua bulliente non læditur veste S. Aldegundis induta* 661 *b* Ignem *ferunt veste illæsa SS. Martyrius* 107 *f Cadocus* 217 *f purgans se a suspicione fornicationis et scandalo Abbas Palæstinus* 128 *a* 141 *e d*

Imago *Dei homo ob subitam Imperatoris iram non incedendus* 210 *d* Imaginibus *sacris in templo visis corroboratur in fide S. Anastasius Persa* 40 *a* 46 Imagine *S. Anastasii Persæ et reliquiis compescitur dæmon, et liberatur energumenus* 53 Imagine *cerea voto S. Andreæ Corsino, brachio sanitas reddita* 687 *e* 689 *a*

C Immobiles *Gentiles idolum circumferentes reddit, liberat, et convertit S. Apollonius Ab.* 239 *e* Immoti *constitere, lapidare volentes S. Eucharium Valerium et Maternum* 534 *b e* Immobile *corpus S. Eligii, ne Calam deferatur* 353 *d sarcophagum reliquiarum S. Joannis Reomaensis* 479 *e*

Immunitatem *agro monasterii concessam infringens morte punitur* 18 *a. Vide* Ecclesia Monasterium.

Imperator *S. Carolus Magnus* 489 *imperium invitus admittit* 501 *e* Imperatorem *non omnium rerum esse dominum ostendit S. Thyrsus* 434 441

Impudicam *mulierem sibi insidiantem memoria præsentiæ Dei pellit S. Gamelbertus* 399 *e f* Impudicæ *mulieris illecebras fuga vitat S. Joannes Reomaensis* 474 *c*

Incarnatio Verbi. *Vide* Christus.

Incendium *extinctum reliquiis S. Urbani Lingonensis inter flammas positis* 107 *precibus S. Polycarpi* 316 *a b Crucis signo facto a SS. Gaudentio* 432 *f Lupo* 302 *f*

Inclusus *cellæ nulli loquitur S. Solamanes* 104 Inclusus *S. Anmichadus* 670

Infantium *morbi curantur ope B. Haberillæ, peregrinatione sexta feria facta, aut pulvere inde sublato* 699 *e* Infans *S. Exuperantius loquitur* 763 *Vide* Vasci, Puer. D

Inimicum *vitæ suæ insidiatorem, supplicem magnis honoribus afficit S. Theodericus* 405 *b*

Inobediens *monachus a dæmone corripitur* 260 *e*

Insulæ *dilatationem et fertilitatem precibus impetrant SS. Iltutus, Gildas, Sampson, et Paulus Leonensis* 573

Intrepidus *omnia tormentorum genera expertus, insultat Tyrannis S. Thyrsus* 432 *a* 439 447 *et passim Martyres. Vide* Constantia, Fortitudo.

Iram *servantem et in precibus dicentem,* Et dimitte nobis debita nostra, *ad reconciliationem adducit S. Joan. Eleemos.* 126 *b* Iram *foventi Communionem negat S. Joan. Eleemos.* 117, 135

Itinere *diei unius S. Molvam servum Romam transfert et reducit in Hiberniam S. Aidanus* 734 *b vide* Peregrinari.

J

Januæ *Ecclesiæ ultro patescunt SS. Aldegundi et Waldetrudi* 653, 659

Jejunat *triduo aut quatriduo S. Eusebius Syrus* 101 *XL diebus continuis S. Aidanus* 731 Jejunat *in pane et aqua profestis D. Virginis et sæpe VI feriis ob reverentiam sabbati B. Walterus de Bierbeke* 61 *in Vigiliis* E *festorum B. Virginis S. Nativitatis Christi B. Margarita Hungar.* 547 *et aliis Vigiliis IV et VI feria Quadragesimæ* 518 *et feria II, IV, VI, et sabbato S. Andreas Corsinus* 681 Jejunanti *B. Waltero de Bierbeke in pane et aqua hæc in vinum mutatur* 61 Jejunio *et precibus tridui præviis, benedictione sanat paralyticum S. Jacobus Eremita* 486

Jesu *nomine invocato sanant paralyticos SS. Æmilianus* 559 *Gildas* 575 *Hydropicum S. Andreas Corsinus* 683 *a Idolum evertit S. Julianus Cenoman.* 371 *Dæmones pellunt SS. Felicianus* 199 *Julianus Cenoman.* 380 *Margarita Raven.* 163, 166, *Aves Silvestres capiunt et non redituras dimittunt SS. Gildas, Sampson et Paulus pueri* 573 *arguis evomitur* 673, 674 Jesu *nominis præco appellatur a Deipara Virg. Henr. Suso* 303 Jesu *nomen veneretur S. Adelelmus, aut oculis in terram demissis, aut capite inflexo* 674 *pectori inscriptum habet Henr. Suso* 303 *Carni supra cor inscribit* 270 *alius ferendum donat* 223 *Boni* Jesu *ordinem instituit et regulam prescribit Margarita Raven.* 164, 165

Judæos *omnes, quod seditiosi pellit Alexandria S. Cyrillus* 462

Judicii extremi *cogitationem inculcat S. Joan. Eleemosynarius* 126, 127 *in* Judicio Dei *contra mala opera* F *appenditur panis a S. Petro Telonario indignabundo objectus mendico* 119, 136 Judicium *temerarium moriente S. Vitalio divinitus damnatum hoc scripto:* Nolite ante tempus judicare quoadusque veniat Dominus 125 140

Juramenti *publici ad aram S. Valerii Cæsaraugustæ ritus* 453 Jurantes *ridicule per S. Constantium Perusinum cæci fiunt et attactu reliquiarum ejus sanantur* 546

Juventutis *mores et studia SS. Polycarpi* 311 *Gildæ* 575 *vide* Adolescens, castitas.

L

Lac *pro sanguine fluit amputato capite S. Æmiliani* 549

Lacrymarum *fluxu in oratione genas habebat adustas B. Margarita Hungarica* 519 *e* Lacrymis *casulam humectat celebrans, et paramentum inundat orans S. Poppo* 264 Flet *S. Joan. Eleemos. afflicto nemine ad se veniente* 113 *b* 132 *a*

Lædi *nequeunt S. Theodericus gladiis lanceisque veste discissa* 405 *b gladiis acutis impositus S. Thyrsus* 435 442 *gladiis impiorum impetiti monachi Stabulenses* 258 *c*

A 258 c serra SS. Thyrsus 432 a 439 b Sarbelius 539 a sagittis S. Sabinianus 557 d 559 d veneno hausto S. Poppo 258 e feris objecti SS. Clemens Ancyr. et Agathangelus 78 e 90 a Æmilianus 448 e Thyrsus 430 e calci vivæ injecti SS. Clemens Ancyr. et Agathangelus 79 f plumbo liquefacto perfusus S. Thyrsus 434 443 oleo, pice, sulphure SS. Clemens Ancyr. et Agathangelus 80 a 92 d Illæsi in igne SS. Sabinianus 556 b Constantius 541 in mare dejecti SS. Clemens Ancyr. et Agathangelus 78 e Thyrsus 437 a

Lætitiam suis monachis commendat S. Apollonius Ab. 241 a

Laminæ ferreæ ignitæ axillis S. Clementis Ancyrani supponuntur, et cubiti lateribus adstringuntur 79 a

Lampades Ecclesiæ S. Præjecti divinitus accensæ 250 a invocata S. Maria Bodun. 390 e Lampadibus ardentibus ustulatur S. Ananias 228 d utuntur latera S. Clementis Ancyrani 77 a 88 e latera et venter S. Ascla 70 a vide Candela, Lucerna, Lumen, Ignis.

Lancea noctu in manu S. Popponis visa ardere 254 e Lanceis orcisus celebrans S. Cadocus 220 a

Lapis maledictione S. Aidani in duas partes dividitur 732 d Lapidibus interficiuntur S. Ananias 228 e S. Parodus Presb. 55 d Lapidantur per urbem raptati, alligatis collo magnis lapidibus SS. Clemens Ancyra-
B nus et Agathangelus 81 e 95 a Lapidare volentes SS. Eucharium, Valerium, et Maternum immobiles redditi, eorum precibus solvuntur 334 b c

Lapsus Angelorum et primorum hominum 334 c d Lapsi ex alto non læduntur invocato S. Andrea Corsino 692 c Lapsa in puteum precibus B. Margaritæ Hungar. non submergitur, et a confractione membrorum subito sanatur 520 d ex Lapsu graviter collisus submisso cibo benedicto subito sanatur a S. Poppone 261 b Lapsu contritus ad reliquias S. Vincentii 24 b

Laqueis ex filis argenteis injectis collo, visitantes reliquias S. Arnulphi liberantur febri 588 d Laqueo collo alligato moribundus Eucharistiam sumit S. Petrus Thomasius 633 b c

Lascivus vide Impudicus, Fornicatio

Latera ustulantur S. Crescentiani 8 d lampadibus utuntur SS. Agathangeli 81 95 Clementis Ancyrani 77 a 88 e Asclæ 70 a

Ex Latrone Martyr S. Theodotion 205 e Latronis confessionem excipit æternamque ejus salutem revelatione discit Henr. Suso 285 Latronem convertit, et visione ostensa in monasterium admittit S. Apollonius Ab. 240 a

Lectionem adhibet mensæ Carolus Magnus 501 a
C Lectis Actis Martyrum ad martyrium accenditur S. Anastasius Persa 46 a vide Vita Sanctorum

Lectus S. Andreæ Corsini ex sarmentis vitis, panno picto tectus 685 e Lectus S. Præjecti miraculis clarus 250 d in Lecto S. Aidani defuncti dormiens morbo corripitur, et eo invocato sanatur 735 in Lecto ferreo nudus extensus S. Thyrsus, plumbo liquefacto perfunditur illæsus 434 441 Lectulis ferreis ignitis impositi, oleo, pice, sulphure perfusi non læduntur, a Christo animati SS. Clemens Ancyranus et Agathangelus 80 a 92 d vide Dormire.

Legationes ad varios Imperatores et Reges S. Petri Thomasii 606 608 612 et seqq.

Leonem aqua benedicta mitem reddit, caput et occidit S. Emerius 397 b

Leprosi mundantur attactu Gentilis viduæ 528 osculo S. Felicium 199 a noctu tectus copertorio S. Popponis 235 anathemate S. Andreæ Corsino voto 692 e monitu divino ad S. Joan. Reomaensis reliquias missus 480 a

Lethargo Reginam Angliæ liberat pane benedicto S. Adelelmus 674 c

Ligna ab Angelis ad Ecclesiam struendam afferuntur S. Mochuæ 735 b

Lingua ad loquelam ex ore prominens ope SS. Cyri et Joannis ad debitum situm reducitur 707 708 a b

Lingua puero, ne pecuniam inventam proderet, excisa, D emicante ex S. Joannis Reomaensis reliquiis igniculo restituitur 480 b vide Silentium. Linguas Latinam æque ac patriam, et Græcam callebat S. Carolus Magnus 501 c Linguarum regionum per quas transit scientiam divinitus consequitur S. Cadocus 218 a

Linteo reliquiarum S. Juliani Conchensis involucro curantur cancer, tibiarum et brachiorum morbus 512 c Linteis attactu reliquiarum S. Eusebiæ Xenæ sacratis sanatur ægri 215 f vide Reliquiæ.

Liquor corporis S. Petri Thomasii contra morbos salutaris 635 f vide Unguentum.

Lora exscinduntur ex humeris SS. Clementis Ancyrani et Agathangeli 79 92

Lucernam extinctam precibus reaccendit B. Adeliana 256 a

Lumbos ferro succinctus Ammius Ismaelita 101 f

Lumine cœlesti splendent SS. Vincentii 15 a Anastasii Persæ 45 49 locus nativitatis S. Aidani 727 c Thermæ, seu carcer S. Constantii Perusini, quo viso convertuntur custodes 542 549 Carcer orantibus S. Vincentio 9 e

Lupa morbo tibiam corrodente, æger abstinens lusu, dicens septies Pater noster et Ave Maria, et semel Salve Regina VII diebus, sanatur 682 689

Lupis VIII famelicis dat singulos verveces, et tales E divinitus sibi reddi impetrat S. Aidanus 727 e contra Lupos invocatur S. Julius Presb. 716 b, a Lupo præfocatum pastorem precibus restituit incolumem S. Poppo 257 f Lupos II in lapides vertit S. Cadocus 219 c Lupum dein in agnum conversum parere sibi visa mater S. Andreæ Corsini 681 688 e

M

Magicam artem novit S. Anastasius 39 e eam exercentes conversus arguens comprehenditur 41 b c 46 d

Magnus cognominatur Carolus Imp. 490

Magnanimitas S. Babylæ in tormentis 190 S. Petri Thomasii in periculis contemnendis 625 626 et passim Martyrum.

Maii primo die arborem Crucis cum sex suis oblationibus plantat Henr. Suso 274 c d

Mania vide Amentia.

Mansuetudine furorem aliorum mitigat S. Martinus Sauriensis 748 f Mansuetus animo et vultu semper tranquillus, etiam accepta contumelia Davides Ab. in Syria 101 Mansuetudo S. Joan. Eleemos. 116 134

Manuum impositione energumenam liberat S. Jacobus Erem. 486 e attactu leprosum mundat Gentilis
F viduæ 529 e earum sanant SS. Clemens Ancyranus et Agathangelus 90 f Manus contracta sanatur ad reliquias S. Vincentii 17 e Mare bellua vectus transit S. Aidanus 732 f demersum corpus S. Vincentii culeo insutum et lapidi alligatum, ad littus rejicitur 10 c d e sacris insuti dejecti, ope Angelica emergunt SS. Clemens Ancyranus et Agathangelus 78 e 90 injectus, ligatus et sacco inclusus S. Thyrsus, liberatur a Sanctis et Angelis et ambulat super aquas 429 e 437 a 445 vide Aqua, Flumen, Submergi, Tempestas.

MARIÆ Deiparæ servus consecratus et eximius cultor B. Walterus de Bierbeke 60 61 62 f propugnator S. Cyrillus 459 Sacellani S. Ildephonsus 148 c Henr. Suso 295 b Mariam Virg. patronam ord. Cister. adoptat B. Albericus 369 e Procuratricem pro pecunia eligens pupillus, mire ditatur a S. Joanne Eleemos. 124 a b 130 e Mariam Virg. mane salutans cœlesti cantu recreatur Henr. Suso 270 d e in manibus feminis honorat eam 278 e Mariæ Virg. imagines salutat dicto Ave Maria B. Margarita Hungar. 517 b in festis et intra Octavas legit millies Ave Maria cum tot prostrationibus 517 c in Purificationis festo candelam mystice offert, et Deiparæ occurrit Henr. Suso 273 c d in morte Christi mystice consolatur et domum reducit 275 b c

A 275 b c in ejus solemnitatibus detrectans concionari reprehenditur ab Angelis 294 a in profestis jejunat in pane et aqua B. Margarita Hungar. 525 c et B. Walterus de Bierbeke, uti etiam feriis sextis ob reverentiam Sabbati 61 c Mariæ Virg. sertum e floribus offerens Henr. Suso, cœlesti musica recreatur 293 e, a Maria Virg. et puero Jesu in extasi recreatur Henr. Suso 300 Mariæ Virg. voto facto nascitur S. Andreas Corsinus a 680 688 a Maria Virg. admonitus S. Cyrillus S. Chrysostomum diptychis inscribit 464 e Maria Virgo sub pallio suo fovet Cistercienses 370 e et Henr. Susonem 295 b testem dat S. Ildephonso ob cultum suum promotum 50 a b vestem candidam Cisterciensium tradit B. Alberico 370 b de Deipara Missam audiens B. Walterus de Bierbeke visus est simul in hastiludiis victor 60 e Maria Virgo invisit S. Andream Corsinum in primitiis vitantem concursum amicorum 682 e 689 paupertatis levamen addicit et procurat S. Petro Thomasio 611 c Mariæ V. ope pluviam promittit et impetrat S. Petrus Thomasius 612 b Maria Virgo auream Crucem mittit B. Waltero de Bierbeke 61 a apparens S. Petro Nolasco, S. Raymundo de Pennaforti, et Jacobo Regi Aragonum jubet ordinem de Mercede Redemptionis captivorum institui 600 a b Mariam Virg. pro Italia orantem, et Christum interitum promeritam

B esse indicantem, in raptu vidit S. Marius Bodun. 380 d Maria V. apparens indicat mortis tempus S. Andreæ Corsino 684 e 691 a obsidem pro captivis suspensum tridum ne suffocetur sustentat 602 a b moribundum S. Julianum Conchen. invitat ad cœlestem gloriam 511 Mariæ nomen cordi S. Petri Thomasii insculptum 610 a Mariæ V. imago miraculosa Valentiæ defossa descensu VII stellarum inventa 680 b c

Martyrium quotidianum est servitus devota S. Paulæ viduæ 337 b Martyrium optat Margarita Hungarica 519 Martyrii desiderium concipit lectis Sanctorum actis S. Anastasius Persa 41 Martyrii eunt in Hispaniam ex Italia SS. Vincentius et Orontius 3 c Martyres confortant SS. Cyrus et Joannes, ideo comprehensi 701 e f Martyrium optatum promittitur ab Angelo S. Cadoco 219 f, de Martyrio subeundo in somnio admonetur S. Anastasius Persa 41 f 46 b a d Martyrium S. Clementem Ancyranum hortatur mater moribunda 83 Martyrium S. Præjecti, matri prædictum 247 f occisoribus ultro se obtulit S. Præjectus 249

Matres et Filii sancti : Candida et Emerius 396 Adeltrudis et Poppo 251 Notburga et VIII liberi 365 Paula Eustochium et Blæsilla et gener Pammachius 22 Martyres : Athanasia, Theodosia, Theoctiste, Eudoxia

C 69 Matris S. Candidæ conversatio impedit contemplationem S. Emerii filii 393 f Matri se obiter videndum præbet, non alloquitur, sed per suos solatur S. Joannes Reomensis 474 a vide parentes, conjuges.

Medicus S. Cyrus, cujus officina in templum conversa 699 701

Melle e feretro SS. Naboris et Felicis fluente delusi milites convertuntur 644 f Mel optimum mel sine fumo inscriptum lagenis pecuniarum dono missis S. Joanni Eleem. 115 c in Mel in pecuniam versum 133 a c

Membratim dissecare jussus lictor S. Thyrsum, a cœlesti pro eo aggressus parietem, gladium instar vitri frangit 435 e

Mendicans ab amicis irridetur, S. Andreas Corsinus 690 f vide Pauperes, Hospites, Eleemosyna.

Mensæ tempore pia meditatur B. Walterus de Bierbeke 62 d Mensæ adhibent lectione sacram Carolus Magnus 501 a Mensam satellitibus se comprehensuris opponit S. Polycarpus 317 f 321 a

Mensis cujusque primo die alit CCC pauperes S. Poppo 264 Mensibus nomina indit S. Carolus Magnus 502 a

Meretrix sollicitans S. Jacobum Eremitam, convertitur visa ejus pœnitentia, fit religiosa et sancta 485 486 Meretrices ut nocte una a peccato abstineant, pretio obtinet S. Vitalius 125 140 Vide Adulterium, Fornicatio, Impudicitia. D

Metalla effodientium patronus S. Valerius Cæsaraugustanus 460 b

Milites Martyres SS. Papias et Maurus 564 Anastasius et LXXIII socii 76 Phengo et Eucarpius 71 91 Juventinus et Maximus 232 Joannes Edessinus 702 c ex Militibus monachi S. Anastasius Persa Mart. 40 B. Walterus de Bierbeke 60 61 dein Abbates SS. Adelelmus 672 b c Poppo 253 c Carolus Villariensis 592 dein Episcopi SS. Bernardus Viennensis 159 e Militia secularis sancta B. Walteri de Bierbeke 60 61 Milites Christiani carceribus aut bonorum proscriptione multati a Juliano apostata 233 Milites interempturi Alexandriam confitentur et communicant omnes cum Rege Cypri 628

Ministeria abjecta et sordida peragit B. Margarita Hungar. 518 maxime in ægrorum obsequia 523 vide Humilitas.

Miracula 3000 edita Castelnovi ope S. Valerii Cæsaraugustani 484 vide singula miracula propriis titulis.

Misericordia, pauperibus cum ramis olivæ comitantibus, visa in cœlum deducere animam S. Joan. Eleemos. 126 130 Vide Eleemosyna, Pauperes.

E Missam celebrant in carcere S. Clemens Ancyranus, pane et calice ab Angelo acceptis 76 e in manibus Diaconorum Theodoretus 242 a d in Sacrificio subsistit, dum Clericum humilitate sua sibi reconciliet S. Joan. Eleemos. 117 135 Missam celebrante S. Clemente Ancyrano Angeli apparent, et lux fulgida in altari 77 e 89 c S. Feliciano, luce cœlesti collustratur ecclesia 198 Missas celebrando scientiam divinitus haurit S. Petrus Thomasius 612 Missas privatim legit in suo oratorio S. Joan. Eleemos. 126 a ante Missam finitam egredientes dextre corrigit S. Joan. Eleemos. 127 b Missam de B. Virgine audiens, visus est eodem tempore victor in hastiludiis B. Walterus de Bierbeke 60 e vide Eucharistia, Sacrificium.

Modestia vestitus S. Marcellæ viduæ 722 b

Molam contra morbos salutarem erigit S. Gildas 376 e

Monachi sancti Martyrius 107 Vitalius 124 139 Monachus Cisterciensis B. Walterus de Bierbeke 60 Monachus ord. Crucigerorum Rainaldus 223 Monachus inclusus B. Amunchadus 674 Monachi Martyres SS. Anastasius Persa 35 Sergius 70 S. Cyrus 701 e vide Ordo, Abbates, Episcopi, Præpositi, Eremitæ, Monachum invocatum sanctum SS. Gabrielis 346 Joannes

F Moriensis 410 Æthiopes Monachos facit cum aliis S. Apollonius Ab. 240 b Monachi D. sub S. Apollonio 238 e 239 b MMM. sub S. Ammone 338 d Monachos diversos alit S. Joan. Eleemos. 128 a Monachi caveant gulam, avaritiam, superbiam, S. Joan. Reomaensis 478 b Monachatum primo Romæ amplexa S. Marcella vidua 722 723 c etc. Monastica vita B. Adeltrudis viduæ 255 Monasteria VII extruit S. Dominicus Ab. 57 58 varia fundat, reformat B. Joan. Marinen. 414 417 418 419 Poppo 257 258 259 260 261 262 Monasteriis plurima beneficia præstat S. Bathildis 349 350 358 f 359 in Monasterium S. Aviani accedere ut signum militibus oppositum spernens, subito moritur 730 d

Monita salutaria S. Joannis Eleemos. 125 S. Apollonii Abb. ad discipulos 241 Monitos de morbus Presbyter, lancea confodere tentans S. Dominicum Abb. immobilis cum equo redditur 59 d

Mons concutitur in martyrio S. Sarani 221

Morbus datus ob augmentum gratiæ et gloriæ 293 a b Morbos multos et graves patienter fert Gentilis 525 Vide singulos morbos suis locis.

Mortis cogitationem inculcat S. Joan. Eleemos. 127 Mortem suam imminentem cœlitus docentur Joannes Eleemos. 128 a Maria Virg. S. Andreas Corsinus 684

684 *e* 691 *a ab Angelo S. Gildas* 478 *c* Mortem *suam prædicunt Anastasius Persa* 45 *Boisilus* 154 *c Poppo* 262 *c diem et horam B. Margarita Hungar.* 534 *b* Mortem *instantem aliis prædicunt S. Gaudentius, S. Ambrosius* 33 *b S. Poppo Joanni Ab.* 231 *c Vazoni Ep. Leodiensi* 262 *S. Anastasius Cosrois Regis* 45 *c* 49 *d S. Thyrsus judicibus suis* 428 *e* 436 443 Moribundis *libenter adest S. Joan. Eleemos.* 121 *b* 138 *b* Moriendi *venia a S. Poppone accepta abit ejus discipulus* 262 Mori *cum B. Poppone desiderans octiduo post eum sequitur* 265 *e* Mortem *S. Radegundis puellæ precibus impetrat S. Bathildis moribunda* 353 *c* Mortem *puellæ prædicit, evocat eam e vita, et in cœlum deducit S. Andreas Corsinus* 685 *a b* Moribundum *dæmones sub specie Æneæ et Turni terrentes pellit S. Poppo apparens* 265 *b* Moribundus *B. Albericus dicens* S. Maria ora pro nobis, *faciei splendore coruscat* 181 *b* Moribundi *evocantur ad gloriam S. Bernardus Viennensis voce cœlesti* 160 Moriuntur *die Conversionis S. Pauli, in signum bonæ conversionis S. Poppo* 265 *f die Veneris sancto mater Henr. Susonis, Passioni Christi addictissima* 302 *e f* Moritur *in cicilio humi cubans S. Poppo* 263 *e f Crucis signum labiis imprimens S. Paula vidua* 336 *e* Moriuntur *luce et odore suavi diffusis S. Eusebia Xene* 215 *c luce cœlesti et odore repleto cubiculo S. Bernardus Vien.* 160 *c cubiculo noctu illuminato S. Andreas Corsinus* 685 *f luce cœlesti repleto cubiculo Bathildis* 356 *f* 360 *f luce supra domum noctu apparente Aldegundis* 661 Moriuntur *Angelo secum colloquente S. Dominicus Ab.* 58 Mors *S. Aldegundis variis revelata* 654 *f* 655 *a* 660 *d f* 661 *a d e* Mortuis *prodesse preces et sacrificia docet Joan. Eleemos.* 121 *c* 138 *c* Mortem Martyrum *vide in diversis martyrii generibus,* Capite plecti, Igne comburi, submergi etc. Moribundos *sanant, precibus S. Sabina* 560 *c baculo signans S. Gildas* 581 *e f*

Mortuos resuscitant *SS. Emerius* 397 *b d precibus, S. Felicianus duos* 190 *a Julianus tres* 370 *a signo Crucis duos Eucharius* 536 *c e et baculo S. Petri admoto S. Maternum* 533 *f* 534 *a attactu baculi S. Aidanus* 734 *b* Mortua *ad se per alium evocata S. Aidanus* 732 *e Occisum, dum homicidam ostendat, resuscitat S. Palladius* 456 *f* 457 *a matrem S. Tremoriæ a marito occisam abscisso capite, a Morte suscitat S. Gildas* 578 *occisum Brandubium Regem Hiberniæ resuscitatum, confessione et viatico munit S. Aidanus* 734 *d resuscitat ex inferis gigantem S. Cadocus* 217 218 *a* Mortuum *se fingens ne SS. Julius et Julianum in struenda Ecclesia juvaret, vere mortuus reperitur* 718 *a b mortem imprecans S. Popponi subita morte punitur* 260

Munera *oblata recusat a Chosroe S. Anastasius Persa* 49 Munera *accipere suos officiales vetat S. Joan. Eleemos.* 113

Muri *ruina oppressus, precibus S. Prajecti servatur* 248 *e*

Muscæ *plaga capiti inflicta erumpunt, et excrementis cameli ex præscripto SS. Cyri et Joannis vulnus sanatur* 706 *f*

Musicam *de Diva Virgine componit S. Ildephonsus* 150 *f* Musica *cœlesti recreatur B. Henr. Suso, oblato serto Mariæ Virg.* 312 *e*

Mutuas *datas XX libras auri detinentem impostorem, non permittit puniri S. Joan. Eleemos.* 124 *e*

Muti *sanantur ope S. Urbani Lingon.* 106 *b aqua epota, cui intinctus digitus S. Juliani Conchen.* 511 *c bucella panis intincta aquæ benedictæ a S. Adelelmo* 674 *e Vincentii* 18 *e ejusdem apparentis* 23 *b*

N

Nascitur *proles impetrata precibus S. Marii Bodanensis* 389 *e alia Reginæ Walliæ impetrata a S. Cadoco* 218 *f proles mascula Principi Arcadiæ promittitur et impetratur precibus Petri Thomasii* 620 *f* Nasciturus *filius prædicitur S. Bathildi a S. Eligio* 350 *d* Nascuntur, *a parentibus voto Mariæ Virg. facto, S. Andreas Corsinus* 670 *a* 688 *b sterilibus parentibus cœlitus promissus S. Emerius* 397 *e* Nascuntur *novem liberi uno partu editi a S. Notburga* 365 *b. Vide* Infantes, Sterilitas, Parentes.

Natationi *et balneis addictus S. Carolus Magnus* 449 *f*

Naufragio *maris rupta navi eripiuntur SS. Joannes et Arcadius fratres* 342 *c* Naufragium *evadit, navi extra mare translata, S. Petrus Thomasius* 613 *c. Vide* Mare, Tempestas, Ventus.

Navim *Ecclesiæ frumento plenam donat nauclero, et absens dirigit S. Joan. Eleemos.* 115 133 Navim *in medio Nilo precibus sistunt SS. Arclus et Leontides* 447 *b* 69 *e solvunt, vectoribus confessis Christum Deum esse* 69 *e f* Navium *alteram periisse, alteram postridie portum ingressuram prædicit procul absens S. Macedonius Crithophagus* 209 *d* Navium *classi intercepturæ Alexandriam solenniter benedicit S. Petrus Thomasius* 618 *f*

A Nautis *invocatur B. Gulstanus* 581 *f* Navigat *supra vestem in insulam S. Julius Presb.* 718 *e*

Nebula *impetrata precibus evadit periculum paratarum Turcicorum S. Petrus Thomasius* 614 *b*

Negare *verbo privatim Christum recusat S. Anastasius Persa, si faceret, liberandus* 43 48 *f*

Nervis *attrahuntur SS. Clemens Ancyranus* 76 *Agathangelus* 78 *a* 88 *a Sarbelius* 540 *c* Nervorum *contractio ad reliquias S. Vincentii tollitur* 24 *c*

Nidor carnis, *vide* Odor.

Novenæ *acta in honorem S. Valerii Cæsaraugustani sanatur æger* 453 *c alii duo intra* Novenam 453 *c d. Vide* Vota, Peregrinari.

Novitius *vide* Monachus.

A Nube *assumptus Beneventum ex Britannia transfertur S. Cadocus* 219 *e*

Nudis *pedibus in magno frigore incedit S. Petrus Thomasius* 632 *c*

Nuptiis *suadentibus fortissime resistunt, patri B. Margarita Hungar.* 524 *a b matri S. Aldegundis* 658 *a f* 663 *f a* Nuptiis *promissis cœlitus retrahitur S. Poppo* 254 *c* Nuptiis *constitutis fugit in Ecclesiam S. Gregorii V.* 107 *b. Vide* Sponsus.

O

Obsessi *circumferentes reliquias S. Vincentii conciliantur hosti* 11 *c e. Vide* Urbs.

Obstructio *lethalis curatur comesa ficu, a SS. Cyro et Joanne oblata* 705 *c d*

Obtrectatores, *vide* Detractio.

Occidi, *vide* homicidium, latro, martyrium, hujusque varia genera.

Oculos *arcte custodit XL annis, spectandis avantibus distractus S. Eusebius Syrus* 101 *e* Oculorum *albigo aqua fontis SS. Cyri et Joannis detersa* 704 Oculorum *dolor pulsus argenteis oculis ad reliquias S. Emerii oblatis* 398 *b. Vide* Cæcitas.

Odorem *suavem spirant S. Polycarpus ex incendio* 319 *c* 322 *b S. Petrus Nolascus virginitatem vovens* 598 *d* Odor *suavis diffunditur ex corporibus SS. Petri Thomasii* 636 *a Vincentii, Orontii et Victoris* 6 *d Popponis* 244 *e f Ulphiæ Virg.* 739 *b Margaritæ Hungar. pridem mortuæ* 520 *f ex reliquiis SS. Vincentii* 14 *f* 20 *e Ildephonsi* 152 *b Lupi* 393 *e Aldegundis D. annis post mortem* 666 *d et DCC annis post mortem* 668 *f* Odorem *suavem corporis S. Constantii Perusini percipientes cæci, attactu ejus visum recipiunt* 546 *c d* 551 *c d*

Œconomus *monasterii Lauræ S. Euthymii S. Domitianus* 387 *b*

Oleum *non deficit S. Mauisimam hospitalem* 102 Oleo, *pice, sulphure perfusi non læduntur SS. Clemens Ancyranus et Agathangelus* 80 *a* 92 *d* Oleo *sacro sanant infirmum S. Marius Bodan.* 389 *c* Oleum *pro lampadibus*

lampadibus S. Præjecti miraculose auctum 250 *d* Oleo lampadis *sepulchri S. Præjecti, brachium interfecturibus ejus confractum sanatur* 250 *b* Oleo lampadis *sacræ jussus a SS. apparentibus se ungere paralyticus convalescit* 698 *e* Oleo lucernæ *SS. Cyri et Joannis pedes uncti sanantur* 706 *a*

Oratorium *vide* Templum.

Orat *centies genua flectens die et nocte S. Poppo* 264 *a* Orans *corpore a terra elevato extases sæpe patitur B. Margarita Hungar.* 520 *a* Orans *pro interfectore et veneraturis suas reliquias S. Cadocus exauditur, voce cælesti annuente* 220 *a* Orationes *matutinas Angelos canentes videt S. Petrus Nolascus* 604 *e* Oratione *impetrant pluviam SS. Polycarpus* 316 *e f Jacobus Erem.* 489 *c lucem cœlestem serpentem puteum inficientem interimit S. Joan. Reomaensis* 472 *b* 474 *f idola SS. Thyrsus* 448 *f Callinicus* 439 *f furtum equi impeditur* 108 *c* 389 *e secures furto ablatas recipit S. Joan. Reomaensis* 475 *b carceres captivis patefacit S. Clemens Ancyr.* 74 *b* 90 *a catenas frangit S. Thyrsus* 442 443 *lucernam B. Adelheira* 256 *c incendium extinguunt SS. Polycarpus* 316 *a b Lupus* 392 *f fontem eliciunt SS. Lupus* 392 *e Aldegundis* 664 *a a submersione liberat B. Margarita Hungar.* 520 *d filium sterili impetrat S. Marius Bodon.* 389 *e gibbum impetrat, ut ab illicito amore arceret, Henr. Suso* 299 *d faciem deformem sanat S. Aidanus* 720 *f cæcos illuminant SS. Andreas Corsinus* 682 *f hydropicum sanat Margarita Raven.* 163 *e febrim pellit B. Margarita Hungar.* 520 *e sitim pellit S. Aldegundis* 652 *e* 661 *a pestem pellunt SS. Julianus Conchensis* 510 *Aquilinus* 586 *a Exuperantius* 216 *c moribundum sanat S. Sabina* 58 *c a lupo præfocatum S. Poppo* 257 *f mortem S. Radegundi impetrat S. Bathildis* 353 *e mortuos resuscitant SS. Felicianus* 199 *a Julianus* 379 *a corpus S. Leocadiæ e tumulo elevat S. Ildephonsus* 149 *d* Oratione Dominica *recitata in honorem S. Juliani Hospitatoris petitur felix hospitium* 590 *ad reliquias S. Joannis Reomaensis cæcus illuminatur* 430 *f* Orantes *in templo ante piscationem irridens, ore ad aurem retorto punitur* 17 *e*

Ordo S. Mariæ de Mercede *fundatur a S. Petro Nolasco* 596 Ordinis Præmonstrat. *B. Reluquidis* 501 Ordinis Carmelitarum *Petrus Thomasius Ep. et Patriarcha Constantinopolitanus* 605 *Andreas Corsinus Ep. Fæsulanus* 676 Ordinis Minorum *B. Gualterus Brugensis Ep. Pictavien.* 63 Ord. Prædicat. *Henr. Suso* 266 *B. Margarita Hungarica* 512 *Vide* Monachus, Abbas.

Ornatum vanum *corporis deponit S. Blæsilla vidua* 29 *d S. Bathildis monitu S. Eligii apparentis* 250

Os *S. Derotæ lapide contunditur* 386 *a SS. Papæ et Mauri* 563 *b* Os *S. Clementis Ancyrani clavis ferreis percutitur, dentes exiliunt, maxillæ conteruntur, et adhuc Christum prædicat* 76 87 *e*

Osculatur *terram ducenties noctu Henr. Suso* 276 *e* Osculantur *fideles membra S. Polycarpi accidenti* 321 *f* Osculo *sanant tibias putrefactas Andreas Corsinus* 684 *a* 690 Osculo *manuum leprosas mundat S. Felicianus* 199 *a* Osculata *digitum S. Exuperantii mortui sanatur* 216 *e* Osculante *S. Bathilde corpus S. Eligii defuncti, profluit ex eo copiosus sanguis* 351 *b*

Oves pascit *S. Valerius exul* 451 *S. Irmundus* 458 *b e* 459 *d*

P

Palpebræ *uncinis acutis evelluntur S. Thyrso* 433 441

Pane *solo, ficta et cinere mista, secundo tertio aut optimo etiam die vescitur S. Eusebia Xene* 214 *d. Vide* Victus, Jejunium. Panem *a S. Petro accipit S. Aldegundis* 652 *e* Panes *a Deo in deserto impetrat S. Emerius* 397 *a* Panes *divinitus multiplicati SS. Andreæ Corsino ad eleemosynas* 683 *e* 690 *e* Panes *ennus signans, Crucem imprimit S. Martyrius* 108 Pane benedicto *Reginam Angliæ lethargo, alios aliis morbis liberat S. Gildas* 674 *c febrim pellit S. Joan. Reomaensis* 477 Panem benedictum *vorans canis moritur* 390 Panis *a S. Petro Teloneario indignabundo objectus mendico appenditur contra opera mala in judicio Dei* 119 136 *d e* Panem *in lapidem vertit S. Peregrinus Siculus* 646 *d* 758 Panes *in pauperes eroganda in carbones mutati, ne patesceret puniretur que eos deportans* 752 *e*

Papæ Sancti : *Vitalianus* 394 *Felix IV*, 647 Papæ *Vicarius in Concilio Ephesino S. Cyrillus* 466

Paralytici *sanantur ope SS. Exuperantii* 755 *Marii Trevirensis* 345 346 *Walteri de Bierbeke* 63 *Margaritæ Hungar.* 522 *precibus SS. Amasii* 98 *Urbani Lingon.* 107 *Jesu nomine prolato a S. Gilda* 575 *Emiliano* 449 *e oleo lampadis sacræ* 698 *e attactu SS. Clementis Ancyrani et Agathangeli* 90 *f Vincentii quatuor* 12 *attactu corporis S. Aidani* 734 *f*

Parochus *S. Mansuetus* 102 *S. Gamelbertus* 399 Pastoralem *curam egregie administrat S. Martinus Sauriensis* 748

Parentes *suos convertunt SS. Vincentius et Orontius* 3 *c* Parentes *non semper sequendi in caussa religionis* 436 Parentes *temere occidit, suspicatus uxorem suam cum adultero, S. Julianus Hospitator* 589 *d* Parentes et liberi sancti : *Xenophon, Maria, Joannes Arcadius* 338 *Martyres, Maximus, Secunda, Marcus, Calendinus, Severa* 560. *Vide* Pater, Mater.

Paschatis *die vinum bibit, reliquis abstinet Henr. Suso* 277 *e* Patrum *antiquorum sententias in sacello pingi curat Henr. Suso* 292 *b vide* Parentes.

Patientia *ad perferenda adversa plurima armatur Henr. Suso* 279 280 *iterum a Christo crucifixo apparente* 302 Patienter fert *morbos S. Paula vidua* 333 *c bonorum jacturam* 333 *judicia prava hominum* 333 *e* Patienter ferens *S. Joannes Eleemos. naves XIII, Alexandrinæ Ecclesiæ naufragio amissas cum bonis quæ vehebant, Deo fidens duplum recipit* 123 139 Patientia *in adversis ferendis Gentilis viduæ* 525 *Paulæ viduæ* 334 *vide* Afflictio, Pœnitentia.

Patriarchæ *Alexandrini, SS. Cyrillus* 459 *Joan. Eleemosynarius* 108 *Constantinopolitanus, Petrus Thomasius* 605

Pauperes 7500 *alit et Dominos suos vocat S. Joan. Eleem.* 113 132 Pauperum *penuriam ad sui confusionem meditatur S. Joan. Eleemos.* 119 *pro* Pauperibus *contracta debita a B. Gualtero Brugensi solvit Angelus* 63 *e* Paupertatis *levandæ subsidium promittit S. Petro Thomasio Deipara Virgo apparens, quo die ei dantur XV regales aurei* 610 612 *vide* Eleemosyna, Hospitalitas.

Pax vobis *dicens obviis lictoribus agnoscitur Christianus et capitur S. Julianus* 382 *d* Pacem *componens inter Pontificem et Mediolanenses intrepidus mortis pericula contemnit S. Petrus Thomasius* 622 625

Peccati *fœtorem percipit Gentilis* 529 *a* Peccata *sacerdotum chlamyde sua cooperire desiderat Constantinus Magnus* 125 *a* 140 *c* Peccata *et lapsus Sanctorum ad ædificationem narrandi* 487 *b vide* Confessio, Adulterium, Fornicatio.

Contra Pecorum *morbos patronus S. Lupus* 393 *d e*

Pediculorum *morsus ut dormiendo patiatur, aut brachia arcte constringit, aut chirothecis aculeatis induitur Henr. Suso* 275 276

Perdita recuperare, *vide* Amissa.

Peregrinis *benignus S. Carolus Magnus* 490 *e* Peregrinos *navigio transvehit et hospitio gratis suscipit S. Julianus* 589 *e* Peregrinantur *pietatis ergo SS. Paula vidua ad loca Terræ sanctæ et Ægypti* 329 330 331 *Simeon Priscus ad montem Sina* 327 *Poppo ex Belgio Hierosolymam ad sepulchrum Domini* 253 *d Romam ad limina Apostolorum* 253 *f Cadocus ter Hierosolymam, septies Romam* 218 *f Carolus Magnus Romam, sed cum regio apparatu* 501 *e S. Adelelmus*

A Romam mendicans et sacra loca obiens 672 c Peregrinatione ad S. Vincentium vota, æger desperatus sanatur 26 c

Percussores Clericorum excommunicat S. Joan. Eleemos. 146 135

Persecutores suos epulo excipiunt S. Polycarpus 317 f 321 a Persecutores Combricius et Silvanus, sub Decio, ob tormenta S. Thyrso inflicta misere pereunt spectris agitati 444 et Baudus 446 449 Persequens reos ope S. Lupi e carcere liberatos, fracta cervice perit Judex 393 c in Persecutione subducit se Polycarpus, ut plures juvet 320 f Persecutio fraude armatur a Juliano Apostata, ne eu crescat fidelium numerus 233 234

Pedes lavat pauperum singulis diebus Jovis, et osculo tibias putrefactas sanat S. Andreas Corsinus 684 690 Pedes SS. Cyri et Joannis bulliente pice inunguntur 701 b Pedibus amputatis moritur S. Charis 447 a Pedem exulceratum tactu sanat Gentilis 20 e Pedes oleo lucernæ SS. Cyri et Joannis uncti sanantur 706 a Pedum contractione liberatur cœlitus monita adire sepulchrum S. Andreæ Corsini 687 c

Peste moriuntur S. Boisilus 154 c d Peste infectis et ægris servientium Sodalitas Alexandriæ DC Clericorum 463 Inter Pestiferos exilium patienter
B fert Gentilis expulsa 527 Contra Pestem patronus S. Petrus Thomasius 609 a Pestis depulsa ope S. Urbani Lingon. 106 107 d S. Gildæ 381 a B. Joannæ 220 e precibus SS. Juliani Conchensis 510 Aquilini Parisus 586 a Exuperantii Romæ 216 c d e aqua ab eo benedicta 754 Joanne Reomaensi 476 Pestem deprecatur S. Petrus Thomasius, instituto jejunio in pane et aqua, et supplicatione nudis pedibus et vilibus vestibus peracta etiam ab infidelibus 621 622

Philosophiæ egregia Magistra Hypatia 463 b vide Doctrina.

Phrenesis, vide Amentia.

Pice bulliente et oleo perfunduntur, SS. Clemens Ancyranus et Agathangelus illæsi 80 a 92 d Pice bulliente inunguntur pedes SS. Cyri et Joannis 701 b

Pictoris oculos contactu sanat Henr. Suso 281 a vide Imago.

Pietatis studium SS. Joannis Eleemos. 127 141 Marcellæ viduæ 722 Anastasii Persæ in carcere 42 47 vide Oratio.

Piratas Turcos effugit S. Petrus Thomasius, nebula precibus impetrata 613 b

Piscatores invocant S. Vincentium pro secunda piscatione 24 f 26 a Piscator post inanem diu adhibitum laborem, in virtute S. Popponis innumeros pisces capit 257 a
C Pleuritis sanatur voto facto S. Juliano Conchensi 512 f

Plumbum liquefactum effunditur super caput S. Agathangeli 81 b 84 d Plumbo liquefacto perfunditur S. Thyrsus, in lecto ferreo nudus extensus; sed eo illæso læduntur adstantes 434 b c d 441 b Plumbo liquefacto immittitur illæsus S. Æmilianus 449 Plumbatis corrigiis et baculis durissimis verberatur S. Valerius 461 d Plumbatis cæditur S. Thyrsus 433 440 occiduntur SS. Calendinus, Marcus et Severa 562 a

Pluvia circumcirca cadente non madefit liber S. Aidani 228 e intactus servatur S. Marius Bodan. 340 b Pluviam in publica siccitate rogati precibus impetrant SS. Polycarpus 316 e f Jacobus Eremita 481 e D. Virginis a S. Petro Thomasio 611 b

Podagra punitus deridens S. Adelelmum, ab eo sanatur 673 f contra Podagram, chiragram, arthriticam, spasmum invocatur S. Marus Trevir. 345 c e f 346

Pœnitentia pro peccatis S. Caroli Magni 490 b S. Jacobi Eremitæ in sepulchro 488 b Pœnitenti vincula soluta ad reliquias S. Joannis Reomaensis 472 vide Confessio, Cilicium, Jejunium.

Pomis libenter vescens biennio iis abstinet Henr. Suso 272 eu divinitus suis impetrat 272 c eorum partem intactam, ut a D. Virgine, filiolo offeratur relinquit 272 c D
Pomo citrio a SS. Cyro et Joanne oblato et comesto vermis evomitur; et pulmonum morbus tollitur 710 b

Pondera justa et mensuras, Alexandrinis præscribit et mulctam prævaricatoribus imponit S. Joannes Eleemos. 119 e 132 Pondus non sentiunt sepulchro inferentes corpus B. Joannis Ep. Morin. 516 f

Ponte corruente divinitus a morte præservatur Joan. Morin. 464 f

Porcellus pecunies ablatas ore suo refert, invocato S. Vincentio 25 b

Portas urbis Mutinæ, Attilæ Regi aperit, et innoxium transitum impetrat S. Geminianus 714 a b Vide Janua.

Potu XXXVIII annis non usus Ammun Ismaelita 102 Potu abstinet extra prandium Henr. Suso 277 f Potus S. Andreæ Corsini aqua modica tincta vino ad mensuram 685 e vide Bibere, Vinum, Jejunium.

Prædicunt Episcopatum S. Gaudentio S. Ambrosius 33 a natalitiatis tempus S. Marius Bodanensi 333 e S. Præjecti nondum nati martyrium vir quidam sanctus, ex matris somnio 247 f vide Angelus, Dæmon, Mori.

Præpositus monasterii S. Boisilus 153 Præpositi seu Hegumeni in Terra sancta, vide inter Abbates.

Præsagia varia mortis S. Caroli Magni, ut porticus lapsa, pons exustus, fax cœlestis, tremor palatii, nomen deletum 502 E

Præsentiæ Dei assiduæ studet Henr. Suso 268 f vide Deus.

Prati amœni consideratione mundum fastidit Carolus Villariensis 592 a

Presbyteri Sancti : Mausimas 102 Julius 715 Adamnanus 734 Presbyteri Martyres SS. Parodus 54 Babylas 206 Aquilinus 585 Hippolytus 542

In Primitiis vitans pompam, et amicorum concursum, a D. Virgine invisitur S. Andreas Corsinus 682 689

Processio in gratiarum actionem pro urbe expugnata 621 632

Proci, vide Castitas.

Psallunt in carcere S. Anastasius Persa cum Angelis, ingenti luce circumfusus 42 et candidis vestibus indutus 43 48 Psalmodia audita et lumina visa supra sepulchrum B. Amnichadi 670 e f vide Cantus, Musica, Cithara.

Pudor et Pudicitia, vide Castitas.

Puella septennis S. Radegundis 333

Puer Martyr Artemas 230 Pueros pauperes educat et fidei doctrina instituit S. Clemens Ancyranus 73 f 74 84 maxime orphanos 84 Pueritia sancta Fechini F
345 Gamelberti 399 S. Joannis Reomaensis 472 Aldegundis 651 a 660 c 662 d

Pugno cæduntur S. Constantius 341 a us S. Juliani Mart. 382 f

Pulmonum morbo laborans oblatum a SS. Cyro et Joanne citrii mali partem comedens, vermem exspuit et sanatur 705

Pulvere sublato e sepulchris. B. Haberillæ curantur infantium morbi 649 Martyrum, visum recipit S. Arvianus et convertitur 447 Vide Reliquiæ.

E Purgatorio patrem liberat Henr. Suso 181 e Purgatorio animæ apparent Henr. Susoni sacrificia expetentes 301 e

Purgari in hac vita a Deo petens S. Aldegundis cancro in mamilla cruciatur 660 665

Pusillanimitate Ducum et militum amissa Alexandria, a Rege Cypri intercepta 634

R

Ranis huc usque indictum silentium a S. Wlphia, ubi illa earum vocibus fatigata altius dormiens Matutinas neglexit 737 Rana deglutita aqua epota monitu SS. Cyri et Joannis evomitur 707 a

Rapina

A Rapina, *vide* Furtum.

Raptus *in extasim mortuus creditur Henr. Suso* 287 *e* Raptus *patitur Henr. Suso magna cum consolatione* 268 *d vide* Oratio.

Rationis *usui redditus, vide* Amentia.

Reconsiliat *sibi S. Joannes Eleemos. ante solis occasum Patricium Imperatoris, cum eo pauperum caussa altercatus* 117 135 *b alium in precibus dicentem,* Et dimitte nobis debita nostra 186 *b* Reconsiliat *Joannem Palæologum Imp. Schismaticum Ecclesiæ Romanæ S. Petrus Thomasius* 615

Regem *Cypri coronat et inungit S. Petrus Thomasius* 619 *ex* Rege *monachus S. Carolomannus* 404 *e* Regis *Hungariæ filia B. Margarita Hungarica Ord. Prædicat.* 493 *ex* Regina *Galliæ sanctimonialis S. Bathildis* 350 *a* 356 *c Vilia ministeria exercet* 356 *b* 359 *f* 360 *e* Regali *prosapia orta S. Aldegundis* 650 *f*

Religionem *ingreditur nata III annos VI menses B. Margarita Hungar.* 515

Reliquiæ *transferuntur jubente Christo, SS. Vincentii et Orontii* 4 *f monitu Angeli, S. Exuperantii* 217 *e* Reliquiarum *S. Joannis Reomaensis sarcophagum immotam, facto triduano jejunio, cœlesti monitu transfertur* 476 Reliquiæ *transferuntur S. Babylæ a cantantibus psalmos* 193 *S. Juliani, equis flumen*

B *profundum transeuntibus, aqua vix genuum tenus pertingente* 381 *f* Reliquias *S. Vincentii circumferentibus Cæsaraugustanis obsessis conciliatur Childebertus Rex* 11 *c e, a pluvia intacti ferentes* Reliquiis *S. Joannis Eleemos. et aliorum sanctorum* 130 *b* 148 *e fluit liquor sanguineus* Reliquias *Martyrum honorat S. Arrianus conversus, sindonibus cum aromatibus involvit, captus DCCC nummis tempus exiguum redimit, quo eas iterum adeat et veneretur, opemque imploret* 447 *c d, e sepulchro Martyrum pulverem sublatum oculo imponit S. Arrianus, recipit visum et convertitur* 447 Reliquiæ, *ne colantur, objectæ in flumen SS. Mardonii, Massonii, Eugenii, Metelli* 204 *e* Reliquiarum *S. Vincentii venerationem irridens punitur contractione, eas honorans sanatur* 16 *f. S. Andreæ Corsini fit excus* 687 *d. Anastasii Persæ, dolore lumborum punitur: eas invisens, sanatur* 51 *c* Reliquiæ *S. Vincentii furto sublatæ, jubentur cœlitus restitui* 12 Reliquias *SS. Vincentii, Orontii et Victoris furatus, et monitus detrectans restituere, morte punitur* 6 *a* Reliquiæ *S. Irmundi combusta tumba, in igne cum byssino involucro integræ manserunt* 459 *a Vide* Morbos singulos *ad* reliquias Sanctorum *curatos.*

Renum *dolor sublatus ad reliquias S. Adelelmi* 675 *f*

C Resignationis *schola in visione ostensa Henr. Susoni* 279

Ad Restitutionem *fur cogitur a S. Vincentio* 14 25

In Resurrectione *erit sexus distinctio, et statura perfecta* 335

Ante Rhedam *Maximiani nudus et ligatus trahitur S. Cyriacus* 8 *c ante Decii vincti Felicianus, Abdon, Sennen aliique* 202

Rosis *a puerulo* Jesu *risus oblegi Henr. Suso, ob afflictiones toleratas* 291 *e* Rosis *partim albis, partim rubris coronatus ob patientiam et puritatem in visione ostenditur Henr. Suso* 281 *f* Rosarum *et liliorum manipulum gerens in signum virginitatis apparet S. Andreas Corsinus* 684 *e*

Rosarium *attactu corporis S. Andreæ Corsini sacratum auri admotum, auditum restituit* 692 *e*

Rotæ *alligatus et confractus divinitus sanatur S. Clemens Ancyranus* 76 *b* 87 *c* Rota *ad dilacerandum S. Æmilianum facta, ex Gentilibus occiduntur* 449 *e*

S

Sacrificia *promissa ab Henr. Susone petit quidam e purgatorio apparens* 302 *f* Sacrificiis *pro captivo tamquam defuncto oblatis intra is recreatur illis diebus* 121 *c* 138 *e* Sacrificio *facto in æde S. Valerii Cæsaraugustani a gravi morbo convalescit Abbas* 454 *d Vide* Eucharistia.

D

Sacrilegii *insons accusatur Henr. Suso de cera e templo erepta* 282 *b vide* Furtum.

Sagittis *nequit configi S. Sabinianus* 555 *d* 558 *b*

Salutat *venerabile Sacramentum quoties egreditur Henricus Suso* 294 *b* Salutans *obvios lictores hac formula,* Pax vobis, *agnoscitur Christianus et capitur S. Julianus M.* 382 *d* Salutat *ultro lictores et Christianus agnitus comprehenditur S. Constantius Perusinus* 544 *c d*

Saluti *puellæ consulens monachus, jussu S. Joannis Eleemos. verberatus, monitu divino sanctus reperitur* 121 *b* 138 *f pro* Salute *alterius orans S. Joannes Eleemos. acceptis a patre VII libris auri, eum naufragio periisse intelligit, sed in cœlo esse, qui alioquin sceleratus futurus* 122 *a* 139 *vide* Zelus.

Sancti, *thesaurus Ecclesiæ* 235 *b* Sancti *similes stellis* 213 *b portas urbium tuentur* 216 *a* Sancti *tertia vice exaudiuntur, Christo pro podagrico supplicantes* 697 *d e f* 698 *a* Sancti *rarii scriptores Vitarum* Sanctorum 247 248 *c*

Sanctimoniales *vide* Virgines.

Sanguis *Christi laicis in Eucharistia in Hisp. olim datus* 427 *f in* Sanguine *Christi quomodo culpa aliave afflictio abluenda* 299 *c* Sanguine *S. Polycarpi in rogo confossi extinguitur ignis* 319 *c* 322 *b* Sanguis *profluit ex corpore exanimi ad osculum S. Bathildis* 331 *b* Sanguinis fluxus *sedatur SS. Cyri et Joannis* 710 *e f ad reliquias S. Vincentii* 23 *d aqua benedicta a S. Dominico Ab.* 58 *in* Sanguinem *versum vinum, cui intinctæ reliquiæ SS. Vincentii, Orontii et Victoris* 6 *e*

E

Sapientiam *æternam deligit sponsam Henr. Suso* 292 *a* Sapientiam *divinam expetens, ejusque amore quæris dura perferens, eam videt et alloquitur Henr. Suso* 269

Scabies *inveterata, ope S. Petri Thomasii mundata* 637 *d*

Scalam *ab altari in cœlum erectam Angelosque se comitantes in raptu videt, et se brevi morituram S. Bathildis* 356 360 *d*

Scamnum *S. Præjecti miraculis clarum* 250 *a in* Scamno *ignito illæsus manet S. Sabinianus* 555 *b*

In Schismaticis *convertendis intrepidus mortis periculo se offert S. Petrus Thomasius* 620 *b*

Scientia, *vide* Doctrina, Sapientia.

Scripturæ *sacræ desiderio ardet S. Marcella* 722 *d* 723 *a b* Scripturam *exponit S. Paulæ viduæ S. Hieronymus* 335 Scripturæ *sacræ sensum ab Angelo docetur S. Sabinianus* 556 *c* Scripturæ *verbis in tentatione animatur S. Paula vidua* 333 *d*

F

Secatur *medius, manibus et humeris recisis, canibusque vorandis objectus S. Manuel* 55 *e. Vide* Serra, Securis.

Secreta *cordis cognoscunt S. Margarita Karen.* 163 *b* 166 *c*

Secures *quibus silva exscindebatur, furto sublatas, precibus recuperat S. Joannes Reomaensis, fur divinitus detento et referre coacto* 475 *b*

Seditiosa *plebs Alexandrina* 162 *b*

Senatore *patre natus S. Urbanus Linguonensis* 105 *e*

Senator *Episcopus S. Sulpitius Severus* 582

Senex *annos vixit S. Joannes Reomaensis CXX* 478 *d*

Sepulchrum *sibi extrui, non tamen perfici, curat S. Joan. Eleemos.* 116 *a* 118 *a. in* Sepulchro *X annis pœnitentiam agit peccatorum S. Jacobus Eremita, solis oleribus victitans, neminem allocutus* 489 Sepelitur *vivus S. Valerius* 451 Sepeliri *se jubet S. Petrus Thomasius in introitu chori, ut ab omnibus calcetur* 633 *f* Sepeliendum *juxta se S. Audentium, prædixit S. Julius* 719 *c d* Sepeliendo *S. Joanni Eleemos. corpora duorum Episcoporum in medio locum cedunt* 129 *b* 142 *d ad*

A ad Sepulturam delatum funus S. Lupi subsistit, dum e carcere liberati balneis essent loti, et vestibus a Clericis donati 393 c Corpus S. Constantii Angelico monitu Sepelitur 343 a 345 e f 550 Sepulturæ S. Popponis intersunt Angeli 264 f Sepelitur cum cereis et lampadibus arcensis S. Paula vidua 336 f ad Sepulchrum S. Marii Bodan. lascivus ludens, vario cruciatu extinguitur 390 c corpora Præsidum iniquorum e terra cum flammis sulphureis rejecta, post quietu sepelit S. Thyrsus 437 508

Serpens inficiens puteum, precibus S. Joan. Reomaensis interimitur 472 b 474 f Serpens aqua benedicta et Jesu nomine evomitur 673 d 674 f jussu SS. Cyri et Joannis 707 b c d Serpente disrupto puerum illigatum precibus liberat S. Julianus Cenoman. 380 f Serpentium morsu læsi invocant S. Dominicum Abb. 55 c Serpentes fuga signo Crucis S. Julius Presb. 718 e

Serra discindi nequeunt SS. Thyrsus 432 d 439 b 447 f Sarbelius 539 e

Servum emit et libertate donat S. Joan. Eleemos. 124 e Servitute Angeli monitu redimitur puer S. Polycarpus 311 c Servos durius tractantem corripit mansuete S. Joannes Eleemos. 124 e

Silentio tanto comedunt 3000 monachi Tabennesiotæ,
B ut nullus mensæ assidere sentiatur 338 d e ad mensam XXX annis non loquitur Henr. Suso 275 d

Silva concutitur in martyrio S. Surani 220

Simoniam e Gallia exterminat S. Bathildis 355 a 356 e Simoniæ non acquiescens in magna penuria, frumenti copiam aliunde accipit S. Joannes Eleemos. 116 b c 134 c d e

Sitim a dæmone apparente immissam, pellit precibus S. Aldegundis 652 e 661 a Siti contabescens Henr. Suso in visione potu a D. Virgine et Christo puero oblato reficitur 278 b iterum, ex D. Virg. corde promanante ibid d

Sodalitas S. Valerii Cæsaraugustæ 453 a in Cantabria 450 b

Solem facit lucere in tenebris medio nocte B. Margarita Hungar. 517

Somnum nocturnum interrumpit caussis dijudicandis Carolus Magnus 501 c

Sorores Virgines Martyres Theodosia, Theoctiste, Eudoxia 696 Sorores SS. Aldegundis V. et Waldetrudis conjugata 652 b c Eustochium V. et Blæsilla vidua 29. Sorores et Fratres vide Fratres.

A Spectaculis ludicris et periculosis revocat S. Henr. Imp. S. Poppo 257 b Spectacula occasionem magnarum turbarum dederunt Alexandriæ 462 b

C Spectra diabolica invocato S. Valerio Cæsaraugustano sublata 453 f

In Spelunca XV annis degit S. Jacobus Erem. 485 c in alia XXX annis 486 f Speluncam latronum precibus occludit S. Gildas 577 f

Spiritus sanctus in columbæ specie velum a terra levatum imponit capiti S. Aldegundis in publica consecratione 608 f 614

Sponsum Christum eligunt SS. Aldegundis 657 b Sponso relicto virginitatem servatura, fugit veste virili S. Eusebia Xene 215 d Sponsam relinquit S. Artemius 206 f

Sportis texendis victum sibi parat S. Julianus Conchensis 510 e Sportulæ a S. Juliano Conchensi factæ attactu, curatur Constantia Imperatrix 511 e

Stellæ cadentis visione conceptio S. Aidani indicata, ideoque Filius Stellæ vocatus 727 Stellæ septem, Valentia a Christianis obsessa, descendere visæ in locum, in quo defossa imago B. Mariæ miraculosa 40 b c Stellæ III apparent supra domum in qua occisi SS. Præjectus Amarinus et Elidius 246 f 249

Sterilibus parentibus natus S. Emerius 396 e

Stipendia negata impetrat S. Anastasius Persa, extruenti reliquiis suis servandis oratorium 50 b c

D Stomacho nullum cibum admittente laborans ob fastum, jussu SS. Cyri et Joannis sacco indutus, aquam pauperibus bajulans, sanatur 704 c d

Strangulatis SS. Anastasio Persæ et LXX Martyribus capita præsciduntur 38 e f 44 b c 49 a b suspensus Strangulatus S. Arnulphus 588 a b. Vide Suspendi, Laqueus.

Stragulum pretiosum sæpius oblatum, sæpius in usum pauperum vendit S. Joannes Eleem. 118 c e 136 b c. Stragulo S. Popponis noctu coopertus lepra mundatur 255 e

Strumis LX annis laborans jussus sordes publice verrere, ope SS. Cyri et Joannis curatur 703 f 704 a b alius ope S. Juliani 511

Studia litterarum SS. Gamelberti 784 d Theoderici 404 f Joannis Morinensis 410 Gildæ 57 d

Subdiaconi in Palæstina 51 e vide Diaconus, ordo.

Submersum corpus S. Gildæ, divinitus repertum 577 f Submergi nequit S. Æmilianus saxo collo alligato 449 Submergitur lapidi alligatus S. Asclas 70 b corpus in ripa repertum ibid. d Submersionis periculo eripitur Henr. Suso 286 a b Submersurum se bis eripit ex aquis S. Adelelmus apparens 673 c pridem submersum resuscitat S. Aulanus 728 a. Vide Aqua, Flumen, Mare, Tempestas.

E Subulis ignitis inter digitos manuum usque ad cubitus insertis cruciantur SS. Clemens Ancyranus et Agathangelus, iterum ab axillis usque ad humeros 78 90

Sudore fragantissimo perfusum corpus Margaritæ Raven. 124 167 a. vide Odor, Liquor, Unguentum.

Sulphure perfusi, vide Oleum.

Superbos reprehendit S. Joan. Eleemos. 126 c d

Surditati auferendæ imploratur B. Luftildis 751 e Surdi sanati ope ad reliquias S. Laurentii 18 c Surdus voto facto ingrediens templum SS. Cyri et Joannis sanatur 709 d

Ad Sursum corda in Missa, intentiones tres Henr. Susonis 272 273

Suspenditur una manu, saxo ad pedem ligato, S. Anastasius 44 a 49 a pollicibus manuum et pedum fidibus constrictis S. Thyrsus 443 440 Suspensi exungulatur S. Leucius 432 crudeliter laniatur S. Asclas 69 e spathis inciditur S. Clemens Ancyranus 78 a 89 e Suspensa sublimis, dein dejecta, clavis humi fixis confoditur S. Tryphæna 696 d Suspensus in arbore in Crucis modum S. Valerius VII diebus vivit 431 Suspensus Deum laudat, dein strangulatur S. Arnulphus 589 a b
F Suspensus pro captivis obses triduo a D. Virgine sustentatus ne suffocaretur 602 a b vide Laqueus, Strangulari.

Ex Suspicione temeraria verberatur monachus, saluti puellæ consulens, Divino nutu Sanctus comperitur 120 121 137 138

T

Tauri cornibus lacerata S. Tryphæna 697 d

Te Deum Laudamus cantatum illuminato cæco ad reliquias S. Bernardi Vien. 161 b facto a S. Vincentio miraculo 17 e

Telonearius S. Petrus 119 136

Temere se morti offerens cadit 320 d. Vide Suspicio.

Templi ichnographiam signat S. Petrus apparens 763 c d Templum Mariæ Virgini magnificum extruit Carolus Magnus 498 f exornat sacris vasis et vestibus 501 e 505 d Templi oratoria bina reliquiis suis extrui mandat S. Urbanus Lingon. 105 c Oratorium reliquiis suis servandis extruenti apparet S. Anastasius Persa, et stipendia negata impetrat 50 b c Templi sacrarium fas non est Alexandriæ omnibus Christianis ingredi 456 Templi ab ingressu repellens Numerianum Imp. comprehenditur S. Babylas 185 d 187 e 190 Templa hæreticorum

A *reticorum claudit Alexandriæ S. Cyrillus* 461 *Vide* Ecclesia.

Tempestate *ingruente ter sonitus editur ex sacrario reliquiarum S. Valerii Cæsaraugustani, iisque, prolatis cessat tempestas* 423 Tempestas *invocato Christo sedatur a S. Geminiano* 713 c *Cruce in mare demissa a S. Petro Thomasio* 621 *a invocato S. Vincentio* 25 *c f* Tempestates *aeris pelluntur imbrium et ventorum, dum exequiæ S. Gamelberti peraguntur* 462 Tempestate *sedata nautas convertit S. Exuperantius* 216 *b* Tempestatis *avertendæ patronus S. Dominicus Ab.* 55. *Vide* Mare, Ventus.

Tenebras *media nocte adducto lumine solis pellit B. Margarita Hungar.* 517 Tenebris *involvit exercitum hostilem S. Cadocus* 218 *c. Vide* Lumen.

Tentationibus *carnis liberatur, S. Agnetem sibi desponsans tradito ejus statuæ annulo* 245 *e ut alienas caret, suas aperit B. Walterus de Bierbeke* 62 *b. Vide* Dæmon.

Terræmotu *repressa tyranni in S. Thyrsum sævitia* 442 445

Testarum *fragmentis substratis, carceri tenebroso includitur S. Vincentius* 9 *d* Testarum *fragmentis vulnera S. Thyrsi flagellati exasperantur* 447 *d*

B Testamentum *conditurus S. Joannes Eleemos. reperit tantum tremissem ex LXXX centenariis auri et donis infinitis* 129 133 Testamento *duas tertias privati thesauri legat Ecclesiis Metropolitanis XXI Carolus Magnus* 503 *unam tertiam quadripartitam relinquit dictis Ecclesiis, et filiis ac filiabus, pauperibus, servis et ancillis* 503 *c d*

Theophaniorum *solemnitas Ancyræ* 72 *a* 98 *a*

Thermæ *Aquisgrani a Carolo Magno repertæ, renovatæ* 505

Thesaurum *suum auferenti in ærarium Imperatoris non resistit; sed ultro partem ulterius pecuniæ deinde submittit, ideoque ereptas pecunias omnes cum fœnore recipit S. Joannes Eleemos.* 113 *d e* 134. *Vide* Eleemosyna.

Tibiis *S. Anastasii Persæ lignum impositum a viris fortissimis proculcatur et premitur* 44 49 Tibias *putrefactas osculo sanat S. Andreas Corsinus* 684 *a* 690 Tibiæ *dolor peregrinatione ad S. Andream Corsinum voto, tollitur* 687 *d iterum voto cerea imagine* 687 *f* Tibiæ *sanitas curata ad reliquias S. Messalinæ* 67 Tibia *confracta oleo lucernæ SS. Cyri et Joannis uncta solidatur* 705 *a*

Inter Tormenta *spiritum reddit S. Alexander Hierosol.* 642 *a Inter* Tormenta *doloris expers psalmos* C *cantat, Angelo fovente et sudores abstergente, Theodorus Conf.* 194. *Vide* Constantia, Fortitudo.

Tribuni *Martyres : Joannes et Leo* 54

Tristitia *VIII annis affligitur Henr. Suso* 281 *b*

Tyrannide *oppressorum patronus S. Anastasius Methonensis* 746

U

Unguentum *sudant reliquiæ S. Joannis Eleemos. et aliorum sanctorum* 130 143

Unguibus *ferreis lacerantur SS. Sarbelius* 541 *Vincentius* 8, *Ananias* 228 Ungulis *raduntur SS. Felicianus* 202 *Clemens Ancyranus* 67 75 85 *latera et suræ S. Agathangeli suspensi* 79 Ungulis *ferreis discerpta caro S. Clementis Ancyrani divinitus restituitur* 76 89

Urbs *Mutina Ungaris Italiam vastantibus ope S. Geminiani liberata* 764

Cum Uva *jungitur S. Urbanus Lingon.* 104 105

Uxorem *ducit invitus S. Joan. Eleemos.* 131

V

Vaccarum *IX colorem mutat, easque in fasces filicis vertit S. Cadocus* 218 *d*

Vasculi *argentei furto ablati et in terra defossi locum* D *et furem divinitus agnoscit S. Præjectus* 245 249

Venæ *sectionem qua pietate subierit Henr. Suso* 293

Venationi *addictus S. Carolus Magnus* 308 *e S. Julianus Hospitator inter venandum ex cervo discit se parentes interfecturum* 599 *c*

Vendi *se et pretium dari pauperibus jubent SS. Petrus Telonearius* 120 137 *b Serapion Sindonites* 121 138

Veneficio *puteos polluisse insons incusatur cum periculo vitæ Henr. Suso* 284 Veneno *hausto et incantationibus non læditur S. Poppo* 258 *c* Venenum *aspide comesta jussu SS. Cyri et Joannis, simul evomitur* 707 *b c d* Veneno *sumpto maxillam et os contortum obtinet S. Anastasius Persa apparens, et sanat* 32 *d e*

Veniam *supplex a conviciatore petens Henr. Suso, eum inducit ad petitionem* Veniæ 287 *b c. Vide* Pœnitentia.

Venter *gladio dissectus S. Leonis Episcopi Nicææ Thraciæ* 34 *d*

Ventum *sedat precibus Margarita Hungarica* 520 *Ventis nomina indit Carolus Magnus* 502 *Vide* Tempestas.

Verbera *CL in capite quotidie suscipit S. Clemens Ancyranus saxo alligatus* 80 *f ab Angelis curatur* 82 *a* 96 *a aculeis obeliscorum pedalium cæditur* 81 *b* 94 *d* E *inter* Verbera *fustibus inflicta, voce cælesti animatur S. Julianus M.* 382 *e* Verberari *jussus ob levem accusationem monachus, monitu divino reperitur Sanctus* 120 121 *a b vide* Flagella, Fustes, Nervi, Ungula, Scorpiones.

Vermibus *permittit corpus exedi B. Margarita Hungar.* 517 Vermium *infirmitate ad mortem laborans, voto cerea imagine S. Andreæ Corsino sanatur* 687 *d* Vermibus *consumitur occisor S. Præjecti* 240 *f* 249 *c*

Vestitus *S. Caroli Magni* 499 *f sacerdotum idolorum* 432 Vestes *S. Apollonii Abb. colobium et linteum capitis tegmen, non veterascunt* 238 *c* Vestes *S. Mansuetæ cilicium et tunica una* 102 Vestes *donec e carcere liberati accipiant, immotum subsistit funus S. Lupi* 393. Veste viriIi *fugit, sponso relicto S. Eusebia Xene* 213 *c d in* Vestibus *novis induendis devotio Henr. Susonis* 293 *d* Vestem *e manibus Deiparæ ob cultum ejus promotum accipit S. Ildephonsus* 150 *a b* Vestibus *candidis visus noctu S. Anastasius Persa cum Angelis in carcere psallens* 42 Veste *S. Anastasii Persæ indutus energumenus liberatur* 44 50 Veste *S. Aldegundis induta delapsa in ignem, ab eo et aqua bulliente super ipsam effusa non læditur* 660 *b* Veste *illæsa ignem ferunt* F *SS. Martyrius* 108 *Cadocus* 218 *Abbas Palæstinus, in signum castitatis* 128 *a* 141 *c d* Vestem *S. Mariæ Bodan. lacerans canis, a lupis rapitur* 390 Vestem *et calceos exuit rogum adscensurus S. Polycarpus* 319 *a* 321 Vestes *suas omnes dat pauperibus S. Serapion Sindonites* 121 *d* 138 *f* Veste *monastica sacrata petit exui cædendus S. Anastasius Persa* 42 Vestis *cum corpore incorrupta S. Sabinæ post multa secula* 645 *c d*

Victoria *impetratur Britannis contra Anglos a S. Aidano* 729 *b* Victoriam *Florentinis addicit apparens, et visus prælio interesse, S. Andreas Corsinus* 686 *c d e* 692 *d e* Victoriam *obtinet Theodosius Imp. indutus chlamyde et baculo Senuphii Eremitæ* 702 *f* 703 *a* Victoriam *de Turcis obtinet Joannes Palæologus benedictione S. Petri Thomasii* 617 *c*

Viduæ sanctæ : *Irene* 28 *Blæsilla* 29 *Paula* 326 *Notburga* 365 *Candida* 396 *Gentilis* 525 *Sabina* 645 *Marcella* 621. Viduæ sanctimoniales : *Adeltrudis* 251 *Bathildis Regina* 347 Viduæ *virtutes in S. Blæsilla* 29 *d e f* Vidua *septimo mense a nuptiis S. Marcella recusat denuo nubere* 721

Vigiliæ *precum translationi reliquiarum* 240

Vincula *ferrea soluta S. Thyrso in carcere oranti* 435 *f* Vincula *pœnitenti soluta ad reliquias S. Joan. Eleemosyn.*

A *Reomaensis* 472 *c* Vinculis *ponderosis collo et pedibus constrictus gloriatur, et cum iis vult sepeliri S. Babylas* 186 *a b c* 187 *b* 188 *e* 189 *f* 191 *b* 192. *vide* Catena, Captivi, Carcer.

Vinitorum *patronus S. Urbanus Lingonensis* 104 *b c* 105 *d*

Vini *singulos biberes monachis diebus XXX dari jubet S. Poppo Atrebato discedens* 262 *f* Vinum *in mensa oblatum relinquit et Christo offert Henr. Suso* 277 *f* Vino *abstinet diu, dempto solo Paschatis die, Henr. Suso* 277 *e* Vino *abstinuit etiam ægra S. Paula vidua* 334 *c* Vinum *dissolutis vasis servatur per reliquias S. Urbani Lingon.* 105 *c* Vinum *miraculose augetur a S. Polycarpo* 315 *e*, Vino *pauperibus distributo alio divinitus impletur vasculum ex voto offerendum S. Prajecto* 249 *f* Vinum *sua benedictione auget Henr. Suso* 301 *a* Vino *potato quo ablutæ reliquiæ S. Bernardi Viennensis, energumeni lunatici aliique sanantur* 131 *e quo reliquiæ SS. Vincentii, Orontii, Victoris, versum in sanguinem* 6 *e aquam in* Vinum *hostibus vertit S. Gildas* 576 *b aqua in* Vinum *vertitur S. Aldegundi* 654 *b* 659 *f B. Waltero de Bierbeke jejunanti in pane et aqua* 61 *c*

Virgis *ferreis ignitis, ungulis, et forficibus discerpitur caro S. Feliciani* 208 *e vide* flagella, verbera.

B Virgines sanctæ. *Margarita* 161 *Hixta* 362 *Sabina* 553 *Aldegundis* 650 *Ulsia* 737 *Haberilla* 648 *Lufthildis* 751 *Thiadildis* 750. Virgines Sanctimoniales *SS. Theoritgida* 364 *Margarita Hungarica Ord. S. Dominici* 513 *Gregoria* 107 *Eusebia sive Xene* 212 *Rediqundis* 301 *Radegundis* 347. Virgo reclusa *B. Haseka* 373 757. Virgines MM. *Messalina* 66 *Cortilia* 70 *Devota* 385 *Severa* 562. *Theodosia, Theoctiste, Eudoxia* 696. Virgo vidua Mart. *Serena* 642. Virginum *Alexandrinarum sub Constantio castitas et martyrium* 456 *e* Virginitatem *servare statuente S. Petro Nolasco, sacellum fragranti odore repletur* 597 *d vide* Castitas.

Vita *longior prorogata S. Popponi* 259 *a ab Angelis impetrata S. Aldegundi* 653 *d Regi Hiberniæ jussu Angelorum indicata a S. Aidano* 732 Vitis *Martyrum lectis incenditur ad Martyrium S. Anastasius Perso* 41 56 *a* D

Vitrum *pro oratorio, ex rupe precibus obtinet S. Gildas* 577

Voce cœlesti *evocatur a Christo ad gloriam S. Geminianus:* Veni serve bone *etc.* 714 *c animatur in stadium productus S. Polycarpus* 318 *b* 321 *b*. Voce et luce cœlesti *confortatur S. Thyrsus* 441

Voluntati Divinæ *et operationi, ut suæ, acquiescunt spirituales viri* 289 *c*

Voto *facto sanatur, id violans quarto priore infirmitate laborat* 391 *f*

Vulnera *S. Thyrsi testarum fragmentis implentur* 451 Vulnera *inflicta curantur ope S. Notburgæ* 365 *f* Vulnera *ab Angelis curantur SS. Constantio Perusino* 542 *f* 544 *e Clementi Ancyrano* 82 96

X

Xenodochia *et Gerontocomia plurima condit S. Joan. Eleemos.* 129

Z

E

Zelus animarum *SS. Timothei* 182 *a Julii et Juliani fratrum in idolis evertendis et Ecclesiis erigendis* 717 Zelus fidei *contra hæreticos S. Polycarpi* 309 *a b in Gentilibus et hæreticis convertendis S. Gildæ* 569 *S. Cyrilli Alexandrini contra Nestorium* 464 63 *et seqq. S. Petri Thomasii in hæreticis confutandis* 619 *et schismaticis reducendis* 619 *Henr. Susonis in salute proximorum procuranda* 281 *B. Joan. Morinensis in auctoritate Ecclesiastica defendenda* 419 420

Zona ferrea *collari ferreo conjuncta, cogit in terram assidue despicere S. Eusebium* 94

FINIS.

FALVEY MEMORIAL LIBRARY
VILLANOVA UNIVERSITY

DATE DUE

12 13	

VILLANOVA UNIVERSITY
3 9346 00732661 6

FOR REFERENCE
NOT TO BE TAKEN FROM THIS ROOM
CAT. NO. 1935
LIBRARY BUREAU